LIBER SEXTVS DECRETALIVM D. BONIFACII PAPAE VIII.

CLEMENTIS PAPAE V. CONSTITVTIONES.

EXTRAVAGANTES TVM VIGINTI D. IOANNIS PAPAE XXII. TVM COMMVNES.

Hæc omnia cum suis glossis suæ integritati restituta, & ad exemplar *ROMANVM* *diligenter recognita.*

Et nunc recens illustratæ nouis Additionibus D. Prosperi Carauitæ, Patricij Ebolitani, & Iuriscon. celeberrimi.



VENETIIS, Apud Iuntas. M. DCV.

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno M CCXCIIII. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales epiſtolas prędeceſſorum ſuorum per Gulielmnm Archiepiſcopum Ebruduneñ. & Berengarium Epiſcopum Bitereñ. ac magiſtrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancel. diligenter fecit recenſeri: & quibuſdam decretis nouis a ſe additis in vnum librum ſub debitis titulis redigi, & quinque alijs Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari iuſſit. Ad quem Ioannes And. Bononieñ. continuas gloſſas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inſerta, & hoc ſigno [ ] notata, conſcripſit.

T A B V L A
TITVLORVM V. LIBRORVM SEXTI DECRETALIVM
ſecundum ordinem alphabeti.

FINIS TABVLAE TITVLORVM.

TABVLA OMNIVM CAPITVLORVM SEXTI DECRETALIVM

secundum ordinem alphabeti.

Di-

Si

LIBER SEXTVS DECRETALIVM D. BONIFACII PAPAE VIII.

CLEMENTIS PAPAE V. CONSTITVTIONES.

EXTRAVAGANTES TVM VIGINTI D. IOANNIS PAPAE XXII. TVM COMMVNES.

Hæc omnia cum suis glossis suæ integritati restituta, & ad exemplar ROMANVM diligenter recognita.

Et nunc recens illustratæ nouis Additionibus D. Prosperi Carauitæ, Patricij Ebolitani, & Iuriscon. celeberrimi.



VENETIIS, Apud Iuntas. M. DCV.

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno M CCXCIIII. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales epistolas prędecessorum suorum per Gulielmnm Archiepiscopum Ebruduneñ. & Berengarium Episcopum Bitereñ. ac magistrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancel. diligenter fecit recenseri: & quibusdam decretis nouis a se additis in vnum librum sub debitis titulis redigi, & quinque alijs Gręgorij Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari iussit. Ad quem Ioannes And. Bononieñ continuas glossas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inserta, & hoc signo [ ] notata, conscripsit.

TABVLA

TITVLORVM V. LIBRORVM SEXTI DECRETALIVM

secundum ordinem alphabeti.

FINIS TABVLAE TITVLORVM.

TABVLA OMNIVM CAPITVLORVM SEXTI DECRETALIVM

ſecundum ordinem alphabeti.

Di-

Pa-

P

Q

R

S

Si

F I N I S.

Prima glo. legitur sine recitatione: tamen tria facit: Nã allegatione, & causa præmissis, inuocat suffragiũ diuinũ, exprimens ad quid: Secũdo ponit operis vtilitatem, quam optat: Tertio de quadruplici hominum sermone loquẽs, operis defectus excusat, & profectus attribuit Archidiacono, quẽ commẽdat, & cui submittit hoc opus. Io. Andr. in nouella.] esse submissa, vt quod approbat, approbatum, & quod reprobat, habeatur in singulis reprobatũ: filiali tũ audacia huius operis scripta eius correctioni subiicio: & profiteor me tenere, qđ approbat, & non tenere, qđ reprobat. Et si qua in hoc opere suis dictis, vel scriptis essent ꝯria, hĩc cogito illa ꝓ nõ scriptis, & ꝑ hoc cunctis pateat, me reprehendĩ non posse, vt 24. q. 1. hæc est fides. de su. trin. damnamus. ĩfi.

LIBER SEXTVS DECRETALIVM

Dom. Bonifacij Papæ Octaui.

BONIFACIVS a EPI-

[Glo seq. tria facit: Primo circa quẽdã ĩ principio libro rũ se dupliciter excusando remittit: Secundo diuidit: Tertio casum ponit.]

Quia propositum est ordo prius humana subsidia petere, vt illis deficientibus diuini fauoris grã postulet. de cõs. d. 1. nõs Christianus. ĩ fine, idcirco ego Ioãnes Andreæ Bononiensis in omnibus iuuenis, inter Decretorum Doctores licet minimus, tamen indignus, cupiens huius operis mei fore principium ad inuocationem, honorem & laudem nominis Iesu Christi, quod qñ recolo, flectere debeo genua saltem corde, intra de immunit. eccl. decet §. conuenientes. Prius ad eum inquantum possum, humiles porrigo preces, vt non ponderatis humanis demeritis, sua sola clementia in me, sui cœlestis irrigui gratiam infundat, scientiæ & eloquentiæ supplendo defectum, augendo ingenij modulum, & memoriæ quantitatem: vt possim scripturarum huius libri veritatem pandere, errores fugare, ænigmata reserare, nodos soluere, obscura dilucidare, & dubia declarare intra de reliq. & vene sanct. cap. 1. §. horum quippe. in fin. §. vt sic seruetur, & augmentetur scientia, virtus & gratia in nerpso, vt iuxta verbum Psalmistæ, De virtute ambulent in virtutem de pen. dist. 2. cum sanctam mater prin plantetur, ædificetur, roboretur, & conseruetur huius iuris scientia in mentibus desiderantium aud totum 24. q. 1. aduocauit. in h vt per eam ipsorum honorificata, & ditata sint corpora, supra. de præbend. de multa in fin. ipsorumque corporum membra reddantur iustitiæ seru tuta, vt 47. distinct. omnes § nam cum quibusdam. vt sic erudita sint animæ, & a Deo pictæ, induitque iustitia b[e]atitudinem mereantur. de pęn. dist. 2. illa anima & c. seq. Sit autem hoc opus memoriale prouectis, inuenes instruat, cum partibus conterat, & desides excusso negligentia somno, intra de homi pro humanitate in h 1. tempori assiduos & vigilantes reddat ad studium, vt sermo meus scintillam amoris huius scientiæ in eis inueniens, in illam fluat & nutriat, vt cum creuerit flammam dignissimam faciat de pęn. dist. 2 si fermo. Laudantes igitur hoc opus, melioribus rat omnibus roborantes, & merito reprehendentes amplector, detrahentibus autem non resisto, sed velut agnus coram tondente non aperiam os meum. de pęn. distinct. 2. si enim. inquit. in fin. in primæ columnæ, paratus ab anniculo doceri. 24. quæst. 3 c. 1. Adscribat igitur insufficientia meæ quicquid in hoc opere reprehendendum extitit, me tamen reddant aliqualiter in his excusatum cognoscendæ veritatis affectus, & non debilis amor, quem corde gero fixum ad studium & studentes, quibus attrahor, & absolute compellor manum ad calamum mittere, licet ad id insufficientissimum me cognoscam. Si quid autem ibi fuerit notatu dignum & vtile, prius diuinæ potentiæ adscribo: Secundo Reuerendo mihi Patri, sub cuius vmbra quiesco, & Domino: sed eo (licet indignus) Domino Guidoni de Baysio Archidiacono Bononiensi, ex cuius scriptis & dictis (qua non in glossis recipio, sed in textum, & maxime in lectura per ipsum super lib o Decretorum nouiter compilata) infrascripta collegi. Et licet omnium pertinent huius iuris dicta vel scripta suo iudicio putẽ

B Onifacius Eps] Ea rõne motus. qua ĩ principio secundi, tertij, & quarti, & quinti libri Decretalium, quęrere nõ solemus de his quinque vel sex, quæ sunt in cuiuslibet libri principio attendẽda, sed in principio voluminis sufficit quæsiuisse: In principio huius sexti libri, licet non idem sit auctor, quęrere pretermittam, vt sic breuitatis cã ad ea sufficiat remisisse, q̃ in principio Gregorianæ compilationis ꝑ Bernardum notata fuerunt. Et licet antiqua sit Rhetoricorũ altercatio, an salutatio sit pars epistolæ, id eorũ disputationi & solutioni relinquens, hoc proemiũ in quatuor diuido partes: In quarum prima salutatio ponitur vsque ibi; Sacrosanctæ. In scda exordiũ vsq; ibi, Sane. In tertia narratio vsq; ibi, Vniuersitati. In quarta conclusio vsq; in finem. Primo igitur Dñs Bonifacius Doctores, & scholares morantes Bononiæ 2 salutat & benedicit. Scdo exordiendo dicit, quod intendit sollicite circa commoda subditorum, & voluntariè laborat, & interdum totis noctibus vigilat, antiqua iura declarando, & noua condendo, vt ipsorum scandala tollat, & lites reprimat, ad q' se teneri fatetur ex officio dispensationis sibi creditę, eo q' præest Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ à Deo prelata fuit cunctis Ecclesijs, & effecta totius orbis magistra. Tertio narrat se a multis requisitum instanter, vt elucidaret, q̃ ex Extrauagantibus editis post compilationem Gregorij noni ab ipso vel alijs Romanis pontificibus teneri, & quæ refutari deberent, & qui fuerint auctores ipsorum: Quod efficere desiderans, per tres nominatos in littera, Extrauagantes ipsas fecit diligentius recenseri, quarum multæ resecatę fuerunt, quia temporales, vel iuri contrarię, vel superfluę, reliquas in melius reformatas, cu n vtilibus constitutionibus per ipsum nouiter editis, mandauit in vnum librum redigi, & suo debitis titulis collocari, illumque librum vult adiungi quinque libris Decretalium, & vocari Sextũ, cum senarius numerus sit perfectus. Dicit demum, q' ideo non mandauit has constitutiones in compilatione Gregorij sub suis titulis poni, quia oportuisset multos libros destrui, & nouos fieri cum maximis laboribus, & expensis. Quarto concludendo, mandat ipsis Doctoribus & scholaribus, q' ipsum librum maturè compositum, quem eis sub Bulla transmittit, affectuose recipiant, illo vsuri in iudicijs & scholis, & præcipit q' vlterius non recipiant, nec pro Decretalibus habeant aliquas constitutiones Romani pontificis editas post compilationem Gregorij noni papæ, quæ in ipso Sexto libro insertę vel reseruatæ non sint. Hoc dicit proœmium.

[Glo. seq. tria facit, auctorem commendat, nominis etymologiam ponit, quæstio obiiciendo de lege, & simpliciter solutam, legi respondens.

a ¶ Bonifacius.] Ex prædecessoribus suis eiusdẽ nominis,

a Ex vndecim anteribus initio salutationis notatis fit verisimile, dñm Papã non solum ad Bononiẽse, sed ad alia etiã gymnasia hoc librũ misisse.

minis, licet ipse fuerit octauus, credo, quod vnicam decretalem habuimus. s. sup. de præsumpt. nullus. 1 Et dicitur Bonifacius, quasi bona faciens: & vere est consonans nomen rei, prout esse debet. 11. dist. cleros. de præb. cum sm. Iusti de do §. est & aliud. Bonū igitur, immo optimum opus fecit, nostrū ius Canonicum illuminando, & per declarationes antiquorum iuriū, & per editiones nouorū. vt j. sequitur Sed solent iuuenes dubitare, quare tūnc mutet

copus [a] seruus seruorum Dei [b], dilectis filijs [c] Doctoribus [d], & scholaribus [e] vniuersis Bononiæ [f] † commorantibus [g], Salutem & Apostolicam benedictionem [h].

SACROSAN-

nomen in creatione Romani Pontificis, cū nōis mutatio prohibita sit C de mut. nom. l. 1 hic. n. prius vocabatur Benedictus, modo Bonifacius est nominatus. Innocentius quartus prius Sinibaldus, Gregorius decimus, prius Theobaldus, Cœlestinus v prius Petrus. Rñdetur hoc fieri, vt ostendatur, ad permutationem nominis, factam mutationem hominis: cum. n. prius esset purus homo, nunc vicem veri Dei gerit in terris. sup. de eccle benefic. vt nostrum Vel ideo: quia omnis actio Christi nostra est instructio ī de elect. significasti. 2. q. 1. Deus omnipotens, sed in promotione Petri, mutatum est ei nomen: cum primo vocaretur Simon. 21. di. in nouo. sed Romanus pōtifex vicē Petri gerit. ī q. si sint legi. p venerabilem. Vñ ad eius instar, primatum mutandū est nomen. Præterea æquum fuit mutationem fieri, q. a posset promotus turpe originale nomē hīe: pone excp. u. ī. de elect. per inquisitionē. vnde nō esset æquum ipsum illo nomine vocari. 2 Lex autē de mutatione nominis fraudulenta intelligitur.

[Glo seq. de stylo scribendi remittit: quærit opponendo, soluit & ex solutione arguit.]

a ¶ Episcopus.] Ante consecrationem & coronationem sic scribitur: Bonifacius electus eps, & adde qđ dicam in fine libri super data Et quare se vocet epm, cū sint in ecclesia Dei dignitates Epali maiores, dubitari solet? Dic noue ordines in ecclesia. 21. d. cleros, circa prin & 23. dist. eps & c seq. Istorum aūt ordinum Epalis est maior, quia nullum ipso est inuenire maiorem vel parem. facit quod no. 21. di. in nouo, in prin. 2 glo & 32. di. c. . Non ergo a dignitate, sed ab ordine volens nuncupari, se vocat epm. Et est contra Theologos. qui dicunt solum esse septem ordines: Dicunt. n. quod Epalis & Psalmistatus non sunt ordines, pro eo, quod certum officium circa contrectionem Eucharistiæ non est illis ordinibus deputatum. Nos iuristæ contra 3 per iura prædicta. de hoc supra de purg. canon quotiens.

[Glos sequens reci per quæstionem vel obiectionem, quam soluit quadrupliciter, & remittit.]

b ¶ Seruus seruorum Dei.] Non simpliciter se dicit seruum, sed seruū seruorum Dei; quasi de his, q̄ sunt foris, nihil ad eum 2. q. 1. multi. §. quid. n. mihi. Vel quia his non seruit, qui Deo non seruiunt, sed illos iudicat: His autem qui seruiunt, seruit, vt infra de offic de leg officij, vel dic, seruorum Dei, i. Apostolorum Petri, & Pauli, quorum vices gerendo, seruire ipsis dicitur: ad hoc 1 q. 7. quotiens. Vel ex nimia humilitate hoc dicit, secundum quam negat se vniuersalem Papam. 99. di. ecce, & submittit se iudicio 12. ulari. 2 q. 7. nos si. & voluntariæ purgationi. 2. q. 5. mandastis. Vel dic, vt notatur in procemio Gregorij.

ADDITIO. Legitur in chronica Martiniana, quòd B. Gregorius fuit primus, qui sic se inscripsit. Habetur autem hæc clausula 1. q. 3 saluator. in fi & cap ex mult. 2. in fi. 30. q 3. c. 2. in tit. de senten. excom. relatum in fine, secundum Archidiaconum Ioan. Andr.

[Glo. seq remittit, & quæstionem soluit.]

c ¶ Filijs.] quos Papa vocet filios, & quos fratres, dic vt ī de crim. fal quā graui. Et licet aliquis Eps esset in studio Bonon. scholaris vel Doctor, non est ppea rescriptum vitiosum, quia generalius inspicimus, nec est curandū de modico. de consecr. dist. 2. tenera sup. de simo. & si quæstiones.

ADDITIO In fin. vbi equus Cardinali donatus à fratre prælati debentis pallium recipere, simoniam non inducit, cum dicatur esse quid paruum, attenta qualitate personæ cui oblatus fuit.

d ¶ Doctoribus.] Doctor dr̄ à docendo, & debet esse cautus, ne pferat tacēda, vel dicenda reticeat. 43. d. sit rector. in princip. Et debet seipsum, & verba sua secundum audientium capacitatem & ingenium coaptare. 8. qō. 1. oportet. qui enim ea docet, quæ ab auditoribus intelligi non valent, nō eorum vtilitatem, sed sui ostentationem facit. 43. d. §. vlt. nec debet esse arrogans, sed humilis. de maiorita. & obed. c. vlt. in prin Nam habet hoc proprium doctrina arrogantium, vt humiliter nesciant proferre, quæ docent: & recta quæ sapiunt, recte ministrare non possunt 46. dist. cap 1 in prin. & Doctores vniuersitatem faciunt sup. de const. ex litteris.

e ¶ Scholaribus.] A schola dictis, (quod 4 Græcum Latine dicitur vacatio: vide Ioan. And. j. ne cler. vel mon. c. 2. in prin.) Priuilegiati autem sunt scholares in his, quæ habentur ff. fam. erc. l. quæ pater filio. & C. ne fil. pro pa. in consti. habita.

[Glo. seq. quærit, & remittit.]

f ¶ Bononiæ.] Quid de alijs? Dic vt no. in procemio Gregorianæ compilationis.

ADDITIO Etymologiam huius nominis, Bononiæ, q̄ ponit hic Ioā. Monachus, & quando hic cœpit esse studium, vide in cle 2. de magi in gl. dicitur.

g ¶ Commorantibus.] Multi morantur, qui parum student: 5 & hos forte curialiter reprehendere voluit, secundum Host.

ADDITIO. Dicit Io. Monachus per hæc verba, instrui cupientem studere, in quinque: scilicet vt eligat locum aptum: ibi, Bononia. Doctorem idoneum: ibi, Doctoribus. Quod studio vacet; ibi, scholaribus. Quod se ad diuersa non distrahat; ibi, vniuersis. Quod continuet studium, quod dicit colligi per interpretationem per verbum, Commorantibus. Et inducit illud, Doctrina scholaris, intercisa perit, continuata viget. allegat. ff. de leg. 3. legatis. §. ornatricibus Ioan. And.

[Glos. seq. dicit, quid conferat benedictio. & dat octo similia, & determinationem ponit.]

h ¶ Benedictionem.] Per benedictionem 6. prælati deuote susceptam, venialia remittuntur, ad hæc 1. q. 1. dictum & cap maledicam. & c. sequenti sicut per generalem confessionem, & orationem Dominicam, de pœn. distin. 3. de quotidianis. Per aquā benedictam de consec. dist. 3. aquam. per eleemosynam & ieiunia. de pœn. dist. 3. sane cauendum. Et per Eucharistiam deuote sumptam. de consecrat. dist. 2. cum omne. per vnctionem extremam. supra de sacra vnct. capit. vnico. ad prin. Per deuotam pectoris tonsionem. de pœn. dist. 1. tres sunt autem actiones. secundum Hostien. qui hoc not. de pœn. & remit. omnis. Et quod dixi de remissione venialium, intelligas verum in eo, qui non est in mortali. vt not de pœn. dist. 1 perfecta in vit. glos. Mortale enim sine veniali potest dimitti, sed non econuerso, quia mortale opponitur charitati, veniale seruori charitatis, sublato vero priori, tollitur posterius, sed non econuerso.

SAcrosanctæ.] Incipe constructum:, ibi, Præsidentes. secundum Ioan. Monachum, secundum quem hoc procemium diuiditur in quatuor partes, in Exordium, Narrationem infra §. Sane. Argumentationem inf. §. Quem librum. Conclusionem j. §. vniuersitati Primam subdiuidit in duas, in Exordium generale. Secundo, in

magis

1 In decretis tā hr̄ de Bonifacio. 79. dist. §. sed quæritur. 97 di. ca. 1. & 2. 12 q. 2. cū deuotissimā. de cō sec. di. 2. vasa. secūdū Arch.

† In vno manuscripto ita: padux commorātib. in altero Vaticano ita: Bononiæ, Parisijs, Aureliani sque cōmorantib.

2 Ita Sal. l. cunctos populos. C. de sū. Trin. doc. in c. grauis de depositi. Car di. in cle. exiui in versi cęterū. de verbo. sign.

3 Sequuntur Doct. hic & I c. quidam infra eo. de elec. Ioan. An. in c. 1. j eod. de renunciat. Font.

4 Inclusa addita sū ad glosā

5 De gl. dicit gl. in ca sunt q. de pœ. di. 1. Bal. in l. directas. C de test. ma. Fon.

6 Ad istā glo. adde Tho. in 4. distin 16. Do. Font.

asp concretum & speciale. In primo tangit eminentiã Romanæ ecclesiæ in præsidentia, & in subditorum cura. Secundo eius eminentiã in iurium antiquorum declaratione, & nouorum editione: ibi, Et quas. Secunda principalis: ibi, Sane. Primo narrat de cã efficienti principali. Secundo ibi, Per venerabiles, de causa efficienti, non principali, sed cooperante, vel instrumentali. Tertio: ibi, In quibus finem huius operis ex narratis cõcludit. Tertia principalis primo narrat operis perfectionem ex numero senario Secundo: ibi, Nec sine causa, ex dispẽdiorũ expẽsis & laborũ cuitatione. Quartã non subdiuidit. Io. And.

a Sacrosanctę. exordium. Et ideo sacrosancta dicitur, quia consecrata fuit martyrio Apostolorũ Petri & Pauli. 21. dist. quãuis. 22. dist. c. 2. & de ele. fundaméta. & de reli. & vene. sanct. c. 1. §. sit alma.

b Imperscrutabilis.] vnde, O altitudo diuitiarũ sapientię, & scientiæ Dei, quàm imperscrutabilia sũt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius, ad Roman. 11. & de pœn. dist. 4. si ex bono. circa prin.

c Incommutabili.] 22. q. 4. incommutabilis. sup. de sum. Trin. firmiter.

d Prætulit.] per illa verba. Tu es Petrus, &c. 21. dist. in nouo. & c. seq. vel: Pasce oues meas. sup. de ele. significasti.

e Magistratum.] 21. dist. c. 1. & 2. supra de summa Trinit. cap. damnamus. ad fi. sup. de priui. antiqua. C. de sacrosan. eccles. l. iubemus & inf. tit. prox. c. vno.

ctæ [a] Romanæ ecclesiæ (quam imperscrutabilis [b] diuinæ prouidentiæ altitudo, vniuersis dispositione incommutabili [c] prætulit [d] ecclesijs, & totius orbis præcipuum obtinere voluit magistratum) [e] regimini præsidentes, curis sollicitamur continuis, & assidua meditatione vrgemur, vt iuxta creditæ nobis dispensationis [f] officium, subditorum commodis [g] (in quorum prosperitate vtique prosperamur) [h] iugi; [i] quantum nobis ex alto concessum fuerit, sollicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorum † quiete labores, [k] & noctes quandoque transigimus insomnes, [l] vt scandala remoueamus ab ipsis. Et quas humana natura (nouas semper deproperans edere formas) [m] lites quotidie inuenire conatur, nunc antiquorum † declaratione, [n] nunc [o] vero nouorum editione iurium, prout nobis est possibile, [p] reprimamus.

¶ Sane, [q] cum post volumen Decretalium a felicis recordationis Gregorio Papa nono, prædecessore nostro, tam prouide, [r] quam vtiliter [s] compilatum, nonnullæ ab eo, [t] & ab alijs [u] Romanis Pontificibus successiuè [x] super diuersis dicerentur articulis editæ Decretales: de quarum aliquibus, an Decretales existerent, earumque auctoribus [y] dubitabatur sollicite in iudicijs & in scholis: Nos ad apicem [z] summi Pontificatus superna dispositione vocati, super hoc cum instantia requisiti a multis, [a] † ambiguitatem, & incertitudinem huiusmodi dispendium [b] pluribus afferentem, † omnino tollere ac elucidare, quæ de Decretalibus ipsis teneri, [c] quæue deberent in posterum refutari, [d] gratia suffragante diuina, pro vtilitate publica, [e] desiderabiliter affectantes: per venerabiles fratres nostros Gulielmum Archiepiscopum Ebrudunen. † & Berengarium episcopum Biteren. ac dilectum filium magistrum † Richardum de Senis sanctæ Romanæ ecclesiæ Vicecan-

r Prouide.] C. de no. co. cõpo. in prima constitutione.

s Vtiliter.] d. 4. erit.

t Ab eo.] ut j. de rescrip. c. 1. de testib. c. 1. & 2. & de deci. c. 1. de hære. c. 1. de test. in integ. c. 1.

u Ab alijs] vt per te inf. videbis.

x Successiue, & sicut successiue, sit ordinate poni debuerũt, vt ex ordinatione ipsarũ, quæ prior fuerit, pateat, vt in prima cõst. C. de no. co. comp. ꝙ in huius libri cõpilatione bene seruat: vnde si q̃ Decretales Greg. ix. ponantur in tit. illæ sũt primæ, Bonifacij semper sũt ultimę, in decretalib. tamẽ eiusdem auctoris dici solet, ꝙ hic ordo non semper seruat: ꝙ solet probari j. de offic. archid. ad hæc, & c. vt nostrũ & j. qui fil. sint legit. cantam 1 & 2.

y Auctoribus.] sicut erat i Decr. Gre go x. j de test. in integ. c. 1. quam quidam attribuebãt Alex. iiij & idem in similibus.

z Apicem.] idem verbũ habes 40. distin. non nos. ibi, Quis n. sanctũ dubitet, quem apex tãtæ dignitatis attollit? alias extollit, ut inf. de concess. præb. c. vlt. in princ.

a A multis.] me teste fuit super hoc requisitus ab vniuersitate Bononien. per nuncium ad hoc missum: discretum virum bonæ memoriæ, dominum Iacobum de Castello, mansionarium Bononien. qui homuncio erat, idest paruus homo corpore: & intelligas quod magnus fuit in huius iuris scientia. Cum proponeret coram Papa Bonifacio stans: Bonifacius credens genuflexum, monebat eum vt surgeret: & tunc fertur, Portuensem, Card. scilicet, fratrem Matthæum de Aquasparta dixisse ad Papam, Zachęus est.

b Dispendium.] constandum fuit. infra de rescri. cap. tertio.

c Teneri.] insertæ in hoc libro, vel reseruatæ.

d Refutari.] i. quæ insertæ vel reseruatæ non reperientur, vt inf. in fi. procemij.

e Publica.] 4. dist. erit. in fi. Io. And.

f Dispensationis.] 43. dist. dispensatio.

g Commodis.] in his præcipue quibus animarum saluti consulitur. inf. de præben. c. 1. de constitu. c. vlt. cum sim.

h Prosperamur.] inf. de offi. deleg. officij.

i Iugi.] id est, continuo.

k Labores.] idem dicit Imperator in auth. ut iud. iusi. subscrip. ha in gl. quæ est in prin. coll. 8.

l Insomnes.] in auth. vt iudi. sine quoquo suffra. in princ.

m Formas. C. de ve. iu. enu. l. 1. §. sed quia diuinæ.

n Declaratione.] ut inf. de elect. statutum. de præb. quia sæpe. cum sim.

o Nunc vero nouorum editione iurium.] verbum Clementis inf. de præben. cap. 1. cum simi.

p Possibile.] hoc dicit quia natura est introductum, plura esse negotia, quam vocabula. ff. de præscri. ver. l. natura.

q Sane.] narratio.

† corum.

[Optim... ext. ... oc. ... eclarans ... nouat. ... bilis ... t. in l. ... redes ... m. §. & si ... ff. de ... Fõt.]

† In dubio iuris, si priceps est psens, consulendus ẽ, aliter nõ ualet act°. vi de l. cũ de nouo. C. de legi.

† al. affectantes.

† Ebredunen.

† Do. no. ꝙ Doct. vocari psit magistri gl. 3. in clem. cũ sit, & mag. ego addo tex. in l. q bus præcipua. ff. de ver. sig.

cellarium [a] iuris vtriusque Doctorem, [b] Decretales huiusmodi [c] diligentius fecimus † recenseri, & tandem pluribus ex ipsis (cum vel temporales, aut sibi ipsis, vel alijs iuribus contrariæ, [d] seu omnino superfluæ viderentur) penitus resecatis: reliquas, quibusdam ex eis abbreuiatis, [e] & aliquibus in toto, [f] vel in parte mutatis, [g] multisque correctionibus, [h] detractionibus, [i] & additionibus [k] (prout expedire vidimus) [l] factis in ipsis, in unum librum: cum nonnullis nostris constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, [m] in subditorumq; † quietem multa statuuntur salubria, fructus vberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudicijs & extra, frequentata dubia deciduntur) redigi mandauimus, & sub debitis titulis [n] collocari.

¶ Quem librum quinque libris alijs dicti voluminis Decretalium annectendum Sextum censuimus nuncupari: vt idem volumen [o] senarium [p] † (qui numerus est perfectus) [q] librorum, illo-

a Vicecancellarium.] tunc, nunc diaconum Cardinalem tit. sancti Eustachij.

b Doctorem.] Hi erant gloriosi non solum doctrina legum, sed et experientia rerum: & tales debent esse iuris compositores. C. de no. co. compo. in prima constitutione.

c Huiusmodi.] s. editas post volumē Gregorij noni.

d Contrariæ.] quod in iure reperiri non debet, vt sup. i procem. Greg. ix. & C. de vete. iur. enu. l. tanta.

e Abbreuiatis.] vt est videre in Decret. Greg. ix. inf. de decimis. c. 1. quæ per longiora verba extrauagabatur: & incipiebat, Grauem nobis, cum similibus.

f In toto.] vt patet, in Decret. Innocētij quarti, quæ incipiebat, Graue nimis, q̄ p breuia verba ponitur, ne cler. vel mon. c. 1. & per decre. quæ olim incipiebat Sicut dilecti, q̄ p breuia verba ponit. inf. de elect. statutum. & in decre. inf. de testam. c. 1. quæ olim incipiebat. Ioannes Frangiapani. Extrauagans Innocen. iiii. maxime in tex. & multæ sunt similes. Io. Andr.

g Mutatis.] s. infra de rescriptis, statutum.

h Correctionibus.] vt infra de hære. quicunque. ad fi. vt ibi dicam. Ioan. And.

i Detractionib.] vt inf. de rescr. c. 1. ad fi. & de test. c. 1. ad fi. & dupliciter, inf. de sent. excom. quia periculosum. ut in omnibus his dicam.

k Additionibus.] vt inf. de regula. non solum. vt ibi dicam. Idem esset videre in decret. inf. de præbend. si pro clericis pauperibus. & inf. de concel. præbend. ne captandæ. ver. licet. & in decreta executor. versi. potest tamen. habito respectu ad antiquas, vnde tractæ fuerunt.

l Vidimus.] sup. de consang. & affin. non debet.

m Correctionem morum.] quia hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23. q. 5. prodest. circa fin. & Imperator dicit, Legibus nostris mores intendimus corrigere. C. de secun. nupt. l. 1. ad idem 46. dist. c. 1. ibi, Ne cum eis tis moribus, &c. sup. de vita & honest. cler. vt clericorum.

n Titulis.] Nota, rubricas esse Authenticas: 2 ad hoc de pœn. dist. 1. c. hæc autem verba in glo. 1. supra ne sed. vacan. c. 1. ut eccles. ben. cap. 1. ff quod quisque iur. l. 1. item not. rubricas de textu: per quod collige, scriptorem, qui promisit textum habere, illas ponere debere.

o Volumen.] Decretalium.

p Senarium.] alibi dicitur septenarius numerus esse perfectus de pœn. distinct. 1. in summa, in gloss. 1. ipsius summæ, contra id, quod infra in glo. seq. nota. Quia perfectus est numerus senarius qui præcise constat vel resultat ex omnibus partibus suis, aliquotis simul aggregatis Septenarius numerus non est perfectus. Non obstat gloss. p. xalle. summæ: quia intelligitur ibi perfectus, idest, multis similibus approbatis in quantitate numeri septenarij. De quo potes videre multa exempla, de celebra. missa. cap. 1. in gloss. fin. Hieron. Clarius Brixien.

[Glo. sequēs recitatur per quast. quare numerus senarius dicatur perfectus. Primo dat duas solutiones. quas non approbat: ponit tertiam, quam approbat.]

q Perfectus.] vt 33. q. 4. cap. vnico. Sex enim ætatibus mundi generatio & hominis status finitur, vt ibi. Prima enim ætas in homine, est Infantia, quæ durat vsque ad vij. annum. Secunda Pueritia, vsque ad xii. vel xiiii. annum. Tertia, Adolescentia, vsque ad xxv. Quarta, Iuuentus, vel virilis ætas, vsque ad l. Quinta, Senectus, vsque ad lxx. Sexta abinde. Et dicitur Senium, aliarum ætatum terminus. C. de sacrosanct. eccle. vt inter diuinum. Sic & sex sunt generationes mundi. Quarum prima ab Adam vsque ad Noe. [In 3 hac fuit institutio, & lapsus generis humani.] Secunda vsq; ad Abrahā [in 3 hac fuit generis humani destructio p diluuiū circūcisionis & legis & renouatio.] Tertia vsque ad Dauid. [In 3 hac fuit constitutio.] Quarta, vsque ad transmigrationem Babylon. [Floruit 3 lex in hac sub regibus, & prophetis.] Quinta, vsq; ad aduentum Christi. [Fuit 3 in hac populi captiuatio, & redemptio.] Sexta, vsque ad finem sæculi. [Sub 3 hac humani generis redemptio.] Est autem ad hoc simile supra de consanguinit. non debet. de consecra. distinctio. 4. de trina. Sed licet sint bonæ istæ similitudines: non tamen inferunt, ipsum senarium numerum toto perfectum. Vnde dic, secundum Arithmeticos, quatuor esse generationes numerorum: Prima, quæ incipit ab vno, & durat vsque ad decem, & dicitur ista numerorum monadicorum, a monos, quod est, vnum. 16. quæst. prima. placuit. 2. quia ab vno incipit. Secunda dicitur, decadicorum, a decade, quod est x. & durat vsque ad centum. Tertia dicitur centedicorum, & incipit a centum, & durat vsque ad mille. Quarta dicitur, milledicorum, a mille incipiens, & durat vsque ad infinitum. Ex his quatuor generibus numerorum est reperire alios perfectos, paucos tamen: alios imperfectos. Et ex imperfectis est reperire alios diminutos: alios abundantes. Dicitur autem numerus perfectus, qui constat vel resultat præcise ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Est ergo videndum, quæ sunt partes aliquotæ, & quæ non sunt partes aliquotæ. Sunt partes aliquotæ, quæ aliquotiens sumptæ reddunt suum totum præcisè, idest, non plus nec minus: vide hoc in senario, qui est primus perfectorum, & solum inter monadicos perfectus. Nam sex vicibus vnum, sex sunt: ter duo, sex sunt: bis tria, sex sunt: abinde non sunt partes aliquotæ: quia quatuor aliquotiens sumptum faceret octo vel plus: ergo omnes partes aliquotæ sunt hæ 3 vnum, duo, tria: sed vnum, duo, tria, fiunt sex. ergo senarius numerus est perfectus secundum diffinitionem superiorem, quæ habet, quod numerus perfectus resultat præcise ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Vide in alio numero perfecto. In genere enim decadicorum alius, & solus numerus est perfectus. s. xxviij.

† Nota, q̄ priūs ꝯde di legē ē delegabilis do. Fō.

† al. Ita 3 virorūque subditorū quietem.

† Cōsule Euclidem & alios mathematicos, ex qb. intelligēs, cur numerus dicatur pfectus, ad de Macrobiū lib. 1. c. 6 in sōnium Scipionis.

1 De his verbis, mutare, corrigere, addere, vide modernos in l. edit. C. de eden. Fon.

2 De rubricis huius voluminis, & legum intellige: in rubricis decreti sic ē verū. De hoc notat Io. 3 q. 9. cæteræ in rubrica, & ī §. hæc aūt verba. hic allegato. Et d̄ hoc 3 Spec. de dispu. & alleg. § fi. Io. And.

3 Quę sūt parēthesi inclusa, ex Lectura Io. An. huc fuerunt trāslata ad glossæ declarationem.

nihil tolle partes, s. dimidiam, & cōtra. ff. de verbor. signif. nomen §. 1. & inf. de decimis. c. 2. quia vltra dimidiam nō esset reperire aliquotas, vt sup. dixi. Quatuordecim, est pars aliquota: quia bis sumptum, facit xxviii. Tredecim, xii. xi. x. ix. viii. non sunt partes aliquotæ de xxviii. quia aliquoties sūptę nō inferūt præcise suū totum, sed plus vel minus. Nam xiii bis sumptū, facit xxvi. ter sumptum, facit xxxix. & sic plus, vel minus, & sic de singulis. Septē est pars aliquota, quia quater sūpta infert suū totū. Sex, & quinquē singulis nō sunt partes aliquotæ. Quatuor vero, est pars aliquota: quia septies sumptum infert suū totum. Tria, non est pars aliquota, sed duo & j. bene sunt partes aliquotæ, quia xiiii. vicib. duo, facit xxviii. & xxviii. vicib. vnū facit xxviii. Ergo restat, quod oēs partes aliquotæ de xxviii. sunt xiiii. vii. iiii. ii. & i. Sed ex his aliquotis simul aggregatis resultat pcise totū, quia xiiii. vii. iiii. ii. & i faciunt xxviii. Ergo ſm diffinitionem superiorem xxviii. numerus est perfectus, & sic etiā de aliis perfectis. Computaui autem de isto, vt melius intelligeretur dictum de senario. Ex imperfectis dixi quod alii sunt diminuti, de quib. solet poni exemplum in octonario. Tres. n. sunt partes aliquotæ de octo, s. iiii. ii. & i. sed iiii. ii. & i faciunt vii. & sic est imperfectus diminutus. Vide in quaternario, cuius duæ sunt partes aliquotę: scilicet ii. & i. quia bis ii. iiii. & quater vnum, quatuor. Sed ii. & i. faciunt tria: ergo est quaternarius numerus imperfectus diminutus. Vt de in ix. cuius etiam duæ tantum sunt partes aliquotæ. s. iii. & i. sed iii. & i. faciunt quatuor, & sic est imperfectus diminutus. In imperfecto abundanti solet exēplum poni in duodenario, cuius aliquotæ sunt vi. iiii. iii. ii. & i sed istæ aliquotæ simul aggregatæ reddunt plus, quam totum: s. xvi. ergo est imperfectus abundās. Vide in xx cuius partes aliquotæ sunt. x. quinque, quatuor, ii, & i. quæ simul aggregatæ reddunt plus, quam totum: s. xxii. & sic est numerus imperfectus abundās. Hæc late & clare etiam computando posui, vt bene intelligatur hoc, quod non est de materia iuristarum.

ADDITIO. Isidor. lib 3. etymol. breuissimè hæc ponit. Vide quod notatur de hac. ad nostrum. in cle. in gl 6. Ioan Andr.

a ¶ Nec sine causa.] Antipophora est: respondet enim tacitæ quæstioni, quia quæri posset: quare non mandauit istas Decretales poni in antiqua compilatione Gregorii sub suis titulis.

b ¶ Prædecessorum.] Innoc. iiii. & Greg. x. Scripserunt enim hi in proœmiis suis doctorib. & scholarib. vt decretales, quas mittebant suo suis titulis, prout exprimebatur in ipsis, inseri facerent, vnde quidā faciebāt ipsas scribi in fine titulorum compilationis Gregorii: & isti seruabant mandatum. Quidam faciebant de eis volumina, & isti non seruabant mandatum ipsorum, vt hic patet. Io. Andr.

c ¶ Promulgabant.] Leges instituuntur, cum promulgantur. 4. di. §. leges

d ¶ Infinitos] oēs s. editos ante huius libri compilationē.

e ¶ Laboribus] nō. maximos labores esse in libris scribendis, & est ꝯ scholares, qui semper dū sunt in studio, faciūt scribi libros, dum laborare deberent ad studiū. laborib. n. talibus & expēsis parcēdū est. de dolo, & contu. finē. Io. Andr.

f ¶ Vniuersitati.] conclusio.

g ¶ Maturitate.] quod fieri dēt, vt 35 q. 9. Apostolicæ. §. de rescrip. ad aur̄ fietam.

h ¶ Bulla. aliàs nō creditur esse mandatum principis, vt 97. di. nobilissimus. vbi de hoc & C. de māda. prin. l. vna.

[Glo. seq. dat duas remissiones.]

i ¶ De cetero.] constitutio ergo respicit futura. Quid de pēdētib. dicā. j. de elec. licet canō. Qn̄ incipiāt ligare constitutiones huius sexti libri, dicam in fine huius libri super data.

k ¶ Scholis.] hoc expone, vt notatur in proœmio Gregorij.

l ¶ Reseruantur.] sicut decre. exijt qui seminat. reseruata. infra de verb. sig & cōstitut. ones omnes, quę editæ sunt super negotio hæreticę prauitatis, non contrariæ constitutionibus huius libri, vt inf. de hęre. cap. vlt. in fi. Idem posset dici de reuocatorijs, de quibus inf. de præb. c. penul. & antepenul. & de cōcess. præb. cap. vlt. Ioan. And.

m ¶ Voluminis.] scilicet compilationis Greg. ix. Et sic videas hodie per hunc finē, 2 quod decretalis pastoralis: supra de fide instru. non habet locum in decretalibus editis post compilationem Gregorij ix. & ante hunc librum: sed posset habere locum in Decretalibus Bonifacij editis post compilationem sexti libri. & in omnibus per eum vel eius successores edendis.

---

adiuncto, numerum comprehendens, perfectam in † rebus agendis formā tribuat, & in moribus disciplinam. ¶ Nec sine causa [a] morem prædecessorum [b] nostrorum (qui cum cōstitutiones aliquas promulgabant [c] nouiter, eas mandabant sub antiquarū serie situari) omisimus in hac parte seruare: hęc † enim fecimus, ne infinitos [d] libros destrui, & alios non sine maximis dispēdiis, laboribus [e] & expensis de nouo fieri oporteret. ¶ Vniuersitati [f] † vestræ igitur per Apostolica scripta mandamus, quatenus librum huiusmodi cū multa maturitate [g] digestum, quem sub bulla [h] nostra vobis transmittimus, prompto suscipientes affectu, eo vtamini de cetero [i] in iudicijs, & in scholis [k]: nullas aliàs, præter † illas, quæ inferuntur, aut specialiter reseruantur [l] in eo, Decretales, aut Constitutiones à quibuscunque nostris prædecessoribus Romanis Pontificibus post editionem dicti voluminis [m] promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri.

TITVLVS I.

De summa Trinitate, & fide Catholica.

¶ Gregorius decimus in generali Concilio Lugdunensi.

¶ *Spiritus sanctus æternaliter à patre & filio tanquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Ioan Andr.*

DE SVMMA TRINITATE, ET fide Catholica.

[Glos. seq. quærit, an rubricæ huius voluminis sint continuandæ, & determinat, quod non, assignans rationem. Do.]

HVius sexti libri Rubricæ iudicio meo cōtinuādæ non sunt. 3 Ratio est, quia ſm hoc, quod occurrebat aliqua addēda, mutanda, detrahenda, vel corrigenda. sic addita, mutata, detracta, vel correcta fuerunt habito respectu ad compilationem antiquam, & ipsius rubricarum ordine sic retento, sed nihil in titulo volebat addere vel mutare, illo omisso transibat ad se-

---

Marginalia: † al. iterū ecclesiasti cis rebus agendis. — † hoc — † Not. vt text. hic iuncta suprascriptione, quod scholares & Doctores simul faciūt vniuersitatē. Do. Phi. Font. — † Not. quod dictio, præter, sequens negatiuā includit. Dom. hic Ro cons. 318. Font. — † Immo ēt per testes probari pōt Doctor. hic. & latius Barba. in proœmio cle. Font. — 2 Decretalis pastoralis de fi. instrum. qn̄ hēat locū. 3 Cōcor. Archi. qui ēt illas nō cōtinuat. sed Ioan. Mon. ꝯ quod cōtet illas continuat, quod nō placet, nec fuit illa intētio auctoris ꝯ rationē, quod sequitur in hac glo. Io. An.

ad sequentes: vnde, secundū rei veritatem, decretales huius libri in cōpilatione antiqua debebāt sub suis titulis collocari. sed omissum fuit ex cā, vt sup. in ꝓemio. versi. nec sine cā. De istius tamen rubricæ continuatione, & materia, dic vt notat Ber. supra eo. titu. 1.

CAP. VNICVM.

Fideli [a] † ac deuota professione [b] fatemur, quod Spiritus sanctus æternaliter [c] ex patre & filio [d], non tamquam ex duobus principijs, sed tanquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit, hoc professa est hactenus, prædicauit & docuit [e], hoc firmiter [f] tenet & prędicat, profitetur & docet sacrosācta Romana Ecclesia, mater omniū fidelium [g] & magistra: hoc habet orthodoxorū [h] patrum [i], atque Doctorum [k] Latinorū [l], pariter & Gręcorū [m] incommutabilis & vera [n] sentētia. ¶ Sed quia nonnulli propter irrefragabilis pręmissę veritatis ignorantiam [o], in errores varios sunt prolapsi: Nos huiusmodi erroribus viā præcludere [p] cupientes, hoc sacro approbāte Cōcilio: Damnamus [q], &

Fideli.] Errore Græcorū, qui dicebant, Spiritum sanctū procedere à solo patre, extirpato ꝑ canones, de quo, de consecr. dist. 5. c. penult. & vlt. Adhuc quidam in errores alios inciderunt [1], negantes, Spiritum sanctum æternaliter processisse à pře & filio, alijs dicentibus, q ab vtroq; ꝓcedebat non tanquā ex vno principio, sed tāquā ex duob principijs, & duabus spirationib. Gregorius decimus in generali cōcilio Lugdunen. primo ponit confessionem suam, quam etiam dicit sanctæ Romanæ Ecclesiæ, catholicorum Patrum, Græcorum Doctorum, & Latinorum obseruantiam & doctrinam: scilicet, quod Spiritus sanctus ęternaliter à patre, & filio, & tanquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Demum, reprobando, damnat omnes, qui præmissa negare, vel contrarium asserere præsumpserint.

ADDITIO. Secundum Io. Monachum sunt tres partes. Prima narrat processionem Spiritus sancti. Secunda firmat illam. Tertia damnat contrarium sentientes. Ioan. Andr.

a ¶ Fideli.] supra eo. firmiter. & sup. de hæret. dubius. & est simile. C. de his qui ad eccl. confug. l. fideli. & dic, Fideli, quo ad mentem: Deuota, quo ad exteriores actus: quasi dicat, humili. ad hoc int. de immunita. eccles. decet.

b ¶ Professione.] id est, confessione.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

c ¶ AEternaliter.] nam est Pater generans, Filius nascens, Spiritus sanctus procedens pariter ab vtroque absque initio semper pariter ac sine fine. sup. e. firmiter. circa prin. de consec. di. 3. c. vlt. C. de summa Trin. in epist. inter claras. Sed opponitur: Trinitas est vnum vniuersorum principium, vt sup. eo. firmiter, ergo non est ibi æternitas: quia ęternum vere sine principio, sine fine. est Solu. Est principiū principians, non principiatum, vt referatur principium ad res creatas, non ad ipsam diuinitatem.

[Glo. seq. ponit motiua Græcorum, & responsionē ad illa: in fine obijcit & soluit.

d ¶ Et filio.] Confunditur hic error Græcorum dicentium, Spiritum sanctū a solo patre procedere. Mouebantur autem auctoritate Euangelica Io. 16 ibi: Spiritus sanctus, qui a patre procedit. Itē in symbolo apud eos edito simpliciter continetur. Qui ex patre procedit, nos addimus, Filioq; ad idem lex C. de sum. Trin. l. 2. vbi dicitur, Spiritum sanctum, quem ex summo rerum parente speramus, &c. Sed ad hoc & similia respondetur, quod expressio patris non excludit filium, immo potius includit: cum ipsorum opera inseparabilia [2] sint. 28. q. 1. sic enim §. beator, in fine. de cōsecr. distinct. 3. ca. vlt. vnde cū pater [3] & filius sint vna essētia, substātia, seu natura, vt in ꝓdicta decretali, firmiter, non potest ab vno solo procedere. Nec sumus excōicati [vt dicebant Greci] addendo in symbolo, filioq; quia illud potius est declarare, q̄ addere. Et adde quod not. de consecr. dist. 5. c. penult. Sed obijcitur ad hanc constitutionem, quod sit superflua ex eo, q hoc idē dictū fuerat s. eo. firmiter. ibi, Spiritus sanctus pariter ab vtroque, &c. Sed dic, quod hic expressius modū processionis aperit, dicens, quod non tanquam ex duobus &c. Pręterea hic dānātur asserendo vel negando, contrariū sentientes.

[Glossa sequens distinguit.

e ¶ Docuit.] Nota, q in his, q̄ sunt de fide catholica, & eius articulis, necessario tenere debemus, & sequi quod tenet & sequitur Romana ecclesia, alias essemus hæretici sup. eo. titu. ca. 1. & 2. sed in aliis non hēmus necessario sequi, & tenere quod sequitur, nisi sequatur & doceat. 11. dist. nolite vbi de hoc in glo. docere. 12. dist. nouit, 31 di. aliter. de consec dist. 4. de trina. In vna enim fide nil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa, vt ibi

ADDITIO. Ista gl placet Dom. & Phi. quorum distinctionem vide. Font.

f ¶ Firmiter.] sup. eo. firmiter.

g ¶ Fidelium.] de his, quæ sunt foris, nihil ad nos. 11. q. 3. inter verb. versic. si cogo. 2. q. 1. multi, de diuor. gaudemus. licet ab eis expediat bonum habere testimonium, vt ibi. & 8. quæst. 1. licet ergo. sup. de sacra vnct. cap. vno §. ad exhibendum. 11. q. 3. non sunt, 12. q. 1. nolo.

h ¶ Orthodoxorum.] id est, catholicorum.

i ¶ Patrum.] 15. di. cap. 1.

k ¶ Doctorum.] quorum est ordo præcipuus in Ecclesia, supra de hæret. cum ex iniuncto. §. cum igitur, & per Doctores, Prædicatores, & pręlatos intelligas. 43. dist. cap. 1.

l ¶ Latinorum.] vt Augustini, Hieronymi, Ambrosii, & Gregorij. 20. di. de libellis. 15. dis. sancta. infra, de reliq. cap. 1.

[Glo. se. 3. obiectionem dupliciter soluit.]

m ¶ Græcorum.] aliquorum [3], vt Ioan. Chrysostomi, Cyrilli, Athanasii, Didymi, & Ephesini concilii Patrum: Græci enim contrarium dicunt, vt sup. dixi. Vel dic secundum Gulielmum, q in hoc generali Lugd. concilio, Græci quod hic dicitur, fuerūt publice professi, & symbolum cum additione, Filioque, ibi publice cantauerunt de mandato Imperatoris, & Ecclesiæ Græcorum [4]: vtinam corde credant 23. distinctio. Psalmista.

n ¶ Vera.] aliàs posset in melius commutari. 35. q. 9. Apostolicæ, & cap. sequenti.

o ¶ Ignorantiam.] quæ cunctorum errorum est mater, vt 38. dist. ignorantia, Nec in his excusat ignorantia: nam ignorans ignorabitur, vt ea. distin. quia ea. ad idem 16. q. 1. si cupis 11. quæstio. 3. in quibus, & capit. sequenti.

p ¶ Pręcludere.] vt 83. di. error. supra. de spon. inter opera.

q ¶ Damnamus.] sup. eo. damnamus. & dic, damnamus, & reprobamus: id est, reprobando damnamus.

[Glo.

† Vide Magistrū & ibi Doctores Theologos lib. 1. sent. dist. 11. & 12. & beatū Thomam parte. 1. q. 36 arti. 2. & 4.

1 De diuersis erroribus circa Spiritū sanctū hř 24. q. 3. c. pen. versi. Cathaphrigiis, & versi. Boetiani. & ver. Noetiani & versic. seq & versic. Macedoniani, & hos oēs specificabat hic Frāc. Versel. Ioan. Andr.

2 His rōnib. glossæ fidas, sed veras require a Theologis, vbi ē.

3 Vide Magistrū sent. li. 1. dist. 11. §. vnde et.

4 Refert Fran. Vercellen. q ibi sunt ꝑsonaliter ipsorū Patriarcha, & sollemnes nuncii Imperatoris. Io. Andr.

[Glo seq. quærit, arguit negatiuè, & soluit.]

a Asserere.) supra dixit negare. Quid si quis nec negat nec asserit, sed tacens sic consentit? Videtur non tenere quia tacere, est præter ista duo. 22. q. 2. ne quis inf de reg. iur. is qui tacet. & ff. eo. l. qui tacet. Solut. Licet non ex verbis, tñ ex mente iudicatur hæreticus sup. de hære ti. cap. 1. 24. q. 1. hæresis. & c. hæretic°. Et Deus audit i corde, vt 7 q. 1. c. ß. si ergo & cor interroga. 14 q. 5. si quid. & 15. q. 6. c. 1.

† Aliàs patre.

1 Vide gloss. ibi quam te net Ant. c. 2. de hæret. Fon.

reprobamus oẽs qui negare pſumpserit, æternaliter Spiritum sanctum ex † patre & filio procedere: siue etiam temerario ausu asserere, a q̃ Spiritus sanctus ex patre & filio, tãquã ex duobus principijs, & non tanquã ex vno procedat.

DE CONSTItutionibus.

[Bonifacius viij. conditor huius compilationis, tractaturus de iure, considerauit, quòd vbi non est fundamentum, desuper ædificari non potest: vt in ca. veniens. de presbyt. non bap. in ant. Ideirco pro sui operis fundamento præmisit rubricam, de summa Trinitate, &c. Quo fundamento præmisso, incedit ad iura condenda. Et quia ius est duplex: scilicet, ius scriptum: & ius non scriptum: vt Institu. de iure natu. gent. & ciuili, § constat. Et quia ius scriptum est dignius iure non scripto: ideo præmittit de iure scripto, puta de constitutionibus: postea de iure non scripto, scilicet, de consuetudine. Vnde pro intellectu huius quæritur primo, quid sit constitutio. Secundo, vnde dicatur.

[Pro solutione primæ quæstionis est sciendum, q̃ constitutio in iure accipitur dupliciter. Vno modo strictè, prout differt ab alijs partibus iuris scripti: & tunc nihil aliud est, nisi id quod statuit & ordinat Princeps animo condendi legem: Institu. de iure naturali gent. & ciuili, §. sed & quod principi placuit. Est ergo constitutio strictè sumpta (prout differt a lege, plebiscito, senatusconsulto, & alijs partibus iuris scripti) illud, quod facit Princeps animo condendi legem, & ut sub diti vtantur tam in scholis quàm in iudicijs. In scholis, scilicet, Doctores legendo In iudicijs, Iudices ordinando, & aduocati allegando. Alio modo accipitur constitutio large, pro omnibus partibus iuris scripti, siue sit lex, siue plebiscitum, siue senatusconsultum, principis placitum; edicta Prætorum, responsa prudentum: etiam siue sit ius commune, siue particulare, ut sunt statuta Episcopi, & vniuersitatis, vel collegij, vel alterius corporis approbati.

[Ad secundam quæstionem respondetur, quòd constitutio dicitur a con, quod est simul, & statuo, statuis, quasi simul statutio Vel dicitur communis statutio, quia lex debet esse communis & generalis omnibus, & nõ debet edi in fauorem illius, vel istius. cap. erit autem lex, 4. dist. & c. cum omnes de consti. in ant. vbi dr̃, q̃ statutum factum ab aliquibus canonicis alicuius Ecclesiæ de consensu Episcopi, non valet, quãdo non omnibus canonicis est commune.

Licet] Diuiditur: quia duo facit. Primo similitudinem improbat, rationem reddens: & casum soluit, duas modificationes ponens. Secunda: ibi, Ipsis Ioannes. And.

CASVS. In hoc cap. posset poni pluribus modis: sed ponamus hoc modo: Cauetur in cap. cum in cunctis, de electio. in ant. q̃ obtinens ecclesiam parochialem, debet promoueri ad sacerdotium infra annum: quod si non fecerit, dicit ille textus, q̃ potest priuari sua ecclesia: sed tamen requiritur sententia priuationis, ita quòd per lapsum anni non est priuatus ipso iure, nec per lapsum anni dicitur ecclesia vacare. Et in capi. licet canon. & in cap commissa. ī de elect. dicitur, quòd obtinens ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotiũ infra annum: & si non fuerit promotus, ipso facto vacat ecclesia, ita, q̃ sine sententia priuationis poterit episcopus illã ecclesiam conferre. Sic istæ duæ constitutiones sunt cõtrariæ, quia una dicit, quòd priuatur ipso facto, alia dicit, quòd non priuatur ipso facto: sed per sententiam. Et in dictis ca. licet canon. & cap. commissa. non fit expressa mentio de cap. cũ in cunctis, quia in illis non dicitur quòd ecclesia vacet ipso facto. Non obstante cap. cum in cunctis, quæritur, quod istorum cap. debeat obseruare iudices in iudicijs? Respondet Romanus Pontifex, quod cap. licet canon, quod est posterius, licet in eo non fiat expressa mentio de cap. cum in cunctis; quia Papa condendo posteriorem constitutionem contrariam primæ, videtur primam reuocare, ex eo quod Papa sciebat illam contrariam constitutionem, saltem præsumitur illam scire, cum Princeps habeat omnia iura in scrinio pectoris Sed quid sanctissime Pater, ponamus, retento eodem themate, quod papa fecit aliquam constitutionem nouam, quæ non est contraria aliquibus constitutionibus generalibus, sed particularibus aliquorum locorum particularium: puta, alicuius ecclesiæ, vel corporis, quia forte in tali ecclesia est consuetudo particularis super aliquo iure, quod non fuerat dispositum per ius commune; Papa fecit aliquam constitutionem contrariam illi statuto, & fecit illam constitutionem simpliciter, non derogando illi statuo particulari; quia non dixit Papa, quod vult vti tali constitutione, non obstante tali statuto, vtrum papa videatur reuocare illa statuta particularia? Respondet Romanus Pontifex, quod non. Et ratio est, quia papa non videtur reuocare id quod ignorat: sed papa præsumitur ignorare illa statuta particularia, quæ consistunt in facto: ideo non videtur reuocare; quia quod quis ignorat, non videtur reuocare. Nota primo ex principio huius cap. quod Princeps censetur habere omnia iura in scrinio pectoris sui; ideo si error consistat in iure, non excusat Principem. Simile dicunt Legistæ, in l. omnium. C. de testa. Sed hoc ideo est propter sapientes & consiliarios sibi assistentes, qui dicuntur pars corporis ipsius Principis; ideo machinans in mortem talium, committit crimen læsæ maiestatis; l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiesta. Nota secundo principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. quod lex noua & posterior Principis, tollit præcedentem legem de directo contrariam: licet in noua constitutione non fiat mentio, quod princeps intendat reuocare quascunque constitutiones contrarias; quia non est verisimile, quod Princeps voluerit legem istam nouam esse frustratoriam, & esset frustratoria, nisi reuocaret primam contrariam. Sed in statutis particularibus est alia ratio; quia si hæc lex noua non seruatur in loco, vbi seruatur statutum particulare: seruabitur tamen in alijs locis, & sic non erit frustratoria. Et hoc uerum, nisi talis constitutio particularis, esset generalis in toto loco: quia tunc videretur reuocari

TITVLVS II.

De Constitutionibus.

Bonifacius octauus.

¶ *Noua constitutio Principis tollit primam contrariã, quamuis id non exprimat: Speciales consuetudines, & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat. Ioannes Andreas.*

CAP. I.

LICET RO-

manus [a] Pontifex (qui iura [b] omnia in scrinio pectoris sui censetur habere) [c] cõstitutionem † condendo posteriorem, priorem, [d] quamuis de ipsa mentionem non faciat, reuocare [e] noscatur; [f] quia [g] tamen locorum specialium † & personarum singularium [h] consuetudines & statuta † (cum sint [i] facti, [k] & in facto consistant (potest proba-

per constitutionem nouam. Sicut in regno Franciæ est consuetudo generalis. quod hæres alicuius defuncti agnoscendo hæreditatem, est hæres & etiam possessor, absque alia corporali apprehensione possessionis. Ponamus, quod Rex fecit vnam constitutionem nouã, quod hæres declarãdo se esse hæredem, non esset possessor absque corporali apprehensione: 1 & in ista constitutione noua nullam fecit mentionem de illa generali consuetudine; nonne erit ista consuetudo reuocata per nouam constitutionem? Certe sic; aliàs constitutio Principis esset frustratoria, & sine effectu. Quæritur cum glo. in verb. facti. Quod dicitur hic, quod noua constitutio Principis non annullat constitutiones locorum particularium, nisi in ipsa cõstitutione aliud dicatur: vel quod ipsæ constitutiones non reuocant ẽt contraria statuta: quæritur, verum hoc sit verum, etiam si tale statutum particolare disponat idem quod ius commune: puta, Episcopus fecit sua statuta, quæ idem disponunt vt ius commune. Nam plures sunt Episcopi, qui constitutiones suas Synodales extrahunt e corpore iuris, vt rectores ecclesiarum videant ea, quæ pertinent ad officium suum. Ponamus quod Papa fecit cõstitutionem contrariam iuri communi, non est dubiũ, quod illa constitutio noua tollit ius commune. Sed nunquid tollit etiam statuta particularia, quæ disponunt idem quod ius commune? Respondetur quod sic: & ideo castud intelligitur, quando illa statuta particularia erant facta præter ius: quia si sint facta secundum ius commune, tunc reuocato iure communi, reuocantur etiam illa statuta.

† Quę dr̃ quasi cõe statutũ, & verbũ statuti respicit ius scriptum. 1. di, §. cum ilaq; fm Archidiaconum.

a ¶ Licet Romanus.] Noua constitutio principis tollit primam contrariam, quamuis id non exprimat: speciales consuetudines & statuta rationabilia non tollit nisi id exprimat.

a ¶ Romanus.] Vocantur interdum Episcopi, maximi Pontifices 21. dist. cleros. § Pontifex. Solus vero Papa Summus, vel Romanus pontifex appellatur, vt hic. 23. distinct. in nomine, circa prin. infra tit. proxi. si grati. se, de sent. excom. si summus. in clem.

ADDITIO De diuersis Papæ nominationibus Arch. hic tractans dicit, q̃ quandoque dicitur Romanus, vel Romanæ ecclesiæ Episcopus. 2. q. 6. si quis episcopus. Aliquando, vrbis Romæ Archiepiscopus, vt 4. dist. statuimus. in fi. melius 21. distin. c. fi. Vel, Episcopus, vt 5. q. 4. c. 2. in, b. C. de sum. Trinit. l. inter claras. in fi. Aliquando papa vrbis Romæ 97. dist. victor: in prin. Aliquando, Patriarcha. 22. dist. c. vlt. Aliquando simpliciter, Episcopus. 1. q. 3. saluator. & ca. ex multis. in fi. & se dicitur Ministrum indignum. eo. cap. versi quapropter Archidiaconus.

b ¶ Iura.] Nota ex hac litera rationem, quare aliud in iuribus, aliud in rescriptis, vt primum ius tollatur per secundum contrarium: sed non primum rescriptum per secundum, nisi de illo fiat mẽtio, de rescrip. cęterum.

[Glo. seq. allegat vnam ɔcor. & duo ɔ̃ria, & remittit]

c ¶ Habere.] C. de test. l. omnium Contra. 23. dist. pręterea. & 30. q. 4. quod autem. in gl. 1. vbi non recoluit Vrbanus eius quod præcessor Leo prohibuerat. Sol. vt in prædicto cap præterea, notatur.

d ¶ Priorem.] posteriori directè contrariam.

[Gloss. sequens allegat tres concor. dat simile, de quo dat rationem & regulam: & duos casus excipit.

e ¶ Reuocare.] de ɔsecr. distin. 1. vasa. de cog. spiri c. 1. ff. de leg. l. non est nouum. In legibus ergo contrarijs stamus vltimæ. Idem in testamentis 13. quęst. 2. vltima voluntas, de celebrat. miss. cum Martha. § ceterum. sicut ff. de leg. 1. si mihi & tibi. §. fi. Ratio est vtrobique quia vtrunque pendet ex voluntate vnius tantum: in his autem quæ pendẽt ex voluntate duorum, dic, vt dixi infra de reg. iur. qui prior. Quod de testamento dixi, scilicet, quod vltimo stamus: intelligas etiam si in ipso de primo non fiat mentio. Fallit in duobus casibus, s. si primum testamentũ factum sit inter liberos. C. d̃ testa. Auth. hoc inter liberos. & cum ipse testator legem testandi sibi dixit sic, Si fecero aliud testamentum, non valeat; quia tunc secundum faciendo, oportet quod faciat mentionem primi. ff. de leg. 3. l. si quis in principio testamenti. Ioan And.

† Dictio spälium, non hr̃ in vetustiorib. codicibus.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Iterum obijcit & remittit]

f ¶ Noscatur.] est ɔ̃ supra de præscript. nonnulli. de ætа. & qualit. eam te. supra de ca. mo. ex parte ĩ. de exces. prælat. c vnico. & 25. q. 2. rescripta. & cap dicenti. §. omnes quæ est lex C si contra ius vel vti. pub. l. vlt. & ibi de hoc. Dic prædicta iura non esse contraria: illa enim de rescriptis datis contra legem loquuntur, quæ nõ valẽt, nisi in ipsis fiat mẽtio de lege, 1 & maxime cum ibi cadit error facti, vt c. nonnulli, hic de secunda lege loquitur, quæ primam tollit directe contrariam, licet de illa non faciat mentionem. Et potuit esse rõ: quia maturius & deliberatius fit legis promulgatio, quam rescripti ɔcessio: ad hoc supra in proœmio huius libri, in fi. In rescripto ẽt dicimus, q̃ si constaret de certa scientia Principis, valeret rescriptum ɔ ius elicitum, vt in contrarijs notatur: sed prima facie præsumitur per importunitatem obtentum: vnde expectari solet secunda iussio: in Auth vt nulli iudi §. & hoc vero iubemus colla. 9. in Authen. de iudi. §. cu nes autem. coll. 6. & si rescriptum concedit aliquid contra ius, iam in eo mutat nomen rescripti & dicendum est priuilegium. 3. dist. priuilegia, de verb. sign. abbate, Item contra: quia antiquiori iuri standum est 33. q. 2. hoc ipsum, & 50. dist. domino sancto. in fin. Dic ut ibi in glo penult.

† Statuta locorũ intelligo illa, quę generaliter, ibi obseruētur, & extraneos trãsgressores ligant. c. quę contra mores 8. dist gl. in l. item Mela. ff. ad l. Aqu. statuta personarũ voco, statuta alicuius corporis, q̃ nõ nisi incorporatos ligant. Pe. d̃ Anc. Fon.

g ¶ Quia tamen.] Diuersitatis ratio.

h ¶ Singularium.] Nota, quia per hoc patet, q̃ generalem consuetudinem bene tollit noua constitutio Principis, & merito: quia illius legis promulgatio aliàs superflua & inutilis esset, sed in singularibus secus: quia licèt lex non habeat locum Bonon. habebit locum Mutinæ, Paduæ, & locis alijs.

1 Sequit Anch & de cla. ill'a. Non obstante, vide Bar. in extrauag. ad reprimendam, ad finem. Fon.

i ¶ Cum sint.] Ratio rationis.

[Glossa sequens rec. per quæstionem, quam exemplificat, & solu t inducens sex rationes.

k ¶ Facti] non enim reuocat q̃ ignorat: ignorat autem quæ sunt facti Et puto per hanc literam terminatam quęstionem illam quæ quæritur, an noua constitutio reuocet statutum Episcopi contrarium, quo solum cauebatur ius commune. Pone in terminis decr. de ęta. & qualita pręterea, quæ quantum ad pręsentationes patronorum, est hodie reuocata per decr infra de instit. ca. 1. Nunquid & sublatum erit statutum ẽpiscopi, quo illud simpliciter cauebatur, q̃ dicit decre. pręterea. Eodem modo potest poni exemplum de decret. supra de conces preb. accedens. & de decret. eo. ut cap. 2 de decre. infra de censi. Romana. & cap. exigit. & de decre eo. ut felicis. Dico autem, q̃ sicut sublatum est ius commune, ita & statutum quod simpliciter continebat ius commune, 2 cum illud nõ sit facti, nec consistat in facto: immo sit iuris, & consistat in iure, & facit quod not. Innocen. Hostien. & moderni, inf. de rescript. c. 1. vbi no. quod de rescripto, vel priuilegio, quod simpliciter continet ius commune, in secũdo priuilegio, vel rescripto non est necesse fieri

2 idẽ dicit de Anch. respõ. Ioan. de Ligna. tenent ɔtra glo. Fon.

mẽt-

mentionem. 1 Quod si contrarium diceremus, iam Episcopi possent tollere potestatem Summo Pontifici tollendi iura, in diœcesibus suis, statuendo simpliciter, quæ iure cauentur. Item probo id euidentissima ratione: ista decre. æquiparat ista duo, consuetudines, & statuta singularia: sed iam sequeretur, ꝙ omnium iurium correctio vel mutatio esset inutilis. Dicam. n. ꝙ licet reuocatum sit ius cõe tamen cõsuetudo præscripta, qua seruatum fuit ius cõmune, reuocata non sit 2 eadem ratione, qua id supra diximus de statuto, & id esset absurdum. Item non possumus dicere, ꝙ statuta continentia ius cõmune, sint singularium personarum: quod requirit hæc decretal. Item si Papa tollit suam constitutionem, quod est plus; multo fortius constitutionem inferioris idem dicentem, quod est minus. Ad hoc optime facit extra, de fide instrumentorũ, c. pastoralis, vbi dicitur, quod si decret. extrauagans consonat iuri communi, iudicari debet secundum ipsam: quia ius est. Idem igitur dicas in locali statuto: quod si continet ius commune, sublato iure, tollitur statutum, 3 quod ius commune est. Si igitur consuetudo, & statutum singularia sint, & consistant in facto, & sint rationabilia, nec expresse reuocentur, eis non derogatur per constitutionem nouiter editam: aliàs secus. hoc dicit decre. Io. Andr.

1 Idem Phil. Vide Fely. in c. 3. inf. de rescript. Fon.

2 Et sine dubio sic dicẽdum est qñ sic fieret scandalum, si lex nõ obseruaret. not. glo. Do. c. sup eo. 3 de cogn. spi. Dom. Phil. Fon.

3 Nisi alia cet rõ statuti, q̃ sit iuris cõmunis. Do. & plenius vide Imo. Bar. in l. j ff. ad l. Fal. Fon.

4 Idem Phi. & i dubio pręsumitur rõnabilis. Fon.

5 Glo. sequuntur. Phi. & D. ...

biliter ignorare: [a] ipsis, [b] dum tamen sint rationabilia, [c] per constitutionem a se nouiter editam (nisi expresse [d] caueatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare [e]

¶ Ibidem.

¶ Duo sunt dicta. Primum ꝙ statuta ordinariorũ non ligãt probabiliter ignorantes. Secundum, ꝙ statutum Episcopi, extra suã diœcesim, subditum non ligat. Ioan. Andr.

a ¶ Ignorare.] sup. vt eccle. bene. vt nostrum.

b ¶ Ipsis.] s. consuetudinibus, & statutis.

c ¶ Rationabilia.] Vtrum consuetudo sit rationabilis necne, relinquendum est iudici: 4 cum nec certa regula tradi posset secundum Host. qui hoc no. in summa. de consue § quid sit consuetudo, versic. consuetudo est vsus. Et bene dicit, Rationabilia: quia hoc solum quod rationabile est, defendit ecclesia 34. dist. c. vlt. & 81. d. si qui sint. De rationabili autem consuetudine pone exempla, infra de consue c. 4 & 4. sup. de consuet. cum dilectus. & facit quod dicam inf. de elect. ex eo, quod, in fine.

d ¶ Expresse.] infra de consue. ca. j. & 2. de elect quia sæpe, &c. cum non deceat in quibus reuocantur etiam priuilegia & statuta. de clericis, non resi. c. vno. infra de censi. quamquam de pœn. & re. cap. 1. de biga. c. vno de cap. mon. cap. vno cum simi quæ omnia non videntur competentia exempla, cum illa non essent rationabilia. Quod verum potest dici hodie, quia ius resistit. 5 habes exempla hodie circa consuetudines de ætate, & qualitate, vt hi qui, in fine cum suis concordant. in Clemen.

[Gl. sequens signat contrarium & soluit, & opinionem Host reprobatam dicit.]

e ¶ Derogare.] contra ff. de sepul. viol l. 3. § Diuus. Sol. Illa lex multis modis intelligitur. vt ibi no. & ff. de leg. l. de quibus. Sed inquantum dicere videtur, quod consuetudo vel statutum præcedens legem, tollatur a lege dici potest hoc verum: cum princeps hoc intẽdit, vt no. Ber. se intelligere illam legem supra de fi. instru. pastoralis. in gl. 1. in fi. quæ solutio approbatur per hanc decre. 6. Reprobatur autem hic opi. Host. qui contra hũc textum no. in sum. de consue. §. & de virtute. versic. sed speciale est.

VT animarum.] Duæ sunt partes: Secunda ibi, Statuto. In prima ponit dictum, cui determinationem subdit: ibi, dum tamen. In secunda soluit dubiũ & rationem subdit: ibi, Cum extra.

CASVS. Eps fecit statutum, vt nullus clericus suæ diœcesis portaret arma, vel comam nutriret, vel aliqd aliud faceret sub pœna excommunicationis, q̃ volebat contrafacientem incurrere ipso facto; Accidit, quod tempore, quo fuit factum tale statutum, non eram in diœcesi, sed postea sum reuersus in diœcesim & feci contra statutum: vtrũ sum ipso facto excõmunicatus? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non; quia cõstõ Epi (idem de quacunq; alia cõstitutione) non ligat probabiliter ignorãtes; secus est de ignorantia crassa & supina, quia illa nõ excusat. Sed quid Sanctissime pater, ponam, ꝙ eps meus fecit statutum, quod nullus clericus arma portaret sub pœna excommunicationis: sciebam tale statutum: accidit ꝙ dum fui extra diœcesim, portaui arma, & sic feci contra statutum. Vtrum inciderim in pœnã statuti? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non; & dicit, ꝙ statuta facta ab eo, qui habet territorium limitatum, non hñt vires extra territorium & diœcesim, sed solum in diœcesi. Textus. Supina quæ est ignorare, quod omnes sciũt, vel scire tenent. Textus. Furtum. iura bene dñt, ꝙ faciens furtum excõicetur: sed non dñt, ꝙ qui facit furtum, sit ipso iure excõicatus. Nota ex principio c. quod statuta episcoporum, vel quorumcunque habentium ptãtem statuendi, non ligant probabiliter ignorantes, qui possunt prætendere iustam causam ignorantię: nisi eorum ignorantia fuerit crassa & supina: vt ponamus, ꝙ in hac ciuitate fuit facta constitutio pęnalis, & fuit publice publicata, si dico, ꝙ ignoro talem constitutionem, quia non fuit mihi notificata, non habeo iustam cãm ignorantiæ: quia non est necesse quod constitutio auribus singulorum inculcetur, vt in c 1. de postula. prælator. in ant. tñ quia admittitur ad probandum, ꝙ notificatio illius constitutionis non venit ad cuis notitiam. Nota, ꝙ statutum alicuius statuentis non habet vires extra territoriũ: sed restringitur ad limites territorij facientis statutum: Secus est in infamia & excommunicatione, quæ afficiunt personam, sicut lepra afficit personam leprosi: ideo si subditus epi fuerit excõicatus, & exeat diœcesim, semper remanet excommunicatus.

CAP. II.

VT [f] animarum [g] † periculis obuietur: sententijs [h] p statuta [i] quorumcunque ordinariorũ [k] prolatis, ligari nolumus

† Do. hic no. ꝙ laici ligãtur statuto Epi in fauorẽ aïæ facto. ca. nouit. de iud. c. nos inter. de purg. can. Fon.

f ¶ Vt animarum.] hæc decretalis edita fuit ad declarationem decretalis de sentẽ. excom. a nobis, 1. & eius quod ibi no. Et eius duo sunt dicta: primum, ꝙ statuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, ꝙ statutum episcopi extra suam diœcesim, subditum non ligat. Io. And.

g ¶ Animarum.] ad idẽ ꝫ. de iureiu. c. 1. & de sepul. c. j.

[Glo. seq. reci. per q. & soluit. & huic literæ respondet dupliciter.]

h ¶ Sententijs.] quæ ligant animam, vt locum habeat proxima ratio: sed idem in aliis sententijs, quæ pœnas temporales inferunt per l. ff. de decre. ab or. fa. l. vltima. vbi habes, quod municipali statuto non ligatur ignorans, sed sciens tantum: ad hoc C. de testa. l. iubemus. in fine. & potest dici, quod in hoc prouidetur animabus, saltem propter peccatum inobedientiæ, qđ est maximum 7 8. quæstione prima, sciendum. vel de his dixit: quia de alijs non erat dubium, per dictam legem.

7 Placet D. Phil. q ex gl inferunt, ꝙ veniẽs ꝯ statutũ municipale, peccat. vide gl. 10. d. c qđ autẽ. Fon.

i ¶ Statuta.] De generalibus ergo statutis canonũm vel legum non loquitur, quæ ab omnibus sciri & custodiri debent, sup. de consti. c. 1.

k ¶ Ordinariorum.] Qui dicantur ordinarij, no Glo. & Ber. sup. de offi. ord. cum ab ecclesiarum.

1 Do. hic, quod peccans punietur poena alterius legis non statuit. idem Phil. Font.

a ¶ Ignorantes.] Contrarium not. 1 Ber in praed. decre. a nobis supra de sen. excō. & non mouebatur ex eo, quia incidebat in factum iam damnatum : & quia in culpa fuit, rem prohibitam faciendo : & quaerere debuerat : & sicut etiam vbi culpa praecedit, non excusat metus. ff quod metus causa l. si mulier.

ignorantes: [a] dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina [b] ¶ Statuto [c] Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, [d] excommunicationis sententia promulgatur : subditi eius furtum [e] extra ipsius dioecesim [f] committentes, minime ligari noscuntur : Cum extra [g] territorium [h] ius dicenti non pareatur impune. [i]

b Supina.] quae est, ignorare quod oēs sciunt, de postu. pla. c. 1. §. verum qm. de cler. excommu. min. Apostolicae. Ignorantia ergo alia facti, alia iuris. Si iuris, aut cōis, aut singularis : statutum. n. epi ius facit inter subditos, quod tamen nō ligat probabiliter ignorantes. vt hic.

c ¶ Statuto epi.] nota epm posse facere statuta : ad idem supra proxi respons. ff. de maio. & obed. si quis venerit. & legatus in prouincia sua. sup. de offi. lega. c. vlt. & sunt alia statuta perpetua etiam post obitum vel recessum. vt ibi.

[Glo. seq. signat contrarium, tripliciter soluit: primā approbat, & remittit.]

d ¶ Commiserint.] contra inf de sent. excom. Romana : §. caueant vbi dicitur, quod pro futuris delictis excōmunicatio ferri nō debet. Sol. Aliud est, ferre in aliquē excōicationis snīam pro futuro delicto : vt si dicat Excommunico te si tale quid feceris, quod ibi prohibetur. Aliud statutum generale facere, excommunicationem fulminādo, quod hic permittitur, vt sup de sen. excom. a nobis 1. Vel licet ibi prohibeatur ferri, tamen lata tenet vt ibi no. Ber. Vel si dicatur, quod istud commiserint, sit praeteritum, nullum est contrarium. Quod prius dixi, 2 tene, & adde quod ibi dicam.

2 Istud & tenet Do. de Ancha. & cōmendat gl. ibi praeteritū: in dubio tū verba ītelligunt, vt sint futuri temporis. Font.

e ¶ Furtum.] quod est contrectatio rei alienae inuito dn̄o fraudulosa, & animo lucrandi. Insti. de ob. quae ex quasi deli. in prin. & §. furtū autem. & §. placuit. & prohibitum etiam in decalogo, 14. q. 5. poenale, & in secunda prohibitione obtinet quartum locum. quod dic, vt no. 32 q. 7 quid in omnibus.

f ¶ Dioecesim.] in qua tota iurisdictionem habet ordinariam: & in quolibet ipsius loco non exempto, pōt pro tribunali sedere, sup de off ord. cum episcopus.

g ¶ Cum extra.] ratio Et nota de omnibus rationem reddendam: quod dic. vt sup de rescr. si quando.

h ¶ Territorium.] suum. sup de off leg. nouit. ff. de iurisd. om. iud l vlt Et est territorium, vniuersitas agrorum infra fines cuiusque ciuitatis : quod ab eo dictum quidam aiunt, magistratus eius loci infra eos fines terrendi, id est submouendi ius habent ff. de verb. sign. pupillus. § territorium.

i ¶ Impune] id est, sine poena, id est, non parens, ex eo poenam non patitur.

DE RESCRIPTIS.

¶ Ista rubrica continuatur ad praecedentem in modum qui sequitur: Dictum fuit supra titu. proxi. de constitutionibus, & sic de iuribus. Nam constitutio large sumpta accipitur pro omnibus partibus iuris scripti. verum quia parum esset iura condere, nisi essent iudices, qui illa tuerentur, & redderent vnicuique ius suū: ideirco viso de iure, restabat videre & de iudicibus, qui iura reddunt : Sed quia iudices vt plurimum constituuntur per rescripta ; ideirco praemittitur haec rubrica, de rescriptis. Vnde sciendum, quod nos habemus rescriptum, priuilegium, & beneficiū. Rescriptum in iure accipitur dupliciter, videlicet, stricte, & large ; rescriptum large sumptum, cōprehendit rescriptum, stricte, siue in specie sumptum, & beneficium Principis. Sed rescriptum, stricte, & in specie sumptum, dr̄ illud, quod emanat ad obseruantiam iuris cōmunis : puta, cum quis conqueritur Principi, quod aliquis facit contra iura, supplicans, vt Princeps det sibi iudicē delegatū, qui faciat obseruare ius cōmune. In isto autē titulo rescriptū accipitur large : quia in eo tractatur de gratijs circa beneficia obtinenda. Priuilegium vero dr̄ illud, quod emanat contra ius commune in fauorē aliquarum personarū : & dr̄ priuilegiū, quasi priuata lex: vt, quia de iure communi omnes habentes praedia, tenentur soluere decimas praediales ecclesiae parochiali, Papa concedit aliquibus priuilegium, vt de laboribus suis, non soluant decimas, vel de terris suis, quas colunt siue coli faciunt proprijs sumptibus non soluant decimas : sicut fuit concessum pluribus religiosis, vt de terris suis, quas colunt, siue coli faciūt proprijs suis sumptibus nullas soluant decimas : illud vocat priuilegiū. Sed beneficium Principis, dicitur gratia, quam princeps facit alicui praeter ius : vt puta Papa fecit mihi gratiam, vt mihi detur beneficium, quod primo vacabit in Ecclesia Pictauiensi. Et licet priuilegium, rescriptum, & beneficium differant (vt dictum est) tamen rescriptum largo modo sumptum comprehendit omnia ista.

TITVLVS III.

De Rescriptis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Rescriptum impetratum ab excōicato, est ipso iure nullum, & quicquid inde secutū est; nisi in causa excommunicationis, vel appellationis.

CAP. I.

IPSO IVRE.

Istud c. procedit ī excōicatiōe occulta si ue manifesta, exceptis casib. hic positis sed qd de appellatio ne hic dr̄, hoc fallit ī actu partis extraiudicialiter facto. c. sicut. §. de ele. nā tunc non excipit: sed agit. Philip. & Do. in sua lecturae colligit. 15. limitatiōes ad istud c. quas vide. Fon.

IPSO iure.] Ponit dictum, a quo duos casus excipit : ibi, quam excommunicationis. Ioan. Andr.

¶ Rescriptum delegatorium ab excōicato impetratum, est ipso iure nullum: nec valet processus per illud rescriptum factum etiā si oppositum non fuerit. Fallit in rescripto in causa excōicationis vel appellationis, hoc dicit. Pro intellectu huius c. praesupponendum est, quod habetur ī eo. li. de exce. c. pia vbi dr̄, quod si excōicatus maiori excommunicatio fuerit in iudicio agendo, & non fuerit exceptum de excōicatione, valet processus cum eo factus : tñ licet excōicatio ante litem contestatam opposita non fuerit, poterit opponi in quacunque parte litis, & obtenta absolutione, accipiet excommunicatus processum in statu, in quo erat ante excommunicationem.

Summarium Dn̄i Heliae.

CASVS. Praetendebā te debitore meum in aliqua pecuniae summa: vel te possidere beneficiū meū, eo quod habebā ordinariū loci certa ratione suspectū nolui te cōuenire corā ipso: sed a Papa impetraui rescriptū delegatorium ad aliquem iudicem, qui cognosceret de huiusmodi causa : tempore impetrationis eram excommunicatus maiori excommunicatione: praesentaui illud rescriptū delegato, qui virtute illius rescripti processit vsque ad diffinitiuam sententiam : postea peruenit ad notitiam tuam, quod tempore impetrationis rescripti eram excommunicatus maiori excommunicatione : voluisti proponere nullitatem processus, sententiae, & rescripti ; quaeritur, nunquid sis audiendus ? Videbatur, quod non : quia exceptio proposita in quacunque parte litis, non annullat processum factum antea. Non obstante ista rōne dubitandi, dicit Romanus Pontifex, quod certe istud rescriptum nō valet, nec processus inde secutus. Et id est ppter defectum iurisdictionis ; quia ex quo fuit rescri-

rescriptum ab initio nullũ, per id non fuit tributa iuris dictio delegato;sed secus, si iudex aliàs haberet iurisdi ctionem, quia esset ordinarius vel delegatus, & impe trans non erat tpe impetrationis excõicatus: quia processus esset validus, donec esset opposita exceptio excõi cationis. Sed quaeritur, an sit verum indistincte, ꝙ rescriptũ delegatorium impetratum ab excõicato, sit nullum ipso iure? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ hoc non est verum indistincte: sed fallit, si excommunicatus impetret rescriptũ in cau sa excommunicationis,vel appellationis:puta,eps Picta uiensis me excommunicauit: dico excommunicationẽ esse iniustã : & vlterius dico, ꝙ sum absoluendus sine emenda, & absque aliqua cautione, accessi ad sedem Apostolicam,& impetraui rescriptum ad aliquem iudi cem delegatum,per quod mandabatur, vt si iudici con staret de iniusta excommunicatione,me absolueret:qa potuissem adire ordinarium:& Papa concurrit cum or dinario: & sic potui adire Papam, & impetrare rescri ptum: Alias sequeretur, quod excommunicatus iniu ste, non haberet aliquod remedium contra iniustã ex communicationem. Item fallit in causa appellationis, vt si aliquis excommunicatus appellet, & impetret re scriptum,in causa appellationis rescriptum valet, vt re petetur iniuria sibi facta a iudice a quo. Textus. Articu lo.vnde articulus est pars intentionis continens illud, quod actor vel reus intendit probare.c.veniens. 2. ibi, pars autem.sup.de testib Et articuli qñque vocantur in tentiones,quandoque assertiones. Nota primo,ꝙ excõ municatus regulariter non potest impetrare rescriptũ delegatorium ꝯ suos debitores. Nota secundo,ꝙ proces sus factus virtute rescripti nulli, est ipso iure nullus: quia vbi non est fundamentum, desuper aedificari non potest: secus si rescriptum non esset nullum, licet esset surreptitium,& elidibile ope exceptionis:quia tunc de legatus virtute illius rescripti haberet iurisdictionem, sed elidibilem per exceptionem. Nota tertio duos ca sus exceptos a regula posita in principio cap. in quibus valet rescriptum ab excommunicato impetratum: vide licet in casu appellationis,& in causa excommunicatio nis:Nam in causa excommunicationis,excommunica tus potest esse in iudicio tanquam actor, & impetrare iudices delegatos, & petere relaxari excommunicatio nem suam, quam dicit iniustam. Item in causa appel lationis potest excommunicatus maiori excommuni catione appellare,& appellationem prosequi & rescri pta impetrare.Sed verum per istud capitulum sit corre ctum cap.pia,inf.de excep. Dicit gloss in verbo.proces sus,(& bene) quod non:quia illud c. pia, intelligitur in excommunicato agente coram ordinario,vel delega to, qui agens tempore impetrationis non erat ex com municatus, sed incidit in excommunicationem post quam delegatus recepit iurisdictionem virtute rescri pti,delegatorij.Istud autem cap.intelligitur de excom municato agente, qui tempore impetrationis rescripti erat excommunicatus.

re a rescriptũ, b vel proces sus c per ipsum habitus nõ

[Glo.seq ponit quod reprobat]

a ¶ Ipso iure.] ego i. sine exceptionis ope: & sic fal sam puto opinionem Tancredi & Inno no. sup.de offi. deleg prudentiam.§.sexta.& Ber.Compost not sup co. c super litteris,in glo hic quaeritur. & Guil Du.not in Spe.tit. de rescr. praesentatione. §.ratione autem impe trantis.versi quid de processu. qui omnes dixerunt, ꝙ processus habitus per litteras impetratas ab excommu nicato, valet, si non opponatur exceptio: Et hoc dico territus,cum supradicti omnes (excepto Tancredo) hãc viderint decretalem, vnde vel non ponderauerunt hoc verbum,ipso iure,positum in principio hic,vel hanc de cretalem putauerint esse correctam per decre. pia.quod non credo,cum pars illa, quae correcta est, remota fue rit,vt infra dicam.

[Gl. seq. soluit q.& solutionẽ probat tribus rõnibus]

b ¶ Rescriptum.] sup. eo.dilectus filius Abbas.Et satis hic puto terminatam quaestionem,qua quaeri solet,vtrũ reus actorem, quem excipiendo contra rescriptum & personam repulit excommunicationis vigore coram ip so delegato reconuenire possit. Et patet, ꝙ non a Si enim nullum est rescriptum,& conuentio est principale, & reconuentio accessorium,sublato principali, & accessorium. ꝯ. de reg. iur. accessorium. cum suis concordantijs. Item causa con uentionis & reconuentionis,simul sunt tractandae. su pra de mutuis petitionibus. cap 1. de ordi. cognit.cum dilectus quod hic esse non posset. Item conuentio est expressum,reconuentio tacitum.Sublato igitur expres so,& tacitum est sublatum, C. si reus vel accusat mor. fu.l.vltim. & facit quod nota.de cle.coniug quod a te, & hoc tenuit Tancred Bar. Brix.in quaestione Veneria li,quae incipit, Actor conueniebat reum.

[Glo.seq quaerit,& soluit distinguendo. Item quaerit de ratione,& ponit duplicem, quam improbat,& qua druplicem,quam approbat.

c ¶ Processus.] nunquid ergo correcta est decret.pia.ꝯ. de exce.vbi dicitur,quod processus habitus cum excõ municato tenet,donec opponatur exceptio,& postmo dum ipso absoluto, reassumatur causa in eodem statu. Sol Non est correcta, immo potius corrigeretur ista per illam, cum illa sit posterior. Est enim Innocentij IIII.sed haec Greg.IX sup.tit.prox.cap.1 Sed neutra per alteram corrigitur, sed in diuersis casibus loquuntur. Nota igitur primo, falsam esse opinionem moderno rum,q̃ Ber.not in decre.pia. in gl sed mirum.& in prae dicta decret.dilectus.in glo sic videtur.versi secus si an tiquis,& in decre de offi.dele prudentiam. in gl.sic vi detur & in glo. secus esset in quibus dixit, rescriptum ab excommunicato impetratum valere post suam ab solutionem. Et vera est ipsius Ber. opi. antiqua,vt per praedictas gl apparet.& de aeta & qual.cum bonae. & de cle excom.minist. proposuit Circa hanc igitur materiã sic distingue: aut excommunicatus maiori agit coram delegato,aut coram ordinario.In primo casu subdistin gue:quia aut erat excommunicatus tempore impetrati rescripti,aut postea fuit excommunicatus. In primo ca su subdistinctionis, habeat locum haec decre. vt scilicet non valeat rescriptum, nec processus per ipsum habi tus,nisi impetratum fuerit super causa excommunica tionis vel appellationis,vt hic, & in concor.superius al legatis. In secundo casu.s. quando post impetrationem excommunicatus fuit,locum habet decre. Pia. 3. & de offi.deleg.prudentiam § sexta. si agit coram ordinario, tunc tria tempora distingue: secundum vetera iura nõ tenebat processus cum ipso habitus.sup.de except exce ptionem. aliàs non video quare ibi fieret condemna tio expensarum 4 si tenuisset habitus processus, vt ibi etiam nota.Postmodum statuit ibi Greg.in decis.huius decret.quod teneret processus habitus cum excommu nicato, si reus eum scienter admisit, aliàs non. Secun dum moderna vero iura tenet processus, & locum ha bet decre.pia.& sic nec corrigitur, ne corrigit.Si quaera tur quae sit ratio diuersi iuris, & si dicatur, quod ex communicatus impetrans peccauit se ingerendo com munioni hominum: non valet haec responsio, cum ea dem ratio sit in ordinario. Si dicatur,quod haec sit ra tio,quia rescriptum impetratum fuit tali veritate taci ta,qua expressa litteras non habuisset,non valet etiam haec responsio quia tunc scriptum habet elidi exceptio nis ope,nõ ipso iure,supra eodem.super litteris, & hoc notat Bernar.supra eodem,ad audientiam 2. Vnde sa tis mirandum videtur, quod si ago coram ordinario,te net processus. & si ab eo impetro delegatum, nec re scriptũ valeat, nec processus.Sed potest esse ratio,qa iu risdictio delegata sumit initium ex persona agentis & impetrantis, & ideo cum vitiosum fuerit principium, 2. q. 1. principatũ. nec rescriptũ valeat,nec processus. Ordina-

a Glo.bene dicit secundum Doct. si tamen exciperet solũ ꝯ personã fiet reconuentio,facit ꝯ.de elec. ab eo Do. Fon

1 Sicut .n. sequẽs excõicatio si vitiat votũ eligentis, sed solũ pcedẽs, de elec cũ iter R. ita nec vitiat rescriptũ. Io.Andr.

4 No. glo. iũcto text. quem allegat quod reus differens proponere exceptionẽ reddẽtẽ iudicium retro nullũ punitur & expensis. Phil. Do. Fon.

ꝫ gl. ant o. ex not. p iu. pce. ad ora, vali cef. vbi cũ art ide n.

Ordinaria autem iurisdictio ab actore agente non incipit, & ideo ibi secus. Item iurisdictio ordinaria fauorabilis est, extraordinaria odiosa, vt sup. eod. ad hoc. Item quando proceditur coram ordinario vel delegato impetrato ante excommunicationem, est in aliquo quod imputetur reo, qui de excõicatione debebat excipere, si sciebat, aliàs inuestigare debebat: sed vt plurimum, delegatum impetrat actor absente reo, & ideo nõ valet impetratio: nec processus habitus ipsius impetrationis vigore, vt hic. His ergo rationibus & excõicati odio, speciale dicat, q in hoc casu veritas suppressa ipso iure vitiet rescriptum, & processum habitum per illud.

valeat, si ab excommunicato,[a] super alio[b] quam excommunicationis[c] vel appellationis[d] articulo, fuerit impetratum.[e]

¶ Innocentius Quartus in Concilio Lugdunen.

¶ *Per clausulam, Quidam alij, possunt soli quatuor conueniri, quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus.* 10 *Ioan. Andr.*

a ¶ Ab excommunicato.] maiori excommunicatione, vt sup. de excep. a nobis. & ĵ eo. c. pia.

[Glo. seq quærit, ponit opinionem quam tenet contrarium, & respondet allegatis in contrarium.

b ¶ Alio.] Quid si excommunicatus impetrat litteras inquisitionis? Notauit Gof. de off. deleg. prudentiam, in gl. colligitur, q bene valent litteræ: & hoc dico, quia fama ibi habetur accusatoris loco, vt sup. de accus. qualiter 2. §. ex quib. & licet promouens ineptus appareat, nihilominus valet rescriptum, & proceditur per illud, š. de accus. cum oporteat. vbi idem tenet Innoc. & Host. & hoc quando excommunicatus solum ministerium præbuit, nec nominatus fuit in literis[1] idem Guil. in Specu. de inqui. §. 1. ver. quid si in littera allegat Innoc. & Host. ad hoc C. de preci. impe. off. l. 1 & l. vniuersis & ff. de inoff. testam. posthumus. §. 1. & l. si pars §. vlt. Non enim refert secundum eos, a quo & quo tempore fuerit nunciatũ. ff. de petitio hære. l. item veniunt. §. a quo. & ff. de euictio. si rem. §. vlt. per hanc literam credo contrarium, cum in odium excommunicati sit hoc inductum, q nullæ litteræ valeant, nisi hic contentæ, nec puto tutum a litera recedere: & ad hoc optime facit: quia si excommunicatus pro alio litteras impetrat ad agendum, non valent.[2] supra de proba. post cessionẽ. & bene refert interdum, per quem preces offerantur. ĵ. de hære. c. 2. §. 3. Ad decre. cum oporteat, tũde vt ibi no. ſm Io. in gl. pen. Præterea non est inimicus ita persona prohibita ab impetrando, sicut excommunicatus: vnde agit pro sua iniuria, quod non facit excommunicatus, de iud. intelleximus. 4. q 6. omnibus.

1 Placet Do. nam tex. hic loquit de rescripto ad instantiã impetrantis cocesso. Fon.

2 Idẽ Do. & Pet. de Anc. Fon.

c ¶ Excommunicationis.] supra de senten. excom. cum pro causa.

d ¶ Appellationis.] supra de exce. cum inter. & c. significauerint. & c. vlt.

e ¶ Impetratum.] & sic inspicitur tempus datæ, vel[3] impetrationis. ad idem supra eo. eam te. & ĵ. eo. tibi. qui. de præb. cum cui. Sequebatur autem olim hic in fine talis littera, Quod coram eo actum est, coram ordinario similiter irritum est censendum, nisi forsitan, qui conuenitur scienter admisisset eundem. Remota fuit, quia reuocata per decre. pia. vt dixi supra in glo. nunquid ergo. Io. Andr.

3 Glo. sequit Phil. in principio lecturæ. Fon.

CVm in multis.] Duo sunt dicta, quorum primum causam præmittit: secundum submittit ibi, Quorum Io. And.

¶ Pro intellectu huius capituli presupponendum, quod aliquando in rescripto delegatorio, videlicet in narratione, ponuntur ista verba: Sixtus eps seruus seruorum Dei, &c. Conquestus est nobis talis, q talis Titius, & quidam alij super tali re ei iniuriantur. Mandamus quatenus vocatis vocandis, quod iustum fuerit decernas. Aliquã ponuntur non solum in parte narratiua, sed etiã in parte dispositiua, hoc modo: Sixtus Episcopus, &c. Conquestus est nobis talis, quod talis Titius, & quidam alij iniuriantur, &c. Mandamus, quatenus dictum Titium ad præsentiam tuam conuoces, & alios quos dictus talis tibi duxerit nominandos.

CASVS. hoc præsupposito, sic figuratur. Ego a Sede Apostolica impetraui rescriptum q te sub prædicta forma, non est dubiũ, q virtute illius rescripti possũ te cõuenire coram delegato, & ẽt alios comprehensos sub clausula, Et quosdã alios. Sed quæritur vtrum potero conuenire psonas tot, quot voluero? Respondet Romanus Pontifex, q virtute illius clausulæ 20 non potero, nisi tantummodo quatuor conuenire. Sed quid: Ponamus, q contra aliquem comprehensum sub illa clausula impetraui a iudice delegato aliquam citationem: vtrum in ista citatione impetrata contra vnum ego debeam nominare alios tres? Rñdet Romanus Pontifex, q sic, quia virtute illius clausulæ: Et quidam alij, non possum nisi quatuor conuenire, quos teneor exprimere in citatorio. Et licet quidam dixerint, q non debebam alios quatuor in citatorio exprimere: communis sentẽtia Doctorum est. q debeo omnes quatuor no 30 minare, & debeo impetrare citationem contra omnes & si impetro citationem solum contra vnum, debeo in ipsa citatione alios nominare: aliàs citatio non valeret. Nota primo id, ad quod allegatur principium capituli quod infinitas in multis articulis iuris reprobatur. Nota secundo principalem effectum huius capituli, videlicet, q rescriptum delegatorium non solum comprehendit nominatos in ipso rescripto, sed etiam alias personas non expressas, si in rescripto apponatur aliqua clausula, per quam appareat Papam hoc voluisse. Nota ter 40 tio, q per clausulam, Et quidam alij, possunt solummodo quatuor conueniri: plures non possunt cõueniri. Nota finaliter, q in citatione impetrata contra aliquem de comprehensis in clausula, Et quidam alij, omnes sunt nominandi, quos intendit impetrans conuenire: aliter citatio non valeret, vt dictum est: quod est intelligendum, nisi impetrans diceret, q virtute illius clausulæ non intendit conuenire nisi illum quem nominat: puta, quod non intendit conuenire nisi C iuum, & alios tres non exprimit: quia illos non intendit conuenire, 50 quia cum eis transegit: tunc si hoc dicatur ab impetrante in citatorio, valebit citatio; sed si simpliciter nominet vnum, & non fiat mentio de alijs tribus, citatio est nulla: quia iste textus requirit illam expressionem, vt satis dictum est.

CAP. II.

CVm[f] in multis[g] iuris articulis infinitas reprobetur...

f ¶ Cum in multis.] per clausulam, Quidam alij, possunt soli quatuor conueniri, quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Io. Andr.

Glo seq. ponit viij. exempla, quibus vitiatur infinitas. 60 In fine ponit casum, & remittit.]

g ¶ Multis.[4]] exemplificata vt supra de reli. do c. vlt. & ĵ. eo. tit. religionum. supra de testi. cum causam §. volentes. & c. significauerunt. §. mandamus. ff. de testi. l. 1. in fi. Item in relictis pro redemptione captiuorum restringitur infinitas. C. de sacrosan. eccl. vt inter diuinũ. Item restringitur seueritas, cum multitudo peccauit: de cler. excom. mini. latores. cum simil. Item non oneratur hæres in infinitum fideicommissum soluere. ff. de lega. 3. fideicõmissa. § si quis decem. Item non valet promissio, ne vlla exceptio deferri iudicij obijciatur, puta, promitto q si per casum fortuitum impeditus fuero, vt cõparere non possim, non obijciam de casu. ff. si quis cautio.

4 Ad istã glo. vide Fel. ca. licet. de testibus.

cautioni.l. sed & si quis. §. quæsitum. Item in stipulatione damni infecti non debet quis esse in infinitum obligatus. ff. de dam. infe. l. qui bona. § vlt. Item legatum, quod non potest sciri ex testamento: puta, Lego centum ei quem mihi Titius nominauerit, non valet. ff. de iure fis. l. ita si. & merito reprobatur infinitas: quia multitudo est canonibus inimica supra de preb. quia in tantum. & onerosa, nihil habens honesti, in authé. de referen. ad fi. colla. secunda. de hoc habes plures concordantias de ætate, & qualitate. c. penult.

†perinde,

probetur, prouide [a] † duximus statuendum, vt per illam generalem [b] clausulam: quidam alij, [c] quæ frequenter [d] in litteris [e] nostris inseritur, vltra tres, vel quatuor [f] in iudiciũ nõ trahantur: quorum [g] nomina [h] in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi [i] forsitan relinquatur, si circa ea [k] possit [l] libere variare. [m] †

†al. variari.

a ¶ Prouide.] quia per generalitatem istam derogabatur iurisdictioni ordinariæ, cui per hanc cõstitutionem prouidetur.

b ¶ Per illam generalem clausulam.] præter expressos, enim poterunt quatuor conueniri.

1 Ista clausula locum habet, vbi ponitur post psõnam expressam, non aliàs. Do. Phil. Fon.

c ¶ Quidam alij.] supra eodem pastoralis, & capitu. Rodulphus. Idem intelligo de qualibet consimili clausula. vt si dicatur, Titius & nonnulli homines ciuitatis Bononien. vel simili modo. Item si dicatur, homines talis loci: nam aut conueniet eos, vt vniuersitatem, & tunc omnes habentur loco vnius: aut, vt singulos, & tunc solos quatuor præter expressos poterit conuenire, vt hic secundum Innocentium.

d ¶ Frequenter.] & ideo prouidendum fuit. ff. de legibus. nam ad ea. & infra de restitutione spoliatorum. frequens. hodie autem hæc clausula non est in vsu.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

e ¶ In litteris nostris.] Quid de litteris Episcoporum? Dic secund. Hostiens. quod non extenditur ad illas ad hoc 25. dist. qualis.

[Glo. seq. quærit, & soluit, subdit duo, quæ possunt recitari per quæstiones.]

f ¶ Vel quatuor.] Olim trahebantur quadraginta: argumentum, de testibus, cum causam. & capitulo significauerunt. & de clericis excommunic. ministran. latores. Si quæratur, quæ sit ratio, quare restricta fuit ad quatuor, dic, quod arbitraria, quia æque potuit restringi ad plus & minus. Posset reddi similitudinaria. quam habes supra de consanguinitate, & affinitate, non debet. Dico tamen secundum Bernardum, quod super re indiuisibili, puta, iudicio communi diuidundo, familiæ erciscundæ, & similibus, possunt per generalem clausulam vltra quatuor euocari ad iudicium. Item omnes vltra illos quatuor qui ius habent in re, possunt agere, vel defendere pro suo iure coram illo iudice. Argumentum supra de re iudicata, cum super, & sup. de offi. deleg. super eo, argu. infra de elect. cap. 1.

[Glo. sequens recit. per quæstionem, ponit opinionem Innocen. secundum Hostiensem, tertio Bar. quam approbat. Secundo subdit dictum, cuius ponit opinionem contrariam, quam reprobat. Tertio quærit, & soluit. Quarto quærit argum. pro, & soluit contrarium.]

g ¶ Quorum.] scilicet illorum, quos intendit conuenire per clausulam, & debet expressio in actis scribi de probationibus, quoniam contra §. primo. Et dixerunt quidam, scilicet Innocentius, quod in qualibet citatione illorum debeant omnia nomina exprimi. Satis potest dici, quod sufficit exprimi in citatione eius, qui primo citatur, & scribantur in actis. vt sup. dixi secundum Hostiensem. Vel secundum Barto. satis est, quod scribantur in actis, licet in primo citatorio non scribantur: quia iam cessat variatio. Quod satis credo: 2 quia si hæc litera dicere velit, quod antequam fiat citatio, nomina exprimenda sint illorum quatuor. Et credo tutius, quod fiat hęc expressio in prima citatione quæ fit auctoritate rescripti: etiam si fiat de expressis in eo: licet alij contra, dicentes, quod sufficit quod fiat in prima citatione alterius illorum quatuor: sed secundum hoc non est plene fraudibus prouisum.

2 Post factũ tene istam glo. Sed ante Host. Phil. Do. Fon.

¶ Idem in eodem.

¶ *Si actor contra reum super pluribus personalibus literas impetrat ad diuersos, non valent littera nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conueniente, vel reconueniente actorem, eodem durante iuditio.*

CAP. III.

DISPEN-

Et si quæratur, an de non expressis conuenire possit prius, quam conueniat expressum? Est dicendum, quod sic: quia donare, liberare, & remittere potest, nisi forte in fraudem expressisset secundum formam decreti supra eodem., sedes & hoc tenet Bar. 3 in quæstione Venetiali, quæ incipit: Aliquis impetrauit. Sed pone: quatuor expressit, postea mutat vnũ ex personis: vel neminem expressit, postea alterum conuenit, nihil excipitur: quæritur an valeat iudicium? Et videtur, quod sic: quia hæc exceptio dilatoria est, vt dici consueuit de exceptionibus duarum dietarum, supra eodem, nonnulli. Item quia multa fieri prohibentur, & c. de regular. ad Apostolicam. Contrarium dico secundum Bartol. quia si nomina in primo citatorio vel actis fuerunt expressa tẽpore debito: perinde est, ac si in rescripto fuissent expressa. Si non fuerunt expressa tempore debito: perinde est, ac si non fuisset ibi clausula. Vnde cum rescripta non extendantur ad alias res, vel personas: de offic. delega. P. & G. dico quod etiam si non excipiatur, non valet iudicium. 4

3 Hic nõ est Bar. de Saxoferr. sed Barthol. Brixiens. cui sæpe meminit Io. Andr. & alij veteres interpretes.

h ¶ Nomina.] & cognomina, vel certas circumlocutiones. §. testes. supra de testib. licet ex quadam. & ff. si cert. pet. l. centum. vt euitetur æquiuocatio. sup. eod. significante. & c. quia nonnullis.

4 Do. notat hic, vbi iudex funditus caret iurisdĩne: pgrediẽdo ad vlteriora nõ facit se competentẽ: & pcess. nõ valet. Fon.

i ¶ Fraudi.] cui occurrendum est inf. de renunt. ca. 1. cum simi.

k ¶ Ea.] scilicet nomina.

l ¶ Possit.] Impetrator.

[Glo. seq. no. ad breuiar. & remittit: secundo notat ad quæstionem.]

m ¶ Variare.] Not. variationem, & inconstantiam reprobari: alibi permittitur. Quod dic vt plene dixi infra de regulis iuris, quod semel. Et nota per hanc literam, quod per litteras generales ad obtinenda beneficia ex quo aliquid specificauit sine protestatione: si succumbat, ad aliud transire non poterit: 5 quia perinde est, ac si rescripto fuisset expressum illud beneficium quod optauit: infra de concessione præbendæ. quia cunctis. quod sane intelligas secundum id quod habes infra eodem titulo, nec captandæ. Ioannes Andreæ.

5 Tenementi gl. sed fallit ubi, si acceptans pbabiliter ignorauit Fon.

Dispendia.] Diuiditur in duas partes: in prima ponitur causa cõstitutionis, in secũda ibi, Decernimus: ipsa cõstitutio, in qua duo facit. Nam primo prouidet de actore, & contrafacienti triplicem pœnam imponit. Secundo: ibi, Reus quoque, prouidet de reo, in quo vnum casum excipiens prædictam pœnam repetit. Io. Andr.

CASVS.

CASVS. Ponamus, ꝙ tu debebas mihi decē scuta ex cā mutui veri & legitimi: Item alia decem scuta debebas mihi ex causa venditionis: nolebam te cōuenire coram ordinario propter aliquam causam: vñ accessi ad papam, & impetraui istas causas delegari pluribus delegatis: quia impetraui vnum delegatum ad cognoscēdum in vna causa, & alium in alia, vtrū valeant istę impetrationes? Rñdet Roman. Pontifex, ꝙ non immo debeo carere omnibus ipetratis, & nullus delegatus recipit iurisdictionem virtute istarum litterarum: & ideo si fecero te conuenire coram illis iudicibus ipsi debebunt pronunciare, se non esse iudices: & me impetrantem condemnare in expensis. Sed quid erit sanctissime Pater? Ponamus, ꝙ impetraui vnum iudicem delegatum pro aliquo alio debito: vis me conuenire coram alio iudice delegato pendente meo processu: vtrum possis? Rñdet ꝙ non: sed debes me reconuenire coram meo iudice delegato. Et sciendum est, quod litera in fine intendit illud dicere, quod reconuentio habet locum, quando ab initio reus offert actori libellum in causa reconuentionis, vt facta responsione in causa conuentionis, fiat responsio libelli in causa reconuentionis. Sed aliquando reus differt reconuenire actorem: Sed tunc reconuenit eum postquam actor multum processit in causa, & tūc processus actoris in aliquo non differtur, sed proceditur in eo absque aliquo impedimento, non obstante reconuentione ipsius rei. Et tunc reconuentio nō habet priuilegium suum, quādo opponitur post litem cōtestatā, sicut quando opponitur ante litem contestatam: tunc enim gaudet priuilegio. videlicet, quia si vnus processus fuerit expeditus in causa conuentionis, debet idē processus expediri in causa recōuētionis, anteqnā expediatur alius processus in causa cōuentionis: vt sup. de mutu. petitio. in antiquis.

dia [a] litium æquitatis compēdio volētes, qua possumus [b] industria coarctare, statutum felicis recordationis Gregorij [c] Papę nostri prædecessoris nři super hoc editum ampliantes: [d] Decernimus, vt si quis cōtra alium plures personales [e] mouere voluerit quęstiones, non ad diuersos iudices, sed ad eosdem super omnibus [f] huiusmodi quęstionibus [g] litteras studeat impetrare [h] Qui vero contrarium fecerit, [i] omni [k] commodo careat litterarum: nec processus [l] habitus valeat p easdē: † reo, si eum per ipsas (citauerit, vel) fatigauerit, in expensis [m] legitimis [n] condemnandus. ¶ Reus quoq; si eodem durante [o]

bus: quia duæ dietæ quæ olim dabantur per decretal. sup. eo. nonnulli. vel vna, quæ datur hodie per decre. ī. eo. statutum. seruata ipsius moderatione computātur a finibus diœcesis vbi sita est res, quando agitur reali. ī. eo. dilectus 2. Contingeret ergo ꝙ quis non posset conueniri super plurib. realibus coram eodem iudice, cum res essent abinuicem remotæ: sed in personalibus computātur a finibus diœcesis, vbi habet domicilium. vnde super omnibus ad vnum iudicem commodius impetrantur, & ideo in istis aliud, quam in illis. Sed forte ista ratio cessat hodie per decret. inf. eodem statutum. Et dic vt ibi dixi in §. cum vero. in glossa olim dicebamus.

a ¶ Dispendia.] si actor cōtra reū super pluribus psonalibus litteras impetrat ad diuersos, nō valent litteræ nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idē in reo conueniente, vel recōueniēte actorē, eodē durante iudicio. h. d. vocatur aūt dispendium lōgum & inutile, compendium autem breue & vtile ad idem de accus. qualiter & quando. 2. ad fi. Io. And.

b Qua possumus] ad idem sup. in proœm. huius lib. & hoc sufficit 43. dis. Ephesijs. 47. d. c vlt.

c ¶ Gregorij.] hæc est littera, & loquitur de decret. ī. eo. tit. c. vlt Quidam olim habebant, Inno. Papa tertius. & male, Io. Andr.

d ¶ Ampliantes.] ampliauit in eo, quod statuit, ꝙ pcessus non valeat, & in eo, ꝙ statuit de reo. Nam hæc in decretali. Quia nonnulli. expressa non fuerant.

[Glo seq. notat a contrario: & quatuor diuersitatis rationes reddit: contra vltimam remittit.]

e ¶ Personales.] quasi secus in realib. 25. dis. qualis, in glo. pen. ff. de iud. cum prętor. in gl. 3 & potest esse ratio diuersitatis, quia personales alterius naturæ sunt, quam reales, & facilius expediuntur: quia sæpius fit inde instrumentum vel scriptura. argu. ff. de eden. l. si legatū, & communiter paruę sunt personales quęstiones: reales vero magnæ. Item in vna petitione pro pluribus personalibus actionibus agi potest, cuiuslibet assignata causa. C. de ann. excep si ex multis supra de libel. obl. cap vlti. secundum Bernar. Verior est ratio secundum modernos, quare aliud in personalibus, aliud in reali-

[Gl. seq. obijcit. & soluit.]

f ¶ Super omnibus] sed si reus appellauerit super vna personali, iudex non poterit procedere in alia, prima non finita, cum suspectus sit illi. sup. de appel. ad hæc si in vna ergo nō est commodius agere sub vna quā sub diuersis. & sic damnosa videtur constitutio hæc actori. Sed potest dici sec. Ber. ꝙ iniquitas iudicis, qui perperam processit non facit ꝙ reus pp hoc coram alio iudice possit trahi, & sibi imputet, qui talem obtinuit iudicem, & expectet actor donec appellationis causa sit finita, quæ si pronunciata fuerit iusta, actor postmodum studeat alium iudicem impetrare. alias si fuerit iniusta, procederet in alijs, & idem videtur de alijs impedimentis, re non integra.

g ¶ Quæstionibus.] & sic ad eosdem, & non ad diuersos debet litteras impetrare: etiam vna lite finita, sec. Ben licet quidam contra, dicentes, ꝙ hæc constitutio. & illa, quia nonnulli: intelliguntur, quando eodē tempore actor trahit reum ad diuersos iudices, vel vna pendente coram vno.

[Glo. seq quærit, & remittit.

h ¶ Impetrare.) quid, si coram delegato conueniat super vna, coram ordinario super alia de hoc sup. eo. c. vlt in glo secus.

i ¶ Fecerit.] cum effectu vtendo. [pluribus litteris: quia si vnicis tantum vteretur, bene valebit processus habitus per easdem, sec. Inno, Io. Andr.

k ¶ Omni.] aliàs omnium.

[Glo. seq. quærit arg. pro, & soluit contrarium.]

l ¶ Processus habitus.] in hoc ampliauit statutū. Quia nonnulli. Sed pone, processum fuit coram diuersis iudicibus, & nihil exceptum: nunquid valebit sententia, vel processus? Videtur, quod sic, quia hoc est beneficium personale, per quod etiam alteri non præiudicatur, de regula ad Apostolicam. Sed verius est 2 sm Ber. quod processus non valet per hanc literam: alias nihil videretur addere hęc constitutio illi decretali: Quia nonnulli. & hoc idem tenet Innoc. & dicit per curiam obseruari.

m ¶ In expensis.] & in damnis. 2 supra eo. cap. vlti. Ioan. Andr.

n ¶ Legitimis.] de hoc dic, vt 2 q. 1. in primis. §. glo ssolus. de do. & contu. sinem. & hoc est generale, vt fatigans aduersarium, in expensis puniatur. sup. de pęn. calumniam de reteri. cęterum. cum sim.

ADDITIO. Alleg. Host. eo. tit. c. fi. de dolo & contu c 1. & c. fin. de maior. & obed. c. fi. de app. vt debitus. Io. Andr.

o ¶ Durante] qualiter habet fieri reconuentio, not. sup. de mutu. peti. c. 1. & 2. Io. And.

† In aliquot vetustis codicibus ita: alias reo, si eū p ipsas fatigauerit i expēsis, &c. in codice Barbatiæ ita: & reo si eum p ipsas fatigauerit, ē in expensis, & c. ista illa duo verba: citauerit: vel: nō sunt i vetustis exemplarib nec ea apparet cognita, fuisse ab antiquis interpretib. 1 Idem Phili. nec consensu partiū cōualidat c. P. & G. de offi. dele. Fon.

2 Gl. procedit vbicunq; aliqs temere trahit ad iudiciū l. eum qui temere, de iudi. At vbi expensę petunt rōne victorię, dāna non veniūt, gl. in l. 1. ff. de alie. iudi. mut. Pet de Ancha. Fon.

a ¶ Obno-

a ¶ Obnoxium.] etiã actione reali, secundum Bern. [Glo seq ponit q. quã alternatiuè soluit: & do quærit arg. pro & ponit sol. Ber. cui dubitando resistit]

b ¶ Vel conuentionis.] forte ponit hæc duo verba: quia si reconueniat actor, vna & eadẽ sñia dẽt cũ terminari si cõueniat reus, tũc põt prius terminari prima, q̃ scda. pbatur hoc sup de mut pe c. 1. & de ord. cog. cum dilect. Vel forte vtro que casu vna sñia cũ terminanda est & sẽ per eodẽ durante iudicio coram eodẽ iudice agendũ est, quo finito coram alio: qa tunc non posset reus agere corã primo delegato, cum finita sit iurisdictio quãtũ ad cognitionem sup. de eo. dele quærẽti. An aũt corã ordinario re conuenire possit eundem, eodem durante iudicio, dubitatur. Et vr̃ q̃ sic, cum hic dicat litera. Litteras malue rit impetrare. vnde solum de delegato loqui vr̃: sed qa eadem ratio est vtrobique idem ius vr̃ esse debere ẽm Ber. Vel forte non est eadem ratio, quia iurisdictio ordinaria fauorabilis est, & extraordinaria odiosa, & ideo aliud in ordinario dici posset. Ad hoc facit quod tenet Inno. supra cap. vlt.

ADDITIO Idẽ Archidiaconus. Sed fortiter ɔ̃dicit auth. & consequenter. C. de sent. & interl. Fateor locum esse auth. sed nego, pœnam huius decre habere locum: ita q̃ teneret processus, si hoc non exciperet actor. Io. And. [Glo seq. obiectionem soluit.]

c ¶ Litteras.] forte est talis cã, quæ non cadit in cognitionem delegati sine spãli mandato Papæ. 6. q. 4. si quis epũs sup de conti vti. vel inut c. 1. & 2. de sent. in inte. c. pen. alias n. quare oneraret se litteris impetrãdi, qui p litteras actoris põt suum expedire negotium? Io. And.

d ¶ Experiri.] i. agere: quia in reconuentione reus fit actor: concord sup. de cau. pos pastoralis alibi ponitur pro defendere, sup. de iud. c. 1. & 8. dist. quo iure. Io. An.

e ¶ Recusare.] ab initio anteq̃ in eos consenserit ẽm Ber. Vel ex superueniente causa: de off. deleg. insinuante: & pendente suspicionis cognitione, (quam proponit reus ɔ̃ iudicem impetratum ab actore) iudex non procedit in reconuentionis causa per litteras impetratas per reum: quia si contrarium diceretur, facile esse deludere hanc constitutionem, secundum Inno.

[Glo. seq. exponit, & de quæstione remittit.

f ¶ Simili pœna.] superius expressa in actore. s. vt litteris careat, processus non valeat, & in expensis condemnetur, per quem autem fiat talis condemnatio, no. sup. eod. tit c. vlt.

iudicio, actorem sibi obnoxium [a] dixerit, reconuẽtionis beneficio, vel conuentionis, [b] (si contra eũ litteras [c] impetrare maluerit) de iure suo debet apud eosdem iudices experiri: [d] nisi eos vt suspectos poterit † recusare; [e] Simili pœna, [f] si contra hoc fecerit puniendus.

† possit.

Bonifacius Octauus.

¶ Receptus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio, ipsorum & non Papæ authoritate intelligitur esse receptus, nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos, tunc Apostolica authoritate dicitur receptus. Ioan. Andr.

CAP. IIII.

Cvm † aliquibus [g] recipiendi aliquem in ca-

ceperunt aliquẽ in canonicum: Quærit, an iste sic receptus censeat receptus authoritate Apñca, vel ordinaria? Rñdet Rom Pont. cum distinctione, qa aut aliàs receptio pertinebat ad canonicos, q b. data est facultas recipiendi aliquẽ sup numerũ, & receptus dr̃ receptus authoritate ordinaria, nisi aliud diceret in lr̃is facultatis, puta, qa diceret Damus vobis facultatẽ, vt non obstãte vestro statuto, recipiatis aliquẽ in canonicũ authoritate Apñca, tunc. n. non diceret receptus authoritate ordinaria, sed Apñca. Si aũt receptio ptinebat ad alium, vel ad eos, & aliu simul, tunc sunt vsi authoritate Apñca, & p ɔ̃ns talis receptus authoritate lr̃arum, vr̃ receptus authoritate Apñca, licet simpliciter mandaret Papa, vt ipsi talem reciperent, non obstante statuto, licet nõ fieret mẽtio, q̃ ipsi reciperent authoritate Apñca. Ex quo infertur, q̃ talis est præferendus quocunq; authoritate ordinaria vel legati receptis postea, vel ẽt prius. Nota primo ex isto c. quod in ecclesia numerata nõ pñt canonici recipere vltra numerum, & hoc qñ istud statutum de certo numero est confirmatum authoritate Apostolica, cũ clausula decreti irritantis, aliàs si statutũ non esset cõfirmatum p Papã, possent recipere aliquem super numerum ẽm Panor. in c. cum accessissent. de constit. in ant. & ibi tractatus de materia. Nota vlterius, q̃ cum Papa dat canonicis facultatẽ recipiendi vltra numerũ, nõ obstante statuto vel confirmatione sedis Apostolicæ, & virtute lr̃arum facultatis, canonici recipiunt aliquem, talis vr̃ receptus authoritate canonicorum, si alias receptio ptinebat ad ipsos, & nõ ad Papam. simile dr̃ in c. licet. de offi. ordin. anti. vbi dr̃, q̃ si Papa mandet ordinario loci, vt aliquid faciat, vr̃ solum excitare iurisdictionem suam, & non vr̃ mandare vt procedat authoritate Apostolica. Si autem receptio ad illos non spectabat, tũc recipiunt authoritate Apostolica, & sic iste receptus authoritate Apostolica, licet sit posterior, est præferendus alteri recepto authoritate ordinaria, vel legati Papæ, vt dictum est in præsupponendis.

[Glossa prima facit quatuor, dicit vnde sumpta, quærit & soluit, & dicit quid declarat.

g ¶ Cum aliquibus.] Fuit tract. de extrauaganti Alex. quæ incipiebat, contingit. & h. d. q̃ receptus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio, ipsorum, & non Papæ authoritate intelligit esse receptus, nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos, tunc Apostolica authoritate dr̃ receptus. Sed ante omnia quæro, ad quid expediat scire, qđ dicit hæc decretalis expedit p id, qđ habes ɔ̃. de præb. h. qui authoritate, & de cõcel. præb. c. vlt vers. vel eos. Emanauit aũt ad declarationem eorum, quæ notat Innocen. & Hostien. de litteris facultatis. sup de præben. relatum

Cvm aliquibus.] Duo sunt dicta principalia. Secundum ibi, Si vero. Io. And.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est illud, q̃ hr̃ in c. hi qui. ɔ̃. de præbend. ittomet libro, & in c. vlt ɔ̃. de conces. præben. vbi dr̃, q̃ si sint aliqui recepti in aliqua ecclesia, in canonicos illius ecclesiæ, sub expectatione præbendæ: & vnus sit receptus authoritate Apostolica, alius authoritate ordinaria: in assecutione præbendæ præfertur receptus authoritate Apostolica, licet esset posterior in receptione: & debet habere præbẽdam, quæ primo vacabit p authoritatem sedis Apostolicæ. Et ẽt vlterius præsupponẽdũ, q̃ qñ in aliqua ecclesia est statutũ de certo numero canonicorũ, & istud statutũ est confirmatum per Papam cum clausula decreti irritantis. Canonici non possunt recipere aliquem sup numerũ in illa ecclesia, vt quia dixit Papa, tales canonici nobis exposuerunt, vt de cætero essent in tali ecclesia viginti canonici, & viginti præbẽdarij. Nos statutum confirmamus, decernentes irritum & inane, quicquid fuerit factum contra statutum.

CASVS. Hoc p̃supposito, sic figuratur: In ecclesia Pictauien. canonici fecerunt statutũ de certo numero canonicorũ in ipsorũ ecclesia: & fecerũt postea illud statutũ cõfirmari a sede Apostolica cũ clausula decreti irritãtis: tractu tpis ipsi canonici affectabant aliquẽ recipere i canonicũ vltra numerũ: vñ miserunt ad Apñcã sedẽ, & obtinuerũt vt possent vnũ sup numerũ vel duos recipere, nõ obstãte eorum statuto cõfirmato & decreto irritãte: Postea virtute istarum litterarum facultatis, re-

† De materia vide Panor. & Doct. in c. cũ accessissent de cõstitut.

relatum & Compost sup.eod.c vltra duas chartas.vers. quid si Papa,& ver.sed pone quod abbati.
a ¶ Eiusdem ecclesię] ad quam recipiatur.
b ¶ Consuetudinibus.] quæ seruandæ sunt ĩ.de præb. cum in ecclesijs.

ea vtrũque determinat casũ dubiũ: ibi, Prætextu verò.
¶ Præsupponuntur primo ea, quæ dñr in c.cum in cunctis.de elect. in anti.in c.de multa. de præb.in anti.in c. licet canõ, ĩ. de elect. istomet libro. vbi dr, ꝙ si aliquis promoueatur ad episcopatum, statim ꝙ fuit confirmatus & cõsecratus, vel elapsum fuit tẽpus cõsecrationis statim vacant priora beneficia. Similiter si quis habeat beneficium, & acceptet aliud beneficium incompatibile, statim vacat primum beneficium.

nonicum alicuius ecclesiæ, non obstantibus eiusdem ecclesiæ [a] priuilegijs, consuetudinibus [b] vel statutis, [c] iuramento, confirmatione [d] Apostolica, vel quacumque firmitate [e] alia roboratis, per nostras litteras concedimus [f] facultatem: ¶ Canonicorum receptio [g] aliàs in ipsa ecclesia non spectat ad eos [h], quibus huiusmodi litteræ dirigun tur, sed ex earum viribus recipiunt potestatem: [i] is, qui recipitur, authoritate Apostolica dignoscitur esse receptus. ¶ Si uero canonicorum receptio aliàs pertineat ad eosdẽ, [k] non Apostolica, sed recipientium censetur authoritate receptus: [l] nisi, [m] quod eum authoritate [n] nostra reciperent, in nostris litteris caueretur expresse. [o]

¶ Idem.

¶ Rescriptum Papale quod cõcedit promoto retentionẽ primorum beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa, secus si ibi dicatur, Vsque ad beneplacitum Apostolicæ sedis. Nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non canonice detentis.

CAP. V.

SI [p] † GRATIOSE ...

[Gl seq. duas quæstiones soluit.
c ¶ Statutis.] not.capitulũ ecclesiæ posse facere statutum, dũmodo sit licitũ, vt ĩ. de verb.sig.constitutionẽ, vbi de hoc, & concordat supra de const.cum omnes.
d ¶ Confirmatione Apostolica.] quã operetur cõfirmatio, nota 17.q.4.frater.& ĩ. de conces. præb quia diuersarum.
e ¶ Firmitate alia] puta vinculo pœnæ, cui se statuentes spõtaneè obligauerunt: vel forte per superiorem ipsis statutis apposito, vel confirmatione legati, vel alterius superioris, vel alia simili.
f ¶ Concedimus facultatẽ.] not.verbũ: quia si præciperet oĩ casu, diceretur Apostolica authoritate receptus Et no. ꝙ per hanc formam cum dirigitur eis, ad quos spectat collatio, quæ hic vocatur receptio, non dr grauata ecclesia: adeo ꝙ locũ hẽat decre.sup.eo.mãdatum ĩ.eo c.pe.in si quia aliud est concedere facultatem, & aliud præcipere. 14.q.1.c.si § quod præcipitur, ad idem sup de arbi. cum olim, ff.man.l.2.in si

ADDITIO Vide supra de summa Tri.firmiter super [g] & ideo Io. And.
g ¶ Receptio.] sumitur hic receptio, non pro installatione, sed pro collatione, quæ ius confert.ad idem inf. de præb cum in ecclesijs.
h ¶ Ad eos.] in quibusdam enim ecclesijs canonicorũ receptio, & præbendarum collatio, ad solum spectant epm, vel prælatum tm: in quibusdam ad solum capitulum, vel conuentum. In quibusdam communiter ad vtrumque.hoc probatur sup de elect.cum in ecclesia ĩ. [1] s. de vacan.c.vno, de reg.c.vlt.
i ¶ Potestatem.] recipiendi illum in canonicum.
Gl.seq recitat.per quæstionem,& solutionem.
k ¶ Ad eosdem.] sim intelligo. Quid si cõiter ad eos,& alios? Adhuc idem credo quod in primo casu, cum isti possint etiam recipiant ex iurib. litterarum Nam quod prius facere soli non poterãt, modo pñt, Et de cõi nullus recte dicit, hoc est meum. [1] 12.q.1 § vlt.& q 2 c. epũ .§. qui manumittitur & arg.ff.de ser.vrba.præd.l.si parietem, ibi, quia volens [2] non solum dominus est & facit ĩ.de præb.cum in illis in si
l ¶ Receptus.] si ergo recipiatur alter authoritate Apostolica, secundus, & non primus primo vacantem præbendam habebit, vt ĩ de præb hi qui. Io.And.
m ¶ Nisi.] ĩta fuit additum quod nõ erat in extrauaganti dicere contingit
n ¶ Auctoritate nostra.] sic ergo licet ad eos pertineat receptio, Apostolica dicitur authoritate receptus.
o ¶ Expresse.] sic ĩ eo.dub. in anti.de præb. si motu proprio.in fi.

[1] Vide ꝙ dicã ĩ. de verbo.sig. c. vlt. sup versi. ... o sum. Ioã. And.

[2] Supple, parietem cõem demoliri & reficere. Io.And.

SI gratiosè.] Diuiditur: quia ponit distinctionem bimẽbrẽ,& sm membrum prosequitur: ibi, Secus.& circa vtrũque ...

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali Titius fuit electus in epm & cõfirmatus: facta cõfirmatione, antequã cõsequeret munus consecrationis, misit ad Apostolicam sedem, vt per munus consecrationis sua priora bñficia nõ vacarent, sed illa posset retinere: Papa fecit ei gratiam sub his verbis, Tibi concedimus, vt beneficia, quæ obtines cum epatu, ad quem fuisti promotus, valeas retinere vsque ad beneplacitum nostrum: postea Papa mortuus est, vtrum illa beneficia vacent mortuo Papa? Respondet ꝙ sic quia ñ mortuo Papa extinguitur gratia. Sed ponamus quod Papa in sua gratia dicit: tibi concedimus, vt possis retinere priora beneficia, vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ: mortuus Papa, vtrum vacent illa priora beneficia? Respon. quod mortuo Papa non intelliguntur vacare priora beneficia: nec gratia huiusmodi dicitur extincta per mortem Papæ, quia sedes Apostolica nunquam moritur: tñ si successor eius velit illã reuocare, potest. Sed quid erit? Ponamus ꝙ tempore istius gratiæ Titius erat intrusus in istis beneficijs, quia illa tenebat sine titulo canonico, nec aliquis alius habebat canonicum titulum, quia forte obtinebat illa beneficia per simoniam, vtrum per istam gratiam detur ei nouus titulus, & canonicus tenendi illa beneficia, ita ꝙ per illam gratiam videatur licite tenere illa beneficia? Respondet Romanus Pontifex, quod non. Nota primo ex isto capitulo iuncta sua glossa, ꝙ per beneficium incompatibile vacat beneficium incompatibile, quod prius tenebat, & si intelligamus de episcopatu, intelligitur, quod per promotionem ad beneficium incompatibile post confirmationem, vacat prius beneficium incompatibile. Si vero intelligamus de alio beneficio: intelligitur post adeptam possessionem pacificam: Et hoc est verum, nisi iterasset per eum, quo minus esset adeptus pacificam possessionem: sed tunc est cautela, quod non fieret acceptatio secundi beneficij incompatibilis, donec esset dispensatus per Papam ad alia beneficia Quia de iure non est limitatum tempus ad acceptandum beneficia: licet collator possit limitare tempus ad acceptandum cap.si tibi.ĩ de præben Nota vlterius & finaliter, quod gratia alicui facta vsque ad beneplacitum Papæ expirat mortuo Papa; secus si mandetur vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ.

† Quid nomine beneficij intelligatur, vide late per Doct in c. cũ olim. de præb. & dignitat.

[Prima glossa sua facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret]
p ¶ Si.] rescriptum Papale, quod concedit promoto retentio-

etentionem primorū beneficiorum vsq; ad benepla-
tum Papæ, extinguitur mortuo Papa: secus si ibi dica
ur vsq; ad beneplacitum Apostolicæ sedis. nec intelli-
itur tale rescriptum de beneficijs prius non canonice
etentis, h d. Habuit aūt ortum hęc decre. ab extraua-
ante Clementis, q̄
cipiebat, Vt peti-
oni tuæ congrue sa
sfiat & ibi Clemēs
ō distinguebat, sed
mpliciter dicebat,
si Papa hāc gratiā
oncessisset vsque ad
æ voluntatis bene
acitum, q̄ per eius
bitum non expira-
t gratia, arg. legis
centis, q̄ vsusfru-
us relictus mihi q̄-
u Titius remanse-
t in furore, non ex-
nguitur mortuo Ti
o, priusquam ad sa
mentē reuertatᵉ:
eo q̄ vsque ad oē
mpus vitæ mei vsu
actuarij, poterat(si
ihi superuixisset)
n fieri sanæ men-
C. de vsufru. l. ambiguitatem. sic videbatur dicen-
m in casu proposito: quia Papa si superuixisset, pote
non mutasse voluntatem: ergo non expiraret gra
. Vrbanus autem contrarium responderat. s. quod ex
abat in sua extrauaganti, quę incipiebat. Significasti
bis hic Bonifacius distinguendo veritatem expri-
t. & declarat q̄ not. Host. sup. de preca. c. vlt. & Vin.
elect. c. dudum 2. in vlt. glo. & Abbas ibidem.
Glos. seq. recitatur per quæstionem in quo fuerit
tia]

& j. de hær. accusatus. §. si vero in fi p̄ pterquam in ca-
sibus notatis in d. c. quorundam, & 14 q. 2. in summa.

[Glo seq. primo allegat vnam concor. & duo iura in contrarium, & soluit: secundo objicit & soluit: tertio iterum objicit, & dupliciter soluit.

se ᵃ tibi à Romano ᵇ Pontifice concedatur, vt beneficia ᶜ, quæ † tempore tuę promotionis ᵈ obtinebas, posses vsq; ad suæ ᵉ voluntatis beneplacitum retinere: huiusmodi gratia per eius obitum, per ᶠ quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur ᵍ, eo ipso expirat ʰ: Secus autem si vsque ad Apostolicæ ⁱ sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta: tunc enim, quia † Sedes ipsa non moritur ᵏ, durabit perpetuo: ˡ nisi à successore fuerit reuocata. ¶ Prætextu vero talis concessionis, quæ dēt, (cū sit ambitiosa) restringi ᵐ: ea solum beneficia ⁿ, quæ canonice ᵒ obtines, potes licite retinere.

¶ Idem.

¶ Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationē sunt diuersa, & ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expresso non venit reliquum. Ioan. And.

SVSCE CAP. VI.

h ¶ Expirat] expirāte igitur Papa, expirat hæc gratia, & cō. cord. ff loca. l. 4. vbi dr̄, q̄ locatio vel precarium per te mihi concessum quādiu voles, obitu tuo finitur ad hoc signatur j. de prec. c. vlt. & ff de prec cū precariū § 1. vbi dr̄, q̄ precariū non finitur morte concedentis. Sed ibi simpliciter factū fuerat p̄cariū, nō adiecta aliqua cōditione vel termino, vt not. i p̄dicta decr. vlt. de p̄ca. Itē cōtra. nonne volūtas Papę durare intelligitur, donec mutata p̄betur. j̄ de baptis. & eius effe. maiores, & post mortem 25. dist. qualis. Sed il la in his, quæ salutē animæ respiciunt. Item valde contradicit prædictis l. ambiguitatē. C. de vsufr. per quę iura tenebat Abbas opinionem Clementis. sup. de elect. dudū 2. in fi Sed in lege illa est fauor, qui ampliandus est: hic odium, quod est restringendum, vt hic in fi. ¹ Vel verius, redire vel non redire ad sanam mentē, non erat in volūtate morientis, sed hic reuocare & non reuocare gratiam, erat in voluntate morientis. Ex quo ergo adicit, donec volam: perinde est ac si dixisset, donec moriar, nisi prius reuocauero.

[Glossæ duę sequentes dant duo similia]

i ¶ Apostolicæ sedis.] nota ergo, q̄ aliud est, cum scribit persona, aliud cum scribit dignitas: sicut aliud est cum scribitur personæ, aliud cum scribitur dignitati. sup. de offi. deleg. quoniam, j. eod. c. vlt. & infra de priuileg. ne aliqui.

k ¶ Non moritur] sic 12 q. 2. liberti. 2. non enim potest esse nulla 24 q. 1. pudenda. § fi. quia dominus pro ea orauit. de baptis. maiores. in prin. 16. dist. in summa. §. inter eos. versi. ego pro te.

l ¶ Perpetuo.] i. donec vixerit ille, cui fuit gratia concessa: ad idem ff pro socio. l. 1 vbi de hoc Et nota, q̄ sicut priuilegiū personale ex parte eius cui conceditur, extinguitur cum persona 27. q. 1. petisti, ibi, hoc nulli: sic priuilegium personale ex parte concedentis extinguitur cū ipso concedente, vt hic, & sic de vtroque potest intelligi j. de reg. iur. priuilegium vt ibi dixi. priuilegium autem reale ex parte concedentis cum concedente non extinguitur, vt hic.

m ¶ Restringi.] quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari. j. de reg. iur. odia, cū suis concordantijs.

n ¶ Beneficia.] nota per hoc, quod hic, & sup in prin. dicit beneficia plurali, videtur, quod quis simul plura possit habere beneficia. De hoc dicam j. c. 2.

[Glo seq dat vnum simile.]

o ¶ Canonice] nil enim noui iuris in beneficijs illis tribuit hæc dispensatio, sed vetus conseruat, & prorogat. Et probatur hoc supra de elect. dudum 2. in fine 2. sicut de innouatione dicitur supra de priuil. ex parte, & c. quia intentionis. & de consu. vlt. vel inuti. c. cum dilecta.

Susceptum.] Sunt duo dicta principalia, secundum ibi, Si duo. Et prima pars tria facit Ponit dictum, & rationē reddit; ibi, Cū non. Tertio determinat, vel ca

[Gratiose.] in hoc fuit gratia, quia plura beneficia nul tenere poterat: vnde si primum curatum erat, & cundum curatum: post receptam possessionem secundi statim vacat primum. 21. q. 1. si quis iam. sup. de p̄b. multa, vel ex quo per eum stat, quo minus possessionem haberet. j. de præb. licet 2. nisi in casu. j. de eb. si tibi 2. Si promouetur in episcopum: post consecrationem, vel post decursum tempus de consecrandis iscopis, vacabunt priora beneficia sup. de elect. cum cunctis. Est ergo gratia, vt donec voluntas eius dura t, beneficia ipsa non vacent Io. Andr.

A Romano Pontifice] qui solus sub conditione, d ips, sicut vult, potest beneficia & prælaturas con- e. 7. q. 1. pastoralis. sup. de fil presb veniens, & in his vult, est pro ratione voluntas: Instit de iure natu. sed & q̄ principi. Alius autem hoc non potest. 1. quam pio. 7. q. 1. quamuis, 70. dist. sanctorum. 55. præcepta Nec enim moribus nostris expedit temales habere filios, ff. de adopt. l. quæsitum est alias, si nec actus legitimi, & c. j. de reg. iur actus.

Beneficia.] large ponitur. Et nota q̄ dicit, Benefinon dicit fructus beneficiorum. vt j. de præb. si tibi cello. Hoc dico, vt denorem quod hic beneficia nō nt, ibi tamen vacent, vt ibi dicam.

Promotionis.] forte in episcopum Ioan. And.

Suæ] scilicet, Romani Pontificis, & concor sup. eo. ris, vbi per clausulam, Nisi per nos, & c. nō intelligi lignitas, sed persona scribentis.

DITIO. Et eodem modo debet distingui in reationib. an reseruet collationi suæ, vel sedis Apo- cę secundum Archid. Hodie sæpe exprimit vtrum & tunc est locus secundo responso. Io. And.

Per quem] ratio.

Extinguitur.] concor. j. ne sede vacan. c. vno in fi- c ēt crimina morte extinguunt. 23. di. quorundā.

¹ placet do. Pet. de Anch. late loquenti de materia glos. & dic, q̄ leges allegatæ loquunt in vltimis voluntatibus, quas morte do confirmamus, hic i beneficia libus in q̄bus aliud l. mandatū. C mādati. Fon.

² Et bene facit. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter. 1. relp. vel ordinatio vel proro gat o dic. nō confirmat legatū inutile. Io. Andr.

sum excipit:ibi, Nisi. Secunda pars decidit casum dubium, rationem interserens: ibi, Cum beneficium. Et inci. contrustum:ibi, Non potes.

CASUS Ego à sede Apostolica impetraui litteras huius tenoris; puta, quia Papa mandauit Archidiacono Pictauiensi, ut si cantor illius ecclesiæ uellet suã cantoriã seu dignitatẽ resignare, & eidẽ renũciare, q archidiaconus ipsam renũciationẽ reciperet auctoritate Apostolica, & postea dictam cantoriã mihi conferret: Accidit, quod idem cantor ant. quã resignaret dictam suam cantoriã mortuus est, archidiaconus illã cãtoriam mihi contulit authoritate Apostolica, utrum ualeat talis collatio? Respondet quod non, quia mandabatur archidiacono, ut illam mihi conferret cum uacaret per resignationem, & non per mortem. Sed ponamus, q uacante aliquo beneficio per resignationem, uel per assecutionem secundi beneficij, accessi ad Apostol. cam sedem, & impetraui litteras, per quas mandabatur mihi conferri tale beneficium ad præsens uacãs per mortem talis, & tamẽ uacabat per resignationem, uel assecutionem alterius beneficij: postea alius accessit ad Papam, & illud beneficium impetrauit, & expressit uerum modum uacationis: quæritur quis nostrum debeat præferri? Respondet, quod iste secundus est potior, ideo est præferendus, licet sit posterior, quia istæ litteræ gratiæ ad beneficia sunt odiosæ, ideo restringendæ, & non ampliandæ. Nota primo principalem effectum huius capituli, uidelicet, quod uacatio per mortem, & per renunciationem, sunt diuersa. Ex quo infertur, quod in constitutione odiosa appellatione unius reliquum non uenit, quia in odiosis non fit extensio de uno ad aliud, sed uerba debent strict. & propriè capi. Nota ulterius & finaliter, quod si quis impetrauit a Papa beneficium uacans expresso falso modo uacationis, non ualet collatio, & hoc, siue Papa conferat, siue mandet conferri, nisi aliud exprimatur in litteris; puta, quia Papa mandauit, ut mihi conferretur beneficiũ uacans per mortem talis, uel etiam quocunque alio modo uacet.

ptum [a] ab Apostolica [b] sede mãdatum, ut ab aliquo beneficij (quod obtinet) resignatione recepta, ipsum alteri [c] conferas, & assignes: adimplere non potest †, si ille [d] antequam resignet, rebus eximatur humanis [e]: cum [f] non per resignationem uacauerit, sed per mortem [g]: nisi de intentione mandantis aliud appareret expresse [h].

¶ Si duo super eodem beneficio litteras impetrent: primo [i] eorum, per illius obitum, qui tenebat [k] secundo uero per cessionem eiusdem [l] ipsum proponente uacare. Secundus, [m] cum beneficium ipsum cessione non morte [n] uacauerit, debet primo in ipsius assecutione præferri.

† Nota, in materia stricta illud censeri omissum, q̃d nõ exprimitur. l. si cũ dotem ff sol. ma. l. commodissime ff de libe. & posthu. c. si cui. j. de uerbo. sig. nec fit extensio ad omissum ẽt ex maioritate rõnis c. si cui de nõ. j. de pb. Philip. Fr. de Anch. Fon.

[Glo. prima summat & dicit, quid declaret.]

a ¶ Susceptum.] uacatio per mortem & uacatio per renunciationem sunt diuersa, & ideo in litteris ad beneficia impetrationis, uno expresso non uenit reliquum. h.d. emanauit ad declarationem eorum, quę not. Host. sup. de offi. deleg. ex parte 2.

b ¶ Apostolica sede.] idem si ab alio, qui hoc mandare posset, puta, legato, qui ad hoc haberet speciale mandatum, alias legatus hoc non potest, ut infra de offi. leg. c. pen. § prohibemus.

c ¶ Alteri.] expresso uel non expresso, non curo, licet interdum sit differentia, ut infra de offi. deleg. si is cui & infra, de præb. si is cui.

d ¶ Ille.] qui beneficium obtinebat.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Humanis.] Argu. contra inf. de off. deleg. si delegatus. 1. responsio. Sol. de propria significatione uocabuli, Abesse dicitur, qui non est in rebus humanis. ff. de uerbo. signifi. mulieris. §. fina. non sic in propria significatione dicitur renunciasse (ut infra dicam) qui mortuus est, cum renũtiatio sit uoluntaria, illa coacta, ideo secus. Et strictissime fit interpretatio in rescriptis ad beneficia ut infra de præb. quamuis 1. in princip. & concordat ad hoc. ff. de libe. & posthum. l. commodissime.

* Etiã in priuilegijs, quo ad nõ cõprehensa, & oĩ mõ diuersa a cõprehensis in priuilegio. Phil. Fon.

f. ¶ Cum non per resignationem.] ratio Io. And.

g ¶ Per mortem.] & in his forma mandati diligenter est seruanda, j. de præb. sicut de mon. in fi.

h ¶ Expresse.] quia expressit se uelle beneficium tali cõferri resignatione, uel quocunque modo uacauerit, & facit s. co. c. 2. & j. de præb. si motu pprio. in fi.

[Glos. sequens ultimo recitatur p obiectionem, quã soluit & tex fortificat.]

i ¶ Primo] j. Ex hoc uidebatur debere p̃ferri, ut j. co. tibi q. & j. de præb. cũ cui. Sed non est ita, quia licet ille posterior sit tempore, iure tamen est potior, eo quod uerum dixit, primus autem falsum. Eadem ratione dico, quod posito, quod nullus impetrauerit secundo beneficium illud, non debebitur impetranti qui falsum sic expressit; nihil enim ad ẽbonibum impetratio secundi; quia si ius habuisset in beneficio primus, per superuenientem impetrationem sine prærogatiua illud perdere non potuisset, & est si. supra de eodem qui cogno. consang. uxo. suæ, cap. discretionem.

1 De illa clausula Philip. hic late.

k ¶ Qui tenebat.] accipe infra illud, Asserente uacare, alias, proponente.

l ¶ Eiusdem.] scilicet, qui tenebat.

m ¶ Secundus.] qui de cessione dixit.

[Gloss. sequ. allegat duas concor. obijcit, & obiectionem coadiuuat per duo similia: demum obiectionem soluit & remittit.]

1 Istã gl. sequitur Do Fon.

n ¶ Non morte.] nota ergo, quod aliud est cedere, aliud est decedere; ad idem infra de præb. quamuis tibi. & infra de uerborum signifi. capit. ult. Sed nonne renuncians, quoad ecclesiam habetur pro mortuo? ut 7. quæst. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. sicut & uir ab uxore iudicio ecclesiæ separatus, quãtum ad ipsam pro mortuo reputatur. 33. quæst. 2. in summa in principi. sicut & monachus mortuus reputatur mundo 16. quæst. 1. placuit. 2. Sol. dicit lex, quod per fictionem iuris ueritas non confunditur, nec deletur C. de iur. dot. in reb. in princip. licet igitur renuncians quoad ipsam ecclesiam fingatur mortuus: tamen mortuus non est: nec idem est per omnia in eo, quod in mortuo: Nam talis de nouo posset ad ecclesiam reassumi sup. de renun. ex transmissa, quod in mortuo esse non posset. Bene ergo dicit Io. qui nõ in præd. cap. placuit. 16 quæst. 1. quod nũquam mors ciuilis naturali comparatur, nisi in casibus expressis in iure. Ad hoc optime, ff de u. rborum obligationibus ex ea parte § in insulam. & ff de donat. inter uir. & uxor. l. sed si mors, § cum autem. Et licet alias in beneficijs larga fiat interpretatio, in litteris tamen beneficialibus, quæ ambitiosæ reputantur, fit stricta. ut j. de præb. quamuis, intelligimus stricte de morte naturali, prout uerbum sonat, & adde quod dicam j. de præb. quamuis 2.

o ¶ Præferri.] nota ergo pro illa regula quæ dicit, Qui prior est tempore, potior est iure: ad quod facit infra eodem tibi qui. & de præbend. cum cui. intelligitur cum utriusque par est causa. ut ff. de regulis iuris, quoties utriusque, & dicam infra de regulis iuris, qui prior. Si autem potior est causa posterioris: potior erit in iure, ut hic. & infra de præbend. hi qui & c. si a sede. ff de priui. credi. l. priuilegia. C. qui po in pig. ha. l. ulti.

4 Natura l. Sic, & de æta fit n̄ ẽro de natura li intelligendum c̃st nõ & ea q̃ imperiali beneficio suppletur. C. de his, q ve. æta. im pe. l. fina Arch.

Grata.

¶ Idem.

¶ Licet ignorãs beneficiũ sibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem nõ fecerit, valent litteræ, alterũ tamen eliget, si de iure simul teneri non possint. Ioan. And.

CAP. VII.

GRatia, [a] quam super beneficio a sede Apostolica [b] te impetrasse proponis: uitiosa [c] reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab episcopo tuo antea [d] tibi absenti & ignoranti [e] collato, nullam (cum tempore impetrationis nescires) [f] feceris mentionem. Vtrunque [g] tamen, (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure [h] teneri) habere non potes: [i] sed eligas [k] quod ex eis malueris retinere.

GRatia.] Primo ponit dictum, & suam cãm. Secundo soluit dubium emergens: ibi, Vtrumque. Do. Præsupponendum est pro intellectu huius c. ꝙ cũ qs a sede Apostolica impetrat beneficium vacans, impetrans debet facere mentionem de beneficio suo quantumcunq; modico, immo etiã si impetret gras. vł expectatiuas ad beneficia a sede Apłica, vel a legato Papæ, dẽt facere mẽtionẽ de beneficijs obtentis quantũque modicis, alias litteræ essent surreptitiæ. Secus esset si quis impetraret beneficiũ ab ordinario.

CASVS. Ego constitui procuratorẽ meũ ad acceptandum & recipiẽdum possessionem actualem & realem quoruncunque beneficiorũ, & affirmandum in forma communi postea arripui iter Romam, mihi absenti fuit collatum aliquod beneficium, procurator meus acceptauit istud beneficium, & ego ista ignorabam: postea vacauit aliquod beneficiũ: illud beneficium impetraui a Papa, vel eius legato: in impetratione mea non feci mentionem de alio beneficio vtrum valeat ista collatio beneficij mihi facta? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic. Sed vtrum potero tenere ista duo beneficia simul? Respondet ꝙ nõ, si sint incompatibilia: sed dabitur mihi electio, vt eligã vnũ vel aliud.

[Prima gl. summat.]

a Gratia.] licet ignorans beneficiũ sibi collatum in impetratione alterius illius mẽtionẽ nõ fecerit, valent litteræ, alterũ tamen eliget, si simul teneri non possint.

b ¶ A sede Apostolica.] idem, si in alio & facit ad hoc ĩ. de offic leg. c. vlt.

c ¶ Vitiosa] est. n. gratia vitiosa, quãdo in impetratione beneficij subticetur aliqđ beneficium, quantuncunque modicũ vt ĩ. de præb. si motu ꝓprio, nisi forte proprio suo motu Papa beneficiũ cõferret, vt ibi. Hinc est, ꝙ expressio beneficij dispensationem non operatur: sed hoc solum, quod litteræ surreptitiæ non dicantur, vt eod. tit. ĩ. de præb. non potest. in fi.

ADDITIO Ita & hic licet ignorantia probabilis excusset a vitio surreptionis: non tamen dispensat contra cõcilium. c. de multa. de præb. Io. Mo.

d ¶ Antea.] quasi post nulla fuisset dubitatio.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem.]

e ¶ Ignoranti.] idem intelligo de sciente antequam acceptet, vel ratam habeat collationem eandem. Cum enim ante hoc beneficium suum dici nõ possit, nõ est necesse de ipso fieri mentionem: infra de præbend. si tibi absenti. Et nota ex hac decre. & illa, ꝙ beneficia ecclesiastica licite cõferuntur absenti: simile in procuratore, qui constituitur etiam absens, ut infra de procurat licet, & ff. de procurat l. 1. in fine. Sed hic [1] forte procurator præsens, habens mandatum ad talia, ratum habuerat, & acceptauerat, per id, quod dicit in fine. Retinere, vel dic in beneficijs vel litteris ad beneficia impetrandis, nihil debet taceri, quod possit mouere animum concedentis: & de tali beneficio antequam acceptet, debet facere mentionem. Ad hoc s̃. eod in nostra, & ĩ. de præben. quamuis 1. & cap. si motu, maxime cũ habeat ius ad rem. [2] ĩ. de conces. præb. c. vlt. & in prædict. decre. si tibi.

f ¶ Nescires] diuinare enim non tenebatur: quia id humanum non est s̃. ut eccl. benefi. in nostrum. §. cum enim. vers. porro, Ioan. And.

g ¶ Vtrunque.] scilicet, impetratum a Papa, & collatũ ab episcopo.

[Gl. sequens quærit & remittit: ponit quatuor opi. tertiam reprobat: ad quartam signat contrarium, & soluit.]

h ¶ De iure teneri.] sed quæ sunt hęc beneficia, quæ possunt simul de iure teneri? Super hoc uide Spe. tit. de leg. § restat, versic. illud autem. Posset dici, secundum Inno. qui hoc tenet. supra de elect. dudum. de prębend cum iam dudum, quod habere plura beneficia non curata & quæ de cõsuetudine vel statuto residentiam non requirunt, non est peccatum, nec contra iura: & de talibus hic posset intelligi. Vel posset dici secundum Gofred. qui hoc not. supra de cleri. non resid. capit. 3. quod de iure potest qui habere plures præbendas, quarum altera per se non sufficit: allegat eod. tit. conquerente, ad quod facit etiam s̃. de præbend. cum teneamur. Vel dic, quod loquitur de beneficijs vnitis, annexis, vel dependentibus, illa enim simul possunt de iure teneri. Sed hæc lectura non procedit; per collationem enim unius haberet utrunque, [3] & sic non fuisset necessaria alterius collatio. Vnde dici posset, opinionem Innocen. veram esse: quam sequitur consuetudo, quam papa scit, & tolerat: [4] vel saltem opinio Goffred. argum. supra eod. si gratiosè argum. pro & contra. infra de præbend. is cui. Vel dic, quod litera ista loquitur de ijs beneficijs, quæ prętextu consuetudinis uel statuti super hoc ex causa facti, simul teneri possunt. Ad primum, de conces. præbend. ex parte, in fin. Ad secundum de constitu. cum omnes, & est simile de iure, supra ut lit pen. capit. 1. & sup de elect. Cumana. ad fin. Ad primum contra, de consuet. cap. 1. supra de conces. præbend litteras: Solu illud speciale in duobus beneficijs in una & eadem ecclesia. Secus in diuersis, unde uidentur facere pro. & facit quod no. Hostian prædi. decre. litteras, in glo. non obstante, in fin.

[3] Glo. est sing & notabilis. Do. & Philip.

[4] Et iõ ualet scdm Doc. gl. ẽ ĩ §. leges. 4. dist. vide Do. hic late loquentem, qñ licet plura bñficia tenere. Fon.

i ¶ Non potes.] de iure communi, dispensatiue tamen posset. Et si quæratur, per quem dispensari possit: vide quod not. 70. distinct sanctorum. in gl. 2. 21. q. 2. si quis iam translatus de elect. dudum 1. de præben. de multa. de conces præben. litteras. & inf. de consuet. c. 1. Ioan. And.

[Glo. seq. primo dat simile, secundo quærit arg. pro & contra. & soluit.]

k ¶ Eligas] sic & olim electio dabatur ei qui duo beneficia curata simul habebat, supra de præbend. referente &c. præterea. [5] hodie secus. eod. tit. de multa. Sed nunquid electo uno re integra pęnitere poterit, & aliud eligere? Argum quod sic 2. quæst. 6. cap. ei qui. §. si quis libello. supra de ele. in causis. § quia uero. de iure pat. cum autem [6] quod facit etiam contra. & inf. de offi. deleg. quamuis. & inf. de procu. quãuis, & infra, de reg. iu. mutare cum si. Arg. contra. 32. quæst. 5 horrendus. de iureiur quemadmodum. supra eod. lib. de rescrip. c. 2. & infra de reg. iu. quod semel. cum suis concord. Sol. satis uideretur, ꝙ re integra possit mutare consilium & aliud eligere per prima iura. Ad hoc. inf. de præb. si tibi absenti. ff. de opt. leg. l. mabcipiorum. Contrarium tene per prædi. reg. quod semel. ad h. c. anl. cõ. c. pen. in fi. & de pollu. c. 1.

[5] ĩ. de ęt. & qualit. eam te.

[6] Et c. cũ laici, ubi de hoc in 1. gl. Ioan. And.

ADDITIO Ioan. Monachus. ʒ. de præb. si tibi ita distinguit. Aut optio, vel electio data est in contractib. & tunc variare licet ff de verbo oblig. cum qui certarum. in fi. de actio. empt l. si sterilis § fin. Aut in beneficijs vel vltimis voluntatibus & hoc dupliciter. Aut tenuit electio, & tunc nō potuit variare ff. de lega. 1. serui electione ff de opt. leg. l. apud Aufidiū. Aut nō tenuit, & hoc dupliciter. Aut illam fecit optans iure proprio, & tunc iterato pōt optare. ff. de op. leg l. 2. §. fi. & l seq. ad instar iudicis ordinarij qu pōt iterato cognoscere, cum snīa est nulla C. de accu. si accusatorib & l. absentem & ʒ. de conces' præb. nec captādę. 2. rñso. Aut iure alieno, & tunc iterare non potest. ʒ. de elect. si cō promissarius §. 1. & vide qđ ibi no. in §. idem fit. in vlt. gloss' ad instar iudicis delegati. C quō & qñ iud. l. si vero proponis §. 1. De materia vide quod scripsi de testi. præsentata. super ver. optione. Io. And.

¶ Idem.

¶ Si restituatur quis ad gratiā reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet. Ioan. And.

CAP. VIII.

Quamuis[a] is, cuius gratia,[b] (per quam mandabatur † in certa ecclesia prouideri[c] sibi de beneficio proxime[d] vacaturo) per nos fuerat reuocata,[e] restituatur à nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui post reuocationem,[f] & ante restitutionem prędictas, similis[g] in eadem ecclesia gratia facta fuit (nisi † de hoc expresse[h] dixerimus) anteferri debebit. Cum talis[i] restitutio, vbi aliud non exprimitur,

† Hodie hmōi mādata de prouidēdo oīno sunt sublata p Cōci. Triden. sess 24. de ref. c. 19.

† In antiquis codicibus ita: nisi hoc expresse dixerim[s].

Quamuis is, cuius.] Ponit dictum in quo inserit exceptionem: ibi Nisi, & ponit rationem dicti ibi, Cum talis.

¶ Præsupponatur primo, ꝙ inter expectantes auctoritate Apostolica habet locum illa regula: Qui prior est tempore potior est iure, vt si sint duo vel plures, qui in eadem collatione habent similes gratias expectatiuas: tunc in beneficio, quod primo vacabit, est præferēdus ille, qui prior est in data.

CASVS. Hoc præsupposito potest sic figurari: Papa mihi in ecclesia Pictauiensi fecit gratiam hoc anno: quia ipse mandauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam vacantem, vel proximo vacaturam mihi assignarēt, cum clausula decreti irritantis, si canonici facerent in præiudicium meæ gratię: Tractu temporis accidit, quod Papa reuocauit gratiam mihi factam, & anno sequenti fecit tibi in illa ecclesia similem gratiam: quia mandauit dictis canonicis, &c. Accidit, quod ego primus accessi ad Papam, & petij, vt ipse dignaretur me restituere ad meam gratiam, quā ipse reuocauerat: quod fecit: Post vacauit præbenda in Ecclesia Pictauiensi: Quæritur nunc an præbenda debeatur mihi vel tibi secundo, attento, quod mea gratia fuit reuocata? Respondet Papa, quod quando restituit aliquem ad gratiam reuocatam, hoc facit sine præiudicio alterius: ideo respondet ad quæstionem, quod licet sim primus habito respectu ad gratiam, non tamen sum primus habito respectu ad restitutionem: ideo tu secundus in data gratiæ, es mihi præferendus: quia nos attendimus tempus restitutionis, & non tempus datæ gratiæ: Et hoc verum, nisi Papa aliud diceret in restitutione: videlicet, quod me restituit ad datam & prioritatem temporis, & vult gratiam meam valere perinde, ac si reuocata non fuisset, etiam quoad prioritatem temporis. Nota primo ex textu iuncta glossa, quod si sub eadem collatione sunt plures expectantes, habentes similes gratias: ille præfertur qui est prior in data. Et sic habet locum illa regula. Qui prior est tempore: Secus si non haberent similes gratias: quia aliqui habent aliquas prærogatiuas: puta, si Papa mandet secundum in data præferri quibuscunque, tunc seruanda est voluntas Papæ, quia in his spiritualibus Papa habet plenam dispositionem. Nota secundo principalem effectum, ad quem emanauit istud cap. videlicet, quod cum Papa aliquem restituit ad gratiam reuocatam, non videtur in dubio velle præiudicare iuri alterius: Et istud facit ad decisionem talis quęstionis, videlicet. Aliquis vasallus commisit felloniam contra Regem, propter quod eius bona sunt confiscata: pendente illo tempore princeps dat feuda alijs tractu tēporis ille, qui commisit felloniam, restituitur per Principem, vtrum restituatur ad bona sua confiscata? Textus iste facit, ꝙ non: quia Princeps videtur illū restituere sine præiudicio alterius: & hoc verū, si princeps simpliciter restituat: quia tunc non videtur remouere ius alteri quæsitum.

[Glossa prima summat.]

a ¶ Quamuis.] si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet.

b ¶ Gratia.] concessa forte a Nicolao IIII. vel Calestino V. Ioan. And.

c ¶ Prouideri.] nec adhuc prouisum erat, nec ad possessionem deuenerant, vnde habebant ius non in re, sed ad rem. ʒ. de conces. præb. c. ult. Io. And.

d ¶ Proxime uacaturo.] quod solus Papa facere potest. de conces. præb. c. 2.

e ¶ Reuocata.] tenorem huius reuocatoriæ constitutionis non habemus: sed de ipsa fit mentio ʒ. de præb. c. gen. & antep. & de conces. præb. c. vlt. Reuocatoria illarum Nicolai incipiebat, Fridē ad apicem. Illarum Calestini, Olim Calestinus. & c. dudum, Io. And.

f ¶ Post reuocationem.] idem & multo magis si ante reuocationem.

g ¶ Similis.] ʃ. de beneficio proxime uacaturo.

h ¶ Expresse dixerimus.] hoc enim Papa facere potest, ad hoc ʒ. de præb c. penul.

ADDITIO. facit Clem. quoniam. de immu. eccle.

[Glos. seq. alleg. in contrarium, fortificat textum, & cōtrarijs respondet, secundo arguit ad quæstionem, ponit opin. Gotfr. contra quam alleg. 5. iura & remittit: demum subdit tres opiniones.]

i ¶ Cum talis.] ecce ratio. Et aduerte, quia in contrarium uidebatur ex eo quia restitutio est prioris status reparatio; & restitutus in pristinum ius recidit. argu. 15. q. 6. nos sanctorum. & c. iuratos. & ʒ de cler. quia diligentia 2. q 3. c. si quem. in fine. & C. de sen. pas l. 1. Restitutio enim hoc operari debet, ut nec prosit, nec obsit quod euenit. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. 1. responso. & ff de mino. quod si minor. §. restitutio. Sed contrarium est uerum, ut hic & sic pro parte hac debuit quæstio. terminari per decre de renun. ex transmissa. & de simo. ex insinuatione. & Concor. C. de remis. pig. l. ult. ubi, si de uoluntate creditoris debitor pignus distrahit, si iterum deueniat ad ipsum debitorem res illa distracta, non renascitur hypotheca, quam habebat a principio: actio enim semel extincta, &c. de consecra. dist. 4. quæris. §. item per hanc in glo. 1. de solu. qui res §. aream. Ad contraria respondetur, quod hic non est uere restitutio: immo quædam noua concessio, per prędicta iura. 1 Et nota, quod hæc decr. facit in argu. ad quæstionem dominicalem: an scilicet, episcopus inuito patrono restituere possit presbyterum per se depositum & determinauit Gottfred. de renun. ex transmissa, in fine, ꝙ non: per l. C. de nupt. si ut proponis. ubi dicitur, quod in matrimonio restaurando per filium post diuortium, requiritur consensus patris

1 Nota ꝙ restitutio ad gratiā extinctā nō retrotrahit ad tēpus primæ concessionis. vñ si creditor post pactū de nō petendo, fiat pactū de petendo, nō recuperat interesse, neq; vsuras medij tpis. Pet. de Anch. Do. Font.

atris ſicut a principio in contrahendo. In contrarium facit, de renun. poſt tranſlationẽ de Iudæ. Iudæi de ciuitate. & c. conſuluit. de iis quæ fiunt a præl. cũ Apoſtolica 17. q. 1. eos. & not. de hoc 24 q. 4. Nabuchodonoſor in prin. dicebat Hoſt opin. Goffr. eſſe veram, cum reſtituitur ab inferiore: ſecus ſi a Principe per iura ſuperius ꝑ reſtituto iducta Bar h Brix in quæſtione Dominicali. 1 quæ incipit Sacerdos aliquis fuit: dixit, ꝙ ſi depoſitus appellauit intra decem dies: reſtituit põt inuito patrono: aliàs nõ Tan. dixit, ꝙ ſi epiſcopus præuenit in reſtitutione patronum, valet reſtitutio: alias nõ ꝙ approbat Hoſt. in pa. decre. ex tãſmiſſa & de elec. innotuit, & facit, ꝙ no. ſ. de conſtit. cum ac ceſſiſſent in ult. glo.
a ¶ Intelligatur] cõcor. infra eodem capitulo ſecundo.

intelligatur [a] fieri ſine iuris præiudicio alien.

¶ Idem.

¶ In litteris ad beneficia impetratis, inſpicitur tempus datæ: Vnde per illas beneficium curatum obtinere nõ poterit, qui licet nunc ſit maior, illo tempore minor erat. Ioan. Andr.

CAP. IX.

SI [b] eo [c] tempore, quo tibi de beneficio cum cura [d], vel ſine cura mandauimus prouideri, ad obtinẽdum curatum beneficium idoneam [e] † nõ habebas ætatem: tibi, licet nunc legitimæ effectus [f] ſis ætatis, authoritate literarum huiuſmodi (cum tempore datæ [g] ipſarum adhuc † non eſſes [h] idoneus) de beneficio curam [i] animarũ habente nequaquam poterit prouideri. Beneficium [k] autem ſine [l] cura (cum ad ipſum ſufficientem tunc [m] ...

SI eo tempore] Vnius thematis duo dubia ſoluit, & vtriuſq; cauſam reddit: ſecundum ibi, Beneficium. ¶ Præſupponendum primo, ꝙ quis non poteſt obtinere beneficium curatum, niſi attigerit 25. annum.

CASVS. Qui iam Titius minor 26. annis, quia forte in 24. anno a ſede Apoſtolica impetrauit litteras gratioſas ad epm Viſtauien. ſub hac forma: Mãdamus ut tali prouideas de bñficio cũ cura, uel ſine cura, ſi ꝙ de pñti uacat, alioquin de ꝓximo uacaturo: Accidit, ꝙ anteꝗ uacaret aliquod bñficium, iſte Titius effectus eſt maior, q̃a peruenit ad 2. annũ, & uacauit eccleſia parochialis, q̃ Titius petit ſibi conferri uirtute ſuę gratiæ: Dicit eps, ꝙ illud bñficiũ curatũ nõ cõprehendebatur ſub ſua gratia, quia tẽpore impetrationis ipſe erat incapax ad obtinendũ illud beneficium curatum. Dicit ex aduerſo impetrans, ꝙ licet tpe impetrationis eſſet incapax ad obtinendum illud beneficiũ curatum, tñ nunc ipſe eſt capax, utrum bene dicat? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ non, quia requiritur capacitas tempore impetrationis, & non ſufficit capacitas tempore uacationis. Sed utrum uitietur beneficium ſine cura ꝑ clauſulam, Cum cura. puta, quia Papa mandauit ut eps tali Titio conferret beneficiũ uacans uel proxime uacaturum cũ cura uel ſine cura, utrum per clauſulam, Cum cura, uitietur clauſula, Sine cura, ita ꝙ tota ipſius gratia ſit uitiata? Reſpondet, ꝙ non; ideo ſi uacet aliquod beneficium non curatum, epiſcopus tenetur illud conferre, & ſi eps nolit conferre, tunc impetrans habebit recurſum ad ſuum executorem, qui ei conferet illud beneficium non curatum, non obſtante recuſatione epiſcopi, quia utile per inutile non uitiatur, qñ ſunt ſeparabilia, ſecus ſi eſſent inſeparabilia. Nota primo ex hoc textu iuncta gloſſ. ꝙ minor 25. annis non eſt idoneus ad obtinendum beneficium curatum, tamen ſufficit, ꝙ cõpleuerit xxiiij & attigerit xxv. annum, ut dr̃ in c. cum in cũctis. ſup. de electio. licet ſecus ſit in epiſcopo, quia requiritur in epiſcopo, ꝙ compleuerit annum 30 & inceperit annum 31. Quæ ætas requiratur in quolibet ordinato, tractat Panorm. in cap. ſuper inordinata. de præb. in ant. Nota ulterius illud, ad qđ allegatur illud capitulum, ꝙ reſpectu illius, pro quo ſcribitur, attenditur tempus datæ litterarum, & non tempus uacationis, & iſte eſt principalis eff. ctus huius capituli. Et ratio huius poteſt aſſignari. quia litteræ fuerunt nullæ reſpectu illius incapacitatis, ergo tractu temporis non conualeſcunt. Nota finaliter, ꝙ litteræ ad beneficia poſſunt pro parte ualere, & pro parte non ualere, ut in caſu huius capituli: Nam ſi minori uigintiquinque annis facta fuerit gratia reſpectu beneficij curati: litteræ non ualent, & tamen reſpectu aliorum beneficiorum, ualent: & ſic utile per inutile nõ uitiatur.

[Gloſſa prima ſummat]

b ¶ Si eo.] in litteris ad beneficia impetratis inſpicitur tempus datæ, unde per illas beneficium curatũ obtinere non poterit, quia licet nunc ſit maior, illo tẽpore minor erat.

† Quæ ſit idonea ætas in quolibet ordinato tradit Panormitanus in ca. ſuper inordinata. de præb.

[Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ibi remittit.]

c ¶ Si eo.] contradicit ad hanc infra de præben. ei cui prouideri. ibi ſoluitur.

d ¶ Cum cura.] niſi hoc fuiſſet expreſſũ, de curato prouideri non poſſet. ſ. de præb. c. ult. & j. de præb. cum illis.

e ¶ Idoneam.] ſcilicet 25. annorum ſupra de elect. cũ cunctis.

f ¶ Effectus] ſpectamus ergo initium & facit ſup. de elect. dudum 1. & quod ibi not. Nec firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ualebat. infra de reg. iur. non firmatur. cum ſuis concor.

g ¶ Cum tempore datæ] ſic nota inſpiciendum tempus datæ, ſic ſup. eo. eam te & inf. eod. ubi qui & de præb. cum cui.

[Gloſ. ſeq. recit. per quæſtionem, alleg. pro, & ſoluit contrarium.

h ¶ Non eſſes idoneus.] propter defectum ætatis, 2 & idem dici poſſet de defectu ordinum argu. ſup. de ætate, & qual. Præterea, ſed hoc eſt falſum, ut inf. de præb. ſi pro clericis pauperibus.

2 Illum defectum probabit objiciẽs, quia fundans ſe in ætate dẽt illam probare. Do. Adde Bar. in l. de ætate. ff. de min. Fon.

i ¶ Curam animarum.] in his, qui ad curata beneficia promouentur, requiritur maior idoneitas, quam in alijs, & ideo ſi mandatur prouideri de dignitatibus, perſonatibus, uel beneficijs, de cura mentione nõ habita, de curatis, dignitatibus perſonatibus, uel beneficijs nõ poterit prouideri. j. de præb. cum in illis.

k ¶ Beneficium.] quia poterat dubitari, ne illa inutilis adiectio, ſcilicet Cum cura, uitiaret in totum reſcriptum, ſcilicet, quod nec etiam de ſimplici poſſet prouideri, ideo annectit quod ſequitur. Et ſic not. utile non uitiari per inutile, infra de reg. iur. utile, cum ſuis concor.

l ¶ Sine cura.] quia ex ſe curam non habet, ſi autem haberet annexam parochialem & curatam eccleſiam, dic ut dicam infra de præb. ſuper eo.

m ¶ Tunc.] ſcilicet tempore impetrationis.

ADDITIO. Adde ergo. qđ ſi quis impetrauerit beneficium cum cura uel ſine cura, & tempore impetrationis eſt legitimæ ætatis, ſi uacat, ei debetur ut in hoc cap. & hic not in gloſ. illa antepe. Contrarium not. de præb. j. c. ei cui eo. lib. ubi apparet ſufficere quod tpe uacationis habeat ſufficientem ætatem. Sol. ibi not. in 3. gloſ. quia prima gloſ. loquitur in impetratione curati, ſecunda in impetratione ſacerdotalis. Satis obſtat quod nota. eod. titu. non poten. in 4. gl. Sed credo, gloſ. c. ei cui, poſſe ſuſtineri, licet aliqui contra, quia plus eſt habere curatum in actu & habitu, quam in habitu tantum, ad hoc quod not. de cler. non reſid. quia nonnulli. ſuper uer. parochiales, & per Hoſtien. de offi. Archidia. cum ſatis, & Io. Andr. ſuper uer. animarũ, & opti-

me probat extrauagans. Ioan. execrabilis iuxta finem, versi. quantum autem. Et quod not in præalle, c. ei cui. super ver. licite, in nouella. & vide contrarietatem glo. Grego. Sed adhuc insto per hunc textū in fi & in glo. q loquitur in beneficio simplici. Vnde potest sic dici, q est quædam inhabilitas rōne ætatis temporaliter ad beneficium: quædā solum rōne ætatis ad qualitatē beneficij curati: quædā sacerdotalis tm. In prima & secūda inspiciamus tps impetrationis, in tertia tēpus vacationis: quia plus est aliquē esse inhabilitatū ad totum, q ad partem, vel ad qualitatem patuam: ad hoc qd notatur hic in nouella, de ætat. & qual indecorum de præb. super inordinata & q no. de corpo. vitia. c. 1. & 2. & fi. Et forte speciale est in ista qualitate sacerdotali, vt hic sentit Io. Andr. & adde q notatur supra de conces præb cum nostris. per Inno. & Ioa. And. in additione, quæ incipit: Et in Clementina Hieronymus Clarius Brixien.

ætatem [a] haberes) per eas licite [b] poteris obtinere.

Idem.

Gratia generalis non præiudicat speciali, & debet facere mentionem de præcedenti privilegio, consuetudine, vel statuto, hoc dicit Zenze.

[Glo. seq. q̄rit allegat opinio. interserens. & soluit.]

a Aetatem.] sed 1 quæ est idonea ætas in beneficio sine cura: Vñ q maior quattuordecim ad illa dicat idoneus. supra de præben super inordinata. vbi Hostiensis hoc tenet in canonicis pp maturitatē consilij, qd requiritur in illis: nam ibi pueri non dicuntur idonei ad beneficia obtinenda Certum autem est, q infans dr vsque ad septimum annum puer aūt, de septimo vsque ad duodecimum, vel 14. annum 22 q. 5. pueri. & C de falsa moneta. l... & dixi supra in procemio. circa finē. Sed vt ibi notat Bernardus, dici potest, q pueri ibi dicuntur minores septennio. & isti dicuntur indigni. Septennes autem, & maiores septennio dicuntur idonei, cum enim tales possint ordinari. 28 distin. de his. cum glos. 1. ergo & in beneficijs intitulari. Argumento, de præb. cum secundum. Ad hoc optime facit j. de elect. ex eo. & hæc vera intelligo, nisi essent talia beneficia, quæ sacrum ordinem ex priuilegio, consuetudine vel statuto, vel alio modo requirerent: & facit quod dicā infra de fil. presb cap 1. i. responso. & probatur expresse infra de pb. ei cui prouideri. An hodie dispēsent episcopi in ætate. not supra de elect cum dilectus & dicā infra, de electio. licet canon. & de ętate & qualit. cap. vnico. Ioan. And.

> 1 Istā gl. sequūtur Philip & Do q Do. de note ris bene cōcludit. Eon.

b Licite] id dicimur posse, quod licite possumus. 22 q. 3 faciat Ioan And.

SI propter.] Propter multiplicitatem intellectuum glo. Ioan. And. non summat: potest tamen sic summari: Generalis gratia habens clausulam generalem scilicet: Non obstante, nisi id aliter exprimatur, non præiudicat iuri specialiter ex statuto, consuetudine, vel priuilegio alij quęsito hoc dicit ſm Io. de Fantuzis, ſm quem hoc summarium comprehendit vtramque lecturam positam in gl. Diuiditur secundum Ioā And. quia primo ponit thema, & eius dubium soluit ibi, Intentionis. casum exceptum interserens. ibi, Nisi.

CASVS. 2 Papa concessit episcopo Bonon. debitorum onere grauato priuilegium, q fructus beneficiorū primi anni vacantium in sua diœcesi perciperet, & erat hæc gratia vsque ad quinquennium duratura; apposito in priuilegio, quod non obstarent consuetudines, priuilegia vel statuta, per quæ sua posset impediri concessio: Vacauit quoddam beneficium, cuius redditus primi anni de priuilegio, consuetudine, vel statuto spectabant ad fabricam ecclesiæ, vel alium vsum, vel aliquam singularem personam, quæritur cui debeantur huius beneficij redditus primi anni? Respondetur secundum vnam lecturam, quod debentur fabricæ, vel illi vsui, vel singulari personæ: nisi in concessione facta episcopo aliud caueretur expresse. Vel dic vt infra. in vlt gloss.

> 2 Hic casus vsque ad illa verba vel dic vt inf. in vlt. glo. Io. Andr. est, & in antiquis codicib reperitur.

CASVS 3 secundum veriorem intellectum: Papa fecit epo Pictauiensi gratiam (videlicet pro exoneratione & solutione debitorum ei indulsit) vt fructus primi anni oīum bñficiorum vacantiū in sua diœcesi perciperet vsque ad quinqueniū. In ipsa diœcesi Pictauiensi erant aliqua beneficia, quæ habebāt hoc onus, q redditus primi anni erant deputati alicui hospitali vel fabricæ: vacauit tale beneficium: Quæritur tunc, quis habebit redditus primi anni: an eps, vel fabrica? & vtrum ista gratia faciat præiudiciū fabricæ? Rñdet Romanus Pontifex, q per talem gratiam non fit præiudicium fabricæ, quominus percipiat fructus vnius anni: tñ eps habebit fructus primi anni, & non fabrica: sed fabrica habebit fructus secundi anni: & institutus in beneficio habebit fructus tertij anni: & sic fiet sine præiudicio fabricæ. Et ratio est quia aliàs ista gratia esset inutilis ipsi epo: puta, si illud beneficium solum vacaret in quinquennio: tunc si eps perciperet solū fructus secundi anni, gratia esset ei inutilis: quia secundo anno esset expirata. Et istud verū, q dabuntur fructus epo vel fabricæ deductis oneribus ipsius beneficij, videlicet, q institutus accipiat moderate aliquam portionem pro seruiendo in diuinis: & residuum dabitur epo vel fabricæ. Nota primo ex isto capitulo, q eps non potest retinere fructus beneficij vacantis, si cōtingat vacare tpe messium, sed illos fructus tenetur reseruare futuro successori, quem instituet: quia aliàs frustra impetraret priuilegium, vt perciperet fructus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi: quia frustra precibus imploratur, quod alicui iure cōmuni conceditur. l vnica, de thesauris, lib. 10. C. Nota principalem effectum huius capituli, videlicet, q si episcopo mole debitorum grauato fuerit facta gratia, ipse percipiet redditus primi anni beneficiorum vacātium in sua diœcesi, si tales fructus primi anni antea erant assignati fabricæ, vel alicui personæ: per gratiam episcopi non præiudicatur fabricæ, vel personæ singulari, etiam si Papa dixerit in gratia episcopi Non obstātibus priuilegijs vel consuetudinibus, sed debet fieri interpretatio, quia episcopus habebit redditus primi anni: fabrica autem vel persona singularis habebit redditus secundi anni, & instituti habebunt redditus anno rum sequentium: licet aliqui dicant, quod fabrica haberet fructus primi anni, & episcopus secundi, & institutus annorum sequentium.

> 3 Hic casus paulo lōgior est cuiusdam Helię.

CAP. X.

SI propter tua [c] debita persoluēda fructus [d] beneficiorum primi anni [e],

c Tua debita.] ad idem infra de præb. si tibi 2.

d Fructus.] Nota, q non habet retinere beneficia, sed fructus. Vide vt dixi s. eo si gratiose. in hoc casu vacant beneficia. unde is, ad quē pertinet electio, infra tps statutum necessario habet eligere 4. Et facit quod notat Bernardus de magist. quia nonnullis. & probatur hoc satis j. de præb. si tibi concessio. Io. And.

> 4 Eligere: Nō obstat secūdum Archid q ecclesiastica beneficia dñt sine diminutione cōcedi. j. vt eccl. benef. in rubro & nigro: & qd ipsi instituti ius sine tēporali: nō cōsistit. 1. q. 3. si quis obiecerit. Ite quod inane nomen habebit sine fructibus quia hoc operatur indulgentia: quod patet etiā in oib' vltra numerū auctoritate Papali receptis, q expectat, s. de præbē. relatum. Io. And.

[Glo seq quærit, & soluit duo dubia: & solutioni secundæ signat contrarium, cui respondet.]

e Primi anni.] quid dices? cōputabiturne annus iste à die fructuum colligendorum, an die vacationis vel mortis? Credo à die vacationis computari. Vnde non credo hic seruari legem de vasallo, quæ dicit, quod si vasallus decedat post Augustum & ante kalendas Martij, quod ad dominum pertinet: alioquin ad vasallum vel eius hæredem, vt in lib. feud titu. hic finitur lex regni cap. si vasallus. Sed credo quod à die vacationis vsque ad annum quicquid obuenerit beneficio, & separatum erit à solo, totum erit huius priuilegiati. Comparo enim hunc priuilegiatū vsufructuario, qui fru-

fructus separatos & reconditos, suos facit. ff. de vsufru. arboribus §. Iulianus. aliàs incipit, si fur, ẽm moderationem tamen decret. infra de offi. ordina. præsenti. §. porro. & facit quod ibi dicam. Et dico, quod annus iste habebit ccclxv. dies. vnde si vacauerit ecclesia primæ die mensis, sequenti anno prima die eiusdem mensis finitus erit annus. & facit quod dicam inf. de elect. quam sit eccle... ijs. & si esset bissextus, illi duo dies cedunt sibi pro vno. pro vno enim computantur, vt ĩ. de verb. sig. cum bissextus. ff. de diuer. & temp. præs. l. in vlt. glo. Licet sit arg. contra. ff. de statu liber. l. cum heres. Stichus. Sed illud in pœnis vel odijs, q̃ sunt mollienda, de pœn. dist. 1. pœnæ ĩ. de regul. iur. in pœnis. & facit quod not. in prædi. decre. quæsiuit. & 55. dist. cap. 2.

quæ in tua vacabunt [a] die cesi, tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegijs, vel statutis, per quæ nostra impediri [b] posset concessio) vsque ad quinquennium [c] de speciali [d] gratia concedimus: [e] intentionis [f] nostræ nequaquã existit, si fructus huiusmodi ecclesiæ tuæ fabricæ, † vel alteri [g] vsui, seu cuicunque singulari personæ, de speciali consuetudine, priuilegio, vel sta-

In vno autem beneficio & eius prouentibus conuertendis ex causa in vsum prælati, non erit necessaria licentia Papę: quia cum Ep̃s cum capitulo possit supprimere dignitatem, & propter necessitatẽ possessiones alienare, multo fortius prouentus percipere.

tuto [h] forsitan debeantur, quòd eis per concessionẽ [i] ipsam (nisi hoc expresse [k] caueatur in ea) præiudicium [l] aliquod generetur.

ADDITIO. Et hoc est verum dummodo illa perceptio nõ cõcernat vtilitatem ipsius Episcopi. Do. Font.

f ¶ Intentionis.] nota ad intẽtionẽ scribentis recurrẽdum. facit. ĩ. eod. c. 2. & ĩ. de concess. preb. c. vlt. & ĩ. de deci. ex multiplici cum sim.

g ¶ Alteri vsui.] puta, mensæ capituli.

h ¶ Statuto.] nota, q̃ oia priuilegia, consuetudines, vel statuta quacunque firmitat. vallata: concessa capitulis, conuẽtib. vel collegijs cathedralium, regulariũ, & conuentualium ecclesiarum, seu singularibus earundem personis, vt bona ecclesiarum ipsarum vacantiũ à prælatis dimissa, vel tempore vacationis obuenientia possint surripere, diuidere, vel in suos vsus conuertere, sunt hodie reuocata & quassata per decret. ĩ. de elect. quia sæpe. & c. statutum, in clemen. quæ tamẽ in alijs beneficijs locum non habet, vt infra de offi. ord. præsenti. in fi.

¶ Idem.

¶ Causa ab Apostolica sede, vel eius legato commissis debent dignitatem obtinentibus, vel canonicatum ecclesia cathedralis. Nec tractari debent, nisi in ciuitatibus vel locis insignibus. h. d. vsque ad §. cum vero.

[Glo. seq. ponit quatuor exempla, & subdit genus, demum quærit, argu. negatiue: & contrarium soluit.]

a ¶ Vacabunt.] morte, renunciatione, depositione, trãslatione, vel quocunque alio modo. Quid, si permutatione? Videtur, quod secus, per decr. ĩ. de rerum permu. cap. vnico. Sed contrarium puto: quia negari non potest, quin propter permutationem vacet? & æquitas in eo solo casu iuris rigori præfertur, in quo scripta reperitur, in alijs non: non enim ex illo speciali casu est regula danda.

b ¶ Impediri.] secus ergo si differri: & licet intendat per clausulam Non obstante, impedimenta tollere: dilationes tantum tollere non intendit, licet ex dilatione impediri posset, vt ĩ. dicam.

c ¶ Quinquennium.] tactum narratũ idem erit in citeriori & vlteriori tempore.

[Glo. seq. declarat in quo est gratia, & quid conferet.]

d ¶ Speciali gratia.] quia de iure futuris successoribus conseruari debebant, vel in vtilitatem ecclesiarum expendi ĩ. de elect. quia sæpe & de offi. ord. præsenti. & intelligo hanc gratiam, & illam quæ sequitur secũdum moderationem illius decre. præsenti §. porro. quod hoc solum intelligatur de illis fructibus ecclesiarum vacantium, quæ solutis debitis, si quę sunt: & his, quæ necessaria fuerint, pro seruitoribus, & ministris, & alijs incumbentibus oneribus vsque ad nouos redditus reperta fuerint superesse.

[Glo. seq. quærit, & opinionem ponit, quam fortificat per aliquam opinionem cui opponit, & dupliciter respondet.]

e ¶ Concedimus.] an legatus de latere similem gratiam dare possit, tractat u. t. o. de Deo in quæstionibus suis, in prin. & Guil. in Spec. tit. de legat. §. nunc tractemus in fi. & dicunt, q̃ dato, quod ex causa hoc possit: beneficium tamẽ vel dignitas debet cum aliquo emolumento cõferri. Quod verum est, vt dixi ĩ. in gl. prox. & in gl. nota quod nõ Notat etiam Bernar. sup. vt eccl. benef. sine dimi. in vlt. glo. quòd episcopus ex iusta causa ad tps possit fructus alicuius beneficij retinere. probat per decret. ĩ. de verb. sign. cap. petiuit quæ etiã facit contra, cum id fuerit impetratum a Papa sed potest dici sic fuisse de facto ad hoc. sup. de fil. presbyt. literas vel illud secundum Gottfr. in fructib. omnium beneficiorum vacantium vsq; ad certum tẽpus, vt hic et.

i ¶ Concessionem ipsam.] sibi factam.

k ¶ Expresse.] ad idem sup. eod. cum aliquibus. & c. susceptum. & c. quamuis.

[Glo. seq. ponit duas lecturas: Contra secundam dupliciter opponit, & primam approbat.]

l ¶ Præiudicium aliquod.] nisi illud verbum esset ita generale, ita decret. sic posset intelligi quod ex ea nil sequeretur absurdum, scilicet, quod fabrica vel vsus ille, vel alia singulares personæ sic priuilegiatæ habeant redditus secundi anni: ille autem priuilegiatus habeat redditus primi anni: & ita bene consequeretur secundum hoc suum effectum illa clausula priuileg. Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus priuilegijs, &c. Alij dicunt, quod illa fabrica vel alij hic contenti, habebunt redditus primi anni: quia papa non intendit eis derogare, sed soli successori: iste autem priuilegiatus habebit redditus secundi, qui sibi est primus, sed quoad successorem vel beneficiatum, tertius erit primus: & sic nullum præiudicium etiam ex aliqua dilatione, generabitur fabricæ: sed secundum hoc posset impediri concessio, quod est contra tenorem ipsius gratiæ. Pone enim quod in anno quinto, quo finiri debet gratia, vacet beneficium: si fabrica primos redditus habeat, Episcopus nihil habebit. Item quid operabitur illa clausula: Non obstantibus, &c. cum successori sine clausula illa præiudicium fieret. Vnde prima lectura magis mihi placet, [1] & magis est amica literæ, vt dicamus, quod ita erat dubitatio Decretalis, an per istam concessionem sic factam, scilicet, Non obstantibus quibuscunque, &c. videretur derogare ipsi fabricæ, vsui, vel singulari personæ: vt ex quo ex illius priuilegij vigore redditus primi anni habere non possunt, amplius nil habeant: Et Papa respondet quod habebunt redditus secundi anni, quasi ille sit prior, vt illa clausula, Non obstantibus, non successorem, sed priuilegiatum tantum contineret.

[1] Ista opinio est gl. & cõis q̃ Archid. & Pet. de Ancha. d. Ipsi placet Font.

STatutum.] Principium huius c. legitur vsque ad § Cum vero eiusdem.

CASVS sic figuratur: prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: & quia habebam ordinarium loci certa ratione suspectum, nolui ipsum corā ordinario cōuenire, sed a sede Apostolica impetraui, cām delegari canonico ecclesiæ B. Mariæ maioris Picta uij, vel canonico ecclesiæ B. Hilarij maioris, vel simplici sacerdoti, q non habebat dignitatē ecclesiasticā, nec psonatū nec canonicatū ecclesiæ cathedralis:

CAP. XI.

STatutum[a] †quod[b] circa iudices à sede Apostolica[c] deputandos nuper edidimus, cum quædam[d] contenta in eo, quæ pro cōmuni[e] vtilitate credebantur[f] inducta, sicut experientia[g] docuit, tendere dignoscantur ad noxam.[h] sanctione[i] præsenti, quam irrefragabiliter obseruari mandamus, suadente vtilitate, in melius[k] duximus reformandum.[l] Sancimus igitur, vt nullis, nisi dignitate[m]

† Vide qd nouissime sanciuit Cōcil Trid. sess. 25 de ref. c. 10.

Presentaui literas meas delegato, qui Titium meum debitorem ad præsentiam suā fecit citari: qui in die citationis cōparuit, cui obtuli libellum meum: Qui reus excipiendo proposuit, ꝙ non tenebatur litigare coram ipso delegato pp incapacitatem personæ: qa causæ a sede Apostolica non possunt committi, nisi personis existentibus in dignitate, vel personatu, vel nisi sint canonici ecclesiæ cathedralis: & sic, quia virtute literarum delegatus, iste non recepit potestatem, quæritur an bene dicat? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic: Et hoc verum, nisi Papa hoc faceret ex certa scientia: videlicet committendo alicui quamuis non sit in dignitate vel personatu: vel quāuis non habeat canonicatū ecclesiæ cathedralis: Sanctissime Pater, quæritur vtrum habentes dignitatem, vel personatum, vel canonicatum ecclesiæ cathedralis possint cognoscere in omni loco de causis sibi a sede Apostolica cōmissis? Dicit Romanus Pontifex ꝙ non: immo tales delegati, vel ipsorum subdelegati debent de causis commissis cognoscere in ciuitatib. & alijs locis insignib. in quib. possit haberi copia peritorum. Nota primo, ꝙ cum statutum positiuū tractu temporis incipit esse damnosum, pp varietatem morum mutari potest: quia non debet reprehensibile iudicari, si ſm veritatem temporum statuta varientur humana capit. non debet sup. de consanguinit. & affinit. Nota vlterius, quę personæ sunt capaces iurisdictionis seu delegationis Apostolicæ: quia solum illæ personæ, quæ sunt constitutæ in dignitate, vel personatu, vel quæ obtinent canonicatum in ecclesia cathedrali Sed quomodo cognoscemus, quod aliquis habeat personatum, vel dignitatem? Declarat Panor. in cap de multa. sup. de præben, vbi dicit, quod recurrendum est ad consuetudinem, vt si sit consuetudo, quod talis habeat præeminentiam & iurisdictionem, dicitur habere dignitatem: Si autem sit consuetudo, quod talis habeat præeminentiam in ecclesia, & non iurisdictionem: tunc dicitur habere personatum, & non dignitatem. Nota insuper, quod canonicus ecclesiæ collegiatæ, quātumcunque illa ecclesia sit notabilis, non est capax Apostolicæ iurisdictionis: & sic est correctum c præsenti, quod hodie non habemus: de quo fit mentio in principio huius capituli: Et quamquam canonici ecclesiæ cathedralis possint esse delegati ad vnam vel plures causas: non tamen possunt esse conseruatores. c fi. infra de offi. deleg. Nota, quod delegati a sede Apostolica, non possunt pro libito suæ voluntatis cognoscere de causis sibi delegatis in quocunque loco, sed debent causas examinare in ciuitatib. populosis, vel alijs locis insignibus, vbi sit copia peritorum Et si alibi cognoscerent, processus non valeret, vt in fine huius capituli, vbi ponitur clausula, quæ irritat facta contra istam constitutionem.

a Statutum.] Licet hæc decretalis per paragraphos aliter diuidatur: eam tamen in quatuor partes diuido principales: Prima durat a principio vsque ad §. Inluper Scda ab inde vsq; ad §. Proferendo Tertia ab inde vsq; ad § Quicquid. Quarta vsq; ad finē. In prima statuitur quib psonis, & in quib. locis causæ a sede Apostolica, vel legatis vel delegatis ipsi cōmitti dēant, & tractari In scda, puidet circa actiones, q̄ fiebant in iudicijs ab ipsis delegatis, assessorib. vel notarijs cāæ: & apponitur pœna. In tertia, prouidetur circa vocationes testium ad iudicium, quę sępius malitiose fiebant, & cā fatigandi testes, vel ab eis aliquid extorquendi. In vltima decernitur cassum & irritum quicquid fuerit factum contra prædicta statuta.

ADDITIO. Ioan. Monachus diuidens decret. in sex partes de prima faciebat tres dicens, ꝙ primo statuit circa loca & iudices: Secundo circa actores & reos in §. Cum vero. Tertio in §. In nullo circa loca & iudices prorogat. Archid. non diuidit Io And.

b Statutum quod] loquitur de decretali sua extrauaganti, quę incipiebat, Statuimus, reformat etiam Decretalem Inno. iiij. eod. tit. præsenti, quam hodie non habemus & decre sup. eo nonnulli.

c A sede Apostolica] legatis, vel delegatis ab eis, vt inf patebit. Ioan. And.

d Quædam.] ibi non distinguebatur, an actor, & reus essent eiusdem ciuitatis vel diœcesis, vel diuersarum. Item additur ꝙ de expresso cōsensu partium extra locum, quo deputatus est, possit iudex cognoscere & committere, si referas ad decret præsenti, secundum illam poterit fieri commissio institutis in collegiatis honorabilibus, & in cathedralibus ecclesijs: vnde secundū eā videbantur posse causæ committi mansionariis, & quibuscunque priuilegiatis in talib. ecclesijs: quod erat absurdum. Hic autem prouidetur, quod solis canonicis cathedralium ecclesiarum fiat commissio.

e Communi vtilitate.] quæ in legib. constituendis attendenda est. 4. dist. erit autem lex. & supra in procemio huius libri.

f Credebantur.] & erant sine dubio respectu prioris temporis. Ioan. And.

g Experientia] ad idem infra de elect. quàm sit. & ff. de leg. 3. l. legatis § ornatricib.

h Ad noxam.] & ideo non debuit iudicari reprehensibile si secundum temporum varietatem, varietur ipsum positiuum statutum. 63. distinct. c. quia sancta. § verum. in fin. 25 q. 1. c. 1. inf de senten. excomm cap. vltim in princ. ſ. de consang & affin. non debet, cum suis concor. Sic & priuilegium cum tendit ad noxam, reuocationem vel moderationem a Principe recipit, sup. de deci suggestum, infra de priuileg c. 1. & cap. auctoritate, & cap sequenti.

i Sanctione.] sanctio proprie dicitur, cui adijcitur pœna, quod dic vt notatur §. vlt. in summa.

K In melius.] laudabilior est autem qui rem emendat, eo qui prius inuenit. C. de vete. iure enuclean. l. 1. §. sed neque.

l Reformandum] eo quod nō in totum, 1 sed pro parte corrigitur illud statutum, vt inf videbis.

1 No. ex hac glossa q d ut reformare.

[Glo seq. remittit obijcit, & dupliciter soluit.]

m Dignitate] dignitas sumitur multis modis quod dic ut notat Ioan. 4. dist. denique & Vin. & Bernar ſ. de cleri. non resi. c. 3. hoc ad literam de ecclesiasticis dignitatib. intellige. Et nota mirabile: quia possunt cōmitti causæ maioribus xx. ann vt supra de offi. deleg cum vicesimum, a quocunque, & etiam minorib. a Papa, vt ibi, & ff de re iud. quidā cōsulebant. Sed certū est, ꝙ qui est in dignitate, vel psonatu, debet attigisse,

saltem

saltem 25. annum. s. de ele.cũ in cũctis & sic vr, ꝙ minoribus 25 annis non pñt causæ committi, ijs, dico, q non attigerint. Solu. Si causę nõ possent committi nisi personis in dignitate vel personatu constitutis, tunc ꝓcederet obiectio: sed possent ẽt cõmitti canonicis ecclesiarum cathedralium: in quib. non requiritur tãta ętas, vt ꝓbatur inf. de elect. ex eo. & dixi s. eo. si eo tẽpore, & sic obiectio nõ procedit. Dico ẽt ꝙ dispẽsatiue

præditis, [a] aut personatũ obtinentibus, [b] seu ecclesiarum cathedralium [c] canonicis, [d] causæ [e] au**ctoritate litterarum [f] sedis Apostolicæ, [g] vel legatorum [h] eiusdem de cetero [i] committantur, [k] nec**

10

potest aliquis habere dignitatem vel personatũ, etiam minor xxv. annis, per dispensationem Papæ 1 vel episcopi: primum patet, secundum probatur infra de ætate & qualit. c. vno.

a ¶Præditis.] idest, præ alijs ditatis. Est enim dignitas quædam præeminentia in ecclesia, vt s. de verbo. sign. quamuis.

b ¶Obtinentibus.] idem de officialibus episcoporum principalibus & foraneis & de Priorib. religiosis conuentualibus & claustralibus: Dic vt in Clem. eod. titu. & si principalis.

c ¶Cathedralium] sufficit ergo ꝙ sit cathedralis. Et sic sublatum est quod olim continebatur de ecclesijs collegiatis honorabilibus: licet adhuc hodie in alio sit comparatio, vt infra, de electione, quia sæpe alibi æquiparantur cathedrales & regulares. s. de electione, ne pro defectu.

[Glo. seq. primo duo puncta declarat. Secundo quęrit, arg pro, soluit contrarium, & arg. respondet. Tertio ponit ius vetus. Quarto notat præsumi, &c. allegat 8. intra. Quinto soluit duas quæstiones.]

d ¶Canonicis] habentibus igitur perpetuum officiũ in ecclesia cathedrali sine dignitate, personatu & canonicatu: de quo loquitur inf. tit. prox. c. non poterit causa cõmitti, cum de his non exprimat. Itẽ scias ꝙ licet isti canonici delegari possint: Cõseruatores tñ dari nõ pñt cu n decre. vlt. inf. de offi. deleg. eos non exprimat. Sed, vt su. dixi, Canonicus põt esse maior septennio p decre. inf. de elect. ex eo. & dixi de hoc sup. eod. si eo tẽpore: in gl. pen. si committatur causa tali canonico, nũquid dicemus litteras valere? Vr qđ sic: quia ista decretalis vltima de hac materia hoc solũ requirit ꝙ sit cathedralis ecclesię canonicus; ergo huic stabimus. Sed contrarium credo, & dico ꝙ si tali impuberi cõmitteretur causa, nisi appareret de certa scientia Papæ, non teneret cõmissio. Et idem dico, si committatur ab alio, q̃ a Papa minori xx per prædictam decret. cum vigesimum, quam non dico, nec credo correctam per hanc. Quod enim non mutatur, cur stare prohibetur C. de testam. sancimus. & correctio iurium est vitanda s. de electione ecclesia. 2. & inf. de elect. cũ expedit in prin. nec ista decret. dicit, ꝙ hoc sufficiat sed ꝙ hoc requiritur, vnde non contradicit: aliàs eadem ratione dicendum esset, ꝙ dummodo sit canonicus cathedralis ecclesię vel in dignitate vel in personatu nõ possit repelli prætextu acceptionis, excõicationis, infamiæ, inimicitiarum, vel alia iusta causa; quod est absurdum, & est simile qđ notabo inf. de elect. licet canon. Et not. quod dicit canonicis, olim dicebat, institutis: unde uidebatur ꝙ cuilibet instituto in cathedrali, etiam mansionario, possint causæ committi: quod hodie per decre. hanc sublatum est. No. ergo: ꝙ pro dignitate & loco 2 præsumitur pro aliquo: quanto enim quis meliorib. pest, tanto maior & sanctior est .i. esse p̃sumitur in Auth. de defens. ciuit. ad finem primę col. § nos igitur. coll. 3. 61. dist. miramur. 63. dist. Metropolitano s. de præsum. cum in iuuentute. 74. dist. quando de magistris cap 1. & c. quia & c. super spe cum sim. Et si tempore datæ qs esset canonicus, tempore præsentationis non: puto ꝙ procedere posse: 3 nõ sic econuerso: spectamus enim initium. ad hoc supra eodem, cap. 1. & c. si eo tempore,

supra de elect. dudum & quod ibi not. ff de Sena. fœminæ ff de iu. l. cęcus. & hoc habes in glo. fi. in Cle. gratię eo tit. Ioan. And.

e ¶Causæ.] hæ sine iurisdictione non cõmittuntur. s. de offi. deleg. præterea, non ergo prohibet, quin audiẽtia alicuius articuli, uel mera executio rei cuilibet clerico committi possit.

ADDITIO Vnde signanter dicit, Causæ sm B. contra arg. ad hoc s. de offi. deleg. super qõnum. §. ubi dicitur, uel iudex quicunq;. &c. sup. de re. iud. c. cum Bertholdus. Archid.

Glo. seq. quærit, & soluit: secunda pars recitatur per quæstionem: ponit opinionem Innocentij cum moderatione & declaratione.]

f ¶Litterarum.] pone, Papa in litteris uocat aliquem simplicem clericum, nunquid ualebit commissio? secũdum Ber. & omnes? dic ꝙ non habet hic locum talis exceptio, ex quo Papa scienter cõmittit, quia facit & facere potest contra constitutionem istam. Ad hoc optime s. de priuileg. cum olim 2. versi. interim. Et nota ꝙ sm Inno. si cancellarius ex se dat iudices & hoc constat, non habet locum hęc exceptio, quare enim imputari debet parti, quæ talem iudicem non petit? quod uerũ est etiam secundum Ber. & Host. cum hoc ex certa 4 scientia facit: quod intelligo, si id in litteris exprimitur, vt inf. de præb. si motu proprio.

4 Tũc aũt ex certa sciẽtia dr Papa rescribere, ut bñ notat Francus hic, cũ ex tenore rescripti apparet eũ habuisse notitiã facti & impedimentu.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

g ¶Sedis Apostolicæ.] quid de ordinarijs? nunquid comprehenduntur & tenebuntur hac constitutione? Dic sm Ber. & omnes, ꝙ non: & põt esse ratio, quia epi & ordinarij habent melius notitiam clericorum diœcesis suæ, q̃ Papa clericorum totius orbis: unde, etiã si simplici clerico committant ordinarij, tenet cõmissio: pone enim ꝙ simplex clericus excellens sit Decretorũ Doctor. Præterea non est ita absurdum, ꝙ aliquis etiã rudis & pannosus clericus gerat vices episcopi, sicut esset, ꝙ gereret vices Papę: igitur ad ordinarios non extenditur hæc constitutio. Et est simile quod consueuit dici s. eo. nonnulli, & inferius tangam.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, quam soluit & determinat.

h ¶Legatorum.] quia uerbum gñaliter positum, &c. 19. dist. c. 5. Intellige hanc literam generaliter in omnibus legatis quorum tria sunt genera: quod dic ut s. de offi. leg. c. pen. & inf. eod. cap. 1. quod uerum puto indifferenter: cum ex legationis uigore committunt, & idẽ intelligas in delegatis. s. cum committunt, delegationis uigore inf. eo. c. § in nullo quoque.

[Glo. seq. quærit & remittit.]

i ¶De cetero] constitutio enim nõ extenditur ad pręterita. s. de constit. c. ult. Quid de pendentibus? dicam inf. de elect. licet canon. Io. And.

[Glo. seq. quærit, ponit opinionem & soluit.]

k ¶Cõmittantur.] pone ꝙ qõ fuerit commissa, & pars non excipit, nunquid ualet processus? Dicebat Bern. & omnes post eum, quod tacite & expresse poterat pars huic iuri renunciare. Introductum est enim in ipsorum fauorem, ne scilicet in opprobriũ proprium cogantur episcopi & magni clerici coram iudibus & pannosis clericis litigare, & interdum propter ruditatem ipsorum ius amittere suum. & facit de regularibus, ad Apostolicam. cum suis concordan. Sed hodie per finẽ istius decretalis, credo contrarium: ubi inuenitur, ꝙ ipso iure est irritum & inane, quod contra aliquod istorum fit: unde necessarium non credo exceptionis opẽ, & facit quod dixi s. eo. c. 1. in prin. Et potest esse ratio, ut s. tetigi: quia hoc uidetur non solum in fauorem partium inductum, sed etiam in fauorem ipsius Apostolicæ sedis, ne uilipendatur in tali ministerio. 61. dist. in sacerdotibus, cum sim.

a ¶Nec:

sum excipit tibi, Nisi. Secunda pars decidit casum dubium, rationem interserens: ibi, Cum beneficium. Et inci. construct[um]; ibi, Non potes.

CASVS Ego à sede Apostolica impetraui litteras huius tenoris; puta, quia Papa mandauit Archidiacono Pictauiensi, ut si cantor illius ecclesiæ uellet suã cantoriã seu dignitatẽ resignare, & eidẽ renũciare, quod archidiaconus ipsam renũciationẽ reciperet auctoritate Apostolica, & postea dictam cantoriã mihi conferret: Accidit, quod idem cantor antequã resignaret dictam suam cantoriã mortuus est, at archidiaconus illã cãtoriam mihi contulit authoritate Apostolica, utru[m] ualeat talis collatio? Respondet quod non, quia mandabatur archidiacono, ut illam mihi conferret cum uacaret per resignationem, & non per mortem. Sed ponamus, quod uacante aliquo beneficio per resignationem, uel per assecutionem secundi beneficij, accessi ad Apostol. eam sedem, & impetraui litteras, per quas mandabatur mihi conferri tale beneficium ad præsens uacãs per mortem talis, & tamẽ uacabat per resignationem, uel assecutionem alterius beneficij: postea alius accessit ad Papam, & illud beneficium impetrauit, & expressit uerum modum uacationis: quæritur quis nostrum debeat præferri? Respondet, quod ille secundus est potior, ideo est præferendus, licet sit posterior, quia istæ litteræ gratiæ ad beneficia sunt odiosæ, ideo restringendæ, & non ampliandæ. Nota primo principalem effectum huius capituli, uidelicet, quod uacatio per mortem, & per renunciationem, sunt diuersa. Ex quo infertur, quod in constitutione odiosa appellatione unius reliquum non uenit, quia in odiosis non fit extensio de uno ad aliud, sed uerba debent strictè & propriè capi. Nota ulterius & finaliter, quod si quis impetrauit a Papa beneficium uacans expresso falso modo uacationis, non ualet collatio, & hoc, siue Papa conferat, siue mandet conferri, nisi aliud exprimatur in litteris; puta, quia Papa mandauit, ut mihi conferretur beneficiũ uacans per mortem talis, uel etiam quocunque alio modo uacet.

ptum [a] ab Apostolica [b] sede mãdatum, ut ab aliquo beneficij (quod obtinet) resignatione recepta, ipsum alteri [c] conferas, & assignes: adimplere non potest †, si ille [d] antequam resignet, rebus eximatur humanis [e]: cum [f] non per resignationem uacauerit, sed per mortem [g]: nisi de intentione mandantis aliud appareret expresse [h].

¶ Si duo super eodem beneficio litteras impetrent: primo [i] eorum, per illius obitum, qui tenebat [k]; secundo uero per cessionem eiusdem [l] ipsum proponente uacare. Secundus, [m] cum beneficium ipsum cessione non morte [n] uacauerit, debet primo in ipsius assecutione præferri [o].

[Glo. prima summat & dicit, quid declaret.]

a ¶ Susceptum.] uacatio per mortem & uacatio per renuntiationem sunt diuersa, & ideo in litteris ad beneficia impetrationis, uno expresso non uenit reliquum. h. d. emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Host. sup. de offi. deleg. ex parte 1.

b ¶ Apostolica sede.] idem si ab alio, qui hoc mandare posset, puta, legato, qui ad hoc haberet speciale mandatum, alias legatus hoc non potest, ut infra de offi. leg. c. pen. § prohibemus.

c ¶ Alteri.] expresso uel non expresso, non curo, licet interdum sit differentia, ut infra de offi. deleg. si is cui & infra, de præb. is cui.

d ¶ Ille.] qui beneficium obtinebat.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Humanis.] Argu. contra. inf. de off. deleg. si delegatus. 1. responsio. Sol. de propria significatione uocabuli, Abesse dicitur, qui non est in rebus humanis. ff. de uerbo. signifi. mulieris. §. fina. non sic in propria significatione dicitur renunciasse (ut infra dicam) qui mortuus est, cum renũtiatio sit uoluntaria, illa coacta, ideo secus. Et strictissime fit interpretatio in rescriptis ad beneficia ... infra de præb. quamuis 1. in princip. & concordat ad hoc. ff. de libe. & posthum. l. commodissime.

f ¶ Cum non per resignationem.] ratio Io. And.

g ¶ Per mortem.] & in his forma mandati diligenter est seruanda, j. de præb. sicut de mon. in fi.

h ¶ Expresse.] quia expressit se uelle beneficium tali cõferri resignatione, uel quocunque modo uacauerit, & facit s. eo. c. 1. & j. de præb. si motu pprio. in fi.

[Glos. sequens ultimo recitatur p obiectionem. quã soluit & tex. fortificat.]

i ¶ Primo.] Ex hoc uidebatur debere præferri, ut j. eo. tibi q. & j. de præb. cũ cui. Sed non est ita, quia licet ille posterior sit tempore, iure tamen est potior, eo quod uerum dixit, primus autem falsum. Eadem ratione dico, quod posito, quod nullus impetrauerit secundo beneficium illud, non debebitur impetranti qui falsum sic expressit; nihil enim ad thombum impetratio secundi; quia si ius habuisset in beneficio primus, per superuenientem impetrationem sine prærogatiua illud perdere non potuisset, & est si. supra de eodem qui cogno. consang. uxo. suæ, cap. discretionem.

k ¶ Qui tenebat.] accipe infra illud, Asserente uacare, alias, proponente.

l ¶ Eiusdem.] scilicet, qui tenebat.

m ¶ Secundus.] qui de cessione dixit.

[Gloss. sequ. allegat duas concor. obijcit, & obiectionem coadiuuat per duo similia: demum obiectionem soluit & remittit.]

n ¶ Non morte.] nota ergo, quod aliud est cedere, aliud est decedere; ad idem infra de præb. quamuis tibi. & infra de uerborum signifi. capit. ult. Sed nonne renuncians, quoad ecclesiam habetur pro mortuo? ut 7. quæst. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. sicut & uir ab uxore iudicio ecclesiæ separatus, quãtum ad ipsam pro mortuo reputatur. 33. quæst. 2. in summa in princip. sicut & monachus mortuus reputatur mundo. 16. quæst. 1. placuit. 1. Sol. dicit lex, quod per fictionem iuris ueritas non confunditur, nec deletur C. de iur. dot. in reb. in princip. licet igitur renuncians quoad ipsam ecclesiam fingatur mortuus: tamen mortuus non est: nec idem est per omnia in eo, quod in mortuo: Nam talis de nouo posset ad ecclesiam reassumi sup. de renun. ex transmissa, quod in mortuo esse non posset. Bene ergo dicit Io. qui no. in præd. cap. placuit. 16. quæst. 1. quod nũquam mors ciuilis naturali comparatur, nisi in casibus expressis in iure. Ad hoc optime. ff. de uerborum obligationibus ex ea parte § in insulam. & ff. de donat. inter uir. & uxor. l. sed si mors, § cum autem. Et licet alias in beneficijs larga fiat interpretatio, in litteris tamen beneficialibus, quæ ambitiosæ reputantur, fit stricta. ut j. de præb. quamuis ... intelligi ... de morte naturali 4. prout uerbum sonat, & adde quod dicam j. de præb. quamuis 2.

o ¶ Præferri.] nota ergo pro illa regula quæ dicit, Qui prior est tempore, potior est iure: ad quod facit infra eodem tibi qui & de præbend. cum cui. intelligitur cum utriusque par est causa. ut ff. de regulis iuris, quoties utriusque, & dicam infra de regulis iuris, qui prior. Si autem potior est causa posterioris: potior erit in iure, ut hic. & infra de præbend. hi qui & c. si a sede. ff. de priui. credi. l. priuilegia. C. qui po. in pig. ha. l. ulti.

† Nota, in materia stricta illud censeri omissum, quod nõ exprimitur. l. si cũ dotem ff. sol. ma. l. commodissime ff. de libe. & posthu. c. si cui. j. de uer. bo. sig. nec fit extensio ad omissum ẽt ex maioritate rõnis c. si cui de nõ. j. de pb. Philip. Fr. de An. ch. Fon.

† Etiã in priuilegijs, quo ad nõ cõprehensa, & oĩ mõ diuersa à cõprehensis in priuilegio. Phil. Fon.

3 De illa claulula Philip. hic late.

3 Istã gl. sequitur Do. Fon.

4 Naturali. Sic, cũ de ætate fit mẽtio, de natura li intelligendum est: nõ de ea q̃ imperiali beneficio suppletur. C. de his, qui ve. ætatem pe. l. fina. Arch.

Gratia.

GRatia.] Primo ponit dictum, & suam cām. Secundo soluit dubium emergens:ibi, Vtrumque. Do. Præsupponendum est pro intellectu huius c. ꝙ cū qs a sede Apostolica impetrat beneficium vacans, impetrans debet facere mentionem de beneficio suo quantumcunq; modico, immo etiā si impetret ꝑās, vł expectatiuas ad beneficia a sede Apl̃ica, vel a legato Papæ, dēt facere mētionē de beneficijs obtentis quantūque modicis, alias litteræ essent surreptitiæ. Secus esset si quis impetraret beneficiū ab ordinario.

CASVS. Ego constitui procuratorē meū ad acceptandum & accipiēdum possessionem actualem & realem quoruncunque beneficiorū, & affirmandum in forma communi postea arripui iter Romam, mihi absenti fuit collatum aliquod beneficium, procurator meus acceptauit illud beneficium, & ego ista ignorabam: postea vacauit aliquod beneficiū & illud beneficium impetraui a Papa, vel eius legato; in impetratione mea non feci mentionem de alio beneficio vtrum valeat ista collatio beneficij mihi facta? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic. Sed vtrum potero tenere ista duo beneficia simul? Respondet ꝙ nō, si sint incompatibilia: sed dabitur mihi electio, vt eligā vnū vel aliud.

¶ Idem.

¶ Licet ignorās beneficiū sibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem nō fecerit, valent littera, alterū tamen eliget, si de iure simul teneri non possint. Ioan. And.

CAP. VII.

GRatia, [a] quam super beneficio a sede Apostolica [b] te impetrasse proponis: uitiosa [c] reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab episcopo tuo antea [d] tibi absenti & ignoranti [e] collato, nullam (cum tempore impetrationis nescires) [f] feceris mentionem. Vtrunque [g] tamen, (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure [h] teneri) habere non potes: [i] sed eligas [k] quod ex eis malueris retinere.

[Prima gl. summat.]

a ¶ Gratia.] licet ignorans beneficiū sibi collatum in impetratione alterius illius mētionē nō fecerit, valent litteræ, alterū tamen eliget, si simul teneri non possint.

b ¶ A sede Apostolica.] idem, si in alio & facit ad hoc ī. de offic. leg. c. vlt.

c ¶ Vitiosa] est n. gratia vitiosa, quādo in impetratione beneficij subticetur aliqđ beneficium, quantuncunque modicū vt ī. de præb. si motu ꝓprio, nisi forte proprio suo motu Papa beneficiū ꝯferret, vt ibi. Hinc est, ꝙ expressio beneficij dispensationem non operatur, sed hoc solum, quod litteræ surreptitiæ non dicantur, vt eod. tit. ī. de præb. non potest. in fi.

ADDITIO. Ita & hic licet ignorantia probabilis excuset a vitio surreptionis: non tamen dispensat contra cōcilium, ut de multa. de præb. Io. Mo.

d ¶ Antea.] quasi post nulla fuisset dubitatio.

[Glo seq. recitatur per quæstionem.]

e ¶ Ignoranti.] idem intelligo de sciente antequam acceptet, vel ratam habeat collationem eandem. Cum enim ante hoc beneficium suum dici nō possit, nō est necesse de ipso fieri mentionem: infra de præbend. si tibi absenti. Et nota ex hac decre. & illa, ꝙ beneficia ecclesiastica licite cōferuntur absenti: simile in procuratore, qui constituitur etiam absens, ut infra de procur. licet, & ff. de procurat. l. 1. in fine. Sed hic 1 forte procurator præsens, habens mandatum ad talia, ratum habuerat, & acceptauerat, per id, quod dicit in fine. Re tenere, vel dic in beneficijs vel litteris ad beneficia impetrandis, nihil debet taceri, quod possit mouere animum concedentis: & de tali beneficio antequam acceptet, debet facere mentionem. Ad hoc s. eod. in nostra, ī. de præben. quamuis 1. & cap. si motu, maxime cū habeat ius ad rem. 2 ī. de concess. præb. c. vlt. & in præ dict. decre. si tibi.

f ¶ Nescires] diuinare enim non tenebatur: quia id humanum non est s. ut eccl. benef. in nostrum. §. cum autem. vers. porro, Ioan. And.

g ¶ Vtrunque.] scilicet, impetratum a Papa, & collatū ab episcopo.

[Gl. sequens quærit & remittit: ponit quatuor opi. tertiam reprobat: ad quartam signat contrarium, & soluit.]

h ¶ De iure teneri.] sed quæ sunt hęc beneficia, quæ possunt simul de iure teneri? Super hoc uide Spe. tit. de leg. § restat, versic. illud autem. Posset dici, secundum Inno. qui hoc tenet. supra de elect. dudum. de prębend cum iam dudum, quod habere plura beneficia non curata & quæ de cōsuetudine vel statuto residentiam non requirunt, non est peccatum, nec contra iura: & de talibus hic posset intelligi. Vel posset dici secundum Goffred. qui hoc not. supra de cleri. non resid. capit. 3. quod de iure potest quis habere plures præbendas, quarum altera per se non sufficit: allegat eod. tit. conquerente, ad quod facit etiam s. de præbend. cum teneamur. Vel dic, quod loquitur de beneficijs vnitis, annexis, vel dependentibus, illa enim simul possunt de iure teneri. Sed hæc lectura non procedit; per collationem enim unius haberet utrunque, 3 & sic non fuisset necessaria alterius collatio. Vnde dici posset, opinionem Innocen. veram esse: quam sequitur consuetudo, quam papa scit, & tolerat: 4 vel saltem opinio Goffred. argum. supra eod. si gratiosè argum. pro & contra. infra de præbend. is cui. Vel dic, quod littera ista loquitur de ijs beneficijs, quæ prętextu consuetudinis uel statuti super hoc ex causa facti, simul teneri possunt. Ad primum, de conces. præbend. ex parte, in fin. Ad secundum de constitu. cum omnes, & est simile de iure, supra ut lit. pen. capit. 1. & sup. de elect. Cumana. ad fin. Ad primum contra, de consuet. cap. 1. supra de conces. præbend litteras: Solu. illud speciale in duobus beneficijs in una & eadem ecclesia. Secus in diuersis, unde uidentur facere pro. & facit quod no Hosti. in prædi. decre. litteras, in glo. non obstante, in fin.

i ¶ Non potes] de iure communi, dispensatiue tamen posset. Et si quæratur, per quem dispensari possit: vide quod not. 70. distinct. sanctorum. in gl. 2. 21. q. 2. si quis iam translatus de elect. dudum 2. de præben. de multa. de conces. præben. litteras. & inf. de consuet. c. 1. Ioan. And.

[Glo. seq. primo dat simile, secundo quærit arg. pro & contra. & soluit.]

k ¶ Eligas] sic & olim electio dabatur ei qui duo beneficia curata simul habebat, supra de præbend. referente &c. præterea. 5 hodie secus. eod. tit. de multa. Sed nunquid electo uno re integra pęnitere poterit, & aliud eligere? Argum quòd sic 2. quæst. 6. cap. ei qui. §. si quis libello. supra de elec. in causis. § quia uero. de iure pat. cum autem 6 quod facit etiam contra. & inf. de offi. deleg. quamuis. & inf. de procu. quāuis, & infra, de reg. iu. mutare cum si. Arg. contra. 32. quæst. 5 horrendus. de iureiur. quemadmodum. supra eod. lib. de rescrip. c. 1. & infra de reg. iu. quod semel. cum suis concord. Sol. satis uideretur, ꝙ re integra possit mutare consilium & aliud eligere per prima iura. Ad hoc. inf. de præb. si tibi absenti. ff. de opt. leg. l. in mancipiorum. Contrarium tene per præaddi reg. quod semel. ad h. c. inf. eo. c. pen. in fi. & de pollu. c. 1.

1 Ecu glo. Do.

3 Glo. est sing & notabilis. Do. & Philip.

4 Et iō ualet sc̄dm Doc. gl. ē ī §. leges. 4. dist. vide Do. hic late loquentem, qn̄ liceat plura bñficia tenere. Fon.

5 T. de ęt. & qualit. eam te.

6 Et c. cū laici, ubi de hoc in 1. gl. Ioan. And.

ADDITIO Ioan. Monachus. ǰ. de praeb. si tibi ita distinguit. Aut optio, vel electio data est in contractib. & tunc variare licet ff de verbo oblig cum qui certarum. in si de actio. empt l. si sterilis § fin Aut in beneficijs vel vltimis voluntatibus & hoc dupliciter. Aut tenuit electio, & tunc nõ potuit variare ff. de lega. 1. serui electione ff de opt. leg. l. apud Aufidiũ. Aut nõ tenuit, & hoc dupliciter. Aut illam fecit optans iure proprio, & tunc iterato põt optare. ff. de op. leg l. 2. §. fi. & l seq. ad instar iudicis ordinarij qui põt iterato cognoscere, cum snia est nulla C. de accu. si accusatorib & l. absentem & ǰ. de conces praeb. nec captãdę. 2. rñso. Aut iure alieno, & tunc iterare non potest. ǰ. de elect. si cõpromissarius §. 1. & vido qd ibi no in §. idem fit. in vlt. gloss ad instar iudicis delegati. C quõ & qñ iud l. si vt proponis §. 1. De materia vide quod scripsi de testi. praesentata. super ver. optione. Io. And.

† Hodie hmõi mãdata de prouidẽdo oino sunt sublata p Cõci. Triden. sess 24. de ref. c. 19.

¶ Idem.

¶ Si restituatur quis ad gratiã reuocatam, sine alterius praeiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti praeferri non debet. Ioan. And.

CAP. VIII.

QVamuis [a] is, cuius gratia, [b] (per quam mandabatur † in certa ecclesia prouideri [c] sibi de beneficio proxime [d] vacaturo) per nos fuerat reuocata, [e] restituatur à nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui post reuocationem, [f] & ante restitutionem prędictas, similis [g] in eadem ecclesia gratia facta fuit (nisi † de hoc expresse [h] diximus) anteferri debebit. Cum talis [i] restitutio, vbi aliud non exprimitur,

QVamuis is, cuius.] Ponit dictum in quo inserit exceptionem: ibi Nisi, & ponit rationem dicti ibi, Cum talis.

¶ Praesupponatur primo, ꝙ inter expectantes auctoritate Apostolica habet locum illa regula: Qui prior est tempore potior est iure, vt si sint duo vel plures, qui in eadem collatione habent similes gratias expectatiuas: tunc in beneficio, quod primo vacabit, est praeferẽdus ille, qui prior est in data.

CASVS. Hoc praesupposito potest sic figurari: Papa mihi in ecclesia Pictauensi fecit gratiam hoc anno: quia ipse mandauit canonicis ipsius ecclesiae, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & praebendam vacantem, vel proximo vacaturam mihi assignarẽt, cum clausula decreti irritantis, si canonici facerent in praeiudicium meae gratię: Tractu temporis accidit, quod Papa reuocauit gratiam mihi factam, & anno sequenti fecit tibi in illa ecclesia similem gratiam: quia mandauit dictis canonicis, &c. Accidit, quod ego primus accessi ad Papam, & petij, vt ipse dignaretur me restituere ad meam gratiam, quã ipse reuocauerat: quod fecit: Post vacauit praebenda in Ecclesia Pictauensi: Quaeritur nunc an praebenda debeatur mihi vel tibi secundo, attento, quod mea gratia fuit reuocata? Respondet Papa, quod quando restituit aliquem ad gratiam reuocatam, hoc facit sine praeiudicio alterius: ideo respondet ad quaestionem, quod licet sim primus habito respectu ad gratiam, non tamen sum primus habito respectu ad restitutionem: ideo tu secundus in data gratiae, es mihi praeferendus: quia nos attendimus tempus restitutionis, & non tempus datae gratiae: Et hoc verum, nisi Papa aliud diceret in restitutione: videlicet, quod me restituit ad datam & prioritatem temporis, & vult gratiam meam valere perinde, ac si reuocata non fuisset, etiam quoad prioritatem temporis. Nota primo ex textu iuncta glossa, quod si sub eadem collatione sunt plures expectantes, habentes similes gratias: ille praefertur qui est prior in data. Et sic habet locum illa regula. Qui prior est tempore: Secus si non haberent similes gratias: quia aliqui habent aliquas praerogatiuas: puta, si Papa mandet secundum in data praeferri quibuscunque, tunc seruanda est voluntas Papae, quia in his spiritualibus Papa habet plenam dispositionem. Nota secundo principalem effectum, ad quem emanauit istud cap. videlicet, quod cum Papa aliquem restituit ad gratiam reuocatam, non videtur in dubio velle praeiudicare iuri alterius: Et istud facit ad decisionem talis quęstionis, videlicet. Aliquis vasallus commisit felloniam contra Regem, propter quod eius bona sunt confiscata: pendente illo tempore princeps dat feuda alijs: tractu temporis iste, qui commisit felloniam, restituitur per Principem, vtrum restituatur ad bona sua confiscata? Textus iste facit, ꝙ non: quia Princeps videtur illũ restituere sine praeiudicio alterius: & hoc verũ, si princeps simpliciter restituat: quia tunc non videtur remouere ius alteri quaesitum.

† In antiquis codicibus ita: nisi hoc expresse dixerim[9].

[Glossa prima summat.]

a ¶ Quamuis.] si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius praeiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti praeferri non debet.

b. ¶ Gratia.] concessa forte a Nicolao IIII. vel Caelestino V. Ioan. And.

c ¶ Prouideri.] nec adhuc prouisum erat, nec ad possessionem deuenerant, vnde habebant ius non in re, sed ad rem. ǰ. de conces. praeb. c. ult. Io. And.

d ¶ Proxime uacaturo.] quod solus Papa facere potest. de conces. praeb. c. 2.

e ¶ Reuocata.] tenorem huius reuocatoriae constitutionis non habemus: sed de ipsa fit mentio ǰ. de praeb. c. pen, & antep. & de conces. praeb. c. vlt. Reuocatoria illarum Nicolai incipiebat, Pridẽ ad apicem. Illarum Caelestini, Olim Caelestinus. & c. dudum, Io. And.

f ¶ Post reuocationem.] idem & multo magis si ante reuocationem.

g ¶ Similis.] s. de beneficio proxime uacaturo.

h ¶ Expresse diximus.] hoc enim Papa facere potest, ad hoc ǰ. de pręb c. penul.

ADDITIO. facit Clem. quoniam. de immu. eccle.

[Glos. seq. alleg. in contrarium, fortificat textum, & cõtrarijs respondet, secundo arguit ad quaestionem, ponit opin. Goffr. contra quam alleg. 5. iura & remittit: demum subdit tres opiniones.]

i. ¶ Cum talis.] ecce ratio. Et aduerte, quia in contrarium uidebatur ex eo quia restitutio est prioris status reparatio; & restitutus in pristinum ius recidit. argu. 15. q. 6. nos sanctorum. & c. iuratos. & ș de elect. quia diligentia 2. q. 3. c. si quem. in fine. & C. de sen. pal l. 1. Restitutio enim hoc operari debet, ut nec prosit, nec obsit quod euenit. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. 1. responso. & ff de mino. quod si minor. §. restitutio. Sed contrarium est uerum, ut hic & sic pro parte hac debuit quaestio. terminari per decre de renun. ex transmissa. & de simo. ex insinuatione. & Concor. C. de remis. pig. l. ult. ubi, si de uoluntate creditoris debitor pignus distrahit, si iterum deueniat ad ipsum debitorem res illa distracta, non renascitur hypotheca, quam habebat a principio: actio enim semel extincta, &c. de consecra. dist. 4. quaeris. §. item per hanc in glo. 1. de solu. qui res §. aream. Ad contraria respondetur, quod hic non est uere restitutio: immo quaedam noua concessio, per praedicta iura. 1 Et nota, quod haec decr. facit in argu. ad quaestionem dominicalem: an scilicet, episcopus inuito patrono restituere possit presbyterum per se depositum & determinauit Goffred. de renun. ex transmissa, in fine, ꝙ non: per l. C. de nupt. si ut proponis. 2 ubi dicitur, quod in matrimonio restaurando per filium post diuortium, requiritur consensus

1 Nota ꝙ restiõ ad gratiã extinctã nõ retrotrahit ad tẽpus primae cõcessionis. vñ si creditor si post pactũ de nõ petendo. hat pactũ de petendo, nõ recuperat interesse, neq; vsuras medij tpis. Pet. de Anch. Do. Font

patris

tris sicut a principio in contrahendo. In contrarium cit, de renun. post translationẽ de Iudæ. Iudæi de ci-tate. & c. consuluit. de his quæ fiunt a præl. cũ Apolto a 17. q. 1. cos. & not. de hoc 24 q. 4. Nabuchodono- in prin. dicebat Host. opin. Gottr. esse veram, cum re tuitur ab inferio- secus si a Principe r iura superius ꝙ stituto iducta Bar Brix in quęstione ominicali. 1 quæ cipit sacerdos ali- is fuit: dixit, ꝙ si epositus appellauit ra decem dies: re- tus pôt inuito pa- ono: alias nõ Tan. xit, ꝙ si episcopus zuenit in restitu- ane patronum, vi- restitutio: alias ꝙ approbat Host. pat. decre. ex uâl- issa & de elec. in- otuit, & facit, ꝙ no. de constit. cum ac ssissent in ult. glo. ¶ intelligatur]cõ r. infra eodem capitulo secundo.

intelligatur [a] fieri sine iu- ris præiudicio alien.

¶ Idem.

¶ In litteris ad beneficia impetratis, inspicitur tempus datæ: Vnde per illas beneficium curatum obtinere nõ poterit, qui licet nunc sit maior, illo tempore minor erat. Ioan. Andr.

CAP. IX.

SI [b] eo [c] tempore, quo tibi de beneficio cum cura [d], vel sine cura mandauimus prouideri, ad ob tinẽdum curatum beneficium idoneam [e] † nõ habebas ætatem: tibi, licet nunc legitimæ effectus [f] sis ætatis, authoritate litterarum huiusmodi (cum tempore datæ [g] ipsarum adhuc † non esses [h] idoneus) de beneficio curam [i] animarũ habente nequaquam poterit prouideri. Beneficium [k] autem sine [l] cura (cum ad ipsum sufficientem tunc [m]

conualescunt. Nota finaliter, ꝙ litteræ ad beneficia possunt pro parte ualere, & pro parte non ualere, ut in casu huius capituli: Nam si minori uigintiquinque annis facta fuerit gratia respectu beneficij curati: litteræ non ualent, & tamen respectu aliorum beneficiorum, ualent: & sic utile per inutile nõ uitiatur.

[Glossa prima summat]

b ¶ Si eo.] in litteris ad beneficia impetratis inspicitur tempus datæ, unde per illas beneficium curatũ obtinere non poterit, quia licet nunc sit maior, illo tẽpore minor erat.

[Glos. seq. signat contrarium, & ibi se mittit.]

c ¶ Si eo.]contradicit ad hanc infra de præben. ei cui prouideri. ibi soluitur.

d ¶ Cum cura.] nisi hoc fuisset expressũ, de curato prouideri non posset. ꝟ. de præb. c. ult. & ꝟ. de præb. cum illis.

e ¶ Idoneam.] scilicet 25. annorum supra de elect. cũ cunctis.

f ¶ Effectus] spectamus ergo initium & facit sup. de elect. dudum 1. & quod ibi not. Nec firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ualebat. infra de reg. iur. non firmatur. cum suis concor.

g ¶ Cum tempore data] sic nota inspiciendum tempus datæ, sic sup. eo. eam te & inf. eod. ubi qui & de præb. cum cui.

[Glos. seq. recit. per quæstionem, alleg. pro, & soluit contrarium.

h ¶ Non esses idoneus.] propter defectum ætatis, [1] & idem dici posset de defectu ordinum argu. sup. de ætate, & qual. Præterea, le1 hoc est falsum, ut inf. de præb. si pro clericis pauperibus.

i ¶ Curam animarum.] in his, qui ad curata beneficia promouentur, requiritur maior idoneitas, quam in alijs, & ideo si mandatur prouideri de dignitatibus, personatibus, uel beneficijs, de cura mentione nõ habita, de curatis, dignitatibus personatibus, uel beneficijs nõ poterit prouideri. ꝟ. de præb. cum in illis.

k ¶ Beneficium.] quia poterat dubitari, ne illa inutilis adiectio, scilicet Cum cura, uitiaret in totum rescriptum, scilicet, quod nec etiam de simplici posset prouideri, ideo annectit quod sequitur. Et sic not. utile non uitiari per inutile, infra de reg. iur. utile, cum suis concor.

l ¶ Sine cura.] quia ex se curam non habet, si autem haberet annexam parochialem & curatam ecclesiam, dic ut dicam infra de præb. super eo.

m ¶ Tunc.] scilicet tempore impetrationis.

ADDITIO. Adde ergo, qđ si quis impetrauerit beneficium cum cura uel sine cura, & tempore impetrationis est legitimæ ætatis, si uacat, ei debetur ut in hoc cap. & hic not in glos. illa antepe. Contrarium not. de præb. ꝟ. c. ei cui eo. lib. ubi apparet sufficere quod tpe uacationis habeat sufficientem ætatem. Sol. ibi not. in 3. glo. quia prima glos. loquitur in impetratione curati, secunda in impetratione sacerdotalis. Satis obstat quod nota. eod. titu. non poten. in 4. gl. Sed credo, glos. c. ei cui, posse sustineri, licet aliqui contra, quia plus est habere curatum in actu & habitu, quam in habitu tantum, ad hoc quod not. de cler. non resid. quia nonnulli. super uer. parochiales, & per Hostien. de offi. Archidia. cum satis, & Io. An. dr. super uer. animarũ, & opti-

† Quæ sit idonea ætas in quolibet ordinato tradit Panormitanus in ca. super inordinata. de præb.

[1] Illum defectum probabis obijciẽs, quia fundans se in ætate dẽt illam probare. Do. Adde Bar. in l. de ætate. ff. de min. Fon.

[Casus] ¶ I eo tempore] Vnius thematis duo dubia soluit, & vtriusq; causam reddit: secundum ibi, Benefi. ium. Præsupponendum primo, ꝙ quis non potest obtinere beneficium curatum, nisi attigerit 25. annum. CASVS. Qui iam Titius minori 26. annis, quia for in 24. anno a sede Apostolica impetrauit litteras gratiosas ad epm Pictauien. sub hac forma: Mãdamus ut ei prouideas de bñficio cũ cura, uel sine cura, si ꝙ de præsenti uacat, alioquin de ꝓximo uacaturo: Accidit, ꝙ antequam uacaret aliquod bñficium, ille Titius effectus est maior, q. peruenit ad 2. annũ, & uacauit ecclesia parochialis, q̃ Titius petit sibi conferri uirtute suæ gratiæ: Dicit eps, ꝙ illud bñficiũ curatũ nõ cõprehendebatur sub sua gratia, quia tẽpore impetrationis ipse erat incapax ad obtinendũ illud beneficium curatum. Dicit ex aduerso impetrans, ꝙ licet tpe impetrationis esset incapax ad obtinendum illud beneficium curatum, tñ nunc ple est capax, utrum bene dicat? R̃ndet Romanus Põtifex, ꝙ non, quia requiritur capacitas tempore impetrationis, & non sufficit capacitas tempore uacationis. Sed utrum uitietur beneficium sine cura ꝑ clausulam, Cum cura, puta, quia Papa mandauit ut eps tali Titio conferret beneficiũ uacans uel proxime uacaturum cũ cura uel sine cura, utrum per clausulam, Cum cura, uitietur clausula, Sine cura, ita ꝙ tota ipsius gratia sit uitiata? Respondet, ꝙ non; ideo si uacet aliquod beneficium non curatum, episcopus tenetur illud conferre, & si eps nolit conferre, tunc impetrans habebit recursum ad suum executorem, qui ei conferet illud beneficium non curatum, non obstante recusatione episcopi, quia utile per inutile non uitiatur, qñ sunt separabilia, secus si essent inseparabilia. Nota primo ex hoc tex iuncta gloss. ꝙ minor 25. annis non est idoneus ad obtinendum beneficium curatum, tamen sufficit, ꝙ cõpleuerit xxiiij & attigerit xxv. annum, ut dr in c. cum in cunctis. sup. de electio. licet secus sit in episcopo, quia requiritur in ep scopo, ꝙ compleuerit annum 30 & inceperit annum 31. Quæ ætas requiratur in quolibet ordinato, tractat Panorm. in cap. super inordinata. de præb. in ant. Nota ulterius illud, ad qđ allegatur illud capitulum, ꝙ respectu illius, pro quo scribitur, attendi- tur tempus datæ litterarum, & non tempus uacationis, & iste est principalis eff. ctus huius capituli. Et ratio huius potest assignari. quia litteræ fuerunt nullæ respectu illius incapacitatis, ergo tractu temporis non

me probat extrauagans. Ioan. execrabilis iuxta finem, versi. quantum autem. Et quod not in præalle, c. ei cui. super ver. licite, in nouella. & vide contrarietatem glo. Grego. Sed adhuc insto per hunc textũ in fi & in glo. q̃ loquitur in beneficio simplici. Vnde potest sic dici, ꝙ est quædam inhabilitas rõne ętatis temporaliter ad beneficium: quędã solum rõne ætatis ad qualitatẽ beneficij curati: quędã sacerdotalis tm. In prima & secũda inspiciamus tps impetrationis, in tertia tẽpus vacationis: quia plus est aliquẽ esse inhabilitatũ ad totum, q̃ ad partem, vel ad qualitatem patuam: ad hoc qđ notatur hic in nouella, de ætat. & qual. indecorum de præb. super inordinata & ꝙ no. de corpo. vitia. c. 1. & 2. & fi. Et forte speciale est in ista qualitate sacerdotali, vt hic sentit Io. Andr. & adde ꝙ notatur supra de conces. præb. cum nostris. per Inno. & Ioa. And. in additione, quæ incipit: Et in Clementina Hieronymus Clarius Brixien.

ætatem [a] haberes) per eas licite [b] poteris obtinere.

¶ Idem.

¶ Gratia generalis non præiudicat speciali, & debet facere mentionem de præceden ti priuilegio, consuetudine, vel statuto, hoc dicit Zenze.

[Glo. seq. q̃rit allegat opinio. interserens. & soluit.]

a ¶ Aetatem.] sed 1 quæ est idonea ætas in beneficio sine cura: Vr̃ ꝙ maior quattuordecim ad illa dicat idoneus. supra de præben. super inordinata. vbi Hostiensis hoc tenet in canonicis pp maturitatẽ consilij, qđ requiritur in illis: nam ibi pueri non dicuntur idonei ad beneficia obtinenda. Certum autem est, ꝙ infans dr̃ vsque ad septimum annum: puer aũt, de septimo vsque ad duodecimum, vel 14. annum 22 q. 5. pueri. & C de falsa moneta. l. 1. & dixi supra in procœmio. circa finẽ. Sed vt ibi notat Bernardus, dici potest, ꝙ pueri ibi dicuntur minores septennio. & isti dicuntur indigni. Septennes autem, & maiores septennio dicuntur idonei, cum enim tales possint ordinari. 28 distin. de his. cum glos. 1. ergo & in beneficijs intitulari. Argumento, de præb. cum secundum. Ad hoc optime facit ĩ. de elect. ex eo. & hæc vera intelligo, nisi essent talia beneficia, quæ sacrum ordinem ex priuilegio, consuetudine vel statuto, vel alio modo requirerent: & facit quod dicã infra de fil. presb. cap. 11. responso. & probatur expresse infra de pb. ei cui prouideri. An hodie dispẽsent episcopi in ætate, not supra de elect. cum dilectus. & dicã infra, de electio. licet canon & de ętate & qualit. cap. vnico. Ioan. And.

1 Istã gl. sequũtur Philip & Do. q. Do. de mate ria bene cõcludit. Ron.

b ¶ Licite] id dicimur posse, quod licite possumus. 22 q. 5 faciat Ioan. And.

SI propter.] Propter multiplicitatem intellectuum glo. Ioan. And. non summat: potest tamen sic summari: Generalis gratia habens clausulam generalem 3 scilicet: Non obstante, nisi id aliter exprimatur, non præiudicat iuri specialiter ex statuto, consuetudine, vel priuilegio alij quęsito hęc dicit ſm Io. de Fantuzis, ſm quem hoc summarium comprehendit vtramque lecturam positam in gl. Diuiditur secundum Ioã And. quia primo ponit thema, & eius dubium soluit ibi, Intentionis. casum exceptum interserens. ibi, Nisi.

CASVS. 2 Papa concessit episcopo Bonon. debitorum onere grauato priuilegium, ꝙ fructus beneficiorũ primi anni vacantium in sua diœcesi perciperet, & erat hæc gratia vsque ad quinquennium duratura; apposito in priuilegio, quod non obstarent consuetudines, priuilegia vel statuta, per quæ sua posset impediri concessio: Vacauit quoddam beneficium, cuius redditus primi anni de priuilegio, consuetudine, vel statuto spectabant ad fabricam ecclesiæ, vel alium vsum, vel aliquam singularem personam, quæritur cui debeantur huius beneficij redditus primi anni? Respondetur secundum vnam lecturam, quod debentur fabricæ, vel illi vsui, vel singulari personæ: nisi in concessione facta episcopo aliud caueretur expresse. Vel dic vt infra. in vlt gloss.

2 Hic casus vsque ad illa verba vel dic vt inf. in vlt. glo. Io. Andr est, & in antiquis codicib reperitur.

CASVS 3 secundum veriorem intellectum: Papa fecit epo Pictauiensi gratiam (videlicet pro exoneratione & solutione debitorum ei indulsit) vt fructus primi anni oĩum bñficiorum vacantiũ in sua diœcesi perciperet vsque ad quinquẽniũ. In ipsa diœcesi Pictauiensi erant aliqua beneficia, quæ habebãt hoc onus, ꝙ redditus primi anni erant deputati alicui hospitali vel fabricę: vacauit tale beneficium: Quæritur tunc, quis habebit redditus primi anni: an eps, vel fabrica? & vtrum ista gratia faciat præiudiciũ fabricæ? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ per talem gratiam non fit præiudicium fabricæ, quominus percipiat fructus vnius anni: tñ eps habebit fructus primi anni, & non fabrica: sed fabrica habebit fructus secundi anni: & institutus in beneficio habebit fructus tertij anni: & sic fiet sine præiudicio fabricæ. Et ratio est quia aliàs ista gratia esset inutilis ipsi epo: puta, si illud beneficium solum vacaret in quinquennio: tunc si epũ perciperet solũ fructus secundi anni, gratia esset ei inutilis: quia secundo anno esset expirata. Et istud verũ, ꝙ dabuntur fructus epo vel fabricæ deductis oneribus ipsius beneficij, videlicet, ꝙ institutus accipiat moderate aliquam portionem pro seruiendo in diuinis: & residuum dabitur epo vel fabricæ. Nota primo ex isto capitulo, ꝙ eps non potest retinere fructus beneficij vacantis, si cõtingat vacare tpe messium, sed illos fructus tenetur reseruare futuro successori, quem instituet: quia aliàs frustra impetraret priuilegium, vt perciperet fructus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi: quia frustra precibus imploratur, quod alicui iure cõmuni conceditur. l. vnica, de thesauris, lib. 10. C. Nota principalem effectum huius capituli, videlicet, ꝙ si episcopo mole debitorum grauato fuerit facta gratia, ipse percipiet redditus primi anni beneficiorum vacãtium in sua diœcesi, si tales fructus primi anni antea erant assignati fabricæ, vel alicui personæ: per gratiam episcopi non præiudicatur fabricæ, vel personæ singulari, etiam si Papa dixerit in gratia episcopi Non obstãtibus priuilegijs vel consuetudinibus, sed debet fieri interpretatio, quia episcopus habebit redditus primi anni: fabrica autem vel persona singularis habebit redditus secundi anni, & instituti habebunt redditus annorum sequentium: licet aliqui dicant, quod fabrica haberet fructus primi anni, & episcopus secundi, & institutus annorum sequentium.

3 Hic casus paulo lõgior est cuiusdam Helię.

CAP. X.

SI propter tua [c] debita persoluẽda fructus [d] beneficiorum primi anni [e],

c ¶ Tua debita.] ad idem infra de præb. si tibi 2.

d ¶ Fructus.] Nota, ꝙ non habet retinere beneficia, sed fructus. Vide vt dixi ſ. eo si gratiose. in hoc casu vacant beneficia. unde is, ad quẽ pertinet electio, infra tps statutum necessario habet eligere 4. Et facit quod notat Bernardus de magist. quia nonnullis. & probatur hoc satis ĩ. de præb. si tibi concessio. Io. And.

4 Eligere: Nõ obstat secũdum Archid. ꝙ ecclesiasticã beneficia dñt sine diminutione cõcedi. ſ. vt eccl. benef. in rubro & nigro: & qđ spirituale ius sine tẽporali: nõ cõsistit. 1. q. 3. si qs obiecerit. Itẽ quod inane nomen habebit sine fructibus quia hoc operatur indulgentia: quod patet etiã in oib' vltra numerũ auctoritate Papali receptis, q expectat, ſ. de præbẽ. relatum. Io. And.

[Glo. seq. quærit, & soluit duo dubia: & solutioni secundæ signat contrarium, cui respondet.]

e ¶ Primi anni.] quid dices? cõputabiturne annus iste a die fructuum colligendorum, an die vacationis vel mortis? Credo à die vacationis computari. Vnde non credo hic seruari legem de vasallo, quæ dicit, quod si vasallus decedat post Augustum & ante kalendas Martij, quod ad dominum pertinet: alioquin ad vasallum vel eius hæredem, vt in lib. feud titu. hic finitur lex regni cap. si vasallus. Sed credo quod à die vacationis vsque ad annum quicquid obuenerit beneficio, & separatum erit à solo, totum erit huius priuilegiati. Comparo enim hunc priuilegiatũ vsufructuario, qui fru-

fructus separatos & reconditos, suos facit. ff. de vsufru. l. arboribus §. Iulianus. aliàs incipit, si fur, secundum moderationem tamen decret. infra de offi. ordina. præsenti. §. porro. & facit quod ibi dicam. Et dico, quod annus ille habebit ccclxv. dies. vnde si vacauerit ecclesia prima die mensis, sequenti anno prima die eiusdem mensis finitus erit annus. & facit quod dicam inf. de elect. quam sit eccle siis. & si esset bissextus, illi duo dies cedunt sibi pro vno. pro vno enim computantur, vt s. de verb. sig. cum bissextus. ff. de diuer. & temp. præs. l. a in vlt. glo. Licet sit arg. contra. ff. de statu liber. l. cum hæres. § Stichus. Sed illud in pœnis vel odijs, quæ sunt mollienda, de pœn. dist. 1. pœnæ. j. de regul. iur. in pœnis. & facit quod not. in prædi. decre. quæsiuit. & 55. dist. cap. 2.

quæ in tua vacabunt [a] diœcesi, tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegijs, vel statutis, per quæ nostra impediri [b] posset concessio) vsque ad quinquennium [c] de speciali [d] gratia concedimus: [e] intentionis [f] nostræ nequaquam existit, si fructus huiusmodi ecclesiæ tuæ fabricæ, † vel alteri [g] vsui, seu cuicunque singulari personæ, de speciali consuetudine, priuilegio, vel statuto [h] forsitan debeantur, quòd eis per concessionem [i] ipsam (nisi hoc expresse [k] caueatur in ea) præiudicium [l] aliquod generetur.

¶ Idem.

¶ Causæ ab Apostolica sede, vel eius legato commissis debent dignitatem obtinentibus, vel canonicatum ecclesiæ cathedralis. Nec tractari debent, nisi in ciuitatibus vel locis insignibus. h. d. vsque ad §. cum vero.

† No. textum hic insigendo cum verbo statutis, quod episcopus statuit, quod fruct' beneficiorum vacantium debeantur fabricæ Philip. & Do. & Pe. Fon.

[Glo. seq. ponit quatuor exempla, & subdit genus, demum quærit, argu. negatiue: & contrarium soluit.]

a ¶ Vacabunt.] morte, renunciatione, depositione, translatione, vel quocunque alio modo. Quid, si permutatione? Videtur, quod secus, per decr. j. de rerum permu. cap. vnico. Sed contrarium puto: quia negari non potest, quin propter permutationem vacet: & æquitas in eo solo casu iuris rigori præfertur, in quo scripta reperitur, in alijs non: non enim ex illo speciali casu est regula danda.

b ¶ Impediri.] secus ergo si differri: & licet intendat per clausulam Non obstante, impedimenta tollere: dilationes tantum tollere non intendit, licet ex dilatione impediri possit, vt j. dicam.

c ¶ Quinquennium.] tantum narratiuè idem erit in citeriori & vlteriori tempore.

[Glo. seq. declarat in quo est gratia, & quid confert.]

d ¶ Speciali gratia.] quia de iure futuris successoribus conseruari debebant, vel in vtilitatem ecclesiarum expendi j. de elect. quia sæpe & de offi. ord. præsenti. [& intelligo hanc gratiam, & illam quæ sequitur secundum moderationem illius decre. præsenti §. porro.] quod hoc solum intelligatur de illis fructibus ecclesiarum vacantium, quæ solutis debitis, si quæ sunt: & his, quæ necessaria fuerint, pro seruitoribus, & ministris, & alijs incumbentibus oneribus vsque ad nouos redditus reperta fuerint superesse.

[Glo. seq. quærit, & opinionem ponit, quam fortificat per aliquam opinionem cui opponit, & dupliciter respondet.]

Legatus de latere, an possit concedere fruct' primi anni beneficiorum vacantium.

e ¶ Concedimus.] an legatus de latere similem gratiam dare possit, tractat u. t. o. de Deo in quæstionibus suis, in prin. & Guil. in Spec. tit. de legat. § nunc tractemus in fi. & dicunt, quod dato, quod ex causa hoc possit: beneficium tamé vel dignitas debet cum aliquo eius fructu conferri. Quod verum est, vt dixi s. in gl. prox. & in gl. nota quod nõ. Notat etiam Bernar. sup. vt eccl. benef. sine dim. in vlt. glo. quod episcopus ex iusta causa ad tps possit fructus alicuius beneficij retinere. probat per decret. s. de verb. sign. cap. penult. quæ etiã facit contra, cum id fuerit impetratum a Papa. Sed potest dici sic fuisse de facto ad nos. sup. de fil. presbyt. literas vel illud secundum Goffr. in fructib. omnium beneficiorum v. cantuum vsq; ad certum tẽpus, vt hic ẽt.

In vno autem beneficio & eius prouentibus conuertendis ex causa in vsum prælati, non erit necessaria licentia Papæ: quia cum Epũs cum capitulo possit supprimere dignitatem, & propter necessitatẽ possessiones alienare, multo fortius prouentus percipere.

ADDITIO. Et hoc est verum dummodo illa perceptio nõ concernat vtilitatem ipsius Episcopi. Do. Font.

f ¶ Intentionis.] nota ad intẽtionẽ scribentis recurrẽdum. facit. s. eod. c. 2. & j. de concel. preb. c. vlt. & s. de deci. ex multiplici cum sim.

g ¶ Alteri vsui.] puta, mensæ capituli.

h ¶ Statuto.] nota, quod oĩa priuilegia, consuetudines, vel statuta quacunque firmitat. vallata: concessa capitulis, conuẽtib. vel collegijs cathedralium, regulariũ, & conuentualium ecclesiarum, seu singularibus earundem personis, vt bona ecclesiarum ipsarum vacantiũ a prælatis dimissa, vel tempore vacationis obuenientia possint suscipere, diuidere, vel in suos vsus conuertere, sunt hodie reuocata & quassata per decret. j. de elect. quia sæpe. & c. statutum, in clemen. quæ tamẽ in alijs beneficijs locum non habet, vt infra de offi. ord. præsenti. in fi.

i ¶ Concessionem ipsam.] sibi factam.

k ¶ Expresse.] ad idem sup. eod. cum aliquibus. & c. si scriptum. & c. quamuis.

[Glo. seq. ponit duas lecturas: Contra secundam dupliciter opponit, & primam approbat.]

l ¶ Præiudicium aliquod.] nisi illud verbum esset ita generale, ita decret. sic posset intelligi quod ex ea nil sequeretur absurdum, scilicet, quod fabrica vel vsus ille, vel aliæ singulares personæ sic priuilegiatæ habeant redditus secundi anni: ille autem priuilegiatus habeat redditus primi anni: & ita bene consequeretur secundum hoc suum effectum illa clausula priuilegij. Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus priuilegijs, &c. Alij dicunt, quod illa fabrica vel alij hic contenti, habebunt redditus primi anni: quia papa non intendit eis derogare, sed soli successori: iste autem priuilegiatus habebit redditus secundi, qui sibi est primus, sed quoad successorem vel beneficiatum, tertius erit primus: & sic nullum præiudicium etiam ex aliqua dilatione, generabitur fabricæ: sed secundum hoc posset impediri concessio, quod est contra tenorem ipsius gratiæ. Pone enim quod in anno quinto, quo finiri debet gratia, vacet beneficium: si fabrica primos redditus habeat, Episcopus nihil habebit. Item quid operabitur illa clausula: Non obstantibus, &c. cum successori sine clausula illa præiudicium fieret. Vnde prima lectura magis mihi placet, [a] & magis est amica literæ, vt dicamus, quod illa erat dubitatio Decretalis, an per istam concessionem sic factam, scilicet, Non obstantibus quibuscunque, &c. videretur derogare ipsi fabricæ, vsui, vel singulari personæ: vt ex quo ex illius priuilegij vigore redditus primi anni habere non possunt, amplius nil habeant: Et Papa respondet quod habebunt redditus secundi anni, quia sic fit prior, in illa clausula, Non obstantibus, non successorem, sed priuilegiatum tantum considerat.

a Ista opinio est gl. & eois qui Archid. & Pet. de Anc. & d. ipsi tenẽt Fon.

CAP. XI.

STatutum[a] †quod[b] circa iudices à sede Apostolica[c] deputandos nuper edidimus, cum quædam[d] contenta in eo, quæ pro cõmuni[e] vtilitate credebantur[f] inducta, sicut experientia[g] docuit, tendere dignoscantur ad noxam.[h] sanctione[i] præsenti, quam irrefragabiliter obseruari mandamus, suadente vtilitate, in melius[k] duximus reformandum.[l] Sancimus igitur, vt nullis, nisi dignitate[m]

† Vide q͠d nouissime sanciuit Cõcil. Trid. sess. 25 de ref. c. 10.

STatutum.] Principium huius c. legitur vsque ad § Cum vero eiusdem.

CASVS sic figuratur: prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: & quia habebam ordinarium loci certa ratione suspectum, nolui ipsum corã ordinario cõuenire, sed a sede Apostolica impetraui, cãm delegari canonico ecclesiæ B. Mariæ maioris Pictauij, vel canonico ecclesiæ B. Hilarij maioris, vel simplici sacerdoti, q non habebat dignitatẽ ecclesiasticã, nec psonatũ nec canonicatũ ecclesiæ cathedralis: Præsentaui litteras meas delegato, qui Titium meum debitorem ad præsentiam suã fecit citari: qui in die citationis cõparuit, cui obtuli libellum meum: Qui reus excipiendo proposuit, q non tenebatur litigare coram ipso delegato pp incapacitatem personæ: qa causæ a sede Apostolica non possunt committi, nisi personis existentibus in dignitate, vel personatu, vel nisi sint canonici ecclesiæ cathedralis: & sic, quia virtute literarum delegatus, iste non recepit potestatem, quæritur an bene dicat? Respondet Romanus Pontifex, q sic: Et hoc verum, nisi Papa hoc faceret ex certa scientia: videlicet committendo alicui quamuis non sit in dignitate vel personatu: vel quãuis non habeat canonicatũ ecclesiæ cathedralis: Sanctissime Pater, quæritur vtrum habentes dignitatem, vel personatum, vel canonicatum ecclesiæ cathedralis possint cognoscere in omni loco de causis sibi a sede Apostolica cõmissis? Dicit Romanus Pontifex q non: immo tales delegati, vel ipsorum subdelegati debent de causis commissis cognoscere in ciuitatib. & alijs locis insignib. in quib. possit haberi copia peritorum. Nota primo, q eum statutum positiuũ tractu temporis incipit esse damnosum, pp varietatem morum mutari potest: quia non debet reprehensibile iudicari, si s̃m veritatem temporum statuta varientur humana capit. non debet. sup. de consanguinit. & affinit. Nota vlterius, quę personæ sunt capaces iurisdictionis seu delegationis Apostolicæ: quia solum illæ personæ, quæ sunt constitutæ in dignitate, vel personatu, vel quæ obtinent canonicatum in ecclesia cathedrali. Sed quomodo cognoscemus, quod aliquis habeat personatum, vel dignitatem? Declarat Panor. in cap. de multa. sup. de præben. vbi dicit, quod recurrendum est ad consuetudinem, vt si sit consuetudo, quod talis habeat præeminentiam & iurisdictionem, dicitur habere dignitatem: Si autem sit consuetudo, quod talis habeat præeminentiam in ecclesia, & non iurisdictionem: tunc dicitur habere personatum, & non dignitatem. Nota insuper, quod canonicus ecclesiæ collegiatæ, quãtumcunque illa ecclesia sit notabilis, non est capax Apostolicæ iurisdictionis: & sic est correctum c. præsenti, quod hodie non habemus: de quo fit mentio in principio huius capituli: Et quamquam canonici ecclesiæ cathedralis possint esse delegati ad vnam vel plures causas: non tamen possunt esse conseruatores. c. fi. infra de offi. deleg. Nota, quod delegati a sede Apostolica, non possunt pro libito suæ voluntatis cognoscere de causis sibi delegatis in quocunque loco, sed debent causas examinare in ciuitatib. populosis, vel alijs locis insignibus, vbi sit copia peritorum. Et si alibi cognoscerent, processus non valeret, vt in fine huius capituli, vbi ponitur clausula, quæ irritat facta contra istam constitutionem.

a Statutum.] Licet hæc decretalis per paragraphos aliter diuidatur: eam tamen in quatuor partes diuido principales: Prima durat a principio vsque ad §. Intuper. Scda ab inde vsq; ad §. Proferendo. Tertia ab inde vsq; ad § Quicquid. Quarta vsq; ad finẽ. In prima statuitur quib. psonis, & in quib. locis causæ a sede Apostolica, vel legatis vel delegatis ipsi cõmitti dẽant, & tractari. In scda pruidẽ circa actiones, q̃ fiebant in iudicijs ab ipsis delegatis, assessorib. vel notarijs cãæ: & apponitur pœna. In tertia, prouidetur circa vocationes testium ad iudicium, quę sępius malitiose fiebant, & cã fatigandi testes, vel ab eis aliquid extorquendi. In vltima decernitur cassum & irritum quicquid fuerit factum contra prædicta statuta.

ADDITIO. Ioan. Monachus diuidens decret. in sex partes de prima faciebat tres dicens, q primo statuit circa loca & iudices: Secundo circa actores & reos in §. Cum vero. Tertio in §. In nullo circa loca & iudices prorogat. Archid. non diuidit Io. And.

b Statutum quod] loquitur de decretali sua extrauaganti, quę incipiebat, Statuimus, reformat etiam Decretalem Inno. iiij. eod. tit. præsenti, quam hodie non habemus & decre sup. eo nonnulli.

c A sede Apostolica] legatis, vel delegatis ab eis, vt inf. patebit. Ioan. And.

d Quædam.] ibi non distinguebatur, an actor, & reus essent eiusdem ciuitatis vel diœcesis, vel diuersarum. Item additur q de expresso cõsensu partium extra locum, quo deputatus est, possit iudex cognoscere & committere, si referas ad decret præsenti, secundum illam poterit fieri commissio institutis in collegiatis honorabilibus, & in cathedralibus ecclesijs: vnde secundũ eã videbantur posse causæ committi mansionarijs, & quibuscunque priuilegiatis in talib. ecclesijs: quod erat absurdum. Hic autem prouidetur, quod solis canonicis cathedralium ecclesiarum fiat commissio.

e Communi vtilitate.] quæ in legib. constituendis attendenda est. 4. dist. erit autem lex. & supra in prooemio huius libri.

f Credebantur.] & erant sine dubio respectu prioris temporis. Ioan. And.

g Experientia.] ad idem infra de elect. quàm sit. & ff. de leg. 3. l. legatis § ornatricib.

h Ad noxam.] & ideo non debuit iudicari reprehensibile si, secundum temporum varietatem, varietur ipsum positiuum statutum. 63. distinct. c. quia sancta. § verum. in fin. 25 q. 1. c. 1. inf. de senten. excomm cap. vltim. in princ. s̃. de consang. & affin. non debet. cum suis concor. Sic & priuilegium cum tendit ad noxam, reuocationem vel moderationem a Principe recipit, sup. de dec. suggestum, infra de priuileg. c. 1. & cap. authoritate, & cap. sequenti.

i Sanctione.] sanctio proprie dicitur, cui adijcitur pęna, quod dic vt notatur 1. dist. in summa.

K In melius.] laudabilior est autem qui rem emendat, eo qui prius inuenit. C. de vete. iure enuclean. l. 1. § sed neque.

l Reformandum] eo quod nõ in totum, 1. sed pro parte corrigitur illud statutum, vt inf. videbis.

1 No. ex hac glossa q͠d ut reformare.

[Glo seq. remittit, obijcit, & dupliciter soluit.]

m Dignitate.] dignitas sumitur multis modis quod dic ut notat Ioan. 4. dist. denique & Vin. & Bernar s̃. de cler. non resi. c. 3. hoc ad literam de ecclesiasticis dignitatib. intellige. Et nota mirabile: quia possunt cõmitti causæ maioribus xx. ann. vt supra de offi. deleg. cum vicesimum, a quocunque, & etiam minorib. a Papa, vt ibi, & ff. de re iud. quidã cõsulebant. Sed certũ est, q qui est in dignitate, vel psonatu, debet attigisse,

prædiris, [a] aut personatū obtinentibus, [b] seu ecclesiarum cathedralium [c] canonicis, [d] causæ [e] auctoritate litterarum [f] sedis Apostolicæ, [g] vel legatorum [h] eiusdem de cetero [i] committantur, [k] nec

saltem 25. annum. s. de ele. cū in cūctis & sic vr, q minoribus 25 annis non pñt causæ committi, ijs, dico, q non attigerint. Solu. Si causę nō possent committi nisi personis in dignitate vel personatu constitutis, tunc procederet obiectio: sed possent ēt cōmitti canonicis ecclesiarum cathedralium: in quib. non requiritur tāta ętas, vt probatur inf. de elect. ex eo & dixi s. eo. si eo tēpore, & sic obiectio nō procedit. Dico ēt q dispēsatiue potest aliquis habere dignitatem vel personatū, etiam minor xxv. annis, per dispensationem Papæ [1] vel episcopi: primum patet, secundum probatur infra de ætate & qualit. c. vno.

1 Si tamē talis est inhabilis ad iudicādū, nō erit delegatus, q̃a dispēsatio non extēditur ad contrariā actus dispēsati. Do. Font.

a ¶Præditis.] idest, præ alijs ditatis. Est enim dignitas quædam præeminentia in ecclesia, vt s. de verbo. sign. quamuis.

b ¶Obtinentibus.] idem de officialibus episcoporum principalibus & foraneis & de Priorib religiosis conuentualibus & claustralibus: Dic vt in Clem. eod. titu. & si principalis.

c ¶Cathedralium] sufficit ergo q sit cathedralis. Et sic sublatum est quod olim continebatur de ecclesijs collegiatis honorabilibus: licet adhuc hodie in alio sit comparatio, vt infra, de electione, quia sæpe alibi æquiparantur cathedrales & regulares. s. de electione, ne pro defectu.

[Glo. seq. primo duo puncta declarat. Secundo quęrit, arg pro, soluit contrarium, & arg. respondet. Tertio ponit ius vetus. Quarto notat præsumi, &c. allegat 8. infra. Quinto soluit duas quæstiones.]

d ¶Canonicis] habentibus igitur perpetuum officiū in ecclesia cathedrali sine dignitate, personatu & canonicatu: de quo loquitur inf. tit. prox. c. non poterit causa cōmitti, cum de his non exprimat. Itē scias q licet isti canonici delegari possint: Cōseruatores tñ dari nō pñt: cu n decre. vlt. inf. de offi. deleg. eos non exprimat. Sed, vt su. dixi, Canonicus pōt esse maior septennio p decre. inf. de elect. ex eo. & dixi de hoc sup. eod. si eo tē pore: in gl. pen. si committatur causa tali canonico, nūquid dicemus litteras valere? Vr q̃d sic: quia ista decretalis vltima de hac materia hoc solū requirit q sit cathedralis ecclesię canonicus: ergo huic stabimus. Sed contrarium credo, & dico q si tali impuberi cōmitteretur causa, nisi appareret de certa scientia Papæ, non teneret cōmissio. Et idem dico, si committatur ab alio, q̃ a Papa minori xx per prædictam decret. cum vigesimum, quam non dico, nec credo, correctam per hanc. Quod enim non mutatur, cur stare prohibetur C. de testam. sancimus. & correctio iurium est vitanda s. de electione ecclesiæ. 2. & inf. de elect. cū expedit in prin. nec ista decret. dicit, q hoc sufficiat sed q hoc requiritur, vnde non contradicit: alias eadem ratione dicendum esset, q dummodo sis canonicus cathedralis ecclesię vel in dignitate vel in personatu nō possit repelli prætextu acceptionis, excōicationis, infamiæ, inimicitiarum, vel alia iusta causa; quod est absurdum, & est simile q̃d no. Io. bo. inf. de elect. licet canon. Et not. quod dicit canonicis, olim dicebat, institutis: unde uidebat q cuilibet instituto in cathedrali, etiam mansionario, possint causæ committi: quod hodie per decre. hanc sublatum est. No. ergo q pro dignitate & loco [2] præsumitur pro aliquo: quanto enim quis meliorib. pest, tanto maior & sanctior est .i. esse p̄sumitur in Auth. de defens. ciuit. ad finem primę col. § nos igitur. coll. 3. 61 dist. miramur. 63. dist. Metropolitano s. de præsum. cum in iuuentute. 74. dist. quando de magistris cap 1. & c. quia & c. super spe cum sim. Et si tempore datæ qs esset canonicus, tempore præsentationis non: puto q procedere possit: [3] nō sic econuerso: spectamus enim initium. ad hoc supra eodem, cap. 1. & c. si eo tempore,

2 Vide l. q si nolit. ff. de ędil. edic. Fon.

3 Hāc gl. sequūtur doctores cōiter.

supra de elect. dudum & quod ibi not. ff de Sena. feminæ ff de iu l. cęcus. & hoc habes in glo. fi. in Cle. gratię eo tit. Ioan. And.

e ¶Causæ] hæ sine iurisdictione non cōmittuntur. s. de offi. deleg præterea, non ergo prohibet, quin audiētia alicuius articuli, uel mera executio rei cuilibet clerico committi possit.

ADDITIO Vnde signanter dicit, Causæ s̃m B. contra arg. ad hoc s̄ de offi. deleg super qōnum. §. ubi dicit, uel iudex quicunq;. &c. sup. de re. iud c. cum Bertholdus. Archid.

Glo seq quærit, & soluit: secunda pars recitatur per quæstionem: ponit opinionem Innocentij cum moderatione & declaratione.]

f ¶Litterarum.] pone, Papa in litteris uocat aliquem simplicem clericum, nunquid ualebit commissio? secūdum Ber & omnes? dic q non habet hic locum talis exceptio, ex quo Papa scienter cōmittit, quia facit & facere potest contra constitutionem istam. Ad hoc optime s. de priuileg. cum olim 1. versi. interim. Et nota q s̃m Inno. si cancellarius ex se dat iudices & hoc constat, non habet locum hęc exceptio, quare enim imputari debet parti, quæ talem iudicem non petit? quod uerū est etiam secundum Ber. & Host. cum hoc ex certa [4] scientia facit: quod intelligo, si id in litteris exprimitur, vt inf. de præb. si motu proprio.

4 Tūc aūt ex certa sciētia dr̄ Papa rescribere, ut bñ notat Francus hic, cū ex tenore rescripti apparet eū habuisse notitiā facti & impedimenti.

[Glo. seq quærit, & soluit.]

g ¶Sedis Apostolicæ.] quid de ordinarijs? nunquid comprehenduntur & tenebuntur hac constitutione? Dic s̃m Ber & omnes, q non: & pōt esse ratio, quia epi & ordinarij habent melius notitiam clericorum diœcesis suæ, q̃ Papa clericorum totius orbis: unde, etiā si simplici clerico committant ordinarij, tenet cōmissio: pone enim q simplex clericus excellens sit Decretorū Doctor. Præterea non est ita absurdum, q aliquis etiā rudis & pannosus clericus gerat vices episcopi, sicut esset, q gereret vices Papę: igitur ad ordinarius non extenditur hæc constitutio. Et est simile quod consueuit dici s eo. nonnulli, & inferius tangam.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, quam soluit & determinat.

h ¶Legatorum.] quia uerbum gñaliter positum, &c. 19. dist. c. 5 Intellige hanc literam generaliter in omnibus legatis quorum tria sunt genera: quod dic ut s. de offi leg. c. pen. & inf. eod. cap. 1. quod uerum puto indifferenter: cum ex legationis uigore committunt, & idē intelligas in delegatis s. cum committunt, delegationis uigore inf. eo. c § in nullo quoque.

[Glo seq quærit & remittit.)

i ¶De cetero] constitutio enim nō extenditur ad prȩterita. s. de constit. c. ult. Quid de pendentibus? dicam inf de elect. licet canon. Io And.

[Glo seq. quærit, ponit opinionem & soluit.]

k ¶Cōmittantur.] pone q qō fuerit commissa, & pars non excipit, nunquid ualet processus? Dicebat Bern. & omnes post eum, quod tacite & expresse poterat pars huic iuri renunciare. Introductum est enim in ipsorum fauorem, ne scilicet in opprobriū proprium cogantur episcopi & magni clerici coram rudibus & pannosis clericis litigare, & interdum propter ruditatem ipsorum ius amittere suum. & facit de regularibus, ad Apostolicam. cum suis concordan. Sed hodie per finē istius decretalis, credo contrarium: ubi inuenitur, q ipso iure est irritum & inane, quod contra aliquod istorum fit: unde necessariam non credo exceptionis opē. & facit quod dixi s. eo. c. 1. in prin Et potest esse ratio, ut s. tetigi: quia hoc uidetur non solum in fauorem partium inductum, sed etiam in fauorem ipsius Apostolicæ sedis, ne uilipendatur in tali ministro. 61. dist. in sacerdotibus, cum sim.

a ¶Nec:

audiantur [a] alibi, quam in ciuitatibus [b] vel locis [c] insignibus, vbi possit commode [d] copia [e] peritorum [f] † haberi.

¶ Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus, causa committi non debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus tamen non trahatur vltra vnam dietam: & nisi in duobus vltimus casibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis, repellitur a iudice; & in expensis condemnabitur. hoc dicit vsque ad §. Cum autem, Dominicus.

¶ CVM VERO [g]

a ¶ Nec audiantur.] Not. quod versiculus iste non prohibet circa commissionem, sed circa agitationem & idem erat in prædicta decretali, præsenti. Si ergo extra talia loca fiat commissio, dummodo in his locis causa audiatur, satisfactum est huic instituto secundum Bar. & oes. arg. §. eo. tit. nonnulli de exce. olim. & infra §. prox. & eo salvo quod ibi dicitur: & ad hoc. ff. q. satisd. cog. si fideiussor §. 3. vbi dicitur, quod cum difficile est satisdare in vna ciuitate, in aliam mittitur, vt satisdet.

b ¶ Ciuitatib.] ciuitas i. murorum ambitu terminatur, regulariter tamen, etsi in suburbijs audiret, idem credo, arg. infra de sent. excom. si ciuitas Et bene dicit, ciuitatibus: quia in eis præsumunt esse periti: & sic epi in solis ciuitatib. statuendi sunt. 80. dist. c. 1. supra de priuile. c. 1 Et leges & artes in regijs ciuitatib. sunt docendæ, vt in proœmio. ff. §. hæc autem. & de magist. c. 1. & nomine stuuij, non intelligitur villa, vel castrum. de cle non resi tuæ.

ADDITIO. Dicit Isid. in 15. lib. Etymol. quod ciuitas est hominum multitudo societatis vinculo adunata, dicta a ciuibus, i. ab ipsis incolis vrbis, quia plurimorum constituat & contineat vnitatem. Nam vrbs ipsa mœnia sunt: Ciuitatis autem nomine non saxa, sed habitatores notantur secundum Isidorum. Archid.

[Glo. seq. ponit duas lecturas]

c ¶ Locis insignibus.] quidam dicunt, quod hæc determinatio, Vbi, &c quæ statim sequitur, non refertur nisi ad hoc quod dicit, locis insignibus: Sufficit n. quod sit ciuitas, licet ibi non sint periti: Et est ratio, quia communiter in ciuitatib. sunt periti & ea quæ raro accidunt, iurisconsulti non respiciunt, nec eis medentur, sed his tantum, quæ frequenter occurrunt: in Auth. vt sine prohi. ma deb. su. ge. §. quia vero, coll. 7. arg 4. dist. erit. ff. de legib nam ad ea, vix enim est, quod in ciuitate vel ibi prope, non habeantur periti. Vnde satis eorum copia in ciuitate haberi potest ff. de rei vend. l. quæ religiosis. 6 q. 1. Pontifices. Alij contradicentes, quod ibi est eadem ratio. Primum placuit Innoc. & Host. 2 secundum hoc expone quod sequitur, Vbi, &c. i. in quibus locis insignibus. & facit pro hac parte. infra eo. §. in nullo.

d ¶ Commode.] 22. q. 2. facit.

[Glo. seq. quærit & soluit: quæstionem fortificat, & soluit: circa solutionem duas opin. recitat, & demum solutionem determinat distinguendo]

e ¶ Copia.] tam pro aduocatis, quam assessorib. & consiliarijs, & alijs quæ emergunt. ff. de postulan. l. 1. §. ait prætor ff. ex quib. cau. ma. l. ab hostio §. si de vi. & hone cle cum ab omni. 1 q. 3. non licet. Quid si inter iudices & partes est contentio super ho? quia alter dicit locum insignem, & ibi copiam peritorum haberi, alter negat, quid erit? Dic recurrendum ad cõem opinionem vulgi ff. de supellect. leg. Labeo & supra de spon. ex litteris. Quid si ad hoc super hoc sit contentio? Recurretur ad arbitrium boni viri ff. de verbo obl. l. continuus actus. non delegatorum qui iurisdictioni suæ fauerent: ad hoc. C. de arbitris l. neminem. & supra de pœn. dilectus. secundum Ber. & intellige bonum virum iudicem ecclesiasticum illius loci, secundum Inno. Host. autem dicit hic recurrendum ad arbitrium iudicis i. boni viri; & sic intelligitur l. continuus. § cum ita. eligentur ergo secundum eum arbitri. supra cod. pastoralis de off. deleg. suspicionis, nisi euidenter notorium esset ibi peritorum esse copiam. ad hoc de appellationibus. Ego credo, quod cum iudex se constituit iuuerfarium, tunc locum habeant supradicta, sed si contentio esset solum inter partes, certe credo, quod iudex de hoc cognoscere & pronunciare posset, quia video, quod pronunciat, an sua sit iurisdictio: quod plus est. supra eo. super litteris. & facit quod recitari consueuit. de proba. post cessionem. & facit infra §. prox. in fi.

f ¶ Peritorum.] scilicet, iuris, vt prius fuit in alia decr. præsenti.

g ¶ Cum vero.] hic incipit corrigere & moderari statutum generalis concilij supra eo. nonnulli. & summæ æquitatis est, quod sequitur. lo. And. ¶ iste §. legitur vsque ad §. Insuper. & hoc habet: Cum actor & reus sunt eiusdem ciuitatis vel diœcesis, extra ipsam ciuitatem vel diœcesim non est causa deleganda, nisi cum iusta causa: quo casu potest committi extra diœcesim, dummodo locus non distet a fine diœcesis vltra vnam dietam. Et si actor & reus non sunt eiusdem diœcesis, & actor non velit impetrare in diœcesi ipsius rei: potest impetrare in alio loco, dum tamen locus iste non distet a fine diœcesis rei, vltra vnam dietam. Item delegatus deputatus ad cognoscendum in certo loco, non potest causam alibi adire nisi de consensu partium.

CASVS. Prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, seu quod habebam iudicem ordinarium mihi suspectum, coram ipso nolui eum conuenire, sed impetraui delegatum a sede Apostolica, Quæritur, vtrum possim impetrare in quocunque loco? Rndet Romanus Pontifex cum distinctione; quia aut ego actor, & ipse reus sumus eiusdem ciuitatis vel diœcesis, & tunc debet impetrari delegatus in ipsa diœcesi: nisi impetrarem iudicem delegatum contra epm, vel Capitulum ecclesiæ cathedralis, vel vniuersitatem, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi: quia tunc potero impetrare extra diœcesim: sed debeo impetrare in diœcesi vicina quæ non distet a fine diœcesis rei vltra vnam dietam. Si autem fuerimus diuersarum diœcesum: tunc debeo impetrare delegatum in diœcesi rei, nisi habeam homines illius diœcesis suspectos: quia forte reus est magnus dominus in illa diœcesi, & gentes illius diœcesis vellent sibi fauere. Sed quid sanctissime Pater? Ponamus retento eodem themate, quod a vobis impetraui contra Titium iudicem delegatum, cui mandatum fuit, vt causam examinaret in tali diœcesi: an possit delegatus causam examinare extra illum locum? Rndet Romanus Pontifex, quod sic, de consensu nostro Sed ponamus, quod delegatus vult delegare vices suas aliquib. non est dubium quod potest: sed quibus personis potest? Respondet quod personis, de quibus dictum est, supra & non alijs. Nota quod quando actor & reus sunt eiusdem diœcesis, delegatus est impetrandus in diœcesi, & non extra diœcesim, nisi cum causa: videlicet si impetretur delegatus contra episcopum vel Capitulum ecclesiæ cathedralis, qui habet iurisdictionem in tota diœcesi. Nota quod si actor & reus sint diuersarum diœcesum, actor debet impetrare eleg. tum in diœcesi rei, nisi homines illius diœcesis habeat suspectos. Nota vlterius, quod quis non potest trahi vltra vnam dietam a fine suæ diœcesis: Fallit in curijs priuilegiorum regalium, Apostolicorum, vniuersitatum & hoc quando in priuilegijs vniuersitatis apponitur illa clausula. Quod conseruatores priuilegiorum possint cognoscere de quibuscunque personis cuiuscunque prouinciæ, vel diœcesis. Not quod delegatus a sede Apostolica non potest causam alibi audire per se nec per alium, quam in loco sibi commisso. Nota quod delegatus a sede Apostolica non potest subdelegare, nec committere vices suas nisi personis habentibus qualitates de quibus dictum est supra. tamen delegatus potest alicui non canonico committere examinationem

† Nota peritorum qui intelligantur, vide per Archidiaconum in c. vt commissi. infra de hæret. 2 Concilia cætusque hominum iure sociatos, ciuitates appellat Cicero de som. Scipionis.

a Et placet Dom. & Phi. ex qua gl. notat quod clausula in fine rescripti posita non refertur ad omnia superiora, vbi ratio hoc suadet facit l. 1. §. 1 & ibi Bar. ff. de lib & posth. Font.

10

20

30

40

50

60

eiusdē[a] ciuitatis, seu diœcesis fuerint actor[b] & reus, extra[c] ipsas causas non committatur:[d] nec conuentatur aliquis eorū dem; nisi[e] ab episcopo[f] contra aliquem de sua diœcesi,[g] vel ab aliquo[h] contra eum, aut contra eius capitulum,[i] seu contra vniuersitatem ciuitatis, villę, aut castri fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem ciuitatem vel diœcesim intrare non audens,[k] aut sui aduersarij potentiam[l] merito[m] perhorrescens, cum[n] infra[o] ipsas nequeat conuenire secure:[p] in his quippe casibus extra dictas ciuitatē & diœcesim possit[q] contra prædictos[r] causa committi: nullus tamen eorum vltra vnam dietam[s] a fine suæ diœcesis valeat conueniri. Sed & in duobus.[t]

nationem & receptionem testium: tamen notam causam non posset subdelegare.

[Glo seq recitetur per quæstionem.]

a ¶ Eiusdem ciuitatis.] quia domicilium habent in eadem ciuitate vel diœcesi. Et idem intelligo, cum plura domicilia habēt: quod esse potest, vt ff. ad municipal. assumptio §. 1 quia ad huc dico, q locū habebit §. iste. & nō sequēs: quod satis probatur sup. de foro cōpe ex parte B nec negari pōt, licet ēt sit iste alterius ciuitatis, quin etiam sit istius: quod §. iste requirit.

b ¶ Actor & reus.] vnde dicant isti, habes sup. de verb. sig. forus versi. in omni.

c ¶ Extra ipsas] ciuitatē seu diœcesim.

[Glos seq. ad quęstio alleg. pro & contra, & soluit dubitando,

d ¶ Nec committatur.] hoc verum videtur, nisi ad id expressus accesserit partium consensus. argu. j. eod. §. in nullo quoque, quod etiam facit contra, cum in illo casu hoc sit expressum: in isto non argum. de decis. ad audientiam tamen id videtur, cum hoc solum sit in partium fauorem inductum. de regul. iur. lib. ad Apostolicam, cum suis concorda. Et licet hoc satis videatur rationabile: non dico tamen hoc asserendo per id quod dicitur in fine ca. Audiui tamen curiam id seruare, & tales commissiones de curia emanasse: (& 1 eas vidi sub Bulla.

e ¶ Nisi.] a generali dicto ponit casus exceptos.

f ¶ Ab episcopo.] hoc æquissimum est, ex eo maxime, quia si in ciuitate vel diœcesi sua aliquem ex subditis suis episcopis iudicem impetraret, recusari posset vt suspectus, vt supra vt lite non contest. accedens. 1. §. cum igitur.

g ¶ De sua diœcesi.] idem si de aliena, quia etiam tunc non impetrat in sua, vt infra §. proxi. sed de sua ideo dixit, quia §. iste tractat tantum quando reus & actor eiusdem diœcesis sunt. vnde dictio, Nisi, alias nō proprie ponetur.

ADDITIO. Diœcesis dicitur disiunctio, siue diuisio, vel gubernatio, quia diuisa est ab ecclesia alterius episcopatus, vt satis patet 7. q. 1. episcopum. 6. q. 3. quicunque. cap. licet. & cap. inter. Et commissa gubernationi vnius. decima quæstione prima, vnio in fi. 2. quæst. 2 sicut Archid.

h ¶ Ab aliquo contra eum.] vix enim inueniret actor in ciuitate episcopi iudicem, qui non faueret episcopo. argumen. supra vt lite non contest accedens. 2. ibi. Et omnes existunt sub districtu & cætera.

i ¶ Eius capitulum.] scilicet, suę ecclesiæ cathedralis. Quod dicit, vt leg. & not. sup. de verb. sign. cum cle. sup. de testi. requisiti. § secus autem est, & cum de tali c. loquatur, ad alia non extendam quod hic dicit: & sic seruat curia de facto. Archid.

n ¶ Non audens.] forte Gibellinus, & ibi regunt Guelphi, vel econuerso: vel forte relegatus.

l ¶ Potentiam.] paritas in iudicijs est seruanda, sed potentioribus pares esse non possumus, ff. de alie. iud. mut. cau. facti quia etiam in principio.

m ¶ Merito] nota verbum: quia si diceret se dubitare, vbi non est dubitandum, non excusaretur. sup. cod. cum contingat. de simo. & si quæstiones, cum si.

n ¶ Eum.] aduersarium.

o ¶ Infra ipsas.] ciuitatem & diœcesim, cuius sunt ipse reus, & actor.

p ¶ Secure.] quod in iudicijs requiritur, vt ipsorum iudiciorum exercendorum locus sit idoneus & securus, aliàs locum habet appellatio. de app ex parte 1. & tunc etiam si litteras, de conductu haberet, suis inimicis 2 capitalib. se opponere nō teneret sup vt lit. nō contest. accedens 1.

q ¶ Possit.] non dixit, debeat. Vnde dico, q si ꝯ episcopum vel capitulū vel potentem impetretur in sua ciuitate, vel diœcesi, bene tenet commissio: & idem econuerso, semper saluo recusationis iure Io. And.

r ¶ Contra pdictos.] episcopū vel eius aduersarium, cōtra Capitulum vel vniuersitates, vel potentes, vel aduersariū eiùs, qui in eam intrare non audet.

[Glos seq format quæstionem bimembrem. & secundum membrum soluit. Primum dupliciter exemplificat subdens aliud simile dubium: & vtrumque simul soluit.]

s ¶ Vnam dietam] olim dicebamus de duab. per decr. ī eod. nonnulli. Sed quid dices, si agatur actione reali, nunquid fiet computatio a finib. diœcesis vbi sita est res, sm quod olim fiebat: Et nunquid erit ibi comparatio duarum dietarum, sm qd olim erat: vel vnius tantum, vt hic? Quod olim sic esset, probatur sup eo. dilectus 2 de for. comp. ex parte B. Vr huic nouo iuri hodie standum vltimo de hac materia, & sicut generaliter loquitur, est generaliter accipiendum. 19. dist. c. 1. vt habeatur solum vnius dietæ computatio, & non duarum: & cum determinatione, quæ hic ponitur. Sed a quo loco computetur, satis est dubitabile. Pone enim q Bononiensis ꝯ Bononienses super re sita Mediolani litteras impetrat, vbi debebit impetrare? nunquid Bononiæ Vel Mediolani, vel loco vicino inf. dietam a Mediolani? Item pone, q Bononiensis contra Regienses super re sita Mediolani, vbi impetrabit? an Regij, vel loco vltimo infra dietam? an Mediolani, vel loco vicino intra dietam? Item vide aliud dubitabile Quid si Bononiensis impetrat contra Regiensem domicilio & Mutinensem origine, an habebitur respectus ciuitatis Regiens vel Mutinen. cum ratione originis dicatur esse de loco: ita, quod episcopus loci eum ordinare, & commendatitias ad ordines suos dare possit, sic & episcopus domicilij. j. eo. lib. de tempo ord. cum nullus. 1. sū. & in loco originis dr domicilium retinere. ff. de Sena. l. penul. Satis vr de mente conditoris esse, q habeat respectus loci domicilij, non rei vel originis: & hoc ex eo, quia de loco domicilij dr quis proprie trahi per illud verbum, Trahatur. s. eo nonnulli: quod ēt hic repetitur: & per mentē conditoris hoc credo tenēdum Ad hoc j. de sepul. cū quis. vbi de loco originis non habetō. & C. de præscr longi temp l. vlt. vbi procedit præscriptio, vt inter præsentes, ex quo præscribentes, & cui præscribitur, sunt in prouincia licet res sit extra prouinciā: Notat etiam Compostellanus in decre. nonnulli, in 3. glos Guil. in Spe de citatione §. 1. circa prin. quod diœcesanus alterius, vbi aliud non additur, intelligi debet diœcesanus domicilij, & sic disputaui & determinaui, & sic seruat Curia Romanā, vt audiui.

t ¶ Duobus vltimis.] s. quando actor reum in ciuitate secure conuenire nō potest, quia ciuitatem intrare nō audet; vel quia timet aduersarij sui potentiam.

1 Hęc verba: & eas vidi sub bulla, nō reperiūtur I antiquis codicib.

2 Etiā si dedisset inimicitiæ cām. l. si merces, § culpę. ff. loc. gl. i l. athletę. ff. de excus. tut. in c. quia diuersitatis supra de cōces. præbend. Philip. & Anchar. Fon.

3 Vide Ioannem Rotā in singularibus fidei, sing. 100.

a ¶ Primo.

vltimis casibus, nisi impetrás de prædicto timore, quem in litteris commissionis exprimere tenebatur, primo [a] fidem iudici [b] faciat, saltem [c] per proprium iuramentum; [d] iudex ipse nullatenus in causa [e] procedat, sed partes a sua iurisdictione dimittens, impetrantē eundem in expensis legitimis [f] alteri parti condemnet.

¶ Actor contra reum diuersæ diœcesis debet impetrare delegatum vel in diœcesi rei, vel in alia non propria, nec vltra vnam dietam distante. Dominicus.

¶ Cum autem [g] actor & reus ciuitatum & diœcesum fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere [h] recuset; [i] ipsum non in sua, sed in alia ciuitate, vel diœcesi libere impetrare valeat, reumque trahere ad eandem, dummodo locus, ad quem eum traxerit, [k] vltra vnam dietam [l] (sicut in casu alio præmittitur) minime sit remotus. [m]

¶ Delegatus extra locum cōmissionis nec partes citare, nec causam cognoscere potest sine expresso partium consensu: nec subdelegare locis vel personis alijs, quam hic expressis. Ioan. And.

¶ In nullo quoque casuū prædictorum, [n] iudex extra ciuitatem seu diœcesim, in quibus deputatus [o] fuerit, citet [p] partes, nec de causa sibi commissa cognoscat: nisi ad id expressus [q] accesserit earundē † assensus: neque alibi, quā infra illas [r] & personis duntaxat designatis [s] superius, committat quomodolibet vices suas. [t]

¶ Delegatus nihil debet a partibus recipere, nisi esculentum & poculentum libere oblatum, quod paucis possit consumi diebus vel moderatas expensas, si non sunt pauperes, quando pro necessitate, vel vtilitate non malitiose extra domicilium pergeret. Dominicus.

a ¶ Primo.] nota & est sim. ī. de elect. quamuis. & c. prouida ad idem supra de resti spol Pisanis.

b ¶ Iudici.] nota pro eo quod dixi sup. §. prox. in fi. iudicis n. est inuestigare. sim. C. de fideicom. l. voluntatis defuncti. 30. q 5 iudicantem.

c ¶ Saltem.] not q a si aliter fides fieri potest, primo id fieri debet, ad iuramentum .n. recurritur solum in aliarum probationum defectu sup. de proba. c. 2. de procurato ex insinuatione. ff. de iureiur. ad monendi. C. de iure iur in bonæ fidei.

d ¶ Per proprium iuramentum] not. q iuramentū [1] est legitima probatio, facit q not. 82. dist. proposuisti. ad hoc de senten. excom. si vero 2. de excep. pastoralis. ī. de elect. vt circa & c nulli, & ad de q dixi, inf. de reg. iur. præsumitur ignorantia.

[1] Vide Hippolytū in rubrica. C. de proba.

e ¶ In causa.] principali, procedet tamen in absoluēdo, cognoscendo, taxando, & iudicando de expensis, vt sequitur.

f ¶ Legitimis] quod dic, vt notatur 2. q. 1. in primis, de dolo & contumacia, finem.

g ¶ Cum aūt.] sup in prox. §. dixit, quid iuris cum actor & reus eiusdē diœcesis vel ciuitatis sunt, modo dicit hic, quid iuris cū sunt diuersarum. De prælatis autē ordinum vel locorum, qui impetrant p mēbris suis habentibus vel non habentibus speciale administratores vel gubernatores: dic vt in Clemen eod. ut. Abbates.

h ¶ Habere.] idest impetrare.

[Glo. seq soluit obiectionem.]

i ¶ Recuset] nota quod actor recusat iudicem, & hoc verum est in iudice adeundo, delegato, vel ordinario vnde si reus plures haberet ordinarios, actor alterum eligit, alterum recusat: sed in iam adito secus: quia tūc actor non recusat, sed reus bene: nisi ex noua causa, vel nouiter ad eius notitiam perueniente sup de offi. deleg causam quæ & cap insinuante.

k ¶ Traxerit] & in quo deputatus est iudex ī § prox.

(Glo seq quærit, & remittit.

l ¶ Vnam dietam.] an dieta ista computanda sit legaliter. l vt xx. milliaria computentur pro vna dieta ff si quis cau l. vicena quæ est prima: an vulgariter, scilicet secundum regionis consuetudinem; Dic vt not. supra eod. nonnulli & infra de elect cupientes. 1. respon. & quod de vulgaribus intelligi debeat, probatu, inf. de præb. præsenti § loca.

Glo. seq soluit quæstionem.

m ¶ Remotus] vnde & si modicum vltra vnam dietā remotus esset locus ille; puta, per vnum milliare, non poterit ibi fieri conuentio. ff. de verb. sig. l 3.

IN NVLLO ¶ Primo ponit duo, a quibus vnum casum excipit: ibi, Nisi secundo alia duo: ibi, Neque alibi. Io. And.

n ¶ Prædictorum.] scilicet, cum actor & reus sunt eiusdem diœcesis: & in eadem sunt iudices impetrati, vel ex causa in alia: vel sunt diuersarum & in ciuitate rei impetrati sunt iudices, vel in tertia ciuitate.

o ¶ Deputatus fuerit.] Nota ergo, quod non solum requiritur, quod non esset ad locum vltra dietam remotum, sed etiam quod non citet extra locum, in quo deputatus est [2] Olim autem dicebamus de duabus dietis, quod si iudex exeundo locum, in quo deputatus est, [a] veniat ad locum nō remotum vltra duas dietas, procedere poterat. de exceptioni. olim hodie in supra dictis casibus nō lic. vt hic vides.

[2] Item qd locus sit insignis vt ī uersicu. nec audiātur. Quid ergo si talis locus ī quo hæc cōcurrant haberi nō pōt & remediū litigādi certam ordinario nō subest: puta, q ab ipso est appellatum Sol. exprimat hoc Papæ, qui sibi prouidebit, hoc expresso ī rescripto. Io. And.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.

p ¶ Citet partes.] & si citauerit, non tenetur ire: quia citatio irrita est ipso iure vt in fin c & si ob hoc processerit contra eos, nō tenet processus, vt ibi. An aūt citatus teneatur ire priuilegium vel defensionem allegaturus, dic vt not. 3. q 2. si episcopus in gloss. secunda & de accus. veniens. in vlt glo.

[Gloss seq soluit duas quæstiones.

q ¶ Expressus.] in tantum credo inhærendum huic literæ, quod licet interueniat tacitus consensus, puta, quia non opponitur exceptio, credo quod non valeat processus per hn. cap Idem credo, si interueniat consensus rei, & non actoris, vel econuerso: licet eius tantum, qui consentit, videatur esse fauor eadem ratione, cum litera ista dicat, earundem.

† al. eorūdem.

r ¶ Illas.] scilicet, ciuitates, seu diœceses, in quibus deputatus est.

s ¶ Designatis superius.] scilicet constitutis in dignitate, vel personatu, uel cathed aliū ecclesiarum canonicis. Approbata est igitur per hanc literam opinio Ber & modernorum, qui notabant in dec. præsenti, quod idem iuris erat in delegatis a sede Apostolica, quod in legatis: in ordinarijs autem tene, quod habes infra de offi. or ut litigantes. & cap cum episcopus

t ¶ Vices suas.] secus si audientiam committeret, vel aliquem certum articulum, ad hoc sup de offi. deleg. super quæstionum & dixi sup eod §. 1.

INSVPER. Ista est secunda pars principalis, vt dixit glo. 1. Potest ista pars subdiuidi: quia primo ponit

regulam

regulam præmissa ratione, quæ duos casus excipit. Prima; ibi. Nisi, & secundo casui excepto quatuor modificatione subijcit: ibi. Prouisurus.

¶ Iste § legitur vsq; ad assessorẽ. & hoc habet: Delegatus a sede Apostolica non debet a partibus aliquid recipere, exceptis esculentis & poculẽtis liberaliter oblatis: & hoc, nisi proficiscatur extra suum domicilium; quo casu licite accipit expensas. hoc dicit.

CASVS. sic figuratur. Dictũ fuit sup. ĩ pri. huius c. q̃ cãæ a sede Apostolica non delegantur, nisi psonis existentib. in dignitate vel personatu, vel obtinentib. canonicatũ ecclesiæ cathedralis: & q̃ illi sunt capaces iurisdõnis Apostolicę, & nõ alij: Sed quæritur, vtrũ dicti cõstituti in dignitate, pro laboribus suis & onerib. q̃ sustinent in examine cãæ sibi delegatæ, possint licite a partibus exigere salarium? Rñdet q̃ non, nisi esculentũ & poculentũ quod possit in pauco tpe cõsumi. Sed quid, sanctissime Pater, nunquid pñt recipere expensas factas? Rñdet, si faciant expensas non solitas pro examine testium vel alia iusta causa, quia proficiscentur extra domum; tũc licite possunt assumere & petere expensas moderatas: q̃ si partes litigantes sint pauperes, ipse delegatus debet proficisci extra domum suis proprijs expensis. Nota, q̃ si testes sint in loco propinquo, ita q̃ potest testes examinare ad domum suam non debet delegatus aliquid accipere. Nota insuper ex isto §. q̃ delegatus a sede Apostolica, non põt licite aliquod munus, vel aliquid aliud a partibus accipere, nisi poculentum & esculentum. Et hoc intelligitur de delegatis habentibus stipendia sufficientia ad victum: quia si essent aliquę dignitates tenues possunt licite expensas petere a partibus per Pan. in ca. cum ab omni. de vita & hone. cler. in annota. Immo etiam licite exigit qui non habet stipendia ecclesiastica, vnde possit sustentari, vt tenet hic Dom. de San Gem. Nota vlterius q̃ delegatus, qui abundat redditibus si proficiscatur extra domum pro causa, licite recipit expensas. Sed quæritur, quas expensas recipit ipse Delegatus? Dicendum, q̃ non recipiet integras expensas, sed solum illas expensas, quas in domo sua non erat consuetus expendere. Nota, quod cum delegatus pro causa extra domum proficiscitur, expensæ sunt sibi faciendæ communiter tam ab actore, quam a reo: quia ex quo agit commune negotium, illud communibus expensis debet expediri. Nota quod cum delegatus exit extra domum pro causa, & litigantes sunt pauperes, nihil debet delegatus exigere pro suis expensis, sed debet proficisci expẽsis suis, q̃a redditus ecclesiastici sunt deputati [illegible] iustitia partibus ministranda. Sicut etiam Regibus, & Imperatoribus sunt deputata tributa pro iustitia ministranda.

† Glo. seq. continuat, & quæstionem soluit.

a ¶ Insuper quasi dicat, supra prouidimus de personis, & locis, quibus, & in quibus causæ committendæ sunt & tractandæ: nunc prouideamus circa exactiones indebitas quæ in iudicijs, & a iudicibus, assessoribus, & notarijs fiebant: De tempore processus nil dixit: quia satis per antiqua iura prouisum erat supra. de ferijs capit. vlti. de offi. deleg. consuluit. in Authen. de iud. §. sedebunt, colla. 6.

b ¶ Grati] bene dicit, quia iudicium iustum, vel iniustum non licet vendere. 11. quæst. 3. non licet 14. quæstio. 5. non sanè. §. ille tamen, de vita & hone. cleri. cum ab omni.

ADDITIO. Gratis, aduerbium est qualitatis. i. sine merito: ad hoc. 1. quæst. 1. c. gratia. & cap. quicquid er, emendatis c. dictum, c baptizandis, sup. de simo. c. dilectus, 1. in fine sup. de vita, & honest. cleri. cum ab omni.

¶ Insuper[a] vt gratis;[b] & cum omni puritate[c] iudicium[d] coram ipso[e] procedat, nullum munus[f] vel quicquid aliud] nisi[g] forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate[h] oblatum, quod paucis[i] consumi[k] possit diebus; vel nisi cum ipsum, propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci,[m] moderatas[n] expensas] re

[illegible]

11. q. 1. qui recte. & c. non licet. 14. q. 5. c. vlt. iuxta prin. Archid.

c ¶ Puritate] conscientiæ, inf. eo. §. assessorem. inf. de re iud. cum æterni.

d ¶ Iudicium.] potest hic poni pro sententia, & etiam pro omni eo, qđ sententiam præcedit: & facit qđ dixit inf. de regiur. in iudicijs. 2. q. 1. sicut.

e ¶ Coram ipso.] de legato, idem in conseruatore, inf. de off. deleg. c. vlt.

f Nullum munus] nota q̃ triplex ẽ munus, 1 a manu, a lingua, & ab obsequio: non ergo dixit simpliciter munus, sed dixit, nullum munus: ad idem 1. q. 1. sunt nonnulli.

ADDITIO. De hac dictione, munus: et hr̃ 27. dist. legant. Sed aliqñ munus sumitur pro ordine, siue officio vel dignitate, vt 55. dist. priscis, hic tñ ita sumitur. Sed ideo dicit, nullum; quia rescriptum est Esa. 33. Qui excutit manus suas ab omni munere, iste etiam in excelsis habitabit. 11. q. 3. qui recte. in fi. ad hoc. 1. qõ. 1. sunt nonnulli. Arch.

g ¶ Nisi forsan esculẽtum.] ergo nota, quia de aliquo quod in muneribus consistit, etiam vnius denarij, valorem recipere non potest, nisi esculentum, &c.

h ¶ Mera liberalitate.] vt exactum vel petitum directe vel indirecte non fuit: ad idem de simo dilectus. 2. ad finem.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, & solutionẽ.]

i ¶ Paucis.] cum numerus non adijcitur, crederem arbitrio boni viri relinquendum, habita etiam consideratione personarũ, ipsius iudicis recipientis, & consuetorum expensarum qualitate, & ipsius dãtis. ad hoc de simo & si quæstiones. §. 2. & saltem duo dies non vñr exclusi, cũ pluralis locutio duos numeros cõprehẽdat, de consec. d. 1. hoc quoq;. ff. de testib. l. vbi numerus. ad hoc 2 de ver. obl. l. continuus actus. §. 1.

K ¶ Consum.] ita q̃ non producatur ad munerum quantitatem. ff. de offi. procons. solent. in fi. Talia. n. xenia, non sunt lucra, vt ibi. & ff. de offi præsi. l. plebiscito. Et tolerantur ista, quia nõ est verisimile, q̃ propter ista moueretur animus iudicantis de simo & si qõnes, ad finem. Sicut & pro modica re non datur actio de dolo: quia non est verisimile, &c. ff. de dolo. l. idest, & lege præcedenti. in fi. & de modico non est curandum. de consecra. dist. 2. reuera. alibi non distinguitur inter multum & modicum. 4. q. 3. plerique, & q. vlt. c. vlt. sup. de appel. c de appellationib. de simo. ex tua, Insti. de rer. diu. §. gallinarum. Io. And.

[Glo. seq. soluitur quæstionem.]

l ¶ Propter causam] idest suadente vtilitate, vel necessitate causæ: unde non debet fingere occasionẽ, ut sequitur simile inf. de iur. cal. 1. Et per hoc satis vr̃ terminari, qđ solet quæri an si scholari existenti in studio, Papa deleget causam, ille possit petere expensas: licet. n. ille nõ sit in domicilio suo, sed extra, nõ est tamen ibi propter causam. sed propter studium, vnde expensas nõ habebit per hanc literam: & de hoc in Spec. de sala. §. 1. versi. si alicui.

m ¶ Proficisci. Pone exemplum sup. § proxi. de præscr. quia iudicante.

[Glo. seq. primo literam exponit, secũdo soluit duas quæstiones, tertio quærit & soluit distinguẽdo. in fine quærit dubium, & relinquit.]

n ¶ Moderatas. Nota 3 q̃ minores põt ff mand: si quis alicui. §. impẽdia ad idem ff. de admi. tut cum plures, §. cum tutor. erunt tamen mediocres & non delicatæ. ff. de pig. act. si seruos. in fi. ad idem de dolo & contra finem & c. sequen. de eo qui mit. in poss. cum venissent. de sequest. poss. 1. ad fin. Nec etc de compensandam.

1 Vide B. Thomam 22. q. 100. art. 5.

2 Scilicet q̃ relinquatur arbitrio boni viri.

Scholaris cui cã a Papa in loco studij cõmittit expensas nõ hẽbit.

3 Glo. sequuntur. Doctor. & Philip & Pet de Ancha. Eon.

das, vel deducendas in hoc casu expensas, quas domi facturus esset, secundum quod dicere consueuimus in uictore, per l. ff. ad exhiben. sed & si. §. 1. de petit. hære. & sed & si. §. quod autem 2. & ff. de rei ven. l. si res. quia dico, q in procuratoribus hæ non deducuntur: Sicut & eps visitans vel consecrans, procurationem integram recipit, & nil deducit, sup. de sim. cum sit. Et testis integre expēsas percipit, 4. q. 3. vēturis. & inf. eo. §. pen. aliàs sequeretur interdum, q nil haberet, cum interdum tantundem, & forte plus expendant in domo ppria. præterea, iam nō esset differentia inter delegatum, & ordinarium, qui, qn proficiscitur, expendit quæ domi expēsurus erat, vt in Auth. de man. prin. §. illud. tñ, alij contra. Et no. q litera ista nō distinguit, an delegatus habeat beneficia sufficientia, vel non. Vnde dico, q siue abundet, siue non, expensas habebit cum proficiscitur propter causam: licet Host. dixerit delegatos Papæ peccare, si recipiunt expensas ex quo habent sufficientia beneficia: & hoc no. sup. de vi. & honestà. cleric. cum ab omni. Et in illis expensis habetur ratio non solum victus: sed etiā vecturarum, equorum, & similium. Quid dicemus de delegato ordinarij? Dic quod si est delegatus ad vniuersitatem causarum: idem quod in ordinario. (quod nihil habebit, imo ordinarius ei prouideat. Idem enim est consistorium, inf. de appel. cap. Romana. & ordinarius est, vt dixi inf. de offi. vic. licet, ad hoc sup. de offi. or di. inter cetera. & in Auth. vt nulli iudi. §. nulli. coll. 9 & in Authen. de mand. princi. §. illud. Si si: delegatus ad specialem causam. & ordinarius ei causam malitiose committit, idem. Si non malitiose, videtur idem qd in delegato Papę secundum Innocentium, qui hoc no. supra de vita & honesta. cleric. cum ab omni. Sed an hæ pœnæ habeant locum in eo, quod in delegato Papæ hic exprimuntur: vtilis esset declaratio pro eo, q pœnæ non videntur excedere proprium casum. de pœnitēn. distinct. prima pœna. infra de reg. iur. in pœnis, cum concor.

recipere [a] ab eisdem partib. qualitercunq; [b] psumat: [c] Prouisurus attēte, q in ipsis expēsis modum nequaquam excedat; [d] nec plus ab vna parte, quā ab alia [e] exigat, cum cōmune [f] gerat negotium vtriusque: quodque [vbi cāæ sibi cōmissę vtilitas [g] vel necessitas non exegerit] occasionem [h] propter habendas expēsas proficiscendi extra domiciliū nō assumat: sed & vbi notabiliter [i] fuerint pauperes [k] † litigantes etiam pro expensis nil prorsus exigat ab eisdem.

habet procurare, licet ille p vtraque parte testetur insi eod. §. proferendo. a simili in iudice cum ad testem ex cā proficiscitur. Item vbi vna pars abundat, alia nihil hēt, idem dico, vt inf. eo. versic. sed & vbi. vnde ibi dicit litigantes, in plurali: ad hoc de elect. cupientes §. si vero. versi. nisi forsan. & facit ad idem eadem Decre. §. denique, vel vt eo.

f ¶ Cōmune.] facit. inf. §. proxi. in fi.

g ¶ Vtilitas vel necessitas.] Nota illa duo paria: ad idē de preben. expotuisti. & ibi de hoc. Aliquādo nō sunt paria, de eo qui mit. in poss. cum venissent. in de impen. in re. do. fact. l. impensæ cum duab. leg. sequ.

h ¶ Occasionē.] est sim. J. d. iu. mulieres.

¶ Delegatus, nisi indigeat, non assumat assessorem: aliàs de suo illi prouideat. Si eget, non suspectum partibus assumat, cum moderato salario, a partibus soluendo.

¶ ASSESSO-

i ¶ Notabiliter.] notabilis igitur debet esse paupertas: ad idem sup. de vsu, cum ju.

k ¶ Pauperes.] paupertas non est de genere malorū, 15. q. nulla in fi. Et no. quod etiam secundum leges in hoc casu ordinarius non habet sportulas. in Auth. de man. Prin. §. sit tibi. coll. 3. & magister in cathedrali Ecclesia institutus p. uperes scholares gratis docet. de magi. c. 1. & propter paupertatem duæ ecclesiæ vniūtur. 10. q. 3. vnio. & pauperibus prouidere debet prætor de aduocatis. ff. de post. l. 1. §. ait prætor.

ADDITIO. De priuilegijs, & incommodis paupertatis, remittit Archi. ad ea quæ notat. 11. q. 3. pauper. Ioan. And.

ASSESSOREM. Ponit duo dicta. Secundum ibi. Si autem. Io. And.

¶ Delegatus a sede Apostolica non debet assumere assessores vel consiliarios, nisi causa hoc requirat: hoc primo. Item delegatus a sede Apostolica debet cauere, ne Notarius sūa idebitas exactiones occasione sui officij, faciat: hoc secundo. Item notarius vel iudex, qui aliquid exigit a partibus tenetur illud restituere, nec partes possunt ei donare. hoc tertio. Item delegatus non debet aliquos ad præsentiam vocare pro testimonio ferendo, nisi causa hoc requirat: & potest cogere partes, vt deponant expensas quas testes sunt facturi, hoc quarto. Item facta contra hanc constitutionem sunt ipso iure nulla & irrita: hoc dicit vsque ad finem capit.

c Præsupponendum est pro intellectu istius §. qui dicantur assessores. Vnde assessores & consiliarij, idem sunt secundum Doct. Ægidium de Sostanis in suo libello, De ordine iudiciario: Nam quando iudex ordinarius vel delegatus reperit in causa aliqua dubia, ad quæ dubia decidenda putat se insufficientem: debet dicere partibus, Ecce reperio plura dubia in causa vestra, & intendo super his habere consilium: si habeatis consiliarios suspectos, nominetis: ne communicentur eis dubia: Tunc partes nominabunt aduocatos suspectos, si habeant aliquos suspectos. Hoc facto, iudex assumet vnum vel duos de non suspectis, & eis communicabit dubia, & isti appellantur Assessores, siue consiliarij, & isti pro consilio licite possunt recipere salarium a partibus.

CASVS. Dictum fuit sup. in §. præcedenti, quod delegati a sede Apostolica non debent aliquid recipere a partibus, nisi esculentum & poculentum, quod possit consumi intra paucos dies: & hoc nisi proficiscantur extra domum: Sed quæritur, verum delegatis indistincte sit pmissū assumere assessores siue cōsiliarios, posito q ipsi delegati sint sufficiētes ad decidēdū dubia? Di-

a ¶ Recipere.] nota q non solum exigere ab inuito, sed etiam a volente recipere prohibetur. ad idem infra de censi. Romana. §. pen.

b ¶ Qualitercunque.] nota, quia secundum leges delegatus habet sportulas, scilicet duos aureos in principio & duos in fine. in Auth. de iud. §. ne autem. coll. 6 & hoc si causa sit maior centum aureorum. alioquin delegatus etiam a princ. pe nihil habebit, vt ibi. Secundum nos nihil videtur delegato dandum nomine sportularum, cum ista litera sic generaliter loquatur: & supra dixerit, Nullum munus, vel quicquam aliud: & facit supra de vita & honest. cle. cum ab omni & quod ibi notatur.

c ¶ Præsumat] hoc verbum denotat vitium. 8. dist. qu contra mores. 30 dist. cap. 2. 17. dist. multis. Aliquando tamen demonstrat bonum actum, vt 5. dist. ad eius. 16. q. 1. monachi. & 7 q. 3. § hoc tunc. aliàs, cum vero. versic. præsumendum. 2 q. 2. si quis qualibet. Quod si contra fecerit, ad restitutionem integram tenetur, vt inf. eo §. notarium Archi.

d ¶ Excedat.] hoc satis supra dictum fuerat, dum dixerat moderatas.

[Glo seq. soluit duas quæstiones.]

e ¶ Quam ab alia] hoc non habet locum in casu, inf. de iudi. mulieres, cum enim testem producens illum

Sportulæ an debeatur delegatis iudicibus.

Iudex qui ex cā ad testes accedit, a quo debeat pcurari.

† Not. q paupertas excusat ab onere expensarū. Dom.

1 Vide cō cilū Trid. sess. 21. de refor. c. 5. & sess. 24. de refor. cap. 13.

rem [a] autem, vt quandoque [b] † faciũt aliqui fraudulenter, [c] nisi eo indigeat, [d] quo conscientiæ [e] relinquatur [f] eiusdẽ, sibi nequaquam adiũgat: alioquin [g] de suo proprio [h] prouidere teneatur eidẽ. ¶ Si autem indigeat [i] ipsum neutri parti suspectum[i] assumens, ei de competenti [k] salario prouideat.

† Nota ꝙ iura di sponunt sup eo ꝙ non sit iz pe,sed qñ que. Do.

† Not. ꝙ papa eo casu ... expensi. Das.

Dicit, ꝙ nõ nisi necessitas exigit: ideo si delegatus sit negligẽs, quia dixit, quod non vult studere, ideo quia non recipit aliquid a partibus: hoc non debet facere: quia si sit sufficiens, non debet in grauamen partium assumere assessores & consiliarios, qui salariabuntur a partibus. Sed si fecit qđ in se est, & cõperit se nõ sufficientẽ, debet aduocare asses sores siue consiliarios qui recipiunt salariũ a partibus. Sanctissime Pater, dixisti qualiter delegati debẽt se habere circa assumendos assessores, sed vellem informari qualiter se debeant habere circa notarios causarum? Respondet, quod delegati [idem de ordinariis] debent attendere, ne notarii recipiant salarium immoderatum: & si vellent exigere a partibus magnum salarium, iudex debet facere eos contentari moderato salario. Item statuitur, ne delegatus consequatur salarium siue lucrum, habita conuentione inter ipsum & notarios, vel assessores, vt iudex consequatur partem lucri a notario vel assessore: quia in aliquibus curiis ista practicantur: maxime in curiis ecclesiasticis, quod iudex nõ consueuit ferre aliquam sententiam, nisi prius habito consilio cum peritis: Quod est contra illud c. & aliqui iudices diuidebant salarium, inter se & notarios vel assessores. Hoc non debet fieri: immo iudex debet abstinere ab omni lucro, Sed ponamus, quod iudex vel notarius fecit contrarium, nunquid tenetur ad restitutionem? Rñdet, ꝙ sic: & partes non possunt eis donare. Sed vellem informari a sanctitate vestra, qualiter delegati se debeant habere circa testes? Respondet, ꝙ non debent aduocare ad se aliquos testes, nisi necessitas exigat, vel conditio & status causæ requirat. & tunc facient delegati consignare expensas a partibus tam in eũdo, quam redeundo. Et hoc verum, si ipsi testes vocẽtur ex longinquis partibus. Postea in fine dicit Romanus Pontifex, ꝙ declarat irritum & inane, qđ fit contra illud c. vnde ci'a ... Quicquid, &c. refertur ad omnia capitula istius constõnis, Conscientiæ, quia statur conscientiæ delegati, vtrum sit sufficiens ad decidenda dubia in cã, vel insufficiens. Et si dicat se insufficientem, cum sit sufficiens, ædificat ad gehennam, & peccat mortaliter. Nota primo, ꝙ iudex nõ dẽt habere consilium peritorum expensis partium, nisi necessitas id requirat, videlicet. qñ cognoscit se nõ esse sufficientem ad causam decidẽdam. Nota vlterius, ꝙ consiliarius vel assessor põt recusari ut suspectus, licet non habeat iurisdõnem: quia consiliarius posset inducere iudicem ad iudicandum pro parte aduersa. Sed qualiter consiliarij debent impendere consilium. Dicit Doctor Aegi. de Ro. ꝙ non tenentur fortificare consilium aliquibus rõnibus: sed sufficit ꝙ dicant, vr̃ mihi sic de iure faciendum; nec tenentur allegare iura, cum opiniones Doctorum non sint probabiles, nisi quatenus fortificantur rationibus. Veruntamen consiliarij non tenentur allegare rationes, nec eorum consilia consueuerunt scribi apud acta. Nota vlterius, quod notarius dẽt recipere salarium moderatum a partibus, & in pluribus curijs salarium est taxatum: sed si salarium non est taxatum, potest iudex illud limitare. Nota quod partes possunt recipere salarium datum iudici, etiam si fuerit sponte oblatum, nec partes possunt iudici donare. Nota quod testes non sunt vocandi ad præsentiam iudicis, nisi status causæ requirat: quia quando quis vult producere testes super principali, requiritur, quod lis fuerit contestata & iuratum de calumnia, & quod captus sit terminus ad probãdum, & iam porrexerit intentionem suam, idest, articulos probatiuos, super quibus petit testes suos examinari, qui articuli in iure vocantur, quia lis incipiunt,

Intendit talis, &c. ꝙ Not. ꝙ testis vocatus ad iudicium pro testimonio ferendo non tenetur venire ad iudicium, immo nec tenetur ponere pedem extra domum suam, nisi prius receperit expensas, quas est facturus tam eundo ꝙ stãdo, quam redeundo, vt tenet Cyn. in l. quoniã. C. de testibus. Nota quòd iudex debet obseruare omnia cõtẽta in hac cõstitutione, & si secus fecerit, tũc facta cõtra, sunt ipso iure nulla, etiam sine ope exceptionis.

† Not. ꝙ licet iudex delegatus non sit sufficiens, pp hoc nõ potest recusari, sed datur ei assess. Do.

a ¶ Assessorem.] de officio assessoris tangitur ff. de offi. assesso. l. 1. & C. de asse. l. 1. & quasi per totum. Est autem assessor is, quem ille qui potestatem iudicandi habet, sibi associat, vt sibi in causa assideat vel assistat, seque ad causam recte decidendum instituat, vt in prin. l. 1. C. de asses. Archid.

[Glo. seq. allegat duas concordantias, signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Vt quandoque.] nota haberi rationem de his, quæ raro fiunt, ad idem ff. de sta. homi. l. non sunt. & l. vlt. Contra ff. de legib. nam ad ea. Sol. & no. de despon. im pu. litteras, in glo. penult.

c ¶ Fraudulenter.] vel vt partes grauent, vel alteram carũ, vel vt amicis seruiant, vel vt lucrũ percipiant, vel participent, vt J. sequitur, vel vt seipsos exonerent, qđ facere non debent. de offi. deleg. pastoralis. in princ.

d ¶ Indigeat.] quia forte non est peritus, vt conuenit, ad vniuersa puncta causæ rimanda, vel quia varius suis negotiis vel infirmitate corporis impeditus.

e ¶ Conscientiæ.] sim. de renun. nisi pridem. in fi. [1] & J. de hæ. c. vlt. ad fi. & uide quod ibi dicam de triplici cauta, qua quis relinquitur conscientiæ, habes concor. sup. de uoto. cap. his.

1 Ab hoc loco usq. In finem, non sunt in antiqs libris.

ADDITIO. Conscientia est cognitio sui ipsius cordis, secundum Papien.

f ¶ Relinquatur.] per hoc uerbum credo ꝙ pars non possit referre quæstionem iudici delegato, l. dicendo, ꝙ assessore non eget. Cum enim hoc conscientiæ relinquatur ipsius, ergo solus Deus hic, & nullus alius est iudex [2] vel cognitor. Præterea posito quod summus sit Doctor, & parum occupatus, ex quo conscientia hoc dictat, potest assessorem assumere, ut hic, caueat tamen sibi, ne conscientia eius improbabilis sit, de simonia, per tua [2]

2 Ista gl. est uera. Phi. & Do. Fallit tñ in casu glo Cle. 1. de iur pa. & in c. qualiter. & qñ 1. de accu. Fon.

ADDITIO. Nota casum, in quo relinquitur conscientiæ sic inf. de uoto. & uo. redempti cap. ult. ubi de hoc. & 4 dist. denique. ad idem inf. eod. lib. de hære. statuta. §. ceterum. in h. Archid.

g ¶ Alioquin.] scilicet, si adiunxerit, cum non egerct.

h ¶ De suo proprio.] proprium est, quasi porro priuatum, separatum a communione, priuatum suũ, quod ad alios no pertinet ut inf. dicam eod. lib. de elect. nul li. ubi uides Archid.

i ¶ Suspectum.] nota pro suspectis, qui de facto in causis dantur per partes.

ADDITIO Patet autem per hunc textum satis esse quod assessor non sit de suspectis, licet non sit de confidentibus, in quos forsan partes non conueniunt. Ioan. And.

K ¶ Competenti salario.] Spe etenim præmiorum inuitãdus est assessor, C. de asses. l. 1. & salarium habere debet ff de offi. asses. l. diem functo. debet enim merces constitui pro labore 12. q. 2. charitatem nec de proprio beneficium quis facere cogitur. 10. quæst. 3. precariæ, §. decreuit. in fin. & potest suum consilium uendere 11. quæst. 3. non licet. adde quod ibi not. & 15. quæst. 5. non sane. uide in Spe. §. salarium. uers. quid si duobus.

a ¶Moderando.] secundum qualitatem causæ, & partium conditionem, & facundiam assessoris, & loci cõsuetudinem: sicut de aduocato dicimus. ff. de va. & extraord. cog. l. 1. § in honorarijs.

[Glo seq soluit quęstionem.

b ¶Communiter.] quia commune gesit negotiũ ĩ. §. proxim. Et si delegatus moritur, vel partes concordent, nihilominus assessor salarium statutum habebit, vel habitum nõ restituet. ff. de offic. assesso l. diē functo, ff loca. qui operas. & l. ex conducto. §. item si. ff. de var. & extraor. co gloss. 1. §. Diuus.

Assessor habeat salarium, licet partes concordent.

NOTARIUM. Primo mandat salariũ moderari. scdo prohibet iudicem in lucris participare. Do.

c ¶Notarium.] quē debet habere delegatus, vt fideliter cũcta iudicij acta conscribat sup. de proba. quoniam. & vocatur seruus publicus. ĩ de vsu quamquam. circa mediũ. Et Priuat. ecclesia et laicũ hoc officio ratione peccati, vt infra de pęn. felicis. §. primo, cum sim.

Notarius laicus pōt priuari officio p ecclesiam.

de moderando [a] ab eo faciat a partibus communiter [b] prouideri.

¶ *Delegatus taxare debet salariũ Notariorum, nec participare debet cum ipsis vel assessoribus in salario. Dominicus.*

¶ Notariũ vero vel Notarios [d] in causa sibi commissa scribentes, qui vt plurimum in exigendo salario metas [e] rationis excedunt, vt ad ipsius spectat officium [f] prudēter [g] refrænet: [h] nec cum ipsis, aut cum assessore præfato lucrum participet vllo modo.

¶ *Delegatus recipiēs aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur restituere non obstante dantis remissione. Io. And.*

10 ¶Si quid autē contra constitutionē præsentem receperit, [i] ad ipsius restitutionem integram teneantur: nulla eorum, quibus restitutio facienda fuerit, remissione [k] vllatenus pro futura eidem.

20 ¶ *Delegatus non debet vocare testes, nisi statu causa requirente; & producens illu administrare debet expensas in veniendo, stando, & redeundo. Dominicus.*

¶ Pro ferendo quoque testimonio [l] (prætextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum a iudicibus vocari procurant, vt eos laborib. [m] & expēsis [n] fatigent, aut extorqueant [o]

30

tos ff. de var. & extraordin. cog l. 1. & de simo. cap. 1. 3. q. 7. infames. § apud vrbem.

g ¶ Prudenter] ad idem de accus. qualiter 1.

h ¶Refrænet.] alludit vocabulo: & est sim sup in pręmio compila. Gregorij. & sup de homic. dilectus.

SI QVID. Prima punit. Secunda pęnā aggrauat: ibi, [Nulla. Io. And.

i ¶Receperit] scilicet, a partibus, prēter esculētum, vel poculentum, vel vltra moderatas expensas cũ proficiscitur: vel participando lucrum cũ assessore, vl' notario.

[Gloss. seq. allegat concordantias, notādo casus contra regulam: secundo quærit, & soluit, huic decretali respondens.]

k ¶Remissione.] simile ĩ. de censi. exigit. ad si & in Clem. de hęre. nolentes. ver. quod si secus. Et sic est casus, vbi dominus rem suam in alium transferre nõ potest: quod est ꝯ regulam, qua dr: Nihil est tam naturale, ꝗ voluntatem dñi volentis rem suam in alium trāsferre, &c. Instit. de re. diuis. §. per traditionē. Quid si postquam restituit iudex, pars ei donet, num quid hoc facere potest: Credo quod sic, quia hic hoc nõ prohibetur, sicut nec alia sua bona donare prohibetur. Et est ratio quare aliud in remissione, aliud in donatione: & quare remissio facilius præsumitur fraudulenter fieri, quam donatio: quia facilius remitteret quis multa quam donaret pauca: sicut alias simile, ff ad Vellea. sed ego. vbi dr, ꝙ Senatusconsultum Velleianum mulieri intercedenti succurrere voluit, non donanti: ideo quia facilius se obligat mulier, quam alicui donet. Et est causa, quare prohibet, ne pęna interueniat in matrimonio, & non arrha: quia facilius promitteret quis centum nomine pęnę, quam daret decem nomine arrhæ, vt citari solet de spon. Gemma Hęc omnia intelligo vera esse, dummodo contractus iste in fraudem non fiat: quia tunc non credo iudicem absolutum, ad hoc ff. de dona. inter vi. & vxo. si sponsus. § circa. ff ad Velleia quamuis. §. si cum essem & facit. ĩ. de elect. cõmissa cum si. & quod not. 14. q. 3 plerique. de priuil. quanto. ff de legib l. contra, & quod not. Gulielmus olim in decre. de postu. properandum. Greg X. quam hodie non habemus.

d ¶Notarios.] nota plures notarios assumi ad scribendum in vna causa, cum hoc non reperiatur prohibitum, & hic sit concessum: & facit ad prædictam decre quoniam supra de proba.

e ¶Metas rationis.] & est illud quasi crimen concussionis, ratione officij vltra debitum exigere 1 q. 7. sancimus C ad l. Iul. repetun l. vltima.

[Glo seq. primo notat, & rationem reddit: secundo de duplici scriptura distinguit.

f ¶Officium.] nota iudicis etiam delegati esse, moderari salaria assessorum & notariorum: quia cum causa sit ei cõmissa, &c. de offi. deleg. pręterea & est ff. de iudi. c. vlt. vnde bene dicebat Guil. in spe. tit de sala §. 2. circa si quod aut scriptura erat de foro & iudicialis, aut extraiudicialis: Primo casu, puta in exceptionibus replicationibus & similibus scribendis ad officium iudicis, coram quo agitur, etiam delegati, pertinet taliũ salaria moderari, & a grauaminibus partes releuare. de pœn. distin. 1. c. nemo 1. de offi deleg. cum te. & cuncta, quæ litigatores impediunt, emendare 1 q. 1. emendari. de offic. delega. c. 1. & tales improbos exactores punire C de offi perfecti Africę, in nomine, versus fi. §. hoc etiam decernimus. Moderabitur ergo quid det pro citatione, quid pro termino, quid pro contestatione: & sic de singulis & in hoc inspiciet conditionem personarum, & causæ, & consuetudinis fori: & si videbitur, per alios fideles notarios hoc faciet taxari. Si vero sit scriptura extraiudicialis, puta, instrumentorum venditionis, de qua agitur, vel depositi, vel absolutionis, vel similiũ, expeditur id per ordinarium loci, vel deputatum illi officio: puta, per Consulem tabellionem Bononien. qui si de certo salario non fuit conuentũ. inspecta qualitate causæ, conditione personæ, & consuetudine loci, taxabit vel taxari faciet per viros exper

Salarium notariorum per quem iudicem debeat taxari.

60 ¶ PRO FERENDO. Prima pars causa pmissa prohibet indifferenter testes vocari. Secunda eis prouidet in expensis, ibi, Sed nec. Dominicus.

l ¶ Testimonio.] ad quod (ne veritas occultetur) quilibet compellitur 15. quæst. 2. quamquam. de testi. cogen peruenit & hoc in ciuilibus, in criminalibus autem quid iuris sit no. eod. tit de testib. cogen. dilectorum.

m ¶ Laboribus.] in eundo & redeundo.

n ¶ Expensis.] nota ergo, quod iudex non solum parcere debet laboribus, & expensis partium. vt sup. de do. & contuma. finem, sed etiam testium, vt hic.

o ¶ Extorqueant] simi. sup. eod. cap vlt.

a ¶ Con-

a Conditio & status.] Vt si petantur super principali lite côtestata, & iurato de calumnia, & dato termino ad probandum, & porrecta intêtione producêtis, tunc testes citentur, vel si petantur sup dilatoria, ante litem contestatam dato termino per iudicem ad eam probâdum, & intentione porrecta 1. Et nota q si citauerit côtra hanc formam, citatio nô valet ipso iure, inf. ca. prox.

b A producente.] nota q licet testis iuret dicere veritatê pro vtraq; parte, & quæ capitula iuret, hec 2. q. 4. nullam, & supra de testi frater nitatis, in vlt. gl & ad huc teneatur, 14. q. 5. non sane, & celare veritatem sit peccatû, sup. de cri. fal. ca. 1. 11. q. 3. quisquis, tamen solus ille qui producit, procurat testem inueniendo, stando, & recedendo, vt hic, & 4. q. 3. c. si testes, §. liberi testes, ver. venturis, C. de test. l. qm C. de ap l. eos, §. si q s dt, & ad hoc côcor. j. de elec. cum non deceat, supra de uoto & vo. redem. magnæ. ADDITIO. Omnino de his expensis vide quæ scripsi in Spec. de teste. §. qualiter. super ver. testes autem Ioan. And.

[Glo. seq ponit malitiam aduocatorum, & duo antiqua remedia.)

c Expensas.] Consueuerunt aduocati sua dolositate & imperitia, nescientes aliter partes iuuare, dilationes iuris petere ad testes vltra marinos, vel extra prouîciâ producendos, 3. q. 5. capit: inducæ, §. spatium, poterat iudex (si de malitia præsumebat scilicet vt id fieret causa protelandi negotium) sacramentum exigere inf. de iura. cal. c. 2. in fi. sed si iurabatur, videbatur danda dilatio Consueuerant iudices aliter prouidere secundum formam decreta de fideiusso. constitutum, scilicet, ibi committere receptionê testium recepta cautione ab illo, q vadat vel mittat ad vidêdum illos iurare, super quo vide quod ibi not. Hodie puto melius prouisum p hanc literam: Si enim dicet pars, habeo testes vltra marinos, & iudex dicit, paratus sum illos citare & expectare: depone salarium pro expensis testium in eundo, veniendo, vel stando, quod si facere nolit, causam non differet.

d Ipso iure] Nota igitur ius nouû: quia [vt superius dixi in multis capitulis superiorib.] valebat olim processus, si nô opponebatur exceptio, hodie secus p hanc literam: qa nullû est exceptionis remediû opportunû

Tibi qui.] Hæc est notabilis decretalis: Et diuiditur qu a primo ponit tres casus, quib. primus impetrans est potior, quos in fine moderatur. Secundus casus est ibi, Idem quoque. Tertius ibi, Quinimo. Moderatio est ibi, In prædictis secundum Io. Mon. Io. Andr.

¶ illud c. emanauit ad declarationê c. Capitulû sanctæ crucis. eo. tit. in anti. vbi quæritur, vtrum in rescriptis ad beneficia inspiciatur tempus datæ, vel tempus præsentationis factæ ipsi collatori, vt cû sint in eadê collatione duo expectantes, qui habent gratias similes: certum est, quod qui prior est tempore, potior est iure. Ibi est quæstio, qualiter attendatur illa prioritas vtrum respectu temporis datæ, vel respectu temporis præsentationis. In isto cap. deciditur illa dubitatio.

eisdem) nullum vllatenus conuocet, † nisi quando conditio[a] & status causæ requirent. Sed nec tunc, nisi a producente,[b] competentes (vocato pro testimonio, veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari † expensas.[c]

¶ *Gesta côtra hanc Decretalem sunt ipso iure nulla hoc dicit. Et non diuiditur.*

¶ Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod côtigerit attentari: sit ipso iure[d] irritum & inane.

¶ Idem.

¶ *Sola præuenta præsentatio & receptio in canonicum secundi impetrantis in eadem ecclesia, non excludit primû impetrantem à præbenda vacâte tempore sua receptionis, vel postea vacante ante suâ receptionem, vel præsentationem, & hoc, si per processum executoris, vel interpositionê decreti pro primo impetrâte affecta extiterat, nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. Dominicus.*

CAP. XII.

Tibi,[e] qui gra-

CASVS. Ego a sede Apostolica impetraui litteras expectatiuas in ecclesia Pictauiensi: Nam Papa mandabat canonicis ecclesiæ Pictauiensis, vt me reciperent in fratrê & canonicum, & præbêdam mihi conferrent, si qua vacaret: alioquin proximo vacaturam: dato mihi executore, qui in defectu canonicorû reciperet me in fratrê & canonicum, & pbendam conferret. Facta impetratione non presentaui litteras meas canonicis: postea papa fecit tibi eâdê gratiâ in dicta ecclesia Pictauiê si cû clausula ista, Nô obstâte q p illis scripserimus: presêtasti litteras tuas Capitulo, & Capitulû recepit te in fratrem & canonicum, & sic es prior in presentatione, & ego in impetratione, tandem uacauit quædam prebenda, antequam esset tibi collata, presentaui litteras meas, & petij, vt mihi conferrent prebendam, tu vero qui eras prior in præsentatione, petebas tibi illam conferri, dubitatur, quis nostrum sit prior, & per consequens cui debeatur dicta præbenda? Rñdet, quod ex quo tempore præsentationis mearum litterarum non erat collata prebenda: licet sim posterior præsentatione, tamen sum potior in prebenda. & ideo sum tibi pferendus: quia sum prior in data. Quid si præsentaui litteras meas post vacationem nunquid erit idê, videlicet, vt mihi detur pbêda, qui sum prior in data? Rñdet, q sic, si executor meus iam processerat in processu, quia inhibuerat canonicis, ne illam præbêdam tibi conferrent, vel aliàs p processum executoris præbenda fuerat mihi affecta, tunc dêtur mihi, qui sum prior in data, & non tibi. Sed quid, si antequam executor meus fecisset pcessum, vel antequam psentasset litteras meas canonicis, vacauit pbenda, & fuit iam tibi collata, vtrum mihi dêtur & sit mihi affecta? Rñdet Romanus Pontifex, q si in gratia mea fuit appositum decretum irritans: videlicet, Decernentes irritum & inane quicquid in preiudicium gratiæ nostræ feceritis, & per quod posset effectus nostræ gratiæ impediri &c. tunc prebenda est mihi adeo affecta, quod collatio alteri facta non valebit. Nota primo ex isto capitulo, quod papa potest dare ius ad beneficia vacatura, ita quod promissio afficiat beneficium, & liget manus collatoris Nota quod in rescriptis impetratis ad beneficia respectu prioritatis & posterioritatis, attenditur tempus datæ, & non têpus psentationis Nota magis specifice, q si papa duobus in eadê ecclesia similê gratiam fecerit, primus est preferendus: licet secundus eum præuenerit, in præsentatione & receptione, & hoc verum, dummodo prebenda non esset iam secundo collata: quia tunc secundo dêretur, & non primo: nisi in litteris primi impetrantis fuerit appositum decretum irritans: quia tunc afficit canonicos etiam ignorantes. Helias Regnier.

e Tibi.] quia decretalis est aliquantulum obscure dictata: vide casum literalê Ego impetraui gratiâ in Ecclesia Bonon. dato executore mihi p papâ, vt faceret me recipi in canonicû Bonon. & prouidere mihi de pb. si qua tunc vacabat, vel de proximo vacatura: Titius a papa impetrauit secundo loco eandem vel cô

Margin: † Et sic cessabit qô notata in Specu. de teste, §. qualiter, versi. qd ergo. 1. de teste q iurauit p ductis articulis. Io. Andr.

† A. conuocent.

† Sed alia dâna non sût resarcienda. c. in nostra, de iniur. Bald. in l. si. in h. C. de fru. & lit. expe. qd no. q si testis caperet, diceret corruptus. Phil. Fon.

Additio Domini Heliæ.

Casus literal s domini Heliæ.

similem gratiam in ipsa ecclesia Bonon. tamen præuenit me in præsentatione litterarũ, & receptus fuit in canonicum: Tertio loco, ego litteras meas præsentaui, & auctoritate ipsarum receptus fui in canonicum Bononien. & tempore receptionis meæ vacabat præbenda, vel postea vacauit: quæritur, cui debeatur vel deferatur, an mihi primo impetranti, secundo præsentanti, & secundo recepto: an illi Titio secundo impetrãti, primo præsentanti & prius recepto? Respondetur, quod mihi & non illi detur, ex quo illi ante pñsentationem meã non erat collata. Secundo quæritur, ponere retento eodẽ themate, ꝙ ante receptionem meã vacauit præbẽda, & executor meus notificauit aut interdixit seu reseruauit, & forte decretum apposuit, cui debitur? an mihi prius impetranti, secundo præsentanti: an illi secundo impetranti, prius præsentanti; priusq; recepto? Respõdetur, quòd mihi. Tertio quæritur, retẽtis eisdem terminis, post præsentationẽ & receptionẽ Titij: Ante præsentationem meã vacauerat præbenda: sed in litteris meis erat clausula decreti, quæritur cui debeatur? Respondetur, quod mihi: hæc vera, si dolus vel notabilis negligentia mihi prius impetranti imputari non potest, hoc dicit. Io. Andr.

fieri dẽat sup. eo quamuis, hoc lib. & inf. de præben. cum in ecclesia, &c. si postquam. Hæc vera, nisi aliud diceretur. puta, quia haberet prærogatiuam. infra de conces. pręb. c. penult.

[Glo. seq. soluit contrarium, & remittit.]

† Bitensi. Betarensi.

tiam [a] in Bituren. † ecclesia impetrasti a nobis certo [b] executore concesso, qui te in canonicum recipi faceret, & de præbenda tibi (si qua in eadem Ecclesia tunc vacabat; alioquin de vacatura † proxime [c]) prouideret: [d] alius similem gratiam post tuam impetrationem obtinens in eadem licet prius quàm tu, suas litteras præsentauerit, & in canonicum sit receptus. [e] in præbenda tempore tuę receptionis, vel etiam post vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit [f]) anteferri non debet. Idem quoque si ante receptionem [g] tuam in canonicum, vacauisset præbenda, [h] per processum tui executoris, † qui ei, ad quem præbendæ collatio pertinebat, notificauerat, [i] quòd eam volebat per huiusmodi potestatem conferre: aut interdixerat, ne conferret eandem, seu illam suę reseruauerat collationi: prę sertim [k] cum interpositione decreti affecta; tunc enim tibi & non alteri debet præbenda huiusmodi assignari. ¶ Quinimmo si ante receptionem & præsentationem etiã tuã, præbenda vacauit: idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta, decretum [l] a nobis fuerat irritum & inane, quod contra ipsam contingeret attentari. ¶ In † prædictis [m] itaque casibus debes tu præbendam vacantem potius, quàm impetrator vltimus obtinere: dum tamen dolus [n] tibi non possit, vel notabilis † negligentia [o] imputari.

† Hodie mandata de prouidendo, & gratias expectatiuas omnino sustulit cõcilium. Triden. sess. 24. de reformat. c. 19.

† al. ita in prędictis quoq; casibus.

† Nota, ꝙ executor hẽt potestatẽ inhibendi & decernendi nullũ ꝙ esset factum ꝯ ipsius præceptum: de quo, de testa. c. Raynaldus & de præb. dilecto. Do.

† Vt si' g. mittat cõferri secũdo. Phi. aũt si non acceptet intra terminũ sibi assignatum. Do. Fon.

d Prouideret.] Non dixit, compelleret, & ita alius est casus decretalis ꝯ de conces. præb. si soli, De hac tamen materia distingue, & subdistingue, vt ibi plene dixi.

ADDITIO Prouideret.] Ergo erat prouisor; de compulsore habetur inf. eo. lib. de conces. præb. si soli. Arch.

[Glo. seq. obiicit, obiectionem impugnat, & remittit.]

e Receptus.] Videbatur ergo secundũ communem lecturã illius decretalis, capitulũ sanctę crucis, supra eo. tit. lo, quæ habebat, ꝙ illu i ver bum, prius, ibi positum esset adaerbiũ, quod ille prius præsentatus debebat cõsequi præbendã: sed absurdum erat, ꝙ iste secundus præcurrendo læderet ius primi, vt hic, & infra de præben. cum cui, vbi de hoc.

f Non extitit.] Ergo si prius erat alteri collata, secus. Quod intelligas verum, cum determinatione sequentium: sed hoc non haberet locum si canonicatus prius ei collatus fuisset, vt inf. de pręb. cum cui, & cap. si postquam.

a Tibi qui gratiam.] Dic quod est gratia ex parte cõcedentis, vt inf. eod. lib. de præbendis, si motu, & cap. seq. & not. sup. de præben. relatum in glossa, immo videtur, &c. & sic accipitur hic. Sed, ex parte impetrantis est ambitio. inf. eo. lib. de præb. quamuis, in prin. & ideo restringenda, vt eod. tit. si pluribus, §. 1. Archidiaconus.

b Certo.] Executor enim debet esse certus, vt no. hæc litera, habet enim delegatam iurisdictionem, quod patet, quia ipsius materia in illo titulo ponitur, infra de officio deleg. si super, sicut de conseruatore dicimus eod. tit. c. 1. & vlt. Sed delegatus debet esse certus, supra eod. ad hæc sicut & arbiter & tutor. supra de arbit. innotuit, ff. de testa. tute. l. tutor incertus, ergo & huiusmodi executor, & propter hoc dixit, certo.

[Glo. sequens respondet per duas quæstiones, scilicet, quid si non fuisset dictum de proxima? & quid, si proxima debetur alteri? vtramque soluit cum determinatione.]

c Proxime.] Hoc intelligitur, licet nõ exprimeretur, ff. de verb. oblig. l. cum qui Kalendis, nisi aliud diceretur in litteris expresse, vel tacite: puta, quam duxerit acceptandã, inf. de conces. præb. c. 1. Et intelligitur hæc clausula & præcedens, de præbẽda nulli alij de iure debita, cũ talis concessio sine alterius præiudicio

g Ante receptionem.] & post præsentationem, vt bene procedat casus, s. quod infra dicitur de, notificatione, &c. & vt differat a sequenti.

h Præbenda.] Tolle quod est infra. Affecta per processum, & cætera.

[Glo seq. obiicit, & soluit.]

i Notificauerat.] Sed ad quid necessaria est notificatio, cum sufficiat præsentatio? vt inf. de conces. præben. si capitulo? Sol. sufficit pręsentatio facta ei, ad quem spectat collatio, vt ibi: sed non executori, vt hic: & ideo dicitur ibi, capitulo ipsi factam.

k Præsertim.] idest, maxime.

l Decretum.] Decretum ergo papę afficit etiam ignorantes, inf. de conces. pręb. c. 1.

m Prędictis.] scilicet, quando præbenda uacaret tempore receptionis, vel post: sed primus iam erat receptus, licet secundo, vel quando primus nondum erat receptus, sed executor saltem notificauerat, vel quando primus nondum pręsentauerat, sed in litteris eius erat decretum.

n Dolus.] infra de renun. c. 2.

ADDITIO. Hoc satis potest exemplificari per id, quod habetur infra eodem lib. de renu. si a te. Sed ibi fuit dolus alterius, non ipsius impetrantis. Archidiaconus.

o Negligentia.] infra de pręben. si clericus.

Si pro

SI pro te.] Non potest congrue diuidi, quia constructus pendet vsque ad finem textus: loco tamen diuisionis potest sic ostendi quid faciat: Nam primo ponit gratiam conditionalem vnius: Secundo puram alterius: Tertio euentum conditionis & gratiæ: Quarto dubium diffinit. Secūda: ibi, Alter. Tertia: ibi, Licet. Quarta: ibi, In præbend. Ioan. And.

¶ Præsupponit primo effectus condōnis: videlicet, q̄ a conditio suspendit actū sub ea celebratū vsque in euētum cōditionis: & tunc conditione adueniente incipit actus valere: nec trahitur retro à tempore cōditionis: licet secus sit in ratihabitione, quæ trahitur retro l. licet C. de iud. l. pen. ante finem. C. ad Macedonia. & in regul. iuris ratihabitionem, &c.

¶ Idem.

¶ Si primo sub cōditione prouideri mandatur, & secūdus pure impetrans prius, quàm veniat conditio a Papa vel executore suo canonicatū obtineat; in assecutione præbēdæ primo præfertur, Ioan. And.

CAP. XIII.

SI[a] † pro te alicui[b] di recta fuerint scripta nostra,[c] vt tibi de canonicatu, & præbenda Ecclesię Biturensis, † si ad 10 id[d] accederet Episcopi[e] & Capituli Ecclesiæ prælibatæ assensus[f] auctoritate[g] Apostolica prouideret: alter postmodum[h] impetrans, qui ex collatione Apostolicę[i]

† Biteren sis.

❧ Vide cōcil. Trid. sess. 24 de ref. ca. 1. Vbi mādata de prouidendo[*] auferuntur.

CASVS. Papa mandauit alicui executori, ut ipse prouideret mihi de canonicatu ecclesiæ Pictauiensis, & etiam de præbenda, si qua vacaret: alioquin de proximo vacatura, cum ista clausula, Si capituli & episcopi consensus ad hoc accessisset: Postea obtinuisti a sede Apostolica gratiam, per quam mandabatur, ut tibi prouideretur de præbenda, si qua uacaret, alias de præbenda proximo vacatura: Antequam accederet cōsensus Capituli & Episcopi, fuisti receptus: postea obtinui consensum Capituli & Episcopi, & similiter fui receptus, sed post tuam receptionem postea uacauit præbenda: quæritur, quis nostrum erit potior? Respondet Romanus Pontifex, quod tu es potior: quia licet impetraui primo gratiam tamen, reuera non sum prior in impetratione: quia fuit mihi facta gratia sub conditione, quæ non trahit effectum retro: quia impetratio mea erat conditionalis, & iamque fueras receptus ante euentum conditionis: ideoque tu es potior, & per consequens præbenda tibi debetur, & non mihi. Nota primo, quod Papa non solum potest facere gratiam puram sine conditione: sed etiam potest facere gratiam conditionalem videlicet, vt prouideatur alicui de beneficio, si conditio talis eueniat & effectus gratiæ suspenditur vsque in euentum conditionis: Et si pendente conditione alius impetret gratiam, & postea conditio euenerit, secundus p̄fertur: quia primus non censetur impetrasse gratiam, nisi demum cōditione adueniente: ideo secundo impetranti debetur præbenda, & non primo.

[Prima glossa summat.

a Si.] Si Primo sub cōditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans, priusquam ueniat conditio, a Papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur. hoc dicit.

[Glossa sequens soluit quæstionem.]

b Alicui] executori. Et eadem ratione idem credo, si scriptū fuisset ipsi capitulo, possent, si vellent, Apostolica auctoritate recipere aliquem in canonicum & fratrem, vt supra. eo. cum aliquibus: quia omne ius impetrantis fertur ad diem conditionis: secundus igitur primo canonicatum obtinuit, præferri ergo debet. infra cap. proximo.

[Glossa sequens recitatur per quæstionem, & solutionem.]

c Scripta nostra] Per huius tenoris uel similis scripta, ecclesiam non puto grauatam, ita quod locum habeat decretalis s. eo. litteras, & cap mandatum & cap. abbatem. & infra c prox. in fi. Ratio: quia per hoc mādatum non grauantur: sed eorum voluntati relinquuntur: & aliud est permittere, & aliud præcipere. 5. distinctio. omnis autem lex 14. quæst. 1. capit. fina. §. quod præcipitur supra de arbitr. cum olim. ff. manda. l. 1. in fine.

[Glossa sequens obijcit, & soluit]

d Si ad id.] Conditio fuit, & ad eius cōditionis tēpus mandatū refertur, & decretum: si q̄d ibi erat insertū, ut in Cle. de conces. præben. cum et quem 1 respō. & est sim. supra de appel. præterea. de uo. & uo. redē. l. cet. uer. sciturus, & de condi. appo. super eo. Insti. de verb. obl. § ex conditionali. & ff. qui po. in pign. hab. l. potior. 1. respō. licet sit 10 contra ea. l. 2 respon. & ff. de periculo & commo. rei ven. q̄ si pendente, vbi dies cōditionis trahitur ad diē obligationis: sed ibi non erat in potestate ꝯhentis primo sub conditione, ꝯtum conditionalem facere: postea pure ꝯhendo, reuocare: sed hic secus, quia in potestate Papæ concedentis erat, conditionalem gratiam facere, & etiam in totum tollere si voluisset j. de conces. præb. c. pen. & vlt.

e Episcopi & Capituli.] ad quos de iure communi pertinet canonicorum receptio de conces. præben. 30 postulasti, de his quæ fi a præla. nouit. & cap. quanto de elect. cum ecclesia, & ibi de hoc: & tunc dent absentes canonici vocari, qui sunt in loco: vnde ad electionem epī forent vocandi, inf. de præben. cum in ecclesijs, nisi essent consuetudo in ꝯtrium, ut ibi. De consuetudine autem uel priuilegio interdū pertinet ad alterum tantum prædicta receptio. vt inf. ne sede vacan. ca. vno de reg. cap. vlt. & intelligo consentire Capitulum, si consentit maior ipsius pars in hoc casu. arg. j. cap. 40 prox. cum suis concordantiis.

(Glossa sequens quærit. arg. pro. contrarium soluit: & arg. respondet.

f Assensus.] Pone mortuus est episcopus, vel impeditus ita, q̄ consentire non potest, & canonici cum eo: nunquid executor statim poterit conferre? Vř quod sic. arg. inf. ne sede vacan. cap. vno in fin. ad hoc s. eo. si gratiose Sed ꝯtrium credo. Hic enim sub certa forma tradita est executori potestas quam transgredi non poterit. inf. de præben. cum de non, in fi. & sub condi- 50 tione, qua non existēte, sed pendente, cessat ipsius potestas. Et aliud est consilium teneri 1 requirere, vt ibi. & aliud assensum vt hic. & facit s̄. de arbit. cum olim & decret. ne sede uacan loquitur in casu illo cum ad illum pertinet electio, quam facere dēt cum consilio cꝑi: hic autem nō pertinet prouisio nisi a die conditionis. Item ibi loquitur de beneficio iam vacāte: vbi periculum est in mora, vt ibi. hic autem nullū periculum.

1 De hoc articulo plenissime Albertin. tract. de agno. asser. q. 10. adde c. cum inueteri. & ibi Anto. de But. ex tr. de elect.

ADDITIO. Adde quod dixi supra, de const. ex par 60 te. in fi. Ioan. Andr.

g Auctoritate Apostolica.] Præfertur ergo omnibus prius receptis auctoritate inferiorum, infra de pręb. hi qui.

h Postmodum.] Vnde posterior videbatur in iure, sicut fuit in tempore, infra de regu. iur. qui prior, cum suis concor. Quod non est verum, vt ratio infra patebit.

i Apostolicę sedis.] bene dicit, quia secus de inferioribus, quia si auctoritate alterius inferioris receptus esset, pręferretur iste etiā post receptus auctoritate Papę. infra de pręb. hi qui & sic prodest scire quod dicitur sup. eo. cum aliquibus.

a Prouisione.]quia datus erat ad prouidendum: secus, si ad compellendum tantum: quia tunc prouidere non posset inf. de conces. præben. si soli.
b Accederet.]Ergo si prius fuisset p̃stitus consensus, esset secus, sumpto arg. a ɔ̃trio huius literæ. J. c. proxi. nam tunc non haberet locum quod inf. sequitur. Sed si casus accideret, vbi non posset hr̃e cõsensum prædictorum: nullã hr̃et pp hoc potestatem prouidendi, vnde hoc sibi mandetur sub certa forma duntaxat: ad hoc J. eod. lib. de præbend. cui de non. cũ si. Sed arg. contra. inf. eod. lib. de sede vacan. c. 1. Dic q̃ non tangit casum istum, nã ibi in ordinario loquitur. Archid.
[Glossa sequẽs quærit, & soluit.]
c Faciendã.]Quid, si post ɔsensum habitũ impetrasset? tunc secus, ad hoc s. cap. proxi. in principio.
d Tu.] primo impetrans.
e Prædictorum.]Episcopi & Capituli.
f Vacante.] quandocunque.
[Glossa ista fortificat.]
g Merito.]q̃a licet ille posterior fuerit ĩ impetratione, tamen fuit prior in iure. 1 Mandatum n. ɔditionale, ante ɔditionem existẽtem ɔsensum non habet, sicut nec matrimonium ɔditionale: vnde nec ex ipso oritur publicæ honestatis iustitia. inf. de spons. c. 1. in fin.

† Qui habuit ante aliqđ ius primo creatũ, & iõ potior. s. eo. q̄uis licet spes esset debĩtũ tri. Io. Andr.

DVobus.]Casus. Vidimus supra, in duobus c. præcedentibus q̃ si sint duo vel plures expectantes in eadem ecclesia, qui habent similes gratias, ita quod in vna gratia non sunt prærogatiuæ magis quàm in alia, quod habet locum illa regula, Qui prior est tempore, potior est iure. Sed ponamus, quod gratiæ sunt eiusdem datæ: nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur? Respondet cum distinctione, quia vel Papa vni illorum contulit solum ius canoniæ, & mandauit vt de facto installaretur, & præbenda ei conferretur: alteri autem non contulit ius canoniæ, sed mandauit canonicis, vt ei conferrent canonicatum: ita quòd iste non receperat canonicatum à Papa, sed erat recepturus a canonicis: tunc alter, qui recepit canonicatum a Papa, est præferendus isti: Et hoc verum, nisi cõstaret, quod una expectatiua esset prior altera, licet eiusdem datæ: puta, si in una expectatiua dicatur, Datum Romæ hora tertia: & in alia dicitur, Datum Romæ hora vesperarum; tunc si constaret de prioritate impetrationis, certe prior esset præferẽdus. Sed quid, ponamus quòd Papa contulit ambobus ius canonię, vbi neutri contulit canonicatum: quęritur, quis est pręferẽdus? Respondet, quòd ille, qui primo pręsentauerit litteras, est alteri pręferendus. Sed quid erit si simul pręsentauerunt litteras suas? Respondet, quod est in optione canonicorum eligere quem voluerint. Ponamus, quòd canonici vnum elegerunt, & ei contulerunt prębendã, quid de alio? utrum illius gratia erit vacua, & sine effectu? Respondet, quòd sic, nisi in gratia fuerit apposita clausula, Non obstante q̃ pro alijs scripserimus; & Papa intẽdit prouidere ambobus: quia in dubijs Papa non uidetur grauare unã ecclesiam pluribus gratijs: immo si scripsit p uno, alię grę censent surreptitię, cap. mandatum. eo. tit. in antiq. Quia ius cõe pręsumit, quòd si Papa fuisset informatus, quòd talem ecclesiã grauasset vna gratia, illam non grauasset alia gratia: nisi apposuerit clausulam, Non obstante quod pro alijs scripserimus.

sedis, vel executoris super hoc deputati prouisione, [a] priusquàm Episcopi & Capituli prędictorum assensus ad prouisionem tibi accederet [b] faciendam, [c] canonicatum obtinuit Bituren̄ licet tu [d] interueniente postea prædictorũ [e] assensu, dicti prioris mãdati auctoritate in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus, in præbenda uacãte [f] tibi merito [g] antefertur.

¶ Idem.

¶ Hac est sollemnis Decretalis, & per Ioan. And. subtiliter glossata, & potest sic secũdum eum summari; Si inter duos impetrantes non apparet prioritas. hac Decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdistinguit. Et partes patent, secũdum Io. And. licet glossa prima latius summet.

CAP. XIIII.

DVobus [h] † super [i] prouisione simili [k] sibi facienda in eadem [l] Ecclesia, litteras a nobis [m] obtinentibus, una die, certis eis executoribus deputatis, si non appareat, [n] quis primo [o] impetrauerit [p] ex eisdem: is

† Meminisse [?] oportet eorũ quæ sanciuit Cõc. Tri. sess. 24. de ref. ca. 19.

[Glossa sequens primo summat, secũdo arguit ad q̃onem.]
h Duobus.] Si ex duob. impetrãtibus super simili prouisione, non apparet quis primo: si solũ alteri collatus ẽ canonicatus a Papa, ille p̃fertur alteri etiã prius præsentãti, & primo recepto. Si autẽ utrique uel neutri ẽ collatus, aut alter in pręsentando p̄uenit, aut ambo ɔcurrunt: si alter præuenit, ille præfertur: si ambo concurrunt, ille vel illi vel ipsorum maior pars, ad quos collatio & receptio spectat, alterum tenent eligere, & ille solus admittetur uł alteri p̄feret, nisi Papa utrique voluerit p̄uideri. Et facit decreta. ista in arg. ad q̃onem de his, qui producunt duo testamenta, & nõ apparet quod sit primũ: & vterque in solidum se dicit hęredem, & in possessionem mittendum: quę quęstio notatur C. de edicto diui Adriani toll. l. edicto in gloss. illa, mittit: Io. And.
i. Duobus super.]Idem si tribus vel pluribus cum eadem ratio sit vtrobique.
ADDITIO. Arch. dicit illud simile in tex proxim. seq. non esse ponendum: quia fuit correctum.
k Simili.]quia vterq; impetrauit sibi prouideri de canonicatu, & præbenda integra. Si autem impetratio esset dissimilis; puta, quia unus impetraret super dignitate, alter super canonicatu; vel vnus ad prębendam integram, alter ad dimidiam: tunc quod dicitur hic, locũ non haberet; quia si uacat integra, dabitur ei, qui integram, si dimidia, ei qui dimidiã impetrauit; nec aliud fieri potest, infra de prębend. cui de non. vel pone dissimile, ut supra cap. proxi.
l In eadem ecclesia.] q̃a de diuersis nõ esset quęstio.
m A nobis.]Si aũt vnus a Papa, alter ab ordinario: tene quod habes inf. de præbend. si a sede Apostolica.
[Glo. sequens recitatur per quæstionem.]
n ¶ Si non appareat. 1]Sic infra de præben. si à sede. & dico apparere posse p ipsas litteras: puta si diceretur in eis, Data die tali ante tertiam: in alijs diceretur, Post vesperas: sed hoc non est in vsu. Potest etiam apparere per testes, per quos probare poterit suam petitionem primo eadem die lectam, & admissam per Papam, vel per confessionem partis alterius poterit apparere. & facit supra de resti. spol. cum ad sedem. & infra de confes. cap. 1.
o Quis primo]quia si de hoc appareret, ei primo deberetur. supra eo. tit. infra de præbend. cum cui. & c. si, postquam.
p ¶ Impetrauerit]Nam tunc illi deberetur sup. eo. tibi inf. eo li. de præben. cum cui & c. si postquam. Et hoc videtur corroborare antiquam opin. quæ habet, in literis beneficialibus inspici tempus datæ, non tempus pręsentationis. Ad idem supra eo. mandatum, vbi dicit, nõ scripsimus, ubi hoc approbat Host. Ad idem supra de offi. dele. ex parte 2. iuxta nnem. Archid.

1 Gl. placet Doct.
; Vult q̃ aduersarij confessio adiuuet dubiã p̄bationẽ sup bñficiali titulo q̄uis sola, cũ non plene probet. similiter vbi q̄rit de prioritate matrimonij carnalis aduersarij confessio multũ facit. Qđ no. fortan similis gl non reperitur alibi. Philip. Font.

b ¶ Cui.]

eorum [a] cui canonicatum contulimus, est in præbenda [b] præferendus alteri, qui à nobis canonicatū nō extitit assecutus: licet priusquàm alius, eis, ad quos spectat [c] canonicorū receptio, & collatio præbendarū, suas præsētauerit litteras, & ab eis in canonicū sit receptus. [d] ¶ Si verò neutri eorū, vel vtriq; canonicatū contulimus, tunc (ex quo in gratia sūt æquales) is, qui primo [e] præsentauerit, erit potior [f] in præbenda. ¶ Quod si forsā ambo simul in præsentando concurrant, [g] hi, ad quos, vt præmittitur, spectat [h] canonicorū receptio et collatio [i] ꝓbendarū, vel eorū maior [k] pars, ex eis alterū, quē voluerint, [l] eligere [m] teneantur, [n] quo electo, alius omnino [o] careat impetratis, nisi ex tenore litterarū ipsius [p] expresse [q] appareat, quod vtriq; [r] ipsorum voluerimus [s] prouidere.

¶ Idem.

¶ Omnes indulgētiæ concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis de percipiēdis perpetuo fructibus suorum beneficiorum, in absentia, sunt reuocatæ. Et profitetur Papa se illas in posterum non daturum. Ioan. Andr.

CAP. XV.

Quia [t] † per ambitio-

a Cui.]Scil. vt infra sequitur.
b In præbenda.]tunc vel postea vacante.
c Spectat]de cōi vel speciali iure, vt s̄. dixi ca. prox.
d Receptus.]Nō ergo in hoc casu inspicitur præsentatio vel receptio, s̄. eo. tibi. Et sub audi hic, & alter oino careat impetratis, nisi &c vt i. ti. & ita sub audias et i. vers. seq.
e Primo præsentauerit.]Nota ergo casū in quo, si ceteris paribus statur hodie præsentationi in litteris ad bñficia: concordat in litteris de iustitia, supra de appellat vt debitus.
ADDITIO. Ioannes Mo. alleg. C qui po. in pign. l. 1. & ff. de procura l. plurib. C. de iu. deli. l. scimus, §. & si præfatam.
f Potior.] Subaudi, & alius carebit penitus impetratis, vt satis colligitur j. vers. ꝓxi. vbi de ꝯria voluntate Papæ cōstat euidenter, vt ibi oñ in si. Archidiaconus.
[Glo. seq arguit ad duas opiniones.]
g Concurrant.] No. quia primo inspicitur inæqualitas in data, demum in præsentatione: sed si omnia sunt paria, tunc locus est gratificationi, & facit pro opinione Gof. no. s̄. de Iudæis, c. 1. & concordat ad hoc, ff. loca. in naue, in ti. ff. ad Syllan si quis in grau, § cum omnes, sup. de iure pat. cum autem, in fi. Et no. pro soc. ff Azo. & Bern. no in dicta decret. Cum autem, scilicet, quod tunc demum locus est gratificationi, quando quis non sit in iure potior, dubitatur.
ADDITIO Ioan Monacchus alleg. ff de reli. & sum pt. fun l. fin. Arch. alleg. no. de elect. ecclesia 2. in fine vit. glos Io. Andr.
h Spectat]expone, vt supra.
i Collatio prebendarum.]ad quam vocandi sunt absentes; quod dic vt infra, de præb. cum in ecclesijs.
k Maior pars.]Videtur enim a toto Capitulo factum, quod fit a maiori parte, 56 dist. Apostolica, in gl. 1. de elect. cum inter canonicos, in prin. in glos. 1. de his quæ fiunt à maior par. Cap c. 1. ff. ad municip. quod maior.
l Voluerint.]Datur ergo eis optio.
[Glo seq recitatur per quæstionem.]
m Eligere.] Nec in ipsius electi præiudicium poterūt postea variare: ad hoc, de electionib. publicato, 1 de postul. præla. c, vno, in fi & j. de reg. iuri. mutare, cū suis concordantijs, & probat hoc satis per literā, q̄ statim sequitur, & facit ad id, quod dixi s̄. eo. gratia. Io. Andr.
[Glo. seq. quærit, & soluit.
n Teneantur.] Nota, tenentur alterum eligere de necessitate, sed non certum, vnde non datur eis optio, vt eligant vel non eligant, sed vt alterum eligant. Sed pone, noluat eligere, vel pari numero discordant in eligendo, quid erit? Credo agendum coram superiore, vt eos ad eligendum compellat intra certum tempus, vel ad concordandum, quod si non fecerint, credo quod superior ipse possit eligere, ad hoc 11. q. 3. cum simus, in gl. 3 de sup. negligen. præla. per totum, intra, in prox cap vlt intra, de rerum ꝑmut. sequens, intra, de præb. si tibis, & intra, de elect. quam sit, & de reg. . huiusmodi, §. hu. C. de inge. ma attamen , cum si. & supra, de iure patronat. nullus, cū simil. Sicut igit ad superiorē per lapsum tpis deuoluitur potestas eligendi, de concess. præb. c. 2. ita ex eorū negligētia puto quod hic deuoluatur potestas præeligendi, de qua hic loquitur.
o Omnino] vt nec præbenda illa nec sequens, nec canonicatus etiam ei debeatur.
p Ipsius.] non electi.
[Gloss. seq primo exemplificat, secundo alleget tres concordātias, tertio ponit tres opiniones 2 quarū scdam dicit hic approbatā, vltimā impugnat, & impugnationi insistit]
q Expresse Quia in ipsis litteris apposita erat clausula; Nō obstante, si pro alio scripserimus, qui huiusmodi gratiā, &c. vel, Non obstante si per nos fuerit ecclesia vestra grauata, vel simili clausula 1. Et no. quod dicit, expresse, & est sim s̄. c. cū aliquib. &c suceptū, & j de ꝓb si motu. Per hūc aūt textū approbatam dico opin Ber. not. sup. eo. tit. mandatū & ēt reprobat opi. Gof. in sūma huius tit. ante mediū & Inn. & Cōpo. s̄. eo Capitulū, qui dixerūt quod licet ecclesia grauata fuerit in receptione primi, nihilominus tenetur scdm recipere: nisi in litteris contineretur, Nisi pro alio, &c Sed Ber. contra, dicens, quod secundum recipere non teneretur: quia in litteris intelligitur prædicta clausula, Nisi pro alio, &c, Et hoc verum, nisi in ipsis litteris diceretur Non obstante si pro alio, &c. Et hanc opin. Ber. approbat stylus Curiæ, & finis istius decr. 3. Host. distinguebat, an primus receptus esset sub expectatione ꝓbendæ, necne: In primo casu non valerēt litteræ pro secundo sine clausula. Non obstante, in secundo sic, & ita not. in decr. mandatū, eod. tit. ꝯ quā opinionē facit ipsa decr. mandatum, sed ibi erat clausula, Si pro alio.
r Vtrique] electo & non electo.
ADDITIO Ex quo. n. per clausulā, Nō obstante, q̄ hēt scds, apparet, quod Papa grauare voluit ecclesiā de duob. cōcluditur, quod vtriqs voluerit prouideri. Vel, quia voluit post illum isti prouidere: ergo vtriq; Io. Andr.
s Voluerimus.]statur n tunc voluntatis. s̄. eo suceptum.

QVia] primo ponit cām impulsiuā & finalē huius constitutionis. scda ibi, Nos volentes. Statuit primo de præteritis: secūdo de futuris ibi Et ceterum. ¶ Istud c. est modicæ vtilitatis: quia solū ponit reuocationem gratiarum, quæ fuerant factæ a Bonifacio. CASVS. Nonnulli a sede Apostolica impetrauerunt dispensationē, vt quandiu essent in scholis, non tenerentur ad residentia faciendam in suis beneficijs, nec tenerētur petere licentiam, a suo diœcesano, sed acciperent fructus suorū bñficiorū, et ꝓbendarū, exceptis quotidianis distributionib. Alij clerici impetrauerunt dispensationes, quæ erant cā magnæ vagationis, & inducebāt clericos ad vagandū, & plures erāt vagabundi & dissoluti: Vnde Papa reuocauit illas dispensationes q̄ inducebāt materiā vagandi & dissolutionis. Et istud c. fecit in gl pen. in proœmio Decretalium ad docendum, quod quando aliqua dispensatio siue gratia; præbet materiam dissolutionis, vel est occasio mali, superior dēt etiam reuocare, tamen non ponit ius commune.
[Glo. prima summat, & dicit vnde supra]
t Quia] Omnes indulgentiæ concessæ a Bonifacio,

† Meminisse oportet eorū quæ sanciat Cōc. Tr. sess. 24 de ref. ca. 19.

1 Puta nō obstāte si aliqui auctoritate nostra in canonicos sint recepti vel vt recipiātur resistant, quæ etiā est in vsu Ioan. Andr.

† Vide cōcilīū Trident. sess. 5. de reformat. c. 1. in fi. ad. de Horatiū Luciū tract. de Priui. Scolarū, priuileg 98. 3. De hoc scdæ litteræ non valent, nisi meminerint primarū. Pe. de Anch. Fon.

2 Dicit Arch. compellentur offic. executorum. Io. Mo. dicit, quod compellentur a iudice vterq; alsc. l. hmōi, & decr. nullus, inferius alle. Io. Andr.

vel suis prędecessorib. clericis, de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorum in absentia sunt reuocatę, & profitetur Papa se illas in posterum non daturum. Et potuit ortum habuisse à decretali supra, de cleric. non resident. cum ad hoc.

h In scholis essent.] vt legendi & proficiendi eis opportunitas concedatur in honorem & augumentũ vniuersalis ecclesiæ, quæ viris literatis permaximè noscitur indigere, supra de magi. c. 1 & per totum, & infra de ele cum ex eo, & non solum Papa, sed etiam inferiores prlati dãt clerico licentiam se ob has causas absentandi, & hoc videtur. Bern intelligere de epis, vt not de cl. cler. non resid inter quattuor Inn. & Hostien. intelligũt hoc etiam de inferioribus prælatis, per decret eod. tit. relatũ, ibi, Prælatorum suorum, 2 &c. Dispensationem autem, de qua loquitur decret. de elect. cum ex eo, dico, quod soli episcopi, & ipsorum superiores facere possunt, cum de eis solis caueatur ibidẽ & ibi dicam.

tiosam importunitatem [a] petẽtium, tam nos, quam nõnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas [b] multis [c] concessimus de percipiendis fructibus [d] beneficiorum [e] suorum, distributionibus [f] quotidianis dũtaxat exceptis, [g] siue in scholis [h] essent, siue in ecclesiarum suarum altera [i] residerent aut in Romana [k] curia moram traherent, seu † alio [l] certo loco, vel etiam vbicunque: [m] ex quo insolentiæ oriuntur vagandi, [n] & dissolutionis [o] præparatur materia, minuitur cultus diuinus, quem desideramus augeri: [p] & officium plerunque (propter quod beneficium Ecclesiasticum datur [q]) omittitur. ¶ Nos volentes emendare [r] præterita, & quantum possumus, [s] aduersus futura cauere: [t] omnes huiusmodi & similes indulgentias [u] personis, non ec-

a ¶ Importunitatẽ] propter quam Princeps sæpe non concedenda concedit, vt hic vides C. de peti. bo. subla. l. 1. lib. 10 supra de purgat. canon cũ in iuuentute, in princ. infra de relig. do c. 1. inf. de conces. præben. detestanda, & ideo locum habet ipsorum reuocatio, vt hic & 35. q. 9. sententiam de re iud. cum olim. Et no. q dixit, ambitiosam: quia est importunitas ambitiosa, vt hic, vt cum petitur, quod tendit ad noxam. Est & non ambitiosa, vt cum importunè petitur quod est precib impetrãdum, de pœn. dist. 1. importuna, 100. dist c pallium. infra, de appell. c. ab eo cum simul.

[Glo. seq. exponit perpetuum, & infert è contrario. secundo quærit: opinionem ponit, cuius contrarium soluit.]

b Perpetuas.] i. donec vixerint: sic inf. de cap. mo. c. 1. ff. pro sol. l. 1. & facit, quod dixi supra eo. si gratiose. temporales ergo, puta vsque ad quinquennium vel simile tẽpus, reuocatæ nõ sunt, facit. ff. cõmuni diuid. l. in hoc iudicium §. si conueniat, & quod ibi not. Sed quid dices, si concessa fuit indulgentia, q posset esse ppetua? puta donec erit in seruitio talis Principis, vel similis? Dicunt quidam, talem indulgentiam nõ reuocatam: quia quod expresè non mutatur, &c C. de appell præcipimus, sed contrarium credo, 1 & puto hic casum. Nonne si habeo indulgentiam donec in scholis fuero, dr̃ hic perpetua? & sufficit, q indulgentia possit esse perpetua, ff. de condict. indeb. sufficit, & q no. de fo. c. vlt. in gl. 1. in fi. Io. Andr.

c Multis.] reuocari ergo debeat: quia tendebat ad noxam. sup. de decim. ex multiplici, &c suggestum, & facit ad hunc casum, supra, de cleri. non resident. cum ad hoc fin. Io. Andr.

d Fructibus.] qui de iure communi tantum residentib. dari dẽnt, sup de cler. non resid. per totum, de consuetudine tamen potest induci contrarium, vel de speciali statuto, supra, de const. cum omnes.

e Beneficiorum suorum.] Prętextu huius indulgentiæ, quæ ambitiosa est, fructus solum istorum beneficiorum, quæ canonicè obtinent, poterunt percipere, sup. eo si gratiose, §. vlt.

f Distributionibus.] quæ interdum manualia beneficia, interdum, victualia nuncupantur, de cler. non resi. de cetero, inf. eo. lib. & t. c. Vno, & supra, de præb. licet. Io And.

g Exceptis.] ista non dantur ẽt studentib. in theologia, supra de præben licet, nec his, qui sunt in seruitio Episcopi vel domini Papæ: de cler non reside cætero, &c cum dilectus, vt ibi not. nec dẽnt hæ distributiones dari etiam præsentibus, qui diuinis non intersunt officijs, nec valet consuetudo in contrarium, & qui percipiunt, ad restitutionem tenentur, infra, de cler. non resid c. vnu.

(Glo seq. commendat licentiam ad studium, & tractat à quo detur.)

i Alteræ.] cum eas obtinent ex dispensatione, vel sunt tales ecclesiæ, quæ simul possunt de iure teneri, quod dic vt dixi sup. eod. gratia. Io. Andr.

K Romana curia.] quæ hodie habet priuilegia studij, vt infra, de priuileg. cap. 2 per quam decreta. etiam videtur, quod hi, qui sunt in studio, de iure communi possunt percipere fructus suorum beneficiorũ, quod non est verum: sed illud intellige, vt ibi dicam. Ioan Andr.

l Alio certo loco.] puta, quia in indulgentia dicitur, quod perpetuo [donec in domicilio suo habitauerint] fructus percipere possint.

m Vbicunque.] quia sic generaliter se habet indulgentia. Io. Andr.

n Vagandi.] quod facere non dẽnt clerici. 46. dist. clericum: nam & per horam ab ecclesia non debent abesse, vt 92. dist. c. vlt.

o Dissolutionis.] quæ morib. & habitu est in clericis amputanda. 34. dist. qui episcopus, &c. seq. 21. q. 4. per totum, de vita & honest. cler. clerici, & infra de præb. cum singula.

p Augeri.] supra, de constit. c. penult.

q Datur.] vnde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur, cum sit eius sequela. 81. dist. eos, &c. si quis sacerdotum, 32. di. præter hoc, & ibi de hoc, & supra de cler. excom. ministr latores, de appell. pastoralis, cum simil Io. Andr.

ADDITIO. Plenius in Clem Cupientes, de pœn. ad fin magnæ glossæ.

r Emendare prętерita.] 35. q. 9. sentẽtiam, de re iud. cum olim, §. nos igitur, 22. q. 4. magnæ, de appel. cum cessante, de sent. exc. sacro, §. fin. & in Auth. de nupt circa princ coll. 4. & ibi Imperator. Non erubescimus, si quid melius horũ, quæ prius ipsi diximus, adinueniamus, competentem prioribus imponere correctionẽ, ne ab aliis corrigi expectemus. Ad idem de accusat. qualiter, & quando, 1.

s Quantum possumus.] sim. supra, in procemio huius libri.

t Cauere.] Nota futura præcauenda, 25 dist. in nomine Domini, §. 1. in gl. futuris, de procur. c. 1. de ser. non ord. c. 1. & exempla præsentia, &c. 81. dist plurimos, ff. loca. si quis domum, §. 1. Io. Andr.

u Indulgentias] perpetuas scilicet: nam de his supra dixerat.

† In codice Barbatiæ ita: seu alio etiã certo loco uel vbicũque ex quo insolentię oriuntur vagandi, &c.

1 Idẽ Phi. & nota q. omnis gratia, cuius terminus est incertus, pt dici ppetua, cap si gratiosè, sup. l. sursum prætos, ff. de excus. tutor. i prin. Fon.

2 Tene q dicam ibi. de elect. licet canõ super glo. pe. Io. Andr.

1 Nobis a Ecclesiis. 1] iustè innuit indulgentias ecclesiis cōcessas nō reuocari 15.q.2.c.7.& per totum. sed intellige hoc, vt ea q.c. postea, §.his.ita,& §.vlt. Archid.

b Vel dignitatib]si ergo dignitati vel ecclesiæ datum esset tale priuilegium:per hanc decre. reuocatum non est:& potuit esse ratio:quia non tantus fauor personis debetur,sicut dignitatib. vel ecclesiis,de elec. cū nobis olim,in fi. cū si & intra de priuileg ne aliqui.

c Et earum.] Prouidit huiusque circa præterita, nūc canet circa futura. [Gloss. sequens quærit,& soluit.

d Temporibus .] Quid, si tales indulgētias de nouo concedat, valent: quia nō potuit sibi legē imponere,à qua sibi nō liceret recedere, ad hoc ff de leg 3.si qs. in princ.ff.pro soc si fratres, §. idem rnderet & primam cōstitutionē tollit p secundam, licet de ipsa non faciat mentionem ī eo.tit. prox.licet.

e In dicamus.] Simile C de leg. digna uox. indicare potuit,sed non legē imponere: qa par in parē non hēt imperium,ī de ele.innotuit , cum suis concordantijs.

Margin: Nobis hic aliqd xcedi ecclæ qd psonæ non cōceditur: tā redūdat i psonæ aū ītatē. Aliud erē plū, Non cōceduntur Imunitas malefactorib. l. ita vulneratus , ad legē Aql. sed conceditur ecclesiæ, qd uenit in vtilitatē malefactorū , facit l. ciuitatib. de leg.1.Pet. de Anch. Pon.

clesijs [a] vel dignitatibus [b] datas,penitus reuocamus: & earum [c] concessionem nostris volumus exulare temporibus. [d] Quodque nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus.[e]

TITVLVS IIII.

De Consuetudine.

Bonifacius octauus.

¶ *Prætextu consuetudinis et iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum canonia & præbenda, in aliqua ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere, & contra præsumptum, irritum est omninò. Ioan. And.*

CASVS. Ponamus q in ecclesia Pictauien. a xx. xxx. xl.lx.annis,fuerit obseruatum,q idem obtinebat decanatū,archidiaconatum, & cantoriam illius ecclesiæ: & sic duas dignitates. Vel fuit obseruatum longo tempore, quod idem obtinebat dignitatem & personatū, vel idem obtinebat vnum personatū & vnam dignitatem, forte cum dispensatione episcopi, sed absque dispensatione Apostolicæ sedis: & fuit per tantum tempus obseruatū, q de initio non extat memoria: Vtrum valeat talis consuetudo, quòd quis possit tenere duas dignitates vel psonatus absque dispensatione Papæ, vel ēt se defendere in foro cōtētioso: Rndet Romanus pōtifex, q quantocūque tpe fuerit illa cōsuetudo obseruata, q dr potius corruptela,q cōsuetudo: nō pt

Casus dñi Heliæ.

DE CONSVETVDINE.

[Visum est supra tit. primo,de iure scripto. uidelicet , de Rescriptis , & Constitutionib. nunc videndum est de iure non rescripto. scilicet, de consuetudine.]

Consuetudinem.] Prima pars dānat consuetudinem decernens illam, et si iurata fuerit,non seruandam,vtriusq; dicti reddens causam: Secunda statuit ipsius consuetudinis contrarium,quod ad præterita extendit,& decretum apponit Secunda ibi,Statuētes. ☞ Sine dispensatione Apostolica non potest quis obtinere in eadem Ecclesia duas dignitates , personatus , vel officia vel vnam dignitatem & officium,vel personatum,& officiū,uel dignitatem:& psonatum: nec valet consuetudo quantumcunque tempore obseruata fuerit.hoc dicit Quæritur pro intellectu huius capituli, quid sit dignitas,quid sit personatus , quid sit officium ? Vnde sciendum , quod iura nostra aliquandò vtuntur illis vocabulis promiscue : vt in c. cum accessissent,de constit.in antiq.vbi Primiceriatus, in princ. illius cap.appellatur dignitas, & in medio cap.vocatur personatus ; in fine uero cap appellatur officium. Tñ proprie ista tria,dignitas,personatus, & officium differunt: Nam dignitatem propriè dicitur quis habere , qui habet administrationem , & cum hoc habet iurisdictionem : sicut abbas , qui habet administrationem rerum sui monasterij edocēt.supra,de rescri in antiq. & habet iurisdictionem in monachos,ut in ca. quanto,supra,de offic.ordin. Item, Prior conuentualis. Item ille qui præest alicui corpori,qui habet iurisdictionem in personas illius corporis,ut in l. fin. C.de iurisd. om. iud. sed personatum dicitur is habere , qui in ecclesia habet aliquam præeminentiam,non tamen habet iurisdictionem:sicut ille qui in Ecclesia, in Capitulo , & alijs honoribus præcedit canonicos Officium vero dicitur quis habere,qui sine iurisdictione & sine præeminentia habet administrationem rerum ecclesiasticarum.sicut est sacrista.

Dignitas psonatus, & officiū, ī quo differant.

quis tenere duas dignitates uel duos personatus in eadem eccl'a,uel dignitatem & officium tantum: tamen ualeret consuetudo , ut quis teneat dignitatē & canonicatum cum præbenda:Etiam ep scopus posset dispēsare , ut quis teneret unam dignitatē & canonicatum cum præbenda.Nota Primo principalem effectum: videlicet q non valet consuetudo , ut quis teneat in eadem eccl'a duas dignitates, uel personatus uel dignitatē & psonatum,vel personatum , & officiū. Nota q ad hoc,vt valeat consuetudo, requiritur q sit rōnabilis : sicut.n.in lege scripta requiritur rōnabilitas. ca. erit autem lex,4.dist.ita similiter in lege non scripta requiritur rationabilitas Consuetudo autem,quod quis obtineat in eadem ecclesia plures dignitates, vel plures psonatus, non est rationabilis : quia est inductiua multorum malorum. Nam primo fundatur in cupiditate Itē præstat materiam vagandi Itē diminuit cultum diuinū:quia quanto sunt plures in eadem , tanto augmentatur cultus diuinus Nota illud ad quod allegatur illud cap q iuramentum non det esse vinculū iniquitatis.i non dēt obligare aliquem ad obseruandum iniquitatem, & si quis iuraret obseruare damnatam consuetudinē,putaret peccare: vnde dicit glos. & bene]q si quis in sua receptione iuret simpliciter obseruare consuetudines illius ecclesiæ,in qua recipitur, iuramentum suum non se extendit ad consuetudines irrationabiles,sed solum ad consuetudines rōnabiles: Et si iuraret nominatim obseruare talem consuetudinem,quæ est irrationabilis,iuramentum suum nō est obligatorium,idest, non astringit eum ad obseruandū conuenta in suo iuramento, licet ipse iurans peccet temere iurando. Nota, q quis in eadē ecclesia nō dēt obtinere duas dignitates,vel duos personatus, vel dignitatem,& personatum, nec etiam in diuersis ecclesiis Et hoc verum,sine Apostolica dispensatione: quia cum dispensatione potest.Sed vtrum virtute dispensationis Apostolicæ,quis possit obtinere duas dignitates vel duos personatus,posito,q nō fiat mentio q sint in eadem ecclesia? Doctores formant istam quæstionem in c.de multa,sup de præben & concludunt,quod quis non potest obtinere duas dignitates in eadem ecclesia,nisi in dispensatione expressè & nominatim dicatur quia ipse est dispensatus ad duas dignitates , etiam si sint in eadem ecclesia.

Dignitates duas nullus debet tenere in eadē Ecclesia.

[Prima glossa summat.]

a Consuetudinem.] Præterea vigore consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum Canonia & præbenda, in aliqua ecclesia absque dispensatione Sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere: & contra præsumptum irritum est omnino. Io. Andr.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem.]

b Non existit.] sim. ꝟ. de verb. signif. super quibusdam, & si cõsuetudo ista alias legitima fuisset; nõ esset necesse in ea titulum ostendere, ꝟ. de præscript. c. 1.

Videtur enim consuetudo talis ius inducere, ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. 1. Sed cum consuetudo talis, corruptela sit: longitudo tanti temporis non prodest: & est simile ꝟ. c. proxi.

c Præposituras.] certa dignitas est in ecclesia: licet alias omnes qui præsunt, præpositi dicantur, supra de verb. signif. quamuis.

† Vide cõcil. Trid. sess. 7. de ref. c. 2. & 4. & sess. 24. de ref. c. 17.

¶ Et ibi no. in gl. cõsuetudo talis ius inducere, ff. quo ta lis consuetudo probetur, & hic aliquid per Archidiaconū, q et remittit ad libellū Roff. rub. de paro chia. Io. And.

nem, [a] † quam in vestra ecclesia seruatum asseritis tanto tempore, quòd in contrarium memoria non existit. [b] videlicet, quòd ipsius ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præposituras, [c] seu administrationes, [d] aut duo officia, [e] vel eorum alterum cum reliquo [f] insimul & præbendam possint in ea [g] licitè [h] absque dispensatione Sedis Apostolicæ [i] obtinere: corruptelam (cum sacris sit inimica canonibus, [k] & de ambitionis [l] radice processerit) merito reputantes, eam auctoritate Apostolica reprobamus: volque ad ipsius obseruantiā etiam si iuramento [m] firmata extiterit, cum iuramentum iniquitatis vinculum [n] non existat, decernimus non teneri: statuentes, ut cum unum officiū [o] vix dignè valeat aliquis adimplere, nulli liceat de cetero, nisi vnicum [p] personatum, vel dignitatem, aut præposituram, siue ad ministrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine [q] censeantur, † cum præbenda insimul asque dispensatione dictæ Sedis in eadem ecclesia obtinere; uel iam obtenta [r] † tenere. Quòd si a quoquam secus præsumptum fuerit, irritum sit omnino. [s]

¶ Idem.

¶ Non valet cōsuetudo, quòd ab officiali episcopi ad episcopum appelletur. Ioan. Andr.

d Administrationes.] sic ꝟ. de sta. monach. monachi, §. qui verò sicut cameraria, vel quisquis sit vestiarius, vel eleemosynarius, vel aliud simile. Archidiac.

e Officia] perpetua, vt ꝟ. sequitur.

f Alterū cum reliquo.] id est, dignitatem cum personatu, vel præposituram cum administratione, vel officium perpetuum insimul cum præbenda, prout statim sequitur.

g In ea.] eadem ecclesia.

h Licitè.] 22. q. 2. faciat.

i Absque dispensatione Sedis Apostolicæ.] nota casum, in quo solus Papa dispensat. Duos similes habes ꝟ. de præbend. cum singula.

ADDITIO. Hic uidetur confundi sñia Io. Vincen. Gof. Host. & Pet. qui dixerunt, ꝙ in talibus dicti epi poterant dispensare, prout ipsi notant ꝟ. de præbend. de multa, in fine. Et idem not. in Specul. de legato, §. videndum restat, ver. sed nunquid eps, de hoc etiam nota. 70. dist. sanctorum. Archid.

k Canonibus.] 70. dist. sanctorum. de cõces. prębend. litteras, & hoc idem dicebat constitutio Vrbani, quæ incipiebat: Prouisionis, vnde tracta fuit decret. ista.

l Ambitionis.] ꝟ. de præbend. quia in tantum, de electio. dudum, 2.

[Gl. seq. recitatur per quęstionem, de quo iuramento, &cet.]

m Iuramēto.] speciali 2 vel generali, non curo: quia si specialiter iuraret hanc consuetudinem expresse seruare, fuit iuramentum temerarium, non seruandum: & de eo quod iurauit, posset & deberet imponi pœnitentia, de iureiur. sicut. Si generaliter iurauit se seruaturum consuetudines ipsius ecclesię: iuramentum istud ad possibilia, & licita tantum extenditur, 3 vt inf. de iureiur. c. 1. Io. Andr.

n Vinculum.] i. vinculans, vel obligās in iniquitate. concor. 22 q. 4. inter cetera, ꝟ. de iureiur. quanto, & ꝟ. de iureiur. c. 1. Ioan. Andr.

n Vinculum.] i. non obligat ad aliquod iniquum obseruandum aliquem, nec astringit, sic 22 q. 4. inter cetera, ꝟ. eo lib. de iureiur. contingit, §. quia verò. Archid.

o Vnum officiū.] Concor. 89. dist. singula ꝟ. de hæc cum ex iniuncto §. 1 & ꝟ. de præb. cum singula, quæ ponit similem casum: & est simile, supra de electio. missar. te referente de consec. dist. 1. sufficit.

p Nisi vnicum] ergo videtur, quod de dispensatione inferioris a Papa, vnicum personatum, uel officium cum canonicatu & præbenda, possit habere: & sic posset approbari illa opinio posita per Ber. de concess. præbend. litteras, in fin. vlt. gl. Et idem credo, si hoc esset de statuto vel consuetudine ecclesiæ, ꝟ. de rescriptis, eam te. ibi, erat idē archidiaconus canonicus. ad idem ꝟ. de præbend quia sæpè, supra de conc. præbend. postulasti, infra de app. a collatione, & infra de præbend. cum in ecclesia, & c. fin. 2. respon. & in Cle. fin. de præbend. in quibus habes, quod episcopus, præbendarius & canonicus est in ecclesia.

q Quocunque nomine.] vnde per hoc et camerlangariam vel massariam, vel œconomatum perpetuum credo prohibitum. Ioan. Andr.

ADDITIO idem est de vestiario, & eleemosynatio, secundum Archid.

[Glo. seq. querit, & soluit.]

r Vel iam obtenta.] quid ergo de obtentis? quero, vtrum detur optio, quid retinere, & quid dimittere poterit? Videtur ꝙ sibi detur optio: argum. ꝟ. de pręb. referēter &c. pręterea, & melius, inf. de pręb. cum singula, § 1. Vel dicatur, quod secundum adeptum retinere poterit, & non primum, cum vacauerit primum ipso iure, per prędictam decr. de cōces. pręb. litteras. Ad decretal. Cum singula, dici posset, quod in alio casu loquitur. Ioan. Andr.

s Omnino.] vt possimus dicere, ꝙ omnibus careat, quia omnia illicitè concupiuit. facit ꝟ. de transl. licet. &c quanto: & melius de prębēd. cum singula, i. respon. in fi. Ioan. And.

ADDITIO. Et apertius in constitutione, Execrabilis Ioan. xxij. vers. alioquin, & vers. sequen. Ioannes Andr.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 29. ar. 7. & ibi Caiet.

2 idem dicas de statuto generaliter loquēte, facit l. si qs sub cōditione, & ibi Ang. per illū text. ff de cōd. & dem. Fon.

† à l cẽ seatur.

† No. ꝙ statutū antiquum iuris declaratoria extendit ad præterita, etiam si ꝙ se habeat consuetudine, dūmodo declaret illam nō valere: Do. Phil. Fon.

Non putamus.] Primo ponit dictum. Secundo rationem assignat ibi, ne ab eodem.

¶ Pręsupponitur primo, quod si substantia appellationis est, quod appelletur de inferiori ad superiorē: nec potest appellari de superiori ad inferiorem, vel de ęquali ad ęqualem: quia appellatio est de inferiori ad superiorem prouocatio. Item præsupponitur, ꝙ consistorium episcopi, & sui officialis principalis, dicitur idem consistorium.

CASVS

CASVS. Ponamus, ꝙ officialis Pictauiens. protulit cõtra me aliquã sñiam qua appellaui ad Epm: certũ est, ꝙ nõ valet appellatio de iure communi. Sed ponamus, ꝙ in diœcesi Pictauiensi fuit longo tpe seruatũ contrarium, videlicet, ꝙ fuit appellatum ab officiali ad epm, & eps sępius cognouit de causis appellationis: vtrum valeat talis consuetudo, ita ꝙ pretextu illius cõsuetudinis sit introductum vt eps possit cognoscere de causis appellationis sui officialis principalis? rñdet ꝙ non: quia illa cõsuetudo esset cõtra substãtiã appellationis: quia appellatio est prouocatio ab inferiori ad superiorẽ: modo ipse officialis & eps faciunt vnum consistorium. Et hoc verum, loquendo de officiali principali: sed non est intelligendum de foraneis officialibus, qui sunt subdelegati officialis principalis, siue episcopi: quia ab eis posset appellari ad Episcopum: quia a subdelegato appellatur ad primum delegantem.

CAP. II.

NOn putamus [a] illã consuetudinẽ quantocunque tempore [b] de facto [c] seruatam consonam rationi, quòd ab officiali [d] episcopi ad eundem episcopũ valeat appellari: ne ab eodem ad seipsum [e]] cum sit idem auditorium [f] vtriusque [g]] appellatio interposita videatur. [h]

[Prima glossa summat.]

a Non putamus] non valet consuetudo, ꝙ de officiali episcopi ad episcopum appelletur.

b Quantocunque tempore.] etiam si in contrarium non sit memoria sup c. prox.

c De facto.] bene dicit: quia de iure non, vt inf. dicã.

[Glo. seq. primo dicit de quo officiali loquitur: secũdo dat duas opi. reprobatas, vnam s. Goff. alteram Bal. & Host. Tertio ponit duplicem reprobationis rõnem: Quarto respondet ad rationem contrariam]

Ista gl. sequunt Doct.

d Officiali.] generaliter. secus. n. si delegatus esset ad causam specialem ab episcopo: quia tunc ad ipsum epm appellari deberet. de off. deleg. super qõnem. de app dilecti, & ibi de hoc super gl. 2. & quis & a quo appell. sit. l. 1. Et reprobata est per istud c. gl. Goff. q not. in Sum de off. vic. §. item dubitari, ꝙ de officiali epi, debet ad epm appellari: & adde qd dicam de app Romana. 1. Resp. & reprobata est gl. Bar. posita in ipso c. dilecti filij prior. de app. vbi dicebat, ꝙ de consuetudine poterat induci, ꝙ de officiali ad epm appellaretur, sicut inducitur ex ea, q omisso medio appellaretur ad superiorem. Idem dicebat Hostiẽ. inf. de app. Romana, §. sin. & eadem rõne, sed falsum est, vt hic vides. Et potest esse ratio: quia appellatio est de minori iudice ad maiorẽ prouocatio, vt notant Summistæ. Goffr. & alij in titu. de appel. sed hic non prouocabatur ad maiorem, sed ad parem, vel eundem, vt hic vides. patet. ergo ex ipsius appellationis descriptione: ꝙ hęc appellatio dici non pot: Vñ cõsuetudine induci nõ poterit id, pp quod appellationis substantia in descriptione mutetur, ex qua rõne sequitur, ꝙ nõ valet consuetudo, quod ad minorẽ appellaretur, sicut vides in simili: quia nõ valet pactum factũ in precario, per quod ipsius precarij natura mutetur, vt si vsque ad certum tẽpus detineret ante tẽpus reuocabit. ff. de preca. l. cum precario. Præterea, licet interlocutoriam suam iudex reuocet, diffinitiuam tñ non. Quod dicit, ut not. de app. cum cessante. cum ergo officialis sententia sit episcopi: nõ mirum, si ipse adiri nõ põt. Et nõ obstat, ꝙ per consuetudinem põt appellari omisso medio: quia appellari gradatim nõ est de substantialibus appellationis, sed de circunstantiis: vnde appellatur ad Papam, & ad legatum omisso medio, & circunstantiæ contractuum per pactum tolli possunt, inf. de commoda. c. vno. de depo. §. bona fides. sic & ista circunstantia per consuetudinem, vt prædicta decret. Romana.

ADDITIO. De materia glo. Vide l. pacto, ff. de contrahenda emptione.

e Ab eodem ad seipsum.] idest de officiali ad officialem, vel verius, de episcopo ad episcopum.

f Auditorium.] inf. de appel. Romana, 1. responso.

ADDITIO. Et per hæc iura dixit Archidiaconus, ꝙ a delegato officialis appellari põt ad epm, vel ipsum officialem, & tu idem dicas etiam de subdito epo eadem ratione. Io. Andr.

g Vtriusque.] episcopi & officialis.

ADDITIO. s. quoad appellationem, sed non quoad recusationem inf. eo. lib. de offic. deleg. si contra in fin. & ista litera satis tollit sñiam Dñi Goffr. qui scripsit, officialem epi esse delegatum, non ordinarium. & hæc ipse scripsit in Sum. de offi. vica. §. 1. Sed licet hęc sñia tempore suo posset saluari, tñ hodie non est vera, vt hic. Nam cum consistorium epi, & officialis sit vnum & idem, ergo talis officialis ordinarius dicitur, & ab ipso sicut & ab epo est ad archiepm appellandum inf. eo lib. de app Romana. in prin. Arch.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit: secunda parte teci. per obiectionem, de c. si contra.]

h Videatur] contra inf. de app. a collatione. vbi de epo ad eundem epm appellatur. Sol. nõ est idem consistoriũ epi inquantum est Canonicus, & inquantũ eps, & io si collationi interfuit vt canonicus, ad eum bene poterit appellari, vt ibi. Eodem modo rñderi põt ad iura per Bar. inducta in supradicta gl. Item not ꝙ licet idem sit consistoriũ epi, & eius officialis, ita ꝙ nõ appellatur de officiali ad epm, tñ si officialis epi recusatur, suspicionis cã coram epo est probanda. inf. de off. deleg. si cõtra vnũ, in fi. Vnde licet dicamus, ꝙ appellatio & recusatio paria sint, nõ est verum per oia, vt recitari solet sup. de app. super eo. 2. Vnde in recusatione recurritur ad parẽ: & obtinet etiam in delegatis datis cum clausula, ꝙ si non omnes, vt in ead. decret. Si contra, in princip.

Appellatio & recusatio an sint paria.

¶ Idem.

¶ *Valet consuetudo præscripta, quod episcopus in inquirẽdo puniendo, et corrigend. subditorũ excessus, sui Capituli consilium requirere non tenetur. Ioan. Andr.*

CAP. III.

NOn † est [dum ta-

† Vide Do. ca. si. de cõsuet.

NOn est.] Non diuiditur. Et not. ꝙ quia per hãc cõsuetudinẽ iudicatur inter eos, inter quos nõ assueuit, adaptatur hæc decret. huic titu. aliàs fateor, ꝙ videtur esse pręscriptio contra Capitulum. Io. Andr.

Præsupponitur pro intellectu istius c. ꝙ licet eps solus habeat iurisdõnem in suos subditos, & canonici nõ habeant iurisdõnem, illam tñ iurisdictionem debet exercere ipse eps cum consilio canonicorum, non dico cũ consensu: quia eps non tenetur sequi eorum cõsilium, nisi vellet. Idem de collatione beneficiorum, vt in c. nouit, & c. qto, sup. de his quæ fiũt a pla. sine cõsen. Capit.

CASVS. Eps Pictauiens. per spatium xl annor. & per tẽpora sufficientia ad inducendum consuetudinem, solus exercuit iurisditionem puniendo subditos suos, inquirendo, corrigendo &c. postea Capitulum ecclesiæ Pictauiens. opposuit, ꝙ episcopus non habebat nec poterat exercere iurisditionem solus, nisi requisito consilio Capituli: eps allegat consuetudinem præscriptam. nunquid prætextu consuetudinis sit acquisita iurisdictio ipsi epo, vt non teneatur requirere consilium sui capituli? hoc est quęrere, nunquid valeat consuetudo legitime præscripta, contra c. nouit, & c. quanto, de his q̃ fiunt a pręlat. sine consen. Capit. alleg. Respondet Romanus Pontifex, quod sic. Heli. Reg.

[Prima glo. summat, & dicit quid corrigat.]

i Non est.] valet consuetudo pręscripta, ꝙ eps in inquirendo puniendo, & corrigendo subditorum excessus, sui Capituli, consilium requirere non tenetur.

En

Et corrigitur quod notatur per Hostiensem sup. de his, quæ fiunt a prælat. sine consensu capituli nouit. &c. ea noscitur, in fi Io. Andr.

a Præscripta.] super hoc vide quod not. de consuet. c vlt. & 8. distin. frustra.

b Canonice] .s. cum bona fide & titulo; ꝙ dic, vt ĩ. de pſc. c. 1.

† al. legitimè.

c Consuetudo.] quæ describitur esse ius quoddã morib. institutum, quod pro lege suscipitur, cũ deficit lex. 1. dist. cõsuetudo.

† al. requirendis.

d Quam allegat.] & probat. Et enim non creditur, licet episcopus sit 6. quæſ. 1. si tantum. & cap. placuit.

e Inquirendis.] debet prælatus inquirere de excess. subditorum. de offi ord. per niciosam. quod intelligunt ibi Tanct. Goff. Bernar. & Inn. quando fama præcedit supra de simon. licet Hely. Achid.

menaliãs sit præscripta, [a] canonicè [b] †) cõsuetudo, [c] quam allegat [d] Episcopus, reprobanda: quod inquirendis, [e] † puniendis, & corrigendis [f] subditorum excessibus, [g] consilium sui Capituli requirere minimè teneatur. [h]

¶ Idem.

¶ Per rescriptum Apostolicũ, quo de præbenda primo vacatura mãdabatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesia cõsuetudo nõ tollitur: hinc est, ꝙ si ibi est consuetudo, ꝙ

f Corrigendis] ista omnia generali damnatione episcopi non transeunt in officialem, infra de offic. vicar. cap. 1. 2. nec beneficiorum collatio. eodem titu. ca vlt.

g Excessibus.] ad quos corrigendos proceditur multis modis, vt sup. de simo. licet Hely Io. Andr.

h Teneatur.] ad quod aliàs tenebatur de iure communi. 15. q. 7. Episcopus nullius, de exces. prælato c. 1. aliàs irrita esset sententia sua, 1 vt ibi, & in c. episcopus, & concordat, de his quæ fiunt a prælat. nouit. & c. quando, de talibus sermonibus intelligitur. de accusat. qualiter, 2. de simo. licet Hely. 15. q. 7. si quid. 87. di. si quid. & hic adde, quod not. 15. q. 7. episcopus, de off. ord. cap. irrefragabili.

1 Not. ꝙ cõsilium requirendũ, & nõ requisitũ reddit actum nullum. Bart. in l. 1. §. si plures, ff. de exerc. Pet. de Anchar. Phil. Fon.

Casus D. Heliæ.

C Vm in tua ecclesia.] Diuiditur in tres partes. In prima ponitur casus dubij diffinitio: in secunda exceptio. in tertia prouisio. Secunda ibi, In præbendis. Tertia: ibi, Ne autem. Io. Andr.

CASVS. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauiensis, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam, si vacaret, mihi assignarent: alioquin præbendam primo vacaturam. Tractu tẽporis vacauit quædam præbenda, canonici receperunt me in fratrẽ & canonicum peto vt ipsi mihi conferant illã præbendam vacantem: Dixit antiquior canonicus ꝙ in ecclesia ipsa erat consuetudo, ꝙ antiquior canonicus poterat præbendã vacantẽ optare, & suam dimittere, & sic antiquior canonicus hoc volebat facere: Dicebam ego, ꝙ vacãs præbenda mihi debebatur, & non alia: rursum virtute consuetudinis fiat præiudicium gratiæ, vel econtra, vtrum per istam gratiam fiat præiud. c. consuetudini? Respondet ꝙ non, & dicit, ꝙ iste antiquior canonicus poterit præbendam vacantem optare: & si nolit illam optare, secundus antiquior poterit illam optare. & sic deinceps. Et tunc expectans habebit præbendam quæ dimittetur ab antiquiore, vel illo, qui optauit præbendam vacantem. & hoc verum, nisi præbenda vacaret in curia Romana, quia tunc antiquior canonicus nõ posset optare illam præbendam: immo talis præbenda esset assignanda ipsi expectanti Nota primo, ꝙ valet consuetudo, vt antiquior canonicus possit optare præbendam vacantem, & suam dimittere. Nota vlterius, ꝙ si antiquior sit negligens, vel nolit optare præbendã vacantem tunc executor expectantis tenetur expectare viginti dies: & vltra non tenetur expectare: illis viginti diebus elapsis poterit executor expectantis ipsi expectanti conferre præbendam vacantem. Quæritur vtrum optio habeat locum in præbendis vacantibus ex causa permutationis? Communis opinio Doctorum est, quod non habeat locum [2] optio: per Clementinam vnicam. de rerum permutatio in Clemen. vbi dicitur, quod beneficia vacantia ex causa permutationis, debent assignari permutantibus, & non alijs: & si assignarentur alijs, non valeret collatio.

antiquiores canonici vacantes præbendas possint optare gradatim: illo non obstante mandato, poterit antiquior vacantẽ optare præbendã, et expectatis per xx. dies optare volentibus, executor de nõ optata prouidebit eidẽ: Si autẽ præbẽdã vacãtẽ in curia Papa cõfereret, tũc illã antiquior optare non poterit. Io. Andr.

[Prima glo summat.]

i Cum.] Per rescriptum Apostolicum; quo de præbenda prima vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesiæ consuetudo nõ tollitur: hinc est, quod si ibi est cõsuetudo, quod antiquiores præbendas possint optare gradatim: illo non obstante inaudito, poterit antiquior vacantem optare præbendam, & expectatis per viginti dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eisdem. Si autem præbendam vacantem in Curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. Andr.

CAP. IIII.

CVM [i] in tua [k] † ecclesia (in qua consuetudo [l] habetur, ꝙ antiquiores [m] canonici gradatim [n]

† Nota, ꝙ ecclesia dr̃ esse prælati, qđ intellige quo ad administrationem; qa prælatus nõ ẽ dñs, de don. c. 2.

K In tua.] in Bononia est talis consuetudo, & in multis alijs ecclesijs.

ADDITIO. Vide Hostiensem in Summa de maior. & obed. post prin. Io Andr.

[Glo. seq. soluit duas quæstiones.]

l Consuetudo.] Nota, simpliciter dixit, Consuetudo, non dixit præscripta. Nota igitur, quod vbi consuetudo rationabilis [2] est, & non contra ius, sufficit, si longeua: licet quadraginta annor præscripta non sit. Vnde dixit Ioannes, tunc sufficere spacium decem annorum, hæc nota, duodecima distinctione, consuetudo, & facit pro his, quæ notat Innocen. & Hostien supra eodem titulo, capitulo vltimo. & Compostella, ibidem, in prima glossa, vbi dicit sic iudicatum fuisse per Papam in Mediolanẽsi. Ecclesia, in qua erat consuetudo seruata viginti quinque annis, quòd antiquior canonicus posset mutare domum, & pronunciauit Papa illam valere: licet quadraginta annis præscripta non esset: si enim Papa hic putasset præscriptionem requiri: ita hic addidisset, vt supra addidit, capitulo proximo. Ista vero consuetudo innititur rationi, & æquitati iuris, vt patet in glossa sequenti Et quod hic dicit de consuetudine, puto verum etiam in statuto: ad hoc supra eod lib. de Constitut. cap. 1. & quod ibi dixi.

2 Dixit rõnabilis, qm consuetudo irrationabilis nullo tpe præscribitur. Ruin. cõs. 555. lib. 4.

m Antiquiores] non ætate, sed tempore, quo in ecclesia militauerunt Idem si esset consuetudo de antiquioribus ætate, vel maioribus ordine, vel aliam æquitatem continens. Nota, quod consuetudo ista innititur æquitati canonicæ, quæ vult antiquiores præferre canonicos: ad hoc 61. distinct. qui proderit. & cap. sequen ad finem, & 73. distinct. Episcoporum, cum similibus.

n Gradatim.] sc. licet, quod primo antiquior mutare possit, & si mutare noluerit primus, poterit mutare secundus, & nolente secundo, tertius: & sic de singulis: & hoc vult dicere. Io. Andr.

[Glo.

meliores [a]; si voluerint, possint cum vacant, [b] per se, vel per alios [c] optare praebendas) prouideri mandamus † alicui de praebenda nulli alij de iure [d] debita: proximè [e] inibi vacatura; huiusmodi non obstante mandato [f], poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare: cum praebenda vacabit: & illa, quae optata non fuerit [g] (sit nulli [h] sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, conferenda. ¶ In praebendis verò apud Sedem Apostolicam [i] vacantibus [k], cum de ipsis per Romanum Pontificem ordinatur, [l] locus praedictae consuetudinem † non existit. ¶ Ne autem praetextu eiusdem consuetudinis, prouisiones [m] authoritate Apostolica faciendae, vltra debitum differant: statuimus, vt executores super ipsis prouisionibus [o] deputati, operare volentes, per viginti dies [p] duntaxat [q] † expectent: quibus elapsis, liberè in non optatis, ad exequenda sibi mandata [r] procedant, praefata consuetudine non obstante.

[Glo. seq. non quaerit, arg. negatiuè, soluit contrariū, & argumento respondet.]

a Meliores.] non enim minores optare volunt de cle. non resid. c. 1. nec vult quis iactare pecunias suas, ff. de probat. cum de indebito. Et nota, quod in praebendis distinctis non reprobatur imparitas, vt vna sit melior altera. & facit ad ea quae not. de maior. & obed. statuimus. Quid si in tali ecclesia minorem magis forte ex causa sibi gratam mutare velit, & optare antiquior canonicus, nunquid poterit? Vr quod non, j. de praebend. cui de non sacerdotali. contrariū credo: & quia quod fauore, &c. j. de reg. iur. quod ob gratiam, C. de legibus nulla iuris rō. in fine. & argu. ff. de vsu & habit. l. vlt. Et satisfactum creditori intelligitur, quomodocunque satisfiat, ff. de pignor. actio. l. si rem alienā, § oīs. Ad decretal. Cui de non sacerdota. dico illud in mandato speciali, cuius formam transgredi non licet, vt ibi patet: aliàs regulariter contra: quia cui licet plus, & id quod minus. j. de reg. iur. cui licet, cum suis concordantijs.

b Cum vacant.] non vacantes ergo optare vel acceptare non potest: sed hoc, quia consuetudo id non habet. Idem enim de non vacantibus crederem, si consuetudo esset, eadem ratione.

c ¶ Vel per alios.] hic enim inest regula, quod id potest quis per alium, quod per se. infra, de regu. iur. potest quis, cum suis concor. De hoc tamen dic, vt ibi dixi.

d De iure debita.] per hoc satis patet, quod potest fieri mutatio: consuetudo enim est ius quoddam, vt sup. dixi. sed de consuetudine debetur haec praebenda antiquiori, qui mutare voluerit, ergo de iure. Non igitur est de iure haec praebenda debita impetranti, sed alia non optata, vt infra Papa respondet: & hoc idem probatur olim per decretalem, de concess. praeb. Ex parte, in fine. Ioan. Andr.

e ¶ Proximè.] & si non adijceretur, de proxima intelligendum esset: aliàs qua ratione de secunda & tertia, & sic de singulis. Probatur hoc ff. de verb. oblig. l. cum qui kalendis.

f ¶ Mandato.] quo mandatur sibi prouideri de praebenda, &c.

g ¶ Non fuerit.] ex quo enim vacant praebendae, necesse est vnam remanere non optatam. De illa igitur prouideatur impetranti.

h ¶ Nulli.] puta, priori tempore impetrationis. sup. tit. prox. tibi, & j. de praeb. cum cui & c. si postquam. Ioā. Andr.

i ¶ Apud Sedem Apostolicam.] apud praepositio, per d, scribitur, quia veteres pro apud, saepè vsi sunt, Ad, duabus literis subtractis: sic j. eod. lib. de praeb. c. 2. c. praesenti, c. si Apostolica: sed hic potest exponi, Apud proprie, vt eod. tit. statutum, in princ. Archid.

k ¶ Vacantibus.] istae olim de consuetudine conferebantur a Papa, de accus. accedens. hodie verò de iure communi sedes Apostolica illa confert, j. de praeb. licet. Et de quibus beneficijs vel praebendis intelligatur, dic, vt eod. tit. praesenti &c. seq.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.

l ¶ Ordinatur.] Sed quare dicit hoc, cum alius de ipsis ordinare non possit, vt dixi s. in glos. proxi. Dico quod interdum per alios de talibus ordinatur. puta, cum Papa de ipsis non prouidebit infra mensem, vt j. de praeben. statutum, & tunc non haberet locum versiculus iste, cū locum solum habeat, cum Papa prouidit, vt patet per literam. Sed pone, de speciali potestate tributa à dño Papa (quia generalis non sufficit, vt in praedicta decretali, licet) collata est per alium talis praebenda, nunquid locum habebit iste versiculus: Dico quod sic. arg. sup. eo. ver. per se, vel alios, vt j. de reg. iur. qui facit cū suis concord. hoc optimè probatur j. de praeben. hi, qui, & supra tit. prox. cum aliquibus.

m ¶ Praedictae consuetudini.] quia scilicet antiquior seruato gradum mutare non poterit.

n ¶ Prouisiones.] praebendarum: quia canonicatus collatus erat per Papam, vel per executorem authoritate Papae conferri potest.

o ¶ Prouisionibus.] erant ergo dari ad prouidendum, vel forte ad compellendum tantum, vt infra dicam.

p ¶ Viginti dies.] similis dilatio temporis infra de elect. cap. 1. & c. cupientes, & credo hoc tempus currere a tempore scientiae, sup. de concess. praeb. quia diuersitatem, cum simil.

ADDITIO. Viginti dies, alibi habes inducias & expectationes quinque dierum, 85. dist. perlatū, alibi duorum, 5. q. 2. praesenti vbi etiam dicitur de expectatione septem dierum, & vnius diei. Archid.

[Glo. seq. recitatur per qōnem & solutionem, cui solutioni obijcit & rñdet: Finis soluit aliam qōnem.

q ¶ Duntaxat.] credo quod litera ista loquatur de oib. optare volentibus, sicut in plurali probata est: Vnde non solum primus antiquior, sed & secundus, & tertius & quartus, & sic de singulis inter omnes, solos xx. dies habebunt. Si enim contrarium dicamus, iam sequeretur, quod si viginti essent canonici, & omnes deberent viginti dies habere, iam haberent annum: & vltra: quod esset absurdū, & contra mentem istius decretalis: quae in plurali dicit, Volentes: & dicit, Duntaxat. Et secundum hoc antiquior optare nolens, impediet alios, quia non optabit infra viginti dies, nec alij poterunt ante ipsum optare; & sic erit casus, quo quis punitur sine culpa, sed non sine causa, j. de reg. iur. sine culpa. Vel est in culpa, quia Capitulum poterat ipsi antiquiori statuere terminum, puta duorum dierum ad mutandum vel optandum, vt sic locus daretur sequentibus, & sic de singulis, & sic hoc non fecit, sibi imputet. fiet enim prouisio in non optata, & si de expressa voluntate canonicorum apparet, quod mutare nolunt, non habebit necesse per hos dies expectare. In eorum enim fauorē est haec dilatio inducta, vnde ei renunciare possunt, & facit quod dixi in gl. non enim.

r ¶ Mandata.] vt si mandatum est quod prouideant, debeant prouidere: si mandatum est quod compellant, debeant compellere. j. de concess. praebend. executor, & duobus capitulis seq.

† Hęc mandata de prouidendo sublata sunt hodie per Cōciliū Trident. sess. 24. de reformat. c. 19.

† Idē Pet. de Anch. per l. Sabinus, ff de in diē addict. Fō.

† Papa cū scribit, nō intēdit derogare statutis ecclesiae, c. 1. s. de cōstit. Hoc fallit qn ius ecclesiae est ad ipsum deuolutū. Pet. de Anchar. per tex. hic. Font.

† De dictione, duntaxat, vide Archidiaconum, in c. statutū, §. in nullo, sup. de rescript. & Bart. & Alex. in l. 1. ff. si quis ius dic. nō obtempe.

Cōsuetudine de optando stante, an possit Capitulū praefigere certos dies ad optandum.

DE POSTVLATIONE PRÆLATOR.

¶ Dictum fuit supra tit. præced. de iure scripto, & non scripto: verum quia parum esset iura esse condita, nisi essent magistratus, qui ipsa iura tuerentur, l. 2. §. post originem, ff. de orig. iur. c. vbi periculum, § præterea, ĩ. de elec. ideo nunc videndum est de ipsis Magistratibus seu iudicib. verũ, quia iudices assumuntur altero de tribus modis, videlicet, per postulationem, electionem, vel translationem: ideo de istis tribus modis est nunc videndũ: & primo de postulatione. ¶ Pro declaratione rubricæ quæritur, qd sit postulatio: Vnde glossa posita sup verbo, vera postulatio, describit, quid sit postulatio: & Panor. super rubr. eo. tit. in antiq. ꝙ postulatio, est petitio gratiæ facta à superiore. Electio vero, est alicuius personæ ad superioritatem vel societatem fraternam assumptio. Et est sciendum, ꝙ cũ aliquis est electus, & est capax electionis de ipso factæ, superior non potest eum refutare, sed tenetur illũ confirmare, & si nolit confirmare, potest compelli per suũ superiorem, vel ei præfigi terminus ad faciendum confirmationem cum comminatione, siue intimatione, ꝙ nisi ĩ. talem terminum confirmet, superior iure deuoluto hoc faciet. Et idem est dicendum in præsentato, si ep̃s nolit instituere præsentatum, non fit immediate deuolutio ad archiep̃m, sed archiep̃s põt compellere ep̃m ad instituendum præsentatum, vel ei præfigere terminum certum infra quem ipse ep̃s habet facere institutionem, cum comminatione, ꝙ si ep̃s, infra talem terminum non faciat institutionem, ipse archiep̃s dicto termino elapso instituet, vt tenet Panor. in c. Olius ep̃s, eo. tit. in antiq. licet vsus aliter obseruet. Quia cum ep̃s refutat præsentationem, fit immediate deuolutio ad ipsũ archiep̃m: Secus est in postulatione: quia superior nõ tenetur admittere postulationem, nisi velit: quia postulatio dependet a mera gratia & postulatio fit de eo, qui non est eligibilis pp aliquem defectum puta, quia non est procreatus de legitimo matrimonio, c. innotuit, s̃. de elect. Vel quia non est perfectæ ætatis, s̃. de elect. cũ in cũctis. puta si sit assumendus in ep̃m, & non compleuit annum xxx. vt dicto c. cum in cunctis. Vel sit assumẽdus in Abbatem, & non fecit expressam professionem vel alium defectum patitur, pp quem non est eligibilis: tunc si eligentes velint eum habere prælatum, est postulandus: quæ postulatio fit a solo Romano Pontifice, q dispensabit circa istos defectus: Quia si episcopus posset dispensare, tunc posset postulari ab episcopo, vel illo, qui posset dispensare circa illos defectus: & sic postulatio est petitio gratiæ.

TITVLVS V.

De postulatione Prælatorum.

Bonifacius Octauus.

¶ Si aliquis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum; talis electio, vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat; Eligo & postulo prout melius de iure valere potest, idem; nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus, vel postulandus; & tunc consensus tempore eligat alterã viam, electionis scilicet, vel postulationis; qua electa, ad alteram redire non poterit. Ioan. Andr.

CAP. VNICVM.

Perpetuo [a] prohibemus edicto, ne sub aliqua ex his for-

Perpetuo.] Primo damnat sex formas cũ appositione decreti: Secundo damnat septimam, etiam cum decreto, sed ab hac excipit vnum casum cum determinatione: Secunda ibi, Sub ea. Io. Andr.

CASVS. Quia constitutus in præsentia Romani Pontificis Bonifacij VIII. quæsiuit ab eodem Sanctissime Pater, sum in tit. de postul. prælat. occasione cuius materiæ vellem informari, sub qua forma sit facienda postulatio: vtrum valeat sub hac, vt eligentes dicant, & quilibet eorum in scrutinio: Ego eligo talem, ipsum postulando, vel postulo talem, ipsum eligendo, vel eligo talem postulandum, vel postulo talem eligendum? Respondet Romanus Pontifex, quod non valet sub illa forma, sed debent dicere, Ego postulo talem, & non debent dicere, Ego postulo talem ipsum eligendo. Sed si probabiliter dubitant, vtrum ille, quẽ ipsi petunt in prælatũ, sit legitimus vel perfectæ ætatis, vel alias sit capax, vtrum poterunt dicere: Ego eligo talem, & postulo, prout melius de iure potest, an valeat talis postulatio? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ sic, si illi de Collegio, vel Capitulo verisimiliter dubitant de incapacitate ei. Sed quid si facta electione & postulatione sub prædicta forma, eligentes præsentant electo vel postulato illam electionem, vel postulationem, vtrum teneatur eligere præcise postulationẽ vel electionem? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ licet eligentes possint illo modo variare, tñ postulatus vel electus debet eligere vnam viam, & vna electa non poterit redire ad aliam: puta, si acceptauit electionem, non poterit redire ad postulationẽ, & si acceptauit postulationem, nõ poterit redire ad electionem, quia perdit ius quæsitum ex electione, quia si est impostulabilis, non poterit eligi si semel elegerit electionem. Ecõtra, si elegit viam postulationis, & reperiatur ineligibilis, nõ poterit venire ad electionem. Nota primo, ꝙ nimia curiositas in iure reprobatur, vt sunt quidam, qui volunt esse curiosi, vbi non expedit, & si quæstiones, in princ. de sim. c. cum contingat, § ceterum, de Rescriptis & per dictum Apostoli: Non plus sapere, quam oportet sapere. Nota, ꝙ non potest fieri postulatio sub hac forma: Postulo talem eligendo: vel, Eligo talem postulando: qa ista continent repugnantiam. Nam postulatio & electio sunt contraria: quia postulatio dependet à gratia superioris, electio vero non. Nam confirmatio est de iustitia, & debet sequi electionem: Et allegans contraria, non est audiendus. Nota, quod postulatio facta cũ aliqua de quinque, vel sex formis hic contentis, est nulla ipso iure. Nota, ꝙ postulatio facta sub hac forma: Postulo & eligo prout melius de iure fieri poterit, nõ valet, nisi probabiliter dubitetur, an postulandus sit capax, vel non, & vtrum debeat eligi vel postulari. Notã, quod in casu prædicto, vbi probabiliter dubitatur, an eligendus sit capax, vel non: licet in eligentibus admittatur illa variatio, non tamen admittatur in ipso postulato: sed debet eligere vnam viam. scilicet electionis, aut viam postulationis. Nota, quod vbi datur alicui electio duorum contrariorum, electo vno contrariorum, videtur renunciare alteri: ita quod amplius non potest ad illud redire, sicut hic vna est via gratię, alia iustitię, quæ sunt contrariæ: & ideo electa vna, videtur alteri renunciare.

Rom. 12.

[Prima glos. summat, & dicit quid prouidet, & quid declarat.]

a ¶ Perpetuo.] si aliquis postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum; talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat, eligo & postulo, prout melius de iure valere potest, idem; nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus, vel postulandus, & tunc consensus tempore eligat alteram viam, electionis

ctionis & vel postulationis: qua electa, ad alteram redire non poterit. hoc dicit. Prouidit ista decretalis contra aduocatorum imperitiam, qui his formis vtebatur: Et edita fuit ad declarationem eorum, quæ not. 63. dist. Valentinianus & sup. eo. c. vlt.

a Perniciosa.] sunt quidam, qui volunt esse curiosi, vbi non expedit, & perniciẽ inducunt: ad hoc supra de rescriptis: cũ contingat §. fina. de sim. & ti quæstiones. C. de fide instrumentorum l. vltima ad finem.

a Perniciosa.] idest morbosa, vel perniciosa, calamitosa, funesta: sic 18 qõ 2. perniciosam. C. de probat. l. exemplo. sicut is qui dat opem, vt aliquid perdat. Archidiaconus.

b Eligo postulando.] sicut enim postulandus eligi non debet, sup. eod. capit. vlt. supra de elect. innotuit, sic nec eligendus postulari: quia postulatio soli gratiæ innititur, sup. eo. bonæ 2. & c. penult. electio autem iuri communi de elect. publicato. & matrimoniale contrahitur vinculum: 1 de transla. inter. in prin. vnde olim indifferenter vtebamur his vocabulis, Eligo & postulo, & eligebamus postulandum, & postulabamus eligendum, 36. distinctione. capit. statuimus §. his omnibus. 63. distinc litteras. hodie non sic propter rationem supra dictam: & quia qui postulat, non consentit vt in virum: sed qui eligit, consentit. Not. tamen Innocent supra eodem tit. c. 1. q si sollemniter postuletur eligendus, nihil agitur ratione prædicta: sed si minus sollemniter: puta, quia clericus subditus episcopi petitur ab eo, nõ est malum: postea tamen sollemnem electionem necesse est interuenire.

c Eligo postulandum] ista forma approbata videbatur per decret. de renun post translationem. in princi. vel illa de qua sequitur Eligo in postulandum.

d Vera ele.] per quam habet matrimonium contrahi, quoad consensum eligentium, subsecuto postmodum electi consensu.

ADDITIO. Illa est vera electio, quæ fit ab his, siue ex eorum consensibus qui ius habent eligendi, & quasi matrimoniale vinculum cõtrahendi cum illo, quem eligunt eo animo, vt sit sponsus suæ Ecclesiæ viduatæ. supra de electione, cum inter canonicos. Archidiaconus.

e Vera postulatio.] per quam nullum ius acquiritur: quod tamen isti tribuere intendebat, dicendo. Postulo eligendo. Describi enim solet: Postulatio est petitio gratiæ a superiore facta: electio autem alicuius p sona ad prælationem vel societatem fraternam canonice facta vocatio.

f Aduertentur.] & sic repellendæ 74. distin. gesta 23. quæst. 7 quemadmodum. sup de appell. sollicitudinem C de sur l. 1.

[Gl. seq recit. per quæstionem, alleg. pro, soluit contrarium, & contrariæ rationi respondet.]

g De cetero.] Licet ista constitutio sic iuris veteris declaratoria: puto tamen per hoc verbum Papam præcedentes electiones sic factas noluisse comprehẽdere. Et potuit esse ratio: quia omni communi iudicio ante istã decretalem hæc forma bona esse putabatur, vnde iniijceretur laqueus ei, qui de cõmuni iudicio non peccauit. quod esse non debet. ff. ad Maced. Senat. l. 3. 17. qõ 1. de viduis. & facit sup. de translat. inter corporalia. versi. fin. ibi Maiorum secutus errorem, &c. & bene etiam facit supra de diuor. gaudemus. in fi & de consecr. Ecclesię, vel alt aqua. in fi. Vnde secundum hoc ad id quod inf. sequitur, Si secus actum fuerit, &c. repete, de cætero.

[Glo. sequ. recitatur quæstionem.]

h Irritum.] licet igitur sequatur admissio vel confirmatio talis electiõis, vel postulationis, non propterea conualescit: quia a principio nullũ erat supra. de elect. dudum, &c. auditis. 36. quæst. 3. c. placuit, §. fin. ver quæ enim ab initio, infra de regu. iur. non firmatur, cum suis concord. & facit quod di cam inf. titu. proxi. quam sit. in fi.

mis quas perniciosa [a] curiositas aduenit, Eligo [b] postulando, & † postulo eligendo: aut eligo [c] postulandum, seu postulo eligendum: cum nec vera electio, [d] nec vera postulatio [e] resultet ex ipsis: quin sibi potius inuicem aduersentur: [f] aut sub illis verbis: † Eligo in postulandum, vel postulo in eligendum; cum rem imperfectam significare noscantur, ad faciendas electiones, vel postulationes de cetero [g] procedatur: si secus actum fuerit, eo ipso irritum [h] decernentes. ¶ Sub ea etiam forma, Eligo & postulo, prout potest melius [i] de iure valere (cum incertitudinem [k] contineat) quemquam postulari vel eligi prohibemus; statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere; nisi quãdo probabiliter [l] dubitatur, vtrum quis sit eligendus vel potius postulandus? quo casu is, qui sic [m] postulatus fuerit, aut † electus, consensus † [n] tẽpore, viam electionis, vel po-

i Prout potest melius.] hanc formam approbat glo. supra eodem capit. vltimo. & Innocen. supra eodem, cap. 1. Ioan. Andr.

k Incertitudinem.] vota autem incerta in electionibus, & postulationibus reprobata sunt, inf. tit. prox c. 2.

[Glo. seq exemplificat & declarat.]

l Probabiliter.] in hoc igitur casu intelligatur illa Ber. opi. ipse etiam sic intellexit, prout ex verbis suis satis apparet. Et potest poni exemplum, quando dubitatur, an quis in personatibus vel beneficijs cum cura assumendus attigerit xxv annum: vel an assumendus in epm peregerit 30. annum. sup de elect. cum in cunctis. vel dubitatur de monacho assumendo ad prælaturam eiusdem vel alterius ordinis, an sit expresse professus. infra tit. proxi. nullus. In his enim & similibus casibus potest eligi & postulari: prout melius de iure valere poterit. Sic enim videmus, q ratione dubij admittitur libellus disiunctiuus. ff quorum legatorum. l. 1. §. qui autem Et quod hic dicit, intelligo, si dubitetur, in facto: si autem dubitaretur ignorantia iuris, tũc secus credo, tum quia peritiores consulere debuerunt, & quia iuris ignorantia nec est probabilis, nec excusat. ff. de iur. & fact. igno. l. regula, inf. de reg. iur. ignoran. eo. lib. cum suis concor.

m Sic.] scilicet, secundum hanc vltimam formam, eligo & postulo, & prout melius potest de iure valere. Et aduerte, quia nullam de his formis credo permissam, nisi vltimam. Hoc casu cum probabiliter est dubium, tum quia in eo casu est sola certitudo, quæ admittitur cum probabiliter dubitatur, vt supra probaui. in alijs autem casibus insurgit contrarietas, & res imperfecta, vt patet in textu: tum quia aliàs non video, quare sic diuisisset istud capitulum, faciendo ibi, sub ea §. & in priori parte ponendo speciale, & indeterminatum decretum, in secunda autem cum determinatione: & facit de decimis, ad audientiam, & hoc probo etiam per literam, quæ sequitur Postulatus & electus: quia ista sola vltima forma dicit, Postulo & eligo.

n Consensus tempore.] quem infra mensem post præsentationem sibi factam exhibere tenetur, infra titulo proximo, quàm sit. cum determinatione, quæ ibi ponitur.

Marginalia: † al. itaque vel postulo. — †' Dictio. verbis, de est in manuscript. codicib. — a Per consensũ filiorum, ad quos spectat eligere, quem eo aĩo exprimunt & p cõsensum electi secutum. Io. Andr. — Constitutio antiq iuris declaratoria an trahat ad præterita, si cõsuetudo & cõmunis opinio prudẽtũ in contrarium. — † al. ita: & electus, [e]lectionẽ agnoscit gl in versi. sic in fi. — Dubitatio ꝓbabilis, an quis sit eligendus vel postulandus.

a Ne in.

a Ne in incerto.] concordat ad hoc,& ad id, quod sequitur inf. tit. proxi. vt quis duas.
b Necessario teneatur.] Quid si non elegerit? Dico totum viribus carere, vt sup cũ. n. ista fuerit pęna superius imposita, nisi determinatio sequens fuerit obseruata, patet q locum hēt pœna prædicta.
c Ad aliam.] viam.
d Interdicta.] sic C. de fur l. 1. ff de tribu. quod in hīdem, §. eligere. Præiudiciales ergo sunt sibi adinuicem istæ viæ: alias. n. electione vnius nō tolleretur altera Facit quod not. de libel obl. c. 2.

† Vide c. vt quis duas inf. tit. proxi. & l. cũ q duob. ff. de acqui. hæred.

stulationis (ne in incerto[a] † vagetur) eligere necessario[b] teneatur, redeundi ad aliam,[c] postquam vnam elegerit, sibi licentia penitus interdicta.[d]

TITVLVS VI.

DE ELECTIONE, & electi potestate.

De electione & electi potestate.

¶ Innocentius Quartus in Concilio generali Lugdunens.

¶ Dictum fuit, sup. tit proxi. de vno mō instituendi iudices, siue ministros iuris: puta de postulatione: nune videndum est de alio modo. s. de electione. Et quia dubitari posset de potestate electi ante confirmationem, vel consecrationem, ideo annectitur in rub. & electi potest.

Statvimts.] 1 Tria facit. Primo ponit statutum. Secundo pęnā contumacis in nō, veniendo. Tertio pęnā calumniosi. Secunda: ibi. Sed si. Tertia ibi, Adijcientes. Et ista tertia subdiuidit, quia duo facit. Primo ponit obijcientem in formā: Secundo illū, qui obiicit in psonā ibi, Qui vero. Et hęc scda ēt tria facit. Primo imponit pœnam. Secundo aggrauat: ibi, Ad quæ. Tertio excipit: ibi, Nisi: sup Modo dicit, q primo ponit statutum. quod secundo protogat: ibi, Hæc autem. Tertio imponit pęnā nō pbāti: ibi adijciētes an ille §. Hęc aūt. determinet, ptegat, vel restringit: ibi, dicit, circa textum

1 Illud c. hēt locū in appellatione iudiciali, & extraiudiciali, & in illa, quæ interponitur ab iniusta collatione executoris dati a Papa. Do Pont.

¶ Pręsupponendū est pro intellectu huius c illud, quod hr in c fi. inf eo videlicet, q cū electio est facta de aliquo, eligentes constituunt procuratorem ad præsentandum electionem superiori, & requirendū vt illam electionem confirmet, superior non debet statim electionem confirmare, ne faciat cōtra dictū Apostoli dicētis. Nemini cito manum imponas: sed debet iste superior videre an sint aliqui opponentes. Et si sint, debet illos citare peremptorie, seu citari facere ad dicendum causas suæ oppositionis: Si vero nulli reperiantur opponentes, debet decernere citationem generalem, & illā apponere in valuis ecclesiæ illius electi, vt si sint opponentes, compareant coram ipso ad certum terminum. Hoc præsupposito?

Præsuppositio Dñi Hel.

1. ad Timo. 5. ca. 78 dist. qd est cito.

CASVS. In hoc c sic figuratur: Vacante Abbatia monasterij S. Cypriani Pictauis, monachi illius monasterij conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri Abbatis; Electione facta, illam præsentauerunt epō Pictauiensi, & requisierunt vt ipsam electionem confirmaret, & electo committeret administrationem illius monasterij in spiritualibus, & temporalibus; Eps decreuit suā citationē generalē cōtra opponētes: in termino assignato cōparuerunt aliqui opponētes, qui allegauerunt aliquas causas oppositionis, videlicet, q ipsi fuerāt spreti, & sic opposuerunt aliq 1 cōtra formā electionis; Nam vocatio est facienda in non est de substantia electionis; hoc est, tenet electio de meio iure ca. quod sicut, eo tit. in antiq. & c. qui pp. eo. ti. tñ si opponentes prosequuntur cōtemptum facient ipsam electionē cassare; Vel ēt isti opponentes opposuerunt aliquos defectus in personam electi, puta, q ipse erat imperfectæ ætatis, non aūt, q esset illegitimus: quia ingressus religionis tollit maculam natalium. Eps noluit admittere istas causas oppositionis: vel forte cum causæ essent irrationabiles, illas admisit: & in effectu fuit appellatum ad Apostolicam sedē; Quæritur, quid debeāt facere opponentes & electus? Rñdet Roman. Pōt q ipsi debēt arripere iter Romanū, inf. mensem a tpe appellationis, & debent facere diligētiam scdm cōmunem cursum, vt se, plenitēr cōspectui Apostolico: Sed quid? Ponamus, q opponentes comparuerunt, electus vero non, vtrum teneantur longo tēpore expectare ad hoc, q procedatur in causa appellationis? Rñdet q debent expectare electum per tps hic contentum. quo tpe elapso si nō compareat electus, poterit procedi in causa appellationis. Sed ponamus, q opponentes non probauerunt defectum, quem obijciebant contra formam electionis? Rñdet, q ipsi opponentes debent mulctari in expensis, & vltra sunt suspendendi a perceptione fructuū suorum beneficiorum per triennium, & si int. illos tres annos se immisceant illis beneficijs suis, sunt perpetuo priuandi. & hoc verum, q sunt suspensi a fructibus beneficiorum, quæ obtinent in illa ecclesia, & non beneficiorum, quæ obtinent in alia ecclesia. Nulla super hoc: Hic ponitur quædam comminatio: Nam Papa posset illum restituere, si vellet, nec per hoc imponit sibi necessitatem. Nota primo ex isto cap. quod ab electione facta, postulatione, vel prouisione pōt appellari: vnde prouisio, vt hic accipitur, fit per deuolutionem ad superiorem: vt qñ monachi peccant eligendo indignū, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi, quæ electio deuoluitur ad superiorem immediatum, & illud quod facit superior, vocatur prouisio. Aliquando superior hoc facit iure suo, sicut plures Abbatiæ habēt Prioratus conuentionales sub se, quos conferunt abbates iure suo, & non eligunt monachi illos Priores conuentuales, & talis collatio, quā facit abbas de Prioratu conuentuali, vocatur prouisio, & ab illa pōt appellari. Nota vlterius, q cum appellatur ab electione, prouisione, vel postulatione ad Apostolicam sedem, appellans & appellatus debet arripere iter ad Curiā Romanam, inf mensem, & una pars tenetur expectare aliam partē per xx dies: quib elapsis poterit procedi in causa appellationis, & sic in causa electionis poterit procedi ad testium recept onē, lite non contestata, c qm frequenter, vt lit. non conte. in antiq Nota vlterius, q si aliquis ad impediendum confirmationem electionis aliquid opponat contra formā & nō probat illud, cōdemnabitur in expensis. si vero opposuerit aliquid cōtra personam elect., ēt condemnabitur in expensis, sed vltra suspensus est triennio a beneficiis suis, quæ obtinet in ecclesia, cuius prouisionem vel electionem voluit impedire.

¶ Si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel canoniam, in personam vel formam: & ab hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans & defendens, & quorum interest, a die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Io. Andr.

CAPI. I.

Statvimts,[e]

[Prima glossa summat, & diuidit.]

e Statuimus.] Primo dr, q si aliquid opponatur contra pusione, electionē, vel postulationem factā ad psonatu, dignitatem vel canonicam in personam vel formam, & ob h. c fuerit appellatum ad Papā, appellans, & defendens, & quorum interest, a die obiectionis ī. mensem arripiant iter eundi ad Papam Secundo, q si pars altera expectatur per xx. dies post aduentum alterius, & nō venerit, in negotio procedet. Tertio, q non pro-

probans, ꝙ in formam opponit condemnatur parti alteri in expensis; non probans, quod objicit in personā est a beneficijs triennio suspensus, & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit ha pœnæ locū non habent, si legitime patet eū calumniosum non fuisse. h. d Tria ergo facit, primo ponit statutum. Secundo pœnam contumacis in non veniendo. Tertio pœnam calumniosi.

vt si quis [a] electionem, postulationem, vel prouisionem [b] factam [c] impugnat, [d] in formam [e] † objiciens aliquid, vel personam, [f] & propter hoc [g] ad nos [h] appellari [i] contigerit: tam is, qui opponit, [k] quam qui defendit, [l] & generaliter omnes, quorum interest, & quos causa contingit, [m] per se, [n] vel per procuratores ad causam instructos, ad sedem Apostolicam, a die obiectionis iter [o] † arripiant infra mensem. [p]

¶ *Si pars altera expectata per viginti dies post aduentum alterius non venerit in negotio procedatur. Ioan. Andr.*

¶ Sed si pars alia [q] † non venerit, per viginti dies [r] post aduentum [s] alterius expectata: in electionis, [t]

a Si quis]vel si quis. 17 q. 4. si quis suadē te, & de sent. excom. mulieres saluo tamē eo, quod dicitur j. eo. indemnitatib. §. porro. & §. seq. & ad hoc j. eod generali. Io. Andr.

b ¶ Prouisionem.]factam vel ex superioris officio, vel ex negligentia subditorū. sup. eo. tit. ne pro defectu de cōcess præb cap 2. vel suo iure, quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit & confirmat, ꝙ dic vt not. de elec. cum inter canonicos & dixit hic Inno. quod hæc decre. locum habet ante confirmationem: post vero non, & hoc verū, nisi eligendo confirmaret; puta per prouisionem factam: vt hic.

[Glos. sequent. quærit, opin. ponit, & soluit distinguendo.]

c ¶ Factam]quid de facienda? Dixit Abbas hic, quod idem, cum vtrobique eadem sit ratio. Credo, ꝙ si contra certam personam appellat; vera sit opinio prædicta; alias non; & hoc probatur j. eo qui contra certam, nam quod ibi dicitur de decret. vt circa. j. eo l. eadem ratione intelligam & de ista.

[Glo. seq. ponit & exponit dictum Inno.]

d ¶ Impugnat.]dixit hic Inno. ꝙ nullo se opponente, is, ad quem pertinet confirmatio, poterat confirmare nulla citatione facta, & nullis edictis propositis. Idem in consecratore & ordinatore; quod in confirmatore verum erat secundum sua tempora, hodie secus j. eod. tit. c. vlt. Tamen nullo se opponente ipse habet inquirere de meritis eligentium & personæ electi, supplet. n. in causis electionum de facto. Quod dic vt not 28 dist. prius quam & sup. de elect. cum nobis olim. & de postul præl bonæ 1.

e ¶ Formam.] sup. eo. quia propter quædam tamē ibi contenta, sunt de substantia, quædam vero non, vt ibi not. in glo. Dic vt tut Ber Io. And.

[Glo. seq recitat. per q ponit antiquam opi. Ber. & cō trarium ipsius & Inno]

f ¶ Personam.] electi, idem si opponatur in personam eligentium, vtrumque enim electionem reddit inualidam. s. eo. cum in cunctis, cum Vinton. congregato, & in pluribus alijs c. & ꝯ de consue cum dilectus. secundum Ber. olim tn̄ ipse idem dr̄ mutasse, & dixisse cum Inno. contrarium, maxime cum hic dicatur, Personam, in singulari. Nec est bona ratio secundum Inno. dicere, Vitium eligentium reddit electionem nullam, ergo eadem pœna tenetur: quia & vitium famæ reddit nullam electionem: & tamen non est eadem pœna quæ in persona. vt patet j. dico tamē secundum ipsum Inn. ꝙ licet non sit idem, quantum ad huius constitutionis pœnam, tenetur tamen ire, & appellationem prosequi: & potest hæc obiectio melius dici contra formam, quā contra personam.

g ¶ Propter hoc.] nota quia exprimi debent oīa & singula quæ opponuntur, & iurām interuenire, & non expressa prosequi nō poterit appellans. Quod dic vt j. eo. vt circa. & hęc vera cum in his casib extra iudicium appellatur: secus si in iudicio, vt j. eo. titulo, constitutio.

[Glo. seq teci. per q ponit opi & solui t.]

h ¶ Ad nos.] secus si alios, fin. Compostel. Abbas autem neutrum firmauit. Alij contra, scilicet Hostien. satis credo per decre. j. eo. cupientes, & p hoc verbum, ꝙ hoc locum habeat solum in appellationib. interpositis ad Papam, cum a iure exorbitet; & sic ad consequentiam trahi non debet j. de reg. iur. quæ a iure. cum suis concordant. probat cle eod. tit. causam. in princ.

i ¶ Appellari.]etiā si non appelletur, sed immediata subiectio confirmationes harū deducat ad Papam. In regularibus, & cathedralib. ecclesijs tene quod habes j. eodem cupientes.

[Glo. seq. successiue format, & soluit duas qōnes.]

k ¶ Opponit] Sed nunquid illi, qui se opponunt, & non appellant, venire tenentur? Rn̄deo, illi soli venire tenentur, qui appellant, vel quorum nomine appellatum est, vel qui appellationem ratam habuerint expresse: alij autem, qui solum se opponunt, venire non tenentur: videntur enim suo iuri renunciasse, & electioni acquiescere. ff. quando app. sit. l. 1. §. solent ff. de appellatio. scio. vnde illorum absentia non obstante procedetur in negotio: tunc enim est appellandum, cum ordo decretum electionis interponat, vt in prædicto §. solent, victoria tamen eorum, qui appellauerunt, omnibus proderit. C. si vnus ex pluribus. l 1. supra de appellationibus tua, cum similib. Quid si ille, qui appellauit, dolose non prosequitur: † nunquid qui non appellauit, potest negotium assumere, etiam inuito eo, qui ex fide non prosequitur? Videtur, quod sic. ff de ap pel. l ab executore § alio condemnato. Ber. & Innoc. & facit ad hoc vltimum infra eodem lib. de appell. concertationi.

l ¶ Qui defendit.]scilicet electus, postulatus, vel in cuius persona facta est prouisio. Io. Andr.

m ¶ Contingit.]sicut adhærentes. j. eo. vt circa.

n ¶ Per se vel per procuratores.] in cathedralibus, & regularibus ecclesijs hoc restringitur per decret. infra eodem, cupientes, vt per se tantum ire teneantur, nisi ex iusta causa, vt ibi, & de personis instructis, dic vt ibi.

o ¶ Iter arripiāt.] statuitur hic, & infra eo. cupientes. terminus ad iter arripiendum, sic sup de appel. ad hoc & c. personas. & de re iudic. cum causa. & 2. q. 6. cap & qui. § appellatore.

p ¶ Infra mensem.] qui currit ab interpositione appellationis facta coram appellato, vel ipsius speciali procuratore ad causam, vel post notificationem alteri eorum debito modo factam, quod dic vt in Clem. eo. tit. causam. quæ determinat hic & alibi scripta, vt ibi not. in glo. quid ergo.

q ¶ Pars alia.]opponens vel defendens. Io. Andr.

r ¶ Per viginti dies.] similis dilatio temporis supra de consuetud. c vlt supra de cri. fal. dura. supra de cler. excom. mini illud.

s ¶ Post aduentum.]æquior temporis computatio est illa, quam habes j. eo. cupientes. §. quod si pet. Sed non est mirum, cum ibi pœna priuationis imponatur: hic autem pœna solius processus in absentia.

t ¶ Electionis.]postulationis, vel prouisionis.

a ¶ Cuius.

† Not ꝙ ille dr̄ impugnare actū, qui opponit aliquid ꝯ formam actus, vel ꝯ pſonā, i cuius cō modum dirigitur executio actus.

Opponēs ꝯ pſonas eligentiū nō dr̄ proprie opponere ꝯ formam, vel personā.

† De his terminis vide glos. in c. personas. s. de app.

† aliqua altera.

† Iudex de hoc inquiret, & hoc inuēto, oīa retractabit, si c. s. de collu. Do. Ton.

negotio, non obstante cuiusquam[a] absentia,[b] sicut de iure[c] fuerit, procedatur. ¶ Hæc autem[d] in dignitatibus,[e] personatibus, & canonijs obseruari volumus & mandamus.

Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis. Non probans quod obijcit in personam, est a beneficijs triennio suspensus, & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. Hæ pœnæ locum non habent si legitime pateat eũ calumniosum non fuisse. Io. Andr.

¶ Adijciẽtes, vt qui plene[f] non probauerit, quod in formam opponit: ad expẽsas, quas propter hoc pars altera † se fecisse docuerit,[g] condemnetur. ¶ Qui vero in probatione[h] defecerit[i] eius quod obijcit in personam, a beneficijs[k] ecclesiasticis

a ¶Cuiusquam.] prædictorum.

[Glos. seq. rationem reddit, & declarat duplicem absentiam: Secundo tractat, an veniens facto iam processu, qui fit post litem contestatam, petat libellum dari, vel contestationem fieri: & dicit, ꝙ non: Tractat demũ, quid si negatur procurator, & ponit tria dicta Innocentij, q in fine declarat.]

b ¶Absentia.] vbi n. agitur de spirituali matrimonio contrahendo, absentia cõtumacis partis non obest vt hic, & ĩ. eo. dudũ. 1. & idẽ in carnali etiam cõtracto. sup. vt lite non contest. accedens 2. & c. quoniã §. porro. Et citata est hic pars interpretatiue. ad idẽ sup. de appe. sæpe terminus. n. præfixus loco peremptoriæ citationis habet, vt ibi. Ber. Et quod dicit, absentia, intelligas, quandocunque contingente, siue ab initio: quia non venit. siue ex postfacto: quia venit, & contumaciter recessit sup. de iudi. c. 1. 11. q. 3 certum, & infra de eo, qui mit. in pos. eum qui sup. vt lite non conte. quoniam. §. porro & §. ꝙ si fortan. Et vt dixit Innoc. [si processum fuerit ad aliquod de illis, ad qđ non proceditur lite non contestata, puta ad receptionem testium, vel huiusmodi; si postea veniat, & libellum petat, vel litis contestationem fieri, audiendus non est, 1 fecit. n. eius contumacia, ꝙ lis habeatur pro contestata. Item si procuratori postmodum obijciatur, ꝙ nõ sit procurator, non est postea cogendus probare mandatum ratione prædicta. ff. [de procur. Pomponius. §. rati habitionis. Alij dicunt & vr̃ securius secundum Innoc. ꝙ licet de ijs, quæ egit ante aduẽtum partis, non sit cogendus probare mandatum, tñ iudex vlterius non admittet eum procuratorio nomine agentem, nisi mandatum probet, tamen ſm eum, cum hoc videatur esse quadam æquitate non scripta, tum arg. prædictæ l. Põponius, sitis vr̃, ꝙ si in remotis partibus ageretur causa, nec de facili posset probari procuratio, quia forte amissa est, ꝙ tunc non probata procuratione procederet iudex vsque ad finem causæ. Hæc omnia vera dici possent ad partis petitionem, credo tamen, ne iudex laboret in vanum, ꝙ procuratorem compellere poterit exhibere mandatum vel cauere, si dubitatur. argu. sup. de procu. cap. 1. & de iud. causam quæ, cum si.

c ¶Sicut de iure.] de iure autem est vt distinguatur, an appellans sit præsens, 2 an appellatus, secundum formam decre. ĩ. de appel. ord. [secundum Inno.

d ¶Hæc autem] scilicet, quæ dicta sunt superius. Nam hæc clausula omnia superiora respicit, supra de rescrip. olim §. vlt. Host. Archid.

[Glo. seq. ponit quatuor æquiparationes.]

e ¶Dignitatibus.] hic æquiparãtur hæc tria, dignitas, personatus & canonia. Alibi æquiparantur dignitas, personatus, & beneficium cum cura animarum. sup. de fil. presby. nimis. Alibi, personatus, & beneficium curam habens. ĩ. eod. tit. dudum. Alibi, personatus & ordo presbyteralis. sup. ne cleri. vel mona. super Specula. §. qa vero. In dignitatibus tamen cathedralium vel regularium ecclesiarum quarum confirmatio vel ex immediata subiectione, vel ex appellatione ad Papam spectat, tene quod habes ĩ eo. cupientes.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

f ¶Plene.] nota, quia non sufficit semiplena probatio: ratio, quia petit ius alterius; & sic non obstat infra de procurat. ex insinuatione, cum simil. & dic plene & legitime, & modos probandi habes supra de testib. specum ad sedem. in fi.

[Glos. seq. ponit dictum, & soluit contrarium.

g ¶ Docuerit.] taxatione & iuramento præmissis: q dic, vt nota. sup. qđ metus causa, c vlt. de huiusmodi expensis dic, vt no de dolo & contu. finem & 2. q. 1. in primis. § gloriosus, gl. 1. & adde qđ habes ĩ de appel. cũ appellationibus. Et bene dixi, taxatione, & iuramento: qa taxatio iuramẽtum sequi nõ potest, nec obstat ff. de in lit. iu. l. videamus. §. iurare quia loquitur de iuramento in litẽ, qđ est de affectione: vnde illud bene potest sequi taxatio: quia nulla fit verecundia iurãti: quia poterat ex affectu æstimare centum rem, quæ non valebat quinquaginta, pone exemplum in libro tuo, sed hic loquimur de iuramento, quod est de veritate, vnde si postquam iurauit se centũ expendisse, & de mandato iudicis fieret taxatio, iniuria & verecundia esset iuranti.

h ¶Qui vero in probatione.] videtur dicendum plena, vt præmittitur supra proxi. dicit Host. l saltem semiplena, & in hoc iste §. diuersificatur a litera praceden. Archidiaconus.

[Gl. seq. primo soluit contrarium, secundo quærit, arg. pro & contra, soluit, & contrarijs respondet.

i ¶Defecerit.] hanc pœnam incurret non simpliciter appellans, sed qui probandi onus assumpserit, quia licitum est ab appellatione recedere secunda quęstio. 6. cap. ei qui. § appellatione cessante & §. si quis libellos. ff. de in ius vocand l quamuis, & sic credendo euadet hanc 3 pęnam. Sed nunquid hoc casu appellans, qui non venit, saltem in expensis appellato condemnabitur legitime comparenti? videtur quod sic. C. de his [qui accu. non pos. qui crimen, nec enim in pręiudicium alterius potuit mutare consilium. infra de regul. iur. mutare cum suis concordant. Econtra videtur, quia non interest appellati, iam enim in absentia eius procedi potest, ac si præsens esset, & est sim. quod nota. supra de dolo & contum. c. vlt & ad hoc facit ff. de arb. l. si cũ § si arbiter. ver. sed si in aliquem. & ff de pęn. l. sanctio legum. [Solu. dic eum teneri ad expensas, nec obstat quod dicitur, quod non interest appellati, quia immo interest, quia multa potuisset per confessionem eius si præsens fuisset, habere. Nec obstat l. sanctio, quia condemnatio expensarum non imponitur sicut pęna, sed tanquam interesse appellati, secundum Compostellanum.

[Glo. seq soluit duas quæstiones.

i ¶ Defecit.] intelligo secundum Compostellanum, hanc pęnam locum habere siue crimen aliquod obiectum fuerit siue defectus, cum generaliter loquatur. Et si plura quis obiecit, euitat 4 hanc pęnam, si vnum solum probat, quod ad cassationem sufficiat, supra de rescriptis, inter cætera [Item quia pęnam hanc patitur excipiens præter ius commune, de accusat super his. Item prodita est in illorum odium, qui ordinationem impediunt, sed ex quo vnum probauit, patet quod non fuit in fraudem.

k ¶Beneficijs.] quæ in illa ecclesia obtinet, vt ĩ. eod. si compromissarius, in fi.

a ¶Ad

1 Nota, quod primus act9 in sũmarijs iudicijs qui ĩ plenarijs fieri non põt, nisi lite contestata, excludit dilatorias, vnde iuramento de calumnia ĩ causa beneficiali præclusus est aditus dilatorijs.

Nota secundo, ꝙ cõtumax veniẽs debet causã capere vt eam inuenit.

Tertio not. ibi, non credo tamen exclusus ab exceptionibus põt nihilominus proponere exceptionem, quæ reddit iudiciũ retro nullũ Do. & Philip. Fon.

2 Vide Spec. titu. de app. §. nunc ore uiter. ver. sed nunquid.

† al. aduersa.

3 Scilicet suspensionis a beneficijs, sed pœnã expẽsarũ non euadet in nõ ne litis, si victus fuerit. vt hic notat Anto. Butr.

4 Idẽ Innoc. Host. Cõpostel. Archid. & alijs.

a ¶ Ad quæ.] beneficia.
b ¶ Tempus.] trium annorum.
c ¶ Temeritate.] secus autem si auctoritate superioris vel si restitutus fuisset. C. de sen pas. & re. l. 1. 2. q. 3. c. si quem. §. accusatorum.
[Gl seq. quærit, & remittit.
d ¶ Priuatur.] nunquid ille, ad quem collatio pertinet, statim possit illa conferre? Dic vt dicam inf. eod. commissa.
e ¶ Spē.] nec enim suo spe veniæ debet quis peccare, vt sup. de cle. excom. mi. il lud, de consec. dist. 4. quando quis.
f ¶ Manifestissimis. 2. q. 8. sciant. C. de proba. sciant.
g ¶ Calumniæ.] non in excipiendo, ac celando & denunciando quem calumniari, de ac. super his. 2. q. 3. qui non probauerit, & q. 8. qui crimen. & de calumn. cum dilectus. Io. Andr.

triennio nouerit se suspensum: ad quę [a] si infra illud tempus [b] propria temeritate [c] se ingesserit, eis ipso iure perpetuo fit priuat[us], [d] nullam super hoc de misericordia spem, [e] aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis [f] constiterit documētis, quod ipsum a calumniæ [g] vitio causa probabilis & sufficiens [h] excusaret.

¶ Idem.

¶ Vota cōditionalia & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure consentientes. Ioan. And.

CAP. II.

IN electionibus [i] & postulationibus, ac scrutinijs, [k] ex quibus [l] ius oritur [m] eligendi, [n] vota conditionalia, [o] alternatiua, [p] vel † incerta [q] penitus reprobamus. Statuentes, vt huiusmodi votis pro non adiectis habitis, ex puris

[Glo seq. exemplificat, notat, & remittit.]
h ¶ Sufficiens.] decesserunt testes qui testificari promisserant, si probauerā illum excōicatum, qui sic clanculo se prius absolui fecerat, ad hoc 2. q. 3. Paulum, de cler. excō. mi. propo suit. Et not. φ in cā appellationis non indistincte condemnatur victus victori in expēsis. Quod dic, vt dixi inf. de reg. iur. ignorantia.

1 Nota φ promittēs testificari non est suspectus. facit c. dilectus de capel. mona. Fon.

IN electionibus.] Duo facit. quia primo tria reprobat, ibi, Statuētes, declarat & punit. Io. Andr.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari canonici vel monachi illius ecclesię conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri plati, q canonici vel monachi erāt xii numero, quidā ex eis dederunt vota sua cōditionalia, alternatiua, & incerta: quia dixerunt, Eligo talem, si talis eum elegerit, & sic votū fuit conditionale. Vel dixerunt, Ego eligo talē, vel talem, & sic votum fuit alternatiuū. Vel dixerunt, Ego eligo illum quem talis eliget, & sic votum fuit incertum, vtrum valeat ista electio? & vtrum ista vota cōputetur ad augendum numerum? Respondet Romanus Pontifex, quod ista vota conditionalia, alterna. & īcerta nō augēt numerū, & sūt nulla ipso iure, ita φ tota ptās eligēdi remānt apud alios, qui pure elegerūt.

[Glo prima summet.
i ¶ In electionibus.] vota conditionalia, alternatiua & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure consentientes.
[Glo. seq. ponit tres significationes scrutinij.]
k ¶ Scrutinijs.] scrutinium multis modis dicitur, s. catechismi, de ma. & obed. his qui, & de capel. mona. dilectus, & de illis loquuntur canones de conse. dist. 4. ante baptismum, & c. seq. Item dr illorum, qui ad ordines vel dignitates promouentur, examinatio, supra de scruti. c. vno. item dicitur inquisitio voluntatum, quæ fit secreto in electionibus faciendis sup. eo. quia propter & sic sumitur hic.
ADDITIO. Host ponit hic xiii. modos, quibus dicitur scrutinium Io. Andr.
l ¶ Ex quibus.] scrutinijs, & intellige publicatis, supra eo. publicato.
ADDITIO. Quia aliter non oritur ius eligendi. Ioan. Andr.
m ¶ Ius oritur.] saluo eo, quod habes inf. eo. ppetuæ.
ADDITIO. Ius oritur, idest, legitime factis, quasi dicat, si cētnua aliās essent malefacta, non recideret in alios ius eligendi Innoc.
n ¶ Eligendi.] vel postulandi, sup. eo. tit. scriptorum.
o ¶ Conditionalia.] idest, sub conditione prolata hoc mō Consentio in A. & si noluerit, consentio in B. vel cōsentio in A, si nouit iura; vel si habuit maiorem partē capituli, vel si decanus in eum consenserit.
p ¶ Alternatiua.] eligo A, vel B. Cardinales sīt interdū sub his formis conditionalib. & alternatiuis eligunt, & per has formas venēt ad duas partes, vt dicūt moderni, & sit in eis spāle sicut & reliqua in st. eo licet, & s. c. px.
[Glo. seq. primo ponit exēplū, & huius iuris cām, & ius antiquum. Secundo notat inducens quatuor similia. Tertio quærit & soluit. Infert ex solutione, & contrarium tenet.]

† al. ita, & incerta.

q ¶ Incerta.] eligo illū, quē Archidiaconus eliget Oētalia vota non valēt, quia certū consensū non exprimunt, & ideo merito reprobātur, licet olim admittebātur, vt colligit, & not. 61. dist. studij, & 85. dist. Archidiaconū, sed ex illis c. illud non colligitur, & ēt sic possēt intelligi, sup. eo. tit. cū terra. Nota ergo, φ hi sunt legitimi actus qui conditionē non recipiūt ff. de reg. iur. actus legitimi, & inf. de reg. iur. actus, vbi de hoc. Certa enim dēt esse persona eligenda, sicut iudex, arbiter, tutor, & procurator sup. de rescr. ad hæc. sup. de arbi. innotuit, ff. de testa. tu. l. tutor incertus, ff. de proc. l. 1. De procuratore tamen d. c. vt inf. de procur. c. 1. Sed nunquid φ hic dr de postulatione & electione hēat locum in collatione seu prouisione? Dic φ sic, secundum Compost & pp eandē rationē, nisi sit talis conditio, quę insit de sui natura, puta confero tibi talē ecclesiam vel prębendam, si vacat, vel si capax es: talia enim non faciunt actum conditionalem. Vt si dicat Do. Titium tutorē si satisdederit, vel Titio lego x. si hæreditatem adeat hæres, ff. de tuto. l. mutto. §. 1. de prab. signatum. Vnde & papa & eius executores quotidie conferunt prębendas cū conditione, Si vacat. Sed in hoc, φ dicit Compost φ valet electio facta, si vacat, p̄tum posset dici, cum tēpus eligendi non currat ignoranti, de conces. præben. quia diuersitatē, non ergo dēt eligere prius, quam sciat vacare. Nec obstat quod dicitur de tutore dato, si satisdederit, & legato relicto, si adierit: qa illæ sunt de futuro, & insunt aliās, quare non eadem rōne valeret, consentio in illum, in quem maior & sanior pars, &c. cū hoc ēt videatur inesse, s. eod. quia propter. Nam & video, φ condō quæ inest si exprimatur, facit legatum condonale. ff. de leg. 1. l. si ita legatum sit §. 1. & de hoc vide φ dixi s. de spon. c. in vno. vlt. glo. Io. Andr.

Beneficii collatio conditionalis, seu alternatiua, vel īcerta, an valeat.

ADDITIO. Conditio ergo, quæ de sui natura inest, non facit contractum conditionalem vt not. 8. quæst. 3. in summa, & not. de elect. significasti in 4. glo. & de scrutis non ordi. eo libentius in glo. 2. & de testi spol. olim 1. in gl. 1. Contrarium not. hic in ista glo. Volo, si apponitur & exprimatur, nihilominus facit actum conditionalem; Sed si nō exprimatur, sed relinquitur dispositioni iuris sic dispōnētis, & petitur sic fieri, nō censetur conditionalis, dato φ ius sub conditione disponat. Ad hoc quod not. de spon. vno. in glo. fin. s. eod lib. Hiero. Clarius Brixien.

[Gl. seq. re. per obiectionem]

a Residēte] quia si ex xii. canonicis, iiii. sic eligant, potestas eligendi sic remanet apud reliquos viii. ac si ipsi iiii. de capitulo nō essent: ita ꝙ valebit electio facta ab illis viii. vel maiori parte ipsorum. Et not. ꝙ licet pœna decre. cum in cunctis, nō habeat locum nisi electione secuta, ut l fra eo. ti ppetuo. ista tamen etiā ante electionem locū habet, cū dicat, Scrutiniis. Vnde etiā si non sit ad electionē proces sum, dūmodo in scrutinium fuerit votū tale depositū, incurrit deponens hāc pœnam ex ipso consensu, cum non dicat voce illorū qui elegerint, sed voce illorum qui consenserint.

consensibus celebretur electio: voce illorum, qui nō pure consenserint, ea vice † in alios residente.[a]

† Deponēs vota hic expres sa, nō priuatur potestate eligendi, sed vox sua non cōputatur. Do. Fon.

a Residente] alias recidente. Io. Andr.

V Bi periculū.] Diuiditur in vi partes. Secunda: ibi, Hoc sacro. Tertia: ibi, Porro. Quarta: ibi, Præterea. Quinta: ibi, Ceterum. Sexta: ibi Quia vero.

ADDITIO. Et partes possunt subdiuidi: ſm Io. Mon. quia primo tractat de Cardinalib. intrantibus conclaue: secundo, de non ingredientib. vel exeuntibus: ibi, Sane. Hęc autem prima iterum potest subdiuidi: quia primo tractat de expectatione absētium, & de ipsis ingredientibus conclaue, & de seruitoribus eorū. Secunda: ibi, In eodem, dat modum habitandi in conclaui. Et hęc facit quinque: quia primo ꝓhibet velamina. Secundo in § Nulli prohibet accessum, missionē nuntij vel scripturæ, & ꝯfacientes excōicat. Tertio in § Conclaui dat modum habendi cibū & potū in conclaui. Quarto. ibi, Prouisionis, prohibet pendente ꝗ prouisionis negotio aliquid per Cardinales de Camera recipi, & punit ꝯfacientes: ibi, Idē, prohibet Cardinales alteri negotio intendere, duos casus excipiens. Boatin diuisione concordat, & aliud hic non glossat Franchus diuidit in vii. Partes, & primam protendit vsq; ad § Verum si quod absit. secundā vsq; ad § Sane, tertiā vsque ad §. Porro In alijs concordat. Clericus Pisanus facit viii partes: in secunda concordat: tertiam facit ibi, In cōclaui. quartam: ibi, Prouisionis. quintam: ibi, Idem sextam: ibi, Sane septimam. ibi, Præterea. octauam, ibi, Ceterum, vsque ad finem. Io Andr.

¶ Istud c. legitur vnico cōtextu vsque ad finem. Et in principio huius c. primo ponitur cā constitutionis, & iuris veteris conseruatio, protestando, ꝙ non intendit reuocare ca licet. de vitanda discordia, eo tit. in ant. vbi dř, ꝙ si Cardinales in electione Romani Pōtificis sint in discordia, & duæ partes Cardinaliū conueniāt in aliquē, ille est habendus pro Romano Pontifice, nō obstante ꝯdictione tertiæ partis, sed si tertia pars Cardinalū opponat exceptionē, nō est admittenda. Postea in secunda parte statuit, quo modo & in quo loco debeat celebrari electio Romani Pontificis, siue in Romana ciuitate, siue in alia, vnde in ciuitate, in qua mortuus Romanus Pōtifex, dēt à Cardinalibus electio fieri, & si sint absentes, sunt vocādi & expectandi per decē dies, & quēmodū dēnt seruare Postea in tertia parte prouidet vbi sit facienda electio, qñ papa moriē nō in ciuitate vbi est curia Romana, sed moriē extra curiam, quia forte proficiscebatur ad aliq̄ peregrinationem cū suis familiaribus, & mortuus est. De forma nihil dixit quia eadē forma semper est seruanda. In quarta parte Romanus Pontifex siue concilīū generale [quia ista constitō fuit facta in concilio gñali] considerans ꝙ Card nales possent recedere a forma istius constōnis diabolo suggerente, & sic possent retardare electionē propter suā discordiā, deputauit executores dños tēporales loci, in quo erit celebrāda electio. Qui dñi tēporales poterunt ipsos Cardinales (?) sententia excōicationis, & eis alimenta denegare ſm formam contentiam in hoc capitulo, quia Cardinales debebunt esse cōtenti vno ferculo in die: & si infra quinque dies non possint concordari dabitur eis panis & aqua. In quinta parte inhibet Cardinalibus, ne pactionibus & iuramentis se astringant ad aliquē eligendum: sed in arbitrio cuiuslibet remaneat ſm suam conscientiam. In sexta & finali parte monet & hortat Christi fideles, vt audita morte Romani Pōtificis, ipsi continue orent pro Romana ecclesia & ꝙ prælati hortentur subditos suos ad orandū pro Romano Pontifice Hoc hēt istud capitulum vsque ad finem. Et ista diuisio fit loco positionis casus. Textus. Dispendiis, i. damnis & incommodis. Absentes expectare Hic est vnum speciale in electione Romani Pōtificis: videlicet ꝙ pręsentes non tenentur illos expectare, nisi per decem dies: nec tenentur illos expectare, licet secus sit in alijs electionibus aliorum prælatorum a Romano Pontifice. Nam in ceteris electionibus vocandi sunt absentes, c. quia propter, c. sicut eod. tit. in ant. Ex tunc idest, elapsis decem diebus. Seruientibus, idest famulis. & quilibet Cardinalium non potest secum ducere ad palatium, in quo facienda est electio, nisi vnum seruitorem, tamen datur sibi Cardinali electio, an velit ꝙ sit clericus vel laicus Et istud verum, nisi Cardinalis esset detentus tam graui infirmitate, ꝙ vnus seruitor non sufficeret, tunc. n. permitteretur sibi habere duos famulos. Vnum conclaue, i. vnam cameram Velamine, dicit glo. idest cortinis. Secretam cameram pro depositione superflui ponderis naturæ. Conclaui prędicto, & dicit ꝙ debet claudi, ita quod nullus intret Sed quō ministrabūtur eis necessaria? Hic prouidet, vt dimittatur aliqua parua fenestra, per quam ministrabuntur victualia necessaria, quæ fenestra dēt esse ita arcta, ꝙ per eam nullus possit intrare & exire. Prouisione, id est, electione. Infra tres dies, & sic durantibus tribus diebus possunt eis ministrari tria fercula: sed post tres dies solum eis ministrabitur vnum ferculum. Quid, si vnus velit vnum ferculum. alius aliud: puta vnus vult carnes bouinas, alius capones, alius perdices? Dicunt Doctores, ꝙ est ministrandum vnum solum ferculum omnibus, & non sunt eis ministranda diuersa fercula quia aliās posset fieri fraus Nam ipsi sibi ipsis ministrarent diuersa fercula. Intromittant. durante electione non debent se de alijs rebus intromittere, nisi grande periculum immineret, vt dicit hac litera. Suffragio, idest voce. Ciuitas. Si Ciues videant, ꝙ eorum dominus non vult exequi istam constitutionem, ipsi hoc debent facere, alias enim ipsi ciues punirentur, quia excommunicarentur, & eorum ciuitas poneretur sub interdicto ecclesiastico. Nam vbi quo culpa est grauis & magna, etiam dēt esse magna pęnitentia. Vbi primum idest, quam primum. A clero & populo. vnde exequiæ papæ non debent fieri expensis solius cleri, sed populus dēt contribuere. Nota ex isto cap. notabilia princ palia Primo nota ex principio capituli, ꝙ vbi est maius periculum, ibi cautius est agendum, concor. Authen. apud eloquentissimum, de fide instru. C. vbi dicitur, quod in causa criminali iudex dēt examinare testes, licēt in causa ciuili possit vices suas alijs committere: quia in causa criminali maius periculum vertitur, quam in ciuili. Nota locum, in quo dēt celebrari electio papæ quando moritur in ciuitate, & ponitur forma electionis, quam debent obseruare Cardinales. Nota, ꝙ si papa dimissa curia in ciuitate, sit trāsiturus ad aliū locū, & in itinere mortuus est, tunc electio est celebranda in ciuitate illius loci. Sed si ibat ad peregrinationē, tunc electio est facienda

¶ *Ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. Io. And.*

Gregorius decimus in generali Concilio Lugdunen.

CAP. III.

V BI † PERICVLVM

† vide cōcilium Lateranen. sub Alex. iii. c. 1. & Clem. ne Romani. tit. de electione.

eienda vbi dimisit curiam. Vnde istud cap. limitatur secundũ Clem ne Romani. eod titu. Sed quid, si moritur in mari? non est in territorio seu dominio alicuius: quia quando dominia de iure gentium fuerunt distincta, mare remansit commune, & indiuisum, secundum quod erat de iure naturali. Dicunt Doctores, quòd licet mare nõ sit i territorio alicuius domini, tamen partes maris consueuerent distingui per ciuitates proximas, & censeatur pars ciuitatis. l. insulæ, ff. de iudi. Et ideo si Papa moriatur in mari, tunc electio fiet in ciuitate distinguente illã partem maris. Si aũt illa pars maris nõ cõsueuit distingui, fiet electio in proximiori ciuitate. Nota illud, ad quod allegat istud capitulũ, quòd in famibus non patent portæ dignitatũ. Nota, quod parum esset iura esse condita, nisi essent magistratus qui iura tuerentur. Et ad hoc quotidie alleg. istud c. Helias Regnier.

[Glossa prima finmul diuidit, & sum mat.]

lum [a] maius intenditur, ibi proculdubio est plenius [b] consulendum. [c] Quàm grauibus autem sit onusta dispendijs, quot & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti [d] consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant. [e] Hinc nos euidens euocat ratio, [f] vt dum reformandis etiã minoribus [g] nostra solerter [h] vacat intentio, ea, quæ periculosiora [i] sunt, nequaquam absque remedio reformationis ac commodę [k] relinquamus. Ideoque omnia, quæ pro vitanda discordia in electione Romani Pontificis, à nostris sunt prædecessoribus [l], & præcipue a felicis recordationis Alexandro [m] † Papa tertio, salubriter instituta: omnino non immota in sua firmitate [n] manere censentes: nihil enim detrahere illis intendimus, sed quod experientia [o] deesse probauit, pręsenti constitutione supplere.

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat.

¶ Hoc sacro Cõcilio [p] approbante statuimus, ut si eundem Pontificem in ciuitate, [q] in qua cum

a ¶ Vbi periculum.] in prima parte, quæ durat vsque ad ver. Hoc sacro. ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. In secunda ponitur, quõ habeat fieri Romani Pontificis electio, quñ morit in ciuitate, in qua cum sua curia residebat. In tertia, quæ incipit: ibi, Porro, ponitur, quid iuris quñ moritur extra ciuitatem, in qua erat curia. In quarta quæ incipit: ibi, Præterea, dat executores huic iuri cum pœnis. In quinta, quæ incipit: ibi, Ceterum, obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & cassat omnia pacta obligationes, iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo. In Sexta, quæ incipit: ibi, quia vero, monet omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouisione Romanæ ecclesiæ. Prælati autẽ in suis prædicationibus ipsos subditos adhortentur: & eis frequentiam orationum, & obseruantiam ieiuniorum iniungant, hoc dicit in summa.

b ¶ Plenius] aliàs, penitus.

c ¶ Consulendum.] 52. dist. quiescamus, 7. q. 2. c vlt. ff de Carbo. edic l. 1. § sed & si quis.

d ¶ Exacti.] idest, retroacti vel transacti: sic prouidetur ex præteritis circa futura. de hoc vide 44 dist. multis. 34. q 2 cum bellicam, supra de præsump. scribam, & facit de procu. c. 1. de ser. non ordi. c. 1.

e ¶ Manifestant.] ad idẽ j. eo. fundamenta. Io. And.

f ¶ Hinc nos euidens euocat rõ.] Nota, rõnẽ legis attendendam non minus, quàm ipsam legem, C. quæ sit lon. consue. l. 1. ff. de iure pa. adigere, § quamuis. Et nota, quod vbicunque habet locum ratio, & lex. ff. de interd l. 1. cum simil.

g ¶ Minorib.] scilicet, inferiorum ecclesiarum vacationibus, 50. dist. postquam, de electio. ne pro defectu. & ca. seq. & j. per totum. & 21. q. 2. c. 3.

h ¶ Solerter.] aliàs solerter, aliàs feliciter.

i ¶ Periculosiora.] sicut est Romanæ ecclesiæ vacatio & est simi. j de immu. eccl. quoniam.

k ¶ Accommodę.] id est multum commodę.

l ¶ Prædecessoribus.] 23. dist. c. 1 79. dist. per totum.

m ¶ Alexãdro.] j. eod. licet de vitãda. Ioan. And.

n ¶ In sua firmitate] bene dicit, vt patet 25. q. 2 si ea. & c. quò vero & c. ecclesiasticæ, cum sim. Archidiaconus.

o ¶ Experiẽtia.] sic supra eo. lib. de resc. statutum, & inf. eo. tit. quam sit.

ADDITIO. Sic in auth. hæc consti. Inno. consti. & c. col. 8. & intra eo. quam sit. 1. respon. Archidiaconus.

p ¶ Cõcilio.] generali. 1. & edito Lugdun. Sumit tamẽ illa cõstitutio potius vigorem ex renouatione Cælestini quinti: & hac approbatione & cõseruatione Bonifacij, quàm ex primęua constitutione Gregorij, ex eo, quia reuocata fuerat per dominum Hadrianum, [2] & per domĩnum Ioannẽ xxj. Papam: Et pro reuocata habebatur: nec olim inter Gregorianas legebatur. Et certe cum constitutio ista tam vtilis, approbatione tanti concilij fuerit edita, non æquum fuit, quòd absque requisitione concilij reuocata fuerit, supra de regulis iuris, capitulo primo, de plenitudine tamen potestatis id facere potuerat: cum sit Papa super [3] omnia concilia, supra, significasti.

ADDITIO. Ille prius vocatus fuit Petrus Hispanus, & fuerat Tusculanus Cardinalis, de hoc commendatur, quod se pauperibus & diuitibus communem exhibuit. Ad reuocandam autem constitutionem mouit eũ, quia mortuo Gregorio X. huius decr. auctore, seruata illa constitutione, surrogatus fuit Innocentius quintus, qui fuit Burgundus, frater prædicatorum, & doctor sacræ paginæ, & vixit quinq; mensibus & duobus diebus post eum. In creatione Hadriani V. etiam seruata fuit hęc constitutio qui parum vixit, vt prædixi. quo mortuo, in electione etiam ipsius Ioannis seruatus fuit effectus, constitutionis: quia vero etiam quamplures Cardinales tunc decesserunt: æstimatum fuit, quod illarum mortuum causa fuerit refectio illius constitutionis: ideo per eum reuocata fuit vel suspensa, quo ad omnem ipsius effectum. Io. Andreæ.

ADDITIO. Alia Ioann. Mona dicit, quòd fuerat suspensa: & quia suspensio non fuer t in scriptis redacta: Ioann. illam suspendit quo ad omnem ipsius effectum, & ideo Gul noluit hanc decret. aliter glossare: sed prosequebatur hic xij. specialia in electione Papali, & circa illa seruabat aliquas quæstiones, quas vide in decret. licet, eodem tit Gar. autem nil glossauit, nisi excusationem prætermissionis glossandi, Io. And

q ¶ Ciuitate. ciuitas murorum ambitu terminatur. j. de sent. excom. si ciuitas. Ioan. And.

† In ccil. Lateranẽ. c. 1 & refert in c. licet de vitanda extra de electio.

1 Hæc glossula ex annotatione marginali huc irrepsit & quñ liceat arguere a rõne legis, vide Nicolaũ Euerardũ loco a rõne legis, ad ipsam legem.

2 Qui fuit de Flisco, & nepos Innocẽtij quarti: vixitq; minus xl. diebus.

3 Vide Turrecrematã in sũma de eccl'a. lib. 3. c 24. in fi & c. 44. vbi late agit hoc dictũ glosæ.

[Glo. seq. in prin. reci. obiectionem, quam soluit: ꝙ in incidenti quæstionem remittit, secundo quærit arg. pro, & soluit, tertio quærit, & soluit.]

a ¶ Decem diebus.] not. ꝙ constitutio ista nõ iubet eos citari, sed tantum expectari: & sic est speciale in electione sũmi Põtificis, cũ in alijs absẽtes de ꝓuincia sint vocãdi. s. eo. coram. vel saltem secundũ ꝙ est cõsuetudo, vt ibi no. & 7. q. 1. factus. & si ꝯsuetu lo eẽt, nõ vocarent. j. de præb. cũ in eccle sijs. Si autem quæratur q̃ sit prouincia Romana: dic vt s. de offi. vica. sua. Sed pone, Cardinales q̃ iã sunt absentes & ita remoti, ꝙ nullo modo posset venire infra decẽ dies ad locũ, vbi debet electio celebrari, nunq̃d poterunt præsentes statim ad electionẽ ꝓcedere: vel ante lapsũ horũ decem diesrũ? & vr̃ ꝙ sic. ff. ad Velleia. l. aliqñ. §. si. maxime ꝓp periculũ moræ, vt s. Sed cũ hic simplr̃ dicat, ꝙ expectari dẽnt ꝑ decẽ dies, simpliciter intelligendũ est, fm Gul. ff. de alea l. 1. §. q̃d vero & s. de priui. q̃a circ possent enim absẽtes uti felici deplomate. ff. de verb. obli. cõtinuus, § cũ ita, circa finẽ. vnde ante decendiũ ꝓcedere nõ debẽt: & forte audiẽtes de infirmitate Papę vel illa cã venire cœperãt ante mortẽ: ita ꝙ infra decem dies a morte erunt in loco: & beneficiũ iuris nemini est auferendũ. 28 dist. de his. j. de reg. iur. indultũ, & facit optime inf. eod commissũ. s. de spon. cũ suis cõcor. Sed pone aliq̃s Cardinalis non deb. eo tempore expectatus vult agere de contẽptu: quæritur vtrum possit? Dic quod si electio facta fuit ab omnib. reliquis, vel à duabus partib. eo non cõputato, nulla obstat exceptio, & sic nec actio. s. eod. licet. & ff. de superfi. l. 1. § ait, in fin. §

b ¶ Omnes] præsentes: et si essent pauciores quàm tertia pars per hanc constitutionem.

c ¶ Habitabat] fin. ff. de iudic. si locus, ff. de arb. si cũ dies. §. si arbiter.

d ¶ Necessitas.] vt forte quia podagras patitur, ita quod necesse habet per seruientes sustineri, & portari, vel alia similis causa.

sua curia residebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales, qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes, absentes expectare decem diebus [a] tantummodo teneantur: quibus elapsis, siue absentes venerint siue non, ex tunc omnes [b] conueniant in Palatio, in quo idem Pontifex habitabat; [c] contenti singuli, singulis tantummodo seruientibus clericis, vel laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus patens necessitas [d] id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, eisdem † electionis arbitrio [e] reseruato.

¶ In eodem autem Palatio vnum conclaue [f] nullo intermedio pariete, seu alio velamine, [g] omnes inhabitent in communi: quod (reseruato libero ad secretam cameram aditu [h]) ita claudatur vndique, vt nullus illud † intrare valeat vel exire.

¶ Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secrete [i] loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium, pro his tantum, quę ad electionis instantis negotium pertineut, vocarentur. [k]

¶ Nulli etiam fas sit, ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere, vel scripturam: Qui vero contra fecerit scripturam mittendo, uel nũ- 10 cium, aut cum aliquo ipsorum facere loquendo: ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. [l]

¶ In conclaui tamen prædicto aliqua fenestra [m] competens dimittatur, 20 per quam eisdem Cardinalibus ad victum commode necessaria ministrẽtur; sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus.

¶ Verum si (quod absit) 30 infra tres dies, postquam (vt prædicitur) conclaue prafatum ijdem Cardinales intrauerint, non fuerit ipsi Ecclesiæ de Pastore prouisum: per spatiũ quinq; dierũ immediate sequentium, singu- 40 lis diebus tam in prãdio, quam in cœna, uno solo ferculo sint contenti: quibus [n] (prouisione non facta) decursis: ex tunc tantummodo panis, vinum & aqua † ministrẽtur eisdem, donec eadem proui- 50 sio subsequatur.

¶ Prouisionis quoq; huiusmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de camera [o] Papæ recipiant, nec de alijs eisdẽ ecclesiæ tempore vacatio- 60 nis obuenientibus vndecunque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub eius, cuius fidei & diligẽtiæ camera eadem est commissa, [p] custodia

e ¶ Arbitrio.] vt possit habere, vel vult clericos vr̃ vult laicos: vel alterum clericũ, vel alterum laicum.

f ¶ Conclaue.] ad idẽ 12. q. 1. cap. 1. ꝯ de sta. reg. c. 1. & ff. de dam. infec. l. qui cõclaue. ADDITIO. Et solet dici conclaue, quod pluribus clauibus clauditur: uel ad quod per plures claues itur. Ioannes Andr.

g ¶ Velamine.] vt puta settorijs vel cortinis.

h ¶ Aditu.] 18. q. 2. diffinimus.

i ¶ Secrete.] 81. dist. clerici. & 28. q. 2. in decima.

K Vocarentur.] puta aduocati, vel iurisperiti, vel religiosi viri, vel tabelliones.

l Incurrat] Nota canoné latæ sententiæ, alium habes j. eo cap. § ꝙ si. Alios hinc iuris notti no taui j. de senten. excom. eos [1] Et cum nõ reseruauerit sibi absolutionem: dicamus quod ordinarius absoluere poterit, ut dicam inf. eo. sciant cuncti.

m Fenestra competẽs.] ita quòd nullus intrare per eam possit, vel exire, ut s. & infra.

ADDITIO. Erit cũ rota ad modum monialium, secundum Fran. Vercel. vel cũ barris ferreis circundata, secundum eũ. Ioan. And.

n Quibus.] s. quinque diebus.

o Camera.] sic & in clericis collegiatorum cathedraliũ, vel regularium ecclesiarum, inf. eo. quia sępe. & fuit hoc statutum, quia forte ꝓpter hæc habẽda essent in prouidendo tardiores. Ioan. And.

p Commissa.] per Papam, cuius morte non expirat officium camerarij. vt in clem. eo. tit. ne Romani § cæ tamen.

✝ In antiquis codicibus legit eiusdem

[1] Idẽ Ph. ex quo no. ipse ꝙ pendente dilatione nihil nouandũ é, & si certũ sit partem nihil agere posse Pon.

† In antiquis exemplarib. legitur, illuc.

[1] Et sunt 33 52. suductos ꝑ cle. ibi, collegi. & lent. excõc. 1. in gl. é ieiendum. Ioã. And.

† Præter Philippũ Frãchum hic, vide glossã in Clem. 1. de hær. verbo, tormentis.

a ¶ Reseruanda.] sic inf. eod. quia sæpe. & de offi. ord. præsenti.
b ¶ Intromittant.] simile inf. de hær. accusatus. §. fine. & §. seq. An collegium Cardinalium sede vacante papali potestate vti possit, dicam inf. de schima. c. 1. ad fi. & est expediēti hodie quod non nisi quātum hic conceditur: vel nisi circa substitutionem camerarij vel pœnitentiariorum deficientium: quod dic vt in Clem. eo. tit. ne Romani vbi cuā determinat hanc cōstitutionem, vel eius partem, tunc per collegium alterari non posse. Io. Andr.

pore facta sunt, conqueri non poterit, & hæc quæstio satis hic terminatur per sequentia.
i Videlicet.] vide mirabilem expositionem huius verbi, re integra aliter exponitur sup. eo. in causis §. quia vero. vbi de hoc.

maneant: per eum dispositioni futuri Pontificis reseruanda. [a] ¶ Qui autem aliquid receperint, teneantur ex tunc à receptione quorumlibet redituum ad eos † spectantium abstinere, donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant. ¶ Ijdem quoque Cardinales accelerandæ prouisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant, [b] nisi forsan necessitas adeo vrgens incideret, quod eos oporteret de terra ipsius ecclesię defendenda, vel eius parte aliqua prouidere, vel nisi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quod omnibus & singulis [c] Cardinalibus præsentib. concorditer videretur illi celeriter [d] occurendum. ¶ Sane si aliquis ex prędictis Cardinalib. conclaue prædictum (vt supra exprimitur) non intrauerit: aut intrans absque manifesta causa infirmitatis [e] exierit, ipso minime requisito, nec in eiusdem electionis negotio vlterius admittendo, per alios ad † religendum summum Pontificem libere procedatur. ¶ Si vero infirmitate superueniente, idem conclaue ex eis aliquem exire [f] cōtingat: ipsa etiam infirmitate durante, poterit eius suffragio [g] non requisito [ad † electionem] procedi: 10 sed si ad alios, post sanitatem [h] sibi redditā seu ante, redire voluerit; vel etiā si alij absentes, quos per decem dies dicimus expectandos, superuenerint: re integra, videlicet [i] antequàm eidem ecclesiæ sit 20 de Pastore prouisum, in eodem negotio in illo statu, in quo ipsum inuenerint, [k] admittantur: pręmissa tā de clausura, quā de seruientibus, cibo, ac potu, [l] & reliquis, cum 30 alijs seruaturi.

¶ *Quid iuris, quando moritur Romanus Pontifex extra ciuitatem, in qua erat curia.*

¶ Porro si quando Romanum Pontificem extra ci- 40 uitatem prędictam, in qua erat cum sua curia [m] residens, contigerit ab hac luce migrare: teneantur Cardinales in ciuitate in cuius territorio [n] seu districtu idem Pontifex obijt, conuenire: nisi sit 50 forsitan interdicta, [o] vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat, quo casu, in alia viciniori cōueniant, quæ similiter nel interdicto subiaceat, nec sit, vt 60 prædicitur, aperte rebellis. ¶ In hac etiam ci-

c ¶ Singulis.] licet alias dicere consueuimus, quod fit à maiori parte, dici factum fuisse concorditer. 56. di. Apostolica. in gl. 1. & de elec. cum inter canonicos, & ff. ad muni. quod maior, nisi minor pars iustam causam contradictionis ostendat. de his quę fiunt a ma. par. ca. c. 1. tamen per hanc literam quæ hoc hic exprimit, dico ‡ omnes debere esse concordes.
d ¶ Celeriter.] scilicet, suspenso electionis negotio Et not. quod desideratur celeritas de hoc dixi inf. eo. c. vlt. Io. And.
e Infirmitatis.] alia ergo necessitas non excusat.
f Exire.] si autem oēs exierint simul vel successiue: dic, vt in Clem. eod, tit. ne Romani, §. porro.
g Suffragio] idest, consensu. sic sumitur ff. de legi. de quibus, in fi. ff. quod cuiusque vniuer. item eorum, §. 1. ad hęc. ff. de decur. spurij. §. minores intr. eod. ex eo. aliquādo sumitur pro auxilio, concilio, vel seruitio. 11. q. 3 quicunq; suffragio. C. de suffragijs. l. 1. Archid.
[Glossa sequens quęrit: ponit dictū Hostien & soluit.]
h Sanitatem.] quid si Cardinalis propter infirmitatem nolens inclusus stare, renunciet voci suæ: nunquid valeat renunciatio, & nunquid rediens admittetur? Host. cui hoc de facto contigit, plene notauit hanc quæstionē sup. de renun. nisi cum pridem, §. propter malitiam. dicens finaliter quod pœnitens & rediens admittendus est: de ijs autem quæ medio tem-

K Inuenerint.] sim. inf. vt lit. penden. c. 2. in fine.
[Glos. seq. quærit, arguit negatiue, & soluit contrarium.]
l Potu] pone: Cardinalis absens venit post diem octauum a die inclusuræ, ita quod Cardinales inclusi tunc non habebant, nisi panem, vinum, & aquam, vt dictum est supra, nū quid iste superueniēs statim cōpellitur suscipere eorū vitam? & videtur quod nō: quia non fuit in culpa. sup. de constit. c. 2. dic secus per hanc literam, & per illam superiorem in eo statu, &c. Ad hoc de statu monachorum, ea recolentes, & sæpe sine culpa quis punitur ex causa, vt dic vt infra. de reg. iur. sine culpa.
m Curia.] & erat ordinatum de ipsa curia transferenda; alias si in primo loco remāsisset audiētia litterarum & causarum, licet suspensa, ibi celebraretur electio, vt in constitu. clement. eod. tit. ne Romani. §. sane. in fine.
[Glo seq. recitatur per quæstionem.]
n Territorio.] siue districtu. Quid sit territorium, dixi supra de consti. cap. 1. quo ad hunc casum ponitur pro diœcesi, vt in Clemē. eo. tit. ne Romani, §. sane. & per hanc literam puto, vt si moriatur in mari, Cardinales dēant conuenire in ciuitate, per quam locus ille maris distringit ‡ ad hoc ff. de verbo. sign. l. pupillus. §. territorium, ff. de iudi. insulæ Italiæ & si non distringatur ‡ per aliquam ciuitatem, dicerem in viciniori id faciendum ad hoc sup. de consue. cum olim ff. de verb. sign. notionem §. 1. ad hoc inf §. ibi: in alia viciniori, &c.
o Interdicta.] nota vt in loco interdicto non potest electio celebrari: nisi velis dicere hoc speciale in electione Romani Pontificis, & posito etiam vt in tali loco celebretur, nihilominus valet: quia nulla exceptio admittitur, vt sup dixi.

† al. l. ita ad: ipsos.

‡ Idem Dom. & hoc est propter adiectiuū geminatum & idē dicas, si in ordinatione aliqua ponatur; plena cōcordia. Phi. Fon.

† In antiquis codicibus ita: ad eligendū substituendū Pōtificem libere procedatur.

† Hę duę voces: ad electionē desunt in aliquot antiquis codicib.

‡ al. distinguitur.
‡ al. distinguatur.

a ¶ Tueatur.] ut, ff. de or. iur. l. 2. §. post originē, & inf. de sta. re. c. vnico. §. & quoniam.
b ¶ Celebranda.] secundum distinctionē superius factam.
c ¶ Præsumant.] quia tūc essent excōicati: sicut & in se defendēdo modū excedēs, ꝙ dic vt sup. de testi. spol. olim. 1 in fin. Et nota casum, in quo laicus auctoritate canonis potestatem habet in clericum contra id 96. distin. bene quidem, de sent. excom. si vero.
ADDITIO. Et dic: canonis id statuentis pp bonum publicū, & superioris defectū bene facit 79. dist. si quis pecunia, alios casus vide 23. q. 5. principes, in glo. 2. Ioan. Andr.
d ¶ Corporaliter.] vide quod not. c. prox. Io. Andr.
e ¶ Pateant.] sup. de excess. præla. inter dilectos. inf. de reg. iur. infamibus.
f ¶ Priuatos.] sic inf. eo. fundamenta. §. ꝙ si secus. sup. de pœn. in quibusdā, & infra eo tit. felicis.
g ¶ Sine ꝯdictione.] præscribi tamen possunt, quod dic vt inf. de præscr. c. 2.
h ¶ Prędicta.] in qua secundum superiorem distinctionē erat electio facienda. Io. Andr.
i ¶ Priuata.] sic inf. de pœn. felicis, in fi. & 15. q. 2. ita nos.
k ¶ Captiuat.] idest, quasi captiuatum facit, & tenet. Io. Andr.
l ¶ Certū.] puta talē eligendum. Io. And.
m ¶ Electio.] quæ libera debet esse cum ex cōsensu procedat, ad idē de spon. cum locum.
n ¶ Sua sunt [de censi cum Apostolus.
o ¶ Possibilitas] q a vltra posse nemo obligat. 22. q. 2. faciat, īf. de reg. iur. nemo. sup. de pactis cap. vlt.
[Glo. sequens quærit & tenetur.]
p ¶ Idoneo.] tenetur ergo Cardinales idoneum eligere: licet dicamus ꝙ nulla exceptio admittitur contra electum a duabus partibus, supra eod. licet. Quid ergo si laicum illiteratū vxoratum eligant? De hoc vide 79. distin. si quis pecunia.
q ¶ Diuinæ.] ad hoc inf. eo cōmissa, in fi.
r ¶ Graui.] fuit ergo grauis offensa 24 q. 1 non afferamus.
s ¶ Cassamus.] sim. C. de leg. non dubium. ff. de pac. l. iurisgentiū §. & generaliter, & si hoc nō dixisset papa: tū nō tenebāt ꝯ hāc cōstitutionē, & alia iura. ꝙ dic vt leg. & not. 10. dist. vides. sup. de spon. duorū, tu Ar.
t ¶ Carere.] concor. inf. de offi ord. quia plerique.
a ¶ Hu-

uitate, tam quoad expectationē absentium, quā quoad habitationem communem, clausuram, & cetera omnia in domo episcopali, vel alia qualibet eisdem Cardinalibus deputanda, eadem obseruentur, quæ superius obeunte dicto Pontifice, in ea, in qua cum sua curia residebat, sunt expressa.

¶ *Dat executores huic iuri cum pœnis. Io. Andr.*

¶ Præterea (quia parum est iura condere, nisi sit qui eadem tueatur [a]) adijciendo sancimus, vt domini, † alijque rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda, [b] auctoritate nostra, & eiusdem approbatione concilij potestate sibi tradita, præmissa omnia & singula plene ac inuiolabiliter, sine fraude ac dolo aliquo faciant obseruari: nec Cardinales vltra quam prǣmittitur, arctare præsumāt. [c] ¶ Super his autem taliter obseruandis, statim audito summi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerso ciuitatis ipsius ad hoc specialiter conuocandis, præstent corporaliter [d] iuramentum. ¶ Quòd si præmissa diligenter non obseruauerint, aut fraudem in eis vel circa ea commiserint, cuiuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante priuilegio, eo ipso † sententiam excommunicationis incurrāt, & perpetuo sint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateāt, [e] nec ad aliquod publicum officium admittantur.

¶ Ipsos insuper feudis & bonis ceteris, quæ ab eadem Romana ecclesia, vel quibuslibet alijs ecclesijs obtinēt, ipso facto decernimus esse priuatos, [f] ita quod ad ecclesias ipsas plene ac libere reuertantur, administratorum earundem ecclesiarum arbitrio, sine contradictione [g] aliqua disponenda. ¶ Ciuitas vero prædicta, [h] non solum sit interdicto supposita, sed † & Pontificali dignitate priuata [i].

¶ *Obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum, & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.*

¶ Ceterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus [k] captiuat affectus, vel † ad certum [l] aliquem obligationis cuiusque necessitas adigit, cessat electio, [m] dum libertas adimitur eligēdi) Cardinales eosdem obsecrantes per viscera misericordiæ Dei nostri, per aspersionem sui pretiosi sanguinis obtestamur, vt pensantes attentius quid eis imminet, cū agitur de creatione Vicarij † Iesu Christi, successoris Petri, Rectoris vniuersalis Ecclesię, gregis Dominici directoris, omni priuatę affectionis inordinatione deposita, & cuiuslibet pactionis, conuentionis, obligationis necessitate, nec non condicti & intendimenti contemplatione cessantibus non in se reciprocent considerationis intuitū vel in suos: non quæ sua sunt, [n] quærant: non commodis priuatis intendant; sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium, nisi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conscientia, vtilitatem publicā libere prosequātur, omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas [o] patitur, id acturi tantūmodo, vt eorum ministerio acceleretur vtilis & pernecessaria totius mundi prouisio: idoneo [p] celeriter eidem ecclesiæ sponso † dato. Qui autem secus egerint, diuinæ [q] subiaceant vltioni, eorum culpa, nisi graui [r] propter hoc peracta pœnitentia, nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicta, & intendimenta omnia, siue iuramenti siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, † cassamus, [s] irritamus, & viribus decernimus omnino carere, [t] ita † quod

† In antiquis legitur, dūs.
† In vno codice manu scripto ita: eo ipso excōicationis vinculo sint nodati.
† In aliquot manu scriptis ita: sed etiam Pontificali, &c.
† In antiquorib. codicib. ita, vel ad certū aliquid obligationis, &c.
† Vide Turrecrematam in summa de eccle. lib. 2. c. 36.
† Vide Turrecrematā in summa de eccle. lib. 2. c. 27. & 28.
† al. in nexa.
† al. ita vt nullus &c.

a ¶ Humana.] C. de nupt. Authen quod eis. & ff. de obseq. l. nullum. ff. de lega. 1. si quis inquilinos. §. fi. ff. de pact. iuris gentium. §. pactorum. Ioan. And.

ADDITIO. Et in corpore unde sumpta fuit colli. 5 scenicas no solu si sideru. & c post princip. & allegat hic Archidiaconus, quod ibi not in glossa, sed quare.

b ¶ Orationis.] 23. q. 8. in qualibet ibi: scientes magis religionibus quam officijs & labore corporis, vel sudore, nostram rempublicam contineri.

ADDITIO. Quod multum valent orationes iustorũ, alleg. Io. Mo. 45. dist. disciplina. circa fin. 12. q. 2. animæ. uide quod no. in cle. vna de reliq & ue. sancto. ad fi. ina glo. Io. Andr.

c ¶ Vbi primum.] idest, cum primum. Ioan. And.

d ¶ Circunstantiæ. puta qa timetur de zizania & magna discordia inter Cardinales.

e ¶ Ieiuniorum.] ad hoc cõ. or. de uet. & noui redem. magnæ. & vigiliarum exercitium, ut ibi.

VT circa] sũma, & diuide prout in prima glossa.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ, ad quos spectat electio, conuenerunt in vnũ, tractaturi de electione futuri pastoris, habito tractatu, cũ maior pars vel let Titium postulare vel eligere: vel pp negligentiam canonicorũ potestas eligendi fuisset deuoluta ad superiorẽ: & superior prouidere vellet Titio de eccl'a Pictauiensi, fuerunt aliqui opponentes & appellãtes ad Aplicã sedẽ, ne Titius eligeretur, postularetur, vel idẽ puideretur: quæritur qd debeant appellantes

quòd nullus ad illa obseruanda quomodolibet sit astrictus, nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non seruatæ: sed non indignæ laudis titulum potius mereatur: cum lex etiam humana [a] testetur: Deo magis transgressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes.

¶ Monet omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias, & quotidie orent pro vtili, concordi & vtili prouisione Romanæ Ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur, & eis frequentiam orationem & obseruantiam ieiuniorum indicant. Ioannes And.

¶ Quia vero fidelibus nõ est tam de sollicita quantumcunque inuentione fidendum, quàm de instantia orationis [b] humilis & deuotæ sperandum: huic adijcimus sanctioni, vt in omnibus ciuitatibus, ceterisque locis insignibus, vbi primum [c] de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit: a clero & populo sollemnibus pro eo exequijs celebratis, singulis diebus, donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitãter rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundantur ad Dominum, apud † eum deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quòd prouisio celer, concors, & utilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit vtilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur.

¶ Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat, districte præcipimus: vt Patriarchæ: Archiepiscopi, Episcopi, & alij ecclesiarum Prælati, ceterique, quibus concessum est proponere verbum Dei, clerum & populum propter hoc specialiter frequentius cõgregandos, in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & felici exitu tanti negotij frequentanda, solerter hortentur: & ipsis eadem auctoritate non solum orationum frequentiam, sed † obseruantiam (prout circunstantiæ [d] pensandæ suaserint) ieiuniorum [e] indicant.

¶ Idem in eodem.

¶ *Appellationes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obijcere intendunt contra personam vel formam, tenentur exprimere; & iurare, quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis ipsi, vel adhærentes eis, non audientur; nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas; super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes quæ obijciuntur in personam vel formam, in suo robore conseruatur. 7.*

CAP. IIII.

VT CIR-

obseruare? Respõdet Romanus Pontifex, debẽt nominatim exprimere in sua appellatione vitia, quæ opponut tam contra formam electionis, quam personam electi, postulati, vel prouisi. & hoc non sufficit: sed vlterius debet iurare, q omnia quæ opponunt, sunt vera, & ea posse pbare. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus quod appellantes volunt iustificare appellationẽ ex causa non expressa in appellatione: & uolũt aliqd deducere cõtra formam uel personam: quæritur possint, Respondet quod non, regulariter: fallit tamen, vbi illud qđ opponunt, venit de nouo ad notitiam: uel si de nouo ista emergunt; puta quia electus post electionem perpetrauit homicidiũ; tunc .n. ex istis poterut appellantes iustificare suam appellationem. Sed utrum p istud capitulum sit correctũ capitulũ primũ. sup. eo titulo, dicit q cõstitutio Innocentij Quarti facta contra deficiẽtes in probatione obiectorũ, remanet i suo robore & efficacia: deficiẽtes i probatione puniuntur pœna illius constitutionis. Alioquin refertur ad verba s. q appellantes tenẽtur iurare, q credunt opposita p eos esse vera. Nota primo ex illo capitulo, q malitijs hominũ non est indulgendũ sed potius p superiore obuiandũ. Nota vlterius, principalẽ effectu huius capituli, q sé opponẽtes vel appellãtes electioni, postulationi, vel puisioni factę vel faciẽdę. debẽt ipsi appellãtes in suo instro appellationis inserere causas, pp quas intendunt impugnare electionẽ, prouisionẽ, vel postulationẽ vel personas el gentium

† al. ita sed & obseruantiã, &c.

al. ita, & ud cũ.

a Ne in incerto.] concordat ad hoc, & ad id, quod sequitur inf. tit. proxi. vt quis duas.
b Necessario teneatur.] Quid si non elegerit? Dico totum viribus carere, vt sup cũ. n. ista fuerit pęna superius imposita, nisi determinatio sequens fuerit obseruata, patet q̃ locum hẽt pœna prædicta.
c Ad aliam.] viam.
d Interdicta.] sic C. de fur l. 1 ff de tribu. quod in hr̃dem, §. eligere. Præiudiciales ergo sunt sibi adinuicem istæ viæ: alias. n. electione vnius nõ tolleretur altera. Facit quod not. de libel obl. c. 2.

† Vide c. vt quis duas inf. tit. proxi. & l. eũ q duob. ff. de acqui. hæred.

stulationis (ne in incerto [a] † vagetur) eligere necessario [b] teneatur, redeundi ad aliam, [c] postquam vnam elegerit, sibi licentia penitus interdicta. [d]

TITVLVS VI.

DE ELECTIONE, & electi potestate.

De electione & electi potestate.

¶ Dictum fuit, sup. tit proxi. de vno mõ instituendi iudices, siue ministros iuris: puta de postulatione: nunc videndum est de alio modo. s. de electione. Et quia dubitari posset de potestate electi ante confirmationem, vel consecrationem, ideo annectitur in rub. & electi potest.

¶ Innocentius Quartus in Concilio generali Lugdunensi.

¶ Si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel canonicam, in personam vel formam: & ab hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans & defendens, & quorum interest, a die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Io. Andr.

CAP. I.

STATVIMVS, [e]

1 Istud c. hẽt locũ in appellatione iudiciali, & extraiudiciali, & in illa, quæ interponitur ab iniusta collatione executoris dati a Papa. Do Font.

STATVIMVS.] 1 Tria facit. Primo ponit statutum. Secundo pęnã contumacis in nõ veniendo. Tertio pęnã calumniosi. Secunda: ibi. Sed si. Tertia ibi, Adijcientes. Et ista tertia subdiuidit, quia duo facit. Primo ponit obijcientem in formã: Secundo illũ, qui obiicit in p̃sonã ibi, Qui vero. Et hęc sc̃da ẽt tria facit. Primo imponit pœnam. Secundo aggrauat: ibi, Ad quæ. Tertio excipit: ibi, Nisi: sup Modo dicit, q̃ primo ponit statutum. quod secundo prorogat: ibi, Hæc autem. Tertio imponit pęnã nõ p̃bãti: ibi adijciẽtes an ille §. Hęc aũt. determinet, p̃regat, vel restringit: ibi, dicit, circa textum

Præsuppositio Dñi Hel.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius c illud, quod hr̃ in c fi. inf eo videlicet, q̃ cũ electio est facta de aliquo, eligentes constituunt procuratorem ad præsentandum electionem superiori, & requirendũ vt illam electionem confirmet, superior non debet statim electionem confirmare, ne faciat cõtra dictũ Apostoli dicẽtis. Nemini cito manum imponas: sed debet iste superior videre an sint aliqui opponentes. Et si sint, debet illos citare peremptorie, seu citari facere ad dicendum causas suæ oppositionis: Si vero nulli reperiantur opponentes, debet decernere citationem generalem, & illã apponere in valuis ecclesiæ illius electi, vt si sint opponentes, compareant coram ipso ad certum terminum. Hoc præsupposito?

1. ad Timo. 5. ca. 78 dis. qd est cito.

CASVS. In hoc c sic figuratur: Vacante Abbatia monasterij S. Cypriani Pictauis, monachi illius monasterij conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri Abbatis; Electione facta, illam præsentauerunt ep̃o Pictauiensi, & requisierunt vt ipsam electionem confirmaret, & electo committeret administrationem illius monasterij in spiritualibus, & temporalibus; Ep̃s decreuit suã citationẽ generalẽ cõtra opponẽtes: in termino assignato cõparuerunt aliqui opponẽtes, qui allegauerunt aliquas causas oppositionis, videlicet, q̃ ipsi fuerãt spreti, & sic opposuerunt aliq̃ cõtra formã electionis; Nam vocatio est facienda tn̄ non est de substantia electionis; hoc est, tenet electio de mero iure ca. quod sicut, eo tit. in antiq. & c, qui p̃p. eo. ti. tñ si opponentes prosequuntur cõtemptum facient ipsam electionẽ cassire; Vel ẽt isti opponentes opposuerunt aliquos defectus in personam electi, puta, q̃ ipse erat imperfectæ ætatis, non sũt, q̃ esset illegitimus: quia ingressus religionis tollit maculam natalium. Ep̃s noluit admittere istas causas oppositionis: vel forte cum causæ essent irrationabiles, illas admisit: & in effectu fuit appellatum ad Apostolicam sedẽ; Quæritur, quid debeãt facere opponentes & electus? Rñdet Roman. Põt q̃ ipsi debẽt arripere iter Romanũ, inf. mensem a tp̃e appellationis, & debent facere diligẽtiam s̃m communem cursum, vt se, p̃sentẽt cõspectui Apostolico: Sed quid? Ponamus, q̃ opponentes comparuerunt, electus vero non, vtrum teneantur longo tẽpore expectare ad hoc, q̃ procedatur in causa appellationis? Rñdet q̃ debent expectare electum per tp̃s hic contentum. quo tp̃e elapso si nõ compareat electus, poterit procedi in causa appellationis. Sed ponamus, q̃ opponentes non probauerunt defectum, quem obijciebant contra formam electionis? Rñdet, q̃ ipsi opponentes debent mulctari in expensis, & vltra sunt suspendendi a perceptione fructuũ suorum beneficiorum per triennium, & si int. illos tres annos se immisceant illis beneficijs suis, sunt perpetuo priuandi. & hoc verum, q̃ sunt suspensi a fructibus beneficiorum, quæ obtinent in illa ecclesia, & non beneficiorum, quæ obtinent in alia ecclesia. Nulla super hoc: Hic ponitur quædam comminatio: Nam Papa posset illum restituere, si vellet, nec per hoc imponit sibi necessitatem. Nota primo ex isto cap. quod ab electione facta, postulatione, vel prouisione põt appellari: vnde prouisio, vt hic accipitur, fit per deuolutionem ad superiorem: vt qñ monachi peccant eligendo indignũ, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi, quæ electio deuoluitur ad superiorem immediatum, & illud quod facit superior, vocatur prouisio. Aliquando superior hoc facit iure suo, sicut plures Abbatiæ habẽt Prioratus conuentionales sub se, quos conferunt abbates iure suo, & non eligunt monachi illos Priores conuentuales, & talis collatio, quã facit abbas de Prioratu conuentuali, vocatur prouisio, & ab illa põt appellari. Nota vlterius, q̃ cum appellatur ab electione, prouisione, vel postulatione ad Apostolicam sedem, appellans & appellatus debet arripere iter ad Curiã Romanam, inf mensem, & vna pars tenetur expectare aliam partẽ per xx dies: quo elapsis poterit procedi in causa appellationis, & sic in causa electionis poterit procedi ad testium receptionẽ. lite non contestata, c qm frequenter, vt lit. non contest. in antiq Nota vlterius, q̃ si aliquis ad impediendum confirmationem electionis aliquid opponat contra formã & nõ probat illud, cõdemnabitur in expensis. si vero opposuerit aliquid cõtra personam electi, ẽt condemnabitur in expensis, sed vltra suspensus est triennio a beneficiis suis, quæ obtinet in ecclesia, cuius prouisionem vel electionem voluit impedire.

[Prima glossa summat, & diuidit.]

e Statuimus.] Primo dr̃, q̃ si aliquid opponatur contra p̃uisione, electione, vel postulationem factã ad p̃sonatu, dignitatem vel canonicam in personam vel formam, & ob hoc fuerit appellatum ad Papã, appellans, & defendens, & quorum interest, a die obiectionis ĩ. mensem arripiant iter eundi ad Papam Secundo, q̃ si pars altera expectatur per xx. dies post aduentum alterius, & nõ venerit, in negotio procedet. Tertio, q̃ non pro-

probans, ꝙ in formam opponit condemnatur parti alteri in expensis; non probans, quod obijcit in personã est a beneficijs triennio suspensus, & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. hæ pœnæ locũ non habent, si legitime patet eũm calumniosum non fuisse. h. d. Tria ergo facit, primo ponit statutum. Secundo pœnam contumacis in non veniendo. Tertio pœnam calumniosi.

vt si quis [a] electionem, postulationem, vel prouisionem [b] factam [c] impugnat, [d] in formam [e] † obijciens aliquid, vel personam, [f] & propter hoc [g] ad nos [h] appellari [i] contigerit: tam is, qui opponit, [k] quam qui defendit, [l] & generaliter omnes, quorum interest, & quos causa contingit, [m] per se, [n] vel per procuratores ad causam instructos, ad sedem Apostolicam, a die obiectionis iter [o] † arripiant infra mẽsem. [p]

¶ *Si pars altera expectata per viginti dies post aduentum alterius non venerit in negotio procedatur. Ioan. Andr.*

¶ Sed si pars alia [q] † non venerit, per viginti dies [r] post aduentum [s] alterius expectata: in electionis, [t]

Not. ꝙ il[...] dr̃ im[...]gnare [...]tũ, qui [...]ponit [...]equid ꝯ [...]rmam [...]tus, vel [...]psonã, [...]uius cõ[...]odum [...]rigitur [...]ecutio [...]tus.

a Si quis.] vel si qua. 17 q. 4. si quis suadẽte, & de sent. excom. mulieres saluo tamẽ eo, quod dicitur j. eo. indemnitatib. §. porro. & §. seq. & ad hoc j. eod generali. Io. Andr.

b ¶ Prouisionem.] factam vel ex superioris officio, vel ex negligentia subditorũ. sup. eo. tit. ne pro defectu de cõcess præb cap 1. vel suo iure, quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit & confirmat, ꝙ dic vt not. de elec. cum inter canonicos & dixit hic Inno. quod hæc decre. locum habet ante confirmationem: post vero non, & hoc verũ, nisi eligendo confirmaret; puta per prouisionem factam: vt hic.

[Glos. sequent. quærit, opin. ponit, & soluit distinguendo.]

c ¶ Factam.] quid de facienda? Dixit Abbas hic, quod idem, cum vtrobique eadem sit ratio. Credo, ꝙ si contra certam personam appellat; vera sit opinio prædicta; alias non; & hoc probatur j. eo qui contra certam, nam quod ibi dicitur de decret. vt circa. j. eo 1. eadem ratione intelligam & de ista.

[Glo. seq. ponit & exponit dictum Inno.]

d ¶ Impugnat.] dixit hic Inno. ꝙ nullo se opponente, is, ad quem pertinet confirmatio, poterat confirmare nulla citatione facta, & nullis edictis propositis. Idem in consecratore & ordinatore; quod in confirmatore verum erat secundum sua tempora, hodie secus j. eod. tit. c. vlt. Tamen nullo se opponente ipse habet inquirere de meritis eligentium & personæ electi, supplet. n. in causis electionum de facto. Quod dic vt not 28 dist. prius quam & sup. de elect. cum nobis olim. & de postul. præl bonæ 1.

e ¶ Formam.] sup. eo. quia propter quædam tamẽ ibi contenta, sunt de substantia, quædam vero non, vt ibi not. in glo. Dic vt inf. Ber. Io. And.

[Glo. seq. recitat. per q ponit antiquam opi. Ber. & cõtrarium ipsius & Inno.]

f ¶ Personam.] electi, idem si opponatur in personam eligentium, vtrumque enim electionem reddit inualidam. s̃. eo. cum in cunctis, cum Vinton. congregato, & in pluribus alijs c. & ꝯ de consue. cum dilectus. secundum Ber. olim tñ ipse idem dr̃ mutasse, & dixisse cum Inno. contrarium, maxime cum hic dicatur, Personam, in singulari. Nec est bona ratio secundum Inno. dicere, Vitium eligentium reddit electionem nullam, ergo eadem pœna tenetur: quia & vitium famæ reddit nullam electionem: & tamen non est eadem pœna quæ in persona, vt patet j. dico tamẽ secundum ipsum Inn. ꝙ licet non sit idem, quantum ad huius constitutionis pœnam, tenetur tamen ire, & appellationem prosequi: & potest hæc obiectio melius dici contra formam, quã contra personam.

[...]ponẽs [...]psonas [...]gentiũ [...]dr̃ pro [...]c oppo[...]e ꝯ for[...]m, vel [...]sonã.

g ¶ Propter hoc.] nota quia exprimi debent oĩa & singula quæ opponuntur, & iurãm interuenire, & non expressa prosequi nõ poterit appellans. Quod dic vt j. eo. vt circa. & hęc vera cum in his casib extra iudicium appellatur: secus si in iudicio, vt j. eo. titulo, constitutio.

[Glo. seq. reci. per q ponit opi. & solui t.]

h ¶ Ad nos.] secus si alios, fm̃ Compostel. Abbas autem neutrum firmauit. Alij contra, scilicet Hostien. satis credo per decre. j. eo. cupientes, & p̃ hoc verbum, ꝙ hoc locum habeat solum in appellationib. interpositis ad Papam, cum a iure exorbitet; & sic ad consequentiam trahi non debet j. de reg. iur. quæ a iure. cum suis concordant. probat cle eod. tit. causam. in princ.

† De hic terminis vide glos. in c. personas s̃. de app.

i ¶ Appellari.] etiã si non appelletur, sed immediata subiectio confirmationes harũ deducat ad Papam. In regularibus, & cathedralib. ecclesijs tene quod habes j. eodem cupientes.

† aliqua altera.

[Glo. seq. successiue format, & soluit duas qõnes.]

k ¶ Opponit.] Sed nunquid illi, qui se opponunt, & non appellant, venire tenentur? R̃ndeo, illi soli venire tenentur, qui appellant, vel quorum nomine appellatum est, vel qui appellationem ratam habuerint expresse: alij autem, qui solum se opponunt, venire non tenentur: videntur enim suo iuri renunciare, & electioni acquiescere. ff. quando app. sit. l. 1. §. solent ff. de appellatio. scio. vnde illorum absentia non obstante procedetur in negotio: tunc enim est appellandum, cum ordo decretum electionis interponat, vt in prædicto §. solent, victoria tamen eorum, qui appellauerunt, omnibus proderit. C. si vnus ex pluribus. l. 1. supra de appellationibus. tua, cum similib. Quid si ille, qui appellauit, dolose non prosequitur: [1] nunquid qui non appellauit, potest negotium assumere, etiam inuito eo, qui ex fide non prosequitur? Videtur, quod sic. ff. de appel. l. ab executore § alio condemnato. Ber. & Innoc. & facit ad hoc vltimum infra eodem lib. de appell. concertationi.

1 Iudex de hoc inquiret, & hoc inuẽto, oĩa retractabit, si c. s̃. de collu. Do. Fon.

l ¶ Qui defendit.] scilicet electus, postulatus, vel in cuius persona facta est prouisio. Io. Andr.

m ¶ Contingit.] sicut adhærentes. j. eo. vt circa.

n ¶ Per se vel per procuratores.] in cathedralibus, & regularibus ecclesijs hoc restringitur per decret. infra eodem, cupientes, vt per se tantum ire teneantur, nisi ex iusta causa, vt ibi, & de personis instructis, dic vt ibi.

o ¶ Iter arripiãt.] statuitur hic, & infra eo. cupientes. terminus ad iter arripiendum, sic sup. de appel. ad hoc & c. personas. & de re iudic. cum causa. & 2. q. 6. cap. & qui. § appellatore.

p ¶ Infra mensem.] qui currit ab interpositione appellationis facta corãm appellato, vel ipsius speciali procuratore ad causam, vel post notificationem alteri eorum debito modo factam, quod dic vt in Clem. eo. tit. causam. quæ determinat hic & alibi scripta, vt ibi not. in glo. quid ergo.

q ¶ Pars alia.] opponens vel defendens. Io. Andr.

r ¶ Per viginti dies.] similis dilatio temporis supra de consuetud. c. vlt. supra de cri. fal. dura. supra de cler. excom. mini. illud.

s ¶ Post aduentum.] æquior temporis computatio est illa, quam habes j. eo. cupientes. §. quod si pet. Sed non est mirum, cum ibi pœna priuationis imponatur: hic autem pœna solius processus in absentia.

t ¶ Electionis.] postulationis, vel prouisionis.

a ¶ Cuius.

negotio, non obstante cuiusquam [a] absentia, [b] sicut de iure [c] fuerit, procedatur. ¶ Hæc autem [d] in dignitatibus, [e] personatibus, & canonijs obseruari volumus & mandamus.

Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis. Non probans quod obijcit in personam, est a beneficijs triennio suspensus, & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. Ha pœna locum non habent si legitime pateat eũ calumniosum non fuisse. Io. Andr.

¶ Adijciẽtes, vt qui plene [f] non probauerit, quod in formam opponit: ad expẽsas, quas propter hoc pars altera † se fecisse docuerit, [g] condemnetur. ¶ Qui vero in probatione [h] defecerit [i] eius quod obijcit in personam, a beneficijs [k] ecclesiasticis

a ¶Cuiusquam.] prædictorum.

[Glos. seq. rationem reddit, & declarat duplicem absentiam: Secundo tractat, an veniens facto iam processu, qui fit post litem contestatam, petat libellum dari, vel contestationem fieri: & dicit ꝙ non: Tractat demũ, quid si negatur procurator, & ponit tria dicta Innocentij, q̃ in fine declarat.]

b ¶Absentia.] vbi n. agitur de spirituali matrimonio contrahendo, absentia cõtumacis partis non obest vt hic, & ĩ. eo. dudũ. 1. & idẽ in carnali etiam cõtracto. sup. vt lite non contest. accedens 2. &c. quoniã §. porro. Et citata est hic pars interpretatiue. ad idẽ sup. de appe. sæpe ter minus. n. præfixus loco peremptoriæ citationis habet, vt ibi. Ber. Et quod dicit, absentia, intelligas, quandocunque contingente, siue ab initio: quia non venit, siue ex postfacto: quia venit, & contumaciter recessit sup. de iudi. c. 1. 11. q. 3 certum, & infra de eo, qui mit. in pos. eum qui sup. vt lite non conte. quoniam. § porro & §. ꝙ si fortan. Et vt dixit Innoc. si processum fuerit ad aliquod de illis, ad q̃d non proceditur lite non contestata, puta ad receptionem testium, vel huiusmodi; si postea veniat, & libellum petat, vel litis contestationem fieri, audiendus non est, 1 fecit. n. eius contumacia, ꝙ lis habeatur pro contestata. Item si procuratori postmodum obijciatur, ꝙ nõ sit procurator, non est postea cogendus probare mandatum ratione prædicta. ff. de procur. Pomponius. §. ratihabitionis. Alij dicunt & vr securius secundum Innoc. ꝙ licet de ijs, quæ egit ante aduẽtum partis, non sit cogendus probare mandatum, tñ iudex vlterius non admittet eum procuratorio nomine agentem, nisi mandatum probet, tamen s̃m eum, cum hoc videatur esse quadam æquitate non scripta, tum arg. prædict. l. Põponius, s̃ris vr̃, ꝙ si in remotis partibus ageretur causa, nec de facili posset probari procuratio, quia forte amissa est, ꝙ tunc non probata procuratione procederet iudex vsque ad finem causæ. Hæc omnia vera dici possent ad partis petitionem, credo tamen, ne iudex laboret in vanum, ꝙ procuratorem compellere poterit exhibere mandatum vel cauere, si dubitatur. argu. sup. de procu. cap. 1. & de iud. causam quæ, cum si.

c ¶Sicut de iure.] de iure autem est vt distinguatur, an appellans sit præsens, 2 an appellatus, secundum formam decre. ĩ. de appel. ord. secundum Inno.

d ¶Hæc autem] scilicet, quæ dicta sunt superius. Nam hæc clausula omnia superiora respicit, supra de rescrip. olim §. vlt. Host. Archid.

[Glo. seq. ponit quatuor æquiparationes.]

e ¶Dignitatibus.] hic æquiparatur hæc tria, dignitas, personatus & canonia Alibi æquiparantur dignitas, personatus, & beneficium cum cura animarum. sup. de fil. presby. nimis. Alibi, personatus, & beneficium curam habens. ĩ. eod. tit. dudum. Alibi, personatus & ordo presbyteralis. sup. ne cleri. vel mona super Specula. §. ga vero. In dignitatibus tamen cathedralium vel regularium ecclesiarum quarum confirmatio vel ex immediata subiectione, vel ex appellatione ad Papam spectat, tene quod habes ĩ eo cupientes.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

f ¶Plene.] nota, quia non sufficit semiplena probatio: ratio, quia petit ius alterius ;. & sic non obstat infra de procurat. ex insinuatione, cum simil. & dic plene & legitime, & modos probandi habes supra de scrut. spo. cum ad sedem. in fi.

[Glos. seq ponit dictum, & soluit contrarium.

g ¶ Docuerit.] taxatione & iuramento præmissis: & dic, vt nota. sup. q̃d metus causa, c vlt. de huiusmodi expensis dic, vt no de dolo & contu. finem & 2. q. 1. in primis. § glorio sus, gl 1. & adde q̃d habes ĩ de appel. cũ appellationibus. Et bene dixi, taxatione, & iuramento: q a taxatio iuramẽtum sequi nõ potest, nec obstat ff. de in lit. iu. l. videamus. §. iurare quia loquitur de iuramento in litẽ, q̃d est de affectione: vn de illud bene potest sequi taxatio: quia nulla fit verecundia iuranti: quia poterat ex affectu æstimare centum rem, quæ non valebat quinquaginta, pone exemplum in libro tuo, sed hic loquimur de iuramento, quod est de veritate, vnde si postquam iurauit se centũ expendisse, & de mandato iudicis fieret taxatio, iniuria & verecundia esset iuranti.

h ¶Qui vero in probatione.] videtur dicendum plena, vt præmittitur supra proxi. dicit Host. 1 saltem semiplena, & in hoc iste §. diuersificatur a litera praeceden. Archidiaconus.

[Gl seq primo soluit contrarium, secundo quærit, arg. pro & contra, soluit, & contrarijs respondet.

i ¶Defecerit.] hanc pœnam incurret non simpliciter appellans, sed qui probandi onus assumpserit, quia licitum est ab appellatione recedere secunda quęstio. 6. cap. ei qui. § appellatione cessante & §. si quis libellos. ff. de in ius vocand. l quamuis, & sic credendo euadet hanc 3 pęnam. Sed nunquid hoc casu appellans, qui non venit, saltem in expensis appellato condemnabitur legitime comparenti? videtur quod sic. C. de his qui accu. non pos. qui crimen, nec enim in pręiudicium alterius potuit mutare consilium. infra de regul. iur. mutare cum suis concordant. Econtra videtur, quia non interest appellati, iam enim in absentia eius procedi potest, ac si præsens esset, & est sim. quod nota. supra de dolo & contum. c. vlt & ad hoc facit ff. de arb. l. si cũ § si arbiter. ver. sed si in aliquem. & ff de pęn. l. sanctio legum. Solu. dic eum teneri ad expensas, nec obstat quod dicitur, quod non interest appellati, quia immo interest, quia multa potuisset per confessionem eius si præsens fuisset, habere. Nec obstat l. sanctio, quia condemnatio expensarum non imponitur sicut pęna, sed tanquam interesse appellati, secundum Compostellanum.

[Glo. seq soluit duas quæstiones.

i ¶ Defecit.] intelligo secundum Compostellanum, hanc pęnam locum habere siue crimen aliquod obiectum fuerit siue defectus, cum generaliter loquatur. Et si plura quis obiecit, euitat 4 hanc pęnam, si vnum solum probat, quod ad cassationem sufficiat, supra de rescriptis, inter cætera item quia pęnam hanc patitur excipiens præter ius comm une, de accusat super his. Item prodita est in illorum odium, qui ordinationem impediunt, sed ex quo vnum probauit, patet quod non fuit in fraudem.

k ¶ Beneficijs.] quæ in illa ecclesia obtinet, vt ĩ. eod si compromissarius, in fi.

1 Nota, quod primus act[9] in sũmarijs iudicijs qui ĩ plenarijs fieri non põt, nisi lite contestata, excludit dilatorias, vnde iuramento de calumnia ĩ causa beneficiali præclusus est aditus dilatorijs.

Nota secundo, ꝙ cõtumax veniẽs debet causã capere vt eam inuenit.

Tertio not. ibi, non credo tamen exclusus ab exceptionibus põt nihilominus proponere exceptionem, quæ reddit iudiciũ retro nullũ Do. & Philip. Fon.

2 Vide Spec. titu. de app. §. nunc vero uiter. ver. sed nunquid.

† al. aduersa.

3 Scilicet suspensionis a beneficijs, sed pœnã expẽsarũ non euadet in si ne litis, si vict[9] fuerit. vt no notat As to. Butr.

4 Idẽ Innoc. Host. Cõpostel. Archid. & alijs.

a ¶Ad

a ¶ Ad quæ.] beneficia.
b ¶ Tempus.] trium annorum.
c ¶ Temeritate.] secus autem si auctoritate superioris vel si restitutus fuisset. C. de sen. pas. & re. l. 1. 2. q. 3. c. si quem. §. accusatorum.

[Gl seq. quærit, & remittit.

d ¶ Priuatur.] nunquid ille, ad quẽ collatio pertinet, statim possit illa conferre? Dic vt dicam inf. eod. commissa.

e ¶ Spẽ.] nec enim sub spe veniæ debet quis peccare, vt sup. de cle. excom. mi. illud, de consec. dist. 4. quando quis.

f ¶ Manifestissimis.] 2. q. 8. sciant. C. de proba. sciant.

g ¶ Calumniæ.] nota in excipiendo, ac celando & denunciando quem calumniari, de ac. super his. 2. q. 3. qui non probauerit, & q. 8 qui crimen & de calumn. cum dilectus. Io. Andr.

[Glo seq. exemplificat, notat, & remittit.]

h ¶ Sufficiens.] defecerunt testes qui testificari promiserant, ꝙ probauerã illum excõicatum, qui sĩ clanculo se prius absolui fecerat, ad hoc 2. q. 3. Paulum, de cler. excõ. mi. propo suit. Et not. ꝙ in cã appellationis non indistincte condemn. tur victus victori in expẽsis. Quod dic, vt dixi inf. de reg. iur. ignorantia.

1 Nota ꝙ promittẽs testificari non est suspectus. facit c. dilectus de capel. mona. Fon.

triennio nouerit se suspensum: ad quę [a] si infra illud tempus [b] propria temeritate [c] se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuat. [d] nullam super hoc de misericordia spem, [e] aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis [f] constiterit documẽtis, quod ipsum a calumniæ [g] vitio causa probabilis & sufficiens [h] excusaret.

¶ Idem.

¶ Vota cõditionalia & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure consentientes. Ioan. And.

CAP. II.

IN electionibus [i] & postulationibus, ac scrutinijs, [k] ex quibus [l] ius oritur [m] eligendi, [n] vota conditionalia, [o] alternatiua, [p] vel † incerta [q] penitus reprobamus. Statuentes, vt huiusmodi votis pro non adiectis habitis, ex puris

† al. ita, & incerta.

IN electionibus.] Duo facit: quia primo tria reprobat: secũdo ibi, Statuẽtes, declarat & punit. Io. Andr.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari canonici vel monachi illius ecclesię conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri plati, q canonici vel monachi erãt xii numero, quidã ex eis dederunt vota sua cõditionalia, alternatiua, & incerta: quia dixerunt, Eligo talem, si talis eum elegerit, & sic votũ fuit conditionale. Vel dixerunt, Ego eligo talẽ, vel talem, & sic votum fuit alternatiuũ. Vel dixerunt, Ego eligo illum quem talis eliget, & sic votum fuit incertum, vtrum valeat ista electio? & vtrum ista vota cõputetur ad augendum numerum? Respondet Romanus Pontifex, quod ista vota conditionalia, alterna. & icerta nõ augẽt numerũ, & sũt nulla ipsoiure, ita ꝙ tota ptãs eligẽdi remãsit apud alios, qui pure elegerũt.

[Glo prima summet.

i ¶ In electionibus.] vota conditionalia, alternatiua & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure consentientes.

[Glo. seq. ponit tres significationes scrutinij.]

k ¶ Scrutinijs.] scrutinium multis modis dicitur, s. catechismi, de ma. & obed. his qui, & de capel. mona. dilectus, & de illis loquuntur canones de cõsec. dist. 4. ante baptismum, & seq. Item dr̃ illorum, qui ad ordines vel dignitates promouentur, examinatio, supra de scruti. c. vno. item dicitur inquisitio voluntatum, quæ fit secreto in electionibus faciendis sup. eo. quia propter & sic sumitur hic.

ADDITIO. Host. ponit hic xiii. modos, quibus dicitur scrutinium. Io. Andr.

l ¶ Ex quibus.] s. scrutinijs, & intellige publicatis, supra eo. publicato.

ADDITIO. Quia aliter non oritur ius eligendi. Ioan. Andr.

m ¶ Ius oritur.] saluo eo, quod habes inf. eo. ꝑpetuæ.

ADDITIO. Ius oritur, idest, legitime factis, quasi dicat, si scrutinia aliàs essent malefacta, non recideret in alios ius eligendi. Innoc.

n ¶ Eligendi.] vel postulandi, sup. eo. tit. scriptorum.

o ¶ Conditionalia.] idest, sub conditione prolata hoc mõ Consentio in A. & si noluerit, consentio in B. vel cõsentio in A, si nouit iura; vel si habuit maiorem partẽ capituli, vel si decanus in eum consenserit.

p ¶ Alternatiua.] eligo A, vel B. Cardinales tñ interdũ sub his formis conditionalib. & alternatiuis eligunt, & per has formas veniũt ad duas partes, vt dicũt moderni, & fit in eis spãle sicut & reliqua in si. eo licet, & ĩ c. px.

[Glo. seq. primo ponit exẽplũ, & huius iuris cãm, & ius antiquum. Secundo notat inducens quattuor similia. Tertio quærit & soluit. Infert ex solutione, & contrarium tenet]

q ¶ Incerta.] eligo illũ, quẽ Archidiaconus eliget. Oĩa talia vota non valẽt, quia certũ consensũ non exprimunt, & ideo merito reprobãtur, licet olim admitterẽtur, vt colligit, & not. 61. dist. studij, & 85. dist. Archidiaconũ, sed ex illis c. illud non colligitur, & ẽt sic posset intelligi, sup. eo. tit. cũ terra. Nota ergo, ꝙ hi sunt legitimi actus qui conditionẽ non recipiũt ff. de reg. iur. actus legitimi, & inf. de reg. iur. actus, vbi de hoc. Certa enim dẽt esse persona eligenda, sicut iudex, arbiter, tutor, & procurator sup. de rescr. ad hæc. sup. de arbi. innotuit. ff. de testa. tu. l. tutor incertus, ff. de proc. l. 1. De procuratore tamen d. c. vt inf. de procur. c. 1. Sed nunquid ꝙ hic dr̃ de postulatione & electione hẽat locum in collatione seu prouisione? Dic ꝙ sic, secundum Compost. & pp eandẽ rationẽ, nisi sit talis conditio, quę insit de sui natura, puta confero tibi talẽ ecclesiam vel prębendam, si vacat, vel si capax es: talia enim non faciunt actum conditionalem. Vt si dicat Do. Titium tutorẽ si satisdederit, vel Titio lego x. si hæreditatem adeat hæres, ff. de tuto. l. muto. §. 1. de præb. signatum. Vnde & papa & eius executores quotidie conferunt prębendas cũ conditione, si vacat. Sed in hoc, ꝙ dicit Compost. ꝙ valet electio facta, si vacat: ꝯtrium posset dici, cum tẽpus eligendi non currat ignoranti, de conces. præben. quia diuersitatẽ, non ergo dẽt eligere prius, quam sciat vacare. Nec obstat quod dicitur de tutore dato, si satisdederit, & legato relicto, si adierit: qa illæ sunt de futuro, & insunt alias, quare non eadem rõne valeret, consentio in illum, in quem maior & sanior pars, &c. cũ hoc ẽt videatur inesse, s. eod. quia propter. Nam & video, ꝙ condõ quæ inest si exprimatur, facit legatum condõnale. ff. de leg. 1. l. si ita legatum sit § 1. & de hoc vide ꝙ dixi ĩ. de spon. c. in vno. vlt. glo. Io. Andr.

Beneficii collatio conditionalis, seu alternatiua, vel icerta, an valeat.

ADDITIO. Conditio ergo, quæ de sui natura inest, non facit contractum conditionalem vt not. in quæst. 3. in summa. & not. de elect. significasti. in 1. glo. & de scrut. non ordi. eo libentius in glo. 1 & de testi. spol. olim 1. in gl. 1. Contrarium not. hic in ista glo. Solu. si apponitur & exprimatur, nihilominus facit ꝯtum conditionalem; Sed si nõ exprimitur, sed relinquitur dispositioni iuris sic disponẽtis, & ptitur sic fieri, nõ censetur conditionalis, dato ꝙ ius sub conditione disponat. Ad hoc quod not. de spon. in vno. in glo. fin. ĩ. eod. lib. Hiero. Clarius Brixien.

[Gl. seq. re. per obiectionem]

a Residēte] quia si ex xii. canonicis, iiii. sic eligant, potestas eligendi sic remanet apud reliquos viii. ac si ipsi iiii. de capitulo nō essent: ita ꝙ valebit electio facta ab illis viii. vel maiori parte ipsorum. Et not. ꝙ licet pœna decre. cum in cunctis, nō habeat locum nisi electione secuta, ut I[nfra] eo ti. ꝑpetuo. ista tamen etiā ante electionem locū habet, cū dicat, Scrutiniis. Vnde etiā si non sit ad electionē processum, dūmodo in scrutinium fuerit votū tale depositū, incurrit deponens hāc pœnam ex ipso consensu, cum non dicat voce illorū qui elegerint, sed voce illorum qui consenserint.

consensibus celebretur electio: voce illorum, qui nō pure consenserint, ea vice † in alios residente.[a]

† Deponēs vota hic expressa, nō priuatur potestate eligendi, sed vox sua non cōputatur. Do. Fon.

¶ Gregorius decimus in generali Concilio Lugdunen.

a Residente] aliàs recidente. Io. Andr.

VBi periculū.] Diuiditur in vi partes. Secunda: ibi, Hoc sacro. Tertia: ibi, Porro. Quarta: ibi, Præterea. Quinta: ibi, Ceterum. Sexta: ibi Quia vero.

ADDITIO. Et partes possunt subdiuidi: ſm Io. Mon. quia primo tractat de Cardinalib. intrantibus conclaue: secundo, de non ingredientib. vel exeuntibus: ibi, Sane. Hęc autem prima iterum potest subdiuidi: quia primo tractat de expectatione absētium, & de ipsis ingredientibus conclaue, & de seruitoribus eorū. Secunda: ibi, In eodem, dat modum habitandi in conclaui. Et hęc facit quinque: quia primo ꝓhibet velamina. Secundo in §. Nulli prohibet accessum, missionē nuntij vel scripturæ, & ꝯfacientes excōicat. Tertio in §. Conclaui dat modum habendi cibū & potū in conclaui. Quarto. ibi, Prouisionis, prohibet pendente prouisionis negotio aliquid per Cardinales de Camera recipi, & punit ꝯfacientes: ibi, Idē, prohibet Cardinales alteri negotio intendere, duos casus excipiens. Boati. in diuisione concordat, & aliud hic non glossat Franchus diuidit in vii. Partes, & primam protendit vsq; ad § Verum si quod absit. secundā vsq; ad §. Sane, tertiā vsque ad §. Porro. In alijs concordat. Clericus Pisanus facit viii partes: in secunda concordat: tertiam facit: ibi, In cōclaui. quartam: ibi, Prouisionis. quintam: ibi, Idem sextam: ibi, Sane septimam. ibi, Præterea. octauam, ibi, Ceterum, vsque ad finem. Io Andr.

¶ Istud c. legitur vnico cōtextu vsque ad finem. Et in principio huius c. primo ponitur cā constitutionis, & iuris veteris conseruatio, protestando, ꝙ non intendit reuocare ca licet. de vitanda discordia, eo tit. in ant. vbi dr̄, ꝙ si Cardinales in electione Romani Pōtificis sint in discordia, & duæ partes Cardinaliū conueniāt in aliquē, ille est habendus pro Romano Pontifice, nō obstante ꝯdictione tertiæ partis, sed si tertia pars Cardinaliū opponat exceptionē, nō est admittenda. Postea in secunda parte statuit, quo modo & in quo loco debeat celebrari electio Romani Pontificis, siue in Romana ciuitate, siue in alia, vnde in ciuitate, in qua moritur Romanus Pōtifex, dēt à Cardinalibus electio fieri, & si sint absentes, sunt vocādi & expectandi per decē dies, & quēmodū dēant seruare Postea in tertia parte prouidet vbi sit facienda electio, qñ papa morit nō in ciuitate vbi est curia Romana, sed morit extra curiam, quia forte proficiscebatur ad aliq̄ peregrinationem cū suis familiaribus, & mortuus est. De forma nihil dixit quia eadē forma semper est seruanda In quarta parte Romanus Pontifex sue conciliū generale [quia ista constitō fuit facta in concilio gn̄ali] considerans ꝙ Cardinales possent recedere a forma illius constōnis diabolo suggerente, & sic possent retardare electionē propter suā discordiā, deputauit executores dñus tēporales loci, in quo erit celebrāda electio. Qui dñi tēporales poterunt ipsos Cardinales īcludere sine metu excōicationis, & eis alimenta denegare ſm formam contentam in hoc capitulo, quia Cardinales debebunt esse cōtenti vno ferculo in die: & si infra quinque dies non possint concordari dabitur eis panis & aqua. In quinta parte inhibet Cardinalibus, ne pactionibus & iuramentis se astringant ad aliquē eligendum: sed in arbitrio cuiuslibet remaneat ſm suam conscientiam. In sexta & finali parte monet & hortat Chr̄i fideles, vt audita morte Romani Pōtificis, ipsi continue orent pro Romana ecclesia & ꝙ prælati hortentur subditos suos ad orandū pro

¶ Ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. Io. And.

CAP. III.

VBI † PERICV-

† vide cōcilium Lateranen. sub Alex. iii. c. 1. & Clem. ne Romani. tit. de electione.

Romano Pontifice Hoc hēt istud capitulum vsque ad finem. Et ista diuisio sit loco positionis casus. Textus. Dispendiis, i. damnis & incommodis. Absentes expectare Hic est vnum speciale in electione Romani Pōtificis: videlicet ꝙ pręsentes non tenentur expectare absentes, nisi per decem dies: nec tenentur illos expectare, licet secus sit in alijs electionibus aliorum prælatorum a Romano Pontifice. Nam in ceteris electionibus vocandi sunt absentes, c. quia propter, c. sicut eod. tit. in ant. Ex tunc idest, elapsis decem diebus. Seruientibus, idest famulis, & quilibet Cardinalium non potest secum ducere ad palatium, in quo facienda est electio, nisi vnum seruitorem, tamen datur sibi Cardinali electio, an velit ꝙ sit clericus vel laicus Et istud verum, nisi Cardinalis esset detentus tam graui infirmitate, ꝙ vnus seruitor non sufficeret, tunc. n. permitteretur sibi habere duos famulos. Vnum conclaue, i. vnam cameram Velamine, dicit glo. idest cortinis. Secretam cameram pro depositione superflui ponderis naturæ. Conclaui prędicto, & dicit ꝙ debet claudi, ita quod nullus intret Sed quō ministrabūtur eis necessaria? Hic prouidet, vt dimittatur aliqua parua fenestra, per quam ministrabuntur victualia necessaria, quæ fenestra dēt esse ita arcta, ꝙ per eam nullus possit intrare & exire. Prouisione, id est, electione. Intra tres dies, & sic durantibus tribus diebus possunt eis ministrari tria fercula: sed post tres dies solum eis ministrabitur vnum ferculum. Quid, si vnus velit vnum ferculum. alius aliud: puta vnus vult carnes bouinas, alius capones, alius perdices? Dicunt Doctores, ꝙ est ministrandum vnum solum ferculum omnibus, & non sunt eis ministranda diuersa fercula quia aliàs posset fieri fraus Nam ipsi sibi ipsis ministrarent diuersa fercula. Intromittant. durante electione non debent se de alijs rebus intromittere, nisi grande periculum immineret, vt dicit hæc litera. Suffragio, idest voce. Ciuitas. Si Ciues videant, ꝙ eorum dominus non vult exequi istam constitutionem, ipsi hoc debent facere, alias enim ipsi ciues punirentur, quia excōmunicarentur, & eorum ciuitas poneretur sub interdicto ecclesiastico. Nam ex quo culpa est grauis & magna, etiam dēt esse magna pęnitentia. Vbi primum idest, quam primum. A clero & populo. vnde exequiæ papæ non debent fieri expensis solius cleri, sed populus dēt contribuere. Nota ex isto cap. notabilia plura Primo nota ex principio capituli, ꝙ vbi est maius periculum, ibi cautius est agendum, concor. Authen. apud eloquentissimum, de fide instru. C. vbi dicitur, quod in causa criminali iudex dēt examinare testes, licét in causa ciuili possit vices suas alijs committere: quia in causa criminali maius periculum vertitur, quam in ciuili. Nota locum, in quo dēt celebrari electio papæ quando moritur in ciuitate, & ponitur forma electionis, quam debent obseruare Cardinales. Nota, ꝙ si papa dimissa curia in ciuitate, se trāstulit ad aliū locū, & in itinere mortuus est, tunc electio est celebranda in ciuitate illius loci. Sed si ibat ad peregrinationē, tunc electio est facienda

ciendа vbi dimisit curiam. Vnde istud cap. limitatur secundũ Clem ne Romani. eod titu. Sed quid, si moritur in mari? non est in territorio seu dominio alicuius: quia quando dominia de iure gentium fuerunt distincta, mare remansit commune, & indiuisum, secundum quod erat de iure naturali. Dicunt Doctores, ꝙ licet mare nō sit ī territorio alicuius domini, tamen partes maris consueuerent distingui per ciuitates proximas, & censeatur pars ciuitatis. l. insulæ, ff. de iudi. Et ideo si Papa moriatur in mari, tunc electio fiet in ciuitate distinguente illã partem maris. si aũt illa pars maris nō cō sueuit distingui, fiet electio in proximiori ciuitate. Nota illud, ad quod allegat istud capitulũ, ꝙ in famibus non patent portæ dignitatũ. Nota, quod parum esset iura esse condita, nisi essent magistratus qui iura tuerentur. Et ad hoc quotidie alleg. istud c. Helias Regnier.

[Glossa prima simul diuidit, & summat.]

lum [a] maius intenditur, ibi proculdubio est plenius [b] consulendum. [c] Quàm grauibus autem sit onusta dispendijs, quot 10 & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti [d] consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant. [e] Hinc nos euidens euocat ratio, [f] vt dum reformandis etiã minoribus [g] nostra solerter [h] vacat intentio, ea, quæ periculosiora [i] sunt, nequaquam absque remedio reformationis ac commodę [k] relinquamus. Ideoque omnia, quæ pro vitanda discordia in electione Romani Pontificis, à nostris sunt prædecessoribus, [l] & præcipue à felicis recordationis Alexandro [m] † Papa tertio, salubriter instituta: omnino immota in sua firmitate [n] manere censentes: nihil enim detrahere illis intendimus, sed quod experientia [o] deesse probauit, præsenti constitutione 20 supplere.

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat.

30 ¶ Hoc sacro Cōcilio [p] approbante statuimus, ut si eundem Pontificem in ciuitate, [q] in qua cum

a ¶ Vbi periculum.] in prima parte, quæ durat vsque ad ver. Hoc sacro. ponitur causa constitutionis, & iuris veteris consecutio. In secunda ponitur, quō habeat fieri Romani Pontificis electio, qñ morit in ciuitate, in qua cum sua curia residebat. In tertia, quæ incipit: ibi, Porro, ponitur, quid iuris qñ moritur extra ciuitatem, in qua erat curia. In quarta quæ incipit ibi, Præterea, dat executores huic iuri cum pœnis. In quinta, quæ incipit: ibi, Ceterum, obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & cassat omnia pacta obligationes, iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo. In Sexta, q̃ incipit: ibi, quia vero, monet omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouisione Romanæ ecclesiæ. Prælati autẽ in suis prædicationibus ipsos subditos adhortentur: & eis frequentiam orationum, & obseruantiam ieiuniorum indicant, hoc dicit in summa.

b ¶ Plenius] aliàs, penitus.

c ¶ Consulendum.] 52. dist. quiescamus, 7. q. 2. c vlt. ff de Carbo. edic l. 1. § sed & si quis.

d ¶ Exacti.] idest, retroacti vel transacti: sic prouidetur ex præteritis circa futura. de hoc vide 41. dist. ir vlti. 14. q 2 cum bellicam, supra de præsump. scribam, & facit de prom. c. 1. de fer. non ordi. c. 1.

e ¶ Manifestant.] ad idẽ ↓. eo. fundamenta. Io. And.

f ¶ Hinc nos euidens euocat rō.] Nota, rōnẽ legis attendendam non minus, quàm ipsam legem, C. quæ sit lon. consue. l. 1. ff. de iure pa. adigere, §. quamuis. Et nota, quod vbicunque habet locum ratio, & lex. ff. de interd l. 1. cum simil.

g ¶ Minorib.] scilicet, inferiorum ecclesiarum vacationibus, 50. dist. postquam, de electio. ne pro defectu. & ca. seq. & ↓. per totum. & 21. q. 2. c. 5.

a Hæc glossula ex annotatione marginali huc irrepsit & qñ liceat arguere a rōne legis, vide Nicolaũ Eueraidũ loco a rōne legis, ad ipsam legem.

h ¶ Solerter.] aliàs solerter, aliàs feliciter.

i ¶ Periculosiora.] sicut est Romanæ ecclesiæ vacatio & est simi. ↓ de immu. eccl. quoniam.

k ¶ Accommodę.] id est multum commodę.

l ¶ Prædecessoribus.] 23. dist. c. 1 79. dist per totum.

m ¶ Alexãdro.] ↓. eod. licet de vitãda. Ioan. And.

n ¶ In sua firmitate] bene dicit, vt patet 25. q. 2 si ea. & c. ꝙ verò & c. ecclesiasticæ, cum sim. Archidiaconus.

o ¶ Experiẽtia.] sic supra eo. lib. de resc. statutum, & inf. eo. tit. quam sit.

ADDITIO. Sic in auth. hæc consti. Inno consti. & c. col. 8. & infra eo. quam sit. 1. respon. Archidiaconus.

p ¶ Cōcilio.] generali. 1. & edito Lugdun. Sumit tamẽ illa cōstitutio potius vigorem ex renouatione Calestini quinti: & hac approbatione & cōseruatione Bonifacij, quàm ex primæua constitutione Gregorij, ex eo, quia reuocata fuerat per dominum Hadrianum, 2 & per dominum Ioannẽ xxj. Papam: Et pro reuocata habebatur: nec olim inter Gregorianas legebatur. Et certe cum constitutio ista tam 40 vtilis, approbatione tanti concilij fuerit edita, non æquum fuit, ꝙ absque requisitione concilij reuocata fuerit, supra de regulis iuris, capitulo primo, de plenitudine tamen potestatis id facere potuerat: cum sit Papa super 3 omnia concilia, supra, significasti.

ADDITIO. Ille prius vocatus fuit Petrus Hispanus, & fuerat Tusculanus Cardinalis, de hoc commendatur, quod se pauperibus & diuitibus communem exhibuit. Ad reuocandam autem constitutionem mouit eũ, quia mortuo Gregorio X. huius decr. 50 auctore, seruata illa constitutione, surrogatus fuit Innocentius quintus, qui fuit Burgundus, frater prædicatorum, & doctor sacræ paginæ, & vixit quinq; mensibus & duobus diebus post eum. In creatione Hadriani V. etiam seruata fuit hęc constitutio qui parum vixit, vt prædixi. quo mortuo, in electione etiam ipsius Ioannis seruatus fuit effectus, constitutionis: quia vero etiam quamplures Cardinales tunc decesserunt: æstimatum fuit, quod illarum mortuum causa fuerit refectio illius constitutionis: ideo per eum reuocata 60 fuit vel suspensa, quo ad omnem ipsius effectum. Io. Andreæ.

ADDITIO. Alia Ioann. Mona dicit, quòd fuerat suspensa: & quia suspensio non fuerit in scriptis redacta: Ioann. illam suspendit quo ad omnem ipsius effectum, & ideo Gul. noluit hanc decret. aliter glossare: sed prosequebatur hic xij. specialia in electione Papali, & circa illa seruabat aliquas quæstiones, quas vide in decret. licet, eodem tit. Gar. autem nil glossauit, nisi excusationem prætermissionis glossandi, Io. And.

q ¶ Ciuitate. ciuitas murorum ambitu terminatur. ↓. de sent. excom. si ciuitas. Ioan. And.

† In concil. Laterañ. c. 1 & refert in c. licet ↓ vitanda extra de electio.

2 Qui fuit ↓ Flisco, & nepos Innocẽtij quarti: vixitq; minus xl. diebus.

3 Vide Turrecremată in sũma de eccl'a, lib. 3. c 24. in fi. & c. 44. vbi late ↓bat hoc dictũ glossæ.

[Glo. seq. in prin. reci. obiectionem, quam soluit: ꝙ in incidenti quæstionem remittit, secundo quærit arg. pro, & soluit, tertio quærit, & soluit.]

a ¶ Decem diebus.] nota constitutio ista nõ iubet eos citari, sed tantum expectari: & sic est speciale in electione sũmi Põtificis, cũ in alijs absẽtes de ꝓuincia sint vocãdi. s. eo. coram. vel saltem secundũ ꝙ est cõsuetudo, vt ibi no. & 7. q. 1. factus. & si ꝯsuetu locẽt, nõ vocarent. j. de præb. cũ in eccle sijs. Si autem quæratur q̃ sit prouincia Romana: dic vt s. de offi. vica. sua. Sed pone, Cardinales q̃ iã sunt absentes & ita remoti, ꝙ nullo modo posset venire infra decẽ dies ad locũ, vbi debet electio celebrari, nunquid poterunt præsentes statim ad electionẽ ꝓcedere: vel ante lapsũ horũ decem dierũ? & vr̃ ꝙ sic ff. ad Velleia. l. aliquã. §. fi. maxime ꝑ periculũ morę, vt s. Sed cũ hic simplr̃ dicat, ꝙ expectari dẽnt ꝑ decẽ dies, simpliciter intelligendũ est, fm Gul: ff. de alea l. 1. §. qđ vero & s. de prim. q a cite possent enim absẽtes uti se lici deplomate. ff. de verb. obli. cõtinuus, § cũ ita, cir. a finẽ. vnde ante decendiũ ꝓcedere nõ debẽt: & forte audiẽtes de infirmitate Papę vel illa cã venire cæperãt ante mortẽ: ita ꝙ infra decem dies a morte erunt in loco: & beneficiũ iuris nemini est auferendũ 28 dist. de his. j. de reg. iur. indultũ, & facit optime inf. eod commissa. s. re spon. cũ suis cõcor. Sed pone aliq̃s Cardinalis non sub eo tempore expectatus vult agere de contẽptu quæritur vtrum possit? Di: quod si electio facta fuit ab omnib. reliquis, vel à duabus partib. eo non cõputato, nulla obstat exceptio, & sic nec actio. s. eod. licet. & ff. de superfi. l. 1 §. ait, in fi. §.

b ¶ Omnes] præsentes: ẽt si essent pauciores quàm tertia pars per hanc constitutionem.

c ¶ Habitabat] sim. ff. de iudic. si locus, ff. de arb. si cũ dies. §. si arbiter.

d ¶ Necessitas.] vt forte quia podagras patitur, ita quod necesse habet per seruientes sustineri, & portari, vel alia similis causa.

sua curia residebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales, qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes, absentes expectare decem diebus [a] tantummodo teneantur: quibus elapsis, siue absentes venerint siue non, ex tunc omnes [b] conueniant in Palatio, in quo idem Pontifex habitabat; [c] contenti singuli, singulis tantummodo seruientibus clericis, vel laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus patens necessitas [d] id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, eisdem † electionis arbitrio [e] reseruato.

¶ In eodem autem Palatio vnum conclaue [f] nullo intermedio pariete, seu alio velamine, [g] omnes inhabitent in communi: quod (reseruato libero ad secretam cameram aditu [h]) ita claudatur vndique, vt nullus illud † intrare valeat vel exire.

¶ Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secrete [i] loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium, pro his tantum, quę ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. [k]

¶ Nulli etiam fas sit, ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere, vel scripturam: Qui vero contra fecerit scripturam mittendo, uel nũcium, aut cum aliquo ipsorum facere loquendo: ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. [l]

¶ In conclaui tamen prædicto aliqua fenestra [m] competens dimittatur, per quam eisdem Cardinalibus ad victum commode necessaria ministrẽtur; sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus.

¶ Verum si (quod absit) infra tres dies, postquam (vt prædicitur) conclaue præfatum ijdem Cardinales intrauerint, non fuerit ipsi Ecclesiæ de Pastore prouisum: per spatiũ quinque dierũ immediate sequentium, singulis diebus tam in prãdio, quam in cœna, uno solo ferculo sint contenti: quibus [n] (prouisione non facta) decursis: ex tunc tantummodo panis, vinum & aqua † ministrẽtur eisdem, donec eadem prouisio subsequatur.

¶ Prouisionis quoque huiusmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de camera [o] Papæ recipiant, nec de alijs eisdẽ ecclesiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub eius, cuius fidei & diligẽtiæ camera eadem est commissa, [p] custodia

e ¶ Arbitrio.] vt possit habere, vel vult clericos vel vult laicos: vel alterum clericũ, vel alterum laicum.

f Conclaue.] ad idẽ 12. q. 1. cap. 1. j. de sta. reg. c. 1. & ff. de dam. infec. l. qui cõclaue. ADDITIO. Et solet dici conclaue, quod pluribus clauibus clauditur: uel ad quod per plures claues itur. Ioannes Andr.

g ¶ Velamine.] vt puta settorijs vel cortinis.

h ¶ Aditu.] 18. q. 2. diffinimus.

i ¶ Secrete.] 81. dist. clerici. 28. q. 2. in decima.

K Vocarentur.] puta aduocati, vel iurisperiti, vel religiosi viri, vel tabelliones.

l Incurrat.] Nota canonẽ latæ sententiæ, alium habes j. eo cap. § ꝙ si. Alios h[…] nota no taui j. de senten. excom. eos [2] Et cum nõ reseruauerit sibi absolutionem: dicamus quod ordinarius absoluere poterit, ut dicam inf. eo. sciant cuncti.

m Fenestra competẽs.] ita quòd nullus intrare per eam possit, vel exire, ut s. & infra.

ADDITIO. Erit cũ rota ad modum monialium, secundum Fran. Vercel. vel cũ barris ferreis circundata, secundum eũ. Ioan And.

n Quibus.] s. quinque diebus.

o Camera.] sic & in clericis collegiatorum cathedraliũ, vel regularium ecclesiarum, inf. eo. quia sępe. & fuit hoc statutum, quia forte ꝓpter hæc habẽda essent in prouidendo tardiores. Ioan. And.

p Commissa.] per Papam, cuius morte non expirat officium camerarij. vt in clem. eo. tit. ne Romani § cũ tamen.

† In antiquis codicibus legitur eiusdem [1] Idẽ Ph. ex quo no. ipse ꝙ pendente dilatione nihil nouandũ ẽ, & si certũ sit partem nihil agere posse Fon.

† In antiquis exemplarib. legitur, illuc.

[2] Et sunt 32 & 2. inductos ꝑ cle. ibi, collegi. & sent. excõ. c. 1. in gl. ẽ scien dum. Io. And.

† Præter Philippũ Frãchum hic, vide glossã in Clem. 1. de hær. verbo, tormentis.

a ¶ Reseruanda.] sic inf. eod. quia sæpe. & de offi. ord. præsenti.
b ¶ Intromittant.] simile inf. de hær. accusatus. §. sane. & §. seq. An collegium Cardinalium sede vacante papali potestate vti possit, dicam inf. de schism. c. 1. ad fi. & est expedi-tū hodie quod non nisi quātum hic conceditur: vel nisi circa substitutionem camerarij vel pœnitentiariorum deficientium: quod dic vt in Clem. eo. tit. ne Romani vbi etiā determinat hanc cōstitutionem, vel eius partem, tunc per collegium alterari non posse. Io. Andr.
c ¶ Singulis.] licet alias dicere consueuerimus, quod fit à maiori parte, dici factum fuisse concorditer. 46. di. Apostolica. in gl. 1. & de elec. cum inter canonicos, & ff. ad muni. quod maior, nisi minor pars iustam causam contradictionis ostendat. de his quę fiunt a ma. par. ca. c. 1. tamen per hanc literam quæ hoc hic exprimit, dico : omnes debere esse concordes.
d ¶ Celeriter.] scilicet, suspenso electionis negotio Et not. quod desideratur celeritas de hoc dixi inf. eo. c. vlt. Io. Andr.
e Infirmitatis.] alia ergo necessitas non excusat.
f Exire.] si autem oēs exierint simul vel successiue: dic, vt in Clem. eod. tit. ne Romani, §. porro.
g Suffragio] idest, consensu. sic sumitur ff. de legi. de quibus, in fi. ff. quod cuiusque vniuer. item eorum, §. 1. ad hęc. ff. de decur. spurij. §. minores intr. eod. ex eo. aliquādo sumitur pro auxilio, concilio, vel seruitio. 12. q. 2 quicunq; suffragio. C. de suffragijs. l. 1. Archid.
[Glossa sequens quęrit: ponit dictū Hostien & soluit.]
h Sanitatem.] quid si Cardinalis propter infirmitatem nolens inclusus stare, renunciet voci suæ: nunquid valeat renunciatio, & nunquid rediens admittetur? Host. cui hoc de facto contigit, plene notauit hanc quæstionē sup. de renun. nisi cum pridem, §. propter malitiam. dicens finaliter quod pœnitens & rediens admittendus est: de iis autem quæ medio tempore facta sunt, conqueri non poterit, & hæc quæstio satis hic terminatur per sequentia.
i Videlicet.] vide mirabilem expositionem huius verbi, reintegra, aliter exponitur sup. eo. in causis §. quia vero. vbi de hoc.
k Inuenerint.] sim. inf. vt lit. penden. c. 2. in fine.
[Glos. seq. quærit, arguit negatiue, & soluit contrarium.]
l Potu] pone: Cardinalis absens venit post diem octauum a die inclusuræ, ita quod Cardinales inclusi tunc non habebant, nisi panem, vinum, & aquam, vt dictum est supra, nū quid ille superueniēs statim cōpellitur suscipere eorū vitam? & videtur quod nō: quia non fuit in culpa. sup. de constit. c. 2. dic secus per hanc literam, & per illam superiorem in eo statu, &c. Ad hoc de statu monachorum, cum recolentes, & sæpe sine culpa quis punitur ex causa, ꝙ dic vt infra. de reg. iur. sine culpa.
m Curia.] & erat ordinatum de ipsa curia transferenda; alias si in primo loco remāsisset audiētia litterarum & causarum, licet suspensa, ibi celebraretur electio, vt in consti tu. clement. eod. tit. ne Romani. §. sane. in fine.
[Glo seq. recitatur per quæstionem.]
n Territorio.] siue districtu. Quid sit territorium, dixi supra de consti. cap. 1. quo ad hunc casum ponitur pro diœcesi, vt in Clemē. eo. tit. ne Romani, §. sane. & per hanc literam puto, ꝙ si moriatur in mari, Cardinales dēant conuenire in ciuitate, per quam locus ille maris distringit ‡ ad hoc ff. de verbo. sign. l. pupillus. §. territorium, ff. de iudi. insulæ Italiæ & si non distringatur ‡ per aliquam ciuitatem, dicerem in viciniori id faciendum ad hoc sup. de consue. cum olim ff de verb. sign. notionem §. 1. ad hoc int §. 1. ibi: in alia viciniori, &c.
o Interdicta.] nota ꝙ in loco interdicto non potest electio celebrari: nisi velis dicere hoc speciale in electione Romani Pontificis, & posito etiam ꝙ in tali loco celebretur, nihilominus valet: quia nulla exceptio admittitur, vt sup dixi.

† al. l. ita ad. ipsos.

† Idem Dom. & hoc est præter adiectiuū geminatum & idē dicas, si in ordinatio ne aliqua ponatur; plena cōcordia. Phi. Fon.

† In antiquis codicibus ita: ad eligendū substituēdū Pōtificem libere procedatur.

† Hę duę voces: ad electionē desunt in aliquot antiquis codicib.

‡ al. distringitur.

‡ al. distinguatur.

maneant: per eum dispositioni futuri Pontificis reseruanda. a ¶ Qui autem aliquid receperint, teneantur ex tunc à receptione quorumlibet reddituum ad eos † spectantium abstinere, donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant. ¶ Iidem quoque Cardinales accelerandæ prouisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant, b nisi forsan necessitas adeo vrgens incideret, quod eos oporteret de terra ipsius ecclesię defendenda, vel eius parte aliqua prouidere, vel nisi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quod omnibus & singulis c Cardinalibus præsentib. concorditer videretur illi celeriter d occurendum. ¶ Sane si aliquis ex prędictis Cardinalib. conclaue prædictum (vt supra exprimitur) non intrauerit: aut intrans absque manifesta causa infirmitatis e exierit, ipso minime requisito, nec in eiusdem electionis negotio vlterius admittendo, per alios ad † reliegendum summum Pontificem libere procedatur. ¶ Si vero infirmitate superueniente, idem conclaue ex eis aliquem exire f cōtingat: ipsa etiam infirmitate durante, poterit eius suffragio g non requisito [ad †electionem] procedi: sed si ad alios, post sanitatem h sibi redditā seu antè, redire voluerit; vel etiā si alij absentes, quos per decem dies dicimus expectandos, superuenerint: re integra, videlicet i antequàm eidem ecclesiæ sit de Pastore prouisum, in eodem negotio in illo statu, in quo ipsum inuenerint, k admittantur: prę-missa tā de clausura, quā de seruientibus, cibo, ac potu, l & reliquis, cum alijs seruaturi.

¶ *Quid iuris, quando moritur Romanus Pontifex extra ciuitatem, in qua erat curia.*

¶ Porro si quando Romanum Pontificem extra ciuitatem prędictam, in qua erat cum sua curia m residens, contigerit ab hac luce migrare: teneantur Cardinales in ciuitate in cuius territorio n seu districtu idem Pontifex obijt, conuenire: nisi sit forsitan interdicta, o vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat, quo casu, in alia viciniori cōueniant, quæ similiter nel interdicto subiaceat, nec sit, vt prædicitur, aperte rebellis. ¶ In hac etiam ci-

a ¶ Tueatur.] ut, ff. de or. iur. l. 2. §. post originē, & inf. de sta. re. c. vnico. §. & quoniam.
b ¶ Celebranda.] secundum distinctionē superius factam.
c ¶ Præsumant.] quia tūc essent excōicati: sicut & in se defendēdo modū excedēs, quod dic vt sup. de resti. spol. olim. 1 in fin. Et nota casum, in quo laicus auctoritate canonis potestatem habet in clericum contra id 96. distin. bene quidem, de sent. excom. si vero.
ADDITIO. Et dic: canonis id statuentis pp bonum publicū, & superioris defectū bene facit 79. dist. si quis pecunia, alios casus vide 25. q. 5. principes, in glo. 2. Ioan. Andr.

† In antiquis legitur, dñs.

d ¶ Corporaliter.] vide quod not. c. prox. Io. Andr.
e ¶ Pateant.] sup. de excess. præla. inter dilectos. inf. de reg. iur. infamibus.
f ¶ Priuatos.] sic inf. eo. fundamenta. §. quod si secus. sup. de pœn. in quibusdā, & infra eo tit. felicis.
g ¶ Sine ɔ̄dictione.] præscribi tamen possunt, quod dic vt inf. de præscr c. 2.
h ¶ Prędicta.] in qua secundum superiorem distinctionē erat electio facienda. Io. Andr.
i ¶ Priuata.] sic inf. de pœn. felicis, in fi. & 15. q. 2. ita nos.
k ¶ Captiuat.] idest, quasi captiuatum facit, & tenet. Io. Andr.
l ¶ Certū.] puta talē eligendum. Io. Andr.
m ¶ Electio.] quæ libera debet esse cum ex cōsensu procedat, ad idē de spon. cum locum.
n ¶ Sua sunt [de censi cum Apostolus.
o ¶ Possibilitas] q. a vltra posse nemo obligai. 12. q. 2. faciat, ff. de reg. iur. nemo. sup. de pactis cap. vlt.
[Glo. sequens quærit & remittit.]
p ¶ Idoneo.] tenentur ergo Cardinales idoneum eligere: licet dicamus quod nulla exceptio admittitur contra electum a duabus partibus, supra eod licet. Quid ergo si laicum illiteratū vxoratum eligant? De hoc vide 79. distin. si quis pecunia.
q ¶ Diuinæ.] ad hoc inf. eo cōmissa, in fi.
r ¶ Graui.] fuit ergo grauis offensa 24 q. 1 non afferamus.
s ¶ Cassamus] sim. C. de leg. non dubium ff de pac l. iuris gentiū §. & generaliter, & si hoc nō dixisset papa: tñ nō tenebāt ɔ hāc cōstitutionē, & alia iura. quod dic vt leg & not. 10. dist vides. sup. de spon. duorū, in 1 Ar.
t ¶ Carere.] concor. inf. de offi ord. quia plerique.

† In vno codice manu scripto ita: eo ipso excōicationis vinculo sint nodati.

uitate, tam quoad expectationē absentium, quā quoad habitationem communem, clausuram, & cetera omnia in domo episcopali, vel alia qualibet eisdem Cardinalibus deputanda, eadem obseruentur, quæ superius obeunte dicto Pontifice, in ea, in qua cum sua curia residebat, sunt expressa.

¶ *Dat executores huic iuri cum pœnis. Io. Andr.*

¶ Præterea (quia parum est iura condere, nisi sit qui eadem tueatur [a]) adijciendo sancimus, vt domini, † alijque rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda, [b] auctoritate nostra, & eiusdem approbatione concilij potestate sibi tradita, præmissa omnia & singula plene ac inuiolabiliter, sine fraude ac dolo aliquo faciant obseruari: nec Cardinales vltra quam premittitur, arctare præsumāt. [c] ¶ Super his autem taliter obseruandis, statim audito summi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerso ciuitatis ipsius ad hoc specialiter conuocandis, præstent corporaliter [d] iuramentum. ¶ Quòd si præmissa diligenter non obseruauerint, aut fraudem in eis vel circa ea commiserint, cuiuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante priuilegio, eo ipso † sententiam excommunicationis incurrāt, & perpetuo sint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateāt, [e] nec ad aliquod publicum officium admittantur. ¶ Ipsos insuper feudis & bonis ceteris, quæ ab eadem Romana ecclesia, vel quibuslibet alijs ecclesijs obtinēt, ipso facto decernimus esse priuatos, [f] ita quod ad ecclesias ipsas plene ac libere reuertantur, administratorum earundem ecclesiarum arbitrio, sine contradictione [g] aliqua disponenda. ¶ Ciuitas vero prædicta, [h] non solum sit interdicto supposita, sed † & Pontificali dignitate priuata [i].

† In aliquot manu scriptis ita: sed etiam Pontificali, &c.

¶ *Obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum, & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.*

¶ Ceterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus [k] captiuat affectus, vel † ad certum [l] aliquem obligationis cuiusque necessitas adigit, cessat electio, [m] dum libertas adimitur eligēdi) Cardinales eosdem obsecrantes per viscera misericordiæ Dei nostri, per aspersionem sui pretiosi sanguinis obtestamur, vt pensantes attentius quid eis imminet, cū agitur de creatione Vicarij † Iesu Christi, successoris Petri, Rectoris vniuersalis Ecclesię, gregis Dominici directoris, omni priuatę affectionis inordinatione deposita, & cuiuslibet pactionis, conuentionis, obligationis necessitate, nec non condicti & intendimenti contemplatione cessantibus non in se reciprocent considerationis intuitū vel in suos: non quæ sua sunt, [n] quærant: non commodis priuatis intendant; sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium, nisi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conscientia, vtilitatem publicā libere prosequātur, omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas [o] patitur, id acturi tantūmodo, vt eorum ministerio acceleretur vtilis & pernecessaria totius mundi prouisio: idoneo [p] celeriter eidem ecclesiæ sponso † dato. Qui autem secus egerint, diuinæ [q] subiaceant vltioni: eorum culpa, nisi graui [r] propter hoc peracta pœnitentia, nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicta, & intendimenta omnia, siue iuramenti siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, † cassamus, [s] irritamus, & viribus decernimus omnino carere, [t] ita † quod

† In antiquioribus codicib. ita, vel ad certū aliquid obligationis, &c.

† Vide Turrecrematam in summa de ecclesia li. 2. c. 16.

† Vide Turrecrematā in summa de ecclesia, li 2. c. 17. & 18.

† al. sponsa.

† al. ita vt nullus &c.

quòd nullus ad illa obseruanda quomodolibet sit astrictus, nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non seruatæ: sed non indignæ laudis titulum potius mereatur: cum lex etiam humana [a] testetur: Deo magis transgressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes.

¶ *Monet omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias, & quotidie orent pro vigili, concordi & vtili prouisione Romanæ Ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur, & eis frequentiam orationem & obseruantiam ieiuniorum indicant. Ioannes And.*

¶ Quia vero fidelibus nō est tam de sollicita quantumcunque inuentione fidendum, quàm de instantia orationis [b] humilis & deuotæ sperandum: huic adijcimus sanctioni, vt in omnibus ciuitatibus, cæterisque locis insignibus, vbi primum [c] de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit: a clero & populo sollemnibus pro eo exequijs celebratis, singulis diebus, donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitāter rumor per tulerit veritatem, humiles preces fundantur ad Dominum, apud † eum deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quòd prouisio celer, concors, & vtilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit vtilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur.

¶ Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat, districte præcipimus: vt Patriarchæ: Archiepiscopi, Episcopi, & alij ecclesiarum Prælati, cæterique, quibus concessum est proponere verbum Dei, clerum & populum propter hoc specialiter frequentius cōgregandos, in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & felici exitu tanti negotij frequentanda, solerter hortentur: & ipsis eadem auctoritate non solum orationum frequentiam, sed † obseruantiam (prout circunstantiæ [d] pensandæ suaserint) ieiuniorum [e] indicant.

¶ Idem in eodem.

¶ *Appellationes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obijcere intendunt contra personam vel formam, tenentur exprimere; & iurare, quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis ipsi, vel adhærentes eis, non audientur; nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas; super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes quæ obijciuntur in personam vel formam, in suo robore conseruatur. 7.*

CAP. IIII.

VT CIR-

† al. ita, & apud eū.

† al. ita sed & obseruantiā, &c.

[a] ¶ Humana.] C. de nupt. Authen quod eis. & ff. de obseq. l. nullum. ff. de lega. 1. si quis inquilinos. §. fi. ff. de pact. iuris gētium. §. pactorum. Ioan. And.

ADDITIO. Et in corpore unde sumpta fuit coll. 5. scenicas nō solū si fideiu. & c. post princip. & allegat hic Archidiaconus, quod ibi not. in glossa, sed quare.

[b] ¶ Orationis.] 23. q. 8. in qualibet ibi: scientes magis religionibus quam officijs & labore corporis, vel sudore, nostram rempublicam contineri.

ADDITIO. Quòd multum valent orationes iustorū, alleg. Io. Mo. 45. dist. disciplina. circa fin. 12. q. 2. animæ. uide quod no. in cle. vna de reliq. & ue. sancto. ad fi. ma. glo. Io. Andr.

[c] ¶ Vbi primum.] idest, cum primum. Ioan And.

[d] ¶ Circunstantiæ. puta q̄a timetur de zizania & magna discordia inter Cardinales.

[e] ¶ Ieiuniorum.] ad hoc cō. or. de uet. & noti redem. magnæ. & vigiliarum exercitium, ut ibi.

VT circa] sūma, & diuide prout in prima glossa.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ, ad quos spectat electio, conuenerunt in vnū, tractaturi de electione futuri pastoris, habito tractatu, cū maior pars vellet Titium postulare vel eligere: vel p̄p negligētiam canonicorū potestas eligendi fuisset deuoluta ad superiorē: & superior prouidere vellet Titio de eccl'a Pictauiensi, fuerunt aliqui opponentes & appellātes ad Ap̄licā sedē, ne Titius eligeretur, postularetur, vel idē p̄uideretur: quæritur q̄d debeant appellantes obseruare? Respōdet Romanus Pontifex, debēt nominatim exprimere in sua appellatione vitia, quæ opponunt tam contra formam electionis, quàm personam electi, postulati, vel prouisi: & hoc non sufficit: sed vlterius debent iurare, q̄ omnia quæ opponunt, sunt vera, & ea posse p̄bare. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus quod appellantes volunt iustificare appellationē ex causa non expressa in appellatione: & uolūt aliq̄d deducere cōtra formam uel personam: quæritur possint, Respondet quod non, regulariter: fallit tamen, vbi illud q̄d opponunt, venit de nouo ad notitiam: uel si de nouo illa emergunt; puta quia electus post electionem perpetrauit homicidiū; tunc enim ex istis poterit appellantes iustificare suam appellationem. Sed utrum p illud capitulum sit correctū capitulū primū. sup. eo titulo, dicit q̄ cōstitutio Innocentij facta contra deficiētes in probatione obiectorū, remanet i suo robore & efficacia: deficiētes i probatione puniuntur pœna illius constitutionis. Alio quin referetur ad verba: s. q̄ appellantes tenētur iurare, q̄ credunt opposita p eos esse vera. Nota primo ex illo capitulo, q̄ malitijs hominū non est indulgendū sed potius p superiore obuiandū. Nota vlterius, principalē effectū huius capituli, q̄ se opponētes vel appellātes electioni, postulationi, vel prouisioni factę vel faciē dę, dēnt ipsi appellātes in suo instro appellationis inserere causas, p̄p quas intendunt impugnare electionē, prouisionē, vel postulationē vel personas eligentium

tium vel electi: ita quod non poterũt iustificare suam appellationem ex causis non insertis in instrumento appellationis. Et sic de nihilo seruiret illa clausula, quam communiter inserunt appellantes in suo instrumento appellationis: videlicet quando dicunt, quod ob illam causam & alias causas loco & tempore apponendas se opponunt: & intendunt iustificare suam appellationem. Nota causas exceptas, vt appellans possit iustificari ex causis nõ insertis in appellatione: Primo, quãdo illud

ca [a] electiones, [b] postulationes, & prouisiones ecclesiasticas viam [c] malitijs, prout est possibile, [d] præcludamus, ne diutius periculose [e] vacent † ecclesiæ, [f] vel personarum, dignitatum, [g] & aliorum [h] ecclesiasticorum beneficiorum prouisio differatur: Edicto perpetuo [i] prouidemus, vt si quando aliqui [k]

† Vide Conc. Lateran. sub Innocen. iij. c. 23. & referi extra de electio. c. ne pro defectu.

quod non erat expressum in appellatione, & nunc opponitur, de nouo emersit. Secundo, cum de nouo superuenit facultas probandi, quæ de nouo non superuenerat. Tertio, si illud erat antiquum: sed peruenit de nouo ad notitiam appellantis. Nota insuper dispositionem huius capituli locum habere in quibuscunque beneficijs etiam simplicibus: Nam si aliquis appellet a prouisione facta de capellania vel canonicatu, vel alio beneficio simplici: habet locum dispositio huius c. vt appellans teneatur inserere in scriptis, quę unque ipse vult opponere contra prouisionem. Et si istam formam non seruauerit, non est admittendus ad prosequendum suam appellationem. Nota finaliter, quod indefinitiua iuris æquipollet vniuersali, vt hic late per gl. ad quam quotidie recurritur.

[Prima glossa summat, & diuidit.]

a Vt circa] appellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ objicere intendunt cõtra personam vel formam, tenentur exprimere: & iurare, quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis ipsi, vel adhærentes eis non audientur: nisi de nouo emergant, vel perueniãt, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes, quæ objiciuntur in personam vel formam, in suo robore cõseruatur. Et secundum Gar. & Ioan. Monachum hęc decretalis in sex partes diuiditur: quarum. Prima vsque ibi: Edicto; in qua ponit constitutionis causam. Secunda vsque ibi; Alioquin, & ponit ibi cõstitutionem. Tertia vsque ibi: Nisi aliquid, & ponit ibi pęnam non obseruantis constitutionem. Quarta vsque ibi; Super hmõi; in qua facit exceptionem. Quinta vsque ibi: Illa sane. in qua de iurando ponit super exceptione præstanda. Sexta ibi: Illa sane, vsque in finem, in qua corroborat Domini Innocentij decretalem.

b Electiones] nota hic tres modos tangi, quibus prouidetur ecclesijs. sic sup. eo. c. 1. eo. lib. quorum primi duo pertinent ad subditos, alius ad prælatos qui eo ipso quod prouident, confirmant, quod est verum si eodem iure spectat ad illos eligere & confirmare 63. dist. in sy nodo ff. de auct. tu. l. 3. secus si diuerso. & sic intelligitur sup. eo. cum inter canonicos. vbi de hoc. & de fide instru. inter dilectos §. cæterum.

c Viam malitijs] in f. c. proxi. de rescript. sedes. & c. plerunque. sup. qui ma. accu. pos. significante. ff. de rei. vend. in fundo § constituimus.

ADDITIO Vide de simo. nobis. super 3 glo.

d Possibile.] non enim omnibus hominum malitijs viam præcludere posset. 6. q. 1. si omnia, malas enim hominum voluntates ad plenum cohibere non possumus. 31. q. 1. hac ratione. in fi. nihil. n. est quod homo semel deditus malitiæ, non adinueniat. in Auth. coll. 6. ut hi, qui se ob. ha. perhi. res mi. in princ. & idem, ff. cõmo. ad eos ff. de præscript. uer. natu. alis. C. mand. l. ab Anastasio.

ADDITIO Qui circa lites versantur, legem Anastasij fraudabant suis machinationibus, contra quas ibi prouidetur. Ioan. And.

e Periculose.] aduerbialiter ponitur. sic de pœ. dist. 7. periculose. & est periculum in spiritualibus & temporalibus, sup. eod. ne pro defectu. 50. dist. postquam. & inf. eo quam sit.

f Vacent ecclesiæ.] id est prælatis careant, & ministris, sic & mulier dr vacans, quæ virum non habet. ff. ad l. Iul. de ui pub. q. cotra. § qui vacantem. Archidiaconus.

g Dignitatem.] de quibus est idẽ iudicium habendũ. sup. eo ti. dudũ. 2. & sup. de præbẽ. de multa.

[Glo. seq. respondet per quæstionem & solutionem, objicit rationi & solutioni. quæ est indefinitam æquipollere vniuersali, & obiectioni respondet.]

h Aliorum ecclesiasticorum omnium vniuersaliter. 19. dist. c. 1. ff. de offi. præsid. l. 3 igitur siue super simplici beneficio appelletur, siue super alio, locum habet hæc decret. Dici enim solet, quod indefinita [1] canonis vel legis regulam tradere intendentis æquipollet vniuersali; [2] indefinita communis locutionis nõ: sm iuristas, uel logicos, indefinita æquipollet vniuersali in materia necessaria, ut hõ est animal; ergo omnis homo in materia uero contingenti secus, vt homo currit, ergo omnis homo, non sequitur. Sed contra, quod ẽt sm iura, indefinita non æquipollet vniuersali? Nam si lego alicui omne marmor, videor legasse & statuas marmoreas, & ceteras spẽs ex marmore factas ff. de leg. 3. hæres meus, si [1] de au. & arg. leg. l. 1 & tñ si legeẽ marmor indefinite, sub legato comprehenditur sola rudis materia, & non species de marmore factæ. ff. de leg. 3. l. quæsitum §. illud fortasse. Item si lana indefinite legetur, tincta non continetur in legato, ff. de leg. 3. l. si cui in prin. & si legatur oĩs lana, etiã cedit tincta legato ff. de au. & arg. leg. l. pediculis, § Labeo. ergo indefinita non ęquipollet vniuersali. Item aliud qñ transigitur super gnali petitione, aliud qñ super indefinita, ut no. sup. de transac. c. 1. Sed dic, quod qñ non est eadem rõ & condõ (pp aliqđ accidens) omnium particularium in vniuerso comprehensorum, indefinita non æquipollet vniuersali, vt patet in contrarijs: nam tinctura lanæ, & species marmoris non procedunt ex ipsa origine, sed ex accidenti hois operatione, & posset maioris æstimationes esse ipsum additum tincturæ vel speciei, q̃ ipsum principale, [3] sed qñ omnium particularium est eadem ratio, & conditio, ut prius: quia non uariantur per aliquod accidens, licet forte sit ibi imparitas ex origine; puta quia alia lana melior & nobilior est ex origine: idẽ in marmore: tunc indefinita negatiue uel affirmatiue prolata æquipollet vniuersali. ff. de leg. 2. si plurib. & l. si ita. ff. de reb. dub. l. si is qui, § verum in fi.

[Gloss. seq. ponit 6. modos cognoscendi legem generalem.]

i Perpetuo] id est generali sup. eo. Massana & sunt hæc signa cognoscendæ gñalis constitutionis, cum edicti uocabulo nuncupatur, ut hic: si mittatur venerabili cœtui: si præcipitur per omnes populos diuulgari, sententia publice procedente: si dicatur idem in similibus obseruandum: si lex vel canon appelletur generalis: si iubetur expresse ad omnes pertinere. hos modos habes C. de leg. l. 4. Ioannes Andreæ.

[Glo. seq. soluit qõnẽ: & ponit obseruantiam curię.]

k Aliqui] quorum interest, vt qa canonici, parochiani, vel patroni. 6. q. 7 filijs & si collegium objicit se, ad hoc tenetur ff. quod me cau. l. metum autem præsentem. § animaduertendum dixit Gar. quod Romana curia quemlibet clericum de diœcesi vel ciuitate admittit contra electum episcopum, siue beneficiatus sit, siue inde oriundus: si vult objicere in personam, contra formam autem non nisi canonicos admittit.

1 De materia huius glossę pter Doctores hic vide Dinũ in Rubric. de regu. iu. lib. 6. & Consi. 1. varia. resol. ca. 13.

2 Sec[a] de idefinita statutorũ, q̃ strictè intelligũtur. c. 1 nostra de in iu. l. pstõnib. ff. ad muni sed quod indefinita æquipolleat vsi hoc ẽ ex significatione larga, Bar to in l. si seruitus. ff. d seru vrb. præd fallit si a liàs cluderetur statutũ. Bar i l. oẽs populi. Fon

3 Sequitur Ph. S Do. itẽ in definita plata a psonas in odiosis æquollet vsi. l. 1. § 2. ff. de li & posth fallit i fauorabili b[9]: l. si q ita. §. 1. d tur.

electionibus, postulationibus, vel prouisionibus se opponunt, proponendo [a] aliqua contra electionis, postulationis, seu prouisionis formã, [b] aut personas eligentium, [c] vel electi: [d] siue illius, cui erat prouisio facienda, [e] siue facta: & propter hoc cõtigerit appellari [f] appellantes in instrumento publico, [g] seu litteris [h] super appellatione confectis, omnia & singula exprimant, & quæ in formam intendunt obijcere, vel personas: Coram [k] personis autheticis, aut persona, [l] quæ super hoc testimonium perhibeant veritati, corporali [m] præ-

a Proponendo aliqua.] si ergo, quæ opponuntur, non sunt talia: sed directe respiciunt ius Ecclesiæ, vel opponentis personæ, constitutio ista non arctat, vt in clemẽ. eo. ti. constitutionem. 1. respon.

b Formam.] vt quia seruata non fuit forma decreta. quia pp. in electione, cõtra formam postulationis obijci põt, q non est concors, vel saltem a duab. partibus celebrata: & hoc qñ vnus postulatur, & alter eligitur sup. eo scriptum, vel q postulatus est, qui debuisset eligi sup. titu. proxi. c. vno, contra prouisionem potest opponi: q adhuc nõ fu prouidendi potestas ad superiorem deuoluta: vel quia per litteras subreptitias sit facta prouisio. de rescrip. super litteris.

c Eligentium.] vt quia sunt excommunicati maiori snia vel ab homine suspensi sup. eo. cum inter, de consuet. cum dilectus vel quia priuati a canone, vt quia scienter elegerunt indignum, sup. eo cum in cunctis: vel sunt infames: quib. sunt tactus legitimus interdicti, ff. de reg. iu actus, sed eligere est actus legitimus. infra de sen. excom. solet, ad si.

ADDITIO. Et dicit Gulielmus hic reprobari opin. Inn. & approbari opi. Bern antiquam, de quib. sup. c. 1. in gl. electi. dic vt ibi. Et videtur reprobari quod dixit ibi Inno. & Compost. q obiectio in personas eligentiũ proprie dicatur in formam. hic ponit ista vt diuersa. Sed dicit ibi: Archid. q hoc fit per similitudinem quam habent obiectus contra eligentes & electos. s. criminum, & defectuum. Io. Andr.

d Electi.] puta defectus ætatis, sciẽ, & natalium. 1 sup. eo. cum in cunctis. obiectorum autem defectuum examinatio fiet, vt traditur inf. eo. si forte.

e Facienda.] quod igitur hic de prouisione dicitur, repetitum intelligatur in postulatione & electione faciendis: quod iuris enim in vno, & in reliquo. & hoc verum, si contra certam personam appelletur, vt non eligantur, vel postuletur: si autem contra incertam, huiusmodi constitutionis formam non est necesse seruare. inf. eo qui contra certam.

[Gl seq. respondet per quæstionem: ponit opin. Gul. & contrarium Gar. quam approbat. secundo ponit dictum Gar. hodie reprobatum.]

f Appellari.] ap Papam secundum Gul & est ratio: quia appellationes interpositæ ad Papam magis cõsueuerunt protelare negotia ecclesiarum, de appella. sæpe & ad ea, quę frequentius accidunt. & c ff. de legib. nam ad ea & ita constitutio videtur supplere illam, supra eo. statuimus. quæ expresse de appellatione interposita ad Papam loquitur. Arg ad hoc inf eo. is qui, & cap. seq Tu dic secundum Gar. q hæc decret. etiam locum habet in appellationibus ad inferiores interpositis, cũ generaliter loquatur, & sic sit generaliter intelligenda, ff. de off. præsid. præses. 2. 19 dist c 1. ff. quod met. caut. l. metum autem. § animaduertẽdum, ff. de publ. in rem. ac. de pretio. Præterea Host. intelligit illam decre. sup. eo. statuimus, licet ibi exprimat, ad nos etiam in appellationibus ad inferiores interpositis: quod facit pro hac parte, tamen id non puto verum, vt ibi dixi: hęc autem decret. secundum Gar. locum habebat siue in iudicio, siue extra iudicium appellaretur: quod non est hodie verum: non enim locum habet, nisi in appellationibus extra iudicium interpositis, 2 vt declaratum est inf. eo. constitutio.

g Publico.] facto. s. per manum tabellionis. Quid sit publicum instrumentum, no. sup. de fi. instrum. c. 2. & dic publico. s. super appellatione confecto.

h Litteris. 3] testimonialibus s. sigillo authentico sigillatis. inf. de offi. ordin. si canonici & in decret. cum medicinalis. inf. de sen. excom Vel dic, q sufficit si per suam vel alterius priuat. manum fuerint literę, conscriptæ: probabitur tamen talis scriptura per testes: tamen secundum Guli. prior intellectus præualet & ideo dictum est de litteris: quia in plerisque locis vsus tabellionum nõ habetur: sed instrumẽtorum loco habentur officialium lræ.

[Glo. seq. quærit. alleg. pro, soluit contrarium, finis glosſ. dat consilium.]

i Omnia & singula.] quid ergo si dicat electum periurum, vel homicidam, vel excommunicatum, nunquid sufficit talis expressio? De hoc fertur tempore Ioannis & Nicolai multum disputatũ: & diuersæ declarationes factæ dicuntur super hoc, & videtur, quod hoc satis sufficiat: quia quodlibet periurium, vel homicidium repellit. 4 Sed dic contra per hanc literam: alias quare fieret hæc verborum geminatio, & probatur hoc satis infra de exceptio. pia, & melius infra eod. procurator, & in clemen. constitutionem, eodem titu. primo respons. ad idem ff. de dolo. l. sed si ex dolo. § fina. inf. de testib. præsentium. §. testes. 2. quęst. 8 per scripta, §. libellorum. de pœniten. distinct 5. consideret, & tutum est quod iuret per hunc modum, iuro omnia & singula, & cætera.

ADDITIO. Sed non est necessarium secundum Archidia Gar. tamen dicit Nicolaum interlocutum, quod non sufficit iurare quod credat omnia, &cę. nisi etiam addat, & singula, &c. quod hic placet Ioan. Mo. Ioan. Andr.

k Coram.] hic sit versi. refertur enim ad inferiora, non ad superiora, coram aliquo autem fieri dicitur qđ fit eo sciente, & intelligente: licet non consentiente, ff. de verb. sign. coram. sed & hic eius testimonium requiritur, vt inf. dicam.

l Aut persona.] s. authentica, & intellige illam personam authenticam hic appellari, quę præest iurisdictioni. Et habes hic casum, in quo creditur vni personæ authenticę, ad hoc 86. d. tãta, vbi de hoc, ibi videas. in gl arg quod creditur, &c. & 18. dis. placuit. 2 in gl. 2. & 8. q. 3. c. 1. in gl 2. Arch.

[Glo. sequ. primo soluit duas quęstiones: secundo quærit: ponit opin. Gar. contrariam Gul. quam approbat in glosſ.]

m Corporali.] per hoc dicas secundum Guli. & Gar. quod si iuret præsente textu Euangeliorum, & non tangat: quod huic constitutioni satisfactum non est: & sic Papam Nicol in hoc interlocutum dicunt. 5 Si autem Euangelia tangeret pede cubito: vel si manus habet, non sufficit: quia singula mẽbra singula habent officia, 89. distinct. singula, supra de hęre cum ex iniuncto facit enim contra generalem consuetudinem, quæ est optima interpres legum, supra de consuet. cum dilectus. Quid si sit episcopus, qui appellat: quæro an teneatur tangere sacra? Dixit Gar. quod sic: quia generaliter loquitur hæc decret. & sic generaliter intelligenda. 19 distinct. cap 1. §. dicendo, ff. de offic. pręsi l. 3. Item priuilegium episcoporũ est in corpore iuris clausum: vnde per illud tolli videtur, ac si ius esset, ff. de constit. licet, eo. lib. cum suis concordã. 6. Gulielm. contradicit, quod episcopi tangere nõ tenentur. 6 quęstio. 1. capit. testimonium, § nec honore. C. de episco. & cler. Auth. sed iudex. de iuram. calum. c. vlt. & hoc credo.

1 Etiam q sit leprosus dęmoniacus paralyticus. Do. Fon.

Cõsti, vt circa, an heat locũ in appellationib. ad inferiorẽ a Papa interpositus.

2 Idẽ Pet. de Anch. Bon.

3 Hic vide de Phil. Fon.

4 Hæc q̃ lto nõ puidet circa repulsionẽ: sed circa propõnem: & multa valẽt in probando, C. de proba. siue q̃ nõ valent in proponendo: vbi ius p̃sens allegari oportet, ff. de rei vẽ. si rem. in prin. Ioã. Mo. cõco. qđ not. Jo. c. is qui. J gl. pe. Ioã. Andr.

5 Ad idẽ cle. 1. ver. porro. de hæret. & ibi vide gl a p q̃ decido qđ hic no. Ar chid. Io. Andr.

6 Illud ĩ legib. cõibus; hic loqtur cũ vna generalis, alia specialis. vt l. sancitio. ff. did poe. Io. Mo & Archid.

do verius, licet opinio Car. sit tutior. & facit quod dicam inf. c proxi. Sicut enim per illam decre. non tolluntur illi speciales casus, in quibus quis administrat ante confirmationem de iure veteri: sic & per istam sublatum non credam illum casum, in quo quis tangere non credam, 1 scilicet in episcopo: procederet hoc dictum, si priuilegium episcoporum esset generale: tunc responderetur ad contraria infra signata. quæ ponunt casus speciales: sed quia per iura superius allegata: & per Authen. de sanct. episcop. collat. 9. §. sed nulli. potius probatur illud speciale in iuramento testium prius prorogatum ad iuramentum calumniæ per prędictam decret. vlti. de iuramen. calumn. ibi: sicut in dicendo testimonio, &c. dicam quod in alijs tangere tenentur. ad hoc 2. quæst. 7. quoties, supra de iureiurã ego N. in fin. de pur. can. quoties. §. porro, in prin. & in fi. de sentent. excom. venerabili.

1 Idẽ Anch. Bar. in extrauag. ad reprimendum. Fon.

stito [a] iuramento, quod credunt ea, quæ sic exprimunt, esse vera, & se posse probare; [b] Alioquin [c] tam opponentes, quàm tempore appellationes interpositæ, vel postmodum adhærentes [d] eisdem obiiciendi aliqua, quæ nõ fuerint in huiusmodi litteris vel instrumẽtis expressa, [e] potestatem sibi nouerint interdictam: [f] nisi aliqd postea forsan emerserit, [g]

a ¶ Pręstito.] in iuramentis, quæ iure pręcipiuntur, vt est iuramentum testis, & calumnię semper est iurandum super sancta Dei Euangelia 2. 11. q. 1. c. testimoniũ, §. episcopus non flagitetur. ad idem 1 q. 7. quotiens. de consecra. dist. 2. ego Berengarius. sup. de iureiur. ego. in fi. supra de iu. calum. cum in causa. sup. de pur. can. quoties. §. 1. in princ. & idem in omnibus alijs iuramentis, quæ a iure vel iudice, vel a partibus ex necessitate deferuntur. Archid.

2 Idẽ Pe. de Anch. Fon.

[Glo seq quærit, & soluit: secundo soluit quæstionem: tertio consulit]

a ¶ Præstito.] pone φ vna die appellauit, sequenti die iurauit: quæritur an sit huic constitutioni satisfactum? Dixerunt Guliel. & Gar. quod non. & sic dicebant fuisse declaratum per Nicolaum. & arg. ad hoc, ff. de dam. infec. qui bona. § si quis stipulaturus. & sup. de elect. qa propter. in quibus habes, quod stipulaturus de dam. infecto eodem tempore debet iurare & stipulari: aliàs non est ei cauendum, & publicatio scrutinij, collatio, & electio insimul fieri debent, non ex interuallo: vnde hæc videtur fuisse illius constitutionis mens, quod incontinenti super oppositis in appellatione iuretur. ad idem ff. de testamen. heredes palam. §. fi. 3 Item secundum eosdem. dicas, & bene, quod si appellans dicat sic, offero me paratum iurare omnia & singula, & cętera, non est huic constitutioni satisfactum: quia constitutio ista iuramentum exigit, non pollicitationem ad idem C. de vsu. acceptam. vbi dicitur, φ aliud est soluere: aliud esse paratum soluere, ad idem supra de eo qui mit. in poss. cap. Idem secundum eos, vt plene & in omnibus huic constitutioni satisfiat. Primo ipse tabellio fidem faciat in instrumento de sacramento: faciat etiam fidem de tactura 4 licet enim durum videatur, quod ob hoc nõ valeat appellatio, si aliter probari possit tactura: tamen sic fertur per Nicolaũ fuisse declaratum.

Appellẽs vna die, & sequẽti die iurãs: an satisfaciat cõstitutioni, vt circa.

3 Idẽ Io. Mo & Arch. qui dicit, φ sic seruat curia. illud ẽt probat lrã. inf. q̃ sic exprimunt, non dicit expresserũt. Io. Andr.

4 Idẽ Pe. de Anch. Fon.

ADDITIO. Quod tamen non placet Gul. qui dicit, quod ex quo in instrumento fit fides de iuramento, omnia præsumentur sollemniter acta. Instit. de fideiuss. §. fin. & C. de contrahen. & committen. stipula. l. 1 Sed vt dicit Io. Mon. & Archi. illud verum de qualitate intrinseca: secus in extrinseca ff. de publ. in rem act. l. quacunque. ad fi. & inducit Archid. quod not. Compo. supra eod. cum dilecti. ad fin. Est ergo necesse etiam de qualitate iuramenti (quę de substantia est) fidem fieri. Ioan. Andr.

[Gl seq. quęrit: opinionẽ ponit: & contrariã soluit.]

b ¶ Probare.] Si autem dicat se credere posse probare ea, quę sufficiant ad victoriam suæ causæ, non est huic constitutioni satisfactum: nec valet appellatio, inf. eo. is qui. Quid si appellans quædam probauit ex oppositis, & iuratis, quæ bene sufficiunt ad victoriam suæ causę, & quædam non probauit: quid erit? Dicunt quidam eum succumbere. ad hoc de probat. licet versi. item quoq; & ita dicunt quidam Nicolaum interlocutum. Contrarium tamen est verum: quia constitutio ista intendit, vt videatur solam calumniam excludere: non enim iurat, quòd sint vera: sed quod credit ea vera: sic etiã intelligit Hostien. supra eod. statuimus. decre. illa, licet, non obstat, quia ibi se adstringit ad vtrunque probandum: vnde mos gerendus fuit. ff. de probationibus l. circa.

Opponẽs plura, & probãs alterum.

Qd sufficit ad victoriã, an dicat succumbere.

c ¶ Alioquin.] idest si non expresserint omnia quæ intendunt opponere. Alij exponunt, & male, alioquin, idest si non iurauerint. Vnde dicunt, φ pœna istius cõstitutionis est solum, φ si non iurat non audiatur super non expressis. sed hoc est falsum, quia si non seruat constitutionem, in nullo valet appellatio: & est expressum, inf. eo is qui. & ibi etiam dicam, & probat hoc Cle. eo. tit. constitutionem. in fine.

[Glo. seq. teci. per quæstionem, ad quam ponit opi. Gar. & contrarium. Gul.

d ¶ Adhærentes.] dixit Gar. φ adhærentes debent seruare hanc constitutionem, vt principalis, aliàs non audirentur: alias enim non præcluderetur via malitijs, qđ intendit ista constitutio. ad hoc. infra eod. auaritię, & dicit Papam Nicolaum interlocutum. Sed Gul. contra: quod potius credo, cum hæc constitutio (nulla quantum ad hoc de adhærentibus mentione facta) dicat appellantem iurare debere, & crimina specificare: adhærentes ergo, quandiu appellans prosequetur negotiũ, ad hoc tenentur: argu. de deci. ad audientiam, nec sit tutum, nec honestum cogi multitudinem ad iurandũ: illo vero defuncto, vel prosequi omittente: si ipsi velint prosequi, bene iurabunt & specificabunt. Et scias quod non admittentur ex virtute appellationis adhærẽtes, nisi inf. tempus quo appellasse debuissent, appellationem expresse ratificauerint, & dixerint se adhærere velle 2 q 6. non solent, ff. rem ra. hab. l. bonorum.

Constõ, vt circa, an afficiat adhærentes.

e ¶ Expressa.] singulariter, vt dictum est.

ADDITIO. Satis ergo probat hęc litera, φ si aliqua sufficienter expresserit, aliqua non, valet appellatio quoad sufficienter expressa, dummodo in alijs fuerit seruata constitutio, & patet in cle. constitutionem §. 1. & 2. eo. tit. Ioan. Andr.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Interdictam.] alius autem qui non appellauit, nec adhæsit, poterit se opponere: non potest tamen prosequi in causa illa pro interesse communi articulos non specificatos, quod dic vt in cle. eo. tit. constitutionem. §. 2. & sic debet intelligi infra eodem, si forte ibi, aut dabit initium, &c. vel superior ex officio suo inquiret hoc, ne electus forsan criminosus ascendat ad apicem. 23. distinctione, qui episcopus. Quid si appellans qui deficit in probatione obiectorum: vel cuius appellatio reijcitur, offert se paratum probare incontinenti electum excommunicatum? Dic secundum Gulhelmum & Gar. quod non admittetur tanquam pars: quod dic, vt in clem. eod. tit. constitutionem §. insuper. imo etiam per modum querelę non audietur, vt ibi: sed superior ex officio inquiret de hoc & hoc si probationes sint in promptu: aliàs non: sic enim retardaretur confirmatio: taceat ergo. 2. q. 7 plerunque. in prin. 7. q. 2. si tantum.

g ¶ Emerserit.] vt si de nouo homicidium commisit, vel aliud mortale.

ADDITIO. Exemplũ patet, ĩ. de iurei. c. si Io. Andr.

a ¶ Anti-

a ¶ Antiquis.] tunc notis, sed non oppositis, si vero fuissent opposita circunstantijs omissis, non audiretur volens illa exprimere, etiam cum iuramento quod sequitur, vt in Cle. eo. constitutionem. 2. respon. & quæ est ratio, ibi not.

b ¶ Superuenerit.] cum enim ab initio probandi nō habuit facultatem, exprimere nō debuit. 1. q. 7. plerunque, in princ. non sic in casu, inf. eo. l. nulli. vbi dixi. Io. Andr.

c ¶ Verisimiliter.] vt quia non consueuerant multam familiaritatem habere cū illo electo: & quę opponuntur, non erant publica: & in facto alieno est probabilis ignorātia, ff. pro suo l. viti. Gar.

d ¶ Ignorantia.] vt in vltimo casu, quo de ignorantia dicitur.

e ¶ Superueniente.] vt in secundo casu. In primo ergo casu non iurat, nisi vt excludat calumniam, vt sequitur.

[Gl. seq. recitetur p obiectionē de regula præsum tur: & soluit: secunda pars recitetur per quæstionem & solutionem.]

vel super antiquis [a] super uenerit [b] probandi facultas; aut aliqua antiqua in opponētium notitiam de nouo peruenerint, quæ appellantes appellationis emissæ tempore verisimiliter [c] ignorare potuerint, & etiam ignorarint.

¶ Super huiusmodi autē ignorantia, [d] & superueniente [e] facultate probandi, fidem per proprium [f] præstandum corporaliter faciant iuramentum; hoc adijciendo in iuramento eodem, quod ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere.

¶ Illa sane, quæ felicis recordationis Innocentius Papa IIII. contra non plene probantes ea, quæ in formam vel personam obiecerant, statuit, [g] in suo volumus robore permanere.

¶ Idem in eodem.

¶ Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium in totum, vel in partem, sub quocunque colore, qui contrafecerint, ipso iure priuati sint iure ex electione quæsito. Ioan. Andr.

CAP. V.

Avaritiæ [h] † cæcitas, [i] & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes, eos in illā temeritatem †

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati: tractatu habito inter eos, elegerunt quendam Titium: qui Titius antequam esset confirmatus, requisiuit a capitulo, vt capitulum ipsum constitueret œconomum vel procuratorem ad administrandū bona epatus, quæritur an sub illo colore posset se ingerere administrationi ante confirmationem? Respondet Romanus Pon. quod non: aliàs si se ingerat, perdit ius sibi quæsitum ex electione: ideo electus ante confirmationē nec directe, nec indirecte debet se ingerere administrationi, quod si fecerit, eligētes vel superior poterit puidere de alio. nam facta electione ecclesia adhuc dr̄ vacare. Vnde sicut matrimonium carnale initiatur per sponsalia per verba de futuro perficitur sequente consensu p verba de præsenti, & cōsumatur per carnalem copulam, sic matrimonium spirituale initiatur per electionem, perficitur per confirmationem, & consumatur per consecrationē. Nota primo id ad quod allegatur iste textus: videlicet, quod auaritia excæcat homines, vt nō videant ea quæ sunt recta. Nota insuper principalē effectum huius c quod licet sede vacante capitulum habeat administrationem in spiritualib. & temporalibus, & eam possit alij committere: non tamen potest committi electo vt administret tanquam procurator vel œconomus: aliàs fieret fraus ad c qualiter. alleg. Not. vlterius quod ingerens se administrationi ante confirmationem, perdit ius sibi quæsitū ex electione. Vnde electus sine vitio ambitionis potest postulare & prosequi confirmationem suæ electionis ex quo semel fuit vocatus à Deo.

† Vide LL bertinum de iure patron. li. a. par. 1. q. 5. art. 1.

† Nota optimum tex. q dicantur agere actū temerariè: quia ille qui agit scienter actum sibi a iure prohibitū sub colore fraudulēto, vide textū qui fil. sint legit. per venerabilē, ver. videbatur, & Ioā. And. in Cle. 1. de sepul.

¶ Auaritiæ cæcitas.] de auaro habetur 47. dist. c. virum & bonorum 1. & c. sicut hi. per quæ iura apparet, quod per hoc vitiū quis a Deo separatur, & huic largitas obuiat quæ sancta in canone appellatur. 16. q. 2. visis. ver. diuinę & c. cupiditas vero sæua nuncupatur sup. de lud. ita quorundam in prin. Archidiaconus.

[Prima glossa summat.]

h ¶ Auaritiæ.] electus ante confirmationem administrare non debet per se vel per alium, in totum, vel in partem, sub quocunque colore, qui contra fecerint, ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito.

i ¶ Cæcitas.] nota auarū appellari cæcum & ambitiosum. j. eo. quorundam, excæcant n illa aīos, vt agenda non videant, & a prohibitis nō declinent, ibi, & 47. dist. virum, &c. sicut hi. Et quis dicatur auarus, quis largus, quis prodigus, not. supra de consuet. ex parte. Ioan. Andr.

ADDITIO. Io. Monachus auarum dicit esse cęcum, vt tetigit hic gl in prin. & hec probat tali ratione: secundum philosophum. Possessio diuitiarum est in distribuendo: auarus aūt hoc non faciendo, non videt fructū diuitiarum, & sic est cæcus. Differt autem secundum eū cupidus ab ambitioso. vt dicit versus.

Est censu cupidus, sed honore vir ambitiosus. Io. Andr.

f ¶ Per proprium.] nota ignorantiam probari per iuramentum. j. eo. nulli, & ideo compelluntur iurare, quia debuerunt ab initio quærere: & quia præsumuntur malitiose hoc opponere: aliàs quilibet præsumitur ignorans. j. de reg. iur. præsumitur. Dixit Guili. quod generalis procurator non præstabit hoc sacramentum: sed specialis (scilicet habens ad hoc mandatum) bene, sic dicit se obtinuisse, ad hoc. ff. de iureiur. iusiurandum quod. §. procurator. C. de procurato. l. in pecaniarijs. ad hoc j. eod procurator.

ADDITIO. Vide Bart. in l. inter omnes. §. recte ff. de furtis.

g ¶ Statuit.] sup. eo. statuimus. ibi enim ponitur pęna deficientis in probatione, hic pęna non seruantis hanc formam in appellando.

Avaritiæ] Diuiditur in quatuor partes secundum Io. Mon. Prima ponit proęmium ad dicenda: Secūda narrat fraudem contra ius antiquum: ibi, Nonnulli: Tertia illam fraudem reprobat: ibi, Cum itaque; Quarta pęnam apponit: ibi, Omnes. Io. Andr.

¶ Pro intellectu istius c. præsupponendum est qđ habetur in c. qualiter. eo. ti. in ant. vbi dr̄ quantumcunque quis fuerit electus in concordia nemine discrepāte nō debet se ingerere administrationi, nisi fuerit per superiorem confirmatus: per quam confirmationem acquirit potestatem administrandi; sed non habet facultatem ordinandi ante consecrationem: & proprie ante consecrationem non vocatur episcopus, sed electus, quod si ante confirmationem se ingerit administrationi, priuatus est ipso iure electionis; & eligētes possunt alium eligere. Secundo præsupponendum est, quod vacante ecclesia cathedrali, iurisdictio & potestas ordinandi est apud Capitulum illius ecclesiæ: ita quod Capitulum per se potest exercere iurisdictionem, c. olim, de ma. & obed. in an. Et ea quæ sunt ordinis, potest per alium exercere.

a ¶ Interdicta.] scilicet ante confirmationem administratae, sup. eo. nosti, & c. qualiter. & sup de praeb. cũ iam dudum.

[Glo. seq. soluit quaestionem, & remittit.

b ¶ Fraudibus.] fiebat fraus quasi de contractu ad cõtractu, & hoc prohibitum est, quod pro sequere ut not. 14. q. 3. plerique, supra de priuil. quanto, & ff. de leg. contra.

[Gl seq ponit quatuor casus exceptos.

c ¶ Ecclesiarũ.] omnium, cũ indefinite loquatur, ꝙ verum intelligas. nisi in Papa. sup. eod. licet & idẽ ſm Hug. & Ioã. in Imperatore l. qui hoc not. 93. dist legimus. Alij ꝗ sup eod. venerabile, & in casu ꝗ. eo. indemnitatibus. §. si vero, & §. caeterũ. & in vltimõ sano concorditer electo immediate subiecto dño Papae. ꝗ. eo. nihil, ad finem.

d ¶ Ingerere.] vocari enim debet a Deo tanquam Aaron. ꝗ. eo qualiter.

e ¶ Indulgendũ 1.] sup c. prox. ff de rei vendi. in fundo. §. constituimus.

{Glo. seq. recitetur per obiectionem, ꝗ dupliciter soluit.

1 Vide Oldrad. cõs 107. ti. de elc. & electi potestia. Font.

2 Vide supra de simon. ca. nobis, in glo.

impellunt, vt quae sibi a iure interdicta [a] nouerint exquisitis fraudibus [b] vsurpare conentur. ¶ Nonnulli siquidem ad regimẽ ecclesiarum [c] electi: quia eis, iure prohibente, non licet se ante confirmationem electionis celebratae de ipsis, administrationi ecclesiarum, (ad quas vocantur) ingerere: [d] ipsam sibi tanꝗ procuratoribus seu œconomis cõmitti procurant. ¶ Cum itaq; nõ sit malitijs hominum indulgẽdum; [e] Nos latius [f] prouidere volentes, hac generali constitutione sancimus: vt nullus de cętero administrationem dignitatis, ad quam electus est priusquã celebrata de ipso electio confirmetur, [g] sub Oeconomatus], [h] vel procurationis [i] nomine, aut alio de nouo quaesito colore [k] in spiritualibus [l] vel temporalibus, [m] per se, vel per alium, pro parte [n] vel in totum gerere, [o] vel recipere, [p] aut † illis se immiscere praesumat. Omnes illos, qui secus fecerint, iure (si quod eis per electionem quaesitum fuerit) decernentes eo ipso [q] priuatos. [r]

¶ Idem in eodem.

¶ Eligentes quã cito commode possunt, electionem electo praesentent; Electus infra mẽsem consentiat: aliàs priuatus est iure quaesito, nisi conditio personae ipsum excuset. Post consensum confirmationem petat infra tres menses, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. Andr.

strat. Et adde quod not. de simo. sicut tuis, in glo. 1. & quod ibi dixi. Io. And.

k ¶ Colore.] quicunq; fuerit ille, puta vicaria, commẽda, castaldionatus: vel dicebat se facere id vt canonicũ, secundum opi Lau qui notat hoc sup. eo. qualiter.

l ¶ In spiritualibus.] vt excõicare, absoluere, interdicere, pœnitentias iniungere. & similia, sup. de exces. praela. accedentibus.

m ¶ Temporalib.] vt recipere census & debita: habere curã colligendorũ & conseruandorũ fructuũ, & similia.

ADDITIO. Liberat tamen ecclesiam, soluendo quod dẽt, ff. de neg. gest. soluendo, sed debitorẽ sibi soluentem non liberaret. ff. de solu vero procuratori Io. And.

n ¶ Pro parte.] Gerere enim videtur qui minimã partem attigerit de haereditate, ff. de acqui. haer. si seruũ §. si qs seruus.

o ¶ Gerere.] in iudicio, vel ex. ff de verb. sign. verba. & l. licet inter gesta.

p ¶ Recipere.] de ꝓuentibus, sic dicit lex in tutore C. arb. tut. l finali.

Glo. seq recitetur per quaestionem.]

† In manuscriptis ita, aut illi.

CAP. VI.

QVAM †

q ¶ Eo ipso.] s. quod se administrationi immiscuit: nõ autem eo quod fecit procuratorem vel œconomũ constituit si se non immiscuit, haec probantur per superiorem literam, & verba cum effectu, &c. de cler non resi. relatum. cum sim.

[Gl seq recitetur per obiectionem dupliciter, & soluit finis recita per obiectionem.]

r ¶ Priuatos.] ipso iure olim vero per sniam: Nisi velis dicere, quod administrantes, vt electi nullo colore quasito priuandi sint per sententiam per antiqua iura: administrãtes quaesito colore priuati sint ipso iure vt hic, quod satis mihi placet, vt euitetur correctio iurium, vt inf. eod. cum expediat. Sed primum verius secundum Gar. & pro eo inf eo cupientes, §. caeterum. Et si electus alias nullum ius habebat ex electione, vel ei renuncia uerat, tenetur ad fructuum restitutionem: & aliàs indicis arbitrio puniri debet secundum Gulielmum, sup. eod. dudum. 2

ADDITIO. Secunda opin huius glossae quae placet Io. And. placet etiã Io. Monacho, qui inducit illud Grego. simulata aequitas duplex est iniquitas, ꝙ est dicere, dupliciter peccat qui facit malum, & abutitur bono. & facit ad hoc infra de dolo & contu. cum qui. & quod ibi no Hieron. ad Celantiam 6. Multo deformior est superbia, quae sub humilibus signis latet. vide quod no. in Cle. ad nostrum, in fi de haeret.

QVam sit.] Praemissa cõstitutionis causa, statuit tria tpa ab antiquis iurib. non prouisa: Primo tẽpus electionis praesentandę sine adiectione pœnae: Secundo. ibi, Electus, tẽpus consensum praebendi, pœnam apponens, & vnum casum excipiens; Tertio. ibi, Caeterum: tempus petendi confirmationem. & pœnam apponit, & determinat, quod satis not. Host. in summa

f ¶ Latius.] i. late, sic sup. de aetu licet, prope fi. ibi, potius. & inf. de iniur. & si pignorationes, ibi. districtius hoc dico, quia idem prouisum est ex mente priorum iurium. Vel dic proprie, quia haec constitutio latius & clarius exprimit Item olim vitiabatur electio, hodie aliter est, vt inf sequitur.

[Glo. seq ponit triplicem rationem quare, & secundo quaerit & soluit.]

g ¶ Confirmetur.] & tunc administrabit quae iurisdictionis sunt, non quae ordinis, vt sup. eo transmissam, est rõ quare electi ante confirmationem non administrant: quia alias de cõfirmatione nõ curarent, 3 maxime hi qui non habẽt consecrari: & etiam confirmatio nil operaretur, si administrationẽ per electionem haberent. Item si contingeret electionem cassari, non possent sic de facili remoueri. Quid dices de electo cõfirmato, a cuius confirmatione est appellatum; nunquid si administrabit appellatione pendente, incurrat pœnam? & fuit disputatum & terminatum olim Bonon. ꝙ administrator talis incurrat pęnam. facit de ap pel. obiata, ad fi. per l. ff. de mu. & hon. l. reus. §. cum cõtra quem. 4 & hoc nisi talis esset appellatio, quae non teneret & sic intelligitur de appel. constitutis 2.

h Oeconumatus.] œconomus dicitur cui res ecclesiastica gubernanda mandatur. C. de sacros. ecc. l. iubemus circa prin Io Andr.

i ¶ Procurationis.] sumebant hanc fraudem ex decr. sup eo cum nobis olim in fi.

ADDITIO. Inn. Papa ibi loquitur: nec puto excusari hodie electum per commissionem talem, quam faceret inferior confirmator: licet litera haec contra. & Arch. loquitur obscure, quia dicit electum pœnam incurrere, si sine authoritate legitimi superioris admini-

3 Ne se submittesent periculo cassationis. Io. And.

4 Vide supra eo ꝑ inquisitione in vlt. glo.

† Vide Cõcil. Lateran. sub Innocen. III. c. 22. refertur § c. ne pro defectu. ext. de electio. adde sancita in Cõcil. Trident. sess. 7. de refor. c. 23.

5 Idem Do. Phil. ex quo no tant ꝙ cõstitutio puniẽs facientẽ nõ ligat parãtem se ad faciendũ. Fon.

summa huius tit.§.fin.versi. quid ergo si capitulum. in
in Ioan.Andr.

CASVS. Cauetur in cap,ne pro defectu, eo.tit.in an.
illi,ad quos spectat electio in ecclesia cathedrali, vel
collegiata, debent eligere infra tres menses numeran-
dos a tempore vacationis: & sic ibi satis est prouisum circa electionem: sed non fuit prouisum circa tempus, infra quod debeat electo præsentare electionem: ad hoc emanat istud cap scilicet, ꝙ eligentes debent quanto commode possunt electionem præsentare electo: & ipsum requirere, vt cõsentiat vel dissentiat electioni. & istud tempus hodie est restrictum ad tempus octo dierum c cupientes, inf.eo Sed vellem informari verũ electus facta præsentatione, & requisitione teneatur incontinenti cõsentire vel dissentire: vel verum detur sibi tempus ad deliberandũ? Rñdet, ꝙ electus facta præsentatione electionis, non tenetur incontinẽti consentire, sed habet vnum mensem ad deliberãdum: infra illum tenetur declarare animu suum ꝙ cõsentiat. Si autẽ non cõsentiat inf mensem, tunc ipso iure perdit ius sibi quæsitum ex electione: nisi forte condo sio aliud requirat, quia forte erat religiosus, qui fuerat electus in ep̃m, qui non potest consentire sine licentia sui Prælati, c.si religiosus. inf.eo & non põt in breui tẽpore habere licentiam sui abbatis: quia abbas forte est absens in remotis partibus. Sed quid si electus consentit electioni, inf. mensem? vtrum pro libito suæ voluntatis possit petere confirmationem suæ electionis; vel vtrum sint tpa statuta? Rñdet, ꝙ inf. tres menses tenetur petere confirmationem suæ electionis: & si infra illos tres menses non petierit. ipso iure perdit ius sibi quæsitum ex electione & eligentes poterunt alium eligere No Primo ꝙ celebrata electione non possunt electores pro libito suæ voluntatis celare electionem, sed illam debent publicare sollemniter clero & populo: & publicata electione, electores debent illam præsentare electo, vt consentiat vel dissentiat. Nota quod electus non tenetur incontinenti declarare animum suum, imo non debet de honestate: ne videatur affectare, dignitatem: tamen põt si velit. Nota, quod electus facta præsentatione electionis, debet consentire inf. mẽsem & si infra mensem non consenserit, electores põt alium eligere: quia illa ecclesia est libera, & vacat. No. vlterius ex textu iuncta gl ꝙ Papa potest alicui inhibere ne consentiat electioni de se factæ: & talis inhibitio annullat consensum electi, ita ꝙ electus nõ põt cõsentire. quia nõ minorem hẽt potestatem Papa in clericos, q̃ abbas in suos religiosos: & tñ religiosus nõ põt consentire sine consensu sui Abbatis.c.si religiosus. al lato. Nota finaliter, ꝙ facta declaratione per electũ, quod consentit electioni de se factæ, debet petere confirmationem suæ electionis infra tres menses; non dico quod obtineat: quia sufficit quod petat, & faciat quod in se est. Vnde sciẽdum quod in ecclesiis sæcularibus sufficit, quod fiat electio inf sex menses ca.1.de concess. præb. in ann quia ille, ad quem pertinet prouidere habet sex menses, vt d.c.2.qui sex menses currunt a tempore notitiæ.cap quia diuersitatem.eo.titu de concess. præb. in antiq

Prima glo. summat.]

Quoniam sit.] eligentes quam cito commode possunt, electionem electo præsentent: electus infra mensem consentiat, aliàs priuatus est iure quæsito, nisi conditio personæ ipsum excuset: post consensum confirmationẽ petat inf tres menses: aliàs electio viribus vacuetur.

sit [a] ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quàm periculosa etiam esse soleat animabus: non solum iura [b] testantur, sed etiam magistra [c] rerum efficax experientia manifestat. ¶ Cupientes itaque competentibus remediis uacationum diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto statuimus: vt si quando fuerit electio in aliqua ecclesia [d] celebrata, electores electionem ipsam quam citius [e] commode [f] poterunt, electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent †: Electus vero illum adhibere infra mensem [g] a tempore præsentationis huiusmodi teneatur †. Quam si electus ipse vltra præstare distulerit [h]: iure (si quod ei

b Iura.] 50.dist. Postquam. sup.eod ne pro defectu & c.cum inter vniuersas.

c Magistra rerum.] dicit Philosophus. Natura potentem, ars facilẽ, vsus promptum reddit artificem: & cuilibet artificio præbet experientia nutrimentũ. ff. de leg.1 l. legatis, § ornatricibus.

ADDITIO. Ioannes Mon. allegat secundam constitutionem Codicis § 1. & C.de iud.l.certi. In prima lege commendatur iurisperiti experientia rerum: in secunda causarum experti iudices dari possunt. Ioan. Andr.

d In aliqua ecclesia.] nota quõ hæc litera loquitur indistincte. ad hoc s̃. de testa. relatũ, in prin. cũ concor. ibi positis & sup. de coniug sep. quoniã in gl pen. Archid.

e Quam citius.] est hoc tempus ad arbitrium boni viri: cum lege vel canone non terminetur ff. de iu. deli.l. 1.& sup.de offi deleg de causis & magis intellectu quã elocutione certa exprimi potest de don. Apostolicæ

f Commode.] sup.eo qu a p.p.1 2.q.2 faciat. ff. de ver. sig l. nepos Proculo si autẽ electores fuerunt negligentes in præsentando, non nocet electo: quia non det per alterũ alter inique cõdõ afferri. ff de reg. iur. non det: & est expressum inf.eo cupientes, §.ceterum & ideo hodie quod ibi habes: quia si eligentes differunt electionem præsentare inf. octõ dies, postquam cõmode poterunt, totaliter quoad se exclusi sunt a prosecutione processus, & ab ecclesiasticis beneficiis, quę in illa ecclesia obtinent, per triennium continuũ sunt suspensi: electo per hoc nullum fit prejudicium. hoc habes in prædicto §.ceterum. Et scias ꝙ illud locum habet generaliter in omnibus electionibus: non in illis tantũ de quib. alias loquitur decret. cupientes: vt ibi dicam. & hoc probat principium ipsius decretalis.

[Glo seq reci. per quæstionem.]

g Mensem.] subaudi computandum a tempore, &c. Et dic secun Gul.& Gar. ꝙ tot dies habebit iste mensis, quod habuerit ille, in quo præsentata fuit electio: & si dies aliqui lapsi erant: supplent de mense sequenti. 1 & probatur aperte sup.de sup. negl præl licet. vbi duo semestria faciunt vnum annum. Si enim diceremus, ꝙ mensis deberet xxx. dies hẽre, iam non facerent duo semestria integrum annum: sed solum ccclx. dies, si 31. essent ccclxxij. si 28. 2 cccxxvj. Est ergo necessariũ concludere, quod fieri debet computatio ſm ꝙ menses occurrunt, & faciunt ad hoc, quæ notantur ff de diuer & temp. præscr.l.2 & idem intellige in tribus mensib. datis ad eligendum, & tribus ad confirmationem petendum, vt infra sequitur.

ADDITIO. Mensis debet xxx. dies habere, vt tenet Pet. de sen. excom. sacr. per ca.de illicita.24.q.3. & quia est quoddã medium: & quia vulgus sic recipit. Io. And.

h Distulerit.] per hoc patet, ꝙ si impeditus fuerit, non currit ei tempus: quia impeditus non differt, de concess. præb quia diuersitatem. & facit quod in vltimo casu inferius dicitur.

ADDITIO. Distulerit.] negligentiam notat & causam iustam siue impedimentum excludit, vt patet, inf.eo § vltimo. & sup.eod. ne pro defectu vbi de hoc. & patet in eo quod legitur & notatur 61. dist bene nouit. Archid.

† al festinent.

† Not ubi validitas actus celebrati pendet ex voluntate alterius, ad quod vide l. Iulianus §. si quis colludẽte 1. resp. de act. empt. Pet. Font.

1 Idem Bart. in l, cum bisextus ff. de ver. sign. glo. in l 2 ff. de diuer & temp. Fõt.

2 Iuxta, qd vulgus recipit quattuor septimanas pro mense. Io. Andr.

a Ex

ex sua electione fuerat acquisitum) ex tunc [a] se nouerit: eo ipso [b] priuatum: nisi forsan ea sit electæ personæ conditio, [c] vt electioni de se celebratæ absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quauis prouisione sedis Apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore, cum ea celeritate, [d] quam superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit, petere studeant, & habere. Alioquin si lapso tempore, pro eiusdem superioris præsentia vel absentia (vt premittitur) moderando, huiusmodi licentiam eos nequaquam obtinere [e] contingat: electores ex tunc ad electionem aliam procedendi liberam habeât facultaté. [f]

¶ Ceterum quiuis electus, infra tres menses [g] post consensum electioni de se celebratę pręstitum, confirmationem electionis ipsius petere [h] non omittat. Quòd si, iusto [i] impedimento cessante, infra † huiusmodi trimestre tempus omiserit: electio eadem eo ipso virib. vacuetur. [k]

¶ Idem in eodem.

¶ *Si non sequatur electio nõ est quis ex consensu in scruti nio scienter habito in indi gnum, eligendi potestate priuatus. Hoc dicit. Ioann. Andr.*

CAP. VII.

PERPE-

a Ex tunc.] extremum tempus significat ff. de condit. & demon. l. si is. §. si ita. vnde vsque ad finem mensis poterit expectare.

ADDITIO. Adde quod notatur inf. de resti. spo. frequens. in gl. quia dies. in fi. Io. And.

b Eo ipso.] nec requiritur alia priuationis sententia: licet ubi dubium est, declarari posset sententialiter illum esse priuatum: & adde quod dicam. inf. eodem commissa.

[Glo. seq. exemplificat, & quæstionem soluit.]

c Conditio.] vt quia Papa prohibuit, quod non cõsentiret electioni de se factæ, vel monachus, canonicus regularis, vel alius frater est, quia sine licentia superioris consentire non põt, inf. eo si religiosus. j. respõ. Licentia aũt obtenta, dico quod habebit mensem integrum illi enim nõ currit nisi ex quo cõsentire potuit supra eo. ver. electus de cõces. pręb. quia. C. de ann. excep. l. j. § fi.

d Celeritate.] si hoc in dubium reuocetur: boni viri arbitrio terminetur. ff. de verbor. obliga. l. continuus. §. 2. de donat. Apostolicæ.

e Obtinere.] si superior illam dare nolit: dic vt dicam inf. eo si religiosus: & voluit Gul. in tantum adhærere huic literæ; quod dixit, quod nisi obtineatur, puta quia superior non vult dare, quod electores ad electionem procedere possunt: quod satis videtur iniquum. Vnde intelligo obtinere inquantum in eo est secundum Gar. Verius est dictum Gul [1] vt in gl. sequ.

f Facultatem.] supple & electus iure (si quod sibi cõpetebat) sit eo ipso priuatus, per extrauag. Benedicti eo. tit. si religiosus.

ADDITIO. Et per illam extrauag. terminatum est, quod diffuse tractat hic Ioan. Mo. in additione. l. an si post tempus obtineatur licentia, fieri possit illius electionis confirmatio & patet quod non. Idem patet, quod licet electores non eligant alium: non conualescit ius electi: Io. Andr.

g Tres menses de diuersis temporibus, vide quod dicam, inf. eo. si electio.

[Gl. seq. primo no. secundo soluit quæstionem; tertio quærit, & soluit, & solutionem determinat.

h Petere.] sufficit petere, licet non obtineat, ex quo per eum non stat. In confirmationibus cathedralium vel regularium ecclesiarum, quæ ex immediata subiectione vel appellatione habet peti a Papa, serua decretalem Nicolai, infra eod. cupientes. Et scias secundum Guliel. & Gar. quod sufficit si electores petant, sup. eod. cum inter canonicos: & capit. cum dilectus. & ca. dudum. in prin. & electo tunc nil petente vitatur hæc pœna. Item electus per suum procuratorem confirmationem petere poterit. sup. de rescr. cum dilecta. saluo quod semper decret. cupientes. seruetur in suo casu. Sed pone, quòd amicus eius nomine cõfirmationem petit sine mandato: nunquid sufficit? Sic dummodo ratum habeat: quia & in iudicijs, vt ff. de iudi. l. licet & in contractib. [2] C. ad Mace. l. vlt. Et in maleficijs ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quoties. ratihabitio retrotrahitur & comparatur mandato inf. de sent. excomm. cum quis. & inf. de reg. iur. ratihabitionem vbi dicam de hoc. Et intelligas quod debet ratum habere ante lapsum illorum trium mensium: aliàs ratihabitio postea facta non prodesset, ff. rem ratam haberi l. penult.

i Iusto impedimento] puta infirmitate, viarum disc rimine superioris impedimento Frequenti curiæ mutatione, vel alio simili, vt si quis cau. l. 2. sup. de pig. significante. de appe. cum pirati. 18. dist. cps ad Synodũ cum similib. Et nota hoc tempus quodã modo vtile quia nõ cessantibus non officit. C. de inoffi. testa. contra maiores, sup. de rescri. si autẽ. & c. plerumque.

ADDITIO. Aduerte, quod l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. superius allegata ponit exemplum in eo, qui sistere nõ potuit propter tempestatem maritimam, vel terrestrẽ, vel vim fluminis, vt quia pons fractus, vel nauigari nõ poterat. Ioan. Andr. in nouella.

[Glo. sequen. Primo ponit duas opiniones: secundam approbat: secundo soluit dubium, tertio quærit & soluit.]

k Vacuetur.] dixit Garsias per sententiam: & ideo aliud in isto casu, quam superiori: quia maius vinculum cõtractum est post consensum, quam ante, & ideo difficilius rumpitur. Gulielmus contra: quod puto verum [3]: Cum hic dicat litera, eo ipso viribus vacuetur per quod satis patet, quod est canon latæ sententię, non ferendæ: hoc est ergo ius nouum: nam olim si post præstitum consensum non petebat electus confirmationem, nunquam propter hoc cadebat a iure sibi per electionem iam quæsito: sed per superiorem cogebatur ad confirmationem petendã, secundum ea, quæ notat Innoc. de electio. cum in cunctis. Et nota secundum Guli. quod hic statutum est in electione, intelligi & in postulatione: [4] Quia eadem est ibi ratio. de con stitu. translato. Quòd si postea confirmationem petat electus, & eam obtineat. dico non posse conualescere quod a principio fuit nullum: & peccat detinendo episcopatum, nec facit fructus suos: nisi confirmatio scienter fuisset facta per illum, qui alias suo iure conferre potuisset secundum Guli. & facit quod notatur sup. de æta. & quali. cum bonæ Io. Andr.

PErpetuo.] Primo ponitur declaratio. secundo continuatio: ibi. Licet Ioan. & hoc habet in effectu: Consentiens scienter in indignum, non est priuatus potestate eligendi ipso iure: nisi ex illo consensu, cum consensu aliorum fuerit secuta electio.

Præsupponendum est primo pro intellectu istius capituli, illud quod habetur in c. quia propter, iuncto ca. cum in cunctis. eod. titu. in antiq. & glossis illorũ; quã scienter

[1] Idem Phil. vnde no. regulã, quod vbi licẽtia requiritur, debet expresse obtineri, neque sola petitio, sufficit, nisi in casibus notatis in c. 1. sup. de rescri. Font.

[2] Et in quasi contractibus, de nego. ge. l. Pomponius. 1. & in distractib. ff. de solu. l. vero procuratori. l. si. & in vltimis voluntatib. C. de don. inter vir. & vxor. l. antepe.

† al. ita, inf. trimestre tẽpus omiserit petere cõfirmationem.

[3] Idem clericus Pisanus: Io. Mo. & Arch.

[4] Secus in pusione nã illius nõ petitur confirmatio, vt patet, in t. de præb. ca. si tibi absenti.

Scienter eligunt indignum: Vnde sciendum, quod ad electionem de aliquo faciendam, pōt procedi vna de tribus vijs, videlicet via Spiritussancti: via compromissi, & via scrutinij: vt d c quia per forma Spiritussancti est, quando nullo habito tractatu inter eligentes, nec conuentione, statim quod eligentes conuenerunt in loco solito, clamant vnanimiter: Nos talē eligimus, nullo cōtradicente, & nulla disputatione facta inter eos, 3 vel vnus eligētium dixit, ego eligo talē, & oēs alij dicūt similiter. Alia est forma cōpromissi & forma compromissi est, cum eligentes vident se in discordia: ita quod non possunt conuenire tunc transferunt potestatem eligēdi in aliquos. Alia est forma scrutinij, quæ est difficilior, de cuius substantia sunt plura: Primo, quod eligentes debent conuenire in loco capitulari: & deliberare qua via procedent assignando diē, qua procedent in electione facienda: ad quam diem debent absentes citari: qua die adueniente ipsi eligentes conuocati in loco deputato debēt eligere tres scrutatores de ipsorum corpore: qui scrutatores debent se trahere ad partem & locum secretum: & esse in loco ita remoto, quod vota & deliberationes aliorum nō possint ab alijs intelligi: qui scrutatores interrogabunt vnumquemque eligentium, quem eligunt, quæ deliberationes omnium debent in scriptis redigi: & auditis deliberationibus omnium, isti tres scrutatores debent publicare scrutinium & legere, & fiet collatio zeli ad zelum, numeri ad numerum, meriti ad meritum, & illa examinatio secreta vocatur scrutinium. Et in c. cum in cunctis, dicitur, quod eligentes scienter indignum, sunt priuati potestate eligendi pro illa vice. Hoc præsupposito, casus in hoc c sic figuratur. Ponamus, quod vacante ecclesia Pictauiensi, canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri Prælati, & ordinauerunt inter se, quod procederent ad electionem per formam scrutinij, vnde ipsi elegerunt scrutatores, qui reciperent vota singulorum, tres vel quattuor ex canonicis nominauerunt scienter indignum, scilicet illegitimum, vel imperfectæ ætatis, antequam procederetur ad electionem, pœnitentia ducti reuocauerunt nominationem suam, & voluerūt consentire in alium, vtrū sit locus pœnitentiæ? vel vtrum sint priuati voce sua pro illa vice, vel requiratur quod alij fuerint secuti nominationem suam? Respondet quod ipsi non sunt priuati potestate eligendi, sed requiritur perseuerantia vsque ad electionem completam, & quod ex votis & nominationibus illorum sequatur electio. Nota primo, quod quis in scrutinio nominando scienter indignum, peccat, licet ex nominatione sua non acquiratur ius electo, quo minus eligētes possint alium eligere, nisi post publicum scrutinium, quia publicato scrutinio non possunt amplius variare c. publicato eo. tit. in antiq. & hoc nisi scienter elegerint indignum, tunc enim possunt pœnitere, vt est hic textus. Nota vlterius, quod scienter eligens indignum, est priuatus potestate eligendi pro illa vice. Et si omnes peccauerunt, tunc potestas deuoluitur ad superiorem. Si autem omnes peccauerunt vno excepto, tunc in illo remanet ius collegij, & ipse solus poterit eligere.

[Prima glossa summat.]

a ¶Perpetuo.] si non sequatur electio, non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate priuatus. h. d.

b ¶Perpetuo sanctionis.] .i. generali, vel .i. perpetuo duraturo, 25. q. 1. quę ad perpetuam.

tuo [a] † sanctionis [b] oraculo [c] declaramus, quod scienter in electionibus nominantes indignum †, propter suffragium [d] in scrutinio præstitum (nisi adeo in eo perstiterint [e], quod ex votis eorum cōmunis electio subsequatur) nequaquam eligendi potestate priuentur [f] †: licet pro eo quod indignum nominando, scienter contra conscientias suas agunt †: & diuinam vindictam [g], & Apostolicæ vltionis metum †, quem qualitas facti suaserit, possint non immerito formidare [h].

c ¶Oraculo.] idest responso. C. de legi. digna vox. Et dicitur oraculum, quia orando seu precando impetratur. concordat infra de verb. sig. c. fi. eo. lib.

ADDITIO. Archidiaconus ¶ eod. tit. cap. fundamenta, in fi. dicit, quod oraculum dr̄ propitiatorium. Exod. 17 Fecit propitiatorium .i. oraculum, & in hoc sensu accipitur fere per totam Bibliam. Pro tēplo tamen potest accipi 3 Reg. c. 6. vbi dicit, In ingressu oraculi fecit duo ostiola. Dicitur etiam oraculum, diuinum eloquium, cęleste responsum, vel imperiale rescriptum, C. de sacrosan. eccl. iubemus nullam. Item dicitur ab oro oras: & dat ibi versum,

Supplicat, implorat, petit, obsecrat, hæc notat oro.

Vnde orator, idest, actor, defensor, patronus, causidicus, aduocatus. Io. And.

d ¶Suffragium.] idest, consensum in scriptis reddactū: cum .f. dicit: ego talis talem nomino in prælatum, & sumitur suffragium pro auxilio, seu seruitio, 12. q. 2. quicunque suffragio. C. de suffra. l. vna supra de celeb. missa cum Marthæ. in fi.

[Gl. seq. obijcit, & quæstionem soluit.]

e ¶Perstiterint.] sed nonne publicato scrutinio compelluntur ad electionem, § eo publicato. & c in electionibus. 1 Sed dic illud verum, cum dignum nominat: si autem in collationibus forte appareat, vel prius apparebat cum indignum: tunc locum habet hæc decretalis, & quod hic dicitur de peccato in personā, idem intellige de peccato in formam: & multo fortius, quia minus est peccatum.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus.

[Glo. seq. ponit opinionem, & notat.]

f ¶Priuentur.] Idem intelligo secundum Gat. & Guil. de pęna suspensionis a beneficijs: cum ea non puniantur nominantes, sed eligentes, ī. eo. cum in cunctis §. clerici. Et nota quod constitutus in mortali eligere potest: sicut & excommunicatus minori sup. de cleri. excom. mini. si celebrat & interdum eligitur etiam qui mortaliter peccauit ī. de iureiur. sicut.

g ¶Vindictam.] sic, C. de sum. Trini. l. 1. & supra eo vbi versi. qui autem.

[Glos. seq. quærit & soluit.]

h ¶Formidare.] quæro quæ fuerit ratio dubitationis huius constitutionis? Solu. Dicebant quidam olim, videlicet Inno & Host. & Compost. supra eo. dudum, quod scienter nominantes indignum 2 in scrutinio, erant priuati potestate eligendi, & probabant hoc tali ratione, certum est quod tempore decre. cum in cunctis innotuit cum Vinton. adhuc non emanauerat decre. quia propter, vnde ex solis consensibus videbatur illa pęna inferenda, quia non erat tunc necessaria alia communis electio. Sed contrarium est verum, vt hic vides, & triplici ratione. Primo, quia illa iura puniunt eligentes tantum. Secūdo, quia nec nominatio, nec votorum publicatio dici potest communis electio supra eod. in Genesi. Tertio quia simplex nominatio nō tribuit ius. sup. eo quod sicut. Ad id quod dicitur, quod ante decre. quia propter, sufficiebat consensus, verum est, talis qui electionem inferret, vnde non dixit decret. cum in cunctis, quod in quenquam consenserint, sed elegerint, vnde & olim suo modo necessaria fuit electio, & hodie suo modo adhuc est, vt locum habebat illa pęna, fateor tamen, quod pęna decre. ī. eo. lib. & eo. tit. cap. 1. bene habet locum ante electionem, vt ibi dixi in glossa penult.

† Priuantur, legit, in manu scriptis libris.

† Al. agāt.

† In oīb. antiquis exemplarib legit, motum.

1 Supra hoc tit. & libro.

2 An sufficiat eligere dignū, relicto magis digno, grauis est quō de qua vide not. in c. constitutis 2 extra de appellatio. Concilīū Trident. sess. 24. de refor. cap. 18. magis idoneum eligendū iubet.

NVlli licere.] Tria facit fm Io. Monachum, scilicet primo ponit regulam: secundo dat instantias ꝯ illam: tertio dat formam probationis illarum: Secunda ibi, Nisi: Tertia ibi. De huiusmodi. Ioan. Andr.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici vnanimiter & cōcorditer ab initio quendam Titium elegerūt: facta electione, orta fuit discordia inter Titiū electum & canonicos: q̄dā ex his canonicis voluerūt se opponere dicētes, ꝙ erat indignus, & forte re vera erat indignus, vtrū n̄ sint admittendi? Rñdet ꝙ non, & hoc verū, nisi post electionem electus ꝯmisisset maculā, vel ipsi eligentes tēpore electionis illos defectus ignorasset, tunc essent admittēdi ad probādū istos defectus. Et hoc verum. ꝙ eligentes nō possunt impugnare electionem in concordia factam, nō tñ per hoc sunt ligatæ manus superioris, quin si velit, possit inquirere de defectibus, & eum repellere si sit indignus. Nota primo, ꝙ eligentes aliquem, electione secuta nō pñt se opponere electioni, nisi i casib. hic expressis. Nota vlterius, ꝙ vocatio absentiū non est de substantia electionis, quo minus valeat electio: tñ si absentes, qui nō fuerunt vocati, velint prosequi oppositionē, faciant electionem declarari nullam c. quod sicut. eo. tit. in ant. tñ si velint, possunt ratificare electionem, Hel. Reg. Nota ex fine tex. ꝙ ignorantia eius quod dependet a cōscientia alicuius, probatur per suum iuramentum. Ad hoc dictum cap. vt circa. & facit quod notat glo. in §. sed & aliena. Inst. de actio. Domi.

¶ Idem in eodem.

¶ Eligens, vel electioni consentiens contra electum (nisi ex noua causa, vel noviter ei pandita) se nequit opponere, vel renunciare. Ioā. Andr.

CAP. VIII.

NVlli [a] licere decernimus (postquam in scrutinio [b] nominauerit aliquem, & electio fuerit subsecuta [c]: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab alijs celebratæ [d] consensum) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus [e]) impugnare: [f] vel nisi ei morum [g] ipsius antea celata, de nouo pandatur improbitas, seu alicuius alterius latentis [h] vitij, vel defectus [i], quæ verisimiliter [k] ignorare potuerit, veritas reueletur [l]. De huiusmodi autē ignorantia fidem faciat proprio † iuramento [m].

¶ Idem in eodem.

¶ Contra electū à duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil a reliqua parte potest opponi quod votū extenuet, sed id bene opponitur, quod votum annullet. Ioan. Andr.

CAP. IX.

SI QVAN-

[Prima glossa summat.]

a ¶ Nulli.] eligens, vel electioni consentiens contra electum (nisi ex noua caus., vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renunciare.

a Et tō ē, quia consensus sequens nō auget numerū, vt hic tradit Ioā. And. quem cæteri cōmuniter sequuntur.

b ¶ Scrutinio.] quid sit, habes s̄. eo. quia propter.

c ¶ Subsecuta.] vel scrutinium publicatum: quia post publicationem scrutinij non est locus variationi, s̄. eo. publicato, & dic, vt ibi: nisi in casu præcedentis decr. vt ibi dictum est. Et ꝙ dicit, subsecuta: intelligat ex illis consentibus. Verba enim sunt cum effectu intelligēda, de ele. non resi. relatum ff. quod quisque iuris. l. 1.

d ¶ Celebratæ.] nota hic paria esse, eligere, vel eligentibus consentire: sed non per omnia, a vt sup. de electio ecclesia vestra. a.

ADDITIO. Et ff. de reg. iur. l. aliud est vendere, aliud vendenti consentire. Io. And.

e ¶ Emergentib.] & sic nouo auxilio opus est, s̄. de offi. deleg. in f. nuabte. ff. de interro actio. de ætate §. ex cā.

f ¶ Impugnare.] sup. de proba. per tuas. C. de non num. pecun. generaliter, & sic not quod semel approbatum non possum reprobare. & quomodo hoc intelligatur. a hic habes, & vide quod plene dixi infra de reg. iur. quod sem el.

a Vide notata per Bart in l. post legatum ff. de his quib. vt indig. & per Innocēn in ca. cū olim. extra de censib.

g ¶ Morum.] debet. n. esse morib temperatus Et boni mores plusquam diuitiæ operantur. ff. de tut. & cura. da. ab his. l. scire. § cum reliquis. & decorari non debēt pallio moribus indecoris 100. dist. contra morem.

h ¶ Latentis.] dicit, quod latebat electores tempore electionis, puta luxuriosus erat, vel adulter, vel aliud simile, vnde in redhibitione erat. ff. de ædil. edic. cum sex. & l. ob quæ vitia.

i ¶ Defectus.] scientiæ, ætatis, ordinum, vel alicuius irregularitatis.

k ¶ Verisimiliter.] alias de facili non crederetur, vt circa ea, quę publice facta sunt, vel quæ omnes sciunt 16. dist. q̄d dicitis. de postul. plat. c. 1. cum simi.

ADDITIO. Concor. sup. eod. vt circa. Gar Io. Mona.

[Gl. seq. quærit opponendo, & soluit.

l ¶ Reueletur.] quare nō posuit certum casum. l si super antiquis superueniat probatio, vt fecit s̄. eod. circa? Rñdeo vt ibi dixi, bene fecit appellans non exprimendo crimē quod probare nō poterat, sed hic male fecit eligens eligendo crimi nosum, licet id probare non posset, cū probatio non quæreretur ab ipso.

†Vide Panor. in c. 2. de cōst. & Bal. cōsilio 229. par. 2.

m ¶ Iuramento.] sup. eo. vt circa.

SI quando.] Prima prohibet, Secunda permittit, ibi, Si quid. Domi.

¶ Præsupponendum est pro intellectu istius c. ꝙ si aliqua electio fuerit facta a maiori parte, & alia a saniori: illa electio quæ est a saniori parte, præualet: & dr̄ fieri a saniori respectu zeli ad zelum, meriti ad meritum: Dr̄ autem fieri a maiori parte respectu numeri ad numerum: v g. Vacante aliqua ecclesia, in qua erant aliqui canonici consanguinei vel affines Titij; qui ducti affectione carnali ipsum elegerunt: alij canonici in minori tamen numero, non ducti affectione carnali, quēdam alium elegerunt: certe electio istorum valet tanquam facta a saniori parte tamen vbi est maior pars, præsumitur quod etiam sit sanior.

CASVS Ponamus, ꝙ in ecclesia Pictauiensi sint xviij. canonici, qui vacante ipsa ecclesia conuenerunt in vnū tractatum de electione futuri epi xij. elegerunt Titiū, & sex Sempronium; isti sex se opposuerūt electioni de Titio factæ, dicendo ꝙ voces illorum 12. qui Titium elegerunt attenuantur, siue debent diminui; eo, ꝙ ipsi non processerunt ad electionem zelo charitatis, sed affectione carnali potius ducti. Item dicunt isti sex, ꝙ Sēpronius electus ab ipsis est dignior, q̄ sit Titius electus ab alijs 12. vtrum bene dicāt: & possint illa ita opponere ad attenuationē & diminutionem votorum dictorum duodecim? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: nā illud quod dr̄, ꝙ debet haberi respectus zeli ad zelum, meriti ad meritum, est intelligendum, quādo vna pars eligentium in duplo aliam partem non excedit; Sed quid sanctissime pater: ponamus quod isti sex opposuerunt, quod aliqui istorum duodecim erant excommunicati maiori excōicatione: & sic non poterant eligere, an bene dicant? Respondet quod sic: nam excommunicatio opponitur; non vt vota attenuentur: sed vt vota nulla reddantur. Nota primo ex isto textu, quod non semper valet electio a maiori parte facta: sed requirit quod illa pars fuerit sanior: vnde sanitas proprie respicit zelum eligentium, & merita electorum: sed maioritas respicit numerum eligentium. Nota insuper

duobus

rincipalem effectum huius cap. videlicet. ꝙ si duab. electionib celebratis, vna a parte duplo maiori: alia autem a minori parte non potest minor pars aliquid opponere ad diminuendum vota eligentium: puta, ꝙ minor pars est maioris auctoritatis: vel quod electus a minori parte est dignior vel magis idoneus: vel alia, quæ extenuent vota eligentium: dum tamen non annullent eligentium vota. Nam ista quæ annullant vota eligentium, possunt obijci à minori parte contra duplo maiorẽ: puta ꝙ aliqui partis duplo maioris erant excommunicati maiori excommunicatione. Quærit glossa, an vacat electio facta, in qua fuit admissus excommunicatus maiori excommunicatione? Respondet glo. ꝙ non valet electio, ex quo eligentes admiserunt scienter excommunicatum maiori excõ. alioquin essemus privati potestate eligendi pro illa vice. Hel. Regnier.

ADDITIO. Celebratis.] vno contextu sup. eo. congregatio. antequam divertant eligentes ad extraneos actus: nam quæ incontinenti fiunt, inesse videntur sup. eo officij ꝙ si cer. per. lecta. si autem fiant ex interuallo, dic vt no. sup. eo auditis in glo. nota quia Arch. ...

do[a] contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem numero inueniri: contra electores, qui partem reliquam sic excedunt,[b] ad extenuationem zeli,[c] meriti,[c] vel auctoritatis[d] ipsorum, reliquis,[e] vel electo ab eis, aliquid opponendi[f] omnem præsenti decreto interdicimus[g] facultatem. ¶ Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum[h] redderet ipso iure: id eis non intelligimus interdictum.

¶ Idem in eodem.

[Prima glossa summat, & declarat quid sit extenuatio, & quid annullatio.]

a ¶ Si quando.] contra electum a duplo, maiori parte, vel electores ipsius, nil a reliqua parte potest opponi ꝙ votum extenuet, sed bene opponitur, quod votum annullet. Sed scire debes, ꝙ extenuare votũ, est illud obijcere quod non annullat penitus votum sed illud minoris reddit auctoritatis, sicut ego litteratus, tu illiteratus, ego in dignitate, & tu simplex canonicus, vel his similia. Annullare est nullum reddere vt si quis dicatur excommunicatus maiori, vel ab homine suspensus, vel incidisse in decret. cum in cunctis, vel in decret. supra eodem, c. i. vel bigamus, vel miles factus, vel vxorẽ duxerit, vel canonicatui renuntiauerit, vel voci suæ. 7. q. i. quam periculosum vel his similia & hic bene obijci possunt a tertia parte contra duplo maiorem. vt h. c.

b ¶ Sic excedunt.] in duplo maiori numero.

c ¶ Zeli, meriti.] de his dic vt supra eo ecclesia 2.

d ¶ Auctoritatis.] in quibus consistat auctoritas, habetur supra eod. dudum ... & infra de testib. in nostra. Archidiaconus.

e ¶ Reliquis.] paucioribus scilicet.

f ¶ Opponendi.] post electionem intelligas: quia ante bene fiat de istis collatio, nec hoc hic prohibetur, cum dixit in post electionibus celebratis ...

g ¶ Interdicimus.] nota, quod numerus duplo maior præfertur auctoritati & præsumitur Zelus in hoc, & facit ad ea quæ notantur supra de testibus c. in nostra, si autẽ numerus maior esset, sed non in duplo, est arg. a contrario ꝙ numerus non præfertur, sed de hoc notatur supra eod. ecclesia ... in gl. quæ incipit. Ab hac et nota, quia hæc interdictio est cautela solum de electoribus, vnde videtur, ꝙ contra electum bene posset opponi aliquid, quod ad extenuationem pertineat, sed non est verum secundum Gulielmum per literam sup. quæ dixit, meriti quod proprie respicit electum.

h ¶ Nullum redderet.] pone exempla, quæ posui supra. Quid si aliquis ex eligentibus excommunicatus erat, an teneat electio? Non, si scienter eũ admiserunt: alias, sic de test. & te iudi. ad probandum de hoc 9 q. i. nos in hominem. & per modernos supra eo illa.

¶ *Appellatio iudicialis, vel extra, deuoluit causas electionum episcoporum & superiorum ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: alias non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius quam Papa præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si reppererint, de causa non cognoscendi sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent. Ioan. Andr.*

Qvamuis.] Diuiditur in quatuor partes secundũ Ioã. Monachum. Primo recitat constitutionem Alexandri: Secundo partim illam reprobat: ibi, Sed cum. Tertio permittit ab appellatione certo casu recedi: ibi, Ceterum. Quarto ... formã ordinario cũ ab appellatione receditur: ibi, inferiores. Io. Andr.

a De articulo huius gl. plene hic Geminianus, Francus, & alij, ad de doct. in c. illa. sup. eod.

ADDITIO. Gul. dicit hic se hanc constitutionẽ procurasse. Idem dicit in Spe. ti. a. §. superest. 2. col. & de appel. §. qualiter v. s. illud autem.

CAP. X.

QVAM-

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est, quod causæ electionum episcoporum & aliorũ superiorũ, puta archiepiscoporum, patriarcharum, vel primatum, sunt de maioribus causis, quæ Papæ reseruãtur, iuxta notata in c. maiores. de bapt. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauien. canonici illius ecclesiæ vnanimiter, & concorditer aliquẽ in pp̃m elegerunt, & electũ ne præsentauerunt archiepiscopo Burdegalensi, vt ipsum confirmaret, & electo committeret administrationem in spiritualib. & temporalibus, coram quo archiepiscopo fuerunt aliqui opponẽtes, puta aliqui canonici, vel fundatores ecclesiæ vel parochiani, q̃ volunt habere vnum bonũ pastorem, q eos doceret exẽplo bonæ vitæ. Archiepiscopus noluit admittere suas causas oppositionis, sed pronunciauit illas causas oppositionis non esse rationabiles, propter quod appellatum fuit ad Apostolicam sedem. Quæritur nunc quid debeat appellãs obseruare ad hoc q̃ causa ista deuoluatur ad Apostolicam sedem? Respõdet Romanus Pontifex dicens, Ipse debet appellare in scriptis, & in instrumento appellationis inserere causam, quæ si esset vera, deberet legitima reputari, licet aliqui dicerent, ꝙ illa quãtumcunque friuola, euoluebat negotiũ ad sedem Apostolicam cum sit de maioribus causis, vt dictũ est in præsuppositione: Sed dicendũ, ꝙ illa duo requiruntur ad hoc ꝙ deuoluatur negotium per appellationem ad sedem Apostolicã. Sed quid? Romanus, & appellans renunciauit suæ appellationi, an sit ei permissum? Rñdet ꝙ sic, si appellatio sua nondum fuerit præsentata conspectui Apostolico, & illud verũ, si ipse appellans appellationi renũciet sine prauitate & sine sinistris. Sed quis habebit cognoscere, an renuncians appellationi renunciauit sine prauitate? Respondet Romanus Pontifex, quod iudex a quo fuit appellatum, debet inquirere, an sine prauitate fuerit recessum ab appellatione, qui iudex à

quo, si inueniat interuenisse prauitatẽ simoniæ: puta q̄ electus dedit appellanti aliquo bñficiũ, vel pecuniã, vt renũciaret suæ appellationi: tunc iudex a quo, nõ obstãte renunciatione, debet partes ipsas citare ad cõparendũ in causa appellationis coram sede Apostolica Sed cõi electionum.] Vnde sicut qñ appellat in iudicio, debent illa duo obseruari, videlicet ꝙ appelletur in scriptis: itẽ ꝙ in appellatione inseratur causa rationabilis, quæ si esset vera, deberet legitima reputari: illa eadem debẽt obseruari, si appelletur extra iudiciũ: puta, cũ appellatur ne talis eligatur in pastorẽ. Nota primo ex isto textu, ꝙ licet causæ electionũ episcoporum & aliorũ superiorũ prælatorum sint de maiorib. causis, quæ de sua natura pertinẽt ad Apostolicam sedem tamẽ non deuoluuntur ad Apostolicam sedem per appellationem, nisi sit appellatum in scriptis cum causa legitima. Nota vlterius vnum casum, in quo cũ appellatur a diffinitiua oportet exprimere causam appellationis, & quod appelletur in scriptis: licet regulariter in diffinitiua non sit opus, ꝙ appelletur in scriptis, nec ꝙ inseratur causa rõnabilis in appellatione, sed istud est speciale in causis electionũ episcoporũ, archiepiscoporum & aliorũ superiorum: Rõ specialitatis est, ne malitiose, & sine causa impediatur prouisio ecclesiæ, quæ est multum periculosa tã ecclesiæ, quam subditis c. quã sit sup. eo. t. c. quoniam vt lite nõ contest. in antiq. Nota insuper, ꝙ cum appellatur in causa electionis, tam in iudicio, quam extra iudiciũ, debet inseri causa rationabilis i appellatione, & etiã debet appellari in scriptis. Nota quod appellans in causa electionis potest renũciare appellationi, antequã sit deuoluta ad sedem Apostolicam. Nota finaliter, ꝙ iudex a quo debet præfigere terminum ipsis partibus infra quem partes se præsentent conspectui Apostolico cũ suis munimentis, id est, instrumentis, quæ ideo vocantur munimenta, quia muniunt causam: vel possent dici monumenta, quia monent iudicem.

† Causæ electionũ epõrũ, & sup eiorũ, sũt de maiorib. de quo vide dict. hic, & plene p Ho & Io An in c. vlti. extra de cri. falsi.

Quia[a] constitutio[b] felicis recordationis Alexandri Papæ quarti prædecessoris nostri, causas electionum[c] episcopalium, seu super electionibus episcoporum exortas,[d] non immerito maioribus[e] † causis annumerans, cognitione ipsarum per appellationes quaslibet[f] deuolui afferat ad Apostolicæ sedis examen. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrænatam appellationũ frequentiam refrænare volentes: Hac generali constitutione duximus prouidendum, vt si extra[g] iudicium in prædictis electionibus,[h] vel in alijs dignitatibus episcopatu maioribus[i] celebratis, expressa causa manifeste friuola † contigerit appellari: per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium deuoluatur. ¶ Sed cum in electionum earundem negotijs, in iudicio, vel extra iudiciũ appellatur, in scriptis,[k] † ex causa probabili,[l] quæ probata deberet legitima[m] repu-

(Prima glossa, summat.)

a ¶ Quoniam.] Appellatio iudicialis vel extra deuoluit causas electionum episcoporum & superiorũ ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: alias non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius quam Papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere, quam si repererint, de causa nõ cognoscent, sed statuent partibus terminũ, in quo cum actis, & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent Io. Andr.

b ¶ Constitutio] quæ incipiebat dilecti filij Gar (& Arch.) habebat eam sub titu. de elect. & Gul. de selec. Hostien. de appel. qui tractat de ipsa, de accus. cũ dilectus, & Cõpostellanus sup. cod. statuimus. ad si hodie non habemus eam & est argu. n. quod cum vnũ ius reuocatur per aliud, facienda sit de ipso mentio. quod non est verum, vt sup. eod. lib. de consti. c. 1. vbi de hoc & 18. d. si quoniam.

ADDITIO. Clericus dicit ꝙ constitutio, de qua fit mentio in prin. huius gl. fuit edita propter causam electionis ecclesiæ Hostiensis. Io. Andr.

c ¶ Causas electionum.] principales scilicet.

d ¶ Exortas.] accidentaliter, & in processu.

ADDITIO. Et sic patet, ꝙ idem iuris in principali, & in accessorijs, vel exortis, secundum Io. Mona. & Archi. bene facit d. dispendiosã, de iud. Io. Andr.

d ¶ Maioribus.] q̃ sint, no. 12. di. præceptis, in glo. fin. sup. de offi. leg. post translationem.

ADDITIO. Quod autem non fiat de maiorib. causæ electionum episcoporum, patet: quia illas confirmant archiepiscopi, & patriarchæ, & legati de latere. j. eod. si abbatem. 2. respon. Ioan. Andreæ.

e ¶ Maioribus.] vt est dignitas metropolitica archiepalis primatia, patriarchatus. 21. di. Cleros. Et dixit Guli. Du. ꝙ etiam in inferioribus dignitatibus seruatur quod hic dicitur. & inf. de appel. c. vt debitus. & c. cordi. eo. lib. Archid.

† Friuolæ causæ appellandi, q̃ dicantur, vide in c. cum appellationibus. j. de app. hoc libro

(Glossa sequens recitatur per quæstionem, quod fuerit. Alex.)

f ¶ Quaslibet.] etiam frustatorias, & erat hoc contra ius commune: & per hoc manebant longo tempore ecclesiæ viduatæ, & ideo fuit correctione dignũ, & innixus fuit Alexander opinioni Innocentij, quã notat sup. de app. vt debitus. in vlt. gl. sua, vbi enumerat cãs electionum episcoporũ inter maiores causas. Sed secundum Gul. salua pace Inn. Alex. Vin. & aliorum ita dicentiũ: illud, saluus, &c. est quædam protestatio, quam Papa facit de iure suo, sic 9. q. 3. saluo. & de supplenda negli. præla. licet. absurdum enim videtur quamlibet appellationem illas causas ad Papã deferre, de quib. alius quam Papa cognoscere non potest

† No. hic cu dr: in scriptis, &c. casũ, in quo in appellatione reqritur scriptura: alios vide per gl. j. de cẽsib. c. 1. Dom.

g ¶ Extra iudicium.] idem si in iudicio, vt infra sequitur.

ADDITIO. Et multo fortius propter honorem iudicatiuum, secundum Fran. Vercel. Io. Andr.

h ¶ Electionibus.] episcoporum

i ¶ Maioribus.] vt archiepiscopatibus, patriarchatibus, primatibus, sed idem hodie in regularibus, quod dic vt inf. eo. si postquam. 1. respon.

k ¶ In scriptis.] nota appellandum in scriptis, & est hoc generaliter verum, siue in iudicio, siue extra appelletur, nisi cum a diffinitiua & incontinẽti appellat: tunc appellari potest viua voce ff. de appel. l. 2. C. de appel. litigatoribus. 2. q. 6 ad fin q. § litigatoribus. nisi dicere contrarium in casu huius decret. etiã in diffinitiua & adde quod dicam j. de appel. cordi.

l ¶ Probabili.] dixit Gar. quod hoc speciale inducit hæc decretalis, quod siue a diffinitiua, seu ab interlocutoria appelletur, quod teneatur rationabilem causam exprimere, licet alias regulariter fit secus in diffinitiua. Gul. videtur tenere contrarium, quod satis verum crederem, sed primum dictum est tutius.

(Glo. seq. exemplificat, quærit, & soluit. Iterum quærit & soluit: solutioni obijcit, & respondet.)

m ¶ Legitima] ergo si est expressa legitima, defert negotiũ ad sedem Apostolicã, sed non manifeste frustratoria: puta, ne fiat electio regiis precibus nõ expectatis,

† Ex rõne, quia tex. dicit de appellatione q̃ in iudicio opponit, sed plane diffinitiua nõ est iudiciũ. c. forus de ver. signi. Do. tn tenet glos. & P. t. similiter. Font.

Batis, vt dicebatur in illa constitutione, dilecti. vel ne eligatur nisi doctor decretorum, vel magister in theologia, vel his similia. [puta ne eligatur ignobilis genere. i. de præb c pen Gul. & Archid] Tunc non defert. Sed quid in dubio? Dic secundum Gulielmum, & Gar. deferri et illud dubium Papa decidat 6 q. 4. Omnes. Quid si appellauit, & nullam causam expressit? Dicas idem, ac si expressisset frustratorium, & secundum prædictos. i Quia nullum & inutile æquipollent in iure, ĩ de translatio. inter §. sed neq; versi. sicut ff. qd cuiusque vnicuili i §. & qui demisit: n promulgata constitutio ista, vt refrænaretur temerarius appellandi abusus: sed ita potest quis appellare temerarie, non exprimendo sicut exprimendo, videbatur autem contrarium: quia in causa non expressa nihil immutatum videtur: ergo antiquo iuri standum est. C. de appel præcipimus in fi. sed prius dictum verum est: quia hæc constitutio non vult q̄ causę hic deferantur ad Papam, nisi ex causa expressa probabili, quæ debeat reputari legitima.

† Idē Clericus Pisanus, Io. Mona. & Archid.

† Do. & Phi no. hic, q̄ iudex pęsi- ...

tari, ad sedem ipsam huiusmodi negotia deferantur. ¶ Ceterum in præmissis [a] omnibus casibus liceat [b] partibus [c] ab huiusmodi appellationibus, nulla tamen interueniente prauitate,[d] recedere, antequam præfatæ sedi fuerint præsentatæ.[e]

¶ Inferiores autem iudices, quorum erat ipsarum causarum cognitio, appellatione [f] cessante, an in hoc [g] grauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: [h] & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus † intromittant: sed præfigāt dictis partibus terminum peremptorium [i] competentem, in quo cum omnibus actis & munimentis [k] suis, Apostolico se cōspectui repræsentent.[l]

¶ Idem in eodem.

¶ Si inter reliqua, quæ obijciuntur promouendo ad dignitatem, obijcitur euidens defectus scientiæ, vel personę, illud ante omnia examinari debebit: & si reperiatur falsum, opponens a prosecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. And.

CAP. XI.

SI [†] forte [m] inter cetera, [n] quæ obijciuntur electo, aut postulato,

a ¶ Præmissis] cum scilicet appellatum est ex causa probabili, in iudicio vel extra.

b ¶ Liceat.] quod olim non licebat per prædictā constitutionem Alexandri.

[Gl seq. arg. per plura; & argumentum determinat: fin quærit & remittit.]

c ¶ Partib.] per hoc videtur, q̄ nisi ambæ partes consentiant, nō potest fieri renunciatio: quod verum puto secundū Gul. & Gar. re non integra: sed re integra solus appellans hoc poterit, ad hoc de elect. in causis. ff de reg iur. nemo Et adhuc si res non est integra, & velit satisfacere aduersario de suo interesse: adhuc poterit pœnitere secundum Gul. secundum ea quę notāt in Spec. tit. de excep. § viso. vers. sed nūquid iudex. Ex quo tamen appellatio præsentata est papæ, vlterius recedere non pōt, etiam si vtraque pars consentiat, qđ probatur. ĩ. vbi dicit: antequam præfatæ sedi, &c ad hæc de postu. bonæ. 2 uers. nec obstabat. uersi. si n de off leg. licet. in fi. & maxime quando obijciuntur crimina vel defectus de coll. dete. crimina. 24. q. 3. ecce. [Et sit speciale in his maioribus secundum Io Mona. qui distinguit hic post Gar. causas maiores, medias, & minores: quas plenius prosequitur Host de cri. falsi c. fi. quæ ibi abbreuiaui in gl quærit hic Host.] Solet quæri, verum electus sine superioris licentia suo iuri renūciare possit. de hoc dicam int eo si electio.

d ¶ Prauitate.] vt simoniaca pactione, vel aliqua illicita datione, vel promissione, vel violentia, vel metu. 20. q. 3. præsens Si aūt electus ius hēat, an liceat vexationem redimere? Dic ut no. de simo dilectus. [Dic si plene & iuste habeat, & possideat, potest dare pecuniam, ne turbetur. Dom. Font.

e ¶ Præsentatæ.] ergo non postea. ad hoc sup. de postulat prælat. bonæ 2. §. nec obstabat. ĩ. de off lega. licet Archidiaconus.

f ¶ Appellatione cessante.] idest, si appellatio interposita non fuisset.

g ¶ In hoc] in renunciatione appellationis.

h ¶ Inquirant.] quod si huiusmodi inquisitione omissa ad eosdem confirmandos, vel consecrandos processerint: vel alios processus in causa fecerint: confirmatio, vel consecratio, vel processus illi sunt nulli: & confirmantes, & consecrantes ab episcoporum confirmatione, & consecratione, per annum continuū sunt suspensi. coll. ut. prou. da. in fi.

i ¶ Peremptorium.] & adhuc locum habebit expectatio xx. dierum, secundum formam decr ĩ. eod. c. 1. secundum Gulf. & Gar.

k ¶ Munimentis.] idest probationibus, & instrumentis, sic dictis: quia causam muniunt, alias monimentis: monent enim & informant iudicem quid facere debeat.

ADDITIO. Et eo respectu dicuntur etiā documenta: quia docent, & informant, quid iudex facere debeat. 1. q 7. plerunque. in prin. de prob. quoniam in fi. Io. And.

[Glo. seq. rec. t. per quæstionem.]

l ¶ Repræsentent.] q̄ si nō venerint, pcedat ad confirmandam electionem ac si appellatū nō esset. q. nō appellare, & appellare. & appellationem non prosequi, sunt paria 3. de off deleg. gratū. de testi. cū uenisset C. de temp appel. 1. in fi. licet nō per omnia, ut ĩ. de sen ex com licet. & sup. de eo qui mit. in pos. cum venissent.

SI forte inter. Prima dat ordinem. Secunda pœnam imponit, ibi, Ceterum. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel collegiata, canonici vel clerici illius ecclesie conuenerūt in vnum, tractaturi super electione futuri plati, & ordinauerunt, q̄ procederent per uiam scrutinij, facto & publicato scrutinio, fuit compertum, q̄ Titius fuerat electus a maiori parte: Vnde quidā ibi existens appellauit, ne Titius nominatus eligeretur, ex eo q̄ ipse Titius non habeat scientiam sufficientem requisitā ad illā dignitatē & q̄ erat homicida. Item oppugnabat forma scrutinij, & personas eligentium, an sit admittendus ad probādum omnes illos defectus simul? Rūdet q̄ non; sed primo est admittendus ad probandum defectum oppositum ꝯ personam electi, qui defectus si probatus fuerit, declarabitur ineligibilis; Si autem nō possit probari defectus contra personam electi oppositus, ipse appellans condemnabitur in expensis; & punietur iuxta tenorem c. statuimus sup. eo. ac si in omnibus probationibus defecisset, nec ultra admittetur ad improbandum alia uitia. Hel. Reg.

[Prima glossa summat.]

m ¶ Si forte.] si inter reliqua, quę obijciuntur promouendo ad dignitatem, obijcitur euidēs defectus scientiæ, vel personæ, illud ante oīa examinari debebit. Et si repertum fuerit falsum, opponens a prosecutione negotij repelletur, & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum Io. And.

n ¶ Cetera.] vt puta, q̄ est homicida, periurus, excōicatus,

† Hoc decretū declarat per Ro. Pont. ĩ hoc eo. li in c. ab eo. hoc ti. & in c cō stōrē de verb. sig. § Vel illi renunciare, secundum Gul. & Arch Ioan. And.

catus, vel his similia: quæ ita de facili probari non possunt, sicut euidens defectus scientiæ vel personæ, quæ per oculorũ inspectionem, vel examinationem de facili probari possunt.

sobrius: & hanc quia p̃sumitur habere, sicut nota. ff. qui satisd.cog. si vero. §. 1. donec contrarium probetur. si intelligitur, de præsump. dudum de scrut. c. vno. Est quædam extrinseca, vt literatura; & talis qualitas non præsumitur, nisi probetur: & ideo super hoc examinatur & sic intelligitur hic cum suis similib. [Dicit Ioan. vbi nil facere habeo cum homine, præsumere debeo illũ dignũ. Sed vbi tibi dare volo filiam meã, idest, eccl'am in spõsam: debeo inquirere de dignitate sponsi: saltẽ quoad expressa, s. eo. cum in cunctis. & j. eo. licet canon. Et quia eligens inuenire tenet cõditionem debitam similiter & de rit. nup. qui liberos, nõ punitur hoc non faciẽs. Ioa. And.] De negatiua facti, iuris, & qualitatis, dic vt 6. q. vlt. accusator. de elect. bonæ 1.

seu aliàs promouendo [a] ad aliquam dignitatem, [b] euidentem [c] scientiæ, [d] vel alium personæ defectum [e] opponi contingat: [f] in discussione obiectorum, illum statuimus ordinem incommutabiliter obseruandum, vt promouendus super defectu ipso ante omnia [g] subijciatur [h] examini, † cuius euentus examinãdis alijs, aut dabit initium, [i] aut negabit.

¶ Ceterum si præmissis examinis exitus huiusmodi oppositiones docuerit veritate destitui, opponẽtes [k] omnino † a prosecutione causæ, in qua talia obiecerunt, [l] excludimus & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium, quæ obiecerant, defecissent [m]

¶ Idem in eodem.

¶ *Qui grauauerit aliquã p̃sonam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias: seu bona, pro eo, quòd eum, pro quo rogabatur, eligere noluit, ipso facto excommunicatus est, Ioan. And.*

a ¶ Promouendo.] puta per superiorem, ad quem deuoluta est potestas, vel quia plures noiati sunt dño Papæ: & petitur de altero, p. uideri, 85. dist. Arch. & de hoc supra eod. q sicut. [Idem Ioa. Mona.

b ¶ Dignitatẽ.] non est ergo ad simplicia bñficia hoc extendẽdũ: cũ si de eis intelligi voluisset vel expressisset vel gñaliter locutus fuisset. de decim. ad audiẽtiã. ad hoc j. eo. ab eo. & j. de verb. sign. c. 2. vbi semp hoc repetitur. [Gl. seq. primo duo notat a vi literæ, & a simili: secũdo q̃rit & soluit distinguendo: tertio iterũ quærit & soluit, & solutionẽ exemplificat.]

c ¶ Euidentem.] si ergo defectum opponit, sed non euidentem, non hẽt locum pœna, sed si opponit manifestum, idem: cũ hæc sint synonima. s. de verb. sig. cũ olim. & est expressum inf. de verb sign. c. 2. Sed pone plures opponit euidentes defectus: alterum probat, alterum non: quid erit? Sol. Si deficit in primo, repellitur ipse opponens: si probat primũ, repellitur electus. Si ãt simul examinati fuerint, si sufficiens est defectus, qui verus reperitur, repellitur electus, sed opponens ẽt de calumnia punitur, nisi iudex viderit ipsum probabili de causa a calumniæ vitio excusari, vt in auth. de iudi. §. oportet. coll. 6. supra de accusa. accedens, & supra eod. cap. 1. Si autem opponeret non euidentia, fateor quod sufficiat alterum probari, vt supra eod. c. 1 & s. eo vt circa. de re iud. cum l. & A. sed nunquid iudex ex suo officio talem discussionem facere possit, etiam parte non petente? Dic q sic, secundum Gar. quia laborare dẽt vt breuientur lites. ff. si cer. pet. l. quidã existimauerunt. ff. de postul. l. quos prohibet. ff. de proc. l. filiusfamilias. §. inuitus, supra de excep. c. exceptionem. Hoc idem poterit etiam si ambæ partes expresse renunciẽt per iura prędicta, & per l. C. de iureiur. prop. calum. dan. l. 2 §. sed quia veremur. Si autem tacite, scilicet intrando iudicium & permixtim examinando oppositiones tam euidentium defectuũ, quam alias, & aliæ reperiuntur veræ, oppositiones vero euidentium defectuum falsæ, non habet locum pœna huius canonis propter impossibilitatem sui. ad idẽ j. eo. indemnitatibus in fi. Pœna. n. est q repellatur a prosecutione, sed isti iam sunt prosecuti, & sic non potest habere locum pœna. Nec obstat quod non possunt renunciare expresse, quia multa possumus tacite, quæ non possumus expresse, ff. de procura. filiusfamilias §. veterani. C. de iureiur. prop. calum. dan. l. 2 §. sed quia veremur. & inf. de iur. cal. ca. 1. & sufficere debet ad repulsionem electi, quod aliquid inuenitur probatum, quod eum repellat, quia vndecunque crimina claruerint, & c. 24. q. 1 ecce. X de iu. exhibita.

[Glo. seq. respondet per obiectionem, & solutionem & distinctionem.]

d ¶ Scientiæ.] qui etiam in laicis intolerabilis est, 38. dist. si in laicis. Sed no. q est q̃dam intrinseca qualitas cum qua hõ nascitur. s. q aliquis sit castus, pacificus

e ¶ Defectum.] sed si electo opponatur, quod sit illegitime natus, quis habet hoc probare? Dic, quod opponens probat per notata Innocen. in cap. super his. de accus. & de dolo & contu. cum olim.

f ¶ Contingat.] nec poterit postea reuocare inf. eo. tit. ab eo.

g ¶ Ante omnia.] nota, q cum plura obijciũtur, quorũ quodlibet per se sufficit, illud quod facilius probari potest, primo probandum est. facit de præter. auditis.

g ¶ Ante omnia.] i. antequam examinent alia nõ euidentia, quæ sunt opposita. Archid.

h ¶ Subijciatur.] a iudice, cui fides debet fieri de his, quæ coram eo aguntur. 4. q. 3 cap. si testes § sæpe. in fine. vbi de hoc. ad hoc 30. q. vlt. iudicantem. Archidiaconus.

[Glo. seq. obijcit per locum a diuisione, & quadrupliciter soluit.]

i ¶ Initium.] videtur quod hęc pars huius disiunctiuę locum habere non possit, quia aut electus inuenitur insufficiens, & tũc penitus repelletur, aut sufficiẽs, & tunc repelletur opponens, & sic nullo casu obiectorũ discussio sumet initium. Dic quod vera est obiectio, si insufficiens reperitur electus; sed si sufficiẽs reperitur, adhuc locum habebit aliorum obiectorum discussio; quia superior inquiret ex officio suo illo repulso: de alijs obiectis, ne per subreptionem, & &c. sup. eo. cũ nobis. & inf. eo. indemnitatibus. & ca. vltimo. Vel admittetur alius cuius interfuit: licet iste repellatur ꝓp eandem rationem. Vel dic hoc tunc locum habere, cum defectus oppositus reperitur verus: sed non sufficiens ad repulsionem electi, & tunc alia examinabuntur, admitti tamen non debuisset ad opponendum talem defectum. Vel dic quarto, quod opponens admittetur ad alia probanda, si probabilis & sufficiens causa eum a calumnia excusauerit. sup. eod. c. 1. ad fin. vt quia tales fuerunt verisimilitudines de defectu illo, quod dici vel credi poterat euidens, & sic calumniatus non fuit secundum Gar.

k ¶ Opponentes.] nota q dicit, opponentes repellendos, non alios, quorum interfuerit, pro eo quod dixi supra gl. proxi. in secunda solutione.

l ¶ Obiecerunt.] & defecerunt.

m ¶ Defecissent.] ut supra eo. c. 1.

† De examine eligẽdorum ad beneficia, vide sancita in conc. Tri. ses. 24. de ref. c. 18.

† al. deest dictio, omnino.

Opponẽs cõ electum q est illegitimus, hoc p̃bare debet.

1 Dom. & Phil. not. hic, n. reci piatur probatio eius q admitti non dẽt. ex illa debet sequi sñia cl cõ fessionẽ. eo. tit. & an testis examinatus, q examinari ñ debuit, probet. vide Hyp. in l. 1. §. Corne lio. ff. de qõ. Font.

2 Placet Do. Fonta.

Sciant.]

CAP. XII.

Sciant [a] † cuncti [b], qui clericos, vel quaslibet alias personas ecclesiasticas [c] (ad quos in aliquibus ecclesijs, monasterijs, aut alijs pijs locis spectat [d] electio) pro eo, quod rogati [e], seu alias inducti [f], eum, pro quo rogabantur, siue inducebantur, eligere noluerint, vel consanguineos [g] eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cætera beneficijs, siue alijs bonis suis, per se, vel per alios [h] spoliando, seu alias iniuste persequendo †, grauare presumpserint [i], se ipso facto excommunicationis sententia [k] innodatos [l].

¶ Idem in eodem.

¶ Primo ponit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum; Secundo punit clericos, & monachos hoc fieri procurantes; Tertio punit clericos se talibus non opponẽtes: Quarto ponit, qualiter debeat se habere habentes talem custodiam ab antiquo.

CAP. XIII.

GENE-

Sciant.] Non diuiditur: quia totus textus vno contextu clauditur, secundum Gar.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, dñs temporalis, in cuius territorio & iurisdictione erat situata illa ecclesia, scripsit canonicis, & eos rogauit vt suum filiũ, vel aliquẽ eius familiarem eligerent in p̃latum: Canonici videntes illu filiũ, vel familiarem non esse sufficientẽ, nec idoneum ad dictam prelaturam, vel ex alia causa, noluerunt ipsum eligere, sed aliũ in suũ prælatum elegerunt: Dominus tẽporalis hoc ægre ferens, cępit molestare canonicos, & eorũ cõsanguineos: vel inuadere bona canonicorum & csanguineorum: quæritur, vtrum ipse dominus temporalis incurrat aliquam pęnam, & quãdo: R̃ñdet, q̃ ipso facto est excommunicatus, nec ab ipsa excommunicatione est absoluendus nisi pręmissa debita satisfactione. Nota primo ex hoc c. q̃ vota debentium eligere aliquem pręlatum, debent esse libera Nota insuper principalem effectum huius c. videlicet, quod si quis molestauerit clericos, ecclesias, vel consanguineos clericorum pro eo, quod eligentes clerici noluerunt eligere aliquem, pro quo molestans scripserat: ipse molestans incurrit ipso facto sententiam excommunicationis Nota vlterius casum, in quo inijciens manus in laicos, incurrit ipso facto sententiam excommunicationis, quia quantumcunque consanguinei clericorum sint laici: inijciens manus in ipsos, vel eos molestans, ipso facto est excõmonicatus.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Sciant.] qui grauauerit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias, seu bona, pro eo, q̃ eum, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipso facto excommunicatus est. Io. Andr.

[Glo. seq. soluit q & respondet contrario.]

b ¶ Cuncti.] etiam episcopi. Nec obstat ĩ. de sen. exc. quia periculosum, quia non de sententia excommunicationis, sed suspensionis & interdicti loquitur.

c ¶ Ecclesiasticas.] vt Conuersos, Templarios, vel Hospitalarios, qui licet non sint clerici, sunt tamen ecclesiasticæ personæ. 17 q. 4. quisquis. in glos. penult.

[Glo seq. recit. per quæstionem.]

d ¶ Spectat.] de iure communi in collegiata ecclesia ad collegium spectat electio, de iure patr. nobis 16. q. vlti. congregatio. si nõ est collegium, spectat ad patronũ. sup. de iure pat. postulasti & hoc de iure cõmuni nisi aliud inuocatur de consuetudine de cau. pos. cũ ecclesia. si autem non esset ibi collegium, vel patronus, per diœcesanum si spect ordinari. 10 q. . . regenda 16 q. 7. omnes basilicæ. & hæc vera quo ad electionem prælati. de intercessoribus not sup. eo cum ecclesia Vulterana dic vt not Gar.

e ¶ Rogati.] an preces inducant simoniam, dic vt nota. 1. q. 1. in summa & q. 1 Moyses, & supra de sta. & qualitate.

f ¶ Inducti.] per promissiones, vel alio modo.

g ¶ Consanguineos.] nota specialem casum, in quo laicũ gentes, vel alias offendens, excõicatus est ipso iure. ad idem infra de sent. excom. quicunque. & de immu. eccle. quoniam.

ADDITIO. Et vsque ad quem gradum dicantur hi consanguinei, recurre ad not. sup. de appel. postremo. in 1. glo. Et quia de affinibus non sit hic mẽtio, & cõstitutio est pœnalis: nõ includit illos ĩ de reg. iur. in pœnis. Ioan Andr.

[Glos seq. rationẽ reddit, quam declarat: secundo soluit q̃onem: tertio q̃rit, arguit negatiue, soluit distinguendo.]

h ¶ Alios.] quia qui per aliũ facit, & c. ff. de admi tu. ita tñ. §. gessisse. sic & in maleficijs tenetur mandator 3 ac si p se faceret. ff. de vi & vi ar. l. 1. § deiecisse. & §. quoties, & hoc verũ de his, q̃ per alios explicari possũt: secus in adulterio, & similibus, q̃ nõ possunt p alios explicari C de cad. tol. l. vnica. § ne aũt, & mãdatarius etiã excõicatus hic erit. de sent. excom. mulieres, &c. vniuersitatis. Sed nunquid huius decre pœna locum habebit in præsentante patrono? Et videtur, quod non, quia de electione tantum loquitur, & non de præsentatione, & est pœnalis & restringenda. ĩ eo. tit. de sentent. excom statutum. D. c. quod si patronus est clericus, vel persona ecclesiastica, locum habebit constitutio, nec est ob hoc odiosa: immo fauorabilis ecclesiarum fauore, quibus propter hoc melius prouidebitur. & quia decr indefinite loquitur, indefinite intelligitur. & dicit, clericos, &c. Si autem patronus est laicus, pœna locum non habebit, cum constitutio dicat clericos, vel ecclesiasticas personas.

i ¶ Præsumpserint.] si de exces. præl. tãta. sup. in anti.

[Glo. seq soluit quęstionem.]

k ¶ Sententia.] sim. infra de sent. excom. quicunque. & sm Gul. episcopi bene poterunt absoluere ab hac sententia: ex quo conditor huius canonis sibi absolutionem non reseruauit de sent. excom. nuper. & arg. præd. decr. quicunque. in fine.

l ¶ Innodatos.] ergo est canon latæ sniæ, vt hic patet. Et cum Papa hic sibi nõ retineat absolutionem, ordinarius diœcesanus clerico delinquẽti indulgere videtur. supra de sent. excom. nuper. ad hoc facit quod not. eo. tit. 1. quem in glo. vlt. in fi Archid.

Generali.] Diuiditur in quattuor partes: Secunda, ibi, Clericos. Tertia, ibi, illos vero; Quarta, ibi, Qui autem Io Andr.

ADDITIO. Clericus, & h. ã. Mona diuidũt in tres tãtum, coniungut duas primas, & bene; venit literæ suspensiuæ, sed glo conuenit menti Fran. autem iungẽs tres primas partes, diuidit in duas tantum.

¶ Pro intellectu huius ca. præsupponendum est secundum veriorem intellectum ipsius, quid proprie iste textus appellet regaliam Quidam volebãt dicere, quod regalia accipiũtur pro iuribus imperialibus, de quib. in lib. feudorum c. quæ sunt regalia vt si rex donauerit regalia ecclesiæ, & aliquis illa vsurpet, ipso facto est excommunicatus Alij dicut, quod regalia accipiũtur pro iuribus, quę habet princeps in aliquibus ecclesijs, videlicet q̃ vacante aliqua ecclesia rex percipiat fructus, & ecclesiam custodiat

3 Vide Bart in l. nõ solum §. si mãdato. ff. de iniur. Alex. cõsil. 65. in 4. volu. & Iasonem l §. pęnales Instit. de actio.

... de c. ... is ff. ... pœnis ... ibi ... atis. Cõuersi dicant, ... adunt ... in ca. ... priuile ... gia, d pri. ... c non ... dubiu, ac ... ent. exc. ... adde Co... uar. in ca. ... alma ma ... ter. d sen. excom. lib. 6 par. 3. §. 3. ... De hoc ... an prę ... ces indu ... cãt simo ... niam vi ... de B. Th. 2. 2. q. 100 ar. 5. ad 3. ar.

Casus literalis Domini Holiæ.

¶ Hoc presupposito ponamus sic casum: Vacante aliqua ecclesia, aliquis Comes vel Dux, q dicebat se hře iura regalia in ipsa ecclesia, occupauit custodiã ecclesiæ vacãtis: & dicebat, q fructus ipsius ecclesię ad ipsum spectabant: licet non fuisset vsus ipso iure, an ille Comes vel Dux vsurpans illud ius in ecclesia vacante sit puniēd' aliqua pęna? Rñdet Romanus Põtif. q sic: & dicit, q incurrit sētam excõicationis, & clerici illius eccelsiæ sibi non resistentes puniuntur pęna hic contenta. Sed ponamus, q rex vel alius princeps nõ cognoscens superiorem in tpalibus, habet ista iura regalia in aliquib. ecclesijs. Et ponamus, quod vacante tali ecclesia est sylua cædua: tñ nondum venit tempus ipsam syluam cęduam scindendi, siue amputandi: verum talis princeps possit illam scindere, siue scindi facere? Rñdet, quod nõ, sed si tempus scindendi & colligẽdi aduenisset, cum sylua cędua sit in fructu, posset talis rex, vel princeps facere scindere huiusmodi syluã cæduã.

† Pro intellectu huius casus vide hic & alijs Galielmum Durandũ cognomēto Speculatorem.

† Nota q dispositio emanãs ꝯ vniuersos, nõ includit singulos cõprehẽsos sub vniuersitate, vide Ioã. An. de excess. prælat. nimis.

rali[a] † constitutione sancimus: Vniuersos[b] † & singulos, qui regalia[c], custodiam[d], siue guardiam aduocationis, seu defensionis titulũ, in ecclesiis, monasterijs, seu quibuslibet alijs[e] pijs locis de nouo[f] vsurpare conantes, bona[g] ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare[h] pręsumunt, quantęcunque dignitatis honore pręfulgeant[i]: Clericos etiam ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant[k]: eo ipso excommunicationis sen-

Nota primo ex hoc tex. iuncta gl. quod patronus laicus non habet custodiam ecclesiæ vacantis, sed superior prælatus cui subest ecclesia: secus est de patrono ecclesiastico: ideo patronus ecclesiasticus posset colligere fructus ecclesiæ vacantis, non vt fructus suos faciat, sed vt illos reseruet futuro successori. Nota insuper, quod patronus ecclesiasticus nõ potest prætẽdere ius aliquod in fructib. illius ecclesiæ vacantis, & hoc verum, nisi de auctoritate superioris tpe fundationis retinuerit sibi illud ius. Nota vlterius, q vsurpans de nouo prædicta iura, vel procurãs vsurpationẽ, est ipso facto excõicatus. Nota finaliter, q ille, qui habet custodiam ecclesiæ vacantis, non potest capere fructus, qui nondum venerunt ad maturitatem: Et istud facit pro archipresbyteris, qui, durantibus xl. diebus percipiunt fructus ecclesiarum vacantium: ipsi enim non debent præuenire maturitatem fructuum.

[Prime glossa diuidit, & summat.]

a ¶ Generali] decre. ista diuiditur in quattuor partes, in quarum prima punit vsurpãtes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum, & durat vsque ibi, Clericos, In secunda, quæ durat vsq; ibi, illos vero: punit clericos & monachos hoc fieri procurantes. In tertia quæ durat vsq; ibi, Qui autem, punit clericos se talib. non opponentes In quarta quę durat vsque in finem ponit qualiter debeant se habere, habentes talem custodiam ab antiquo.

[Glo. seq recit. per q. an includat feminas: Et soluit quod sic, alleg. tres leges, & vnam allegat in contrarium & dat quattuor solutiones.]

b ¶ Vniuersos] & vniuersis, nam appellatione si quis & si qua continetur. ff de verb. sign. l. 1. ff. de pact. tres fratres 1 & de contr. pec. l. 1 § 1 Arg contra, quia si pater exhæredat filium nasciturum, si nascitur filia, non erit exhæredata. ff. de vent. in pos mitt. l. 1 §. sed & si incertum. Communiter dici solet, q in fauorabilibus masculinum cõcipit fœmininũ, in odiosis nõ sic si luitur. ff de verb sign l 1. Alii dicunt q si masculinũ verbũ pferatur ab homine, & est odiosum, nõ cõprehendit fœminam, & sic intelligit prædictus §. sed & si incertum. sed si a lege, siue sit odiosum, siue non, fęmina cõtinetur ff de iu omnium iud. si quis id. Odoffredus dicebat, q si et a lege proferatur verbum odiosũ, non comprehendit fœminã, nisi in lege caueatur. Dic secũdum Gar. quod verbũ masculinum prolatũ a canone, comprehendit fęminas, quod probatur 16. q 4. si quis suadente. coniuncto cum c. de senten. excom. mulieres, quod est verum, nisi eadem vel alia constitutione excipiatur fęmina. inf. eodem. indemnitatibus, §. sed cum eas.

b Vide ibi Angelũ.

ADDITIO. Quæ excepta intelligitur articulis, q fęminis nõ congruunt, ŝ. de sta. reg ca q. in. & de hoc Spec de disp. & alle. § post hæc. vers. vel in masculinũ, & Host. de test. Raynaldus in prin. & Arch. plenius i pręalleg. c. si quis suadẽte. per Cyn. C. de ser. fug. quicũque Ioã. And.

c ¶ Regalia.] i. collectam, quæ sit Regis ratione, vel Imperatoris, vel tributum, quod debetur regi. 11. q. 1 si tributum, sic solet exponi de iure patr præterea. 2. Vel iura, quæ ad Imperatorem pertinere consueuerunt, vt portus & vectigalia, sed illa erant ecclesijs concessa. & modo volebat ea de nouo aliquis occupare, vt in lib. feu. tit. quæ sint regalia, aliàs est sub c. Imperialem Ioan. Andr.

x Vidẽ Bertrandum conf. 276. inci. vita concessione, par. [illegible]

d ¶ Custodiã]& cetera, quæ sequuntur, expone secun. Gar. idest iuris patronatus, quod sm diuersas regiones diuersa sortitur vocabula ĩ. de iure patron. quia clerici. &c. pręterea 2. de statu mona in singulis. § 1. 16. q. 7. piæ mentis. &c. Frigentius. quocunque ergo nomine censeatur, vsurpantes de nouo tale ius in ecclesiis, & alijs locis pijs, & bona ipsorum locorum vacantium occupantes, excommunicati sunt ipso iure.

e ¶ Alijs.] vt hospitalibus, vel alijs quocunque nomine vocatis.

f ¶ De nouo.] scilicet a xl. annis citra, secundum Gar. de consue. c. vlt. de præscrip de quarta 16. quæst. 3 c. placuit §. quas actiones, & hoc per literam, quæ sequitur, vel ex antiqua consuetudine, &c. Christma tñ, matrimonium, mã. ipium, vipum, dicitur noua, quæ non excedunt annum, vetera quæ excedunt. Probatur primum de consecrat. distin. 3. litteris. Secundum. 35 quæst. 8. c. 1. Tertium, ff. de publi. & vectig. l. interdum §. quotiens. Quartum, ff. de tri. tri. & ole. lega vetus. alibi dicitur nouum, cuius extat memoria, & eius contrarium dicitur vetus. ‡ ff de aqua plu. arce. l. 1. § fin. & in l. summa §. 1. supra de verb. signifi. c super quibusdam.

‡ Qđ dicitur antiquũ tps, vide per Marianũ Soci cõs. 89. incip. in causa agitata.

ADDITIO. Dicit Archid. quod hic, & supra eod. auaritię, dicitur nouum, quod nunquam fuit. Io. An.

g ¶ Bona] de quibus nulla est laicis attributa facultas. 96. dist. bene quidem. de contr ecclesia.

h ¶ Occupare.] in mala parte ponitur: sic supra eod. vt præteritæ alibi in bona. 7. q. 1. factus est Cornelius, & sup. de proc. non iniuste. & ĩ de proc si duo. & decõ lec di. 3 nunquam, & proprie mobilia dicuntur occupari, vel rapi: immobilia dicuntur inuadi: sæpe tamen sumitur vnum pro reliquo, 47. di. sicut 2. 12. q. 2. quicquid que. sup. de rest. spol. sæpe C. vnde vi, si quis in tãtum. Institut. vi bono. raps. § quod non solum.

ADDITIO. Dicit Arch q isti tales rerum ecclesiasticarum occupatores dicuntur committere furtum & sacrilegium: & non qualecũq; furtum, sed peculatus, quod est furtum de re publica. 23. q 4. quid ergo glo. [Ioan Andr.]

i ¶ Præfulgeant.] hic assume literam in fine sequentis vers. eo ipso, &c. & maiori pęna sunt digni, quibus cum plurimum honoris defertur, inueniuntur in crimine, 3 q 6. c. quia iuxta §. si forte presbyteri.

k ¶ Procurãt.] forte occasione discordię inter ipsos sussi[illegible]

tate, & dicuntur procurare ope, consilio, persuasione, & operatione. de hom. sicut dignum. de officio deleg. ca. 1. ff. de ser. corrup. l. 1. §. persuadere.

a ¶ Opponunt.] nota clericos se debere opponere, pro iuribus ecclesiæ defendendis. ad idem j. de re. eccles. non alie. hoc cōsultissimo.

b ¶ Pro tēpore.] id est, pro ea parte temporis, vel idest, ab eo tempore citra.

[Gloss. seq. quærit, & soluit distinguēdo.]

c ¶ Inhibemus.] ꝯ faciēs est trāsgressor canonis, q canonem trāsgreditur prohibitionem ꝯtinentem, 4. dist. c. denique. in fi. secus si consilium tm̄, vt ibi. Sed quæro quæ sit pœna trāsgressionis canonis? Dic s̄m Gar. ꝙ qui trāsgreditur canonē credens Romanā ecclesiā nō habere potestatem cōdendi canones. & de tali trāsgressione punitur vt hæreticus, 19. di. nulli fas. vbi de hoc. Si autem credit Romanā ecclesiam potestatem habere, sed facit contrarium: quia sic ei placet, est pœna depositionis. 1 vt 4. di. §. vlt. & adde hoc qđ no. s̄. de treug. & pa. cap. 1.

tentiæ decernimus † subiacere.

¶ Illos vero clericos, † qui se (vt deberent talia faciē tib.) nō opponūt:[a] de prouentibus ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tēpore,[b] quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus.[c]

¶ Qui aūt ab ipsarū ecclesiarum, ceterorumque locorum fundatione,[d] vel ex antiqua[e] consuetudine iura sibi huiusmodi[f] vendicāt: ab illorum abusu sic prudenter abstineāt & suos ministros[g] in eis sollicite faciēt abstinere, quod ea, quæ non pertinent ad fructus, siue redditus[h] prouenientes vacationis tempore, non vsurpent: Nec bona cetera,[i] quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant; sed in bono statu conseruent.

d ¶ Fundatione.] fundans n. & dotans ecclesiam de diœcesani consensu pōt 2 hoc statuere, vt fructus ipsius ecclesiæ, cū vacabit, suos faciat. 18. q. 2. Eleutherius de iure patro. præterea. 2 & c. nobis.

ADDITIO. Licet donationis tēpore possit dari onus imponi, nō tamen tpe traditionis, q̄ fit ex interuallo. facit C. de pac. con. l. ex morte. in fi. & quod not. de rei vxo. act. l. vna § accidit. facit de testi. cog. præterea. cum concor. in vlt. gl. Io. And.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

e ¶ Antiqua.] præscripta s̄. de consue. c. vlt. videtur ergo ꝙ consuetudo, qua vsurpari possint bona ecclesiarum, & sic onerosa præscribi possit ꝯ id, s̄. de consue. c. 1. Dic, quod in hoc quod quis habeat ius patronatus, custodiam, guardiam vel similia, bene valet consuetudo: sed in hoc quod vsurpet, non valet, & sic intelligitur contrarium.

f ¶ Huiusmodi.] scilicet, guardiam, custodiam, vel regalia.

g ¶ Ministros] qui res alterius saluare tenentur, & de facto ministrorum tenentur. ff. nau. caupo. sta. l. fin. in princ. 86. dist. an putatis. & culpæ reus est, qui malorū vitiat opera. Inst. de obl. quæ ex quasi deli. §. sed si alicuius, circa finem.

[Glo. seq. quærit, & arg. & soluit.

h ¶ Redditus.] vt sunt syluæ cęduæ: quæ tempore vacationis nō sunt in tali statu, quod cædi dēant. 3 Et nota ꝙ omnis fructus consistit in redditu. ff. de vsu. Paulus §. 1. sed non conuertitur: quia partus ancillæ est in redditu, sed nō in fructu. ff. de vsur. in pecudum. §. partes. Inst. de re. di. §. in pecudum. Sed quæro an fructus medio tempore perceptos faciant tales suos? Ita videtur per hanc literam: quia non prohibet de fructibus, sed de his q̄ nō pertinēt ad fructus. Tu dic, ꝙ fructus ꝯseruari debēt futuro successori. s̄. de offi. ord. cū vos. s̄. eo. vbi periculū §. prouisionis. & j. eo. quia sæpe. & de offi. ord. præsenti. Qui enim custodiam habet, custodire debet, nō cōsumere. ff. vt in pos. lega. l. is. cui. §. qui legatorum habebit tamē s̄m Gulielmum, q̄diu custodiæ operam dant moderata cibaria. arg. 12. q. 2. charitatem. s̄. de præb. extirpanda. ff. comm. in rebus. §. possunt. & sic nō habet locū hic. & arg. a cōtrario sensu. C. de epi. & cle. conuenticulam, & ff. de cond. inser. l. 1.

i ¶ Cetera.] ff. de verb. sig. l. ceterorū. Io. And.

3 Vel sūt magna, vł minuaria, ñ in statu quo p: sca :1 dēant. Io. And.

¶ Idem in eodem.

¶ Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: Ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno, priuatus est ipso iure. Super residentia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Ioan. And.

CAP. XIIII.

LICET[k] † CA-

Licet canon.] Sūma & diuide, ꝓ ut in prima glo.

CASVS. Quidam clericus constitutus in præsentia Rom. Pontificis q̄siuit ab eo, Sāctissime Pater, vellem bene informari a vobis, quæ idoneitas requiritur in promouēdo ad ecclesiā parochialem? Ad qđ rñdet Rom. Pōtifex, ꝙ in promouendo ad ecclesiam parochialem requiritur, ꝙ ipse habeat scientiam sufficiētem: & sit ambobus bonis virtutib. ac insuper sit alienus a vitijs & ꝙ compleuerit annum vigesimumquartum, & attigerit vigesimumquintum; ꝙ si nō attigerit xxv. nulla ē collatio ipso iure? Sed quid si promotus ad ecclesiam parochialem habeat omnia ista: quia est ætatis perfectæ, idoneus scientia, & moribus: sed tamen non est sacerdos? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ ipse dēt effici sacerdos infra annū ꝯputandum a tpe adeptæ pacificæ possessionis ipsius ecclesiæ Parochialis: aliās si non promoueatur ad sacerdotiū infra illud tempus: illo tpe elapso priuatus est ipso iure dicta ecclesia parochiali. c. commissa, j. eo & sic correctum est c. cum in cūctis. eodem tit. in ant. quod requirebat amotionē per sniam: sed per istud capitu ipso facto est amotus absque aliqua monitione vel sententia. Sed quid si promotus ad ecclesiam parochialem fuit effectus sacerdos infra annum: vtrum teneatur residere personaliter in ipsa ecclesia: & eidem personaliter deseruire diuinis? Respondet quod sic: nisi suus prælatus cum ipso dispensauerit, ne residere personaliter in sua ecclesia: sed ut posset in ipsa ecclesia deseruire in diuinis per alium suum vicarium.

†Vide 3. Later. sub Alex. iij. c. 13. & cōc. Trid. sess. 7. de ref. ca. 3. vbi hoc decretum cōfirmatur.

[Prima glossa summat, & diuidit.]

k ¶ Licet] parochialis ecclesia nemini cōferatur, qui nō sit idoneus scientia, moribus & ætate: ꝙ si conferatur non attingenti vigesimumquintum annum, non valet collatio: ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annū sacerdos fieri: si autē promotus non fuerit elapso anno priuatus est ipso iure. Super residentia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Et potest diuidi in sex partes. In hac prima ponit constitutionem Alexandri 3 & statuit cui debeat conferri parochialis ecclesia,

In secunda:ibi Decernentes, irritat collationem aliter factã. In tertia:ibi, Is ẽt, ponit de residentia facienda. In quarta:ibi, Et infra annũ, de promotione ad presbyteratum. In quinta:ibi, Quod si infra, pœnam non promoti. In sexta:ibi, super residentia de dispensatione residentiæ.

ADDITIO. Ista diuisio in sex partes placet licet Frã. diuidat in quatuor tantum, quia cõiungebat tertiam, & quartam itẽ quintam, & sextam. Clericus diuidebat in quinque coniungendo primas duas. Item Ioan. Mona. in quinque, subiicendo tertiam. Io An.

[Glo seq. ponit tria quæ supplet ipse canon.]

a ¶ Canon.] ĩ eo. cũ in cũctis, qui hic in trib. maxime supplet: quia ibi collatio parochialis ecclesiæ minoribus fieri phibebatur tm: hic irrita decernitur, nisi dicere velis, q̃ id satis erat irritum per ipsam constitutionẽ: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse, & si non adijciat ꝯ factum non valere. C. de legibus, non dubium. nec fuit hoc propterea superfluum, cum clarius exprimat. ad idem sup. de sum. Tri. c. vni. eod. lib. & sic innouit & suscitat illud ius, quasi per abusum abolitum. Item per canonem illum moueri debent ad suscipiendos ordines, per istum nõ. Item per illum priuandus est per sententiam: per istũ priuatus est ipso iure. Io. And.

non [a] à felicis recordationis Alexandro Papa tertio prædecessore nostro editus, inter cetera [b] statuerit, vt nullus regimen ecclesiæ parochialis suscipiat, nisi vigesimumquintum annum ætatis attigerit. ac scientia, & moribus commendandus existat: quodque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus, non fuerit præfixo a canonibus tempore [c] in presbyterum ordinatus, a regiminis eiusdem amoueatur officio, & alij [d] conferatur. Quia tamen in obseruatione canonis memorati, se multi exhibent negligentes: Nos periculosam [e] illorum negligentiam [f] volentes iuris executione [g] suppleri, præsenti decreto statuimus: vt nullus ad regimen parochialis [h] ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus † moribus, scientia, [i] & ætate: Decernentes, collationes de parochialibus [k] ecclesijs, his, qui non attigerint [l] vigesimumquintum annum, de cetero [m] faciendas viribus omnino carere. [n] ¶ Is

1 Idẽ Do. allegat simile glo. in cle 1. de iu. pat. Fon.

b ¶ Cetera] quia multa alia statuit præter ista.

c ¶ Tempore.] quod erat in proximis quatuor temporibus. 75. dist quasi per tot. vel dic præfixo ab hosp.

d ¶ Alij.] ergo non primo, ne fiant leges ludibrio, & dicatur solum verbis lex imposita. ĩ. eo. cõmissa. §. porro. & dic, alij qui cum effectu faciat id, in quo primus fuit negligens, supra de cler. non resi. relatum. alias remouebitur vt ibi.

e ¶ Periculosam] sibi & illis, quos corrigere debebãt & itaceteratim sequebatur eos pereuntes multitudo pereuntium. 40. dist si papa.

f ¶ Negligentiam] hæc omnia lædit in auth coll. 6. de quæstore. §. hæc omnia. & nouerca est eruditionis. 83. dist. c. nihil.

g ¶ Executione.] nota quod quilibet canon, qui est latæ sententiæ, potest dici executorius, & hoc est verũ quo ad iuris executionem.

2 Qualitas requirat in promouẽdis ad qualibet digni tates, & beneficia sanciuit Alex. iij in conc. Later. c. 3. & nouissime conc. Trid sess. 24 de ref. c. 12.

ADDITIO. An necessario sit executio facti vel declaratio. no ĩ. eod. commissa. § 1. Archid. remittit de præb. licet 1. a. Io And.

[Glo seq. quærit, arguit pro, soluit contrarium. Item quærit, & soluit.]

h ¶ Parochialis eccl. siæ] sed nunquid erit idem in decanatu & alijs dignitatibus, de quibus loquitur §. inferiora, c. cum in cunctis, ĩ. eod. arguendo de simili bus ad similia? videtur q̃ sic, cum sub eadem prohibitione manauerit ĩ. de consti. trãslato. Dicas ꝯm Gar. & Gul. quod in illis per hanc ꝯstitutionem nihil immutatur, quod enim non mutatur, & cetera. C. de appel præcipimus, & C. de test sancimus. Habeat ergo tm locum in ecclesia parochiali, nec recedam a verbis. ff de leg. 3. nõ aliter. seruabitur ergo in eis §. inferiora. c. cũ in cunctis. ĩ. eo. Itẽ scias, q̃ nõ habet locum hæc cõstitutio in parochialibus collegiatis, vel assumptis ad earum regimen. ĩ. eo. tit. statutum. Quid si ecclesia olim habuit parochianos, sed nũc habere desijt? Dic ꝯm Gar. quod nõ habet locum constitutio: quia & deficientibus personis collegij, desinit esse collegium, vt not ff q̃ cuiusque vniuersi. § sicut municipij, §. 1. si aũt reincipperent ibi esse parochiani, ex tunc incipiet constõ locũ habere: quia facta est parochialis. & o. reuoluitur ad a. 35. d ab exordio quẽadmodũ si de nouo fieret aliqua ecclesia parochialis, locũ haberet constõ. & concor. ad hoc Hostien. ĩ de cler. non residen. quia nonnulli.

† Idẽ cauetur in 3c. Later. sub Alex. iij. c. 3 & in concil. Late sub Inno. iij. c. 30 & in ꝯcil. Trid. sess. 7 d re for. c 3. & sess. 14 de ref. c. 12.

i ¶ Scientia.] quæ requiratur in eo, hẽs 38. dist quæ ipsis.

k ¶ Parochialibus] de talib. ecclesijs habetur 38 dist quando, in prin. 1o q 1 re genda 13 q 1. c 1. Parochia Græce, Latine dicitur partitio & dr parochia, quasi partitio curæ: quia rector ipsius habet curam animarum totius populi infra illos limites congregati: vnde dicitur populum regere. ĩ. de capel. monach. c. 1. Archidiaconus.

l ¶ Attigerint] sufficit ergo in his, quod attigerint 25. annũ, secus ergo in epo ĩ. de ele. cum in cunctis. & in abbatissa ĩ. eod. indemnitatibus, & in casu int. de æta & qualit. c. vno.

ADDITIO Et in casu de regul ad nostram. vbi, vide cum suis remissis. Ad vtramque partem facit Clem. de statu monach ne in agro §. ceterum. Solue vt ibi in gl. 4. Io And.

[Gl seq. notat & remittit, secundo quærit, de pendentibus opponit, & soluit distinguendo.]

m ¶ De cetero] 3 ad futura tm extenditur: & habet hoc locum in qualibet constitutione præterquam in casibus ĩ. de constit. c. vlt. dic vt ibi. Quid de pendentibus nunquid ad illa constitutio extendatur? Et quidẽ si pendeat per appellationem, negotium decidi debet secundum ius, quod erat tempore primæ sententiæ, nõ secundum ius, quod emanauit appellatione pendente. in auth vt cum de appel. cog. in prin. & §. 1. Si autem principaliter pendet, dixit Hostien. sup de cõstitu c 2. decidi debere secundum ius quod emanauit. Goff. ibi, & Accur C. de legi. leges. secundum ius quod ante constitutionem erat, & vterque allegat prædict auth. dic secundum Gar. quod si cõstitutio loquatur de ordinatione negotij vel actus, vt de numero testiũ, de scriptura, vel alia sollemnitate, vera est opinio Goffre. Non enim pars potuit diuinare. C. de test testium. C. de testa iubemus 81. dist. proposuisti. Si autem constitutio loquatur circa ordinationem sententiæ vel processus, pone exemplum de iuram calum. cap. 1. § vlt. de sent. & re iudic. c. vlt. potest vera esse opinio Hostien ita q̃ processum causæ iam factum non tangat, sed faciendũ, & quod alias constitutio de sui natura non extendatur ad pendentia, probatur opti inf de offic. lega. c. pen. in fine.

3 De materia glo vide ret. de Anc. late loquentem. Fon.

[Glo. seq. de duobus simul quærit, & soluit. Iterum quærit, arg pro, & soluit contrarium.]

n ¶ Carere] ipso iure. Si quæratur an epi possint in ætate dispẽsare, ꝯm q̃ olim a quibusdam dicebatur per illam

etiam,[a] qui ad huiusmodi regimen assumetur, vt gregis sibi crediti diligentius curam gerere possit, in parochiali ecclesia, cuius rector[b] extiterit, residere[c] † personaliter[d] teneatur; Et infra annum[e] a sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad sacerdotium promoueri. Quòd si infra idem tempus[f] promotus non fuerit: ecclesia sibi commissa, nulla etiã præmissa monitione, sit præsentis constitutionis auctoritate priuatus.[g] ¶ Super residentia vero (vt præmittitur) facienda, possit ordinarius[h] gratiam dispensationis ad tempus[i] facere, prout causa rationabilis id exposcit.

¶ Idem in eodem.

¶ Parochialis ecclesia non commendetur, nisi constituto in ætate legitima, & sacerdoto: & tali non nisi vna, & illa tunc demum, cum necessitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda vltra sex menses non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, est irritum ipso iure. Ioan. Andr.

C A P. XV.

N E-

istam decre. de æta. & qualit. præterea & c indecorũ. & vtrum dispẽsatiue possint annum prorogare? Dic q nõ. p decr. istam, quę solum super residentia ei pñtẽ.n dispensandi reseruat: eo tñ saluo, quod habes ĩ. eo. tit. cum ex eo De dispẽsatione autem ordinum hic nihil prohibetur: vnde antiquo iuri stabitur. s. alii decr. pterea. Sed nunquid nõ cõstitutus in maiorib vel in minorib dem re cõi ad talẽ ecclesiã eligi põt? & vr q sic: quia ista decre. nihil exigit, nisi q promoueatur ĩ. annum. sed ad oẽs ordines promoueri poterit intra annũ; Sed dic q: quia hęc decre. pterea nihil per istam immutat: immo per istam quodammodo exponitur, quod ibi dicit, infra breue tempus.

a ¶ Is etiam.] tertia pars. in qua ponit de residentia facien. a.

b ¶ Rector.] vel perpetuus vicarius: in quo locum habet, hic dicitur circa ordinem & ętatem, per clemen. de offi. vica. de ecclesijs, cuius cõtrariũ dicit hic Archi. p hãc literã.

c ¶ Residere.] ad hoc etiam tenebatur olim sup. de cler. non resi. relatum.

c ¶ Residere] is dicitur residere, qui continue ibi moratur. arg. C. de metatis. l. deuotũ. lib. 12. nisi in casib. a iure exceptis: in quib. is qui abest, fingitur esse præsens & residere, vt ĩ de cle. non resi. de cetero. c. ex parte. & c. cum dilectus. cum. si. Arch.

d ¶ Personaliter.] ergo non per vicarium, nisi in casu, sup. de præb. extirpandæ quam per hanc tolli non credo secundum Guil.

e ¶ Annum.] impedimento cessante, sup. eo. ti. li. 6. quã sit, in si & est expressum inf. eo. commissa & currit iste annus ex quo habuit possessionem pacificam: vel per eum stetit quo minus haberet: nec currit iuste impedito, inf. eo. commiss. & inf. de pręb. licet.

f ¶ Idem tps.] nisi cũ eis per epos suos fuerit dispensatũ: vt literatum studio insistentes nõ teneantur vsq; ad septennium promoueri, nisi ad ordinẽ sub diaconatus duntaxat: ad quẽ sub hac pœna inf. annu promoueri tenentur inf. eo. ti. cum ex eo.

[Gl. seq. quærit, & soluit: demum soluit duo dubia, & de tertio remittit: vltimo distinguit circa compulsionem ad ordines.

g ¶ Priuatus.] ipso iure: olim vero per sñiam. Sed nũquid potest purgari mora anno elapso p aliquot dies? Dic quod non, arg. hic, & de suppl. neg. præla. licet. quia commiss. nõ potest purgari. C. de contrah. & committ. stipulat. magnam. & adde quod dixi inf. de regu. iur. mora. & licet tam modicum tempus restet de anno, quod certum est eum non posse promoueri: non est priuatus, inf. eo. commissa, respon. & dico, q pœna illius constitutionis, cum in cunctis. non est remota per istam quia si talis ecclesia collata fuerit diacono: & moritus promoueri nolit, etiam inf. annũ priuari poterit secundum tenorem ipsius decre. Et si quæratur qñ incipiat currere tempus illi, ad quem spectat collatio? dicam ĩ eo. commissa. Nota autem ex hac decre. q compellitur quis ad ordines per subtractionem beneficij.

Sed qa iura[4] super hoc variant, distinguas, sec. Gar. Aut beneficium habet certum ordinem annexum. aut non. Si habet iusta causa excusat illum, vtpote irregularitas, in quam postea incidit sine culpa sua, vt quia oculum vel manum amisit; tunc nec compellendus est, nec priuandus. sup. eo. cum in cunctis. §. hoc sane. Si autem incidit in talem irregularitatem culpa sua, debet amittere beneficium: & sic intelligitur de ętate & quali. c. 1. Idem si ante adeptum beneficium in illam irregularitatem incidit qualitercunq;: quia id in promotione sua tacere nõ debuit. 24. dist. qũ & ca. vlti. sup. de cor. viti. expositi de renun. nisi cum pridem § personæ. Si autem iusta causa eum non excusat, aut est parochialis ecclesia: & tunc elapso anno priuatus est ipso iure, etiam si nõ moneatur, ut hic: aut est aliud beneficium: & tunc si monitus non vult promoueri, priuandus est ĩ. eo. cũ in cunctis, §. inferiora. In epatu aũt non requiritur monitio: sed sufficit negligentia electi per tempus a canone terminatum, 100 dist. c. 1 circa fi. Si vero beneficium non habet certum ordinẽ annexũ & ecclesiæ necessitas vel vtilitas non exigit, inuitus cogi non debet, & punitur qui eum compellit. 74. dis. c. 1. & 2. & can. vbi ista. Si aũt necessitas, vel vtilitas ecclesiæ requirit, vt promoueatur clericus: si se excusat prætextu criminis, quod se commisisse proponit: aut si proponit aliud impedimentum in quod incidit: culpa sua: tunc eps debet inferiores idoneos promouere: & ipsum clericum ab ipso beneficio penitus amouere: nisi alias valde vtilis & necessarius esset illi ecclesię de æta. & quali. quæris. vbi vero impedimentum temporale prætẽdit, puta infirmitatem, vel etiam perpetuũ ex delicto suo non prouenientem non solum, nõ cogitur: sed etiam si eius excusatio non admittitur, potest appellare: sicut & tutor appellat ob excusationem rationabilem non admissam. ff. quando appel. sit. l. 1. § si quis in to. Quod si voluntate sua renuit ordinari, nil prætendens, nisi quia non vult: debet compelli appellatione remota per subtractionem beneficij, & officij. 74. dist. cano. ĩ & 4. De regularibus dic vt in cle. de statu regu. ne in agro. §. anticipen.

[Glo. recit. per quæstionem.]

h ¶ Ordinarius.] i. suus superior: siue sit eps siue maior vel inferior epo. sup. de cle. non resi. relatum: & sic illud intelligunt Inn. & Host. dispẽsationem autem illius c. 1. eo. cum ex eo. non possunt inferiores episcopis facere, vt ibi dicam.

i ¶ Ad tempus.] bene dicit: quia nec Papa super residentias dat perpetuas indulgentias: & aditas per prædecessores reuocat, vt ĩ eo. lib. de resi. c. vlt.

NEMO. Tria facit, Primo præmittit cui, & qñ fiat commenda parochialis ecclesiæ. Secundo quãtũ duret. Tertio decretum apponit. Secunda ibi, Hinõ autem. Tertia ibi, Statuentes

ADDITIO. Et Io. Mona diuidebat in quatuor: Secunda ibi, Nec tali. Io. Andr.

4 Vide infra & Concil Tridẽ. paulo añ citatum.

CASVS.

CASVS. Vacante aliqua Ecclesia Eps non habens ad manus personam idoneam, vel forte patroni contendebant de iure patronatus: certum est, quod ille Eps potest ad tempus concedere alicui illam Ecclesiam in commendam: Sed quæritur quæ ætas, & quæ aliæ qualitates requirūtur in cōmendatario; Rñdet, ꝙ requiritur, ꝙ cōmendatarius compleuerit ann. 24. & attigerit 25. annum.

† Vacātib. ecclesiis parochialibus qd agēdum, diligēter præscribit Cōcil. Tri. sess. 24. de refor. c. 18.

mo [a] † deinceps [b] parochialem [c] ecclesiam, alicui nō constituto in ætate [d] legitima, & sacerdotio, [e] commendare [f] præsumat: nec tali [g] etiam nisi vnā, [h] † &

Item requiritur, ꝙ ipse sit constitutus in sacerdotio: Nam requiritur quod exerceant ea, quæ sacerdos exercet. Item tertio requiritur, quod non habeat aliam Ecclesiam in commendam. Sed vtrum in perpetuum poterit episcopus Ecclesiam commendare? Certe non: sed solum vsque ad sex menses: & in effectu potest Episcopus Ecclesiam commendare vsque ad illud tempus, quod habet in collatione Nemo.] Ista constitutio non comprehendit Romanum Pontificem: quia Roman. Pontifex non potest sibi legem imponere. Nota primo, quod Eps (idem est de alio superiore) potest Ecclesias spectantes ad suam collationem commendare, idest tradere in custodiam, & alicui committere administrationem ad tps: sed talis cōmendatarius per hoc non habet titulum in Ecclesia sibi commendata. Nota vlterius, ꝙ Episcopus non potest Ecclesiam commendare vltra sex menses: ideo elapsis sex mensibus expirat commenda; sed Romanus Pontifex potest in perpetuum commendare: Vnde sciendum, ꝙ commendatarius in Ecclesia sibi commendata non dr̄ habere titulum, & ideo non uacat per mortem commēdatarij. Ex quo sequitur, ꝙ si post mortem cōmendatarij impetraretur Ecclesia commendata tanquam vacans p mortem, impetratio esset surreptitia: quia esset expressus falsus modus vacationis: & hoc verum, nisi in impetratione esset opposita illa clausula, & hoc quocunque modo vacet. Nota insuper, ꝙ commenda ecclesiæ parochialis non potest alicui fieri, nisi constituto in sacerdotio: licet Ecclesia parochialis possit alicui dari in titulum non constituto in sacerdotio. Nota finaliter, ꝙ commendatarius tenetur residere in Ecclesia sibi commendata: ideo non posset sibi dari alia commenda, quia nemo pōt residere personaliter in duob. locis.

[Prima glo. summat.]

a ¶ Nemo.] Parochialis Ecclesia non cōmendetur nisi constituto in ætate legitima & sacerdotio, & tali non nisi vna & illa tunc demū, cū necessitas vel vtilitas exigit. Talis aūt cōmēda vltra sex mēses nō duret. Qd cōtra pdicta factum fuerit est irritum ipso iure. Io. Andr.

b ¶ Deinceps.] per hoc verbū apparet, ꝙ hæc constitutio ad præteritas 1 commendas non extenditur & qa natura constitutionis est, ꝙ non extendatur ad præterita, & de hoc sup. c proxi.

1 Hanc addōnem de tpib diuersorum cōciliorū ponit. Io. Andr. hic in lectura sup gl. 2. in verbo: pteritas.

ADDITIO. Fuit hoc concilium, vt refert Franc. Vercel. anno Dñi 1274. a principio Maij vsque ad Augustum, & hoc de Lugdu Gregor. X. Prius autem fecerat Lugdu. Inno. III. Concilium anno Domini 1245. vt patet in Specu. historiarum lib. vlti. in princ. De Vien. quod fuit 1311. & 12. vide in Clemen cum sit. de censi. gl. penult. De Lateran. Alexan. III. quod fuit 1179. dixi de his quæ fiunt a præla. cum Apostolica, in fi. De generali, Inno. III. quod fuit 1215. dixi sup. deci. capit. penult. Ioan. And.

c ¶ Parochialem. 2] In alijs ergo nihil immutatur: sed remanet ius antiquum ſm Guliel. ad hoc C. de appel. præcipimus.

2 Quid requirat ad hoc, vt ecclā censeatur parochia, notat Alex. cos. 74. in c. pe. Viso pūcto. volu. 4.

ADDITIO Specialia igitur parochialium ecclesiarum habes hic. & sup. c prox. vbi de hoc in gl sed numquid. & inf. de præb. ti Apostolica sup de præben exurpandæ. §. qui vero. & in clement. vnica. de offi. vicarii. Ioan. Andr.

d ¶ Aetate.] s. ꝙ attigit 25. annum sup. c. proxi.

e ¶ Sacerdotio.] vt possit interim ipsi Ecclesiæ in sacerdotali ordine deseruire. Et nota ꝙ parochialis Ecclesia pōt intitulata dari, et nō presbytero sup. c proxi. inf. eo. cū ex eo ꝗ. de insti. c. 2. commendari aūt nō. & hoc est nouum, quia ante constitutionē istam hoc nō erat.

[Gl. seq. ponit quomodo diuersis modis sumitur cōmēdare, & qūo hic: secundo, circa cōmēdam format octo quæstiones.

f ¶ Commendare.] Idem est ꝙ deponere, ff. de verb signifi. l commendare. ff. depos. l. Lucius. 22. q 2. nequis arbitretur sup. deposi c. 1. Quandoque accipitur commendare pro verbali honore alicui impenso: vt cum quis de aliquo laudatur: vel quando amicum commendo, ut ei verbalem honorem faciam ff. manda, si vero. § cum quidam Et ea quæ commendandi cā dñr, non obligant ff. de ædil. edi. sciendum. ff de contrahen. empt. ea quæ nec commendandi sui causa debet quis facere quod alteri noceat. 1. 3. si quis vero sed hic de commenda agimus: quæ est custodia ecclesiæ alicui commissa. Et primo quæro an talis sit prælatus? Et dico quod non: sed procurator tantum: habet tamen legitimam administrationem 3 21. q 1. relatio, sup. eo. cum nobis olim. 2 §. fi. & sic no. 21 q 1. qui plures. Sed nunquid interim dr̄ vacare: Dic ꝙ non: qa titulus iste est canonicus sicut & alij sup. eo. c. dudum, 2. & in prędicto ca. qui plures, & cum modo debito fit, vt hic. Sed nunquid facit ille talis fructus suos? Dic ꝙ non, ſm Gar. quia custos est: nec in ecclesia ius habet, nec etiam in fructibus, nisi ad colligendum, & gubernandum, & prouidendum sibi, & ministris: & quod superest in vtilitatem ecclesiæ conuertendum: sicut & de visitatore dr̄ 6. dist. obitum. & c. Catinensi & hoc tenet Host. in decre. Dudum. de elect. tñ contrarium fit de facto. 4 Sed nunquid habens talem commendam impetrans ecclesiam, tenetur de commenda facere mentionem? Dic, ꝙ sic, arg. de decret. de concel. præb. cum nostris & c. litteras. Nunquid ad talem commendam vocabitur patronus? Dic ꝙ sic: secundum Inno: Host. & Gar. arg. 16 q 7 filijs. Idem in alijs, qui ex tali commenda lædantur ff de adop. l nam ita, ff. de mino. l. in causæ. sup de offi. Arch. ad hoc. §. fi. si autē fuerint contumace, vlterius non audientur. sup qui fil. sint legit. prælatum. Sed quæro, an per ordinarium reuocari poterit vel interim conferri? Et dic ꝙ non, secun. Gar. nisi esset cā, ex qua facta fuerat arg. de vo & vo. redēp. magnæ. ad fi. 63. dist. c, quia §. verum. 5 Quid si concessum sit episcopo, quod vsque ad certum tempus fructus vacantium ecclesiarum percipere possit, sup. de verb. sign tria sup. eo. lib de refcri. si propter. intra de præb. si tibi concesso. Nunquid tales indulgentiæ prætextu fructus commendati beneficij poterit retinere? Non ſm Gulielm. cum commenda ius tribuat, vt sup. dixi. Dicunt autem quod eps commendare potest tantum vsque ad illud tempus, quo potest conferre. s. vsq; ad sex menses sed certe hoc ſm Guil. falsum est. si enim secunda vel tertia die post vacationem commēdaret, iam non duraret commenda hæc per sex menses: quod tamen potest per hanc constitutionem: si igitur vltima die sex mensium fiat commenda, durabit per sex menses, & hoc dicit hæc constitutio. Caueat tamen ordinarius, vt priusquam totum tempus suum labatur], commendam faciat, quia postea se intromittere non poterit argu. de offi. deleg. de causis. Vel dic, quod etiam illo finito, poterit eam commendare alicui custodiendam & saluandam, donec superior prouideat. argum. de appell. cum teneatur. & de offi. ord. cum vos.

† Vide Cōci. Tri. sess. 7. de refor. c. 2. 4. & sess. 24. de refor. c. 17.

3 Vnde si ecclesia vacans p mortē cōmendet, finita cōmenda ad hoc dr̄ vacare per mortem. Phil. Fon.

4 Vide hodie quid statuerit. Cōci. Tri. initio. ca. citatum.

5 Dicit Phil. si cōmēda est facta simpliciter, pōt ante tēpus reuocari.

g ¶ Nec tali.] scilicet constituto in ætate legitima, & sacerdotio.

h ¶ Vnam.] Ergo duas commēdatas habere nō licet, sic nec duas intitulatas, sed quod possit habere vnam intitulatā, & aliā commēdatam, nō prohibetur 6 immo

6 Vide Cōci. Tri. paulo antea citatū.

mo permittitur, vt 21.q.1. qui plures, cui antiquo iuri standum est cum reuocatum non sit. [Idem Io. Mona. & Archidiaconus.]

a ¶Necessitate.] Ista duo in dispensatione ecclesiastica rerum attendenda sunt. 12.q.2. sine de præben ex posuisti.

ADDITIO Dicebat ergo Inno in decret. si constiterit. & Host. in decre. dudu, quod cum quælibet Ecclesia debeat suum habere prælatum, de præben. cum non ignores cōmenda nō poterat fieri sine dispensatione: quis illud relaxaretur ex causa.1.q.7. dispensationes. Ioan. And.

b ¶Vtilitate.] sic 16.q.1. cum pro vtilitate. Et not. quod ista duo, seu eorum alterum sunt semper attendenda in rerum ecclesiasticarum dispositione. 1.q.2. sine 10.q.2.c. ea enim §.hoc ius. & de præben. exposuisti. & eo. lib. de reb. eccle. non alie. duduum. Archid.

euidenti necessitate,[a] vel vtilitate[b] ipsius Ecclesiæ suadente. ¶ Huiusmodi[c] autem commendam (vt præmittitur) rite factam, declaramus[d] vltra semestris[e] temporis spatiū nō durare: [f]Statuentes quicquid secus de commendis ecclesiarum parochialium actum fuerit, esse irritum ipso iure.

c ¶Huiusmodi.] s. factam constituto in ætate legitima & in sacerdotio, & ex causa. & de vnica tantum parochiali ecclesia.

d ¶Declaramus.] De hoc erat antiquorum altercatio: quidam dicebant eam vltra durare: quidam non.

e ¶Semestris.] Olim dubia erat litera ista: quia quidā libri habebant trimestris: & quidam semestris; & literam trimestris dicebat Dominus Guli. se habuisse de Bulla.

ADDITIO. Et illam literam posuit de act. vel peti.§ super actionib ad si versi item ecclesia. Io. And.

[Glo seq. querit arg. pro, dupliciter solut, in fi quærit, & so'uit.

f ¶Durare.] Nunquid finitis sex mensibus poterit ordinarius eandem iterato eidem, vel alteri commendare? Videtur quod sic ex causis hic expressis. arg. C. de dona. sancimus. § si quis autem ex diuersa, quia tempus Lateranen. Concilij non currit pendente commenda ex causa facta: sed certe mens huius constitutionis cōtradicit; aliàs fraus ei fieri posset, & perpetuo fieri. arg. & de diuor. quando § si. & facit optime, & eo. commissa. Vel distingue, vtrum commenda fiat intuitu ecclesiæ, vel personæ. Sed nunquid commenda expirat morte commendantis? Dic secundum Guli quod non, sup de preca c. si. & de commod. c. vnico. de donat. cum dilecti. [idem Phil. Fons.]

e In omnibus exē plaribus, q̄ videre cō igi, legitur, semestris.

Ex Dño Helia.

CVpientes.] Istud capitulum secundum dominum Heliam diuiditur in septem partes: vt in gl Nam primo ponit causam suæ institutionis: & infra quod tempus electi debent venire ad Apostolicam sedem, & quando confirmatio est facienda per Papam. Secundo: ibi, Quod si, ponit pœnam electorum non venientium ad Apostolicam sedem: vel accedentium sine processu electionis. Tertio: ibi, Ad hæc, prouidet & declarat qualiter eligentes qui elegerunt, concorditer debeant mittere personas instructas ad Romanum Pontificem, quæ instruent Papam de omnibus necessarijs. s. an persona electa sit idonea: & an eligentes erāt idonei. Quarto: ibi, Si vero, ponit quid debeant facere opponentes, quando electio fuit celebrata in discordia. Quinto: ibi, Cæterum, qualiter puniuntur eligentes si non mittant personas debito modo instructas. Sexto: ibi, Denique ostendit quid iuris sit de postulationibus. Septimo & finaliter, ibi, Porro quid iuris sit de recuperatione expensarum.

Casus Domini Helię.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia forte cathedrali, vel alia, quæ immediate subeat Romanæ Ecclesiæ: ita quod facta electione confirmatio ad Papam pertinet, aliquis fuit electus: quæritur infra, quod tempus debeat ipse petere confirmationem suæ electionis? Respondet, quod debet arripere iter Romanum pro petenda confirmatione infra vnum mensem numerandum a tempore præstiti consensus: vel numerandum a tempore habitæ notitiæ ipsius electionis: si eligentes fuerint negligentes in præsentāda electione: & arrepto itinere debet electus se præsentare, quam citius poterit, attentis conditione suę personę, locorum distantia, & qualitate temporis, & tēpus illud est arbitrarium. Sed ponamus quod illud tēpus competens est elapsum, an sit priuatus iure sibi spectante ex electione? Respondet, quod non, sed post illud tempus competens debet adhuc expectari per viginti dies. Et si infra illos viginti dies se non præsentauerit Apostolico conspectui, nec miserit nuncium ad probandum impedimentum, quī nunc ius dabit xv. dies, elapsis viginti diebus perdit ius sibi competens ex electione. Sed sanctissime Pater, quæritur, quid de eligentibus, an debeant mittere ad Apostolicam sedem? Respondet, quod sic; & si electio fuit facta in concordia, ipsi debent mittere duos viros non extraneos, sed ex ipsis, qui sciant instruere Papam de omni negotio electionis, an persona electa sit idonea, & an eligentes erant idonei. Sed quid si eligentes infrà prædictum tempus non miserint ad Apostolicam sedem prædictas personas instructas? Respondet quod ipsi sunt priuati a prosecutione electionis, & petendi confirmationem, & cum hoc sunt suspensi per triennium a perceptione fructuum beneficiorum suorum, quæ ipsi habent in illa ecclesia, quod si se immiscuerint administrationi durante triennio illo, sunt priuandi perpetuo ipsis beneficijs. Sed quæritur expensis cuius isti duo viri debeant mitti ad Apostolicam sedem? Respondet Romanus Pontifex quod si bona prelati sint distincta a bonis capituli, debent mitti expensis prælati, quia agitur de negotio prælati: Si vero bona non sint distincta a bonis capituli, sed sint communia, tunc fiant expensæ de bonis communibus. Sed ponamus, quod capitulum non habeat res mobiles? Respondet, quod in hoc casu capitulum potest accipere mutuas pecunias, & obligare res immobiles ipsius ecclesiæ, quas tamen pecunias futurus successor tenebitur soluere & ecclesiam exonerare ab illo debito. Sed quid sanctissime Pater, si electio fuit facta in discordia, quia aliqui se opposuerunt, vel fuerunt celebratæ plures electiones? Respondet, quod si fuerunt factæ duæ electiones, tunc de qualibet parte debent mitti duæ personæ indistincte, sicut si esset facta electio in concordia. Postea ostendit quid iuris sit in postulato & postulantibus, vtrum idem ius obseruetur sicut in electo & eligentibus. Et dicit quod postulatus non debet consentire nec dissentire postulationi, sed se debet submittere arbitrio sedis Apostolicæ, licet secus sit in electo, qui debet nominatim consentire vel dissentire. Item postulantes non debent mittere personas instructas expensis postulati. Item quod in recuperandis expensis electi & eligentium, postulati & postulantium, si aliunde fuerunt factæ expensæ, vult antiqua iura seruari. Insuper.] Vnde sciendum, quod elapsis viginti diebus concessis electo ad comparendum apud sedem Apostolicam vel si fuerit impeditus ad mittendum nuncium, qui intra

Nicolaus III.

¶ Hæc decretalis fuit multum visus suo tempore, antequam Papa reseruaret sibi promissiones episcopatuum; Gloss. prima ponit summarium, & secunda diuisionem Domini.

CAP. XVI.

CVPIEN-

quindecim dies tenebitur probare impedimentum electi, quod impedimentum si [illegible]. sexagintaquinque dies non fuerit probatum, habent locum pœnę sequentes. Electos vero.] Ponit q̃d iuris sit, si electus præsentet se conspectui Apostolico, sed non apportauit munimẽta: nam tũc ex sola præsentatione euitabit pœnam iuris sibi q̃ [illegible]: Et si petat dilationem ad faciendũ fidem in partibus, non audit: sed debet facere fidem apud sedem Apostolicam. Vel per procuratorem.] Nã tenetur mittere procuratorem [illegible] viginti dies, nisi esset impeditus in missione procuratoris: tunc n. non esset priuatus ipso facto iure sibi competente ex electione, quin restitueretur: vel ſm alios remanet illæsus ipso iure. Cæterum.] Iste § est generalis ad quoscunque electos: et si cõfirmatio non spectet ad Papam: & declarat verbum, quã cito, positum [illegible] c in c. quã sit videlicet [illegible]. octo dies. Æquitas canonum.] vt in gl. fi. huius cap quæ pro hoc est singularis.

tes [a] ecclesiarum [b] vaca-

[Hæc prima glo. ponit casum.]

Hic casus Ioan. Andreæ glossatoris ordinarij ẽ, & in antiquis codicibus reperitur.

a ¶ Cupientes.] CASVS. Tria tempora statuerat Gregorius X. circa expeditionem ecclesiarum vtilia. sup. eod. quam sit. Primum, de electionib. præsentandis electis: Secundum, de exhibendo consensu: Tertium, de confirmatione petenda. Primum cõfirmat Papa Nicolaus cũ certi temporis ad iunctione: statuens, q̃ si [illegible]. octo dies (ex quo commode poterunt eligentes) electiones electis distulerint præsentare, qui culpabiles in hoc fuerint, a prosecutione electionis in totum sint exclusi; & beneficijs, quæ obtinent in ipsa ecclesia per triennium suspensi: ad quæ si infra illud tempus se temere, vel colorate miscuerint, illis perpetuo sint priuati. Secundũ præcise confirmat, vt iacet. Tertium mutat circa confirmationes cathedralium ecclesiarum, vel regularium: q̃ ex immediata subiectione, vel appellationis deuolutione hab[illegible] nt peti a Papa, & statuit q̃ prædicti electi, post consensum, vel post habitã de electione notitiam, si ipsam debito tempore non contingeret præsentari, infra mensem iter arripiant eundi ad sedem Apostolicam pro confirmatione petenda & causa prosequenda, cum oibus actis & munimentis. Finito autem mense siue iter arripuerint, siue non, habebunt ips arbitrarium [illegible] infra quod commode venire possint, consideratis, quæ circa id consideranda fuerint, adhuc post illud tẽpus arbitrarium habebunt viginti dies, [illegible]. quos si personaliter non venerint, iusto impedimento cessante, vel iustum impedimentum habuerint, sed intra prædictum tempus id proponi non fecerint, vel proponi fecerint infra debitum tempus impedimentum, sed illud non probauerint [illegible]. quindecim dies ad hoc assignatos, vel bene proposuerunt & probauerunt debito tempore, tamen non miserunt procuratorem sufficienter instructum, vel miserunt procuratorem instructum, tamen impedimento cessante infra tempus debitum personaliter non venerunt. In his casibus quinque, vt infra patebit, vel ipsorum altero priuati sunt ipso iure omni iure sibi per electionem quæsito. Si autem in aliquo prædictorum non peccauerunt, priuationis pœnam non patiuntur, sed si sine munimentis venerint, patiuntur hanc pœnam, quia pro ipsis producendis dilationem extra curiam non habebunt nisi ex iusta causa. Statuto igitur de aduentu electi, statuit de aduentu eligentiũ, distinguens, an electio vna vel plures in concordia, vel discordia fuerit, vel fuerint celebratæ, & dicit q̃ si vna tantum electio in concordia fuerit celebrata, duo de eligentibus sufficienter instructi infra supradictum tẽpus mitti debent per capitulum ad curiam, pro totius electionis negotio, & mittentur expensis dignitatis, si bona ipsius sint discreta, vel de communibus, vel per capitulum aliunde prouisis, si de illis habere non possint. Si autem plures electiones factæ fuerint, tunc pro qualibet parte mittentur illæ duæ personæ expensis electorum, vel si vnica fuerit electio, cui aliqui se opponunt, mittantur illæ personæ pro parte electi, suis expensis, & pro parte opponentium, si sint duo vel plures, saltem duo expensis opponentium sufficienter instructi, & si electi noluerunt expensas ministrare secundum qualitatem negotij (nisi forte sint pauperes) priuati sint ipso iure omni iure sibi ex electione quæsito. Si autem eligentes supradictas personas non miserint: etiam si electi vel opponentes neglexerint venire, vel expensas ministrare, priuabuntur a totali causæ prosecutione quo ad se: & prouentibus beneficiorũ, quæ habent in ipsa ecclesia per triennium, hoc verum, nisi paucitas capituli eligentium, vel contradicentium ipsos excusaret. seu alia iusta causa, & tunc mittant procuratorem sufficienter instructum, & cessante impedimento mittant supradictas personas, aliàs patientur pœnam supradictam, & eadem sit pœna opponenti, vel opponentibus, cum vnica est electio, tamen licet opponentes, vel eligentes in præ[illegible] ctis casibus priuentur a prosecutione processus, electis tamen nullum præiudicium generetur. Et ea, quæ dicta sunt de electis, & eligentibus in concordia, vel discordia (saluo eo quod dicitur de exhibendo consensu & ministrandis expensis, ad qua non teneantur postulati) intelligantur repetita, cum sint pœnis in postulatis & postulantibus, si ideo sint postulati, quia in ordinibus, ætate, vel similibus defectum patiuntur. Si autem ideo postulentur, quia sunt alijs ecclesijs alligati, antiqua iura seruentur, postulationes tamen nihilominus pendent ex gratia, sicut olim. Vltimo dicit Nicolaus, quod in omnibus supradictis casibus in recuperandis expensis electi & eligentium, postulati & postulantium, vult iura antiqua seruari.

[Hæc secunda glossa diuidit.]

a ¶ Cupientes.] Decretalis ista est obscura dictamine, & quia Bonifacius dum esset notarius. Nicolai fuit dictator ipsius, ideo eam per cõpilatores huius libri mutari, & clarius dictari noluit, & est vtilis valde, dummodo quod in ea statutum est, r[illegible] trahatur ad nouam [illegible] q̃d esse nõ debet. sup. de deci. suggestum C. de suc. pro emp l vlt [a] Et diuiditur in vij partes principales ſm Gaſ[illegible] quarum prima ponit suæ constitutionis causam, & qualiter, & [illegible] quod tẽpus electi cathedraliũ, vel regularium ecclesiarum, quorum electio[illegible] confirmationes appellatio vel immediata sub[illegible]ectio, deuoluit ad Papam, venire debeant, & durat vsque ibi, Quid si per xx. In secũda ponit pœnam electorum non venientiu, vel venientium sine munimentis, & durat vsque ibi, Ad hęc In tertia prouidet de [illegible] ad instructionem causæ, qñ facta est electio in concordia, & durat vsque ibi, Si vero, In quarta qualiter mitti debeant personæ instructæ, & opponentes venire qñ electio vel electiones in discordia celebrant, & durat vsq; ibi, Cæterum. In quinta qualiter puniuntur eligentes, si electionẽ debito tpe non præsentent, vel si personas non mittãt instructas, & durat vsq; ibi, Denique. In sexta dicit quid iuris sit de postulationibus, & durat vsque ibi, Porro. In septima quę durat abinde vsque ad finem, dicit, q̃d inte[illegible] sit de recuperatione expensarum.

ADDITIO. Io. Monachus diuidit in tres. Prima de electis, Secunda de postulatis. Tertia de expensis, quas gl. ponit pro sexta & septima. Iterum primam in duas. Prima de electis in concordia. Secunda de electis in discordia, ibi, Si vero. Iterum primã diuidit in quatuor, Prima vt in gl. De secunda facit duas, & sic Tertia, ibi, Si electos Quarta quam gl. facit tertiam, & vide quod dicam. § Si vero super 1. glo. Io. And.

[a] Ex proœmio in e[illegible] velo leu[illegible] 10. C. de naufra. l[illegible] de sub[illegible] mentis li[illegible] 11. & ex[illegible] ponit, ibi[illegible] glo. tem[illegible] to velam[illegible] ne. Ioan. And.

[a] Vide de prius q̃ã nullus [illegible] per vit. gl[illegible] lo And.

a ¶ Cupientes.] tenetur ad hoc ex creditæ sibi dispensationis officio, vt supra in proœmio huius libri cum suis concordantijs.

b ¶ Ecclesiarum.] cathedraliũ & regularium, quarum confirmatione appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papã, vt [illegible] sequitur, vel ecclesiarum oium, saltẽ quo ad præsentãdas electiones, vt dicã [illegible]. §. cęterum.

b ¶ Ecclesiarum.] cathedralium & regularium, vt [illegible] sequitur.

sequitur, & cum hic dicat, ecclesiarum, patet, quod ista constitutio non extenditur ad hospitalia & est ratio, quia cum canones volunt loqui de hospitalibus, nomine ecclesiarum non solent comprehendere hospitalia; sed alio nomine nominant separatim. vt patet supra eodem, sciant. & capitulo generali Si igitur volu[m]ssset ista constitutio de illis intelligere: de illis expressisset inf. de decim a 1 audientiam. cum simi. Archidiaconus.

miramur. §. sicut enim.

k ¶ Præsentandis.] scilicet quamcito commodè præsentari poterunt.

l ¶ Adhibendo.] infra mensem a tempore præsentationis.

tionibus [a] † periculosis [b] occurrere, ac malignantium [c] subterfugijs obuiare; [d] iam prouisis [e] remedijs: alia [f] (quæ patenter ipsa rerum experientia, [g] ad earum expeditionem indicauit [h] vtilia [i]) remedia experta subiungimus; & quod felicis recordatio nis Gregorius Papa decimus prædecessor noster, de electionibus præsentandis [k] electis, & ipsorum electorum petendo ac adhibendo [l] consensu, salubriter statuit, [m] in suo robore cum infra scripti

10

temporis [n] moderatione, [o] † in præsentandis electionibus permanere volentes, sed quod de trimestri tempore post consensum, ad petendas confirmationes instituit, [p] (quod ad illas, quæ petuntur, vel peti debent [q] a sede Apostolica) temperantes [r] cum interdum aliquorum locorum [s] vicinitas minus exigat, † aliquorum distantia prolixius tempus exposcat.) Hac generali, & in perpetuum valitura [t] constitutione sancimus, vt omnes electi [v] cathe-

20

† Not. ex tex. iuncta glo. quod vacatio simpliciter dicta continet omnem modum vacandi. facit ad c. i. susceptum de rescri. §. eo. Phil. Fon.

a ¶ Vacationibus.] qualitercunque vacauerint, siue per mortem prælati, siue per cessionem, depositionem vel alio modo, cum eadem sit ratio in quolibet præmissorum, nec alterum exprimatur, ius dra de rescrip. susceptum.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem]

b ¶ Periculosis.] supra eodem ne pro defectu. 50. dist. c. postquam, & habet locum hæc constitutio etiam si vacatio periculosa non sit: puta, quia est qui ibi in spiritualibus, & temporalibus ministrat. 61. dist. obitum. & c. Catinensis. quia tali causa cessante non cessat constitutio. ff. de postu. l. 1. §. sexum. 32. q. 7. tantum. quia & finalis huius constitutionis ratio est, vt celerius expediatur ecclesiæ 1 ad hoc optime inf. eo. si postquam. § 1 & quære de hoc sup. de renun. post translationem, & 6. dist. in c. statuimus. §. his omnib. alias c. neophitus.

1 Adde § affinitatis. Ind. de aug.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

c ¶ Malignantium,] Per hoc soluitur contrarium de canone 4. q. 4. nullus in fi. vbi habes quod reorum est subterfugere: potest enim reus subterfugere, opponendo legitimas & veras exceptiones, non autem malitiosas & falsas, vt hic Consueuit dici, quod qui habet ius in principali, cauillationes, & malitias aduersarij potest per alias repellere 2 nec videtur fraudem facere qui fraudem excludit. ff. de lega. 2. cum pater. §. Titio. in fi. & sic posset intelligi cap. nullus & de hoc 23. quæst. 2. dominus noster. & argum. ad hoc. supra de simon. dilectus.

2 Cum fraus & dolus habeant vim mendacij, nemini licet eis vti, cum fiat illicita, nec sit malu pro malo reddendum, vide D. Tho. 2. 2. q. 90. ar. 2.

d ¶ Obuiare.] Tolle hic verbum, quod infra subiungimus.

e ¶ Iam prouisis remedijs.] scilicet quod fiat electio infra tres menses. 50. di. postquam, & sup. eo. ne pro defectu. quod fiat in ijs ecclesijs de quibus hic agitur sub certa forma. sup. eo quia propter. Ite remedia quæ sunt sup. eo. c. 1. & sup. eo. quam sit & 100. distin. c. 1 & alia multa sup eo. tit.

f ¶ Alia.] scilicet, quod veniat electus personaliter infra tempus huius constitutionis, alias certa pœna puniatur, & quod personæ instructæ mittantur, & quod certo tempore præsentetur electio, & pœna non præsentantium:

g ¶ Experientia.] magistra rerum efficax supra eodem quam sit. ad hoc sup. de rescrip. statutum. in princip. Io. An. And.

h ¶ Indicauit.] Aliàs, iudicauit.

i ¶ Vtilia.] Et posito, quod casus inueniretur, in quo prouisio hæc non reperiretur vtilis, vt si diceretur persona nota, & electioni, factum votum in curia de similis, locum tamen habet constitutio, vt sup dixi in simili, super verbo, periculosis, non enim in quibuslibet persona, & c. 61. di.

m ¶ Statuit.] supra eod, quam sit.

n ¶ Temporis] scilicet octo dierum, inf. eo. §. ceterum.

[Glo seqq. moderat, soluit contrarium de decretali vltima, &c.

o ¶ Moderatione.] imo erat temporis adiunctione, quia verbum moderationis, diminutionem continet sup. de ver. signi. c. vlt. hic autem tempus auget, vt infra §. ceteru, vel quia pœnam apponit, quæ non erat olim apposita, ideo moderari videtur.

p ¶ Instituit] sup. eo quam sit circa fi. Io. Andr.

† No quasi liter dei in lex dilationes moderare que debet considerare distantiam, vel propinquitatem loci a quo citatus ita bitur, & secundum illam dare longum vel breue terminum, ad hoc de app. cum sit Romana, Do.

q ¶ Debent.] ex immediata subiectione, vel appellatione, vt sequitur.

30

† Al. ita, & aliquorum, &c.

r ¶ Temperantes.] scilicet in hunc modum. nam ad parandum se statuit mensem: ad expectandum vero xx. sed ad veniendum est tempus arbitrarium, non legale, vt infra patet, §. prox. in prin. ibi, moderati, &c. Et est hic arg. quod iudex potest arctare, prorogare, & interpretari inducias a lege concessas. de hoc dic vt not. supra de app. cum sit. Arch.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

s ¶ Locorum.] Sed quomodo ex distantia locorum aliquod discrimen inducitur, quod lex absurdum reputat. C. de temp. in integ. resti. superuacuam? Solu. Lex illa loquitur in eo casu, cum legislator inspectis locorum circunstantijs, certum tempus limitauit, quod ad quemlibet locum sufficere reputauit: vt in tempore restitutionis petendæ, & ad idem, ff. de instit act. cum interdum vbi locus vendendi vel emendi non mutat causam institoriæ actionis. 3 Sed quod hic & in similibus dicitur, in tempore non limitato, sed arbitrario, locum habet secund. Gar. sup de do. & cont. cum olim, & concord. ff. de eo. quod cer. lo. l. ideo, ibi: quia scimus quam varia sint pretia rerum per singulas ciuitates, &c. Io. Andr.

40

50

3 Vnde non referat an institor teneat tabernam, vel non. Io. Andr.

t ¶ Valitura] idem in hoc dictum non fuisset. C. de appell præcipimus.

ADDITIO. Statuit enim iuri veteri, nisi mutetur.

[Glo. seq. remittit de tribus, secundo soluit quæstionem de magistro hospitalis.

u ¶ Electi.] De postulatis videbis inf §. denique. Et quid de prouisionibus? Dicas: Idem iuris in illis 4 quod hic in electionibus statuitur. Et quod hic de electis dicitur etiam de confirmatis intelligas, si a confirmatione appelletur, hoc habes expresse inf eodem, si postquam §. vltimo Et dixit hic Gar. & Gulielm quod hæc constitutio locum non habet in electo in magistrum. Hospitalis vel Templi, si appelletur ad Papam, tum quia per mortem talis cathedralis vel regularis ecclesia vacare non dicitur, quia regimen ecclesiarum non cadit in laicos supra eodem, sacrosancta. in anti. & quia aliud hospitale, aliud ecclesia ad hoc sup. eo. 1. tant & quia milites sunt, quos arma ferre volumus, & non leges. C. de iure delib. l. sancimus. §. sed & veterem. C. de loca. & condu. l. milites.

60

4 Idem Phil.

Glossa

dralium, vel regularium [a] ecclesiarum, (quorum [b] electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examen deducit immediata [c] subiectio, vel appellatio [d] interiecta deuoluit (infra vnum mensem [e] post consensum, [f] vel post obtentam [g] de ipsorum electione notitiam [h] (si eam debito [i] tempore non contigerit praesentari) ad sedem ipsam iter arripiant: & extunc, [k] siue infra praescriptum tempus iter arripuerint, siue non, [l] absque fraude [m] quam cito poterunt com-

[Glo sequens soluit duo dubia de monasterijs fœminarum. & de non principalibus dignitatibus.

a ¶ Regularium.] Virorum intelligas in monasterijs enim monialium non sibi per omnia locum vendicat hæc constitutio. inf eo. indemnitatibus. § sed cum eas. Nec habet locū hæc constitutio in dignitatibus ecclesiarum cathedralium vel regularium, quæ sunt sub Episcop, vel Abbate, vel Priore: sicut sunt archidiaconi, archipresbyteri, supp riores, vl' Priores sub abbatibus vel alijs Prioribus: per mortem enim talium non dicuntur ipsæ ecclesiæ viduatæ, qđ requirit hæc constitutio: & est simile quod dicimus supra eod. c. ne pro defectu, & c. quia propter. in antiq. secundum Guliel. & Gar.

b ¶ Quorum] electorum, aliàs quarum: sed prima melior: quia respicit electionem, quod est sup.

(Glo. seq. recit per quinq; quæstiones, quid de legato, quid de metropolitano, qui est in schismate. Itē quid si partium voluntate, relatione vel reuocatione causa deferatur ad curiam.]

c ¶ Immediata subiectio.] In hoc casu sufficit adire legatum de latere, qui episcoporum & archiep̄orum exemptorum electiones cōfirmare potest. inf. eo. si abbatem §. hmōi. & seruanda est hæc constitutio; quia satis est illud Apost. sedis examen: secundum Gar. Gul. hic nō determinat. Dicit n. q̄ alij dicunt cōtrariū per literam Apost. sedis, & quia in legato non est distantia viarū: ita quod de facili poterit habere quos volet: sed secundum istam rōnem si quereretur, q̄ ista decret. non habet locum in vicinis Romanæ curiæ, vt Gar. et dixit: tñ. Gul. fouet cōtrarium, q̄ si ecclesia non est aliàs immediate subiecta Papæ: puta quia metropolitanū hēt si Metropolitana Ecclesia est schismatica, vel a Sarracenis capta, habebit locum hęc constitutio: Is enim proximus est, quem nullus antecedit. ff. de verb. sig. l proximus. ad hoc sup eod quia diligentia, & bene facit pro Gar. inf. de off. dele. is cui. quod nō credas verum si solus arch episcopus ab ipsis paganis vel schismaticis captus esset, vt inf de sup. neg prael. si ep̄s. Item scias q̄ si partes sola voluntate vadunt ad Papam, non habet locum hæc constitutio, licet bene facerent si eam seruarent. Ista enim constitutio nō astringit, nisi in his duobus casibus. s. cum immediata subiectio, vel appellatio deuoluit, ergo in alijs locum non habet, secundum Gul & Gar. vnde & si relatione iudicis deuoluatur ad Papam, non habebit locum secundum Gul. Graue. n. esset tantas pœnas vel causas imponere in illo casu nō expresso. Item dic secundum eum, si Papa reuocat ad se tale negotium, quia forte coram ordinario pendebat, nisi in reuocatione exprimat hanc constitutionem velle seruari, & tunc non ea vi constitutionis, sed ex vi mandati, tenebuntur ad illam seruandam. sic supra de iudi. quia V.

d ¶ Appellatio.] In hoc casu non sufficit adire legatū secundum Gulielm & Gar. nisi forsan partes concordarent, appellationi renunciando. de appella. constitutus. de off. deleg significasti & ca licet. Et dic appellatio non manifeste frustratoria, quia talis non deuoluit negotium ad Papam, supra eodem quamuis & sic nō habet locum hæc constitutio, quæ requirit quod talis sit quę deuoluat, scilicet interposita in scriptis, & ex causa probabili, vt ibi, & quæ peruenerit ad notitiam appellati de constitu. cognoscentes. quod dic vt in clementi. eod. tit. causam.

e ¶ Mensem.] iste mēsis datur ad parandū se ad iter.

f ¶ Post consensum.] subaudi quando debito tempore fuerit præsentata electio, alias locum habebit sequens hæc clausula.

[Glo seq. supplet circa id, duas opiniones ponens, secundo obiicit, & soluit.

g ¶ Post obtentam.] subaudi secundum Gar. & post tempus in quo debuit præsentare, & in quo debuit deliberare, vel postquam deliberauit, absurdum enim esset, quod in hoc casu non haberet inducias ad deliberandum maxime cum decret. quam sit, sup c. hic sit reseruata, vt sup. vidisti. quomodo n. veniet, nisi primo deliberet, an consentire velit, & quomodo deliberabit, nisi tempus habeat. 50. dist. ponderet. tñ tutius videtur sibi & domino Gul. vt dicamus, q̄ in hoc casu cum electio debito tempore non præsentatur, habeat vnum mensem ad deliberandum, & parandum se ad iter, nec illius mensis dimissio sit absurda, quæ fit ex causa, & ne fraudi locus relinquatur, secundum eos, & sufficit sic scriptum esse. ff. qui & a quibus l. prospexit. Sed nonne rogatus debet recedere, inuitatus fugere, & sola debet illi suffragari necessitas excusandi C. de epis. & cler. si quenquam. quomodo ergo se ingeret, nisi inuitetur & rogetur? Dicas quod ex quo electus est, inuitatus & rogatus videtur, & auctoritate istius constitutionis sine nota ambitionis hoc facere poterit, aliàs enim laqueus pararetur, quod esse non debet 27. q. 1. de viduis, de sctis. spo. litteras, in antiq.

{ Gl. seq. exemplificat, demum quærit & soluit.

h ¶ Notitiam. 1] certam & indubitatam, puta quia ibi præsens fuit, erat forte canonicus, vel homines fide digni referunt pro certo sic esse, arg. de postu. c. i. de cleri excom. min illud in ant. vel inde litteram recepit authenticam, non enim cuilibet referenti credere tenetur ad hoc de do. & contu. cum olim. & quod ibi not. quid si sciat se electum, sed nesciat appellatum? Dic q̄ si ecclesia non pertinet immediate, non currit iste mensis, immo tenetur seruare decret. quam sit, donec sciuerit appellatum, sec. Gar. & Gul.

i ¶ Debito tempore.] scilicet, inf. octo dies postquam commode præsentari potuit j. § cæterum. & sic iste mēsis non currit nisi a tempore, quo electio pręsentari debuit, sec. Gar.

{ Gl. seq. ponit duas lecturas istius, extunc, & secundam reprobat]

k ¶ Extunc] i. elapso prædicto mense, & designat extremum tempus istius mensis. ff. de condi. & demi. si is, adsit.] Lex quarta est, quam vide de testib. cogen. c. 2. super . gl.] Alij exponunt, extunc i. arrepto itinere, quod est falsum. per id quod sequitur, siue inf. pręscriptum, &c. et sequeretur secundum id, q̄ post decem annos arripiendo iter; tunc inciperet sibi currere tēpus, quod est absurdum. Io. And.

l ¶ Siue non.] Et sic de arreptione itineris non curat, dummodo veniat tempore competenti.

m ¶ Absque fraude.] Si ergo electus duplex habebat domicilium, dico q̄ computatio fiet ab eo loco, vbi tunc erat absque fraude: per hanc literam. & idem dico si extra domicilium esset sec. Gar. & Gul.

[Glo seq. recitetur per quæst. Primo secundum quas dietas fiat arbitratus. Secundo de electo, qui prius venit quantum duo: Tertio quid de electo in curia sibi præsente: Quarto an dies aliqui dentur in tempore arbitrario pro quiete. arg. q̄ non, soluit contrarium: solutioni signat contrarium: et ibi remittit.]

a ¶ Com-

Cōstō, cupiētes, an hēat locū i dignitatib ecclesiarū cathedralium q̄ sunt sub epō, Abbate vel priore.

Cōstō, cupiētes, an hēat locū in ecclesia subiecta metropolitano schismatico tñ, vel a Sarracenis capta.

Cōstō, cupiētes, an hēat locū in cā pendente coram ordinario, q̄ Papa ad se reuocauit.

Electus an possit sine nota ambitionis p[ro]c[urare] suam electionem.

1 Gl. probat ... & alle gl. in cle. ci. co. ut qe cam sup verb. A... ib. & gl. Titio vius fructus ... est l. Titio fund. ... de cōd. & dem & l pr. decedens ... est, quia decedens § fin. ... adm. ... lectura sua corruptissima. ...

moile [a] locorum considerata distantia, petituri [b] suarum electionum confirmationes, vel prosecuturi [c] electiones suas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis, iuribus, [d] & munimentis, [e] suis, & processus suos contingentibus [f]) coram [g] nobis personaliter teneantur. ¶ Quòd [h]

a ¶Commode.] 12.q.2. faciat. ff. de verbo. sign. nepos. [vide de verb. sig. intelligentia. super gl. 1.] Et habet iudex hoc arbitrari inspecta qualitate personarum, locorum, temporum, & ętatum ff. de verb. oblig. continuus. §. 1 & patet in principio seq. § Et dico quod arbitrari debet iudex secundum vulgares dietas: 1 vt probat [ex] de præben. pñti §. loca. si enim quod ibi dicitur speciale est, ergo ipsius contrarium regulare: & quia lex debet patriæ conuenire. 4. distin. erit & viui stat etiam [ex] naturam vocis. ff. de leg. 3. l. vxori. in principio. & multum operatur regionis consuetudo. ff. de fundo instructo. l. cum de lanionis §. asinam. & in arbitratione vulgarium, semper respicia n conditio nem personarum & temporis: vt supra dixi. Non autem arbitrabitur secundum singulares, quæ sunt, cum quis vtitur diplomate. ff. de verb. obliga. continuus. §. 1 vel secundum legales. ff. si quis cau. l. 1 & si habita computatione aliqua d superest: pro illa dabitur vna dies, ff. de verborum signifi. l. 4. si non apparerent vulgares, non crederē errari: secudū Guil. & Gar. si recurrerent ad legales: 2 dum tamen qualitas causæ personarum, locorum, & temporum id patiatur. Et scias, quod si electus venit ante tempus, quod aliàs arbitraretur iudex: residuum eius arbitrij non propter hoc habet de lucro: quia in eo quod certum est coniecturis non est locus. ff. de verbo. oblig. l. continuus. §. cum ita. versic. quod si diplomate. 3 Si autem modicum festat de tempore: veniendo diplomate, pęnam euitat: præueniendo vero nil lucratur per prædictum §. itē scias, quod si electus, qui p decē dietas distabat in principio mensis iter arripiens 11. die fit in curia: non tenetur ex citat one illius canonis (nisi aliàs citetur a Papa) coram Papa comparere, si non vult, nisi primo labatur mensis & decem dies, quibus venire poterat, & 20. quibus postea debuit expectari. & hoc probat litera superior cum dicit ex tunc, siue intra præscriptum mensem venit, siue non: & beneficium iuris nulli est auferendum. 28. distin. de his. infra de regul. iur. indultum. cum suis concordantijs Non obstat hoc ei, quod dixi supra, quod præueniendo non lucratur tempus: quia illud habet locum in tempore, quod iudex habet arbitrari: vñ præueniendo non arbitrabitur iudex, nisi tempus, in quo venit, secundum Gar. sed nunc loquor de certo tempore, & a iure limitato: & de eo in quo venit, quod aliàs habebat iudex arbitrari. Et scias, quod si electio facta est in ipsa ciuitate, vbi est curia, & electus est præsens: de tempore arbitratio nihil habebit: sed mensem & illos viginti dies habebit, secundum Guil. & Gar. Ratio, quia in tempore certo & limitato a iure, locorum varietas varietatem iuris non inducit. C. de temp. in integ. rest. l. superuacuam. Sed quæro an iudex arbitrando dare debeat aliquot dies ad quiescendum: pone vnum in septimana? videtur hic quod non, quia illi 20. dies ob hanc causam dati sunt. Sed dic contra, secundum Gar. & Guil. cum enim præter mensem, & xx dies, detur hic tantum tempus, quantum commode venire possit, quis impius iudex arbitrabitur, quod per quadraginta dietas vel plures venire commode possit non quiescendo? Nec illi viginti dies ob hoc dati sunt: sed quia iudex in peremptorio non multum debet contra absentem festinare. ff. de damno infecto si finita §. si forte. Credo, quod propter æquitatem illius legis seruandam, isti xx dies dati fuerunt. ad idem supra de re iudi. cum Bertholdus. Argumen. contra infra de offi. ord. quamuis. ibi, continuatis, &c. sed non est contra, vt ibi dicam.

b ¶Petituri.] post consensum.

c ¶Prosecuturi.] Referas ad id quod dixit, post obtentam, &c. quasi dicat, secundum Gar. post consensum poterit confirmationem petere: sed post notitiam petet vt compellantur electores electionem præsentare. Alij dicunt, quod post obtentam notitiam potest electionis non præsentatæ consentire: & confirmationem petere prior lectura magis placuit Gar.

d ¶Iuribus.] i. rationibus consistentibus circa factum: quia Papa omnia iura habet in pectore. de appel sępe. C. de testa. omnium [ex] eo. lib. de constit. c. 1.

ADDITIO. Quo modo ius habet varias significationes, prolixe tractat hic Ioan. Mona vide quod dicam [ex] de reg. iur. super glos. rubricę. hic enim minus exquisitę, item inexpedienter hic fuissent positæ: cum satis hic glossis ad materiam pertinentibus grauaremur. Io. And.

e ¶Munimentis.] idest, his per quæ sua causa muniri potest: instrui vel iuuari: vtpote cum decreto electionis, cum instrumento appellationis, protestationes, & similibus.

f ¶Contingentibus.] Vt dispensatio super pluralitate beneficiorum, super natalibus, & similibus, si talia opposita sint: si enim talia opposita non fuissent a principio: sed modo opponuntur, forte eo modo quem habes sup. eo. tit. vt circa. dico quod deuenire non tenebantur: & haberet eo casu dilationem etiam extra curiam, [ex] eod. ver. electos. & in casu, in quo non est præsentata electio: habeat illa munimenta, quæ habere potest, ad alia non tenetur. ff. de reg. iur. impossibilium argum. in seq. §. versi. electus. ibi, nisi iusta causa, &c. neque dico, quod incontinenti quando venit, debeat ostendere munimenta: sed sufficit, quod paratus sit illa ostendere termino sibi assignato, vt per sequentia patebit, secundum Gul. & Gar.

g ¶Coram nobis.] Per hanc literam dicit Archidiaconus, quod electus non veniens Apo. sede vacante, non incidit in pęnam. Gar. & Io. Mona. contra scilicet, quod incidit, licet de æquitate pęna remitti deberet, expeditū est quod incidit per cle. eo. tit. ne Romani. in fi.

[Glo. seq. exponit quinque casus, qui eliciuntur ex textu; & ponit ordinem literæ.]

h ¶Quod si p viginti.] Secunda pars: Quicquid dixerit hic Gar. & alij, dic plenius, quod iste, § ponit quinque casus, in quibus priuatus est electus ipso iure. Primus, cū iusto impedimento cessante infra tempus statutum nō venit: Secundus, cum iuste fuit impeditus: sed [ex] tēpus debitum impedimentum proponi non fecit coram Papa: Tertius, cum bene fecit proponi impedimentū tpe debito sed statuto tpe non probauit. Quartus, cum statuto tēpore proposuit & probauit: sed non misit [ex] illud tempus procuratorem sufficiētes instructum: Quintus, cum misit procuratorem sufficientem tñ cessante impedimento [ex] tempus debitum personaliter non venit. In his casibus, vel altero ipsorum, priuatus est ipso iure: si autem in neutro ipsorum peccauit: pęnam non patitur priuationis. Vltimo ponit pęnam electi venientis vel mittentis eo casu, quo mittere potest sine munimentis & sic construe hanc literam: Quod si expectati per viginti dies, post lapsum tēporis moderandi ex qualitate locorum cōtemplessent personaliter cōparere, & petere suarum electionū confirmationem, vel prosecutionem, seu executionem (siue opponentes venerint, siue non) electiones de ipsis, &c. vsque ibi, [ex] priuatos. hac vera si cōtēplesent nulla iusta causa interueniente: de qua pro posita [ex] pdictos viginti dies coram nobis, vel alio, seu alijs deputando, vel deputandis a nobis, si videbitur admittenda, teneatur [ex] 15. dies post ipsos hanc apud eandem Apo. facere plenam fidem; subaudi, alioquin electiones de ipsis, &c. vsque priuatos, nisi contingeret talia, vel tñ verisimilia proponi vel [ex] eosdem viginti dies, scil.

1 No. sm Pet. Phi. quod verba legis, & statuti, [ex] a peritis dicta, capiūtur secundū vsum vulgi. no. in c. ex literis 1. de spon.

2 Vt viginti miliaria cōputentur pro dieta. Io. And.

3 Si existens Bononiæ p misit dare Ephesi, si vtendo diplomate velociter illuc perueniens confestim obligatus sit.

Dies pro quiete dandus est ... iter facturo.

seu prædictos vs. eo casu tantum, cum (vt prædicitur) fuerint concessi ad probandam prædictam causam appositam & admissam: quæ merito excusaret electos ipsos ab ĩ. scripta (idest supra scripta ſm constructum) pęna: & pp quod videretur fortean indulgendum esse. f. electo (i intelligas præsidenti: cõiũge cum videretur) tempus prolixius ad prædictam con parationẽ. insuper eo ẽt casu, quo contigerit opponi vel p, tacit, & admitti aliquam iustã causam ad excusandum personalẽ comparitionem electorum, nisi tunc ĩ.

si per viginti dies (post lapsum [a] ex qualitate locorum moderandi [b] temporis) expectati; [c] siue eligentes, [d] siue opponentes [e] venerint, siue non: personaliter comparere, [f] & suarum electionum confirmationem, vel persecutionem, seu executionem [g] petere [h] (nulla iusta [i] causa interueniente) contempserint: [k] de qua infra prædictos viginti dies pposita, [l] infra quindecim dies post tem-

in tempus feriatum incidisse: cuius temporis si fiat cõputatio, non venit electus infra tempus, venit tamen post tempus, antequam iudex sedeat pro tribunali, quæritur an incidat in pęnam? & videtur quod non, ad quid enim prodesset venisse: ex quo si venisset, processum non fuisset? Dico tamen secundũ Gar. & Guil. ipsum in pęnã incidisse: debuit. n. venire & se præsentare, & tali tempore potuit libellum offerre. ff. de adult. miles, §. sexaginta, si enim contrarium diceretur: eadem ratione sequitur, quod dies festi, & octauæ de tali tempore detraheretur. Præterea ex causa in causa electionis procedi potest tempore feriato. arg. supra de fe cap. vlt. vbi de hoc no. Innoc. Nec obstat ff. si quis in ius vocat. l. 2. ad fi. quia nec ibi d citur, quod non committatur pęna; sed quod prætor eam remittere potest si vult: sic & in hoc casu potest, si voluerit Papa remittere.

idem tempus se præsentauerint per procuratorem sufficienter instructum ad omnia præmissa, electiones, &c. hæc vera iusto impedimento cessante, & subdit tunc nihilominus: idest, non obstante, quod procuratorem miserint, nisi ipsa causa cessante se præsentauerint personaliter, vt præmittitur: electiones, &c.

a ¶ Post lapsum.] Rationabilior est hæc computatio, ĩ illa, quæ fit per decre. statuimus supra eo. vbi computatur dies post aduentum partis. Quid enim si pars vtatur diplomate? dicta inconueniens sequeretur ex eo. Sed non mereris, quia hic maior pœna imponitur: vt ibi dixi in hi. aquiori

b ¶ Moderandi.] vt sup. dixi super verbo, commode.

[Glo seq. quærit, & soluit.]

Mora in pœna incursa a iure purgari nõ põt.

c ¶ Expectati.] Sed pone quod facta computatione recta in omnibus repetito: vna die venisse post terminum, non allegans impedimentum: nunquid moram purgat? Dic secundum Gar. & Guil. quod cum hæc sententia lata sit a canone propter moram; statim elapso termino commissa est pęna priuationis ipso iure, quæ amplius purgari non potest. sicut enim a sententia legis vel canonis non appellatur. supra de appel. quia nos. ff. de verbo signific. si qua pęna sic nec purgatur in eo mora cum enim statim electio nulla sit amplius conualescere non posset. supra eo. auditis. & infra de regulis iur. non firmatur, & adde quod dicam, infra de reg. iur. mora.

Electus adstrictus venire ad curiã p c. cupientes tenet venire, etsi aduersarij sui nõ veniant

d ¶ Eligentes.) Hoc dicit ne credat aliquis, quod venientibus eligentibus non teneatur electus venire; hoc ergo remouet.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Opponentes.] Quare punitur electus non veniens, ex quo non venerunt eius aduersarij: cum in eius aduentu nulla videatur vtilitas, ad hoc ff. si quis in ius vocat. l. 2. ad fi. & no. ĩ. de dolo. & contu. c. vlt. Dic q aduersarijs non venientibus, ipse venire tenetur: ideo quia in ipsorum absentia procedi potest supra eo. c. . infra de eo qui mit in pos. c. 1. & supra vt lit. non contest. quoniam; & etiam cessantibus aduersarijs, ibi locum habet iudicis officium. ĩ. eo. cum nobis olim cum simi.

1 Nota ſm Do. & Pau q nõ obst. n. q disp̃ nat te nõ au diẽdu ob sollen. tates om f las, audie ns ni. q vis proba r q au la tua no est cõtenta sao di spositio ne. Font.

[Glo. seq. format, & soluit tres quæstiones.]

f ¶ Comparere.] Quid si electus venit infra tempora constitutionis, & negotio nondum finito licentiatus recessit: nunquid incidit in pęnam illius cõstitutionis? Dic q sic ĩ. eod. si postquam. §. . Sed pone, non venit electus intra tempus legitimum, nec post: petit aduersarius pronunciari ipsum in hãc constitutionem incidisse; paret procurator elect, qui dicit hanc constitutionem in eo locum non habuisse puta, quia non pertinet immediatẽ: vel quia appellatio non fuit talis, quæ deuolueret. replicatur quod hoc debuit proponi intra tempus, de quo dictum est supra, quæritur quid iuris? Dico secundum Guil. & Gar. procuratorem audiendũ: si enim non habet locum constitutio, tatis est clarum, quod non habet locũ eius pęna vel temporis arctatio: de hoc igitur cognoscendum est. 1 Sed pone electum

g ¶ Executionem.] forte per hæc verba denotare voluit electum præsentem esse debere vsque ad finem causæ: vt per hoc quod dicit confirmationem, notaret principium causæ: per hoc quod dicit prosecutionem, medium: per id quod dicit, executionem, finem, & est expressum. ĩ. eo. si postquam § 1 Vel forte loquitur cum petitur executio lata sententia super confirmatione, a qua appellatum fuit: quia & tunc locum habet constitutio, vt in prædicta decre. si postquam, § vlt.

[Glo seq. quærit, per q an existens in curia procuratore, &c.

h ¶ Petere.] Ex quo autem personaliter venerit ad curiam, secundũ Gar. & Guil. etiam per procuratorem confirmationem petere potest 2 sicut ante constitutionem hanc poterat: cum enim hoc expresse reuocatum non inueniatur, antiquo iuri stabitur; vnde notabiliter posuit, personaliter, prope verbum, comparere: & non prope verbum petere. Nec obstat, quod audietur, personaliter, intelligatur repetitum: quia per subauditiones & repetitiones tacitas iura reuocanda non sunt; 3 sed potius concordanda. C. de inoffi. do. l. vna. & infra eo. cum expediat.

i ¶ Iusta causa.] puta infirmitatis, aduersitatis maris, vel hyemis, vel incursus latronum. ff. de excusa. tut. sicre §. aliud autem vel obseruabunt.

k ¶ Contempserint.] non facias hic dffiam inter contemnere & negligere: licet alibi videatur fieri. 20. dist. si decreta siue enim negligat, siue contemnat, punitur, & probatur hoc ĩ. eo § pen. Guil. & Gar. 4

[Glo seq. primo soluit dubium, secundo quærit arg. pro, & contra, & soluit.

l ¶ Proposita.] si misit nuncium ad proponendum: & nuncius impeditus fuerit, & de hoc constet, non nocebit ei: dummodo postea non sit negligens, & probatur hoc infra eo. versi. insuper ibi: iusto impedimento cessante. Et si infra illos dies Papam, vel auditorem habere non potest: protestetur hoc, ne de negligentia notetur: & habetur protestatio pro oppositione ff. de nou. ope. n. l. 2. Sed solet quæri, an sufficiat semel protestari, quod videtur: quia vnica protestatio currentem præscriptionem temporis interrumpit. supra de appell. si iustus metus. de offic. ord. pastoralis. C. de anna. exceptio. l. vt perfectius (canon 2. q̃. 16. q. 4. dilectio. § potest.) & vnica debiti oblatio vsuras currentes interrumpit. C. de vsuris, si per te. Et vnica sollemnis depositio impedit iam currentes: dummodo procedat oblatio & consignatio l. de vsu acceptam. Econtra videtur: cum inistanter apostoli petendi sint. ff. de libel. dimis. vns de app. vt super. & pallium, & līæ dimissoriæ. 100. di. pu. ca 61. dist.

2 Eodem ratione dicit &c. M. de electionibus vel curia Archid. cor. g. Io. And. 3 Est sing. ſm Ro manũ in Authẽ. C col. Fon. 4 Idẽ Io. Mona & Archidiaconus.

dist. eps & sollicitus dēt esse ad hoc C. de temp. ap cū anterioribus. § in his. i Credo sm Gar. & Gul. tutum esse electū pluries protestari, ne de negligentia arguatur, & sic doceat se agere voluisse, quod no. Inn. de præsc. ex transmissa, ad hoc C. de vsuc. pupil. l. ii. Si tñ hora & loco cōpetētib. papā requisiuit, & eius copiā habere nō potuit, & hoc legitime fuerit protestatus sibi tps non curret, donec Papa copiam sui fecerit: quia talis licet vnica protestatio cursū tēporis impedit. ff. quā ap. sit l. i. §. biduū. vē tū dicta & 2. q. 6. biduū. & arg. iul. v. gfectus. Et si papa electos ad camerā cōuocauit ad mittere, licet in publico non faciat copiā sui, hoc corā ostiariis, tabellione, & glonis quæ occurrerunt, protest. sit de appel. ... & ... gesta ... electi, ... de appel. & inscriptis, protestatur, vt i auth. de tēpo. nō so. pe. §. cōstitutionem col. 7.

amicus qui proponit excusationem, cauere volens, quod electus infra prædictum tempus ratū habebit, de æquitate admittendus est, & tunc satis est electo, quod infra prædictum tempus ratificet. Io. Andr.

h Verisimilia.] si autē proponat causam legitimam quo ad ius, nō tñ quo ad factū, & vult probare, infra tēpus debitū audietur, quia plena probatio præsumptioni præcedat. ff. de his qui sūt sui. l. filium & pone exemplum sm Gar. Io. Mo. & Arch. quia valde potēs homo dicit se ab impotēte detentum, vel coram iudice impressionem passum. ff. quod met. cau. non est verisimile.

i Præsidentis.] summi Pontificis, vel alterius ab eo dati.

k Cōparitionē.] personaliter faciendā.

l Prolixius.] arbitrarium habita tamen cōsideratione impedimēti, & qualitatis negotij. Placet hoc Ioan. Mon. & Arch.

pus a huiusmodi (coram nobis, vel alio, seu aliis deputando, vel deputandis a nobis, si admittenda videbitur b) teneantur apud c sedem ipsam facere plenam fidem: d Nisi vel e infra eosdem viginti dies seu prædictos quindecim, f eo casu tantum (cum ad prædictam causam propositam, g vt prædicitur, & admissam probandam concessi fuerint) talia, & tam verisimilia h proponi contingeret, quæ † iudicio præsidentis, i electos ipsos ab infrascripta pœna merito excusarent: & propter † quæ forsitan videretur eidem ad prædictam comparitionem k tempus prolixius l indulgendum. ¶ Insuper etiam eo casu, quo ad personalem electorum comparitionem excusandam, aliquam iustam causam proponi contigerit, vel m admitti: nisi tunc n infra idem tempus o iusto impedimento p cessante, per procuratorem q ad r præmissa r omnia sufficienter instructum: † & nihilominus s ipsa causa cessante t (vt præmittitur) se personaliter præsentauerint: v electiones de ipsis factas, eo ipso viribus va-

a Tempus huiusmodi.] viginti dierum.

{Glo. seq. quærit, & soluit.}

b Videbitur.] quid si dum iudex deliberat, an sit admittenda vel non, labitur tps: nunquid nocet electo? Credo quod nō, secundū Gar. & Gul. sup. de appel. ex infirmitate. 2. q. 6. biduum. C. de tem. appel. auth. sed & lis | canonizata. 2. q. 6. Idem Io. Mo. & Arch.]

c Apud sedem.] ergo non alibi, nisi forte iusta causa suaderet contrarium. inf. eo. vers. electos.

{Glo. seq. soluit quæstionem, an opponens, &c.}

d Fidem.] per testes, vel aliū legitimum modum probandi, de quo sit spōtcū ad sedem & si ex parte electi probetur iusta cā absentiæ, & opponens vult contrarium dicere, bene audietur, ne quis per testes falsos obtineat de testibus præsentium. & quia probare volenti tuos gerendus est. ff. de proba. circa. iudex tamen accelerare dēt quantum potest: quia hæc est eius constitutionis mens, secundum Gar. & Gul.

e Nisi vel.] hic est vers. & exceptio ab eo, quod dictum erat, quod debeant electi personaliter comparere, aliàs cadant a iure suo, & hoc verū est, nisi, &c. & hoc probat litera infra comparitionem.

{Glo. seq. quærit, & soluit.}

f Quindecim.] qui dantur ad probandam cām propositā, sed nunquid iudex datus a Papa illos dies poterit abbreuiare vel prolongare? Dic quod non, sm Gul. & Gar. & Io. Mo. & Arch. cum sit tps limitatum a iure, sicut nec dies qui dātur ad appellā. ii. 2. q. 6. anteriorū, & q dantur ad in integrā restitutione petēdā. C. de tēp. in integ. rest. l. superuacuā, & facit cle. de in inte. rest. ab ecclesia. gl. probat Phi. Bar. in l. 2. de te. iud. Fon.

{Glo. duæ seq. soluunt tria dubia.}

g Propositam.] qui cām proponit, dēt habere mandatum, alias non vr huic constitutioni satisfactum cum inf. dicatur, per procuratorem ad præmissa, &c. si tamen gerens negotium sine mandato excusat, & admittatur, si electus ratum habet intra hoc tps, intra quod se debuit excusare, credo quod sufficiat ff. rem rat. hab. l. pen. & facit quod dixi sup. eo. ...

ADDITIO. Item dicunt Gar. Io. Mona. Archid. quod

m Vel.] pro, &c.

n Tunc.] i. cum iusta causa proponitur, admittitur, & probatur.

o Tempus.] infra quod debuit electus personaliter comparere.

{Gl. seq. tractat an ipso iure, &c. & insinuat iudicē, ne acceleret.}

p Impedimento.] & sic in pœnam non incidit, si iustum impedimentum aduentum procuratoris impediuit. Et credo sm Gar. Io. Mon. & Arch. quod seruetur absque ipso iure sine aliquo restitutionis auxilio per hanc literam. Si autem electus infra tempus nec venit, nec misit, & aduersarius præsens petat pronunciari ipsum in constitutionem hanc incidisse: iudex in hoc casu bene faciet non multum accelerando: maxime si sit spes de vicino aduentu. sup. de do. & contu. cum dilecti. sed si processerit iudex, & electus veniens probat impedimentum, propter quod nec venire, nec mittere potuit, restituetur contra processum. sup. de re iud. cum Bertholdus. ff. de dam. inf. l. si finita § si forte. Hoc placet Io. Mon. & Arch.

q Procuratorem.] specialis casus, cum alias in arduis impeditus nō cōpellatur procuratorē constituere. sup. de proc. querelam, vbi de hoc, & 5. q. 3. si ægrotans.

r Ad præmissa omnia.] s. proponendū, & probandum iustam causam absentiæ, & petendā confirmationem, & prosequendam electione. Et sic nota, quod proponens causas absentiæ, debet habere mādatum, vt sup. dixi.

s Nihilominus.] non obstante quod procuratore miserit.

t Causa cessante.] impedimenti, pp quod alias, propter quam electus se personaliter præsentare non potuit.

{Glo. seq. tractat quando habere dēat omne tps, &c.}

v Præsentauerint.] dato sibi post impedimenti cessatione eo tpe quod a principio hac constitutione dabatur, vid. habeant mensem ad se parandū, & tps arbitrariū, & adhuc 20 dies & hoc voluit dicere super. hoc litera, vt præmittitur. Et quod dico de mente, qui datur ad iter arripiendum, intelligo cum tale fuit impedimentum, quod non so'um iter, sed parari etiam quam impediuit, secundum Gar. Io. Mo. & Arch.

Marginal notes:

† Loquitur de appellatione ... electo ... offerēdo ... cām introducendo.

† al. ita, quod † iudicio, &c.

† al. ita: & pp hoc forsitan & c. sed in antiquis codicibus vt plurimū legā ita, & pp quod, &c.

2 Idē Do. & Phi. vide Bal. in l. 1. in prin. C. de iura calū. Fon.

Dilationes iuris an possit iudex abbreuiare, vel prolongare.

† Not. nō nūcium, sed insinuatū procuratorem mittedū, vbi persona cōparere nō pōt. Bar. in l. 1. ff. de diuer. & tēpo. præscr. Phi. Fon.

3 Vel ipsius constitutionem, vt quia i carcere tenetur elect' taliter inclusus quod nec procurationem constituere potest. Io. Andr.

[Glo. seq. reci. per tres quõnes, quis prouideat, an appelletur, &c. an electus contra coelectum audiatur.]
a Priuatos.] & pertinet prouisio ad Papam ſm Gar. 1 cum mẽs cõditoris fuisse videatur, ex quo negotiũ esset in curia, ꝙ Papa prouidere deberet, aliàs nõ esset celeris ecclesiarũ expeditio, & ex plẽtitudine suę plenitudine pôt facere quod vult: sed de iure credo cõtrarium, & dico, ꝙ si canonici deliquerunt in psonã vel formã: tũc locũ hẽt decr. ſ. eo. ꝗquã. Si aũt non deliquerint, electio reuertitur ad eosdẽ. inf. eo. si electio. Nec dicã cõtrariũ in hoc casu: cũ nõ reperiã expressũ: nec p subauditiones sũt iura reuocãda, vt dixi sup. eo § in glo. ex quo sũt. nec obstat Clẽ. ut lit. pen. si duob. ꝙ nõ loquit̃ ĩ electis, vt ibi patet in prin. & vide ꝙ ibi not. gl. secus. Si aũt iudex datus a Papa pronunciat electum incidisse in hanc constitutionem, si constat eum nõ incidisse, vel est dubium, admittetur eius appellatio, si autẽ constat eum incidisse, non admittetur, quia à pęna legis vel canonis non appellatur, supra de appel. quia nos, ff. de verb. sig. si qua pœna. ſm Guli. & Gar. Et si electus priuatus hac constitutione opponat se alteri electo, vt vnus de capitulo, admittendus videtur: quia exclusus ab illa parte, vnde liberi, admittitur ab illa parte, vnde legitimi ff. de sur. edic. l. 1. §. quibus, ꝙ intelligo verum, ſm Gar. si in alio capite satisfactum est constitutioni: quia personę instructæ missę sunt: priuatus est enim solum iure sibi quæsito per electionem, vt dicit hæc litera.

1 Idẽ Arch. qui dicit, ꝙ sic seruat curia. Ioan. Andr.

m Prouenire.] & licet per talẽ procuratorem possit instructio prouenire: nihilominus veniunt hæ personæ, secundum Guli. Gar. & Arch. & facit quod dixi in prin. super verbo, periculosis.
[Glo. seq. reci. per tres quæstiones.]

cuantes: ipsos omni iure (si quod eis per electionem huiusmodi quæsitum esset) decernimus esse priuatos a ¶ Electos vero, qui se sine actis, iuribus & munimentis suis, & processus suos contingentibus personaliter, vel per procuratorem (vt præmittitur b) præsentauerint, ea volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi, eo casu c pęna percelli, vt pro exhibendis illis, alibi quã apud sedẽ ipsam (nisi ex iusta causa d) non possint dilationẽ aliam obtinere. ¶ Ad hęc e vt diligens inquisitio super electionibus, f & eligentibus, g & electis, h ac aliis præmissa i contingentibus, plena k informatio possit haberi (quam informationem per procuratores, qui vt plurimum constituuntur absentes, l & processus ignari) cursus causarum non sentit de facili prouenire, m de ipsis electoribus duæ n personę ad minus, super negotio ipso, vt de electis pręmittitur, o sufficienter instructæ (quando electionẽ cõcordem p esse contigerit,) infra idem tempus, q per † capitulum expensis r bonorum ad Prælatum ipsius ecclesiæ, de cuius ele-

n Duæ personæ.] hę personæ procuratorium ab eligẽtib. habere debẽt: vel aliàs apparere qũo trãsmissi sint. ar. sup de hęre. cũ ex iniuncto. & si istæ psonæ nõ venerint, electus tñ vult plenã instructionẽ facere per alios, sufficit quo ad se, sed nõ quo ad electores: qa pęnã incurrent. ĩ eo. §. ceterũ. Et si psonæ instructę venerint, & ante instructionẽ causæ decesserint, postquã sciuerint hoc eligẽtes, tenentur alias psonas mittere infra tantũ tps, quantũ superius est taxatum. aliàs pp nouum cõtemptũ pęnam incurrent: licet à principio negligẽtes nõ fuissẽt ad istar eius ꝙ dr̃ de electo ĩ. e. §. proxi. versi. insuper.

1 Ad instructionẽ ponit ꝙ contr... mationẽ petendi vel cõtra... dũ aducti... sitio ſm Arch.

b Præmittitur]. s. in casu, in quo mittendo excusatur.
c Eo casu.]. s. qñ veniunt, vel mittunt sine actis.
d Ex iusta causa.] vt quia instrumentum detulit, & amisit, vel aliqua de nouo opponuntur, vt dixi sup. in gl. vt dispensatio, quæ est gl. vlt. sup. in proxima parte.
e Ad hęc.] tertia pars, postquam dixit ad quid tenentur electi, dicit ad quid tenentur electores, & dic ad hæc, idest præter hæc.
f Electionib.] vt si forma decr. q̃a propter fuerit obseruata & quæri dẽt indistincte de quolibet ipsius decretalis articulo, de quo in dubium reuocatur.
g Eligentibus] vtrum excõicati maiori, ab homine suspensi, priuati a canone, hi enim eligere non possunt, sup. eo. cum in cunctis, &c. cum inter R. de consuet. cum dilectus, cum si. Item de aliis, quæ circa hoc fuerunt in dubium reuocata.
h Electis] inquiretur circa hoc de his quæ habes supra eo. cum in cunctis, & 13. dist. vsque ad 49.
i Pręmissa,] electiones, electores, & electos.
k Plena] per hanc literam & sequentem dico ſm Gar. & Gul. & Io. Mo. ꝙ si mittantur canonici, qui tamen non interfuerunt negotio, quod non sufficit. cum & infra dicatur, ex ipsis electoribus. &c.
ADDITIO. Tamen vt dicit Archidiaconus, non est necesse quod fuerint compromissarii, vel scrutatores. Io. Andr.
l Absentes.] quod alias esse pôt, inf. de procur. liter.

o Præmittitur.] ergo venient cum actis, iuribus, & munimentis, ad idem inf. §. proxi.
ADDITIO ſm Gar. Idem Ioan. Mon. & Arch. Posset enim contingere secundum eos, ꝙ electus non deferret munimenta, & sic etiam istis non deferentibus causa instrui non posset. Io. Andr.
p Concordem.] licet 1 quidam dicãt electionem concordem, quæ à maiori parte capituli facta est: 1. Tu dic secundum Gul. & Gar. & Arch. concordem quando omnes cõsentiunt nemine discrepante. Ille enim intellectus est contra significationem vocis, & probatur hoc inf. §. prox. & inf. eo. quorundam.
[Glo. seq. reci. per quæstiones, quid si electus sit remotior, vel propinquior, vel in curia. §. vel si sint duo, quorum alter solus sit in curia.]
q Idem tempus.] infra quod electus dẽt personaliter cõparere, & si electus sit remotior ꝙ electores, sufficit quod personæ instructæ veniant inf. id tps, infra quod electus remotior venire dẽt, ſm Gul. & Gar. si aũt electus esset propinquior: dico eligentes habere mensẽ, & tps arbitrarium, & 10. dies: ad impossibile. n. non obligatur. inf. de reg. iur. nemo, cum suis concor. & verba sunt ciuili modo intelligẽda, ff. ad exhib. l. pen. & dico secundum Gul. & Gar. ꝙ si in curia sit ille, qui est electus, vltra montes, hẽbunt personæ instructæ tps ad veniendum, ꝙ haberet electus, si esset in ecclesia, & curreret a die eis notificati consensus exhibiti, tutius tamen esset, quod cum mittunt pro consensu mittetent etiam personas instructas ſm formam huius decr. tñ licet hoc non fecerint, non incidunt in pęnã. Qualiter n. arctari debent ad prosecutionem causę donec sciant an electus consentiant. Idẽ dico secũdũ eosdem, ꝙ si duo sunt electi, quorum vnus est in curia, alter in ecclesia, ille qui est in ecclesia, statim post suum consensum exhibitũ arctatur hoc tpe, cũ n. decr. ista dicat, post cõsensũ, & c. stabimus textui: nec dicemus ꝙ hẽat vel possit expectare cõsẽsũ alterius electi.
r Expensis] necessariis, & moderatis, vt leg. in seq. §.

† Hæc pe... modus ... anngs ... dicto. ... hẽt. p cap... tulũ in ... pensis de bonis ad Prælatũ ipsius ... c lesiæ de cuius ele... ctione a... gitur, p... ... sint discre... ta, aliqui de cõib. Vel per ... sum cap... tulũ ali... de ... si de ... &c.

1 Electio qñ dr̃ di... cors.

ctione agitur, pertinentium, si sint discreta: [a] alioquin [b] communium: vel per ipsum capitulum aliunde [c] prouisorum, si de ipsis discretis, vel communibus tunc haberi non possint, [d] ad omnia instructæ plenarie, transmittantur. [e]

¶ Si vero [f] in discordia electio, vel electiones ipsæ processerint: tunc duæ [g] personæ ad minus de parte qualibet, (cum sint plures) [h] vel de parte electi (cum electio vna processerit) in necessarijs [i] & moderatis expensis electorum: Quas si electi exhibere contempserint [k] (nisi forsan ipsos facultatum impotentia [l] pro qualitate negotij excusaret) omni iure ipsis ex tali electione quæsito priuentur. [m] Et † quando vnicus [n] est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt: [o] eo casu tan

[Glo. seq. soluit dubiũ: secundo quærit, & soluit.]

a Discreta. 1] Si autem aliqua sint discreta, aliqua cõia: fiant de discretis pertinentib. ad p̃latum, si sufficiunt: aliàs quod deest, per hanc literam de cõibus suppleatur [s̃m Arch. & Io. Mona.] Sed si de his bonis ecclesiæ plus recipit vnus, quã alter: dabit ne tm̃ vnus, sicut alij? Dicas s̃m Gar. q̃ est triplex genus expensarum: in expensis, quæ fiunt in causis vel negotijs gñaliter ad tota ecclesiam pertinẽtib. fit cõtributio secundum facultates: vt q̃ plus hẽt, plus soluat. de cens. sopitę. & c. cũ instãtia. sicut in naui iacturæ summam pro pretio rerũ distribui oportet: & qui plures res saluauit plus ꝯferet. ff. ad l. Rho. de iact. l. 2. §. cũ in ea. ver. i. ctunt summam. Aliæ sunt expensæ pertinentes tantum ad bona discreta, puta ad dignitatem: tunc de illis bonis discretis fieri debent expensæ, dummodo sufficiãt. In expensis vero, quæ pertinent ad bona communia, de communibus hæ fieri debent. ad hoc satis probat hæc litera, secundum Gar.

b Alioquin.] id est, si bona discreta non sunt.

c Aliunde] ꝑhendo mutuũ, 2 cũ manifesta sit [?] hoc ecclæ vtilitas. 10. q. 2 precariæ 11. q. 3 buicunq; vel si id cõmode fieri nõ p̃ra diœcesanis clericis charitatiuũ petant auxilium. de censi. cũ Apostolus. §. prohibemus: tractatur. n. subditorum salus. 61. dist. miramur.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. alleg. 8. q. 2. c. 1. & 2.

d Non possint.] commode ff. de verb sig. nepos.

e Transmittantur.] non ergo sufficit eos eligere, nisi transmittantur. Si ergo electi primo nolunt ire, alios eligant & transmittant: illi autem electi, qui venire noluerint hac pœna tanquam culpabiles puniantur. j. §. ceterum, quod enim fit a maiori parte capituli, minor pars sequi tenetur, nisi rationabile quid ostendat. de ijs quæ fiunt a maiori par. c. 1. vnde venire tenebantur ad idem 3. q. 1. nulli. 7. q. 1. quia frater. 16. q. 1. vos autẽ fratres. & quod ibi notatur.

ADDITIO. Idem Ioan. Mon & Arch. Et scias q̃ non excusantur pro eo, quod sint alij in ecclesia ad hoc officium digniores, vt not. 11. q. 3 quid ergo. & 23. q. 1. c. vlt. Ioan. And.

f Si vero] quarta pars ponit quid iuris de missione personarum, quando electio facta est in discordia.

g Duæ personæ.] compareant: quod est j. & si istæ personæ se aduersarios in iudicio ꝯstituant, nihilominus instruere possunt: cum & infra dicatur, opponentes, instruũt, nec sunt isti proprie testes: sed instruunt causam cum actis, iuribus & munimentis, & per hos instruetur Papa, vel auditor in facti veritate.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. qui dicunt cum Gar. q̃ si omnes instructores vtriusque partis instruunt, vt testes: & ꝯcordant omnes, vel maior pars: creditur eis. de test. c. in nostra. Si vero non concordat pars maior, creditur eis ꝯ partem suam, sed nõ ꝯ partẽ aduersam, cum sint suspecti de excep. c. 1. & 3. q. 7. testes. nisi dolose dicerent contra partem suam. s. de simo. nobis Ioan. And.

h Plures.] electiones & intelligas siue sint duæ, siue plures: dummodo omnes suas prosequantur electiones, secundum Gar. Io. Mona. & Archid.

i Necessarijs.] quæ sunt illæ, quib. non factis res peritura erat, vel deterior futura: Vtiles q̃ meliorem causam faciunt, & deteriorem esse non sinunt. ff. de verb. sig. l. impensæ. & dico] s̃m Gar. quod placet Archid. & Io. Mon.] q̃ condictione ex hac decret. electi non tenebuntur ad vtiles, cũ de necessarijs tm̃ dicatur: sed actione negociorum gestorũ bene. ff. de nego. gest. sed an vltro. s. de procura. cum pro causa.

[Glo. seq. quærit, arg. pro, & contra. & soluit.]

k Contempserint.] Sed an teneat offerre, an sufficiat q̃ paratus sit soluere, dubitat: & vr̃ q̃ teneatur offerre. C. de cõtrahen. & com. stip. magnã. ff. de leg. cõmiss. l. si fundus. ad fi. vbi dicitur, q̃ offerre tenet, alias in pęnam incidit. & sup. de loc. potuit. Ar ꝯ ff. quorum legatorũ. l. fi. §. 1. vbi dicitur, q̃ sufficit paratus sit satisfacere, nec tenetur offerre: sed moram petenti non facere, ff. de oper. liber. cum patronus. ff. de dam. infe. l. 4. §. hæc autem. Sol. dico secundum Gul. & Gar. per iura vltimo allegata, & per decr. de iureiur. breui & j. de sent. excom. cum medicinalis §. quisquis. versi. exemplum, & per literam istam, quæ dicit, contempserint, q̃ sufficit si soluere sit paratus: & contraria loquuntur. cu statuta est dies, quæ interpellat.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, quis soluat expensas in casu impotentiæ, vel voluntatis.]

l Impotentia.] & tunc expensas dare tenentur electores, vbi n. ius postulatum excusat, incumbit hoc onus postulantib. j. §. penult. a simili, vbi ius excusat electum, incumbit onus expensarum electoribus, & satis hoc patet j. proxi. ver. si personas & idem dico, si electi possunt, sed nolunt has expensas soluere per alleg. versi.

m Priuentur.] per sñiam: vbi enim vult decre. hæc, q̃ sit canon. latæ sñiæ, bene hoc exprimit, ita & hic fecisset, si hoc voluisset, sup. de deci. ad audientiam.

ADDITIO, Non tamen punientur isti ut transgressores canonis pœna depositionis, de qua 4. dist. denique §. fi. cum hic sit certa pęna statuta. ff. de pę. sanctio. Nec debet quis duplici pęna puniri de iudic. at si clerici. in fi. secundum Gar. & Io. Mona. Ioan. And.

[Glo. seq. reci. per q. quid si sint plures electi.

n Vnicus.] si ergo sunt plures electi, dico per hanc literam, & per illam infra § proximo. opponentis, vel opponentium, cum vnicus est electus, quod opponentes venire non tenentur, ista enim decretal. non compellit alios venire, nisi electos, postulatos, & personas instructas, & opponentes, cum vnicus est electus. a verbis ergo non recedam, immo verbis edicti deseruiam ff. de legatis 3. non aliter. supra de rescriptis, susceptum. eodem lib. & hoc intellexit Guliel. & Gar. de his opponentibus qui sunt de electorib. pro illis. n. veniunt electi, & personæ instructæ: sed si aliqui sint opponentes præter electores, puta diœcesani, clerici, vel alij quorum interest, ipsi venire debent: sed eadem ratione qua supra dici posset, quod in eis locum non habet hæc decretalis, sed illa supra eodem, statuimus.

o Opponunt.] in formam, vel personam, aliquid obijciendo. sup. eod. c. 1.

[Glo. seq. quærit quid de episcopo.]

1 Vide Bar. in l. 4. §. actor. ff. de re iud.

2 Non tñ alienabũt bona ad ep̃m pertinentia. 12. q. 2. si qui de rebus. Arch. Io. And.

Contẽnere nõ dr̃, q̃nõ interpellat.

† Hæc periodus vt plurimũ ĩ antiq̃s exẽplarib. legit ita: Et qñ vnicus ẽ electus, cui alĩ q̃s, vel alĩ q̃ se opponũt in expẽsis ipsorũ ꝓprijs eo casu tã opponẽs, q̃ opponẽtes hmõi si duo tm̃ vel si plures duo ad minus ex ipsis opponẽtibus in expẽsis ipsorum opponẽtiũ, plene, &c.

Opponentẽs an cogãtur ꝑ ꝯstõnẽ cupiẽtes, venire ad se de Aplicã q̃do sint plures electi.

Opponēs 3 electū vel postu latū, si sit epis, an teneatur p̄sonaliter cōparere ex mente cōstōnis, cupientes.

a Opponens.] dicit Gul & Gar. q si archiepis, vel epis se opponit, personaliter venire nō tenetur: quia durū esset, quod o c sione huius opportionis suam ecclesiam, vel prouinciam derelinquat: & ideo sufficit si procuratorem mittat sufficienter instructum, tanquam iusta & rationabilis eum excuset. j. §. proxi. ver. vel si p̄sonas & j co. §. pe. vbi nō astringit p̄sonaliter venire ecclesiæ alligatum, etsi postulatus fuerit.

[Gl. seq. soluit, qd si sint plures: solutioni opponit, & rñdet.

b Duo ad minus.] si āt decē sint opponētes, & diuersa crimina opponunt: vt pote vn9 adulteriū, alius homicidiū, & sic de singulis: sufficit duos mittere sufficiēter instructos, secūdū Gul. & Gar. cū hæc litera nō distinguat: & sic satisfactum dicemus huic constitutioni: & inconueniens esset tot opponentes compelli venire, & electum per tot distringi. ff de exer. act. ne in plures. licet sit arg. cō. quia si plures de vno crimine accusant magis idoneus eligitur a prætore: si autem de diuersis. omnes venire tenētur: nec admittitur vnus pro alio. ff de accus. si plures. C. de accu. l. qui de crimine. Sed illud, quia vbi criminaliter de crimine agitur, non potest procurator interuenire: sed hic agitur ciuiliter: & ideo secus. de accus. super his

a Vide Rubeū Alex. in trac. de pñte pro curatoris in causis criminalibus. a

c Expensis.] quas si dare noluerint, & ita nullus venit, tanquam culpabiles puniantur. j. §. prox. ver. vel si personas.

d Instructæ.] respicit illud duæ personæ: aliàs instructi, & respicit illud duo ex opponentibus &c & an illi duo contribuere teneantur, dixi infra eod. cum non deceat.

[Gl seq. soluit, quid si vicissim sibi opponunt electus & opponens tempora non seruata: secundo quærit & arguit pro, & soluit contrarium: & allegationi respondet.]

Electus si obijciat opponēti q tpa non sñuauit, & opponens hoc idē opponat electo, q̄ qua obiectione primo discutiet.

e Compareant] infra idem tempus, infra quod electi venire tenentur: vt intelligatur repetitum s. de app. secundo requiris, & si electus obijciat opponēt. q tempora non seruauit: & opponens idem obijciat electo: primo discutietur de iure opponētis, tāquam de præiudiciali. C. de adul. quoniam. s. de ord. cog. tuam. prius enim personæ opponentium discutiendæ sunt. 33. dist. illud. de acc. c. ... & simul de vtroq; cognoscere non debet. s. de iud. exhibit. secundum Gul. & Gar. dico tñ, q iudex excluso contradicente, ex officio suo cognoscet vtrum electus tpa seruauerit. sup. eod. cum nobis olim in anti. Quid si opponentes a principio nō venerūt infra tempora, sed post: & se petant admitti ad ea q̄ de nouo peruenerunt, nūquid admittentur. Videtur, q sic s. eod. c. i s. qui ina. ac. u. poi cū in ma. Et ne per subreptionē, & c. s. eod. in antiq. cu dilecti. §. nos vero. Sed dic q per hāc decretalem quæ excludit eum a tota si prosecutione processus: & qui contra te calumniatus est, nec de illo, nec de alio crimine te accusat. ff. de accu. si cum. 3. q. 10. si accusatorum, non obstat decre. vt circa. punitur enim ibi qui non expressit: sed exprimere nō potuit quod ignorabat: hic autem punitur quia contempsit decretalis autem, statuimus, non obstat; q ibi nō priuatur prosecutione processus; sed in hoc punitur, q in eius absentia proceditur: veniens igitur admittetur in eo statu, in quo causa reperietur: dicamus igitur hoc per decretam specialiter introductum, non obstat decr. cum dilecti. quia officium iudicis nō deficiet, vt in prædicta decr. cum nobis.

f Instrui.] ita quod finiri possit.

opponens [a] quàm opponentes huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo [b] ad minus ex ipsis opponentibus, expensis [c] ipsorum opponentium proprijs plene (vt dictum est, cum actis & munimentis) instructę [d] compareant: [e] vt per præmissas personas, vel negotiū plenarie instrui, [f] vel sedes eadem valeat informari: [g] an ecclesiarum vtilitate pensata, & alijs [h] inspectis circunstantijs, super habendis aliquibus probationibus, seu quibuscunque alijs, sit alibi [i] facienda commissio: vel (æquitate suadente) partes potius apud sedem ipsam in probationibus, & alijs sint arctandæ. [k] Ceterum [l] si eligentes electiones [m] ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, infra octo [n] dies, postquam commode poterūt, electis [o] presentare distu-

g Informari.] q̄ñ non est tale quid probatum, per quod negotiū decidi possit.

h Alijs inspectis circunstantijs. quid enim si per illos informatur iudex, q probationes de facili possunt haberi in curia: vel non nisi cum magna difficultate? Hoc inspecto vel commissionem faciet, vel ad probationem faciendam in curia compellet. Gar.

[Glo. seq quærit, & soluit.]

i Alibi. s] ad qd fiet illa commissio, cum electus & opponentes ducere teneantur oīa munimenta? Dic illud verum de probationibus per instrumenta faciendis: sed ista commissio fit ratione probationum faciendarum per testes, quos ad curiam ducere esset difficile de fideius. constitutus, 2. q. 2. c. vlt. Gar. & Gul. & idem posset intelligi si haberet probare per instra, quæ secum ducere non potuit, puta priuilegium, quod alterius erat, non suum nec illud habere potuit, vel impeditus sit per aduersarium, quo minus habere posset, vel similia ad hoc de fide inst. cotingit. & c. accepimus. de test. cogen perueni t. i. Guliel.

a Gl. seq. tur Phi. ipsa p̄cedit, nisi testes essēt examinati tunc p̄ducent attestōnes. c. corā. s. de in integr. rest. Fon.

k Arctandæ.] scilicet testes compellendo ad curiam venire. s de testi. cog. c 2.

l Ceterum.] quinta pars.

[Gl seq. reci. per q. an in alijs electionibus locū habeat quod hic dicitur.]

m Electiones.] scias secundum Gar. quod hoc quod hic dicitur, habet locum non solum in electionibus cathedralium ecclesiarum vel regularium, de quibus hic loquitur decr. sed in omnibus alijs electionibus: quas s. in princ. decr. Nicolaus corroborat quod statuerat Gregorius cum hac temporis moderatione, Gregorius autem de qualibet electione loquitur, sic in qualibet electione locum habebit moderatio.

Eligentes q nō præsentāt electione infra tp̄s debitū, qua pœna puniantur.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

n Octo dies.] & si extiterunt competenti tempore ad præsentandum electionem, excusabuntur propter superuenientem casum; si autem extiterunt eo tempore, quo venire poterant, vtendo diplomate, impedimētum superueniens non excusat eos ff. si quis caut. l. 2. §. si quis. s. eo. cum in veteri. secundum Gul. & Gar. Phil. sequitur glo. Fon.

[Glo. seq. reci. per q. an sufficiat procuratori præsentasse, & distinguit.]

o Electis] si autem præsentarent generali procuratori electi, non sufficit, quia temporalis hæreditas per talem non acquiritur ff. de acquiren hæred. per procuratorem multo minus spiritualis nec matrimonium carnale per talem contrahitur. infra de proc. c. vlt. ff. de rit. nupt. generali. ergo nec spirituale, quod est verum nisi electus ratum haberet infra id tempus, infra quod sibi debuit præsentari. ff. rem rat. hab. l. penult. Si autem præsentarent procuratori ad hoc speciali sufficit per eadem iura, ad hoc infra de præben. accedens. 32 q. 2. honorantur. C. de acquiren. posse l. 1. cum similibus.

3 De hoc articulo q. d. sit tenendū vi. de doct. c. vlt. j. de procur. & theolo. gos lib. 4 sent.

Glo.

[Glo. seq. quaerit arg. pro, per vnam legem, & contra per canonem, & legem soluit, & cōtrario respondet.]
a ¶ Qui culpabiles.] si hoc ignoretur, quid erit? Vr̄ ꝙ nullus incidat in pœnā: qa sanctius est, &c. ff. de pœ. absentē, &c. Arg. ꝯ: qa si plures [1] percusserint, & vnus sol letaliter, & ignoretur quis: oēs de occiso tenetur, 23. q. vl. c. vlt. ff. ad l. Aquil. itē Mela. § sed si seruum plures. Sol. lapsus temporis probat omnes culpabiles, nisi ꝯrium aliqui ostendant: puta de sua diligentia vel ꝙ n. misserūt, & missus fuit impeditus, vel negligens ſm Gar. nō tñ vr̄ ꝙ negligentia missi excuset eligentes. ꝗ. eo. si cōpromissarius. 1. rñso. nisi hic dicas ꝗ per hoc verbum, culpabiles non obstat ꝯrium: quia cum sunt plures, & vnus deliquit, & alter non, tunc habet locum lex illa, absentem; sed cum omnes deliquerunt, sed non aequaliter, tunc habeant locum iura pro hac parte inducta, nec n. potest aliquis innocēs appellari, vt in l. absentem, secundum Gul. & Gar. [Arch. & Io. Mon.] hic autem omnes praesentare debebant, nisi ergo probetur contrarium, dicam omnes in culpa.

ADDITIO. Facit, quod scripsi sup. de homic. c. significasti. 2. ver. quod si discerni. Io. Andr.

b ¶ Totaliter.] per hanc literam dico, ꝙ nec electionē alterius partis poterunt impugnare, alias nō essent totaliter exclusi, ad hoc inf. eo. versic. opponentes.

c ¶ Excludētes.] & sic exclusi sunt ipso iure, & si cum eis de facto processum est, si postea excipiat in medio causae, de tali processu se iuuare non poterunt, iudex tñ ex illo ꝓcessu posset animū informare, cū casus sit iste in quo procedit ex officio suo, vt pluries sup. dixi.

ADDITIO Facit clem. eo. tit. constitutionem, in fi. & concor. Io. Mon. & Arch. Io. Andr.

[Glo. seq. soluit quattuor dubia, scilicet quid de officijs, & quid si officiare nolunt, & an tunc possint eligere, & an eligi.]

d ¶ Beneficijs.] Non ergo officijs, & merito: pone n. ꝙ fuissent omnes culpabiles, qs interim officiaret ecclesiam; Et si nolent isti interim officiare, per priuationē beneficiorū compelleret eos eps, si causam rōnabilem non allegent, sup. de cler. nō resi. inter quattuor vel saltem si vult eos ob multitudinem sustinere, ſm Gul. & Gar. de ipsorū beneficiis faciet ecclesiae deseruiri, vt de cler. non resi. c. pe. & de ap. peruenit. Et si hac suspensione durante vacat ecclesia, eligere possunt, alias decre. cum in cunctis. sup. eo. tit. non priuasset eos specialiter hac potestate, ad hoc. eo. tit. cum Vintoniē. eligi autem non possunt medio tempore in illa saltē ecclesia, in qua suspensi sunt, secundum Gar. & Gul. sup. eo. tit. per inquisitionem.

e ¶ In ipsa ecclesia.] nota suspensum à beneficio in vna ecclesia, non propter hoc suspensum in alia. ad idem inf. eo. si compromissarius. in fi. & inf. de re. eccl. non ali. hoc consultissimo, & inf. de offi. ord. si canonici, secus in excommunicato, vel ab officio suspenso. 4. q. 5. quisquis 7. q. 1. si quis presbyter.

f. ¶ ex tunc.] scilicet, post praedictos octo dies.

[Glo. seq. primo soluit duo dubia: secundo quaerit an absoluat episcopus, soluit ꝙ non, & respondet contrario tertio quaerit, & soluit.]

g. ¶ suspensos.] est ergo canon latae sētiae, sic sup. eo. cū in cunctis, & si eps esset, qui vicem haberet, puta in electione metropolitani, 2. curtat hanc pœnā, cum de ipso non caueatur expresse, vt̄ de sen. ex. c. quia periculosus.]

lerint ipsos: qui culpabiles [a] in hoc extiterint (quo ad se à processus prosecutione totaliter [b] excludentes, [c] omnibus beneficijs [d] suis, quae in ipsa ecclesia, [e] de cuius electione agitur, obtinent, per triennium continuum, ex tunc [f] inchoandum, volumus eo ipso fore suspensos. [g] Ad quae si infra illud tempus se propria temeritate, vel alio quaesito colore [h] ingressi fuerint: illis ipso iure perpetuo [i] sint priuati. Vel [k] si personas instructas, vt praemittitur, [l] etiā opponētes, vel electi, [m] mittere vel venire, seu expensas ministrare [n] con-

sum, & ꝗ. eo. si compromissarius. §. h. mōl pœnam ad superiorem nō euitat, sed vt totaliter a prosecutione, &c. [Sed ad certum tēpus, vt per inferiora patet.] Et si q̄ratur, an eps taliter suspensos possit absoluere? Dicendum est ſm Gul. & Gar. ꝙ non, arg. decr. sup. eod. c. 1. ibi, nullam, &c. & sup. de testi. tā littera ibi, donec nostrā mereantur, &c. facit n. qō s̄ arbitrio est iudicantis pœnę vero p. officio, &c. 2. q. 3. si quem, §. notādū, ff. de abol. l. 1. §. 2. tā n. si diceretur contrarium, illuderetur huius canonis pœna & similium, quod in conueniens esset: non obstat dec. nuper. ꝗ. de sent. excom. quia loquitur in excommunicatione ſm Gar. vbi maius vertitur periculum, & ideo facilius remouetur, quia nullus vsque ad certum tempus excōicatur, sed donec satisfaciat, vel caueat, de verb. sign. ex parte in Christo. vnde vere loquendo ibi pœna non remouetur, sed quod ius statuit, adimpletur. Sed quid dices, si electio non fuit praesentata tēpore debito, electus post notitiam iter arripuit, fecit expensas, postea praesentatur sibi electio, electus reperit eam minus canonicam: non vult consentire, quaero, nunquid electores teneātur ei ad expensas, quas facturus non fuisset, si ipsi debito tempore praesentassent? Dico ꝙ sic, secundum Gar. & Gul. alias electo per constitutionem hanc laqueus pararetur, ad hoc. ff. de pen. & commo. rei uen. l. vlt. C. de iud. sancimus, & inf. de offi. ord. si canonici. 1. respon. §. 1.

h ¶ Alio quaesito colore.] puta quia se ingerunt de alicuius superioris auctoritate. Vel pone exemplū sup. eo. auaritiae, & quod dixi de superiore, intelligas qui id non possit concedere.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

i ¶ Perpetuo.] intelligebatur. & si nō fuisset appositū, ex quo n. priuantur, perpetuo priuati intelliguntur. C. de pœnis, iterum 50. dist. c. ꝙ dicut sup. de cōst. in ant. c. ex litteris, & per hanc literā, perpetuo, dico ꝙ si eps ipsis priuatis ea vellet de nouo conferre, non posset. 3 ad idē sup. eo. cū in cunctis, & c. licet canon. & c. auaritiae, sup. eo. & melius inf. eo. c. commissa. §. porro.

k ¶ Vel si.] viso qualiter puniantur eligentes, si electionem tempore debito non praesentant, est videndum qualiter puniuntur eligentes, si personas non mittunt instructas, & hic assume quod sequitur ibi. l. destinare neglexerint.

l ¶ Vt praemittitur.] in §. ad haec, & in §. si vero.

[Gl. duae seq. quaerunt opponendo de duob. similib.]

m ¶ Electi.] scu ad qd dēnt venire personae instructae, ex quo non venit, nec mittit electus, cū ex eo priuatus sit ipso iure? Rndeo vt instruatur papa super toto negotio & forte possibile est ꝙ electus qui non venit, impeditus fuit ad veniendum & mittendum, & sic nō est priuatus, sup. eod. vel insuper, & super hoc ipso vtilis esset instructio, & super alijs occurentibus.

ADDITIO. Idem Arch. & Io. Mon. item pœna electi locum non habet, nisi integro tempore elapso. inf. eo. commissa 1. respon. & ecclesię instanti locum hēt pœna eligentium. sup. § ad haec saluo quod ibi not. in gl. infra, quod patet regulariter ex facto electi eligentes excusari non posse. Io. Andr.

n ¶ Ministrare. & ministrabunt tunc electores, qa ipsi tenentur mittere, & missis suis stipendijs non debet ministrare. 10. q. 2. precariae. scd ex quo electi contēnūt ministrare expensas, priuati sunt. Ad quid ergo venient personae instructae? vt dixi sup. gl. proxima.

[1] Vide Antonii Gomez tom. 3. variar. resolut. 3. de homicidio.

[2] Vt suffraganei ecclesiae Rauē. de consuetudine, fa Arch.

[3] Idē de notariis, doctorib. ex delicto priuatis. Bal. in l. si manumissus C. de lib. & eorum li. Fun.

temnant) destinare neglexerint:[a] (nisi eos[b] capituli, vel contradicentium[c] paucitas, seu alia iusta[d] & probabilis[e] causa euidenter excuset: in quo casu procuratorem[f] sufficienter instructum mittere, & nihilominus[g] cessante causa, dictas personas dirigere teneantur) & a totali (quo ad se) prosecutione processus, & à prouentuum beneficiorum, quæ in ecclesia ipsa obtinent, per triennium continuũ perceptione priuentur[h] opponentis, vel opponentium (cum vnicus est electus) contumacia[i] simili pœna[k] plectenda:[l] Nihilominus[m] tamen in præmissis[n] casibus (quibus eligentes vel opponentes, quo ad se, processus prosecutione priuantur[o]) electis super hoc in prosecutione sui iuris nullum[p] præiudiciũ generetur.

¶ Denique[q] cum ad postulationem concordem, vel discordem procedi contigerit, & aliqui[r] patientes in ordinibus, vel

a ¶ Neglexerint.] assume hic literã, & à totali quo ad se, &c quæ est infra.
b ¶ Eos:] negligentes, & opponentes.
[Glo. seq obijcit & sol. cui solutioni incidit obiectio & quæstio, quibus respondet.
c ¶ Contradicentiũ paucitas.] quõ hoc, cũ nõ põt esse pauciores quã vnus vel duo, qui tñ venire tenent ĩ. §. pxi. R ñ deo, q̃ a nõ sunt alij qui ecclesiæ deseruiant nisi contradicentes, qui sunt tam pauci, quod si mitterentur, nõ essent qui deseruirẽt ecclesiæ. Sed nonne sũt electores? Forte oẽs ꝯdicũt, puta, cũ superior prouidit: sed illi sunt pauci vel electores infirmi sunt, vel mortui vel absentes sunt, ita ꝙ nulli ecclesiæ deseruiũt ꝑter ꝯdicẽtes, & illi sũt pauci. Sed quot dicemus paucos hoc relinquã arbitrio iudicãtis, si reuocetur in dubiũ, aliquę enim ecclesiæ indigent pluribus seruitoribus, aliquæ paucioribus, & sic non potest electio exprimi ff. de solu. ratum, & quia respectiua quædam dicuntur pauca & multa 45. dist. disciplina, inst. de iu. perso. §. fi.
ADDITIO. Dixit autem hic Gar. & placet Ioan. Mon. & Arch ꝙ quando contradicentes non possent mittere nisi vnum, illum mittere teneãtur, arg. ĩ. §. pxi. ver. & quando, ad hoc sup. de dolo & contu. cum dilecti. Et idem dicunt de personis instructis, quas eligentes mittere debent, vt s. saltem veniat vnus, & his casibus mittant procuratorem, vt sic, inquantum potest fieri, constitutioni satisfaciat Io. Andr.
d ¶ Alia iusta.] puta, incursus hostium, infirmitas, nimia paupertas, ad hoc sup. §. prox. ibi, facultatũ impotentia, vel est obligatus ecclesiæ cathedrali, vt episcopus vel archiepiscopus, vt sup. dix. Guli. & Gar.
e ¶ Probabilis.] infra tempus iudicis arbitrio taxandum probanda, ex quo hic non determinatur, secundum Guli. & Gar ff de iure deliber. l. 1.
f ¶ Procuratorem.] etiã extraneum, qui nõ sit de electoribus, nec de opponentibus, vt declarat sequens litera ibi, dictas personas dirigere teneantur. Gar.
g ¶ Nihilominus.] si vero antequam cessaret impedimentum, esset negotium in curia terminatũ, non credo ꝙ personas dirigere tenẽatur, cum iam instructioni vlterius non sit locus, ad quid ergo inanibus sumptibus se vexarent ff. de inoffi. test. l. 1.
[Glo. seq. soluit tria dubia. s. quis priuet, quid si se ingerit, & quare aliud hic quam supra.
h ¶ Priuentur.] per sententiam, & priuabit eos papa vel iudex ab eo datus, & hoc idẽ facere poterit epũs ꝓprius, qui dẽt canones obseruare, & a subditis facere obseruari, & sacrorũ canonũ est minister 11. dist. §. 1. [Et custos 24. q. 1. cum quib. in fi. ſm Archid.] Et ideo nõ credo, ſm Gar. ꝙ si in isto triennio se ingesserint, ꝙ sint priuati ꝑpetuo, vt sup. in alio casu, ex quo repetitum 1 non est, cũ sit pęnale, & restringendum, iudex tñ ex eo poterit eos punire. Sed quæritur quare in ꝑcedenti casu priuantur, ipso iure, & hic per sñiam? Dixit Gar. hoc iõ q̃a papa reputauit eos amplius deliquisse: & q̃a hic est iã quasi iudiciale, & ibi quasi extraiudiciale: & iõ forte iudex nõ esset ita paratus ibi, vt hic.

ADDITIO. Si ꝙ not. de pœ. felicis, in vlt. glo. 1. An.
[Glo. seq. obijcit, & soluit.]
i ¶ Contumacia.] vt quia non venit, cum sunt vnus, vel duo, vel quia duos ex se non mittunt, cũ sunt plures. Sed nõne ex istorũ repulsione posset sequi iniquitas: pone enim electũ indignum? Sol. licet isti repellantur, officium iudicis non quiescit, sicut & vbicũq; periculum animæ vertitur, supplet. ĩ. eo. cũ nobis, de exceptio. exceptionem, & ibi publica ostenditur vtilitas, vt in militе ꝓcuratore. C. de ꝓcu. l. militẽ, & de his q̃ constant sibi tanquam iudici, de postu. ꝑla. bonæ 1. vbi de hoc & supplet ea quibus omissis non valeret processus, de lib. obla. c. 1. & de lit. contest c. vnico. cauere ẽt dẽt iudex ne sibi illudatur, ff. de iud. l. fi. pretor. & ne in vanũ partes vexẽtur. sup. de offi. dele. sup qõnũ, §. porro [ad fi.
[Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit.]
k ¶ Pœna.] excluduntur ergo a prosecutione processus, & beneficijs per triennium priuabuntur: Sed isti opponentes quare puniuntur in beneficijs, nonne a sua oppositione sine pęna desistere possunt? intellige ſm Gar. & Gul. [idem Mon. & Arch.] hoc de illis, qui in sua oppositione persistunt, vel recedunt ab eo tempore, & modo quo ab ea recedere nõ potuerunt, infr. eo. ab eo. sup. quamuis, &c. statuimus.
[Glo. seq. soluit duo dubia.
l ¶ Plectenda.] argue secundum Gar. & Gul. ꝙ non est canon latæ sẽtẽtiæ, quo ad hoc, & dixit Gar. ꝙ isti opponentes per modum denuntiationis possunt dicere electioné nullam, arg. sup. de accusa. veniens, & c. prelatorum 2 sed per modum oppositionis vel exceptionis non: quia à totali prosecutione, &c. officiũ tamen iudicis non cessat. vt pluries dixi.
ADDITIO. In duobus quæ ponit hæc glo. concordant Io. Mo. & Arch.
m ¶ Nihilominus.] i. non obstante ꝙ illi excludũtur.
n ¶ Præmissis.] s. cum eligẽtes excluduntur: q̃a electionem non præsentauerunt: vel ꝑsonas instructas non miserunt, & etiam cum opponentes puniuntur: quia hanc decre. non seruauerunt. Io. Andr.
o ¶ Priuantur.] supple, vel priuari mandantur, propter casum præcedentem.
[Glo seq quærit & soluit distinguendo §. Deniq;]
p ¶ Nullũ p̃iudiciũ.] & ita extraiudicialis negligẽtia eligentiũ nõ nocet hic electo. Sed nũquid ꝓcessus eligẽtiũ habitus ꝯ ipsos nocebit electo, vel alius q̃ in iudicio nõ fuerit? Dic ſm Gar. ꝙ electo scienti p̃iudicabit, ignorãti non. 3. q. 5 hęc ꝑpe. sup de dolo & cõtu. cũ olim ĩ. de re iudi. q̃uis alius aũt quorũ interest, nõ, quia sint electi: sed aliter nocet & scientib. & ignorãtibus, vt in actione populari dr, in qua processus contra vnũ præiudicat alijs ẽt ignorantibus, nisi doceant de collusione, vel de proprio interesse, ff. de accus. si. cu. ff. de iureiur. cum qui. § in popularibus.
q ¶ Deniq;] sexta pars, & ĩ. plene dixit qualiter dẽant se hẽre eligẽtes & electi, & et opponẽtes, nũc vult dicere, qualiter se dẽant hẽre postulãtes & postulati Gar.
r ¶ Et aliqui.] & pro idest, vel propriæ.

[Glo.

1 Notat Phil. ꝙ in pęnalibus sequent a, nõ trahuntur ad ꝑcedẽtia, nec cõ si sic pęna extẽderetur Bar. in l. preto. ff. vi bon. rapt. Fon.

2 Arch. & leg de iuter. ad nostrã 2. & cap. & si Chfs melius facit c. quẽadmodũ. Io. Andr.

Processus agitatus ꝯ eligentes an p̃iudicet electo. Phi.

ætate[a] defectum, vel his similes,[b] postulentur[c] (non qui alijs ecclesijs alligati[d] liberum non habent sine nostra[e] permissione uolatum; circa quos taliter alligatos, nihil de veteris[f] iuris obseruantia immutamus) postulatos[g] huiusmodi, & postulantes eosdem, ea moderata[h] districtione perstringimus, vt eo saluo, quòd postulati huiusmodi, nec suis postulationibus præstare consensum,[i] nec (ut de electis dictum[k] est) exhibere expensas aliquibus[l] teneantur: sed postulantes ipsi concorditer uel discorditer, expensas ipsas personis talibus subministrent:[m] postulatos inueniendo (si non dissenserint)[n] & postulantes in mittendo personas instructas[o] (ut in concordi, uel discordi electione) per omnia, ut supra præmittitur,[p] moderatio præmissa constringat; & negligentes[q] statuta ibidẽ, similis[r] pœna percellat: nec[s] per hoc, quod de postulatis pro celeri[t] ecclesiarũ expeditione statuitur, postulationes ipsæ minus dependere, intelligantur a gratia,[u] quam antea depẽdebãt. ¶ Porro[x] in singulis casibus supradictis, in recuperandis, vel reddendis[y]

[Glo seq. dicit quis dispenset.]

a ¶ vel ætate.] qui patiantur in his defectum, collige. s. eo. cũ in cunctis. & c. licet canon. s. de æta. & qual. præterea. cum patientib. aũt defectum in ordinib. dispensant ep̃i, in prædicta decr. præterea. & eo. tit. tuam. in ep̃atib Papa. de offi. lega. ꝙ trãslationẽ. de excessib. præla. sicut vnire. [De hoc dixi de ætate & qualit. a multis, super ; glo.] Cum patientib defectũ in ætate quo ad ep̃atus solus Papa dispẽsat. s. eo tit in antiq cũ nobis olim §. fi. quo ad dignitates tene q̃d hẽs j. d ęta. & qual c. vni ; Quo ad parochiales ecclesias, tene q̃d habes. s. eo. licet canon.

b ¶ Similes.] Vt illegitime nati s. eo. innotuit. in antiq.

[Gl. seq. recitetur per quęst quid si spectet immediate.]

c ¶ Postulentur.] intelligas istũ. §. indistincte, siue mediate siue immediate ptineat, vel appelletur, siue non: q̃a ex quo non potest alius dispẽsare, quo ad hoc immediate dicent ptinere. Itẽ cũ postulãtur ad regulares eccl'as, & appellatũ ẽ, vel immediate ptinẽt eccl'æ: vel talis est casus, in quo nõ põt alius q̃ Papa dispensare: quia tunc quo ad hoc immediate ptinere dicetur.

d ¶ Alligati.] vt ep̃i, archiep̃i, vel similes. Quid in alligatis inferioribus ecclesijs, puta abbatibus exemptis? Olim erat dubitatio, an tales deberent eligi vel postulari: quæ terminata est j. eo. si abbatem. scilicet ꝙ debent eligi: & sic non habet locum iste §.

ADDITIO. De episcopis, qui renunciauerunt lòco, nõ ordini, an sint eligendi vel postulandi: tenent hic Gar. & Io. Mon. ꝙ sunt eligendi: sed Arch. tenet ꝙ sunt postulandi: tene ꝙ distinguendo dixi. s. de renun. post translationem. super gl. Ioan. And.

e ¶ Nostra.] non ergo loquitur de his, qui sunt talibus ecclesijs alligati; quia sufficit alterius licentia.

[Glo. seq. recitetur per q. quid de opponentibus.]

f ¶ De veteris.] seruent ergo illi decr. s. eo. ca. 1. Et ex quo postulati in hoc casu non tenentur ad hoc ius seruandum nisi propter æqualitatem seruandam in iudicijs: dico ꝙ nec opponentes venire tenentur: sed sufficit quod seruent ipsum ius antiquum: nam etiam & priuilegium vnius partis sępe ad aliam extenditur. C. de fru. & lit. expen. l. vlt. s. de mu. pet. c. 2.

g ¶ Postulatos huiusmodi.] scilicet patientes defectum in ordinibus, ætate, vel his similes.

h ¶ Moderata.] hoc dixit ob id quod sequitur, vt eo saluo, & cetera.

[Gl. seq. quærit, & soluit q̃õnẽ & duo quæ incidũt.]

i ¶ Consensum.] sed ex quo consentire non debent: q̃ñ incipiet eis currere tempus? Rñdeo secundũ Guliel. & Gar quando deliberauerunt de non dissentiẽdo; vel respõderint se non dissentire: vnde dixit Gul. quod episcopus postulatus ad ecclesiam sic debet respondere; Nec consentio, nec dissentio; sed in hoc me voluntati dñi Papæ suppono; ad hoc 8 q. 1. in scriptura, quod infra mensem facere debent s. eod. quam sit. Et dico, quod postulatio dẽt præsentari postulato: aliàs qualiter deliberaret de dissentiendo, vel non dissentiendo: & si postulantes negligentes fuerint in præsentando, punientur vt electores per literam, quę sequitur: & negligentes statuta ibidem, similis, &c.

k ¶ Dictum est.] s. §. si vero.

l ¶ Aliquib.] vt personis instructis, vel alijs.

m ¶ Subministrẽt.] eadem distinctione seruata, quæ supradicta est in eligentib. scilicet, an sit celebrata in concordia, aut in discordia, secundum Gar.

ADDITIO. Et secũdo casu ministrãt de proprio: & si non habent vnde, vt q̃a sunt regulares, de communi. s. de accu. ex parte. et c. pe. secũdum Gar. & Io. Mona. & idem Archi. s. §. si vero. & facit quod no. in fin. vlt. glo. Io. And.

n ¶ Nõ dissẽserint.] nota mediũ inter cõsentire & dissentire, scilicet, nõ dissentire. cõcor. j. de regul. iur. is qui tacet.

o ¶ Instructas.] & dic s'm Guli. & Gar. licet hic textus non exprimat, ꝙ etiam opponentes tenentur venire: quia propter parem rationem habuit pro expresso. ad hoc s. eo. c. 1. & c. vt circa. & eadem est ibi ratio, scilicet ecclesiarum prouisio.

p ¶ Præmittitur.] in §. ad hæc. & §. si uero.

q ¶ Negligentes.] scilicet postulantes & postulatos, negligentes inueniendo vel mittendo.

r ¶ Similis pœna.] inquantum esse potest, electus enim priuatus est iure iam sibi acquisito, postulatus autem solum spe grauæ quam habebat, & idem dico in eligentibus.

s ¶ Nec per hoc] ne credat aliquis, quòd quia postulati coguntur ad ueniendum, habeant maius ius, hoc hic remouet.

t ¶ Pro celeri.] nota hic mentem & causam huius constitutionis. secundum Gar. & Io. Mo.)

[Glossa sequens recitetur per quæst. de qua gratia loquatur.]

u ¶ Gratia.] scilicet generali, de qua dicitur s. de rescript. sedes & c. nonnulli & c vlt & s. de torne. c. 2. & hoc si postulatio concors fuit, vel saltem a duabus partibus facta: in quo casu secundum quosdam potest peti confirmati. s. eod cum monasterium. & c. officij §. fi. & si talem admiserit superior, dicetur facere gratiam: & si non admiserit, facit iniuriam, ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pen. Si autem non sit facta in concordia, vel a duab. partib & ex causa: dependet ex gratia speciali. s. tit. prox. in anti. c. postulationem. & ca. bonæ 1. secundum Gar qui hic prosecutus fuit quandam materiam extraneam de attentatis, quam videbimus j de app. non solum.

Postulatio si non admittatur a superiori, an non admittẽs dicatur inferre iniuriã postulato.

x ¶ Porro] septima pars, in qua quia supra dixerat, electos & eligentes, postulatos & postulantes teneri ad quaidam expensas faciendas: dubitaret aliquis, vtrum postea possent recuperare, ideo addit quod sequitur. Gar.

y ¶ Reddẽdis.] nec dabitur ɔdictio ex hoc canone ad repetitionẽ ipsarũ, q̃a nulla hic noua ẽ obligatio. ff de

con.ex lege.l.vnica quod.n. statutum iam erat hic obseruari pręcipitur:potius ergo dubitur.secundum Gul. & Gar.de condictione ex decr vt prӕteritӕ ꝭ eo.

ADDITIO. Idem Archid. qui remittit ad spec. de expen.§.si ante litem.Ioan.And.

a Eligentium.] i. quas fecerūt eligentes in prosecutione electionis: & sic expone sequentia.

[Gl.seq.quӕrit,& soluit distinguendo inter electionē vel postulationē cōcordē,& discordem, & scdo aut maior pars prosequitur,aut minor,subdens dictum Innoc.& facti obseruantiam: & excipit casum decr.nihil est In opponente distinguit, an prosequatur ius proprium vel commune,& secundo casu,aūt succumbit, aut obtinet.In fine distinguit regulares,a sӕcularibus.Dominicus.]

expensis eligentium,[a] electorum postulantium, & etiam postulati, illud seruari decernimus, quod iustum fuerit, seu ӕquitas canonum iudicabit.[b]

¶ Idem.

b Iudicabit.] sed quid est iustum, vel quid iudicat ӕquitas canonum? Rndeo, fm.Gar. si electio vel postulatio factӕ sunt in concordia, possunt eligentes & postulantes expensis facere de bonis pertinentibus ad prӕlatu n:& si de suo fecerint, recuperare possunt factas..ꝭ eo.vt prӕteritӕ.& in eod.cap.§.ad hӕc. vel iudicis officio: vel condictione ptӕ l. decr. & hoc intelligo siue obtineat siue non, siue dignum elegerint, siue indignum,dummodo ignorantes: sufficit enim quod non fuerunt in dolo.ff.de bo.aut.iud.poss.l. prӕtor.§.2. si autem electio in discordia fuerit celebrata: & maior pars prosequatur negotium electionis,dummodo vtiliter incipiat prosequi,expensas habebit: non tñ sufficit,ꝙ sine dolo,vt in casu prӕcedenti:sed est necesse ꝙ vtiliter.vt ff.de neg.gest. sed an vltro. minor autē pars ita demum habebit expensas,si obtinet: quia apparet ꝙ vtiliter cœpit iudicium prosequi. Innoc. tamen dixit,ꝙ cum facta est electio in discordia:illa pars habebit ab ecclesia expensas, de qua postea fuerit diffinitū per capitulum super hoc conuocatum iterum: hoc tñ quod de expensis dictum est,cū electio facta in discordia dicit Gar non seruatur:si enim nō obtinet electus, sibi satisfaciat.ꝭ.de test.cl.cum.§.nomine: si vero succumbit, non repetit expensas: quia suum negotium egit,C.de neg.gest.l.1.& de stat.& ima l. vlt. idem de postulato intelligas per eadem iura: & hoc non intelligas in casu illius decr.sup.eo. nihil quia ibi electus ad ministrationem habet. si autem aliquis se opponit.aut prosequitur ius proprium: puta dicens se contemptum: & tunc nil repetat,quia suum negotium egit: aut egit de iure tangente ecclesiam, dicendo personam non idoneam, vel formam non seruatam: & tunc si succumbit,nil repetit: quia inutiliter excepisse prӕsumitur.ff.iu.1 solu.tam tamen.§.antepen.si obtinet, recuperata capitulo. arg. supra de procu. cum pro causa. & sup.de reo.eccle.non alie ad nostram, & sic litis terminus declarat negocium expensarum argu ad hoc. C. de iud.l.item non nouam. victus etiam condemnatur victori in expensis: & si non est soluendo restituitur actio aduersus capitulum. Hӕc autem vera inter saculares,qui proprium habent: si autem sit regularis, qui non habet, propriam, tunc etiam ad persecutionem causӕ expensas habebit:alias cum ipse nil habeat, peteret ius suum & ecclesiӕ, sup de accu. c. parte. & c. penult De his vide per Bernat. Innoc. & Hostien. sup. eo vt prӕteritӕ.

De Elec.

FVndamenta Rom. Pontifex in hoc constitutione intendit solum dicere, ꝙ ad officiū senatoris vel rectoris vrbis Romanӕ,non sunt vocandi principes & nobiles,vel alij,qui possent superare Papam, & Cardinales,quod si ciues ita sint potētes,similiter in eis hēt locum tenor huius constitutionis. Nota ibi vnauctio senatuꝫ ꝙ licet olim essent centum senatores numero, tamen hodie in ciuitate Romana est vnus senator.

[Prima glossa diuidit,& ponit casum]

c Fundamenta] Decretalem 1 hanc,ꝗ localis est, in quatuor partes diuido, quarum prima durat vsque ad §. Proinde. Scda vsq.ad §.Quod si secus,Tertia vsq:ad §. Vt aūt. Quarta vsq; ad finē.in prima aūt parte ponitur cōstōnis cā & origo.In secunda ponitur pstō. In tertia pœna trāsgressorum. In quarta quӕdam constitutionis moderatio.

1 Hęc est prima glossa, in qua Io. And. diuidit, & sūmat totā decretalem.

¶ *Glossa prima diuidit; & summat totum textum; vide eam Dominicus.*

10

CAP. XVII.

FVndamenta[c] militantis ecclesiӕ in montibus

Quarum prima subdiuiditur in alias quatuor partes. Prima durat vsque ad §.Ne aut. Scda vsque ad §. Decet.Tertia vsque ad § Digne. Quarta vsque ad finem ipsius partis. In prima aūt particula dicit Nicolaus & probat auctoritate Psalmistӕ,nostrā militantem ecclesiam fundatam esse super Apostolos & prӕdicatores: quorum fundamentum & solidatio est in Christo: sed horū aūt prӕcipuus fuit B.Petrus: cui superna Dei prouisio B.Paulum adiunxit:qui duo suo vno persecutore,eodem die,& loco,ciuitatem Romanam suo glorioso cruore martyrij Christo Dño consecrarūt. secūdo dicit ipsam ecclesiam diuino miraculo temporalibus adiutam auxilij, dum s Constantinus Imperator ipsi ecclesię i persona beati Syluestri quarto die sui baptismatis donauit ciuitatē Romanam:vt ibi collocata Petri sedes gauderet plenaria libertate.Tertio dicit,decens esse omnem materiā & modū tolli,per quos metus vel terror aliquis imminere possit ipsi Pontifici Romano vel suis fratribus in consilijs ibi exhibendis, & alijs negotijs Romanӕ ecclesiӕ,quӕ imminent pro tēpore facienda in creatione Pontificis, & in promotione Cardinaliū,cum occurrerent.Quarto dirigens intentum suam ad vrbem,ad memoriam reducit multa discrimina,magnaque pericula, ꝗ sustinuit vrbs ecclesiӕ pp peregrina regimina, & senatores incognitos, qui prӕfuerunt ipsi ciuitati Romanӕ, & maxime tempore Corradini In secunda parte principali volens circa futura pericula exhibere salubre remediū,statuit, quod nullus Imperator,Rex,Princeps, Dux, Marchio, Comes,aut Baro,vel aliquis alius, qui sit notabilis prӕeminentia,dignitatis potestatis,vel excellentia,frater, filius vel nepos ipsorum, possit assumi ad tempus, vel in perpetuum in senatorem vel rectorem vrbis Romę, quocunque nomine vocetur ipsa rectoria.Item nullus alius prӕter prӕdictos assumi possit ad ipsius ciuitatis regimen vltra annum.Hӕc vera, nisi specialis interueniret Apostolicӕ sedis licentia, per ipsius sedis literas exprimenda Tertio sacientibus pęnam imponens statuit ꝙ nominantes,eligētes,vel assumentes,noīati, uel electi,vel assumpti si consenserint, & eis obedientes, dantes auxilium,consiliū, vel fauorem, ipso facto sint excommunicati, & ipsi assumpti vel electi ex quo consenserint vel se de regimine intromiserint, sint cū suis posteris in perpetuum priuati omnibus feudis priuilegijs,immunitatibus vel gratijs, & honoribus quӕ a Romana vel alijs habent ecclesijs, & hi ad quos illa pertinent, de ipsis disponendi liberam habeant facultatem.Item statuta,prӕcepta, suӕ. contractus, & omnia quӕ fecerint tanquam senatores vel rectores vrbis, irrita decernit & vacua, iudices & tabelliones, qui patrocinantur talibus, vel instrumenta conscribunt iudicatus & tabellionatus priuat officijs:prӕcipit etiam,quod a supradicta excommunicationis sententia prӕdicti non possint absolui sine licentia domini Papӕ speciali Quarto dicit ꝙ Romani origine,vel ibi incolӕ ad vnū annum,vel tēpus breuius,bene possint in senatores Romanos assumi, licet supradictorū fuerint,si-

Psal. 86.

20

30

40

50

60

sint, filij, nepotes, aut sub comitatus vel baroniæ nomine extra territorium vrbis iurisdictionem perpetuam, vel temporalem obtineant: dummodo non sint tantæ præeminentiæ, vel potentatus, quod cum personis sup. prohibitis merito debeant numerari. Io. And.

p ¶ Dicendo.] Matth 16. & 24. q6. 1. loquitur. 21. dist. in nouo.
q ¶ Petram.] a soliditate fidei sic dictus. 50 distinct. fidelior.
s ¶ Cui.] Petro.

Anacl. Papa epi. 3.

bus sanctis Propheta[a] rememorans, per montes Apostolos & prædicatores patenter insinuat, qui bus tota huiusmodi ædificij fabrica cōfidenter innititur;[b] qui firmæ bases[c] ecclesiæ super fundamento, præter quod nemo aliud ponere[d] potest, quod est Christus Iesus, velut summo angulari lapide solidātur, vt veritas, quæ antea[e] legis & prophetarum præconio[f] vehebatur,[g] per Apostolicā tubam[h] in salutē vniuersitatis exiret; sicut scriptū est;[i] In omnem terram exiuit sonus eorum; & in fines orbis terræ verba eorum. Huius autem muneris[k] sacramentum, ita Dñs ad omnium Apostolorum voluit officium pertinere, vt in beato Petro Apostolorum omniū summo,[l] † principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet; Hunc[m] enim in consortium indiuiduæ vnitatis[n] assumptum, id quod ipse erat,[o] Dominus voluit nominari, dicendo:[p] Tu es Petrus, & super hanc petram[q] ędificabo Ecclesiam meam, vt

ęterni tēpli structura Deo ædificāte cōstructa, mirabili munere gratię Dei, in Petri consisteret firmitate; cui[r] Saluatoris nostri mirāda,[s] prouisio Beatum Paulum in Apostolatu gentium per dexteras[t] societatis † adiunxit. Isti[u] sunt, per quos Euangelium Romę resplenduit.[x] Isti sunt eius patres, verique pastores. Isti sunt, qui vna[y] die pro merito, † vno loco[z] pro gloria, sub vno persecutore[a] pro parili[b] virtute compassi, vrbem ipsam glorioso cruore martyrij, Christo Dño consecrarunt.[c] Isti sunt, qui illam[d] in hanc gloriam prouexerunt, vt sit gens[e] sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis & regia, per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta. ¶ Ne autem ipsa mater[f] Ecclesia in cōgregatione & pastura fidelium tēporalibus careret auxilijs, quin potius ipsis adiuta, spiritualibus semper proficeret incrementis.[g] non absque miraculo factum esse concipitur, † vt occasionaliter Constantini monarchę[h] à Deo[i] prouisa, sed curata[k] † ba-

a ¶ Propheta] Dauid Psal. 8. qui incipit. Fundamenta.
b ¶ Innititur.] est enim præcipuus in Ecclesia prędicatorū, & doctorum ordo. de hæc. cum ex iniuncto.
c ¶ Bases.] i. columnæ. & dici solent columnæ ex petra durissima.
ADDITIO. Dicitur basis quod supponitur vel superponit columna, secundum Hugon. Alij dicunt, quod est basis, quod supponitur, Epistilium quod suprapo nitur Io. Andr.
d ¶ Ponere potest.] 1. Cor. 3. quasi 1 cum Paulus de presby. nō baptiz. veniens.
e ¶ Antea.] in vete ri testamento.
ADDITIO. Et habes hęc verba vsque ibi, cui Saluatoris. 19. dist. ita Dominus. Io. Andr.
f ¶ Præconio. 43 dist. sit rector.
g ¶ Vehebatur.] id est quasi vehiculo ducebatur, & transfundebatur in orbem.
h ¶ Tubam.] Esa. 54. in fi. alias 58. in pri. Clama ne cesses: quasi tuba exalta vocē tuam. 43. d sit rector. Io. Andr.
i ¶ Scriptum est.] Psalmo 18. Cœli enarrant gloriam Dei.
k ¶ Muneris.] prędicandi.
l ¶ Summo.] administratione, 80. distinct. in illis. in fi. ibi: inter Apostolos non fuit par institutio, sed vnus præfuit omnibus non autem meritis. Nec obstat infra vbi dicit, pro parili virtute, &c. secunda quæstione 7. Paulus. & 21. distin. in nouo.
m ¶ Hunc.] Beatum Petrum.
n ¶ Vnitatis.] ipsi Christo per vnionem charitatis, & gratię. sup. de sum. Trin. damnamus. de conse. dist 2 in Christo pater. Et nota quia vnitatem in militanti ecclesia esse voluit, dum super vnum fundauit. 24. q 1. loquitur. schismatici autem conantur hanc scindere inf. de schis. a. c. vnico.
o ¶ Ipse erat.] scilicet Petrus, iuxta id, Petra autem erat Christus.
ADDITIO. Et de conse. d 2. reuera, post princip. Hieron. super Abdiam, Petra Petro donatur, vt petra sit. Io. Andr.

f ¶ Miranda.] vt in procœmio huius lib. & infr. de reliq. & vene. san. c. 1.
t ¶ Dexteras.] per dexteram pignus pacis, & testis fidei solet dari, alias dicitur manus dextera quasi dans extra, vnde illa manu solent porrigi dona.
ADDITIO. Quod per dexteram pignus pacis, & testis fidei soleat dari: vt tetigit hic glos. facit: Macha. 11 post medium: vbi pluries de dextera repetitur: ibi, Dexteras; dederunt mihi & Barnaba societatis. glos. ibi, coniungere dexteras solet esse signum concordiæ, quia se inuicem cōferebant antiqui. Io. And.
u ¶ Isti.] scilicet Petrus & Paulus.
x ¶ Resplenduit.] sed per Euangelistas eluxit, infra de reliq. & vene. sanct. Io. Andr.
y ¶ Vna die. vt ad Christum pariter peruenirent.
z ¶ Vno loco.] ne alteri Roma deesset.
a ¶ Vno persecutore.] vt ęqualis crudelitas vtrunq; perstringeret. 2. q. 7. beati. vbi sunt hæc verba, & dic persecutore. i. Cęsare Nerone. 21 dist. quamuis. & adde hic quod ibi notatur.
b ¶ Parili.] & sic Petrus Paulo virtute non præfuit, vt sup. dixi & dic pro parili virtute, s. vt perennem virtutem & constantiā contra persecutionem in passione videantur habuisse.
c ¶ Consecrarunt.] inf. de reliq. & vene. san ct. gloriosus 22. distinct. quamuis. 22 dist c. 2.
d ¶ Illam.] ciuitatem Romanam.
e ¶ Gens sancta.] dic sancta Apostolorum affectu. Ioan Andr.
f ¶ Mater.] 2 q 6. ad Romanam de priuil. ant. qua. & inf de pœnis felicis
g ¶ Incrementis.] 21 q. 5. prodest.
h ¶ Monarchę.] idest principis.
i ¶ A Deo.] qui omnia quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut permissu suo ita fieri sinit 24. q 3 nec mirum.
k ¶ Curata.] medicum enim te vocat, Luc 5. c. Sed nō sanis, sed male habentibus opportunum, de pœn. dist. 3. adhuc perdidi iactant. Io. And.

Marginalia: 1. Cor. 3. — Psal. 18. — † Vide Turrecremata in Sūma de Ecclesia. li. 2. c. 5. & 6. vbi hæc prosequitur latè. — Mat. 16. — Anacl. Papa ep. II. 3. — † al. societates. — † Hæc scribit B. Ambro serm. 66. de natali Petri & Pauli, refert Gratianus in c. Beati. 2. qō. 7. vide B. Aug to. 10. de Sanctis ser. 3. in infesto Apostol. Pet. & Pauli. — † al. conspicitur. — † Vide Nicepho. rū li. 7 histo. Ecclesiast. c. 33. 34. & 35.

a ¶ Firmitatem.] iuxta illud Pauli 2. ad Corinth. 12. Cum infirmor, tunc fortior sum. supra de renunciat. nisi cum pridem. §. alia; plerunque enim infirmitas corporis fortitudinem cordis augmentatur ibi. & dic firmitatem per auxilia temporalium, vt supra patet.

de voto, & vo. redemp. magnæ circa princip. inf. de immunit ecclesi. decet. & inf. eo. cum non deceat.

p Fratres suos.] nota, quod quando Papa permixtim de Cardinalibus loquitur, vocat eos fratres, vt hic dicitur & inf. de offi. leg c. 1. cum simi. Sed cum specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios. 3 sup. de crim fal. c. quam graui.

ptismalibus fomentis infirmitas quandam quasi adijceret ipsi ecclesiæ firmitatem. [2] qui quarto die sui baptismatis, vna cum omnibus satrapis,[b] & vniuerso senatu, optimatibus,[c] etiam, & cuncto populo, in persona beati Siluestri, sibi Romanam concedendo † vrbem relinquens, ab eo, & successoribus eius per pragmaticum [d] constitutum disponendam esse [decernens in ipsa vrbe vtriusque potestatis monarchiam [e] Romanis Pontificibus] declararet: [f] non iustum arbitrans, [g] vtvbi [h] sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput Imperator cœlestis [i] instituit, illic [k] Imperator terrenus [l] habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano iam proprio solio collocata, libertate plena [m] in suis agendis, per omnia potiretur. Nec vlli subesset homini,[n] quæ ore diuino cunctis dignoscitur esse prælata: ¶ Decet[o] nanq; ipsi Romano Pontifici, per fratres [p] suos sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales [qui sibi in executione officij sacerdotalis coadiutores assistunt] libera prouenire consilia: Decet [q] ipsius nullo modo vacillare [r] iudicia, vt fratres ipsos nullus sæcularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis fauor absorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos, a veri consilij soliditate remoueat; quin, cum per ipsum Romanum Pontificem quibuscunque negotijs contingeret [s] eorum [t] peti consilia in consulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere consulant, & assistant: ipsaque Romani Pontificis vicarij [u] Dei, quæ suis temporibus occurrerit electio, [x] & eorundem Cardinalium † (cum expedierit) facienda promotio, in omni libertate procedant. ¶ Digne itaque ad vrbem ipsam eiusque regimen aciem nostræ cōsiderationis extendimus, vt felici ducta regimine, [y] præseruetur à noxijs, & optatis semper proficiat incrementis. Nunquid obduxit [z] obliuio, [a] quę vrbi, quæ incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina [b] regimina? Nunquid non hęc destructio mœnium [c] deformati proueniens ex ruinis, [d] luce clarius manifestant? Nunquid non hæc [e] fidelium contractata † deposita? † [f] Nunquid non hæc ipsa veneranda Dei templa præsidentis manu sacrilega diebus nostris nefarie violata proclamāt? Quid plura? Nōne ipsius vrbis retroactis temporibus incorrupta constantia, sub † regentis eo tempore nefando subuer-

b ¶ Satrapis.] i sapientibus: vnde solebant vocari satrapæ præfecti Persarum, & ipsorum principes.

ADDITIO. Vel iudices sapientes, secundum Ioā. Mon. Ioan. And.

c ¶ Optimatibus,] quasi melioribus, & ditioribus de populo: vnde opes diuitiæ dicuntur.

d Pragmaticum.] Pragma idem est qd causa.

e ¶ Monarchiam.] monarchia, dicitur a monos, quod est vnus, vel singularis, & archos quod est princeps, vel principatus, quasi vnus & singularis principatus.

ADDITIO. Et est idem verbum. 12. quæstione prima futuram. Et secundum Isidorum quatuor monarchiæ fuerunt: Prima Assiriorum: Secunda Persarum, & Medorum: Tertia Grę corum: Quarta Romanorum. Et prima & vltima fuerunt feliciores alijs.

f ¶ Declararet.] habet plenius in illa Palea 96. distinct. Constantinus.

g ¶ Arbitrans.] Constantinus.

h ¶ Vbi.] Romæ scilicet.

i ¶ Cœlestis.] 11. quæstione 3. Iulianus. in fi alibi vocatur rex, vt in procemio decret.

k ¶ Illic.] Romæ.

l ¶ Terrenus.] quia de terrestribus, & sę cularibus tantum habet disponere. 99. distin. bene quidem supra de constitut. ecclesia.

m ¶ Libertatem plena.] sim. sup. de spon. cum locum.

n ¶ Homini.] & in hac parte Papa non est homo, sed sed Dei 2: vicarius, vt inf. sequitur. 33 qō. 2. quos Deus, expressius sup de transla. quanto.

o ¶ Decet.] nota inspiciendum quid deceat. sic sup.

q ¶ Ipsius] scilicet Romani Pontificis.

r ¶ Vacillare.] Vt 35. q. 9. Apostolicę. & capit. sententiam, sup de priuileg. ex ore in princ.

s ¶ Contingeret.] quia non compellitur. habet enim in se cęlestis & terreni Imperij iura. 22. di. cap. 1.

ADDITIO. Vide q dicam inf. de hęre. super eod. & quod no. infra de re iudi. ad Apostolicæ. in 2. glo. Ioan. And.

t ¶ Eorum.] Cardinalium.

u ¶ Vicarij Dei.] sup. eo. titu. vbi periculum, §. ceterum. vt eccle. benefi. vt nostrum de transla. epi stol quanto. cum si.

x ¶ Electio.] facienda: quod est inf & eo modo quo dicitur sup. eod vbi periculum Io. And.

y ¶ Regimine] secculari, vt patet per sequentia.

z ¶ Obduxit.] quasi de mente subduxit.

a ¶ Obliuio.] quæ quandoque fallit. 25. dist præterea.

b ¶ Peregrina,] prohibita. 4. q 6. peregrina. & c. seq.

c ¶ Mœnium.] .i. ædificiorum. (C. de sum. Trin l 2. in fi.) Et proprie dīr mœnia ædificia murorū ciuitatis: dicta ab eo q ciuitatem muniāt & interdum abusiue dīr omnia publica ædificia ciuitatū, & interdum priuata: a Męnio męnis, .i. ædificio ædificas.

d ¶ Ex ruinis.] hoc maxime fuit tpe Brācaleonis de Andulo ciuis Bon q ciuitatē Romanā multis ruinis reddidit deformē. [cū cēt Sen Rom. Io Mo.]

e ¶ Non hæc.] proclamant, quod est infra.

f ¶ Deposito.] furunhtur æc fuisse tempore Henrici fratres Regis Castellæ.

1 Satrapa dictio est Persica, q̄ apud nos præfectū significat vide Plin. li. 6. c. 20. Suidam.

† Vide Iacobatium tractatu de Concilio lib. 10. ar. 8. adde Couar. li. 4. c. 16. variar. resol.

2 Vide Turrecrematam in Summa de ecclesia. lib. 2. cap. 37.

3 Vide notata in c. Raynal. de testa. verti. dilectus. § n. O. vbi inuenies, q̄ ad hūc locum pertinent.

† Quales Cardinales, eligi debeāt hī in Conci. Tri. ses. 24. de refor. c. 1. car. ...

† al. contracta.

† Hæc Periodus in antiquis exemplarib. cōstanter legitur ita: sub regentis eo tpe notando subuersa regimine, ipsā vrbem speculū fidei tanta, &c.

ſa eſt regimine? ipſamque vrbem ſpeculum [a] fidei tanta reſperſit infamia, vt a matre ſua Romana Eccleſia filia prædicta deuiare compulſa quondam Corradinum, qui de venenoſa radice Frederici quõdam Romani Imperatoris, colubri tortuoſi iuſto ipſius Eccleſiæ iudicio reprobati [b] prodijſſe videbatur in regulum: quiq; ad exterminium Romanæ matris Eccleſię manifeſtis indicijs vna cum ſuis fautoribus aſpirabat, & in cõtemptum Dei, & ſuæ matris, ac ipſius vrbis opprobrium patenter reciperet, † recepto faueret, conſtituens [c] ſe per hæc† tam patentis hoſtis ſuæ matris Eccleſiæ filiam adiutricem. Hoc ipſi Romæ pręſtiterunt ſenatores incogniti, hoc præſides improuiſi, vt glorioſa ciuitas redderetur in gloria, ſua ſtabilitas vocaretur inſtabilis, ſuæque conſtantiæ antiquata ſoliditas, linguis hominũ vocaretur infirma. ¶ Proinde officij noſtri debitũ [d] circa huiuſmodi tam periculoſos [e] euentus, ad librã moderaminis erigentes, tantæ ſubuerſionis occaſiones ita ſalubris remedij [f] appoſitione præcidimus: ne illorum (qui ipſam rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriã ſuggillare, vel merita, quæ illis apud infallibilem [g] & ſcientem [h] omnia retributorem, de iam perlatis, quæſita laboribus ſalua perſiſtunt. Vt ergo circa regimen ipſum talis adhibeatur in omnibus cum diſcretione ſolertia, per quã ipſi Romanæ Eccleſię plena libertas (quæ in omnibus, & per omnia ſibi debetur) optata proueniat, vitentur iam experta pericula; & † Romanus populus ab opprimentium protectus incurſibus ſedeat, ſedendo quieſcat in pulchritudinem † pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta: de fratrum noſtrorum conſilio, hac irrefragabili, & in perpetuum valitura conſtitutione, ſancimus, vt quandocunque, & quotieſcunque [i] ſenatoris electio, vel alterius quocunque nomine [k] cenſeatur, qui quocunque modo, vel quocunque titulo ipſius vrbis debeat præeſſe regimini, in poſterum imminebit: nullus Imperator, ſeu Rex Romanorum aut alius [l] Imperator, vel Rex, Princeps, [m] Marchio, [n] Dux, Comes, aut Baro, vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, ſeu poteſtatis, excellentiæ, vel dignitatis exiſtat, frater, filius, vel nepos † eorum, ad tempus, vel in perpetuum, [o] ſeu quiuis alius, vltra annale ſpatium, quouis modo, colore, vel cauſa, per ſe, vel per aliam perſonam quomodolibet ſubmittendam, in Senatorem, Capitaneum, Patricium: aut Rectorem, vel ad eiuſdem Vrbis regimen, ſeu officium nominetur, eligatur, ſeu aliàs etiam aſſumatur abſque licentia Sedis Apoſtolicæ ſpeciali, per ipſius Sedis litteras [p] conceſſionem licentiæ huiuſmodi ſpecialiter exprimentes. [q] Quod ſi ſecus factum fuerit, nominationem, electionem, & aſſumptionem huiuſmodi decernimus eſſe nullas; ac carere omni robore firmitatis: & non ſolum nominatores, electores, & aſſumptores, verum etiam nominati, electi, & aſſumpti, ſi huiuſmodi nominationi, electioni, ſeu aſſumptioni conſenſerint, aut ſe de ipſis quolibet modo intromiſerint, intendentes [r] & obedientes eiſdem, & in hoc omnes dantes ipſis nominatoribus, electoribus, aſſumptoribus, aut nominatis, electis, vel aſſumptis, auxilium, conſilium, vel fauorem, publice, vel occulte,

ADDITIO. Tũc ſenatoris Romani, cuius tpe templa vrbis fuerunt violata. Ioan. Mona.

a ¶ Speculum.] ciuitatem Romanam. 39. diſt. enim vero.

b ¶ Reprobati.] infra, de re iud. ad Apoſtolicæ.

c ¶ Conſtituens.] ipſa ciuitas Romana.

d ¶ Debitum] j. de offi. deleg. c. 1.

e ¶ Periculoſos.] 24. diſtin. in nomine Domini. & ſupra eod. titu. vbi periculum.

f ¶ Remedij.] huius noui. Ioannes Andr.

g ¶ Infallibilem.] de conſecrat. diſt. 2. panem.

h ¶ Scientem omnia.] 22. diſtin. erubeſcant. 24 q. 3. Deus quando.

i ¶ Quotieſcunque.] poſitum ne quis crederet ſolum in prima electione ſenatoris hanc conſtitutionem locum habere.

k ¶ Nomine.] ſup. eod. tit. auaritiæ. 14. q. 1. plerique ſup. de ſimo. ea quæ.

l ¶ Alius Imperator puta.] Græcorũ. Ioan. And.

m ¶ Princeps.] quaſi primum locum capiens: & poteſt eſſe dignitatis & ordinis hoc nomen.

ADDITIO. Vide in Clem. præſenti, de baptiſ. in gloſſ. ſimile. Ioan. Andr.

n ¶ Marchio.] in libro feu. titu. qui dicatur marchio, comes, capitaneus, vel valuaſſor, habes ad litteram hæc verba: Qui a Principe de ducatu aliquo inueſtitus eſt, dux ſolito more vocatur: qui vero de marchia, marchio dicitur: Dicitur autem marchia, quia cara, id eſt, collecta, & iuxta mare plerunque ſit poſita. Qui vero de comitatu aliquo inueſtitus eſt, comes appellatus. Qui vero a Principe de poteſtate aliqua de plebe aliqua, vel plebis parte fuerit inueſtitus, is capitaneus appellatur: qui proprie maior valuaſſor olim dicebatur. Qui vero a capitaneis antiquitus feudum tenent, valuaſſores ſunt. Qui a valuaſſoribus, valuaſini, id eſt, minores valuaſſores, appellentur.

o ¶ Perpetuum.] id eſt, vt ad hæredes tranſeat: vnde id eſt, donec vixerit. Ad idem j. eo. lib. de reſcr. ſi gratioſe, & ff. pro ſoc. l. 1.

p ¶ Litteras.] nota caſum, in quo ſcriptura requiritur, alios not. infra de cenſi. Romana. §. poſt quam.

q ¶ Exprimentes.] ſic inf. de tempo. ordinat. ca. 1. de appel. cordi. inf. de ſenten. excom. cum medicinalis.

r ¶ Intendentes.] idem verbum ſup. eod. vbi periculum. §. cæterum, & §. ſequen.

a ¶ dignita-

† al. exciperet.

† al. per hoc, al. per hanc.

Marchio, comes, capitaneus, valuaſſor quis dicatur.

† al. ita, & Romanorũ populus, &c.

† al. pulchritudine.

† Nepos eſt deſcendens ex filio l. 1. §. 3. ff. de gra. ſed viſus qui ſe quendus eſt, etiã l conſtitõne reſtringibili, ſm Bart. in l. omnes populi. gl. in c. nonnull. de reſcrip. nepos eſt filius fris, vel ſororis l vſib. feu. qui. mo. feu. amit. §. itẽ ſi frem. ita capit hic Ioan. And. Do. Phil. Fran.

occulte, cuiuscunque dignitatis, [a] vel præeminentiæ, conditionis, aut status exstiterint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: [b] ac nihilominus ipsos nominatos, electos, seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni, vel assumptioni cõsenserint, aut se quo quomodo illis ingesserint, & eorũ † postero in perpetuũ omnibus feudis, priuilegijs, libertatibus, immunitatibus, gratijs, & honoribus, quæ a prædicta seu alijs tenent Ecclesijs, censemus esse priuatos. Ita quod illi, ad quos eorum collatio, concessio, seu dispositio pertinet, resumendi ea, aut retinendi, concedendi, seu conferendi alijs, seu de ipsis etiam disponendi (pro ut ad eos pertinet liberã [c] habeant potestatem: Et ne taliter nominati, electi, vel assumpti de sua pertinacia, vel contemptu valeant gloriari: [d] Nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes, & statuta, quæ fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus, & obligationibus, seu quibuscunque alijs vrbis nomine, vel tanquam senatores, capitanei, patricij, aut rectores, vel officiales ipsius egerint, irrita prorsus ex nunc, & vacua nũciamus. ¶ Iudices [e] vero & tabelliones, qui super his, aut eorum aliquibus, contra præsentis constitutionis edictum patrocinari, vel instrumenta conficere forte præsumpserint: iudicatus, & tabellionatus officijs se nouerint esse priuatos. ¶ Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicuius eorum ab huiusmodi excommunicationis sentẽtia (præterquam in mortis [f] † articulo) absolui non possint, nisi per Romanum Pontificem: vel de ipsius petita, & obtenta licentia speciali: Non obstantibus aliquibus priuilegijs, indultis, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus & statutis quacunque firmitate vallatis: quæ in præmissis omnibus nolumus aliquibus, vel alicui suffragari: sed omnia, quo ad illa decernimus nõ tenere. ¶ Vt † autem ciues Romanorum, qui ex ipsa vrbe naturalem duxisse noscuntur originem, aut quiuis alij, qui in ipsa, eiusve territorio non aduenæ, sed continui habitatores exstiterant, † quo ad honores ipsius vrbis, aut regimen, gratiosis functionibus potiantur: [g] non intendimus, quod præsens constitutio tales excludat, [h] quin ad vnum annũ duntaxat, vel ad aliud tẽpus breuius nominari ad ipsius regimẽ, & officium eligi valeant, ac assumi: etiam si prædictorum principum, & aliorum fratres, filij, vel nepotes existant, aut etiam si extra vrbem, & ipsius territorium sub nomine comitatus, baroniæ, seu cuiuscunque alterius tituli, in hominibus, † vel locis aliquibus iurisdictionem, seu potestatem aliquam temporalem, vel perpetuam obtinerẽt etiã dummodo prædicta iurisdictio, vel potestas extra vrbem & territorium præfata consistens, non tantæ præeminentiæ, vel notabilis potentatus existat, quod eam † obtinentes eius occasione, vel causa, cum alijs exclusis a dicto vrbis regimine vt præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

Bonifacius Octauus.

¶ *Canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure, vel per sententiam præter quam in casu negligentiæ eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi in inferioribus ecclesijs semper ad proximũ superiorem deuoluitur, hoc dicit.*

CAP. XVIII.

QVAM-

quam

a ¶ Dignitatis.] etiã si episcopi fuerint: nec obstat j. de senten. excommu. quia periculosum, quæ in sententia excommunicationis non loquitur.

b ¶ Incurrant.] & absoluentur a solo Papa. inf. eod. § contemptores. Ioan. Andr.

c ¶ Liberam.] etiam illis non vocatis. inf. de præbend. licet episcopus. & hoc intellige saluo eo, quod dicitur inf. de præscrip. cap. 2. Ioan. Andr.

d ¶ Gloriari.] sup. de postu cap. 1.

e ¶ Iudices.] idest, aduocati. & loquitur ad modum vulgarium, per id quod dicit infra patrocinari: vel propriæ ponitur.

f ¶ Mortis.] iste casus semper exceptitur sic 18. q. 3. si quis suadente. & supra de offi. ord. pastoralis. & respon.

g ¶ Potiantur.] olim etiam Romani specialia habebant priuilegia. Vnde Paulus aduersus in iuriosos, se Romanum ciuem testabatur, Actuum 22. 10. dist. si in adiutoriũ.

[Glo. seq. soluit cõtrarium.

h ¶ Excludat.] sicut ergo ciuis Romanus senator illius ciuitatis esse potest: sic & prætor C. de officio prætor. l. 1.

i ¶ Facit l. 4. C. de in col. lib. 10.] aliàs non potest quis præsidere, vel assidere in prouincia vel ciuitate sua sine principis licentia, C. de cri. sacrileg. l. vlti. ff. ex quibus causis maio. l. 2. si cui & l. sequẽ. & C. de asse. l. in consiliarijs.

QVamquam.] Diuiditur, in duas partes principales. Prima loquitur de ecclesijs episcopalibus: Secunda: ibi, Secus, de inferioribus. Dominicus.

† Dixit Pet. de Ancha. nisi hoc fuisset expressum, pœna priuationis seu di no tran siuisset in filiu. Qd tñ ipse latius distinguit. Fon.

ADDITIO. De quo conquerebatur Hostien. inf. de supplenda negligen præla. c. Romana, vt ibi dicam super verborum, in fine. Ioan.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, vel alia cathedrali, vel metropolitana Ecclesia, omnes canonici peccauerunt in materia, quia scienter indignum ele gerunt: vel scienter omnes peccauerunt in forma: certum est, quod in primo casu sunt priuati ipso facto potestate eligendi pro illa vice in secundo vero casu nõ sunt priuati ipso facto potestate eligẽdi pro

† Quia tunc nulla est causa reseruatio, & ideo omnes sacerdotes quolibet pœnitentes a quibuslibet peccatis, & cẽsuris absoluere possunt. Cõcilium Trid. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

† al. ita Vt aũt ciues Romani.

† al. extiterint.

† al. itẽ in nominibus al. ita: in omnibus, sed le ctio impressa est vera.

† Dictio, eam, deest in manuscriptis codicib.

quam [a] in casu negligentiæ sit statutum a iure, [b] † vt ecclesia cathedrali [c] vacante, si per eos ad quos spectat, [d] non fuerit electio de prælato infra tempus [e] debitum celebrata; eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluatur; hoc tamen non est ad casum alium [f] extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia, vel ipso iure, cum eligunt scienter [h] indignum, [i] vel per sententiam, cum formam traditam in generali [k] † concilio non obseruant, eligendi potestate priuentur; non ad dictum [l] superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem [m] deuoluetur: [n]

† In gñali Cõcilio Lateranẽ. sub Inno. III. c. 23.

† al gñali Cõcil. Lateran. sub Inno. III cap. 24.

pro illa vice: in secundo vero casu non sunt priuati ipso facto ptãte eligendi pro illa vice: sed veniunt priuandi per sñiam. ponamus ꝙ fuerunt priuati ptãte eligendi pro illa voce: quæritur quis habebit prouidere illi illi ecclesiæ de prælato: vtrum Papa vel superior immediatus? Rñdet ꝙ licet pp negligẽtiam canonicorum immediatus superior posset illi ecclesię puidere: tñ in casu delicti in pędictis casib. ptãs prouidẽdi deuoluitur ad solu Papam: Quid in alijs ecclesijs inferiorib. puta monachi S. Cypriani scienter peccauerunt in materia, vel in forma: vtrum superior immediatus s. Eps Pictauiẽsis, habebit prouidere ipsi abbatiæ S. Cypriani? Respondet, quòd in Ecclesijs inferioribus, in casibus prædictis, prouisio spectat ad proximum superiorem: & sic istud cap. non immutat aliquid de iure antiquo, nisi in ecclesijs cathedralibus, & metropolitanis. Nota primo illud, ad quod allegatur princi huius cap videlicet nos non debemus dicere ius antiquum esse correctum: nisi in casibus, in quibus reperitur expresse correctum, concor. l. præcipimus, in h. C. de appellat. ideo licet in capitulo, ne pro defectu. eod. titu in antiq comparentur ecclesia cathedralis & regularis: & per hoc capitulum sit recessum a cathedralibu. ecclesiis: non tamen per hoc est recessum ab ecclesijs regularibus: Nota insuper principalem effectum, ad quem emanauit præsens capitulũ, videlicet, ꝙ si canonici ecclesiæ cathedralis vel metropolitanæ peccauerunt in materia, sunt priuati in ipso facto potestate eligendi pro illa vice: si in forma, per sñiam, & potestas prouidendi deuoluitur ad Papã. Nã res de facili reuertitur ad suã naturã; Vñ in principio Ecclesiæ solus Papa conferebat epãtus, & alias dignitates maiores: & epi cõferebãt oĩa alia inferiora beneficia: postea illud fuit immutatũ, & fuit ordinatũ, ꝙ canonici eligerẽt epm vel p̃latũ superiorẽ. Ita similiter in alijs inferiorib. ecclesijs collegiatis, clerici similiter haberent electionẽ. Itẽ si essent alia beneficia, & aliq ea fundarent, ꝙ ipsi haberent ius patronatus in illis bñficijs, & ad illa possent clericos pręsentare: ideo si canonici ecclesiæ cathedralis, vel metropolitanæ, quibus facta fuit illa gratia, delinquant: potestas reuertitur ad Papam. Nota vlterius, ꝙ licet in cap ne pro defectu. alleg. Ecclesiæ cathedrales, & regulares æquiparentur: q a in vtraque est electio faciẽdu infra tres menses tñ disconueniunt. Nam in cathedralibus ecclesijs si peccatum fuerit in materia, vel forma fit deuolutio ad Papam, in alijs autem ecclesijs inferioribus fit deuolutio ad proximum superiorem.

¶ Prima glo. summat. & dicit quid declaret, & vnde sumitur.

a ¶ Quamquam.] canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure, vel per sñiam (prętèrquã in casu negligentiæ) eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: in inferioribus ecclesiis semper ad proximũ superiorem deuoluitur. hoc dicit. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Barto. sup eod. bonæ. 1 in vlt. glo. & moderni sup eod cum in cunctis. & ca ne pro defectu. vt infra clarius dicam. Et primum dictum huius decretalis fuit sumptum ex decretali, Alexãdri, dilecti in fine, de qua facta fuit mentio supra eodem quamuis.

b ¶ A iure.] sup. eo ne pro defectu.

c ¶ Cathedrali.] & idem in hoc casu statutum est de regularibus, vt ibi: & de inferioribus omnibus sup. de concess. præbẽ. c. 2. sed licet quo ad casum negligentiæ sint hæc paria: non tamen quo ad alios casus, vt inf. in fine patebit.

ADDITIO. Vt dixi sup. eo. in antiquis: quia propter. in glo. 2. Io. And.

d ¶ Spectat.] quocũq; modo, siue iure cõi, siue priuilegio, vel præscripta cõsuetudine sup. eod. cum ecclesia. de cã possessio. cum ecclesia, cũ simil. in antiquis.

e ¶ Tẽpus debitum.] trium mensium. 50. dist. postquam. sup. eod. ne pro defectu. saluo eo. quod dicitur inf. de præben. c. 2. & 3.

ADDITIO. Dic vt ibi, in gl. 2. Io. And.

[Glo. seq. dat tria similia.]

f ¶ Alium.] a casu negligentiæ: & sic aliud est esse in negligentia: aliud in dolo, probatur idem infra eodem. si compromissarius. sicut & aliud est remitti in vno, quam in alio. ff. de his qui notan. infa. l. 1. & 2. ad idem. ff. de suspect. tut. l. hæ enim. sup eod. tit. super eo. in antiq.

g ¶ Eligunt.] hoc intellige, siue simul & semel eligant, siue separatim. in antiq sup eo. tit. bonæ 1 licet quidã olim dixerint contra. l. Lau. sed hoc est tenendum, vt ibi no. in vlt gl & idem ibi notant moderni omnes.

h ¶ Scienter.] secus si ignoranter: quia tunc ad eos rediret electio. & a die cessationis tempus integrum haberent, ut inf. eo. si electio.

i ¶ Indignum, sup. eo. cum in cunctis, in antiq.

k ¶ Generali concilio.] sup. eod. quia propter. & idem dico in alijs casibus quibus priuati sunt, vel priuantur sup eo. quicquid, & sup. eo. lib. & 1. r. c. 2.

l ¶ Dictum superiorem.] scilicet proximum.

m ¶ Potestas eadem.] eligẽdi, vel prouidendi in ipsa cathedrali Ecclesia.

[Gl seq. primo ponit antiquam & nouam opi. Bern. secundo contra nouam allegat. tertio illam fortificat per simile, quarto illam probat per originariam huius iuris causam, quinto quærit, & soluit.]

n ¶ Deuoluetur.] vt plene scias hanc materiam, & huius iuris originem. scire debes, ꝙ Bern. in quadã sua antiqua gl. quàm hodie non habemus per decr. sup. c. ne pro defectu notabat. sup eo. bonæ 1 in vltĩ. glos ꝙ quando canonici eligebant scienter indignum in cathedrali Ecclesia, ꝙ eligẽdi ptãs ad superiorem proximum deuoluebat? Rñdens ad decre. bonæ ꝙ ibi non erat alius superior, quam Papa, sed postmodũ cãcellata illa glo. in sui additione, quã ibi posuit, dixit cõtra: opinio eius hic approbatur: dixit enim ꝙ quia in decret. cum in cunctis. Papa in inferioribus expressit ad quos eligendi potestas deuoluatur, & in cathedralibus tacuit: dedit intelligere, quod ad ipsum in prædictis ecclesijs eo casu potestas deuolui deberet, & hoc ibi tenet Goff. & Vin. In contrarium videbatur; quia quasi paria videntur, non eligere infra debitum tp̃s, vel non eligere idoneum, ad hoc de transla. inter corporalia (& ibi vide concor in versi. sed neque, & de cleric non resi. tuæ, in glo. 2.) sed si illi non elegissent, ad illum superiorem deuolueretur potestas: ergo, &c. & super hoc vide quod no. Inno. sup. de concess. præb. cum nostris. 1 Sed vt sup. dixi, & infra patebit, aliud in uno, aliud in alios & merito. Nam dicit lex, ꝙ si quis negligens fuerit in petenda bonorum possessione infra cẽtum dies, locum facit sequenti in gradu. ff. de success. edic. l. 1. §. decretalis. & §. quod dicimus. Si autẽ ꝑpter crimen

1 Et ibi scripsi super verbo, possidebat Tenet tñ ibi, ꝙ dũmõ talem elegerint, in quẽ cadere possit ius dignitatis, qualem dixit esse homicidã, non dicerẽtur negligentes, secus si talẽ elegissent, in quẽ tale ius nõ cadit exẽplificat de oĩno illiterato, muliere. vel infame ibi vide. Io. Andr.

crimen, vel indignitatē, bonorum possessionem amittit, applicatur fisco, non sequenti in gradu ff. de his q. bus, vt indi. l. Claudius, & l. mulierem, & C. eo. ti. l. hæreditas. Sicut ergo succedit fiscus propter delictum, vel indignitatem, non propter negligentiā: sic & curia in primo casu, nō in secūdo succedat. Vt igitur huius iuris originem scias, veritatem scire debes, s. de antiquo iure, & dispositione ecclesiæ, potestatem conferendi episcopatus ad Papā ptinere. 12 dist. c. 1. cōferendi autē inferiores ecclesias ad epos. Sed hæc regula fallit in casib qui postmodū a iure fuerunt expressi: Voluerunt. n. iura q in cathedralibus sibi eligerent canonici, sup eo. cum ecclesia, in inferiorib. ēt collegiatis canonici 21. q. vlt. cōgregatio. ī. e. c. 1. & statuta fuerūt eis tpa sup. ne pro defectu. & de concess. præben. c 2. 50. dist postquam. Scias tñ, q primo emanauit constitutio illa, nulla. de cōcess. pr̄a ben. quā decretalis illa, ne pro defectu. Olim ergo etiam post decret. nulla, si canonici cathedralis Ecclesiæ non eligebant epm debito tempore, deuoluebatur etiam in hoc casu negligentiæ, potestas ad Papam, vt supra de cōces. præb. dilectus. sed postmodum statutum fuit, q in illo casu, s. negligētiæ, bene deuoluatur ad superiorem proximum. vt in c. ne pro defectu, in hoc casu ergo seruabimus illud ius: sed ad alios nō extendemus: vt hic vides: sed antiquo iuri stabimus. Refert tamen Compostellanus pluries suis temporib. tractatū fuisse per Papam, q hæc potestas archiepiscopis conferretur etiam in his casibus: sed finaliter deliberatio in cōtrarium resedit, vt hic vides; Et fuit ratio: quia prompti essent archiepiscopi in cassandis electionibus, vt prouisionum potestas rediret ad eos. Fuerat etiam olim ista opinio Vin. sup. e innotuit & sequuntur eam Inn. & Host. in decre. cum in cunctis. & sic seruabat curia ante istam constitutionem. Et semper intelligas hæc vera, cum omnes scienter eligunt indignum, siue simul & semel, siue separatim, vt supra dixi. Si autem aliqui eligunt, tunc deuoluitur potestas eligendi ad alios ipso iure, vel per sententiam, cum peccant in formam, vt in decret quia propter. facit supra eo. c 2. Sed pone: pars eligētium peccauit eligendo scienter indignum: remansit ergo iurisdictio in alijs: illi nō elegerunt infra tempus debitum: quid erit in casu isto. nunquid deuoluetur electio ad archiepiscopum vel ad Papam? Dico secundum Ber. Compost. qui hoc not. sup. eod. cum Vintonieñ. cum pars non peccans fungatur vice capituli, vt ibi, & sup. eodem. dudum, si capitulum negligat: ad superiorem deuoluitur electio, per capit. ne pro defectu, sic & hic, cum finalis culpa fuerit negligentia.

ADDITIO. Et finis est ponderandus. de no. oper. nun, c. 2. in fi. Io. And.

{Glo. seq literam declarat, & rationem reddit. signat contrarium & soluit.]

Secus [a] autem in inferioribus [b] ecclesijs censendū.

¶ Idem.

¶ Constitutioni, vt circa: non satisfacit appellans, qui disiunctiue iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ioan. And.

CAP. XIX.

IS, qui contra [c] electionis formam, vel electi [d] personā aliqua obij-

a ¶ Secus.] In hoc secus: quia in inferioribus vtroq: casu deuoluitur ad superiorem: & est eadem rō quam sup. dixi ad epum em ex dispositione antiqua pertinebat ecclesiarum suæ dioecesis dispositio: redit ergo res ad suam naturam. 35 dist ab exordio. (Et si vacat etiā cathedralis, dicit Io. Mo tenendum quod habetur inf. ne sede vacan. c. vno. Io. And) Nota ergo q pœna decr. cum in cunctis, habet locum in inferioribus dignitatibus ab epatibus: & est expressum sup. eo. dudum 1. Cōtra ī. eo. si compromissarius. § huiusmodi. Solut. ibi loquitur de pœna illa suspensionis a bñficijs per triennium, quæ nō habet locum nisi in eporum, & superiorum electionib. de qua loquitur decre. cū in cunctis. §. clerici sane, sed hic loquit de alia pœna. s. priuationis potestate eligēdi, de qua loquitur ipsa decre. cū in cunctis. in fi. Sed cū pœna suspensionis a bñficijs ibi repetita non sit: in illis locum nō habebit, vt in cōtrario dr. [Gl. seq. ponit cōtrariū obseruātiam curię, cui rńdet.]

b ¶ In inferiorib.] quibuscumq; ab epatib ētiam regularibus: olim tñ curia seruabat cōtrariū, interdū in regularib. qa cum decre. illa, ne pro defectu. æquiparet cathedrales, & regulares, sicut in cathedralib sup. dictū, est, ita videbatur ī regularib. dicendū: sed nō est ita: nec hēt locū rō reddita sup. prox. rńso: qa sufficit non denegari dioecesano hāc ptātē, cum in sua dioecesi oīa possit, quod nō est in archiepiscopis. (In qb. latius est, id eis nō cōcessum, ī. de suppl. negl pla Romana, cum suis concor) Et super hoc vide Compost. sup eo ne pro defectu, ad fi. Approbatur autē hic gl. Ie. & Hug. 17. q. 2. c 1 qui ibi no. q eps alium instituet in abbatē, cum monachi indignum eligunt & quod no. ipse Ber. in prædicta decre. bonæ. in vlt. gl (& de exce. significauerunt. in 1. gl. Io. And.

IS, qui.) Primo soluit casum dubium: Secundo rationem subdit: ibi, Cum non Io. And.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, q in Concil. Bituriceñ. idem fuerat interlocutus Inn. V. Io. Mo. dicit de quarto. Io. And.

CASVS. Dictum fuit in c vt circa, sup. eo tit. in antiq. q appellans ne aliquis eligatur, postuletur, aut prouideatur, debet exprimere in sua appellatione oīa vitia, quæ opponit tam cōtra formā electionis postulatiōis, vel puisionis, q̄ ꝯ personam electi, postulati, vel prouisi. Item q debet ipse appellans iurare, q oīa obiecta per ipsum credit esse vera, & se ea posse probare: Sed ponamus, quod ipse appellans a prouisione, electione, vel postulat one iurauit sub hac forma, quod ipse credit omnia proposita in instrō appellationis, vel aliqua ex eis, quæ debebunt sufficere ad repellendum electū, postulatum, vel prouisum, esse vera: vtrum per istam formam sit satisfactum illi constitutioni? Respondet quod nō: imo debet simpliciter iurare, q oīa quæ opposuit in formam electionis, vel personam electi, postulati, vel prouisi, credit esse vera: & ea se posse probare: alias sua appellatio non valet: nec potest impedire confirmationem electionis. Nota Primo, quod appellās in causa electionis ad Apostolicam sedem, obijciendo aliqua in formam electionis, & personam electi postulati, vel prouisi, debet iurare expresse, quod omnia p eum obiecta credit esse vera: & se posse probare.

Nota vlterius, q si appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, iurauerit oīa per eum posita in instrō appellationis se credere esse vera, & posse probare, vel aliqua ex his, quæ tñ sufficient ad electum, postulatum, vel prouisum repellendum, non est per hoc satisfactum formę substantiali appellationis de qua in c. vt circa. ideo non est admittendus ad prosequēdum suam appellationem Heli Reg.

[Prima gl. summat, & dicit vnde sumpta.]

c ¶ Is, qui contra.] Constitutioni, vt circa, nō satisfacit appellās, qui disiunctiue iurauit se credere opposita esse vera, vel quę sufficere deberēt ex eis. Ortū habuit hæc decretalis ex gloss Gar. posita sup. eo. vt circa. super verbo, probare, & glo Gul ibidem posita, super verbo, se posse & hic ipsorum approbatur opinio.

d ¶ Vel electi.] 1 Ergo intellige idem de postulato vel eo, in cuius personā facta est prouisio: cum decret. illa, vt circa. hac oia equipareti: Vnde quod in vno dr, intelligatur in alijs repetitū: & idē ēt intellige de eligēdo, si contra certam personam appellatur inf. c. prox.

1 Ex hac gloss. no. Phil. q nō via dispo. iuris anti. qui declaratoria hēt locū casu quo ius anti. qui. Font

a ¶ Obij-

a ¶ Obijciens.] exempla de his quæ obijci possunt, dixi sup. eo vt circa.
b ¶ Ad sedem Apostolicam.] ista litera vr facere pro Gul. qui not. in decre. vt circa, quod decre. ipsa nō habet locum, nisi in appellationib. interpositis ad Papam: sed ɔtrium credo, vt ibi dixi, & in Gar. cũ decre. illa indistincte loquatur.
ADDITIO. Plures meditatus sum, ꝙ forsan compositores huius libri in his opinionib. discordabant, certis volentibus, & alijs nolẽtib. Apostolicã sedem exprimere. Et ideo nō fecerũt de his quattuor capitulis declarantib. decre. vt circa vnicam decr. diuisã per §. sicut fecerunt de decr. commissa ɔ. eod quæ declarat de cre. licet canon.
c ¶ Audiendus.] nota ꝙ ista decre. declarat q̃ sit pœna nō seruantis conditionem illam, vt circa. & quod non valet appellatio: dicebant enim quidam, ꝙ illa erat pœna iurãtis, quod super non expressis non audiretur, super expressis vero bene: per illum ver. alioquin. qui est ibi. sed hoc est falsum, vt hic patet: quia non iurans, vel iurans alio modo quam debuerit, non auditur etiam sup expressis: & ille vers. alioquin. exponi debet, vt ibi dixi.
d ¶ Simpliciter] nota non recedendum a verbis legis. 6. q. 3. scriptum, de deci. ad audientiam. ff. de exer. act. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de leg. 3. non aliter.
e ¶ Lugdunensi.] sup. eo. vt circa.
f ¶ Et se.] repete, credere: constitutio enim illa non veritatem quærit, sed calumniam excludit, vt ibi dixi in glo. si autem.
ADDITIO. Licet quandoque credere ponatur pro scire de re iud. cum olim versi. post hoc Io. And.
g ¶ Illa vel ea.] sed contra, si duo proponuntur etiam copulatiue, quæ ad vnum finem tendunt, sufficit alterum probari. ff. de iud. exhibita. nisi superflua probatione se oneraret, astringens se ad vtrunque probandum. sup. de prob. licet ff. de proba. circa, & secundum hoc & copulatiua dissoluitur in disiunctiuam. ff. de verbo. sig. sæpe. 16 q. 3 placuit. Idem est ergo proponere copulatiue, vel disiunctiue: cum vtrobique sufficiat alterum probari, vt per prædicta iura probatur, & sup de rescr. inter cæteras. Respondeo: obiectio supradicta vera est: quia quoad probationem bene sufficit alterum: sed non quoad obiecta: noluit enim illa constitutio probationibus prouidere, sed obiectionibus. s. ꝙ nihil calumniose opponeretur: & ideo voluit ꝙ simpliciter super omnibus iuraretur: si enim iurat vera esse, quæ ad victoriam sufficiant: tam illud iuramentum omniũ obiectorum malitiam non excludit: immo ex decem obiectis, si vnicum quod sufficeret, esset verum reliqua falsa, satisfactum esset illi iuramento, & concor. inf. eo. vt quis duas.
h ¶ De eisdem.] scilicet expressis, vel obiectis in appellatione.

Qui contra.] Ponit casum, quo declarat constitutionem, vt circa & eius pœnam locum habere. Secunda ibi, Alioquin. Io. And.
ADDITIO. Ple tamen Gul declarat formam contrariam in Spec de appel. §. restat, in prin. Io. And.
¶ Illud est anauit ad declarationem c vt circa. sup. eo.
CASVS. Dictum fuit in d. c. vt circa, ꝙ appellans in causa electionis ad Papam, debet in appellatione sua inserere oĩa, quæ intendit obijcere ɔ formã electionis & ꝑsonam electi: Sed vtrum illud sit verum indistincte: et si interponat appellationem ɔ incertam personam? Rñdet ꝙ non, immo si appellat ɔ incertam ꝑsonam, non tenetur exprimere aliquos defectus: puta si dico, appello ne eligatis excõicatum maiori excõicatione, quia tũc ignorat electum: sed qñ appellat, ne talis eligatur, dẽt omnia in appellatione sua inserere, q̃ intendit opponere ɔ formã electionis, & personam electi: & iurare ꝙ credit illa esse vera, & se posse probare vt dictum est in d. cap. vt circa, & c prox sup. eo. Nota primo iuncta glo. ꝙ cum appellatur ɔ ꝑsonã incertam, ne persona incerta eligatur: appellans non tenet ser uare cap. vt circa, sup. eo. quia non tenetur aliquos defectus exprimere: sed postea electione secuta tenebitur illos exprimere: sed non in appellatione sua. Nota insuper quod licet c. vt circa loquatur in appellato electione secuta: tamen etiam habet locum quando appellatur ab electione facienda.

ciens, [a] ad sedem Apostolicam [b] appellauit, corporali a se præstito iuramento, quod illa, quæ in appellatione sua expresserat, vel ea, quæ de ipsis deberent sufficere, vera esse credebat, & se posse probare; non est super obiectis, vel expressis huiusmodi audiendus. [c] Cum non simpliciter, [d] sicut tenebatur iuxta constitutionem felicis recordationis Gregorij Papę X. prædecessoris nostri, editam in Concilio generali Lugdunensi, [e] iurauerit expressa eadem seu obiecta se credere vera esse: & se [f] posse probare: sed indeterminate illa, [g] vel ea, quæ deberent sufficere de eisdẽ. [h]

¶ Idem.

¶ Qui contra certam personam ne eligatur appellat, cõstitutionem, vt circa, seruare tenetur. Io. And.

CAP. XX.

Qvi contra, [i] certam, [k] & nominatam [l] † personam ne ab alijs eligatur, [m] ad sedem Apostolicam, [n] antequam

[Prima Glossa ponit summam, & dicit vnde fit sumpta.]
i ¶ Qui contra.] qui ɔ certam personam ne eligatur, appellat, constitutionem, vt circa, seruare tenetur. Decretalis ista tracta fuit de glo. Gar. posita in decretali, vt circa, super verbo, appellauit [a] & Guil. super verbo, facta, & approbatur hic ipsorum opinio.
k Certam.] ergo secus si contra incertam: puta ne fiat electio nisi canonica. sup. eo. cum nobis, vel ne fiat contra tenorem priuilegiorum ecclesiæ, sup eo. c. considerauimus, vel ne fiat de aliquo excõicato, vel homicida, vel his similia: (Puta ne fiat nisi duplici voce appellanti concessa, de re iud. cum olim. in prin.) tunc. n. non habet locum constitutio. & ratio per se patet, si. n. ante electionem, & contra incertam personam appello: per te vides ꝙ contra formam electionis nihil obijcere, vel exprimere possum: cum adhuc non sit facta: & qđ non est, & c. sup de despon. impu. ad dissoluendum. Idẽ in personam: cum enim nullam exprimam personam, quæ contra illam possum exprimere.
l ¶ Nominatam.] intelligo hoc, siue sit proprio nomine puta ne paganus de Murina; vel appellatiuo, puta ne filius P. vel ne archidiaconus; vel ne primicerius; vel his simile, vel alia certa circumlocutio, ad hoc ff. de rebus credi. l. certum sup. de testi licet ex quadam.
ADDITIO. Facit ɔ. de sent excom. constitutionem, &. quod ibi not. Io. Andr.
[Glo. seq. quærit & soluit.]
m ¶ Eligatur.] vel postuletur. de prouisione non erat dubitatio, quia expressum erat in decre. vt circa. vnam dicam. Qui si appello, ne ad electionem admittatur? Eodem modo credo distinguendum, vtrum contra incertam, puta ne aliqui excommunicati, irregulares &c. & tunc non teneat, aut contra certam, & tunc teneat constitutionem ipsam seruare per hanc decre.
n ¶ Ad sedem Apostolicam.] repete. quæ dixi supra cap. prox.
[Glo. seq. recitetur per quæstionem.

a. Fiat.

Marginalia:

a Ex hac glos. Phil. infert, qđ clausula, non se astringens, non releuat, vbi mandatur respõderi. Font.

† Nota ar. quod pōt dici persona certa, licet suo nomine non nominet. ad hoc de testi. licet ex quadã.

a Vbi dixit Nicol. sic interlocutum in cã Frisicẽ. Idẽ dicit hic Ioan. Mo. & cle. vbi dicit, qđ pronũciatio ista fuit facta secũdo anno pontificatus, anno Domini 1279. Viterbij.

Appellans ne certa ꝑsona ad electionẽ admittat, an teneat seruare cõstitutione, vt circa.

a ¶Fiat electio.] dubitationis causa fuit: quia in decr. vt circa, dicebatur qn̄ appellatur ꝯ electum; sed hic nō appellatur ꝯ electum, sed ꝯ eligendum, & sic non vr̄ habere locum constitutio, secus est, vt hic vides, & sic dicebamus olim per illam literam, quæ ibi est, prouisio facienda vel facta, quia sicut in faciende prouisione seruāda erat forma in appellatione, sic & in facienda electione, cum illud capitulum illa parificet. ad idem sup eo. cap. 1. & cap si forte, ꝭ. eod. si postquam.

b ¶Vt circa.] supra, eod tit.

ADDITIO Ergo tex. nominat decre. facit secūdum Archi. ꝙ nomē canonis exprimendum sit in exceptione excōmunicationis, de quo dicā ꝭ. de excep. pia super gl. hoc adeo. Io. And.

fiat [a] electio, duxerit appellandum: debet per omnia in appellando seruare formam constitutionis felicis recordationis Gregorij Papæ Decimi, prædecessoris nostri, Vt † circa, [b] editæ in Concilio Lugdunensi, ac si electione iam facta [c] cū contingeret appellare: Alioquin non obseruans pœnæ [d] constitutionis eiusdem se nouerit subiacere.

† Nota arg. qđ alleganti aliud statutū, sufficit quod allleget princi piū ipsius, absque eo ꝙ totum extensum producat ad hoc, ꝭ. c. proxim. Dom.

[Glo seq soluit quæstionem.]

c ¶Facta.] scias, quod ita intelligebant curiales decre. illam cum eadem ratio sit vtrobique. Et nota, quod sicut hæc decre. determinat decre. vt circa, ita dico & determinari decr. sup. eo. c. 1. nam licet ibi dicatur electionem, postulationem, vel prouisionem factam seruata illius districtione, idem dicam in facienda, per hanc decre. vt ibi etiam dixi. Et sic seruat curia, & facit qđ not. Gul in decre vt circa. in gl. not. ergo.

d ¶Pœnæ.] vt non valeat appellatio, nec audiatur etiā super expressis. sup c. proxi.

Sicut cum.] Primo ponit simile, per quod casum decidit, Secundo ponit simile, ibi, Quamuis. Tertio decernit, ibi, Alioquin. Io. And.

¶Primo pro intellectu huius c. est præsupponēdum in quibus electionibus debeat seruari forma c. quia propter. eod. tit. in antiq. videlicet, quando per formā scrutinij proceditur, nam tunc requiritur, quod fiat publicatio scrutinij, & fiat collatio zeli ad zelū, meriti ad meritum, numeri ad numerum. postea si appareat in quo maior pars consentit, quod ille eligatur simpliciter per vnum ex scrutatoribus, dicendo ego talem eligo, qui fuit nominatus in scrutinio. Et illa forma seruatur in episcopatibus, abbatijs, & electionibus aliorum prælatorum quorum morte ecclesia dicitur viduata, sed in alijs inferioribus beneficijs non est opus, quod illa forma seruetur.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauien. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui canonici cum non possent venire ad concordiam, compromiserunt in aliquos, qui compromissarij conuenerunt in vnum, & plures eorum conuenerunt in Titium, puta, cum essent quinq; compromissarij, tres conuenerunt in Titium, vtrum vnus illorum compromissariorum debeat nomine omnium facere electionē per verba singularis numeri, videlicet quod dicat, ego nomine meo & nomine talium compromissariorum talem eligo, vt in forma scrutinij dr̄ quod nominatus in scrutinio a maiori parte debet elig per vnum, vt d c quia propter. alleg. Respondet Romanus Pontifex quod sic.

¶Prima Glo. summat, & dicit vnde sumpta.

e ¶Sicut.] si compromissum est in plures vt eligant, per vnum facienda est electionis pronunciatio, sicut qn̄ procedtur per formam scrutinij, aliter electio facta nō tenet. Ordinationē aūt habuit hæc decret. illa ex his, q̄ notātur per Innocentium, Hostiensem, & Compostellanū sup. eod. quia propter, & cap. in Genesi vt ꝭ patebit.

[Gl. seq. reci. per q in quibus electionibus, &c.]

f ¶Formam.] nota quod ista decre. locum habet in his electionib. in quib. debet seruari forma decre. quia propter & c in Genesi. Et ſm Ber qui hoc ibi not. in prima glo. & Inn. & Compost. in prima gl. decre illa locum habet in electionibus episcoporum, vel inferiorum prælatorum, qui præ sunt collegio, & per quorum mortē ecclesia dr̄ viduata, ī alijs non. Host. autē illam intellexit et in quocunq; beneficio, vel canonia, cuius electio ad plures, vt ad collegium pertinet, vt ibi not. circa prin. primos se quor. Secundū hoc ergo dicemus, hoc ꝙ hic dr̄ de communi pronunciatione, habere locum in his, ī quibus seruanda est prædicta forma, in canonijs vero vel beneficijs alijs secus, quia ibi sufficiet singularis consensus, quod verum est, si illi sunt capitulum, si consensus præstent in capitulo, alias secus, secus, secundum Ber qui hoc notat in decre. in Genesi. in glo super verb communiter. & ibi etiam de hoc per Inno. & Hostien.

¶Idem.

¶Si compromissum est in plures, vt eligant, per vnum facienda est electionis pronunciatio; sicut quando proceditur per formam scrutinij: aliter electio facta non tenet. Ioan. Andr.

CAP. XXI.

Sicut, [e] † cum per formam [f] scrutinij ad electionem proceditur, est per vnum [g] pronuncianda & facienda cōmunis [h]

ADDITIO. Faciunt etiam notata sup. in ant. de consti. cum omnes. in si primæ glo. concordat qđ scripsi in decre. in Genesi, in gl quamuis. facit quod no. 5. dist. c 1. 2. q. 6. c. ei. qui. §. nominationes q. c. C. de appella. & 5 q 9. in summis 2 q 2. sine & c episcopus, § q manumissum. sup. eo ecclesia. & c bona, & c cum dilectus, ff. quod cuiusque vni. l. nulli & l. planc, & de reg. iur aliud § 1. fi. tur. C de præd. curia l vlt. ad fi de decur l. 5. in prin. de leg. l pen & vlt. lib. 10 de venu. re. ci. l. fi lib. 11 Io And

[Glo seq ponit opi. quam reprobat secundo quærit, & soluit.

g ¶Per vnū] quod ergo dicit decre quia propter, vt is collatione habita eligatur, intelligitur per formā post modum subiectam, per vnū oium vice. Notabat tn̄ ibi Hostiensis ꝙ licet hoc seruaret curia, tn̄ satis erat, si omnium vno ore sermo procederet. ad hoc C. de epis. & cle. l. quoniam venerabilis: ibi ab omnib. vno ore damnaretur, &c. nec obstat ſm id decre. in Genesi, quia ibi singulariter, non vno ore cōsenter elegerant. Sed hoc est falsum vt hic vides. Et quod dicit, vnum, si quæratur per quem, dic per eum qui habet primam vocem, vel eum, cui capitulum committeret, sed si capitulum, vel illi, qui consenserunt, non committant hoc expresse alicui, vnus præsentibus alijs facta collatione eligat vice capituli, vel consentientium, & satis est, quia ratihabitio & taciturnitas mandato comparatur, saltem in re appetibili & meritoria, sicut est ꝙ per electionem canonicam prouideatur ecclesia. ff. mandati. l. si fideiussor & C. mandati fideiussior, & secus in onerosa, vbi requiritur expressus consensus. ff. de procur. filius. § inuitum, secundum Inno qui hoc not. in decre. in Genesi & Compō. in decre quia propter.

ADDITIO. Et refert Bona quod Innocen. ita sententiauit. & vide quod post ipsum Innocen. scripsit de maio. & obed cap. 1. in glo per hac. Et quod dicit Gul. in Spec. eo. tit. §. 1. ver. publicatione. & quod ibi dicam. Io. an. And.

[Glo. seq obijcit, & soluit]

h ¶Com.] sed nonne sufficiunt singulares consensus. ff. de seru. rusti. prædi. per fundum. ff. cōia prædi. receptum. ff. de aqua plu. arcen. l. si aut. solu. leges istæ loquuntur

1 Et adde ꝙ ibi dixi in §. vbi vi deas Ioan. And.

2 Quint opinio hic placet Arch. ꝙ potius me per decre. 1. sup eo li. & in decr. vt circa, quæ nil facit. Adde de c. 1 ēn. ibi dixi in per veram formam.

† Vide Clem. c. lium Lateranen. sub Inno cetio III. c. 24 vbi traditur variæ electionum §. formæ.

electio, secundum canonica instituta [a]: sic & per vnum debet fieri [b], cum per formam proceditur compromissi [c]: Quamuis in arbitris compromissarijs lex † humana [d] innuat, quod ab eis omnibus sit pronũciatio faciẽda: alioquin à pluribus compromissarijs facta simul electio, eo ipso viribus non subsistat [e] †.

¶ Idem.

¶ Decret. supra eodem, licet canon, in collegiatis parochialibus ecclesiis, & assumptis ad ipsarum regimen. Io. cum non habet. Io. Andr.

CAP. XXII.

STatutum [f] † felicis [g] recordationis Gregorij papę decimi prędecessoris nostri de his, qui ad parochialium [h] ecclesiarum regimẽ assumuntur † promouendis ad sacerdotium [i] infra [k] annum, alioquin [l] eisdem ecclesijs sint priuati [m]: Quod [n] cum sit pœnale, restringi [o] † potius conuenit, quam laxari: Declaramus [p] ad collegiatas [q]

quuntur de actu, qui diuisionẽ recipit: nec est ibi cõio collegiatorum, sed singularium; quod dic vt supra de consti. in antiquis, cum omnes. Sed hic de negotio loquitur, quod diuisionem, transmutationem, vel omissionem non recipit, & ideo secus, ff. de verb. oblig. l. 2.

a ¶ Instituta.] sup. eo. tit. in Genesi.

b ¶ Debet fieri.] & pronũciari cõis electio, vt dictũ est sup.

c ¶ Cõpromissi.] & vtrobiq; faciẽda est per verba singularis numeri, vt inf. de re iud. cum ab vno. [Et hoc tenet ibi Archi. qd not in glo. fin. de episcopo, qui locutus est in plurali: & ibi competẽtius ponitur.] Dicebat decr. quia propter, qui vice omnium ecclesię viduatę prouideãt: vnde videbatur, ꝙ omnes haberent prouidere, quod verum est, sed vnus omnium vice pronunciare, & electionem facere, vt hic.

† Nota arg. pro & ꝯ ꝙ leges ciuiles ꝑtalleg. a in foro canonico de quo ꝟ de noui oper. nũc. ca. & 2. Domin. † Al. subsistit.

ADDITIO. Vnde dicit hic Archidiaconus, ꝙ compromissarius pronuncians, potest vti verbo, eligo, & verbo prouideo. Ad primum sup. eo. cũ dilectus. & c. cum in veteri. de fortil. ecclesia Ad secundum decr. ip sa, quia propter & supra eo. causam quæ, Ioan. Andr.

d ¶ Lex humana.] ff. de arbit. l. item si vnus, § item si plures, vbi dicitur, ꝙ aut omnes sententiã dicant, aut nullus, tñ secundũ nos, vnus alijs præsentibus & mandantibus sententiam, per verba tamẽ pluralis numeri poterit recitare, & idem in pluribus iudicibus. ꝟ de re iud. cum ab vno. & etiam no. ff de arbi. l. sicuti.

e ¶ Subsistat.] ratio, quia tot videntur electiones, quot sunt numero eligentes, vt not. supra, eodem in Genesi.

STatutum.] Primo ponit ius antiquum, Secũdo declarationis motiuum, ibi, Quod cum. Tertio declarat, ibi, Declaramus. Io. Andr.

¶ Canon pœnalis non debet extendi vltra suos terminos.

CASVS. Dictum fuit in c licet canon, supra eo. titu & lib. ꝙ ecclesia parochialis non debet cõferri, nisi cõstituto in xxv anno & ꝙ ille cui est collata parochialis ecclesia, debet promoueri ad sacerdotium intra annũ, alias est priuatus ipso iure ecclesia parochiali, ita ꝙ non est opus sibi priuationis, nec aliqua monitione, Sed quid, sanctissime Pater, ponamus ꝙ alicui fuit collata ecclesia parochialis, quæ cum hoc est dignitas in ecclesia collegiata, sicut in ecclesia, beati Hilarij de Sella Pictaui. ipsa parochialis ecclesia est dignitas, qa abbas ipsius monasterij est rector ipsius ecclesiæ, vnde iste non fecit se promoueri intra annum ad sacerdotium, vtrum ipso iure sit priuatus dicta parochiali ecclesia, ita ꝙ collatur possit illam alicui personæ idoneæ conferre? Videbatur ꝙ sic, p illud ca licet canon, alleg. hoc tñ non obstante decidit hic Romanus pontifex contrarium, nec obstat illud c licet quia loquitur simpliciter de ecclesiis parochialibus, ideo non est extendendũ ad ecclesias collegiatas, sed in ipsis ecclesiis parochialib. collegiatis debent seruari antiqua iura. videlicet ꝙ superior pot ipsum monere, vt promoueatur ad sacerdotium infra annũ, & si non promoueat inf. annum, anno elapso potest superior talem priuare, vt in c. cum in cunctis. eo. tit. in anti. Hen. Reg.

[Prima glossa summat, & rationem reddit.]

f ¶ Statutum.] Decretalis. s. c. licet canon. in collegiatis parochialibus ecclesijs, & assumptis ad eatũ regimẽ locũ nõ habet. Et nota ꝙ decretalis cũ in cũctis prohibebat de dignitatib. & beneficijs curatis, & parochialibus, ecclesijs, decr. ergo, licet canon solũ de parochialib. dicens ecclesijs ad dignitates extẽdi non debuit: pcipue cum constitutio sit pęna lis, vt sequitur.

g ¶ Statutum felicis.] supra eod. licet canon.

h ¶ Parochialiũ.] q dicãtur parochiales, dic vt dixi supra eo. licet canon.

i ¶ Promouẽdis ad sacerdotium.] hoc verũ: nisi in casu ꝟ. eo. tit. cum ex eo.

k ¶ Infra annum.] numerandum à die quo possessionẽ pacificam habuit, vel per eum stetit quo minus haberet inf. eo. commissa. §. 1 de prębend. licet 2. nec currit iuste impedito, vt in prędicta decret. commissa.

l ¶ Alioquin.] idest, si se non fecerint infra annum promoueri.

m ¶ Priuati.] intelligas integro elapso anno, quod dic vt infra eo. commissa. 1. respon.

n ¶ Quod statutum.

o ¶ Restringi.] nam odia restringi, & fauores, &c infra de regu iur. odia cum suis concor. & ff de liber. & posth. l. cum quidam, & benignior interpretat o facienda est in pęnis. infra de regul. iur. in pęnis, cum suis concor.

p ¶ Declaramus.] hoc olim fuerat etiam declaratum per quandam extrauagantem Alexandri, [& Martini, secundum Arch. de qua dixi sup. eo. quamuis, & c quanquam, quæ incipiebat dilecti

[solo sequitur, & remittit, quærit & soluit, iterum quærit, & arguit ad negatiuum, & ad affirmatiuam, & soluit distinguendo.]

q ¶ Collegiatas.] Nota, ergo ꝙ aut sunt ibi plures vt collegium: aut non, sed vt singuli. In primo casu locũ habebit decre. hæc in secundo non. & super hoc vide quod no Ber. supra eo. tit. cap. & de iure pat postula. sti. 1. Si quæratur quomodo hoc cognoscetur? Responde, quia ibi est rector vt caput, & canonici vt membra super his tamen vide quod no. de exces. pręla. dilect. Sed quæro, pone, quod ecclesia fuit collegiata, nunc desinit ibi esse collegium, quid erit, habebit ne locum hæc decretalis? Et videtur quod non, quia deficientibus personis desinit esse collegium. ff ad muni. et sicut municipium, ad hoc supra eod tit. & lib. cap. 1. 10. q 3. vnio ff. de verb sign. Neratius. & grex esse desinit, si vnum animal tantum remaneat in grege. ff de leg. l. si grege. Arg contra. 19 quæstio. 3. quæ le nel. 7. quæst. 1. pastoralis, cum similibus. Dico & distinguo, quod si collegium desinat ibi esse: puta canonicorum morte, locum habet decr. quia alij habent substitui, & si hoc non faciant hi, ad quos primo pertinet, infra debitum tempus ad superiorem deuoluetur, & sic de singulis vsque ad Papam, & ius collegij bene remanet in vno, quod dic vt no. supra de postul. gratum si autem destruatur collegium superioris auctoritate, puta quia hoc facit ex causa, tunc non habebit locum decr. Pone exemplum de noui oper. nunc c 1 &

† Vide Cardinalem consil. 30.

† Cap. licet canõ. locũ hẽt qualitercunq; sit ꝓuisũ de parochiali ecclesia, cũ textus dicat, assumuntur ꝙ congruit cuilibet mõ prouisionis.

† Nota iusta pœnalia stricte esse interpretanda. ad hoc regula, in pęnis. inf. de regul. iuris.

† Vide Oldradum cõ. l. 162. Lapũ allegatione §. & s. lene Doctores in c cum non ignores, supra de praué.

ibi hoc per Inno.& facit quod no. Lau. & Ioan. 16.q.7.& hic diximus.

a ¶ Ecclesias] sæculares. nam hodie secus in regularibus,ꝙ dic vt in cle.de sta.regula. ne in agro. §. ceterum.

illam potestatem transferre quia nemo in alium potest plus iuris transferre:quam ipse habeat.

[Prima glossa summat.]

c ¶ Si cui.] Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis, & in scriptis redactis volũtatib. singulorum] illũ eligat,in quem nõ maior pars capitul ,sed plures aliorum comparatione consenserant: non tenet electio,cum præter formas concilij fuerit celebrata Ioã.Andr.

[Glo.seq iiii. & v. supplẽdo soluit tria dubia.

d ¶ Cui eligendi.] idẽ si plurib.cũ tõ capituli semper remanet & dẽt illa decre. iungi cũ decr. inf.c. cum expediat.

[Glos seq reddit rationem.]

e ¶ Forma.]quę nõ est de permissis immo prohibita,vt ĩ.c. in antiquis propter, & eo.tit. ecclesia vestra. per hanc enim erat reperire electũ non a maiori parte totius capituli pręfici ecclesiæ.

f ¶ Secreto.] idẽ & multo magis si non secreto, quia tunc esset obuia c. quia propter. & semper locum habet ratio finalis.

b.¶ Antiqua iura] supra eo.tit. in anti. & in cunctis §.inferiora. Et de hac compillatione ordinum plene dixi supra eo. licet canon.in fi.

Si cui.] Primo ponit casum:quem secũdo determinat: ibi,Talis,motiuũ interserẽs:ibi, Cũ præter. Ioan. Andr.

¶ Primo pro intellectu hui⁹ capituli est pręsupponẽdum , ꝙ ad hoc vt valeat electio , requiritur , ꝙ fuerit facta à maiori parte totius capituli & ideo nõ sufficeret si esset facta à maiori parte per cõparationem aliarum partium : puta, cum in aliqua ecclesia essẽt xii canonici, ipsi cõuenientes in vnum super electione celebranda , diuiserunt vota sua in tres partes:sex elegerunt vnum: quatuor aliũ , & duo alium: Electus à sex,est electus à maiori parte per comparationem aliorum partium , sed non per comparationẽ ad capitulum.

ecclesias [a] , etiam si aliàs parochiales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi, sed antiqua iura [b] seruari debere potius in eisdem.

¶ Idem.

¶ Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorũ) illam eligat,in quem nõ maior pars capituli,sed plures, aliorum comparatione cõsẽserant: non tenet electio cum præter formas concilij fuerit celebrata Ioan. Andr.

CAP. XXIII.

Si cui [c] eligendi [d] potestas data fuerit sub hac forma [e], vt ipse secreto [f] & sigillatim votis singulorum de Capitulo [g] exquisitis,& in scriptis redactis, illum eligat, in quem plures de Capitulo partium † comparatione minorum [h] consenserint; licet consentientes maiorem partem totius Capituli non attingant,ipseque [i] facto huiusmodi scrutinio,& in scriptis redacto iuxta traditam sibi formam, eum, in quem non maior [k] pars, sed plures de dicto Capitulo, quam in quenquam alium direxerant vota sua , duxerit eligendum : talis electio (cum pręter [l] formas,quas generale † Concilium [m] seruari statuit in electio-

CASVS. Vacante ecclesia Pictauien. canonici compromiserunt in quendam Titium, vt ipse Titius sigillatum ac secreto exquireret vota singulorum canonicorum, & illis votis in scriptis redactis , ipse eligeret illũ in quẽ maior pars canonicorum consentiret , etiã si illi non facerent maiorem partem per comparationẽ ad capitulum: vnde Titius exquisitis votis omniũ canonicorum, reperit, ꝙ sex vnum nominauerãt tres aliũ;duo alium,& vnus alium,& reperit ꝙ nominatus a sex,erat electus a maiori parte per cõparationẽ ad alias partes,licet non esset electus a maiori parte p cõparationẽ ad totum capitulum , an valeat talis electio? Respondet Romanus pontifex,ꝙ nõ nisi fuerit obseruata forma c quia propter sup.eo in anti. Nã canonici non potuissent eligere nisi illũ,in quem maior pars totius capituli consensisset,igitur ipsi non potuerunt cõpromittere in Titium, vt ipse eligeret illũ, in quem maior pars per comparationem ad partem consensisset. quia non potuerunt ei dare maiorem potestatem,quam ipsi habe ẽt,& ideo talis electio est nulla .Nota primo ex isto textu ꝙ ius eligendi prælatum est delegabile,seu trãsmissibile in alium , & ille alius in quem transmittitur, dicitur proprie compromissarius Nota vlterius, ꝙ cum proceditur ad electionem per viam scrutinij , vota eligentium debent scrutari sigillatim & secreto , alias non esset opus publicatione,quia publicare scrutinium , nihil aliud est q̃ manifestare uota singulorum canonicorum. Nota insuper principalem effectum, ad quem emanauit pręsens c. videlicet ꝙ canonici alicuius ecclesiæ nõ possunt compromittere in aliquem, vt eligãt illum, in quẽ maior pars per comparationem ad partem, & non per cõparationẽ ad capitulũ cõsenserint & ratio huius redditur q a si ipsi per se hoc non possint facere, nec in aliũ põt

g ¶ De Capitulo.]idem si non essent de capitulo . sed vocem haberent, vt supra de causa poss. cum ecclesia Sutrina & supra eo.Cumana.

h ¶ Minorum.]puta cum ex xii. canonicis v. consentiunt in vnum iiii.in alium, iii. in alium, electus igitur a v.electus est a maiori parte comparatione partium,sed non a maiori parte a capituli, quia quinque non sunt maior pars de xii.

ADDITIO. Sic exemplificatur supra.eo. ecclesia 1. Io. Andr.

i ¶ Ipseque]in quem tradit.est potestas huiusmodi.

[Glo.seq.sol.q a contrario.]

k ¶ Non maior pars] ergo a contrario, si eligeret illum,in quem consensisset maior pars, valeret electio, inf.eo. cum expediat. quia illa forma per concilium subsequens sublata non videtur.vt ibi.

[Glo.seq.alleg.vnam concor. & obijcit,& soluitr]

l ¶ Præter.]Nota ista duo æquiparari,præter,& ꝯ.sim. de fi.instr pastoralis. Sed nonne nominatus a maiori parte aliorum comparatione, ex quo placuit omnibus quod ipse eligeretur, est nominatus ab omnibus, vnde & in electione Romani pontificis seruatur interdum hoc, ꝙ nominatus a maiori quam a duobus partibus de consensu omnium habeatur pro Romano pontifice.Compostellanus ĩ.c licet. & Guil. sup.e. ubi periculum ? Dic ꝙ iura voluerunt certas formas seruari,& licet oẽs cõsentiãt,si nõ seruant formæ,nõ tenet electio 1. Cardinales nec arctant , nec de facto seruãt formas,sed sufficit ꝙ puę pte cõsentiãt. ĩ. e.li-

[Glo.seq soluit quæstionem] (cet.

m ¶ Concilium.]supra eo.tit quia propter. Et aduerte,ꝙ sic vt dixi sup eo. sicut cum ista decr. innocentius super formis concilij,dicam, ꝙ vbicunque nõ habent locum illæ formę,non habeat locum ista decr. Si igitur in dignitatibas per quas viduatæ nõ sunt ecclesiæ

scru-

† Nota, ꝙ appellatione maioris partis intelligitur de maiori parte totius , non aũt de maiori parte comparatione aliarum minorum. Domi.

† Hoc est generale concilium Lateran. sub Innocentio III. c.24.

† Dic ... si cõ... tur vt ... gere possit, neque ei aliqua forma p̃scribitur , tunc valebit electio ab eo solo facta . Sed hic canonici exp̃sserunt formã ... , ideo non valet secus si simpliciter delegassent electionem Phi. Fra.

seruaretur hæc forma, vel beneficij, vel canonicis non vitiaretur electio: super quo vide quod ibi dixi.
ADDITIO. Quod dixi in prima parte huius glo. Idem dicit hic Arch. de transla. voto. qđ a ceteris fieri potest, etiam al js non facientibus: vbi forma concilij seruãda nõ est, alias secus: & sic intelligitur, quod scripsi de appe. constitutus. de elect. sompsi in anti. Ioan. And.
a Non valere.]ipso iure.
b Firmitatis]& sic etiã eligentes priuati debent ea vice potestate eligendi: vt s. eo quia propter

QVorundam]diuide, & summã prout in prima glos.
CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui diuiserunt uota sua in tres partes: Ponamus, q̃ erant xxiiij. canonici xij. elegerunt quẽdam Mendicantem: alij iiij alium. & viij. alium: vtrum Mendicans electus a xij. possit consentire, ẽt de licentia sui plati isti electioni factæ in discordia? Respõdet q̃ nõ: & illud est speciale in Mendicante: q̃ si mendicans huiusmodi electioni de ipso factæ consenserit: non initiatur matrimonium inter ipsum & ecclesiam, nec aliquod ius sibi ex illa electione acquiritur: secus est in alijs non Mendicantibus. Sed quid si aliter non Mendicans fuit electus a maiori parte comparatione aliarum partiũ, & non per respectum ad maiorem partem totius capituli: vtrum valeat talis electio? Et dic q̃ non, nisi fuerit facta a maiori & saniori parte totius capituli. Subiugarunt N. ẽm religiosus promittit obedientiam. i. abdicat suum velle, & ponit in ptãtem sui prælati secundo promittit paupertatem: tertio castitatem. Nota primo ex hoc textu, quod Mendicantes pñt per canonicam & concordem electionem vocari ad prælaturas: etiã extra suam religionem: ad alias ẽt prælaturas pñt vocari per postulationem. 1 Nota insuper, q̃ ad hoc vt aliquis ex Mendicantibus possit cõsentire electioni de se factæ ad prælaturam extra suam religionẽ, requiritur q̃ fuerit facta in concordia: secus si in discordia. Nota finaliter illud, ad quod alleg. iuncta gl. q̃ inter Mendicantes primum locum obtinent Prædicatores: quia hic præponuntur alijs: & valet argumẽtum ab ordine literæ. Ratio huius est secundum gl. quia eorum institutio est antiquior: modo antiquiores sunt honorabiliores, vt c. 1. & c. statuimus, de maio. & obed. in antiq. & sic in processionibus Prædicatores debent obtinere locum honorabiliorem.

† Declara hũc tex. p. ut in Cle. q̃ circa electio.

† Lege extrauagan. tẽ. 10. xxij. q̃ incipit, calumnijs Fon.

[Prima glo. diuidit, & summat.
c Quorundam.]Decretalem diuide in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam: in secunda constõnem circa Mendicantes: in tertia constitutionẽ circa non Mendicantes: in quarta decretum. Et dicit in summa, q̃ ex vocatione quocunque modo facta in discordia de religioso Mendicante. ad platurã extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de prælati licentia: idem de vocatione facta a minori parte numero ad quamlibet prælationem de religioso non Mendicante: Et secus factum, irritum decernit.

nibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere, a fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.[b]

¶ Idem.

¶ Ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicante ad Prælaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec cõsentire poterit etiam de Prælati licẽtia. Idẽ de vocatione facta a minori parte numero ad quãlibet Prælationem de religioso non mendicante: & secus factum irritum decernit. Et ponit illud cap. vnũ speciale in Mendicantibus Ioan. And.

CAP. XXIIII.

QVorundam [c] † oculos [d] sic vitium ambitionis excæcat, [e] quod quasi suæ professionis immemores, [f] qua contemptis honoribus, [g] abiectis diuitijs, [h] spretisque delicijs, arbitrium proprium subiungarunt alterius ditioni, [i] retro respiciunt ad aratrum, manu missa, [k] dum præcipitanter ruunt in litigiorum [l] anfractus, & † causarum strepitibus se inuoluunt, [m] & extra administrationes proprij ordinis solium [n] prælaturæ conscendere moliuntur; electionibus, [o] postulationibus, seu prouisionibus de se in discordia [p] celebratis, improuide præstando consensum: præbendi assensum a suo superiore [q] nonnunquam extorta [r]

[Glossa sequens distinguit triplicẽ oculum.]
d Oculos.] 1 Est oculus mentis: qui purus esse debet. vt hic. & 1. q. 1. multi. Est oculus corporis, qui debet esse pudicus. vt 32. quæst. 5. q̃ viderit. [Vide quod dixi in proœmio Gre. super glo. 1 castos & g vide Valer. lib. 4. c. 3. in primo exterorum exemplo. vbi dicitur, prætoris non solum manus a pecuniæ lucro, sed etiam oculus a libidinoso aspectu continentes esse debere. Io. An.] Est oculos administrationis, qui debet esse prouidus 93. di. diaconi. 1. & 2. & 6. q. 1. oues. & sup. de off. archi. ad hoc.
e Excæcat.] sic supra eo. auaritiæ.
f Immemores.]mẽs auida pecuniæ, nec abstinere nouit a vitijs, nec gaudere cõcessis, ne. adhibere pietati consensum, 47. dist. virum, & inf. de concess. præben. detestanda.
g Honorib.]27 q. 1. scripsit. de sta reg. ea quæ.
h Diuitijs.]1. q. 2. § verum. retentio n. propriorum monachatui est 3 contraria de sta. reg cum ad monasterium. in fi.
i Ditioni.]12. quæst. 1. non dicatis. infra eo. tit. si religiosus.
k Missa.]& sic non sunt apti regno Dei. Luc. 9. c. in fin. & supra. de vo. & vo. redem. c. magnæ.
ADDITIO. Exponitur hoc verbum de pœ. dist. 2. pennata. Ioan And.
l Litigiorum.] Quæ a monachis vel religiosis sunt penitus euitanda. supra de syn. cap. vno. cum suis concord.
m Inuoluunt]& sic oues conuertuntur in lupos sup. de renun. nisi cum pridem §. propter malitiam.
n Solium.] supra eod. fundamenta. §. ne autem. in fine.
o Electionib.]ergo eligi possunt; quod dic vt dicam infra eo. nullus.
p In discordia]intelligo in discordia fieri, siue duæ, siue plures celebratæ sint electiones, siue vna tantum aliquibus ex his contradicentibus ad quos spectat electio, vt supra eo. cupientes §. si vero.
q Superiore.]cuius solius licentia alias sufficit sup. eo. si religiosus 2. respondeo.
[Glo seq. dat casũ similem.]
r Extorta.]& sic non valeret si de hoc constaret. sup. de priui. cum olim 2 sicut nec confessio extorta. supra, quod me. cau. perlatum 15. q. 6. c. 1. nec absolutio infra de ijs, quæ vi, me. cau. si. c. vno. nec licentia extorta præiudicat repetenti coniugem. supra de conuer. coniu. accedens.

2 Multos oculos collegit Balcolens in arbore diu. du. & idiudus. Fon.

Luc. 9.

† Dictio, &, deest manuscriptis codicibus.

3 Vide B. Th. 2. 2. q. 188 art. 7. & ibi Caietanum.

licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum, & eccleſiarum diſpendia [a] noſcimus prouenisse, & prouentura maiora [b] in antea [c] verſimiliter formidamus

¶ Volentes igitur huic peſti ſalubri remedio obuiare, præſenti conſtitutione ſancimus; vt nulli religioſo Prædicatorum, [d] Minorum, Eremitarum Sancti Auguſtini, aut quorumlibet Mendicantium [e] ordinum ex electione, poſtulatione, prouiſione, ſeu vocatione, ad aliquam extra adminiſtrationem ſui ordinis [f] prælaturam in diſcordia [g] de ſe facta ius de cetero acquiratur: [h] nec eorum aliquis tali electioni, poſtulationi, prouiſioni, aut uocationi quoquo modo valeat conſentire: etiam ſi Magiſtri, aut Miniſtri, vel Prioris [i] generalium eorundem ad id acceſſerit licentia, vel conſenſus.

¶ Circa † religioſos quoque alios [k] cuiuſcunque conditionis vel ſtatus exiſtant, volumus hoc ſeruari, vt nec ipſi electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, aut vocationibus a minori parte numero [l] ad prælationes quaslibet [m] de ſe factis (quæ hoc ipſo, quod a minori [n] parte proceſſerint, nullum prorſus tribuant ius eiſdem) ſuum audeant præſtare conſenſum, etiam ſi ſuper hoc aſſenſus, vel licentia ſuorum interuenerit Prælatorum. [o] Nos enim quicquid contra præmiſſa, vel eorum aliquod, a quoquam contigerit attentari; omnino decernimus irritum & inane. [p]

¶ Idem.

¶ Non poteſt electus duas electiones proſequi, petendo confirmationem ex illis, etiam ſi proteſtetur ſe contentum altera, per quam conſequi poſſit ſuæ intētionis effectum, neceſſe ergo habet alteram eligere, qua electa ad alteram redire non poterit. Io. And.

CAP. XXV.

V T †

a Diſpendia.] vitanda. ſup. eo. cupientes. ī. de fid. inſtru. quod ſuper his. j. de viur. vſurarum. ī. eo. de conſti. c. 2. infra de ſepul. c. 1.

b Maiora.] ſim. de collu. in tantum.

c In antea.] occurrendum ergo fuit. de ſer. nō or. c. 1. de procur. c. 1. cum ſuis concor.

d Prædicatorum] Nota ſemper prædicatores præmitti: quia antiquior fuit ipſorum inſtitutio. Ad idē ſupra de excel. prælа. c. vno. infra de deci. ca. 1. in ſuperſcriptione, cum ſimi. & de reli. do. c. 1.

[Gl. ſeq. ſoluit dubium: ſecundo quærit, & ſoluit.]

e Mendicantium.] Mendicantes, qui certas poſſeſſiones vel redditus habere nō poſſunt: ſed per quæſtum publicum eis victum præbet incerta mendicitas. j. de re. do. c. 1. Per quam decre. § vlt. pateſcit Carmelitas eſſe Mēdicantes. Ioan. And. Quid ſi mendicans epiſcopus poſtuletur ad archiepiſcopatū vel epiſcopatū aliū? Satis puto eum ſub hac prohibitione includi: quia licet ſit epiſcopus, nihilominus eſt de ordine Mendicantium.

ADDITIO. Facit infra gl. pen. ad hoc ſupra de vi. & ho. cler. clerici. in fi. & quod ibi no. & ſup. de priui. cum olim 2. Ioannes And.

f Ordinis.] in illis enim, (ſcilicet, adminiſtrationib. ſui ordinis) hic nil noui iuris ſtatuitur. Io. And.

[Glo. ſeq. quærit, ſoluit, ponit opi. contrariam, remiſſionem, & additionem.

g In diſcordia.] quid ſi opponatur aliquid quod vocem diſcordantium nullū reddat: puta quia tales erāt, ꝙ ſi conſenſiſſent electionis huic, & cum alijs elegiſſent, non valeret electio. vt excōmunicati, ſuſpenſi vel irregulares: nunquid tunc poterit conſentire? Satis crederem, ꝙ in eo caſu non obſtaret hæc conſti. Argu. ſupra eo. ſi quando & pone exemplum j. eo. ex eo & hoc ante omnia videretur examinandum, cuius euentus, &c. ſupra eo. ſi forte. & hoc maxime cum ſupradicta dicuntur notoria, & probationes paratæ offeruntur. ad hoc ſup. de reſt. ſpo. litteras & ad exhi. l. 3. & alij contradicentes ſimpliciter debere haberi rationem numeri: & ſuper hoc vide quod dicam infra eod. indemnitatibus § 1. Declaratum eſt hodie ꝙ hic ſimpliciter inſpicitur diſcordia. & infra § prox. minoritas. quæ conſiſtat in facto, non in fictione vel iuris effectu, in cle. eod. titu. quod circa.

h Acquiratur.] ergo confirmatio peti non poterit quæ ius antiquum habet firmare. ſupra de fid. inſtru. inter dilectos.

i Prioris.] ſecundum ꝙ in diuerſis ordinib. diuerſa ſunt præſidentium nomina: Prædicatores habent magiſtrum: Minores miniſtrum: Eremitæ Priorem. Et habes idem j. de pæ. qa ex eo. Io. An.

[Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem.

k Alios.] Nota ꝙ per hoc verbū dico ꝙ circa Mendicātes vocatos ad adminiſtrationes ſui ordinis, nō habebit locū iſte § ſed ſtabitur iuribus antiquis.

l Numero.] Nota quod licet minor pars eſſet ſanior, non tamē poterit electio ei huic conſentire per hanc literam: credo tamē (vt ſupra § prox. dixi) ꝙ ſi maior pars priuata eſſet ipſo iure: ita ꝙ vota reciderent in minorē: ꝙ tunc poterit conſentire: quia non eſt electus a minori parte: immo a toto capitulo. facit quod no. de poſtula. gratum.

[Gloſſ. ſeq. ponit vnam opi. & eius contrarium.]

m Quaslibet.] ſiue proprij ordinis, ſiue alterius, ſiue ſæcularium eccleſiarum: & ſic generalior eſt ꝓhibitio hæc quo ad prælaturas, quam ē proxima. Alij cōtra, ſcilicet, ꝙ adminiſtrationes proprij ordinis non cōprehendat, vt rō in princ. c. poſita ſit generalior ad non Mēdicātes, primū teneo. a & ſi Papa id voluiſſet, expreſſiſſet, vt fecit ſupra proxi § ad hoc. de deci. ad audientiam. infra de priui. ſi papa i. reſponſo. in fi.

n A Minori.] numero, vt ſupra.

Glo. ſeq. quærit & ſoluit.]

o Prælatorum.] Quid ſi monachus rector parochialis eccleſiæ eligatur in epiſcopum, vel prælatum a minori parte numero nunquid poterit conſentire, vel acquiretur ſibi ius? Satis videtur quod non. per litterā, quæ ſuperius dicit, cuiuſcunque conditionis vel ſtatus exiſtant licet enim nihil habeant, cum nihil ſit commune. xvj. q. 1. ne pro cuiuslibet. tamen negari non poteſt, quin monachus vel religioſus exiſtat 16. q. 1. de monachis. in fine.

p Inane.] ſi igitur ſuperueniſſet confirmatio, ideo nō conualeſceret, cum a principio ſit nullum. ſupra eo. audītis. cum ſimilibus.

V T quis.] Primo ponit dictum rationem interſerēs, ibi, Cum non; ſecundo illud fortificat, ibi, Etiā; Tertio ibi, Oportet, declarat aliam rationē interſerēs, ibi, ſic cum. Ioan. And.

¶ In annis vc, do. Mcxvj cōfirmatus fuit ordo ꝓdicatorū per Honorium iij. ꝙ ſe facturū anno præcedenti Innoc. iij. ipſius prædeceſſor ꝓmiſerat. Io. And.

† Vide Obſra. dū ꝯſ 103 & conc. Tri. ſeſſ. 25. c. de regu. c. 6.

a idem in diſtincte. Ph. Font.

† Not. ex hoc c. poſſe quē obtinere duplicē electionē in eadem eccleſia, ſi confirmatione quære non poſſe niſi ex vna. Itē nō poſſe aliquē cāre titulū ſuper eadē re, niſi ex vna cā. vide textū in c. inter dilectos. de fid. inſtrum.

CA-

CASUS. Vacante aliqua ecclesia, canonici conuenerunt in vnũ super futuro Prelato illius ecclesię eligendo qui canonici quendam Titiũ elegerunt: electione facta dubitauerũt canonici peccasse in forma electionis, ideo reuersi sunt ad capitulum, & aliã electionem de eodẽ Titio fecerunt: postea illis electionibus præsentatis Titio, dubitauit Titius q̃ electio pua fuerat, & nolebat vnã eligere, sed dixit q̃ fuerat electus duab. electionibus, præterea ideo q̃ non intẽdebat habere ius nisi in vna: sed est vnus opponens qui petit, vt Titius electus eligat vnam electionem, & quancunque eligat, vult impugnare, intenditur eligere vnã vel aliam? Respondet Romanus Pontifex q̃ sic: sed ponamus, quod ipse elegit vnam: vtrum postea poterit ad aliam redire si videat q̃ ius sibi melius acquiritur ex alia electione? Respondet quod si elegit vnam electionẽ, ipse non potest ad aliam redire, quia videtur illi renunciare eligendo primam electionem, ideo debet bene deliberare apud se quam electionem velit acceptare.

quis [a] duas [b] electiones de se in aliqua ecclesia celebratas prosequatur insimul [c], & confirmationem petat ex eis (cum non nisi ex vna [d] ipsarum valeat ius habere) rationi [e] consonum non putamus: Etiam si se contentum [f] esse velle altera, per quam suæ intentionis consequi posse effectum, [g] in initio protestetur [h]. Oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ [i], vel sui aduersarij [k] si quem habet, discrimine in incerto vagetur [l]) eligere [m] quam prosequi velit ex illis, & confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare [n], sibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

[Prima glossa summat]

a ¶ Vt quis] Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis, etiam si protestetur se contentum altera, per quam consequi possit suę intentionis effectum: necesse ergo habet alteram eligere, qui electa ad alterã redire non poterit. Io. Andr.

[Glos. seq. q̃rit & soluit, solutioni obijcit & r̃ndet.]

b ¶ Duas] ad quid de facto fuerunt duæ electiones factæ de eodem? Forte fuerat electus ab eis ad quos pertinebat proprio iure, & quia dicebatur iam tempus elapsum fuerat idem electus a superiore ex iure deuoluto: & vtrumque prosequebatur, vel forte fuerant aliqui contempti in prima, cum quibus postea processum est ad secundam, vel aliqua alia sollemnitas omissa in prima, quæ restaurata extitit in secunda. Sed dices, ad q̃d ergo ista bestia prosequitur nisi secundam? Forte aliqui de his qui fuerant in prima, fuerunt contempti in secunda, vnde caute faciebat, si id de iure fieri posset, vtramque prosequendo, sed esse non potest propter rationem quæ sequitur.

c ¶ Insimul.] nec etiam diuisim, vt in fine patebit.

[Glossa sequens declarat, signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Ex vna.] Si enim prima valuit, secũda non valuit, si secunda valuit, ergo prima non valuit. In contrarium videbatur, vt supra de concel. præbẽ. post electionem, vbi prosequebatur duplicem concessionem archidiaconatus: sed nõ obstat, quia ibi non dicitur, q̃ fuerit admissus, sed prosequi vnam electionem, quia multiplici iure poterunt facere eligentes, vt si qui eligant consuetudine præscripta, & priuilegio speciali, non est prohibitum, vt ibi, sed sic duas, vel plures electiones diuersas prosequi, prohibitum est.

e ¶ Rationi] quæ idem est q̃ lex. 1. dist. consuetudo, & cosuetudini præualet. 8. dist. frustra. & exemplis anteponenda est, 9. distin. sana quippe. & de hoc infra eo. ex eo.

f ¶ Contentum.] sicut supra eo. is qui.

g ¶ Effectum.] scilicet confirmationem.

h ¶ Protestetur] ergo nil operatur protestatio: per contrarium enim factum protestationi videtur obuiare quod dic vt 27. dist. cap. 1. de consti. cum M. de electio. Cumana cum similibus.

i ¶ Eccle iæ.] ad quam electus est.

k ¶ Aduersarij] scilicet electi, vel alias se opponentis, sup. eo. cupientes, & infra eo. cap. vlt.

[Glos. seq. allegat vij. cõcor. duo intra in contrarium, soluit & remittit.]

l ¶ Vagetur.] q̃ nõ licet ff. de iur. fisc. l. ita fidei ff. de edẽ. l. 1. §. edere. ff. de iter. act. de ætate. §. nihil. sup. e. in electionib. ĩ. eo. lib. de rescrip. cũ in multis sup. de rescr. ad hoc, de app. c. 2. cũ sim Arg. cõtra q̃ liceat i incerto vagari ff. de rei vend q̃ ue tota. § incertæ. ff. cõ. diui. & si nõ oẽs §. si icertũ. l. d spãlia sunt, q̃ dic vt no de libel obl. c. 1. Et facit decr. ista ad quæstionem, quam hoc anno disputaui, an valeat alternatiua appellatio, scilicet appello ad archiep̃m, vel ad Papam, super q̃ dic vt ibi dixi. infra de offi. deleg. c. si is cui.

m Eligere.] proponendo ergo non incurrit pœnam: sed sufficit q̃ alteram eligat, & sic tenetur eligere, vt in actionibus dici solet aut enim sum certus quæ mihi cõpetit actio, & tunc eligere debeo. ff de tib. actio. quod in hæredem. §. eligere. aut incertus. & distingue tunc: quia aut sum incertus per iuris imperitiam, & tunc nihilominus eligere debeo: quia peritiores consulere debui, & ignorantia iuris non excusat, vt 1. q. 4. § notandum, infra de reg. iur. ignorantia. ff de iur. & fac igno. l. regula. Aut per errorem facti, & tunc subdistingue: quia aut erat error proprij facti, aut alieni, aut eius in cuius locum successi: si ex errore proprij facti, eligere debeo; quia in proprio facto intolerabilis est ignorantia. § ff. ad Velleia. l quamquam Si propter errorem facti aduersarij, tunc non teneor eligere. ff. quorum leg. l. 1 §. quod autem. Si propter factum eius in cuius locum successi, eligere teneor, ff de reg. iur. q̃ in alterius. in h & ĩ. de reg. iuris is qui in ius. & adde quod dixi ĩ. de re iud. abbate. in princ.

ADDITIO. Facit ad hanc glo. & seq. quod dicam post Io. Mo ĩ. de app. non solum. super ver. ante omnia. ad si gl vers. ipse Ioan Monachus. Ioan. Andr.

[Glo. seq. arguit ad quæstionem, & remittit.]

n ¶ Renunciare] & ex ratione; quia sibi sunt contrariæ vt s. vidisti. & est si. C. de fur. l. 1. ibi agendo mandati, approbat factum serui; agendo furti, reprobat, & ideo vna electa, fit alteri præiudicium, ad idem C. si ser. exte se emi man. l una, vbi si ex peculiaribus nummis serui se mandauit emi, & emptus est dominus agit ex vend. to ad pretium, quia ex illo pretio non competit emptori liberatio, vel agit mandati ad mancipium, sed vna electa sibi præiudicium facit in alia. ea ratione qua supra ad idem. C. de codicil. l. vlt. ff de leg 2 cum illius. §. varijs. C. de pact inter empt & vẽd. l. commissoriæ. Quod ergo dicitur, q̃ edita actio potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litem contest. tam. 2 q. 8 libellorum. C. de eden Ledita, verum est in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius, vt hic, & in prædictis concord. vt not. de libel ob c 1. in glo. magna in fin. De hac tamen materia plene not ff de trib. act. quos in hæredem, §. eligere.

ADDITIO Et Anch. hic quem vide & modernos in l. 1. C. de eden Fon.

Eligere an & q̃n dicat quis vnam ex pluribus actionib. sibi cõpetentibus.

Si tñ est excusabilis ad mittere —tur vt no, in remissione quã ponit sunt glo. Io. And.

Actio edita an & q̃n possit mutari.

¶ Idem.

¶ Si electus non consentit, vel post consensum renūciat vel moritur, vel propter occultum sui vitium electio cassatur, eligentes ad eligendum ex tunc integrum tempus habebunt, nisi circa id egerint fraudulenter. Ioan. Andr.

CAP. XXVI.

SI electio [a] ex eo non sortitur effectum, [b] quia electus consentire recusat, vel post consensum renunciat [c] † iuri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum [d] eius vitium irritatur: electores (qui iam fecerant quod † spectabat ad ipsos infra iuris terminum eligendo) habebunt a dissensu [e], renunciatione [f], morte, vel irritatione prędictis, ac si vacatio noua esset, tempus integrum [g] ad ele-

Additio. domini Heliæ.

SI electio.] primo soluit casum, quem per quatuor exempla specificat, & rōnem interserit: Secundo solutionem moderatur ibi, Dummodo Ioan. Andr.

¶ Pro intellectu huius. p̄supponitur, quod illi ad quos spectat electio ecclesiæ cathedralis siue regularis hēnt tres mēses ad eligē dum. c. ne pro defectu. e tit. in aut quia ca 2. de concess. pręb. nō est correctum, nisi in ecclesijs cathedralib. & regularib. immo remanet incorrectum quo ad alias: nam ca. ne pro defectu. alleg. emanauit post illud c. 2. & iura antiqua non debemus dicere correcta, nisi expresse inueniātur correcta. l. p̄cipimus. C. de app. CASVS. Vacāte aliqua ecclesia cathedrali vel regulari canonici illius ecclesię conuenerunt in vnum. tractaturi de electione futuri prælati, & quendam Titium in suum prælatum elegerunt, cui postea pręsentauerunt electionem, cū requirendo, vt ipse consentiret vel dissentiret electioni de ipso factæ: ipse noluit consentire electioni, vel forte ipse consensit, sed ante confirmationem ipse renūciauit illi electioni vel etiam mortuus est ante confirmationem, quæritur vtrum canonici poterunt procedere ad nouam electionem, & vtrum habeant adhuc tres menses post dissensum vel renunciationem? Rn̄det ꝙ sic, ac si vacatio esset noua: tamen non est noua, quia adhuc ecclesia non habet prælatum, ex quo matrimonium non erat perfectum; ideo canonici ad nouam electionem habebunt integrum tempus, ac si non fecissent electionem, dum tamen non cōmiserint aliquam fraudem. Heli. Regnier.

1 Et Archid. hic dicens, ꝙ līa hęc loquitur de renunciatiōe post cōsensum. & de nullius licēt amētionem facit. Idem Io. Mo. ir. vt lit. pen. c. 1. Ioan. Andr.

[Prima glossa ponit summam, & quid declarat.]

a ¶ Si electio] Si electus non consentit: vel post consensum renunciat, vel moritur, vel propter occultū sui vitium electio cassatur, eligentes ad eligendū ex tunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Et determinat hæc decretalis qd̄ tangebatur per Hostiensem & Compostellanum. ī. eo. ne pro defectu. p Vinc. & Abbatē, sup. de maio. & obed. cū olim.

b ¶ Effectum.) confirmationem. supra c. proxi. si em̄ confirmatus esset. & cassaretur cōfirmatio: dic vt ī. e. si confirmationem, vel consecrationem: si talis est electus supra eo. cum in cunctis. supra de acc. super his.

[Glo. seq. circa renunciationem electi, qui consensit, ponit tres opi & soluit.]

c ¶ Renunciat.] an electus post consensum sine superioris auctoritate possit renunciare electioni de se factę, fuit cōtētio inter Doctores, & dixerūt Io. Ber. Inn. Pe. de Samp & Abbas supra de trāsl. inter corporalia ꝙ pōt. 1 Gof. & Host. ibi tenet cōtrariū. 2. Dixit igit. Ber & Inn. sup. de rest. in inte c 2. ꝙ post consensum & ante cōfirmationē sufficit renuntiare in manibus eligentium. Tu dic s̄m Guili. qui hoc not supra eod. quā uis, ad fin. quod non confirmatus, aut renunciat electioni priusquam negotium ad superioris deferatur examen, aut post: primo casu hoc ei licet sup. c. cū inter canonicos de trasl inter corporalia. de restitu in integ. c. a 7 q. 1. quā periculosum. Si delatum est, aut proponitur tale quid contra electum quod electione nullam reddat, & eligentes potestate priuat eligendi, aut non. In primo casu licet teneat renūciatio quo ad ipsum, non tamē quo ad superiorē, quin facta renunciatione possit super propositum veritatē inquirere: & si de ipsis constiterit, eligere ac prouidere ac si pronunciatū esset. de supplen. negli. præl. licet. aliàs sibi posset illudi ī. in antiq. de postu. bonæ 2. §. nec nocebat & crimina vndecūq; & c. 24 q. 3. ecce. de col. In c. 1. Sicut q̄nq; de iure defuncti quæritur, vt sciri possit de iure superstitis ī. de erb. ex parte. Itē secūdus accusator de prioris prævaricatione, docens admittitur. ff. de p̄na. l. 3. C. de accu si q̄s homicidij. In secundo casu tenet in totū renunciatio, in nullo. n. præiudicat superiori corā quo q̄stio pendet, puta si dicatur, ꝙ electio facta sit ɔ̄formā concilij, quia pp. Ego dico ꝙ etiam si non sit delatum negotiū ad superiorē, vel et in scdo casu distinctionis cū delatum est, scilicet & nō opponitur id per quod sint priuati, licet teneat renūciatio quo ad electum s̄m opinionem Ber & sequaciū, quam credo veram esse: tamen in nullo casu tenebit quo ad superioris præiudicium: nam etiam si peccatum sit in forma, habet superior tunc prouidere, vt supra eodem, quanquam. Dico ergo breuiter, ꝙ in omni casu ante confirmationem tenet renunciatio quo ad electum, quo ad superiorem in nullo casu fit sibi præiudicium per iura pro hac parte inducta. & argu. inf. eo. tit. ab eo. Ioan. Andr.

2 Qui tn̄ Hon. fatetur ꝙ ɔ̄ria op. n. habet equitatem Sed dicit, ꝙ id intelligitur non est summ sed papę, qui sibi sūt per veneratiōne. §. rationibus. Io. Andr.

† Idē in electo ad sæculare officium. l. hæc cōditio. §. 1. ff de cōd. & demō. l filio. §. 1. illo titu. Phi. Fon.

† Nota, ꝙ diligentia in termino facta, & redacta ad nihilū terminus iteratur. Bart. in l. & ideo ff. de ver. ob. ergo si in fi. mensis dati acta perdātur, iterandus est mensis Phil. Pet. Fonta.

[Glo sequens causam addit, literam exponit, quærit, & soluit.]

d ¶ Occultum.] idem si propter superueniens delictum, vel factum. Pone ꝙ peccauit in decre r sup. eo. quam sit, vel in decr. cupientes, vel in decr. ī. e. si religiosus. redibit potestas ad electores, cum in culpa non fuerint, & ideo dicit, de occulto: quia si scienter elegissent potestas eligendi non rediret ad eos: sed ad superiorem deuolueretur secundum distinctionem decre. sup. eo. quanquam, & sic nō procederet quæstio quantum tempus deberent habere, quia nullum. Sed pone, ꝙ scienter elegerunt indignum, ita ꝙ priuati erant potestate eligendi: Papa de gratia eos restituit 3. nūquid habebunt integrum tempus, vel tantum quod supererat? Dico ꝙ integrum per hanc decr. & per decret. de maio. & obe cum olim in antiq. quia integre restitui intelliguntur. 23 q. 3 notandum. C. de sen. pas. l. 1. & ita notant. Vinc. Inn. & Abb. in prędicta decr. de maio. obed. cum olim.

3 Non sit hic restitutio contra lapsū tpis, & sic nō obstat finis vlti. glo Ioan. Andr.

e ¶ A dissensu] vt supra in primo casu.

f ¶ Renunciatione.] scilicet post consensum.

[Glo. seq. literam exponit & ampliat: secundo ponit duas opiniones, & primam approbat.]

g ¶ Integrum.] scilicet triū mensium in cathedralib. vel regularib ecclesiis. sup. c. ne pro defectu in minoribus sex menses. de concel. pręb. c. 2. Et idem intelligo repetitum in mense, qui datur Papæ ad electionē vel collationem beneficiorum in curia vacantium infra de præben. statutum 4. Et intellige hanc decret. in his qui de iure proprio habēt eligere, quia secus si ex iure deuoluto, secundum ea quæ no. Ber Tan & Hostien. supra eod. ne pro defectu qui dicunt negligētes esse priuatos tantum in prima electione, quæ occurrit, vnde secundum hoc si archiepiscopus, ad quem ex iure deuoluto spectat eligere, eligit, & electus dissentit vel renunciat, vel moritur, ad canonicos redibit electio. Sed Gosts. intellexit negligētes priuatos ī tota illa vacatione, sed prior opinio verior vr, q̄a si culpa

4 Et idē in patronis ad tēpus quadrimestre vel semestre de quo de iure patro. c. loā. And.

delicto proueniés, ex prima electione tantum puni-r, sup eo. cum Vintonien. multo fortius hic erit cul-, quæ prouenit ex negligentia, cum minus puniti de at negligentia, quam dolus. supra eod. nihil est. de m fal. ad falsariorum.

Glos. seq. tex. am at: secundo notat uersa t: mpora.

Aliam.]eadé ra-one idé dico in ut & quarta: si secú-s, vel tertius dis-nsit, renunciat, mo tur: vel occulto suo tio cassatus: & idé vlterioribus. No-igitur tépora, quæ antur in expeditio ib. ecclesiarum va-itium: Primo dan-t tres menses ele oribus ad eligen-um, vel sex menses cundum distinctio em supra eo. ne p efectu. de côcel. piq en. cap. 2. & secundum forma istius decret. d præsentandú da-ur tempus quam ei ius fieri põt, & ad uc octo dies supra od. tit. & lib. quam. t. & cap. cum nes. a princip. & §. cete-um. Ad consentien um datur vnus mé s electo, si liberta-em habet côsentien i, alias quantum iudex arbitratur. Ad petendam con rmationem dátur tres menses. ĩ. eo. quam sit. Ad con ecrationem alij tres 100 di. quoniam & 75 dist. c. 2. Et debet pallium petere, hoc faciat a tpe ɔsecrationis, alios tres menses. 100. di. c. 1. In causis autem regula um, vel cathedralium, quæ ex immediata subiectio-e vel appellatione deuoluuntur ad Papá, tenuatur de-e Nicolai supra eo. cupientes.

Gl. seq. textum exponit, dubium soluit, & arguit.]

Fraudulenter.]pone in vltima die trium mensium ixerut canonici, eligamus talem qui dissentiet: & sic die dissensus adhuc habebimus tres menses: & sic frau em faciendo reperiebantur sex menses habere in ca-hedralib. vel regularib. vel in inferiorib. annum: quod ste nõ debet. ĩ. eo. auaritiæ. Et dico ꝙ qui fraudem al-egat, eam probare debet. ff. de prob. quotiens. §. qui do o [Nota ergo hanc decr. quæ facit pro his quæ no. per nnoc. & Hostien. ĩ. in anti. de appell. ex ratione ꝗ ibi o. ꝗ si vna die quis fuerit impeditus de anno appella onis prosequenda: habebit integrum annum a per raedictam decre. & eod. titu. cum sit. 2. q. 6. ei qui & in auth. de his qui ingred. ad appellan. in prin. §. 1. 2. & 3. olla. 8. sed si beneficio restitutionis ei subueniretur, unc non habebit nisi tantum tem pus, quantum ami it. ff. ex qui. cau. maio. in integrum resti. l. ab hostibus. hibi de hoc per eos plenius videre poteris.

ADDITIO. Facit Clement. ab ecclesia. de restit. in in-eg. Io. And.

Si religiosus.]Sunt duo dicta; secundum ibi: Quia vero.

CASVS. Vacante aliqua abbatia, forte abbatia monasterij noui Pictauis, vel alio monasterio mona-chi illius monasterij quendam monachum alterius monasterij in suum abbatem elegerút: & electione fa-cta sibi eam præsentauerunt, petendo, vt consentiret aut dissentiret: quæritur vtrũ iste monachus possit con sentire isti electioni sine licétia sui abbatis: vel requi-ratur vt petat & obtineat licentiam a suo prælato, siue abbate. Respondet Romanus Pontifex, ꝙ cum mona-chus censeatus mortuus, & nõ habeat velle neq; nolle, non potest cõsentire electioni de se factæ nisi petita & obtéta licentia a suo præla-to: tamen si ipsius ꝓ latus nollet ei dare licentiam, posset ip-se prælatus compelli per suum superioré. Sed quid? ponamus ꝙ abbas bene vult ei dare licentiam: sed conuentus non vult consentire. vtrum so lus abbas possit ei dare istá licétiá? Re-spondet ꝙ sic, etiam inuito conuentu.

[Prima gl. summat.]

ctionem aliam[a] celebrandá: Dummodo nil fraudu-lẽter[b] egerint ĩ præmissis.

¶ Idem.

¶ *Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se facta extra suum monaste rium, non valet consensus, & irrita est electio.*

CAP. XXVII.

SI† religiosus[c] (cuius arbitrium[d], nõ ex sua, cum velle vel nolle non habeat:[e] sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, vo-luntate dependet.) ele-ctioni de se ad prælatio-nem aliquam extra suum monasterium, vel suam ecclesiam[f] celebratæ, sui superioris.[g] qui dare ipsã valeat, non petita licen-tia, & obtenta,[h] præsum pserit consentire: cõsensus sic præstitus non teneat:[i] & in pœnam præsumptio nis illius, electio eadé ip-so facto viribus vacuetur omnino.

¶ *Solus superior sine conuen tu dare potest suo religioso cõ sentiendi & transeundi licen tiam. hoc dicit.*

¶ Quia vero vtrum reli-giosis[k] consentiendi ele-ctionibus de se factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint transeundi, a suis superioribus sine fratrum † consilio licen-tia dari possit (cum iura super hoc sint varia)[l] dubitatur interdum; Nos

c Si religiosus.] Si religiosus nõ obtéta licentia cõsentit ele ctioni de se factæ ex tra suũ monasteriũ, nõ valet consensus, & irrita est electio. Secundo dr. ꝙ solus superior sine capitu lo dare. ꝑ ɔsentiédi & tráseúdi licentiá.

† Not. ꝗ monachi dnr tres. c. cám. ĩ. de iu. Do. alle ibi. c. pen. ĩ. eo. de priuil. Fon.

d Arbitrium.] de-pendet ex voluntate illius, cuius imperio, &c.

e Non habeat]12: q. 1. non dicatis. & supra eod. titu. quorundam. ĩ. de sepul. cap. vlt.

f Suam ecclesiam.] in alijs ergo non habet locũ hæc constitutio.

g Superioris.]solius etiam sine conuentu, vt ĩ. proxi mo responso

[Glo seq literam exponit, notat, quærit, & soluit, & opi. ponit.]

h Obtenta.]debito modo, & nõ per extorsionem; vt ĩ. eo. quorundam. ad idé ĩ. de his quæ vi metusve cau. fi. c. 1. Et nota casum, in quo non sufficit petere licen-tiam, nisi & obtineatur: interdũ sufficit, vt sup. de reg. & cet. ʒ Sed quid si superior licentiam dare nolit? Dice-runt Tanc. & Bern. supra in anti de renun. post trans-lationem. in principium per suum superiorem cõpellé dum, nisi habeat iustam causam denegandi, sup. de re iu. re pat. nullus; si habeat iustam causam. non compellet. 63. dist. litteras. 71. dist c. 2. & ʒ. Sed quia solius princi-pis priuilegium uidetur priuare aliquem re sua, dicét quidam per superiorem, papam intelligendum: & sic loquitur illa decret. nullus. quæ in papa loquitur. Dic vt ibi dixi. Io And.

ʒ Dicit Io Mona. alius hoẽs generosus de se ten-dit ad al-ta. s. hono res & offi cia: quem aium re-primunt iura, ut hic, & ĩ. de test. c. 4. sed non sic homo aspirat ad onera.

ADDITIO. Per superiorem, papam intelligi dicit Ho-stien. in decret. nullus, de iure patro. & Abb. in decret. admonet de renun. quod placet Io. Mo. & Archid. sup. eo. quam sit. Nec obst. decr. nullus. quia illud cum est aliquod ius quæsitum: hic de mera gratia: hoc semper saluo, quod habes in extraua. Benedicti, eo. tit. si reli-giosus, de qua ibi feci additionem Io. And.

i Non teneat.]sic supra eo. quorundam.

k Religiosis.]Mendicantibus, vel non.

[Glo seq. alleg. pro & contra, & ponit opi.

l Sint varia.] Quod enim solus prælatus illam dare posset: videbatur per c. 58 d. c. 2. ibi, abbas loci de capi-tulo nihil dixit. &, sup. de renun. post tráslationé, ibi, &

sancti Pridiani Priore.& supra eo tit quàm sit. ‡ ibi; superioris. nil de capitulo dixit. In cotrarium videbatur supra de verbo.sign.abbate.ibi, abbati & couentui placuit,&c.& est expressum de statu mona.cap 2. in fi. & 19. q. 3. statuimus. & hoc secundum literam, quæ ibi est abbatis,ac totius cógregationis: sed § in aliam quæ est sine actione tacit in contrarium.Et prælatus nó potest alienare res eccle. q sine cósensu capituli. 12 q 1.sine ergo nec psonas, cũ maior sit alienatio personę. q rerum.ad idé 12. q. 2.præcipimus.& hac secũdam partem tenebat Io.An.58.dist. c.1.& Ber in prædicta decre.post trãslationem in 3.glo. prima tamé hic approbatur nó tam de iure antiquo, quàm de hoc nouo ob celerem ecclesiarum expeditionem.

‡ Arch. al le; 16 q 1.monachi, & ca. cũ pro uti litate. & 18 q.2.nullam prætem.20.q. 4 monachum Io. And.

ad huiusmodi dubitationem tollendam:[a] & vt ordinationes ecclesiarũ, ac monasteriorum,in quibus tales[b] electi[c] extiterint, celerius & facilius valeãt expediri: Decernimus, vt ijdem superiores(suis itre quisitis couẽtib.) electis[d] huiusmodi cõsentiendi,& transeundi liberam dare valeant facultatem.

¶ Idem.

Iuriũ declã ad papam spectas.

a Tollendam] Interpretatio enim & declaratio iurium ad eum spectat 1.q. 1.c.sicut § ex his.ẽ. de sen.ex com.inter alia C.de leg l. vlt. Et habes etiam de hoc supra in auth de podul.cap 1.

b Tales.]scil cet religiosi, qui non habent liberum arbitrium transeundi, vel consentiendi.

c Electi.] ex multiplicatione huius verbi quod hic habes,not.quod religiosi possunt eligi: & dicam infra c.proxi.

d Electis.]non dixit,eligendis: vnde non valet licentia data religioso,vt consentire possis electioni futuræ, vel prouisioni,etiam cum consensu sui superioris:vt in consti.Clement.eo.tit cum concessa.

NVllus religiosus] Primo statuit: Secundo decernit: ibi, Quod si. Tertio excipit:ibi, Ad dignitatem. fortificationem interserens:ibi, Ad quam. Ioan.And.

CASVS. Vacante monasterio sancti Cypriani Pictauis,in quo sunt plures monachi: aliqui sunt tacite professi,videlicet per relationem habitus, vel se immiscẽdo actibus professorum. alij autem sunt expresse professi:ipsi conuenerunt in vnum super electione futuri abbatis:& quendam monachum tacite professum, nõ autem expresse,in suum abbatem elegerunt: vtrum ad hoc quod quis possit eligi in abbatem, requiratur expressa professio? Respondet Romanus Pontifex, q sic: ita q tacita professio non sufficeret, & hodie illud capitulum extenditur ad prioratus, & alias administrationes: vt in clem. ne in agro. § sane de sta. regu. Ex quo dicunt Doctores,quod monachus, qui fecit tacitam professionem,potest instare vt prælatus suus ipsum admittat ad professionem expressam, quia ipsius monachi interest admitti ad professionem expressam: vt possit vocari ad prioratus, & alias administrationes. Hoc dicunt isti duo vltima capitula ad longum. Nota primo ex capitulo,si religiosus,quod religiosus, per professionem abdicat a se suum proprium velle, & illud supponit voluntati abbatis, & hoc verum in licitis & honestis. Nam si abbas sibi præciperet aliqua, quæ essent ꝯ Deum,non tenetur ei obedire, vel etiam si præciperet aliqua, quæ sunt ꝯ propriam conscientiã, ad omnia autem alia tenetur ei obedire.

Nota insuper ex dicto c.si religiosus. quod religiosus potest consentire electioni de se factæ cum licentia sui prælati, & solus prælatus inuito conuentu potest dare religioso licentiam se transferendi ad aliud monasterium. Nota ex hoc c.nullus.q ad hoc vt possit religiosus se transferre ad aliud monasterium, requiritur q fecerit professionem expressam. Idem dicendum in quocunq; prioratu:vt in cle ne in agro.§. sane. supalle. Nota q religiosus pót vocari ad prælaturam episcopalem,posito q eccsa cathedralis sit secularis: nec per hoc dr descendere,sed potius ascendere:quia epi dicuntur religiosissimi.

¶ *Monachus in abbatẽ eligi nõ potest,nisi sit expresse professus. Ad dignitatẽ añt epalẽ,& in secularẽ,& in regulari ecclesia talis eligi poterit.*

CAP. XXVIII.

NVllus † religiosus[a] ad Abbatiam, seu prælaturam[f] suę vel alterius religionis[g] de cętero eligatur,[h] nisi antea fuerit ordinẽ regularẽ expresse[i] professus: Quòd

[Prima glossa ponit summam, & quid declaret.]

e Nullus religiosus.] Monachus in abbatem eligi non pót, nisi sit expresse professus: ad dignitatẽ autem epalem,& in seculari, & in regulari eccsa talis eligi poterit,hoc dicit. Declarat in prima parte decretalẽ.ẽ. eo.cũ causam. & reprobat quæ no. Naso.& Compostellanus sup. eo. eum in magistrum & approbat quod ibi not. Hostiensis & Goffr & Abbas in decretali,cum causam.in secũda approbat quod no. Ber. de statu regular. quod Dei timorem,in magna glossa.Compostellanus ẽ. eo. cum causam.& Hostiensis de voto.per tuas.

† Vide Clemen. cum cõtingat eleĉt.

f Prælaturam.] puta Prioratum, Guardianatum, vel Magistratum secundum quod diuersis sunt nomina talium prælatorum,qui religiosis p̃sunt. ut supra eod.tit.c.quorundam.ad idem sup eod. fundamenta. Sed etiam hodie in administrationibus & prioratibus monasteriorum habet hoc locum vt in cle de sta.regu. ne in agro.§.sane.

‡ Hic no. Do. quod Guardianus fratrũ Minorum est in dignitate,iõ dat delegatus ut de Fel in c.olim,de maio & obed.Fõt.

g Alterius religionis.]hodie religiosus eligi non potest ad prælaturam alterius religionis, vel habitus per cle.eo.tit cum ratione.

ADDITIO, Archidiaconus tenebat hic contrarium per hanc literam,respondens ad cap.16.q 7. in noua actione quod non loquebatur de disparitate habitus, sed clericorum,ad laicos.& sic 19.q. 3. monasterij,loquebatur de laicis, qui sunt in probatione. & cap. officij. supra in ant. sed loquitur ibi de nouitio non experto. Ioan.An.

[Glossa sequens ostendit hic solui quæstionem, de qua ponit duas opi.]

h Eligatur.]eligere tamen potest, si tacite sit professus.ẽ.eo.ex eo.quod,in si & in cap indemnitatibus in prin. Nota expresse, q monachus vel religiosus eligi pót,nec debet postulari,sed post electionẽ postulabit, sine superioris enim licentia,qui eam dare posset, non potest ꝯsentire.ẽ.eo.cap proxi per quod idem probatur & per decr.ẽ eo.quam sit.& sup eod.quorundam. De hoc olim opiniones fuerunt: & tractabant de hoc Inno.& Host.supra de renun.post translationem ẽ.in anti.de uo per tuas.Compost sup in anti.de postul. c. Gar.sup.eo.quam sit.& dicebant quidam (quibus fauebat Inn.& Compostell) monachum extra suum monasterium debere p̃stulari, non obstante decret. per tuas. ubi dicebant abbatem electum in prælatũ, alias in episcopum eligi posse, alias extra suũ monasterium postulari debebat Alij dicebant indistincte eũ eligendum. Ad decre post translationem,respondebant, illũ fuisse postulatum propter ordinem Episcopalem, hodie tene cum eligendum per hæc iura.

i Expresse.]ergo nõ solum secularis eligi non potest in abbatem,ut sup eodem, cum ad nostrã. sed nec religiosus tacite professus, vt hic,& infra eo.indemnitatibus,in prin.uoi in abo ulsã,vel priorissa idem dr, & tamen per tacitam professionem bene est quis monachus.&

chus: & votū sollemnizat, inf de vo.c. mo. non autem solus habitus, sed professio facit monachum, sup. de regula. porrectū talem autem professionem in scriptis facere debent. vt obuiet illis, (si postea reclamarent) propria scriptura 27.q.1. omnes fœminæ, 2.qō.7. saluberrimum.

si secus actum † fuerit, eo ipso irritum [a] habeatur. ¶ Ad dignitatem vero episcopalem (ad † quā nouitij [b] eliguntur interdum) talem in sæcularib. vel regularibus [c] ecclesijs, eligi minime prohibemus.

¶ Idem.

¶ Forma electionis tradita per decr. sup. eo cū dilectis nō est sublata per sequens capitulū quia propter. h. d. Io. An.

CAP. XXIX.

CVM expediat [d] concordare iura iuribus, & eorum correctiones † (si sustineri [e] valeant) euitari: Decretalem [f] fælicis recordationis Innocent. ij. Papæ tertij prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licite† cōpromitti: vt compromissarij secreto & sigillatim voluntatib. omnium inquisitis [g] illum, in quē maior & sanior pars capituli [h] consenserit, eligere teneātur; declaramus abrogatā non esse per subsecutū cōcilium [i] † generale: immo pōt in ipsis electionib. vt

a ¶ Irritum.] olim nō erat irritum ipso iure sed irritandum per sententiam. s. eo. cum causam.

b ¶ Nouitij.] nedū tacite professi. & minus sunt obligati nouitij, quia pnt ad sæculum remeare: nisi appareat eos absolute voluisse vitā mutare: vt inf. de reg. non solum.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c ¶ Regularibus.] quasi dicat, interdū cathedralis Ecclesia secularis est, i. sæcularium canonicorū, interdum regularis: vtroque casu tacite professus in episcopum eligi poterit.

Sed quæ est ratio, quare in cathedrali regulari eligitur non professus: in alijs non: prout dixerunt. Lau. Tancre. Goff. & Compostella in prædicta decre. cū causam, idest propter excellentiam episcopalis dignitatis, & ordinis, vt episcopus etiam sæcularis immediate præsit monachis, & probatur idem sup de iudi. causam. sup. ne sede uacante. c. 1. vbi monasterium erat vnitum cathedrali ecclesiæ, forte sæculari tamen Tancr. & Goff. ibi dixerunt, ꝙ Bathon. cathedralis ecclesia ibi erat regularis: sicut & multæ in Anglia. sed Ber. videtur tenere contrarium in tertia glo. unde in consecratione religiosus dicitur etiam religiosior abbate, & episcopus monachos ad professionem recipit, vt abbas. in authē. de sanct. episco §. iubemus. colla. 9 & facit ad hoc sup. de vo & vo. redem. ex multa, & quod no. sup. de capel. monach. cap. 2.

CVM expediat.] Præmittit declarationis causam generalem. Secundo declarat: ibi, Decretalem. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capit. presupponit primo illud quod habetur in c. cū dilectus, & c. quia propter, eo ut in antiq. Dicitur in ca. cum dilectus, ꝙ canonici alicuius ecclesiæ uacantis, pnt cōpromittere in aliquē sub hac forma: videlicet, vt ipse exquirat vota singulorum canonicorum, & eligat illum in quem consenserit maior pars totius capituli, & dicant illi hoc modo: Nos sumus viginti canonici, qui damus & cōcedimus tibi potestatē, vt exquiras vota singulorum canonicorū sigillatim & secreto; & si reperis aliquem, in quem maior pars totius capituli consenserit, illū eligas: sed illa forma non est seruanda in electionib. aliarum dignitatum per quas ecclesia non dr̄ vi[d]uata. Dr̄ in c. quia propter, alleg. ꝙ canonici debent eligere prælatum altera de tribus vijs, videlicet, per viam Spiritus Sancti, vel compromissi, vel scrutinij. Per viam Spiritus Sancti, videlicet quando concorditer eligunt aliquem nullo modo habito tractatu inter se. Per viam compromissi, qn̄ eligentes compromittunt in aliquē, ut dictum est in c. perpetuæ, sup. eo. titu. & sib[i]. vnde forma scrutinij est multum difficilis; in qua etiam deficiunt periti, & maxime si nō habeant practicam. & in hoc ca. deciditur, vtrum per ca. quia propter, sit correctum. c. cū dilectus. videlicet, quod si canonici velint transferre in aliquos potestatem eligendi, ꝙ debeant facere compromissum absolutum, non determinatum: vel vtrum non sit correctum illud. c. cum dilectus. videlicet vt canonici possint facere compromissum cum determinatione, & restrictione? Rn̄det, ꝙ per cap. quia propter. non est correctum c. cum dilectus Nam cap quia propter. non dicit, quod illud compromissum sit simplex: & nō sit determinatū & restrictū, sed solum ponit vnā formam compromissi: quia dicit, ꝙ ex altero de trib. modis est procedendum: & si aliter, pcessum fuerit, nō valet electio. Forma autem cōtenta in c. cum dilect[us], continetur sub forma compromissi.

[Prima glo. summat, & notat, & exponit.]

d ¶ Cum expediat.] forma electionis tradita per decretalem sup. eod. cū dilectus, nō est sublata per sequens capitulum, quia propter h. d. Et nota ex hoc principi inspiciēdum quid expedit. de pen. dist. 1. aliud sup. de vo. & voti. redem magnæ. Vide quod ibi dixi in gl. vt patet in n. & propter expedientia vtilitatem respicit, vt ibi patet Io. And.

e ¶ Sustineri valeant.] reprehenduntur hic illi, qui volunt sustinere iura, quæ penitus sunt correcta: vbi ergo apparet de correctione, non sustineātur: alias sustineantur. ad idem, C. de inoff. testa. si quando, & sup. eod. ecclesia vestra 2.

ADDITIO. Vide quod supra de priuil. accedentibus dixi super 1. glo in fi Io. And.

f ¶ Decretalem.] s. eo. cum dilecti. aliàs cum dilectus.

[Gl seq. declarat, & commendat hanc formam.]

g ¶ Inquisitis.] est ergo forma ista partim ex scrutinio & partim ex compromisso vt hic patet: 2 sed principalius dicetur ista forma compromissi sed determinati. Et si bene aduertatur, ista hodie est melior & expeditior forma iudicio meo quam hodie habemus: non. n. volunt canonici libere ius suum in alios transferre, & dare illis potestatem præficiendi prælatum per formā scrutinij graue est procedere, nec omnes bene sciunt illam formam seruare: immo boni viri practicā ignorantes in ea deficiunt: expedientius ergo seruabitur ista forma.

h ¶ Capituli.] nota quia secus si diceretur de maiori parte eligentium; & compromissarij illū elegissent, quē maior pars numero, non maior capituli nominasset: quia tunc electio esset nulla, sup. eo. si cui.

ADDITIO. Cum qua hæc deberet iungi, ut ibi dixi, & hic Arch. & Io. Andr.

[Glo. seq ponit motiua opinionis hic reprobatæ, & alleg. respondet.]

i ¶ Concilium.] sup. eo. quia propter dicebant enim quidam, quod forma illa sublata erat per decre. quia propter, & hoc videbatur tenere Host. in prædicta decret. in princ. qui dicebat diuersas electionum formas, vt supra eod. cum dilectus, & propterea ibi tres tantū formæ, vel secundum alios duæ approbari videntur; & propterea ibi dicitur, aliter electio facta non valeat: sed contrarium est uerum, vt hic uides, & propterea ista est forma compromissi: 3 sed cum certa determinatione, vt sup. dixi.

† Correctio iuriū est vitanda, & vbi apparet cōrrectas, per diuersionē actuū dēt reduci ad concordiam, ad hoc s. de testi. c. cum tu, & de restitu. spol. c. literas.

† Dictio, licite, deest hic in antiquis codicib[us].

† Concil. Laterañ. sub Inn. III. ca. 24. refert de elec. c. 42.

2 Ideo nota; quia vbi ius emanās cōsurgit ex duob. capitulis iuris antiq. facit nouū spēm. l. Gallus. §. ille casus. ff. de libe. & posthu. cap. q̄to, supra de iudi. Pet. de Ancha. Font.

3 Idem Dn̄icus: sed Arch. & Ancha. cōtra sed opi. gl. est cōior. Fē.

a ¶ Vt prius.] idest sicut poterat ante concilium, quia propter concilium tamen & decret. fuerunt eiusdem auctoris.

CVM non.] Primo ponit constitutionis causam generalem. Secundo ponit constitutionem, interferens causam specialem: Tertio tollit obstantia. Secunda ibi, Statuimus. Tertia ibi, Non obstantibus.

CASVS. Dt in ca. cupientes sup. eo. tit. & lib. q si in causa electionis appelletur ad Apostolicā sede; eligentes debēt mittere ad eandē sedem duos ex ipsis instructos; similiter, q opponentes debēt mittere duos ex ipsis. Sed quid si illi, qui mittuntur ad Apostolicam sedem sunt de ipsis canonicis; vtrū ipsi canonici debeāt reputari residentes, hoc est, vtrum ipsi possint percipere fructus pbendarū suarum? Rndet q cu ipsi canonici sint absentes pro vtilitate illius ecclesię, debeāt censeri, & reputari p̄sentes, ita q ipsi pcipiant fructus pręben darum suarum; exceptis fructibus distributionum suarum quotidianarum. Sed ponamus, q tales canonici qñ erant in ecclesia cuius negotium tractatur, percipiebant fructus prębendæ, q̄ habebant in alia ecclesia: sicut in Abbatia Ecclesię B. Mariæ maioris Pictauis, non pōt esse abbas illius Ecclesiæ, nisi sit canonicus in Ecclesia Pictau & percipit fructus ipsius abbatiæ? Rndet q tales canonici absentes pro vtilitate ecclesiæ fructus non solum suarum p̄bendarum quas habent in ecclesia, cuius negotium prosequuntur: sed etiam dnt percipere fructus, quos perciperent, si non essent absentes: sed residerent in illa Ecclesia. Nota primo, ex hoc c. illud ad quod allegatur principium c. p officium suum non debet alicui esse damnosum, siue nociuum. Nota vlterius, q absentes pro vtilitate ecclesiæ censentur residentes quo ad perceptionem fructuū suarū pbendarū, exceptis quotidianis distributionibus, q̄ tñ conceduntur interessentibus diuinis officijs. hoc verum, nisi talis canonicus esset infirmus, quia debet etiā habere quotidianas distributiones, licet sit absens, vt in c. 1. de cler. ægrot. in antiq. Not insuper, q absentes ab Ecclesia, in qua sunt præbendati, de iure cōi, non debent percipere grossos suarū pręendarū, valet tñ cōtraria consuetudo, vel statutū, vt etiā absentia percipiant fructus suarum pbendarum. c. cum oēs, de constitu. ant. Nam propter officium ministerium datur beneficium fructus.

[Glo prima summat & notat, allegans quod hoc principium lex concord]

b ¶ Cum non deceat.] accedens ad sedem Apostolicā pro instruendo negotio electionis per decre. cupiēter. eundo hac de causa, stando, & redeundo integre, pter quotidianas distributiones, percipit fructus beneficiorū quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo. Et nota ex hoc principio inspici quid deceat; quod proprie honestum item respicit. sup. de vo. & vo. redemp magnæ nec. n. honestum est officium suū alicui fore damnosum. 4. q. 3. §. item in criminali vel. venturis. sup. de rescrip. statutum, in fi. ff. de iur l. si seruus cōis ff ad Velle. l. 2 §. 1. C. de admi. tu. cum quidam. sup. de fideiussor. peruenit. cum simil.

[Glo. sequ. soluit quæstionem.]

c ¶ Iuxta.] no quia per hac literā dico, q si talis est casus quo instruens vadat non attistis per decre. sup. cupientes, puta quia non est ecclesia cathedralis, nec regularis; vel si est talis appellatio, vel imediata subiectio, non deuoluti, his catio. cū nō habeat locū decre. cupiētes. ergo nec illius decret. priuilegiū per istam literam: & concor. quod dixi inf. eod. si postquam. 4. resp.

ADDITIO. Et tacit ad quęstionem, quā Padue disputaui de Doctore disputante, qui disputare nō tenebatur quam vide inf. de reg. iur. acces sorium. Io. And.

d ¶ Constitutionem.] sup. eo. cupientes.

e ¶ Residentes.] Concordan. supra de cler. non resi. ex parte.

prius, ᵃ procedi licite per eandem.

¶ Idem.

¶ Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decre. Cupiētes eundo hac de causa, stando, & redeundo, integre (præter quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorū, quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo. Io. Andr.

CAP. XXX.

CVM non deceat ᵇ alicui suum officiū esse damnosum: Statuimus, vt ij, qui iuxta ᶜ constitutionem ᵈ fœlicis recordationis Nicolai Papæ tertij prędecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia instructuri: (Cum tales ecclesiarū suarū † prosequentes vtilitatem, censeri debeāt residentes ᵉ) fructus beneficiorū suorum, quæ obtinent in illis ecclesijs, quarū negotia prosequuntur; & etiam aliorū quos reciperent, vel possent recipere in † ipsis ecclesijs residendo; ᶠ integre (quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis ᵍ) recipiant ad sedem propterea ʰ veniendo eandem, ibidem hac de causa, ⁱ morando, & ad ipsas ecclesias redeundo; ac si personaliter in eisdem ecclesijs residerent: Non † obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis ecclesiarum ipsarum contrarijs, seu priuilegijs quibuscumque, per quæ

† Not. q suum pōt dici id q est suū in parte, & nō i toto iam ecclesia nō est tota canonici, vide gl. inf. de preb. cum in illis.

† al ita in dictis ecclesiis, &c.

† al ita: nō obstāt bᵉ quibuslibet aliis cōsu. tudi nib. &c.

f ¶ Residendo.] pone: habet ecclesia Bonon. priuilegium q canonici ipsius ecclesiæ percipiant fructus beneficiorum suorum, quos habent in alijs ecclesiis in Bonon ecclesia residendo: vel habet ipse qui vadit p instruendo negotio priuilegium, q recipiat fructus tales, supra de rescrip cap. vlt. hoc isto casu percipiet, hoc vult dicere litera ista.

g ¶ Exceptis.] quæ nec dantur studentib. 1 in theologia sup. de præb. licet. nec dantur præsentibus qui nō intersunt horis canonicis, inf. de cle. non resid. c. vnico. Et licet ista constitutio fingat ipsum præsentem; non fingit ipsum diuinis officijs interessentem: habeat ergo quod præsens haberet, qui diuinis officijs non interesset, vt in prędict. capit. vnico, quod etiam est contra: cum dicat distributiones quotidianas concedi ijs, qui prosequuntur ecclesiarum vtilitatem: & ibi soluitur.

1 Vide Cōci. Tri. sess. 5. de refor. c. 1. in fi.

h ¶ Propterea.] nota legem pro instruendo negotio electionis iuxta prędictam constitutionem, & facit ad id quod dixi in gl. 1.

[Glo seq recitetur per duas quęstiones, & solutiones ipsarum.]

i ¶ Hac de causa.] Si ergo facta instructione, & finito negotio, sola voluntate, vel pro aliorum suorum negotiorum expeditione maneret in curia, tunc cessabit priuilegium hoc. et est huic simile quod dicit lex, q non vere reipublicę causa abesse ut is, qui propij commoda causa in legatione est, ff. ex quib. cau. maior. l. non vere sed postea ex quo redire incipere, competeret ei hoc priuilegium: redit enim de itinere, quod ob hanc causam fecit. [Hoc est capitulum. ff. ex quibus

bmctusis maio. l. si cui. § tandiu.] & est simile huic quod dicitur de teste, sup. eo. li. de rescri. statutum, in fi. cum suis concor.

[Glo. s. q exemplificat, quærit, soluit, solutioni opponit & respondet: In fi. arguit ad quæstionem.

a ¶ Effectus.] puta, quia est statutũ, consuetudo, vel priuilegium in ecclesia, ꝙ quacunque de causa qs absit, etiã si vtilitatem ecclesiæ prosequat, nihil percipiat. Quid si in talẽ cõsuetudinem, vel statutũ iurauerit? Nõ credo, ꝙ tũc locum habeat hoc priuilegiũ: quia iuramẽtum illud põt seruari sine periculo animæ, sup. de iureiur. si vero. & quia hic non dispensat cõtra iuramẽtum, vt de rescri. cum aliquibus sup. eo li. cum suis similibus. Nec obstat, si sustulit statutum, vel cõsuetudinem, quod est principale: ergo & iuram. i de illo seruãdo, quod est accessorium, tolle enĩ instãtiam. sup. de iu. reiur. cum cõtingat. & ꝙ ibi not. [Aliqui contra per id quod dicit, quibuslibet: & subdit, quibuscunque, & quomodolibet, quæ multum videntur pro eis facere.) Hæc decre. bene facit ad quæstionem, de qua quærebat olim Gar. in decre. cupientes sup. eo. li. an duæ personæ de opponentibus, 2 quæ vadunt pro instruenda negotio ad curiã, contribuere debeãt ad expensas: fiat quod inter eos conuenit ff. de deposi. l. 1. §. si conueniat. si nil erat conuentũ. dicebat iudicis arbitrio relinquendum, pensatis labore, & facultatibus mittentium & missorum. [Idem Io. And.] cum ista decre. priuilegiet eos in fructibus percipiendis, satis arbitratur iudex eos conferre debere.

ADDITIO. Et facit ad quæstionem de damnum passo, nunquid contribuat cum alijs ciuibus ad emendam? Et dicitur, ꝙ sic, in Spe. de censi. § 2 ver. quid si. damnum. facit ff. ad legem Rhod de iac. l. nauis onustæ. §. cum autem. de hoc ff. de legatis, 1. ab omnib §. si Titio Io And.

præmissorum effectus [a] posset quomodolibet impediri.

¶ Idem.

¶ Is qui opponit euidentem defectum scientia vel personæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere non potest, causam reddit. Io. And.

CAP. XXXI.

AB eo, [b] qui contra electum, vel postulatum, seu promouendum ad [c] aliquam dignitatem, inter cætera, quæ obijcit, euidentem, † notorium, seu manifestum [d] scientiæ, vel alium personæ defectum, opponit: ipsius defectus oppositio, vel eius qualitas [e] nequeunt postea reuocari: cũ enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi, destitui veritate contingat) a prosecutione causæ debeat omnino excludi, [f] & puniri, perinde ac si in probatione omnium, quæ obiecerat, defecisset: [g] iustum est, vt (postquam ad oppositionem eandem procedit) nequeat in præiudicium eius, contra quem opposuit, vlterius pęnitere. [h]

¶ Idem

¶ Canonicus impubes ad electionem non vocatus, nõ agit de contemptu.

AB eo, qui contra electum.] Diuiditur in duas partes, Secunda, ibi, Cum enim. Domi.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, vel alia ecclesia, puta monasterio sancti Cypriani, Pictauienses canonici vel monachi, quendam Titium in prælatum elegerunt fuerunt aliqui opponentes, qui opposuerunt ꝯ electum defectũ scientiæ vel morũ, vel defectum suorum natalium, & cũ hoc qualificabãt illos defectus, videlicet, quod illi defectus erant manifesti, opponentes pęnitẽtia ducti voluerunt recedere ab illo defectu, vtrum possint? Rñdet ꝙ non Nam ex quo appellauerunt ob illum defectum, ab illo defectu recedere non possunt. Sed ponamus, ꝙ ipsi nolunt recedere a defectu, sed solũ a qualitate, vtrum sit eis permissum? Rñdet, ꝙ non, immo si recedant a qualitate defectus sunt puniendi, ac si defecissent in probatione defectuum, ideo debẽt persistere & in defectu, & in qualitate defectus, tamen si dicti opponẽtes recedant ab ipsis defectibus vel qualitatibus, poterit superior inquirere de ipsis defectibus, vel qualitatibus, vel etiam opponentes, si sint, qui prætendant habere interesse.

[Prima glossa summat.]

b ¶ Ab eo.] is qui opponit euidentem defectum scientiæ, vel personæ contra promouendum ad aliquam dignitatem pęnitere non potest, causam reddit.

[Secunda Gl. quæstionem soluit.

c ¶ Promouẽdum.] ista igitur tria sunt paria. cõcor. sup. eo. tit. vt circa Et not ꝙ dicit, dignitatem: & idem dicit sup. eo. si forte & idem ꝭ. de verborum significa. constitutionem, per quod apparet, quod decr. illa, si forte, nõ habet locum in alijs bñficijs, vt ibi dixi.

d ¶ Manifestum.] ista enim quo ad casum nostrum sũt synonyma, & idem designant vt inf. de verborũ sig. constitutionem.

e ¶ Vel eius qualitas.] hoc vult dicere: is, qui opposuit, forte vult obiectũ reuocare. vnde cum opposuisset euidẽtem defectum scientiæ vel personæ, dicit ꝙ vult instare alijs obiectis recedere ab illo, vel non reuocat obiectum, sed qualitatem, 3 vnde nunc vult simpliciter dicere, quod patitur defectum, sed reuocat id quod dixerat, quod defectus erat euidens, illud est reuocare qualitatem tantũ, & neutrum potest, vt hic vides. Io. And.

f ¶ Excludi.] vt sup. eo. si forte.

g ¶ Defecisset.] vt sup eo. tit c. 1.

[Glo. seq quærit, arg. negatiue, & affirmatiue, & pro negatiua soluit.]

h ¶ Pœnitere.] vt sic sibi non liceat mutare consilium in alterius detrimentum, infra de regulis iuris: mutare. cum suis concordant. ad idem supra de electione cap. publicato nam & quod semel placuit, non potest amplius displicere, vbi versatur alterius interesse: infra de reg. iur. quod semel nisi in casibus, in quibus iura pœnitentiam & variationem admittunt, quorum aliquos ibi not. 4 & est simile huic supra eodem vt quis duas. [Ioan. Monach. & Archidiaco. alleg. ff. de pact l. fi. depos. l. 1. §. si rem.] Quid dices, pone promouendus consentit, quod opponens renunciet obiectui, vel qualitati obiectus: iudex non consentit, nunquid hoc poterit opponens? Et videtur quod non, quia quos prætor prohibet, &c. ff. de postulan. l. quos prohibet prætor, & concord. supra de exceptionibus, cap. vltimo. maxime cum in huiusmodi electionibus exuberet iudicis officium, supra de electionibus olim. cum similibus in contrarium videtur per hanc literam, quæ dicit, in præiudicium eius, contra quem, &c. & quilibet potest renunciare iuri pro se, introducto, supra de regul ad Apostolicam. C. de legib. quod fauore, infra de regulis iuris, quod ob gratiam. Satis videtur (per prima iura, & maxime ea ratione, quia si probatur talis obiectus, promouendus statim debet repelli) quod ipse huic iuri renunciare non possit, 5 cum istud ius licet ei faueat, si non probatur obiectus, tamen ei nocet, si fuerit probatum, & sic videtur renũciare non posse huic iuri inuito iudice, & facit quod dixi supra eod. si forte.

† Not. ista æqu parant: euidẽs notoriũ. & manifestum: & sic vñr ista synonyma, de quo vide text ꝭ de verb. sig. c. 2.

3 Et non põt, quia detractio qualitatis mutaret actionẽ: quia istæ exceptiones sapiũt actionẽ. Do. Fon.

4 Adde qđ ibi di cam. vide gl. i c. si diligẽti. de fo. comp. Fely c. cũ olim. col. 2. ꝯ re iu. in antiq. Fon.

5 Idem Arch all. quę no. 2. q. 7 quærẽdũ, &c. alient Io. And.

EX eo.] sunt duæ partes, quæ patent: Et prima ponit dictum, cuius rōnem subdit ibi. Cum tam. Secūda ponit duo dicta: secunda: ibi, vel conuersi. Io. And.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est illud, q̄ hr̄ in c. quod sicut. eo. tit. in ant. vbi dr̄, q̄ oēs habentes vocem in electione, debēt vocari ad electionem faciendā. Itē q̄ illi, qui sunt p̄sentes die electionis faciendæ, nō debēt vocari: quia frustra vocarētur: sed soli absentes sunt vocādi ad illam diē, qua dēt electio celebrari, si sint in loco propinquo vel remoto, s̄m statuta illius ecclesiæ: tū si præsentes processerunt in electione absque vocando absentes, valet electio de se: vel absentes poterūt postea facere cassari illam electionem.

† Nota, q̄ suum potdici, qd̄ ē cōe cum alijs, ad hoc supra eo. c. ū non deceat. vide q̄ nota ut ad cap. pen.] eo. de sen. ex cō Font.

† No arg qd̄ ad p̄bā dum decisionē dubij, sufficit valida ze decisionem duplici argumento, vt̄ rōne. vide Io. Andr. i c. inquisitionis. supra de accus. Dom.

CAP. XXXII.

EX eo[a] quod ad electionem episcopi,[b] quæ te in pupillari[c] constituto ætate, in tua † ecclesia[d] extitit celebrata, cum cæteris eiusdem ecclesiæ canonicis non fuisti admissus: de contemptu[e] conqueri, aut electionem eandem impugnare non potes: Cum tam iuris,[f] † quam rationis[g] existat: vt tales (cum discretione[h] careant) ad præstandum in electione suffragium[i] nullatenus admittantur.

¶ *Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. h. d.*

¶ In ecclesijs quoq; regularibus, vel monasterijs,

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum ad electionem futuri pastoris faciendā in ecclesia ipsa erat canonicus impubes de iure communi, vel dispensatiue, qui erat tunc absens vñ qū assignauerunt diē ad faciendam electionē: alij canonici nō vocauerunt illum impuberem, sed eo ipso ad illam electionem processerunt: vult iste impubes conqueri de contemptu, & cassare electionem: vtrum possit? Rūdet Romanus Pontifex, q̄ non: quia cum talis impubes nō habeat vocem, frustra vocaretur ad electionem: quia ipse impubes caret discretione, quæ requiritur in electione. Sed hodie quantūcunque sint pueri, non habet vocem, nisi sint in sacris constituti: sed impubes non potest esse in sacris: ideo non habet vocem in electione. Secundum vero hac ipsa non requirebatur, q̄ quis esset constitutus in sacris, quo ad electionē actiuam. Sed tamen hīnc ratē ponamus quod vacat aliqua ecclesia regularis: in quo sunt monachi professi, & alij non sunt professi: vtrum non professi habeant vocem electiuam, & sint vocandi ad electionem actiuam? Rūdet Romanus Pontifex, q̄ non quia ad electionem actiuam requiritur professio, sed tunc in isto casu ad electionem actiuam, sufficit tacita professio: sed ad electionem passiuam, requiritur professio expressa, vt in c. ut rel. giorum, s̄ eo tit. & in de. ne in agro. §. sane, de sta. regu in cle. u. Sed quid de conuersis, vtrū habeant vocem in electione, vt communiter in religione B. Francisci sunt laici conuersi? Rūdet, q̄ tales conuersi non habent vocē in electione: quia illi habent vocem in electionibus, qui sunt tacite vel expresse professi religiosi, ideo conuersi non habent vocē. Not. primo ex isto textu, q̄ impubes potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis. sed quæritur, vtrum istud possit esse de iur. communi, vel ex dispensatione Quidam dicunt, q̄ de iure communi, quia in simplici beneficio & in canonia sufficit, q̄ quis sit egressus infantiam: Communis tamen opinio Doctorum tenet, q̄ in ben. curato requirente discretionem animi, requiritur q̄ quis sit pubes, & quod perfecerit 14 annum, & ... sed in alijs simplicibus beneficijs, in quibus non requiritur discretio animi, sufficit ætas septem annorum. De hoc latius per Panor. in c. super inordinata de præben. in antiquis. Nota insuper quod in electionib. prælatorum regularium soli veri religiosi professi & clerici habēt vocem electiuam, alij autem et conuersi, vel non professi, non habent vocem.

[Prima Glo. ponit summam, & quid declaret.]

a ¶ Ex eo.] Canonicus impubes ad electionem nō vocatus, non agit de contēptu, non professi cū professis, vel conuersi laici cū clericis, electioni interesse nō debēt. Emanauit primum dictum ad declarationē eorū, q̄ notant Vincen. Tancred. Goffre. Bernardus, & moderni, de æta. & qual. ex ratione. Secundum ad declarationē eorum, quæ notāt Bernard. Innocētius, & Host. de instit. c. 2. & Abbas supra eod. ut in Genesi.

[Glo. seq. quærit, arg. negatiue, & contrarium soluit.]

b ¶ Episcopi.] quid de inferiorib. dignitatibus? Ex his vulgatibus iuribus, quib. arguimus a verbis.]. de priui. si Papa. i. re spō. in si cum sim. videretur, q̄ in inferiorib. secus, cum si de inferioribus idē voluisset intelligi, id expressisset, s̄ de dec. ad audientiā. Contra puto, cū ratio quæ infra sequitur, sit generalis: nec ibi repetatur de epo, cum dr̄, ad præstandum in electione suffragium, &c. & hoc bene probatur]. eo. indemnitatibus in prin. Io. And.

c ¶ In pupillari.] quæ est in mare minor 14. annis, in fœmina minor 12. nec distinguimus, an malitia suppleat, sicut nec in sitienda tu cla. qn̄ tut. vel cura. l. indecora. Instit qui m. o. finiatur tute. in prin. l. cet secus in ma. trimonio, vt supra de despon. impu. in. pubertes. vbi de ho. ad idem] eo. indemnitatibus, in prin.

d ¶ In tua ecclesia.] Nota, q̄ minor 14 annis dicitur idoneus ad beneficium, etiam ad canonicatum cathedralis ecclesiæ de hoc supra de præb. super inord nata. [Host. ibi contra, & de æta. & qua. c. 2] & sup. eo. tit. de electis eo tempore.

e ¶ Contemptu.] quod alias cassationem inducit, & plus in electione nocet, quam multorum cōtradictio, sup eo. venerabilem & c bona 2 in anti.

f ¶ Iuris.] scripti.

g ¶ Quam rationis.] quæ deficiente iure scripto allegari potest, 8 distin. frustra & 9. distinct. sana quippe. sup. eo. tit. & lib. vi quis lex enim est omne quod ratio ne constitit. 1. dist. consuetudo & Seneca in epistola 37. ad Lucilium. Si vis tibi omnia subijcere, te subijcias rationi.

ADDITIO. Aug dicit ratione vincendum. 24. quæst. 4. videas.

[Glo. seq quæstionem soluit.]

h ¶ Discretione.] 3. q. 7. infamis. §. tria. & sup. de corporis vitiato, ex parte, C. de falsmo. l. 1. 3 [De reg. cum vnū, in prin & c. cum simus. in prin. ff. de iud. cum prætor §. non autem] Et per hanc literam dico idem de furioso per prædictum §. tria. & 15 q. 1. c. nec is. §. cum itaq; de succe. ab inte. cum dilectus. ff. de ritu l. illud cum nec tales matrimonium carnale contrahere possint sup. de spon dilectus, 2. qō. 7. neque furiosus nec religionem vouere, de reg. sicuti.

i ¶ Suffragium.] ff. de iu. immu. l. 2. §. impuberes & dicit lex, indignum nobis videtur, cum qui stabilem mētem nondum adeptus est, pp priuilegia militū, sapientū hoium iura tractare. C. de test. mili. l vlti & minores sportulas decurionum accipiunt, suffragium tamen inter alios non afferunt. ff de decur. l. spurij. § minores. & si princeps det veniam ætatis minoribus, non videtur concessisse, q̄ tunc decreto alienent, vel citra perfectam ætatem liberam administrationem habeant, C. de his qui ven. æta. impet. l. eos ... accus. te non possunt, nec testificari 2 qō. 1 prohibentur 4 qō. 3. nec testamenta facere. 2. qō. 6. cap. ex qui. §. diffiniu, & tales

1 Rō gñalis exte. dit legem Do. Nic. Euerard⁹ in loco a rōne legis ampla Font.

3 Vide Cō ci. Tri. ses. 24. de ref. c. 12.

Rō allegari pt de ficiente iure scripto.

3 An isti ob mal. ... cia puniātur, vide Doct. in l. excipiunt ad Sylla. cui adde l. si atto... ff. de ... tur. & de malo, q̄ faciūt ... pueri ... do, vide Fe. de ... char. cōti. 185. Fo.

is ętas prona est ad malum. 12.q.1. c. 1. & est hæc li-
a.(Et decre.indemnitatibus.in prin.inf.eo.) contra
ncr. & Barth. Brixiens.qui dixerunt in quæstione do
nicali, 77 quæ incipit, Tutor cuiusdam : quod si pu-
lus patronus maior vij.annis præsentat vnum,& tu-
r eius alium : pręfertur præsentatus a pupillo. pro eis facit quæstione 7. de ... nimus

¶ Hi qui] .s. fratres vel monachi; ec distinguo in his, n sint clerici, prout istinguit in conuers, vt infra dicam in glo.2.

¶ Tacite.] in electis autem requiritur expressa professio. ī c. ullus. sic inf.eo. indēnitatibus. in prin. Nouitij ergo nō admittuntur. & sic tenebat Abbas in gl. I prin.alleg ad hoc ff. de sta.lib.l. statu libe um. licet tales gaudeant priuilegio canonis, vt inf de sent. excom. religioso; tamen non sunt veri religiosi, vt ibi.

hi, qui [a] non sunt tacite [b] vel expresse professi, non debent cum professis; vel conuersi [c] laici cum clericis [d] electionibus [e] interesse.

¶ Idem.

¶ Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesia, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam, ea pendēte, confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit decre. cupientes. non solum ꝙ electus veniat, sed ꝙ vsque ad finem negotium prosequatur, & habet locum etiam cū appellatur a confirmatione, vel prouisione. Io. And.

c ¶ Conuersi laici] de conuersis ergo hic loquitur: monachi ergo vel fratres professi, indistincte admittū-tur. ad hoc sup de arbi cum olim. de sent. excō. canonica: & 16.q 1 generaliter 93. dis. a subdiacono. hodie secus; quod dic, vt in cle. de æta. & quali. vt hi, qui.

d ¶ Cum clericis.] in plebibus ergo vbi sunt clerici, & laici conuersi, non admittuntur conuersi laici; ergo in hospitalibus & locis hmōi vbi sunt solum laici cō-uersi: ibi bene eligunt sibi priorem, rectorē, magistrū, vel massarium sup. de arb. cum olim. nec hoc hic prohibetur. ad hoc inf eod. indemnitatibus. §. pen.

[Gl seq quærit, & soluit, & contrario respondet.]

e ¶ Electionibus.] tale. n. ius non cadit in laicum. supra eo. in antiq. Massana. & c. sacrosancta, ēt cōuersum vt hic. Quid dices in qōne facta in aliquo ordine; puta Humiliatorum; (vel S. Marci) vel in aliqua ecclesia sæculari præscripserunt laici cōuersi, ꝙ debeant ad electionem admitti, & vocari: per hanc constitutionem clerici nolunt eos admittere; quęritur, quid iuris? Dico ꝙ de iure cōi conuersi laici ad electionem non admittuntur, 1 vt hic, sed decr. ista non tollit specialium locorum ordinum, vel personarum consuetudines p̄-scriptas. supra eod. lib. de constitu licet. quare illi præscriptæ consuetudini stari debet. Non obs. ꝙ in talibus non valeat consuetudo sup. eo. Massana, quia illud dico verum s n Inn. & Host. qui hoc not. de insti. c. 2. de laicis professione & habitu non de conuersis; cum ergo conuersus sit ecclesiastica persona 2 12. q. 1. c. duo. tale ius spirituale pręscribere poterit.

SI postquam.] Sunt tres partes: Secunda: ibi, Si vero electus: Tertia: Cum autem Dom.

CASVS. Vacante Ecclesia Pictauiensi, canonici quēdam Iterum elegerunt, a qua electione fuit appellatū ad Apostolicam sedem, quia forte vnus erat contradicens, & talis sollemniter appellauit; appellatione interposita, dicti canonici eligentes ipsam electionē p̄sentauerunt metropolitano, vt cā cōfirmaret, qđ fecit metropolitanus ad requestā aliorū canonicorum, nō curādo de appellatione istius; an valeat talis confirmatio, vt electus virtute illius confirmationis receperit p̄tatē administrandi? Respondet Romanus Pontifex, quod non nā ex quo fuit appellatum ad Apostolicā sedē: suspensa fuit iurisdictio iudicis inferioris; ideo non potuit eum metropolitanus confirmare, & per consequēs si iste electus se ingerat administrationi, perdit ius sibi quęsitum ex electione: cum non videatur confirmatus. Et istud verbum, quod superior, videlicet metropolitanus, non potest confirmare istam electionem pendente appellatione: nisi appellans renunciasset suæ appellationi: quia tunc per illum recessum ab appellatiōe superior reassumit iurisdictionē, virtute cuius posset ipsam electionē confirmare. Sed sanctissime Pater dictū est in c. cupientes supra eo. ꝙ si confirmatio, vel infirmatio p̄tinet ad Papam: electus tenetur ire personaliter ad Apostolicam sedē pro obtinenda confirmatione: Ponamus; ꝙ ipse electus postquā fuit in curia Romana sine licentia Papæ, post aliquos processus recessit a curia non remanendo vsque in finem causæ, vtrum videatur satisfecisse illi constitutioni, cupientes allegatæ? Rn̄-det ꝙ non; Item dictum fuit in d. c. cupientes, quod cum appellatur ab electione facta: ad impediendum confirmationem, tenetur electus ire ad Curiam Rom. & etiam eligentes, & opponentes. Ponamus ꝙ electus fuerat iam confirmatus, & appellatum fuit a confirmatione; vtrum electus eligentes, & appellantes teneantur mittere ad Apostolicā sedem, s̄m distinctionem illius c. cupientes? Respondet quod sic.

CAP. XXXIII.

SI postquam [f] ab electione in cathedrali vel regulari Ecclesia [g] celebrata, fuerit in scriptis [h] ex causa probabili, [i] quæ probata deberet legitima reputari, ad sedem [k] Apostolicam appellatum, electionem ipsam per ordinarium confirmari contingat, huiusmodi confirmatio, nisi prius fuerit

[Prima gl. summat.]

f ¶ Si postquam.] Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ: in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pendente, confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit decret. cupientes non solum ꝙ electus veniat, sed ꝙ vsque ad finem negotium prosequatur, & habet locum etiam cum appellatur a confirmatione, vel prouisione. Io. And.

g ¶ Ecclesia.] nota quoad cathedralem ecclesiā bene erat statutum, ꝙ appellatio deuolueret, eo ipso quod in scripturis, & causa probabili interposita esset. sup. e. quamuis, sed de regulari non sic erat expressum: purificatæ igitur sunt regulares cathedralibus: sic sup. eod. in antiq. ne pro defectu, & sup. eo. ti. lib. & cap. cupientes, secus in casu: sup. eo quamquam.

h ¶ In scriptis.] sic. j. de appel. cordi. & de hoc sup. eo. ti. Quamuis.

i ¶ Probabili.] Vnde istud est speciale in istis ecclesijs, q. sufficit, ꝙ appellatio sit interposita ex causa probabili, licet causa sit falsa: ad hoc vt deuoluatur, & potest esse ratio, quia maiora facilius deuoluuntur, vt sup. de appel. vt debitus in fi.

[Glo seq recitetur per q. duplicem, s. quid si appellatur ad inferiorem, & quid si ad legatum.

K ¶ Ad sedem Apostolicā.] ergo secus si ad inferiorē, (vt ēt dicit Arch.) cum. n. ista decr. ponat suum casum specialem cōtra regulam. inf. de appel. non solum 2. respon. quo cauetur primo constare debere de veritate causæ antequam reuocentur attentata post appellationem ante sentētiam interiectam, ob hoc igitur a casu expresso non recedam, sed antiquo & generali iuri in alijs stabo. Et potuit esse ratio, reuerentia sedis Apostolicæ, & vt melius visitetur. Et quia ista maiora de facili transeunt ad Papam vt in prædicta decre.

et debitus in fi. Et si appelletur ad legatum non puto hanc decre. locum habere: licet dici soleat examen legati satis esse examen Apostolicæ sedis. Sed video, quod si appelletur ad sedem Apostolicam, non sufficit adire legatum: nisi partes concordarent, appellationi renunciando: de appell. l. constitutus. de offic. lega. studuisti. & c. licet & dixi inf. eo. cupientes. circa princi. Io. Andr.

a ¶ Canonice.] sine aliqua prauitate, vt sup. eo. lib. quamuis. & inf. eo. prouida & primo inquiratur de recessu. vt ibi.

b ¶ Nõ potuit.] sufficit enim quod appellatio sit interposita ex causa probabili, ad hoc vt deuoluat: & aliàs competentis iudicis iurisdictionem reuocet.

c ¶ Firmitatem.] simile infra eodem. prouida. & c. sequen. & c. vlti.

d ¶ Si vero electus.] approbat: quod no. Guil. & Gar. sup eodem. cupientes. §. quod si.

e ¶ Iuxta.] si ergo talis erat electus, qui venerat ad curiam: non adstrictus tamen illa constitutione, licet ante finem causæ recedat: cum non habeat ibi locũ hæc constitutio: ergo, nec eius pœna. Et facit quod dixi in decret. cupientes, in princ. super verbo: immediata subiectio & sup. eo. cum non deceat.

f ¶ Constitutionem. sup. eo. cupientes.

[Gl. seq. no. arg. cõtrariũ, & soluit dupliciter, & ecõtrario respondet: unis recit. per qõnem, quam soluit.]

g ¶ Mente.] & ita punitur, qui mẽtem ostendit, sicut qui mentem & verba ff. de iure omnium iud. l. si qs. versi. quod si dum proponitur. ff. ad Macedo. sed Iulianus. §. mutus. immo præteritur intentio verbis. sup. de verb. sign. intelligentia & c. præterea. Et in contrarium videbatur: quia constitutio pœnalis erat. & ideo restringenda. ff. de pœn. interpretatione. Sufficere ergo videbatur, quod venerat prout constitutio dicebat. Sed cõtrarium est verum. Ista. n. sunt paria, non venire, & venire, & sine licentia recedere 1. q. 3. certum. sup de iudi. c. 3. ff. de excu. tut. l. scire. §. aliud autem. ver. obseruabunt in hnc. (alias incipit, & sufficit. & C. de decurionibus, lib. 10. si quis.) videtur etiam talis offendere verba, sm quod notatur sup. eodem tit. c. cupientes. §. quod si per xx super ver. executionem. Non obstat quod dicit, constitutionem pœnalem non extendendam. quia in hoc non extenditur quod erat de mente: nec puto electum puniri, qui eo tempore quo non impeditur processus causæ 20. vel 30 milliaria peregrinationis, recreationis, vel simili causa iuit extra curiam: nõ enim recessisse dr, qui statim est reuersurus. ff. de procurat. præsens. & l sequen. ff. de diuor. l. 3. Et verba ciuiliter modo non captiose sunt intelligenda. 4. distinct. est.

† Gesta a iudice in cõpetenti sunt nulla vide no. in c. at si clerici. supra de iud.

† In antiquis codicib⁹ legit obtinet.

† al. vacuatur.

1 Quõ colligat mẽs legis, vide Archid. & Dom.

2 Vide glo. in c. 1. sup. de tẽpo ordin. Fon.

canonice [a] ab appellatione ipsa recessum (cum sit ab eo, qui non potuit, [b] † de facto præsumpta) nullam obtinebit † roboris firmitatem. [c] ¶ Si vero electus, [d] qui iuxta [e] constitutionem [f] felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum: eius electio auctoritate constitutionis ipsius (quæ non solum vt quis veniat, sed etiam ex sui mente [g] exigit, quòd vsque ad finem negotium prosequatur) eo ipso viribus euacuatur † omnino. [h] ¶ Cum autẽ [i] ab electionis confirmatione, [k] vel facta prouisione [l] per eum, [m] ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta, eligendi potestas, ad sedem appellatur eandem: constitutionem prædictam in uemiendo, & mittendo, & alijs, quæ perstringuntur in ea, conuenit obseruari.

¶ Idem.

¶ Dispensare possunt episcopi superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium studẽdo non teneantur ad sacerdotium promoueri; ad subdiaconatũ tamẽ dẽnt promoueri infra annũ, aliàs sunt priuati; Et illo durante septennio debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus Ecclesiæ sustẽtandus; Elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri.

CAP. XXXIIII.

CVM EX

ff. de serui. si cui & hoc tenet Gul. & Gar. in decret. cupientes.

ADDITIO. Idem Archi. & Ioan. Monac. qui tamen in additionibus hic dixit forte talem ex contemptu ligari supra de senten. excommun. per tua. §. nos igitur. Ioan. Andr.

h ¶ Omnino.] quod hic de pœna electi venientis, & recedẽtis sine licentia dictum est: eadem ratione intelligo repetitum de pœna opponentium, & personarum instructarum.

i ¶ Cum autem.] approbat quod no Guilieln & Gar. sup. eodem cupientes. in princip.

k ¶ Cõfirmatione.] in contrarium videbatur: ibi enim de meritis electionis: sed de iniquitate iudicis agitur sup. de appella. interposita. ad fin. ad quid ergo venirent personæ instructæ? Sed contrarium est verum licet enim de iudicis iniquitate agatur nihilominus & de meritis electionis: & sic est necessaria instructio personarum.

[Glo. seq. qu. dupliciter opponit, & soluit.

l ¶ Prouisione.] in contrarium videbatur, quia pœnalis erat constitutio, cupientes.] & ideo nõ extẽdenda.] & quia si Papa de prouisione voluisset intelligi, id expressisset: sicut fecit 3 d. electionibus, & postulationibus de deci. ad audient. am. Sed cũ quotidie iura ista parificent electiones & postulationes, & prouisiones sup. eo. statuimus. & c. ut circa quod iuris de vno & de alio, vt hic patet sed post prouisionẽ non videbatur vacare ecclesia: & sic nec habet locũ constitutio, quæ prouidere intendit ecclesijs uacant. b vt ibi patet, in prin. sed per appellationem suspendit confirmationis, & prouision effectus de iutu. venientes. vnde merito locum habet constitutio.

m ¶ Eum.] quod dic vt notatur sup. eo. ne pro defectu. & c. quamquam.

CVM ex eo.] Primo ponit constitutionis causam, in qua ponit ius antiquum, & impedimentum ex eo prodeuntes: In secunda constitutionẽ: quæ tria facit. Primo permittit dispensationem septennij: arctat ad subdiaconatum: & causam reddit: Secundo prouidet quomodo interim ecclesijs deseruiatur: Tertio post septennium eum, cum quo dispensatum fuit, reducit ad ius antiquum. Secunda: ibi, Porro. Tertia ibi, Elapso. Io And.

CASVS. Dictum fuit in c. licet canon. sup. eod. quod promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum, annumerandum a tẽpore adeptæ pacificæ possessionis, vel a tẽpore, quo potuit habere pacificam possessionem, & per ipsum stetit. Sed quæritur; nunquid eps possit fauore studij cum

3 Sequuntur Dni. & Phil. & vide not. in l. si qs seruo. ff. de fur. gl. in c. ptentis. sup. de sent. excõ. Font.

mis

li promouendo dispensare, vt non promoueatur ad cerdotium infra annum? Rndet quod sic vsque ad septen um: vt promouendus per illud septenniu nõ teneatur romoueri ad sacerdotiũ: Sed nunquid per illud septen- um infra annũ debeat promoueri ad ordinẽ subdiaco- atus? Rndet quod sic.

t hoc ne possit redi ad seculũ, & percipe et fructus illius ec- esiæ: pendẽte tñ il- o septennio, dẽt in cclesia parochiali i- oneus poni vicari', sustentabit de fru- tib. illius ecclesię: & lapsis illis septẽ an- is, debet ipse rector nfra annum promo eri ad sacerdotiũ: lias si non promo- eatur ad sacerdotiũ ntra annum, ipso fa to dicta ecclesia d' acare absque alia nitione, vel monitione. Nota primo, quod pro- notus ad ecclesiam parochialem, debet promoueri ad sacer- dotiũ infra annũ nu- merandum a tẽpore adeptæ pacificæ pos- essionis: vel a tẽpo- re quo potuit hr̃e pa cificam possessionẽ, & per eum stetit. No

eo, [a] quod felicis recordationis: † Gregorius Papa Decimus prædecessor noster statuit in Concilio Lugdunensi, [b] vt ad regimen parochialium [c] ecclesiarum assumpti, se ad sacerdotium promoueri faciant infra annum a sibi commissi regiminis tẽpore [d] connumerandum; † & personaliter [e] resideant [f] in eisdem: Alioquin si infra idem tempus promoti non fuerint, [g] huiusmodi ecclesijs absque monitione alia sint priuati: Nonnullis ex tunc [h] parochiales ecclesias recusantibus acceptare, [i] legendi, & proficiendi [k] (cum eis facultates non suppetant: nec ab ecclesiarum prælatis (de alijs beneficijs in plerisque mundi partibus [l] interdũ prouideatur eisdem) opportunitas [m] sit sublata, in grande vniuersalis ecclesiæ (quæ ad sui regimen viris literatis permaxime noscitur indigere) [n] dispẽdium & iacturã. Nos super hoc multorum instantia excitati frequenter, volentes cupientibus in scientia proficere, vt fructum in Dei Ecclesia suo tempore afferre valeant opportunum, vtiliter prouidere: [o] Præsenti constitutione sancimus; vt episcopi, [p] eorumque superio-

ta vlterius, quod eps, vel alius superior potest dispensare cum promoto ad ecclesiam parochialem, quod vsque ad septennium fauore studii non teneatur promoueri ad sacerdotium: Vnde sciendum est, quod solus eps, in cuius diœcesi est ipsa ecclesia parochialis, potest dare istam dispensationem: non autem episcopus domicilij: licet per C. nullus episcopus. j. de temp ord. clericus beneficiatus dicatur habere tres episcopos, quo ad promotionẽ ad ordines. s. epm domicilij, epm originis, & epm beneficij. Nota insuper quod in litterarum studio insistentes: quod licet tales clerici promoti ad ecclesias parochiales essent in studio; si tamen literis non insisterent, non prodesset eis ista dispensatio. Nota etiam, quod durante illo septennio, debet eps, vel alius superior in ipsa ecclesia parochiali ponere vicarium idoneum, qui ibi deseruiat in diuinis, & qui sustentabitur de fructibus illius ecclesię: Tamen hodie aliter fit: nam hodie episcopus dispẽsando dat eidem clerico potestatem, vt possit conuenire cum vicario de fructibus, & possit affictare fructus illius ecclesię: sed si non esset dispensatio, deberet obseruari quod hic dicitur Nota taliter, quod est prohibitum studentibus, expensis beneficiorum studere ad statum secularem de quo hic in gl Dominicus.

[Prima glo ponit summam, & quid dedit causam.]

a ¶Cum ex eo.] Dispensare possunt episcopi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tamen debent promoueri infra annum; alias sunt priuati: & illo durante septennio, debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustentãdus, elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri. Causam dedit huic constitutioni, quod notat Gul. supra eodem, licet canon, in glossa super verbo priuatus.

b In Concilio Lugdunensi.] sup eo. licet canon.

c ¶Parochialium.] non collegiatarum, in quibus locũ habet Concilium, in collegiatis non, & sic in illis non est hæc dispensatio necessaria. s eo. statutum.

d ¶Tempore.] idest ex quo possessionem habuit, vel per eum stetit, quo minus haberet j. c. prox. §. 1. & inf. de præb. licet episcopus.

e ¶Personaliter.] ergo non per vicarium, nisi in casu decre. de præben. extirpandæ. supra. qui casus per Conciliũ mutatus non est: vt ibi dixi. & idem hodie in casu huius capituli.

f ¶Resideant.] dispensari tamen potest super residentia, vt in prædicta decr. licet. in fi. Io. And.

g ¶Non fuerint.] iusto impedimẽto cessante, vt hic in fine, & inf. cap. proximo. & §. porro.

h ¶Extunc.] id est, post illud Concilium.

i Acceptare.] quia nolebãt sic statim presbyterari.

k Proficiendi.] de mag. cap. 1. & c. quia nonnullis.

l Partibus.] in quibus forte pauca sunt alia beneficia.

m Opportunitas.] sicut prouident iura. quod opportunitas ad malũ tollatur, vt 18. q. 2. diffinimus, de coha. cle. c. 1. s eo fundamenta. j. de statu reg c. vnico 1. respon. in fi. ita prouident, ne opportunitas tollatur ad bonum, vt hic, & sup. de mag. per tot.

n Indigere.] sup. de mag c. vlt. vnde de aduocatis d', quod non minus prouident generi humano, quam si patriã armis defenderent, C. de aduo. di. iud. l. aduocati. & Doctorum scientia mundus illuminatur sup. de hære. cum ex iniuncto, inf. de reli. domi. c. vni.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

o Prouidere.] sed nonne satis erat prouisum pauperibus sup. de magist. Dic quod sic circa Doctores, sed circa libros & expensas non, circa quæ prouidet ista constitutio

[Glo. seq. primo soluit dubium, secundo quærit, arg. negatiue, alleg. §. iura, affirmatiue alleg. §. iura & sic soluit.]

p Episcopi] licet igitur inferiores prælati possint ex causa super residentia dispensare s de cler. non resi. relatũ & ita ibi sentit Inn. Host. & Gar. s eo. licet. in vlt gl hoc tamen c. su non dispensabunt minores episcopis, & in §. porro. j proximo, idem reperitur. Sed nunquid solus eps sine capitulo hanc & alias dispensationes facere potest? Et vr expressum quod non 1. q. 5. c. vlt in fi. vbi etiam de hoc. & 50 dist ex pœnitentibus & ad idem j. de excet. præl. c 1. & supra de his, quę fiunt a præl nouit. & c. seq. In contrarium vr per hanc literã, & per decret. at si clerici. de iudi. cum in his iuribus dicatur de episcopis, nulla mentione facta de capitulo ad idem de ord. ab episco qui renun. episco. cap. 1. & 2. de cler. coniug. sane 2. de cler pug. in duello; cap. 1. ad idem inf. de ætat. & qual. c vnico, de fil presby. cap. 1. cum multis sim. & hoc vltimum credo, & communiter obseruatur secundum Host qui hoc not. de temp. ord. dilectus in fine mag. glos. & Gul. in Specu. tit. delegato §. antegen. in princip. ipse tamen Hostien. not contrarium de statu reg quod Dei timorem 1 tamen posito quod de iure non dispensare non posset: de consuetudine præscri gia-

Dispensare an possit eps sine cõsensu cap.

1 Sequitur Anch. c. 1. de fi. psb. ad iura. quod nisi de episcopolo quuntur supplet cũ capitulo, quia dispensatio est de maiorib. negotijs, sed primã opinionẽ tenet consuetudo, Dominicus.

pta sibi potest hoc ius acquirere supra de his quæ fi. a prælatis noscitur in fi. & sup. eo. lib. de consuet. c. 2.

a ¶ Huiusmodi.] parochiales scilicet.

b ¶ Subiectas.] not. quia licet quoad dandas dimissorias æquiparemus episcopum originis, domicilij, & beneficij, vt ¶. de temp. ord. cum nullus, i respon. quoad casum istum secus. vnde si Bonon. clericus talem ecclesiam habet Mutinæ: Mutinensis eps, non Bonon. habebit dispensare per hanc literam.

c Obtinent.] si iam elapsus esset annus, ita quod priuati essent, tunc eas non obtinent, sed obtinuerunt, & sic huiusmodi dispensatio locum non habet.

Glo. seq. notat, dubiū soluit, quærit & soluit: Iterum quærit & soluit, & declarationem exposcit

d Septennium.] nota in septennio scholarē esse debere prouectū, studē in theologia in quinquennio. ¶. de magi. c. vlti & et studēs in iure ciuili, vt in proœ ffoꝝ, ibi, & in quinto anno &c. & si voluerint eps in alter. ori tpe dispensare, bñ id poterunt: sed in vlteriori nō de re iud. quod ad cōsultatio nem, de app. oblatæ. ¶. de regu. iur. cui licet Idem Io. Mona. & Arch. bene facit ff. de vul. substit. si ita quis substituerit. & supra de offi dele. pastoralis. §. 2. imo commendabile est non a principio totum dare septennium, vt experiatur si proficiant & tunc detur vlterius tempus, vel eis denegetur. [Sed nunquid episcopus, qui dispensauit in septennio, ante illud tempus finitum poterit dispensationē reuocare? puto quod non, per reg. ¶. de reg. iur. decet & sup. de fil. presby. ex tuis, vbi de hoc, & hoc dico, nisi cui dens causa suaderet contrarium, & sic potest intelligi de cler. non resi. c. vlt. vnde & priuilegium reuocatur cū tendit ad noxam dei suggestum Quid si pendente dispensatione mecum facta de isto septennio assumor ad aliam parochialem ecclesiam sine fraude, nunquid adhuc poterit in septennio mecum dispensari? Et satis videtur, quod non, per hanc literam, cum videatur inspici tempus ratione personæ, & secundum hoc, & per ea quæ dixi in principio glossæ, videtur, quod tempus illud incipiat a tempore dispensationis, & secundum hoc esset repetere, quod per nouem annos, vel quasi prorogaretur recepti o ordinis presbyteralis, & in hoc vltra elict declaratio.

ADDITIO Si enim septennio inciperet a tempore commissi regiminis, per modum de quo ¶. c prox. §. 1. si fiat dispensatio post sex menses, non habebit pro studium integrum septennium Io And

e Literarum.] cum non distinguat, intelligo generaliter, siue in grammatica siue in iure canonico, vel ciuili, vel scientia theologiæ studeat. Et caueāt episcopi, ne dispensent cum his, qui dociles non sunt: iam enim in eis cessat huius constitutionis causa: vnde nec fiat dispēsatio. 1. q. 7. quod pro remedio. Et habentes dispensatio nem pp studium studere debent, non in castris vel villis, sed in studio generali, vt sup. de cle. non resi. tuæ alias priuilegiū non habebūt, vt ibi. [Glo seq. ponit opinionē, quam reprobat, & contrario respondet.]

f Subdiaconatus.] per hoc dicunt quidam quod sine dispensatione de cōi iure pōt in minoribus constitutus eligi ad parochialem eccle. ā ad idem allegant ¶. de præb si pro clericis, & ¶ de institu. cap. 2. [Hoc placet Archid. & Iac. Monac. supra eo. cupientes, § pen. in prin.] Sed puto ¶: & dico ab antiquo iure illius decretalis. sup. de æta. & qual. præterea. non recedi, nisi in quantum reperitur expressum: Nec obstat hæc decretalis: potuit enim dispensari cum illis per literas Apostolicas, vel per præsentationem patroni consequi parochialem ecclesiam in minoribus constitutus: & si dispensetur cum tali, necesse habet infra annum subdiaconus fieri: & sic intelligo istum textum, dixi de hoc supra in prædicta decretali, si pro clericis.

† Not. quod qñ requirit dispensatio psonæ respectu beneficij, ille plātus debet dispēsare, qui habet ecclesiā subiectā, respectu cuius est dispensatio necessaria Dñicus.

† Regulariter dēt clericus per se diuinis seruire. Pōt

res, cum his, qui huiusmodi [a] subiectas [b] † sibi ecclesias obtinent, [c] vel obtinuerint in futurum, dispensare possint libere, quod vsque ad septenniū [d] literarum [e] studio insistentes promoueri minime teneantur, nisi ad ordinem subdiaconatus [f] duntaxat: ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne sicut a multis de Christi [g] patrimonio sublimitatis olim factum esse dignoscitur, [h] a statu retrocedere [i] valeant clericali) omnino astringi volumus: & nisi receperint, pœna [k] contenta in dicto Concilio, eo ipso percelli. ¶ Porro septennio prædicto durante, ijdē Episcopi & superiores sollicite prouidere procurant, vt per bonos & sufficientes vicarios † ab eis in huiusmodi ecclesijs deputandos, animarum cura diligenter exerceatur: [l] & deseruiatur laudabiliter in diuinis; quibus de ipsarū ecclesiarum prouentibus, necessaria congrue ministrentur. [m] ¶ Elapso vero dicto septennio, [n] † hi, cum quibus fuerit (vt præmittitur) dispensatum, ad diaconatus, & presbyteratus ordines infra annū se faciant promoueri; alioquin [o] extunc dictam pœnam [p] (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros.

¶ Idem.

¶ Quattuor dicit; Primo, quod ad pœnam priuationis Rectorum Parochialis Ecclesiæ non promoti, requiritur, quod annus integer sit completus. Secundo, quod annus ille non currit iuste impedito; Tertio, quod post priuationem, Ecclesia eidem conferri non potest: Quarto quod non promotus si eo animo receperat Ecclesiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum Et qui ea mente contulit, Ecclesiam seruare debet indemnem. Io. And.

g Christi.] not dominium bonorum ecclesiarum esse penes Christum. de hoc 12 q 1. expedit. 16. q 1. quoniā quicquid. sup de verb sig. causa.

h Dignoscitur.] nota ex præteritis circa futura cauetur. 23. dist. in nomine, de procur c. 1. & supra eo. fundamenta § digne.

i Retrocedere] militando, negotiando, vel vxorem accipiendo, quod possunt ipsi clerici in minoribus constituti supra de cler. coniuga. c. 1. sed qui sunt in sacris, non ¶. de voto. c. vni

k Pœna] priuationis ipso iure.

l Exerceatur.] prouidit hæc constitutio ecclesijs & personis, sic supra eo. cum nobis olim in fin. & insf. de reg. benefi. ium.

m Ministrētur] non enim debent proprijs militare stipendijs. 12. q 2 charitatem.

n Septennio.] idem est de minori tempore, si ad minus tempus dispensatum fuisset, quod fieri potest, vt superius dixi.

o Alioquin extunc.] idest, elapso anno a fine septennij

p Pœnam.] priuationis.

1 Ista gl. fm Phil. vult, quod beneficiat^s sacris, potest studere legib. adde quæ dicam ¶. eo. ne cle. vel mo. c. 1. Fon.

† Nota per quod post dispēsationem fit reditus ad ius cōmune, sicut finito priuilegio l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. Fon.

Comm

Commissa tibi] Quattuor sunt dicta: secundum ibi, Annus autem. Tertium ibi, Porro, Quartum ibi, Cæterum. & ista decret. est glo. cap. licet canon. eo. tit. supra. Dominicus.

CAP. XXXV.

Commissa [a] tibi parochialis [b] ecclesia, quamquam tantum [c] de anno transiuerit, quòd infra ipsum nequeas iuxta statutum generalis concilij Lugdunẽsis [d] ad sacerdotium promoueri: non est, nisi tunc demum, cum ex toto fuerit † ipse annus elapsus [e], censenda vacare: nec potest alteri antea, te nolente [f], conferri. ¶ Annus autem huiusmodi (qui à tempore illo incępit †, quo ipsius ecclesię regimẽ cõmissum tibi extitit, & possessionem eius pacificam [g] † habuisti, vel per te

CASVS. Dictum fuit in c. licet canon. ꝭ. eo. tit. ꝙ ille cui est collata ecclesia parochialis, debet promoueri ad sacerdotiũ ĩ annũ, numerandũ a tpe adeptę possessionis. Sed ponamus, ꝙ aliqua ecclesia parochialis fuit alicui clerico collata, qui nõ fuit pmotus ad sacerdotium ĩ. annũ, sed annus nondũ fuit elapsus: tñ certũ est, ꝙ ipse nõ poterit promoueri ad sacerdotiũ ĩ annũ. quia de anno solum restant duo menses & infra illos duos mẽses non celebrantur ordines: vtrum ante finem anni vacet ecclesia? Respondet Romanus Pontifex, quod licet sit impossibile, quod talis possit promoueri infra duos menses: tamen ante finem anni non vacat ecclesia. Sed quid si iste fuit impeditus intra annum, vel non potuit promoueri, quia erat in minori ætate, & habebat ecclesiam cum dispẽsatione: vtrum currat annus? Respondet quod non, sed tamẽ debet se facere promoueri ad illum ordinem quẽ ætas sua patitur: Sed ponamus ꝙ iste priuatus sit ecclesia sua, quia cum non esset impeditus, non curauit se facere pmoueri ad sacerdotium; nunquid eps potest denuo cõferre illi istam ecclesiam, quã perdidit per lapsum anni? Respondet ꝙ non pro illa vacatione, nam ipse est incapax illius ecclesiæ pro illa vice: Sed quid de fructib.? Ponamus, ꝙ intra annum ipse nõ fecit se promoueri ad sacerdotium, vtrum licite poterit retinere fructus ecclesię, quos percepit durante anno? Respondet ꝙ iste si in principio quãdo fuit institutus, nõ habebat intentionem vt promoueretur ad sacerdotium ĩ annum, sed solum vt perciperet fructus, tunc tenetur ad restitutionem fructuum, & etiam collator tenetur reddere ecclesiam indemnem; Si vero ille, qui habuit ecclesiam parochialem, habebat bonam intentionem, quia intendebat promoueri ad sacros ordines, sed ex aliqua causa superueniente non vult promoueri, quia forte eius frater antiquior vult promoueri, & ipse vult remanere in sæculo, non tenetur ad restitutionẽ fructuũ. Nota ex textu ibi, te nolente,] arg. quod beneficium quando de necessitate est proximo vacaturum, potest conferri alteri de consensu rectoris, licet non interueniat renuntiatio, & sic ille consensus vr̃ habere vim renuntiationis. de quo vide quod not. inf. in regula. beneficium. n. & de iis quę fiũt a ma par Cap. ex ore. super verbo, confirmatus, quia istud debet intelligi quando consentit, vt conferatur per illum, in cuius manibus debet fieri renuntiatio.

[Prima gloss. diuidit, & summat.]

a ¶ Commissa] quattuor dicit: Primo quod ad pęnã priuationis rectoris parochialis ecclesiæ nõ promoti, requiritur ꝙ annus integer sit completus; secundo, ꝙ annus hic non currat iuste impedito. Tertio, ꝙ post priuationem ecclesia eidem conferri non potest; Quarto, quod non promotus, si eo animo receperat ecclesiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum; Et qui ea mente contulit, ecclesiam seruare debet indemnem. Io. Andr.

b ¶ Parochialis] non collegiata sup. eo. statutum.

c ¶ Tantum] quia dummodo ante finẽ anni non expectantur aliqua tempora statuta ad ordines recipiẽdos de quibus s. de tempo. ord. de eo, vel si superest tempus, adhuc non est diaconus, vel subdiaconus.

d ¶ Concilij Lugdunensis.] sup. eo. licet canon.

[Glo seq obijcit, & soluit.]

e ¶ Elapsus.] facta computatione, vt dicitur ĩ. §. pxi. In contrariũ videbatur: quia lex dicit, ꝙ si promisisti mihi facere insulam infra certũ tempus: & iã tempus tantũ elapsũ est, ꝙ ammodo infra illud tẽpus fieri nõ potest, licet totũ tempus nõ trãsierit. ꝯ te agere possum. ff. de verb obli. l. hoc iure. & l. si ita stipulatus essem. vnde ex quo certũ erat illum infra diẽ promoueri nõ posse, vi debat pęna cõmissa. Sed contrariũ est verum, vt hic patet. & hoc tenebat Guli. r. & Gar. ꝭ. eo. licet canon. per l. ff. de verb. oblig. l. in illa stipulatione & l. insulam, vbi expresse dicitur, stipulationem pęnalem non committi ante diem, etiam si sit certum parere non posse. Item licet certum sit conditionem extituram, expectari debet donec extat, ff. quando di. leg. ced. l. huius legatum. Ad ꝯtra potest responderi, vt not. in dicta l. hoc iure. Vel dic ante diem agi posse, quanti interest opus inchoatum non esse, vt in primis iuribus, sed ad pœnam non, vt in secundis, & hic.

ADDITIO. Quo ad casum nostrum, scilicet, ꝙ annus integer debet esse completus, sit efficax ratio, qa vltima die posset obtinere dispensationem papalem, vel episcopi per modum decre. supra proxi. In hoc tamen est opinio, sicut ibi dixi super glo. si iam vbi omnino videas. Io Andr.

f ¶ Te nolente.] & merito non potest conferri, quia non conferuntur beneficia antequam vacent. sup. de concel pręb. ca. 1. & 2. anno elapso libere potest conferri, non obstante illius possessione. ĩ. de prębẽ. licet episcopus. Idem vides in morte naturali, quia licet certum sit clericum moriturum, non tamen confertur eius beneficium ante mortem, vt ĩ. de concel prębẽ. cap. 1. & 2.

[Glossa sequens quærit, ponit opi. & soluit. Iterum quærit. & soluit]

g ¶ Pacificam.] quid 2 si nactus est possessionem solum minoris partis bonorum? Dicunt quidam quod non currit tempus, secus si maiorem argum. infra, de electi. spol. frequens. Dic secundum Guli qui hoc not. supra eo licet. quod si liberum habet exercitium curę animarum, tenetur hac constitutione, licet tantum minoris partis bonorum possessionem habeat, quia cura pars principalis est, & dignior. de æta. & qual. cum sit. ad hoc, de consecratione eccle. vel alta. quod in dubijs, & eius ratione tenetur ad sacerdotium promoueri. supra de præben. extirpandæ. secus si non habeat liberum curę exercitium, licet possessionem habeat etiam maioris partis bonorum. ad idem sup. con. ut. an antiq. dudum. 2. circa principium, vnde dixit hic litera, ipsius ecclesiæ regimen, &c. Quid si post quam nactus est possessionem mouetur sibi controuersia? Dicit Guli. quod si in continenti in ipsa possessione lis sibi mouetur, & possessio continue turbatur, promoueri non tenetur, quia quæ incontinenti fiunt, &c. supra eod offici. l. si cert. petat. lecta & quia non videtur pacifica fuisse, quæ non durauit. ad hoc sup. eo si postquam §. 2. sup. de verb. signi nam & ego. ff. de in rem verso, l. pro parte. § versum. de pę. dist. ne. 1. diuortium, & l. 1. a cuncturis dubius est ff. de pet. quod debetur. posset ergo esse quod ecclesiam perderet, & sic in presbyterum ordinatus absq; benefi-

† Nota ꝙ vbi imponit pœnæ ex non facto intra certũ tempus, pęna nõ cõmittit, nisi ex toto labatur tempus.

† al. icipit

† Pacifica possessio q̃ dicatur tradit, Geminianus cons. 124. vers. Sup tertio

1 Videas quod ipse no. i Spec. d ob. & lo lu §. 1. ver. qd si pmi sit. vbi tenet pęnã cõmitti, sed ante diem exigi non posse.

2 De materia glo- ię, videlicet, q̃ dicatur pacifica possessio, præter doctores hic vide Geminianu consil. 82. & 87. & 125. & Pa lu- de Castro cõsil. 265.

cio mendicaret. 93. dis. diaconi. [vlt.] Si autem possessionem aliquandiu [1] obtinuit sine litigio, hac constitutione arctatur, & sufficit quod semel cepit pacifice possidere. sup eo dudũ ff de act empt. l. exempto. in princ. alias suo velle quilibet posset sibi litem contingere in fraudem huius constitutionis: nec obstat quod iste succũbere potetit: quia mala electio est culpa. C. de acq poss. l. vlt C de iure delib. sancimus.

a ¶ Per te stetit.] sic inf de præben licet ep scopus. ADDITIO. Archid. alle ff. de reg. iur. ... non stat &c imputari ff. de annu. leg. l. Mæuia. Io Andr.

[Glo. seq. explicat & consulit.]

b ¶ Iusto impedimẽto.] sic sup. e. quod sit ad fin. Pone quod toto illo anno ægrotauit, vel absẽs erat eps, & cõmendatitias habere nõ potuit, vel cũ eps ordinare noluit: vel his similia: hęc enim sunt iustę causę, quę excusabunt eum. Et pp hac cãn dico, quod licet elapso anno ita tum, illo no vocato possit alteri ecclesia cõferri, vt in prædictis decre licet, tñ tutius & honestius esset ipsum citari, & facere pronuntiari illum priuatũ: si non ostendit dispensationem vel iustum impedimentum: nam si hoc omissionat collatio, ipse postea veniens, & de iusto impedimento, vel dispensatione fidem faciens, collationem cassari faciet. sup. in anti. de re iud. cum Bertoldus. sed quia iudices, vel illi ad quos collatio spectat, nolunt litigare, vel se aduersarios constituere, nec illi quib. facienda est collatio, nisi primo habeant ius in re ideo communius eligitur altera via, vt sine alia pronunciatione fiat collatio.

stetit[a], quominus haberes eandem, (tibi non currit, si promoueri iusto[b] impedimẽto detentus infra tempus huiusmodi nequiuisti. ¶ Porro si infra dictum † tempus non fueris (rationabili causa cessante) promotus: tibi ecclesia ipsa[c], qua dicti statuti auctoritate iam † priuatus existis[d] (ne statutũ ipsum fiat ludibrio[e], debitoque frustretur effectu, & non rebus, sed verbis, cum sit potius contrarium faciendum[f], lex imposita videatur) nullatenus ea vice[g] poterit iterato[h] conferri. ¶ Cęterum si promoueri ad sacerdotium non intendens[i], parochialem receperis ecclesiam, vt fructus ex ea per annum percipias: ipsam postmodum[k] dimissurus (nisi voluntate mutata[l] promotus fueris,[m]) teneberis ad restitutionẽ fructuum eorũdem: cum eos receperis fraudulenter †. ¶ Illum autem, qui eã tibi contulit, cum te nõ crederet ad huiusmodi ordinem promouendum[n], prȩter diuinam, quã exinde incurrit offensam[o]) ad seruandam indemnem[p] eandem ecclesiam decernimus obligari.

¶ Idem.

¶ *Abbas exemptus eligitur in episcopum, sed transire non potest sine licẽtia Papa, vel legati de latere.*

CAP. XXXVI.

SI [q] ABBA-

c ¶ Ecclesia ipsa.] tolle quod est in fine huius §. ibi, nullatenus ea vice, &c.

d ¶ Existis.] quidam habent hic in litera: & [2] ad quam inhabilem reddidisti te.

e ¶ Ludibrio.] sic C de bo. q. li. l. vlt. §. vbi ab puerilis.

f ¶ Faciendum.] vt C. communia de leg l. 2. in fi magis ergo consideremus sensum quam verba. ad idem. supra eo. § postquam. §. 1. sup de verb. sign intelligentia &c propterea.

g ¶ Ea vice.] intelligo, id est in illa vacatione: aliàs lex esset imposita verbis: facile enim esset sibi conferre vni, quem sciret nolle consentire: & postea reiterato illã primo cõferre, fm illos, qui habent in textu & ad quam te inhabilem, &c non est dubitatio tanta.

h ¶ Iterato.] nam qua ratione posset primo anno finito iterato eidem conferri: eadem ratione finito secundo, & sic dic de tertio: & sic de singulis, & sic canon frustraretur effectu, vt dictum est, concordat supra de testib. licet. [3]

ADDITIO. Et sup de consan. & affini. tus in fi. Io. And.

i Non intendens. si ergo intendebat a principio promoueri, sed postea mutata voluntate promotus non fuerit, non tenetur, ad restitutionem fructuum [3] quod verum puto de perceptis ante mutatam voluntatem in alijs crederem secus eadem ratione.

k ¶ Postmodum.] elapso anno. Ioan. Andr.

l ¶ Mutata.] nota quod fraus purgatur: sic & mora interdum supra de loca. potuit & ff de reg. iur. mora. vbi de hoc. & nota exitum spectari, cum vitium consistit in animo: alias spectatur initiũ sup. eod lib. de rescrip. si eod tempore. supra eod. dudum [1]. vbi de hoc.

m ¶ Promotus fueris.] ad sacerdotium infra annum.

n ¶ Promouendum.] & in veritate promotus non fuisti: alias purgatur vitium in vtroque.

o ¶ Offensam.] sic sup. eo. perpetuæ, cũ suis concordantijs.

[Glos. seq. ponit quæstionem, quam soluit.]

p ¶ Indemnem.] pone enim illum, qui fructus percipit non esse soluendo: ita quod inefficax est actio contra eũ sup de solu. O loardus, dabitur in cõferentẽ, vt hic vides. Et hic loquitur non solũ de obligatione in foro animæ: sed etiã in foro iudiciali, dummodo de tali credulitate vel fraude fiat fides: tamen qui fraudem allegat, illam probabit. ff de proba. quotiens. § qui dolo & probabitur id per coniecturas. infra tit. proxi. cap. 2.

SI Abbatem.] Ponit duo dicta principalia, secundum ibi. Huiusmodi. Dominicus.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi canonici illius ecclesię affectantes habere in prælatũ abbatẽ monasterij noui Pictauis, vel alium abbatẽ exemptũ, & immediate subiectum sedi Apostolicę dubitauerunt, an deberent ipsum postulare, vel vtrum possent illũ eligere: super hoc cõsuluerunt Romanum Pontificẽ, qui Papa consultus rñdit, quod licet abbas exemptus nõ possit dimittere suum monasterium sine licentia papæ, hoc tñ non obstante, ipse põt eligi in epm, vel alium prelatũ. Sed quid, ponamus quod in hoc regno est legatus de latere, i. Cardinalis, vtrum poterit cõfirmare illam electionem? Rñdet quod sic: sed alij legati, qui non sunt de latere, siue Cardinales, non possunt cõfirmare illam electionem, & dare illi abbati electo licentiam, vt se transferat ad illam ecclesiam, in qua fuit electus. Nota primo, quod alligatus interiori dignitati ab episcopatu, debet eligi, & non postulari. Dñicus. Nota secundo quod exemptus & immediate papę subiectus, non potest renuntiare beneficio in manibus ordinarii loci. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

q Si abbatem.] abbas exemptus eligitur in episcopũ, sed transire non potest sine licentia papæ, vel legati de latere. Secundo dicitur, quod legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exemptorũ, reliqui non, sine speciali mandato. Declarat quod notat Bernardus supra de postu c. vlt. vltra medium glossæ Compostel. ibidem in principio [4] & ea quæ not. moderni de consuet. cum venerabilis. & Gas sup. eod cũ pientes. §. denique.

1 Lapus exponit p mensem vel duos e fraternitatis. de frigidis & malef. Fon.

† al. legitimo.

† al. idẽ.

† In uno manuscripto Vaticano, & in altero itẽ manuscripto, ita iã priuatus existis, & ad quod ipso facto te inhabilem reddidisti &c. quod est diligenter obseruãdũ, pro eo, quod nota gl. hic in verbo, ea vice.

2 Hæc lectio inserta, est in uno manuscripto codice Vaticano, vt in margine paulo ante notatum est.

3 In dubio fm Pe. de Anch. præsumitur talẽ habuisse a principio, si cui apparet ... arg. l. qui adulterij. C. ad l. Iul. Font.

† De coniecturis probantibus fraudẽ vide l. Fulcinius. ff. de bo. auct. iud. possiden. Fon.

4 Vbi Bern. sic loquitur quod reprehendi nõ põt. Cõpostel. vero simpliciter dicebat, abbatẽ exẽptum postulandũ, non exẽptũ eligẽdũ. Io. A.

Glo.]

rem [a] ecclesiæ Romanæ immediate subiectũ [b] in vestrum episcopum [c] elegistis, [d] reprehendi exinde [e] nulla rõne potestis: et tñ ab alio quã a nobis, vel ab Apostolicæ sedis legato, † si fit in prouincia [f] de latere [g] nostro missus, [h] dari non potest licentia suum deserendi [i] monasterium, & ad vestram ecclesiam transeundi. [k]

re. Alij autem legati [q] hoc [r] nequeunt; nisi id eis a sede ipsa specialiter [s] sit cõmissum. [t] †

¶ Legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exemptorum; reliqui non, sine speciali mandato. Io. And.

¶ Huiusmodi [l] vero legatus, qui maius [m] omnibus post Romanum Pontificẽ in prouincia sibi decreta imperium [n] censetur habere: [o] archiepiscoporum, episcoporum, & exẽptorum electiones potest ex officio [p] confirmare.

¶ Idem.

¶ *Si compromissarius non eligit infra tempus iuris, ad superiorem deuoluitur potestas prouidendi: Si eligit, sed indignum, indistincte redit ad compromittentes: nisi id scienter ratum habuerint; idem si electus idoneus non consentit. Si compromissarius scienter eligat indignum; ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs triennio est suspensus, nisi id compromittentes scienter ratum habuerint; Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in episcopo compromissario, nec in electione superiorum episcoporum: Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa. Et idem in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in personam.*

[Glo. seq. soluit quæstionem.]

a ¶ Abbatem.] idem intelligas de quolibet alio inferiori prælato ab episcopo, quia eadem ratio est.

b ¶ Subiectum.] quod cognosci potest per decretalem ĩ. de priuil. si Papa idem de subiectis epo, quo ad hoc q eligi possunt: sed sine licentia epi non transibunt.

c ¶ Episcopũ.] idẽ de alijs dignitatib. puta ad aliam abbatiam sup. eo. ca. nullus. cum si. & eadem est ratio.

[Glo. seq. declarat dubitationis cãm, & respondet.]

d ¶ Elegistis.] dubitationis fuit cã: q eps quia non habet ibi tum volũtatem, sine licentia papæ, dẽt postulari ad aliam archiepatum vel epatũ: & si eligatur, non valet electio. Eadem ergo rõ videbatur in abbate immediate papæ subiecto, vt per id deberet postulari ñ eligi. Sed illud speciale in epis ĩ. de renuncia. nisi cum pridem. non enim quicunque hẽt petere licentiam transeũdi, postulãdus est, vt ꝓbatur sup. eod. li. religiosus, & c. nullus. & in his, quæ notãtur supra de postu. c. vlt. in anti.

e ¶ Exinde.] quia elegistis, & non postulastis.

f ¶ In prouincia.] si enim legatus esset sed non in illa prouincia, licentiã dare non potest: licet in quædam possit quæ voluntariæ iurisdictionis sunt extra prouinciam sibi decretam eundo & redeundo: tñ ea quæ contentiosæ iurisdictionis sunt, non potest, vt hic, & supra de consuetu. cum venerabilis. Primum probatur supra de offi. leg. quod translationem & c. pen. & sup. de sent. excom. ad eminentiam. cum si & quod dicit, sit in prouinciam missus, quod est intra: qui licet prouinciã exiuisset, dummodo in legatione esset, adhuc licentiam dare põt, ĩ. de offi. legat. nouit. Si autem exiuisset prouinciam, & legationem, secus. & sic posset intelligi hæc litera.

ADDITIO Idem Archidia. qui dicit hic, quod ordinarius prouinciam exiens, habetur pro priuato. de offic. præ. l. 1. & ideo non habet potestatem iudicandi, vel ius dicendi. ff. de iurisd. omn. iud. ap. vlt. mo. & sic ibi sedere pro tribunali non potest. 9. q. 2. episcopum. vbi de hoc. Io. An. And.

g ¶ De latere.] scilicet Cardinalis inf. de offi. legati. c. 2. in fine vbi dictum de hoc.

h ¶ Missus,] subaudi, vel ab alio, qui haberet super hoc speciale mandatum, vt in fine capituli.

i ¶ Deserendi.] sicut in inferius, non deserit sine superioris licentia suam eccl'iam. sup. de renun. admonet. sic nec iste sine papæ licentia, q sibi proximus est superior, vel sui legati de latere suum monasteriũ deseret.

[Glo. seq. quam & soluit, dicit opi. Host. reprobatam & Comp. approbatam.]

k ¶ Transeundi.] quid si abbatia nõ sit exempta, sed priuilegium hẽt, q abbas ad epatum non possit assumi sine sedis Apostolicæ lic ntia ex cã forte: quia abbates se videntes r cessu o res monasterij dispergunt: & habes de hoc priuilegio. 16. q. 1 hinc est et Nunquid poterit legatus de latere huic dare licentiã; satis vr ... us de elect. arg. q sic. i q potest omnia præter excepta. de offi. leg. q translationem, ic. q. 1 frater. ff. de offi. præte prætor. l. vnica. sed ad hoc ĩ. de ver. sig. c. 1 in prin. Vnde nota q p hãc decr. reprobata est opinio Hostien. nõ sup. in anti. de cõsue. cũ venerabilis dicebat enim ibi & de renũ. c. vlt. in princ. q illi legati habebant speciale mãdatum trãsferendi abbates exẽptos: alias id facere nõ possent, a ꝑ decre. de offi. leg. quod trãslationẽ. sed Cõpost. ibi ꝯ dicens, q ex generali legatio ne hoc poterant: & eius opinio hic re ꝓbatur, vt hic vides.

l ¶ Hmõi.] sumptũ ex eo quod notat Gar. supra eo. cupientes. circa prin. super verbo, examine. & dic huiusmodi, scilicet de latere.

m ¶ Maius.] vnde minores legati non exequuntur officiũ suum eo præsente.

sup de offi leg. c. volentes.

n ¶ Imperium.] quia ordinarium est, nec perit morte mandantis ĩ. iut de offi. leg. c. 2. & in eo pates sunt consuluimus. vt ibi. Ioan. And.

o ¶ Habere.] ff. de offi. præsi. l. 4. ff. de offi. proconsul. & ideo.

p ¶ Ex officio.] legationis quia non requiritur speciale mandatum. & idem dicebamus per decre. supra eo. quia diligentia. vbi hoc tenet Compost. Item quia nõ erant hæc specialiter reseruata.

q ¶ Legati.] scilicet non de latere, vel qui dignitatem illam sibi vendicant ecclesiarum prætextu. de quibus sup. de offi. leg. c. 1. & pen. & inf. eo. tit. c. 1.

r ¶ Hoc.] scilicet confirmare episcopos, archiepiscopos, & alios exemptos.

s ¶ Specialiter.] nota q nõ tantum valet genus quantum species de appell. c. 1 de hoc, de offi. ord. si sacerd. & sup. in ant. & 25. dist. quan. quam.

t ¶ Commissum.] nota & breuiter. q si exẽptus ꝑlatus inferior epo eligit ad episcopatum, tenet electio, tñ transire non potest sine licentia, quã dat Papa vel eius legatus de latere. Si canonicus, vel alius eligitur in epm exemptum, vel archiepm exemptum, vel ad aliam dignitatem exemptã, legatus de latere ꝯfirmat; inferiores legati non, sine mandato speciali. Si autem episcopus in episcopum, vel archiepm. postuletur, tunc vt trãsire possit, specialis licẽtia papæ requiritur: quia casus, scilicet episcoporum translatio, est de reseruatis,

† Detriplici glo. legatione vide glo. in c. 1. de offi. legat.

† al. concessum.

1 No. hic post Archi. q appellone sedis Apostolicæ venit legat' de latere, nisi apponantur dictio nes tm, dũtaxat & similes, aut materia soli papæ cõueniat. Pont.

2 Reꝓbatur a Doctorib. q legatus ꝑt dispẽsare sup. hoc q priuilegio papali permittitur, licet ꝯ priuilegiũ ipsum tollẽdo ñ posset dispensare. Pon.

suo. de offi. leg. ꝙ translationem. & sic sane decretalem istam intelligas, vnde non dixit hic, ꝙ legatus admittat postulationes: sed ꝙ confirmet electiones; episcopi autem non eliguntur, vt prædixi.

SI compromissarius.] Sunt duæ partes: Prima determinat certos casus dubios circa pœnam priuationis: Secunda ibi, porro alios circa pœnā suspension. s. Io. And. Posset etiam quælibet pars subdiuidi, quæ patent Domin.

CAP. XXXVII.

SI [a] compromissarius, [b] in quem defuncto † episcopo [c] transfertur eligendi [d] potestas, negligenter [e] intra tempus [f] a iure statutum [g] eligere prætermittat, ad superiorem [h] proximum † potestas deuoluitur prouidendi: † sibiq; compromittentes imputent, [i] qui in talem [k] potestatem huiusmodi [l] transtulerunt. [m]

CASVS. Vacāte ecclesia Pictauien., canonici illius ecclæ ad quos spectat electio, conuenientes in vnum, tractauerunt de electione futuri prælati; potestatē eligendi compromisserunt in aliquos compromissarios: qui compromissarij fuerunt negligentes in electione facienda per tres menses: vtrum non solum compromissarij, sed ēt ipsi canonici compromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? Rñdet ꝙ sic. & sibi imputent canonici, qui desides tales elegerunt: & ideo potestas prouidendi illi ecclesiæ deuoluitur ad proximum superiorem Sed ponamus quod compromissarij non fuerunt negligentes in electione facienda, sed tñ in electione deliquerunt, quod scienter elegerunt indignū: puta scienter elegerunt aliquem Titium patientem defectum in natalibus: vtrum delictum compromissariorū noceat canonicis, hoc est ꝙ canonici sint priuati ptāte eligendi pro illa vice: ac si ipsi indignum scieter elegissent? Rñdet quod non: immo electio reuertitur ad ipsos canonicos: ita ꝙ canonici pñt alium in suum prælatum eligere: & illud verum quod delictum compromissariorum non nocet canonicis: nisi ipsi scienter ratam habuerint electionem per compromissarios factam: puta quia compromissarij retulerunt canonicis, quod Titium in suum episcopum elegerunt; & canonici scientes illum indignum, approbauerunt electionem. Certe canonici in hoc casu sunt priuati potestate eligendi pro illa vice: ac si scienter indignū elegissent. Sed quid sanctissime Pater; cauetur in c. cum in cunctis. eo tit. in anti q ꝙ eligentes sciēter indignum, sunt suspensi a perceptione fructuum suorum beneficiorū per triennium, vtrum non solum compromissarij sunt suspensi per triennium a perceptione fructuum suorū bñficiorum, sed ēt ipsi canonici? Rñdet quod non; nisi canonici electionem de indigno factam scienter ratificauerint, quia cum ratificatio mandato comparetur, ipsi canonici sunt suspensi per triennium a pceptione fructuum suorum bñficiorum, quæ obtinent in illa eccl'a; secus est de beneficijs, q ipsi obtinent in alijs ecclesijs, vt in fine huius c. dr. Sed quid, ponamus ꝙ canonici compromiserunt in aliquē epm, vel archiepm, qui eps vel archieps scienter eligit indignum, an ipse eligens sit suspensus a perceptione fructuum dignitatis episcopalis, vel archiepiscopalis? Rñdet ꝙ nō, nam c. cū in cunctis non facit mētione de dignitate episcopali, vel archiepali, quod canones pœnales non comprehendant epos, vel alios superiores, nisi de eis faciant expressam mentionē, & sic iste versiculus. Huius quoque pœnæ, &c. est declaratiuus illius cap. cum in cunctis. etiam illa pœna suspensionis a perceptione fructuum beneficiorum per triennium, non habet locum nisi cum peccatur in electione episcopi vel superioris, & non intelligitur de electione abbatum, vel aliorum inferiorū. Sed quid sanctissime Pater, habemus in c. vt circa, quod se opponens electioni, & obijciens aliqua contra formam electionis, vel personam electi, si deficiat in probatione illorum, quæ opponit in formam electionis, condemnatur solum in expensis: Si vero deficiat in probatione illorum, q opposuit in personā electi: non solū condemnatur in expēsis; sed etiā suspenditur à perceptione fructuum beneficiorum suorum: Vellem informari a vobis, de quibus beneficijs intelligatur? Rñdet ꝙ intelligitur de illis beneficijs, quæ opponens habet in illa ecclesia, cuius voluit impugnare electionē: non aūt intelligitur de illis beneficijs, q obtinet ī alijs ecclesijs. Heli. Reg. Nota optimum textum, ꝙ ille ad quē deuoluitur ius eligendi, nō habet necesse eligere: sed potest prouidere de quo. s. eo. ne pro defectu Dom.

[Prima glo summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si.] si compromissarius, non eligit infra tēpus iuris, ad superiorem deuoluitur potestas prouidēdi: si eligit, sed indignum, indistincte redit ad compromittentes; nisi id scienter ratum habuerint: Idē si electus idoneus non consentit. Si compromissarius scienter eligit indignū, ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs triennio est suspensus; nisi id compromittentes scienter ratum habuerint; Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in epo compromissario; nec in electione inferiorū. Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa; Et idem in bñficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in personam. Declarat hæc decretalis multa iura, & multas opiniones, & maxime ea, quæ notant Vincent & Bern sup de conces. præb. c. constitutus, in prima glo. & ipse Bernardus, s. eo. causam. & Innocentius & Host. s. eo. ne pro defectu, & Compostellanus eod. tit. in causis. in fine.

[Glo seq. soluit quæstionem.]

b ¶ Compromissarius.] vel compromissarij, cum eadem ratio sit in pluribus, & in vnum, & in plures compromitti potest, vt hic, & sup eo. causam. & c. in causis, & c. cum in iure, cum similibus.

c ¶ Episcopo] idem intelligas quoad pœnam priuationis de inferioribus dignitatibus, cum super inferiores locum habeant rationes.

d ¶ Eligendi.] & tunc poterit etiam postulare, vt sup. eo in causis. de renunc post translationem.

e ¶ Negligēter.] alias nō curret tps. s. de conces. præb. quia diuersitatem. Quid si dolo neglexerit; nunquid habebit locu quod hic dr, an quod dr j. § proxi. Puto locū habere quod hic dr, sufficit. n. quod nō eligit. ad hoc infra de app. ab eo. vbi prætermittere tacere quod quis debet intra debitum tempus, siue dolo siue negligentia id faciat, æquiparantur, ad idem de testi. per tuas. in fine, & sup in anti. de rescri. plerumque.

ADDITIO. Quidam resistunt huic gl. dicentes, quod quia negligentia fraudulosa, fraus & dolus est; iudicabitur vt de dolo, & locus erit ver seq. vt hoc casu recedat ptās ad compromittentes, sed hoc est absurdum, vt statim sequitur in gl. poterant Io. And.

f ¶ Tempus] trium mensium.

g ¶ Statutū] 50. dist. postquā & s. eo. ne p defectu.

h ¶ Superiorem.] proximum, vel ad capitulum in inferioribus in casu de concel præb. c 2 sup. in anti.

i ¶ Imputent.] puniuntur enim ex proprio facto, non ex alieno, quia negligentem elegerunt.

ADDITIO. ff. de minor. cum mandato. in fin. gloss. Ioan. And.

K ¶ In talem.] eligentem scilicet.

l ¶ Huiusmodi] negligendi episcopum.

[Gl. seq. primo rōnem reddit notat & remittit, secundo obijcit, & soluit, tertio quærit, & remittit.

m ¶ Transtulerunt.] poterant. n. sibi prouidere sollicitum eligendo. Item alio modo, non dando ei totum tempus quod habebant, ad hoc de ele cum in veteri. cū sim. Et sic nota, qđ negligentia procuratoris nocet

† Nota ꝙ electio pt fieri ante ꝙ ceps tradat sepulturæ, quia hic tm dicit, defuncto, & quo aliqd. s. eo. si electio. & in c. bonæ 2. s. eod. tit.

† Dictio proximū deest in antiqs codicib quæ ex glosa fuit i textū translata.

† al. eligendi.

† Qui mādat alteri qđ ipse facere det: nō excusatur. tex. ē no. in l. si procuratorē. § si tutor ff. mandati. Son.

nocet dño de hoc ꝟ. vt lit. non contest. ca. 1. in glo. vlt. perdunt enim ius ex quo per se vel per aliũ debito tpe vsi non sunt ff. quemad. ser. amit. l. vlt. Ad hanc primam partem ꝯdicit expresse C. de tem app. auth. si tñ. vbi dr, ꝙ si in causa appellationis eligantur arbitri, non currit biennium appellationis prosequendæ, pẽdente corã arbitris causa: etsi mille anni trãsirẽt sed tũc currit, cũ arbitriũ p desertũ fuerit. Sol. ibi cõpromissum factũ est de voluntate pscribentis, & ei⁹ cui pscribitur: hic aũt de voluntate eius cui pscribitur, fm Inn. qui hoc no. sup. e. ne p defectu. in prin. nec p oĩa est idẽ in arbitris cõpromissarijs, & compromissarius datis ad eligẽdũ vt patet sup. e. sicut & ꝟ de re iud. cũ ab vno. Si q̃ratur an cõpromittentes hoc mandatum reuocare possint? Dic vt no. sup. e. in antepen. glo.

reuertitur compromittentes.

l ¶ Eligit.] scilicet compromissarius.

m ¶ Idoneum.] supra eo cum in cunctis.

n ¶ Renuit.] vel post consensum renunciat: vel diem claudit extremum, sup. eo si electio.

¶ Si vero eligat[a], sed indignum: tunc siue scienter id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari[b] †.) siue etiam ignoranter[c] (cum suo sit functus[d] officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter[e] electionem talem ratam[f] habuerint[g]) libere[h] reuertitur ad eosdem[i]: Idem[k] fit cum eligit[l] idoneum[m], sed electus renuit[n] consentire[o]. ¶ Porro eo casu, cum scilicet indignus eligitur[p] ab eodem, compromittentes (quos illius odio non conuenit[q] prægrauari) nequaquam (nisi sic vt præmittitur[r] ratum habuerint) puniuntur, sed ipse (vt pœna suum auctorem teneat[s]) a beneficijs ecclesiasticis[t] triennio, iuxta Lateranense † concilium[u] suspenditur ipso iure[x]. ¶ Huiusmodi[y] quoque pœna, nec in episcopo, si ad eligendum[z] fiat compromissarius[a] sic

[Glos. seq. ponit quid approbat, & quid reprobat: secũdo casum determinat: & subdit duas opiniones]

o ¶ Consentire.] approbatur hic supradictæ glossę Ber. & reprobatur opin. Hostien. qui in hoc pũcto dicebat cõtrariũ in prędicta decr. causam. in fi. ratione p eum in superiori ca. su reddita, & quia verbã cũ effectu sũt intelligẽda. sup. de elec. non solũ relatũ. & ca. postquam. possit ergo & ille qui ipsius vicem gerit. 93. dist. cap. 1. cum si. sed hoc est falsum propter superiorem rationẽ, quia functus est, &c. Et quod dicit iste § & § prox. quo ad fm casum verũ intelligas, nisi aliud caueretur in mandato: puta ꝙ possit eligere semel, & pluries. &c. & ita terminauit Bart. Brixiẽ. in qõne dñicali sua, quæ incipit, quidam dederunt ptãtem, vñ dicebat Damasus sup. in prędicta decr. cãm, vbi electio defertur a iure, pot sæpius fieri & variari, sed vbi ab hoie, vnica electione ꝯsumitur ptãs, ff. de verb. obl. eũ qui certarũ. §. vl. Non obstat fm eũ ff. de optio. leg. l. 2. vbi electio delata ab hoie, vnica electione nõ ꝯsumitur, q ibi nõ fuit exhibita tota familia, in qua debebat fieri electio. Distinxerunt qdã, an detur potestas prouidendi, an eligẽdi vt in primo casu iterũ possit eligere (quia adhuc non est prouisum) & in secundo nõ, quæ distinctio satis æqua videtur, nec ista decr. cõtradicit: quia de potestate eligendi loquitur, vt patet in ipsius principio.

p ¶ Eligitur.] scienter, quia alias pena suspensionis locum non habet.

q ¶ Non conuenit.] 24. q. 3. si habes, ff. de dolo. & eleganter C. de inoff. test. si quis in suo, in fi. C. de pen. lancinius. inf. de in. & de dam. dat & si pignorationes. & int. de reg. iur. non debet & dic vt ibi.

r ¶ Præmittitur.] sup. § si vero.

s ¶ Teneat.] supra de his, quæ fi. a maio. par. Capituli quęsiuit. cum suis concor.

t ¶ Ecclesiasticis.] quæ in ipsa ecclesia obtinentur, vt statim sequitur.

u ¶ Concilium.] sup. eo cum in cunctis.

x Ipso iure.] approbatur in hoc opinio. Ber. & Host. q hoc no. sup. eo innotuit [in glo. sicut ergo.] Et opinio Inno. sup. eod. cum in cunctis: & reprobatur opinio Tãc. q̃ not. Ber. in decre. innotuit, qui dicebat, ꝙ requirebatur sñia per decr. sup. eo. quisquis. sed non est verum, vt hic patet. & decre. illa in alio casu loquitur.

ADDITIO. Scilicet in his qui eligunt per secularis potestatis abusum. Io. Andr.

y Huiusmodi.] quod hic dr, tenebat Ho. de elect. cum in cunctis, & sup. e. tit. causam. in fi. & dic huiusmodi, scilicet pęna suspensionis per triennium a beneficijs.

z Ad eligendum.] episcopum vel superiorem, per id quod statim sequitur.

a Compromissarius.] sup. eo causam. & idem si episcopus eligeret proprio iure vt quia habet vocem in electione patriarchę, vel archiepiscopi, vel alterius episcopi, quia eadem est ratio.

a ¶ Eligat.] infra debitum tempus.

[Glossę duæ sequentes ostendunt quid approbat, & quid reprobat]

b ¶ Imputari.] in hoc concordabãt supradicti Doctores in glo. supra in prin. allegatis. e. sup. eo. in causis. & Bart. Brixiensis in qõne veneriali: q̃ incipit. Canonici cuiusdam ecclesiæ, peccata in suos debent & c. ꝟ. §. porro cũ suis cõcor. excepto Cõpost. qui tenebat in totũ, cõtra illum §. in decr. supra eo in causis in fin. dicebat enim in hoc casu ad superiorem ptãtem deuolui, cum vice capituli compromissarij prędicti fungantur.

c ¶ Ignoranter.] hic olim erant opiniones. Ber. tenebat hanc opinionem, quæ hic approbata est. sup. eo. causam, & in prędicta decr. constitutus sup. de cõces. prębẽ. & eadem ratione Host. ibi, & Compost. eod. tit. in causis, in fi. dicebant ꝯtrarium per decr. sup. eo. cum terra, quę decr. non obstat & intellige eam vt ibi no. Item illa ratione hoc dicebant, quia illi compromissarij funguntur vice capituli, sed capitulum eo casu iterum posset eligere: ergo & iste compromissarius, sed non est verum, vt hic vides.

ADDITIO. Et de hoc 1. q. 7. per illicitam. Io. Andr.

d ¶ Functus.] sicut in iudice, siue bene, siue male semel iudicante sup. de offic. deleg. in litteris, & c. venerabili, ff. de re iud. l. iudex. & l. Paulus, cum si.

e ¶ Scienter.] bene dicit, quia sicut a principio si ignorantes elegissent, non haberet locum pœna concilij, ita nec si ignoranter rat. fecerint.

f ¶ Ratam.] trahitur n. rathiabitio retro, & cõparatur mandato ff. de reg. iur. hoc iure. §. deiecit & l. semper, §. 1. ꝟ. de sent. exco. cũ quis, & int. de reg. iur. rathiabitionem. cum suis concord. & bene poterant ratã habere, quia suo nomine id erat factum: alias secus, vt in prędicta decr. cum quis, in fi. de reg. iur. ratum quis.

g ¶ Habuerint.] in quo casu deuoluitur prouisio ad Papam sup. eo. quia quam.

h ¶ Libere.] quia habebunt liberum tempus, ac si noua esset vacatio, vt sup. eo. si electio, simile de maio. & obed. cum olim.

i ¶ Ad eosdem.] probamus hoc olim per decr. de renũ. post trãslationem. in fi. nam ibi non valuit electio vel postulatio facta per compromissarium, & nihilominus Papa mandat quod compromittentes eligant.

k ¶ Idem fit.] scilicet quod electio libere ad eosdem

¶ Ratio est q procurator in cõmittendo, dño nõ nocet. l. fin. C. de acqu. pos. vbi eius delictum concernit processũ, & pęnam P. de Anch. Fun.

† Hoc est cõcilium Lateran. sub Alex. in ca. 3.

† Tancr. & Petrus de Samp. ꝟ. eo. cãm & Abbas hoc recitat sup. e. quia pp. Io. And.

peccante[a] (cum de iure[b] nullam sententiam suspē sionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur) † nec in aliorū quam episcoporum & superiorum ipsorū electionibus cum peccatur in ipsis, vēdicat sibi locum[c]. ¶ Restringitur[d] etiam dicta pœna solū ad ea beneficia, quæ sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter[e] eligendo, specialiter[f] noscitur offendisse[g]. ¶ Et idem in illius beneficijs[h] est censendum, qui alicuius electionem, postulationem, aut prouisionē impugnans, in probatione deficit eius, quod obijcit in personam[i].

¶ Idem.

a ¶ Sic peccante.]. s. in eligendo scienter indignum.
[Glo. seq. recitetur per contrariū, & solutionem.]
b ¶ De iure.] j. de senten. excom. quia periculosum. Notā, quia licet hoc teneat Hostien supradictus glo. & Gar. in decre. cupientes. s. eo. §. cæterum. tn olim dubitabat ideo, qa decr. illa, qa periculosū. vt de sui mēte intelligēda de suspēsionibus ab officio, vel cohęrentib. officio; puta ingressu ecclesię, & similibus. ibi, pp executionē Pōtificalis officij, &c Sed laudetur Deus, & dñs Bonifacius, qui dubitationē illā mihi sustulit p hanc literā: & potuit esse rō; qa spūalia sine tpalib. diu esse non possūt: q hēnt se vt anexa. 1. q. 3. si q̄s obiecerit & c. saluator. & esset verecundum epōs mendicare. j. de tē. ad supplicationem.
c ¶ Locum.] j. eo. c. quāquam. in fi. ibi [illegible]
[Glo seq. signat ō tium, & remittit]
d ¶ Restringitur.] dicebat Host. in decre. cū in cunctis, q super hoc puncto necessaria erat interpretatio; fouebat tamen contrariam opinionem. [Idem Petrus de Samp. Io. Andr.] quia indefinite loquebatur concilium, & quia constitutio illa fauorabilis videbatur ecclesiis. Concordat autem ad hunc § supra eod. cupientes, §. cæterum Et not pœnas restringendas. inf. de reg. iur. in pœnis, vbi de hoc.
e ¶ Taliter.] scilicet scienter indignum.
f ¶ Specialiter.] quia & generalem offendit ecclesiam quæ vna sola est. 24. q. 1 loquitur.
ADDITIO. ; q . Nouellanus. Ioan. Andr.
g ¶ Offendisse.] quantum in eo fuit licet contus non habuerit effectum: non tamen fuit voluntas sus terminis contenta: & ideo punienda. de pœni. dist. 1. cogitatio.
h ¶ In illius beneficiis.] s. quæ in ipsa ecclesia obtinet, vt hic vides, & sic declarat decret primam istius tit. circa fi. & sic aliquis est suspensus a beneficio in vna ecclesia, non in alia: sic sup. eo. cupientes §. cæterum. j. de offi. ordi. si canonici, & j. de reo. eccl. hoc consultissimo. Quid si in his casib. eligens, vel opponens non habet in illa ecclesia beneficia? Dic q pœna extraordinaria puniri poterit. supra de accusa. super his de iudæis liberandam. C. de sepul. vio. l. vlt. in n cum sim.
ADDITIO. Idem Ioannes Monac. alleg. ff. de pœn. l. prima, ad fin. ff. de in ius vo l. fin. & facit supra, de maie c 2. cum concordantiis. Io. Andr.
i ¶ In personam] quia a beneficiis ecclesiasticis [illegible] est suspensus

PRocurator.] Ponit duo quæ requiruntur in procuratorio ad appellandum in casu decret. vt circa, secundum ibi, Habeatque. Dominicus.
CASVS. Habuimus in ca. vt circa, & in cap. cupiētes. supra eo. q appellans ab electione debet proponere oēs defectus, quos ipse intendit opponere ȝ electionem, vel personam electi: Ponamus q aliquis non est sufficiens per seipsum: vult constituere procuratorem. Vtrum procurator generaliter constitutus possit appellare ab electione, vel se electioni opponere, opponēdo defectus tam ȝ formam electionis, q personam electi? Respondet Romanus Pontifex q non: sed dēt constitui spāliter, ita q in instrumento procurationis dicant inserti omnes causę, & defectus, quos ipse cōstituens intendit ppōnere ȝ electum, vel electionem. Itē dēt constitui spāliter ad iurandum in animā constituentis, q credit omnia per ipsū proposita esse vera, & se posse illa probare; alias non admittetur procurator. Nota ex hoc textu, argumentum, q obijciēs ȝ personam eligētiū, non dr obijcere ȝtra formam: hoc probat tex. hic, qui dicit, personas, in plurali numerō.

¶ Procurator ad appellādū secundū formam cap. vt circa nō est idoneus, nisi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur. hoc dicit secundū Pan.

CAP. XXXVIII.

PRocurator ad[k] appellandum[k] contra electionem, postulationem, aut prouisionem[l] alicuius † no aliter idoneus de cætero,[m] reputetur, quam si omnia quæ in formam[n] obijcere, vel personas,[o] & propter quę appellare intendit, singulariter[p] & clare in eius procuratorio sint expressa. Habeatque speciale[q] mandatum[r] iurandi corporaliter in eorum[s] animas, quorum

k ¶ Procurator ad appellandū] extra iudicium. decre. enim ista in his casibus locum hēt, quibus decre. vt circa. sed decre. illa locū non hēt in appellationib. interpositis in iudicijs j. eo cōstitutio. ergo nec ista: licet aliàs dicamus, q procurator est q. de mādato domini aliena negotia in iudicio administrat ff. de procu l. 1. sed ad negotia constituitur. j. de procur qui generaliter, & quod dicit ad appellādum, intelligo ad quemcunque etiam inferiorem Papa secundum Gar. qui in omnib. appellationibus dixit illam decret. locum habere, licet Guil. contra. vbi dixi.
l ¶ Prouisionem] factam, vel etiam faciendam, si contra certam personam appellatur. s. eod. qui contra certam Idem. Archid.
m ¶ De cætero.] extenditur ergo ad futura, sup. licet canon.
n ¶ Formam.] supra eo quia propter.
o ¶ Personas.] in plurali dixit, vt comprehenderet electum & eligentes. sup. eo. vt circa. Io. And. idē Arch.
p ¶ Singulariter & clare.] per hoc satis reputo solutā quæstionem, quam olim formabant Gul. & Gar. in decre. vt circa sup. eo an scilicet sufficiat opponenti, dicere oppono homicidium, periurium, & simoniam: & dico per hanc literam q non: ad quid enim in procuratorio sic singulariter & clare fieri deberet expressio: si in appellatione idem fieri nō deberet? & de hoc dixi in ipsa decre vt circa in glo. quid ergo.
q ¶ Speciale.] nota q non tantum valet genus quo ad speciem, quantum species de hoc vide. 23. di. quamquam & supra de offi. ordi. si sacerdos.
[Glo. seq. recit. per quæstionem & solutionem.]
r ¶ Mandatum.] non credo[2] quod in casu isto locū habeat decretalis illa j. de procura qui ad agendum. quia casus iste est specialis, in quo semper requiritur expressio. Idem credo in matrimonio contrahendo, vt eo. tit. c vlt.
[Glo. seq. reddit rationem.]
s ¶ Eorū animas] bn̄ dicit, aliàs enim nō prouideret malitiæ: posset enim esse, quod procurator credit vera esse

† Rō sta Pet. ē in c. q periculosū j. de sen. excō. & punit arbitrarie, quia secundum glo. fi. hic vbi pœna statuta imponi non pōt: illa mutatur l vlti. l. hos accusare. §. in olb. ff de accu. c. finem it tib. de dolo & con. M. Fon.

† Dictio alicuius, deest in manuscriptis codicibus.

1 Istud nō est in textu legū. Ioan. Andr.

2 placet. De dotibus, & ratio est, q interest aduersarij sic fieri, ne dominus postea dicat se non intellexisse, ita tex. est in l. qui iur §. 1 ff ad Treb. ele nō potest de grascari.

tis, quæ nō credit dominus: procurator ergo iurat in animā dñi nō in propriam. Super hoc dic vt 63. dist. tibi domino & de iura. calum. in per tractandis. De sacramento autem calumniæ dicam ĩ. de iuramen. calū. cap. 2. 1. responso.

a ¶ Si se posse.] tepe redeunt.

S [confirmationē.] Non dimidmus. Io. And.

CASVS dictum fuit in c. si postquam ĩ. sōnt q. si ab electione fuerit appellatū ad Apostolicā sedē: superior immediatus non habet potestatē ɔfirmandi electionem, pendēte appellatione: Et dicit, q. si superior electionem ipsam pendente appellatione cōfirmet, q. nō valet confirmatio: Sed nunquid confirmatio superioris facta pēdente appellatione, piudicet ipsi electo: ita vt accipiendo ɔfirmationem a superiore per dat ius sibi quæsitū ex electione? Respōdet q. nō: & ideo potest petere cōfirmationem suæ electionis a superiore. Nota primo, quod electio & confirmatio sunt partes totaliter separatæ, vide not per Innocen. de restitu. in integ cap 3. Nota secundo, in habentibus causam separatam vtile per inutile non vitiari ad hoc regula, vtile. infra de regul. iu. Dominicus.

procurator existit, quod ipsi credunt expressa huiusmodi vera esse, & se posse [a] probare.

¶ Idem.

¶ Cassata cōfirmatione, vel cassa nunciata pp defectum iurisdictionis, uel sollēnitatē omissam; non propter hoc electio cassata dicetur. Io. And.

CAP. XXXIX.

SI confirmationem [b] electionis [c] † propter debitam iuris [d] sollemnitatem in confirmatione ipsa omissam: vel ex eo, quia ipse, qui confirmauit confirmādi nō habuit potestatem, [e] cassari, seu cassam & irritam nunciari, contingat: non propter hoc [f] præcedens electio (si aliàs sit canonica) [g] intelligitur infirmari [h].

¶ Idem.

¶ Si vacāte cathedrali, regulari vel collegiata ecclesia singulares personæ capituli vel conuentus occupāt bona a prælato dimissa, vel vacationis tēpore obuenientia: donec restituant, ab officio & quibuscunq; beneficijs sunt suspensi, nō obstantib privilegijs, statutis, & consuetudinibus quacunque firmitate vallatis.

CAP. XL.

QVia [i] sępe [k] † contingit, quod cathedra

[Glo prima summat, & allegat duo antiqua iura.]

b ¶ Si confirmationem.] cassata cōfirmatione, vel cassa nūciata propter defectum iurisdictionis, vel sollemnitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicetur & probatur quod hic dr supra de præben. cum iam dudum, maxime per integram: quia ibi confirmatus fuit electus, & cassata confirmatio propter iuris ordinem non seruatum: & iterum Papa de electione mandat inquiri per decretalem supra de re iud. ad probandum, vbi cassata est confirmatio propter defectum iurisdictionis, & iterum de electione quæritur.

ADDITIO. Et est huius iuris ratio s̃m Ioannem Monachum: quia inseparabile inutile adiectum, non vitiat quod erat vtile, de hoc ĩ. de reg. iur. vtile.

c ¶ Electionis.] si autem cassaretur electio, seruandū est quod dicitur supra eo. quamquam, & c. si electio.

d ¶ Iuris sollemnitatem.] supra eo. quamuis & ĩ. eo. prouida §. verum. & inf eo. c. vlt.

e ¶ Potestatem.] puta quia aliàs non erat iudex: vel legitime appellatum erat ab ipso: vel Papa inhibuerat. ĩ. de appel. non solum. vel erat excommunicatus publice iudex. ĩ. de re iud. ad probandum, vel ante confirmationem reseruauerit papa episcopatum. ĩ. eo. si eo tempore, vel his similia, & propter hoc non valuit ipso iure confirmatio.

f ¶ Propter hoc cassationem, s. confirmationis.

g ¶ Canonica.] ex personis & forma. sup eod. quia propter. & c. cum in cunctis.

[Glo. seq. notat, quærit & soluit.]

h ¶ Infirmari.] immo iterū petitur eiusdem electionis cōfirmatio coram debito iudice, & seruatur debitus ordo. Et sic no. ex hac decre. q principale non sequi esse naturam accessorij licet accessorium sequatur principalis naturā. de offi. deleg. si super gratia, & de reg. iur. accessorium. cum suis concor. Sed quid dices, prout apparet ex decret. si iudex cassat confirmationem vitio electionis? Clarum est, si propter sollemnitatem omissam: & hoc est clarum, vt hic; quid in dubio? Satis vr dicendum, inspici debere quod opponebat: & si ɔ electionē erant obiecta: dicatur facta cassatio vitio electionis si de sollēnitate omissa', tunc locū hēt hęc decre. in dubio dicatur vitio solemnitatis facta cassatio ɔfirmationis. ad hoc ff. de suspect. tut hæc n. §. 1. & facit qd ibi no. ad idem ff. de excep. rei iud. si ex testō. ff. de pœnis. si præses. & ĩ de re iud. in pœnis. & facit qd not. 50. dist. c. 1. & de confli. ex litteris ĩ. in an ti. Consulte tñ facit iudex, si decernit ad instar eius, qui remittitur ɔ exercitu, ff de his q no. infa l. 1. & 2 & facit ad hoc quod notant moderni. ĩ. eod. super eo. & hæc vera dicant, cū iudex cassat confirmationem tantum; secus si confirmationem & electionem; quia tunc non est dubitabilis hæc quæstio Io. And.

QVia sæpe.] Primo narrat factū reprobum. Secundo motiuū exprimēs, illud punit, ibi. Nos ipsorum. Tertio tollit obstantia, ibi, Non obstantibus Io And.

CASVS. Certum est, q vacante sede epāli capitulum succedit, ita q potest exercere p se illa, quæ sunt iurisdictionis, & ea quæ sunt ordinis, & facere exerceri per epm: Sed quid de bonis dimissis per prælatū; qa ponamus q prælatus defunctus plura bona dimisit, vel aliqua bona obuenerunt tempore vacationis, vtrū sit permissum capitulo illa bona sibi appropriare, & canonicis inter se diuidere? Rūdet q non; immo illa bona debent reseruari futuro successori, vel conuerti in vtilitatem eccīæ; Quod si contrarium fecerint, puniuntur pęnis hic cōtentis; & quod hic dr de ecclesia cathedrali, idem dicendum est de ecclesijs collegiatis, vel regularibus. Nota quod lex tollens statuta, non tollit pacta, vel priuilegia, nisi de eis faceret mentionē, de quo ĩ. eo. l. b. de consti. c. 1 Dominicus.

[Prima gl summat, & dicit quid declaret.]

i ¶ Quia.] si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata eccīa, singulares personæ capituli vel conuentus occupant a plato dimissa, vel vacationis tpe obuenientia, donec plene restituant, ab officio, & quibuscunque beneficijs sunt suspensi, non obstantibus priuilegijs, statutis, & consuetudinib quacunq. firmitate vallatis. Et aduerte q decre. ista non principaliter facit ad tutulū: sed quia vacante ecclesia, cū imminet electio facienda, si canonici videant bona vacantis dignitatis sibi deberi, difficultates ingerunt, & tardius eligunt, ideo hic prouidit, & sic etiā electioni faciendæ prouidit. idē dico decre. ĩ eod. sciant, & c. general. & facit ĩ. eo. ubi periculum. §. preuisionis Ioan. And.

k ¶ Sæpe.] Debuit igitur ius super hoc prouidere. ff. de legib. nam ad ea. inf. de rest. spol frequens, cū si. & est simile inf. de præben. quia sæpe. & de hoc sup. de despon. impub. litteras. in gl. penult.

† Secūdū Doct. iste textus habet locū in alijs confirma tionib. vi de Felinū c. cōsti tus. de scrip.

† Not. q iura dēnt adaptari ijs q sępe cōtingit, vide glo. de despō. impub. litteras.

1 Quia ad nullā de his pertit. quis difficult... supe iuris... electi. sup. Io. And.

a ¶ Collegiatis.] in alijs non habet locum hæc decre. sed illa ἰ. de offi. ord. præsenti. & quæ dicuntur ecclesiæ collegiatæ, dixi sup. eod. statutum.

b ¶ Vacantib.] principali prælato per cuius mortem dicuntur viduatæ. sup. eo. ne pro defectu. & cap. quia propter.

c ¶ Earundem.] nota quod ad extraneos, & qui non sunt de collegio, non extenditur hæc constitutio, vt hic vides.

d ¶ Dimissa] de quibus an testari potuissent, dica. inf. de offi. ordin. præsenti.

e ¶ Expendi.] vt s. eo. cupientes. & de offi. ordin. præsenti. § porro.

[Glo. seq. in princ. soci. per quæstioné, quá soluit, & tertio vtr. secundo quærit, soluit, & solutioné reprobat.]

f ¶ Reseruari.] 75. dist. quoniá quidam 12. q. 2. non licet & c. illud. Et fiet hæc reseruatio per œconomú si eú habeat, vt in prædictis iurib. vel per visitatorem, vel administratoré ecclesiæ, si quē hēt. inf. eo. is cui. & d. sup. plen. negli. præla. ecclesiæ. & super hoc adde quod no. Io. in prædicto c. illud. 12. q. 2. Sed pone, vacante sede certum é, quod capitulu succedit in iurisdiciōnem s. de maio. & obed. cū olim. & ἰ. eo. tit. c. vni. o [& de instit. c. 2. nisi esset visitator datus a Papa: ἰ. eo. is cui. rōne istius iurisdiciōnis aliqua peruenirunt: puta ex condēnatione, vel sigillo, vel hmōi: nunquid in his locum hēt decre. puto quod non: quia ex quo compe tit eis iurisdiciō: ergo & ois iurisdictionis fructus, quia accessorius est. de reg. iu. accessorium: cum suis concor. & hoc forte voluit dicere illud relatiuū, quod 1. in vestrum, ec, vt Archidia. [Et Io. Mon. in addi. cum capitulum, vt administrator legitimus alieno noíe administret quod si suo facere vellet, malæ fidei possessor esset, qui non præscribit. ἰ. de reg. iu. possessor. Io. An.] quod é hodie approbatū per cle. eo. tit. statutū. & ibi vide in glo. hic patet.

g ¶ Earum.] ecclesiarum cathedralium, regularium, & collegiatarum.

h ¶ Maneant.] quia nō dimittitur peccatū, nisi restituatur ablatū. inf. de reg. iur. peccatum. cum suis concor.

i ¶ Officio.] prouidebitur aūt quod de ipsorum fructibus officietur ecclesia, sup. eo. tit. cum ex eo. § porro. & sup. de appel. peruenit Io. And. [idem Io. Mona.]

[Glo. seq. alle. duo iura diuersa, de diuersitatis ratione quærit, soluit, & solutionem iustificat.]

k ¶ Beneficijs quibuscūq;] aliud in casu. sup. eo. cupiētes § cæteru. & sup. eo. si cōpromissarius §. pen. & vlt. Si quæratur quæ est ratio, quare ibi solū a bñficijs ipsius ecclæ suspensus est: hic vero ab oibus, quæ et extra illam ecclesiam hēt. Breuis est solutio: quia ibi ab officio suspensus est, ibi vero non, cum ergo ab officio suspensus sit: & ab omnibus beneficijs dicitur esse suspensus 81. dist. eos. de cler. excom. ministr. latores. & grauior pœna bene debuit hic opponi, cū possit statim sibi prouidere restituendo, ibi suspensus est vsque ad triennium.

ADDITIO. Si quæritur quare grauiori pœna punitur violans hoc casu cap. cupientes. § cæterum s. eod. Rñdetur, quod hoc est pp latrocinium sm. Archid. qui allegat. 87. dist. irreligiosum. 23. q. 5. iustum. 25. q. 1. violatores. ff. de incēdi. ruin. nau. l. 4. § senatus. Io. Mona. dicit, quod hic peccat vt iudex, vel administrator legitimus, ibi peccat vt priuatus. Io. And.

l ¶ Donec.] ipsis igitur restituentib. ipso iure sine alia sñia restituti erūt, vt no. Io. 81. dist. q. 1. 27 q. 4. si quidem eps. & Berñ. de ma. con. q. inter dic. eccl. de muliere.

m ¶ Plene.] et vsque ad oui. 3 q. 1. redintegranda.

n ¶ Restituerint.] credo hic cautionē sufficere. Iā n hoc fuisset expressum: sicut inf. de vsu. c. 1. ad hoc s. de decimis ad audientiā. Sic et excōicato pro manifesta offensa vel contumacia nō sufficit cauere. inf. de sent. excom. venerabilibus.

o ¶ Cōsuetudinib.] multum vigebāt hæ cōsuetudines in partibus Gallicanis. Memor sum ante hanc decr. illatum parisiensis...

libus, & regularibus, ac collegiatis[a] ecclesijs vacantibus[b] capitula, conuentus, collegia,[f] & singulares earundem[c] personæ, bona a prælatis ipsarum dimissa,[d] vel vacationis tempore obuenientia, quæ in utilitate dictarum ecclesiarū expēdi,[e] vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari,[f] occupant, inter se diuidunt, subripiunt, dilapidant, dissipant, & consumunt in earum[g] graue dispendium & iacturam. ¶ Nos ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitatibus præcauere volentes: Decernimus vt hi, qui præmissa de cætero præsumpserint, eo ipso sint, & tamdiu maneant[h] ab officio,[i] & beneficijs[k] quibuscunque suspēsi, donec[l] plene[m] restituerint[n] quicquid de bonis perceperint supradictis. Non obstantibus quibuslibet priuilegijs, vel indulgentijs, aut contrarijs consuetudinibus,[o] constitutionibus, vel statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacunq; firmitate[p] vallatis: quæ omnia[q] quo ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus: ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

† Quō pñ mantur collegia, vide Bar. in l. aut facta. ff. de pœn. c. si ciuitas, de sen. excō. Pet. de Ancha. Font.

† De hoc articulo vide plene p. Hostien. in c. ad abolendá. extra de hær.

† Gl. vult sm Do. & Plu. quod illud relatiuum ponat hic restrictiue vide glo. in reg. ἰ. factus. ἰ. de regu. iur. Fon.

† Nec possit Fni Archidiacoñi platū remitte re. Ide ista pœna é iuris, quæ nō tollitur nisi in ponte tem. Do. Fon.

¶ Idem.

¶ Decretalis, vt circa, solum in extraiudicialib. appellatio nib. locum habet, in iudicialib. aute antiqua iura seruāda sunt, hoc dicit. Io. And.

CAP. XLI.

Constitutio[r] felicis recordationis Gregorio...

socios habuisse, qui dicebant canonicatuum suorum redditus triplicari cū vacabant ipsorum ecclesiæ.] Et per hanc decr. & sup. eo. cum non deceat, potes exemplificare id quod dicitur sup. eod. lib. de consti. c. 1. vt ibi dixi. Ioan. And.

p ¶ Firmitate.] puta cōfirmatione inferioris a papa, vel appositione pœnæ, vel his similibus.

q ¶ Quæ omnia.] indulgentias, priuilegia, vel statuta in alijs aut ecclesijs non sunt reuocata prædicta, sed tamen debet quod dicitur inf. de offi. ord. præsenti. § porro, & ideo statim sequitur, quo ad hoc.

Constitutio, sunt duæ partes: secunda, ibi, Quando vero: ibi ponit secus in iudicialibus: & cautam reddit ibi, Cum per eam. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in capitul circa, alleg. quod appellans in causa electionis debet in appellatione sua inserere omnia, quæ intendit obijcere tam contra formā electionis, quam personam electi: & iurare se credere omnia esse vera, & illa posse probare: sed verum illud sit verum indistincte, scilicet an siue quis appellet in iudicio siue extra iudicium? Respondet quod nōn sed tunc demum habet locum illud capitulum, cum quis appellat extra iudicium: Si autem appelletur in iudicio in causa electionis: debent obseruari iura antiqua: Nam nos non debemus iura antiqua dicere correcta, nisi expresse in nouis iuribus correcta inueniantur. cap. cum expediat, supra eod. & l. præcipimus. C. de appel.

[Prima glo. ponit summam, & dicit quid declaret.]

r ¶ Constitutio.] declarat decretalem, vt circa, dicens, quod

q̃ solū in extraiudicialibus appellationib. locū habet. Habuit ortum hæc decretalis ex his quę no. Gof. sup. eo. vt circa in gl. no ergo. & Gar. ibidem in gl. sed nunquid ios dicebāt cōtrarium eius quod hic dr. s. q̃ vtrobique decretalis illa locū habeat, allegabant decretalē sup. eo. quamuis. & generalem rōnem.

† decretalis. i. vt via maliti⁊ prę. iudaū: Sed magis habemus parata remedia in iudicio, quam extra iudicium: & ideo maior hic extra iudicium adhibenda cautela. & decretalis quamuis: in alio casu loquitur.

a ¶ Contrō.] sup. eod. vt circa alias contrō, aliàs constitutum.

a ¶ Negotijs.] electionum postulationū, aut prouisionū.

b ¶ Anteriora.] intra de appel. vt debitū & inf. de appell. cordi. & sup. eo. c. a. cum mille sim.

ADDITIO. Hoc intendit q̃ si in iudicio appellatur ab interlocutoria exprimatur grauamen. si a diffinitiua, sufficit dicere appello ab iniqua sententia, vt ibi. Io. Andr.

c ¶ Cum per eam.] cōtōnem, vt circa.

d ¶ Immutata.] not. correctionē iurū cuiq̃ tādā. s. eo cum expediat. ū suis cōcord.

rij Papæ prædecessoris nostri, edita in Concil. Lugdunensi, formā exprimēs, secundum quam ab his, qui in † electionibus, postulationibus, aut prouisionibus se opponunt, debeat appellari; locum sibi non vendicat, nisi solum cum in eis extra iudiciū appellatur: Quando vero in iudicijs, † in huiusmodi negotijs [a] appellari contingit; anteriora [b] iura (cum per eam [c] immutata [d] non fuerint) obseruari oportet.

¶ Idem.

¶ Habens plenā administrationem cathedralis ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus: iurisdictionalia exercere potest, sacramentalia non, nisi Episcopus fuerit. hoc dicit Dominicus.

a ¶ q̃ est libera] no. arg. q̃ plaus habet liberā & generalem administrationē, & hoc no. Io. a. 5. q. 3. c. vlt. in fi. mag. gl. alibi no. cōuarium. 12. q. 1. c. vlt. pro prima parte facit 7. q. 1. c. 1. 16. q. 1. & temporis. 1. qō 1. relatio. & sup. eo. in antiq. cum nobis olim. in fi. Siue dicatur habere liberam & generalem, siue generalem, & non liberam, siue econuerso, donare non pōt, nisi ita habeat cōsuetudo, & modica de dona cæterum.

CAP. XLII.

IS, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesiæ, plena, & libera [f] i spiritualib. [f] & tpalib. a sede Apostolica (cui soli [g] † hoc competit) est cōmissa potest) alienatione bonorum immobiliū [h] dūtaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis epalis existunt; & quæ potest electus exequi confirmatus, [i] libere exercere. Illa quippe, quæ ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit eps) per alios faciat epos expediri. [k]

¶ Idem.

¶ Monialis non eligit, nisi peregerit duodecimum annum: & fit: nec eligetur nisi peregerit xxx annum, & fuerat expresse professa, hoc dicit prima pars vsque ibi, Sane. Io. Andr.

[Glo. seq. recitetur per qōnem.]

f ¶ Spiritualib.] pōt igitur dare litteras cōmēdatitias ad ordines, j. de tēpor. ordinū nullus. § pe. & puto q̃ iste administrator dispensationē decr. cū ex eo. s. e. tit. & lib. facere possit per hanc decret.

ADDITIO. Idem Arch. alleg. C. de off. eius qui vi. alt. iudi. ob. l. 1. & 2. & ff. de tutelis l. quæsitum. Io. Andr.

g ¶ Soli.] præterq̃ in casu inf. de supl. neg. prælat. ecclesiæ cathedrali.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, & solutionem.]

h ¶ Immobiliū.] puto, q̃ mobilia et pretiosa possit in casu licito alienare. De ijs enim quæ seruando seruari non pūt non est dubium. C. de admi. tutor. lex quæ, si voluisset Papa q̃ alia mobilia alienare non posset, hic generaliter locutus fuisset: sicut fecit sup. eod. tit. in ant. nihil est, in fi. & de accu. c. vlt. inf. c. prox. § si vero. Aliquid. n. debent verba operari. inf. de priuil. si Papa ; respon. in fi. & supra de deci. ad audientiam. C. de codic. si idem. ad hoc verbum istud quod inf. sequitur, dumtaxat. Et sic not. ex hac decre. & ex prędictis decre. nihil est. & j. cap. proxi. administratorem ecclesiæ vacantis, siue sit datus a iure, siue ab homine, immobilia alienare non posse.

[Glo. seq. primo remittit: secundo quærit; & ponit opinionem Compost.]

i ¶ Confirmatus.] quæ sunt ista; vide no. sup. eo. transmissam. Dubitari solet an istius administratoris offiū expiret mortuo Papa: & dixit Compost. s. eo. cum nobis olim. ad fi. q̃ non expirat ordinariam. n. potestatem habet, ad hoc ff. de iurisd. om. iud. l. & quia. & inf. de off. leg. cap. 2. Not. etiam, q̃ eo ipso q̃ Papa det administratorem, vel visitatorem ecclesię cathedrali: si postea canonici etiam ignoranter eligant episcopum, non tenet electio: quasi Papa dando visitatorem, ad se prouisionem reuocauerit: & sic dicit pronunciatum in curia: sed non bene probatur iure.

ADDITIO. Alleg. tamen ibi de app. vt nostrum. ff. de acqu. pos. qui absenti, ipsa de concel. præben. quia cunctis. Io. Andr.

k ¶ Expediri.] concordat. 7. q. 1. Pontifices. & sic mandat quod per se nō potest quod dic vt sup. eo. in antiq. suffraganeis. & sup. de transla. c.

IS cui.] Primo tractat de his, quæ sunt iurisdictiōis. Secundo de his quæ sunt ordinis: ibi, Illa quippe. ¶ Pro intellectu huius capituli presupponēdum est, q̃ electus in epm post confirmationē pōt exercere illa q̃ sunt iurisdōnis, vt in c. transmissam, eo. tit. in anti. sicut sunt excōicare iudicare, corrigere, &c. Illa vero q̃ sunt ordinis, non potest exercere, nisi post consecrationem. in c. q̃ sicut § preterea. eo. tit. in anti.

CASVS Vacante ecclesia Pictauiēsi priusquam canonici conuenissent in vnum super electione futuri p̄lati peruenit ad notitia Papæ, q̃ illa ecclesia erat viduata pastore, qui volens ipsi ecclesię prouidere quendam Titium non epm constituit procuratorem, & administratorem illius ecclesię Pictau. cū libera & plena administratione i spiritualib. & temporalib. abiq; aliter specificando: q̃ritur vtrū ille Titius deputatus a sede Apostolica, cū plena & libera administratione, possit exercere oīa illa q̃ posset facere eps? Rūdet, q̃ nō, sed iste poterit expedire oīa illa, q̃ facere posset electus post cōfirmationē suæ electionis: ita q̃ sicut electus pōt per se exercere illa quæ sunt iurisdictionis, & illa quæ sunt ordinis facere exercere per epm: similiter est dicendū de isto administratore: fallit si iste administrator vellet alienare res immobiles ipsius epatus: sed bona mobilia etiam pretiosa poterit ipse licite alienare. Sed q̃d si iste administrator sit epus: nunquid per se poterit exercere etiam ea, quæ sunt ordinis? Rūdet Roman. Pontifex quod sic.

[Glo. seq. alleg. duas gl. contrarias: & quo ad certū casum non curat.]

Prælatus an habeat liberā administrationem.

† No. solū Papā dare administratorē ecclesiæ vacāti cathedrali, alios casus Papæ reseruatos vide p gl. sup. de off. leg. q translationē. Dom.

3 Idē Pe. de Anch. Do. Phil. l. lex quæ tutores. C. de admi. tut. gl. fi. i c. j. de clerico ægrot. pcedunt vbi vniuersalis prohibet alienatio. Fon.

Itidem.

INdemnitatibus.] Istud capitulum grã breuitatis legitur vsq; ad finem ipsius: Primo pro intellectu eius prasupponẽdum est quod hr in c. quia pp. eo. tit. in antiq. videlicet q circa electiones celebrandas, siue sint electiones virorum siue mulierum, procedit vna de tribus vijs. Aliqñ enim proceditur per viã Spirit⁹ Sancti, qñ eligentes eligunt aliquẽ inter se habito tractatu. Aliqñ proceditur p viã scrutinij: ista est difficilior, de qua vide in c. perpetuo. eo ti. & lib. Aliqñ proceditur per viam compromissi, quãdo eligentes videntes se in discordia, transferunt ptãtem in aliquos.

CAP. XLIII.

INdemnitatibus † [a] monasteriorum Monialium, quæ [b] frequenter propter electiones in discordia celebratas in ipsis grandia in spiritualib. et temporalibus dispendia [c]

† De materia huius primi §. vide q nouissime diffinit Cõcil. Trid sess. 25. ti. de regularib. & monia lib. c. 7. vide Cõcil. Agathen. c. 19.

Casus literalis Dñi Heliæ.

CASVS. Vacante monasterio Sanctæ Crucis Pictauien. in quo erant aliquæ moniales tacite professæ, puta per delationem habitus professarum, vel cũ stant in religione post annum probationis: aliæ erant expresse professæ: & etiam erant aliquæ impuberes minores 12. annorum: quæritur, quæ moniales habeant vocem electiuam, hoc est, quæ moniales sint vocandæ ad electionem faciendam? Respondet, quod impuberes, item non professæ, non sunt admittendæ ad electionem. sed si fuerint professæ, admittuntur: & habent vocem electiuam: & tunc in isto casu sufficit tacita professio. Sed quid de electione passiua? Respondet, quod antequam aliqua monialis possit eligi in Abbatissam, vel Priorissam, requiritur quod ipsa fuerit expresse professa: & insuper requiritur quod ipsa compleuerit xxx annos, & attigerit 31. Or sanctissime Pater, ponamus eodem themate retento, quod vacante monasterio Sanctæ Crucis, moniales ipsius monasterij, ad quas spectat electio, conuenerunt in vnum tractaturæ de electione futuræ priorissæ: & inter se ordinauerunt, quod ipsæ procederent per viam scrutinij: quæritur quæ debeant seruari in electione ista, & etiã in confirmatione quid debeat obseruare superior confirmans? Respondet Rom. Pontifex cum distinctione, Aut electio fuit facta in discordia: nam cum essent 18. moniales, 12 quandam Ludouicam elegerũt: aliæ sex quandam Catharinam: sex se opposuerunt electioni de Ludouica factæ: vel appellauerunt dicendo, quod electa a 12. erat minus idonea, vel quod eligẽtes processerunt affectione carnali: an tunc istæ sint admittendæ vel non ad proponendum ista, & se opponẽdum, vel appellandum? Respondet q non: immo superior, puta Eps Pictauen. non obstante oppositione, vel appellatione illorum sex, debet istam electionem a duodecim factam confirmare: & electæ munus benedictionis impendere: veruntñ superior cõfirmans poterit & debebit ex officio suo inquirere circa defectus electionis vel personæ electæ: nã si electã a duodecim inuenerit indignã (forte quia esset illegitime nata) non teneretur immo non deberet electionẽ ipsam cõfirmare. Sed quid cum essent 18. moniales, nouẽ elegerũt vnam, aliæ nouem aliam: postea publicato scrutinio aliquæ, puta tres pœnitentia ductæ, antequam se diuerterent ad alios actus consenserunt in aliam, vtrũ electio illius sit confirmanda non obstante oppositione, vel appellatione alterius partis, ac si ab initio duodecim illam elegissent? Rñdet q sic; dum tñ nõ interuenerit prauitas simoniaca. Sed quid si talis monialis electa patiatur aliquẽ defectũ; nunquid post cõfirmationem & bñdictionem, si sit abbatissa, poterit apud superiorem accusari vel denunciari? Rñdet, q sic. Sed si ponamus q aliqua monialis fuit electa non a maiori parte in duplo, sed tñ a maiori parte: quia cum essent 18. moniales in dicto monasterio, decem illam elegerunt in abbatissam suam: cui electioni aliæ octo, vel aliquæ earum se opposuerunt vel appellauerunt: vtrum sint admittendæ ad hoc quod possit differri confirmatio electionis? Rñdet, q sic: Veruntamẽ pẽdẽte causa appellationis, ipsa electa administrabit in spiritualibus & temporalib. Et istud est speciale in electione monialium, vt ipsæ administrent antequam confirmentur suæ electiones; tñ ipsæ electa non poterit aliquid alienare de bonis ipsius monasterij. Quid si aliqua fuit electa a minori parte, an valeat talis electio? Respondet q nõ. Sed sanctissime Pater, ponamus q moniales nolẽt procedere per viã scrutinij ad electionẽ: sed p viã cõpromissi: quia cũ viderent se in discordia, compromiserũt in aliquas moniales, quæ haberent potestatem eligendi vice & nomine aliarum: istæ compromissariæ eligunt aliquã monialem: tamen minor pars conuentus se opposuit, vel appellauit: an sit admittenda? Rñdet, q no: imo statim fit confirmatio, cõtradictione vel appellatione ipsius minoris partis nõ obstante, sed post possessionem adeptam & confirmationem, admittetur accusatio, vel denunciatio. Sed quid si maior pars cõuentus se opponit illi electioni factæ per compromissarias: vtrum possit? Rñdet, quod sic, & differtur confirmatio: sed tamen pẽdẽte appellatione, & oppositione, electa administrabit in spiritualibus, & temporalibus, & hæc sunt vera dum tamẽ pars quæ opponit vel appellat, nõ sit maior pars in duplo totius conuentus: quia tunc electa non administraret, nisi finita causa appellationis, vel oppositionis. Post Romanus Pontifex ostendit vtrum c. vt circa. & c. cupientes. eod. tit. & lib. supra habeant locum in electionibus monialium. Consequẽter excõicat aduocatos, & alios vocatos in electiõibus ipsarum monialium, qui vocati seminauerint discordiam inter ipsas moniales, vel etiã qui inter ipsas nutriuerint discordiam. Cõsequẽter in fine capituli facit quãdam protestationem, q cum in hoc casu contineãtur multa specialia, quæ videntur discrepare a regulis iuris cõis, quia electiones monialium confirmantur nõ obstante oppositione vel appellatione. Item secũdo, quia monialis electa administrat ante cõfirmationem, & in multis alijs, vt potest videri per discursum huius constitutionis, per hoc tamẽ Romanus Põtifex non intẽdit ponere aliquas specialitates in monasterijs virorum circa electiones de prælatis suis faciẽdas; sed vult iura antiqua circa eas disponẽtia obseruari. Heli. Reg. Nota primo, q iura debent fieri super his quæ frequenter occurrũt. de quo sup de despõ. impub. literas. Nota secundo duo requisita ad hoc vt moniales habeant vocem in electione abbatissæ, & sic alterum ex eis non sufficeret: vnde si fecisset professionem ante 12. annum, non esset habilis ad vocem dandam. Dominicus.

[Prima gl. diuidit, & summat.]

a ¶ Indẽmnitatibus.] diuide decretalẽ in septẽ partes: In prima ponitur constitutionis cã: & cõstitutio circa personas eligẽtes, & eligendas in monasterijs monialium. In secũda ibi. Sane, ponit quid iuris, cũ in ipsis monasterijs plures fuerint electæ in discordia per formam scrutinij. In tertia, quæ incipit ibi, Cæterum, ponit qd iuris, cum electæ per formam cõpromissi aliqua pars se opponit. In quarta ibi. Porro, declarat an decretalis, vt circa, & decre. cupientes. sup. eo. titu. habeant locum in causis ipsarum electionum. In quinta ibi, Postremo, excõicat aduocatos, & alios vocatos pro dictis electionibus, qui discordiam seminauerint, vel exortam nutriuerint. In sexta ibi, Supra dicta, fit ampliatio constõnis ad canonicas nõ professas: & quæ sint propriũ. In septima ibi, Ad hoc, fit quædam protestatio, & antiquorum iurium saluatio. Et prima pars hoc dicit. Monialis non eligit, nisi peregerit 12. annum, & sit tacite, vel expresse professa, nec eligitur nisi peregerit 30. annum, & fuerit expresse professa.

b ¶ Quæ.] scilicet monasteria.

c ¶ Dispendia.] sup. eo. in antiq. quia propter.

γ Idẽ Io. Mon. aliqui diuidunt in 3. faciendo duas partes de prima aliqui in duas, & secũdam in 7. posset etiã diuidi in 3. in constõnis cãm, constõnẽ, & constõnis declarationẽ: & secunda tunc sub diuidit in sex, vel quinq. Io. And.

a ¶ Asse-

¶ Affectantes.]sup.eo.tit cupientes.
¶ Duodecimum]quia tunc dicitur pubes.sup.de desp. impuberes, & idem est in viro; quia ante pubertatem ad eligendum non admittitur. supra eod. ex eo quod.
¶ Peregerit.] sic j. in anu.cum in cũctis.j.de eta & qual. vnico,sup de offi. deleg. cũ vicesimũ.
¶ Tacite.]idem in monasterijs virorũ. sup eod. ex eo quod. in fin.
¶ Cum alijs.] pro- fessis.
¶ Priorissam.] idẽ alio quocunq; nomine vocetur j. hoc sup. eo tit. & ... quarti ... sc sun ... méta.§. proinde. G'o. duæ sequentes soluunt duas quæstiones.
¶ Gubernatur.] j. sic ita reg.cap.vnico. per hanc literam ...to quod in priorissam, vel superiorissam claustralem beata possit assumi minor 30. annis. 2 Et ... e talibus, supra de ... tuo. cum admoneatur ... vet. prior, ... tem.
ADDITIO Licet ætate differant, in professione côuenĩũt ... lic. Nam & in il... requirit expressa. ... in cle. ne in agro. ... sane 2.de sta.mon. ... Mona.
¶ Eligatur.] eligi prohibet, sed nõ po... ulari, sic in episco... o qui infra idem tẽ... s nõ eligitur. sup. ... cum in cũctis,sed ... ne postulatur. sup.

patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes :[a] statuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda, nulla Monialis (duodecimum[b] annum peregerit;[c] & professa fuerit tacite,[d] vel expresse) ad eligendum cum alijs[e] admittatur. Nec in Abbatissam, aut Priorissam[f] (vbi per Priorissam monasterium gubernatur[g] de cætero eligatur[h] aliqua, nisi tricesimum[i] annum cõpleuerit: & expresse[k] professa fuerit ordinem regularem.

¶ *Non obstante contradictione, vel appellatione quacunque, electa à duabus partibus numero, cum per scrutinium proceditur, examinatione præmissa per officium præsidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam a-ctus extraneos se diuertant, eligentes possunt accedere ad illam, quæ maiorem partem conuentus numero habet: & si per accessum ad duas partes peruenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicetur: non tamen admittetur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cum abbatissa fuerit* 10 *benedicta, & possessionem adepta. Item de obiectis contra electam à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes nec à principio, nec per accessum habet; ante confirmationem sine strepitu & figura iudicij inquire-* 20 *tur; Ipsa tamen (alienatione bonorum, & Monialium receptione sibi interdictis) interim ministrabit. Item à minori parte electa nullum ius acquiritur, nec alibi possunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio, ni-* 30 *si numeri ad numerum: hoc dicit.*

¶ Sane †[l] si ad electionem per formam scrutinij procedatur: & votis in diuersa diuisis,[m] electiones † per plures in 40 discordia celebrari contingat; ea, quæ a duabus[n] partibus numero fuerit celebrata (exceptione, seu contradictione, aut appellatione quacunq; partis alterius nõ obstante[o]) 50

pressa professio, vt hic, & idem per omnia in monasterijs, vt sup eo.nullus.& c.ex eo quod, in fine.
l ¶Sane.]secunda pars.
m Diuisis]quod si est, non est nouum, nec reprehensibile ... dist.nosse.& c.vlt. & 8.q.1.nec nouum.
n A duabus partib.] sim. sup.eo.tit si quã.
[Gloss.seq prima pars recitat per q̃õnem, an possit opponi nullitas voti, & hæc pars tria facit. Primo ponit tres opi. Secundo defendit primam. Tertio illã impugnat, & vltimã impugnationem approbat Secunda pars io mat & soluit duas quæstiones.]
o Non obstãte.] hoc intelligo, nisi opponatur id, q eligentis votum nullum reddat, ita q nõ remanerent duæ partes.arg. sup.eo.si quã. Pone.n. quod opponatur, q eligentes nõ sunt tacite vel expresse professę, vel nõ sunt puberes, supra prox.rñ so; vel q in monasterijs non mendicantibus sunt aliquæ receptæ, quarũ non valet receptio, j. de sta.reg. c.vnico.§ sane. Dico tales exceptiones admittendas ad hoc supra de offi.deleg. ex parte 2. & facit qđ dixi sup quorundam. Vbi ergo de duabus partibus constat, nec opponitur aliqđ qđ illas minuat, aliquas nõ obstabit exceptio & sic intelligas hanc lisam. Alij j dicentes hoc speciale in casu nostro, q excõicatæ

† De articulo huius §. & seq. vide qđ nouissime sanciuit Concilium Triđ. sess 25 ti. de Regularibus & Monialibus, c. 6.
† In antiquis codicibus ita electiones plures in discordia &c. absq; dictione, per.

... innotuit, in antiq. Et puto quod debebat postulari a ... pa. j. de æta.& qual.c vnico.
¶ Tricesimum.]olim abbatissa debebat esse sexagenaria ... 16.q.1.iuuenculas. Sed non vtebamur illo iure, sed ... decr. sup eo. cum in cunctis.§.inferiora, eligebatur ... attigerat 25.annum, nunc autem imposita est ... ta meta, quam licet in abbatissis seruemus, in abba... us locum habere nego, vt j in sñe.
ADDITIO. Idem Io. Mon. & Archid. Et sit ratio specialitatis secundum eum fragilitas sexus. Nec obstat ... de iis, qui ve.ætat l. 2. & quod ibi nota vbi venia da... mulieri, 18. annorum, masculo, 20. quia illud in administratione proprij patrimonij, hic in ecclesiastica dignitate. Dicquod hæc dependent a principum voluntate Ioan. And.
Expresse.]nota q in eligente sufficit q sit tacite professa, quod fit cum maior sciens & sponte sumit habitum professorum infra annum, & triduo perseuerat, vel ... m ... in religione vltra annum, his modis fit tacita ... fessio, & hoc verum in religionibus non mendicantibus, probatur hoc sup. de reg.ad nostram, & c.ex par. & j.eo.tit. constitutionem. In electa requiritur ex-

suspensæ, & interdictæ & similes personæ, & eligentes scienter indignam, admittentur & computabuntur in numero, sed q̃ non sunt professæ vel minores, nõ, quia non faciunt numerũ. Quidam vero dicũt exceptionem excõicationis bene admitti j eligentes, quia excõicatio priuat voce & numero 2 q. 1 nomen, ibi, de numero collegarum eius supprimere, vel delere, &c. 4 Sed scienter eligens indignam, licet priuetur voce, non numero, & ideo non obstat talis exceptio, superioris tamẽ 60 officiũ his casib. non deficiet, vt sequitur. Ego iam bis in iudicijs conabar defendere, q eligentes scienter indignam, tanquam suspensæ & irregulares repellantur, & votorum suorum non habeatur computatio, ita q secundũ hoc electio a minori parte numero possit valere, quo.n. ad illam electionem, dicam illas in numero non computandas, vt videtur antiquorum iurium correctio. Si enim ita simpliciter stamus numero, quid dicemus si xij sunt moniales vij nolunt eligere, instat finis termini, alia v. el gunt, quare non valebit electio facta ab ipsis v Quid si Papa interdixit vij. Monialib. ne eligãt, quare no valebit electio facta a v.? Si hoc est in interdicto hominis, quare non erit in interdicto iuris?

4 Vide q ibi no. secundũ q ibi dicunt aliqui j. siũ, si ex communicati. supprimant, depositi decant. Sed satis est. huic opi q nomen sup primit de numero, vt.s. q eo ipse nõ dicatur de numero. Io. And.

Non.

Non video; item pone, quod aliquæ Moniales elegerunt alternatiue, conditionaliter vel incerte, ita quod vota earũ transferuntur in alias sup. eo c. 2. dicemus ne voces alterius partis, licet forte sit minor numero, non valere? Ex his & similibus rationibus, videtur nõ haberi debere ratio-nem votorum illarũ, quæ elegerũt sciẽter indignam Sed contra hoc facit: quia si non sit collatio in electionibus Monialium, vt infra eo. c. §. vt sũt ergo pœna priuationis in eis locum nõ habet: sed hoc nõ est verũ, vt ibi infra dicam in gl. not. ex hoc. Itẽ contra id facit finis c. vbi dñr multa specialia statuta in his electionibus Sed id ñ obstat: quia præter illud sũt specialia multa, vt infra patebit. Item obstabit quod litera dicit, numero: Itẽ secundum hoc nihil esset quo ad hoc nouũ in electionibus Monialium:

† Nota optimum arg. quod electa, & confirmata appellatur abbatissa ẽt ante benedictionem.

Electio abbatissæ debet cõfirmari secundum formã tamen de elec.

per superiorem (prius tamen ex officio,[a] prout spectat ad ipsum diligenti[b] examinatione præmissa) si alias inuenta fuerit canonica,[c] confirmetur: & confirmatæ electæ, si Abbatissa[d] † extiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionum[e] a partibus fuerit celebrata duabus: tunc non obstante quod sit publicatum scrutinium, & ad electionem processũ,[f] possint Moniales, quæ in aliam, vel in alias dire-

xerant vota sua, licite per consensum, antequam ad actus diuertant[g] extraneos,[h] omni prauitate[i] cessante, ad illam accedere, quæ ab alijs maiorẽ[k] partem conuentus numero facientibus, est electa. Et si, per accessum huiusmodi ad duas partes peruenire poterit: illis, quæ ante in eam consenserãt, computatis,[l] † confirmetur, & benedicatur,[m] ac si duas partes ab initio[n] habuisset, vt in casu proximo est præmissũ. †[o]

quia id erat statutum sup eo. si quis sup alleg. per quod c. ex princ & fi. & per decr. sup eo in ant. scriptũ in quantum in illis dicitur, quod contra duplo minorem partẽ numero potest obijci id quod votum annullat probari vt quod votum nullum computetur in numero. Et si dicamus vota talium computari: multo fortius vota cõtemptorum: Vnde iam in causis succubui: & iudicio meo non solum vtilis, immo & necessaria esset declaratio. & idem dico circa decre. sup. eo. quorundam vbi hæc omnia intelligantur repetita. Recepi quod seruat curia, quod in ista decre. & decre. quorundam, præcise stetur numero: ita quod nõ habeatur ratio excommunicationis, suspensionis, irregularitatis, & aliorum, quæ reddunt votum nullum & audiui Bononiæ Papam sic in consistorio dixisse. vide in cle. eo. tit. quod circa, & quod ibi no. Quid dicemus si in concordia vel a duplo maiori parte sit facta electio: erit ne de necessitate, quod fiat proclamatio secundum formam decr. vlt. infra eo. tit. ita quod aliter non valeat cõfirmatio? Et procedit dubitatio ista: quia ex eo casu nõ admittitur aliqua exceptio, vt hic Ad quid habet fieri proclamatio? Puto contrarium, cum ista decre. indistincte loquatur. Præterea posset esse, Moniales illas non esse professas, vel non esse ætatis legitimæ. & ista & similes exceptiones non possunt negari, quin admittantur, cum numerum diminuãt, vt supra dixi. Item forte de consuetudine, præscripta vel priuilegio non ad conuentum, sed ad alios spectat eligere: fiat ergo citatio, vt & hoc statuit: vel forte tenent eligere de certo loco sup. in antiq. de consuetu. cum dilectus. de verb. sig. cum abbate. item quid dicemus in monasterijs, quæ per mares reguntur? Sũt enim quædam monasteria Monialium, quæ per Priorem reguntur, facit 18. q. 2. qui religiosis. & in c. decima. & Moniales eligunt sibi illum Priorem, ista talia monasteria sunt mihi nota. habebit ne locum ista decre. in talibus electionibus: & per prin. huius cap. vbi dicit, statuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda, & per finem, vbi dicit in §. vlt. in prin. in quibuslibet, mulierum monasterijs, &c. videtur quod sic. Satis credo quod inquantum decre. ista incipit eligentes, & factum earum, etiam in talibus electionibus habeat locum hæc decret. puta, quod & tunc eligentes sint professæ, sint ætatis legitimæ, possint accedere, collationem, zeli & meriti omittere, & his similia. Sed in quantum constitutio inspicit electã, puta quod sit 30. annorũ, quod

administret ante confirmationem electa a maiori parte, & his similia: forte in illis locum non haberet. Et sic iudicio meo circa hoc etiam esse necessaria declaratio.

a ¶ Officio.] ex quo examinare habet, & supplere in his casibus, etiam de facto, sup. eo. cum nobis. olim, in antiq. & ibi de hoc sup. de postu. bonæ 2. in anti & 28. dist. priuilegium.

b ¶ Diligenti.] sup. eo. nihil & sup. de præb. graue. nemini enim cito debet manum imponere, vt 24. dist. ca. 1. § de his ita scribit. 88. dist. quid est cito sup. eo. cum nobis, & infra eod. cap. vlt.

c ¶ Canonica.] ex forma debita, & persona idonea; vnde si sit illegitime nata sup. eo. cum in cunctis de fi. presb. per totum, vel corrupta 20. q. 1. iuuenculas, vel aliàs indigna non cõfirmabitur.

† al. ita: & cõ firmat, & benedicatur.

† al. expressum.

Quare si legitime repellantur

d ¶ Abbatissa.] nota, quod Priorissæ benedicuntur, sed Abbatissæ, quod negligẽtibus recipere benedictionem infra annum a tempore confirmationis, imponitur pœna per Concilium Vienen. sup. de sta. reg. in c. attendentes, per totum.

e ¶ Electionum.] ad quas processum fuit per formam scrutinij.

f ¶ Processum.] hoc est, contra iura sup. eo. publicato: sed est in hoc casu speciale, vt dicitur in fi. Idem in electione Summi Pontificis. sup. eo. licet de vitãda. in antiq.

[Gl. seq. ponit diuersitatem, & ip. ius rationem.]

g ¶ Diuertant.] non sic in electione Papæ, quia etiam postquam diuerterunt Cardinales ad alios actus, possunt accedere si pendeat scrutinium, super quo vide quod dixi sup. eo. licet, in prin. Sed hic secus. Et potest esse ratio, quia maior constantia est in viro, quã in muliere. sup. de verb. sig. huius in fi. cum contra. Et quia in electione Papæ requiruntur necessario duæ partes, sed hic non necessario, & adde rationem ipsius decre. licet de vitanda in fi.

De hoc vide quod no. Doctores in eo. c. licet in principio.

h ¶ Extraneos.] sic sup. eo. quia propter & c. cum post petitam. in antiq. Et est simile, quod de teste dicitur. de testib. cog. præterea.

ADDITIO. Secundum ista iura, quia propter & c. cum postquam hic alleg. intelligẽdum est quod hic dicitur secũdum Ar. hic. sic dicatur actus extraneus hic, qui est extraneus ab electione quæ tunc fit Io. Mona. per intellectum huius verbi remittit. ff. de testa. hæredes palam. §. fi. ff. de duo. re. l. duos in fi. ff. de verb. obl. l. continuus in ñ. ad legem Iul. de adult. quod ait §. quod lex C. de testa. cum antiquitas Io. And.

i ¶ Omni prauit. &c.] vt simoniaca conditione, vel aliqua pactione illicita, vel coactione, vel extorsione, simile sup. eo. quam sit, & infra c. proxi.

k ¶ Maiorem.] secus de minori. infra eo. c. § si qua.

l ¶ Computatis.] illæ enim dissentire non poterunt, cum de illis cautum non sit.

m ¶ Benedicatur.] si fuerit abbatissa, vt sup. § proxi. in fi.

n ¶ Ab initio.] infra de reg. iur. ratihabitionem. cum suis concor.

o ¶ Præmissum.] scilicet contradictione, exceptione vel appellatione partis alterius non obstante præmissa tamen diligenti inquisitione ex officio suo hoc fuit præmissum.

¶ Talis.]

a ¶ Talis.] scilicet quæ ab initio, vel per accessum habuit duas partes

b ¶ Possessionem.] a qua aliàs non impeditur quis post confirmationem, nisi crimen cum infamia opponatur. sup. de accus. accedens.

ri parte ad quamcunq; dignitatē, nulla est ipso iure de religioso quocunq; sup. eo tit. quorundam, &]. statim sequitur. Hæc igitur est ratio, quare per accessum ratificari non potest: quia quod a sui principio sic nullum fuit, tractu temporis nō conualescit inf. de reg. iur. non

¶ Verum si quæ fuerint Moniales, quæ postquam in præmissis casibus talis[a] confirmata & benedicta extiterit, ac possessionē[b] suæ administrationis fuerit assecuta, voluerint in modū denunciationis vel accusationis, vt a dignitate deijciatur adepta, proponere aliquid contra ipsam, eis per prędicta proponendi minime sit sublata facultas.[c] ¶ Si vero ad illam, quæ a maiori parte (vt præmittitur) est electā; noluerint aliæ accedere Moniales: vel si accesserint; non tot tamen quòd cum alijs prius in eam consentientibus faciant duas † partes: tunc super † obiectibus partis alterius,[d] si qui fuerint, & super alijs, quæ in tali negotio sunt ex officio inquirenda,[e] plene sine strepitu[f] iudicij, & figura, per superiorem inquiratur primitus, antequam confirmetur eadem electio; vel etiam infirmetur: sed interim[g] præsentis constitutionis auctoritate,[h] in spiritualibus & temporalibus libere[i] administret, sic tamen, quòd de rebus[k] monasterij nil penitus alieni; nec aliquam in Monialem recipiat[l] quoquo modo.

¶ Si qua vero a minori parte[m] conuentus numero nominata fuerit, vel electa: ex nominatione, vel electione huiusmodi (quas eo ipso, quod pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere[n]) ipsi[o] ius aliquod quomodolibet[p] non quæratur: nec ad eam ab alijs per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. ¶ Vt autem cum per prædictam formam proceditur, facilius in huiusmodi Monialium electionibus ac concordiam veniatur. Decernimus, vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio[q] in eisdem.

¶ Electa per compromissum benedictio impenditur, non obstante minoris partis contradictione: sed si maior se ei opponat, libere administrabit, nec confirmabitur. Si autem ei se opponat pars in duplo maior, non administrabit, nec confirmabitur: sed expectabit litis euentum. hoc dicit.

¶ Cæterum[r] si per for-

c ¶ Facultas.] sic supra de concess. præb. post electionem. in fi. & de app. constitutus in fi. Et sic nota, qd datur actio, cui denegatur exceptiō. contra id. ff. de regu. iur. inuitus §. cui damus. Sed est speciale. Et adde quod dixi inf. de reg. iu. qui ad agendum.

ADDITIO. Quod hic dicitur, est speciale, scilicet, quod non auditur ante confirmationem, qui auditur post possessionem: hoc dico. quia post cōfirmationem regulariter non auditur excipiens contra petentem possessionem: qui tamen postea auditur agens. quod dic vt in remissione, quæ præcedit. Io. Andr.

d ¶ Alterius.] scilicet minoris.

e ¶ Inquirenda.] .s. de forma electionis, & persona electa.

f ¶ Sine strepitu.] sic sup. de accu. olim. vbi de hoc. Verum legatus vel iudex interior possit committere causam decidendam sine iudiciorū strepitu: & quod important verba ista, vide quod dixi inf. de hære. c. vlt.

g ¶ Interim.] hac causa pendente.

h Auctoritate.] nota nouum casum hic, & inf. § cæteru. vbi electa ante confirmationem administrat. aliutum habēs sup. eo. nihil est. aliu. sup. eo. licet de vitanda. 23. dist. in nomine. aliutum secundę quosdam in Imperatore, vt sola electione administret. 93. dist. legimus.

i ¶ Libere.] vt supra eo. cum nobis olim. in fine, & supra c. prox.

k ¶ Rebus] strictius loquitur, quam sup eo. ca. proxi.

l ¶ Recipiat.] conuentus tn̄ recipere poterit s̄m dist. 8. ne sede va. c. vnico & de reg. c. vlt.

[Glo. seq quærit, & soluit.]

m ¶ A minori parte] aduerte. decret. ista bene determinat quid iuris, qn̄ facta est electio a duplo maiori, & a maiori, & a minori. Quid dices in quarto gradu, cum electiones pares voces habeāt numero? 1 Nunquid altera poterit per accessum ratificari? Credo q̄ nō accedat. ad hoc quod no. sup. e. ecclesia vestra 2. ad fi. in glo. Et hoc credo ꝓpter q; ista rōne; electio facta a mino-

firmatur. cum suis cō cor. & sup. c. auditis. sed electio facta a media parte, ē nulla est. sup eo. quia propter: & c ecclesia vestra 1. & 2. ergo per accessū ratificari non poterit præterea publicato scrutinio, &c. sup. eo. c. publicato. sed iurium correctio est vitanda. sup. eod. titu. cum expediat. ab illo igitur iure nō recedā, nisi in quantum expressum inuenio: sed in electione facta a maiori 3 parte inuenio expressū, quod augetur per accessum: nunc igitur casum non extēdam, ad hoc inf. in fi. c dicim, ergo s̄m hoc minorem partem illam, quę non est maior: ita q̄ accessus haberi non possit.

n ¶ Obtinere.] sup. eo. quorundam.

o ¶ Ipsi.] electæ, vel nominatæ a minori parte. Io. And.

p ¶ Quolibet.] vna dictio: sic inf. de cle. ægro pastoralis. §. pe. Alibi dicitur quolibet modo. 50. di. de his clericis. & dicit Archi. q̄ est distributiuum modorum.

[Glo. seq primo docet reprobatam opinionē: secundo ponit aliam opinionē, quam reprobat.

q ¶ Collatio.] Nota ex hoc, & superioribus reprobatam opinionem illorum, qui dicebant, sup eod. quia pp. in prin. q̄ decr. illa in mulieribus locum non habebat, quibus licebat ignorare iura. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Et per hanc literam; quę dicit, collationem zeli & meriti in huiusmodi electionibus non habere locum; dicunt quidam, quod Monialis eligens scienter indignam, non est priuata potestate eligendi, quasi priuatio ex collatione procedat. Sed certum est, q̄ tempore decr. supra eod. cum in cunctis: in electionibus non erat necesse collationes fieri: quia adhuc non emanauerat decr. quia propter: & tamen sine collationibus eligentes indignos, erant priuati potestate eligendi: ergo bene infertur, quod ex collationibus priuatio non procedit. sed ex electione, vt sup eo. tit. perpetuo: nam vt ibi dicitur: etiam si post collationem non sequatur electio, non habet locum pœna.

r ¶ Cæterum.] tertia pars.

te t in pri huius. Io Andr.

3 Not. q̄ appōne maioris partis nō venit dimidia: de quo p gl. in verbo, aliqua, clemen. 1. de so. comp. sed sub minori parte bn̄ cōprehendetur dimidia. l. domū. ff de contrah. emp. Fon.

Moniales eligentes scienter indignā, an sint priuatæ eligēdi ptāte.

Glo.

[Glo. seq quærit, & soluit.]

a ¶ Compromissi.] quid si procedatur per formam, s. eod. cum dilectus; & c. cum expediat, habebit ne locum quod hic dicitur: vel an quod dicitur in superiori proxima parte? Credo, quod locum habebit particula huius decret. quia forma illa potius compromissi est quam scrutinij, vt probatur per ipsam decret. cum expediat dico quod illa forma non est forma per se: sed est quædam species formæ compromissi. Quod hoc sit verum: probatur ex eo, quod omnes aliæ formæ sublatæ erant per decret quia propter. Si ergo illa fuisset per se forma, necessario esset concludere illam fuisse sublatam, sed non fuit; quia species est formæ compromissi: vt dixi. s sicut & compromittitur ad aliam certam metam sup. eo: cum in veter., in ant. & ti. eit. s. c. prox. § porro. & hoc probat tex. ipsius decre. cum expediat. ibi, in electionibus compromitti. Io. Andr.

[Glo. seq quæstionem soluit alternatiue.]

b ¶ Si minor.] satis credo, vt dixi in proxima parte: idem de media: & secundum hoc dicamus minorem partem illam, quæ maior non est: vel necessaria esset in hoc puncto declaratio, vel standum ant. quorum.

c ¶ Vt in forma.] j. exponit ibi, partis eiusdem, &c.

d ¶ Statuitur.] scilicet quando a principio, vel per accessum electa est a duplo maiori parte. sup eo. §. sane. & § sequen.

[Gl. seq. reci per q. & soluit.]

e ¶ Confirmetur.] audiuite, quia in isto casu, & in casu sup. eo. §. sane. & §. seq. non credo, quod ante confirmationem administrare possit. Et est notabile: quia si est electa a duplo maiori parte ergo a maiori. ergo vr quod ante confirmationé administrare possit s. eo. § si vero. Itẽ si minor pars se opponit: a multo fortius vr, quod administrare possit, quam quando maior pars opponit, vt j. sequitur. Sed non mireris, quia in istis casib. non differtur confirmatio propter obiecta, & ideo non administrabit ante confirmationẽ, sed in illis differtur. & ideo ante confirmationẽ administrabit iuris permissione: & quod hoc sit verum, probo; quia quod electus ante confirmationem administret est contra iura. sup eod. qualiter. & c. nulli, in antiq. a quo iure antiquo dico non recedendum, nisi in quantum permissum inueniam: in al. jis ius antiquum seruabo vt in si. c. ad hoc sup. de transla. c. vlt. ad maiorẽ iniuriæ permittitur sed non ad p[illegible] rem.

ADDITIO Vide quod ibi dixi super glo. q. Io. Andr.

f ¶ Benedictio.] si abbatissa fuerit sup. c. §. fine. in n.

g ¶ Eiusdem.] i. minoris numero.

h ¶ Non obstante.] expone vt sup.

i ¶ Præclusa.] sup eo §. verum.

k ¶ Præmittitur.] sup. eo §. si vero. s. sine strepitu. & figura iudicij.

l ¶ Differatur.] hæc est ergo ratio quare administrat, vt sup. dixi. Ioan. Andr.

m ¶ Interim.] nota pro his quæ sup dixi.

n ¶ Prædicitur.] in dicto § si vero. s. quod bona non alienet, nec aliquam in Monialem recipiat quoquo modo.

o ¶ Litis euentum.] qui dubius est. ff. de pecul. quod debetur.

Electio monialium an possit fieri secundum formã, c. cum dilectus de elect. s. in antiq.

mam compromissi [a] fuerit in electione processum, & electę pars aliqua se opponat; Si minor, [b] ipsius (vt in forma [c] scrutinij statuitur [d]) confirmetur [e] electio, & eidem benedictio [f] impendatur; partis eiusdem [g] contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obstante; [h] sed per hoc denunciandi, vel accusandi eam postmodum sibi via minime sit præclusa: [i] Si maior eius (donec de obiectis † & alijs, vt in eadẽ forma, scrutinij præmittitur, [k] fuerit inquisitum) confirmatio vel infirmatio differatur: [l] sed interim, [m] (vt prędicitur [n]) libere administret: nisi forsan pars opponẽtium extiterit duplo maior: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis euentum [o] potius expectare. [p]

¶ *Si ab opponentibus in casibus præmissis appellatum, constitutio, vt circa, seruabitur, sed Moniales ad sedem Apostolicam personaliter nõ venient, sed procuratores secundum constitutionem, cupientes, mittent. hoc dicit. Ioan. Andr.*

¶ Porro [q] si in huiusmodi electionum negotijs contigerit (in illis dumtaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta præmissa [r] fuerint admittendæ) ad sedem Apostolicam [s] appellari: appellãtes formam [t] constitutionis fœlicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri, editæ in con-

† al. obiectionibus.

Ex hac gl. notandum post Dinũ, quod actus mixtus denominandus est ab illo simplici, quem magis intendit agens.

[Glo seq facit duas æquiparationes; & soluit, quare tertio casu etiam non fit æquiparatio]

p ¶ Expectare.] No. quod electio facta per formam scrutinij a duplo maiori parte, & electio facta per formam compromissi, cui minor pars conuentus se opponit, sunt paria quia in eis statim fit confirmatio, contradictione partis vlterius, vel exceptione, vel appellatione non obstante & post possessionem adeptã vtrobiq; admittitur accusatio, vel denunciatio. Item electio facta a maiori parte per formã scrutinij: & facta per compromissum, cui maior pars se opponit, sunt paria: quia vtrobiq; differtur confirmatio: & interim administrat, exceptis quibusdam casibus: sed electio facta per forma scrutinij a minori parte conuentus, & facta per formam compromissi, cui duplo maior pars conuentus se opponit, non sunt paria: quia prima non valet ipso iure: nec ratificatur per consensum: secunda posset valere. Etiam si omnes dissentirent supra capit. causam. sed non administrat electus: sed litis euentum expectat. Si quæratur quare sit ius diuersum in forma scrutinij, & forma cõpromissi: satis patet per se solutio: quia in secundo casu omnes consensisse videntur: eo quod compromiserunt. s. eo in ant. in causis. ver propter quod quod nõ est in primo. per formam n. compromissi et vno, cõtradicente procedi non potuit. s. eo. in ant. quia propter. Aequa igitur fuit ratio in eis diuersum ius statuendi.

Electio per viã scrutinij. & electio per viam compromissi quãq; pari ficantur.

q ¶ Porro.] quarta pars.

r ¶ Præmissa.] quia non in electione, quæ per formam scrutinij a principio. vel per accessum facta reperitur a duabus partibus. nec in electione qua facta fuit per formam compromissi, cui minor pars se opponit.

[Glo. seq arg pro opi. & respondet.]

s ¶ Ad sedem Apostolicam.] No arg pro opinione Guil. Duran quod decr. vt circa non habeat locũ: nisi in appellationib. interpositis ad Papam. Sed contrarium dixi sequendo Gar. in prædicta decr. vt circa quod in omnibus appellationibus locum habeat: & dico quod decr. ista hic respicit cap sequens. quod loquitur de decr. cupientes quæ locum non habet, nisi in appellationibus ad Papam interpositis.

t ¶ Formam.] s. quod exprimat omnia & singula, quæ in formam vel personam intendunt obijcere: & singulariter & alia sup eod. procurator. & quod iuret secundum formam ibi contentam. Et est pœna quod super non expressis non audiantur, nisi ex certa causa, vt ibi patet.

a ¶ Lug-

cilio Lugdunensi [b] diligentius seruare teneantur. ¶ Sed cum eas [b] propter sexus verecundiam, [c] † suæque conditionis statum, [d] non deceat, [e] nec † ipsis expediat [f] publico cœtui demonstrari; aut extra sua monasteria euagari: [g] nolumus quod electæ vel etiam eligentes, aut appellantes, seu hæ, contra quas appellatum [h] fuerit, ad eandem sedem personaliter [i] veniãt quoquo modo. Sed procuratores sufficienter instructos, [k] iuxta constitutionem [l] piæ memoriæ Nicolai Papæ Tertij; prædecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos electionum, ac appellationum, & postulationum suarum prosecuturæ negotia, prout iustitia suadebit: pœnam. [m] in dicta constitutione contentam ipso iure, si hoc non fecerint, [n] incursuræ.

¶ Ponentes vel nutrientes discordiam in electione Monialium, ipso iure sunt excommunicati. h. d. Io. And.

¶ Postremo [o] † hi, [p] quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus Moniales easdem deinceps [q] contigerit euocari, ab his prorsus abstineant, per quæ inter eas super faciendis ipsis electionibus oriri possit discordia, vel exorta nutriri: [r] aliàs eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint [s] subiacere.

¶ Hæc constitutio locum habet in Monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis secularibus; hoc excepto, quod non debeant nisi professæ eligere vel eligi, quod non potest sibi vendicare locũ in canonicis secularibus; per hoc tamen Papa non approbat statutum dictarum canonicarum secularium. hoc dicit. Ioan. And.

¶ Supradicta [t] siquidem nedum in monasterijs, in quibus sunt Moniales viuentes sub aliqua de religionibus approbatis: [u] † sed etiam in illis, vbi sunt iuxta quarundam prouinciarum [x] consuetudinem mulieres, quæ nec proprijs renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed viuunt vt in secularibus ecclesijs canonici seculares, volumus per omnia obseruari; eo, quod supra [y] dicitur, duntaxat excepto, vt non eligantur, nec eligant non professæ: cum in ipsis hoc locum sibi nequeat [z] vendicare: per hoc tamen eorum statum, ordinem, seu regulam nolumus nec intendimus approbare.

¶ Iura de virorum electionibus tractantia per hoc capitulum non sunt mutata. hoc dicit.

¶ Ad hæc [a] licet præmissa, quæ in multis [b] a iure communi discrepare noscun-

---

a ¶ Lugdunensi.] vt sup. eo. vt circa. Io. And.
[Glo seq. dicit vnde sumpta fuerit pars illa]
b ¶ Sed cum eas.] § iste tractus fuit ex glos. Car. posita sup. eo. cupientes circa prin. super verbo, regularium. vbi dicebat Car. q satis credebat de mente conditoris non fuisse, q fœminæ irẽt ad curiam: videbat tamen per verba, q ire tenerentur: quia in masculino genere comprehendit fœmininum. ff. de leg. 3. si ita scriptum sit 17 q. 4. si quis suadẽte, coniuncto cũ decre. sup. de sent. excõ. mulieres. Item per iura antiqua in abbatissam electa, personaliter suam electionẽ prosequi poterat. sup. de rescr. in antiq. cum dilecta. & quod fuerit illa mens conditoris. probat per decr. sup. de sent. excom. de Monialib. 18. q. 2. perniciosam, & de cohabi. cle. per totũ, de sta. mo. c. vlt. §. fi.
c ¶ Verecundiam.] nota meliorem conditionem mulierũ. ad idem ff. de iud. mulieres. In quibusdam vero deterior est, quod dic vt sup. de pœn. & remi. cap. noua quædam.
d ¶ Statum.] regularem scilicet: & sic. duo concurrunt.
e ¶ Deceat.] secundũ honestatem.
f ¶ Expediat.] secundum vtilitatem. sup. de voto, & vot. red. magnæ.
g ¶ Euagari.] ff. de sta. tu reg. c. vnico & cõcor. C. de ijs qui ve. ætа impetr. l. 2.
h ¶ Appellatũ.] quæ venire tenebantur secundum formã decre. cupientes.
i ¶ Personaliter.] in hoc ergo § lo. scilicet in personali aduentu locum nõ habet decre. cupientes. aliàs vero bene.
k ¶ Sufficienter.] s. cum omnibus actis, iuribus & munimẽtis ad causam spectantibus. sup. eo. titu. in decret. cupientes. §. quod si per viginti.
l ¶ Constitutionem.] sup. eo. cupientes.
m ¶ Pœnam.] s. quod electa si infra tempus debitum procuratorem non miserint, sint priuatæ oĩ iure sibi p electionem quæsito. si. nõ miserint, sed non cum actis, iuribus, & munimentis sufficienter instructum; pro illis exhibendis alibi, quam apud sedem Apostolicã, nisi ex iusta causa, dilationem aliquam non habebunt: Eligentes, appellantes, vel opponentes quo ad se a totali sunt exclusæ persecutione processus: ita quod per hoc electis nullum præiudicium generetur. Hæc & alia habes in præ dicta. decret. cupientes.
n ¶ Hoc non fecerint.] s. procuratorem non miserint vel non sufficienter instructum.
o ¶ Postremo.] quinta pars.
p ¶ Hi.] puta religiosi viri. 63. dist. obeuntibus, vel consiliarij, vel discreti viri ad hoc vocati. Et quod dicit hi, dic vel hæ: quia si religiosas, vel discretas mulieres ad hoc vocarent, ipsæ tenentur hac constitutione, & facit quod dixi supra §. proxi. sup. eo. tit. generali.
q ¶ Deinceps.] respicit enim futura.
r ¶ Nutriri.] no. ista duo paria esse, ad idem de priuile. cum & plantare, in principio.
s ¶ Subiacere.] nota nouũ casum: in quo quis excommunicatus est ipso iure, & credo q episcopi tales possunt absoluere cum Papa sibi nõ reseruauerit absolutionem supra de sentẽ. ex om. nuper. & adde quod dixi sup. eodem tit. sciant cuncti Io. And.
t ¶ Supradicta.] hic est sexta pars.
u ¶ Approbatis.] ff. de reg. dom. religionum.
x ¶ Prouinciarum.] vt in Theutonia & vide quod notat Io. And. 12. quæst. vlti. cap. vlti. & Ber. supra de maio. & obedien. dilecta. in gloss. penult.
y Supra dicitur.] scilicet in prima parte capituli.
z ¶ Nequeat.] propter facti impossibilitatem: cum non profiteantur, necesse est, quod eligãtur, & eligant non professæ.
a ¶ Ad hæc.] septima & vltima pars.
b ¶ In multis.] vt in electione confirmãda, exceptione aliqua nõ obstante, in administrãdo ante cõfirmationẽ, &c.

† De effectu verecũdiæ vide hic per Ancha.

† In quodam manuscripto ita: nec ex pediat, ipsis publicis demõstrari spectaculis: aut, &c.

† Vide Cõcil. Triẽt. supra cita. in hoc cap. i

Mulier seminãs discordiam inter Moniales sup. electione facienda excõicationem incurrit.

† al. ita: sed & in illis etiã, vbi, &c.

in recedendo a consensu post publicatum scrutinium, & secutam electionem: & in multis alijs.

ADDITIO. Dic plenius quod specialia huius constitutionis sunt decem: Primum de ætate illius, quæ in prælatam eligitur. Secundum, quod appellatio duobus casibus non deuoluit, nec impedit officium confirmatoris. Tertium, quod post electioné accedunt eligentes ad electã ab alijs Quartum, quod duobus casibus exceptio vel contradictio nõ recipitur: & post possessionem admittitur actio. In hoc vide, quod dixi in hoc præsenti. c. §. verum. super vlti. gloss. Quintum, quod in duob. casib. proceditur sine strepitu & figura iudicij: sed hoc hodie in alijs electionibus commune per Clem. dispendiosam. de iu Sextum, quod ante confirmationé electa in duob casib. administrat cum certa moderatione. Septimum, quod electio per minoré partém numero facta ex fictione aliqua, vale re nõ potest. Sed hoc cõe religiosis nõ Médicantibus: sup. eod. tit & ti. quorundam. §. circa. Sed in hoc posset esse strictior specialitas: quia cum in religiosis Mendicantibus ; maribus non habeat locum ille §. circa, vt ibi dixi in prima glos. haberet tamen in fœminis locum ille §. si qua. Octauum, quod non fit collatio zeli, & numeri. Nonum, quod quo ad personalem comparitionem non arctat decret. cupientes. electas eligentes vel opponentes. Decimum de pœna vocatorum ad instruendum, qui discordiam seminant vel nutriunt. Et per prædicta coniuncta textui, videre potes, quomodo in aliquibus est deterior, & in aliqui bus melior, & in alijs æqualis conditio marium & fœminarum, de quo latius in Spe. de proc. § 1. vers. addenda. sunt hæc Io. And.

† In manuscriptis ita, ex certis causis & rationabilibus, &c.

† al. existit. vt per illa.

† al. maneant.

tur, circa electiones in quibuslibet mulierum monasterijs faciendas † ex certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda: Intentionis tamẽ nostræ nequaquam extitit, [a] † per illa quo ad electiones in alijs virorum monasterijs, vel quibusuis ecclesijs celebrandas, aliquid immutetur: sed iura præcedentia in sua omnino remaneant † firmitate[b].

¶ Idem.

¶ Si ordinarius post recessum appellationis intersecte ad curiam, in causis electionum Episcopatuum, non inquisito an prauitas interuenerit, procedit, confirmat, vel cõsecrat, prædicta non tenent, & ipse ab episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum Dominicum.

CAP. XLIIII.

PRouida consideratione generale Cõcilium Lugdunen. [c] concessit, [d] vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium, [e] ad sedem [f] Apostolicam in electionum Episcoporum, & eorum superiorum [g] negotijs interiectis, per quas ad sedem ipsam, eadem negotia deferuntur: [h] partes [i] (nulla interueniente prauitate) recedere valeant, antequam ipsi sedi Apostolicæ † appellationes eędem fuerint præsentatæ: sed inferiores iudices, quorum est (appellatione cessante) negotiorum cognitio eorundem: si † in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se non intromittant vllatenus de eisdem: sed præfigant ipsis partibus peremptorium terminum cõpetentem, quo cum actis & munimentis suis Apostolico se conspectui repręsentent. ¶ Verum, [k] cum nonnulli concessione huiusmodi abutentes, [l] † suam (inquisitione [m] præfata omissa) cognitionem in eisdem negotijs [n] interponant; ad confirmandas electiones, & consecrandos electos

† Dictio, Apostolicæ, deest in antiq. Codicib.

† al. ita: an in hoc &c.

† Nota vbi iuris dat iurisdictio sub certa forma certa escenda si procedit illa forma omissa, nõ valet processus, vt de glosa Cle. 1. de iure pat.

a ¶ Extitit.] alias existit.

b ¶ Firmitate.] quod fauorabile & expediens est. sup. eo. tit. cum expediat

PRouida.] Primo ponit ius antiquũm: Secundo ipsius transgressionem: ibi, Verum. Tertio prouisionem pœnalem: ibi, Nos. Io And.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est quod hic in c quamuis, sup eo. tit. illo volumine, videlicet, quod si in cã electionis fuerit appellatum ad Papam, potest appellans renunciare suæ appellationi, & valet renunciatio: dummodo tamen renunciet sine prauitate simoniaca. Insuper dicitur, quod si appellans recesserit ab appellatione sua, antequam superior immediatus confirmet electionem: ipse debet primo inquirere, an fuerit recessum ab appellatione cum prauitate simoniaca.

CASVS. Dicitur inter cætera in d. cap. quamuis, quod superior ad quem pertinet confirmatio electionis, a qua fuit appellatum ad Papam: si appellans recessit ab appellatione sua, debet inquirere, an fuerit recessum ab appellatione sine prauitate simoniaca: Ponamus, quod superior cõfirmat electionem sine tali inquisitione, an valeat cõsecratio postea secuta? Videt quod non: immo talis ordo est substãtialis ipsius cõfirmationis, videlicet quia requiritur, quod præmittatur illa inquisitio. Sed vtrum confirmans puniatur, eo quod confirmauit & consecrauit nõ præmissa tali inquisitione? Dicit quod sic: nã si confirmauit & consecrauit, est suspẽsus per annum continuum a confirmatione & cõsecratione episcoporum suorum suffraganeorum. [Verum, cum nonnulli.] Huc usque ponitur tenor illius c. quãuis, nunc ponitur prouisio & constitutio super inquisitione punantur. Et sic quis punitur, in eo in quo deliquit. Hosti. Reg.

c ¶ Lugdunen.] sup. eo. titu. quamuis. Io. And.

d ¶ Concessit.] quia id prius per Alexan. prohibitum fuerat, vt ibi dixi,

e ¶ Extra iudicium.] latior est ergo ista decre. & illa supra eo. ti. quamuis, quam illa sup eo. tit. vt circa. quæ locum habet solum in appellationibus extra iudicium interpositis. sup. eo. tit. constitutio.

f ¶ Ad sedem Apostolicam.] in alijs secus, cum cautũ non reperiatur.

g ¶ Superiorum] archiepiscoporum, patriarcharum, & primatuum.

h ¶ Deferuntur.] nam frustratorie non deferuntur. s. eo. quamuis licet olim secus, vt ibi.

i ¶ Partes.] ergo altera pars tantum hoc non posset, quod dic vt dixi sup. eod. quamuis, & sequentia expone etiam, vt ibi exposui.

k ¶ Verum.] secunda pars.

l ¶ Abutentes.] & sic priuilegium vel concessionem amittere debuerunt, vt sup. de priuile. tuarum. de sent. excom. cum illorum. &c. contingit. 11. q. 3. priuilegium. cum sim.

m ¶ Inquisitione.] s. an illo recessu interuenerit prauitas necne.

n ¶ Negotijs.] s. episcoporum electione, & suorum superiorum.

a ¶ Ex-

a ¶ Expressius.] hoc dicit ex eo, quia satis erat nulla, quæ per illos fiebant per ipsam decret. quamuis, quia satis est legislatorem aliquid prohibuisse, & si nō adiiciat, quod contra factum fuerit, non valere. C de leg. non dubiū. & expressius etiam propter pœnam, quam addit.

ADDITIO. Vnde dicit Ioan. Mon. ꝙ licet infra dicatur, de cętero, tñ ante hoc c. ita fuerat diffinitū, vt hic dr̄ ī fa. ꝯo Ciuitaté. Io. An.

b ¶ Cōsecrationes.] cōsecrationē enim præcedere debet cōfirmatio: aliás nōva let cōsecratio. ī. de do. & cōtu. cū olim D. hic autē cōfirmatio nō pręcessit, qa idem est nō esse, ꝙ nullum esse. sup. de trāsla. inter corporalia. pateterg, ꝙ nō tenuit consecratio.

[Glos. seq. primo soluit vnū dubiū: se cūdo quærit arg. ꝓ, & cōtrariū soluit.]

temere procedendo: Nos super hoc expressius[a] prouidere volentes, confirmationes, & consecrationes[b] huiusmodi, & quoscunque processus alios, quos inquisitione præmissa non habita, contigerit de cętero in talibus negotijs attentari: decernimus, nullius penitus existere firmitatis[c]: & confirmantes & consecrantes eosdem (vt in eo, in quo[d] peccauerint, puniantur[e] †) ab episcoporum confirmatione, ac consecratione, per annum continuum[f] ipso iure fore suspensos[g].

¶ Idem.

¶ Si Papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat, omnia tamē quæ reseruationem sequuntur, carent effectu. Ioan. And.

CAP. XLV.

SI eo tempore[h], quo prouissionem † alicuius ecclesiæ cathedralis[i], ex quauis causa[k], dispositioni, seu ordina-

c ¶ Firmitatis.] electio tamen propter hoc non vitiatur, sed de nouo petetur confirmatio coram Papa: nō coram illo, q prius confirmauerat, quia suspensus est per annum continuum a confirmationibus episcoporum, vt sequitur. & sup. eod. ti. si confirmationem. quam explicare pote per istam: vt ibi dixi, sed si repetetur electio canonica, de nouo confirmabitur, vt supra dixi. Sed nunquid de nouo consecrabitur? Et videtur quod sic, per istam literam; Credo, ꝙ cum character impressus fuerit animæ ad instar episcopi ordinantis, quem ordinare non poterat, puta non suum subditum, verus episcopalis ordo collatus fuerit, sed non eius executio, & sic intelligam consecrationem esse nullius firmitatis quo ad executionem. ad idem 9. q. 1. c. 1. & c. ordinationes, & q. 2. c. 1. & c. episcopū. sup. de tempor. ord. quod translationem, secundum hoc ergo illius ordinis sibi tradetur executio. facit quod not. de renun. post translationem. ad si.

[Glo. seq. soluit dubium.]

d ¶ In quo.] propter hoc dico ꝙ si solum cōfirmauit, a confirmatione tantum suspensus est, si consecrauit & confirmauit, suspensus erit ab vtraque.

ADDITIO. Si vero neutrum facit, licet processerit, a neutro sit suspensus. Io. Andr.

e ¶ Puniatur.] supra de tempor. ordi. litteras cum si Ioan. Andr.

[Glo. seq. soluit dubium.]

f ¶ Annum continuum.] credo ꝙ a die confirmationis incipiet annus suspensionis a confirmatione, a die consecrationis annus suspensionis a consecrationib⁹.

ADDITIO. Archidiaconus cautius loquitur, qui dicit ab hora. alleg. supra de appellat. super eo. 2. vide quod dicam inf. de præben. statutum super. glo. est ergo Ioan. Andr.

g ¶ Suspensos.] repete. decernimus. quod est supra.

SI eo tempore.] Fraudulenta renuntiatio spectandi nocet. hoc dicit. Duo facit. Primo format casum dubium, quem secundo soluit, ibi Præsenti. Io. Andr.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici conuenientes in vnum super electione futuri Prælati, quendam Titium elegerunt, Papa putans adhuc ecclesiam vacare, reseruauit ecclesiam Pictauien. suæ prouisioni pro illa vice, & inhibuit canonicis cum decreto irritante, ne ipsi pcederēt ad electionē; Vtrū per istā reseruationem retractetur electio prius facta? Respondet ꝙ non: Sed si electus adiuit superiorē immediatū: & consecutus est confirmationem suæ electionis: an teneat confirmatio? Dicit ꝙ non: nam, licet electio non sit nulla, tñ omnia quæ sequuntur illā reseruationē, sunt nulla ipso iure: Ideo si electus velit hře confirmationē, & consecrationem: op⁹ est, ꝙ adeat Apostolicā sedē pro habēda cōfirmatione, & consecratione.

[Prima glossa ponit summam, quid causam dedit, & q d declaret.]

h ¶ Si eo tempore.] Si Papa sibi ꝓuisionē ecclesię cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: nō est vitiata electio, q̄ pręcesserat: omnia tñ, quę reseruationē sequuntur, carent effectu. causam dedit huic decre. quia vacante ecclesia Bonon. per mortē bonę memorię domini Octauiani ipsius ecclesię episcopi, infra biduum canonici de reseruatione timentes, elegerunt bonæ memoriæ Dominum Sclatam stratiem suum, postmodum Papa Bonifacius audiens de morte O. reseruauit, inhibuit & decreuit, post triduum audiuit de electione facta de domino s clata prędicto, satis gratum habuit, sed ab adstantib. iurisperitis quæsiuit, an ad ipsum, an ad archiepiscopum ipsius electionis spectaret confirmatio, quod hic determinat, & determinatum per hanc decretalem quæ not. sup. eo. in anti. innotuit in fi. I. Andr. [& vide quod dixi super glo. penul.

[Glossa sequens quærit, arguit pro, & contra, & soluit.]

i ¶ Cathedralis.] Quid de inferioribus? Videtur, ꝙ in eis locum non habeat, quia si de eis voluisset intelligi, illud expressisset. supra de decimis, ad audiētiam & ad hoc faciunt omnia argumenta, quæ inducuntur a verbis; Contra videtur, quod idem sit in alijs, cum eade sit in eis ratio, ergo idem ius, & est simile quod dixi supra eodem titulo, ex eo, quod satis potest dici, quod esset standum literæ, vt in cathedralibus tantum locum habeat decret. nec est verum quod sit, eadem ratio, quia causæ episcopatuum sunt merito connumerandæ maioribus causis supra eodem quamuis. in principio, quod non est in alijs, & ideo licet iurisdictio papæ sit præuenta, tamen propter maioritatem suam deferuntur ad Papam, in inferioribus verò, quæ non sic connumerantur, maioribus, sufficiet præuētio, vnde ex quo præcesserat electio reseruationem, poterit quicquid faciendum immineat per ordinarium expediri, alias graue esse quod propter reseruationem, quæ electionem alicuius beneficiati sequitur, necesse esset pro confirmatione Papam adire. nec hic æquiparabo regulares cathedralibus, sicut nec supra eodem lib quanquam. licet æquiparentur supra eodem, si postquam. vnde si post confirmationem abbatis fiet reseruatio ante benedictionem, benedicet ordinarius, hac vera, nisi Papa aliud in reseruatione iussisset, & sic non habilitabo verba, nec recedam a litera.

K ¶ Ex quauis causa.] ex sola etiam voluntate, sibi enim sola voluntas est pro ratione, de concet. præb. proposuit, cum suis concord.

Cōfirmatio præcedit consecrationē.

¶ Vide I. 1. ff. de diu. in prin. & Bart. in I. ꝓtor att. §. hoc quę interdictū. ff. de no. oper. nūt.

Consecratio nulla nō vitiat electionē prius factam.

† An in ordine ep̄ali imprimatur character traduūt latę docto. theologi. in 4. sent. di. 14. ad de Turrec in ca. deros 21. d. & in c. episcopus 23. dist.

† Not. ꝙ verbum. prouisio. īducit totalē ꝓuisione ecclesiæ, & sic electionem, & confirmationē. vide glo in cle. fi. eo. titu Do. 2 al Sclatam.

Reseruatio dignitatis inter ioris ab epō, interueniens post electionem, an ab ... ciat ea, q̄ sūt ipsius electionis consecutiua.

‡ Ita expresse dicit Phi. Fon.

a ¶ Reseruamus.] has reseruationes legati etiam de latere facere non possent. infra de officio lega. deliberatione. in prin.

[Glo. seq querit, & soluit.]

b ¶ Prouisionem.] puta faciendam ex iure deuoluto. sup eo quamquam. Nuquid sola reseruatio sine inhibitione sufficeret? Credo ꝙ nō ad cassationē, sup. de pb. dilectus. puniendi tñ essent qui elegerunt, postq̄ reseruationē sciuerint esse factā. vt ibi & j. de cōcel pb. si soli, ꝑ quā decr. vr̄, ꝙ inhibitio bene sufficiat sine decreto. hoc verum ad cassandū ea quę scienter post inhibitionē sūt facta: sed ad hoc, vt ab ignorantib facta vitietur necessarium vr̄ decretum, vt hic. ADDITIO Non sto pręcise huic dicto. l ꝙ sola reseruatio sine inhibitione sufficiat ad cassationem; nec credo, quod curia illud reciperet, vt reseruatio aliquid operetur, facit quod not. j. de concel. præb. si capitulo. io j. gl. Si tñ bene ponderatur illa decr. facit pro gl. scilicet, ꝙ saltem ante tempus scientiæ reseruatio nō afficiat: nam datio executoris ad prouidendum, satis vr̄ habere vim reseruationis, nec tamen siue decreto afficit ante præsentationem vt ibi, & sup eo. lib. de rescrips. ubi qui, & plus afficere debet cum quæritur de iure alterius, pro quo Papa scribit, quā ex nuda reseruatione, in qua ius non est alteri acquisitum j. de pręb. dum facit pro glos stylus curiæ semper submittens hanc clausulam. cum de reseruatione fit tec. no, & decr. j. de præben. si beneficia. in prin. lo. Andr.

tioni sedis Apostolicæ reseruamus[a], inhibentes, ne ad electionem vel prouisionem[b] faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernentes si secus super hoc a quoquā scienter vel ignoranter[c] attentatum extiterit, irritum & inane: iam[d] ad electionem forsitan sit processum in ipsa: Præsenti constitutione sancimus, quod licet reseruatio, inhibitio, & decretum[e] huiusmodi non afficiant electionem vel alia[f], quæ præcedunt: afficiunt † tamen vt effectus[g] careant ea, quæ postmodum[h] subsequuntur.

¶ Idem.

Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest insolidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus, hoc dicit usque ad §. porro. Dominicus.

CAP. XLVI.

SI quis iusto. ... Si

g ¶ Effectu careat.] si ergo ante reseruationem electus & post reseruationem confirmatus fuerit, nō valet cōfirmatio, etiā ab ignorantibus exhibita & recepta Electio tamen propter vitiosam confirmationē nō vitiat̄ s̄. eo. tit. si confirmationem quam per hanc exemplificare potes, & adde qđ dixi s̄. eo c. pxi.

† al. afficiant.

[Glo. seq. colligit argumentum.]

h ¶ Postmodū.] s. post reseruationē, inhibitionem, & decretum: Et argu: ex hac decre. ꝙ si Papa prouidit alicui de epatu, alius q̄ Papa sine eius mā dato illum nō poterit consecrare. ar. ad idē s̄. de acc. meminimus. ADDITIO Nisi aliud habeat cōsuetudo, vbi dixi ꝑ decr. sup. e. in anti. nihil est ad fi. lo. An.

Casus litera lit. Domini. Heliæ.

SI quis iusto.] CASVS. Dicitur Ec. quia pp. eod titu in ano ꝙ si quis ex canonicis ecclesiæ vacantis sit absens, quod non potest comparere in die assignationis pro electione facienda, potest vnum ex canonicis constituere nomine & vice absentis: Sed ponamus, quod iste absens plures procuratores vult constituere, an possit? Rñdet ꝙ sic: dum tñ istos plures procuratores ꝯstituat insolidum, quia si illos ꝯstitueret simpliciter, ipsi cōstituti possent variare & eligere plures personas Sed quæritur, vtrum oēs isti constituti in solidum admittentur, vel sit tm̄ vnus admittēdus: & quis debeat prefferri? Rndet ꝑ ratiōnē pręclictā: ne ipsi constituti possint eligere diuersas personas nomine eiusdem, nō sunt plures admittēdi, sed erit melior conditio primitus occupantis. Sed ponamus, ꝙ oēs ꝯstitui se simul pręsentant quis erit preferendus? Rñdet ꝙ erit in optione capituli quem velit admittere, & illū, quē admitteret capitulū pręferret aliis. Sed q̄ si vna pars capituli vult admittere vnum, alia pars aliū, & sunt in ęquali numero: q̄ritur qs sit pręferēdus Rñdet, ꝙ ille q̄ primo est nominatus in procuratoria Sed ponamus, ꝙ aliquis absens constituit plures ꝓcuratores simpliciter: vtrū aliquis admittatur ad eligendum pro absēte? Respondet ꝙ nullus debet admitti, quia nullus habet mandatum in solidū, sed solū vnus posse eligere simpliciter cū aliis, & sic omnes possent variare & eligere diuersas ꝑsonas, ideo procuratoriū nō valet. Sed ponamus ꝙ iste canonicus absens ꝯstituit vnum canonicū, vtru iste constitutus possit vnum eligere nomine suo, & aliū nomine magistri sui? Rñdet, quod non: quia non potest hr̄e vnam ꝯsideratio nem nomine suo, & aliam nomine alieno. Et istud verū, nisi in procuratorio caueretur, quod iste procurator eligeret talem noīe magistri sui, tunc enim nominē suo posset vnum eligere, & noīe suo alium, si iste videatur magis idoneus. Sed quid si nullus ex canonicis vult admittere procuratoriū, nunq̄d poterit aliū extraneū a collegio siue capitulo constituere? Respondet quod sic, ꝯsentiēte capitulo vel collegio, sed dissentiēte capitulo non pōt. Sed nunquid ad minus poterit absens mittere votum suum per litteras? Respondet quod sic, sed tamē non prodesset tale votū, quia nullus debet exprimere votum suum ante scrutinium. Nota primo ex nominatione ius acquiri, de quo remittit Arch 93. dist. dominus, & supra qui fil. sint leg. ꝑ tuas. Nota secūdo, quod pares sunt, non ꝯstituere procuratorem.

Reseruatio sola sine decr. an afficiat ignorantes.

c ¶ Ignoranter.] nota, quod decr. ignorantes afficit, sed notare potes contrarium: si enim ignorāter afficeret, quare hic additum fuisset, vel ignoranter, superflua secundum hoc videretur hæc litera. si decreto Papæ dicimus, quod ignorantes afficit. inf. de concel. præben. quia cunctis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

Reseruatio & electio si fiāt eodem die, quæ illarum sit potior.

d ¶ Iam.] s. ante tempus, quo facta fuerit reseruatio. Quid si eadem die facta fuerit reseruatio & electio? Dico, ꝙ si potest apparere quæ primo: puta per instrumēta electionis & reseruationis, puta si in eis dicatur de die & hora, vel per testes, qui pręclictis interfuerūt. hic nullo dubiū, si autem hoc nullo modo pōt apparere, dico negotium ad Papam deferendum, vt sui voluntate determinet, per decr. sup. de rescr. c. penult. e. lib. cum enim hic de iure Papæ quæratur, ꝙ dubium est, non poterit inferior ipso ratificare: & hoc cū reseruauit tm̄, sed si reseruasset & contulisset, præfertur datus à Papa in eo. catu. inf. de pręb. si a sede lo. Andr.

e ¶ Et decretum.] nota copulatiue, & non disiunctiue ponuntur, & facit pro his, quę supra dixi.

f ¶ Vel alia.] si ergo confirmatio & consecratio præcessissent decretum, esset electi negotium expeditum: Si autem sola electio, confirmatio, & consecratio pertinebit ad Papam: Si autem præcedat electio & confirmatio, tunc sola consecratio ad ipsum pertinebit. ADDITIO. Cum enim ante consecrationem non sit prouisum ecclesię de translat. c. 2. Papa reseruando prouisionem consecrationem reseruasse videtur, secundum Arch. Ioan. Andr.

rem, vel constituere in forma prohibita a iure: & sic compatens cum procuratore minus legitimo, videtur contumax, ad hoc de appel Nicolao. Domi.

[Prima glossa diuidit, casum ponit, & dicit quid de dicet.]

a ¶ Si quis.] Hanc decretalē diuido ī tres partes: Prima durat vsq; ad §. Porro. Secūda vsque ad §. absens. Tertia vsq; ad finem. Aliquis iusto impedimento detētus, in electionis negotio cōmisit pluribus vices suas: quęritur si voluerit commissio? Respondetur, quod sic, dummodo insolidum dati fuerint, & erit melior tūc occupātis cōditio: si autē nullus occupat, sed ambo simul concurrūt, admittetur ille, quem capitulum vel maior pars elegerit: si aūt capitulum nō cōcordat, ille admittetur, qui primo in instrō procurator exstiterit nominatus. Et ratio quare alter solus admitti debet, est, quia possent vota dirigere in diuersos & sic res nō haberet exitum: & quod fieret, non valeret. Si autem non fuerint dati in solidum, tunc neuter admittetur propter superiorem rationem & sibi imputet, qui sic eos instituit. Secundo quęritur: aliquis dedit procuratorem in negotio electionis: ille procurator nomine suo eligit vnū, & nomine domini aliū eligit; quęritur an possit? Respondetur quod non, nisi de certa persona eligenda habuerit speciale mandatum. Tertio quęritur, pone canonicus absens non inuenit aliquem procuratorem in collegio: quęritur an possit dare extraneum? Et Respondetur, quod non, inuito capitulo Sed quęritur, an saltem votum suū possit exprimere per litteras? & respondetur, quod non: quia votum in ipso scrutinio secreto & sigillatim tantummodo est exprimendum: & non ante scrutinium. Emanauit hęc decr. ad declarationem decre de electio. quia propter. §. penul. & eorum, quę ibi notantur.

b ¶ Iusto.] Hoc relinquēdum est iudici, quia nec numerari possent: exempla tamē habes. ff. si quis cau. l. 2.

[Gl. seq. soluit duo dubia, an constituens habet necesse iurare, & quibus verbis iuret procurator.]

c ¶ Detentus.] & in loco existens, de quo debeat euocari: alias locum nō habet commissio s̄ eo. in ant. qua propter. §. pen. Et de hoc impedimento si opus fuerit, fidem facere debet iuramento: vt ibi: vnde non est de necessitate q̄ iuret in instrō procuratoris ipse dñs: sed cautum est, quod det mandatum ipsi procuratori iurandi in animā suam, quod ipse tali impedimento detentus est secundum omnes modernos, qui hoc notant in decretali ꝯ quia propter & est ratio, quia si capitulum requireret iuramentum, procurator iurare nō posset: nec praterea vlterius expectaretur: Fuit enim procurator minus sufficiens, & ideo sibi constituens imputet. ad hoc ꝭ. §. si autem, nec debet dicere procurator, dico dominum in loco, in quo debet vocari, iusto impedimento detentum, quia ista sunt verba iuris, ... dicere debet verba facti l. dico dñm in tali loco, & tali impedimento detentum: puta tali infirmitate, vel ... & tunc si non admittatur appellet; ... Host. qui hoc ibi notat.

quis [a] † iusto [b] impedimento detentus [c] in electionis negotio nequeat commode interesse: potest nedum vni (prout dicitur in concilio [d] † generali) sed & pluribus [e] committere vices suas: dum tamen eorum cuilibet det insolidum [f] potestatem: & erit tunc [g] melior conditio occupantis. [h]

¶ Verum si ambo concurrant insimul, [i] & postulent se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos, sicque res non haberet exitum: & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat, [k] quem capitulum, vel pars maior [l] elegerit: [m] vel si concordare nequeant: [n] is, qui primo † in instrumento, vel litteris procurationis extiterit nominatus. [o]

¶ Si autem nullus ipsorum in solidum fuerit deputatus, tunc propter [p] rationem eandem, ipsorum aliquis non debebit admitti: [q] sibique imputet, qui sic eos constituit.

d ¶ Concilio.] supra eod. in antiq quia propter Ista enim fuit dubitatio: quia ibi dicebatur, committat vni de collegio.

ADDITIO. Sed effectiue vnus solus erit procurator. Ioan. And.

e ¶ Pluribus.] idē no. V. n. & Compo. st. sup. eod. quia pp & quod dicit, pluribus intelligo siue duo fuerint, siue plures: dū tū in solidum, vt sequitur; quia eadē ratio est.

f ¶ Insolidū.] alioter neuter admitteret. ꝭ. eo. §. si autem.

g ¶ Tunc.] cū potestatem habet insolidum

h ¶ Occupantis.] ꝭ. de procur. non iniuste. vbi de hoc.

i ¶ Insimul.] ita q̄ non apparet quis pri mo.

k ¶ Dūtaxat.] idest, tantum modo, vnde isto electo alter omne ius amittit. & est sim. s̄. in antiq. de rescri. c. pen. quod verū credo, nisi in instrō diceretur: meliorem nō esse condōnem occupantis, & quod vnus incepisset, alter finire posset, arg ad hoc in pdi. decr in si & ꝭ. de, pc. si duo.

l ¶ Pars maior.] sic sup. eod. lib. de rescr. c. pen. ad idē 58 dist. Apostolica de ele. in antiq. cum inter canonicos. ff. ad muni quod maior.

m ¶ Elegerit.] nec credo quod variare possint, vt supra eo tit. vt quis duas. de postu supra eod. lib. c. uno. in fi. Ioan. And.

[Glo. seq. soluit vnum quęre.]

n ¶ Nequeant.] quia nolunt eligere, vel pari numero discordant. Et nota quod primo recurrendū est ad electionem capituli, scdo ad ordinem scripturę; Tabelliones. n. pponunt qd volunt in instrīs, & ideo fuit ęquius primo recurri ad electionē capituli, p quā magis idoneus eligetur, ad hoc inf. de proc si duo ff de accu. si plures. secundo ad scripturę ordinem in subsidium.

[Glo seq. alleg. concord quęrit, & soluit.]

o ¶ Nominatus.] per ordinem scripturę ꝯcor. optime. ꝭ. de pręb. mandatum. ad idem 4. dist. sit rector. in fi. cum suis ꝯcor. & s̄. de rescri. in ant q. cum dilecta cum suis ꝯcor. & facit, ff de leg 1. cum pater. § penul. Quid si non apparet, puta quia duo sunt in instrō, nec apparet q̄ prius? puto quod mutuo se impediant ff. de vsufr. l. quotiens & imputet sibi qui sic eos constituit.

p ¶ Propter rationem eandem.] qui possent vota dirigere in diuersos, & sic res non haberet exitum.

[Gl. seq. quęrit, & soluit, secundo signat contrariū, & soluit.]

q ¶ Admitti.] Quid ergo? nūquid de nouo citabitur ipse canonicus? Non: aliàs quid sibi imputaret, vt sequitur? Idem n. est non venire, quod non sufficienter venire, contumax ergo fuit & procedent ipsius socij ad electionem ꝯ inf. de procu. si duo. vbi dicitur, quod si in causis electionum sunt dati plures procuratores, sed nō in solidum, iudex eliget idoneiorem. Sol ibi loquitur de procuratore dato ad iudicia in causis electionū & postulationum vel prouisionum, hic de procuratore dato ad negotium, s ad ipsam electionem faciendum. & ibi de iure iam nato, hic de nasciituro, quod minus fauorabile est, & vtrobique vtilis prouisio ob celerem expeditionem.

† Et ē rō, qa ex ordine verborum ꝑsumitur ordo itellectus. de ꝯse. d. 1. in Xpo pi. l. si seruus cōis. ff de lib. ser c. qm abbas. de offi. dele. Fon.

Canonic' īpeditus, q ad actū electionis procuratorem non legitimè cōstituit, an debeat iterum citari.

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan Monach. si non assumatur vnus ex duobus, qui prosequatur electionem iam tactã, hic imminet periculum: sed nullum periculum, si vnus de collegio non mittatur ad electionem faciendam.

a ¶ Indiscrete.] nõ enim dẽnt stulti melioris esse cõditionis quam periti. inf. de præben. cum qui beneficium.

b ¶ Porro]Secunda pars: Hic approbatur opinio Vincent. & Compostel. s. eo. quia propter, & Abbatis eo tit. in antiq. c. cõgregato tamen Gof. & Hostien. ibi notãt qđ satis poterat dici valere, cum in diuersos consentit: dũmodo neuter sit malus: quod falsum est, vt hic vides.

c ¶ Nihil agit.]Ratio: q̃a qua consciencia tenetur meliorẽ eligere suo nomine eadem ratione tenetur ad idẽ nomine dñi sui, ad hoc 45. di. sicut nõ suo. & j. de reg. iur. ꝙ alicui. & incerta videntur hæc vota. s. eo. tit. c. 2. qđ dicit nihil agit: intellige, q̃a neutrum votũ valet: & est simile quod dicimus in delegato, qui subdelegationem recipit a socio. s. de offi. deleg. super quæstionum. in §. si vero.

stituit indiscrete.[a]

¶ *Procurator ad eligendum constitutus, vnum nomine suo, & vnum nomine domini sui eligere non potest: nisi a domino de certa persona speciale mandatum habeat. hoc dicit.*

¶ Porrò [b] cum vnus est procurator simpliciter cõstitutus; si is vnum suo, & alium domini sui nomine in scrutinio nominandũ duxerit, nihil agit; [c] nisi de certa [d] eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum: tunc enim in illam [e] eius, & in aliam suo nomine licite poterit consentire.[f]

¶ *Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius procurator esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, nolente capitu-* 10 *lo deputare non possit) votum per litteras exprimere non potest; cum cuiuslibet votum sit secrete, & sigillatim in scrutinio exprimendum. hoc dicit.*

¶ Absens [g] † quoque (li- 20 cet nullus de collegio velit esse procurator [h] eiusdem, nec ipse, nolente [i] capitulo, extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per litteras exprimere votum suũ: [k] quod non est ante 30 scrutinium, sed in ipso scrutinio secrete & sigillatim tantummodo exprimendum.[l]

f ¶ Consentire.] not. arg. quod habens speciale mãdatum, id pòt quod aliàs nõ posset: ad idem. j. de procur. c. 1. & vlt & facit ad quæstionem, quam hoc anno disputaui: an delegatus ab alio, quàm a principe, habens speciale mandatum subdelegandi, subdelegare possit: & de hoc dicam. inf. de offi. delegat. is cui.

[Glossæ duæ seq. cũ penul dicũt quid approbat, & quid reprobat.]

g ¶ Absens.] hic in primo dicto approbat gl. Ber. sup eod. quia propter. in glo. pen. & omnium modernorum: idem ibi notantium: sed in secũdo puncto reprobatur eiusdẽ Ber. opinio in eadem glo. & quasi Host cõsentiebat, sed idem Inn. & Ber. & Compostel. s. & eorum approbatur hic opinio, & intelligas hanc literam de supradicto absente, qui cõpromittere potest. scilicet iuste impedito, & existente in loco, de quo &c.

h ¶ Procurator.]dicebat Goffr ꝙ putabat talem canonicũ indirecte cõtemni: Alij dicebant, quod compelli debebat aliquis de capitulo. vt ab ipso mandatum susciperet; sed non est verum, a principio enim nullus compellitur procurato- 40 rem recipere. C. de procu. inuitus. Insti. mand. §. mandatum. Ioan. And.

† Not. ꝙ officiũ procuratoris a principio est voluntariũ, & sic non cõpellitur quis illud recipere, secus si illud acceptasset, vide de cle. & de procu. Dñicus.

[Glo. seq. dicit quid approbat, & quid reprobat: secũdo quærit & soluit: & solutioni obijcit & respondet. Iterũ quærit & distinguendo respondet.

d ¶ De certa.]nota approbatam opinionem Compostel & Inn. & reprobatã opinio. Vin. qui dicebat s. eo. congregato. quod non poterat fieri compromissum vel mandatum procuratori de certa persona, dicebat enim, quod videbatur singularis electio, & sic non valebat. s. eo in antiq. in Genes. Item talis commissio est contra concilium, quod requirit, quod committat vicẽ suam. sed iste non committit vices suas, qui dat mandatum de certo eligendo: sed falsum est, vt hic patet: & de hoc per Abbatem. sup. eo. congregato. Sed nunquid procurator ad eligendum datus poterit alium substituere? Dic secundum Compost. quod sic: [3] quia procurator est ad negotium; qui alium procuratorem dare potest. inf. de procu. c. 1. §. procurator. ff. man. si procuratorem § si quis mandauerit. Est tamen arg. cõ. inf. de off. deleg. is cui. & sup. de off. deleg. c. vlt. §. is autem cui. Solu. illa loquuntur in iudicibus, non in procuratore. Item quæro nunquid procurator datus ad eligen- 60 dum, compromittere poterit? Dic secundum Cõpost. quod si liberum mandatum habuit compromittere poterit: quia id potest, quod dominus; si autem ad certam personam, tunc compromittere non potest: quia sola necessitatis forma, s. scrutinij, tunc intelligitur demandata. arg. ff. de pœ. licet. § si seruus.

3 Verũ est si hẽt mãdatum de certa psona, secus si d incerta. Font.

e ¶ Illam.]certam personam, de qua habuit mandatum expressum, & nota illam, quia aliam eligere non potest; quia faceret contra formam mandati sup. de rescrip. cum dilecta, & ff. man. diligenter & inf. de præb. cui de non.

[Gl. seq. arguit, & remittit.]

i ¶ Nolente capitulo]Si enim capitulum vellet; bene tunc posset extraneum deputare, sed inuito capitulo non, & sic debet intelligi decret quia propter. extraneum. n. etiam sine mandato admittere posset, & ibi præiudicare, & in extraneum etiam compromittere. sup eo. in anti. causam cum si.

k ¶ Votum suum.]Bern. contradicebat, ita tamen ꝙ publicatio ipsius voti fieret tantum cum aliorum fie- 50 bat publicatio, sed non inspexit, quod non solum publicatio, sed etiam expressio in scrutinio tantum fieri debet, ut sequitur.

ADDITIO. Et per hoc patet, quod neque in litera aperta possit mitti schedula inclusa aperienda in scrutinio, continens nomen eius, in quem ille consentit, & licet Ioan. Mona. hoc dicat sub dubio forte, tu dicas assertiue. Io. And.

[Glo seq. obijcit & soluit.]

l ¶ Exprimendum.]nota, non sola publicatio inspici- 60 tur, sed etiam expressio. Sed cõ. sup. pxi. §. vbi exprimit votum consensus ante scrutinium, dãdo s. procuratori mandatũ de certa persona eligenda. Sol. falsum est, ꝙ tunc exprimat votum, sed mandatum dat de voto exprimendo, sicut aliud est inuestire, aliud mandare de inuestiendo. de his quæ fiunt a maior. par. cap. ex ore Vnde aduerte pone, quod procurator, qui mandatũ habuit de certa persona eligenda, nõ eligit, ille electus fuit a quibusdam alijs, nunquid vox illius absentis & mãdãtis augebit numerũ illius ut possit dicere, ꝙ electus sit a decẽ: quia nouẽ elegerunt, & decimus mãdauit de eo eligendo? Absit. Dico ergo quod aliud est dicere, consentio in talem, & hoc debet fieri in scruti-

scrutinio & secreto, & sigillatim, vt hic,& tali modo consentit in spirituale matrimonium:& aliud est dicere, demādatum Titio de tali eligendo, quia istud non est votum, nec per hoc contrahitur matrimonium, & ideo ante scrutiniū fieri potest:vt ibi. Sic vides in matrimonio carnali, aliud est contrahere, aliud est dare mādatum de contrahēdo: hinc est, q qui ptrahit, amplius non pęnitet, sed qui mādatū dedit, pęnitet ante contractum, ff. de proc.c.vl. sic ergo intelligas, nec similitudinem dicas, vbi nō est Io. Andr.

QVoniam.] Hęc est sollēnis decretalis, & quotidie practicatur. Diuiditur aūt ī tres partes. Primo ponit cōfirmātium abusum, quem prohibet cum decreto: Secūdo ponit vocationis formā, ibi, Vocationem. Tertio ad electionem concordem hoc prorogat: ibi, Quæ etiam.

† Quę electio dicatur concors & q. nō, no. in c. quorundā. sup. e. & vnde glo. in c. 1. sup. de maio. & ob. Bat batiā cō. sil. 1. uol. 1. & late Ale cons. 48. in c. in causa vertente. vol. 7.

ADDITIO. Quid autem corrigat, non dico reprobet, videbis in glossa dicebamus. & super ea. Ioannes Andreæ.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati: tractatu inter se habito: quendam Titium elegerunt, & aliqui se opposuerunt isti electioni, vel fuerunt duo electi, vnus istorum electorū accessit ad superiorem, & declarauit, q ipse fuerat electus in episcopum ecclesiæ Pictauen. vtrū superior potest illū confirmare absque causæ cognitione, nō vocato coelecto vel opponente; Rñdet q non. Sed quid si electio fuit facta in cōcordia: vtrum superior illam electionem sine vocatione,& citatione illorum, quorū interest, possit confirmare? Respondet q nō: immo illi, quorum interest, sunt vocandi & citandi peremptorie. Sed quæritur qualiter sunt ipsi citandi? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione, quia aut sunt aliqui opponentes vel eis competitor, siue coelectus, & tales sunt nominatim & peremptorie citandi, vt ad talem diem veniant dicturi causas, propter quas electio non sit cōfirmanda. Sed ponamus, q electio fuit facta concorditer? Rñdet q tunc citatio debet esse generalis, videlicet vt si sint aliqui, qui velint pretēdere aliquas causas, quare electio non sit confirmanda, q ipsi compareāt peremptorie ad talem diē,& poni debet citatio ista peremptoria in valuis illius ecclesiæ, de cuius electionis confirmatione tractatur, aliàs confirmatio non valeret Hel. Reg. Nota primo, q iudex non debet esse nimis festinans,& celer. ad sententiā proferendam. Ad hoc supra de restitutione in integrum, cap. cum ex litteris,& infra de re iudicata, cum æterni. Nota secundo, quod actus dicitur repentinus, qui fit sine citatione, & cognitione requisita. vide text. 48. di. c. 2. Dominicus.

[Glossa prima summat.]

a ¶ Quoniam] Si apparet coelectus, vel se opponens ei, qui confirmationem petit, ille vocabitur nominatim, aliàs fiet crida in ecclesia generalis, quod se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato, aliàs confirmatio facta non tenet.

[Glossa sequens soluit duo dubia, de tertio remittit.

¶ Idem.

¶ Si apparet coelectus, vel se opponens ei, qui confirmationem petit, ille vocabitur nominatim, aliàs fiet in ecclesia crida generalis, quod se confirmationi volētes opponere, veniāt peremptorio assignato; aliter confirmatio facta nō tenet. Io. Andr.

CAP. XLVII.

QVoniā [a] electione [b] non in concordia [c] † celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio pertinet, [d] consueuit interdum suę confirmationis celeritate, [e] præferens [f] cupiditatem [g] propriam iuri, [h] & inordinatum affectum etiam ęquitati, competitorem aliquando; vbi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est vnicus [i] supplantare, dum nullis vocatis,& non discusso negotio [k] per repētinam confirmationē cito (contra doctrinā Apo

b ¶ Electione.] Idem dicam de postulatione, cum eadē sit ratio: quod verum puto in admissione postulationis, quæ fit a superiore illo, qui postulatum admittendo confirmat: secus in eo, qui postulatur a prelato suo, vt monachus electus in episcopum ab abbate: quia in ea non fiet vocatio. Et idem puto in præsentatione. vt etiam ille, cui fit præsentatio, seruare teneatur hanc decr. & sic seruat. De collationibus dicam in fine cap.

c ¶ Non in concordia] idem si in concordia quoad vocationem faciendam, vt dicitur in fi. Ioan. Andreæ.

d ¶ Pertinet.] verbū hoc late patet. ff. de verborū signific. verbum pertinere. vnde intelligo siue ptineat iure cōi, vt ad episcopū. 16. q. 7. nullus omnino, supra de hæretic. cum ex iniuncto siue iure speciali: puta, ex priuilegio vel consuetudine præscripta, siue iure delegato, quia omnes habebunt hanc formam seruare.

Pertinere uerbum qualiter intelligatur.

[Glo. seq. de celeritate ponit quosdam casus, quibus approbatur,& quosdam quibus reprobatur.]

e ¶ Celeritate.] nota, quod hic reprobatur celeritas. & est generale in omnibus personis promouendis. 8. quæstio 1. licet ita sit. Item propter rei nouitatem. 48. distinct. cōmunis filius, vbi de hoc per Archidiac. 43. distin. cap. 1. vnde Paulus. Item propter reuerentiam sacramenti recipiendi. de consecrat. distin. 4. Iudæi. Item propter metum incommoditatis emergētis. 12. quæst. 2. sine exceptione. Item propter honestatem, vt res carior habeatur. 27. quæstio. 2. institutum. Item propter certitudinem habendam, vt 17 quęstio. 2. si quis incognitus. Item propter reuocandi difficultatem, ut in dandis sententijs 2. quæst. 1. Deus omnipotens,& hic, vel in ipsarum executione. 1. q. 3. cum apud idem in legibus condendis 4. dist. in istis.] Item propter rei dignitatem. 61 distinctio. miramur. Item propter periculosum sacramenti iteratione. de consecratione distin. 4. cum itaque. Interdum autem desideratur acceleratio propter metum contaminationis 8. distin. mala, propter metum defectus. 5. distin. baptizati propter metum vsurpationis 35 quæstio 9. loci. propter magnitudinem transgressionis 27. quęst. 1. si custos propter inobedientiæ culpam. 12. quæstio. 2. qui & humanis, propter debitum obedientiæ. 93. dist. c. 1. propter rectitudinem dispensationis. 45. dist. disciplina. propter periculum imminens, vt in vacatione ecclesiæ supra. eod. in ant. cum inter vniuersas, vnde & cautio damni infecti celeritatem desiderat. ff. de dam. inf. l. 1. & idem in similibus, vt sup. de re iud. c. 2. de rescr. in ant. ad hoc, vbi ex certa causa idem est reperiri.

Celeritas in quibusdā casib. reprobatur & in alijs desideratur.

f ¶ Pręferens.] sic supra eod. tit. auaritiæ & cap. quorundam.

g ¶ Cupiditatem.] quę omnium malorum radix est. 47. di. bonorum. de pœn. di. 2. quia radix.

h ¶ Iuri.] quod facere non debet. 9. q. 1. si quis episcopus, in fi.

i ¶ Vnicus] sim. sup. eo. cupientes. §. si vero.

k ¶ Non discusso negotio] male faciunt & puniuntur si promouent indignum, vt supra eo. nihil est, & supra de præben. graue.

stoli[a]) imponit manus[b] electo: Nos volentes huic morbo[c] & fraudibus[d] obuiare: præsenti constitutione sancimus, & confirmationes tales[e] viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas, & inanes.[f] ¶ Vocationem † autem huiusmodi nominatim,[g] vbi est coelectus, vel apparet oppositor, † alias generaliter[h] in ecclesia, si in qua electio facta est, vt si qui sint, qui se velint opponere,[i] compareant assignato peremptorio[k] termino competenti;[l] faciendam esse censemus. Quæ[m] etiam si electio in concordia celebrata fuerit, volumus obseruari.[n]

TITVLVS VII.

De Renũciatione.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Romanus Pontifex potest libere Papatui renunciare, hoc dicit secundum Zen.

Voniam[o] † aliqui curiosi[p] discepantes de his, quæ non multum expediunt[q]

a ¶ Apostoli.] Pauli 1. ad Tim. 5. c. 24. dist. §. 1. 78. dist. quid est manus cito. s̄ eo in ant. cum nobis olim.
b ¶ Manus.] confirmatorias, de quibus loquimur.
c ¶ Morbo.] nã quod medicamenta morbis exhibẽt hoc iura negotijs: in auth. hęc constitutio innouat cõstit. in prin. coll. 8.

1 Ti. 5.

d ¶ Fraudibus obuiare.] quod faciendũ est s̄. eo. auaritiæ. & ca. commissa & j. tit. proxi. c. 2.
e ¶ Tales.] s. factas nõ vocatis competitoribus, vel his qui se vellent opponere, si qui essent.
[Glos seq. ponit, quid prius tenebat: quærit, & soluit distinguendo.]

† Vide Romanum cons. 342. & Barbatiã cõs. vl. vol. 4.

f ¶ Inanes.] dicebamus olim, & not. de hoc Inno. & Host de appell. constitutis 2. de do. & contu. in antiq. c. cũ olim. ꝙ cõfirmatio facta vocatis his, qui vocãdi erãt, & cũ causæ cognitione, habet vim diffinitiuæ: hinc est, ꝙ reuocari non poterit, & si appelletur, appellari põt vt à diffinitiua. Si aũt fiat sine causæ cognitione, & non vocatis vocandis, vim habet interlocutoriæ. ibi de hoc plenius per eos videre potes. 1 Sed hodie non valet confirmatio sine vocatione huius decre. vt hic vides. Quid si sic cõfirmatus administrat? Satis crederem, quod si errauit in facto, quia credidit vocationem factam, que facta non erat, excusetur à pęna decr. sup. eo. auaritię & c. qualiter. maxime cum vacatio & citatio ista sit superioris officium, & non partis. Sed si errauit in iure, cum a dicta pęna non crederem excusari. ad hoc j. de reg. iur. ignorantia. cum suis concor.

† Nota tex: & vide Inn. in cap. inter quattuor de mai & obedi. & Doc. in l. si C. de iure delib.

1 Ita. n. tenebãt p̃dicti Doct. ibi, & in decr. cum dil. ct. e. ti. ad fi & c. nihil ẽ, & vide ꝙ ibi dixi i glo. dicebat & Cõpost. e. tit. ꝙ sicut, ꝙ non erat necesse vocatione fieri. & suo tpe verum dicebat & sic seruabat pp illa loca q̃b. per prouinciales, vel synodalia statuta erat prouisum cõtrũ vt Buno. Io. Andr.

g ¶ Nominatim.] sim. j. de sent. excom. statuimus.
h ¶ Generaliter.] & publice, quia talia edicta in publico proponi debent de postu. c. 1. ꝙ est contra illos, qui adhuc fraudem faciunt constitutioni, faciendo hanc vocationem fieri coram certis amicis.
ADDITIO. Concor. quod not. in cle. eo. titu. cum sam, §. verum in 4. glo. Ioan. Andr.
i ¶ Opponere.] ne electus confirmetur.
[Glo. seq. quærit, & remittit.]
k ¶ Peremptorio.] nunquid post hunc terminũ veniens audiretur? Super hoc dic vt supra qui ma. accu. sa. pos. cũ in tua. Vide secundam quæstionem quã posui sup regula, mora. j. de reg. iur. & scrip si. sin Spec. de cita. §. vlt. in prin. Io. Andr. officium tamen iudicis in his non quiescit, vt sup eo. cum nobis olim.
l ¶ Competenti.] secundum locorum distãtiam, personarum & negotij qualitatem. Io. Andr.
m Quæ.] scilicet dicta de vocationibus faciendis, & quod non valeat confirmatio aliter facta.
[Glo. seq. quærit, & soluit.]
n Obseruari.] quid in prouisionibus, vel collationib. nunquid in eis habebit fieri hæc vocatio? tutũ puto & in his hæc fieri, non tamen credo de verbis, vel mente huius iuris hoc esse, & facit j. de præb. cum in illis. & optime eo. tit. licet episcopus Io. Andr.

DE RENVNCIATIONE.
¶ Dictum fuit supra tit. proximo de elect. verũ quia nihil est sub sole adeo tam firmum, quin rumpatur, & electio rumpitur per renuntiationem, ideo ad nos informandum qualiter rumpatur electio, annectitur præsens rubrica de renunciatione.

Voniã.] Diuidit in tres partes sm. Io. An. In prima ponitur cã cõstitutionis Cælestini: In scda ipsius cõstitutionis mens: ibi Cęlestinus. In tertia ex duplici cã illam, inter has cõstitutiones iterserit: ibi, Nos igitur. Ioan. Andr.
CASVS. Papa videns se impotentẽ ad regẽdũ vniuersum orbem: vult renũciare Papatui, an possit? Vẽ ꝙ nõ, q̃a obtinẽs administrationẽ ecclesiasticã, nõ p̃t illi renunciare & resignare nisi in manib. superior. ca. admonet. & c. quod in dubijs. eo tit. in antiq. modo Papa nullum habet superiorẽ. Nõ obstante tñ ista rõne dubitandi, deciditur cõtriũ, videlicet ꝙ põt renunciare Papatui: & vacat ipse Papatus ita quod Cardinales possunt alium eligere: Et iura loquentia, quod obtinens administrationem ecclesiasticam non potest renuntiare, nisi in manibus superioris, intelliguntur quando talis renuntians habet superiorem. Statutum.] i. tenorem, quia ipsum statutum non inseritur hic de verbo ad verbum, sed solummodo tenor ipsius. Nota, ꝙ nimia curiositas est reprobata. 37. di. sacerdotes. Nota reprehensibile esse sapere vltra quã expediat, & maxime in his quæ sunt fidei, in quibus simplicitas commendatur, de quo de sum. Tri. c. 1 in anti. Nota insuper, ꝙ subsistente iusta causa. potest Papa renunciare Papatui. Nota finaliter ex isto textu, ꝙ beneficiatus habens superiorem, non potest dimittere beneficium, & se exonerare ab obligatione qua est astrictus, nisi in manib. sui superioris, & tunc requiritur consensus superioris ita ꝙ superior posset ipsum cogere, vt resideret, quia obligatio licet ab initio sit voluntatis, tamen ex post facto est necessitatis, & istud verum nisi subesset iusta causa, nã tunc posset superior compelli ad acceptandam renuntiationem. c. nisi. de renun. eo. tit. in antiq.

† Vide Lodouicum Gomez in in regula cancel. de infirmis resignantibus q.

[Prima glossa ponit casum.]
o Quoniam.] Quia quidam plusq̃ expediret curiosi, reterebant in dubium, an Papa possit renuntiare Papatui. Cælestinus quintus dũ præsideret ecclesię Romanæ regimini, statuit de consilio & assensu suorum fratrũ, ꝙ summus Pontifex libere possit renũtiare Papatui: Quod statutum ne obliuioni daretur, & de p̃dicto casu dubitaretur vlterius, inter alias huius sexti libri constitutiones de fratrum suorũ consilio dñs Bonifac. hic redegit ad perpetuã rei memoriã Io. Andr.
p Curiosi.] qui maiores curas exhibere volunt, quam res exigat. ad hoc 4. di. denique. de consecr. di. 5. quinque modis.
ADDITIO.] Et ff. de nouatio. do. in fi. 49. dist. c. 1. vers. paruo autem naso. & sup. eo. lib. de postul. c. 1. in prin. Io. Andr.
q Expediunt.] quod faciendum non est. C. de summa Trin. l. nemo. intra de hære. cap. 2. & infra de re iudic. abbate ad fi.

a ¶ Apo-

& plura sapere, quam oporteat, contra doctrinam Apostoli,[a] temere appetentes, in dubitationem sollicitam,[b] an Romanus Pontifex (maxime[c] cum se insufficientem[d] agnoscit ad regendam[e] vniuersalem ecclesiam, & summi Pontificatus onera supportanda) renunciare valeat Papatui: eiusque oneri, & honori, deducere minus prouide videbantur:[f] Cælestinus Papa quintus prædecessor[g] noster, dum eiusdem[h] ecclesiæ regimini præsidebat, volens super hoc hæsitationis cuiuslibet materiam amputare, deliberatione habita cum suis fratribus[i] ecclesiæ Romanæ Cardinalibus (de quorum numero tunc eramus) de nostro, & ipsorum omnium concordi consilio & assensu, auctoritate Apostolica statuit,[k] & decreuit: Romanum Pontificem posse libere resignare.[l]

¶ Nos igitur, ne statutum huiusmodi per temporis[m] cursum obliuioni[n] dari, aut dubitationem eandem in reciduam[o] disceptationem vlterius deduci contingat: ipsum inter constitutiones alias, ad perpetuam rei memoriam,[p] de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

¶ Idem.

¶ Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectans illam recipere; immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur, hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque.

a ¶ Apostoli.] Pauli epistola ad Romanos, c. 12. habes eadem verba 45. dist. sit rector.

b ¶ Sollicitam,] vide infra deducere minus prouide videbantur.

c ¶ Maxime.] comparatiuum: vnde etiam si sufficiens sit, renunciare poterit vt per inferiora patebit.

[Gl. seq. primo ponit dubium, secundo notat, dat simile, & exemplificat.]

d ¶ Insufficiētem] pp hoc tñ nō posset deponi: quia pp solā hęresim, deponitur. 40. distin. si Papa sed alij plati pp insufficiētiam bene deponuntur, & ecclesiastici & sæculares. 18. q. 2. qs abbas. 15. q. 6. alius. & propter negligentiam. 81. distinct. dictum. supra de hæret. excommunicamus in fi. Et nota, quod licet omnis sufficientia esse dicatur in Papa: ita q oīa iura in, pectoris scrinio habeat. s. eod. tit de cōst. c. 1. tñ interdum insufficiēs esse pōt, vt hic, & interdū eū fallit obliuio. 23. dist. pręterea. vbi de hoc. sic sedes ipsa aut sanctū inuenit, aut sanctū facit. qs. n. sanctū dubitet quē apex tantæ &c. 40. dist. nō nos, & tñ hæreticus posset esse. & pp hæresim deponi ea. dist. si Papa. & posset ex multis insurgere insufficientia hæc, vt ex defectu literaturæ, ex senectute, ex infirmitate vel similib. Ioan. And.

e ¶ Regendam.] ad quod ex officio suo tenetur, vt in procemio huius libri.

[Glossa sequens ponit rationes contrarias, & eis respondet.]

f ¶ Videbantur.] & erat ipsorum ratio motiua: quia qui renunciat, debet in manibus superioris & aliter matrimonium spirituale non dissoluitur supra eod de renunc admonet sed Papa superiorem non habet, ergo renunciare non potest. Item fungitur vice Dei, quas vices sic videtur ossibus habere annexas, q a se abdicare non possit ad hoc de sta. mo cum ad monasterium, in fin. Multæ aliæ rationes inducunt, vt scilicet quia Papatus a solo Deo est, & quæ a Deo sunt vel committuntur, ab inferiori tolli non possunt Ergo Papalis dignitas a Deo commissa, alicuius inferioris auctoritate dimitti vel tolli non potest. Item nullus potest auctoritatem vel potestatem auferre, quam conferre nō potest: sed Papalem auctoritatem nullus conferre pōt, nisi Deus: ergo nec eam auferre; quod fieret si valeret renunciatio. multas alias rationes vide hic p Io. And. in sua nouella. Sed cōtrariū verū est, vt hic vides, & probatur ex eo, q Marcellinus renūciauit Papatui, cui substitutus fuit Marcellus. 21. dist nunc autem. Item Clemēs renūciauit Papatui, cui successit Linus, & eo mortuo, Cletus, & illo mortuo iterum successit Clemēs, vt in chronicis. & vide de hoc 8. q. 1. c. hinc disputat hic mundus, &c & hanc opinionem approbauit. Io. 7. q. 1. c non autē. Ad id quod dicitur, q renunciatio fieri debet in manibus superioris: fateor id verum vbi est superior: Sed hic propter impossibilitatem ius illud seruari non potest. & fecit optime s. tit. pri. indemnitatibus. §. penul. & s. eod. licet de uitanda discordia in fi. [Io. Mona. alleg. ff. de ijs, quę in testa. delen. l. pxime, melius facit tit. seq. de hære. inst. l. & hoc Tiberius] Itē inferiores plati a suis platis confirmantur & instituuntur: vnde non est mirū si sine ipsorū licētia renūciare non pñt: Sed Papa a nemine cōfirmat, vnde sicut sine superiore instituitur: ita sine superiore renunciat. ad hoc s. de reg. iur. c. 1. Io. And.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. q sicut populus Romanus penes quem erat sūma potestas lege lata, illā trāstulit in principem. Instit de iur. natura. §. sed & quod principi. Sic & Papa q hēt potestatis plenitudinem, hac lege lata cedere potuit oneri & honori. Ioannes Andreę.

[Glo. seq ponit differentiam.]

g ¶ Prædecessor.] cū dignitas vacat aliàs quam per mortem, successor non congrue dicitur prædecessor, sed dicere deberet præcessor. Prædecessor n. idem quod prædecedens: nisi dicere velit, quod quomodocunque vacet prælatura, quo ad illam decessisse putatur. & est expressum 7 q. 1. §. ecce in quibus. & 33 q. 2. §. 1.

h ¶ Dum eiusdem.] postea n. ipsius constitutio non valuisset, quia Pontifex non erat, vt j. patebit.

i ¶ Fratribus.] Cardinales ergo fratres vocat, cum de ipsis permixtim loquitur infra de officio legati. officij.

k ¶ Statuit] credendum est Papæ hoc referenti. s. de testi. cum a nobis. in fine.

l ¶ Resignare] hoc expresse notat Ioan. 7. q. 1. non autem, in glo. magna. in fine. & facit quod no. 79. dist. si quis pecunia. 18. q. 2 quàm sit.

m ¶ Temporis.] hinc est, quod antiquorū memoriā melius præscripta tenetur, & de hoc vide quod nota. sup. de proba tertio.

n ¶ Obliuioni.] omnium enim habere memoriam, & in nullo peccare, &c. vt supra, vt ecclesi. benefic. vt nostrum.

o ¶ Reciduam] quod esse non debet, vt supra de verborum significatione ex parte, secundò, cum suis concordantijs.

p ¶ Memoriam.] facit infra de re iudicata, ad Apostolicæ. in superscriptione. & quod ibi dicam in prima glossa.

SI te præbendam.] Fraudulenta renunciatio nõ nocet expectanti hoc dicit, secundũ Zen. Prima prouidet impetrantibus contra fraudes, de quarum coniecturis ponit exempla, ibi Vt quia. Secunda, ibi, Ceterũ, conuincit, & punit fraudulentos.

CAP. II.

SI te præbendam [a] † vel dignitatem in aliqua ecclesia proximo [b] vacaturam, auctoritate Apostolica [c] expectante, aliquis præbendam seu dignitatem [d] tenuem obtinens in eadem, [e] fraudulenter ei renunciet [f] vt illa [g] primo sic vacante, præcludatur tibi [h] via per consequens ad obtinendum præbendam, vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortem alicuius, [i] vel aliàs [k] in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximo [l] vacatura: per renunciationem huiusmodi (dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas: [m] vt quia dictæ renunciationis tempore, is qui præbendam, vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate graui detinebatur, vel aliquid aliud imminebat; propter quod illis præbenda, seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus ob

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius ca. φ Papa aliqñ scribit ꝓ aliquo sub ista forma, Mandamus, quatenus tali ꝓuideas de p̃benda vacante, si qua vacet in tali collatione, alioqñ de prima vacatura. Aliquoties papa ita scribit, Mandamus quatenus tali ꝓuideas de p̃benda primo vacatura tali collatione, si ipsam præbendam duxerit acceptandam. alioquin de illa quã ipse acceptandam duxerit. In primo casu ille pro quo scribit Papa, non poterit petere nisi primo vacaturam, fallit in casu huius cap. videlicet quando vacat in fraudem impetrantis.

† Hodie grãæ quæ dñr expectatiuæ, siue ad vacatura, oĩno sublatæ sunt p Cõc. Tri. sess. 24. de ref. c. 19.

CASVS. Papa volens mihi facere gratiam in aliqua ecclesia, mandauit alicui ep̃o, vt mihi prouideret de p̃benda primo vacante in tali ecclesia, si qua vacaret; alioquin de proximo vacatura: Tractu temporis cum speraretur vacare quædam præbenda pinguis, quia forte canonicus erat senex: vel fecerat tractatum de intranda religione, vel volebat redire ad sæculum, cum nondum esset in sacris. Quidã aduersarius meus prosequens me odio, vt me frustraret illa præbenda, q̃a habebat unam p̃bendam modici valoris, forte vnius floreni, fecit vacare suam p̃bendam p renunciationem: nolo illam acceptare: postea vacat pinguis p̃benda: volo illam petere, an possim? Rñdet Romanus Pontifex, φ si appareat per coniecturas, quod illa renunciatio fuit facta in fraudem, possum illam præbendam modici valoris omittere, & acceptare præbendam pinguem. Sed ponamus, φ p̃benda pinguis fuit collata illi canonico, qui renunciauit præbendam modici valoris: utrũ eo ipso, quod fuit sibi collata, sufficienter sit probata fraus? Certe sic, nec requiritur alia probatio fraudis: idẽ debet ipse priuari vtraque præbenda, s. illa cui renunciauit, & illa pingui, quæ fuit ei collata. Nota primo dñiam inter præbendam & dignitatem, & sic patet, φ canonicus non dr̃ habere dignitate. n. ad hoc s. de rescriptis, statutum, in principio. de consuetudine, c. 1. eod. lib. Nota secundo, φ habens gratiam ad proximum beneficium vacaturum, non põt acceptare aliud; nisi fraudulenter introducatur vacatio primi. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dubium soluit.]

a ¶ Si te præbendam.] Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem quam habebat, non tenetur expectans illã recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur, hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraq;. Scire debes, φ quia nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & ꝯsentiunt, vt ff. de reg. iur. nemo videtur, infra eod. tit. scienti. puto nec decr. istam, nec eius pœnam locum habere, vbi expectans consentit: quia hoc sciens voluit illam tenuem habere: pone enim quod plus sibi placet: prouiso tamen quod non committatur simonia.

ADDITIO. Et hæc quæstio inter quæstiones collatas, in hoc studio fuit prima in ordine disputata per dominum Henricum Anglicum, ponebant tamen terminos, quod renunciatio & collatio fuerant factæ clandestine, & sup hoc fundabat solutionẽ suã quare dicebat illas non valere. Io. And.

b ¶ Proximo vacaturam.] debebatur. n. sibi primo vacans, vt j. de preben. si clericus, & sic p fraudes videbatur via præcludi ad aliam: secus si hẽret litteras super ea, quã duceret acceptandam, quia tunc fraus ista sibi non p̃clusisset viã, quod est verum, nisi acceptasset primam, quæ vacaret, quod potest licet certã. & nominatam talis acceptare non possit. j. de cõcessio. præbend. ne captandæ. quia tunc per omnia idem.

c ¶ Apostolica.] q. est etiam in casu decretal. infra de præben. si qui. & capitu si eum. & supra eodem, de rescrip cum aliquibus. cum simi. Alius enim, quàm Papa ad vacaturas contra Lateranense Concilium ius non tribuit, vt supra de concess. præb. capit. 1.

ADDITIO. De legatis, dic ut j. de offic leg. c. 3. & 4. Ioan. And.

d ¶ Dignitatem.] singula singulis refer.

e ¶ In eadem.] ecclesia s. in qua expectans. & idem si expectabat in ciuitate vel prouincia, si in ea fieret talis fraus: cum eadem sit ratio.

f ¶ Renunciet.] de vacatione per renunciationem dicit: quia de illa ad titulũ. sed idem credo [1] si in fraudem occideretur, vel deponeretur, scilicet quia tenuẽ obtinebat, vt præcluderetur expectanti via ad pinguẽ, & secundum hoc dicã quod expectans primam vacaturam, primam si vacat in eius fraudem, recipere non tenetur.

1. Idẽ Phi. Franc.

g ¶ Illa.] tenui renunciata.

h ¶ Tibi.] cui debebatur prima & non secunda.

i ¶ Alicuius.] quia valde senex est: vel infirmus valde. Ioan. And.

k ¶ Vel aliàs.] puta quia tractat ille, qui in sacris non est, de matrimonio contrahendo: vel quia electus est, vel eligi speratur in episcopum: vel religionem vult profiteri, vel de crimine accusatus, propter quod credatur deponendus, vel his similia.

[Glo. seq. fecit per quæstionem.]

l ¶ Proximo.] idem credo, si non in proximo, dummodo fraudulenter fiat renunciatio talis, & possit id aliàs constare, quia semper ratio remanet; pone enim, quod litteras habeo ad primam vacaturam, & Titius licet non speretur de prima vacatione, tamen quia odio me prosequitur, renunciat præbendæ, quæ valet vnum florenum, vt sic me impediat in pinguibus, si vacarent, certe cum eadem sit ratio, idem credo.

m ¶ Coniecturas.] Nota, φ dolus probatur ex perspicuis coniecturis. [C. de dolo. l. dolum. cum concord. Io. Mona. remittit ad id quod plene nota. j. de re iud.] & qui eum allegat, probare illum debet. ff. de probat. l. quoties. §. qui dolo.

a ¶ Omiſſa.] non enim debet acceptare ſi hoc ſciuit, ſed omittere, vt hic vides.

b ¶ Aliam.] puta, non vacauit illa, de qua ſperabatur, ſed alia 1 vnde ex quo non videtur acceptare illam quæ primo vacauit propter illam fraudem, debebitur ei & tenebitur acceptare ſecundam vacantē. de pręb. ſi cui. & c. ſi clericus. eo. li.

c ¶ Debitam.] licet .n. illa non ſit primo vacans, ſed ſecundo: tñ ratione fraudis primo vacans fingitur, & eſt ſi. ſ. de reſcr. ſi propter eo lib. & in hoc præfertur æquitas rigori ꝑpter fraudem. ad ide. C. de iudi l. placuit. C. de furt. & ſeru. cor. ſi quis ſeruo. & inf. de re. permu. ca. vno. Et ſic nota caſum, in quo licet ſcribat de prima vacatura: debetur ſecunda. alios caſus habes ad idem ſ. de pb. c. 2. in fi. co. ti. & c. quia ſæpe. & c. cum in eccleſia. & c. ei cui. & inf. de rerum permu. c. vno.

1 Quæ ſequuntur ab hoc loco vſque ad finem huiꝰ gloſ. ſulæ: non reperiunt in antiqs codicib.

† Ex vicinitate tēporis aliqd præſumit. no l. poſt cōtractū. ff. de do. Bal. in l. j. C de ſeru. fu. dicit plurimi ꝙ illū, qui ſecrete locutus eſt ei, qui ſtatum occidit. Phil. Fon.

ſtaculum interponi, quominus) præbenda vel dignitate prædicta ſic fraudulenter renūciata, omiſſa a) poſſis dictam pin- 10 guiorem, cum eam, vel aliam b ſi prius ipſam vacare contigerit, auctoritate ꝑfata libere petere velut tibi debitam, c & habere. ¶ Ceterum ſi prędicto renuncianti huiuſmodi præbenda vel dignitas 20 pinguior forſitan conferatur: eo ipſo ꝙ dicta fraus intelligatur eſſe probata: & idem renuncians habita d omnino careat, & ambita. e

d ¶ Habita.] cui ſemel renunciauit: & ſic repetere non poterit 7. q. 1. quam periculoſum. cum ſim.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium.]

e ¶ ¶ Ambita.] ſuper cupiditatem & fraudem: & eſt ſi. ſup. de transla. licet. & c. quanto. 7. q. 1. ſi quis epiſcopus (Bene facit. ff. de diuor. ſi filia. ff. ſol. matrim. ſi filiæ. Io. Mon.) Suis ergo terminis ſit quiſq; contentus nec vltra menſuras ſui iuris affectet augeri: vt in prędi. c. ſi quis, in fi. Ambita autem ideo carere debet: quia expectanti debetur: ſed etiam ſi non deberetur: puta quia vacauit alia ante illam, ob quam fiebat renunciatio: tamen non debebatur renuncianti, qui eam adeptus eſt: cum iſte finis non diſtinguat; & ad hoc faciunt prædicta iura.

DE SVPPLENDA negligentia prælatorum.

¶ Rubrica iſta poteſt dupliciter continuari: Vno modo ſic: viſum fuit ſup. tit. proxi. qualiter quis perdat adminiſtrationem eccleſiaſticam per renunciationē: verum quia aliquoties quis repellitur ab adminiſtratione ꝑꝑ ſuam negligentiam: ideo poſt rubricam præcedentem annectitur præſens rubrica, de ſupplenda negligentia pręlat. Alio modo poteſt continuari ſic: quia prælati quãq; ſunt negligentes in adminiſtratione ſuorum beneficiorum: poſſet dubitari an aliquis poſſit ſupplere defectum prælatorum negligentium: ideo ad nos informandum qualiter quis poſſit ſupplere negligentiam prælati: annectit rubricam de ſupplenda negligentia prælatorum.

ROmana.] Sunt tres partes ſec. Hoſtien. & Io. Mon. primo reuocat edictum: Secūdo cām reddit: ibi, Quia etiam: Tertio antip. photiſat: ibi, Sed alia. Secundū Dominum Heliam Reg. hoc c. ſic ſummatur. Excommunicato epiſcopo, iuriſdictio ſua non deuoluitur ad ſuperiorem. h. d.

CASVS. Cum archieps Remenſis prouinciam ſuā viſitaret, non fuit receptus debito mō a ſuis ſuffraganeis, ēn eos excōicauit; Et quia excōicati nō poterant exercere iuriſdictionem: fecit proponi edictū, vt ſubditi ſuorum ſuffraganeorū pro cauſis ſuis dirimēdis adirent ſuū officialem: Vñ ſuffraganei archiepiſcopi Remenſis conquesti fuerunt Romano Pontifici, ꝙ archiepiſcopus Remenſis vſurpabat ſuas iuriſdictiones. ꝙ facere non debebat: cū iſte caſus non ſit de caſibus enumeratis in cap paſtoralis. de off ord. in antiq. ubi enumerantur caſus, in quibus metropolitanus poteſt exercere ſuam iuriſdictionem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorū 2 Vnde Papa caſſauit illud edictum: quia iuriſdictio ſuffraganeorum non poterat deuolui ad ipſum archiepm; & ſi ſuffraganei deliquerāt poterat archieps ipſos aliter punire: ſed per hoc non eſt auferenda eorum iuriſdō. Nota primo ex hoc c. ꝙ metropolitanus poſt totam ſuam prouinciam viſitare, & procurationē a ſuis ſuffraganeis petere: qui ſuffraganei ſi nolint eum procurare, vel eo modo quo debent: poterit illos excommunicare pro illa inobediētia. No inſuper principalem effectum, ad quē emanauit præſens c. ꝙ ſi epiſcopus fuerit excōicatus, iuriſdictio ſua ꝑꝑ hoc non deuoluitur ad ſuperiorem. concor. cap. quia diuerſitatē. de conceſſ. præb. in anti. vbi dicitur, ꝙ ēpo excōicato metropolitanus vel capitulum non poteſt conferre beneficia ſpectantia ad colla- 40 tionē ſolius epiſcopi: quia deuolutio non fit ad metropolitanum: niſi negligenti ēpo per ſex menſes: modo ſi epiſcopus fuerit excōicatus, non poteſt dici negligens: quia etiam ſi vellet non poſſet conferre, ſed metropolitanus debet expectare, ꝙ epiſcopus ſit abſolutus: & tunc poſt abſolutionem incipiunt currere illi ſex menſes. Et iſtud verum, niſi epiſcopus excommunicatus eſſet negligens in petenda abſolutione, quia tunc etiam illi ſex menſes incipiunt currere a tēpore negligentiæ.

TITVLVS VIII.

De ſupplenda negligentia prælatorum.

¶ Innocentius IIII.

¶ Iuriſdictio ſuffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur. Io. Andr.

CAP. I.

ROmana f † eccleſia: g & inf. ¶ Edictum verō per Re- 30 menſem prouinciam pu-

† Huc ſpectant tradita per Io. And. ſ c. nouit. & p Fely. in c. paſtoralis. ext. de off. leg.

2 Hic caſus Io. A. eſt, & in antiquis codicibus reperitur.

3 Si reuocauit ad petitionē ſuffraganeorū, ꝙ excōicati erant. hoc fecit ex plenitudine pōtātis ſm Boet, vel ñ fuit exceptū, vel fuerāt abſoluti: vel forte erant in hoc rei cōuenti, ga non parebant edicto. Ioan. Andr.

50 [Prima gl. ponit caſum literalē, & ſummarium.]

f ¶ Romana.] CASVS. 3. Dum archieps Remenſis viſitaret prouinciam Remenſem & non debito modo fuiſſet a ſuffraganeis receptus, excōicauit eos, & fecit proponi edictum per totam prouinciam Remenſem, ꝙ oēs ſubditi ipſorum ſuffraganeorum adirent ipſum pro ſuis cauſis dirimendis: Papa Innocentius reuocat hoc edictū 3 & dicit ꝙ licet iuſi ſuffraganei pro ſuis culpis excommunicati ſint, non tñ ad ipſum archiepiſcopum iuriſdictio ipſorum deuoluitur: cum id cau- 60 tum non reperiatur in iure. licet aliàs pro culpis ipſos poſſit debita pœna punire. In ſumma hoc dicit: Iuriſdictio ſuffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur.

g ¶ Romana Eccleſia.] multas decret eiuſdem nominis & auctoris, de eadem cauſa quæ erat inter Remenſem archiepiſcopum & ſuffraganeos ſuos, habebis in proceſſu huius libri.

ADDITIO. Nouem ſunt præter iſtam. & Hoſt. & Ioan. Mona. hic illas enumerant. de offi. vic. & de offi. ordi. de fo compe. de teſtib. de app de cenſi. de pœnis, de pœniten. & remiſſ. de ſenten. excommun. Romana. Ioan. And.

a ¶ Publi-

a ¶ Publicatum.] ex parte archiepiscopi Remensis.
b ¶ Subditis.] in quos archiepiscopus iurisdictionem non habet: nisi in certis casibus expressis a iure. & no. sup de offi. ordi. pastoralis. Et ideo edictum istud reuocari debuit. cum vergeret in præiudicium suffraganeorum, & aliorum inferiorum iurisdictionem habentium: & suum ius absorberet: quod esse nō debet: cum non nisi per appellationē ad ipsum quæstiones tales deferantur: nec ipse plus iuris sibi potest vendicare, quam ei per canones sit concessum. de off. ordi. c. duo simul. 9 q. 3. conquestus & qō. 2. c. 2. & 30. qō. 3. quia cognouimus. & 18. q. 2. cap. 1.

ADDITIO. Casus in quibus archiepiscopus iurisdictionem habet in subditos suffraganeorum, vide hic per Host. & Io. Mon. qui etiam ponunt hic versus, quos ipse Host. ponit & exponit in summa, de off. ord. §. quid ptinet quos qa ibi habes, hic decido prosecutionē ipsorū. Versus aūt sunt hi,

Officium varium, fortis, appellatio, crimen:
Peccans, non parens, res, consultatio, defert:
Præsul, canonici tumidi, sententia nequam:
Visitat, indulget custos, quia Papa dat vsus:
Permutat socijs suspectus: cumque remittit;
Casibus his primus subiectos præsulis artet.

blicatum[a] vt a subditis[b] epōrum ipsius prouinciæ, p audiendis et terminandis eorū causis[c] libere ad Remensem curiā accedat, penitus reuocamus; Quia ēt si tenerentur[d] ijdem epī pro suis[e] culpis[f] vinculo excōicationis astricti: non tñ ex culpis† ipsis (cū id nō inueniatur a iure cōcessum[g]) ad Remensem archiepm iurisdō deuoluerētur eorū: Sed alia forte pro illis pęna[h] ipsis canonica posset infligi.

† Nota q quis pot. pluries puniri ex eadē culpa, qñ psistit in eius cōtumacia, ad hoc, vt dic. nō cōtest. qm i fi. Dom.

c ¶ Causis.] quas inter se habent ipsi subditi: nō intelligas de causis, quas haberent subditi: contra suffraganeos ipsos: quia tūc licitum esset edictum 11. q. peruenit, & c. si quis cum clerico. & c. si clericus cum śim.
d ¶ Tenerentur.] hoc dicit quia forte non constabat an iuste fuissent excommunicati.
e ¶ Pro suis.] pro alienis enim non debeat excommunicari, vt 14 q. ii habes.
{ Gl. seq. signat, & soluit duo contraria. }
f ¶ Culpis.] Nota q licet ex sua culpa excōicatus sit episcopus, ita q iurisdictionem exercere non possit; nō tamē propter hoc ad metropolitanum suum transfertur iurisdictio sup de concel. præben. quia diuersitatem. sed propter negligentiam bene transfertur iurisdictio 1 & præbendarum donatio de episcopo ad archiepiscopum: vt ibi, & sup. eod. titu. per totum. Nota ergo quod licet in negligentia episcopi archiepiscopus suppleat vicem eius: non tamen in delicto: & concordat optime supra eo. lib. de elect. quamquam. Sed contra inf. de temp. ordi. c. 2. vbi vicini episcopi supplent potestatem, quam perdidit episcopus propter delictū suum, & illud speciale propter fauorem ordinum suspiciendorum: in quorum dilatione posset esse periculū, & procedit ex concessione expressa ipsius decret. Item contra inf. de off. dele. si is cui. vbi propter delegati excommunicationem, de subdelegato appellatur ad primum delegantem. Solutio: nō sic dependet iurisdictio episcoporum ab archiepiscopo, sicut delegatorum Papę ab ipso Papa, ad hoc supra de re iud. duob. & in appellatione, quæ habet fieri infra certum tempus, & psequi etiam immineret periculum, si primus delegans non suppleret: & ideo aliud ibi.
g ¶ Concessum.] sim. j. de sent. excom. is qui. Et nota intelligi prohibitum quod nō est cōcessum, de tēp. ordi-

1 Idem Phil. 9. q. 3. c. cū scimus. Fon:

Iurisdō epī nō ita dependet ab archiepō, sicut delegatorum Papę ab ipso Papa.

dilectus. de transla. inter. in antiq. vbi de hoc. Et facit ad ea quæ notantur de dispens. tione eporum. sup. de iud at si clerici. & 50. dist. in summa, & c. minor.
h ¶ Pœna.] secundum qualitatem delicti, vel causæ. supra de offi. deleg sane 1.

¶ Idem Baronib. et Comitibus Regni Portugalliç.

¶ Si ille, qui potest, est negligens, & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem. h. d. Io. And.

CAP. II.

GRandi[i] nō immerito: et infra. ¶ Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum Comitem Bolon. prę

GRandi.] De hac decre. facit additionem Gulielm. in spe. de feu. §. 2. in fi. Et primo ponit mandatum: Secundo dat ipsius executores: ibi, Alioquin. Tertio protestabitur: ibi, Per hoc. Et prima pars continet quatuor: nam præmissa coadiutoris commendatione, & ad quid detur: & sublatis obstantibus, mandat illum prius recipi: Secundo sibi pareri: Tertio sibi suffragari. Quarto de redditibus illi responderi. Io. And.

¶ Nota primō principalem effectum huius cap. videlicet, quod si ille qui præest alicui communitati, sit negligens & remissus, potest suus superior sibi dare coadiutorem, qui in iure vocatus curator. Nota vlterius cōditiones requisitas in coadiutore, & in illo qui præest alicui cōitati: quia debet esset deuotus erga Deum, circumspectus, plenus oculis, & bonus mundanus. Nota insuper quod officium coadiutoris expirat per mortem illius, cui datus est coadiutor; Caueas tamen ne te fallat glossa finalis, quæ dicit, quod si iste, cui datus est coadiutor, non habeat filios: quod ipse coadiutor ei succedet in regnum: Si autem habeat filios, illi filij succedunt. Ex qua glossa voluerunt quidam dicere, quod quando datur coadiutor alicui prælato in casib. in quibus est dādus sibi coadiutor, quod prælato mortuo succedit coadiutor in prælatura: Vt si Episcopus Pictauen. esset affectus infirmitate lepræ vel alio morbo, & daretur sibi coadiutor: mortuo episcopo Pictauen. coadiutor succederet in episcopatu: sed istud est falsum: quia officium coadiutoris expirat per mortem illius qui est datus coadiutor: sed glossa ista debet intelligi, quod adiutor istius regis sibi successisset in regnum si rex ipse nullos habuisset filios: quia iste comes de quo in textu datus coadiutor, erat proximior ipsi regi, & ei successisset, si rex non habuisset filios: etiam si non fuisset datus coadiutor ipsi regi.
{ Prima glo. ponit casum literalem, & summarium. }
i ¶ Grandi.] CASVS. a Rex Portugalliæ negligens erat & remissus circa regnum & subditos eius: prodigus & dissipator erat, permittebat ecclesias, monasteria & pia loca regni sui, & ipsas personas ecclesiasticas aggrauari: viduas etiam & pupillos, & orphanos, & cæteros in regno suo degentes grauabat, vel grauari sinebat; quare Papa supradicto regi & regno, & omnibus his degentibus prouidere volens, dedit ipsi regi in coadiutorem nobilem virum Comitem Bolon. fratrem prædicti regis, deuotum, circumspectum, magnanimum & potentem; super quem sperat futuram reformationem ipsius regni: Mandat ergo Baronibus & Comitib. ipsius Regni Portugalliæ, quatenus dicto Comiti & coadiutori, cum ad eos accesserit non obstantibus aliquibus fidelitatibus, homagijs, seu pactis vel iuramentis: si in aliquibus his sunt regi astricti, debitum honorem exhibeant, & eum cum omnib. suis recipiant in ciuitatibus, & munitionib. villis, castris, & singulis locis ipsius regni: & eius mandatis obe-

a Hic casus Ioan. Andr. est & in antiquis codicibus reponitur.

obediant: & sibi auxilium ꝯ quoslibet violentos & repugnantes impendant: De redditibus & iuribus oibus ipsius regni sibi integre rñdendo: vt digno regi: ſm qđ decet excellentiam suam, & sibi & suis de prædictis, & necessitatibus regni prouidere valeat: Vult tñ quod psonam ipsius regis, vel sui legitimi filiũ (si quem illum habere contingeret, debeat fideliter conseruare. Notificat autem eis, quod si ipsi prædicti non fecerint: ipse mandauit duobus iudicibus, quod eos ad id ecclesiastica censura, appellatione cess'ante, compellant. Protestatur in fine, quod per hoc non intendit regi præfato, vel suo legitimo filio (si quẽ habuerit) prædictũ adimere regnũ, sed solum per prouidentiam ipsius Comitis consulere ipsi regi, regno, & subditis; hoc dicit in summa hæc decretalis: Si ille, qui præest, est negligens, & remissus: debet superior illi dare idoneum coadiutorem.

fati[a] regis[b] Portugalliæ fratrem,[c] de deuotione,[d] probitate, ac circunspectione[e] multipliciter cõmendatum,[f] qui eidem regi (si absque legitimo[g] decederet filio) iure[h] regni succederet: quique[i] examinatæ dilectionis[k] affectu, quo vos, & prædictum regnum prosequitur (magnanimitate, ac potentia[l] sibi plurimum suffragantibus) regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur, præsertim cum ad curam, & administrationem generalem, & liberam[m] regni eiusdem, tam † pro sæpedicti regis, quam ipsius regni vtilitate, (si prouide attendatur) ac defendendum[n] Ecclesiarum, monasteriorum,[o] aliorumque piorum locorum regni præfati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quam secularium, nec non viduarum,[p] orphanorum, & ceterorum ibidem degentium, ac deperditorum[q] inibi recuperationem salubriter, vt in Domino confidimus,

a ¶ Præfati.] in decisione, sub illo infra.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Regis.] tex. iste dissipator & negligens erat, vt patet per inferiora: & per vtrumque vr ꝙ potuerit remoueri: Primum probatur supra de elect. ꝙ sicut, in fi. 12. q. 2. monemus. Secundũ supra de offi custo. c. 1. 1. q. 1. c. si qua episcopi. §. ecce cum honoris. 81. dist. dictum, vbi de hoc, & sic non debuit ei curator dari, sed potius debuit regno priuari: & sic ad fratrem ordine genituræ conuerti, cum filios non haberet supra de voto, licet. Dic ꝙ rex 2 cui per successionem regnum defertur, propter supradicta priuari non debuit sed curator dari: vt hic factum fuit ad instar furiosi seu prodigi. ff. de cur. fu. l. 1. & custodiet regnum & regem: sicut ipse curator furiosum & patrimonium. ff. eod tit. l. consilio, & satisdat talis rem eius, cui datur saluam fore. ff. eod. tit. l. obseruare, & l. seq. & C. de cu fu. l. vlt. §. sed cum antiquitas Papa autem hic non curat cautionem requirere: Propter delictum autem bene priuatur rex regno per superiorem suum, vel per ecclesiam, cum superiorem non habet, de re iud. ad Apostolicę 15. q. 6. alius & sup. de vo. licet, & tunc vel succedet proximus, scilicet cum per successionem defertur, vel eligent illi, ad quos pertinet, alium sup. de elect. c. venerabilem.

ADDITIO. Arch. in materia, in prin. huius gl. tractat, an videlicet rex propter negligentiam remoueri possit, alleg. de offi. arch. ea quæ de re iud. quamuis in aut. C. de sun. pa. l. 2. l. 4. & remittit ad notata per Goff. in summa huius tit. circa medium. Distinguit autem neglectum & negligentiam, de primo 11. q. 3. placuit, & illud post monitionem, secundum ante monitionem, in quo locum habet 1. q. 1. quicquid. Io. And.

[Gl. seq. signat contrarium.]

c ¶ Fratrem.] contra. ff. vbi pu. mo. vel edu. de. l. 1. & penult. vbi dicitur, quod pupillus apud illas personas educari non debet, quæ ad ipsius successionem aspirant, & facit sup. de conuer. infi. cap. vlt. sed secundum Ber. rex iste non educabitur apud fratrem, sed per se, & cum sua honorabili familia & curia, nec erat iste frater suspecta persona.

d ¶ Deuotione.] circa Deum scilicet, & Romanam ecclesiam.

ADDITIO. Dicunt Petr. & Archi. circa fidem catholicam. Io And.

e ¶ Circunspectione.] erat enim plenus oculis, ad hoc supra de elect. scriptum, & tales debent esse etiã Archidiaconi. 93. di. diaconi.

f. ¶ Commẽdatum.] multis modis sumitur commendare; quod dicat supra de accusa. si constiterit sup. eo. lib. de elect. nemo.

g ¶ Legitimo.] illegitimus enim non succedit, vt supra qui fil. sint leg. per venerabilem, in fi. nec educari, vel ali debet; vt ibi: de quo dic vt supra de eo, qui dux. in ma. quã pol. per adul. cum haberet, nec ad ordines promoueri, vel ad beneficia ecclesiastica sine dispensatione, quod dic vt infra de fil. presby. c. 1. Io. And.

† al. ita, non min⁹ pro sæpè dicti regis, quam &c. aliàs ita, tam ꝓ sæpedicti regis, quã &c.

h ¶ Iure regni.] quia debebatur ex successione, hoc vult dicere.

ADDITIO. Remissiones dedi de elect. venerabilem. in fin. quæ est contra, sed loquitur in imperio. Io And.

i ¶ Quique.] tolle infra, regnum ipsum reformaturus, &c.

K ¶ Dilectionis.] quod enim quis non diligit, facile contemnit. 10. q. 3. præsens.

l ¶ Potentia.] prodest potentia, vt hic, & de hoc in Auth. de ap. constitutus 2. interdum nocet, sup. eo. lib. de elect. fundamenta. §. proinde, cum si. sup. de loca. potuit. cum concor.

Potentiã prodest, & nocet.

m ¶ Liberam.] licet liberam habeat donare non potest. ff. de pact. contra iuris ciuilis. ff. de dona. l. filiusfa. si tamen iusta ratione motus donauerit, valet donatio vt in prædicta l. filius. Tenetur autem reuocare ea, quæ male sunt alienata, vt infra, ibi, deperditorum recuperatione, immo ipse rex reuocare deberet non obstante iuramento de non reuocandis, supra de iureiu. intellecto, secundum Ber.

Liberam habẽs administrationẽ an possit donare.

ADDITIO. Liberam habens administrationem, de quo fit mentio in prin. huius glo. interdum donare potest, quod habet locum præcipue in procuratoribus regum secundum Inno. cum regibus speciale & proprium sit donare secundum eum. ff. de admini. tut. cũ plures, §. penult. Io. Mona. arg. contra supra de iureiur. intellecto. Illud in enormi præiudicio, vt ibi dixi Ioan. Andr.

n ¶ Defensionem.] ad quam teneatur ipsi principes seculares, vt 23. q. 5. principes. &c. regum, &c. administratores Io. And.

o ¶ Monasteriorum.] Nota argu. nomine ecclesiarum monasteria non comprehendi, ad idem supra de elect. sciant, eo. libro, & infra de sent. excom. c. vlt. §. adijcimus 2. Contra 54. dist. §. has autem authoritate. Ioan. And.

2 Est verũ i materia stricta. D. Fon.

p ¶ Viduarum.] de quibus an pertineant ad iudicium ecclesię dic vt not. de foro competen. ex tenore. Ioan. And.

q ¶ Deperditorum.] propter regimen malum, supra eodem libro de elect. fundamenta. §. digne itaque.

a Idem ſ Duce Comite, & similibus, ſm Innocentium.

sit assumptus: cum ad vos accesserit (fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto, [a] si aliquibus forte præfato regi, vel cuicunque alij personę tenemini, aut etiam ipsius regis prohibitione: [b] dummodo personam eius & vitam, ac legitimi sui filij, si aliquem ipsum habere contigerit, fideliter conseruetis, [c] debitum eis exhibentes honorem, [d] nequaquam obstantibus) in ciuitatibus, [e] castris, villis, & munitionibus regni prædictis cum omnibus suis recipere, ac eius dispositioni, ordinationi, & mandatis vniuersaliter singuli, & singulariter vniuersi, per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis: [f] impendentes sibi cōtra quoslibet repugnantes, ac etiam violentos, [g] consilium, auxilium, & fauorem: de redditibus, [h] prouentibus, omnibusque prefati regni iuribus, sine diminutione [i] aliqua, plenarie respondendo; vt de illis dicto regi, secundum quod suam decet excellentiam, [k] sibi ac suis, & præfati regni necessitatibus pro tempore ac negotiorum emergentium qualitate, valeat prouidere. Alioquin [l] venerabilibus fratribus nostris Bracharensi † Archiepiscopo, & Episcopo Colimbriensi, damus nostris litteris in † p̄ceptis: vt uos ad id monitione [m] præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant. ¶ Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo † filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi, & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita [n] ipsius † regis, per sollicitudinem & prouidentiam Comitis consulere supra dicti.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Episcopo à Paganis, vel à schismaticis capto, non Archiepiscopus, sed Capitulum administrat: nisi Papa quā cito hoc fieri poterit super hoc per Capitulum cōsulendus aliter ordinaret. Ioan. Andr.

CAP. III.

SI Episcopus [o] a Pa-

a ¶ Pacto.] ad idem infra de offic. ordi. quia plerique.

b ¶ Prohibitione.] non enim potest subditis prohibere, quin obediant & intendant curatori in his, quæ ad curam regni & ipsius regis honorem pertinent: cū ad hoc procurādum assumptus sit: impediretur enim ipsius officium.

c ¶ Conseruetis.] ad hoc supra de iureiu. petitio.

d ¶ Honorem.] vt 7. q. 1. quia frater.

e ¶ Ciuitatib.] quæ murorū ambitu terminantur, vt infra de sen. excom. si ciuitas. Ioan. And.

f ¶ Procuretis.] huc vsque est littera suspensiua. B.

g ¶ Violentos.] sic. n. iuste bellabit se defendendo 1. 23. q. 1. c. 1: & supra de iureiu. sicut 5. & sic obedire debent, ex quo constat iustum esse bellum: sed & idem est cum dubitatur an sit iustum, necne, vt 23. q. 1. quid culpatur. in fi. cum autem certum est bellum a iniustum secus. 11. q. 3. Iulianus. & c. si dominus, &c. non semper. cum si.

h ¶ Redditibus.] generale nomen est: plus enim est in redditu quā in fructu: vt partus ancillæ, ff. de vsu. in pecudum. §. partus. ff. ad Treb. deducta § hæreditatem, & dixi sup. de elect. generali.

i ¶ Sine diminutione.] ad idem supra de verb sig cum inter vos.

k ¶ Excellentiam.] facit sup. de præben. de multa in fi. 7. qō. 1. quamuis, sed remoto pro crimine sumptus non ministratur, quia male meriti debent egestate laborare. ff. depo. bona fides.

l ¶ Alioquin.] id est, si eum recipere, mandatis parere, adiuuare, de redditibus integre prouidere prædicto Comiti, contempseritis.

m ¶ Monitione præmissa.] quæ semper excommunicationem præcedere debet 12 q. 2. indigne 24 q. 3. de illicita, sup. de sent excom. sacro. cum si.

n ¶ In vita ipsius.] Nota coadiutoris officium expirare morte eius cui adiutor datus est; tunc enim potestas ad capitulum pertinet in ecclesia cathedrali. 3. c. 1. & 2. mortuo autem rege, aut reliquit filium, qui ex successione rex erit, & sic cessat istius coadiutoris officiū: aut non: & sic iste rex erit, & deficiet esse coadiutor: & ideo dicit, in vita.

1 Facit c. dilecto, d̄ sen. excō. l. 3. §. cum ig. ff. de vi & vi ar. no. 11. hostes. ff. de captiu. in c. olim, primo, ē. de restit. spol. Petr. de Anch. Fon.

2 Vide B. Th. 2. 2. q. 40. art. 1.

3 Tenet B. in l qsitu. it de tu. fa cit c. constituit, ē. de procu. Petr. Fon.

SI Episcopus.] Aliter non diuiditur: quia textus sub vno constructu dependet. Dom.

CASVS. Eps Pictauien. fuit captus a Paganis, & sic fuit effectus eorum seruus: vel fuit captus a schismaticis: id est diuisis ad vnione ecclesiæ, puta quia duo gerebant se pro Romano Pontifice; Quæritur quis administrabit in Episcopatu Pictauien. vtrum Archiepiscopus Burdegalēsis, vel capitulum ipsius ecclesiæ Pictauiēsis. Respondet Romanus Pontifex, q̄ cum ep̄s ipse captus ab infidelibus, vel schismaticis cēseat mortuus: capitulum administrabit, ac si esset mortu[us] naturaliter: Nam si mortuus esset naturaliter, capitulum, non Archiepiscopus administraret. cap. cum olim. de maio & obed. in anti. Et illud verum, nisi Papa illi Ecclesiæ alio modo prouideret, puta, si Papa illi Ecclesiæ aliquem deputauit ad administrandum: tunc ille administret quē Papa deputauit ad administrādum: Nam Papa potest illi Ecclesię aliquem administratorem deputare: quia Episcopus fingitur mortuus licet re vera adhuc viuat.

Nota primo, quod captus ab infidelib. dicitur seruus infidelium, & fingit mortuus ciuiliter: Et sic hēs hic casum, quo mors ciuilis æquiparatur morti naturali. vide gl. sup. eo. lib de rescrip. suscептū. Nota principalem effectum huius c. videlicet, quod Episcopo capto a Paganis, vel schismaticis, metropolitanus non administrat, sed capitulum, ac si per mortem naturalem Episcopi ipsa ecclesia vacaret. Nota finaliter, quod Papa potest dare ecclesiæ cathedrali vnum visitatorem siue administratorem, & auferre administrationem ipsi capitulo.

[Glossa prima suminat, & dicit vnde orta.]

o ¶ Si Episcopus] Episcopo a Paganis, vel a schismaticis capto, non Archiepiscopus, sed capitulum administrat. nisi Papa quā cito hoc fieri poterit, super hoc per capitulum consulendus, aliter ordinaret. Habuit ortū hæc declaratio ex his, quæ notat Hostiensis supra de maio. & obed. cum olim.

ADDITIO. Et facit ad ea quæ notantur. 7. q. 1. pastoralis, in fi vlt. glo & 71. dist. clericos. in gloss. 1. Ioan. Andr.

† De his episcopatibus vide Ioannem Vasæum in Annalib. Hispaniæ c. 10.

† al. ita, in mādatis.

† Præter Doctores hic, vide Cyn. & Bal in l si viua matre. C. de bon. mater. Aretinum cōs. 153. Bart l. l. cū antiquorib. C. de iure delibe. & Guli. Mōferrat. in tract. suocessionū, in primo dubio.

† al. eiusdem.

a ¶ Paganis]vel hæreticis, de quib idem iuris, vt sup. de heret. si quis episcopus, & schismatici 1 dicuntur. 24 q. 3. inter hæresim. Io. And.

b ¶ Non archiepiscopus.]cum hoc non reperiatur in iure expressum, vt sup. eo. c. 1. ꝟ. prox.

1 Vide Eymeric. in Directorio inquisitorũ p. 2. q. 48. & Turrecrematã l summa de Ecclesia li. 4. p. 1. c. 1. & seq.

† Sacrarũ verũ scriptores. Paganos vocãt oẽs idolorum cultores.

ganis, a † aut schismaticis capiatur: non archieps, b sed capitulũ c ac si sedes per mortẽ d vacaret illius, in spiritualibus, e & tẽporalibus f ministrare debebit: g donec cum libertati h restitui, vel per sedẽ Apostolicã (cuius interest Ecclesiarũ prouidere necessitatibus) super hoc p ipsum capitulũ quam cito commode poterit consulendam, i aliud contigerit ordinari. k

[Glo. seq. not. & remittit.]

c ¶ Sed capitulum.] ipsius cathedralis ecclesiã, cuius eps captus est. Et sic no ꝙ sicut capitulũ cum vacat Ecclesia supplet vicem episcopi in iurisdictione, vt inf capit proxi. de Institut. cap. primo. sup. de maio & obedien. cum olim. & infr. de maio. & obedien. cap. primo, sic & cum quasi vacat, vt hic. Et sic nota ciuilem mortem æquiparari naturali. & est simile, C. de donat. inter virum & vxor. res vxoris vbi donatio causa mortis confirmatur morte ciuili sicut naturali. ad idem. C. de episco & cler. l. vlt. de hoc tamen dic, vt no. Ioan. 16. qõ. 1. placuit. 2. Ioan. And.

d ¶ Mortem]renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo

e ¶ Spiritualibus.]in his quæ requirunt ordinem vocabunt vicinos episcopos cum cautelæ studio, 7 q. 1. Põtifices sup. eo lib de elec. is cui Beneficia autem quę spectant ad collationem solius episcopi, non conferent, vt sup ne sede vacan. c. 2. & inf. eo. tit c vnico quia id non facerent, si per mortem naturalem vacarent, vt ibi: nec dant clerico licentiam transeundi ad aliam diœcesim. 71. dist. fraternitatem.

ADDITIO. Vide quod dixi inf. cap. proxi. in fine. Ioan And.

f ¶ Temporalibus.]ita ꝙ de immobilibus bonis nihil alienent. sup. eo. lib. de elect. is cui.

[Glo. seq quærit, arguit negatiue, ponit tres opiniones, & tertiam approbat.]

Capitulũ sede vacãte pt cõfirmare electionẽ archidiaconi p ipsũ capitulũ electi.

g ¶ Debebit.]Pone, archidiaconus post epm præest capitulo: eps a schismaticis captus est, & postmodum: archidiaconus mortuus: quem capitulum habet eligere, & episcopus confirmare: eligit capitulum T. in archidiaconum. Quæritur quis habeat confirmare? Et vr ꝙ capitulũ talẽ confirmare non possit quamuis eñ circa inferiores inueniamus permissum capitulo supplere episcopalem iurisdictionem: circa superiores nõ reperimus concessum: immo vr prohibitum. ad hoc. ꝟ. de maior. & obe cũ inferior, & 21. dist. inferior, quidã dixerunt Papam & non alium hunc confirmare posse: ad hoc inf. de offi. vica. c. 1. Alij de archiepiscopo dixerunt. Sed Host. in hac qõne notat de maio & obe. cum olim. ꝙ capitulum talem confirmabit: licet enim canonici in eo, quod canonici sint inferiores: tñ in eo ꝙ capitulum, superiores sunt. ff quis & a quo appel. sit. l. fi. ad hoc sup. de off. ord irrefregabili § excessus, & maxime in eo ꝙ episcopi vices gerunt sup. de offi delega. sane 2. & 93. dist c. vlti & 94. dist. c. 1. & hoc verum credo. arg. inf. de app. c pen.

ADDITIO. Alias sequeretur ꝙ eps, qui esset canonicus, uel canonicus vicarius, uel delegatus epi illum confirmare non posset. Io And.

h ¶ Libertati.] seruus enim factus erat. Instit. de iur. perso. § vlt. ff de capt. & posth. reuer. l. 5. & ff. de regul. iur. seruitutem, recuperat ergo iura sua quasi iure postliminij, ut 16. qõ. 1. prima actione. 7. quęst. 1. pastoralis Instit. quib mod. ius pat. pot. § si ab hostib.

i ¶ Consulendam.]ad idem infra de cleri. ægrot. capit. vno.

k ¶ Ordinari.] aliter prouidendo, vel forte visitatorẽ dando, vt inf. c proxi.

¶Idem.

¶ Ecclesia cathedrali vacãte, solus Papa visitatorẽ deputat, nisi archieps propter negligentiam, vel dolosam capitali administrationem cũ causa cognitione deputaret. h. d. Dom.

CAP. IIII.

Ecclesiæ † cathedrali l vacanti, m visitator n ab alio, quam a Romano † Pontifice o deputari non potest. p Nisi forte

Ecclesiæ.] Sunt duo dicta: sm: ibi, Huiusmodi quoque. Et prima pars facit tria: Primo ponit dictum, a quo duos casus excipit. ibi, Nisi, quos statim limita: ibi, Tunc. n. Io. And.

CASVS Dictum fuit sup. c. proxi. ꝙ si eps fuerit captus ab infidelibus vel schismaticis, qui dicuntur hæretici, quia faciunt cõtra illum articulum, Vnam Sanctam Ecclesiam Catholicam; potest dari visitator Ecclesiæ vacanti ac si eps eẽt mortuus naturaliter: Sed quæritur quis potest dare istum visitatorem? Respondet Roman. Pontif. quod solus Papa; Sed nunquid archiepiscopus poterit dare visitatorem Ecclesiæ vacanti? Respondet, quod non regulariter: fallit si capitulum esset negligens: quia tunc vocato, & audito capitulo: & sic cum causæ cognitione poterit dare visitatorem. Sed vtrum visitator a Papa datus, vel ab archiepiscopo, data negligentia capituli, possit conferre beneficia spectantia ad collationem episcopi? Respondet ꝙ sic: si fuerit deputatus ab Apostolica sede: Si vero ab archiepiscopo, tunc nullo modo poterit conferre, Cognitione: & sic aliquid fieri cum causæ cognitione est vocare partem, & illam audire. Nota, quod vbi agitur de præiudicio alicuius, debet vocari qui super illo actu iudex cognoscit. ad hoc supra de maio & obed. c. infra quatuor, & sup. de elect. c. fin Dominicus.

1 Vide Marianũ Socinum tracta. de visitatiõe.

† Nota vnũ casum reseruatũ Papę: Alios vide sup. de off. leg. ꝙ trãslatione. Dom.

[Prima gl ponit quid determinat, & vnde orta.]

l ¶ Cathedrali.]Opiniones erant olim, quis possit visitatorem dare cathedrali Ecclesiæ: Item an visitator posset conferre beneficia: Vtrumq; horum determinat hic Papa. Ortum habet primum dictum huius decret. ex his quæ no. dist. quorum Festus. & per Innoc. & Hostien. sup. vt eccl. benefi. vt nostrum. Secundum ex his, quæ no. 61. dist. obitum.

m ¶ Vacanti.] idem in quasi vacante, vt sup. capitu. proxi. 2

2 Et si prælatus est impotens & senex dãdus est ei coadiutor c. 1. de clerico ęgro. Fon.

n ¶ Visitator.]idem quod administrator. de quo 61. dist. de Cathinens & c. quoniam Festus.

o ¶ Pontifice.]cuius interest ecclesiarum necessitatib. prouidere sup. c. prox.

p ¶ Non potest.]hoc præcise tenebat Io. in prædicto c. quoniam Festus Barthol Brix. & Hug. ibi contra tenebant, scilicet quod archiepiscopus hoc poterat: sicut & præses dat curatorem. Institut de curat. §. vlti. & quia prohibitum non reperiebatur. Lau. idem dicebat. tamen dicebat clericorum requirendum consensum. Inno. & Hostien. supra vt eccles beneffi. capit. vnico. distinguebant, vt hic: scilicet quod alius quam Papa sine causæ cognitione, & vocatis his qui vocandi erant scilicet capitulo, non poterat visitatorem dare: & est ratio quia archiepiscopus non potest tollere capitulo ius suum sine causa, quod est quod ad ipsos vacante sede pertinet administratio spiritualium & temporaliũ. sup. cap. proxi. cum concor. ibi signatis: Papa autem ex potestate suæ plenitudine hoc bene potest, de concess. præb. proposuit in antiq.

a ¶ Non

capitulum in spiritualib. & † temporalib. negligéter, [a] aut perperam [b] administret; Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiã capituli (eo vocato, [c] causæque super hoc cognitione præmissa [d]) visitatorem seu administratorem, eidem ecclesiæ licite poterit deputare.

¶ Visitator Ecclesiæ vacantis ab inferiore a Papa deputatus, temporalia, et spiritualia administrat, excepta beneficiorum collatione ad episcopum pertinẽte. h.d. Dom

¶Huiusmodi[e] quoq; visitator, quamquam spiritualiũ & tẽporalium administrationem legitimã [f] censeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent episcopi, [g] conferre non potest, [h] si ab alio, [i] q̃ a Romano Põtifice fuerit deputatus. [k]

a ¶ Negligenter.] ecce primum casum.
b ¶ Aut perperam] ecce secundũ: Nota hic æquiparati negligentiã & delictũ. 1 (Facit de conse. dist. 1 nemo 1.) alibi differunt sup eo. ti. 2. de ele. si cõpromissarius. pro vtraq; parte eo. ti. quamquam. Io. And.
c ¶ Eo vocato.] sunt enim vocandi, quia eorum interest. sup. de offi. Arch. ad hac de temp. ordin. si archiepiscopus, & quo interfuit sup. dixi.
d ¶ Cognitione præmissa] quod si non fiat, dico visitatoris dationem nõ valere ad hoc sup. eo. ti. de ele quamuis. & c. p. uida. sufficit n. legislatorẽ aliquid prohibuisse: & si nõ adijciat, quod contrafactum fuerit, nõ valere. C. de leg. non dubium.
e ¶ Huiusmodi.] i. datus Ecclesiæ cathedrali.
f ¶ Legitimam.] 61. dist. Cathinensi. & c. quoniam, & sup. de ele cum nobis olim. in fi. nõ em sequitur, quis habeat administrationem legitimam, ergo beneficia confert. vide instantiam. in capi. illa ibi, vacante sede, sup ne sede vacan. & sufficit dare instantiam, ut 1. quest. 1. sicut urget.
g ¶ Epi.] solius, aliàs illa cum capitulo confert, ꝙ dic, ut j. ne sede vac. c. vno. & de regu c. vlt.
[Glo seq ponit duas opi. cõtrarias, quas cõcordat]
h ¶ Non pot.] super hoc vide quod not. de maiorit. & obed. c. cum olim in an. & ꝙ debes ꝙ Io. & Hug. tenebant cõtrarium: dicebant em indistincte, ꝙ visitator poterat beneficia cõferre: & hoc no. 93 dis. obitum. Lau. cõtra. Opinio ergo Lau. vera in visitatore dato ab alio, quam a Papa: prima in visitatore a Papa dato. Debet enim propter ampliorem dantis prærogatiuam, ampliore fungi potestate. ad hoc inf de preb. si a sede sicut & delegatus a Papa, subdelegatum dat, ab alio nõ C. de iud. a iu ice, de off. deleg. pastoralis, c vlt. in ant. ad idẽ inf de præb. hi qui.
i ¶ Ab alio] puta, archiepiscopo in casib. supradictis, vel a capitulo, si alicui committeret vices, ille diceretur visitator.
ADDITIO. Vel ẽt si ipse visitator esset deputatus a legato Cardinali. sec. Arch. qui potest, ꝙ potest archiepiscopus: Nam in prouincia maius habet imperiũ. sup. eo. de ele. si abbatem. Io. And.
k ¶ Deputatus.] ille ergo bene hoc poterit: quia omnia potest, quæ electus confirmatus. sup. eod lib. de elect is cui. Io. And.

1 Quia hic operatur eundẽ effectum. Du. Font.

† Ecce ista duo requirunt copulatiue. Phil. Fon.

DE TEMPORIB. ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

¶Superius dictum fuit de promouendis ad administrationes ecclesiasticas: posset dubitare aliquis, vtrum oĩ tpe possint fieri promotiones: et vtrum oẽs personæ indistincte possint promoueri: ideo ad nos informandum de istis annectitur tit. de temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum. Vnde sciendum ꝙ ista rubrica, est generalior nigro: nam in nigro nihil dicitur de temporibus ordinationum: Pro quo notandum ꝙ minores ordines possunt cõferri etiã die festo: sed sacri ordines nõ possunt conferri nisi certis diebus, videlicet diebus sabbathi quatuor Temporũ, Sabbatho Paschę & Sabbatho ante Dñicam Lætare: & hoc verum loquendo de Episcopis: Nam Papa posset ordinare omni tempore.

TITVLVS IX.

De temporibus † ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶Clemens Quartus.

¶ Episcopus Italiæ vltramõtanum nõ ordinet, nisi de speciali licentia Papæ, vel per patentes litteras episcopi sui, continẽtes iustam cãm quare nolit, vel non possit illum ordinare: si secus factũ fuerit, ordinans punietur pœna condigna, et ordinatus manebit suspẽsus: ita q̃ ẽt à pœnitentiarijs Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Io. Andr.

CAP. I.

SAEPE [l] con- ordinari ab Episcopo Italiæ: vtrum Episcopus Italicus possit talem clericum Pictauiensem ordinare impune? Respondet ꝙ sic, si talis clericus habeat litteras a sede Apostolica, per quas mandatur, vt talis clericus possit ad sacros ordines per quem maluerit episcopum ordinari. Quid si nõ habeat litteras a sede Apostolica, an impune possit ordinari ab episcopo Italico? Respondet ꝙ sic: si litteras habeat ab episcopo Pictauieñ. in quib. declaretur, ꝙ ipse clericus est idoneus & perfectæ ętatis, & si non cõtineatur cã propter quam nõ potest i sũ ordinare, tunc nisi istis interuenientibus potest Italicus Eps illum clericum Pictauieñ. ordinare: aliàs punietur clericus ordinatus, quia erat suspensus ab executione suorum ordinũ: vnde eps non debet talem ordinare, nec ẽt cõferre primã tonsuram ſm veriorem opinionem glossæ. Sed quæritur, quis potest ipsi relaxare istam suspensionem: & dare executionem ordinum. Rñdet ꝙ solus Papa, & sui Pęnitentiarij, qui hñt specialem ptãtem a Papa; aliàs si non haberent specialem ptãtem, non possent cũ eo dispensare, & restituere sibi executionẽ ordinũ, nec per se, nec p alio. suo noĩe. Absque spe.] Hęc est quædam comminatio ad terrorem, aliàs textus esset cõtrarius, quia in fi. dicitur, si pœnitẽtiar.] Papæ hñt specialẽ ptãtem a sede Apostolica dispẽsandi cũ istis, ꝙ pñt cum eisdem dispensare. Pęnitẽtiarij] qui sunt numero 12 qui ordinantur ſm diuersitates linguarum ibi affluentium No. ꝙ duo epi pñt dare clerico litteras commendatitias ad ordines. 1 episcopus beneficij, & ad hoc inf c. proxi. Do.

Æpe cõtingit] Primo secũdũ Io. Mo. ponit cõtõnis cãm impulsiuam. Secundo statuit: ibi, Nos igitur. Tertio trãsgressores punit: ibi. Eos vero. Quarto pœnam inhibitoriã addit: ibi, Omnib. Io. And.

CASVS Aliquis citramontanus quãtũ ad nos, forte de ista diœcesi Pictauieñ. se trãstulit vltra mõtes ad ciuitatẽ Bononi. vel aliã ciuitatem in Italia, voluit

[Prima glo summat.]
l ¶ Sæpe.] Episcopus Italię vltramontanum non ordinet,

† Vide Cõcil. Trid. ses. 23. de refor. c. 7. & 8 & Gelasium Papa j Epist. j. ad epos per Lucaniã. ca. 13. refert Gratianus in c. vlt. d. 75.

dinet, nisi de speciali licentia Papæ: vel per patentes litteras ejus sui continētes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare: si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna cōdigna, & ordinatus manebit suspensus: ita q̄ etiam a pœnitētiarijs Papæ sine ipsius speciali licentia absolui nō poterit. Io. And.

a ¶ Sæpe cōtingit.] fuit igitur prouidendum sup de ap sepe, sup eo. lib. de el ct. quia sæpe. j. de resti. spo. frequens. ff. de leg. nam ad ea.

b ¶ Clerici] Nota pro his quæ j̄ dicā.

c ¶ Excōicationis.] de talib. in excōicatione maiori ordinatis dic vt j̄. de sent. excom. cum illorū. & distingue inter regulares & sæculares & inter scietes & ignorantes ius vel factū, vt ibi.

d ¶ Apostatæ.] qui excōicati nō sunt de hoc 23. dist. si qs. supra de vit. & hon. cleri. si quis. de apo. c. 3. nisi in casu ca. vt periculosa. j̄. ne cle. vel mon. Qui autem in apostasia recipit factum ordinem, et si religiosus sit, non dispensatur cum eo per alium q̄ per Papam. sup. apo. c. vlti. [Et co. tit. c. 1. de triplici apostasia notatur.] quod intellige si vera erat apostasia, per id quod habes supra eod. cap. ex parte. & ibi not. apostatæ autem infames sunt. 6. quæst. 1. infames, & 4. quæst. 4. si quis a suo & sic non promouendi. 24. dist. quando. Io. And.

e ¶ Irregulares] siue ex crimine, siue ex defectu: puta bigamia, illegitimitate, corporis vitio, vel alio defectu. Io. And.

[Glo. seq signat contrarium, & soluit.]

f ¶ Patriam] de qua inquirere debet examinans ordinandos 24. dist. quando propter patriam etiam & natiuitatem carius vel vilius emi solet mancipium. ff. de ædil. edic. quod si nolit, §. qui mancipia, contra supra de iud. cum deputati. Sol. non loquitur in ordinando qui subtiliter examinandus est, vt supra de pur. jcan. constitutus.

g ¶ Notitia.]& ideo in his fieri debet examinatio. supra de elect. postquam, cum suis concordantijs.

h ¶ Fugientes.] 19. q. 2. duæ sunt.

i ¶ Huiusmodi ordines.] scilicet sacros.

k ¶ Episcoporum.] abbates etiam ordines conferunt 69. dist. quoniam videmus, sup. de æta. & qual. c. cum contingat, sed talibus conferre non possunt, quod dic vt infra de priui. abbates in fi. Et presbyteri conferunt psalmistarum, vt 23. dist. psalmista.

ADDITIO. Quod verum est, si ipsi presbyteri habēt episcopalem iurisdictionem, vel quasi, vt in prædicto c. Abbates. in fi. & vide quod scripsi in prædicto c. cum contingat super gl. Io. And.

[Glo. seq. quærit, arguit contra, & pro, & soluit.]

l ¶ Italiæ]quid e conuerso si ergo vltramontanus ordinet Italicum? non vr hæc decr. locum habere, quia pœnalis est, & sic restringenda: & sic proprium non excedit casum, sup eo. lib. de elect. statutum, de pœ. dist. 1. pœnæ. In primum vr, cum per omnia sit eadem ratio vtrobique: ergo idem ius: nec vr ista ampliatio vel extensio. In ea quæ vides sup. eod. de elect. si postquam. vbi constitutio illa, cupientes, licet pœnalis, locum hēt declaratur in prouisionibus, & appellationibus, & confirmationibus de quibus ibi cautum non erat. Ad hoc. ff. de verbo. obl. l. a Titio. vbi enim est eadem ratio, & penitus oīmoda similitudo, nō proprie dicimus extendere. ff. ad l. Iuliam de adul. l. si postulauerit. ff. de eden quædam. §. nummularios. tunc enim pœnæ dicunt extendi, quando ad casum non omnino similem extendunt: & sic intelliguntur contraria. Facit ad hanc quæstionem, quod notant moderni & Host. præcipue, supra de ele. nihil & Gui & Gar. e. tit. auaritiæ, dubitando etc do per primā rationem, q̄ hæc decr. in Italicis vltra montes ordinatis, locum nō habeat: & pōt esse ratio, quia vltramontanus citra montes existēs habet duo remedia: vt cito mittat ad proprium epm, vel a Papa saltem qui sibi vicinus est liceāuam postulet: quod non sic facile potest Italicus vltra montes existens: habeant ergo in hoc casu locum antiquæ & moderna iura, istud. autem suum scriptum casum non excedat.

[Gl. seq quærit arg. negatiue, & affirmatiue, soluit, & contrario rādet, ponit opinionem contrariam.]

m ¶ Clericū.] q̄d dices si laicum ordinet in clericū? vr q̄ tunc locum non habeat per iura gl. proxi. allegata, & ad hoc sup. in prin. decr Sed j̄. j̄. c. vlt. cum suis cōcord. & eadem est ratio vtrobique ergo idem ius erit. Sol. credo per vltimo dicta, & de laico in clericum ordinato hanc constitutionem intelligi, & facit q̄ dicam j̄. cap. proxi. & literam lege punctando post vltramontanum, & non post clericum, & sic tunc verum intellectum habebit, & licet prooemium de sacris loquatur, constitutio generaliter loquitur; vel dicuntur hic sacri ordines large, vt comprehendantur minores, sic sup. de biga. c. 1. de hoc 32. dist. in summa Alij contra.

[Glo. seq reci. per quæstionem].

n ¶ Existit.] subaudi, vel vbi hēt domicilium, licet alibi natus fuerit j̄. eo cum nullus. 1 responso, nisi dicere velis hoc speciale in hoc casu, q̄d credo verum. 5 Et licet alias videam vnum ius suppleri per aliud, vt sup. eo. de elect. is cui, tamen istud non credo suppleri per illud, alias facillimum erit vltramontano infami se facere ordinari, quod vetat hæc constitutio.

o ¶ Literas] hic not. duo spālia, Primo casum in quo scriptura requirit, & hēs de hoc sup. de proba. c. tertio, & dixi j̄. de cesi. c. 1. Scdo, q̄ nō sufficit licentia, nisi exprimatur cā, & est si. j̄ de sen excō. cum medicinalis.

p ¶ Absque spe.] sim. sup. de elect. c. 1. in fi. episcopus ergo super executione tecum non poterit dispensare, vt olim poterat 9 q 2. Lugdunen.

q ¶ Suspensos.] in casu isto celebrans irregularitatem incurrit, & de hoc dicam inf. c prox. Io. And.

r ¶ Speciali.] sic inf. de offi vica. c 2. & 3. inf. de pœ & remis. c. 2. de reg. iur. in generali Io. And.

s ¶ Dispensari] quod enim per se non possunt, nec per alios.

---

tingit, [a] quod nonnulli clerici [b] vinculo excommunicationis [c] astricti, aut apostatæ, [d] seu irregulares, [e] vel alias ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriā, [f] in qua de his habetur notitia, [g] fugientes, [h] se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines [i] promoueri. ¶ Nos igitur volentes animarum ipsarum periculis obuiare: statuimus, vt nullus episcoporum [k] Italiæ, [l] de cetero aliquē vltramontanū clericum [m] ordinare præsumat, nisi a nobis specialem licentiam habeat, vel ab episcopo, de cuius diœcesi traxit originem ordinandus, vel in cuius diœcesi beneficiarus existit: [n] † per eius patentes litteras [o] causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. ¶ Eos vero † quos contra præmissa contigerit ordinari, manere volumus absque spe [p] dispensationis, super hoc a sede Apostolica obtinēdæ, suspensos: [q] ac ordinātes pœnitētia pœna cōdigna puniri. Oībus nostris pœnitentiarijs inhibentes districte, ne absque licentia nostra speciali, [r] cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant litteras, per quas cū ipsis debeat dispensari. [s]

---

w Accipe hoc dictū glossæ sano mō, vt g apostatas intelligam[a] clericos sæculares, qui habitu clericali nō vtebantur, q non sunt ipso iure excōicati, sed debēt ppria excōmunicari, nisi se emendent. c. tuæ, ex de aposta. cum alijs in glossa citatis.

z Loquit de administratore dignitatis qui pro il la ad agē. dū admittitur. Fōt.

§ Vide hodie quid circa hoc decre. uestit. Cōci. Trid. sess. 23. de refor. c. 10.

4 Vide Iasonem, & Doctores in auth. quas actiones, C de sacros. eccl. & Euerardum I loco a rōne legis larga: & Francum hic.

† al. existit.

† Vide Cōcil Tridē. sess. 6. de refor. c. 5. & sess. 7. d refor. cap. 10. & sess. 23. de refor. c. 8.

5 Io. Mo. & Archi. j̄ per rōnē sequētem, ad q̄ allegat Io Mo. C. de diuersis rescri. l. 1. ff. mā. l. fi. Ioan. And.

alios potuerunt, vt 46. dist. sicut. 23. q. vlt. his a quibus si cut econuerso. ℈. de reg. iur. potest quis. & ibi plene dixi. Io. And.

EOs qui.] Tria facit: Primo punit ordinantem: Secũdo ratificat pœnas ordinati: ibi, his quæ. Tertio licentiat clericos ordinandos: ibi, Clericis. Io. And.

CASVS. Titius diœcesis Lemouicen. tẽpore ordinum celebrãdorum se præsentauit epõ Pictauien. & petijt ab eo ordinari; Eps̃ Pictauien. fuit incautus, & non petijt ab eo clerico Titio, an haberet licentiam a suo Epõ, quem clericum sciebat ipse Eps̃ esse diœcesis Lemouicen. & ordinauit eum, vtrũ iste Titius ordines receperit? Certum est ꝙ sic; sed tñ est suspẽsus ab executione suorum ordinum. Sed vtrum Episcopus Pictauien. ordinans puniatur? Rñdet ꝙ sic: quia per vnum annũ continuum est suspensus ab ordinum celebratione. Or sãctissime Pater, quæritur, quid interim faciant clerici diœcesis Pictauien. qui durante illo anno volunt ordinari? Rñdet ꝙ ipsi sine licentia proprij Epĩ poterunt ordinari a proximis Epĩs. Alienæ, i. non suæ: nam clericus põt esse alienæ parochiæ & suæ: quia clericus respectu domicilij habet propriam diœcesim, licet rõne originis sit alienæ diœcesis: ideo gl. exponit, alienæ, id est, non suæ: nec ratione domicilij, nec rõne originis, nec rõne beneficij: nã clericus quantum ad facultatem recipiendi ordines hr̃e potest tres Epõs. i. Epm̃ domicilij; Epm̃ originis, & Episcopum beneficij, vt ℈ proxi. Heli. Regnier Nota primo, ꝙ ignorantia affectata æquiparatur scientiæ, concor. sunt in glo. Nota secundo ex illo tex. ibi: Clericis quoque.] quod quis dicitur habere liberam facultatem exercendi actum, qui potest facere sine licentia alterius, pro quo vide notata ℈. de præben. licet Episcopus Dominic.

¶Gregorius X. in generali Concilio Lugdunen.

¶ Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum a collatione ordinum sunt suspensi, & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia a vicinis Episcopis ordinari. Ioan. And.

CAP. II.

EOs,[a] † qui [b] clericos [c] parochiæ [d] alienæ [e] absque superioris ordinandorum licentia [f] sciẽter, [g] seu affectata [h] ignorantia, vel quocunque alio figmento [i] quæsito præsumpserint ordinare: [k] per annum [l] a collatione ordinum [m] decernimus esse suspensos. His, quæ iura statuunt [n] contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. ¶ Clericis quoque parochiæ taliter [o] suspensorum, postquã eorum suspensio fue-

† Vide Cõcil. Tridẽ. sess. 23. de refor. c. 8.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Eos.] Qui scienter ordinauerint clericum alienum per annum a collatione ordinum sunt suspensi & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia a vicinis Episcopis ordinari. Io. And.

1 Idẽ Do. Fon.

b ¶ Eos qui] generaliter loquitur, vt comprehendat quibus competit ordinare, sup. de priui. qua circa.

[Placet Dom. Fon.]

2 Vide Cõcil Tridẽ. sess. 23. de refor. c. 5. & 7.

c ¶ Clericos.] de laicis dic vt ℈. c. vlt.

d ¶ Parochiæ] idest diœcesis 9. q. 1 Lugdunen. quandoque econuerso de peccu. cle. c. 1. Io And.

e ¶ Alienæ] idest non suæ: siue sit proxima, siue remota 9. q. 2. c. 1. & c. Episcoporum. 71. dist. per totum. supra eo, quod translationem.

f ¶ Licentia] quam quis dare possit, dicitur infra cap. proxi.

[Glo. seq quæritur, arg. pro, & soluit.]

g ¶ Scienter. Sed nunquid scire præsumetur vel ignorare: vr̃ quod ignorare ff. de proba. l. verius. ℈. de regu. iur præsumitur. Dic ꝙ præsumetur sciens, nisi probet ignorantiam. 3 Ad hoc sup de elect. innotuit. ibi nec probare cogimus, &c. quia quemlibet ordinandũ scrutari 2 tenetur, vt 23. dist qui Episcopus. 24. dist. quando vincetur autem ad eam probandum sufficiet iuramentum 3 vt sup eo de elect. vt circa. & c. nulli. Et licet per alios examinet, ex sua negligentia eorum culpa sibi imputabitur ad hoc, de simo. in tantum.

3 Est verum, nisi ius vltra presumptione de scia ẽt statueret nã tũc praẽm ñ probaretur ignorãtia. ca vidua. sup. de regu Bar in l. si cui, ff. de accus. Phil. Fon.

[Gl. seq. alleg. vnam concord. & soluit duo dubia.]

h ¶ Affectata.] æquippollent ergo scientia & affectata ignorãtia, de clan. desp. cum inhibitio. & dr̃ affectata, ex quo scire potuit, sed noluit: imo dissimulauit. C. de incest. nupt. l. qui ℈. Et dico ꝙ si iurauit se ignorare, vt dixi in proxi. gl. altera pars habebit necesse probare scientiam vel affectatam ignorantiam, & probabitur hoc per argumenta, vel coniecturas probabiles. ℈. de renun. c. 2. eo. lib.

i ¶ Figmento.] sic supra eo de elect. auaritiæ. vel quia forte dicit scholaris est, quẽ bñ ordinare possum: vel fingit licentiã datã fuisse: vel dicit Epm̃ ordinandi amicum suum, ita ꝙ bene habebit satis in 9. q. 2. Lugdunẽ. vel scire dissimulauit literas dimissorias subreptitias esse, vt ibi not. Hug. vel in fraudem constõnis huius aliquem in suum familiarem 4 recepit; vel ei beneficium contulit. hæc & similia sunt figmenta.

k ¶ Ordinare] etiam ad primam tonsuram 71. dist. primatus. de ætate, & qual. cum contingat, in anti. quod dic, vt ℈. eo. c. vlt.

[Glo. seq ponit duas opiniones]

l ¶ Per annum.] continuum. sup. de elect. prouida nota ius nouum, quia olim certa pœna contra tales non fuerat statuta secundum quosdam: secundum. Guil. hic mitigatur pœna, quia olim per annum a celebratione Missæ suspensus erat, & deponi debebat, vt 9 q 2. nullum. [7. q 1. Eps̃ in diœcesi] puniuntur ergo in quo peccauerunt. 1. q. 1. si qui Episcopi. sup. de his quæ fi. a maio. par. c quæsiuit. Io. And.

m ¶ Ordinum] omnium s͠m Gui. & Gar. & per hanc literam: & sup. eo. vel non est compos, vbi punitur in collatione omnium ordinum, qui in diaconatu peccauit; & si Papa voluisset eum tantum illo quem contulit priuari expressisset, vt sup c. literas. & c. vlt Nec de iure strui debet maioribus, q minorib. caret. ff. de ser. expor. cui pacto & de or ab eps. c. 1. 5

[Glo. seq. quærit alle pro, & contra, & soluit.]

n ¶ Statuunt.] quod. s. ordinatio rata nõ habeatur quo ad executionem. 9. q. 2 per totum. 71 dist. c. 1. quædam iura. dicunt eos deponentes 7. q. 1 Episcopus est in diœcesi. Sed nunquid suspensus est sic ordinatus ab executione, vel an habeat executionem nisi interdicatur? & vr̃ ꝙ necessarium sit interdictum supra eod. tit quod trãslationem ibi, interdicenda est, &c. Ad idem de off. arch significasti Sed contra, sicut non tenet sententia a non suo iudice, sic nec 6 ordinatio, vt 70. dist. neminem. 71. dist per totum. Sol. dicas illum suspensum ipso iure, sed non illa suspensione, quæ irregularitatem inducat, sed suspendendum illa, vt in decr. quod translationem secundum Host. Guil. & Gar. vnde & in forma dispensationis, quæ talibus datur ab Apostolica sede dicitur, ipso iure ab ordinum executione suspenso. licet igitur suspensi sint a iure, nihilominus & ab homine suspendentur, quod est verum, nisi in casu. supra c. proxi.

[Glo. duæ seq soluunt duo dubia.

o ¶ Taliter.] q. scilicet ordinauerunt clericos alienæ diœcesis, & per hoc dico, quod secus erit in alijs casibus, in quibus hoc non inuenitur expressum, ad hoc supra tit. proxi. c. 1. de concel. præb. quia diuersitatem inueni. sup. de elect. suffraganeis.

4 Qualiter epi possint suos familiares ordinare, vide Concil. Tridẽ. sess 23. de refor. c. 9.

5 Glo reprobat Dñicus, quia iura indefinite loquentia restringũtur ad casum culpabilẽ. c. si cõpromissarius sup. de elect. Fon.

6 Intellige quoad executionẽ, vt bñ notat in principio glossa, nã ordinati a non suo epõ, reuera manẽt ordinati, cum recipiant characterem.

A D D I.

ADDITIO. Habet autem æquitatem hæc pœna, vt sicut alienos sine licentia ordinauerunt, sic & sui sine eorum licentia ordinentur. Io And.

a ¶ Manifesta.] per euidentiam facti. s. de coha. cle. c. vlt. vel quia est iuris notorium, vt in e. tit. vestra. & sup. de uer. sign. cum olim. aliàs in dubio à proprio prælato nō recedent. 3. q. 4. nonne. Io Andr.

b ¶ Licentia.] quod n. a iure concessum est ulterius nō est necesse a iudice postulari. ff. de cond. insti. l. quæ sub conditione § ult. C. de thes. li. 10. l. una. Io. And.

c ¶ Interim.] s. anno suspensionis durante.

[Glos. seq. ponit opinionem.]

d ¶ Vicinis epis.] in sua diœcesi, quia nō intrabunt absq; sua licentia parochiam suspensi, ut credo, secundum Gul.

e ¶ Canonice.] s. præcedente debita examinatione, & scrutinio, & tēporibus debitis. s. eo. tit. de eo & modo debito, scilicet non furtiue, uel per saltum, uel per plures sacros eodem die, uel duob continuato ieiunio. sup. eo literas, & c. dilectus.

† al potestatem.

rit manifesta,[a] absque ipsorum etiam licentia[b] interim[c] recipiendi ordines ab alijs vicinis[d] episcopis, alias tamen canonice[e] liberam concedimus facultatem. †

¶ Bonifacius octauus.

¶ Episcopus originis domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest, inferiores Prælati non, nisi ex priuilegio, nec officiales episcoporum, sed hi qui habent administrationem spiritualium, illas bene concedunt.

CAP. III.

C Vm[f] †nullus[g] clericum[h] parochiæ[i] alienæ, præter superioris ipsius licentiam debeat ordinare,[k] superior intelligitur in hoc[l] casu episcopus,[m] de cuius diœcesi est is, qui ad ordines[n] promoueri desiderat oriundus,[o] seu in cuius diœcesi beneficium obtinet ecclesiasticum:[p] seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium[q] in eadem.[r] ¶ Inferiores quoque Prælati,[s] religiosi, vel alij, nisi eis quod suos clericos, aut subditos,[t] possint à quo voluerit episcopo[u] facere ordinari, à sede Apostolica specia

† Vide cōcil. Trid. sess. 7. de refor. ca. 10. & sess. 23. de refor. c. 10.

C Vm nullus.] sunt quattuor partes, quę patent per §. Et determinat notata per Host. in summa huius §. a quo. in prin. & per Innoc. de cle. peregri. super fit alias sup. c. 1. Ioan And.

CASVS. Dictum fuit sup. per discursum huius tituli, ꝙ clericus promouendus ad sacros ordines non potest promoueri ab alio, quam a proprio episcopo, nisi de licentia proprij epi, dubitatur quis dicatur proprius episcopus quantum ad dandum facultatem recipiēdi ordines ab alieno episcopo, & ēt quantum ad facultatem ordinādi: Rñdet, ꝙ clericus maxime beneficiatus dicitur habere tres episcopos. s. episcopum originis, episcopum domicilij, & episcopum beneficij, & omnes isti possunt ordinare, & dare licentiam recipiendi ordines ab extraneo episcopo, & ideo quilibet istorum dicitur proprius episcopus. Sed quid de alijs prælatis inferioribus, vtrum possint dare licentiam recipiendi ordines ab alio quam ab episcopo? Rñdet ꝙ non: nisi sibi fuerit specialiter concessum a sede Apostolica, vt ipsi possent facere ordinari clericos, vel subditos suos a quo mallent episcopi, dummodo catholico. Sed quid de officiali episcopi, vtrum possit dare facultatē recipiēdi ordines ab alio epo? Rñdet ꝙ nō regulariter, eo ipso ꝙ est officialis, nisi de hoc fieret expressa intentio in creatione officialis. Sed quid de vicario generali epi? Dicendū ꝙ si eps sit absens in remotis partib. vicarius suus generalis poterit dare istam facultatem. Sed quid? ponamus ꝙ in hac diœcesi est Prioratus dependens a monasterio Cluniacē. abbas Cluniacen contulit Prioratū in hac diœcesi existentē alicui de illis partibus, & iste Prioratus est manualis, quia reuocabilis ad nutum abbatis, vtrū prior & suus consocius possint se facere ordinari ab epo Pictauien. Rñdet, ꝙ sic: licet ille Prioratus sit reuocabilis ad nutū abbatis Cluniacen. No. primo, ꝙ appellatione parochiæ comprehenditur diœcesis. si. sup c. px. Not secundo quo ad potestatem ordinandi potest qs habere tres iudices superiores. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Cū nullus.] episcopus, originis, domicilij, uel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare pōt: inferiores Prælati nō, nisi ex priuilegio, nec officiales episcoporum: sed hi qui habēt administrationem spiritualiū, illas bene cōcedunt, & possunt episcopi ordinare priores prioratuum non exemptorum, & ipsorum socios quādiu morantur in illis, licet inde nō fuerint oriundi.

g ¶ Nullus.] generaliter loquitur, ut dixi sup. c. proxi.

h ¶ Clericum.] uel laicum. infra capit. proxi.

i ¶ Parochiæ.] idest diœcesis.

K ¶ Ordinare.] s. c. proxi. cum suis concor.

l ¶ Hoc casu.] s. in danda tali licentia, hoc dixi, quia multis alijs modis dicitur quis subditus alterius, & de eius foro, quod dic ut sup. de fo. cōp. c. ult. & ff de iudi. l. hęres absens. §. 1.

m Episcopus.] ergo non inferior. ut inf. §. proxi. & est s. sup eo. de cle. cum ex eo.

n Ordines.] quoscunque minores, uel sacros.

o Oriundus.] dicitur enim quis ibi domicilium retinere, unde oriundus est ff. de sena. l. pen.

{Glo. seq. soluit duo dubia.}

p Ecclesiasticum.] ad differentiam alterius beneficij, uel prouentus sæcularis: & talia ecclesiastica beneficia sine institutione canonica obtineri non possunt, ut inf. de reg. iur c. 1. cum suis concor. & intelligo siue illud sit beneficium propter quod ordinem recipit, siue non: cum generaliter & non distinguendo loquatur, unde nec distinguere debeo 2. q. 5. cōsuluisti. sup. de transla. inter corporalia.

1 Idem si esset i talibus. c. qa nonnulli de magi. Phil. Do. Fon.

q Domicilium.] potest quis habere domicilium in pluribus locis. ff ad municipal. l. assumptio §. iuris prudentibus, de fo. compet ex parte 2. in antiq. supra de rescript. dilectus 2. quod uerum est, si in utroque se æqualiter collocauit, ut ibi & inf de sepul cap. 2. alias ibi dicetur habere domicilium, ubi maiorem partem rerum suarum habet. ff. ad munic. eius §. ult. C ubi se. uel cla. senatores alias sola domus possessio, quæ in ciuitate alia comparatur, domicilium non facit ff ad munici libertus. §. sola.

r In eadem.] subaudi, uel dominus Papa supra cap. 1. & infra §. proxi. ipse enim ordinarius est singulorum. 9. quæstio 3. cuncta per mundum. Et Roma communis est patria. ff. ad municip. Roma. & ibi potest quilibet conueniri, vt supra de foro competen. capitu. ultim.

s Prælati.] puta abbates, archipresbyteri, uel archidiaconi, & habes de his sup de off. archi. significasti. dixit enim canon, litteras episcopi necessarias, & non inferioris. 71 dist. extraneo.

t Subditos.] laicos.

u Episcopo.] dum tamen catholico, & habes de hoc priuilegio. sup. de præscr. uenientes.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem]

a ¶ Indultum.] subaudi, vel nisi habeat ex consuetudine præscripti, vt hoc facere possint: in hoc casu bene valet cōsuetudo ſm Ioan. qui hoc no. 9. q. 2. episcopū. & facit qđ no. Ber. ſ. de offi. Arch. significasti nec. n. cōsuetudo reuocatur per nouā cōstitutionem, sup de constit. c. 1. eo. lib.

b ¶ Non extendat.] nisi habeat speciale mādatum ad hoc, vt j. de ofi. vic. c. 2. & 3.

c ¶ Episcopo.] super hoc vide ꝙ not. Ber. & moderni de offic. Arch. significasti.

[Gl. seq quærit, ponit opi. & soluit.

Locus qñ dicatur remotus.

d ¶ Remotis] quem locum dicis remotū? Dicunt qdā de citra, & vltra mōtes, p decr. sup. de elec. nihil sed hoc est falsū, ꝙ solū talis locus dicatur remot⁹: q̄a aliud ē dicere, valde remoti, vt ibi, & aliud, remoti vt hic: sicut aliud est dicere cautio q̄a tūc intelligit nuda cautio, vt C. de ver. sig. sancimus, & aliud sufficiens cautio, & tūc itelligūtur pign. vel fideiussores. ff. mā. si mādato, § vl. Sed vē ꝙ remoti dicātur extra prouīciā sup. de elec. corā. C. de pscri. x. vel xx. an. l. vl. vel vltra duas dietas. sup. de rescri. nōnulli. vel vltra vnā vt eod. tit. statutum. Satis crederem hoc arbitrariū iudici, q̄a locus dicat remotus ADDITIO Concor. Host. de sent. excom. relatum & Archid. j. de test c. 2. respon. Hodie talib.

† al. ipsorum.

liter sit indultum,[a] vel officiales episcopi (cum ad hoc se ipsius officium nō extendat[b]) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. ¶ Episcopo[c] autem in remotis[d] agente, ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel sede vacante, capitulum,[e] seu is[f] ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

¶ Possūt Episcopi ordinare Priores Prioratuum non exemptorum, & ipsorum socios, quamdiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi. Ioan. And.

¶ Religiosi[g] vero à suis superioribus in non exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum socij,[h] possunt à locorum diœcesanis, quandiu morantur in ipsis Prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum † diœcesibus oriundi.[i]

¶ Idem.

¶ Episcopus, seu alius inferior primam tonsuram infanti non confert, nisi religionem intret; nec homini illiterato, nec homini alterius diœcesis, absq; sui Prælati licentia, nec etiam coniugato, nisi religionem intret, aut ad sacros promoueatur legitimè, aliàs contrafaciens punitur vt hic. h. d. Zen.

CAP. IIII.

NVllus † episcopus, vel quiuis alius[k] infanti[l] (nisi forte religionem intraret[m]) seu illiterato: sed nec absq; sui superioris[n] licentia homini[o] diœcesis alienæ[p] clericalem præsumat conferre tonsuram:[q] nec etiā coniugato, nisi volenti religionē intrare, aut ad sacros ordines promoueri: prout est sacris canonibus diffinitū[r] ¶ Qui vero contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit[s] puniatur) per vnum annum[t] à collatione clericalis tonsuræ duntaxat[v]

qđ de laico, vtrum extraneus episcopus possit laico conferre primā tōsurā impune? Rñdet ꝙ nō: imo est suspēsus p vnū annū à collatione primæ tōsuræ [Diffinitū.] vt si vir velit promoueri ad sacerdotiū, ꝙ fiat cū consensu vxoris suæ: q̄ sit antiqua, & voueat ꝯtinentiam; nā si esset iuuenis, oporteret ꝙ intraret religionem.

K ¶ Alius.] puta abbas, vel presbyter, qui psalmistatum cōferre possunt 69. dist. qm̄ 23. di. psalmista. ADDITIO. Vide ꝙ dixi sup. c. 1. sup glo. puta, abbates. Io. An.

l ¶ Infanti] s. minori vij. annorū, septenni ergo pōt conferre tonsurā. 28. di. de his & 77. di. in singulis. & facit sup. de elec. ex eo. de præb. super inordinata. & quod ibi not. Io. And.

m ¶ Intraret.] ergo minor vij. ann. pōt religionē intrare: quod verum est, saltem per oblationem parentum vel tutorum: sed præcise non obligatur, vt sup de regula. quia in intulis. & c. ad nostrā. & dic vt inf. de regul. is qui. & c. non solū & c. seq. Ioan. Andr.

n ¶ Superioris.] vt sup. c proxi. 1. tit. I. A.

o ¶ Homini.] laico ꝙ apparet, q̄a cōfert primam tonsuram. Olim volebāt quidā dicere, ꝙ clericū alterius episcopi q̄s non potest ordinare, sed laicum sic, & hoc dicebant per decr. sup. eo. eos qui. & hoc falsum erat, vt 71. dist. primates. vbi etiam de laico expressum erat. ADDITIO. Intellige de laico, qui non transtulit domicilium, vt ibi not. Io. And.

† Vide circa hoc q̄d hodie sanciuerit cōciliū Trid. sess. 23. de refor. c. 10.

† Vide cōcil. Trid. sess 23. de refor. c. 4. ‡ De materia huius glossæ vide plenissime per B. Th. 2. 2. q. 189. art. 5.

vicarijs datur super hoc expressa potestas, ita ꝙ etiam episc pis præsentibus tales licentias concedunt Io And.

e ¶ Capitulum.] quod tunc in spiritualibus administrat, vt sup tit. prox. c. vlt. & penult.

f ¶ Is.] puta visitator. 61. di. quoniam sup. tit proxi. c. vlt. sup. de elect. is cui.

g ¶ Religiosi] etiam exempti, vt aliqua fuerit dubitatio, & per hoc quod dicit, in non exemptis, vel fuerit dubitatio, quia non erant ppetui, & hoc est verius. ADDITIO. Facit cle. de suppl. negl. prela. c. 1. §. præmissa per quam reprobatur opinio dicētium, ꝙ in beneficijs ecclesiasticis non perpetuis episcopus talis beneficij non dat commendatitias. Io. And.

h ¶ Socij] non enim ibi debent esse soli, quia, væ soli, &c. Ecclesiastici 4. 7. q. 1. illud. & de sta. mon monachi. & probatur eo. tit. quod Dei timorem.

i ¶ Oriundi.] quia tunc possent ratione originis, vt sup. 1. respon. & sicut possunt ordinare, ita dico ꝙ cōmendatitias ad ordines dare, vt ibi.

NVllus episcopus.] Duo facit: Primo prohibet, secundo punit ibi. Qui vero Dominicus.

¶ Dictū fuit in c eos, sup. eo. ꝙ eps extraneus non pōt ordinare extraneos clericos sine licētia ꝓprij epi: sed

p ¶ Alienæ.] i. non suæ, quia etiam si alienæ essent, dummodo & suę nihilominus poterit ordinare.

q ¶ Tonsurā.] p q̄ immunitate gaudet, & clericalis ordo cōfertur sup. de æta. & qual. cū cōtingat. Io And.

r ¶ Diffinitum.] quod dic vt no sup. de conuer. coniugat coniugatus.

ADDITIO. Et hic terminantur quæ ibi not Io. And.

s ¶ Peccauerit.] de his quæ si. à ma. par. Cap. qualiter.

[Glo. seq. quærit, & remittit.]

t ¶ Annum.] integrum & continuum. sup. de elect. prouida. eo. lib. Quid si sit bissextus? Dic vt notat Ioā. 55. di c. 2. & Ber sup. de verb. sig. quæsiuit.

u ¶ Duntaxat.] i. tantummodo Et nota pro eo quod dixi sup. eo ti. & lib. eos qui. quia si ibi Papa voluisset, solū illos esse priuatos à collatione ordinis, quē iniq; contulerunt, hoc expressisset, sicut & hic fecit. Ad idē sup. eo. litteras, &c. dilectus, & sup. de deci. ad audientiā Et intelligo hoc verum quando solam clericalem tonsuram contulit, aliàs etiam in vlterioribus quos contulit, punietur, per iura supradicta. & 1. q. 1 si quis.

[Glo-

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

¶ Suspensum.] ipso iure, sed nunquid tonsuram licebit tunc ab alio episcopo subditis suis recipere? Dic quod cum hoc non reperiatur expressum, non videtur c. licere.

DE AETATE ET qualitate, & ordine præficiendorum.

¶ Dictum fuit s. de qualitate & ætate, promouẽdorũ ad sacros ordines: nũc est vidẽdum de ętate, & qualitate, & ordine præficiendorum, i. promouendorũ ad bñficia ecclesiastica obtinenda; ideo cõpetenti ordine annectitur hæc rubrica de ætate & qualitate, &c.

Permitti-mus. Nõ diuiditur quia breue.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est primo quod habetur in c. cum in cunctis §. inferiora. de elect. in anti. videlicet, quod in promouendis ad beneficia ecclesiastica etiam simplicia, requiritur quod talis 24. annum compleuerit, & attigerit 25.

CASVS. Vacante aliqua dignitate simplici, i. sine cura, quia obtinens eam non habebat iurisdictionem in foro pœnitentiali nec contentioso: eps illam dignitatem affectabat cõferre Titio minori 24. annorũ: quæritur an possit eps dispẽsare cum ipso Titio minori, & sibi cõferre illam dignitatem? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic: dum tñ non habeat ille Titius alium defectum: quia si esset illegitimus, habilitatio spectat ad Papã quo ad sacros ordines & dignitates, licet eps posset dispensare in minorib. ordinibus vel ẽt si iste Titius minor 24 annorũ sit legitimus filius, & in matrimonio natus, sed pater eius habuerat illam dignitatem. Nota primo ex hoc textu: quod de lege cõi minor 24. annorum non potest obtinere dignitatem vel personatum: etiam si sit simplex hoc est, non habeat iurisdictionem in foro pœnitentiali vel contentioso. Nota vlterius, quod episcopi possunt dispensare in simplici dignitate vel personatu super defectu ætatis. Nota finaliter, quod ad hoc vt episcopus possit dispensare, requiritur quod ille compleuerit annum 20. & attigerit 21. Idem dicimus in promouendis ad abbatiam, c. indemnitatibus. sup. de elect. eo. lib.

[Prima glossa ponit quid determinet.

b ¶ Permittimus.] Determinantur per istud c. notata per Ber. sup. de elect. cum in cunctis. § inferiora. & eo. tit. cum dilecti. & sup. eo. tit. indecorum. & c. præterea. per ipsum & modernos.

ADDITIO. Et in Spec. tit. 2. §. nunc de episcoporum. ver. 55. Ioan. And.

[Glo seq. tripliciter opponit, & respondet.

b ¶ Permittimus.] videbatur permissum ẽt in citeriori ætat: arg a cõtrio illius decre. s. c. indecorum, & arg. directo illius decre. eod. tit. ex rõne, & arg. a pari illius eod. tit præterea. nam in decret. ex ratione. dispensant cum decenni, in decre. præterea, dispensat in ordine: ergo pari ratione in ætate, vt ibi notat Host. Sed ad primum dic, ꝙ arg. a cõtrio non procedit vbi reperitur in iure contrarium, licet alias sit fortissimum, de his quæ fi. a prælat. cum Apostolic. in fin. sed contrarium reperitur sup. de elect. cum in cunctis, §. inferiora. ergo non procedit argumentatio illa. Ad decret. ex ratione, dico illud fuisse ex speciali mandato Papæ. Ad decre. præterea dico valde maius esse pati defectum in ætate, quàm in ordinibus, vt per te vides: & probatur de instit. c. 1. in f. eo. lib. & de præb. si pro clericis, noua sit, igitur hæc permissio.

c ¶ Episcopi.] inferioribus credo vetitum, & facit s. tit. proxi. c. 3. 1. & 2. respon. sup. de el. ẽt. cum ex eo.

nouerit se suspensum.[a]

TITVLVS X.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Episcopus dispensat cum maiore xx annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstet, hoc dicit. Dominicus.

CAP. VNICVM.

Permittimus,[b] † vt episcopi[c] cum his, qui vigesimũ annum compleuerint,[d] quod dignitates vel personatus, quibus animarum cura non imminet,[e] valeant obtinere: possint (si † aliud non obstat canonicum)[f] libere dispensare.[g]

[Glos. seq. inducit tria similia. secunda pars reci. per quæstionem.

d ¶ Compleuerint] nota nõ sufficit attingere, sicut in epo s. de elect. cũ in cũctis & in abbatissa. s. de elect. Indemnitatib. 1. responso. & in delegato. s. ꝺ offi. dele. cum vigesimum. Et quod dixit hic Papa de 20 ann. idem, si voluisset, dicere potuisset de citeriori vel vlteriori tẽpore: quia ista talia, sunt illa de quibus dicit lex, quod non omnium quæ a Principibus fiunt, rõ dedi potest ff. de legibus. non omnium. & de hoc sup. de rescrip. si quando tamen satis æque cõcordando ad alia iura de 17. ann. constituisset. sicut in procuratore ad negotia dicimus infra de procura. qui generaliter. §. vlt. & sicut de aduocato ff. de postu. l. 1. & 3. quæst. 7. §. tria sed vt prædixi, sic placuit Principi, & sufficit sic scriptum esse. ff. qui & a qui. prospexit 6. q. 3. scriptum est in lege. sup. de fe. c. 2. in principio.

e ¶ Non imminet.] in illis ergo secus: sicut & in parochialibus ecclesijs sup. eo. de elect. licet canon & hoc forte voluit dicere Io qui not. de elect. cum dilecti. in anti. quod in minoribus dignitatibus simplex episcopus dabit veniam ætatis, vel forte aliter intellexit.

f ¶ Canonicum.] quia non sunt illegitimi, non corpore vitiati, nec bigami, nec criminosi. Ioan. And.

[Gl seq. primo quærit & remittit, secundo quærit, & ponit duas opi. contrarias.]

g ¶ Dispensare.] sed nunquid promouendo dispẽsat? de hoc vide 51. dist. q in aliquo. 54. dist. si seruus. in prima glo 81. dist. si quis sine. 16 q. 1. ecclesiis in antiq. de concess. præb. literas de schis. fraternitatis, & per modernos de fi. presbyt. veniens, & de cleri. coniu diuersis. Et satis est euidens argum. quod promouendo nõ dispensat: 1 quia punitur promouens. s. de elect. nihil est, sed hic determinatum est de patiente defectũ in ætate. Quid de patiente defectum in ordinib. si eligatur ad tales personatus vel dignitates sine cura: nunquid necessaria est epi dispensatio, vel an de iure cõi ad illa talis eligi possit? Tenent Inn. Ber. & Compost. ꝙ de iure cõi ad illa talis eligi possit: 2 arg. a contrario decre. cum in cunctis. § inferiora. & dicit idem eodem argu. per decret. sup. eod. præterea. Ad c. 60. dist. per totum, respondent illa correcta, cõtria consuetudine, vel cum ibi dicatur in archidiaconum non debere quem assumi, nisi sit diaconus, in præpositum nisi sit presbyter, patet illa correcta per decre. cum in cunctis. §. inferiora. quæ de ordine nihil dixit, & per id ꝙ ibi dixit, si moniti non fuerint, &c & hoc notat Inn. in prædicto § de re iud. cum olim, & Compost. eod. tit. dudum 1. Ad decret. dudum 2. dicunt quod idem iudicium est quo ad pluralitatem: vel allegatio fuit illa Hostiensis cõ in decr. prædicta præterea, & in decr. cum in cunctis. pro quo facit quod notat Ber. de his, quæ fiunt a maiori par cap. ex ore, in glo quia erat & hæc opinio expressa erat in decisia ipsius decr. ex ore. & probatur optime de elect dudum 1. in antiq. Ad id quod dicitur, de capitulis. 60 dist. per totum, in quibus dici-

Rõnẽ de arbitrarijs reddere non cogimur.

† Vide cõcil. Trid. sess. 14. de refor. ca. 12.

† In manuscriptis ita: si aliud canonicum nõ obsistat.

1 Si non præcedat causæ cognitio Philippus.

2 Idem Archid.

tur quod archidiaconus, diaconus, & ꝑpositus presbyter dēt e. le: dico secundum Host. ibi subaudiendum, vel subdiaconus, cum in episcopum etiam possit eligi de æta. & quali. a multis

quia legitime natus non pōt obtinere duo beneficia curata, c. de multa, alleg. ergo multo minus illegitime natus: & hæc sunt vera, nisi in dispensatione fuisset dictum, ꝙ obtento uno bñficio, posset aliud acceptare, & primum dimittere, vt fit quotidie. Heli. Regnier. Nota

DE FILIIS PRESBYTERORVM, & alijs illegitime natis.

TITVLVS. XI.

CAP. I.

¶ Sub Bulla fuit, & alijs nō legitime natis: & merito: q̄a nigrū ꝯ primis expresse nō loquitur: & pp plura inf. dicenda in dispēsationis formā q̄ rescripti. in Spec. eod. tit. in fi. Io. And.

† In aliquot antiquis codicib. desūt hæc uerba, & alijs illegitime natis.

Dictum fuit s̄. titulis præcedentibus de ꝑmouēdis ad ordines & bñficia ecclesiastica: verum q̄a posset dubitare aliquis, vtrū filij p̄sbyterorū de lege cōi sine dispēsatione possint ꝑmoueri ad ordines vel beneficia ecclesiastica: ideo cōpetenti ordine ponit de filijs presbyterorum promouendis ad ordines vel beneficia, quid iuris sit, videamus.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

De filijs presbyterorum, (& alijs † illegitime natis.)

¶ Bonifacius octauus.

¶ Cum illegitime natis dispēsant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale, in quo aliàs dispensare possint, in alijs dispensatio Papæ requiritur. Io. And.

Is, qui [a] defectum [b] patitur† nataliū ex dispensatione [c] episcopi [d] licitè potest (si ei aliud canonicum [e] non obsistat) ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium, [f] cui cura non imminet animarum: dummodo sit tale, [g] super quo per ipsum episcopum valeat dispensari. ¶ Ad ordines quoque

primo, quod vbi sūt plura impedimēta, ꝑ remotionē vni[us] nō sequtur remotio alterius: licet em̄ tollatur illegitimitas, non per hoc tollūtur alia canonica impedimēta. Ad hoc s̄. de vsu pallij, ex tuarū, & de priuile pastoralis. Nota secūdo, ꝙ cū illegitimo, vt ꝑmoueat ad sacros ordines, vel obtineat beneficium curatum, solus Papa dispensat. Dom.

† al. ita: patitur in natalib.

[Prima glossa ponit summam, & qd declaret.]

a ¶ Is qui.] cū illegitime natis dispensant epī in minorib. ordinibus, & bñficio sine cura: dummodo sit tale in quo aliàs dispensare possint: in alijs dispensatio Papæ requiritur. Si dispensatum fuerit cum aliquo ꝙ non obstante illo defectu possit ad curatum beneficium promoueri: prætextu illius dispensationis, non potest duo beneficia insimul obtinere. Emanauit ad declarationem eorum quę notantur sup. eo. tit. c. pen. & vlt.

ADDITIO. Et Guil. in Spec. tit. 2. §. nūc de Episcoporū, in vlt. col. qui tenere voluit, quod ex causa episcopi dispensare poterant in sacris. fatebatur tamen curiam tenere, quod hic dicitur. Io. And.

[Glo. seq. soluit dubium.]

Is qui.] Sunt duo dicta: secundum ibi, Ille vero. Dom.

¶ Glossa intelligit istud c. ꝙ dispensatus vt possit obtinere [non obstante defectu] beneficium curatum virtute dispensationis, non possit simul obtinere duo beneficia: sed tunc istud c. non contineret difficultatem per c. de multa de præb. in antiq. vbi dicitur, quod quis non potest simul tenere duo beneficia, etiā si esset legitime natus: ideo in hoc reprehenditur glos. nostra. Sed dicunt moderni quod istud c. intelligitur, quod illegitimus dispensatus, vt possit obtinere quodcunque beneficium, non potest obtinere duo beneficia, etiam si vellet dimittere primum, si illud semel acceptauit: quia expirauit sua dispensatio in primo beneficio acceptato, vt c. non potest. inf. de præben. vbi si quis sit dispensatus ad plura beneficia, est verificata sua dispensatio in primo beneficio accepto, vel duobus primis obtentis: ergo idem in casibus huius cap.

CASVS. Certum est ꝙ in promouendo ad beneficiū, ēt simplex, requiritur ꝙ talis sit procreatus ex legitimo matrimonio. ca. cum in cunctis. de elect. in antiq. idem est in promouendo ad primam tonsuram: ita ꝙ illegitime natus sine dispensatione non potest promoueri ad ordines, etiam ad primam tonsuram, vt dixi: Sed quæritur vtrum solus Papa possit dispensare? Respondeo, ꝙ non: immo aliquotiens sufficit dispensatio episcopi, s. quando talis illegitimus vult promoueri ad minores ordines, vel si vult promoueri ad beneficia simplicia: Si autem vellet promoueri ad sacros ordines, vel ad beneficia sustinentia administrationē, vt dignitatem, vel personatum, vel curata, requiritur dispensatio Papæ. Sed quid si Papa dispensat cum illegitime nato, vt possit acceptare quodcunque beneficium, etiam si immineret illi cura animarum? accidit ꝙ illi illegitimo fuit collatum vnum beneficium illud acceptauit: postea fuit ei collatū aliud pinguius beneficium, vtrum possit licitè accipere? Dicit Romanus Pontifex ꝙ non, ſm veriorem intellectum; quia dispensatio sua est verificata in primo beneficio obtento, licet gl. aliter intelligat. Sed Dominicus de Sancto Gem. & moderni doctores in hoc reprehendunt glo. quia tunc istud cap. non contineret dubitationem:

b ¶ Defectū.] indistinctè intelligo, prout iacet de quocunque defectu, siue sit spurius, siue adulterinus, vel naturalis, [1] licet aliàs quo ad successiones distinguatur: nec ita de facili dispensetur cum uno sicut cum reliquo: & sic intelligatur sup. de renun. nisi cum pridē. §. personæ vero, &c. Est n. dignus venia qui alieno vitio laborat, C. de natura lib. l. legem.

ADDITIO. Idē Arch. alle. 28 q. 1. idololatria. supra de de. coniu. c. 2. Idem Io. Mona. Ioan And.

c ¶ Dispensatione.] nunquid promouendo dispēset? Vide remissiones, quas dedi sup. c. proxi. Ioan. And.

d ¶ Episcopi.] in contrarium, videbatur sup. eo. tit. litteras. vbi Papa cum talibus in clericatu dispensat, sed ratio est, quia petitum fuit a Papa: nam & episcopus poterat, ut notat Ber. eo. tit. c. vlt.

e ¶ Canonicum.] facit quod dixi sup. c. proxi.

f ¶ Beneficium.] intelligo simplex: etiam si sit canonia ecclesiæ cathedralis, secundum Archidia. quia in personatu, vel dignitate etiam sine cura, ut sup. c. proxi. non credo quod dispensare possit, c. ad hoc [2] eo. tit. de præb. c. vlt. & de hoc de elect. dudum 2.

[Gl. seq. ponit tres lecturas, & opiniones circa primā.]

g ¶ Tale.] quia nō paternū [3] Immediate, super quo nō pōt eps et cum legitimo dispēsare ſm Vinc. s̄. cod. ex tua. Gof. in summa huius tit. §. circa aliud Bar. Brixiē. 56 dist. in summa. Ber. & Pet. de Sam. in prædicta decre. ex tua & Inno. eo tit. c. ulti. ſm Io. qui hoc notat 56. dist. in summa, & Tancr. in dicta decre. Sed dixit Vincena ꝙ si tñ esset eps hoc facere non auderet. Gofr. sup. de elect. innotuit. Ray. in summa huius tit. & Hostien. in dicta decretali tenent contrarium. [4] Ad decret. pe. sup. eo. tit. respōdent, quod de illegitimo loquitur; de tali, forte beneficio loqui voluit hæc littera.

[1] Et rōe est ſm Phil. hic, quia ꝑtās dispēsandi, cuius effect[us] ē in epm, non in aliū deriuatur dēt late interpretari

[2] Idē Domin. Fon.

[3] Vide oīno concil Trid. sess. 23. de ref. c. 15.

[4] Qui tñ fatetur, ꝙ curia tenet primum. Io. And.

Vel

Vel intelligas de beneficio quod habeat ecclesiam curatam annexam: ad hoc j. de præb. super eo. Vel de beneficio quod ex priuilegio, consuetudine, vel statuto requirat sacrũ ordinẽ: quia cũ in ordine tali dispensare non possit: ergo nec in beneficio, q illũ ordinem requirit. de const. trãslato. 1. q. 4. si qs obiecerit & c si quis præbendas. Et est simi. q dixi sup. de elect. si eo tempore.

a ¶ Maiores.] hoc intellige de sæculari clerico: nam in regulari secus est, qa de iure talis ꝓmouetur ad sacros sup. eo. ti. c. 1. 56. dist. c. 1. & c. nasci. & hoc tenet Ioã. 56. di. in summa Ber. sup c. c. vlt. Gof. in sũma huius tit. § circa filios, nec per hoc intelligit dispensatũ in episcopatu argu. de ten. excom. qa periculosum. de cõcess. pb. dilectus. in anti. vbi de hoc p Inn. & Host 12. di. nos ꝯsuetudinẽ. & j. c proxi. ADDITIO. Idẽ hic Archidiac. quod idem Compost sup. de elect. cum in cunctis. & Guli. in Spec. titu. 2. §. fin. ver. quid & si dispensatum. Et de his quæstionibus ad materiam, ibi vide in versi. si præcedentibus, & versi. seq. Ioan. Andr.

maiores,[a] vel † beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit episcopus dispensare, sine dispẽsatione sedis Apostolicæ[b] promoueri non põt.

¶ Si dispensatum fuerit cum aliquo, quod non obstante vllo defectu possit ad curatum beneficium promoueri, prætextu illius dispensationis non poterit duo beneficia insimul obtinere. Io. Andr.

¶ Ille vero, cum quo per sedem[c] dispensatur eandem, vt præmisso non obstante defectu,[d] valeat ad beneficium, etiamsi curã animarum habeat, promoueri nequit prætextu dispensationis huiusmodi, (quam exorbitantem à iure oportet veluti odiosam[e] restringi) nisi vnicum beneficium obtinere.[f]

¶ Idem.

¶ Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat, non valet dispensatio. Ioan. Andr.

CAP. II.

SI is,[g] cum quo fuit per sedem[h] Apostolicam dispensatum, vt (non obstante defectu[i] natalium quem patitur) ad

[Glos seq. soluit dubium & remittit: secundo quærit, & dupliciter soluit.]

b ¶ Sedis Apostolicæ] nec sufficit dispensatio legati, vt sup e. ti. c. pen. & dic vt ibi. Sed quæro quare episcopus dispensat in criminalibus ab adulterio citra. & non in defectu? Sol. 1. Facilius deletur irregularitas proueniens ex crimine, purgatur enim per pœnitentiam. non sic in defectu. 26. d. deinde, vel maior est irregularitas proueniens ex origine, quam ex crimine, quia prima ex natura, secunda ex accidenti, sed natu talia immutari non possunt. 6. di. § vlt.

c ¶ Per sedem] eadem rationis dico idem de illo, cum quo dispensatur per episcopum, vt possit ad minores ordines, & ad beneficium sine cura licite promoueri, cum eadem sit ratio.

d ¶ Defectu.] propter hoc a sæcularibus non repellitur honoribus ff. de decuri l spurij. & l. generaliter. §. spurios. Ioan Andr.

e ¶ Odiosam] j. de reg. iur odia cum suis concor.

f ¶ Obtinere.] Concor. j. de præben. non potest. 2. responso cum suis concor.

SI is cum quo.] Decidit casum, & rationem interserit ibi, Cum non sit verisimile Io. And aliter autem diuidi non potest, quia tota littera pendet. Dominicus.

¶ Dispensatio addita dispensationi non valet, nisi in dispensatione secunda fit mentio de prima

CASVS Titius illegitime natus a sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt possit promoueri ad sacros ordines. & ad beneficium ecclesiasticum etiam curatum, deinde alio curato beneficio curato, virtute suæ dispensationis videbat beneficium curatu alrũ sibi conferendũ, vnde accessit ad Papam, vt posset obtinere duo beneficia curata, & in illa dispensatione non fecit mentionem, q esset illegitime natus, Papa fecerat ei gratiam ad obtinendum beneficium curatum, an valeat illa secunda dispensatio, ita vt possit obtinere plura beneficia virtute illius secundæ dispensationis? Rñdet Romanus Pontifex quod non: imo est subreptitia. quia tacuit id, quo si expressisset, nõ obtinuisset secũdam dispensationem Papæ, vel saltem cũ maiori difficultate, quia verisimile est q Papa nõ voluisset cum prosequi tanta bñficiorũ multitudine. Nota primo illud ad quod allegatur textus iste, q dispensatio addita dispẽsationi non valet: nisi in scda dispensatione fiat mẽtio de prima. Not. magis specifice, q si ille cũ quo fuit dispensatũ sup illegitimitate ad beneficiũ curatum, velit obtinere secundam dispensationem ad pluralitatem beneficiorum obtinendorum in futurum tempus, debet in secũda dispensatione super pluralitate beneficiorũ obtinẽdorum in posterum facere mentionẽ de prima. Nota vlterius, q litteræ impetratæ ad plura beneficia obtinenda, si cõstiterit ipsas esse subreptitias, non valent ipso iure. Sunt autem litteræ subreptitiæ, quæ sunt impetratæ tacita veritate: Secus vero est in litteris iustitiæ: Nam valet processus virtute illarum factus, si non excipiatur de surreptione: Nam tales litteræ non sunt nullæ ipso iure, c. si motu proprio j. de præb. Sed quæritur quot beneficia potest obtinere ille, cum quo est dispensatum sub hac forma, videlicet; Sixtus seruus. &c. dispensamus, vt duo vel plura beneficia possis obtinere; Dicendum est, q cum dispensatio sit odiosa & exorbitans à iure communi, debet restringi inquantum fieri potest, ideo dicendum est, q dispẽsatio sub prædicta forma, solum extenditur ad tria beneficia Sed quid si Papa dispensauit sub hac forma. Dispensamus vt possis obtinere duo, vel plura beneficia? Dicendum quod talis dispensatio solum extenditur ad quatuor beneficia, videlicet ad duo ratione dictionis, duo & alia duo ratione verbi, plura.

[Prima glossa summat.]

g ¶ Si is.] si ille cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat, non valet dispensatio. Ioan. Andr.

[Glo. seq soluit dubium.]

h ¶ Sedem.] quia alius non poterat. sup. ea. proxi. & eadem ratione idem credo in episcopo, quod si dispẽsauerit cum tali, q possit ad minores ordines, & simplex beneficium promoueri, & postmodum tacito defectu impetretur dispensatio super pluralitate talium beneficiorum, non valet dispensatio propter eandem rationem, quia non est verisimile, &c.

[Glo. seq ponit tres casus prohibitionis.]

i ¶ Defectu] iste defectus tribus de causis ordinum & beneficiorum promotionem impedit, primo ob ordinis prærogatiuam. 26. di c. pen. & vlt. de excess. prala. in antiq. inter dilectos. C. de dignit. neque famosis lib. 12. Secundo ob detestationem paterni criminis, quod punitur in filio, vt per id puniatur pater. 24. quæstio. 3. cum ergo. § sed qui si de eo quod me. causa. l. si t quidem § vlt Tertio propter incontinentiam paternam, quæ timetur in filio. iuxta illud, Sæpè solet similis

Illegitimus trib. rõnib. ab ordinũ & beneficiorũ ꝓmotione repellitur.

filius,& c.6.q 1.cap.sunt plurimi §.verum .& ideo stylus est curiæ: si paterne non sit,& c. defectus autem est sed non culpa.56.dist.nasci.& de purg.canon.accedēs.
ADDITIO. Ex his tribus insurgit quarta, scandalum scilicet illorum,inter quos promouetur. Io.Andr.

omnes[a] ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum, dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu[b]) postmodum obtineat à sede[c] præfata, vt duo,[d] † aut plura beneficia similē curam[e] habentia possit recipere, si ei aliàs canonice conferantur,& ea simul licitere tinere: talis dispensatio(cū non sit verisimile sedem ipsam, cum illo prædictum patiente defectum, voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispēsare) veluti per subreptionē obtenta, nullius penitus est momenti.[f]

a ¶ Ad omnes ordines.] caute ponitur hoc in dispēsatione 1 & super hoc vide q not.Ber.& modern.sup.eo.litteras.

1 Quia si non poneret, venirent solū minores gl.in c.litteras. eo. ti. Petr.de Anch.Fō.

† Vide concil. Trid. sess. 7. de refor c.4. & sess 14. de refor. c 17.& cōcil. Later. sub Inn. 8.c.29.

[Glo seq obijcit, & soluit.]

b ¶ Defectu.] natalium,super quo dispēsationē habuerūt sed nonne sublatus erat ille defectus per primā dispensationem: perinde igitur debet haberi ac si illegitimus non fuisset, & sic est j. ff. de ædil. edi.l.qd ita 50.d.ferrū.in anti.de refer.eā te. in fin. ff. de nata. resti.l.q̄ris. Litera j. cum non sit verisimile,&c. soluit cōtra. Nec obstat l. quod ita,quia hic de origīnis naturali defectu loquitur,ibi de morbo accidentali, q facilius tollitur, vt s. dixi c. proxi. Sed ca. ferrum. loquitur quoad salutem animæ. & de peccatis quæ [per 2 pœnitentiam] purgantur. A Deo: quem nil latet. Sed hic prima dispensatio latebat,secundum Ioan.Mon.Et sic c.cam te & l. quæris. loquuntur de quadam plena restitutione natalium.

2 Hæc duo verba, p pœnitentiam, desunt in antiquis codicib.

ADDITIO. Non obstat secundū Io. Mon in auth. quomo na.effi.sui.§.tribus,& §.adoptionis.coll.7. q.ita ibi de tpalium bonorum successione: hic de spūalib. q̄ sunt digniora.de maio.& obed.solitæ,in ant.Io. Andr.

[Glo.seq.ponit duas opiniones.]

c ¶ Sede præfata.] alius enim dare non posset: ad hoc facit j. de præb. super eo &c.non potest &c. tū singula hoc tenet Ber.de elect dudum 2.in antiq. Bart. Brixien.70 dist.sanctorum & Inno s. de præb. de multa. Hostiensis autem dixit,q in dispensatione, quæ habet fieri propter necessitatem, vel vtilitatem.ecclesiæ,eandem potestatem habent episcopi post decre. de multa. quam primo habebant, per prædictum cap. sanctorum sed illam, quæ habet fieri ob prærogatiuam personæ, facit solus Papa: & sic intelligit ipse Pet. de Sam. & Abbas dictam decr.de multa.in fi. sed primam seruat curia,& de hoc in prædictis iuribus.21.quæst 2.si quis iā translatus.

3 Literas gratiæ, c. si motu proprio, j. de præb.secus de literis iustitiæ, quia valet processus in his, si nō excipiat de subreptione, q̄ non semper impedit,l.præscriptione, C si cont. ius. vel vtil publici. Pellic.

d ¶ Duo.] ex talis dispensationis virtute prima duo quę habuit, solum retinere poterit, vt inf. de præben. non potest.2 respon.

e ¶ Curam.] in curato enim & simplici, bene dispensant episcopi, secundum omnes, vt not. in decret. dudum 2.de elect.

f ¶ Momenti.] Nota literas subreptitias 3 ipso iure nō valere de hoc dic vt not. s.de rescr. ad audientiam 2.

DE BIGAMIS.

¶ Visum est sup.titu.proxi de fil. presby. qualiter non possunt promoueri ad ordines vel beneficia:verū quia dubitare posset aliquis de bigamis, an bigami possint promoueri ad ordines vel beneficia,ideo annectitur rubrica,de bigamis.

TITVLVS XII.

De Bigamis.

¶ Gregorius x. in concilio generali Lugdunensi.

¶ Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali,& astrictus sæculari foro: nec valet consuetudo in contrariū,& prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. Andr.

CAP. VNICVM.

ALtercationis[g] antiquę[h] dubiū pręsentis declarationis oraculo decidentes, bigamos[i] omni

ALtercationis.] Tria facit: Primo declarat. Secundo reprobat: ibi, Et correctioni. Tertio prohibet,ibi,Ipsis quoque.
ADDITIO. Quod Lamech fuerit primus bigamus, habetur Gene.4. & 31.q. 1. quomodo virginib. Io.Andr.

CASVS. Certum est q promoti ad primā tonsuram gaudent pluribus priuilegijs: nam non tenentur subire onera sordida,nec personalia l. placet. C. de sacros. ecclesi.e non minue. de immun. eccles.in ant. Item si committant delictum nō puniuntur per iudicem laicum, sed remittūtur ad iudicem ecclesiasticum. Ponamus q aliquis clericus promotus ad primā tōsuram effectus est bigamus vere vel interpretatiue: quia cōtraxit cum duab[us], vel cū vna corrupta: an talis sit priuatus omni priuilegio clericali? Rndet Romanus Pontif.q sic: Sed clerici vxorati retinēt adhuc duo priuilegia, s. vt non possint distringi per laicum iudicem: Item retinent priuilegium c. siquis suadente 17. q. 4. Sed vtrum bigamus possit portare insignia clericalia? Rndet quod non: ideo non potest deferre tonsuram, nec habitum clericalem: Et si deferat, potest moneri sub pœna excommunicationis ne amplius deferat, & si non desistat est excommunicandus: imo secūdum l. committit crimen falsi.l.eos qui.§ qui se pro milite ff. ad l.Cor.de fal.Nota primo q ad Papā spectat declarare dubia iuris,q̄ sunt inter doctores.ad hoc sup. de rescr sup lris.& q fil.sint legi.p venerabilē. Nota scdo, q qs pōt dici nudus, qui priuatur aliqua qualitate incorporali.ad hoc j.de resti.spo.frequens. Dominicus.

† Vide Anchar. con. 124. & de multiplici pœna bigamorum agit Ioan. Montaigne trac. de bigamia q. 5.

[Prima glossa summat.]

g ¶ Altercationis.] Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali,astrictus sæculari foro:nec valet consuetudo in contrarium, & prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat Io.Andr.

4 Vbi de hoc & plenius sup. c.1.Prā dicit p hoc cōcilium epos ēt in minorib. dispēsare nō posse. Io. Andr.

[Glo.seq,ponit opi.quas decr. determinat.]

h ¶ Altercationis antiquæ.] hoc ideo dicit, quia olim super hoc erāt opiniones: Dicebat Hug.quod bigamus gaudebat priuilegio clericali & canonis, qa tenebatur portare tonsuram. sup.de vi.& ho. cle. clericus si tonsura.& erat de foro.ecclesię.argu.31.di. dictum, & ad minores ordines ascendere poterat.34.di.si qs viduam 2.in fi.a cōtrario sensu. & ca.lector. ea. di 4 lo.& alii. contra.per c.74. di. quisquis. & ibi hæc altercatio: vbi dicitur,quisquis clericus viduam aut secundā vxorem duxerit, oi ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox denudetur,laicali sibi tantum communione concessa, & per illud,denudetur, videbatur non esse priuatus, sed priuandus,præsens ergo constitutio declarat.hoc si C. arb.tute.l.veteris C.de postliu hære.instu.l.quod certarum.C de fur.apud antiquos.

5 Et perdit hoc ēt si scīa nō fuit vxor pp. aliqd impedimentū, qd cōtrahens ignorabat licet Archid. hic. s de hoc dixi sup. eo tit.nuper super ver. quam tū i ipsis. Io. Andr.

i ¶ Bigamos.] vere vel interpretatiuè, vt quia duas vxores habuit 5 vel cum vidua vel corrupta cōtraxit. sup. eo.de bigamis.26.di.deinde. & hoc verum est de his, qui hec in minoribus ordinibus contraxerunt, secus si in sacris.sup.eo.nuper à nobis.

a ¶ Omni

a ¶ Omni priuilegio.] quod multiplex est. 17. q. 4. si quis suadente. s̄. de fo compe c. 2. & hoc quo ad personam. Item quod non vexentur aliquibus vexationibus in persona vel reb. C. de episc. & cler. l. 1. & 2. & l. generali, & sup. de vi. & honc. cler. c. vlt. & ideo dr̄ omni priuilegio : & comprehendit etiam priuilegiū fori: & hoc sequitur.

b ¶ Addictos.] id est astrictos. C. de episc. audien. l. addictos.

c ¶ Consuetudine.] q̄ erat in quibusdam locis Franciæ : nō ergo valet consuetudo in hoc casu, sicut nec in illis. s̄. de consue. c. 1. & 2. sup. titu. de elect. q͞a sæpe, de qua dic vt s. dist. fraternitas, de consue ca. vlt.

d ¶ Anathemate.] interminatio est, non canō latę sniæ : q̄d ꝓbatur de iure patr. relatū de quo dic, vt sup. de sagit. c. vno, de simo. sicut tuis: & per Ioan. 63. dist. Sabonitanæ.

priuilegio [a] clericali declaramus esse nudatos: Et coerctioni fori sæcularis addictos : [b] cōsuetudine [c] contraria non obstāte. Ipsis quoque sub anathemate [d] prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.

TITVLVS XIII.

De officio vicarij.

¶ Innocentius quartus.

¶ Successor officialis excommunicati, excōicatus non est, nisi in crimine damnato communicet; illa autem quæ exercet illo excōicato manente, nō valēt, si iurisdictione solū ab eo recepta hoc facit. Io. And.

C A P. I.

Romana [e] ecclesia: & infra. ¶ Cum Remensis archiepiscopus in officialem alicuius suffraganei sui excommunicationis [f] sententiam ex aliqua rationabili [g] † causa profert: illos, qui vices ipsius [h] gerunt, propter [i] hoc excommu-

ADDITIO. Posset ergo excōicari, vt hic propter pęnam. 11. q. 3. nemo episcoporum. Item extraordinarie puniri. in auth. de san. epi § pen. coll. 9. C. de episc. audien. l. minime. insti. de iniu §. 1. Io. And.

DE OFFICIO VICARII.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de promotione clericorum ad beneficia ecclesiastica : verum quia sic promoti quandoque habent sub se vicarios: ideo ad nos informandum annectitur rubrica de officio vicarij.

Romana.] Sententia excommunicationis in aliquem promulgata ex propria culpa, non est ad eius vicarium extendenda, hoc dicit sm̄ Zen. Et tria facit sm̄ Io. Mo Primò statuit: Secundo rationem ponit: Tertio tacitæ quæstioni respondet. Secunda ibi, Cum non. Tertia ibi. Et tamen Ioan. And.

CASVS. Cum archiep̄s Burdegalensis officialem Pictauien. excōicat aliqua rationabili causa: officialis Pictauien non potest exercere iurisdictionem ep̄i Pictauien. Ponamus quod officialis ipse excōicatus aliquem sibi substituit: vtrum ipse substitutus sit excōicatus exercendo iurisdictionem ep̄i Pictauien.? Rn̄det ꝙ non, nisi sit participans cum officiali in crimine damnato, c. si concubinæ de sent. excom. in antiq. vbi dr̄, ꝙ participans in crimine pp quod aliquis fuit excōmunicatus: incurrit maiorem excōicationem. Sed quid? Ponamus quod substitutus exercet iurisdictionem ipsius officialis, an valeant gesta per ipsum officialem? Rn̄det Romanus Pontifex cum distinctione. quia aut iste substitutus suscepit iurisdictionem ab officiali excōicato, & tunc nō valent gesta per ipsum substitutum : quia si officialis non valuit per se exercere iurisdictionem, nec ēt potuit alijs committere: aut substitutus ab alio suscepit iurisdōnē, & non ab officiali excōicato: tunc valebunt gesta per ipsum. Alij intelligunt ꝙ officialis excōicatus de facto substituit alium officialem ꝙ facere non p̄t l. prætor, ff. de iurisd om. iud. & talis substitutus de facto ab officiali excommunicato non est excōicatus, sed tn̄ nō valet gesta p ipsū. Nota primo ex hoc, c. ꝙ q̄s sine cā rōnabili non dēt excōicari : vnde excōicatio non fertur ab homine, nisi pro inobedientia vel ȝtumacia : & licet delictum præcedens sit causa mediata, tn̄ ȝtumacia est cā immediata excōicationis. Nota insup ex hoc text. iuncta gl. ꝙ officialis ep̄i potest excōicari sub nomine dignitatis, & tn̄ excōicatio non extenditur ad successores, nisi participarent cum excōicato in crimine damnato, vt dicto c. si concubinæ. alleg. quia tunc incurrerent maiorem excōicationem. Not ꝙ ep̄s excōicatus nō potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis : & sic non p̄ōt conferre beneficia: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis c. transmissam, de elect. in ant. Sed vtrum capitulum vel superior possit tunc conferre beneficia vacantia? Certe non. c. quia diuersitatem. de cōcess. p̄b in ant quia collatio beneficiorum nō deuoluitur ad capitulum vel superiorē, nisi data negligētia: sed modo episcopus excōicatus non p̄ōt dici negligens, quia etsi ipse vellet conferre non posset.

[Prima glossa summat.]

e ¶ Romana.] successor officialis excōicati, excōicatus non est; nisi in crīe dānato ȝmunicet: illa aūt q̄ exercet illo excommunicato manente, non valent, si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Io. And.

f ¶ Excommunicationis.] maioris: nam excommunicatus minori, ea quę sunt iurisdictionis exercet, vt sup. de cleri excom. mi. si celebrat.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

g ¶ Rationabili cā.] aliter non dēt ferri excommunicationis sniā. j. de sen. exc cum medicinalis & potuit esse rationabilis cā, cum officialis ep̄i peccat in his quæ sūt iurisdictionis: quia idem est cōsistorium ep̄i & sui officialis; tunc archiepiscopi eos sicut ep̄i punire p̄nt. inf. de appel Romana. ε. tn̄. Si vero officialis episcopi aliq̄d possideret vel faceret vt priuatus; tunc archiepiscopus eum plus punire non posset, nisi sicut alios subditos episcoporū, in casib not. sup. de off ordi. pastoralis, & hoc probatur inf de fo. com Romana §. 2 & vlt.

[Glo. seq primo literam exponit : secundo format duas quæstiones, & illas soluit.]

h ¶ Ipsius.] officialis vel officialatus; nec putes ꝙ officialis alium officialem gn̄alem dare possit. [2] Ad hoc sup. eo. clericos. vbi de hoc per Host & Gar. licet specialem causam delegare possit, & etiam plures. ff. de iudi. l. cum prætor. posito tamen quod generalem officialem dederit: sicut interdum fit de facto; ille tn̄ excommunicatus non est, vt hic dicit. Vel hic non dr̄ quod officialis ipse officialem dederit; [3] sed ep̄s alium officialem dedit excommunicato primo; quæritur an excommunicatus sit secundus; & videbatur quod sic; cum lata esset snia in officialem; ad hoc respondet. Quæri solet, quid si quis delegauit causam, postea excommunicatur; nunquid expirauit delegati potestas? De hoc recurre sup de offi deleg. licet. & quod non expiret, bene facit inf. tit. proxi. si is cui. [4] si vero ep̄s est excommunicatus, nec ipse, nec ipsius officialis [cum eorū idem sit consistorium] de causis cognoscent, quid ergo tunc fiet? adeatur papa, vt prouideat. sup. cod. lib. de supplen negli. prala. c. 1.

i ¶ Propter hoc.] scilicet quod gerunt vices officialis ex commissione ep̄i vel ipsius officialis facta ante excōmunicationem. Vel dic vt sup.

1 Idē An cha. Fon.

† Vide cō cil. Trid. sess. 25. de refor. c. 3.

2 Immo de cōsuetudine faciunt, cū consensu ep̄i ad ip̄s Philipp. Fon

3 Immo hoc dicit hic Phil.

4 Posset responderi, ꝙ res non erat integra. Philip.

a ¶ Ob id.] scilicet, quod gerunt vices eius.
b ¶ In crimine.] quia tunc eadem sententia sunt ligati, sup de sen. excom. si concubinæ.
c ¶ Qui] ita cõstrue : qui. s officialis non arctatur distinctione censuræ ecclesiasticæ. & pro eo quod suum, &c. ergo si ideo essent excõicati, tunc successores eadem sñia ligarentur. Pone in terminis: Excõicauerat archiep. epm : monuerat officialem quod de causis non cognosceret, qui nõ desinebat: excõicauit eum, successor participauit in crimine damnato vnde ligatus est. Idem fm Innocen in illo qui in officialatu sibi deseruit, vel stat iuri coram illo. Io. And. Alia litera est in plurali, exercent & arctantur: quasi dicat, eo qd vices gerentes exercent officialis officium, non ligantur sententia.
d ¶ Ipsi.] s. vicarij officialium.
e ¶ Vices.] officialis saltem nunc excommunicati.

nicationis vinculo non astringit: Cum non cõmunicent ob id [a] officiali eidem in crimine, [b] qui [c] ecclesiæ censurę districtione, pro eo, quod suum exercent officium, non arctantur. ¶ Ea tamen, quæ ipsi [d] gerendo huiusmodi vices [e] agunt, eo taliter [f] excommunicato manente (si iurisdictionem tantum [g] recipiunt [h] (ab eodem) non possunt obtinere vigorem. [i]

¶ Bonifacius octauus.

Ex generali commissione non põt officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. Ioan. And.

CAP. II.

Licet [k] † in officialem [l] episcopi [m] per commissionem officij generaliter [n] sibi factam, causarũ cognitio transferatur; potestatem tamẽ inquirẽdi, corrigendi, aut puniendi aliquorũ excessus, seu aliquos a suis beneficiis, officijs † vel administrationibus amouendi, transferri nolumus in eundem: Nisi sibi specialiter hęc committantur. [o]

¶ Idem.

¶ Ex generali commissione officialis beneficia conferre non potest. Ioan. And.

CAP. III.

Cum in gene-

bat, Dudum, vbi qdam officialis epi abbatem deposuerat: qui appellauit ad archiepm, & officialis archiepiscopi sententiam confirmauit; appellatum fuit ad Papam: & Papa prædictas sententias infirmauit 3. quod hic dicitur tenebat Hostiensis de instit. ex frequentib. in antiq.

ADDITIO. Et Gul. in Spe. de inquisi. ad fi. 1. col. Io. And.

l ¶ Officialem.] qui interdum missus Dominicus appellat. de reg. cap. 1. de frigi. & malef. c. 1. Officialis iste ordinariam hẽt iurisdictionem; in terponit n. decretum in alienationibus rerum minorum, & emancipationibus & omnia, quæ ad iurisdictionem pertinent, expedit. C. de offic. eius, qui vicem, al. iu. ob l. 1. & inf. de iudi. c. vlti. sed talia cum causæ cognitionem requirant secundum leges, non delegantur. ff. de offi. procon. l. nec quicquam. §. 1. ergo sequitur qp ex iurisdictione ordinaria hoc facit, non ex delegata, fm Innoc. & Host. qui hoc not. sup. eo. tit. sua. & Gul. in Spe. de ordi. cog. in prin. Goff. ẽ in summa istius titu. Primum tene, & adde rationem decr. supra eod. lib. de cõsuet. c. 2. & quod ibi dixi, licet autem negari nõ possit eos iurisdictionem habere ordinariam; tamen non in omnibus recurritur ad eos sicut ad dantes; hinc est, qd de casibus hic & inf cap 1 expressis, sine speciali mandato se non intromittunt, nec etiam de spiritualibus vnde litteras commendatitias ad ordines dare non possunt, vt sup eod lib. de tempo. ordi. cum nullius. §. 1. Nec officialis archiepiscopi præsente, vel uicino archiepiscopo in suffraganeum excommunicationis, suspensionis, vel interdicti fert sententiam. infra de offi. ord. cap. 1. in fi.
m ¶ Episcopi.] vel cuiuscunque alterius, cum eadem sit ratio
n ¶ Generaliter.] non ergo tantum valet genus quo ad singula, quantum spẽs de hoc 23. dist. quamquam. de offi. ord. si sacerdos. in antiq.
[Glo seq quærit, & solut.]
o ¶ Committantur.] sed pone, episcopus dedit vicarium generalem, & in mandato expressit aliquod de istis, quod requirit speciale mandatum, secuta clausula generali, & omnia alia, quæ per nos possumus etiamsi mandatum exigant speciale, quæritur an talis omnia specialia possit? Et dicit Host. sup de offi. archi. significasti, per ipsam decre & per decr. sedes. sup. de rescrip. & per l. ff si quis cautio. sed & si. §. quæsitum, & per ea quæ not. de commod. capitu. vno. quod omnia potest 3. 5 quod satis videtur ad instar procuratoris, vt inf. de procu. qui ad agendum. §. 1. secus si aliquod de specialibus non expressum fuisset, vt ibi 1. responso.

† Nota qp genus nõ includit quãlibet spẽm cõprehensã sub illo, qũ est data aliquã rõnẽ, quare non includatur ad hoc, qp not gl. 3. de excep. pia.

† Dictio, officijs, decst in antiquis codicib.

3 Per hãc glo. soleo ponere exẽplũ in decr. cãm 2. de iudi. qp similitudo causæ reddit iudicẽ sic spẽctũ qñ q; vt ibi scripsi iu pet ver. pęna. Io. And.

Officialis epi hẽt iurisdĩonem ordinariam.

4 Nec ẽt ad eos recurritur, si appelletur a delegato epi, & alias fallentias ponit hic Phil. Fon.

4 Dic similia, vel minora, expressis. Phil.

f ¶ Taliter.] aliàs tñ, aliàs tamen; & dic, taliter, id est, etiam propter aliam cãm, non propter officialitatem.
g ¶ Tantum.] ergo si ab episcopo, secus; quia officiali excommunicato, si episcopus alij committat, tenet commissio, vt superius dixi.
h ¶ Recipiunt.] 1 de facto, quia de iure ille iurisdictionem demandare non potest, qui excõicatus est. 24. q. 1. audiuimus. de re iud. ad probandum.
i ¶ Vigorem.] non n potuit excommunicatus quod nõ habebat, committere. 1. q. 7. Daibertum de iure pat. quod autem. In casu tamen excommunicatus vtitur iurisdictione. inf. de hære. præsidentes. & est spãlis 2 casus in odium hæresis.

1 Placet Dominico.

2 Vide Eymericũ in direct. par. 3. q. 21 & Godislauum tracta. de hære. q. 39. nu. 8.

Licet.] Primo ponit dictum: Secundò excipit: ibi, Nisi. Ioan. And.
CASVS. Episcopus Pictauien. fecit & creauit sub terminis generalibus Titium suum officialem iurisdictionis: vtrum Titius officialis virtute generalis commissionis recipiat potestatem ab episcopo inquirendi crimina, & puniendi excessus? Respondet, quod non, nisi in commissione habet specialem & literam facultatem corrigendi crimina, & puniendi excessus: sed pro istis terminibus esset recurrendum ad episcopum: ideo libellans in criminibus qui litigat coram officiali, debet dicere in suo libello; coram vobis officiali specialiter constituto ad inquirendum excessus, puniendum, deponendum, &c. nam ista tribuunt tibi potestatem. Nota primo, quod per commissionem officij generaliter factam episcopo, datur potestas cognoscendi de causis. Nota secundo, quod in generali mandato non includitur potestas cognoscendi de causis criminalibus. Ad hoc clem. non potest. de procura. Dominicus.
[Prima glossa ponit summam; & dicit vnde tracta, & quid approbat.]
k ¶ Licet] ex generali cõmissione non põt officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. hoc dicit, & fuit hæc decretalis tracta de quadam extrauaganti Alexandri quarti, quæ incipie-

Cum in generali.] Præmissa duplici ratione ponit dictum, a quo secundo excipit, ibi, Nisi. Io. And.
CASVS. Episcopus Pictauien. Titium suum officialem siue vicarium in spiritualibus & temporalibus constituit, creauit & ordinauit; Certum est quod virtute generalis commissionis ipse Titius officialis non recipit potesta-

potestatem inquirendi, & puniendi excessus, vel deponendi, vt dicitur supra c. proxi. Sed nunquid virtute generalis commissionis recipit potestatem conferendi beneficia spectātia ad suam collationem? Respondet ꝙ non: nisi collatio beneficiorum ei specialiter committitur: Not. primo quod in officialem ex gñali commissione transit iurisdictio in causis ciuilibus: sed virtute generalis commissionis nō habet potestatem inquirendi, & corrigendi crimina, nisi ei specialiter mandetur, potestas inquirendi, & corrigendi, & puniēdi excessus. Nota vlterius quod collatio beneficiorū vocatur donatio: sed cōtra hoc facit: quia donatio nullo cogente imperio ex mera liberalitate confertur, sed collator compellitur conferre beneficium vacans intra sex mēses; aliàs priuaretur potestate conferendi, igitur, &c. Dicendum, quod collatio beneficiorum vno respectu est donatio, videlicet in cui conferendo: puta mihi, vel tibi, vel illi: sed alio respectu, scilicet in conferendo simpliciter, non dicitur donatio: cum ista collatio fiat aliquo cogente imperio, ne perdat potestatem conferendi elapsis sex mensibus: ex quo sequitur, quod si ille in quem fit collatio, sit ingratus, non potest repelli: licet secus sit in meris donationibus ciuilibus. capit penul. infra donat. l. fina C. de reuocan. don. Nota quod procurator omnium bonorum cum libera administratione, & generali potestate, vt possit facere ea, quæ constituens faceret, non potest dare bona spectantia ad dominum: quia in tali generali commissione est intelligenda ista clausula: excepta alienatione bonorum nostrorum gratuita. Nota principalem effectum huius cap. quod vicarius episcopi non potest conferre beneficia, nisi ad hoc episcopus dederit ei specialem potestatem. Verum episcopus possit alicui dare facultatem conferendi beneficia ad collationem ipsius spectantia? Dicendum quod sic, vt hic dicitur: sed non intelligitur, quod episcopus possit dare potestatem ad conferendum beneficia proximè vacatura, quia fieret fraus Concilio Generali, ne conferantur beneficia proximè vacatura. quod est contra vicariatus spirituales, qui communiter dantur.

rali [a] concessione nequaquam illa veniant, q̄ non esset quis verisimiliter [b] in specie cōcessurus: [c] nec regulariter [d] donare valeat is, cui bonorū administratio etiam libera [e] est concessa: officialis, † aut vicarius generalis episcopi beneficia conferre non possunt, [f] Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter fit commissa. [g]

† No. ar. pro, & j. idē est dicere officialis, ꝙ vicarius, & quo hic per Dom.

[Gl. prima ponit summam, & quid declaret.]

a ¶ Cum in generali.] ex generali commissione officialis beneficia conferre non potest. Declarat notata per Goffredum, Innocentium, & Hostiensem de præben. dilecto.

b ¶ Verisimiliter.] Nota inspiciendum quod est verisimile, concordat sup. tit. 2. c. vlt. & habet hoc locum etiā vbi est generalitas, vt hic, & ubi est obscuritas, vt j. de reg. iur. inspicimus.

c ¶ Concessurus.] ad idem j. de pœn. & remiss. si eps. & inf. de reg. iur. in generali. cū suis concor. & idem in obligatione. C. quæ res pign. ob. pot. l. 1.

[Glo. seq. ponit tres casus contra regulam.]

d ¶ Nec regulariter.] secunda ratio huius dicti, & idō dicit regulariter: quia casualiter secus, vt si iusta rōne motus donauerit vt puta magistro, vel si donare ei permissum sit: vel ratione personæ ipsius, cui concessa est administratio, vt si sit filius senatoris, ff. de admi. tuto. cum plures. §. cum tutor ff. de tut. & ra. distr. l. 3. §. 1. & ff. de don. l. filiusfam. § j. respons. 2. & 3. de hoc not. ff. de pact. contra iuris, in fi.

V de Bar. in l. si ... alleg. in glo. in ver. si libe. ... gra... de suppleri. neg. per gl. co. li. ...

e ¶ Libera.] in conferendi beneficijs est liberalitas in cui dando: sed non in dando, secundum ea quæ not. sup. de præben. relatum. & cap. inter cætera.

[Glo. seq. opponit de duobus capitulis, quib. rñdet.]

f ¶ Non possunt.] in contrarium videbatur per decr. sup. de instit. ex frequentibus, & supra de præb. dilecto. sed illa iura nō obstāt: quia in decre. ex frequentib. non dicit, quod officiales possunt conferre: sed ꝙ possint confirmare; & hæc sunt diuersa vt patet in capit. sede vacante. quod bene confirmat ab epo confirmandos. sup. de maio. & obe. cum olim inf. de insti. cap. 1. & ibi non confert beneficia ad solius episcopi collationem spectantia, sup. ne se. vacan. illa. & inf. eo tit. c. vnico. ad idem inf. de preb. cum in illis. Decre. dilecto. non dicit ꝙ approbatio ibi facta per generalem procuratorem ualuerit.

g ¶ Commissa.] nota pro his quæ no. Io. Ber. & Host. supra de concess. præben. constitutus. dixerunt enim, quod episcopus non potest specialiter conferre collationem alicuius prabendæ, quæ nondum [a] vacat: quia id posset fieri in fraudē vacaturarum: quia cum non posset mihi promittere primam vacaturam, daret fratri, vel amico meo potestatem conferendi primam, & hoc esse non potest, & sic intelligitur decret. prædicta constitutus. in fi. Sed generaliter committere collationem beneficiorum ad eū spectantium bene potest, ut hic & 16. quæst. 1. statuimus (scilicet ei quem facit vicarium, super quo vide quod no. inf. tit. 2. c. penul. in fine antepenul. gloss. & inf. de præben. statutum in glos. fin.) Et perpetuo etiam posset hoc ius committi alicui dignitati: vel in genere, vt supra de insti. tu. cum venissent. vel in specie, ut sup. de dona. pastoralis. 16 q. 2. visis.

ADDITIO. Tene quod scripsi de cens. cum venerabilis in antiq. super fin. 2 glo. versi. tamen hoc puto. Ioan. And.

a Vide Côci. Trident. sess. 24. de refo. c. 18.

TITVLVS XIIII.

De officio & potest. iudicis delegati.

¶ Bonifacius VIII. †

† In quodā manuscripto ita in c. III. in Côcil. Lugdu.

¶ Conseruator a manifestis defendit iniuriis, & iudicialem indaginem non exercet.

CAP. I.

STATVI-

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis delegati.

¶ Superiori titu. dictum fuit de officio vicarij; verum quia iudex delegatus gerit vices iudicis delegātis, & quodammodo dicitur eius vicarius quantum ad causam sibi commissam, ideo post rubricam præcedentem ponitur hæc rubrica, de officio & potestate iudicis delegati.

STATVIMVS.] sunt duæ partes. In prima promissio. In secunda ibi, Nec ad alia prohibitio. Io. And.

CASVS Romanus Pontifex aliquos religiosos vel alios exemit a potestate iudicis ordinarij & eos recepit in suā tutelā, & custodiam, dando eis conseruatores: Quæritur de potestate illorū conseruatorum? Rñdetur quod potestas eorū in hoc consistit, ut illos quibus sunt deputati, defendant a manifestis iniurijs. Sed quid si iniuria non sit manifesta: sed requirit plenam causæ cognitionem: vtrum conseruator possit se impedire? Respondet ꝙ non: sed pro hoc est recurrendum ad ordinarium. Et ista vera sunt, nisi in priuilegijs istorum religiosorum, vel aliorū quibus dati sunt conseruatores, aliud diceret, videlicet, vt possent

possent cognoscere de iniurijs & alijs casibus: et si re quirerent iudicialem indaginem, & cōfer in priuilegijs apponitur illa clausula. Nota primo, q officium conseruatorum est defendere illos, qui eis committuntur a manifestis iniurijs, & violentijs. Nota ij super. quod cōseruatores simpliciter deputati non possunt se impedire de his, quę sunt occulta, & dubia. Sed qd si ostensa manifesta negeť, vtrum conseruator possit cognoscere an sit manifesta? Rñdet glossa, q sic: alias q libet posset impedire iurisdictionem ipsorum cōseruatorum, quia quilibet conuē tus semper negaret iniuriam manifestam: Vnde qñ dubitatur de iurisdictione alicuius iudicis, ad eum iudicem spectat cognoscere an cognitio ad eum spectet, vel non, l.si quis.ff. si quis in ius voc.non ierit.

mus,[a] † vt cōseruatores,[b] quos plerunque concedimus, a manifestis iniurijs, & violentijs defendere possint quos eis committi mus defendendos; Nec ad alia, quæ iudicialē † indaginem [d] exigunt, suā possint extendere potestatē.

¶ Alexander IIII.

† Vide Pet. de Anch. cōs. 87. in. omisso primo dubio & cōs. 123. inci. in primo dubio & Iasonē cons. 145. inci. circa duo vol. 4.

† Nota q potestas data alterū defendendi, necessario ñ includit concessionem potestatis defendēdi, cum indagine iudiciali. Do.

[Prima glo summat]

a ¶ Statuimus] conseruator a manifestis defendit iniurijs, & iudicialem indaginem non exercet.

[Gl seq. recitetur per sex quæstiones.]

b ¶ Conseruatores.] quia materia conseruatorum in tit. isto hic & inf. c proxi. & c. vlt posita est: nota conseruatores delegatos esse 1 & vt dicebat Ber. de istis conseruatoribus per iura antiqua parum, vel nihil habemus: Possunt tñ dici conseruatores epi, qui habent conseruare & defendere viduas, pupillos, & orphanos, & alias personas miserabiles 2 ab oppressionibus, & iniurijs. de fo. compe ex parte B & c ex tenore. in anti. 87. dist. c. 1. & 2. 23. q. 5 administratores sup. de censi. si cet, sup. eod. c. significantibus. Scire debes (secundum Inno. & Host.) quod isti conseruatores interdum dantur, vt aliquos defendant contra latrones vel prædones, interdum contra eos qui eorum priuilegia infringunt: interdum latius, vt defendant ab iniurijs & offensis, & in nullo dictorum casuum habēt iudicialem indaginem, vt hic, & inf. co c. vlti. De manifestis ergo solummodo habent cognoscere. Et intellige manifesta illa, quæ notoria sunt, & ita patentia, quod nulla probabili tergiuersatione celari possunt, vt de verb. sig. ea parte, in anti. de cohab. cle & mu. c. vlti. Sed quid si negetur ostensa notoria? negatione videtur fieri res dubia C qui ad si procu non li l 3. Dic quod bene probationes recipiet conseruator an factum sit notorium, vt sic videat an sit sua iurisdictio. 3 ff de iud. si quis ex aliena sup de rescri. super literis. alias. n. istorū officium esset inutile, & si inueniet factum notorium, procedet: alias desistet, non enim habet potestatē simpliciter defendendi iniuriam: sed qualificatam, notoriam. s habet ergo conseruator reuocare reum: & si cōfiteatur factum, bene quidem: si neget, super notorio probationes recipiat: si autem confiteatur factum, sed dicit se id suo iure fecisse: dicunt quidam, quod vlterius se intromittere non debet. Alij contra dicentes quod probationes recipit super notoria offensa. 4 Ad hoc supra de elect bonæ. alias facilè esset conseruatorum officium deludere: vnde si videatur conseruatori probabilis negatio, non procedat; alias puniat sicut notoriū. Dicebat autem olim Ber. quod sicut delegatus recusari poterat, sic & conseruator: postea mutauit d. cens, quod quia in notorijs non admittitur recusatio, vel appellatio, conseruator autem non cognoscit nisi de notorijs: ergo recusari non poterit, sup de appel. propo suit. & c. cum sit Dixit etiam talem conseruatorem inuocare posse auxiliū brachij secularis sup. de offi. ord. c 1. & ca. quoniam. 23. q. 5 administratores.

1 Itē Ioā. Andr. & Pet. de Anch. q a eorum offm expirat quoad nō cepta.

2 Quæ dicātur personæ miserabiles tradūt doctores in c. 1. de postu. pla. & in c. sup q busdā. de verb. sig. & Bart. in L. cū aliæ. ff. de leg.

3 Idem Pe. de Ancha. Font.

4 Idem Pe. de Anchar. Fon.

ADDITIO. A tempore Inn. hoc tenentis, & hoc placet Host. & Archi. & ex eadem ratione dicebat Inno quod procedere poterit parte per contumaciam absen c 3 remittit ad notata de cohabita cleri, & mulie. vestra. Ioan. And.

¶ In contractibus & pœnis Pōtificali dignitati defertur.

CAP. II.

Quia Pontificali [e] dignitate præditis [f] ob reuerentiam sacri officij, [g] quod exercent, pluri mū deferri cōuenit, & eos pl⁹ alijs honorari decet: [h]

[Glo. seq. declarat an iniuria cōmissa & cōmittenda &c.]

c ¶ Defendere.] hoc intelligi pōt de commissa, & committenda: pone enim paratos ad exercitiū, & violentiam inferendam illis, quorum conseruator est: Prohibere poterit, excōmunicare, & punire de sentē. excom. sa cro & inf. eo. tit Romana. §. caueatur. In cōmissa defendent p districtionē ecclesiasticā, cōpellendo iniuriatores, vt satisfaciāt læso, & ēt sæculare brachiū inuocando, vt superius dixi.

Conseruator pt defendere, non tantū ab iniuria cōmissa, sed ēt a cōmittēda.

d ¶ Indaginem] id est, causæ cognitionem, seu ipsius examinationem: quia dubia sunt: & si de talibus se intromittant, pœnam incurrunt de qua inf. eod c. vlti. §. ut autem, nec valet quod agitur, ut ead. decre. §. vlt. quæ est glo. istius.

Qvia Pontificali.] Præmissa causa ponit constitutionem in genere, quam secundo specificat, ibi, Quod. tertio excipit: ibi, Nisi. Io. And.

¶ Istud c. emanauit ad declarationem c. sane, & ca. pastoralis. eo. ti. in anti. ubi dicunt, quod iudex delegatus potest rebelles comprimere, & coercere episcopos, si non obediant in eis quæ spectant ad suam iurisdictionem, tñ deferre debet dignitati episcopali, & mitigare illas pœnas. istud c. ponit quo ordine debet mitigare illas pœnas.

CASVS Delegatus Papæ cūm subdelegauit epo Prelatum. Episcopus non vult acceptare: Certum est quod delegatus pōt eum punire: sed tamen debet mitigare pœnam. Sed quæritur quam mitigationem debet ipse delegatus seruare? Rñdet q non debet ab initio episcopum excōicare: sed debet ei primo interdicere ingressum ecclesiæ, postea si illam pœnam contemnat, debet eum suspendere ab offic o sacerdotali: postea procedere ad pœnas grauiores: tamē si delegatus primo processerit ad excommunicationem, tenet excōicatio, licet non bene faciat: quia ille tex. loquitur de honestate: veruntamen posset esse tanta contumacia, q delegatus inciperet ab excommunicatione. Heli. Reg. Nota primo argu. q illa quæ exercet episcopus ratione dignitatis episcopalis, dicuntur competere ex officio, & non ex ordine & sic non vr episcopatus ordo: de quo per gl. & ibi dixi sup in procemio huius libri. Nota secundo, quod appellatione iudicis non comprehēduntur conseruatores: quod nota pro iuribus loquentibus de iudicibus. Dominicus.

[Prima gl. summat, & dicit quid exemplificat.]

e ¶ Quia Pontificali.] in coactionibus & pœnis pontificali dignitati defertur. Exemplificat quod habetur sup. eo. l sane. 1. & c. pastoralis. in prin.

ADDITIO. Guli. hanc decretalem allegabat sub tit. de priuil. in Spe. de sent prolat. §. ut autem. vers. quandoque Io. Andr.

f ¶ Præditis.] id est præ alijs dotatis.

ADDITIO Arch. exponit idest, sublimatis & ornatis. Ioan. And.

g ¶ Officij.] concor. inf. de sen. excom. quia periculosum &. 11 q. 3. absit.

h ¶ Decet.] inspicimus quid deceat, sic sup. eo. li. de elec. cum non deceat. cum suis concor.

ADDITIO Et decentia propter respicit honestatem. sup. de uot. magnę. Io. And.

a ¶ Iudi-

a ¶ Iudicib.] potest referri ad hoc quod]. sequitur, deputatis, vel puncta h. c, & iudicib. quibuscunque. Ioan And. [Idem Archid.

b ¶ Ingressus] & si durante tali interdicto in ecclesia sollemniter celebrat, irregularis efficitur.]. de sent. excom. is cui. 1

1 Et si mo situr, non est in coemiterio sepeliendus Archi dia.

ADDITIO. Et ibi dicam quod hic dicit. Archi.

[Glo. seq obijcit, & dupliciter soluit.

c ¶ Sacerdotale.] sine quo Pontificale officium exerceri nō pōt sup. de excess. pla. ex literis. [Scias q suspensus a Pontificalibus tm̄, in illis celebrando non fit irregularis, s̄m Guil in Spe. de leg. §. iusta. versicu. quid si quis ep̄s. Sed vr̄ q ab ipso principio illi artius q̄ reliqui puniri deberēt. 3. q. vlt. ca. quia iuxta. §. presbyteri. quae est lex. C. de episco & cle. l. patri. vbi dicitur, q multo maiori poena sunt digni, quibus cum plurimum honoris per nostram iussionem delatum est, occulto reperiuntur in crimine: lex illa loquitur de illo, qui deliquit in eo, in quo honorabatur. 1. in sacerdote qui in testimonio dicendo honoratur, vt nō torqueatur, & ideo verum tacuit, vel falsum dixit. Vel dic q minor poena maior est in maiore, secundum ea, quae not. de cle. vena. cap 1.

vt cum a iudicibus, [a] vel conseruatoribus a sede Apostolica deputatis cōtra eos, ad coactiones aliquas siue poenas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur: Ita quod (eis quadam condigna reuerentia supportatis) ingressus [b] primo ipsis ecclesiae, vel sacerdotale [c] interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendātur, & subsequenter aggrauetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi forte aliter [d] fieri suaserit nimia contumaciae proteruitas, siue culpa.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum, ad Papam non ad condelegatos appellari debet hoc dicit. Io. And.

CAP. III.

SI [e] duo ex tribus [f] a sede Apostolica [g] delegatis, duobus [h] alijs non in totum [i] subdelegauerint vices suas, ipsique †

d ¶ Aliter.] vt s. non supporteur tanta modestia, vt qa iniurias, vel contumeliosa verba profert in iudicem s. de poe dilectus. Quod si iudex non seruata forma huius decre. statim excommunicet, vel suspendat ep̄m vel superiorem, tenet ne sententia? Dic q sic: licet reprehendendus sit iudex, q hanc modestiam non seruauit. 11. q. 3. c 1. sup. de sent. excom sacro.

ADDITIO. Vide quod dixi in decr. sane. super verbo, interdicat Io. And.

SI duo ex tribus] non diuiditur. Praemitte q si delegatus Papae subdelegat non in totū, facit gradū, ita q de eius subdelegato ad ipsum subdelegantē debeat appellari, vt]. eo. si delegatus, & sup. eo. super qōnum. Sed illud fallit in casu huius decre Dominicus.

¶ Secundum dominum Heliam hoc c. sic summatur: Si appellatum fuerit ab vno trium delegatorum, non appellatur ad duos delegatos, sed ad Papam. h. d.

CASVS. Papa commisit causam tribus iudicibus delegatis, videlicet decano, arch. diacono & archipresbytero: duo fuerunt impediti, vnde ipsi vices suas subdelegauerunt, qui subdelegati processerunt cū tertio delegato in tantū, q deuentum fuit vsque ad sniam quam cōtra te tulerunt, vis ab illa snia appellare, vtrum possis appellare ad delegatos? Vr̄ q sic, quia appellare, vis a subdelegato, ergo est appellandum ad delegatos, si in totum vices suas non commiserunt, sed aliquid sibi retinuerunt? Rūdet Romanus Pontifex, q licet delegati subdelegauerint vices suas, & non in totum, eo tamen q illi subdelegati non processerunt soli, sed cum tertio delegato, qui est par illis delegatis, ideo non pōt appellari ad delegatos. Nam non appellatur a pari ad parem, & ideo, a subdelegatis est appellādum ad Papā, ac si oēs delegati simul de causa cognouissent, & sic si delegati in totū subdelegassent causam, non appellaret ad delegatos. l. vnica, C qui p sua iurisd. iud. de. vel nō da pot. s̄m literam, quae habet, ad nos iure iudicia remeabunt. quae est cōis litera, licet aliqui habeant in litera ad eos. & tunc ille tex. intelligitur qñ delegati subdelegauerūt in parte, & non ī toto. Nota Primo ex hoc c. q delegatus Papae pōt subdelegare. l. a iudice. C. de iud. c pastoralis. alleg.]. eo. l. & q a. ff. de iuris. om. iud. Nota vlterius, q delegatus Papae subdelegando pōt retinere aliquid de iurisdictione, ita q non desinit oīno esse iudex rōne cuius est appellandū ad ipsum delegatū. & iste est vnus casus ī quo non pōt appellari ad Papam omisso medio: & illud procedit siue delegatus reseruauit sibi sniam siue tm̄ executionem. Nota insuper principalē effectum huius cap. q si aliqui delegati subdelegent, qui sub delegati procedūt cū vno ex principalibus delegatis, appellandum est non ad subdelegantes, sed ad Papam, propter mixturam paris respectu illorum subdelegatorum. Et ex hoc infertur aliud notabile, quod vbi duo permiscentur quorum vnus sit potētior altero, potentior attrahit ad se naturam minus potentis, etiamsi minus potens in numero excedat potētiorem Ad hoc. sup de consec. eccl. vel alt. aqua. Dom.

† Nota q plures diuersam iurisdictionem habētes, in vna causa iudicāt & tūc ad appellationem interponēdam inspicitur dignior iurisdictio ī fra pcipimus ad fi. C. d appe. vbi autem discordāt in snia statur numero c. fi.]. de re iu. l. fi C. de can. larg. lib. 10. Arch. Pon.

[Prima glossa dicit quid declaret.

e ¶ Si duo] edita est haec decretalis ad declarationem eorum, quae notant Ber. Inno & Host sup. eo. super quaestionum § si vero ad finem.

ADDITIO Hanc decr prolixe glossauit Archid. de glossa decre. super quaestionū. & de expeditis, infra, eo. si delegatus. quae postea cancellauit Io. And. & Guil. in Spec. de appe. §. nunc tractemus. versi. quid si tres. Ioan. And.

f ¶ Ex tribus.] idem de vno, & multo fortius, quia maior dubitatio est quando duo ex tribus subdelegant, quam quando vnus tantum, videbatur enim inspici debere maiorem numerum, quia ergo duo erant subdelegati, & tertius delegatus, quia maior pars huius iurisdictionis subdelegata erat, non videbatur appellādum ad primum delegantem, sed secus est, vt hic vides, cum enim in hoc casu diuersis respectibus emergant aduersa, eligere debemus, quod minus in se habet captionis. ff. de reg. iur. quotiens. captiosum enim esset si de pari ad parem appellaretur. ad primum ergo appellari delegantem debebit.

ADDITIO. Dicit Ioan. Monachus, quod cum hoc casu simus extra §. porro. cap. cum plures infra eo, qui est exceptio a regula illa 2. quaest. 6. ad Romanam tenenda est regula hoc casu expresse non vitiata. Ioan. And.

g ¶ A sede Apostolica.] ideo dictum, quia delegatus ab alio non delegat, sup. eo pastoralis & c. vlt. C de iud. a iudice.

h ¶ Duobus alijs.] idem si subdelegarent illi collegae: sed de hoc videbatur dictū sup. eo. super eo § si vero, secundum vnam lecturam, quae ibi amplectenda est, q si ibi quaereretur de eo qui totum subdelegauerat, non erat quaestio, quia per praecedentia decisa erat.

i ¶ Non in totum.] bene dicit, quia si in totum subdelegassent, non esset quaestio, quia tunc semper appellatur ad primum delegantem. sup. eo. super quaestionū. §. porro.

a ¶ Cum delegato.] nota quia si in rescripto esset clausula, quod si non omnes, & duo committerent, tertius se excusaret, nec committeret in hoc casu ab illis duobus subdelegatis, ad delegatos subdelegantes appellaretur, & non ad primum delegantem, cessat enim ratio, & in hoc vt vo- luisse hæc litera.

¶ In antiquis libris ita, & hoc noluit hęc litera.

b ¶ Ab ipsis.] delegato & subdelegatis.

c ¶ Condelegatos.] quia appellatio est de minori ad maiorem prouocatio, &c. hic autem partim appellaretur de pari ad parem, quod esse nō potest, adde quod dixi supra eod libro de consuet. c. 1.

SI contra.] Sūt tria dicta quæ patēt. Secundum, ibi, Cum autem. Tertium, ibi, Idem est. Dñicus.

¶ Istud cap. emanauit ad limitationem iurium dicentium, ꝙ cum iudex recusatur vt suspectus, sunt eligendi arbitri, fallit in tribus casibus hic enumeratis.

subdelegati eum delegato [a] tertio in causa processerint delegata: si appellatur ab ipsis, [b] non ad condelegatos, [c] sed ad primum delegantem tantum modo appellari debebit.

¶ Idem.

¶ Tres casus ponit, in quibus suspicionis causa coram arbitris non tractatur: Primus, cum recusatur vnus ex delegatis datis cum clausula: quod si non omnes; Secundus cum recusatur delegatus Episcopi; Tertius, cum recusatur officialis. Io. And.

CASVS. In causa, quam etam tecum habiturus, impetraui a sede Apostolica duos delegatos, videlicet decanum & archidiaconum ecclesiæ Pictauien. cum clausula, ꝙ si ambo interesse non poterius, alter vestrum negotium exequatur, accidit ꝙ coram istis delegatis feci te citari & obtuli libellum, cui petij per te responderi; Tu comparens proposuisti, ꝙ habebas vnum iudicem tibi suspectum, quia erat consanguineus meus, vel cum consultus fuerat causam & opinionem suam dixerat, illa causa est probabilis, quæritur coram quo iudice debeas illam causam suspicionis probare, & vtrum sint eligendi arbitri? Respondet ꝙ non, sed illam causam suspicionis debebis probare coram suo coniudice. Et hoc verum quando illi duo delegati sunt dati cum clausula, ꝙ si ambo: Si autem essent simpliciter dati, tunc assumendi essent arbitri secundum iura antiqua, quia si non potest condelegatus cognoscere in principali, nec in accessorio. Sed quid si quis vellet recusare officialem episcopi, vel delegatum episcopi, vtrum sint eligendi arbitri? Certe nō, sed ex causa suspicionis probanda coram episcopo, qui officialem delegauit. Nota primo, ꝙ cū causa est delegata duobus simpliciter, neuter eorum sine altero potest procedere, etiam in causis emergentibus siue incidentibus, sicut nec possunt procedere in principali, vnde recusatio est causa emergēs, & tamen alter sine altero non potest cognoscere, quando sunt dati simpliciter. Si autem dati fuerint cum clausula, quod si non omnes, tunc tota iurisdictio apud alium remanet, non solum quoad principale, sed quo ad emergentia & incidentia. Nota vlterius ex hoc casus in quibus non recurritur ad arbitros pro causa suspicionis probanda, videlicet cum recusatur alter delegatorum, vel officialis episcopi, vel eius delegatus, & sic officialis non est delegatus episcopi, sed habet iurisdictionem ordinariam. Not. finaliter, ꝙ causa recusationis debet exprimi coram iudice qui recusatur, probatio autem corā ipso fieri non debet. ad hoc sup. de app. cum speciali Dominicus.

[Prima glossa ponit summam, & quid prima pars declaret.

d ¶ Si contra.] Tres casus ponit, in quibus suspicionis causa coram arbitris non tractetur. Primus cum recusat vnus ex delegatis datis cum clausula, quod si non omnes. Secūdus cum recusatur delegatus episcopi. Tertius cum recusatur officialis. Et reprobat prima pars, quod not. Innocen. sup. eod cum super & approbat quod ibi not Hostiensis & Abbas. Et probatur olim per decisam ipsius decretalis & ipse Hostiensis sup. eo. super quæstionum. §. qui vero & ꝙ. de appel. legitima, & Guil. in Spec. de recu. §. vlt. ver. quid si vnus.

CAP. IIII.

SI contra [d] vnum ex duobus [e] iudicibus cum illa clausula: quod si ambo interesse non possunt, [f] alter eorum in causa [g] procedat: a sede Apostolica [h] delegatis, suspicionis causa legitima [i] proponatur; causa ipsa suspicionis coram non recusato coniudice (ad quem ex vi prædictæ clausulæ debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari, [k] & ab eo expediri debebit. Vbi ve

e ¶ Ex duobus.] idē si ex pluribus, cum eadem sit ratio.

f ¶ Non possunt.] est ergo necesse, ꝙ de ei⁹ impotentia pateat antequā collega procedat. ꝙ. eo. in ant prudentiam. secus cum scribitur, vt ꝙ. eo. cum plures i. responso.

[Glo. sequens obijcit, & soluit.]

g ¶ In causa.] principali, vnde non videbatur ꝙ de impedimēto cognoscere deberet, quod sibi com missum nō videbat, sed cognoscit an sua sit iurisdictio. ff. de iud. si quis ex aliena. ꝙ. in ant de rescri. sup litteris sic & hic cognoscit an collega suspectus sit, vt sic videat, an sit iudex sine illo ex culpæ vigore.

h ¶ A sede Apostolica.] idem videretur in delegatis ab alio. Nec obstat. ꝙ. §. proxi. quia ibi loquitur secundū hanc rationem, vbi vnus solus est delegatus. [Vel plures sine clausula]

ADDITIO. Quod hic dicitur in delegatis a Papa, idem est in delegatis ab alio: Nam & ordinarius & delegatus principis opponere possunt hanc clausulam, secundum Gost. in summa huius tit vers. item quid si ordinarius: Nam & in compromisso apponitur. sup. eod. vno delegatorum secundum Archid. punctum tamen glo. non tangit. Io. And.

i ¶ Causa legitima.] recusatur iudex propter vnicā causam. s. propter suspicionem. ꝙ. cap. proxi. sed illa ex multis causis insurgit. pone exemplum sup. eo. causam quę. & c. cum R. & c. insinuante. de iud. causam quæ vt lit. non contest accedent 1. & 2. de app. ad hæc si in vna & c postremo, cum si. Ioan. And.

ADDITIO. De quibus vide in Spe. tit. 1. §. superest. dicit hic Archid. quod iusta causa esset recusandi, si procurasset sibi causam committi, vel si prius per actorem consultus, rñdisset eum ius habere, per l. Prætor ff de iurisd omn. iud. alleg. quod not Inn. sup. de offi. ord. irrefragabili. vt ibi scripsi. super gl. vel per decanum & dicam post Host. ꝙ. de app. legitima. Io And.

[Glo seq quærit & soluit, & ponit opi. Inno. secundo quærit. arg. pro, & soluit contrarium, tertio obijcit, & soluit.]

k ¶ Probari] bene dicit coram quo habeat probari, & per quem habeat expediri, sed non dicit coram quo habeat proponi. Corā quo ergo proponetur, an coram ambobus: an coram altero tantum? Satis videtur per istam decr. ꝙ coram omnibus sit proponēda. & coram collega probanda, olim dicebat Inno sup. eo. cum sup ꝙ licet bonum esset, ꝙ coram omnibus proponeretur, sufficiebat tamen si proponeretur tantum coram recusando: cum arbitri deberent cognoscere, ꝙ hodie posset locum habere in delegatis datis sine clausula, vt ꝙ. sequitur. (Vel cū clausula, quod si non omnes, tu cū altero. & is ad quem sermo dirigitur, recusatur. Et idem in

Suspicio sola iudicem recusari facit.

Recusatio alicuius delegatorum, an debeat proponi coram omnibus an corā recusando tantum.

In clausula de quia sup. eo. coram Arch. quod placet.] Sed nunquid medio tpe pẽdente probatione corã collega poterit ipse collega in principali ꝓcedere? & vr̃ ꝙ sic: quia medio tpe ille cognoscere non põt: ergo ex vigore clausulæ collega cognoscere poterit. Sed dic contra: quia primo constare dẽt de impotẽtia anteq̃ solus ꝓcedere possit. ĩ. eo. prudẽtia. sed pendente cã suspicionis ille vult interesse; nec adhuc apparet eum nõ posse, igitur collega in principali nõ ꝓcedet. Sed Iod. Cald. sentit contra, & dicit, ꝙ medio tẽpore est locus dictę electioni, ꝙ si non omnes, &c. sed dic, ꝙ expectari dẽt finis causæ. ad hoc optime ff. de excu. tu. l. diximus, circa prin. Sed nonne honor est iudicẽ esse, vt sup. de appellatio. vt debitus, & C. qñ prouo. non est ne. l. omnem honorem, & maior honor videtur solus iudex esse quàm cum alio, ad hoc inf. de concess. præb. c. vlt. vr̃ ergo collega suspectus in pronunciando facilius illũ suspectum, vt solus iudex remaneat. Sed dic ꝙ licet iudici debeatur honor: tñ idest onus, vt sup. eo. pastoralis. ibi, exonerate, &c. & ff. de mu. & ho. l. vlti. §. iudicandi, vnde non est ibi tanta suspicio: 1 quia non præsumit quis appetere onerosa: & iõ taciturnitas in his nõ habetur pro consensu. ff. de procu. filiusfa. §. inuitus. & dixi de hoc inf. de reg. iur. is qui tacet. Præterea si male pronunciat in hoc casu, non deest appellationis refugium inf. eo. ab arbitris.

† Dictio, ipse, deest in antiqs codicib.

1 No gl. ꝙ in dubio iudex nõ p̃sumitur se pronũciatum iudicẽ: dũ vere iudex nõ est Do. Font.

2 Idẽ Pet. de Anch. Fon.

3 Per istã rõnẽ dicit Petr. de Ancha. si ẽps est ꝓcul abs eundẽ, eẽ ad arbitros. facit c. vltra 3. q. 5. Font.

Vbi vero nõ est dicta clausula[a] in rescripto; debet super hoc ad arbitros recursus haberi. ¶ Cum autem[b] ipse† delegatus episcopi[c] recusatur: recusationis causa coram epõ est probanda. ¶ Idem[d] est si officialis recusetur eiusdẽ: licet ad ipsũ ab eodẽ officiali nequeat appellari.[e]

¶ Idem.

¶ Distinguit tria tempora ad sciendum, an iudex suspectus committere possit; quia aut non est proposita recusatio, & tunc in totum per eum facta commissio tenet; Aut est proposita, sed nõdũ pronũciatum super ea: & tunc volente recusatore, committere potest: aliàs non: Aut iam pronunciatum est illum esse suspectum: & tunc etiam volente recusatore committere nequit. Io. And.

ADDITIO. Et si non appellaret grauatus, trãsiret interlocutoria in rem iudicatam, vt scripsi post Inn. & Hostien. in decre. prudentiam post prin. super ver. constare. Io. Andr.

a ¶ Clausula.] ex quo enim simpliciter dati sunt: vnus sine altero procedere non potest, supra eo. causam matrimonii, & cap. vno delegatorum, impedito ergo vno, ita quod non possit cõmittere, alij procedere nequeũt. Ioan. Andr.

b ¶ Cum autem.] hoc notat Ber. sup. eo. super qõnum. §. quem vero in vlt. gl. & Host. ibidem.

[Glo. seq. dat simile: quærit de rõne, & rñdet.]

c ¶ Episcopi] idẽ in subdelegato delegati Papæ, q delegauit nõ in totũ, vt in prædicto §. quem vero. (Vide quod post Inn. dixi in pręalle. decr. super quęstionum. ad fi. super ver. auditores. ibi tenet ꝙ ẽt si totũ delegauit, anteq̃ subdelegatus citet, proponetur: & probabit recusationis cã corã delegato. bene facit inf. c. 2. De materia, vide quod scripsi sup. de appe. cum speciali. in gl. propriũ. & in Specu. de recu. §. fi. in fi.) Si aũt ipse episcopus recusaretur, eligerentur arbitri. s̃. de app. cum speciali. Sed quare tunc non aditur superior sicut & hic? Rñ, quia iurisdictio ordinaria fauorabilis est. Item nõ ita de facili põt haberi superior ordinarius, licet interdum possit: 2 sed ad ea quæ frequentius, &c. ff. de legi. nam ad ea. sicut nec sic de facili põt adiri Papa: & ideo si recusatur delegatus ipsius, itur ad arbitros: omni ergo casu Papa laboribus, & expẽsis partium voluit prouidere 3 Io. Andr.

4 Ad hãc glos. dicit Pe. de Ancha. rõnẽ: q̃a appꝭo concernit iurisdõnẽ q̃ i ẽpo & vicario eadẽ ẽ: s; recusatio ꝑsonæ recusatæ licet adhæret ...ificari[e] sit suspectus, non iõ principalis: nec econtra. Bal. in l. j. C. si quacũq; pdit. põt. Font.

d ¶ Idem.] .i. quod coram episcopo probabitur causa recusationis, & hoc notat Hostien. intra de appella. legitima.

[Glo. seq. not. obijcit, & soluit.]

e ¶ Appellari. 4] nec valet cõsuetudo in cõtrariũ, vt ĩ. eo. lib. de consue. c. 1. Et sic nota, ꝙ licet quo ad quædam sit idẽ consistoriũ ẽpi, & sui officialis, non tñ quo ad omnia. ad idẽ sup. tit. proxi. c. 2. & 3. Sed nonne appellatio & recusatio sunt paria? vt sup. de appell. super eo. 2. responso. Dic, ꝙ illud intelligitur quoad modum, vt ibi not. sicut non admittitur frustratoria appellatio, ita nec frustratoria recusatio: vnde recuso & si non grauer, tamen non appello. nisi grauer: appello a iudice, in quem consensi, quem tñ nõ recuso, in multis alijs est dissimile, & quo ad casum nostrum est ratio: q͂a licet de natura appellationis sit, vt eatur ad maiorẽ, vt dixi sup. c. proxi. nõ sic in recusatione, vt patet sup. 1. respon. & in hoc itur ad arbitros, vt sup. eo. suspicionis, & de appel. cum speciali.

CAP. V.

IVDEX[f] ab Apo-

IVDEX] sunt tria dicta: 2m ibi, post recusationẽ. tertium ibi, Extunc. Dominicus.

CASVS. Cum essem habiturus tecum litem, a sede Apostolica impetraui delegatum, corã quo feci te conueniri: iste delegatus erat tibi certa rõne suspectus; anteq̃ cã suspicionis fuisset per te proposita coram eo, ipse iudex cãm subdelegauit, an possit? Certe sic: Sed quid si cã fuerit proposita, & fuerunt electi arbitri: sed anteq̃ arbitri cognoscerent de cã suspicionis, ipse causam principalem commisit cuidam iudici, & ipsum subdelegauit: vtrum possit? Rñdet ꝙ sic, si subdelegauit in totum te reo consentiente. Sed ponamus ꝙ iudex recusatus noluit subdelegare: sed expectauit sententiam arbitrorum, qui pronunciauerunt causam suspicionis esse sufficienter probatã, vtrum poterit subdelegare post pronunciationem arbitrorum consentiente recusatore? Rñ det ꝙ non: quia desinit esse iudex per pronunciationem arbitrorum: & ideo nõ põt subdelegare, ẽt de consensu partium, quia priuatorum consensus non dat iurisdictionem ei, qui nulli pręest iudicio. l. priuatorum consensus. C. de iurisd. omn. iudi. Nota primo ex hoc textu practicam, quã debet obseruare iudex delegatus, qñ cognoscit se suspectum, quia quãquã nolet facere iniustitiam, cautela est, ꝙ anteq̃ de cã se intromittat, ꝙ cãm ipsam in totum subdeleget: nam si semel se intromisit de cã, nõ poterit amplius subdelegare, nisi de consensu recusatoris. Nota insuper, quod cã suspicionis semel proposita nõ potest delegatus causam subdelegare, nisi de consensu recusatoris. Nota vlterius, ꝙ si arbitri pronuncient causam suspicionis esse sufficienter probatam, tunc iudex recusatus desinit omnino esse iudex: ideo de causa nõ põt amplius se intromittere, etiam subdelegando. Nota præterea quod plus impedit exercitium actus sententiæ prolatio, quam sola probatio rei super qua ferenda est sententia. Nota finaliter, quod etiam de consensu partium non põt fieri prorogatio iurisdictionis, quæ non habetur in personam iudicis, uide sup. eo. tit. significantibus. Dominicus.

[Prima gl. ponit quid declaret, & summat.]

f ¶ Iudex.] declarat notata per Ber. sup. de appell. secundo requiris. in gl. penult. & per modernos ibidẽ, & de appel. l. cum speciali, & per Goffre. in summa de appella. §. dubitari. & eo. tit. postremo. & Guli. in Specu. de recusa. § vlti. ver. sed quid si is iudex. Et distinguit tria tpa ad sciendum, an iudex suspectus committere possit

stolica [a] sede datus, quanuis legitime [b] recusari valeat vt suspectus, potest licite vices suas cõmittere, antequam recusatio cõtra ipsum proponatur. 3 [c] Et si in totum commiserit, recusari vlterius, aut facta per eum commissio impugnari nequibit [d] qđ posset, [e] si sibi de iurisdictione aliquid [f] reseruasset. ¶ Post recusationem quoque propositam, committere (nisi de recusatoris [g] procedat assensu) non potest: sed eo volente hoc potest, etiam si iam recusatio eadem sit probata: dummodo pronunciatum non fuerit super ea. [h] Ex tunc [i] enim (cum omnino iudex esse desierit [k]) nulla etiam cum illius assensu [l] potest fieri commissio per eundem.

¶ Idem.

¶ Delegatus subdelegans, etiam in totum, re integra causam reassumere poterit. h.d. Io. And.

CAP. VI.

QVamuis alicui [m] vices tuas in cã tibi

possit: quia aut non est proposita recusatio, & tunc in totum per eum facta commissio tenet: aut est proposita, sed nondum pronunciatum super ea, & tũc volente recusatore, cõmittere põt, alias non: aut iam pronunciatum est illum esse suspectum: & tunc etiam volente recusatore committere nequit.

a ¶ Ab Apostolica sede.] ideo dictum, quia delegatus ab alio non delegat, vt dixi sup. e. tit. si duo.

b ¶ Legitime.] aliquas concordantias dedi sup. c. proxi.

[Glo. sequ. obijcit quatuor modis, & trib. alle pro & dicit hæc per distinctionem concordari.

c ¶ Proponatur.] in contrarium videbatur, quia inefficax est apud ipsum iurisdictio, ex quo elidi potest: quia nihil refert an aliquid ipso iure inefficax sit an per exceptionẽ. ff. de reg. iu. nihil interest ff. qb. ex caus. in poss. ea, l. Fulcinius. § si in diem. si ergo inefficax est iurisdictio in delegante, ergo & in delegato, qui vicibus eius fungitur. ff. de iurisd. omn. iudi. l. solet, prætor. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. 1. §. qui mandatam. Item pars iurisdictionis est delegare ff. de iurisd. omn. iudi. l. 3. in fi. Cum ergo alias partes iurisdictionis aggredi non possit; ergo nec istam: inspicimus enim an delegatus cognoscere valuerit, vt sit demũ delegatio valeat. C. qui pro sua iurisd. l. vna. hinc est quod si Procons. committat causam antequam ingrediatur prouinciam, quia tunc cognoscere non potest: nec delegatus ab ipso, nisi tunc demum cum ingressus fuerit, ff. de offi. procons. obseruare. §. vlti. Item delegatus præuenire non potuit diligentiam recusantis. ad hoc sup. de appell. sæpe. & c. oblatæ. Item exceptio quæ obstat venditori, & emptori. ff. de contrah. empt. l. dolia. §. 1. [Facit Clement. religiosus §. 1. de procurat.] Pro ista parte facit, quia causa suspicionis personam afficit: vnde contra subdelegatum non competit. 1 ff. de diuer. & temp. præscript. l. an vitium, & personales exceptiones personas non egrediuntur. ff. de except. exceptiones: vnde mutatione personæ vitium aboletur. 1. q. 1. cito. sup. in antiq. de fil. presby. ex transmissa. ff. vii pol. si duo §. nõ videor. Item videmus quod ordinarius ẽt recusatus delegat. supra de foro compet. si quis contra, de appellat. cum speciali. Item licet iudex sit suspectus, dum tamen non recusetur: tenet eius processus. 2 vnde tria tempora distinguens hæc decret. alternationem determinat.

d ¶ Nequibit.] intellige cum incęperit subdelegatus vti iurisdictione. inf. c. prox.

ADDITIO. Idem Io. Mon. Et respicit gl. verbum. recusari: non verbum, impugnari, vt sit sensus, ꝙ si re integra subdelegatum reuocaret, quod potest vt ibi adhuc recusari posset. Item & si subdelegatus non recipit subdelegationem Io. And.

e ¶ Quod posset.] s. recusari, & facta commissio impugnari Io. And.

f ¶ Aliquid.] quodcunque sit illud ad idem ĩ. c. 2. ex quo enim sibi aliquid reseruauit, saltem in reseruato iudex remanet. 3 Item de suspicione subdelegati habet cognoscere. Item reuocat ad se iurisdictionem, supra eodem. super quæstionem ff. de iudic. l. iudicium, vnde adhuc recusari potest, & commissio impugnari.

g ¶ Recusatoris.] nõ est ergo necessarius cõsensus aduersarij: habet. n. delegatus hoc a lege, vt delegare possit; impeditur autem in hoc ex facto recusantis: 4 volente ergo illo, hoc poterit, etsi aduersarius contradicat, ĩ. eo. ti. c. vlt.

h ¶ Super ea.] ergo ista non sunt paria, per oĩa, aliquid esse probatum, & secundum probata esse iudicatum.

ADDITIO. Ad idẽ ff. de iis qui not. inf. athletas. §. calumniator. & § seq. & l. non alia. 1. resp. Io. And. sup. de verb. signi. c. cum olim.

i ¶ Ex tunc.] idest ex quo ꝓnũciatũ fuerit illũ esse suspectum.

K ¶ Desierit.] ĩ. eo. in litteris, & c. significantib. & c. venerabili. ff. de re iudi. l. iudex.

l ¶ Assensu.] cum enim ibi desinat iurisdictio, non est quid prorogetur. 5 de quo dic, vt sup. eo P. & G.

QVamuis. ponit dictum, cuius rationem reddit ibi, Cum iurisdictio. Io. And.

¶ Delegatus Papæ, qui in totum subdelegauit potest re integra causam illam reuocare: & alteri subdelegare. Idem si subdelegatus moritur hoc dicit. Præsupponendum pro intellectu ca. ꝙ delegatus Papę subdelegãs in totum, vr̃ a sede abdicare iurisdõnem cum limitatione huius ca. si subdelegatus incœperit vti iurisdictione: ita ꝙ res non est integra.

CASVS. Ego iudex delegatus inter te & Titium, vices meas Caio in totum commisi, nihil retinendo de iurisdictione: & ista subdelegatio fuit præsentata Caio subdelegato: tñ non vsus est adhuc iurisdictione: an potero ergo reuocare illam subdelegationem? R̃ndet ꝙ sic, ex quo res est omnino integra, & non incœpit vti iurisdictione: Sed quid si subdelegatus re integra est mortuus, nunqd potero cãm reassumere, vel alteri subdelegare? R̃ndet, ꝙ sic: quia non est abdicata a me iurisdictio cum effectu: ex quo subdelegatus non incępit vti iurisdictione sibi subdelegata: & res est adhuc integra Nota primo ex hoc textu argumentũ a contrario sensu, ꝙ delegatus qui subdelegauit in totum, põt commissionem reuocare: & reuocando extinguitur iurisdictio subdelegati. l. iudicium soluitur. ff. de iudi. Nota vlterius affectum principalem huius ca ꝙ si subdelegatus incœpit vti iurisdictione, etiam per citationem decretam, licet reus non sit citatus, ita ꝙ res desijt esse integra, delegatus nõ potest reuocare commissionem: & in eo non habet locum l. alle iudicium soluitur. ff. de iudic. Et sic solus actus per quem inducitur vius iurisdictionis, perpetuat iurisdictionem, de quo hic aliquid per Dominicum.

[Prima gl. ponit quid declarat, & summat.]

m ¶ Quamuis alicui.] declarat notata sup. eod. super quæstionum. §. si vero in glo patet & sup. eo. venerabili. in glos. penul. & vlti & ibi etiam not. per modernos, & Gulielm. in Specu. tit. 1. § restat. vltra modum. & Hostiens. plene in summa eod. titu. § delegati. versicu. sed nunquid potest reuocare. Et hoc dicit. Delegatus subdelegans, etiam in totum, re integra, causam reassumere potest.

1 Idẽ Pe. de Anch. Fon.

2 Nota a ꝯrio, ꝙ si recuset si tenet Bar. in l. quia poterat. ff. ad Treb. Phil. Do. hic, fallit tñ si procedat, de consensu. tex. hic: aut si recusatio notorie ẽ iniusta. Phil Fon.

3 Et sic nocere posset. ꝙ cõsiderandũ est. Do. Anchar. l. Labeo. ff. de fletu. lib. Fon.

4 Text. Bar in l. j. C. si quis prędi. pote. Pet. de Anch. Fõ.

5 Et dicat idẽ, si iudex se ꝓnunciauit incõpetentem. in c. significantib. ĩ. eo. Anch. Fõ.

a ¶ A sede

a ¶ A sede Apostolica.] quia delegatus alius non pot. b ¶ In totum.] quod si reseruasset, iudex remanebat: vnde non erat sic dubitandum in eo casu. videbatur enim in totum committendo ita esse officio suo functus, quod resumere non posset, ad hoc supra c. proxi. in fi. cum suis concordan. & hoc dixit Tanc. & Ber. olim secutus est eum, sed postea mutauit, vt patet per supradictas glossas.

c ¶ Vsus fuerit.] qualitercunque 1 ad idem sup. eo cap licet vndique.

1 Dic tu percitationem Phi. Fon.

d ¶ Efficaciter.] vides enim in casu conuerso: pone quod moritur subdelegans re integra: certum est quod subdelegatus nô procedet. sup. eo. licet ergo patet, quod adhuc efficaciter iurisdictionem nô hêt: retinet delegatus êt ptâtem compellendi, nisi malicio se ipsum, &c. ê. ca. pastoralis. Aliud ergo est in procuratore qui habet mandatû ad substituendû: quia dando subst. tutum, qui mandatum suscepit: amplius re integra nequit eam reassumere, aliud in delegato, vt hic vides; & est expressum ꝗ de procur. is qui. & quæ sit ratio diuersitatis, ibi dicam.

a sede Apostolica [a] delegata, in totum [b] commisisse noscaris: si tamen antequam ille iurisdictione vsus [c] fuerit, commissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso: vel eum rebus eximi contingat humanis: causam ipsam resumere poteris: Cum iurisdictio (ex quo ipsa vsus non extitit) non censeatur in eû efficaciter [d] transiuisse.

¶ Idem.

¶ Si delegatus subdelegauit quotiens abesset, vel donec reuocaret, & mortuus sit, re non integra, subdelegatus procedit. Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet: etiam post sententiam, hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VII.

SI [e] delegatus, [f] quotiens eum abesse [g] contigerit, tibi commiserit vices suas, poteris eo rebus humanus exempto (cum & tunc censeatur abesse) commissum tibi negociû (dum tamen illo viuente iurisdictione vti [h] cœperis) libere diffinire. Idem [i] poteris quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret reuocandas. [k] Nam talis commissio per quam censetur etiam sententiæ prolatio (nisi antea fuerit reuocata) committi, [l] ne-

pirat mandatû §. soluitur. Inst. de man. l. mandati. C. man. êt si mandans alio respectu erat mandatarius. Nota quod cum appellatur a subdelegato principis, appellatur ad subdelegantem, nisi ille delegatus subdelegasset in totum: nam tunc esset appellandum ad principê primû delegâtem. l. vnica. C qui pro sua iuri. f m lect. quæ habet ad nos. Nota insuper vnum, in quo nô potest appellari ad Papam omisso medio: videlicet cum appellatur a subdelegato delegati Papæ, qui non subdelegauit in totum vices suas.

[Prima glossa summat, & dicit quid approbet.]

e ¶ Si delegatus.] si delegatus subdelegauit quotiens abesset vel donec reuocaret & mortuus sit re nô integra, subdelegatus procedit: & semper de subdelegato ad delegatû, qui sibi aliqd iurisdictionis reseruauit, appellari dêt, êt post sniam. h. d. Approbat primum dictû. notatû per Inno. & Host. sup. eo. licet vndique. in prin.

f ¶ Delegat[9].] Apostolicæ sedis, vt s. c. pxi.

ADDITIO. Et addam quod hic dicit Io. Mon. Io. And.

SI delegatus.] Sunt tria dicta: Primo ponit primû dictum cum sua determinatione: ibi, Dum tamen: Secundo secundum: ibi, Idem, cum causæ redditione: ibi. Nam talis, Tertium: ibi, Ad eum quoque. vbi tria coniûgit: quæ in fi. fortificat: ibi, Etiam si.

CASVS. In causa quæ moueri sperabatur inter te, & me, impetraui iudicem delegatum forte decanum Pictauien. qui decanus considerans quod non poterat commode causam nostrâ examinare, alteri vices suas commisit sub hac forma: Tibi in tali causa vices nostras committimus, quotiens nos abesse contigerit, vel donec duxerimus reuocandas: ille subdelegatus incœpit vti iurisdictione, & causam examinare; postea delegatus est mortuus: vtrum subdelegatus poterit causam finire, & terminare? Respondet, quod sic: si ante mortê delegantis res desierat esse integra, hoc est quia subdelegatus incœperat procedere in causa Sed quæritur ad quem est appellandum: vtrum ad subdelegantem, vel ad Papam? Respondet cum distinctione: quia vel subdelegatus subdelegauit in totum: tunc non est ad ipsum recurrendum: sed est appellandum ad primum delegantem: aut iste delegatus subdelegans sibi aliquid reseruauit de iurisdictione, puta sententiam vel executionem ipsius causæ, & tunc appellatur ad ipsum subdelegantem: & non ad Papam. Nota primo quod delegatus Papæ potest vices suas committere, etiam sub cōditione, nam ista verba, quotiens me abesse contigerit, habêt vim conditionis, idest si me abesse contigerit aliquibus assignationibus. Nota quod delegatus mortuus. dicitur abesse. Et sic patet quod verbum, abesse, verificatur in absentia temporali, & in absentia perpetua & naturali, quod nota pro statutis, quæ faciunt mentionem de absentia. Nota vlterius, quod morte mandantis ex-

g ¶ Abesse.] idem dicebant prædicti Doctores per l. ff. de verbor. sign. l. mulieris. §. fin. vbi dicitur abest cares, quæ in rebus humanis non est, sed non conuertitur, est ergo de significatione vocabuli, a qua recedendum non est nisi vbi res aliter salua esse non potest. ff. de leg. 3. l. non aliter, immo tunc vere & finaliter abest scilicet non reuersurus.

ADDITIO. Per hunc modum ergo si in rebus humanis est, non abest, res enim quæ in rebus humanis est, potest abesse: Sed res quæ in rebus humanis non est, nô potest nô abesse, ponderatur enim diuersus modus abessêdi, vt not. ff. de procu. l. præsens. de quo hic etiam per Archid. Io. And.

h ¶ Vti.] qualitercunque, etiam citra litis contesta. sup. eo. relatum, & c. licet.

i ¶ Idem.] scilicet commissum tibi negotium libere diffinire.

k ¶ Reuocandas.] reuocare iurisdictionis est. ff. de iu. l. iudicium soluitur, retinendo ergo reuocandi potestatem, aliquid de iurisdictione retinuit.

[Glo. seq. ponit contrariam opi. Inno. & rationê qua mouebatur, & ei respondet.

l ¶ Committi.] reprobatur lectura Innocentij & abbatis, qui not. s. eo. si pro debilitate, quod per talem commissionem non transferebatur sententiæ prolatio, quia per illam clausulam, donec duxero. &c videbatur sententiam retinuisse, vt illa clausula aliquid operaretur, quod esse debet de leg. 1. l. si quando quis vxori. ad idem ꝗ. de primi. si. Papa 1. responso. in fi Contrarium tenebat ibi Hostiensis, cuius opinio hic approbatur, nec obstat quod dicitur, quod clausulâ debet aliquid operari, satis enim operat, quia reuocare potest deligans, quod simpliciter vel totum committendo non potuisset. 2 Itê quia ex vigore clausulæ illius ad eum appellabitur, vt dicitur in fi. cap.

2 Adde tu quod si delegatus aliquid faciat, adhuc nô vf reuocare, dûmodo prius hoc protestet, neque protestatio illa est facto 9tra. Ioâ. And. in regula, in genera. li Fon.

[Glo seq quærit, arg. pro, & contra, & soluit.

a ¶ Mor.

a ¶ Morte.] quia si delegatus vsque ad suæ voluntatis beneplacitum subdelegauerat? Videretur prima facie p decre. sup. de rescrip. si gratiose. q illo mortuo expiret iurisdictio. Contrarium vr per hanc dec ad hoc sup. de bap. maiores. C. de vsufr. l. ambiguitatem. Nec obstat illa decre. quæ in odiosis & restringendis loquitur: hic aut fauorabile puto: melius est. n hunc iudicẽ procedere, quam nouo, & incognito cãm delegare: ff. de vaca. munc. l. prætor §. vlt. arg. 19. q. 3. monasterijs & sup. de renun. ca. 1. & licet hoc videatur equum: primũ vr verius ad idẽ. ff. local. 4.

[Glo. sequ ostendit duas opiniones reprobatas.]

b ¶ Tantum.] hic reprobat opinio. Tãcr. qui dicebat delegatũ sibi reseruare non posse tm executionẽ snïæ: & reprobatur opinio Ber. & Inno. qui dixerũt, q licet executionem reseruare possit, si tamen appelletur a sententia, non appellabitur ad eũ, sed ad primum delegantem. Sup hoc vide quod not. sup. eo. super quæstionum. §. porro in gl. 2. [Et in Spe. de app. §. nunc tractemus. ver sed quid si delegatus & ver. seq. Approbatur autem opinio Host. q hoc quod dicitur, ibi no. & sup. eo. quatenti.

† Nota q executio ẽ iurisdictionis, iõ non faciẽda die feriata de ter. Dñic. Fon.

1 Notat Dñicus, q facienda ẽ benigna interpretatio ad cõseruandã delegationem D. & Phi. pbãt gl. si tamẽ clausula sonaret actũm positiuũ nouæ volũtatis, per mortẽ non expiraret Fon.

quaquam morte [a] committentis expirat: ex quo res integra non existit. ¶ Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec reuocet: vel qui executionẽ sententiæ † tantum, [b] aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reseruat; non ad delegãtem primum appellari debebit: Etiam si post sententiam fuerit appellandum.

¶ Idem.

¶ *Plurium delegatorum in solidum quilibet cognoscit: Et vno cognoscente, alij nisi ex causa, se non intromittunt: Et perpetuatio vnius, perpetuat quo ad omnes. hoc dicit. Zen.*

CAP. VIII.

CVm [c] plures sub illa forma: [d] vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatum Apostolicum exequantur, aut alia consimili [e] iudices vel executores a sede Apostolica [f] deputati contingit: ipsorum quilibet iniunctũ potest liberè [g] adimplere mãdatum. ¶ Porro vno [h] eorũ integra mortuo mandante expirat mandatum? R fidet Papa, q iurisdictione pp etuata per vnum delegatorum perpetuata est etiam quoad alios, licet non incœperint vti iurisdictione Nota primo, q clausulæ plurium delegatorum quoque dantur disiunctiue, ita vt ex propria volũtate quilibet ipsorũ possit sine alio procedere. Nota secũdo, q dictio, plures, scludit vltra duo, qñ ex sequent. istam dictionem apparet loquẽtem illud voluisse, limita regulã, pluralis. j. de re. iu. Dominicus.

[Prima gloss. dicit quid declaret.

c ¶ Cum plures.] declarat & approbat notata per Hostiensẽ sup. eo. prudentiam. 1. responso.

[Glo. seq distinguit inter formas: ponit & probat opinionẽ contrariam, & respondet.

d ¶ Forma.] ista forma est bene aduertẽda, aliud. n. est cũ scribitur cũ clausula, q si non omnes, vel, q si ambo. quia tũc iurisdictio datur conditionaliter, tunc igitur vnus vel duo iurisdictione vti poterunt, cum constiterit de conditione, & de impedimento tertij, vel collegæ, aliter non valet quod agit sup eo. prudentiã. in prin hic vero iurisdictio datur alternatiue 2 vnde quilibet est iudex insolidum vigore alternationis j. de reg. iur. in alternatiuis. cum suis concor. Dicebant tamen quidam in casu nostro 3rium, & tali ratione, cum dr in litteris, vt oẽs, vel duo, vel alter, &c. videri Papa intellexisse, q si oẽs volunt & possunt procedere, omnes procedant, & si non omnes, duo, & si non duo, vnus, ad hoc ff. de admi. tuto. l. quidam decedens. §. Papinianus. & gradus disiunctiue interdum cõsideratur fm ordinem scriptu ff. ad Trebel. l. hæredes. §. si ibi tamen ex certis coniecturis apparebat intentionem scribentis fuisse talem. ad idem. ff. de leg. 2. cũ pater § pen. & j. de præ. mandato. sup. eo. lib. de elect. c. penul. Et si dicatur, q fm hoc nõ erit differentia inter hanc clausulam, & clausulã q si non omnes? Respondebant, immo erit, quia per hanc clausulam, sufficit requirere: sed per clausulam, q si non oẽs, necesse est de impotentia constare, vt in decr. prudentiam. & pro eis facit, quia Papa libentius committit causas tribus, quam duob. & duob. quam vni, vt ibi, sed 3rium est verum, vt hic patet, vnde non sunt istæ alternatiuę ordinis, sed pstationis, & est regulare, nec potest negari quin si alter solus procedat, mandatũ Papę sit adimpletũ. ff. de solutioni qui res. §. area. in fi & in prædicta regula, in alternatiuis. cum suis concordantijs.

e ¶ Consimili.] vt si dicatur, q quilibet eorum insolidum & per se iudicare & exequi possit.

ADDITIO. Vel si dicatur, quod alter alterum non expectet, vel non requirat. Ioan. And.

f ¶ Apostolica.] idem si ab alio, est enim quo ad hoc eadem ratio.

g ¶ Libere.] idest etiam non requisito collega, simili modo exponimus illud, libere, quod habetur supra de præb. de multa, vt patet j. de præb licet episcopus.

h ¶ Vno eorum.] idẽ credo de duobus, vel de omnibus qui simul inchoauerunt quoad quid, s. quod si omnes incœperunt omnes finiant, nisi ex causa, vt sequitur. [Vide cap. si duo. inf. de procu. Fon.

2 Vide no. l. cũ qdã. C. d verb. sig. & dic q disiunctiua inter personas grauatas accipit pprie l. si ex toto. de l. 1. sicut hic nã iudicatura grauamen est gl. in ver. probari c. si j vnũ. j. eo. tit. sed inter honoratos capit coniunctĩ. dic l. cũ, nisi constaret aliud de mente disponentis expresse l. Titio aut Seio. de leg. 1. aut tacite l. cũ pater de leg. 1. Fon.

CVm plures.] Sunt tria dicta: Secundum, ibi, Porro. Tertium: ibi, Iurisdictione, Dominicus.

¶ Cum causa est pluribus delegata cum clausula quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum: quilibet delegatus recipit iurisdictionem insolidum: tamẽ si vnus causam occupauit, alij non possunt eam impedire, nisi occupans differret procedere malitiose.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli, q cum causa est delegata simpliciter pluribus iudicibus, licet iurisdictio sit indiuisibilis, quia est apud quemlibet iudicum insolidum, tamen exercitium iurisdictionis est apud omnes simul. l. duo ex trib. ff de re iu. c. pastoralis. eo. tit. in ant. Verumtamen Papa consueuit apponere istam clausulam, quod si omnes interesse nequiueritis, alter negotium exequatur. Aliquotiens etiã ponitur ista clausula, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum negotium exequatur.

CASVS. Cum prætenderem te debitorem meum, impetraui duos vel tres delegatos sub ista forma, Conquestus est nobis talis, quod Titius super tali re ei iniuriatur, quod circa mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrum quod iustum fuerit decernatis, vnde præsentaui litteras meas vni delegatorum, vt mihi decerneret vnam citationem, vtrum iste possit procedere alijs irrequisitis? Respondet quod sic, quia forma suæ iurisdictionis hoc habet. Sed quid, ponamus, quod vnus istorum incœpit procedere in causa, vtrum alij postea poterunt implere? Respondet quod non, nisi iste qui causam occupauit, non vellet, vel non posset causam finire, quia forte mortuus est, vel est occupatus, vel si malitiose differret procedere, volens fauere vni parti, tunc potest dimitti, & alij poterunt adiri, & de causa se intromittere. Sed quid si vnus solus incœpit vti iurisdictione, deinde mortuus est Papa, & moritur ille delegatus, volo adire alium pro parte tua, dr q nõ possum, quia est res integra quantum ad istum? modo re

a ¶ In-

a ¶ Inchoante.] qualitercunque, etiam si lis nōdum sit contestata corā eo. ȝ. eo. gratum. & c. licet. & sup. eo. in aut. quamuis & infra eo. si à subdelegato. aliud in procuratore, qui dicitur occupasse per litis contesta. vt sit melior eius conditio. inf. de procura. si duo.

b ¶ Nequibunt.] ecce aliam differentiā inter clausulam, q si nō omnes, & clausulam: vos vel alter quia i primo casu q̄ vno impedito procedit alter: cessante impedimento simul procedunt, ille enim im peditus postea veniens, & cū alio volens procedere, admittetur.

ADDITIO. Vt no. sup. eo. quoniam abbas. in gl. 2. & ca. coram in glo. penul. Ioan Andr.

c ¶ De eodem.] sic in plurib. procuratorib. datis in solidū. ff. de procu. l. pluribus. ff man. l. creditor. §. duobus sup. de procurato. nō iniuste.] eo. lib eo tit. si duo alias sequi posset perplexitas, si quilibet per se procedere vellet, quia eodem forte tempore ad diuersa loca citarent. supra de rescriptis. cap. vlti. ibi vnus excōicaret, alter absolueret sup. in ant. de rescrip. c. cum contingat. & sic se impedirent, sicut duo vsufructuarij ff. de vsufr. l. quotiens, & necesse esset ad superiorem habere recursum sup eo. c. 1. & sic contra iura superfluis fatigarentur laborib. & expensis: tutior ergo & melior fuit hæc interpretatio, vt res valeret, & non periret. supra de verb. sign. abbate. ad idē. ff. de admi. tu. l. decreto. ad fi.

d ¶ Illum.] scilicet inchoantem.

[Glo seq ponit vnam differentiam ad proc. & duas conuenientias.]

e ¶ Recusaret.] Tunc ergo poterunt alius vel alij procedere: non sic in procuratorib. datis in solidum, quia vno occupante, & postea impedito, alij non possunt procedere, nisi dictum fuisset in constitutione, q non fieret melior conditio occupantis inf. de procur. si duo. Et quod dixi delegato impedito, collegam hoc casu procedere posse: verum intelligo, nisi ille qui inchoauit subdelegatum daret 2. Argu prædi. decre. si duo. puto etiā q cum collega propter impedimētum inchoātis procedit ipse inchoans cessante impedimento suo, causam resumere nō poterit, nisi & ille impediretur, vel procedere nollet, ad instar eius quod de procuratore diximus in prædicta decr. si duo.

[Glo seq. soluit quæstionem, quam solutionem multipliciter probat: ponit opinionem contrariam, quam reprobat.]

f ¶ Quo potest.] vt quia scriptum erat cū clausula, q si nō omnes, & collega etiam actu perpetuationis impeditus non poterat interesse, vel scriptum erat cum clausula, vos vel alter Et patet per hanc literam, q si iudex processerat cum non posset, per illum actū, non fit perpetuata iurisdictio: Vnde per hanc litteram, & per decr. prudentiam terminaui quęstionem de delegato dato in diem vel sub conditione, qui forte volentibus partibus ante diem, vel conditionem fuerat vsus iurisdictione: deinde mortuus fuerat delegans, an per illū actum perpetuata esset iurisdictio: Nonne iurisdictio vni sub conditione mandatur per clausulam, q si ambo, & si antequam conditio superueniat, p. ocedit: nihil reputatur egisse. sup. eo. prudentiam in prin. 3. Ergo si ille actus habetur pro nullo nō est perpetuata iurisdictio, & sic perpetuationē inducere non potest, vnde satis est iudicatus. Item ex conditionali demādatione nondū est attributa iurisdictio, sed spes iurisdictionis: sicut ex conditionali obligatione solā spes est debitum iri. Insti de verb. obli. §. ex conditionali: ergo quod ante conditionem facit, vt priuatus facit, non vt iudex. Item si prorogatur iurisdictio post tēpus requiritur q actor, reus, & iudex consentiant. ff. de iudi. l. 2. & facit quod non supra eo. P. & G in principio vltimæ glossæ, & q recitatur, supra eod. de causis ita arguendo de posteriore ad prius in præuētione requiretur cōsensus iudicis, sed iste iudex nō erat, cōditione vel die nō veniente, vt dixi: Sicut statuliber, qui agit medio ipse, facit vt seruus, non vt liber. ff. de statulibet. l. statu liberum Item video q terminus hominis non præuenitur supra de appell. oblatæ, & forma mandati exacta diligentia seruanda est, ita q ei renunciare nō potest. intra de præbendis. cui de non Item pendente dilatione, iudicis officium quiescit. sup. de appel. signisicantibus. C de dilationibus, siue pars. ad quæstionem bene facit ff. de ver. obli. cum filius, ff de cond. & demon. l. multum ff. de condictione indebiti. l. sub cōditione. Item bene facit infra de spon. cap. vno. nam vides ibi, q sponsalia nulla inducunt publicę honestatis 4 iustitiam, & tamen sponsalia conditionalia non, q ante conditionem consensum non habent, a simili dicam adhuc minus esse de iurisdictione sub cōditione delata ante conditionem, quam in alias nulla, verum est tamen, quod Host. no. sup. eo. licet q ad perpetuationem iurisdictionis non requiritur, q ille actus de iure teneat, quod non est verum, præcipue in casu nostro cum non possit perpetuari quod nondum est, sicut nec renasci quod nondum est natum, de consec. di. 4. qui in maternis. nec relabi qui nōdum est lapsus infra de hæret. accusatus.

[Marginal notes, left column:]

f Immo licet alter habeat iurisdi- ctionē in habitu: si tñ procedat, nō valet actus ipso iure l. 1. ff. de offi. Consul. g prorogationē tñ posset preuenti vna procedere. Anchara. Font.

a Tunc ille pcedere collegam, nisi collega eū pueniret. Phil. & Do. Fō.

3 Fa. qd not. i Spe. de ci ta. §. 1. vers. sed pone Papa vbi dicit Guli. pronūciatū p Papā q ille cui mandatur q Titium moneat vt j. decē dies dimittat beneficiū, alias citet illū ad curiā, si simul moneat & citet, nō valet citatio & facit qd no. in cle. attēdētes i gl. pe. de statu reg. & vide qd dixi. s. eo. li. de ele. cōmissa.

2 sñ. Et faciunt hęc ad formā illā moneatis, & si necesse fuerit per cēsuram, &c. I. An.

[Text:]

rum negotium inchoanti te ^a commissum, alij nequibunt ^b se vlterius intromittere de eodē: ^c nisi vel infirmitate, vel alia iusta causa illum ^d contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiose in eo procedere recusaret. ^e ¶ Iurisdictione vero perpetuata mandatore viuente, per vnum (eo casu quo ^f potest) ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes.

¶ Idem.

¶ Executor super gratia facta datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur. Ioan. And.

CAP. IX.

SI SVPER GRA-

S I super.] Ponit dictum, quod primo probat per regulam: secundo per euitationem absurditatis, Secunda: ibi, Ne gratiam.

CASVS. Papa ꝯtulit mihi canonicatum in ecclesia Pictauiensi, quia creauit me canonicū ecclesię Pictauēsis, & mandauit canonicis, vt de facto me installarēt. & ponerent me in possessionē canonicatus, præbēdam que mihi assignarent, si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam, & dedit mihi executorem, ad compellendum canonicos, antequam meus executor exequeretur mādatū, Papa mortuus est, postea in ꝯtumaciam canonicorum imploraui officium mei executoris, vt exequeretur mandatum: pro parte canonicorū fuit mihi oppositum, q potestas ipsius executoris expirauerat per mortem papæ: ego dico contrariū, quia mea gratia non expirauerat, & executio est accessoria ad gratiam: Consultus Papa respondet, q executor poterit facere executionem, licet Papa mādans sit mortuus, & hoc propter rationem textus, quia executio est accessoria ad gratiam iam factam, ideo secus si gratia non esset iam facta, sed facienda: tunc enim executor mortuo papa non posset vti sua executione si res sit integra, & non incæperit vti sua executione cap. si cui. infra de præben Nota primo, q Papa potest alicui conferre canonicatum sine præbenda, & sic canonia potest esse sine præbenda, tamē non debet esse diu, & tamen præbenda potest esse sine canonia, vt in notabilibus ecclesijs paruuli habent vnam præbendam, non tamen per hoc sunt canonici, & laicus pōt esse præbendatus in ecclesia, non tamen per hoc est canonicus, de hoc in c cum M. de constit. in antiq.

4 Vide ꝯcilīū Trident. sess. 24. de refor. c. 3.

tis [c] cuiquam ab Apostolica sede facta [b] executores fuerint deputati: æquum esse censemus, vt sicut ipsa gratia (licet nondum sit in eius executione processum) morte non perimitur concedentis, sic nec etiam re integra perimatur executoribus data potestas: quam [c] veluti gratię prædictę accessoriam, naturam sequi congruit principalis:[d] Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omnino inutilem,[e] vel ipsius effectum in tempus longius[f] (cum litis † dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

¶ Idem.

¶ *Duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totũ appellatur ad primum delegantem, scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus est: Alios casus ponit infra eodem, si à subdelegato. Ioan. Andr.*

C A P. X.

SI is [g] cui causa (licet proprio nomine non expresso [h]) à sede fuerat Apostolica delegata, subdelegauerit non in totũ [i] vices suas alicui, à sub-

Nota q si Papa postquam mihi contulerit canonicatũ, mandis canonicis, vt me inducerent in possessionem actualem, & præbendam si qua vacaret mihi conferrent, alioquin proxime vacaturam: datis ad hoc certis executoribus, & accidit q Papa moritur antequã executor in negotio processerit, non propter hoc expirauit potestas executoris propter rationẽ textus. Nota insuper id ad quod allegatur præsens c. q si quis fuerit creatus canonicus per Papam, mortuo Papa nõ expirat creatio canonicatus, & sic per mortem papę non expirant gratię per eũ ad beneficia concessæ. Tamen Papa in crastinum suæ confirmationis consueuit reuocare omnes gratias p suum prædecessorem concessas, ne detur materia captandi mortẽ. Nota deinde q potestas executoris nõ dicitur principalis quo ad gratiam, sed potius accessoria. Nota finaliter, quod aliud est rem reddi inutilem, aliud eius effectum elongari, & sic patet quod dilatans executionem rei, non semper dicitur facere rem inutilem. Dominicus.

[Prima glo ponit summam & quid declaret.]

a ¶ Si super gratiæ.] Executor super gratia facta datus a papa, mortuo papa etiam re integra, gratiã exequitur. Et declarat hęc constitutio quod no. Goffr. & Host. de rescri. constitutus in prin. & Hostiensis sup. c. quoniam. & c. licet.

[Glo. seq. soluit contrarium, & remittit.]

b ¶ Facta.] istud est quod soluit contra decre infra de præb. si cui. vt ibi dixi in vlt glo.

ADDITIO. Item Io. Mon. & Archid. qui alleg. facilius impediri faciendum, quam tolli iam factum. 15. quæst. 1. §. vlt. supra de iureiuran. quemadmodum. Ioan. And.

c ¶ Quam.] scilicet potestatem datam executoribus super ipsa gratia sibi facta.

[Glo. seq alle. concor. obijcit & soluit.]

d ¶ Principalis.] ad idem infra de reg. iur. accessorium. cum suis concord. huius contrarium videtur, quia iura inducta supra eodem indistincte dicebant potestatem delegati perire re integra morte mandatoris. supra eodem relatum gratum, licet. cum sim. sed executor habet delegatam, quod patet, quia tractatus ipsorum ponitur sub isto titulo, vt dixi supra eodem lib. de rescrip. tibi qui. ergo eorum potestas expirare videbatur. Et non obstat si dicatur illud rescriptum esse executorium gratiæ, quia si rescripta, quæ causæ cognitionem committunt, pereunt re integra morte committentis, multo fortius videbatur in executorijs gratiarum, cum facilius via exordinaria, quam via iuris communis tolli debeat [In Authent. de rebus ecclesia. non alienan. §. quia vero. verisimile colla 2. Ioannes Mon. Ad idem. C. ad Velleian. antiquæ 2. responso. ff. de milit. testa. l. eius militis. §. 1.] Et si dicatur quod gratia posset esse inutilis, recurretur ad ordinarium, sicut in causa infra de præbend. si clericus. §. verum, sed contrarium est verum, & ratio sequitur.

e ¶ Inutilem.] puta quia gratiam habebat contra ordinarium, & nouos executores non impetrat.

f ¶ Longius.] quia necesse habet adire Papam pro consequenda iustitia, vel pro nouis executoribus impetrandis.

SI is cui.] Ponit dictum, cuius cãm interserit: ibi, Ne absolutionem. Io. An.

¶ Præsupponendum primo, q cum appellatur a subdelegato Papæ, est appellandum ad subdelegantem, quando non subdelegauit in totum: fallit in casu huius capituli.

C A S V S. Papa causam moueri sperati inter te & me delegauit alicui, puta Decano Pictauiẽsi, qui subdelegauit aliquẽ reseruando sibi sententiã: subdelegatus incepit cognoscere de causa, tractu ipis subdelegans fuit excõmunicatus ex aliqua causa rationabili, vel est mortuus, postea subdelegatus tulit sententiam contra te: tu vis appellare, quęritur ad quem est appellandum? Respondet q in hoc casu, quando subdelegans est mortuus: est appellandum ad Papam primum delegantem omisso medio. Nota q delegatus Papæ potest subdelegare in totum nihil sibi reseruando de iurisdictione, vel non in totum, sed reseruando sibi sententiam vel executionem. In primo casu non potest reuocare subdelegationem nisi re existente integra. Item est appellandum tunc ad Papam, & non ad ipsum subdelegantem; In secũdo vero casu potest commissionem suam reuocare, etiam re non existente integra. Item appellatur ad ipsum subdelegantem, & non ad Papam, nisi in casu huius capituli, quando delegatus est excommunicatus vel mortuus. Nota vlterius ius commune mutari propter præiudicium quod verisimiliter litigantib. immiuet. infra de re iud. ab bate, ad fi. secũdum Io. Mon. Nota finaliter, quod litigantes grauari non debent ex alieno facto. ad hoc 25. q 4. si quis à catholica. & c. forte. &c. diminutum in fi. secundum Archi. Dominicus.

[prima glossa dicit quid declaret & summat.]

g ¶ Si is.] declara. notata per. Innocentium & Hostiensem supra eo. licet. in fi. & duos casus ponit quib. de subdeleg. non in totum appellatur ad primũ delegantem. scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus, est. Alios casus ponit infra eodem, si à subdelegato.

h ¶ Non expresso.] aliàs non erat dubitatio, si enim nomen fuisset expressum, successor non succederet in delegatione. supra eo quoniam Abbas.

ADDITIO. Quæ cum ista per. §. iungi debuisset, Ioan. And.

i ¶ Non in totum.] hoc dicit, quia aliàs non esset dubitatio quo ad secundum membrum; Si enim delegatus subdelegasset in totum, indistincte appellaretur ad primum delegantẽ, supra eo. super quęstionũ. Sed qñ aliquid reseruat, appellari debet ad ipsum delegatum subdelegantem, vt ibi, & sup. eo. si delegatus.

ADDITIO. Et quod ibi dixi post Hostien. super prima glo hic ponit Archid. scilicet, q quando scribitur dignitati successor cognoscit, etiã si prædecessori, quãerat.

erat tpe data, rescriptū pñtatum non fuerit. Io. And.

a ¶ Excōicari.] maiori excommunicatione: minori enim excommunicatus bene exercet ea quæ sunt iurisdictionis supra de cle. excom mi. si celebrat.

b ¶ De medio.] id est, de hoc mūdo: quod quare dicat medium, vide 23. q. 4. hæc autem vita.

[Gl. seq. primo arguit a ɔ̃trio: secundo qōnem soluit: & ponit opinionem contrariā. tertio arguit ad aliā qōnem.]

c ¶ Durante. Nota quia sublato impedimento, idest, illo absoluto vel confirmato successore: ad primum delegantem appellari non debet. Et si dubitaretur, an ipse delegatus esset absolutus: credo φ teneret appellatio alternatiua propter probabile dubium. 1 Ad hoc supra eo lib. de postula. c. vno si cui etiam propter dubitationem probabilem format actor libellum alternatiuū. ff. quorum legā. l. 1. §. qui autem, aliās non credo: maxime sm canones, quod liceat alternatiue appellari: 2 ne liceat vagari, &c. supra eod. lib. de electio. vt quis duas. ad idem bene facit eo. tit. c. 2. vbi non tenent vota alternatiua, sm canones dixi: quia secundum leges non appellatur ad Imperatorem omisso medio: & si appellaretur, Imperator remittit ad eum, ad quem debuerat appellari. ff. de appellationibus. Imperatores. vnde si appelletur ad Imperatorem, vel ad præsidem: tenere posset appellatio ad præsidem prædicta rōne. sed secundum nos, appellari potest ad Papam omisso medio sup. de appella. dilecti. vi. & ad legatum. sup. de offic. leg. c. 1. vnde si appellans de episcopo dicat, appello ad archiepm vel ad Papam, non puto appellationē tenere: 2 nisi alterum eligat infra id tempus, infra qđ poterat appellari. Arg. sup. de postula. c. 1. §. fi. ne cum discrimine appellari licet sic vagari. ff. de iniur. l. prætor. licet Guil. foueat contrarium in Spec. de appella. § nunc tractemus vers. sed pone aliquis, & vers. quid si dicat. Bene autem facit hęc decre. & illa infra eo. si a subdelegato ad quæstionem nostam & de fo compe. si quis contra clericum. in glo. 2. scilicet ad quem appelletur de delegato episcopi recusati. Et dicebant Vin. & Tancr. quod appellari potest ad archiepiscopū, non obstat decret. dilecti. cum hic iam per seculationem sublatum sit medium, pro quibus in arg. faciunt ista iura.

d ¶ Prorogari.] circa quod debent iudices prouidere. sup. de dolo & contu. finem, infra de offi. ordi. ex litigantes.

delegato huiusmodi, si delegatum ipsum excōmunicari,[a] aut de medio[b] tolli cōtingat, impedimēto tali durante[c] ad sedē ipsam (ne absolutionē vel successorem expectādo † illius, præiudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari[d] valeat) volumus appellari.

¶ Idem.

¶ Ab arbitris iuris appellatur ad Papam. Io. And.

CAP. XI.

AB arbitris, qui secūdum formam iuris,[f] vt de proposita contra iudicem[g] suspicionis causa cognoscant, vel qui cum de reuocatione ambigitur litterarum, iudicib. nequeūtibus in vnam sniam concordare,[h] ad concertationem huiusmodi sopiendā a partibus eliguntur: est (si grauauerint)[i] ad sedē Apostolicā appellandū.[k]

¶ Idem.

¶ Executor datus a Papa, vt prouideat persona, subdelegat: si detur vt prouideat ecclesia non expressa persona, non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum, & causam reddit. Io. And.

AB arbitris.] 3 Non diuiditur: quia tota litera vno constructu clauditur Dom.

CASVS Cūm, quæ inter te & me mouebatur, vel moueri sperabatur, Papa ad mei instantiam delegauit archidiacono Pictauiensi, tu voluisti recusare iudicem, quia inimicus tuus capitalis: fuerunt electi arbitri ad cognoscendum de ista causa suspicionis, & tulerunt suam sententiam interlocutoriam vel diffinitiuam [quia istud capitulum habet locum etiam si arbitri assignauerunt terminum nimis arctum] ab ista snia interlocutoria vel diffinitiua appellausti: Quæritur ad quem debes appellare, vtrum ad iudicem recusatum possis appellare? Respōdet, φ non: nam cum sit suspectus in cā principali, esset similiter suspectus in causa appellationis: Sed est appellandum ad Papam. Sed quid sanctissime Pater: habemus in c. pastoralis de rescrip. in ant. q̄ qñ sunt plures & diuersi iudices impetrati, si dubitetur vtrum prima commissio sit reuocata vel non: Sed quæritur: si arbitri tulerunt suam sententiam, ad quem erit appellandum? vtrum appelletur ad ipsos iudices? Respondet φ non: sed est appellandum ad Papā. Nota primo, φ cā suspicionis est proponenda coram iudice, qui recusatur, ad hoc sup. eo. suspicionis, & supra eo. tit. & li. di con tra vnum, & c. iudex. Nota secundo arg. quod isti arbitri non possunt cognoscere de causa principali. probat tex quod dicit de causa suspicionis, de quo in dicto c. suspicionis. Dominicus.

[Prima gloss. ponit quid approbet, & summet.]

e ¶ Ab arbitris.] approbat quod notat Ber. sup. eo. suspicionis. circa principium in gl. & Gu. in Spec. de appel. § nūc tractemus, ver. sed ad quem. Et breuiter dicit, quod ab arbitris iuris appellatur ad Papam.

f ¶ Iuris.] 4 vbi sunt iura videbis infra, & ista ratio quare debet appellari ad Papam; quia cum isti arbitri secundum iuris formā sint electi ad ipsum ius, à quo potestatem habent, oportet appellari, & sic ad papam, qui est lex animata in terris.

ADDITIO. In authentico de Cōsulibus. ad finem. & colla. 4. Io And.

g ¶ Iudicem.] delegatum papæ. sup. eo. suspicionis. & intellige vt sup. eo lib. si contra vnu. & idem si recusetur ordinarius. sup. de appel. cum speciali.

h ¶ Concordare, nec sibi inuicem deferentibus. s. in ant. de rescrip. pastoralis. in prin.

i ¶ Grauauerint.] siue in sententia, puta quia inique pronunciant illum suspectum; quia suspectus probatus non est, vel econuerso, vel ante sententiam, puta nimis breuem dilationem dando, s. de dila. c. 1. quod est ipsorum officium, sup. eo. suspicionis.

[Glo. seq. ob-icit & soluit, casum addit, solutionem per simile fortificat.]

k ¶ Appellandum.] contra C. de recep. arbit. l. 1. 2. q. 6. a iudicibus. in quibus dicitur, quod non appellatur ab arbitris. Solu. sunt quidam arbitri qui compromissarij vocantur, & voluntate adeuntur, & ab istis non appellatur. 5 Et sic loquuntur contraria. 5 Sunt alij, qui de necessitate iuris habent assumi, de quibus loquitur hæc decretalis; & a talibus bene appellatur, ut hic, & sic etiam posset intelligi lex si non sine la C de iud. l. vlt. Et hac ratione puto hanc decre. lo. & no. 2. q. cum habere in arbitris electis ad audiendam causam, & c. a iudi quam mouet episcopus contra suum subditum: cum xib. § φ & etiam illo casu de necessitate eligantur arbitri. 1. q. 1. arbitris, & si clericus. & de hoc sup. de offic. ord. irrefragabili in fi. pen. gl. glo. pen. sic etiam magis laues lex ei qui nec. declarat Archid.

L a laudā.

Vide Ar. hac. § 1. 30. de cu. ius. mēte ff, φ cessante ista rōne, appellet ad primum pōdero pro co ver. dū rāte, signi ficās lon gū tēpus. Fon.

1 Idem si dubitat an subdelegauerit totum vel partē, & stat p iudicem vel aduersarium, φ certifica te nō pōt. Io. And.

2 Idem Philip. & Ang. Ar. i l. 1. §. si qs ff. de app. Fon.

3 Nota hic φ isti arbitri iudicant de oib. emergentibus. Ancha. & Do. Fon.

4 Ista glo. facit φ debeat appellare ad statuētes, qñ per statuta dēat arbitros promittere. Philip. Fon.

5 Suppli cari ñ pt de arbi. non sine

Nota secundo arg. quod isti arbitri non possunt cognoscere de causa principali.

satisdationem præstare debet, quam ei, qui voluntarium quia primum si ibi satisdare non potest, alio loco satisdare permittit, secundum non. ff. qui satisd. cogan. l. fideiussor. ad idem C. de rebus credi. generaliter. in fi. responso.

d ¶ Prouincia.] ergo non requirimus quod beneficium sit certum sufficit quod sit certa persona, licet incertum beneficium, vt subdelegare possit: in hoc casu non habet locum decretalis vlt. sup. eo. tit.

e ¶ Non pôt.] & sic intelligatur sup eo. c. vlt. ... cuius industria eligit, nô subdelegat. & ibi plene de hoc.

IS cui.] Sunt duæ partes. scda ibi, Sed si q facit tria: Primo ponit dictū: Secūdo rationem interserit: ibi, Quia circa. Tertio: ibi. N. si excipit Io. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauensi, vt prouideret psonæ idoneæ de tali præbenda, quæ a... forte vacauit in curia, & Papa non habebat notitiā personarum huius patriæ: vtrum talis executor sic deputatus a Papa, possit vices suas committere alij? Respōdet quod non, nisi Papa daret sibi specia'e pōtem, vt prouideret per se vel alium. c. vlt. eod. titu. in ant. sed quid si Papa mandauit, vt de illa præbenda prouideret certæ personæ: puta Titio, vtrum possit subdelegare? Respondet quod sic: nam tunc non est electa industria personæ, ideo pôt alij cōmittere: secus est in primo casu, cum est electa industria personæ circa personam eligendam: tunc enim non potest alij committere, nisi ad hoc habeat specialem potestatem a Romano Pontifice, vt dicto cap. præallegato. Nota primo quod cum Papa mandat alicui, vt ipse prouideat de tali beneficio certæ personæ; puta Titio, non videtur electa industria personæ executoris: secus si committitur prouisio incertæ personæ. Nota insuper, quod in eligenda persona idonea magnum periculum versatur: & ideo talis executor cui mandatur, vt eligat personam idoneam, nō potest subdelegare, quia industria eius est electa. Nota hic glossam notabilem, quæ limitat iura di..., quod delegatus alius à principe non potest subdelegare, verum est, nisi detur sibi potestas specialis subdelegandi: nam delegans dando potestatem subdelegandi, videtur ipse delegans subdelegare; sicut etiam dominus dando procuratori suo facultatem substituendi; & procurator substituens videtur ipsemet dominus substituere; Heli. Reg.

[Prima glossa tria dicit; vnde sumpta, quid declaret, & summat.]

a ¶ Is cui.] sumpta fuit de extrauagāti, quæ incipiebat, qua sunt a nobis. Et declarat ista decretalis & sequens, decretalem vltimam sup. eod. tit. §. is aūt. Et in summa dicit, quod executor datus a Papa vt prouideat personæ, subdelegat; si detur vt prouideat ecclesiæ non expressa persona, non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum, & causam reddit.

ADDITIO. Et approbat quod ibi dixit Pet. de Ancharano, & reprobat quod ibi dixit Inno in gl. fin. quæ distinxit, an dicatur, prouideas vel exequaris, & tunc non committit; An prouideri facias vel compellas; & tunc committit.

b ¶ Ab Apostolica sede.] speciale enim est delegati à principe, quod subdelegare potest. C. de iudi. a iudice. sup. eo. c. pastoralis. & c. vlt.

c ¶ Prouisio.] et si committatur ei, quod inquirat de illius vita & conuersatione, vt in cle. eo. tit. iudices.

ADDITIO. Et hoc est quod dixit Io. Mon. ita seruari in forma pauperum. Io. And.

CAP. XII.

IS cui[a] ab Apostolica[b] sede committitur certæ psonę prouisio[c] de bñficio in certa ecclesia, diœcesi, vel prouincia[d] faciēda: potest alij committere licite vices suas. ¶ Sed si non expressa certa persona committatur eidem, vt alicui personæ idoneę de certa ecclesia, vel beneficio debeat puidere (Quia circa eligendam persoṅā eius industria † tunc videtur electa) prouisionem sibi cōmissam alteri demandare non potest:[e] Nisi forma commissionis habeat, vt per se vel per alium[f] id valeat expedire.

¶ Idem.

¶ Is cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex iusta causa illud expedire poterit extra locum hoc dicit Io. And.

CAP. XIII. STATVI.

[Glos. seq. allegat vnam concordantiam, & per illam & istam quæstionem soluit: ad quam solutionē adducit 10. decre. & duas leges.]

f ¶ Per alium.] ergo quod de iure cōmuni non pôt, ex potestate cōmissionis potest: ad idem intra ca. vlt. §. vices. Et tangunt hæc ad quæstionem quā disputauit an delegatus ab alio quam a principe, habens speciale mandatum subdelegādi, subdelegare possit. Et credo quod sic: quia sicut isti non habent à lege quod subdelegare possit, tñ si ad hoc haberent speciale, hoc possent, si dicā quod licet delegatus ab alio quam à principe non habeat hoc à lege, & sic loquuntur contraria, tamē si habet hoc ab homine, subdelegare potest. Ad hoc optime facit infra de proc. c. 1. in responso, vbi procurator ad iudicia ante litem contestatā non substituit ex potestate legis, nisi esset datus in rem suam. tñ si habet speciale mandatū substituere pôt. ad idem eo. tit. c. vlt. ubi procurator datus ad matrimonium contrahendum non substituit, nisi habeat speciale, & compromissarius datus ad eligendum, non eligit vnū nomine suo, & alium nomine dñi ex ptāte legis, tan en si habeat speciale hoc potest ex potestate hominis supra eod. lib. de elect. c. pen. §. postq. ad hoc etiam facit infra tit. proxi. c. 2. & sup. tit. proxi. c. 2. & 3. & infra de re. iu. qu. per alium. & in regula, pôt quis. Stabo igitur regulæ, cū contrarium nō reperiam. Et dicit lex, quod non refert an ipse ordo decurionum elegerit, an is cui ordo ipsum negotium dedit. ff quod cuiusq; vniuer. l item eorum §. si decuriones. ad hoc etiam facit sup. eod. de rescrip. cum aliquibus. & infra de præben. his qui. secundo responso. Infra de Atl. l. tuto. § sed quod iure veteri.

STatuimus.] Primo ponit speciale statutum cum sua causa: Secundo illud generaliter prorogat, & causam reddit: ibi, idem Io. And. hic.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est, quod mandatarius tenetur fines mandati obseruare diligenter, ita quod si fines sui mandati excedat, non valet, eo quod excessit fines mandati. Secundo præsupponendum, quod inquisitor a sede Apostolica deputatus ad inquirendum excessus, dicitur delegatus. Tertio est præsupponendum, quod delegatus in certo loco, non potest cognoscere extra illum locum. c. statutum sup. eodem lib. de rescrip.

CASVS. Peruenit ad notitiam Papæ, quod in monasterio S. Cypriani Pictauis erat magna dissolutio tam in capite, quam in membris, mandauit Papa Archidiacono Pictaueñ. vt ad dictum monasterium accedens, inquireret de dictis excessibus, tam in capite, quam in membris, & inquisitione facta totum processum remitteret ad Papam: Archi. delegatus timet, quod monachi cum male tractent; Quæritur vtrum inquisitor deputatus ad certum locum, possit locum mutare, ad faciendum inquisitionem, secundum quod fuit suā man-

† Dic quod illa censetur electa in magnis in concernentibus publicam vtilitatē, & qū vltra factū aliqd amplius requiritur, puta ex arbitratio. Bart. in l. inter artifices. ff. de so. Io. And in re. q. g. alium. vide de Anch. Fon.

† Ita prædicatur, quia ordinarij delegant causa, per se, vel per alium, quem ex nunc. Phil. remittit ad Bart. in l. more maiorum. ff. de iur. omn. iud. & tenet Bal. tex. ibi. L. nō distinguimus. §. quæstitum ff de recep. arbi. Fon.

mus, [a] vt is, per quem ab Apostolica [b] sede certo loco inquisitio fieri vel quicquid aliud [c] expediri mandatur: si propter potentiam vel malitiam illius, contra [d] quem inquiri debet, siue procedi, seu fautorum † eiusdem, non possit hoc exequi eo loco secure [e] (ne ipse commodum ex dolo vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum & securum. ¶ Idem faciat si alia rationabilis causa [f] subsit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commode [g] quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum Apostolicum, vel deferri. [h]

¶ Idem.

¶ Quādo à subdelegato nō in totū appellatur, quia nō admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere iurisdictionē ad primū delegātem appellabitur. hoc dicit Io. And.

CAP. XIIII.

Si à subdelegato, [i] cui delegatus non in to-

mandatum? Videtur quod non per c. statutum. alleg. hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex in contrarium: videlicet, quod inquisitor deputatus ad certum locum, si subsit causa rationabilis poterit locum mutare, & illud cap. statutum intelligitur quando nō subest rationabilis causa: & hoc ne monachi reportent lucrū ex suo dolo: nam necessitas non habet legem ca. consilium de obser. ieiu. in antiq. Nota primo ex isto text. quod delegatus à se de Apostolica deputatus: (Idem in delegato à quocunque alio, cui est iniunctū et mandatum certo loco exequatur) tenetur exequi in loco assignato: nisi subsit iusta causa, vt hic. Nota insuper, quod non solum iudex ordinarius potest mutare locum suorum maiorum l. si vt proponis C. quomodo & quando iudi. sed hoc etiam pôt facere iudex delegatus cum iusta causa, nec in hoc reqritur consensus partium: sed si non subsit iusta causa, non potest sine consensu partium, sed de cōsensu partium potest prorogari iurisdictio ea. statutum, supra eo lib. de rescript. Nota vlterius. quod si Papa mandauit, vt delegatus aliquam inquisitionem certo loco faciat, si executor timeat potentiam illius contra quem est facienda inquisitio: poterit alium locum idoneum assignare, nec poterit excipi contra delegatum, quod procedit extra locum sibi deputatum.

(Prima glossa summat, & dubium soluit.)

a ¶ Statuimus] Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur ex iusta causa illud expedire poterit extra locum hoc dicit. Et nota quod dicit, statuimus i. quasi innuat, quod ante hanc decretalem ex quo commissum erat expediendum in loco: extra locum expediri non poterat, vt forma mandati diligenter seruaretur. iuxta de præben. cui de nō sit ergo hoc de iure nouo

ADDITIO. Et per hoc patet falsam esse opinionē Vin. quam vide supra de re iud. cum I & A. super ver. ad ecclesiam. quam etiam hic reprobat Archi qui dixerat valere processum factum per delegatum, ex quo non opponebatur exceptio Io. And.

[Glo. seq. quærit, soluit, arg. pro, soluit contrarium.]

b ¶ Apostolica sede.] Quid si ab inferiori ordinario fiat talis commissio cum eadem sit ratio? Satis videretur idem. ff. de leg. non omnium, sup. de transl. inter corporalia Sed contrarium puto, & vt illud verbū aliquid operetur, ad hoc sup. de deci. ad audientiam & j. de priuil. si Papa. nec est eadem ratio, quia nō sic de facili de delegato Papæ per vniuersum orbem recurritur ad Papam, sicut ad ordinarium de prouincia vel diœce. sua potest recurri: Hic est etiā, quod licet delegatus Papæ recuset coram arbitris, quia ibi difficile esset recurrere ad Papam, delegatus ordinarii non, sed recusatur coram ordinario s. p. eod. tit. & lib. si contra vnum §. cum autem. Si igitur delegatus ordinarii in loco exequi non potest, in; iuet ordinario, qui super hoc sua deliberatione prouideat, vel expresse committendo eidem, quod extra locum statutum id possit, vel alio modo.

c ¶ Aliud.] puta pronunciatio, monitio, denunciatio, vel his similia.

d ¶ Illius contra quem.] idem si propter aliam iustam causam, vt dicitur in fi.

e ¶ Secure.] Locus ergo non solum debet esse securus partib. supra de app. ex parte, sed etiā iudici vel inquisitori, vt hic, debet ēt esse idoneus: qa nō in taberna: vel in loco in honesto expediri id debet, vt hic.

f ¶ Causa.] etiam sine dolo & fraude eius, contra quem id imminet expediendum. Io. And.

g ¶ Commode] 12. q. 2. faciat. ff. de verb. sign ne pos Proculo.

h ¶ Differri] quide ri igitur debet nō solū ne impediatur in totū: sed etiā ne nimium differatur, & concor. 7. e. tit. si sup gratia. In fi. Io. And.

Si à subdelegato.] Ponit statutum, quod secundo proro gatibus, Idem Tertio causam redditsibi, Aliâs. Io. And.

¶ Præsupponendum est, quod cum delegatus Papæ causam subdelegauit non in totum, si appelletur a subdelegato, appellandum est ad delegatum subdelegantem: talli, in casu hic expresso.

CASVS. Impetraui contra te delegatum, cui mandatum fuit in communi forma, vt vocatis vocandis, quod iustum esset decerneret, delegatus iste, quia isti causæ examinandæ nō poterat commode vacare, quēdam subdelegauit non in totum, sed reseruata sibi sententia vel executione. accidit quod corā isto subdelegato fecite conuenire, in termino assignato comparuisti, comparitione facta tu reus excepisti, quod non tenebaris procedere coram iudice subdelegato propter defectum iurisdictionis, quia. s. delegans fuerat mortuus, antequam subdelegatus decerneret citationem, subdelegatus interloquendo declarauit istam exceptionem non fore admittendam; tu ab ista sententia interlocutoria appellauisti, quæritur ad quem debes appellare? Respondet quod in hoc casu est appellandum ad Papam omisso delegato, nam appellando ad delegatum esses tibi ipsi contrarius, nam tu negas delegatum habere iurisdictionem, quia per mortem Papæ non solum extinguitur potestas delegati, sed etiam subdelegati, & appellando ad delegatum, fateris eum habere iurisdictionem; idem est in aliis casibus, in quibus negas delegatum habere iurisdictionem vt in glos. puta si proponis rescriptum nullum. Nota quod allegans contraria non est audiendus, & sic contrarietas in iudicio repellitur, & ad hoc quotidie allegatur istud capitulum, & l. prima, C. de iur & feruo cor. & c sollicitudinem, de appellat. Nota vlterius. quod per quemcunque actum iudex delegatus procedit, intelligitur perpetuata iurisdictio, probat tex. per illud verbum, in aliquo. de quo supra eo. tit. & lib quamuis.

(Prima glossa summat)

i ¶ Si a subdelegato.] Quando a subdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionē, per quam denegatur etiā delegatum habere iurisdictionem, ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.

Marginalia (left): ¶ nota quod partia sunt impedit ... vel fautores ... Petrus ... Dñicus. — Iudex ordinarius nō tātum pôt locū maiorum mutare, sed ēt delegatus cū suo litigante. — 1 Nota quod dictio statuimus, ē nouī iuris signum. glo in cle. generale. de ætate & qual. glo. in ver. statuimus. in cle. fin. de rescri. Do. & nolentibus partibus non procedet extra locum signatum quia forma delegationis alteranda nō ē Petr. de Anch. Ioan. — a Idē Arch. p. e. an ... ionem Io. And.

Marginalia (right): Delegatus ordinarii locū nō mutet sine nouo mandato. Iudicij locus sit tutus, & honest. — Iurisdictio pperpetuatur per actū subdelegationis.

totum [a] commiserat vices suas, ex eo fuerat appellandum, quia exceptionem coram se propositam quod antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum [b] fuisset, delegans viam fuerat vniuersæ carnis ingressus, admittere recusauit: non ad delegatum (cum iurisdictione negetur habere) sed ad delegātem potius appellari debebit. ¶ Idem fiet [c] in alijs casibus [d] in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur: Aliàs si appellari deberet ad ipsum [e] esset appellans (qui sic [f] fateri videretur eundem iurisdictionem habere, quod ante negauerat†) contrarius [g] sibi ipsi.

Idem.

¶ *Ponit hic qui possint esse conseruatores, & vbi cognoscere, & an, & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium. hoc dicit Zen.*

CAP. XV.

HAC CONSTI-

a ¶ Non in totum.] aliàs non esset quæstio, vt dixi sup eo.tit.si duo ex tribus.& c.si is cui. Io Andr.

[Glossa sequens quærit, & soluit: secundo quærit, & remittit.]

b ¶ Processum.] quid dices pone: Papa dedit delegatum: ille subdelegauit non in totū: demum & antequam subdelegatus incipiat vti, moritur delegās. s. Papa: nunquid delegatus, vel subdelegatus procedere poterūt? Satis credo: q̄a subdelegare, est iurisdictionem delegare, ex quo subdelegauit, perpetuata sit iurisdictio. & hoc sonat hæc litera, q̄ dicit, in aliquo processum [1]. s. eo.ti & lib. cū dicit, inchoāte. & sup. c.licet. dū dicit, vti cœperit. [Et ibi hoc tenet Host q̄ cœpisse dicatur, committendo vices suas etiā in parte.] Sic & retinere potestatem reuocandi est iurisdictionis. supra eo tit. & lib. si delegatus. 2. responso. Sed pone quod omissa hac exceptione cum comperit procedatur, tenet ne processus? De hoc vide supra de testi. cum venisset.

c ¶ Idem fiet.] scilicet quod non appellabitur ad delegatum subdelegantem, sed ad primum delegantem Ioan. And.

[Glo. seq. ponit 11. exempla

d ¶ In alijs casibus.] puta quia dicit rescriptum impetratum ab excommunicato sup. eo. lib. de rescr. c. 1. Vel ipsum delegatum, subdelegantem excommunicatū. sup. de re iud. ad probandum. Vel delegatum non esse talem, qualem requirit constitutio sup. eo. li. de rescr. statutu n. 2 respon. Vel commissionem ad eum factā extra locum de quibus ibi dicitur. Vel rescriptū esse impetratum per subreptionem: ita quod non valet seruata distinctione decr. sup. in ant, de rescr super literis. Vel q̄ ipse delegatus subdelegans est seruus vel infamis, de rescr. in antiq. rescriptus Vel nō est ætatis idoneę. sup. eo. cū vigesimum. Vel q̄ ipse primus delegans reuocauerat delegatum subdelegātem ante iud. iudicium. Vel quod ipse delegatus retulerat. supra de appel. intimasti Vel ab eo fuerat legitime appellatū supra de app. vt debitus. Hæc & similia coram subdelegato opponuntur. per quæ negatur delegatum iurisdictionem habere.

ADDITIO Vltra prædictos casus potest pars allegare delegatum iurisdictionem non habere, quia dicit ipsum hæreticū, de hoc satis hic Arch. alleg. 1. q. 3. cum est. Vn̄ dicit Garu q̄ extra ecclesiā nulla. est iurisdictio, & ideo sententia per talem lata nō tenet: ad hoc 24. q. vbi sana. &c. aperte &c. seq. §. his auctoritatibus in prin. Io. And.

e ¶ Ad ipsum.] delegatum subdelegantem.

f ¶ Sic.] scilicet appellando ad eū, quē negat iudicem.

[Glo seq recitetur obijciendo, & soluit.]

g ¶ Contrarius sibi ipsi.] & sic non audiendus, de appel. sollicitudinem. in fin C. de fure l. 1. cum si. Et hoc est mirabile, quia si iste delegatus non subdelegasset, coram ipso potuisset proponi exceptio, per quam negaretur eum iurisdictionem habere, & super ipsa posset pronunciare [3] supra de rescript. super litteris. in fin. ff. de iudic. si quis ex aliena. tamen si coram subdelegato proponatur, & propter hoc appelletur, non appellabitur ad delegatum, sed ad primū delegantē: appellando enim fungitur vice actoris [4] & in agendo non licet cōtra proponere: quod tamē licet in excipiendo, supra de re iu. nullus ad hoc infra de excep. cum inter priorem.

HAc constitutio nc.] Prima pars circa qualitatem conseruatorū ponit tres prohibitiones. Secunda prouidet circa processus loca, subdelegationes, & durabilitatē ipsorū prorogās alias prouisa per decr. statutum: Tertia decretum apponit. Io. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. statutum s. eo. lib. de rescr. q̄ ad hoc, vt quis sit capax iurisdictionis Apostolicę, requirur q̄ habeat dignitatē, vel personatum, vel quod sit canonicus ecclesię cathedralis. Item dictum fuit in capitu. 1. supra eo. titu. & lib. quod conseruatores religiosis vel alijs clericis a sede Apostolica deputati, cognoscunt de manifestis iniurijs: Sed quæritur qui possunt esse conseruatores? Respondet quod episcopi, archiepiscopi, abbates, & alij habentes potestatem: canonici vero ecclesię cathedralis non possunt, licet possint esse delegati ad vnam causam: Et ista est differentia inter conseruatores, & delegatos ad vnā causam. Sed quid ponamus quod Papa deputauit abbatē sancti Cypriani conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio nouo Pictauis, & deputauit abbatē monasterii noui Pictauis conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio sancti Cypriani, vtrum hoc possit fieri? Certe non: nam præsumitur q̄d sibi inuicem fauerent. Sed quid: ponamus, aliquis vult impetrare conseruatorem sibi subditum an possit? Certe non: sed reges & reginæ possunt, alii non. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos, quia causæ possunt committi & mutuo. Item pōt impetrari subditus in causa, & valet processus si non fuit exceptum: secus est in conseruatore, quia ipso iure processus conseruatoris non valet. Sed quæritur, in quo loco cognoscere debent conseruatores de causis priuilegiorum? Respondet q̄ in loco, in quo sunt deputati, & non in alio: etiam de consensu partium: licet secus sit in delegato, q̄a delegatus de consensu partiū pōtest cognoscere in alio loco, q̄ in loco sibi deputato e statutū alle. & hæc est alia differentia inter conseruatores, & delegatos. Sed vtrum conseruator possit subdelegare causās ad se spectantes? Respōdet q̄ nō: nisi illud sibi fuerit specialiter concessum in sua creatione, secus in delegato, quia absque speciali potestate potest subdelegare. Os sanctissime pater habemus in cap. 1. supra eo. titu. & lib. q̄ conseruatores possunt solummodo se impedire de manifestis iniurijs: Sed quid si conseruator de facto excessisset fines suæ potestatis? Certum est quod processus est nullus: sed vtrū puniatur aliqua pœna? Rnde quod sic, quia est suspēsus per annum ab officio: delegatus vero non punitur, licet processus suus nō valeat. Et hæc est alia differentia inter cōseruatores & delegatos. Sed quid de parte, quia vna pars litigantium procurauit vt conseruator excederet fines mandati, an puniatur; Respō-

1 Tñ littera hic p eū facit in cōtrū, sed est exceptio partis sic loquentis. Io. And.

Delegatū multipliciter iurisdictionem habere denegatur.

2 Hoc dictū, si ad hæreticos referatur, vide Alfonsum Castrum li. 2. c. 23. de iust. hæret. punit. si ad alios infideles, vide B. Thomam 2. 2. q. 10. ar. 10.

3 Idem do. glo. in l. amplio-rē. C de tempo. appel. cle. 1. de rescri. Fon.

4 Idē Phi. & Do vide gl. magnū i cl e. si appellatione. de appella. Doct in l. hi qui ad ciuilia C. de appel. Fon.

† al. negauit.

Al. denegarat.

det ꝙ sic nam ipso facto incurrit sententiam excommunicationis, a qua non debet absolui: nisi prius satisfacto de expensis factis ab aduersa parte. Sed quid; vtrum per mortem Papæ expiret iurisdictio conseruatorum? & respondet quod sic, quo ad negotia non incœpta, & in hoc æquiparātur cōseruatores delegatis. c. gratum. eo. tit. in ant. Sed quid sanctissime pater: dictum fuit supra de rescrip. quod delegati non debet aliquid accipere: vtrum idē sit dicendum in conseruatore? Respondet quod sic: & in hoc similiter æquiparatur conseruator delegato. Sed quid si conseruator fecerit cōtrarium in omnibus casibus præmissis, an valeat processus? Respondet. ꝙ non: immo suus processus est ipso iure nullus. Non possint.]. de potestate ordinaria, sed bene de potestate absoluta: nam Papa si vellet, posset derogare huic constitutioni.

Nota quod qualitates requisitæ in cōseruatore, requiruntur in subconseruatore: sicut etiam dicitur in cap. statutum. sup. eo. lib. de rescri. quod qualitates requisitæ in delegato, requiruntur in subdelegato.

Nota vlterius conseruatores non posse se intromittere nisi de manifestis, de quo supra c. 1. supra allegato. Nota finaliter arg. quod appellatione episcoporum non comprehenduntur habentes dignitates superiores, de quo infra de sent. excom. quia periculosum. Dominicus.

e ¶ Exceptis.]est sim. infra de priuil. ne aliqui.
f ¶ Ecclesiastico.]sup. vt lit. non contest. accedens 1.
g ¶ Vel temporali.]vt lit. non cōtest. accedens 2. & ecce tertiū:q[saluo iure recusationis] subditū mihi bñ possum impetrare delegatū, cōseruatorem nō, vt hic.

tione [a] perpetuo valitura sancimus: Vt conseruatores, qui aliquibus (vt a manifestis iniurijs, & violentijs tueantur [b] eosdem) plerunque a sede Apostolica conceduntur, de cætero deputari non possint, nisi episcopi, vel eorum superiores, aut Abbates, seu dignitates, vel personatus in cathedralibus vel collegiatis ecclesijs obtinentes: [c] nullusque deputati sibi conseruatoris esse valeat conseruator. [d] ¶ Nec aliquis (regibus † & reginis, † qui sicut dignitatis altitudine præminent: sic prærogatiua gratiæ ipsos conuenit anteferri, duntaxat exceptis) [e] deinceps conseruatorem habeat eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio vel districtu ecclesiastico [f] vel temporali [g] consistat. ¶ Conseruatores autem huiusmodi extra ciuitates, seu diœceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere, aut aliquos vltra vnam dietam a fine diœcesum eorundem trahere non præsumant. [h] ¶ Vices quoque suas (citationibus & sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere [i] possint: nisi hoc eis competierit ex beneficio litterarum: [k] sed nec tunc, [l] nisi intra ciuitates, seu diœceses, in quibus deputati fuerint, & personis tantum, quæ superius [m] sunt expressæ. ¶ Vt autē conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu [n] pœnæ diligenter obseruent: Decernimus, vt si de alijs, quàm de manifestis iniurijs & violentijs sciēter [o] se intromiserint: seu ad alia, quæ iudicialē indaginem exigunt, suam extenderint potestatem: eo ipso per vnum annum ab officio [p] sint suspensi. [q] ¶ Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excōmunicationis incurrat: [r] a qua non possit absolui, nisi ei, quem sic fatigauit † indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis. [s] ¶ Officium autem quorumcunque [t] conseruatorum, ipso iu-

h ¶ Non præsumant.] idē in delegato: eo saluo, quia delegatus de expresso consensu partium hoc bene posset. sup. eod. lib. de rescrip. statutum. §. in nullo quod in conseruatore non credo. quia si hoc voluisset, hoc addidisset hic sicut ibi fecit: & hoc maxime per fin. huius cap.

i ¶ Nulli committere]Guil. not. contrarium in Spec. tit. 1. ad fin. versic. sed nunquid conseruator, ibi dicebat, quod conseruator in eo, in quo iurisdictionem habet, vices suas alijs committere poterat. 2 Et ecce quarta differentia inter illum & delegatum a principe, qui potest in totum & in partem committere. sup. eod. pastoralis, & c. fin.

k ¶ Litterarum.]ad idem supra eod. tit. is cui in fine.

l ¶ Nec tunc.] scilicet cum hoc competit eis ex beneficio litterarum.

m ¶ Superius.] scilicet in primo responso, & idem in delegato: quia subdelegatus talis esse debet, cui possit delegari, supra de rescript. statutum. §. in nullo. in fin.

n ¶ Metu pœnæ.] ad idem supra de elect. cum in cunctis, de vi. & hon. cleri. vt clericorum.

[Glo. seq. huius cap. principaliter insistunt in ostendendis differentijs inter delegatos & conseruatores; quas demum colligit penult. glo]

a ¶ Hac constitutione.]Quædam ex istis sumptæ fuerunt de extrauaganti Alexandri, quæ incipiebat. Quia de conseruatoribus.

ADDITIO. De qua Specu ponit eo tit. §. vlti. prope fi. Ioan. And.

b ¶ Tueantur.]de hoc supra c. 1. in gl. 1.

c ¶ Obtinentes.] ecce vna differentia inter delegatum & conseruatorem; quia delegatus potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis, conseruator non: & in hoc constitutio Alexand. mutatur, quæ id permittebat.

d ¶ Conseruator.]ecce alia differentia: quia eius qui est mihi iudex delegatus, possum esse delegatus, saluo iure recusationis. 1 sed in conseruatore secus, vt hic, ꝙ intellige etiā si non opponatur exceptio per fi. huius c.

o ¶ Scienter.]si ignorantia esset iuris, vel crassa, vel affectata, idem essent, infra de reg. iu. ignorantia, supra eod. lib. de tempo. ordina. eos. supra de clandest. despon. c. 3.

p ¶ Officio.]& a beneficio, quod est eius sequela. 12. dist. præter hoc 81. dist. si qui.

ADDITIO Idem Ioan. Monachus, & Arch. vide quod no. in de cupientes de pœ. in glo. no. nouam, in fine Ioan. And.

q ¶ Suspensi.]ecce quintum speciale in conseruatore, quod non est in delegato, qui a dato quod delegatus intromittat se de eo, quod non est suæ iurisdictionis, nō propterea locum habet pœna, cum in illo non inueniatur expressa.

r ¶ Incurrat.]Nota nouum casum, quo quis excōicatus est ipso iure: alios no. inf. de sent. excom. eos.

s ¶ De expēsis.]ad idē ꝗ de immunita. eccle. q̄m in fi.

t ¶ Quorumcunque.]quasi diceret, siue sint dati ad cōseruatio-

† Notat Pe. de An. ꝙ dē hic et de conseruatoribus laicorum ponderando istā exceptionem quia exceptio de regula ē l. si. §. cui dulcia. ff. de vi. tri. & eleg. legato F.

† al. ita, vel regibus.

2 Abb. T. tut & li. c. 1. dicebat, ꝙ consuetudo curiæ habebat, ꝙ committere non poterat. Io. And.

† al. fatigauerit.

Ignorantia ē multiplex.

† Quę sit n pot eo casu fm Guliel. in Spe. tit 1. §. supest. ver. itē si vnus. & dicā post Host. ꝗ de app. l. legitima. Io. And.

Suspensus ab officio est suspensus a bñficio.

uatio-

nationem priuilegiorum, vel ad defendendum a manifestis iniurijs, vel alio modo, vt dixi s. eo. c. 1. Io. And.
a ¶ Ipso iure.] vnde si postea procederet in nō cęptis processus esset nullus, ad idē j. in fi. c. & fm opi. Goff. Inno. & Bart. Brix hic est alia differentia, sed fm Ber. & Host. secus, de hoc sup. de testi. cum venisset.
b ¶ Expirare.] saluo eo. quod dr sup. eod. tit. & li. cum plures, in fi. 1 q si plures essent conseruatores: quo ad negotium cęptum per vnum perpetuata sit iurisdictio quo ad oēs. 1 Et nota, q licet potestas executoris, dati ad gratiam, non pereat re integra mortuo Papa, vt sup. eo. li. si super gratia, tñ ptās cōseruatoris priuilegiorum, in quib. continentur gratiæ, bene perit quoad non cępta morte concedentis, vt hic.
c ¶ Edita.] sup. de rescr. statutum. §. insuper. cū §. seq. In hoc ergo cōparantur alij delegati & conseruatores: licet discrepēt in quinque superius enarratis. s. quia canonicus ecclesiæ cathedralis potest esse delegatus, sed non conseruator. Secundo, quia eius qui est mihi conseruator, conseruator esse non possum. 2 Tertio quia eius cui sum subiectus ecclesiastica vel temporali iurisdictione, conseruator esse non possum. Quarto, quia conseruator non subdelegat, nisi secundum formam hic positam. Quinto, quia conseruator excedens metas potestatis suæ, suspensus est ab officio. hæc patent ex textu. Sextum addidi, supra in gl. idem in delegato, Septimum, secundum opin. in gl. vnde si.

ADDITIO. Octauum, quia conseruatores dantur, ad futura delegati non, vt scripsi post Inno. supra de testi. spol. audita. in prin. Ioan. And.
d ¶ Oīno.] ergo sine aliqua ope exceptionis, & facit quod dixi s. eo. li. de rescri. c. 1 & eo. tit. statutum, in fi.

ADDITIO Ioan. And. circa materiam conseruatorum ponit hic 16. quæstiones per modum summæ: quas videas per te, si tibi corde sedet.

re[a] quoad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare.[b]

¶ Circa munera vero & expensas, assessores, ac notarios, & personas testimonij causa vocandas, illa præcipimus in huiusmodi conseruatoribus per omnia obseruari: quæ in delegatis iudicibus constitutio a nobis super his edita[c] obseruanda decreuit. †

¶ Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino[d] decernimus irritum: & inane.

1 Non in alijs nondum cœptis Phil. Fon.

† al. ita, decernit.

2 Quia ista mutua defensio est iuri suspecta, tñ duo pñt pro se inuicem testimoniū dare. l. q testō si d testa. similiter duo tutores p se, fideiubere, Bar. in l Romanus Apulus. ff. de tut. & cura. da. ab his Pe. de Anch. Fon.

DE OFFICIO LEGATI.

¶ Dictum fuit supra de his, qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, uidelicet de delegato, qui gerit vices delegantis: verum quia legatus Papæ gerit similiter vices Papæ, ideo, &c.

Officij nostri.] Præsupponitur pro intellectu illius capit. illud quod habetur in glos. 3. huius ca. posita super ver. legati, quod tria sunt genera legatorum: Quidam enim sunt legati Cardinales, qui dicuntur legati de latere, & hoc ideo, quia assumuntur de latere Papæ: nam sicut Imperator & patritij siue consiliarij faciunt vnum corpus, cuius Imperator est caput: & consiliarij, qui sibi assistunt in secretis, dicuntur esse membra, ita quod machinans in mortem ipsorum consiliariorum committit crimen læsæ maiestatis, sicut si machinaretur in mortem Imperatoris. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. ita similiter Papa & Cardinales faciunt vnū corpus, cuius Papa est caput, & Card. sunt membra: Ideo qñ aliquis assumitur de Cardinalibus vt mittatur legatus, dr sumptus de latere: & appellatur legatus de latere. Alij sunt legati nati, sicut est archieps Cantuarien. vt in c. 1. de offi. leg. in antiq. Alij sunt legati missi qui mittuntur ad aliquā prouinciam, vt in ea reformanda reforment, tamen non sunt Cardinales.

Côtinuatio dñi Heliæ. dimisso.

TITVLVS XV.

De officio legati.

¶ Innocentius quartus.

¶ Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre nō possunt: sed legati Cardinales hoc bene possunt. Ioan. And.

CAP. I.

Officij nostri[e] debitum remedijs inuigilat subditorum: quia dum eorū excutimus onera, dum scandala remouemus, nos in eorum quiete quiescimus, & fouemur in

CASVS. Est aliquis legatus in his partibus a sede Apostolica missus: durante sua legatione vacant aliqua beneficia, vt ponamus archiepiscopus Burdegalen. est legatus: vacant bñficia in sua diœcesi particulari, quæ non spectant ad suam collationem: vel vacāt bñficia extra suam diœcesim particularem, quę non spectant ad suam collationem, vtrum possit ille conferre? Rñdet quod nō: nisi in creatione suæ legationis fuerit sibi a sede Apostolica nominatim data potestas, vt possit conferre beneficia: Et ista sunt vera, tam in legatis natis q̄ in legatis missis simplr. Sed ponamus, q est legatus Cardinalis, vtrum possit conferre beneficia vacantia in sua prouincia? Rñdet q sic: exceptis aliquibus beneficijs, de quib. in c. præsenti. j. eo Et istud verum, q legatus Card. potest conferre beneficia vacantia in sua diœcesi, dum tamen præuenerit ordinarium, ad quem spectat collatio illorum beneficiorum vacantium.

Nota primo ex prin. c. q princeps superior ex debito sui officij debet laborare circa commoda suorum subditorum: nam ad hoc fuerunt sibi constituta tributa fiscalia. Nota secundo principalem effectum huius cap quod legatus non Cardinalis, non potest conferre beneficia in prouincia concessa, licet habeat iurisdictionem ordinariam in tota prouincia sibi decreta, ita quod in iurisdictione concurrit cum ordinarijs, & potest adiri a subditus ordinariorum in prima instantia, & istud faciebat rationem dubitandi; quia collatio beneficiorum est iurisdictionis, sed Papa voluit expresse suis remouere hanc facultatem. Nota tertio, qđ si legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacātia in sua prouincia etiam posset reseruare beneficia vacatura certæ personæ; sed non potest dare ius ad beneficium vacaturum; Ratio diuersitatis est; quia licet reseruans fecerit mentionem de certa persona, tamen potest variare & conferre alteri; & sic ista persona non habet certam & indubitatam spem, & ideo non cito machinabitur in mortem illius, qui tenet beneficiū, sed si haberet spem indubitatā, puta si sibi est datum ius ad beneficium vacaturum, citius machinaretur in mortem illius, qui tenet beneficium. No quarto, quod existens in maiori dignitate debet magis honorari in concessione priuilegiorum, ad hoc de præben. de multa, & supra titulo proximo, cap fi. §. 1. Dominicus.

Legatus non Cardinalis, licet habeat ordinariā iurisdōnem tñ beneficia côferre nō pôest.

3 Hæc celsāt hodie p concil Trid. sess 24. de ref. non potest.

[Prima glossa summat & diuidit.]

e ¶ Officij nostri.] Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficium ꝯferre non pñt. Sed legati Cardinales hoc bene possunt. Et primo ponit

nit Inno. procemium ad dicenda vsque: ibi, Proinde, secundo ponit statutum delegatis non Cardinalibus: vsque, ibi, Quod in fratribus, ibi ponit de Cardinalib. vsque in finem.

ADDITIO. Scias quod auctor huius decretalis Inno. glossauit hanc decretalem. Io. And.

a ¶ Pace.] ad hoc procemium concordat procemiũ huius libri, & inf. de resti. spol frequens.

(Gl. seq. de paritatibus legatorum remittit: & ponit quatuor imparia.)

b ¶ Legati.] Tria gña legatorũ distinguit hæc decre. & licet quo ad quadam non sit in illis imparitas, vt dixi sup. eo. lib. de rescri. statutum, 1 resp. in gl. quia verbum tamẽ quoad alia est impa ritas: in excõicatos absoluendo, vt sup. eod. c. penul & in confirmationibus exemptorum, sup. eo. lib. de elect. si abbatem, & in cognoscendo de causis exemptorum, & illos puniendo, inf. de verb. signi. c. 1. & in collationibus beneficiorum, vt hic. Et qui dicantur esse legati de latere Papæ, no. sup. eo. c. penul. Et quod Cardinales dicantur esse de latere patet inf. dum dicit: quod in fratribus nostris, &c.

Legatorũ tres sunt species inter se differentes.

1 Vide Anch. hic Fon.

c ¶ Ecclesiarum.] suarum: sicut Cantuarien. & Eboracen inf. eo. c. 1. & de app. c. 1. cum sim.

d ¶ Legationis.] q. d. si alio iure hoc eis competeret; legatio illud non priuat.

(Glo. seq. signat contrarium, & soluit.)

e ¶ Potestatem.] contra supra in anti. de supplen. neg. prælat litteras, vbi legati, qui Cardinales non erant (vt patet ex subscriptione) beneficia conferunt: Dic quod illud fuit ex speciali mandato, & sic non contradicit: sed concordat ei quod statim sequitur, nisi hoc, &c. multa ergo licent ex speciali demandatione: quæ ex generali virtute legis non licent, de his vide sup. titu. proxi. is cui in fi.

f ¶ Fratribus nostris.] nota quia cum Papa promiscue de Cardinalibus loquitur: vocat fratres illos. 2 Si specialiter, epõs Cardinales vocat fratres reliquos filios sup. de rest. licet 3.

2 sit sic hic intelligitur de Cardinalib. et nõ epis, scc. Fon.

ADDITIO. de præb. dilecto in prin. Io. And.

g ¶ Legatione.] repete Ecclesiæ Romanæ de qua sup. tractauerat.

h ¶ Prærogatiua.] concor. sup. tit. prox. c. vlt. §. 1. & infra de priuil. ne aliqui.

(Gl. seq. litteram exponit: quærit. arg. proponit 2 opiniones contrarias: in fine ponit duo dicta.)

i ¶ Ampliori.] vnde beneficia conferre poterunt cum restrictione tamen, & determinatione, quam habes ĩ. eo. præsenti, & cap. seq. Sed quid dices: potest ne legatus Cardinalis conferre beneficia, quorum collatio deuoluta est ad Papam per Lateranen. Concilium? Videtur quod sic: 3 per decret. supra de præben cap. penul. vbi legatus tale beneficium contulit. Dicebat ibi Vin. quod talis legatus hoc non poterat sine speciali mandato: & ideo ibi institerat ipse legatus apud Papam, quod illam collationem confirmaret: & sic faceret illam valere, Goffred. ibi reprehendebat Vin. & Innoc. concord. ibi Gog. & Guil. in Specu. titu. de legato §. nunc tractemus, circa prin. qui omnes dicunt quod legatus de latere bene potest conferre talia beneficia, per prædictam decre. immo dixit Goff. quod illa præcipue pôt conferre, quæ sunt ad Papam deuoluta: cuius vices gerit in prouincia. alleg. & decre. sup. eo. dilectus, & sup. de iure pat. c. cum dilectus, pro hoc etiam bene facit sup. eo li. de ele. si abbatem. 2. resp. vbi confirmat electiones, quarum confirmatio spectat ad Papam!, & inf. de verb. sig. c. 1. 4. resp. Quod ergo petijt in prædicta decr. per ille legatus, quod Papa collationem eum factam, prosequeretur benigno affectu: intelligatur quo ad facti executionem: quia legato nõ patebatur. Certũ est 4 aũt, quod legatus ẽt de latere non pôt conferre bñficia vacãtia in curia sine speciali mandato, vt in f. de præbẽ licet. in fi. quod intelligo infra mensem, vt eo. ti. statutum Et not. quod vbi est legatus Cardinalis in prouincia: vel alius habens speciale mandatum: possent tres concurrere in collatione beneficij: s. Papa, legatus, & ordinarius: 5 & si apparet quis primo contulerit, non est dubium: si vero nõ apparet quis primo contulerit: tene quod habes inf. de præben. si a sede. Io. And.

3 Transit Dñicus cum glo. Fon.

† In manuscriptis ita: quæ sunt &c.

4 Idem Doct.

5 Idem Doct. Phi. vide Feli. in c. si. ĩ. de confir. Fon.

pace. a ¶ Proinde præsenti decreto statuimus, vt Ecclesię Romanę legati b q̃tumcunq; plenã legationẽ obtineant, siue a nobis missi fuerint, siue suarũ p̃textu ecclesiarũ c legationis d sibi vendicent dignitatem; ex ipsius legatiõis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatẽ, e nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus f nostris legatione g fungentibus nolumus obseruari: quia† sicut honoris prærogatiua h lętãtur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori. i

¶ Clemens IIII. S. titu. S. Cęcilię presbytero Cardinali, Apost. sedis legato.

¶ Legatus habet ordinariã: vnde per mortem Papæ non expirat eius officium. h. dic. Io. And.

CAP. II.

LEGATOS, k quibus in certis p̃uincijs committimus, ...

LEGATOS.] Duo facit: præmittit & probat declarationis causam, secundo declarat: ibi, Præsenti. Ioan. And.

CASVS. Papa creauit aliquem legatum in aliqua prouincia: accidit quod Papa mortuus est: vtrum sit expirata potestas ipsius legati: ita quod mortuo Papa non possit aliquid iure suæ legationis expedire? Rñdet Romanus Pontifex, quod cum legatus habeat iurisdictionem ordinariam: (nam si sit legatus de latere, æquiparatur, proconsuli; Si vero sit legatus natus, vel legatus missus simpliciter, æquiparatur præsidi prouinciæ) mortuo Papa poterit legatus expedire ea, quæ incumbunt sibi iure suæ legationis. Nota primo, quod legati mittuntur vt euellant vitia, & plantent virtutes: veruntamen plura alia possunt expedire. No. secundo, quod legati Papæ habent iurisdictionem ordinariam: & istud indubitanter verum de his, quæ eis competũt iure suæ legationis: Sed quid de his: quæ eis competant ex speciali facultate: Dicendum quod communis opinio doctorum est, quod ipsi legati habent delegatã iurisdictionem: ideo illa expirat per mortem Papæ: sed nõ alia quę eis competunt iure simplicis legationis. Nota tertio ex suprascriptione, quod quũ Papa scribit presbytero Cardinali, præmittit titulum suum, quod tamen fallit in Cardinali Basilicæ 12. Apostolorum, vt nõ. Host. sup. de priuile. cum olim. Nota quarto, quod legatio dicitur esse officium de quo sup. c. proxi. vbi appellauit dignitatem, Dominicus.

(Prima gl. dicit vnde sumpta, & quod approbet ponit summam; & soluit dubium.)

k ¶ Legatos.] Extrauagans fuit eiusdem Clementis: & incipiebat, ex parte & approbat hac decre. quod no. Ioan. 7. q. 1 sicut vir & 25 q. 2 igitur Ioan. de Deo. in quęstionibus suis, in princi. Inno. de offi. de lega. in antiq. licet Host. de restitu. integ. tum ex litteris, & sup. eod. c. vlti. & Guil. in Specu. co. titu. §. superest verũ quid de sententia, & §. finitur versi. pone ergo, & versi. sequen. Et nota quia licet decret. dirigatur legato Cardinali: tamen indistincte loquitur de omnibus legatis: 6 Ex quo infert postea solutionem ad ipsum legatum quærentem: quod etiam patet ex eo quod infra dicit, cetero-

6 Et sic dixit Fra. ĩ. c. pa. fuis se seruatum post mortem istius Clementis in archiepo. Rauennæ. Io. And.

10 20 30 40 50 60

cæterorumq; præsidum: licet ergo quo ad quædam sit differentia inter eos, vt dixi sup. c. proxi. non tamē quo ad hoc, vt hic vides.

a ¶ Dissipent.] Vitia.

b ¶ Placent.] Virtutes: & ista propriè sunt ordinariorum, sup. de offi. ordi. cap. 1.

c ¶ Proconsulum.] legatos Cardinales æquiparat proconsulibus, reliquos præsidibus: Nam proconsul est, qui ex consulibus ab Imperatore ad regendam certam prouinciam mittitur: [Aliter dicitur proconsul suffectus loco consulis: quia pro consulibus fungeretur] Præsides autem illi dicuntur, qui cū non essent prius consules, mittebantur ad regimina prouinciarum ff. de offi. præsid. l. prima. 1 vbi de hoc & l. 2. & ff de offi. q. l. 1 § ex his vnde arguen... o a nomine legati Cardinales qui ex latere Papæ, & ex consulibus suis (assistunt enim sibi in secretis consilijs supra eod. lib. de elect. fundamenta. § decre) mittuntur ad regendam prouinciam: æquiparantur proconsulibus, supra de senten. excomm. ad eminentiam. ff. de offi proconsu. l. 2 Reliqui autem qui secretis consilijs non assistunt, missi ad regendas prouincias æquiparantur præsidibus: sed illi habent ordinariam, ergo & isti.

1 Sic dicti quia p̄ sunt & ē nomen gñale, vt ibi. l. qñ nō adijcit cuius. prouinciæ. Io. And.

† Intellige se te non integra: te vero Integra, an p mortem Papæ expiret legatio, distingüit hic Pet de Anch. Fō.

mitti: legationis officium, vt ibidem euellant & dissipent, [a] ædificent atque plantent: [b] prouinciarum sibi commissarum, ad instar proconsulum, [c] cæterorumque præsidum, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes: [d] Præsenti declaramus [e] edicto, commissum tibi a prædecessore nostro legationis officium, nequaquam per ipsius obitū † expirasse. [f]

¶ Bonifacius VIII.

¶ Finita legatione expirant reseruationes legatorum, & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iā vacantia sint collata. Demū dicitur, quod pēdente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationē alicuius: legatus in eadē ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest; & quod sit contra prædicta irritum decernit. Io. Andr.

CAP. III.

PRæsenti [g] declaramus edicto, reseruationes † quorumcunque beneficiorum ab Apostolicæ sedis legato suæ [h] legationis

d ¶ Reputantes.] hic incipe constructum: nos reputantes legatos, &c & merito dicūtur ordinarij: nec expirat eorum officium: faciunt. n. statuta perpetua sup. de loca. c. 2 & sup. eo tit. c vlti. & adeuntur per querelā sup. eo tit c. 1. & de hoc 2 q. 6. ca. 3. item habent imperium. sup. eo. lib. de elect. si abbatem ff. de offi pro cun. l. & ideo. ad idem eo tit l. 1. & 2. & C. de offi. eius qui vicem alt. iu. ob. l. ... & 2.

[Glo. sequ. primo notat hoc ius declaratorium, & respondet contrario, rationem reddit, & interserit opinionem Goff. secundo tractat de nondum ingresso, tertio quærit, an cœtus Cardinalium illum reuocet ponit, opi. & remittit.]

e ¶ Declaramus.] non est ergo iuris noui promulgatoria: sed veteris declaratoria. quod ergo dicitur in prædicta decret. tum ex litteris, de restitut. in integ. in princi. cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus illis fungenti &c. illud, denuo, determinat verbum, commisit, quod sequitur: non enim morte Anastasij expirauerat legatio. Notat tamen Goff. in summa illius titu. § finitur, quod morte Papæ licet expiret legatio: non tamen iurisdictio quo ad excepta: sed nec expirat legatio, ut infra sequitur: nec mirum: legatus enim Papæ dicitur legatus sedis Apostolicæ: sed sedes ipsa non moritur. 2. q. 2 liberti. 2. sup. eo lib. de rescri. si gratiose. Et nota, quod ista decret non distinguit an ille legatus tempore mortis ingressus fuerat prouinciam, vel non: vnde sicut in rel quis ordinarijs non inspicimus mortem constituentis, ita nec in isto. An autem vacante se... cœtus Cardinalium reuocare possit legatum forte commissum a Papa, & Cardinalibus deputatum. not. Host in prædicta decre. tum ex litteris & Guil. in prædicto §. finitur, ver... sed nunqu... quod ex magna, & euidenti causa hoc possent: aliàs non debent. 3 De potestate tamen Cardinalium sede vacante, vide quod dixi inf. de schisma. c. vnico.

3 Idem Phil & D.

ADDITIO. Clemen. ne Romani de elect & sup. eo de elect. vbi periculum, & idem quoque in glo. prima. Fon.

f ¶ Expirasse.] idem habes de inquisitoribus hæreticæ prauitatis: infra de hære. ne aliquid.

PRæsenti.] Sunt tres partes: Prima in vno declarat; Secunda circa duo restringit; Tertia decernit. Secunda: ibi, Cæterum. Tertia, ibi, Quicquid. Ioan. Andr.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac prouincia sua collationi reseruauit præbēdam proximo vacaturam in Ecclesia Pictauiē. in fauorem certæ personæ: & illi personæ dedit executores ad prouidendum in defectum capituli: postea vacauit præbenda: executor tamen eam non contulit, accidit quod finita est potestas legati. vtrum expirauerint omnes effectus reseruationis: ita quod executor non possit cōferre illam præbendam? Respondet quod sic, si executor nondum processerit ad collationem: sed si processisset, & illam præbendam contulisset, valeret collatio: licet persona illa certa non apprehendisset possessionem illius. Sed vtrum sit verum indistincte, quod legatus possit reseruare beneficia, & quot voluerit? Respondet quod non: sed in vna Ecclesia vnicum poterit reseruare beneficium: vel de beneficijs spectantibus ad vnum collatorem: & hoc pendente illa reseruatione: sed illa finita posset sibi reseruare vnicam aliam collationem: & hoc etiam verum de beneficiis spectantibus ad collationem vnius collatoris. Nota primo argum quod quando legatus facit actum pertinentem ad officium legationis: debet dicere, q facit auctoritate legationis, & non auctoritate Apostolica. Nota secundo, q potestas data executori super gratia fienda, expirat expirante gratia, ad hoc inf. de præb. si clericus, & c. si cui Dom.

† Vide Cōci. Tri. sess. 24. de refo c. 19. vbi reseruationes quælibet ad vac...ā bñficio tolluntur.

[Gl. prima facit quattuor, dic t quid restringit quæ pars sit declaratoria summat, & dicit q d determinet]

g ¶ Præsenti] ista decret ... & sequens restringit gñalem potestatem legatorum circa beneficia conferenda, de qua supra eo c. ... verum est tamen, quod primū dictum huius decretalis declaratoriū est iuris veteris. § vt in principio patet. Et hoc dicit: finita legatione expirant reseruationes legatorum: & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iā vacantia sint coll... Denū dicitur, q pendente vna sua reseruatione in Ecclesia collegiata: vel beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem Ecclesia, vel de beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest, & q fit contra prædicta, irritum decernit. Et determinet hac decretalis notata per Hostien. sup. eo c. vlti. & per eum, & per Ber. ī de su. pat ... dilectus & Guil. in Speculo ti. § nunc ... ver sed cere.

1 Vñ Guil. in vers. tu si. allega. & Acch hac dñs q cuira ... les hoc te nebāt. dictes, q si pe sic fuerat declaratum. Io. Andr.

h ¶ Suæ legationis.] quia si ex speciali auctoritate sibi tradita a Papa hoc faceret tunc secus ad hoc inf. de præben. ... quia ... Et non quia si legatus non Cardinalis

dinalis non potest conferre beneficia vacantia iure legationis, supra eo. tit. & lib. c. 1. multo minus ergo poterit reseruare in Cardinalibus ergo habet locum hæc decretalis.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona.

officio, omnes dignitates, personatus, & beneficia in legatione sua vacantia suæ collationi reseruauit, restricta est ergo hodie eorum potestas, vt ĩ. patebit.

[Glo seq ponit quattuor exempla, quibus non pendet, ad duo quæ solutioni obstant, respondet & remittit.]

nis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis, nec non denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitus circa ipsas (dummodo ad collationem[a] eorundem beneficiorum iam vacantium † minime sit processum) eo ipso quod illius finitur[b] legatio, viribus penitus vacuari; nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata conferre. †

¶ Cæterum reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati & ecclesiæ nimium onerantur) restringere[c] cupientes: Prohibemus, ne postquã legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reseruationem aliquã duxerit faciendam: aliam (illa pendente[d]) faciat aliquatenus in eadem.[e] Nec etiam postquam aliquod sibi reseruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuscunque: aliud[f] quod ad illius[g] collationem pertineat (quamdiu reseruatio pendet alterius) sibi quoquomodo reseruet. Quicquid autem contra præmissa[h] contigerit attentari, eo ipso viribus non subsistat.

¶ Idem.

¶ Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare, vel conferre non possunt; Idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post Episcopo, etsi ipsarum prælati per electionem debent assumi, & contra hoc factum est irritum.

a ¶ Ad collationẽ.] ergo non sufficit, quod vacauerint antequam processum esset, sed oportet quod ipsorum beneficiorum vacantium sit facta collatio & est si. ĩ. de concess. præb. c. vlt. vbi nõ sufficit, quod beneficia vacauerint, & quod ab executoribus fuit petitum vt illa conferant, si ipsorũ non fuerit facta collatio immò habuit locum reuocatoria.

[Glo. sequẽ. ponit quattuor modos quibus finitur legatio.]

b ¶ Finitur legatio.] hoc potest esse multis modis puta, quia datus fuit legat[us] ad tẽps: finito tempore finita est legatio. ĩ. de offi. dele. de causis. Item quando reuocatus est. ff. de iu. iudicium. Item qñ est egressus 1 legationẽ animo non redeundi, legationem ideo dixi, quia si esset egressus vnã prouinciã, is qui est legatus in pluribus, ex quo non est egressus legationẽ, adhuc nõ expirauit eius iurisdictio sup eo. tit. nouit. sic enim legatus in qualibet parte legationis existens iurisdictionem exequitur, sicut episcopus qualibet parte diœcesis. ĩ. tit. proxi. cum episcopus. Item finitur legatio personalis morte ipsius legati, non tamen morte constituentis supra c proxi. personalis ideo dixi, quia si esset realis, puta quæ competeret dignitati, non expirasset morte legati, vt supra eod. c. 1. & supra de offi. deleg. quoniam abbas Et quod supra dixi his modis legationem finiri, dic verum in sui persona, & quoad non cœpta per delegatos, sed si quas causas commisisset, & res non esset integra, durat finito eius officio illius delegati potestas sup eo. c. vlt. Et est mirabile, quia iurisdictio delegati a legato bene perpetuatur per citationem, & alium iudicialem actum, sed nunciatio, inhibitio, & decretum non perpetuant iurisdictionem executoris hos & alios processus facientis. Sed reseruationes beneficiorum sunt odiosæ propter duo, quia per eas datur via ad vacaturas, & quia præiudicant ordinariæ potestati, igitur sunt restringendæ, sed potestas executorum datorum a Papa super gratia facta, etiam re integra, & super facienda re non integra, bene perdurat post mortem Papę 2 quia Papa potest ius ad vacaturas dare, sed non sic legatus. supra eo. tit. proxi. si super gratia & infra de præb. si cui in fine, bene ergo potest legatus donec durat in officio suo impedire ordinarium in conferendo, sed finito officio non, vt hic.

c ¶ Restringere.] causam huic edicto, & ei quod dicitur ĩ. c. proxi. dare potuit Cardinalis S. Mariæ Nouæ, (scilicet D. Petrus de Biperno, de quo dixi sup. c. 1. in fine.) qui in pluribus prouincijs legationis Papali fungens

d ¶ Illa pendente.] illa igitur sublata, puta mortuus, vel per sententiã debito modo exclusus est is pro quo facta erat reseruatio, vel iam consecutus est præbendã, vel reuocauit legatus reseruationem; tũc bene potest in ecclesia eadem facere aliam 4 quia illa non pendet, si vero illa pendet, aliam non potest facere. Sic & pendente dilatione quiescit officium iudicis. C. de dila. siue pars, sup. de appel. significante sic & pendente lite contra vnum electum, nõ potest alius eligi, quod dic vt ĩ. vt lite penden. c. 1. & 2 & sic attentata pendente appellatione reuocant per modum attentati, quod dic, vt ĩ. de appe. non solum. sic & is qui cõtulit alicui beneficium, pendente termino acceptionis non potest illud alij conferre, vt supra de præb. si tibi absenti. & sic pendente negotio reseruationis, delegatus non subdelegat causam, nisi recusatoris assensu vt supra eodem libro de officio delega. iudex. 2. responso. sic & accusatus pendente accusatione non promouetur. supra de accusa. omnipotens nec testificatur, quod dic vt supra de testi. c. vlt.

e ¶ In eadem.] quia ista littera non distinguit, non curo an illa beneficia spectẽt ad collationem vnius, an diuersorum, ex quo enim sunt in eadem ecclesia, siue ijdem, siue diuersi habeant conferre, pendente vna reseruatione non fiet alia [Idem Archi.]

f ¶ Aliud.] etiam in alia ecclesia, & sic differt a proximo dicto.

g ¶ Illius.] pone, reseruauit legatus beneficium quod spectat ad collationem episcopi, hac reseruatione pendente, reseruat aliud quod spectat ad collationem ipsius Episcopi & alterius, nunquid valet reseruatio secũdi? Credo, quod non 5 quia licet spectet ad collationem alterius, tamen & illius. Et est sim. quod dixi sup. eo. lib. de rescrip. statutum § cum vero in glos 2. Et qui iurat non suum esse, iurat etiam sibi commune non esse. ff. de verb. signi. pupillus. § vlt. Ad hoc. ff. de leg. 3. si quis seruos, vbi testatore legante seruos suos, & qui in totum, & qui in parte sui sunt legati esse videntur. Nec obstat infra de præben. cum in illis. in fi. quia illud induxit intentio Papæ, qui illum solum priuare intendebat, vt ibi dixi in vlt. glo. Nec obstat, quod dixi sup. eo. lib. de rescrip. cum aliquibus quia similitudo & identitas rationis illud inducit, vt ibi dixi.

h ¶ Præmissa.] omnia comprehendit. ad idem. sup. in ant. de rescriptis, olim. si igitur finita legatione exe-

cutor

Si vero legatus finit[ur] … dominiũ… de offi. p… ec. vrb. l. … hoc no. … c. c. nouit. quod hic faceret Archi. cũ sit ordinari[us] sup. c. prox. & alias ex potestate renunciare nõ posset. ergo nec tacite. Io. And.

† Ancha. notat, quod legatus & vacatura, & vacantia reseruat, finita tamen legatione, quo ad vtrunque reseruatio expirat indistincte: quia cum perit legatio, decretũ & alia omnia, vt accessoria pereunt. Itẽ reseruationes ex futuro dependẽt ergo facilius tollũtur. Fon.

† Fallit si legatus contulerit canonicatũ & præbendam vacaturam reseruauerit, dato executore nam talis finita legatione conferri poterit Petr. de Anch. Fon.

2 Vide Specu. tit. delegato. § 3. num. 14. Federicum de Senis con silio 197. & Gemi-

nianum hic.

3 Quod potest ante collationem in dubio rñ nõ præsumitur. Do. Fon.

4 Nec tenetur facere mentionẽ de prima reseruatione, vbi est clausula motu proprio si illa non est certa dẽt maxime cũ pro eadem persona reseruetur. D. Font.

5 Idem Doct. Phi. Fon.

cutor conferat, vel processus faciat, non tenet, vt in 2. respon. & idem in sequentibus casibus, vt in princip. dixi.

tionem: quod aliqui fatentur, sed non est verum [3] Io. And.] quasi diceret archidiaconatū in ecclesia cathedrali legatus conferre non poterit si ista duo concurrunt: quod ille archidiaconatus sit maior dignitas post epm: & quod per viam electionis archidiaconus ibi assumatur: sed si vtrumque vel alterum defiit, tunc legatus illum conferre poterit [4] vnde non sine mysterio sic diuisim sumaut intellectum: ad hoc facit quod sequitur, suæ ordinationi, &c. nec obstat ibi, neque aliquid quominus, &c. quia & sine illa clausula satis erat prohibitum per præcedentia, & ibi sic locutus est pro eo, quod plurimū obuenit: & potest etiam respicere quod hic dicit de dignitatibus cathedralium ecclesiarum maioribus post epos. Sed cū maioritas consideretur circa multa, vt circa ordinem secundum quem archipresbyter est maior archidiacono: circa administrationem sui quam ecōuerso: & circa alia, q not. sup. in anti de relecti. sedes. de qua maioritate intelligamus. Dic, quod de maioritate prælationis loquitur, in qua licet inspicienda sit consuetudo: dicimus tamen de iure archidiaconum præesse Is ergo, qui præest post episcopum capitulo, & conuocat capitulum, & similia facit: in hac prohibitione inclusus est.

ADDITIO. Idem concludit Phi. Fon.

Deliberatione.] Prima pars facit duo: Primo ponit prohibitionem in quadruplici specie: Secundo decretum: ibi, Decernentes.

CASVS. Dictum fuit s. cap 1. quod legati Cardinales possunt beneficia cōferre, & reseruare: vtrum sit verū indistincte, quod possint conferre bñficia quæcunque siue sit ecclesia cathedralis, vel aliud beneficium? Certe nō: Sed quid, vacat abbatia, vel aliqua dignitas ecclesiæ collegiatæ, vt decanatus beatissimi Hilarij maioris Pictauis, vel priorātus beatissimę Radegundis Pictauis: an legatus Cardinalis possit illas conferre? Rndet quod non, dum tñ sit principalis dignitas illius ecclesię aliæ autē dignitates minus principales illius ecclesiæ cadunt sub potestate legati Cardinalis: & hoc verum, nisi ad illas dignitates minus principales aliqui assumerentur per electionem: Nec potest legatus dare alicui potestatem, vt recipiat resignationem alicuius beneficij, & ei committere collationem simul: sed potest committere successiue, vt dicit glossa. Nota primo, quod iura communia debent fieri cum magna deliberatione: ad hoc proœm. huius lib. Nota secundo arg. quod si in mandato generali, quibuscunque verbis vtatur, non includuntur requirentia speciale mandatum ad hoc ş. de proc. c. 2. Dominicus.

CAP. IIII.

Deliberatione [a] prouida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicæ sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas ecclesias, [b] seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eisdem, maiores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis [c] assumi, suæ ordinationi, collationi, prouisioni, electioni, aut dispositioni, quomodocunque reseruet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis se aliqua tenus intromittat: neque aliquod, quominus hi ad quos pertinuerit eligere, aut postulare libere valeat cum vacabunt, obstaculum quomolibet interponat: [d] Decernentes quicquid contra hoc actū extiterit [!], eo ipso, irritum & inane.

¶ *Legatus non potest alicui committere, quod recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat, & contra factum, vel faciendum decernit irritum, hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Prohibemus [e] insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie [f] cuicunque [g] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdē habētes, ea

[Prima glossa ponit summam.]

a ¶ Deliberatione.] Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare, vel conferre non possunt: idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post episcopos, si ipsarum præsules per electionem debent assumi: & contra hoc factum est irritum. Secundo dicitur quod legatus non potest alicui committere, quod recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat & contra factum, vel faciendū decernit irritum.

b ¶ Ecclesias.] tolle quod est infra, suæ ordinationi, &c. Et conferre ecclesiam, est conferre ipsam principalem dignitatem de ecclesia [1] puta episcopatum, plebaniam, abbatiam, prioratum, vel his similia & has hic prohibet conferri non prohibet canonicatus ipsarum ecclesiarum conferri per legatos; quod ex his patet, quæ sequuntur.

[Glo. seq. quærit, opin. ponit. Iterum quærit, & soluit.]

c ¶ Electionis.] aduertētiā vidi de facto hanc qōnem: legatus contulit plebaniam, quæ ad collationem episcopi spectabat quærebatur, an collatio eius teneret, & dicebant quidam [2] quod sic, per hanc literam, ex quo nō per viam electionis, sed collationis assumitur ibi potestatis. Sed hoc non est verum: quia ista litera, quæ de via electionis loquitur, tantum in prælaturis cathedralium ecclesiarum loquitur. (Alias sequeretur, quod et cathedralem conferre posset, cui prouideretur per colla-

d ¶ Interponat.] nota quod ordinarius ad quem collatio vel electio non spectat: non potest inhibere electoribus, ne eligant. etiam si sit legatus de latere multo minus inferior. supra de sedis. in integrum, c. 2. vbi de hoc.

ADDITIO Et si id faciat, videtur puniendus vt sacrilegus. 17. q. 4. sunt quidam. ad si quæstionis. Archid. Io. And.

e ¶ Prohibemus.] declarat notat. per Inn. & Host. supra de oth. deleg. ex parte 1.

ADDITIO. Et Io Mona. refert hic se prius sic pronuntiasse de capæ mandato Ioan. And.

ADDITIO. Ista secunda pars facit quattuor: primo ponit prohibitionem, secundo eius causam: ibi, Cum per hoc, tertio decernit, ibi, Nos enim quæstio prorogat, ibi, volentes. Ioan. And.

f ¶ Specie.] hic genus & species parificantur, interdum differunt, quod dic, vt 24. dist. quanquam sup. de offi. ordi. si sacerdos.

[Gl. seq. soluit dubium de duob. delegatis, distinguēs, an simul, an successiue dentur.]

g ¶ Cuicunque.] vel quibuscunque, vt in vna persona prohibitum, censeatur in pluribus repetitum, cum eadem subsit ratio, ad idem supra eod. lib. de elect. c. penult. in prin. & ad hoc de pœnit. dist. 1 adhuc perfidi [illegible] 56. dist. cum ad verum. vnde non poterit resignationem committere vni, quod recipiat, & alteri, quod denuo conferat, quia qua ratione committendo hæc eidem, datetur via ad vacaturas, eadem ratione committendo hæc diuersis. Et hic est casus specialis, quod possum

[1] Vide quod no. in cle. de pb. c. 1. in glo. de isto. Io. A.

[2] Archid. olim sed postea mutauit. & tenet quod sequitur in gl. Io. An.

[3] Idē Phi. Fon.

[4] Hoc est verissimū Philip. & Dñicus. Font.

possum per me quod non p alii 3 regulam. J. de regu. iur. potest. vbi hunc & quosdam alios nuir erant. legatus.n bene potest resignationem beneficij recipere : & postea illud beneficium vacans conferre, sed hanc commissionem non potest facere : facilius n per hunc modum fieret fraus ad vacaturas, quam per illum Et est sim expressum supra de concess. praeben. constitutus, vbi non potest alicui episcopus specialiter committere, quod conferat certum beneficium cum vacabit : licet cum vacauerit, possit illud conferre. Puto tamen, quod legatus bene potest committere alicui, quod recipiat resignationem alicuius beneficij. & recepta resignatione cum beneficium vacat, bene posset eidem, vel alteri committere, quod illud beneficium conferat: & per hanc decre. 1 | Maxime ponderato prin huius. § ibi in genere] attentari posset, quod licet eps posset generaliter tradere potestatem officiali vel vicario suo, conferendi beneficia vacatura. sup. eo. lib. de off. vic. c. vlt. non tn aliu quam officialem constituere.

Possum per me qd n.o p alium. Eps an possit cōmittere alicui spāliter, vt conferat certū bnfi tū cū vacabit.

† Hoc est Cōcil. Later sub Alex. III. cap. 8.

1 Ita tenet Phil. & allegat Rot deci. 397. tenere hic cū gl. Font.

in illius manib. voluerint liberè resignare, ipsum resignatione recepta, illa valeat idoneis cōferre personis. Cum per hoc aperiri posset via cōtra Lateranense [a] † Conciliū ad beneficia vacatura. Nos.n. concessionem, quam contra hoc contigerit attentari : & quicquid ex ea, vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatē: volentes non solum ad futura, sed etiam ad praeterita, & adhuc pendentia [b] negotia hoc extendi.

¶ Idem.

¶ *Collatio legati per taciturnitatem petoru bene ficij vitiatur. hoc dicit Zen.*

CAP. V.

Collatio beneficij per legatum [c] sedis Apostolicae tibi facta nullius momenti existit: si in ea non fuerit † habita mentio de [d] alio beneficio, quod primitus obtinebas.

10

TITVLVS XVI.

De Officio ordinarij.

¶ Innocentius IIII. in Concil. Lug.

¶ *Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diœcesibus suffraganeorū suorum etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat, et tūc etiam tales officiales inhibere non possunt, priusquā fuerit appellatum.*

CAP. I.

ROMANA Ecclesia ... [continues]

20

30

40

ADDITIO. Vide quod no. inf de praeb. statutum in vltima gl. Io And.

a ¶ Lateranense.] sup. de conces. praeb. nulla.

b ¶ Pendentia.] q.d. sicut haec constitutio non respiciebat praeterita ita nec pendentia, sed prorogatione eam extendi voluit ad vtramque, de hoc vide sup. de elect. licet canon.

ADDITIO. In gl. ad futura, quam hic ponit Arch. Io. Andr.

Collatio.] Non diuiditur: quia breue est; Sicut taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationē obtentam a sede Apostolica: ita vitiat collationē obtentā a legato : Secus esset collatione obtenta ab ordinarijs quia illa taciturnitas non vitiat.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac prouincia existens contulit mihi aliqd beneficium vacans ; tacui ei aliud bñficiū qđ obtinebā: an valeat talis collatio? Certe non nam taciturnitas bñficij obtenti vitiat collationem legati a sede Apostolica impetratā. Nota primo legatū posse conferre bñficia, de quo sup eo. tit. & lib. c. 1. Nota secundo, quod in litteris beneficialibus quae impetrantur a legato, eadem mentio debet fieri quasi tatam & circunstantiarum, quae requiruntur in litteris a Papa impetratis Dominicus.

c ¶ Legatum.] Cardinalem : quia alius iure legationis conferre non potest sup. eo. c. 1. in fi nisi ex speciali potestate, vt ibi.

d ¶ Mentio.] quid dices si legatus proprio motu (& hoc exprimitur in litteris concessionis) confert mihi bñficiū habē i aliud de illo mētione non facta. nunquid valebit collatio sicut & valet eo casu si Papa contulisset. inf. de praeb. si motu proprio? Videtur quod non quia Papa non est ligatus a legibus, sicut legatus. C. de leg. digna vox de conces praeb proposuit, vnde aliud in Papa, aliud in legato: Sed cōtrariu n credo : sicut.n. si ordinarius mihi habenti beneficium conferat aliud, bene tenet collatio hoc tacito: licet vtrū que retinere nō possim. vt in clem. de offi. ordi. c. 2. quae in hoc reprobat quod hic no Archidiaconus. si: & si legatus cōferat, tenebit collatio : 3 non tamē vtrumque propter hoc potero retinere, & facit sup. eodem lib. de rescr gratia. hoc ergo intēdit decre. quod sicut impetrans beneficium a Papa tenetur de beneficio quod habet (quantumcunq; modicum sit illud) facere mētionem : sic & impetrans a legato: alias nō ualebit collatio: quia impetratio est 4 subreptitia: Vbi vero non impetrauit, sed legatus contulit in quo peccauit ille cui facta est collatio? Certe in nullo : vnde credo tenere. Sic video, qđ impetrationem impedit facti possessio colorata, si de illa non fit mentio, sup. de concess praeb. cū nostris. collationem non impedit infra de praebē. licet episcopus. Io. And.

Motus proprius sc Pap. an excludat surreptionem sicut motus proprius Papae

3 Vide Bucchar. lib. 15. decre. c. 42. & B. Tho. 1. 2. q. 96. art. 3.

† al. fuit.

3 Idē Pet. de Anch. Fon.

4 Quae proprie sit ab illo, ad quem primo iure spectat collatio. Io. And.

50

60

DE OFFICIO ORDINARII.

¶ Dictum fuit supra de officio legati, qui est maior quibuscunq; ordinarijs in cā sibi delegata: nunc restat, videre generaliter de quibuscunq; ordinarijs, ideo ponit titulum siue rubricam de officio ordinarij.

ROMANA.] sunt quinq; partes sec. Io. Mon. Primo ponit prohibitionem. Scdo: ibi, Nec pro eo solum oppositionem illius prohibitionis: Tertio : ibi, Quia in causis. rōnem solutionis subijcit Quarto: ibi, Officiales, quandam modificationē offic. alib Remententibus iniungit Quinto ibi, Et hoc illā ad alios officiales extendit. Plus mihi placet, vt sint solū duae partes. Io And.

¶ Praesupponendum est, quod Archiepiscopus potest committere causam suffraganeo, vel subditis suffraganei : sed quando committit subditis suffraganei, non potest eos compellere.

CASVS. Arch eps Burdegal. vult officialem foraneum in diœcesi Pictauen deputare ad cognoscendum de futuris causis per appellationem ad ipsum deuoluendis in futurum: vtrū possit? Rñdet, quod nō: licet causas deuolutas cōmittere, siue delegare possit in diœcesi suffraganei : sed non causas in futurū deuoluendas. Rō est: quia post appellationē iurisdictio est ipsius archiepi: ideo causas potest committere : sed ante appellationem non habet iurisdictionem ; ideo non potest committere

communiter: quia nemo dat quod non habet. Sed ponamus, quod archieps per tps sufficiens ad introducendũ consuetudinem, constituit officiales ad cognoscendũ de causis in futurum per appellationem deuoluendis, vtrum valeat consuetudo? Respondet quod sic. Sed ponamus, quod illud ius sibi competit ex consuetudine: & sic constituit officialem in diœcesi Pictauensi. vtrum possit inhibere officiali Pictauen. vt non attentet aliquid, antequam sibi cõpetat iurisdictio? Respondet, quod non, vt in c. Romana inf. de appe & ibi latius. Sed vtrum officialis iste deputatus ab archiepiscopo Burdegalensi possit excommunicare, interdicere, vel suspendere episcopum Pictauen. vel alios suffraganeos? Dicit Romanus Pontifex quod non, si archiepiscopus Burdegalensis sit præsens, uel prope locum: ne episcopo fiat quodammodo injuria ab ipso officiali deputato, qui est humilis persona. tamen istud procedit de honestate. Nam si officialis archiepiscopi episcopum suffraganeum excommunicaret, teneret excommunicatio. Nota primò, quod archiepiscopus regulariter non potest intrare diœcesim sui suffraganei, vt aliquid agat ex auctoritate sua: fallit in aliquibus casibus nam archiepiscopus potest visitare totam prouinciam suam, de censi c. 1. eo lib.

Nota secundo ibi: Disponant, aliquidve.] iuncta gl. quod archieps in diœcesi suffraganei nõ põt sibi sedem constituere, nec ordines celebrare: multo minus põt eps particularis in diœcesi alterius episcopi. Nota tertio principalem effectum huius capituli, quod licet archieps possit inhibere suffraganeis, ne procedant, uel aliquid attentent in causis ad ipsum per appellationem deuolutis, vt in c. Romana inf. de app. non tamẽ põt constituere officialem ad id faciendum in causis, quæ nondum sunt deuolutæ: sed si essent iam deuolutæ, posset: quia nõ tenetur facere inhibitiones personaliter, sed potest alteri committere. Nota quarto, quod archieps põt committere causam ad ipsum per appellationem deuolutam alicui de suffraganeis suis c. pastoralis. eo tit. in antiq. sed non potest compellere subditos suorum suffraganeorum, vt dicto c. pastoralis. Nota vlterius, quod consuetudo dat iurisdictionem, c. cum contingat. de fo. compe. in anti l. 1. C. de eman. lib. l. 1. iuncta l. more maiorum ff. de iurisd. o. iu. iud. Nota insuper, quod archiepiscopus non potest per se vel per alium facere inhibitiones, antequam fiat deuolutio ad ipsum per appellationem: quia ante appellationem non habet aliquã iurisdictionem. Nota vlterius, quod quandiu archieps est præsens: suus officialis principalis nõ dẽt epos suffraganeos excõicare: sed illud reseruare debet archiepiscopo: si tñ faciat, tenet excõicatio: quia licet officialis archieps sit minor quantũ ad ordines: tñ quãtũ ad iurisdictionẽ est maior: & ei est honor deferendus sicut suo domino: tñ est puniendus, eo quod fecit contra canones. Nota insuper in §. Nec pro eo.] quod officialis dicitur actum facere non auctoritate propria, sed vice & auctoritate illius, qui eum creauit. Nota finaliter ex eo §. quod iudex, qui in causis certam habet iurisdictionem, non dicitur illam habere ante ortum causæ, in qua datur iurisdictio.

[Prima gl. summat.]

a ¶ Romana ecclesia.] Archiepiscopus non põt sibi constituere officiales in diœcesi suorum suffraganeorum, etiam pro futuris causis per appellationẽ deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat. & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt priusquam fuerit appellatum. Secundo dr, quod donec archieps de facili. põt hri officialis eius suffraganeũ excõicare, suspendere, vel interdicere non potest pp. ordinis episcopalis reuerentiam, hoc dicit in summa.

clesia; [a] & inf. ¶ Prohibemus quoq; ne Remẽsis [b] archiepiscopus in diœcesibus suffraganeorum suorum foraneos [c] officiales constituat: quia cũ metropolitanis, ne suorũ suffraganeorum ingrediantur [d] diœceses, vt in eis auctoritate propria iudicent, [e] disponant, [f] aliquidve aliud agant [g] canonica [h] prohibeant instituta: nequaquã hoc possunt in illis per alios [i] exercere. ¶ Nec pro eo, [k] qđ causas per appellationẽ delatas ad ipsos, possunt [l] in suffraganeorũ suorum diœcesibus delegare [m]: similiter licet eis tales officiales instituere in eisdẽ: q. eorũ vice (cũ ap-

b ¶ Remensis.] idẽ de alijs, vt in fi.

[Gl. seq. tripliciter exponit foraneos.]

c ¶ Foraneos.] quia foris in diœcesis cõstituebantur: quod archiepiscopus facere non potest, quia in diœcesi sui suffraganei, &c. vt infra sequitur, vel foraneos, idest, qui forum teneant: sup. de verb. signifi. cap. forus. Vel foraneos, quia de foris veniunt vt aduenæ, vel peregrini dicantur, quorum sunt reprobata iudicia. 3. q. 6. peregrina, & c. seq. Io. And.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Ingrediantur.] quomodo ergo visitabunt & procuratorem recipient? & sic est contra sup. de præscri. cum ex officijs. sup. de censi. sopitæ. & c. nuper. & infra eo. tit. Romana, & c. vlt. cum suis simi. Solu. hoc non possunt nisi in casibus permissis quorum iste vnus est, & vide quod no. Ioã. 9. q. 3. c. 1. & 2. & Ber. sup. de offi. ordi. pastoralis.

e ¶ Iudicent.] pro tribunali sedendo.

f ¶ Disponant.] extra iudicium faciendo coram se celebrari, [1] & ante se recognosci contractus. j. de fo. comp. Romana §. vlt. De celebratione vero diuinorũ, dic hodie, vt in cle. de priui. archiepiscopo.

g ¶ Agant.] conferendo ordines, [2] sacramenta, & similia faciendo.

ADDITIO. Vt consecrando ecclesias vel altaria. Io. Andr.

h ¶ Canonica.] loquitur de his canonibus. 9. q. 2. c. 2. & q. 3. nullus primas & c. conquestus. concor. l. in authen. de defen. ciui. §. interim. colla 3. vbi præses prouinciæ, qui potest comparari archiepo: nõ prohibet defensorem ciuitatis, qui põt cõparari epo, quo minus vtatur iurisdictione sua: nõ sic autem in epo, circa subditos suorum subditorum de hoc sup. eo. tit. cum ab ecclesiarum, & probatur in auth. iam alleg. in prin. vbi dicit, quod defensor ciuitatis potest de causis inferiorum (pretermissis magistratibus municipalibus) cognoscere, & de hoc 11. q. 1. de persona.

[Glo. seq. alleg. duas concor. duo contraria soluit, & remittit.]

i ¶ Per alios. quod n. quis per se non põt, nec per aliũ 46. dist. sicut. ff. de admini. re. ad ci. per l. 2. §. 1. Arg. contra 86. dist. non liceat, inf. de cle. vel mona. cap. vlt. cum sim. primum est generale: secunda sunt specialia: quod dic, vt 88. di. eps gubernationem, quod etiam est cotra inf. de reg. iur. potest quis.

k ¶ Nec pro eo.] olim hic erat duplex litera. s. hæc prout iacet: alia secundum causas per app. & c. & hanc literam communiter habebamus: & hanc secutus Ber. posuerat glossam, qua sm hanc literam nec pro eo. falsa est: dicens quod Archieps poterat tales officiales in causis appell. constituere: sed de illis in quibus appellatum non est, nullam habebãt potestatem, nisi de consuetudine, &c.

l ¶ Possunt.] & debent: quod dic, vt supra eodem, vt litigantes.

m ¶ Delegare.] non tamen renitentem compellere ad delegationem suscipiendam sup. eo. pastoralis. 1. responso. ibi plene de hoc, & inf. de fo. comp. Romana 2. responso.

[1] Contractus, q. sequitur.
Io. Andr.
[2] Vide quod dixi s. eo. lib. de tẽp. ordi. cũ nullus. Ioã. And.

a ¶ Inhi-

a ¶Inhibitiones faciant.] s. iudici appe. ne vlterius in causis procedat, vt ĩ eo. c. §. a quibus & ĩ. de appel. c. Romana. § si autem. & de effectu huius inhibitionis dic vt ĩ eo. non solum.

b ¶Quia in causis.] similitudinem improbat.

c ¶Noscuntur.] nota quod eo ipso, quod appellatum est, iurisdictionem habet in ca. vnde videtur, quod statim possit inhibere. Sed de hoc dic, vt dicam ĩ de appella. in decreta. Romana. §. si autem. & in decre. non solum.

d ¶Vices suas.] quia possunt per aliũ quod per se int. de reg. iu. potest quis per aliũ. cum suis concordantijs.

e ¶Nondum.] nemo dat quod nõ habet. 1. q. 7. Daibertũ. de iure pat. quod autem & concor. de off. procons. obseruare. §. vlti. de rescrip. c. pastoralis. in fi.

f ¶Futuris.] tractus futuri temporis &c. ff. de vsur. l. 1. §. 1. & de hoc supra de procurat. auditis in vlt. glossa.

ADDITIO. Et supra de sep. in nostra, inf. de homi. ca. 2. & de sent. excom. Romana §. caueant. Io. And.

g ¶Consuetudine.] præscripta. sup. de cõsue. c. vlt. ad idem ĩ. eo lib. eo tit. cap. 1. & concordat ad hãc literam ĩ. eo. tit. vt litigantes, in fine. Ioan. And.

h ¶A quib.] s. officialibus, & idem dic de ipsis archiepiscopis eadem ratione.

ADDITIO. Et satis patet. inf. de app. ca. Romana §. si autem & §. sequ. Ioan. And.

[Glo. seq recit per quæstionem, quam dupliciter soluit, & remittit]

pellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones [a] faciant, seu compescant in hac parte rebelles. Quia [b] in causis per appellationem deuolutis ad ipsos, iam iurisdictionem obtinere noscuntur: [c] propter quod licite possunt super illis committere vices [d] suas. Non sic autem in alijs, † in quibus nondum [e] exutit appellatum: & idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris [f] causis appellationum, & inhibitionibus faciendis; nisi aliud Remensis ecclesia circa talium officialium institutionem de consuetudine [g] † obtineat speciali. A quibus [h] etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

¶ Donec Archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest, propter ordinis (melius dixisset, officij) episcopalis reuerentiam, hoc dicit in summa. Ioan. And.

¶ Officiales autem Remẽsis archiepiscopi (quandiu in sua prouincia, vel circa illam [i] extiterit [k]) in suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attent. [l] Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum, [m] circa ipsorum suffraganeos (quibus ob reuerentiam [n] pontificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obseruari. [o]

¶Gregorius X. in generali Concilio Lugdunen.

¶Canonici, qui a diuinis cessare possunt consuetudine, vel alio iure, si cessare volunt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus literis suo, vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa non inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiant, & satisfaciant de iniurijs illi, contra quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem Ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur; Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.

i ¶Circa illã.] puta in vicina prouincia. ĩ. duas dictas vulgares. sup. de rescriptis, nonnulli vel legales, vt ĩ. de præb. præsenti. §. loca. Vel dic arbitrarium, & adde quod dixi sup. eo. lib. de temp. ord. cum nullus. § episcopo.

k ¶Extiterit.] scilicet archiepiscopus.

[Glo. seq. reci. primo per obiect. secundo quærit, ar. negatiue soluit contrarium]

l ¶Non attentent.] licet de iure hoc possunt: quia licet sint minores ordines, sunt tñ maiores iurisdictione: quod eos quorum vices gerunt. 93. dist. c. vlt. & 94. dist. cap. 1. supra in antiq. de officio delega. sane, secundo tamen in honestum erat: & ideo Papa hoc prohibuit. Sed quid si excommunicet: nunquid tenet? vt quod non: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: etiam si non adijciat, &c. C. de legib. nõ dubium. Sol. dico cum Bern. quod tenet, quia speciale est in his sententijs, quod iniuste latæ ligant. 11. q. 3. c. 1. sup de sent. excommu. sacro. puniet tur tamẽ qui hoc fecit, vt ibi.

m ¶ Metropolitanorum.] vni de iure scriptũ, omnes instruit. 23. dist. præterea. 61. dist. miramur. de re iud. in causis in anti.

n ¶ Reuerentiam.] supra de officio dele. c. 2. eo. lib.

[Gl. seq. quærit. & soluit]

o ¶Obseruari.] dixi de officialibus quid dices de delegatis ipsorum archiepiscoporum? Credo quod idem cum eadem sit ratio, imo multo fortius, quia magis est iurisdictio officialis fauorabilis, cum idem sit consistorium. ĩ. de appel. Romana 1. respons.

SI canonici.] Sunt quattuor partes secundum Gag. & Ioã. Mona. & Clericum, Primo ponit cessationis formam, Secundo, ibi, Scituri, punit non seruantes illam. Tertio, ibi, Si autem punit illos ĩ quos canonice cessatum est. Quarto, ibi, Cæterũ improbat quendam abusum quem faciẽtes puniri decernit. Io. And.

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauien. habent ex priuilegio, vel consuetudine, quod cũ aliquis eos offendit vel, occupat res ecclesiæ, possunt cessare a diuinis, donec sit eis satisfactũ. Accidit quod quidã offendit vnum ex canonicis, vel aliquod delictum commisit propter quod possunt ipsi canonici cessare a diuinis: Quæritur, quam formam teneantur ipsi obseruare? Respondet, quod in scriptis in instrumento publico, vel literis sigillatis sigillo authentico; debent inserere causam suæ cessationis, & notificare delinquenti, quod propter illam causam intendunt cessare a diuinis. Quid si ipsi non obseruant illam formam? Respondet, quod ipsi punientur: quia non percipiẽt fructus suarum præbendarum.

¶ Not. quod habẽs iurisdictionem solo habitu, & non actu, nõ potest eã delegare hac rõne rescripta, nõ conceduntur sup futuris controuersijs c. fi. de rescr. in antiqua tract. tpis futuris ad iudicẽ non spectat. ĩ. de procu. auditis. l. nõ quemadmodũ. ff. de iudi. Eon.

† No. Do. quod delegare non est iurisdictionis, pa tet, pã ante appellationem regulariter Archiepis delegare non põt, quia iurisdictionẽ, vt dicit hic glo. & Do cto. nõ habet, & tñ stante cõsuetudine potest esse. Ioan.

† Vide S. Tho. li. 4. sen. di. 18. q. 2. Palu. ea. di. q. 1. ar. 4. & Ricardũ ea. dist. art 3. q. 5.

bendarum:& si percipiant, tenent restituere,& satisfacere de iniurijs illi,in odium cuius cessabant Postea reprobatur quædam consuetudo; quia si delinquens nõ curabat de cessatione, ipsi canonici remouebant imagines a suis locis:& ponebant inter spinas, vel urticas. Papa mandat ꝙ ista consuetudo est irrationabilis quia est dedecus Dei & sanctorum: Diuini cultus.] Ista emenda debet applicari ad argumentum diuini cultus: & non est applicanda episcopo. Nota primo,ꝙ canonici de consuetudine possunt inducere cessationem a diuinis in ecclesia, secus ergo de iure communi. Nota secundo, quod parem vim habet in probando instrumentum publicum, & literæ authentico sigillo sigillatæ ad hoc supra eo lib.de elect. vt circa. Dominicus.

l.prima, & fi.

g ¶ Alias.] vt ex priuilegio.

ADDITIO. Argumen. supra de verborum signifi. ex parte, vel concessione Episcopi secundum Gul.vel constitutione synodali secundum Clericum pro quo facit cle.1.de senten, excommun. Arch.intelligit de priuilegio Papali.Ioan. Andreæ.

Cap. II.

SI [a] † canonici [b] a diuinis [c] cessare [d] voluerint,prout in ecclesijs [e] aliquibus sibi ex consuetudine, [f] † vel alias [g] uendicant; antequam ad cessationem huiusmodi [h] quoquomodo procedant, in instrumento [i] publico,uel patentibus litteris [k] sigillorum † suorum, aut alterius [l] authentici munimine roboratis, cessationis ipsius causam exprimant; & illud [m] uel illas [n] ei,contra quem cessare intẽdũt, assignent.

¶ Scituri quod si hoc [o] prætermisso cessauerint: uel causam, [p] quã expresserint, non fuerint inuenta [q] canonica: omnia, quæ de quibuscunq; prouentibus illius ecclesiæ, [r] in qua cessatum fuerit,cessationis tẽpore ꝑceperint, restituẽt. [s] Illa uero, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, [t] sed ipsi ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei contra [v] quem cessauerint...

[Prima glo.ponit summam.]

a ¶ Si canonici.] Canonici,qui a diuinis cessare possunt, consuetudine vel alio iure, si cessare volunt causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authentico sigillo munitis, & exhibeant illud vel illas illi contra quẽ cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa non inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant, & quæ percipere debent, non percipiant, & satisfaciant de iniurijs,illi contra quem cessant. causa legitima inuenta,tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quãtitatem ecclesiæ,superioris taxandum arbitrio. Vltimo reprobatur consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebãtur: Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Io.And.

[Glo.seq.ponit opinionem quam reprobat.]

b ¶ Canonici.] seculares, non enim in regularibus locum habet hæc constitutio secundum Guli.quod est falsum 1 infra c.quamuis. in prin. & dic canonici & capitulum, quia pauci hoc non possent facere. supra de his quæ fi.a maio.par. c.quæsiuit.

c ¶ A diuinis.] scilicet officijs.

[Gloss.seq.reci.per quæstionem, an sit interdicta ecclesia.]

d ¶ Cessare.] de ista cessatione dicitur supra eo. irrefragabili. §. cæterum. nec medio tempore dicitur talis ecclesia interdicta, sed suspendunt illi organa sua, vnde tali cessatione durãte,potest ibi Eps & alij celebrare sine irregularitatis pœna 2 vt in prædicto §. ceterum,quod non esset,si esset interdicta,de cleri.excommunicati. postulastis.de excel. p. zla. tanta, secundum Guli.& Gar. Nec possent ipsi canonici sine Episcopo ecclesiam interdicere, de his, quæ fi a maio.par. cap. quæsiuit. de iure communi, quia de speciali non loquor, & sic potest intelligi supra de appel.dilectis.& vacante sede de iure communi hoc possent supra de hære.ad abolendam.sup.de maio.& obed.cum olim.ĩ.eo. lib.eo.tit c.1

e ¶ Ecclesijs.] vt Lugdunen. Vien Claremonten. Attrebaten. & quibusdam alijs secundum Guli. & Gar.

f ¶ Ex consuetudine.] Nota quod consuetudo iurisdictionem tribuit, vt 9.quæst. 3 conquestus, de foro compet. cum contingat. de arbi.dilecti C. de emanci...

h ¶ Huiusmodi.] s. posse a diuinis cessare.

i ¶ Instrumento publico.] ad idem supra eo. li.de elect.vt circa. & dic,vt ibi.

k ¶ Patentibus litteris.] ad idem de tempo ordin.cap.primo, infra de senten. excommu. cum medicinalis.

[Glos.sequen. duo notat.]

l ¶ Alterius.] Nota ex vi relatiui sigillũ capituli authenticum; de hoc de prob.post cessionem & plene per modernos de fide instrumen.cap,2.& in Spe de instrumen.edi §.videndum ver. 10. Item nota, quod potest quis alieno sigillo signare, sicut in testamento. C. de testam. si unus ad idem 73 dist.in nomine. ad hoc supra de re iud.cum inter vos.

ADDITIO. Vbi de hoc in quarta glo.dicit Arch. quod ad hoc vt sit cautum in litteris,vel instrumentis,fiat mẽtio quomodo alieno sigillo signatum est. arg. ff.de ijs, quæ in test delen l.1.& ideo. Io.And.

m ¶ Illud.] instrumentum publicum.

n ¶ Illas.] scilicet,patentes litteras.

o ¶ Hoc prætermisso.] idest,causa non expressa in patentibus litteris,vel instrumento publico.& assignatione non facta.

p ¶ Causa.] quæ manifesta, idest, notoria & rationabilis debet esse.supra eo. irrefragabili.§.ceterum.Et super ea debet interuenisse tractatus, & seruari forma decre. infra eo. quamuis. non enim propensione subtracta, vel minima offensa fiet cessatio: sed propter grauem iniuriam, puta fiunt statuta contra libertatẽ: 4 vel imponuntur taliæ vel collectæ clericis, detinetur clericus vel canonicus per secularem balliuum, vel his similia.

ADDITIO. Dicit Arch hæc discernenda arbitrio boni viri idest,iudicis. ff de verb.obli. continuus.§.cum ita, sup.in anti.de oth. de leg.de causis.Io.And.

q ¶ Inuenta.] per superiorem. infra c. quamuis.§. per Papam.

r ¶ Illius ecclesiæ.] sic sup.eo lib.de elect. cupientes.§. ceterum & sup.eo tit.si compromissarius. in fi. & nota pœnas restringendas

[Glo seq tractat quo iure agatur.

s ¶ Restituent] condictione ex ista decre. cum enim per nouam legem inducitur obligatio,datur condictio ex lege. ff. de condi. ex leg l.vna. sic est similiter in canone.[vt not.supra de sepul.cum liberum in glosa 2.] licet secundum canones non intentetur actio.supra de iud.dilecti Gar.

t ¶ Percipient.] alias participent, quia cum contra eos datur actio ad repetendum, multo fortius exceptio ad soluendũ ff.de supern.l.1.§. quod ait.ff de reg. iur.inuitus. §. cui damus,infra de reg.iur qui ad agendum.

u ¶ Ei contra quem.] episcopo vel alteri cuicunque.

Glo.

Ex principio istius. c nota, ꝙ Papa pot statuere formã super statutis priuilegijs, consuetudinibus seruãdis. Per. Anch. Fõ.

† De materia hu9 c. vide citatos in c. quis ĩ.eo. tit. & lib.

† In quodã manu scripto ita cõsuetudine, seu cõcessione, vel priuilegio Papæ, vel alias vendicant,&c.

† Exponit Anch.singulorũ.facit l. ad testiũ ff de test.l.si.ff. de albo scribẽ. vide c. significatibus. inf de appe. Fon.

1 Idẽ Do. notans ex gl. ꝙ simplici vocabulo canonici veniunt etiam regulares, si materia hoc patiatur. Fon.

2 Saluo, ꝙ habes cle.de sẽt. excõ. c. 1 Arch no. de sentẽ. excõ is q 2. responso ꝙ irregularitas cõtrahitur, si cessatio facta erat authoritate legati episcopi, & iudicis delegati Io.And.

fauerant, de damnis[a] & iniurijs satisfacere tenebuntur.[b] ¶ Si autem causa eadem canonica[c] fuerit iudicata, is, qui occasionem[d] cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis, & ecclesiæ, cui debitum officiũ eius est culpa subtractũ, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum cõuertendam, superioris arbitrio[e] condemnetur.

¶ Cęterum detestabilem abusum horrẽdę indeuotionis[f] illorum, qui Crucis, beatę Marię Virginis aliorũque sanctorũ imagines, seu statuas irreuerẽti ausu tractantes, eas in aggrauationẽ cessationis huiusmodi prosternũt in terram,[g] & vrticis spinisque supponũt, penitus reprobãtes, aliquid tale fieri de cętero districtius ꝓhibemus: Statuẽtes, vt in eos qui cõtra fecerint, vltrix[h] procedat dura sentẽtia q̃ delinquẽtes sic puniat grauiter, quod alios à similium præsumptione compescat.[i]

¶ Idem.

¶ *Statuit Papa, quod habẽtes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarũ habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendũ, dispensationes, quas si non ostẽderint, perinde procedatur ac si nullas haberẽt. Et si ostenderint, & sufficiẽtes nõ amplius molestẽtur, prouiso ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarũ: Si autẽ dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicã recurratur. Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud nõ conferatur beneficiũ nisi ostensa dispensatione sufficienti, & tũc ita demum conferatur si per dispensationẽ possunt illud cũ alijs retinere. vel si prioribus renũciauerint, aliter collatio facta non teneat. Ioan. Andr.*

CAP. III.

ORDINARII † LO-

[Glos. seq. tractat tria, primo de taxatione: secundo an concurrant petitio damnorum & actio iniuriarũ: tertio quomodo desuper iniuria iuretur.]

a ¶ Damnis & iniurijs.] & hæc superioris taxabũtur arbitrio, vt in casu seq. ad hoc sup. q̃ met. cau. sug. eo. C. vnde vi. l. si q̃n. Et nota ꝙ petitio dãnorum, sup diminutione patrimonij cõpetit. ff. de dam. infect. damnum. § 1. Instit. eo. tit. § pęna. actio vero iniuriarum datur ad vindictam. ff. de iniur. l. prætor. §. 1. & ideo vna non impedit aliam. ff. de condi. fur. si pro fure §. cum furti. sicut & aliud expensæ, & aliud dãna. sup. de iniur. in nostra. & dicit lex, ꝙ tutor dẽt resarcire dãnũ pupillo, si cessauerit in distractione rerũ, q̃ ipę perierũt ff. de admi. tu. l. tutor qui repertoriũ §. si tutor. vel si cessauerit administrare. eo. tit. q. dã decedens in fi. Dicit aut s̃m Guli. ꝙ ille ꝫ quẽ cessatum est, iniuriã æstimabit hoc modo: potius voluissem centũ ꝑdidisse de meo, q̃ hanc iniuriam pati, sed postea taxabit iudex, ne ille in infinitum iuret ff. de iniur. l. constitutionibus §. 1. Instit. eo. tit. §. pœna. de hoc in Spec. de iniur. §. 1. ver. in hac autem.

b ¶ Tenebũtur.] in tribus ergo puniuntur primo in perceptorũ restitutione: secundo quia quod eis debetur, non percipient: tertio in damnorum & expensarum refectione: cum enim non seruierint altari, de altari viuere non debuerant. de præbend. cum secundum. Item puniuntur per Papam, & quanta pœna arbitraria. infra. eo. quamuis.

c ¶ Canonica.] & vera supple, & sic in exhæredatione pater qui vult filium exhæredare, debet causam legitimam inserere in testamento, & illa causa pronunciari debet esse vera, vt exhæredatio sit efficax. in Auth. vt cum de appel. eo. §. aliud. coll. 8. sic & in appellatione ante sententiã interpositam 2. q. 6. ei qui. §. ab eo autem. in fi. & sup de appel. vt debitus.

d ¶ Occasionem.] nota arg. ꝙ qui occasionem prębet interdicto ciuitatis vel alicuius castri, tenetur ad restitutionem damnorum, quæ ecclesiæ, & religiosi, & hospitalia illius loci occasione interdicti in eleemosynis & oblationibus passa sunt, quia qui occasionem damni, &c. de iniu. c. vl.

ADDITIO secundum Gul. qui dicit se hoc induxisse in ciuitatib. Romandiolæ & patrimonij, dum ibi erat rector. Et Archid. dicit se de facto vidisse. Io. And.

e ¶ Arbitrio.] hic determinat taxationem, condemnationem, & conuersionem.

ADDITIO. secundum Gul. Idem Archid. & Io. And.

f ¶ Indeuotionis.] nam imagines ꝑ reuerentiã illorum quos imago figurat, adorare debemus: quod enim facit scriptura legentibus, hoc pictura cernentibus idiotis, vt de conse. dist. 3. perlatum: ita tamen adorare debemus, ne duliam[2] in latriam conuertamus. de hoc de conse. di. 3. venerabiles.

ADDITIO. Dulia est cultus vel seruitus quæ debetur homini: Latria cultus vel seruitus quæ debetur Deo. dabat Gar. hunc versum, *Latria fit Domino, debetur dulia seruo.* Ioan. Andr.

g ¶ In terram.] nam nec signum Saluatoris in solo, aut silice, vel marmoribus humi positus sculpere. vel pingere licet C. nemini lic. sig. sal. l. vna.

[Glos. seq quęrit, respõdet dupliciter: & qualibet in duas subdiuiditur.]

h ¶ Vltrix.] hoc est verbũ in. l. C. de his qui ad sta. confu. l. 1. in fin. Sed quæ erit pœna?[3] videtur ꝙ temporalis, vt scilicet, in vincula publica mittantur. ff. de pœn. capitalium. §. ad statuas, vel ꝙ moriantur, vt not. C. nemi. lic. sig. sal. l. vna. Sed dic q̃d spiritualiter punientur, quia nisi pęniteant & satisfaciant, locis sui dignitate & honore priuandi sunt. 16. q. 5. quicunque in prin. vel iudicis arbitrio. ff. de iur. delib. l. 1. de offi. deleg. de causis in ant.

ADDITIO. Alleg. Gul. C. de colo. Illyric. l. vnica. lib. 11. ibi. multæ. cuius modum in auctoritate iudicis collocamus Ioan. Andr.

i ¶ Compescat.] pœna enim vnius, metus est alterius vt C. ad l. Iul. repe. l. 1.

ORdinarii.] Licet Gar. diuidat in sex partes, & Bonatinus in nouem: Tu dic ꝙ duæ sunt partes principales. Prima prouidet circa collata beneficia: Secunda circa cõferenda: ibi, In conferendis. Iterum prima tria facit: prouidet circa præceptum dispensationis exhibendæ, & ponit pęnam non exhibentis: secunda ibi, Ceterum cum exhibetur distinguit an sit euidenter sufficiens, an dubitetur. secundum membrum: ibi, Si vero Secunda principalis facit duo: primo prohibet, secundo decernit.

ADDITIO. Ibi aliter dicit Franc. ꝙ principaliter propter Teuthonicos & Hispanos emanauit hæc cõstitutio, quia plus in talibus excedebant. [illegible] And.

CASVS. Quidam Titius clericus possidet seu obtinet duo beneficia incompatibilia, puta duas dignitates, vel duas ecclesias parochiales, vtrum diœcesanus loci possit eum cogere, vt ostendat quo iure teneat illa beneficia? videtur ꝙ nõ, quia non potest cogi dicere

Damni & iniurię petitio diuersa est.

Libellus in actione iniuriarũ qualiter dẽat concipi.

1 Vide cõcilium Nicęnum 2. actione 5. & cõcilium Trid. sess. 25. tit. de inuocatione, veneratiõe, & reliqs sanctorũ & sacris imaginibus.

2 Vide B. Thoman. 2. 2. q. 84. art. 1. ad primum arg. & q. 103. art. 3. & Magistrũ & theologos in 3. sen. d. 9. vbi plene de materia huius glo.

3 Vid. Brunum de imaginibus. c. 20. Ioãnẽ de Anania & alios in c. 1. extra de maledicis.

† Hoc decretũ expresse innouat, & cõfirmat sacrum cõcilium Trid. sess. 7. de refor. c. 5.

titulum suæ possessionis.l.cogi.C.de peti.hære.hoc tñ non obstante dicit Papa, q ordinarius loci potest eum cogere ad ostendendum, quo iure tenet illa beneficia Nec obstat l. cogi. alleg. quia illa loquitur de rebus cõibus, in quibus non vertitur periculum animæ, sed hic vertitur periculum animæ. Ideo ordinarius potest cogere talem ad ostẽdendum suam dispensationem Sed quid si diœcesanus ipsi statuit certum tempus ad exhibendum dispensationem infra illud tempus nõ exhibuit, nec habuit impedimentũ: nunquid episcopus poterit illa beneficia, vt vacantia cõferre? Rñdet q lapso illo termino poterit episcopus conferre, ac si non haberet dispensationem. Sed ponamus q iste infra tempus exhibuit dispensationem, quæritur, quid debet facere eps? Rñdet, q ipse debet illum dimittere in quiete. Sed quid si non apparet q iste sit sufficiens, sed est dubium & taciturnitas in quo dubitant Doctores, propter aliqua verba ambigua posita in dispensatione, an illa verba faciãt dispensationem subreptitiam? Rñdet q episcopus debet referre Papę, vt ipse interpretetur illa verba: Or, sanctissime Pater, habemus inc. dudũ 2 de elect. in antè. q qui obtinet plura beneficia incompatibilia sine dispensatione est incapax quorumcunque beneficiorum: Ponamus, q vacat beneficium spectans ad collationem ep. Pictauien. qui episcopus affectat conferre illud beneficium Titio, qui obtinet tria beneficia, tamen dispensato ad tria beneficia, vtrum debeat ei conferre? Rñdet q nõ: nisi episcopus prius videat suam dispensationẽ validam, videlicet, vtrum Titius sit capax alterius bñficii. Sed quid si apparuit epo de dispensatione legitima? poterit ei istud beneficiũ conferre, vt si videat q erat dispensatus solũmodo ad tria beneficia, nõ poterit ei conferre nisi tria bñficia, nisi in dispensatione sua dicatur, q loco illius vel illorum posset vnũ dimittere, & aliud acceptare. Nota primo, q eps pôt cogere subditos ad ostendendum quo iure ipsi teneant plura beneficia incõpatibilia, cũ ius cõe eis resistat, & sic est casus specialis ĵ l.cogi.C.de peti. hæredi. Rõ specialitatis est fauor aĩarum. Nota insuper modum quẽ debet obseruare eps, qñ vult cogere aliquẽ habentem plura beneficia, quia debet ei pręfigere terminum ad ostẽdendum dispensationẽ ad plura beneficia obtinẽda. Nota insuper q eius est interpretari, cuius est cõdere. Nota q beneficium tertium non debet alicui cõferri, licet sit dispẽsatus ad tria beneficia, nisi collatori primo constet, q licite duo prima obtinet. Sed vtrum sit correctum c. de multa. de præb. in ant. Dicit glossa q sic, quia ibi loquitur de illo, qui obtinet vnicum beneficium, & collatio secundi beneficij valet.

† Nota quasi possessionem nõ sufficere in iis, q̃ sine priuilegio vel dispensatione obtineri nõ possũt vbi agitur ꝯ superiorẽ vel parẽ Dec. in l. fi. C. de fide instr. sed inter tertios interesse p̃tendentes sufficit quasi possessio.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Ordinarij locorum.] statuit Papa, quod habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuẽdum, dispensationes, quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent Et si ostenderint, & sufficientes non amplius molestentur: prouiso, ne in pręfictis beneficijs cura negligatur animarum? Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia benefici obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti, & tunc ita demum cõferatur, si per dispensationem possunt illud cũ alijs retinere:

corum [a] subditos suos plures [b] dignitates, vel ecclesias, quibus animarum [c] cura imminet, obtinẽtes: seu personarum, [d] aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis [e] est annexa, districtè compellant dispensationes †, [f] auctoritate qua rum huiusmodi ecclesias psonatus, seu dignitates canonicè tenere se asserunt, infra tempus pro facti qualitate [g] ipsorum ordinariorum [h] moderandum arbitrio, exhibere. ¶ Quod si forte iusto [i] impedimento cessante, nullam dispensationem in-

vel si priori renuntiauerint, aliter collatio facta non teneat Ioan. Andr.

[Glos seq recitetur per q de quib. ordinarijs loquatur, & duas opi. ponit.

a ¶ Locorum] per hoc q dicit, ordinarij locorum: vñ tãtum de epis intelligere, ad hoc 11. q. 1. de psona. tñ dic sm Gui & Gar. q etiam hanc cõpulsionẽ facere possunt quicũque inferiores, q habent institutionem. 63. di. si in plebib. de offi. dele. super eo. de insti. cum venissent. & destitutionem de præbẽ referente. ipsi enim ordinarii sunt de offi ordin. in antecum ab ecclesiarũ, & probatur ĵ. eo. § in conferendis.

b ¶ Plures.] hęc pluralitas, quia canonibus inimica, vt š. de clericis non residentibus. quia nonnulli 21. q. 1. per totum. ideo odiosa & restringenda ff de liberis, & posth cum quidam, & inf. de reg. iur. odia & int. de præbendis, non potest.

[Glo seq. rec. per quæstionem: quid de non curatis.]

c ¶ Animarum cura.] licet specialiter hic dicat de his: idem 2 in aliis, cum. n. pluralitas 2 sit reprobata in beneficiis, de iure communi potest etiam in minoribus ordinariis id petere š. de proc. ex insinuatione. nisi essent beneficia, quæ simul de iure teneri possent quod dic. vt š eo. lib. de rescrip. gratia.

Quod dicit q sequitur I glossa, non quoad alia dicta illius. Io. Andr.

d ¶ Personatum] ergo idem iudicium de personatibus, quod de beneficiis curam animarum habentibus š. de elect. dudum, 2 sed non per omnia, vt š. de ætat. & quali. cap. 1.

e ¶ Cura similis. [animarum scilicet.

2 Vide cõcilium Trident. sess. 7 de refor. c. 4. & sess. 24. de refo. c. 17.

[Glos. seq. rationem reddit, & obiectionem soluit]

f ¶ Dispensationes.] in quibus velut ambitiosis stricta fieri debet interpretatio. vt sup. de election. dudũ 2 § insuper. sup de filiis presbyterorum. c. 1. & ĵ. de pb. non potest. Nec obstat q beneficium principis, &c. de verb. sign. olim. quia ambitio & odiũ hoc inducunt. de consanguinitate & affinitate, q dilectio de prębẽdis c. vlt. illud autem de principis beneficio non odioso intelligitur inf. de præben. quamuis 1.

g ¶ Qualitate.] hoc regulariter attenditur in quibuslibet dilationibus. sup. de appel. cum sit. si ergo dicatur habere dispẽsationẽ in remotis partibus maius tempus ei dabitur, quam si in propinqua habeat. ff de eden l. spatium.

[Glo. seq. quęrit, & soluit, & opi. ponit]

h ¶ Ordinariorum.] ad quos spectat animarũ prouidere saluti. ĵ. eo. § prouideat Quid si talia beneficia in diuersis episcopatibus obtinet? Quilibet ordinarius in cuius diœcesi beneficium obtinet, ipsum compellere potest, ad hanc exhibitionẽ. 9. q. 4. cap. 2. Ad hoc sup. eo. lib. de temp. ordi. cum nullus. Quidam dicũt q ordinarius qui præuenit in compulsione exhibitionis, seruabit quod hic dicitur, & postea alter episcopus [in cuius diœcesi habet simile beneficium] quasi sit præuentus ab illo, non poterit eũ ad hoc cogere. arg. sup. de foro compe. proposuisti. ff. de iurisd. om. iud: cũ quadam. sed primum verius secundum Guli. & probat pluralitas, dum dicit ordinarii, in plurali.

i ¶ Iusto impedimento.] istud excusat ne tempus currat sup de elect. ne pro defectu. & ca. quam sit. §. fi. & c. commissa § 1 [de elect. eo. lib.]

K ¶ Nullam.] vel minus sufficientem. arg. de pœn. dis. 3. ostendite. de translat inter corporalia. ver. sed neque. cum concor. ff. quod cuiusque vniuersi. l. 1. & ideo bene sequitur, cęterum,

fra idem † tempus [a] contigerit exhiberi: [b] ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eo ipso [c] illicite detineri constabit: per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere [d] personis idoneis conferantur.

¶ Ceterum si dispensatio exhibita sufficiens euidenter [e] appareat: exhibens nequaquam in beneficijs huiusmodi, quæ canonicè obtinet, molestetur. [f] Prouideat † tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura [g] in eisdem ecclesijs, personatibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequijs defraudentur.

¶ Si vero de dispensationis exhibitæ sufficiétia dubitetur: [h] super hoc erit ad sedem Apostolicam recurrendum: cuius est æstimare [i] quem modum sui [k] beneficij esse velit. [l]

¶ In conferendis [m] insuper personatibus, dignitatibus, & alijs beneficijs curam habentibus animarum annexam: ijdem ordinarij diligentiam illam obseruent: vt personatum, dignitatem, vel aliud † beneficium similem curam habens animarum, † alicui plura similia obtinenti non ante conferre præsumant, quàm eius super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur. [n] Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandé, quod is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis: vel si ea, [o] quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter [p] autem de personatibus, dignitatibus, & beneficijs talibus [q] facta collatio nullius [r] penitus sit momenti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandum iuramentis, promissionibus, obligationibus, aut alijs pœnis astringant: decernit autem quod contra factum fuerit, irritum & inane; & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare; & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Io. And.

a ¶ Tempus.] ab ordinario moderatum. [Glo seq signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Exhiberi.] sed contra nemo compellitur dicere titulú possessionis suæ, C. de pet. hære. l. cogi. 2. q. 5. §. 1. ad hoc dicas, quod in his, quæ possunt de iure communi possideri, verum est illud: sed in alijs secus, vt hic de præb. c. de multa; transfertur ergo propter hoc onus probandi in eum, vt hic. sim. de deci. dudum. de procu. ex insinuatione, vbi de hoc. & 100 dist. côtra moré & dixi de hoc inf. de reg. iur c. 1.

c ¶ Eo ipso.] quod non ostéderit infra terminos litteræ. n. quæ nô apparent, non sunt. ff. de cõtrahen emp. l. in lege, & l. Rutilia Pollas de conse. dist. 1. solénitates.

d ¶ Libere.] idest, nô obstante cõtradictione tenentis illud Credo tñ quod si peruenirer ipse clericus episcopum, vel eũ ad quem pertinet collatio, dispensationé ostendédo, q episcopus postea conferre nõ posset: quia video hoc in iure acquirendo: multo fortius esse debet in iure acquisito, per decre. inf. de præben. si tibi absenti.

e ¶ Euidenter.] idest, manifeste. s. eod. li. de elect. si forte, & ĩ de verb. signif. constitutionem; si aũt esset dubium, fiet quod dicitur in ver. si vero.

f ¶ Molestetur.] ne locum habeat pœna temeritatis vel calumniæ. ff. de iud. eum quem. de calum. c. p. 1. & 2. de elect. eod. lib. vt circa. §. alioquin

g ¶ Cura.] ad hoc eius spectat officium. 10. q. 1. regenda, ĩ. eo. irretragabili. sup de elect. dudum, 2. prope prin. & côncord. sup. eo. lib. de elect. cum ex eo.

ADDITIO. §. porro. Ioan. Mona. alleg. sup. de appell. peruenit 2. Et dicit in addi. quod licet ordinarius in principali potestatem non habeat propter dispensationem: in his tñ quæ hic dicuntur de cura & obsequio ecclesiæ; potestatem habet; quia dispensatio semper datur vel dari intelligitur, secundum istas duas modificationes, & sic soluitur contrarium de reg. accessoriũ. inf. de reg. iur. Io. And.

h ¶ Dubitetur.] probabiliter de rescrip. cum contingat prope fin. de appel. contulit. inf. de sent. excom. mu. sacro.

i ¶ Aestimare.] sup. de iud. cũ venissent, eius enim est interpretari, & c. 11. q. 1. c. clericum 3. §. ex his. de sent. excom. inter alia. C. de leg. l. vlt.

k ¶ Sui bñficij.] nota solum Papam dispẽsare in pluribus curatis: Pro ijs quæ no. ĩ. de præben. de multa.

l ¶ Velit.] sumpta fuerunt hæc verba ex l. ff. de reg. iur. Neratius. in fi.

m ¶ In côferendis.] dixit de pluralitate beneficiorum, quæ obtinebant: hic dicit de his quæ obtinere volunt.

n ¶ Ostendatur.] quasi propter iuris transgressionem sit inhabilis ad beneficiũ obtinendum, supra de præben. cum iamdudum.

ADDITIO. Et sup. de elect. dudũ 2. Et de hoc in Spe. de legato §. nunc videndum. ver. sed nunquid habens. & an episcopus cũ tali dispenset: ibi in versi. seq. Io. And.

o ¶ Ea quæ.] nota quod in plurali dicit, ea quæ tenetur ergo omnia habita renunciare, si vult de nouo aliud obtinere: nec vnum potest in aliud permutare: & licet potuerit duo vel tria quæ dispensatiue habebat retinere, modo non potest de nouo habere nisi vnum, nisi aliud dicat in dispensatione: & est rō; quia odiosæ sunt tales dispẽsationes, vt dixi & probat expresse hoc hodie ĩ de præb. non potest. 2. resp. Ioan. And.

p ¶ Aliter.] idest, dispensatione non obtenta; vel obtenta si primo non renũciat habitis: cum non extendatur dispensatio ad tot beneficia.

q ¶ Talibus.] idest habentib. plura bñficia cum cura: vel dignitates, vel personatus, vel alterum cum altero.

r ¶ Nullius.] est ne reuocata decr. de multa 2. vbi dicitur, quod primum simile vacat ipso iure; sed tenet secundi collatio, hic dicitur quod non tenet posterioris collatio; quia promptum est iura iuribus concordare, & expediens. supra eo. li. de elec. cum expediat. Dic secundum Gar. quod decre. de multa, loquitur in eo, qui vnum tantum beneficium obtinebat, quod erat de iure communi; hic loquitur de illo, qui ante obtinebat plura, quod erat contra ius commune, & qui non est habilis ad aliud obtinendum, nisi dispensationem habeat, cum sit transgressor canonum, vt prædixi, adde in Clemen. de præbend. si plures, & quod ibi not. in glo. si intelligas. Ioan. And.

[Left margin:] ... Secundũ Gar. & ...rn. idẽ ... Mon. ... Archi. ... No. Do. ...ai. vbi ...ex ipso ...acto pœ... impo...it, suffi...cere ad ...pœnã, quod ...iudex ter...minũ pñ...gat ad se defenden...dũ, qui si non se defendat ab...sq; oĩ alia ...nia pœnã incurrit, quod facit adnota. in c. cũ sim inf. de hæ...re. Fon.

† al. ita, prouideat tñ ordinarius taliter, de animarũ cura, &c.

† al. aliquod.

† Dictio, animarũ, deest in manuscriptis aliquot.

Dispẽsat ad duo, non pôt vnum vel ambo cũ alio vel alijs permutare.

2 Vide Conc. Trid. sess. 7. de ref. cap. 4. vbi fit mẽtio c. de multa.

Quia plerique.] Primo inhibet: Secundo decreuit ibi. Decernentes. Tertio præsumptores puniri præcipit ibi, præsumptores Ioan. And.

CASVS Eps Pictauien. sciens quod Papa mittebat legatum in hanc prouinciam pro reformatione morum, vocauit subditos suos, qui ei iurauerũt non reuelare sua crimina: vel se ad hoc astrinxerũt sub certis pœnis: vel eps illos excõicauit casu quo aliqua crimina reuelarẽt: vtrũ valeat istad? Rñdet quod non: immo excõicatio est nulla ipso iure: & si subditi soluere promiserunt aliquas pęnas: pęnę non pñt ab eis exigi: vel si iurauerunt non dicere aliquid, & postea dicant, non propter hoc sunt periuri Nota primo, quod iura debẽt adaptari ad id quod sæpius fit, vide s. de despon. impub. litteras. Nota secundo, argu. quod appellatione ecclesiæ nõ cõprehenditur monasterium: de quo aliquid in gl. Dominicus.

[Prima glos. summat, & dicit vnde sumpta.

a ¶ Quia.] præcepit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statũ ecclesiarum & personarũ superioribus inquirentib. manifestent: nec eos ad id celãdum iuramẽtis, promissionibus, obligationibus alijs, aut pœnis astringãt: Decernit autem quod q̃ factum fuerit irritũ & inane: & sententias: iuramenta, promissiones, vel pęnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna a superioribus eisdem puniri. Hæc decretalis olim erat extrauagans, & incipiebat: Ad audientiam nostram.

ADDITIO. De qua faciebat mentionem Guil in Spe. de inquisitionibus. §. nunc tract. usus. sub ver. quid si ante. Illa tamen loquebatur solum in religiosis, hæc vero latius Ioan. And.

[Glossæ omnes sequentes sunt textuales.]

b ¶ Plerique.] vt potes videre sup. de accus. olim.

c ¶ Audacia.] ad hoc s. de verb. sign. constitutionem, 2. responso. & est audacia: quia tacere veritatem, peccatum mortale est. 11. q. 3. quisquis. de cri. fal. c. 1.

d ¶ Interdicunt.] hoc ipso se reddebant suspectos. s. de testi. cõstitutis 2. & se ostendit iniquã cãm fouere, vt ibi. & sup. de testi. cogen. peruenit & C. de postul. prouidendum & 2. q. 7. §. verum ver. si quis autem.

e ¶ Superioribus.] pone gradus in archipresbytero circa epm, epo circa archiepiscopum, & sic de singulis.

f ¶ Inquisitoribus.] qui non possunt alijs committere vices suas. sup. de offi. deleg. c. vlt. sup. eo. lib.

g ¶ Corrigendum.] crimina, Ioan. And.

h ¶ Reformandum.] mores. Ioan. And.

i ¶ Ecclesijs.] quarũ appellatione monasteria comprehenduntur 54. di. c. abbati. §. hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi sup. eo. lib. de suppl. negli. prælat. grandi. in glo. no. Io. And.

k ¶ Personis.] puta familiaribus ipsorum superiorum legatorum, vel inquisitorum.

l ¶ Statum.] ad quod tales tenẽtur habita distinctione sm duplicem formam iuramenti de qua vel quibus habes sup. de accu. cum dilecti.

m ¶ Malitiæ.] sim. s. eo. li. de offic. deleg. statuimus. s. Io. And.

n ¶ Prædicta.] inter dictum, pęnales sententias, iuramenta & promissiones, vel obligationes alias.

o ¶ Inhibemus.] simile est quod dicit lex, quod dña accusata de adultero non põt manumittere seruos suos: & hoc ideo, vt per ipsos veritas inquiri possit. ff. qui & a qui. ma. li. non fi. l. prospexit.

p ¶ Sententijs.] dico hunc casum specialem, in quo nõ tenet sententia excõicationis ipso iure, & addendum ad alios, quos recitari solẽt. s. de sent. excom. per tuas. & dicam inf. eo. li. & eo. tit. præsenti.

q ¶ Astringi.] si non tenuit pricipale nec accessor. um. inf. de reg. iu. accessorium. cum suis concordan. & merito hoc ligare nõ dẽt: ad hoc ut possit veritas reuelari. & concor. ad hoc sup. de testi. cogen. c. vlt. . expedit. n. peccata nocentium esse nota. ff. de iniur. cum qui §. 1.

r ¶ Præsumptores.] ipsos prælatos.

s ¶ Impunita.] quod esse non debet sup. eo. tit. si canonici. in fin.

ADDITIO. ff. de fideiuss. l. si a reo. ad fin. C. de pœ. l. si operis Ioan. And.

t ¶ Condigna.] intelligamus arbitraria ex quo certa non exprimitur sup. in antiq. de offi. dele. de causis. ff. de inc. del. b. l. 1. & dixi sup. eo. ti. canonici in fi.

u ¶ Præcipimus.] & si ipse prælatus nõ facit hoc, peccat: quia quod præcipitur imperatur: quod imperatur, necesse est fieri. 14. q. 1. quod præcipitur. de verb. sig. in his, & sunt culpæ, &c. 28 dist. quia sunt.

ADDITIO. Et obligat præceptum canonis, sicut & iudicis. Remittit Arch. de app. cum speciali ver. scisatque. Ioan. And.

Quia[a] plerique[b] prælati non † sine multa temeritatis audacia[c] suis subditis aliquando interdicunt,[d] ne ipsorum superioribus,[e] aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus[f] ad inquirendum, corrigendum,[g] & reformandum[h] in eorum ecclesijs,[i] monasterijs, siue locis, a sede deputatis eadem, vel alijs quibuscunque personis,[k] per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, statum ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, personarum[l] & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eosque ad hoc celandum iuramentis, † promissionibus, & † obligationibus, alijsque pœnis nihilominus astringentes. ¶ Nos huic malitiæ[m] (ne tali prætextu in ecclesijs, monasterijs, & locis eisdem inquisitio, correctio, seu reformatio, cum faciendę fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes: prædicta,[n] & eorum quodlibet attentari de cetero districtius inhibemus:[o] Decernentes authoritate Apostolica, quicquid contra præsentem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quemquam sententijs,[p] iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet, vel astringi.[q] ¶ Præsumptores[r] autem eosdem (ne ipsorum temeritas quoquo modo transeat impunita[s]) a superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus, memoratis, animaduersione condigna[t] præcipimus[u] castigari.

¶ Idem.

¶ Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in alijs non prodest. hoc dicit Zen.

CAP. V.

Vt † litigan.

Vt litigantes.] Archiepiscopus causas etiam appellationum iure metropolitico ad eum pertinentium in propria diœcesi, vel vnde ad eum deuoluuntur cognoscere vel committere debet, nisi aliud habeat consue-

---

† In antiquis codicibus ita, non sine multæ temeritatis, &c.

† Vide Bart. in l. Seius & Augerius ff. ad l. Falcid. & ca. veniente. de iurein. & l. seq. & ibi Bar. ff. de aqua plu. arc.

† In antiquis exẽplarib. ita & obligationib. alijs, atque pęnis nihilominus. &c.

Ecclesiæ appellatione venit monasteriũ.

† Vide nouissime sancita in conc. Tri. sess. 14. de ref. c. 1.

† Et s. de reg. iu. nõ est obligatoriũ. sup. de simo. nemo. Io. Mona.

consuetudo hoc dicit. Tria facit: Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionem: ibi, Statuimus. Tertio exceptionem: ibi, Nisi.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã epõ Pictauien. qui ꝯ te tulit sententiam diffinitiuã, à qua appellaui ad archiepiscopũ Burdegalensem: archieps. vult causam istam appellationis examinare in dioecesi Xáctonien. an possit? Rñdet q̃ non, sed dẽt cognoscere p se, vel p aliũ in sua dioecesi particulari, vel in dioecesi illius iudicis à quo fuit appellatũ, & istud verũ, nisi aliud haberet ꝯsuetudo: nã cõsuetudine potest induci, vt alibi posset cognoscere vel committere causas appellationis. Nota primo, q̃ proprie dicitur suum, q̃ est suum ratione iurisdictionis tñ: quam habet in loco. glo. sup. in antiq. de postula. prẹla c. 1. Nota secundo, casus in quib. archiepiscopus põt locare sedem, & de causa cognoscere in dioecesibus suffraganeorum suorum Dominicus.

tes[a] releuentur à laboribus & expensis:[b] Statuimus,[c] ne archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel alias iure metropolitico[d] deferuntur ad ipsum, alibi quam in sua propria ciuitate vel dioecesi,[e] aut in eis, in quibus appellatum[f] extitit, vel causæ ipsæ consistere dignoscuntur,[g] audiat, vel etiam audiendas committat.[h] Nisi sibi aliud de consuetudine[i] † competat in hac parte.[k]

[Prima glossa dicit quid declaret.

a ¶ Vt litigantes.] emanauit hæc decretalis ad declarationem illius vers. sup. eo. c. 1. vers. Nec pro eo, & cętera, ibi dicebatur in genere, suffraganeorum suorũ, & de quib. nõ dicebat, & eorum q̃ ibi notat Hostiẽsis.

ADDITIO. Quod hic dr̃, fuerat olim hic disputatũ, & sic terminatum per dominum Alegradum de Lódenaria, demum episcopum Vicentinum vltra iura quę primo alleg. glos. inducebat. 9. q. 3 nullus, & cap. ꝯquestus. supra eod. ti. in ant. duo simul per quę patet metropolitanum non plus posse in dioecesib. suffraganeorum, quàm alium episcopum, nisi in quantum inuenitur ꝯcessium, sed episcopus non posset. 6. quæst. 3. scriptum. 13. q. 1. cap. 1. 16 q. 5 cap. 1. ergo nec metropolitanus. Inducebat etiam decr. Romana, infra de foro competen. Ioan And.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Expensis.] ad hoc intendere debet iudex, vt sup. de dolo. fine. cũ suis concor. Sed pone, de cõsensu partium archieps audit vel cõmittit causã extra loca de quibus dr̃ infra: quæro. an quod agitur valeat? Et videtur q̃ sic, quia cum hoc ius sit in fauorem litigãtiũ introductum, illi renunciare possunt de reg. ad Apostolicam. cum sim. ad hoc sup. eo lib. de rescr. statutũ. §. in nullo. & hoc satis verum puto, 1 dummodo ipse vel delegatus eius habeat licentiam epĩ illius dioecesis, vt ibi pro tribunali sedere possint? ista enim fuit prohibitionis ratio, quia archieps non potest ingredi suffraganei sui dioecesim, vt ibi aliquid agat vel iudicet, nisi in casibus cõcessis. sup. eod. tit. & lib. c. 1. Si autẽ causa Bononiæ deferatur, æquum nõ est, q̃ pp illam possit Mutinæ sedere, si autem Mutinien. eps cõsentit & ipsæ partes, satis credo quod possit, alias nõ, vt 9 q. 2. & 3. ff. dę offi. præsi. l. 3 ff de iurisd. om. iud. l. vlt. & facit de offi. leg. nouit & quæ ibi not.

ADDITIO. Facit cle. quamuis de foro compet. in prin & §. volumus. Io. And.

[Glos seq. tecit per quęstionem, an edatius nouum vel declaret, & per ad intertur ad tempus pręscriptionis.]

c ¶ Statuimus] videtur q̃ noua sit cõstitutio, aliàs dixisset innouamus, 3 sup. de treu. & pace, c. 2. ubi innouatur quod statutum erat. 24. q. 3 si quis Romipetas. & cap. paternarum. videbatur enim q̃ sicut legatus in qualibet parte prouinciæ potest sedere, sic & archieps posset: sed propter rõnem, quam dixi ĩ prox. glo. satis videbatur esse cõstitutio ipsa, vel eius rõ antiqua 3. quæ idẽ est quod iur. 1. dist. cõsuetudo. ſm quod resta ret q̃ legitime deberet ipsa consuetudo esse pręscripta, s. spatio xl. annorum, vt sup. in ant. de ꝯsuet. ca. vl. de causa poss. cum ecclesia. nec sufficeret præscriptio x. annorũ, ſm quod est in his q̃ sunt præter ius ſm id q̃ not. 12. di. consuetudo. & dixi sup. e. lib. de consuetud. c. vlt.

d ¶ Iure metropolitico.] super quo vide q̃ no. Io. 9. q. 3. ĩ summa. & Ber. sup. eo. tit. pastoralis & aduerte q̃ a interdum cognoscit archieps vt legatus Papæ, vt sup. e. irrefragabili. §. cęterum. & eo casu forte posset dici, q̃ eo modo & his personis posset delegare, quo & quibus delegati Papæ, quod dic vt not. sup. eod. lib. de rescrip statutum, & ideo non dixi simpliciter, deuoluuntur, sed dixit, iure metropolitico.

ADDITIO. Vide quod dixi de hęre. ad abolendam super glos. fin. & quod dicam infra tit. proximo. c. vno super glos. antepenul. Ioan Andr.

e ¶ Vel dioecesi.] satis per hanc literam terminatum erat quod dixi infra eo. cum episcopus.

f ¶ Appellatum extitit.] hoc cum causa per appellationem defertur.

g ¶ Dignoscuntur] cum deferuntur causæ iure metropolico, alias quam per appellationem.

h ¶ Committat.] nota quod nõ potest per se, nec per alium. sup. eod. tit. & lib. c. 1. sic econuerso, quod potest per se, & per alium, vt ibi, & infra de reg. iur. potest. vbi de hoc.

[Glo. seq. quærit, & arguit, & soluit.]

i ¶ De consuetudine.] sic sup. eod. c. 1. ver. nisi aliud. Sicut ergo hic cõsuetudo potest inducere, vt alibi possit committere & audire, sic & cõsensus dioecesani loci, & partium consensus, vt sup. dixi sicut æquiparantur pactum & consuetudo in dote lucranda vel donatione propter nuptias, vt sup. de do. post diuor. resti. c. vlt. Quid dices, clericus agit contra episcopum; ad metropolitanum debet quæstio deferri 11. q. 1. si quis cũ clerico non vult, vel non potest committere in sua ciuitate, nunquid poterit audire uel committere extra ciuitatem ipsius episcopi, secundum id quod dicitur. sup. eod. lib. de rescrip. statutum. §. cum vero & satis id videtur per prædictum. §. quod uerum puto, si de consensu procedat episcopi illius, in cuius dioecesi causa auditur, ut dixi sup. in glo 1.

k ¶ In hac parte.] scilicet in audiendo, uel cõmittendo extra loca prædicta & sic nota q̃ consuetudo dat iurisdictionem. nona quæstione tertia conquestus. de foro competen. cum contingat. supra eod. lib. de consuetudine. c. 3 C. de emancipa. libe. l. 1. & fin & supra eod. tit. cap. 1.

¶ Idem.

¶ Si episcopus cum potest, suam dioecesim visitat per alium, habet illi in necessarijs prouidere, visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo, hoc dicit Ioan. Andr.

CAP. VI.

SI † EPISCO-

SI episcopus.] Primo prouidet; Secundo prohibet, ibi, Idem. Prima subdiuiditur, quia primo prouidet circa expensas uicariorum extra uictualia, secundo, ibi. Hi tamen. circa expẽsas, uictualium, & causam reddit Dominicus.

CASVS. Episcopus Pictauien. vult suam dioecesim uisitare per alium in casu permisso, puta quia est detentus

1 Sec. Archid. sine determinatione, quæ i gl. ponitur alleg 3. q. 6 pulsat. Io. Andr.

2 Nota signum ꝯstitutionũ, & declarationum Do. Font.

3 Notat Domi. q̃ sicut consuetudo ꝯ ius expressum dẽt induci xl. annis, ita cõsuetudo ꝯ rõnem in iure expressam. Fon.

† Ergo cõsuetudo tribuit iurisdictionẽ. glo. in c. conquestus. 9. q. 4. glos. in c. dilecti. de arbit. Archidi. in ca. placuit. el. 1. 16. q. 1.

† De materia visitationis prout ad hunc locũ spectat, vide concilii Toletani iiij. cap. 33. & nouissimũ concilium Trident. sess. 24. de refor. c. 3.

Archieps põt delegare cãm inter episcopum & clericum extra dioecesim ipsius epĩ.

tus infirmitate, vel q̃a illud habet ex priuilegio. Quæritur, quis tenebitur vicario ministrare necessaria? R̃n̄det q̃ vicario visitanti tenebuntur visitati ꝓcurare in victualib. sed si indiget equis, vel conducat famulos: hoc fiet expẽsis ep̃i. Verumtñ hodie ep̃i hñt ex priuilegio, vt possint visitare per alios, & percipient integrã procurationẽ. q̃ est hodie taxata ad certã summam, vt in extrau. Bened. q̃ incipit, vas electionis. de censi. Nota primo, q̃ delictum est recipere tẽporalia pro administratione spiritualiũ, q̃ est verum in casu a iure non permisso. Nota scd̃o, q̃ ep̃s nõ visitando personaliter non debet habere procurationem respectu personæ suæ. Dominicus.

1 Cor. 9.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

pus [a] suam dioecesim, vbi ei a iure permittitur, [b] faciat per alium [c] visitari, licet ipse [d] illi [e] habeat in alijs necessarijs prouidere: [f] Hi tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas victualium [g] visitanti: [h] Cum secundum Apostolum [i] non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur: ¶ Idem tamen episcopus cum personaliter nõ visitat, † nihil prorsus ab his qui per illum quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit, aut debebit. [k]

suum debitũ recipere posset arg. ĩ. de elect. significasti. Sed prout dicebat decr. cum venerabilis. ĩ. de censi. tũc demum episcopus procurationẽ habebit cũ accesserit, &c. si ergo non accedat sed mittat, nõ habebit ipse, sed missus. vt hic vides. 2. Non enim ferendus est q. lucrũ amplectit', &c. C. de cad. tol. l. vnic. §. pro secundo. & ad quem spectat onus, &c. 12. q. 2. charitatẽ, & c. quicunque suffragio & c. ecclesiasticis. Io. Andr.

† al. visitet.

2 Nec dẽt eo quod plus expẽdisset, si personaliter visitasset illud excessiuũ exigere. arg. ff. manda. l. si q̃s. alicui. §. impẽdia. S̃m Ioan. Mona. Io. And.

¶ Idem.

¶ *In quolibet loco dioecesis non exempto, per se & per alium potest episcopus pro tribunali sedere, & libere exequi quæ ad ipsius spectãt officium. Ioan. Andr.*

C A P. VII.

CVm [l] † episcopus [m] in tota sua [n] dioecesi iu-

CVm episcopus.) ponit dictum cuius rationem præmittit: Secunda, ibi, Dubium. Io. Andr.

CASVS. Ep̃s Pictau. vel eius officialis vult sedere ꝓ tribunali, & causas examinare i alio loco q̃ in sua ciuitate: vtrũ possit? R̃n̄det q̃ cũ episcopus habeat ordinariã iurisdictionem in tota sua diœcesi, potest sedere in quolibet loco suę diœcesis pro tribunali: exceptis in locis exemptis contra volũtatem exemptorum: Sed vtrum episcopus habeat capturam malefactorum in qualibet parte suę diœcesis? R̃n̄det quod sic, nã ex quo habet iurisdictionem in tota sua diœcesi, videntur illi concessa illa sine quibus, & cætera. Arguitur contra textum de l. ancillæ. C. de furt. vbi dicit, quod de casu nõ dubitabili non est facienda lex. Solutio, iste textus post istam cõstitutionem est de casu indubitabili: sed ante istã constitutionem erat dubium, an ep̃s posset exercere suam iurisdictionem in quolibet loco suæ diœcesis, & vtrũ posset capere malefactores in quolibet loco. Nota primo, q' ep̃s solus habet iurisdictionem ordinariã gñalem in tota sua diœcesi: vnde territoriũ est solius ep̃i & non archidiaconi vel alterius inferioris prelati. Ex prodest illud: nam si quis extraneus committit delictum in archidiaconatu: archidiaconus non habet punitionẽ, quia territorium est solius episcopi, & nõ archidiaconi: Secus est si talis delinquẽs esset subditus archidiacono. quia tũc posset illum punire: idẽ est dicendum in abbate: nam isti tales non habent ꝓpriũ territorium, vt dixi. Nota secundo q̃ episcopus potest sedere pro tribunali in quacunque parte suæ diœcesis: & etiam mutato loco suorum maiorum: sed tunc deberet illud notificare parti citatæ. Nota tertio, q̃ ep̃s habet captionem delinquentium: & illam captionem potest facere in qualibet parte suæ diœcesis. Nota vnum singulare s̃m Dñicum, q' locus exemptus, dr̃ de diœcesi: & sic patet, quod dispositiones, & mãdata quæ fiunt in diœcesibus, includunt loca exempta; dũtamẽ fiant per habentẽ iurisdõnem in exempto, vide no. sup de rescrip. abbatem & glo super verbo, primo anno. in cle. frequens. de excess. prælat.

† Vide limitationem ad hoc c. traditam per Deciũ in c. cũ te de offi. dele.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si episcopus.] si episcopus cum potest suam diœcesim visitat per alium, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo. Emanauit autẽ hæc decretalis ad declarationem eorum, quæ notat Hostiensis sup eo inter cætera. super verbo, subministrẽt. & Guil. & Gar. ĩ. de censib exigit. super verbo, impẽsis. qui omnes tenebant, quod hic dicitur.

b ¶ Permittitur.] scilicet cum id personaliter exequi non põt sup. de offi. ordi. inter cætera & 10 q. 1. ep̃s n. Et semel in anno. 10. q. 1. decernimus & duob. c. seq. sup. de offi. archi. mandamus nisi ex causa, & tũc etiã plures id poterit, vt supra de censi. cũ venerabilis, & 18. q. 2. visitandi & c. non semel. cum sim. Ioan. Andr.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Per alium.] sed visitans prædicare debet 10. q. 1. placuit. & ĩ. de censi. c. 1. sed officium prædicandi non delegatur, vt supra in ant. de offi. dele. c. vlt. ergo visitatio delegari vel demẽdari nõ potest. sed dic secũdũ Inno. Gof. & modernos, quis hoc not. in decr. inter cætera. sup. eo. in ant. aut hoc pertinet iure ordinario, & tunc bene demandatur, vt ibi, & hic aut iure delegato & tunc non demandatur vt in contrario, nisi haberet ad id speciale mandatum, vt supra eod. lib. de offi. dele. 1s cui, &c. vlt. §. vices.

d ¶ Ipse.] scilicet episcopus.

e ¶ Illi] vicario.

[Glo. seq. ponit opinionem.

3 Istæ expẽsæ sunt taxatæ in extrauaganti Benedicti, q̃ incipit, vas electionis. tit. de censi. Font.

f ¶ Prouidere.] & sic intelligi debet decr. illa, inter cetera, vbi dr̃: ep̃i ipsis vicarijs cũ indiguerint, necessaria congrue subministrent: i. vt parent sibi equos, vestes, familiam, & alia opportuna, [sicut pararent sibi ipsis, si personaliter visitarent,] præter victualia, & sic intelligebat Host. Inno. intelligebat etiã de victualibus, & tunc scilicet cum victualia sine scandalo per vicarios à subditis haberi non poterant. prima vera, vt hic vides, nec per hoc secundam reprobo.

g ¶ Victualium] in victualibus n. tantum debet recipi procuratio, quod dic vt ĩ. de censi. c. 1. 2. & 3.

h ¶ Visitanti.] illi vicario Io. Andr.

i ¶ Apostolũ.] Paulũ 1 ad corint. 9. & habes hoc idem sup. de præscr. cum ex officij, & ĩ. de censi. c. 3 ad fin.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

k ¶ Debebit.] de hoc quærebatur in gl. de quibus in prin. c. dixi. Et videbatur, q̃ ex quo iure concedẽte per aliũ soluere poterat debitum, ad qđ subditus tenebatur

[Prima glossa summat]

l ¶ Cũ ep̃s.] in quolibet loco diœcesis. nõ exẽpto, per se & per alium potest ep̃s pro tribunali sedere: & libere exequi quæ ad ipsius spectant officium.

[Glo. seq. dat duo similia.]

m ¶ Ep̃s.] idem est in legato circa suam legationem. sup. in ant. de offi. leg. nouit. idẽ in archiep̃o circa suã propriam diœcesim. supra eo. vt litigantes. sed nõ quo ad prouinciã, vt ibi, & sup. eo. ca. 1. & 9. q. 3. ca. 1. 2. & 3.

n ¶ In tota sua] ita quod nullus alius in tota sua diœcesi sub eo iurisdictionem habeat, in parte autẽ bene. qđ dic vt not. 25. dist. perlectis, & facit quod not. Host. de offi. arch. presby. cap. vlt.

o ¶ Habere

a ¶ Habere.] ita q intentio sua fundata est de iure cõmuni: ita quod qui se dicit exemptũ, habet hoc ostendere. 100. dist. contra morem, quod dic vt inf. de priui. cum personæ.

Eps quo ad iurisdictionẽ epalẽ hẽt intẽtionẽ fundatã de iure cõmuni.

b ¶ Loco.] honesto tñ, maxime cum tractat causas spirituales. ſ. de appel. la. qua fronte.

c ¶ Non exempto.] ad cognoscendum lo. cũ exemptum, vide inf. de priuil. si Papa, & bñ dicit, non exempto: q's in loco exempto cathedram collocare non potest, vt sua dicta exerceat, vt expresse probatur 18 q. 2. lumanio so.

†Istñ locus tutus & securus esse debet oĩbus qui debent in iudicio comparere. Feli. in c. accedẽs vel. 2. vt lite non cõtest. & in cap. cum ipsim. in principio de testa.

ADDITIO. De celebratione diuinorum, & benedictione populi: dic vt in cle. archiepiscopo. de priuil. Io. And.

d ¶ Per alium.] quod n pôt per se, & per alium. inf. de reg. iur. potest dic vt ibi.

e ¶ Sedere.] quod requiritur in cognitione & decisione causarum 3 q. 3. § spatium. ſ. de iud. c. vlt. Io. And.

f ¶ Spectantes.] vt sup. de ver. sig. super quibusdam. inf. de foe. comp. c. cum sit. vbi de hoc.

g ¶ Exegerint.] alias nõ debet eos detinere, si de parendo iuri dederint fideiussoriam cautionem. inf. de sent. excom. si cle ricos. in si.

h ¶ Capere.] idest capi facere: quia manus iniicere i aliquẽ non debet episcopus. 86. dist. non licet. C. de epis. & de. Auth. sed neque & de ipsius mandato capientes excommunicati non sunt sup. de sent. excom. vt tamæ. & inf. eod. lib. & eo. titu. li clericos. Io. And.

Carcer ẽ institutus ad custodiam, aliqñ ad pœnam.

i ¶ Carceri.] qui licet institutus fuerit ad eorum custodiam, interdum est pœna. inf. de pœ. quãuis. & sup. de verb. sign. nouimus in fin.

k ¶ Officium.] ordines celebrare, virgines & ecclesias consecrare, & his similia.]

ADDITIO. Archid. alleg. 68. dist. quamuis, quam plura ad officium ordinarij spectantia, colligit breuiter Guli. in Spe. eo tit. 4. Io. And.

l ¶ Libere.] ac si esset in propria ecclesia, vel palatio iuridico.

ADDITIO. Archid. exponit, idest, absque alicuius contradictione. Io. And.

QVamuis.] Sunt tres partes: Prima ponit in genere ius antiquum, & pro constitutione causæ ponit transgressionem ipsius: Se. unda dat formam cessationi bus ante factis: ibi, Nos. Tertia cessationes aliter factas, iubet non seruari: ibi, Parte insuper Dominicus.

CASVS. Dictum fuit in ca. si canonici. sup. eod. tit. quam solemnitatem debent obseruare clerici in cessatione à diuinis indicenda propter iniuriam sibi, vel ecclesiæ illatam: Sed ponamus quod aliqui canonici sunt absentes, & sunt in loco propinquo, in quo essent vocandi in electione facienda, nunquid etiam sunt vocandi in facienda cessatione a diuinis? Rñdet quod sic: Et iste est vnus casus, in quo canonici absentes sunt vocandi pro negotijs capitularibus: licet regulariter soli præsentes sint vocandi; Alius casus est in negotio electionis: Aliqui casus ponunt in c. præsentium. inf. de testib. Sed quid si absentes legitime fuerint vocati, cõparuerunt, & deliberauerunt, quod offensa erat sufficiens ad indicendam cessationem a diuinis: Quæritur quid debent canonici facere ante cessationem? Rñdet quod causam cessationis debent in scriptis mittere illi iniurianti, & illum requirere, vt satisfaciat pro iniuria commissa: Si autem non velit satisfacere, poterunt cessare a diuinis: Sed tunc ipsi cessantes & delinquentes debẽt mittere ad Apostolicam sedem. Nota casum, in quo recipiuntur testes lite non contestata & in absentia partis. Nota primo argumen. differentiam esse inter capitulum, conuentum, & collegium. de quo vide sup. de rescrip. c. capitulum sanctæ Crucis. Nota secundo, quod paria sunt non habere rẽ, vel per eum stare, quo minus illam habeat sup. eod. lib. de elect. commissa. in prin. Nota tertio, quod Papa referens se ad collegium Cardinalium, appellat eos fratres & non filios. de quo sup. eo lib. de offi. leg. c. 1. § quod in fratribus, vbi glo. Dominicus.

risdictionem ordinariam noscatur habere: [a] Dubiũ non existit, quin in quolibet loco [b] † ipsius diœcesis non exempto, [c] per se, vel per alium [d] possit pro tribunali sedere: [e] causas ad ecclesiasticum forum spectantes [f] audire; personas ecclesiasticas (cũ earum excessus exegerint) [g] capere, [h] ac carceri [i] deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium [k] libere [l] exercere.

¶ Idem.

¶ Canonici qui a diuinis cessare possunt, cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent prius eum, contra quem cessant vt irrogatam offensam emendet; quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterũt, ita quod a cessatione infra mensem vtraque pars, & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos; nisi interim interuenerit concordia inter ipsos; Et continuatis dietis, quam cito poterunt se coram Papa præsentent, vt vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium & culpabiles puniat; & si pars cessans prædicta non seruet cessatio non seruetur. Ioan. And.

CAP. VIII.

QVamuis [m] † super cessationibus à diuinis, quæ a capitulis, conuentibus, siue collegijs sæcularium vel regularium ecclesiarum multotiens sine causa rationabili attentantur, manifesta satis a felicis recordationis Innocentio † tertio, [n] & Gregorio decimo [o] prædecessoribus nostris manauerint instituta: Quia tamen post illa est plerunque compertum, cessationes easdem irratio

†De materia cessationis a diuinis vide Panormi. & alios in c. dilectis extra de appe. Cal de. tract. de ecclesiasti co interdicto. & Gõdisalluũ tract. de irregularitate. c. de interdicto.

†Id cauit Inno. iij. in cõcilio gñali Lateran. c. 2.

[Prima glossa sun mat.

m ¶ Quamuis.] canonici qui a diuinis cessare possunt, cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt, & si deliberant cessare, requirent prius eum, contra quem cessant, vt irrogatam offensam emendet quod si fecerit, non cessabunt, alioquin cessare poterũt, ita quod a cessatione infra mensem vtraque pars, & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se vel per procuratores sufficiẽter instructos, nisi interim interuenerit concordia inter ipsos. Et continuatis dietis quam cito poterunt se coram Papa præsentent, vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium, & culpabiles puniat, & si pars cessans prædicta non seruet, cessatio non seruetur. Io. And.

n ¶ Innocentio tertio.] supra eod. irrefragabili. §. exceßum.

o ¶ Gregorio decimo.] sup. eo. tit. & lib. si canonici.

M 4 a ¶ Ista-

nabiliter [a] esse factas: Nos ad tam perniciosum euitandum abusum, eadem statuta cum infrascripta moderatione in suo volentes robore perdurare: de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne a seculari, vel regulari [b] capitulo, collegio, seu conuentu [c] ecclesiæ cuiuscunque, cessationes [d] ipse nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio euocandi) [e] & deliberatione [f] habita diligenti, ac episcopo, alioue quocunque clerico siue laico (cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis, aut status existat) propter cuius iniuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem, & deliberationem de cessando habitam, requisito: quod irrogatam iniuriam vel offensam emendet, aliquatenus attententur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit, [g] quominus habeant competentem.

¶ Si autem præmissis seruatis capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesiæ ad cessationem eadem duxerint procedendum: extunc [h] infra vnius mensis [i] spatium pars vtraque: videlicet ij qui cessant, & illi etiam propter quorum factum a diuinis cessatur (nisi superueniente concordia inter eos cessatio illa cesset) iter [k] arripiant † per se, vel per procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicam veniendi: & continuatis [l] dietis quam cito commode poterint, se Apostolico conspectui repræsentent: vt partibus [m] præsentibus aut vna præsente, altera non veniente vel mittente, examinato negotio apud sedem eandem: pars quæ culpabilis inuenta fuerit in præmissis, præter alias pœnas a dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, pœna docente [n] cognoscat quantum excesserit, quæ cessationi factæ rationabiliter causam dedit, vel quæ sine rationabili, & manifesta [o] causa cessauit. Parte insuper a diuinis cessante, supra scripta † tam in cessando, [p] quam inueniendo siue mittendo [q] ad sedem Apostolicam non seruante, non seruetur cessatio: sed ea non obstante (vt prius) in ipsa ecclesia celebretur.

a ¶ Irrationabiliter.] id est sine rationabili & manifesta causa & illorum iurium forma non seruata.

b ¶ Regulari.] reprobata est igitur opinio dñi Gul. Duran. qui not. sup. eo. canonic. quod decreta illa non habebat locum in regularibus, sed solum in sæcularibus quia dicebat, canonici, vt ibi dixi.

c ¶ Conuentu.] intelligas quod sibi vẽdicet ius cessandi ex cõsuetudine, vel alio iure, vt sup. eod. si canonici in principio.

d ¶ Cessationes ipsæ.] aliquatenus attententur: quod est infra.

{Gl. seq. ponit opi. quam partim reprobat: dubium soluit, arguit & remittit.}

e ¶ Euocandi.] scilicet de prouincia sup. de elect. coram. vbi de hoc. & 7. q. 1. factũ est Cornelius. In his autem vocationibus de quam remoto loco fiunt, statur consuetudini, vt in ant. de elect. c. cum inter vniuersas. & cap. bonæ 2. sed an vocentur vel non, non statur consuetudini secundum quosdam: quod nõ est verum per decretalem. inf. de p̃b. cum in ecclesijs. vnde credo, quod si in ista ecclesia esset consuetudo absentes nõ vocari ad electionem, nec ad hanc cessationem vocari debebũt per hanc literam, quę dicit, prout sunt, &c. Et non ex hac litera, quod in alijs tractantibus ecclesiarum quã electionibus, non debẽt vocari absẽtes: alias quare dixisset, prout sunt pro electionis, &c. facit ad ea quæ not. 10. q. 1. hoc ius porrectum, & inf. de testi. c. præsentium.

f ¶ Deliberatione.] nota casum in quo præcedere debet tractatus: sic & in alienatione perpetua rerum immobilium ecclesiæ. infra de reb. eccl. non ali. dudum.

g ¶ Steterit.] sim. supra eo. lib. de elect. commissa: § an aut. & inf. de præb. licet.

h ¶ Ex tunc.] id est, post cessationem.

i ¶ Mensis.] quot dies computentur in mense: dic vt dixi sup. eo. lib. de elect. quam sit.

{Glo. seq. ponit conuenientiam & differentiam ad c. cupientes.}

k ¶ Iter arripiant.] datur ergo dilatio ad iter arripiendum: & postea tempus arbitrarium ad se præsentandum. sic sup. eodem lib. de elect. cupientes. Sed vnum nota, quia in decreta. cupientes, siue arripuerit iter infra mensem, siue non, debet postea ire: & post tempus arbitrarium expectatur per 20. dies. Sed hic ex quo non arripuit iter infra mensem, habent locum pœnę debitæ. & nec post arbitrarium, tempus expectatur.

{Gloss. seq. soluit dubium & remittit.}

l ¶ Continuatis.] nõ credo quod per hoc compellatur omni die proficisci, & nunquam quiescere: quis. n. imperitus rudes arbitretur quod per 40. dietas deberet venire no quiescendo? & hoc probatur dum dicit: quam cito poterunt. Et illud dicimus posse, quod possumus de iure, & cõmode 22. q. 2. facit ff. de verbo. sign. nepos Proculo, & de hoc dixi supra de elect. cupientes in prima particula. super ver. commode.

m ¶ Partibus.] quarum affectione pendentur merita causarum. supra de in in teg. restit. cum ex literis.

n ¶ Pœna docente.] 34. distin. qui ex de... osti leg. nisi specialis. in ant.

o ¶ Et manifesta.] sup. eo. irrefragabili.

p ¶ In cessando.] ibi licet vt vocentur absentes, deliberetur, & inquirant priusquam fiat cessatio.

{Glo. sequens colligit ea quæ præcedunt cessationem, & ea quæ sequuntur.}

q ¶ Mittendo.] scilicet, iter arripiendo infra mensem, & dietas, prout cõmode poterat continuando. Nota igitur in summa ad hoc quod fiat cessatio, necesse est hæc interuenire: Primo, quod qui cessant, hoc habeant de consuetudine, vel alio iure vt cessare possint. Secundo, quod vocentur absentes ad tractandum de cessatione. Tertio, quod tractent. Quarto, quod de cessando deliberent. Quinto, quod sit manifesta offensa propter quam cessant. Sexto, quod sit rationabilis. Septimo, quod ante cessationem instrumento publico vel patentibus litteris authentico sigillo munitis, causam cessationis exprimant. Octauo illud instrumentum, vel litteras tradant ei contra quem cessant. Nono, quod requirant illum qui emendet competenter iniuriam vel offensam

1 Idẽ Doctores notãt ex glo. quod vbi cõsuetudo disponit in altero duorum casuũ æquiparatorũ, extẽditur ad reliquũ, & ita dicto est textus hic, ibi, prout sunt &c. Font.

† al. arripiat.

2 Et nihilominus ire tenet, sm Arch. alle. s. de dolo & contu. cũ dilecti. & quod not Host. inf de sen. excõ. cum medicinalis, quantum, ergo ad euolutionẽ partium, nõ nocet si non fuerint tempora obseruata. Io. And.

3 Dr. n. aliquid continuũ, etsi sit interuallũ ibi. de ple. di. §. sint tibi. alleg. Archi. quod de aqua quotidiana dicit lex in l. 1. §. 1. & §. fi. de aqua quotid. & not. de cau. poss. c. cũ ecclesia. in gl. ex hoc lo. And.

† al. supra dicta.

offensam propter q̃ cessare volunt: qđ si non fecerint, tunc locũ habet cessatio. Post cessationẽ, pars vtraq; dẽt arripere iter ad sedẽ Apostolicã infra mensem per se vel per procuratores sufficienter instructos: ex tunc cõtinuatis dieb. hẽt ẽps arbitrariũ, quo cõmode possit ire. Oĩbus his nõ seruatis. non seruetur cessatio, & habeant locum pœnæ sup. eo. tit si canonici, & præter illas, arbitraria Summi Pontificis, vt hic.

1 Ecce decimum. Io. And.

Præsenti. 1] partes patent. Prima sic diuiditur in prohibitionem, exceptionẽ: & pœnã: Scđa: ibi. Nisi. Tertia: ibi, Alioquin. Io. And, CASVS. Aliquis obtinet beneficium in ecclesia plura bona ex fructibus prouenientia sui beneficij reseruauit, & ipse dimisit ea bona: Certũ est q̃ iure cõi sui consanguinei non succedut ab intestato, nec ẽt potest ipse testari de hmõi bonis: Sed vtrum fiscus vel ẽps erit eius hæres? Rñdet q̃ no: sed in isto casu fiscus erit sua ecclesiatio illa bona dẽnt custodiri: & reseruari futuro successori in illa Ecclesia: Idem est in canonicis ecclesiarum cathedralium & collegiatarum: & istud uerum nisi aliud habeat consuetudo. Nota primo, q̃ appellatione rectorum comprehenduntur etiam habentes dignitatem vel personatum, siue priorum. Nota secũdo, quod consuetudo potest disponere quod fructus obuenientes tempore vacationis beneficij, applicentur alteri vsui, quam ecclesiæ: de quo in extrauagant. Io xxij. suscepti. Dominicus.

2 Principiũ istius ca. pcedit etiã si isti successores possẽt reuocari ad claustrũ, quia nihilominus dẽnt hĩe fruct⁹ perceptos tpe vacationis, quos cũ ẽpi nec abbates eis detinere possunt, multominus alij hñtes ius in Eccl'a. Phil. Fon.

¶ Idem.

¶ Primo ponit constitutionem de bonis dignitatum, vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præsentatio vel custodia pertinet nisi de speciali iure id eis competat, & contrafacientibus pœnam imponit. Secundo ostendit de quibus bonis intelligatur; cum de speciali iure id alicui cõpetit. Tertio decretalem, quia sæpe. supra eo. lib. de elec. dicit non esse correctam. Ioan And.

CAP. IX.

Præsenti [a] prohibemus edicto, ne episcopi, vel eorum superiores aut [b] abbates, seu quiuis alij regulares, vel sæculares prælati, aut ecclesiasticæ [c] quæcunque personæ: vacantibus [d] dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel ecclesijs quibuscunque [e] sibi subiectis, seu ad collationem [f] ordinationem, præsentationem, vel custodiam [g] pertinentibus eorundem, bona (morientibus eorum rectoribus, vel ministris) in ipsis inuenta, siue vacationis ipsorum tempore obuenientia, quę in vtilitatem eorundem, expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari: [h] occupare, aut in vsus suos conuertere quoquo modo præsumant. Nisi de speciali priuilegio, vel consuetudine iam præscripta legitime, [k] seu alia causa [l] rationabili, hoc eisdem com

(Prima glossa diuidendo summat.)

a ¶ Præsenti.] primo ponit constitutionem de bonis dignitatum, vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præsentatio vel custodia pertinet, nisi de speciali iure id eis competat, & contra facientibus pœnam imponit, Secundo ostendit de quib. bonis intelligatur: cum de speciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia sæpe, sup. eo lib. de elect. dicit non esse correctam. Io. And.

b ¶ Superiores.] archiepiscopi vel Patriarchæ

ADDITIO. Dicit hic Archidiaconus, quod inter Archiepiscopum & metropolitanum est differentia alle, 21. dist. c. 1. post prin. & in auth. de priuileg. archiepi colla. 9 in prin. ibi: non solum metropolitanus, sed ẽt archiẽps: Si autem habetur illa rubrica post ut. de san. epis. quæ non legitur, nec glossatur. Io. And.

c ¶ Ecclesiasticæ.] in sæcularibus non posset habere locum pœna inferius posita. Io And.

d ¶ Vacantibus.] vacare ẽt dicuntur si sint manualia non demensa, sed habentem bona discreta: & in his locum habet hæc constitutio, vt in cle. de supplen. neglig. præla. quia regulares, quæ determinat, quod hic Archidiaconus prolixe no.

Vacare dicuntur beneficia licet sint manualia.

e ¶ Quibuscunq; .] in hoc differt a decret. quia sæpe. sup. eo. lib. de ele. ut patet. inf. in fine.

f ¶ Collationem.] inter hæc & sequentia magna est differentia, inf. de preb. cum illis.

g ¶ Custodiam.] sup. eo, lib. de elect. generali. & 63. distin. si in plebibus. de insti. cum venissent de appel. bonæ in antiq.

[Glo. seq primo. dicit per quem seruentur, & remittit: secundo notat ad quõnem in qua distinguit cum Host. & Gar. inter clericum administratorem, & simpliciter beneficiatum.]

h ¶ Reseruari.] per œconomum si est in Ecclesia: vel eum qui custodiam hẽt: quod dic, vt dixi s. de elec. quia sæpe. Dic quod ẽt in monasterio vacanti dare põt ẽps, vt dicit hic Archid. per decret. cum eos sup. eo. & per ea quæ no. Inno. & Host. de sta. mo. ca. q̃. §. si vero. ver. q̃ si abbas, & vide quod ibi dixi super versi. puideatur. Et nota 3 q̃ dicit, reseruari: per hoc. n. vr qđ de illis nõ possint decedentes testari 4 de hoc no Gar. de reb. eccle. non alien. hoc cõsuluisti, no. & distinguebat (prout distinxerat Host. & s. de pecu. cle. c. si quis sanæ) inter clericum habentem administrationem, & non habentem: nam clericus habens administrationem quamdiu viuit, & sanus est, dare potest: moderate tñ sup. de don. cæterũ, comparatur n. vsufructuario; quia eius ius morte finitur: sicut vsufructuarij, vt in prædi. decret. si quis sanę, & sup. de dona consultationibus. sup. de pig cap vlt. instit. de vsufru. § finitur, põt ergo dum viuit voluntatem suam facere, dummodo moderate donet. Cum incipit infirmari, comparatur vsuario, & ita nihil habet nisi vsum tñ eleemosynã tamen facere potest supra de testam. ad hoc testari non. eo. titu. cum in officijs, cum si. Si vero sit clericus non habens administrationem; sed personaliter & simpliciter beneficiatus, & in morte comparatur vsufructuario quantum ad faciendum fructus suos, & de ipsis potest testari: ecclesia tñ succedit ei in istis, si decedat ab intestato. sup. de testam. relatum propositę satis istis distinctio. sup de testam. requisisti. §. illud. & consuetudo generalis quasi vbique eam approbat Et quod dictum est de clerico simpliciter beneficiato, q̃ facit fructus suos, intelligendum est de perceptis & reconditis, alij vero per iura allegata ad ecclesiam pertinebunt.

3 Testari an possint Clerici de fructibus bñficiorũ, seu de bonis intuitu ecclesiæ acquisitis.

4 Hic articulus valde frequẽs, est, & difficilis de quo pter Doct. hic, vide late doc. in ca. cũ in officijs. extra de test. Panor. in repe. c. cũ esset. eo. tit. Rot decis. 87. in nouis Barbatiã tra. de pitantia Cardinaliũ par. 1. qõ. 3. & B. Th. 2. 2. q. 185. art. 7.

i ¶ Priuilegio.] sup. eo li. de resti. si propter inf. de preben. si tibi concesso & sup. de verb sig. c. pen.

k ¶ Legitime] xl annorum spacio, sup. de consuetud. capit. vltimo.

ADDITIO. Archidiaconus remittit ad c. nullus. 2. q. 1 & 10 q. 3. quia cognouimus. 8. q. 2 seruitutum. & infra de præsc. c. 1. & pro summa, circa præscriptionem remittit 16. q. 3. in summa. Io And.

l ¶ Alia causa.] puta onere imposito in fundatione. 18. q. 2. Eleutherius, & c. seruitium. sup. de iu. pat. præterea vel statuto, vt in præd. decre quia sæpe.

ADDITIO. Quod dixi post. Host. vt ec. bene. c. vnigẽ. super ver. iusta causa, quod hic ponit Archi. Io. And.

a ¶ Ecclesiæ.] ad idem sup eod.lib.de off.deleg.c.1.& si sic suspensus celebraret in ecclesia, irregularis esset, vt inf.de sent.excom.is cui, secus 1 si extra ecclesiam, vt ibi dicam.

1 Priusq̃ facile hoc dictū glo. recipias, cōsule Doctor tū in c.is cui, ꝑ de sen. tū alibi.

b ¶ Ceteri.] inferiores episcopis.

c ¶ Ab officio, & būficio.] dic quibuscunque, vt supra de elec. qa sæpe. nō sic in casu sup. eod.lib. de ele.cupientes. §. caterum. & c. si cōpromissarius I fi. & ratio: quia hic ab officio suspensus est ibi nō, vt dixi in p̄dicta decre. quia sæpe.

d ¶ Quousque:] facta ergo restitutione nō erit necessaria aliqua absolutio, 2 vt no.Ioan 81. distin.si qui.& 16.quęst.7. si quis deinceps. & Ber. de matri.contract.con.interdic. ecclesi.de muliere.

2 Immo vr̄ necessaria, vt ēt notatū est in cap. de muliere. extra de mat.contract.iter-dic.eccle-siæ. vide c.cū desideres & c. a nobis el ij. ext.de sen.excō.

ADDITIO. Vide quod no.in cle.1.de decimis, in gl sic suspensi. Io.And.

e ¶ Restitutionem.] & sic non sufficit cautio. Idem Archi.iam .n.hic fuisset expressum: sic ꝑ.de vsuris.c.2.ad.hoc supra de deci. ad audientiam. si sup. de verb.signi. ex parte, inf.de sent. excom. venerabilib. §. sane. & facit sup. de re iudi. cum aliquibus. ff de pigno. act.l.non est.

petere dignoscatur. Alioquin episcopi & corū superiores ab ingressu ecclesiæ: a cęteri b vero ab officio c & beneficio tandiu eo ipso nouerint se suspensos: quousq; d restitutionem e fecerint de prędictis. ¶Porro f vbi ex priuilegio, vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supradicta: g hoc de illis bonis solum debet intelligi, quæ solutis debitis, h si quę sint, & his, quę fuerint necessaria pro seruitoribus, & ministris, ac incumbentibus oneribus, i vsque ad nouos redditus supportandis congrue reseruatis, ex ipsis reperta fuerint superesse. k ¶ Sane constitutionem, quam superius specialiter edidimus l contra capitula, collegia, conuētus, seu singulares m personas, bona cathedralium vel regularium, aut collegiatarum ecclesiarum vacantium n occupantes: per constitutionem præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & ecclesijs alijs locū hr̄e censemus) nolumus in aliquo derogari. o

f ¶ Porro.] sumptū fuit hoc de eo quod not. Hostien. supra de verbo. signi.cap. penult.

g ¶ Supradicta.] s. dimissa tempore mortis, & obuenientia tempore vacationis.

h Debitis.] ad quæ remanet ecclesia obligata, & successor, sicut hęres filius ad paterna, vt sup. de solut.cap. 1.sic etiam dicit lex, ꝙ si mulier dedit bona sua in dotem, dedisse v.dei quod superest deducto ære alieno, ff.de iure do l. mulier & bene debent prius ipsius ecclesiæ debita solui: quia agris eius sitientibus alios irrigare non debet C.de serui præses.

ADDITIO. Et facit ad ea quæ scripsi post Host. supra de arbit.dilecti in prin.& de ver.sig.cum inter super 3. glo. Io And.

i ¶ Oneribus.] fabricæ, hospitalitatis, receptionis legatorum, & nunciorum sedis Apostolicæ, & reliquis similibus. 21.q 1.c.1.& sup.de præb.de monachis.de præec. accedentes.de censi.cum instantia.

K ¶ Superesse.] hodie dic vt in constitutione Io. xxij. quæ incipit, suscepti regiminis.

l ¶ Edidimus.] sup eo.lib.de elect. quia sæpe.

m ¶ Singulares personas.] ipsarum ecclesiarum: de quibus loquitur decre.quia sæpe.

n ¶ Vacantium.[principali prælato, vt ibi dixi. [Glo.seq quærit, & soluit.

o ¶ Derogari.] sed in quo poterat derogari? Sol. In eo ꝙ hic reseruantur consuetudines, statuta, & priuilegia: ibi vero reprobantur: & ex hoc forte crederetur aliquis derogatum fuisse.

ADDITIO. Et ideo tam varie: quia ibi læditur caput per membra: hic econuerso: & capitis læsio grauior est sup.de accusa.qualiter:ibi, nec concussis, &c.2.q. 7. sicut 2.Ioan.Mon. Vel absurdum est quod filius parentem, vel subditus in prælatum, vel ipsius res habeat potestatem. de maio. & obe.cum inferior, plus viget ratio ibi not.in 2. gl. Io.And.

TITVLVS XVII.

De maioritate & obedientia.

DE MAIORITATE & obedientia.

¶ Superius dictum fuit de varijs & diuersis p̄latis siue magistratibus, verum qualiter ipsos iudices, siue magistratus quidam sunt maiores: quidā minores; qui minores debent maioribus obedientiā: iō post rubricas præcedentes, ponit titulum de maioritate & obedientia.

¶Bonifacius VIII.

¶ Capitulum, vel is ad quē administratio pertinet, vacante sede eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret: nisi a sede Apostolica id fuerit interdictum. Io And.

CAP. VNIC.

EPISCOpali sede.] ponit dictum, a quo excipit: ibi, Nisi. Ioan. Andr.

Continuatio D.Heliæ.

¶ Præsupponendum est primo pro intellectu huius c illud ꝙ habetur i c. si eps. 11. q. 3. videlicet, ꝙ mortuo epo successor eius pōt absoluere excōicatos a prædecessore suo mortuo, & sic cum illud ca.non loquatur de alijs, videtur eis interdixisse ne possint absoluere: & ista fuit ratio dubitandi ad illud capit. Secundo præsupponendum est illud quod habetur in c.cum olim. eo tit. in antiq. videlicet, quod vacante sede episcopali, capitulum succedit in iurisdictione, ita ꝙ potest per se examinare causas.

CASVS. Episcopus Pictauien.vel eius officialis Titium excōicauit propter suam contumaciam: vel Titius incurrit sniam excōicationis propter leuē iniectionē manuū in clericum: antequam Titius esset absolutus, eps Pictauien. est mortuus; forte prouisio ecclesiæ differtur, & Titius excōicatus petit absolutionem, vtrum capitulum quod succedit loco episcopi, poterit eum absoluere? vr̄ ꝙ non: per dictum ca. si episcopus. 11 q.3. Hoc tñ non obstante Roman. Pontifex hic decidit contrarium, dicens, ꝙ sicut eps si viueret, posset Titium absoluere: sic et capitulum quod est loco epi, poterit illum Titium excō.catum absoluere per se vel alium. Idem est dicendum de alio, cui deputatur Ecclesia sede vacante: puta si ecclesiæ vacanti Papa deputauit aliquem Nec obstat illud c.si eps, quia illud c non negat quin deputatus a Papa vel capitulum quod succedit, possit absoluere: Vel dicendum secundum gloss. quod capitulum vel ille deputatus a Papa dicitur successor: & sic continetur sub illo ca si episcopus. Not. primo ex hoc textu, quod vacante ecclesia cathedrali capitulum succedit epo in administratione iurisdictionis

nis epalis. Not. secundo magis specifice, quod capitulum se de vacante pot. absoluere illos excõicatos, quos eps, cuius capitulum vices gerit, posset absoluere: & sic capitulum sede vacante, tantam habet potestatem respectu absolutionis, quantam habet eps viuens, & capitulum in hoc succedit ipsi episcopo: Absoluere .n. ab excõicatione dependet a iurisdictionali potestate, & non ordinis, vt dicit hic Dom. Nota tertio, quod eps regulariter pot absoluere de oi excõmunicatione, nisi in casibus Papæ reseruatis. c. nuper sup. de sen. excoi. Nota finaliter, quod capitulum est capax iurisdictionis. s. in an. de offi. ord. c. irrefragabili de fo. compe. c. cum contingat. Habes et ex hoc tex. ibi. Seu is ad quem quod iurisdictio epalis potest etiã ad alium deuolui quam ad capitulum sede vacante, secundum Dom.

pali [a] sede vacante, [b] potest capitulum, seu is, ad quem [c] Episcopalis iurisdictio [d] tunc temporis [e] noscitur pertinere, ijs, quibus posset Episcopus si viueret, ab excommunicationis sententia, siue iuris, [f] siue hominis [g] fuerit, absolutionis beneficium impertiri: [h] Nisi ei [i] fuerit a sede [k] Apostolica specialiter interdicta potestas.

TITVLVS XVIII.

[Prima glossa ponit summam, & quid determinat.]

a ¶Episcopali sede] capitulum, vel is ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret: nisi a sede Apostolica id fuerit interdictum. Edita fuit ad declarationem eorum, quæ not. sup. eo. his, quæ 1 & reprobat quod tenebat Goff. sup. ne sede vacante illa.

ADDITIO. Et de hoc Gul. nil approbans in Spec. ne sede vacan. in fine. Io. And.

b ¶Vacante.] idem si eps a paganis, vel schismaticis captus esset, vt sup. eo. lib. de supp. neg. præl. si episcopus.

c ¶Is ad quem] puta visitator datus a Papa s. eo. lib. de elect. is cui vel ab archiepo in casu sup. eo. lib. sup. de ne 40 go præla. c. vlt. vel electus ad hoc capitulum.

d ¶Iurisdictio.] circa temporalia & spiritualia, vel saltem circa spiritualia, vt supra de tempo. ordi. cum nullus eo. lib.

ADDITIO. Vnde in multis ecclesijs Gallicanis reges ex regalia vendicant sibi iurisdictionem temporalium sup eo. lib. de elec. generali, & certis dignitatibus competit ex speciali iure administratio spiritualium. facit quod dixi, sup. eo. lib. de offi. leg. c. pen. super gloss. adducte. Ioan. And.

e ¶Tunc temporis] vacante sede.

f ¶Iuris.] a qualibet iuris excommunicatione absoluit episcopus, si absolutio non sit summo Pontifici reseruata. sup. de sen. excom. nuper. & dixi sup. eo. lib. de elect. sciant cuncti.

ADDITIO. An absoluat illos, qui leuiter percusserunt clericos, not. hic Arch. quod sic, & ponit id quod dixi de sent. excom. peruenit. Io. And.

g ¶Hominis.] puta ipsius episcopi mortui, vel sui vicarij, vel delegati, qd dic vt sup. in antiq. de offi. deleg. 60 prudentiam, vel inferioris prælati. Vel dic vt sup. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.

[Gl. seq. ponit quorum hæc opi. erat: & contrariã Goff. & respondet ad capitulum per quod mouebatur.]

h. ¶Impertiri.] hoc tenebat Hug. Vin. Ber. & Host. Sed Goff. 2. q. 1. q. 3. si episcopus ante dãnatum vbi dicebatur, quod mortuo epo debebat successor excõicatos a prædecessore absoluere: vnde dicebat quod capitulum id non poterat. Sed falsum est, vt hic vides. ad hoc sup. de hære. ad abolendam. §. sup. eo. cũ olim sup. eo. li. de supp. neg. præla. c. pen. & vlt. & de inst. c. 2. cum si. Ad illud capit. episcopus dic, quod ibi dicitur, quod successor poterit illum absoluere, sed nõ ibi dicitur, quod episcopus hoc solum facere debeat, potest etiam dici capitulum, vel visitator vel successor: cum in iurisdictione succedat, vt per iura superius allegata probatur.

i ¶Ei.] scilicet capitulo, vel iurisdictionem episcopalem habenti.

[Gl. seq. soluit quæstionem.]

k ¶Sede Apostolica.] non credo inferiorem hoc posse. 4 Et facit quod dixi supra de supp. neg. præla. c. vlt. & in auth. de defen. ciui. §. interim. col. 3. & dixi. sup. eo. tit. prox. c. 1.

De pactis.

¶Bonifacius VIII.

Monachi habentes liberam a sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis parochianis Ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum, nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, cum per pactum priuilegio renũciauerint. Ioan. And.

CAP. I.

P A-

DE PACTIS.

¶Dictum fuit supra de iudicib. & magistratibus, nunc vero est videndum de iudicijs: Verum, quia partes litigantes in iudicijs, timore iudiciorum conueniunt & paciscuntur inter se: ideo Romanus Pontifex volens nos informare de istis conuentionibus, præmisit titulum de pactis.

Nota tamen differentiam esse inter pacta & transactiones, quæ his verbis colligi potest: Incerta de re transactio dicitur esse: Sed fiunt certa pacta fauore rei. vide l. 1 ff. de transac.

Pactum] Primo ponit dictum; Secundo soluit obstaculum: ibi, Quamquam. Tertio rationem subdit: ibi, Cum per. Io. And.

¶Quidam intelligunt, quod istud pactum de quo in littera, fuit concessum post priuilegium: alij intelligunt quod fuit factum ante priuilegium.

CASVS. Secundum primum intellectum sic figuratur, Aliqui religiosi qui habebant suum conuentum intra limites meæ parochiæ, a sede Apostolica impetrauerunt priuilegium sepeliendi quoscunque eligentes sepulturam apud ipsos, quod de iure communi non possent illos recipere ad sepulturam: Postea tractu temporis orta litigantes religiosos & me rectorem super iure sepulturæ: quia dicebam ego priuilegium eorum non valere: finaliter conuenimus inter nos, & deuenimus ad istud pactũ, quod decetero ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturam: alios vero ipsi possent recipere: nunc in dubium reuocatur, an valeat tale pactum? Respondet quod sic nam per pactum fuit derogatum priuilegio: ideo secundum tenorem pacti tenentur recedere a priuilegio suo.

Secundum alium intellectũ casus sic figuratur, retento eodem themate: Religiosi & ego fecimus tale pactũ quod ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturam: post impetrauerunt rescriptum & priuilegium, vt 60 ipsi quoscunq; possent recipere ad sepulturam, & in impetratione sua nullã fecerunt mentionẽ de pacto inter nos inito & facto: vtrum per illud priuilegium derogetur pacto nostro? R. ñdet quod non: ideo priuilegiũ ipsorum non seruabitur quoad homines cõtentos in nostro pacto, & si 3 fecerint, & aliquem recipiant ad sepulturam tenebuntur restituere corpora, vna cum emolumentis inde perceptis. Nota primo, quod solæ ecclesiæ parochiales habent ius sepulturæ respectu aliorũ eligentium sepulturas nam ius sepulturæ est de iure parochiali, vt tenet Dominicus sup. ut. de parochi. in antiq. Et sic est limitatio ad cap. 1. de sepult. in antiq. vbi dicitur, quod liberum est cuique eligere sepulturam vbi voluerit: nam illud est

Marginalia:

alio ĩ quo eps habet generalẽ delegatã iurisdi-ctionẽ, in ille succedit capitulũ alleg. J. de præbẽ. c. 1. in fi. vi de quod dixi in prædic. dect. ad abolendã. super vlt. glo.

4 Idẽ Archid. qui etiã alleg. C. de sacro san. eccle. l. oi nouatione. Io. And.

g Et licet illa dect. nõ in epo sed i Cardinali loq tur: dicit Io Mo. Pa pã sibi rñ disse, quod Cardinales in suis ecclesijs habẽt ius epale. Et vide quod di xi post Innoc. de cape. mo. di lectus. in glo. vbi sit hoc ius. Io. And.

2 Gloss declarãs Inn. p. & Do. ... procedere i defactũ illorũ hic nominatorũ sed excõicatos ab archidiacono suo pot. iudi... absoluere. 9. 3. mul... Dicit Io. ... quod in ... illius ... &...

Sepulturæ ius regulariter pertinet ad solas ecclesias parochiales.

est intelligendũ, dũ tñ ille locus habeat ius sepulturæ de iure cõi, vel per priuilegium Apostolicum. Nota vlterius principalem effectum huius c. ſm vnum intellectum, videlicet ꝙ si religiosi ex priuilegio habeant liberam sepulturam: põt priuilegio suo renunciare in toto, vel in parte. Not. insuper ſm alium intellectum, ꝙ si inter religiosos et rectorem alicuius parochię, intra cuius limites sũt ipsi religiosi, fuerit factum pactum super iuribus parochialib[a]: et religiosi postea impetrant priuilegium generale: per illam generalitatem non derogatur pacto speciali: per hoc facit c. ex multiplici de deci. in antiq.

† Vide Anto. de But. c. statuim[a], de transl. pla. Fely. in c. cũ sit generale. de fo. cõpe.

ctum[a] † cum rectore parochialis ecclesiæ factum à vobis, ne aliquos vel certos[b] ipsius ecclesiæ parochianos recipiatis ad ecclesiasticam sepulturam, omnino seruare debetis; Quamquam sepultura libera[c] sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint[d] sepeliri; cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur.[e]

¶ Idem.

[Prima glossa ponit summã, et quid declaret.

a ¶ Pactum.] Monachi habentes liberã a sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis parochianis Ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum priuilegio renũciauerint. Emanauit ad declarationem eorum, quæ no Innoc. et Hostiensis de sepult. c. 1.

a ¶ Pactum.] quid sit pactum, habes sup. de verb. signi. pactum.

b ¶ Certos] puta masculos vel tales de tali domo.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. de consec. dist. 1. certum. dicit Io. Mona. ꝙ per primum pactum abrogatur priuilegio: per hoc ſm illi derogatur. ff. de verb. sig. derogatur Io. And.

[Glo. seq. recitetur per obie. et solutionem.

c ¶ Libera.] hoc inducebat dubitationẽ: ex quo enim habebãt liberam, videbatur ꝙ omnes sepelire possent non obstante pacto: sed non est verum. 1 Sicut & ille qui liberam habet non donat, vt sup. eo. lib. de offi. vic. c. vlt. & de elect. is cui, cum similibus & C. de inoff. test. si quando, in prin. & est ratio huius cap quia per pactum priuilegio renunciauerunt, vt sequitur.

d ¶ Elegerint.] quod poterant, etiam si minus religiosus esset locus electus quam dimissus, vt inf. de sepul. c. 2. in fi. sed ex virtute pacti huiusmodi electio prædicta caret effectu. Et nota, quod licet tale pactum inter ecclesias initum valeat 2 non tamen valet pactum ꝙ parochianus promittit, vel obliget vel iurat se sepulturam electurum, vel electam non dimissurum ĩ. de sepult. c. 1. ad hoc sup. eod. plerique.

[Glo seq. concludit per locum a diuisione.]

e ¶ Derogetur.] si pactum secutum est priuilegium, non est dubium, quod non obuiat priuilegium, quo ad illa, quibus derogatum est per pactum 3. & est casus supra de praescrip. cum olim. Si autem priuilegium secutum fuerit compositionem, non valuit contra compositionem, ex quo in illo facta non fuit inde mentio, vt sup de deci. ex multiplici, omni ergo casu seruandum est pactum.

1 Vñ non possent ꝑ illud priuilegium sepelire illos quib. est interdicta sepultura ã quib. no. de sepul. ex parte, ſm Arch. alle. l. si qñ. & de priuileg. vt priuilegia. I. A.

2 Etiã si ne auctoritate superioris, & si monachi lædãtur, nõ restituun' tur. Phi. et Do. Font.

3 Quod facile fieri potest hoc casu, cum ꝑ id redeat res ad suã naturam. 35 dist. ab exordio. Io. And.

Q Vamuis.] Primo ponit dictum: Secundo rationẽ reddit: ibi. Cum non. Dominicus declarat notata. in Spe. eod. tit. in 1. col. vbi etiam datur forma per quam etiam sine iuramento valere posset tale pactum, quod consilium Cynus attribuit Petro: de Bel. Pert in l. pactum dotali. C. de coll. vide etiam distinctionem, quam ibi in Spec. scripsi super versi. not. in fi. Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu capituli habemus præsupponere illud quod dicitur in l. pactum. C. de coll. videlicet, quod filia quæ nuptui tradebatur, dixit patri suo, quod pro omni sua portione successionis paternæ erat contenta sola dote, & renunciauit omnibus alijs bonis, non valet tale pactũ: qa est pactum de futura successione: ideo ista filia mortuo patre suo, poterit venire ad successionem cũ fratribus, dum tamẽ ipsa cõferat dotem. CASVS. Titius pater filiæ suæ dedit dotem sufficientem, & fauore liberorum induxit suam filiam ad renunciãdum oĩ paternæ successioni, l. quod esset contenta sua dote, quod fecit ista filia, nam ipsa bonis omnib. sui patris renũciauit, & vlterius iurauit non venire contra istud pactum. postea pater est mortuus intestatus, filia vult admitti ad successionem patris cum alijs liberis, an debeat admitti? Respõdet Romanus Pontifex, ꝙ ex quo ipsa iurauit nunquã venire contra istud pactum, & iuramentum suum non est contra bonos mores, nec illicitum, quia potest seruari sine interitu salutis æternæ, ipsa tenetur illud iuramentum seruare, & ideo ipsa debet esse contenta sua dote, nec debet admitti ad successionem cum alijs fratribus, etiamsi ipsa vellet afferre suã dotem. Nota primo; ꝙ quis non potest renunciare futuræ successioni. Nota vlterius, ꝙ filia non potest cum patre pacisci, vt sit contenta sola dote sibi data, vt renunciet alijs bonis patris. Nota insuper, quod iuramentum præstitum super tali pacto, non est illicitum, ideo est seruandum. Et sciendum secundum Archidiaconum ꝙ ponderari debet verbum, omnino hic positum, nam excludit dispensationem, ita quod filia non potest habere relaxationem iuramenti ab episcopo.

¶ Pactum factum patri a filia dum tradebatur nuptui, quod dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum: si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur, Io And.

Cap. II.

Q Vamuis † pactum[f] patri factum a filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta[g] nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet[h] lex[i] ciuilis; si tamen iuramentum nõ vi,[k]

† Vide Matthæũ de Afflic. deci. 322. Purpuratum cõsil. 100. Hippolytum Marsiliũ singular. 673. inci. nõnnulla de præsenti a Alexã. consil. 19. li. 3. et cõsil. 42. lib. 5. et Iasonem cõsi. 133. vol. 4.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Quamuis pactum.] factum patri a filia dum tradebatur nuptui, ꝙ dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum, si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur Io. And.

f ¶ Quamuis pactum] licet lex ciuilis improbet, quod est inf Io. And.

g ¶ Contenta.] ipsa filia.

h ¶ Improbet.] qa est de futura successione, ꝗ siue sit de succedẽdo, siue de nõ succedẽdo, nõ valet ſm leges. C de inoffi. test. si qñ. §. 1. C. de pac. l. pactum quod dotali. & l. vlt. C. de coll. l. pactum dotali cum sim.

i ¶ Lex ciuilis.] prædicta. C. de coll. l. pactum dotali. Sed mirum, quare ſm leges non valet tale pactum, cũ ſm eas bene valeat pactum ne pater filio suo succedat. ff. si a parente. l. 1. §. si vel parens? Sol. non ita debetur patri hæreditas fil. ĩ. sicut patris filio. ff. de inoffi. test. nam & si. vel verius non vi pacti ibi repellitur, sed pp delictum, quia precium emancipationis recepit, vt C. de ope. lib l. si quam vel aliter, vt no. in prædicta l. pactum. ADDITIO Et in præalleg. §. si vel parens. & C. de inoffi test si quando §. illud. Io. And.

k ¶ Non vi.] an iuramentum per metum extortum obliget, dicit no. Io. 22. q. 4. inter cætera & 15. q. 6 auctoritatem. & Bern. sup. de iureiu. si vero. & sup. quod me causa Abbas. ista litera. & sup. de iureiũ. cum contingat. & ĩ. eo. lib. eo. tit. licet faciant pro illa opinione quod non obliget.

Pactũ de succedendo, seu de non succedẽdo nõ valet.

5 De hac qõne, vide B Tho. eũ ibi Caie. 2. 2. q. 89 art 7. ad 3 argumen.

ADDI-

ADDITIO. Tene quod habes de iureiu. verum Io. Mo. dicit hic q tenet, sed agit ad relaxationē Io. Andr.
a ¶ Seruari debebit.] approbata est ergo opinio Placē. not. in præd. l. pactum, qui hoc dicebat: sed Accur. ibi contra per l. C. de legibus, & constit. non dubium. & C. de nuptijs. authē. quod eis. signata super l. imperialis. sed de turpi iuro loquitur. Qua autem ratione secundum leges tenet cōtractus puberis, si iurauit, q alias non tenet, C. si aduersus venditi: authen sacramenta ea dem rōne tenere debet pactum illud iuratum: & idem in casu sup. de iureiur. cum contingat. & vide quod ibi not. & inf. eo. li. eo. tit. licet quæ concordat ad istam decretalē: non tñ multum faciunt; Et cōpelli debebunt per censuram ecclesiasticam iudices sæculares ad hoc ius canonicum obseruandum per prædictam decretalem, licet. ad idem de sententia excommunicationis decernimus.
b ¶ Dispendium.] tūc .n. seruandum non esset 22. q. 4. per totū. & sup. de iureiur. si vero et sm leges, vt in præalle. Auth. C. de nup. auth. q eis ff. de lega. 1. si qs inquilinus in fi.
c ¶ Detrimētum] .s. principale: secundario .n. ibi posset detrimentū reperiri filijs vel viro, vel venientibus ab intesta to, vel similibus personis.

nec dolo præstito firmatū fuerit ab eadem, omnino seruari [a] debebit: Cū non vergat in æternæ salutis dispendiū, [b] nec redundet in alterius detrimentum. [c]

¶ Idem.

¶ Pacta inita per fratres Prędicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cū rectoribus parochialium ecclesiarū super parochialibus iuribus, si facta sunt per Priores, vel Guardianos de suorum cōuentuum ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sedis Apostolicæ non interuenerit, vel licentia Prioris, vel Ministri Generalis, aut Magistri, vel Prouincialis Ministri, vel capituli pūincialis) seruāda sunt; dummodo aliàs sint licita & honesta. h dicit. Io. Andr.

QVIA ex eo] sec. Ioan. Mo. primus ponit factum Secundo illud decidit: ibi, Nos. Ioan. Andr.

CAP. III.

QVIA ex eo, [d] quod fratres Prædicatores, [e] & Minores, & alij mendicantes, [f] compositiones & pacta cum prę latis, capitulis, rectorib. & psonis ecclesiarum, ciuitatū, castrorum, villarum, & locorum, in quibus domus seu habitationes [g] eorum existunt, super iuribus parochialibus, [h] vel alijs [i] quibuscunque articulis, ab eis vel eorum antecessoribus [k] inita siue facta, seruare recusant; & ea eo prętextu īfringere moliuntur, quia Magistri, aut Ministri, vel Prioris Generalium, seu prouincialium eorundem nō affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt: multa in diuersis mundi partibus insurgūt scandala; † & ipsorum fratrum (quos decet puritatem omnimodam in suis obseruare actionibus; † & ab his abstinere propē sius, per quę possit alijs exempli pernicies gnari) famæ detrahitur plurimū & honori.

¶ Nos his occurrere paternæ sollicitudinis studio itendentes, præsenti decreto sancimus: compositiones & pacti huiusmodi cum prælatis, capitulis, & † rectoribus, & personis prædictis ab ipsorum fratrum cōuentualibus, Prioribus, seu Guardianis facta, vel approbata, de suorum conuentuū consilio & assensu (dum tamen aliàs sint licita [l] & honesta [m]) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus

¶ Hoc nō est v. rū, si mater filiorū mortui viuente auo: ga filij tunc ven ēt iure suo, dū mater nō habuisset dote. Phi. vlterius notat ex hac gl. q actus non dī i alternus detrimēū vergere, nisi principaliter fiat. item sm Do. & Phil. notā iusim ad robur ptūs obligare neqt dē, si ut defunctū. Poo.

CASVS. Orta lite inter me rectorem ecclesiæ parochialis, & quosdam Mendicantes super iure sepulturæ, vel alio iure parochiali: accidit quod conuenimus inter nos cum Guardiano vel priore cum consensu fratrum illius conuentus: & facimus pactum inter nos: tamen non interuenit consensus & auctoritas Generalis ordinis, vel prouincialis: vtrum religiosi isti Mendicantes, possint resilire a pacto, eo quod non interuenit consensus sui Generalis: vel ex eo, quod ista pactio non fuit approbata in capitulo generali? Rñdet Romanus Pontifex, quod non: sed ex quo interuenit consensu Guardiani, vel Prioris, & fratrum illius conuentus, debet seruari tale pactum quantum ad illum conuentum. Nota primo q Prædicatores præponuntur Minoribus, de quo hic in glossa. Nota secundo, q religiosi debent abstinere ab his, per quæ daretur alijs malum exemplum, aut detraheretur. Dom.

[Prima glo. summat]

d ¶ Quia ex eo] pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarum super parochialibus iurib. si facta sunt per priores vel guardianos de suorum cōuentuum ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sedis Apostolicæ nō interuenerit, vel licentia Prioris, vel ministri generalis, aut ministri vel prouincialis ministri, vel capituli prouincialis) seruāda sunt dummodo aliàs sint licita & honesta. h. dicit. Io. And.

e ¶ Prædicatores.] hi præponuntur: quia antiquior ipsorū institutio ad idē s. de excess. prælat. nimis. sup. de priuil. in his sup. eod. lib. de elec. quorundam, & ibi dixi.

f ¶ Mendicantes.] vt sunt Eremitani Sancti August. vel quiuis alij

ADDITIO. Vt Carmelitæ inf. de relig. dom. ca. vnico. §. cæterum. Io. And.

g ¶ Habitationes.] quas mutare, vel aliàs de nouo acquirere non possunt, vel antiquas dimittere, vel aliquo titulo in alios trasferre: sine speciali licentia sedis Apostolicæ, vt inf. de excess. prælat. c. vnic.

ADDITIO. Contra facientes excōicati sunt p Cle. de pę. cupientes. §. fi. Io. And.

h ¶ Parochialibus.] vt exhibitione sacramentorū. decimis, primitijs, oblationibus, iure funerandi, & his similib.

ADDITIO. De quibus plene per Hostien. in summa de parochijs: § in quibus consistat, & per Rostr. in lib. iuris canonici eo. tit. & dixi super Rubrica de parochijs Ioan. And.

i ¶ Alijs.] Extra iura parochialia, prout multa potes exempla per te videre.

k ¶ Antecessoribus] ad quæ tenetur successor, sicut ipse prædecessor, ad hoc de sol. c. 1.

l ¶ Licita.] aliàs non valent, & facit sup. de pactis. c. vlt.

m ¶ Honesta.] scilicet, & possibilia: quia nullus ad impossibilia obligari posset. sup. eod. c. vlt. & inf. de regul. iur. nemo potest.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, secundo illud decidit, ibi, sed hodie.

† Vide B Tho. 2. 2. qō. 43. g totā qōnem.
† In antiquis codicibus constanter legitur acti bus.
† Dictio, et, deest in manuscriptis.

a ¶ Pra-

a ¶ Fratres Minores.] de eis dixit: quia de ipsorum exemptione constabat, vel quia dicebantur priuilegiati, q nulla ipsorum pactio vel obligatio teneret facta sine licentia domini Papae.

ADDITIO. Vel quia bona quae tenent Minores, sunt Ecclesiae Rom. j. de verb. sig. exiit. & cle. eo. tit. exiui. §. proinde. Sed hodie Dns Io. Papa renunciauit illi. dño per cōstōnē suam quae incipit, ad conditorē Io. And.

† Not. q tex. hēt locū in pactis factis cū laico; arg. a rō- ne text. maxime si talia pacta nō disponāt de alienatione iurū, sed modificent pcedētes contractus. Phil. Fon.

fuerint facta, perpetuo † inuiolabiliter obseruari; non obstante quod Magistri, vel Ministri, aut Prioris generalium seu prouincialium prędictorum non interuenerit in eisdē assensus: nec ab ipsorum generalib. vel prouincialibus capitulis extiterint approbata: seu quod sedes Apostoli. a in his, quae per prædictos fratres Minores [a] facta fuerint, auctoritatem suam non pręstiterit, vel assensum.

TITVLVS XIX.

De procuratoribus.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.

DE PROCVratoribus.

¶ Quia partes quae non possunt venire ad concordiam super litibus, & causis in iudicio agitandis, solent accipere procuratores ad causas suas defendendas: idcirco post Rubricam de pactis, ponitur Rubrica de procuratoribus.

Cōtinuatio Dñi Heliae.

NON indiscrete iudex.] Sunt tres partes, sicut sunt tria principalia dicta: Secunda: ibi, Licet Tertia: ibi, procurator. Dñicus. CASVS. Aliquis meus parochianus cessauit in solutione decimarum, dicens, quod forte mihi non competebat ius percipiendi decimam de fructibus suis: propter quod feci illum citari coram iudice delegato, vel alio iudice competente: ad istam causam meā agendā constitui meū procuratorē quendam mere laicum, ēt uxoratum: facta constitutione iste laicus procurator pro me comparuit in termino assignato: pro parte rei fuit exceptum, q iste laicus non poterat esse procurator in ista causa spirituali: nam laici non pñt tractare spiritualia in c. 2 de iud. in antiq. & q debebam clericum constituere ad istam causam spiritualem tractandam: Ideo petebat defectum sibi dari, ac si procuratorem non misissem: Dubitatum fuit vtrum iste laicus censeatur inhabilis ad comparēdum pro me in causa spirituali; Rñdet Romanus Pontifex, quod iudex potest & debet istum laicum admittere tanquam procuratorem ēt in causis spiritualibus, tam pro actore, quam pro reo, & iudex hoc faciens non facit indiscretè: Nec obstat cap. 2 allega. quia bene verum est, quod laici tanquam actionem habentes, & nomine suo non debent tractare res spirituales, vt dicapitu 2 sed bene possunt spiritualia tractare nomine aliorum.

¶ Sed quid Sanctissime Pater: vtrum procurator constitutus ad lites possit alium procuratorem loco sui substituere seu subrogare, vt constitui te procuratorem in aliqua causa, in qua non potes interesse propter occupationem aliquam, vtrum possis substituere alium procuratorem? Respondet regulariter q non, nisi post litem contestatam: sed non ante; quia fuisti factus dñs litis per litis contestationem, vel nisi ego dominus dedero tibi specialem potestatem substituendi, & tūc ego dominus videor substituere. Sed vtrum ad hoc, vt possit dari potestas substituendi, requiratur potestas substituendi certam personam, videlicet talem Titium: vel sufficiat quod dicam, do tibi potestatem substituendi, non expressa certa persona? Rñdet quod talis potestas valet, & poteris virtute illius substituere, quamuis non dederim tibi mandatum de certa persona substituenda. Sed vtrum sit idem in procuratore cōstituto ad negotia extraiudicialia: puta tibi mādaui vt talem domum meam repararès, vel talem rem meam vēderes: utrū poteris aliū loco tui substituere ad illud negotium explicandum? Respondet Romanus Pontifex q sic. Non prohibetur.] nam laicus non reperitur prohibitus ad exercendum negotiū rei spiritualis. Antea.] hoc est, ante litem contestatam in rem.] idest nisi fuerit constitutus procurator in rem suam: vel nisi data fuerit a dño potestas, vt possit substituere. Not primo ex isto cap. q iudex dicitur discretè agere, cū ipse agit sīue procedit sīn dispositionem iuris. Indiscretè autē agere dr, cū procedit cōtra dispositionem iuris Nota principalē effectum in prin. huius c. & laicus ēt vxoratus, & procurator clerici potest causas spirituales tractare; quia tunc illas tractat nomine alieno, s. clericorū, & nō nomine suo, & in consistorijs epalib. sunt plures procuratores etiam vxorati: sed tamen laicus non posset esse iudex in causis spiritualibus etiam vt delegatus vt d. capit. 2. dē iud. in antiq. Not. vlterius quod edictum de procuratoribus est prohibitorium: ex quo infertur quod quilibet potest esse procurator, nisi expresse reperiatur prohibitus. Et est sciendum, quod prima facie videtur, q edictum de procuratoribus non est prohibitorium, sed permissorium: nam quod regulariter permittitur, dicitur pmissorium: sed hoc non est verum: immo dicitur edictū permissoriū qñ materia per se est prohibita: sed in certis casibus est permissa, & dr materia prohibitoria qñ materia est de se permissa: sed in aliquibus casibus est prohibita: nam edictum prohibitorium vel permissorium recipit denominationem a specialitate, & non a generalitate, & sic ex hoc colligitur, q ius commune est pro comparente, quod præsumitur idoneus, ideo allegans procuratorem inhabilem, debet illud probare. Nota vlterius quod procurator datus ad litem exercendam, non potest alium procuratorem substituere ante litē contestatā sed post bene ad litem finiendā: & rō est: quia procurator nō pōt constitui, nisi a dño: modo procurator constitutus ad agendum, ante litē contestatā non est dñs litis; sed post litē contes. fuit factus dñs litis, non causae, & sic pōt procuratorem substituere: fallit si ipse habuit a dño potestatem substituēdi, vel si sit procurator in rem suam, & non simplex. Et dr procurator in rem suam, qñ emolumentum sententiae debet sibi applicari: & dicit in rem suam, idest, ad suam vtilitatem. puta Titius pater cessit filio suo scholari actiones sibi competentes contra suos debitores, & eū constituit procuratorem in rem suam ad exercendum actiones directas: Nam actio directa mihi semel acquisita, est adeo meis ossibus affixa, vt inde non possit euelli: Et si velim cedere actiones directae semper remanent apud me cedentē, sed vtiles transeunt in cessionarium, i. in illum cui facta est cessio actionum: & iste cessionarius intētabit exercitiū directarū actionū noīe meo, & vtiles noīe suo, qa vtiles fuerūt sibi qsitae p cessionē, & qa iste cessionarius est procurator ad suā vtilitatē: poterit procuratorē substituere et lite nō contestata. Nota insuper, q licet procurator debeat cōstitui certus, ita q aliàs non valet talis constitutio: tñ potestas data procuratori de substituendo valet; licet sit incertus is, quē uult substituere. Nota etiam, q iudex non dr facere indiscretè, qñ facit actum iudicialiter, qui non reperitur a iure prohibitus Nota ibi, Vel defendendum, arg mandatum dr legitimum, si datur procurator ad agendum tantum, probat dictio uel, hic posita: ad quod inf. eo. quia ad agendum Dominicus.

Notabilia Domi. Heliae.

Edictum de procuratorib. ē prohibitorium.

Glo.

[Glo prima summat.

a ¶ Non.] laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus: procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem, antea non, nisi datus fuerit in rem suam: vel a domino habuerit mādatum de substituendo etiam non certam personā: procurator ad negotia potest dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque.

CAP. I.

Non[a] indiscretè[b] iudex censetur egisse, procuratorem laicum[c] ad agendum, vel defendendum in causis spiritualibus[d] † admittendo: Cum regulariter qui non prohibetur expresse ad exercendum procuratoris officium, idoneus debeat reputari.[e]

¶ Procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem: ante non, nisi datus fuerit in rem suam, vel à domino debuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.

¶ Licet autem à procuratore post litem contestatam ab eo,[f] possit (cum dominus sit litis[g] effectus, dari alius procurator:[h] antea[i] tamē non potest,[k] nisi in rem[l] suam sit datus: vel a domino substituendi[m] alium (etiam certa[n] non expressa persona) sibi fuerit concessa potestas.

¶ Procurator ad negotia potest dare alium procuratorē libere, & etiam quandocunque. h. d.

¶ Procurator vero datus ad negotia,[o] potest libere.

b ¶ Indiscrete.] simile sup. e. non iniuste. & ĩ. de iuram. cal. e. vlt.

c ¶ Laicum] intelligo qui nullū habeat ordinem nec sit alias ecclesiastica persona. 12. quæstio. 1. cap. in. duo.

[Glos. sequē. signat contrarium, & soluit aliud cōtrarium, cui respondet. alleg. Hostien.]

d ¶ Spiritualibus.] ꝯ ĩ. de iud. 2. Sol. ibi, loquitur de laicis, qui tractant causas spirituales suo nomine, quasi ius in eis habē tes & sic non est contra. Notat tamen Ber. supra de except. Apostolicæ, quod quis non potest agere pro se, vel pro alio, pro eo, quod possidere non potest; 1 sed in actibus spiritualibus tunc id posset habere locum. In iudicia lib. autem super spiritualibus locum non habet vt hic vides, & super hoc vide quod not. Host. in summa huius titu. §. qui dari ver. vlt. & Guli. in Spec. eod. tit. §. 1. ver. item quod est laicus. & quod not. sup de syndi cap. vnico.

ADDITIO. Hug & Lau 5. q. 3. c. fi. Archid.

e ¶ Reputari.] ff. de proc. mutus. §. 1. & ibi de hoc & In sti. per quas perso. nob. acqui. §. vlt. & ff. in testa. ff. de testi. l. 1. & in ꝯhendo matrimonio 30 q 4. qui spirituale. sup. de spon. cum apud eum. ergo non reperiamus hūc expresse prohibitum, erit ergo admittendus: & ideo dixit, expresse, quia tacite videbatur prohibitum secundū eum modum, quem sup dixi, secundum Ber.

[Glossa seq. signat contrarium, & soluit duas opi re citat & remittit.]

f ¶ Ab eo.] scilicet procuratore: si ergo dñs contestatus litē, dat procuratorem postmodū ad litē: ille sic datus non substituit, vt hic pbatur. arg ꝯ. C. eo. tit nihil arbitramus interesse: sed ibi loquitur de facultate dandi, non de facultate substituendi, vt ibi no. Et no. quia approbatam puto opinionem Io. quam ibi notat Accursius. s quod procurator datus post litem non substituit, Et Guli. in Spec huius tit. §. 1. ver. quid si procurator intercesserit Accursius dicebat, ꝙ forte idem vtrobique dici poterit per. l. C. de contr. stipul. lit l 2.

g ¶ Litis.] & exponunt legistæ, idest instantiæ, vt C. de iu. properandū, sm nos non perit instātia. vnde intelligimus proprie 2. sup. de iud. c. pen. Et sic videtur sententia in eum formanda, non in dominum, de quo dic vt sup in ant. de ele. querelam.

[Glo. seq. rect. per q & solu. secundo recitat opi. Azonis, quam reprobat & ipsius rationi respondet.]

h ¶ Procurator.] vt C. eo. l. nulla. & pen. & l. neque in fi. & ff. eo. in causæ. & ff. de ap l ab executore. §. fi. & ff. de doli excep si procurator, arg. 1. §. 1. Et hoc verum intelligo, vbi fuerit simpliciter constitutus, vel nō expresse prohibitus: alias si constitutus fuerit vsque ad litem contestatā, & expresse prohibitus, ne vltra procederet, secus. 3 De quo dic vt no. Inn. & Host. inf. eo. petitio perficiat ergo dñs per se, vel p aliū litē cœptā. Et ad intẽ huius dicit dñs Azo. ꝙ delegatus ab alio quam a principe post litem contestatam delegare potest, quod secundum nos videtur nō verum vt sup. de appell cum causam. & de hoc sup. de re iud. cum Bertoldus, nec est facienda comparatio: quia etiā post litem contestatā ordinarius reuocat delegatum suum. ff de iudi. l. iudicium. sed procurator non, nisi causa cognita, vt ĩ. eo. c. prox. & rationē quære ff eod. tit. post litem.

ADDITIO. In glossa 2 quæ dicit: ꝙ hic damnū pecuniarium: ibi, non item hic ex mutatione personæ grauatur aduersarius. Io. And.

i ¶ Antea.] idest, lite contestata.

k ¶ Non potest.] scilicet dari alius procurator. ff eod. l. quod quis.

l ¶ In rem suam.] vt si titulo donationis cessæ sunt actiones mihi, & datus sum procurator ad eas intendendas, iste est casus. C. de con. l. illam subtilem.

ADDITIO. Quomodo ex parte rei detur in rem suam not. ff. eod. l. Plautius. in gloss. sed qualiter. Ioan. And.

[Glo. seq, arguit ad quæstionem.

m ¶ Substituendi.] tunc enim substitutus vr, vel datus ab ipso domino ad hoc, ff. quod cuiusque vni. l. item eorum § decurionis. Et per hoc & alia quædam iura, soluit quæstionem de delegato ab alio quam a principe, qui habet speciale mandatum subdelegandi. l. quod subdelegare possit, ad idem sup. eo. lib. de offi. deleg. is cui. vbi de hoc & c. vlt. §. vices.

[Gloss. seq obijcit, & obiectionem opinione confirmat & soluit.

n ¶ Certa. non expressa persona.] in contrarium videtur, quia procurator debet esse certus. ff eo. tit. l. 2. sicut & arbiter ff. de arb. item si vnus. §. si in duos. & sup. de arb. innotuit. (Ibi propter plures electores timetur discordia, qui timor cessat in vno secundum Ioan. Mona & Arch. & ad hoc supra de elec. c. pen. eo. lib. per quam decretalem. §. si autem dicit Io. Mona quod si essent duo non in solidum & discordantes, sibi imputet constituens. Io. And. Sicut & tutor. ff. de test. tutor. incertus, 4 & l. duo sunt Titij 2. & hoc per prædicta iura tenebat Vbertus de Bobio, vt no. Guli. in spec. in tit. 1. §. iam nunc. ver. quid si in delegatione Et Accu. videtur idem tenere. ff. eo. l. 1. in glo. 1. sed illa glo. & l. 2. eo. tit. possunt intelligi de procuratore incerto secundum modum illius. l. duo sunt Titij. ff de testa. tut. quia plures sunt Titij, & facit Titium procuratorem, & non apparet de quo senserit.

ADDITIO Datur simile de electo, qui debet esse certus. sup. eo lib. de elect. c. 3. & tamen procurator datus ad eligendum incertum eo tit. c. pen. Io. And.

o ¶ Ad negotia.] & ad vnum etiam negotium dari potest. ff. eo, l. 1. ff. de neg. gest. l. 3. negotium ad idem. ff. vbo. rap. l. 2. §. quod ait.

a ¶ De pu.

† Adde gl. in ver. procurato rē in cle. 1. de renun. tenē tem, ꝙ laicus consti tuitur pro curator ad renunciādum beneficium, & habens gratiā acceptandi potest acceptare beneficium per laicū, ita practicatur secū dum Petr. de Anch. arg. c. accedens sup. de prabē. & in istis iurib' nō cadentib' in laicum est nudus minister, & sine oi cessione transeunt in constituentem arg. not. p Bart. in l. possessio quoque, ff. de acq. pos. Font.

Per quā gloss. di cebat ibi Petr. de an. quod laicus nō poterat esse procurator in causis spiritualibus & si in materia simonia... ous. Ioā. And.

Displi- Philip. placet exposi- legi- tum.

3 Idem si datur ad litem contestatā tum, si vero simpliciter datur ad litem cōtestatā procedit in causa lite per se contestata secūdū Innocē. & Guliel. in Spe. eo. ti. §. 3. versi. quid si de di. quem ver. ad literam ponit hic Archi. idem Iac. de Rauenna in l. si procurator. C. e. & pro ratione sumit interesse partis aduersæ, ppter quod reuocari, nō potest, vt scripsi in decre. petitio.

4 Vide ꝙ per hanc glossam & legem notat hic Phil. Francus ex mē te. Ioan. And.

a ¶Deputare.]ff.mand.sic ꝓcuratore. & sic nota vnam dfiam inter procuratorē ad negotia,& ad iudicia, aliā videbis ī.eo.qui generaliter.in fi. tertiam ī in anti. de rescri.ex parte decani.ff.manda.si mandassem, & quod hic dicitur, dic verum, nisi in casu.ī.eo.c.vlt.

Qvamuis.] Prima pars tractat de reuocādo. Secunda de adessendo,ibi,verum. Item prima distiguit duo membra: Secūdum; ibi, postea. In quo octo casus excipit, subdens clausulam generalem.Io.Andr.

CASVS. In quadam causa,quam corā iudice cōpetente eram tecum habiturus,cōstitui creaui & ordinaui Titium procuratorē meum,qui Titius recepit mandatum & acceptauit:& antequam processisset in causa vsque ad litis contestationem, ipsum reuocaui,& sibi notificaui reuocationem: quæritur an Titius desinat esse meus procurator, & possim eum reuocare? Rñdet, ꝙ si nōdum fuit litem cōtestatus, quæ fit per rñsionem factam libello: & si ad illū statum causæ non fuit processum, potero illū reuocare: sed si fuit litem contestatus, non potero eum reuocare,nisi subsit iusta causa, quia forte post contestationem litis fuerūt ortæ inimicitiæ inter me & ipsum procuratorem, & timeo,vt aliqua per malitiā in causa omittat:vel si morbo fuit impeditus vt nō possit vacare negotio nec causæ:& in effectu cum subest iusta causa, potest procurator reuocari,etiam lite contestata. Sed ponamus,quod non subest iusta causa reuocandi procuratorem,sed tñ ego constituens habeo suspicionem de collusione, puta, ꝙ procurator meus habeat pactionem cum aduersario & omittat proponere proponenda, vel aliqua falso confiteatur in præiudicium mei dñi? Respondet ꝙ licet ego dominus non possim ipsum procuratorem reuocare, tamen potero adesse causæ cum meo procuratore, vt videam proposita allegata & producta, ne fiat collusio inter ipsum procuratorē & reum. Nota ex hoc tex ꝙ licet sit ab initio liberum constituere procuratorem.l.fi C.de procu. ex quo tamē dominus semel procuratorem constituit & res non est integra,non potest procuratorem reuocare,nisi subsit iusta causa. Nota vlterius,ꝙ dominus potest ante litis contestationem procuratorem reuocare indistincte. Nota insuper,ꝙ ingressus religionis tollit obligationem personalem præcedentem,quæ est incompassibilis cum religione,vt not. de oblig.ad ratiocinia.c.1. Dominicus.

rē quandocunque alium deputare.[a]

¶Idem.

¶Procurator ante litem contestatam etiam sine causa reuocari potest, post litem contestatam non sine rationabili causa, dominus tamen bene potest adesse causa cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.

CAP. II.

Qvamuis[b] † procurator possit ante litem contestatam[c] etiam sine causa liberè a domino reuocari,[d] postea[e] tamē ipso nolēte[f] nequibit:[g] nisi eum[h] cum † domino inimicum[i] fieri, vel suspectum: aut aduersario af-

{Prima glossa summat.}

b ¶Quamuis.]procurator ante litem contestatam etiā sine causa reuocari potest,post litem contestatam non, sine rationabili causa,dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.}

c ¶Ante litem contestatam.] vt insti manda § pen. ff. manda. si vero non remunerandi. §. si mandauero. C. mand.si pater,ff.de procu.ante litem sup.in ant.de ele. in causis.sup.eo.ex insinuatione.& est hic casus quo pꝑmittere licet, quod dic vt dixi ī. de reg. iu.quod semel. quæ est contra.

{Glo.seq.quærit, ponit duas opi.contrarias,& tertiā Host.quæ distinguit.

Reuocatio procuratoris nō intimata iudici vel parti: an valeat.

d Reuocari.]sed nunquid in hoc casu reuocatio peruenire debeat ad iudicē,vel aduersariū?dic vt sup.eo mādato Et vr̄ ꝙ non,arg.a ɔ̄rio illius decr.& hoc ibi tenēt Tān.& Goff.Ber.& Inn.ibi tenent ɔ̄,& subaudiunt maxime,& eorum rōnes ibi vide,& Guli.in Spec. eo.tit.§. 1.versi.item ꝙ mandatum Host.not.eo.tit.auditis,ꝙ reuocatio tenet indistincte quoad præiudicium reuocantis.Si quæratur de præiudicio aduersarij si fit ante litē contestatam,& iudex vel aduersarius certificatus fuit, vel certificari pōt mādato, non obest reuocatio, nisi ad alterū peruenerit,debet.n. ignorantia ꝓbabilis esse excusata de cle.excom.mi. Apostolicæ. ff. iud. sol.si ante multo minus valet post litem contestatā,nisi ad alterum prædictorum perueniat, quibus semel de mandato; extitit facta fides ī.eo. mandato.ff.eo. si ꝓcuratorem Sed si celet ꝓcurator, obligat dño.ff. de do. & cõtra. inter. § pe. Et si nō est soluēdo,tenet ad uersarius,si particeps sit delicti.ff.mand.si procuratorē §.1.Sin aliter sibi imputet,qui talē elegerit. ff.de min. cū mandato.in fi. vñ si reuocatio ad iudicem vel aduersarium perueniat,id super quo conclusum est non impedit,alias sic,vt in prædicta decr auditis. Si aūt de mādato nō fuit facta fides, & sine satisdatione fuit admissus,tenet reuocatio,& sic intelligas. ī.c.in nostra & c.ex insinuatione.& ff cod.in causæ.& ɔ̄trius sensus sup. eo. mandato & sibi imputet, qui eam non exegit. Si autē satisdationem exegit,in procuratorem celantem reuocationem redundabit,& aduersarius erit sine damno, vnde si erat procurator actoris,commissa est satisdatio de rato.ff.rem rat.habe.l.si procurator rei satisdat.iudicatum solui,& de dolo committetur.ff.iud.sol.l.iudicatum solui 2.& ff.eo.l.Plautius.

e ¶Postea.]i.post litem contestatam, & intelligas ab ipso procuratore,vt dixi sup.c.proxi.

f ¶Ipso nolente.]secus si volente,& sic posset intelligi ī.eod.mandato.vt ibi not. Quantūcunque tñ procurator ɔ̄dicat,non procedetur cū eo post reuocationē quousque de cā reuocationis cognitum fuerit, nō.n.debet se ingerere procurator,sed debet ei sufficere,ꝙ sine suspicionis nota remoueatur.ff.eo.l.quæ omnia.

g ¶Nequibit.] contra ī.eo.si quem.Sol.ibi.

h ¶Nisi eum.]hos casus qui sequuntur habes ff. eod. tit.l.filius.§ fi.& l.seq.vsque ad l.sed & ex his. & l.post litem,vsque ad l.quæ omnia.§ 1.

{Glo.seq reci.per q. & solu.cui solutioni signat contrarium,& respondet.}

i ¶Inimicum.] & quæ inimicitiæ hic veniant, arbitrabitur iudex. facit ꝙ diximus de iudice & de teste 2. q 5.c.2.in anti de simo.per tuas & de accusatio.cum oporteat. Non tñ dico, ꝙ requirantur capitales? & hoc sonat litera quæ dicit,vel suspectum,licet videatur ɔ̄.ff. eo.l filius.ad fi. & l si post datum.Sed in procuratore ꝓ quo 1 promittit dñs iudicatum solui,loquitur, qui cōpellitur prosequi,nisi capitales inimicitię interueniāt, vel aliæ iustæ causæ de quibus ibi dicitur, & ideo lex eo.tit vel exilio, quæ loquitur de casu nostro,non posuit capitales in textu.

{Glo.seq.obijcit,& tripliciter soluit.}

K ¶Suspectum.]& est suspicio allegandа & probanda sicut ɔ̄ iudicem sup.de appell.cum speciali,sed hoc ipso ꝙ operas ingerit in inuitum, suspectus est. ff.eod.tit.l. quæ omnia, & sic etiam ex falsa causa dominus poterit ipsum reuocare, quia contradicendo suspectus erit: & sic habebit locum hæc litera. Sed potest dici vt not. Accur ff cod.tit.l.quæ omnia, quod aut procurator solus resistit, & tunc procedat, & vera sit obiectio, aut aduersarius, vel procurator & aduersarius, & tunc secus, & sic pñt intelligi leges prææallegatæ, & decre. ista, sed litera

† Pro hoc c. uide ꝙ tradit Lal. cōsil. 158. inci.reuocat in dubiū vol. 4. & Fely. in c.ex parte decani ex tra de rescrip.

† Dictio. cū, deest in antiquis codicib.

1 Sciente & nō ɔ̄dicēte.ff.eo. tit. si defūctus.1.rñso. & vide ꝙ no.ff.e. filius.§.fi. & l. sed hæ.§. prætor. & ꝙ not. eo.ti. c.1.in gl. præsīte. Io. Andr.

finitate [a] coniungi, vel eius [b] hæredem fieri, † seu ingredi [c] religionem, † aut in longum [d] peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis [e] detineri contingat, seu alia rationabilis [f] causa subsit, propter quam sit merito reuocandus.

¶ Verum quamquam (nisi vt præmittitur) reuocari non possit, [g] dominus, tamen suæ causæ vna cum eodem procuratore (maxime si de collusione [h] timeat) minime prohibetur adesse. [i]

¶ Idem.

¶ Procurator habens manda-tum substituendi, substitutum à se pòst mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest, nisi & potestatem habuit reuocandi. Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in alijs remanet procurator. Ioan. Andr.

C A P. III.

IS, qui [k] † à procuratore super hoc a domino potestatem [l] habente procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum, [m] etiam si eo vsus [n] non fuerit (licet in delegato sedis Apostolicæ [o] vices suas alteri committente

litera ista solum dicit, ipso nolente, vnde & postea dicit idem Accur. dic eum suspectũ qualitercunque, sed non ita ꝙ remoueatur, [1] vel suspectus est interim, donec causa remotionis tractatur, alias .n. ad quid remotionis causa tractaremus non video, licet dominus Mar. ibi primò contrarium fuerit approbare.

1 Idẽ Do. Ioa.

a ¶ Affinitate.] quia tũc domino timetur periculum. C. de excu. tu. humanitatis.

† al. effici.

b ¶ Eius.] scilicet aduersarii, & tunc ipse procurator aduersarius est, & poterit dicere contrarium eius quod primo petebat. Ad hoc 3. q. 7. infamis. §. tria. vel si contra partẽ ad idẽ. ff. de postu. l. vlt.

† An nouitius in religione possit esse procurator, vide glossã in c. beneficium. inf. de regular. & an ꝓfessus vide in Clement. religiosũ de ꝓcur. adde Archid. in c. nullus, el secundo. 3. q. 7.

c ¶ Ingredi.] & non profitẽdo sed solum probationis causa [2] ad hoc infra de sent. excomm. religiosi 2. responso. & infra de reg. c. 1. in prin.

d ¶ In longum] arbitrio iudicis credo terminandũ: habita consideratione causæ & viarum.

2 Placet Do. Font.

e ¶ Vinculis.] Prædonum vel hostium potestate. ff. eo. tit. item si suspectus.

f ¶ Alia rationabilis.] Vt puta ætas nimis decrepita, vel nimis iuuenis, & tunc reuocaretur de facto, vt. ff. eo. tit. l. post litem in fi. vel quia latitat. ff. eod. l. vel exilio. Vel iudicio publico vel priuato detinetur, vt ff. eod. tit. l. vel iudicio. & idem in similibus. [3]

ADDITIO. In quibus est par vel maior æquitas sicut in causis expressis. arg. eius quod no. C. de furt. & secundum Cor. l. si quis seruo. in glo. fi. Ioan. Mona & l. eos. Ioan. Andr.

3 Aut q̃ superuenit notitia excõmunicationis. Archi. 11. q. 3. si inimicus. Do. Font.

g ¶ Non possit.] inuitus, vt sup. vidisti.

h ¶ De collusione.] sed nonne ex quo de collusione timet, habet eum suspectum, quare ergo non reuocat, vt s. eod cap. Sol. timet hoc. sed probare non potest. ad hoc 2. q. 7. plerique, vel aliter hic non vult dilatare processum causæ, qui esset in cognitione suspicionis, vt sup. dixi. & probatur ff. eo l. post litem. Ioan. Andr.

[Glo seq. quærit & soluit.]

i ¶ Adesse.] sed quid sibi proderit adesse? proderit, quia poterit testes & probationes inducere, quas ille omitteret, vel saltem ille producere tenebitur nominatos a domino: beneficium enim iuris quod adesse possit, interpretandũ est late. & vt aliquid conferat, de verb. sign. abbate. & de hoc per Accur. ff. de inoff. testa. si suspecta. in prin.

Adesse litu prodest necesse ... in mul...

IS qui.] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, Verum. Iterum primo ponit dictum, inferens contrarium arg. ibi, Licet. Secundo ponit exceptionem a dicto: ibi, Nisi. Io. Andr.

¶ Præsupponitur primo illud quod fuit dictum supra eo li. de off. deleg. c. quamuis, videlicet, ꝙ si subdelegatus in totum cœpit vti subdelegatione, non potest delegatus de causa se intromittere, nec reuocare subdelegationem.

CASVS. In quadam causa, quam eram tecum habiturus, Titium constitui procuratorem meum, cum potestate substituendi, qui Titius videns ꝙ non poterat interesse negotio meæ causæ, quendam Caiũ substituit, qui Caius acceptauit substitutionem, ea tñ substitutione non est vsus, quia non comparuit in causa: vtrum iste Titius meus procurator, qui substituit, possit substitutionem reuocare, & extinguere potestatem substituti, & causam reassumere? Respondet Romanus Pontifex quod non: quia quam cito incępit substituere, vsus est officio suo, & ideo desinit esse procurator, & hoc verum, nisi ad hoc esset sibi data specialis facultas per dominũ constituentem in isto procuratorio, vt posset alium constituere, & causam de nouo assumere. Sed ponamus, ꝙ constitui Titium procuratorẽ meum ad plures causas, cum potestate substituendi: Titius quantum ad vnam causam substituit: vtrum quantum ad alias cã, remaneat procurator non obstante substitutione, quam fecit ad vnam causam? Respondet ꝙ sic. Ratio dubitandi in hoc capit fuit, quia aliud erat ĩ delegato, videlicet, ꝙ re existente integra potest subdelegatus in totum reuocari, vt dictum fuit in præsuppositione, tamen aliud est in procuratore, vt hic, & rationem diuersitatis assignat glo. posita in verbo, aliud Nota primo hic textum notabilem, ꝙ per susceptionẽ mandati non dicitur quis vti mandato, quod no. quia facit ad dubium, ꝙ susceptio mandati facta per delegatum non inducat vsum iurisdictionis, & sic non perpetuat iurisdictionem Nota secundo, quod id quod quis non potest a se ex dispositione iuris communis, potest virtute specialis mandati, facit ad notata supra eo. tit. ca. 1. Dominicus.

† De materia reuocationis procuratoris vide Cynũ & alios in l. mandato. C. mandati. & Ioannẽ Anania consil. 15. inci. vtrũ præsentatio. & Paulũ de Castro cons. 361. incip. venerabilis vir.

[Prima glossa summat.]

k ¶ Is qui.] Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest, nisi & potestatem habuit reuocandi: Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in aliis remanet procurator. Io. Andr.

l ¶ Potestatem.] quia alias non poterat, nisi in casib. supra eo. cap. 1.

m ¶ Susceptum] & licet dixerit se nolle suscipere, tamen domino in eadem voluntate manente, adhuc suscipere poterit, vt ĩ. eo. licet.

ADDITIO. Et secundum id oportet intelligi finiri mandatum procuratoris per ipsius renunciationem, re integra, re non integra non, nisi ex causa, vt idem dicatur in renunciatione, quod in reuocatione. supra c. 1. Io Andr.

n ¶ Vsus non fuerit.] licet ergo dominus reuocet procuratorẽ re integra. vel ante litem contestatam. Insti. man. §. recte & s. c. prox. in prin. cũ suis concor. & ipso facto secundum id quod dicitur. ĩ. eo. si quẽ. procurator tñ datus ad substituendum hoc non potest post susceptum mandatum, iam enim suo functus est officio & potius hic constitutus a principali domino, quam substitutus a procuratore videtur, [4] vt dixi s. eo c. 1.

4 Idẽ Phili. vnde satisdabit dñm ratũ habiturũ non substituentem. Phi. Fon.

o ¶ Sedis Apostolicæ,] quia alius non subdelegat, C. de iud. a iudice, sup. de offi. deleg. pastoralis, & c. vlt. de app. cum causam.

aliud [a] censeatur) vlterius, reuocari ab illo: [b] † Nisi reuocandi [c] potestas concessa fuisset eidem. ¶ Verum si cum ad plures, vel ad omnes [d] causas generaliter constitutus fuisset, in vna tantum substituerit earundem, in alijs nequaquam prohibetur procurationis officium exercere. [e]

¶ Idem.

¶ Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum, nisi cum aliqua illorum specificatione, vel libera potestate. hoc dicit. Zen.

CAP. IIII.

QVI † AD agen-

Delegat⁹ quare reuocat sub delegatū reintegra & ꝓcurator nō reuocat substitutum.

†Tñ hñs generale mandatū ad oīa ꝓcuratorē in vna cā a se substi tutū reuocat ante lit. cōtest. Petr. de Anch Fō.

[Glos. seq. quærit & soluit. not. vnam differentiam. & rationem reddit, finis reci. per quæst.

a ¶ Aliud.] scilicet quod reuocare possit antequam ille vsus fuerit, & habes hoc s. eo. li. de offi. dele. quamuis. Sed quæro, quare aliud in delegato, q̃ in procuratore? Sol credo ꝙ sit rō, qa delegatus principis habet a lege qđ cōmittere possit, & iō donec iudex subdelegatus vti cœperit, reuocare poterit vt in prędicta decre. quis. Sed procurator de quo hic loquitur hēt hoc ab hoīe, & iō cōmittēdo suscepto mandato p procuratorē, functus est officio suo, & iō amplius non reuocat[Dicit ibi. Io. Mo. & hic Archid ꝙ iudicare licet sit onus, tñ est honor: procurare vero est onus tm̄, & vile officiū. C de decu. l. si quis procurationem. lib. 10. quare non præsumitur quis sic executere honorem sicut onus, nec sic duos sicut vnū. Io. Andr.] Et nota quia si cōpromissarius datus ad eligendum eligat, & electus tenuit consentire, amplius nō eligit, quia suo functus est officio. s. eo. lib. de elec. si cōpromissarius. §. 1. procurator tñ substituens non est functus officio suo, nisi substitutus mandatum suscipiat vt hic vides. & ideo aliud, quia hic procurator causam agere & substituere poterat, ibi solū eligere, & ideo citius illius expirat officium. Et ſm superius dicta nota, qa cū tres casus sint positi. s. c. 1. iu quib. procurator ad iudicia substituit, hic de altero tm̄ dicit, s. de eo qui mandatū hēt, vnde de reliquis secus credo, cū habeant potestatē non ab hoīe, sed a lege, vt superius dixi ex eo, ꝙ factus est dñs litis, vel datus in rem suā: alias. n. quare non sic de aliis expressisset. & facit sup. de deci. c. ad audientiam & quod recitari solet, de eo qui duxit in ma. quam pol. per adul. c. vlt. & de conuer. infide. c. 1.

b ¶ Ab illo.] scilicet substituente, a domino autem bene habita distinctione, quam habes sup. c. proxi.

ADDITIO. Eadem distinctio seruabitur in procuratore, qui habet mandatum reuocandi ſm Archi. Nō enim plus poterit in reuocatione quā dñs, vnde substitutum a se qui contestatus est litem, non reuocabit, nisi eo casu quo reuocaret dñs constitutū a se. Io. And.

c ¶ Reuocandi.] tunc. n. non expirat mandatum, ex quo penes eum potestas remanet reuocandi. & facit optime. sup. eo. li. si delegatus, de offi. deleg.

ADDITIO Reuocat ergo quod transtulit non ex se vel a se, sed ex potestate per dominum tradita, ex quo dominus poterat. sup. c. prox. Io. Mon. Io. And.

d ¶ Ad omnes.] potest ergo constitui ad vnam & ad plures, & ad omnes causas procurator. ff. eod. l. 1.

e ¶ Exercere.] sic & delegatus ab alio quam a principe ad vniuersitatem causarum, vnam delegat & in aliis iurisdictionem retinet. ff. de iudi. cum prætor. §. 1.

QVi ad agendum.] Primo ponit de generali procuratorio cum clausula: Scdo cum illi formę adiicitur speciale: Tertio ponit tria, quę requirunt speciale mandatum, & casum excipit. Secunda ibi, Sed si. Tertia ibi Procurator quoque. Io. And.

¶ Datus procurator ad agendum & defendendum, & generaliter ad omnia alia, quę mandatū exigunt speciale, non potest agere in causis requirentibus mandatum speciale, nisi in procuratorio fuerint expressi aliqui casus requirentes speciale mandatum, subiecta clausula generali: Item sine speciali mandato non potest procurator transigere vel pacisci, nisi sit constitutus in rem, hoc dicit.

¶ Præsupponendū est qđ habetur in glossa magna huius cap. videlicet, ꝙ sunt aliqui casus, in quib. quilibet non potest agere pro alio vt procurator, nisi fuerit sibi data specialis potestas in procuratorio ad hoc, sicut in causa restitutionis in integrum, quis non potest petere releuamentum, nisi habeat mandatum speciale: Item sunt plures alii casus, de quib. in glos. CASVS. Ego Titiū constitui ꝓcuratorē meū sub ista forma: Titium procuratorē meum generalē ad agēdum & defendēdum constituo, creo, & ordino, & ad oīa negotia iudicialia & extraiudicialia, etiā si talia requirāt mādatum speciale, tñ nō specificaui in mādato procurationis illa specialia, q̃ritur an meus procurator virtute illius procuratorii sit admittendus ad petendum in integrum restitutionē, & ad explicandum alios actus requirentes mandatū speciale? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ nō, nisi specificauerit in mandato illa, quæ requirunt mandatū speciale. Sed ponamus ꝙ ego constitui procuratorē meum specialiter ad petendum in integrum restitutionem, & adiungo in procuratorio, & alia requirentia mandatū speciale, vtrū procurator meus possit explicare alios actus requirentes mandatū speciale, posito ꝙ illi actus non sint expressi in mandato? Respondet ꝙ sic: Sed ponamus ꝙ ego cōstitui ꝓcuratorē meū in aliqua cā, vel cōstitui ꝓcuratorē meū generalē ad oīa negotia: ꝙ ꝓcurator meus trāsegit cū debitore meo, i. aliquo sibi dato remisso vel retento, recessit ab actione mea: an valeat talis trāsactio, & mihi obstet si velim scđo agere? Respōdet ꝙ nō pt procurator trāsigere, nisi sit spāliter cōstitutus ad transigendū. Sed ponamus ꝙ nō trāsegit, sed plus fecit, qa gratis noīe procuratorio quietauit? Respondet ꝙ hoc non potuit facere, nisi fuisset procurator in rem suā, quia donaueram sibi debitum, & in eum transportaueram meas actiones, quia tunc exercet actiones meas directas in rē suam, idest ad sui vtilitatem. & ideo poterit transigere cū aduersario, quæ transactio erit in detrimentum sui & mei. Item fallit si fuerit institutus cum libera administratione, hoc est vt possit facere omnia tanquā si essem in propria persona, tunc nomine meo poterit transigere, & valebit talis transactio. Nota primo, quod ꝓcurator quantumcūq; fuerit generaliter constitutus ad omnia negotia, posito quod in mandato fuerit dictum, ētsi talia sint, quæ mandatum exigant magis speciale: non potest petere restitutionem in integrum, contrahere matrimonium, transigere vel pacisci, nec explicare alios actus requirentes mādatum speciale. Nota vlterius, quod si qs ꝓcuratori suo dederit mandatū speciale ad petendum restitutionem in integrum, vel aliquid aliud faciendum, quod mandatum requirit speciale, & supposuerit clausulam generalem, etiam si talia exigāt mandatum speciale, illa specialitas operatur, vt clausula generalis secuta habeat effectum, licet alias si non fuisset posita specialitas, nullum haberet effectum, & istud facit ad iura dicentia. Ponamus quod aliquis promisit se præsentare certo die in iudicio sub certa pœna si fuerit legitimo impedimento impeditus, ad illam pęnam nō tenetur, nisi promiserit soluere pęnam, non obstante impedimento, talis renunciatio valet, licet fuerit impeditus alio impedimento, siue alio casu fortuito non expresso, nam potest renunciare omni impedimēto aliquibus casibus fortuitis expressis. l. sed & si quis §. quæsitum. ff. si quis cau. Nota, quod procurator cōstitutus ad agendum, non potest iuramentum litis decisorium.

† Vide Lapū allegatione 65. & alleg. 82. & Couarruuiā lib. 2. variar. resolut. c. 5.

ctum deferre:& si detulerit, & aduersarius iuramentum susceperit:non præiudicat domino:secus si dominus detulisset. Nota quod transactio proprie respicit actorem:nam dicitur a transigo:quod est vltra ago,vel litem dando,actionem scilicet remittendo.

a ¶ Ad agendum.] datus ad agendum defendere cogitur, vel satisdare de defendendo ff eod.l. seruum. in fine.

ADDITIO. De hoc ff eod.l. sed & hæ.§. præter. Et quod hoc intelligitur de actionib tempore constitutionis competentibus, vide in Spec. eod.tit. §.1. ver item excipitur,quod licet. Ioan. And.

b ¶ Speciale.] vt inf. § vlt.cum simil.

c ¶ Non det.] & sic non valet tamen genus quoad ipsam, quantum species.ad idem inf. de app.c.2.[Concor. vide ff.eo. Pomponius. in prin. Ioan And.] De hoc habes sup. de off. ord. si sacerdos,in anti 63.dist quamquam.

d ¶ Non expressos.] non tamen per hoc matrimonium contrahere poterit, vt inf.eo.c.vlt. nec poterit côtra electum vel promissum opponere crimina, vel defectus,vt in clem.eo.tit.non potest.

[Gl.seq arg pro opi Bulg.& aliorum doctorum.]

e ¶ Admittetur.]nota pro illa opinione Bulgari,& aliorum doctorum,quod paciscens,quod casum fortuitum non opponet:aut aliquos expressit secuta generali clausula,aut nullum, vt in primo casu teneat renunciatio:in secundo vero non: & nota hac materia per Accur.ff si quis cau.l.sed & si.§. quæsitum & recitari solet inf. de depo.bona fides.

f ¶ Mandato.]vel eo quod habeat vim ipsius specialis mandati,vt supra proximo responso.

g ¶ Deferre.]ff.de iureiur iusiurandum. 1.§.si.

[Glo.seq ponit 20 casus computatos,quos ponit textus,quibus requiritur speciale mandatum]

h ¶ Vel pacisci.]C.de transa transactionis, vbi de hoc ff eo.tit.l.procurator cui generaliter libera,& l.mandato.& inf.de transa.contingit,& de arbi.per tuas.nec in in integrum restitutionem pro alio petere. inf.de resti.in int cotam. vbi de hoc,& hoc quando principaliter petitur: secus si incidenter.sup.eo.tit.sciscitati. C.et per procur. câm. in integ.resti.agi pos.l. varca. Item in causa suspecti tutoris ff de procu.non solum.§ si.Item vbi sunt duo procuratores omnium rerum alicuius: tunc.n.non pôt vnus ab alio sine speciali mandato exigere.ff eo. l. qui duos. & l.itaque.Itê de interdicto.de li.exhib.& dedu. ff. eo. l.Pôponius in prin.Item in acceptilatione ff. de acce p. l.3.Itê in rescriptorû impetratione.sup. de rescrip non nulli.& c.ex parte. Item in câ matrimoniali secundum Vin. 2 sup.q mat.ac.pos.c.ex litteris.in parte decisa[.i.in compilatione antiqua.]arg contra.sup.eo tit.accedens.sed ibi parentibus agentibus de matrimonio filiorum,accessit ipsorum consensus.vt ibi not.Item secundum quosdam in voto transmarino sup.de vo.ex multa.in prin.ver.illis.Item in consumptorum instrumentorum exemplatione de fid instrum.c. vlt.Item in his quæ sedes Apostolica sibi specialiter reseruauit,quod dic.vt no.in ant. de offi dele.quod translationé.Item in contrahendo matrimonio inf.eo.c vlti. & in sponsalibus qui cle.vel vo.veniens In compromisso.sup.de arbi.quod tuas.Item in absolutione petêda ab excôicatione. de sent. exc. quod de his.in fi & arg.de pœnit. dist.1.qué pœnitet. 3 Itê in oblatione alij idolis faciê da,de côse.dist.4.quod ris.in prin. Item in contrahenda excôicatione.24 q.4.si habes in prin. Itê in præstatione iuramenti de calumnia.contra de iura.cal.c.vlt. Item in casu inf. eo li de elect.procurator.& de hoc vide in Spe. eod.tit. §.1.ver.item opponitur,quod licet habeat.

i ¶ Côcessa.] vel datus sit in rê suâ.In tribus ergo casibus hoc pôt.s.quando habet speciale: quando habet gnâlem & liberâ. quando datus est,in rê suâ: hæc probant ff. eo. l. procurator. cui generaliter libera. ff. de iureiur.l. iusiurandum.§.si & l.seq. C. de noua l.non abstulit.& ff.de solu.l. hoc iure. & C. de transa. l.transactionis.

dum[a] & defendêdum, ac generaliter ad omnia,etiâ si mandatum exigant speciale,[b] constituitur procurator:ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum,in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet.[c] ¶ Sed si aliquis, vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati † fuissent,adiecta clausula generali: tunc ad non expressos[d] et admittetur.[e] ¶ Procurator quoque absque speciali mandato[f] iuramentum deferre,[g] transigere, vel pacisci[h] nô potest: nisi ei bonorum, vel causæ administratio libere † sit concessa.[i]

¶ Idem.

¶ Mandatum generale ad negotia,etiam ad iudicia se extendit.

CAP. X.

QVI[k] GENERA-

¶ Supple generaliter non exceptiue, vnde si es procurator ad omnia excepto quod nô transigas, per exceptionem istam nô potes sub illa generalitate facere aliqua requirentia specialem mandatum,quia exceptio diminuit non auget. l. legati § vtiliter. ff de leg.1. Pe. de An. vide Dec. in l. 1. de regu. iur. Fon.

a Idê Io. Mon per rônê ibi notatam. Renunciatio generalis casuum fortuitorum nô valeat. Mandatû speciale in multis casib. exigitur.

2 Azo dicit idem sub dubio forte, in sum.huius ti.§. est & illud Ioã. And.

3 Et tamen iudex non absoluet procuratorem noie dñi, sed mâdabit alteri, vt dñm absoluat. P. Fon.

† al.ita libera.

QVi generaliter.] Soluit tria dubia: Primum de forma: Secundû de persona:ibi,Nedum.Tertiû de ætate, ibi, Licet autem.Io.And.

CASVS. Ponamus quod ego Titiû côstitui meum procuratorem sub ista forma: Constituo Titiû procuratoré meû ad oîa negotia mea,non addito, iudicialia vel extraiudicialia;vtrum virtute illius procurationis Titius poterit agere contra debitores meos & an poterit experiri,hoc est,defendere contra meos creditores vel requiratur quod dicam:constituo Titium meum procuratoré ad lites præsentes & futuras,& ad negotia ? Rñdetur, quod procurator constitutus ad negotia poterit expediri vel defendere contra creditores agentes, & agere contra debitores.Sed quid Sanctissime Pater, habemus in filiusfa.ff.eo. tit quod filiusfa. potest esse procurator ? Sed vtrum possit hoc facere sine licentia & auctoritate sui patris, vel vtrum requiratur licentia & auctoritas sui patris ? Videtur quod sic: quia ipse filiusfa.non potest suscipere iudicium nomine suo absque auctoritate sui patris.l.non solû.C.de ho quæ li.in pat. pote. consti. in glossa magna: ergo similiter nec nomine alieno.Hoc tamen non obstante, Respondet Romanus Pontifex, quod filiusfa.poterit agere & defendere pro alio sine licentia patris. Or sanctissime Pater, vellem informari a vobis, quæ ætas requiritur in procuratore ad lites? Respondet quod licet in procuratore constituto ad negotia sufficiat ætas 17. annorum, tamen in procuratore constituto ad lites & ad iudicia,requiritur quod ipse habeat 25 annos: & quod sit maior 25. annis. Nota primo, quod verbum, negotia,positum in procuratorio,accipitur large, vt comprehendat negotia iudicialia & extraiudicialia,vt in c.forus de ver signi.in anti.vbi habetur,quod negotium dicitur in iudicio, & negotiatio extra iudicium. Nota vlterius, quod licet filiusfa.non possit esse suo proprio nomine in iudicio sine auctoritate patris, alias iudicium esset nullum, tamen potest esse procurator in iudicio nomine alterius sine auctoritate patris. Vnde sciendum quod filiusfa. est nomen iuris,& dicitur ille,qui est in potestate alterius, quamuis habeat liberos,vel non habeat, quia non refert. paterfamilias vero accipitur pro eo qui est sui iuris. Nota quod quis non potest esse procurator ad iudicia,nisi sit perfectæ ætatis,id est, maior 25.annis.& qui minorem 25. annis constituit procuratorem, perinde est ac si nullum constituerit: fallit in casu l. exigendi. C.eod.tit.vbi dicitur,quod filius potest suscipere defensionem pro patre suo absente.

[Prima glossa ponit quid declaret.

k ¶ Qui generaliter.]nô eget summa; quia satis se sum

mat seipsum Hoc primum dictum ponebat Gul. pro q stione. Spe. eo tit. §. 1. & in fi. & sequēte. Vbertus idē dicebat quod dicit hæc decre. & idem no. Host. de proc. petitio. in 1. gl. & satis olim hoc dicebamus per decr. dilectis. in antiq. eod. titu. vbi est hoc latus expressum : sed gl. videbatur ibi tacite consentire, q generaliter fuerit constitutus ad negotia, & ad iudicia.

liter [a] constituitur ad negotia procurator, agere, ac experiri [b] pōt: † exceptis his casibus, [c] qui mandatū exigunt speciale.

¶ Potest filiusfamilias esse procurator, etiam absque patris consensu. Zen.

¶ Nedum vero, ad negotia, sed etiam ad iudicia potest filiusfamilias [d] absque patris assensu fieri procurator.

¶ Maior annis xxv. ad iudicia, maior xvij. ad negotia deputari potest procurator. hoc dicit Zen.

¶ Licet autē quis post decimumseptimum annū [e] procurator ad negocia [f] licite deputetur: ad iudicia tamen, nisi maior vigintiquinque [h] annis fuerit, deputari nequibit.

¶ Idem.

¶ Ex duobus procuratoribus simul simpliciter cōstitutis, alter solus admitti non debet: Si vero insolidum, qui primo cōtestatur litem admittitur, altero totaliter excluso: nisi adiectum fuerit, quod non sit melior cōditio occupātis, quo casu altero non prosequente, nec aliū substituēte, reliquus admittatur hoc dicit.

CAP. VI.

SI † DVO PRO

a ¶ Generaliter.] nota q generaliter pōt fieri procuratoris constitutio: & dicitur hoc sup. eo. petitio.

b ¶ Experiri.] id est defendere, ī. de iud. c. 1. alibi ponitur pro agere supra de cau. poss. pastoralis.

c ¶ Casibus.] exempla vide supra c. proximo.

[Glo. seq. recitat p obiectionem & solutionem.]

d ¶ Filiusfa.] 1 non dubitamus, quin filiusfam posset constitui procurator, sup. eodem. non iniuste. & ff eod. l. filiusfa. §. ipse quoque. sed an sine mandato patris possit constitui, dubitatur: Et videbatur quod non: quia pro se non admittitur, ergo nec pro alio: cum interdum admittatur pro se, qui pro alio ff. de postu. l. 1. §. 2. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & not. de hoc per Accur. C. de bon. quæ lib. l. vlti. §. 1. in fin. sed quia nil deperit patri, ideirco admittitur sine mandato, vt hic, & est simile infra de iudi. cap. vlt. vbi autem deperiret patri, haberent locum iura prædicta: ad hoc. ff. ad Trebel. l. ille a quo §. si ff. de in integ. restitu. cum mandato in fine.

ADDITIO. Filiusfamilias pro se non admittitur, etiā contra extraneum, nisi in casibus, quos vide nota. in Spec. tit. de actore. §. 1. vers. sed & filius. & not. inf. de iud. c. fi. in fi. Admittitur etiam contra patrem in casib. qui not. ff. de iudi. l. lis nulla. & in Spec. præal. §. vers. item quod est filius. & an tunc egeat consensu sui patris. in eod. §. vers. quid si filius. Io. And.

[Gl. seq. dat simile.]

e ¶ Decimumseptimum annum.] Inst. qui ex caus. ma. non licet. §. iustæ. sic & aduocatus peregisse debet 17 annum. ff. de postu. l. 1. § initium 3. q. 7. c. infamis. §. tria. vers. veruntamen.

ADDITIO. Quare minor ætas sufficiat in aduocato & teste, quam in procuratore ad iudicia, vide in Spe. de aduocato. §. 1. vers. item q est minor. & no. in §. initiū statim allegato. & C eod. exigendi. & ratio est, quia obligatur procurator actione mandati. Item condemnatur: quod non est in illis. Io. And.

[Glo. seq. ponit dictum Host quod reci. per quæstionem.

f ¶ Ad negotia.] not. Host. supra eod. non iniuste: in 4. glo. quod procurator datus ad negotia maior 17. & minor 25. potest agere & experiri; 2 nam ex quo procurator ad negotia agere potest. vt supra proxi. responso: & minor 25. annis datur ad negotia, vt hic: ergo & aget, vt ibi. Ioan. And.

g ¶ Vigintiquinque.] ff. eo. tit. minor. de his qui ue. ætа. impe. l. fi. C. eo tit. l. exigendi.

Si duo.] Ex pluribus pcuratoribus quando vnus sine alio admitti debeat. hic habetur. Zen. Diuiditur secūdū Io. And. hoc modo: quia principium, & finis; ibi, Sane; Ponit de procuratoribus simpliciter datis, distinguens inter causas spirituales, & non: Medium; ibi. Secus ponit de datis insolidum: Primo sine clausula; q non sit melior, &c. Secundo; ibi, Nisi. quando cū clausula: Tertio moderationem subdēs; ibi, Dum tū. Quarto casum dubium circa id soluens: ibi, Cæterum, secundum eū.

CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus, Titium & Caium meos procuratores constitui, nō adiecto, q eos cōstituebam meos procuratores, & eorum quemlibet insolidū: Quæritur, an alter istorum procuratorum sine altero possit causam procurare? vel an sit necesse in omnib actis iudicialibus, quod ambo procuratores sint pñsentes? Rūdet Romanus Pontifex dicens, q cum duo, vel plures procuratores sūt in vna cā constituti simplr, non adiecta clausula, & quemlibet insolidum: vnus sine altero nihil potest explicare, sed simul debent interesse: fallit in casu posito in fine huius capituli puta in casu electionis, postulationis, vel prouisionis, secus si fuisset adiecta clausula, & quemlibet insolidum, tunc n. alter sine altero poterit negotium explicare; nam tunc constat de mente constituentis. Sed ponamus, q vnus istorum procuratorum incœpit causam procurare, verum ille, qui incœpit causam, erit potior in promotione causæ & solus: ita q alius non possit de causa se intromittere? Respondet q si alter istorum causam occupauerit, solus sine alio comprocuratore, tunc solus habebit facultatem initiandi causam, & non alius, & hoc verum, nisi esset dictum in procuratorio, q melior non esset conditio primitus occupantis, vel deterior subsequentis, sed quod per vnum ipsorum fuerit incœptum, possit alter terminare, prosequi, & finire, tunc n. isto casu, vno occupante, non erit alius exclusus a promotione causæ: immo poterit causam assumere in eodem statu, in quo alius dimisit, & finire vsque in finem, & istud verum nisi ille qui causam primo occupauit, alium substituerit, quia tunc substitutus præferetur comprocuratori. Sed ponamus retento eodem themate, quod si in vna causa constitui duos vel plures, vnus causam primo occupat: postea lite contestata cum aduersario meo iste procurator fuit impeditus, & non substituit, alius comprocurator comparuit pro mea causa, postea cessat infirmitas: vult primus procurator causam assumere, & expellere istum, an possit? Respondet q licet cesset impedimentum tū non poterit istum procuratorem expellere. Postea Romanus Pontifex, in vers. sane, excipit casus a regula posita in princi. c. videlicet, quod cum quis constituit plures procuratores simpliciter, nō adiecta clausula: & quemlibet insolidum, in causa requirente celeritatem, puta in causa electionis, postulationis, vel prouisionis, certe valet talis constitutio simpliciter facta, & omnes non admittuntur ad promouendā cām, sed vnus duntaxat. Sed quis admittet? Certe magis

¶ Etiā in criminalibus ciuiliter motis inf. de iudic. c. 1. ibi gl sec9 in criminalibus criminaliter motis. ea. veniens. sup. de acc. Phi. no. q constitut9 ad vnū actū extendit se ad aliū, nisi natura actus variaret: quia cōstitutus ad recipiendum, non sufficienter agit cōstitēdo receptū. qa ista differunt. l. j. §. si mutuā. ff. si qd in fiau. pa. Pe. de An. Ton.

2 Vide Bart. in l. cum non solum §. necessitatem. C. de bon. q liber. Pont. Aduocat9 dēt peregisse annum 17.

2 Falsum quia in tali nō solū zegritur mandatū, sedēt ętas & princ. tex itelligit qn sufficit mandatum generale Phil. Fōt.

† Ad hūc tex vide quæ dicit Fel. in c. 2. ex de test. adde Socin cōs. 11. inci cit ca presentem, lib. 1.

curatores [a] simul [b] (non adiecto, in solidum [c]) deputētur, vnus sine altero nō debebit admitti. [d] Secus [e] si sint i solidū cōstituti, sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis cōtestationem [f] negotium primitus occupabit [g] Post occupationē autem huius modi, alter se intromittere nequ:bit vlterius, cum ille litis [h] dominus sit effectus: nisi dictum in constitutio ne fuisset, quod non fieret melior conditio occupantis: [i] tunc n si eum, qui occupauit, īfirmari, mori, absentari, vel aliàs impediri cōtingat: aut si psequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium

gis idoneus, & istud relinquitur arbitrio iudicis quis dicatur magis idoneus: nā dicit iudex, gratifico istum, & alios non admitto. Et ratio specialitatis ponitur in textu quia istæ causæ requirunt celeritatem, & segnius expediuntur negotia commissa pluribus, ideo iura cōiter dicunt, q in causis istis spūalibus q requirūt celeritatē, est procedendū summarie, & de plano sine figura, & strepitu iudicij, clem. dispendiosam, de iud Nota primo, q illa verba [3] quemlibet in solidū: non sunt verba ɔstitutionis: nā si ponerentur illa verba in constitutione, forte non valeret ɔstitutio ptāte & volūtate ɔdicentibus. c. cū super. in fi. de offi. & potest. iudi. dele. in antiq.

Nota vlterius, q procurator per litis ɔtestationē efficitur dominus litis, & ad hoc allegatur istud cap. Nota insuper, quod vbi exercitium actus duobus simpliciter, & eodem tempore committitur, intelligitur factū vt simul procedant, ad hoc supra in anti. de offi. deleg. causam. Nota etiam, quod vbi duo habiles concurrunt ad exercitium actus, ille obtinet, qui alium præuenit ad hoc sup. eodem lib. de rescrip. cap penul & sic patet, quod vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt Dominicus. Nota finaliter quid importet clausula, quod non sit melior conditio occupantis, in procuratorio posita, quia præseruat potestatem procuratoris non occupantis quo ad habitum potestatis, non autem quo ad exercitium, nisi in certis casibus, secundum Dominicum.

[Prima glossa dicit quid determinat.

a ¶ Si duo procuratores.] Emanauit hæc decret. ad declarationem eorum quæ not. Ioan. 2. q. 7. §. forma, & Ber. supra eod. tit. non iniuste. & Accursius, ff. eod. tit. l. pluribus, & Inno. & Hostien. supra eod. in nostra. & Guliel. in Spe. eod ti. §. ratione autem, vers. quid si duo, & versi. seq.

[Glo. seq. recitat per quæstionem.]

b ¶ Simul.] quia secus si diuersis temporib. ff. eod l. si quis cum procuratore, §. fi. & supra eo. non iniuste. & hoc ideo quia dando secundum, vr primum reuocare, vt in prædictis iuribus, & hoc est verum, nisi exprimat se nolle primum reuocare. ff. de leg. 1. si plurib. ad hoc inf. eod si quem Et hoc verum intelligo, [1] si secundus procurator nolit suscipere mandatum, arg Instit. quibus mod testa infir. §. posteriore. vbi dicitur, quod secūdum testamentum rumpit primū, licet ex secundo testamento aliquis hæres factus non sit, vel esse noluerit; sic & hic arg. prædictorum iurium. Et hoc tractat Guliel in Spe eo tit. §. ratione autem. vers. sed cum dato secundo. Et in eod §. super versi. item quod licet dixi, quod sunt duo procuratoria duorum, nec apparet quod prius. [2]

ADDITIO. Quod quis dando secundum procuratorem, videatur reuocare primum, licet secundus ac ceptare noluit: patet etiam ff. de lega. 1. l. plane, in prin. & institut. o quibus mod toll. obligat § præterea, & vide quod ibi nota. in gl. sed quæ. & quod dicam post Dyn. intra de reg. i. iur. præstat. contra. ff. de rescind. vendi. l. si id quod, primo responso. Dic vt ibid. Ioan Andr.

c ¶ In solidum.] aliquid operatur, sed non per omnia, quod sonat, vt inf. patet.

[Glo. seq. primo ponit tres casus diuersos ab isto: secundo reddit rationem huius dicti: tertio quærit, & ponit tres opiniones, & approbat vltimam.]

d ¶ Admitti.] aliud in executorib. vltimæ voluntatis, vt inf. de testa. cap vlt in fi & in procuratorib. datis ad iudicia spiritualium causarum, vt inf. eo. cap §. sane. & in tutoribus ff. de admi. tut. decreto. in fine. & in his de benignitate secus est receptum, vt ibi. Et est rō dicti: quia hi duo cēsentur pro vno. ī ec. li. de elec. c. pen. §. 1. [3] Est ergo hic necesse, q vterq; admittatur, sicut in iudicibus datis sine clausula, ī. in antiq. de offi deleg. causam matrimonij Sed quid dices: ecce vnus cōfitetur, & alter negat: q d erit? Super hoc fuit dissensio, dicūt quidam. q facta est litis contestatio, & statur confessioni, quod sic probatur: si dominus præsens esset, & confiteretur, & negaret, staretur confessioni, quæ contra eum est. ff. de interroga. act. de ætate. §. 1. ergo idem in his, qui personam domini repræsentant. Alij dicunt quod eligere potest dominus, vtrum stetur negationi, vel confessioni. arg supra de re iud duobus. & ff. de re iudi. duo iudices. Tertij dicunt, & forte melius secundum Inn. quod per talem responsionem non fit litis contestatio, sed procedendum est contra dominum, tanquam contra contumacem, pro eo quod non mittit procuratores instructos, supra de iuram. calum. in pertractandis. [4] Prima opinio placuit Hostien. sup. eo. in anti. in nostra Mihi placet vltima, quia concessio vel negatio vnius solius, etiam altero non resistente, non valet, vt supra in princip. multo minus altero resistente, ad hoc supra eo lib. de elect. cap. pen. §. si autem Et propter euitanda hæc dicebat Ber. supra eo. non iniuste, quod satis erat æquum quod siue adderetur, in solidum, siue non: semper iudex eligeret idoneiorem, ad hoc ff. de accu. si plures. ff. de admi. tuto. si plures, sed non est verum, nisi in casu inf. eod. § sane. Vincen. autem dicebat ob prædictam causam procuratores tales non admittendos. Sed vera est eius opinio in casu supra eod. lib. de elect. c. pen. § si autem, aliàs non, vt hic vides.

e ¶ Secus.] scilicet quia tunc vnus admittetur sine altero.

[Glo. seq. alleg. quattuor concor. ponit duos alios modos occupationis, & casum in quo nihil operatur occupatio.]

f ¶ Litis contestationem] quia tunc demum agere videtur ff. rem rat hab. l. amplius. Ad hoc supra in anti. de offi. deleg. relatū, & de verbor. signific. ex parte, 2. & concord. ff. eod. l. pluribus. [5] Interdum autem dicitur quis occupare, quia primo ad sententiam deuenit, vt in actione de peculio, & in noxa. ff. de pecul. si vero. ff. de noxa. si quis a multis, quia non præsumitur quis astrictus, & ideo ibi ante sententiam appellatione nō suspensam nullus occupare videatur argum. C. de actio. & obli. l negantes, & delegatus cum clausula, vos vel alter vestrum, occupat per quamlibet inchoationem iudicialem, supra eo. lib. de offi. de le. cum plures. aliquādo nil operatur occupatio ff. de damn infect. si finita. §. iulianus ff vt in possess. leg. l. 1. cum. §. qui prior vbi omnes æqualiter in possessionem mittuntur, licet partes sibi faciant per concursum.

g ¶ Occupabit.] in bona significatione. sic 7. q. 1. factus est Cornelius. alibi in mala. supra eo. lib. de elec. generali. vbi de hoc.

h ¶ Litis dominus.] sup. eo. c. 1. cum suis concor.

i ¶ Occupantis] & nihilominus ɔ voluntatem domini melior fiet ipsius occupātis cōditio quia tantum iuris

¶ De occupatione vide quæ dicit Lapus allegat 22.

[1] Idem Arch. ī c. px. alleg. ff. de adim. leg. l. & si transferā. & l. legarū 2. §. 1. Io. A.

[2] Tunc neutrum erit admittēdū: & impu tet sibi ɔstituēs: faciunt no. in c duobus. ī. de rescr. Do. Tone.

[3] ff. de ɔd. & demō. cui fundus. Ioan. Mona. & facit clé. plures, de iure patr. Io. Andr.

[4] Alias opiniones inuenies, de hoc in Spe. de cō fess. §. fin. versic. sed pone. Io. Andr.

[5] Et ff. de leg. 1. si plurib. in fi. Sed ibi valet occupatio ɔstitutionis quo adelectione tm tacendam de re legata, vel pre t. o. Io. An.

tium ab alio inchoatum:[a] dum tamen ab † alio non fuerit alius substitutus: nam si fit, is præferri[b] debebit eidem.

¶ Procurator datus insolidum, qui occupauerat negotium, ex impedimento exclusus, non reassumit, nisi altero impedito, hoc dicit Dominicus.

¶ Cæterum vbi nullo substituto,[c] alter[d] suscipit negotium prosequendum is qui occupauit primitus. ipsum,[e] resumere postea impedimento cessante[f] nequibit: nisi forsam illũ contingeret † impediri.[g]

¶ In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum, qui solus prosequi poterit nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso, hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane in delectionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis[h] (cum talia celeriorem[i] expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter[k] obseruari, vt si plures procuratores simul in eis fuerint non insolidum[l] deputati: iudex (ne propter eorum cõcursum negotia eadem intricari[m] contingat) idoneiorem[n] ex ipsis eligere valeat, & ille solummodo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo, factum extiterit, plenam roboris firmitatem: Nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum.[o]

¶ Idem.

¶ Procurator, qui renuit acceptare mandatum, pænitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate.

CAP. VII.

LICET †

---

inmutare non potuit in totum, ad hoc supra de testa. requisisti. & c. tua. ff. de leg. 1. l. nemo: si ergo non valet in totum vt agit, valeat pro ea parte, & eo modo quo valere potest 1. Ad idem infra de despon. impu. c. 1. § 1. [Et bene facit. C. de fideiuss. non recte l. 1. & vide q̃ dixi in anti. de maio. & obed. solitæ. super gl. quod quandoque. facit etiam. ff. de vsuf. leg. si alij, cuius casum vide in decret. de celebrat. Miss. in quadam super glos. antepe.] Et determinatum est hic quod dubie tractabat Gui. in Specu. eodem tit. §. ratione autem. versiculo, quid si dictũ fuit.

a ¶ Inchoatum.] simile supra eod. lib. de offi. delega. cum plures.

b ¶ Præferri.] est enim constitutus ab eo qui potior est, clausula non obstante, vt supra vidisti; excludet ergo illum cum vices potioris gerat 1. ad hoc 93. distinct. cap. vlti. & 49. distinct. c. 1. infra de præbend. hi qui.

c ¶ Substituto.] ab occupante. Nunquid hunc reuocare possit? dic vt dixi supra eo tit. is, qui.

d ¶ Alter.] collega datus cum eo insolidum.

e ¶ Ipsum.] negotium.

f ¶ Cessante.] arg. contra supra eo. lib. de electione cupientes §. quod si. & infra de sentẽ. excommunicat. eos qui vbi cessante impedimento tenetur quis ad hoc, ad qđ. prius tenebatur, sed hic iam alius occupauit, & eo casu quo potuit, vnde nec virtus clausulæ hoc operatur, vt vides.

g ¶ Impediri.] & tunc ille assumet, nec ille substitutum dare poterit, cum litem non fuerit contestatus supra eo. cap. 1 § 1.

h ¶ Causis.] secus in negotiis etiam spiritualibus, vt patet supra eo. lib. de elect. c. penult. §. si autem. quod est contra, & ibi dixi.

i ¶ Celeriorem.] de hoc vide quod dixi supra eo. lib. de elect. c. vlt.

k ¶ Specialiter.] Nota ergo quod fauor aliquid inducit contrarium positiuum, quod habuistis in prin. decre. Et nota, per hanc literam reprobatam illã opinionem, quę videbatur æqua Bernardo sup. in ant. eod. non iniuste. q̃ siue esset clausula insolidum, siue non, iudex poterat eligere, sed non est verum nisi in spiritualibus, vt hic vides, & facit pro illa opinio. ff. de popu. act. l. 2. sed non obstat, quia ib plus tangitur vniuersitas, quam priuata persona, & ideo fuit electio magistratus.

l ¶ Non in solidum.] si enim insolidum, non esset speciale, quia omni casu iudex eligeret si ambo occurrerent, & si nul occuparent. ad hoc supra eo. lib. de elect. cap penult §. 1.

m ¶ Intricari.] vt est contrariis responsionibus. Parat igitur viam expeditioni negotij, prouidet domino absenti occurrit paruum laboribus & inutilib. expensis, ad quæ omnia tenetur iudex supra eod. lib. de offic. ordina. vt litigantes de rescriptis. statutum.

n ¶ Idoneiorem.] ff. de accus. si plures. [Ad idem ff. de dãn. infect. in reficiendo. cum conc. tdan.] ff. de administrat. tut. si. plures, & videtur idoneior magis honestus & qui melius merita causę nouit. supra de iuramento calumniæ, in pertractandis.

ADDITIO. Facit. C. eod. ut. l. si lo. Andr.

o ¶ Andmittendũ.] scilicet quando non dedit substitutum, & non potest, vel non vult, prosequi.

LIcet.] Non diuiditur, quia textus sub vno constructu pendet. Dominicus.

CASVS. In quadã causa, quam, eram tecum habiturus, Titium procuratorem meum constitui, & ei misi litteras procurationis per aliquem nuntium meum; qui nuntius sibi Titio præsentauit litteras & eum requisiuit, vt onus dictæ procurationis in se assumeret, dixit Titius, nolo acceptare procuratorium, nec onus assumere, & renunciauit procurationi, postea pœnitentia ductus, voluit illam procurationem acceptare: Opponebatur pro parte tua quod Titius non erat procurator meus, eo quod renuerat semel accipere procurationem, quæritur an possis eo prætextu eum repellere, & an possit Titius procurationem reassumere? Respondet, quod si ego constituens perseuerauero in eadem voluntate, quod certe ipse Titius potest procurationem reassumere & acceptare, & causam meam promouere, ac si ab initio non refutasset. Nota primo, ex isto capitu. quod officium procurationis est officium voluntarium, & ideo non cogitur quis accipere procurationem. l. filius, §. inuitus. ff. eodem titu. l. inuitus. C. eo. & hoc verum in officio procurationis singularium personarum: secus est in officio procurationis regiæ: nam onera publica quis inuitus cogitur suscipere. Instit. de excusat. tut. & cura. circa prin. & cum istud officium sit publicum, ideo

---

† al. ita ab illo.

1 Nota q̃ verba nõ operãtur vt sonant iure aliter interpretante. Do. & Pe. de Anch. Fon.

† al. contigerit.

2 Neque potest ab altero reuocari q̃ uis ambo habeãt potestatẽ substituẽdi & reuocandi. Imo. Fon. Adde ex Bart. in l. si ante acceptum. §. si. ff. sol. mat. q̃ tunc prior satisfaciẽdo eum reiicit, & dũs de nouo pro isto satisdare dẽt. Pe. de Anch. Font.

† Ad hunc textu vide q̃ dicit Alexander cons. 81. incip. reuocatur in dubio lib. 5.

ideo quis inuitus illud suscipere cogitur. Et secundum Do. quod dicitur quod officium procuratoris est vile officium, non intelligatis quod reddat vilem vel infamem illum, qui exercet tale officium sed dicitur vile, eo quod viles personæ admittuntur ad exercendum tale officium: & intelligitur de procuratione singularium personarum: non autem de procuratione regia: Nam illud officium est dignitas: quia habet iurisdictionem inter priuatum & fiscum quia iurisdictio habet dignitatem annexam. Nota quod licet procurator tenuerit acceptare procuratorium, & dixerit præcise, quod refutabat: tamen est locus pœnitentiæ, si constituens perseuerauerit in eadem voluntate, ideo dicit glossa, quod si in constitutione procuratoris dicat dominus constituo talem: & casu quo noluerit acceptare procuratorem, constituo talem: tunc si primus refutauerit, non est amplius locus pœnitentiæ. Nota ulterius, quod absens potest constitui procurator: concor. sunt in glo. & in c. cupientes. §. ad hæc. eod. lib. sup. de electione.

is,[a] qui procurator[b] constituitur ab absente,[c] dixerit præsentatum sibi suscipere[d] nolle[e] mandatum, hoc tamen nequaquam[f] obstante, quandiu[g] constituens in eadem perstiterit voluntate, ipsum[h] acceptare poterit † quandocumque placebit.[i]

† Idem ait Pe. & Anc. in oib. alijs concordantib. inter absentes consensu præcabilibus in l. consensu. ff. de act. & obli. Fon.

¶ Idem.

¶ *Dominus dans procuratorem, quotiens contingit eum abesse, causam tractando, procuratorem non intelligitur reuocare, secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quod ipsum reuocare non intendit: vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioannes Andrea.*

Nota insuper arg. quod voluntas semel posita, semper præsumitur, nisi contrarium probetur. vide sup. de bapt. maiores. in fine. Dominicus.

[Prima glossa summat.

a ¶ Licet is.] procurator, qui renuit acceptare mandatum, pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerat voluntate.

b ¶ Procurator.] ad iudicia vel negotia: non curo, cum non distinguat: & eadem ratio fit vtrobique.

c ¶ Absente.] præsens igitur & absens quis potest constitui procurator, vt hic, & ff. eod. l. 1. sup. de confir. vtil. vel inuti. cum dilecta.

d ¶ Suscipere.] quod si scienter illud sine protestatione recipit, dominum, qui pro eo debitè cauerat, super inclusis in procuratorio defendere cogitur, vt in clem. eo. tit. c. 1.

e ¶ Nolle.] de nolle & velle quomodo alterum extensiuum, alterum non, vide quod no. ff. de ver. obli. si quis stipulatus sit. 1

f ¶ Nequaquam obstante.] & sic not. speciale contra regulam inf. de reg. iur. quod semel. cum suis concordantijs.

g ¶ Quamdiu.] si ergo mutasset voluntatem, vel causam agendo, vel alium procuratorem dando: [Vel id verbis exprimendo.] secus est, vt dixi sup. cap. proxi. in prin. Ad hoc inf. Io. And.

h ¶ Ipsum.] scilicet, mandatum.

[Gloss. seq. significat contrarium: soluit, arguit ad simile.]

i ¶ Placebit.] argum. contra, ff. de suc. edic. l. 1. §. qui semel. vbi si ille qui est primi gradus, dixerit se nolle succedere, statim ius deuoluitur ad eum, qui est secundi gradus. 2 Sed ibi erat ad quem ex renunciatione ius deuoluebatur: hic ad nullum alium, quam ad dominum ipsum procuratorem constituentem: Vnde satis dici potest, quod de quadam perseuerantia voluntatis & æquitate, ille vel non desinit esse procurator: vel si desinit, [prout tenet Io. Mona.] iure permittente reassumere potest: & forte statutum fuit, ne contingat per procuratoris defectum negotia protelari, ad hoc supra ca. proxi. Credo tamen per prædictam l. & per hanc literam quandiu, &c. si dominus dixisset, constituo talem: qui si renuerit, talem constituo: non haberet tunc locum hæc decret. Et not argumen. quod si electus præsentatam sibi electione renuat consentire, si adhuc electoribus in eadem voluntate manentibus poterit consentire, aliàs non; quod verum est, quia a principio renuunt, & quasi inuiti trahuntur. octaua quæstione prima, qui epi scopatum, & capit. in scripturis. Ioann. Andreæ.

ADDITIO Idem in delegato, & multo fortius cum ipsius officium sit necessarium, secundum Archidiaconum alleg. supra de rescriptis: suscitatus. ff. de officio præsid. legatus. C. de execu. mu. lib. 10. l. placuit. §. si quis.

1 Ibi no. differentiam inter futurum indicatiuum & futurum coniunctiuum; in primo eligens variat vsque ad litem contest. In secundo non; forum non dat Dom. Fo.

2 Quod intellige vt ibi, & §. seq.

1 Insia. ibi iuris de quo s. eo. lib. de ele. quod sit. & vide quod no. & dicam j. de pb si ti bi absenti. sup glo. pen. quæ loquitur in prouiso, ista in electo. Io.

CAP. VIII.

SI quem sub ea[k] forma

Ioan. And.

SI quem.] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, Secus. Dominicus.

¶ Præsupponendum pro intellectu huius cap. quod si in aliqua causa mea constitui meum procuratorem, qui causam ipsam incœpit procurare: quia obtulit libellum, sed lis nondum est contestata: si ego dominus compaream personaliter, & aliquem exerceam actum iudicialem in causa: videor meum procuratorem reuocare.

CASVS. Constitui Titium procuratorem meum sub hac forma: Titium meum procuratorem constituo quotiens me abesse contigerit: quasi dicam, quod intendo causam ipsam personaliter promouere sed Titium procuratorem constituo quotiens contigerit me abesse: non potui comparere in primo termino; sed Titius meus procurator comparuit pro me: postea in secundo termino comparui personaliter, & aliquid in causa feci nomine meo proprio: nam aliquem actum iudicialem exercui: vtrum eoipso, quod comparui, videar reuocasse meum procuratorem? Certe non: aliàs videretur procurator reuocatus per comparitionem domini, & hoc verum, n. si dominus constitutus faciat protestationem, quod non intendit reuocare procuratorem, sed quod comparet citra procuratorum suorum reuocationem. n. tunc enim talis protestatio impedit reuocationem. Et si feci constitutionem procuratoris simpliciter, & postea in causa compaream: & aliquid in causa nomine meo exerceam: videor regulariter reuocare meum procuratorem: fallit si faciam protestationem, quod compareo citra procuratorum meorum reuocationem. Item fallit si est talis actus, qui non poterat exerceri per procuratorem, sed requirit præsentiam meam, quia forte est articulus ad iurandum de calumnia, vel respondendum positionibus: tunc. n. comparendo in propria persona non videor procuratorem meum reuocare.

[Prima glo. summat, & dicit quid approbat.]

k ¶ Si quem sub ea.] Dominus dans procuratorem quotiens contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligitur reuocare, secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quod ipsum reuocare non intendit, vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis Decretalis ista approbat, quod not. per Innocentium & Hostiensem supra eodem, capitulo petitio, & vide quod not. ff. mand. qui mutuam. §. non ideo.

quotiens te abesse [a] contigerit, constitueris procuratorem ad causam: nō ideo (licet tractes eam postmodum per teipsum) procuratorem ipsum dignosceris reuocare: quinimo procurator idem procuratoris assumet [b] officium quandocunque te contigerit absentare.

¶ Secus [c] si simpliciter a te fuerit constitutus: tunc enim siue ante litem [d] contestatam, siue post [e] ad causam ipsam venias, non vt ipsi procuratori assistas, [f] sed vt causam tractes eandem, tractando ipsam eum reuocare censeris: nisi dicas expresse, quod ipsum vis in officio procurationis (hoc non obstante) manere: [g] vel nisi quod non animo reuocandi hoc facias, ex aliquibus appareat cō iecturis: † vt si forsan aliquis immineat articulus, in quo tu nosti melius veritatem, [h] aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitan se absentet, seu quicquid aliud accidat, [i] propter quod ipsi causæ tua sit præsentia opportuna. [k]

¶ Idem.

¶ Tria dicit: Primo, quod procurator ad cōtrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum: Secundo, quod talis procurator non substituet: nisi ad hoc mandatum habeat: Tertio quod si talis procurator reuocatus etiam ignoranter cōtrahit, non tenet matrimonium Ioan. And.

CAP. IX.

PRocurator [l] † non

a ¶ Abesse.] sub hac ergo forma potest dominus procuratorem dare: sic & delegatus Papę subdelegatum. s. de offi. deleg. si delegatus cod. lib.

ADDITIO. Et vtrobique si moritur constituens reintegra, mandatum expirat tamen aliter dicitur res non integra in subdelegato, quā in procuratore. item & aliter in procuratore ad iudicia quā ad negotia. de hoc not. C. man. l. mandatum. Ioann. Andr.

b ¶ Assumet.] si C. de cura. furi. l. penul. ff. mand. l. q mutuā. §. non ideo.

c ¶ Secus.] s. quia non assumet, & inf. declarat quare.

d ¶ Ante litem contestatam.] tunc reuocatur sine causa & inuitus, vt s. eo. tit & lib c. 2. cum suis concordantijs.

[Gl. seq. signat contrarium: ponit opin. quam reprobat: demum soluit.]

e ¶ Siue post.] ad hoc s. eod. non iniuste ff. eo li. l. plurib ff. manda. qui mutuā. §. non ideo minus. Sed contra. s. eo tit. & lib. c. 2 vbi post litem contestatam procurator non reuocatur. Sol. quidam dicunt hunc casum addendum s. q procuratorem post lite cōtestatā a se nō reuocat dominus, vt det alium procuratorem; sed si causam tractat bene: sed ad hoc contradicit finis ipsius decre. quæ dicit, q adesse potest; sed non tractare, & est expressum C. eo. l. procuratoribus, vbi habes, quod post contestationem a procuratore factam non habet dominus potestatem prosequendi negotium. Dic ergo & verius, quod decret. ista & supradicta iura loquuntur qñ domino post litem contestatam non contradicitur a litis assumptione, vt legitur & no. ff. eo. tit. l. quæ omnia & ideo illa litera, quæ est sup. eo. tit. & l b. cap. 2 ibi, p so nolente, soluit cōtrarium; & ita etiam tenent prædicti Doctores in decret. petitio, sup eo. Si autem contradicitur, tunc locum habet decret. illa, quod causa cognita reuocabitur, alias non.

f ¶ Assistas.] quod potest eo inuito. sup eod. tit & lib. quamuis. in fine. ff. eo. l. Paulus ff de moff. test. si suspecta. Ioan. And.

g ¶ Manere.] ad idem sup. eo. tit. & lib. si duo & no. pro protestatione; quia hæc saluat q sine ipsa perderetur. de hoc sup. in ant de condit. cum M. & de ele. Cumana, & 17. dist. c. 1.

ADDITIO. Ioan. Mona. remittit inf. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

h ¶ Veritatem. ff. eo. si actor. inf. de iud c. 1.

i ¶ Accidat.] puta quia vinculis detinetur. supra eodem quamuis.

k ¶ Opportuna.] pone procurator non habebat mandatum iurandi de calumnia, vnde oportuit venire dominum & iurare. inf. de iura. calum c. vlt.

[l] PRocurator.] Tria sunt dicta; secundum ibi, Et quamuis, Tertium ibi, Sane. Dominicus.

CASVS. Titium feci & constitui meum procuratorem ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia: & ponamus, vt sit maior dubitatio, quod Titium meum procuratorem constitui ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia, cum ptātem faciendi oīa & singula, quæ facerē & facere possem, si personaliter interessem: quid fecit iste Titius procurator meus: Contraxit matrimonium pro me cum Berta, & forte per verba de præsenti: an sit matrimonium inter me & Bertam? Respondet q non: quia ad hoc nō habebat mandatū speciale, & ista specialitas attēditur etiam circa personā cum qua est cōhēdū: aliter non est mandatum sufficiens ad cōtrahendum matrimonium, puta si dicam: constituo talem pcuratorem meum ad contrahendū matrimonium nomine meo cum tali Berta: tunc est matrimoniū inter nos. Sed ponamus, q constitui procuratorem meum ad cōhendum matrimonium cū tali Berta: pcurator meus fuit impeditus, & alium substituit: iste substitutus protulit verba apta ad contrahendum matrimonium cum Berta; quia dixit nomine procuratorio meo talis accipio te in vxorem, & econtra Berta dixit, accipio te in virum, vt procuratorem talis; an sit matrimonium? Certe non: nam procurator constitutus ad matrimonium contrahendum non potest substituere, cum agatur de maximo præiudicio. Sed ponamus, q constitui Titium procuratorem meum ad contrahendum matrimonium cum tali Berta; reuocaui procuratorium; sed non notificaui procuratori, nec Bertæ; ille procurator cōxit matrimonium cum Berta nomine meo; an teneat matrimonium? Rñdet q non, licet dicamus rlr, q reuocans procuratorem, debet notificare procuratori, si fuerit procurator ad negotia; Vel debet notificare iudici & parti aduersę, si sit procurator ad iudicia; fallit tamen in causa matrimonij: quia quamuis reuocatio notificata non fuerit procuratori; tamen non valet qđ procurator egit; nec est matrimonium propter defectū consensus, qui requiritur in matrimonio. Nota primo, casum, in quo requiritur speciale mandatum; alios vide per glo. super eod tit. & lib. qui ad agendum. Nota secundo, ibi, §. & quamuis, quod procurator datus ad matrimonium contrahendum, dicitur datus ad negotia. Dominicus.

[Glossa prima diuidit & summat.

l ¶ Procurator.] Tria dicit; primo, quod procurator ad cōhendum matrimoniū dēt habere speciale mādatum; Secundo, q talis procurator non substituit, nisi ad hoc mādatum hēat; Tertio, q si talis procurator reuocatus, etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium.

[Glo. seq. ostendit de iure veteri, &c. signat contrarium & soluit.]

† Nota Pet. de An ch. q vna plum ptio tolit aliā de plum. litteras. de in integ. resti. l. diuus. Bon.

† Vide Anc. cōsi. 228. inci. A. duas filias habebat & duobus consi. seq Anto. But cons. 64. incip. A duas filias habuit Alexan. cōsi. 146. inci. in cā & lite & cōsi. 149. inci. uiso pcessu lib. 5.

i Idē Phi. Pet. de An. Do. intel lige dūnō cōdicitur a parte, vel ab ipso pcuratore, etiā pcurator vult, pars pōt nolle, q a principalis est indiscretus horribilis. Bar. ī l. si §. si actor male ff eo. Rōt.

a ¶ Ido.

aliter censetur idoneus [a] ad matrimonium [b] contrahendū, quam si ad hoc mandatum habuerit speciale. [c] Et quamuis aliàs is qui cōstituitur ad negotia procurator, alium dare possit: [d] in hoc tamen casu (ppter magnum, quod ex facto tā arduo † posset periculum imminere, non poterit deputare [e] alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. [f] ¶ Sane [g] si procurator anteq̄ cōtraxerit, [h] a dño fuerit reuocatus: [i] contractū postmodū matrimoniū ab eodē (licet tam ipse, q̄ ea, cum qua contraxit reuocationem hmōi penitus ignorarent [k]) nullius momenti existit; [l] cum illius cōsensus defecerit, sine quo firmitatem hīc nequiuit. [m]

TITVLVS XX.

De his, quæ vi metusve causa fiunt.

¶ Gregorius X. in Concilio Generali Lugdun.

¶ Excōicationis suspensionis, vel iterdicti absolutio vel reuocatio per vim extorta, non tenet: & extorquēs excōicatus est ipso iure. Io. Andr.

a ¶ Idoneus.] an per procuratorem possit cōtrahi matrimonium? de hoc non dubitatur per canonem 32. q. 2. honorentur. j. de conuer. coniu. ex par. 2. & qui cle. vel voc. c. ueniens, ad idem de matrim. contract. c. 1. ff. de spon. sufficit. & l. vlt & ff. de ritu nup. l. mulierē, oēs enim contractus qui consensu contrahuntur, inter absentes contrahuntur. ff. de contrah. empt. l. 1. §. est autem. Sed contra. sup. de spō duo. c. 1. ibi, corde tamen & ore, &c. Sed dic, ꝙ satis dr̄ ore cōsentire qui per procuratorem 1 cōsentit. j. de reg. iur. q p aliū. Sed an procurator ille debeat ad hoc habere speciale mandatū, dubitat? Dicebamus aūt ꝙ sic, sicut & in aliis casib. quos no. sup. eo. li. & tit q ad agedum. §. vlti. & ad hoc facit sup. de despō. impub. c. 1. & Instit. de nup §. 1. & expressum erat ff. de rit nup. l. gñali. & l. mulierem.

ADDITIO. Vnde dixit Phi. sup. de restit. in integ. coram per iu aliquod non probari, ꝙ in matrimonio contrahendo per procuratorem interuenire debeat speciale mandatum. Io Andr.

[Glossa sequens ponit dictum cui signat cōtrarium & remittit.]

b ¶ Matrimonium ꝯhendum.] nec ad causam matrimoniale agendā, vt dixi sup. eo. tit & lib. qui ad agendum. § vlt. fin Vinc Sed ad hoc contra sup. eo. tit. accedens sed sol vt ibi no. Ber in fi. vlt. glo.

[Glo seq quærit, arg. pro, soluit contrarium. Iterum quærit arg. negatiue contrarium soluit.]

c ¶ Speciale.] Sed nunquid si habet generale cum quibusdam expressis, clausula subsecuta, ut sup. eo. lib. & tit. qui ad agendum contrahere poterit? vr ꝙ sic per il lud c Sed contrarium credo, vt ibi dixi. Dico enim ꝙ illa clausula generalis, quæ sequitur, specialia expressa similia includit, sed non longe maiora: 2 vt est in casu nostro: notabiliter enim tali concedi debet: & hoc voluit hæc litera. Ad hoc 12. distinct nos consuetudinem: sup. in antiq. de rescrip. sedes, C. de diuer rescrip. l. 1. ff. de vi. tri & oleo leg. l. vlt. in fi. & ad hoc facit finis huius cap. maxime cum requiritur speciale mādatum. & de expressa persona, 3 vt statim dicam: & sic dubitatio procedit Sed quid dices: nunquid sufficit speciale mandatum ad contrahendum, vel requiritur speciale de certa persona & expressa? & videtur ꝙ non requiratur expressa persona. 4 arg. sup. e ti. & lib. c. 1. 2. responso. Sed dic contra per l. ff. de ritu nupt. generali, ad hoc sup. de arb. innotuit. cum suis concord. & quæ not. 29 q c. n summa.

ADDITIO. Idem Dom Philipp. hic Bar. in l. fi. ff. de dona. ad quod facit gl. 30. q. 5. cap. nec illud. quam vide Fonta.

d ¶ Possit] libere, & qñcunq; sup. eo. ti & lib. c j. § procurator & ff. man. si procuratorem.

e ¶ Deputare.] & sic fallit illa regula. ad idem ff de ri. nup generali. in prin.

f ¶ Commissum] concor. supra eod. titu. & lib. capit. 2. 2. respons. sup. de off deleg. is cui. & capit. vlt. §. vices quoque.

g ¶ Sane.] hoc quod dicitur hic notabat Io. 63. dist. tibi domino. & 30 q. 5 nec illud.

ADDITIO. De hoc ff de spon. sufficit per Inn. de spon. sub cub. quę gl communiter habetur in c. Iudęis, per Hostien. in summa, de sponsa. §. qualiter contrahatur. versi. ꝙ si pœniteat. Io And

[Gl seq. ponit differentiam carnalis ad spirituale.]

h ¶ Contraxerit.] matrimonium dicit ꝯhi per mutuū consensum: & est verū in hoc casu: secus in matrimonio spirituali, quia ex quo clerici elegerūt licet adhuc non sit per mutuū electi cōsensum matrimonium spirituale cōtractum, tñ pœnitere non poterunt. sup. in antiq. de elect publicato. & c. cū inter canonicos, & facit ad hoc de transla. inter corporalia.

i ¶ Reuocatus.] vel vetitus ne contraheret. Quid si iurauerat dñs nō reuocare, vel pœnitere? Idem, licet periurus sit: & de eo debeat sibi pœnitētia imponi. de spon. sicut. & conter in fi. defuit. n consensus: & sic idem iuris, cum eadem sit ratio.

ADDITIO. Firmitas ergo contractus nec per iuramētum, nec per pęnę promissionem potest haberi; sed ipsius consului, ꝙ post contractum procuratoris fiat ratificatio constituentis. Io. And

k ¶ Ignorarent.] speciale in hoc casu cum aliàs reuocatio procuratoris ad negotia ad ipsum procuratorem venire debeat: de quo dic, vt sup. in antiq. de rescri. ex parte decani. 5 De reuocatione procuratoris ad iudicia dixi sup. eo. ti. & lib. c 2.

[Glo seq signat contrarium.]

l ¶ Existit.] arg. contra ff. de diuor. l. si pœnituit. Reuocatū est ergo mandatū, licet mandatarius hoc ignoret, quamquam agat, ne sine culpa sua damno afficiatur, ff man. si vero non remunerādi, & l. si mandassē.

ADDITIO. Lex, si pœnituit in prin. huius gl. allegata dicit, ꝙ si pœnituit me misisse diuortium, tamen nuncius ignorans pœnitentiā meam, libellū dedit, durat matrimonium: in hoc promissis qui recipit pœnitētia cognita, diuertere velit: in hoc contra. Sol. in ꝯhendo requiritur vtriusq; consensus: quod non est in diuertendo, C. de repu consensus. Io. And.

m ¶ Nequiuit.] 27. q. 2. c. 2. & per totum. de spon. cum locum, & c. tua, & de despon. impu. c. 1. Et est rō quare furiosus non ꝯhit, quia non pōt consentire 32. q. 7. neque furiosus. & 27. q. 2. sufficiat. & sup. de spō. dilectus.

DE HIS QUÆ VI METVSVE causa fiunt.

¶ Visum est supra de his, quæ gerunt spontanea voluntate agentiū: & sic valent & tenent irretractabiliter ut dicit Iuriscōsultus l. 1. ff. de pact. nihil. n. est quod magis humanæ naturæ congruit, quam pacta seruare, qñ sponte fiunt: Verum quia aliquando accidit, ꝙ talia fiunt per metum, & dubitari posset vtrum talia teneant irretractabiliter uel non: ideo post titulos pcedentes ponit titulum de his, quæ ui metusve cā fiunt.

Abso-

† Et ideo nō deciditur iuramēto per iudicē delato. B. l. i. l. admonēdi. Font.

1 Qui est I hoc qua si pica, mi niter, & orgānum domini. ad hoc ff. de cōstit. pec. l. & licet. de acqui. poss. ꝙ meo. §. procurator. & no. C. si q s alt. uel sibi. l. multū in glo. pen.

2 Vt in cle. no pt eo. ti. Ioa. And.

3 Idem Pe de Ancha. Phil. & Dom. Fon.

4 Idem Pe. de Anchar.

Matrimoniū p q ꝯhitur.

Procurator reuocari pt licet dñs iurauerit nō reuocare.

5 Ibi uideas Fely. de ista materia. Fon.

Cōtinuatio Domini Helæ.

Absolutionis beneficium.] Duæ sunt partes Secunda: ibi, Nec autem.

¶ Absolutio vel relaxatio ab excõicatione interdicto, vel suspensione per metum extorta, est nulla ipso iure: & extorquẽs absolutionem vel relationem, incidit in aliam sñiam excõicationis: & sic est duabus sententijs ligatus, licet prius nõ esset ligatus nisi vna sententia: & sic hẽt verũ locum illud vulgare: sæpe iastorem ferit sua sagitta.

Istud c.limitat regulã dicẽtem gesta per metũ rescindi per actionẽ q̃ metus cã. ad limitationes vide I cap. abbas sup. eo. F.

¶ Pro intellectu huius c præsupponendum est, q̃ illa, quæ fiunt per metum iustum, qui potest cadere in constantem virum, tenent de mero iure: quia in eis interuenit consensus, licet coactus: mõ coacta voluntas est voluntas: veruntamen probato iusto metu, ille actus rescindetur proposita actione, quod metus cã, quæ accipit denominationem a capite edicti, l.1.ff.eo. nam dicit prætor: quod metus causa gestum erit, ratum non habebo. Fallit in casu nostri cap.

CASVS Meus competens iudex ordinarius, vel delegatus(non refert)me excõicauit iuste vel iniuste vt sit maior dubitatio. Iuste quia exigente contumacia, & præcedenti canonica monitione me excommunicauit: iniuste, quia non seruauit debitum ordinem in excommunicatione: hoc facto aliqua die ego inueni excommunicantem solum in loco in quo poteram sibi inferre violentiam, & posito gladio ad guttur, minabar eum occidere, nisi me absolueret, vel relaxaret ab excommunicatione. Iste iudex sola vita contentus, vidẽs meam deliberationẽ, fecit illud q̃ volui: quia me absoluit a sententia excõicationis iuste, vel relaxauit me ab excõicatione iniusta: quærit vtrum sim absolutus vel relaxatus? Respondet quod non: immo remaneo in pristina excommunicatione, & nouam excommunicationem incurro, & sum excommunicatus duplici excommunicatione. Si iste casus non esset casus specialis, absolutio de mero iure teneret, sed iudex posset agere contra me, vt ipsa absolutio rescinderetur, & poneret in pristinam excommunicationem. Idem est dicendum de sententia interdicti vel suspensionis.

Nota primo ex capit. isto casum, in quo gesta per metum sunt nulla ipso iure: quod est contra communem regulam, quæ habetur in cap. abbas supra eodem in antiq. nam si compellas me per metum, vt vendam ibi librum, tu es dominus libri, nec librum a te possum vendicare, nisi talis venditio rescindatur per actionem quod metus causa: fallit in certis casibus, in quibus requiritur consensus spontaneus & liber, vt in matrimonio: quia cum quis compellitur ad matrimonium contrahendum: matrimonium est nullum; quia licet ibi sit uoluntas: quia coacta voluntas est voluntas, nõ tamen est voluntas spontanea. Item fallit in absolutione ab excommunicatione, vt hic: nam si excommunicator absoluat per metum, nulla est absolutio: nec est necesse quod rescindatur absolutio: sed potest publicari pro excõicato, ac si nullo modo absolutus fuisset. Quæritur quæ differentia est inter absolutionem & relaxationem: quia prima facie videretur quod essent idem: & sic iste text. esset superfluus: quia in iure nostro non debet esse aliqua superfluitas, ut sup in procemio decre. ibi, resecatis superfluis, & in procemio, C, dicit glossa, quod iste text. non ponit superfluitatem: nam verbum, absolutio, respicit secundum aliquos absolutionem præstitam cum sollemnitate, scilicet, cum Psalmo pœnitentiali: Miserere mei Deus secundum, quod ponit Guil. Duran. Specul. in tit. de imag. sed verbum relaxatio, respicit absolutionem nõ sollemnem: vt dicit gl. Absolutio respicit iustam excommunicationem: & relaxatio respicit excõicationem iniustam, quæ tamen tenet: sed venit relaxanda iuxta c. sacro. sup. de sent. excom. in antiq. Vel absolutio respicit simplicem absolutionẽ, & relaxatio respicit absolutionem ad cautelam, qñ quis negat se excõicatũ; sed tñ petit absolutionem ad cautelam, vtrumque potest saluari sec Doctores. No. vlterius, q̃ excõicatus potest iterum excõicari. Sed quærit quõ est hoc possibile: quia excõicatio ponit aliquem extra ecclesiam hoc est extra communionem fidelium, & si sit extra ecclesiam per primam excommunicationem, quomodo potest poni extra per secundam: Nam cum sit extra ecclesiam, nõ potest amplius poni extra c. cum frequens de resti. spol eo. lib. Dicendum est, q̃ excõicatio habet duos effectus: vt dicit glo. notabilis. cap. ita quorundam de Iudę. in antiq. Primus effectus est, ut ponat excommunicatum extra ecclesiam: Secundus effectus est, vt teneat eum extra ecclesiam donec fuerit absolutus. Secunda excommunicatio non potest habere primum effectum, & sic intelligitur contrarium, sed habebit secũdum effectum; quia retinebit excommunicatum extra ecclesiam: & quantum ad istum effectum excommunicatus potest iterum excommunicari Nota insuper, q̃ absolutio a sententijs censuræ, appellatur beneficium.

¶ Nota finaliter textum, q̃ canon loquens per verbũ præsentis tẽporis cum adiectione huius verbi, omnino, inducit canonem latæ sententiæ, vnde gl. in c. quam sit. sup. eo li. de elect. Dom

CAPIT. vnicum.

Absolutionis beneficiũ [a] ab excommunicationis [b] sententia, vel quamcunque reuocationem [c] ipsius, aut suspensionis, [d] seu etiam interdicti [e]

[Prima glossa summat, & quod fuerit dubium, declarat.]

a ¶ Absolutionis beneficium.] Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta, non tenet. Secundo dicitur, quod extorquens excommunicatus est ipso iure. Huius decretalis fuit dubitatio: quia regulariter quæ per metum fiunt, valent, & obligant, quod dic, ut no 15. q. 6. auctoritatem, & sup. eo. c. Abbas fallit in casibus ibi notatis, ad quod adde istum: quia sicut iniusta excommunicatio ligat: sic videbatur de iniusta absolutione, de pœn dist. 1. ver verbum.

b ¶ Excõicationis.] ét iniustæ: humiliter. n. debebat absolutionem petere, non per metum compellere: quia sententia pastoris siue iusta, & cap. 11 q. 3. c. 1. secund Guil. & Gar.

Excõicat iniuste, dẽt humiliter absolutionem petere.

ADDTIO. Idem Io. Mon. & Archi.

[Glo. seq ponit triplicem differentiam.

c ¶ Reuocationem.] differentiam facit inter absolutionem & reuocationem: & potest dici absolutio sollemnis, quæ fit iuxta formam ecclesiæ (De senten. excom. a nobis 2. in fi. Gar & Archi remittunt ad no. per Host. in summa. de sen. excomm § qualiter hæc absolutio. Reuocatio verbalis sine sollemnitate: Vel ubi tenuit excõicatio locum habeat absolutio: vbi non tenuit, reuocatio. Vel refertur reuocatio ad absolutionẽ ad cautelam.

ADDITIO. Facit de sent. excomm sacro. vers. caueant. Ioan. And.

d ¶ Suspensionis.] intelligo indistincte, vt loquitur .i. ab officio siue a beneficio, siue ab ingressu ecclesiæ, inf. de sent. excomm is, cui.

ADDITIO. De varijs speciebus suspensionum not. in Clem. de pęn. cupientes. in gl. no. nouam.

e ¶ Interdicti.] ista tria sunt paria: quia omnia sub ecclesiastica censura continentur, & secum trahunt executionem: vnde sequens appellatio non suspendit eorum effectum, sup. de appel. pastoralis, & c ad hęc quoniam inf. de senten. excom. is cui, & in scriptis ferri debent, inf. de senten. excomm. cum medicinalis §. & hæc eadem.

b ¶ Vi n.

Vis quid dicatur.

a. ¶Vim.] vis est maioris rei impetus, cui non potest resisti. ff eod. l. in fi. & l. 2. & quot modis sumatur, & quot actiones, vel interdicta inducat, not. sup. eo. ad audientiam. Metus autem est trepidatio mentis, instantis vel futuri periculi causa. ff. eodem l. 1. & exigitur quod praesens sit metus, licet futurum sit periculum. ff eodem l. metum. §. & quis metus excuset, not. supra eodem cum dilectus.

Metus quid sit.

per vim [a] vel metum extorta: [b] praesentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus. [c] ¶ Ne autem sine vindicta violentiae crescat [d] audacia: eos, qui absolutionem, seu reuocationem huiusmodi vi vel metu extorserint, [e] excommunicationis [f] sententiae decernimus subiacere. [g]

b ¶Extorta] sic nec subditi electi a praelatis debent tranicam di licentiã extorquere. sup. eo. lib. de elec. quorundam.

[Glo. seq. remittit, quaerit, arg. pro, sed contrarium soluit.]

Extorta ho extorta p vim vel metũ nõ teneat.

c ¶Vacuamus.] ipso iure hic vacuatur ꝙ fit per metum, alibi p actionẽ qđ metus causa, alias per constitutionem principum alias per iudicis officium: quod dic vt no sup. eo. cum dilectus. Quid in excommunicatione per vim vel metũ extorta? Vĩ ꝙ idem. L. ꝙ ipso iure nõ valeat, quia par ius ligãdi & absoluendi dominus esse voluit de poen. dist. 1. verbum ad hoc 11. q. 3. iniustum. Sed dic contra secundum Guil. 15. q. 5. quatuor potest tamen per exceptionem elidi, vt ib no ar ff de tur. interdum. §. 1.

Glo. sequit Dñicus, sed Philip. tenet primam opi. Bont.

d ¶Crescat.] Nam si negligenter ea quae male, &c. 35. q. 9. loci. & de vita & hone. cle. vt clericorum.

[Gl. seq. recitetur per quaestionem, & solutionem.]

e ¶Extorserint] si ergo metum intulit, sed iudex absoluere nolit, non habet locum haec poena [secundum Gar. Ioan. Monac. & Archidia.] quia verba, &c. supra de ele. non rele. relatum cum concor. & optime facit ff. de in ius vo. l. quamuis, alias tñ punietur inferens, pro qualitate delicti. ff ad l. Aquil. ita vulneratus Ioan. And.

ADDITIO. Principium huius glo. non loquitur de poena c. si quis suadente. 17. q. 4. quae bene posset locum habere. Io. And.

[Gloss. seq. arg. remittit, & arg. tollit: secundo quaerit & soluit: tertio soluit tres quaestiones.

f ¶Excommunicationis.] Nota excommunicatum amplius excommunicari: quod dic vt no. 3. q 4. Engeltrudam & de Iudaeis ita quorundã. Si autem non ipse excommunicatus, sed alius metum hunc inferat, non excommunicatus erit, & tunc non sumatur praedictum arg. Sed nunquid hoc casu ipse excommunicatus interdictus, vel suspensus incurrit hanc poenam? dic ꝙ sic, si mandauit, vel eius nomine factum ratum habuit, sup. eo. lib. de elect. sciant. infra de senten. excommu. cum quis Nec dicam istos poenam euadere, licet absolutor postea ratum habeat illud quod ab initio coactus fecerat, quia statim ab initio ligati fuerunt. [Facit supra de senten. excommu. cum desideres.] Absolui tamen poterunt per suum ordinarium, cum conditor canonis sibi non retinuerit absolutionem. supra de sentent. excom. nuper. & dixi supra eo. lib. de elect. sciant. fit in hanc poenam incidit, qui per poenam amissionis rerum ad hoc compellit ipsum excommunicatorem, vt supra eo. cap. Abbas.

a Vel maioris partis de rebus. l. pp li tem. ff de excu. tut. Itẽ subtra ctiõis magni lucri. Cynus in l. interpositas. C. de tant. Phi. Anch. Eõ.

ADDITIO. Secundum Gar. & Gui.

[Glo. seq quaerit & soluit.]

g. ¶Subiacere.] quid si compulit per vanum metum, de quo timere non debebat, nunquid tunc locum habet haec poena? Dic ꝙ non secundum Gar. & Guil Fran. & Io. Mona. quia talis metus non inducit restitutionẽ, nec proprie appellatur metus ff. eo l. metum cum legibus seq. & l. nec timorem, & quis sit iustus metus, not. supra, cum dilecti. Ille ergo metus, qui putatur iustus ad reuocandum ea quae per illum fiunt, ille poenam constitutionis inducit: alias non.

ADDITIO. Guil. & Archidia. dicunt hoc relinquendum arbitrio boni viri. Io. And.

TITVLVS XXI.

De restitutione in integrum.

DE RESTITVTIONE IN INTEGRUM.

¶Bonifacius IX.

¶Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.

Cap. I.

ECCLE-

[Dictum fuit supra tit. prox. de restitutione, quae regulariter petitur iure actionis cõtra, ea quae per metum fiunt: nunc videndum est de restitutione, quae fit officio iudicis nobili, ita ꝙ ad petendum illam restitutionem, non est introducta aliqua actio a iure, sed solũ potest implorari officium iudicis nobile. Vnde sciendum, quod restitutiones petuntur duplici iure, scilicet iure actionis, sicut in materia tituli praecedentis, vt quando quis per metum compulit me ad aliquid faciendum, tunc petam restitutionem per actionem, quod metus causa, vel si dolo me induxisti ad illud faciendum, habeo actionem de dolo: Aliae sunt restitutiones in integrũ, q̃ petuntur officio iudicis nobili, vt si mi nor 25. annis passus fuit rem vsucapi, vel fuit in iudicio auctoritate curatoris, sed per negligentiam omisit facere aliquem actum, iura volunt, vt iudex rescindat illum actum, vel vsucapionem Idem quando quis est absens causa reipublicae, nam tunc potest petere restitutionem officio iudicis nobili, & istud fundatur in quadam aequitate. Idem est in ecclesia si fuerit laesa in aliquo contractu ex negligentia praelati, vel canonicorũ, iura volunt, vt possit restitui. de hoc latius in cap. fi. de offi iud. in antiq.

Continuatio domini Heliae.

ECclesia.] Primo ponit dictum: Secundo ponit exceptionem a dicto: ibi, Nisi Io. Mona.

CASVS. Ego rector alicuius ecclesiae parochialis feci quendam aduersarium meum cõuenire coram iudice cõpetente ordinario, vel delegato, pro iuribus meae ecclesiae, in causa mea fui negligens, quia omisi aliquos testes necessarios, & fui exclusus a productionibus, vel forte negligentia mea non produxi instrumentum, taliter ꝙ reus fuit absolutus, & ego succubui in causa, non est dubium quin ego possim petere, vt omnes processus & omnia acta rescindantur vsque ad illum statum, in quo erant tempore quo debebam facere istam productionem Ponamus, quod ego fui negligens per quatuor annos ad petendum istã restitutionem, quia elapsum est quadriennium numerandum a tempore sententiae contra quam volo restitui, vel forte ecclesia fuit data in emphyteusim, certum est quod ecclesia potest petere restitutionem infra quatuor annos. eod tit. in anti. sed vtrum possit elapsis illis 4. annis? Respondet, quod non, quia restitutio solum durat p quatuor annos, de hoc est tex. in l. fi. C. de tẽp. in integ resti. Et istud verum, quod ecclesia post quatuor annos non debet audiri, nisi causa rationabilis allegaretur, qu a forte aduersarius qui obtinuit sententiam contra ecclesiam, fecit cum praelato ecclesiae, quod non peteret restitutionem intra quadriennium, nam dedit ei intelligere, ꝙ in perpetuo possit restitui, tunc si fit causa rationabilis, quae debeat mouere iudicem, debere sibi dare restitutionem, vnde iudices habentes merum imperium, possunt in integrum restituere. l. fi. C. vbi.

sia, [a] quæ ad retractādam sententiam, [b] vel contractum, [c] per beneficium [d] restitutionis in integrum postulat se admitti: si quadrienij [e] spatium post sit lapsum, & negligenter [f] omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda: [g] † Nisi præuaricationis, [h] vel fraudis manifestæ [i] probetur [k] super hoc interuenisse commentum: [l] aut alia [m] rationabilis causa [n] subsit, quæ superiorem mouere de-

C. vbi & apud quos in integ. resti. peti possit. Nota primo, quod ecclesia potest petere releuamentum aduersus sententiam: hoc etiam potest minor. C. si aduer. sen ten. per totum. Nota vlterius, quod ista restitutio potest peti vsque ad quatuor annos, computandos a tempore læsionis in maioribus & ecclesia: sed in minoribus illud quadriennium non currit, nisi demum post 25. annos, & a tempore perfectæ ætatis: vt si minor sit læsus in 15. an. habebit 14. annos ad petendum releuamentum: & sic minoribus durat vsque ad 29. ann. ætatis ipsorum: sed in ecclesia currit a tempore læsionis: nā ecclesia semper est censenda minor factus maior. Nota quod cum subest iusta causa, quæ impediuit petere restitutionem infra quadriennium, potest peti post illud quadriennium, vnde notat glo. E. in vno, quod illud quadriennium non currit, durante vita illius prælati, qui male administrauit: & fuit causa illius læsionis: sed eius successor poterit petere restitutionem post mortem sui prædecessoris intra quatuor annos. Nota vlterius, quod appellatione ecclesiæ comprehenduntur prælati, & clerici de ecclesia: nam ecclesia cum sit res inanimata non potest petere restitutionem: & sic quandoque ponitur continens pro contento. De isto nomine qualiter multipliciter assumatur, vide glo. ne prælati vices suas. cap. si. Nota insuper, quod fraus prælati nō nocet ecclesiæ, ad hoc reg. delictum. infra de reg. iur. Dominicus.

[Prima gl. tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.]

a ¶ Ecclesia.] Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Olim extrauagabatur decretalis ista: & quidam intitulabant eam Alexandro, alij Gregorio IX. & eius fuit, vt hic vides: excepto fine, qui superadditus fuit, vt ibi dicam. Emanauit autem ad declarationem eorum, quæ not. in glo. & omnes antiqui & moderni, supra eod. cap. 1.

ADDITIO. Hostiensis hanc decretalem vsque ad ver. aut posuit & glossauit eo. tit. c. 1.

a ¶ Ecclesia.] quæ fungitur iure minoris facti maioris, & iure reipublicæ. 1 quod dic vt no sup. eod. tit. cap. 1.

ADDITIO. Vide quod ibi dixi super quarta gloss. post Inn. & Host. Io. And.

b ¶ Sententiam.] C. si aduer. rem iud. l. 1. supra eo. cum ex litteris.

[Glo seq supplet tria: & de quarto remittit: secundo notat differentiam.]

c ¶ Contractum.] C. si aduer. ven. l. 1. C. si aduer. do. l. 1. Item si aduersus confessionem infra cap. proxi. vel aduersus probationem omissam. supra eo cum venissent & c. p. auditis. An autem contra præscriptionem restituatur ecclesia? Dic, vt no. sup eod auditis. in gloss. ante pen. [Et de hoc, C de sacrosan. eccle. Auth. quas actiones] vel contra lapsum temporis, ex quo læsa est: & tūc restituitur infra quadriennium a tempore læsionis, sed ad idem tempus tantum quo læsa fuit, vt in Clemen. eo. tit ab ecclesia. Nota tamen, quod quando ecclesia contra contractum restitutionem petit, maius est suum priuilegium, quam minoris in hoc: quia si minor iurat non contrauenire, non restituitur. C. si aduer. ven. Authen. sacramenta puberum. Si autem prælatus iurat nō repetere vel contrauenire in contractu damnoso ecclesiæ sic iurando deierauit, & ecclesia eodem petente, vel alio ex iudicis officio restituitur. 35 q. 9 quod quis, de re

1 Vide quod dixi s. de re iud. inter super vlt. glo. de quo hic Arch. Ioā. And.

Minor cōprehens & iurans nō cōuenire, perdit beneficiū restitutionis.

bus eccle. non alie. si quis. de iureiu. sicut & c. intellecto de inst. cum venissent.

d ¶ Per beneficium restitutionis.] quia si per viam iuris communis, secus: vt si diceret sententiam nullam, contractum nullum fuisse: vel sic casu infra cap. proxi. Et scire debes, quod si prætextu restitutionis quilibet recuperat, quod prius suū erat. ff. de mino. qđ si minor. §. restitutio. & l. intra vtile. C de repu. l. vnica, & C. si aduer. vsuc. l. vnica.

e ¶ Quadriennij spatium.] quod datur minori facto maiori, infra quod oportet, quod assumat & finiat causam. Quod dic vt dicitur in cle eo. tit. ab ecclesia. C. de tempo. in integ. rest. l. petendæ, & l. fi. 2 ff. de mino. l. Papinianus exuli, nisi per iudicem vel reum steterit, vt in d. l. petendæ. in fi. & sic possent intelligi supra eod. tum ex litteris. & supra de reb. eccle. non alie. ad nostram, vt infra dicam.

f ¶ Negligenter.] Nota delictum prælati in omittendo præiudicare ecclesiæ, vt no. 16. q. 6. si episcopum, de hoc dicam ĩ. de reg. iur delictum.

ADDITIO. Et qualiter quis agendo dicatur negligens, habetur ff. de diuer. & temp. præ. l. 1. Ioā. And.

g ¶ Admittenda.] reprobata est ergo opi. Ala. Gui. Nas. & Goff qui no. supra eo. ca. 1. & ipse Goffre. in summa huius tit. §. sit computatio. & § quando autem. quod etiam indistincte post quadriennium restituitur ecclesia: hoc probat per decre. prædic. supra eo. cap. 1. ibi, semper debeāt illæsa, &c per cap. supra eod. tit. tum ex litteris, & supra de reb. eccle non alie. c. ad nostram. Approbata autem est opin. Vicen Bernar. Ioan. Innocen. & Hostien & Abbatis qui omnes dixerunt contra, ad iura in contrarium allegata. Respond. vt in ipsis iuribus no.

h ¶ Præuaricationis.] præuaricator est qui corruptus in totum ab accusatione desistit. ff ad Turp. l. 1. 2. qō 3. cap. si quem. § notandum. sed hic non propriè ponitur quia de tali non loquitur: sed præuaricator quasi varicator, qui ex vtraque parte consistit: quinimo ex altera: sic isti fingunt exterius se bene administrare: & tamen spoliant, vel damna inferunt. Vel dic præuaricationis, quoad sententiam, fraudis, quoad contractum. Io. And.

i ¶ Manifestæ.] idest, euidentis, & sic est nomen & casus genitiui, vel est aduerbium, & expone, manifeste, idest, clare.

k ¶ Probetur.] quia qui dolum allegat, &c. ff de proba. quotiens §. qui dolo.

l ¶ Commentum.] idest deceptionem, vel occultum, vel malitiosum tractatum. Vel confictum machinamentum. 87. distinct. cap 2. supra de test. cog. peruenit 1. in fi.) Et hoc casu licet petens ab ecclesia restitutionem fuerit in culpa, ille contra quem petitur fuit in dolo, ne beneficium illud peteretur intra quadriennium, & dolus culpæ præponderat ff ad leg. Aquil. item si obstetrix. in fi. in glo. tenebitur.

m ¶ Aut alia] possibile est, quod ista verba fuerunt Grego. tamen in extrauaganti sua, qua vtebamur, non erat, vnde credo quod addita fuerint per Bonifacium, & est sim. de præben. dilectus filius G in fi.

ADDITIO. Et infra de reg. non solum. Ioannes Andreæ.

n ¶ Causa.] vt supra eo. tit. tum ex litteris. vel vixit ille prælatus male contrahens tanto tempore, vnde tunc non currit præscriptio. 3 16. q 3. si sacerdotes. vt tenet Inno.

† Iste versicu. habet et locū in alijs personis quibus restitutio competit. Philip. Fon.

2 In illa l. fi. dicūt Doctores quem admodū agēdo nō quit restitutio post 4. ann. ita nec excipiēdo, quia actio & exceptio idē efficiētes, sunt eiusdē vitę sic limitat l. licet C. de excep D. Fonta.

Præuaricator quis dicatur.

3 Glossā tenet Pet. de Anch. per ca. ad nostrā de reb. eccle. nō alie. l. si ex cā. ff. de mi. Ph. Font.

Inno. in dicto c. cum ex litteris. vel multas mutationes prælatorum habuit ecclesia, vel eminentissimum fuit damnum ipsius.

SI aduersus.] Sunt duo dicta principalia: secundũ: ibi, Vbi vero.

CASVS Ponamus ꝙ ego litigabã cũ epo Pictauien. de & sup iuribus ecclesiæ: in qua causa prælatus aliqua confessus fuit quæ vergebant in lęsionem ecclesiæ suę; nõ est dubium quin ecclesia possit petere releuamentum aduersus illam confessionem: Sed quæritur vsque ad quod tempus poterit illud releuamentum aduersus illam confessionom? Dicit Romanus Pontifex, aut illa Ecclesia vult petere releuamentum iure speciali, allegando solam confessionem: & tunc potest petere vsq; ad quattuor annos: Aut Ecclesia petit istam restitutionem iure cõmuni, sicut alius priuatus: tunc admittitur quandocunq; vsque ad finem causæ, puta quia pręlatus allegat, quod per errorem aliqua confessus fuit: tunc admittitur ẽt post quadriennium, probando errorem: quia quilibet priuatus allegans errorem, admitteretur, sed si prælatus solum fundet se in eo ꝙ ecclesia est læsa, & nõ allegat errorem, tunc solum debet petere restitutionem, infra quattuor annos.

¶ Nota primo, quod quadriennium restitutionis petendæ incipit currere a tpe confessionis, & sic facit pro opi. Io. And. sup. c. proxi. Nota secundo, ꝙ confessio reuocatur, qñ errore facti quis fuit inductus ad confitendum: secus ergo videtur, si facta fuit errore iuris. Dominicus.

beat, ad idẽ beneficium concedendum.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Ecclesia contra confessionẽ, quia læsa fuit, admittitur inf. quadriennium per beneficium restitutionis in integr. postea non; nisi per viã iuris communis. Io. And.

CAP. II.

SI aduersus [a] confessionem [b] in iudicio [c] a se factam, [d] læsa [e] ecclesia beneficiũ restitutionis in integrum [f] infra quadriẽnium ab ipsius confessionis tempore computandum, [g] petere negligenter [h] omittat: non est (nisi aliquid rationabile [i] appareat, qđ aliud [k] suaserit faciendum) ad hoc petẽdum vlterius admittẽda. ¶ Vbi vero per viam com- 10 munem reuocationis erroris, quem in facto [l] pretẽdit, vult aduersus suam cõfessionem ecclesia se iuuare: [m] hoc quandocunque poterit, [n] donec negotiũ sit finitum. [o]

20

TITVLVS XXII.

De arbitris.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Si ex trib arbitris duo cõ- 30 cordãt i summa, tenet illorũ sententia; si oẽs discordant, tenet sñia de sũma minori.

c ¶ In iudicio.] ideo dicit: quia extra iudicium facta non nocet: quod dic vt sup. de confes. c. vlt. Io. And.

d ¶ A se.] vel a procuratore sup. de re iu. suborta de confes. c. vlt. vel ab aduocato parte absente. sup. de app. cum causam. de censib. olim.

ADDITIO. Idem Io. Mo. & Arch.

e ¶ Læsa.] enormiter, quia pro læsiõe non datur restõ, vt sup. de re eccle. non alie. ca. pe. ff. de integ resti. l. scio illud. ff. de mi. l. si ex causa. z. responso. in fine.

f ¶ In integrum.] quid operetur dixi supra, c. proxi.

g ¶ Computandũ.] in hoc differt minor a maiore: quia etiã post sententiam inf. quadriennium restituitur minor contra cõfessionem, maior non: nisi ante sentẽtiam, & ostenso de errore.

h ¶ Negligenter.] secus si præuaricatione vel aduersarij fraude, vt sup. cap. proxi.

i ¶ Rationabile.] vt dixi sup. ca. proxi.

- [Prima gl. ponit summam, & quid declaret.]

a ¶ Si aduersus.] Ecclesia contra confessionem, quia læsa fuit, admittitur infra quadriennium per benefi- 50 cium restitutionis in integrum, postea, non nisi per viã iuris communis. Declarat quod no. Inno. Host. & moderni sup. eo. tit. auditis.

ADDITIO. Vide Clemen. eod titu. ca. vnico. in 3. glos. & Guil. in Specu. 2. par. ee. tit. §. 2. ad fi. ver. sed nũquid. Io. And.

[Glossa sequens allegat vnam concord. obijcit, & soluit.]

b ¶ Confessionem. 1] Ergo contra confessionem datur restõ. ff. de confes. certũ, § pen. Sed ꝯ: aut confes- 60 sa est veritatem contra quam non datur restitutio, aut falsitatem: & hoc probato non nocet confessio, ut inf. sequitur: Non est ergo recurrendum ad extraordinariam, ex quo ordinarium competit. ff. de mino. in causæ. 2. Sol. dixit Host. ꝙ posset esse, quod falsitas confessa probari non posset: vnde expedit restitutionem dare. Vel dic, ꝙ fuit confessa per errorem: vel non potest error probari, sed lęsio. Vel fuit confessa tempore quo non debuit, vel lata est sententia: tamen est adhuc ĩ. quadriennium a die confessionis, ut inf. dicam. Idem si contra sententiam uel contractum, uel aliam lęsionem, vt dixi sup. c. proxi.

1 Do. Phi. vix attingũt gl. Pet. de Anc. sequitur eã ibi (vł dic qđ fuit cõfessa) & ibi latet priuilegij ecclę; nã si dẽret errorẽ suum ꝓbare añ sñiam, vel ĩ. quadriẽnĩũ: aliud hẽt priuilegiũ: neq; dicas sicut Spe. ĩ ti. de rest. in ite. §. 1. ver. sed qđ ecclesia, ibi, priuilegiũ cõsistere, ꝙ probat errorẽ suum post sentẽtiã ergo hoc etiã facit maior ex clausula gñali, & voluit Io. And. ca. fi. de confes. Ion.

K ¶ Aliud.] .s. contrarium.

l ¶ In facto.] qui nemini nocet. ff. de iur. & facti igno. l. error. dummodo probetur negotio nondũ finito, supra de confes. c. vlt. & hic. error autem iuris, non excusat, C. de reg. iur. & fac. ign. l. 1. & l. cum quis, & de hoc 40 inf. de reg iur. ignorantia Io. And.

m ¶ Iuuare.] potest ergo aliquis contra factum suum venire: hoc est ratione erroris: quia nil tam contrarium consensui, quam error, ff. de iurisd. omn. iudic. l. si per errorem, sic & in matrimonio, de coniug. seruo. cap. vlti.

Error est consensui cõtrariũ.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

n ¶ Poterit.] & licet vna via admittitur ad id, a quo alia prohibetur: quia per formam iuris communis admittitur ad id a quo prohibetur per restitutionis bene- 50 ficium: Sic interdum econuerso per formam iuris cõmunis repellitur, & per beneficium restitutionis admittitur, sup. eo. titu. coram. vel de hoc. Ad hoc contra. inf. de reg. iur. cum quid. cum suis concord. sed solue, ut ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Ioã. Mo. quod ubi uia generalis contineret viam specialem actu, & a speciali qui esset exclusus, per consequens & a generali, ff. de do. excep. l. 2. §. item quæritur, & §. seq. Io. And.

o ¶ Finitum.] quocunque modo, puta sententia, uel 60 transactione: quod dic, ut dicam infra de lit. contesta. c. exceptionis, & huic decret. concor. inf. de appell. concertationi.

Finitũ qñ dicatĩ negotium.

ADDITIO. Potest etiam negotium dici finitum secundum Ioan. Mona. si est conclusum, alleg. supra de procu. auditis de causa posses. pastoralis, & quod not C. de adult. quamuis. 1. & quia post conclusionem non est cognoscere, sed cognitum esse, & sic non est probatio recipienda quæ necessaria est circa errorem. Archi. hoc recitans allega. de fide instructum dilectus. ff. de euic. si rem in ti. Tractat etiam hic an sit idem renũciare & concludere: de quo scripsi in prædict. decr. pastoralis. Io. And.

DE ARBITRIS.

Cōtinuatio Dñi Heliæ.

[Dictum fuit supra de iudicibus tam ordinarijs, q̃ delegatis, qui causas discutiunt & examinant: verum quia arbitri a partibus electi procedunt ad instar iudicum, tā examinādo, q̃ diffiniendo: ideo post rubricas præcedentes ponit rubricā de arbitris: Alij aliter continuant: Dictum fuit sup. de iudicibus: nunc esset dicendum de iudicijs: verum quia arbitraria sunt redacta ad instar iudiciorū: ideo ponit rubricam de arbitris. Sed ſm modernos Doctores ista continuatio non est bona: nam ista rubrica deberet sequi rubricam de iudicijs.]

CAP. I.

SI ex trib. [a] arbitris, te duo in decē, & tertius in qnq; cōdemnēt: dēt snīa p̄ualere duorū: [b] licet [c] cū vnus in xv. alius in decē, tertius vero in quinque pronunciant, illius, qui dixit de summa minori [d] (cum in illa omnes concordes existāt) sententia efficax censeatur.

¶ Idem.

¶ Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel deffiniēdo negotio interesse, duo procedere poterūt, ac si ille præsens esset: Circa iudices autē antiqua iura seruētur. Io. A.

CAP. II.

VT QVAESTIONI-

Bal. in l. cōnenticulā C. de epi. & clericis alle. p Phi. dicit istū text. p̄cedere in testib. sed Dom. hic dicit si peto 15. & vnus testis dicat de 5. alius de 5. q̄ non probāt: vide ad materiā istā Aret. in l. 1. ff. si stipulāti. ff. de verb. obli. Fon.

SI ex tribus. [Sunt duo dicta: ſm ibi, Licet quo ad mentem decret. quamuis quoad literalē intellectum, diuisionem non recipiat. Dominicus.

CASVS. Petebā a Titio xl. aureos: tractātibus communibus amicis. Titius & ego compromissimus in tres arbitros, qui de causa cognouerunt, & fuit taliter processum in causa, quod fuit deuentum vsque ad sententiam diffinitiuam exclusiue: quam snīam dicti arbitri pronunciauerunt hoc modo: nam duo ex ipsis condemnauerunt Titium adsoluendum summam quadraginta aureorum quam petebam; alius autem condemnauit solum in decem aureos: quæritur quæ istarum sententiarum præualeat? Respondet quod sententia lata a duobus, & sic a maiori parte arbitrorum. Sed ponamus quod isti tres arbitri fuerunt discordes in sententia: nam vnus condemnauit Titium in sexaginta, alius in quadraginta, alius in triginta; quæritur quæ istarum sententiarum præualeat: vel vtrum neutra valeat, attento quod in nulla istarum sententiarum concurrit maior pars arbitrorum? Respondet quod valebit sententia quæ lata fuit ab arbitro, qui condemnauit in minori summa, quia quia omnes concurrunt in minori summa: Nam ex quo condemnauerunt in maiori summa, bene condēnauerunt in minori: quia in maiori summa semper in est minor. Nota primo, quod etiam in pluribus arbitris communi consensu partium assumptis, habet locum illa regula: quod fit a maiori parte, valet. Nota magis specifice, quod si fuit compromissum in tres arbitros, & duo conueniant in eandem sententiam, & alius discordet: valet sententia duorum Nota vlterius, quod in maiori summa inest & minor. Nota vlterius, quod si omnes arbitri discordant in summa, valet sententia illius arbitri qui cōdenauit in minori summa. quia in illa summa minori omnes alij sunt concordes. Nota insuper arg. quod si compromissum fiat simpliciter: intelligitur etiam factum vt stetur iudicio maioris partis. vide Doct. de elect. in causis. & c. cum in iure. in antiq.

{ Prima glo. summat. }

a ¶ Si ex tribus.] Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia summa de minori.

{ Glo seq. ponit opi reprob atam: residuum reci. per duas quæstiones: & prima est trimembris. }

b ¶ Duorum.] s. qui condemnauerunt in decē, & quidam dicebant contrarium, arg. eius quod statim sequitur: & hoc tenebat Guil. in Spe. eo. tit. §. vlt. in prin. cuius hic reprobatur opinio: quia illud verum, cum ofs dicunt de dispari summa; Et sic reprobatur quod nō. Acc. ff. eo. tit. l. diē. §. si plures & si reprobat opi. Placen. quæ placuit Gui quando duo protestantur quod non consentiunt in minori summa. Et quod dicitur hic de tertio, qui cōdemnat in minori summa, dicas idem & multo fortius si condemnaret in maiori; quia tūc minorē dubitatio, vt sup. dixi idem si absolueret, a vel nō pronūciaret, vt inf. c. prox. Et per hoc dicemus idem in termino solutionis faciendæ, vt si duo assignant tres mēses, alius vnum: tenet d̄ilatio duorū si oēs discordant, tenet minor.

a Vide vt dicit Io. Mon. tūc valet snīa duorū cū tertius q̄diceret, tertius valore dēt cū in aliquā cōcordat.

ADDITIO. De vnico qui condēnat in quinque, cum decem peterentur: vide in Spe. de sen. prola. § qualiter ver si quid si peto. Et vide quod plene scripsi de re iudi. cū inter. in vlt. gl. Io. And.

c ¶ Licet cum vnus.] hoc sumitur. ff. eo. tit. diem. §. si plures.

{ Gl seq. rationem reddit, quærit. & soluit. }

d ¶ De summa minori.] s. de quinque. & est ratio q̃ sequitur: plus. n. semper in se continet quod est minus. ad hoc 14. q. 1. si quis dederit. & inf. de regul. iur. plus semper. vbi de hoc & ff. de reg. iu. in eo. quod plus & in obscuris minimum sequitur. inf. de reg. iur. in obscuris, quod dic vt ibi. Quid si ille qui condemnat in 15. protestatur quod ita condemnat in 15. quod non consentit in minorem summam? licet quidā contrarium dicant, satis credo adhuc tenere snīam in 5. cum illa protestatio impossibilis videatur, & videtur sibi contrarius de consti. cum M. in antiq.

Protestatio impossibilis vel contraria actus nihil operatur.

VT quæstionibus.] Tria facit sec. Io. Mona. Primo ponit procemium; Secundo statutum. Tertio tacite quæstioni respondet. Secunda ibi, Statuimus, Tertia, ibi, Circa.

ADDITIO. Et determinat ſm Archid. notata per Inn. & Hos. sup de test Raynaldus in prin. & quod no. Gul. in Spe. de arb § si. in prin. ver. & no. & plenius ibi in ver quid igitur si se, & ver sequ dixit Inno. in prædi. decre. Raynald. & Host posuit eius glo. q̄ quando omnes arbitri sunt præsentes, & unus non vult cum aliis concordare: et si dicat se nō instructum alijq concordant, pronunciare possunt, ff. de re iudi. duo ex tribus, & l. Pomponius, aliàs incipit, si vni. Idem si opinionem suam dixit, & recessit audita opinione aliorum: cessat etiam ratio legis, qua dicitur. quod alios in suam opinionem contrahere posset, ut ī. no secus si illorum opinionē non audiuisset, dato quod malitiose recederet, licet, quidam dicunt, quod ex quo conuenerunt ad sententiam ferendam. qualitercunque unus postea recedat, alij præsentes sententiare possunt, quia verum est omnes affuisse ad sententiam ferendam, i. ad diem ferendæ snīę assignatum, bona ergo fuit hæc constitutio, quæ has perplexitates tollit. Io. And.

Additio Dñi Hel.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponitur illud q̄ habetur in l. si in tres. ff. eo. tit. vbi dr̄, q̄ si fuit factum cōpromissum in tres arbitros simpliciter, non adiecto q̄ duo ipsorum arbitrorum possent procedere sine tertio si duo procedant sine tertio, non ualet eorum snīa, & licet si tertius esset præsens, & contradiceret duobus, sua contradictio non noceret, tamen eius contemptus & contumacia nocet, & reddit processum nullum: sicut dicitur, quod vnius canonici absentia nocet quo minus ualeat electio per alios canonicos facta. in c. 1. de his quæ fiunt a maio. par. cap.

CA-

Caſus literalis domini Hoſtię.

CASVS. Tu & ego de cauſa noſtra compromiſimus in tres arbitros, qui acceptauerunt compromiſſum, licet non compellantur acceptare niſi velint, licet ſit ſecus in iudicibus etiam delegatis: quia munus iudicandi eſt munus publicum; facta acceptatione, duo ex ipſis arbitris erant parati in cauſa procedere, requiſierunt tertium, vt cum eis conueniret ad procedendum in cauſa: ille tertius licet requiſitus noluit venire, vel non potuit venire; vtrum tota poteſtas illius tertij ſit apud duos, qui volunt procedere in iſta cauſa? Reſpondet quod ſic: licet lex ciuilis alleg. aliter dicat, videlicet ꝙ duo arbitri abſente tertio, licet fuerit requiſitus, non poſſunt procedere, niſi dictum fuiſſet in cōpromiſſo, ꝙ ſi vnus eorum intereſſe non poſſet, alij duo in cauſa procedere poſſent: ſed de iure canonico eſt aliud: quia duo arbitri poſſunt procedere requiſito tertio, & nolente venire, vt hic eſt textus. Sed vtrum iſtud cap. debeat ſeruari in foro ſæculari? Reſpondet gl. ꝙ non, nam quando eſt diſconuenientia inter ius ciuile & canonicum, & vtrunque poteſt ſeruari ſine periculo animæ, tunc ius canonicum ſeruatur in foro ſuo, & ius ciuile in ſuo, niſi laicus eſſet de terris Papæ, & ſibi ſubiectus: nam tunc etiam in foro ciuili, ſeruaretur ius canonicum, vt tenet Bar. in l. priuilegia. C. de ſacroſan. eccle. & Doct. in c. 1. de no. ope. nuncia. in anti. &c. at ſi clerici. de iu. in ant. Secus ſi ius ciuile non poſſet ſeruari ſine periculo animæ, vt in præſcriptione 30. vel 40. annorum cum mala fide, quæ procedit de iure ciuili, ſed non de iure canonico. c. poſſeſſor. de reg. iur. ↄ. c. fi. de præſcrip. in ant. Sed quid in iudicibus, vt ponamus, quod cauſa aliqua fuit a ſede Apoſtolica delegata ſimpliciter tribus iudicibus, non adiecto ꝙ ſi vnus nollet comparere, vel etiā nō poſſet: quod alij duo in cauſa poſſent procedere: literæ fuerunt præſentatæ duobus iudicibus, qui requiſierunt tertium vt conueniret cum eis: iſte tertius non vult venire, vel non poteſt venire: quia alijs negotijs occupatus: vtrum iſti duo poſſunt procedere, tertio requiſito & nolente venire? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ non: ſed in ipſis antiqua iura ſeruantur; nam iura antiqua per iſtud cap. ſolum ſunt correcta in tribus arbitris. Nota primo vnam differentiam inter ius canonicū & ciuile: nam quando eſt factum compromiſſum in tres arbitros ſimpliciter de iure ciuili, duo ſine tertio etiam ſi fuerit requiſitus non poſſunt procedere. Secus eſt de iure canonico, videlicet quod duo ſine tertio poterunt procedere, vt hic.

Not. ꝙ lex fingit abſentem præſentem, & in hoc fictio præfertur veritati, licet regulariter dicamus, quod veritas præfertur fictioni. Nota vlterius quod ad electionem vniuerſitatis requiritur maior pars, & quod conueniāt duæ partes ad aliquid exercendum: & quod fit a maiori parte illarum duarum partium, valet. l. plane, & l. nulli. ff. quod cuiuſque vniuer. & ſecundum Doctō. in cap. cum omnes. de conſt. in ant. Et illud verum niſi eorum conuocatio pertineret ad aliquem actum: quia tunc ſi fuerunt conuocati, & non veniant, eorum contumacia facit eos extraneos ab vniuerſitate pro illa vice: & hoc de iure canonico. Nota finaliter, quod eſt differentia inter voluntariam abſentiam, & malitio-

bus[a] (quæ plerumque propter arbitrorum voluntariam ſeu malitioſam[b] abſentiam remanent indeciſæ) finis celerius imponatur:[c] Statuimus, vt ſi ex tribus arbitris a partibus electis[d] eorum aliquis ab alijs legitime[e] requiſitus ad examinandum vel diffiniendum[f] vna cum eis negotium, ſuper quo in ipſos extitit compromiſſum, non curauerit (ceſſante impedimento[g] legitimo) conuenire: duo præſentes, penes[h] quos (licet lex ciuilis[i] aliud innuere videatur) totalem, eo caſu remanere decernimus poteſtatem,[k] poſſit (malitioſa ſeu voluntaria illius abſentia non obſtante) dictum examinare negotium, & libere[l] diffinire, ſicut poſſent illo præſente, nec volente cum eis in vnam ſententiam concordare: † vt ſic ipſius abſentia præſentia repleta diuina,[m] eum repu-

ſam: & ſic probans quem abeſſe voluntarie, non concluderet abſentiam malitioſam.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Vt quæſtionibus.] Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniendo negotio intereſſe duo procedere poterunt ac ſi ille præſens eſſet: circa iudices autem antiqua iura ſeruentur.

b ¶ Malitioſam.] vt ſeruirent ſcilicet parti, quæ eos elegerat, quam videbant ſuccumbere.

c ¶ Imponatur.] ad quod prouidere debet iudex, ſupra de dolo & contu. finem. ff. ſi cert. pet. l. quidā. & no. quod hic deſideratur acceleratio, quod dic vt dixi ſupra de elec. c. vlt.

d ¶ Electis.] ſimpliciter: quia ſi eſſet ibi clauſula: vos, vel alter veſtrum, vel quod ſi non omnes: non procederet decretalis dubitatio: ſicut nec in iudicibus, ſicut dicam in fi. Ioan. And.

e ¶ Legitime.] per litteras ſuas, vel nuntium litteratorie deſtinatum, vel per iuratum nuntium quod dic vt ſup. in ant. de offi. deleg. prudentiam.

f ¶ Diffiniendum.] cum ſcilicet concluſum eſt, quod non reſtat niſi ferre ſententiam. ſupra de fide inſtrum. cum dilectus.

g ¶ Impedimento.] ergo tunc ſtabimus legi, cum habet impedimentum legitimum, quod reſcribere debet collegis, vt in prædi. decr. prudētiam. de legato diximus, vel pars id coram eis probare debet.

h ¶ Penes quos.] decernimus totalem poteſtatem, &c. quod ſequitur.

[Gl. ſeq. dicit quæ fuerit legis & contrarij canonis cōſideratio, remittit ad ſimile, quærit & ſoluit.]

i ¶ Lex ciuilis.] ff. eod. titu. l. ſi in tres alias q. 1. §. ſub. l. item ſi vnus, & bona etiam fuit legis conſideratio, quæ voluit ꝙ præſentia, & contradictio non noceret, ſed ſic abſentia, quia forſitan ſi ille præſens fuiſſet, traxiſſet alios in partem ſuam. [facit 36. diſtin. Nicęna.] Et eſt ſimile cum dicimus, ꝙ aliàs tenetur conſilium requirere, & non ſequi, vt no. ſupra eo. tit. cum olim. Sic dicit decre ꝙ in electionibus plus nocet contemptus, quā contradictio. ſup. de elect. venerabilem. & ca. bonæ 2. Sed decretalis iſta voluit illum fingere præſentem & contradicentem, vt infra ſequitur [1] ex conſideratione æquitatis, quæ ponitur in princ. & ſic diuerſo reſpectu vtriuſque bona fuit cōſideratio, &c. & eſt ſim. quod no. ſupra de iureiur. cum contingat. ſupra de præſcr. ca. vlt. Sed quid dices, nunquid ſeruabitur hæc decret. in foro ſæculari? Dic quod non, [2] in locis quæ non ſunt in temporali iuriſdictione eccleſiæ: quod dic vt dixi ↄ de reg. iur. c. 2.

k ¶ Poteſtatem.] ſi compromittentes dixiſſent, quod ſi non omnes, &c. hoc poſſent duo: & hæc decret. ſupplet [3] ac ſi ipſi dixiſſent, & eſt ſim. C. de rei vxo. act. l. vna circa prin. Io. And.

l ¶ Libere.] vnde ſi nolit intereſſe examinationi, non tenentur ipſum in ſententiam vocare per hanc literā. arg. ad hoc ↄ. de dolo & contu. cum qui. ſed dic eum ad omnia citandum, arg. eius quod ibi dicam.

m ¶ Diuina.] ad hoc C. de iud. properandum §. cum autem eremodicium. ſ. de dolo & contum. veritatis, cum ſim. ↄ. de eo qui mit. in poſ. c. vno.

† Adde, aut loquitur Pet. de Ancha. & D. & tenet Bart. in l. itē ſi vnus §. item ſi plures. ff. eod. tit. & Phil. hic Fon.

1 Cōcor. ff. mād. ſi ꝓcedēte. §. Lucius. Ioā. And.

2 Idē Pet. de Anch. Do. & Phi. ponēs hic ſex limitationes ad dictā glo. Font.

3 In caſu abſentiæ malitioſę vel voluntariæ.

tari faciat pro præsente.[a] ¶ Circa [b] iudices uero antiqua iura nolumus immutari.

a ¶Pro præsente.]per hoc dico, quod non est idem in duobus arbitris, quod hic dicitur in tribus: quia si ex duobus vnus se absentat malitiose, alter non potest procedere: quia in tribus duo sunt maior pars sup cap. proxi. præterea ille absens habetur pro præsente & contradicente, vt hic vides: ergo neutrius valet sententia. supra de re iudica. cap. vlt. nam tunc valet sententia præsentium in hoc casu, quando valeret eo contra dicente: alias non 1 & per hoc dico etiam, quod si in compromisso hoc actum est, quod non valeat ipsorum triū arbitrorum sententia, nisi omnes concordent, quod non habebit locum decre. ista eadem ratione. 2 [J. de testam. c. 2. in fi.] vnde tunc locum habet hæc decre. cum simpliciter sunt assumpti, vt sup. dixi.

[Gl. seq. distinguit. demum quærit, & soluit.]

b ¶Circa iudices.] protestatio quædam, vel tacitè, quæstionis responsio: Circa eos ergo dic, quod aut sunt ordinarij, aut delegati: Si ordinarij, aut quilibet per se & in solidum iurisdictionem habet: & tunc potest alter alterum præuenire, supra de foro comp. cap penul & not. supra de appella vt debitus. aut non insolidum, & per se, sicut in capitulo vel syndico, vel his, qui audiunt causam presbyteri diaconi, & subdiaconi, in his casibus omnes citare debent: & si duæ partes sunt præsentes, sufficit. [Vide ff. de re iudi. l. Pomponius. ff. ad municip. l. magistratus. & quod ibi not. & quod not. in Spec. de senten. prola. §. sequitur. versic. quid si sunt. & §. iuxta post princip.] ff. quod cuiusque vniuer. plane. de decre. ab or. fac. l. 3. nisi in prædictis casibus vbi certus requiritur numerus. 15. quæstio. 7. si autem. & cap. felix. supra de re iudi. non potest. Aut sunt delegati, & tunc sub distingue, aut sunt dati simpliciter: & tunc vnus sine alio non procedit supra de offic. deleg. causam matrimonij. aut cum clausula 3 & tunc iterum subdistingue: quia aut cum clausula ista, vos vel alter vestrum, aut cum illa, quod si non omnes, in primo casu tene quod habes supra eodem libro de offi. deleg cum plures. In secundo quod habes supra de offic. deleg prudentiam. Sed quæres quare ius diuersum inter arbitros simpliciter datos, & delegatos simpliciter datos, vt per superiora patuit? Dic 3 quod ius quod minus dictum est a partibus supplet lex sic alias. ff. eod. titu. item si vnum. §. principaliter. Iudices autem maiori maturitate creantur vt supra eodem libro de rescript. statutum & ideo ius in eis supplere non vult. Item in iudicibus rigor attenditur: quia clementiores lege esse non debent, in Authen. de iudi. §. oportet. colla. 6. Arbitri autem prout visum eis est, pronunciant, & plerunque eliguntur amici, & possunt viles esse, & ideo ius magis circa illos prouidere & considerare voluit, vt supra in prin. decre.

1 Idē Philip. & Do. Fon.
2 Idē Do. & Phi. fallit tamen in iā electis item ī arbitris iuris qui cōtra ius non pronunciāt. Fon.
3 Idē Iol. Mona. & est simile quod no. de offi. de leg. cum vicesimū in fin. vlt. glossæ.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBRI

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

¶ Dictum fuit supra de magistratibus, & iudicibus, & de arbitris, nunc videndum est de iudicijs, q̃ exercẽtur ꝑ illos magistratus.

ADDITIO Quindecim significationes iudiciorũ notat hic Io. Mon. quas vides ī. de regu. iur. in iudiciis Io. Andr.

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Innocentius quartus in generali concilio Lugdunen.

¶ Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, vt personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa. Ioan. Andr.

CAP. I.

IVris esse [a] ambiguũ [b] nõ videtur,[c] iudicem delegatum [d] (qui à sede Apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale [e]) iu-

IVris esse.] Primo ponit dictũ: Secũdo casus excipit, ibi. Nisi causa.

¶ Pro intellectu huius ca. habemus præsupponere duo: vnũ pro ratione dubitandi, & alterum pro ratione decidendi: Et primo pro ratione decidendi. ꝙ Papa potest cõpellere partes ad comparendum coram se personaliter, licet causa sit ciuilis & pecuniaria. Item ꝙ delegatus Papæ gerit vices papæ, & regulariter in causa sibi delegata potest illud quod Papa posset facere. Aliud pro ratione decidendi: videlicet: ꝙ a iuris beneficio partes habent, vt in causis pecuniarijs possint comparere per se, vel per procuratorem. l. in pecuniarijs. C. de pro. Item quod beneficium iuris nemini est auferendum sine causa.

CASVS. Fratendebam Titiũ debitorẽ meũ in aliqua pecuniæ summa, quia habebam ordinarium loci certa ratione mihi suspectum, a sede Apostolica impetraui delegatum, cui præsentaui litteras delegatorias: delegatus ille mandauit reo, vt compareret personaliter corã ipso, & tñ cã erat pecuniaria siue ciuilis, & in citatione non exprimitur causa, quare debeat comparere in propria persona: vtrũ Titius teneatur cõparere personaliter? Rñdet Romanus Pontifex quod nõ, & dicit ꝙ delegatus suus non põt cogere partes ad cõparendum personaliter coram se in causis ciuilibus, quia non põt partibus auferre beneficium iuris, licet Papa hoc posset, nisi esset talis causa, quæ requireret præsentiã personæ, & esset causa expressa in citatione, vt in l. 1. ff. de fer. vbi dicitur, ꝙ si tempore feriatum, vindemiarum vel messium quis citetur, in citatione debet contineri causa, q̃ illo tempore possit & debeat expediri: Sic in proposito, qñ reus est citatus, vt veniat ꝑsonaliter, debet in citatione exprimi causa, quare debeat venire ꝑsonaliter, puta ꝙ veniat personaliter iuraturus de calumnia, vel responsurus positionib partis aduersæ, vel ad exequendum alium actum, qui requirit præsentiã personæ, & tunc reus citatus tenetur personaliter cõparere, & si mittat procuratorem, nihilominus reputabitur cõtumax, ac si nullũ ꝓcuratorẽ misisset. Sed quæritur cũ illud non esset ambiguum, quare fuit factum illud c. vt in c. cum in iure. de offic. delega & l ancillę. C. de fur. Dicendum, ꝙ postquam emanauit præsens c. illud non erat ambiguum, sed ante bene erat ambiguũ. nam cum Papa possit hoc facere, s. cõpellere partes in causa pecuniaria, vt compareant personaliter coram se, videbatur ꝙ etiam suus delegatus hoc posset facere, vt dictum fuit in ratione dubitandi. Nota primo, ꝙ per verbum, videtur, respondetur de iure, quod no. pro doctore vel consultore qui dicit, mihi videtur, & vide tex. de appellatio præterea requisiti. Nota secundo, quod in causa criminali iudex potest compellere partes, vt personaliter coram se compareant. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Iuris esse.] iudex delegatus si non habeat ad hoc spẽale mandatum a Papa, non põt cõpellere partẽ, vt ꝑsonaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa.

b ¶ Ambiguũ] ambiguum est, vbi opiniones sunt, & iura varia videntur. sup. de sent. excommu. inter alia. [1]

ADDITIO. soc distinct. quia sanctitas tua supra de resti. spolia. literas, de æta. & qualita. quæsit, & c. a multis. sup. eod. lib. de electio. si religiosus, & inf. de præbend. quia sæpe. Deriuatur autẽ ambiguũ ab ambiguo, quod componitur ab am, qđ est circum & ago: interposito b, quasi circum agor & voluor. secundum Ioã. Mona. & de triplici ambiguitate not. 33. dist. capit. fin. in glo. in ambiguis. Ioan. Andr.

c ¶ Non videtur.] nec est. ff. de arbit. l. non distinguemus. §. quæsitum.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem quid de ordinario: secundo signat contrarium & soluit: tertio textum determinat.]

d ¶ Iudicem delegatum] a contrario sensu videtur secus de ordinario. 25. distinct. qualis in glo. penult. de ijs quæ fiunt a præla. cum Apostolica. Sed idem in ordinario secundum Ber. non enim potest compellere partes coram se venire personaliter, nisi in sequentibus casibus C. de procur. l. vlti. & ideo de ipso dictum non fuit, quia de ipso non dubitabatur, per prædictam legẽ, sed de delegato Papæ dubitabatur, qui videbatur posse, idem quod Papa quo ad illam causam [1]. Liberum enim est cuilibet per se, vel per procuratorem respondere. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt. l. præsenti. §. cum autem. ff. de proc. l. 1. infra de iura. calum. cap. vlt. supra de procu. querelam. beneficium autem iuris nemini auferendum est. 28 distinct. de his. infra de regu. iuris indultum. cum suis concord. argumen. contra, quod personaliter citatus, personaliter venire teneatur, supra de dolo & contumacia. cum dilecti. Dic quod illud obtinet in Papa, vt ibi notat & sic etiam supra de maio. & obed. humilis. de dilationib. capit. vlti. Et habent hæc locum in causis priuatorum. In causis vero ecclesię, collegij, vel vniuersitatis [2] de necessitate interuenit syndicus. supra de iuramento calumniæ in pertractandis, & cap. sequenti, secundum Bernard.

ADDITIO. Licet hæc glo. dixerit in principio secundum Ber. ordinarium non posse compellere partes coram se venire, non tamen vetat quin extra iudicium possit ipse ordinarius ex causa cogere subditos coram se personaliter comparere, vt si eget ipsorum consilio vel personali auxilio, secundum Host. alleg. 22. q. 5. de forma. de offic. deleg. cap. vlt. Vel vult quod proueantur ad ordines. de æta. & qual. ca. 1. Et secundum eum de consuetudine hoc in diuersis casib experimur: Constat etiam eis in dubio semper obediendum. 23. q. 1. quid culpatur, in glo. fin. Addit Io. Mona. quod uocat abbates, presbyteros, & clericos personaliter ad synodum. 18 distin. cap. vlt. Item clerum & populum cõgregat ad sermonem. sup eo. lib. de ele. vbi periculum. §. quia vero. & ad curiam mittit clericum. 16. q. 1. nos autem. in Auth. de san. epi §. reuerendissimi. coll. 9. Io. Andr.

e ¶ Speciale.] quia tunc sicut Papa id potest, & ipse similiter. sup. de proc. c. pen. cum suis concor.

Ambiguũ quid sit, & vnde dicat.

1 Hoc verum quo ad illa, sine quib. cã non potest expediri sup. de off. de leg. c. 11. & ca. præterea. ſm Innoc. & Archid. sed, sine hoc expediri põt ꝑ procuratorẽ ergo &c. sicut ergo non possem illi, ꝑcipere ꝙ iret ad sanctũ Iacobũ, sic nec ꝙ ad ipsũm personaliter ueniat. ſm. I. An.

2. Etiamsi ipsius cã esset criminalis, uel de crimine, & uide quid not, & dixi de simo. dilectus. 1. Io. Andr.

a ¶ In iudicio] de extraiudicium non dubitabatur, & est si. sup eo. lib. de resti. in integ. c. 2.

[Glo. seq. textum exponit. secundo quærit. argu. pro, & contra, ponit opi. Ber.

b ¶ Criminalis.] intelligas criminaliter intentata. Si. n. de crimine agitur ciuiliter, bene interuenit ꝓcurator. sup. de proc tua. de accu. sup his, vnde tunc ꝑsonaliter venire compelli non poterit. Si aūt criminaliter intentatur procurator non interuenit, nisi in casib. not. 2. q. 6 si quā. in gl. si & sup de accus veniens. Sed quærebat hic Ber. si admittatur procurator in cā criminali, an valeāt quæ facta sunt cum eo? Et vī quod sic, si nō opponitur exceptio. C. de procura. ita demum. ff. de proc. filiusfamilias. §. veterani & ea quæ fiunt cum falso procuratore, valent per consensum ff. de iudi. licet. ff rem ra. habe. l. 5. §. falsus. Sed contra videtur. quia contra legem actum est ff. de pub. iudi. l. penul. § ad crimen. & 5. q. 3. §. in criminalibus. Dicebat Ber. quod valet quod cum eo actum est per prima iura: ex quo non fuit obiectum: 1 iudex tamen talem procuratorem ex officio suo potest & debet repellere sup de excep. exceptionem cum suis concor. & sup. de accu. cum P. Nec obstat si iudex debet repellere: ergo non valuit iudicium: vide instantiam in excommunicato per prædictam decre. exceptionem infra de excep. pia & cum hoc concord. Guil. in Spec. de proc. §. 1. ver. sed pone quod in casu tali.

Procurator in cā criminali an debeat admitti, & an valeat ꝓcessus agitatus cum illo.

1 Idē tenet Dñicus al leg. ca. q; frustra de vsu. iūcto fine cum princ. & cl. cōstitutionem. In fi. de electio. ā Pe. de Ancha allegās Bar. in d. c. ad crimē. tenet ɔtriū. Fon.

bere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio[a] comparere: Nisi causa fuerit criminalis, [b] vel nisi pro veritate dicenda, [c] vel pro iuramento[d] calumniæ faciendo, vel aliàs iuris necessitas partes coram eo exegerit[e] ꝑsonaliter præsentari.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt, sed si necessarium sit ipsarum testimoniū in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdū mittet, & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes extra monasteriū suū ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi nō possunt quod contra prædicta fit, est irritum. Ioan. Andr.

ADDITIO. Et Io Mona. hic, & Arch eod. lib. sup. de proc. qui generaliter & facit quod not. C. de adul quāuis indubitati. Sed vt ibi not. Cy Fran. Accur. resistebat illi glo. quæ innuit hanc exceptionem dilatoriam hac ratione: verba sententiæ referenda sunt ad personam domini C. de iniur. l. fi. & absens damnari nō potest, ff. de pœ. absentem. In procuratorem autem sententia ferri non potest, quia nocens non est C. de sent. & interlo. l. 1. ergo semper opponi poterit C. de proc licet, secundum eum, per quod dici potest, quod quo ad fienda repellitur, valebunt tamen prius cum eo gesta per iura præallegata. Ioan. Andr.

c ¶ Dicenda] scilicet ad præstandum iuramentum de veritate: 2 quod solum olim pręstabatur in spiritualibus, hodie secus j. de iur. cal. ca. 1. in fin. & differt in eo a iuramento calumniæ, quia per illud respondetur de eo quod credit & æstimat C. de iureiu. pp calum. dā l. 2 §. fin autem & per istud iuramētum de veritate respondetur, vt litera sonat. sup. de elec. dudum 2.

2 Et ad rñdēdū ꝑ illud ad positiões vel interrogata: & ꝑ id posset dici idem de propositione facti ꝑ decre. Pastoralis, eod. tit. q; dic Vt ibi Io. Andr.

[Glo. seq. recitetur per quęstionem]

d ¶ Iuramento calumniæ] quod principales personæ ꝓstare debent. C. de iureiu pp calum. dan. auth. principales sup de iura calum. in pertractandis, quod verum est nisi procurator habeat ad hoc speciale mandatum. j. de iura calum. ca. vlt. in quo casu dicam quod delegatus principalem adiurandum compellere non poterit, cum ibi tunc non sit iuris necessitas, de qua sequitur: nisi forte principalis iustior sit quam procurator, & natura causæ hoc requirat, vel scit melius veritatem, vt C de procu l vlt. Et facit ad hoc supra de procur. si quem in fi. eo lib Io. Andr.

3 Hæc glossula e lectura Ioā And. huc est translata, ea nō habetur in antiquis codicib.

e ¶ Exegerit.] quasi coegerit Et tractat hic Ioan. Mon. quomodo exigere ponitur pro cōplere, pro petere, pro cogere, pro diuidere, pro expellere, ponens versum:

Exigo perficio, peto, diuido, cogo, repello.

MVlieres] Primo ponitur prohibitio mulierib. in genere: Scđo: ibi, Sed cum prouisio bimembris circa ipsarū testimonia, cū certa prohibitione & pęna: Tertio prohibitio circa religiosas: ibi, Cæterum. Quarto decernit in fin.

CASVS. Tu & ego litigabamus corā aliquo iudice, fuit taliter ꝓcessum, q; fuit ꝯtestatā: volo probare intentionē meā ꝑ testes, & dico q; testimonium aliquarum mulierum est mihi necessariū, & peto q; ipsæ mulieres citent, vt cōpareant corā iudice personaliter ꝓhibituræ testimonium veritatis, vtrū iudex poterit cōpellere mulieres, vt coram se personaliter compareant, & se exhibeant in publico pro ferendo testimonio in aliqua causa? Rñdet q; non: nam non possunt exire domum suam vt se immisceant cœtibus virorum. Quid ergo fiet celabitur veritas? Rñdet q; iudex ibit ad ipsarū domū, & ab eis recipiet iuramentum, & in domibus ipsarum illas examinabit vocata parte & citata. Sed ponamus q; iudex est grauis persona: quia est constitutus in dignitate & non est decens, vt iudex accedat ad domos illarū mulierum bassæ conditionis? Responde q; tunc iudex vices suas committet alicui commissario ad illas mulieres examinandas. Et ista sunt vera, nisi mulieres istæ vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio: nam istud capitulum intelligitur quod non possint compelli, vt veniant ad iudicium: fallit in religiosis & Monialibus, quæ etiam si vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio, non sunt admittendæ. Non fingatur.] vnde si est talis causa, in qua debent produci testes & examinari: debet mittere commissarios, & non debet ire personaliter fingendo quod eius præsentia requiratur, & si in fraudem faciat incidit in excōicationem: puta quia iudex appetit amplexus mulieris, & fingit quod testimonium mulieris est necessarium in causa, & facit cum parte vt pars nominet aliquā mulierem inter suos testes, vt possit habere accessum ad illam mulierē. Religiosæ.] vnde religiosæ hic accipiuntur specialiter pro illis, quæ fecerunt professionē, non sicut in l. prima, C. de Summa Trinitate, & fide catholica ibi, in tali volumus religione versari. & sup. de consti. ecclesia. vbi dī, q; laici etiam religiosi non habent potestatem disponendi in rebus ecclesiasticis. Nota primo q; vagatio est prohibita mulieribus: & similiter permistio earum in congregatione virorū. Nota secundo, q; mulieres non possunt trahi ad iudiciū inuitæ, personaliter, & sic videtur secus à contrario de alijs. de quo sup. proxi. c. Domi.

CAP. II.

MVlieres † [f] (quas vagari non conuenit,

† Vide l. fœminæ. de procu. l. ferum. C. de iud. & l. fœminę. ff de reg. iur.

[Prima glossa summat].

f ¶ Mulieres.] mulieres ꝑsonaliter ad iudicium [quacūq; cā in iure nō expressa] inuitæ trahendæ non sunt. sed si necessariū sit ipsarū testimoniū in cā iudex expensis producentis interdum ibit, interdū mittet, & iudex fraudulenter vadens, excōicatus est. Mulieres religiosæ etiā volentes extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudiciū trahi non possunt. qđ ɔ ꝓdicta fit, est irritū. Ista decretalis Bonifacij extrauagans erat, qa edita ante ɔpilatione huius Sexti libri. Io. An.

[Glossa

[Glossæ oēs sequentes recitantur in textu Io. And.]

a ¶ Immisceri.] periculosa est.n.sexuum commistio 18 q. 1 diffinimus.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. C. de arbit. l. vlt. Io. Andr.

b ¶ Litterarum.] generaliter intelligas: puta quib. causa committitur: si n. specialiter expressum esset in litteris quod mulier trahi posset, secus.ad hoc c. proxi.

c ¶ Legatorum.] vel delegatorum multo magis.ad hoc sup. de rescri. statutum.

d ¶ Alia.] puta ordinaria, vel delegata ab eo.

e ¶ Inuitas.] volentes ergo pñt: & ĩ hoc dist. sunt, religiosæ, vt inf. sequitur.

ADDITIO. Idem Io. Mon. & Archidiaconus.

f ¶ Nō exprimitur.] sup c proxi.

g ¶ Prohibemus.] nota meliorem conditionem mulierū quam masculorum: ad idē sup. de sent. excō. mulieres,& ca. ea noscitur. sup de pign. ex litteris. Interdum est deterior, dic vt no. sup. de pę.& remis. noua quędam ad hoc ff de reg. iur. l. 2. Interdum par vtriusque causa, & de his no. in Spec. de procu. §. 1.

h ¶ Necessariū.] quia nō sunt alij qui veritatem sciant, vel non ita bene sciunt. 14. q. 2. quamquam.

i ¶ Producentis] 4. q. 3 si testes. §. liberi. versiculo veteris supra eo lib de rescri. statutum insi in gl. a producente,& C. de testib. quoniam, sicut ergo producens tenetur expensas ministrare testi producto: ita & tabellioni vel iudici, qui ad eas vadit. vt hic vides.

k ¶ Idoneam.] presbyterum, vel alium virum honestum coram quo iuret & ibi etiam erit tabellio: & citabitur pars aduersa, vt vadat visura eas iurare, vt supra de testi c 2.

ADDITIO. Dicit Archid. quod faceret illum presbyterum vel virum honestum iurare, suum officium fideliter adimpleret, vt sic maior & plena fides illi adhiberetur, alleg. de præsum. illud de præsen. ad audientiam. 1. quæst. 7. sancimus. Aliquando tamen talis persona nuncius appellatur. supra de testib. cog. cap. 1 aliquā do exe utor vel auditor. sup. de offic. deleg. super quæstionem.

ADDITIO Vnde dicebat Ioan Mona quod melius diceret, personas. alleg. supra de probat. quoniam contra. Ioan. And.

l ¶ iure prohibente] vt in criminali criminaliter intentata, vt in auth de testi. § & quoniam. & § hac omnia,& C de fi. instr. auth. apud eloquentissimum.

ADDITIO. Quod dicit hic glo. in criminali criminaliter intentata Intellige. vt no. de verb sig. forus. ad fi.& 11. q. 3. ex eo. Ioan. And.

m ¶ Accedat]expensis producentis, vt no. sup. non. n. in hoc casu. credo locum habere decre. ī. eo. li. de rescript. statutum. § insuper.

nec virorum cœtibus immisceri) [a] auctoritate litterarum [b] sedis Apostolicæ, vel legatorum [c] ipsius, aut alia [d] quacunque, ad iudicium personaliter euocari vel trahi inuitas [e] causa ferendi testimonium, aut alia qualibet (quæ in iure non exprimitur) [f] prohibemus. [g] Sed cum necessarium [h] fuerit testimonium earundem, iudex (expensis partis producentis [i] easdem) tabellionem, aut aliam personam idoneam [k] ad eas transmittat: vel si forte talis casus occurrerit, quo iure prohibente, [l] receptio testium alteri committi non possit: iudex † tunc propter hoc personaliter ad illas accedat: [m] † aut (si talis sit personæ [n] iudicantis conditio, quod id per ipsum non deceat fieri, vel non possit) [o] mittat [p] ad eas: † prouiso quod casus huiusmodi (videlicet vt iudex vadat personaliter) non fingatur: [q] nec fraus interueniat in hac parte: Alioquin actor huiusmodi vel fraudator, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. [r]

10 ¶ Cæterum fœminæ religiosæ, præsertim quę debēt sub clausura morari [s] extra suum monasterium vel clausuram non uocentur ex quauis causa [t] personaliter, etiamsi ad hoc voluntas accederet † earundem. [v] Decernimus quoque, vt ipso iure sit irritum & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

Idem.

30 ¶ *Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem potest agere & defendere causam spiritualem: minor xiiij. per se non agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & etiam delegati dati ad causas illas: Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spiritualem. h. d. Ioannes Andrea.*

CAP. III.

50 SI AN- [continuation in gloss]

n ¶ Personæ.] puta epm vel superiorē, propter reuerentiam ipsius pontificalis officij ad mulierculam ire non decet: ad hoc supra de offi. ordi. c 1. eod. lib.

ADDITIO. Vel alias religiosus,& magnæ famæ Arch.

o ¶ Non possit] puta ratione infirmitatis, vel forte loci in quo moraē mulier, vel alia simili.

p ¶ Mittat.] tabellionem vel personā idoneam, vt dictum est sup. Io. And.

q ¶ Non fingatur.] vt iudex posset dominam visitare, faciebat eam nominari in testem.

r ¶ Incurrat.] non reseruat absolutionē: ergo alijs cōcedit. de sent. excom. nuper.

s ¶ Morari] vt infra de sta regu c. vno.

t ¶ Causa.] vnde nec seruare tenentur decret. Nicolai, quo ad personalē comparitionem, vt sup. eo lib. de electio. indemnitatib. §. sed cum eas.

u ¶ Earundem.] nota non potest quis renunciare iuri suo: ad idē sup. de foro cō petenti si diligēti. & quod ibi no. de sent. excomm. contingit multos tales casus quære per Accursium. C de pact si quis in conscriben. & ff. de pactis. l. pactum inter hæredes,& per Gof. de reg. ad Apostolicam. Sæpe enim procurarent Moniales se ad iudicium euocari, vt claustrum exirent ad idem sup. de sent. excom. relatum.

60 SI annū] Prima pars tractat de minore: Secunda de filiofamilias: ibi, in huiusmodi. Prima iterum sub diuiditur quia primo tractat de minore 25 qui est maior 14. Secundo ibi, Si vero minore 14. qui est minor vel maior septennio. Io And.

¶ Pro intellectu capituli præsupponendum est illud habetur C qui leg. perso. standi in iudi habeant vel non. in l. 1.& 2. videlicet quod minor 25. ann. non habet personam idoneam, in qua possit fundari & subsistere iudicium: sed si habet curatorem generalem, debet ingredi iudicium cum auctoritate sui curatoris, si non habet curatorem generalem, debet ei dari curator auctoritate iudicis.

CASVS Quidam Titius contraxit matrimonium cum Berta: contracto matrimonio, per verba de præsenti, Berta

† al. ita: p̄status iudex pp hoc, &c.

† Nota P. de An. cuiq; priuilegia sua seruāda sunt, & potius lędēdam causæ naturam, q̄ priuilegia parui. Pon.

† Vide Bal. consi. 105. lib 1. & Tiraq. de legib. connubia lib. leg 9.

† al. accesserit.

Berta non vult sibi adhærere tanquam marito: certum est quod pōt agere contra ipsam, & petere iudicem, vt iudex compellat illam Bertam ad sibi adhærendum tanquam marito; Sed ponamus quod Titius erat minor 25. ann. vtrum possit esse in iudicio in ista causa spirituali sine auctoritate curatoris? Respondet Romanus Pontifex, cū distinctione: aut iste minor habet 14. annum completum, ita quod est pubes: & in isto casu pōt esse in iudicio sine auctoritate tutoris, & agere per se sine auctoritate curatoris, & pōt constituere suum procuratorem absq; curatore. Si autē non dum compleuit annum 14. non pōt agere sine auctoritate curatoris: & si velit constituere procuratorem dēt constituere cum auctoritate iudicis, coram quo vētilatur causa, siue sit iudex ordinarius, siue delegatus. Idem dicendum est in causis dependentibus à causis spiritualibus: verbi gratia Titius minor 15. annis contraxit matrimonium cum Berta: pater Bertæ promisit ei centum in dotem: certum est quod iste Titius minor 24. ann. dummodo sit pubes, potest sine auctoritate curatoris petere istam Bertam in vxorem; sed vtrum possit petere dotem sibi promissam sine auctoritate curatoris, licet sit minor? Rñdet quod sic Sed ponamus quod aliquis qui vult tractare cām spiritualem, est filiusfa. qui non potest esse in iudicio sine auctoritate patris, vt in glossa magna. Instit de pat. pote. Ponamus quod filiusfamilias contraxit cum Berta; pater Bertæ non vult dotem soluere, vtrum possit iste filiusfamilias tractare causam sine auctoritate patris? Vel filiusfamilias beneficiatus vult agere in causis beneficij sui, vtrū possit sine auctoritate patris? Respondet Romanus Pōtifex, quod sic: nam in causis istis spiritualibus non curatur de auctoritate patris: & sic filiusfamilias in causis spiritualibus potest agere sine auctoritate patris Infante. }qui non habet potestatem agendi, nec constituendi procuratorem: quia non intelligit illa ætas quid videat. l. prima. C. de falsa mone. Nota primo ex isto capitulo, quod minor vigintiquinque ann. regulariter non potest esse in iudicio per se, nec constituere procuratorem absque auctoritate curatoris sui vel 1. & 2. allegatus. Nota, quod qualcunque causas spirituales vel descendentes a spiritualibus minor 25 ann. sine auctoritate curatoris potest tractare: & censetur quantum ad illas causas maior. Not. quod idem est iudicium de causis spiritualibus & descendentibus ab eisdem: sicut dicimus quod de causis spiritualibus & de causis annexis spiritualibus, idem est iudicium in c. quanto de iudi. in ant. vt ius patronatus non est merū ius spirituale: sed est annexum iuri spirituali, puta institutioni, vt hic dicitur. Nota quod impubes non potest causas spirituales tractare per se, nec in æis constituere procuratorem absque auctoritate sui curatoris. Potest poni exemplum in beneficijs dummodo sint præbendæ: vel ex dispensatione Apostolica. quia in pupillari ætate posset obtinere beneficium ex dispensatione Apostolica: sed tunc debet habere curatorem ad illas lites, vel si velit constituere procuratorem, hoc debet esse auctoritate iudicis. Nota quod iudex delegatus potest dare curatorem minori 25. ann. ad lites ventilandas coram ipso: sed non ad causas, quæ non ventilantur coram se, sed ordinarius potest dare curatorem ad omnes causas tam coram se mouendas, quam alibi Not. vnum casum in quo filiusfa. potest esse in iudicio sine auctoritate patris, quod est contra l. non solum. C. de bo. quæ lib. puta in causis spiritualibus pōt filiusfamilias esse in iudicio sine auctoritate patris: nam ista censentur peculium castrense, vel quasi: Nota vlterius illud ad quod allegatur iste tex. quod clericus etiam sacerdos & beneficiatus non liberatur a patria potestate: nam nos non legimus quod clericatus sit modus tollēdi patriam potestatem: legimus tamen de dignitate episcopali. in Auth. sed episcopalis dignitas. C de epi. & cle.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

num [a] quartumdecimum [b] tuæ peregisti ætatis: in beneficialibus, & alijs causis spiritualibus, [c] necnon & dependentibus [d] ab eisdem, ac si maior [e] vigintiquinq; annis existeres: ad agendum & defendendum, per te vel per procuratorem † (quem ad hoc constituendum decreueris) admitti debebis. [f]

¶ Si vero infra quartumdecimum annum existas, per te agere, aut defendere non poteris [g] super ipsis: sed vel per tuum episcopum, vel per officialem eiusdem. [h]

a ¶ Si annum.] maior 14. annis per se & per procuratorem pōt agere & defendere causam spiritualē, minor 14. per se non agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis, & etiam delegati dati ad causas illas. Filiusfam. sine patris assensu agit causam spiritualem: hoc dicit. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eorum, quæ not. Ber. sup. de resti spoliat. ex parte, & de ætat. & qualit. ex ratione. Goffr. Innu. & Hostiensis eo. tit. indecorum & sup. de procur. accedens.

ADDITIO. Et Io. 15. q. 3. in certis & Accursius. ff. de mino. l. ait prætor. in princ. & principium corrigit qd̄ no. Gul. in Spec. de stat. mona. vers. 41. Io. And.

b ¶ Quartumdecimum.] In muliere hoc intellige, in muliere 12. & sic intellige pdictam decre. de restit. spoliat. ex parte. & probatur s. eod li. de elect. indemnitatib. in responso sup de despon. impub. continebatur. Io. And.

c ¶ Spiritualib.] puta matrimonio & similibus.

d ¶ Dependentib.] vt dote, q̄ dependet matrimonio. de do. inter uiū & vxo. & de dote post diuor. rest. c. 3.

e ¶ Ac si maior.] sine curatore sicut maior.

[Glo. seq. ponit quatuor opi.

f ¶ Debebis.] in matrimonio hoc erat expressum in prædicta decret. ex parte. [Per quam patet in q. lo. de Deo, de qua dicam infra de sen. exc. c. licet in vlt. glo. ēt suo tempore non ponderandam ætatem 25. ann. in defendente] causam matrimonialem.] sed quia quidam dicebant id speciale in carnali matrimonio: ideo emanauit hæc lata constitutio. Sed quod idem esset in spirituali, probatur per dec. de elec. dudum. 1. & de reg. postulasti. ad hoc facit quia huius voluminis compilatores. 1 de tutelis & curis non posuerunt tanquam de materia nobis non multum necessaria: & aduerte, quia quod hic dicitur, quidam tenebant indistincte. Inn. dicebat, quod debebat dari curator fin quod in ver. seq de minore 14. dr̄. Host autē suo capite & quadam similitudine distinguebat inter maiores 17. ann. vt tūc haberet locum prima opi. quia talis prodire pōt in publicum. 3. q. 7. c. 1. § tria ad hoc ī eo lib. de proc. qui generaliter in fi. vel 18 secundum c. i quæ no. de offi. de leg. cum vicesimum, & minores 17. vt tunc habeat locum opi. Inno. & hanc viam mediam dicebat tenendam. Arg. de offi. deleg. quærenti. hæc no. de æta. & qua. lit indecorum, & summa eiusdem tit. ͡ ætas. sed ex ͡ p batur hæc opinio, vt hic vides. Ioan. And.

g. ¶ Non poteris. hoc tenet Ber. de æta. & quali. ex ratione in glo. vltima.

[Glo seq. reci. per obiectionem]

h ¶ Eiusdem.] 1 non. n. sufficit: immo nec requiritur patris auctoritas; non enim de patrimonialibus tractamus, in quibus id locum habet C de bo. quæ. li. cum oportet. & l. cum nōdolum, & inf. in fi. c. nec hic prætoris vel alterius iudicis sæcularis, cum spiritualis & ecclesiastica sit causa 90. dist benè quidem. sup. de iudi at si. & de arbi. contingit. argum. ff. ad Treb. ille a quo. §. fin. & l. seq.

† Nota vbicunq; minor legitime pt interesse iudicijs; ibi pt cōstituere procuratorē. c. ex parte. de rest. spol. si in lædat restituerei. gl. in d. c. ex parte & l 1. C. si de momen. pos. Fon.

Minor per se pt causas spūales aut ab illis depēdentes tractare.

1 Quos vide sup. in procemio § nos adapicē. Io. And.

2 Gl. seq. Dom. Pet. de An. & Phil. notant quod tutor testamētarius datiuus & posset liti gare pro beneficijs sui pupilli, quod nec beneg. ga. Pet. quod non est alibi Fon.

10 20 30 40 50 60

a ¶ Ad litem.] ad hoc. C. de in litem dan. tut. vel cura. per totum. C. de cura. fu l. fi. in prin.
b ¶ Huiusmodi.] scilicet spirituales, quasi de temporalibus non dependentibus se intromittere non debeat arg ?. prox. responso, nisi forte ratione personæ puta si clericus esset.

[Glo. seq. q̄rit obiiciendo, & soluit.
c ¶ Maior infante.] idest septennio. ?. de despō. impu litteras & ca. accessit minor eīn ætas ignorat q̄d videat. C. de fal n o. l. 1. in fi Sed dices q̄ causam spiritualem potest tractare minor infante: matrimonium n. vel sponsalia ɔtrahere nō p̄t, vt in prædictis iurib. Saluo eo quod habetur de spōs. iuuenis beneficiū ecclesiasticū habere nō p̄t, vt not. sup. de p̄b. super inordinata. qualis ergo erit hæc causa? Forte dispensatione Papæ adeptus est beneficiū de quo agit vel defendit, vel forte repetit, vel ab eo repetuntur vsuræ: Vel d̄r natus de illegitimo matrimonio. de ordine cognitio. tuam, vel his similia.
d ¶ Alterius.] epi scilicet vel officialis.

¶ Notat Pe. de Anch. quod simplex clericat' non liberat à patria pōtate. vide Host. cap. inde eorū de ætа. & qual. liberat tamen quo ad glīnā, vt pcuti nō possit & ad bona aduēti tia & acq sita post clericatū: adeo vt dixerit. B r. consf. 65. q̄ filiᵒ sacerdotis notarius possit in testamento patri ad scribere. Fonta.

tibi curator dabitur ad lites [a] huiusmodi [b] exercendas, aut tu ipse (si maior infante [c] fueris) cum auctoritate alterius [d] eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolicæ sedis & subdelegatus ab eo, [e] tibi (si non habeas) curatorem [f] dare valeant, vel auctoritatem constituēdi procuratorem [g] præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ. [h]
¶ In huiusmodi [i] quoque litibus siue causis, quamquam in potestate patris existas, † nec aliàs absque ipsius assensu, in iudicio regulariter [k] esse possis: eius (cum de his se intromittere non habeat[l])

qui legitimam personam, l. vltima. Item cum agit de thoro violato. ff de adulterijs, si maritus secūda, §. lex Iulia. & l. inter liberas §. penul. Et in interdicto de libero homine exhibendo ff. de libero homine exhibendo. l. tertia. §. si mulier. Item secundum canones vt̄ q̄ indistincte conquoratur filius de patre. ? de spon. c. non est. 2. q. 7. quæritur. vbi de hoc & 23. q. 4. si ecclesia. Itē in casu. ff. de iudicijs, si lōgius. In his, & similibus maior & in potestate constitutus agit. ADDITIO Materiam glo. vide plene in Spe. de actore §. 1. ver. item q̄ est filius. & duab. chartis sequētibus, & specialiter de clericis in vers. sed cū clericorū dicto. & per hoc decido quam plures q̄stiones huius materiæ ibi positas. & in l vlt. C. de bonis quę liberis. Io. Andr.
l ¶ Nō habeat.] habet enim locum illa regula in patrimonialibus, vt ?. dixi

nequaquam requiri debebit assensus.

TITVLVS II.

De foro competen.

¶ Innocentius quartus †

¶ *Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ, de causa subditorum[m], suffraganeis etiam ipsis consentientibus, non cognoscit. hoc dicit vsque ad § neque.*

CAP. I.

Romana[m] ecclesia, & infra. ¶ Nec appellatiōis articulo præ

DE FORO competenti.

¶ Dictū fuit titulo prox. de iudicijs: verum quia multotiēs accidit quod vocati ad iudicium excipiunt de incompetentia fori, & posset aliquis dubitare quod dicatur forum competens, & quid incompetentia: ideo annectit ur rubrica ista de foro competenti

Romanam.] Hæc solemnis decret. habet vndecim dicta circa forum competens vel incompetens secundum Host. Boatinum & Ioā. Mona. Primo enim ponit duo dicta: Secūdo ibi, Neque tria. Tertio ibi, Nec etiam duo Quarto ibi, Contrahens. vnum. Quinto ibi, Nec clericos ponit alia tria
¶ Pro intellectu huius c habemus aliqua præsupponere: & primo illud quod d̄r in c pastoralis. de off. ordi. in an q̄ regulariter archiepiscopus non est competēs iudex inter subditos suorum suffraganeorum in prima instantia. Item præsupponendum est, q̄ qn̄ appellatur ab ep̄o ad archiep̄m, si appellatio fuerit legitima cā deuoluitur ad archiep̄m, & archiep̄s p̄t retinere cognitionē causæ principalis, si dictū fuerit bn̄ appellatū, & male iudicatum. c. vt debitus de appellat. in antiq.
CASVS. Tu & ego litigabamus coram ep̄o Pictau. qui cōtra te tulit aliquam interlocutoriā, a qua appellauisti ad metropolitanū, videlicet ad archiep̄m Burdegalen. fui citatus ad procedendum in cā appellationis, in termino mihi assignato comparui, tu & ego conuenimus mutuo consensu, q̄ archiep̄s non cognosceret de articulo appellationis, sed tantum de principali causa, an archiepiscopus possit cognoscere de causa principali omittendo articulum appellationis? Respondet Romanus Pontifex, q̄ non, quia partes possent adhibere fraudem, vt priuarent primum iudicem sua iurisdictione Sed ponamus, quod in aliqua causa quæ vertebatur inter te & me, & coram episcopo Pictauen. fuit ad archiepiscopum Burdegalen. appellatum, archiepi-

† in quodam manuscripto tribuit Inno. 4.

Cōtinuatio domini Heliæ.

ADDITIO. Vel curatoris sic deputati, secundum Archidiaconum.
e ¶ Ab eo.] delegato ordinarij non dicit, quasi ordinarius hoc delegare nō possit. ad hoc. ff. de off. proconsul l. nec quicquam. §. vbi decreto. & super hoc vide q̄ not sup. de restitutione in integrum. cap. pen. & quod dixi sup. eod. lib. de offic. vicarij. licet.
ADDITIO. Nec etiā dicit, delegati, s̄m Archidiaconū: non enim emanat à sede, quod emanat à delegato, allegat de fi. presbyte. dilectus. Graue videtur hoc dicere, quod delegatus legati non potest, quod possit subdelegatus legati, procederet autem eius dictū, si intellexisset q̄ delegatus legati id non subdeleget. Io. Andr.
f ¶ Curatorem.] forte generaliter, vel specialiter ab ordinario datum.]
g Procuratorem.] cū est maior septēnio, vt sup. ver. prox.
h ¶ Ventilandæ.] delegata. n. eis causa, & oīa delegata videntur, sine quibus causa, &c. de offic. dele. præterea.
ADDITIO. Et c prudentia §. sexta. ad causam vero pertinet, q̄ psona legitima sit in causa C. qui da tu & curato l. in vniuersis. ergo possunt per quod peruenitur ad illud ff. de procuratorib l. ad legatum. Ioan. Andr.
i ¶ Huiusmodi.] s. spiritualibus, & dependentibus.
[Glo. seq. declarat tex & ponit 7. casus exceptos.
k ¶ Regulariter.] & hoc habet locum etiam in maiore C. de bonis quæ liberis, cum oportet. & l cū non solum Et est hoc verum suo nomine, secus si sit alterius procurator sup. eo l b. de procurat qui generaliter. secūdo casu & ff. de minoribus, cum mandato Ideo aīt dixit, regulariter, quia casualiter pura: sicut in castrēsi peculio, in quo et contra patrem agit ff. de iudicijs, his nullis Item cum impetrat veniam ætatis: dummodo sit maior viginti annis. C de his qui veniam ætatis impetrauerunt l. secunda. Et in momētanea possessione. C.

1 Large d̄r hæc cā spiritualis id est, ecclesiastici fori, vt in c. de dispensatiōsam eo. tit. de quo dic vt ibi no. & dicam ?. de viu. c. 1. Ioan. Andr.

Filius familias in q̄b. casib. possit esse in iudicio sine consensu patris.

Casus. §. Neque.

chiepi est contentus causam appellationis committere, nõ est dubium q põt, dummodo faciat in diœcesi illius epi à quo est appellatum: Sed quid, delegatus non vult acceptare delegationẽ: an possit compelli? Rñdet q non. Sed ponamus q archieps cognoscit in præsentes in prima instãtia, altera partium vult pducere aliquos testes, qui sunt de isto epatu Pictauien. vtrũ potest illos facere cõueniri corã se? Rñdet q non: Qualiter ergo puidebitur parti? Rñdet q archieps poterit vices suas cõmittere alicui cõmissario in diœcesi Pictauiẽ. & poterit archiepiscopus epm Pictauiẽ. requirere vt cõpellat commissariũ ad suscipiendum delegationem, & testes ad ferendũ testimonium veritatis corã ipso cõmissario. Sed quid, habuimus in principio huius capituli, q archiepi non habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: sed nunquid ad minus habebit in officialem & alios officiarios suorum suffraganeorum: puta archipresbyteros, decanos, & alios? Rñdet Romanus Pontifex, q non, nisi sit ɔ̃tia consuetudo Et ponamus q tu & ego, qui sumus de ista diœcesi litigabamus in curia archiepi Burdegalensis: accepimus in causa nostra peroranda procuratores & aduocatos, & conuenimus cum aduocatis & procuratoribus de certo salario pro conductione causæ in ciuitate Burdegalen. iste aduocatus meus conuenit me pro suo salario, vtrũ teneat cõparere? Rñdet q nõ, nã pro salarijs non possum in dicta curia archiepiscopi in prima instantia conueniri. l. hæres absens ff. de iudicijs. vbi dicitur, q si quis tanquam viator contrahat in aliquo loco, licet ratione contractus sortiatur forum, tñ non potest conueniri in illo loco, quia esset absurdum q quilibet viator posset conueniri in omnibus locis, in quibus contraxit, vt dicta l. hæres absens alleg. modo isti erant ibi tanquam viatores. Nota primo, quod iudex qui non põt adiri nisi per viã appellationis, non potest de causa principali cognoscere: nisi prius discutiat de viribus appellationis, etiãsi partes consentiant, & sic patet quod iudex q habet iurisdictionẽ limitatã ad certum casum, primo debet cognoscere an sit in casu quo iurisdictionem habeat. Ad hoc ī. de elec. quida. Nota secundo ex §. neque. quod quis non potest cõpellere vt recipiatur eius delegatio, nisi illum quem vult cõpellere vt recipiatur eius delegato, habeat ratione illius iurisdictionis subiectum. Nota tertio ex § nec etiam, quod quis non potest conueniri in loco ɔ̃ctus qñ fuit factus per aliquem viatorem, de quo in glossa.

[Glos. seq. determinat textum, ponit contrarium]

a ¶ Prætermisso] licet per appellationem ad archiepiscopum causa deuoluatur, & de ea cognoscere possit, tñ de principali qõne cognoscere non põ, nisi prius de appellatione cognoscat (etiam partibus consentientibus) sine voluntate suffraganei, quia in hoc casu per inde esset, ac si sine voluntate suffraganei per simplicẽ querelam cognosceret, quod non potest facere eo. lib. de offic. ord. cap. 1. & sic fraus fieret illi constitutioni. Et hoc intellige, cum appellatur ante sententiam: nam quando appellatur à sententia, iudex appellationis statim de principali cognoscat, 1 de hoc supra de appell. vt debitus, in glos. penul. & per hoc probatur opi. Hostien. qui not. ī. eo. lib. de app. cordi. q illa decre. locum habet specialiter in Papa, in archiepiscopo enim locum non habet, vt hic vides, sic etiam soluitur contrarium illius decret. ad istam. Satis tamen videtur. secundum Hostien. Pet. de Sam. & Archid. q in quolibet inferiori à Papa locum etiam habeat decret. illa qui per simplicem querelam possit adiri: 2 & sic posset intelligi opinio Inno. vt ibi dicam.

b ¶ Extiterit.] & sic aditur per simplicem querelam.

c ¶ Remen.] vel alius quilibet de off. ord. c. 1. sup eo. lib.

d ¶ Clericorum.] in laicus secus: quia priuatorum consensus, &c. C. de iurisdictione omniũ iudicium, l. priuatorum.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Arch. quod est verum quo ad temporalia: secus in spiritualib. secundum Host. alleg. sup. de pen. & remis. omnis, & remittit ad id quod not. de respon. impub. ca. 2. & de hoc dixi de offi. dele. P. & G super gl. fin. Io. Andr.

e ¶ Iudices.] bene dicit, quia tanquam arbitri hoc possent etiam sine episcoporum consensu, sicut quilibet alij, cum hoc prohibitum non sit 3, ad hoc de arbitr. cum tempore, & c. dilecti.

ADDITIO. Et de hoc supra eodem in antiquis, si diligenti. in fin. 1. glo. Io. Andr.

f ¶ De facto.] quia de iure non possunt in iudicem nõ suum, etiam ecclesiasticam personam, & si alias præsit iurisdictioni, sine proprii episcopi consentire licentia, supra eodem in antiquis, significasti, vbi de hoc.

ADDITIO. Et quod ibi scripsi post Host super prima glos. hic not. Hostiẽ. & Ioan Mona. de nouem, scilicet quæ requirũtur in iurisdictionis prorogatione, quam facit clericus Io. Andr.

[Glos. seq. quærit, soluit, dat simile, in fin. soluit obiectionem.]

g ¶ Suscipere.] bene põt archiepiscopus causam vel executionem sententiæ delegare subditis suffraganeorũ suorum, sed ad illa suscipienda illos inuitos compellere non potest, nec potest compellere illos vt ferant testimonium in causis ad ipsum per appellationem deuolutis, nisi in his casibus aliud inducat consuetudo. Quid ergo fiet? mandabit suffraganeo, vt subditũ compellat ad testimonium ferendũ in causa illa, 4 sicut in alijs casibus. & de hoc ī. de offic. ordi. pastoralis. Idem est in quolibet iudice, vt si de alia ciuitate petantur testes, iudex causæ ad iudicem loci mittat, vt testes recipiat, & ad iudicem attestationes remittat. C. de fide instrumentorum l. iudices. Et not. quod non eandem iurisdictionẽ hẽt iudex in accessorio, quã in principali, sed illud quia in subditos suffraganeorum iurisdictionem non habet, vt in prin. decre. pastoralis.

ADDITIO. Et sic non obstat supra de offic. deleg. prudentiam. §. pen. & vlt. quæ loquitur in delegato Papæ. Ioan. Andr.

h ¶ Præcepta.] vt quia aliquem citari mandat 5 vel his similia.

i ¶ De consuetudine.] consuetudo ergo in his iurisdictionem tribuit, ad idem sup. eo. li. de offic ord cap. 1. de foro compe. cum contingat, in antiquis. sup. eod lib. de consue. c. 3. cum similibus.

Prætermisso [a] nec aliàs etiam (cum minimè appellatum extiterit [b]) Remẽ. [c] archiepiscopus, vel eius officialis, † de causis clericorum [d] tanquam iudices [e] (licet in ipsos ijdem clerici de facto [f] consentiant) absque diœcesanorum suorum voluntate cognoscant.

¶ Archiepiscopus, subditos suffraganei non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere, suas sententias, & præcepta exequi, vel testimonia in causis ad eos deuolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat hoc dicit. Dominicus.

¶ Neque suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere: [g] vel sententias & præcepta [h] exequi: aut in causis per appellationem deuolutis ad eos testimonium (nisi aliud in his tribus de consuetudine [i] obtineat) perhabere compellant.

† al. officialem.

Casus. §. Nec etiã.

Iudex appellationis de principali non cognoscit ante appellationis discussionem.

1 placet Dom.

2 Vt est legatus. c. 1. de offic. §. tñ Do. tenet, q illa decret. non hẽt locũ e pt venit 11. q. 1. idẽ tenet Phil. Fonta.

3 Idẽ Pe. de Anch. exequi glo. Do & Phi q appellatiõe iudicum nõ veniũt arbitri & intellige gl. q cõpromittitur de perhibendo testimonio lib. quis de ecclesiasticis nõ possit sine licentia epi. gl. si c. venit 1 de arb. Ioan. And. Phi. & Dom. Fonta.

4 Quid si intra terminũ ad hoc assignatũ id non fecerit? Archieps id faciet sm Host. alleg. q non supp. eo. de supplen. neg. prala Romana. hoc non placet Archi. dicenti, q licet tũc sustra ganeũ cogere possit, subditũ ipsius non. 1. &c.

a ¶ Officiales.] licet .n. in epm iurisdõnem hẽat, non tamen in officialem, vt inf. in fi. c. dicitur.

b ¶ Salarijs.] taxata erant olim ista salaria per decr. depositu properandum, quam hodie non habemus. Et de istis salarijs habes C. de suffra. l. vna. C. de mand. salarium, & qua actione petantur C. manda. l. 1. in vltima glo. ff. eod. l. salarium.

ADDITIO. Et de his vide satis in Spe. de sala. §. 2. & 3.

[Gloss. seq. obijcit & soluit.]

c ¶ Procuratorũ.] q̃ procuratoris officiũ dẽt esse gratuitum 1 & si aliq̃d recipiat, q̃ bonos mores facit: & redemptor litis esse censetur C. de procura. litem. C. mand. si q̃. licitum. ff. mand. si vero non remunerãdi. §. vlt. Sed leges illæ loquũtur qñ paciscit, vt habeat certam partem eius de quo est quæstio, qđ illicitũ est [De hoc. 3. q. 7. cap. infantes §. tria ver. arceantur plenius. ff. de pactis l. sumptus. Io. And.] Hic de salario loquitur, quod datur pro remuneratione laboris, quod licitũ est, vt hic & ff. manda. l. salarium.

ADDITIO. Datur. s. sine pacto: aliàs non est mandatum. sed locatio. ff. manda. l. 2. in fi. Ioan. And.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit.]

d ¶ In causis.] licet .n. iurisdictionem habeant in causis, non tamen in personas, ratione salariorum ipsorũ, cum alia sit causa. Arg. contra. C. de iudicijs, properandum §. illo proculdubio, vbi dicitur q̃ propter salarium aduocatorum omnino debet causę fieri dilatio: sed illud in ordinario loquitur.

ADDITIO. Dicit Hostiensis & Archidiaconus post eũ, quod illa lex concordat: quia non intromittit se archiepiscopus de causis salariorum: & sic propter illas lis non protelabitur. mandabit autem ordinario vt illas expediat. Ioan. And.

(Gl. seq. signat contrarium quod tripliciter soluit. in fine ponit duas opi. reprobatas.

e ¶ Respondere.] nota ergo quod ratione contractus non sortitur quis forum. Contra sup. eo. c. vlt. cum suis concor. Sol. hic de contractu loquitur inito in ciuitate suffraganei: puta cum Bonon. qui appellaueras, secum duxit aduocatum Rauennam: & sic contractus Rauennæ initus non fuerat. Vel dic quod locum habet qñ ibi non inuenitur Vel dic verius, quod de contractu loquitur, quem quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non possit: durum enim esset, vt quocũque loco nauiget, vel delatus sit, respondere teneatur. 2 ff. de iudic. l. hæres absens § nam vbi sic venit, & hæc vera, nisi se ibi promiserint soluturos: tunc enim suscipere compellerentur 3 iudicium: cum ibi & vbi domicilium habent, valeant conueniri ff. de iudicijs. l. hæres absens. §. item sciendum supra eod dilecti. ibi enim q̃traxisse videtur, vbi se soluere obligauit. 4 ff. de actionibus & obligationibus, l. contraxisse, & contraxisse non vt que eo loco intelligitur quo negotium gestum est, sed quo pecunia est soluenda. ff. de rebus auct. iud. poss. l. quarta. Et hic reprobari videntur duæ opiniones doctorum legum: quorum quidam dixerunt, quod ratione contractus viator respondere compellitur, si conueniatur priusquam inde discedat. Alij directe dixerunt contra, scilicet, quod conueniri non posset priusquam inde discedat: sed poterit si illuc postea reuertatur. Hæ opiniones hic tolluntur: cum dicatur indistinctè quod respondere non cogitur. Nec obstat ff. de iudicijs. l. secunda. §. omnes. & §. plane. vbi probari videntur istæ opiniones: quia in Roma speciale est, q̃ ibi dicitur, quæ communis est omnium patria. ff. ad municipales l. Roma. & i̅. eo. cap. vlt.

1 Aduocatus nõ licite vẽdit patrocinium. 11. q. 3. nõ licet infra. Io. And.

2 Intellige hoc ẽt si post decessum reuertatur. Dom. & Phili. ponens hic octo limitationes ad gl. Fõt.

3 Intellige hoc p̃ modũ sequẽtis §. Io. And.

4 Idem Doct. etiã si tacite se obligauit mittẽdo litteras tñ locus solutionis ponatur ex interual. lo vtrobique cõueniẽter gl. Do. in l. exigere. ff. de iud. Ph. Fon.

¶ Archiepiscopus contra officiales, vel prælatos suffraganeorum (consuetudine aliud non disponente) & contra subditos ipsorum, pro salarijs aduocatorum, & procuratorum causarum fori archiepiscopi iudex competens non est hoc dicit.

¶ Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales, [a] aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salarijs [b] aduocatorum, & procuratorum: [c] in causis [d] (quæ in Remensi ventilantur curia) cogant que relantibus in sua præsentia respondere. [e]

¶ Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum diœcesum in sua propria coram se respondere: nisi ibi inueniantur: Sed si citati nolunt comparere: vel malitiosè se occultant, ne citentur, in bonis ipsorum sua diœcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per ordinarios faciendam. hoc dicit.

¶ CONTRAHEN-

CONTRAHENTES. Sciendum est qñ dicatur quis forũ sortiri rõne contractus: nã rõne solius contractus quis non sortitur forum: sed requiritur q̃ interueniat aliud, videlicet q̃ tempore q̃tractus habeat domicilium in loco, in quo contrahit, & tunc demum sortitur forũ duplici rõne, s. rõne q̃tractus & rõne domicilij: donec mutauerit domicilium, sed mutato domicilio, quod potest, tunc sortitur forum ratione solius contractus, & non ratione domicilij, vel etiam sortitur forum rõne contractus, licet contrahens non habeat domicilium in loco contractus; puta si in uno loco exercet negotiationem, & residet in alio loco, vt si esset aliquis vxoratus, qui resideret cum vxore sua Turonis, & haberet suos factores in hac ciuitate, cum quibus resideret pro certa parte anni; tunc in hac ciuitate ratione solius contractus sortitur forum; Secus in viatore vt dixi: quia ratione solius contractus non sortitur forum: sed requiritur q̃ habeat domicilium in loco. Ex quibus premissis concluditur, quod ratione solius q̃tractus quis non sortitur forum, sed ultra requiritur quod ipse habeat domicilium in loco contractus, vel faciat residentiam operando mercantias; vnde quamdiu ipse habet domicilium, potest conueniri in illo loco, vel quamdiu faciat residentiam; sed mutato domicilio, non põt amplius conueniri; quia remanet tantummodo solus contractus. l. iuris ordinem. C. de iuris. om. iu. foro compe. hoc præsupposito, casus in hoc §. sic valet figurari; Ponamus, cum haberẽ domicilium in diœceli Burdegalen. contraxi in ipsa diœceli; & remansi tibi obligatus ex aliquo contractu; antequam me cõuenires, mutaui domicilium, & me transtuli ad istam villam; hoc facto, tu qui es de diœcesi Burdegalen. vis me conuenire coram archiepiscopo Burdegalen. virũ possit archiepiscopus me citare? Respondet Romanus Pontifex; aut possum inueniri & apprehendi intra limites suæ diœcesis, & tunc auctoritate sua poterit me citare, & ista citatio sua me arctabit; aut non possum inueniri intra diœcesim, sed vult me citare in alia diœcesi; & tunc ipse poterit me citare, ex quo sum de sua iurisdictione ratione contractus; tamen sua citatio non habebit effectum arctatiuum meæ personæ, nec poterit me tanquam contumacem excõicare, sed tamen poterit me reputare contumacem quantum ad effectum missionis ex primo decreto; quia si non comparuero, dabit defectum contra me; & si habeam bona in sua diœcesi particulari, faciet missionem in illis bona; si autem non habeam bona, declarabit mis-

Præsupposito, p̃ intellectu §. contrahentes.

Casus §. Contrahẽtes.

sionem esse faciendam, & mandabit epo Pictauien. in cuius epatu sunt mea bona, vt mittat meã partem aduersam q̃ obtinuit defectum ꝯ me, in possessionem bonorũ meorum. O sanctissime Pater, nunquid archieps Burdegalen poterit suos tabelliones mittere ad diœcesim suorum suffraganeorum pro recipiẽdis ꝯctibus: & fortè pro recipienda submissione partium iurisdictionis ipsius archiepi? Rñdet ꝙ nõ: & si de facto mittat suos tabelliones pro recipiẽdis ꝯctibus in diœcesim suorũ suffraganeorum, gesta per tabelliones non valent. Sed ponamus ꝙ archieps Burdeg. fecit citari officialẽ Pictauien. Rñdet qꝺ nõ pt, quia in ipsum nullam hẽt iurisdictionẽ. Nota primò ex isto. §. ꝯhentes declaratam esse quæstionẽ, q̃ formauit glo. in Auth. quia in prouincia. C. vbi de crimi agi. opor. quia si delinquẽs in aliquo loco fugiat in alium, iudex delicti poterit eum sequi: & petere, vt iudex in cuius territorium accessit, eũ capiat & mittat ad ipsum iudicem in cuius territorio deliquit: Sed in ꝯctib. est aliud: quia põt cogere ad litigandũ corã se, si inueniat ad locũ ꝯctus: alias nõ: & sic in ꝯctib. nõ fit remissio: sed secus fit in delictis: in quibus fit remissio ad forum delicti. Nota quod iudex extra suum territorium non põt citare realiter. Pro quo sciendum est, ꝙ citatio realis est captio personæ, quæ non debet fieri extra territorium iudicis, sed debet requiri iudex loci in quo inuenitur, ut iudex illum capiat, & tradat apparitoribus vinctum. Nota ꝙ sicut iudex non põt facere citationem realem extra territorium, sic et non põt facere citationem ad hoc ut possit iudex cõtractus excommunicare: quia excõicatio est pœna afflictiua personæ. Nota ꝙ iudex potest facere citationem verbalẽ extra suum territorium, quo ad effectum constituendi reum in contumacia quantum ad faciendũ missionem realem ex primo decreto. Et non intelligatis de præcepto de citando; quod appellatur interlocutoria sua iudicis: nam extra territorium non posset iudex facere illud præceptũ, sed intelligitur de actu citationis: iõ si eps Pictauien. mandet, ut citetur talis & in citatione dicatur, datum Turonis, citatio non ualet. No. ꝙ requisitio quæ fit, ut talis citetur, appellatur iuris subsidium, vt uulgariter appellatur, rogamus; & si iudex uellet excõicationem ferre in aliquem, qui non suæ iurisdictionis debet facere istam requisitionem, sed quantum ad faciendum missionem ex primo decreto dicunt doctores, quod illud iuris subsidium non est necessarium.

Casus §. Nec Clericum.

† al. faciant.

† No. idẽ ꝙ not. hic in 4. nota bili, & ꝓbat p c. ex tuæ. de cler. non resi. Item nõ est necess: territorium, de quo recito, esse meum, patet i ar bitrio citantis qui nullũ hẽt territorium. l. sed stet pellatus. § 1. ff. de ar. nec ob. isti ca. cle. pastoralis quia ibi vnum dominiũ aliud non recognoscit Font.

Remissio fit in delictis, sed non in cõtractib.

tes [a] vero aliarum [b] diœcesum, super contractibus initis in Remen. diœcesi ab eisdem, (nisi inueniantur ibidem) trahere coram se non debent inuitos. [c] licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiã cum alibi copiam sui faciũt, † si eorũ [d] auctoritate citati † comparere contemnant, possint missionẽ facere cõtra eos: vel (si fortè maliciosè seipsos occultent, ne citatio perueniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quę in alia etiã diœcesi obtinere noscuntur: [e] sed tunc loci diœcesanus ad denunciationem ipsorum [f] faciet [g] huiusmodi missionem.

¶ Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diœcesim suffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel tã facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint corã illis, possunt suffraganeorũ subditos coram se cõpellere litigare super illis, nec excõicare suffraganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso h. d. ad finem, secundum Dom.

10 ¶ Nec clericos suos mittãt ad suffraganeorum ipsorum † diœceses, pro ineũdis [h] vel recognoscendis [i] contractibus coram ipsis. Nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione 20 huiusmodi [k] iuri stare. Neque põt archiepiscopus ipse in suorum suffraganeorum officiales [l] & subditos (pro eo quod vocati ab ipso nolunt querelanti bus in sua præsentia respondere) 30 ecclesiasticam exercere censuram.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Iudex secularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) soluenda, 40 per ecclesiasticum iudicem desistere cõpellatur. Io. And.

CAP. II.

SECVLARES † IV-

a ¶ Contrahentes.] dicit hic Bart. Brixien. gl. positam ĩ. eod. c. vlt. super verb. ꝯctus. intelligenda ẽm qꝺ dr̃ in isto §. intellige istum §. in ꝯctu quẽ quis celebrat tanquam domicilium habens, vt eum ibi pergulã habeat vel armariũ, alias ꝯ diceret sup. ꝯ proxi. §.

b ¶ Aliarum.] de prouincia, vel extra prouinciam.

c ¶ Inuitos.] dicebant n. quidam, ꝙ remitti debebant sicut in criminibus: cũ in hoc paríficent. 1 in Authen. vt oẽs obediant iudi. colla. 5. in 2. col. In delictis autẽ id seruat. in Auth. vt nulli iudic §. si quis vero: & § seq. coll. 9. [Et in clem. pastoralis, de re iudic. post medium ver. ꝙ si punitio, vbi de hoc in gloss. sed nunquid] Alij dicebãt, ꝙ si aberit latitandi animo, iudex vbi reperiebatur, teneb it remittere: alias debent possideri bona] De hoc ff. de iudi. heres absens. §. j.] expeditum est, vt hic vides.

d ¶ Eorum.] archiepi, vel officialis.

e ¶ Noscũtur.] ipsi ꝯtrahentes: Dicebant quidã, ꝙ nullo casu iudex hoc decernere poterat: quorũ hic reprobatur opi. 2. & de hoc per Hostiẽ. in sum eo tit. §. 2. vers. item rõne cõtractus.

f ¶ Ipsorum] archiepiscopi, & officialis.

g ¶ Faciet.] ad idem sup. eo. postulasti.

h ¶ Pro ineundis.] idest faciendis, uel incipiendis.

i ¶ Recognoscendis.] tangit consuetudinem Franciæ, vbi fiunt tales recognitiones, & concor. ad hoc sup. de iure pat. relatum.

k ¶ Huiusmodi.] quia. s. inierunt uel recognouerunt contractum coram illis.

ADDITIO. Nã si extra diœcesim etiam coram ipsis archiepis fierent contractus, non sortiuntur ꝯhentes ipsorũ forum, & quocunq; fiant in sua diœcesi, sortiuntur forum ipsorum. Inn. Io. And.

60 l ¶ Officiales] licet. n. idem sit consistorium epi, & officialis sui, ut ĩ. de app. Romana in prin. non tñ iurisdictionẽ habet in officialem epi, ut sup. eo. §. 2. & 3.

ADDITIO. Quod intelligas qñ peccat extra officialatum, ut sup. eo. lib de offi. vic. c. 1. in 3. gl. Io And.

Seculares.] Diuidi non potest; quia clauditur vno contextu. Dominicus.

CASVS. Titius prætendebit me clericum suũ debitorem in aliqua pecuniæ summa, & habebat schedulã signo meo manuali signatam, fecit me cõueniri coram iudice seculari recogniturum vel negaturum signum meum manuale appositum in tali schedula, & contenta in eadem, cõparui, confessus sum signum meum manuale,

† al. fiunt

† Quo ad forum sortiẽdũ, nõ quo ad tractionẽ in iudiciũ ẽm Ioan. Mon. hic. & ꝓbatur hoc ff. de in ius vocãd. l. 2. Io. And.

† Vide q̃ late tradit Alex. ꝯsi. 8. li. 1.

† Et rõ est ẽm Pe. de Anc. §. ga licet ꝑ ꝯtũ efficiatur de suo foro, nõ tñ est subditus. gl ĩ cle. j. ĩ. eo. & iõ nõ cogit eum corã se litigare, tñ mittit in possionẽ alibi sitarum, vt vigor fori sui ꝯseruetur, no. in fi. c pastor. de priuil. faciũt notata per Bar. i l. ꝯ legatorũ. §. interdicere ff de interdi. & releg. Fõt.

nuale, & contenta in schedula: iudex fecit mihi praeceptum de soluendo infra certũ tps, & mandauit cuidã executori, vt ad hoc me cõpelleret: an valeat tale praeceptum? Respondet ꝙ non; quia iudex saecularis nõ põt ad hoc me compellere: sed illud pertinet ad forum ecclesiasticũ: & si super hoc sit cõsuetudo, illa poti' est corruptela, q̃ mereat dici consuetudo: nã statuta laicorũ nõ astringũt personas vel res ecclesiasticas. ca. ecclesia Sanctae Mariae. de constitu in antiq. Nota argu. quod debitũ probatum per litteras committentis, vel instrumentum publicum statim meretur executionem. Dominicus.

[Prima glos. ponit summam, & vnde sumpta sit.]

a ¶ Saeculares iudices.] iudex saecularis q vult clericũ cõpellere ad debita et liquida soluenda, per ecclesiasticũ iudicẽ desistere cõpellatur. Fuit tracta de fine decretalis extrauagãtis, quae incipiebat, quia non contingit. ADDITIO Io. Mon. alleg. extrau. quam sit graue, q̃ nõ vidi: sed ueritas est ꝙ ille versi. quia vero erat pars decre. quia nonnulli. inf. de immu. eccl. vt ibi dixi in prin. ista fuit 7. & vlt. prouisio, quam ibi fecerat Alexan. quartus. Io. And.

b ¶ Nulla.] obsequendi. n. est eis necessitas non auctoritas imperandi. 69. dist. c. 1. §. cumque lecta. de consec. eccl. & reb. ecc. non alie. cum laicis. cum sim.

c ¶ Ecclesiasticas.] etiamsi ordinem clericalem non habeant, vt religiosi & conuersi. 1 12 q 1. duo sunt. ADDITIO. De clericis coniugatis secus: dummõ non fiat districtio in p̃sona ⁊. de cler. coniu. c. uno. Io. And.

d ¶ Eis.] saecularibus iudicibus.

e ¶ Earum.] personarum ecclesiasticarum.

f ¶ Damnabili.] quia hoc est contra ecclesiasticã libertatem. inf. de immu. eccl c vlt & pen.

g ¶ Cõpellunt.] de facto (Forte captis pignorib. vel sa tis tit ipsorũ bonis. Si distringerent personaliter locus esset poenae. c. si qs suadẽte 17. q. 4.) Et est hoc ⁊ Bonon. q hẽnt statutũ, ꝙ ois ꝯctus factus cũ rectore ecclesiae valeat, & ꝙ potestas teneatur illu l executioni mandare. ADDITIO. Bon. statutum illud habebãt tẽpore huius glossae: sed post traditum. s per ciues regimen ciuitatis Dño Host. sublatum fuit illud statutum.

h ¶ Compescendos.] concor. inf. de iureiu. licet de excc. c. 2. de sent. excom decernimus.

CVM C. laicus. 1] illud c potest diuidi in tres partes, licet Io And. non diuidat: In prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi, Ipsum. In tertia instruit iudicem: ibi, Vt ipsum Dominicum.

CASVS. Ego fideiussi pro aliquo, qui promisit mihi, ꝙ me indemnẽ redderet tactis sacrosanctis Euangelijs, ut creditor eo ꝙ renunciaui Authenticae, fecisti me conuenire: ego conuentus requisiui illũ pro quo fideiusse ram, vt me liberaret: noluit facere: & fui cõdemnatus tibi soluere; certum est ꝙ habeo ⁊ debitorẽ actionem mandati, & condictionem certi ex stipulatu, volo eum conuenire, vt me seruet indemnẽ: vnde feci eum conuenire coram iudice ecclesiastico: ipse citatus in termino comparuit, & excipiendo proposuit quod erat male cõuentus & petebat remitti ad suum iudicẽ vna cum expẽsis Dicebã ego, ꝙ ĩ isto ꝯctu interueniebat iurm. & rõne iuramenti ipse laicus effectus fuit de iurisdõne ecclesiastica, & sic bñ fuit conuẽtus: & nõ remittẽdus ad iudicẽ laicũ, nunqd bñ dico? Rñdet Rom. Pontifex. ꝙ sic. Nota qd' principalis persona debet seruare indẽnem fideiussorem suum, vt hic, & de fideius. c. 2. & 3.

[Prima gl. summat, & dicit vñ sit sumpta.]

1 ¶ Cum C.] rõne iuri laicus, vt illud seruet, corã iudice ecclesiastico cõuenitur. tracta fuit haec decretalis de extrauaganti Clemẽtis, quae incipiebat: sua nobis nobilis vir Hẽricus eo. tit.

K ¶ Soluisti.] an fideiussor qui soluit vsuras illas a debitore repetat? Dic ut no. sup. de fideius. c. 3 (Plenius in qõne quam disputaui, uide super regula, damnum, ⁊. de re. iu. Io. And.) Et ante solutionem agit fideiussor ⁊ debitorem, vt ipsum a fideiussione absoluat in casibus sup. de fideius. c. ult. & c. constitutus.

l ¶ Obligaueras] olim erat in optione creditoris, quẽ vellet conuenire debitorem uel fideiussorem: hodie non: quod dic, ut sup. de fideius. c 2. in 1. gl.

m ¶ Indẽnẽ] & sic sentiebat damnũ vnde õmiũ mete batur, ꝙ esse non debet ĩ de fideius. ca. 2. ubi de hoc.

n ¶ Iuramenti.] 1 1. q. 1. c. vlt sup. de iud. noluit. uer. postremo. de elec. venerabilem, & idem in alijs criminib. ecclesiasticis, quae no sup. eo tit. cum sit. ADDITIO. Facit quod no. de purga. cano. c. nos inter. Io. Andr.

o ¶ Praemissa] quae semper censuram habet praecedere 11. q. 3. indigne in gl. 2. 3 3. q. 3. de illicita. de sentent. excom. sacro

p ¶ Tenetur.] ex tribus tenebatur, ex iure cõi, ex pacto, & vinculo iuramenti, et vltimo coram ecclesia cõuenitur, vt hic vides. ADDITIO. Adiectio igitur iuri mutat forum, sicut & qñq; validat cõtractum sup. eo. lib de pact quamuis, ⁊. de iureiu. licet, qñque nil operatur, inf. de reg. iur. non est, sec. Io Mon. & Archi. qui ambo. sic ad literam loquuntur, & facit quod post Host. scripsi. de ordin. cognitam, super vlti. gl. Io. And.

dices[a] qui (licet ipsis nulla[b] competat iurisdictio in hac parte) personas ecclesiasticas[c] ad soluendum debita) super quib. coram eis,[d] contra ipsas earum[e] exhibentur litterae, vel probationes aliae inducunt) damnabili[f] praesumptione cõpellunt;[g] † a temeritate hmõi per locorum ordinarios, censura ecclesiastica decernimus compescendos.[h]

¶ Idem.

¶ Ratione iuramenti laicus (vt illud seruet) corã iudice ecclesiastico conuenitur.

CAP. III.

CVM C.[1] laicus pro quo soluisti[k] certã pecuniae quantitatem, in qua pro eo te fideiussorio nomine obligaueras[l]) te seruare recuset indemnẽ;[m] cõtra iurm a se praestitũ temere veniendo; ipsum coram ecclesiastico iudice (ad cuius forum rõne iuri,[n] causae hmõi cognitio, noscitur ptinere) de iure poteris cõuenire. Vt ipsum monitione praemissa,[o] per censuram ecclesiasticam, † ꝙ te super praedictis (ut tenetur[p]) seruet indemnem, praeuia ratione compellat.

TITVLVS III.

De litis contestatione.

¶ Innocentius IIII. Concilio Lugdun.

¶ Peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita. Io. And.

DE LITIS CONTESTATIONE.

1 ¶ Dictum fuit sup. eo. tit. proxi. de fo. compe. Et quia post dispensationem & sñiam interlocutoriã, an iudex sit competens, compellitur reus libello actoris respondere, & litem contestari: ideo post Rubricam de foro compeientũ ponitur ista Rubrica de litis cõtestatione.

Exce-

† Dicit Pe. de Ancha ꝙ isti laici factis hmõi pbationibus sine sñia compellebant clericos p sua statuta: vnde not. ꝙ sicut sñia nõ arctat nõ subditũ; ita et statuta. c. si. de cõst. eo. lib. F.

† Adde clericos primae tõsurae coniugatos, nõ bigamos incedẽtes habitu clericali. Pe. d Anc. Phi. Font a Inf. isto c. ibi pertinere, notãt doctores ꝙ iuramẽtum accumulat forum foro. vide Ant. de Baueria in s. effectu iuri i suo tract de iuro. Fõt.

† Nõ ergo põt capere personas, aut res earũ Do. Petr. de Anch. Phil. Fõt

Cõtinuatio Dom. Helae.

EXCEPTIONIS.] ponit regulam, in cuius ventre exceptionem inserit: ibi, Nisi quam regulã exaggerat: ibi, Licet, ſm Io. Mon. & incipit constructum: ibi, Obiectus. Io. And.

¶ Exceptio peremptoria regulariter ñ põt opponi ad impediendum litis contestationem: sed demũ opponitur ad merita causæ: fallit ĩ exceptione transactionis rei iudicatæ, litis finitæ. h. d.

CAP. I.

Exceptionis [a] peremptoriæ, [b] seu defensionis [c] cuiuslibet principalis, cognitionem negotij contingentis, ante litem contestatam obiectus; [d] Nisi de re iudicata, [e] transacta, [f] seu finita [g] excipiat

CASVS. Titium meum debitorem feci conueniri coram suo iudice competente, qui in termino assignato comparuit: comparitione facta obtuli ei libellum, cui petij responderi: ipse accepit terminum ad respondendum libello: die adueniente ipse excipiendo proposuit, quod non tenebatur libello meo respondere, eo quod feceram sibi pactum de non petendo: vel mihi soluerat, vel opposuit aliquam aliam exceptionem peremptoriam in vim dilatoriæ, qua exceptione peremptoria probata ipse veniret absoluendus. Dico quod ipse respondeat libello, hoc est, confiteatur contenta in libello, vel neget: & si confiteatur proponat exceptionem, quam voluerit: quæritur an bene dicam: ita quod si compellendus directe rñdere libello meo confitendo vel negando? Respondet Roman. Pontif. ꝙ sic nam istæ exceptiones peremptoriæ opponuntur solum ad merita causæ, & non ad impediendum litis contestationem. Sed quid Sanctissime Pater, an illud sit verum indistincte? Rñdet ꝙ non, sed fallit in exceptionibus transactionis, rei iudicatæ, & litis finitæ: Nam istæ tres exceptiones opponuntur ad impediendum litis contestationem, vt illis positis non requiritur litis contestatio, i. nec responsio affirmatiua, nec negatiua ad libellum oblatum, vel ad actionẽ intentatam, eo ꝙ tales tres exceptiones merita causæ non respiciunt: sed & actionem elidunt, & agentem a limine iudicij repellunt, ꝙ per præsentem text. innuitur: & per tex. ca. proxi. & seq. Nota, quod exceptio peremptoria regulariter non potest opponi ante litem contestatam, fallit in casibus hic expressis. Dom.

[Glo. prima summat.]

a ¶ Exceptionis.] peremptoria litis contestationem non impedit, nisi de re semel finita.

b ¶ Peremptoriæ.] de peremptorijs & dilatorijs dic, vt no. sup. de excep. c. exceptionem in 2. glo. Et est peremptoria quæ intentionem agentis perimit, ut pactum de perpetuo non petendo & exceptio doli mali, & iuramentum de non agendo, vel accusando, ff. de exce. l. 1. & 3. de accus. veniens Io. And.

Exceptio peremptoria q̃ est.

[Glo. seq. ponit differentiam inter exceptionem, & defensionem.]

c ¶ Defensionis.] differentiam facit inter exceptionem & defensionem. pactum. n. de non petendo, siue iuramentum, ipso iure tollit naturalem obligationem sicut numeratio: sed non ciuilem ipso iure, sed ope exceptionis illam elidit, ff. de solu. Stichum. § naturalis. Insti. de excep. § præterea. Defensiones proprie dicuntur, quæ ipso iure actiones tollunt, ut solutio, acceptilatio: quia solutione eius quod debetur, & acceptilatione omnis obligatio tollitur. Insti. qui mo. tol. obl. in prin. §. item per acceptilationem. Item renunciatio dici potest defensio, de renunc. sup hoc. 7. quæst. 1. quam periculosum, de elect. cum inter. huiusmodi. n. defensiones non proprie dicuntur exceptiones, 1 cum non excludant actionem: quia nulla est ibi actio. ff. de exce. l. 2. licet largè exceptiones dicantur: quia excludunt agentem, secundum. Ber.

Exceptio & defensio qualiter differant.

1 Idem Do. & Philip. no. gl. ꝓ statutis vide Bart.

ADDITIO. De hoc plenius in Specu. de except. § 1. Ioan. And.

d ¶ Obiectus.] id est, obiectio.

ADDITIO. Inn. exponit. i. exceptio peremptoria: Sed non placet ponderato constructu. Io. And.

e ¶ De re iudicata.] C. de re iud. l. vlt.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo. iudicata efficaciter, transacta firmiter, finita irretractabiliter. Io. Andr.

f ¶ Transacta.] C. de transact. causas.

ADDITIO. Et ff. de condic. ind. elegãter. §. si quis post. vbi glo. alle. hanc decre. Io. And.

[Glo. seq. exponit hæc tria, & rationem reddit: secundo format, & soluit duas quæstiones.]

g ¶ Finita.] sufficiebat hoc dicere ꝙ oĩa comprehendit, vt dixi in prin. Et ꝙ dicit, 2 iudicata, dic cum Ber ab eo cui iudicandi ius fuit (ff de re iud. l. 4. §. condemnatum. ff de pœn. l. rei. § fi. ff de bo. pol. contratab. non putauit §. non quæuis vnde si non fuit iudex, nõ tenuit eius snia. de iud. at si cler. cum concor. Item si erat excõicatus vel schismaticus non hñs gratiam sedis Apostolicæ. de off. ordin. ꝙ sedem, de elect. quia diligentia de hære. excõicamus. §. credentes. de sent. excom. nouerit. de excommunicato tñ dic, vt dixi de re iud. ad probandum, de quo hic Archi. Item requiritur, ꝙ iudicatum sit seruato iuris ordine: aliàs secus. 2. q. 6. ij qui. §. diffinitiua. Vbi ergo lata est sententia a suo iudice non impedito, & iudiciario ordine obseruato, procedit quod hic dicitur, ẽt si ꝯ ius litigatoris lata fuerit, ex quo non appellauit. sup. de re iud. cum inter. Transacta bona fide, vt transactio teneat. 3 ff. de pact. tres fratres. Finita per consensum vel longo silentio.) Non intelligas de præscript. licet Host. hic contra, & male, vt patet, C. de præscriptione lon. temp. l. emptor: & vide in Spe. prędicta charta, versi. sed certe, vbi dicit Guli. ꝙ curia Romana hoc non recipit, ꝙ præscriptio ante lit. contest. possit opponi. Quidam dicunt silentium homologationis arbitrij ex quo paratur actio & exceptio. C. de arbit. cum antea. de hoc sup. de arb. p tuas, alij dicunt silentium illius qui appellauerat a sententia quã appellationem deseruit silendo, vel non prosequendo: sed illud cadit in primam exceptionem, scilicet de re iudicata & sumpta fuerunt hæc uerba, scilicet iudicata, transacta, seu finita ff. ad Senatusconsul. Tertul. l. 2. §. vlti. ff de verbo. signifi. transacta & l seque. & quod dixi; finita consensu: potest intelligi per iuramentum declaratum a parte parti; quia tale iuramentum maiorem habet auctoritatẽ quã res iudicata, ff. de iureiu. & sup. de iureiu. & si Christus: ibi, omnis controuersiæ, &c & post tale iuramentum nihil est quærendum, ff. eodem non erit, §. diuus. versi. dato. ad hoc de accusatio. veniens Merito ergo ista litis contestationẽ impediunt: obligatio. n. semel extincta, &c. ff. de solu. qui res, §. aream. de consecra. distin. 4. quæris § per hanc in glo. contrahatur. C. de remi pig. cum ex causa. nec intendit Papa lites sopitas, per sua suscitare rescripta. supra de rescrip nonnulli. & rescriptum impetratum tacito de re iudicata, a qua non est appellatum non tenet, C. senten. rescin. non poss. l. impetrata, & per transactionem a lite receditur, C. de transact. fratris sui, & l. causas de transact. c 5. item si per iusiurandum, vt dictum est, finitum sit negotium, restaurari non debet & ideo ista litis contestationem impediunt. Sed pone, dicitur quod sententia non tenuit: puta quia iudex non fuit, qui eam tulit, vel ꝙ transactio dolo facta fuit, vel non fuit iure finitum negotium, nunquid audiendus est? Et dic ꝙ sic secun. Ber. vt patet per prędictas leges ff. ad Tertul. l. 1. in fi. ff. de verb. sig. transacta, quia præiudicialia sunt ista. & prius tractanda, de ord cog. tuæ. Sed pone, opposita est res iudicata, vel transactio, vel ꝙ finita est res: & de hoc bene constat, qũo pronun-

ciabis

in l. 1. §. fi. ff. qđ vi aut clã. dicit tñ Ph. licet gl. sit in se vera, textui non congruit: qa text. vult tñ solõnẽ vel acceptilationẽ opponi, qa sint litis finitæ. Fon.

2 Materia huius gl. plene require in Spe. de except. §. dicto in ult. char. per totũ quorũ aliqua hic prosequit Arc. Io. And.

3 Nam si non teneret, ut in casib. notatus in l. post rem. C. de trãsact. non impediet Phi. Fon.

clabit iudex? Super principali non potest pronunciare: quia super eo non est actum: nec super eo lis contestata ē. vt lit. non contest. per totum & de qua re, &c. ff. de iud. de qua re. de cau. pos. cum ecclesia & c. seq. Dic ſm Ber. ꝙ non pronunciabit super principali, sed super exceptione rei iudicatę hoc modo, quia data fuit petitio, petit talis rem talem a Titio quam dicit ad se pertinere, &c. cui fuit excipiendo rñsum, ꝙ cū alia vice super ipsa petitione iudicatū fuerit ꝯ ipsum, non est vlterius audiēdus ꝯ sententiam, a qua non fuit appellatum iudex r. contestata lite sup. illa exceptione z ita procedet, quia constitit super eo, quod talis petit, ꝙ ei obstat res iudicata; a qua non fuit appellatum, diffinitiue pronuncio ipsum super illa petitione non esse vlterius audiendum sibi perpetuum silentium imponendo. Ad hoc de accu veniens. in fin. (facit quod no. 11. q. 2. Christianis & supra de renun super hoc in vlt. gl. Si. n hoc fieri potest vbi actor probauit intentionem, & reus peremptoriam: fortius vbi solus reus probauit.) Vel poterit delegatus dicere, pronūcio litteras non valere. In his tribus casibus secundum Ber. tutius vr̄ proponere has tales exceptiones lite contestata: quia tunc a principali debito absoluetur.

litigator, [a] litis contestationem non impediat, [b] nec retardet: Licet dicat [c] obiector, quod rescriptum non fuisset obtentum, [d] si quæ sunt impetranti opposita, fuissent exposita [e] deleganti.

¶Bonifacius VIII.

¶Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Ioan. And.

CAP. II.

SI oblato [f] ab actore libello, [g] ex parte rei exceptio peremptoria [h] proponatur: [i] nequaqnam per hoc litis contestatio intelligitur esse facta: [k] Immo ea non obstan-

r De hoc in Spe. de excep. vlt. charta. & ibi videas opi. Rof. ꝙ vr̄ melior saluo qđ ibi dixi. s. vt iudex pronūciet sic: te ad agendum nō admitto,] & non admittendū fore ꝓnūcio. Io. And.

z Vide ꝙ no. de off. dele. prudētiam. §. 6. in gl. 1. Ioā. And.

3 Dic sic peremptoriæ & dilatoriæ simul & mistim proponantur, nō attendit ordo scripturæ: sed intelligitur prius proposita q̄ ꝓponenda erat Bar. I l. qdā consulebāt. ff. de re iud. Phi. Fant.

a ¶Litigator.] reus scilicet.

b ¶Non impediat.] ergo per talem exceptionem non fit litis contestatio: alias non requireretur an impediret vel non ꝯ ca proxi.

c ¶Dicat.] exceptionem peremptoriam opponendo, vt non sequatur absurditas de dilatoria, quæ venit ante litem contestatam.

d ¶Obtentum.] Nota ꝙ peremptoriæ inter dilatorias proponenda non est: quia alius est ipsarum effectus: altera differt, altera perimit: in peremptoria enim habet præcedere actio, cui opponatur ipsa exceptio. ff. de excepti. l. 1. Ber. Scias autem ꝙ omnis exceptio peremptoria, quæ perimit litteras & gratiam, opponitur & ante litis contestationem & post: si litteras tantum, ante litis contestationem. C. de exceptio. l. vlt. de hoc vide per Inno. & Host. sup. de rescr. constitutus.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

e ¶Exposita.] videbatur contrarium, quia eadem ratio, &c. supra de rescrip. super litteris. in fi. sed non est verum: quia secundum id iam omnis peremptoria exceptio veniret in vim dilatoriæ, & si de replicatione dixisset nihilominus litteras habuisset, vt ibidem recitari solet.

ADDITIO. Item cum actor non teneatur in libello de exceptione rei facere mentionem, vt notat Inn. de libel. obla. c. vlt. multo minus in rescripto, quod præcedit libellum secundum Arch. Io. Mona.

SI oblato.] Primo ponit decisionem: Secundo circa illam declarationem annectit: ibi, Immo exceptionē interferens: ibi, Nisi. Dom.

CASVS. Quidam mutuauit B certam summam pecuniæ: pro qua soluenda A mutuans, ipsum B in iudiciū traxit: & libellum super eadem summa obtulit, in quo ipsum B ad solutionem compelli petiuit: ipse autem B contra libellum & petitionem in illo contentam exceptionem pacti de non petendo obiecit, Bonifacius Romanus Pontifex consultus quid iuris. s. an per huiõi petitionem & exceptionem lis contestata censeatur? Rñdet, ꝙ non: & ꝙ tali exceptione non obstante procedendum sit ad litis contestationem, nisi obijciatur de transactione, de lite finita, & re iudicata, q̄ litis ingressum impediunt: & licet quidam casum huius capituli aliter forment: tamē prædicta casus forma & positio plus est amica textui, verba ipsius vt iacent intelligendo. Nota primo arg. ꝙ copia libelli debet dari sumptibus actoris cum arctetur ad offerendum, vt hic vult tex. & 4. q. 3. c. induciæ. § offeratur. de quo per gl. in cle. quamuis. de appell. versi. oblatos & gl. in Clemen. Causam. de elect. Nota secundo, ꝙ dictio, Nisi sequēs negatiuam, stat inclusiue. de quo per gl. in regula peccatū. j. de reg. iur. Dñicus.

[Prima gl. summat, & dicit qđ declaret]

f ¶Si oblato] Per exceptionem perēptoriam non fit litis cōtestatio. Emanauit decretalis hæc ad declarationem eorum, quæ not. Goff. de elect. dudum 2. j. de dolo & contu. prout & quæ ibi Host. & Abbas de appellat. cum cām de excep. cū venerabilis & ē. c. prox. & Guil. in Spe. de litis contest. §. nūc dicamus vers. sed nunquid per exceptionem.

ADDITIO. Et de excep. § vlti. ver. sed nunquid & reprobat quod tenere videbatur Accur. C. eod. tit. l. vna in vlt. glo. Io. And.

g ¶Libello.] qui est de substantia iudiciarij ordinis 3. q. 3. c. induciæ §. offeratur. supra de libel. obla. c. 1. quod dic vt ibi.

ADDITIO. Et in Clem. sæpe. de verb. sig. in gl. datur per hoc Ioā. And.

h ¶Exceptio peremptoria] de dilatoria non sic dubitatur, quia per eam non respondetur sic petitioni: & quia de sua natura contestationem præcedit. vt dixi supra cap. prox.

i ¶Proponatur:] simpliciter, & solum in modum exceptionis, vt infra dicam.

[Gl. seq ponit opinionē ꝯtriam: quam corroborat quinque iuribus in fi. tādem: in medio fortificat textum]

k ¶Facta.] dicebant quidam ꝯ, & videbatur opinio eorum probari per decre. de dolo & contu. prout, de de app. cum causam. vtrobique vr̄ contestata lis per exceptionem præscriptionis de excep. cum venerabilis. ꝑ exceptionem permutationis. de test. Rainutius per exceptionem annalis præscriptionis, vsucapionis &c. Itē instituta actione, & opposita peremptoria exceptione vr̄ esse iudicium ff. de inter. act. si filius. §. exceptionib. Sed ꝯtrium est verum: & hoc tenebāt omnes supradicti Doctores, ꝙ optime probat lex, dicens, ꝙ qui vult exceptionem doli mali opponere, quæ competit ex transactione, ante litem contestatam facta, eo quod incidit in transactionem, ante litem contestatam id facere debet ff. de condi. inde. eleganter. § pen. Item per litis contestationem ordinatur iudicium: per peremptoriam exceptionem destruitur: sed eadem res duos effectus contrarios non potest parere. 26. dist. deinde. in gl. pen. supra de bapt. maiores ff. de solu. qui hominem. probatur idem expresse. sup. c. proxi. si enim per peremptoriā exceptionem non debet impediri, vel retardari litis cōtestatio: ergo per eam non fit: alias non processisset quæstio. Ad contraria respondetur hoc modo: aut reus directe respondet libello; puta cum petuntur ab eo decem ex causa mutui, dicit se non teneri, & petita fieri non debere, cum pactum de non petendo perpetuo sibi factum fuerit, & tunc facta est litis contestatio, 4 & sic intelliguntur ꝯtria. [Et sic intelligatur, quod no. Accur. in Authen. de exhib. & introduc. §. sancimus ver. suscepto, in gl. scilicet collat. Format enim ibi quæstionem in eo qui excipit negatione præmissa, licet in solutione videatur generalius loqui.] Aut simpliciter excipit de non.

4 Idē Phi. q. sic loquēdo nō stat in finibus exceptionis, sed vltra procedit.

non petendo præscriptione, vel alia peremptoria: & tūc non intelligatur facta, 1 vt hic Idem si excipiendo ꝓponeret se non teneri rñdere libello, eo quod factū fuerat sibi pactum de non petendo, &c ad hoc de decimis, dudum. Et in isto casu solemus vocare exceptionem in tentiōis exclusionē: & quando propon:t post litis contestatio nē, vocatur actionis exclusio ff. de excep. l 2. in prin. Et hic adde q̃d dixi. j. de reg. iur. exceptionem.

1 Idē Phi. quia litis cōtestatio fit per rñsionē sequetē narrationem, sed excipiēs nō rñdet l. eleganter. §. si q̃s post. ff de cōd. indeb. Fō.

te, (nisi sit de illis exceptionibus, quę litis contestationem impediunt [a]) fieri oportebit [b] eandem.

a ¶Impediunt.] sup. cap proxi.]

b ¶Oportebit] de necessitate iuris: quia alias processus habitus 2 post talē exceptionē non valet: cū lis contestata non esset. s. vt lite non contestata, ꝑ totum, sicut nec ꝑ positiones, & responsiones fit litis contestatio supra de elect. dudum 2. sup. de litis contest. c. vno. Io. And.

2 Etiā de consensu partiū ſm Arch qui hic tractat ad de quo dixi s. de offi deleg. de causis. super fine 2. glo Ioā. And.

TITVLVS IIII.

De iuramento calumniæ.

¶Bonifacius VIII.

¶Non est de substantia, q̄ statim post litem contestatā iuretur de calumnia. Ioā. And.

DE IVRAMENTO CALVMNIÆ.

¶Ista rubrica hoc ordine continuatur, quia actione in iudicio edita, & contestatione litis facta, ex ordine succedit iurām calumniæ. Igitur post rubricas præcedētes secūdum Goff. & alios scribentes, merito subijcitur hęc rubrica de iuramento calumniæ.

SI de calumnia.] Diuiditur, quia continet tria dicta, quæ patent in rubro, Secunda pars, ibi, Propter. Tertia, ibi, Quamuis Dñicus. CASVS. Propter diuersitatem & ꝯrietatem iurium, & opinionem inde resultantium dubium vertitur, beatissime Pater, quando iurandum sit de calumnia, Quidam. n. dicunt, q̄ etiam post receptionem testium possit & debeat præstari: verū immo in quacunque parte litis vsque ad conclusionē exclusiue. Alij ꝯ, videlicet q̄ statim post litis contestationem, & quiuis horum suam intentionem iuribus seu rōnibus fundare & comprobare nititur, prout hæc ex gl. 1. huius c. eliciuntur & nns. Hinc Romanus Pontifex consultus qn̄ præstandum sit tale iurām si quis dicit, q̄ ipsum præstari debeat statim lite contestata, an bene dicat: Rñdet Romanus Pontifex q̄ non, & dicit, q̄ licet illud iurām fuerit omissum, tñ pōt exigi a partibus in quacunque parte litis. Idem est dicendum de iurō veritatis, q̃d exigitur in causis spiritualibus, & dr̄ de veritate, quia olim dicebat iudex, iures rñdere veritatem, dū eris interrogatus? Idem in reo, sed nō iurabatur in causis spiritualibus de calumnia, sed solum de veritate dicenda. Hodie autem illud est correctum, quia hodie iuratur de calumnia ēt in causis spiritualibus. Sed ponamus q̄ illud iurām calumniæ non fuit petitum in quacunque parte litis, sed fuit omissum, an valeat processus? Rñdet Rom. Pontifex, q̄ si illud iurām de calūnia tacite omittatur, non propter hoc erit processus nullus, secus si partes illud iurām de calumnia remitterent, q̄a tunc processus esset nullus. Ex quo sequitur, q̄ eū illud iuramentum possit omitti, q̄ non est de substantia ordinis iudiciarij. Sed quid sanctissime Pater, vtrum in causis spiritualibus sit iurandum de calumnia? Dicit, quod olim de iure decretalium in causis spiritualibus non erat iurandum de calumnia. Nam iura præsumebant, quod in causis spiritualibus non committeretur ita cito calumnia, sicut in causis profanis, quia spiritualia exiguntur a persona: Sed, dicit Romanus Pontifex, quod experientia docente compertum fuit, plures litigantes commisisse calumniam in causis spiritualibus, ideo ordinat, q̄ in causis ipsis spiritualibus sit iurandū de calumnia, sicut in causis profanis. Et sic in causis spiritualibus præstatur duplex iuramentum. s. iuramentū de veritate dicenda, & iuramētum de calumnia. Nota primò, q̄ exordium litis appellatur litis contestatio idem dicit gl. 1 l. 1. C. de iud. vbi dr̄ iudicium cęptum ꝑ litis contestationem. Qñque etiam dr̄ iudicium cęptum per citationem simplicē. l. iudicium soluit. ff. de iudi l. si quis. ff. de iudi cap. proposuisti. de foro compe. in antiq. Nota secundo q̄ non est de substantia ordinis iudiciarij, q̄ iuretur de calumnia. Nota tertio, q̄ si in exordio litis non iuretur de calumnia, potest peti, & debet exigi illud iuramentum in quacunque parte litis, & illud verum quod debet exigi non præcise, sed cautatiue, videlicet nisi quis velit perdere suam causam. Nam hæc est pœna nolentis iurare de calumnia, vt ipse amittat suam causam in cap. fina. eodem titu. in antiq Nota vlterius, quod hodie est iurandum de calumnia in causis spiritualibus, sicut in causis profanis. Nota finaliter, differentiam inter iuramentum de calumnia, & iuramentum de veritate. ad hoc infra eodem cap. 1. §. responsio, & infra de testibus præsentium Quæ autem sit differentia, vide in Spe. de iuramen. calum §. cum autem. ver. vnde ab huiusmodi. Dominicus.

CAP. I.

SI de [c] calumnia, [d] seu de veritate [e] dicenda, in primo litis exordio non iuretur, vt debet, poterit postmodum in qualibet parte litis iurari: cum huiusmodi iuramenta præstari ab initio de substantia ordinis iudiciarij non existat. [f] †

† A ꝯrio, si esset de substātia, suppletio postea facta nō validaret, sicut in testamento suppletio septimi testis nō cōfirmat actā coram sex testib. l. hæredes palam. §. de test. argu. ꝯ c. 1. de cle. per salt. promot. Petr. de Anch. Fon.

[Prima glossa summat, & diuidit, secundo dicit q̃d declaret.

c ¶Si de.] tria dicit, primo quod non est de substantia, quod statim post litem contestatam iuretur de calumnia, Secundo quod non annullatur processus, licet taciter omittatur calumniæ iuramentum. Tertio præcipit, quod in spiritualibus simul de calumnia & de veritate iuretur. Emanauit ista decretalis ad declarationem eorum quæ not. Ber. de iureiuran. ex litteris. in vlti gloss. Innocentius & Hostiensis. supra eodem literis. Abbas supra eod. cap. 1. Guliel. in Spe eo. titu. §. 1. in prin & ver quartum. & § 2. versi. quid si non. & §. restat. & Host in summa eod. titu. §. quando. versi. vnum tamen.

d ¶Calumnia.] euitanda sic 13. distin. nerui. ibi, vnusquisque habeat suam propter fornicationem, scilicet, euitandam.

e ¶Veritate.] quod solum olim in spiritualibus præstabatur, vt in fine videbis.

[Glo. seq. obijcit, textum fortificat, & obiectioni respondet.]

f ¶Non existat.] videbatur contra, Primo, ex ordine rubrica sup. eod. Secundo, ex ordine illius literæ. supra de elect. dudum 2. ver. lite vero, &c. & erat expressum C. eod. l 2. in prin. sup eod. ca. 1 & cap. cum causam. Ad hoc facit lex quæ dicit, q̄ procurator ante litem contestatam præstare debet cautionem de rato, & tunc si pręstita non fuerit, postea non præstabitur. ff de procu. l. Pomponius §. ratihabitionis. Sed contrarium est verū, vt hic vides, & sic prædictorum Doctorum comprobatur opinio. Et de iuramento de veritate videbatur casus de iureiur. ex literis. 3 Ad hoc sup. de fide instrumen. cum Ioannes. versi. verum & j. de test. præsentium ad hoc. ff. de dam. infect. qui bona. §. penult. nec

3 Sed quidā rñdebāt ad illā, q̃d ibi extraordinarie petebāt illius iurī præstatio. Io. And.

enim semper ordinem scripturæ seruamus. ff. de sol. l. nec ordo & sup. de rescr. causam quæ. (Et vide quod dixi eo ti. cum dilecta. s. super 4. gl.) Et cum in totum tacite omittatur, vt inf. proxi. resp. multo fortius ad ips. Ad contraria responde, verum esse id sicut debere, vt dicit hæc litera: sed si non fiat, non propterea vitiatur: quia alijs iurib. sustinet, vt dixi, & facit qđ no. sup. de spō. duor. tua, in vlt. gl. (Et ī. de reg. iur. quæ contra ius.) Prædicta l. Pomponius. §. ratihabitionis in alio casu loquitur, & est illud, quia per contestationem litis factus est procurator dominus litis sup. de procura. c. 1. eod. lib.

¶ Non annullatur processus licet tacite omittatur calumniæ iuramentum h. d.

¶ Propter [a] omissum quoque tacite [b] in tota [c] causa calumniæ iuramentum, iudicialis processus aliàs factus legitime, [d] non est nullus, nec etiam annullandus. [e]

¶ Præcipit quod in spiritualibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Io. And.

¶ Quamuis † in causis spiritualibus in quibus debet de veritate dicenda iurari, canones non indicant alicui calumniæ iuramentum: [f] nos tamen quia frequenter calumniari uidemus in ipsis, [g] utile [h] reputamus, quod simul sicut plerique obseruant, [i] tam de ueritate dicenda, quam de calumnia (ut uia præcludatur calumnijs) iurari debeat in eisdem. [k]

¶ Idem.

¶ In causa appellationis iurari debet de calumnia, et de veritate dicenda.

CAP. II.

IN † appellationis cau-

a ¶ Propter.] declarat q̄ no. supra de testi. tuis. in vlt. glo. C. de iureiu. propter calum. dan. l. 1. § sed quia.

b ¶ Tacite.] expresse vero remitti nō potest. 1 C. de iureiu. propter calum. dan. l. 2. § sed quia [vide de fo. comp. si diligenti. in gl. pe.] nec valet consuetudo de ipso non præstando. de iuramen. calum. cæterum.

c ¶ In tota causa.] nedum in principio causæ, vt sup. proxi. responso.

d ¶ Legitime.] puta libello dato lite contest. & iudice sententiante in scriptis, sedendo, & per se recitando, q̄ dic, vt ī de libel obla. c. 1. ī. de sen. & re iud. c. vlt. & no. die feriato. sup. de fer. c. vlt. Io. And.

[Glo. sequ. docet quid approbat, & quid reprobat, § iste.]

e ¶ Annullandus.] approbata est ergo opi. Iaco. Bal. Io. Gre. Piles, & sequacium, qui hoc dixerant, quia tunc demum exactum præstari debebat ff. de no. ope. nunt. de pupillo. §. qui opus ff de iureiu. iusiurandum. §. qui iusiurandum. ad hoc. ff de procura. filiusfa. §. veterani, C. eo. tit. ita demum, & ad hoc, sup. de probat. quoniā cōtra. ubi de iuramento nil dixit. Et reprobata est opi. Azo. & Mar. quibus consentit Hostien. supra eodem cæterum, & in prædi. decre. tuis dicentium, quod etiam si tacite omitteretur, non ualeat iudicium, id est, sententia. 2. q̄ō 6. ei qui. §. diffinitiua, C. de sent. & interloc. omn. iud prolatum, quam intellige cum fuit exactum, & pro eis faciebat prædi. decre. cæterum, & prædictus, § sed quia. vbi dicitur, quod ex dissimulatione etiam non possit omitti, sed expone ibi: simulatione, scilicet cum simulant se non calumniose agere, vt ibi dicit Accursius.

[Glossa sequens ponit rationes antiqui iuris, quas impugnat.]

f ¶ Iuramentum.] supra eo tit c. 1. Et erat ratio: quia in spiritualib. præsumebatur, quod semper esset Deus in memoria, & sic non calumniarentur litigantes, & hoc probat litera sequens. Reddebat Inn. in prędic. c. tres rationes; Prima quia rigor in spiritualibus non seruatur. de dolo. & contu. ca. 1. Secunda quia licet iuramentum non sit peccatum, 2 tamen ex frequenti iuratione sæpe sequitur peccatum, sup. de iureiu. & si Christus maxime cum de credulitate sit ho. sacramentum, Tertia, quia hoc iuramentum est a malo non credentis, de ele. significasti, sed parum valet hæ rationes, cum & in ciuilib. locum habeant, vt per te vides.

g ¶ In ipsis.] & sic æquum fuit ex quo cessabat causa, cessaret & constitutio, supra de app. cum cessante cum similibus.

h ¶ Vtile.] id est necessarium. ff. quando app sit l. 1 & 2. q. 6. biduum, vel dic proprie, vt si iudex videat tales personas, de quibus non sit aliqua calumniæ suspicio, exiget solū veritatis sacramentum, primum tutius & verius reputo.

i ¶ Obseruant.] obseruabat hoc dominus Gul. ut no. ī Spec. eo. tit. §. 1. vers. quartum. no. hoc Bernar. æquum esse sup. eo. c. 1. & in p̄di. decr. ex litteris de iureiu.

ADDITIO Et Inno. inf. de testi. præsentium circa fi. dicit q̄ quidam iuramēto de veritate adijciunt iuramentum de credulitate: quod multum commendat ibi Host. vt ibi dicam in §. præterea. super 3. gl. Io. And.

[Gl. seq. quærit, & remittit.]

k ¶ In eisdem.] spiritualibus causis. Numquid in criminalibus iuretur de calumnia? Dic vt no. C. eod. l. 1. sup. eo cap. 1.

IN appellationis.] Continet tria dicta: 2m ibi, procuratores: tertium ibi, in omnibus. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit sup. eo. tit. proxi. quod iuramentum de calūnia debet ab vtraq; parte præstari in exordio litis, id est, statim post litem contestatam. Sed ponamus, quod in prima instantia iuratum fuit per partes de calumnia: vtrum in causa appellationis sit de calumnia iterum iurandum: Vr q̄ non, quia eadem est cā appellationis cum prima instantia: sed in prima instātia iuratum fuit de calumnia, igitur non est amplius de calumnia iurandum in causa appellationis: aliàs in eadem instantia siue causa bis iuraretur de calumnia, hoc tamen non obstante respondet Roman. Pontifex, q̄ in causa appellationis iurandum est de calumnia: licet in prima instantia fuerit iuratum. Sed ponamus, q̄ partes principales litigantes iurauerint de calūnia, postea constituerunt procuratores, vtrum isti procuratores superueniētes debeant iurare de calumnia? Respondet quod sic, licet interueniant post iuramentum præstitum a principalibus partibus aliàs ipsi procuratores in causa possent de facili committere calumniam. Sed Sanctissime Pater, vellem informari a Sanctitate vestra, vtrum iudex possit pluries exigere iuramentum de malitia, licet fuerit præstitum iurm de calumnia? Vr quod non: quia iuramentum de malitia continetur sub iuramento de calumnia. Hoc tamē non obstante respondet Roman. Pontif. dicens, quod licet generaliter in iuramento calumniæ contineatur iuramentum de malitia: tamen quia solet plus timeri illud quod in specie exigitur, quam illud q̄ solum in genere exigitur: poterit iudex quotiens sibi videbitur exigere a partibus iuramentum de malitia, licet in causa ipsa iuratum fuit de calumnia. Nota primo argu. quod aliud est causa principalis, aliud est causa appellationis de quo per gl. inf. de test. c. si. Nota secundo ista duo iuramenta quoad præstationem æquiparari videlicet iuramentum calumniæ, & veritatis, ut ubi vnum præstatur, ibi etiam aliud sit præstandū. ad hoc sup. c. proxi. §. si. Dominicus.

[Primus

† Circa istū §. no. q̄ iurm de calumnia differt a iurō de veritate l. c. §. q̄ obseruari, C. eod. nā iurm de calumnia est de credulitate: vnde si aliud sit, nō est periurus: quēadmodū dr̄ d̄ iurō partis rn̄dentis articulo per credit, neque rn̄dēs cōsitet sed releuat aduersariū ab onere probandi Pe. de Anch. Bon.

1 Et si petetur, postea omitti nō dēt Phil. Fon.

2 Vide B Tho. 2. 2. q. 89. ar. 2.

† An iuramentū de calumnia p̄stari possit per procuratorem vide Fely. in c. licet ex quadam ext. de testib.

[Prima glo. summat, & diuidit ; secundo dicit quid declaret.]

a ¶ In appellationis causa] in causa appellationis iurari debet de calũnia, & veritate dicenda, hoc primo: secundo dicit, ꝙ procurator deputatus post iuramentũ calumniæ, iurabit de calumnia. Tertio, ꝙ iudex quotiens sibi vr̃, exigit iuſm malitiæ: et si de calumnia, vel veritate iuratum sit. Per primum dictum determinantur quæ not. per Accur. C. eo. l. 2. in prin. & per Inno. & Host. Pet. & Abb. sup. eo. c. 1. super ver. quæcumque et Guil. in Spec. eo. titu. §. 2. vers. quid de causa. Barth. Brix. in qō veneteali, quæ incipit quęritur vtrũ in causa. Et prædicta videre potes, ꝙ hic reprobatur opin. Pla. & Azo. qui dicebant, quod ex quo iuratum erat in principali, non iurabitur in causa appellationis. in Authē. de his qui ingre. ad app. §. fi. col. 8. & pro eis faciunt in omnia iura, per quæ probatur, quod eadem sit causa appellationis cum prima. 16. dis. habeo. 1. q. 6. c. si autē §. si quis in quacũq;. C. ut in una & eadem causa. l. 1. ff. de iud. proponebatur. Io. Cre. Hos. Goff. & supradicti doctores; quorũ hic approbat opinio, vt pro eis 6. q. 4. Osius. in glo. 1. & 2. q. 6. si quis eps. in gl. 1. C. de iud. properandum. in Auth. ve lit. iur. in prin. ibi tamen Accur. tenet primam, ff. de dam. inf. qui bona § pen. Io. And.

sa,[a] quamquam in principali iuratum[b] fuerit, præstari iubemus calumniæ iuramētũ.[c] Et idem in iuramento de veritate dicēda[d] volumus obseruari.

¶ *Procurator deputatus post iuram entum calumniæ, iurabit de calumnia. h. d.*

¶ Procuratores[e] quoque qui post[f] iuramentum calumniæ deputantur,[g] teneri volumus, (vt calumnia vitetur ab ipsis[h]) ad subeundum hmōi iuſm:[i] etiamsi a suis dominis quid ponere, aut respondere, seu agere debeant, sint instructi.[k]

¶ *Iudex quotiens sibi videtur, exigit iuramentum malitiæ, etiam si de calumnia, vel veritate iuratum sit. Io. Andr.*

10 ¶ In omnibus[l] autem causis ne dum ante, sed etiam postq̃ lis fuerit cōtestata, siue de veritate, siue de calumnia sit iuratum ī ipsis: pōt iudex a partibus exigere iuſm malitiæ,[m] quotiens uiderit expedire.

20

¶ Idem.

¶ *Procurator habens speciale mandatum, iurat de calumnia. Io. And.*

CAP. III.

NVLLLAM † 30

b ¶ Iuratum fuerit.] propter hoc erat dubitatio, quia non videbatur tunc debere iurari, & quia bis iurandũ non est, & quia tunc superfluum videbatur iuramentum: quod faciendum non est, de iureiur. & si Christus. de prob. c. 2.

ADDITIO. Et hic no. Arch. quod ibi dixi. Io. Andr.

c ¶ Iuramentum.] sed de calumnia iurari debet statim post litis cōtōnē, vt ī proxi. No ergo arg. ꝙ faciēda est litis cōtestatio in cā appellationis. 1 de hoc no. sup. de test. c. Rayn. ver. dilectus Io. And.

1 Idem Philip. Io. Andr. & Bart. in c. Rayn. de test. Fon.

d ¶ De veritate dicenda.] si talis est causa in qua iuretur de veritate, ut in fi. c. dicitur.

e ¶ Procuratores.] emanauit iste ver. ad declarationē glossarum prędictarum. Inn. Host. & Guil. in Spe. eo. ti. §. sequitur in fi. & eius hic approbatur opinio, & reprobatur opin. Host. qui tenebat contrarium.

ADDITIO. Vide Acc. in Auth. principales. C. eo. ti. in 1 gl. Io. And.

f ¶ Post.] hæc erat dubitatio, quia nō videbatur bis iurandum. C. eo. ti. Auth. hoc sacramentum.

g ¶ Deputantur.] ab ipsis principalibus, vel a procuratoribus, qui post lit. contest. substituere poterunt sup. eo. li. de procu. c. 1.

[Gl. seq. rec. per quæstionem & solutionem.]

Iuſm calumniæ in cuius anima per ꝓcuratore pręstetur.

h ¶ Ab ipsis.] nota ꝙ licet procurator iuret in animā domini 17. q. 4. metuentes in glo. pen. & 100. dist. optatum. in gl. 2. 63. dis. tibi dño. ubi de hoc & sup. eo li. de ele. procurator. sacramentũ tamen calumnię & in animam dñi, & in propriam pręstet, vt hic uides: alias aũt quare iuraret, ex quo dñs iurauerat, in hoc casu non est necessarium speciale mandatum. de syndico vero dic, vt sup. eo. in pertractandis.

ADDITIO. De hoc in Spec. eo. tit. §. 2. ver. sed nunquid hæres, & ibi in versi. sed nunquid si iudex mutetur, & per Acc. in l. 2. C. eo. ti. in prin. Io. And.

[Glo. seq. soluit qōnem: & ponit opi. contrariam.]

i ¶ Iuramentum.] nota ad qōnem qua quæritur, an hæres uel successor teneatur iurare, ex quo defunctus iurauerat? Et dic quod sic: 2 per hanc literā, & per Auth. C. eo. tit. principales, & per l. ff. de dam. infe. qui bona § pen. potuit nā defunctus habere bonam fidem, & hæres vel successor malam, ff. de accu. si cui. C. de reb. cre. generaliter. j. responso, licet quidam contra: quia hæres & successor eadem persona cũ defuncto cēsētur 3 in Authē. iusiurandum quod a moriente pstatur § 2.

2 Idem Phil. & iō ga iuſm nō transit de psona in personā, iō nouari dēt. Font.

k ¶ Instructi.] ī hoc casu recitabunt prædicti Doctores non debere procuratorē iurare: quia qui facit per alium, &c. de reg. iu. qui facit per alium.

3 Hæc rō non ꝓcedit: qa in veritate. sunt duæ personæ, & habentes duas animas Phil. Fon.

† De intellectu, vide Mathesilanũ singulari 19. incip. nota ꝙ ā dūs ad de Imolā, & Alcaā. in l. qui bona §. si alieno. ff. de dam. infecto.

l ¶ In omnibus.] declaratur per hoc ꝙ no. sup. de test. spo. literas. in gl. ante p. & de proba. c. 2. & probatur, ꝙ no. de test. pręsentium. in gl. iuramentum. in fi.

ADDITIO. Et quod no. Guli. in Spe. eo. tit. §. 1. versic. secundum. Io. And.

m ¶ Malitiæ] licet ergo ex quo iuratum est de calumnia, amplius in eadem causa de calumnia iurandum 40 non sit ab eodem, vt C. eo. Auth. hoc sacramentum. & supra proxi. responso, de malitia tamen bene iuratur: puta cum suspicatur iudex, quod malitiose proponatur exceptio, 4 petatur dilatio. Ad hoc de except. pastoralis. de testib. vltra tertiam. C. de fi. instr. l. vlti. 30. q. 5. iudicantem.

4 Alia excēpla vide in Spec. eo. ti. præalle. versi. sec. Io. A.

NVllam. ꝗ Quia breue est, non diuiditur Dominic.

¶ Præsupponendum est pro intellectu c. quod habetur in c. 1. eo. tit. in antiq. videlicet, quod partes principales debent personaliter præstare iuramentum de 50 calumnia, nisi essent egregiæ personæ. l. ad egregias. ff. de iureiur.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti, ad causam meam tractandam constitui meum procuratorem specialiter ad iurandum de calumnia in tali causa, nam requiritur quod causa exprimatur: nec sufficit dicere, constituo meum procuratorem in omnibus & singulis causis ad iurandum de calumnia: licet contrarium seruetur in plerisque curiis: lite contestata procurator meus 60 voluit iurare de calumnia pro me dño suo. Tu aduersarius meus proponis, qd' ipse procurator non est admittendus ad iurandum de calũnia pro me, sed ꝙ teneor illud pręstare personaliter, vt in c. 1. eo. tit. in antiq. an bene dicat? Rñdetur ꝙ non, immo iudex pōt & debet procuratorem ad hoc specialiter cōstitutum admittere ad iurandum de calumnia, & in hoc non facit iudex iniuriam partibus. Nota primo unum casum, in quo requiritur speciale mandatum, alios casus gl. enumerat in c. qui ad agendum. de proc. sup. eo. lib. Nota secundo, ꝙ aduersarius dicitur, qui habet litem contra alium: quod nota pro statutis facientibus mentionē, de aduersario. Dominicus.

[Prima

[Prima glossa summat, & dicit quid declarat.]

a ¶Nullam tibi.] procurator habens speciale mandatum iurat de calumnia. Emanauit ad declarationem eorum quæ leguntur & notantur. C. eo. tit. l. 2. § si autem abfuerit & per Bernar. s. eod. cap. 1. & c. cæterum & per Innocentium, & Hostiensem supra eodem, cum causam & per Guil. in Spec. eo tit. § restat. versi. quid ergo.

b ¶Iniuriam.] quam si inferret, iudex non esset, supra de verbo. sign. forus. in fin.

ADDITIO. Qd exponas, vt ibi not. sup. Io. And.

c ¶Aduersarij.] & sic erat procurator singularis personæ, de syndico enim vniuersitatis, vel collegij nō dubitamus quin iuret sup. eo. in pertractandis. & cap. seq.

d ¶Iuramentum.] dicūt quidam, quod olim procuratores indifferenter iurabant. ff. de damn. infect. qui bona. § penu sed fuit postea statutum, quod solum principales personæ iurent. C. eod. tit. l. 2. §. si autem. & sup. eod tit. cap. 1. quod verum est nisi procuratores habeant speciale mandatum, 1 vt hic & ff. de iureiu. l. iusiurandum & ad pecunias. Alij dicebant, quod procurator priuati etiam cum speciali mandato ad iurandum non admittitur per prima iura, sed quia non expedit iura corrigi. vt sup. eo. de elect. cum expediat. dic l. qui bona. non esse correctam, sed loqui in casu decretalis istius scilicet, cum habeat procurator speciale mandatum. Alij dicebant, quod cum procurator per litis contestatoinem factus sit dominus litis, poterat de calumnia iurare, quod verum est, 2 nisi habeat ad hoc speciale mandatum, vt hic vides.

1 Non requirit tñ quod causa sit specificata, vnde procurator ad lites præsentes, & futuras habens in procuratorio quod possit iurare de calūnia, certe poterit in quacunque causa, licet dñs illam cim specialiter ei non commiserit & sic practicatur. Philip. Font.

2 Supple in quātū contingit dominū.

tibi [a] iudex iniuriam [b] fecisse censetur, qui procuratorem tui aduersarij [c] constitutum ad causam, habentem super hoc speciale mandatum admisit ad præstandum in ea calūniæ iuramentum. [d]

TITVLVS V.

De restitutione spoliatorum.

Innocentius Quartus in Concilio Lugdunensi.

DE RESTITVTIONE spoliatorum.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de armis actorum contra reos, verum quia ipsi rei conuenti aliquotiens excipiunt de spoliatione facta ab actore, quādocunq; a tertio, ideo ad nos informandum de huiusmodi spoliationibus quid iuris sit, annectit titulum de restitutione spoliatorum.

Frequens &c.] Hæc est notabilis decretalis. Et duæ sunt partes, In prima proœmium & constitutionis causa. In secunda constitutio, ibi. Statuimus quæ tria facit. Primo prouidet, quando obstat exceptio spoliationis in ciuilibus & criminalibus, & ponit tempus probandi, & pœnam non probantis, Secundo soluit scholasticam dubitationem, ibi, Solet, Tertio certo casu prohibet exceptionem, ibi Ad hoc. Io. And.

¶ Pro intellectu huius capituli, habemus præsupponere, quod si quis intulerit mihi violentiam spoliando me re, quam possidebam, ipse spoliator non potest aliqua actione contra me agere, nisi primitus redintegret me in statu, in quo eram ipse illatæ violentiæ. de hoc in l. 1. C. vnde vi. de ordi. cog. in antiq. maxime in c. si.

CASVS. Titius vi & violentia te expulit a possessione vineæ, vel prati, postea feci te conuenire coram tuo iudice competenti super mutuo, vel alia re tibi obtuli libellum meum, cui petijt per te responderi, tu in die qua eras rñsurus libello, excipis, quod fueras spoliatus a possessione vineæ tuæ, vel prati per quendam Titium, & quod non tenebaris rñdere libello meo, nisi primo esses redintegratus: vtrum illo medio possis me repellere ab agendo? Certe nō: nisi ego te spoliassem. Sed ponamus quod ago contra te criminaliter, tu excipis, quod talis te spoliauit omnibus bonis tuis, sine quibus nō potes defendere, & prosequi causam criminalem, an sis audiendus: & vtrum ista spoliatio a tertio facta differat processum quousque sis restitutus? Rñdet Roman. Pontifex cum distinctione: quia vel Titius spoliauit te aliqua re aut omnibus bonis tuis. Primo modo videlicet qñ Titius spoliauit te aliqua re tunc illa spoliatio nō differt processū meū i cā criminali: Si aūt spoliauit te omnibus bonis, vel maiori parte bonorum, tūc differtur processus vsque ad restitutionem. Sed nunquid a iure est limitatum tempus ad probandum istam spoliationem, rñdet quod sic; videlicet tempus 15. dierum, & si infra illos 15 dies non probes spoliationem, illis 15. diebus elapsis iudex compellet te ad procedendum mecum. Sed ponamus quod infra 15. dies tu reus probasti spoliationem, quæritur vsque ad quod tēpus erit differendum, siue prorogandum istud iudiciū super crimine, quia tu reus posses differre restitutionē spoliationis, vt impunitus remaneres de crimine? Rñdet Romanus Pontifex, quod iudex poterit tibi præfigere terminum, & debebit, infra quem tu ages contra Titiū spoliatorem, quo termino elapso iudex compelleret te procedere mecū in causa criminali, & hoc siue a spoliatione fueris reintegratus, siue non, & hoc ne reus de crimine remaneat impunitus. Sed ponamus, quod ego actor te spoliaui a possessione tuę vineæ non facta restitutione possessionis tuæ vineæ, volui agere contra te pro iuribus ecclesiæ meæ, quia dicebam, quod ecclesię meæ debebas legatum, vel aliquod aliud debitum, vtrum possis me repellere ab agendo, & excipere de spoliatione per me facta, vt differatur processus donec fueris restitutus? Certe non obstat mihi ista exceptio spoliationis. Idem est dicendum econtra, vtputa si nomine ecclesiæ meæ te spoliaui, postea ago nomine meo priuato, non obstat mihi exceptio spoliationis. Nota primo ex isto textu, quod spoliatio ab actore facta, ipsum repellit ab agendo, per quamcunque actionem, agat contra me, licet aliqui dicant, quod solum illum repellit ab agendo contra me super illa re qua spoliaui, nec teneris mecum procedere donec sis restitutus. Nota insuper, quod violentia alterius nō debet alijs nocere, ideo violentia tertij super spoliatione non repellit me ab agendo. Nota vlterius, quod exceptio spoliationis a tertio facta, potest opponi agenti criminaliter quando reus est spoliatus omnibus bonis, vel maiori parte bonorum. Nam reus pro illa spoliatione est turbatus, & non potest meditari in defensione sua, ideo iura voluerunt vt processus super causa criminali differatur vsque ad reintegrationem.

Nota, quod spoliatio a tertio facta debet probari infra quindecim dies, tamen non computetur dies propositæ exceptionis Idem dicitur in exceptione excommunicationis, quæ debet probari infra octo dies. s. eo. excep. cap. pia. ibi enim similiter non computatur dies propositæ exceptionis, secus est in decem diebus datis. adi

¶ In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio quam ab actore. In criminalibus admittitur facta a tertio, dummodo sis de tota substantia, vel maiori parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies, aliàs fit condemnatio expensarum. Io. And.

CAP. I.

Frequens † &

† Vide Matthæū de Afflic. decī. 19.

ad appellandum: nam illi decem dies currunt appellanti de momento in momentum, secundum communem opinionem Doctorum. Nota ꝙ exceptio dilatoria debet primo discuti & terminari, quam super negotio principali procedatur: ad hoc de iudice. prohibita. Nota ergo ꝙ condemnatio expensarum est pena de quo per gl. in c. 1. de elect. sup. eo libro: Dominicus.

[Prima glossa summat, & ponit antiq. intitulationem.]

a ¶ Frequens & assidua.] in ciuilibus nõ admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, quam ab actore. In criminalib. admittit facta a tertio dummodo sit de tota substantia, vel maiori parte. Exceptio probari debet infra 15. dies: alias fit condemnatio expẽsarum. Excipiens de spoliatione facta a tertio, infra certum tempus a iudice statuẽdum, debet restitutionem petere, alias accusabit exceptione non obstante. Vltimo dr̃, ꝙ agenti super rebus ecclesiasticis non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel econuerso. Hanc decretalem quidam intitulabant olim sub tit. de excep. alij sub tit. de restit. spol. & bene, vt hic vides.

† al. conturbat.

assidua [a] nos querela circunstrepit, [b] quod spoliationis exceptio nonnunquam in iudicijs calumniose [c] proposita causas ecclesiasticas impedit & perturbat: † dum enim exceptioni [d] insistitur; appellationes interponi contingit: & sic intermittitur, [e] & plerunque perimitur [f] causæ cognitio principalis; Et propterea nos, qui voluntarios labores [g] appetimus, vt quietem alijs præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: Statuimus, [h] vt in ciuilibus negotijs, spoliationis obiectu (quę ab alio, quam ab

actore [i] facta proponitur) iudex in principali procedere non postponat. Sed si in ciuilibus ab actore, 10 in criminalibus autem se spoliatum reus asserat à quocunque, [k] infra quindecim [l] dierum spatium (post diem, in quo proponitur [m]) quod asserit, [n] † comprobabit: alioquin [o] in expensis, quas interim 20 actor ob hoc fecerit, iudiciali taxatione [p] præhabita, condemnetur; alias (si iudici æquum visum fuerit) puniendus. [q] ¶ Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, 30 cum criminaliter accusatur, qui tota sua substantia, [r] vel maiori parte

i ¶ Ab actore.] hoc erat iniquum, quod reus exciperet cõtra actorem de spoliatione facta a tertio, cum in hoc non deliquerit actor, & ideo factum alterius sibi non debebat obesse. C. de inoffi. test. si quis suo. versus finẽ, & j. de reg. iur. non debet & peccata suos teneant auctores. C. de pœn. sancimus. s̄. de his quæ fiunt a maio par. ca. quæsiuit, & recitat hic Ber. se non meminisse vidisse aliquem excipientem sic in ciuilibus.

K ¶ A quocunque.] ecce differentiam inter criminalem causam & ciuilem, vt in ciuili non opponatur spoliatio facta ab alio, quam ab actore. In criminali sic, cum moderatione quæ sequitur: & rationes j. sequẽtur.

l ¶ Quindecim dierum.] arctatur tempus probandi, quia malitiose sæpius proponebatur talis exceptio, vt sup. dixi. sic in exceptione excõmunicationis octo dies sunt dati. j. de excep. pia.

ADDITIO. Hic adde quod ibi no in glo. licet enim in prin tamen hic Io. Mona. & Archi. tenent quod ibi probaui. Dicunt enim terminum prorogari posse. Ioan. And.

[Glo. seq. dat tria similia, & vnum dissimile. si recitatur per quæstionem.]

40 m ¶ Proponitur.] quia dies illa non computabitur in 15. & sic dies in quo proponitur excommunicationis exceptio, infra de exceptionibus pia. sic dies in quo cautum promittitur, & in quo sistere in iudicio oportet, nõ computatur in vicena millia passuum ff. si quis cautio. l. 1. & sic dies præsentationis litterarum, cum committitur causa intra certum tempus decidenda, sup. de app. super eo. 2. vbi de hoc. Secus in decem diebus, qui dantur ad appellandum, in quibus tempus sententiæ prolationis computatur 2. q. 6. biduum. de hoc 50 sup de re iud. quod ad consultationem. [Archi. Alleg. sup. eod. tit. audita ver. mandamus. sup. de cler. nõ resi. qualiter 18 quæst 2. pridem. ver. admonemus 2 q. 6. propter. 86. dist. perlatum 4. q. 5 cap. 1. 31. distin. tenere. 82. dist. proposuisti] Et vltimo illorum 15. dierum probari potest exceptio, sic ff. ad leg. Iu de adult. l. pater. §. sexaginta, & l. is cuius. §. ex senatusconsulto. Et potest peti bonorum possessio intra centesimum diem, & centesimus in eo numero computatur ff de succes. edi l. 1. §. si intra verti. quod dicimus. simile. ff. de verb. obli. qui 60 ante kalendas. Io And.

b ¶ Circunstrepit] idest, pulsat, vel lædit. [Molestat, vel ex clamosa postulatione currentium venit hoc, vel circum circa strepitum facit, secundum Io. Mo.] Et sumpta sunt hæc verba ex canone 54. dist. frequens.

c ¶ Calumniose.] sic sup. de dolo & contu. finem.

ADDITIO. Ibi tamen peremptoria maliciose proponit ur: hic dilatoria. Io Mona. & Arch.

d ¶ Exceptioni.] spoliationi de qua supra dictum est.

e ¶ Intermittitur] idest, differtur.

[Glo. seq. reci. pro obiect. & solut. cui solutioni obijcit, & respondet.]

f ¶ Perimitur.] de facto intelligat, non de iure: quia multi propter tot impedimenta & timore expensarum litem dimittunt. Et sic exponunt secundum Bern. quia exceptio spoliationis dilatoria est, non peremptoria s̄. de ord. cog. c. 2. & vlt. Non obstat. C. vnde vi si quis in tantam, quia licet priuatio dominij insurgat condictione ex illa lege: non tamen ex interdicto, vel exceptione, vt not sup. de causa pos. pastoralis.

ADDITIO Propter hoc quod exceptio spoliationis est dilatoria: dr̃ quod si ante lit. contest. proposita non fuerit, postea proponi non poterit: ꝙ quidã intelligunt etiam si nouiter euenerit, vel ad notitiam deuenerit. Super hoc vide quod post Inno. scripsi de ordi. cog. c. 2. in glo. idest ante. & gl. hanc exceptionem, ver. est autem dilatoria. Io. And.

g ¶ Labores.] hæc verba fuerunt sumpta de corpore Auth vt diuinæ iussio subscri hab. glo. quæsito in prin. coll. 9 & pro republica Imperator noctes ducit insomnes. in Auth vt iu. iurãt quoque sus. in prin. coll. 2. & Papa idem de se dicit sup in prooe huius libri. Io. And.

h ¶ Statuimus.] hic fit interpretatio canonum antiquorum de hac materia loquentium.

n ¶ Quod asserit] i. se spoliatum in ciuilibus ab actore, in criminalibus a quocunque.

o ¶ Alioquin.] idest, si intra illud tẽpus nõ probauerit.

p ¶ Taxatione.] de qua dic vt s̄. quod met cau c. vlt. in gl, quæ incipit, vltra quam. Ber.

q ¶ Puniendus.] pœna arbitraria: ex quo non statuitur hic certa pœna. de offi. deleg. de causis. §. 1. ff. de iu. deli. l. 1.

ADDITIO. Idem Host. & Io Mona. & Archi.

[Glo. seq. reddit cautam: & dat simile.]

r ¶ Substantia.] interpretatur & exponit hic Papa canones illos. 3. q. 2. oportet & 2 q. nullus vbi sunt hæc verba:

† No. his ꝙ sũt multi casus in q̃bus spoliato ẽ neganda restitutio, vt vides per no. s̄ e. ex trãsmissa. in illis ergo casib' in quibus non agit, & nõ excipit & illi cui succedit ẽ vñ vi. vel vi bo. rap. negat nõ cõpetit ẽt exceptio, de qua i tex. Petr. de Anch.

† Placet Doctoribus idẽ si 15. dies simpl'r assignarent q a intelligit de p̃ximis. & cum q kalendis. ff. de verbo obli. j. de pb. nõ pl. in dubio tamen dies termini computatur. Bar. i l. 3. ff. si quis cau. in gl. c. anteriorum 2. q. 6. Philip. Fon.

† Sed q d si ille vltimus est feriatus certe tunc in 14. debebas: q. n. vltimus dies termini p̃mus est feriatus, debes illum p̃uenire. l. 1. ff. de temp. ap. Pet de Anch. Philip. vide per Do. l c. cũ dilecti de do. & con tu. Fon.

verba? Ridiculum enim videbatur q criminaliter accusatus accusatorem suum per exceptionem spoliationis rei modicæ & vilis, ab accusatione repelleret: Et est simile quod dicit lex, q tutor à tutela excusari non pôt ratione controuersiæ, quæ est inter ipsum & pupil lum suum: nisi forte de omnis bonis aut plurima parte bonorum sit cōtrouersia. ff de excu tuto. l. propter litem. Insti. e. ti. §. Item propter litē. licet illud iure Auth. immutatum videatur in Authen. vt hi qui ob se ha. pethi. tes nibi. §. 2.4. & 4. colla. 6.

ADDITIO. Vnde sumpta est Auth. minoris. C. qui da. tu to. pos. tamē vt dicit Host ratio legis abrogatæ durat, & allegari potest: de hoc de iudi. nouit. ver. nec illud in 1. glo. Dicit autem I. Mon. quod æqua fuit hęc interpretatio: cū accidentia subiecta non denominēt, nisi adsint in toto, vel in maiori parte alleg. ff de leg. 3. l. legatis seruis, § si vnus. & remittit infra de verb. signif. sicut, Ioan Andr.

maiori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat, & secūdum hoc loqui canones, sano credendum est intellectu, quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim spoliatus priuilegiū vt non possit exui iam nudatus.

¶ *Excipiens de spoliatione facta à tertio, infra certum tēpus a iudice statuendum, debet restitutionē petere: aliàs accusabitur exceptione nō obstante Ioan. Andr.*

¶ Solet autem † inter scholasticos dubitari, si spoliatus à tertio, [a] de spoliatione contra suum accusatorem excipiat: an ei tempus [b] à iudice debeat indulgeri, infra quod restitutionem imploret: ne forte sic [c] velit existere, vt omnem accusatio-

nem eludat: [d] quod [e] satis æquitati & iuri consonum æstimamus. [f] † Quòd si infra tempus indultum restitutionem nō petierit, & causam cum potuerit [g] non ducat † ad finem, non obstante spoliationis exceptione, deinceps poterit accusari.

¶ *Agenti super rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel econuerso. Ioan. Andr.*

¶ Ad hoc sancimus, vt rerum priuatarum spoliatio agenti super ecclesiasticis vel econtrario, nullatenus opponatur. [h]

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ecclesia quæ petit restitutionem decimarum (quas se dicit infra parochiā alterius possedisse) non auditur, nisi probet possessionem legitimā. Ioan. Andr.*

intereum § penult. Octauo, magister nauis, qui in solidum reddit vectoribus non detracto damno proportionabiliter. ff. ad l Rho. de iac. l 2. Nono, cogitur, colonus in dominum agere in casu quem habes ff. loca. cum in plures. § mensem. Decimō. in casu. ff ne quid in loco publi. l. 2. §. si quis in suo. versicu. idem Nerua scribit. Vndecimo, in casu. ff. de leg. 1. si sit legatū. §. finali. Duodecimo, supra de offic. ordinar. significauit. Tertiodecimo, in matre quæ necesse habet petere filio tutorem. C. qui pe. tu. l. matris, & l. cum a matribus. Quartodecimo, in appellatione. de appel. oblatæ. Quintodecimo, in impedictē matrimonium. sup de clan. despon. cum inhibitio. Sextodecimo, in nunciante nouum opus, de noui oper. nuncia. cap. fin. Decimoseptimo, cum actor malitiosè tardat reum conuenire pone in scholari, de quo not. in præalle. l. vnica C. vt nemo inui. què conuenire intendit actor, cum paratus fuerit ad recessum, vt sic se redimat. supra de rescr. nonnulli. hoc ergo præcaueri debet, de ter. non ordin cap. 1.

a ¶ A tertio.] idest ab alio quam ab accusatore 3 q. 1. episcopi & q. 2. cum ecclesia.

b ¶ Tempus.] arbitrarium: ex quo certum non statuitur, vt dixi supra.

c ¶ Sic.] scilicet, spoliatus.

d ¶ Eludat.] malitijs autem indulgendum non est. supra qui matrim. accus. poss. significante. cum suis concord.

e ¶ Quod.] scilicet, q iudex terminum statuat.

f ¶ Aestimamus.] & alij æstimare debent. supra de re iudica. in causis. Et hic compellitur aliquis agere. Ad idem C. de inge. m. l. diffamari, sed non præcise, sed hoc vt excipere possit, vt hic vides. Ioan. Andr.

ADDITIO. xvii. casus, in quibus compellitur quis agere, notat hic Host quorum aliquos notat Accursius C. vt nemo inui. l vnic & ponit primo quattuor in personis. quibus periculum imminet, si non agant, vt tutoribus & curatoribus. C. arbit. tu. l nomina, & de admi tu l. debitoribus. Secundo negotiorum gestores, si sint cognati domini absentis, & facile sit eis satisdare. ff de nego gest. si autem Tertio, procuratores. C. manda l. procuratorem & l a procuratore. Quarto, administratores ciuitatum ff. de admini. re. ad ci. perti l. vlt. § 4. & § penult. Quinto, hæres qui habet necesse vindicare mortem defuncti accusando interfectores ipsius. C. ad Syll. l. 1. sexto, quicunque litem contestatus fuerit, vel libellum obtulerit instante reo in Authent. de lit § omnem, coll. 8 Septimo, venditor, qui excepit habitationem domus venditæ, quam alij locauerat. Vnde si inquilinus domum d. derit: cogitur agere contra ipsum, & emptori reddere qua fuerat consecutus. ff. de act. empt. Iulianus. alias inc. pri.

Ad instantiam ergo scholaris bonus iudex assignabit terminum ciui, infra quem agat, & post quem ciuem illum non audiet. arg. hic, & l diffamari, quam alleg. g lu. supra de prob. licet, inf. de appel. legitima. C. de repig. si ego. ff de op. leg. mācipiorum. ff. de cura bo. dan. l ff de bo. auct. iudic. possi. si seruus ff. de Car. edic. l. 3. § causæ Ioan. Andr.

g ¶ Potuerit.] aliàs non debet sibi imputari. sup. e. lib. de el est. commissa. supra de appel. ex insinuatione, cū similib.

[Glo. seq. obiectionem dupliciter soluit, & duplicem rationem subdit.

h ¶ Opponatur,] intelligit Ber. hoc, quando inter ecclesiasticas personas causa vertitur, ne sit contra. supra de ord. cog. cum dilectus. Vel dic, quod ibi de temporalibus contendebatur, quę propriè priuatæ dicuntur: quia possūt a priuato possideri. res autem ecclesiasticæ vocantur hic, quæ non cadunt in laicum, vt decimæ, & alia spiritualia ff de leg. 3. l hoc legatum. & est ratio huius dicti: quia agens nomine ecclesiastico, non agit suo iure, sed nomine ecclesiæ, vnde sicut procurator agens nomine alieno, de iure suo non excipit, sic nec hic. Ad hoc ff. de do. exce. si procurator. Item res ecclesiasticæ sunt publici iuris, sed de publico ad priuatum non fit compensatio. C. de compen. l. 1. & 4.

ADDITIO. Hostiensis remittit ad summam eodem titu § quando facienda. versic. quid si vir. vbi tenet Host. & idem Specu. de peti. & poss § 1. vers. quid si ago quod agenti de matrimonio petitorio, vel poss. iudicio, non opponit coniux spoliationem rerum. I. An.

[Marginalia: † In antiquis codicibus ita, solet. n. — Agere quis cōpellitur in multis casibus. — † extimamus. — † Aliàs, inducat.]

AD decimas.] Primo, casum soluit rationem subdens, ibi, Quia eas. Et duos alios modos summandi generalius dicā super 4. gl. Et dicitur decr. hæc sumpta fuisse ex extrauag. Clemen. 4. quæ incipiebat: Cum inter canonicos, sed illam non vidi. Ioan. Andr.

CASVS. Canonici sancti Nicolai percipiebant decimas de prædijs, quæ prędia erant infra meam ecclesiā parochialem, & cōstat ꝙ ipsi excedebāt fines parochię suæ, & sic possederūt decimas per magna tempora: hoc facto ego rector illius ecclesiæ parochialis anticipaui canonicos, & percepi fructus illorū pdiorū: Canonici voluerūt cōtra me intentare interdictū vnde vi, ꝓ recuperāda possessione, quæritur quid debeāt ꝓbare isti canonici ꝓ obtinendo in possessorio? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ cùius cōe sit contra canonicos: nam ius commune dictat, ꝙ decimæ prędiales soluantur illi parochiæ, infra cuius limites sunt sita prædia. Itē cum ius commune sit pro me rectore, quia constat illa prædia esse in parochia mea: certè antequā canonici possint obtinere in possessorio, vltra suam possessionem debēt probare titulum, medio cuius habuerunt possessionē: videlicet quod dicāt, quod decimæ illæ pertinent ad ipsos ex donatione episcopi cum consensu capituli, vel ex donatione laici, qui habebat illas decimas infeudatas de auctoritate episcopi. Nota Primo, ꝙ licet vna ecclesia vel psona ecclesiastica sit capax iuris decimarum: tamen non potest decimas percipere, nisi mediante titulo: nec etiam possidere, quod plus est, nisi cum titulo, & titulus legitimus poterit esse donatio Episcopi de consensu sui capituli, vel legitima præscriptio per 40 annos, tam de iure ciuili, quàm de iure canonico. De iure ciuili habemus text in Authent. quas actiones. C. de sacros. eccle. De iure canonico in capit. de quarta. de præscrip. in ant. Et ideo dicit glos. quod laicus quantocunque tempore perceperit decimas in aliqua ecclesia parochiali, si rector illius ecclesiæ spoliauerit laicum: laicus contra rectorem non potest intētare interdictum vnde vi: nisi alleget titulum idest, infeudationem antè concilium Lateranen. non autem auditur, si alleget præscriptionem: quia non potest prescribere, cum non possit possidere. Nota vlterius quod possidens aliquid contra iuris dispositionem, præsumitur malæ fidei possessor. Nota finaliter expressum text. quod decimę prędiales de iure communi spectant ad ecclesiam simplicem parochialem, licet non sit baptismalis, de quo sup. de deci. cum contingat. Dominicus.

† Vide Mathæ de Afflic. deci. 326.

† Nota ꝙ isto verbo, sancti, venit capitulum in actu, in quo requiritur capitulū, vel maior pars. Dñi & Phi. Antunc describi debēt no īa singulorum. vide gl 1. in c. fi. sup. de pc. Font.

CAP. II.

AD decimas, [a] † quas canonici [b] † sancti Nicolai se asserunt [c] infra parochiam ecclesiæ B. clerici possedisse aliquandiu, & eis per eundem [d] clericum spoliatos fuisse, nequaquam debent restitui, nisi euidenter docuerint, quòd earum possessionem legitimè assecuti fuissent: Quia eas occupasse [e] iniuste verisimiliter præsumuntur, [f] cum proueniant ex prædijs infra alienam parochiam constitutis: Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur [g]) eas de iure communi ad eandem ecclesiam [h] pertinere.

TITVLVS VI.

De dolo & contumacia.

¶ Innocentius quartus †

¶ *Actor contumax condemnatur in expēsis, nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniēdo & comparendo.*

[Prima glossa summat.]

a ¶ Ad decimas.] Ecclesia, quę petit restitutionem decimarum, quas se dicit infra parochiam alterius possedisse, non auditur, nisi probet possessionem legitimam.

b ¶ Canonici.] nomine ipsius ecclesiæ agentes, quod possunt, vt sup. de proba. ex litteris. de concess. preb. ex parte. vbi de hoc cum simil.

c ¶ Asserunt.] ex hoc insultat præsumptio contra eos, quæ eis verisimiliter obstat, secus si hoc non constaret, ꝙ illæ decimæ essent in alterius parochia, & facit ad ea quæ dicam infra eod. lib. de præscr. c. 1.

d ¶ Eundem clericum.] Nota literam, quia hoc ius facit pro reo, & contra actorem: Si aūt spoliati essent à tertio: ius commune licet faceret contra actorē, non tamen pro reo: vnde tunc decet locum habere non puto, & facit quod dixi infra de præscrip. c. 1.

ADDITIO. Vnde dicebat hic Ioan. Mona. hic patere, ꝙ agēs restitutorio iudicio cōtra eum, qui iure communi iuuatur, debet docere de titulo, Vel dicatur ꝙ spoliatus petēs restitui cōtra illum, qui iure cōmuni probeto iuuatur, succumbit, si aliud nō ostendat Ioan. Andr.

e ¶ Occupasse.] in mala parte: alibi in bona 7. q. 1. factus. & sup. e. lib. de procur. si duo.

[Glossa sequen. argu. ad opin. Ioan. contra Brixien. & fortificat textum.

f ¶ Præsumuntur.] Nota secundum opin. Ioan. qui not. 14. quæst. prima. capitulo primo in glossa possideri, ꝙ laicus restitutionem decimarum petere non poterat, per decret. supra de præscript. cautam. Bartol. Brixien. not. contrarium, cum laici decimas interdum possideant de facto Ad decret. illam causam respondebat, quod decret. ipsa dicit, detinere, non dicit, possidere. Satis puto hanc decret. facere pro Ioan vt nisi laicus probet se legitimè assecutum, cum sit contra eum præsumptio, non auditur, qui enim restitutionem petit, habet duo probare: se possedisse, & spoliatum fuisse, supra eod capit. olim primo & 3. Et aliud est possidere & aliud est in possessione esse. ff. de acquir possessio. si quis autem. Et est sim. supra eo. ex transmissa & quod ibi not. Hic ergo est præsumptio contra actorem: & ius commune pro reo: possessio ergo & spoliatio probatæ non aduocant vt fiat restitutio, petitorio probato pro reo, ad hoc de cau posses. cum ecclesia. & capit. cū dilectus. ff. de rei vendi. officium. & idem videtur vbicunque factum est pro reo notorium. de diuor. significasti. [& hoc tenet Ioan. Mona.] Proprietas igitur pro reo probata, ipsum in possessione defendat, ad hoc ff. de superficie. leg. 1. §. quod ait. ff. depo. l. bona fides, in fine.

Posidere & in possessione esse sunt diuersa.

ADDITIO. Dicit etiam. Archid. hic, quod propter fatuam allegationem actorum quasi super notorio, Papa sic debuit iudicare, ad hoc. ff. de dolo leg. dolo. ff. vt in poss. l. si is à quo. ff. de actio. emptio. & vendit. l. emptorem. in princip. ff. de probat. circa, in fin. Facit, quod dixi post. Innocent. & Compost. de consuetu. cum inter. de priuileg. ex tenore. Ioan. Andr.

Spoliatus cōtra quē notorie constat de iure. non debet restitui.

g ¶ Aliud ostendatur.] Vt compositio, titulus præscriptionis, priuilegium, vel aliud simile. de don. apostolicæ. infra de his quæ fiunt a præla. cum Apostolica cum simil.

h ¶ Ecclesiam.] scilicet B. clerici. Ioan. Andr.

† Alias ira, Innoc. iiij in cōc. Lugd.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

¶ Dictũ fuit s. tit. pxi de fatigatis vi seu potẽtia aduersariorũ: nunc vero est videndũ de fatigatis aduersariorũ dolo & contu ideo annectit tit. de dolo & cõtumacia.

Actor.] Duplex ẽ prouisio contra actoris contumaciam: secunda prouisio ibi, Ad citationem.

ADDITIO. Et vt dicit Ioan. Mona. prima repetit ius antiquum: alleg. de procu auditis. C. quomodo & quando iudi. Authen. qui semel. C. de fruct & lit. expen non ignoret. Secunda adijcit ius nouum, quod vt dixit Inno. alio iure non cauebatur. Sed Hostien. dicit, quod satis est quod cauebatur alio casu, quo minus hoc vide setur fieri debere, s. in præallegata Authen. libellum, quæ habetur 3. q. 3. cap. induciæ. § libellum, & C de lit. contest. Authen. libellum, & exponit eam hic totaliter, quod proposito cõgruit: s. ꝙ sit mens eius, ex quo actor fuit contumax, nec ad libellum porrigendum, nec ad porrectum prosequendum, nec ad aduersarium citandum admittitur: nisi caueatur reo vel iudici. vt ibi de contestanda lite infra duos menses: supplet etiam ꝙ in terminis comparebit, vt hic: vel omne damnum restituet. Multum violenta est hæc expositio. Inducit etiã ipse Authen. generaliter. C. de epis. & cler. ex quibus dicit sumptam hanc decret. quasi per modum innouationis illorum iurium, quæ non seruabantur: vt etiam not. in præalleg. Authen. libellum. 3. q. 3. c. induciæ § libellum, in fi. 1. gl Quicquid dicat Host. verũ dixit Inn. hoc alio iure non caueri: vnde dicit hic Archidiaconus, illas Authen loqui etiam nulla contumacia præcedente Ioan. And.

CASVS. Titius prætendebat me suum debitorem in decem fecit me conueniri coram iudice meo cõpetenti: ego reus in termino mihi assignato comparui: ipse vero actor non comparet: quæritur qua pœna veniat actor non cõparens pro sua contumacia puniendus: Rñdet Romanus Pontifex, quod ipse actor primo est mihi condemnandus in legitimis expensis, quas pp hoc ego feci: Item est puniendus alia pœna: quoniam si velit denuo me cõuenire per aliam citationem nouam, quia prima est peremptoria l. & post peremptorium ff de iud. in fi. legis, vbi edictũ circunducitur. i. citatio extinguitur, & est expirata, necessaria est alia citatio. Et ideo si actor velit impetrare nouam citationẽ, dẽt mihi cauere sub certa pœna, ꝙ in singulis terminis comparebit: & si actor nolit præstare illam cautionem, iudex debet ei denegare citationem: & hoc verum, si requisitus fuerit iudex, vt ei denegaret citationem, nisi præstet illam cautionem de comparendo in singulis assignationibus: Nã iudex non debet interponere officium suum ad priuatam vtilitatem, nisi requiratur a partibus. l. 4 ff. de dam. infect. cap 1. de iudi. in ant. ibi; quem cum petijsset aduersarius introduci.

Nota primo ex isto c ꝙ cum reus ad instantiam actoris citatur, vt coram iudice compareat ad certum terminum, actori similiter ẽ ille terminus assignatus, licet iudex non dicat actori, ꝙ sibi talem terminũ assignat, in tñ ꝙ actor non comparens est tanquam contumax puniendus. Nota vlterius, quod actor non comparens est condemnandus in expensis, quas reus propter hoc fecit. Quæritur de quib. expensis intelligitur istud? Quidam dicunt vt Dominicus de sancto Gemi. ꝙ verbum, pp hoc factis, positum in hoc tex. refertur ad verbum, veniendo: ita quod reus petat expensas ab actore, quas ipse reus fecit veniendo, stando, & redeundo, sed si fecerit alias expensas, puta, pro concilio aduocatorum, illas non poterit postea petere per modum præiudicij, sed tñ illas poterit postea petere in fine causæ si obtineat Cõtra tamen hanc opi. est tex. in l. eum quem temere. ff. de iud. vbi dr, ꝙ faciens aliquem temerè vocari ad iudiciũ, debet soluere viatica, & sumptus litis. Itẽ facit l. sancimus. C. de iud vbi dicitur, ꝙ contumax debet soluere omnes expensas & damna, quæ fecit ipse reus vel actor comparens. Nota insuper, quòd actor contumax in primo termino non debet a iudice obtinere aliam citationem pro faciendo citari reum, nisi pstita prius cautione sufficienti, ꝙ fideliter comparebit in omnibus & singulis assignationibus. Et oneratur tali cautione propter præcedentem contumaciam suam, quia præsumptio est contra eum, quod ipse actor non comparebit, sicut non comparuit in primo termino; Sed pro intellectu huius ca. & totius materiæ, quæritur primo, vtrum text. iste procedat, vt quis condemnetur in expensis pro simplici citatione? Istam quæstionem formauit glo. in c. querelam, de procur. in antiq. & dicit ibi glo. quod debet fieri condemnatio expensarum post citationem peremptoriam; ideo pro simplici citatione non est quis condemnandus in expensis; Nam dicit illa glo. condemnatio expensarum est pro contumacia, modo quis nõ dicitur contumax pro simplici & prima citatione. Doctores dicunt cõtrarium, ꝙ ẽt pro simplici citatione quantum ad cõdemnationem expensarum est quis censendus cõtumax, ẽt virtute vnius citationis, sed non quantum ad sententiam diffinitiuam, vel missionem in possessionem Quæritur secundò, quid si reus similiter non comparuit, vtrum actor non sit admittendus ad nouam citationem contra reum, nisi mediante cautione, de qua hic? Respondet glo. ꝙ tunc non habet locũ dispositio huius c immo contumacia contra contumaciam cõpensatur: & istud facit contra gl. l. penul. de eo per quem fact. erit ff l. 1. vel 2. ff. si quis in iudi. quæ tenet, ꝙ licet neuter pareat tamen iudex dẽt cõdemnare partes in mult. in pro interesse publico, & hanc opinionem tenent domini tpales Pro quo sciẽdum, ꝙ contumax non cõparens coram iudice, offendit iudicem & rempublicam, pro quo venit cõdemnandus in emendas q̃ emenda est arbitraria l. vnica. § si ff si quis ius dic. non obtempe. Item contumax offendit suam partem aduersam, & ratione illius debet contumax erga suam partem aduersam condemnari in expensis & interesse l. sancimus. C. de iudi. Sed tunc ad quæstionem quãdo neuter comparet; certum est quod contumacia compẽsatur, quantum ad partem. Sed quid quantum ad rempublicam, vtrum debebat compensari? Glo. alleg. dicit quod non: Sed dicunt Doctores, quod cum impositio multæ sit regulanda secundum interesse, & damnum partis aduersæ, vt de hoc est tex. notabilis, in l. 1. ff. si quis in ius vocatus. & modo quando neutra pars comparet, fit compensatio; & postquam parti non interest, nec reipublicæ, debetur multa.

CAP. I.

Actor,[a] qui ad terminum[b] venire, ad quem citari aduersarium fecerat, non curauit,[c] ve-

[Prima glossa summat]

a ¶ Actor.] actor contumax condemnatur in expensis, nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniendo & comparendo.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

b ¶ Ad terminum.] Cum indistincte loquatur de quolibet termino, siue peremptorio, siue non,[1] intelligendum videtur, sicut & in reo dici solet, quod pro qualibet contumacia etiam ante peremptorium condemnatur in expensis, licet solum post peremptorium possit excommunicari, vel missionem pati. De hoc 74. d. st. honoratus in glo. tot scriptis 4 q. 5 in summa, & sup. de procur querelam. maior autem est contumacia actoris non venientis, quam rei. 4 q 4 c. 1.

1 Et siue in principio causa, siue in pgressu, Frãc. Hosti. alleg. 19. di. c. 1. de priuil. quia circa. ad idẽ ff. d pub. de pretio. Io. An.

c ¶ Non curauit.] cum potuisset. vnde nota negligentiam vel contemptum. ff. de re iud. contumacia, ad idẽ sup tit proxi. c. 1 § solet.

[Glo. seq. vnum dubium soluit, de alio remittit.]

a ¶ Venienti.]ergo non venienti non cōdemnabitur: sed compensetur contumacia contumaciæ ff. de dolo si duo. ff de compen. l. si ambo Si autem actor non venit: & iudex fuit absens vel præsens, sed procedere non poterat, an fieri debeat condemnatio? dic vt not. in reo, sup. eo. tit cap. vlt.

nienti[a] reo in expensis ‡ (propter hoc[b] factis legitimè)[c] condemnetur: Ad citationem aliam minimè admittendus,[d] nisi sufficienter[e] cauerit, quod in termino[f] fideliter[g] debeat comparere.

¶ intellige de expensis quas facit cōparēs ex sua cōparitione. Cyn. & Bal. i l. sancimus C. de iud. de lucro ꝙ compa rens amisit, dic ut notatur i ca. fine li tib. de do. & contu. Phi. Fon.

b ¶ Propter hoc.] s. rōne contumaciæ. de procur. audītis, infra de except pia. supra eo. cum dilecti. & c. fine. Et qualiter contra contumaces procedi debeat, dic vt no. sup c. prout, & c. cautum.

c ¶ Legitimè] quod dic vt not. 2. q. 6. in primis, supra eo. tit. finem.

d ¶ Admittendus.] & sic punietur in quo peccauit, s. de temp. ord litteras. in fine. [Gloss. seq. reci. per quæstionem.

e ¶ Sufficienter.] vt sic pignora vel fideiussores dent. ff mā. si mandato. §. vlt. si autem hanc dare non posset, det iuratoriam, supra de do. post duos. rest. per vestras. vbi de hoc, ad idem, C. de epis. & cler. l. generaliter. Dicit autem Inno. quod sufficit verbo cauere: quod potest verum esse seruata prædicta distin. Ber.

Cautio sufficiens dr, qñ dātur pignora vel fideiussores.

f ¶ Termino.]primo. s. ad hoc. ff de verb. obliga. cum qui calendis: & infra de præbend non potest. § 1. cum suis concord. Vel dic termino quocunque quo ad eius petitionem citabitur reus: hæc est. n. indefinita legis, q̃ æquipollet vniuersali, vt dixi s. eo. lib. de elect. vt circa. sic & cautio præstatur de persecuendo lite vsque ad fi. C de epis. & cle. Auth. generaliter.

ADDITIO. Dicit Host quod ideo loquitur singulariter, vt det intelligere, quod pro defectu cuiuslibet termini locus est pœnæ. Io. And.

g ¶ Fideliter.]præsumitur autem malitiosè abesse, nisi contrarium probetur. s. qm impeditus fuerit. de re iud. cum Bertoldus, de procu querelam, vbi de hoc.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Iudex appellantem & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Ioannes Andrea.

EVm qui] Soluit casum dubium, & rationem interserit, ratio ibi. Cum protestari. Et vnum casum excipit ibi. Nisi Ioan. And.

¶ In isto ca. ibi, videat. notat Phi ꝙ iudex non tenetur amplius citare, quē p̄sumit nolle cōparere corā se, & processus si ne citatione valet. Cle. 1. co. tit. Font.

¶ Præsupponendum est quod habetur in gl. videlicet, quod iudex non potest articulum in causa expedire, nisi pars fuerit citata: alias si expediret illum articulum, processus esset nullus ipso iure.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice competenti ordinario vel delegato, (non refert:) qui iudex tulit contra te aliquam sententiam interlocutoriam: quia cum lis esset inter nos contestata: & vellem producere meos testes contra tenu oppositam exceptionem, quæ testes repellebat ab examinatione & receptione: vnde non obstante tua exceptione, iudex interlocutus est meos testes recipiendos & examinandos: a qua interlocutoria appellasti, & petisti Apostolos tibi dari, qui iudex dedit tibi Apostolos refutatorios: iudex vult procedere in cā, & examinare meos testes; vtrum possit te non vocato & non citato? Rñdet quod sic: nam cum recedendo ab ipso per appellationem, videaris protestari, quod non intendis coram eo comparere: frustra te citaret; & ideo te nō vocato & non citato, potest iudex in causa procedere, & omnes alios articulos expedire, & summo potest ferre sententiam diffinitiuam te non vocato ad audiendam sententiam. Sed ponamus ꝙ inter positis appellatione renunciasti sponte appellationi: iudex processit ad alios articulos s te non vocatum, nec citatum fortè ad sententiam diffinitiuam, vtrum valeant tales processus? Rñdet ꝙ non: quia ex quo renunciasti appellationi tuæ, videris confiteri, ꝙ coram iudice comparebis. Nota primo, ꝙ recedens a iudice appellando, vr nolle coram illo iudice litigare. Nota secundo, ꝙ qñ fit citatio ad sniam; dēt in ea exprimi, qđ ad sniam audiendam citatur, vide tex. & gl. in Clemen. sæpe de ver. sig. Dominicus.

CAP. II.

EVm, qui[h] a tua interlocutoria, vel grauamine,[i] quod per te[k] sibi proponit illatum, a tua præsentia recedit appellans:[l] Cum protestari[m] videatur hoc ipso,[n] se nolle coram te de cetero litigare: citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt,[o] vel etiam ad sententiam[p] audiendam,[q] nisi spontè appellationi suæ renunciet,[r] non teneris.[s] Nec

[Prima gl summat, & dicit quid determinat]

h ¶ Eū, qui.] Iudex appellāte & recedente citare vlterius nō tenetur, si vult in cā procedere: nisi forsitan appellationi renunciet Et determinat notata per Inn, de accusat. ad petitionem, per Guil. in Spe. de citatione. §. viso de temporum. versi. quid si quis recesserit.

[Glo. seq. reiicitur per qōnem, quia de diffinitiua.]

i ¶ Grauamine] hoc dicit ex cōsquia si appellatur a diffinitiua, iam functus est iudex officio suo. de offic deleg in litteris. ff. de re iud. iudex. Sed & idem in illo videtur quo ad executionem, quæ post sententiam imminet facienda eadem ratione.

ADDITIO. Hoc intellige in casibus, in quibus appellatio non impedit executionem, quod dic vt infra de app. Romana, §. si autem.

k ¶ Per te] loquitur iudici; sic supra de iureiu. c. vlti.

l ¶ Appellans.]& frustratoriè; quia si bene appellaret ex causa & forma, tunc ille a quo appellauerit, iudex non esset, & sic appellans contumax non esset. De reuocatione attentatorum post appellationem habebis infra de appel. non solum.

m ¶ Protestari.] Nota quod ius fingit protestationē. ADDITIO. De protestatione iuris & hominis remittit Io. Mo intra de reg. iur. in generali. Ioan. And.

n ¶ Hoc ipso]appellando, & recedendo.

o ¶ Incumbunt. considerato eo statu, in quo tūc erat causa.

p ¶ Ad sniam.]puta quia lis erat contestata, & liquet de cā, vel talis est cā, in qua sniari pōt lite non contestata, quod dic vt s. vt lit. non contesta. qm, & s. eo. prout.

q ¶ Audiendam.]si non esset contumax expressè citari dēt ad sniam audiendam; alias non valeret in ia parte absente ff quæ sen sine appell rescind. l. 2. item cum ex edicto, & de hoc no sup de offi deleg consuluit.

r ¶ Renunciet. expresse, 2 ꝙ pōt. 2. q. 6. c. ei qui. § si quis libellos. C. de appell. si quis, & tacite et litigando corā iudice a quo appellauit, appellationi renunciat s. de offi deleg. gratum. de test. b cum venisset, si tamen interest aduersarii, ad ipsius interesse tenetur; quod dic vt nota. s. de appel. interposita, § ille denique.

2 Dictio, expressè, quam hēt recētiores codices, deest in antiquis exemplaribus.

[Gl. seq. obiicit de tribus decretalib ad quas respondet; demum quærit, & soluit, & huic decretali respondet.]

s ¶ Non teneris]videbatur contrarium per decr. s. de offi. del. g. cum olim 1. vbi iudices citauerunt appellantem, quem putabant frustratoriè appellasse, ad idem supra ut lite non contestata, accedens, 1. vbi etiam iudices citauerunt, quem putabant frustratoriè appellasse, ad idem sup. eod. prout, vbi Papa mandat citari eum qui frustratoriè appellarat. Sed dic ꝙ de necessitate

causa.

1 Nota glo & vi de glo in verbo collationẽ ꝟ. de rerũ ꝑmut ca. 1. Do. Font.

citari non debet, vt hic. Ad decre. cum olim. & decret. accedens, dic ꝙ ibi factum narratur, nõ ius ponitur i Ad decre. prout, dico, quod pro ista parte facit, cum ibi Papa mandat citari ad malitiam conuincendam: ergo id de necessitate non erat, quod I. citaretur, & de hoc cõsueuit recitari de accusa. accedens &c. ad petitionem. Sed quid dicemus de cõtumace, nũquid qui in vno actu iudicii fuit contumax, ad alios actus citabitur. Dic ꝙ sic, vt supra de testib. cũ olim in fi. vbi citatur cõtumax ad sententiã audiendam, q̃a licet in vno actu contumax sit non propterea protestari videtur quod in alijs contumax esse velit, sed hoc malum contumaciæ sub colore boni, s. remedij, appellationis defendit, ꝙ simpliciter contumax non facit.

Contumax in vno actu iudicij, an sit citãdus ad alios act⁹.

† Aliàs ita, Inno. quartus in Concilio Lugd.

ADDITIO. Nota ꝙ quando ad certum actum vel articulum facta est citatio, indistinctè verum est quod dicit glos. Sed si citatus esset ad totam causam. Placet Inno. de procu. auditis, vbi scripsi super ver. conclusum & in decre. consuluit. de offic delega. ad si super verb. incumbit. ꝙ sine alia citatione ad vlteriora: & ad sententiam procedi possit, quod intellexit Host. quando in citatione comminatus fuit se etiam diffinitiuum. ibi videas. Ioan. Andr.

a ¶ Processeris.] alias de iure.

[Glo seq quærit, arguit pro, soluit contrarium.]

b ¶ Validus.] quid de iudicibus datis cum clausula ꝙ si non omnes. Omnes simul non pronunciauerunt, sed duo vnum, tertius vero aliud, illi duo volunt ꝓcedere ad executionem suæ sententiæ, quæritur an possint, tertio non vocato? Et vr̃ tertium ipsum non debere vocari. arg. huius decr. & s̃. hoc lib. de arb. c. 1. & ff. de re iud. duo ex tribus cum ergo ipsorum valeat sententia, ergo & executio Sed dic [s̃m Io. Mon.] ꝙ vocandus est. 2 nam licet sententia duorum teneat, tamen alius articulus qui emergit, est omnibus communis, ita ꝙ ad illum duo [tertio non vocato] procedere non possunt. s̃. de off. del. causam. &c. prudentiam. §. adijcimus. aliàs sequeretur, ꝙ si in aliqua termini assignatio ne vnus ab alijs discordaret, illi duo, illo non requisito, postea procedere possent, quod est absurdum.

2 Verum si in executione sẽtẽtiæ sit cognitio causæ, si aũt sit nuda executio, gloss. falsa. Phil. Fon.

processeris [a] tuus processis validus [b] reputari debebit.

TITVLVS VII.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Innocentius quartus. †

¶ Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciã rei, non fit missio in possessionem, sed ad sententiam lite non contestata proceditur.

CAP. VNICVM.

Vm, † qui [c] super dignitate, personatu, vel beneficij ex primo decreto, certe nõ sum audiendus, sed non obstante absentia Titij citati [lite nõ contestata] potero informare iudicẽ, & docere de iure meo. & iudex proferet sententiam diffinitiuã lite non cõtestata non obstante absentia ipsius Titij citati, & si docuero de meo iure, & iudici constiterit, mittat in possessionẽ, vel aliàs iudex procedet s̃m quod sibi videbitur. Nota ꝙ glo. pro sua opinione ponderat verbum, obtinendis, & verbum, ingressus, quæ faciunt cõtra opinionem illorũ, qui dicunt, quod istud capitulũ hẽt locũ in beneficijs iam obtentis. Nota vlterius, quod cũ agitur de beneficio ecclesiastico obtinendo, quia de isto non est difficultas, data cõtumacia possessoris, non fit missio in possessionẽ ex primo decreto, sed dẽt executor datus cognoscere de iure absentis, & facere ius isti pręsenti, & accusanti contumaciã absentis, aliàs si iste accusans mitteretur in possessionem in primo decreto, haberet vitiosum ingressum, nã adhuc iste non habebit titulũ sine institutione, ideo iudex dẽt cognoscere de iure absentis, & proferre sententiam diffinitiuã lite nõ contestata, & iste est vnus casus, in quo põt ferri sñia diffinitiua lite non contestata, contra illam regulã positam in capitulo, quoniam frequenter. vt lite non cont. in antiq. Nota 3 vlterius ex primo intellectu huius capituli, quod regulariter iudex non potest articulum expedire contra absentem non citatum legitimè, & si aliquem processum expediat, ille processus erit nullus. l. 1. ff. quę sententiæ sine appel. rescind.

rem ingressum vitiosum. Sed iudices non obstante contumacia Titij intrusi poterunt cognoscere de defectu sui iuris, & examinare testes, & procedere vsq; ad diffinitiuam sententiã, & mihi conferre illud beneficium, si eis constet ꝙ Titius intrusus nõ habeat ius in beneficio. Alij intelligunt ꝙ istud capitulũ loquitur in bñficio iã obtento, sed a possessione ipsius aliquis fuit spoliatus, & s̃m istũ intellectũ casus sic figuratur: Cũ essẽ in possessione alicuius beneficij, Titius me spoliauit: ago cõtra eũ interdicto vñ vi: Titius citatus est contumax, non comparet: peto me mitti in possessionem be-

† Amplia istud ca. ad fruct⁹ beneficiorum: nec fiet eorũ sequestratio, nisi in Clemẽ. 1. de sequest. poss. Phil. Fon.

3 Istud notabile cũ tribus sequẽ. debuit scribi in cap. ꝑxi. s̃. eo.

Nota ꝙ vbi constat de intentione absentis, ꝙ est deliberatus non venire, non est citandus: nam citatio fit ad istum finem, videlicet, ad explorandũ animum citati, an velit venire, vel non venire. Nota vlterius, quod iudex dr̃ esse certus de intentione absentis, quod non vult venire, si appellet, & a iudice recedat, q̃a videtur protestari, ꝙ non intendit amplius coram illo iudice a quo appellat comparere, sed coram superiore. Nota vlterius magis specifice, quod si quis appellet ab interlocutoria, iudex a quo, põt procedere nõ citato eo, qui appellauit. Nota arg. quod personatus non est dignitas. de quo plene Arch. s̃. de consue. c. 1 eo. lib. Nota insuper, quod iudex debet supplere pro absente, quando procedi potest in causa contra eum, similis tex. sup. de arb. c. 2. eod. lib. Dominicus.

[Glossa prima summat, & ostẽdit hinc infringi duas regulas, & dicit quid declaret]

c ¶ Eum qui. quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei non fit missio in possessionem, sed ad sententiam lite non contestata proceditur, Ponit hęc decre duos casus speciales contra duas regulas. Regulariter enim quãdo agitur reali ob contumaciam rei, fit missio in possessionẽ causa rei seruandę. fallit in hoc casu. Item regulariter nõ proceditur ad testium receptionem vel diffinitiuam sententiã lite non con-

DE EO QVI MITTITVR IN POSSESSIONEM causa rei seruandæ.

¶ Dictum fuit supra, tit. prox. de dolo & contumacia, verum q̃a ꝓꝑ contumaciam rei actor regulariter mittitur in possessionẽ, iõ post tit. de do. & cont. annectit titulũ de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruãdæ.

Vm qui super.] Primo ponit dictum, secundo ipsius rationem, tertio contumacis punitionem, secunda ibi, Ne per hoc. tertia ibi. Sed liceat.

CASVS. sc̃dm intellectũ glossæ, qui approbatur p Doc. Ego existẽs in præsentia dñi Papę, ipsi Papæ exposui, ꝙ Titius erat intrusus in bñficio sine titulo & sic vacabat, & tãto tpe ꝙ collatio ipsius beneficij erat deuoluta ad Papã, petebã vt Papa illud beneficiũ tanq̃ vacãs mihi conferret, vnde Papa mãdauit iudicibus, vt si cõstaret ꝙ talis Titius fuit intrusus in tali beneficio ꝙ illud beneficiũ mihi cõferrẽt, Titius citatus corã iudicibus, licet fuerit citatus peremptoriè, nõ cõparauit, vtrum iudices possint me mittere in possessionẽ illius beneficij. Respõdet ꝙ non, q̃a cũ nõ habeã titulũ, nec institutionẽ, si mitterer in possessionem ipsius beneficij, habe

testata. Fallit in hoc casu, & est ad declarationem eorum quæ not sup.de do.& contu.contingit.

ADDITIO. Et approbat hæc decret. quę notauit Vin. sup vt lit.non contest. tuæ.item decr. ista vt dixit Boatinus non superfluit propter decr. quoniã § porro. vt lit.non cont. quia ille §. specialiter tractet de electione, ista decret. generaliter de casua beneficij. Itẽ illa non expresiè prohibebat fieri missionem: quod facit ista. Ioan. Andr.

neficio [a] ecclesiastico [b] obtinendis [c] cum aliquo litigat possessore: [d] ob partis aduersæ contumaciam, causa rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum: ne per [e] hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus. [f] Sed liceat in hoc casu (contumacis absentiam diuina replente præsentia) [g] etiam lite non contestata, † diligenter [h] examinato negotio, ipsum fine debito [i] terminare.

a ¶ Beneficio.] quocunque. [maximo, medio, & minimo secundum Host.] Ad hoc de præb.maioribus.de verb. signific. c.penult.

b ¶ Ecclesiastico.] secus ergo si super temporali præbenda, vel temporali beneficio agatur, quia cum talia possint sine institutione canonica possideri, nõ habebit locum decretal.

† Nota quod vbi ꝯ contumacem nõ mittitur in possessionẽ, & mora est periculosa: procedi tur ad diffinitiuã, dixi de mora periculosa propter c. tuæ vt lite nõ cõtestata. Do. Font.

[Gló seq. quærit, arg & soluit, & solutionem impugnat.]

c ¶ Obtinendis.] quid dicemus de obtentis? pone confirmatus est qui agit, & in possessionem inductus: & tandem spoliatus, vt sup.de cau.pos.cum olim.&c.cum super.vel petit quod confirmatio de eo facta, vel collatio sibi facta sortiatur effectum de concessio. præben. post electionem. de appel.constitutus 2. vel petit possessionem condictione ex canone, redintegranda, vt sup.de resti.spo.sæpe. Nunquid in his casibus ob cõtumaciam rei fiet missio? videtur quod sic, per hanc literam, quæ dicit solum de obtinendis. Sed dic quod non fiet hæc missio: tum quia decreta.huius nõ adhuc locum hẽt: tum quia ago de obtinendo quod non habeo, sed detentionẽ, saltem quæ apud alium est. ff de rei vẽd. officium. Itẽ missio in possessionem est quoddam auxilium extraordinarium, quod habet locum solum vbi deficit ordinarium ff.de mino. in causæ 1.in princ. sed hic procedi põt ordinario iuris ordine, lite non contestata. vt sequitur, & apertius hodie probatur per cle de iu li. dispendiosam. ergo non habet locum missio. Et licet doctores 1 sic teneant, tamen obstat litera hic posita, quæ dicit; ingressus: non dicit, regressus, quasi per id detur intelligi, & per verbum, obtinendis, quod in recuperandis non habet locum decretalis.

1 Recitat hic Inno. & tñ Hostiẽsis, & Guil. in Spe. de cõtumacia. §. sequitur. ver. illud aũt & ibi refert in hoc cõcordasse Cle. iiij. & omnes auditores. Idẽ Io. Mo. & Compol. sup. de rescrip. capitulum, in fi vlt glo. vbi dicit sic iudicatũ, fatetur tñ probabile quod sequitur in gl. & illud ẽt quod sequitur, tenuit hic Fr. Ves.

[Glo.seq quærit, & soluit.]

d ¶ Possessore.] Quid si nullus possidet, sed duo, pone coelecti petunt? Dic idem propter eandem rationẽ sup.de rescrip inter cęteras.

e ¶ Ne per hoc.] Ratio superioris dicti.

[Glo.seq.recitetur per quęstionem.]

f ¶ Vitiosus.] non.n.possunt ex possessione haberi, sed solum ex canonica institutione. 1.q.1.legum.de instit. ex frequentibus.7.de reg iu.c.1.ff de decur. Herennius Si vero non ageretur de ecclesia tanquam de beneficio, sed tanquam de proprietate tunc bene habere locum missio, vt probatur sup.vt lit non cont. c.2. de eo qui mit c.1.sup.de verb.sign dilecto.

g ¶ Præsentia.] C.de iud properandum. §. cum autem. sup eod.lib.de arbitr.c 2.in fine.

h ¶ Diligenter.] hoc semper est faciendum. 30. q.vlt. iudicantem.

[Glo seq.reci. per quæstionem.]

i ¶ Fine debito.] vt si liqueat vel liquere possit de causa, procedatur ad sententiam: secundum ea quæ not. sup.de do.& cont. prout. Et est necesse, quod constet de iure actoris, ad hoc vt sibi adiudicetur, nec sufficit quod constet possidentem ius non habere, vt sup.de rescrip. olim C.de rei.vend.l.vlt.

TITVLVS VIII.

Vt lite pendente nihil innouetur.

Bonifacius VIII.

¶ *Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel à prosecutione causæ excludatur, si lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.*

VT LITE PENdente nihil innouetur.

¶ Superiori titulo fuit dictũ de quadã innouatione, quæ fit circa possessionem propter contumaciam reis verũ quiã possit dubitare aliquis, an lite pendente aliqua possint innouari, vel vtrũ omnia debeant remanere in eodem statu, ideo ad nos informandum de istis ponitur præsens tit. vt lit. pend. nihil innouetur. Ex quo tit. colligitur, quod lite pendente regulariter nihil debet innouari: nam titu qui habet ordinationem integram, solet facere ius, vt notant doct. super tit vt lite non cont. in antiq.

CAP. I.

DISPENdijs. 1] Tria facit: primo ponit constitutionis causam: secundo constitutionẽ prohibitoriã ibi, Statuimus. tertio decretum ibi, Aliàs.

1 Amplia istud c.ad postulationes præsentationes. Phil. & not. quod superstes in isto casu non poterit ab alia parte eligi. Do. Fon.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia collegiata vel regulari per mortem prælati, canonici, vel religiosi conuenerunt in vnũ tractatum de electione prælati, & diuiserunt vota sua in duos: nam vna pars canonicorũ vel religiosorum vnum elegit, alia pars alium: quilibet electorum dicebat electionem suam præualere: nam licet vnus esset electus a maiori parte, alius à minori, tamen iste qui fuerat electus a minori parte, dicebat quod plures ex alia parte erant excommunicati, & sic inter istos duos electos erat controuersia de præualiditate electionis: pendente processu, vnus istorum electorum mortuus est, vtrum pars canonicorum vel religiosorum, quæ mortuum elegerat, possit alium subrogare in locum istius mortui: & facere nouã electionem? Respondet Romanus Pontifex, quod isti canonici vel religiosi non debent procedere ad nouam electionem, nisi prius constiterit, an electus superstes habeat ius in electione, vel non habeat, sed tñ ipsi canonici vel religiosi, qui mortuum elegerunt, poterunt assistere processui, & constito quod iste superstes non habet ius in electione, ipsi canonici vel religiosi poterunt licite procedere ad nouam electionem.

Nota primo ex isto casu, quod propter diuersas electiones in discordia celebratas, ecclesiæ sæpenumero patiuntur dãna & incommoda, quia nõ fit confirmatio alicuius, & pẽdente processo, nullus posset ad ministrare: modo longæua vacatio solet afferre damnum ecclesiæ. cap quoniam, vt lit. non contest in antiq. Nota quod principes debẽt obuiare indẽnitatibus suorum subditorum, & maxime ecclesiarum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, quod si duo sint electi in discordia, & se opponãt ne alia fiat electio, si pẽdente controuersia alter moritur, illi qui elegerunt talem defunctum non possunt alium eligere. donec lis fuerit finita cum superstite. & si constet quod superstes nõ habeat ius, ipsi põt procedere ad aliam electionem. Quęritur quæ differentia est inter præsens cap. & cap. sequens? Respondet gl. quod in istorũ nullus istorũ litigantium

ligantium adhuc obtinebat beneficium seu dignitatē de qua litigabatur in c. vero sequenti alter litigantium habebat possessionem beneficij, postea alius mouit sibi quæstionem super possessorio: & pendente lite mortuus est.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Dispendijs.] si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel a prosecutione causæ excludatur: si lite pendēte cum reliquo, fuerit alia electio facta, nō tenet. Emanauit ad declarationē eorum, q̄ not. Inno. & Host. sup. de arbit. ex parte, & de elect. dudū. 2. de restitut. in integ. c. 2. & Compost. de constitu. cum M. ad finem.

ADDITIO. Et Gul. in Spec. de app. §. pe. ver. verum. Ioā. And.

b ¶ Dispendijs quę.] dicitur dispēdiū longum & inutile: Compendium breue & vtile, de hoc de refer. ea. dispendia. [sup. hoc libro.]

[Gloss. sequens dicit hoc ius nouum: objicit & soluit.]

c ¶ Statuimus.] Constitutio ista noua est saltem inquantum dicit electionem nullam: maxime non interueniente aliqua inhibitione, vt supra de arbit. ex parte. Sed dices, nonne secunda electio facta, prima non cassata, cassatur, supra de electiõn. consi.deraui mus. Item nonne secunda electio facta, prima non cassata, valet interdum; secundum ea, quæ not. supra de elect. auditis, scilicet quando prima nulla erat, & eligentes erant priuati potestate eligendi: Sol. illa iura & quæ in illis not. locum habent quando secunda electio fit prima non cassata, & nondum in litigium deducta: & sic intelligantur not in dicto cap. auditis, istud capit. & sequens loquuntur quando in litigium erat res deducta: & tunc secunda electio ipso iure sit nulla.

d ¶ Alibi.] Videbatur Hostiens. differentiam facere supra de electio dudum, 2. in glo. nunquid in hoc casu, inter causas, quæ pendebant in curia, & extra curiam. Arg. decret. de maior. & obed. per tuas. de appel. si duobus, sed quo ad casum nostrum, nulla fit differentia, vt hic vides.

Gl. seq. respondet quòd quomodo, duas solutiones ponit primam approbat: in fi. remittit.

e ¶ Litigantibus.] Litigiosa est res, de cuius dominio quæstio vertitur inter petitorem & possessorem conuentione iudiciaria, vel precibus principi oblatis, & iudici insinuatis, & per eum futuro reo cognitis C. de litigios. Auth. litigiosa. Dicunt tamen rem litigiosam non esse nisi per litis contestationem, facit pro eis supra de offic. deleg. relatum, in Auth. de litigiosis. §. omnē. collum. 3. & optimè supra de verbo. signific. ex parte 2. Litis contestatio dicitur litis exordium supra de offic. delega. super quæstionum. §. intentionis. Sed dic contra 1 per supradictam Authen. litigiosi, & probatur supra de offic. deleg. gratum, vt lit. pen. de eo. capit. 1. & ex ijs, quæ ibi not. Host. supra de resti. causam quæ 2. C. quando libel l. 1. & 2. Quid autem quo ad hunc sit inducat litis pendentia, habes in Clē. eo. tit. c. vno. Ioan. And.

1 Idē. Do. Phi. vide gl. 11. q. 1. c. ii. Font.

dijs, [a] quæ [b] propter electiones diuersas ecclesiæ patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus, [c] vt si aliquibus apud sedem Apostolicam, vel alibi [d] litigantibus, [e] super electionibus de se in discordia celebratis, aliquem ipsorum mori, [f] vel suo iuri renunciare, [g] aut à prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi: [h] ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi [i] pendente) nullatenus procedatur: Aliàs attentata contra hoc, electio ipso iure viribus non subsistat. [k]

¶ Idem.

¶ Si beneficiatus, contra quē super beneficio litigatur, cedit vel decedit; si alius lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio: Si vero aliqui (quorum interest) ad defensionem litis velint admitti, in eo statu, in quo erat causa, admittentur. Ioannes And.

CAP. II.

SI HI CONTRA

f ¶ Mori.] sup. de arbi. ex parte.

g ¶ Renunciare.] sup. de restit. in integ. c. 2.

h ¶ Excludi.] vt sup. eod. lib. de elect. si fortè. & cap. quamuis, & cap. cupientes §. quod si per viginti. & §. sequen.

i ¶ Electi.] & in casu isto quærimus de iure ipsius defuncti, vt sciatur de iure superstitis coelecti. Ad hoc 2. q. 1. in primis. licet. n. appareat defuncto amplius non deberi, non propter hoc sequitur superstiti viuenti deberi. ad idem supra de rescript. olim.

ADDITIO Dicit Archidia. q̄ etiā pp eligentes ferenda est sententia, vt sciatur an penes ipsos, vel quos ex ipsis remaneat electio: an vero sit ad superiorem deuoluta, supra de electio. cum Vimonien. in antiq. & sup. eod. lib. & tit. quamquā. Sic & mortuo hoie fertur sententia propter bona. C. si reus vel accu. mor. fue. l. 2. Ioan. And.

[Glo. seq. format duas quæstiones, quas soluit.

k ¶ Non subsistat.] Quid si postea appareat illum superstitem ius non habere, nunquid conualescit dignitas vel beneficium in isto? Dic quod non: quia quod ab initio, &c 16. q. 3. c. placuit § potest. supra de elect. auditis. inf. de reg. iur. non firmatur Sed nunquid de nouo potest eligi? Credo quod sic per decr. supra de elect. super eo.

ADDITIO. Hoc intelligitur vbi non est vitium personæ, vt quia electus non acceptauit sciens casum, & se litis non immiscuit: licet enim non sit in causa cassationis primæ electionis, quæ a principio fuerat nulla; hic tñ culpa incidens in facto, iuste faciet cassari secundā, sup. de except. c. 1. in fi. de concel. præbend. c. 1. & inf. de præben. si beneficia. Io. And.

SI hi contra quos.] Primò ponit statutum prohibitorium interferens causam: secundo decretum ibi, Quod si. Tertio prouisionem illius, cuius interest, ibi Sanè.

CASVS. Titius possidebat beneficium, quod dicebam ad me pertinere, & spectare mediante iusto titulo & canonica institutione, & dicebam Titium esse intrusum in illo beneficio: vnde feci eum citari, & conueniri super petitorio vel possessorio [non refert] secundum Dominicum de sancto Gemi. fortè intentaui interdictum vti possidet. s, vel vnde vi, & sic possessorium; vel intentaui petitorium: lite pendente ipse Titius possessor mortuus est, vel renunciauit iuri suo in manibus superioris: Quæritur vtrum ille ad quem spectat collatio illius beneficij possit illud conferre, vel ad illud præsentare idoneam personam, si sit patronus nondum finita lite: quia collator vult conferre alteri illud ius qđ defunctus habebat: an possit? Rñdetur q̄ non, lite pendēte, & si fiat, non valet collatio, nec præsentatio, nec electio, si bñficium sit electiuum: secus si petitor esset mortuus, quia alius posset subrogari loco mortui. Rō est, qa superstitis petitoris interest vt nō fiat subrogatio in locum alterius; nam si faciat docere de iure suo, ipse facilius obtinebit possessionē bñficij, quā si alius esset subrogatus loco illius qui possidebat.

Sed ista rõ cessat in petitore mortuo: nam possessor pp hoc non amittet possessionem: & ipsius possessoris non interest: quia paria sunt q subrogatus litiget cum ipso, vel ipse ordinarius: iuxta c. ordinarij sup de offic. ordi. istomet libro. Sed quid, ponamus quod mortuo possessore ordinarius vult suscipere defensionem loco defuncti; nũquid ordinarius, vel alij quorũ interest, põt adesse causæ, & ipsius causæ suscipere defensionem? Respondet q sic: dũ tñ suscipiant defensionem in eodem statu, in quo defunctus eam dimisit. Nota primo ex isto textu, ibi; dignitatibus & personatibus, q personatus nõ est dignitas; aliàs frustra diuersis nominibus appellaretur. l. si idem. C. de codicil. tñ iura vtuntur istis nominibus promiscuè, vt in c. cũ accessissent, de constitu. in antiq. vbi, primiceriatus vocat dignitas, personatus, & officium. Qualiter autem differant, tractat Panor. in c. de multa. de præb. in antiquis; Nota principalem effectum huius capituli quod lite pendente inter aliquos super beneficio, si moritur conuentus: non potest ordinarius alium subrogare loco illius defuncti, nisi mortuo prius superstite; sed hodie impetratur a principe, vt possit fieri subrogatio, non obstante illo c. & hoc quando possessor moritur, secus si petitor. vt dictum est in positione casus. Nota quod ordinarius licet non possit alicui subrogare loco defuncti possessoris; potest tamen adesse causæ; & tunc summariè debet probare quod sua interest; quo probato admittetur ad defensionem causæ, & tũc debet assumere causam in eodem statu, in quo defunctus eam reliquit, non autem potest petere, vt causa de nouo inchoetur.

† Notant Ph. & Pe. de Anc. q in tñ ticia lib. est vera possessio, & illa est cã qua re in talibus fiunt possessoria, sicut i profanis, & limitãt istũ textũ An. & Do. non procedere i petitore decedente, neque obstat Cle. 1. §. si vero. j. eo. quia illa intelligitur qñ nulla lis pẽdet mortuo petitore. Item limitatur tex. quando lis est inter quiisum a Papa, & eum ad quem spectat prouidere. P. Fon.

quos a super dignitatibus, personatibus, vel alijs ecclesiasticis beneficijs, quæ possident, b † litigatur, c lite pendente cedant, vel forte decedant: ne propter nouos aduersarios, qui malitiosè d interdum petitoribus subrogantur, litigia in ecclesiarum dispẽdiũ prorogari cõtigat: Statuimus vt dignitates, personatus, vel beneficia huiusmodi e (donec contra superstites lis finita f fuerit) alijs nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quilpiam, vel etiam præsentetur. g Quòd si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. ¶ Sanè † si ad defensionẽ ipsius litis, aliqui, quorum intererit, h petierint se admitti: eos in illo statu in quo i ipsam inuenerint, decernimus admittendos.

TITVLVS IX.

De Confessis.

¶ Innocentius quartus in Concilio Lugdunensi.

¶ *Super facto negatiuo per partem improbabili (si iudici videbitur) est admittenda positio. Dominicus.*

CAP. I.

STATVI-

[Prima glos summat, & dicit quid declaret.

a ¶ Si lit contra quos.] Si beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, cedit vel decedit, si alius lite pendente cum superstite fuerit electus; non valet electio; Si vero aliqui quorum intersit, ad defensionem litis velint admitti; in eo statu, in quo erat causa, admittentur. Emanauit hæc decretalis propter ea, quæ sup proxi.

[Glo. seq. diuersitatem præcedentis casus declarat]

b ¶ Possident.] Ista ergo est diuersitas inter illum casum & præcedentem: quia in præcedenti nondum erãt beneficia adepti; sed de electione litigabant, hic beneficia iam erant adepti.

c ¶ Litigatur.] Expone vt dixi sup. cap. proxi.

d ¶ Malitiose.] hoc fiebat isto modo, litigabatur contra me super beneficio meo; cum ego non possem contra aduersarium me defendere; renunciabam, vt beneficium conferretur alicui potenti; qui litigantem iniuria & iure vexaret.

e ¶ Huiusmodi.] possessa. s. per illum cedentem vel decedentem, contra quem litigabatur.

[Glo. seq primo exponit per locum a diuisione, secũdo quærit onem soluit.]

f ¶ Finita.] si apparuerit illos ius hẽre, nulla fiat electio; alias fiat electio, vel præsentatio post sñiam, a per eos, ad quos ptinet. Et intelligo decretalem istam, cũ illi qui ꝯ illos cedentes vel decedentes litigabant, ex eo litigabant, quia dicebant illas dignitates vel beneficia ad se spectare: aliàs nulla fieri haberet dilatio. Pone n. q clericus ꝯ clericũ agit, petens ipsum ab ecclesia remoueri, qa criminosus vel cõcubinarius: moritur clericus accusatus lite pendẽte, cedit, vel decedit nunquid per hoc impedientũ illi ad quos electio vel pñtatio pertinet eligere vel pñtare? Dic q non; qa statim illo cedente vel decedẽte finita est lis; & sic nõ habet locũ hęc decretalis, q̃ dicit expectandũ finẽ litis cũ superstite; & crimina extinguuntur morte. 23. dist. quorundam. cum suis concordan. a Si aũt petit illũ ab ecclesia remoueri, & illã sibi assignari, q̃ dicit ad se spectare: tũc locum hẽt decr. ad hoc, s. de rescrip. olim.

g ¶ Præsentet.] Nota differentiã esse inter collationem, electionem, & præsentationem, quia hæc tria hic ponuntur pro diuersis; habes hoc expressum inf de præb cum in illis §. cum autem.

h ¶ Intererit.] puta q eligunt cedentem, vel præsentauerunt, vel cõtulerunt, vel forte quia expectabant primã vacaturã, & sic illud beneficiũ velut modo cessione vel morte vacans, sibi dicit deberi, vel si res personæ.

[Gl. seq. dicit qd declaret, & exprimit fraudẽ antiquã.]

i ¶ In illo statu] optima fuit prouisio, & declarat quæ notant Inn. & Host. de iud. quia V. ducebant n. cãm illi beneficiati vsque ad finem, ppe sñiã cedebant, subrogabantur aduersarij, quos oportebat de nouo citari, & iudicium incipi; qui iterum producebant cãm vsque ad conclusionem, & postea cedebant; Iterum veniebãt alij, & idem faciebant, & sic non erat litium finis, & idem fiebat olim de nouitijs electis vel præsentatis; sed de illis hodie sublata est dubitatio per hæc verba. Et cõtra hoc non dabit Host. aliud remedium, nisi quod interpellata sedes Apostolica super his prouideret, & veritatem inquireret, sed hic optimum datum est remedium, vt in eo statu admittantur. &c. & sic erit finis litium, & concord. ad hoc sup. eo. li. de electio. vbi periculum. §. tanc, & inf. de exceptioni. pia.

ADDITIO. Et optimè facit. ff. de noxa. si quis a multis. §. si cum l sequenti, in principio.

DE CONFESSIS.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedẽtium de actis respicientibus ordinationem litis; Nunc vero est dicendum de actis quæ respiciunt merita & defensiones causæ, vt sunt confessiones, probationes; quare recto ordine annectitur tit. de confessis.

ADDITIO. Dicit Io. Mon. rõ melius intitulatũ titulum de cõfessis, q̃ de positionibus, quia positiones non curamus in se, sed pp finem, pp responsionẽ. s. ex qua habetur confessio, hanc. n. finem respicit moralis philosophus, & hæc scientia supponitur Ethicæ, idest, moralis scientiæ, vt satis dixi in proœ decr. super 1. glo. Io. And.

Tatuimus.] Hæc decre. non diuiditur pp breuitatem; Determinat autem notata per Host. in sum. de prob. §. quis debet probare, vers. nunquid ergo, & in Specu. de posi. §. 7. videndum. versicu 8. Quæ dat intelligere

† Iste vers. est notabilis, & rõ huius vers. est, qa illi venient ex persona sui auctoris, & eius ignorante & isto existẽte extra curiã Pet. & Do. Fõ.

2 Quid ãt si clericus depositus appellet, vide notata in c. non solum, in si. alt. glo. inf. de appel. Pont.

3 Non ex iure primi, sed ex noua collatiõe secundus sibi ius vẽdicat; Vnde licet in benef. ius sit successio, nõ tñ hæreditaria 8 q. 1 Moyses. & c. sequen. Et sic nõ obstat. ff. de iudi tam ex q̃ stib. cum sim. § in Ioan. Mona. Io. And.

1 Quia trãsiuit in rem iudicatã; tunc n. est finita lis. l. 1. ff. d re iu. Phil. Fon.

pete, ꝙ dubium nõ procedebat in negatiua iuris, qualitatis uel facti prægnantis, vel facti determinati, quæ veniunt in ꝓbatione; & per cõsequẽs in positione: Remissiones ponit gl. non possunt Io. Anđ.

Sũmariũ & casus Dñi Hel.

¶ Decretalis ista fm Dñm Helium sic summatur; Licet positio negatiua non possit probari, nisi per confessionẽ aduersarij: est tñ

mus, † a vt positiones

† Vide Paul de Castr. consi. 167. incip. ad primũ in 2. vol. & Cynum in l. 2. §. sed qa. C. de iura. cal.

ista positio ãdmittendã dẽ æquitate, licet non esset admittenda de iuris rigore: quia de iuris rigore illud potest poni, quod potest probari.

¶ Pro intellectu huius ca. præsupponendum est quæ dicant positiones: vñ est sciendum, ꝙ cum actor fecit libellum cui petijt per reum rñderi: & reus rñdit eidem libello facto in prosa, postea lite super eodem libello cõtestata, actor deducit suum factum quod cõtinetur in libello per articulos, & illi articuli vocantur positiones: eo quia sic incipiunt, ponit in iure & iudicio, &c. sicut dictũ est de articulis probatiuis a libello agentis extractis, q appellãtur, intẽdit: q sic incipiunt, intendit talis actor coram vobis. Et fuerunt inuentæ positiones ut ponens releuetur ab onere probãdi per confessionẽ aduersarij: & istis positionib. tenetur pars aduersa personaliter rñdere per verbũ credit, uel nõ credit, mediante suo iur°. c. 1. inf eo. Item præsupponẽdum, ꝙ iudex non dẽt indistinctẽ admittere omnes positiones, sed debet videre an sint aliquæ captiosæ, & impertinentes: & super illis ferre interlocutoriam sñiam, ꝙ tales positiones sunt admittendæ, & tales sunt impertinentes & rejciendæ.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice competenti: lite inter nos cõtestata feci meas positiones: inter quas erat aliqua positio negatiua, ita ꝙ illa positio cõtinebat merum & purum factum, quod non poteram probare: utrum iudex debet admittere talem positionem negatiuam? Respondet Roman. Pont. quod sic: & licet de rigore iuris talis positio non sit admittẽda: tamẽ de æquitate poterit iudex illam admittere; immo fm Host. iudex debet illam admittere, & si nõ admittat, ab eo poterit appellari: quia licet talis sit merè negatiua, & sic non possit probari: tñ pars aduersa forte confitebitur illud factum negatiuum. Nota primo ꝙ litigantes in causa possunt facere positiones, & ante litem contestatam, & post, licet aliqui dicant, ꝙ debẽt fieri post litem contestatam, & non ante, quia bene verum est, ꝙ in principali negotio debent fieri post litẽ contestatam, ut in c prox. ĵ. eo sed in emergentibus, & exceptionib. quę opponuntur ante litis contestationẽ, põt fieri positiones lite non contestata. No. ulterius principalem effectum huius c. videlicet, ꝙ licet merè factum negatiuum non possit probari per testes: tñ illud factum negatiuũ põt poni, adeo ꝙ talis positio est admissibilis, & eidem positioni tenebitur pars aduersa rñdere: alias si nolit rñdere, talis positio habebitur pro confessata: ut in c. sequ. No. vlterius gl. quæ ponit decem per modum summæ in materia positionis.

Positiões põt fieri ante litis contẽstatiõnẽ, & post.

Negatiuũ factum, licet sit impbabile, est tñ possibile.

[Gl seq per modum summæ recitetur sic. Circa materia ŭ positionum quærit de decem: Primo quid sit positio: Secundo, unde ortum habuit: Tertio ad quid fiat. Quarto, in quo differat ab interrogatione Quinto quis tñ seat positioni: Sextò, qñ fiat: Septimo. qualiter fiat: Octauo, super quo: Nono, de cautela ponentis: Decimo de positionis effectu.]

a ¶ statuimus] Circa positionum materiã, quæ nõ habentibus practicam noua & ignota eſt, scire debes primo. ꝙ positio fm Gof. est dictum loco interrogationis positiuum, ut quod olim interrogatiuè fiebat, fiat hodie positiue pone in terminis dicebat olim actor, quære domine iudex, an sit hæres, & ex qua parte: hodie dr̃, pono te esse talem hæredem. Item pono te hẽdem ex asse. Sed hodie ẽt fiunt interrogationes, & ante litem contestatam: quod dic, ut not. de iuramen. calumniæ, c. penul. & etiam post litem contesta. ff. de interro. act. ubicunque etiãsi sit conclusum in causa, ut sup. de fide instrumen cum Ioã. Vnde potest describi, ꝙ positio est breuis, verborum formula; mentem proponentis continens ad ueritatem eliciendam concepta. (Vincentius dixit, ꝙ positio est assertio alicuius dicti, vel facti, ut ad ipsum respondeamus. Io Mon. dicit, ꝙ est narratio facti nõdum probati ad experientis intentum directẽ, uel indirectẽ spectantis, quod intenditur probari per responsionem aduersantis. Cy. in l. 2. de iureiu. propter cal. dan. ponit diffinitionẽ. Io. de Are. q dixit, ꝙ positio est alicuius substantialis, uel adminiculatis articuli causæ in iure facta expressio seu assertio. Iac. uero de Rauenna diffinit, quod est credulitas asserta, habẽs annexam interrogationem, uel iudicis suppletionem conferens ad probationem, vel ut ipsum, vel adminiculans. Arch dicit hic, ꝙ positio est assertio alicuius facti, quo per responsionem ad ipsam resinentem obligatur reus, & actor probandi onere releuatur. Cum positio ẽt fiat per reum. incaute expressit de reo, & actore in descriptione.) Habuit autem hoc verbum ortũ nõ solum ex usu hominum diu in causis insolito: sed ex antiqua lege ff. de leg 3. Offidius. §. ex diuerso, pone (inquit) in credito, &c. ad idem sup. de lit. contest. c. uno. de elect. dudum 2 & inf. de testi. præsentium. Fiunt autem positiones, ut per cõfessionem aduersarij releuetur ponens ab onere probandi, ut hic, & ff. de iureiu cum qui. 1. responso: nam & ad hoc fiunt interrogationes, ff de interr act. l. 2. 3 & 4. Differũt aũt positiones & interrogationes: quia positiones assertiuè fiunt, illæ interrogatiuè: positiones a parte, illæ a iudice. Et dicũt quidã, ꝙ positiones tãtum fiunt post litem contestat. interrogationes añ tãtum, quorũ utrũq; falsum est. de interrogationib. sup. dixi, de positionib. infra dicam. Ad positiones autem respondere debet pars, non autem aduocatus, immo solent cauti iudices tũc respondentes aduocatos expellere. 1 Scire tamen debes, quod aduocatus qui docet clientulum falsum respondere, tenetur aduersario illius damna resarcire, quæ ob hoc pertulit, puta ex onere probãdi, uel amissione causæ. 60. dist. sæpe. sup. de iniur. c. ulti ff. ad leg. Aqui. qui occidit. § ulti. unde solent aduocati dicere clientulis: si hoc confitearis, causam perdes, nec dicũt, si negaueris, animam perdes, de simon. Matthæus, in fi. Scire debes ꝙ positiones fiunt in causa, & ad eas respondetur per iuramentum calumniæ, uel ueritatis in causa præstitum, unde videt̃ ꝙ solum post litem contestatam fieri habeant, cum post litem contestatam iuretur, sup. eo. lib. de iuramen calum. c. 1. Sed dic, quod quandocunque faciendæ sunt probationes, fieri possunt positiones siue ante litis cõtestatio. siue post. Nec obstat quod de iuramento dictum est supra, quia iudex ponentem ante litis contestatio. faciet iurare se credere & æstimare uerum esse quod ponit, & aduersarium, ꝙ uerum respondebit. possunt enim ante litis contestationem exceptiones opponi, super quibus facienda est probatio, ad cuius releuationem fiunt positiones: pone n. excipitur ꝙ actor excõicatus est, q percussit clericũ, & sic ab agendo repellendus: ponet ipse reus & hoc mõ. Pono ꝙ percussit talẽ. Itẽ ꝙ in tali parte corporis. Item ꝙ cũ gladio. Item ꝙ in tali loco. Item ꝙ tali die Item ꝙ talib. præsentibus. Item ꝙ turbatus ex tali causa percussit illum. Item ꝙ animo iniuriandi. Item ꝙ ille tunc erat clericus. Item ꝙ erat in possessione clericatus. Item ꝙ sciebas illum clericum esse Item quod uidisti eum tonsuratam, & habitum clericalem deferentem, his per actorem contestatis, probata est excõicatio, aliàs reus hoc probet, mutando uerba & dicendo, intendit probare, &c. Post litis contestationem pone, quod peto ab ecclesia aliquem, qui contra iura retinet, remoueri, dicam, pono ego talis iuramento meo, quod talis hẽt & possidet Ecclesiã S. Petri. Itẽ quod habet & possidet Ecclesiam S. Marci. Item quod quælibet earum habet curam animarum. Item quod eas post Concilium acquisiuit, hoc confessato, succubet

Positiõis descriptiones.

Positiões vnde habuerint ortum.

Positiões quare fuerint inductæ.

Positio & interrogatio qualiter differãt.

1 Verum qñ cõstat ꝙ sis admittẽd°, secus si hoc nõ cõstaret. Fõ.

Positiões qñ possint fieri.

reus

reus: nisi dispensationem vel iustam causam oñdat: & idem in similib. Scias aũt ꝙ positiones fieri dẽnt super contẽtis in libello, & ad ea pertinentib. uel pertinere ualentib. ex parte actoris ad intentionẽ fundandam: ex parte rei ad extenuandã. 4 q. 4. c. 1. Fieri aũt debent de facto rei: q̃a ad factũ alterius nõ cogitur rñdere, ff. pro suo. l. fi. Et sunt in scriptis offerendę iudici, ut videat an sint impertinentes, impossibiles, captiosæ, negatiuæ, saluo eo, ꝙ hic dr̃, & sic eas repellat, & d̃ hoc dicã j. proxi. quas si admittendas viderit ĩ actis curiæ suæ scribi faciet. de ꝓba. qm̃ ĩ. eo li. de elect. cum in multis. ff. de re iud. l. acta ad illas postmodum faciat 20 aduersarium rñdere, uel de ueritate, uel de credulitate 1 habita distinctione an de ueritate uel calumnia tãtum sit iuratum. j. tit. prox. c. 2. & rñsiones scribi faciet sic: fatet, uel negat, credit, uel nõ credit. Cum autẽ ex iuro de calumnia, uel de ueritate rñdet: an possit dicere, dubito no. ĩ. de iur. calum. cum causam in 1. glos. Caueat autẽ ponens a positionib. suæ intentioni contrariis, ut si agat petitione hrẽditatis, uel quorum bonorum, non dicat se post mortem possedisse defuncti; Si agat Publiciana, non ponat se emisse a uero dño. Si 30 agat vti possidetis, nõ dicat aduersariũ possidere, & idẽ in similibus. Est autem positionis effectus, ut is qui ponit, quod ponit confiteri dicatur, 2 ut inf. de iureiu. c. ulti. ubi dicam de hoc: & an positio, uel responsio ad eam reuocari possit.

1 Et hoc solũ not. hic Inno. s. qd sufficit qñq; rñdere de credulitate, remittit j. tit 1. c. 2. Io. A.

2 Sic ut aduersarius non debeat ꝓbare q̃ pars ponit, nõ tñ poterit ex illa positione tãq̃ ex cõfessione cõdemnari. Dom. hic obstat ca. fi. hic all. sed illa positio fuit per partem acceptata, q̃ si non fuisset acceptata, poterat reuocari ca. mulieri de iureiu. vide Do ĩ ca. abbate sanè j e. de re iud. 2. col. Fõt.

negatiuas a (quæ probari non possunt b nisi per confessionem aduersarij c) iudices d admittere possint, e si æquitate suadente viderint expedire.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Si reus iussus positionibus respondere recusat: vel si cõtumaciter recedit, habebuntur pro confessatis: secus si prius quam sic iussus esset, contumax fuerat; nam tunc 10 procedetur contra eum tamquam contra contumacem. Io. And.

a ¶ Negatiuas.] quæ est ratio, quare positio de negatiua, quæ aliter probari non põt, fieri nõ poterat. 3 Breuis est solutio: negatiuæ quędã probari non pñt, super quo dic, ut no Io 6. q. vlt. accusator Ber ĩ. de ele. bonæ. 1. §. cõtra uero. Accur ff. de prob. l. 2. sed positio in locũ 40 probationis uenit: illud ergo in positione dẽt admitti, ꝙ admitteretur in probatione, de hoc no. Goff. sup. de elect. dudum 2. Item positio negatiua probari dẽt: sed negatiua non probatur, ut sup. ergo, &c. Item negatiua positio non ponit: sed remouet Et hoc siue sit negatiua explicita, puta quod non cognoui Bertã. de frig. c. 1. vel non fui citatus de ele. bona: siue implicita ut pono ꝙ in electione tantum quattuor canonici pñtes fuerunt, de cau pos. cum ecclesia. positiones ergo has negatiuas iuris rigor repellit. sed æquitas eas admittit, si iu 50 dici videbitur, ut hic.

ADDITIO Dicit Io. Mon. negatiua dicit carentiam, & sic non existentiam, & non entis non sunt species nec differentiæ, sec. Philosophum Cum ergo probatio habeat fieri per principia, sicut causatum habet ostendi per causam, & principatum: ut species per genus, & differentiam: & quia hoc habet affirmatiua, & non negatiua: ideo affirmatiua probari potest per rerum naturam, id est, per principia quæ sunt inducentia naturã rei. ꝓp hoc dixerat Pet de Bellap. quod ius ciuile ta- 60 lem probationem non nouit. ut ponit Cy. ut C. de non nume. pecu. l. 3. in fi. Io. And.

b ¶ Non possunt.] Pone nego litteras ad lites de mandato domini Impetratas. 4 Vel, nego pecuniã numeratã, q̃ promiseram instrũ sollemni, & spe futuræ numerationis. [Vel si pono ꝙ non fuisti institutus de auctoritate diœcesani de cler. pereg. c. fi de instit. c. 3. ſm Hostiẽ.] Hæc & similia non pñt probari, nisi per confessionem aduersarii.

ADDITIO. Et ideo cum nõ sit nisi una species ꝓbationis, magis succurrendum est ponenti arg. sup. de testi. c. ult. & j. de testi. cogen. dilectorũ, de proba. c. 2. & c. ad nostram. ff. de testi. l. curent. C. de reb. credi. generaliter. §. responso. C. de hære. l. penult. secundum Host. Io And.

3 Dicit Host. hoc Iductum ꝓp timore piurij videns. n. rñdẽs, ꝙ ꝓbare nõ poterit, facilè deieraret. Io. And.

4 Hinc ponit per iuramentũ de credulitate: sequentem bene põt ponere per infm veritatis. Io. And.

c ¶ Aduersarij.] dicebant quidam doctòres antiqui negatiuam positionem admittendam indistinctè. Et quod dr̃ ꝙ negatiua probari non põt, verum est per testes: per confessionẽ autem aduersarij bene, & probatur hoc sup. de temp. ord dilectus, de æta. & qua lit. c. vlt. Io. And.

d ¶ Iudices.] ordinarij delegati, uel arbitri, sup de prob. qm̃. ff. de arbi. l. 1.

ADDITIO. Et C de arbit. l. penul. §. vlti. Host.

CAP. II.

SI POST PRAE-

e ¶ Possint.] Nòn quicquid iudicis potestati permittitur, iuris necessitati subijcitur, ff. de iud. l. non quicq̃d ad hoc ff. de offi. pręsi. l. sæpè. & l. seq per quæ vr̃, quod optioni iudicis relinquatur, peccat tñ iudex reijciens ex quo positio facit ad causam, & æquitas suadet, cum æquitas scripta rigori iuris præferatur. C. de iudi. placuit. de fur. & ser. cor. l. si quis seruo, & æquitatẽ semper habere debe: præ oculis, ut 4 q 3. c. 1. & inf. de rer. permu. c uno. ff de eo quod cer. lo. l. quod si Ephesi in fi. nec sit arctanda probandi copia 14. q. 2. q̃q̃. C. de ꝓba. l. ult. sec. Host. tenetur, 5 & si non admittat, ꝓpoterit appellari. Io And.

5 Idem Io. Mo. & Archi. nõ tñ dicunt Ho & alij prædicti, id ꝙ legẽ de appo. nc. Io. An.

SI post.] Sunt duo dicta Secundum ibi, Verum. Do. CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario uel delegato: lite ꝯtestata super meo libello, dedi meas positiones, & asserui eas medio meo iuramẽto dicendo: credo illud qd̃ pono esse verum: hoc facto, petij, ut tu rñderes meis positionib. unde iudex ibi p̃cepit, ut tu rñderes meis positionibus per uerbum credit, uel non credit: tu autem recusas rñdere: quæritur, 40 qua pœna venis puniendus? Rñdet ꝙ meæ positiones habebunt pro confessatis: Et iudex poterit & debebit te condemnare in petitis, nam de petitis constat per tuam confessionẽ, interpretatiuam. i. inductam ex interpretatione iuris: & illud uerũ, nisi proponas aliquã exceptionem. Sed quid si non, cõparuisti in die tibi assignato ad rñdendum meis positionibus, an positiones habeantur pro cõfessatis? Rndet ꝙ non, sed ꝯ te poterit iudex procedere tamq̃ cõtra contumacem: nam si non l quet de cã, iudex te excõicabit, uel mittet me in 50 possessionem. Nota primo ex illo c. ꝙ facta litis contestatiõe ante q̃ fiant positiones, debet præcedere iuramentum de calumnia. hoc tñ non est de substantia, vt dictum fuit sup de iur cal c 1. No. ꝙ si iurato de calumnia ponens fecit iussum fieri aduersario, ut positionibus rñderet: & aduersarius nolit rñdere, tunc positiones habent pro confessatis: & sic tacens habetur pro cõfessato, si confessio uergat in detrimentũ, & p̃iudicium suum: Et si negatio tenderet ad suum præiudiciũ, & incommodum: similiter positiones haberẽtur pro ne- 60 gatis. Nota vlterius, ꝙ quis potest rñdere positionib. suæ partis aduersæ per procuratorem: dum tñ ille ꝓcurator habeat ad hoc speciale mandatum, & ꝙ positiones sint insertæ in procuratorio: & detur mandatũ ꝓcuratori, ut fateatur talem positionem & talem: alias non haberet mandatum sufficiens. Nota ꝙ paria sunt, nõ uenire ad iudicium, uel uenire, sed cõtumaciter recedere, concor c. 1. de iud. in antiq. Nota ꝙ maior est contumacia illius, qui comparuit, & non uult tacere illud quod sibi tacere incumbit, quàm illius, qui non comparuit, hoc habet præsens capit. nam maior pœna imponitur ei qui comparuit, & contumaciter recessit, quam ei qui non comparuit Nota etiã ꝙ taci-

turnitas habetur pro confessione. Ad hoc de postu. pla. c. 1. & de ord. cog. c. cum dilectus. Nota finaliter, quod recedens a iudicio sine iudicis licentia, punitur tanquam contumax. ad hoc de iudi. c. 1. 11. q. 3. certum, & de elec. si postquam sup. eo. lib. Dominicus.

[Prima gloss. summat, & dicit vnde sumpta.

a ¶ Si post præstitũ.] Si reus iussus positionib. rñdere recusat, vel si cõtumaciter recedit, habebunt pro confessatis: secus si post litem cõtestatã sic iussus esset, cõtumax fuerat: sed tũc procedetur cõtra eum tanquam cõtra contumacem. Tracta fuit hæc decre. de extrauag. Alex. quæ incipiebat, retulisti, alias, delicto filio. Io. And.

stitũ [a] veritatis aut [b] calũniæ iuramentum, [c] reus [d] vel procurator [e] ipsius, positionibus ab aduersario sibi factis interrogatus iussusque [f] a iudice † respondere, absque rationabili [g] causa recuset, aut nolit, seu contumaciter se absentet: haberi debet super his, de quibus in eisdem [h] positionibus interrogatus extitit, pro confesso. [i] ¶ Verum si

b ¶ Aut.] quoad spirituales causas exponimus, quod &, in eis enim in vtroque iuratur. vt sup. de iura. calum. c. 1. § vlt. & sic est sim. C. de verb. sig. cum quidam.

c ¶ Iurm.] nota pro opinione illa quæ habet, quod solum post litem contest. fiant positiones: Sed dic vt dixi sup. c. proxi. & respicit quod cõiter fieri solet.

[Glo. seq. quærit opi. ponit, & soluit contrarium.]

d Reus.] Quid de actore vel eius procuratore? Dicunt quidam, quod cadit ab instituta actione. s. de iura. calum. c. vlt. C. de iuram. calum. l. 2. §. quod si actor. Ad positiones enim respondetur ex vi iuramenti: & ideo pœna iurare nolentis hic locum habeat, quod non credo, sed dico vt dixi sup. in proxima glo. quod hic respicit, quod cõiter accidere solet, nec potest dici quod actores probare habent, & sic positiones fiēt: sed idem econuerso(dicut habeatur pro confesso) cum actoris & rei sit æqua conditio. j. de reg. iur. non licet. cum simi.

e ¶ Procurator ipsius.] nota procuratoris contumaciã post litem contestatam domino nocere, de hoc sup. vt lit. non contest. c. 1. in fi.

ADDITIO. Hoc etiam probatur de taciturnitate: & facit. ff. de procu. non solum in prin. vbi de hoc. & aliquid dixit Inno. de postu. præl. c. 1. & Guil. in Spe. de pos. §. 9. post prin. Io. And.

[Glo. seq. dicit quæstionem solui.]

f ¶ Iussusque a iudice.] Per hanc literam bene vr determinata illa antiqua altercatio, qua quæritur: si iudex citat partem, etiam post iuramentum præstitum, vt veniat rñdere positionibus, & citata venire non vult: an positiones habeantur pro confessatis? Et licet quidã [1] dixerunt quod sic, puto quod non; [2] Ecce n. quod tex. dicit, iussus a iudice, & ne credat aliquis quod talis iussus factus per nuntium sufficeret præmittit interrogatus: ille igitur licet sit iussus per nuntium, non per iudicẽ (& hoc concesso,) non tamen est interrogatus a iudice, quod requirit hæc constitutio: vnde & infra submittitur [verum si antequam rñdere sic iussus fuerit] scilicet ab ipso iudice interrogatione præmissa. Maiorem ergo reputauit contumaciam illius, qui interrogatur a iudice, & ab eo iussus rñdere non vult, quam illius qui citatus per nuntium, vel litteras, et hoc expresso venire non vult.

ADDITIO. Opinionem glo. tenet Archi. & Dy. vñ concordare in regula, p eum j. de reg. iur.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, quæ sit rationabilis causa, & ponit iz exempla.]

g ¶ Absque rationabili causa.] Puta si positio sibi proposita superflua esset, vel impertinens, [3] quæ probata non releuaret. C. de probat. ad probationem 30 q. vlt. iudicantem ibi, ad res veritatem, &c. supra de officio archidiaco. vt nostrum. Vel obscura 4. dist. erit. de sponsalib. de mulierc. C. de transact. vt responsum. Vel generalis, ff. de leg. 2. Titio 1. responso. Item si sit de facto alieno, vt dixi supra c. proxi. Item si sit captiosa, puta quæ detegat periurium respondentis, non est admittenda, puta pates consentus iurauit nil esse in peculio: tutus est igitur exceptione iurisiurandi a parte delati, nisi pro rebus postea quæsitis: postea in positione dicuntur aliquæ res fuisse in peculio tempore quo iurauit: per hãc detegitur periurium eius: vnde respondere non cogitur. ff. de iureiuran. l. duobus §. fi. Nulli enim inijciendus est laqueus 27. quæst. 1. de viduis. Item si sit multiplex vt pono, quod possideat talem ecclesiam ad tale monasterium pertinentem: vel pono quod Titius filius F debet mihi 10. vel his similia: posset n. alterum esse verum alterum falsum, & ideo petitur explicari, vel ipse idem explicet, dicendo vtrumque falsum, vel hoc verum, hoc falsum. Vel poterit simpliciter positionem negare, cum si alterum verum sit ff. de rebus dub. si is qui ducenta. §. vtrum. 3. q. 9. iura 9. dist. si ad scripturas Vnde videtur, 20 quod ad multiplicem positionem respondere tenetur, cum habeat supradicta remedia. Ad hoc optime infra titulo proxi. præsentium §. præterea Consueuerunt autem aduocati dicere, pono hæc, & si non credis coniunctim, pono disiunctim, ad quam tamen respondere non compellitur, [4] vt quibusdam videtur per iura supradicta: non enim ponit vt debet. Item si positio sit iuris, vt pono, quod impubes potest condere testamentum: vel his similia: & ad hoc non compellitur respondere: [5] cum enim ius quis probare non cogatur. sed 30 factum: ergo nec ponere, cum succedat in locum probationis, supra eodem c. proxi. ergo tanquam ad superflua non cogitur respondere, item si sit impossibilis, vel contra naturam, vt si ponit virginem peperisse: vel patrem iuniorem filio 17. quæst. 2. cap. decreta. § cum ergo ad hoc supra de confess. c. vlt. & quod ibi not. ff. de interrogat. actio. l. confessionibus, & l. seq. Item super crimine eius contra quem fiunt, non admittuntur positiones [6] de pœn. dist. 1. cap. quis aliquando. §. Item illud Ioannis. versi. non tibi dico. Hæ ergo & similes sint ra- 40 tionabiles causæ, propter quas respondere non tenetur. Item si procuratori fiunt positiones super aliquo emergenti, de quo probabiliter non imputetur domino: si non instruxit procuratorem, bene habebit procurator inducias ad consulendum dominum: secus in principali super quo a principio instrui debuit supra de iuram. calum. in pertractandis, vbi de hoc per Inno. & Host.

[Glo. seq. soluit dubium.]

h ¶ Eisdem.] scilicet quibus respondere non vult: & 50 per hanc literam dico, quod si quibusdam respondeat: & postea alijs rñdere noluit: illę quibus iam responderat, non habebuntur pro confessatis, si eas negauerit, pœna enim vlterius non debet extendi, &cæt. de his quæ fiunt a maiori parte Cap quæsiuit. Io. And.

[Glo. seq. quærit arg. opi. ponit, & soluit finis ponit dictum quod additio corrigit.]

i ¶ Pro confesso.] nunquid ipso iure, aut per sñiam? Videtur quod per sententiam. [& hoc tenet Ioan. Mona.] secundum ea quæ not. supra de iur. cal. cap. vlti. dicebat 60 Tan. quod tacens non habebatur pro confesso, nec pro negante, per regulam, ff. de reg. iur. qui tacet j. eod tit. is qui tacet. ibi dixi. Quid ergo fiet? secundum eum compellitur respondere per excommunicationem: in posses sionem missionem, captionem pignorum, multam, & his similia. sup. vt lite non contestata. & c. quoniam. ff. de vent. inspi. l. 1. §. cogenda igitur. ff. si quis ius di. l. vna, & facit secundum Hostien. de elect. bonæ. versi. contra legati. Sed hodie pro confesso haberi debet, vt hic vides. Ad hoc, ff. de interrogat. actio de æt re. § qui tacuit. & idem iuris de obscure respondente, nisi declaret, vt ead l. §. nihil Et quod dicit, quod habetur pro cõfesso, intellige si confessio est damnosa, alias si eliet si

† Nota Host. s. c. px. & Archi. hic, quod si is, cõ quẽ fit positio ad instantiã aduersarij iudice nõ præcipiẽte rñdeat, tenet rñsio. ff. de inte. ac. l. si sine sup. de dolo, put vbi de hoc. Ioan. And.

1 Quos vide in Spe. de posi. §. 8. ver. itẽ quæritur. & §. 9. ver. ve rum. & §. 10. ver. post test. Io. A.

2 Idẽ Bar. in l. 2. C. eo. Pan. in c. cũ dilectis de iur. calũ. Gui. Papæ cõs. 7. & Dec. c. 1. lect. 1. de iud.

3 Et de hoc cõstat I dubio tutius est admitti falso iure impertinentiũ, & ita seruatur. Io. And.

4 Verum est si simpliciter dicat, peto positionibus rñderi, si positio sit cũ qualitate indebita. vñ si debitum conditionale petat pure, tota positio negari põt, ar. cap. 1. j de plus peti. Do. Font.

5 Bene dicit nisi positio fieret de iure speciali, vt statuto consuetudine aut de iure dubitabili, vt puta de vna extrauagante. Do. Fon.

6 Fallit si crimen sit notoriũ, de accusa. qualiter, & qñ: aut si de crimine sit infamia. Fe. ly. in c. cũ causã de test. Dom. Fon.

Idē Hos. Archid & Gui. ī Specu. depos. § 9. vers. itē illud. Io. And.

bi vtilis, haberetur pro negante 1 vt ff. de interro. act. l. non alienum, & l. de ætate. §. 1. vsque ad 6. In interrogationibus procedat hoc: in positionibus non credo, in quibus satis sit ponenti, quod habeat intentum fundat. Ioan. Andr.

ADDITIO. Diuersitatis ratio, quia iudex super dubio interrogat, nec iurat: pars vero ponit super certo. & iurat Io. An. a ¶ Ratio dictauerit.] quod dic vt notat. sup. de dolo & cōtu. prout.

antequam respondere sic iussus fuerit, cum contumaciter absentari contingat, tunc pro confesso non debet haberi: sed est aliàs contra eum tanquam contra contumacem (prout ratio [a] dictauerit) procedendum.

DE TESTIBVS & attestationibus.

TITVLVS X.

De testibus (& † attestationibus.)

†Hęc duo verba, & attestatio nib. desūt in plerisque manuscript.

Continuatio Domini Heliæ.

¶Dictum fuit s. tit. prox. de confessis, verum quia sæpe cōtingit, q̄ pars aduersa nō cōfitetur positiones actoris, sed illas negat, & sic actor arctatur ad probandum sua facta, quæ potest probare regulariter per testes, ideo post titulum de confessis conuenienti ordine ponitur titulus de testibus. Notanter dī, q̄ facta probantur regulariter per testes, quia aliquoties scriptura est de substantia actus, non tamen est de substantia probationis ipsius actus l. 1. C. de fide instrumentorum.

Mediatores.] ponit dictum, cui subdit duplicem determinationem.

¶Præsupponendum pro intellectu huius c. quando dicatur quis agere ciuiliter ꝓ crimine simoniæ. Dicendum q̄ in crimine simoniæ dī quis agere ciuiliter etiamsi agat & tendat vt simoniacus priuetur beneficijs suis: sed si agat & tēdat vt priuetur ordinibus suis: dī agere criminaliter. Secundo præsupponendum est, q̄ aliquotiens quis est socius criminis & muneris simul: aliquādo quis est socius criminis tantum & non muneris, vt volebam obtinere ab episcopo Pictauien. aliquid spirituale: ego sciens, q̄ ipse diligebat temporalia, habui aliquem de suis familiaribus; & conueni cum tertio, vt promitteret aliquem equum episcopo, vt possem habere spirituale: iste mediator nihil accepit, sed gratis fecit, talis dī socius criminis tm̄, & non muneris: aliquando autem conuenio cum mediatore, & aliquid sibi do pro præmio: tunc talis dī socius criminis & muneris simul.

Casus literalis domini Heliæ.

CASVS. Accusabam Titium de simonia, oblato libello, & super eodem lite negatiue contestata, respondisq; per reum meis positionibus, petij me admitti ad probandum intentionem meam, & produxit aliquos testes accusatus proponit, q̄ mei testes non sunt admittendi ad testificandum ꝯ se, quia fuerunt socij & participes criminis, an illa societas criminis repellat eos a testificando? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione; aut ago ꝯ simoniacum ciuiliter, vt ipse priuetur beneficijs suis, & non deponatur ab executione ordinum, & tunc distinguitur, aut accusatus opponit ꝯ meos testes, q̄ ipsi fuerunt socij criminis & muneris simul, & tunc dicit Romanus Pontifex, q̄ isti testes repelluntur a testificando, licet super crimine simoniæ agatur ciuiliter, alij sunt socij criminis tantum & non muneris, quia præstiterunt operam gratis, & tunc admittuntur, & est speciale in crimine simoniæ, vt socius criminis admittatur ad testificandum, & istud est ob detestationem criminis, aut agitur contra simoniacum criminaliter ad depositionem ordinum, & proprie ab executione ordinum, quia quantumcunque quis deponatur actualiter non priuatur ordinibus sibi semel collatis, immo si celebraret, conficeret verum corpus Christi, vt tenet gl in c. degradatio, ꝯ de pœnis. ideo proprie agitur contra simoniacum criminaliter ab executione ordinum; & tunc non admittuntur socij criminis ad testificandū in causis criminali ter tēta criminaliter. Nota primo ex isto textu, q̄ socius criminis regulariter nō admittitur ꝯ socium criminis, quia par delictū testem repellit. Nota vnum speciale in crimine simoniæ, idem in alijs criminib. exceptis, sicut in crimine læsæ maiestatis, & hæresis, videlicet qd' socius criminis admittitur ꝯ socium in crimine intentato ciuiliter, dum tamē sit socius criminis tantum, secus si esset socius criminis & muneris simul, secus in crimine criminaliter intentato, quia tunc non admitteretur socius criminis tantum, & multo minus socius criminis & muneris simul. Quæritur qualiter accusatus potest opponere ꝯ testes productos q̄ sunt socij criminis, nisi ipse accusatus confiteatur crimen. & tunc si confiteatur, non erunt necessarij testes ad ipsum conuincendum, sed sua confessio erit sufficiens ad ipsum condemnandum c. 2. de conf. in antiq. Dicit gloss. quod poterit accusatus opponere ꝯ testes, qd' sunt socij criminis tribus modis. Primo modo accusatus proponet crimen generaliter, dicendo q̄ talis testis est simoniacus, & sic glo. videtur fateri ꝯrium, videlicet q̄ si accusatus simpliciter diceret, q̄ talis testis est socius criminis, sua confessio esset sufficiens ad ipsum condemnandum. Alio modo dicit glo. videlicet q̄ accusatus hoc poterit ꝯ testes opponere, q̄ testes fuerunt socij criminis, nec per hoc vī confiteri crimē, quia excipiens nihil videtur confiteri de intentione aduersarij, & in hoc remanet gloss. Item quia vī confiteri ꝯtrium actum, tñ si hoc modo responderet, mendacium committeret. Nota finaliter q̄ de crimine potest agi criminaliter & ciuiliter, & qñ dicatur agi de crimine simoniæ criminaliter vel ciuiliter, vide optimum textū in c. per tuas 1. de simo. in fi. Dominicus.

¶Gregorius I X. † in Concilio generali Lugdunēsi.

† In manus. ript. reliqs dēptis, legitur ita Gregorius I X.

¶ *Socius in crimine simoniæ admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agatur ciuiliter, aliàs non. Ioan. Andr.*

CAP. I.

Mediatores, [b] † per neris simul ...

† Vide c. vis ad abolendā. tit. de simo. l 2. cōpi. vā hæc decr. vī delumpta. & c. g tuas. 1. cū ibi not. in hac editione tit. de simonia.

(Prima glo. summat, & dicit quid determinat.)

b ¶Mediatores.] Socius in crimine simoniæ admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agatur ciuiliter, aliàs non. Illa decretalis & sequens fuerāt Gregorij, & debebant esse in antiqua compilatione vltimæ in titulo, & per hanc decretalem modo rationem recipiunt glossa illæ Io. & Ber 4. q. 3. §. item in criminali. ver. liberi in 1 glo quam quidam non habent, & de testib. veniens 1. in glo pen. qui indistinctè dicebant, qd' in hoc crimine socius criminis tantum admittebatur in testem, criminis vero & muneris non. distinctio. n. illa locum habet, cum solum agitur ciuiliter, si enim criminaliter, socius etiam tantum criminis repellitur, vt vides. ad hoc sup. eo. testimonium.

ADDITIO. Corrigit etiam quod not. Gof. in sum. de simo. in fi. vbi simpliciter dicit hos mediatores a testimonio repellendos. Io. And.

b ¶Mediatores.] qui proxenetæ dicuntur [Canon vocat illos interemptores. 91. distinct. cap. penult. & salarium quod eis datur, dicitur proxeneticum. ff de proxene. l. 1. & 2. & si in spiritualibus salarium recepit, vel aliquam promissionem commodi temporalis, simoniacus est. de simo. cum essent. & tunc non admittitur etiam si ciuiliter agatur, vt hic in fin. & supra eo. veniens.

nem 1.& infamis est.1.q.1.si quis episcopus,& 1.q.3.si quis præbendas,& beneficijs priuandus sup.de ele.per inquisitionem,& deponendus de confes c.2. de simo. non tatis ibi,vel consenserint.

a ¶ Per quos.] id est quorum ministerio.

b ¶ Plerumque]ergo non semper,quia interdũ sine mediatore inter se componunt simoniaci, de simo.de hoc & cap. veniens, cum simil.

c ¶ Ad testimoniũ.] nota quod ad præsumptionẽ faciendam bene admittũtur, sed non ad probationẽ 4.q.3.c.si testes. §. liberi. quod dic,vt no.15 q.3.nemini.de confes.c.1. de testib ueniens 1.

quos[a] scelus simoniæ plerumque[b] committitur,ad testimonium[c] contra sceleris eiusdem auctores,[d] in detestationẽ criminis,[e] admittuntur: si nõ agatur criminaliter,[f] sed ciuiliter[g] & emolumetum exinde non fuerint assecuti.[h]

¶ Idem.

¶ Ponit modum remissionis

Testis,qui nõ admittit ad probationẽ, admittatur saltẽ ad præsumptionẽ faciendam.

Et not quod dicit,testimonium,quia circa accusationẽ nihil hic statuitur,sed statur iuri antiquo, 2 quæstione prima,in primis in fine,15.quæstio.3. sanè, de simon. tanta.& c.licet Hely.& cap.per tuas & ei quod no.2 q. 1 in summa.

d ¶ Auctores.] cum interdum etiam per alios conuinci non possint: ad hoc supra de testi.cogen.ca.vlti. vbi ad detegendam coniurationem inducuntur socij, & iurati Io And.

[Glo.seq ponit duas lecturas.]

e ¶ Criminis.] alias tanti criminis,& concor 1 q. vlt. cap.vlt sup de simon tanta & c.licet Hely ibi, cum ad instar criminis.&c.Et per hanc literam credo hanc decre.intelligendam etiã de mediatore,qui non est emẽdatus de crimine,alias quid esset speciale in hoc,vt supra eo testimonium, vel potest dici de emendato debere intelligi, & bene est speciale, quod mediator admittatur,ut inf.dicam.

f ¶ Criminaliter.] sup.eo.testimonium.

g ¶ Ciuiliter.] nota quod regulare est,quod in ciuilibus mediator de cons ensu partium admittatur ad testimonium,alias non:in auth de testib.§ qm uero,coll. 7.Et no Bern.de testib cogen. dilectorum. circa princ. glo.Et hoc intellige,vt ibi dixi.]Hic tamen admittitur etiam parte contradicente, quod intellige secundum distinctionem decre.de simo per tuas, & c. licet Hely. [secundum Host.]

[Glo.seq.quærit,& soluit,obiicit,& tripliciter soluit, & secundum approbat Ioan.And.

h ¶ Assecuti.] vides quid iuris in hoc excepto crimine simoniæ Sed quid de alijs exceptis. De crimine læsæ maiestatis dic,ut 6.quæst.1.cap.1.si quis.uer.sanè si quis de confes c.1.De crimine hæresis dic,vt inf. de hæret in fidei fauorem.Sed aduerte mirabile enim est quod dicit hęc decret. quod socius 1 criminis repellatur in criminali: criminis & muneris in ciuili, si.n. qui petit ipsum a testimonio repelli, dicat. socius mihi in crimine fuisti, non egemus vlterius teste, 2 quia ex hac confessione punitus est, de confess. ca. 1. nec permittit canon uel lex,quod dicat, hoc non feci,quia mendacium,uel aliud peccatum non permittunt. 22 quæst.4.qui peccat.& ff.de tribu. illud, § penult. Sed dic, 2 quod potest in genere dicere, non potes testis esse,quia commisisti hoc crimen,quod me offero probaturum,& sic repellitur, quia per delictum repellitur testem,supra eod. personas. cum distinctione decretal.de simo. licet Hely & ca per tuas,uel dic probate, quod exceptionem obijciens non fatetur.inf. de regulis exceptionem,& ibi dicam. Vel pone,quod opponatur criminis simoniæ exceptio contra testem, & ille qui produxit,dixit eum qui probat, fuisse socium, & sic contra se nil fatetur,sed secundũ tene,quia & hic

r Socius criminis qñ admittitur ? socium vide Hypol. in l.1.§.si. ff de qõ. 2 Secundũ Hostiẽ. Et fuerat hoc prius dictũ. Tã in 2.cõpi la de sim. quamuis. & de hęr. ab aboic ... Io.An.

curia, dat modum iurandi super positionibus, & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatorios iterum reprobandi. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. II.

PRÆSEN-

uidetur fateri testem suum simoniacum.

ADDITIO.Quod no.79.di.c.2.in gl.penul.C.de libe. cau.si filiũ.in vlt.gl.per Host.in summa de simo. §. qui ad accusationem.in fi.& Specu de accusa §.1.versi caue tamen,& in §.ibi præce.qui incipit ,item repellitur qui fuit inuenies casus exceptos quibus additur socius contra socium. Io.And.

PRæsentiũ.] Sũt tres partes. Prima tractat de positionibus iuramẽto, & responsionibus ipsarum: Secunda ibi, Testes. de testib. reprobatoris probatoriorum, Tertia ibi Si vero, de reprobatorijs probatoriorum.

CASVS. Orta lite inter abbatem & cõuentum S. Nicolai Andegauen. parte ex una, & priorem & conuentum Linconteñ:in possessorio; nam dicebat abbas,& conuentus S.Nicolai , quod ille prioratus Linconieñ.suberat monasterio Sãcti Nicolai,quodque monasterium Sancti Nicolai fuerat in possessorio subiectionis per tempus sufficiens ad inducendum præscriptionem, & quod a paucis diebus citra ipse prior denegauerat debitatũ obedientiam,& sic intentabant interdictum vtile pro recuperando possessorio. Ista causa fuit euocata ad Papam: quod fieri potest, ut in capit ut nostrum de appellat. in antiqu. & fuit processum in causa, in tantum quod fuit facta litis cõtestatio: fuerunt factæ productiones testium: quia positiones non fuerunt immediate factæ post litem contestatam: nam illud non est necessarium, ut in capit. 1.de iuram.calum.postea abbas uoluit facere suas positiones, ut in illis prior Lyconieñ.rñderet personaliter: vnde Papa commisit auditionem positionum Archiepis Rhotomag cui mandauit Papa,vt ipse exigeret iuramentum de calumnia,& veritate: quia utrunque est præstandum in causis spiritualibus,ut d cap. 1.de iuram.cal.& faceret ipsum priorem respõdere positionibus sigillatim: Et si prior uellet producere testes reprobatorios contra testes abbatis productos in principali,eos reciperet & examinaret: & si abbas uellet producere aliquos testes ad sustinendũ alios primos testes super principali productos,illos similiter reciperet & examinaret secundum suos articulos & interrogatoria partium. Possessione,] .i.quasi possessione quia uera possessio solum cadit in his rebus, quæ possunt videri oculo corporali, & palpari, modo subiecto non potest palpari: ideo non potest dici uera possessio: sed quasi possessio.Quam super positionibus.] Nã partes ante commissionem dederant Papæ suas positiones,articulos,& interrogatoria, & omnia ista inseruit Papa in sua Bulla.Contradictione.]Vnde sciendum,quod licet pars contra quam dantur positiones possit illas impugnare,& dicere captiosas: tñ quia Papa admiserat positiones: ideo mandat Archiepo,ut non admittat partes ad impugnandum positiones.Syndico.] Sed ad quid interrogatus syndicus ? Dicendum quod responsio syndici corroborabit rñsionẽ plati, & cõuentus, sed si non sit conformis , sed cõtradicat; tunc standum erit rñsioni prælati,& conuentus,& non responsioni ipsius syndici: Articulis.] Articulus hic dr pars intentionis ipsius partis, scilicet actoris uel rei. Interrogatoria.] Vnde partes cõiter dant interrogatoria generalia: de quibus in glos aliquando etiam dant interrogatoria specialia, & ista interrogatoria sunt ad reperiendũ testes in uariatione & falsitate Specificatione.] Nam ille qui vult reprobare testes contra se productos, debet specificare crimina, & contra quos testes opponit ista crimi-

na,

na,& per quos testes intendit illa probare: quia debet hoc modo dicere:dico talem testem adulterum, & intendo probare per illos testes. Nota primo ex isto textu, ꝙ licet in rebus incorporalibus, q̃ non possunt tangi,nec videri,vt insti.de reb.corpo.& incor. non sit vera possessio: pro ipsis tñ incorporalib. põt intentari remedium possessorium, non tamen directum sed vtile, quod remediũ possessoriũ vtile oritur ex mente legis, licet non ex verbis: sed tñ est idem effectus. No ꝙ si subditus recuset obedire superiori: per illã recusationem dicitur spoliare superiorẽ illa subiectione No.ꝙ prælatus agit pro se,& cõuentu suo: quia forte hæc erat cã ardua quã non poterat deducere sine cõsensu rationabili cõuentus,in ca 1. de ꝓcura.in antiq. secus si esset causa leuis,vt in c. edoceri. de rescri. in anti. modo quando prælatus agit pro Ecclesia, dicitur causa grauis, & tunc prælatus iurat in animam suam,& conuentus.Nota quod sicut reus cõpellitur respondere positionibus actoris mediante ipsius rei iuramento, ita sic actor cõpellitur iurare suas positiones veritatem continere per uerbum,credit: videlicet, quod credit suas positiones continere ueritatem,& ista sunt intelligenda, nisi esset causa spiritualis,tunc enim deberet iurare positiones de veritate, & non solum quod credit suas positiones veritatem continere. Nota quod licet regulariter sint faciendæ positiones post litem contestatam: si tamen non fuerint factæ,sed actor produxit suos testes, testibus productis & examinatis, potest actor petere, vt reus respondeat suis positionibus: nam forte probabit per positiones,quod non potuit probare per testes. Nota, quod cum quis vult producere testes,debet exprimere nomina testium: & secũdum communem opinionem doctorũ debet exprimere articulos, & testes per quos intendit probare. Nota quod reprobans testes debet dicere in specie crimina: & contra quos testes opponit illa crimina: & per quos testes intendit illa probare. Nota, quod possum testes reprobatorios reprobare: sed meos testes non poteris amplius reprobare: alias eẽt processus in infinitũ. Nota finaliter,quod in eodẽ libello possunt accumulari, & peti diuersæ res & iura: vide de elect.querelam,gloss. in versicu. personalibus. in c.fin.de rescrip. & Inno in c constitutus, in c. fi.de resti. in integ. Dominicus.

[Glo. prima summat.]

a ¶ Præsentium.] Hæc decretalis est practica.& per aduocatos optimè scitur,& ponit modum remissionis curiæ, & dat modum super positionibus iurandi: & dicit per quem iurari debeat: dat modum rñdẽdi:& modum testes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi, h. d.

ADDITIO. Dicit Io.Mon.quod hæc decre. melius scitur per practicam, quam per doctrinam.

b ¶ Conuentum.] d.c vt sup.de rescr.edoceri.

c ¶ Ex una parte.]& actores.

d ¶ Ex altera]& reos,vt patet per sequentia.

e ¶ Possessione.] i.quasi possessione, 1 qa de incorporalibus agebatur, ff de vsuc.ꝑ.sequitur §. si uiam, & de hoc ĩ.de fo comp. cõquestus.(Vñ canon 16 q 1.reuertimini § si quis doctus. dicit,quod sciẽtia possidetur.)

tium [a] auctoritate mandamus,quatenus in cã, quæ inter abbatem & conuentum [b] Sancti Nicolai Andagauen.ex vna parte,[c]& Priorem, & conuentum de † Paldigen.Lyconen.† diœcesis ex altera [d] super eo, quod ijdem abbas & conuẽtus,se ab ipsis Priore & conuentu de Paldig. possessione [e] subiectionis eiusdem prioratus asserũt spoliatos, & super irritanda quadã compositione [f] olim inita inter partes (& rebus [g] alijs) vertitur: ab eisdem abbate [h] & Priore noĩe suo,& in animas cõuẽtuum [i] eorundem, vel maioris & sanioris partis ipsorum, [k] recepto iuramento de veritate dicenda: iniungas dictis abbati & Priori, vt tã ponendo,[l] quàm respondendo, dicãt veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis[m]) ipsi sciũt,& per illos[n] intelligunt, in quorum animas iurauerunt. ¶ Præ-

Et no.sec Inn.quod hic agebatur possessorio:& tamen iuratur de ueritate: quod est contra id quod opponit Ber.sup de iuram.cal.c.2. in gl.1.in fi.& sup. de restitu. spol.litteras, sed non prohibet hic iurari, (scilicet de calumnia.) & hodie iurandum non est, per id quod habes supra eod. libro.& titu c.1.(scilicet de iuramento calumniæ.)

f ¶ Compositiones] si amicabilis fuerat valere poterat: Secus si fuisset transactio. supra de transact super eo.de hoc de præb nisi essent, sec. Host.

g ¶ Rebus alijs.] cõmissio facta cu hac clausula non extenditur ad maiora: ꝙ dic vt sup. de rescri. sedes.

h ¶ Abbate & priore.] vtraque enim pars petijt positionibus suis, per eos qui principales erãt & melius ueritatem nouerant, responderi: & ideo super his scripsit Papa Rhotomagen. Archiepis. vt sequitur,ad hoc sup.de iuram.calum.in pertractandis, ff.de procu.si actor.

[Glo seq.reci.per obiect & no duo.]

i ¶ Conuentuum.] i.singulorum de conuentu,vel maioris partis:qa conuentus sicut uniuersitas non hẽt animam.inf.de sen.excom.Romana. §.vlt.Nota iuxta nouum et prælatus iuret in animam suam, & fratrum, vel maioris partis: olim solus prælatus præstabat hoc iuramentum,de hoc supra de elect.dudum. 2 Et nota ex hac litera,quod confessio solius prælati 2 non nocet ecclesiæ: quia nec etiam confessio minoris partis: cum hæc dicat,vel maioris, &c.& facit de his quæ fiũt a maio.par Capituli 1.

[Gl seq.recit per q.ponit opi. Inno.& contrariam Host primam approbat.]

K ¶ Ipsorum.] ibidem residentium, sec.Inno ad hoc 10 q.2.c.ca.n.§.hoc ius porrectum Host. ꝯ, dicens,absentes uocandos,si possint commode uocari. de elect. quippe facit pro eo inf de præben. cum in ecclesijs,sed opi.Inn credo veram per decre.sup eo.lib.de offi.ord. quamuis.ibi, prout sunt in electionis negotio, &c. Si in omnibus tractatibus uocandi essent absentes,non video quare expressisset de negotio electionis plusq̃ de alijs tractatibus.Speciale 3 ergo vr̃ in electionib. & receptionibus,& in casu ipsius decre.quamuis, qđ debeant absentes uocari,alias non. 10 q. 2.c. ea enim. § hoc ius porrectum.

ADDITIO. Ad hoc quod not de maior.& obed. capit. fi.in 3 gl.& vide quod dixi de no. ope nun.c 2. in glo. sic.sup uersi præsidentes.Inn. (de quo in princi.huius glo.)dicit,quod non, sufficit, ꝙ in aliqua positione consentiat maior pars iurantium: nisi esset maior pars conuentus ibidem residentis. Et est hoc ea ratione quia minoris partis confessio non potest præiudicare toti conuentui. Io And.

l ¶ Ponendo.] quia etiam ponens contraria periurus est int. tit. prox.c vlti.

m ¶ Transmissis.] quib.nil opponi poterit,cũ sint examinata & approbata per Papã.35.q 9 Apostolicę.C.de testamentum,& hoc est qđ ĩ.sequitur,nulla prorsus,&c.

ADDITIO. Sic & bulla Papæ oium suspicionẽ excludit,ut dicit Inn. de si inste ex parte. Archid.

[Gl seq soluit duas quæstiones.]

n ¶ Illos.] quia tractabãt illas cum conuentu: si autem scienua

† al. ita: de Spald. Linconiẽ. diœcesis.

† Lingon. Linconẽ.

1 Glo sequuntur Do.Pe. de Anch notantes, ꝙ libellus non vitiatur, ĩ quo dr̃ possessio, qñ dicendũ eẽt quasi possessio. Fõ.

2 Scilicet nõ hẽntis mãdatũ a capitulo: tũc n.præiudicaret, vt no. ro. di. de Cõstãtinopolitana. nisi ꝓbaretur error. ĩ.de cõfes.c.fi. Io. And.

3 Extẽde gl. ad oẽs casus consimiles,& arduos, vt vult Abb. in ca.1.de his q̃ fi. a ma. par c. vide late Feli.in c ĩ oẽs.de cõsti.& in c. pastor. de resc.

scientia prælati est cõtraria rñsioni conuentus: dicat, ex parte conuentus sic dico: sed sic ego credo vel dico, ad hoc ff de admi. & peri. tut. quotiens §. sicut, ſm Host. Si aũt esset in iudicio tanq̃ prælatus, habes de hoc ſ. de postu. bonæ 2. de psc c. vlt. 54. dist. generalis. Sed in casu præmissi, cui rñsioni sta bitur? Dic q̃ rñsioni conuentus: cum prælatus hoc rñdeat vt pars conuentus, & maiori parti sit standum, vt sup. dixi.

ADDITIO. Secus si super his ageretur quæ diuisa essent ad solum abbatem spectantia, sup. de rescr. edoceri. sed hic patet q̃ ista erant communia secũdum Inno. & Host.

ADDITIO. Vnde ſm quosdam articulus est nomẽ Græcum, & sonat indiuisionem: inde membra, quæ nõ diuiduntur in alia membra, dicuntur articuli, vt in articulis digitorum, sic ĩ. de hæreti. accusatus, in prin. Et sic hic dr̃ articulus: quia arctat 1 arte componit. Item arctat ad credẽdum, vt articulus fidei. de hoc dixi de hæte. cũ Christus. arctat ad respondendum, de hoc hic. Alijs modis sumitur articulus, de quibus dantur versus.

Articulus color est, breue membrũ dictio Græca;
Articulus numerus per denos multiplicatus;
Momentum articulus; pressuraq̃ dicitur esse.
Ioan. And.

Præterea [a] sigillatim [b] super quolibet articulo in qualibet positione contento, facias a partibus sufficienter [c] adinuicem responderi: nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione [d] recepta. Sine iuramento autem a syndico vtriusque partis quid sciat [e] de huiusmodi positionibus, vel credat, inquiras. [f] ¶ Testes etiam, quos super articulis [g] sub eadem bulla transmissis, pars dictorum prioris, & conuentus duxerit producendos, [h] ad reprobandos testes partis alterius [i] in causa principali productos [k] (quorum nomina [l] in eisdem articulis continentur) vsque ad Kalendas. [m] Nouembris proximo futuri, examines (secundum partis aduersæ interrogatoria, [n] quæ tibi sub eadem bulla transmittimus) diligenter: primo tamen in personam cuiuslibet testis a prædictis Abbate & conuentu producti, facta sigillatim

a ¶ Præterea.] alias postea, alias pterea, quasi dicat, diximus q̃ rñdendum est positionibus, volumus instruere iudicẽ quo modo habeat facere responderi: & ideo dixit præterea.

b ¶ Sigillatim] quia positio habens plura membra, in vno falsa, in alio vera posset esse: & sic copulatiua posset hic negari, vt dixi sup. tit. proxi c. vlt. ff. de rebus dub. si is, qui ducenta. §. vtrum. Et ponens debet ponere certum, & respondens respondere certum. ff de conf. certum Et omnis disiunctiua est incerta. ff. de verb. oblig. l. vbi. §. illud. ff. de iniurijs. l. prætor edixit. § quod autem.

ADDITIO. Inno. hic per literam, super quolibet, notat non sufficere positionem negari, nisi ad singula rñdeatur in positione contenta. Idem Petr. & Abb. & dicit Host. hoc æquum contra cauillosam subtilitatem aduocatorum, sumptum ex dicto c. vtrum. Dic etiam, q̃ forsan causam dedit ipse huic edicto in causa quam habuit cum Hospitalarijs. Io. And.

c ¶ Sufficienter.] s. sigillatim & clare responderi: & si respondere nollent, haberentur pro confessatis. supra tit. proxi c vltimo.

ADDITIO. Et dilucide, & non solum de scientia, sed etiam de credulitate ſm Host. dicentem, q̃ quicquid dicatur iurans de veritate, respondere debet de credulitate, inducit iura, quod non credo. Io And.

d ¶ Contradictione.] rationem dixi super verb. transmissis.

[Glo. seq.] titubat, quærit, & soluit.]

e ¶ Quid sciat] q̃ si titubat, habebit diem ad deliberandum. ff de petit. hæredi si debitor, & si psumptio 2 est de malitia, potest iudex exigere iuramentum ab eo, q̃ malitiose hoc non petit supra eod lib. de iura. calum. cap 2. in fine. si autem animum suum ad aliam partem applicare nesciit: tunc poterit dicere, nescio, vel negatiue respondere, vt si quæratur, si talis viuat, dicat, non credo, non sequitur propterea quod credat ipsum mortuũ secundum Innoc & Host. tunc enim titubat non credens hoc vel illud.

[Glo. seq quærit, & soluit secundum Ber.]

f ¶ Inquiras.] Quid si syndicus 3 confiteatur contrarium eius quod prælatus confessus fuerat, licet alij aliter dixerunt. Dic secundum Ber. potius standum confessioni prælati & capituli, quam confessioni syndici, qui non iurauit, si vero concordet cum prælato, eius confessio adiuuat. hoc placet Arch.

g ¶ Articulis.] articulus vocat pars intẽtionis, continẽs id qđ actor ꝓbare intendit facit ĩ. de testi. veniens 2

h ¶ Producendos.] iuratos tamen: alias testimonium ipsorum non valet, etiamsi essent religiosi. sup. de testi. nuper. nisi iuramentum remitteretur a parte, vt eo tit. tuis.

i ¶ Partis alterius.] s. sancti Nicolai.

K ¶ Productos] coram Papa vel iudice ab eo dato. Et sic nota, quod contestata erat lis, aliter non valet testiũ receptio. supra, vt lit. non contest in rubro & in nigro. Et sic nota, q̃ licet statim post litem contestatam iurãdum sit de calumnia, vel de veritate dicenda, secundũ quod requirit causa, & faciendæ positiones ante probationes; si tamen hoc omissum fuerit, adhuc post probationes fieri poterit, ad hoc sup. eo. lib. de iuramen. calum. c. 1. hic enim post testes receptos, & de veritate iuratur, & fiunt positiones.

ADDITIO. Vt refert Io. Mona. sup. tit. 2. ett. quidã dicebant contrarium, quasi aggrediendo probationem testium, sibi pars præcluserit viam ponendi. Ad decre. t. de iuramen. calum. respondet iurari de calumnia, non propter partem tantum, sed propter vtilitatem publicam, cuius interest lites dirimi, sed positiones sunt tantum fauore partium, alleg. de foro compet. si diligenti. cum similibus. Ipse dicit tenendum cum glo. ne probationis copia sic angustetur. C. de hæret. l. pen. in fi. Io. And.

l ¶ Nomina.] ne esse possit variationi locus. sup. eodem de rescri. c. 2. Et continebantur isto modo, intendit talis probare talem testem 4 adulterum, pro eo quod talem vxorem talis publice in suam tenuit concubinã, & hoc probare vult per A. B. C. Item intendit probare, quod T. est periurus, quia deierauit corruptus in tali causa, & hoc vult probare per D. E F. & sic de singulis, quia vnus testis nescit omnes articulos intentionis, sed interdum alterum tantum, & si vellet alios quam nominatos inducere vel alios transponere, non credo quod possit secundum Hostien. arg. ff. mand. l. diligenter. supra de rescrip. cum dilecta, infra de præben. cui de non.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

m ¶ Ad kalendas.] & non vltra. s. de proba. licet nec possunt isti delegati terminos prorogare, nisi partes ambæ in prorogationem termini consentirent sup. de off. deleg. de causis.

ADDITIO. secundum Host. Idem Io Mona. & Archi.

[Gl. seq. dicit quid sint interrogatoria.]

n ¶ Interrogatoria.] interrogatoria sunt, quę facit pars testibus.

1 Vide Fel. in c 1. extra, de te iud. & Alex. consi. 199. col. 5.

2 Vide Deciũ in c. licet ex de prob.

3 An confessio syndici preiudicet, vide Alex. col. 66. in 2. volu.

4 Non. n. sufficit dicere, excipio ĩ testes, q̃ sũt de talib. criminib. &c. sed sigillatim & noiatĩ debet exprimere, de quociique. Vnde dicit, lex, designandũ. cuius dolo sit sactũ. ff. de dolo. l. si ex dolo. §. vlti. ad hoc & ele. per inquisitione in prin. ĩ. de sent. exc. cõstitutio nẽ cũ com. Ioan. And.

testibus productis contra se, & dantur super articulis de quibus primitum est, & formantur secundum circunstantias causæ & personarum productorum, vt in d. c. licet. §. 1. de probatio. & in eo. c. causam. & c. per tuas. vnde datis articulis petit pars terminum ad danda interrogatoria: qui tamen minus tam ex præsenti ... dari debet, quam consuetudine generali, quæ est optima, &c. ff. de legib. de interpretatione de consue cum dilectus. Et fiunt interrogatoria hoc modo: Si dixerit testis verum esse, quod primo intentionis articulo continetur, quæratur ab eo quomodo scit, & si fuit præsens erat, & ad quid ibi erat, & an vidit: Potuit .n. præsens esse, & nō vidisse Itē quo anno, & die, id fuit factū: Item in quo loco, qua domo, qua parte domus, & an domus illa sit terranea, vel in solario, & quod erant ibi præsentes, item, si cognoscit illum, de quo testis fertur, & cuius ætatis, staturæ, & coloris, & his similia, secundum quod faciunt ad factum. Et hæc interrogatoria de consuetudine & de iure non dantur parti aduersæ, ne posset super his instruere testes suos; sed iudex per se vel per auditorem examinet illa: & si qua reperit superflua, vel impertinentia illa, reiiciat. hic autem non habebit locum reiectio cum sint approbata per Papam, vt de articulis supra dixi.

ADDITIO. Si nulla interrogatoria fierent, faciat iudex quæ habentur supra eodem, cum causam. Et an valeat dictum testis non interrogati de causa scientiæ, vide quod ibi dixi super quartam glossam. Consuluit Hostien quod potius fiant superflua, quam omittatur aliquid necessarium, vel vtile, hoc dicitur propter decret. per tuas. supra eodem. quia si fuerat factum interrogatorium, & omissum negligenter, vel dolose, non obstante publicatione repetetur. secus si non fuerat factum. Alia ratio, quia forsan ex officio iudex plura relicauit quam expediret. Et arguit contra iudices, qui committunt examinationem testium notarijs, & simplicibus, cum in propria persona ipsos audire deberet. C. de fide instrumentorum. authent. apud eloquentissimum. cum ad manus committere deberent personis discretis, idoneis, & honestis. sup. eodem, si qui testium de testib. cogen. c. 1. de cons. nigui. & affinita. c. 1. Cum enim in probationibus sit tota vis causæ, potius deberent committere alia quam testium examinationem. 4. dist. quiescamus. §. circa maiora Sed quia id est onerosum, ideo facile committitur: etiam per eos qui ipsos tales exigunt contra iura. ff. de reg. iur. secundum Io. in tan. de cle. coniug. diuersis, in f. de præbendis, cum his. Io. And.

a ¶ Specificatione.] Nota pro specificatione obiectorū, ad idem sup. de elect. vt circa.

b ¶ Et aliorum obiectorum.] forte obijciebantur aliquibus non crimina, sed alia per quæ impediebantur testes esse: puta quod erant, vel fuerant aduocat., vel procuratores in causa, j. c. proxi. vel quod erant minores. 4. q. 3. c. 2. vel his similia.

† Nota, quod iudex pot præfigere terminū ad reprobādas personas testiū ante publicationē attestatio-nū: nā attestatio-nes publicatæ non erant, quia iudex causās tenebat remittere Pett. de Anch. Font.

† Dictio, eā, decit in antiquis codicib.

3 Nā si nō cognoscit nō valet. gloss in c. cām. s. de test. Phil. & Do. Fo.

2 Tene mēti idē voluit In no. in c. per tuas. sup. eo. Phil. & Do Fon.

5 In dubio in nō reiiciātur superflua, secundum Do. de su dic. c. per tuas. Fon.

specificatione [a] criminum & aliorum [b] obiectorum sibi in eisdem articulis contentorum. ¶ Si vero dicti Abbas & conuentus [c] aliquos testes coram te produxerint contra testes † ab eisdem priore & conuentu producendos [d] iuxta articulos (quos ipsi abbas & conuentus tibi super reprobatione testium productorum prioris, & conuentus in eadem causa † produxerint) recipere, ac eos vsque ad Kalendas Februarij proximo [e] futuri diligenter examinare [f] procures: simili [g] specificatione criminum, & aliorum (quæ contra testes eorundem prioris, & conuentus obiecta fuerunt) obseruata; [h] prius tamen præstito iuramento [i] a procuratore dictorū abbatis & cōuentus, quod ad hoc ex malitia non procedant. [k]

¶ Innocentius Quartus † in generali Concilio Lugdunensi.

¶ *Aduocatus vel procurator principalis causæ, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet, nisi iudici videatur. Dominicus.*

CAP. III.

ROMA-

ADDITIO. De quibus plene in Spe. de teste. §. 1. Ioan. And.

c ¶ Conuentus.] originales actores.

d ¶ Producendos.] ad reprobationem testium productorum in principali.

e ¶ Proximo.] intelligebatur si non fuisset appositum ff de verb. oblig. cum qui Kalendis.

f ¶ Examinare.] secundum interrogatoria prioris & conuentus Spaldigen. vt sup. in proxi. capi. dictum est.

g ¶ Simili.] de qua dictum est supra pro x. versi.

h ¶ Obseruata.] hos autem testes non licebit vlterius priori & conuentui reprobare. vt sup. de testi. licet dilectus.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

i ¶ Iuramento.] sed quare exigitur iuramentum a procuratore abbatis in hac reprobatione, & nō in prima reprobatione, quam facit prior cōtra principales testes abbatis? Solu. potius præsumitur, quod hoc facit abbas ex malitia, quam prior qui primo reprobauit testes super principali productos, quasi prouocatus velit vicisci: & ideo propter illā præsumptionem hoc exigitur iuramentum. simil. de re iu. spol. litteras. secundum Bern Sed dic quod hoc est in potestate iudicis per prædictam decretalem. & per c. de iu ra. calum. c. 2. in fine, supra eodem lib. vnde & in prima poterit exigere si sibi videbitur, & in secunda omittere si sibi videbitur: ille autem necesse habet mandatum Papæ seruare.

k ¶ Procedant.] habebant olim quidam hic plus de textu, quidam non: scilicet, cæterum nobis suo sigillo tuo.

ROmanus.] Casus. In causa, quam etiam tecum habiturus, constitui Titium meum procuratorem, qui causam meam duxit vsq; ad finem causæ: & intantum fuit processum, quod iudex tulit suam diffinitiuam contra me ad suum commodum & vtilitatem: ab ista sententia sta procurator meus appellauit, & coram iudice appellationis istam causam introduxit: obtuli libellum meum appellatorium, cui petij per te responderi: responsione per te facta, petij admitti ad probandum meam intentionem per testes: & ad probandum meum intentum volo producere Titium qui fuit meus procurator in prima instantia, non tamen est procurator meus in causa appellationis: an sim admittendus? videtur quod sic: quia alia est causa appellationis a prima causa principali in prima instantia, cum sit ibi alius procurator & alius iudex: hac tamen ratione dubitandi non obstante, respondet Romanus Pontifex in contrarium, dicens, quod ille qui fuit procurator in causa principali, non potest esse testis in causa appellationis. Idem dicendum de illo qui fuit aduocatus in prima instantia, quod non potest esse testis in causa appellationis. Sed quid; Ponamus quod in causa appellationis ego appellans probaui meum intentū per vnum testem non suspectum, sed omni exceptione maiorem, & sic probaui intentionem meam semiplene: vtrum iudex in supplementum semiplenæ probationis debeat

4 Et sic fit diria inter recipere, & examinare, vide Dec. in c. licet. de probatio.

† In aliquot manuscriptis, relegi dēptis, legitur istic Innocen. IIII.

5 Vide Abb. in c. presenti um extra de testib.

debeat mihi deferre iuramentum necessarium? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: immo est in eius arbitrio. Nota primo, ex hoc cap. ꝙ prouocator nedum in prima instantia repellitur à testimonio, sed etiam in causa appellationis, & rō est, quia non solum causa principalis i qua fuit ꝓcurator, censetur cā sua, sed ēt causa appellationis, & ꝓp affectionem, quam ipse habet ad causam, nam sic faciliter deieraret pro commodo partis, sicut pro suo, quia procuratores cõiter asserunt partib. suis q̃ illos ꝯstituũt, ꝙ ipsę partes hēnt bonã cãm, & ꝙ obtinebunt in cã. Et eadē ratione aduocatus non potest esse testis. Nota insup. ꝙ iudex nō arctatur ad deferendum iuramentũ necessarium habēti præsumptionē pro se: sed est in arbitrio iudicis deferre actori vel reo ſm cōem opinionem Canonistarũ in c. vlt. de iureiu. in antiq. licet Legistæ tenuerint ꝯtrariũ in l. bonæ fidei, C. de iureiuran. maximè Bar. & Sal videlicet, ꝙ iudex tenetur deferre iuramentum actori habenti vnam bonam præsumptionem pro se. Nota ꝙ iuramentum in defectum plenæ probationis non debet deferri, nisi primo adsit præsumptio pro altera parte. ad hoc, de iureiur. in c. fin. Nota finaliter, quid debeat considerare iudex in delatione iuramenti ꝗ̃da magis vni parti quàm alteri. de quo plenè Io. Andr. in d. c. fin. Dominicus.

na[a] ecclesia, & infra.

¶ In appellationis[b] causa, is qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat,[c] non recipiatur in testem.[d] †

¶ Neque indistinctè ipsi appellanti (præsumptione[e] faciente pro eo) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum inspectis personarum, & ipsius causę circunstantijs, id fuerit faciendum.[f]

¶ Intelligo pro appellante, nã contra hõ posset recipi. notatur in l. si ff. de libe. & post. facit gl. cap disciplina, 41 dist. Petr. de Anc. Fon.

TITVLVS XI.

a ¶ Romana.] duo sunt huius decr. dicta, & breuia, & ideirco eam non summo.

[Glo. seq. tecitetur per quæstionem, quæ fuerit dubitationis causa, quam exprimit, & ei respondet.]

b ¶ Appellationis.] fuit causa dubitationis, quia alia videbatur causa appellationis a principali ꝓp alium iudicem & alium procuratorem & aduocatũ, qui frequenter in ipsa interueniunt, quia non tenentur ꝓcurator vel aduocatus principalis causæ defendere cãm appellationis, vt not. sup. de proc. c. non iniuste, & 2. q. 6. c. si autem, § secundam & facit quod dixi sup. de iura. cal. c. 2. i. rñ. sed nō est alia. Vel licet sit alia quo ad q̃d, tamen procurator vel aduocatus in principali, in causa appellationis nō debent testimonium ferre, ne memores sui officij forte ꝯtrium asserant veritatis, sicut & aduocatus nequit esse iudex: ne affectionis suæ memor, &c. C. de assess. l. nemo, in fine. Et iudex in causa q̃ iudicauit non potest esse testis 2. q. 6. statutum. vbi de hoc quod intellige secundum determinationē decr. sup. eo dilecto. & c. cum a nobis. in vno ergo & eodem negotio quis duplici officio tam suspecto fungi non debet, de cleric. coniug. diuersis, ff. ad Treb. ille à quo, § tempestiuum, 2. q. 1. in primis, de verb. sign. forus cum sim. in testem ergo multo fortius non recipietur talis in principali, per iura prædicta.

a Secus in alia, ff. eo. ob carmē. §. 1. Innoc. dicit hic Franc ꝙ notarius, q scripsit acta bene poterit esse testis. al. leg ꝙ nō est prohibitum, et decr. cum Io. de fide instrum. Io. Andr.

ADDITIO. De hoc in Spec. de test. §. illud, versic. item ꝙ fuit in eadem causa. Io. Andr.

c ¶ Fuerat.] si ergo illum procuratorem constituit, sed non recepit mandatum, testificari poterit sup. eo. dilecto. Idem in aduocato, & de hoc etiam not. ff. eo. l. vlt.

a Idē ecōuerso, vt ꝓcurator vel aduocatus appellati recipiatur ꝓ appellãte, & tunc ēt pro appellato deponet. Io. Andr.

[Glo. seq. primo soluit duo dubia, quorum secundũ incipit primo secundo quærit & soluit. Io. Andr.

d ¶ In test. m.] intelligas pro ipso appellante, nam pro appellato bene recipietur ᷣ ſm Bern. & modernos. [& Accur. in præalle. l. fi. ff. eod.] Tum, quia ratio prohibitionis cessat, tum quia non reperitur prohibitũ, & edictum de testibus prohibitorium est ff. eod. tit. l. 1. Et in illo casu quando procurator vel aduocatus appellantis deponit pro appellato, dico, ꝙ deponat etiam pro appellante, q̃a iurat pro vtraq; parte dicere veritatem. ad hoc sup. eo. in c. de testib. & C. de quæstionibus, l. pridem. & dixi ĩ. de re. iur. quod ob gratiam [Pro hoc C. de temp. in integ. resti. l. petendæ. Archi. inducit q̃d not Inn. & Host. sup. de exce. cum venerabilis, super verb. instrumentum.] Quid de ꝓcuratore ad negotia? Dic ſm Hostien. ꝙ in negotio ꝙ ꝓcurauit de cõsensu partiũ, pt admitti sicut & iste, & sicut mediator, in Auth. de testi. §. qm̃ verò, coll. 7 in alijs admittetur etiã parte inuita, cum nec prohibeatur. ff. eod. l. 1.

ADDITIO. ff. de iure fis. l. deferre. § ijdem decreuerunt. Ioan. Mon. nam vt dicit Archid. administrator bonorum ecclesię de contractu per ipsum celebrato testificari potest. alleg. 14 q 2. c. 1. versi. cæterum, & not. Bar. Brixien. in quæstione Veneriali. 47. Aliquis erat administrator. Io. Andr.

e ¶ Præsumptione.] puta, quia habet vnum testem, sup. de proc. ex insinuatione, 14. q. 3. si habes, ff. de do. prælег. l. Theopompus.

ADDITIO. ſm Innoc. qui etiam allegat ff. quemadmo testa. aperian. l. 1. in fine & idem Host. Io. Andr.

f ¶ Inspectis personarum & ipsius causæ circunstantijs.] quod dic vt no. sup. de iureiur. c. vlt.

De iureiurando.

¶ Nicolaus tertius.

¶ Prelati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & cõsuetudines locorum, vel ecclesiæ seruare, prætextu talis iuramenti nõ obligãtur ad illicita, impossibilia vel obuiantia ecclesiasticæ libertati, nec ad ea debet intẽtio sua referri Io. Andr.

CAP. I.

CONTIN-

DE IVREIVRANDO.

¶ Superiori titulo dictum fuit de probatione quæ fit per testes, verum quia pars videns quod non potest probare suam intentionem per testes, quandoque defert iuramentum litis decisorium suæ parti aduersæ, ideo ad nos informandum de huiusmodi delatione iuramenti, annectitur titulus de iureiurando.

Cõtinuatio domini Heliæ.

Contingit.] Primo ponit thema circa clericos & laicos, secundo ibi, Quia vero. Cõstitutionis causam, & Constitutionem circa vtrosque. Io. Andr.

CASVS, Episcopus Pictau. in suo ingressu iurat obseruare consuetudines, & statuta ecclesię Pictau. Ponamus, quod in libro statutorum ecclesiæ Pictau. sunt aliqua statuta impossibilia de iure: quia illa obseruare esset peccatum mortale, vel sunt statuta, quæ obuiant libertati ecclesię: Postea episcopus vult facere aliqua statuta contraria illis statutis impossibilibus, & obuiantibus ecclesiasticę libertati: Obiicitur pro parte Canonicorũ ꝙ nō pôt, alias incurreret periurium? Rñdet eps, ꝙ in iuramento suo non intendebat seruare illa statuta illicita & obuiãtia libertati ecclesiæ, an bene dicat? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ episcopus Pictauiē. iurauit expresse seruare illa statuta impossibilia & ꝯtra libertatē ecclesię: vtrum teneatur seruare iurm̃ suum? Certe nõ, nã alias grauiter peccaret, ideo vigore iuramenti sui non est astrictus ad seruandum illa statuta, verũtamen iurãdo temere, peccauit aut mortaliter, & ꝓ illo peccato

tenetur

tenetur agere pœnitentiam, th cautela est, q̄ eps in ingressu suo iuret seruare statuta ecclesiæ, dūmodo non sint illicita, vel irrationabilia. Nota primo, vnū in quo iuramentum est permissum, quia regulariter non est permissum iurare sine causa: alias esset iurare temere & in vanum, sed cū iusta causa est iurandum: sicut p̄latus in receptione sua iurat seruare statuta illius ecclesiæ ad q̄ promouetur, & iurādo non peccat, etiam si illa statuta sint irrationabilia. dum tñ nō habeat animū seruandi statuta irrationabilia: alias enim rōne depрauati animi peccaret mortaliter. Nota vlterius, q̄ iuramētū scholaris, vel canonici, vel prælati seruandi statuta, intelligitur de statutis rōnabilibus & licitis, nam iuramentū refertur ad licita & rōnabilia, tamen si q̄s referat intentionem suā ad illicita, nō tenetur illa obseruare, tamē peccauit mortaliter temere iurando, & p̄p intentionē depрauatam. Nota q̄ appellatione rectorū comprehenduntur ēt illi qui p̄ficiuntur administrationib. laicorum, ad hoc tex. inf. de hæret. vt inquisitionis. Nota finaliter arg. q̄ potestates, & officiales dignitatū tpaliū non confirmātur, sed administrationem habēt ex sola admissione ad talia officia, p̄bat tex. ibi, admittat de quo aliquid p Doct. sup. de iud. c. n. Dom.

vindictam & laudē bonorū. de homicidio, postulasti, & de maiorita. & obedien. solitæ & tunc minister est Dei, vt 23. quæstione 5. miles. & c. sequentibus.

h ¶ Clausa] s. in hoc erat morbus, & si iurant solum seruare statuta edita ad edenda sacramenta non tenentur, vt s. eo. ti. c. pen.

[Prima glossa summat.

git[a] † in nonnullis ecclesijs de earum consuetudine[b] obseruari, quod † nec ipsarum Prælati (cum primo ad ecclesias ipsas accedunt[c]) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis[d] ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis: nisi iurent statuta & consuetudines ipsarum ecclesiarum, scripta[e] & non scripta, inuiolabiliter obseruare. Inter laicos etiam in multis ciuitatibus,[f] castris, & terris, in suis potestatibus,[g] rectoribus, vel officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepsit: quod potestates, rectores, & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias, & officia eadem (nisi prius seruaturos se statuta ipsorum locorum clausa[h] † iurauerint) nullatenus admittantur.

¶ Quia verò in statutis & consuetudinibus supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita, seu impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati:[i] † ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus peccandi occasio præbeatur: cum iuramentum non fuerit, vt esset iniquitatis vinculum,[k] institutum: Hac generali constitutione animarum periculis obsistere[l] cupientes, præcipimus à quibuscunque scientibus contineri in prædictis consuetudinibus & statutis illicita, impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus nō præstare. Et talia iuramenta ea intentione[m] facienda vel facta, vt etiam illicita vel impossibilia,[n] seu ecclesiasticæ libertati obuiantia obseruentur (cum etiam sub tali intentione præstari non possint absque diuinæ maiestatis[o] offensa) decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilibus, seu libertati ecclesiasticæ obuiantibus, non seruanda: quin potius pro animarum salute, si sub forma prædicta vel simili aliquos ignorantes prædicta illicita seu impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia iurare contigerit, ad obseruanda dumtaxat licita, possibilia, & non obuiantia libertati ecclesiasticæ, iurantium referri debet intentio. ¶ Declaramus[p] † quoque iuramenta sub huiusmodi genera-

i ¶ Libertati.] & iō statutarij excōicati sunt, si infra duos mēses ea de statutis deleri non fecerint, vt & q. tales consuetudines, vel statuta seruare faciont, vt s. de sentē excō. nouerit. Ad hoc j. de immu. eccl. c. 3. 4 & 5.

ADDITIO In quibus cōsistat libertas ecclesiæ, remittit Archi. ad ibi. no. per Ioan. Andr.

k ¶ Vinculum] sup. eo. quanto. 22. q. 4 inter cætera. ad hoc. j. de reg. iur. in malis. &c. nō est obligatorium. Sed de appellationib. dicitur sup. de app. ad nostram &c. cum speciali.

ADDITIO. Prædicta regula, in malis. probat cū suis cōcor. q̄ promissio in malis nō obligat: ergo nec iurām adiectū, vt in regula sequenti. Fm Ioan. Mona. remittit Archi. de foro compet. si diligenti, ad finem s. eo. cum contingat. Io. Andr.

l ¶ Obsistere.] ad hoc s. eo. lib. de const. c. 1. inf. de sepul. c. 1. cum simil.

m ¶ Ea intentione.] dicitur ergo iurām illicitum ex animo, sic & sentētia excōicationis. sup. de sent. excom. per tuas. & c. sacro, vim de hoc. 11. q. 3. c. non solum. §. cū ergo. Ioan. Andr.

n ¶ Impossibilia.] ad hoc nullus potest se obligare. su. de pact. c. vlt. de cond. appo. c. vlt. ff. de reg. iur. impossibilium j. de reg. iur. nemo potest. Et intelligo impossibilia de iure, vel de facto, vt dixi in prædicta regula, nemo potest.

a ¶ Contingit] p̄lati, canonici, rectores & officiales locorū, qui iurant statuta, & cōsuetudines loci, vel ecclesiæ, seruare, prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati, nec ad ea debet intentio sua referri. Io. Andr.

b ¶ Consuetudine.] ad hoc sup. eo. clericus.

c ¶ Accedunt.] in quo accessu antiquas ecclesiæ consuetudines seruare debent, vt sup. de præb. dilecto.

d ¶ Recipiendis.] ad hoc vocari debent absentes. j. de præb. cum in ecclesiis, nisi consuetudo esset in contrarium, vt ibi. Io. Andr.

e ¶ Scripta.] s. potes singula singulis referre.

f ¶ Ciuitatibus.] quæ murorum ambitu terminantur. inf. de sent. excom. si ciuitas.

g ¶ Potestatibus.] qui gladio vtūtur ad malefactorum

o ¶ Diuinæ maiestatis.] quam peius est offendere quā temporalem, vt sup. de de hæret. vergentis. & infra de immun eccl. clericis. C. de hæret. Manichæos.

p ¶ Declaramus.] declaratio igitur antiqui iuris est, & hoc ius not Bern. supra de his quæ fi à maio. par. capit. c. 1. in glo. vlt. & Host. eod. c. in glo. penult. vnde dabat ibi consilium Hostiens. quod iurans si diceret, iuro seruare statuta & consuetudines iustas, possibiles & honestas, quæ de facto & iure seruari poterunt. Et multiplex est impotentia, vt not. supra de elect. c. licitas.

† De intellectu v. de Deciū in rubrica de constit. in 1 lectura.

† In antiquis codicibus. hęc periodus cōstanter legit ita, q̄ ipsarum p̄lati cum. primo ad ecclesias ipsas accedunt, vel cū de recipiēdis ibi dē nouis canonicis agitur, nec p̄lati admittuntur, nec canonici aliter recipiuntur in ipsis, nisi iurent, &c.

† An sit differentia iurare simpliciter obseruare statuta, vel cōtēta in statutis, vel put ī statutis, vide Feli. in ca. cum accessissent de consti.

† Quæ statuta obuiēt ecclesiasticę libertati, vide in c. si. de imm. eccl. j. eo. & ca. graue de sen. ten. excō. Fon.

a Domi. reprobat glo. q. sic referendo esset iucōgruitas, vnde notat ipse q̄ scriptura nō est de essentia legis. Fōc.

a Phil. sequitur gl. idē si simpliciter iurasset seruare statuta quia est iter d̄r iuris iuūm, facit c. veniēs, & ca. Quīasualis. sup. e. Foh.

† Vide, Albericū de Rosate tract. de statutis par. 1. q. 23. vbi late.

scilicet tatus. Posito tñ q̃ in genere iuret, fit tñ secundum ius cõc interpretatio iuramenti, & probatur hoc satis p decr. ĩ. eo. ad nostram tertia, & sup de verb. sign. ĩ. quibusdam. 1 Dic ergo breuiter, q̃ aut quis expressè iurat statuta illicita, impossibilia, inhonesta: & tunc eo ipso largo modo periurus est, ut c. ĩ. eo. licet nostris; aut generaliter iurat seruare consuetudines & statuta: & tunc distingues; aut tunc sciebat ibi statuta esse illicita, & illa se obligaturũ seruare in mente gerebat: & tunc idem q̃ sup. aut nesciebat, nec id in mẽte gerebat: & tunc non peccauit, & solum ad licita obligatur, vt hic, & in prædictis iuribus: ad idẽ ff. de transact. qui cum tutoribus, §. vlti. ff. de cõdi. indeb. si procurator, quasi i. fi. ñ ð cõd. ist. l. cõditiones. & l. seq. Licet.] Primo ponit factũ rẽplicensibile: q̃ qd prouidet. Secũda, ibi, Nos animarum. Dominicus. ¶ Iudex sæcularis potest cõpelli p iudicẽ ecclesiasticũ, vt cõpellat mulierẽ seruare iuramẽtum, quæ iurauit non venire contra alienationem rei dotalis, hoc dicit. Præsupponendum quod de iure ciuili si mulier millesies consentiat, & iuret non venire contra alienationem rei dotalis, tamen soluto matrimonio poterit vẽdicare illas res dotales alienatas. l. non dubium. C. de leg. secus de iure Canonico, c. cum contingat. eo tit. in ant. nunc emanauit istud c. pro obseruatione illius c. cum contingat.

CASVS. Titius vxoratus vendidit domum, vel aliam rem, quam ab vxore in dotem acceperat, & isti alienationi consensit sua vxor, & iurauit ad sancta Dei euangelia non venire contra huiusmodi alienationem: postea tractu temporis Titius maritus viam est vniuersæ carnis ingressus, certum est, quod dos debet redire ad vxorem regulariter, nisi pater fecisset pactum quod dos ad eum rediret, nunc mulier vult vendicare istam rem alienatam a possessore, qui excipiendo allegat venditionem illius rei in qua consensit ipsa mulier: & qd iurauit non venire contra: mulier vero replicat in contrarium, & allegat nullitatem venditionis, & vlterius quod iuramentum non valuit: quia contra legem fuit præstitum. Possessor rei dicit quod licet non valeret de iure Ciuili, tamen valet secundum Canones: iudex vero sæcularis super ista causa aditus, vult sequi ius Ciuile, & non ius Canonicum, vtrum sit possessori prouisum de remedio? Respondet Romanus Pontifex, quod sic; nam adibit episcopum, qui monebit iudicem sæcularem sub pœna excommunicationis vt obseruet ius Canonicum & non ius Ciuile: quod si nolit facere, poterit epũs iudicem sæcularem excommunicare. Nota primo ex isto c. vnam differentiam inter ius Canonicum & ius Ciuile: nam de iure Canonico mulier compellitur seruare iuramentum p̃stitũ in alienatione fundi dotalis, c. cum contingat, eod. tit. in antiq. secus ſm leges, vt d. l. non dubium, C. de legi. cum sim. Nota, qd vbi vertitur periculum animæ, laicus tenetur iudicare ſm Canones, & nõ ſm Leges, sed istud nõ facit p̃hibitio iuris Canonici, sed obligatio acquisita de dicto c. cum contingat, simile in c. fin. de præs. in antiq. Nota, q̃ in materia concernente animam, si iudex laicus velit seruare Leges: recurritur ad iudicem ecclesiasticũ, vt eum compellat ad iudicandum ſm Canones, & non ſm Leges. Nota, q̃ in obseruantia iuri attẽditur dispositio iuris Canonici, & non Ciuilis: rõ hic assignatur ꝓp peccatum. Nota finaliter, qd q. præcisè cõpellitur seruare iurm licitum & obligatorium, ad hoc dictum c. cum contingat. ne p̃lati vices suas, c. querelam. Dominicus.

[Prima gl. summat, & dicit vñ sumpta.]

a ¶ Licet mulieres.] Per ecclesiasticũ iudicem ordinarium loci compellitur iudex sæcularis ecc'astica censura ius Canonicum; quod ad prouisionem animarũ statutum est, seruare. Et fuit tracta hæc decretalis per cõpositores huius libri de extrauagãti, q̃ incipiebat: Quia vero contingit. ADDITIO. Communiter erat versic. sub decret. quia non nulli. Alex. quarti, q̃ habes inf. de immun. eccles. & vide quod ibi dicam, in prin. Ioan Andr.

litate qualitercunque, & sub qualicunque † verborũ forma præstita vel præstãda, ad licita, possibilia, & libertati ecclesiasticæ non obuiantia † tantum extendi: ipsosq; iurantes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Per ecclesiasticum iudicem ordinarium loci, compellitur iudex sæcularis ecclesiastica censura ius Canonicum, quod ad prouisionem animarum statutum est, seruare.

CAP. II.

Licet mulieres, [a] quæ alienationibus dotium & donationum [b] propter nuptias consentiunt non contrauenire, proprio [c] iuramento firmantes seruare iuramentum huiusmodi non vi [d] nec dolo [e] præstitum, de iure Canonico [f] teneantur: quia tamen quidam iudices sæculares [g] eas contra præfatas alienationes, audiunt, quamuis eis constet legitimè de huiusmodi iuramento: † Nos animarum periculis obuiare [h] volentes: eosdem iudices ad seruandum hoc ius Canonicum, [i] per locorum ordinarios censura ecclesiastica [k] decernimus compellendos. [l]

b ¶ Donationũ.] de his dic vt sup. de donat. inter vir. & vxo. & de dote post diuor. resti. c. nuper.

c ¶ Proprio.] intelligo siue iurent per se, siue per procuratorem, cui ad hoc speciale mandatum dederint, ad hoc 65. dist. tibi & ibi de hoc in gl. 2. de iura. calum. ca. vlt & de procu. c. vlt cum sim.

ADDITIO. Vide quod no sup eo. li de elect. vt circa. in gl pen. & quod super ea dixi Io. Andr.

d ¶ Non vi.] ergo iuramentum metu extortum non obligat. de quo dic vt sup. de his quæ vi me. cau. si. abbas, & sup. eo si vero.

ADDITIO. Tene quod dicitur eo. tit. verum. Io Andr.

e ¶ Dolo.] quem qui allegat, probare debet, saltem ex perspicuis indicijs, ff. de prob. quotiens, §. qui dolo, C. de dolo, l. dolum, sup. eo. l. o. de renunc c. 2.

f ¶ De iure Canonico.] vt sup. eo. c. cum cõtingat, vbi de hoc: secus 2 videtur de iure Ciuili, ff. de fundo l. lex Iulia, Insti. quibus alie. licet vel non, in princ. C. de rei vxo. act. l. vnica, § fin.

g ¶ Iudices sæculares.] qui in hac parte ratione periurij cui causam dãt, sunt de foro ecclesiæ, sup de iud. nouit, sup eo lib de fo. comp c. vlt.

h ¶ Obuiare.] ĩ. c. proxi cum suis concordantijs.

i ¶ Ius Canonicũ.] sim. ĩ. tit. prox. c. 2. ĩ. de sent. excõ. decernimus. facit sup. eo li. de pac. c. 1 & de fo. cõ. c. 1 & sic Papa tollit legem etiam quo ad forum sæculare, de quo dic, vt dixi inf de reg. iur c. 2. Io And.

k ¶ Censura ecclesiastica.] quid contineatur eius nomine habes supra, de verb. sign. quærenti.

[Glo seq. rationem reddit, quærit & soluit, solutioni signat contrarium, cui respondet.]

l ¶ Compellendos.] est. n superior ecclesiastica ptãs: & ideo coercet sæcularem, vt 13 q. 5. administratores. ĩ. de maio. & obed. solitæ, qui filij sint legi. per venerabilem. cum si [Dicit Arch. hoc procedere vbi agit de periculo animæ: vel vbi est de sua temporali iurisdictio-

Marginal notes: ...al qualitercunque. Nec gña... is princi... is ɔfirma... io trahit... d illicita, & alia de quib. i. ext. Alex. cons. 59. vol. ... & Dec. cons. 171. Ibi patet q̃ gña... lis prohibitio solũ illicita respicit. ... alias dicimus q̃ generalis nõ includat ... iur... q alleget fin. glo & per ... ff. de con dict. indeb. si procurator. § pen. ff. ad exhibendũ. l. pen. ff. q̃ in fraud. cred. si pa... ſm Ar. q̃ remittit ad no. ĩ. eo venẽs & 13. dist. nerui. in gl. ii sub... ditus. Io. And.

†Vide notata p Romanũ singul. 495. incip. vulnus, & sing. 499. incip. tu scis. & per Io. An. in c. cũ laic. ð foro cõpet. adde Fel. in c. j. extra de iureiur.

2 De hac differẽtia vide Baptistã de S. Blasio in repetitione Rubricæ decreti, q. 25. differẽtia 14.

ne: & vbi mandat suas snias obseruari: remittit ad no. per Inn. de offi. ordi. c. 1.] Quid dices si mulier iurauit non alienare dotem vel donationem pp nuptias, nec alienationi consentire nisi ex rõnabili causa & auctorizante iudice: & si cõsenserit, reuocabit pro posse: postea iudice nõ auctorizãte consensit, & iurauit nõ ꝯuenire; quid erit? Dic ſm Hostiē. 1 qui hoc no. supra eod. cum contingat, quod primum iteratur, ad hoc supra eo. eam te, & c. intellecto, & in Auth. de non alie. §. sanctissimas, colla. 9. Sed ꝯ ſ. eod. tua nos. Solut. ibi primũ iuramẽtũ illicitum: & ideo secundum primo præiudicat, hic primum licitum: & ideo derogat secundo.

1 Ad. Io. Mo. & Arch. & Gui. in Spe. de empt. & ven. §. tertio loco, ver. & no. gñale, & vide qđ ibi dicã. Et de materia huius decre. & an teneat obligatio pœnalis ibi vi ver. sed pone v. nor. cum ver. sequẽtibus. De oblig. fideiussoris dixi in decre. cũ cõtingat. in 2. glo. Ioã. Andr.

¶ Idem.

¶ Electus post sacramentum ponens vel respondens contraria directè, nisi rationabiliter excusetur, velut periurus à cõfirmatione repellitur. Idē si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocãte. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. III.

CVm in positionibus [a] super electionis [b] tuæ negotio (post iuramentum [c] in causa præstitum) à te datis, [d] seu responsionibus, quas ad positiones tui aduersarij fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta: [e] tibi tanquam periuro [f] (nisi iusta causa [g] & rationabilis † te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debebit. [h] ¶ Idem [i]

ADDITIO. Vbi de hoc, & omnino vide quod ibi dicam, Ioan. Andr.

e ¶ Manifesta.] euidens vel notoria. infra de verb. sig. constitutionem.

f ¶ Periuro.] periuri sunt infames 6. q. 1. infames, & ecclas regere nõ merentur. ſ. eod. querelam: nec ad testimonium admittũtur & 3 post pœnitentiam. 22. q. 5. paruuli. in glo. fi. de test. testimonium.

[Gl. seq. ponit duo exempla: secundo q̃rit. arg. pro & contra, ponit duas opiniones & soluit.]

g ¶ Iusta causa.] vt vnum ex contrarijs dictis; multipliciter potest intelligi, ſ. de accusa. cum dilecti. Vel probare vult se errasse 4 in altero de ꝯtrarijs: maximè vbi poneretur vel responderetur de facto alieno vbi tolerabilis est error, ff. pro suo. l. vlt. sup. de confess. ex parte, sup. eod. lib. de testi. in integ. c. vlt. in fi. [in facto etiam alieno est ignorantia excusabilis ad hoc ff. de interrog. act. de ætate, §. vlt. ff. de colla. bo. non nunquam, ad idem 2 q. 3. Paulum, & supra eod. lib. de elect. c. 1. in fi. in Authen. de execu. & his qui conue. in princ. coll. 7. secundum Archi qui ponit exemplum quando electus est de aliena ecclesia: ꝯ quem opponitur, cuius vita potest probabiliter ignorari. Ipse etiam potest probabiliter ignorare numerum canonicorũ ecclæ, & his similia.]Sed quid dices: nunquid positio vel responsio ad ipsam reuocari poterit? Et videtur quod non. Nam volat emissum semel irreuocabile verbum 45. dist. §. vlt. in fi. de proba. per tuas. C. de non num. pecu. generaliter. Econtra videtur, quod reuocari possit. 32. q. 1. apud, de pœn. dist. 1. diuortium, de verb. sign. nam & ego, ff. de diuor. si pœnituit. 5 Dixit Ioan. de Deo, si data sit positio in scriptis, non potest reuocari, alias potest, ad hoc de electio. scriptum. de confes. ex parte, quod Guil. abhorret in Spec. tit. de positionibus, §. vlt. versic. item si ponens, dicens quod ex quo in iudicio proposita est, siue in scriptis, siue non, reuocari non poterit, per prædictam decret. ex parte, de lit. contesta. c. vnico, de elect. dudum, 6 nisi doceret de errore, vt sup. dixi. Satis videtur quod sicut testis à periurio excusatur, si in continenti se corrigat, vt supra, de testi. cog. præterea, sic & ponens vel respondens eadem ratione. Ioan. Andr.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. qui remittit ad no. de app. cum causam, in 5. glo. facit quod no. de electio. scriptum in 1. glo. & quod dixi post Host. de diuor. ex litteris, super gloss. 2. quod facit pro Ioan. de Deo. Ioan. Andr.

h ¶ Debebit.] nec propter hoc electus confirmabitur 2 q. 1. in primis, sup. de rescrip. olim sup. eod. lib. vt lite pen. c. 1. & 2. C. de rei vendi. l. vlt. Et sic no. quod nõ inspicitur hic principium, de quo no. sup. de elect. dudum, 6. Nam non solum antiqua crimina repellunt electos sup. de temp. ord. c. vlt. sed etiam noua. 6 Probat hoc idem supra de rescrip. olim, sup. eod. lib. de elect. vt circa: sicut & noua causa non solum antiqua iudicem repellit, de othe dele intimante.

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan. Mona. quod sicut quis agendo ius agendi non recte inchoatum consequitur. ff. de pig. act. l. si rem, §. an. & facit infra de re iudi. Abbate: sic agendo perdit ius rectè inchoatum, vt hic Ioan. Andr.

i ¶ Idem. scilicet quia tibi silentium imponitur.

3 Fallit hoc in casu notabili vt per Pel. in ca. veniens, ij. de testib. † Approbata a iure, vñ notat Anch. & Phi. ꝙ ꝯ manifestã cõtrarietatem admittitur excusatio, vt excusetur periurium, & eius pœna, c. cum dilecti, ſ. de accu. c. cũ olim, & cõlib. Fel.

4 Hoc nõ facile probat in cõfessione d. liberata, vide qđ noi de diuor. ex litteris. 1 gl. 2 vt eccl. bñ vt nostrũ in gl. cũ prima. Io. Andr.

5 An & qñ q̃s possit positiones reuocare, docet Alex. consil. 94. vol. 3.

6 Nec mirũ ſm Io. Mo. & Anq. ares an te sui cõpletionē guenitad eũ casum à quo nõ poterat habere principium. ff. ad l. Aquil. qa in cũ. & facit qđ dicã ꝯ de te. in facto, super 1 glos. Io. Mo. alle. ff. de ser. pro parte. Io. Andr.

CVm in positionibus. Sunt duæ partes. Secunda, ibi, Idem fiet, & prima loquitur de domino: secunda de procuratore. Ioan. And.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius c. ꝙ habetur in c. querelam, eod. tit. in antiq. videlicet, ꝙ periurium est sufficiens causa vt quis repellatur à bñficio iã obtento, & multo magis à beneficio obtinendo.

CASVS. Aliquis fuit electus ad prælaturam, antequam esset confirmatus, aliqui se opposuerunt, orta lite inter electum, & opponentes, iurato de calum. electus fecit duas positiones ꝯrias directè: & sic oportet dicere, qđ altera fuit falsa: & per consequens, ꝙ ipse electus in vna ipsarum deierauit: nunquid illud periurium est sufficiens ad ipsum repellendum, ne electio sua confirmetur? Respondet Romanus Pontifex, quod sic. Idem si pars aduersa dedit positiones de directo contrarias, & electus eas negauit, vel ambas confessus est. Certe est ipse periurus: quod periurium est sufficiens ad ipsum electum repellendum à confirmatione & prælatura: quia etiam repelleretur à beneficio iam obtento, vt in d. c. querelam, sup. eo. tit. Nota primo, qđ positiones sũt faciendæ post iuramentum, & vide supra de confess. eo. lib. c. 2. Nota secundo, arg. quod ponens dr̃ confiteri id quod ponit, & sic facit iste tex. pro glo. magna in fine sup. de confess. c. 1. eo. lib. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Cum in positionibus.] Electus post sacrm̃ ponens vel rñdens ꝯtra directè, nisi rationabiliter excusetur.] velut periurus à confirmatione repellitur; idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante, hoc dicit. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ notat Host. sup. de fide instru. cum Ioan. super verbo, vnica tantum venditio.

ADDITIO. Et quæ no. Guil. de elect. vt circa. in glos. patet ex hoc, per quas glo. patent exempla. Io. Andr.

b ¶ Electionis.] idem vr̃ si agatur de iam obtento, cũ periurium non solum impediat, sed etiam deijciat, sup. eo. tua nos, & c. querelam, & de fideiuss. peruenit.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & idem Archip. qui alle. 24. q. 3. ecce. Ioan. And.

c ¶ Post iuramentum.] quia tunc faciendæ sunt positiones. sup. de confess. c. 2. & ibi dixi. & eo. tit. c. 1.

[Glo. seq. arguit ad quæstionem.]

d ¶ Datis.] Not. ad qõnem quam disputaui, 2 an per instrumentum probetur crimen, quod si probatur, hic enim per scripturas actorum apparet eum posuisse contraria: & sic periurium, de hoc supra de maior. & obed. cum in ecclesijs, & per modernos, de accus. super his, ad idem infra, de verb. sign. c.

2 De hac qõne vide Fel. in ca. cum in ecclesijs, de maior. & obed.

a ¶ Expresse.] si ergo dedit mandatum ponendi & respondendi positionibus generale, sed nō expressum vt hic, & sic responderet vel poneret, vt sup. eod. lib. de iur. calum. c. 2. 2. respō in fin. tūc licet procurator ponat vel respōdeat ɔ̄tria, dominus nō. deierat nisi in casibus sequentib. & ɔcor. ī. eod. lib. de elect. si compromissarius.

b ¶ Ratum habēre.] & sic in maleficijs locum habet ratihabitio expressa, & tacita ī. de sent. excō. cum quis. & de reg. iur. ratihabitionem. vbi de hoc.

c ¶ Tuo nomine.] aliàs ratum nō posset habere quod suo nomine factum non est ī. de reg. iur. ratum quis. vbi de hoc. Io. Andr.

fiet si (te expresse [a] mandante, vel etiam ex post facto sciente, ac ratum [b] habente, seu non reuocante) positiones aut responsiones huiusmodi contrarias tuo nomine [c] tuus fecerit procurator.

TITVLVS XII.

De exceptionibus.

¶ Innocentius quartus in Concilio Lugdunensi.

Cōtinuatio domini Helig.

DE EXCEptionibus.

¶ Sicut in bello naturali requiritur q̄ bellantes sint armati, armis sibi necessarijs, sic in bello ciuili. Et in superioribus titulis visum fuit de armis actorum, nūc videndum est de armis reorum, & quia exceptiones dicuntur esse arma reorum: ideo post titulos præcedentes ponit titulum de exceptionibus.

¶ Sex sunt dicta huius decre. Primo ponit arengam, & ius antiquū, & cōstitutionis causam Secūdo dicit quod reus, qui contra actorē de excōmunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciē & nomen excommunicatoris exprimere, & eā infra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quòd si iterum obijciatur & probetur eadē vel alia excōicatio, actor repellitur, sed quæ acta sunt, valebūt. Quarto, quod vltra duas vices hæc exceptio nō opponatur: nisi ex causa. Quinto, quòd si opponitur post rem iudicatam impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publicè excommunicatum reo non opponēte ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. Andr.

Pia consideratione.] Hæc est notabilis decret. & quotidie practicabilis. [Commendat abbas hoc exordium vel arengam.] Diuiditur in sex partes, Secunda ibi, Si quis igitur. Tertia ibi, Si vero. Quarta ibi, Prouiso. Quinta ibi, Sed si post. Sexta ibi, Eo tamen. Dom.

¶ Pro intellectu huius ca. est præsupponendum illud quod habetur in c. intelleximus. de iud. in ant. videlicet, quod regulariter excommunicatus maiori excōicatione, non potest esse in iuditio agendo, ne ex malitia sua reportet commodum. vlterius est præsupponendū, q̄ exceptiones dilatoriæ, quæ proponuntur causa differendi processum, debent proponi regulariter ante litis contestationem c. 1. supra de litis contest. istomet lib. CASVS. Titius ptendebat me debitorē suum in aliqua pecuniæ summa, facit me ɔueniri corā meo iudice cōpetenti, obtulit mihi libellū, cui respōdi negatiue. lite ɔtestata & iurato de calūnia, cū ipse Titius actor peteret admitti ad probandū ɔtenta in suo libello: opposui ei q̄ ipse erat excōicatus maiori excōicatione, & sic nō erat admittendus quousq; ipse esset absolutus. an bene dicam? Vr̄ q̄ non, quia cum ista exceptio excōicationis opponatur ad differendum processum, debebat opponi ante litem cont. statā, per c. 1. de litis cōtest. sup. Hoc tamen non obstante, respondet Romanus Pontifex in cōtrariū, dicens, q̄ ista exceptio excōicationis potest opponi contra actorem ad differendū processum in quacunque parte litis, propter periculum communionis, ne ego reus compellar communicare cum excommunicato, & sic incidā in minorem excommunicationem. Item propter alias rationes positas in princ. Sed ponamus q̄ cum haberem litem cum aliquo, ipse malitiose, vt processus meus differretur, opposuit mihi simpliciter q̄ eram excommunicatus maiori excōicatione, nihil aliud exprimendo, vtrū istud sufficiat ad repellendū me ab agēdo? Respōdet q̄ nō, immo ipse reus debet exprimere speciem excommunicationis, & nomen excōicatoris: puta, dicet reus, quod non teneor tecum litigare, quoniam tu es excōicatus maiori excōicatione pro tali causa, videlicet pro manifesta offensa, vel pro contumacia, per talē iudicem ordinarium vel delegatum. Sed quid si actor negat se excōicatū maiori excōicatione? Respondet q̄ reus tenebitur probare illam excommunicationē infra octo dies per litteras, vel testes, vel p̄ alia manifesta documenta: alioquin si non fuerit p̄bata ista excōicatio ista octo dies, iudex p̄cedet in cā, & reum condemnabit in expensis erga actorem, & cōpelletur p̄cedere in principali. Sed ponamus, q̄ reus opposuit actori maiorem excōicationem: ipse non potuit illam probare infra octo dies, & sic fuit cōdemnatus in expensis, & compulsus litigare in principali, postea factis aliquibus processibus in causa, vult probare excommunicationē, an sit admittendus? Certe sic, vt actorem repellat ad procedendū in futurum, sed processus prius facti valebunt: habita absolutione actor reassumet processum in illo statu in quo erat tempore quo reus fuit admissus ad probandum excommunicationē: nam excommunicatio non facit processum nullum. Sed ponamus quod in scd̄a oppositione reus non probauit excommunicationem, sed fuit condemnatus in expensis, vult nunc tertio opponere exceptionē, an sit admittendus? Respondet q̄ non, nisi allegaret cām rationabilē: puta si dicat reus q̄ actor ɔ̄xit excommunicationem de nouo, vel probationes de nouo venerunt ad notitiā ipsius rei, in his. n. & similibus casib. posset reus opponere tertio excommunicationē contra actorem. Sed quid, ponamus q̄ cum haberem tecum litem & essem excommunicatus, non opposuisti mihi excommunicationem, nec similiter iudex mihi opposuit, & sic non fuit repulsus ab agendo: fuit lata snīa contra te reū, quā cum vellem executioni demandari facere opposuisti mihi quod eram excommunicatus, & eam probasti intra octo dies iuxta tenorem huius ca. vtrum iudex debebit differre executionem sententiæ donec sim absolutus? Respondet q̄ sic, tamen processus facti & sententia pro me lata valebunt, sed differretur solum executio sententiæ vsq; post absolutionem. Sed ponamus quod tu reus non excipis de excommunicatione, nunquid iudex ex officio suo poterit mihi obijcere excommunicationem absque requisitione partis? Certe sic, & denegabit mihi audientiam donec fuero absolutus Nota primo, ex isto textu quod excōicatus maiori excōunicatione non potest esse in iudicio agendo, sed bene defendendo, ne ex malitia sua reportet commodum, vt in cap. intelleximus, de iud. in antiq quod est fundamentum in hac materia, dicunt tamen aliqui, q̄ adhuc reus excommunicatus tenetur constituere procuratorē, cōis tamen opinio est, q̄ reus excommunicatus potest se defendere personaliter, nec communi-

CAP. I.

Pia [d] † considerationis...

† De intellectu vide Coua. in c. quia de pact. li. 6. in 5. par. relectio. §. 5. & Ludo. Gomez. in reg. cancellariæ de annali possessore. q. 44.

municantes cum eo incurrunt excommunicationem quia communicant cum eo in suum præiudicium, & non in suum commodum Nota ex isto capitu. causas propter quas fuit inuenta ab ecclesia excommunicatio. Nota q reus excipiens de excommunicatio. non debet excipere in genere, sed debet exprimere excõicationem in specie: & dicere nomen excommunicatoris. Nota q illa exceptio debet probari apertissimis documentis infra octo dies & dicũtur apertissima documenta, scriptura vel testes. Et licet in sñia excõicationis ab homine, sit de substãtia excõmunicationis scriptura, tñ illa poterit probari p testes. Nota q retardãs pcessum, rõne processus retardati debet cõdẽnari in expẽsas. l. non ignoret, C. de fruc. & litium expensis, quia est cõdemnatio & taxatio expensarum fit statim, ita quod parti condemnatæ in expensis ratione processus retardat denegetur audientia, donec fuerint huiusmodi expensæ solutæ nam sunt præiudiciales, & ideo debent solui ante litis ingressum. l. sancimus C. de iudic. & istud verum, quod denegabitur ei audientia si fuerit actor, sed si sit reus, reputabitur contumax ac si non compareret. Nota casum in quo deficiens in probatione exceptionis, postea admittitur ad probandum illam exceptionem in alia parte processus. Nota q exceptio excommunicationis potest opponi post sententiam ad impediendum executionem sententiæ. Nota q iudex potest interponere officium suum ad priuatam vtilitatem sine requisitione partis, licet secus regulariter. l. 4. ff. de dam. inf. ca. 1. de iud. c. 1. de offic. iud. in antiq.

ADDITIO. Qui sunt rei necessarij & voluntarij, hic not. Arch. tene quod dixi sup. eo. dilecti.

g ¶ Vt ex hoc.] assignat quattuor considerationes illius iuris.

h ¶ Timeatur.] ligatur. n. quis magis ex contemptu. 11. q. 3. c. non solum. §. cum ergo, in gl. fi. ĩ. de sen. excommu. per tuas. in glo. pen.

i ¶ Periculũ.] quod est tam in excõicato quam in communicante. de cle. excommu. mini. illud. & c. si celebrat. eod. titu. cum sim.

K ¶ Cõtumaciæ.] Iob quam solam excommunicatur q. s ab homine c. 11. q. 3. nemo episcoporũ, in glo. fi.

ADDITIO. De hoc ea. q. episcopus. & 17. q. 4. de presbyterorum. Arch.

l ¶ Communibus.] olim erat duplex litera, alia ciuilis. alia cõmunibus. Et hæc est melior, sm Host. qui dicit, q quidam actus sunt Publici, vt tutela & cura, Insti. de tute. circa prin. quidam ciuiles, vt iudicare & arbitrari ff. de iudi. cum prætor 2. q. 7. c. 1. § tria sup. de arbi. dilecti. quidam communes, vt officium procuratorum & testium, &c Et intelligas communibus, nõ solum iudicialib sed etiam extraiudicialibus, vbi de ipsorum vtilitate agatur, erunt igitur inter homines, & eorum carebunt suffragijs. C. de aposta. hi qui ad sanctam. In spiritualibus autem non est dubium eos repelli: quia talium capaces non sunt. de æta. & qualita. cum bonæ, de cleri. excom. mini. postulastis. cum similibus & hoc sm Host. innuit litera hæc, communibus, quasi dicat omnes actus, qui alijs hominibus sunt cõmunes. excommunicatis sint interdicti vbi de ipsorum quæritur vtilitate, & adde quod dicam infra de sent. excom. decernimus.

Ratione [a] statuit [b] mater ecclesia, quod maioris [c] excommunicationis exceptio in quacũque parte iudiciorum opposita, [d] lites differat, [e] & repellat agentes: [f] vt ex hoc [g] magis censura ecclesiastica timeatur, [h] communionis † periculum [i] euitetur, contumaciæ [k] vitiũ reprimatur, & excommunicati (dum à communibus [l] actibus excludũtur) rubore suffusi ad humilitatis gratiã, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: sed hominum succrescente malitia, [m] † quod prouisum [n] est ad remedium, tendit ad noxam. [o] Dum enim in causis ecclesiasticis [p] frequentius hæc exceptio per malitiam † opponitur, contingit interdum differri [q] negotia, & partes fatigari [r] laboribus & expensis, proinde (quia morbus iste quasi communis irrepsit [s]) dignum duximus communem adhibere medelam. [t] Si quis [u] igitur excommunicationem opponit, [x]

[Prima glossa diuidit, & summat.]

¶ Pia.] sex sunt dicta huius decr. Primo ponit arengam & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, q reus qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excõicationis speciem & nomen excõicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, q si iterum obijciatur & probetur eadẽ vel alia excõmunicatio, actor repellitur, sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto, q vltra duas vices hæc exceptio nõ opponatur, nisi ex causa. Quinto, q si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publice excommunicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo reppellere. Ioan. Andr.

a ¶ Consideratione.] quadruplici, vt inf. sequitur: ibi vt ex hoc &c.

b ¶ Statuit.] sup. eo exceptionem Io. Andr.

c ¶ Maioris.] exprimatur ergo ipsius species, vt infra statuitur.

d ¶ Opposita.] quod fieri potest, non obstante lapsu peremptorij ad proponendas dilatorias assignati, vt in clem eo. tit. excommunicationis.

e ¶ Differat.] nota q ista decret. locum habet solum cum opponitur excommunicatio in vim dilatoriæ, vt infra dicam.

f ¶ Agentes.] sed non defendentes. ĩ. de iudi intelleximus & sup. eo. tit. cum inter. cum similibus.

m ¶ Malitia.] quæ semper crescit. 12. q. 1. omnis ætas 20. q. 3 procliuus.

ADDITIO. Et in authen. de nup. §. mitiores. coll. 4 Hostien.

n ¶ Prouisum.] 45. dist. licet.

o ¶ Noxam.] idest delictum. de hoc sup de regula. cõsulti. in glo. 2.

p ¶ Ecclesiasticis.] & tamen etiam per ciuilem iudicẽ debet admitti talis exceptio, 1 & seruari forma quæ sequitur, vt ĩ. de sen. excom. decernimus.

q ¶ Differri.] contra id est sup. de dolo & contu. fine. ff. si cert. pet. l. quidam æstimauerunt.

r ¶ Fatigari.] contra id sup de app. vt debitus. sup. eod. lib. de offi. ordi. vt litigantes.

s ¶ Irrepsit.] i. latẽter inuasit. C. de epi. & cle. repetita.

ADDITIO. Io. Mo. alleg ff de consti pe. qui autem §. 1. Arch. alleg. 48. dist. cap. vlt 50. dist. quicunque pœnites. 3 q. 1 cap Deus ergo. §. patet ĩ. eo. lib. de pœ. felicis. i. responsu. Io. Andr.

t ¶ Medelam.] nota quod medicamina morbis, &c. ad hoc 50. distin. vt constitueretur, supra de iuram calum. cæterum. in authen. hęc cõstitutio inno. cõsti. quæ, in prin.

u ¶ Si quis.] vel si quis. ff. de verb. sign. l. 1. & dixi sup. e. lib. de elect. generali.

[Glo. seq. soluit tria dubia.]

x ¶ Opponit.] intelligas in vim dilatoriæ: 1 quod per superiora & inferiora probatur. Si n. in vim peremptoriam.

† al. & cõmunionis.

† Petr. de Anch. notat legem necessariã nõ reuocãdi illa abuti cõtingat, aliter maliuis occurrendũ Fon.

† An & qñ maliciose excipiens admittatur vel repellatur docẽt Abbas & Decius in c. licet, de proba.

1 Sequitur Petr. de Anch. & gl istã gl limitatur gl. in versuris. in cle. dispendiosam de iudic. Fon.

1 Idem Inn. Petr. Abb. Bon. & Io. Mo. & Gui. in Specu. de dilat. §. 1. vers. sed & si sub versic. illud quoque & dicebat Abbas hoc patere ex eo quia vim peremptoriæ pot quis proponere.

ur proponitur, vt si dicatur electus excõicatus excõicatione maiori, vel ab excõmunicatis electus, tunc dabit competens dila. - : quia hic perit ius opponentis oppositione non probata, & econuerso, vbi autem differtur, non perit, ad hoc s. de procu. ex insinuatione. Et dic opponat coram quocũque iudice ordinario, vel delegato, ecclesiastico, vel seculari, vt s. dixi. Nec intelligo dilationẽ huius decret. locum habere vbi negatur iurisdi. vt si dicatur impetrãtem rescriptũ p̃ excõmunicatũ. s. eod lib de rescrip. c. 1. ibi. n. non principaliter de actoris persona, vt hic quæritur: sed de iudicis iurisdictiõe, & sic decr. dilatio, locum non habet. [Item nec locum habet qñ excipitur de excõicatione iudicis vel testis: tunc. n. assignabitur dilatio congrua ponderatis circunstantijs, secundum Archi. alleg. no. de procura. dilectus.] Ioan And.

¶ Sed si victim dies esset feriatus, an talis inter octo esset computãdus, docet Fel. in c. fi. de exc.

speciem [a] illius & nomen [b] excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem [c] se deferre debere in publicam notionem, [d] quam infra octo dierum [e] spatium † (die in quo proponitur minime computato [f]) probare valeat apertissimis [g] documentis. [h]

Quod [i] si non probauerit, iudex in causa procedere non omittat: reum in expensis, quas actor [k] ob hoc diebus [l] illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione, [m] condemnans. [n]

¶ Si vero postmodũ instantia durante iudicij, [o] &

sciant cuncti. Ber. . quæst. 8. sciant cuncti.

[Gl. seq. reci per obie. q̃ probationis copia, &c. secundo per q. an maior dilatio dari possit. tertio, quærit, & dupliciter soluit: & incidit ex hoc quæstio, quam etiam soluit dupliciter.]

e ¶ Octo dierum.] licet. n. probationum copia non debeat angustari, 14. q. 1. quam quã, quia tñ ista exceptio malitiosè frequenter opponebat, & est odiosa, ideo restringenda fuit potius q̃ laxanda. s. de deci tua. in fi. inf. de reg. iur. odia, cũ suis concord. ad idẽ sup. eo. li. de resti. spo. frequens, & inf. de sen. excom. solet. Si ergo non habet probationes, [2] taceat. q. 7. plerique, & ẽt si sit eps. 6 q. 1. si tñ, & c. placuit. Notat tñ Ber. inf. de sent. excom. solet. [& hic Io. Mona.] quod licet sine causa maior dilatio non debeat dari, in hoc casu tñ cã cognita maior dari poterit, ex illa clausula, si qua mihi iusta causa, &c. ff. ex quibus cau. ma. l. 1. in fi. Sed primum verius vr, [3] cum non pereat ius aduersarij, arg. sup. de proc. ex insinuatione. [Pro hoc facit quia iterato potest opponi vt sequitur, & hoc tenet Franc. inducens etiam rationem; quia istud est priuilegiũ actoris, quod sibi reus infra octo dies non probans cõdemnetur in expensis, quod priuilegium iudex auferre non potest, alleg. 28. dist. de his in fin. Simile quod dicam secundum eum de sent. excom. Romana, super gl. antepen & vide quod dixi sup. eod. li. de offic. ord. Romana ad fi. super glo. licet.] Sed quæres, quare non dantur hic xv. dies sicut sup. eo. lib. de resti. spol. frequens? Dic quod in dilationibus quæ dantur a iure, voluntas est pro ratione, sic. n. poterat xv. vel x. vel ẽt minus dare, & facit quod recitari solet sup. de rescrip. c. si quando. ff. de legi. l. non omnium. [4] Vel dic ſm Host. hoc ideo statutum fuisse, quia de excommunicatione hominis solet & debet fieri instrumentum. inf. de sent. excom. cum medicinalis, sed de spoliatione non, ideo non est mirum si longior ibi data est dilatio, ad hoc. ff. de pig. l. contrahitur. in fi. Sed quare saltem in excommunicatione iuris non statuebãtur xv. dies de qua non fit instrumentum: immo est necesse probare factum? Dic secundum eum, quod idem factum diuersis mensuris metiri non debet, et quod de vno dicitur, de alio intelligi debet sup. de constit. translato, maximè cum circa principale non fiat præiudicium actori. Vel dic verius, vt primo dixi.

[1] Tũc donec videat se habere pbationes promptas quod huic termino satisfieri possit; cũ i qualibet parte litis hoc possit vt in principio ca Io. And.

[2] Id ẽ Phi. similes casus vide p̃ doct. in c. cũ sit, sup. de app & p̃ lmo in l. 2 ff. de iud. Fõ.

[4] Idẽ voluit gl. in l. 1. §. pueritiã. ff. de postulan. Fon.

[3] An sufficiat iurẽ, docet Abbas in c. licet, de proba. & Decius i Rubrica de probat.

ADDITIO Quæ dicta sunt locum habent vbicunque opponatur excommunicatio: etiam si in curia Romana: ſm Host. Io. Mona. & Archi. & Gui in præalle. ver. sed & si vbi, & in ver. pone. inuenies hoc generale in omnibus dilatoriis causarum, quæ ibi vertuntur, quod non datur in illis dilatio extra curiam ad probandum. Et vide ẽt quod scripsi sup de appel. c. 41. in prin. alleg. Hostien. sup de priuileg. cum olim essemus, vel ſm eum de hoc non est nobis quærendum: quia suum sibi consilium in hoc sufficit, de sent. excom. mulieres. §. 1. & c. cum illorum Ioan. And.

[Glo. seq. causam reddit & notat.

a ¶ Speciem] hoc ideo dixit: quia duplex est excõicatio, altera ab agendo repellit, i. maior: altera non, s. minor 3. q. 4. Engeltrudam, in glo. 1. sup. de sent. excõ. si quem, vbi de hoc. Nõ ergo sufficit in genere aliquid proponere, quando quælibet species generis illum non sequitur effectum ad quem proponitur, quia non licet cum alterius damno in incerto vagari. sup. eod lib. de rescrip. cap. 1. de elect. vt quis duas, ff de iniu. l. prætor edixit. [& si dicit lex quod in tanto crimine [de dolo scilicet] non oportet vagari. ff. de dolo. sed & ex dolo. §. fi. & leg. seq.] secus videtur quando qualibet generis species sufficit. ff. de peti. hæred. item veniunt. §. a quo. ff de admin. tut. quidam decedens. §. fi.

[Glo. seq. exponit. reddit causam, arg. ad quæstionẽ, ponit opinionem, & remittit.

b ¶ Nomen.] proprium & appellatiuum, vel saltem nomẽ dignitatis. Nomen autẽ ideo debet exprimi, ſm Ber. vt sciatur an sit ordinarius an delegatus: quia si est delegatus, & excommunicatio illius exhibeatur si ne iurisdictionis delegatione, non statetur tali excommunicationi, de offic. deleg. cum in iure, sed in ordinario hoc non requiritur. Et per hanc literam videtur quod non sufficiat opponenti probare quod actor sit denunciatus excommunicatus. Tamen not. Hostien. sup de offic. deleg. prudentiam, quod credit sufficere ad excommunicationem probandam denũciationem probari. [1] Sed contra hoc est litera infra apertissimis documentis, & adde quod dicam inf. de sent. excom. licet in glo. nota.

c ¶ Eam rem.] id est, excommunicationem.

d ¶ Notionem.] id est, iudicialem notitiam, nomen autem notionis ad eos pertinet qui iurisdictionem non habent, sed habent de quauis causa notionem. ff de iud. ait prætor, in prin. tamen nomine notionis accipere possumus & cognitionem & iurisdictionem. ff. de verbo. sign. notionem. vnde expone, notionem, i. cognitionem, & sumptum fuit hoc verbum C. de prob:

[1] De hac qõne, vide Abbatẽ, Fel. & Dec in c. prudẽtiã, §. sexta, de offi. dele & decisionẽ Rotæ 400. in nouis.

f ¶ Computato.] sic sup. eod. li. de resti. spol. frequens, & ibi vide concor. de hoc.

ADDITIO. In gl. quia dies. Et hic repetas quod not. ibi scilicet vltima die termini probationem fieri posse, qd hic no. Inno. Host. Io. And.

g ¶ Apertissimis] i. indubitatis, & claris. [5] C. de prob. sciant. 2. q. 8. quisquis, & cap. sciant.

h ¶ Documentis.] idest, instrumentis, vel testibus sup. de test. cog. peruenit ff. de fide instru. l. 2.

i ¶ Quod] idest, quam excommunicationem.

k ¶ Actor.] originalis.

l ¶ Diebus illis.] quib ppõsita fuit exceptio quousque proceditur in principali, de procur. auditus.

ADDITIO De dolo & contu. cum dilecti. in fi. Host.

m ¶ Taxatione.] iure præmisso [s. ante condemnationem.] De hoc de his quæ vi metuve causa fiunt. c. vlt.

n ¶ Condemnans] intelligas hoc, nisi errore probabili excusaretur, vt sup. de sent. excom sacro. sup. eod. lib. de elect. c. 1. in fi.

o ¶ Iudicij] per sententiam non finiti. [6] Ad differẽtiam eius quod sequitur inf. sed si post.

[5] Non. n. loqtur de instãtia, q̃ ſm leges perit cursu triẽnij q̃ nõ hẽt locũ ſm cano sup. de iudi. c. pẽ. & dicit hic Host. qd nõ iuris diuersi sumit ex decret. sup. eo. 2. de ap. vt dixi in prædi. decr. pe. Io. And.

a ¶ Probetur.]infra octo dies, vt sup. Io. And.
[Glo. seq. ponit dictum casum diuersum, & ius antiquum signat ɔtrarium ponit opi Host cui respondet.]
b ¶ Duraturis.] & si cum publice excōmunicato fuerit actū licet secus in iudice, sup. de re iud. ad probādū.
Olim processus habitus cū actore excōicato nō valebat vt s. eo. exceptionē alias quare fieret ibi condēnatio expensarū, & ibi de hoc Cōtra. s. eo li. de rescriptis. c. 1. vbi processus habitus cum actore excōicato ipso iure pręter aliquod exceptionis auxiliū nō tenet. Hostien. intellexit d. cre. istā ī occulto excōicato. Sed tu solue, [vt ibi plene dixi.] s. q decretalis hæc locū hēt in ꝓcessu habito coram ordinario, vel corā delegato, qñ excōicat' fuerat actor post interpretationē: illa autē qñ actor erat excōicatus tempore impetrati rescripti.

† De hac re videndu. Fel. ī cap. exceptionē. de except.

probationis copia succedē te de eadem excommunicatione vel alia excipiatur iterum, & probetur: [a] actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: his quę præcesserunt nihilominus in suo robore † duraturis. [b] Prouisio qđ vltra duas [c] vices hæc non opponatur exceptio: præterquam si excommunicatio noua emerserit: [d] vel euidens & prompta [e] probatio superuenerit [f] de antiqua. [g] ¶ Sed si post rem iudicatam talis exceptio ꝓponatur, executionem [h] impedit: sed sententia, quæ præcessit non minus robur debitum obtinebit. [i] Eo tamen saluo, vt si actor excōmunicatus [k] sit publice, & hoc iudex nouerit, † quandocūque (etsi de hoc reus non excipiat) [l] iudex ex officio † suo actorem repellere [m] non postponat.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro sæculari, & econuerso. Ioan. And.

CAP. II.

CVm quidam [n] sæculares iudices (dum co-

m ¶ Repellere.] si duret iudicium, si autem est finitū, ab executione poterit abstinere. sup proxi. responso.
ADDITIO Idem Io. Mon. sed H. qui tenet processum habitum cum actore publice excōicato & notorio non valere, dicit, q etiamsi executus esset iudex, reuocaret executionē. Hoc non placet, vt not sup. in gl etiā s. Io And.

CVm quidam sæculares.] Primo ponit factum reprehēsibile sęcularium iudicū, contra quos prouidet: ibi, Decernimus. Secunda: ibi, Similiter, prouidet ad casum cōuersum. Et prima pars fuit sumpta ex decr. Alexandri quarti, quia nonnulli, quam alleg. Spec. eo. tit. § secundo, vers. & not. sub versi. Porro, & vide no. infra de immuni. eccle capitulo primo in principio. Io. And.

† Nota q non sequitur, ita: ē publice excōicatus: ergo notorie, § nondum 2. q. 1. Fel. de Anc. Fon.

† Vide Deciū in c. parati. de appel.

CASVS. Titius laicus debebat mihi clerico centum ex contractu mutui: in contractu ipso interueneratiuram, ratione cuius iuri effectus erat de foro ecclesiastico c. fin. de foro competen. conueni eum coram ecclesiastico iudice, qui eum absoluit ab impetitione mea, postea feci cum conueniri coram iudice sæculari: ipse opposuit mihi exceptionem rei iudicatæ, dicendo: tu alias conuenisti me coram iudice ecclesiastico super ista re, qui iudex ecclesiasticus me absoluit: ideo non teneor facere processum tecum, sed peto absolui, & te condemnari in expensis: iudex laicus nolebat admittere istam exceptionem rei iudicatæ in foro ecclesiastico: an sit tibi prouisum de aliquo remedio contra iudicem laicum? Respondet Romanus Pontifex, quod sic: nam episcopus poterit monere illum iudicem laicum vt admittat istam exceptionem rei iudicatæ, & si noluerit eam admittere, poterit ipse iudex excommunicari. Sed quid econtra ponamus, quod ego conueni te coram iudice laico: fuisti absolutus: postea volo te conuenire coram ecclesiastico iudice: tu opponis exceptionem rei iudicatæ; iudex ecclesiasticus non vult eam recipere: vtrum iudex sæcularis possit iudicem ecclesiasticum compellere ad admittendum illam exceptionem? Respondet Romanus Pontifex, quod non, quia minor non habet iurisdictionem in superiorem, sed reus poterit adire iudicem superiorem ipsius iudicis ecclesiastici, vt eum compellat quatenus admittat illam exceptionem rei iudicatæ, puta si iudex ecclesiasticus, qui non vult admittere illam exceptionem rei iudicatæ sit episcopus Pictauien. poterit adiri archiepiscopus Burdegalen. Nota quod iudex ecclesiasticus potest compellere sęcularem in casibus in quibus derogaret iurisdictioni ecclesiasticæ. Nota insuper quod exceptio rei iudicatæ inter easdem personas potest opponi coram quocunque iudice. Et sic patet quod sententia lata ab uno competente iudice, debet seruari ab alio cuiuscunque iurisdictionis sit. Domin cus.

c ¶ Duas vices.] sic 1 in reprobationibus testium sup. de testib licet 3. in appellationibus, & dilationibus sup. de appel. sua nobis. ff. de dilatio l. vlt.
ADDITIO. Bene facit ff. de bo. aucto. iudi. possi. l. vlt. in in fi. Ioan. And.
d ¶ Emerserit.] sup. de offic. deleg insinuante, & facit quod dixi sup. tit. proxi. c. vlt.
e ¶ Prompta.] sup. de testi. veniens 2. sup de test. spol. litteras. §. præterea, vnde dicitur, hodie constat, hodie agamus ff vt in pos leg si is a quo. 1. responso.
ADDITIO. Nec dilationem petit. & idem Host. & Archid. Io. And.
f ¶ Superuenerit] & si opus fuerit, de hoc fidē faciet iuramento. sup. eo. li. de elect. vt circa, §. super hmōi, & sup. eo. pastoralis. Vel dic q non est necessarium iuramentum: ex quo probationem offert Hostien.
ADDITIO. Qui alleg sup. eo. exceptionem, & idem Io. Mona. & Archid.
g ¶ Antiqua.] iam bis ꝓposita, vel dic, ēt nō ꝓposita.
h ¶ Executionē impediet] no. q' merus executor det admittere exceptionem excōicationis. Idem de alijs quæ no. sup. de re iud. quod ad consultationem.
ADDITIO. Quas hic no. Host. & Io. Mon.
i ¶ Obtinebit.] scilicet ac si ille tempore sententiæ excommunicatus non fuisset
k ¶ Excōicatus sit publice.] Host. alleg. hanc literam pro se, ad probandum q decret. ista loquitur de occulto excōicato. Sed ego dico quod litera ista facit solum distinctionem inter occultum & publicum quo ad ostium iudicis, non quo ad alia supradicta. Supplet enim iudex de iure, & de facto 2 notorio non occulto. 2. q. 1. c. Deus omnipotēs § qñ autem. C. qui & aduer. quos in integrum restitutio l. 1. de hoc sup. de postu bonę 2. in glo. 1. In causis autem electionum supplet indistincte de facto, vt 28. dist. priusquam, vbi de hoc, & sup. de elect. cum nobis olim.
l ¶ Non excipiat.] hoc forte timore condemnationis expensarum, de qua hic dictum est sup.
ADDITIO. Propter quem timorem condemnationis expensarum forte non excipit, sed protestatus, vel summo silet, secundum Hostien.

1 De materia glo. vide Abb. in c pastoralis, & cā poss. & proprie.

2 De hoc dicto. gl. vide Alc. cons. 186. inci. nisi col. 2.

[Prima glossa summat.]
n ¶ Cum quidam.] exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro sæculari, & econuerso Ioan. And.
[Glo. seq. ponit regulam, & tres casus exceptos.]

a ¶ Cū

ram eis excipitur de re per eccleſiaſticum iudicem iudicata † in caſu quo ad eũ pertinet cognitio [a] de conſuetudine, [b] vel de iure [c]) recuſent excipientes audire, in derogationem iuriſdictionis [d] eccleſiaſticę & contemptũ: Decernimus, vt per cenſuram eccleſiaſticam ab iniquitate coerceantur huiuſmodi, & ad admittendum exceptionẽ eandem (vbi aliàs de iure debet admitti [e]) a locorum ordinarijs compellãtur. [f]

¶ Similiter eccleſiaſtici iudices (ſi coram ipſis excipitur de re per ſæcularem iudicem iudicata [g]) exceptionẽ ipſam admittant, in his quæ animarũ periculum [h] non inducunt: per ſuperiores. [i] ſuos (niſi fecerint) animaduerſione debita [k] caſtigandi.

TITVLVS XIII.

De præſcriptionibus.

¶ Bonifacius VIII.

¶ In præſcriptionibus ſufficit bona fides, vbi ius commune præſumptio nõ eſt contra præſcribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari: niſi ſit præſcriptio, cuius contrarij non extat memoria. h.d. Io. And.

CAP. I.

EPISCO-

a ¶ Cognitio.] & pronunciatio, quia licet regulariter de qua re iudex cognoſcit, pronũciet, ff. de iud. de qua re. ſup. de cã poſ. cum ſuper, ubi de hoc in gl. vlt. Vbi poſui plures alios caſus, quibus fallit hæc regula, ubi uideas. Tamen interdum cognoſcit quod non pronunciat: pone exemplũ ſup. de reſc. c. cũ contingat. In auditore ſup. de teſta. Raynutius. Itẽ in caſu 5. q. 4. duodecim. 3. qõ. 5. accuſatus, cum ſim.

b [Conſuetudine [Nota, ꝙ conſuetudo dat iuriſdõnem. 9. q. 3. conqueſtus, in gl. antepen. ſup. de foro compet. cum contingat, ſup. eo. lib. de oſt. ord. Romana, & de foro comp. Romana, cum ſimil.

[Glo. ſeq. ponit 7. exẽpla, quib. iudex, &c. Secundo addit tertium caſum.]

c ¶ De iure] de iure cognoſcit eccleſiaſticus iudex inter laicos, ubi hẽt temporale dominium. de iureiu. venientes. ℈. ne cle. uel mon. c. vlt. Itẽ in matrimonialibus & ſpiritualib. cauſis, de ord cog. tuam [1] ſup qui fil. ſint legit. cãm. Et in Eccleſiaſticis criminibus, ut not. ſu. de foro compe. cum ſit, ſup. eo. lib. de fo. competen. cap vltimo. Item cum cauſa delegatur per iudicem ſæcularem. ſ. de rap. in archiepiſcopatu. Item per reconuentionem 3. q. 8. c. 1 §. cuius in agendo. Item inter laicos qui ſunt de familia eccleſiæ, ſecundum quoſdam. 89. diſtin. iudicatum in glo. prima. Vel ubi laicus iudex eſt negligens. ſupra de foro compe. ex tranſmiſſa, & cap. licet ex ſuſcepto ubi de hoc. Et vide qđ ibi no in 1 gl. & qđ ſuper ea dixi. Et quod dicit de iure, ſupple, vel priuilegio conceſſo ab eo qui illud concedere poſſit. iſta enim tria æquiparantur. 100. diſt. contra morem de oſt. ordi. duo ſi. i. ul.

d ¶ Iuriſdictionis] quod Papa pati non debet, ut infra de immu. eccle. c pen.

e ¶ Admitti. ℈. i. ubi eſt idem corpus, ſiue eadem quãtitas: idem ius ſiue cauſa petendi, & eadẽ condõ perſonarũ, & ille qui abſoluitur poſſideat tẽpore litis, alias n. exceptio rei iudicatæ non obſt. [2] ff. de exce. rei iudi. cum quæritur, & l. ſeq. & l. ſi rem meam. & ſ. eo. tit. aduerſario, & põt proponi hæc exceptio ante lit. cõteſt. & poſt. ſup eo lib de lit. conteſta c. 1. ubi de hoc.

f ¶ Compellantur.] ſic ſup eo lib. tit. proxi. licet. de fo. comp. c. 2. inf de ſen. excom. decernimus.

g ¶ Iudicata.] eo caſu quo de conſuetudine, uel de iure ad iudicem ſæcularem cognitio pertinebat, vt ſupra in caſu conuerſo vidiſti.

h ¶ Periculum non inducunt) in his n canon tollit legem. ſup. de præſcr. c ult. ſup. eo li. tit proxi. licet.

[Gl. ſeq. reci. per oõe quare hæc inæqualitas.]

i ¶ Per ſuperiores.] non n. compelluntur per ipſos ſæculares qui tulerunt ſniam: quia minor in maiorem, & c. 21 di inferior. de maio & obed. cum inferior, cum ſimilibus. Minor autem eſt iuriſdictio ſæcularis quam eccleſiaſtica, de maior. & obe. ſolitæ. 96. diſt. ſi Imperator. Io. And

ADDITIO. Et Clem. paſtoralis, de re iud. ad fi. Io. And.

k Debita.] arbitraria, ex quo certa nõ ſtatuitur, de offic. deleg. de cauſis. ff. de iure delib. l. 1.

ADDITIO. Facit de accu inquiſitionis, ℈. reſpon. in fi & tenebitur parti ad intereſſe. ſup. de ſent. excom. ſacro. inf. de immu. eccle. quoniam. Io. And.

† Iungendo cũ verſic. decernim° no illud qđ ponit hic in vltimo notabili: cui addo Feli. in c. paſtoralis de except. in col. pe. vel uum ſuudit ab bas. Font.

1 Adde Calde in conſil. 15. ſub tit. de iudi. de materia gl. vide notata in c. nos iter de purga. can. a ſett. de Anch. Do. Fon.

2 Qñ iſta exceptio non hẽat locũ vide Abbatem & Doct. in ca. nouit. de iud. & Fely in c. 1. de iure iu.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

¶ Dictũ fuit ti. prox. de exceptionib. in genere, per quas eliduntur actiones actorũ, uerũ quia per pſcriptionem & vſucapionẽ repelluntur agẽtes a ſuis intentionibus ſicut ꝑ alias exceptiones: io cõuenienti ordine ponit titulũ de præſcriptionibus. Epiſcopũ.] Primo ponit dictũ rõnẽ interſerẽs. Secundo rationem explicat: ibi, Nam licet. Tertio a dicto, & rõne unum caſum excipit: ibi, Niſi. Præmitte ꝙ epſ ſup ſubiectione eccleſiarum ſuæ diœceſis, & ſup perceptione decimarum fundat intẽtionem ſuam de iure communi, ut in iuribus alleg. in glo. Dominicus.

CASVS Epiſcopus Pictauieñ. detinebat aliquam eccleſiam in diœceſi Xanctoneñ. unde Epiſcopus Xanctoneñ. egit contra Pictauieñ Epiſcopum, & petebat ut iudex declararet illã eccleſiã eſſe de ſua diœceſi, & ſibi deberi iure epiſcopali, Epiſcopus uero Pictauieñ. allegauit præſcriptionem, probauit poſſeſſionem ſuam, & perceptionem iurium epiſcopalium per tempus ſufficiens ad præſcriptionem: ſed non probauit titulum, vtrum bona fides Epiſcopi Pictauieñ. ſufficit ad repellendum Epiſcopum Xanctoneñ a ſua actione? Reſpondet Romanus Pontifex, quod non: ſed vltra bonam fidem oportet quod alleget titulum, & probet, puta, ſi dicat Epiſcopus Pictauieñ. quod Epiſcopus Xanctoneñ cum conſenſu ſui capituli dedit illam Eccleſiam Epiſcopo Pictauien. cum Epõ Pictauieñ. reſiſtat ius commune. Sed ponamus ꝙ eſt materia in qua ius commune non reſiſtit Epõ Pictau. quia Eps Pictauien. poſſedit pratum, uel vineam ſpectantem ad Eccleſiam X.nctõ. vtrum poſſet Eps Pictauieñ. ſe tueri præſcriptione 40 annor. licet non alleget titulum? Reſpondet Rom. Pontif ꝙ ſic: ex quo ius commune non eſt contra ipſum poſſidentem. Sed utrum primum dictum cap ſit verum indiſtincte, videlicet, ꝙ quando ius commune reſiſtit poſſidenti, ꝙ ipſe vltra bonam fidem tenetur allegare & probare titulum ſuę poſſeſſionis? Reſpondet ꝙ non. Nam ſi poſſeſſor probet poſſeſſionẽ centum annorum, non teneatur allegare titulum: quia poſſeſſio tanti temporis habetur pro titulo. Sed qualiter poterit ipſe probare poſſeſſionem tanti temporis, cum nullus inueniatur qui viuat tanto tempore, uel ſi aliqui reperiantur viuere tanto tẽpore, non tñ poſſent deponere de tanto tẽpore: quia anteq̃ aliqui ſciant deponere, oportet ꝙ habeant aliquã ætatem & diſcretionem animi, de hoc dicetur in notabilib. No. primo, ꝙ in præſcriptione currente ℈ Eccleſiam non requiritur titulus, ſed ſufficit bona fides. Nota, ꝙ cum ius commune

ne est contra præscribentem, in præscriptione et longissimi temporis titulus requiritur, nec sufficit bona fides. No. ꝙ si unus episcopus in diœcesi alterius possideat aliquas ecclesias, non potest se tueri præscriptione, nisi probet præscriptionem, & cum hoc probet titulum, qui præbuit sibi iustam causam possidendi: quia aliàs præsumeretur habere malam fidē: ideo ad tollendum malam fidem, tenetur probare & allegare titulum. Nota, quod qñ ius commune est contra præscribentem, tenetur probare & allegare titulum, & hoc siue agat, siue excipiat, licet aliqui dicant, quod istud verum est quando q̃ p̄scripserat, ceciderat a possessione, & dicebat res illas esse suas ex præscriptione. Nam aliquando p̄scriptio longi tēporis parit exceptionē, sed non actionem, iuxta l. si quis. C. de p̄sc. long temp. in medio legis. Cōis tñ opinio Doctorum est, quod siue agat siue excipiat, si habeat ius cōe contra se, debet probare, & allegare titulum. Nota ulterius quod possessio centum annorum habetur loco tituli, & iste titulus sec. Doct. erit titulus pro suo, qui p̄sumitur ex possessione tanti temporis. Sed quæritur qualiter possessor poterit probare possessionem de tanto tempore, de quo non extat memoria: quia testis debet deponere de eo quod percipitur sensu corporeo, & tenetur rationē reddere sui dicti, in l. solent C. de test. Respondet glo. quod testes deponent de tempore suo, ꝙ tempore suo talis possidebat talem rem, & scimus quod talis possidet, & a suis maioribus audiuerunt, quod talis possidebat talem rem: & sic debet fieri probatio: alijs istud capitulum contineret cōtrarietatem: idem econtra aduersarius poterit probare. Sed quæritur, quib. testibus stabitur? Rñdet, dignioribus, & hoc est expeditum, in c. in nostra. de testi. in antiq.

†De intellectu vide Capyciū i deci. Neapolit. 209. & Cep. in tract. de ser. vrb. p̄dio. ca. 24. & Dec. in c. ne absētes, de cōsuetudine.

pum,[a] † qui ecclesias,[b] & decimas,[c] quas ab eo repetis[d] proponit[e] (licet in tua[f] sint constitutæ diœcesi) se legitimè[g] p̄scripsisse, allegare oportet[h] (cum ius cōe contra ipsum faciat) hmōi præscriptionis titulum,[i] † & probare; Nā licet ei, qui

(Prima glossa summat: dicit vnde sumpta, & quid declaret.)

a ¶ Epm.] In p̄scriptionibus sufficit bona fides, vbi iuę cōe, vel p̄sumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extat memoria, h. d. Tractata fuit hæc decretalis de quadam extrauaganti Gregorij, quæ incipiebat. Venerabilium. de qua facit mentionē Bernardus sup de p̄scri. si diligenti. in vlti. glos. in fi. ad cuius declarationem etiam emanauit, & eorū quæ notant moderni. Io. And.

b ¶ Ecclesias.] quo ad proprietatem & iura ep̄alia.

c ¶ Decimas.] Idest, quartam decimarum, quę debetur episcopo, sup. eo. titu. c. de quarta, uel propriè sup. de deci. quoniam.

d ¶ Repetis.] alteri episcopo loquitur, ut patet per sequentia.

e ¶ Proponit.] per exceptionem præscriptionis non fit litis contestatio, quod dic, vt dixi sup. eod. lib. de lit. contest. cap. 2.

f ¶ In tua sint.] & sic ius cōe facit pro actore. 16. q. 7. omnes basilicę, sup. eo. de quarta, & de deci. dudum.

g ¶ Legitime.] i. spatio quadraginta annor. Minor. n. non currit contra ecclesiam. 16. q. 3. c. iubemus. § quas actiones. sup. eo. de quarta.

ADDITIO. Contra laicum præscribit ecclesia spatio 30. annorum. Tu dic decem. ut dixi sup. eo. illud super 3. gl. Io. And.

h ¶ Oportet.] necessitatem importat, ad idem 3. q. 9. non oportet licet alibi honestatem denotet, 25. q. 1. c. 3. ubi de hoc. [Idem Archid.]

[Glo. seq. ponit 6. opiniones, & septimam dicit approbatam: secundo obijcit, & obiectioni respondet, ponit opinionem quam improbat, & distinguit, per id quæstioni respondet.]

i ¶ Titulum.] circa allegationem & probationem tituli fuerunt opiniones antiquorum, & tales. Primo dixit Io. circa corporalia necesse esse allegari, & probari titulum, sed non circa incorporalia. Sed cōtradicit sibi decre. si diligenti, sup. eo. ut ibi no. ad decre dudum, de deci. rñdebat etiam, vt ibi no. Alij distinxerunt inter corporalia, quę habent causā continuam, & quæ non, ut in primis nō requirat titulus; sed in secundis sic, ī. eo. auditis. ff. si ser. vē di. si quis diuturno. Alij distinxerunt: aut quis agit ex p̄scriptione, aut excipit: si agit, ut 16 quæst 3. ca. placuit. § potest. & C. de præscr. 30. annorum. si quis emptionis, necesse habet titulum probare. Si excipit, ut supra de proba. ex litteris, tunc non habet necesse titulū probare: tum quia nemo cogitur dicere titulum possessionis suæ. 2. quæst. 5. §. 1. (in sum. in gl. fi.). C. de petit. hęre. l. cogi. tum quia non probante actore absoluitur reus. 6 quęst vlti. accusator, ut eccle bene. c unico. C. de probat. actor. ‡ Alij dixerunt quod quocunque modo quis p̄scriptionem obijciat, siue agendo, siue defendendo, tenetur titulum probare, ut sup. eo. si diligenti. Alij dixerunt, & hęc fuit opinio Goffr. in summa huius titu. quod non est necesse probare titulum, nisi quis possideat pro hęrede, uel pro possessore, C. de petit. hęre. cogi. uel nisi sit p̄sumptio ꝯ possessorem. C. de prob. siue possidetis, uel nisi se ad hoc obligauerit, vt sup. de proba. licet, & in hoc casu intelligebāt. sup de deci. dudum. Alij dicebant q̄d olim sufficiebat bona fides. per decr. sup eo. ad aures, hodie req̄rit, titulus sup. eo si diligēti. His oībus opinionib. resecatis, tene q̄d no. Ber. & moderni supra eo. si diligenti, quorum hic approbatur opinio. Sed obiicio, quod decretalis ista, & eius distinctio potius fit de uerbo, q̄ de re: quod esse nō dēt sup. eo. lib. de elec. commissa. § porro, secundū hoc. n. oī casu necesse erit titulum probari, cū p̄scriptio semper sit ꝯ ius: & sic cōtra p̄scribentē semper p̄sumēdum: sed obiectio nō est uera: non. n. est cōtra ius q̄d aliquis in fundo meo seruitutem acquirat, immo potius p̄ter ius. licet n. sit cōtra ius meū, non tñ ꝯ ius cōe, ut probatur de seruit. C. & ff. imputetur igitur mihi, si fui negligens & remissus. sup. eo. uigilanti. Item uoluerunt quidā dicere, ꝙ non est contra ius, ꝙ unus ep̄s in diœcesi alterius sibi acquirat iura ep̄alia: sed ꝙ archidiaconus vel inferior epo sibi acquirat ep̄alia, hoc est contra ius: & ideo sine titulo non præscribitur. Ad hoc 100. dist. ꝯ morem, de exces. p̄lat. accidentib. Sed primum quod de ep̄o dr̄, falsum est, ut hic vides. Ad hoc. 3. q 6 per totum. 9 q. 2. per totum. Dic iudicio meo, & sic breuiter: Interdum ius commune vetat ne præscriptio procedat, & hoc facit interdum rōne rei, interdū rōne personę. Et hos casus habes notatos 16. q. 3 clerici. & per Ber sup. de præscrip. cum non liceat, de his nihil ad nos. interdum ius commune facit pro petitore, & ꝯ possessorem, ut in exemplis hic positis, & in decre. dudum. de deci. & tunc est necesse allegare & probare titulum, ut hic. Ad idem 93. dist. illud. nemo. n. debet uti illis ornamentis nisi probet a principe hoc fuisse concessum. C. de uesti. olob. & aur. l. nemo. C. nulli licere in fre l. vna li. 11. ad hoc 1. Mach. 11. ubi Antiochus dedit Ionathę potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & fibulā auream ferre, sic etiā intelligitur 100. dist. contra morem, quod uerum intelligo tam in excipiente, ut hic, & in prædictis iuribus, quam in agente, ad hoc sup. de restit. spol. ad decimas, eo lib. idem si est p̄sumptio contra ipsum p̄scribentē, ut hic, & 10. q. 3. quia cognouimus. C. de proba siue possidetis, pone exemplum sup. eo. si diligenti. ibi enim ex confessione ipsius archiepiscopi Pisani resultabat p̄sumptio contra ipsum, ubi uero ius cōe, uel præsum-

† An sufficiat titulus putatiuus docēt Abb. & Feli. in c. de quarta & in c. auditis, de p̄scri.

‡ Sed hęc decr. ꝯ docet, ut legitur. Ioan. And.

ptio

ptio non est ꝙ ipsum præscribentē, bona fides sufficit vt hic vides, Pone in terminis: præscribit ecclesia domum meam vel aliam rem meam, ego repeto rē illam, quam se iam ecclesia dicit præscripsisse: est ne intentio mea. iure cōi fundata? certe non: hic ergo præscribenti sufficit bona fides, quia licet illa præscriptio sit ꝯ ius meū, nō tñ ꝯ ius cōe, notabiliter .n. semp. habes hoc verbū, ius cōe. secus eñ in iure priuato. Pone ergo, præscribi psi ꝯ priuilegiatum, priuilegiatus agit ꝯ me, oppono præscriptionē, habeo ne necesse, ꝓbare titulum? Certe nō: q2 ille nō iure cōi, sed speciali fundat intentionem suā. Idē si ꝯ eum q ꝯ me pscripserat, præscribo. & idem in similibus. Cōclude ergo ꝙ vbi petitor fundat intentionē suam de iure cōi, tunc præscribens habet probare titulum: alias nō nisi pſumptio faciat ꝯ ipsum. Et ſm hoc possemus dicere ꝙ quando vna ecclesia petit decimas ab alia ecclesia, quas possidet in tertia parochia, ꝙ ibi sufficiat præscribenti bonam fidem probare: quia licet ius cōe faciat ꝯ præscribentem: non tamen facit pro petente: & sic forte posset intelligi decre. supra eo. ad aures. secundum illos qui dicunt ꝙ per illam decret. sufficiebat solum bona fides. & facit ad hoc ff si ser. ven l. loci. §. vlti. vbi dicitur, ꝙ si domus mea, quæ est iuxta te & Seium debet seruitutem Seio altius non tollendi: te inuito altius tollam: nam licet non habeam ius tollendi propter seruitutem Seij, tu tamen non habes ius prohibendi. Supra dicta sunt vera, nisi sit tanti temporis præscriptio, &c vt sequitur.

rem præscribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium ius commune, vel cōtra eum præsumptio non habeatur, sufficit bona fides: † vbi tamen est ei ius commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed necessarius titulus, qui possessori causam [a] tribuat præscribendi: † Nisi [b] tanti temporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria [c] non existat.

¶ Idem.

¶ *Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis. qua tenet a Romana, vel alijs Ecclesiis, illa minori spatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias Ecclesias præscribunt spatio quadraginta annorū & idem in extraneis. Ioan. Andr.*

a ¶ Causam tribuat.] non enim requiritur ꝙ sit iustus titulus, vel talis qui dominium tribuat, ad hoc sup. eo. veniens quia quod meum est ex vna causa, &c. de fide instr. inter dilectos, §. cæterum, in fi. sed aliqualis titulus dat causam præscribendi, de quo dic vt sup. eo. si diligenti.

b ¶ Nisi.] istud, nisi, venit exceptiue ad id qđ dixit sup. de titulo, non ad id quod dixit de fide: quia non prodesset talis pręscriptio cū mala fide, nulla enim antiquadierum possessio. &c. sup. eo. vigilanti. & c. vlt.

[Gl. seq. notat alleg. quinque concor. quærit & soluit. Iterum incidit quæstio quam soluit.]

c ¶ Memoria.] nota pro ijs quæ not. Bern. Ios. & Host. sup. de verb. sig. super quibusdam concor. ff. de prob. si arbiter. 50. dist. mos antiquus. ff. de aqua quotidia. & æsti. l. hoc iure, §. ductus aquæ. 3. q. 6. hæc quippe. ff. de aqua pluu. arcen. l. 8. §. vlt. Sed quomodo probabitur tanti temporis pręscriptio? Dico secundum Host. qui hoc no. de verb. sign. qui 1 per nouale, quod dicent testes ꝓ scribentis, si talem habent conscientiam 2. ꝙ semper viderunt & audierunt ita esse: nec vnquam viderunt, vel audierunt contrarium, & ꝙ communis est fuit semper opinio ꝙ sic fuerit: & ꝙ non extat contrarij vel initij memoria 3. si autem contra hoc aduersarius probare vellet; testes sui (si de ipsorum esset conscientia). deberent dicere, quod viderunt tali tempore contrarium, & audierunt a suis superioribus contrarium eius fuisse. Quid ergo si vtraq; pars probat, tunc pferuntur testes magis idonei: & qui dicūt aptiora, sup. de testi. in nr̄a, vbi de hoc & sic illi q. dīt se vidisse ꝯtiū, deberent præferri: cum alij satagant negatiuā. 16. q. vlt. accusator cū suis simil. Materiam huius glo vide plene in Spe. de probat. §. 1. ver. vltimo quæritur. vsque ad fi. §. Io. And.

ADDITIO. Pondera verbū, testes sæpe in hac gl. repetitū. Nam per instrumenta non vr̄ posse probari hęc cōis opinio, vel negatiua, cum nō sit res de qua instrm rogati, vel ꝯfici possit (licet secus sit in negatiua determinata, vt dixi s̄. de ele. bonę 1.) sed ipsius ꝯtrium cum sit actus affirmatiuus bene recipit ꝓbationem per instrm per quod poterit memoria cōtrarij actus probari. Io. And.

CAP. II.

Si qui † [d] (exigentibus culpis, vel excessibus ab eisdem commissis) bonis quæ a Romana, † vel ab alijs tenent [e] Ecclesijs,

S I qui.] Duæ sunt partes quæ patēt. Io. And. præmittit ꝙ vbi pp crimen quis ipso iure vel per sententiam erat priuatus suis bonis, si per aliquem illa occupabantur vel apprehendebantur: præscribebantur ab illo ꝯ eum cui applicari debebant ſm leges: aliquando per annum, aliquādo per aliud tempus secūdum varietatem casuum, vt patet in legibus hic allegatis in gl. Dominicus.

CASVS. Titius perpetrauit delictum propter quod bona sua fuerunt confiscata per sententiam iudicis, vel sine ministerio hominis ipso iure fuerunt confiscata. Ponamus ꝙ Titius tenebat res in feudum ab ecclesia Romana, vel alia Ecclesia, (non refert.) Confiscatis bonis propter delictum suum, certum est quod feuda debent redire ad Ecclesiam: tamen Ecclesia fuit negligens in petendo feuda, quæritur infra quod tempus repellitur ecclesia a petitione feudorum. R̄ndet, qđ Ecclesiæ Romanæ currit solum tempus, & pręscriptio centum annorum: Contra alias Ecclesias currit præscriptio 40. annorum. Sed ponamus qđ pater meus tempore suo fuit hæreticus: sed tamen hęresis sua fuit occulta, certum est quod est incapax possessionis & dominii omnium bonorum, licet esset reputatus catholicus, post; mortem suam fuit detecta eius hæresis, & bona sua fuerunt cōfiscata. ego tenui bona post mortem ipsius: quia Ecclesia non petijt illa bona, vtrum possim me tueri præscriptione 40 annorum? Certe sic, & hoc verū, siue sit Romana Ecclesia, siue alia. Et sic Ecclesia Romana vtitur hic iure communi, videlicet qđ contra Ecclesiam Romanam currit pręscriptio 40. annorum.

Nota primo hic tex. declarātem quid importēt ista verba, ipso iure, quia ꝯcludunt priuationem rei absq; alia prolatione sententiæ, vide gloss. in c. 1. de rescri eo. lib Nota secundum, quod legum humanarum appellatione comprehenduntur leges ciuiles. vide gl. 1. de priuileg. c. 2. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

d ¶ Si qui.] Priuatus ipso iure, vel per sn̄am bonis, quę tenet a Romana, vel alijs Eccle sijs, illa minori spatio cē tum annorum ꝯ Romanam, vel quadraginta ꝯ alias non præscrib t. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam & alias ecclesias pręscribunt spatio quadraginta annorum, & idem in extraneis. Io. And.

e ¶ Tenent.] in feudum, vel alio modo, vt dicam infra.

a Sec.

Quæ nō ... uā presu ... mē nisi al ... egeē, ita. ... ely. in c. ... fferre. de ... ræsump. ... Alexā. ... onsil. 76. ... ol. 2.

Vide Ab ... atem in ... cum ex ... officij, & ... Fely. in c. ... diligēti ... od. tit. & ... Dec. cons. ... 34. limi... ... ntes & ... ampliātes ... extum.

Idē Do. ... & in fi. vo ... uit gl. in ... ad deci... ... mas de te ... ti. facit ... ex. hic in ... princi. sed ... hi tenet ... glos. per ... ex. hic in ... medio & ... gl. facit ... Barba. cō... ... 55. li. 3. ... & Decius ... consl. 66.

Quæ pro ... prie cadit ... n circum ... uicinos. ff. ... de flu. l. 1. ... bi ęstima ... tione cir... ... cumcolen ... tiū. Io. A.

Vide Fe ... ly. in c. si ... diligenti, ... tit. de pre ... scriptio. ... & Ale. cō ... si. 26. in 5. ... vol. qui te ... nēt testes ... hæc duo ... debere ꝓ ... bare de ... auditu & ... de fama.

† De intellectu Io. Faber. In. fti. d̄ vsuc. §. res fisci.

† Quid intelligatur hic appellatione Ecclæ Romanæ docet Pōtifex in c. ad audientiam sup. eod.

† Notat Pet. de Anch. quod post sententiam iuris, vel hominis facienda est executio: sed, quod declaratoria executionem praecedat c. cum sm. infra eo. de haere. siue illa aeternat res siue personam vel in crimine, laesae maiestatis teneret titulus in bonis ar. not. in l. is conse quenter. ff. fam. il. erc. donec ferat declaratoria. l. eius qui de latore. ff. de iure fisci, et si crimen sit probatum, & notorium, quam probatio non tamen potest sicut inia, vt no. Pet. de Anch. de off. deleg. iudex infra cod. cui addo glo. singularem sm Do. in c. si. de cofessis. infra co. l. l, sed & si. §. si cum. ff. de iuiur. Fon.

† al. ita: Si vero post mortem, &c.

† In vno manuscripto ita: sancimus eos super bonis huiusmodi etiam a Romana Ecclesia in hoc casu non esse, &c.

1 De hac dria v. de Baptistam de S. Bla.

a ¶Per sniam.] vt quia propter ingratitudinem reuocata fuit donatio infra de dona. c. vlt. C. de reuo. do. l. vlt. Ad idem sup. de poe. ad aures. infra de schis. c. vnico.

[Glo. seq. allegando 6. concor. ponit 6. exempla.]

b ¶Ipso iure] pone exemplum sup. de poenis, quibusdam licet ibi quidam dicat contra. §. eos per sententiam ibi priuandos. Ad idem infra. cod. lib. de elect. vbi periculum. §. ipsos insuper, & c. fundamenta. §. quod si secus infra de i coen. felicis. & sup. de sen. excom. graue. ad si in lib. feudo. de feudis non alie. imperialem. §. praeterea. cum simi.

c ¶Videantur] i. vt in auth. de san. epis. §. si quis rapuerit. ad fi. tit per vnam columnam, coll. 9. vnde fuit tractum 27. q. 1. si quis. rapuerit. vbi dr. quod bona corrumpentis, rapientis, vel solicitantis monialem vendicari dent monasterio, sed si postquam crimen notum fuerit, neglexerit Ecclesia per annum petere, tunc applicatur fisco, & facit ff. de diuer. & temp. praescr. l. in olbus, & quod ibi no. Io. Mo. & Archi. alleg. auth. vt cum de ap cog. § generalem. ver. si vero coll. 8. vbi non extantibus filijs agnatis vel cognatis catholicis, defertur ecclesiae, quod si per annum petere negligat: defertur fisco Io. And.

sint per sententiam, [a] vel ipso iure [b] priuati: Statuimus, vt in apprehendendis † vel occupandis postea quandocunque bonis eisdem, nullus (licet leges humanae super hoc alia tempora statuere videantur [c]) ipsis Ecclesijs temporis lapsus obsistat: nisi contra ipsam Romanam Ecclesiam centenaria, [d] vel contra Ecclesias aliàs quadragenaria [e] praescriptio legitime [f] sit completa. [g] ¶ Si † post mortem haereticorum: qui dum viuerent catholici putabantur [h]: bona ipsorum a catholicis [i] eorum filijs, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque [k], spatio quadraginta annorum fuerint bona [l] fide possessa: Sancimus † eos super bonis huiusmodi etiam si ad Romanam peruenire deberent Ecclesiam; in hoc casu [m] non esse ulterius molestandos: quamquam illi, quorum bona fuerant, nunc [n] deregantur haeretici [o] extitisse. †

ADDITIO. Bona ad Ecclesiam delata aliquando peti possunt intra annum, vt tangit haec glossa. Aliqua iura videbantur dicere de quinquennio. C. de appel. leg. 2 & de haeret. Manichaeos. & quod ibi nota in 3. gl. Alia videntur dicere de quadriennio. ff. de diuer. & tempo. praescrip. inter quattuor. C. de quadrien. praescrip l. 1. Ioan. And.

d ¶Centenaria.] 16. q. 3. nemo. de praescrip. si diligenti, & cap. cum nobis. & ibi notatur qualiter probetur tal s praescriptio.

e ¶Quadragenaria.] 16. q. 3. cap. iubemus. §. quas actiones, supra de praescrip. de quarta, & c. ad aures. cum similibus.

f ¶Legitime.] supra c. prox.

g ¶Completa] vt subducantur tempora schismatum, vacationum, hostilitatum, & similia, sup. eo. c. 1. & c. ex transmissa. & c. cum nobis.

h ¶Putabantur] in alijs igitur haec praescriptio locum non habet. ad hoc sup. de praesum. nonne.

i ¶Catholicis.] bene dicit: quia secus si essent haeretici: illi enim nihil possunt possidere. 23. q. 7. per totum: & dist. quo iure ergo nec praescribere, quia praescriptio sine possessione non procedit, supra de probat. ex litteris supr. co. causam. de vsucap. sine possessione. infra de reg. iur. cap. 3.

k ¶Quibuscunque.] dum tamen catholicis, vt supra.

l ¶Bona fide.] credebant patrem vel testatorem fuisse catholicum: & sic iusto titulo in ipsos eorum bona transijt.

m ¶In hoc casu.] nota specialem causam in quo quadragenaria praescriptio currit contra Romanam Ecclesiam, & fungitur vice aliarum ecclesiarum. Vide quod no. 16. q. 4. volumus in gl. antepe. & quod not. de capel. mon. dilectus. & quod ibi dixi per quod decido, quod hic not. Archi. Sic omnes Ecclesiae gaudebant priuilegio centum annorum. C. de sacrosan. eccl. vt inter diuinum.

n ¶Nunc.] scilicet tempore quo Ecclesia vult bona vendicare, illi referatur ad verbum, delegantur, vel nunc, scilicet tempore mortis tuae, si respiciat verbum, extitisse, al. às est in littera, tunc, & clarius.

[Gl. seq obijcit & soluit.]

o ¶Haeretici.] sed nonne tales damnantur: & ipsorum memoria etiam post mortem, vt hic, & 23. q. 2. c. vlt & infra de haere. si quis Episcopus. ergo & bona intelliguntur esse damnata, cum sint accessoria ad personam. C. de bo. proscrip. auth. bona, in fi & l. fi. in fi. Et facit quod not. de cle. coniu. quod a te. Sol. speciale est in casu propter bonam fidem ipsorum catholicorum haeredum, qui tanti temporis s. 40. annorum praescriptum sibi dominum quaesiuerunt: aliàs locum haberent contraria: nam etsi aliam rem ecclesiasticam praescriptibilem bona fide tanto tempore posse dillent, praescripsissent: ergo & illa bona praescribent.

ADDITIO. Nisi haec constitutio emanasset parum iuuaret haec ratio. In re enim Ecclesiae praescribebatur Ecclesiae, quae neglexit petere. Sed hic ante pronunciationem nulla negligentia, vt dixi super vers. sancimus.

† sio in repetitione & rubrica decr. q. 25

† Vide Zachinum, tract. de haere. c 14 & 25. Mar filiis sing. 307. inci. Bona delinquentis & Anto. Gom. to. 3 varia. re solut. c. 14.

2 Vide Carrerium tractat. de haret. Sq. llacentem tract. de fi. de cathol. c. 54. & repertorii inquisitorum verbo bona.

† De intellectu vide Abbatem in d. ca. 1. de off. ordi. & Bal. in l. fi. C. de poe. iu, quia male, iud.

TITVLVS XIIII.

De sententia & re iudicata.

¶Innocentius IIII. in Concilio Lugdunensi.

¶Iudex, qui contra iustitiam & contra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: condemnandus est parti laesa in aestimationem litis, & per annum est suspensus, & perbetuo si medio tempore ingeras se diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Io. And.

CAP. I.

Cum † aeter-

DE SENTENTIA ET RE iudicata.

¶Visum fuit supra per discursum titulorum praecedentium, de iudicijs, & praeparatorijs iudiciorum, & de allegationibus & defensionibus partium. Et quia postquam partes allegauerunt & proposuerunt totum id & quicquid proponere & allegare voluerunt, superest solum sententia, & appunctamentum iudicis: ideo ad nos informandum posuit rubricam, de sententia, & re iudicata.

Cum aeterni.] Diuiditur in quattuor partes secundum Ioan. Mona. Primo ponit prooemium. Secundo dat formam sententiandi, supple, & procedendi: ibi, Caueant. Tertio contra facientem suspendit. ibi, Si quis Quarto non seruantem suspensionem punit multipliciter ibi, Scituris. Io. And.

¶Pro intellectu huius cap. praesupponendum est quod habetur in l. vlt. ff. de var. & extraord. cogn. & Insti. de oblig.

obli g. quæ ex quasi delic. nascuntur, videlicet, quod iudex si per imprudentiam malè iudicauerit, tenet parti quam læsit, secundũ q̃ bonum, & æquum iudici videbitur, & dicitur facere litem suam.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, puta in centum, conueni te coram iudice competenti, tu per pecuniam, vel preces amicorum tuorum corrupisti iudicem, intantum, q̃ ipse tulit iniquam sententiã ɔ̃ me, & te ab impetitione mea absoluit; cõtra tñ suam conscientiam, & iustitiam, quæritur an sit aliqua pœna puniendus? Respondet Rom. Pontif. quod sic: nam vltra pœnas legales, est mihi cõdemnandus in æstimationem litis: & insuper est suspensus per annum ab officio: & si pendente illo anno se immiscuerit, incurrit irregularitatem, a qua non poterit nisi per Romanum Pontificem absolui.

Psal. 36.

ni[a] tribunal[b] iudicis illum reum[c] non habeat, quem iniustè iudex[d] condemnat[e] testante Propheta: [f] Nec damnabit:[g] cum cum iudicabitur illi;[h] Caueant ecclesiastici[i] iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus[k] nil vendicet odiũ,[l] vel fauor † vsurpet, timor exulet, præmium aut expectatio premij iustitiam non euertat,[m]

† Facit c. 1.15. q.7. & c. de ecclesiasticis. 25. q. 2

Nota primò principium huius c. quod iudex debet iudicare magnum, vt paruum, senem ut iuuenem, in capit. nouit, de iudi. in antiq. ita vt apud eum non sit aliqua acceptio personarum. Nota vlterius, principalem effectum huius c. videlicet, quod iudex malè iudicans contra iustitiam & conscientiam, incurrit uarias, & diuersas pœnas, hic contentas. No. quod istæ pœnæ imponunt iudici q̃ male iudicauit vltra pœnas legitimas, id est a legibus indictas, ut in cap. at si clerici, de iudi. in antiq. Not quod iudex male iudicans primo efficiatur infamis infamia iuris, quæ ipsum repellit a testimonio, & à dignitate, ita quod non poterit esse iudex nec aduocatus nec alium accusare. Item non facit querelam ubi aliàs locum haberet. Item locum facit querelæ, ubi alias non haberet locum querela. Nota, quod iudex male iudicans suspenditur ab officio per vnum annum, & si pendente illo anno se immiscuerit diuinis, incurrit irregularitatem, a qua non potest absolui per alium nisi per Papam. Nota sex requisita ad hoc q̃ iudex male iudicans incurrat pœnas hic contentas. Primo requiritur quod ipse iudicet contra iustitiam: secus si iudicaret contra conscientiam, dum tamen secundum iustitiam. Secundo requiritur quod ipse iudicet contra conscientiam. Tertio quod sciat quod malè iudicat si autem credebat bene iudicare, tunc non haberent locum omnes istæ pœnæ: tamen iudex teneretur ad æstimationem litis, vt instit. de obligat. quæ ex quasi delic. nascunt. circa princip. Quarto requiritur quod iudex hoc fecerit in grauamen alterius partis: ideo si iudex iudicet contra conscientiam, & contra iustitiam, sed non in læsionem alterius partis, non haberent locum istæ pœnæ. Quinto requiritur quod ipse fuerit motus ad iudicandum malè per sordes, id est, per pecuniam, gratiam, vel preces alterius, vel fauore, vel odio. Sextò requiritur, quod ipse grauet partem in faciendo, secus est in negligendo. Istud quidam notant in verbo, fecerit: quia cum illa constitutio sit pœnalis, debent ponderari omnia verba ipsius: ideo dicũt quo: requiritur factum iudicis, secus ergo si iudex aliquid omittat. tunc enim non teneretur hic contentis, licet iudex bene teneretur ad interesse partis. Nota vlterius ex isto textu iuncta glos. quod iudex debet iudicare secundũ allegata & probata vtrum autem possit iudex iudicare contra cõscientiam priuatam, tractatur in c. pastoralis, de offi. & pote. iud. deleg. in ant. q. Et dicunt aliqui, q̃ si iudex habeat conscientiam informatam ex actis, dẽt iudicare secundu illã cõscientiam: sed si habeat cõsciẽtiã cõtrariã conscientiæ informatæ ex actis, nullo m̃ õ debet iudicare secundum illam conscientiam. Dominus autem Siculus Barbatia tenet, q̃ iudex debet semper iudicare secundũ allegata, & probata, non agit secundũ conscientiã priuatam. & dicit, quod si iudex habeat conscientiã priuatam contrariã conscientiæ informatæ ex act. s, debet deponere illam conscientiam priuatam, & se conformare actis iudicialibus. Nã dixit quod iudex debet credere, & semper gerere in mente, quod diabolus fecit sibi illã conscientiam priuatam, & quod opposuit sibi phantasmata, quæ tamen non sunt vera, vt ipse iudicaret. Nota, quod condemnatus iniustè per iudicem, non censetur condemnatus apud Deum, de hoc de senten. excomm. a nobis, §. nos igitur ibi, propter q̃. Et cum hoc nota, q̃ licitum est arguere a dictis prophetarum. No. q̃ appellatione causæ comprehenditur etiam sententia, q̃ nota, quia facit q̃ procurator constitutus ad causam, videtur etiam constitutus ad sententiam. Dom.

[Prima gloss. summat.]

a ¶ Cum æterni.) iudex, qui contra iustitiã, & contra conscientiã aliquid in iudicio fecerit, in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: condemnandus est parti læsæ in æstimationẽ litis, & per annum est suspensus, & perpetuo, si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Io. And.

a ¶ Æterni.] id est, Dei patris sup. de Sum. Tri. c. 1. in prin. ADDITIO. Arch. alleg. 32. di. erubescant. in fi. 11. q. 3. custodi. 9. q. 3. aliorum. Io. And.

b ¶ Tribunal.] γ idest locus in quo ius redditur, vel ubi pro tribunali sedet iudex, qui aliàs forus vocatur, sup. de uerb. sig. forus.

γ Vide S. Tho. 3. par. q. 59. ar. 1.

c ¶ Reum.] a reatu: non enim qui accusatur statim reus est, sed qui conuincitur criminosus, 15. q. vlt. c. vlt. de uerbo. sign. forus.

d ¶ Iudex.] humanus, id faciens errore uel dolo, & in eo quod male iudicat, non est iudex: cum non sit in eo iustitia. 23 q. 2. c. 1.

e ¶ Condemnat.] fuit hoc sumptũ. 11. q. 3. & si ad tempus, & hoc est iõ, quia iudiciũ Dei innititur veritati, quę nec fallit, nec fallitur: iudiciũ hois opinioni, quę fallit, & fallitur, de sent. exc. a nobis.

f ¶ Propheta.] Dauid in Psal. 2 Noli æmulari.

2. *Ps. 36.*

g ¶ Damnabit.] Deus.

h ¶ illi.] idest contra illum: idest, cum fiet iudicium de illo: & sunt hæc uerba 24. quæstione 3. non in perpetuum.

ADDITIO Et ibi exponitur Io. And.

i ¶ Ecclesiastici.] i. sæculares non ligat: cum nec pœna inferius posita illos ligare possit, & facit sup. eo. lib. de ele. indemnitatib. in fi.

k ¶ Processibus.] quibuscunque. sup. de prob. quoniam contra falsam.

l ¶ Odium.] priuatum. sup. de testi. quotiens. [Ad idem 3. quæst. 7. iudicet, 15. quæst 7. cap. 1. 23. q. 4 cap. 1. & c. ea vindicta, in prin. facit 11. q. 3. ita enim, &c. iudicare. 3. q. 5. omnes qui, secundum Archi.] 86. distin. odio. 23. q. 4 duo ista.

ADDITIO. Ad idem 1. q. 1. odit, 14. q. 1. odi; hęc quattuor iura probant q̃ licet odire vitia. Et dicit Archi. de tali odio loquitur Psalmista Psalmo 138 ad fi. Perfecto odio oderam illos. Admittitur etiam odium culpę, quo inducta est præscriptio ad negligentiam puniendam, sup. de præscr. uigilanti. Io. And.

m ¶ Non euertat.] hæc n. quattuor humanum solent peruertere iudicium. 11. q. 3. quattuor, & ueritatem interesse, sup. de test. quotiens; & c. licet ex quadam. (Et illa quattuor his uersibus comprehenduntur.

Quattuor ista, timor, odium, dilectio, census,
Sapè solent rectos hominum peruertere sensus,

ADDITIO. Dicit Io. Mon. quod quidam addunt quintum. s. ignorantiam sup. de temp. ord. vel non est compos. & alij sextum. s. negligentiã, inf. de homic. pro humani, lib. 6 Io. And.

a ¶ Stateram.] 24 q. 1. non afferamus, qui in rectè iudicat, stateram in manu gestat, ac. dis. ois. qui, & ita magnum iudicabit, vt paruum de iud. nouit, licet in pęnis deseratur dignitati, & personæ, sup. eo. lib. de offi. deleg. c. 1.

iustitiam. Tertiò, ꝙ in grauamen partis. Quartò, ꝙ in iudicio. Quintò, ꝙ faciat per ignorantiam: sed in hoc opinio, ut dixi circa tex. Sextò, ꝙ per gratiam, vel sordes, altero deficiente cessit pœna. Arg. ff. de ver. oblig. si quis ita stipulatus. Io. And.

sed stateram [a] † gestent in manibus, lances appendeant æquo libramine, [b] vt in omnibus, quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis [c] sententijs & ferendis [d] præ oculis habeant solum Deum: [e] illius [f] imitantes exemplum, † qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominum referebat, ut secundum eius imperium iudicaret. ¶ Si quis autem iudex ecclesiasticus ordinarius, [g] aut etiam delegatus, famæ suæ prodigus, [h] & proprij persecutor honoris, contra conscientiam, † & contra [i] iustitiam in grauamen [k] partis alterius in iudicio [l] quicquam fecerit per gratiam vel per sordes; [m] ab executione officij [n] per annum [o] nouerit se suspensum, ad æstimationem litis parti, quam læserit, nihilominus condemnandus. [p] ¶ Sciturus, quod si suspensione durante damnabiliter ingesserit se † diuinis, [q] irregularitatis [r] laqueo se inuoluet secundum canonicas sanctiones: a qua [s] non nisi per summum [t] Pontificem poterit liberari, saluis alijs constitutionibus, quæ iudicibus male iudicantibus pœnas ingerunt & infligunt [v] Dignum est enim, vt qui

b ¶ Libramine.] sic & contrahentes iustas mensuras, & pondera debent habere, supra de emp. & vendi. c. 1.

c ¶ Concipiendis.] hoc quo ad scripturam, & pronunciationem ipsarum.

d ¶ Ferendis.] hoc quoad prolationem verbalem, ad hoc j. eo. c. ult.

e ¶ Deum.] a quo sicut iudicabunt, iudicabuntur. C. de iud. rem non nouã, & remetientur, in qua mensura fuerint mẽsi, vt de pœn. & rem. cum ex eo.

ADDITIO. De accus. qualiter. 1. Io And.

f ¶ Illius.] Moysi Exo. 32. & habes idem 11. quæ. 3. sum mopere.

g ¶ Ordinarius.] fallit in ep̃is 1 qui aliqua suspensionis canonis pœna non comprehenduntur, nisi de ipsis caueatur, inf. de sen. excom. quia periculosum, & sup. e. lib. de ele. si compromissarius, §. huiusmodi.

h ¶ Prodigus.] sic sup. de accu. c. vlt. & sic crudelis est, ẽt si conscientiæ suæ confidat. 12 q. 1. nolo.

i ¶ Et contra.] no. ista duo sic copulat. vtrunq; n. requiritur ut locum habeat pœna. Non. n. ſm conscientiam simpliciter iudicare debet: sed informare debet eã secundum allegata, & probata, de hoc 3. q. 7. iudicet, sup. de off. deleg. pastoralis, §. quia vero.

k ¶ In grauamen.] Ecce tertium quod requiritur, ut locum habeat pœna.

[Gl. seq. quærit, ponit opi. quam determinat, finis soluit aliam quæstionem.]

l ¶ In iudicio. 2] quid de arbitro: nunquid hæc pœna in ipso locum habebit? Dic sec Goff & Ber. ꝙ non: quia de ordinario delegato hic tantum cauetur, & hæc est pœna: & sic non amplianda, de pœnit. distin. 1. pœnæ. inf. de reg. iur. o ia, & c. in pœnis, quod est verum secundum Hostien. Io Mona. & Archi. si sit arbiter cõpromissarius, secus si in locũ ordinarij uel delegati succedat. Ad hoc sup. eo lib. de offi. deleg. ab arbitris. Et eadem ratione dixit Host. quod non credit hanc pœnã in auditore vel in mero executore locum habere: cum & hi non sint iudices, sup. de off. dele. super quęstionũ, §. 1. & § verum.

ADDITIO. Idem Io Mon & Archi.

m ¶ Vel p sordes.] hoc est quartũ quod requiritur, ut locum habeat pœna hæc. Et dicitur fieri per sordes, si prece, pretio, timore, uel odio, iudex corruptus sit, & iõ de his fecit superius mentionem.

ADDITIO. Apertius dici potest, quod sex sunt, quæ requiruntur, ut iudex incurrat hanc pœnam. Primo, quod contra conscientiam. Secundo, quod contra

[Glo. seq. quærit & opi. ponit. Host.

n ¶ Officij.] quid de beneficio? Dicit Hostien. ꝙ quia pœnæ sunt restringendæ, hoc ad beneficia nõ extenditur. si. n. Papa hoc voluisset id expressisset, de deci. ad audientiam. In suspensione autem hominis posset habere locum, ꝙ suspensus ab officio, & a beneficio. Huius directè no. contrarium Ioã. 32. dist. preter hoc. & facit quod dixi sup. eo. lib. de elect. quia sæpè, & quod not. de appe. pastoralis, in fi. plenius in Clem. de pœn. cupientes.

ADDITIO. In gl. nota nouam, in fi. vbi etiã inuenies quod ibi no. Io. Mon. & Archi. Io. Andr.

o ¶ Annum.] ex tũc inchoandum. sup. e. lib. de elect. cupientes. § cæterum. Quid si annus fuerit bissextilis? Dic ut no. 55. distin. ca. 2 sup. de uerb. signi. quæsiuit. §. 1.

ADDITIO. Host & Io. Mon. hic tenent, quod si incurrat in anno bissextili abstinebit 366. diebus. cum hic agitur de facto annuæ, vnde sequendum est certius, alleg. de spon. iuuenis, de cler. excom. illud Io. Andr.

p ¶ Condemnandus.] C. de pœn. iu. qui ma. iud. l. vlt. & infamis est. ut ibi, ff. de iud. si filiusfam. & iure Authenticorum condemnatur in triplum, si ciuilis sit causa, si criminalis, punitur in confiscatione propriç substant: ę: & in exilium mittitur, in Authen. Vt lit. in exor. li. iurent §. si quis autem posita. C. de pœ. iu. qui male iud. Authen. Nouo iure. Si autem per imprudentiam iudex male iudicauerit, tenetur ex quasi maleficio, inquantum bonum & æquum visum fuerit iudici, ff. de var. & extraord. cog. l. vlt. Instit. de oblig. quę ex quasi delic. in prin.

ADDITIO. Vide quod no. 2 q. 6. hoc etiam, in glo. fin. & an hæc secunda pœna locum habeat in arbitro, uide in Spec. de arbitris, §. 1. versũ. sed & si, & versi. sequenti, Ioan. And.

q ¶ Diuinis.] officijs, nec dicit de beneficijs, ſm Host.

r ¶ Irregularitatis.] de qua dicetur inf. de sen. exc. cum medicinalis. Io. And.

s ¶ A qua.] irregularitate, aliàs a quo. s. laqueo.

t ¶ Per summum.] est. n. de casib. reseruatis, vt 11. q. 3. si quis ep̃s damnatus, & c. seq. de sen. exc. cum illorum. & de hoc de cler. excom. mi. clerici.

ADDITIO. Idẽ dicit hic Inn. de corpore uitiatis, & illegitimè natis, & pęnitẽtib. & bigamis. & sic seruat Ecclesia Rom. ſm eum: & hoc dictum noluerunt Host. & Abbas & Host. alleg. de cor. uit. c. 1. de big. c. 1. 2. & 3. 51. di. qui in aliquo. de illegitimè natis expeditum est s. e. li. de fil. presb. c. 1. Io. And.

v ¶ Infligunt.] nec miteris, si de uno delicto plures pœnas uolumus irrogari: dignũ est. n. &c. & ita continua, & facit ꝙ no. de iurat. clerici, in gl. pen.

† Prou. 11.

† An sit exemplis iudicãdũ, vide Fely. ca. 1. de p̃sumpt. & Doct. in l. nemo, C. de sen.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 64. ar. 6. 3. argu. & eadẽ parte, q. 67. articulo 2. Abb. & Fely. in c. pastoralis, de off. dele.

1 Licet grauius peccent, c. cũ quidã, de iureiu. c. bõ Christianus, & c. p̃cipuè, 40. dist. & c. qa tua, 11. q. 3.

2 Istã gl. sequuntur D. Phi. D. tñ in honorabilib. app̃sone iudiciũ venirent arbitri. gl. in verbo, iudices, in c. 1 in princ. sup. eo. de consc. Fõ.

† Suspẽsus ingerens se diuinis an & qñ sit irregularis, uide gl. in c. is cui, de sẽtẽ. exc. eo. lib. & Dñicũ in c. si de cle. excõ. & Rob. in tetu de sen. excõ. decis. 3. in antiq.

a ¶In tot.]s.in Deum iustitiam,officij debitum,humanam naturam: quia contra proximum est corruptus & sic nec Deum timet, nec hominem reueretur. Et facit sup.de crim fal.cap.1.

ADDITIO. Et inf.de app.cordi.in fi.Io.And.

b ¶Poena multiplici.] & sic fit approbata illorum duorum doctorũ legum opinio, qui dicebant in præall. legibus omnes poenas habere locum.

ADDITIO. Alleg. Host.13.dist duo mala,94. dist si quis autẽ.4.dist.factę sũt de celebra.mis.de homi ne.& de vita & honest.cleric.vt clericorum.Io.And.

in tot[a] præsumit offendere, poena multiplici[b] castigetur.

¶Idem sacro præsente Cõcilio, ad memoriam sempiternam.

¶ Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis.h.d.secundum Paulum.

CAP. II.

AD Apostolicæ[c] dignitatis: & infra.

¶Sanè cum dura guerrarũ commotio nonnullas professionis Christianæ prouincias diutius afflixisset, nos ad Fridericum † præcipuum[d] principem sęcularem huiusmodi dissensionis, & tribulationis auctorem, a felicis recordationis Gregorio Papa IX. prædecessore nostro, pro suis excessibus[e] anathematis[f] vinculo innodatum, speciales nuncios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P.Albanen.& H.†Sabinẽ. Episcopos, ac dilectum filium Guilelmum basilicæ xij. Apostolorum Presbyterum Cardinalem, qui salutem zelabantur[g].

AD Apostolicæ.] CASVS. Orta fuit controuersia inter Romanam Ecclesiam, & Fridericum Imperatorem. Nam cum ipse Fridericus Imperator plures excessus commisisset, Papa eum citauit, seu citare fecit, vt certa die coram se compareret qui Fridericus noluit comparere: quare Papa eum reputauit contumacem & pro contumacia sua illum anathematizauit, idest excommunicauit cum sollemnitate. Nam Papa induit vestimenta papalia, & coram duodecim Episcopis indutis vestimentis Episcopalibus, qui habebant quilibet vnum cereum in manu, protulit sententiam excommunicationis in ipsum Fridericum, & quilibet Episcopus proiecit suum cereum in terram, & cum pedibus conculcauit, in signum maledictionis æternæ. Cum istud deuenisset ad notitiam Friderici Imperatoris, ipse indignatus habuit guerram contra Romanam Ecclesiam, & Prælatos Ecclesiæ. Et cum Prælati Ecclesiæ vocarentur ad Concilium Papæ, ipse Fridericus cum suo exercitu accepit 22. galeas oneratas Prælatis, qui ibant ad Concilium, quos Prælatos idem Fridericus incarcerauit, quod cum relatum esset Papæ, ipse Papa mitit ei duos Episcopos & vnum Cardinalem in textu nominatos, vna cum articulis, vt in litera continetur. Vnde Fridericus Imperator noluit acquiescere dictis illorum trium, propter quod indignatus Papa, & habito consilio cum suis Cardinalibus dictum Fridericum priuauit Imperio, & regno Siciliæ, quod regnum dictus Fridericus tenebat in feudum ab Ecclesia, mandando insuper Electoribus Imperatoris, vt alium Imperatorem eligerent, quod fecerunt ipsi Electores. Et sic durante vita ipsius Friderici, fuerunt duo Imperatores electi.

ADDITIO. Refert hic Frãciscus, ꝙ ipse Fridericus post depositionem tenuit regnum, & eo mortuo filius eius Cõradus, & eo mortuo, alter filius Mãfredus. Et hæc fuerunt tempore Alexad IIII. & Vrbani Demum Clemens IIII. dedit regnum Domino Carolo fratri regis Frãciæ, qui bellum habuit cum ipso Manfredo, in quo mortuus est ipse Manfredus. Deinde Corradinus filius dicti Corradi, dicens regnum ad se spectare, intrauit Apuleam viriliter, & potenter: & ibi deuictus, & captus, per dictum Carolum decapitatus fuit. Io And. Nota ꝙ collatio regni Siciliæ spectat ad solum Papam: prouidet tamen cum consilio Cardinalium. Dominicus.

[Prima glossa diuidit, & summat, secundo rñdet per duas qõnes, scilicet, quare dicat superscriptio de præsentia concilij, & quare de memoria sempiterna.

c ¶Ad Apostolicæ.] decre.hæc põt diuidi in quattuor principales partes. In prima præmittit dissensionem q̃ erat inter Ecclesiam, & Fridericum Imperatorem, & oblationes per Ecclesiam sibi factas. In secunda quę incipit ibi: Sed licet, dicit oblationes non fuisse receptas per eum: & quattuor quæ faciebant ad depositionem eius enumerat, & quintũ qđ faciebat ad priuationem regni Siciliæ. In tertia quę incipit ibi: Nos itaq; ipsum deponit ab Imperio, fideles absoluit, fauentes excõicat, dat licentiã Electoribus eligẽdi successorẽ. Vltimo protestatur se prouisurum regno Siciliæ. Et no. ꝙ in superscriptione dr̃, sacro præsente Concilio ad memoriam sempiternã; qđ dicit de Concilio, potius est ad honestatẽ, q̃ ad necessitatẽ: & sine sñia, vel licentia Cõcilij sñia Papę fuit ficeret ↄ Imperatorẽ, & quemcunque aliũ, 15.q. 6. alios ibi non dr̃ ꝙ in Concilio facta fuerit depositio ipse enim habet plenitudinẽ potestatis, 2. q. 6. de cætero, [ibi.vt in partem sint, &c.] sup de vsu pal. ad honorem. [11.dist c.2.& quod ibi not] Licet inferiores prælati, qui iudicare debent ſm Canones, præsentiam suorum habere debeãt clericorum. 15 q.7.eps nullius, de ijs quæ fiunt a præla.nouit, nisi esset consuetudo ↄtria. sup. co.lib.de ↄsue. cap. 3. Papa vero non subijcitur Canonibus, 2 nec ab eis auctoritatem habet: sed econtra, supra, de elect. significasti, ipse ergo omnes iudicat, & nullus ipsum, 22. dist omnes, 9.q.3.cap Epo, & solã, & cap.nemo. Quod autem dicit de memoria sempiterna, non est hoc speciale: quia omnis sententia est perpetua & fertur ad rei memoriam: & etiam instrumenta ad hoc fiunt. 1.q. 7. saluberrimum. 27 q.1.omnes feminæ. [ff.de pigno.ↄtrutur. in fine.] Sed quia hoc negotium grauissimum erat, & raro ↄtingit sententiam depositionis ↄ Imperatorem ferri, vt per hoc appareat quanta sit auctoritas & potestas Ecclesiæ: & vt magis timeatur Ecclesia, [merito est talis sententia memorię commendanda.] Ad hoc sup.de poen. in quibusdam, j. de schisma c.vnico, de poen.felicis.Io.And.

ADDITIO. Dicit hic Inno quod hęc sñia memoranda est, vt sciant omnes, quot, & quantis periculis se subiecit Ecclesia Romana, vt subditis pacẽ procuraret, dans exemplum cæteris prælatis subeundi pro suarum ecclesiarũ defensione quęcunque pericula. Dicit enim quot & quantis periculis maris, terræ, proditionum, assassinorum, & alijs infinitis submisi sus fuerit lator huius sententiæ, vix homo posset enarrare. Dicit tamen, quod aliqua in chronicis Romanæ Ecclesiæ continentur Io And.

d ¶Præcipuum.] potest referri ad auctorem, & etiam ad principem.

e ¶Excessibus.] idest ↄtumacia excessuum 3 quia satisfacere nolebat, 11.q. 3 nemo episcoporum.

f ¶Anathematis.] i.excommunicationis 4 cum sollẽnitate factæ: de qua 11.q.3 nemo.

ADDITIO. Et c. debent, & in Cle. Si quis suadente, de poe.verl & quia. Et vide quod dixi sup. de iud. cũ non ab homine, super ver. anathematis. Io.And.

g ¶Salutem zelabantur.] quasi feruenter amabant. Ad hoc supra, de custo. euch, cap. 2. Et tales mitti debent, quia

† In aliq. bus antiquis Federicum hr̃, sed in bene correctis Fridericũ legitũ. T. Roger.

† G.

1 Non dicit approbante, sicut j. de sent.excõ. sacro, in prin. forsan ex cã ne crederet aliqu sine approbatione Cõcilij depositionẽ Imperatoris per Papam fieri nõ posse, vñ j. nos itaq; dicit deliberatione præ habita.Io. And.

2 Sed vt dicit Archi.sup.de off.or.quã uis, multũ est vt qđ alijs impe rat, ipse seruet. 11. dist. iustũ. palea est. Requirat ergo Conciliũ præcipue in arduis, & præcipue fratrum. Io. And.

3 Super q bus admonitus fuit per Honoriũ III. secũdũ Bonitum.

4 Vide ca. certũ est. 24 q. 3. & Cardinalẽ in Clẽ. 1. de poenis, & Fely.c. a nobis, de exceptio.

quia cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, 3. q. 7. in grauibus, in prin 49. dist. in sum. §. 1.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

a ¶ Destinandos.] non solum cum Papa legationem iniungit: sed etiam cũ inferior prælatus canonico suo, in vtilitatem Ecclesiæ, suscipere teneter. Ad hoc 3. qõ. 1. nulli. de hoc 7. qõ. 1. quia frater, 16. qõ. 1. c. vos autẽ hoc verum, nisi rationabilem excusationem haberet de ijs quæ ff. a ma. par. cap. c. 2. Io. And.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.

b ¶ Proponi.] credendum erat eis, quia de legatione apparebat: aliàs non. C. de man. prin. l. vnica. vel dic, quia Cardinales, & noti erant, etiam sine scriptura credi eis debuit, 97. dist. nobilissimus, vbi de hoc in glo. 2.

c ¶ Quantum in nobis erat.] sumptum de verbis Pauli ad Romanos 12. ad Corin. 8. si fieri potest, quod in nobis est cũ omnibus hominib. pacem habentes. habes hoc 11. qõ. 3. inter verba, §. vocandi, versi. Paulus.

ADDITIO. Ad idem 3. quæst. 6. hæc quippe, in fine. Ioan. Andr.

d ¶ Pacem.] huiusmodi iudicium ad ecclesiam spectat supra de iudic. nouit. Et nota, quod Ecclesia, & quilibet alius primo debet aduersarium monere vt ad pacem cum ipso veniat. idẽ in eo, qui agit contra ecclesiam, 2. quæst. 7. accusatio quoque, vbi de hoc. ad hoc in glo. l. sed si quis, in fi C. de pigno. debitores. sed illud de vrbanitate, vt ibi no. ff. de ser. vrb. prædi. quidam Iberus.

ADDITIO. Vide de simo. licet, in gloss. ex hoc. Ioan And.

e ¶ Mundo etiam vniuerso.] cuius dominus est. 9. q. 3. cuncta per mundum, & sup. in proœmio huius libri.

f ¶ In galeis.] i. e. Ianuensium, ex quibus euaserunt duæ secundum Bostiuum, in quibus erant tres Cardinales legati, qui fuerant per partes diuersas pro conuocando Concilium & multi Prælati qui veniebant Romam ad Concilium conuocatum per Gregorium IX. quibus captis, dicitur, quod Fridericus misit litteras cõtinentes duos versus tales;

Omnes Prælati, Papa mandante vocati.

Et tres Legati veniant huc vsque ligati.

& ita factum fuit. Subdit ipse Boati. quod ex eis galeis euaserunt duæ. Vnde pro significatione huius vocabuli, galea, nota hunc versiculum.

Armo caput galea, pelagus percurro galea. Io. Andr.

ipsius, duximus destinandos: [a] facientes sibi proponi [b] per ipsos, quod nos, & fratres nostri (quantum in nobis erat [c]) pacem [d] † per omnia secum habere: necnon cum omnibus hominibus optabamus, parati sibi pacem, & tranquillitatem dare, ac mundo etiam vniuerso. [e]

¶ Et quia Prælatorum, clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captiuos, & omnium tám clericorum, quam laicorum, quos ceperat in galeis, [f] restitutio poterat esse pacis plurimum inductiua, eum, vt illos restitueret (cum hoc idem, tam ipse, quam sui nuntij, antequã ad Apostolatus vocati essemus officium promisissent [g]) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem. ac proponi super quod ijdem pro nobis parati erant audire, [h] & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere princeps vellet de omnibus pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, & offerre præterea, quod si Ecclesia eum in aliquo (contra † debitum) læserat (quod non credebat) parata erat corrigere, [i] ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quod in nullo contra iustitiam læserat Ecclesiam, vel quod nos eum contra iustitiam læsissemus, parati eramus vocare [k] reges, prælatos, & principes tam ecclesiasticos, quam sæculares ad aliquem tutum [l] locum, vbi per se, vel per sollemnes nuntios conuenirent, † eratque parata Ecclesia [m] de consilio Concilij sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo, ac reuocare sententiam, si quam contra ipsum iniuste tulisset, & cum omni mansuetudine, & misericordia [n] (quantum cum Deo [o] & honore suo fieri poterat) recipere, de iniurijs, & offensis ipsi Ecclesiæ, suisque per eum irrogatis, satisfactionem [p] ab † eo volebat, [q] & omnes amicos suos sibique adhærentes † in pace ponere, plenaque securitate gaudere, vt nunquam hac occasione possent aliquod subire discrimen.

¶ Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis & precum curaremus insistere lenitate; idem tamen Pharaonis [r] imitatus duritiam, & obturans † more aspidis [s] aures suas,

g ¶ Promisissent.] credendum est Papæ hoc referenti, supra de testibus cum a nobis, & dixi supra de renun. cap. 1.

h ¶ Audire.] non per ficere: vnde habebant ad instar auditorum referre, supra de offic. deleg. super quæstionum.

i ¶ Corrigere.] 35. quæstione 9. sententiam. & c. apostolicæ, sup. de re iud. cum olim in auth. de nupt. in fine primæ columnæ coll. 4.

k ¶ Vocare.] de gratia hoc dicit: & vt euitaret omnem suspicionem. ad idem 2. q. 7. nos si incompetenter. in prin.

l ¶ Tutum.] talem locum assignare debet iudex, alias locus est appellationi: etiã si sit, scriptum appellatione remota, supra de app. ex parte, & 33. quæstione 2. siue, de coniugij, ff. de iud. si locus

m ¶ Parata ecclesia.] non dixit se reuocare, sed reuocare paratam. Et facit ad responsiones quas faciunt iudices appellãtibus ab interlocutorijs sẽtentijs, de hoc supra de app. cum cessante, & infra tit. proxi. si a iudice.

n ¶ Misericordia.] 45. dist. disciplina, in prin.

o ¶ Quantum cum Deo.] supra capitu. proxi.

p ¶ Satisfactionem.] quam quis non tenetur remittere, etiam quo ad Deum, rancorem autem sic. 90. dist. si quis contristatus, vbi de hoc, & 23. q. 4. si in qui, & ibi de hoc.

q ¶ Volebat.] etiam ecclesia Io. And.

r ¶ Pharaonis.] qui monitionibus & flagellis durior est effectus, nec conuerti voluit 23 q. 4. Nabuchodonosor. in prin. & h bes origine Exo 7. vsq; ad 15. & pòt dici de Frederico Imperatore, qui mag us fine comparatione creatus, fine venia damnatus fuit, sicut diabolus, de pœn. dist 2. principium, circa prin ver. ista arbor.

s ¶ Aspidis.] incantatę: quæ aurem alteram inclinat in terram, alteram obturat cauda, vt incantationem audire non possit.

ADDITIO. Hoc ponit Isid. ety. libro 12. cap. 8. Ioan. Andr.

†Vide Spec. in titu. de cõpet. iudic. aditione, §. 1. & Fely in c. cum sit, de for. cõpet.

† In quo cã manu scripto de sunt hæc duo verba contra debitum.

a Hæc gl. non hr in antiquis codicibus sed ex lectu. 20. Ioan. And. huc est translata, vt inde apparet.

a Ad hãc glossam vide Cle. 1 de relig. & ven san. cũ Romanum Sin. gu. 116. in cap. sanctissimi. Dec. consi. 151 & Rumi consi. 115. lib. 1.

† al. commiret.

† al. abijs

† An idẽ iudicandũ de adhærentib qd de principali, vide Decium consil. 151. & Soc. consil. 27. in 3 volumine.

† al. obturantus.

preces huiusmodi & monita, elata [a] obstinatione, ac obstinata elatione despexit, propter quod non valentes absque graui offensa Christi eius iniquitates amplius tolerare, cogimur (vrgente nos conscientia) iustè animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de ceteris eius sceleribus taceamus, quattuor grauissima [b] (quæ nulla possunt tergiuersatione [c] celari) commisit. Deierauit [d] enim multotiens, † pacem [e] quondam inter Ecclesiam, & Imperium reformatam temerè violando: & infra

¶ Perpetrauit sacrilegium [f] capi faciens Cardinales [g] Sanctę Romanæ Ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarum prælatos, & clericos religiosos, & seculares venientes ad Concilium, quod idem prædecessor noster duxerat conuocandum, & infra.

¶ De hæresi [h] quoq; nõ dubijs & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumentis, suspectus habetur & infra.

¶ Præter hæc regnum Siciliæ (quod est speciale patrimonium [i] beati Petri, † & idem princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem seruitutemque redegit, quod eis penè penitus nihil habentibus, & omnibus exinde ferè probis eiectis, illos, qui remanserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuere, ac Romanam Ecclesiam (cuius sunt homines principaliter & vasalli) offendere [k] multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi, [l] quod mille quidem fartorum [m] annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur) per nouem annos [n] & amplius soluere prætermisit.

¶ Nos itaque super præmissis, & quampluribus alijs eius nefandis excessibus, cum fratribus nostris, & san-

a ¶ Elata obstinatione.] 16.q.1.vos autem.

b ¶ Grauissima.] bene dixit, quia maxima causa sub esse debuit. Imperatoris depositioni. Nec est similis depositioni clericorum, qui pro quolibet magno peccato deponi possunt. 81.dist.c.1. quia vbi maius scandalũ & periculũ timet, agendũ est benignius, 50. di. vt constitueretur. cũ suis sim. hoc autẽ insurgit in depositione Imperatoris, qui quasi præest omnib. Christianis, 7. q.1.in apibus. Item clerici ministrant Sacramẽta, sed nõ principes. 31 dist. tenere.

c ¶ Tergiuersatiõe.] probabili. ad idem supra de cohab. cler. & mul. cap vlt. Ioan. Andr.

d ¶ Deierauit.] piurium crimen ecclesiasticũ est, s. de iud. nouit s. eo.lib.de foro compet c vlt. Et grauissimum crimen in quolibet, pręcipue in prælato vel principe: cum eorum facta trahuntur ab alijs in exemplũ. sup. de voto, magnæ. & ideo grauius punitur, 11. q.3.c.præcipuè.

ADDITIO. Dicit Inno. q̃ prelati, & principis verbum debet esse firmissimum, ac si iuramento, alleg. 23. q.4 Innocens. & s. pone. Io. Andr.

[Gl. seq. primo pacem cõmendat: secũdo ponit sex casus q̃ pacem impediunt.]

e ¶ Pacẽ.] Christus in morte ait, Pacem meã do vobis: pacem meã relinquo vobis Matth.10. Io. 14. facit 23.q.1.nisi bella, Non est ergo hæres Christi, qui pacem eius testamento relictã non habet: principes autem maximè tenentur ad hanc seruandam, 23.q.1.noli, de treu.& pa.per totũ in Auth de pa.tenenda in rubro & nigro, col.10. Et qui contra pacem ecclesiæ sunt, si dignitatem aut cingulum habẽt, nudentur eis, 24.q.1 qui contra pacẽ ecclesiæ. Et solẽt reddi sex causę propter quas non est pax inter homines. Prima, quia non puniuntur maleficia, Ecclesiastes 8. quia nõ profertur cito contra malos sñia. [ideo absq; timore vllo filij hominum perpetrant mala.] Ad hoc sup eo titu de offi.deleg.c.1.& 23.q.2.dominus. Secũda, abundantia temporalium, [Hiere 9. cap.] & Genes 13. facta est rixa inter pastores Abraham. & Loth. Tertia, quia non occupamur in pugna contra demones. ad Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem. Quarta, quia non cõsideramus damna guerrę, in qua diuitias, corpus & animas perdimus. Hiere. 46. fortis impegit in fortem, & ambo pariter ceciderunt, &c. Quinta, quia non consideramus dubium euentũ belli. 3 Reg 22. varius euentus belli, &c. Sexta, q̃a non seruamus pręcepta Dei, nec decimas soluimus. Hie 3. & Esa. 48. Vtinã attendisses mãdata mea, facta, fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. 16. q. 1. reuertimini, vnde quod non accipit Christus, tollit fiscus. 16.q.7 maiores.

f ¶ Sacrilegium] quod est etiã crimen ecclesiasticum, supra de foro compe. cum sit vbi de hoc [Arch. eminent. 17.q.4 sacrilegiũ. vbi de hoc not. per modum summæ. & per Inno de sent.excom. cũ pro causa.] Et talium oblationes recipi prohibentur 17.q.4 minor. 12. q.2.de viro. Et sacrilegium tale in captione clericorum excommunicationẽ irrogat. 17.q. 4. si qs suadente. etiam in faciente per alium. de sent excõ mulieres, in fi. etiam si nõ irrogetur ipsis aliàs iniuria.eo.tit.nuper.

g ¶ Cardinales.] istud est crimen lęsæ maiestatis, & contra tales prodita est noua pęna per decr. infra de pœ. Felicis. Io. Andr.

h ¶ Hæresi.] propter quod crimẽ non solum Imperator, sed etiã Papa deponi debet. 40.di.si Papa suspectus etiam de hæresi si se nõ purgat, & si p annũ sic steterit, & iurare noluerit punitur vt hæreticus, vt supra de hęret excõmunicatus, s. si q vero. & est idem in excõmunicato ob cõtumaciam in causa fidei, s. de hęre.cum contumacia

ADDITIO. De quadruplici pęna hęreticorum, secũdum Canones, scilicet excommunicatione, depositione, bonorum ablatione, militari persecutione, remittit Arch. ad no.per Gof in summa, de hæte. s. punitur hęreticus & vide plenius per Hosti.in sũm. istius tit. s. qua pœna feriatur. Io. Andr.

ADDITIO. Habes ex hoc tex quod argumenta euidentia & difficilia, per quæ quis efficitur suspectus de hæresi, inducunt probationem sufficientem ad condemnãdum de quo hic per Dominicum.

i ¶ Patrimonium.] 93.dist.c.1.in fi.11.q.1.peruenit, 10. q 3.relatum. Io. Andr.

k ¶ Offendere.] offenditur enim pater in filio, 24.q.3. cũ ergo. s. sed qui. ff. quod met. cau l. isti quidem, supra de præsum. afferte. Dominus in seruo 2. q.7. accusatio. Iudea in subdito. 32 q 2.c.2.

ADDITIO. Vide quod not. s. de priuil. auctoritate in gl.ii. Io. Andr.

l ¶ Reprehendi.] quasi ista sit causa, qua priuari posset regno Siciliæ, sed non Imperio

m ¶ Fartorum.] genus monetæ, ad idem de confess.ca. 2.de empt & ven ad nostram, ad finem.

ADDITIO. sup de priuil.cum olim. 2. Io. Andr.

n ¶ Per nouem annos.] sufficit q̃ emphyteuta eccle-

† An toties periuretur, quoties quis venitur iuramento, docẽt Doctor. & in c. mutare 6.q.1.vide Specul. in rubr. de senten. & his q̃ ipsã seq. s. Species. & Abb. & Aret.& alios, in c. sicut, de eccl.

† Adde c. mandata, & ibi do. de præscr. & in ca 2. 94.dist.in Clem Romani, de iureiur.

ſiæ ceſſet per biennium a penſione. de loca ca.potuit, vbi de hoc [Emphyteuta autem priuati per triennium. C.de iure emphyt.l.2 §.1 & in glo biennium.

a ¶ Vices.] de translatio. quanto, vt eccleſ. beneſic. vt noſtrum.

non, dummodo ipſi velint eligere: ſecus vr ſi nollent eligere vel concordare nõ poſſent; hoc probat per decr.ſup.de elect.venerabilem, § obiectioni, verſ. nunquid enim,& hoc maximè in laicis locum habet. Ad hoc ſupra de iure pat.cum dilectus,& quod ibi not.

ADDITIO. Et ibi remittit Bern. ad glo.vnde dicitur. Io. Andreæ.

b ¶ Dictum.] Matt. 16. & 24. q. 1. quodcunque, vbi de hoc.

ADDITIO. Et q. 2.c.2. Io.Andr.

c ¶ Ligaueris.] claue non errante, ſup. ca. proximo.

ADDITIO. Et 24. q. 1.manet. & facit, de pœnit. diſt. 1. quem pœnitet. ver. Deus: ibi: ſed oportet vt iuſtus miſereatur iuſtè.Io. Andr.

[Glo.ſeq. ponit ſex caſus,quibus, &c.rationem reddit & remittit.]

d ¶ Priuamus.] propter crimina: ergo deponit Papa Imperatorem, 1 vt hic. Idem,cum eſt inutilis. 15.q.6 alius, & dat coadiutores ipſis male adminiſtrantibus,ſup. eodem lib. de ſup. neglig. præl. grandi,per negligentiam ipſorum iuriſdictionem aſſumit, ſupra de foro comp. licet. Cõpellit ipſos iuſtitiam facere, 23. q.5.adminiſtratores. & ius Canonicum et debitis caſib. obſeruare,ſupra eo lib de foro comp.c.2.de iureiur.licet ĩ. de ſenten excommun decernimus.Vnum enim oportet eſſe principatum ad quem omnes recurrant, 7. q.1. in apibus,qui ſi ſint legi per venerabilem [circa fin verb. is vero,&c.]& de hoc vide quod not.Inno.& Hoſt. de foro comp. licet ex ſuſcepto.

ecto Concilio deliberatione præhabita diligenti (cum Ieſu Chriſti vices,[a] licet immeriti teneamus in terris, nobiſque in beati Petri perſona ſit dictum: [b] Quodcunque ligaueris [c] ſuper terram ligatum erit & in cœlis) memoratum principem, qui ſe Imperio; & Regnis,† omnique honore, & dignitate reddidit tam indignũ: quique propter ſuas iniquitates à Deo ne regnet, vel imperet eſt abiectus, ſuis ligatum peccatis, & abiectum, omnique honore, ac dignitate priuatum à domino oſtendimus, denunciamus, & nihilominus ſententiando priuamus,[d] omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur aſtricti, à iuramento huiuſmodi perpetuo abſoluentes:[e] auctoritate Apoſtolica firmiter inhibendo, ne quiſquam de cetero ſibi tanquam Imperatori vel Regi, pareat, & intendat.† Decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut Imperatori vel Regi,cõſilium,vel auxilium præſtiterunt, ſeu fauorem, ipſo facto † excommunicationis ſententiæ ſubiacere.[f] Illi autem,[g] ad quos in eodem Imperio Imperatoris ſpectat electio, eligant[h] liberè ſucceſſorem. ¶ De præfato Siciliæ Regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum noſtrorum conſilio, ſicut viderimus expedire.

¶ Idem præceptori hoſpitalis ſancti Ioannis Hieroſolymitani in Hiſpania, & Commendatori ac fratribus domus de Curuaria, hoſpitalis eiuſdem.

¶ *Qui petit rem certã cauſa expreſſa, ſi illã cauſam non probat, ſuccumbit, licet aliam probet, maximè poſtmodum emergentem. Io. Andr.*

e ¶ Abſoluentes. 2] 15.q,6 iuratos. ſupra de hæret. c. vltimo.

f ¶ Subiacere.] abſolutionem ſibi non reſeruat; & ſic alijs videtur permittere,ſupra de ſent.exc. nuper.

[Glo.ſeq. dicit qui ſint electores: ſecundo quærit & ſoluit.

g ¶ Illi autem.] ſcilicet Archieps Moguntin. Colon. Treueren.& quattuor laici, ſ Palatinus Comes Rheni, Dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgenſ. & Rex Bohemiæ olim Dux.Et dicunt quidam, ꝙ Rex Bohemiæ de neceſſitate vocandus non eſt,niſi cum alij diſcordant: nec illud ius habuit ab antiquo; ſed hodie de facto tenet.& hoc per Hoſt.de ele.venerabilem. Canõ dicit, ꝙ exercitus Imperatorẽ facit, 93.di.legimus, verſ.nam & Alexandriæ,ff de ori.iu.l.2 §.poſtea, & §.deinde cũ dẽt,& §.deinde quia difficile,& §. nouiſſimè, Inſt. de iure nat.§.ſed ꝙ,C.de vete.iur.enu.l.ĩ.§.hoc et nihilo minus.Sed nũquid Papa poſſet principes electione priuare, & p ſe eligere Imperio vacante? Dicit hic Ber. ꝙ

ADDITIO. Præfati electores Imperatoris his verſibus continentur.

Magna Moguntia,craſſa Colonia Treueris alma.

Atque Palatinus dapifer, Dux portitor enſis:

Marchio præpoſitus Cameræ,pincerna Bohemus.

Romanum Regẽ ſtatuendi dant ſibi legem.

[Gloſ ſeq. recit.per quæſtionem.]

h ¶ Eligant]non ſtatuitur à iure certum tempus principib.ad Imperatorẽ eligẽdũ. hinc eſt,ꝙ Papa non põt eligere,niſi prius illos admoneat.ſ. de ele.venerabilem, quod nõ eſt in eccleſiis, in quibus ſiue ſint cathedrales, ſiue inferiores,ſtatuta ſunt tẽpora,ſupra de ele.ne pro defectu, de conceſ.præben.c.2. vnde temporis lapſus ſufficit,quia dies ſtatuta, &c.ſupra de locato,c potuit.

CAP. III.

ABBATE SA-

Abbate ſane.] Pro intellectu huius c. eſt pſupponẽdum ꝙ quælibet actio ſiue perſonalis,ſiue realis, habet duas cauſas, ſcilicet cauſã propinquam,& cauſam remotã. Cauſa propinqua actionis realis dr dominiũ,vel quaſi Cauſa remota dicitur eſſe titulus mediante quo fuit acquiſitũ dominiũ. Et de hac cauſa remota loquitur præſens capitulum. Actio perſonalis habet ſimiliter duas cauſas, videlicet propinquam & remotam. Cauſa propinqua dicitur eſſe obligatio Cauſa remota eſt contractus. De hoc tractat gl in c.2.de libe.obla in antiq.

CASVS. Orta lite ſiue controuerſia inter Abbatem de Bonefacio actorem ex vna; & hoſpitalarios ſancti Ioannis, reos ſiue defenſores ex alia, de, & ſuper caſtro ſiue loco de Roſellis,dicebat abbas pro ſe, & ſuo Cõuentu,ꝙ illud caſtrum ad ipſos ſpectabat ex donatione Regis Aragoniæ.Et petebat vt iudex declararet illud caſtrũ ad ipſos ſpectare, & reos condemnari ad illud caſtrum reſtituendum vna cum fructibus & emolumentis inde perceptis,& ſic abbas in ſuo libello exprimebat cauſam remotam,ſ.ꝙ illud caſtrum ad ipſos ſpectabat ex donatione Regis Aragonum, ꝙ tamen non erat neceſſe, quia in reali actione ſufficit exprimere cauſam propinquã. ꝓ parte vero reorũ ex aduerſo ꝓpoſitũ extitit,quod ille locus ad ipſos ſpectabat iure dñij, vnde partes ipſæ lite inter ipſas negatiue conteſtata

ſecutum

† Nota ꝙ dignitates ſæculares de iure plures ſimul teneri poſſũt abſq; diſpenſatione, licet ſecus ſit in eccleſiaſticis, de quo in c. 1. de cõſu.& in c. de mul ta, de præbendis.

1 Vide gl. in c.ſi Papa, 40. d. Innoc. & Doct.in c. nouit, de iudic & Fel.in ca. ex ſuſcepto,de fo. compet.

† al. & decernẽda.

2 Idẽ. 11. q. 6.c.alias & ca. nos ſanctorum & c. iuratos, & de ele. venerabilem.

† Ideſt, abſq; monitione ita Deci in c.reprehẽſibilis, de appel. & conſil. 136.

fuerunt admissæ ad ꝓbandum sua facta: ꝓ parte Abbatis & cōuentus de Bonefacio fuerunt ꝓducta nōnulla instrumenta, & inter cetera vnum instrumentum, in quo cauebatur, ꝙ Rex Aragonū donauerat locum, in quo erat dictum castrum de Rosellis monasterio Populeti, & postea Monasterium de Populeto locum illum donauerat monasterio de Bonefac. Et sic Abb. non probauit donationem suo monasterio factam ex donatione Regis Aragonum: sed ex donatione monasterij de Populeto. Item per inspectionē donationis monasterij de Populeto, constitit, qđ donatio illius castri fuit facta Abbati de Bonefac actori post litem contestatam in hmōi cā, his visis pro parte dictorum reorum dictum fuit, & propositum, quod ipsi rei debebant absolui ab impetitione Abbatis: eo videlicet quia Abbas non probauerat causam ipsam in suo libello. Et cum quis allegat causam certam, oportet ꝙ illam probet: alias cadere dēt ab instantia. Item dicebāt isti hospitalarij, ꝙ dicto Abbati actori superuenerat dominium post litem contestatam: & sic non vr̄ in iudicium deuenisse, l. non potest, ff. de iudic. vnde quidam Cardinalis de cā cognoscens, ipsos reos absoluit ab instantia abbatis actoris, reseruata eidem actori actione in alia instantia. Tamen dixit Papa, si actor egisset contra eos expressa cā propinqua & non remota: & tempore sententiæ faciendæ probauisset quod ille locus ad ipsum spectabat, rei fuissent condemnati, & sic est bona limitatio ad l. illam non potest, alleg. quod intelligatur in causa propinqua, & non in remota. Allegabatur: Hospitalarij rei dicebant, ꝙ longe ante donationem Regis Aragoniæ [de qua loquitur actor] alius donauerat locum, in quo erat castrum ipsis reis. Pro parte vero actoris fuit replicatum, quod illa donatio non valebat: quia tempore donationis ille locus erat in manibus Sarracenorum: ideo dicebat actor non valere hmōi donationem. Pro parte autem reorum fuit respōsum illud quod sequitur. [Multū quoque.] quia actor produxit instrumentum donationis illius castri, in quo continebatur quod Rex Aragoniæ donauerat castrum monasterio Populeti, & ordinauerat, quod monasterium Populeti fundaret aliud monasterium, quod fecit, nam monasterium Populeti fundauit monasterium de Bonefa & ei donauit prædictum castrū: & sic Abb. de Bonefac. ꝓbauit aliam cām, quā expressisset in suo libello: ideo dicebant rei, quod actor non probauerat cām expressam in suo libello: quare veniebant absoluendi ab instantia, & actor condemnandus in expensis erga ipsos reos. Pro parte altera.] Ponitur hic replicatio Abbatis de Bonefac nam dicebat Abbas, ꝙ actor & reus non debent ad imparia iudicari, & certum est, ꝙ si rei reperiuntur possidere tempore sententiæ, sufficit; licet actor non reperiatur fuisse dominus tempore litis contestatæ: sed ista ratio non profuit Abbati: & rōnem diuersitatis ponit glo. & latius ponit Cyn. in l. 1. C. de ali. iu. mut. causa facta. Ceterum.] vnde si quis in genere formet libellum, & non exprimat cām specialem, si reus patiatur, & non obijciat, valebit processus & litis contestatio, l. fin. C. de ann. excep. Tamen reus poterit petere, vt actor exprimat cām specialem. Nota ex prin. c. ꝙ vendicans rem ab aliquo, sufficit ꝙ exprimat cām propinquam, licet nō exprimat causam remotam: tamen potest exprimere si velit: sed tñ aliquando prodest, aliqñ nocet exprimere causam remotam. Nocet, quia si exprimit cām remotam, & non probet, et si lite cōtestata dñium eiveniat, succumbit, vt hic. Plures doctores iuris ciuilis tenuerunt cōtrarium per l. non pot. alleg. videlicet, quod si veniat dñium post litem contestatam, pro eo potest ferri sententia, & hoc voluit Papa in fi. huius c. dum dixit: Et licet aliquibus cuusolis, &c. No. insuper, principalem effectū huius ca.

ne: a & infra † ¶ Abbas de Bonefac pro se, & Conuentu b suo proponēs locum de Rosellis esse prædicti monasterij iure dominij, vel quasi, c &

† De selectu, vide lo. Fabrū. Inst. de act. §. sic itaque discretis.

ꝙ cū quis egit actione personali vel reali, expressa certa cā, dēt illam probare: & non sufficit probare, ꝙ dominium venerit ad ipsum ex alia causa. Nota finaliter, ꝙ ꝓcedit libellus porrectus ꝑ Prælatum, licet non dicatur qđ agat nomine ecclesiæ: sed nomine suo & clericorum, quod no. de quo, de dilationibus. c. litteras. & de ꝓba. ex litteris.

ADDITIO. Præmitte ꝙ rex Aragonū castrū Curuariæ cum suis finibus, inter quos erat locus de Rosellis, qui tunc erat in ptāte infidelium, donauit hospitali sancti Ioan. sub conditione, si ad manus fidelium, &c. Demum mortuo illo Rege, nepos qui successit in Regno illo, de manibus infidelium acquisiuit; & donauit monasterio Populeti, volens qđ in loco de Bonefa. ibi incluso ædificaretur vnum monasterium: demum cum esset quæstio inter monasteriū de Bonefa. & Hospitalarios super loco de Rosellis, monasterium Populeti donauit locum de Rosellis monasterio de Bonefa. super hoc vertitur quæstio hic decisa. Dominicus.

[Glo prima ponit diuisionem, & summam.

a ¶ Abbate sane.] diuiditur hæc decr. in sex partes. In quarum prima ponitur actorū petitio, & eius cā. In secunda q̄ incipit ibi, Allegabatur, ponitur triplex defensio reorum. In tertia q̄ incipit ibi, Pro parte, ponit duplex actorū replicatio. In quarta q̄ incipit ibi, Sed ad hoc, ponitur reorum publicatio. In quinta ibi, Præfatus ponitur causæ diffinitio ꝑ Cardinalem facta. In sexta, ibi, Nos igitur, ponitur Papæ confirmatio. Et hoc dicit decretalis in summa. Qui petit rem certam cā expressa, si illam causam non probat, succumbit, licet aliam probet, maxime postmodum emergentem.

b ¶ Conuentu] quod facere debet, quod dic, vt sup. de rescri. edoceri.

ADDITIO. Dicunt quidam, quod sic agitur, quia locus petitus communiter pertinebat ad abbatem & conuentum. Item constat securius esse quando simul agunt etiam de proprijs, sup. de iud. causam, licet quisque pro suis agere possit Io. And.

[Glo. seq. obijcit, & dat sex solutiones instando circa primam, quando competat rei vendicatio, & quando Publiciana, & quomodo in ea sufficiat bona fides recipientis. Ad hoc signat contrarium de authen. malæ fidei, & soluit.]

c ¶ Dominij vel quasi] 1 vr̄ qđ talis libellus admittēdus non sit, cum hæc sint aduersa. Ex iure n. dñij dicit se dñm, ex iure quasi dominij dicit alium esse dominum, & sic dicit se dominum & non dominum, & sic quasi cōtrarius deberet repelli, de app. solicitudinē, cum suis concor. nec debet iudicium esse in pendenti, vel dubium, ff. de iudic. non quemadmodum. Circa huius libelli formam, nota, qđ petitio ista: peto talē rē iure dñij, habet locum, cum quis emit rem ab eo, qui illius rei dñs est, & ei rē tradidit, & sic dñium. ff. de acq. re. do. l. traditio. in prin. [& C. de pac. traditionib.] Recte 2 ergo se dñm dicens, dñium siue cām suæ petitionis ponit. Petitio autem rei iure quasi dñij locum habet, cum quis bona fide rem emit a non domino, & rem sibi traditam bona fide recipit, credens venditorē rei venditionis & traditionis tpe dñm esse, ff. de Publi. l. cum qui, § vlt. & sufficit emptori habuisse bonam fidem, licet 3 venditor malam fidem habuerit, & callido consilio vendiderit, vt ead. l. §. prætor ait. Si talis emptor antequam vsucapiat à possessione cadit, petit rē à possessore iure quasi dominij. & appellatur actio Publiciana. Si aūt post vsucapionē a possessione cadat, tunc non competit Publiciana, sed datur ciuilis actio, s. rei vendicatio, s̄m quosdam vtilis, secundum alios directa. ff. de publi. l. 1. Dicta est autem Publiciana a Publicio auctore, q eam inuenit, vt Instit. de act. § alię. Ad hoc autem vt actor obtineat, oportet eum probare

1 De materia isti glos. vide Corneū cōsi. 1. & cōsi. 89. li. 3. & Ruinum consi. 15. & consil. 54. lib. 4.

2 Vide Alex. consi. 131. in 1. vol. & cōsi. 101. in 2. vol. & cōsil. 95. in 4 vol.

3 Vide Alex. consil. 29 in 5 vol.

cum suis finibus ex largitione [a] Regis Aragoniæ ad ipsum monasteriũ pertinere: [b] petijt adiudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoueri.

¶ Allegabatur [c] autem pro parte vestra, quod facta vobis donatio de prædictis valida existebat, quamuis illa sub Sarracenorum tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet, si ad manus fidelium deuenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem; [d] quia ipsi donationi rerum donatarum natura, vel qualitas [e] nõ obstabat, & salubre ac laudabile [f] quidem erat spectare, ac præstolari tempus, quo illa Chri-

titulum & rem sibi fuisse traditam, 1 & bonam fidẽ habuisse tpe emptionis & traditionis [qd p̃sumitur. 2 nisi contrarium probetur] & quod credat modo venditorem vel donantem tpe contractus dominum non fuisse, aliàs Publiciana non ꝯpeteret. Et formatur libellus: peto talẽ rẽ mihi restituere dñij, vel quasi: hoc est dicere quasi dominij, ac si vsucepissem, ꝙ non vsucepi: & de sola cõsuetudine admittit talis libellus sub disiunctione: vñ dicere deberet. Peto talem rẽ iure quasi dñij, qa modo certus ẽ reus. In supradicto aũt libello, quamcunque partẽ disiunctè probauerit actor, obtinebit ſm formam petitionis. Et si deficiat in vna, & absoluatur reus, postea poterit intentare alteram partem disiunctè, non obstante exceptione rei iudicatæ: 3 quia hæc est modo alia cã, quã prima, supra de cau. possess. c. vlt. & de hoc Insti. de Act. §. aliæ. sicut cum in iudicio peto rationem tutelæ, & prosequor alteram speciem tantum: licet fiat absolutio in illa specie vel simpliciter, nihilominus alias species postea prosequi potero, si excipias de re iudicata, te replicatione doli repellam C. de iudic. licet. Sed ei quod dictum est, qđ mala fides tradentis non nocet accipienti rem bona fide quominus vsucapiat, ꝯtradicit C. de præscri. longi. temp. Authen. Malę fidei, q̃ dicit, in malæ fidei possessore alienante, cessat longi temporis præscriptio Dic qđ licet prædictæ leges corrigantur per Authen. vt bona fides tradentis exigatur: nihilominus quod de Publiciana dr̃, locum habet, vt qui rẽ habuit bona fide & iusto titulo, licet tradens habeat malam fidem, & licet accipiens vsucapere non possit ꝑꝑ malam fidem tradentis: tamen à quocunque possessore præterquam à domino Publiciana rem vendicabit. Contra dominum autem non currit præscriptio, licet tradens habeat bonam fidem. Distinguitur tamen vtrum dominus sciuerit suam rem taliter alienatam: & tunc currit ei præscriptio longi temporis, nisi res esset furtiua: quia tunc non currit ei præscriptio ꝑꝑ vitium quod ei adhæret. Si ignorauit, p̃scriptio longi tp̃s ei non currit; præscriptio aũt longissima bene currit. vt in prædicta Authentica, malæ fidei, hoc ergo nõ vetat Authen. quin locum habeat Publiciana, licet fuerit mala fides tradentis. 4 Sed ad hoc vt longi temporis præscriptio locum habeat, requiritur tradentis & accipientis bona fides secundum Leges, ſm Canones verò sola præscriptio 40 annorum locum habet, & semper cum bona fide, s. de præscri. c. vlt. Ber. cuius fuit hæc glo licet non per oĩa ad literam, quam hic ꝑꝑ suas remissiones posui quas alibi facit ad casum. Et vides qđ sentit Ber. talem libellum de consuetudine admitti: & satis esse p̃t, cum cõsuetudo sit optima legum interpres, s. de cõsue. cum dilectus, & hoc ẽt no. Guil. in Spec. de caus. pos. & propric. §. notandum. ver. aliæ, & §. seq. in fi. Alij, vt Tanc. dicũt, quod illi subtilitati ciuili, q: libellus alternatiuus non recipiatur, non est standum ſm Canonicam æquitatem Ad hoc j in fi. c. & s. de iudi. dilecti, de in inte. rest. constitutus, §. quæro, vbi de hoc per Innoc. & Host. & per Host. de ele. querelam. Alij dicunt, ꝙ hic & in similib. nõ fuit obiectũ: qa bene fuisset repulsa talis petitio ꝑꝑ rõnes alleg. in prin. glos. & sic intelligunt prædictam decr. Cõstitutus. 5 Alij dicunt ꝙ vbi actor incertus est ex facto alieno, & nil sibi potest imputari, tunc admittitur alternatiuus libellus. ff. quorũ leg. l. 1. §. qa aũt nonnunquam, aliàs non, & sic soluunt ꝯtria. Goffr. & Inno dñt, ꝙ vbicunque quis probabiliter dubitat: nõ solum ratione alieni facti, sed etiam proprij, potest in eodem libello plures proponere actiones: nec cogitur eligere, etiam si se non compatiantur: & sic intelligatur decre. constitutus, aliàs si non est ꝓbabile dubiũ, eligere cogit, ff. de tribu. quod in heredem, §. eligere vbi plenè de hoc. & adde quod dixi s. eo. lib. de elect. vt qs duas. Alij dñt, ꝙ licet iste libellus videatur ꝯtrius, non est: quia rei vendi. & Publiciana non sunt ꝯtria, sed diuersa, cũ ad eundem finẽ tendant: cum autem tẽdunt ad diuersum finem, tunc habent locum cõtraria, & hoc tenet Guil. in Spec. vt supra & super hoc adde quod dixi j. de reg. iur. nullus pluribus.

ADDITIO. Remittit 3. q. 3. cap. induciæ, §. offeratur. Ioan. Andr.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Ex largitione.] sed per hoc nõ habebat locũ rei vendicatio: cum non dicatur, ꝙ traditio secuta fuerit. C. de rei vend. l. seruum, vbi emptor seruum non traditum sibi præsentẽ vendicare non põt. Ad idẽ C. de hære. vel actio. ven. qui tibi. ff. de rei ven. si ager Sed dic illud verum in priuato, secus in ecclesia. C. de sacros. ecclesi. vt inter diuinum, & s. de consue. c. 2. vbi de hoc. & ex hac expressione succubuit Abbas vt j. patebit.

ADDITIO. Et sic expressa nocent, ff. de reg. iur. expressa. Hanc autem expressionem facere non tenebatur, vt plenè not. de libel. obl. c. 2. Ioan. And.

b ¶ Pertinere.] hoc verbum late patet. ff. de ver. sign. verbum illud, de fi. instru. inter dilectos.

[Gl. seq ponit decisam, quam iure approbat.]

c ¶ Allegabatur. 6] Secunda pars. Propositũ fuit primo pro parte Hospitalariorũ, ꝙ auus ipsius Regis castrum Curuariæ cũ suis finibus intra quos erat locus de Roselltis, prius Hospitalarijs contulerat. respõsum fuit per monasterium, ꝙ talis donatio non valebat, cum facta fuisset eo tempore, quo res donata erat in potestate hostium, non in dominio donatoris. Et pro hac parte facit, quia liber homo, fundus hostium, & q̃ natura fieri non concedit, in stipulationem venire non possunt, ff. de verb. oblig. liber homo in stipulatum, & l. si stipuler, & si aliquid alicui sit relictum ꝙ propter qualitatem relicti haberi non potuit, non tenet legatum licet interdum æstimationem habeat, cum distinctione legis. ff. de legat. 3 fideicommissa, § si seruo. Contra hanc allegationem monasterij allegabat Hospitale, vt sequitur.

d ¶ Habere vigorem.] scilicet adueniente conditione, vt sequitur. Ad hoc ff. de ac. empt. & ven. l. vlt. & legatum, quod non valet pure factum, si legetur sub conditione, valet conditione adueniente. ff. de leg. 1. l. cętera §. 1. in princ. ff. de condi. & dem. qui hæredi in fi. & l. qui sub conditione

e ¶ Natura vel qualitas.] quia res donata non erat liber homo, vel res sacra, vel religiosa, vel inæstimabilis, ff de uer. obl. inter stipulantem, §. sacram Reges. n. qui spiritualia possidere non possunt, nec illa possunt donare, & recipientes sunt sacrilegi, 16. q. 7. si quis deinceps. Ioan Andr.

f ¶ Laudabile.] quasi diceret: nec ex uirtute condõnis debuit infringi donatio: qa erat laudabilis & honesta.

1 Alia necessaria iurantur. qa sunt animi interioris. glos. in §. alię. Insti. de action.

2 Quam sufficit fuisse in accipiẽte licet non in tradente, est tñ necessariò allegãda, ait Phi. citãs Ang. in l. sup lõgi, C. de p̃sc. longi tẽp.

3 Idem Doct. hic & in l. minor, §. 1. ff. de euict. suppla qñ alterã expressè prosecutus ẽ si. n. vtat generali verbo, p̃t; nere, succumbens in probatione dñij nõ intẽtabit publicianã, Barto. in l. & an eadem, §. actionẽ. ff. de excep. rei iud.

4 Idem Doct. hic Spe. tit. de cau. pos. §. nec dicẽdũ vers. pen. ibi vi de de Publiciana.

5 Ius si libellus copulatiuè fuisset cõcept' Raymũ Ferra. C. de edẽ.

6 In hoc §. iuncto ff. eo ibi. Absoluendos, not. Petr. de Anchar. ꝙ nõ fertur sñia super iure rei g se in iudicium deducto, sed tm̃ ab soluit ab aduersarij impetitione ꝙ tñ possit sup iure rei pronunciari, & declarari dñm, notãt Doct. in cap. ex conquestione, de restitu. spol.

stianorum dominio subderentur: quare mox, [a] cum peruenerunt ad ipsos, [b] fuerunt ad vos totaliter deuoluta.

¶ Multum [c] quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel prædicto monasterio Populeti † ab eodem Rege facta donatio fuisset, quia etsi liquebat prædicta monasterio Populeti ab ipso Rege, ac ab illo abbati, & conuentui de Bonefac. fuisse collata, non tamen ob hoc cõstabat dictum Regem ipsi monasterio de Bonefac. illa donasse, vel mandasse donari. ¶ Nec pro eo quod voluit & statuit, vt ædificaretur ibi monasterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua construendo monasterio donauisse; [d] cum illa potius sua videretur intẽtio, vt (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) abbas & conuentus ipsius pro sua suorumque salute monasterium construere tenerentur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. [e]

¶ Præmissa vero concessio facta monasterio de Bonefac. ab Abbate & conuentu monasterij Populeti, nullum prorsus ei videbatur afferre suffragium, pro eo potissime, † quod post litem contestatam & processum iudicij facta fuerat, sicut clare patebat ex instrumento præfato. Vnde cum ius (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonefac. ex concessione huiusmodi competebat) in iudicio minime deduxisset, (quia videri non potest illud venisse, quod postmodum accidit [f]) pronunciari vtique super petitis non poterat ex eadem.

¶ Pro parte [g] autem altera dicebatur, quod cũ Rex ipse sua probitate, ac studio ab infidelibus [h] loca conquisiuerit supradicta, donatio aui, vel patris ipsius prius facta de illis, cũ ad cultum fidei peruenirent, Regem eundem, quoad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab alijs bonis hæreditarijs separata. [i]

¶ Porro præfata concessio facta monasterio de Bonef. à monasterio Populeti licet post acceptum iudicium, causæque processum interuenerit: prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamuis superueniente † appareat) satis sufficere videatur, satisque esse, si (prout seruatur in reo [k]) intersit ipsius

a ¶ Mox.] C. de sacros. eccl. vt inter diuinum, vt supra dixi 4. glo.

b ¶ Ad ipsos.] scilicet Christianos.

c ¶ Multum.] bonus aduocatus Hospitalariorũ primo confirmauit ius ipsorum, secundò impugnat ius monachorũ duplici rõne: & hæc est prima dicebãt Hospitalarij: monachi non ostendũt donationẽ Regis, vt in libello dixerunt. Dicebant monachi, satis esse quod ostendebant donationem factam a Rege monasterio Populeti: & ab ipso monasterio Populeti monasterio de Bonefac. respondebãt Hospitalarij multum distare vt sequitur.

d ¶ Donauisse.] bñ dicebat, quia ex nullo verbo posito in donatione facta monasterio Populeti patebat fuisse hanc volũtatẽ donãtis, quod locus de Rosellis daretur monasterio de Bonefac. & ecce quod sequitur cum illa, &c.

ADDITIO. Alle. Inno. C. de do. ꝓmis. l. 1. Ad idẽ. ff. de ver. obl. §. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. Ioan. Andr.

e ¶ Nõ valebat.] ad hoc de eccles. ædific. ad audientiam 2. vbi de hoc de desp. imp ad dissoluẽdũ. & 32. q. 2. quod vero non formatum. Io. Andr.

ADDITIO. Dicebant Inno. & Io. Mo. quod in l. si seruitus. §. fi. ff. de seru. vrb. præd. & l. seruos. ff. de lib. cau. nõ q̃ritur ius in re: sed personalis obligatio. Ioan. Andr.

f ¶ Accidit.] & ideo alia interpellatione opus est. ff. de iud. nõ pot. & l. solemus. iudex ergo non posset ex alia donatione pronunciare, ex qua actum nõ fuit, vt in prædicta l. solemus.

g ¶ Pro parte aũt altera.] monasterij de Bonefac. & hæc est tertia pars. Et bene allegassent hi monachi, si res donatæ non pertinuissent ad regnum, quia nihil disponere potuisset, sed quia ad regnum pertinebant, licet illa non possideret, ius quod in eo habuit, dare potuit ff. de fund. do. si fundum maxime sub conditione. vt supra, & ad hoc obligare potuit successionem. Vel male, allegabant monachi, eo quod conditionalis obligatio bene adstringit successorem. Instit. de verb. obl. §. ex conditionali. ff. de prob. si pactum.

h ¶ Ab infidelibus.] Nota quod acquisita [2] ex bello gesto contra infideles, efficiuntur capientium. de quo per Inno. de voto, quod super his. Et dic quod iste rex acquisiuerat ab infidelibus ꝑ iustũ bellum initum contra ipsos infideles & sarracenos. facit 23. q. 5. dicat. in glo. 2. & de hoc per Innocen. olim. 1. de resti. spol. & prædi. c. quod super his. Dominicus.

i ¶ Separata.] bonorum separatio non habet locum, nisi in certis casib. not. ff. de separa. l. prima. Ioan. Andr.

ADDITIO. In 1. glossa dicunt quidam, quod hic non dicebatur impetrata seu facta separatio bonorum, immo quia simpliciter patris hereditatem adiuit, vna censetur sua & patris hereditas. ff. de vulga. & pupil. sed si plures. §. filio. Ioan. Andr.

[Glo. seq. declarat quod dicitur de reo, & diuersitati, rationem reddit.

k ¶ In reo.] qui si rem petitam tempore litis contestatæ possideat, sed tempore sententiæ sine dolo desijt possidere, absoluitur. Si vero tempore litis contestatę non possideat, & tempore sententiæ possidet, condemnatur. ff. de rei vend. sin autem. §. 1. ff. ad exhi. l. tigni. §. si quis. supra de excep. cap. penul. Sicut ergo ex causa superueniente post litem contestatam absoluitur, vel condemnatur reus, sic videtur in actore, [3] vt ex causa post litem contestatam superueniente sibi debeat reus condemnari, sed hoc nõ est verum, vt infra patet. Et potest esse ratio, quia qui agit ex certa causa maxime post litem contestatam, mutare illam non potest, nec aliam allegare: cum super alia contestatio non sit facta, & ita ex causa illa, ex qua actum est, debet ferri sententia. Sed reus qui conueniebatur, si non possidebat tempore litis contestatę, hoc dicere debuit, & fuisset absolutus, si id constituisset. imputet ergo sibi quia tacuit. ff. ad exhi. l. tigni. § si quis. & §. cęterum. & de hoc supra de excep. cap. penul.

1 Iuxta doctrinam Isidori prius est, vt nostra firmemus deinde obiecta ꝓsoluemus Ioã. Mon.

† Monasteriũ Populeti a fundamẽtis erexit & multis diuitiis auxit Alfonsus primus rex Aragonum, & comes Barcinonæ vt ibi reges Aragoniæ sepelirẽtur sta testantur eius regni historiæ.

† Vide Bar. & Alex. in l. habebat. ff. de inst. & Alex. in l. diuus. ff de re iudi. & Fel. in c. licet. de proba.

2 An & q̃n bona capta in bello sint capiẽtiũ. docet Feli. in c. ex cõmunicamus de hær. Bar. & Doct. in l. hostes. ff de captiuis, & postlim. reue.

† Vide decisionem Rotę 176. in nouis.

3 In casu conuerso. s. cũ desinit actor habere ius, quod habebat tpe litis contestatæ, distinguitur, quia aut ex facto ꝓprio & tunc re absolui, ff de rei ve. si post acceptũ, & de condi. fur. si seruus. so. ir a. si constante. §. fin.

tempore sententiæ proferendæ.

¶ Sed ad hæc[a] pars vestra respondit, quod cum tam supradicti aui donatio, quàm locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus Rex donationem seruare huiusmodi tenebatur. †

¶ Cęterum[b] prędicta monasterij Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali[c] causa, & postea[d] siue alia[e] siue similis[f] ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio deuenisse: cum iudex tunc[g] prospicere, ac attendere debeat diligenter, an † ex ea omnino eadem, quæ prius expressa extitit, vt pote quæ tunc etiam competeret, actoris intentio sit fundata.

¶ Secus autē cum egit, vel petiit in genere, nullius certæ, vel specialis causę faciens mentionē: videlicet, quia generaliter forte proposuit aliquem obnoxium[h] esse sibi, vel ad se iure dominij vel quasi rem aliquā pertinere: tunc enim hoc pręcipue est inspiciēdum iudici, an sufficienter vel minime, de iure vel intentione constet actoris, vnde si de hoc ex causa etiam postmodum accidenti liqueat: potest & debet iudex (etiamsi appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam[i] etsi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium[k] subsecutum, nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterunt, nec etiam[l] iudex ipse cognita taliter veritate, pronunciare in contrariū posset cum libera conscientia[m] & secura. Non prodesset[n] etiam multum reo, si tūc forte in ipsū ex huiusmodi superuenienti causa, condemnatio nō ferretur: cum mox alio instituto iudicio[o] foret ex illa merito condemnandus. Vnde etsi actori suam ex superuenienti causa intentionem sufficiat fundauisse, cum egit[p] aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est si certam, & specialē in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suā ex eadē prorsus (quam prius expressit) tunc[q] † ēt competenti causa fundarit.

¶ Quare cum memoratus Abbas monasterij de Bonefac. proposuerit sæpefatum locum de Rosellis cū suis terminis ad ipsum monasterium ex prædicti Regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem Rege concessione docuerit, ostenderit autem donationem quondam factam illi de his ab Abbate & conuentu monasterij Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiam ante[r] facta, nullum profecto commodum ex ea reportare debebat.

¶ Præfatus[s] igitur Cardinalis pręmissis omnibus, & alijs,[t] quæ hinc inde fuerunt proposita, diligēter[u]

a ¶ Sed ad hæc.] quarta pars in qua respondetur ad duo proxime dicta.

b ¶ Cæterum.] responsio ad secundum de quo dixerat, in ver. porro. Ioan. Andr.

c ¶ Speciali.] in libello expressa, vt hic, puta ex causa donationis factæ a Rege Io. Andr.

d ¶ Postea.] i. post litis contestationem ex prædicta causa.

e ¶ Alia.] puta quia petebitur res ex causa donationis: modo petitur ex causa venditionis, forte factæ post lit. contest.

f ¶ Similis.] vt cum peteretur ex cā donationis factæ a Rege modo sit fides de donatione facta ab alio, puta monasterio Populeti, vt hic allegabatur: ergo similis causa, sed ab alia persona & alijs loco & tempore, & ijs quæ commutantur causam.

g ¶ Tunc.] scilicet tempore litis contestatę Io. Andr.

[Glo. seq. recit. Per q. quā distinguendo. solu. & remittit.]

h ¶ Obnoxium.] talis generalis libellus in personalib. actionibus non debet admitti s. de libel obl. ca. vlt. tñ valet si recipiatur, & tibi imputet reus, q causam non fecit exprimi in libello. C. de an. exce. si ex multis. In realibus cōiter admittitur. ff. de exce. rei iudi. si mater. §. eadem. & l. & an eadē. §. actiones. & de hoc plene sup. de libel. obl. ca. 2. & ff. de eden. l. 1. Ioan. And.

i ¶ Quoniam etsi.] proximum dictum tribus rationib. probat. Ioan. And.

k ¶ Tenuit iudiciū.] ac si iuste petijsset, dūmō iuris ordo seruetur in iudicio, qui seruari debet, & sententia tenet contra eum & pro eo, licet ferat ꝯ ius litigatoris, nisi fuerit appellatum. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. supra eod tit. cum inter vos.

l ¶ Nec ēt.] secūda rō.

m ¶ Cōsciētia.] si n. generaliter dixerit eum obnoxium, & illum iudex tempore sententiæ obnoxium reperit, si eū absolueret, contra conscientiam iudicaret. & in hoc casu ex absolutoria sententia perpetuo, & ex omni causa paratur exceptio rei iudicatę. ff. de excep. rei iud. si mater. §. eandem.] Sed non sic cum ex certa causa petiit, quia tunc tñ ex illa causa paratur exceptio. de caus. pos. cap. vlt. & dixi supra in magna glo. Ioan. And.

n ¶ Non prodesset.] tertia ratio.

[Glo. seq. arguit & ponit triplicem lecturam.]

o ¶ Iudicio.] videtur hic, q si iudex ꝯdemnet reum, ex superuenienti causa, eadem probationes habitæ in primo iudicio valeant in alio instituto ex eadem causa: ꝯtrū tenetur, quia est noua causa. & nouū est iudiciū. vnde cū sint lite nō contestata recepti, quātum ad hoc non deberent valere: iuxta illā regulam: testes recepti lite non contestata non valent. Super hoc posset forsan dici, vt traditur supra de testi. præsentatis. C. eo. l. vlt. Bar. Vel dic, q generalis illius negatio, qui se negat obnoxium, intelligitur contestata lite super omni obnoxietate etiam postea emergenti. Vel dic, q hæc verba sunt allegatio partis, nec ponunt ius Ioan. Andr.

p ¶ Cū egit.] reali vel personali, vt dixi super ver. obnoxium. Ioan. Andr.

q ¶ Tunc.] id est, tempore litis contestatæ.

r ¶ Ante.] scilicet ante petitionem, vel litem super ea contestatam.

s ¶ Præfatus igitur.] quinta pars.

t ¶ Alijs.] hinc elici consueuit instructio iudicantis, scilicet q debet post specialia subijcere clausulam generalē, sub qua omnis causa decisionem iustificans valeat comprehendi. Archidiac.

u ¶ Diligenter.] 30. q. 5. c. vlt.

a ¶ Lance.]

† Vide de hoc Bar. in l. prohibere. §. plane. ff. q vi aut clam. & Ruinum consil. 25. lib. 2.

† In quodam manuscripto legit sic, an & omnino eadem, &c.

Præterq̃ ex causa superuenientu de nouo. Fo. Doc. hic. q ēt tenet Phi. & hoc de æquitate huius decr. licet secus de iure ciuili: Fo. doct. in l. si mater. Fon.

[...] tal. & [...] etiam.

a Hoc placet l. [...] dicit Archi. q [...] iuris subtilitatem ista non valēt quę sup eo q non erat, nō vt facta lite contestatio. ar. ff. de arbi. l. de his. ff. de excep. rei iu. l. ex testamento. Nec sufficit. q sit in potentia, vel in habitu. ff. de iud. l. quemadmodum, & l. non ꝑt. de auro & arg. l. si ita. sed hoc de æquitate, vt dicit tex. [...] eo. in [...] Io. Andr.

a ¶ Lance.] supra eo. tit c. 1.
b ¶ Attendit.] repetit quasdam ex allegationibus.
c ¶ Specialis]vt in casu nostro.
d ¶ Locus & tẽpus.]& hoc vult dicere; si peto rem ex cã donationis, licet de tpe & loco non adiecerim: quia cũ donõnem necessa rio comitantur tps & locus: i mihi nõ ꝓdest si post litem con testatã mihi donetur eadẽ res: cũ de certa donatione oportuerit intelligi certis loco & tpe facta. Si aũt rẽ peto iure dñij vel quasi hic ẽt si post li. ɔtc. ius acquiro, sed ꝑpro meo snia. ff. de rei vẽ. sin aũt 1. rñ & §. 1. & cum. n. nulla spãlis dñij causas exprefferim: non sunt ibi con comitantia certorum loci & tpis: & ideo non est vis quo loco vel tpe dominium an te sententiam peruenerit ad me.

[Glo seq. declarat textũ, sedo notat locũ in instrõ ponendum, ponit opi. ɔtiam, tenet primum: quod probat per sex iura, & tres rationes.]

e ¶ Cẽseretur.] sdonatio, vel vendõ, vel alia cã expressa merito censetur inualida: quia in dubio est pronunciatur cõtra actorem ĩ. de probat. ex litteris & 1. cum. n. nõ sit probata venditio certis loco & tpe facta & sic sit dubium, an luẽ ɔtest vel post fuerit facta, succumbet: & sic inualidum est probare actori cau sam sine tpe. Et nota, per hanc litterã, ꝙ tabellio in instrõ debet apponere locum ɔtus. Quidam tamẽ dicunt locum solum de consuetudine apponi, sũ de iure cautum non sit. Sed dic ɔ per hanc litteram, & p decret. ĩ. de proba. qm. ibi, loca desi gnando, &c. ad hoc 1. q 8. libellorũ. [quæ est 1. §. in prin. ff. de accu.] C. de ɔhen. & comunit. stipul. l. opti mam. [in glo in eo die. ad finem. vbi de hoc. & C. de tabula l. generali. l. b. 10. & vide ꝙ dixi de fide instru. mater super ver. facitbus.] sup. de testi. ex tenore. sup. qui fil. sint legi. per tuas. video quod testis deponit de loco supra de testi. cum causam. 1 & in iuribus superius allegatis, sed par est probatio instrorum & testium. de fid. instr. cum Ioan. C. eod. titu. in exercendis.

¶ Idem Bart. l. an eadem. ff. de excep. rei iudic. Fon.

¶ Hoc nõ vbi ibi, sed dᵉ ꝙ possessio post litis conte. superuenit ipsi teo. Phil. Fon.

† Vide ad hoc Bar. in l. 1. ff. de edẽ. & in l ha bebat ff. de inst & Fel in ca. ex par. 1. de resti.

¶ An & qñ in instro publico requiratur appositio loci & tpis, vide gl. I. quoties. 3. q. 7. & i c. 3. dc ꝓba. & i c. câm, ꝙ re. scr. Abb. I c. 1. de proba. Alex. consi. 66. & 75. 1. 3. lib 1. Ias. in l. an ĩp. tot. §. si iudex. ff. de re iud.

auditis, ac vtriusque partis meritis æqua iustitiæ lance [a] discussis, prudenter attendit, [b] id quod prædicti Abbas & conuentus de Bonẽfac. proposuerũt, intẽtionem videlicet actoris, ex his quæ post litis contestationem accidunt posse fundari, eaque debere in iudicium deuenire) tunc locum habere (sicut congrue allegatum est supra) videlicet quando ex certa & expressa † causa specialiter non est actum, Ex his enim, quæ post inchoatum iudicium eueniunt, quando causa fuit exposita specialis, [c] nec debet, nec potest iudicis animus ad proferendam sententiam informari: quia cum certæ causæ facta est mentio, vtpote donationis, vel venditionis, aut alterius specialis, oportet incœpti iudicij tempus attendi, vt liquido cognoscatur, an tunc interfuerit actoris propter illa, quæ specialem comitantur causam, necessario adesse debent, veluti locus & tempus, [d] huiusmodi, quæ sunt sollicite attendenda, & sine quibus causa vacua & inualida censeretur. [e] Sed cum est in genere absque alicuius causæ declaratione petitum, non sic oportet incœpti iudicij tempus inspici: quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi

possunt huiusmodi comitantia [f] in hoc casu. Et licet [g] aliquibus curiosis (qui de his, quæ non multum expediunt sæpe disceptant) [h] aliter forsan appareat, quando actum est causa aliqua non expressa: [i] vtilius tamen videtur negotia tali expediri compendio, quam per quandam exactam subtilitatẽ longo dispendio prorogari: [k] præsertim cum nonnulla provtilitate cõmuni contra iuris asperitatẽ ex æquitatis † mansuetudine tolerari noscantur. [l] Vnde idem Cardinalis considerans, quod ipsi Abbas & conuentus de Bonefac. nõ probauerunt largitionem super his regiam legitime sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur: ab huiusmodi [m] eorundem abbatis & conuentus impetitione, de mandato nostro, præhabito fratrum nostrorum consilio, vos duxit sententialiter absoluendos. Nos igitur [n] Cardinalis eiusdem sententiam ratam habentes, eam auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si ex pluribus iudicib. vel arbitris, vnus (alijs præsentib. & mãdantib.) per verba pluralis numeri ferat sententiã: tenet sententia. Electio autẽ pronuncianda est per verba singularia.* b d. Ioan. And.

ergo & tabellio conscribere debet locum ꝑterea fors confecit instrumentum in loco, in quo non potuit.

ADDITIO. Super hoc vltimo vide quod notat in Spec. de instru edi. § restat. versi. & not. ꝙ tabel. & vers. seq. Io. And. Licet l. libellorum. ff. de accusat. ĩ alle. in libello accusatoris requirit locum & mensem saltem: in libello conuentionali nõ sic: vnde dicit hic Io. Io. ꝙ actor nõ tenetur primere in libello diẽ aut locũ ɔtus, sicut nec testis exprimit diẽ, de fide instr. cum Ioan. nisi iudex ex causis certis id fieri faceret, vt præall. decret. cum Io. in l. si. Instit. de actio. §. curare Io. And.

f ¶ Comitantia.] s. locus & tempus.
g ¶ Et licet.] quasi dicat, & si hęc quę dicta sunt, non possunt tolerari de se, tamen sic seruandũ est; quia æquũ est. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. §. In no. Ad idem ss quibus mo. pig. vel hy. po. sol. sicut, §. si debitor. Archi.
h ¶ Disceptant.] qd faciendum non est. sup. eod. lib. de renũ cia. c. 1 in prin. infra de hæret. ca. 3. C. de sum tri. l. nemo.
i ¶ Non expressa] s. idem, quod est quando actum est cã expressa, 4 vt veniant comitantia tps & locus, & licet forte de iure stricto id verum esset, ꝙ æquitate dicamus ɔtrũ. ff. ad l. Aql. ita vulneratus. ad fi. versi. cum neque. & æquitas scripta rigori præfertur. C. de iudi. placuit argũ bonum de fimo. licet Hely. & ca. per tuas. Ioan. And.
k ¶ Prorogari.] ad hoc supra eo. lib. de offic. deleg. si is cui. Ioan. And.
l ¶ Noscantur.] pone exemplum. inf. de rerum permu. c. vnico, &c.
m ¶ Huiusmodi.] quasi dicat si ex alia causa agant, rei iudicatæ non obstat sententia sup. de iudi. examinata. C. de peti. hær. l. hæreditas. ff. de excep. rei. iudi si mater §. 1. & l. & an. eadem.

ADDITIO Et sic vno respectu vtilius est causam exprimere per hęc iura: alio respectu vtilius est non exprimere per hanc decre. Ioan. And.

n d Nos igitur.] sexta pars.

† An & qñ æquitas præferatur, vide Cy. in l. 3. C. de lega. Doct. in l. sic feci. ff. de eo ꝙ certo loco, & in c. si. de tran sac. & Fe. in c. cum illorũ, de sent. exc. & in c. 1. de re iud. vbi tradit regulam cum limitationib.

¶ Ac hãc glo. vide Alex. ɔsil. 110. in 5. vol.

CVm ab vno.]primo ponit dictum. Secundo ipsius determinationem: ibi, Oportet, Tertio causam determinationi dissimilem: ibi, Licet.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice, vel habebamus controuersiam inter nos, compromisimus I tres arbitros, q cognouerunt de eā: & assignauerunt nobis terminū ad audiendā sententiam, termino adueniente vnus de mandato aliorum recitauit sñiam, an valeat sñia, vel an sit necesse, quod tres simul legant; Vr ꝙ sic. l. item si vnus. § itē plures. ff. de arbit. vbi dr, ꝙ omnes tres pronuncient aut nullus: non obstāte illa rōne dubitandi, Respondet

CAP. IIII.

CVm † ab vno arbitrorum [a] vel iudicum, [b] (alijs præsentibus, & mandantibus) [c] scripta [d] sententia recitatur: habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata.†

¶ Oportet [e] tamen vt is qui recitat, non vtatur verbis singularis numeri, sed pluralis, vt dicat: Nos † tales iudices, vel arbitri pronunciamus, seu statuimus [f] in hunc modum. Licet secus in electione [g] seruetur, in qua (vt censeatur euidentius vnica & communis) est ab vno vice omnium (siue per compromissum, siue per scruti-

Romanus Pontifex in ꝯrium, quod sufficit ꝙ vnus pronunciet: nec requiritur, ꝙ oēs simul legant sñiam. Et dicit ꝙ sñia ipsa vr lecta ab omnibus, ex quo vnus pronunciat de consensu aliorum: quia alij licet non pronuncient per se, pronunciant tñ per istum, qui recitauit sñiam, & sic intelligitur lex illa, item si vnus, allegata. Idem dicendum est in plurib. iudicibus, nam sufficit ꝙ vnus legat sñiam, sed dēt dicere per verba pluralis numeri: Nos tales arbitri, vel iudices &c. Licet sit secus in electione: quia ad denotandum quod electio est vnica & singularis: dēt fieri per verba singularis numeri, vt si procedatur per viam scrutinij, dēt dicere ille cui capitulum committet: Ego talem nomine meo & nomine capituli eligo. Nota, ꝙ sñia ante ipsius recitationem debet redigi in scriptis: aliter sñia esset nulla regulariter: fallit in casibus, de quibus c. seq. in glo. de hoc est text. in l. 2. C. de sen. ex breui. reci. Et primo debet iudex videre, an debitus ordo fuerit obseruatus, quo facto dēt videre allegationes partium, & habere consilium cum peritis, deinde debet redigere suam sñiam in scriptis & emendare, postea conuocatis debet eam in scriptis legere. Nota ꝙ cum plures arbitri vel iudices habent sñiare, in causa debent omnes conuenire, & est in optione ipsorum, an velint committere recitationem sñiæ vni eorum: sed tamen est honestius vt recitationem sñiæ vni eorum committant: ne videantur simul loquendo assumere officium mulierum. Nota, quod recitatio facienda est in plurali numero. Et sic per argumētum a contrario sensu iudex vnus potest loqui in verbo singularis numeri: licet hodie iudices loquantur per verba pluralis numeri quando loquuntur ratione officij. Nota quod cum proceditur ad electionem per viam scrutinij, vel compromissi, electio est proferenda per vnum ad denotandum ꝙ electio est vnica, & communis. Si autem procedatur per viam spiritussancti, illud non est necesse, vtputa si procedatur per viam compromissi, quod est factum in tres: & illi conueniunt in vnam personam: vnus debet eligere in singulari numero. Quod si fuerit compromissum in vnum, puta in episcopum Pictauien. super eligendo Abbate sancti Cypriani; & episcopus eligat per verba pluralis numeri, dicendo: nos existentes episcopus Pictauien. eligimus talem, virum vitietur electio? Certe non nec per hoc desinit esse vnica electio. Nota finaliter quod licet electio conficiatur ex plurium consensu: tamen ea deducta in esse dicitur actus vnius. Dominicus.

[Prima glo. summat, & dicit quæ fuerit dubitatio.]

a ¶ Cum ab vno arbitrorum.] as ex pluribus iudicib. vel arbitris, vnus[alijs præsentibus & mandantibus.] g verba pluralis numeri, ferat sententiā, tenet sententia. Electio autē pronūciāda est per verba singularia, Hoc dicit. Dubitatio decre. huius fuit ex eo, quod dicit lex, ꝙ ex pluribus arbitris, aut omnes debēt sñiam dicere, aut nulli ff. de arbit. l. itē si vnus in §. itē si plures, sed satis omnes videntur dicere, cum vnus alijs præsentibus & mandantibus g verba pluralis numeri sententiam dicit: hoc idem tenebat Accursi. ff. de arbit. l. sicuti. Ioan. And.

ADDITIO. Et de hoc in Spe. de arbit. §. fin. ver. pone ergo, vbi inuenies ꝙ hic posuit Arch. de Aazone & socio. Io. An.

b ¶ Iudicū.] ordinariorum, vel delegatorum, fit igitur hæc æquiparatio inter iudices & arbitros, ad idem de offi. deleg. 1. vno delegatorum, licet interdum sit grandis differentia supra eod. tit. cap. vlt. supra eo. lib. de arbit. c. 2. cum similibus.

[Glo seq. soluit dubium, & consulit.

c ¶ Et mandantibus.] ergo si alij præsentes essent, sed non mandarent secus: 1 & sufficit ita esse scriptum. ff. qui & a quibus l. prospexit. 6. q. 3. scriptum est. Et sic taciturnitas non habetur hic pro mandato, & facit. ꝯ. de reg. iur. is qui tacet & quod ibi dixi. nec enim in sententijs procedit ratihabitio sicut in alijs actibus, de hoc 9. q. 2. c. 1. in glo. 2. supra de his quæ fi. a præla. cum nos. Caute ergo facit is, pro quo lata est sñia ab vno solo recitata, si mandato aliorum possit fidem facere, sicut de sententia, & facit quod no. supra de offi. deleg. cum in iure in glo. 2.

d ¶ Scripta.] quod dic, vt inf. c. prox.

e ¶ Oportet.] necessitatem imponit, 2 aliàs. n. si per verba singularis numeri pronunciaret, haberet locum ille §. si plures. l. item si vnus. ff. de arbit. quod verum intelligas, nisi collegæ, qui tamen hoc possent, commisissent illi vices suas non solum in recitando, sed etiam in pronunciando. Tunc mille verbis singularis numeri vteretur. interdum tamen verbum, oportet, honestatem designat. 25. q. 1. vbi de hoc.

f ¶ Statuimus.] hoc verbum rem perfectam significat, & habet vim siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ, vt sup. eo. de verb. sig. in his.

ADDITIO. Et hic, & sic verbum præcipimus, vim habet sententiæ, supra de transla. quanto. sed si esset tantum vnus iudex: & diceret sententiam diffinitiuam per verba pluralis numeri, non videtur ex hoc vitiari, cum infra excipiatur tantum de electione facienda sup. eod. lib. de ele. sicut cum alias non valeret electio, vt ibi dicitur. Archid.

[Glo. seq. remittit, quærit, soluit, contra solut. alleg. solutionem fortificat, consilium dat: secundo quærit, & soluit.]

g ¶ Electione.] de hoc dic vt s. dixi, de ele. sicut cum, eod. lib. Sed quid dices: compromissum fuit in tres, vt deberent eligere, qui secedentes in partem, postea redierunt dicentes, quod concordauerunt, & commiserunt vni electionem, & pronunciationem illius, de quo concordauerant, qui elegit Titium: alij duo resistunt dicentes, quod non de illo, sed de Seio fuerat concordatum, quæritur an dēat illis duobus credi? Hostien. qui dicit hanc quōnem fuisse de facto in ecclesia Lugdunen. plene eam tractauit s. de probat. c. tertio loco, & dixit sibi se inter Card. obtinuisse credendum esse in illis duobus, cum quia magis credendum est duobus q̄ vni: 3 & quia duobus creditur donec cōtrarium probetur, & vt fraus euitetur, alias qui pronunciaret, semper posset ius suum

Marginal notes:

† Ad intelligentiam vide no. p Do. ac præsertim. Arch. cōme. in c. sicut cū p formā, de ele. li. 6.

† Vide §. fin. aūt. in auth. vt iudices nō expectent.

Iudicis instructio antequā sñiam ferat.

† An satis tenendus nomen appellatiuum sit proponendū proprio, uel contra, vide Bal. in l. 2. C. de sen. ex peric. & Phi. Fraichum hic.

1 Facit §. sicut, & de arb. & de Bal. in l. summi. ff. de re iu. dr. & Bal. in l. n. C. de sen. ex peri. recitatio.

2 Verbū, oportet qn impotet necessitatem, & qn honestatē, & vide lo. An. Ar. & doct. in c. j. de præ. & in c. si de iureiu. & in c. vt quæ de cl. lib. 6 & Bart. & docto. in l. 1. ff. de iust. & iu.

3 Placet Ph. ea quæ nota plus credi duobus testib. sug negatiua, q̄ vni sup affirmatiua. Fontaine.

sum subtrahere illi in quem communiter concordassent, & quia facultas probationum non est angustanda, sup. vt lite non contest. quoniam, & quia impossibile est alio modo probari, in quo casu etiam interdum hæretico creditur, C. de hær. quoniam multi in fi. & conspiratori infr. de testib. cogen. c. ulti. Item cum de conscientia alicuius agitur, creditur vni soli, si quia aliter probari non potest de homi. significasti 2. per fi. (in gl. antepen.) ad hoc bene facit ipsa decretalis, tertio. Et sic dixit intelligendum decretalem, cum dilectus. de elec. vt illi tres vel duo deponant, & de consensibus aliorum, & de proprijs, in contrarium videbatur, scilicet quod credendum esset tertio tanquam a duobus ad id officium deputato, arg. ff. si mens. fal. mo. d. l. j. supra de testi. cogen. preterea, nec videtur credendum duobus, cum videantur in suis testimonijs singulares. 3. quæst. 9. puta. de elect. cum dilectus. de accusa. cum dilecti. Item videntur isti testificari de proprio facto: & sic non sunt testes idonei C. de test. l. omnibus. 4. quæ. 3. si testes. § item nullius idoneus. Sed negari non potest, quin isti duo possint probare saltem dissensum tertij, scilicet quod ipse tertius pronuncians non consenserat in illum, nec de illo fuerat ordinatum. Consilium tamen est tutum ad has fraudes euitandas, quod ipsi compromissarij habeant tabellionem, & scribi faciant publicum instrumentum quomodo deliberant, & ordinant de tali eligendo, & committunt illi socio, vt eligat, & pronunciet, aut ipsi ijdem scribant & sigilla opponant, vt scriptura & sigillum obuient contrarium asserenti prima quæst. 7. saluberrimum. 27. quæst. 1. omnes fœminę. C. de non nume. pecun. Authen. contra qui propriam. Quærebat etiam ibi Host. an ipsi compromissarij ex quo deliberassent, & consensissent in aliquem, possent mutare voluntatem. Et dixit quod non: quia vicem capituli tales obtinent: vnde talis consensus habet saltem vim scrutinij publicati. sup. de elect. publicato.

nium procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis [a] numeri facienda.

¶ Idem.

¶ Ponit tres casus nullitatis sententiæ: & a primo unum casum excipit. hoc dicit. Io. And.

CAP. V.

10 ET † si sententia diffinitiua [a]) postquam scripta fuerit,) debeat a iudice, non ab alio † de scripti recitatione proferri [b]

[Gl. seq. successiue de duob. quærit & soluit.]

a ¶ Singularis.] No. ad quæstionem quæ fuit de facto Episcopus compromissarius ad eligendum Abbatem ratione dignitatis sic locutus est in plurali, Nos talis episcopus Bonon. compromissarius, &c. opponebatur, quod non valebat electio: quia facta per verba pluralis numeri, non credo hoc nocere hic quia vere est vnica & communis, ex quo fit per vnum solum: nec habet locum hæc decretalis, vt per te vides. Quid dices in collationibus habebit ne in illis locum hæc decretalis, vt si ad plures spectat collatio, necesse sit eam fieri ab vno: & per verba singularis numeri? Non credo. Dico. n. ut dixi. sup. de ele. sicut tunc, quod vbi non habet locum decretalis, quia propter non habebit hæc locum, sed in collationib. non habebit locum decretalis, quia propter ergo nec ista. Ad idem ꝟ. de preb. cum in illis, & quod dixi sup. de elect. c. vlti. eo. lib. an vit glo. Io. And.

ADDITIO. Idem, s quod collatio non sit facienda ab uno, &c tenet Archi. supra eo. lib. de electio. sicut cum, inducit, quod episcopi consueuerunt sic deᵒ se loqui de consecr. dist. o 2 reuera ver. forte dicis, &c. in Christo patre. circa prin. versi. de natura, & vers. hoc autem 11 quæst. 2. quam præposterum, ver. idem nobis, & 73. dist. per totum, & facit quod scripsi post Host. de bap. c. 1 super ver. te. & facit inf. de pœni. cap. 2. in fi. Ioan. And.

ET si sententia.] Sunt duæ partes. Prima ponit dictum regulare, & casum exceptum, cui dat simile, Secunda ponit regulam bimembrem: secunda: ibi, Sententia. Io. An. potest sic summari, secundum Zen. Sententia in scriptis per iudicem & non per alium, & sedendo regulariter debet ferri. h. d. Dominicus.

¶ Iudex debet per se ipsum sententiam recitare: & non per alium: aliàs sententia esset nulla, fallit in episcopo, qui sententiam per eum ferendam potest per alium recitare, ad exemplum illustrium personarum. Item si iudex tradidit sententiam in scriptis sine recitatione non valet sententia. idem si pronunciat deambulando, & non sedendo. h. d.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice non Episcopo, lite contestata concluso, & renunciato 20 in causa, Iudex assignauit nobis terminum ad audiendum sententiam. Termino adueniente iudex non recitauit sententiam, sed tradidit notario recitandum, an ualeat talis sententia? Vel sit de substantia ipsius sententiæ, quod iudex eam ore proprio recitat? Rndet quod nisi esset Episcopus iudex, per se tenetur sententiam recitare: alias non teneret sententiam: nec esset necesse ab ea appellare. Sed ponamus quod iudex non facit recitari sententiam, nec eam personaliter recitauit: sed eam in scriptis tradidit partibus: an ualeat sententia? 30 Respondet quod non? quia iudex tenetur eam ore proprio recitare: aliàs sententia est nulla. Sed ponamus, quod iudex legit sententiam proprio ore: sed tamen illam legit deambulando, vel stando, & non sedendo pro tribunali in loco maiorum suorum, vel in loco mutato ex iusta causa? Rndet quod non valet talis sententia, nam requiritur, quod iudex eam pronunciet proprio ore sedendo pro tribunali.

Nota primo quod sententia diffinitiua debet in scriptis proferri, istud tamen non seruatur in curia parlamenti, quia 40 cordetenus legunt sententiam: alij iudices legunt verba dispositiua: sicut sunt, condemno, vel absoluo. Nota quod iudex debet sententiam diffinitiuam recitare per se, & non per alium: nisi esset persona illustris. Glos. ponit casus in quibus non requiritur quod sententia recitetur in scriptis, puta in causis summarijs, in quibus potest omitti libellus in scriptis: immo sententia potest recitari cordetenus. Nota vlterius, quoad validitatem sententiæ requiritur quod iudex recitet per se, uel per alium quando est persona illustris. Nota quod iudex recitans 50 sententiam debet pro tribunali sedere. Quid si non potest commode sedere: quia dolet in ano? Dicit gl. quod debet se ponere in tribunali, & sedere eo modo quo potest sedere. Nota quod existens in maiori dignitate plus priuilegietur quam existens in minori dignitate vide de præben. de multa. Nota finaliter diffinitiuam esse nullam, prolatam per iudicem stantem, quod sic aliud est stare, aliud sedere, vide de uita & honest. cler. c. 1. Dominicus.

[Prima glo. arg. a contrario illi argumento: signat 60 contrarium, & soluit.]

a ¶ Diffinitiua.] Nota, quod secus de interlocutoria. Sed huic, contra sup. de proba. quoniam contra falsam. Solu. interlocutoria bene debet redigi in scriptis; ut ibi, sed non est necesse quod proferatur vel recitetur de scripto, poterit ergo iudex interloqui, & postea interlocutoriam illam tabellio rediget in scriptis nec est etiam de necessitate quod redigatur in scriptis: sed aliàs non creditur iudici, nisi id pateat per scripta actorum, ut ibi.

[Glo seq quærit, & soluit.]

b ¶ Proferri.] Quid si iudex nouiter excæcatus est, vel nescit legere; cum tales iudicare possint, ff. de iud. cecus, vbi de hoc. C. de iud. l. certi? Sol. vel deleget causæ

Marginal notes:

No. Phil. quod quando res aliter probari non potest, creditur idoneo test. Bart. in l. quoties. C. de nau frag. lib. 11. Fon.

s Vide Fel. in ca. ad audientiam. de rescrip. Cy. in l. si quis decur. C. de Fal. l. Theopompus. ff. de dote ple. Petr. de Anch. Fo.

Electio facta per episcopum compromissarium per hæc verba nos talis episcopus compromissarius, &c. an valeat. Vide Arc. in c sicut de elect. lib. 6.

† Vide Abb. in c. sicut nobis. de sen. & re iud. & Fel. & Dec. in c. scisciatus. de resc. & Deci. Ro. 409. in nouis & Alex. consi. 215. lib. 1. limitantes istum tex.

† Fallit tex. si hoc habeat consuetudo: & in inquisitore hæresis. ca. vt commissi. ꝟ. de here. item in notorijs. gl. in Auth. vt iu. sine. suff. P. Fo.

s Ad hanc gl. vide Spe. in ti. de sente. prol. §. sequitur. & Fely. in c. scisciatus. de rescri. & in cap. quoniam ꝟ. de probat.

ipsius, duximus destinandos: [a] facientes sibi proponi[b] per ipsos, quod nos, & fratres nostri (quantum in nobis erat [c]) pacem [d] † per omnia secum habere: necnon cum omnibus hominibus optabamus, parati sibi pacem, & tranquillitatem dare, ac mundo etiam vniuerso. [e]

¶ Et quia Prælatorum, clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captiuos, & omnium tam clericorum, quam laicorum, quos ceperat in galeis, [f] restitutio poterat esse pacis plurimum inductiua, eum, vt illos restitueret (cum hoc idem, tam ipse, quam sui nuntij, antequã ad Apostolatus vocati essemus officium promisissent [g]) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem, ac proponi super quod ijdem pro nobis parati erant audire, [h] & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere princeps vellet de omnibus pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, & offerre præterea, quod si Ecclesia eum in aliquo (contra † debitum) læserat (quod non credebat) parata erat corrigere, [i] ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quod in nullo contra iustitiam læserat Ecclesiam, vel quod nos eum contra iustitiam læsissemus, parati eramus vocare [k] reges, prælatos, & principes tam ecclesiasticos, quam sæculares ad aliquem tutum [l] locum, vbi per se, vel per sollemnes nuntios conuenirent, † eratque parata Ecclesia [m] de consilio Concilij sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo, ac reuocare sententiam, si quam contra ipsum iniuste tulisset, & cum omni mansuetudine, & misericordia [n] (quantum cum Deo [o] & honore suo fieri poterat) recipere, de iniurijs, & offensis ipsi Ecclesiæ, suisque per eum irrogatis, satisfactionem [p] ab † eo volebat, [q] & omnes amicos suos sibique adhærentes † in pace ponere, plenaque securitate gaudere, vt nunquam hac occasione possent aliquod subire discrimen.

¶ Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis & precum curaremus insistere lenitate; idem tamen Pharaonis [r] imitatus duritiam, & obturans † more aspidis [s] aures suas,

quia cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, 3. q. 7. in grauibus, in prin 49. dist. in sum. §. 1.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

a ¶ Destinandos.] non solum cum Papa legationem iniungit: sed etiam cũ inferior prælatus canonico suo, in vtilitatem Ecclesiæ, suscipere tenetur. Ad hoc 3. quæ. 1. nulli. de hoc 7. quæ. 1. quia frater, 16. quæ. 1. c. vos autẽ hoc verum, nisi rationabilem excusationem haberet de ijs quæ si. a ma. par. cap. c. 2. Io. And.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

b ¶ Proponi.] credendum erat eis, quia de legatione apparebat: aliàs non. C. de man. prin. l. vnica. vel dic, quia Cardinales, & noti erant, etiam sine scriptura credi eis debuit, 97. dist. nobilissimus, vbi de hoc in glo. 2.

c ¶ Quantum in nobis erat.] sumptum de verbis Pauli ad Romanos 12. ad Corin. 8. si fieri potest, quod in nobis est cũ omnibus hominib. pacem habentes. habes hoc 11. quæ. 3. inter verba, §. vocandi, vers. Paulus.

ADDITIO. Ad idem 3. quæst. 6. hæc quippe, in fine. Ioan. Andr.

d ¶ Pacem.] huiusmodi iudicium ad ecclesiam spectat supra de iudic. nouit. Et nota, quod Ecclesia, & quilibet alius primo debet aduersarium monere vt ad pacem cum ipso veniat. idẽ in eo, qui agit contra ecclesiam, 2. quæst. 7. accusatio quoque, vbi de hoc. ad hoc in glo. l sed si quis, in fi C. de pigno. debitores. sed illud de vrbanitate, vt ibi no. ff. de ser. vrb. prædi. quidam liberius.

ADDITIO. Vide de simo. licet, in gloss. ex hoc. Ioan. And.

e ¶ Mundo etiam vniuerso.] cuius dominus est. 9. q. 3. cuncta per mundum, & sup. in procemio huius libri.

f ¶ In galeis.] 32. Ianuensium, ex quibus euaserunt duæ secundum Boatinum, in quibus erant tres Cardinales legati, qui fuerant per partes diuersas pro conuocando Concilium & multi Prælati qui veniebant Romam ad Concilium conuocatum per Gregorium IX. quibus captis, dicitur, quod Fridericus misit litteras cõtinentes duos versus tales;

Omnes Prælati, Papa mandante vocati.

Et tres Legati veniant huc vsque ligati.

& ita factum fuit. Subdit ipse Boati. quod ex eis galeis euaserunt duæ. Vnde pro significatione huius vocabuli, galea, nota hunc versiculum.

Armo caput galea, pelagus percurro galea. Io. Andr.

g ¶ Promisissent.] credendum est Papæ a hoc referenti, supra de testibus cum a nobis, & dixi supra de renun. cap. 1.

h ¶ Audire.] non per ficte: vnde habebant ad instar auditorum referre, supra de offic. deleg. super quæstionum.

i ¶ Corrigere.] 13. quæstione 9. sententiam. & c. apostolicæ, sup. de re iud. cum olim in auth. de nupt. in fine primæ colum næ coll 4.

k ¶ Vocare.] de gratia hoc dicit: & vt euitaret omnem suspicionem. ad idem 2. q. 7. nos si incompetenter. in prin.

l ¶ Tutum.] talem locum assignare debet iudex, alias locus est appellationi: etiã si sit, scriptum appellatione remota, supra de app. ex parte, & 33. quæstione 2. siue; de coniugij, ff. de iud. si locus

m ¶ Parata ecclesia] non dixit se reuocare, sed reuocare paratam. Et facit ad respõsiones quas faciunt iudices appellãtibus ab interlocutorijs sẽtentijs, de hoc supra de app. cum cessante, & intra tit. proxi. si a iudice.

n ¶ Misericordia.] 45. dist. disciplina, in prin.

o ¶ Quantum cum Deo.] supra capitu. proxi.

p ¶ Satisfactionem.] quam quis non tenetur remittere, etiam quo ad Deum, rancorem autem sic. 90. dist. si quis contristatus, vbi de hoc, & 23. q. 4. si is qui, & ibi de hoc.

q ¶ Volebat.] etiam ecclesia Io. And.

r ¶ Pharaonis.] qui monitionibus & flagellis durior est effectus, nec conuerti voluit 23 q. 4. Nabuchodonosor. in prin. & h bes originẽ Exo 7. vsq; ad 15. & põt dici de Frederico Imperatore, q magis sine comparatione creatus, sine venia damnatus fuit, sicut diabolus, de pœn. dist 2. principium, circa prin ver. ista arbor.

s ¶ Aspidis.] incantatę: quæ autem alteram inclinat in terram, alteram obturat cauda, vt incantationem audire non possit.

ADDITIO. Hoc ponit Isid. ety. libro 12. cap. 8. Ioan. Andr.

† Vide Specu in titu. de cõpet. iudic. adi tione, §. 1. & Fely in c. cum sit, de for. cõpet.

† In quo dã minu scripto de sunt hæc duo verba contra debitum.

a Hæc gl. non hr in antiqs codicib. sed ex lectu. Io. Ioan. Aud. huc est transla ta, vt inde apparet.

a Ad hãc glossam vide Cle. 1 de reliq. & ven. sãctũ Romanum Singu. 126. in cap. sanctissimi. Dec. consi 198. & Ruinũ consi. 225. lib. 2.

† al. conue niret.

† al. ab ip so.

† An idẽ iudicandũ de adhærẽ ub qd de principali, vide Decium consil. 151. & Soc. consi. 27. in 3 volumine.

† al. obtu rantis.

preces huiusmodi & monita, elata [a] obstinatione, ac obstinata elatione despexit, propter quod non valentes absque graui offensa Christi eius iniquitates amplius tolerare, cogimur (vrgente nos conscientia) iustè animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de ceteris eius sceleribus taceamus, quattuor grauissima [b] (quæ nulla possunt tergiuersatione [c] celari) commisit. Deierauit [d] enim multotiens, † pacem [e] quondam inter Ecclesiam, & Imperium reformatam temerè violando: & infra

¶ Perpetrauit sacrilegium [f] capi faciens Cardinales [g] Sanctę Romanæ Ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarum prælatos, & clericos religiosos, & seculares venientes ad Concilium, quod idem prædecessor noster duxerat conuocandum, & infra.

¶ De hæresi [h] quoq; nō dubijs & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumentis, suspectus habetur & infra.

¶ Præter hæc regnum Siciliæ (quod est speciale patrimonium [i] beati Petri, † & idem princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem seruitutemque redegit, quod eis penè penitus nihil habentibus, & omnibus exinde ferè probis eiectis, illos, qui remanserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuere, ac Romanam Ecclesiam (cuius sunt homines principaliter & vasalli) offendere [k] multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi, [l] quod mille quidem fartorum [m] annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur) per nouem annos [n] & amplius soluere prętermisit.

¶ Nos itaque super præmissis, & quamplúribus alijs eius nefandis excessibus, cum fratribus nostris, & san-

a ¶ Elata obstinatione.] 16.q.1.vos autem.

b ¶ Grauissima.] bene dixit, quia maxima causa sub esse debuit. Imperatoris depositioni Nec est similis depositioni clericorum, qui pro quolibet magno peccato deponi possunt. 81.dist.c.1. quia vbi maius scandalū & periculū timet, agendū est benignius, 50.di. vt constitueretur. cū suis sim. hoc autē insurgit in depositione Imperatoris, qui quasi præest omnib. Christianis, 7.q.1.in apibus. item clerici ministrant Sacramēta, sed nō principes. 31 dist.tenere.

c ¶ Tergiuersatiōe.] probabili. ad idem supra de cohab. cler. & mul. cap. vlt. Ioan. Andr.

d ¶ Deierauit.] periurium crimen ecclesiasticū est, s. de iud. nouit s. co.lib. de fo. compet. c vlt. Et grauissimum crimen in quolibet; pręsertim in prælato vel principe: cum eorum facta trahuntur ab alijs in exemplū. sup. de voto, magnæ. & ideo grauius punitur, 22. q.5.c.præcipuè.

ADDITIO. Dicit Inno q̄ prælati, & principis verbum dēt esse firmissimum, ēt sine iuramento, alleg 25. q.4 Innocens. & §. pone. Io. Andr.

[Gl seq. primo pacem cōmendat: secūdo ponit tex causas q pacem impediunt.]

e ¶ Pacē.] Christus in morte ait, Pacem meā do vobis: pacem meā relinquo vobis Matth. 10. Io. 14. facit 23.q.1.nisi bella, Non est ergo hæres Christi, qui pacem eius testamento relictā non habet: principes autem maximè tenentur ad hanc seruandam, 23.q.1.noli, de treu. & pa. per totū in Auth de pa. tenenda in rubro & nigro, col. 10. Et qui contra pacem ecclesiæ sunt, si dignitatem aut cingulum habēt, nudētur eis, 24.q.1 qui contra pacē eclesiæ Et solēt reddi sex causę propter quas non est pax inter homines. Prima, quia non puniuntur maleficia, Ecclesiastes 8. quia nō profertur cito contra malos sniā: [ideo absq; timore vllo filij hominum perpetrant mala.] Ad hoc sup. eo lib de offi. deleg. c.1. & 23.q.2. dominus. Secūda, abundantia temporalium, [Hiere 9. cap.] & Genes 13. facta est rixa inter pastores Abraham. & Loth. Tertia, quia non occupamur in pugna contra demones. ad Ephes. 5 Non est nobis colluctatio aduersus carnem. Quarta, quia non cōsideramus damna guerrę, in qua diuitias, corpus & animas perdimus. Hiere 46. fortis impegit in fortem, & ambo pariter ceciderunt, &c. Quinta, quia non consideramus dubium euentū belli. 3. Reg 22. varius euentus belli, &c Sexta, q̄a non seruam⁹ pcepta Dei, nec decimas soluim⁹. Hie 5. & Esa. 48. Vtinā attendisses mādata mea, facta, fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. 16. q. 1. reuertimini, vnde quod non accipit Christus, tollit fiscus. 16.q.7 maiores.

f ¶ Sacrilegium] quod est etiā crimen ecclesiasticum, supra de foro compe. cum sit vbi de hoc [Arch. remittit 17.q 4 sacrilegiū. vbi de hoc not. per modum summæ. & per Inno de sent. excom. cū pro causa.] Et talium oblationes recipi prohibentur 17.q.4 minor. 12. q.2 de viro. Et sacrilegium tale in captione clericorum excommunicationē irrogat. 17.q. 4. si qs suadente. etiam in faciente per alium. de sent excō mulieres, in fi. etiam si nō irrogetur ipsis aliàs iniuria. eo. tit. nuper.

g ¶ Cardinales.] istud est crimen lęsæ maiestatis, & contra tales prodita est noua pęna per decr. infra de pœ. Felicis. Io. Andr.

h ¶ Hæresi.] propter quod crimē non solum Imperator, sed etiā Papa deponi debet. 40.di. si Papa suspectus etiam de hæresi si se nō purgat, & si p annū sic steterit, & iurare noluerit punitur vt hæreticus, vt supra de hęret excōmunicatus, §. si q vero. & est idem in excōmunicato ob cōtumaciam in causa fidei, J de hęre. cum contumacia

ADDITIO. De quadruplici pęna hęreticorum, secūdum Canones, scilicet excommunicatione, depositione, bonorum ablatione, militari persecutione, remittit Arch. ad no. per Gof in summa, de hære. §. punitur hęreticus & vide plenius per Host. in sum. istius tit. §. qua pœna feriatur. Io, Andr.

ADDITIO. Habes ex hoc tex quod argumenta euidentia & difficilia, per quæ quis efficitur suspectus de hæresi, inducunt probationem sufficientem ad condemnādum de quo hic per Dominicum.

i ¶ Patrimonium.] 95.dist. c.1. in fi. 11.q.1. peruenit, 10. q.3. relatum. Io. Andr.

k ¶ Offendere] offenditur enim pater in filio, 24.q.3. cū ergo. §. sed qui. ff. quod met. cau l. isti quidem, sup. de præsum. afferte. Dominus in seruo 2. q.7. accusatio. Iudex in subdito. 32.q 2.c.2.

ADDITIO. Vide quod not. J. de priuil. auctoritate in gl. si. Io. Andr.

l ¶ Reprehendi] quasi ista sit causa, qua priuari posset regno Siciliæ, sed non Imperio

m ¶ Fartorum.] genus monetæ, ad idem de confes. ca. 2. de empt & ven ad nostram, ad finem.

ADDITIO. sup de priuil. cum olim. 2. Io. Andr.

n ¶ Per nouem annos.] sufficit q emphyteuta eccle- sia

† An totiēs periuretur, quotiēs contrauenitur iuramento, docēt Doctor. & in c. mutare 6.q.1. vide Specul. in rubr. de senten. & his q̄ ipsā seq. §. Species. & Abb. & Aret. & alios, in c sicut, de testi.

† Adde c. mandata, & ibi do. de præscr. & in ca 1. 94. dist. in Clem Romani, de iureiur.

ne: [a] & infra † ¶ Abbas de Bonefac pro se, & Conuentu [b] suo proponēs locum de Rosellis esse prædicti monasterij iure dominij, vel quasi, [c] &

fuerunt admissæ ad ꝓbandum sua facta : ꝓ parte Abbatis & cōuentus de Bonefacio fuerunt ꝓducta nōnulla instra, & inter cetera vnum instrumentum, in quo cauebatur, ꝙ Rex Aragonū donauerat locum, in quo erat dictum castrum de Rosellis monasterio Populeti, & postea Monasterium de Populeto locum illum donauerat monasterio de Bonefac. Et sic Abb. non probauit donationem suo monasterio factam ex donatione Regis Aragonum: sed ex donatione monasterij de Populeto. Item per inspectionē donationis monasterij de Populeto, constitit, qđ donatio illius castri fuit facta Abbati de Bonefac actori post litem contestatam in hmōi cā, his visis pro parte dictorum reorum dictum fuit, & propositum, quod ipsi rei debebant absolui ab impetitione Abbatis: eo videlicet quia Abbas non probauerat causam ipsam in suo libello. Et cum quis allegat causam certam, oportet ꝙ illam probet: alias cadere dēt ab instantia. Item dicebāt isti hospitalarij, ꝙ dicto Abbati actori superuenerat dominium post litem contestatam: & sic non vr̃ in iudicium deuenisse, l. non potest, ff. de iudic. vnde quidam Cardinalis de cā cognoscens, ipsos reos absoluit ab instantia abbatis actoris, reseruata eidem actori actione in alia instantia. Tamen dixit Papa, si actor egisset contra eos expressa cā propinqua & non remota: & tempore sententiæ faciendæ probauisset quod ille locus ad ipsum spectabat, rei fuissent condemnati, & sic est bona limitatio ad l. illam non potest, alleg. quod intelligatur in causa propinqua, & non in remota. Allegabatur: Hospitalarij rei dicebant, ꝙ longe ante donationem Regis Aragoniæ [de qua loquitur actor] alius donauerat locum, in quo erat castrum ipsis reis. Pro parte vero actoris fuit replicatum, quod illa donatio non valebat: quia tempore donationis ille locus erat in manibus Sarracenorum: ideo dicebat actor non valere hmōi donationem. Pro parte autem reorum fuit respōsum illud quod sequitur. [Multū quoque.] quia actor produxit instrumentum donationis illius castri, in quo continebatur quod Rex Aragonię donauerat castrum monasterio Populeti, & ordinauerat, quod monasterium Populeti fundaret aliud monasterium, quod fecit, nam monasterium Populeti fundauit monasterium de Bonefā & ei donauit prędictum castrū: & sic Abb. de Bonefac. ꝓbauit aliam cām, quā expressisset in suo libello: ideo dicebant rei, quod actor non probauerat cām expressam in suo libello: quare veniebant absoluendi ab instantia, & actor condemnandus in expensis erga ipsos reos. Pro parte altera.] Ponitur hic replicatio Abbatis de Bonefac nam dicebat Abbas, ꝙ actor & reus non debent ad imparia iudicari, & certum est, ꝙ si rei reperiuntur possidere tempore sententiæ, sufficit; licet actor non reperiatur fuisse dominus tempore litis contestatæ: sed ista ratio non profuit Abbati: & rōnem diuersitatis ponit glo. & latius ponit Cyn. in l. 1. C. de ali. iu. mut. causa facta. Ceterum.] vnde si quis in genere formet libellum, & non exprimat cām specialem, si reus patiatur, & non obijciat, valebit processus & litis contestatio, l. fin. C. de ann. excep. Tamen reus poterit petere, vt actor exprimat cām specialem. Nota ex prin. c. ꝙ vendicans rem ab aliquo, sufficit ꝙ exprimat cām propinquam, licet nō exprimat causam remotam: tamen potest exprimere si velit: sed tñ aliquando prodest, aliqñ nocet exprimere causam remotam. Nocet, quia si exprimat cām remotam, & non probet, et si lite cōtestata dñium ei veniat, succumbit, vt hic. Plures doctores iuris ciuilis tenuerunt ꝯtrarium per l. non pot. alleg. videlicet, quod si veniat dñium post litem contestatam, pro eo potest ferri sententia, & hoc voluit Papa in fi. huius c. dum dixit: Et licet aliquibus rationis, &c. No. insuper principalem effectū huius ca.

ꝙ cū quis egit actione personali vel reali, expressa certa cā, dēt illam probare: & non sufficit probare, ꝙ dominium venerit ad ipsum ex alia causa. Nota finaliter, ꝙ ꝓcedit libellus porrectus p Prælatum, licet non dicatur qđ agat nomine ecclesiæ: sed nomine suo & clericorum, quod no. de quo, de dilationibus. c. litteræ. & de ꝓba. ex litteris.

ADDITIO. Præmitte ꝙ rex Aragonū castrū Cutuariæ cum suis finibus, inter quos erat locus de Rosellis, qui tunc erat in ptāte infidelium, donauit hospitali sancti Ioan. sub conditione, si ad manus fidelium, &c. Demum mortuo illo Rege, nepos qui successit in Regno illo, de manibus infidelium acquisiuit; & donauit monasterio Populeti, volens qđ in loco de Bonefa. ibi incluso ædificaretur vnum monasterium: demum cum esset quæstio inter monasteriū de Bonefa. & Hospitalarios super loco de Rosellis, monasterium Populeti donauit locum de Rosellis monasterio de Bonefa. super hoc vertitur quæstio hic decisa. Dominicus.

[Glo prima ponit diuisionem, & summam.

a ¶ Abbate sane.] diuiditur hæc decr. in sex partes. In quarum prima ponitur actorū petitio, & eius cā. In secunda q̄ incipit ibi, Allegabatur, ponitur triplex defensio reorum. In tertia q̄ incipit ibi, Pro parte, ponit duplex actorū replicatio. In quarta q̄ incipit ibi, Sed ad hoc, ponitur reorum publicatio. In quinta ibi, Præfatus ponitur causæ diffinitio p Cardinalem facta. In sexta, ibi, Nos igitur, ponitur Papæ confirmatio. Et hoc dicit decretalis in summa. Qui petit rem certam cā expressa, si illam causam non probat, succumbit, licet aliam probet, maximè postmodum emergentem.

b ¶ Conuentu.] quod facere debet, quod dic, vt sup. de rescri. edoceri.

ADDITIO. Dicunt quidam, quod sic agitur, quia locus petitus communiter pertinebat ad abbatem & conuentum. Item constat securius esse quando simul agunt etiam de proprijs, sup. de iud. causam, licet quisque pro suis agere possit Io. And.

[Glo. seq. obijcit, & dat sex solutiones instando circa primam, quando competat rei vendicatio, & quando Publiciana, & quomodo in ea sufficiat bona fides recipientis. Ad hoc signat contrarium de authen. malę fidei, & soluit.]

c ¶ Dominij vel quasi] [1] vr̃ qđ talis libellus admittēdus non sit, cum hæc sint aduersa. Ex iure n. dñij dicit se dñm, ex iure quasi dominij dicit alium esse dominum, & sic dicit se dominum & non dominum, & sic quasi cōtrarius deberet repelli, de app. solicitudinē, cum suis concor. nec debet iudicium esse in pendenti, vel dubium, ff. de iudic. non quemadmodum. Circa huius libelli formam, nota, qđ petitio ista: peto talē rē iure dñij, habet locum, cum quis emit rem ab eo, qui illius rei dñs est, & ei rē tradidit, & sic dñium. ff. de acq. re. do. l. traditio. in prin. [& C. de pac. traditionib.] Recte [2] ergo se dñm dicens, dñium siue cām suæ petitionis ponit. Petitio autem rei iure quasi dñij locum habet, cum quis bona fide rem emit a non domino, & rem sibi traditam bona fide recipit, credens venditorē rei venditionis & traditionis; tpe dñm esse, ff. de Publi. l. cum qui, § vlt. & sufficit emptori habuisse bonam fidem, licet [3] venditor malam fidem habuerit, & callido consilio vendiderit, vt ead. l. §. prætor ait. Si talis emptor antequam vsucapiat à possessione cadit, petit rē à possessore iure quasi dominij. & appellatur actio Publiciana. Si aūt post vsucapionē a possessione cadat, tunc non competit Publiciana, sed datur ciuilis actio, s. rei vendicatio, sm quosdam vtilis, secundum alios directa. ff. de publi. l. 1. Dicta est autem Publiciana a Publicio auctore, q cam inuenit, vt Instit. de act. § alię. Ad hoc autem vt actor obtineat, oportet eum probare

† De intellectu, vide Io. Fabrū. Inst. de act. §. sic itaque discretis.

[1] De materia isti glos vide Corneū c. si. 1. & ꝯsi. 89. li. 3. & Ruinum consi. 25. & consil. 54. lib. 4.

[2] Vide Alex. consi. 111. in 1. vol. & ꝯsi. 101. in 2. vol. & cōsil. 95. in 4 vol.

[3] Vide Alex. consil. 89 in 5 vol.

cum suis finibus ex largitione [a] Regis Aragoniæ ad ipsum monasteriũ pertinere: [b] petijt adiudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoueri.

¶ Allegabatur [c] autem pro parte vestra, quod facta vobis donatio de prædictis valida existebat, quamuis illa sub Sarracenorum tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet, si ad manus fidelium deuenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem; [d] quia ipsi donationi rerum donatarum natura, vel qualitas [e] nõ obstabat, & salubre ac laudabile [f] quidem erat spectare, ac præstolari tempus, quo illa Chri-

titulum & rem sibi fuisse traditam, 1 & bonam fidẽ habuisse tpe emptionis & traditionis [qđ pŕsumitur. 2 nisi contrarium probetur] & quod credat modo venditorem vel donantem tpe contractus dominum non fuisse, aliàs Publiciana non ɔpeteret. Et formatur libellus: peto talẽ rẽ mihi restituere dñij, vel quasi: hoc est dicere quasi dominij. ac si vsucepissem, ꝙ non vsucepi: & de sola cõsuetudine admittit talis libellus sub disiunctione: vñ dicere deberet. Peto talem rẽ iure quasi dñij, qa modo certus ẽ reus. In supradicto aũt libello, quamcunque partẽ disiunctè probauerit actor, obtinebit ſm formam petitionis. Et si deficiat in vna, & absoluatur reus, postea poterit intentare alteram partem disiunctè, non obstante exceptione rei iudicatæ: 3 quia hæc est modo alia cã, quã prima, supra de cau possess. c. vlt. & de hoc Insti. de Act. §. aliæ. sicut cum in iudicio peto rationem tutelæ, & prosequor alteram speciem tantum: licet fiat absolutio in illa specie vel simpliciter, nihilominus alias species postea prosequi potero, si excipias de re iudicata, te replicatione doli repellam C. de iudic licet. Sed ei quod dictum est, qđ mala fides tradentis non nocet accipienti rem bona fide quominus vsucapiat, ɔ̃tiicit C. de præscri. longi. temp Authen. Malę fidei, q̃ dicit, in malæ fidei possessore alienante, cessat longi temporis præscriptio Dic qđ licet prædictæ leges corrigantur per Authen. vt bona fides tradentis exigatur: nihilominus quod de Publiciana dr̃, locum habet, vt qui rẽ habuit bona fide & iusto titulo, licet tradens habeat malam fidem, & licet accipiens vsucapere non possit pp malam fidem tradentis; tamen à quocunque possessore præterquam à domino Publiciana rem vendicabit. Contra dominum autem non currit præscriptio, licet tradens habeat bonam fidem. Distinguitur tamen vtrum dominus sciuerit suam rem taliter alienatam: & tunc currit ei præscriptio longi temporis, nisi res esset furtiua: quia tunc non currit ei præscriptio pp vitium quod ei adhæret. Si ignorauit, pŕscriptio longi tp̃s ei non currit; præscriptio aũt longissima bene currit. vt in prædicta Authentica, malæ fidei, hoc ergo nõ vetat Authen. quin locum habeat Publiciana, licet fuerit mala fides tradentis. 4 Sed ad hoc vt longi temporis præscriptio locum habeat, requiritur tradentis & accipientis bona fides secundum Leges, ſm Canones verò sola præscriptio 40 annorum locum habet, & semper cum bona fide, s̃. de præscri. c. vlt. Ber. cuius fuit hæc glo licet non per oĩa ad literam, quam hic pp suas remissiones posui quas alibi facit ad eam. Et videa qđ sentit Ber. talem libellum de consuetudine admitti: & satis esse pt, cum cõsuetudo sit optima legum interpres, s̃. de cõsue cum dilectus, & hoc ẽt no Guil. in Spec. de caus. pos. & proprie. §. notandum. ver. aliæ, & §. seq. in fi. Alij, vt Tanc. dicũt, quod illi subtilitati ciuili, q libellus alternatiuus non recipiatur, non est standum ſm Canonicam æquitatem Ad hoc j̃ in fi. c. & s̃. de iudi. dilecti, de in inte. rest. constitutus, §. quæ, vbi de hoc per Innoc & Host. & per Host. de ele. querelam. Alij dicunt, ꝙ hic & in similib. nõ fuit obiectũ: qa bene fuisset repulsa talis petitio pp rõnes alleg in prin. glos & sic intelligunt prædictam decr. Cõstitutus. 5 Alij dicunt ꝙ vbi actor incertus est ex facto alieno, & nil sibi potest imputari, tunc admittitur alternatiuus libellus. ff. quorũ leg. l. 1. §. qa. aũt nonnunquam, aliàs non, & sic soluunt ɔ̃ria. Goffr. & Inno dñt, ꝙ vbicunque quis probabiliter dubitat, nõ solum ratione alieni facti, sed etiam proprij, potest in eodem libello plures proponere actiones: nec cogitur eligere, etiam si se non compatiantur: & sic intelligatur decre. constitutus, aliàs si non est ꝓbabile dubiũ, eligere cogit, ff. de tribu. quod in hęredem, §. eligere vbi plenè de hoc. & adde quod dixi s̃. eo. lib. de elect. vt qs duas. Alij dñt, ꝙ licet iste libellus videatur ɔ̃rius, non est, quia rei vendi. & Publiciana. non sunt ɔ̃ria, sed diuersa, cũ ad eundem finẽ tendant: cum autem tẽdunt ad diuersum finem, tunc habent locum cõtraria, & hoc tenet Guil. in Spec. vt supra & super hoc adde quod dixi j̃. de reg. iur. nullus pluribus.

ADDITIO. Remittit 3. q. 3. cap. induciæ, §. offeratur. Ioan. Andr.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Ex largitione.] sed per hoc nõ habebat locũ rei vendicatio: cum non dicatur, ꝙ traditio secuta fuerit. C. de rei vend l. seruum, vbi emptor seruum non traditum sibi præsentẽ vendicare non põt. Ad idẽ C. de hæ. vel actio. ven. qui tibi. ff. de rei ven. si ager Sed dic illud verum in priuato, secus in ecclesia. C. de sacros. eccles. vt inter diuinum, & s̃. de consue. c. 2. vbi de hoc. & ex hac expressione succubuit Abbas vt j̃. patebit.

ADDITIO. Et sic expressa nocent, ff. de reg iur. expressa. Hanc autem expressionem facere non tenebatur, vt plenè not. de libel. obl c. 2. Ioan. And.

b ¶ Pertinere.] hoc verbum latè patet. ff. de ver. sign. verbum illud, de fi. instru. inter dilectos.

[Gl. seq ponit decisam, quam iure approbat.]

c ¶ Allegabatur. 6] Secunda pars. Propositũ fuit primo pro parte Hospitalariorũ, ꝙ auus ipsius Regis castrum Curuariæ cũ suis finibus intra quos erat locus de Rosellis, prius Hospitalarijs contulerat. respõsum fuit per monasterium, ꝙ talis donatio non valebat, cum facta fuisset eo tempore, quo res donata erat in potestate hostium, non in dominio donatoris. Et pro hac parte facit, quia liber homo, fundus hostium, & q̃ natura fieri non concedit, in stipulationem venire non possunt, ff de verb. oblig. liber homo in stipulatum, & l. si stipuler, & si aliquid alicui sit relictum ꝙ propter qualitatem relicti haberi non potuit, non tenet legatum licet interdum æstimationem habeat, cum distinctione legis. ff. de legat. 3 fideicommissa, § si seruo. Contra hanc allegationem monasterij allegabat Hospitale, vt sequitur.

d ¶ Habere vigorem.] scilicet adueniente conditione, vt sequitur. Ad hoc ff. de ac empt. & ven. l. vlt. & legatum, quod non valet pure factum, si legetur sub conditione, valet conditione adueniente. ff. de leg. 1. l. cetera §. 1. in princ. ff. de condi. & dem. qui hæredi in fi. & l. qui sub conditione

e ¶ Natura vel qualitas.] quia res donata non erat liber homo, vel res sacra, vel religiosa, vel inæstimabilis, ff de uer. obl. inter stipulantem. §. sacram Reges. n. qui spiritualia possidere non possunt, nec illa possunt donare, & recipientes sunt sacrilegi, 16. q. 7. si quis deinceps. Ioan Andr.

f ¶ Laudabile.] quasi diceret: nec ex uirtute condõnis debuit infringi donatio: qa erat laudabilis & honesta.

a ¶ Mox

1 Alia necessaria iurantur. qa sunt animi interioris. glos. in §. aliæ. Insti. de action.

2 Quam sufficit fuisse in accipiẽte licet non in tradente, est tñ necessariò allegãda, ait Phi. citãs Ang. in l. sup lõgi, C. de pŕc. longi tẽp.

3 Idem Doct. hic & in l. minor, §. 1. ff. de curit. suppla qñ alterã expresse prosecutus ẽ si. n. vtat generali verbo, pt; nere, succumbens in probatione dñij nõ intẽtabit publicianã, Barto. in l. & an eadem, §. actionẽ. ff. de excep. rei iud.

4 Idem Doct. hic Spe. tit. de cau. pos. §. nec dicẽdũ vers. pen. ibi vi de de Publiciana.

Iste libellus conuinatiuè fuisset cõceptus Raym Petra. C. de edẽ.

6 In hoc §. iuncto ff. eo ibi. Absoluendos, not. Petr. de Anchar. ꝙ nõ fertur snia super iure rei p se in iudicium deducto, sed tñ absoluit ab aduersarij impetitione ꝙ tñ possit sup iure rei ꝓnunciari, & declarari dñm, notãt Doct. in cap. ex conqõne, de restitu. spol.

stianorum dominio subderentur: quare mox,[a] cum peruenerunt ad ipsos,[b] fuerunt ad vos totaliter deuoluta.

¶ Multum[c] quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel prædicto monasterio Populeti † ab eodem Rege facta donatio fuisset, quia etsi liquebat prædicta monasterio Populeti ab ipso Rege, ac ab illo abbati, & conuentui de Bonefac. fuisse collata, non tamen ob hoc cõstabat dictum Regem ipsi monasterio de Bonefac. illa donasse, vel mandasse donari. ¶ Nec pro eo quod voluit & statuit, vt ædificaretur ibi monasterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua construendo monasterio donauisse;[d] cum illa potius sua videretur intẽtio, vt (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) abbas & conuentus ipsius pro sua suorumque salute monasterium construere tenerentur, pręsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat.[e]

¶ Præmissa vero concessio facta monasterio de Bonefac. ab Abbate & conuentu monasterij Populeti, nullum prorsus ei videbatur afferre suffragium, pro eo potissime, † quod post litem contestatam & processum iudicij facta fuerat, sicut clare patebat ex instrumento præfato. Vnde cum ius (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonefac. ex concessione huiusmodi competebat) in iudicio minime deduxisset, (quia videri non potest illud venisse, quod postmodum accidit[f]) pronunciari vtique super petitis non poterat ex eadem.

¶ Pro parte[g] autem altera dicebatur, quod cũ Rex ipse sua probitate, ac studio ab infidelibus[h] loca conquisiuerit supradicta, donatio aui, vel patris ipsius prius facta de illis, cũ ad cultum fidei peruenirent, Regem eundem, quo ad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab alijs bonis hæreditarijs separata.[i]

¶ Porro præfata concessio facta monasterio de Bonef. à monasterio Populeti licet post acceptum iudicium, causæque processum interuenerit: prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamuis superueniente † appareat) satis sufficere videatur, satisque esse, si (prout seruatur in reo[k]) intersit ipsius

a ¶ Mox.] C. de sacros. eccl. l. vt inter diuinum, vt supra dixi 4. glo.

b ¶ Ad ipsos.] scilicet Christianos.

c ¶ Multum.] bonus aduocatus Hospitalariorũ primo confirmauit ius ipsorum, secundo impugnat ius monachorũ duplici rõne: & hęc est prima dicebãt Hospitalarij: monachi non ostendũt donationẽ Regis, vt in libello dixerunt. Dicebant monachi, satis esse q̃ ostendebant donationem factam a Rege monasterio Populeti: & ab ipso monasterio Populeti monasterio de Bonefac. respondebãt Hospitalarii multum distare vt sequitur.

d ¶ Donauisse.] bñ dicebat, quia ex nullo verbo posito in donatione facta monasterio Populeti patebat fuisse hanc voluntatẽ donãtis, q̃ locus de Rosellis daretur monasterio de Bonefac. & ecce q̃ sequitur cum illa, &c.

ADDITIO. Alle. Inno. C. de do. ꝑmis. l. 1. Ad idẽ. ff. de ver. obli. §. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. Ioan. Andr.

e ¶ Nõ valebat.] ad hoc de eccles. ædific. ad audientiam 2. vbi de hoc de despõ. imp. ad dissoluẽdũ. & 32. q. 2. quod vero non formatum. Io. Andr.

ADDITIO. Dicebant Inno. & Io. Mo. q̃ in l. si seruitus. §. fi. ff. de serui. vrb. pd. & l. seruos. ff. de lib. cau. nõ q̃ritur ius in re: sed personalis obligatio. Ioan. Andr.

f ¶ Accidit.] & ideo alia interpellatione opus est. ff. de iud. nõ pot. & l. solemus iudex ergo non posset ex alia donatione pronunciare, ex qua actum nõ fuit, vt in prædicta l. solemus.

g ¶ Pro parte aũt altera.] s. monasterij de Bonefac. & hæc est tertia pars. Et bene allegassent hic monachi, si res donatæ non peruenissent ad regnum, quia nihil disponere potuisset, sed quia ad regnum pertinebant, licet illa non possideret, ius quod in eo habuit, dare potuit ff. de fund. do. l. si fundum maxime sub conditione. vt supra, & ad hoc obligare potuit successionem. Vel male, allegabant monachi, eo quod conditionalis obligatio bene astringit successorem. Instit. de verb. obl. §. ex conditionali. ff. de prob. l. si pactum.

h ¶ Ab infidelibus.] Nota quod acquisita [2] ex bello gesto contra infideles, efficiuntur capientium. de quo per Inno. de voto, quod super his. Et dic q̃ iste rex acquisiuerat ab infidelibus ꝑ iustũ bellum initum contra ipsos infideles & sarracenos. facit 23. q. 5. dicat. in glo. 2. & de hoc per Innocen. olim. 1. de resti. spol. & prædi. c. quod super his. Dominicus.

i ¶ Separata.] bonorum separatio non habet locum, nisi in certis casib. not. ff. de separa. l. prima. Ioan. Andr.

ADDITIO. In 1. glossa dicunt quidam, quod hic non dicebatur impetrata seu facta separatio bonorum, immo quia simpliciter patris hęreditatem adiuit, vna censetur sua & patris hęreditas. ff. de vulga. & pupil. l. sed si plures. §. filio. Ioan. Andr.

[Glo. seq. declarat quod dicitur de reo, & diuersitati, rationem reddit.

k ¶ In reo.] qui litem petitam tempore litis contestatę possideat, sed tempore sententię sine dolo desijt possidere, absoluitur. Si vero tempore litis contestatę non possideat, & tempore sententię possidet, condemnatur. ff. de rei vend. l. sin autem. §. 1. ff. ad exhi. l. tigni. §. si quis. supra de excep. cap. penul. Sicut ergo ex causa superueniente post litem contestatam absoluitur, vel condemnatur reus, sic videtur in actore, [3] vt ex causa post litem contestatam superueniente sibi debeat reus condemnari, sed hoc nõ est verum, vt infra patet. Et potest esse ratio, quia qui agit ex certa causa maxime post litem contestatam, mutare illam non potest, nec aliam allegare: cum super alia contestatio non sit facta, & ita ex causa illa, ex qua actum est, debet ferri sententia. Sed reus qui conueniebatur, si non possidebat tempore litis contestatę, hoc dicere debuit, & fuisset absolutus, si id constitisset, imputet ergo sibi quia tacuit. ff. ad exhi. l. tigni. § si quis. & §. cęterum. & de hoc supra de excep. cap. penul.

1 Iuxta doctrinam Isidori prius est, vt nostra firmemus deinde obiecta confutemus. Ioã. Mon. [illegible]

† Monasteriũ Populeti a fundamẽtis erexit & multis diuitiis auxit Alfonsus primus rex Aragonum, & comes Barcinõæ vt ibi reges Aragoniæ sepelirẽtur ita testantur eius regni historiæ.

† Vide Bar. & Alex. in l. habebat. ff. de inst. & Alex. in l. diuus. ff. de re iu. di. & Fel. in c. licet. de proba.

2 An & qñ bona capta in bello sint capiẽtiũ. docet Feli. in c. excõmunicamus de hær. Bar. & Doct. in l. hostes. ff de captiuis, & postlim. reue.

† Vide decisionem Rotę 176. in nouis.

3 In casu conuerso. s. cũ desinit actor habere ius, q̃ habebat tpe litis contestatæ, distinguitur, quia aut ex facto ꝓprio & tũc reus absoluitur, ff. de rei ve. l. si post acceptũ, & de condi. fur. l. si seruus. so. Contra si constante. §. fin.

a ¶ Sed ad hæc.] quarta pars in qua respondetur ad duo proxime dicta.
b ¶ Cæterum.] responsio ad secundum de quo dixerat, in ver. porro. Ioan. Andr.
c ¶ Speciali.] in libello expressa, vt hic, puta ex causa donationis factæ a Rege Io. Andr.
d ¶ Postea.] i. post litis contestationem ex prædicta causa.
e ¶ Alia.] puta quia petebitur res ex causa donationis: modo petitur ex causa venditionis, forte factæ post lit. contest.
f ¶ Similis] vt cum peteretur ex cā donationis factæ a Rege modo sit fides de donatione facta ab alio, puta monasterio Populeti, vt hic allegabatur: ergo similis causa, sed ab alia persona & alijs loco & tempore, & ijs quæ comitantur causam.
g ¶ Tunc.] scilicet tempore litis contestatę Io. Andr.
[Glo. seq. recit. Pet. q. quā distinguendo. solu. & remittit.]
h ¶ Obnoxium] talis generalis libellus in personalib. actionibus non debet admitti s. de libel obl. ca. vlt. tñ valet si recipiatur, & sibi imputet reus, q. causam non fecit exprimi in libello. C. de an. exce. si ex multis. In realibus cōiter admittitur. ff. de exce. rei iudi. si mater. §. eadem. & l. & an eadē. §. actiones. & de hoc plene sup. de libel. obl. ca. 2. & ff. de eden. l. 1. Ioan. And.
i ¶ Quoniam etsi.] proximum dictum tribus rationib. probat. Ioan. And.
k ¶ Tenuit iudiciū.] ac si iuste petijsset, dūmō iuris ordo seruetur in iudicio, qui seruatur idēs, & sententia tenet contra eum & pro eo, licet ferat̄ ꝯ ius litigatoris. nisi fuerit appellatum. 1. q. 6. c. et qui. §. diffinitiua. supra eod tit. cum inter vos.
l ¶ Nec ēt.] secūda rō.
m ¶ Cōsciētia.] si. n. generaliter dixerit me ei obnoxiū, & illum

† Vide de hoc Bar. in l. prohibere. §. plane. ff. q. vi aut clam. & Ruinum consil. 25. lib. 2.

† In quodam manuscripto legit sic, an & omnino eadem, &c.

tempore sententiæ proferendæ.

¶ Sed ad hæc[a] pars vestra respondit, quod cum tam supradicti aui donatio, quàm locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus Rex donationem seruare huiusmodi tenebatur. †

¶ Ceterum[b] prędicta monasterij Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxiliari non poterāt in hac parte quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali[c] causa, & postea[d] siue alia[e] siue similis[f] ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio deuenisse: cum iudex tunc[g] prospicere, ac attendere debeat diligenter, an † ex ea omnino eadem, quæ prius expressa extitit, vt pote quæ tunc etiam competeret, actoris intentio sit fundata.

¶ Secus autē cum egit, vel petiit in genere, nullius certæ, vel specialis causę faciens mentionē: videlicet, quia generaliter forte proposuit aliquem obnoxium[h] esse sibi, vel ad se iure dominij, vel quasi rem aliquā pertinere: tunc enim hoc pręcipue est inspiciēdum iudici, an sufficienter vel minime, de iure vel intentione constet actoris, vnde si de hoc ex causa etiam postmodum accidenti liqueat: potest & debet iudex (etiamsi appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam[i] etsi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium[k] subsecutum, nec illius acta vel[l] gesta propterea minus valida extiterunt, nec etiam[l] iudex ipse cognita taliter veritate, pronunciare in contrariū posset cum libera conscientia[m] & secura. Non prodesset[n] etiam multum reo, si tūc forte in ipsū ex huiusmodi superuenienti causa, condemnatio nō ferretur: cum mox alio instituto iudicio[o] foret ex illa merito condemnandus. Vnde etsi actori suam ex superuenienti causa intentionem sufficiat fundauisse, cum egit[p] aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est si certam, & specialē in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suā ex eadē prorsus (quam prius expressit) tunc[q] † ēt competenti causa fundarit.

¶ Quare cum memoratus Abbas monasterij de Bonefac. proposuerit sæpefatum locum de Rosellis cū suis terminis ad ipsum monasterium ex prædicti Regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem Rege concessione docuerit, ostenderit autem donationem quondam factam illi de his ab Abbate & conuentu monasterij Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiam ante[r] facta, nullum profecto commodum ex ea reportare debebat.

¶ Præfatus[s] igitur Cardinalis pręmissis omnibus, & alijs,[t] quæ hincinde fuerunt proposita, diligēter[v]

iudex tempore sententiæ obnoxium reperit, si eū absolueret, contra conscientiam iudicaret. & in hoc casu ex absolutoria sententia perpetuo, & ex omni causa paratur exceptio rei iudicatę. ff. de excep. rei iud. si mater. §. eandem.] Sed non sic cum ex certa causa petiit, quia tunc tñ, ex illa causa paratur exceptio. de caus. pos. cap. vlt. & dixi supra in magna glo. Ioan. And.
n ¶ Non prodesset.] tertia ratio.
[Glo. seq arguit & ponit triplicem lecturam.]
o ¶ Iudicio.] videtur hic, q si iudex condemnet reum, ex superueniēti causa, eadem probationes habitæ in primo iudicio valeant in alio instituto ex eadem causa: ꝯtrū tenetur, quia est noua causa. & nouū est iudiciū. vnde cū sint lite nō contestata recepti, quātum ad hoc non deberent valere: iuxta illā regulam: testes recepti lite non contestata non valent. Super hoc posset forsan dici, vt traditur supra de test. præsentata. C. eo. l. vlt. Ber. Vel dic, q generalis illius negatio, qui se negat obnoxium, intelligitur contestata lite super omni obnoxietate etiam postea emergentis. a Vel dic, q hæc verba sunt allegatio partis, nec ponunt ius Ioan. Andr.
p ¶ Cū egit.] reali vel personali, vt dixi super ver. obnoxium. Ioan. Andr.
q ¶ Tunc.] id est, tempore litis contestatæ.
r ¶ Ante.] scilicet ante petitionem, vel litem super ea contestatam.
s ¶ Præfatus igitur.] quinta pars.
t ¶ Alijs.] hinc elicit consueuit instructio iudicantis, scilicet q debet post specialia subijcere clausulam generalē, sub qua omnis causa decisionem iustificans valeat comprehendi. Archidiac.
u ¶ Diligenter.] 30. q. 5. c. vlt.

† Præterq ex causa superueniēti de nouo. Fin. Doc. hic. q ēt sentit Phi. & hoc de æquitate hu9 decr. licet secus de iure ciuili: Fun dof. in l. si mater. Fon.

† al. & de etiam.

a Hoc placet l. Medicit Archi q fm iuris subtilitatem ista non valēt quia sup eo q non erat, nō vī facta litis contestatio. at. ff. de arbi. l. de his. ff. de excep. rei iu. l. si ex testamento. Nec sufficit. q sit in potentia, vel in habitu. ff. de iud. no quemadmodum, & l. non pt. de auro & arg. l. si ita. sed hoc ē de æquitate, vt dicit. tex. Jo. eo. in fin. Io. Andr.

a ¶ Lance.]

a ¶ Lance.]supra eo.tit c 1.
b ¶ Attendit.]repetit quasdam ex allegationibus.
c ¶ Specialis]vt in casu nostro.
d ¶ Locus & tẽpus.]& hoc vult dicere ; si peto rem ex cã donationis, licet de tpe & loco non adiecerim: quia cũ donõnem necessa rio comitantur tps & locus: ı mihi nõ ꝓdest si post litem contestatã mihi donetur eadẽ res: cũ de certa donatione oportuerit intelligi certis loco & tpe facta. Si aũt rẽ peto iure dñij vel quasi hic ẽt si post li. cõte. ius acquiro, secus ꝑro mo sentia. ff. de rei vẽ. sin aũt 1. tñ & §. 2. 1 cum.n. nullas spãlis dñij causas expresserim: non sunt ibi concomitantia certorum loci & tpis: & ideo non est vis quo loco vel tpe dominium ante sententiam peruenerit ad me.
[Glo seq. declarat textũ, scdo notat locũ in instro ponendum, ponit opi. ꝯtiam, tenet primum: quod probat per sex iura, & tres rationes.]
e ¶ Cẽferetur.] sdonatio, vel vendõ, vel alia cã expressa meri to censetur inualida: quia in dubio est pro nunciatur cõtra actorem ī de probat. ex litteris. §. 1. cum.n. nõ sit probata venditio certis loco & tpe facta & sic sit dubium, an inẽ ꝯtest vel post fuerit facta, succumbet: & sic inualidum est probare actori causam sine tpe. Et nota ꝑ per hanc litterã, ꝙ tabellio in instrõ debet apponere locum ꝯtctus. Quidam tamẽ dicunt locum solum de consuetudine apponi, cũ de iure cautum non sit. Sed dic ꝯ per hanc litteram, & ꝑ decret. ī. de proba. qm ibi, loca designando, &c. ad hoc 1 q ¶ libellorũ [quæ est l 3. in prin. ff. de accu]C. de ꝯhen. & communit. stipul. l. opti mam [in glo in eo die, ad finem, vbi de hoc. & C. de tabula l. generali. l. b. 10. & vide ꝙ dixi de fide instrumentor. super ver. facilius.] sup. de testi. ex tenore. sup. qui fil. sint legi. per tuas. video quod testis deponit de loco supra de testi. cum cautam. 1 & in iuribus superius allegatis, sed par est probatio instrorum & testium. de fid. instr. cum Ioan. C. eod. titu. in exercendis.

1 Idem. Bart. l. an eadem ff. de excep. rei iudic. Fon.

2 Hoc nõ pbat ibi, sed dr ꝙ possessio post litis conte. superuenit ipsi reo. Phil. Fon.

† Vide ad hoc Bar. in l. 1. ff. de edẽ & in l ha bebat ff. de inst & vel in ca. ex par. 2. de rescri.

† An & qñ in instrõ publico requiratur appositio loci & tpis, vide gl. i in ¶ quoties. 1. q. 7. & i c. 3. de ꝓba & i c. clim, 2 rescri. Abb. i c. 1. de proba. Alex. consi. 66. & 75. 1 3. lib. 1. las. in l. an ꝑ ior. §. si iudex. ff. de re iud.

auditis, ac vtriusque partis meritis æqua iustitiæ lance [a] discussis, prudenter attendit,[b] id quod prædicti Abbas & conuentus de Bonefac. proposuerũt, intẽtionem videlicet actoris, ex his quæ post litis contestationem accidunt posse fundari, eaque debere in iudicium deuenire) tunc locum habere (sicut congrue allegatum est supra) videlicet quando ex certa & expressa † causa specialiter non est actum, Ex his enim, quæ post inchoatum iudicium eueniunt, quando causa fuit exposita specialis, [c] nec debet, nec potest iudicis animus ad proferendam sententiam informari: quia cum certæ causæ facta est mentio, vtpote donationis, vel venditionis, aut alterius specialis, oportet incœpti iudicij tempus attendi, vt liquido cognoscatur, an tunc interfuerit actoris propter illa, quæ specialem comitantur causam, necessario adesse debent, veluti locus & tempus,[d] huiusmodi, quæ sunt sollicite attendenda, & sine quibus causa vacua & inualida censeretur. [e] Sed cum est in genere absque alicuius causæ declaratione petitum, non sic oportet accepti iudicij tempus inspici: quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt huiusmodi comitantia[f] in hoc casu. Et licet [g] aliquibus curiosis (qui de his, quæ non multum expediunt sæpe disceptant)[h] aliter forsan appareat, quando actum est causa aliqua non expressa:[i] vtilius tamen videtur negotia tali expediri compendio, quam per quandam exactam subtilitatẽ longo dispendio prorogari:[k] præsertim cum nonnulla prouvtilitate cõmuni contra iuris asperitatẽ ex æquitatis † mansuetudine tolerari noscantur.[l] Vnde idem Cardinalis considerans, quod ipsi Abbas & conuentus de Bonefac. nõ probauerunt largitionem super his regiam legitime sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur: ab huiusmodi [m] eorundem abbatis & conuentus impetitione, de mandato nostro, præhabito fratrum nostrorum consilio, vos duxit sententialiter absoluendos. Nos igitur [n] Cardinalis eiusdem sententiam ratam habentes, eam auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si ex pluribus iudicib. vel arbitris, vnus (alijs præsentib. & mãdantib.) per verba pluralis numeri ferat sententiã: tenet sententia. Electio autẽ pronuncianda est per verba singularia h d. Ioan. And.*

ergo & tabellio conscribere debet locum ꝑterea fortẽ confecit instrumentum in loco, in quo non potuit.
ADDITIO Super hoc vltimo vide quod notat in Spec. de instru. edi. § restat. versi. & not. ꝙ tabel. & vers. seq. Io. And. Licet l. libellorum. ff. de accusat. ī alleg. in libello accusatorio requirat locum & mensem saltem: in libello conuentionali nõ sic: vnde dic ꝙ licet in nõ ꝙ actor nõ hẽt exprimere in libello diẽ aut locũ ꝯtus, sicut nec testis exprimit diẽ, de fide instr. cum Ioan. nisi iudex ex causis certis id fieri faceret, vt præall. decret. cum Io. in l. si. Instit. de actio. §. curare Io. And.
f ¶ Comitantia.] s. locus & tempus.
g ¶ Et licet.] quasi dicat, & si hęc quę dicta sunt, non possunt tolerari de se, tamen sic seruandũ est; quia æquũ est. ad l. Aqui. l. ita vulneratus. §. In no. Ad idem tt qui bus mo. pig. vel hypo. sol. sicut, §. si debitor. Archi.
h ¶ Disceptant.] qd faciendum non est. sup. eod. lib. de renũ tia. c. 1. in prin. infra de heret. ca. 1. C. de sum tri. & l. nemo.
i ¶ Non expressa]s. idem, quod est quando actum ex cã expressa, 4 vt veniant comitantia tps & locus, & licet forte de iure stricto id verum esset, ꝗ æquitate dicamus ꝯtrũ. ff ad l. Aql. ita vulneratus. ad fi. versi. cum neque. & æquitas scripta rigori præfertur. C. de iudi. placuit argũ bonum de simo. licet Hely. & ca. per tuas. Ioan. And.
k ¶ Prorogari.] ad hoc supra eo. lib. de offic. deleg. si is cui. Ioan. And.
l ¶ Noscantur.] pone exemplum int. de rerum permu. c. vnico, &c.
m ¶ Huiusmodi.] quasi dicat si ex alia causa agant, rei iudicatæ non obstat sententia sup. de iudi. examinata. C. de peti. hæred. l. hæreditas. ff. de excep. rei. iudi si mater §. 1. & l. & an. eadem.
ADDITIO Et sic vno respectu vtilius est causam exprimere per hęc iura: alio respectu vtilius est non exprimere per hanc decre. Ioan. And.
n ¶ Nos igitur.]sexta pars.

† An & qñ ęquitas præferatur, vide Cy. in l. 1. C. de lega. Doct. in l. sic seci. ff. de eo ꝙ certo loco, & in c. fi. de transac. & Fe. in c. cum illorũ, de sent. exc. & in c. 2. de re iud. vbi tradit regulam cum limitationib.

4 Ad hãc glo. vide Alex. ꝯsil. 150. in 5. vol.

CVm ab vno.]primo ponit dictum. Secundo ipsius determinationem:ibi,Oportet, Tertio causam determinationi dissimilem:ibi,Licet.

CAP. IIII.

CVm † ab vno arbitrorum [a] vel iudicum, [b] (alijs præsentibus, & mandantibus) [c] scripta [d] sententia recitatur: habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata.† ¶ Oportet [e] tamen vt is qui recitat, non vtatur verbis singularis numeri, sed pluralis, vt dicat: Nos † tales iudices, vel arbitri pronunciamus, seu statuimus [f] in hunc modum. Licet secus in electione [g] seruetur, in qua (vt censeatur euidentius vnica & communis) est ab vno vice omnium (siue per compromissum, siue per scrutinium

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice, vel habebamus controuersiam inter nos, compromisimus i tres arbitros, q cognouerunt de cā: & assignauerunt nobis terminū ad audiendā sententiam, termino adueniente vnus de mandato aliorum recitauit sñiam, an valeat sñia, vel an sit necesse, quod tres simul legant; vr ꝙ sic. l. item si vnus. § itē plures. ff. de arbit. vbi dr, ꝙ omnes tres pronuncient aut nullus: non obstāte illa rōne dubitandi, Respondet Romanus Pontifex in ↄ̃trium, quod sufficit ꝙ vnus pronunciet: nec requiritur, ꝙ oēs simul legant sñiam. Et dicit ꝙ sñia ipsa vr lecta ab omnibus, ex quo vnus pronunciat de consensu aliorum: quia alij licet non pronuncient per se, pronunciant tñ per istum, qui recitauit sñiam, & sic intelligitur lex illa, item si vnus, allegata. Idem dicendum est in plurib. iudicibus, nam sufficit ꝙ vnus legat sñiam, sed dēt dicere per verba pluralis numeri: Nos tales arbitri, vel iudices &c. Licet sit secus in electione; quia ad denotandum quod electio est vnica & singularis: dēt fieri per verba singularis numeri, vt si procedatur per viam scrutinij, dēt dicere ille cui capitulum committet: Ego talem nomine meo & nomine capituli eligo Nota, ꝙ sñia ante ipsius recitationem debet redigi in scriptis: aliter sñia esset nulla regulariter: fallit in casibus, de quibus c. seq. in glo. de hoc est text. in l. 2. C. de sen. ex breui. reci. Et primo debet iudex videre, an debitus ordo fuerit obseruatus, quo facto dēt videre allegationes partium, & habere consilium cum peritis, deinde debet redigere suam sñiam in scriptis & emendare, postea conuocatis debet eam in scriptis legere. Nota ꝙ cum plures arbitri vel iudices habent sñiare, in causa debent omnes conuenire, & est in optione ipsorum, an velint committere recitationem sñiæ vni eorum: sed tamen est honestius vt recitationem sñiæ vni eorum committant: ne videantur simul loquendo assumere officium mulierum. Nota, quod recitatio facienda est in plurali numero. Et sic per argumētum a contrario sensu iudex vnus potest loqui in verbo singularis numeri: licet hodie iudices loquantur per verba pluralis numeri quando loquuntur ratione officij. Nota quod cum proceditur ad electionem per viam scrutinij, vel compromissi, electio est proferenda per vnum ad denotandum ꝙ electio est vnica, & communis. Si autem procedatur per viam spiritussancti, illud non est necesse, vt puta si procedatur per viam compromissi, quod est factum in tres: & illi conueniunt in unam personam: vnus debet eligere in singulari numero. Quod si fuerit compromissum in vnum, puta in episcopum Pictauien. super eligendo Abbate sancti Cypriani; & episcopus eligat per verba pluralis numeri, dicendo: nos existentes episcopus Pictauien. eligimus talem, vitium vitietur electio? Certe non nec per hoc desinit esse vnica electio. Nota finaliter quod licet electio conficiatur ex plurium consensu; tamen ea deducta in esse dicitur actus vnius. Dominicus.

† Ad intelligentiam vide no. p Do. ac præsertim. Arch. cōmc. in c. sicut cū p formā, de ele. li. 6.

† Vide §. sin aūt. in auth. vt iudices nō ex pectent.

Iudicis instructio antequā sñiam ferat.

[Prima glo. summat, & dicit quæ fuerit dubitatio.]

a ¶ Cum ab vno arbitrorum.] si ex pluribus iudicib. vel arbitris, vnus [alijs præsentibus & mandantibus.] p verba pluralis numeri, ferat sententiā, tenet sententia. Electio autē pronūcianda est per verba singularia. Hoc dicit. Dubitatio decre. huius fuit ex eo, quod dicit lex, ꝙ ex pluribus arbitris, aut omnes debēt sñiam dicere, aut nulli ff. de arbit. l. itē si vnus in §. itē si plures, sed satis omnes videntur dicere, cum vnus alijs præsentibus & mandantibus p verba pluralis numeri sententiam dicit: hoc idem tenebat Accursi. ff. de arbit. l. sicuti. Ioan. And.

ADDITIO. Et de hoc in Spe. de arbit. §. fin. ver. pone ergo, vbi inuenies ꝙ hic posuit Arch. de Azo ne & socio. Io. An.

b ¶ Iudicū] ordinariorum, vel delegatorum, sit igitur hæc æquiparatio inter iudices & arbitros, ad idem de offi. delega. vno delegatorum, licet interdum sit grandis differentia supra eod. tit. cap. vlt. supra eo. lib. de arbit. c. 2. cum similibus.

† An in saiis ferendis nomē appellatiuum sit ponendum proprio, uel cōtra, vide Bal. in l. 2. C. de sen. ex peric. & Phi. Franchum hic.

[Glo seq. soluit dubium, & consulit.]

c ¶ Et mandantibus]ergo si alij præsentes essent, sed non mandarent secus: & sufficit res esse scriptum. ff. qui & a quibus l. prospexit. 6. q. 3. scriptum est. Et sic taciturnitas non habetur hic pro mandato, & facit. ī. de reg. iur. is qui tacet & quod ibi dixi. nec enim in sententijs procedit ratihabitio sicut in alijs actionibus, de hoc 9. q. 2. c. 1. in glo. 2. supra de his quæ fi. a præla. cum nos. Caute ergo facit is, pro quo lata est sñia ab vno solo recitata, si mandato aliorum possit fidem facere, sicut de sententia, & facit quod no. supra de offi. deleg. cum in iure in glo. 2.

a Facit l. sicuti. ff. de arb. vide Bar. in l. summi. ff. de re iu. & Bal. i l fi C. de sen. ex peri. recitan.

d ¶ Scripta.]quod dic, vt Inf. c. prox.

e ¶ Oportet]necessitatem importat, 2 aliàs. n. si per verba singularis numeri pronunciaret, haberet locum ille §. si plures. l. item si vnus. ff. de arbit. quod verum intelligas, nisi collegæ, qui tamen hoc possent, commisissent illi vices suas non solum in recitando, sed etiam in pronunciando. Tunc mille verbis singularis numeri vteretur. Interdum tamen verbum, oportet, honestatem designat. 25. q. 1. vbi de hoc.

a Verbū, oportet qñ importet necessitatem, & qñ honestatē, & vide lo. An. Ar. & docto. in c. j. de ptcr. & in c. fi. de iureiur. & in c. vt gs de ele. li. 6 & Bart. & docto. in l. 1. ff. &. iuf. & iu.

f ¶ Statuimus.] hoc verbum rem perfectam significat, & habet vim siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ, vt sup eo. de verb. sig. in his.

ADDITIO. Et hic, & sic verbum præcipimus, vim habet sententiæ, supra de transla. quanto, sed si esset tātum vnus iudex: & diceret sententiam diffinitiuam per verba pluralis numeri, non videtur ex hoc vitiari, cum infra excipiatur tantum de electione facienda, sup. eod. lib. de ele. sicut cum aliàs non valeret electio, vt ibi dicitur Archid.

[Glo. seq. remittit, quærit, soluit, contra solut. alleg. solutionem fortificat, consilium dat: secundo quærit, & soluit.]

g ¶ Electione]de hoc dic vt s dixi de ele. sicut cum. eod. lib. Sed quid dices: compromissum fuit in tres, vt deberent eligere, qui secedentes in partē, postea redierunt dicentes, quod concordati sunt, & commiserunt vni electionem, & pronunciationem illius, de quo concordauerant, qui elegit Titium: alij duo resistunt dicentes, quod non de illo, sed de Seio fuerat concordatum, quæritur an dēat illis duobus credi? Hostien. qui dicit hanc qōnem fuisse de facto in ecclesia Lugdunen. plene eam tractauit s. de probat. c. tertio loco, & dixit ibi se inter Card obtinuisse credendum esse in illis duobus, tum quia magis credendum est duobus q̄ vni: 3 & quia duobus creditur donec cōtrarium probetur, & vt fraus vitetur, alias qui pronunciaret, semper posset suum.

3 Placet Ph. ex qua, nota plus credi duob. testib. sup negatiua, q̄ vni sup affirmatiua. Fone.

fauum subtrahere illi in quem communiter concordassent, & quia facultas probationum non est angustãda, sup. vt lite non cõtest. quoniam, & quia impossibile est alio modo probari, in quo casu et interdum hæretico creditur, C. de hær. quoniam multi in fi. & conspiratori infr. de testib. cogen. c. ulti. Item cum de conscientia alicuius quæritur, ere ditur ei soli, s. quia aliter probari non pot de homi. significasti t. uer fi. (in gl. antepen.) ad hoc bene facit ipsa decretalis, tet tio. Et sic dixit intelligendum decretalẽ, cum dilectus. de ele. vt illi tres vel duo deponant, & de consensibus aliorum, & de propriis, in contrarium videbatur, scilicet quod credendum esset tertio tanquam a duobus ad id officium deputato, & argum. ff. si mens. fal. mo. d. l. j. supra de testi. cogen. preterea, nec videtur credendum duobus, cum videantur in suis testimonijs singulares. 3. quest. 9. puta. de elect. cum dilectus. de accusa. cum dilecti. Item videntur isti testificari de proprio facto: & sic non sunt testes idonei C. de test. l. omnibus. 4. quæ. 3. si testes. §. itẽ nullus idoneus. Sed negari non potest, quin isti duo possint probare saltem dissensum tertij, scilicet quod ipse tertius pronuncians non consenserat in illum, nec de illo fuerat ordinatum. Consilium tamen est tutum ad has fraudes euitandas, quod ipsi compromissarij habeant tabellionem, & scribi faciant publicum instrumentum quomodo deliberant, & ordinant de tali eligendo, & committunt illi socio, vt eligat, & pronunciet, aut ipsi ijdem scribant & sigilla opponant, vt scriptura & sigillum obuient contrarium asserenti prima quæst. 7. saluberrimum. 27. quæst. 1. omnes fœminæ. C. de non nume. pecun. Authen. contra, qui propriam. Quærebat etiam ibi Host. an ipsi compromissarij ex quo deliberassent, & consensissent in aliquem, possent mutare voluntatem. Et dixit quod non: quia vicem capituli tales obtinent: vnde talis consensus habet saltem vim scrutinij publicati. sup. de elect. publicato.

nium procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis [a] numeri facienda.

¶ Idem.

¶ Ponit tres casus nullitatis sententiæ: & a primo unum casum excipit. hoc dicit. Io. And.

[Gl. seq. successiue de duob. quærit & soluit.]

a ¶ Singularis.] No ad quõnem quæ fuit de facto Episcopus compromissarius ad eligendum Abbatem bonæ dignitatis sic locutus est in plurali; Nos talis epus Bonon. compromissarius, &c. opponebatur, q non valebat electio: quia facta per verba pluralis numeri, non credo hoc nocere hic. quia vere est vnica & cõis, ex quo fit per vnum solum: nec habet locum hæc decretalis, vt per te vides. Quid dices in collationibus habebit? ne in illis locum hæc decretalis, vt si ad plures spectat collatio, necesse sit eam fieri ab vno: & per verba singularis numeri? Non credo. Dico. n. ut dixi, sup. de ele. sicut tuam, q vbi non habet locũ decretalis, quia pp. non habebit hæc locum, sed in collationib. nõ habebit locum decretalis, quia propter. ergo nec ista. Ad idem J. de preb. cu. ti in illis, & quod dixi sup. de elect. c. vlti. [eo. lib. in vit. glo. Io. And.

ADDITIO. Idem, s quòd collatio non sit facienda ab uno, & tenet Archi. supra eo. lib. de electio. sicut cum, inducit, quod episcopi consueuerunt sic de se loqui de consecr. dist. n. 2 reuera vet. forte dicis, &c. in Christo patri. circa prin. versi. de natura, & vers. hoc autem 13 quæst. 2. quam præposterum, ver. idem nobis, & 73. dist. per totum, & facit quod scripsi post Host. de bap. c. 1 super ver. te. & facit inf. de pœni. cap. 2. in fi. Ioan. And.

ET si sententia.] Sunt duæ partes. Prima ponit dictum regulare, & casum exceptum, cui dat simile. Secunda ponit regulam bimembrem: secunda: ibi, Sententia. Io. An. potest sic summari, secundum Zen. Sententia in scriptis per iudicem & non per alium, & sedẽdo regulariter debet ferri. h. d. Dominicus.

¶ Iudex debet per se ipsum sententiã recitare: & non per alium: aliàs sententia esset nulla, fallit in ep̃o, qui sententiam per eum ferendam potest per aliũ recitare, ad exemplũ illustriũ personarũ. Item si iudex tradidit sententiã in scriptis sine recitatione non valet sententia idem si pronunciat de ambulãdo, & nõ sedendo. h. d.

CAP. V.

ET † si sententia diffinitiua [a]) postquam scripta fuerit,) debeat a iudice, non ab alio † de scripti recitatione proferri [b]

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice non Episcopo, lite contestata conclusio, & renunciato in causa, iudex assignauit nobis terminum ad audiendum sententiam. Termino adueniente iudex non recitauit sententiam, sed tradidit notario recitãdum, an ualeat talis sententia? Vel sit de substantia ipsius sententiæ, quod iudex eam ore proprio recitat? R̃ndet quod nisi esset Episcopus iudex, per se tenetur sñiam recitare: alias non teneret sententia: nec esset necesse ab ea appellare. Sed ponamus, q iudex non facit recitari sententiam, nec eam personaliter recitauit: sed eam in scriptis tradidit partibus: an ualeat sententia? Respondet q non? quia iudex tenetur eam ore proprio recitare: aliàs sententia est nulla. Sed ponamus, q iudex legit sententiam proprio ore: sed tamen illã legit deambulando, vel stando, & non sedendo pro tribunali in loco maiorum suorum, vel in loco mutato ex iusta causa? R̃ndet q non valet talis sententia, nam requiritur, quod iudex eam pronunciet proprio ore sedendo pro tribunali.

Nota primo q sñia diffinitiua debet in scriptis proferri, istud tñ non seruatur in curia parlamenti, quia cordetenus legunt sententiam: alij iudices legunt verba dispositiua: sicut sunt, condemno, vel absoluo. Nota q iudex debet sñiam diffinitiuam recitare per se, & non per alium: nisi esset persona illustris. Glo. ponit casus in quibus non requiritur q sententia recitetur in scriptis, puta in causis summarijs, in quibus põt omitti libellus in scriptis: immo sententia potest recitari cordetenus. Nota vlterius, quoad validitatem sententiæ requiritur quod iudex recitet per se, uel per aliũ quando est persona illustris. Nota quod iudex recitãs sententiam debet pro tribunali sedere. Quid si non potest commode sedere: quia dolet in ano? Dicit gl. q debet se ponere in tribunali, & sedere eo modo quo potest sedere. Nota quod existens in maiori dignitate plus priuilegiatur quam existens in minori dignitate vide de præben. de multa. Nota finaliter diffinitiuam esse nullam, prolatam per iudicem stãtem, q sic aliud est stare, aliud sedere, vide de uita & honest. cler. c. 1. Dominicus.

[Prima glo arg. a contrario illi argumento: signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Diffinitiua.] Nota, quod secus de interlocutoria. Sed huic, cõtra sup. de proba. quoniã contra falsam. Solu. interlocutoria bñ debet redigi in scriptis; ut ibi, sed nõ est necesse q proferatur vel recitetur de scripto, poterit ergo iudex interloqui, & postea interlocutoriã illam tabellio rediget in scriptis nec est et de necessitate quod redigatur in scriptis: sed alias non creditur iudici, nisi id pateat per scripta actorum, ut ibi.

[Glo seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Proferri.] Quid si iudex nouiter excæcatus est, vel nescit legere; cum tales iudicare possint, ff. de iud. cæcus, vbi de hoc. C. de iud. l. certi? Sol. vel delegat causã dub.

Marginalia:

1 No Phil. q quã res aliter probari non põt, credi furũ idoneo test. Bart. in l. quoties. C. de nau fiag. lib. 11. Fon.

† Vide Fel. in ca. ad audiẽtiã. de rescrip. Cy. in l. si quis decur. C de Fal. l. Theopõpus. ff. de dote ple. Petr. de Anch. Fõ.

Electio facta p epm cõpromissariũ per hæc verba nos talis epi compromissarius, &c. an valeat. Vide Arc. in c. sicut de elect. lib. 6.

† Vide Abb. in c. sicut nobis. de sen. & re iud. & Feli. & Dec. in c. sciscitat. de resc. & Deci. Ro. 409. in nouis & Alex. consi. 215. lib. 1. limitãtes istũ tex.

† Fallit tex. si hoc hẽat consuetudo: & in inqsitore hæresis. ca. vt cõmissi. J. de here. itẽ in notorijs. gl. in Auth. vt iu. sine. iuss. P. Fõ.

† Ad hæc gl. vide Spe. in ti. de sentẽ. prol. §. sequitur. & Fely. in c. sciscitat. de rescri. & in cap. qm̃ J. de probat.

10 20 30 40 50 60

diffinitionem alteri, vel facias per alium legi petitionem, & allegationes partium, & per seipsum ab alio instructus proferat verba diffinitionis causæ. s. condemno, uel absoluo, ut faciunt potestates Italiæ, quod tamen Host non approbat. in sum. eo. tit. § qualiter. Iudices tñ dñt esse literati, & habere peritiã canonum sup de cõsan. & affi. c. 1.

ADDITIO. Quod sufficiat iudici dicere, condemno, vel absoluo, vt faciunt potestates Italiæ, placet Accur. C. de sent. ex peric. reci. l. fi. in. j. gl. Sed vt dicit Arch. idẽ faciũt Cardinales & Auditores curiæ, & cõiter hodie oẽs iudices. Io. And.

(aliás nec nomen sententiæ mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse: [a]) episcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit [b] honore) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium [c] personarum) per alium recitare.

¶ Sententia, quam scriptam edi, [d] a iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipso stando [e] non sedendo [f] proferri cõtingit: nullius penitus est momenti. [g]

a ¶ Necesse.] 2. q. 1. in primis. in fi. & C. de senten. ex peric. reci. l. 1. 2. & 3. ff. de arbit. l. non distinguemus, § quod si. supra eod. titu. cap. primo, nec confirmaretur talis sententia 1 per appellationem, nõ obstat. ff. rem rat. haberi. l. tertia. § fallus, quod dic, vt not. supra eod. cap. primo.

ADDITIO Appellatio uero licet in hoc casu non habeat effectum suspendendi vel extinguendi: habet tamen effectum deuoluendi secundum Io. Mo. & Arch. De hoc, & an simul possit appellans prosequi iniustitiam, vel nullitatem per Inn. & Host. sup. de appe. dilecto. Io. And.

b ¶ Conuenit.] sup. de off. delega. sane. 2. sup. eod. lib. eod. titu. cap. 2. inf. de hæret. inquisitores & c. vlti. infra de priui. c. vlt. de senten. excom. quia periculosum, cum similibus.

[Glo. sequ. alleg. duas concor. ponit quattuor casus, quib. valeat snia sine scripto, & alios duos in quib. est opinio, in fine dat consilium.

c ¶ Illustrium.] C. de sent. ex peric. reci. l. 2. & in Auth. de illustri. & qui super eos sunt. §. sancimus igitur. coll. 5. [ibi no. glo. quinque gradus magistratuum, & vide satis in pecu. de iurisd. omn. iudi. in 1. & 2. colum.] Habes ergo casum in quo iudex non recitat per se sententiam. Sunt 2 & casus, in quibus valet sententia sine scripto, vt cum breues sunt causæ, & maxim ciuilium personarum. Et breuis poterit dici duorum aureorum. ff. de dolo ma. l. 2. idem, & l. præcedenti in fi. Inspiciatur autem qualitas personarum & relinquatur iudicis arbitrio. ff. de iu. delib. l. 3. sup. de offi. delega. de causis, vel inspiciatur consuetudo loci vel fori distinctio. consuetudinis. Item cum episcopus: de causa ciuili iudicat inter clericos suos. 11. q. 1. si quis cum clerico, & hoc habes. C. de senten. ex pericu. recit. Auth. nisi. Item in casu, scilicet cum præses deposito officio conuenitur, ut reddat administrationem in Auth. en. ut iud. sine quoquo suffra. § necessitatem.] Item cum Papa 3 per se pronunciat, valet enim sententia licet non tulerit eam in scriptis, ipse enim solutus est legib. C. de legi. digna vox, & quia eius præsentia omnem supplet solennitatem. C. de test. l. omnium. Item secundum quosdam ualet in sententia lata in causa matrimoniali sine scripto, per decret. supra de testi. Albericus, & hoc videntur ibi tenere Ber. Io. Gost. Innoc. Sed Host. intelligit q ibi bene fuerit snia lata in scriptis, sed non publicis. & hoc teneas per cle. de verb. sig. sæpe. circa fi. de hoc in Spec. de sent. prola. § iusta. uersi. non ualet. Vel dic distinguendum, an iudex procedat ex officio, an in figura iudicij, ut primo casu teneat sententia sine scriptura, in secundo non, uel an procedat in figura iudicij utraq; parte pñte, an altera cotumaciter absente, ut in primo ualeat, in secundo non, & hoc dixit verissimũ, allegat. ff. ut l. 1. non contest. c. 1. & c. qm. Item fm Io. & Laurent. qui hoc notant. 2 q. 2. in primis. in fi. de cõsensu part. põt sententia ferri sine scripto.

Sed Ber. & Host. contra vt ff. de of. dele. de causis. fatetur tñ ibi Host q partes 4 bñ possent iudiciario ordini renunciare, ita q nec locus esset libello, nec prolationi sententiæ, & de plano inquireretur veritas, & mandata sua daret: uel aliter vt sibi videretur ordinaret, ff. de offi. procon. ne quicquam. § de plano, & C. de tempo. app. l. fi. §. sed q iudicando, & pronunciando omittatur scriptura: dicit fieri non posse. Et dant Doctores consilium q iudex in pptia snia dicat, in his scriptis, C. de testamen. Auth. hoc inter. § ad si forte. C. de h. instit. contractus. Et dicunt quidam aliter latam sniam non valere, C. de sen. ex peric. recit. l. 2. & vlti. q non est verum. 5 Sufficit. n. quod in scriptis feratur, ut hic argu. C. de test. l. cum antiq. § fi.

ADDITIO De hoc in Spe. de sent. prola. §. iuxta, versi. non ualet etiam, & an psumatur in scriptis lata, ibi no. Et uideas etiam quod no. in Spec. de app. § 1. vers. & notabiliter. Io. And.

d ¶ Edi.] non cures si aperta sit uel clausa. & habes hoc C. de sen. ex peric. reci. l. j. Argu. contra ff. proxi. appe. ibi solutur. Io. And.

e ¶ Stando.] in casibus in quib. proceditur simpliciter & plano, sine strepitu & figura iudicij, dic vt in cle. de verb. sig. sæpe circa fi. gl. Io. And.

[Glo seq. textum fortificat alleg. quinq; iura. quærit, & soluit, & ex eo infert solutionem, ad simile: ponit opi contrariam finis reci. per quæstionem.

f ¶ Sedendo.] Sedere n. debent iudices 6 non solum cum diffinitiue pronunciant, sed etiam cum res quæ agitur plenam cognitionem desiderant. ff. quis ordo in bon. possess. seruetur. l. 2. § dies, Auth. ut ab illustr. & qui super eos sunt. § sancimus igitur coll. 5. in Auth. de iud. § sedebunt. coll. 6. 23. q. 3. paratus ibi, sedes me iudicare, & c. 3. q. 3. c. inducia 2 §. a iudice. Quid si sedebat in alta turri uel palatio, et partes erãt interius? Dic q ualet snia. Potuit. n. tuitionem sibi loci prouidere: si forte timebat, argu. sup. de sponsa. cum locum, de elec. bonæ. 1. ff. de acq. pos. l. quod meo. §. si uenditorem. [De hoc C. de sen. ex peric. reci. l. 1. et in Spec. de sentẽ. prola. §. iuxta, ver. quid si pronunciat et omnino vide quod ibi dicam. et uer. seq. et per Host. in præallegato, §. qualiter. eod. tit. post principium.] et argu. C. ubi senat. uel cla. l. 1. ante medium: ad hoc sup. eo. lib. de off. delega. statuimus, et ff. de dilat. c. vlt. Et idem possumus dicere de eo qui super equum sedendo tulit sniam, & q snia valeat 7 licet enim nõ videatur sedere, vt tamẽ quasi sedere ff. de termi. mot. ped. l. qui sella. de homi. dilectus et c. significasti. Alij cõtra C. de sen. et interlo. prolatã. 2. q. 6. ei q. §. diffinitiua. in prin. Talis. n. nõ vr sedere, sed baiulari. C. de off. eius, cui man. est iurisd. l. honorati. Et nota, quod dr de sedendo, intelligit Doct. q iudex in sede sua sedere debeat, et nõ stare [Anima enim sedendo et quiescẽdo fit prudentior, et Hierony. super Dan. 8. c. ibi, antiquus dierum sedit, sic dicitur: Sedẽs describitur ut maturitas sinæ cõprobetur.] Vnde quid si in culo doleret q sedere non posset. Item quid si in ipsa sede, nec sederet, nec staret: sed iaceret: satis forte fuit de mente iuris quod sedere intelligatur, et sic in sede sua de plano iudicando quocunque modo ibi moretur. [De di remissiones supra de dila. c. 2. ad l. uolu. 1. ff. de interroga. actio. et ad Specul. de dilat. ad fi.] Tamen primum tene: quia minime sunt mutanda quæ interpretationem certam semper habuerunt, ff. de legib. l. minime. Io. And.

g ¶ Momenti.] Ita q nec est appellare necesse. supra proxi. responso.

1 Vide in c. 1. de sen. & re in. & in c. dilecto de app.

2 Vide Ro. sing. 5. incip. q snia. Fel. & Doc. in c. sciscitatus de rescrip. & in c. qm contra de p. Abbatem & Doct. 1. c. de appe. & Phi. Fra. cum hic.

3 Idem in Impe. tenet Deci. cõs. 102.

4 An & qualiter partes possint renũciare ordini iudiciario, vide Doct. in Auth. offerat. C. de lit. cõte. & in l. apeciddi. C. de iud. & in c. in litteris de off. deleg.

5 Vide Alex. cõs. 90. li. 1.

6 Ad hãc gl. vide Bart. in l. 2. C. de senten. & Bal. in l. j. C. de sen. ex peric. & Spe. in tit. de sen. prola. § iu. ita.

7 Idẽ gl. in l. 1. C. de sen. ex peri. reci. & glos. in ca. postulaus 3. q. 7. Fon.

TITVLVS XV.

De appellationibus.

Innocentius Quartus in Concilio Lugdunensi.

¶ Appellans ad Papam in iudicio vel extra appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. Similiter & petit appellatus principales per se, vel per procuratores instructos super principali accedere debent ad Papam. In appellationibus à sententia diffinitiua interpositis, nil mutatur. Demum vtrique contra facienti imponitur pœna. Ioan. And.

CAP. I.

CORDI no-

DE APPELLATIONIBVS.

[Dictum fuit supra tit. proxi. de sent. & re iud. Verum quia aliquotiens partes grauantur in huiusmodi sententijs & apunctamentis iudicis: & dubitaret aliquis an possit pars grauata appellare: & quomodo sit appellandum, ideo annectit titulum de appellationibus.

Cordi nobis.] Ista est solennis, & quotidiana decr. quæ diuidit in quattuor partes. Secunda pars: ibi Sancimus. Tertia ibi. His quæ. Quarta: ibi, Quod si. Sed lo. Mona. diuidebat in sex, de secunda faciendo tres partes, quia secundum eũ dat primam formam appellandi ante diffinitiuam. Secunda: ibi. In quibus, informat quid facturus sit iudex a quo est appellatum. Tertia: ibi, Post hoc tractat viam in huiusmodi procedendi. Demum de quarta facit duos: nam primo ponit appellantem: secundo appellatum.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, forte in centum feci te conuenire coram tuo iudice competente ordinario, vel delegato: coram quo tibi obtuli libellum meum: cui petij per te responderi, captato terminum ad rñdendum meo libello, quo termino adueniente, cum deberes rñdere libello, tu excipiendo proposuisti, quod libellus meus erat obscurus, generalis, & inadmissibilis: ego autem dico in contrarium super quo iudex tulit sententiam interlocutoriam, & dixit libellum meum esse admissibilem, & te debere eidem rñdere: a qua sententia appellauisti verbaliter, an valeat tua appellatio? Rñdet Romanus Pontifex dicens quod si quis appellauit a sententia interlocutoria, debet appellare in scriptis. Et istud non sufficit, sed vltra debet in appellatione sua exprimere causam rationabilem, talem videlicet, quod si esset vera, deberet legitima reputari & quæ si esset vera necessario inferat appellantem fuisse grauatum. Item appellans debet requirere iudicem a quo, vt sibi det apostolos. Sed vtrũ appellanti tenebit iudex a quo statim dare apostolos, & vtrum posset appellanti assignare terminum infra quẽ dabit sibi apostolos? Rñdet Romanus Pontifex, quod iudex nõ compellitur statim, & illico dare apostolos, sed potest petere terminũ ad deliberãdũ quos apostolos ipse dabit, vtrum reuerentiales, vel refutatorios. Sed quid si iudex dedit appellanti apostolos reuerentiales & dimissorios, ob reuerentiam illius iudicis superioris ad quem appellabat, quæritur vtrum iudex a quo possit appellanti præfigere terminum ad prosequendũ appellationem? Rñdet, quod sic. & terminus iste assignabit per iudicem a quo consideratis qualitatibus personarum & negotij: & etiam considerata distantia locorũ. Sed ponamus quod appellatus petijt, vt iudex a quo remittat totum negotium ad curiam Romanam, vtrum sufficiat, quod appellatus mittit procuratorem instructum in causa & negotio principali, vel in cã appellationis solum? Respondet, quod appellatus debet mittere ad Apostolicam sedem procuratorem sufficienter instructum in causa principali, & non solum in causa appellationis, vt finito articulo appellationis possit Papa procedere in negotio principali & hæc eadẽ quæ dicta sunt de appellatione interiecta ab interlocutoria: sunt similiter intelligenda si quis appellet a grauamine extraiudiciali. Sed quid si appellet quis a diffinitiua sententia: vtrum appellans teneatur obseruare ista? Respondet, quod non: sed tunc seruantur iura antiqua, videlicet, quod appellans non tenetur appellare in scriptis nec exprimere causam rationabilem in sua appellatione: quæ si esset vera, deberet legitima reputari; sed sufficit appellare verbo, & iudex a quo tenebitur deferre isti appellationi. ca. cum sit. de appellationibus, in antiq. postea Romanus Pontifex in fine huius ca. imponit pœnam facientibus contra istam constitutionem. Nota primo, ex principio huius cap. quod iudex debet laborare in quantum potest, vt lites abbreuiet l quidam existimauerunt. ff. si cert. petat cap. finem. de do. & contu. in antiqu. Nota vlterius, quod appellans a grauamine extraiudiciali, vel ab interlocutoria, debet appellare in scriptis. Et iste est vnus casus, in quo scriptura est de substantia: alios casus ponit gloss. in cap. 1. infra de censi. ad quam quotidie fit remissio. Regulariter autem scriptura non est de substantia rei gestæ. l. pactum. C. de pact. l. contrahitur, ff. de pigno. vbi dicitur, quod scriptura non fuit inuenta, vt sit de substantia rei gestæ: sed inuenta fuit ne ipsius rei gestæ pereat memoria. Nota quattuor requisita in appellante ab interlocutoria, vel grauamine extraiudiciali.

Primo enim debet appellare in scriptis. Secundo, requiritur, quod ipse exprimat causam suæ appellationis. Tertio, quod illa causa sit rationabilis, idest talis, quæ si esset vera, necessario inferret illum appellantem fuisse grauatum. Quarto, debet appellans requirere iudicem a quo, vt sibi det apostolos. Nota quod apostolos debet & tenetur iudex dare appellanti, non tamen incontinenti: sed potest petere terminum ad deliberandum quos apostolos ipse dabit: an reuerentiales, dimissorios vel refutatorios. Vnde sciendum, quod plures sunt Apostoli: quidam enim sunt reuerentiales siue dimissorij, alij sunt refutatorij, alij sunt testimoniales: de quibus videas late per Panor. in cap. cum cessante eod. tit. in antiq. Nota quod iudex a quo appellatur, potest terminum iuris ad prosequendum appellationem abbreuiare: nam de iure appellans habet annũ ad prosequẽdũ suã appellationẽ, & ex cã biennium c. cũ sit Romana. eo. tit. in antiq. & hoc verũ respectu appellationis prosequẽdæ, non aũt respectu appellationis finiẽdæ. Nã iudex a quo cũ sit inferior, non pôt ligare manus superioris. Nota, quod si appellatus petat, vel iudex a quo remittat totam causam principalem ad sedem Apostolicam, debet tam appellatus quam appellans mittere procuratorem sufficienter instructum non solum respectu causæ appellationis, sed etiam respectu causæ principalis: secus si appellatus non petit istam remissionem fieri: tunc enim sufficienter mitteret procuratorem ad prosequendum causam appellationis, vel ad impetrandum iudices delegatos. Nota insuper quod Archiepiscopus cognoscens de causa appellationis, non potest retinere causam principalem in cap. 1. de foro compet. isto libro nam Archiepiscopus non potest de principali negotio cognoscere etiam de consensu partium, nisi finito articulo appellationis dicat, bene appellatum & male iudicatum, quia tunc posset articulum principalis causæ retinere, secus in Papa, quia potest retinere causam principalem, etiamsi dictum sit, bene iudicatum, & male appellatum. immo sine appellatione potest Papa inhibere iudicibus, vt non se intromittant amplius de causa.

causa : sed ipsam causam vna cum partibus remittant ad Papam.c.vt nostrum eo. tit.in antiq l.iudicium sol uitur.ff.de iud.vnde istæ euocationes,quæ quotidie fiunt de minori iudice ad maiorem,fiunt virtute illius l.iudicium soluitur.ff.de iudi.

¶Prima glos. diuidit & summat.

bis, [a] est lites minuere, [b] & a laboribus releuare subiectos. [c] Sancimus † igitur vt si quis in iudicio [d] vel extra [e] super interlocutoria, [f] vel grauamine aliquo ad nos [g] duxerit appellandum : [h] causam

a ¶ Cordi nobis.] Appellans ad Papam in iudicio, vel extra, appellare debet iscriptis, & causam exprimere, & apostolos petere,si vult,& petit appellatus:vt principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam.In appellationibus,a sententia diffinitiua interpositis, nil mutatur, demum appellanti & appellato constitutionem non seruantibus imponitur pœna. Et potest diuidi decretalis in quatuor partes,in quarum prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia,ipsius declaratio. In quarta non seruantium pœna.Io. And.

† Ad intelligentiam ṽ de Bart. in l 1 §. fi. ff. de app. Fel in c.si qñ, de of. vicle.& Baptistã de S. Blasio i Repetit. Rubri. 1. Decret.q. 25. distin. 8. vbi ponit dñam cum fallẽtijs.

ADDITIO.Sic incipit.l.1.C.de emen.Iustin Codic. & idem verbum C.de iudi. apertissimi;circa finem.Io. Andr.

b ¶Minuere] sic ff si cer.peta.quidam æstimauerunt. in fi. de rescrip. nonnulli.de do. & contu finem, cum suis concordan.

c ¶Subiectos.] sup in prooemio huius lib & de offi.le. c.2.de offi.ordi.c.vt litigantes sup.eo lib.

d ¶In iudicio.] quod habet locum postquam quis citatus est sup.de fo.comp proposuisti sup.de offi.deleg. gratum & cap.licet Host.& dic in iudicio,idest ab actu iudiciali, in quo est iudicium , idest iuris partium disquisitio. Archidiac.

[Glo seq. recitat per quæstionem an in appellatione extra iudicium non a iudice interiecta , locum habeat hæc constitutio : & ponit duas opiniones,& secundam dicit tutiorem.]

e ¶Vel extra.] hoc debet intelligi quando extra iudicium appellatur , tamen a iudice:quod patet per id quod de apostolis sequitur:secundum Inno. [Ioan.Mona. & Archid.& facit Clem.eo. tit appellanti. Ad hoc ̃]. versi. his quæ in appellationibus.ibi enim excipitur,sed alias non esset vera exceptio,si non includeretur sub præcedentib ff. de penu. leg.l.nam.quod § fin. Et secundum hoc quod infra dicit interlocutoria, ad actum iudicialem referas:quod dicit, grauamine,ad actum extraiudicialem referas : tamen per iudices illatum . Sed alij contradicentes cum appellatur extra iudicium etiam si non a iudice,seruari debere 1 arg ̃]eo.concertationi. [De diuersis extraiudicialibus appellationibus ibi dicam post Io. Mona super glo.1.]Ad id quod dicitur de Apostolis? Respondetur id locum habere quando in iudicio appellatur. [Tutum est etiam, cum appellatur extra iudicium, puta in electionibus Apostolos petere secundum Francis.& ita seruatur. vnde dicit appellãs: Apostolos peto si sit qui eos dare posset & not inf eo. vt super.] Ad id quod dr de versiculo, his quia rñdetur quod illa non est exceptio, immo determinatio vel protestatio quædam:& hoc est tutius & tenet hoc Bernar.supra de elect.considerauimus.in 1 glo.

1 Et istos sequitur Dom. & Phi. Fon.

[Glo.seq notat ponit duas opiniones Gof.& contrarias Berner.

2 An idẽ sit in interlocutorijs habẽtib vt diffinitiuæ. Vide dec. Rotæ 13. in nouis, & Imo.& Ang in l. § ff de ver. obli.

f ¶Interlocutoria.] Nota ius nouum,appellantem ab interlocutoria debere in scriptis appellare : 2 & æquiparatur appellationi interpositæ a diffinitiua ex interuallo vsque ad decem dies: tunc enim est appellãdum in scriptis : sed si incontinenti appelletur,sufficit viua voce appellari ff de appel.2. & 1 q 6.ad fin.§.litigatoribus. Sed ab interlocutoria incontinenti , & ex interuallo appellandum est in scriptis , vt hic. & dixit Goff. & Hostien post eum,quod aliud etiam ius nouum hic inducitur , quod qui appellat,causam cur appellat , debet exprimere in appellatione : sed per vetera iura sufficiebat dicere , appello ab iniqua interlocutoria : sicut in diffinitiuis,& induxerunt ad hoc sup. de elect.cum dilectus.de test. significauerunt: ver. mandamus supra eo.dilecto & cap dilecti.& cap.ex parte.Sed Bernar.contra,dicens hoc nomẽ non esse;dicens quod in illis decretalib bene exprimebatur causa appellandi , & cum Bernar.credo per decretalem.s. eo.vt debitus . Itẽ dixit Goff. quod olim extra iudicium non compellebatur quis causam exprimere : vnde & quoad hoc istud ius nouũ dicit.Sed Bernard. contra 3 dicens quod secundum antiqua iura bene tenebatur qui extra iudicium appellabat causam exprimere,& de hoc notatur sup.eod. cum causam.in gloss.vlti.& cap. sequen.in vnica gloss. Istud ergo solum dicit Bernard.hic quo ad ius nouum induci , quod in scriptis appelletur in iudicio & extra Causa autem ideo exprimitur, vt videat iudex cui porrigitur appellatio , an iusta fuerit , vt sic appellantem admittat vel repellat , vnde semper Papa in committendo appellationis a grauamine interpositas, scribit,si est ita.

3 Idẽ tenet glo.in d c.vt debitus. in ver.rationabili . Bart. in l. eius § & in l.fin ff. de appell. rec. Phil. Fon.

ADDITIO. Concordantiæ , vide infra eodem capitu. non solum. 2 responso in prima gloss. Ioan Andreæ.

[Glossa sequens recitat per quæstionem an in appellationibus ad alium quam ad Papam , locum habeat hæc constitutio ponit duas opiniones contrarias , quas in fine determinat.]

g ¶ Ad nos.] maxime secundum quosdam . [Videlicet Petr. de Samp. & Boatin qui intelligunt quo ad formam appellandi & appellandorum petitionem, non quoad deuolutionem , vt sequitur .] Secundum Hostien. 4 quis quæ de nouo inducit hæc constitutio,locum non habet: nisi in appellationibus interpositis ad Papam: cum hoc hic exprimatur.& cum sit pœnalis , & sic restringenda . [& supra de elect.cap. statutum: sic etiam priuilegia restringuntur , secundum Hostien.de priuileg.sane, de offic deleg.quod translationem .] Et quod solum de appellationibus interpositis ad Papam intelligatur ; satis probatur per decretalem de foro competenti. Roma. 1.responsio.vbi habes quod Archiepiscopus de consensu partium non potest de causa cognoscere appellationis articulo prætermisso:ergo necesse est dicere,quod decretalis ista loquatur in Papa . Sed secundum primam opinionem posset dici idem in quolibet alio iudice ordinario, qui per simplicem querelam cognoscere possit,vt legatus,vt ca.pe. de offic.lega.Sed Archiepiscopus per querelam cognoscere non potest , & ideo primo est ibi videndum an appellatio deuoluat.

4 Et Arch. quẽ vide 3.q. 5 quia suspecti , & hæc vera quo ad deuolutionẽ negotij principalis , hic probbat, quod 4. qui l gl ipse tñ Host. latius intellexit , vt patet in glo. 1.Ioh. And.

h ¶Appellandum .] verbo , quis adhuc hodie secundum Host. poterit facto appellare , vt sup eo.meminimus.& c.suggestum. & cap.ad hæc sicut.de hoc sup. de appel.vt debitus.

ADDITIO. Dicit Innocen quod facto appellans prudenter facit , si coram testibus exprimat omnia grauamina , pro quibus vadit vel nũcium mittit.Nam si quando appellat viua voce , ad hoc tenetur vt sequitur , quare non quando facto . & hoc idem not.in cap. vt debitus. facit quod not supra eod. dilecti. in gloss. quoniam plus dicit Archidia. quod dato quod appellans facto hoc non faciat , non puto quod incidat in illam constitutionem , & ponderat quod Innocen. dixit eum prudenter facere , quasi non necessario. Ioan. Andr.

[Gloss. seq. ponit dubium secundo ponit quid addat hoc ius nouum : tertio signat contrarium , quod quadrupliciter soluit.

a ¶In

appellationis in scriptis [a] assignare deproperet, † [b] petat apostolos, [c] quos ei præcipimus exhiberi. [d] In quibus appellationis [e] causam exprimat, & cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsan ex superioris [f] reuerentia sit delatum. [g]

¶ Post hoc appellatori secundũ locorum distantiam, personarum, & negotij qualitatem tempore prosecutionis indulto, [h] si voluerit appellatus & petierit, [i] principales personæ per se, [k] vel per procuratores instructos cum mandato ad agendum, & cùm rationibus & munimentis [l] ad causam spectantibus, accedant ad Sedem Apostolicam sic parati, vt (si nobis visum fuerit expedire) finito [m] appellationis articulo, vel de par-

a ¶ In scriptis.] Istud speciale in appellatione ad Papã interposita; alij cõtra: & facit pro eis ĩ. de probationib. quoniam contra 3 ad quod dicit Hosti. quod licet non fuerit in scriptis redactum, poterit fides fieri. (Per alia documenta, vt ibi patet in Inno. & dicit sic determinandum, quod no. in Summa. eo. ti. §. qualiter. fatetur tamen Hostien. quod contraria opinio est expediens: non tamẽ sic astringit, ꝙ ad non scribentem pœnam huius constitutionis extendat.) Sed nunquid quælibet scriptura sufficiet? Dicit Innoc. quod sic: satis enim est, ꝙ forma, qua appellatũ est ĩ scriptis, probari possit. Expedientius tñ est & melius, ꝙ scriptura sit publica, uel authenticum sigillum, sup. de fide instrumen. ca. 2. & facit sup. eod. lib. de electio. vt circa.

ADDITIO. Vnde secun. Inn. priuata scriptura nec ꝓbat appellatum, nec probat appellationis formam: cum tñ scriptura ad hoc fuerit inducta, vt obuiet appellanti, si variare uellet, 1. q. 7. saluberrimum, 27. q. 1. omnes fœminę, & ꝙ no. 20. q. 1. vidua. Dicit Hostien. ꝙ licet consuetudo hẽat, quod priuata scriptura sufficiat, non tñ per id satisfactum videtur menti huius Constõnis, q̃ vult varietatem euitari; quare tutius dicit quod sequitur in glo. allegat etiam inf. de senten. excom. cum medicinalis §. exemplum, vide in Spe. 4. par. eo tit. §. 1. ver. & notabiliter.

b ¶ Deproperet.] i. festinet, 1 vel valde properet, ꝑpositio (de) hic auget. sim. C. de iu. properandum, ff. de po. l. 1. in prin. & vide quod dixi post Host. de consuet. ad nostram. Io. And.

c ¶ Petat Apostolos.] Instanter 2 & infra 30. dies ĩ. eo. ab eo & in Clem. Quamuis, eo. tit. [Dixerat hic Inno. ꝙ non petens renunciat appellationi, nisi per argumenta pateat eum velle prosequi appellationem, vt si ad illã prosequendum mittat, hoc reprobatur in prædicta Decretali ab eo.] Et non intelligas de Apostolis Petro & Paulo, sed de literis dimissorijs. ff. de lib. dimis. l. vnica. ff. de verb. sig. l. dimissoriæ.

ADDITIO. Dicit Host. & Pet. ꝙ dicuntur Apostoli ab apo, quod est de, & stolon, ꝙ est missio: quasi missio q̃ facit vnus iudex ad alium, sic ẽt de Apostolis dicimus, ꝙ a Deo vel de cœlo missi fuerunt, vide in Spe. 4. parte, eo tit. § sequitur, vbi ponit Guil. quinq; species Apostolorum: conuentionales, testimoniales, delatorios, refutatorios, & reuerentiales, & ibi ponit ipsarum formas. Io. Andr.

d ¶ Exhiberi.] quod si non exhibeatur, & postea 3 iudex in causa procedat, nisi appellationi renunciatum esset inualidus est processus, infra eo. vt super, quod est verum, si debitis loco, modo, & tempore requisitus eos expresse denegat, vel infra debitum tempus, negligenter uel maliciose tradere prætermitt. t. inf. eo. ab eod. 2. responso. Et nota, quod iudex tradendo apostolos, videtur appellationi deferre, sup. eo. ti. dilectis, ad finem: quod est verum, qñ tradidit dimissorios, vel reuerentiales, secus si refutatorios, vt sequitur. Sic nec termini datio habet vim delationis, vt dicam infra eo. tit. cum appellationibus.

e ¶ Appellationis.] Admittẽdę vel nõ: & tũc sequentia veniunt expositiuè an cã̃n ob quam appellatum fuit. [Gl. seq. ponit opinionem quam determinat.]

f ¶ Superioris.] non dixit Papæ. Et sic not. pro his quæ supra dixi.

ADDITIO. Dixit ergo Host. per hoc satis patere, ꝙ de Apostolis dicitur in omnibus iudicibus locum habere. Io. And.

g ¶ Delatum.] solet fieri in dubio cum dubitatur 4 de veritate appellationis alias caueant pœnã, supra titulo proxi. cap. 1.

ADDITIO. Secundum iura dicit Hostien. quod illam pœnam non incurret: dummodo id non fecerit in grauamen alterius partis, per gratiam, vel per sordes, vt ibi no. Io. And.

ADDITIO. Potest dubitari, vel de veritate appellationis, vt dictum est: Vel de iustitia, puta propter dubiam opinionem ſm Abb. qui ponit exempla, per no. in Decret. Vt debitus, eo. tit. Ioan. And.

h ¶ Indulto.] à iudice à quo 5 est appellatum de quo dic. vt sup. eo. tit. cum sit Romana.

i ¶ Petierit.] quia non sufficit quod hoc gerat in mente, nisi hoc exprimat ore. ff. de verbo. oblig. l. quidquid astringendæ, in princip. Et nota, quod secundum iura vetera, aut recipiebatur appellatio a iudice, uel a parte, aut non, nec statuebatur terminus. In secũdo casu sufficit mittere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum. In primo debent mittere procuratorem ad prosequendum causam appellationis: sed de principali nil dicebatur per antiqua iura, hodie autẽ si hoc petit appellatus, tenetur mittere non solum ad prosequendam causam appellationis: sed etiam principalem, vt hic vides, si huius constitutionis pœnas euitare uoluerit. & sic addit solum illa constitutio, 6 & non derogat. Sed contra sup. eo. qua fronte, vbi hoc uidetur esse in opinione appellantis. Solu. Quidam exponunt ibi si maluerit aduersarius. i. appellatus. Alij dicunt illud correctum per istud. Alij, quod decretalis illa dat optionem appellanti ad quem appellare velit 7 non an velit principalem causam ad iudicem appellationis deferri. Vel dic, quod ibi datur optio an velit coram eo ad quem appellauit, litigare, vel delegatum impetrare, & hoc cum appellatus non contradixit, vt hic.

k ¶ Per se.] Non datur optio, vt personam trahere possit, sed causam, vnde istud & vel, quod sequitur, non refertur ad potestatem appellati, sed appellantis.

ADDITIO. Aliàs secundum Pet. & Abb. vilis clericus litigans cum episcopo, ipsum episcopum litigantem vrgere posset ad personale iter ad Curiam. Idem de milite, vel alio litigante cum Rege: quod esset absurdum. Io. And.

l Munimentis.] id est priuilegijs, & instrumentis & omnibus his per quæ potest causa muniri, supra de dolo, & contum. cap. fi. de elect. cupientes, supra, eodem lib.

ADDITIO. De testibus tamen hic non intelligitur, supra de fideiussor. constitutus. versicu. præterea: licet causam muniant. Innocent. Archidiac. Ioan. Andr.

m ¶ Finito.] Per approbationem vel cassationem appellationis: quod est officium iudicis appellationis. 2. q. 6. ad finem. Io. And.

† Etiam ſm ius ciuile. Bart. in l. cuius. ff. de app. vt iudex deliberet, vt non vagẽt pars, & ita tenet tu ĩ gl. in l. 1. ad fin. ff. eo. & vi. de Ang. & Arch. Id. l. 8. Fon.

1 Infra q̃ tũ tps assignanda sit appellõnis cã Ruinus cons. 318. lib. 5.

2 Qũo & qñ petẽdi sint Apostoli, docet Fel. in c. cum te, de off. delega.

3 Idest ex quo petiti fuerũt Apostoli, sic cum. Host. Et not. quã hæc pars vult ponderari tps petitiõis nõ denegatio nis; arum not. ĩ. e. vt sup. in gl. antepe. & vide qđ ibi dicam. Io. And.

4 Ad hoc sup. eo. cũ spãli, §. ex cessu. Io. And.

5 Vide c. fi. de accu. & Roma. Sing. 165. incip. iudex a quo & Fely. in ca. cũ Bertold. de re iudica.

6 Dic tex. procedere antequã literæ sũt ꝑ appellãtem impetratæ, vel nũcij missus: alias re nõ integra nõ procedere. Phi. Fon.

7 Pluribus iudicibus cõcurrentibus ad quos appellare liceat Do. Fon.

a ¶ Omis-

tium voluntate omisso,[a] procedat in negotio principali quãtum de iure poterit, & debebit. His quę i appellationibus a diffinitiuis sententijs interpositis antiqtas[b] statuit,[c] nõ mutatis. Quod si appellatur quæ præmissa[d] sunt, non obseruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examẽ, in expensis legitimis condemnandus.[e] ¶ Si autem appellatus contempserit[f] hoc statutum: in eum tanquam in cõtumacem tam in expẽsis, quam in causa (quantum a iure permittitur) procedatur.[g] Iustum est equidem; vt in eũ iura insurgant, qui ius[h] & iudicẽ[i] & partẽ[k] eludit.[l] †

a ¶ Omisso.] quod non posset Archiepiscopus sup. de foro comp. Romana, j. resp.

1 De priuilegijs antiquitatis, vide Fel. I c. 1. de maio. & obe. & c. si qui testiũ, ext. de testi.

b ¶ Antiquitas.] reuerenda. 1 sup. de translationibus, quanto. §. 1.

c ¶ Statuit.] s. quod appellans, in eis appellationis causam non teneatur exprimere; sed sufficit dicere; appello ab illa iniqua sententia, & iudex debet appellationi deferre, & potest statuere terminum appellanti ad appellationem prosequendam, eo. titu. cap. cum sit.

d ¶ Quæ præmissa sunt.] id est, si causam appellatiõis nõ expressit in scriptis, & Apostolos non petijt: & instructus non venit, vt hic dicitur, [vel non misit.]

ADDITIO. Secundũ Inno. cuius est gloss. quam posuit Bern. in additionibus, & tamen in alia glo. tenuit Inn. quod prædixi. Io. And.

e ¶ Condemnandus.] non dixit, condemnatus: vnde dicit Host. ꝙ iudex 2 principalis causa habet condemnationem facere. Sed dic quod etiam iudex appellationis ipsam potest facere, inf. eo. cum appellationibus, j. respon. in fine.

2 Vide decision. Rotæ 251. in nouis.

f ¶ Contempserit.] quare hoc dicit, cum in uoluntate appellantis resideat ire uel non ire? Hoc intelligitur secundum Bernardum, cum appellatus hoc approbauit, scilicet, cum volebat coram superiore causam prosequi. Si igitur postea non seruauerit hoc statutum, idest si non veniat instructus vt debet, contra ipsum tanquam contra contumacem procedetur tam in expensis quam in causa. Et qualiter procedatur contra contumacem reum vel actorem, lite contestata, vel nõ contestata, vel quasi contestata, plenè no. sup. de dolo, & contu. prout.

ADDITIO. Archidiaconus alleg quod no. sup. eo. sæpè, in gl. ut si lis & vide quod ibi dixi: per quod decido quod hic no Inn & Io. Mon. Io. And.

g ¶ Procedatur.] 3 per illum ad quem est appellatũ, sup eo sæpè, & c. per tuas, nec est mirandum, si tales taliter puniantur iustum est, &c.

3 An vero requirat noua citatio super principali, vide Abb. in c. sæpè, de appellat.

h ¶ Ius.] sup. eo. in prin.

i ¶ Iudicem.] qui appellationem recipit, & terminũ assignauit.

K ¶ Partem.] quæ uenit instructa coram Papa.

l ¶ Eludit.] quod reprobatur sup. de alien. iud. mut. causa fact. c 1. de possu. præla. bonæ. 2 §. nec nocebat. ff. de iud. si pretor.

ADDITIO. Et ff. ne quid in loco publ l. fi. Io. Mon. & C. de sport l. vlt in fi Io. And.

Legitima.] Primo ponit factum sæpè contingẽs cui secundo prouidet: ibi, Volentes. Host facit tres partes, dicens ꝙ in prima ponitur dubitatio, in secunda solutio, in tertia dr, ꝙ iudex procedat. Partes istę patent. Sed Ioan Mon. dicit aptius quod primo narratur iuris antiqui prouisio. Secondo ibi Volentes, ponitur noui iuris adiectio. Vel dic quod prima pars ponit morbum, cui secunda medetur. Ioan. Andr. Præmitte quod habes in cap. suspicionis, j. respon. supra de off. delega. scilicet, quod ubi iudex recusatur, eligumur arbitri, qui de causa suspicionis cognoscunt. Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice delegato a Papa, tu eum vis recusare vt suspectũ, quia dicis, ꝙ ipse est affinis meus, certũ est quod deuemus eligere arbitros ad cognoscendum de ista cã suspicionis: coram quibus arbitris teneris probare istam causam suspicionis. Sed ponamus quod iudex recusatus timet quod arbitri sint negligentes in finiendo istam causam: nunquid poterit præfigere arbitris terminum ad finiendam causam suspicionis? Respondet Romanus Pontifex, quod sic, & si arbitri non finierint causam recusationis infra illũ terminum, poterit iudex recusatus reassumere iurisdictionem. Nota primo, ꝙ iudex põt assignare arbitris terminum inf quem causam decidant, ꝙ intellige de arbitris iuris, de compromissarijs non loquitur iste tex. Nota secundo, ꝙ quando sunt electi tres arbitri, vel data potestas duob. vt ꝙ maior pars ipsorũ fecerit, ualeat. Ad hoc sup. de arb. c. fi. eo. lib. Dom.

¶ Idem.

¶ Iudex qui recusatur, statuit cõpetens tempus arbitris ad finiendam causam: quo elapso, si finita non fuerit in principali procedit. Io. And.

CAP. II.

Legitima[m] suspicionis[n] causa contra iudicem[o] assignata, † & arbitris a partibus (secundum formam iuris[p]) electis, qui de ipsa cognoscant,[q] sæpè contingit,

† Amplia tex. ad exceptionẽ cõcernẽtẽ iudicis famã, vt si dicat ĩfamis excõicat', Pet. de Anch. ꝯ Ioan. in ca. qm̃ super abbatia, de offi. dele. Fon.

[Prima gl. summat, & dicit quid suppiet.]

m ¶ Legitima.] Iudex qui recusatur, statuit competẽs tps arbitris ad finiendã cãm: quo elapso si finita non fuerit in principali procedit. Emanauit ad suppletionẽ decretalis sup. de off. deleg. suspicionis. Io And.

ADDITIO Et in Spe. de reg § nu ver. sed quid si actoris Ioan. And.

[Glo. seq quærit, & soluit]

n ¶ Suspicionis] de veritate causæ non dubitatur qn habeat arbiter cognoscere. Sed quis cognoscet an causa sit legitima? Dic quod idem arbiter. 4 vt no. sup. eo. cum speciali, in 3 gl.

4 Nisi sint notoriæ insultæ, quas iudex repellere pt vide Lapũ alleg. 1 & Franchũ hic.

ADDITIO Et in suspicionis, ĩ de off dele. in ij gl. & in Spe. de recul § qualiter, in prin.

o ¶ Iudicem.] ordinariũ vel delegatum a Papa, ĩ c cũ speciali, de off deleg suspicionis si autem esset delegatus epi vel eius officialis, vel essent plures delegati cũ clausula, ꝙ si non omnes, & unus ex his recusetur, tũc non itur ad arbitros quod dic, ut no. sup. eo. lib. de offi. deleg si ꝯ unum. Et coram ipso iudice qui recusatus, dandus est libellus recusatorius, sup. eo. secundo requiris, C. de iud apertissimi.

5 Idẽ Arch. de hoc in Spe. de recusat §. h vers & nunquid. Io. And.

ADDITIO Libellus recusatorius dandus est corã recusato iudice, si sit ordinarius uel delegatus, ut in prędicto c. cum speciali, & c. suspicionis Host.

[Gl seq. ponit quattuor quę requiruntur in arbitris.]

p ¶ Formam iuris.] sup. eo. cum speciali, & non debent esse laici 5 tales arbitri, quia cum habeant testes compellere, & alia facere quę pertinent ad hunc articulũ, talis spiritualis iurisdictio non caderet in eos, fm Ber. ad hoc 96. dist bene quidem, de iud. decernimus. Item non dñt esse suspecti, aliàs possent sicut iudices recusari. Item nec dñt esse multum remoti, sup eo. secundo requiris, & c. cum speciali. Item debent esse in locis cõpetentibus, ubi possit haberi copia peritorum, sup eo. lib. de rescr. statutum.

6 Verbum cognoscãt est iurisdõnale vt de Car. in Cle. 1. qõ. 11 de offi. delega & Decio cons. 189.

q ¶ Cognoscant. 6] & pronũciẽt, ff. de iud. de qua re supra

supra de causa possessionis, cum super, & infra patet. Io Andr.

a ¶Proferat.] quod potest, supra de offi. deleg. suspicionis.

b ¶Odium.] caueant tales arbitri iuris à pœna, supra tit. proxi. c. 1. licet arbitri cōpromissārij illam timere non habeant, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Hostien. ꝙ arbitri iuris pœnam d. c. 1. incurrūt, faciendo vel omittendo aliquid per gratiam, vel per sordes. Nam delinquere possunt omittendo, sicut peccare faciēdo, s. de excep. dilectæ. & c. sign. ff caueruntur, de rescriptis, significante. Io. Andr.

quod ipsis in diem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo, vel alter eorū procedat ad decisionem ipsius negotij, vt tenētur, iudex proferat [a] excommunicationis sententiam contra ipsos: † quam ipsi tum propter odium, [b] tum propter fauorem partium diutius vilipendūnt; [c] quare causa ipsa [d] plus debito protogata, non proceditur ad cognitionē negotij principalis. Volentes igitur morbo [e] huiusmodi necessariam adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicem [f] competens [g] terminus præ

† Nota ꝙ iurisdictio extēdit ad personas nō inclusas prescripto quā impediunt illud, pp ꝙ rescriptū cōcessum est Pet de Anc. Fon.

c ¶Vilipendunt.] & ex eo magis ligantur, supra de sen. excom. per tuas.

d ¶Causa ipsa.] scilicet recusationis. 1

ADDITIO: Decem & octo iustas recusationis causas no. hic Hosti. vide plenius in Spec. tit. 1. §. superest. & per ipsum Hostien in Sum de offi. deleg. §. quæ sunt iustæ causæ. Ex illis 18. vide sex not. de offi deleg. causam. in 1. gloss. & vide quod notat. sup eod lib. de offic. deleg. si contra vnum, in 6. gloss. & quod super ea dixit Ioan. Andr. qui hic in sua nouella peculiariter explicat ipsas causas, incipiendo ad septem vsque ad 18. inclusiue.

1 Causæ recusationis ponūtur per Dec. in c. postremo, de appellat.

e ¶Morbo.] supra eod. lib. de excep pia.

ADDITIO. De iuramento calumniæ, ceterum vbi de hoc in glossa 2. & dicit Archidiac. morbum dictum, quia ex illo mors oritur, scilicet animæ. Ioann. Andr.

[Glossa seq. signat contrarium, opinionem ponit & solu. 2.]

f ¶Per iudicem. 2] ipsum recusatum ordinarium, vel delegatum. contra supra de offic. delegat. suspicionis. Solu. ista corrigit illam secundum Bernard. & sic O. reuolauit ad A. idest, hoc extremum ius ad illud quod olim erat ante decretalem, Suspicionis. Sed dic. quod decretalis ista non corrigit illam. Illa enim decretalis loquitur in termino partibus assignando ad probandum, idest, parti q̄ suspicionem vult probare: quem, non qui recusatur, sed arbitri assignare debent, vt ibi, ista loquitur in termino assignato arbitris ad causam finiendam: quem non arbiter, sed iudex recusatus debet statuere. Io. And.

2 Ad hāc glos. vide Abbatem c. secundo requirens, de appell. & Fely. in c. pastoralis, de excepto.

ADDITIO. Idem Hostiens. Petr. de Samp. & Abbas.

g ¶Competens.] quod si minus competentem terminum assignaret, locus esset appellationi, supra de dila. cap. 1. Io. Andr.

ADDITIO. Secundum Boatin. locus esset appellationi interponendæ per partes, quæ in hoc grauantur non per arbitros: quod intellige, si non grauantur. Si ergo in arbitros fulminaret sententiam, si infra terminum non [illegible]uissent, tunc eorum interest appellare. Ioan. And.

h ¶Alioquin.] s. si elapso termino nondum sit per ipsos negotium terminatum.

i ¶Non omittat.] videtur ꝙ constitutio ista sit iniqua, sic probo: Pone ꝙ iudex in veritate sit suspectus suspicione quæ proponitur contra ipsum, arbitri in fauorē partium, vel partis non finiunt negotium in termino. iudex procedit in principali: & sic inutiliter proponitur recusatio. Quomodo ergo fiet, cum hic compellatur coram iudice suspecto reus litigare? Dicut quidam. (Pet. de Samp. & Abb.) ꝙ pars petet a iudice, vt secundum acta corā arbitris negotium finiat. ad hoc supra, de testibus præsentata, & si male pronuntiauerint appellet. Vel dic, quod si arbitri nolunt pronunciare, vel male pronunciāt: appellandum est ad Papam. supra eo lib. de offi deleg. ab arbitris. Ioan. And. idem Archid.

figatur, † infra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent, cum quo ambo, vel alter eorum, eiusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioquin [h] iudex ex tunc in principali negotio procedere non omittat. [i]

† Non est cessat remediū antiquum. s. coactio, arg. l. quoties, ff. de action. & ot l. Item pſens c. venit ad fortificandū ius antiquū, non ad corrigēdū. Fac. l. 1. §. dixerit aliquis, ff de Publ. Pen de Anch. Font.

¶Idem:

¶ De officiali Episcopi, non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum appellatur.

CAP. III.

ROMANA ECCLE-

Romana.] Hęc est famosa & notabilis decretalis, quæ (omissa prolixitate Hostien. & diuisione Ioan. Mona. quæ nimis est confusa) potest diuidendo summarie sic. Hæc decretalis de duobus tractat, scilicet de appellatione ad Archiepiscopum interponenda: & de ipsius potestate circa eam interiecta. Circa primum decidit tres casus, quibus dubitabatur an posset vel deberet ad Archiepiscopum appellari. & hoc in 1. & 2. respon. & in §. Debet. Circa secundum facit quinque. Primo, decidit quando citare possit vel delegare: ibi, Cum autem. Secundo, ibi, Si vero, quādo possit inhibere: distinguens circa hoc tres casus. Tertio, ibi. In alium. de ipsius potestate in aliam personam, vel aliam causam. Quarto, ibi, Sententias, de potestate reuocandi censuram. Quinto, & vltimo, de necessitate remittendi male appellantem. Dom.

CASVS. Officialis Pictauien. cognoscendi de aliqua causa inter duos subditos suos, tulit sententiam diffinitiuam vel interlocutoriam, non refert: vna partiū vult appellare, quæritur ad quem iudicem sit interponenda appellatio; hoc est verum possit pars appellans appellare ad Episcopum Pictauien. dominum ipsius officialis? Respondet Romanus Pontifex, quod certe non: & licet Episcopus sit maior suo officiali, tamen quia idem est consistorium amborum, non potest appellari ab officiali ad episcopum, ne appelletur ab vno iudice ad eundem: immo non valet contraria consuetudo, c. 2. supra, de consuetud.

Casus amplissimus & peculiaris dñi Heliæ, cōprehēdēs particulariter singulos §§.

¶Sed quid: ponamus quod aliquis prælatus inferior, puta Archidiaconus, vel Archipresbyter existens sub Episcopo, tulit aliquam sententiam interlocutoriam, vel diffinitiuam: vna pars vult appellare: quæritur ad quem sit appellandum? Certè appellandum est ad Episcopum non autem ad Archiepiscopum omisso medio, valeret tamen contraria consuetudo, vt quis appellaret a prælato inferioris Episcopi ad Archiepiscopum: nam cum consuetudo dat iurisdictionem non habenti, multo magis p̄t iurisdictionē prorogare habenti.

Casus §. ab Archidiacono.

¶Sed ponamus, quod fuit appellatum ab officiali Epi ad Archiepiscopum, vel ab inferiori prælato Epi ad episcopum, an iudex appellationis ad solam assertionem partis appellantis possit decernere citationem, ad citandam partem appellantem, & iudicem a quo est appellatum, priusquam sibi constet ꝙ appellatio fuit interposita.

Casus §. Cum aūt.

posita ex causa probabili: hoc est, vtrum anteq̃ iudex appellationis decernat citationem suam, debeat sibi liquere ꝙ fuerunt obseruata omnia illa quæ requiruntur ad deuolutionem causæ ad superiorem per appellationem. R̃ndet Romanus Pontifex ꝙ sic: & ideo appellãs debet comparere coram iudice appellationis, vt eũ informet de omnibus istis, alias iudex appellationis non deberet decernere suam citationem. Hoc dicit præsens tex. vsque ad §. Si vero, in quo sic figuratur

CASVS. Certum est, ꝙ iudex appellationis consueuit inhibere iudici a quo, ne aliquid attentet in præiudicium appellationis.

Casus literalis §. Si verò.

¶ Sed ponamus ꝙ pars appellata comparet coram iudice appellationis: & proponit, quod appellans non appellauit infra decem dies: vel aliquid omisit propter ꝙ reputatur non appellans: nunquid debet iudex appellationis antequam decernat citationem, prius de istis cognoscere, & super his interlocutoriam ferre? Respondet quod sic: a qua interlocutoria poterunt partes appellare.

Casus §. Quod si obijciat.

¶ Sed ponamus, ꝙ pars appellata non proponit nõ fuisse appellatum intra decem dies: sed dicit ꝙ causa inserta in appellatione non est de causis insertis & approbatis a iure; dicit appellans, ꝙ licet illa causa non sit inserta in corpore iuris: tamen est similis, vel maior, quam sint causæ insertæ in iure: nũquid iudex appellationis prius debet ferre interlocutoriam, an illa causa inserta in appellatione sit iusta, vel non, antequam faciat inhibitiones iudici a quo? R̃ndet ꝙ sic, & non intelligatis ꝙ iudici ad quem, debeat constare de veritate appellationis: sed intelligitur sibi constare, an causa inserta in appellatione sit rationabilis, vel non.

Casus §. Si autem.

¶ Sed ponamus, ꝙ fuit appellatum a sententia diffinitiua: vtrum iudex ad quem, possit facere inhibitiones iudici a quo, non præmissa cognitione? Respondet ꝙ nõ: nisi fuerit appellatum a sententia diffinitiua in casibus in quibus est inhibita appellatio: puta, quia aliquis fuerat condemnatus ex sua confessione, & appellauit, tunc enim debet inseri iusta causa in appellatione & debet fieri fides iudici ad quem, an causa inserta in appellatione sit rationabilis.

Casus §. In alium.

¶ Sed q̃d: ponamus, ꝙ erat quæstio super prędio quod possidebas: lata est sententia contra te; & ab ea appellauisti, postea quidam tertius intulit tibi violentiam in illa re: vtrum coram iudice appellationis possis eum facere conueniri; Certe non: sed debet conueniri coram suo iudice immediato. Et istud verum, nisi per istã turbationem impediretur iurisdictio iudicis appellationis. h. d. vsque ad §. Cum vero.

Casus §. Cũ vero.

¶ Sed ponamus, ꝙ pendente appellatione conueni te coram iudice a quo, super alia re, vtrum iudex appellationis possit inhibere iudici a quo, ne cognoscat de ista causa? Certe non: veruntamen posses ipsum iudicẽ a quo recusare vt suspectum, probato grauamine, quod tibi intulit in alia causa a quo appellasti.

¶ Sed ponamus, ꝙ Episcopus Pictauiensis habet iurisdictionem temporalem in aliquo loco suæ diœcesis: tulit aliquam sententiam per se, vel per auditorem suum. Vtrum debeant appellare ad metropolitanum, puta ad archiepiscopum Burdegalen. vel ad præsidem prouinciæ: puta, Senescallum, vel eius locum tenentem? Respondet ꝙ est appellandum ad Metropolitanum: & sic ad iudicem ecclesiasticũ, nisi episcopus teneret in allodium illam iurisdictionem, non præstando aliquam pensionem domino temporali: secus si teneret in feudum: nam tunc appellandum esset ad iudicem laicum in c. allegato pro contrario in glos.

Casus §. Sentẽtias.

¶ Sed quid, ponamus, quod iudex a quo, excommunicauit appellantem, ipsum reputando contumacem; vtrum iudex appellationis possit relaxare, vel declarare nullas istas sententias, antequam cognoscat vtrum bene vel male fuerit appellatum? Respondet, quod non, & istud verum, nisi immineret periculum animę, quia tunc posset illas relaxare, sed non declarare nullas.

Casus §. Sed si.

¶ Sed ponamus, quod iudex appellationis pronunciauit bene sententiatum, & male appellatum, quale debet esse officium iudicis ad quem? Respondet quod ipse iudex appellationis debet remittere partes ad iudicem a quo, vt ipse cognoscat de principali causa [Idem constitutorum.] Per hoc enim excluduntur officiales foranei qui sunt delegati Episcopi: licet enim ipsi habeant iurisdictionem ad vniuersitatem causarum, tamen ab eis appellatur ad Episcopum, & non ad Metropolitanum. [Quod si.] sed qualiter pars appellata potest opponere, quod iudex appellationis cognoscat an causa inserta in appellatione sit iusta, vel non? Dicendum quod aliquæ sunt causæ, quæ non sunt expressæ in iure, puta quia sunt similes vel maiores, & in illis debet iudex appellationis cognoscere an illæ causæ sint iustæ, vel non, si autem causa inserta in appellatione esset vna de causis insertis in iure, tunc non haberet iudex appellationis cognoscere an illa causa esset iusta, vel non. Vnde sciendum, quod iudex appellationis haberet ferre duas sententias, vnam interlocutoriam, an appellatio fuerit ad eum deuoluta, vel ne: aliam diffinitiuam respectu articuli appellationis, videlicet, an bene fuerat appellatum vel male, & an bene iudicatum vel male. Nota primo, ex principio capit. quod ab officiali Episcopi non potest appellari ad ipsum Episcopum, nec valeret contraria consuetudo, vt capitu. 2. supra de consuetu. & illud verum, quando appellatur ab officiali generali, & principali, (quia si appellaretur ab officiali foraneo, esset appellandum ad Episcopum.

Appellari non põt omisso medio regulariter.

Nota, quod non potest appellari omisso medio regulariter, nam ab Archipresbytero non potest appellari ad Metropolitanum omisso Episcopo. Sed quid si Archpresbyter est sub Archidiacono, an possit appellari ad Episcopum omisso Archidiacono; Communis opinio Doctorum est, quod sic: nam concurrit cum quibuscunque inferioribus Prælatis, exceptis Abbatibus respectu suorum religiosorum, capit. quanto, de offi. ordin. in antiq. Nota vlterius, quod valet consuetudo, vt omisso medio possit appellari. Nota, quod iudex appellationis non debet citare appellatum, nisi constet sibi quod appellatio fuit interposita ex iusta causa & rationabili & istud verum, quando causa est exprimenda in appellatione, videlicet quando appellatur ab interlocutoria, vel diffinitiua in casibus in quibus prohibetur appellatio a iure. Et si iudex appellationis videat, quod causa inserta in appellatione non sit iusta, debet denegare audientiam appellanti. Nota vlterius ibi, quod si obijcitur, quod non solum potest appellari propter causas insertas in iure, sed etiã propter alias causas maiores, vel æquales, puta nos nõ habemus in iure, quod iudex posset recusari vt suspectus propter compaternitatem, si tamen de iure patriæ sit tanta amicitia inter compatres sicut inter consanguineos, ista est sufficiens causa recusandi iudicem, vt suspectum. Nota quod si pars appellata proponat, quod causa inserta in appellatione non est rationabilis, iudex appellationis debet interloqui an illa sit causa rationabilis, vel non.

Appellãs a diffinitiua in casu prohibito dēt causam inserere.

Nota, quod quando appellatur a diffinitiua in casibus a iure prohibitis, necesse est, vt appellans in appellatione sua inserat causam rationabilem, vt puta, si confessus in iure appellet, debet inserere in appellatione sua, quod confessus fuit per errorem, vel metum, & debet de errore & metu fidem facere, & in hoc æquiparantur interlocutoria, & diffinitiua. Nota, quod iudex appellationis non recipit iurisdictionem nisi inter partes, puta inter appellantem & appellatum, & non inter tertium, quod verum est, nisi iste tertius impediret iurisdictionem iudicis appellationis, cap. 1. de offi. & potest. iudicis delegati. in antiquis.

[Prima glossa diuidit, & summat.]

a ¶ Romana Ecclesia.] Huius Decretalis vndecim sunt partes, sicut & vndecim eius dicta. Primũ quod de officiali episcopi non ad epm sed ad archiepm appellatur. Secũ, ꝙ de subdito epi ad ipsum nõ ad archiepm appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. Tertiũ, ꝙ archieps causam appellationis ab epo interpositæ nõ debet cõmittere, vel partes citare, nisi in appellatione ꝓbabilis causa sit expressa. Quartũ, ꝙ si negetur per appellationẽ negotiũ deuolutum, nõ inhibebit Archieps iudicẽ principalis causæ procedere, nisi prius de deuolutione constiterit. Quintũ, ꝙ si dicitur ex iniusta cã appellatum, Archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione, vt ꝓbabili incipiat cognoscere de causæ veritate. Sextũ, ꝙ licet dicatur appellatum a diffinitiua in casu prohibito à iure, ex quo de hoc Archieps cognoscere cæperit, pòt inhibere, ne snia executioni mandetur. Septimum, ꝙ Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationẽ delata ad ipsum) aliqd innouantem iurisdictionem exercere nõ potest. Octauum, ꝙ Archiepiscopus appellantem in alijs causis a iurisdictione Episcopi non potest eximere. Nono dicitur, quod ab Episcopis in causis, quibus iurisdictionem temporalem habent, de iure debet ad Archiepiscopum appellari, nisi speciale ius aliud inducat. Decimo, quod censuram ecclesiasticam in appellantem prolatam per Episcopũ, Archiepiscopus reuocare non potest, nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. Vndecimo & vltimo dicitur, quod ex quo Archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante sententiam, statim debet causam ad suffraganeorum remittere.

ADDITIO. Et sup. eo. lib. de off. vica. c. 1. & 3. (vnde dicebat Inno. Episcopum posse prohibere officialẽ ne iudicet, sed nõ econuerso. ff. de iud. l. iudiciũ, & in multis alijs differunt. Dicit Host. ꝙ illa diuersitas habetur supra eo. lib. de offic. ord. Romana in fine. Io. Andr.

sia[a] † & infra. ¶ Cũ suffraganeorum Remensis ecclesiæ, suorumque officialium (qui generaliter[b] de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscũt) vnum & idem[c] consistorium siue auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos[d] † (ne ab eisdem ad seipsos[e] interpoui appellatio videatur) sed de iure[f] ad Remen. est curiam †[g] appellandum.

¶ *De subdito Episcopi ad ipsum, non ad Archiepiscopum appellatur nisi aliud esset de consuetudine hoc dicit.*

¶ Ab Archidiaconis vero alijsque inferioribus Prælatis[h] suffraganeis subiectis eisdem, & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam[i] (omissis dictis suffraganeis) appellari: nisi aliud Remensi ecclesiæ de consuetudine[k] competat in hac parte.

¶ *Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interposita non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.*

¶ Cum autem † ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum, vel suorum officialium audientia fuerit appellatum Remens. Archiepiscopus (qui pro tempore[l] fuerit) vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ, ante diffinitiuam[m] sententiam

d ¶ Suffraganeos.] & si cõsuetudo esset, ꝙ appellari posset ad eos, vt s. de cõsue. c. 2. lib. & vid. ꝙ ibi dixi. e ¶ Ad seipsos. 1.] ꝙ esse non potest, appellatio enim est de minori ad maiorẽ &c. Si autem appellatur de officiali ad episcopum, non appellatur de minori ad maiorẽ: imo de eodem ad eundem, & sic non põt dici appellatio. f ¶ De iure.] Quasi diceret, de cõsuetudine posset secus induci. ad hoc ĩ. §. proximo. & hoc tenẽt imo decni: ꝙ falsum est, vt supra de consuet. c. 2. vbi de hoc.

ADDITIO. Ber. & Hosti. per §. proximum tenent talẽ cõsuetudinẽ posse induci, & vltra id inducit Host. ꝙ licet si per errorẽ de superiore ad inferiorem appelletur, nulla sit appellatio: non tamen nocebit error, si appelletur ad maiorẽ q̃ debuerit, vel ad parem. ff. eo tit. l. 1. §. pen. valet ergo consuetudo quo ad parem: licet nullo modo valere possit quo ad minorem cum sit irrationabilis & inepta 11. distinct. inferior. de consuetud. cap. fin. secundum eum. Et licet hæc procedere possent in pari, quem consuetudo quo ad hoc faceret maiorem] non tamen procedunt in eodem, vt ibi. Io. Andr.

g ¶ Curiam.] nisi appellare vellet ad Papam, ad quem omisso medio appellatur. 2. q. 6. Romanam. & ca. si quis potauerit, & idem in legato. de officio leg. c. 1. vbi de hoc & 2. q. 7. c. 3 secus secundum legem ff. de appellationib. Imperatores.

ADDITIO. Si ad Imperatorem per saltum appellatum sit, remittit ad illud ad quem ex ordine debuerit appellari. Ioan. Andr.

h ¶ Prælatis.] qui iurisdictionem habent. quod dic, vt sup. de offi. ord. cum ab ecclesiarum.

i ¶ Curiam.] Remen. de qua sup. dixi.

k ¶ Consuetudine.] 5. quæ dat iurisdictionem. sup. de fo. comp. cum contingat. sup. eo. lib. & tit. Romana. de offic. ordin. Romana & in hoc casu possumus intelligere sup. de prab. referente de no. oper. nunci. significantibus; idem si de priuilegio, cum isti sint paria. 9. q. 3. conquestus, sup. de offi. ord. duo simul. ĩ. §. debet. [& de iud. nouit. ver. non enim vbi de hoc. Io. Andr.

l ¶ Qui pro tpe.] quasi diceret, illud non est ius speciale & personale, quod extinguatur cum persona, imò perpetuum est supra de tranl. de cætero. & in alijs archieps et seruadũ est. sup. e. lib. de off. ord. Roma. ad h.

m ¶ Diffinitiuã.] quia in appellationib. a diffinitiua, non est necesse causam exprimere, vt dixi supra eod. cordi. & sic ibi non haberet locum quod sequitur.

[Glos. seq. notat officialem ordinarium reprobans opinionem Goffr. & excusans opinionem Bernardi.]

b ¶ Generaliter.] Nota per hãc literam, ꝙ officialis est ordinarius non delegatus, & sic est reprobata opinio Goffre. qui no. in sum. de offi. vica. §. item dubitari, quod officialis Episcopi delegatus est, non ordinarius, & ob hoc dicebat de ipso ad Episcopum esse appellandum, & hoc idem videbatur tenere Ber. sup. ne pla. vic. suas c. 2. in glo. 2. vbi d cit, ꝙ Episcopus non potest de iure ordinarium dare, sed solum princeps vel lex. Vel dici posset, ꝙ per hoc non negat officialem esse ordinariũ, quia dici posset, q̃ habeat a lege. Vnde ipse Bernar. hic & Inno. Host. & omnes. Ioan. Mona. & Archid. not. officialem ordinarium esse, quod ex hoc dicto necessario concluditur hic, & probatur hoc, vt dixi sup. eo. l. lib. de offi. vica. licet ad hoc sup. de offi. vica. sita in Auth. de iud. circa prin. colt. 6. [& §. istud custodiendo. & C. eo. tit. l. quando Io. And.

c ¶ Idem.] non tamen per omnia, a vt sup. eo. lib. de off. deleg. si contra vnum. §. vlt.

† Decretũ huius c. confirmat conciliũ Triden. Sess. 22. de ref. cap. 7.

† Per istã rõnẽ dicit Pe. de Ancha. istud c. ꝓcede re in quo cũq; gerẽte alter vices gerente: vt nõ ad ipsũ cuius vices gerẽtur, sed ad eius superiorem appellet: sed an supplicari possit vid. no. in ca. ex lateris de in integr. resti. Font.

† Vide c. si quis clericus. 11. q. 1.

† Officialis epi an sit ordinarius, vel delegat' & q̃d de vicario. vide deci. rõnẽ Ro. 579.

† Ad hãc glosã vi.

de glossa in c. non pot d̃ pb. eo. lib. & in c. significauit. de sent. exc. & Phil. Franchũ. hic.

3 Istã glo. cum tex. dic ꝓcedere etiam de iure ciuili. Bart. in l. 1. § 1. ff. quis & a quo pec l. præcipimus. C. e. Phi. Fon.

† De intellectu vide Felinum in c. pastoralis §. quoniã. de rescri.

4 Ad hãc glosã vide glosã ĩ c. dilecti filij e. tit. & Doctores in c. 1. de offic. deleg. & Battelum & Inno. in l. 1. § pen. ff. de app.

5 Etiã prescriptione fieri posset. itẽ si mediatus nõ esset catholicus ca. si is cui. de off deleg. sup. c. itẽ si non opponatur exceptio. Phi. Font.

[Glossa sequens recitat per quæstionem an arctet citatio contra hæc facta, soluit: dat generalem doctrinam,& remittit.]

a ¶ Citent] & si citauerint, impune nõ paretur. ff. de iur om iud. l. vlt. [Nã ius dicẽti extra territoriũ. vel ẽ. iurisdictionẽ suã, impune nõ paretur.] Et hoc intelligas vbicũque qs citatur ab aliquo,& constat. ꝙ citatus nõ ẽ de iurisdictione citantis, tũc nõ tenetur ꝯparere, nisi cã talis in citatione exprimatur per quã apparet illũ iurisdictione habere, & si vera sit illa causa, ff. q satisd. cog. l. si vero. [vbi dr̃, ꝙ si dubitatur an fideiussor sit locuples, approbari dẽt: secus si euidẽter est locuples.] faciunt ff. de fer. l. 1. [vbi nõ tenet venire citatus ad diem feriatam ẽt fauore hominũ.] In dubio melius est cõparere 2 3. q. 1. c. quid culpatur. ff. de iudi. si q s ex aliena & adde quod no. 3. q. 2. si episcop.[2] (in gl 2. de acc. veniens. (in gl vlt.)

b ¶ Expressa.] dupliciter põt intelligi, scilicet ꝙ archieps nisi videat in appellatione expressam probabilem causam, nec citabit, nec cõmittet. Vel dic, (sm Inno.) expressa ĩ citatione, vel ꝯmissione, q2 in cõmissione vel citatione exprimet ꝓbabile cãm ob q̃ sit appellatũ. 3. Sed cõtra. s. eo. tit. si duob. vbi archieps. causam in citatione non expressit,& tamen tenuit citatio. Sed illud per illud supplendum est: [vel nondum statutum erat ꝙ appellaretur expressa causa secundũ Inno.] Vel citare nõ debet vt hic, si citauerit expressione non facta, tenet: vbi, quia multa fieri, &c. secundum Host. [Allegat de iure:ur quemadmod. verb. ꝙ si post. melius habes de regularibus, ad Apostolicam. Io. Andr.]

1 Et satis est, ꝙ sit de iurisdictione licet non sit de suo foro sm Inno. Io. Andr.

2 Quia de iure cõi iurisdictionẽ nõ hẽns dẽt exprimere vnde habeat. Roma. consi. 483. per l. sed si hac §. ptor. ff. de in ius vocan.

3 Ad hãc glossam vide omnino Felinũ hic.

citent[a] partes, nec etiam alijs illam committant, appellationis eius dẽ causa probabili, seu legitima non expressa.[b]

¶ Si negetur per appellationem negotium deuolutum, nõ inhibebit archiepiscopus iudicem principalem causa procedere, nisi prius de deuolutione constiterit hoc dicit.

¶ Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut non infra decem dies post interlocutoriam,[c] vel diffinitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile,[d] sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum, vel eius officialem deuolutum negotium proponatur, ijdem (nisi prius ipsis constiterit causam ipsam ad eos totaliter[e] fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa,[f] vel ne ad executionem procedatur sententiæ,[g] non præsumant.[h]

¶ Si dicitur ex iniusta causa appellatũ, archiepiscopus inhibere non potest, nisi prius recepta appellatione vt probabili, incipiat cognoscere de causa veritate. hoc dicit.

¶ Quod † si obijciatur ex iniusta causa, seu minus[i] legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse,& ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam, nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere,[k] ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera.[l]

¶ Licet dicatur appellatum à diffinitiua ĩ casu prohibito à iure, ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere ne sententia executioni mandetur. h. d.

¶ Si autem post sentẽtiam in casibus à iure prohibitis[m] (vt pote à sñia super manifesto, & notorio[n] † crimine, vel de quo[o] quis,

de quo hic Archidiaconus quasi ad literam ponẽs illius verba,& ideo hic decido Ioan. Andr.

c ¶ Totaliter.] id est talem fuisse appellationem, quæ deuoluat negotium, licet forte causa sit falsa,] secundum Inn.& Hostien.]

f ¶ Ne in causa illa.] s quãdo appellatum est ante sñiam.

g ¶ Sententiæ] scilicet quãdo appellatum est a diffinitiua.

h ¶ Non præsumãt] primo enim debet de iurisdictione ꝯstare, & cognito an sit iudex, exercitium iurisdictionis procedere sup. de rescri. super litteris ad fi. Innocẽ.

i ¶ Minus legitima.] cum causa nõ est in iure expressa 5. ff. de lega non possunt ẽ. eu. pastoralis in prin. & hoc arbitrabit primo iudex an legitima causa sit,& si male arbitraretur, appellari poterit ff. qui satisd. cog. l arbitrio, & l. seq. Si autẽ causam in iure expressã negaret esse legitimã non audietur. ff. de prob. ab ea parte. ADDITIO. Vel si reprobatam vellet dicere legitimam. Inno.& Hostien.

k ¶ Prohibere.] partib. vel iudici a quo fuit appellatum, vel forte tertio deputato forte ad executionem sententiarum. ADDITIO. Vt adaptetur, intelligendum videtur de interlocutorijs, aliàs melius adaptaretur §. præced. Io. And.

l ¶ Vera licet 6 enim quo ad commissionem faciendam sufficiat, ꝙ probabilis sit causa, vt sup §. cum autem. probari tamen habet veritas causæ appellationis nisi se offerens probaturum coram iudice a quo appellauit, non fuerit admissus, vt supra eod. interposita. & dic vt ibi.

m ¶ Prohibitis.] multo ergo fortius hoc in nõ ꝓhibitis locũ habebit. Arg. a minori. sup. de ele cũ in cunctis.

n ¶ Notorio.] in quo nõ admittitur appellatio. sup. eo. cum sit Romana & cap. peruenit & c. consuluit. & dic notorio. per euidentiam rei, vt differat ab eo notorio iuris per confessionem. de quo sequitur.

[Gl. seq. tractat an sola cõfessio impediat appellare, ponit opionẽ Azonis, & contrariam quam approbat.]

o ¶ Vel de quo] Non alternatiuam, nam videtur quod tria concurrere debeant ad hoc, quod in crimine non debeat appellari, scilicet, quod sit confessus, testibus conuictus,& argumentis superatus. 2. quæst. 6. cap. ei qui §. sunt etiam quorum. versicul. nullus C. quorum appella. non recipi. l. 2. & dixit dominus Azo. quod nisi omnia ista tria concurrant, reseruatur condemnato beneficium appellandi. [Dictum Azonis 7 quidam intelligunt, cum criminaliter agitur, contraria

[Glo. seq. arguit, declarat,& remittit.]

e ¶ Interlocutoriam.] ergo interlocutoria transit in rem iudicatam, nisi ab ipsa infra decem dies fuerit appellatum. s. de electione, cum dilectus. in fi. quod verũ est quo ad partem sed non quo ad iudicem, quod dic vt sup. eo. tit. cum cessante. & infra eo. c. vlt.

[Glo. seq. ponit tria exempla.]

d ¶ Simile] vt si dicatur appellationi renunciatum tacite 4 vel expresse s. de offic dele. gratum. Vel dicatur ex probabili causa non appellatum. j. proximo responso. vel dicatur non appellatum in scriptis, eo casu quo debuit in scriptis appellari s. eo. c. 1. ante ergo q̃ de his constiterit, priorum iudicum non impediet officiũ. I. An. ADDITIO. Vide in Spec. de excep. §. dicto, versi. sed pone, ꝙ in causa. vbi soluitur, quod opponitur has exceptiones peremptorias esse differẽdas post litẽ cõtestatam.

4 Exẽplũ in diffinitiua de re iud. ꝙ ad consultationem. Iuã And.

† Ad intelligentiã §. vide Abbatem & Felinũ in c. dilectus. el 2 secundo, de rescript. Decisionẽ Rotæ 11.& 412. co. titulo in nouis.

5 Nõ enim oẽs iustæ causæ appellationis sunt ĩ iure expressæ Inn. & idẽ iur in hoc dist. sunguit. sup. c. pastoralis ĩ prin l a.

† Quod sit notorium, & quotuplex,& ꝙ eorũ plus operetur Abbas cõsil. 45. lib. 1 Felinus in c. exceptionem de excep. Grãmaticus decisione 103.

6 Vide Alexandri. consil. 91. Vol. 1.

7 Intellige Azonẽ si quis est argumẽtis superatus, post attestationes conuictus, sed non confessus, appellat. l. scit. C. de prob. Do. Hippo. in l. repet. ff. de q & vi de Romanum. singu. 19. incipiẽte, & iure ciuili. g. ꝙ [illegible] mittit di ctũ [illegible] glossa.

cum ciuiliter. Alij dicunt, & forte bene, quod confessus in iure, non auditur appellans, si tamen ita sit confessus quod standum sit confessioni, non tormentorũ formidine territus, & hoc tã in ciuili, quàm in criminali, nisi vellet allegare se sic errore facti confessum. In quo casu posset appellare, vt suum corrigeret errorem ff ad Turp. l. 1. §. vlt. & hæc opinio per literã satis pbatur, quæ disiũctiue loquitur. Ad hoc facit quia quod quisq; sua voce, &c. s. de proba. per tuas. C. de non numerata pecunia, generaliter. & pro hoc 2. q. 6. quicunque, vbi de hoc, Nec posset negari crimen per confessionẽ fore notorium. s. de cohabi. cleric. vestra. & in notorio non admittitur appellatio, vt in proxima glo. & no. Ioan. & Archid. 2. q. 6. quicunque & 2. q. 1 in primis.

ADDITIO. De hoc in Spe. de appe. §. in quib. post prin. & de confes. § fi. ver. sed nunquid confessus Io. And.

a ¶ In iure.] aliàs non præiudicaret cõfessio super crimine. sup. de confes. c. vlti. saluo eo quod habes de exces. prælatorũ quam sit graue.

b ¶ Consimilib.] i puta, si appellet ne testamentum aperiatur, vel ne scriptus hęres in possessionem mittatur, vide 2. q. 6 in summa & c ei q̃ § sunt etiam quorũ, & §. seq ff. de appell. recip. vel non l. pen. & vlt. sup. eo. consti. tutis 2. vel per contumacem in non veniendo, vt 24. q. 3. de illicita.

ADDITIO. Abbas ponebat hic versus istos:

Appellare vetant scelus, excellentia, pallium,
Contemptus minima res, inter dicta facta,
Arbitrium, res qua peris, & si longus acta,

id est protelata Ioan. And.

[Glo. seq. obijcit & soluit.

c ¶ Mandetur.] ergo notorius criminosus & confessus in iure auditur appellans contra iura superius signata, potest dici, q notorius criminosus appellare potest sed iudex non tenetur appellationi deferre, vt in prædictis, ad idem s. de appel. pastoralis, nisi exprimeret cãm rõnabilem, puta se timore tormentorum confessum, vt superius dixi, vel per errorem. ff de confes. l. vlt. & pen. aliàs ergo antequam superior de appellatione cognoscat & subibeat, potest iudex sententiam exequi, postea non, infra eod. non solum.

d ¶ Alium.] i ab appellante, appellato, & iudice, iste .n alius non transtulit ad archiepiscopum causam suam, & ideo simpliciter põt aduersarium coram suo iudice conuenire, & non coram archiepiscopo, cum nullam habeat potestatẽ i ipsum, de offi. ordi pastoralis s. eo. ut. & lib. Romana in prin. ad hoc s. eo. cũ teneamur tales ergo citare non pt, qd uerum est, nisi iurisdictionem suam impedirent inf. de pœnis Romana. fm In. no. & Host. & de hoc Per eos. s de offi. de. l. ep. c. 1 Ioan. And.

e ¶ Huiusmodi.] cũ casus iste non sit expressus in iure. s. de off. ord. pastoralis.

f ¶ Aliqua causa.] in qua tñ est exemptus appellans a iurisdictione sui iudicis, archiepiscopus ergo in alijs causis in quibus remanet in iurisdictione ordinarij, nullam hẽt ptãtẽ, vt hic dicit, ad hoc sup. eo. proposuit vbi de hoc, licet .n. ipse subditus appellans forsitan possit illum recusare vt suspectum, vt s. eo. ad hæc si in vna. archiepiscopus tñ de hoc se intromittere non habet, vt hic.

g ¶ Eos.] scilicet archiepiscopus.

h ¶ Temporalẽ.] q̃ in criminib. p alios exercent: qd d. c vt j. eod. lib. ne cleri. vel mona. ca. vlt. Et hoc q. hic dr, probabam olim per decretalẽ. s de delict. pue. ca 2. vbi de hoc. s. de maio. & obed. solitæ. & ibi ẽt de hoc, & vide quod no. Host. l sum. eod. tit. §. de quo ad quem, & ver. sed pone, & ver seq. in Spe. eo tit §. nunc tractemus in fi vbi dicitur in regno Franciæ hoc non recipi. Ioan. And.

i ¶ De consuetudine.] præscripta: aliàs non valeret s. de consuetud. c. vlt.

k ¶ Iure alio.] puta in causa feudi. s de foro compet. ex transmissa, & c verum, de maio. & obed. solitæ.

ADDITIO. Vel fm Boati. reseruauit sibi [concedens iurisdictionem temporalem] episcopus ius appellationum: quod potuit: facit sup. de iure pa. præterea 2. 18. q. 2. Eleutherius sup de condi. appo verum. ff. de pact. in traditionibus Ioan. And.

l ¶ Excommunicationis.] in hoc sunt ista paria, ad hoc inf. de sen. excom. is cui. in fine

m ¶ Vocatis partibus.] sup. eo c. § si vero, nam merita causarum. & c. C. si per uim, vel alio modo. l. vlt. & concor. ad hoc sup. de offi. ord. cum ab ecclesiarum.

in iure[a] confessus extitit, promulgata) vel consimilibus[b] appellatũ fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mãdetur[c] (postquam cognoscere cœperint vtrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita) inhibere.

¶ *Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionem exercere non potest. hoc dicit.*

¶ In alium[d] quoque, qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat: non valet occasione huiusmodi[e] iurisdictionem aliquam vendicare.

¶ *Archiepiscopus appellantẽ in alijs causis a iurisdictione episcopali non potest eximere hoc dicit,*

¶ Cum vero is qui ad Remensem curiam super aliqua[f] causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis alijs ordinarij sui iurisdictioni subijciatur: Remensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisdictionem ipsam in alijs impediant, vt ab eisdem ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

¶ *Ab episcopis in causis in quibus iurisdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari nisi specialis ius aliud inducat. hoc dicit.*

¶ Debet autem ad eos,[g] ab episcopis præfatæ prouinciæ super causis, in quibus temporalem[h] iurisdictionem exercet, nisi forte de consuetudine,[i] † aut priuilegio, siue iure alio[k] speciali sit appellandum ad alium, appellari.

¶ *Censuram ecclesiasticam in appellãtem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognita. hoc dicit.*

¶ Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excõicationis[l] in appellantem ab eo, a quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus † nisi uocatis[m] partib. & de appellatione legitime cognito,

In quib. casib. appellare si liceat, vide Spe. in titul. de appel. in quib. numerãtem 37. casus, & in gl. in summa. 2. q. 6.

a Ad hæc glo. vide Abbatem in c. ad nostrã. & c. q̃ soluit. de appe. Fel. in c. 2. de iudic. & se. & Romanũ singul. 19. in l. de iure iurando.

† Vide De ciũ. in ca. cũ teneamur. ee appellat.

‡ Præstabit tñ cautionẽ possessori q̃ si obtinea, illũ defendet q̃ cõpetito rem ff. de rei vend. is a quo. ff. de pe. hære. l. pe. fm Bern. Io. And.

† Vide gl. in c. fi. de cõsuetud. lib. 4. & Ruinũ cõs. 119. lib. 4.

† Dictio, nullatenus, quid importet vide per gl. in cle. 1. de seq. pos. & per Grammaticum con sil. 3.

§ Vide Deciũ. in ca. cæterũ, de iudicijs.

¶ Renocent.]vel absoluant, 1 & intelligo hoc verum vbi periculum non est in mora: quia tunc bene possent absoluere: & si non possent nullas nunciare vel reuocare ad hoc sup. eod. quia fronte. § primo. de sent. excom. sacro. ibi, absque periculo, &c. Et inf. de sent. excō. venerabilib. §. fane. Io. And.

1 Vide Abbatem in c. quia fronte, de appel.

b ¶ Ante sniam.] qa aliud si a snia: qa ibi aggreditur iudex statim cognitionē principalis negotij, ꝙ dic vt no. sup. eo. vt debitus, in glo. pen. Quis aūt hēat exequi sententiam latam per iudicem appellationis, vide quod not. s. de offi. dele. pastoralis. §. praterea.

c ¶ Cognito.] legitime. s partibus pręsentibus: vel altera per ɔtumaciam absente. sup. eod. interposita. Io And.

d ¶ Minus rōnabilē] vt qa peccatum fuit in decretalē, cordi, vl̄ in decretalē, vt debitus. vel cā non est reperta vera. Ioan. An.

e ¶ Remittere.] qd de attētatis? videbis inf. eo non solum de quo hic Inn. & breuius Host.

VT sup.] Pro intellectu huius est psupponēdū illud ꝙ dr̄ in c. non solum j. eo. tit. videlicet ꝙ validitas gestorum post appellationem ab interlocutoria pendet ab exitu appellationis: itaqꝫ gesta per iudicem a quo, inter appellationem & prohibitionem non retractantur: nisi in fine appellationis, postquam fuit dictum bene appellatum, & male iudicatum.

† Hæc decr. vt sup. olim incipiebat, vt probatio. Et nota cām quare iudex dēt dare apostolos qa p illos facilius instruitur cā appellationis. concordan. text. C. de app. coi. §. super his.

reuocent [a] aut denuncient esse nullas.

¶ *Ex quo archiepiscopus pronunciauerit male appellatū ante sententiam, statim debet causam ad suffraganeum remittere hoc dicit.*

¶ Cum autem ad Remensem archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam [b] appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito [c] constiterit eā minus rationabilem [d] extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere [e] non postponat.

¶ Idem.

¶ *Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa; non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Ioan. And.*

CAP. IIII.

VT † super [f] appellatione ac eius causa instructio [g] facilior [h] ualeat in processu haberi: districte præcipimus, quod ille, [i] a quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem cōstitutionis [k] nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus [l] Si uero non exhibuerit: extūc [m] si forte in causa procedat (nisi appellationi renūciatum [n] fuerit) † eius inualidus & irritus [o] fit processus.

¶ Clemens quartus.

¶ *Iudex appellationis iniqua appellantem ante sententiā remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis cōdemnare, & hoc si principalis iudex non detulerat appellationi: sed si detulit, non fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis a diffinitiua, antiqua iura seruentur. Io. And.*

CAP. V.

CVm † appellatio-

CASVS. Prætendebam te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti, qui tulit contra me aliquam interlocutoriam, a qua appellaui, & cum requisiui, vt daret mihi apostolos i. responsionem: iudex nullos voluit dare apostolos: sed contra me tanquam contra contumacem processit: vtrum valeat eius processus post appellationem & requisitionem apostolorum, supposito quod appellatio sit frustratoria? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ vt facilior habeatur instructio apud iudicem appellationis, præcipit vt iudex a quo, det apostolos. etiam si appellatio sit frustratoria: alias suus processus non valeret: vnde si apostolos dedisset, valeret in capitulo, non solum inf. eod. Requisitus, nam a iudice a quo, debent peti apostoli congruo tempore. c. ab eo. inf. eo. tit. Not. primo causam propter quam iudex a quo, tenetur dare apostolos parti appellanti: videlicet vt facilior instructio causæ appellationis valeat haberi: etiam si appellatio sit frustratoria, & dederit iudex a quo, apostolos refutatorios. Nam in apostolis refutatorijs inseritur causa quare fuit appellatum: & quare iudex non detulit appellationi. Nota vlterius quod iudex a quo, tenetur dare apostolos si requiratur. Vnde sciendum quod requisitio apostolorum est necessaria quantum ad pœnam huius c. & c. ab eodem inf. eo. veruntamen si iudex non fuerit requisitus, non tenetur dare apostolos. Nota insuper principalem effectum istius capituli: si iudex a quo requisitus dare apostolos: illos non det, sed in cā ipsa procedat: processus eius erit nullus: & retractabitur

g iudicē appellationis: secus si dedisset apostolos: quia tunc nō retractaretur eius processus: nisi illē quē fecisset post inhibitiones iudicis appellationis.

[Prima glo. tria facit ponit summam, diuisionem, & quid supplet]

f ¶ Vt super.] si iudex reqsitus nō tradit apostolos, & postea pcedit in cā, non valet pcessus: nisi renūciatū fuisset appellationi Diuidit decretalem in duas partes: in quarum prima ponit ius antiquū, in secūda pęnā iudicis nō seruātis. Et emanauit suppletorie ad decretalem s. eo. cordi.

g ¶ Causa] dēt. n. i apostolis cā appellationis exprimi, & cā delationis vel repulsionis sup. eo. c. 1

h ¶ Facilior.] cōcor. s. eo. lib. de elect. cupientes. §. ad hæc.

i ¶ Ille.] iudex. s. qui extra iudicium 2 appellatur, ɔsueuit appellās dicere, & apostolos peto, si sit qui ipsos dare possit & debeat.

k ¶ Constitutionis.] sup. eo tit. cordi.

l ¶ Requisitus.] cum debita instantia, loco & tempore congruo: alias pœna sequens locum non habet. inf. eo. tit. ab eo. 2. responso.

m ¶ Ex tunc.] idest, ex quo negauit expresse, vel inf. tempus debitum negligenter vel malitiose non tradidit. j. eo. tit. ab eo. in fine.

ADDITIO. Host. sup. eo. cordi dicit, ꝙ si ex quo petiti sunt apostoli, iudex in aliquo procedat antequam sint exhibiti, irritus est processus: allegat hanc decre. & secundum hoc deberet exponi, ex tunc: ex quo requisitus fuerit quod non placet, & illud, ex tunc, reperitur in decre. ab eo. Io. And.

n ¶ Renunciatū.] tacite vel expresse. s. de offi. delegatum. de test. cum venissent Io. And. Idem. Archid.

[Glo seq soluit dubium.]

o ¶ Irritus.] , posito, quod aliàs valeret de iure posita, quia frustratoria esset appellatio cui deferendum non est. inf. c. proxi. Archidiaconus tenet idem.

CVm appellationibus.] Prima pars loquitur de appellatione cui non defertur: Scda ibi: Si vero: de illa cui defertur: Tertia protest. tur: ibi Saluis. Io. And.

¶ Emanauit istud c. ad declarationem c. vt debitus honor. sup. eo. tit. in antiq. &c. Romana sup. eod tit. istomet lib. in fi. cap. vbi dicitur, ꝙ si iudex appellationis dicat bene iudicatum, & male appellatum, debet partes remittere ad iudicem a quo: & appellantem condemna-

† Ante processū iudicis: quia si post renūciaret: illa nō validaret. L. An. Pe. de Anch. Fe.

2 Nō s ioudice, & vide de ꝙ non sup. c. cordi. i. 4 glo. Io. And.

† Vide Perusinū in c. de priore extra de appell. & ... Cep. cautel. 45.

§ Et in ... quā atte... tatū dē... reuocari ... eta tene... Rota co... tit. deci... ... i nou... sed limi... ta prou... in deci... Rotę ... eo. tit. E... in noui...

demnare in expensis. Istud cap. limitat illa iura: videlicet ꝙ intelliguntur quando iudex a quo non detulit appellationi, quia si detulerit, non tenetur iudex appellationis facere remissionem, nisi velit.

CASVS Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice, qui tulit ꝯ te aliquã interlocutoriã, à qua appellauisti, inserta causa in tua appellatione, quam iudex a quo, sciebat falsam, vel forte illa causa expresse nõ erat falsa, sed tñ non erat rõnabilis: Certũ est, ꝙ iudex a quo, non deferret huic appellationi: nec dẽt timere, ꝙ iudex ad quẽ, retineat cognitionẽ causę principalis: Sed ponamus ꝙ iudex a quo, dedit apostolos reuerentiales, vel dimissorios, & sic admisit appellationẽ; postea iudex appellationis pronunciauit malè appellatum, & benè iudicatũ, certum est, ꝙ debet te appellantem condemnare in expensis, sed vtrum teneatur remittere causam principalem ad iudicem a quo? Respõdet ꝙ non: nã ex quo iudex a quo, detulit appellationi friuolæ, vr̃ abdicasse a se cognitionẽ causæ principalis, ideo iudex appellationis poterit retinere causam principalem: tamen si velit, remittet ad iudicẽ a quo. Quando iudex a quo, p̃sumit appellationẽ friuolam, non deferat appellationi, sed det appellanti apostolos refutatorios. Faciens expensarum] quæ condemnatio expensarum eadem die fieri debet, in l. Paulus, alleg. in gl. vel et potest fieri condemnatio expensarum, sicut profertur snia: nam condemnatio expensarum fit officio iudicis mercenario, qđ inhæret actioni, ideo finita actione non durat. Nota primo, ꝙ iudex a quo, non debet deferre appellationi friuolæ, q̃ interponitur sine causa, vel si causa est irrõabilis, aut est falsa: immo si deferat, peccat mortaliter. Nota ꝙ cum iudex appellationis pronunciat bene iudicatu & male appellatum, debet remittere negotium principale ad iudicem a quo, ꝙ est verum in alio iudice a Papa: nam Papa posset retinere negotium principale, licet pronunciet bene iudicatum & male appellatum. Nota vlterius, quod iudex appellationis qui pronunciauit male appellatum & bene iudicatum, debet appellantem in expensis condemnare, sed condemnatio debet fieri tpe ꝓlationis iniq, vel ad minus eadem die, quia expensæ non petuntur, nisi officio iudicis mercenario: qđ nõ p̃t implorari, nisi durante causa. Et si fieret condemnatio expensarum eadem die, dr̃ fieri durante instantia: Nam quæ incontinenti fiunt, inesse videntur. l. lecta, ff si cer. per secus de expensis, q̃ petuntur rõne contumaciæ, nam illæ petuntur iure actionis in factũ, descendente ex edicto, si quis in ius vocatus nõ ierit, de quo in l. sancimus. C de iud. c. 2. de ꝓcur. in antiq. Nota, quod si iudex a quo, iniuste admittat appellationem, p̃t iudex appellationis ẽt ab initio antequam cognoscat de meritis causæ appellationis, retinere causam principalem, & sibi imputet iudex a quo, quare detulit appellationi friuolæ: multo magis si iudex appellationis cognouerit de articulo appellationis poterit retinere cognitionem causæ principalis. Nota finaliter, quod ad iudicem ad quem, pertinet cognoscere de legitimitate appellationis, ad hoc sup. de elect. dilectus. secundo, in prin. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

nibus [a] friuolis nec iustitia deferat, nec sit à iudice deferendum: [b] si iudex inferior [c] appellationem minus legitimam non admittat, [d] eam appellatore nihilominus prosequente, superior de ipsa cognoscens causam ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas [e]) sine difficultate remittat, eadem die [f] condemnationem faciens expensarum. ¶ Si verò iudex admittat eandem, [g] licet tam appellatio, quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari: [h] † quia tamen iudex ipse quantum in se [i] fuit, à se iurisdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens [k] minus iustæ, totius causæ decisio in superioris est potestatem transfusa, nec est illi causa, de necessitate vlterius remittenda: [l] Saluis ijs, quę super appella-

a ¶ Cum appellationibus] iudex appellationis iniquę appellantẽ ante snam remittere debet ad iudicẽ principalẽ, & in expensis condemnare; & hoc si principalis iudex non detulerat appellationi, sed si detulit, nõ fiet remissio de necessitate in appellationibus interpositis a diffinitiua, antiqua iura seruẽt. I. A.

[Gl. seq. reddit causam, & dat simile.]

b ¶ Deferendũ.] debet enim iudex iustitiã imitari. de verb. sig. forus in fi. & merito non est deferendum appellationi friuolæ, non. n fuit inuenta, vt esset iniquitatis defensio, sed innocentiæ p̃sidiũ, sup. eo. ad nostrã, & c. cũ ep̃ali, §. porro; sic & iuramentũ, non fuit inuentũ vt esset vinculum iniquitatis, ĩ. eo. lib. de iureiu. c. 1. cum suis concord.

c ¶ Iudex inferior.] a quo appellatũ fuit ante sententiam.

d ¶ Non admittat.] tradere tamen apostolos non est deferre, vt dixi sup. eo. cordi.

e ¶ Canonicas.] sup. c. vt debitus, & c. ti. & lib. c. Romana. in fi. hoc verũ, nisi iudex deferat, vt ĩ. eod. c. 2. in fi.

f ¶ Eadem die.] ea enim quæ sententiam concomitantur, eadem die qua principale expediri debent, sicut fructus, & expensę, ff. de re iudic. l. Paulus, de hoc 35. q. 9. c. loci, § quia ergo aliàs incipit, his ita. & dicam. ĩ. de reg. iur. contra eum.

g ¶ Eandem.] scilicet friuolam appellationem.

[Glo. seq. recit. per qõnẽ, & solutionẽ distinguentẽ.]

h ¶ Refutari.] per hanc literam dico, ꝙ si iudex detulit appellationi frustratoriæ, & superior ad quem appellatum fuit, remisit: eo non obstante ꝙ detulerat, ꝙ ipse cognoscit ex priori iurisdictione ordinaria, vel delegata, quam habebat, & non ex noua demandatione. Si. n. ille refutat delationem, ergo ille remanet iudex qualis erat. Hæc vera, nisi superior hoc expresse ageret, scilicet, ꝙ delegatum eum ad causam daret: ꝙ posset, cum ipsius causæ sit iudex, vt sequitur.

i ¶ In se.] Nota pro ijs quæ not. sup. de renun. quod in dubijs, & c. vltimo, in glo. 2.

k ¶ Deferens.] & male: & talis reatus merito debuit ab ipso honorem excludere iudicandi C. vbi sena. vel cla. l. 1. de necessitate ergo nõ fiet ad ipsum remissio, ff. sol. matr. l. si ab hostibus. §. 1 ff. de pact. l. tres fratres.

ADDITIO. Facit ĩ. de hære. vt commissi. in fine, & c. 2 §. ad hoc. Ioan. Monach.

[Glo. seq literã exponit, & dat simile, scdo qõnem soluit, quattuor rõnes inducẽs, sed primã impugnas.]

l ¶ Remittenda.] ad ipsum iudicem qui detulit, voluntarie autem posset ipse iudex superior remittere si vellet, & est sim. s. de renun. c. vlt. Et nota 2 per hanc literam terminatam quæstionẽ, qua quæritur, an termini assignatio, quã facit iudex a quo appellatum est, habeat vim delationis, vides enim quod detulit, non reassumit iurisdictionem etiamsi frustratoria fuerit appellatio, sed elapso termino assignato, & appellatore negligente, reassumat iudex iurisdictionem, sup. eo. sæpe. Vel satis posset dici, ꝙ decre. ista locum habet cũ appellãs prosequitur. si enim non prosequeretur, tunc non obstante delatione reassumet iudex iurisdictionẽ per iura prædicta, & per hanc literam quę dicit supra appellatore nihilominus, &c. ad hoc facit, ꝙ not. Inn. de mat. cõtract. ꝯtra inter. eccl. c. 2. in 4 gl. sed pro-

† Et idẽ qa culpa alicuius nõ debet aliũ plus grauare, qui velit. arg. no. in l. si qs pluriũ ff. de leg. 1. Anch. sicut periurus non p̃stat iuramentũ honoris sed oneris, ne culpa sua alios grauet. Font.

1 Idem Arch. alle. no. p Inn. de rescri. ab excommunicato in glos. 1. inducit ẽt literam remittendã, q̃ sequtur, cũ. n. possit voluntarie remitti: ergo remãsit iurisdictio apud eũ ad hoc sup. eo. tit. de off. dele. q̃uis de proc. is q. ẽm hoc ergo intelligenda est litera transfusa, quæ seduitur. Io. Andr.

2 Idẽ hic Archid. Io. Andr.

batur id optime p decr. ſ. eo. oblatæ, in prin. vbi deferre, & terminum ad proſequendũ aſſignare, ponitur vt diuerſa. [in dicto c. oblatæ, remiſi ad ſpe. eo. tit. §. nunc dicamus, in fi. vbi not. quid iuris, ſi notarius ſcripſit, q iudex benignè recepit.] Item videtur, q aliter debeat mittere appellãs q̃n delatum eſt, & aliter quãdo ſolus termin⁹ eſt præfixus q dic, vt not. ſ. de renu. veniẽs. in gloſ. ſed nõ vꝫ, & patet ſ. eo. ſæpe. Itẽ ſi ↄ̃rium diceretur, iã ſequeretur, q omni appellationi deferretur à iure, cũ ab ipſo iure ipſi proſequenti ſtatutus ſit terminus. 2. q. 6. ei qui, ſup. eo. cum tit. & c. ex rõne. Sicut ergo ius terminũ ſimpliciter ſtatuẽdo nõ detulit, & ſic de iudice eadem ratione eſt dicendũ. Vide Archid. 2. q. 6. appellatore.

ADDITIO. Item iudex pro refrænanda malitia appellantis reſtringit ſibi terminum iuris, quod põt, ſup. eod. cum ſit. ergo non poteſt dici, q per id illi faueat, cum à ſua iuriſdictione laxando, ſ. de transl. tit. c. 1. ver. nec quod & facit quod hic dixi in tex. in glo. dubitetur, ad fin. 2. quæſtionis. Io. Andr.

[Gloſ. ſeq. reddit rationem diuerſitatis, & in fi. quærit, & remittit.]

a ¶ Statuta] eſt autem ratio quare illud in appellationibus a diffinitiua interpoſitis, quia iuſte potuit iudicare iudex, ſcilicet ſecundum allegata & probata, & iuſte poſſet ipſius contrarium iudex appellationis pronunciare, pp nouas probationes, C. de temp. & repa. appel. p hãc. de teſtib. fraternitatis, ſup. de fide inſtru. cum Ioannes. & ideo deferendo appellationi a diffinitiua interiectæ, non potuit increpari iudex. Sed ſecus in appellatione ante diffinitiuã interpoſita, quia ibi fit querela tantum de iniquitate iudicãtis, ad hoc ſup. eo. interpoſita. §. vlt. An autem ſi iudex appellationis pronunciet bene iudicatum, & male appellatum, ipſe idẽ vel primus iudex habeat exequi ſententiam, not. ſup. eod. de offi. deleg. paſtoralis, §. præterea, in glo. vlt.

ADDITIO. Et vide ſup. c. Romana, §. ſi ſup. 1. gl. Io. An.

Ab eo.] Primo ponit tempus petendorum apoſtolorum: Secundo declarat capitulum, vt ſuper. ſup. eo. Secunda ibi, Illud autem. Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice, q tulit aliquam ſniam ↄ te, a qua appellaſti in ſcriptis, inſerta cauſa rõnabili in tua appellatione, certum eſt, q teneris petere apoſtolos iudicis a quo, c. 1. ſup. e. Sed vtrum teneris petere ſtatim? Rñdet q non, ſed illos debes petere inſtanter & ſæpius infra 30. dies. qui 30 dies numerantur à tẽpore ſententiæ latæ, qñ fuit appellatum infra 10. dies: ſi autem appellatũ fuit poſt 10. dies, tunc iſti 30. dies currunt a tempore ſecutæ ſententiæ, l. 2 & 3. C. quomodo & qñ iudex, & non a tpe notitiæ, puta ſi fuerit lata ſententia contra abſentẽ, & appellauit forte a die ſciẽtiæ poſt 15. dies. Sed ponamus, q appellans nõ petijt apoſtolos? Rñdet Romanus Pontifex, q habet ir pro non appellante, & videtur renunciare appellationi: ita q iudex a quo, procedat ad vlteriora, ac ſi non eſſet appellatum. Sed quid, appellans petijt apoſtolos, ſed iudex noluit dare? Dictum fuit ſupra, q non valet proceſſus. Sed vtrum illud ſit verum indiſtincte, poſito q ſemel requiſiti fuerunt apoſtoli? Reſpõdet, q nõ, ſed dẽt iudex requiri inſtanter iteratis vicibus congruo loco & tẽpore, alias perinde eſt ac ſi nõ eſſet requiſitus. Nota primo, q apoſtoli ſunt petendi per appellantem, non per appellatum. Nota ſecundo quod non eſt neceſſe, quod apoſtoli petantur eodem momento temporis quo appellatio interponitur, ſed poſſunt peti ex interuallo: dum tamen infra 30. dies, & idem not. gl. in Clem. 2. eo. ti. quæ incipit: lex dicit, in fine. Dominicus.

tionibus poſt ſententiam interpoſitis ſunt ſtatuta.[a]

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si appellans infra xxx. dies inſtanter non petit apoſtolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requiſitus illos non tradit, ſed poſtea procedit, non valet eius proceſſus. Ioan. Andr.

CAP. VI.

AB eo[b] qui appellat infra triginta dies[c] inſtanter[d] apoſtoli peti debent, & eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi, aliàs præſumitur † appellationi ſuæ renunciare appellans, ſi eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam ſi vadat[e] aut mittat ad appellationem huiuſmodi proſequendam. ¶ Illud autem quod fœlicis recordationis Innocẽtius

[Prima gloſ. ſummat.]

b ¶ Ab eo] Si appellans ĩ. triginta dies inſtanter non petit apoſtolos, appellationi renũciat. Si iudex modo debito requiſitus, illos non tradit, ſed poſtea procedit, non valet eius proceſſus.

[Gloſſa ſeq. allegat concordantias, dicit quid de iure veteri: ſoluit dubium, & ſolutionẽ declarat.]

c ¶ Triginta dies.] 2. q. 6. c. ei qui. §. iudicib⁹. & C. de appel. iudicibus olim dabantur ſolum quinq; dies, 2. q. 6. ab eo. Et currunt iſti dies a die ſniæ, vt in prædicto §. iudicib. & prædicta l. iudicibus, quod verũ intelligo, quando eſt appellatum intra 10. dies, cum enim non teneatur quis appellare niſi a tempore ſententiæ, ad hoc ĩ. eo. concertationi, pone, q poſt 10 dies appelletur, tunc impoſſibile fuit tempora a die ſententiæ computari, & tunc puto illos 30. dies a die ſententiæ computari, ad hoc C. de tempor. appel. l. 1.

ADDITIO. Determinat ꝫ & determinatio hoc intendit, quod tempora petendorum apoſtolorum currere incipiunt vna cum tempore appellationis interponendæ, & ſic a tempore ſententiæ. Et ſimiliter quod not. ff. de excuſ. tuto. l. quinquaginta. Sic etiam no. in Clem. eo. tit. c. 2. in 3. glo. Io. Andr.

[Gloſſa ſequens allegat duo ſimilia, ſecundo quærit. arg. pro, & pro hac parte opinionem recitat, & ſoluit contrarium.]

d ¶ Inſtanter] ſic 100. diſt. priſca. ſup. de renun. quidã. Quid ſi quis dicat, apoſtolos peto, & iterum ſ peto, & cum inſtantia peto, nunquid dicetur inſtanter petijſſe? Vꝫ q iterationes illæ habeantur ſolum pro vno petitione, ſicut cum quis dicat, appello, appello, vnica eſt appellatio. 31. q. 2. Lotharius, § præterea ſ. Conſuetudo q̃ eſt optima legum interpres, ſup. de conſue. cũ dilectus, interpretatur talem petitionem inſtantẽ, dici, q tenet Gul. in ſpec. tit. de appel. §. ſequitur, ad fi. dicens q hoc nunquã vidit opponi, & q ſatisfaciat, q inſtanter in ipſo actu appellandi illos petit. Tu dic [cum Archid.] q debet illos iterum petere, cum textus dicat eos inſtanter & ſæpius petendos. 2. q. 7. ſi quis erga. exponitur ſæpiſſime. id eſt tertio.] 2. q. 6. poſt appellationem & ĩ. dicit, cum debita inſtantia. & ad hoc ĩ. de ſent. exc. conſtitutionem, in fi. hodie dic, vt in Cle. eod. ti. quamuis. 1. reſponſio. Iudex tamen etiam non petenti apoſtolos dare debet, C. de appel. quoniam, & melius l. eos, in fi. 2. q. 6. ab eo. Sed licet tunc non det, non habet locum pœna de qua infra ſecundo reſponſo.

ADDITIO. Vide quod dixi poſt Hoſ. ſup. eod. cordi. ſuper ver. præcipimus. Io. Andr.

[Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.]

e ¶ Vadat.] ſed nonne iter arreptũ hetur pro appellatione. ſup. e. dilecti filij. 1. Forte illud hodie correctum eſt p decr. vt debitus, de appel. Vel licet habeatur p appellatione, cũ tamen appellatum eſt verbo, nõ habetur pro apoſtolorũ petitione, vt hic idem Archidiaconus. Et fuit hoc ſtatutum, vt facilior inſtructio per apoſtolos habeatur. ſup. eod. vt ſup. ſimile eſt vbi nõ ſufficiet factũ, q̃a requiritur verbum, ſup. de elect. eccleſia veſtra.

ADDI-

† Præſumptione iuris & de iure, dicit P hi. cõtra q non auditur gl. in c. 19 q. de ſpon. niſi fuiſſet impeditus ar. c. ſi. ſu. q ma. accuſa. poſſunt. For.

1 Iterata petitio habetur pro vna ſola. vide Felinũ, in c. ſi cautio. & in cap. ex litteris. extra de fide inſt.

2 Et facit q not. de illo qui vno inſtãti ter dicit, ſolue. ff. de pigno. actio. l. ſi ↄuenerit. ĩ gloſ. ſi. Io. Andr.

ADDITIO. Cum concordantijs quas ibi dedi super glo. 1. Ioan. Andr.

a ¶ Decreuit.] sup. eo. tit. & lib. vt super, Io. Andr.

b ¶ Loco.] 1 quia non cum equitat, vel per viã pergit, & quod dicit, tempore, idest infra dictos triginta dies: vel non de nocte, vel cũ est in prandio, vel missa.

1 Adde gl. l. 1. §. ad eum di. ff. quãp pel. sit Pe. de Anch. Fon.

c ¶ Expresse.] hoc é aperta vel manifesta rebellio ad idẽ ĩ. de senten. ex. om. venerabilibus, §. secus.

d ¶ Negligẽter.] hic dolus & negligentia æquiparãtur, & facit ad ea quæ dixi s. eo. lib. de elect. si cõpromissarius Io. Andr.

NOn solũ.] Hæc est solemnis decretal. & habet materiam vtilem. & quotidianã. Sũt duæ partes, prima loquitur de appellatione interiectã a diffinitiua, secũda de interlocutoria post: ibi, illa. In qualibet harum à suo genera li dicto vnus casus excipitur. In prima, ibi, Exceptis. In secunda, ibi, Nisi. Præmittit qđ sit remediũ at tentati, & in quo differat ab interdicto vnde vi: cuius differentiam habes per Inno. in c. ex parte, sup. de rescript. de mato & obed. dilecti, per gl. in Clem. 2. vt lite penden. Dominicus.

¶ Præsupponendũ est qđ hr̃ in l. q̃ incipit p̃ses. C. eod. tit videlicet, φ cum appellatur à diffinitiua, si iudex à quo, aliqua attentauerit, forte exequẽdo sniam, vel aliquid innouando post snam: iudex appellationis ante omnia dẽt illa cassare & reducere ad primum statum. Illud c. declarat de quibus attentatis intelligitur.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram ordinario iudice vel delegato, qui tulit aliquam sniam contra me, à qua appellaui non illico, sed forte die decima: iudex à quo, aliqua innouauit post sententiam, ante appellationem, & post appellaui, releuaui, & petij vt iudex appellationis reuocaret illa attentata ante appellationem meam: vtrum possit & debeat hoc facere iudex appellationis? Respondet, quod sic: nam ad iudicem appellationis spectat reuocare attentata: etiam ante appellationem post sententiam, & non solum post appellationem. Sed quid de attentatis post appellationem ab interlocutoria: vtrum iudex ad quem, debeat illa reuocare vt attentata, antequam cognoscat de meritis causæ appellationis? Dicit quod non, sed cognitio de meritis causæ appellationis, & pronunciato benè appellatum, & quod malè fuit interlocutum, reuocabit attentata, & hoc verum, nisi attentata, de quorum reuocatione quæritur, fuissent attentata post inhibitiones debito modo factas; quia iudex ad quem, decreuit citationem per quam inhibitum fuit iudici à quo, ne procederet in causa, & si hoc non obstante, iudex à quo processit, tunc illa attentata debent reuocari antequam cognoscatur de meritis causæ. Nota primo, φ ad officium iudicis ad quẽ, spectat cassare, reuocare, annullare attentata post snam in diffinitiuã, et post appellationem, & hoc priusquam incipiat cognoscere de meritis causæ appellationis, an benè vel malè iudicatum fuerit. Nota φ gesta p iudicẽ à quo, post appel'onẽ ab interlocutoria non reuocantur, sed remanent in eodem statu, donec sit recognitum de meritis causæ appellationis, videlicet φ probatum sit, φ cã inserta in appellatione sit vera. Nota φ iudex appellationis non põt inhibere iudici à quo, ne in principali procedat quousq; constiterit iudici appellationis, quod negotiũ sit ad ipsum deuolutum: & hoc per instrũm appellatoriũ & hoc verum, loquendo de interlocutoria, ca. Romana, sup. eod. tit. & lib.

Papa iiij. prædecessor noster statuendũ decreuit,[a] vt si is à quo appellatur, apostolos appellanti non tribuat requisitus, extunc si fortè in causa procedat, (nisi appellationi renũciatum fuerit.) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cum iudex super hoc cum debita instantia loco,[b] & tempore congruo requisitus, eos expressè[c] denegat, vel infra præmissum tempus malitiosè aut negligenter[d] illi tradere prætermittit.

¶ Idem.

¶ *Innouata per iudicem post diffinitiuam sententiã, à qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis: etiam si ante appellationẽ fuerint innouata. Attẽtata verò post appellationem ante diffinitiuam, non reuocãtur nisi primo de veritate cõstiterit, nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Io. Andr.*

CAP. VII.

NOn † solũ[e] innouata post appellationẽ à diffinitiua[f] sententia interiectam, debent semper (exceptis casibus,[g] in quibus iura post sententiam phibent appellare) ante[h]

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.

e ¶ Non solum.] innouata per iudicem post diffinitiuã sententiam, à qua appellatum extitit, reuocãtur statim per iudicẽ appellationis, etiã si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationẽ ante diffinitiuam, non reuocãtur, nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionẽ debito modo factam attẽtata fuissent. Ortum habuit ista decretalis ex his q̃ not. Inno et Hostien. sup. eo. bonæ, de offi. deleg. pastoralis, § præterea, de excep. dilecti, de elect. dudum, 2. & plenè per Gar. de elect. cupientes, §. penult in fine.

† De ĩtellectu vide Alex. cõsil. 89. vol. 1. & Imolã in Cle. 1. de cã. poss. & p̃ vers. nota bonũ dictũ.

f ¶ A diffinitiua.] distinguit igit hæc decr. inter appel'onem à diffinitiua, & ab interlocutoria interposita, vt et prædicti Doctores dicebant, & ratio ĩ. patebit.

[Glo seq. exemplificat, & rationem reddit, secundo quærit, & distinguendo soluit.]

g ¶ Casibus.] 1 vt quia contumax fuit in nõ veniendo: vel insignis latro: vel criminosus notorius, ad hoc ĩ. eod tit. & lib. Romana, §. si autem, ĩ. eod propositis, 34 q. 3 de illicita, & idem in alijs casibus, quos habes 2. q. 6 ei qui, §. sunt etiam quorum, C. quorũ appel. non rec. l. 1. 2. 3. 4. 5 & 6 ff. de app. reci vel non, l. pen. & vlt. sup. eod. constitutis 2. in his casibus esset iniquũ, quod appel'o executionem sententiæ impediret, cum tali appel'oni non sit deferendum, ut in prædictis iuribus. Sed quid dices: pars appellata dicit casum talem esse in quo appellari non potuit, & ideo talis appel'onis obtentu reuocationem fieri non debere per modum attentatio, appellans contradicit: pone in terminis, dicit enim fuisse vere contumacem in non veniendo, appellans negat, quid erit in dubio, fiet ne reuocatio? Dixit in hac quæstione Gar. [& Ioan. Monac.] forte distinguendum, vtrum pars appellata velit incontinenti probare illam contumaciam, dicens: hodie constat, &c. an dilationes longiores expetat. In primo casu non fiat reuocatio: in secundo sic. Ad hoc, ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem, de restit. spol. litteras sup. eo. li. de except. pia. sup. de testi. venens, 2. ff. vt in poss. leg. si is à quo cum simi. alias semper contumax negaret se contumacem, & adde in similibus.

1 Ad hãc gl. præter Frãchum hic vide Oldradũ cõs. 18. & notata p Bald. in l. addictos, C. de epã. & audiẽt. & in l. fin. C. si a nõ cõpet. iud.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit]

h ¶ Ante] & sic non expectabitur euentus litis vt in proximo casu Scias tamen, φ de hoc primo constare necesse est, s. quod fuerit diffinitum & appellatum, & post attentatum: vnde vides quod supra ponit pro constanti, scilicet quod sint innouata. Sed contra videtur dicere lex, ff. de appel. cum ex causa, quæ dicit, quod ex tunc

ex tunc reuocabitur quod factum est post appellationem; cum appellans meliorem sententiam meruerit obtinere: ergo non ante. Solu. Ibi non negatur quin etiā ante reuocari possit, 1 qd̄ conceditur per alias leges, ff nil inn.app.pen.in rubro & nigro, & sic vacat ibi arg. à cōtrario, sicut & C. de episc.& cleri. l. conuenticulam.

g ¶ Quicquid.] intellige, quod p ipsum iudicem attentari non possit, hoc dico, quia quædam possunt iudices à quibus appellatum est, sicut est reformare possessionem appellanti cum sibi turbata fuit; omittere tamen debet articulum super quo appellatum est, ī eo.titulo, cum teneamur. Vide qd̄ ibi dixi, remittendo et ad 16. tales casus, quos colligit Gu li in Spe. 2. par. eo. ti. §. pen. Itē si appellās nimis plixū terminum assignauit, pōt moderari, ī. eo. cū sit Romana, & c. consuluit. in fine.

omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: sed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam & appellationem (quæ postmodum infra decendium [a] interponitur ab eadem) contingit † innouari, [b] ac si post appellationem eandem innouata fuissent. [c]

¶ Illa verò quæ post appellationem interpositam ante diffinitiuam [d] sententiam innouantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, reuocari non debent: nisi iudex [e] appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam, ex causa probabili fore ad se negotium deuolutum) [f] inhibeat canonicè iudici à quo appellatum extitit, ne procedat: tunc enim quicquid [g] post inhibitionem huiusmodi fuerit innouatum, est (licet causa [h] eadem non sit vera) per eundem appellationis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum. [i]

a ¶ Infra decendiū.] secus si post: quia tunc non teneret appellatio, nec ipsius prætextu fieret attentatorū reuocatio, ī. eod. tit. & li. Romana, §. si vero. Sūt autē isti dies vtiles à principio, & in pgressu continui, & fit ipsorum computatio de momento ad momentum, q dic vt plenè not. 2. q. 6. anteriorum. in gl. 1. & 2.

b ¶ Innouari.] hic repete, debent ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari, ac si, &c.

[Gl seq. reddit rationem textus.

c ¶ Innouata fuissent.] & est ratio; quia sicut post appellationem à diffinitiua nil attentari debet, vt ī. 1. in. so, sic nec pendente iure, quod competit condemnato ad appellandum, s. vsq; ad decem dies Indultum enim à iure beneficium, &c. infra, de regu. iur. indultum, 18. dist. de his, in fi. Vnde sicut ius alicui non debet auferri, ita nec spes ad ius. ff. de vsufruct. quemadmodum caue. l. si vsusfructus mihi, in princ. ff. de adulte. si vxor, §. 1. Tunc. n. propriè dicitur iudicatum, quando infra illud appellari non pt, ī. de re. iud. quod ad consultationem. Et an hoc habeat locum in infra excommunicationis, vide quod dixi inf. de sent. excom. venerabilib. §. porro, & notabatur quod hic dicitur, ff nil. inno. app. pen l. 1. in prin. in glo. ff. de verb. sign. si qua pœna. circa medium.

ADDITIO ff. de appel constitutiones, & per Gof. de accu ad petitionem. Io. Andr.

d ¶ Ante diffinitiuam.] s. ab interlocutoria vel grauamine, huiusmodi autē dicti est ratio: quia in casu isto appellatio debet interponi expressa causa pbabili, vel ex alia causa, vel ex nouis, vel nouiter probandis processus impugnari nō pōt vt in Clem. eod. tit. appellāti. Nec sufficit causam esse probabilem, nisi sit vera, ī. eod. interposita, in prin. Est igitur necesse, quod prius constet de veritate. 2 In euentum ergo litis scietur an attentata veniant reuocanda nec ne, & est simile ī. de frigi. fraternitatis. Nec est hoc ius nouum, imo probatur expressè per antiqua iura, non enim semper Papa in appellationibus ante litiam interdictis mandat, si est ita, reuocato in irritum, &c. sup. de rescri. significante; & duob. e seq. sup. de iud. exhibita, sup eo. significantibus, cum multis similibus.

ADDITIO. Alleg. Archid. de dilat. c 1. sup eo sæpè vers. quod si. & c. ex parte, 2 & quod no. 54. dist. quis autem. Ioan. Andr.

[Glo. seq. addit alium casum.]

e ¶ Nisi iudex.] ponit vnum casum exceptum a primo generali dicto. Alium casum posses addere, qñ iudex ipse detulerat appellationi, sup. eod. tit & lib. cum appellationibus Io. And. idem Io Mon.

f ¶ Deuolutum.] alias inhibere non posset, sup. eo. tit. & lib Romana, §. si vero, & seq.

[Glo. seq. tractat per quæstionem.

h ¶ Causa.] pp quā appellatum extitit.

[Gl. seq. tractat qd̄ de attētatis à tertio & quid de attentatis à parte. In primo mēbro collige bimēbrē distinctionē: ad primum membrū obijcit, & dupliciter soluit. In secūdo distinguit hęc mēbra: aut attentatum est irreuocabile, aut reuocabile, & si reuocabile, aut illicitum, aut licitum, & si licitum, aut appellatio est extraiudicialis, aut iudicialis, in fine quærit, & soluit.]

i ¶ Reducendum.] Decretalis, ista loquitur in ijs, quæ sunt attentata p iudicem, & hoc apparet ex eo, q dicit, inhibeat canonice iudici, &c. Si autem aliquid attentaretur à tertio, idest, qui non fuit pars, vel iudex in cā illa, attentata non reuocantur per modum attentati a iudice ad quem fuit appellatum, sed per suum proprium iudicem cognitio de cā, seruato iuris ordine, ī. eod. tit. & lib. Romana, §. in alium, ff. de rei vēdicatio. l. a quo. non. n. præiudicat alijs res inter alios acta. supr. de re iudica. quan uis, quod est verum: nisi ille tertius per attentationem illam iurisdictionem iudicis impediret. sup. de offic. deleg. c. 1. Non obstat sup. eo. bonæ. vbi vr attentatum à tertio reuocari per modum attentati 3 ibi enim fuit ghaliter appellatum, ne quis super possessione, &c. & ideo molestans non poterit dici tertius, sed potius pars 3 appellata. Alij dicunt, quod illud reducetur in pristinum statum per interdictum vnde vi, non per modum attentati, & secundum hoc non obstat. Idē & per eadem iura intellige, si tertius aliquid attentat lite, relatione, vel consultatione pendente. Hæc tamen omnia de tali tertio intelligas, qui cum parte vel iudice nihil attentat illicitum, nec ab eis causam cœpit habere. Ad hoc ff. de excep. rei iud. si a te, §. si in princ. & l. exceptio. Io. And. aliàs secus, ī. de constit. cum M. in fine, vt lite penden. ecclesia 2. Si autem aliquid attentetur a parte, aut illud de natura sua est irreuocabile, aut irreuocabile. Si irreuocabile, puta pendente appellatione, vel lite inter duos super sponsalibus cotum cū ea per verba de præsenti contraxit, etiam post inhibitionem non fiet reuocatio: quia ex futuro euentu patebit an valeat matrimonium vel non, si aliud perpetuum impedimentum præcessit, nec ne, sed benè fiet ad tempus separatio, & alia pœnitentia vel pœna imponitur, sup. de matri. contract. contra interdict. eccle. ca. 2. & vlt. Si vero reuocabile sit, distinguo, an sit licitum, vel illicitum: si illicitum, vt quis appe. pendente pars spoliat partem, reuocatur per modum attentati, de appellatio bonæ, ff. de ædil. edic. ædiles § item sciendum, & ff. de aq. plu. arc. l. supra iter §. officium. Et fit talis reuocatio & restitutio ex solo iudicis officio, vt li- se pen-

a Idē dicunt Iod. An Do. & Phi. tenētes, q illa attentato rū reuocatio peti pt semp ante conclusionem ī cā. & vide Felin d illis attentatis in c. dilecti, de maio. & obe. Fon.

† al. contigerit.

2 Glo. sequunt Doctores, & pcedit ēt si iudex à quo, sciret quod iudex ad quē incepisset cognoscere & ei hoc intimasset, ga intimatio si ne expressa phibitione nō ligat.

3 Vt apparet hic ex Doct. molestās pōt dici pars qñ habet cām à iudice, vt si bannitus appellet, & ego cū essendi, fundo me sup bāno iudicis à quo nō iudex ad quem me cōpelcet, Bar. in l. j. ff nihil nouari. Phil. Fon.

te penden.c.1.& per totum. Fit inquam de plano,& sine libello.facit quod not.ff.de interrog.act. super Rubricā. Tenetur tñ duo ꝓbare, ꝙ innouatū fuerit, & ꝙ lite pen. vel appellatione, vt lite pen. per totum. Si uerò aliquid attentetur, quod alijs esset licitum, vt si quis facit quæ de iure cōi sibi competunt, vt pura app pen collegium eligit, vel similia. Si extraiudicialis fuit appellatio ¹ tal a attentata non reuocantur per modum attentati, sed pendent ex euentu futuro. sup. de electionib⁹ cum inter, & c. cōsiderauimus, C. de rei vend. l. fundū. Si autem in iudicio fuerat interposita hic fuerunt opiniones no. de in integ.restit. ca 2. de iure patron ex literis. Dic tamen secundum Gar. quod si lite vel appellatione penden quis utitur possessione eo modo quo ante, nil innouans illicitum vel dolosum in præiudicium partis, non habet locum reuocatio per modum attentati: cū nil innouari videatur, 8. qōne 1. nonne, immo circa ipsum fieret innouatio, quod prohibitum est, vt in prædictis iuribus. Si autem dicit aduersarius aliquid innuatum illicitè, probet hoc, supra, eo. bonæ, de iure patronat. ex literis, aliàs pendent ex futuro euentu. de restit. in integ. ca. 2. nisi prohibitio iudicis ex causa interposita aliud inducat sup de præben. inter cætera, sup de despons. impub. ad dissoluendum, ff. ne quid in loco pub. l. vlt. Vnde vnum scias, quod si pars appellans aliquid illicitum attentato: eo ipso se indignā facit appellationis beneficio, & procedit iudex a quo appellatum est, perinde ac si non fuisset appellatum, sup. eo. au lit secundum casum Inn. Sed redeundo ad textum quæro, si iudex appellationis statim reuocat attentata: postea pronunciet malè appellatum, nunquid illa reuocata resumunt vigorem ipso iure? Respondeo non: quia illa reuocatio legitimè facta est ad tuitionem appellationis, cum processus in ipsius appellationis contemptum factus fuerit, & ideo tanquam legitimè facta, firma, & stabilis perseueret C. de adul. Grachus lex illa reuocatio fuit quasi interlocutoria, & sic cum ab ea non fuerit appellatum, transiuit in rem iudicatam. sup. de elect. cum dilectus. de re iudic. quod ad consultationem. Cum igitur talis reuocatio non pēdeat ex euentu appellationis, sed sola dependētia appellatiōis ² ad reuocationem sufficiat, vt hic, & sup. de iureiu venientes. quicquid de appellatione contingat factū, ipsa pendente fuit legitimè reuocatū, pronunciata igitur appellatione legitima, de nouo iterum procederetur, de accusationibus, qualiter, & quando, 1.

ADDITIO. Nam ut dicit Inn. de exceptionib. dilecte, nulla est absurditas, si quid male factum est reuocatur, & illud idem legitimè repetatur. facit sup. de elec. dudum 2. ver. tandem, de re iud. ad probandum, ē eo. li. de elect. si confirmationem. Io. And.

¹ De hac plenè scripsi de maio. & obe. dilecti. in gl. sed qd̄ ꝓdest, cū remissis, q̄ ibi sunt in s. glo. Io. And.

† Vide Deciū in c. cū sit Romana, & Perusinū i c cōsuluit, extra de ap.

² Simile sup. eo. li. vt lit pen. c. 1. & 2. & ꝙ dixi s. de ordin. cog c fin. Io. And.

¶ Idem.

¶ Qui appellat extra iudiciū inf. decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet postea per remedium iuris cōis audietur, sed non per appellatiōis remediū. Io. An.

CAP. VIII.

Concertationi [a] † antiquæ finē imponere præsenti constitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, postulationibus, prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus [b] actibūs (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis grauatum [c] se reputās,

Concertationi.] Primo ponit motiuū constituētis. Secundo ibi, Statuimus, cōstōnem, quæ distingit an per appellationem uel aliter petatur reuocari grauamen. Et fm membrum iur, sed si cum determinationē interserit, ibi, dummodo.

CASVS. peruenit ad notitiam meam, ꝙ eps̄ Pictauiēsis contulit alicui beneficium tanquam vacans, quod dicebam meum, & non vacans: & sic dico, ꝙ collatio est facta in præiudicium meum, volo appellare ab illa collatione, an possim? Certè sic, dum tamē appellē ī. decem dies numerandos a tēpore notitiæ meæ, postea non possum appellare. Sed per hoc tū non videor renūtiare iuri meo, quin via iuris cōis possim prosequi ius meū, videlicet interdicto vnde vi, vel alia actione, vel ēt manutentionē ipsius bñficij petere, vel pōt poni casus in electione hoc modo, Canonici Ecclesię Pictau. vno excepto elegerunt quendam simoniacum, certum est, quod vnus poterit appellare, & pro causa appellationis, dicere, ꝙ ille est incapax. dummō appellet inf. decem dies, si vero non appellauerit inf. decē dies, poterit se opponere ne talis simoniacus cōfirmetur, sed amplius nō audietur per uiā appellationis. Nota primo ex principio capituli, ꝙ altercatio q̄ est inter aliquos doctores super decisione alicuius dubij, potest dici concertatio: quia simul pugnant iaciendo iacula & rationes: & de hac cōcertatione loquitur præsens capitulum. Nam de hoc fuit concertatio inter doctores antiquos, vtrum ab actibus extraiudicialibus debeat appellari infra decem dies. Nota vlterius, quod ab actibus extraiudicialibus potest quis appellare, seu si propriè loquendo dr̄ prouocare & non appellare, c. cum sit Romana, eod. tit. in antiquis. Nota, ꝙ ab actib. extraiudicialibus debet appellari int. decē dies, qui currunt a die notitiæ grauaminis, & non a die notitiæ actus, ut hic tenet Dñicus de Sancto Geminiano, & ponit exemplum: Ponamus, quod eps̄ Pictau. contulit tibi beneficium ꝙ erat mihi debitum, & ignorabam, ꝙ esset mihi debitum, cū sciebam collationem esse tibi factā, post sciui ꝙ illa collatio fuit facta in meum præiudicium: certum est, quod possum appellare infra 10. dies, qui numerantur a die notitiæ grauaminis, quo sciui, quod collatio fuerat facta in meum præiudicium.

Concertatio qñq; est inter Doctores.

Appellandū est ī. decē dies ab actib. extraiudicialibus.

[Prima gl. summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Concertationi.] qui appellat extra iudicium infra decem dies, ex quo sciuit grauamen, appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed nō per appellationis remedium. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eius quod notat Ioan. 2. qō 6. biduum, & Hostien. de appe. vt debitus, & Inno. supra eod. bonæ.

ADDITIO. Et Gui. in Specu. de app. §. restat. versi. sed quid dices 2. Io. And.

b ¶ Extraiudicialibus.] siue fiant a iudice, siue a priuato sup eo c. 1.

[Gl. seq. fortificat text & ponit opi. Host.]

c ¶ Grauatum.] nota ꝙ decretalis ista locum habet in appellatione interposita a grauamine iam illato: secus si ab inferendo, cum ex probabili causa timetur, & interponitur applō. Vnde aduerte, quod infra decē dies appellandum sit a grauamine extra iudicium, allegabatur talis ratio; si appellari posset vndecimo die, eadem ratione & centesimo, quod esset absurdum. Præterea, si quis velit dicere decurionem legitimè nō creatum, non auditur nisi intra legitimum tempus contradicat, ff. de decurionibus, Imperatores, §. fin. & infra id tempus infra quod appellandum est, argumentum, C. eo. hi qui ad ciuilia. & l. nominationes, 2. q. 6. §. diffinitiua, ver. nominationes. quod enim tempus in sententijs attenditur, attendi debet & in his, in quibus non profertur sententia. ff. quando appellandum sit, l. 1. §. ꝙ in sententijs. & 2. q. 6. biduum. Dicebat autem Host. in decret. vt debitus, ad finem, de applōnib. quod in electionibus ante, & post etiam decem dies poterit appellari: sed hoc modo: quia si ex legitima causa interponitur applō, ne fiat electio, valet: & causa probata irritabitur, electio postea secuta. supra de electio. consil. cauimus, & sup. eo. constitutus 2. aliàs non reuocabitur.

cibitur: vt sup. dixi. c. prox. post electionem, & ante cōfirmationem, appellatur ēt post decem dies ne fiat confirmatio, & sic posset intelligi quod no. Inn. in decret. Bonæ, ꝙ extra iudicium appellatur post decem dies. 1 cum .n. extraiudicialis appellatio non sit aliud quā ad cām prouocatio,

per appellationis beneficium grauamen illatum desiderauerit reuocari, infra decem dies † (postquam sciuerit a) si velit, appellet: post decendium verò eidem aditus non pateat appellandi. ¶ Sed si per contradictionē debitam, b vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamen; ei (dummodo medio tempore his non consenserit c †) lapsus decendij non obsistat. d

sup eo cum sit, sicut læsus qñcumq; pōt lędentem ad iudiciū vocari facere: sic esi potest prouocare ad cām extraiudicium appellando: non.n. transit grauamen in rem iudicatam, sicut snīa, vt sup. eod. titu. & lib. Romana, § si vero. in iudicialibus autem actibus, vel quasi, necesse est infra decē dies appellari 2 & sic intelliguntur leges prius inductæ; loquuntur enim in electionibus, in quibus decretum decurionū, quod est quasi iudiciale vel præsidis, interponitur, ad hoc, ff. qñ appellandum sit, l. 1. Sed decretum canonicorum, eligentium non est iudiciale, vel quasi: immò omnino extraiudiciale. Expeditum ergo sit per hanc decretalem quod a grauamine, extra iudicium illato, necesse est infra decem dies appellari: & sic intelligatur sup. de electionib. c. 1. & c. ut circa, & ca. cupientes, aliàs appellatio non deuolueret. sup. ad Romana. § si uerò. Iuris autem alia remedia propter hoc non tolluntur, vt sequitur.

a ¶ Sciuerit.] est.n tempus utile a principio, licet continuum in progressu, & de hoc plene no. 2. q. 6 anterio rum, & fit de momento ad momentum computatio, vt ibi Et intelligo sciuerit, non solum actum illum factum: sed per illū se grauatum. Quid.n. si sciui te electum: & post decē dies sciui, quod prius mihi de illo beneficio Papa prouiderat? adhuc inf. decē dies a die scientiæ prouocabo: quia modo scio me grauatum, & hoc sonat hac litera.

ADDITIO. Ad hoc sup. eo. lib. de rescrip. cap gratia. Ioan. And.

b ¶ Debitam.] vt si coram superiore excipiatur, vel cassatio petatur: vel his sim.

ADDITIO. Io. Mon. ponit exemplum per decret. licet episcopus infra de præben. quando s prouisum est tibi de beneficio quod possidebam, possum appellare. Item expectare quod uocer propter possessionem quā habeo. Sit autem secundum cum huius iuris rō: quia habens plures uias, licet sit sibi præscriptum in vna, vt in via appellandi, non propter hoc præscriptum est in alia, ut in via contradicendi, ff. de appellat. si expressum. Io. And.

c ¶ Non consenserit.] scienter 3 propter ea quæ sup. dixi: nihil.n. tā contrarium consensui, sicut error. ff. de iurisdict. omn. iud. l. si per errorem, & intellige si assenserit etiam tacitè, de officio delega. gratum de his quę fiunt a maiori parte Capituli ex ore cum suis concordantijs.

d Non obsistat.] optime concordat, s. eo. lib. de restit. in integ c. 2. Idem Archid.

Appellatio.] Quia breue est, non summatur, neque diuiditur.

¶ Appellans in scriptis non tenetur legere appellationem iudici a quo: sed sufficit, ꝙ appellet, ut in litera continetur, h. d. Et secundum aliquos non est necesse exprimere uerbum, appello: sed sufficit ostendere chartam iudici a quo.

CASVS. Tu & ego litigabamus corā aliquo iudice competenti, qui tulit aliq̄ interlocutoriā contra me, a qua appellaui in scriptis, ex causa rōnabili, & appellationem meam redegi in scriptis, quā infra decem dies exhibui & præsentaui iudici à quo, sed tñ eam non legi utrum uitietur mea appellatio? Vī ꝙ sic, nā iudex tenetur legere sniam suam: alias snia sua non ualet, c. fi. sup. eo. lib. de re iud. ita vī, ꝙ in appellatione requiratur recitatio, & vt appellās legat suā appellationem iudici. Hac tñ rōne dubitandi non obstante, dicit Rom. Pontif. quod ego appellans nō teneor legere appellationē iudici a quo: sed si petat diploma appell. debeo ei tradere: si autem non petat, nō teneor illi tradere. Ex quo patet, quod non sunt necessaria ista verba, q̄ ponunt communiter notarij in instrumentis appellationis. ꝙ ipse appellans fecit lecturam. Nota primo, quod licet iudex a quo, teneatur sententiam diffinitiuam legere partibus: ita quod non sufficit si eam tradat partibus: tamen secus est in appellatione, ut est hic text. Nota quod appellatio est interponenda coram iudice a quo: non autem sufficeret, si interponeretur coram aduersario: & hoc uerum, si possit haberi tutus accessus ad iudicem: nam secus si quis commodè non habeat tutum accessum, ut in c. 6. eo tit. in antiq. Nota. vlterius, quod appellatio est porrigenda iudici, non appellato quantum ad ualidandum appellationem: sed quantum ad deuoluendum causam, an sit porrigenda appellatio: Dic ut in Clem. Causam. de elect. Nota finaliter ꝙ impugnatio & exceptio, quæ non est rationabilis, non est admittenda. Dom.

[Prima glo. dicit quid approbet.]

e ¶ Appellatio.] hoc not. Guil. in Spe. eo. titu § qualiter autem, in princi.

f ¶ In scriptis.] sic enim est appellandum ante sententiam & a sententia ex interuallo, quod dic, ut no. sup. eo. tit. & lib. c. 1.

[Gl. seq. recit. per quęstionem an coram iudice necesse sit appellare.

g ¶ Iudici.] Nec appellandum coram iudice, de hoc per Io 2. q. 6. biduum. § adeundi. in glo. 1. & per Bern. sup. eod suggestum, indistinctè teneas (cum in iudicijs, vel extra a iudice appellatur) coram iudice appellandum, sup eo. lib. eodē supra eod ut debitus ibi, coram eodem iudice. & cęt. & hoc si potest ipsius haberi copia, & in publico: non in hortis, uel uilla suburbana 2 quæst. 6. dubium § adeundi. vel nisi iustus metus appellantem excutiat sup eodem titu cap vlti. Si vero sunt plures iudices: dic vt in Clem. eo. tit. si a iudicib. Ioan. And.

ADDITIO. Hanc opin. gl. de appellando coram iudice, &c tenet Arch. qui etiam alleg. ff. quando appel. sit l. 1. § dies. & § si quis C. eo tit. in offerendis, in Auth. de app § 1. col 4. Recitat tamen opi. Gofr. qui dixit, quod appellatio emissa in absentia iudicis bene excusat si non fiat fraudulenter, ut dixi in decre. suggestum. sup. eo. quod vī placere Inn in decret. Dilectus eo. titu ad fi vbi dicit ꝙ per appellationem etiām factam in absentia iudicis, appellans est exemptus ab ipsius iurisdictione, tamen ipsi Inn. placet in decret. si tutius quod sequitur in gl. Dicit etiam Arch. quod si bene uideatur decret. si duobus. 1. resp in fi. satis demonstrant, ꝙ appellatio non protegit appellantem a suo iudice, donec ad ipsius iudicis notitiam perducatur, & idem ibi Pet. de Samp. Io. And.

¶ Idem.

¶ Valet appellatio in scriptis porrecta, licet corā iudice non legatur. h. d. Zenz.

CAP. IX.

Appellatio, e † quam in scriptis f iudici g (à quo appellare volebas)

† Petr. de Anch notat conuenientiam inter appellationem iudicialem, & extraiudicialem, & ponit sex pulchras differentias Fon.

1 Doctores dicūt verum si iudex extra iudiciū iubendo uel faciēdo me grauet: dicā ei ꝙ reuocet: si nolit, tūc appellabo infra eo. c. si à iudice. Itē si pręcipiat soluere decē, dicā ei ꝙ hoc reuocet offerēdo me iuri, si nolit appellabo. Io. And.

2 Et ēt infra illos dies dēt fieri adhę sio ratiha bitio, glo. in ver. adhærentes. in c. ut circa sup eo. lib. Phi. F.

3 Et spōte ſm Arch. alleg. 35. q. 5. notifi catis, & ꝙ ibi nota. Io. Andr.

† al. assenserit.

† De intimatione applonis uide Lapū allegatione 39. inci. an valeat, & allegatione 119. incip. quātum

a ¶ Pro-

a ¶Proponis.] & probas sup. de conces. preb. cum sup quæstione. ergo vt dixi sup eo. cap. i. non est necesse, q scriptura appellationis sit authentica: dummodo post sit probata. tutum est tamen quod per notarium de hoc fiat scriptura publica: quia quod continetur in charta difficile est probare.

[Glossa sequens signat contrarium, & soluit.]

b Lecta.] Videbatur arg. eius quod dr sup tit. prox. c. vlt. in fine, cum suis concor. dd. sicut enim requiritur q sententia legatur per iudicē, nec sufficit q in scriptis edatur, vt ibi: sic etiā vr nō sufficere q appellatio in scriptis edatur, nisi et legat. Sed non tanta sollēnitas requirit in appellando, quanta in diffiniendo, alias sequeretur q die feriato non posset appellari, sicut nec diffinitiua proferri: & quod appellans habet sedere & non stare, & hæc sunt falsa, cum ergo decretal. vt debitus, & decretal. cordi hoc solum requirant, quod assignetur vel exponatur causa probabilis, vel in scriptis, assignare autem fit verbis, nutu, testamēto, vel codicillis, ff de verb. sign. assignare (Et Instit. de assign. lib. per totum. Ioan. Mona.) ff de assignat. lib. l. i. §. assignare, ergo & in scriptis assignādo & porrigendo iudici, satisfactum est iuri. Et facit ad hoc, sup. eo lib. de offi. ord. si canonici 2 Sicut enim ibi sufficit causam cessationis scribere, & scripturam assignare ei contra quem cessatur, sic & hic in appellatione. Sic & olim dabat maritus vxori suæ libellū repudij, quod sufficiebat, licet non legeret, de quo dicitur in proœmio decret. probatur hoc etiam 2. q. 6. c. ei qui. ver. si quis libellos appellatorios ingesserit, & l. biduum, §. adeundi. versi. & quis ipsius ibi, vt ei libellos daret. Et quod hic de appellationibus dicitur, de exceptionibus intelligo, vt sufficiat illas dari in scriptis: licet non legantur. ad hoc sup. de probatio. quoniam contra. Io. And.

1 Quia sit solum mō ad Istimādū actum pſentem. Si autem scriberet ad probādū actum pteritum, illa scriptura dēt esse auth. Cle. cū m. de elect. Anch. Fō.

2 Dicit Io. Mo. q ista decr. & il la pbant q assignare & porrigere idē est q præsentare, p̄sentatio vero non reqrit lecturā, hoc posuit Arch. in decre. Cord.

¶ Vide Rotam deci. 7 & decisione 74. i nouis.

te porrexisse proponis; a non potest ex eo quod coram ipso lecta b nō fuerit, rōnabiliter impugnari.

¶ Idem.

¶ Iudex a quo compellere nō potest appellantem a grauamine ipsum veritatem probare, licet citare potest ad ipsum reuocationem audiendā: qua facta, in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquam appellasset. h. d. Zenzel.

CAP. X.

SI † a iudice c a quo (propter grauamen d quod tibi proponis illatum) appellas, ad docēdum te fore grauatum, & ad audiendum reuocationem eiusdem grauaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cum ipse per se e id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram iudice (cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictio) comparere teneris: f nisi ad hoc solum, vt reuocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendam:

[Glo. sequens summat.]

SI a iudice.] Gl. non summat. Diuiditur autem istud c. in duas particulas. Prima ponit thema, cuius duo dubia soluit, vtriusque reddens rationem: ibi. Nec coram. Secunda particula, quæ est ibi, Nisi ad hoc solum, secundum dubium determinat, & declarat. Io. And.

¶ Pro intellectu istius c. habemus præsupponere, q licet iudex non possit reuocare suam sententiam diffinitiuam. l. 2. C. de sent. ex periculo recitan. potest tamen reuocare interlocutoriam sententiam, l. quod iussit, ff de re iudi. c. cum cessante, eod. tit. in antiq. Secundo habemus præsupponere, q appellans per appellationem eximitur a iurisdictione iudicis a quo appellauit, quātum ad illam causam. c. Romana. sup. eo. tit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauien. qui tulit aliquam interlocutoriam p̄ me, a qua appellaui sollēniter, & in scriptis, iuxta tenorem c. i. s. eod. tit. Officialis fecit me citari vt coram eo comparerem, facturus fidem de grauamine, an teneat comparere? Respondet quod non, nam iudex debet esse certus, an me grauauerit, vel ne. Sed ponamus, quod iudex citauit me ad reuocandum interlocutoriam suam, an debeam comparere? Certe sic, & si non comparearm, & iudex reuocet suam interlocutoriam, poterit contra me procedere tanquam contra contumacem, quia reuocate grauamine est extincta appellatio mea. [Reuocauerit cum effectu] & realiter, non verbo. & hoc si grauamen sit realiter illatum Nota primo, q iudex a quo, potest suam interlocutoriam reuocare, & sic est vna differentia inter sententiam diffinitiuam & interlocutoriam. Nota q si iudex a quo, citauit appellantem ad faciendum fidem de suo grauamine, non tenetur appellans comparere, quia iudex debet cognoscere vtrū appellantē grauauerit: secus si appellans esset citatus ad vidēdum reuocari grauamen: quia tunc teneretur comparere coram iudice a quo. Et citatio sit facta ad edocendum de grauamine, & videndū reuocare grauamen, tenetur comparere, nō ad omnes fines, sed ad videndum fieri reuocationem grauaminis. Nota, q cessante causa finali, cessat effectus, secus est de causa impulsiua. l. i. §. sexum. ff. de postulando. vbi turpitudo Calphurniæ fuit causa impulsiua prohibitionis mulierum a postulando. Item illud intelligitur, quod cessante causa finali, cessat effectus, quando est vnica causa finalis, secus si essent plures, quia tunc requiritur cessatio omnium causarum. Inst. de nup. §. affinitatis. de hoc per Doctores in c. etsi Christus. de iureiu. in antiq. in fine cap.

[Prima glo. dicit quid declaret, & exponit.]

c ¶Si a iudice.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ no. Ber. & Moderni supra eo cum cessante. Et dic iudice ordinario, vel delegato, & idem si esset arbiter iuris, a quo potest appellari, supra eod. lib. de offi. dele. ab arbitris.

ADDITIO. Et Gul. de excep. §. viso. versi. sed si iudex. & seq. & corrigit, quod not. Ber. sup. eo. lib. de re iu. ad Apostolicæ versi. etatq; parata.

d ¶Grauamen.] secus enim si a sententia diffinitiua quam iudex reuocare non potest, functus est enim officio suo semel iudicando, siue bene siue male. ff. de re iud. iudex sup. de offi. deleg. in litteris, & c. venerabilis intellige igitur grauamen, siue per interlocutoriam siue præter interlocutoriam inferatur.

e ¶Per se.] Debet enim esse de facto suo certus. sup. de rescrip. ab excommunicato. C. de rescindenda venditione, quisquis. veritas enim causæ appellationis probanda est coram iudice appellationis, vt supra eo tit & lib Romana, & c. cum appellationibus, ergo non corā iudice a quo appellatur, saluo eo quod dr̄ supra cod. tit. interposita.

[Glo. seq. quærit arg. pro & contra soluit, & certis allegatis in contrarium respondet.]

f ¶Teneris.] Quid si compareat, & coram iudice ipso a quo appellauit de grauamine doceat, nunquid ab appellatione videtur 3 recessisse? Videtur primo quod sic, per decreta supra de offi. deleg. gratum supra de testi. cum venisset in quibus dicitur, q si appellans post appellationem probationes inducit coram illo a quo appellauerat, appellationi renunciat. Item hæc litera dicit, quod per appellationem suspensa sit iurisdictio iudicis, si ergo aliquid facit coram ipso, vt coram iudice, allegat contraria, & sic non auditur. ad hoc sup. eo. sollicitudinem. cum suis concord. contra sup. eo. interposita.

3 Vide Alex. consi. 130. in 4. vol. & Deci. 1 tit. gratum in 4. not extra de offi. de leg.

ista vbi dicitur, quod appellans potest probare si vult veritatem causæ coram iudice a quo appellat. Sed responderi potest decret. illã locum habere ante appellationem. 1 Satis credo cum per actum istum semper intendat ad iudicis iurisdictionem declinandam, 2 qđ p hoc appellationi non renunciat. & hoc sonat litera, quę dixit hic, non teneris: non dixit, non potes: & sic etiam soluitur, quod dicit de allegante contraria, cum ista non sint cõtraria, quæ ad vnum finem tendunt. Et facit quod dixi infra de regu. iur. nullus pluribus. Ad decretal. gratum. & ca. cum venisset. respondetur, q illæ probationes fiebant super principali negotio: & ideo bene renunciabat appellationi, quia cõtrarius sibi: sed hic secus facit pro hac parte q iste prouocatus est ad hoc, ff. de condi. fur. & ideo in prin. supra de excep. cum inter priorem, & accedant quæ not. 3. quæst. 3. cap. induciæ 2 §. offeratur. supra de re iud. cap. inter monasterium, & vtilius est negotia tali expediri compendio, quam per exactam subtilitatem longo prorogari dispendio supra tit. proxi. abbate sane, in fine præterea legitime tenetur comparere ad id quod sequitur, & tamen comparendo non renunciat appellationi.

1 Hic colligit Do. q licet p actũ corã iudice a quo renũcietur appellationi interpositæ, non tñ interponẽdæ. Fon.

2 Hoc est verũ si per viam simplicis informationis agat: sec° si agat tãquã corã iudice cõstitutus, vt iuribus cõtrarijs. Do. Font.

aliàs si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu, [a] poterit extunc libere in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset. [b]

¶Idem.

¶ A collatione Capituli ad Episcopum appellatur, si vt canonicus interfuit: secus si vt prælatus h.d. Dominicus.

a ¶Cum effectu] effectualiter enim intelligenda sunt verba, vt supra de cler. non resid. relatum. cum suis concordan. Hinc enim est, quod non sufficit dicere separatum reuocare, nisi & reuocet. ad hoc supra de eo qui mittit in possess. causa rei seruand. capitu. 1. & ad hoc supra titu. proxim. ad Apostolicæ, versicu. eratque pagata. item si grauamen fuit verbale, reuocatio sufficiat verbalis, si reale, non sufficit verbalis, nisi re etiam reuocetur.

ADDITIO. Idem Archi. qui etiam alleg. Ioan. de Deo in suis cauillationibus, rubrica de generalibus exceptionibus. vbi not. q non sufficit, quod iudex dicat ego reuoco, nisi recedat a grauamine interlocutionis. Ioan. And.

b ¶Non fuisset.] quia cessante grauamine cessare debet appellatio sup. eo. cum cessante. Io. And.

A Collatione.] Duo facit, quia circa vnum thema distinguit: Primum, ibi, Non ad ipsum: Secundum ibi: Alias h.

¶Appellans a collatione facta per Episcopum, & Capitulum, debet appellare ad Archiepiscopum, si Episcopus interfuit vt prælatus, secus si vt canonicus, quia tunc appellatur ad Episcopum.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli, quod quis potest appellare etiam collatione continuata in præiudicium alterius c. 1. eo. tit. in antiq. Item habemus secundo præmittere, quod quis potest appellare post collationem factam, dum tamen appellet intra decem dies numerandos a tempore notitiæ suæ. cap. concertationi supra eo tit. & lib. item est præsupponendum quod habetur in cap. 2. vt lit. pen. supra eodem libro. vbi dicitur, si duo litigent super beneficio, & moriatur possessor, non debet alius subrogari in locum defuncti, donec sit cognitum de iure superstitis: & si fiat collatio, potest superstes appellare ab illa collatione, vel etiam continuata. sed ordinarius potest defendere ius defuncti.

CASVS. Tu possidebas beneficium, quod dicebam ad me spectare, vel esse mihi debitum, vnde feci te cõuenire coram iudice competenti: pendente controuersia ista tu es mortuus: Eps Pictauien. & Capitulũ ad quos cõiter spectat collatio illius beneficij cum vacabat, volebant illud cõferre: ego hoc videns me opposui ne facerent collationẽ de illo bñficio: nõ obstante mea oppositione ipsi contulerunt bñficium, volo appellare ab ista collatione, quæritur ad quem debeam appellare, vtrum ad archiepiscopũ, vel ad ipsum Epm? Rñdet cũ distinctione, aut Eps inter fuit collationi vt prælatus, aut inter fuit vt simplex canonicus, si interfuit vt prælatus, debeo appellare ad archiepm, vel ad Papam, & non ad Epm, quia tũc appellaré ab eodẽ ad eundẽ; si vero Eps inter fuit vt canonicus, & nõ vt prælatus, tunc possum appellare ad ipsum Epm tanquam ad superiorem Capituli Nota primo, quod a collatione facta, vel facienda in præiudicium alicuius, potest appellari, sed proprie dicitur prouocatio. cap. cum sit Romana. eod. titu. in antiq. Nota, quod Episcopus potest interuenire in capitulo vt canonicus, & tunc habet vocem, & sua vox auget numerum. Item potest esse in Cap. vt prælatus, & tunc non habet vocem licet Host. dicat, q ipse repræsentat mediam partem Capituli, & q ipse & vnus canonicus faciant maiorem partem Capituli. de hoc in cap propoſuisti. de concess. præb. in antiq. Communis autem opinio Doctorum est in contrarium, videlicet, q ipse non habet vocem quando est in Capitulo vt prælatus, sed solum habet potestatem concludendi secundum maiorem partem Capituli Not. vlterius, illud ad quod emanauit præsens capitulum, videlicet quod cum appellatur a collatione facta communiter per Episcopum & Capitulum, potest appellari ad ipsum Epm, si interfuit vt Canonicus, quia tunc censetur simplex canonicus, modo Capitulum subest Epo, & appellandum est ab inferiori ad superiorem. Sed quomodo cognoscemus, quod Eps est in Capitulo vt prælatus vel vt simplex Canonicus? Doctores hanc materiam tractant in c. postulastis. de concess. præben. Et dicunt q si in Ecclesia sit statutum, quod ordinet, vt Eps sit in Capitulo, vt prælatus, vel vt simplex Canonicus, standum est illi statuto, si vero non sit statutum, tunc cognoscetur ex coniectura: nam si Episcopus non tenet primum locum & honorabiliorem, censetur esse in Capitulo vt canonicus: si autem præsideat & teneat honorabiliorem locũ, censetur esse in Capitulo vt prælatus.

CAP. XI.

A Collatione beneficij, [c] quam cõiter per Episcopũ & Capitulũ in tuũ præiudicium [d] factam esse proponis; Non † ad ipsum episcopum (si in ea vt prælatus [e] interfuerit †)

† Inducit lo An. & Pet. de Ancha. ad qõnẽ, an donata ambo stipulatoribus acquirant sibi, vel illis a quib. missi sunt: vide Bart. in l. vero. ff. so. mat. l. sociũ qui, §. si ff. p socio. Font.

† al. interfuit.

[Prima glo. dicit quid approbat.]

c ¶A collatione beneficij.]Hoc notat Hostiensis de excessibus prælato c. 1.

ADDITIO. In c. postulastis. de conces. præb. & forte corrigitur, quod ibi not. Innoc. qui dicit de electione Episcopi & Capituli, ad Episcopum appellandum: qui licet constituunt vnum Capitulum in electione, non tamen in exercenda iurisdictione forte dixit quia saluatur, si intellexit iuxta secundum membrum huius distinctionis. Io. And.

d ¶Præiudicium.] Aliàs appellare non licet 2. quæstio. 6 non solent. supra de electio, cum inter R. ff. de appel. 1.

[Glo. seq. soluit dubium, quærit, & soluit.]

e ¶Prælatus.] quod præsumitur, nisi aliud appareat. Et si quæratur, quomodo cõstabit an sit ibi vt prælatus & an sit ibi vt canonicus? Recitari solet supra de concess. præben. postulastis. Si est in primo loco & ei primo scribitur, tunc apparet eũ esse vt episcopum, vel vt caput. Sed quando sedet, & subscribit post archidiaconum, vel alium

Qualiter cognoscatur an Episcopus sit i ecclesia vt prælatus, an vero vt canonicus.

alium, qui ibidem præsit capitulo, tunc patet ipsum ibi esse ut canonicum, ad hoc 17. dist. c. vlti. de maio & obed. statuimus.

a ¶ Superiorẽ.] Papã vel proximum. s. eo. ti. dilecti. vlt.
b ¶ Vt canonicus.] sup. de concel. preb. postulasti. j. de preb. cum in ecclesiæ sede vac. ca. j. cum similibus.

sed ad superiorem [a] te oportuit appellare. Aliàs si vt canonicus [b] interfuisset in ea, potuisti [c] appellare licite ad eundem.

[Gl. seq. alleg. duo similia, & soluit duo dubia.]

c ¶ Potuisti.] sim. 17. dist. multis, vbi de archiepõ appellatur ad synodum, cui tamen præest archiepũs. ad idem. ff. qñ appel. sit l. 1. §. solent vbi de ordinario, & præside appellatur ad præsidem, & quid dicit, potuisti: intelligo & debuisti, nisi appellaret ad Papam cum gradatim sit appellandum. sup. eo. dilecti. Puto tamen quòd si appellans hoc petit, ipse episcopus habeat causam delegate, 1 cum satis sit suspectus; 2 ne velit venire contra factum suum, licet id fecerit, vt alius, ad instar eius quod dicimus de iudice a quo fuit appellatum; qui efficitur iurisdictionis eius, ad quem fuerat appellatum; de hoc 3. quæstione 7. capit. in tantum & iatem si contra patrem. supra de electio. querelam. in 1 glos. C. de appellat. eos. in principio.

1 Cõcor. Innoc. & Host. de offi. ordi. irrefragabili. Ioan. Andr.

2 Vide in simili Archi. I c. insup ext. de testib. & Gemi. in c. auaritiæ, in 2. opposi de ele. lib. 6.

¶ Idem.

¶ Per appellationem interpositam a diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans, aliàs non. Io. And.

Licet.] sunt duo dicta, secundum ibi, vbi vero.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario, vel delegato: lite inter nos negatiue contestata; tu actor fuisti admissus ad faciendum tuas probationes & super tuo libello: probationibus factis ego reus proposui exceptionem peremptoriam: puta exceptionem de non petendo: vel aliquam exceptionem peremptoriam, iudex noluit admittere istam exceptionẽ peremptoriam, & sic me grauauit, ego non appellaui ab ista interlocutoria hoc facto ipse iudex post renunciationem & conclusionem tulit sententiam diffinitiuam contra me, a qua appellaui. Quæritur nunc, vtrum in cã appellationis possim repetere illam exceptionem peremptoriam, quæ a iudice a quo fuit mihi repulsa? Vĩ quod non, quia transit in rem iudicatam; & mihi imputetur quare non appellaui. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex, quod illas peremptorias exceptiones possum repetere in negotio principali, & ipsis probatis obtinebo: quia per appellationem fuit causa reducta ad illum statũ, in quo erãt immediate post litem contestatam, sed nõ ante. l. ita demum. C. de procu. Sed quid: ponamus quod in causa principali Proposui aliquam exceptionem dilatoriam, quæ fuit repulsa, volo illam repetere in causa appellationis: vtrum possim? Respondet q non, quia in causa appellationis non possunt proponi ea quæ erant proponenda ante litis contestationem, vt d. l. ita demum, sed solum illa quæ erant proponenda post litem contestatam. Et sic intelligitur illud dictum. In causa appellationis non proposita proponam, & non probata probabo Nota primo ex isto cap. bonum argumentum, q si actor dicat exceptionem pro parte rei propositam esse impertinentes, iudex super hoc habet interloqui, an illas exceptio peremptoria sit admissibilis vel inadmissibilis. Et ideo est cautela aduocatorũ peritorum, dum volunt appellare ab interlocutoria, quod petant interloqui super admissibilitate. Sed caui iudices obuiant isti cautelæ dicendo: admittimus istam exceptionem inquantum de iure est admissibilis. Hanc cautelam ponit glossa in capitu cum contingat, de officio delega. in antiq. Nota quod si iudex non admisit exceptionem peremptoriam: & pars non appellet ab illa interlocutoria, sed postea appellet a diffinitiua, in causa appellationis poterit illam exceptionem peremptoriam repetere; nec dicitur repulsio transire in rem iudicatam, ut hic est textus. Nota quod exceptionem dilatoriam repulsam in principali causa non potest appellans repetere in causa appellationis.

CAP. XII.

Licet [d] ab interlocutoria (per quam pacti, [e] vel præscriptionis, aut alia, principali negotio præiudicans, [f] vel iudicium nullum reddens, [g] exceptio est repulsa) nõ [h] fuerit appellatum: [i] si tamẽ a diffinitiua (quæ postmodum, etiam vltra [k] decendiũ promulgatur) ap-

[Prima gloss. summat, & dicit quid determinet.]

d ¶ Licet.] per appellationem interpositam a diffinitiua reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicãs, alias non. Et determinatur hic altercatio Inno. & Host. notata per eos sup. de re iud. quod ad consultationem, & supra quod met. causa cap. vlti. & Innocẽtij opinio approbatur.

e ¶ Pacti.] de perpetuo non petendo, vel similis.

f ¶ Præiudicans.] quod in peremptorijs regulariter est videre.

ADDITIO. De quibus vide satis sup. eo. li. de lit. cõtest. exceptionis. Io. And.

g ¶ Reddens.] sicut exceptio falsi. ff. de iud. licet supra de except. cum venerabilis, supra de procurat. in nostra, vel exceptio contra rescriptum quod ab excommunicato fuerit impetratum, sup. eod lib. de rescript. c. 1 cum simil.

h ¶ Non fuerit.] secus si a repulsione fuisset appellatum secundo. & succubuisset appellans: quod dic, vt in cle. eo. ti. cum a repulsione.

i ¶ Appellatum.] & sic videatur transiuisse in rem iudicatam. ĩ. de elect. cum dilectus, in fi. de testi. significauerunt, cum sim.

[Glo. seq. quattuor opin. recitat, quarum tertia hic approbatur]

k ¶ Vltra decendium.] hoc dicit vt maior sit dubitatio. Dicebant n. quidam, q si nõ fluxerit decendium cum appellauit a die interlocutoriæ, tunc reuocari poterat interlocutoria, & repeti exceptio per ipsam reprobata, quasi intelligatur super diffinitiua, & interlocutoria appellatum. Et impugnabatur hæc opinio tali modo: Certum est quod aliter appellatur ab interlocutoria, quam a diffinitiua, & etiam a diffinitiua continente plures articulos, in vno potest appellari, in alio non, de testa. Raynaldus, cum simi. Et ob hoc dicebant secundi, quod ex quo appellatum erat a diffinitiua indistincte omnes exceptiones admissas, & non admissas, siue fuit interlocutum siue non siue decem dies fluxerint, siue non, repetere licebit. Et videtur hoc satis expressum. ff. de appellat. l. 1. §. 1. & vlt & l. 2. & 3. & ff. quando appell. sit. l. 1. Ex quo. n. admittitur ad decendium super principali, quod est maius, igitur contra interlocutoriam, quod minus est, veritas n. semper est iuuanda sup. de iureiu. ex litteris, & in clem. sæpe de verb. sig. præterea iudex appellationis succedit in locũ principalis. l. cum apud. ff iudicat. solui. sed interlocutoria non transit in rem, iudicatam quo ad iudicem principalis causæ: ergo nec quo ad iudicem appellationis, quin dare possit licentiam exceptionem repetendi Innoc, vero tenebat opinionem hic approbatam. Hostien (Qui hoc prosequitur satis in sum. de senten. §. qualiter proferri debeant. sub §. primo, versicu. verum tamen appellatus. Ioan Andr.) dicebat, q cum secundum leges 3 regulariter ante sententiam non appelletur. (sup. eod. super eo 2. C. quorum appell. non

3 Per quas qs deciperei si grauamẽ a diffinitiuã illarũ per appellationem a diffinitiua reuocari nõ posset: quod esse non dẽt C. de his qui ve. æta. l. j. Io. Mon.

pellari [a] cõtingat, põt † in appellationis causa ipsum grauamen per interlocutoriam eandẽ illatum licite per appellationis iudicem emendari. [b] Vbi vero interlocutoria super eo profertur, qđ non parat [c] præiudiciũ negotio principali, vel [d] iudicium nullum reddit: nisi fuerit appellatum [e] ab ipsa; per appellationem a diffinitiua postea interiectã, [f] grauamen illatum nequaquam poterit reuocari. [g]

teci.l. ante Io. And.] omnia grauamina illata in causa habent releuari per appellationem interpositam a diffinitiua Sed secundum canones a qualibet interlocutoria, & quolibet grauamine potest appellari, & ideo quãtumcunq; a diffinitiua appellatur, firma manet interlocutoria, a qua inf. decem dies non fuit appellatum.

ADDITIO. Circa secundam opin. prius tactam dicebat Ioã. Mon. ante sniam non est quis læsus, sed in sententiando, cum totus pcessus ordinetur ad diffinitiuam, & ideo cum læsio consumet per diffinitiuã: appellatio ab illa interposita suspendit non solũ illam, sed ẽt ordinata ad illam. Argu. ff. vt leg. no. caue. l. 1 §. si quis sub cõditione. ff. si quis cau. l. si cũ §. qui iniuriarum. ff. de tut. & ra. distrah. si cũ Io. And.

a ¶ Appellari.] inf. decem dies a die sententiæ, vel ex quo sciuit sup. eo. concertationi.

b ¶ Emendari.] sicut. n. conclusio facta in principali nõ parat pîu'dĩcũ, quo minus noua iura possint in appellationi causa produci. supra de testi. fraternitatis, & de fide instru. inter dilectos, C. de temp. appell. per hanc, ita interlocutoria præiudicium parat, quominus vetera iura repeti possint, vt hic, aliàs. n. quid prodesset super diffinitiua appellasse?

c ¶ Non parat.] sicut est videre in dilatorijs vel in cõdemnationibus expensarum super eo q in exceptione succubuit, vel propter aliam causam similem.

d ¶ Vel] repete super eo quod non.

e ¶ Appellatum ab ipsa.] quid si lata tali interlocutoria iudex statim vult procedere in causa; petit pars contra quam lata est interlocutoria, non procedi infra decem dies, vt deliberet, an ab ipsa interlocutoria appellare velit necne, quæritur, [1] an sit audienda? & videtur q sic: quia beneficium, &c. 28. dist. de his ad fin. inf. de reg. iu. iudicium, cum suis concor. ad hoc optime facit 2. q. 6. anteriorũ vbi dř quod decem dies dantur ad appellandum, vt liceat, j. ipsum spatium plenissimè deliberare an appellandũ ei sit, vel quiescendum, sed iste litigando & procedendo super principali, sic plenissimè deliberare non põt. Solu. dico q non est audienda, [2] & hoc not. Guil. in Specu. titu. appellatio, §. restat videre, in fi. & est eius ratio: quia quoad iudicem non transit in rem iudicatam sententia, & ideo non possit eam reuocare, non omittat processum. Et in hoc dicit in priuata sua examinatione omnes doctores Bononiæ concordasse, et vide euidentẽ rationẽ, si contrarium diceres, nunquam esset litium finis, in qualibet enim interlocutoria, termini assignatione vel iudicis actu, diceret pars, quiescatis per decem dies, vt deliberem an velim appellare, quod esset absurdũ.

f ¶ Interiectam.] intelligo etiam si infra decem dies a die ipsius interlocutoriæ a diffinitiua fuerit appellatum propter rationes quas dixi sup. in gl. hoc dicit, in prin. Io. And.

g ¶ Reuocari.] iudex ergo in quem ex appellationis virtute principale negotium transiit, de ijs quæ principale non impediunt, intromittere se non debet.

ADDITIO. Multum ergo est præiudiciale impedire appellationes interponendas ante sniam. Io. And.

† Habes hic dictũ Lapi limitatum. q dixit in c. j. § eo. de rescri. q si iudex interloquat rescriptũ nõ esse Ipetratum post excõicationẽ, valet iudicium, q a hoc nõ pcedit si appellet a diffinitiua. D. Fõ.

1 De hoc articulo vide Abbatem in c. sollicitudinẽ in fi. ext. de appellat.

2 Idem dicit Do. Philip. & Anc neq; p actũ pat us vř ipsa pars renũciare appellationi interponendæ, & bonũ est q protestaret. Fon.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

¶Superioribus libris dictum fuit de clericis & personis clericorum: nunc videndū est de eorū vita & honestate: ideo annect. t titulū de vita & honest cleric.

¶Opponitur ꝙ titulus de vita & honestate clericorum non fuerit bene format⁹: quia sufficiebat alterum ex istis, dicendo de vita clericorū, vel de honestate clericorū, quia q̄dquid attribuit vitæ, spectat ad honestatem, & quicquid honestati attribuit, ptinet ad vitā, quia honeste viuere respicit et vitam, ar. in procœ. cōpil. Greg & ic hēt titulus superfluitatem, ꝯ id qđ Papa protestatur in proœmio hui⁹ libri. Sol⁹ dicit Io. And. quod Host in summa huius tit. dimisit illum titulum, per ꝙ intendit docere duo. Primum, qualiter clerici viuere debeant. Secundum, in quibus consistit eorum honestas. Dominicus.

C Lerici. ¶Duo membra distinguit: Secūdum mēbrū prosequitur: ibi, Si autem. Io. And. ¶Pro intellectu huius cap est præsupponendum, ꝙ clerici dicuntur habere multi privilegia, de quibus in gl. sup. de big. c. vnico. CASVS. Certum est ꝙ clerici non debent intendere artibus ignominiosis, vt sunt artes mimorū, ioculatorum, & histrionū. c. clerici, sup. eo. in ant Sed ponamus, ꝙ aliqui clerici exercuerunt istas artes, puta quia fecerunt in publico spectaculum sui corporis, an sint puniēdi aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ si clerici exercuerunt istas artes per vnum annum, sunt ipso iure. i. ipso facto absque declaratione iudicis priuati omni priuilegio clericali. Sed ponamus, quod isti clerici non exercuerunt istas artes per vnum annum integrum: sed per minus tempus, forte per spatium sex mensium an ipso iure perdant priuilegia clericalia? Respondet ꝙ non, sed requiritur ꝙ episcopus illos moneat primo, secundo, & tertio, & sic canonice & competēter, & si moniti non desistant ab exercitio illarum artium, eps per suam sniam debebit & poterit illos declarare priuatos omni priuilegio clericali. Nota primo iuncta gl ꝙ clericatus dicitur esse dignitas, hoc verum, accipiendo dignitatem large pro quadam præeminentia, nam dignitas proprie dicitur quando quis habet præeminentiam supra aliquos, & cum hoc iurisdictionem. Nota vlterius ꝙ clerici exercentes artes illas de quibus in tex. priuantur omni priuilegio clericali, etiam priuilegio canonis, si quis suadēte diabolo. 17. q. 4. & in hoc sunt ponderanda ista verba, omni priuilegio. Nota insuper, ꝙ clericatus dicitur dignitas concor. sunt in glo. Nota finaliter casum, in quo clericus priuatur priuilegio clericali absque aliqua monitione. Dominicus de Sancto Geminiano.

[Primo gl summat, & dicit quid declaret.]

a ¶Clerici.] clericus ioculator scdo, vel tertio monitus non desistens, ipso iure perdit priuilegium clericale. Emanauit ad declarationem, & approbationem eorum, quæ de quadā æquitate dicebat Host. supra de sententia excommunicationis c. perpendimus in summa eo. tit. §. quis possit, vers. quid, & dicebat bonum esse si Papa hoc determinaret, & tempora limitaret.

b ¶Dignitati.] nota ꝙ clericatus est dignitas ad idem 4. dist. denique. vbi de hoc, & de cleric. non resid. cap. 3. Si ergo detrahunt dignitati, merito priuilegium perdere debent, ꝙ non personæ, sed dignitati confertur, vt supra de foro compe. si diligenti. & de senten excomm. contingit.

ADDITIO Idem Arch. qui etiam contra tales allegat ca. si apud. 23. quæst. 5. Io. And.

c ¶Ioculatores.] quasi ioci latores in publicum. supra eod. tit. cum decore faciunt enim spectaculū proprij corporis, ad hoc ff. de ijs qui notātur infam. l. 2. §. si in occulto tamen, vel infirmitatis, vel alterius honestæ rei causa aliquid ioci facere non reprobatur, & facit quod not. Ioan de citharistis & ijs, qui varijs vtuntur instrumentis. 86. dist. donare. in 1. gl.

ADDITIO. Et Accur. in præalleg l. 2. §. si ff. de infamib.

d ¶Goliardos.] vulgare Gallicorum.

ADDITIO. A gula forte sic dicti: solent enim esse gulosi, & leccatores. Io. And.

e ¶Bufones.] vulgare Tuscorum.

ADDITIO. Canon tales vocat histriones. 4. q. 1. c. 1. de cōsec dist. 2. pro dilectione, & vnde sumpserit originem illud nomen, ponit Valerius lib. 2. c. 1. circa medium vers. verum. & vide quod dixi sup. eo. clerici in prin. alias buffo idem est, quod rana terrestris. Io. And.

f ¶Annum.] ad hoc ꝯ de hære. cum contuma. supra de reg. statuimus. in Auth. de sanct. epis. §. interdicimus, coll. 9. & hoc est ius nouum cum alias nisi monitione trina præmissa fuerint incorrigibiles inuenti, non perdant priuilegium clericale, vt sup. de sent. excomm. in audientia, & c contingit 2.

g ¶Artem. 1]nota actum damnatum appellari artē, sic vsura ars appellatur 74. dist in sicut 2 & causa animarum. supra de ætate & qua. cum sit in prin. 39. dist. Petrus. & C. de malefi. artem. sic etiam officium procuratoris ars nuncupatur 5 q. 3 quia episcopus. in fine, & magicam artem exercentes. 1. q 1. Petrus, & C. de malefi. & Matth. l. 2. & 4 & multis alijs legib. sequ. eo. tit. & coqui dicuntur habere artem. de conse. 5. ne tales. Archidiaconus.

h ¶Ignominiosam] ff. de ijs qui no infam. l. 2 §. ignominiose. & § fin. cum ergo talibus ignominiosis artibus clerici intendere non debeant, & mimis, ioculatoribus & histrionibus. sup. eo. clerici 3 respon. (34 dist. presbyteri de consecr. distinct. 5. non oportet 1. C. de episco. & cleri. Authen. interdicimus, secundum Archid. Ioan. And.]Multo minus ea exercere debent ad hoc 44. distinct. non liceat. vbi dicitur, quod non licet clerico tabernam ingredi: multominus tenere 2. vilitas ergo vitæ tales non patitur priuilegio gaudere. C. de adult. quæ adulterium in fine, supra de apostat. cap. 1. 46. distinctio. clericum scurrilem. ne cleri. vel mona. cap 2.

i ¶ Breuiori.] nota infra aliās infra annum, dici breue tempus post annum, longum vel vetus, ad hoc 45. q. 2. c. 4. vbi de hoc & sup. de ver. sign. quid per nouale.

† Ideo dicunt Doctores, ꝙ oēs & singuli clerici pñt tales accusare, & extēdūt istud c. ad monachos, c. duo sunt genera 12. q. 1. Font.

† Istud verbū poderādo dicit Phi. ꝯtius aliis, ꝙ desistētes ab istis artib. recuperāt priuilegium. facit tex. in Auth. de sanct. epis. §. interdicimus.

1 Et tales de lucris hmōi artiū gabellā soluēt. Do. Anc. tū tex. in l. q̄sitū de fundo instr. in fi ē ꝯtr⁹ huic additio. ni. Font.

2 Qualiter hoc possit procedere vi de late hic Philippum Frācum.

LIBER TERTIVS

TITVLVS II.

De vita, & honestate clericorum.

¶Bonifacius VIII.

¶Clericus ioculatoriam artem per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Io. And.

CAP. I.

CLerici, [a] qui clericalis ordinis dignitati [b] non modicum detrahentes, † se ioculatores [c] seu goliardos [d] faciunt, aut bufones, [e] si per annum [f] artem [g] illam ignominiosam [h] exercuerint, ipso iure: † si autē tempore breuiori, [i] & tertio

a ¶Moniti.]hoc de veteri iure, sed per quem monebātur? Dic, ꝙ per suum prælatum vel iudicem, vt supra de sent. excom. in audientia. ibi, si a prælatis suis &c. & c. contingit secundo ibi, si a tertio.

b ¶Careant.]repete, ipso iure.

c ¶Omni.]hoc dicit: quia multiplex est clericorū priuilegium, quod dic, vt dixi s.eod.lib.de biga. altercationis, vbi idē est verbum.

ADDITIO. Vnde non tenent immunitatem canonis: licet etiam sint in sacris, secundum Archi. alleg. ꝙ litera indistincte loquitur, & ꝙ illi plus peccant. 5. q. 6. presbyteri. 40. dist. homo. de iureiu. cū quidam. Sed Ioan. Mona. hic contra, dicens constitutos in sacris non perdere priuilegium, licet plus peccent: non enim desinunt esse clerici, & clericaliter viuere tenentur propter characterem impressum, alleg sup. qui cleri. vel vouen. cap 1. & 2. & sup. de cleri. coniug. iane 2. prima placet. Ioan. And.

moniti [a] non resipuerint; careant [b] omni [c] priuilegio clericali.

TITVLVS II.

De clericis coniugatis.

¶Bonifacius VIII.

DE CLERICIS CONIVGATIS.

¶Dictum fuit sup. tit. proxi. de clericis, & eorum vita, verum quia aliqui sunt clerici coniugati, dubitaret aliquis, vtrum amittāt priuilegia clericalia: ideo ad nos informandum Romanus Pontifex ponit titulum de clericis coniugatis.

CLericis.] Prima pars reseruat clericis coniugatis duo priuilegia cum certa moderatione Secundum: ibi, Et cum. Secunda reliqua tollit, & etiam prædicta duo, si moderatio non seruetur: ibi, In cæteris.

CASVS. Aliquis Titius clericus contraxit matrimonium cum quadam Berta virgine, quæ non fuerat corrupta, & prius non contraxerat matrimonium cum aliqua, quæritur, vtrum amittat priuilegia clericalia? Respondet quod sic, exceptis duobus videlicet: quia adhuc retinet priuilegium cap. si quis suadente. 17. q. 4. Nam si quis verberaret talem clericum, manus violentas iniiciendo, incurreret sententiam excommunicationis: a qua non posset absolui nisi a Papa, si iniuria esset grauis. Item aliud priuilegium retinet, vt non possit conueniri coram iudice seculari. Sed vtrum ista sint vera indistincte, vt quilibet clericus coniugatus gaudeat istis duobus priuilegijs: dum tamen contraxerit cum vnica & virgine? Respondet quod non, sed præmissa sunt intelligenda, si iste clericus coniugatus deferat vestes clericales & tonsuram: nam si non deferret, priuaretur istis duobus priuilegijs, videlicet c. si quis suadente, & pro suis excessibus puniri posset per iudicem secularem Sed quid, habemus in l. 2. C. de epis. & cler. & in c. si sup. de vita & honest. cler. in antiq. quod clerici non debent vexari collectis, talijs, nec alijs exactionibus, & multa alia priuilegia habent, vt dicit glo. in cap. vnico. supra de biga. Vtrum clericus coniugatus gaudeat istis priuilegijs? Respondet quod non: etiam posito casu quod deferat habitus clericales: sed istis omnibus est nudatus. Et sic clericus coniugatus solum retinet duo priuilegia, scilicet priuilegium c. si quis suadēte, & priuilegium ne conueniatur coram iudice seculari pro delictis. Nota, ꝙ clericus coniugatus amittit omnia priuilegia clericalia, exceptis duobus de quibus in litera. Nota ꝙ clericus in minoribus ordinibus cōstitutus pt̄ cōtrahere matrimoniū. secus si esset in sacris ordinibus positus. De hoc habemus rubricam specialem, qui cleri. vel vouen. matrimonium cōtrahere possunt. In antiq. Nota, ꝙ clericus coniugatus debet deferre habitū clericalem, qui consistit in duobus, s. in habitu & tonsura, & si non deferat, omnia priuilegia clericalia perdit, etiam ista duo posita in textu, nam tunc reputatur laicus, & vt laicus potest puniri. Nota ibi, Vestes, ꝙ coniugatus clericus non solum debet deferre habitum clericalem I veste superiori, sed etiam in inferiori, & alijs, & istud verum, nisi illa vestis sit latens, & non appareat & in hoc pōderatur verbum, vestes, alias si sit indecētia in veste inferiori, censetur laicus, & tanquā laicus potest puniri, ideo Tholosæ quidam clericus coniugat⁹, eo qđ habebat caligas bipertitas, reputatus fuit laicus, & pro crimine tanquam laicus fuit condemnatus: nam fuit laqueo suspensus. Nota ꝙ clericus coniugatus in alijs oībus priuilegijs reputatur laicus, ideo vt laicus vocatur ad tallias, tributa, exactiones, & alia munera a quibus eximuntur clerici. Sed vtrum etiam talis clericus coniugatus, possit esse vicarius epi? Respondeō ꝙ non. Nam iurisdictio ecclesiastica non cadit in laicū cap. 2. de iud. in ant. & iste clericus coniugatus exceptis duobus priuilegijs reputatur laicus. Nota arg. a contrario sensu (quod est fortissimum in iure cap. cum Apostolica §. penul. in gloss. 1 de his quæ fiunt a præla in antiq. l. 1. ff. de offi. eius cui mandat. est iurisdict.) quod bigamus est priuatus omni priuilegio clericali, etiam istis duobus priuilegijs.

¶ *Si clericus coniugatus ferat habitum & tonsuram, clericali priuilegio gaudet, aliàs non. Ioan. And.*

Cap. I.

CLerici, [d] † qui cum vnicis [e] & virginibus [f] contraxerunt, [g]

Nota, ꝙ tonsura hic accipitur pro clericatu, nam proprie tonsura est illa abcissio capillorum, quæ est in parte inferiori, vt aures pateant, sed clericatus est abcissio capillorum in parte superiori, & circuitus abscissionis illorum capillorum vocatur corona.

[Prima glossa summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.]

d ¶Clerici.]si clericus coniugatus ferat habitum & tōsuram, clericali priuilegio gaudet, alias non. Et fuit tracta de fine cuiusdam extrauagantis, quæ incipiebat, ad quorundam. Et emanauit ad declarationem eorū quæ no. 23. dist. clerici. in 1. gl. & eo. tit. cap. Ioan.

e ¶Vnicis.] quia si bigami essent, omni priuilegio clericali exuti essent, nec possent etiam portare tonsuram, sup. eo. lib de bigamis, altercationis.

f ¶Virginibus.] secus si cum corruptis, 1 vel viduis contraxissent, & eas cognouissent, vt 33. dist. Valentino. & rationem quare virginitas in mulieribus requiratur quoad hoc potius quam in viro, quære de biga. debitum. in glo. pen.

[Glossa seq. arg. pro opi. recit. contrariam, quam approbat.]

g ¶Contraxerunt.] Nota pro opi. Hug. & Hostien. quod mulier debeat esse desponsata in virginitate, vnde si primo deflorauit quis mulierem, & postea cum illa contraxit, non videtur quod promoueri possit ad hoc 30. quæst. 5. qualis vbi de hoc. [in gloss. 2.] & 32. distin. nemo. Præterea carnis commixtio conformitatem designat humanæ diuinæque naturæ, quæ per incarnationis mysterium fuit in vtero virginali contracta. 2 oportet ergo, quod consumatio, quæ illud designat fuerit facta in vtero virginali, quod si ante illam corrupit, esse non potest, & bene facit ad hoc 33. distinct. maritum. Sed contrarium credo secundum Tanc. & Goff. qui hic no. in summa huius tit. de biga. § item. qd si quis,

† Vide concil. Tridē. sess 23 de reformat. cap. 6.

1 Etiam quas credebāt virgines, vt no. 32. dis. nemo. Io. Andr.

2 Et bene glos. c. debitū de biga & Sic. ibi. & in c. sanct 1. de. coniuga. vide Theol. de cisio. qu. 119. Pon.

si quis. Licet Bernar. contrarium not. de cle. coniug. sane. Et Bar. Brixien. in quæstione dominicali, quæ incipit. quis cognouit virginem. Ber. ꝫ. de biga. debitũ in gl. vl. cum quia non diuisit carnem suam in plures, vt ibi: tum quia sequens matrimonium fingitur præcessisse, vt supra, qui filij sint legi tanta.

ADDITIO. Quomodo hãc rationem Host. impugnat, ibi dixi in glo. per hanc.

a ¶ Vestes.] 21. q. 4. omnis iactantia [in tex. & glo. 1.] & per istam quæstionem. & sup. de vita & hone. cler. clerici.

b ¶ Canonis.] 17. q. 4. si quis suadente. [Glos. seq quærit, & soluit.

c ¶ Clericalis.] huic ergo fauori clericus renunciare non potest. de sen. excomm. contingit, sit de fo. compet. si diligenti. Sed nũquid talis clericus si habebat rescriptum ad vacaturam, antequam contraheret, mortua tali vxore, si postea vacat illa præbenda, potest illam petere? Terminauit Bar. Brixiẽ. in principio quæstionũ suarum, quæstione quæ incipit, quidam impetrauit [& est 9. dominicalis,] quod non. quia contrahendo matrimonium renũciauit per ipsum factum, a & animũ deposuit: Quasi dixeret, habuit pro derelicto ff. pro dereli. Li. & vlt.] Et hoc est verum. Nam tunc etiam perdidisset ius in re, multo fortius ergo ad rem, secundum ea quæ not. supra eo. cap. 1. ad hoc infra de concess. præben. cap. vlt [& in Clemen de rescrip. gratiæ.] Item contrahendo voluit perpetuo adhærere vxori 32. q. 2 solet, ibi, & potest quidem. sup. de condi. appo. cap. vlt & eligendo alterum de contrarijs, alteri renunciauit, supra eo. lib. de postu præl. cap. vnico, in fine de cle. vt quis duas. ad hoc infra eod. capit. vbi dicit, in cæteris, & c.

d ¶ Concilium.] supra de foro comp. c. 2. quod habetur pro palea 9 q. 1. c. 2. Io. Andr.

e ¶ Clericus] cuiuscunque ordinis supra de iudic. cum non ab homine, & patet in c. de quo fit mentio supra, de fo comp. c. nullus. Archid.

[Gl. seq. not opin. Ioan. approbatam, & contrariam reprobatam, ob & tripliciter soluit.]

f ¶ Declaramus.] Ex hoc & superioribus no. approbatam opinionem Ioan. Mo. 23. distin. clerici. & reprobatam opinionem Bart. Brix. ibi not. qui dicebat, quod clericus coniugatus in nullo poterat priuilegio gaudere quantumcunque in habitu & tonsura incederet, quomodo ergo respondebitur ad decre. sup. eod. Ioannes? Triplex est solutio. Prima est, quod ex sola delatione tonsuræ sine habitu (supple, & econuerso) non retinet priuilegiũ. Vel ibi erat vidua, vel corrupta contraxerat, vel aliam vxorem habuerat. Vel quia hoc est diuinare, dic tertio & verius, quod de alio priuilegio loquitur, & sic concordat. vt infra eo. § in cæteris autem.

ADDITIO. Si Ioannes (cuius opinionem glos. ista in prin. dixit approbatam) intellexisset quod gauderet omnibus priuilegiis, partim approbatur eius opinio, & partim reprobatur, in §. In ceteris. Triplicem ergo opi. in hoc notate & media hic approbatur, quòd in omnibus gaudeat incedens vt clericus, & hoc placuit Gui in Spe. eod. tit. post princ. Secunda, quod in nullo. Tertia, quod in quibusdam. Io Andr.

g ¶ Coniugatos.] deferentes tonsurã vel habitũ, vt infra df.

h ¶ Denegatur] infra. de regu. iur. cum quid vna, cum suis concord ibi vide de hoc. Io. Andr.

i ¶ In cęteris.] vt in priuilegio quod habent, ne vexentur exactionibus vel collectis. C de episco. & cler. l. 2. sup de vita & honest cle. c vl. I An.

k ¶ In præmissis.] priuilegio scilicet canonis Innocentij, & priuilegio Cõcilii Parisiens Io. Andr.

l ¶ Clericali] & sic intelligatur decret. sup. eo Ioan. Andr.

† Et ibi plenius scripsi super vl. gl. rationes, quas inducit Ho. Io. Andr.

† Al. retinent.

† Vide Alex. cõs. 8. in 2. vol. & Rot. de citi. 202. in nouis.

† al. &

a Et facto renunciat quis iuri suo. de iis quæ fiunt à ma. par. Ca. ex ore C. de iure do. impe. L. 3.

3 Etiam primæ tõsuræ aut seruitio ecclesiæ deputati. ca. 2 11. q. Pe. de An ch. Font.

† Vide conc Trid. sessio. 6. de refor. c. 1. & ses. 21. de refor. c. 3 & sess. 24. de ref. c. 12.

si tonsuram & vestes [a] deferant clericales, priuilegium retineant † canonis [b] † ab Innocentio Papa ij. prędecessore nostro editi in fauorem totius ordinis clericalis. [c]

¶ Et cum (iuxta Parisiense concilium [d]) nullus clericus [e] distringi, aut condemnari debeat a iudice sæculari: Pręsenti declaramus [f] edicto, huiusmodi clericos coniugatos [g] pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium sęculare, nec ab ipsis sęcularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter (ne per vnam viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur [h]) vllatenus condemnari.

¶ In cęteris [i] autem, vel nisi (vt pręmittitur) tonsuram, vel † vestes deferant clericales: etiam in pręmissis [k] eos gaudere nolumus priuilegio clericali. [l]

TITVLVS III.

De clericis † non residentibus in Ecclesia vel præbenda.

Bonifacius VIII.

¶ Distributiones quotidianę solum præsentibus, qui inter sunt diuinis, dari debent, consuetudine nõ obstante. Et qui aliter illas receperint, non faciunt illas suas; & idem de distributionibus, quæ dãtur pro anniuersarijs defunctorum. Ioan Andr.

CAP. VNICVN.

C ONSVE-

DE CLERICIS non residentibus in ecclesia, vel præbenda.

¶ Dictum fuit supra de clericis, & eorum vita: verum quia clericis dantur stipendia, vt melius vacent diuinis, quæ stipendia dicuntur beneficia clericorum: dubitaret aliquis, vtrum clerici teneantur residere in suis beneficijs, ideo ad nos informandum ponit titulum de clericis non residentibus in ecclesia, vel præbenda

Consuetudinem] Primo recitat consuetudinem quam reprobat: Secundo statuit, ibi, Statuimus. Tertio pœnam apponit, à qua duos casus excipit, ibi, Qui verò. Vltimo prorogat, ibi, de distributionibus.

¶ Præsupponendum est pro intellectu illius cap. quod fructus præbendarum consistunt in duobus, scilicet in corpore ipsius præbendæ, quod in aliquibus locis vocatur grossum, puta cum præbendæ sunt inter se distinctæ, quilibet canonicus habet certas possessiones pro sua præbenda. Secundo consistit præbenda in quotidianis distributionibus, quę dantur interessentibus horis diuinis, & dicuntur manualia beneficia. Vlterius est pręsupponendum, quod illæ quotidianę distributiones fuerunt introductæ, vt canonici melius vacarent horis diuinis, videlicet, vt si non amore Dei, saltem cupiditate pecuniæ interessent diuinis seruitijs.

CASVS. Canonici ecclesię cathedralis Pictauien. per longum tempus sufficiens ad introducendum consuetudinem. (si alias esset rationabilis) consueuerũt vt canonici

nonici non solum interessentes diuinis horis, sed etiã absentes hērent & pciperent quotidianas distributiones, ac si interfuissent diuinis horis: an valeat talis consuetudo, & sit rõnabilis? Rñdet ꝙ non nam Canonici etiam si sint in eodem loco, dum tamen non intersint horis diuinis, nõ debent habere quotidianas distributiones, quæ aliàs vocantur manualia beneficia clericorum, eo quia dantur ad manum: puta quod interessentes Missæ, habebũt duodecim denarios: in aliquibus ecclesijs non dantur istæ quotidianæ distributiones in pecunijs, sed dantur in cibarijs, puta pane & vino. Nota primo ꝙ quandoque alij clerici, q̃ canonici recipiunt quotidianas distributiones in ecclesia. Itemquandoque etiam distributiones dantur in alijs ecclesijs inferioribus cathedralibus, & pro his vide tex. in Cle. Vt hi qui, de ætate & qualit. Nota secundo, ꝙ illi dicuntur præsentes, qui sunt in ciuitate vel castro sed tamen tales non dicuntur interessentes diuinis, nisi personaliter intersint. Dominicus.

licium priuilegiũ illa perciperet. Existens tamẽ in seruitio Papæ illas nõ percipit, vt no. ĩ. eo. cũ dilectus. fructus tamen ꝑbendæ percipiunt, vt ibi. Et quis intelligatur esse in seruitio Papæ, & qd de illo qui residet cum Cardinali, dixi post Hostien. sup. verb. circa nos. & sug gio. vlt quod hic ponit Arch. Io. Andr.

† Vide Dec. cõsil. 180. vbi late de his quotidianis distributionibus.

† Al. participant.

tudinem, [a] quæ in quibusdam partibus inoleuit, qua Canonici, & alii beneficiati seu clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum ecclesiarum, distributiones [b] † quotidianas (quæ aliàs manualia [c] beneficia seu victualia [d] nuncupantur, & tantum residentibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus seu aliis locis (in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ) sint præsentes, [e] licet diuinis officiis non intersint, ex integro percipiunt, † ac si continue ipsis ecclesiis in eisdem officiis deseruirent, penitus improbantes: [f] Statuimus, vt distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscunque rebus consistant, Canonicis ac aliis beneficiatis & clericis ecclesiarum ipsarum [g] qui eisdem officiis in ipsis ecclesiis adfuerint, [h] tribuantur, iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem [i] rationabilem iam factam, seu etiam faciendam. ¶ Qui verò aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas [k] † seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidens ecclesiæ vtilitas [l] excusarent) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas: [m] immò ad omnium restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem receperit, [n] teneatur.

[Prima gl. summat, & dicit ꝙ iure veteri hoc ꝓbatur.]

a ¶ Consuetudinem.] distributiones quotidianæ solum præsentibus, qui intersunt diuinis, dari debẽt, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint, non faciunt illas suas; & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersariis defunctorum. Et probatur huius decretalis dictum in fine per decretal. sup. de præb. licet.

b ¶ Distributiones.] supra de præb. licet.

c ¶ Manualia.] vt inf. de verb. sign. olim.

d ¶ Victualia.] supra eod. de cetero.

e ¶ Præsentes.] Quid n. prodest præsentia in loco, ex quo diuinis non adsunt, propter quę sunt beneficia constituta?

f ¶ Improbantes.] Licet igitur de consuetudine corpus prębendæ deberi possit absentibus, qui diuinis non intersunt, supra, de constitut. cum omnes, secus in distributionibus quotidianis, vt hic.

g ¶ Ecclesiarum ipsarum.] cathedralium, vel collegiatarum.

h ¶ Adfuerint.] Nota, ꝙ si quis impetrat ꝙ in absentia percipiat prouentus suos ac si præsens esset, dispensatio hæc facit eum reputari pro præsente, sed non pro interessente diuinis officijs, [1] sed si præsens esset, & officiis non interesset, has distributiones non perciperet, vt hic: ergo nec dispensationis vigore perciperet. Sed si diceretur in gratia ꝙ reciperet ac si ꝑsens esset, & diuinis officijs interesset, tunc secus, ratione prædicta. Sit igitur impetrans in hoc cautus, vt secundum hanc formam impetret, si potest.

ADDITIO. Non tamen memini vidisse talem formam ab Apostolica sede manasse, si tamẽ daretur, tũc haberemus quartum casum exceptũ, s. quãdo p apostolicam priuilegiũ illa perciperet. [continued at top of right column]

1 Hoc nõ aduertit Ber. ĩ eo. cũ dilect. gl. 2. itẽ nec Host. in c. ad liberã iam de Iudæ. Io. Andr.

i ¶ Ordinationẽ.] vt puta, ꝙ tm̃ detur ei qui intererit in Missa, & tm̃ ei q interesset in matutino, & sic de singulis horis.

ADDITIO. Vide qđ no. in Cle. Vt hi q de æta. & qual. in gl. nota pro consuetudine, & in cle. 1. de reliq. in fine Io. Andr.

k ¶ Infirmitas 2.] q. a celebratione diuinorum excusat, vt supra de præb. significatum. aliás clerici ad oẽs horas tenẽtur, qđ dic, vt supra, de celebrat. Missa. c. 1.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

l ¶ Vtilitas.] hęc duo solent dispensationẽ inducere: supra, de præbẽ. expoluisti. Et signatur huic contra supra eod. lib. de elec. cum non deceat, vbi illi qui prosequuntur vtilitatem ecclesię, distributiones nõ percipiunt. Sol. canonici non tenentur eas talibus concedere, vt ibi: tamen si concesserint, illi non tenentur ad restitutionem, vt hic. Alii dicunt hoc loqui in præsentibus, illud in absentibus, vt præsentes qui prosequuntur vtilitatem ecclesiæ, distributiones percipiant, absentes non, vt ibi. Primum credo.

ADDITIO. Archidiaconus dicit hanc loqui in ecclesiis, in quibus est consuetudo, ꝙ absentes ista percipiant, quæ toleratur in casibus hic expressis: contrariũ in ecclesiis in quibus non est talis consuetudo. Si intelligitur de absente a diuinis, potest conuenire literæ, aliás non. Ioan. Andr.

[Glo. seq. soluit dubiũ, & remittit; scđo q̃rit & soluit.]

m ¶ Suas.] de his ergo non potest fieri eleemosyna. qđ dic vt no. 14. q. 5. in sum. & supra de deci. ex trãsmissa. Quid si illi quorũ lucro prædicta cedebant, remittant, nunquid est canonicus absolutus? Satis vr̃ ꝙ sic, Instit. de re. di. §. per traditionem, cum hic non sit additum remissionem non prodesse, vt sup. eo. lib. de rescrip. statutum, §. antep. & j. de censi. exigit. in fine.

ADDITIO. Arch. dicit, ꝙ forte ꝯrium est verum, nam ex quo non põt illas recipere, vt hic, nullo modo sue fieri poterunt, quin ad restitutionẽ teneat, cũ illas recipiat ꝯ mentem, & prohibitionẽ huius constitutionis.

[Glo. seq. ponit opi. quam reprobat quadruplici rõne, secundo quęrit & soluit, & solutionem fortificat, Tertio quærit, arg. pro, & contra, & soluit.]

n ¶ Receperit.] dicunt quidam ẽt in præteritũ, vt sic constitutio ista præterita cõprehẽdat, maximẽ cũ videatur ius antiquũ, sup. de præb. licet. Sed contrarium credo (idem Arch.) tum ex eo quod supra dicit, statuimus, cum ex eo quod dicit hic cõtra huiusmodi nostrã cõstitutionem, &c. Sed qui ante hanc constitutionem recepit, ꝯtra hanc ꝯstitutionem nõ recepit: quia pœna legis ex.

2 Vide Do. cõs. 19 Bonifaciũ in cl. Cupiẽtes. de pœnis, & Ioan. Mo. in c. vl. de verb. sig. lib. 6.

† Notat hic Do. & Phi. ꝙ infirmitas nõ priuat stipendio debito, sic famulus ægrotus habebit salarium. allego. glos. in l. arborib. § de illo ff. de vsuf. Bart. in l. si cũ dotem. §. fin. autẽ, ff sol. ma. vide decis. Tol. q. 359. Fõ.

ex ipse legis. 32. q. 4. dixit Sara. Præterea, licet statutum esset has distributiones solum ijs qui diuinis intersunt officijs dari; non tñ erat expresse statutum, consuetudinem contrariam non valere. Item nec pœna addita, qd facit constitutio hæc. Sed quid dices de ecclesijs, quæ non hñt aliquo modo distinctas prębēdas, sed tātum singulis diebus dantur cuilibet pro victu tot libræ panis, tot mensura vini, & sic de singulis? Credo quod de illis nō loquitur decr. cum illæ potius sint præbendæ, quàm distributiones, alias esset canonia sine prębenda in talibus ecclesijs: quod esse non debet. 1. q. 3. si quis obiecerit, sup. de præbend. statum. Et hoc optime probat iudicio meo decret. sup. de verb. signif. olim. certū n. est, quod quotidianæ distributiones non dantur absentib. etiam in theologia studentibus, vel priuilegiatis, vt in prædicta decret. Licet, & tamen in talibus ecclesiis dantur tales priuilegiatis absentibus, vt in prędicta decret. olim. qui verus est decre intellectus, alias nulla esset ibi decret. ratio, nisi quia ita placuit Papæ. Et ad hoc facit quod not. Ber. in prędicta decret. Licet, de præbend. plus dico, quod in ecclesiis in quibus sunt distinctæ præbendæ, & postea est mensa communis grossa, & postea distributiones, solum in his distributionibus, & non in illa mensa grossa locum habeat hæc decre. & ita fuit consultum in ecclesia Bonon. Et hoc sonat verbum quotidianæ, & supra dum dixit, quæ tantum residentibus, &c. [Hoc ergo tenendum, quod priuilegiati super percipiendis fructibus (vt nunc studentes Bononię, vtuntur priuilegij, quod facit illos censeri residentes) totum illud percipient, quod perciperent in ecclesia residendo, non interessendo horis, & facit quod not sup. in glo. not quod.] Sed quid dices, ordinatio est in ecclesia, qui vadit ad talem horam tantum habebit, &c. vadit canonicus ad horam principaliter pro denario: nunquid simoniam committit? Vš quod sic, argu. de sim. suam nobis & capit. sicut pro certo. Contra supra de prębend. significatum. Solu. dic secundum Hostien. qui hoc no. supra de verb. signif. olim, quod tales non committūt veram simoniam: cum nulla expressa pactio intercedat, peccant tamen grauiter, & mentalem simoniam committunt, & per pœnitentiam satisfaciunt. supra de simonia, tua nos, & c. vlt.

a ¶ Idem.] quod hi, qui non intersunt, nil habeant, & consuetudo contraria non valeat, & recipientes sine iusta causa ad restitutionem teneantur.

DE PRÆBENDIS ET DIgnitatibus.

[Dictum fuit supra de clericis, & eorum vita: verū quia præbendæ & dignitates & alia stipendia dantur clericis, vt melius vacent diuinis seruitijs, dubitaret aliquis de huiusmodi pręb endis & dignitatibus, ideo aunectitur tit. de præb. & dignitatibus.]

Suscepti.] Diuiditur in quattuor partes. Secunda ibi, Sane. Tertia ibi, Verum. Quarta ibi, Nos itaque. Ioan. Andr.

CASVS. Dicitur in c. de monachis, sup. eod. quod religiosi habētes aliquas ecclesias parochiales, puta ex donatione episcopi, cū consensu sui

(margin:) Vš dicit ... sm Bo... aguidā ... Curiā te... cte, qd ... literæ im... petratæ su... er haben... is distri... butionib. ... nō exten... dūtur ad ... las. Ioā. ... And. ... In vetu... storib. co... sicib. con... tanter le... itur, Cle... bens iiij. ... De hac ... quæone vide ... S. Tho qd ... beto 8. ... 6. Dec i ... ex parte, ... de offic. ... dele & Sū ... nistas, ver... bo, Simo... nia. ... Continua... io domi... Helix.

¶ De distributionibus etiā pro defunctorum anniuersarijs largiendis, idem [a] decernimus obseruandum.

TITVLVS IIII.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens tertius, aliàs quartus. †

¶ *Ad pręsentationem religiosorum etiam exemptorum, non debent in ecclesijs ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congruè sustentari, nec valet contraria consuetudo Ioan. Andr.*

CAP. I.

SVSCEPTI regiminis [b] nos cura sollicitat, vt vtilitatibus subiectorum in illis præcipuè

Capituli, possint ad illas præsentare personas idoneas, & tenentur ipsi religiosi assignare dictis personis, quas ad ecclesias illas pręsentant, cōgruam portionem vnde possint sustentari, & onera ecclesijs incumbētia supportare, & hospitalitatem tenere, & iura episcopalia soluere, qui religiosi si hoc noluerint facere, poterit episcopus lo. tales religiosos ad hoc cōpellere. Sed quid, vtrum illud c. de monachis, sit verū indistinctè, et si illi religiosi sint exempti, & subsint immediatè eccl'æ Romanæ? Rūdet quod sic: & hoc vt possint reperiri personæ idoneæ quæ ad illas ecclesias valeant assumi pro seruiendo in diuinis: nec valet cōtraria consuetudo.

Nota primo, quod prælatus superior ex necessitate sui officii tenetur prouidere necessitatibus suorum subditorum, nam sibi sunt assignati redditus, vt liberius vacet vtilitatibus suorum subditorum.

Nota quod dña est inter recipere præsentatū, & admittere. Hoc colligit Dominicus de S. Geminiano ibi, nullum recipiant, & ex hoc deciditur quæstio in facto. Nā quidam patronus pręsentauit quendam clericum ad aliquā ecclesiam, & rogauit epm vt illum admitteret: Rñdet epus, & bene, notarius vero in instrumento suo posuit qualiter episcopus talem instituerat, vtrum notarius commiserit crimen falsi? Vš quod sic; quia si verbum, admittere, non sit idem quod recipere, talis est falsarius: si autem admittere sit idem quod recipere, non est falsarius, cum recipere sit idem quod instituere. Dicendum, quod aliud est admittere, aliud recipere: & sic verbum, bene, quod respondit epus, solum operabatur approbationem personæ pręsentatę, non autem institutionem, & ideo instrumentum illud est falsum.

Nota principalem effectum huius capituli, qd diœcesanus non tenetur aliquē instituere, immò, nec admittere ad pręsentationem religiosorum: nisi prius fuerit assignata certa portio personę pręsentatę, vnde viuere & sustentari possit, soluere episcopalia iura, & tenere hospitalitatem: tamen communiter religiosi sustinent onera, & assignant pręsentato certam portionem pro victu & vestitu. Clem. 1. §. de iure patron. in Cle. Nota quod eps non tenetur recipere pręsentatum, nisi prius facta assignatione congruæ portionis. Quid si religiosi nolint assignare portionem? Dicendum quod episcopus poterit illos compellere ad assignandum congruā portionem, vt dicta Clem. 1. etiam si sint religiosi exempti, & in hoc religiosus exemptus subest iurisdictioni epi; quod verum est, dummodo illa ecclesia & populus sint sub potestate episcopi. Nota quod ratione paupertatis ecclesia quandoque confertur non idoneo, facit c. ex tuanę, sup. eod. cum simil. Nota finaliter casum in quo exempti subijciuntur ordinarijs. alios casus vide enumeratos per gl. in Clem. 1. de pœnis.

[Prima gl. summat, & diuidit]

b ¶ Suscepti regiminis] Ad pṝsentationem religiosorum et exemptorū non dēnt in ecclesiis ipsorū rectores institui, nisi primo tm eisdē assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congruè sustentari, nec valet contraria cōsuetudo. Et diuide in quattuor partes. In prima arengat: in scda antiquā constitutionem recitat: in tertia ipsius trāsgressionem: in quarta ponit renouationem, & extensionem ipsius, & contrariam consuetudinem damnat.

pue, per † quas animarum [a] saluti consulitur nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione [b] sollicitè prouidere curemus.

¶ Sanè fuit olim per sedem Apostolicam prouidè constitutum, vt dioecesani locorum ad præsentationem religiosorum [c] nullum ad aliquam ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesiæ coram eis fuerit assignatum, [d] vnde iura episcopalia possint soluere, [e] & congruam sustentationem habere.

¶ Verum (sicut nobis querela multorum frequens insinuat) religiosi exempti [f] de prouentibus parochialium ecclesiarum, in quibus ius obtinent patronatus, seu rectorum præsentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt annuatim, quòd rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commodè sustentari, [g] & episcopalia iura persoluere, ac alia incumbentia eis onera [h] supportare: propter quod sæpè contingit, quod non inueniuntur personæ idoneæ, quæ huiusmodi ecclesias velint recipere: sicque frequenter minus idoneis conferuntur, ex quo pericula imminent animarum. [i]

¶ Nos itaque volentes super hoc salubre remedium adhiberi † Præsenti decreto statuimus & mandamus, constitutionem huiusmodi quo ad omnes patronos † ecclesiarũ religiosos tam exemptos, quam non exemptos, & alios [k] inuiolabiliter obseruari, consuetudine [l] contraria non obstante.

† al. per qua.

† Idem Io. Mona. & Arch.

† al. adhibe. e.

† Alios casus quibus exempti subsũt ordinarijs, v. de ỹ. eo ca. 1. de pręn & remis per gl. ibi. Fr. Fon.

a No. Do. q̃ dictio alius, non includit diuersa. vnde Fel in c. sedes de rescr. in antiq. Fon.

a ¶ Animarum.] sup. eo. lib. de consti. c. 2. infra de sepul. cap. 1.

b ¶ Innouatione.] nunc antiquorum declaratione, sup. in proœ huius libri ad finem exordij.

c ¶ Religiosorum.] de monachis statutũ fuerat, ĩ. c. de monachis, de alijs religiosis eadẽ rõne idem dicebamus; ꝑ decre. sup. eod. auaritiæ, & capit. in Lateranen.

d ¶ Assignatũ.] q̃d per eos augeri vel diminui non poterit: dicit Archi supra eo. auaritiæ, & habẽt circa hæc prouidere dioecesani, etiam quo ad exemptos, vt in Cle. de suppl neg p̃la. quia regulares.

e ¶ Soluere.] hospitalitatem tenere. vt in præd. decr de monachis, & dic, vt ibi: & 21. quæst. 1. c. 1. & 16. q. 1. quoniam quicquid.

f ¶ Exempti.] ecclesia tamen cũ populo non erat ibi exẽpta: alias non intromitteret se episcopus, sup. de priuil quoniã, & de sup. neg præl. sicut. hodie secus: ut in Clement eod. tit. quia regulares.

[Glo. seq. exponit, ponit opin. & declarationes iuris noui.]

g ¶ Sustentari.] fortè dimittebant quartã quartæ, id est, sextam decimam decimarũ. supra eodem tit. extirpandæ. in princip. nolebant quod eis generarentur podagræ. de consecra. distinct. 5. legimus quosdam. Notauerunt autem Tan. Goff. & Ber. supra eodem, de monachis, quod si monachi hanc portionem assignare nollent, elapsis sex mensibus episcopus ordinaret ecclesiam. allega decret. de supp. negli. prælat. in antiq. sicut. Idem notauerunt Innocen. & Hostiens. Sed Archid. hic reprehendit, dicens, quod decre. sicut, loquitur de defectu personæ præsentatæ, non de defectu rerum, de quo loquimur hic. Dicit ergo quod hoc casu episcopus non ordinabit, sed coget illos ad portionem assignandam. Dic vt infra de eam in additione. Hodie dioecesanus ad hanc assignationem faciendam statuet eis terminum, intra quem si non fiat, præsentatum admittet, & postea faciet hãc assignationem, in qua taxam in pluri vel minori non debet excedere, quod dic vt in Clem. de iure patr. vt constitutio.

h ¶ Onera.] hospitium receptionis, nũciorum Apost. sedis, & simil.

i ¶ Animarum.] quarum regimẽ est ars artium, ĩ. de æta & qualit. cum sit, in antiq. est. n. anima pretiosior corpore, 12 q. 1. præcipimus. Ioan. Andr.

k ¶ Alios.] clericos intelligas: quia laici nihil percipiunt, sup. in aut de iure patro. præterea. & sic etiam intelligitur sup. eo. tit extirpandę. in princ.

ADDITIO. Intellige clericos patronos, scilicet de quibus hic loquitur secundum Archid. per decret. statim alleg. hic autem intelligit de habentibus ius insti-tuendi: sed salua pace non adaptatur litera, nisi dicatur per eos fieri præsentatio solum ad curam populi deinde iam instituto per ipsos ad regimen Ecclesiæ: vt scripsi de præb de monachis. super h. 2. glossæ. Ioan. And.

l ¶ Consuetudine.] cum. n. alab. sit periculosa, vt ĩ. pro batũ est, ergo extirpanda. sup eo tit extirpandæ de consu. in antiq. cap. vlt & de hoc ibi plenè Io. Andr.

Licet] Dicit Clericus, q̃ secũdo anno Pontificatus Clemẽtis emanauit hoc capitulum: & simul cum hac decre. lego re soleo decreta. sequentem, & decre. Si Apostolica, q̃ hãc restringunt, & decr. p̃senti q̃ hãc exponit, vt patet in gl. Io. An. Facit tria: Primo recitat antiquã ꝯsuetudinẽ: Scdo ibi, Nos itaque, illã approbat & inhibet: Tertio ibi, Nos. n. decernit. Io. A.

CASVS. Titius tenẽs beneficiũ canonice, q̃ spectat ad collationẽ epi Pictauiẽ. mortu' ẽ i Curia Romana: ep̃s Pictauien. ad quẽ spectabat collatio huius bñficij, sciuit illã vacationẽ: qa fortè erat in Curia: vtrũ poterit conferre illud bñficiũ ac si vacasset extra Curiã? Rñdet q̃ nõ: & dicit q̃ licet iure cõi collatio quorũcuq; bñficiorum spectet ad Papã, ipsius tñ antiqua ꝯsuetudo voluit ad ipsum spectare collationem beneficiorum vacantiũ in Curia: quã cõsuetudinẽ approbat hic Papa, & constituit vt nullus talia bñficia vacãtia in Curia audeat cõferre. Et illud verum: dũmodo Papa cõferat infra mẽsem: quo elapso poterunt epi ad quos spectat electio, conferre per se, vel per vicarios suos gñales in spũalib. & tpalib. in sua dioecesi dimissos: Tñ si Papa inuenit illud beneficiũ vacans, etiam elapso mense poterit ꝯferre: si non fuerit facta collatio per epm, vel suũ vicariũ dimissum in partib. Hoc dicit plens capitulũ. Nota primò, q̃ Papa hẽt plenã dispoñẽ beneficiorũ in quacũq; parte orbis litorumnã ipse suit vo ætus in plenitudinẽ ptãtis, vt ipse ꝯcurrat cũ oibus alijs ptatis: ideo inter ipsos est locus puentioni Nota q̃ bñficia vacantia in curia sunt reseruata dispoñi Papæ. Nota vlterius q̃ ius cõe pđ disponere illud qđ antea disponebat ꝯsuetudo: & sic de ꝯsuetudine fit ius cõe: vnde Papa ponderat hic ꝯsuetudinem ad se excusandũ, videlicet ne videretur ordinarijs collatorib q̃ esset causa auferendi ab eis collationem istorũ bñficiorum: tñ cessante cõsuetudine illud idẽ potuisset ordinare. Nota casum in quo bñficium dẽt ꝯferri, per Papam ĩ mensem, alias ꝑ sit qualitatẽ collationis: Nam ante nullus alius poterat conferre nisi papa, post mensem vero alij concurrunt cum Papa, & est locus præuentioni. Nota quod iste mẽsis currit a die vacationis, nec computatur dies vacationis; & ideo illud non statuitur in odium negligentiæ papæ, quia tunc non curret mensis iste nisi a die notitiæ, sed statuitur illud tpe in fauorem ecclesia-rum,

rum, ne diu maneant sine plato, ideo currit iste mensis à die vacationis, vt dictum est, secus in alijs temporibus relictis cæteris prælatis in odium negligentiæ eorū, quia illud tempus currit à die notitiæ ipsorum.

[Prima glossa summat.]

g ¶ Statuimus.] fit ergo de speciali consuetudine ius commune: sic supra, de clādest. despon cum inhibitio, & est si. de fideiuss. quod quibusdam, de priuile. quod non nullis. Allegatur tamen Romanæ ecclesiæ consuetudo pro iure, in antiq. sup. de constitut. ex litteris.

a ¶ Licet ecclesiarū.] beneficia vacātia in Curia, alius quàm Papa conferre nō potest, quod si fecerit, irrita est collatio. [Glossa seq. quęrit & soluit.]

b ¶ Dignitatū.] quid de episcopatibus, nū quid comprehendūtur hac constitutione? [Cleri. Pis. infra e proxi. tenuit quod sic, propter verbum, ecclesias. quod hic ponit, quod cathedrales comprehēdit, supra de verbo. sign. cū clerici. Ioan. Andr.] Satis videtur quod nō: quia ea quę speciali nota sunt digna, nisi specialiter notētur, neglecta intelliguntur, ff. de iniur. item apud, §. hoc edictū. ī. eo. tit. quamuis, ī. de senten. excomm. quia periculosum. cū simi. & facit ī. de procur. exig. & quod ibi dixi sup. de filijs presby. c. I. Est enim non dignitas, sed dignitatum culmē, ī. eo. venerabilis, & c. cum olim, & hoc tenuit Curia: quæ reseruationes ī his cū vacant facere cōsueuit, quod etiam in ferdum in Abbatijs facit, vt sic per istam comprehendātur solum prouisa per Cōcilium Lateranē. nō per generale, sup. de elec. ne pro defectu. Ad hoc supra, de cōces. præb. dilectus.

ADDITIO. Not. Ioan. Mona. infra, de hæretic. inquisitores, quod declarari vidit appellatione dignitatis Abbatiam non contineri facit 16. quæstio 7. si quis deinceps. Et secundum hoc dicit Archid. idem de prioratibus, per quos principaliter reguntur monasteria, sicut sunt prioratus de Bosco, & sancti Ioannis in monte, in quibus eadem est ratio, nec per variationem nominis ius immutatur, sed quantum percipio, Curia hoc non recipit. Ioan. Andr.

c ¶ Pertinere.] 12. dist. omnes, & vide quod dixi supra, eo. lib. de elect. quanquam. Io. Andr.

d ¶ Vacaturis.] quod alius non potest, vt supra, de concess. præb. c. I. etiam Legatus de latere papæ, vt sup. eo. tit. dilectus filius I.

e ¶ Apud sedem.] quæ dicantur apud sedem ipsam vacare, dicetur ī. eo. præsenti.

f ¶ Consuetudo.] patet ex facto, sup. de accu. accedens.

† Aliàs Ita: verum etiam ius ad ea tribuere vacatura.

† Quæ facit ne Papę noceat ordinarij ꝑuētio vn de Iferūt Do. & Pet. de Anch. consuetudinē fortificare, ius cōe: & hęc fortificatio sumit sibi nomen à consuetudine, non à iure cōi per l. ius ciuile, ff. de iust. & iure, & hic. Font.

a Facit Cle. de renunc. cap. vno, & dicit Gar. ī. e. pat. hoc pbari per literam ibi, pferre valeāt. de epalibus enim nō sic loqueretur, & dicit quod Nic. iij. ne in terpretatus est in ecclesia. Brachar. Io. And.

¶ Idem.

¶ Beneficia vacantia in Curia, alius quàm Papa conferre nō potest quod si fecerit, irrita est collatio Io. Andr.

CAP. II.

Licet ecclesiarum,[a] personatuum, dignitatum,[b] aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere,[c] ita quòd non solum ipsa cum vacant, potest de iure conferre, verum †etiam ius in ipsis tribuere vacaturis:[d] collationem tamen ecclesiarum, personatuum, dignitatum & beneficiorum apud sedem[e] Apostolicam vacantium, specialius cæteris antiqua consuetudo[f] † Romanis Pontificibus reseruauit.

¶ Nos itaque laudabilem reputantes huiusmodi consuetudinem, & eam auctoritate Apostolica approbantes, ac nihilominus volentes ipsam inuiolabiliter obseruari: eadem auctoritate statuimus,[g] vt ecclesias, dignitates, personatus & beneficia, quæ apud sedem[b] ipsam deinceps vacare[i] contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem quacunque super hoc sit auctoritate munitus, siue iure ordinariæ potestatis ipsorū electio, prouisio seu collatio[k] ad eum pertineat, siue litteras super aliquorum prouisione generales vel etiam speciales sub quacunque forma † verborum receperit, (nisi ei sit super conferendis eisdē in Curia Romana vacantibus specialis, & expressa[l] ab ipso Pontifice summo auctoritas attributa) conferre[m] alicui, seu aliquibus non præsumat.

¶ Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

Gregorius decimus in Concilio Lugdunensi.

¶ Si Papa beneficia vacātia in Curia non conferat infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Ioan. Andr.

b ¶ Sedem ipsam.] non vacantem, aliàs parochiales ecclesiæ cōferuntur per illos ad quos collatio pertinet, quod dic vt infra eodem, si Apostolica.

i ¶ Vacare.] an beneficium dicatur in Curia vacare, cum duobus ibi super eo sibi collato litigantibus alter moritur, vel vterque? Dic vt in Clem. vt lite pēd. si duobus.

[Glossa sequens tractat quid de præsentatione.

k ¶ Collatio.] nihil dixit de præsentatione: vnde sæpius reperitur receptum in Curia à Papam p hoc non conferre beneficia, quæ pertinent ad præsentatione m laicorum. Sed eadem ratione non conferret quæ pertinent ad præsentationem ecclesiarum, vel monasteriorum, vel monachorum, supra capi. proxi. pro hac parte facit infra eod. titu. cum in illis, §. cum autem. ad hoc supra de iure patr. cum dilectus. Sed per litteram quæ supra dicit quacunque auctoritate, & per id quod dicit prouisio. Et quia præsentatio patroni clerici habet vim electionis, vt no. Innoc. de iure patro. cū autem, secūdum Archid. satis videntur cōprehēdi prædicta.

† Procedit etiam si hēatur clā, non obstāte, quod oporteret expresā mētionē de verbo ad verbū fieri I litteris Apostolicis. Petr. de Anc. Do. & Ph. Fō.

a Idē Io. Mo. dicit tū Arc. quod Papa illa reseruare potuisset si voluisset. Ioan. Andr.

CAP. III.

Statu-

ADDITIO. comprehenduntur et illa, quæ possent laici conferre ex priuilegio Papali, secundum Archi.

l ¶ Expressa.] Nota vnum casum, in quo vacat præbēda in ecclesia, & ille ad quem spectat prima vacaturā, non consequitur illam, alium habes infra de rerum per mu. cap. vnico.

ADDITIO. Adde quod not. inf. eod quia sæpe, in vlt. glo. Io. Andr.

m ¶ Conferre.] infra mensem a die vacationis numerandum, quia post illum possunt ea conferre, quod dic vt inf. c. proxi.

Statutum.] Ponit constitutionem Clementis, cuius moderationem subdit ibi, vt ij quam postea restringit, ibi, Tantummodo. Dominicus.

CASVS. Pro intellectu huius ca. præsupponendum est illud quod habetur in c. præcedenti, videlicet, quod ecclesiæ, dignitates, personatus, & beneficia quando vacant in

Statutum [a] † felicis [b] recordationis Clementis Papę prędecessoris nostri, de dignitatibus, & beneficijs in Curia [c] Romana vacantibus nequaquam per aliū, quam per Romanum Pontificem conferendis, decernimus [d] taliter moderandum.

¶ Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio † (statuto non obstante prędicto) demum post mensem [e] à die quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerandum, [f] ea conferre valeant tantummodo per se ipsos, [g] vel (ipsis agentibus in remotis, [h]) per

in Curia, conferri non possunt per alium, q̄ per Romanum Pontificem Hoc præmisso, dicit cap præsens, q̧ si Romanus Pontifex beneficia in Curia vacantia intra mensem a tempore vacationis numerādū, nō conferat: illi prælati ad quos huiusmodi beneficiorum collatio spectat, mense elapso illa conferre poterunt statuto Clementis 1. cap. immediatè proximo non obstante, dummodo ipsi collatores per se ipsos illorum collationem faciant. Sed qd si ipsi a suis diœcesibus sint remoti, quis tunc conferet? Respō detur, q̧ eorum Vicarij generales gerunt in ipsis diœcesib. collationē facere poterunt, dummodo habeant speciale mandatum beneficia conferendi. Nota primo, quod appellatione Romanæ Curiæ venit sedes Apostolica: hic.n dicit, in Cur a Romana. & supra ca. prox. dixerat, apud sedem Apostolicam. Nota secundò, quod ista decr. modificat ca. præcedens. Sed quæstio est an habeat locū in beneficijs electiuis? Vī quod non, quia tex. dicit, collatio, sed collatio & electio diuersa sunt, vt cum illis, ĩ eo. appellatione igitur vnius alterum non comprehēditur. Aliqui ista ratione moti, tenent istam partem. Dominicus tamen tenet contrarium, quia istud cap. venit ad limitationem præcedentis: ergo debet habere locum in illis, in quibus c. supra proximum. Sed præcedens cap. habet locum in electiuis, vt patuit ibi, electio, prouisio, seu collatio; igitur istud in illis locum habere debet Nota finaliter effectum huius c. quod nisi Papa prouiderit infra mensem de beneficio in Curia vacante: tunc Ordinarius poterit conferre, & ex hoc elice quatuor specialia, que hic ponit glo. est ergo expressum, &c.

† Vide extrauagāt. Bonifacij octaui incip. Piæ sollicitudinis. habetur Iter cōes titu. de præbē. & dignit.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Statutum] Si Papa beneficia vacantia in Curia non conferat infra mensem a die vacationis: illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre.

b ¶ Statutum felicis] supra c proximo.

c ¶ In Curia.] & sic idem est dicere in Curia, q̧ apud sedem Apostolicam, vt supra, cap. proxi. & quando ibi vacare dicantur, videbis ĩ c. præsenti.

d ¶ Moderandum.] hoc arctationem respicit, non augmentum, sup. de verb. sign. c. vlt.

ADDITIO. Interdum ponitur pro gubernatione, vt ibi dixi super glo. penul Io. Andr.

e ¶ Mensem.] De huiusmodi computatione dicitur supra eod. lib. de elect. quam sit.

[Glo. seq. alleg. contrarium, & op ad illud, ponit opi. contrariam, quam approbat, & respondet ad contrarium: secundò tractat an tempus currat sede vacante, tertio notat quattuor specialia.

f ¶ Numerandum.] est ergo expressum istud tempus non à tempore scientię, sed vacationis currere, licet videatur s. supra, de concel præben. quia diuersitatem. ad si, supra, de sup. neg. præl. licet, is enim qui nescit potestatem experiendi non habet. 1 q 6. biduum, ff. de calum. l. annus, & hoc tenuit hic Guil. Sed contrarium credo secundum 1 Gar quia hoc statutum fuit in fauorem ecclesiarum, ne contingeret beneficia diu vacare, non autem in odium summi Pontificis negligentis. quia tunc non nisi a tempore scientiæ curreret præscriptio, vt in contrarijs. Item per hanc reditur a l ius commune, Extendenda est igitur, vt de facili ad suam naturam redeat, 33. distinct ab exordio, ff. de pact. si vnus, præsertim, vbi statuens contra se statuit: alias enim quare non sic expressisset a tempore scientiæ, de-

1 Idem Petr. de Anch. Do. p ratione glo. Font.

cim. ad audientiā. ad hoc infra, de regu. iur. contra eum qui. Vnum scias, licet illud tempus currat ignoranti, non tamen sedi vacanti. 2 quod satis probatur infra eod. si Apostolica: si enim ibi specialis est casus: ergo ipsius contrarium est regulare. & est ratio: quia hoc reperimus expressum, sed illud non. Et sic no. specialia in hoc casu: Primum, quod cum in alijs detur maius tempus, de concess. præbend. ca. 2. hic datur solum mensis. Secundum, quod istud tempus currit ignoranti Tertium, quod non fit computatio de momento ad momentum: sed dies vacationis non computatur in mense. 3 vt hic patet, dum dicit, à die, &c. & si. supra de excep pia, de restitut spol. frequens. Et Clemen. sicut appellationem, de appel. & vide quod dixi sup. eod. lib. de elect: prouida. in glo. penult. Quartum quod cum aliàs communiter potestas deferatur ad superiorem, hic redit ad inferiorem, & hoc facit impossibilitas casus. ad hoc, supra de elect. licet in fi. & supra eod. lib & eo. tit. indemnitatibus. in fine.

2 Placet Do. Fon.

† Large capiunt Doct. hic. hēt. n locum in oī casu quo p̄cedens. facit §. fi. in Auth. de fil. ante do. instru. Font.

3 Idē dicūt Pe. de Anch. & Dul a tescribentes de ista p̄positione Fon.

ADDITIO. Tenuit Guliel. tempus istud de quo fit mentio in princ. huius glo currere a tempore scientiæ: qui etiam dicebat, quod nouo Papæ currebat a tempore electionis, vel immutationis, non à tempore coronationis, cum ex electione competat illi plena iurisdictio, sup de elect licet; & de facto patet, quod ante coronationē beneficia confert, & quandoque si non vult conferre, reseruat. Et quomodo scribat ante coronationem, & qualem bullam det, not. in fine huius libri super data. Io. Andr.

4 Qđ patuit ex diutina vacatione ecclesiæ Romanæ post obitū Clemētis. 5. secundū Guil.

[Glo. seq. dicit quid dederit causam Constitutioni, secundo quærit, & soluit.]

g ¶ Per se ipsos.] habebant episcopi ante constitutionem Clemēt s procuratores in Curia, qui statim cum vacabant beneficia, conferebant illa, & sic præueniebant Papam: vnde motus Clemens promulgauit constitutionem supra c prox. demum Gregorius quia multum pręiudicialis erat constitutio illa 4, in Concilio Lugdunensi moderatus est eam. Sed ne adhuc exercerent illas malitias, scilicet quod haberent procuratores in Curia, qui statim mense elapso illa conferrent, idcirco hoc addidit. Papa.n. etiā post mensē posset cōferre si vellet, dummodo præuentus non esset. 5 supra c. proxi. in princ. Sed litera ista dicit, per seipsos: Nunquid si præsentes sunt, per alios conferre poterunt? Dic quod per alios conferre non poterunt, nisi in casu qui sequitur: potuit enim Papa rei suæ conditionem & modum apponere, & legem quam voluit 68. q 2. Eleutherius ff. de pact. in traditionibus, de conditio. appo. c verum.

5 Placet Philip. & Do. in reseruatis, de quibus ordinarii non disponit, glo in Cle. si de beneficio, de præb. Font.

ADDITIO. Inquantum hęc glo. dicit quod etiam præsentes per alios conferre non poterunt, tria specialia not secundum Gar. & Archi. scilicet q̧ possum per me, quod non possum per alium. Item quod possum per alium quod non per me, cum horum contrarium sic regulare infra, de regu. iur. potest vbi de hoc. Item q̧ potestas conferendi redit non libera, sed onerata, vt hic patet. Io. Andr.

6 Sequitur Do. Font.

7 Idem Guil. & Gar.

[Gl seq. ponit opinionem, quam reprobat.

h ¶ In remotis.] sic supra eo lib. de tem. ord. cū nullus, § episcopo. Et dixerunt quidam per hanc literam, q̧ quis extra suam diœcesim existens beneficia conferre nō poterat, sed hoc est falsum. 7 licet in hoc casu pos-

sint

set cōcedi, & probabatur hoc, olim, supra de cōcess. præben. post electionem. in parte decisa. & hoc not. Ioan & Ber. supra in antiq de off leg c. nouit.

[Glo seq. ponit duas lecturas, & primam approbat.]

a ¶ Id canonicè.] dicebant olim quidam id, s. vicarius, nam eo ipso q vicarius gñalis erat, beneficia conferre poterat: sed hoc est falsū, vt sup eo. lib. de offi. vicar. cum in gñali. In titulum ergo collatione per ordinariū facienda, requiritur q mensis elapsus sit; q per seipsos conferat, si præsentes sint; vel q per generales vicarios, non speciales: & q habeant speciale mandatum beneficia cōferendi, & sic expone, id, i. beneficia conferre.

Vicarius Epi an, & qn possit conferre beneficia vacātia in Curia Romana.

ADDITIO. Archidiaconus.] cuius dictum vt tutius consulo ante factum; post factū sto gl.] exponit, id est collatio benefi. scilicet sic in Curia vacātib. Adde quintum, quod infra diœcesim conferant. Ioannes Andreæ.

suos vicarios generales in eorum Diœcesibus existentes; quibus id canonicè [a] sit commissum.

¶ Bonifacius VIII.

¶ In beneficijs, vel in impetrationibus ad beneficia, per prouisionem vsque ad certam summam pensio non debetur. Per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non comprehenditur cathedralis: Sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur. Ioan. Andr.

piorum beneficialium sunt interpretanda strictè. Dominicus.

[Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.]

b ¶ Quamuis.] In beneficijs vel impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsque ad certam summam, pēsio non debetur, per ecclesias Ciuitatis vel Diœcesis non cōprehenduntur cathedrales, sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includūtur. Fuit tracta de extrauaganti [Innocentij, iiij breui responso, &c. licet in bñficijs, Et emanauit ad declarationem eorū, q no. Tan. Ber. & moderni, sup in antiq. de æta. & qualit. accepimus, in fi. de preb. pro illorum. in prin. Ber. & Compost de rescript. Capitulum sanctæ crucis, in glo. quia quæstiones, §. item quæritur de hac forma, & §. seq.

CAP. IIII.

Qvamuis [b] † plenissima [c] sit alias in beneficijs interpretatio facienda: litteræ tamen super obtinendis beneficijs impetratæ, debent (cum sint ambitiosæ) restringi. [d] Et ideo si alicui vsque ad certam [e] summam prouideri mandamus: ei non in pensione, [f] sed in beneficijs ecclesiasticis tantum volumus prouideri, nisi de pensione in nostris litteris men-

† Vide Oldrad. 3si. 168.

ADDITIO. Et per Inno. & Host. sup. de iure pat. cum dilectus. Ioan. Andr.

c ¶ Plenissima.] supra de don. cum dilecti, in fine supra, de verb. signi. olim, ff. de consti. prin. beneficium. Vide quod plene dixi d. cap. olim, super vlt. glos. Archid. remittit ad not de consanguin. & affin. quod dilectio. Et debent esse mensura. infra de regu. iur. decret. cum suis concord.

Qvamuis.] Primo ponit regulam; Secundo instantiam, ibi, Et ideo. Tertia ibi, Quamquam, decidit secundum dictam instantiam, & duos casus subijcit. Quarta ibi, Secus, contra instantiam alium casum subijcit, secundum Ioan. Mon. Ioan. Andr.

CASVS. Papa voluit mihi facere gratiam: & mandauit episcopo Pictauiensi, vt pro sustentatione meæ vitæ mihi prouideret vsque ad summam quinquaginta librarum: vtrum virtute istius gratiæ possit assignare vsque ad illam summam in pensione super aliquo beneficio? Respondet quod non, nisi in litteris meæ gratiæ fiat expressa mentio de pensione, sed virtute illius gratiæ solum mihi fiet prouisio vsque ad summam quinquaginta librarum in beneficijs ecclesiasticis, & non in pensione: & rationem ponit: nam litteræ istæ sunt odiosæ & ambitiosæ, & ideo sunt restringendæ. Sed quid, ponamus quod Papa mandauit sub hac forma, vt mihi prouideretur de beneficio vel præbenda vacante, vel proximè vacatura in aliqua ecclesiarum Ciuitatis Pictauiensis: vacauit aliqua præbenda in ecclesia cathedrali Pictauiensi, an virtute meæ gratiæ possim illam petere? Certe non: Et dicit Papa, quod non intendit quod mea gratia extédatur ad ecclesiam cathedralem: licet in fauorabilibus sub nomine ecclesiarum ciuitatis Pictauiensis cōtineatur cathedralis ecclesia. Sed quid si Papa mandauit mihi prouideri in aliqua ecclesiarum prouinciæ Burdegalensis: vtrum ecclesiæ cathedrales comprehendantur sub mea gratia, adeo quod possit mihi prouideri de beneficijs ecclesiæ cathedralis Pictauiensis, vel aliarum ecclesiarum cathedralium prouinciæ Burdegalensis? Respondet quod sic: Et non solum ecclesiæ cathedrales suffraganeorum continentur sub mea gratia, sed etiam ecclesia metropolitana: nam videtur mihi fecisse vberiorem & pleniorem gratiam, quam quando mandat mihi prouideri in ecclesijs alicuius ciuitatis: & ideo appellatione ecclesiarum in hoc casu continentur ecclesiæ cathedrales. Nota primo, quod verba inserta in dispositionibus beneficialibus, titulum beneficialem concernentibus, sunt interpretanda largissimè: ad hoc de don. cum dilectis. Nota secundo, quod verba restri-

d ¶ Restringi.] sic supra eod. lib. de fil. presbyt. cap. 1. & seq.

e ¶ Vsque ad certam.] aliud puto cum Papa scribit vt prouideatur impetranti vsque ad talem summam: aliud dum Papa scribit vt prouideatur ei de præbenda tanti valoris vel summæ: quia in primo casu potest prouideri de minori, sed non de maiori; in secundo vero de maiori, sed non de minori, quia forma mandati est seruanda: infra eod. tit. cui de non. Et cum istud, vsque, ponitur in litteris, intelligo quod veniat ascensiuè: quasi papa scribendo quod prouideatur vsque ad summam centum librarum, velit quod prouideatur de summa a sexaginta vsque ad centum; sed non vltra id, sup. eod. lib. de arbi. c. 1. cum suis concord.

ADDITIO. Archid alleg. ff de verb. obl l. 1. § si stipulanti & l. inter stipulantem, ff. de leg. 1. si seruus legatus, §. quinque. Ioan. Andr.

1 Per istā rōnē Do. & alij reprobant gl. q a prouideri nō pt nisi de expressa. Fon.

[Glo seq. rationem reddit.]

f ¶ In pensione.] Papa videtur mandasse ei prouideri de eo quod prouidens per se non poterit retinere sicut beneficia: Quia licet ibi sit liberalitas, non tamen est in collatione; sed in eo quod magis illi quam illi confertur; quod dicitur s. de præb. relatum. probatur hoc j. de rest. c. vlt. Et licet in fauorem eius hoc dictum videatur, non tamen illi fauori renunciat propter intentionem Papæ, quæ talis fuit; & propter formam mandati, quæ seruanda est inf. eo tit. cui de non.

ADDITIO Per beneficia quis intitulatur & obligatur ecclesiæ, & tenetur ad continuam residentiam, sup. de Cle. non resi. cap fin sed per pensionem non intitulatur, nec ad residentiam tenetur. 16. q. 1. possessiones. & q. 6. illud, cum illa possit etiam laico concedi, vt ibi. Ioan. Andr.

Pēsio nō obligat ad residētiam.

a ¶ Aliàs.]vt 100.dist. pallium, de auct. & vsu.pal.ca. s. [vbi de hoc per Host.]sup.de testa.requisisti.ad hoc de verb.sign.cum tibi.imo et interdum solum cathedralis comprehenditur, vt sup.de verb.sig.cum clerici.
ADDITIO. Quod est speciale propter periculum, quod imminere potest ex periurio, vt ibi dixi. Ioan. Andr.
[Glo. seq.alle.vnam concor. & ponit op. pro, secundo ponit opi.contrariam, quã soluit.]
b ¶ Includi] sic inf. de sent.excom quia periculosum, & hoc tenebat Compost. in supradicta gl.]Et facit C de aquæduc l. eos,lib. 11.lo.Mo. & Arch. ibi dicitur qđ habẽtes aquæductu, non attentent matrices titulas]
Sed Ber.& Ian videbantur tenere cõtrarium in prædicta de et accepimus. in antiq.in gl pen.Sed forte bonum habuerũt intellectum si ad casum decre.ie retulerunt.Sun.ijs g.primo erant obligati prouidere: obligauerat.n. se episcopus ordines conferendo, vt sup. eo.in ant.cum secundum Apostolu. ad si. prouidere vel in cathedrali vel alia.]litteræ igitur ibi impetratæ fuerunt litteræ iustitiæ: seu hic de litteris gratiæ loquimur: vnde in hoc casu per cõmunem formam in cathedrali vel alijs prouidere tenebitur. 1 & sic decre. illa loquitur in suo casu:nec sit correcta per istam.ad hoc sup. eo.lib.de elect.cum expediat.
[Glo seq. quærit arg pro, soluit contrarium : secundo quærit & soluit.]
c ¶ Non extendit.] quid si mandetur sub hac forma? nunquid in capellania, vel mansionaria maioris ecclesiæ cathedral.s poterit prouiderti Et videtur Papa solũ canonicos & ipsorum excepisse præbendas ad hoc sup. in tex. vbi dicit; propter ipsius honorem. ad hoc sup. eo.lib.de rescrip.statutum.& sup.de verb sig.cum clerici.Satis credo, cum hac litera sic indistincte loquatur, quod in nullo beneficio cathedralis ecclesiæ poterit prouideri:non.n dicit, quod non includatur canonicatus ecclesiæ cathedralis:sed quod non includatur ecclesia; ergo nullum ipsius ecclesiæ beneficium includetur ad hoc optimè int.de priuil.per exemptionem.& sup. 1.te sponso. [Hanc opinionem tenet Archid. qui refert sic pronunciatum per archiepiscopum Rauen. de mandato Papæ in forma pauperum.inducit etiam ad hoc inf. de sent.excom.c.vit §.adijcimus]Sed pone, impetraui prouideri mihi in eccl'a S Petri Bonon.non est alia tamen Petri ecclesia quam cathedralis,nunquid in ea prouidebitur mihi? Videtur propter stylum Curiæ 2 gratia surreptitia: quia in cathedralibus ecclesijs non solet exprimi nomen sancti:sed in inferioribus sic,quod credo,nisi aliter per litteras appareret Papam de cathedrali intellexisse per illud cap.
d ¶ Prouincia.]& in hoc casu loquitur decre. sup.eo. tit.pro illorum. vnde non aduertebant qui decret. istã allegabant, quod per litteras quibus prouideri mandabatur in aliqua ecclesia Ciuitatis, potest prouidere in cathedrali, cum ibi archiepiscopo de ecclesijs suæ prouinciæ scriberetur.

† In antiquorib. codicibus ita: Secus est cũ mãdamus.

† Transit Domi. cũ glo. Font.

2 Qui patet de cle. in antiq. dudũ. 1. & 2. & c Cumana, & ca Sacrosanctæ cũ sim Io. Andr.

tio habeatur expressa.

¶ Quamquam sub nomine ecclesiarum Ciuitatis comprehenditur aliàs [a] ecclesia cathedralis : cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum Ciuitatis vel Diœcesis prouideri, ad cathedralem ecclesiam (quam propter ipsius honorem, sub hac generalitate nolumus hoc casu includi) [b] se mandatum huiusmodi non extendit. [c] Secus † autem cum mandamus in aliqua ecclesiarum prouinciæ [d] prouideri: tunc enim & metropolitana, & ceteræ cathedrales ecclesiæ includuntur sub tali mandato: cum vberiorem [e] hoc casu, quàm alio impetranti gratiam facere videamur.

¶ Idem.

¶ Impetranti beneficium seculare, prouidetur de beneficio per seculares clericos usque ad præscriptionem legitimam possessio; hoc primo. Clerico seculari prioratum impetranti simpliciter, non prouidetur de consueto per religiosos gubernari. hoc dicit secundo Dominicus.

CAP. V.

CVm † de beneficio ecclesiastico consueto clericis sæcularibus assignari, prouideri mandatur, de illo debet intelligi, quod tanto tempore ab vno [f] vel pluribus sæcularibus clericis institutis [g] in eo rectoribus extitit continuè ac pacificè gubernatum, vt præscriptio legitima [h] sit completa, etiam si ante [i] vel

e ¶ Vberiorẽ.]si ergo gratia diuersitatis rõ, sufficiat ista: licet quo ad metropolitanã eccl'am nõ multũ efficax videatur: sed sufficit sic g Papã declaratum in anti. de re iud in causis.
ADDITIO. Vide qđ no Host ĩ.eo. g illorum post princ. & in sum.de verb. sig. §. à quo fieri: post princ. uer.qđ si pcipiat.vbi dicit, quod ciuitas & diœcesis sũt correlatiua, sicut pr̃ & filius: & sic vnũ nõ est reliquum, sed prouincia nõ est correlatiua ad ciuitates, sed illarum collectiua vel conclusiua, ita qđ et Ciuitatẽ propriam concludit, facit 6.q.3.l.ttote 3.q.6 non liceat, & seq.c.Io.Andr.
CVm.] Duæ sunt partes: Scđa ibi, Qđ] Et hæc scđa ponit dictũ, à quo casũ excipit ibi: Nisi & hoc verbũ, bñficio, large ponit, siue de parochiali eccl'a, vel de plãtura: vel de p̃bẽda tractet. Io. An.

† Vide Cle. 1.tit. de suppl. neglig pl. vers prioratus. & latè Pel. in c in nostra, extra de relcri.

CASVS. Papa mãdauit epo Pictauien.vt mihi prouideret de bñficio, qđ consueuit assignari clerico sæculari. Erat aliqđ bñficium qđ fuerat regulare, tũ fuerat possessum p sæculares clericos g spatium 40.annorum, sufficiens ad inducedã pscriptionem: vtrum videatur mutatum bñficium? Rndet q sic:nã ex spatio tanti tpis p̃sumitur mutatio status talis bñficij, io continetur in gratia mea, ac si semper fuisset sæculare, & non regulare. Sed quid, pone quod Papa mandauit vt mihi prouideretur de prioratu: quæritur de quo prioratu intelligatur? Respondet quod de prioratu sæculari congruo meo statui, nisi in gratia mea contineretur expresse, vt mihi prouideretur de prioratu, etiam si illud esset regulare.

Nota primo quod appellatione consuetudinis intelligitur de præscripta vt nota.in c.Cumana. de elect. in anti Nota secundo, quæ possessio inducat præscriptionem: quia requiritur quod sit continua & pacifica ad hoc de præsump.illud. Dominicus.

f ¶. Ab vno.] Nota pro ijs q.no Ber. ĩ. de caus. poss & proprie cum ecclesia Sutrina in glo. ex hoc videtur[facit supra in anti.de fil presby.constitutus.]
g ¶ Institutis.] ergo si de facto tm occupatũ esset per eos, no heret locu pscriptio vel,si ibi nõ ut rectores, sed vicarij vel conductitij sæculares clerici ext.ssent.
ADDITIO Idẽ lo. Mo & Arch qui ponderat, q hic requiritur pscriptio, non consuetudo tm: propterea q dixi sup eo lib.de consue.c si.in 3.glo Ioan.Andr.
h ¶ Legitima.] i 40.annoru in anti.de pscrip.de quarta. de causa pos.cum ecclesia de consue. c vlt [Idem. Ar.]
i ¶ Ante.]inceptam pscriptionem: sed secus si post inceptam, & ante copletam:& io dixit ĩ in tex.continuè

Prioratus ẽ duplex.

a ¶. Post.]

a ¶ Post.] i. non tamen continue, & pacifice spatio 40. annor. & ideo dicit, quãque: illa igitur administratio præcedentis tẽporis tollitur per pr̃scriptionẽ sequentem: administratio autẽ præscriptionem sequens illam non tollit, nisi alia interueniment, quæ ius aliorum haberent perimere.

ADDITIO. Idem Archidiaconus.

b ¶ Prioratu.] Prioratus est Generale verbum quod ad prioratum sæcularem, vel regularem potest extendi: sed ratione personæ impetrantis, qui clericus sæcularis est, sibi regularis prioratus cõferri non potuit, ut arcetur id solum ad sæculares: nam gratia ecclesie expertos, &c. 19. quæst. 3. monasteriis. in antiq de elect. cum ad nostram, & c. officij.

c ¶ Sæculari.] quid si tempore impetrationis sæcularis erat impetrans, modo factus est regularis: nunquid de tali prioratu sibi poterit prouideri? Credo quod non: i. per decre. supra eo. lib. de rescript. si eo tempore.

d ¶ Iuxta modũ præmissum.] supra proximo responso, s. per quadraginta annos continue & pacifice ab uno uel pluribus institutis in ipso.

post[a] † religiosi quandoque † ministrauerint in eodem. ¶ Quando vero scribitur, vt prouideatur de alieno prioratu[b] alicui clerico sæculari[c] prouideri non potest de prioratu, qui per religiosos (iuxta modum præmissum[d]) est) solitus gubernari. Nisi hoc in litteris caueatur expresse.

¶ Idem.

¶ Habere personatum cum cura & prebendam, cui annexa est parochialis Ecclesia, non, contra Concilium Generale. Io. And.

CAP. VI.

SVper eo, quod[e] præbendas, quibus parochiales Ecclesiæ sunt annexæ,[f] † in quibus spiritualẽ iurisdictionem s̃m Ecclesiæ vestræ consuetudinem approbatam, & sic s̃m aliquorum interpretationem curam animarum habetis, simul cum personatibus[g] (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadẽ[h] Ecclesia obtinetis, vobis (cũ hoc generali Concilio[i] † nõ obuiet[k]) dispensatio[l] necessaria non existit.

¶ Idem.

¶ In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio, vel receptio. Io. An.

CAP. VII.

EVM,

SVper eo.] Non diuiditur: dici tñ põt, quod decidit casum, & rõnem interserit, ibi. Cum hoc. Ioan. And. Præmitte, quod pluralitas beneficiorum curatorum est phibita. sup. eo. de multa. Dom.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius c. illud quod hr̃ in c. de multa eo. ti. in anti. uidelicet, quod si quis obtineat dignitatem vel personatum, & ei conferatur aliud beneficium simile, vel Ecclesia parochialis, primum va cat habita possessione secundi benefic., & si contendat retinere primum, vacat vtrumque.

CASVS. Cum obtinerem dignitatem, vel personatum Episcopus Pictauiensis mihi contulit præbendam, cui erat annexa ecclesia parochialis; acceptaui præbendã cum sua annexa, & apprehendi possessionem, an uacet mea dignitas, vel personatus? Respondet quod non: quia ecclesia parochialis est simplex beneficium, & cõpatibile cum dignitate uel personatu: ideo possum illa duo obtinere sine dispensatione Apostolica: secus si ecclesia parochialis esset per se: quia tunc esset necessaria dispensatio a Sede Apostolica: Ratio diuersitatis est: quia quando ecclesia parochialis est annexa præbendæ, dicitur esse suppressa & extincta: ideo censetur simplex beneficium. Personalibus.] non intelligatis quod unus & idem possit obtinere plures personatus: sed loquitur iste tex. de pluribus beneficiis, ex pluribus personis, quibus conferuntur. Nota primo, quod magis dignum potest annecti minus digno: Nam magis est digna animarum cura, quam Canonicatus. de æta. & qualit. cum sit. in antiq. Not. secundo, quod est possibile ex consuetudine Ecclesiæ retinere in eodem corpore personatus, curam, & præbendam: etiam si præbendæ sit annexa Ecclesia parochialis. de consue. c. 1. eo. lib. Domi.

[Prima gl. summat, & dicit quid declaret.]

e ¶ Super eo quod.] habere personatum cum cura, & pr̃bendã, cui annexa est parochialis Ecclesia, non est cõ Conciliũ Gñale. Et reprobat p istã decre. opi. Ber. sup. eo. ti. extirpandæ. § qui vero cui fauet Guil. in Spec. tit. de legato. §. uidendum. ver. quid si habeo. & approbatur opi. Inn. & Host.

ADDITIO. Et dicit Archi. quod hoc dicebat Constitutio extrauagans Inn. IIII. Salubriter, & dicit, quod audiuit a Spec. quod vidit illã sub Bulla. In versi. tñ pr̃alle. dicit, quod numquam vidit hoc diffiniri, quod tamen vidit sæpius agitari: nec ego vidi illam constitutionẽ. Ioan And.

f ¶ Annexæ.] in quibus deseruire debet per uicarium ppetuũ vt in prædi. §. sed an ipse Vicarius, uel ipse pr̃bendatus curã animarum illius parochiæ habeat: de hoc fuerũt opiniones diuersæ, vt sequitur: vicarius. n. curã aiarũ habet, 3 quod probatur sup. in antiq. de offi. vicar. ex parte, sed ut Vicarius. vt ibi not. Ber. cum ergo rector spiritualem iurisdictionẽ ibi habeat, & super vicarium existat: quia excõicare potest, & similia facere: ergo quin curam habeat negari non potest. 4 sup. de ele. dudum, 2.

g ¶ Personatibus.] & sic vr̃ quod vnus possit plures personatus, & pr̃bendã et cum parochiali annexã in Ecclesia obtinere sine dispensatione Papæ: unde ꝯdicit aperte, sup eo. li. de consue. c. 1. Sed hic Papa plurib. loquitur ut uides inf. ubi dicit, obtinetis. vnde plurib. Canonicis eiusdem Ecclesiæ de hoc quærentibus consultus Papa respondit, & sic non est contra.

h ¶ In eadem eccle.] idem & multo fortius in diuersis ad hoc sup de concess. præb. litteras.

i ¶ Concilio sup eo de multa.

K ¶ Non obuiet.] cum. n. accessorium habeat sequi naturam principalis: sup. eo. lib. de off. deleg. si super gratia, inf. de reg. iu. accessorium, cum suis concor. & de præbendæ non est cautum quod uacet, ergo nec uacabit capella accessoria ad pr̃bendam, ad hoc ff. de ser. rust. præd. l. una est uia, ff quemadmodum ser amit. si cõem ad hoc inf eo. quia sæpe. præterea, cessat ratio prohibitionis: quia in ecclesia annexa præbendæ non tenetur residere, ut sup. eo. c. extirpandæ. ergo Constitutio, de multa. hic locum non habeat.

l ¶ Dispensatio.] intelligo Papæ de qua loquitur Concilium, de quo mentionẽ facit: aliàs in pr̃benda & dignitate bene requiritur dispensatio epi, nisi consuetudo ecclesiæ aliud induceret, ut illa sine dispensatione simul possint de iure teneri. 5 ad hoc sup. eo. li. de rescri. gratia & quod ibi dixi. Dicebat ergo Inno. & Host. c. eo. extirpandæ, hunc esse casum, in quo de iure cõi, uel saltem de cuiuslibet superioris dispensatione s̃m diuersas opiniones, quas no. sup. eo. tit. cum iam dudum. quis plures curas habebat.

EVm, cui] Decidit casum, cuius dubium fortificat, ibi, Licet illi. Io. And.

CASVS.

---

a Placet Phil. quẽ vide Fon.

† Tenemẽti istũ text. cum sua glo. tñ si varie p diuersos bñficium sit gubernatũ attẽdit status ultimus. Do & Ph. Fon.

† Ergo si tpe impetrationis religiosi bona fide illud bñficium possideat, nõ ualent litteræ, nisi mẽtio fiat de possessione. c. fi. de decis. Phi. Pe. de Anch. Fo.

2 Phi. trãsit, cũ glo. Fon.

† Vide quod de ista ratione no. Cle. si vna de reb. eccles. non alie. & c. si unire, de exc. pl. Pe. de Anch. Font.

† Hoc est gñale Cõcil. Later. sub Inno. III. c. 29.

3 In actu, quo ad forũ pœnitentiale. Do. Phil. Fon.

4 Verum est in habitu Do. Phil. Fon.

5 Placet Do. Fonn.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in Ecclesia Pictauień. & mandauit Decano & Capitulo Ecclesię Pictauień. vt de facto me reciperent in fratrem & Canonicum, & me installarent: Postea Papa in eadē Ecclesia Pictauień. fecit tibi similē gratiam, quia te creauit Canonicum Ecclesię Pictauiensis, & mandauit Decano, & Capitulo ipsius Ecclesiæ, ut de facto te reciperent in fratrem & Canonicum. tu fuisti diligentior me: quia licet essem prior in impetratione, tamen tu primo præsentasti literas tuas Decano & Capitulo, qui te receperunt in fratrem, & Canonicū: ego postea præsentaui literas meas: & secundo me receperunt in fratrem, & Canonicum: Accidit quod statim post vacauit quędā præbenda: quæritur cui nostrum debeatur? Respondet quod mihi, qui primus fui in impetratione. licet fuerim posterior in præsentatione literarum. No primo, quod ex Canonicatus collatione acquiritur ius, etiam sine alia receptione in Canonicum ad hoc int eo. si clericus. No. secundo, quod idem est prouisio quod collatio: patet hic: quia dicit, iuxta suæ prouisionis. & supra dixi de collatione. Dominicus.

† Nota hoc: quia si a Capitulo non afficeret prębenda no. Doct. sup e. iter cętera Pe. de Anc R.

† Et si illo rū executores contra istum fulminarent censuras, non liga retur, quia tales censuræ non ligāt nisi iniustè & de facto resistētes, sup. eo. per illorū. Pe. de Anch. & vide hic Fely. in c. eam te, de rescri. Font.

cui [a] canonicatus alicuius Ecclesiæ a Sede † Apostolica est collatus, [b] licet nondum sit in ea receptus: decernimus in assecutione præbendæ) iuxta suæ prouisionis ordinem) oibus præferendum, [c] † quibus postmodum in ipsa Ecclesia similis [d] gratia est concessa: Licet iste primo suas literas præsentauerit: & primo [f] recepti fuerint in eadem.

¶ Idem.

¶ *Per literas Apostolicas non facientes de defectu ordinis, mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri ad ordines tamen se faciet proximis temporibus promoueri. Io. And.*

] Gl prima ponit summam, & quid declarat.]

a ¶ Eum cui.] In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio, uel receptio. Emanauit ad declarationem omnium, quæ no. sup. de rescr. capitulum. & reprobatur communis opinio.

b ¶ Collatus.] longe diuersum est conferre, & mandare conferri. ad hoc sup. eod lib. de rescript. tibi qui. & c. duobus.

ADDITIO. Et plenè no inf. de conces. præb. si soli. in vlt. glo. Io And.

c ¶ Præferendum. 1] nisi in casu infra e. si clericus, § uerum ad hoc sup. eo. li. de rescr. tibi qui, in fi.

1 Placet. Doct. Fōt.

d ¶ Similis.] ideo dixit, quia secus si maior, ut puta, quod omnibus prioribus præferatur, ut infra de concel. pręb. auctoritate. ad idem in casu inf eo. quia sæpe.

e ¶ Isti.] posteriores impetrantes.

[Gl. seq. iustificat textum]

f ¶ Primo.] approbatur ergo illa lectura decre. capitulū. quod ibi prius, sit nomen, nō aduerbium: Et certè satis erat absurdum dicere 2 quod per cursum tuum tu me præuenires in iure iam mihi acquisito Et scire debes, quod sicut primo impetrans præfertur omnib. secundo impetrantibus in hoc casu, sic præfertur omnib. quibus pręb enda uacans, etiam ab ignorantibus conferretur, ut inf. eo. si postquam.

2 Itē no. in pallег. decre. tibi q de resc. Io. And.

SI pro.] Primo decidit casum, quem secundo determinat ibi, Oportebit. Io. And.

¶ Pro intellectu huius c. habemus præsupponere illud quod habetur in c. cum in cunctis, de ele. in anti. Vī quod ad hoc vt quis sit idoneus ad beneficium curatū, quattuor sint requisita: uidelicet ętas, scientia, certus ordo: licet de ordine non fiat mentio in dicto c. cum in cunctis. Item quarto requiritur maturitas morum. Et taciturnitas istorum quattuor, vel alicuius istorū quattuor reddit literas subreptitias.

CASVS. Papa fecit tibi gratiam, & mandauit Episcopo Pictauień. ut de beneficio spectante ad suam collationem tibi prouideret, si quod uacaret: alioquin de proximo vacaturo: etsi illi beneficio immineret cura animarum: & in literis Papæ nihil dicebatur de defectu ordinis. vtrum uirtute gratiæ tibi factæ possit prouideri de beneficio curato, ita quod taciturnitas ordinis non faciat literas tuas subreptitias? Rñdet Roman. Pontifex, quod licet patiaris defectū ordinis: tamen literæ tuæ non sunt subreptitiæ, posito quod in eis nulla fiat mentio de defectu ordinis: Nā sufficit, quod possis promoueri ad beneficium curatum infra annū, ca. licet canon, de ele. sup eo. lib. & c. cū in cunct. s. alleg secus si patiaris defectum in ætate, vel scientia: nam tunc literæ tuæ essent subreptitiæ, & virtute illarum non posset tibi conferri beneficium. Nota textum iuncta glo quod in promouendo ad Ecclesiam Parochialem requiruntur quattuor, scilicet, ætas, scientia, morū honestas, & ordo, patiens defectum in tribus primis, non promouetur auctoritate Apostolica: secus si pateretur defectum in quarto, puta in ordine, vt hic. Nota, quod beneficium curatum potest conferri nondum promoto ad ordinem, sed sufficit, quod promoueatur infra annum.

CAP. VIII.

SI pro clericis [g] pauperibus, vel alijs [h] nostras literas, ut eis de beneficijs prouideas, etiam si animarum cura [i] sit annexa eisdem, recipere te contingat: ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu [k] ordinum in eisdem literis mentio habeatur) poteris de beneficijs curam habentibus licitè prouidere, [l] nec prætextu dicti

[Prima gl. summat, & dicit vnde sumpta.]

g ¶ Si pro clericis.] Per literas Apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, pôt impetrantu de curato beneficio prouideri; ad ordines tū se faciet proximis temporibus promoueri. Tracta fuit de extrauaganti, quæ incipiebat: Venerabilibus fratribus. aliàs super prouisiones, & fuit Alexandri.

[Gl seq dicit quare illud, alijs, fuerit additum, & quod declarat, & hoc iustificat.]

h ¶ Alijs] hoc fuit non sine mysterio dictum, quia constitutio Alexandri solum de pauperibus loquebatur: vnde multi dicebant, secus in alijs, & declarat hic quod no. Compostella in anti. de rescr capitulum, in gl. quia quæstiones. §. item quæritur an collatio. Et no. quod quattuor requiruntur in promouendo, sciētia, ętas, mores, & ordo: in primis tribus patiens defectum, auctoritate literarum sedis Apostolicæ non promouetur, nisi fiat mentio, sup. in antiq. de æta. & qual. cum te. & cap seq in quarto sic, ut hic uides, & sic cautè decret. illa quartum omiserat.

i ¶ Animarum cura] aliàs. n. nisi hoc esset expressum, de curato prouideri non posset. sup. de præb. c. vlt. inf. eo. tit. cum in illis

K ¶ De defectu ordinum.] secus in defectu ętatis supra eodem libro. de rescript. si eo tempore. Et nota, quod bene probat ista litera, & inferior, quæ idem repetit: quod promouendus ad curam, si non est in sacris, defectum patitur, & facit ad id quod dicam infra gl. proxima.

[Gloss' sequ. ponit opinionem, quam non approbat.

l ¶ Prouidere.] olim de iure cōi tales ad talia beneficia non poterant assumi. ī de ęta. & qual pterea. hodie

dicunt

Et hoc iacet Archi. Ioan. And.

dicunt quidam 1 indistincte, quod pat. ad hoc sup. eo. lib. de ele. cum ex eo. de insti. c. 2. & hic. Sed non sum ausus corrigere decre. praeterea 2 & dico ab ea recedendum solum in casibus, in quibus hoc expressum inuenio, vt hic, & de instit. c. 2. in alijs salua maneat, & secundum hoc intelligo decret. cum ex eo.

2 Saltem quo ad parochiales Ecclesias, de quibus loquitur. Io. And.

ADDITIO. Vbi notat in glo. per hoc vide de quo dixi de ele. dudum 1. super ver. vel ordinib. Io. And.

† Vide Conci. Trident. sess. 22. de refor. c. 4.

a ¶Oportebit.] vnde solet exprimi in litteris, sm stylum Curiae, ita tamen quod idem clericus se faciat statutis a iure, &c. & personaliter. &c.

b ¶Requirunt.] de iure communi, consuetudine, vel statuto Ecclesiae. ad hoc quod dixi sup. de si psbit. c. 1. 1. responso.

Ordinis quibus temporib. possunt conferri.

c ¶A iure.] vt in quattuor temporibus anni, & in Sabbatho sancto, & Sabbatho mediae Quadragesimae. I antiq. de tempo. ord. c. 2. & 3. minores autem conferri pnt in festiuis diebus, vt ibi, & eo. tit. c. 1. Io. And.

[Glo. seq. distinguit & in secundo membro tres casus excipit.

d ¶Promoueri.] quod si moniti non fecerint, poterunt eisdem priuari, vt patet supra, in antiq. de elect. c. cum in cunctis, in § inferiora.] Hodie imponitur noua poena reseruatis antiquis, per Cle. Vt hi qui 1. respon so de aeta. & qual. Si autem beneficium sit curatum, 3 priuatus est ipso iure: nisi sacerdos fuerit infra annum. de eo. lib. de ele. licet canon. nisi esset Ecclesia collegiata, vt eo. tit. [iam alleg.] c. statutum. vel habuerit iustum impedimentum, eod. titu. commissa, §. 1. vel secum fuerit dispensatum, eo. tit. c. cum ex eo.

3 Cautius dixisset parochiales Ecclesias. Ioan. And.

defectus tua poterit prouisio impugnari. Oportebit[a] tamen, vt ipsi ad ordines, quos requirunt[b] † collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis a iure[c] temporibus promoueri.[d]

¶Idem.

¶Mandato alterius super prouisione facienda per Papam impleto, prouisio auctoritate Papae intelligitur esse facta. hoc dicit secundum Zen.

CAP. IX.

Si eum super cuius[e] prouisione Apostolicae sedis legatus in certa Ecclesia suas litteras,[f] quibus obtemperatum non fuerat, destinarat: Mandamus auctoritate[g] nostra in ipsa Ecclesia in Canonicum recipi & in fratrem, sibique prouideri de praebenda iuxta ipsius Legati continentiam litterarum: talis receptus[h] huiusmodi nostri auctoritate mandati, non Legati, sed nostra † intelligitur auctoritate receptus: Et ideo est in assecutione praebendae omnibus post eum eadem[i] auctoritate receptis, in dicta Ecclesia praeferendus.

¶Idem.

¶Mandatum alternatiue plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In simul vero vacantibus, ordo scripturae seruatur. h. d. secundum Dominic.

Si eum super cuius. Primo decidit casum, ex quo infert decisionem alterius: ibi, Et ideo Io. And.

¶Pro intellectu huius c. est praesupponendum, quod cum in aliqua Ecclesia sunt plures expectantes: aliquis auctoritate Apostolica, alius auctoritate ordinaria: beneficium primum vacans non potest deberi omnibus: nam beneficium debet esse vnius, sed expectanti auctoritate Apostolica est conferendum quia ille prae caeteris est praeferendus.

CASVS. Canonici Ecclesiae Pictauiensis auctoritate sui ordinarij receperunt quendam Titium in fratrem & Canonicum: & ei promiserunt praebendam primo vacaturam: tamen ista promissio non est obligatoria; Item legatus Cardinalis mandauit Canonicis Ecclesiae Pictauiensis vt quendam Caium reciperent in fratrem & Canonicum, & sibi reseruauit primam vacaturam: iste Caius litteras suas praesentauit canonicis Ecclesiae Pictauien. qui ipsum noluerunt recipere in fratrem & Canonicum: vnde accessit ad Papam, qui mandauit ipsis Canonicis sub hac forma: Mandamus, quatenus talem Caium pro quo scripsit talis Cardinalis Legatus, recipiatis in fratrem & Canonicum: & ei praebendam primo vacaturam conferatis secundum continentiam litterarum ipsius Legati: quaeritur, vtrum iste videatur receptus auctoritate Apostolica vel Legati? Rndet quod vr receptus auctoritate Apostolica, & non Legati, & ideo praefertur omnibus alijs habentibus similem gratiam in ea Ecclesia. Nota primo iuncta glo. quod Papa potest dare ius ad beneficium primo vacaturum. Legatus vero non potest, licet possit reseruare beneficium primo vacaturum in fauorem certae personae.

Ro diuersitatis est: quia ille non tamen procurabit mortem viuentis sicut si haberet ius ad beneficium primo vacaturum, nam licet Legatus reseruauerit tale bnficium primo vacaturum in fauorem alicuius, tamen potest Legatus iste recedere a reseruatione, & illud beneficium alteri conferre, & ideo non ita procurabit mortem viuentis. Nota, quod si Papa mandat aliquem recipi in Canonicum iuxta tenorem litterarum sui Legati, licet Papa se referat ad litteras sui legati, tamen iste talis dr receptus auctoritate Papae, & non auctoritate Legati. Et ad hoc emanauit praesens c. & istud verum, nisi talis primo esset receptus auctoritate legati. Ratio dubitandi ad istud cap. fuit, quia dicebat Papa, recipiatis talem Caium iuxta tenorem litterarum talis Legati. Sed ratio decidendi, quia in litteris Apostolicis dicebatur, vt iste Caius reciperetur auctoritate Apostolica. Nota vlterius, quod inter receptos auctoritate Apostolica quando habent similes gratias, qui prior est tempore, potior est iure, sed illa prioritas attenditur a tempore impetrationis litterarum & non a tempore praesentationis earundem, supra eod. tit. cap. cum cui. Nota etiam quod litteris legati creditur super collationibus beneficiorum ad eum iure legationis ptinentium, materiam vide de probatio. c. post cessionem. Nota finaliter, quod verbum, auctoritate nostra, inducit actum delegationis. vide sup. eod. lib. de rescr. cum aliquibus Dominicus.

† In 3ria adducit Pe. de Anch. l. si seruus, ff. de haere inst. & l. vnum ex fam. ff. de lega. 2. sol. vincerent 3ria, si p reseruationem legati alteri ius acquireretur. Font.

Ratio dubitandi & decidendi.

[Prima glo. dicit vnde sumpta sit, & quid declaret.]

e ¶Si eum super cuius.] Tracta fuit de Extrauaganti, quae incipiebat: Dilectus filius. Emanauit ad declarationem eorum, quae not. Compostellan. supra de rescript. capitulum, in glo. quia quaestiones. vers. sed pone quod prior. & Guil. in Spec. titu. de legato. §. nunc tractemus, ver. quid si per.

f ¶Litteras.] reseruationis, nam legatus vacaturum non confert, vt supra eo. titu. in antiq. c. dilectus filius T. sed bene reseruat collationi suae: & super ea conferenda cum vacabit dat executores, vt supra eo. lib. de offi. leg. c. 3. & 4. & eo. tit. si Apostolicae.

g ¶Auctoritate nostra.] litterae igitur gratiosae sic missae faciunt illum censeri auctoritate Apostolica receptum, ex quo sic exprimitur. ad hoc supra eo. lib. de rescrip. cum aliquibus, in fi.

4 Qd hic no. I Mo. ibi dicam sup. gloss. no in forma. Ioan. And.

h ¶Receptus.] post impertitam enim auctoritatem a Papa, talis gratia Papalis intelligitur, eo. si Apostolicae 4. & C. de veteri iure enuc. l. 1. ante medium.

i ¶Eadem.] nam si minori praefertur, etiam prioribus, eo. hi qui.

Mandato

MAndato nostro.] Ponit thema, cuius dubium soluit distinguendo. Primum membrum ibi. De beneficio. Secundum ibi, Si vero Io. And.

CASVS Papa mandauit epo Pictauiensi sub hac forma: Mandamus vt tali pferas beneficium pximo vacaturū, spectans ad tuam collationē, vel alterius praelati: nūc vacat beneficium spectās ad collationē epi Lemouicēs. illud voluit mihi pferre Eps Pictauiensis. Dicit Eps Lemouicen. non pferatis, quia Papa mādauit vobis alternatiue: iō expectetis q prius vacet beneficiū spectans ad vestrā collationem: an bñdicat? Certe non: sed poterit Eps Pictauien. mihi pferre bñficiū spectā ad collationem Epi Lemouic. Sed ponamus, q eodem tpe vacauit bñficium in dioecesi Pictauien. & aliud bñficiū in dioecesi Lemouicensi: q illorum beneficiorū mihi pferet? Rñdet q ex eo q Eps Pictauien. primo fuit noiatus in litteris Apostolicis, debebit seruare ordinē litterarū, vt primo pferat bñficium spectans ad collationem suam. Sed quid si in litteris dicatur, quod Eps Pictauien. pferat mihi bñficium spectās ad collationem Epi Lemouicen. vel suam? Certe licet tunc vacēt duo beneficia, vnū in dioecesi Lemouicensi: aliud in dioecesi Pictauiensi: poterit pferre illud beneficium qd vacat in dioecesi Lemouicensi, quod spectat ad collationem Epi Lemouicensis. Nota q bñficium primo vacans debetur praecise, qñ Papa mandauit de bñficio proximo vacaturo Et istud verum, nisi primum bñficium fuisset vacans in fraudē: quia tunc possum omittere primum, & petere 2m. Sed cessante fraude debeo acceptare primum: & si omittam petere primum, [1] non possum postea petere 2m. Et istud verū nisi in litteris meis diceretur hoc modo: mandamus quatenus pferas tali primum bñficium proximo vacaturum, si illud duxerit acceptandum: alias eidē pferas primū bñficiū qd ipse acceptandum duxerit, quae verba hodie cōiter ponit Papa in suis litteris. Nota insuper, q qñ Papa scribit de beneficio spectante ad collationē vnius vel alterius ita q sunt duo grauati: tunc beneficiū spectans ad collationem primo nominati, debetur illi pro quo Papa scribit Et hoc verum, siue ille cui scribitur sit primo nominatus, siue alter. Nota vlterius, in alternatiuis dispositionibus illud adimplendum, q prius peruenerit ad casum in dispositione inclusum. Nota finaliter, q in alternatiuis pstitat omib. est seruādus ordo scripturę, qñ qualitas sda iuncta alternatiuae addit in defectum, vel subsidium primae vide gl. ff. 63. dist. metropolitano, & gl. in regula in alternatiuis. ī. de reg. iu. Dominicus.

[Prima glo. dicit vnde sumpta sit, & quid declaret.

a ¶ Mandato] haec decretalis satis plane tracta fuit de extrauaganti Alexan. IIII. quae incipiebat: Sua nobis. 1 Et emanauit ad declarationē eorum, quae not Compostel. ī. de rescri. capitulum, in glo. quia quęstiones. §. sed quid si in hac forma.

ADDITIO ibi ponit de duab. formis: scilicet, tuā, vel alterius & tuam: alioquin ad cuiuscunque collationē spectante. Et dicit hic Arch. q in ista sda forma hic nō corrigitur dictum Alex. de quo praemisi quasi insinuat, q plus importat illud, alioquin, quam alternatiua vel Gul. posuit secundum formam tantum in Spec. de act. & peti. §. super actionibus, ver. Item si scribitur. Io And.

b ¶ Ad collationem] de illo igitur quod pertinet solū ad praesentationem, vel institutionem, non poterit talis prouidere: nec econuerso, ī. eo tit cum in illis § cum autem.

c ¶ Primo vacabit.] intelligo sine fraude: p decreta, ī. eo. lib. de renun. c. 1. (Idem Archidiaconus.)

d ¶ Ad illius.] est ratio: quia de primo prouidendum est, alias eadem ratione de cētesimo. ad hoc ff. de verb. obli. cū qui kalendis, de illo igitur puidcatur, ne videat extingui gratia ī. eo. tit & lib. cum cui. & ī c. proxi qd' verū est, nisi in litteris esset clausula: quod duxerit acceptādum. ī. de conces praeb. quia cū ctis & c. ne captādae.

e ¶ Simul vacent.] pone mortuus vel promotus est clericus, q habebat illa duo bñficia, vel duo clerici simul mortui, vel promoti: vel renūciauerunt, nec apparere potest quis primo ad hoc sup. eo lib. de rescri duob.

f ¶ Scripturae ordinem 2] & est sim. sup. eo lib. de elec. si quis iusto. § 1. in fine 43. distin. sit rector in fine, ff. de vsuf. quotiens 1 responso. ad hoc facit quod dixi ī. de re iu. in alternatiuis, & facit ff de leg. 1 cum pater §. vlt. & ff. ad Treb. l. haeredes. § fi. & vide quod not. sup. in antiq. de rescri. cum dilecta.

[Glo seq ponit rationem, & duos casus soluit.]

g ¶ Ad te.] alias esset in potestate illius cui scribitur se exonerare. 3 Dico tamen quod idem iuris esset in ordine conuerso, scilicet, quando scribitur ad alterius, vel tuam, &c quia tunc etiam si simul vacent, prouidebit de spectante ad collationem alterius, ordinem scripturae seruando, vt sup dixi. & expone, ad te. i. ad tui collationem. Et quod dicit decre. hic, per omnia verum intelligo, cum etiam tertiae personae scribitur, puta mihi, vt tibi prouideam de beneficio spectante ad collationem talis aut talis: nam tibi de primo vacante prouidebo, alias scripturae ordinem obseruabo, eadem ratione [Idem Archid.

CAP. X.

MAndato [a] nostro sub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationem [b] tuam vel alterius pertinente. De beneficio quod primo vacabit [c] (siue ad tuam, siue ad illius [d] collationem pertinuerit) ei pro quo scribitur, prouidere debebis. Si vero plura beneficia ad tuam & illius collationem forsan spectanti simul vacent; [e] tunc scripturae ordinem [f] seruare habebis, vt illi solum prouideas de illo beneficio, quod ad te [g] noscitur pertinere.

¶ Idem.

¶ *Si clericus, cui mandabatur prouideri de prebenda primo vacante, negligit petere prebendam sibi debitam: extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit Canonicatus tunc habebit prabendam, cum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Ioan. Andr.*

CAP. XI.

SI † CLERI-

SI clericus.] Soluit duos dubios casus circa illum, qui negligit gratiam prosequi, & primo primum, rationem subdēs, ibi, Cum facta, secundo 2m, ibi. Verum rationem diuersitatis interserens ibi: Cum remanserit determinat, ibi: Dummodo, & declarat, ibi: Et eidem. & decretum apponit, ibi; Alias facta.

¶ Praesupponendum primo pro intellectu huius c. q cū Papa scribit Canonicis pro aliquo, aliquando mandat vt praebēdam ei assignent si vacet, alioquin proximo vacaturam, & postea cū recipiant in fratrem & Canonicū & tunc si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petēda pbenda primo vacatura, extincta est sua gratia. Aliquando autem Papa pfert alicui ius canonię, & mādat Canonicis vt illū pro quo scribit, recipiant in fratrem & Canonicum, & sibi assignent praebendam si vacet, alioquin proximo vacaturam, isto casu si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petendo primam vacaturā non propter hoc est extincta sua gratia.

CASVS. Papa mandauit Canonicis Ecclesię Pictauiensis, vt

1 Qui dixerat, ex quo is cui scribit habet beneficia ad suā collationē spectātia, & si non vacent q de alijs puidere nō pōt, q hic reprobat. Io. And.

†Vide Cōcil. Tride. sess. 24 de refor c. 19. vbi mādata de prouidendo tolluntur.

2 Ordo scripturae seruandus est, vide late Dec in c. qm abbas, de off. deleg.

3 Supple, & aliu onerare, & hoc sciri nō debet, ff. de eo q cer. lo. l. 1. in princ, Archid. an And.

cus, [a] pro quo a Sede Apostolica recepisti mandatum, vt ei de præbenda † proximò vacatura in certa Ecclesia prouideres, cumque postea [b] in Canonicum ipsius Ecclesiæ recipi faceres [c] & in fratrem, præbendam sibi debitam [d] quando vacat, petere negligenter [e] omittat: aliam [f] postmodum in ipsa Ecclesia va- 10 caturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere; cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. [g] ¶ Verùm si præfatus clericus fuisset auctoritate Apostolica effectus [h] ab initio Canonicus in Ecclesia prælibata, tunc (cum remanserit in ea Canonicus) dicta negligentia [i] 20

sis, vt mihi assignarent præbendã si qua vacaret, alioquin proximo vacaturã, & postea mihi conferrēt ius Canonicatus: accidit quod postea vacauit præbenda in Ecclesia Pictau certum est, quod illa est mihi debita & non alia: fui negligens in petenda præbenda: vtrum gratia mea sit expirata, ita quod nõ possim petere aliam prędam? Respondet ꝙ extincta est mea gratia: ratio est: quia adhuc nõ habeo ius canonicatus, virtute cuius possum petere præbendam mihi deberi. Sed quid? ponamus, ꝙ Papa cõtulit ius canoniæ, & mandauit canonicis Ecclesiæ Pictau. vt mihi assignarent præbendam si qua uacaret, alioquin ꝓximo vacaturam, uacauit aliqua præbenda, fui negligens in petenda illa pręebenda: vtrum expirauit mea gratia? R̄ndet, quod non: quia tam iamque fui creatus Canonicus, propter quod ius canoniæ, si inueniam aliquam præbendam uacare, potero illam petere. Et ista sunt uera, dum tamen in Ecclesia non sit alius expectans auctoritate Apostolica: & tunc in hoc casu quando est alius expectans auctoritate Apostolica, non expirat gratia mea, sed collatio non fiet mihi per meum executorem: quia meus executor solum recipit potestatem, vt mihi prouideret de præbenda primo uacatura: sed collatio est fienda per ordinarium, & si ordinarius alteri conferat, collatio erit nulla ipso iure. Nota primo, quod Papa potest alicui dare ius ad beneficium non vacans. Nota vlterius, quod extincta gratia Apostolica, extincta est gratia executoris ad illam gratiam exequendam: quia potestas executoris est accessoria ad gratiam. No principalem effectum huius c. videlicet, quod si Papa mandauerit aliquem prouideri de pręebenda, & postea mandet illum recipi in fratrem & Canonicum: primo vacatura est illi conferenda, & non alia. Nota insuper, quod cum quis habet ius canoniæ sub expectatione pręebendæ, si non petat primam pręebendam, non est extinctus primus Canonicatus, sed virtute eius poterit petere aliam pręebendam. Est illud uerum, ut dixi, si in illa ecclesia non sit alius expectans auctoritate Apostolica: quia tunc illi expectanti debetur, & non alij. Nota & quod impetrans beneficium debet exprimere quod sit clericus: vide de rescrip. in antiqu. ca. postulasti. & de transact. ex literis Not. finaliter, quod per negligentiã quis perdit ius suum, & sic iura non subueniunt negligentibus. Dom.

† Pet. de Anch. hic iungēdo hæc uerba postea in canonicum, not. ꝙ collatio p̄bendæ nõ infert necessario ius canoniæ, ca. cū in ecclesia inf. eo. vñ mandatū de cõferēda p̄bēda nõ cõfert ius canoniæ, princi palem ab accessorio si vestit, l. petens, C. de pac. ⁊. de conse. eccle. c. 1. sed Arch. quem sequit Phi. not. ⁊uū. Ion.

Canoniã habēs licet nõ petat primã p̄bendam nõ ob id perdit ius suum.

[Prima gl. summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si clericus.] Si clericus cui mandabatur prouideri de præbenda primo uacante, negligit petere pręebendã sibi debitã, extincta est gratia: Si autē sibi collatus fuerit Canonicatus, tunc habet præbendam, dum nullus est ita expectans auctoritate Apostolica. Et declarantur hic, & corriguntur quæ no. Compost. de rescri. mandatum in gl. 2. in fi.

ADDITIO. Et dicebat Archidia. quod usque ad §. verum, sumpta fuit de quadam decreta Nicolai tertij, postmodum disputauit Iacobus Canonicus Bonon. an quando ista d. casu non esset in rescripto, executor cui scriberetur sub hac forma, posset illum recipi facere antequam uacaret præbenda, & soluendo tenuit, quod non; allegans iura, quæ probant formam mandati, & ordinem scripturæ seruandum; sufficit ad primum inf. eod. cum de non. ad secundum, supra cap. proxi. cum concor. Ioan. And.

b ¶ Postea.] s. prouiso sic de pręebenda. & hæc est noua forma, quę non multū habet vsum Curiæ. 1 Si autem mandasset sibi de Canonicatu statim prouideri, & postea de pręebenda quã vacaret: & prouisum fuisset de canonicatu, tunc idem quod in secundo casu.

1 De hac & aliis formis dicã inf. de cõces. p̄b. si soli. in princ. Ioã. And.

c ¶ Faceres.] erat ergo datus in hoc ad cõpellendū, de quo dic ut dicã inf. de cõces preb. si capitulo. & c. si soli.

d ¶ Debitam.] s. ꝓxime vacaturã, & intelligas, nulli alij de iure debitam.

[Glo seq exēplificat, & dubiū soluit.]

e ¶ Negligenter.] desidiosus erat, vel execrabatur lites, vel ignorabat ius: quia credebat illam præbendam deberi primo recepto auctoritate Capitali, vel inferioris a Papa. Si autem infirmitate laborabat magna, vel alienatus erat a mente, uel captiuatus, uel iusta causa absens, & procuratorem dimiserat, qui mortuus tunc erat, 2 uel his similia: tunc hoc casu præbendam non perdit. ad hoc supra eod. lib. de ele. commissa, non. n. potest dici negligens qui potestatem exquirendi non habuit, ad hoc sup. in antiq. de elect. c. vlt. & de concess. præb. quia diuersitatē. Quando autem dicatur negligens, arbitrio boni uiri, id est, iudicis relinquendum credo. 3 ff. de uerb. obliga. continuus, §. cū ita. Nec n. dico, quod statim post mortem necesse habeat petere: sed aliquod tempus sibi assignandum est, in quo deliberet, an præbenda sibi debeatur de iure, uel non ad hoc sup. eo. lib. de consu. c. vlti. arbitrabitur ergo iudex hoc tempus secundum qualitatem negotij personarum, & loci ad hoc sup. eo. lib. de elect. Cupientes.

Negligēs dicat: impetrās prima uacaturam,

2 C. qui pe. tu. l. cū a matrib.

3 Vide quæ dixi de rescri. capitulū, super glo. & ita. Nec ab hoc dicto recedo per decre. deinde, de cõcel. p̄b. cū et quē, in fi. illa. n. determinat quã impetrās dicat scire, hic loquitur qui dicat negligere, ut ibi dixi 1 pen. gloss. Io. And.

f ¶ Aliam.] Nota quia si neglexi petere debitam, & alij collata est, aliam non peto, sed si neglexi petere debitam, tamen adhuc non est alteri collata, dico, ꝙ illam adhuc possum petere, ad hoc ⁊. eo. si tibi absenti. in fi.

ADDITIO. De habente beneficium acceptandi infra mensem, an post mensem acceptet adhuc uacantem, no. in Clemen. de concess. præben. c. 1. in glo. iste terminus. Io. And.

[Gl. seq. fortificat text, & ponit opi contrariam.]

g ¶ Extincta. & sic extincta debet esse potestas executoris, secus e conuerso. de off. deleg. si super gratia. eo. lib. ad hoc sup eod. titu. & lib. super eod. & inf de regu. iuris, accessorium, cum suis concord. Et merito est extincta potestas: cum enim forma sibi tradita fuerit per rescriptum super uno beneficio tantum, scilicet primo uacaturo sibi debito: illo omisso nil superest rescripto. ad hoc in antiq. de off. delega. ex parte, 1. ex quo igitur sciuit rē suam agi, & se non opposuit, sibi imputet, in antiq. de re iud. quamuis, alias sequeretur, ꝙ ius haberet in pluribus præbendis, quod est absurdum. Quidã tamen dicebant olim contra, propter intentionē mandantis, qui uoluit illum præbendam habere: unde si non habet primam, habeat secundam, ad hoc sup. eod. dilectus, 3. supra de conces. pręben. cum super, nec dicitur ius habere in duabus pręebendis: quia definit ius habere in prima. & hoc putauit Compo. in pręsic. gl. magna, æquum. Io. And.

ADDITIO. Quod tamen hic diffinitur ibi placuit. Inno in 1. gl. Io. And.

h ¶ Effectus.] quia Papa contulit, uel mandauit conferre canonicatum in ecclesia, quod factum fuit.

i ¶ Negligentia.] quia neglexit petere præbendam sibi debitam, & sic fuit alteri collata.

[Glo-

[Glo. seq. quæstionem soluit.]

a ¶ Dummodo.] per istum versiculum probo, quod nō præfertur expectantibus, qui impetrauerunt post negligentiam, sed de ijs quæ ante negligentiā impetrauerunt, dictum erat sup. ibi nulli alij de iure debita, superflueret ergo hæc litera, nisi & de posterioribus intelligeretur hoc sonat ergo litera, quod quamdiu erit ibi aliquis expectans auctoritate Apostolica, siue prius, id est ante negligentiam impetrans, siue post, ille negligens non habebit præbendam. (Idē Archidiaconus.)

b ¶ Eadē auctoritate.] præfert igitur receptus auctoritate inferiorum. ī. c. proxi.

c ¶ Mandati.] cuius fines diligenter seruandi sunt. inf. eo ti. cui de non. sed istud eēt mandati fines excedere.

d ¶ Spectat.] quocunque iure cōi, vel speciali. ī inf. ne se ua can. c. vnico, inf. de regula. c. vlti. cum sim.

e ¶ Prouideri.] s. de prębēda, de qua scriptum non fuit.

f ¶ Debebit.] idem dicebant olim quidā in casu decre. sup eo. lib. de off. deleg. ti super, ut ibi dixi. Ioan. And.

g ¶ Non subsistat.] intelligas nisi etiam negligens esset in ipsa petenda; quia & tunc perderet ius in illa, 2 sicut & in superibus casibus dictum est. Nota igitur, quod plenior est gratia secundi rescripti, quam primi. Secundus ergo negligens in præbenda non propterea amittit Canonicatum, quem iam habuerat: sed amittit potio ritatem in præbenda respectu Apostolicorum, qui duplici iure iuuantur, non autem respectu aliorum, vt vidisti.

1 Et ille cofert ut ordinario quia nisi aliud exprimatur intelligitur lata a lege dī ordinaria, c. cum ad ecclesiarum, 1 ant. de off. ord. D. Bon.

2 Remanet tñ sibi ius saluū in tertia, & cū effectu decreta. Fm Arch.

non obstante, ac per consequens ratione Canonicatus sit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferendus; petere poterit præbendam aliam proximò vacaturam; dummodo [a] non sint aliqui eadem auctoritate [b] præbendas in ipsa Ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te (cum mandatum [c] non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat [d] in eadem ecclesia præbendarum collatio, prouideri [e] debebit: [f] Aliàs facta de præbenda huiusmodi alteri collatio in illius præiudicium, eo ipso viribus non subsistat. [g]

¶ Idem.

¶ Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius præferendus est alij in præbendis. h. d. secundum. Zenzel.

Hi qui Sunt duo dicta, quæ satis patent. Primum diffinit de prærogatiua receptorum. Secundum, de ipsorum qualitate, ibi, Eum quoque.

CASVS. Canonici Ecclesiæ Pictauien. auctoritate sua ordinaria receperunt aliquem in fratrem & Canonicum sub expectatione præbendæ: postea auctoritate Legati Cardinalis in his partibus destinati, receperunt aliquem in Canonicum sub expectatione præbendæ: postea auctoritate Apostolica receperunt alium, qui receptus auctoritate Apostolica est posterior, nunc vacat præbenda quæritur cui debeatur? Rñdet quod debetur illi, qui est receptus auctoritate Apostolica, nam talis est cæteris præferendus, licet sit posterior receptus. Sed quid, ponamus, quod Papa mandauit suo Legato Cardinali, ut faceret recipi Titium in Canonicum Ecclesię Pictau. vnde Legatus virtute huius potestatis Apostolicę mandauit Canonicis Ecclesię Pictau. ut Titium reciperent in canonicum: Vtrum iste videatur esse receptus auctoritate Apostolica, uel auctoritate Legati? Rñdet, quod dr̄ esse receptus auctoritate Apostolica. Et hoc verū, quando legatus habebat speciale mandatum a Papa, ut Titium faceret recipi in Canonicum Ecclesiæ Pictauien sed si legatus non haberet speciale mandatum censeretur receptus auctoritate Legati, & non auctoritate Apostolica, licet Legatus haberet potestatem generalem a Papa. No. primo, quod vbi concurrunt diuersi hñtes ius a Papa, & inferiore, non procedit regula quod ille, qui est prior tempore sit potior in iure: quod est verum qñ agitur de iure ad rē: secus si agatur de iure in re etiam ibi procedit inf. eo. sia sede. Not. secundo, quod gestum a legato, non dicitur gestum Apostolicæ Sedis, ut sup. eo. tit. & lib. ti cuai. Dom.

CAP. XII.

Hi qui [h] auctoritate Apostolica in aliqua Ecclesia in Canonicos sunt recepti, debent in præbendarum assecutione cęteris anteferri † legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea [i] in eadem.

¶ Eum quoque, qui ad mandatum Legati, vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter [k] in hac parte concessa fungentis, recipitur, auctoritate Apostolica receptum esse dubium non existit.

† Quia illi nō habēt ius in vacaturis pp Later. Cōcil. sed Papa hēs, quia Papa cōcilio & ligat. de ele. significasti. in antiq. dat ius in uacaturis, quod legatorū reseruatio nō impedit, ex quo Papa eos ā sic nō prius legat. de cōn. cum instantia, l. amicissimos, §. ti. ff. de exc. tut. Pe. de Anch. Fō.

¶ Idem.

¶ Si post gratiam mihi factā a Papa de Canonicatu et præbenda, Bononienses Canonici hoc ignorantes, & ignoranti præbendam conferunt post vacantem, non tenet collatio. h. d. Io. And.

[Glo. prima dicit quid declaret.]

h ¶ Hi qui.] Decretalis illa emanauit ad declarationē eorum, quæ no. Iano. & Hostiensis, & moderni. sup. eo. relatum. Ber. Compost. ī. de rescr. capitulum, in gl. magna. §. itē si unus primo, & probabatur hoc olim per decretalem de accu. accedēs, in parte decisa. & tūc ponebatur de cōcessione præben.

[Gl. sequ. ostendit hic exponi regulā illam, qui prior, &c.]

i ¶ Antea.] nota, quod regula illa, qui prior est tempore, potior est iure: locum habet in ijs quorum par est causa, quod probatur. ff. de reg. iu. quoties utriusque, & dixi inf. de reg. iur. quia prior. & hoc sup eo. tit. & lib. eum cui. Si autem dispar est causa, nō habet locum regula, ut hic: Iane est, quod lex dicit priuilegia consideranti non tam ex tempore, quam ex causa, ff. de priuil. cred. l. priuil. gia, & creditor dotalis præfertur quibusdam creditoribus, etiam anterioribus, non tamen filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pign. hab. l. vlt. ubi de hoc.

[Gl. seq. obiectionem soluit.]

k ¶ Specialiter.] auctoritate ergo huius specialis mandati fungitur potius delegatus, quam legatus, & sic delegantis auctoritate vr̄ esse receptus. Sed tempore Alexandri quidam contrarium dicebant dicentes, quod speciale mandatum Legato directum non inducit nouam auctoritatem Papæ, sed ueteris potestatis legati prorogationem. Arg. ff. de preca. sed & si manente. unde primo receptus tali auctoritate Legati prorogata receptus vr̄. 3 Vnde postponitur secundo auctoritate Papæ recepto, & hoc videbatur dicere constitutio Alexandri. Execrabilis. Sed contrarium est uerum, vt hic vides. Nec obstat l. sed & si manente, quæ loquitur, cum prima & secunda cōcessio sunt eiusdem naturę & formę: sed hic potestas legationis est per se: & potestas prouidendi uel conferendi auctoritate Apostol. postea cōcessa

3 In eo vero qd' tacetur ut legatus delegat' eēt potior de off. le. studuisti. in ant. Ioan. And.

si eodem modo per se: & gratiosa data vel fauore legati, vel eius pro quo scribitur. Constitutio Execrabilis, vel loquebatur in suo casu speciali, cum scilicet prouidit vltra quaternarium numerũ, z vel in legato Cardinali, qui conferebat iure legationis, vel sit correcta supra in fine procœmij huius libri.

y Hoc intelligas ꝑ id quod scripsi super si.præalleg. verde illo. Io. And.

CAP. XIII.

SI postquam[a] Canonicatum in aliqua Ecclesia tibi contulimus,[b] & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mandauimus prouideri, hi ad quos in ea spectat collatio præbendarum, præbendam, quæ vacabit † ibi postmodum[c] motu proprio[d] ignorãtes tibi gratiam factam alij duxerint conferendam: talis collatio in tuum præiudicium attentata, nullam obtinet firmitatem: Nam eo ipso, quod Canonicus authoritate Apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum præbendam proxime vacaturam[e] ibidem tibi acquisitum extitit, eandemque quam cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere † potuisti, & ideo a prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit.[f]

¶ Idem.

¶ Si Papa det licentiam Legato suo recipiendi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi, secundo Papa de prædicta potestate non habita mentione canonicatum & præbendam si vacat, vel quam primo vacauerit in aliqua Ecclesia legationis mihi conferat, tertio Canonicus ipsius Ecclesiæ renunciet, & Legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio legati: sed mihi illa præbenda debetur. h. d. Io. And.

CAP. XIIII.

DV-

SI postquam.] Primo d ffinit casũ: secundo rationẽ reddit, ibi. Nam eo ipso. Io. And.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in Ecclesia Pictauiensi, & mandauit Canonicis, vt me reciperẽt de facto, & installarent cũm assignatione ꝑbendæ vacantis, alioquin primo vacaturæ: antequã præsentassem litteras meas canonicis Pictauiẽsis Ecclesiæ, & sic antequã essent certificati de gratia mihi facta, vacauit præbenda, quã tibi contulerunt & tu similiter ignorabas gratiam mihi factã: nunquid valeat tua collatio? Respondet, ꝙ non, nã gratia mihi facta ex qua sum creatus Canonicus, ligat manus collatoris vt non possit ꝑbendã alteri conferre etiam ignorãti, & si alij conferat, nõ valet collatio. Nota, ꝙ grã per quam Papa contulit canonicatum sub expectatione præbendæ, ligat manus ordinarij etiam ante scientiam ordinarij. Et iste est principalis effectus ad quem emanauit præsens c. Sed quid si Papa non contulisset mihi ius Canoniæ? De hoc in cap. si capitulo, & c. si pluri, de concess. præb. j. eo. lib.

† In antiquioribus libris constanter legitur, vacauit.

‡ Conditione ex relatum in ant. de præb. vel offic. iudicis, & rõe: quia ad rẽ non in re ius habet, c. si. j. de ꝯcess. præbẽ. ergo sua auctoritate non capiet, l. si ex stipulatione, ff. de acqui. pos. de priuil. pastoralis. Petr. de Anc. Fon.

[Prima glossa summat, & dat simile.]

a ¶Si postquam.] Si post gratiam mihi factam a Papa de Canonicatu & præbenda Bonon. canonici hoc ignorantes & ignoranti præbendam conferunt post vacantem non tenet collatio. Nota ergo, quod sicut inspicitur tempus datæ quoad secundum impetrantem a Papa. sup. eo. tit. & lib. cum qui.] sic etiam inspicitur quo ad illum, qui postmodum recipit a Capitulo etiã ignoranter. Io. And. [Idem Archi.

[Glo. seq. quærit, & remittit].

b ¶Contulimus.] quid si non contulit, sed ꝯferri mandauit? Dic vt j. de concess. præb. si capitulo. & c. soli.

ADDITIO. Dicit Arch quod fortius in illis procedit hoc, quod dicit per hunc textum clare patere. vide quod not. in Clem. vnica, de concess. præb. in gl. hic determinabat. Io. And.

z Hæc glo. sequunt Doctor cõiter. vide glos. in c. 1 ver. notitia. de ꝯcess. præb. & gl. in c. dilectus. s. eo tit. & Ruynum, consil. 81. num. 16. lib. 3.

[Glo. seq. quærit, arg. pro, soluit contrarium.]

c ¶Postmodum.] quid si tunc temporis vacabat præbenda, quæ postmodum fuit collata? Vr ꝙ teneat collatio: quia mandatur de prima vacatura prouideri, sed illa iam vacabat, ergo non debetur, vt c. si clericus. in si. sup. eo. tit. & lib. Et ideo est stylus Curiæ, præbendam si qua vacat, vel quæ primo vacauerit, &c. Satis credo idẽ per rationem, quæ infra sequitur, nam eo ipso, &c. et ad hoc j. eo. si beneficia. Io. And.

d ¶Motu proprio.] quia secus si contulissent expectanti auctoritate Papæ. j. eo. c. proxi.

e ¶Vacaturam.] multo fortius ergo vacantem: quia difficilius ius ꝯstituitur in vacatura, quam in vacante. sũ. de concess. præb. nulla, sup. eo. tit. dilectus filius T.

f ¶Nequiuit.] ille tñ cui sic collatũ fuerat si dimisit aliquod beneficium propter illud habendum, recuperat illud, si sine difficultate cognitio ꝑbendam illi debetis, eam sibi dimiserit: aliàs non inf. eo. tit. si beneficia.

DVdum.] Primo ponit mentem duarum gratiarum Apostolicarum: Secũdo, ibi. Cunq;, ponit ꝓcessu, habitos per illas. Tertio ibi, Nos igitur: multis argumentis ostendẽs partem alteram potiorem, illi dat iudices. Vel sunt duæ partes tñ, vt primæ duæ cõtineantur sub querela Camerarij: quod plus placet Io. And.

CASVS Papa destinauit legatum suum in his partibus cum potestate, vt ipse Cardinalis posset recipere resignationes quorũ cunq; beneficiorum libere factas in manibus suis, & illa beneficia ꝯferre personis idoneis: postea Papa fecit gratiam cuidã Camerario de præbenda primo vacatura, certis executoribus sibi datis: accidit, quod quidam Canonicus resignauit suam præbendam simpliciter, & non causa permutationis, in manibus ipsius Legati, qui Legatus illã resignationem recepit, & dictam præbendam ꝯtulit fratri suo, qui legatus ignorabat gratiam factam Camerario: Postmodum Camerarius sciens illam præbendam vacare per resignationem factam in manus Legati, accessit ad executores suos, qui executores in negligentiã Canonicorum illam præbendam Camerario ꝯtulerũt. Collatione facta, cum Camerarius vellet accipere possessionem illius præbendæ, iste cui legatus præbendã ipsam ꝯtulerat, dictum Camerarium impediebat, quare Camerarius accessit ad Papam, supplicans sibi de remedio prouideri opportuno, qui Papa mandauit certis iudicibus, vt si eisdem ꝯstet de gratia Camerario facta, cõpellerent illum cui legatus præbendam ꝯtulerat, vt dimitteret Camerarium in pace: Nam dicit Papa, ꝙ Camerario competit præbenda & non illi, cui legatus præbendã ꝯtulit: & hoc probat Romanus Pont. per aliquas rõnes, quæ claræ sunt in textu. kalendario.] Hic recitatur effectus l. eius qui, ff. si cer. pet. videlicet, ꝙ si qs proposuerit seruum suum kalendario .i. certæ negotiationi, puta ad mutuandum pecunias, & dñs seruum suum reuocauerit: postea vero seruus ipse mutuat pecunias, nõ transfert dñium pecuniæ in accipientem, licet accipiens ignoret reuocationem. Nota primo, ꝙ legatus nõ Cardinalis, sed alius, puta legatus missus, vel legatus natus, non habet potestatem recipiendi resignationes beneficiorum vacantiũ in sua prouincia, neque illa cõ-

ferre

ferre personis idoneis: Sed legati Cardinales habent il-lam potestatem ex sua generali legatione, primi vero non, nisi habeant mandatum speciale a Papa. Not. intu per, ꝙ si legatus missus, vel legatus natus habeat specialem potestatem recipiendi resignationes beneficiorum inter manus suas, & illa beneficia conferre personis idoneis; si Papa postmodum faciat alicui gratiam cum decreto irritante, poterit ille expectans petere beneficium vacans per resignationem inter manus legati factã, nec poterit legatus illud beneficium conferre in præiudicium expectãtis. Nota ad quod allegatur præsens c. videlicet, ꝙ generi ꝑ speciem derogatur, licet in specie non hat aliqua mentio de genere, concor. ca. 1. de rescrip. in antiq. Nota vlterius, quod decretum irritans appositum in reseruatione ligat ignorantes, nec est necessarium, quod gratia cum decreto notificetur collatori, sed absque aliqua notificatione manus ordinarij sunt adeo ligatæ, quod beneficiũ vacans no potest alij conferre. Not. ꝙ vbi agitur de præiudicio reuocãdi gratiam alteri datam, nõ est necesse, quod gratia alteri notificetur. Not. quod si quis præposuerit seruu negotiationi ad mutuandum & numerandum pecuniam, per mortem domini expirata est eius potestas, nã seruus no potest mutuare pecuniam sine voluntate domini, quæ est extincta per mortem ipsius domini.

iuris alieni: cui. s. tempore vacationis, vel priuationis, beneficium esset affectũ prius, vel post cõmissionẽ prædictam. s. eo. lib. de rele quis. hodie tñ in terminis prædictis, vel de quib. loquit decre. vel similib. ponit in lr̃is cl'a derogatoria, per q̃ quo ad beneficia illa præiudicaẽ expectantib. cũ protestat one, ꝙ i alijs cõ fiat eis præiudicium simi ꝙ dixi s̃ c. prox. in fi. Io. And

† al. Palestrino.

dum[a] venerabili fratri nostro S. Episcopo Prænestino, † quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate nostra[b] resignationem ab obtinentibus beneficia[c] ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent liberè[d] in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis[e] cõferendi per nostras litteras potestate[f] cõcessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi nõ habita mentione) Nicolao de Bonifac. camerario dilecti filij nostri N. tituli Sancti Laurentij in Damaso presbyteri Cardinalis Canonicatum[g] Lexon. Ecclesiæ, quæ[h] in partibus illis[i] existit † & præbendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta Ecclesia) contulimus, & sibi prouidimus de eisdem.[k] Si vero nulla talis[l] præbenda vacabat ibidẽ, nos præbendam proximo ibi vacaturam (conferendam dicto Camerario cũ vacaret) donationi Apostolicæ duximus reseruandum; decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super hoc a quoquam contingeret attentari, certis † sibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque postmodum Nicolaus Vasalli clericus Canonicatum & præbendam, quos in dicta Lexon. Ecclesia obtinebat, in dicti Episcopi manibus resignasset, & dictę potestatis prętextu eos idem Episcopus (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti prędictorum forsan ignarus) Gulielmo Vasalli presbytero cõtulisset, dicti executores (collatione non obstante prædicta[m]) litterarum nostrarum authoritate, præbendam eandem dicto Camerario velut sibi debita, contulerunt, quem dictus presbyter[n] (prætextu † collationis per dictum Episcopum sibi factæ (quod præbendam ipsam pacifice[o] possidere valeat, non permittit, propter quod idem Camerarius nobis supplicauit humiliter, vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur attendentes, quod etsi memorato Episcopo prædictam concessimus potestatem, penes nos tamen nihilominus remansit maior, licet eadem[p] potestas

† Al. existit.

† al. ita certis sibi super hoc &c.

† al. occasione.

[Prima gloss. sun. mat.]

a ¶ Dudum.] Si Papa det licentiam Legato suo recipiẽdi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi, secundo Papa de prædicta potestate non habita mentione Canonicatum & præbendam si vacat, vel quam primo vacauerit in aliqua Ecclesia legationis mihi ɔferat, tertio canonicus ipsi' Ecclesiæ renunciet, & legatus et ignorãs collationẽ mihi factam ɔferat tibi p̃bendam prædictam, non tenet collatio legati, sed mihi præbenda debetur h. d. Io. And.

ADDITIO. Et per hanc decr. terminata fuit qõ de legato, cui Papa cõmiserat, vt sibi rebelles in pace faciẽda vel ɔseruanda priuare posset bñficij., & illa alijs cõferre, q priuauit pp cãm illam Titium, ꝙ in præiudiciũ expectantis in illa Ecclesia primã vacaturã non possit alteri ɔferre, vt sic illa cõmissio intelligatur sine præiu-

[Glossæ huius c. recitantur in textu]

b ¶ Auctoritate nostra] hoc fortificabat dubiũ: quasi ex quo auctoritate Apostolica hoc faciebat in secũdo mandato de illa prima potestate mentio fieri deberet alias. n. si potestate ordinaria hoc faceret, satis videbatur dubium terminatum, sup. eo. tit. c. prox.

c ¶ Beneficia.] sumitur hic beneficiũ large, vt ad beneficia ecclesiarum cathedralium extendatur, vt per inferiora patet arg. ɔ. supra, eo. tit. de lib. quamuis.

ADDITIO. Vltimus § illius decr. est pro, & sol. contra. Io. And.

d ¶ Libere.] non. n. pactio, vel conditio in his locum habet, supra de trans. super eo & facit de ele. cũ inter R. & quod ibi not.

e ¶ Idoneis.] & sic non pueris, vel alijs beneficiatis, supra eodem in antiq. super inordinata, supra, eodem tit. ss cui.

f ¶ Potestate.] hanc potestatẽ legatus nõ demandata ex se, & est casus in quo potest quis per se, quod non per alium, vt in antiq. de offi. dele. c. vlt. in fi. & est ratio, ne detur via ad vacatura, vt ibi not. Io. And.

ADDITIO. Qua ratione, & cum decr. is cui, de offi. dele sup. eod. lib. puto quod nec ille legatus potestatem hanc communiter delegare posset Io. And.

g ¶ Canonicatũ.] & sic affecta erat præbenda primo vacans sine alio decreto, vt sup. c. prox. & ĩ sequitur.

h ¶ Quæ.] Lexon. ecclesia, &c. Io. And.

i ¶ Illis.] i Gallicanis.

K ¶ Eisdem.] s. Canonicatu & præbenda.

l ¶ Talis.] s. Canonicalis, & nulli alij de iure debita.

m ¶ Prædicta.] facta a legato ipsi G. Vasalli.

n ¶ Presbyter.] G. Vasalli.

o ¶ Pacifice.] si igitur præbenda non habebat certum ordinem annexum, non tenebatur se facere promoueri, sup. eo. lib. de elect. commissa. §. 1. &c.

p ¶ Eadem.] est maior & eadem, diuerso respectu.

ADDI-

ADDITIO. Ordinariis enim delegato commissa maior est in delegante, & minor in delegato. Io. Mon. dicit hic Archi. fons scaturiens maior est quam riuus inde procedens. Io. Andr.

a ¶ Præoccupauimus.] sic ĩ. de procu. non iniuste. eod. lib. c. tit. si duo. & de offi. dele. cum plures.

& tamen maiorem. s. reuocandi et tacitè, vt hic vides.

i ¶ Lucro.] de damno enim eius non agitur, quia si dimisit priora beneficia, recuperat illa secundum formam decr. infra eo si beneficia.

k ¶ Ad instar.] coadiuuat proximam rõnem per duo legalia argumenta. sic ĩ. de conces. præb. quia cunctis, de sen. excom. si iudex.

etiã in prædictis, propter quod nostra, qui eandem præoccupauimus[a] potestatem, potior debet esse conditio: præsertim † quod secundum canonicas, & legitimas sanctiones[b] per speciem generi derogatur, quamquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quod nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilominus litteras gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa:[c] † quia foret absurdum[d] si tam lata † nostra[e] impediretur potestas, & si in omnibus prouisionum nostrarum litteris, quas concederemus in partibus supradictis, oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mentionem: Et quod decretum nostrum prædictum (maxime hic, vbi iã dictus camerarius ante dictam renuntiationem per nos erat Lexoniẽ. effectus canonicus) statim ignorantes ligauerat, cum super incerto[f] non esset editum; nec ex alieno penderet arbitrio, vel voluntate cuiusuis, qui acceptandi[g] potestatem haberet, & idcirco per illud etiã expressisse videmur, ne alius posset conferre, & potestatẽ prædictam quantum ad præsentem speciem reuocasse,[h] quę in hoc casu, vbi de lucro[i] dicti G. tantum agitur, & non de præiudicio episcopi memoriati, ab ignorante potuit reuocari: nec post reuocationem huiusmodi per eum in alium etiam ignorantem, in re reuocata transferri. Ad instar[k] etiam serui[l] Kalendario[m] præpositi, qui post mortem domini præponentis mutuatus pecunias accipientis non facit,[n] licet inter contrahentes mors domini præpositum reuocans[o] fuerit ignorata. Et domini,[p] qui peculium quod proprio seruo concesserat, statim perimit, cum in eo suam mutauerit voluntatem. Discretioni vestræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione præmissa,[q] per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu, & prębenda prędictis per dictum episcopum sibi facta, (quæ nulla extitit) non obstante, dicto Camerario præbendam ipsam omnino dimittat, & eum super ea deinceps nullatenus inquietet.

¶ Idem.

¶ Secundus, qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori, qui solum præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa: aliàs non, hoc dicit Ioan. Andr.

CAP. XV.

QVIA SÆ-

b ¶ Sãctiones.] supra de rescri. c. 1. & c. pastoralis. [in antiq.] & de offi. leg. studuisti. [in antiq.] ĩ. de reg. iur. generi. & ibi vide de hoc & ff. de reg. iu. l. toto. optime concord. ĩ. eo. quamuis. 1. & 2. responso.

ADDITIO. Arc. alle. ff. de le. 3. l. vxorem. § felicissimo & l. seruis vrbanis. § vl. ff. de ali. leg. l. alimenta. § basilicę. & l. Stichus, in principio Io. Andr.

c ¶ De ipsa.] scilicet potestate data legato valent ergo litteræ, cũ non sit talis veritas tacita, qualis expressa, nihilominus litras habuisset ĩ. e. ti. [scilicet de resc. alle. in gl. proxima] ca super lris. licet hoc in litteris ad beneficia impetratis gñaliter non sit verum, vt ĩ. eod. tit. si motu, &c.

d ¶ Absurdum.] nota bonum modũ argumẽtandi ex sequela absurditatis. sic ĩ. [in anti.] de exceptio. cum inter priorem.

ADDITIO. Ad idem. ff. de neg. gest. Pompon. scribit, ff. sol. matr. l. diuortio. ibi, alioquin si collectis vindemiis, &c. de le. 3. l. Aufidius. ff. de contrahen. empt. l. in lege in fine. Io. And.

e ¶ Nostra.] Papa nõ debet iustitiam suam negligere, qui alios in sua iustitia fouet, vt ĩ. de immu. eccle. quoniam.

f ¶ Incerto.] sicut cũ scribitur alicui prouideri de beneficio, qđ primo vacabit in ciuitate, vel quod primo vacabit in prouincia: sup. eo. tit. & libro, quamuis. incertum est quod beneficium impetrans sit habiturus, sed hic certum est de canonia Lexon.

g ¶ Acceptandi.] vt inf. de conces. præb. quia cunctis & cap. ne captandæ, &c.

h ¶ Reuocasse.] licet n. eandem retinuerit potestatem:

l ¶ Serui.] habes hoc ff. si cer. pet. l. eius qui in prouincia. hic eñ nõ agitur de damno serui, & sic ab ignorante seruo potestas reuocatur. sic inducit ad propositum.

m ¶ Kalendario.] id est, nominibus faciẽdis. ff. de leg. 3. qui filium.

ADDITIO Et l. vxorem. § legauerat. Archidiaconus.

n ¶ Non facit.] debitorem tamẽ soluentem sibi, & hoc ignorantem liberat, vt in prædicta l. eius qui. & ff. de sol. si qs seruo, & l. cum quis. § 1.

o ¶ Reuocãs.] sic sup. eo lib. de rescr. si gratiose. 1. responso, vbi de hoc, infra. ne sede va. c. vnico, l. si. ff. lo. l. 4. Inst. man. § rectè.

p ¶ Et domini.] repete ad instar, & habes hoc. ff. de pecu. l. non statim, ff. de opt. leg. apud Aufidium. [& ff. de manu. vin. si pater Archi.] & est hoc casu quoddam spãle contra regulã, su. de reg. iur. c. 1. ff. eod. nihil quia peculium re non tantum verbis constituitur, ff. de pecul. peculiũ, 1. § si vero nomina, & tamen verbis tollit, vt hic, & in prædicta l. non statim. Io. Andr.

q ¶ Præmissa.] semp enim præcedere dẽt. 11. q. 3. indigne. sup. de sent. excom. sacro. cum similibus.

QVia sępe.) Primo ponit dubium, ꝙ secundo distinguendo declarat: ibi, Nos dubitationem, Et secundum membrum: ibi, Nisi.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius c. quod quando sunt plures expectantes in eadem ecclesia, & habent similem gratiam, habet locum illa regula, qui prior est tempore potior est iure.

CASVS. Papa creauit me canonicum ecclesiæ Pictauien. & mãdauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me de fa-

† al. ita: eo præsertim quod sm, &c.

† Vide Felinũ in ca. sup litteris, extra de rescri.

† Ista regula non est generalis in lris ad beneficia, vt vult glos. hic faciũt notata in ca. ex parte B de foro comp. & in Spe. de lib. cõceptione. § ad huius tit. cõsummationem. vers. cum sit actor Petr. de Anc. Fon.

† al. late

pe [a] dubitatur [b] à multis, si canonicatus alicuius ecclesię sit collatus à sede Apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda, [c] secundo vero de præbenda & dignitate, personatu, vel officio [d] † (cum se facultas obtulerit) prouideri, quis ipsorum in præbenda, quæ cum dignitate, personatu, vel officio vacat [e] ibi postmodum debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes, pręsenti declaramus [f] edicto: primum (cum sit tempore anterior [g]) cui per mandatum secundum præiudicari, [h] aut ius ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandantis contraria non apparet, [i] præferendum esse in dicta præbenda: Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa: [k] Nam si esset annexa, secundus cui debetur dignitas, personatus, vel officium, præferretur in ipsa.

¶ Idem.

¶ *Mandatum prouideri de dignitatib. vel beneficijs alijs ecclesiasticis, curata nō includit, non expressa cura. hoc dicit vsque ad §. Illis.*

CAP. XVI. CVM † IN.

cto reciperent & installarent cum assignatione præbendæ vacantis, si qua vacaret: alioquin mihi conferrent præbendam proximo vacaturam: Anno sequenti Papa fecit tibi similem gratiam videlicet quia contulit tibi ius canoniæ in ecclesia Pictau. & mādauit canonicis, vt de facto te reciperent in fratrē & canonicum, & pbendam si qua vacaret, tibi assignarēt: aliàs præbēdam proximo vacaturam, & si ipsi non conferrent tibi primam vacātem, quod ipsi conferrent dignitatem cum pbenda: postea vacauit pbenda & dignitas, quęritur quis nostrum habebit præbēdam? Respōdet Romanus Pōtifex cum distinctione: quia vel præbenda est annexa dignitati, & tibi detur & præbēda & dignitas, aut nō est annexa, & tunc mihi debet & nō tibi, licet tua gratia possit tunc in totum impleri. Et ista fuit rō dubitandi ad istud c. nā cū tua gratia possit nunc in totum impleri, videbatur quod tibi deberetur pbenda & dignitas: Sed ratio decidendi in contrarium fuit, quia cum præbenda sit separata à dignitate, mihi priori impetranti debetur, & non tibi. Nota primo quod iura fiunt de ijs quæ sæpe accidunt, vt gl. de despon. impu. in antiq. c. ip. litteras, in principio. Nota secundo, quod de iure annexionis consequitur quis id quod principaliter obtinere non posset, ad hoc facit sup. eo. tit. & lib. super eo. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Quia sæpe.] secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori: qui solum præbēdam impetrauerat si pręben da dignitati est annexa, aliàs non. Emanauit autem hæc decretalis ad declarationem & correctionem eorum, quæ not. Innocentius & Hostien. supra eod. tit. cap. vl. & supra de maio. & obe. statuimus. & Compost. de rescrip. capitulum in glos. magna. §. vnum casum. Et reprobata est opinio Innocentij, & Compostel. qui dicebant, licet præbenda non esset annexa, dignitatem habentem præferri, & sic dicebat Compostel. se de mandato Papæ pronuntiasse in Bonon. ecclesia, in dignitate archipresbyterali: approbata est autem opinio Hostiensis.

ADDITIO. Quo ad not. in prædicta decret. statuimus facit hæc decr. pro Inno. & contra Hostien. tenuit enim Inno. de duobus impetrantibus primū præferri secundo, qui est maior in ordine, per rationem quam ponit hæc litera. Sed Host. contra, & ibi scripsi in gl. loquitur. Io. Andr.

b ¶ Dubitatur.] & merito fuit declaratio eorum facienda. sic sup. eo. lib. de elect. quia sæpe ī. & lit. nō contest. l. quoniam. Dubitabatur autem propter varias opiniones, quas super vi. sisti. & fuit etiam hæc dubitatio nostris temporibus in Bon. ecclesia.

c ¶ Præbenda.] tantum.

d ¶ Officio.] perpetuo in ecclesia, vt sup. eo. lib. de consue. c. 1. [Et vide quod ibi scripsi super ver. personatus. Ioan. Andr.

e ¶ Vacat.] morte, renunciatione, vel promotione illius qui dignitatem habebat & præbendam.

f ¶ Declaramus.] nota: quia ius nouum non facit, sed verius declarat. Facit quod dixi supra titu. proxi. cap. vnico.

g ¶ Anterior.] & si est iure potior, quia ex quo præbenda non est annexa, vtriusque quo ad hoc est par causa: secus cum est annexa, & facit quod dixi supra eod. titu. & lib. si, quis.

h ¶ Pręiudicari.] gratia enim secundo facta intelligitur sine alieni iuris præiudicio. sup. eo. lib. de rescri. quamuis.

i ¶ Apparet.] quia tunc secus. ī. eo. c. penul. & de conces. pręben. auctoritate.

[Gio. seq. ponit rationem inducēs duo iura: demum ponit decem casus, quibus secundo impetrans primo impetrāti pręfertur, & quinque casus quibus primam expectās, illam non consequitur.

k ¶ Annexa.] ex quo enim habet vnū connexorum, & reliquū habere debet. de constitu. (in antiq.) cap. translato. ad hoc supra eod. tit. super eo. Habes igitur vnum casum in quo secundus impetrans primo impetranti pręfertur. Alium habuisti supra eo. si clericus. Alium infra eo. cap. penult. Alium ī. de conces. præbend. ca. penul. Interdum habes quod vacat præbenda, & ille qui expectat primam, illā non consequitur. vnum casum habes sup. eod. tit. cap. 2. in fine. Alium ī eod. cum in ecclesia. Tertium infra, e. t. c. si cui. Quartum ī. de rerum permu. cap. vnico. Quintum sup. eo. lib. de renun. c. 3. Et alium habes in clem. gratiæ. de rescrip.

CVm in.] hæc est notabilis decre. Sunt quattuor dicta, & partes patent. Io. Andr.

¶ In gratijs Apostolicis appellatione beneficiorum & etiam dignitatum non includuntur beneficia curata. hoc d. est primo. Item appellatione dignitatū vel personatuum, non veniunt dignitates, ad quas qs cōsueuit per electionem assumi. h. d. secundo. Item electio, præsentatio, & institutio sunt diuersa, ideo vnū appellatione alterius non venit. h. d. tertio. Item si mandatur alicui prouideri de beneficio spectante ad eius collationem & alterius, non poterit prouideri de beneficio spectante ad alterius collationem tantum, nisi dicatur communiter vel diuisim. h. d. quarto.

CASVS. Papa facit mihi gratiam sub hac forma, quia mandauit episcopo Pictauiē. vt mihi prouideret de beneficio spectante ad suā collationē siue illud esset simplex beneficium, siue dignitas aut personatus, vacauit beneficium curatum: vtrū sit comprehensum sub mea gratia? Respondet quod non, nisi in mea gratia fuerit facta expressa mentio de beneficio curato. Et ratio est, quia maior idoneitas requiritur in promouendo ad beneficium curatum, ideo non venit appellatione simplicis beneficij vel dignitatis, vel personatus: nisi diceretur expresse in illis, quod mihi prouideretur de beneficio simplici, vel dignitate aut personatu etiam si illi beneficio immineat cura animarū ¶ Sed quid? ponamus quod Papa mādauit episcopo Pictauien. vt mihi proude-

† Cuius officij laicus capax non est: qui pcedentia minuunt significationē sequēt ū. l. fi. §. cui dulcia de vi. tri. & oleo le. l. Seiæ. §. Caio. de fund. inst. vel instr. leg. Petr. de Anch. Fon.

† Vide concil. Trid. sess. 7. de ref. c. 4. & B. Thomā 2. 2. q. 2. art. 6.

Impetrās secundus præfertur primo impetrāti in multis casibus.

prouideret de dignitate vel personatu, vel officio in ecclesia Pictauien. vacauit dignitas ad quam quis consueuit assumi per electionem: vtrum comprehendatur, in mea gratia? Respondet ꝙ non, nisi fiat expressa métio in mea gratia de dignitate electiua: puta quia dixit Papa vt mihi conferretur dignitas, vel personatus, vel officiũ: etiam si ad illam dignitatem, personatũ vel officium quis cõsueuerit ꝑ electionẽ assumi. ¶ Sed qd? ponamus ꝙ Papa scripsit epõ Pictauien. vt mihi cõferret beneficium spectãs ad suam ꝑsentationem, vacauit beneficium spectans ad suã collationẽ: Nã ipse epũs conferebat illud beneficium pleno iure: vtrum virtute meæ gratiæ possim petere? Respondet ꝙ nõ: Nam differunt collatio, præsentatio, & institutio: ideo appellatione præsentationis non venit collatio, nec institutio.

Casus §. Cum autem.

Sed quid? ponamus qđ Papa mandauit epõ Pictauien. vt mihi conferret beneficium spectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ Pictauien vacat nunc beneficium spectans ad collationem alterius tũ, puta ad collationem decani vel solius capituli: vtrum possit episcopus Pictauien de illo beneficio mihi prouidere? Certe non, nisi in litteris gratiæ meæ fuerit additum, communiter vel diuisim. Sed quid? ponamus quod Papa mandauit prouideri de beneficio spectãte ad collationem epi Pictauien. vacauit beneficium quod spectabat ad collationem episcopi, decani, & capituli ecclesiæ Pictauien. vtrum de illo beneficio possit mihi prouideri? Certe non: Ratio dubitandi potuit esse; quia quod commune est, meum est ideo videbatur quod de beneficio spectante communiter ad collationem episcopi, decani, & capituli posset mihi prouideri. Sed ratio decidendi est, quia Papa non intendit per meam gratiam grauare nisi solũ episcopum Pictauien. No. primo quod in promouendo ad ecclesiam parochialem maior idoneitas requiritur, quam in promouendo ad alia beneficia ecclesiæ: Nam et sibi maiora committuntur, & periculosiora, quia non solum ei committuntur corpora, sed animæ. Nota vlterius, quod in gratijs expectatiuis non includuntur beneficia curata, nisi in gratia dicatur expresse de beneficio curato, quantumcunque ponantur verba generalia, & hoc propter rationẽ positam in principio huius cap.

Casus §. Si vero.

Nota: ibi, Illis vero, quod appellatione dignitatis comprehenduntur solũ dignitates, quibus aliquis præficitur per collationem: non autem comprehenduntur illæ dignitates ad quas quis consueuit assumi per electionem, nisi in litteris expectatiuis fiat expressa mentio de illis dignitatibus electiuis. Nota insuper, quod differunt præsentatio, collatio, & institutio: quod verum est in materia stricta & odiosa, nisi aliter constaret de mente superioris; quia nunc non esset curandum de verbis, c. petitio. de procu. in antiq. Pro quo sciendum, quod præsentatio dicitur electio personæ, vt ꝑsentetur superiori. & instituatur. & ista præsentatio computatur inter iura patronatus: & per istam ꝑsentatione nõ acquiritur ius in beneficio, sed solũ acquiritur ius in hoc, vt patronus nõ possit variare si sit patronus ecclesiasticus vel laicus, nisi accumulatiue. Institutio autem dr̃, quæ fit ad præsentationem patroni, quæ alio modo dicitur confirmatio Sed collatio dicitur quando prouisio alicuius beneficij spectat pleno iure ad diœcesanum: tamen communiter in iure vnum ponitur pro reliquo. No q si Papa mandat alicui ꝑuideri de beneficio spectãte ad collationẽ duorum, non poterit virtute illius gratiæ prouideri de bñficio spectante ad collationem alterius tm̃ nisi ĩ litteris gratiæ dicatur, cõiter vel diuisim. No. qđ Papa non intendit grauare nisi illũ de quo fecit mentionem in gratia.

In beneficij prouisione modus electiuus non includitur, si alij modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.

illis, [a] quibus beneficia curam animarum habentia committuntur, maior, quam in ijs, qui ad alia promouentur, idoneitas requiratur: [b] intentionis [c] nostræ nequaquam exstitit, vt cũ aliquibus de ecclesijs, personatibus, dignitatibus, vel alijs beneficijs quibuscunque (de animarum cura [d] mentione non habita) prouideri mandamus, ipsis, de ijs quibus huiusmodi cura immi net, possit aut debeat prouideri. [e]

¶ Illis vero pro quib. scribimus, vt prouideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiam si curam habeant animarum, ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantib. quorumcunque † prouideri nequibit de prælaturis‡, personatibus, vel dignitatibus, ad quos seu quas per electionem [f] ij, qui eis [g] habent præfici, assumuntur. [h]

[Prima glos. dicit quid declaret.]

a ¶ Cũ in illis.] Declarantur hic, q̃ no. per Ber. Inno. & Hostiensem sup. eod. c. vlt. per Cõpostel. ĩ. de rescri. capitulum. in glo. magna, §. sed quid in his.

b ¶ Requiratur.] est enim ars artium, regimen animarum. supra de ætate & quali. c. penult ad hoc ĩ. eo. graue. & c. seq. in antiq. & sup. eo tit & lib c. 1.

ADDITIO Dicit Archid ꝙ quia isti habent alios regere & pascere, ideo pastores dicuntur, 63. dist. si in plebibus. 95. dist. ecce ego Io. And.

c ¶ Intentionis.] ad quam recurrendum est, vt sup. eo. c. vlt. 1 & ĩ. de deci. ex multiplici. vbi de hoc: illa autẽ intentio & ratio quæ fuit delegantis, debet esse & delegati. sup. [in ant.] de rescr. super litteris. in fi.

d ¶ Cura.] etiam si in litteris prouideri mandetur, quod animarum cura non negligatur, si qua immineat dignitati quod dic vt in Clemen. eo tit. si dignitatem. 1. responso.

[Glossa sequens fortificat textum per simile, & per rationem: secundo quærit, arguit negatiue, contrariũ soluit.]

e ¶ Prouideri.] hinc est ꝙ cum patientibus defectũ in ætate dispensant epi in dignitatibus non curatis: sed in curatis non: ĩ eod lib de ætа & qual. c. vnico. & est etiam simile de fil. presby. c. 1. sup eod. lib. & est hoc ꝑ beneficiorum impetrationem quæ dicitur ambitiosa & restringenda ĩ. eod tit & lib quamuis, 2 cum alias nomine beneficij dignitates & beneficia includãtur, vt supra de verb sig cap. penult Quid si Papa simpliciter mandat prouideri de beneficio; nunquid poterit executor de tali beneficio prouidere quod requirat sacrum ordinem? Videtur quod non. arg huius c. Ad hoc supra eo. lib. de fil presby. c. 1. Sed dic contra. infra eod. et cui. Ad idem supra eod. si eo clericis. 3 nisi pateretur in ætate defectum, ita quod ad illum ordinem promoueri non posset: vt ibi, & sup. eod. lib de rescrip. si eo tempore Ioan. And.

f ¶ Electionem.] electio igitur non concluditur sub verbo prouisionis vel dispositionis, cum inter ista tria sit differentia & facit quod statim sequitur & est si ĩ. eo lib de offic. leg deliberatione. 1. responso. & facit qđ dixi sup. eod lib. de elect. c. vlt. & inf c. proxi. 2. responso in glo. sed nonne.

g ¶ Eis.] i. prælaturis, personatibus, vel dignitatibus.

h ¶ Assumuntur.] et si inhibeatur in litteris ne electores eligant vt in Clemen. eod. tit. si dignitatem 2. respõ.

† Hic cõprehēdit ẽt vniuersitas. Ioã. An. Pe de Anc. cum enim iusta iura in vniuersitatem cadũt; ergo ipsa comprehēdit. facit l. 1. §. fin aũt. & l. oĩbus ff. ad Tre. Fon.

‡ Hic ponit Arch. ꝙ ibi dixi de sõia, vel processu delegati ꝯ intentionẽ delegantis. Io. And.

2 Et sic rñdei ad id ꝙ dr̃ nil excellentius dignitate. C de consul. L. 1. lib. 12. Io. And.

3 Vide q ibi dixi post Ioã. Mo & idẽ Arc. cum hic ab illa gñalitate excipiat solũ bñficia curata. Ioã. And.

¶ *Beneficiales litteræ vnum modum exprimentes, alios nõ includunt hoc dicit.*

¶ Cum autem inter collationem, præsentationem, & institutionem, differentia magna esse noscatur: [a] si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante prouideri mandetur, de illo quod ad eius præsentationem vel institutionẽ pertinet, prouideri nõ poterit, † nec etiam econuerso: expresso enim vno casuum prædictorum, mãdatum super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

¶ *Mandatũ simpliciter duos includens, alterum solum non adstringit: & econuerso directum vni duos non afficit. hoc dicit Dominicus.*

¶ Si verò de beneficio ad aliquorũ collationem vel præsentationem spectante (non adiecto [b] communiter vel diuisim) prouisio iniungitur facienda: in beneficio quod ad collationem vel præsentationem alterius ipsorum tantum pertinet, adimpleri nõ potest. Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius prouisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio [c] pertineret.

¶ Idem.

¶ *Beneficium mihi collatum ante dissensum meum alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus, & tunc etiã post terminum antequam alteri conferatur, potero consentire. Io. Andr.*

CAP. XVII.

Si tibi [d] absenti per tuũ

† Si autẽ ad suam collationem spectet, & simul ad pręsentationem alterius patroni clerici res est dubia; q. Papa nõ vr̃ cogitasse de beneficio, ĩ quo cõicat cũ altero; vt in fi. iuri° ca. & c. fi. ſ. eo. si aũt alter esset laic° patronus, clarũ est, q nõ posset. de off. dele. dilectus. Iõ. And. Pet. Anc. Fõt.

a ¶ Noscatur.] hinc est q capitulum vacante sede non confert beneficia, quæ spectant ad collationem episcopi, supra ne se. vaca. c. 2. & infra eo. li. eod. tit c. vnico, & tamen tunc instituit instituendos ab episcopo inf. eo. lib. de instit. c. 1. de maio. & obe. cum olim. [in antiq.] & idem vides in generali vicario, supra de inst. ex sequenub. s̄. eod. lib. de offi. vica. c. vlt.

b ¶ Nõ adiecto.] ex quo Papa hoc nõ adijcit, alterum tantũ grauare non intendit: & hoc intellige secundum determinationem, quam habebis ĩ eo. tit. c. vlt. & fuit hoc sumptum ex quadam extrauaganti, quæ incipiebat, Contingit interdum sicut te, &c.

[Gl seq. obijcit & soluit]

c ¶ Cum alio] ab surdum. n. esset illũ grauari, d quo Papa non intelligit. In cõtrarium videbatur: quia ad collationem suam spectat, licet & alterius: nam & qui iurat suum non esse, iurat & sibi communo nõ esse, ff. de ver. signif. pupillus. §. vlt. [cum sua gl. & vide quod dicitur inf. de verb. sig. c. vlt.] Et q legat seruos suos, & qui in totum, & qui pro parte sui sunt, videtur legasse ff. d le. 3. l. si quis seruos. sed hoc facit cõtraria intentio Papæ, idem est ergo dicere ad collationem talis, & solius talis.

ADDITIO. Bene facit. ff de leg. 2. legatis. vbi legatum factum vxori de ijs quæ sunt parata ad ipsius vsum, non intelligitur de paratis ad communem vsum ipsius, & viri. Dicebat Ioan. Monac. quod est commune mihi & alteri, proprie non est meum. ff. de ritu nup. ib lud. & verba generalia proprie non improprie sumi dẽnt. alleg. supra eod. tit. & lib. cum de beneficio in fine, & remittit ad regulam, in generali. infra de regu. iuris. Ioan. Andr.

Si tibi absenti.] Circa beneficium collatum absenti nondum acceptatũ soluit quinque dubia: Primũ, an sit illius: ibi, Licet. Secundum an possit alteri conferri: ibi, Ipse tamen. Tertium, an si conferatur, valeat collatio: ibi, Quod si. Quartum, quid si lapsus sit terminus datus ad acceptandum: ibi, Sed si. Quintum, quid si prouisus post terminum præueniat collatorem: ibi, Antequam. Ioan. Andr.

CASVS. Episcopus Pictauien. alicui Titio absenti & ignoranti contulit aliquod beneficium, non fuit ibi aliquis, qui acceptaret collationem pro Titio absente: an valeat collatio? Certe sic, adeo q collator non poterit amplius variare, nec illud beneficium alteri conferre. Sed vtrum Titio absenti & ignoranti per illam collationem sit acquisitum ius in beneficio? R̃ndet quod nõ, nisi Titius illud beneficium acceptauerit: sed facta acceptatione, est sibi ius acquisitum sine corporali apprehensione, licet sit secus in rebus profanis. l. traditionibus. C. de pact. Sed ponamus, q Titius postquam sciuit illud beneficium sibi collatum, differt acceptare collationem: an ep̃s collator possit illud beneficium alteri conferre? R̃ndet quod non statim: sed poterit Titio assignare certum terminũ, intra quẽ tenebitur suam declarare voluntatem, an velit illud bñficiũ acceptare: quo termino elapso, poterit collator illud beneficium alteri conferre. Sed ponamus q collator elapso termino illud bñficium nõ cõtulit: vtrũ possit Titius tale bñficium acceptare antequã verus collator alteri contulerit: ita q p illã acceptationẽ acquiratur sibi ius i bñficio? Certe sic Not. primo, qđ bñficium p̃t cõferri absenti, & ignorãti: nec reqritur ad hoc vt valeat collatio, qđ ille cui confertur beneficium, illud accepet. Not. statim q si absens sciuit bñficiũ sibi fuisse collatũ, & acceptauit: statim sibi ius est acquisitum in beneficio: & p̃t lato mõ dicere illud beneficium suũ rõne cuius potest agere rei vendicatione lata. Et sic ẽt solo titulo acquiritur ius in beneficio & dñium: secus in rebus profanis: quia in illis ex solo titulo non acquiritur dñium, ideo l. quoties. C. de rei ven. non habet locum in beneficijs. Not. vlterius, quod in iure non est aliud certum tempus præfixũ ad acceptandum beneficium collatum, secus in acceptatione vel repudiatione electionis: & ideo collator potest præfigere tempus ad acceptandum beneficiũ collatum. Not. insuper, quod non est necesse esse præsentem, cui beneficium confertur: nec etiam alia persona, quæ collationem eius nomine recipiat. Ad hoc supra eod. lib. de rescrip. gratia. Not. finaliter casum in quo vacat beneficium, tamen conferri non potest: Nam nõ dicitur beneficium hic illius, & tamen dicit quod non valet collatio. Alios casus vide de constit. cum accessissent. Dominicus.

[Glo prima summat, & dicit quid declaret, & quod erat dubium, & consuluit quæstionem.]

d ¶ Si tibi.] Beneficium mihi collatum ante dissensum meum, alteri conferri non potest: nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: & tunc etiã post terminum, antequam alteri conferatur, potero consentire. Emanauit hæc decr. ad declarationem & approbationem eorum quæ no. Inno. & Host. & Moderni sup. eo. accedens. & Gof. in sum. de inst. § quis instituit. sciebamus. n. quod absenti poterat beneficium conferri, & absens inuestiri, vt ibi; sed dubitatur an medio tempore posset collatio reuocari, quod hic terminatur, & qđ dicit, absenti, idem & multo fortius si præsenti, qui tunc deliberare velle se dixit. Io. And.

a ¶ Epi.

a ¶ Episcopum.] factum ponit, non ius: quia idem si per alium. [Idem Ioannes Monachus & Archid.]

b ¶ Habueris.] acceptando, vel consentiendo, vel ratũ habendo, si negotiorũ gestor vel procurator generalis fuerit inuestitus de ipso, sed si specialis, statim dici debuit suum q̃ dic vt no. s. eo. accedens. Ad hoc. ff. de negot. gest. si ego. ff. de solu. ratum. ff. de acquir. possessio qui absenti. Io. Andr.

ADDITIO. Potest etiam consanguineus inuestiri de beneficio, sed per eum etiã ante acceptationem non acquiritur dominium beneficii vel canonicatus, qui consensu eligentium & electi acquiritur, supra in ant. de elec. cũ inter canonicos. s. de spon. cũ locum. licet enim q̃ tali agere possit. ff. de procurat. sed & hæ. vnde dicit Hostie. licet lex talem personam agere permittat, non tamen facit illum procuratorem. ff. iud. sol. l. 3. §. 1. ff. de proc. nõ solum. §. si de dote Io. Andr.

¶ Qd pôt ei nullo mediãte. Pe. de Anch secus i alijs ϕ̃ti. bus, q intẽr absentes fiunt, nã ibi intermo- diat aliq̃d. not. in l. cõsensu, ff. de acti. & obl. Fõ.

episcopum [a] conferatur † beneficium, licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris [b]) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras: [c] ipse tamen episcopus, vel quicunque alius [d] de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam [e] alterius ordinare nequiuit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio non libero viribus non subsistet.

¶ Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendum terminũ [f] competẽtem assignet, nisi consenseris, poterit eo lapso [g] beneficium liberè (cui viderit expedire) conferre. Ante quam tamen ipsum contulerit, tuum poteris (non obstante quòd lapsus sit terminus) præstare consensum: [h] & ex tunc de ipso non poterit aliter ordinari.

¶ Idem.

¶ *Qui vi vel iniustè occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat, hoc dicit, Iona. Andr.*

CAP. XVIII.

EVM †

¶ Scilicet q̃ a prius quã agnoscat, pôt repudiare q̃ aut dicit, acq̃ri dominiũ, dic re vera adita hæred. ex fictione tamẽ dr̃ acq̃sitũ post mortem, ff. de furt. si ã usu. §. vlt. & l. à Titio, & ff. q mo. ser. ami. si par tẽ, § vl. ff. de condi. & mõst. l. si quis ita hæreditatẽ.

[Glos. seq. ponit tres opi. quæ olim erant de materia.]

c ¶ Non acquiras.] secus in legato specieri: quia tunc acquiritur dominium legatario ignorãti: licet commutabiliter ff. de leg. 2. cum pater §. surdo, fac. & ff. de condi. & demonst. l. legata. per quæ iura dicebant quidam, quod hic dicitur. Item per id quod habes sup. de elec. cum inter canonicos, & c. publicato. Ad hoc. de reg. iu. quod semel, cum suis concor. Alij dicebant, q̃ si secundo prius fieret traditio, vel prius consentiret, bene tenebat collatio, per l. C. de rei ven. l. quotiens, in prin. & ea n. vbi dicitur, si res vendita fuerit duobus, ille potior est, cui prius fuerit tradita, & vide quod dixi infra de regul. iur. qui prior. Tertia opinio erat, q̃ aut secundus scienter recipiebat beneficium, aut ignoranter, in primo casu non tenebat collatio, in secundo sic, tenetur tamen conferens prouidere primo in æquiualenti beneficio. ad hoc sup. eo. inter cætera. j. de iure pat. pastoralis. Facit ad hanc distinctionem j. de concel. præben quia cunctis. ff de vsufr. l. si Sticho.

ADDITIO. Archi. attribuit hanc etiam opinionem Hostiensi, & verum est q̃ Host. ponit illam in decre. accedens. tamen recedit ab illa inhærendo Innocentio, qui simpliciter dicebat collatorem non posse à proprio facto recedere Io. Andr.

d ¶ Alius.] Puta legatus de latere, qui confert beneficia vacantia. supra de off. leg. c. 2. illud autem conferre non poterit, quia licet vacet, non tamen est liberum, vt infra sequitur.

¶ Beneficiũ collatum absẽti, an possit alteri conferri sub cõditione si ille non acceptaue [illegible]

[Glo. seq. format, & soluit duas quæstiones.]

e ¶ Personam.] Sed nunquid poterit alteri sub conditione conferre, scilicet si ille nõ acceptauit? q̃ nõ sup. e. lib. de elect. c. 2. & j. de reg. iur. actus. sicut beneficium non vacans non confertur cum conditione quando vacabit sup. de concel. præb. cap. 2. ad hoc supra de rescript. pastoralis. Sed nunquid potest de illo ordinare non conferendo personæ: sed aliàs, puta, vniendo, vel religioni locum constituendo? Non, nisi sicut posset post acceptationem, cum eadem sit ratio. sup. de eccle. ędi. ad audientiã, 2. sup. e. exposuisti, 12. q. 2. c. antepenul. & etiam tunc secundario fit ordinatio in personam.

[Glo. seq. objicit & soluit.]

f ¶ Terminum.] sed nonne statutus est terminus à iure infra quem consentire debet, scilicet vnus mensis. sup. eo. lib. de electio q̃ fit. nec videtur q̃ de beneficio iuris possit episcopus diminuere, j. de regulis iuris, indultum, cum suis cõcordantijs? Dic decreta. illam loqui in electis qui adhuc habẽt confirmationem petere. istam in iis q̃ bus fit collatio, i hic autem non est statutum certum tempus & facit supra ea. proximo. Probatur & hoc per id quod sequitur, nam in decr. quàm sit, lapso termino priuatus est ipso iure, nec potest vlterius consentire, hic autem etiã post terminum consentit, dummodo res sit integra, vt sequitur.

[Glossa sequẽs soluit quæstionem.]

g ¶ Eo lapso.] quasi dissensisse videatur, sic sup e. li. de appel. ab eo, vbi etiam ista ponuntur vt patet. Et per hanc literam videtur idem dicendum si dissenserit, scilicet q̃ adhuc re integra possit consentire, quod verum est conferente in eadem voluntate manente. Ad hoc sup. eo lib. de proc. licet, vbi de hoc dixi.

ADDITIO. Ibi tamen glo. loquitur de electo: hic loquitur de prouiso. Io. Andr.

h ¶ Consensum.] ad hoc ff de opti. leg. l. mãcipiorum.

EVm qui] Sunt duæ partes, quæ satis patent, secunda ibi, Insuper. Et prima subdiuiditur, quia ponit primo dictũ: cuius postea duas rationes subdit ibi. Nõ enim. Io Mo. dicit, q̃ primum dictum ponit peccatum in facto, & in modo: secundum in modo tm, Io. Andr. Præmitte quod habes in c. de multa, sup e. in ant. Dom. ¶ Præsupponitur illud quod habetur in ca. de multa. eo. titu. in ant. & hodie in extraua. Io. xxij. quæ incipit, Execrabilis, vbi dicitur, q̃ si alicui obtinenti beneficiũ curatum, dignitatem, personatum, vel officium, conferatur aliud simile beneficium, puta si alicui obtinenti ecclesiam parochialem conferatur alia ecclesia parochialis, vel dignitas, vel personatus, aliudque beneficium acceptauerit & apprehenderit possessioné, ipso iure vacat primum beneficium: & si contendat habere, caret vtroque.

†Vide Extrauagãt. Io. xxij. Incipit. Execrabilis c. tit & Cõci. Tridẽt. sess. 1. de refor. c. 2. & seq & sess. 1 de refor. c. 17.

CASVS. Secundum communem intellectum huius cap mihi obtinenti ecclesiam parochialem episcopus Pictauen. contulit aliam ecclesiam parochialem, quidã tertius intrauit in possessionem ipsius beneficij collati, ego non expectaui q̃ episcopus me induceret in possessionem ipsius beneficij, seu mea temeritate illũ tertium à possessione beneficij mihi collati expulsi vtrum per istam violentam expulsionem à possessione secundi beneficij vacet primum, ac si auctoritate Apostolica fuisset apprehensa possessio hu us secundi beneficij? Rñdet q̃ nõ, aliàs sequeretur, q̃ vir stultus esset melioris conditionis quã sapiens. sed quid, sanctissime pater, ego sciens non habere ius in aliquo beneficio, me intrusi scienter in eo, visũ per istam intrusionem

vacet primum beneficium quod obtineo? Respõdet ꝙ sic, ac si habuissem titulum in secundo beneficio, & adeptus fuissem pacificam possessionem: secus si credebam habere ius in beneficio, & tamen nullum habebam, c. si beneficia. infra eo. tit. Sed nunquid per illam violẽtiam vel intrusionẽ, debeo carere jure quod mihi competebat in primo beneficio? Certe sic, ipso facto, ẽ in communem opinionem, & hoc probant ista verba, eo ipso. Nota primo, quod non est alicui licitum intrare beneficium per violentiam, in quo vel ad quod habet ius, sed debet expectare inductionẽ superioris, quę inductio in possessionem beneficiorum de iure communi spectat ad Archidiaconum, qui hoc faciet auctoritate Episcopi: tamen hodie Arch. illud non obseruant nisi in magnis dignitatibus, & non in paruis beneficijs. Not. ꝙ quis sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficij sibi collati, sed auctoritate sui superioris, nisi esset inuestitus. Pro quo sciendum est, ꝙ institutio est tituli collatiua: postquam dixit episcopus vel superior instituens: inuestio te per traditionem huius rei, & per illam inuestituram non transfertur possessio, nisi fieret inuestitura in præsentia beneficij, sed solum per illam inuestituram datur instituto facultas, vt possit ingredi beneficium auctoritate sua. simile dicitur in l. 1. ff. de acq. vel amit. poss. vbi emptor sua propria auctoritate non debet ingredi possessionem rei venditæ. Et sic intelligitur text. tamen etiam potest intelligi, si per violentiam fuit intrusus in beneficio, in quo non habebat aliquod ius. Not. ꝙ per adeptionem secundi beneficij incompatibilis vacat primum. Vnde sciendum, quod licet illud cap. non loquatur nisi in ecclesijs parochialibus, tamen communis opinio Doctorum est, quod etiam intelligitur in dignitatibus & personatibus: nam illud cap. venit limitatiuè ad illud cap. de multa, alleg. ideo secundum illud ca. debet intelligi, ideo dixit Dominicus de sancto Gemi. quod constitutio declaratoria debet intelligi secundum omnes clausulas constitutionis declaratæ, nisi aliud dicatur in cõstitutione declaratoria. Not. vlterius ex hoc tex. quod lex si quis in tantum. C. vnde vi, & similia iura, etiam habent locum in eo qui expulit à beneficio, vt videlicet quod talis perdit ius quod habebat in beneficio. Not. insuper, quod iste textus in prima parte non habet locum, nisi in beneficio curato. No. finaliter, quod sicut non est possibile duo curata simul retinere quando iusto modo acquiruntur, ita & non est possibile quando iniusto. Et sic videtur quod iura ponunt pœnam exercenti actum, pœna committatur etiam si actus non tenet de iure. vide j. de sent. excom. statutum. Dominicus.

qui [a] beneficium, cui animarum cura [b] imminet, vi occupat, seu se scienter [c] iniustè intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat. [d] Non enim decet vt stultus melioris, quam peritus conditionis existat, [e] vel quod inuasor † eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. ¶ Insuper vt violenti, [f] qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quęcunque ecclesiastica beneficia nõ

¶ Prima glossa summat, & dicit quid declaret.

a ¶ Eum qui] Qui vi, vel iniuste occupat ẽm beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure quod in illo, vel ad illud habebat. Emanauit hæc decretalis ad approbationem & declarationem eorũ, quę no. Innocentius & Hostiensis sup. eo. tit. de multa.

A D D I T I O. Quærebant enim de illo, qui propria auctoritate inuasit secundum curatum, & arguebant quod ipso iure videatur renuntiasse primo. 21. q. 2. si quis, iam recitabant alios dicere contrarium, nisi auctoritatem superioris habuerint. Io. Andr.

[Glossa sequens arguit à contrario, secundo quærit & soluit.]

b ¶ Cura.] aliàs non haberet locum pœna decr. sup. eo de multa. si ergo haberet ecclesiam curatã, & postea violenter occupat simplex beneficium, non vacat primũ, sed perdit ius si quod habebat in secundo, vt infra prox. responso. Sed quid si habet curatam ecclesiam, & vi occupat præbẽdã, vel simplex beneficiũ cui est annexa ecclesia curata, nunquid vacat prima? Dic ꝙ non: sed locum habebit sequens respõsum. hoc dico p decre. supra eo. titu & lib. super eo, vbi ergo esset priuatus primo p iustã receptionem secundi, erit & priuatus per iniustã: aliàs non. Et est simile quod dicimus de bigamia [vel eius pęna quæ inducitur per matrimonium, quod non tenet eo casu quo incurreretur si matrimonium teneret: aliàs non [in antiq.] de big. nuper. Ioan Andr.

[Glo seq. soluit dubium per contrarium literæ, sed cum distinctione.]

c ¶ Scienter.] Ignoranter igitur non tenebit pęna ad hoc. j. eo. tit. si beneficia. [Idem Arch. quod de ignorantia facti verum intelligo, secus ignorantia iuris, infra de reg. iur. ignorantia, cum suis concor.

[Glos. seq. per hoc c. soluit tria dubia.]

d ¶ Obtinebat.] eadem ratione quæ hic ponitur in pęna decr. de multa. dicam idem de decr. cũ in cũctis. s. de elect. scilicet, quod si aliquis scienter & iniustè se faciat in epm consecrari, puta, lite pendente quod vacent priora beneficia sua, ac si canonicè consecratus fuisset. & sic etiam iam audiui in Curia fuisse factum: propter rõnem q̃ sequitur. Et eadem ratione vr, quod si aliquis iniuste detinens beneficium, impetrat aliud beneficium, non facta mentione de illo beneficio qđ occupatum tenebat, quod litera nõ valeãt, ne sit melioris conditionis, & c. vt hic. Ad hoc s. eod. tit. & lib. quamuis. & sic intelligitur j. eo si motu. & idem etiam secundum id dici potest de decr. non potest. j. eo scilicet, quod si aliquis habebat plura beneficia, ex quibus vnum erat occupatum, & tacito de illo super alijs impetrauit dispensationem, dispensatio non valet.

A D D I T I O. Hoc idem tenet Arch. Vnde ad propositum huius quod tangitur in prin. glos. dixit Inno. in decr. de multa. quod cũ interdictũ erat regnũ (vt puto) Siciliæ, & omnibus Capitulis prohibitum eligere, multi tamen eligebantur in episcopos & confirmabantur per Metropolitanos, & administrabant. arguebat tamẽ quod el ipso tpe de consecrandis, vacabant ipsorũ priora beneficia, per l. 3. §. videamus, ff. de don. inter virum & vxo. in Authen. de restit. & ea, quæ pa. §. fi. j. de excess. prała. tanta. s. de transla. quãto. sed Archidiaconus dicit illam glossam non fuisse in originali Inn. Io. An.

e ¶ Existat.] 16. q. 1. legi epistolam, in prin. ff. quod vi aut clam. l. nam & si seruus, ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. antepen. Nec ex delicto quis facit conditionem suam meliorem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. sup. de sent. excom. si vere. Nec melior esse debet contumacium quàm obedientium conditio. sup. de postul. c. 1. de dolo & contu. contingit.

A D D I T I O. Interdum malæ fidei possessor est melioris conditionis quàm bonæ fidei, vt patet ex no. ff. de rei ven. l. in rem. §. fi. Io. Andr.

f ¶ Violenti.] Not. quod latius loquitur pars prima quàm hæc secunda, quia loquitur hic solum in violento, non in alio se iniuste intrudẽte, vt in prima parte. & innititur iste §. rigori illius legis C. Vnde vi, si quis in tantum. & 16. q. 6. placuit.

† No. hic ꝙ ad defectu punitione sufficit aliqd fieri de facto. ea. cũ nup. de big. not. c. plerumq. de do. inter virũ & vxorẽ, & Hippo. in l. diuus ff. de sic. tñ ad lucrũ non sufficeret aliqd fieri de facto l. hæc cõditio, ff. de condi. & demõstrat. de Anch.

1 Sic refert Ioã. Mon. Archidiaconus. I. A.

Intrusor & violentus differunt.

A D

ADDITIO. Et vt ibi not in re violenter possessa no iuuaret littera cõfirmationis, C. vnde vi. auctoritatem. Ioan Andr.

a ¶ Non verentur.] vereri deberēt cum sine iusto titulo illa detinere non possint, nec eos iuuat antiqua possessio, vt ī. de reg. iur c. 1. cum suis concordantijs.

[Gl. seq tractat de triplici timore.]

b ¶ Formidine.] 45. dist. docēdus. de ele. cum in cūctis. de vi. & ho. cle vt clericorum Ad idem C de emen ꝓpin l. pna ac cedat qđ dr̄, Oderūt peccare, &c. 1 Et vocatur talis timor seruilis, 2 q̄ per se præmium non hēt, nisi q̄ solet inducere filialē & est timor seruilis ſm Gregoriū, 3 quo viuit peccandi voluntas, & si quereretur opus si speraret impunitas: & pertinet ad seruum. Initialis respicit amissionem præmij, & pertinet ad mercenarium Filialis respicit offensam, & propriè ad filium pertinet.

verentur, ᵃ etsi non virtutis amore, pœnæ saltem formidine ᵇ à suæ temeritatis audacia refrenentur, eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus, & beneficijs occupatis taliter, ᶜ vel ad ea ᵈ ipsis forsitans competebat, amittant.

¶ Idem.

¶ Habens potestatem Apostolicam persona idonea de beneficio prouidendi, aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si verò conceditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur, & contra factum, est nullum, hoc dicit. Dominicus.

ADDITIO De hoc de pœ. dist. 2 sicut sera. Io. Andr.

c ¶ Taliter][violenter, facit pro eo quod ī. dixi, &c.

d ¶ Ad ea.] differentia est inter ius quod competit in re, & quod competit ad rem, vt videbis inf. de conces. præben. c. vlt.

Is cui] Primo determinat duos casus: Secūdus, ibi, Si vero. Secundo decretum apponit: ibi, Prouisio quoque. Iterum prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum, a quo duos casus excipit: ibi, Nisi: & secundum determinat: ibi, Tunc enim. Io Andr.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum, qđ gratia de qua in hoc c. non fiebat fauore illius, cui erat prouidendum. sed gratia illius ad quem dirigebatur; puta quia Papa fecit gratiam abbati S Cypriani, vt posset prouidere de beneficio spectante ad collationem vel præsentationem alterius prælati. tunc in illa gratia non est necesse quod fiat mentio de beneficio obtento. Item non mandabatur prouideri certæ personæ: sed idem si etiam certæ personæ mandaretur prouideri.

CASVS. Papa dedit alicui executori gratiam siue facultatem, vt posset vni certæ personæ idoneæ prouidere de beneficio existente in sua ecclesia, vel alia; ille executor voluit mihi prouidere de tali bñficio, qui tamen obtinebam beneficium aliquod simplex, quod erat sufficiens, & ex quo poteram sufficienter sustentari vtrum posit mihi prouideri de alio bñficio simplici? Respondet quod non: quia in sua gratia sibi mandatur, vt prouideat personæ idoneæ: modo ex quo habeo beneficium ex quo possum sufficienter sustentari, non sum idoneus ad aliud beneficium: quod verum est, nisi vellem primum beneficium dimittere: nam tūc posset mihi conferri aliud beneficium. Sed ponamus quod in gratia ipsius prælati siue executorum dr̄ vt posit conferre beneficium in sua ecclesia vel alia existens, etiam obtinenti aliud beneficium? Rñdet qđ mihi obtinenti beneficium simplex poterit prouidere: dummodo beneficium quod obtineo non sit curatum. Sed ponamus quod obtinebam duo beneficia simplicia: iste executor vult mihi conferre aliud beneficium compatibile, vtrum posit? Certè non: licet in gratia sua dicatur, vt illud beneficium posit conferre curam obtinenti aliud beneficium: nam gratia sua intelligitur in obtinente vnicum bñficium duntaxat. Sed ponamus q̄ Papa dicit in litteris gratiæ suæ, vt iste executor possit prouidere de bñficio alicui etiam obtinēti plura bñficia, aliquis obtinet tria beneficia, vtrum possit sibi conferre aliud bñficium? Respondet q̄ non: nā illa pluralitas verificatur in duob. beneficijs. Not. primo id ad quod allegatur præsens c. qđ obtinēs sufficiens beneficiū, nō ē idoneus ad obtinendum aliud beneficium: nisi expresse vt beneficiatæ personæ possit cōferre, fiat concessio. No. magis specificè, qđ si Papa mādat alicui collatori, vt prouideat personæ idoneæ de beneficio, virtute illius facultatis nō prouidet personæ obtinēti bñficium sufficiens, nisi illud primū bñficiū dimittat: & hoc verū, nisi aliud diceret in gratia Not. qđ in litteris ad beneficia, pluralis locutio restringitur ad duo beneficia tantū, & adhuc requiritur qđ ista duo bñficia non sint curata.

CAP. XIX.

Is cui ᵉ conceditur, vt auctoritate Apostolica possit vni personæ idoneæ ᶠ † in sua vel alia ecclesia prouidere alicui, aliud beneficium sufficiens ᵍ obtinenti prouidere non potest: ʰ nisi primo ille beneficium quod obtinet, omnino dimittat. ⁱ Vel

[Prima glo dicit quid approbet, & reprobet.

e ¶ Is cui.] approbatur hic opinio Hostiensis, quā no. sup. eo. tit. c. vlt in fine: & reprobatur opinio Innocentij ibi, not. & Compostellan. not. supra de rescript cū adeo in fine. Et fuit de facto in Mediolan. archiepiscopo hęc quæstio primi dicti.

[Glo seq dubium soluit.]

f ¶ Idoneæ.] & si non apponatur: hoc idem intelligo sup. de ele. causam quæ. sup. de rescri. cum adeo, Ad hoc de præsum c. vlt.

ADDITIO. Ad hoc litera, inf. ibi, vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, & idem Host. in præalleg. dec. vlt. eo tit. Ioan. And.

[Glo. seq. arg. a contrario, & remittit.]

g ¶ Sufficiens.] ergo si non est sufficiēs, secus est. 3 Ad hoc sup. eo. de rescri postulasti [& c. cum adeo. sup. eod. cū teneamur, & c. dilectus. ff. de ven. inspi. l. 1 in fine] Quid aute veniat in hac sufficientia, no. per Ioā. 21 q. 1. c. 1 & per Ber sup. eo tit. de monachis, Io. Andr.

[Glo seq. ponit motiuum opi. contrariæ.]

h ¶ Non potest.] contrarium notabant dicti doctores, & mouebantur illa ratione: quia hoc casu non fiebat gratia prouiso, sed prouidenti: nec poterat secundū eos prouisus hoc casu ambitiosus dici, cum ad sui instantiam nihil fuerit obtentum. sup. eo. tit & lib. quamuis. ī eod si motu proprio Sed contrarium est verum: quia beneficiatus idoneus non est. sup. eo. super inordinata. & sunt communi beneficiatus beneficiari non mandetur sup. eo. tit. quia in tantum. Io. Andr.

ADDITIO. Dicit Io Mo. qđ genus facilius patitur debilitatem vel annihilationem quàm species: quia genera sunt intelligenda ciuiliter, ff. de seruit. si cui tr̄ ad exhi. l. pen vnde verbum, personæ idoneæ, debet intelligi secundum ius commune, de qua sup. Io. Andr.

[Glo. seq ponit differentiam inter duas formas.

i ¶ Dimittat] si ergo dimittit, tunc sibi poterit prouideri, & in hoc est differentia inter istam formam, & illam quam in principio impetrauit ille, cui prouidetur; quia in illa non sufficit modo beneficium primū dimittere, si tunc tacuit int. eod. si motu 4 Hic sufficit nunc dimittere, licet in concessione gratiæ nihil fuerit dictum.

1 Vide hos versus ď offi. ordi. irrefragabili. in vlt. glo. Ioan. An.

2 Vide B. Th. 2. 2 q. 19. art. 2. & ibi Caietanum.

† Hæc dictio determinat lỹ, ꝓuidere; ergo si nunc nil hēt, quæuis alias habuerit, videbitur ēt de curatis, cum hic fit grã prouidenti, iō est in suum fauorem amplianda. Pet. de Anch. Fō.

3 Idē Archid. dummodo in collatiōe faciat mētionē de primo, ī. eo. lib. de offic leg. collatum.

4 Io. Mo. & Archi. allegāt de ele. dudū. 2. & quod ibi notum. gloss. ipse Ioan. A

ADDITIO. Quia nulla potest notari surreptio impro tunc. Dicit Io. Mon. per hoc rescriptum nihil habetur actualiter, sed potentialiter: & ideo satis est qd sit habilis persone, quando potentia explicatur ad actum. Ioan. Andr.

a ¶ Tunc enim.] Not. interpretationē strictam. Ad idem s. eo. cum in illis Io. And.

b ¶ Sine cura.] singitur vtrunque vel alterū sit curatum, tali non poterit prouidere. Et nota φ pluralis locutio no. est vaga: immo potius arcta & restringēda: sit ergo contenta duorū numero, ꝫ de reg. iu. pluralis, cum suis cōcordantiis.

c ¶ Non subsistat.] poterit igitur illud beneficium alteri cōferri: sed si ille possideat non poterit sine cognitione causæ de possessione repelli. ꝫ eo licet.

Si beneficia.] Decre. ista succurrit ignorantiæ. Et primo primi gradus Secundo secundi & vlterioribus. Eundem Et pars prima facit tres quia primo ponit casum: Secundo rationem prouisionis ibi, Ne talis: Tertio prouidet patenti ibi Statuimus. Quarto vero resilienti ibi, Alioquin.

† Vide Dñicū ꝯs. 78. incip. formant, & Lapum allegatio. ne 120.

CASVS. Cum obtinerem aliquod bñficium incompatibile, episcopus Pictauien. contulit mihi aliud beneficium, & non eram dispensatus per Papā ad plura beneficia incompatibilia, tamen Papa præuenerat episcopum Pictauien. quia illud beneficium mihi collatum alteri contulerat, quod tamen ignorabam; ego videns quod non poteram habere plura beneficia, dimisi primum beneficiū, & acceperam secundum; postea secundum fuit euictum per illum cui Papa contulerat; an possim redire ad primum beneficium? Respōdet φ sic, cum statim fui debite informatus qd in secundo beneficio non habeā ius, non expectato exitu causæ, dimisi illud. Ḡn beneficiū possum redire ad meum primum beneficium propria auctoritate, & sic sine noua collatione, & hoc habet verbum, liberè possim in tex. idem est de omnibus alijs, qui illo modo dimiserunt beneficia; nam poterunt ad illa redire sua propria auctoritate. Not. primo φ collatio beneficij facta per Papam, afficit manus ordinarij collatoris ēt ignorantis illam; ita qd collatio illius in contrarium facta non valet, ad hoc eod. tit. & lib. sup. c. si postquam Not. secundo, qđ vbi ex vna causa fit decisio casus in primo gradu, eadem causa deciduntur casus occurrentes in secundo & ceteris gradibus sequentibus. Dominicus.

[Prima glossa decretalem summat, & commendat: & glossæ reliquæ sunt textuales.]

nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quod alias beneficiatæ valeat prouidere personæ. Tunc enim [a] prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamē illi cura nō immineat animarum. ¶ Si verò cōcessū fuerit, vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere, huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine cura [b] restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa, eo ipso virib. non subsistat. [c]

¶ Idem.

¶ Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatū, vel alteri collatum per Papam, si ex quo sciuit, illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, aliàs non. Io. Andr.

CAP. XX.

Si † beneficia, [d] quæ per Sedem Apostolicam [e] conferuntur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab ijs [f] ad quos aliàs pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collationem seu reseruationem ignorantibus de facto conferri, & beneficia quæ illi tenebant antea, & † post prædictorum adeptionem dimissa [g] per eos alijs assignari: [h] Ne talis ignorantia eis (cum sint sine culpa) [i] præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatione prædicta postea certiores [k] effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) liberè reuertantur; Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in alijs dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas.

¶ Eundem quoque modū in dimittendo recepta, & recuperando dimissa quo ad omnes alios, [l] qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia, & dimissa per alios fuerint assecuti; per omnia decernimus obseruādum.

† Dictio, &, deest in antiquioribus codicibus.

d ¶ Si beneficia.] si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum, vel alteri collatum per Papā si ex quo sciuit, illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia pp illud dimissum: alias non. Hæc decretalis summæ sanctitur æquitati & iustæ ignorātiæ prouidet.

e ¶ Per sedem Apostolicam.] idem si p aliū qui cōferre possit scriptura p legatū. ꝫ eo tit. si a sede, quia non ius ponit, sed factum. Idem Archidiaconus.]

f ¶ Ab ijs] scientib. vel ignorantibus, nō curo; vnde si bñ aduertis, hæc decr. non requirit ignorātiam in cōferente, sed solū in eo cui confertur. Præsumitur autem ignorantia, nisi probetur scientia. ꝫ de reg. iur. præsumitur. [Idem Ioan. Mo. & Archi.] quod intellige vt ibi dixi.

g ¶ Dimissa.] vel iuris necessitate, vel ignorantia, vel sola voluntate. Io. And.

h ¶ Alijs assignari.] multo ergo fortius recuperabunt, si adhuc non sit alijs assignata, vt s. eod. tit & lib. si tibi in fine.

i ¶ Sine culpa.] & sic deberet esse sine pena. de conit. [in ant.] cognoscentes ꝫ. de reg. iur. sine culpa. si ergo sciuissent, fuissent in culpa, & sic tali priuilegio non vterentur Ioan. And. Hoc placet Arch.

k ¶ Certiores]& sic cuilibet referenti credere non tenentur. de simonia, per tuas, 2. Sed non dēt se dicere dubitare, vbi certus esse dēt de refer in an. c. cum contingat & est si. 43. dist. habuisse. in princ.

ADDITIO Ibi, te concubinam manifesta veritate cōpetimus. ad idem 2. q. 1 Deus. ver. mala. not. 30. quæst. vlt. nullum alibi dicitur clara probatione vel competētib. indicijs, ꝫ de reg. non solum. alibi manifestis. inf. de hæc accusatus § licet secundum Archid. Datur tñ dimittendi consilium, vt sibi taliter prouideat, quod clarè ostendere possit beneficium dimissum ad alium pertinuisse per instrumenta publica vel insinuata, vel alio modo Ioan. Andr.

1 Arch. remittit de cle. excō. minist. illud, versi. licet aūt. Io. Andr.

2 Certus qs dr, cū alius non pt aliquatione in-ꝫ tiū inclinari. Gozadin. ꝯs. 13. nu. 35.

l ¶ Omnes alios.]hoc vult dicere, beneficia istius A. fuerunt collata B. iste B. dimisit quæ prius habebat, & fuerūt collata C. cuius priora beneficia fuerunt collata D. aget A contra B. qui si dimittat in pace, aget contra C qui etiam si sine difficultate dimittit, repetet a D. & sic de singulis.

Non

¶ Idem.

¶ Taciturnitas beneficij etiā modici vitiat dispensationē sup pluralitate beneficiorū, quæ etiā legitimè super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item promissio alicui facta de beneficio non obstante, quod aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit. h. d. secundum Zen.

CAP. XXI.

NOn † pot[est] a dispē-satio super pluralitate beneficiorum concessa impetranti prodesse, qui aliquid quantumcunque modicum b beneficium subticuit in eadem. ¶ Illud autem Apostolicæ Sedis c indultum, vt quis duo beneficia curam animarum d habentia, † si aliàs canonice e conferantur eidem, possit recipere, ac simul licitè retinere; f intelligitur de duobus

NON potest.] Diuisio patet; quia sunt tria dicta per §. diuisa. Secundum ibi, illud. Tertium ibi, Cum vero, rationem sui subdens ibi. Hoc enim.

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficium simplex, impetraui a Papa vt possem retinere plura bñficia: tñ tacui quod obtinerem aliud beneficiū: vtrū lrę meę dispensationis sint subreptitia? Rñdet Roman. Pontifex, q sic. Sed pone quod aliquis a Sede Apostolica obtinuit dispensationē, vt licitè possit retinere duo beneficia curam animarum habentia; accidit quod isti dispensato fuerunt collata duo beneficia curata: postea dimittit unum illorū beneficiorum, & fuit sibi collatum aliud beneficium curatū, vtrum possit illud recipere virtute suæ dispensationis? Respondet Rom. Pont. quod non: nam litteræ dispensationis sunt odiosæ, & restringendæ: modo dispensatio sua fuit purificata in duob. primis beneficijs: ideo non poterit virtute eiusdem dispensationis retinere aliud bñficium, nisi aliud diceretur in dispensatione. Nam in istis odiosis inspicienda & attēdenda sunt verba gratiæ sm eorum propriū significatum. Sed quid si mihi obtinenti bñficium Papa fecit grām, vt possem obtinere aliud beneficium: utrū per hoc videatur Roman. Pontifex mecum dispensasse super pluralitate beneficiorum? Certe non. De quo ergo seruit mihi impetratio mea? Respondet Roman. Pontifex q seruiet mihi de hoc: quia litteræ meæ non erunt subreptitiæ, ex hoc quia in eis fit mentio quod obtinebam aliud bñficium: sed tñ p hoc non sum dispensatus ad obtinendum plura bñficia. Not. primo arg. q subreptitio in dispensationibus bñficiorum vitiat gratiam ipso iure. ad hoc sup. de fil. presby. c. 1. eo. lib. No. secundo, quod in gratijs beneficialibus taciturnitas alicuius qualitatis, qua expressa nihilominus litteras habuisset, vitiat litteras. nam si expressisset minimū bñficium, obtinuisset dispensationem; & tñ vitiat litteras, ad hoc j. eo. si motu proprio. vide quod dixi sup. eo dudum. Domin.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

a ¶ Non potest.] emanauit hæc decret. ad declarationem eorum quæ no. Inn. sup. de elect. Dudum, 2. in gl. hoc intellige, in fi. & quæ ibi no. Hostiensis & de rescr. postulasti, & de præben. super inordinata, in fine & Compostel. in decretal. capitulum. de rescrip. ad finem glo. magnæ, versi. Item quæritur de hoc, & cap. in nostra, in glo. pen. & Gu. sup. de offi. ordi. ordinarij, in fi. & Guil. in Spec. tit. de leg. §. videndum, ver. illud, cum seq. ad finem.

[Gl. seq. fortificat tex. & circa duo remittit].

b ¶ Modicum.] si enim in impetratione hoc locum habet, sup. de rescri. si proponente, in fi. eo. si motu, multo fortius in dispensatione locum debet here, cum et ipsæ dispensationes sint ambitiosę, & restringendæ, s. de fil. presb. c. 2. eo. lib. Quis autem super pluralitate beneficiorum dispensare possit? vide 70. dist. sanctorum, & 21. q. 2. si quis iam translatus, & sup. eo. tit. de multa. An autem de iure sine dispensatione teneri possint, vide quod dixi sup. de resc. gratia.

c ¶ Apostolicę sedis.] nota arg. pro illa opinione, quæ habet, q solus Papa dispenset in curatis]

[Gl. seq. quærit; arguit pro, soluit contrarium.]

d ¶ Curam animarum.] pone, habens ecclesiam curatam, dispensationem obtinuit, ut liceret sibi recipere aliud beneficium etiam si sit personatus, similem curā non habens, & cum priori tenere: confertur sibi Archidiac. quæritur an possit illum retinere? Et vr̄ quod sic: quia licet Archidiaconus curā habeat, non tamē curam similem curæ parochialis Ecclesiæ, vt sup. de elec. dudū, 2. ad fi. Ad hoc sup. qui fil. sint leg. per venerabilem, vers. verum. Nec et pōt dici simile, vbi est aliqua dissimilitudo, 28. q. 1. sic. n. ff. de iniusto rup. test. l. 1. & expressa similitudo requiritur, s. de trāsla. inter corporalia. Item verbum simile, in indulgentia positū, gratiose interpretandū est. s. de verb. sign. olim. Sed hic q sec. Guil. q hoc no. in Spe. tit. de leg. §. videndum, ver. quid si habens Ecclesiam, & sup. de offi. ordi. in fi. Similitudo enim de qua fit mentio in indulgentia, non ad speciem, sed ad agens refertur: & sufficit qualitercunque curam habeat, cum talis indulgentia uelut ambitiosa sit restringenda, ut hic vides supra eo lib. de rescrip. si gratiose. de fi. presb. c. 2. C. de Senatusconsul. l. 1.

ADDITIO, Dicit Boetius super Topica Tullij, lib. 3. q similitudo est rerum singularium, uel differentium comparatio: vnde in illa non requiritur quod res tota sit toti rei similis, sed in eo ad quod confertur de consti. vel. uel inut cum dilecta, & vide quod ibi dixi: qui fil. sint legi. per venerabilem, post princ. & ver. uerum, si. ff. de admi. tut. si pupillus alterum, §. fi. ad Treb. l. recusare, §. vlt. facit quod dixi de iu l. causam, quæ, 2. de cōstit. translato, super ult. gl. & de transla. c. 2. super gl. arg. quod. Io. And.

e ¶ Canonicè. 1]. concor. sup. eo lib. de rescri. si gratiose, & sup. de elec. dudum, 2. ad fi.

ADDITIO. Et vide quod ibi scripsi super uer. de nouo. Ioan. And.

(Gl. seq. de duobus quærit, & soluit.]

f ¶ Retinere] qro de duob. primo: Nunquid per talem indulgentiā videatur cōcessum, q in neutro reside re 2 teneatur? Videtur q sic, ne inutilis sit indulgentia, & hoc videtur tenere Io. 7 q. 1 si quis in clero, in glo. 2 causa. n. prohibitionis esse videtur, ne quis plura beneficia habeat: quia residere tenetur: hoc ergo inducere uidetur indulgentia principaliter, quod ad hoc non teneatur. Dic secundum Gulielmum, qui hoc notat in præd. §. ver. quid si indulgetur, quod tenetur in altera residere, nisi illud expresse in indulgentia caueretur, quod ad hoc non teneatur: ambitiosę enim sunt tales indulgentiæ, & restringendę, ut supra dixi: resideat ergo in altera quam vult: vel nunc in ista, nunc in illa: & sic utrique satisfiet. Sed quid dices, in indulgentia habetur hęc clausula: dummodo in benefi io, in quo non resider, faciat canonice deseruiri: nunquid si hunc modum non seruauerit 3 valet dispensatio, & beneficiorum retentio? Respondeo secun. Innoc. & Hostiens. & Compostel qui hoc not. in dicta decr. Dudum. & de præsump. cap. vlt & Guli. hoc no. in prędicto §. 1. versi. sed quid si indulgentia, quod no. in Clemen de offi. deleg. c. unico, cuius bene tenet dispensatio, illud enim, dummodo, non habet uim conditionis, sed potius admonitionis, uel comminationis, vt ff. de iure l. muto; C. commi. epist. per totū, & uide quod dixi infra de regu. iur. actus. poterit tamen propter seruitij negligentiam coniuste priuari. supra de cleric. non resi. relatum.

† Vide Fel. in c. nra, extra de resc & Pan. in c. ad aures. in 2 nota. de rescri.

† Vide conc. Trid. sess. 7. de refor. c. 2. & seq. & ses. 2. de refo. c. 17.

1 Qn̄ dicat bñficiū canonice retineri, docet hic Frācus et Spec. quē videto.

2 De hoc articulo p̄ter Doc. hic, vide Arch. I c. si quis in clero, 7. q. 1.

3 Vide duo similia, q̄ scripsi sup. de ele. c. o. li. licet can. 10. Andr.

a ¶ Primis.

a ¶ Primis.] Ita dicebant prædicti Doctores, & probabant per l. ff. de leg. 3. fideicommissa, §. si quis decem, ff. de condi & demon l. hæc conditio, ff de verb. signi bo ues §. 1. ff. de verb. oblig. eum qui calendis. & idem erat satis expressum per decret. sup eod. lib de offic. ordin. ordinarij. ad fin. ibi dum dicitur uel ea, quæ, &c. ut ibi dixi.

b ¶ Eundem.] per exceptioné ergo tertij uacát duo prima, ut in Cle. e. ti. si plures.

Beneficium tertium accipiés, facit duo prima uacare.

ADDITIO. quod no. hic Archi. ibi vide in glo. si intelligas. Io. And.

c ¶ Subreptitia.] quod fieret excep tus duob. casibus, sup. de rescr. gra, & inf. eo. si motu proprio. No. ergo, quod sufficit huic clausulæ quod suũ consequatur effectũ, & aliũ non poterit operari, ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter.

SI Apostolicæ.] primo ponit factum continens gratiá legati, & approbationem Papalem. Secundo ibi. Certũ est: soluit dubium insurgés ex facto, rönem ipse ferens & dubiũ fortificans: ratio ibi, Cũ ipsa, fortificatio, ibi, Etiam. Ioan. Andr.

primis a beneficijs, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundem. b ¶ Cum verò tibi (non obstante quod aliud beneficium obtinere noscaris) a Sede prædicta de aliquo beneficio prouideri contingit; per hoc tecum vt primum beneficium cum secundo retinere valeas, non intelligitur dispensatum. Hoc enim solum prædicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia c iudicari.

¶ Idem.

¶ Mandatum Legati super facienda prouisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda Zenz.

CAP. XXII.

SI Apostolicę d Sedis legatus e volens tibi suæ legationis auctoritate in certa ecclesia g prouidere Canonicatum & præbendam, nulli alij de iure debitos, proximo in ipsa Ecclesia vacaturos collationi suæ reseruat, & decernat h irritũ & inane, si secus super hoc contigerit attẽtari, certis, qui eos i ubi conferant cum uacabunt, executorib. per suas litteras deputatis: nosque postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factũ extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus, k &

quo per glo. in c. tibi qui, de resc sup. e. lib. ubi habetur quid de Apostolicis. Domin.

[Prima glossa dicit casum similem, & ponit dissimilitudinem.

d ¶ Si Apostolicæ. quod hic dicitur, habuisti sup. eod. si eum. & emanauit ad declarationem eorũ quæ ibi dixi: nec est differentia in iure: licet in facto uideri posset: ibi non fuerat obtemperatum litteris legati. Item ibi Papa mandauit canonicatu statim cõferri, præbendam autem cum uacaret: hic canoniam & præbendam conferri mandat cum uacabunt, & sic ibi expectans iam erat in Canonicum receptus: hic non.

e ¶ Legatus.] s. de latere: alius. n. nec cõferre, nec reseruare posset, sup. eo lib. de offi. leg. c. 1.

f ¶ Legationis.] Si. n. auctoritate Apostolica speciali hoc faceret, non esset alia cõfirmatio necessaria, sup. eo. l hi qui, 2. responso.

[Glo. seq. ponit dictum, quod postea moderatur.

g ¶ Ecclesia.] in qua eiusdem Legati alia reseruatio non pendebat, quod dic, ut sup de offi. leg. c 3 ad fin. & quod dixi actum intelligo, nisi etiam id Papa ex certa scientia confirmaret. eius rei facta plena narratione, ut inf. dicetur.

h ¶ Decernat.] nota contra opinionem modernorum, qui dicebant, quod Legatus non poterat decretum apponere, nisi ad id speciale haberet mandatum. Ad idẽ sup. eo. lib. de offi. leg. præsenti, & dicam inf de conces. præb. quia cunctis.

ADDITIO. Hanc opinionem hic reprobatam tenet Hostiens. in summa de offic. lega §. quid pertinet. versicu. irritat, & uide in Specu. titu. 2. §. nunc ostendendum. versi 37.

i ¶ Eos]. s. Canonicatum & præbendam.

[Gl. seq. exponit. quærit & soluit.]

K ¶ Confirmamus.] non in forma communi, sed ex certa scientia facta fuit hæc confirmatio, supra de confirmatio. uti. uel inuti cap. penul. Quid dices de usitata quæstione. Receptus est aliquis proprio motu Capituli, impetrat confirmationem a Papa per formam, ne inane Canonici nomen, &c. in qua confirmatione Papa quod de ipso factum est confirmat auctoritate Apostolica: cum clausula, si est ita; mandans etiam executori, quod si est ita, auctoritate Apostolica præbendam, & c. post impetrat aliquis Canonicatum, & præbendam, nulli alij de iure debitam, & secundum stylum solitum, uacat modo præbenda, cui debeatur, quæritur. Super hac quæstione multoties fuit a me petitum consilium & sigillum: & dubitans de ea plura lucta respui. Sed communiter tenent Doctores per hanc decretal. & per decret. supra eodem titu & lib. si cum, quod præferatur receptus & confirmatus, 1 & bene facit pro eis. sup. eod. lib. de rescri. cum aliquibus, in fi. quod satis puto. Ioan. And.

1 Ita tenet Pe de Anch. ga cũa de qua i gl. multum cõfirmat receptionẽ Canonicorum: imo facit istã centiã Papalé. arg l. quæ rebatur. ff. de mil. test. idem Domi. & Phi. Font.

Pro intellectu huius c. est præsupponendum quod quando in aliqua ecclesia sunt plures expectantes. vnus auctoritate ordinaria, & alius auctoritate Legati, & alius auctoritate Apostolica, & habent similes gratias expectans auctoritate Apostolica, licet sit posterior in impetratione, est præferendus cęteris.

CASVS. Legatus Papæ fecit mihi gratiam in Ecclesia Pictauien. quia creauit me Canonicum, & mandauit canonicis, ut me de facto reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam si qua uacaret de præsenti mihi conferrent: alioquin proximo uacaturam: postea accessi ad Papam, & petij, vt ipse confirmaret gesta per suum Legatum, videlicet ut mihi confirmaret gratiam a suo Legato factam: vnde Papa auctoritate Apostolica confirmauit illam gratiam mihi factam, & mandauit canonicis, ut mihi assignarent præbendam si qua uacaret: alioquin proximo uacaturam. Deinde Papa fecit tibi similem gratiam; Nam contulit tibi ius Canoniæ in Ecclesia Pictauien. & mandauit Canonicis vt te reciperent in Canonicum assignatione præbendæ: postea uacauit quædam præbenda, quæritur cui nostrum debeatur? Tu pro parte tua allegas quod tibi, non mihi debetur: quia tua gratia est a Sede Apostolica & auctoritate Papæ, mea autem ad auctoritate Legati, & non Papæ. Ego autem dico quod ex quo mea gratia est confirmata per Papam, quod a tempore confirmationis dicitur gratia Apostolica, & non solũ gratia Legati: quæritur an bene faciam? Respondet quod sic: & ideo si sum primus in data, & in impetratione, præbenda mihi, & non tibi debetur. No. primo, quod Legatus in suis actibus gestis uirtute legationis, non debet dicere, auctoritate Apostolicæ Sedis: sed auctoritate Legationis, quod nota: quia plures uidi in hoc errare. Nota ulterius, quod executores deputati in litteris beneficialibus, etiã Legatorum debent esse certi, de

a ¶ Con-

a ¶Conferendum.] quod plus est quam mandare conferri, vt sup. eo. lib. de rescri. duobus.

[Glo seq. recitetur per quõnem & solutionem.]

b ¶Præferri.] præfertur ergo: & hoc ꝯsequitur ꝙ gratia sua est perpetua: cum alias si ꝯfirmatio Papæ non interuenisset, expirasset finito legationis officio, si ad collationẽ vacantis processum non fuisset, sup. e. lib. de offi. leg. præsenti. in prin. Et per hoc patet, quod cum per talem ꝯfirmationẽ acquiratur & augmentetur ius, ꝙ talem cõfirmationẽ impetrãs de prioribus beneficijs tenet facere mẽtionẽ: & idem dico de recepto ꝓprio motu capituli, ad hoc s. eo. tit. & lib. c. quamuis. & melius eo. tit. c. non potest. si enim litteris per quas ius iam acquisitum conseruatur. s. in dispensatione super pluritate, tenetur impetrãs beneficiorum suorũ facere mentionem: multo fortius in litteris, per quas ius nouum acquirit, & acquisitum auget, eius immutando naturã, vt hic patet: & sic seruat Curia: 1 Nã & qui cõfirmat, donat. ff. de verb. sign. l. lege obuenire.

† Hęc duo verba; ipsius legati desunt in manuscriptis codicibus.

1 Vt etiã no. Arch. ĩ c proxi. vbi, dicit Bonifaciũ sic rñdisse ab auditoribus consultũ, ipse tñ ibi prius tenuerat ꝯ triũ. Ioã. Andr.

eisdem executoribus, vel alijs, nostris damus litteris in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negotio auctoritate nostra procedant iuxta ipsius legati cõtinentiam litterarum: Certum est, quod cũ ipsa prouisio ipsius legati † post impartitam a nobis auctoritatem, nostra censeatur effecta omnibus, quibus postea mandauimus in eadem Ecclesia prouideri, (etiam si Canonicatum ipsius ecclesię duxerimus cõferendum [a] eisdem) de iure præferri [b] debebis in præbenda postmodum [c] inibi vacatura.

¶Idem.

¶ Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modici, nisi constet prouisionem factam proprio motu Papa, qui demum intelligitur, si hoc in litera exprimatur, hoc dicit. Zenz.

c ¶Postmodum.] scilicet post ꝯfirmationem & auctoritatem impertitam. sup. ver. certũ est, &c. si qui igitur medio tempore impetrauerunt a Papa. s. post reseruationem & mandatum legati, & ante confirmationem: illi præferentur. Plus est ergo quo ad hoc quam quo a principio Legatus auctoritate Apostolica cõtulit, vt sup. eo. tit. & lib. hi, qui.

S I motu.] Distinguit duo mẽbra: Secundum ibi, Secus. Et primũ determinat ibi, Motu quoq; proprio. CASVS. Mihi obtinenti aliquod simplex beneficium Papa fecit gratiã, quia ꝯtulit mihi aliud beneficium: in impetratione tacui ꝙ haberem aliud beneficium, vtrũ litteræ meę ad beneficia sint subreptitiæ? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: quia vel Papa ꝯtulit mihi aliud beneficium motu suo proprio, vel ad petitionem meam ꝯtulit, vel ad petitionẽ alterius. Primo modo qũ mihi ꝯtulit beneficium suo proprio motu, tunc litteræ meæ non sunt subreptitiæ: sed dabitur mihi optio an velim dimittere primum beneficium, vel secundum: Si vero ꝯtulit mihi bñficiũ ad petitionẽ meã, vel alterius collatio dr̃ esse subreptitia: nisi in ea fieret expressa mentio de alio bñficio iã obtẽto. Sed sanctissime pr̃, vellem informari a vobis qñ cognoscã ego ꝙ facta fuit a uobis collatio motu vestro ꝓprio. Rñdet Põtifex collatio dr̃ fieri motu nr̃o ꝓprio, qñ in collatione nr̃a exprimimus, ꝙ fuit facta motu nostro proprio: puta si dicamus: nos motu nostro proprio, non ad petitionem tuam vel alterius aliàs si ista non exprimantur in litteris nostris, præsumitur ꝙ fuit facta ad petitionem alterius. Not. primo collationem beneficij posse fieri etiam non petenti. Ad hoc sup. eod. tit. & lib. si tibi absenti. Not. secundo, arg. ꝙ quis potest impetrare beneficium pro alio, absq; alio mandato eius pro quo impetrat: & sic vr̃ tex. hic, pro dicto gl. de rescriptis, nonnulli. in antiq.

[Prima gl. commendat & dicit quid declaret.]

d ¶Si motu proprio.] ęqua distinctio huius decretalis. Emanauit ad declarationem eorũ quæ no. glo. & moderni sup. de rescripti. si proponente.

[Gl. seq quærit, ponit opi. contrarium & soluit.]

e ¶Beneficium.] qd̃ si plura beneficia obtinebat? Dñt quidã, s. Io. Mon. hoc locum non hr̃e, sed quod sequitur, vt multitudo beneficiorum vitet. Sed credo 2 ꝯtrium cum ratio ꝓprij motus adhuc remaneat, super quo fundatur distinctio: & sic est hodie terminatũ per Cle. eo. tit. si Romanus. Præterea licet valeant litteræ, nõ propterea poterat bñficia retinere; cum per hoc secum dispensatũ non sit. s. eo tit. & lib. non potest. in fi. optime facit s. e. lib. de rescrip. gratia. Et per istam & illam vides duos casus in q. bus valent litteræ, licet de beneficio eius pro quo scribitur mẽtio non fiat.

f ¶Ob hoc.] s. ꝙ mentio non fuit habita.

CAP. XXIII.

S I motu † proprio [d] alicui aliquod beneficium [e] obtinenti conferamus aliud, de illo non habita mentione: non ob hoc [f] gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius, vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi faciamus: tunc enim, quantumcunque modicũ [g] beneficium taceatur [h] in ea, ipsam veluti subreptitiam vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censeatur, cum hoc expresse [i] cautum fuerit in eadem.

† De clã, motu proprio, vide Fely. in c. ad aures, & in ca si qñ, extra. de rescrip. & in c. causam quæ. el 2. de testib. & in c. cum inter priorẽ, de except.

2 Idem Arch. Io. An.

ADDITIO Quasi dicat, ex alia causa bene posset esse valida. Multa exempla de defectu natalium vel ætatis, vitio corporis, bigamia, & similibus, quæ licet per viam subreptitionis parti opponi non possint: opponuntur tamẽ per uiam iuris cõis, cum proprius motus talium dispensationẽ non faciat. Et decret. eam te. de æta. & qua. li. in antiq. dicit tales per litteras Apostolicas non recipiendos, non distinguendo an fuerint vel non proprio motu datæ & adde quod in tex. dixi in 4 gl. Io. And.

[Glo. seq specificat quid approbetur vel reprobetur.]

g ¶Modicum.] opinio ergo Ber. quam consuetudo curię approbat per decr. istam etiam approbatur, & approbatur opinio G. N. Inno. & sequatium qui ibi no. distinguendum inter tacentem & mentientem, vt in primo casu valerent litteræ, si modicum erat beneficium: in secundo non Vinc. & Goff. distinguebant 3 sup. eo. cum teneamur, s. de rescr. postulasti, inter tacentem tale beneficium per simplicitatem, vt tunc valeat rescriptum; vel per dolum: & tunc non valeat, per decr. de rescri. in anti. super litteris.

3 Dic tu simpliciter, q. a rescrip. non valet, ex quo tacet illud, q& tunc iubẽte exprimẽdũ est, not. c. duodũ, sup. e. Do. Font.

[Glo. seq soluit dubium.]

h ¶Taceatur.] indistincte intelligo: cum. n. ius non distinguat, nec ego distinguã, vñ siue per malitiã, siue per simplicitatẽ taceat 4 locum habeat hæc decr. illã tñ distinctionem approbant Inn. & Cõpost. s. de rescr. postulasti. per decre. eo. tit. super litteris, quæ in litteris ad lites loquitur non in gratiosis. Idem Archid.

4 Non dicit p. ignorantiã, p. g. decr. gratia, sup. e. lib. de rescrip. Ioã. Andr.

i ¶Expresse.] concor. s. eod. lib. de rescri. cum aliquib. s. eod. tit. & lib. c. 2. ad fi. vnde dico, ꝙ licet probaretur, ꝙ Papa proprio motu collationem fecit, ex quo non ex

primitur in litteris, locum habeat secundum dictum, & nō primum, quid enim scimus? forte Papa ante annum rogatus fuerat pro illo, sufficit ita scriptum esse, ff. qui & a qui l. prospexit, 6 q. 1. scriptum.

ADDITIO. Et è conuerso: quia si Papa exprimit quod motu proprio, quantumcunque aduersarius velit probare, quod ad impetrantis vel alterius instantiam hoc fecit Papa: nō audietur propter rationē gl. & quia id esset Papam arguere de mēdacio, quod nō licet: & vide quod not. in Cle. de prob. litteris, in gl. antepe. Io. And.

S I plurib.] Primo ponit thema: ex quo dubium orit, quod distinguendo soluit: ibi, Gratiam. Secūdū membrum prosequitur: ibi, si vero, quod in vtroque ratione sedebit, & subdistinguit: & in membris subdistinctis negligētiam punit: ibi, Alterutro.

CASVS. Papa mandauit Epō Pictauien. vt mihi prouideret de dignitate si qua vacaret in sua diœcesi, alioquin de proximo vacatura: ipse illo vacauerūt tres vel quattuor dignitates: certū est, quod non possum hēre nisi vnam: ipse Eps Pictauien. vult mihi cōferre vnam: ego autē peto aliam: quaeritur cui dabitur optio? Respōdet Romanus Pōtifex cum distinctione: quia aut illæ dignitates sunt diuersi valoris: aut sūt æqualis valoris: si sunt diuersi valoris, est distinguēdum, quia vel Papa fecit mihi gratiā motu proprio, & tunc mihi debetur dignitas pinguior & maioris valoris; Si aūt Papa fecit gratiam ad mei postulationem, vel alterius, tunc mihi non debetur nisi dignitas minoris valoris. Si vero dignitates sint æqualis valoris, tunc est in optione Epi quā voluerit mihi cōferre, quod verum est, quā collatio est mihi facta per Papā ad mei requestam, vel alterius; quia si esset mihi facta collatio per Papam motu suo proprio, tunc daretur mihi optio, & intra decē dies potero eligere dignitatē quā voluero, & illi decē dies non currunt nisi a tempore notitiæ. Et est hic tex quod decem dies ad appellandū non currunt nisi a tēpe notitiæ, c. concertationi, all eg. in gl. Not primo, quod in dubio Papa conferendo beneficium non intendit tollere ius, quod primitus in illo alteri competebat. sup. de rescrip. quāuis. Nota secundo quod vbi datur æqualitas inter duo, quorum alterum tantum est debitum, electio est illius cui debetur in materia fauorabili sibi, sicut est quando motus propriu exprimitur. Dominicus.

[Prima glo. dicit qu. declaret.

a ¶ Si pluribus.] declaratur hic Dn̄icalis quæstio Bartholomæi Brixien. quæ incipit: Episcopus quidam promisit auctoritate domini Papæ. Et innititur hic Papa æquitate, sup proxi. decre.

ADDITIO. Et scias quod bona fuit, sed non sufficit hęc prouisio, vt patebit per ea, quæ dicam super versi. cuiquam, super 2. glo. Io. And.

¶ Idem.

¶ Collatio facta motu proprio Papæ, pluribus beneficijs in eadem Ecclesia vacantibus simul intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur si sint æqualia, eligit qui aliàs conferabat, quo negligente, alius eligit, & etiam econtra, h. d. secundum Zenz.

CAP. XXIIII.

SI pluribus [a] simul in aliqua Ecclesia vacantibus [b] dignitatibus, vel præbendis, nos de hac vacatione incerti: [c] dignitatem, vel præbendam [d] (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat Ecclesia) cuiquam in genere conferamus; gratiam huiusmodi (si motu proprio [e] eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris [f] censetur esse valoris; seu (si sint forsan æquales, ad eam, quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam, [g] duxerit eligendam. ¶ Si vero ad petitionem alterius [h] ipsa gratia fuerit per nos facta: eam (vt hoc casu prout iuri [i] cōgruit, restringatur) ad illam, quæ minoris [k] valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem, ad eam, quam is, ad quem ipsarum spectat collatio infra dictum tempus [l] elegerit [m] postquam sibi huiusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipsorum (prout ad eum pertinet) infra tempus debitum eligere negligente, ad alium extunc electio libere deuoluatur. [n]

¶ Idem.

¶ Non debetur expectanti præbenda, quæ per Episcopi præbendarij mortem vacat h. d. secundum Zenz.

b ¶ Vacantibus.] idē eadem rōne puto quā scriberetur de prima vacatura: & duæ simul vacarent; ita quod neutra primo.

c ¶ Incerti.] qa si certus fuisset capit. fuisset quā dari voluisset.

ADDITIO. Dato tñ quod certus fuisset: ex quo non declarasset, staretur huic diffinitioni. Io. And.

d ¶ Dignitatē vel præbēdā.] nō sūt ista verba lrārū. [1] Sed mādauit de dignitate prouideri: & plures dignitates vacant: vel mandauit de pbēda: & plures vacant præbendæ. Io. And.

e ¶ Motu proprio.] qd̄ nō intellige, nisi id in grā exprimatur, vt s. c. pxi. in si. illud. n. qd̄ casu locum habet, & generaliter loquitur.

f ¶ Maioris.] maioritas cōsistit in multis, quod dic vt s. de testi. super eo 2. & no. sup. de rescr. sedes, hic aūt inspici iussit maioritatē valoris. scit. n. quod clerici hoc magis cupiūt. sup de cler. non resi. quia nōnulli. sup. eo. auaritiæ, excæcati ergo auaritia, vt sup eo. lib de elect. auaritiæ cæcitas.

g ¶ Notitiā.] nō ergo currit ignoranti, sicut nec decēdū datū ad appellandū. sup. eo. de appel. cōcertationi. simi. de cōcess. pb. qa diuersitatē Io An.

h ¶ Alterius.] s. ipsius cui fit, vel alterius, vt sup c. proxi.

i ¶ Iuri.] sup. eo tit. & lib quamuis. & c non potest.

k ¶ Minoris.] j. de reg iur. in obscuris. sup. de censibus ex parte. ff. de leg. 2. l. nummis

l ¶ Dictum tempus.] scilicet decem dierum.

[Glo. seq. allegat tres concordantias, & soluit.]

m ¶ Elegerit.] tunc ergo det quam vult, & fit liberatus, vt ff mand l fideiussorem, ff. de leg. 1 si quis a filio. §. si quis plures. C. de donation. si quis argentum, § 1. Et nota quod in isto casu & sup proxi. reseruatur optio tunc solū quā est æqualitas, vt tūc in primo casu eligat is pro quo scribitur: in secūdo is qui cōferre habet, vnde non puto quod in primo casu quā est inæqualitas, possit conferri minori, nec in secundo maiori, perinde. n. est, ac si primo casu Papa expressisset de maiori, secūdo vero de minori: sicut ergo si expressum esset, mutari non posset, j. eo. cum de non. ita nec hic, 2 cum habeatur pro expresso per hanc declarationem. Idem Arch.

m ¶ Elegerit.] sup de rescri. duobus.

n ¶ Deuoluatur.] simi. supra eo. lib. de consuetu c. vlt. in fine.

1 Est ergo hæc alternatiua canonis nō hois, simi. ff. ex qbus cau. ma. l. si quis stipulatus in princ. Io. And.

2 Placet Doctoris Font.

ADDITIO. Et sup. eod. si tibi, de leg. 2. statu liberum. §. Stichum, & quod no. de rescr. inter cætera. glo. pen. Io. And.

CVM in ecclesia.] Decidit casum dubium duplicē rōnem interferens. Et prima ratio: ibi, Ne cōtra. secūda ibi. Et dictus Io. And. Pro intellectu istius c. est psupponendū illud quod habetur in c. a collatione. ī. de app. isto met libro: videlicet, quod eps potest esse in capitulo tanquā Canonicus, & habere vocem in c. aliqñ vt Prælatus, & tunc non habet vocem, vt ibi dicitur.

CASVS. Ponamus q in Ecclesia Pictauie. fuit obseruatum per longum tempus, & sufficiens ad introducendā consuetudinem, q episcopus hēret vocem in Cap. tāquam Canonicus, licet non esset Canonicus: & q haberet vnam pręebendam vt cęteri canonici: quia in illa ecclesia erant xiij. pręebendę, licet non essent nisi xij canonici: postea Papa mihi contulit Canonicatum in ipsa, & mandauit canonicis, ut me reciperent in fratrem, & Canonicum, & præbendam, si qua uacaret, mihi conferrent: alioquin proximo uacaturam. Accidit quod episcopus mortuus est, & sic uacauit sua præbenda: quæritur nunquid virtute meæ gratię possum illam pręebendam petere? Certe non: sed debeo expectare quousque præbenda alicuius Canonici uacet: nam Papa non intendit per meam gratiam derogare consuetudini illius ecclesiæ. & cū per consuetudinem ecclesiæ illa præbenda debeatur futuro episcopo, non possum illam petere. Nota primo, quod ecclesia potest dici episcopi; quod intellige quo ad administrationem, non quo ad proprietatem, de donat. capitu secundo Nota secundo argumen quod consuetudine induci potest, vt quis habeat principalem prælaturam Ecclesiæ, & Canonicatum in eadem, de quo aliquid inf. Dominicus

[Prima gl. dic t quid approbet, no & remittit]

a ¶ Cum in Ecclesia.] approbatur quod no. Hostien. supra de concel. pręb postulastis. in fi & ponit terminos in Ecclesia Ebredun [Vide q no. i. d c 2. de Canonico electo in episcopum, qui retinet pręebendam, quod secundum Lau seruatur in Ecclesia Compost. & vide quod no. Gosf. in sum. eo. tit. §. cui sit. verbic beneficium sæculare. Arch] Habes hic casum quo uacat præbenda, & non debetur primo expectanti. & de hoc dixi supra eo quia sæpe, in fine.

b ¶ Xiij pręebendarum] est ergo in ecclesiis interdū reperire maiorem numerum pręebedarum, q Canonicorum, ut hic, & sup. de mag. c. pen.

ADDITIO. Sic e contrario. de consti. cum M. sup. eo. relatum Io. And.

c ¶ Consuetudinē.] valet talis cōsuetudo, ut in pdicta decre. postulastis, & ī. e. ti. de appel. a collatio. e.

[Gl. seq. format quęstionem, arguit negatiue cōtrariu n solut.]

d ¶ Dictam consuetudinem.] not argument. ad quæstionem Mediolan. Consuetudo est Mediolani, quod archiepiscopus confert beneficia omnium clericorum vacātia per uxorationem uel interfectionem ipsorum clericorū: Vel pone, est cōsuetudo in aliqua ecclesia, q Canonicus electus in Episcopum conferat Canonicatum suum & pręebēdam: est expectans auctoritate Apostolica: vxoratur uel interficitur clericus, ut in primo casu, uel promouetur Canonicus in Episcopū: ut in secūdo: executor confert expectanti præbendam, archiepiscopus vel eps confert: quæritur quis sit potior? Vr q Papa non intendat derogare consuetudini, vt hic: & sic non ualet executoris collatio. i Ad hoc ī. de consti. c 1. Sed certe satis credo, q ualeat: quia Papa intēdit isti prouidere de prima vacāte ad quēcunq; spectet collatio siue iure, siue consuetudine, siue priuilegio: quod probatur sup. e. dudu. & ī. quāuis tibi, hic autē duo conferebant: & quia infringebatur consuetudo, & augebatur numerus: & ratione connexitatis illa præbenda debetur episcopo, supra eo. quia sæpe. Credo autem satis probari per hanc decreta. quod si xiij. sint præbendæ in ecclesia, & xiij. Canonici: quia alteri annexum est onus magistri, quod si illa præbenda uacet, non debeat expectari. Consuetudini ergo per quam præbenda alteri debebatur non derogatur: sed consuetudini per quam præbenda ad collationem alterius pertineat, derogat Papa, vbi determinate non scribit, ad collationem talis, ad hoc infra eodem titu. capit. vij.

¶ 1 Hoc tenet Ioan. Mo. dicēs se sic ī. do casu sniasse, alleg. ff. de 3bē. emp. sītu las. § fin. C. de ter. oēs iudices in §. ī. de re. g. mut. cap. uno, hoc ēt olim tenuit Arc. sed postea mutauit, tenens q sequitur. Io. And.

CAP. XXV.

CVM in ecclesia [a] tua, quæ xij. canonicorū & xiij. præbendarum [b] habet numerum, consuetudinem [c] esse proponas; vt Episcopus qui est pro tempore, vocem habeat in Capitulo tamquam canonicus, licet canonicus nō existat; & vnam de dictis præbendis, sicut vnus canonicus obtineat in eadem: certum est eum cui auctoritate Apostolica prouideri mandatur † de præbēda, nulli alij de iure debita proximo in ipsa Ecclesia vacatura, præbendam, q p mortē epi vacare contingit (ne cōtra dictā consuetudinē, [d] cui per præfatum mandatum non intelligitur derogari, futurus Eps præbenda careat, & dictus canonicorū numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quousque vacet alia, oportebit eundem.

† Hęc mādata de prouidendo sublata sunt p Cōci. Tri. ses. 24. de refor. c. 19

¶ Idem.

¶ Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alius ex causa percipit, non vacat primum. Io. And.

CAP. XXVI.

SI TI-

SI tibi.) Diuisione non eget. Io. And. Vel dic: ponit thema ex quo surgit dubitatio, & illam decidit ibi, Æquum est Et pro declaratione text. pręmitte, q habes sup eo. de multa. Dom.

¶ Pro intellectu huius c. est pręsupponendum illud, q dr in c. de multa, eo. ti. in ant & extrau. Io xxij. quæ incipit. Execrabilis, videlicet, quod si alicui obtinenti beneficium curatum conferatur aliud beneficium curatum, & illud acceptet post adeptam pacificam possessionem, ipso iure uacat primum: ita quod episcopus poterit illud alteri conferre.

CASVS. Cum epi Pictauien esset grauatus mole debitorum, accessit ad Apostolicam Sedem, & Papa impetrauit gratiam, ut ipse perciperet fructus primi anni omnium beneficiorum uacantium in sua diœcesi, ut inde ex illis fructibus posset soluere sua debita: accidit quod uacauit ecclesia parochialis: episcopus Pictauien. primo mihi obtinenti aliud beneficium curatum, contulit istam ecclesiam parochialem, quam acceptaui, & adeptus fui possessionem: nunquid pendēte anno quo eps Pictauien. percipit fructus illius ecclesiæ, censebitur meum primum beneficium uacare, ita quod possit alteri conferri per episcopum? Respondet Romanus Pontifex dicens, quod æquitati conionum est, ut pendente anno quo episcopus percipit fructus beneficij curati, non uacet primum: nam cum ego non percipiam fructus illius beneficij, non dicor plene habere possessionem illius secūdi beneficij, ideo licite potero retinere primum beneficium, & sic illud cap. declarat c. de multa, alleg. No. primo argu. quod in priuilegijs appellatione beneficiorum comprehendun tur ēt curata, ūde de verb. signi, c. pen. in antiq. Nota secundo

secundo casum, in quo quis simul potest retinere titulos duorum beneficiorum curatorum absque dispensatione Dominicus.

[Prima glo. summat, & dicit quod declarat.]

a ¶ Si tibi.] per adoptionem secundi beneficij curati. cuius fructus alius ex eā percipit, non vacat primum. Emanauit hæc decreta ad declarationem decretalis, de multa. supra eo. titu.

[Glo. seq. no. duo: ex secūdo infert obiectionē, & remittit.]

b ¶ Fructus.] not. q alia est ista concessio ab illa quam habes sup. eo. lib. de rescr. si gratiosæ ibi. n cōcessum fuit de bñficijs: hic aūt de fructibus, hoc dico, quia in illo casu virtute indulgentiæ non vacant beneficia: hic vacant: & necesse est illa debito tempore conferri. alias locum haberet Lateranē Concilium vt sup de eccle. benefi. ut nostrum, & no. de magistris. c. pen. in vlt. gl. & Host. in decret. ē. de verb. sign. cap. penul. Et intellige quod si aliqua sint onera 1 incumbentia: ille qui fructus percipit habet nulla subire, q dic, vt sup eo. lib. de offi. ord. præsenti. §. porro. [Et per extrauag. Io. suscepti. de quo ibi dixi. Io And.

¶ Quos autē fructus talis habere debeat: & quot dies habeat annus hoc casu dixi. supra eo. li. de rescr. si propter. Et per illum § porro satis videtur ista decre. & eius ratio esset superflua. cum minister debet expensas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de secundo recipit saltem victum: sed potuit esse ratio, quam dixi in gl. quia non est.

c ¶ Debitis.] ad idē ē. de uer. sig. c. pen. ē. eo. li. de rescr. si propter, & idem si propter aliam causam.

ADDITIO. Etiam si non recipiat ecclesiam, sed nobilitatem uel prærogatiuam personæ, facit ē eo. de multa, in fi. Archi ponit exemplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate sine culpa. alleg. sup. de censi. cum Apostolus de don. Apostolicæ, de relig. do. c. 2. 16. q. 1. & temporis secundū Host. Ioan. And.

d ¶ Onerata.] ad quæ soluenda tenebatur Ecclesia: ex quo nomine ecclesiæ, & pro eius utilitate erat contracta. sup. de sol. c. 1.

e ¶ Te.] Vel alium; quia idem iuris, cum eadem sit ratio, & facit q dixi. sup eo. tit si tibi.

[Gl. seq. rōnem reddit, dat simile, subdit cautelam, deinde quærit, arg negatiue, soluit contrarium, ad qōnem obiicit, & soluit]

f. ¶ Vacare.] quia non est adhuc adeptus plene: quia licet beneficia habeat, fructus non habet, & sic non est plene translatus. 21. q. 2. si quis iam translatus. nam licet res data sit, uacua possessio tradita non est. ff. de vsur. stipulatus. 1 responso. & sic ad plenum recepisse non videtur, ad hoc, ff. commo. l. 3. 2. responso. Et idem credo de decre. cum in cunctis, scilicet, quod si lapsum est tempus de consecrandis episcopis, uel iam est consecratus, beneficia propria tenebit, si fructus eparatus alteri ex causa debebantur eadem ratione. Et caute 2 faciet episcopus qui talem indulgentiam habet si beneficium uacans conferat alias beneficiato: pone enim quod habere debeat fructus primi anni primo anno habuit fructus secundi benefi ij: secundo anno uacabit primum, & tunc habebit fructus primi, si adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid ille teneatur infra annum promoueri? & videtur quod non, per istud c. nec vt possessionem adeptus vsquequaq;, nec integre; & facit sup de ele. cum in cunctis, §. cum uero. Et hoc quidā 3 tenent assertiue. Sed ōrium credo, & dico, q bene currit ips, ex quo habet exercitium curæ animarum liberū & pacificū. ad hoc sup. eo. lib. de ele. cōmissa. § 1. 4 pp illud. n. ordinari debet. Ad decr. cum in cunctis. §. cum uero. ibi ecclesiasticorū bonorum administrationē, &c. dico, q administrationē ille habet, licet fructus non hēat. facit pro hac parte ē. e. lib. de elec. licet canon ibi, vt gregis sibi crediti, &c. item quid dices in parochiali Ecclesia, vbi nō cēv aliquis reddit: puta quia dos eius calinate uel alluuione perijsset: nonne teneretur rector eius promoueri? Dicā igitur q qui tale beneficium recipit, sibi imputet 91. dist. clericus victum. Sed oppones q quæstio non procedit ex quo habebat primum beneficium, quod retinet, saltem ratione primi promoueri tenetur; Dico quod procedit, pone q prima ecclesia curata sit collegiata, vt sup. eo. de ele. statutum. eo. lib. uel super illa fuerit dispensatum, vel pone simpliciter non fecit se promoueri, priuatus est prima. nunquid & secunda? vnde bene procedit quæstio. Speciale igitur statuitur in hac decret. ne clerici mendicare cogātur, quod primum beneficium simile no vacet: sed ne pereant animę, nihilominus promoueri tenetur, ut sup. dixi.

† Et appellatiōe bñficiorum an cōprehendātur prębēdæ, pēsiones, & pstimonia, vide Fel. in ca. postulasti ext. de rescrip.

1 Facit extrauagās Io. 22. q incipit. Suscepti. titu. de ele. & electi potestate.

2 Non dicit, recte faciet. sed caute: ab hac. n. & similibus cautelis abstinendum est vi sus pus.

3 Io. Mo. hic & ibi.

4 Idē ibi Archi.

† Nota bene sm Doct. q in ueritate uacet, per c. de multa ē. eo. nō poterit. ergo istud sm bñficium a se retinere arg. regulæ qd semel sō.

† Videm gulam q hic colligit Anch. cons. 151. inci Ex serie testi.

Promotus ad curam dēt infra annū ad ordines promoueri, licet ecclesia nullos hēat redditus.

bi a concesso a nobis, vt fructus b beneficiorum, † quæ vsque ad certum tempus in tua vacabunt dioecesi percipere valeas: pro soluendis debitis, c quibus est tua ecclesia onerata, d beneficium vacans postmodum curam habēs animarum annexam alicui simile beneficium obtinenti te e conferre cōtingat: Aequum est, vt quamdiu fructus ipsius perceperis, primum non debeat reputari † vacare. f

¶ Idem.

¶ Cum mandatur alicui nō sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda, sacerdotalis dimidia vel minoris valoris, illi etiam volenti, conferri non poterit.

CAP. XXVII.

CVI † DE

CVI de non.] Tria sunt dicta, quę patent per paragraphos: & finis omnia respicit. Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. pręsupponendum, quod in quibusdam ecclesijs aliquę sunt pręb endę, quę dicūtur sacerdotales, alię diaconales, alię subdiaconales: & istud fuit introductum, ut melius posset deseruiri diuino cultui: hoc est, aliquę sunt pręb endę ad quas nullus promouetur nisi sit sacerdos: alię diaconales, ad quas diaconi promouentur: aliæ subdiaconales, quæ conferuntur subdiaconis. Item præsupponendū secundo, quod in aliquibus ecclesijs, sicut est in Ecclesia Pictauen. aliquæ sunt præbendę integræ, aliæ sunt dimidiæ pręb endę: quia canonicatus habens illam dimidiam pręb endam, percipit medietatem fructuum alicuius pręb endę.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauien. vt mihi prouideret de aliqua præbenda non sacerdotali in ecclesia Pictauien. accidit quod uacauit aliqua præbenda sacerdotalis: vtrum Episcopus virtute meæ gratiæ possit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid? Papa mandauit epō Pictau. ut in sua ecclesia, in qua erāt pręb endę integrę, alię dimidię, mihi conferret pręb endam integram, vtrum possit eps mihi conferre dimidiā pręb endam? Respondet q non. Sed ponamus, q Papa mandauit mihi prouideri de pręb enda ualoris centum librarum, uacauit nunc aliqua pręb enda minoris ualoris, ut puta, ualoris quinquaginta librarum: utrū possit de illa mihi prouideri? Certe non. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex. nam fines mandati Apostolici sunt diligenter obseruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apostolicum non debet extendi extra casus expressos in rescripto. Not. primo, quod quandoque in Ecclesia præbendę annectitur ordo sacerdotalis, ad hoc de ele. ut hi, qui, de æta. & qualit. No. secundo, quod in mandato cuius forma est obseruanda, non potest illa omitti. etiam de partium consensu. Dominicus.

[Prima

[Prima glossa summat.]

a ¶Cui de non.] cum mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b ¶De non sacerdotali] istud videbatur in eius fauorē appositum, vt non compelleretur esse sacerdos & tamen in eius læsionem retorquetur, ita q etiam si volet, sacerdotalem habere non poterit. & rō est in fi. ca. & vide q dixi ꝭ. de reg. iu. quod ob gratiam.

c ¶Dimidiæ.] si vna præbēda diuideretur in duas: qualibet per se diceretur integra sup eo maiorib. & c. vacante sed hic vna præbenda diuidebatur in duas, vel erant ibi præbendæ quę sic vocabantur, integræ & dimidiæ. quia mediet atem redditnum forte habebant respectu integrarum.

d ¶Integra.] quid si simpliciter mādetur prouideri de præbenda? Dic q si illæ præbendæ dimidiæ sunt diuisæ: quia pars a toto iam separata, non est pars, sed totum: tunc de dimidia poterit prouideri, q vt sic aliud sit de integra scribere: & aliud simpliciter scribere: ad hoc ꝭ. eod. tit. ei cui. sed si alias nulla esset diuisio, sed vna præbenda diuideretur in duas, locus crederem, cum tunc non de præbenda, sed de dimidia prouideretur.

ADDITIO. Ad hoc ff. de leg. 2. Caius. §. 1. Io. And.

e ¶Prouideri.] vide ꝭ in tex. ibi, Non enim, &c.

f ¶De præbenda.] & tunc de pensione prouideri non potest, vt sup. eo. tit. & lib. quamuis. 1 responso.

g ¶Diligenter.] ff. man. diligentes. & sup. de rescript. cum dilecta.

ADDITIO. Allega. Ioan. Mona. ff. de acqui. hær. l. si quis mihi bona. §. pater filio. Arc. Alle. de restit. spo. cap. fi. Ioan. And.

Sal. mandatur.

non [a] sacerdotali [b] præbenda prouideri mandatur, sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mandari huiusmodi conferri nequibit. ¶ Similiter si in Ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ [c] præbendæ habentur, mandetur † integra [d] conferri præbenda: quamquam ille pro quo scriptum extitit, dimidiæ velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri. [e] ¶ Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda [f] certi valoris, vt in præbenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mādata (quorum fines diligenter [g] seruari oportet) debent ad casus alios, quā expressos extendi.

1 Idē Io. Mo q dicit se sic sententiasse, & idem Arch.

2 Placet Do. si illa diuisio sit facta ante datam litterarū, secus si post q a litteræ beneficiales non extendūtur ad creata post datā ale fin. de rescrip. Fōt.

¶ Idem.

¶ *Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum cōsimile eius possessore irrequisito conferri potest, non autem eius possessio dari, secundum Zenz.*

CAP. XXVIII.

Licet [h] † Episcopus [i] beneficium, quod cum animarū cura tenebas (post quam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem [k]) possit alteri de iure conferre: [l] illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato [m].

Licet Episcopus Primo ponit beneficium de iure vacans conferri posse possessore non vocato. Secundo in danda possessione dicit illum vocandum: ibi, illum tamen Io. And.

¶ Prætermitte, q habens beneficium curatum, & obtinens secundum, ipso iure est priuatus primo; & libere potest conferri. sup. eo. de multa. hic declaratur quid importat verbum, libere. Dom.

¶ Istud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. In anti vbi vr q si alicui obtinenti beneficium curatum, vel dignitatem, vel personatum conferatur aliud simile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit possessionem pacificam, vacat primum beneficium. dr in capit. commissa, de ele. sup. eo. titu lib. quod etiam si stetetit per ipsum cui est collatum secundum beneficium, quo minus adipit atur possessionem pacificam, vacat primum beneficium ac si apprehendisset possessionem pacificam: & potest Episcopus beneficium conferre alteri idoneæ personæ, sed vtrum Episcopus possit illū, cui contulit primum beneficium, quod vacat per adeptionem alterius beneficij incompatibilis inducere in possessionem realem absque cognitione causæ? Respondet q non, immo debet eps facere citari primum possessorem, & ipsum audire super iure suo, quare retineat primum beneficium, cum adeptus fuerit possessionem pacificam secundi beneficij: quia nisi allegat aliquam causam rationabilem, poterit Eps inducere istum (cui secundo cōtulit illud beneficium) in possessionem realem ipsius beneficij. Nota primo, q per solā beneficij collationē nō dr quis acquirere ipsius possessionē. Not. secundo, q licet quis possideat prima facie contra ius rem, tamē non potest ab ipso possessio euelli illo non vocato. Dominicus.

[Prima gloss. dicit quid declaret.]

h ¶Licet Eps] edita fuit ad declarationē decretalis, de multa. sup. eo. tit. & ad probationem eorum quæ ibidem not. Inno. & Host quæ no. Guil ꝭ. de ele. licet canon.

ADDITIO. & Cōpostel. de rescrip. capitulum. in gl. magna. versi. item quæritur, vtrum executor datus & versi. seq. Io And.

† Vide Fely. in ca. fi. ex̄ de præsumpt. & Hipolytū singulari. 295. incip. nemo pri uādus est.

i ¶Episcopus.] vel quilibet alius ad quem collatio pertinet, cum eadem sit ratio: & concilium indistincte loquitur. is quoque ad quem prioris decre. & c. cuius verbo declaratiue venit hac decre vt sup. dixi.

k ¶Eandem.] sic sup. eo. lib. de elect. commissa. §. 1.

[Glo. seq. dubium soluit, & rationem reddit.]

l ¶Conferre.] not. ex hoc tex. q decre. illa sup. de elec. c. vlt. eod lib. licet in confirmationibus locum sibi vendicet, non tamen in collationibus; vnde vides q non facta aliqua vacatione, potest fieri collatio ad idem facit sup. eo. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & bene dicit textus de iure conferre: quia istud est regulare 3 q rem ad collationem meam spectantem, vel ius quod in ea habeo donare, vel quocunque alio titulo in alium transferre possum, detentione alterius non obstante. ff. de reg. iur. qui potest. C. de hære. vel act. ven. per totum. ff. de contrah emp qui tabernas, ad hoc supra eod. venerabilis supra de feud. cap. 2. de possessione autem fiet quod sequitur.

3 Idē Do. facit gl. c. cum nris: de cessi. præb. Fōt.

[Glo seq. fortificat textum.]

m ¶Te non vocato.] non ergo remouebitur possessor a sua possessione vel quasi, sine causæ cognitione: 4 ex quo titulo possidet, licet iniusto 16. q. 4. volumus. & sic intelligitur, de conces. præbend. cum nostris. de restitu. spolia. in litteris. de cau possess. c. 3. in antiq & est expressum. C. de rei vendica. l. si Hinc est quod vsufructuarius vsufructu finito non potest a quasi possessione expelli: immo contra eum agetur negatoria: vel ex cautione de restituenda re præstita ff. si vsufruc. petat. l. vti. frui. 1 respon. ff. vsufru. quemadmodum caue. l. §. hoc autem, agat ergo is cui collata est Ecclesia, vt sibi tradatur possessio, in quo proceditur summarie possessore vocato, C. si per vim vel alio modo. l. viti Alleg. Arch. sup. de rest. in integ. cum ex litteris, ad fi. ff. de requir.

4 Cognoscere autē debet de canonica collatione petētis, & de iniusta detētione possessoris sm Arch. sup. de rescr. olim. & scripsi in pdi. decr. cū nostris sup glo. 1. Io. And.

quit.reis, §.2.& 3 q.9.indicas.Ioan. And.Nemini enim licet rem etiam suam sua auctoritate occupare. C. vnde vi.si quis in tantam.16 q.6 placuit.sup.eo tit.& lib. eum qui.3.respōso.ad hoc sup.de diuor.porro. Et quod hic dicitur, idem intelligo secundum prædictos Doctores in omni eo casu, in quo priuatus est quis ipso iure pone in terminis.supra de elec icet canon licet vtilis esset declaratio vt sup.dixi.eod titu. omissa.

ADDITIO Vide quod dixi per Inno. & Host.de ɔcess.præb cum nostris. in antiqui.super gl. pen. ad fi.Ioan And.

a ¶Retinendi] vt si sufficienter secum dispensatum esset sup. eo tit & lib.non potest. vel ad tēpus hoc ɔcessum, vt sup.e lib. de resc.si gratiose.vel ex causa non percipit fructus secundi beneficij sup.eo tit. & li.si tibi ɔcesso. vel habet commendatam eam.sup. de elect.nemo.eo.lib.

(cum tibi forsan ius possit competere retinendi [a]) in possessionem ipsius inducere corporalem.

¶ Idem.

¶ Sacerdotalis prabenda per simplex mandatum de prouidendo non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. h.d secundum Zen Et istud summarium potest adaptari vtrique lectura posita in tertia glossa. Dominicus,

CAP. XXIX.

EI, cui prouideri mandatur † simpliciter [b] de

¶ Mādata de ꝓuidēdo tuitu sit Cōcil. Trid. sess. 24. de refor.c.19.

ET cui.]Decretalis tria facit. Primo ponit formā prouisionis; Secundo soluit illius dubium: Tertio solutionem declarat Secundum ibi, Sacerdotalis. Tertium ibi, Sed aliam.Io And

CASVS.Cum in ecclesia Pictauien essent aliquæ p̄bendæ sacerdotales,aliæ non:sed erant diaconales, vel sub diaconales, Papa fecit mihi gratiā sub hac forma: quia mandauit Ep̄o Pictauien vt mihi prouideret de p̄bēda in Ecclesia Pictauien. simpliciter absq; alia specificatione:vacauit p̄benda sacerdotalis: vtrum Ep̄s illā mihi nō promoto ad sacerdotiū possit ɔferre? Rn̄det ꝙ non. Sed quid si nondum fui promotus ad sacerdotium: sed tn̄ sum in ætate legitima, puta 25.annorum, in qua potero promoueri ad sacerdotiū: an de illa præbenda sacerdotali vacante possit mihi ꝓuideri? Certe sic. Et ista sūt vera:nisi alias ɔstaret de mente Papæ, puta si in litteris Papæ diceret, non obstantibus quibuscunq;,per quæ effectus litterarū nostrarū posset impediri aut differri;tūc etiā de p̄benda sacerdotali posset mihi prouideri:licet nondū essem ætatis legitimæ,in qua possem promoueri ad sacerdotium: Not. primo argu ꝙ mandatum directum simpliciter super præbenda,includit sacerdotalem & non sacerdotalem. Nota secundo,secun um Io. Mon quod genus quod in vno de indiuiduis non potest impleri, implebitur in alio.sup.eo.tit & li.cū in ecclesia.& vi.con or in d.c.quia sæpe in gl.ib Dom.

¶Prima glossa soluit dubium]

b ¶Simpliciter.]hoc non sine mysterio dictum fuit: si enim litteris ɔtineretur, non obstantibus aliquibus,&c. per quæ effectus gratiæ nostræ impediri valeat, vel differri: hic secus:quia patet ꝙ Papa vult sibi præbendam dari: ordinem autem recipiet cum ætatis erit ad hoc aptæ & sup. hoc vide declarationem sub bulla.

ADDITIO Non intelligas per modum ɔstitutionis:sed in quadam causa, vt mihi vr̄. Nouarien præbendæ obtinuit impetrans ɔ opponentem, quia ipse non habebat ætatem ad sacerdotium, q̄ requirebat præbenda. Ista ratione expressa in Papalibus litteris super hoc editis, ꝙ impetrans h bebat in litteris gratiæ clausulam, non obstantibus ijs per quæ effectus,&c Io.And.

c ¶Sacerdotalis.]ex priuilegio, consuetudine, vel statuto Ecclesiæ.

ADDITIO.Dicit Arch.vt in Ecclesia Bonon.iam dudū in ipsa Ecclesia ɔtium ɔsului ꝙ in ea tunc non esse præbendas sacerdotales: vn̄ ex eo quia non erat expresse onus sacerdotij,vel alterius ordinis præbendis annexū; licet ibidem bene fuerat statutum ꝙ essent tot diaconi,tot præsbyteri,&c.Io.And.

[Gl seq. signat ɔtiā & soluit]

præbenda proximo vacatura, sacerdotalis [c] præbenda conferri non potest, † si nōdum [d] in ætate [e] tali existat, quod possit ad sacerdotium promoueri: Sed aliam [f] expectare debebit.

† Hic est vnus cas⁹ quo primus impetrās non obtinet primū vacans:alios vide p gl. quia tēpe. sup.eo.tit. lib. Dom. Fon.

d ¶Nondū.]ergo nō inspicimus tp̄s datæ, sed tp̄s vacationis, vt si tunc est in ætate, bene quidem: alias sequentem expectat. Sed ɔ ī.eo lib. de seq. si eo tp̄e, vbi non inspicitur tp̄s,quo vacat bn̄ficium cū cura imo solum tp̄s datæ. Sol. I curatis bn̄ficijs & in ipsorum impetratione maior idoneitas requiritur, q̄ I sacerdotalibus p̄bēdis ī.eo tit.& lib. cū in illis ī. de ele. isto lib.statutum, & ideo fauorabilior est hæc gratia quam illa.præterea hic loquitur generaliter, quod gen⁹ ciuiliter est intelligēdum [1] ff.de seru.l.si cui præterea gratia illius decret. saltem in altera parte est duratura hic autem posset gratia in totum extingui. Pone enim ꝙ omnes præbendæ ibi essent sacerdotales: si ergo ille qui impetrauit sibi prouideri de beneficio cum cura, vel sine cura, tunc non erat ætatis idoneæ: pro ea parte qua de curato expressit, sunt litteræ vitiosæ,si autē simpliciter impetrauit super primo beneficio, curatum nō debebitur ī.eo.cum in illis,sed secus cum impetro prouideri de præbenda, vt hic vides.Io.And.

¶ Idem.

¶ Ex mandato sedis Apostolica expectans ex certa causa, ea deficiente beneficium potere impeditur. hoc dicit secundum Zenz.

CAP. XXX.

SI PAV-

[Glo. seq. quærit,arg & soluit.Iterum quærit,ar.pro, & contra.& soluit.]

e ¶ Ætate.]quam dicis hic congruam ætatem? [2] Dicendum videtur ꝙ ætas 30.annor. 78. dist. c.1. & 3.vbi est expressum. Et hoc tenet hic Archid sequens Host.cuius opinionem posui in § interiora, super gl [1] Sed hodie si attigerit 25. annum, satis est in ætate legitima, per decre.sup de elect. cum in cun̄ctis.& 78. dist c.vlt. & hoc approbat Clem.de æta.& quali.generalem,& nō dico hodie seruanda interstitia temporum de quibus habes 78.dist c 1.& 3 & per totum.Sed quod dices si iā erat sacerdos, licet non esset in ætate legitima, nūquid debebitur sibi præbenda? Videtur ꝙ non,quia non est in legitima ætate,quod requ rit hæc littera,& non debemus respicere qu d factum sit.& c. vt sup. de elec cū causam.cum suis concord.bene facit ff quando dies lega.cedit,l.penul. ff qui satisda cogan.l quotiens,cum suis ɔcor. Contra videtur:ex quo enim promotus est iā, quid quærimus ætatem ad promouendum? recipit n. verum ordinem de tempo. ord. vel non est compos,in ani.Primum credo, [3] cum tali interdicenda sit executio ordinis sic suscepti, vt in prædicta decret. vel nō est compos, & quia non debet esse melior conditio eius qui deliquit sup.eo.tit & lib. cum qui.

[1] Idem v. sētit,Inn. examinās gl. & Pan. c. cum dilectus. ī. eo. qa hic non fuit surreptio, secus in d. c. si eo tēpore. Fon.

[2] De ætate ordinādorum, vide q̄ de eo sanciuit Cōcil.Trid. sess.23. de refor.cap.12.

[3] Idē hic Arch.q. ēt inducit ꝙ talis cum velit vti falso diplomate, puniēdus est ff.ad l Cornel de fal. l.eos. §.fi. Ioā.And.

f ¶ Aliam.] non sacerdotalem, vel etiam sacerdotalem, si tunc peregerit ætatem idoneam, vt supra dixi. Ioan.And.

SI pauper.]Decidit casum dubium,rationem interserens, ibi, Cum esset.

ADDITIO. Et dicit Io.Mona.quod hic patet instantia ad regulam,factum legitime ī.de reg.iur.& ibi remittit.Io. And.

CASVS. Papa mandauit Episcopo Pictauien. in forma pauperum, ut Titio clerico prouideret de beneficio compe-

competenti secundum merita ipsius Titij vt inde posset sustentari: antequã eps Pictauien. illi prouideret de beneficio competẽti, ipse Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licitè poterat sustentari: postea vacauit beneficium in collatione epi Pictauien. vtrum de illo possit prouidere eidem Titio? Videtur, q sic: aliàs sua gratia sibi de nihilo seruiret. Non obstante isti ratione dubitandi, decidit hic Romanus Pontifex contrarium, videlicet q eps Pictauien. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere, & ratio huius est, quia cum modo habeat beneficium, ex quo potest viuere, & sic esset causa suæ gratiæ, debet cessare effectus.

† Multis modis q̃s dr̃ pauper vide Alex. cõs. 37. in ci. consultus sum. li. 7. adde Bar. in l. si cõstante. ff. sol. ma.

per † [a] clericus cui cum beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (iuxta suæ probitatis merita) per episcopum prouideri, aliud ante quàm sit prouisum eidem, beneficium fuerit assecutus: prouidere [b] sibi episcopus (cum [c] cesset causa mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

¶ *Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat, primo possessio, deinde maior prærogatiua præfertur. hoc dicit secundum* 10 *Zen.*

Nota primo, quod pauper dicitur nõ habens beneficium ecclesiasticum, nec bona patrimonialia, licet habeat virtutes, quod intellige, vt sit pauper respectu bonorum patrimonialium. Nota secundo, q cessante causa mandati, cessat mandatum: etiam si non fuerit adimpletum. vide de appel. cum cessante. in antiq. Dominicus.

[Glossa prima recitet per quæstionem, quam distinguendo soluit.]

a ¶ Pauper.] Nota, quia non sine mysterio dictũ puto, si enim in gratia speciali prouisum sit alicui, & postea ante vacationem adipiscatur aliud beneficiũ, non expirat gratia. Hac enim decretalis loqui de forma quæ prouidet necessitati pauperum, quæ est iustitia, 1. vel quasi, in antiq. de Præben cum secundum. Prouisione igitur facta impetranti, cessat causa iuris, & sic ipsius executio. & facit, j. eod. si eps 1. respon. in fi. ibi, per eum vel alium, &c. ius enim beneficiatum nõ beneficiat supra eodem, quia in tantum. Et hoc verum puto, nisi adeptum beneficium se non compateretur 2 cum prima gratia, si iam haberet effectum, vt in duobus curatis, supra eodem, de multa. cum enim in eo casu periret ius in re: multo fortius ad rem. j. de concess. præben cap. vlt. & hoc approbat Clement. de rescriptis, gratiæ.

1 Iustiũ è clericum beneficiari in vico potissime d quo est. C. de epi. & cle. in ecclesiis. I. An.

2 Facit q de litigante dixi post Inn. sup. de rescri. i nfa. Io. Andr.

ADDITIO. Quod gratia speciali alicui facta non expiret si postea ante vacationem adipiscatur aliud beneficium, tenet Io. Mona & Archid. & de hoc per Ioã. de Deo in sua q. 23. primi lib vbi dicebat, q si in litteris cõtinebatur cum nullum habere beneficium, & sic erat tempore datæ rei veritas, iudex pronunciabit illud beneficium sibi deberi. Ego non curo de illa clausula, & tene quod dictum est in glo. Io. Andr.

b ¶ Prouidere. talis forma etiam in litteris gratiæ nõ extenditur ad hospitalia, vel loca similia, vt in Clemen. eo. tit. per litteras.

[Glo. sequens exponit, quærit, & soluit etiam distinguendo.]

c ¶ Cesset causa mandati.] & sic cessabit effectus. Et quæ erat causa? quia nullum habebat beneficiũ, 3 & sic causa iustitia potius quàm gratiæ, vt s. dixi. concor. de appel cum cessante, in antiq. cum sim. Sed quid dices, pone, est illi prouisum de vicaria, nun. quid per id expirabit mandatum? Sol si vicaria est temporalis, pone in terminis. sup. cod. lib de elect. cum cod. in fi. & j. de regu. beneficium. s. de appel peruenit 2. [s. de voto, c. si s. e. lib de elect. cum ex eo & consti. Io. Execrabilis, in fi.] tunc non expirabit mandatum, quia beneficiatus non est, cum beneficia sint perpetua. Sed si Vicaria est perpetua, vt supra eodem, extirpandæ. tunc secus, supra de rescriptis, postulasti. [Idem Archidiaconus.]

3 Ergo si haberet petitionẽ i titulũ, illa tacita gratia nõ valeret. Fon.

Si a sede] soluit casum dubium, distinguens duo membra: Secundum ibi, Si vero. Io. Andr.

CAP. XXI.

SI † à sede Apostolica, vel legato [d] ipsius vni, & ab ordinario alteri, eo 20 dem die idem beneficium conferatur, nec appareat [e] quæ collatio fuerit

† Vide Alex. cõs. 19. incip, admodu. l 2. & late Philip. Probũ in c. cũ cui. sup hoc eo. tit.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali, vel aliquo alio beneficio, impetraui illud beneficiũ a legato Cardinali tunc in his partibus existenti: eadem die episcopus Pictauien. tibi contulit illud beneficium: quæritur, quis nostrũ debeat habere illud beneficium, vtrum ego qui habeo collationẽ à legato de latere vel tu qui habeo collationẽ ab epo Pictauien si? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut tu habes possessionem illius beneficij, & tunc es praferendus, licet habeam collationem a legato Papa, & non tu: aut j. ego sum possessor, & tunc sine dubio sum potior, ideo sum tibi præferendus. Sed ponamus, q neuter nostrum est in possessione, quæritur quis sit potior 30 in collatione? Respondet, q ego, qui habeo collationẽ a legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipsius legati de latere, sum tibi præferendus. Et ista sunt vera, dum tamen non possit apparere per testes, vel alia probationum genera, quæ collatio fuerit prior, nam licet istæ duæ collationes sint factæ eadem die, tamen potuit esse q eps Pictauien. fecit tibi collationem istius beneficij tali die de mane, & quod legatus fecit mihi collationẽ hora vesperarum, tunc enim si de hoc posset constare, tu esses potior, & ideo esses 40 præferendus Nota primo, q Legatus de latere potest conferre beneficia ex sua generali commissione legationis, secus est in Legatis natis, & missis, nam tales non possunt beneficia conferre, nisi haberent super hoc specialem potestatem. Nota principalem effectum huius c. videlicet, q si eadem die Papa vel suus legatus cõtulerit mihi aliquod beneficium, & eadem die (ita q nõ potest constare, quæ collatio sit prior & posterior.) eps fecerit tibi collationem illius beneficij, qui primo adeptus fuit possessionem illius beneficij, est præferen- 50 dus, si autem neuter possideat, tunc ego qui habeo collationem à Papa, vel a suo legato, sum potior in assignatione beneficij. Nota vlterius, q factum legati non dicitur factum Apostolicæ sedis. probat text. qui ponit ista hic vt diuersa; ad idem s. eo. tit. & lib. si eum. &c. si Apostolica. Nota finaliter, quod in collatione beneficij eodem tempore possunt concurrere tres potestates conferendi. Dominicus.

4 Vide q no. de of. lega c. pe. in glo. 2. Io. Andr.

[Prima glossa soluit quattuor dubia.]

d ¶ Legato.] intelligas de Legato de latere, 4 quia alij 60 beneficia conferre non possunt, nisi haberent specialem super hoc potestatem, sup. de oth. lega. ca. 1. Quid dices si papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra sequitur in papa, vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio Idem dico, si Papa vni, Legatus alteri, ordinarius tertio contulerit, in archiepiscopo autem & episcopo & suis subditis dubitatio non procedit, quia ad alterum solum pertinebat collatio, & illa sola valuit.

e ¶ Nec appareat.] si enim posset apparere, quæ fuerit primo facta, ille obtinebit, 5 vt si probetur per testes de hora, vel in ipsis litteris dicitur de hora. & facit quod dixi sup. cod. lib. de rescr. duobus. vbi idẽ verbũ habes.

5 Vterq; ergo pba re potterit, & obtinebit q melius pbauerit. de prebe. sup hoc, de pb. ex litteris. I A.

a ¶ Possidentis] magnum ergo est possessionis commodum. C. de rei ven. l. res alienas. Insti. de interdi §. retinendæ ĩ. de reg. iur. in pari, cum suis concor.

ADDITIO Alleg. Archid. 16. q. 4. volumus, vt lite pen. per totum Io. Mo. alleg. vt eccle. be. ca vnico, post prin. optimè facit ad casum, ff. de pigno si debitor, cuius casum pono ĩ. de reg. iur cũ sunt. Io. Andr.

† No. bñsicii titulũ adiuuari a possessione, iusta dico, l. vis eius, C. ꝺ prob. c. licet cãm. de ꝓb. & sufficit possesso. ri ét semiplene ꝓ. bare, ꝙ pe titoris iu, reddat du biũ not. l). bonę fi dei. C. de re. cre. Fõ,

b ¶ Neuter] vel vterque: nec apparet qs tunc primo: idem iuris. ĩ. de rescrip duobus, 2. responso. in princ.

c ¶ Prærogatiuam.] sic ĩ. de maior. & obed. per tuas.

d ¶ Alteri.] cui contulit ordinarius.

primo facta: erit potior conditio possidentis. [a] † Si verò neuter [b] possideat: is, cui sedes ipsa contulit, vel Legatus (propter conferentis ampliorem prærogatiuam [c]) erit alteri [d] præferendus.

¶ Idem.

¶ Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in ijs, qui habebant ante hanc constitutionem, nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint, hoc dicit vsque ad §. prohibemus. Io. Andr.

C Vm singula.] Primo ponit constitutionis causam: Secundo ꝯstitutionem circa religiosos: ibi, Præsenti. In qua tria facit: Primo prouidet circa futura, & pœnã apponit: Scdo. ibi, Circa. prouidet circa præterita sub eadem pœna: Tertio ibi, Prohibemus. prouidet circa administrationes vel officia vnius monasterij non committenda monachis alterius monasterij, & pœnam apponit committenti & recipienti.

CASVS. Abbas monasterij sancti Cypriani, alicui ex suis monachis habenti prioratum, vel aliquod beneficium curatum, voluit conferre aliud beneficium curatum, vtrum talis monachus possit istud secundum beneficium absque auctoritate Papę obtinere? Respondet qđ non: aliàs ipso iure vacat primũ beneficium, & tenetur ipse monachus dimittere primum beneficium statim, vt conferatur alteri: quod si non fecerit, efficitur ipse monachus ineligibilis, & tamquam ambitiosus debet vtroque priuari: quod verum est, siue ipsi monachi deseruiant illis prioratibus, & ecclesiis curatis per se ipsos, siue per vicarios institutos per episcopum ad præsentationem ipsorum, iuxta capit. de monachis, eodem titu. in antiquis. fallit si vnum istorum beneficiorum esset alteri annexum, quia tunc non haberent locum pœnæ supradictæ, cum ista duo beneficia reputentur pro vno. capitu dudum, supra de electione. ¶ Sed quid si solita sunt & consueta conferri solis monachis illius monasterij, vtrum possint conferri monachis monasterij noui Pictauien. vel alterius monasterij, quod non subest monasterio sancti Cypriani? Respondet Romanus Pontifex, quod non: nisi cum auctoritate Apostolicæ Sedis, quod verum est si in monasterio sancti Cypriani reperiantur personæ idoneæ ad obtinendum illa beneficia, quia si non possent reperiri personæ idoneæ, possent assumi de monasterio monasterij noui, vel alterius monasterij non subiecti monasterio sancti Cypriani, etiam absque licentia Papę: veruntamen securius esset, quod requireretur auctoritas Papæ. Sed quid, ponamus, quod de facto fictum fuit contrarium? vtrum contra facientes, & non obedientes huic constitutioni, debeant puniri aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex, quod sic, nam prælatus, qui contulit prioratus, vel alias administrationes monachis alterius monasterij, est priuatus iure conferendi illas administrationes pro illa vice, & potestas conferendi illa beneficia pro illa vice defertur diœcesano loci, nisi monasteria sint subiecta immediate Romano Pontifici, quia tunc potestas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Respondetur, sunt ineligibiles ipso iure: nec tenet collatio sibi de dictis beneficiis facta. Nota ex principio capituli, quod singula officia debent committi singulis personis, & vna persona non debet habere duo beneficia: sicut in corpore humano, quodlibet membrum habet suã propriam operationem, nec exercet actũ alterius membri. 89. distinctio. capitulo primo, in principio.

Casus § prohibemus.

CAP. XXXII.

C Vm † singula [e] officia sint singulis committenda personis, [f] & dissolutionis, ac euagationis materia sit religiosis præ cęteris auferenda: [g] Pręsenti prohibemus edicto, ne aliqui mo-

† Vide ꝯci. Tri ses. 7. de ref. c. 2. & ses. 24. de ref. c. 17.

Nota insuper, quod ca. de multa. eodem. titulo in anti. etiam habet locum in prioratibus, & nõ solum in ecclesiis parochialibus, vt hic dicitur. Nam monacho obtinenti vnum prioratum, nõ potest alius prioratus cõferri: nisi ille esset annexus primo prioratui: sed tunc non dicitur habere nisi vnicum beneficium: nam isti duo pro vno reputantur. capitu. Dudum, de electione Nota vlterius, quod religiosus vnius monasterii non debet assumi ad beneficium, vel prioratum alterius monasterii Nota insuper, pœnam, quæ imponitur illis, qui faciunt contra istam Constitutionem.

Nota etiam, quod pluralitas beneficiorum inducit dissolutionem, & vagationem in personam beneficiati. Nota finaliter, quod religiosis est prohibita vagatio. ad quod 16. quæstione prima placuit 1. Et cum hoc nota argumentum, quod appellatione monachorum non comprehenduntur alii religiosi. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

e ¶ Cum singula.] Religiosus habens prioratum, vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum, quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in his, quę habebant ante hanc Constitutionem, nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterii solitæ per proprius monachos gubernari, absque sedis Apostolicę licentia alterius monasterii monachis non committantur, nec commissa dimittantur, qui contra fecerint, sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice, & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel eligentes, sunt ineligibiles ipso iure. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Host. supra eodem, de multa.

ADDITIO. Dicebat Io Mo. ꝙ hæc decretalis obuiat ambitioni monachorum, & eam multiplicibus pœnis astringit. Io. Andr.

f ¶ Personis.] 89 distinctio. cap. 1. in prin. sicut singula membra corporis singulos actus habent, vt ibi ad idem. 16. quæst. 1. presbyteros. sup. eodem tit. quia intantum. C. de assel. l. nemo.

g ¶ Auferenda.] ad hoc supra eodem libro de electione, si religiosus, primo responso. & c. quorundam. de caindemnitatibus §. sed cum eas, infra de statu reg. c. vnico, supra, ne cler. vel mona. c. 2. monasterium enim est eis quasi carcer. 16. q. 1. placuit 2. de sentent. excom. vt famæ. (in antiq.)

[Glo. seq. soluit dubium.

a ¶ Prio-

nachi vel religiosi alij † pluribus prioratibus ; ª vel ecclesijs curam habentibus animarum, etiam si eadem cura non per ipsos, sed per presbyteros ad eorum præsentationem per episcopos institutos habeat exerceri, absque sedis Apostolicæ ᵇ auctoritate præesse præsumant: nisi † forte vnus ex eis ab alio dependat, vel adinuicem sint annexi. ᶜ † Statuentes, vt quicunque ipsorum prioratum, vel ecclesiam talem obtinens alium receperit: primum, quo fit ipso iure priuatus, statim omninò dimittere teneatur, ᵈ per eum, ad quem pertinuerit liberè ᵉ alteri conferendum. Quod nisi fecerit; ᶠ extunc eo ipso efficiatur ineligibilis, ᵍ † & tanquam ambitiosus ab vtroque penitus repellatur.

¶ Circa eos autem, qui plures prioratus, vel ecclesias huiusmodi nunc detinent: prouidemus, vt infra mensem ʰ postquam præsens constitutio peruenerit ⁱ ad eosdem, vnum ex ipsis, quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere ᵏ teneantur: alioquin extunc ˡ pœnis subiaceant supradictis. ᵐ

¶ *Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solita per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia alterius monasterij monachis non committantur, nec commissa dimittantur. Qui contra fecerint, sunt priuati potestate ordinandi prædicta, ea vice, & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes, vel detinentes (aliàs eligentes) sunt ineligibiles ipso iure. hoc dicit.*

¶ Prohibemus insuper, ne prioratus vel ecclesiæ, aut administrationes, seu officia vnius monasterij consueta per eiusdem monachos gubernari, committantur deinceps absque auctoritate sedis eiusdem alterius monasterij monachis gubernanda, ⁿ nec hactenus commissa dimittantur eisdem; sed per eos, ad quos pertinent, liberè ordinentur: Cum illis non liceat habere locum in diuersis monasterijs, ᵒ quorum vnum ab alio non dependet: ᵖ nec aliorum monasteriorum (nisi canonicè ᵍ transferantur ad ipsa) prioratus, ecclesias, administrationes, vel officia gubernare. Qui verò contra prohibitionem præsentem prædicta de cetero alienis monachis commiserint, vel dimi-

a ¶ Prioratibus.] potest dici etiam non curatis, & quod infra dicitur de curatis, referatur ad proximè dictum de ecclesijs: per decre. ſ eo de multa ſ. de ele. dudum 2. & hoc approbat Concilium Vien. de supplen. negli. prælat. quia regulares, in fine, in eo aut est dissimilitudo inter personatus, & parochiales ecclesias quam habes ſ. ne cle. vel mona. c. 1.

ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archidiaconus.

b ¶ Absq; sedis Apostolicæ.] nota arg. pro illa opinione, quod in duobus curatis ¹ solus Papa dispẽset. ad idem supra eod. tit. & lib. non potest.

c ¶ Annexi.] in his casib. nullius dispẽsatio est necessaria: cum hæc duo pro vno reputentur ſ. de ele. Dudũ, 2. vbi de hoc. sup. eo. tit. super eo. & cap. extirpandæ. §. qui vero.

d ¶ Teneatur.] in quantum possidet de facto: quia de iure priuatus est.

e ¶ Liberè.] sup. eo. tit. & lib. licet eps.

f ¶ Quod nisi fecerit.] i. si statim omnino non dimiserit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Ineligibilis.] ad idem sup. de elect. quisquis, & ſ in si c. exaggeratur igitur pœna in religiosis, & merito, vt ſ. in prin. ad hoc 16 q. 1. alia ẽ cã sed nũquid hoc. [ſ. quod vacaret primũ. Io. An.] hoc erat statutũ per decr. de multa. Dicebat ibi Host. quod in prioratib. cõuentualib. vel curatis bene habebat locũ decr. de multa, vt religiosos respiceret in ijs, a quibus ad volũtatẽ abbatis remoueri: 2 vñ, quod plures possent habere; cum potius quasi custodes essẽt quam priores. Indistincte autẽ intelligo hanc decr. etiam in omnibus prioratibus prout indistincte loquitur, & approbatum est hoc hodie per concil. Vien. de supplé. negl. præla. quia regulares in fi. & hoc non erat ita declarate statutum per decret. de multa. & pœnæ etiam sunt additæ, vt hic vides.

h ¶ Mensem.] quomodo huiusmodi mensis fiet computatio dixi de ele. quam sit, sup. eo lib.

i ¶ Peruenerit.] & sic si perueniat ante duos menses a tempore publicationis, statim incipit eis tempus currere: & si non peruenerit infra duos menses, adhuc tempus nõ currit, & sic placuit Papæ in hoc casu religiosos adstringi: cum aliàs constitutio principis ex quo fuerit publicata post duos menses oẽs adstringat. 3 in auth. vt factæ nouæ consti. circa prin. ad hoc sup. de postu. c. 1. & dicam in si. huius lib. super data. Ioan. Andr.

k ¶ Eligere.] ad idẽ supra eo. referente, & c. præterea.

l ¶ Extũc.] id est, post mensem.

m ¶ Supradictis.] vt s. fiant ineligibiles: & tanquã ambitiosi repellantur ab vtroque. Io. Andr.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

n ¶ Gubernãda.] quid si in ipso monasterio nõ ẽ aliquis idoneus. Tunc satis credo, quod aliunde 4 posset assumi ad hoc sup. de ele. ne pro defectu. & c. indemnitatib. eo. lib. de ele. sup. in si. & sup. de ver. sig. c. abbate. in fin. satis tñ tutum esset auctoritatem Papæ requiri per superiorẽ literam.

o ¶ Monasterijs.] ſ. de relig. do. c. vlti. in fi. sicut nec diuersorum monasteriorũ abbas esse, vt ibi, & 20. q. 4. monachum, vel præesse monasterio & eccl. sęculari. 16. q. 1. presbyteros.

p ¶ Non dependet.] nec adinuicem sunt connexa, vt supra.

Glo. seq. fecit per quæstionem, & solutionem, cui signat contrarium, & respõdet.]

q ¶ Canonicè.] vt si transeat ad strictiorem 5 religionem, sufficiat licentiã sui prælati requirere, etiã si nõ obtineatur, ſ. de regu. licet. Sed si transiret ad laxiorẽ sine cã, solus Papa dispenset: cum sit contra iura, sup. de concess. præb. proposuit. Si ad parem; ex cã transire poterit de licentia abbatis & cõuentus 19. q. 3. statuimus, & non obstat sup. de elec. eo. lib. si religiosus. 2 Responsio. quia illud locum habet cũ transit ad rectoriam. & ibi de filio fit pater. & ideo ibi sufficiat abbatis licentia.

ADDITIO. Inno. supra, de renun. c. filio. dicit, quod quando vult religiosus transire ad parem, requiritur dispensatio & auctoritas epi. quod placet hic Io. Mo. & Archid. in decr. si religiosus, in fi. vide quod not. in Spec. tit. 2 §. sunt quoque, versi. 24. & quod dixi de reg. non est. super 1. glo. Ioan. Andr.

† al. alijs.

1 Vide quod de hoc articulo sãcitum sit nouissimè in Concil. Trid. sess. 7. de reform. q. 2. & seq.

† In quodã manu scripto codice ita; nisi fortè vnus, vel vna ex eis ab alio dependeat, &c.

† Alios casus quibus retinẽtur plura bñficia dicit glos. 21. q. 1. in sum. vide quod dixi in ca. gratia. ſ. eo. de rescri. Font.

† Ergo prius erat eligibilis. vide glos. 16. q. 1. in sum. & Cle. 1 de elec. Phil. Fon.

2 Idẽ no. sup. de statut. mo. c. 2. in glos. pe. & quæ scripsi ſ. eo. ti. de of. or. pcenti: in 1. glo. ver. quærit demum. Ioan. An.

3 Vide B. Th. 1. 2. q. 90. art. 4. Soto. li. 1. de iust. & iu. q. 1. ar. 4. Dec. & alios in ca. cognoscentes. cõtra de cõst.

4 Vide cõci. Tri. ses. 25 tit. de regularibus, & monial. c. 7.

5 Vide B. Th. 2. 2. q. 189. art. 8. & Hos. in sum. tit. de regularibus. § & qualiter.

a ¶ Ea vice.]id est, in prima ordinatione. sup. de ele. cum in cunctis. & c cum Vinton.

b ¶ Per sedem Apostolicam.]vel legatum de latere, si sit in prouincia. ad hoc sup eo. lib. de ele si abbatem. 1. & 2. responso Ioan. Andr.

beneficijs non vocādos absentes, quod hic reprobatur, 1 vnde intelligimus ibi, præsentes, qui sunt in loco, vnde debent vocari, C. de præscri. long. temp. l. vlt. supra, de maio. & obe. c vlt. vel ibi consuetudo erat absentes ad talia non vocari, vt sequitur.

c ¶ ipso iure.]& collatio non tenet, vt s. eodē. ibi, & per eos ad quos pertinent, &c.

† al. ita, & de ipsis.

ADDITIO. Et facit ad not. in Clement. eodem tit. si plures, in glo. si intelligas. Ioan. Andr.

† al. ordinetur.

Cvm in ecclesijs.] Primo ponit dictum: Secundo ibi, Nisi, exceptionem, Tertio ibi. Alioquin. pœnā. partes patent. Ioan Andr.

† In manuscriptis exēplaribus ita: Hi aūt, q ea susceperint, vel suscepta psumpserint, &c.

CASVS. Vacante Succentoria, vel alia dignitate electiua in ecclesia Pictauiē. Canonici conuenerunt in vnum, & ad Succentoriam vel aliam dignitatem quēdam Titium elegerūt: veruntamen erant aliqui absentes: quaritur, nunquid debebant ipsi absentes vocari ad electionem? Rñdet Romanus Pōtifex, q sic: si ipsi cōmode poterant vocari: & hoc siue sint I prouincia, siue extra, dūmodo commode possint vocari. Sed ponamus, q p longū tempus & sufficiens ad inducendum consuetudinem fuit obseruatum, quod in electionib faciendis de Succentoria & alijs dignitatibus ecclesiæ Pictauien. soli pſentes eligebant, nec erat necesse vocare absentes: an valeat talis consuetudo? Respondet Romanus Pontifex, q sic: secus, si nō esset talis consuetudo: Nam tunc Canonici absentes possent allegare, & dicere quod fuerunt neglecti, occasione cuius ipsi possent per iudicem competētem facere cassari electiones illas, veruntñ si ipsi absentes nihil opponerent contra ista, electiones, nec personas electorum: ipso iure valerent electiones factæ per præsentes: Nam vocatio absentium non est de substantia electionis. c. ecclesia, 2. de electiō in antiq. Nota argum. quod quādoque collatio beneficiorum, vel Canonicatuum spectat ad solos Canonicos, de quo supra, de ele. cum ecclesia Vulterana Dominicus.

† No. hic esse dīā inter receptionēCanonicorū & collationē Canonicatus vel pbendæ. Et sic vi. q sola receptio non inducat collationē de sciēti te.

ferint iam commissa: ea vice a ordinandi de ipsis sint potestate priuati, & † de eis per diœcesanos (si exempta non fuerit) alioquin per sedem Apostolicam b ordinentur. † si † autem, qui ea suscipere, vel suscepta præsumpserint detinere, reddantur ineligibiles ipso iure. c

¶ Idem.

¶ Contemptum possunt prose qui si ad receptionem, vel collationem absentes monachi vel canonici nō vocētur, nisi consuetudo habeat eos nō vocari. hoc dicit secundum Zenzel.

CAP. XXXIII.

Cvm in ecclesijs d Canonicorum receptio, † aut præbendarum, vel beneficiorum collatio imminet facienda, e absentes Canonici (si commodè f fieri valeat) sunt vo-

candi: Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit: eis instantibus g irritari debebit.

¶ Idem.

¶ Beneficia morientium etiam in loco vicino curia Romana per duas dietas legales, vel sede ipsa vacante, ibi casam, domicilium, vel originem non habentiū. vel etiam habentium sed curialium, & ibi causa Romana curia morantium, vel translata curia consequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit curia in quo remanserant infirmi, conferri nequeunt per alium quàm per Papam. hoc dicit secundum Zenzel.

CAP. XXXIIII.

PRAESEN-

ADDITIO. Et sic dicit Archi. se habuisse à Canonico illius ecclesiæ. Ioan. Andr.

[Glossa sequēs ponit dictū, & opinionem illi contrariam, quam improbat per hanc decretalem: ad iungit tres rationes. demū quęrit, & soluit.]

f ¶ Si commodè.] sic supra de electione, quia propter, siue ergo sint in prouincia, siue extra prouinciam, si cōmode vocari possunt, vocabūtur: aliàs non, de hoc supra de elect. coram. [hæc fuit opinio Hostien. quę placet Archi.] Sed deinde quam remoto loco vocentur, statur consuetudini, de elect. in antiq. in Genesi. & dicebant quidā, q an vocarentur vel non, non stabitur cōsuetudini: quod non est verum, vt hic patet. Sed posses dicere, quod hic non loquitur de electione prælatorum, & dicit litera: ad talia, &c. Sed dico, quod consuetudo dat ius eligendi, & ita potest intelligi de causa possessionis, cum ecclesia. Item dat iurisdictionem iudicandi: ergo & sine absentibus eligendi. de foro competenti, cum contingit. [in antiquis.] cum similibus. Item vocatio absentium non est de substantialibus formæ. sup. de elect. ecclesia, secundo. Sed nunquid in alienatione & alijs tractatibus vocari debent absentes? Credo, quod non, decima quæstione secunda. §. hoc ius porrectum, vbi de hoc, per decretal. supra eodem libro, de officio ordinarij, quamuis, vbi dixi de hoc, & supra, de testibus, cap. præsentium.

g ¶ Eis instantib.] poterunt ergo contemptum 2 prosequi, & collationem illam facere cassari, ratificare et poterunt, si volent. sup de elect. quod sicut.

† Tā filii in receptione facienda ad pcepti superioris, qū maior pars, aut duæ partes pātes sūt. Scito tū, quod ī casu quo isti nō sūt vocandi, poterunt q receptū & per sonā obijcere. Phil. Franc.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

d ¶ Cum in ecclesijs.] Emanauit ad declarationem eorum quę not. Ber. & moderni, supra, de re iudic. cum olim, in fine.

[Glo. seq ponit opinionem contrariam, & eius motiuum, cui respondet.]

e ¶ Facienda.] de electione eorum per quorum mortem est ecclesia viduata, tantum habebamus in decreta. quia propter, in antiquis. Sed per prædictam decretalem, cum olim, in fine, ibi, plena omnium, qui præsentes fuerunt, &c. dicebant quidam in minoribus

PRæsenti.] Diuisio patet: quia sunt quinque dicta, & tertiū respicit prima duo Secundum ibi, Idem est. Tertium ibi, Loca. Quartum ibi, Sanè. Quintum ibi, Porro. Dominicus.

Illud cap. venit limitatiuè ad c. licet, sup. eodem tit. isto libro.

CASVS. Dicitur in cap. licet, alleg. supra, quod solus Papa potest conferre beneficia vacātia in Curia Romana. sed pona nus, q Nutij Sedis Apostolicæ, vel Legati Papæ, cum mitterentur ad aliquam prouinciam in sua legatione mortui sunt in locis proximis Curiæ Romanæ, non tū decesserunt in Curia, vtrum cōprehendantur sub c. licet, ita q solus Papa possit beneficia eorum vacantia

1 Facit l. filio pteri to, cū notat. ibi in gl. in ver. tuebitur, ff. de iniusto, rup. & irri. fac. testam.

vacantia conferre personis idoneis? Respōdet q sic, & ideo Papa poterit illa beneficia conferre, ac si ipsi obijssent in illo loco vbi residet Curia. Idem dicendum est in Curialibus, qui proficiscuntur ad peregrinationem, & moriūtur in locis proximis ipsi Curiæ, vt ēt solus Papa possit illorū bñficia ɔferre ſm tenorē illius c. licet, videlicet, dummodo Papa hmōi beneficia conferat infra mensem: nam ipso mense elapso possent collatores hmōi beneficiorum dicta beneficia conferre. Sed sanctissime Pater, vellem informari a vobis, qualiter cognoscam ego, q aliqs sit mortuus in loco vicino Curiæ Romanæ? Respōdet Romanus Pōtifex, q in isto casu illa loca appellamus vicina Curiæ Romanæ, quæ distāt a loco vbi est Papa cum sua Curia p duas dietas legales: hoc est p xx. leucas: nam dieta in iure accipitur pro decem leucis, l. vicena millia, ff. si quis cautionibus. Sed ponamus, q aliquis clericus habēs domicilium Parisijs, cū curia ibi esset residēs, mortuus est, vtrum beneficia sua dicantur vacare ī Curia? Respōdet q non & ideo solus Papa non posset, illa beneficia conferre, sed si ordinarius præueniat Papam, valebit collatio. Sed ponamus, q Curia Romana cum esset Parisijs, vult se transferre ad Ciuitatem Romanam, postea aliquis Curialis non potuit insequi Curiam, sed remansit infirmus Parisijs, & post modum mortuus est, vtrum beneficia sua censeātur vacare in Curia Romana? Respondet q sic, & per consequens solus Papa illa beneficia poterit conferre, dum tamē conferat infra vnum mensem, vt dictū est. Nota primo, q appellatione prædecessoris comprehenditur prædecessor etiam per aliquos mediatos: Nam inter Bonifacium auctorem huius c. interpositus fuit Gregorius x vt patet in c. statutum, sup eo. tit. & lib. & Inno. iiij. Nota secundo, argu. differentiam esse inter Nuntium sedis Apostolicæ, & eius Legatum, ad hoc supra de præscript. accedens, de censib. in antiq. cum instantia. Dominicus.

f ¶ Decedat.] hoc dicebat Gull. si recesserat animo citere deundi, vt de pœnit. di. 1. diuortium.

g ¶ Domicilium.] quod in plurib. locis haberi potest, ff. ad muni. assumptio, sup. de rescrip. dilectus, 2. de foro comp. ex parte.

tis [a] declaramus edicto statutum [b] felicis recordationis Clementis Papæ prędecessoris nostri, de beneficijs apud sedem Apostolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minimè conferendis, locum habere in beneficijs, quæ legati, aut Nuntij sedis eiusdem, vel quiuis alij [c] ad Romanam Curiam venientes, vel etiam recedentes [d] ab ipsa obtinenere noscuntur, si eos in locis vicinis [e] † ipsi Curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco vbi eadem Curia residet, morerentur.

¶ Idem est si aliquis Curialis (etiam ecclesia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locum Curiæ vicinum secedens, in huiusmodi loco vicino decedat: [f] dummodo ibi (etiamsi erat ad ipsam Curiam reuersurus) eius domicilium [g] seu domus propria [h] non existat.

¶ Loca vero intelligantur vicina eidem Curię in præmissis, quæ remota vltra duas dietas legales [i] (quas hoc casu sic specialiter [k] volumus computari) à loco vbi moratur ipsa Curia non existunt.

¶ Sane si quis in loco vbi † degit Curia, suę originis [l] domum habens, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub prædicto non aliter includantur † statuto, quàm si Curialis esset antea, & ibidem occasione Curiæ moraretur. [m] ¶ Porro cum Curiā de loco ad

† Not. ex loci vicinitate q̄hi coronē quādā ēt quoad p̄miū, per tā. mores de pœni. di. 1. §. sed continuo & non tm § silencio ff. de excu. tut. & q dicāt vicini, vide l si seruus, de aqua pluu. arc. l. 4. §. si tam vicinum, ff. de dam. inf. Petr. de Anch. Pont.

† al. ita vbi degit ipsa Curia &c.

† al. includuntur.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Præsenti.] Emanauit ad declarationem eorum, quę not. Gul. & Gas sup. eo. tit. statutum. Io. Andr.

b ¶ Statutum] sup. eod. tit. c. 2.

c ¶ Alij] Curiales, vel non.

d ¶ Recedentes.] dicebat Gas. quod cum appellatione vrbis vrbs tantum & suburbia intelligantur, ff. de verbor. signif. l. 2. sic & nomine Curiæ, tantum locum vbi Curia habitat cū suis suburbijs intelligere debeamus in ijs, qui nondum Curiā intrauerint, vel illicentiati recesserint, in alijs secus. Io. Andr.

e ¶ Vicinis.] dicitur præsens ille qui est in hortis, ff. de proc. l. præsens, vel qui est in prouincia, C. de præscr. lo. temp. l. vlt. ī. determinabit q̄ intelligantur loca vicina.

ADDITIO. Et q ibi not. in 3 gl. & de paroch. c. fin. in 1. gl. hic ponit Archidia. Ioan. Andr.

[Glo. seq notat, q̄rit, solutioni obijcit dupliciter, & primæ respondet. in secunda remittit.]

h ¶ Domus ppria.] ergo licet sola domus possessio in ciuitate comparata nō faciat quem municipē, ff. ad muni. libertus, §. sola tamē quantum ad hoc æquiparātur domus & domiciliū. Quid dices, si est in domo sibi & alijs cōmuni? Idem credo ac si esset in domo solum propria. ad hoc ī. de postu. c. 1. Et res communis omnium illorum est, ff. de ritu nup. l. illud. 1 Et qui iurat suum non esse, iurat & sibi commune nō esse, ff de ver. sig. si pupill., §. vlt. Et cum quis legat seruos, & qui in toto & qui in parte sui sunt, legati intelliguntur. ff de leg. 3. si quis seruos suos Nec obstat. 12. q. 2. episcopus § qui manumittitur. & ff. de in ius vocā. l. sed & si hac, §. qui manumittitur. quia ibi erat cōmune pluribus, vt collegio. probatur hæc solutio, ff. eo. tit. communis libertus non obstat 12 q. 2. §. vlt. quia ibi soluitur. Io. Andr.

1 Facit ff. de iud. l. Iulianus ait, si alter, vbi æquparatur iudicem fieri litigatoris hæredem in totum vel p parte. I. And.

i ¶ Legales.] secundum quas xx. milliaria computantur pro die ff. si quis cautio. l. vicena millia, & si modicum etiam superesset, non includeretur sub loco. ff. de verb. sign. l. 3. Ioan. Andr.

K ¶ Specialiter.] si hoc est speciale: ergo ipsius contrarium est generale, & facit ad ea quæ not supra, de rescrip. nonnulli, & quæ dixi eodem lib. de rescrip. statutum §. cum autem, de elect. cupientes, 1. responsio. Ioan. Andreæ.

[Glo seq soluit duo dubia.]

l ¶ Originis.] certe satis idem puto si ibi habent continuum domicilium, licet inde non sit oriundus ad hoc 10. dist. si in adiutorium. & optime ī. de ele. eo. lib. fundamenta. § vl. supra eo. lib. de tempo. ordi c. 3 1. respon. ff ad muni. eius §. vlt. C. vbi senato. vel clari. l. senatores, nec rationem diuersitatis video. Et idem dico in oriundo, qui ibi propriam non haberet domum, sed forte conductam, cum eadem sit ratio. ad hoc ff. de legibus, non possunt. vnde quod dicit, originis suæ domum, & de domo propria, & de domo habitationis potest intelligi. Io. Andr.

m ¶ Moraretur] aliàs enim graue præiudicium inferretur loco vbi degit Curia, si omnia beneficia tunc ibi vacantia haberent solum conferri per Papam.

ADDITIO. Et simi. qđ scripsi post Vin sup. de off. de leg. eo. lib. c. fin. super verbo, non possint, scilicet,

quòd multum præiudiciale esset clericis prouinciæ, si percussores ipsorum possent absolui per legatos perpetuos, scilicet ratione ecclesiarum habentes officium. Io. Andr.

clesiis quod hic dicitur, tenet Archid. vnde licet posset vrgere eadem ratio in aliis ecclesiis curatis non parochialibus, detractio iuris veteris non habet locum in illis, super qua vide infra de verb. sign. constitutionem. & quod ibi not. in 4. glo. Io. And.

SI Apostolica.] Ponit duo dicta. Secundum: ibi, Idē, & rationē interserit: ibi, Ne ipsarum.

ADDITIO. Multum æquitatis habet hæc constitutio circa parochiales ecclesias vacātes in curia.

CASVS. Dicitur in c. 1. e. tit. ꝙ solus Papa pōt conferre beneficia vacātia in curia Romana: dum tñ illa beneficia cōferat intra vnum mēsem. Sed ponamus, ꝙ Apostolica sede vacāte, aliqs clericus habēs ecclesiā parochialē, vel aliud beneficium curatū decessit in curia: vtrū ad ecclesiam Romanā spectet solum collatio hmōi beneficij curati, ita ꝙ prouisio hmōi ecclesię parochialis, seu beneficij curati debeat differri vsq; ad futurū successorē, q eligetur in Romanū Pōtificem? Respōdet Romanus Pontifex, ꝙ cū vacatio ecclesiæ Parochialis, & beneficij curati sit periculosa aīabus subditis, præcipit Papa, ꝙ si sede Apostolica vacante vacet hmōi beneficiū curatum in curia Romana, vel in locis proximis curiæ, quod ordinarius possit hmōi beneficium conferre, non obstante dicto c. licet. & sic istud capitulum ponit speciale in beneficijs curatis. Sed ponamus quod vacauit istud beneficium curatum, adhuc viuente & superstite Romano Pontifice, accidit ꝙ Papa est mortuus antequam prouideret alicui de isto beneficio curato, vtrum ordinarius possit illud conferre, ēt si non dū sit elapsus mensis intra quem solus Papa debeat ꝓuidere? Respōdet ꝙ sic, qđ verum est si Papa non contulerit istud beneficium curatum ante ipsius mortem.

† Vide Dec. in c. bonæ. in princ. extra de appel.

locum transferri contingit, si curiales in itinere (dum curiam sequuntur eandem) vel in loco vnde recedit ipsa curia forsitan remanentes infirmi, rebus inibi eximantur humanis, præmissum statutum (quātuncunque locus vbi decedunt, ab ipsa curia sit remotus) ad illorum beneficia se extendit.

¶ Idem.

¶ Mors Papæ tollit ne parochiales ecclesiæ in curia vacare dicantur. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXV.

SI Apostolica sede vacante aliquas parochiales [a] ecclesias vacare de cetero cōtigerit apud ipsam: Statuimus, vt de eis (ne ipsarum [b] vacatio diutina periculum valeat animabus afferre [c]) per eos, ad quos pertinet, † possit liberè ordinari: constitutione felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri de 10 beneficijs apud Sedem ipsam vacantibus, per alium, quam per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia [d] quauis contraria super hoc edita non obstante.

¶ Idem volumus, & de 20 illis, quæ ibidem ipso Romano Pontifice viuente vacabunt, si de ipsis per eum ante ipsius obitum [e] non fuerit ordinatum.

¶ Idem.

30 *¶ Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia, personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis, secus si personæ essent expressæ. Ioan. Andr.*

40 SI CAP. XXXVI.

b ¶ Ne ipsarum] rationem hic ponit. & est simi. s̄ eod. lib. de offi. delega. si is cui. & j̄. ne sede vacan. c. vnico. in fi.

c ¶ Afferre.] supra eo. tit. c. 1.

d ¶ Alia.] vt sup. eo. tit. statutum. & sup. c. proximo.

e ¶ Obitum.] scilicet cū decessit infra mēsem: aliàs non esset quæstio. supra eo. statutum.

ADDITIO. Quia scilicet etiam Papa viuente posset ordinarius illa conferre. Ioan. Andr.

SI cui.] Sunt duæ partes. Secunda ibi, Secus. Prima subdiuiditur, quia primo ponit dictum: secundo reddit causam sui dicti: ibi, Quam cum.

CASVS. Papa concessit epō Pictau. facultatem, vt forte in ecclesia sua cū ad ipsum nō spectaret collatio præbendæ, sed ad decanum & Capitulum, vel etiam in alia ecclesia, posset prouidere personis idoneis: Anteq̄ epūs Pictauien. prouidisset illis personis, Papa mortuus est, vtrum illo mortuo expirauit gratia data epō Pictau. vel vtrum non obstante morte papæ possit dictus epūs prouidere personis idoneis? Respondet, quod si anteq̄ epūs Pictau. prouideret personis idoneis, & sic re ipsa existente integra papa mortuus sit, non expirat mandatum, ideo non obstante morte papæ poterit prouidere personis idoneis, qđ verū est quando in grā non fuerunt expressæ certæ psonæ; Sed qđ si gratia prouidēdi in aliqua ecclesia respiciebat fauorē certæ personæ & anteq̄ eps ꝓuideret, mortuus est papa, vtrū expirauerit gratia? Respōdet ꝙ tunc per mortē concedentis expirauit gratia. Nota primo ex principio c quod gratia iam facta per mortem cōcedentis non expirat antequam ille cui facta est gratia, illa gratia vtatur, & ista fuit ratio dubitandi ad istud capitulum, secus est 60 in gratia alicui concessa, & sic cessat contrarium glossæ de c. si super gratia, de offi. deleg. eo. lib. quod videtur contradicere secundo dicto huius cap. Dicitur enim in dicto c. si super gratia, ꝙ mortuo papa anteqā vacet ꝓbenda, non expirat potestas executoris, qa non expirat grā, ergo nec potestas executoris, quæ est accessoria ad gratiā Sed ibi iā tamq; erat facta grā, hæc autem in secūdo dicto huius c. nō erat facta, sed mandabatur fieri, sed in primo dicto gratia erat facta, quia respiciebat fauorem illius cui mandabatur, vt faceret gratiam, & ideo quantum ad ipsum dicitur facta gratia. Nota argumen. quod inferior à papa, non potest conferre beneficia ad Apostolicā sedem deuoluta, vt in Clemen.

Nota primo, ꝙ Apostolica sede vacante possunt ordinarij conferre ecclesias parochiales, etiamsi vacauerint in curia, non obstante c. 1. sup. eo. & istud est spāle in ecclesiis parochialibus. Ratio specialitatis est fauor animarum, vt dicit principium textus. Et quod sequitur, ꝙ cum istud sit speciale in ecclesiis parochialibus, ꝙ ius commune seruatum in alijs beneficiis ecclesiasticis. l. 1. ff. ad municipal. Nota ꝙ mensis qui conceditur Papæ ad conferendum beneficia vacantia in curia Romana, non currit sede Apostolica vacante.

[Prima glossa arguit à contrario.]

a ¶ Parochiales.] speciale fit in eis propter curam, in alijs ergo ius antiquum remanet. Ad idem supra eod. lib. de electio. nemo. Et per hoc satis patet, quod in alijs non currit mensis sede vacante, currit tamen ignoranti, vt supra eodem tit. & lib. statutum, dixi. [in glo. est ergo.]

ADDITIO. Quod speciale sit in parochialibus ec-

men. si de beneficio, eo. tit. Nota quod gratia facta nõ expirat per mortem concedentis: etiam si nondũ eius effectus sit adimpletus. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Si cui.] Gratia alicui concessa, vt prouidere possit psonis idoneis in certa ecclesia, personis non expressis, nõ expirat re integra obitu cõcedentis: secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.

b ¶ Expssione.] multũ ergo operatur expressio psonæ, & facit i. c. px & ĩ de off. deleg. is cui. eod. lib.

c ¶ Idoneis.] vt supra eo. tit. super inordinata. & c. is cui. eodem lib.

d ¶ Legitimè.] secundum statuta Lateranensis 1 vel generalis Cõcilij. ĩ de cõcess. præb. c. 2. & de elect. ne p defectu. Et talia beneficia legati de latere, q sunt in prouincia, conferre possunt. sup. eo. venerabilis.

ADDITIO. Et not. sup. eod. lib. de offic. leg. c. 1. in vltima gl. & vide quod ibi dixi. Ioan. Andr.

† De hac clausula vide Zabarellam in Cle. 1. §. pdictores, de relig. domi. & Fel. in ca. sup eo. extra de off. deleg.

1 Vide p alijs Phi. Fran. hic.

Cui [a] (nulla personarum facta expressione) [b] sit gratiosè concessa facultas, vt auctoritate Apostolica possit aliquibus personis idoneis [c] in certa ecclesia prouidere, vel beneficia, (quorum collatio est ad Sedem Apostolicam legitimè [d] deuoluta) conferre, contradictores † eadem auctoritate 1 per censuram ecclesiasticam compescendo: huiusmodi concessio (quam cum specialem gratiam contineat, decet [e] esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis. Secus, si super prouisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem, non ob suam, [f] sed eius, cui prouideri mandatur gratiam, vel fauorem: illa quidem expirat omninò, si concedens re integra moriatur. [g]

e ¶ Decet.] inf. de regul. iuris, decet. cum suis concordantijs.

f ¶ Suam] quando ergo est gratia eius cui scribitur, non expirat, vt supra: secus quando alterius, puta pro quo scribitur, vt hic.

[Glo. seq amplificat text. obiicit, & soluit: solutioni opponit & respondet.]

g ¶ Moriatur.] vel renunciet sup. de renunc. ca. 1. eod. lib. Ad hunc finem expressè contradicit, sup. eod li. de offic. deleg. si super gratia. vbi dicitur, quod executorũ potestas datorum super gratia alicuius, non expirat re integra. sicut nec gratia, cum sit accessoria ad gratiam; hic contrarium dicitur. Solutio. 2 Facti diuersitas soluit contrarium. ibi loquitur de gratia iam facta: hic de facienda per executores: vnde ibi dixit textus: gratia facta, &c. hic dicit prouisione facienda. si ergo Papa concedat canonicatum, & præbendam, si vacat, vel quæ primo vacauerit, nulli alij de iure debitã, & super hac gratia per se facta dat executores, habet locum decretalis illa: quia cum iam sit canonicus & iam sit facta gratia: potestas executorum, velut accessoria, non expirat 3 si Papa non facit gratiam, sed mandat fieri: puta prouideri mihi de beneficio: hic potestas executoris principalis est, & expirat re integra. Sed quare non expirat in supra proximo casu, cum etiam adhuc sit prouisio facienda? Solut. ibi etiam iam erat facta gratia, cum respiceret eum qui prouidere debebat, nõ eum cui debebat prouideri.

2 Idẽ ibi Io. Mo. & Archid.

3 Vide tex. no. in c auctoritate, infra de cõcess. pb. de materia isti glos vide Ph. hic te mißiuè. Fon.

Si episcopus.] Sunt tres partes, quarum prima decidit quid iuris cum per proprium episcopum data est alteri episcopo ordinandi licentia. Secũda & tertia decidunt, quando de personis data est prædicta licentia. Secunda ibi, Si vero. Tertia ibi: Eis autem. hacum qualibet exprimit suam causam. Prima ibi. Cum in culpa. Secunda ibi, Tu qui. Tertia ibi, Cum eam. Ioan. Andr.

¶ Si eps alteri epo dederit potestatem, vt vice sua in sua diœcesi clericos posset ordinare, & fuerunt clerici sine titulo ordinati: ordinans, & non dans ptãtem, incurrit pœnam. cap. cum secundum Apostolum, eod. tit. in antiquis. nisi dans potestatem nominauerit sibi certos clericos ordinandos: nam tunc dans potestatem, & non ordinans, pœnam incurrit. hoc dicit.

¶ Præsopponendum est, quod hr in c. allega. cum sm Apostolum, videlicet, qd episcopus non debet aliquem clericum ordinare ad sacros ordines, nisi constet sibi, qd talis clericus habeat sufficientem titulum vnde viuere possit: & si contrariũ fecerit: tenetur episcopus illi dare necessaria vnde possit viuere, donec fuerit assecutus sufficiens beneficium, ne cogatur mendicare.

CASVS. Eps Pictauien. dedit episcopo Angolimen. potestatem, vt posset ordines celebrare in diœcesi Pictauien episcopus Angolimen. aliquos clericos promouit ad sacros ordines sine titulo ecclesiastico: quæritur, quis eporum tenebitur ordinario ministrare necessaria vitæ, donec habeat vnde posit sustentari? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: aut eps Pictauien. dedit ptãtem epo Angolimen. celebrandi ordines in diœcesi Pictauien non facta expressione personarum: & tunc episcopus Angolimen. tenebitur præstare necessaria vitæ tali ordinato, donec fuerit beneficium assecutus. Si autem dedit potestatem ordinandi certam personam expressam: tunc per se episcopus Pictauien illi tenetur ministrare necessaria: qa tunc vr dedisse potestatem epo Angolimen. vt istum ordinet; siue fuerit idoneus, siue non; sed in primo casu videtur dedisse potestatem, vt clericos ordinet si fuerint idonei; non autem dñr idonei absque titulo ecclesiastico. Sed quid Sanctissime Pater, ponimus, qd episcopus Pictauien. dedit mihi licentiam recipiendi ordines a quocunque mallem epo (quia de iure communi non possum recipere ordines nisi a proprio epo) non habebam aliquem titulum ecclesiasticum; vnde cum istis litteris accessi ad episcopum proximum & ab eo recepi ordines; quis istorum tenebitur mihi ministrare necessaria? Respondet, q meus proprius eps; qa non debet dare istas litteras, nisi prius sibi constiterit de titulo ecclesiastico Hodie tamen episcopi dant istas litteras licentiæ non facta fide de titulo ecclesiastico, sed ipsi in litteris suis faciunt mentionem; dum tñ vobis constiterit de titulo ecclesiastico sufficienti conscientiam nostram exonerando.. Nota primo iuncta glo. quod quis non potest ordines celebrare in aliena diœcesi sine licentia proprij epi; nec posset in sua diœcesi ordinare clericos alterius diœcesis; tamen teneret ordinatio si fieret de facto; sed ordinans esset suspensus, & ordinatus non haberet executionem ordinum. Nota principalem effectum huius cap quod ordinans debet diligenter inquirere an promouendi habeant titulum ecclesiasticum; nam si ordinet absque titulo, incurrit pœnam ca. cum secundum Apostolum. alleg.

¶ Idem.

¶ Qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad sacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti, vel etiam promouendis: eis promotis ad sacros sine titulo, prouidere tenebitur. h. d. Zen.

CAP. XXXVII.

Si † episcopo

† Vide cõcil. Trid. sess. 21. de ref. c. 2.

Nota φ cum proprius eps committit alteri epo ordinationem certorum clericorum & nominatorum: eps cui facta est commissio, non tenetur inquirere an nominati sint idonei, vel non: sed debet præsumere φ committens præsentauit sibi idoneos: & si tales ordinati reperiantur sine titulo, est imputandum committenti, & non ordinanti.

No. vlterius φ eps non debet dare licẽtiam recipiẽdi ordines ab alio epo: nisi cõstet sibi φ tales habeant titulum.

[Prima glo. dicit q̃d declaret.

a ¶ Si eps.] Emanauit ad declarationẽ decretalis, sup. eod. non liceat. & ca. episcopus, ſi, & c. cũ ſm Apostolum.

ADDITIO. Et eorũ quę no. Inn & Host. de ætat. & qualit. ca. antep. & pen.

b ¶ Commisisti.] φ alias sine pœna facere non posset, vt sup. eo. lib. de temp. ord. cap. 1.

c ¶ Ad sacros.] Ideo dicit, quia pro ordinatis ad minores non scribit eccl'a, vt ordinatores compellat, vt no. sup. eo tit. c. 1.

[Gl. seq. ponit duas opi. contrarias, & secundam approbat.]

pus, [a] cui nullis personis expressis in genere commisisti, [b] vt vice tua ordines in tua diœcesi celebraret, ad sacros [c] ordines promouerit quempiam titulum [d] non habentem: ei (cum in culpa fuerit [e] taliter [f] ordinando eundem) tenebitur vitæ necessaria ministrare, [g] donec sibi per eum vel alium [h] de competenti beneficio sit prouisum.

¶ Si verò certas [i] commisisti † eidem ordinare personas, tu (qui præuidere hoc casu, an haberẽt titulum, debuisti) taliter ordinato ad prædicta, [k] donec per te [l] beneficiatus fuerit, obligatus existis.

¶ Eis autem quibus à diœcesanis datur licentia vt possint a quo voluerint [m] episcopo ad omnes sacros ordines promoueri: non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam (cum eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa, [n] si titulum non habeant, obligantur.

¶ Idem.

¶ Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta, secundo aliquod de his conferat specialiter vel conferri mandet: species generi derogat, ita quod secundo beneficium debetur. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. XXXVIII.

QVAMVIS † TI-

& non species, vnde locum habebunt superiora: aliud est enim certum, aliud certum & expressum, a facit inf. de conces. præb. ne captandæ.

ADDITIO. Per quod patet, quod aliter sumitur hic expressio. & s. eo. lib. de rescrip. c. 1. quã ĩ. eo. lib. & tit. c. 2 ad fi. Io Andr.

k ¶ Ad prædicta.] s. vitæ necessaria.

l ¶ Per te.] vel per alium s. proxi. respõso. nec poterit sibi in dignitatẽ ad bñficiũ obijcere, ex quo illum dignum ad ordines reputauit. sup. de ætat. & qual. accepimus. q̃d dic vt ibi.

m ¶ A quo voluerint] dũ tñ catholico, & in aperta sedis Apostolicæ rebellione non fuerit supra de præscrip. veniẽs.

[Glo. seq. exponit, φ tit argu. negatiuè & affirmatiuè, & duas opi. ponit.

n ¶ Ad præmissa.] s. vitæ necessaria, donec eis de competẽti beneficio sit prouisum: & transit talis obligatio ad successorem, vt sup. eo. tit. cũ ſm Apostolum. Quid dices si clericus ordinatus sine titulo ad sacros promissit epo φ cum super eis non inquietaret: nũquid tali renunciatione non obstante agere poterit? Videtur quod non, ex quo renunciauit. 7. q. 1. quam periculosum. de ele. cum inter R. in ant. E. quia illud vř ius publicum, quod remitti non potest, de so. compet. si diligenti, de sent. excom. contingit. [& in antiq.] Et bñficio q̃d nondum habebat, renunciare non potuit, sicut nec hæreditati nondum delatæ, ff. de acq. hæred. l. qui superstitis. & alimenta [3] pacto alimentarij non tolluntur [4] ff. de transa. cum hi. dixit Da φ valet pactum. Bar. Brix. dixit hoc verum, si post ordinationem interueneri; sed in ordinatione vterque simoniacus esset & deponendus, sup de simon c. pen. in quæstione Veneriali, quæ incipit; Esto quod episcopus ordinet.

QVamuis.] Sũt duo dicta: ſm, ibi, Simili Et in fine primi reddit rõnẽ vtriusq; ibi, Nã primæ Io. An.

CASVS. Papa dedit epo Pictauien. facultate conferendi bñficia sex clericorum cedẽtium vel decedentium, & isti clerici possidebãt bñficia spectãtia ad collationẽ alterius epi, quã epi Pictauien. data ista facultate vacauit bñficium cõprehensum sub tali facultate. forte per decessum vel renunciationem illorum clericorũ. vnde postea Papa fecit collationem de vno illorum beneficiorũ, vel dedit facultatem cõferendi spãle bñficiũ, licet non fieret mentio de generali ptãte epi, an valeat ista spãlis collatio? Rñdet Romanus Pontifex quod cum gñi derogetur p spẽm, valet illa specialis collatio, licet non fuerit facta mentio de generali facultate.

Not. primo, φ in beneficijs conferendis Papa habet plenam ptãtem, & ideo põt conferre beneficia in quacunque parte orbis intuitum concurrit cum quibuslibet ordinarijs; immo posset reseruare dispositioni suæ beneficia ad alios spectãtia cum decreto irritante. No. ad φ allegatur præsens capitulum, quod generi per speciem dero-

d ¶ Titulum.] saltem patrimonij. [1] Vnum scias q̃d Ioan. Gof. & Inno. tenent sup. eo. eps: φ quantumcunq; clericus habeat patrimonium, nisi expresse ordinetur ad titulum patrimonij sui, habet actionem contra ordinantem, ad ea quæ dicuntur ĩ. Tan. & Host. contra: dicentes cum si patrimonium habet tacite ad titulum patrimonij ordinatum: ita φ deficiet actio: quibus ego consentio per prædictum decre. eps, si, alias illud, nisi, quod ibi ponitur, nec proprie nec exceptiuè veniret. & per decre. tuis eod. tit. in antiq. Et de hoc habes p Host. sup. de rescrip. postulasti.

ADDITIO. Vide quod dixi in dicto c tuis. super fi. vlt. glo. per quod videbis quod licet quo ad obligationem de qua hic loquimur, sequar Tan. & Host. non tamen dico patrimonium esse titulum, nisi expresse fuerit sic actum Ioan. Andr.

e ¶ In culpa fuerit.] & sic esse debet in pœna, vt 3 8. dist. qui ea, & 28. dist. quia sunt Ioan. Andr.

f ¶ Taliter.] scilicet sine certo titulo.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

g ¶ Ministrare.] Videbatur q̃d puniri deberet ille qui mandauit, & imputare sibi debuit quod talem elegit, & per alium fecit, vnde idem ac si per seipsum elegisset. de reg. iur. qui per alium, sed hæc vera, vbi mandauit de certo, vt statim sequitur, & facit sup. de ele. si cõpromissarius.

ADDITIO § 1. Alleg. Io Mo ff. de condi. indeb. si procurator. in prin. vbi generali mandato non committo procuratori, quod soluit indebitum. Io. Andr.

h ¶ Alium. Nota pro ijs quæ dixi sup. eod. tit. & lib. si pauper.

i ¶ Certas.] & expressas intelligo: quia si cõmisisset ei ordinare clericos talis villæ vel loci, adhuc est hic genus

† al. cõmisisses.

1 Circa hoc vide quid sanciuit cõcil. Tri. ses 21. de refor. c. 2. §. patrimonij vero.

3 Phil & Do. no φ vbi requirũt certa & expressa mẽtio, dẽt tñ φ verba spãlia, nõ generalia. Fon.

† Vide Dec. in c. 1. de rescr. sup 1. glo. & eund. cõsil. 147.

3 Futura secus in ſ tertiu, C. de transa. l. de alimẽtis. Io. Andr.

4 Sine prõris auctoritate, & intelligit de relictis testã, vel cã mortis, alias sec³, vt ibi, §. plane, & de hoc in Spec. qui tit. sunt legi vers. sed quãtus vult.

derogat, cõcordat c. 1. de rescri. in antiq. Not. principalẽ effectũ huius c. ꝙ si Papa alicui dederit gñalem facultatẽ conferendi bñficia: postea alteri dederit specialẽ ptãtem conferendi certum beneficium sub generali facultate concessum: valet collatio specialiter facta.

lib. si pluribus. Sed dic, ꝙ illud posset locum habere si posset conferre beneficia sex primorum clericorũ suorũ decedentium: sed hoc de primis clericis non est dictũ: 5 vnde quod beneficium voluerit conferre, poterit, Dominicus. Io. And.

5 Immò de rigore sic intelligendũ est c. põt. §. 1. sup. eod. l. nec cõdõ. ff. de cõd. & demõ. aliud de æquitate, ubi de paruo agitur ꝓiudicio. Font.

[Prima gl. Summat, & dat concor.]

a ¶ Quamuis tibi.] Si primo loco Papa dat licentiam conferendi bñficia certo modo uacantia, vel ad Papam deuoluta: secũdo aliquod de his conferat specialiter: uel cõferri mandet, species generi derogat, ita quod secundo beneficium debetur, ad hanc decreta. concordat eo. ti. dudum.

b ¶ In genere.] si autem in specie dedisset licentiã puta Archid. Bonoñ. cum uacabit, tunc secus: quia vtrunq; speciale: & sic valeret primum, nisi de primo fieret mentio in secundo, 1 & idem est si ante secundam specialẽ gratiam iam erat del cẽsum ad speciem ex virtute primæ generalis. 1 Ad hoc sup. de fil. presby. ex tua, de offic. delegati ex parte 1.

1 Idẽ Io. Mo. Ioan. And.

bi a nuper in genere b potestatem dederimus beneficia se xclericorum tuorum c cedentium vel decedentium d auctoritate nostra persona idoneis e conferendi Canonicatum tamen & præbendam, quos in tua Ecclesia (in qua post f prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri) obtinebit quidam ex eisdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes: cum illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primæ generali gratię tibi factę derogat g posterior speciali,, licet de illa non fecerit mentionem.

¶ Simili ratione si post facultatem ubi concessam à nobis conferendi beneficia tuæ diœcesis (quorum collatio est ad Sedem Apostolicam deuoluta) nos eorum aliquod antequam tu conferas, conferamus h specialiter alicui, vel conferri mandemus, de concessione tibi facta per nos collatione; facta per nos collatio canonica est censenda.

e ¶ Idoneis.] supra eodem lib. & titu. si cui.

f ¶ Post.] Aliàs non fuisset tanta quęstio, ex quo primum mãdatum speciale genus præcessisset. Io. Andr.

g ¶ Derogat.] vt inf. de regul. iur. generi cum suis concor. Io. Andr.

h ¶ Conferamus.] penes Papam enim remansit eadem potestas, & maior etiam in prædictis vnde ex quo ipse præoccupauit, melior est ipsius conditio, vt sup. c. dudum.

c ¶ Tuorum.] qui dicantur sui clerici hoc casu & similib, habes inf. de verb. sig. c. vlt.

[Glo. seq. notat, quærit & soluit: secundo quærit, argu. pro, soluit contrarium: tertio soluit, & solutionem declarat.]

d ¶ Cedentium uel decedentium.] ista duo sunt diuersa, maxime in impetrationibus uel gratiis, ut probatur supra, de rescript. susceptum, 2. responso. Sed nunquid si clericus suus cedit, uel decedit in Curia Romana: poterit eius beneficium conferre? Dic, quod non, 2 nisi haberet ad hoc mandatum expressum, vt supra eod. cap. 1. & 2. in fi. Sed quid dices? ille cui facta est talis gratia vult conferre beneficia, quæ uacant per ixorationem clerici sui: vel per adeptionem episcopatus, uel secundi beneficij curati: nunquid poterit? Et videtur quod sic: iam enim tacitè ipso facto renuntiasse videtur, ad hoc supra, de iis quæ fiunt a maiori parte cap. eo. ore de offi. delega. gratum. Credo (Idem Archid.) quod cum tales indulgentiæ restringantur sup. eod. titu. & lib. si cui, & c. quamuis, quod talia beneficia conferre non poterit, 3 cum potius priuatione iuris, quam renunciatione uacent, quod patet ex eo quod compelluntur ad illa dimittenda: ut supra de cler. coniug. c. 1. supra eo. de multa. & c. licet Episcopus, & c. cum singula. sup. eo. titu. & lib. Ad hoc facit prædicta decretalis, susceptum, nam similiter posset dici, quod cedens esset mortuus ad beneficium cui cessit, 7. quæst. 1. & in apibus. §. ecce, in quibus. 33. q. 2. §. primo. Sed pone, iam contulit beneficia quinque clericorum moriuntur duo sui clerici simul, quorum alter habebat pinguius beneficium altero, uult pinguius cõferre, nunquid poterit? Vñ distinguendum, aut Papa proprio motu dedit hanc gratiam, aut non, ut primo casu possit pinguius cõferre, secundo non, 4 vt sup. e. tit. &

2 Idẽ Ar. de ver. si. c. fi. Ioan. And.

3 Verũ, si ordinario ꝓiudicet, c. lanè, tu. de priuil. Si soli cõcederet, secus. Ion. c. cũ olim, ñ. de don. Phi. Fon.

4 Immò põt, si eo, credo lo li Papæ ꝓiudicet. Plati. post Do. Font.

¶ Idem.

¶ Reuocatio gratia non tollit ius quæsitum sed quærendũ, nisi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri digniori iam quæsito. h. d. secundum Zenzel.

C A P. XXXIX.

S I

S I is cui.] Circa reuocatoriam gratiarum decidit tres casus dubios; Primũ, contra expectantem in eo solum quod expectat? secundum, & tertium, pro expectante: ibi. Non sic, & ibi, Sed & si, vtriusq; rationem ponit. Io. Andr.

¶ Pro intellectu istius capit. est præsupponendum quod habetur in glo. posita super uerbo uerba: uidelicet quod Bonifacius Octauus, conditor huius uoluminis statim post suam promotionem, reuocauit gratias factas per duos suos prædecessores, videlicet Nicolaum & Celestinum; & uerba illius constitutionis erant ista: Gratias factas per tales, & per quas ius non est acquisitum in re, cassamus & adnihilamus, decernentes irritum.

CASVS Nicolaus Quartus uel Celestinus Quintus contulerat Titio canonicatum: & mandabat Canonicis ut sibi prouiderent de præbenda, canonicatu, dignitate, vel officio, virtute suæ gratiæ. Titius assecutus fuit præbendam, & expectat dignitatem uel officium. Pendente illo tempore Nicolaus Quartus mortuus est; & ei successit Bonifacius Octauus, qui reuocauit gratias per prædecessores suos; postea uacauit dignitas: illam petebat Titius virtute gratiæ sibi factæ per Nicolaum Quartum: dicebat Capitulum, quod nõ tenebatur sibi illam dignitatem conferre: quia gratia sua fuerat reuocata per Bonifacium VIII. Dicit Titius, quod constitutio reuocatoria intelligitur, dum tamen non fuisset sibi acquisitum ius in re: & quia fuerat pręḃendam assecutus, ideo dicebat suam gratiam nõ esse reuocatam. Econtra allegabat Capitulum, quod ista dignitas esset separabilis a canonicatu, & licet Titius consecutus fuisset pręḃendam, tamen non habebat ius in re quantum ad dignitatem: nunquid Capitulum bene dicat? Respondet ꝙ sic, & ideo dicit Roman. Pontif. ꝙ sua gratia erat extincta quantum ad dignitatem, personatum, uel officium. Sed pone, ꝙ Papa creauit me Canonicum, mandauit mihi conferri præbendam, & etiam ut conferatur mihi dignitas, uel officium: uacauit præbenda, quæ consueuit assignari soli Canonico, assecutus sui dignitatem, sed adhuc

sum

ſum ſub expectatione præbendæ: pendente tẽpore fuit reuocata mea gratia, poſtea uacauit prębenda: nunqd illã poſſum petere? Rũdet, ꝙ ſic; licet gratia mea fuerit effectum ſortita quantum ad Canonicatum & dignitatem. Sed quid ſi Papa creauit me canonicum, & mandauit prouideri de præbenda cum vacaret: poſtea uacauit dignitas: quæ conſueuit aſſignari ſimplici Canonico, & fuerunt reuocatę grę: vtrum iſta videatur reuocata, ex quo non ſum adhuc adeptus præbendam? Reſpõdet Roman. Pontifex quod non. Not. primo, quod per mortẽ Papæ concedẽtis gratiam, non extinguitur gratia etiam re exiſtente integra: ideo eſt opus reuocatione. Nota quod ſi in eccleſia ſit ſtatutũ quod dignitas non conferatur niſi canonico: ſufficit, ꝙ talis habeat ius canoniæ, licet non habeat præbendam. Et hoc niſi ſtatutum magis ſpecificè loqueretur: quia diceret, ſine Canonico prębendato: nam tunc eſſent obſeruanda verba ſtatuti: et hic eſt text.

¶ Nota ꝙ ius reuocatorium ſuperueniens tollit ea quæ ſunt in fieri: non autem illa quæ ſunt in perfecto eſſe. Not. in §. non ſic, quod conſuetudine induci poteſt in eccleſia, quod quis habeat dignitatem & canonicatum in eadem. ad hoc ſup. eo. cum in eccleſia. & de conſue. c. 1 eo. lib. Dom.

is, [a] cui de Canonicatu, prębenda, & dignitate, perſonatu, vel officio, per felicis recordationis Nicolai [b] vel Celeſtini [c] prædeceſſorum noſtrorum litteras, gratia in aliqua Eccleſia facta erat, conſtitutionis noſtræ rereuocatoriæ tempore, Canonicatum & prębẽdam, dignitati, perſonatui, vel officio alicui non annexam [d] erat adeptus, licet dignitatem, perſonatum, ſeu officium inibi expectaret: propter expectationem huiuſmodi priuatus non intelligitur iure, quod in Canonicatu & præbenda fuerat canonicè aſſecutus: ius tamen quod ad dignitatem, perſonatum, vel officium cõpetebat eidem, iuxta verba [e] dictæ reuocationis, intelligitur reuocatum.

¶ Non ſic autem ſi canonicatum cum dignitate, perſonatu aut officio conferri tantum Canonico cõſuetis, [f] † fuerat aſſecutus ſub expectatione præbendę, cum ius magis dignũ, [g] quod ille in dignitate, perſonatu, ſeu officio hmõi iam habebat, ius minus dignũ canonicatus retineat, cuius Canonicatus ratiõe iua eidem ſaluum remanet ad præbendam nulli alij debitam, Apoſtolica ante ipſum auctoritate recepto. ¶ Sed & ſi [h] ex epiſcopi vel alterius cuiuſcumque [i] collatione, vel prouiſione, adeptus fuerat in eadem Eccleſia dignitatem, perſonatum, ſiue officium conferri tantum Canonico conſueta, præfatus, qui Canonicatum auctoritate Apoſtolica iam habebat, idem [k] erit cenſendum.

¶ Idem.

¶ Obeſt reuocatio gratiæ præbendam expectanti, & decreti interpoſitio, etiam ignoranti. hoc dicit Zen.

CAP. XL.

QVO-

eius auctoritate factas, conceſſas, ſeu commiſſas: & ea q̃ ab ipſo ſu pꝫhis, vel circa ea quõlibet proceſſerunt, Apoſtolica auctoritate de fratrum noſtrorũ plenitu 6. Kal. Ianuarij cũ adhuc (ſicut pręmittitur) eſſemus Neapoli, omnino caſſauimus, irritauimus, & uacuauimus, caſſas irritas, & uacuas nunciauimus, nullius ẽt decreuimus fore firmitatis: & quòd ex tunc ſecus a quoquã ſcienter uel ignoranter contigerit attentari, & c. ideo igitur, dixit iſta verba: quia per verba illa caſſatur ius quæſitum ad rem: ſed ius in re nõ ſic intelligitur reuocatum.

ADDITIO. De reuocatione aliorum priuilegiorum Cęleſtini vide in cõſtitutione Ioann. S. Romana, & dicã inf. ti. 2. c. vlt.

f ¶ Conſuetis.] per hoc non reuocat gratia, eſt. n. ęquius, qd' pp ius in re ſeruetur ius ad rẽ in hoc caſu, q̃ propter ius ad rẽ extingueretur ius in re, contra mentem conſtitutionis.

ADDITIO. Eſt ſi. ff. de lib. & poſth. ſi ita §: regula. cuius caſum vide de off. dele. præterea. ſuper glo. vlti. Io And.

g ¶ Magis dignum.] ſup. de conſecr. eccle. vel alta. quod in dubiis cum ſuis concor.

ADDITIO pro & cõtra de off. dele. ſuper quæſtionum. §. ſi vero. in antiq. ubi de hoc. Io. And.

† Dicunt Petr. de Ancha. & Archid. ꝙ reſcriptũ impetrãs a Papa ad dignitatẽ non facta mẽtione cõſuetudinis, de qua non obtineret p l. honores. § 2. ff. de decur. eſt ſubreptitiũ. Fon.

[Prima gl. dicit vnde habuit ortum.]

a ¶ Si is.] Habuit ortum ex cõtinuationib. reuocatoriis, quas fecit Bonifacius ſtatim poſt promotionem ſuam. de gratijs factis a Nicolao IIII. & Celeſtino V. per quas ius quæſitum erat ad rem, non in re. Reuocatoria gratiarum Nicolai incipiebat: Pridem ad apicem illa uero Celeſtini incipit: Dudum circa promotionis: & inf. de his etiam conſtitutionibus tractat inf. c. proxi. & j. de conceſ. pręb. c. vlti. plenius.

b ¶ Nicolai.] Quarti.

c ¶ Celeſtini.] Quinti.

d ¶ Non annexam.] quaſi in annexis ſecus, ſupra eodem titu. & lib. ſuper eo. & cap. quia ſepe. & inf. proxi. reſponſio.

[Glo. ſeq ponit verba reuocatoria.]

e ¶ Verba.] quorum mentẽ habes inf. de cõceſ. præb. ca. vlti. ſed ad literã erant hęc. Omnes collationes, prouiſiones, reſeruationes ſuper canonicatibus, dignitatibus perſonatibus prębendis, officijs, portionibus, pręſtimonijs, eccleſijs parochialibus ruralibus, vel alijs: necnon ſuper quibuſcunque beneficijs eccleſiaſticis uacaturis cum cura, uel ſine cura, in quibus non ſit ius quęſitum in re, licet ad rem, per dictũ anteceſſorem noſtrum ſeu

h ¶ Sed & ſi tolle, quod eſt infra præfatus qui Canonicatum auctoritate Apoſtolica iam habebat, adeptus fuerat in eadem Eccleſia ex Epiſcopi, &c. Io. Andr.

i ¶ Cuiuſcunque.] ad quem pertinebat collatio, uel forte legati.

k ¶ Idem.] ſ. qui Canonicatum retineat: & Canonicatus ratione præbendam.

QVodam.] Decidit dubium exortum ex duab. gratijs Nicolai & Celeſtini: & proceſſu facto per primam ſecuta poſt reuocatoria, & deciſionis cauſam exprimitur: ibi, prima, enim Io. And.

CASVS. Papa fecit mihi gratiam in eccleſia Pictauienſi: quia contulit mihi ius canoniæ, & mandauit canonicis, ut mihi conferret prębendã ſi qua uacaret, alloquin proximo uacaturã cum decreto irritante: datis mihi executorib. poſtea Papa fecit tibi ſimilẽ gratiam cum clauſula, anteferri, quia uoluit te pręferri quibuſcunq; prioribus, quib. facta erat ſimilis gratia: uacauit prębenda: certum eſt ꝙ tibi debebat uirtute clauſulæ, anteferri: tñ meus executor contulit mihi prębendam uacantem: quia forte ignorans tuam gratiam; poſtea fuerunt reuocatæ gratiæ, & tuus executor tibi contulit iſtam præbendam: quęritur, cui debeatur præbenda? Rñdet, ꝙ nulli noſtrũ debetur: primum no mihi debe-

rat. q̄ clausulam de anteferri. Item nec tibi: q: tépore quo fuit tibi collata præbenda, iam tua gratia fuerat re uocata: id nullus nostrum habet ius in illa præbenda. Not. primo limitationẽ ad regulam illam, q̄ in gratijs expectatiuis habet locũ illa regula. Qui prior est tépore potior est iure: fallit illud, qñ apparet de ɔ̄ria voluntate ipsius mandantis: quia voluit q̄ secundo receptus oibus prioribus præferretur: sed quādo aliter non apparet de voluntate Papæ, habet locum illa regula: Qui prior est tempore, potior est iure.

tunc comprehendit sub gratia mea: quia tunc idem est ac si totum Capitulum ɔferret. Si aũt iste solus Canonicus non habet facere collationem vice & noĩe Capituli, sed rõne suæ præbendæ: tunc non ɔprehendit sub gratia mea, nisi diceret in lr̃is meis aliud: puta, quia apponeret cl'a ista, de bñficijs spectãtibus ad Ecclesiam Picta. cõites, vel diuisim. Et sic est intelligẽdũ c. cũ in illis, alleg. videlicet, q̄ cõ mandat alicui prouideri de bñficio spectãte ad Capitulum alicuius Ecclesiæ, nõ pôt prouideri de bñficio spectante ad collationẽ singularis Canonici: nam hoc intelligitur verũ, nisi singularis ɔferret vice & noĩe Capituli. No. primo, q̄ q̃nque collatio bñficiorum pôt spectare ad solum Capitulũ. No. secũdo q̄ mãdat tũ factũ vniuersitati cõiter, vel diuisim, ɔprehendit materiam spectantem ad eos vt collegiũ: vel ad eos vt singulares. Dom. [Prima gl. dicit quid declaret.]

† Expectatiuas ad vacatura, omnino sustulit cõcil. Tridẽ. sess. 24. de refor. c. 19.

dam [a] per litteras felicis recordationis Nicolai Papæ prædecessoris nostri Canonicatum sub expectatione † vacaturæ præbendæ in certa Ecclesia obtinente, successor eius Celestinus cuidam alteri similem in eadem Ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipsum auctoritate Apostolica, vel quauis alia in Ecclesia ipsa receptis voluit anteferri, [b] † cum interpositione decreti: priusquam tamem ad primum & eius executores secundæ gratiæ notitia peruenisset, vacãs præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post huiusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ, nostra constitutio reuocatoria [c] emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiusmodi dubitatur: Nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadem. Prima enim collatio post & contra decretum a dicto Celestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti [d]) non obtinet firmitatem. Ius vero quod secundo ad præbendam, non in præbenda huiusmo di competebat (cum nostram reuocationem eius collatio [e] non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

† De clausula, anteferri, vide late p Fel. in c. capitulum, extra, de rescript.

a ¶ Quondam.] aliàs hoc erat de iure communi. sup. eod. tit. & lib. li qui.

b ¶ Anteferri.] ad idẽ j. de concess. præbend. auctoritate.

c ¶ Constitutio reuocatoria.] de qua vidi sti s. proxi. cap.

d ¶ Ignoranti.] sup. eo. titu. & lib. si postquam, & ca. dudum. & c. si beneficia, &c.

ADDITIO. Hæc iura aperte probant decretum Papæ ligare ignorantes. ad idẽ j de ɔcess. præb. quia cunctis, & vide quod dixi s. eo. tit & lib. si Apostolicæ. Io. And.

e ¶ Collatio.] quia si præcessisset collatio, ius habuisset non ad rem, sed in re: & sic noti fuisset reuocatũ per ɔstitutionem reuocatoriam c. proxi. de ɔcel. præb. c. vlt. Et sic nota, q̄ quis impedit aliũ in eo quod per se non ɔsequitur: ad idẽ j. de ɔcel. pb. auctoritate: sed ibi aliquid ɔsequitur, qa habet secundam præbendam: aliàs solum habiturus esset tertiam. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationẽ Capituli pertinente, non tangit ius singularis Canonici. h. d. secundum Zenz.

CAP. XLI.

Mandatum [f] Apostolicum tibi directum vt T. clerico de beneficio [g] spectante ad collationem [h] Narbon. Capituli prouideres, beneficia eiusdem Capituli, [i] siue dentur in communi per ipsum, siue per Canonicos eiusdem Ecclesiæ singulares, vice ac auctoritate Capituli, aut ex iure ipsius de consuetudine vel statuto [k] merito comprehendit. † Ad beneficia tamen ratione dignitatum, personatuum, vel officiorum, quæ nonnulli ex eisdem Canonicis obtinent in ipsa Ecclesia, ad eorun dem collationem spectantia mandatum huiusmodi minime se extendit. [l]

Mandatũ.] Tres casus dubios, cum scribitur ad collationem Capituli, hic decidit, & in vltimo excipit. Secundus ibi, Ad beneficia. Tertius ibi, Idem Exceptio ibi, Nisi.

CASVS. Papa mandauit Episcopo Pictauien. vt mihi prouideret de beneficio proxime vacaturo in Ecclesia Pictauien. cuius collatio spectat ad Ecclesiam Pictauiẽ. vacauit nunc beneficium, cuius collationem habet canonicus solus, & non oẽs canonici simul: vtrum illud beneficium comprehẽdatur sub gratia mihi facta? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut iste Canonicus fecit collationem illius beneficij vice & nomine totius capituli, quia forte propter discordias euitandas fuit factum statutum, vt vnus solus Canonicus, puta antiquior ɔferret beneficia vacantia in prima hebdomada: & alius in alia hebdomada, & sic de alijs; &

f ¶ Mandatũ.] Decretalis ista venit declaratiue ad decretalẽ sup. eo. tit. & lib. cum in illis. in fi.

ADDITIO. Tolle literã j. merito cõprehẽdit bñficia. Io. An.

g ¶ Bñficio.] de curato non prouidebit, sup. eo. tit cũ in illis, in fi. nec de dignitate, sup. eo. tit c. vlt.

h ¶ Collationẽ.] de spectante ad p̄sentationem, institutionẽ vel electionem, non poterit ꝓuideri, sup. eod. cum in illis, §. cum autem.

i ¶ Capituli.] idem enim est facere per alium qđ per se, inf. de reg. iur. qui per alium, cum suis concor. ff. quod cuiusque vniuers. item eorum, §. si decuriones. [vbi dicitur, quod non refert an ordo elegerit, an deputatus ab ordine.] Io. And.

† Petr. de Anch. notat mãdatũ ẽt adstringere gerentem vices eius cui mãdatur; similiter mãdatũ factum vicẽ gerẽti, quia deficit principalis debet postea per principalẽ commoda recipiẽtem impleri, l. s̄m naturam. ff. de reg. iu. neque potetit per vicẽ gerentẽ impleri. i. his .n. mandatis intelligit restante. & eodẽ statu. l. 1. ff. si ex noxa. causa aga. Font.

K ¶ Statuto.] est forte consuetudo vel statutũ, q̄ beneficia vacantia primo mense pertinentia ad collationem Capituli, conferat primus Canonicus, vacantia secũdo, secundus, tertio tertius, & sic de singulis. Vel q̄ beneficia familiarium suorum spectantia ad collationem Capituli, vacantia canonici conferant, tales cõsuetudines & statuta sunt in multis Ecclesijs Gallicanis.

ADDITIO Idẽ s̄m Arch. sic Capitulum cõiter ordinat, q̄ q̄sque Canonicus dũ viuit, ɔferat certa bñficia, sicut suo tẽpore dicit factum in Ecclesia Bononien Io And.

l ¶ Extẽdit.] qa Papa nõ intẽdebat grauare alterã dignitatẽ Capituli, sed totũ Capitulũ. sup. eo. cũ in illis, ad fi.

a ¶ Sun-

1 Et an mandatū gn̄ale extendat ad singulos, vide Abb. & alios, I .eam te, extra de rescript.

a ¶ Singulariter. 1] quasi non vice Capituli, vt in 1. responso. Io. And.

b ¶ Præbendarum.] vel dignitatum, vel officiorum ipsius Ecclesiæ, vt in secundo rn̄so. Et nota, ꝙ dicit rōne hmōi præbendarum: quasi dicat, si pertineret ob aliam causam, puta ꝑpter alia beneficia, quę habent in alia Ecclesia: mandatum tunc nō comprehendit illa.

¶ Idem esse censemus, si ratione præbendarum suarum ad ipsos Canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter [a] pertinere noscatur. Nisi contineatur forsitan in mandato, quod eidem clerico prouideas de beneficio ad collationem Narbon. Capituli pertinente communiter vel diuisim, tunc enim de beneficijs, quæ ad ipsorum collationem pertinent, ratione huiusmodi præbendarum [b] poteris prouidere.

2 Ista rubrica est nigro generalior: tū hmōi ru... si restringūtur a specialiori nigro. la.s.in L.1.ff si certū pet. Do ctū.sup e. de sum. Tri. Pont.

DE CLERICO 2 ægrotante, vel debilitato.

¶ Visum est de clericis non residentibus, & de præbendis non conferendis eisdem. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus vel debilitatis sint prouētus Ecclesiæ subtrahendi: ideo post præcedētia subijcit istum titulum.

TITVLVS V.

De clerico ægrotante (vel † debilitato.)

¶ Bonifacius VIII.

¶ *Datio coadiutorum Episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam, potest tamen Episcopus senior vel infirmitate perpetua impeditus, de consensu Capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum vel duos coadiutores assumere; & si demens fuerit, Capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si Episcopus contradicit, tunc nil innouabit Capitulum, sed Episcopi, & Ecclesiæ cōditionem quam cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorū, Ioan Andr.*

CAP. VNICVM.

PAstoralis [c] officij debitū exequentes: declaramus, atque statuimus, coadiutorum, † Episcoporum & superiorū prælatorum dationem

PAstoralis] Primo declarat cuius sit dare coadiutores Epōrū & superiorum. Secundo prouidet, cum Epūs coadiutorē vult: ibi, Verū. Tertio ibi, Si vero cū est demēs. Quarto ibi, Si autē, cum Epūs coadiutorē non vult. Quinto, ibi, Præsenti. de coadiutorum expensis & potestate. Sexto ibi, Cæterū ad superiores prorogatur, quod de Episcopis dixerat. Io. And.

† Hęc duo verba: vel debilitato desunt I vetustio rib. exemplarib. et impressis.

CASVS. Iure cautum reperitur, ꝙ si Epūs sit taliter impeditus, vt non possit exequi officium pastorale: est sibi de coadiutore prouidendum. Sed quæritur ad quē spectet ꝑuidere de isto coadiutore; vtrum ad Metropolitanum, vel Legatū, vel solum Papam? Rn̄det Romanus Pontifex, ꝙ datio coadiutoris Epōrum, Archiepōrum, & aliorum superiorum, est de maioribus causis reseruatis Papæ, ideo solus Papa poterit eis dare coadiutores. Et dicit Romanus Pontifex ꝙ ipsis prælatis inuitis poterit prouidere de coadiutore. Sed qritur, nunquid Episcopus vel superior alius senio ɔfectus, vel alio morbo impeditus, possit sibi assumere coadiutores? Rn̄detur, ꝙ sic, de ɔsensu tn̄ sui Capituli vel maioris partis Capituli; sed non posset accipere coadiutores dissentiente Capitulo, vel maiore parte Sed ponamus, ꝙ Episcopus est demens vel furiosus, certum est, ꝙ non pōt sibi eligere coadiutores. Sed nunquid suum Capitulum poterit coadiutorē aut coadiutores eligere? Rn̄detur ꝙ sic: dum tamen totum Capitulum ɔsentiat, vel saltē duæ partes Capituli. Sed ponamus, ꝙ Epūs dicit, ꝙ non indiget coadiutore: nunquid capitulum suum eo inuito poterit dare coadiutorem? Rn̄det ꝙ non, Sed Papæ debebit Capitulum notificare statum Episcopi & Ecclesiæ: qui Papa prouidebit Ecclesiæ, & dabit coadiutorem, si videat id fieri debere. Sed vtrum coadiutor tenebitur præstare officium coadiutoris expensis suis, vel prælati, cui est datus coadiutor? Rn̄det Romanus Pontifex, ꝙ coadiutor accipiet sumptus moderatos de prouentib. ipsius prælati, cui est datus coadiutor: nec poterit alienare bona Ecclesiæ, quæ seruando seruari possunt, licet possit alienare bona mobilia, quæ seruando seruari nō possunt: ad similitudinem tutoris dati pupillo, vel curatoris adulto. Sed nunquid coadiutor qui legauit fructus Ecclesiæ, tenebitur reddere rationem siue computum bonorum per eum administratorum? Rn̄det ꝙ sic: non solū in foro pœnitentiali, sed ēt in foro contentioso, & poterit compelli ad reddendum rōnem siue computum ipsi prælato, cui est datus coadiutor, vel successorib. suis. Nota primo, ꝙ datio coadiutoris Episcoporū vel aliorum prælatorum superiorum est de maioribus causis, quæ spectant solum ad Papam. Ex quo sequit, ꝙ legatus Cardinalis non pōt dare coadiutores, nisi haberet ad hoc specialē potestatem a Papa, c. quod translationē, sup. de offi. leg. in antiq. Nota vlterius, ꝙ ɔ Romanam ecclesiā non currit præscriptio in his, quæ sibi reseruauit in signū generalis dominij. Nota insuper, ꝙ Episcopus senio ɔfectus vel alio impedimento ꝑpetuo detentus, pōt sibi assumere vnum coadiutorem, vel plures: dummodo consenserit suum Capitulum, vel maior pars. Nota, ꝙ si Episcopus non possit eligere coadiutorem, tunc Capitulum suum poterit pro ipso eligere: & hoc auctoritate Apostolica sibi data, per istud c. sed tūc requiritur, ꝙ omnes de Capitulo consentiant, vel duæ partes Capituli. Nota, quod alius a Papa non potest Episcopo inuito dare coadiutorem. Nota, ad quod allegatur præsens cap. quod quis non tenetur militare suis proprijs expensis. Nam hic dicitur, quod coadiutor debet habere expensas moderatas de prouentibus Episcopi, cui est datus coadiutor. Nota, quod coadiutor non potest alienare bona Ecclesiæ: & hoc verum de immobilibus, vel mobilibus pretiosis: Nam bona mobilia, quæ seruando seruari non possunt, posset ipse coadiutor alienare ad similitudinem tutoris vel curatoris.

† Quā auctoritatē habeant coadiutores dati Epīs senibus, vel infirmis, late docet Oldradus consil. 44.

[Prima glo. dicit quod declaret, & summat.]

c ¶ Pastoralis.] Emanauit ad declarationem decretalis supra eodem ex parte, in fine, & eorum quæ ibi not. Hostiens. & eodem titulo, de rectoribus. in fine. Et hoc dicit: Datio coadiutorum Episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam: potest tamen Episcopus senio, vel infirmitate perpetua impeditus de consensu Capituli sui, vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum, vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, Capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si Episcopus contradicit, tunc nil innouabit Capitulum, sed Episcopi & Ecclesiæ cōditionem

intelligendum esse de causis maioribus,[a] & referendam ad Sedem Apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante[b] contraria) tantummodo[c] postulandam. ¶ Verum ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipuè in remotis[d]) dispendia patiantur: nos earum in hac parte indemnitatibus præcauere volentes, hac generali constitutione sancimus, vt Episcopus senio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam alias adeo impeditus perpetuo,[e] vt officium suum nequeat exercere: possit de sui consilio & assensu Capituli, vel maioris[f] partis ipsius, vnum, vel duos auctoritate Apostolica[g] coadiutores assumere, ad dictum officiũ exequendum. ¶ Si verò episcopus demens[h] fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat, uel non possit: tunc eius Capitulum, vel duæ ipsius partes[i] eadem auctoritate, vnum aut duos[k] coadiutores assumant idoneos, qui eius officium[l] † exequantur. ¶ Si autem episcopus senio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad sui executionem officij reddatur inutilis: & coadiutorem assumere vel habere noluerit,[m] licet a Capitulo requisitus proprio, se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per Capitulum innouetur, sed hoc casu, & etiam proximo[n] idem Capitulum Episco-

dictione quàm cito poterit intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouenientibus prælatorum. Io. And.

a ¶ Maioribus.] Connumeretur ergo inter alias, quas habes notatas s. de transla. c. 3. de off. lega. quod translationem, de excess. præla. sicut vnire.

b ¶ Non obstante.] Nota per hanc literam, quod contra Romanam Ecclesiam non currit præscriptio 1 in his quæ sibi in signũ spãlis priuilegij reseruauit 2 sicut nec contra priuilegium prælationis, de hoc supra de præscriptio. cum nobis.

[Glo. seq. dat simile: exponit, & contrarium soluit.]

c ¶ Tantummodo.] sic supra eod. lib. de supplen. negli. prælat. ecclesiæ, ergo nõ ab archiepiscopo, vel Patriarcha, vel Legato, quia in generali Legationē talia nõ transeunt in prædicta decretali, quod translationem. Ad decretalem inf. eo. ex parte, in fine, respondetur, quod illud fuit de speciali auctoritate vel mandato dñi Papæ, & quod ita esset per antiqua iura, probatur per Can. 7. q. 1. c. 1. & cap. quamuis sit triste, cum multis capitulis eiusdẽ quæstionis. ad idem decret. superius allegatæ, in antiq. de reg. licet. versic. illa semper. de renunciatio. nisi, ad finem.

ADDITIO. Archiepiscopus, vt tetigit hic gloss. in prin. talem coadiutorem dare nequit, qui id solum potest in prouincia sibi decreta quod a iure repertum concessum, uel ex prisca consuetudine introductum. 9. q. 3. conquestus sup. eo. lib. de supplen. neglig. prælat. c. Romana. Ista ergo potestas cõcessa Episcopo & Capitulo, vel maiori parti, seu soli Capitulo, metropolitano non competeret Epõ viuente, licet datio visitatoris quãdo que competat eo mortuo, sup eo. lib. de supplen. negli. præl. ecclesiæ. Io. And.

d ¶ In remotis.] his. n. præcipuè prouidendum fuit. Ad hoc sup. de elect. nihil est, ad finem.

e ¶ Perpetuo.] & sic no. quod licet ægrotans laboret infirmitate incurabili, non remouetur, sed datur coadiutor, ad idem sup eo. tit. ex parte, & sic reprobatur opi. Ber. de qua no. sup eo tua.

ADDITIO. Dicit Arch respondeti posse quod hic in episcopo loquitur. Io And.

f ¶ Maioris.] regulariter. n. tenet quod facit maior pars, de iis quæ fi a maio par Capituli, c. 1. & dicitur totum Capitulum fecisse. 56. distin. Apostolica, cum simili, sed hoc fallit inf. prox. casu.

g ¶ Auctoritate Apostolica.] sunt igitur isti delegati Papæ in hac parte, & concord. sup. de offi. ordin. irrefragabilis. sup. de hæred ad abolendam, in fi & inf. de statu reg c. vnico, & in cle. de negli. prælat. quia regulares. cum concor.

h ¶ Demens.] de succ. ab intest. cum dilectus. 3. q. 9. indicas, & est simi. quod dicit lex, quod quando pater est furiosus, filius datur curator patri. C. de curato. furio. l. fi pater. ff. eo. tit. l. 2 alias autem erubescit lex filios esse castigatores 3 parentum, in Auth. de nupt. §. si quod sanctum, colla. 3. de maior. & obed. cum inferior. hinc est, quod ipsi inuito coadiutorem non dabunt, vt in sequ. responso.

(Glo. seq. dat quattuor similia, & ponit regulam.)

i ¶ Duæ ipsius partes.] sic nõ sufficit maior pars, & est spãle, ad idem in anti. de ele. licet, ubi in electiõe Romani Pontifi. requiruntur ad minus duę partes. ad idem sup. eo. tit. alleg. capit. scriptũ. ubi in postulatione quæ concurrit cum electione, duæ partes ẽt requirũtur, ad idem sup. eod. lib. de elec. si quando, & c. indemnitatibus, §. 1 licet autem hoc sit speciale, quod duæ partes debent cõsentire: regulare est, quod duæ partes collegij, vel vniuersitatis debent esse præsentes, ff. quod cuiusque vni uer. l. plane, ff. de decre. ab ord. fac. l. 3.

ADDITIO. Vide quæ no. de maior. & obe. c. si in 1 gl. & de iis quæ fiunt a maiori parte Capit. in gloss. penul. & quod super ea dixi. Io. And.

k ¶ Aut duos.] hanc literam, quam supra habueras, hic videas repetitam; per quam literam credo quod si plures dare uellent, non possent. 4 & potuit Papa ad hoc moueri ex eo, quod coadiutores debent sumptus habere ab ecclesia ut inf. eo §. præsenti ltemus ergo scripturæ; 5 quia Papa si de pluribus uoluisset, hoc expressisset, de deci. ad audientiam, in anti & sufficit ita scriptum eẽ, 6. q. 3. scriptum ff qui & a quib. l. prospexit. cum etiam illi non ordinaria, sed delegata potestate fungantur: vnde habẽt seruare metas mandati, supra tit. proxi. cum de non. sup. de rescri. cum dilecta.

l ¶ Officium.] est ergo coadiutoris 6 officiũ ea facere, quæ pertinent a 1 officium eius cui deputatus est.

(Gl. seq. no. d̃ctam, arguit, argumentum reprobat, & ad iura contraria respondet.)

m ¶ Noluerit.] non est ergo idem tacere quod contradicere, quia si contradicit, capitulum coadiutorem non dat: si tacet, secus, vt in proxi. casu ad hoc facit inf. de reg. iur. is qui tacet: ubi dicam de hoc. Et no. argu. ex hoc textu, quod coadiutor non datur inuito, ad hoc 7. q. 1. scripsit & c. qualiter, & c. quamuis. §. ecce. sed hoc est falsum: quia inuito datur. ad hoc de eccl. ædifi. ad audientiam in fi & no. sup. eo. ex parte. in vlt. gl. Et iura illa non in coadiutore, sed in substituto loquuntur, qui nõ datur inuito. coadiutor autem in casu isto per capitulum inuito epo non datur: alias autem per eum ad quem pertinet, bene datur inuito, vt ibi dixi: sed hic Apostolica auctoritate datur: ita hoc casu nõ dubitas; quia capitulum in hoc casu mandatum non habet a Papa, ad quem datio eius pertinet, vt in principio.

n Proximo.[quando demens est episcopus, & nescit, uel non potest exprimere quid velit.

1 Vide Feli. in c. cum dilectus, de fi. instru. & Abb. in c. cũ contingat, de io. compe.

2 Quę sint Romanæ sedi spãliter reseruata, tradit Host. in Sũma, tit. de off. leg. §. quod ptinet. & Turrecremata. in ca. huic soli, 17. dist.

3 Vide B. Th. 2. 2. q. 33. arti. 4.

† Qualiter i olb. quæ sunt iurisdĩonis diœcesanę & dignitatis epãlis: itẽ bñficia confeset. itẽ cognosceret de causis delegatis sub noĩe dignitatis. Do. nota. in c. si. sup e. Pe. de Anch. Fon.

4 Idem Philip. & Do. Fon.

5 No. formã datã ab hoie seruandã, sicut formã datã a iure. D. Fon.

6 De ptãte coadiutoris vide Old. cõs. 44.

a ¶ Circumstantias.] aliter .n. ad veritatem peruenire non posset 23.q.8 occidit, sup de testi. cum causam.
b ¶ Moderatos.] ad idem sup eo. tit. de rectoribus, &c. seq. non.n. coguntur proprijs militare stipendijs. 10.q. 2. precariè, 12.q.1 charitatem.

pi: sed vtrum ista beneficia vacantia poterit: Capitulum conferre? Respondet Romanus Pontifex quod non: sed collatio istorum beneficiorum reseruabitur futuro episcopo: nec ualet contraria consuetudo: vt tenent Doctores in dicto capitulo, cum olim. allega. Et rationem assignant: quia Capitulum nō potest incipere præscriptionem: cum præscriptio non incidat, nec currat contra ecclesiam vacantem.

[Glo. seq. tres concor. alleg. & quæstionem soluit.
c ¶ Abstinentes.] ad idem sup. de ele nihil est, & eo. lib & titu. is cui, & c. indenitatib § si uero. Et intellige de alienatione immobilium vel mobilium pretiosorum, alias mobilia, quæ seruando seruari non pūt, alienare poterunt ad instar tutorum, C. de admi ni. tut. lex quæ tutores. Io. And.

pi & ecclesiæ suæ conditionem, & statum, ac facti circunstantias[a] vniuersas, quam cito poterit fideliter & explicitè referat ad notitiam dictæ Sedis, recepturi humiliter, & efficaciter impleturi, quod super hoc per Sedē ipsam contigerit ordinari. ¶ Præsenti quoque adijcitur sanctioni, vt coadiutores huiusmodi de prouentibus prælatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiāt moderatos,[b] ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis prælatorum ipsorum, vel ecclesiarum suasum quolibet facienda penitus abstinentes;[c] rōnem non solum in districto examine, sed & prælatis eisdē (si sanæ mētis extiterint) ac Capitulis eorundē, seu etiam ipsorum prælatorum successoribus (si hoc antea non fecerint) plenariam reddituri. Cęterum, quod de episcopis præmittitur, ad superiores ēt prælatos esse volumus & intelligimus referendum.

TITVLVS VI.

De Institutionibus.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Capitulum Sede vacante, licet beneficia ad Episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituere potest. h. d. Zenz.

CAP. I.

Etsi Capitulum[d] † Sede vacante beneficia, quæ ad collationem episcopi[e] pertinent, conferre nō possit:[f]

Sed ponamus, quod vacant beneficia patronata: vtrum Capitulum potest instituere præsentatos? Respondet quod licet Capitulum non possit conferre beneficia uacantia (ut dictum est) tamen poterit instituere ad præsentationem patroni. Nota primo mum casum, in quo Capitulum Sede Vacante non exercet iurisdictionem Episcopalem, scilicet, in collatione beneficiorum spectante ad solum Episcopum, sed poterit restituere ad præsentationem patroni, id est, in confirmandis electionibus: vt in iure. allegat. in gloss. Nota. ibi Admittere, quod differunt admittere & instituere. Et per hunc textum deciditur vna quæstio, quæ est in facto. Nam quidam patronus quendam clericum præsentauit Vicario Episcopi: & rogauit illum, vt illum admitteret. Vicarius respondit, placet: vnde notarius instrumento suo inseruit qualiter Vicarius illum admisit & instituit; nunc redarguitur instrumentum de falso: quia Vicarius Episcopi admittendo personam, non per hoc instituit. Iste text. facit quod instrumentum sit falsum: quia differunt admittere & instituere: & admittendo personam istius præsentati, non videtur illum instituere.

Continuatio Dñi Heliæ.

DE INSTITVtionibus.

¶ Dictum fuit s. de prębendis: verum quia posset dubitari, ad quē ptineat collatio & institutio præbendarum, & aliorū beneficiorum ecclesiasticorum: ideo ad nos informādum an nectitur tit. de institutionibus. Pro quo sciendum, quod institutio hic accipit large, & sub se comprehendit collationem; Nā collatio propriè dicitur quando beneficium est liberū, & in mera dispositione Episcopi, ita quod disponit de illo beneficio suo iure ordinario, absque aliqua præsentatione. Sed quando beneficium non est liberum, sed est in iure patronatus alicuius, quia patronus præsentat, & ad præsentationem patroni ep. scopus instituit, illud propriè dicitur institutio: prouisio uero dr̃ quando fit iure deuoluto, s. quando superior prouidet in refutationem inferioris.

Etsi Capitulum.] Sede vacante Capitulum succedit Episcopo in potestate instituēdi, sed non in potestate conferendi beneficia, hoc dicit secundum Io. de Fan. Et primo improbat similitudinem: Secundo decidit casum dubium: ibi, præsentatos, quod dubium fortificat: ibi, Licet. Io. And.

¶ Pro intellectu huius capituli est præsupponendum illud quod habetur in c. cum olim, de maio. & obed. in antiq. videlicet, quod Capitulum sede vacante succedit episcopo: ideo potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis per se: & illa quæ sunt ordinis per alium, puta, per aliquem episcopum. Item est præsupponendum, quod conferre beneficia est iurisdictionis voluntariæ: ideo potest exerceri extra territorium, in c. cum ouit, de offi. lega. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauien. per mortem prælati, antequam aliquis esset electus in episcopum, vacauerunt aliqua beneficia spectantia ad collationem episcopi certum est, quod Capitulū succedit loco episco-

Not. casum prohibitum Capitulo Sede vacante. Alios vide per Ioan. And. in capit. 1. sup. de maior. & obed. eod. lib.

Not. quod potestas instituendi in beneficijs deuoluitur sede uacante ad habētem exercere iurisdictionem prælati defuncti. Dominicus

[Prima gl. dicit quid declaret.]
d ¶ Etsi Capitulum.] Emanauit ad declarationē eorum, quæ no. sup de maior. & obed. his quæ, & capit. cum olim.
e ¶ Episcopi.] solius, quod dic, vt infra ne Sede vac. c. unico.
[Gl. seq alleg. concor. obijcit & soluit]
f ¶ Non possit.] vt sup ne Sede vac. c. illa. 1 Sed obijcies, si potest confirmare quod est plus, quare non cōferre? Sol. est falsum, quod confirmare sit plus: quia qui confirmat, non donat. de fide instru. inter: sed qui confert, donat. sup. eo. lib. de offi. Vicar. c. vlt.

† Variat significationes huius uocis, Capitulū, ponit Io. And. in c. capitulū, s. de rescr.

1 Opin. Guil. Spe. de psentatione non facienda per Capitulū uacāte sede, & quo commēdā tacere pōt sm Vinc. quas ibi scripsi hic ponit Archi Ioan. Andr.

[Glo.

¶Glo. seq. quærit & soluit.]

a ¶Præsentatos] quid de electis per clericos ad quos electio spectat? Dic idē sed de illis erat expressum in prædicta decret. cū olim & de maio. & obe. ideo de præsentatis solum hic dixit, & poterat de præsentatis dubitari, quasi præsentatio inniteretur gratiæ, & non iuri cōi, vt sic potestas huius gratiæ vacante sede in Capitulum non transiret.

prę̄sentatos[a] tamen a patronis potest admittere, si sint idonei,[b] & eos instituere in beneficijs, ad quæ fuerint præsentati: Licet ad Episcopum[c] (si superesset) admissio & institutio huiusmodi pertineret. †

¶Idem. (in eodem †)

¶ Non repellit præsentatum defectus sacrorum ordinum. h. d. Zenz.

CAP. II.

Sı̄is,[d] ad quem rectoris præsentatio in aliqua parochiali Ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in sacris præsentet ad eam; ipsum † (dummodo aliàs sit idoneus, & infra tempus a iure statutum[e] ad ordines, quos ipsius Ecclesiæ cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

b ¶Idonei.] intelligitur si non sit appositum de elect. causā quæ in antiq.

† Alias, pertinerent.

ADDITIO. Arguit hic Archid. per c. 28. dist. priusquam. & per not. 64. dist. c. 1. in fi. quod n confirmator Episcopus Capitulum, vel cōfirmatores ipsorum dicit: talem non debeitis eligere: per id ipsum reprobasse videtur. Io. And.

† Hęc duo verba: in eodē, non sunt I manuscriptis codicib.

c ¶Episcopum.] solum: ea enim quæ sunt iurisdictionis, transeunt in Capitulum sede vacante. vt † iuribus superius allegatis. ad idē de hæ re. ad abolendam, in antiq. quod verū intelligas, nisi interdictum ei esset a Papa: vt sup. eo. lib. de maior. & obed. cap. vnico.

† De articulo huius gl. vide late per Hostien. in c. ad abolēdā, ver. se de vacante, extra de hæret.

Sı̄is.] Non diuiditur. Io. And.

† No. idoneitatē & tēpus hic per copulam poni: vñ nō in satis & q̄ tra tp̄s iuris possit promoueri, sed debent etiā aliæ idoneitates cōcurrere Do. & Pe. de Anch. Zen.

CASVS. Vacante aliqua Ecclesia parochiali patronus illius Ecclesiæ præsentauit Titium clericum cōstitutum in minoribus ordinibus diœcesano: q̄ clericus erat aliàs idoneus: vtrū propter istum defectū, q̄ non est promotus ad sacerdotium sit repellendus a beneficio? Rñdet, q̄ propter defectū sacri ordinis nō est a beneficio repellendus: dūmodo aliàs fuerit idoneus, & possit promoueri ad sacros ordines intra annū. No. primo, q̄ appellatione rectoris cōprehendit ille, q̄ præficitur parochiali Ecclesiæ. vide in Clem. Dudum, de sepul. Not. secundo, q̄ idoneitas in præsentato ad Ecclesiam requiritur tempore præsentationis, quo ad alias qualitates quam ordinum sacrorum. Dom.

d ¶Sı̄is.] quod in decret. sup. de ęta & qualit. præterea de dispensatione olim fieri poterat: est hic hodie ius cōe, quod verū intelligo in hoc suo casu, s. cum præsentatur quis ad rectoriam Ecclesiæ parochialis per patronum. Dic autem vt sup. eod. lib. de præb. si pro clericis pauperibus.

ADDITIO Multi contra: & vide quod ibi dixi de elect. dudum c. super verbi. vel in ordinibus. Io. And.

e ¶Statutum.] sup. de elect. eo. lib. licet canon. (vide gl. fi. c. 1. supra de tempor.)

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ & Ecclesiæ non vacantis.

¶Visum fuit supra de præbendis & alijs beneficijs ecclesiasticis: etiam visum est de institutionibus ad illa beneficia ecclesiastica: verum quia posset aliquis dubitare quid iuris sit de beneficijs non vacantibus, vtrum possint alijs conferri: ideo ponitur titulus de concessione præbendę, & Ecclesiæ non vacantis.

Qvia cunctis.] Hæc est famosa decretalis, & copiosa, & subtiliter glossata per Inn. Abbas sic summat: q̄ executor datus sub forma, q̄ cōferat tali qd' duxerit acceptandū: ante acceptationē nihil facere pōt. Sed dicit Io. And. q̄ istud non vr̄ bene dictū: Sed dic q̄ intellexit nihil, q̄ afficiat: & sic dēt intelligi gl. in §. subiunctū ī. q̄ icipit. Nota q̄ qñ. Do. Istud c. diuidū in sex partes, vt I gl. Nā in prima ponit actoris petitio: In secūda, exceptio rei: in tertia ponitur agentis replicatio: in quarta parte ponuntur duplicationes: in quinta, triplicationes: in sexta & finali parte ponit sñia. Prima est in prin. Secunda ibi, Ex parte. Quarta ibi, Sed extitit. Quinta ibi, Econtra. Sexta, ibi, Nos itaque.

TITVLVS VII.

De concessione præbendæ, & Ecclesię non vacantis.

Innocentius IIII. dilecto filio Andreæ Capellano nostro.

¶ Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas quam ante acceptationem Ordinarius cōfert, tenet ipsius collatio: etiā si executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante, Ioan. Andr.

CAP. I.

QVIA cun-

CASVS. Inn. IIII. fecit gratiā cuidā Draconi in Ecclesia Carnot. sub hac forma: quia mādauit Canonicis illius Ecclesiæ, vt Dracone recipere in Canonicū, & in fratrem, & præbendam vel dignitatē si qua vacaret eidem cōferrent, q̄ duceret acceptandā, alioquin proximo vacaturam, cum decreto irritante, & date sibi executori ad compellendum, Draco iste præsentauit grām suam executori, qui executor accessit ad illā Ecclesiam in qua erat Subdiaconus illius Ecclesiæ, & ipsi Draconi cōtulit præbendā proximo vacaturā, & sic cōtulit anteq̄ Draco illam acceptaret, Deinde in ipsa Ecclesia vacauit præpositura Normanniæ, q̄ erat dignitas sine cura, qua vacante quidam legatus Card. in illis partib. existens, rogauit Ep̄m, vt de dicta præpositura prouideret cuidam Andreæ nepoti dñi Papę. Ep̄s rñdit q̄ q̄tum ad hoc committebat vices suas illi legato Cardinali, qui legatus præpositurā cōtulit Andreę nepoti dñi Papæ, postea Draco acceptauit istā dignitatem. Mō fuit orta cōtrouersia super illa dignitate inter Andream nepotem Papę, qui habuerat collationem a Legato noīe ordinarii, & dictum Draconem qui habuerat collationem a suo executore: fuit dubitatum q̄s hēet potius ius in ipsa dignitate, vñ fuerunt allegatæ plures rōnes hinc inde, tandem auditis allegationib. hincinde per partes propositis, Papa tulit sñiam diffinitiuam pro suo nepote cōtra Draconem, & ipsi Draconi imposuit perpetuum silentium. Ratio motiua Papæ fuit, quia Draco acceptauerat dignitatem illam post collationem ordinarij.

Not. primo ex principio textus practicā cōcipiendi libellū cū agit q̄s pro beneficio, qd' dicit ad se pertinere, nā non sufficit dicere q̄ habuit collationem a tali, sed vlterius addat in libello, & q̄ habebat p̄tātem cōferendi.

Not,

ctis: [a] & infra. [b] ¶ Proponebatur itaque pro parte tua, quod cum prædicta [c] præpositura cum vacabat [d] tibi per eum, [e] qui conferre potuit ipsam collata fuisset: collatio huiusmodi canonica existebat, maxime cum nulla per Priorem [f] ipsum, quę illam impedire posset [g] inhibitio præcessisset. Dicebat autem pars altera, quod cum præmissæ [h] litteræ sede Carnoten. vacante fuissent in Capitulo publicatæ, [i] ac præfatus Episcopus tunc de capitulo ipso esset, [k] ibique præsens existeret, ignorare non potuit mandatum Apostolicum (super conferenda memorato D. præbenda vel dignitate sine cura, [l] quam ipse duceret acceptādam, cum primo in ecclesia ipsa prædicta vacaret) alij fuisse directum, & sic per consequens facultatem sibi esse sublatam conferendi huiusmodi dignitatem, propter quod videbatur, [m] quod nec per se, nec per alium præfatam præposituram, curam non habentem animarum annexam (quæ primo post mandatum ipsum in Ecclesia prædicta vacauit) poterit alicui personæ conferre. Præsertim cum iam dictus Prior, eodem publicato mandato, mox præfato D. præbendam vel dignitatem curam huiusmodi non habentem, quam primo in eadem Ecclesia vacare contingeret, contulisset, nec aliàs etiam (prout allegabatur [n]) prodesse poterat ipsius Episcopi ignorantia in hac parte.

Not. principalem effectum huius c. q si mandetur alicui prouideri de dignitate proximo vacatura, q ipse p quo scribitur, duxerit acceptandam: potestas ordinarij, non est ligata, nisi is pro quo scribitur acceptauerit: nā executor non pt facere collationem, nisi facta acceptatione: sed facta acceptatione pōt executor suā ptātem exercere, et priusquā vacet dignitas. Nota q in iudicijs non est facieda acceptio personarū: q est ꝯ aliquos iudices, qui grauant suos ꝯsanguineos, vt videant iustiores. tñ prudentes iudices se exonerant a talibus causis, ne videantur hoībus iudicasse affectione carnali. Nota q decretum irritans in gr̄a expectatiua ligat ignorantes, dum tñ fuerit purificatum: q purificatur dū gratia est purificata. Et non dr̄ purificata gratia, nisi ipsa fuerit acceptata. Nota q dicatur canonica collatio quia illa quæ est facta de beneficio vacāte: & per illum, qui ptātem habet ꝯferendi. Nota finaliter, q licet non sit necesse in libello tollere defensionem partis aduersę, vt no. Inno de se iud cum Bertholdus, tñ ex illa non vitiatur libellus, vt patet hic dū dicebat, quod non erat facta inhibitio, Dom.

[Prima gl. summat, & ponit ꝓuisionē inuērā ꝯ casum.]

a ¶ Quia cūctis.] Si mandat alicui prouideri de dignitate vacatura, q duxerit acceptandam, & vacat dignitas, q ante acceptationem ordinarius ꝯfert, tenet ipsius collatio, etiamsi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Contra hunc casum stylus curiæ clausulam adinuenit, qua statuit terminum acceptandi, inhibens ꝯ illum collationem fieri cum decreto, quod dic vt in Cle. eo. tit. Cum ei quem, 2. responso.

ADDITIO. Formam illius Clem. ibi vide notatam in gl. iste terminus. Io. And.

[Secūda gl. supplet decisam, & diuidit decretalem.]

b ¶ Et infra.] suo hoc infra intelligas factū. s. q Inno. dedit gr̄am Draconi super prima præbenda vel dignitate sine cura, quæ vacaret in Ecclesia Carnotensi, quā duceret acceptandam, dato sibi Priore quodā in executorem, vt in litteris suis erat decretū, Prior ille accessit ad Ecclesiam Carnoten. quæ tunc vacabat, & ibi in Capitulo in quo erat subdecanus gratiā publicauit, & ꝯtulit ibidem illi D dignitatem sine cura, vel p̄bendā, quę ibi primo vacaret, q duceret acceptandā, inhibens ne quis veniret ꝯ suam collationem, & pronuntians irritū secus factum: Post hoc p̄positus Normannię in vltramarinis partibus decessit, prius electo & ꝯfirmato subdecano ipsius Ecclesiæ Carnoten. in Ep̄m Carnotensem p̄positura aūt illa erat dignitas & sine cura in Ecclesia Carnoten. G. sancti Eustachij, Cardinalis in partib. illis legatus supplicauit Ep̄o, vt dignitatem illā ꝯferret Andreæ nepoti dn̄i Papæ: Ep̄s ille cōmisit illi Cardinali, vt ꝯferret, quod factum est. Prior aūt ille executor Draconis audiens dignitatem illam vacasse, cōmisit cuidā Archipresbytero, q illum Draconem, qui ipsam dignitatem acceptauit, deberet de ipsa inuestire, q factum est. Modo inter D & A. super hac dignitate q̄one suborta, partes fuerūt coram Papa: & primo allegauit A. vt sequitur: hęc patent in decisa, & ex ijs, quæ sequentur infra. Et diuide in sex partes: In prima quæ durat vsque ibi, Dicebat aūt: ponitur Andreæ petitio. In secūda, quæ durat vsque ibi, Ex parte: ponitur Draconis defensio. In tertia, quæ durat vsq ibi, Sed extitit, ponūtur replicationes A. In quarta quæ durat vsque ibi, Eꝯ vero, ponuntur replicationes Draconis. In quinta q durat vsque ad §. nos itaque, ponunt triplicationes A. In sexta p A. sententia fertur.

ADDITIO. Host. qui facit nouē partes in hoc cap. de secunda facit tres: dicēs quod ꝯ A. excipitur, Tertio exceptio roboratur, Quarto pro D. aliarō inducitur. Item de tertia dr̄, quod quinto replicatur, Sexto, replicationi additur, hoc non placet, quia potius sunt partium diuisiones, quam partes. Ioan. Andr.

c ¶ Prædicta.] in decisa, sic ꝯ. de reb. eccl. nō alie. Dudū.

d ¶ Vacabat.] notabat factum partis alterius q. d. illi D. fuit collata præbenda seu potius dignitas per executorem suū, anteq̄ vacaret, sed mihi vacans collata fuit.

e ¶ Per eum.] s. per Ep̄m seu eius auctoritate, vt s. dixi, interdum ēt solus Ep̄s tali ꝯfert, interdū cum Capitulo s̄m diuersas ꝯsuetudines, qđ dic vt not. de elect. cum Ecclesia Vulterana. ꝯ. ne sede vac. c. vnico, & bene dixit (qui potuit) quia alias collatio non valuisset, quia pro non dato habetur, quod ab illo detur, &c. de iure patr. quod autem, in antiq. ibi de hoc.

f ¶ Prioré.] qui fuerat executor Draconis, vt sup. dixi.

g ¶ Posset.] Nota q aliqua præcesserat, sed non talis, q impedire posset, & erat ratio, quia fuerat facta ante acceptationem, vt patet infra versi. subiunctum.

h ¶ Præmissæ.] in decisa impetratæ per illum D. ad Priorem executorem suum.

i ¶ Publicatæ.] vnde per hoc videbatur dignitas affecta vt ꝯ. eo. si Capitulo sed non est verum hoc casu, ibi dicā.

K ¶ Esset.] sic s̄. de rescrip. cam te & licet hoc non ignoret, non tū igr orabat collationem per Priorem factam ante vacationem & acceptationem non valere. & ideo istæ allegationes ignorantiæ, parum prosunt.

l ¶ Sine cura.] etsi hoc non fuisset adiectum, de tali intelligendum erat, vt sup. eo. lib. de præb. cum in illis, 1. responso.

m ¶ Videbatur.] male intelligentibus subtiliter autem intuentibus hoc non videbatur, sup. de translatio. inter corporalia, §. 1.

n ¶ Allegabatur.] pro parte ipsius D. ad corroborandam exceptionem, vel defensionem suam.

a Quartꝰ auctor decret. dicit Hostiē. & Boat. post eum, qui semper fuit nobilibus gratiosus, & iste Draco fuit filius Dn̄i de Borbonio Io. And.

a Dicit Io. Mo. q hic nō fuit disputatum an esset dignitas, vl' officium. tñ vt dicit ipse Inno. de præbē. de multa in fi. q p̄positura Ecclesiæ Carnoté. est offm, non dignitas. Ioan. And.

Nam si alicui à sede Apostolica concedatur, quod excommunicari non possit: [a] licet id forsan suus ignoret episcopus, non tamen propter hoc eius ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter [b] si alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur à Sede Apostolica potestas: ex hoc ipso videtur, quod sit episcopo conferendi, tunc eam penitus interdicta facultas.

¶ Nec obstaret si fortè obijceretur, quod lex seu constitutio & mandatum nullos astringunt, nisi postquam ad notitiam † peruenerint eorundem, aut nisi post tempus [c] infra quod ignorare minimè debuissent, quia in priuilegijs, [d] & indulgentijs seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quod ad illorum, quibus conceduntur, notitiam perueniant, vt patet cum indulgetur alicui, quod excommunicari non possit, sicut superius est expressum. Et quidem cum tribuitur alicui potestas conferendi præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale [e]

¶ Adijciebatur insuper, quod cum Sententia statim arctet etiam ignorantem: quoniam si contra prælatum aliquem absentem [f] depositionis [g] sententia proferatur, contractus, quos inijt ignoranter postea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in supradictis litteris irritum decernimus, & inane, quidquid super huiusmodi præbenda vel dignitate contra nostrum contigerit attentari mandatum: collatio, quam idem episcopus post tale nostrum decretum (siue illud ignorauerit, siue non) de præfata præpositura, per se vel per alium fecerat, non valebat. [h]

¶ Ex parte verò tua extitit replicatum, quòd hæc de illis priuilegijs, & indulgentijs (æquitate suadente) debent intelligi, quæ vim suam [i] habent mox cum ad illos, quibus conceduntur, perueniunt, ex quorum tenore liquido nosci potest, quod talis circa ea fuerit intentio concedentis, vtpote cum alicui conceditur, quod excommunicari non possit. ex † hoc enim euidenter apparet alijs ipsum excommunicandi ademptam esse penitus facultatem: non sic autem si alicui conferendi præbendam, siue certam, [k] siue incertam [l] tribuatur potestas, non enim tunc esse videtur tribuentis intentio, vt per hoc ei (ad cuius donationem præbenda ipsa pertinet) conferendi possibilitas adimatur: [m] nisi prius ille sibi notificet, quod eam velit per huiusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel postquam illi notifi

a ¶ Nō possit.] vt j. de priuileg. volentes, talia tamen priuilegia non extenduntur ad sententias ordinariorum nisi in casibus, vt j. eo. tit. iam alleg. ne aliqui

b ¶ Similiter.] parum valet hęc similitudo, quia alia ratio reformat pactum, vt patet j. §. ex parte.

c ¶ Post tempus.] q. d. est duorum mensium à tpe publicationis: postea verò non valebit ignorantiā allegare, vt in authen vt fa. no. cōstit. coll. 5. circa prin. & sup. ne cler. vel mo. sup specula. Et hic aduerte qd dixi in fine huius ti. super data Romæ in vlt. gl. Io. Andr.

ADDITIO Facit ēt sup. de sen. ex. excō. nouerit. dicit Host. q putat ibi speciale in constitutionibus principis: alias autē hoc tps erit arbitrarium. ff. de iure delib. l. 1. §. ait pretor. & ideo sufficit, q sit publicè promulgata ad hoc vt oēs astringat, sup. de postulatio præla. c. 1. 16. di. quod dictis de constit. c. 2. de hac materia, & quæ sit iō diuersitatis, plenè not. in sum. de const. t. §. quando constitutio. in prin. Host. cuius dictum ponunt. Ioan. Mon. & Archid. Opinionem autem Ioā. quam ponit Archid. vide in remis. quæ sequitur in glo. Subdit aūt Archid. quod mandatū ligare non debet, nisi ex quo peruenit ad eos, quibus mittitur. ff. de acquir. posse. l. qui absenti. & not. Inno. sup de elec. innotuit. in vlt. gl. sua. & vide quod dicam super glossa sequenti. Io. Andr.

d ¶ Priuilegijs.] Hæc allegatio intelligitur secundum responsionem aduersæ partis. j. eo. §. ex parte; & potest esse ratio, quia constitutiones sunt pœnales, & sic restringendæ. priuilegia gratiosa, & sic fauorabilia. ad hoc j. de reg. iur. odia: sed licet hoc probabile videatur secundum prædictū §. debet intelligi.

ADDITIO. Dicunt Inno & Host. quod hæc ratio, s. quia constitutiones sunt pœnales: non est perpetua. declarat Ioan. Mo. quia in multis constitutionibus non agitur de pœna infligenda. dicit ergo q quia lex omnibus est communis, & omnes astringit. sup. de constitu. cap. fin. C. de leg. leges sacratissimæ. ideo ibi est tempus vniforme. Sed indulgentia est lex priuata. 3. di. priuilegia. quā sola cōcedentis intentio contemplatur. Io. Andr.

e ¶ Speciale.] quasi secundum intentionem allegātis litera pro D. directa priuileg. ū est censenda, & sic nō requiratur epī scia, sed non est ita vt sequitur. Io. Andr.

f ¶ Absentem.] contumaciter, aliàs contra 3. q. 9. per totum.

ADDITIO sup. de maior. & obed. inter quattuor. Archid. remittit 3. q. 9. in sum. de dolo & contum. veritatis, in anti. Io. Andr.

g ¶ Depositionis.] idem in inhibitione, suspensione, vel excommunicatione videtur. ad hoc de dolo & contumacia. veritatis. in fine.

h ¶ Non valebat.] hoc verum esset, si de certa præbēda vel dignitate mādatum fuisset, vel in casu isto post acceptationem, & hoc non aduertit allegator. Io. Andreæ.

i ¶ Vim suā habent.] priuilegium. n. datum alicui statim vim suam habet cū peruenerit ad illum cui conceditur, ad hoc facit lex dicēs, quod si scripsi seruo meo, vt in libertate moretur, non statim liber est, sed tunc cum litera ad ipsum peruenerit. ff. de acq. poss. l. qui absenti seruo. in prin. 1 Sed non sic cum datur alicui ptās conferendi præbendam, vt j. vers. non sic autem, &c.

k ¶ Certam.] expressam vel non expressam: puta primam, quę vacauerit

ADDITIO Quæ dicitur certa pro tanto, quia refertur ad vnicam: vere tamen prius est incerta.

l ¶ Incertam.] vt cum dicitur, præbendam conferas, quam duxeris acceptandam, vt in casu nostro

m ¶ Adimatur.] sup de præb. dilectus t.

† Vide Decisiō & Doct. in c. cognoscentes, extra de consti. & Turre in cap. in illis. §. leges, dis. 4.

† alijs: ex hoc. n. euidenter appares alijs excōmunicandi eū ademptā, &c.

1 Hos. dat hic aliud simile, q vide not. de præb. accedens. ad nn. gl. Io. Andr.

cauerit talem potestatem fore sibi concessam, vacuum decernat & irritum,[a] si secus de ipsa præsumat. Quia [b] cum illi non amplior detur potestas, quam ipse Romanus Pontifex habeat in hac parte, sicut per eam quam obtinet ipse Romanus Pontifex, facultas conferendi beneficium vel præbendam (nisi suam insinuet voluntatem) alicui non aufertur, similiter & per eam quæ taliter illi [c] ab ipso [d] conceditur ei, ad quem ipsius præbendæ spectat collatio, priusquã insinuet ille sibi quod eam velit concedere, vel etiam conferat (si forte vacet) potestas non tollitur conferendi: nisi forsan quod ipsam conferre non possit, exprimatur in concessione huiusmodi potestatis: tunc enim licet talem concessionem fortassis ignoret: sua tamen collatio, si postmodum præbendam ipsam conferat, nihil valet: cum satis super hoc concedentis intentio agnoscatur, sicut cum indulgetur alicui, quod excommunicari non valeat, vt in superioribus est præmissum.

¶ Subiunctum [e] etiam extitit, quod cum memorato Priori per præfatas litteras mandassemus, vt memorato D. præbendam vel dignitatem sine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret, tunc, vel quam primo vacare contingeret in ecclesia prædicta conferret, idem Prior prouiden di ei de præbenda vel dignitate ipsa (nisi post [f] acceptationem ipsius) † non habebat aliquam potestatem. Vnde cum sæpedicta præpositura fuerit tibi (antequam illam idem D. acceptaret,[g]) præfati episcopi auctoritate collata, huiusmodi collatio talis [h] mandati nostri prætextu (etiam si prius illud episcopus ipse sciuisset) non poterat vacuari. Nostrum autem in hac parte decretum ad præbendam seu dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri [i] debebat: alioquin super incerto fuisset editum, nec aliquem astrinxisset.[k]

¶ Sed extitit ex aduerso [l] responsum, quod etsi si † præfatus Prior iam dicto D. præbendam, vel dignitatem huiusmodi cum vacaret, ante huiusmodi acceptationem conferre nequiret: idem tamen D. præbendam, vel dignitatem talem licitè posset & liberè acceptare: quare prædictus episcopus præfatam præposituram (cum non prius eum requisierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre non potuit: quinimo ipsius collatio (cum idem D. præposituram ipsam postmodum acceptauerit) irritari debebat, & concessio per iam dictum archipresbyterũ [m] sibi facta debet stabilis permanere.

---

a ¶ Et irritum.] nota ꝙ executor qui habet potestatem conferendi, potest interdicere collationẽ ei ad quem pertinet de iure, & reseruare sibi collationẽ, & decernere irritum, quod postea fieret sicut & legatus. de iure patr. cũ dilectus & not. de hoc, de præben. c. vlt. & sic habes hic tres casus, in quibus præbenda afficitur. de his vide bis. j. eo si capitulo. & c si soli. Io. Andr. ADDITIO. Quod possit executor talis sibi reseruare, & decernere, &c. no. Inno. qui dicit satis hic patere, ꝙ executor suspẽdit ordinarium à collatione beneficij. Sed Hostiẽsis intelligit hæc verba qñ in rescripto est clausula: decernẽtes, & c. s. de præb. inter. & refert qđ alii generaliter intelligunt & Archi. dicit opinionem Hostien confundi. j. eo si soli. Io. Andr.

b ¶ Quia cum illi.] optima responsio, & secundum Inno. Papa enim præbendas omnes & dignitates conferre potest. s. de præben. c. 2. & tamen illi ad quos collatio spectat, possunt illas conferre: nisi Papa prius insinuet illis ꝙ non conferant, cum decreto, sic per talẽ potestatem datã executori non aufertur ei ad quem pertinet conferendi potestas, nisi in litteris id dicatur scilicet ꝙ conferre non possit.

c ¶ Illi.] executori.

d ¶ Ab ipso.] Romano Pontifice. Io. An.

e ¶ Subiunctum.] pro parte ipsius Andreæ, cui scribitur.

f ¶ Post acceptationem.] intelligitur autẽ acceptare petendo per executorem suum sibi cõferri beneficium, quod poterat acceptare, vel recipiendo illud sibi præsenti collatum, vt in cle. eo tit cũ ei quem j. responso.

g ¶ Acceptaret] no. quod quando scribitur sub hac forma: quam duxerit acceptãdam: decernẽtes irritum & inane, executor tũc ante illam acceptationem nil potest facere, & si fecerit, non valebit tamquam super incerto prolatum. argum. ff. quod cuiusque vniuer. l. item eorum. §. 1. Si vero Papa mandet alicui prouideri de præbenda quam duxerit acceptandam, sine clausula illa, decernentes: tunc tenebit collatio illius, ad quem de iure pertinet, antequam ei nuncietur de acceptatione. Si autem Papa mandat alicui prouideri de præbẽda, quam acceptauerit, cum clausula, decernentes: tunc acceptatione facta, statim executor interponit auctoritatẽ suã, prohibendo ne ꝯ prohibitionẽ suam aliquid disponatur de illa præbenda, decernendo irritum & inane quicquid postea duxerit faciendum: cum hoc per illam formã sic ei sit concessum, nec valebit prouisio tunc facta ab eo, ad quem pertinet illius pbendæ collatio, etiã ignorante huiusmodi acceptationem & decretum. Ber.

h ¶ Talis.] scilicet quam duxerit acceptandam.

i ¶ Referri.] licet igitur dicatur in litteris, decernentes, &c. nihil operat decretũ priusꝗ fiat acceptatio: alias decretũ esset sup incerto, ꝓut sequitur, Papa. n. non vult ꝙ statim assumat illud decretũ suũ vigorẽ, sed tũc cũ acceptauerit, valet: & si ille ad quem pertinet collatio, ignorauerit acceptationẽ: qa tunc decretũ sumit vigorẽ, & ligat ignorantes, vt hic, & s. de pb. eo lib. dudũ Secus. n. est in casu vel decreto, qđ prohibet aliq̃d fieri, & ꝙ ꝯ factũ fuerit, cassat: qa statim ligat 35 q. 3. ꝯdicimus. & s. de elec qa pp vers. aliter, & quando nõ apponitur clã illa, decernentes, sæpe locũ habet regula illa Multa fieri ꝓhibentur, facta tamẽ tenẽt de reg. ad Apostolicam, in anti fi. Ber.

k ¶ Astrinxisset.] cõcor cle. eo. tit. cum ei quem. 1. responsio.

l ¶ Ex aduerso.] ex parte Draconis.

m ¶ Archipresbyterũ.] cui Prior q erat executor Draconis commiserat collationẽ ꝑpositura, vt patet in integra & dixi in prĩne.

ADDI.

Executor habẽs potestatem ꝯferendi, põt interdicere ei ad quem aliàs de iure pertinet conferre.

Acceptare dr̃ quis beneficiũ eo ipso ꝙ petit illud sibi conferri.

† Facit (inquit Phi.) s. de app. c. si ug eo. 1. For.

† Do. not. hic. ꝙ executoris ad conferendũ beneficiũ, ꝙ impetrãs duxerit acceptandũ, inhibitio, intimatio, collatio ante tpꝰ vacationis non ligat ordinariũ: quia ptãs i euẽtum cõditionis, nõ exercetur ante purificatã cõditionem facit ca. si pro te, s. eo. de rescrip. Fõ.

† No. casũ modũ allegãdi, videlicet, vt loquatur ꝯdõnaliter, ꝙ si sic esset tamẽ, &c. Et hoc est cautũ ne videatur fateri intẽtionem aduersarii ad hoc de verbo. sig. ca. abbate, § ad hoc. & su. de excep. cũ venerabilis. fin. Host. & I. And.

Sicut cum legatur [a] alicui vnus ex seruis, quem elegerit, [b] vel optauerit, & hæres ante optionem, vel electionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profectò manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille [c] legato, si legatarius eum duxerit eligendum.

¶ Econtra verò pro parte tua propositum extitit, quod id in vltimis [d] voluntatibus tenet: nec præmissa in legatis futuris, [e] quemadmodum in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum seu eligendum ex illis, [f] sicut ex istis potest terminus assignari. Et grauis inesset conditio, quoddamque incongruum [g] videretur, si quando mandaretur alicui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua prouincia, quam primo illud vacare contingeret, prouideri: oporteret ipsum † in singulis beneficijs postmodum inibi vacantibus (prorogata non absque periculo [h] forsitan ipsorum collatione) † requiri: vnde cum sæpè præfato priori fuisset iniunctum, vt dicto D. præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare, sibi auctoritate Apostolica conferret, & ita eidem D. circa futuras, siue vacaturas præbendas vel dignitates tales [i] ipsius ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati episcopi in illis quando vacarent, collatio impediri, nisi forsan cum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D. (priusquam eam conferret episcopus) acceptaret; [k] vel etiam nisi ante vacationem alicuius ipsarum vacaturarum ex his primam, vel ea omissa, ex aliqua causa [l] vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum episcopus non valeret.

¶ Nos itaque tam tuis, quam præfati D. rónibus

ADDITIO. Alij dicunt, quod ille Prior factus erat archipresbyter: & sic erat eadem persona quæ prior: per hoc ius non variatur: tamen ex integra patet contrarió. Ioan. And.

a ¶ Legatur.] ponit tenorem legis, ff. de optio. lega. si cum optio. Io. And.

ADDITIO. Dicit Host. quod fortis est allegatio, quæ locũ hẽt, siue homo indistinctè legatus sit, siue plurium data sit optio quod singuli sub cõditione videnẽ legati. ff. qui & a quibus. l. 3. arg. ff. de pecul. leg. cũ domnus § fi. ff. de optio. leg. si tibi, § fi. & l. si optio & si lapsi sint anni 20. vbi quod optare possit, & quod beneficiũ ei debeatur. Arg. expressũ, ff. de cond. & demon. l. fi. Io. And.

b ¶ Elegerit.] not. quod in legato generis data optione eligendi speciem, non põt fieri alienatio alicuius speciei ante electionem legatarij.

c ¶ Ceditque ille.] scilicet seruus manumissus vel alienatus, anteq̃ legatarius elegerit, legatarius ergo poterit illũ seruũ manumissum, vel alienatũ vẽdicare si voluerit: forsitan seruus ille alijs seruis melior erat, & hæres legatario electionẽ auferre nõ potuit. Eodem mõ videbat quod epũs nõ potuerit auferre electionẽ isti Draconi: & sic collatio archipresbyteri valere debat: hoc intẽdit hęc allegatio; sed nõ est vera. Ber.

d ¶ In vltimis volũtatibus.] cõis responsio aduocatorum nostri tpis ad leges Infortiati, speciale in vltimis voluntatibus. Sed dicant quare? Vnde admirando dicebat Host. Domine dominus noster, & cætera Si in vltimis voluntatibus hoc locum habeat, multo fortius in beneficijs, in quibus est adhuc plenior interpretatio facienda, sup. de dona. cum dilecti. Sed non aduertit, quod ista non sunt talia beneficia, quæ sic large sunt interpretanda, vt notauerat de elect. dudum, & habes sup. de præben. eo. lib. quamuis 1.

ADDITIO. Host. qui dicebat in beneficijs pleniorem interpretationem faciendam, addebat, quod princeps non debet in facto suo fraudem aliquam adhibere. sup. de donatio. per tuas. nec aliquem propter bñficium suum decipere. C. de ijs qui ve. æta. l. 1 nec alicui inijcere laqueum. 27 q. 1. de viduis 2 nec verbum suum variare. 21. dist. plærumq̃ Nec primo impetranti præiudicare, vt no. de rescript. c. 1. & c. litteris, de iure patro. cum autem in fi. Et dicit quod nescit si prædictis omnib. consideratis, ipse pro nepote suo iudicasset. Honestè, & iustè hoc tenuisset, si ponderasset quod ipse no. in prin. suæ summæ. Ioan. And.

e ¶ Legatis futuris.] vt lego Titio vnum fœtum nasciturum de grege, quem eligere voluerit, & fuit huius mandati forma similis huic legato: dũ dicit, quæ primo vacauerit, quam duxerit acceptandam. Legatum de p̃senti est, lego tibi vnum de seruis meis quem elegeris, in his a tpe adhuc hereditatis intelligit rei legatæ dominiũ fuisse legatarij: vnde nec seruum legatum sub cõditione hęres manumittẽdo facit liberum. ff. de manumis. l. seruum.

ADDITIO. ff. qui & a quibus. l. cum is. & vide quod dixi sup. gloss. post. & qd ibi dixi in text. Ioann. Andr.

f ¶ Illis.] Legatis de futuro: ibi nõ potest ad eligẽdũ terminus assignari vt sequit: Sed in legatis de p̃sẽti benè assignat terminus legatario ad eligẽdũ. Assignabit enim sibi prętor terminũ, vt eligat quod si non fecerit, hæres poterit seruos vẽdere, ff. de optio. lega. l. mãcipiorum, & l. si tibi, in prin. & l. si optio. §. vlt. ad hoc facit de restit. spol. frequens. s. eo. lib.

ADDITIO. Facit s. eod. si pluribus. & c. si tibi, & supra eod. lib. de consue. c. fin. Ioan. And.

g ¶ Incõgruum.] j. eo. executor.

h ¶ Periculo.] In bñficijs ergo lædit respublica: in legatis priuata, in quib. et testator quam vult legẽ sine alicuius iniuria põt imponere. C. de sacrosanct. eccl. l 1.

i ¶ Tales.] scilicet sine cura.

k ¶ Acceptaret.] Not. quod ille pro quo scribitur sub hac forma, potest acceptando sine præsentia & collatione executoris impedire collationem epi: quod verum est, si est ibi Clausula, decernẽtes, &c. vt superius dictũ est. Sit ergo vigil ille pro quo sic scribitur, vt ordinarium in acceptando præueniat. Ad idẽ inf. eod. ne captandæ, in fi. & ff. de ijs quæ in frau. cre. l. pupillus. in fi.

ADDITIO. Quod possit impediri collatio epi acceptando sine præsentia & collatione executoris: tenẽt Inno. Io Mon. & Arch adhiberi tñ debent testes idonei, s̃m Host alleg. de offi. ord. pastoralis, in fi melius facit de sent. excom. sacro. in princ. in anti. Sed Cõpost. vr̃ velle, quod coram executore facienda sit acceptatio s. de rescri. Capitulum, in glo. magna, ad fi. ver. quid si litteras & vers. seq. Sed vt dicit Arch hoc non est iure cautum, immo contrarium hic apparet: cum sic indistinctè loquatur, non dicendo coram quo acceptet. Io. And.

l ¶ Causa.] ergo sine causa non potest, vt dixi j. eod. ne captãdæ. & vna acceptata non poterit aliam acceptare. ff. de opt. leg. l. apud Aufidium. nisi fuisset deceptus

Legatum est & de futuro & de p̃nti.

† Hic no. Phi. quod ordinarius, cui mãdatur cõferre bñficium Titio qd duxerit acceptandum; põt bñficium ante acceptationẽ alteri cõferre, nisi in litteris esset terminus Titio p̃fixus ad eligendum. cle. 1. § secus. inf. eod. Font.

Legata de futuro & de p̃senti differũt.

† al. ita: oporteret eum.

vt quia debebatur alij,& ignorabat : vel pro dignitate simplex beneficium acceptauit.
ADDITIO Idem no. Innoc & Host. post eum alleg. ff. de opti. lega. l. 2. & sup de præsum. quia verisimile. vide quod no sup de elect. causam, & quod scripsi sup. eod. lib. de rescri. cum in multis. super vlt. glo. quod dicam inf. eo. ne captandæ. ad finem. Ioan. Andr.

te iuris. No. id quod est prohibitum directè, nō potest promitti per obliquum. vtrum per istud c. sit correctū c. relatum, de præb. in ant. Rñdet glo & benè, q nō: immo receptus in canonicum pōt licitè petere pbendam ex vi canonicatus: sed non ex vi promissionis. Sed quid si conf ratur ; præbenda alij, vtrum teneat collatio ? Respōdeo quod sic : sed tamen iste in canonicū receptus pōt agere cōtra Capitulū, vt sibi prouideat de redditibus cōib. donec fuerit sibi prouisum de aliqua prębēda, licet hoc non sit iure cautum: tamē Doctores cōmuniter insequūtur Inno. q hoc no. in titu. de maiori. & obed. in antiq. Nota vlterius, qđ importunitas petentium inducit hominē ad cōcedendum id, quod non concessisset con cor sunt in glos. No. finaliter quod extorqueri dicitur illud, q obtinetur per importunitatem verborum. Dominicus.

a ¶ Nouimus.] ipsū ergo mou t iustitia, non carnalitas, & est hoc contra quosdam hypocritas, qui vt videantur iusti, pronūciant contra suos.
ADDITIO Vt dicit Hostiēsis de quodā Parisiensi scholari, q reuersus ad patriā, pronunciabat cōtra suos iustas causas sonantes pro extraneis, vt iustissimus videretur. Ioan. Andr.
b ¶ Curauimus.] q collatio tibi facta pēruenit acceptationē Draconis. Io. And.

plenius intellectis : quia sæpè dictam præposituram ad te nouimus [a] pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adiudicare curauimus ; [b] ipsi † D. super ea perpetuum silentium imponentes.

¶Bonifacius VIII.

¶ Omnis promissio per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Io. Andr.

CAP. II.

DEtestanda [c] † iniquorum peruersitas abstinere nesciens a vetitis, nec gaudere debito modo concessis, [d] dignè plerunque officium excitat præsidentis, ad ea, quę iusta fuerant consideratione concessa (cum in abusum ea vergere circunspicit) discretione præuia reuocanda. [e]

¶ Sanè licet olim fuerit canonica constitutione decretum, [f] quod † hi, qui pmittunt aliquibus de beneficijs ecclesiasticis cum poterunt, vel cum facultas [g] se obtulerit, prouidere, pmissiones suas (facultate se offerente) debeant adimplere ; quia tamen

DEtestanda.] Primo ponit ĝn. lo Monac arēgā vel exordium: Secundo ius antiquum, & sequelam ipsius ibi, sanè Tertio illud reuocatur, ibi, Nos.
¶ Præsupponendum est illud quod habetur in c. accedens. eod. tit. in antiq. videlicet q licet non valeat promissio ista, promitto tibi beneficium cum vacabit : vel promitto tibi beneficium vacaturum per mortem; valet tñ ista promissio, promitto tibi de beneficio puidere, cum facultas se obtulerit : quia non est tantum votum mortis alterius captandæ sicut in prima promissione: nam multis alijs modis quam per mortem possunt beneficia vacare puta cum facultates alicuius ecclesiæ sunt augmentatæ: iuxta c. cum M. Ferrariensis. de cōst. in antiq. ideo emanauit præsens capitulum ad declarationem illius capituli, accedens.
CASVS. Episcopus Pictauiensis ad quem spectat collatio præbendarum in ecclesia Pictauiensi, promisit mihi assignare pbendam cum vacaret, vtrum ista promissio sit obligatoria, ita qđ possim agere ɔ Episcopum Pictauien ad suam promissionem, & si non adimpleuerit, teneatur mihi id damna & interesse, si pp hoc feci aliquas expensas? Respondet Romanus Pontifex, qđ ista promissio non est obligatoria. Sed ponamus q eps Pictauien. fecit mihi promissionē sub ista forma: Promitto tibi conferre beneficium cum primum facultas se obtulerit; nunquid valet ista promissio ? Respondet qđ olim valebat ista promissio & virtute illius poterat agi contra promittentem ad damna & interesse : sed hodie non valet, ne detur occasio machinandi in mortem proximi: nec virtute illius potest agi Not primo ex hoc textu, quod abusus est iusta causa cassandi illa quæ alias iusta erant. Nam propter abusum multoties princeps cassat priuilegia concessa aliquibus. Et in hoc fundant se iusti transgressi huius regni, qui nolunt permittere scholares huius vniuersitatis gaudere priuilegiis nobis concessis. Not. principalem effectum huius ca. q beneficium vacaturum non potest promitti sub quacunque forma verborum. Nota quod promissio continens turpitudinem non est obligatoria, & sic promissio beneficij vacaturi nō est obligatoria; vt qui inuitat aliquem ad machinandum in mortem proximi : immo censetur promissio illa impossibilis impossibilitate iuris.

[Prima gl. summat, & dicit quid corrigat, & declaret.]
c ¶ Detestanda.] Omnis promissio, per quā datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Emanauit hæc decret. ad correctionem decretal. sup. eod. accedens, & declarationem & approbationem eorum, quæ ibi tangebant Innocentius & Hostiensis.
ADDITIO Et exponit Arch. detestanda, id est, abominanda, & execranda Sic etiam sumitur sup. de fil. presbyter. transmissa in fi. & sup. de sepul. c. 1. in fi. & supra qui fi. sint legi. per venerabilem. in fin. Alibi sumitur pro denunciatione. ff. de verb. sig. subsignatum § detestari & l. seq. quæ dicit, quod detestatio est denunciatio facta cum testatione. Ioan. Andr.
d ¶ Concessis.] Fuerunt hæc verba sumpta de canone 47 dist. virū catholicum ibi dicit, mēs auida potentiæ nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere cōcessis, nec adhibere pietati assensum, nam, & [vt dicit canon] mēs cupiditati alligata cito deuiat a vero 8 ;. distin. nihil. & 96. di. sit bene quidem & alibi, Omnium malorū radix est cupiditas 47. dist. bonorum. de pen. dist. 2. quia radix. ad hoc de consti nam concupiscentiam.
e ¶ Reuocanda.] ad hoc optime 63. dist. §. verum. sup. de consang. & affi. non debet, de deci. suggestum, vbi & priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam † [& 11. q. 1. certe. sup. eo. lib. de rescrip. statutum, in prin.]
f ¶ Decretum.] sup. eo. tit. accedens.
[Glo seq. ponit dictum Host. quod improbat.
g ¶ Facultas.] antiquis iurib. generalior visa fuit hæc forma quam illa cum vacabit; quia multis casibus potest se facultas offerre, quod non est mors canonici expectanda : sed ut dicebat Hostien. in decret. accedens. etiam potest beneficium propter mortem vacare : puta renunciatione, depositione, præbendarum diuisione, & similibus modis: vnde vtrobique videbatur mala intentio esse posse, vnde voluit dicere quod voluntas ibi erat pro ratione. sed hæc litera supra posita, iuste fuerunt considerationes, &c. dicit contrarium ; vnde oportet dici, quod ratione generalitatis licebat olim, quod specialiter & expresse non licebat ad hoc de offi. ordi. si sacerdos in antiq. & quod ibi no. & a ;. distinctio quam quam & inf. c. prox.

† al. ita ; memorato D. super ea, &c.

† Vide ; 8 cil. Trid sess. 24 de ref. c. 19.

† al. vt hi

† Vide notata in c. qđ p no. valet. ext. de verbo. sign.

a ¶ Ex-

(sicut experientia[a] docuit) per promissiones huiusmodi, quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda multotiens conceduntur[b]) & per ambitionem improbam vt plurimum extorquentur, aperitur via sub tali palliatione verborum, ad promittenda damnabiliter † contra Lateranense[c] Concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur, & ecclesijs, ac prælatis, & personis ecclesiasticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiusmodi & animarum periculis occurrere cupientes, promissiones easdē & alias quascunque sub quouis modo, aut[d] forma verborum de cetero[e] faciendas, per quas directe vel[f] indirectè aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apostolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuamus, decernētes per eas,[g] vel ipsarum aliquā, ad prouidendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

¶ Idem.

¶ Habens litteras Apostolicæ sedis super primo beneficio dignitate, vel præbēda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non potest, sed primū quod vacabit, vel ex causa secundum, vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes, processus, & decreta contra hoc facta non valent. Io. Andr.

CAP. III.

NE CAPTAN-

a ¶ Experientia.] quæ est efficax magistra rerum. de elec. quàm sit. sup eo. lib. cum suis concordantijs. ADDITIO. Et 50. dist. vt constitueretur. & sup. eo. lib. de rescr. statutum, in principio Io. Andr.

b ¶ Concedūtur.] supra de rescr. cap. vlt. eo lib. & sup. de præb. cano. cum in iuuentute. ⁊ de relig. do. c. 1. C. de peti. bono. sub. l. 1. lib. 10. & est ibi importunitas ambitiosa, & non ambitiosæ, vt dixi de rescrip. c. vlt.

c ¶ Lateranense.] sup. eo. c. 2.

d ¶ Forma verborū.] puta, cum in genere promittitur ecclesiasticum beneficium, vt notatur sup. eod. accedens.

e ¶ De cetero.] ad præterita ergo nō extenditur hæc constitutio, tum quia non est iuris veteris declaratio, immo correctio; tum quia de præteritis non cauetur in ca. ad hoc sup eo. lib de consue. c. 1. de off leg. c. penul ad fi. ad hoc 32. q. 4. dixit Sara. de consti. cap. 2. in antiq.

[Glossa sequens quærit, & distinguendo soluit.]

f ¶ Indirectè.] nunquid omnia iudicia sunt reuocata dicētur, per quę via paretur ad vacaturas, sicut receptiones canonicorum, & sic sit reuocata decr. supra, de præbend. relatum, de concel. præb. cum super. & reseruationes. de iure patr. cum dilectus? Dic, [1] quod non. Vnde breuiter dic, quod aut recipitur quis in canonicum simpliciter aut recipitur & promittitur sibi de præbenda cum se facultas obtulerit prouideri. aut nō recipitur, sed solum promittitur sibi de præbenda prouideri, cum primo vacabit, aut promittitur prouideri de præbenda cum primo se facultas obtulerit; vel cum poterit, vel simpliciter. Primo casu valet receptio, ex cuius virtute debet habere præbendam. [2] Quod est verum nisi sit ibi expectans auctoritate Papæ, supra eodem lib. de præb. si quis. In secundo casu etiam debet habere præbendam, non ex virtute promissionis, sed ex virtute receptionis, & sic intelligantur contraria, relatum. & cum super. In tertio casu, scilicet cum non recipitur, sed simpliciter prouideri promittitur de præbenda cū vacabit. non tenet promissio, vt supra eodem. [3] ex teno re, & ca. 2. Si vero non recipitur, sed promittitur prouideri de præbenda cum poterit, promittens secūdum iura antiqua obligatus erat secundum hæc noua non: vt hic vides. Et quod per hoc verbum indirectè, non sit reuocata expectantium receptorum prouisio, probatur ex eo, qui vitanda est quantum fieri potest iurium correctio sup. eo. lib. de elect. cum expediat, cum suis concordantijs hic autem nō de expectantibus, sed solum de promissionibus dicitur: quod etiā quadruplicatum est in textu, & sic hoc ius correctorū non dilatetur. Secundo, quia hodie videmus confirmationes receptionū emanare a curia sicut olim: licet a quibusdam audiuerim quod tales confirmationes non concedit Cancellaria per formam iustitiæ, nisi eas Papa cōcedat per formam gratiæ. Sed certe his rationibus & per formam iustitię saltem iudices cōcedere deberent, scilicet cum clausula, ne inane canonici, &c. [Vide quod dixi post Ioan Mona. supra eo. lib. de præb. si Apostolicæ, super glo. non in forma. Ioan. Andr.] Tertio, quia eadē ratione sequeretur, reseruationes legatorum sublatas, quod est falsum. supra eo. libro, de off. lega. ca. 3. & 4. Cōcludo ergo breuiter, vbi ex sola promissione quis expectat, nō valet promissio, vt hic, sed vbi ex receptione vel reseruatione, secus, vt in prædictis iuribus, quia casus illos non tangit hæc decretalis.

g ¶ Eas.] scilicet promissiones.

NE captāde.] Præmittit constitutionis causam: Secūdo subdit cōstitutionem: ibi, Declarādū: in qua ponit thema, de quo soluit duo dubia affirmatiuè, & tertium negatiuè. Primum ibi, Licet. Secūdum ibi, Aut. Tertiū ibi, Certū. Tertium prosequitur ibi Quod si. Ioan. Andr.

CASVS Dictum fuit supra eod. in ca. quia cunctis, quod quando Papa mandat prouideri de beneficio, quod ille pro quo scribit, duxerit acceptādum, executor datus non recipit potestatem conferendi illud beneficium nisi facta acceptatione, sed vtrum possit acceptare certum beneficium antequā vacet dicendo, Ego accepto talem præposituram, vel talem præbēdam, & intendo illam habere virtute gratiæ mihi factæ? Rūdet quod non, & sic istud capitulum venit ad limitationem illius capituli, quia cunctis. in §. penult. in fin. Verumtamen dicit Papa, quod ipse posset isto modo facere acceptationem, Accepto beneficium quod primo vacabit, vel quod secundo, vel tertio loco vacabit. & hoc verum, quando subest iusta causa ne acceptetur beneficium, quod primo vacabit. Nota primo limitationem ad cap. quia cunctis, supra, eo. tit. & lib. quod illud capitulum intelligitur, quando ille pro quo Papa scribit, vult acceptare in genere, quia non posset acceptare certum beneficium, vt hic dicitur, quod si acceptauerit certum beneficium, quod talis tenet, tunc cassantur & annihilantur omnes processus inde facti: verumtamen si acceptet certum beneficium, & postea vacet illud, poterit petere non virtute acceptationis, sed virtute gratiæ sibi factæ.

Nota quod multa licet in genere, quæ non licent in specie. Nota vlterius vnum casum, in quo excommunicatio est nulla ipso iure, videlicet si meus executor promulgauit excommunicationem post meam acceptationem de certo beneficio vacaturo: Nam ex quo acceptatio mea est nulla ipso iure, non valent processus inde secuti: & per consequens non valet excommunicatio. Not. quod quando Papa scribit tali prouideatur de beneficio, quod duxerit acceptandum, manus ordinarij non sunt ligatæ ante acceptationem.

Nota quod ille pro quo scribitur, debet acceptare primum

† No. quod cōuenies in morte, peccat gl. de pe. di. 1. in summa. immo incurrit notā infamiæ, c. illud, de maior. & obed. Bar. in l. si quis pro e. ff. de his qui vt indig. & gl. in c. 1. de script. Ior. fa. 1. vide quod dixi ego in c. pertuas, § . 1. c elec. Font.

1 De materia huius glossæ vi de glos. & Doctores in c. licet cano, verbo de cetero, ⁊ de elect. hoc eo. lib. & Bartolum & doctores in l. ita stipulatus, ff. de ver. oblig.

2 Idē Arch. & quo ad reseruationes. idē I. Mo. Io. Andr.

3 Nō intelligas, quod ita sit debitū, quod sit affecta, vt no. ⁊. e. si solū in gl. vlt. vltra medium. vers. vtrique. I. An.

mum beneficium & non secundũ, nisi subsit iusta causa, puta quia dubitatur an possit illud acceptare, & an sibi debeatur, vel non tamẽ (vt dictum est) manus ordinarij sunt liberæ ante acceptationem. quod verum est. nisi apponeretur ista clausula: præfigendo ubi terminum vnius mẽsis ad acceptandũ à tempore vacationis, inhibendo collatorib & alijs quibuscunq; ꝙ pendente illo termino nõ conferant, decernentes id irritum, &c. Nota insuper, ꝙ per concessionem beneficiorum vacaturorum datur occasio & votũ mortis alienæ, & sic est hic tex. pro dicto Gosfr. sup. eo. proposuit.

† Ponit differẽtiã inter istas prępositiones in, & de, de qua re vide Bar. in l. 1. §. plures. ff. de exerci.

Nota finaliter, ꝙ expectans virtute sui rescripti, potest iterũ acceptare beneficium quod primitus acceptauerat, si prima acceptatio fuit nulla, de quo ĩ. e. tit. & lib. cap. 1. circa fi. & de rescrip. cum in multis. etiam eo. lib. Domin.

† Aliàs. ita: q̃, seu ꝙ duxerit &c. q̃ variet ẽt agnouit glo. hic.

c [Prima glos. summat, dicit vnde sumpta, & q̃d declaret] a ¶ Ne captãdæ.] Habens litteras Apostolicæ sedis sup primo beneficio, dignitate, vel præbenda q̃d duxerit acceptãdũ: certum acceptare nõ potest, sed primũ quod vacabit, vel ex causa secundũ, vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes, processus, & decreta ꝯ hoc facta non valẽt. Et fuit tracta hæc decre. de decr. extrauaganti eo. tit. quæ incipiebat, licet aliàs, audiuimus. & ver. licet in genere, additus est. [Vt sciatur quid posset facere executor, vt dicit Archid. se habuisse à domino Bittelen Io. Andr.] Et emanauit hæc decre. ad declarationem decr. supra eo. tit. & lib. quia cunctis. §. penul. in fi. & eorum quæ ibi no. Inno. & Host & quæ no. Compost. de rescript. capitulum. versus finẽ, in § item quæritur, qualiter fiat, & quando fiat acceptatio.

† Phi. & Do. notãt ꝙ non valet actus factus tpe prohibitiõis licet cõtẽplatur i tps ꝓmissum facit no. in c bonę. 2. sup. p. de ele. io huius ẽ legis phibitio. de eo qui duxit in matr quã pollu. c. 1. & in l. per fundũ, ff. de seru. rustic. ꝑ. nequ: di ces(ut au peratius) dicit.

dæ [a] alienæ mortis occasio ex benignitate gratiarum sedis Apostolicæ tribuatur: [b] Declarandum duximus, quod is, cui ab eadem Sede, vt ei prouideatur de prębenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio in † aliqua prouincia, diœcesi, vel ecclesia, quem [c] † seu quod [d] duxerit acceptandum, certis sibi super hoc executoribus [e] deputatis gratia noscitur esse facta. Licet in genere [f] primum personatum, dignitatem, præbendam seu beneficium in eadem prouincia, diœcesi, vel ecclesia vacaturum: Aut secundum seu vlterius (si rationabilis causa [g] subsit) valeat acceptare: Certum tamen & expressum priusquam vacet, acceptare non potest.

¶ Quod si fecerit, etiam si per executores eius secundum acceptationem huiusmodi facta fuerit reseruatio, inhibitio, varijque processus, ac sententię promulgatę, tam acceptatio † ipsa, quàm processus viribus careant, [h] nec aliquam obtineant roboris firmitatem: immò nisi acceptator ille dignitatem, præbendam, personatum, seu beneficium taliter [i] acceptatum & reseruatum per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacanti iam adeptus, vel ei ius in ipso [k] fuerit acquisitum: per eum, ad quem eiusdem personatus, dignitatis, prębendæ, aut beneficij collatio, seu prouisio pertinet, (dictis acceptatione, ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti liberè poterit alij prouideri.[l]

¶ Idem.

¶ Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter collationẽ beneficiorum prouincia: specialiter vero reseruat primum, & inhibet vlteriorem non sine mãdato, nec tunc tenet collatio contra facta. hoc dicit. Dominicus.

E CAP. IIII. EXECV-

tor certa prouincia, nõ pòt prælatis, ad quos beneficiorũ spectat collatio facere inhibitionẽ generalem donec fuerit prouisum illi, pro quo scribitur. Inhibitionem aũt specialem facere potest de primo, secundo, vel tertio beneficio vacaturo, & si fieret collatio ꝯ hmõi inhibitionem specialem, est nulla ipso iure. h. d. dicit.

CASVS. Papa mandauit Decano ecclesiæ Pictau. vt mihi prouideret de beneficio si vacaret in prouincia Burdegalen. alioquin de beneficio proximo vacaturo, receptis litteris executor videt nullum beneficium vacare, vult inhibere archiepiscopo Burdegalensi, & quibuscunque alijs prælatis prouinciæ Burdegalensis, vt non conferant aliqua beneficia, donec de beneficio fuerit mihi prouisum, vtrum possit facere istam inhibitionem generalem? Respondet quod non. Sed ponamus, quod Papa sibi mandauit, vt mihi prouideret de beneficio quod duxerim acceptandum, acceptaui beneficium primo vel secundo loco vacaturũ, numquid executor poterit reseruare illud beneficium, & inhibere prælatis prouinciæ Burdegalensis ne tale beneficiũ conferant? Respondeo quod sic. Et si p̃lati fecerint

ADDITIO. Et ibi no. in ver. sequentibus Hic not. Archid. scilicet, ꝙ is pro quo scribitur cum priuilegio acceptandi in prouincia, acceptare potest in certa diœcesi vel ecclesia, in qua Papa id facilius concessisset. Ioan. Andr.

b ¶ Tribuatur.] contra concilium Lateranense, & contra decr. proximam supra.

c ¶ Quem.] scilicet personatum, aliàs quam, scilicet præbendam vel dignitatem. Io. Andr.

d ¶ Quod.] scilicet beneficium.

e ¶ Executoribus.] siue ad prouidendum, siue ad compellendum, non curo, licet aliàs distinguatur. infra ca. proxi.

f ¶ In gene.] & sic licet in genere, quod non licet in specie, & interdum est econuerso quod dic, vt supra de offi. ord. si sacerdos, 33. di. quamquam. 2.

[Glo seq notat, quęrit, & soluit.

g ¶ Causa subsit.] No. ergo ꝙ ille pro quo scribitur de pbenda acceptanda, põt primã acceptare: sed non vlteriorem, nisi ex causa, vt ĩ. eo. titu. & lib. quia cunctis. circa fi. & ĩ c. ꝓxi. Sed quæ põt esse causa: forte prima debetur alteri, vel dubitatur an debeatur? Ad hoc 23. q. 1. quid culpatur. ad fi.

ADDITIO. Idẽ hic. Arch. & idẽ Inn. & Host. supra c. 1. circa finem, alleg. Io. A.

h ¶ Careant.] No casum in quo sentẽtia excõicationis non ligat alios, videbis ĩ. de sen. exc. præsenti.

i ¶ Taliter.] scilicet certũ, & expressum. vel secundum, vel vlteriorem sine causa. Ioan. Andr.

k ¶ In ipso.] sup hoc vide quod habuisti sup. eo. lib. de præb. si is cui. & ca. seq & ĩ. eo. cap. vlt.

l ¶ Prouideri.] nõ ergo necesse habet expectare, ꝙ ille acceptet, vel sibi terminũ ad hoc ꝯcedere, vt s. eo q̃ cunctis. § pen.

E Xecutor.] Primo ponit dictũ negatiuum, & ipsius casum exceptum: ibi, Nisi. Secundo: ibi, Potest. ponit affirmatiuũ cum suo decreto, ibi, Q̃d autẽ. Io. And.

¶ Executor deputatus super alicuius ꝓuisione facienda ubi

do Ph. de principio act' quia beneficij acceptatio censetur vnus & indiuiduus actus. Fõ.

† Vid Cle mẽ. cũ ei. de cõcess. præben. & Rota deci sio 411. in nouis.

cerint aliquam collationem contra inhibitiones sibi factas, collatio ipso iure erit nulla. Nota primo principalem effectum huius capituli, q executor deputatus per litteras generales, vt prouideat alicui in aliqua prouincia, non pôt ipse executor inhibere ꝓlatis generaliter ne bñficia in prouincia vacantia cõferant, sed bñ spâliter Sed vtrum sit idẽ dicendum in executore deputato ad ꝓuidẽdum in aliqua ecclesia, vel in aliqua diœcesi, videlicet vt non possit facere inhibitionem gñalẽ? Rñdet gl qđ tũc nõ habet locũ istud capitulũ. No. q executor deputatus potest bñficium primo vacaturũ reseruare suę collationi & hæc reseruatio & inhibitio afficit bñficiũ, & ligat manus ordinarij, vt istud bñficium conferre non possit.

† Nota q executor datus ad prouidendum, seu ꝯferendũ, nõ pôt reseruare, vel inhibere ĩ gñe sed in specie sic; & rõnem ponit hic Io An. & Innoc. in ca. cum dilectus, ĩ. de iure patr. Francus.

[Prima gl dicit vñ sumpta. qđ addıtũ, & quid declaret.]

a ¶ Executor.] fuit tracta hæc decretalis de extrauaganti, q incipiebat eod. tit. sicut ex parte. & §. potest tamen. additus fuit. Et emanauit ad declarationem eorũ quæ proximè.

tor[a] †, super prouisione alicuius à sede Apostolica, per generales litteras in aliqua prouincia[b] deputatus, prælatis & alijs, ad quos beneficiorum in eadem prouincia spectat collatio, ne ad prouisionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo scribitur, sit prouisum, nõ potest generaliter inhibere: Nisi expressè[c] in ipsis litteris facultas huiusmodi[d] inhibitionis concedatur. Potest tamen reseruationem, & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi ex beneficio competat litterarum) de secundo. vel vlteriori beneficio inibi vacaturo, eidem clerico conferendo. Quod autem contra talem[e] reseruationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficij reseruati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

ADDITIO. Et eius quod not Host. in sum. de præben. §. & a quo. ver pen. & vlt & eius quod no. Inno. & Host. sup. de iure pat cum dilectus. Et vide q scripsi post Cõpost. de rescrip pastoralis. super vlt gl. an potestas executoris qui duas inhibitiones fecit in prouincia, expiret per mortem Papæ. Ioan. And.

b ¶ Prouincia] idem puto de ciuitate, diœcesi, vel ecclesia pp eandem rõnem, ad hoc ĩ eod. c. proxi. & ꝭ. proxi. responso. Sed dic ꝭ vt hoc verbũ inferius etiam repetitum aliquid operetur. sup. de doci. ad audientiã. inf. de priuileg si Papa. §. 1. & in fi. ad idem sup. eod. tit. & lib. quia cunctis §. pen. nec est eadem ratio cum grauius sit totam prouinciam impediri, quàm diœcesim vel ecclesiam. 6. q. 4 scitote. ad hoc sup. eod. lib. de præben quamuis 1. & 2. responso.

† Pro hac glo. vide qđ plenissime hic tradit Ph. Francus.

c ¶ Expresse.] ratione ergo expressionis hoc tunc poterit, ad hoc sup. eod. lib de offi. deleg. ca. vlt. §. vices, & de procu. c. 1. & vlt sup. eo. lib Ioan. And.

d ¶ Huiusmodi.] .s generalis de qua sup dixerat.

e ¶ Talem.] scilicet specialem, de qua dixit in proxi. responso: nam quod fieret contra generalem, valeret: cũ illa non teneat, vt sup. dixi, ad hoc sup. c. proxi.

Si capitulo] Hæc est notabilis decretalis & quotidie practicabilis. Primo ponit formam gratiæ; cuius duo sunt dubia; Primum, quando afficit, secundum, qđ sit officium executoris. Primum soluit; ibi, Per solam, & solutionem exponit: ibi, Absque. Ad secundum respondet ibi, Immo & incidens dubium soluit: ibi, Etiam si ne. Ioan And.

CASVS Papa mandauit Decano & Capitulo ecclesiæ Pictauien ad quos pertinet collatio præbendarum, vt me reciperent in canonicum & fratrem, q præbendam (si qua vacaret) mihi assignarent, alioquin proximo vacaturam; dato mihi executore ad prouidendum negligente Capitulo; Præsentaui litteras meas Decano & Capitulo Pictauien. ecclæ: insinuatione facta meus executor non notificauit potestatẽ suam, nec fecit reseruationem: nec etiam inhibitionem secundum communem opinionem; licet glossa in hoc laboret; sed solum stetit in simplicibus denũciationib. meæ gratiæ: postea vacauerũt canonicatus & prębẽda: Decanus & Capitulũ hõi canonicatum cum prębenda cõtulerũt alteri: nũc requisiui decanũ & capitulũ, vt mihi prouiderent ſm q eis mãdatum fuerat: ipsi recusauerunt: meus executor illos monuit, vt mihi canonicatũ & ꝑbendã cõferrẽt: ipsi fuerunt negligẽtes: vtrum poterit meus executor mihi prouidere: Non est dubiũ q sicnã per præsentationẽ fuit affectũ mihi bñficiũ & mihi debitum, ita q nõ potuit alteri cõferri: licet meus executor nullã fecerit reseruationem nec prohibitionẽ. Et adhuc non vacante ꝑbeda, poterit me[9] executor monere Decanũ & Capitulũ ecclesię Pictauien. vt me reciperẽt in fratrem & canonicum: quod si recusent facere, poterit meus executor mihi conferre canonicatum in ecclesia Pictauien. sub expectatione præbendæ; Et cum vacabit præbenda, poterit præbendam cõferre capitulo nõ monito; & hoc ideo, quia capitulum fuit contumax, in prima monitione; ideo ius ꝑsumit q adhuc esset contumax in secunda monitione; Nam qui semel malus, semper præsumitur malus, in eodẽ genere delicti. No. primo, quod de iure spâli donatio præbendarum pôt spectare ad Capitulum sine epo, & econtra. Sed quæritur ad quem de iure cõi pertinet? Communis opinio doctorum est, q ad epm & Capitulũ simul in ecclesia cathedrali; collatio vero aliorum beneficiorum spectat ad epm; de consilio tamen sui capituli. De hoc latius per doctores in ca. cum ecclesia Vulterana de elect. in antiq. Nota principalem effectum huius cap. quod per præsentationem factam ordinario est affectum beneficium comprehensum sub gratia, absque eo qđ executor insinuet suam potestatem; quod verum est, dummodo in gratia fiat mentio de potestate executoris, vt quia dr, nouerıtis nos tali executori dedisse in mandatis, &c. Nota vlterius ex hoc capitulo, quod si ordinarius cui scribitur vt prouideat de canonicatu & præbẽda, fuit contumax in prouidendo de canonicatu; postea vacante præbenda non est necessario monẽdus vt præbendam conferat; quia ius præsumit quod postquam semel fuit contumax, quod etiam sit contumax in assignatione præbendæ; Not quod quandoque ad Capitulum spectat collatio canonicatuum. Ad hoc sup. eo. lib. de præb. c. fin.

¶ Idem.

¶ Si mandetur Capitulo vt me recipiat in Canonicum, & præbendam conferat, cũ id generet ad illud, dato executore ad prouidendum, per solam præsentationem factã Capitulo affecta est præbenda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam conferre) non vocato Capitulo id exequi poterit. Ioan. Andr.

CAP V.

SI Capitulo[f] alicuius ecclesiæ cũ ad ipsũ cano

[Prima glossa dicit quid declarat, quid reprobat & approbat, secundo summat.]

f ¶ si capitulo.] hic determinatur decretalis ĩ. eod. proposuit, & corrigitur opinio glossæ ibi no. in glo. quæ incipit.

nicorum receptio, ac præbendarum collatio pertinebat,[a] vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbenda (si tunc vacaret) inibi prouideret: vel cum se facultas offerret, ac executori, qui eodem Capitulo negligente mandatum Apostolicum exequatur,[b] directa fuerint scripta nostra: Per solam illorum[c] præsentationem Capitulo[d] ipsi factam,[e] absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reseruatione, beneficium, pro quo tibi conferendo[f] scriptum extiterat, adeo est affectum,[g] quod de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem.[h]

10

¶ Immo si Capitulum infra terminum competentem[i] sibi ab executore præfixum, mandatum Apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit[k] nō duxerit adimplendum: extunc[l] in ipsum executorem potestas prouisionis huiusmodi transferatur, & executor ipse canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac præbendam) etiam sine alia Capi

20

30

incipit: Inno in fine. in qua gloss. dicebat Ber. q Calestinus illi fecit iniuriam: cum collatio præbendæ per Capitulum sibi facta valeret: potuit tñ id facere de plenitudine ptātis. Approbatur autem opinio Innocentij ibi notata: & quam ibi recitat Hostiensis, & opinio Pe. de Sam. & Abba. qui posuerūt in illo casum ſm illud c. & Compost. etiā dicebat hunc verū intellectum ī. de rescr. Capitulū in glo. magna vers. si vero ordinario. & hoc dicit q de cretalis hęc in summa. Si mādet Capitulo, vt me recipiāt in canonicum, & pręb endam pferant: cū id pertineret ad eos dato executore ad p uidendū per solā p sentationem factam Capitulo, affecta est pbenda: & executor (negligente Capitulo infra terminum per eum statutū me recipere, & præbendam conferre) nō vocato Capitulo id exequi poterit.

¶ Glossæ duæ sequētes, & glo secus, cum duabus sequentibus, & glo pen. & vlt. possunt recitari per 7. 9tria; & vnam quæstionē, quæ incidit secundo 9tio glo nota. quarta & sexta formant & soluunt tres quæstiones]

a ¶ Pertinebat.]de speciali priuilegio, vel præscripta consuetudine sup. de elect. cum in ecclesia. inf. tit. proxi. c. vnico. in princip. infra de reg. c. vlti. al. ās secus (supra de his quæ fiunt a prala quanto. & ca. ea noscitur. Ioan. And.

b ¶ Exequatur.]istud est quod soluit 9trietatem ī. proxi. decre. quia hic executor datus fuit ad prouidēdum: ibi ad 9pellendum tantum. Et si quæras quæ ibi sit ratio huius diuersi iuris: Sol. est in promptu: 1 quia in primo casu cum dat Papa executorem ad prouidendū, vt ad se, vel ad suum executorem prouisionem reuocare, & sic per consequens ordinario adimere, ad hoc de appell. vt nostrum. Sed vbi dat solum ad compellendū, tunc potestatem ad se non reuocat, nec adimit: immo potius penes ipsum permittit, dum vult ipsum ad prouisionem compelli. Ioan. And.

c ¶ Illorum.] nunquid requiritur qđ scripta directa executoribus, psententur Capitulo: an sufficit q psententur ipsius Capituli litteræ, id est, sibi directæ? Licet sit cautius & illa psentari: puto tñ sufficere, si ipsi Capitulo psententur litteræ ad ipsum directæ: hoc verum, si de intentione Papæ per ipsas patet litteras 2 puta quia in litteris directis Capitulo dr, noueritis nos f. mandasse, vt uobis negligentibus mandatum nostrum exequi non postponat, in hoc casu vel simili, credo sufficere si hæ litteræ fuerint præsentatæ. Si autem per litteras Capituli de datione executoris & q sit ad prouidendum non apparet, tunc credo necessarium executorum litteras Capitulo præsentari, hoc videtur sensisse Compost. in vers. supradicto, & vers. seq.

d ¶ Capitulo]nota, quia si sit præsentatio litterarum Capitulo, & postea vacet, vel tunc vacabat præbenda: iam est affecta etiam antequam executoribus suæ litteræ præsententur: hoc sonat hæc litera.

ADDITIO. Patet ēt per hanc literam, qđ psentatio facta solis executoribus, non afficit: & secundum id intellige quod not. de præbend. c. fin. in glo. 2. & Innoc. & Host. de iure pat. cum dilectus. Ioan. Andr.

e ¶ Factam.]quęro quomodo fiet hæc præsentatio capitulo? Requirat illum qui habet cōuocare capitulū, vt ipsum conuocet, vel per sonū campanæ, vel p alium modum in ecclesia solitum, si aūt se includerent, vel impedirēt ne fieret præsentatio: perinde est ac si psentatio esset facta ad instar eius qui latitat, vel impedit q citari non possit. s. vt lit. nō cōtest. qm § porro. Poterit etiam 9pelli 3 per executorem ille qui habet 9uocare Capitulū, vt ipsum cōuocet, vel ipse idē cōuocare: licet primū tutius sit. ad hoc de off. deleg. pręterea. Si autē aliqui venerit, aliqui non: dic quod sufficit psentare Decano, vel ei qui ibi ē maior: & his canonicis qui cum eo sunt psētes, ad hoc vt Capitulo adimat potestas, vt hic dr, nec requiritur q probet, q maior pars psens ibi fuerit. In dictis. n. citationibus, & denunciationibus vniuersitati faciendis sufficit quod in loco cōgruo coram maioribus & alijs ibidem inuentis publice proponantur. 16. distin. quod dicitis. sup. de postu. cap. 1. & in hoc 9cordant doctores sup. de elect. bonæ. 1. vbi de hoc, in glo. 1. soli. Et si diceres, q de necessitate haberet probare, quod maior pars ibi fuerit præsens; pone quod maior pars nolit conuenire, qui nec libenter ad talia conueniunt, ijs ergo qui vocati veniunt, fiat præsentatio, & satis est. Sed quid si collatio pertinet ad duos, puta ad epm, & ad Capitulū: nunquid per præsentationem alteri factam adimitur vtrique potestas? Dic quod sic 4 ſm Compost qui hoc not in prædicta glo. ver. item quid si collatio, ex quo. n. potestas adimitur vni sine quo alius conferre non pōt, ergo & alteri: sicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicib impedito, alij procedere non possunt. ī. de offi. deleg. vno ff. de arbi. si in tres. & l. seq. ad hoc facit lex q dicit, quod sufficit denunciatio facta vni ex illis qui habet domum communem ff. de noui oper. nunc. l. de pupillo § si plurium res Ioan. Andr.

40

50

f ¶ Cōferendo.]secus si fuisset scriptum, de eo qđ duceret acceptandum ī. eod. qa cunctis & c. nec captandæ.

g ¶ Affectum.]licet sit affectum, non tñ habet ius in dignitate vel præbenda, vt archidiaconus vel præbendarius dici possit sup. eo. lib. de præb. si tibi absenti, si d habet ius ad eam, vnde & reuocatoria ibi locum haberet. inf. eo tit. c. vlt. Ioan. And.

h ¶ Firmitatem.]9 sup. eo. lib. de rescrip. tibi qui. 1. respon. in fin. Sol. ibi non scribebatur Capitulo, sed solū executori, qui etiam partim erat ad compellendū, partim ad prouidēdum. Hic vero scribebatur Capitulo & executori ad prouidendum, & ideo plus operatur hic quàm ibi simplex præsentatio litterarum. Ioan. Andr.

60

i ¶ Terminum competentem.] alias posset appellari, vt sup. de dila. c. 2. Et hic no. executorem præfigere terminum sim. sup. de præb. si tibi absenti. eod. lib.

k ¶ Poterit.]vt ex nunc recipiant in canonicum; cum poterunt, prouidebunt de prębenda.

l ¶ Extunc.]extremum tempus designat ff. de condi. & demon. l. si is. §. cū ita. & hoc intelligo de executore, qui hoc habebat in mandatis, vt Capitulo negligente

exeque-

1 Sdm Cōpos. in pręalleg. ver. & idē Arch. ī. c. proxi. Io. And.

2 Facit de. vt lite pend. c. 1. in fi. Ioā. And.

3 Vide qđ dixi ī maio. & obe c. 1. in gl. p hoc. Io. And.

4 Capitulo qualiter psentabuntur litteræ Apostolicæ.

Præsentatio mandati Apostolici facta vni ex collatoribus an afficiat & alium.

exequeretur. Si autem simpliciter esset datum, puta quia soli executori esset scriptum: tunc non haberet necesse negligentiam expectare. & facit quod dicam, infra c. proxi.

a ¶ Vocatione.] hoc tenebat Compost. in prædicta glo. versi. sed quid si postquam executor. Et licet de canonicatu hoc satis videretur, tamen de præbenda contrarium videbatur; quia licet capitulum fuerit negligens in vno, non in alio: quia diuersa sunt mandata, vnum de recipiendo, aliud de conferendo. Ad hoc de dolo & contumacia. cum dilecti. & de hoc sup. de elect. constitutus. sed ex quo fuit negligens in uno, iam præsumitur in reliquo ad hoc de præsump. scribam. & optime sup. eo. lib. de dolo & contu. eum qui.

ADDITIO. Facit, ff. de suspect. tut. l. 3. §. quæri potest. quæ quid dicat, vide de ætate, & qualit. accepimus, in gl. quarta. Io. And.

1 Vide Abbatem, & Deci. in c. super eo, de off. de leg. item Deci. cons. 126.

tuli vocatione [a] vel monitione) si vacat, uel cum obtulerit se facultas.

¶ Idem.

¶ Si soli ordinario uel soli executori ad cōpellendum, uel Ordinario et tali executori sit scriptū per præsentationē talis mādati nō afficitur pbenda, nisi in litteris esset decretum, aut executor ille insinuasset, et inter dixisset, maximè cum decreto, vel rōne mandati iā esset facta receptio ad canonicatum. In his casibus, vel ipsorum altero affecta est præbenda, ita quod collatio alteri facta non tenet. Io. And.

C A P. VI.

Si soli [b] Ordinario [c] † pro te beneficiando executore non dato, vel Ordinario & executori (vt eum ad faciendum quod mandatur, compellat [d]) aut soli executori (vt tibi faciat de canonicatu, & præbenda, vel alio beneficio in certa ecclesia, diœcesi, seu prouincia prouideri [e]) mandatum Apostolicum sit directum; per talis præsentationem mandati ordinario ipsi factam, licet si contra faciat puniendus [f] existat: et tamen potestas sic non adimitur [g] conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem; Nisi nos in gratia tibi facta decreuissemus irritum & inane, quod fieret contra [h] ipsam: Aut exe-

† Nota primo, quod quando Papa scribit ordinario, vt cōferat sine alia executoris datiōe ad hoc de elect. cum te. No. secūdo arg. quod in impetratiōe dēt fieri mētio de canonicatu & pbēda. Et sic vt quod non sufficeret expressio tm̄ itē alius. Do.

Si soli.] Primo iungit tres casus, quibus litera beneficialis non afficit: Secundus, ibi, Vel ordinario. Tertius ibi, Aut soli. Secundo ibi, Nisi nos. ponit alios tres casus quibus afficit. Secundus ibi, Aut executor. Tertius ibi, Vel nisi

¶ Est sciendum, quod habemus in iure executores sententiarum, negotiorum, vel præceptorum. item testorum, item gratiarum. De executoribus sententiarum plene no. de offi. delega. pastoralis. §. quia uero. & de sentent. & re iud. de cetero. & cap. quod ad consultationem, & habet de his rubri. in Specu. parte 2. De executore negotiorum, litium, & præceptorum sup. de obliga. ad ratio. ca. vnico, & de offi. de leg. super quæstionum. post princip. ff. de nego. gest. l. 3. § si executor, & de testib. l. fi. vbi de his no. & quandoque mitius uocatur, de immun. eccle. c. 1. de his in Spec. parte 1. Rubrica penult. De executoribus testamentorum inf. de testa. c. 2, & satis scripsi supra de testa. Ioan. & in Spec. de his plenius de instrum. edi. § nunc uero aliqua. De vltimis circa quos versatur propositum, est sciendum quod ipsorum variæ sunt formæ. Sunt. n. prouisores, compulsores, & misti scilicet partim ad compellendum, & partim ad prouidendum, de quibus sup. de rescri. ut̄ qui. De compulsorib. infra de rescri. abbatem, &c. Io. And.

CASVS. Papa mandauit canonicis Ecclesiæ Pictauien. ut me reciperent in fratrem & canonicum, non dato executore ad prouidendum & compellendum: & præbendam mihi assignarent si uacaret: alioquin proximo uacaturam, vel etiam scripsit cantori S. Hilarij maioris Pictauien. executori, ut compelleret Decanum, & Capitulum Ecclesiæ Pictauien. ut mihi Canonicatū cum præbenda conferrent, uel etiam ambobus scripsit, quia mandauit Decano & Capitulo Ecclesiæ Pictauien. vt me reciperent in Canonicum, & fratrem, & præbendam mihi assignarent si uacaret: alioquin proximo uacaturam. Et mandauit cantori Ecclesiæ Beati Hilarij, ut Decanum, & Capitulum compelleret ad conferendum mihi Canonicatum sub expectatione præbendæ. Hoc facto, præsentaui litteras meas executori meo in secundo casu: qui executor eas notificauit Decano, & Capitulo Ecclesiæ Pictauien. virum affecta sit mihi præbenda primo uacatura, ita quod alteri conferri non possit? Respondet quod non regulariter: Salua si in gratia mea erat decretum irritans: sicut si in primo casu mandabat Decano, & Capitulo Ecclesiæ Pictauien ut mihi de canatum, & præbendā conferrent: decernētes irritū, &c. vel etiam si decretū irritās non erat appositū in grā mea, sed executor notificauit grām meā, & ibi reseruauit præbendam primo uacaturam, & decernebat irritū, &c. Vel si iam fuerā in canonicū receptus. In his n. casibus est mihi affecta pbēda: alias secus esset, si executor esset datus ad puidendū, vt in pcedenti capitulo. Nota primo, quod cū Papa scribit ordinario, ut puideat pleniario, no ligat regulariter manus ordinarij, quin teneat collatio alteri facta. Idem est cum executor fuit datus ad cōpellendū tm̄, uidelicet ut faciat prouideri: saluo in gr̄a qua fuit appositum decretum irritans. No. quod recepto in canonicum est affecta præbenda proximo uacatura c. relatum de præb. in anti. No. quod si est scriptum ordinario & executori ad compellendum, est necesse quod executor insinuet ordinario potestatem suam, & faciat inhibitionē cum decreto irritante, ad hoc quod affecta sit illi præbenda pro quo scribitur.

[Prima gl. dicit quid declaret, & summat:]

b ¶ Si soli.] Emanauit ad declarationem decre. sup. de præben. dilectus 2. & 3. & eorum quæ ibi not. per Ber. & modernos & eorum quæ plene no. Compost. sup. de rescrip. capitulum in gl. magna ad prin. [& Inn. & Hostien. i. eo quia cunctis. & ibi Pet. & Abb. in distinctionib. & ipse Host. in Sum. de præb. §. & a quo uer. ad horum solutionem.] Et ad correctionem pro parte eorū quæ no. sup. de præb. c. vlt. Et hoc dicit in summa. Si soli ordinario, vel soli executori ad compellendum, uel ordinario, & tali executori sit scriptum per præsentationem talis mandati no afficitur præbenda, nisi in litteris esset decretum, aut executor ille insinuasset, & interdixisset maxime cum decreto, uel rōne mandati iā esset facta receptio ad canonicatum. In his casibus, uel ipsorum altero, affecta est præbenda, ita quod collatio alteri facta non tenet.

c ¶ Ordinario.] per ordinarium intellige illum, ad quem collatio pertinet. 2 & sic in hoc casu intellige infra. de præbendis. c. dilectus. 2.]

d ¶ Copellat. 3] secus si fuisset datus ad prouidendum sup. c. proxi.

e ¶ Prouideri.] De hac forma no. infra. de resc. abbatē. sup. de præb. pro illorū. de conce. præb. cum nostris.

f ¶ Puniendus.] de præb. dilectus. 1. de offi. dele. prudentiam. §. adiicimus.

g ¶ Non adimitur.] rationem dixi sup. c. proxi.]

h ¶ Contra ipsam.] & tunc etiā ante præsentationem litteræ

2 Vide quod no. de offic. ordinarii. in gl. 2. Io. A.

3 Vide Pet. de Anch. cōsi. 154. incip. quia primo in quibusdā

litterarum affecta est in casu sup eod.lib. de rescrip. tibi qui. §. quinimmo. aliàs nec præsentatione afficitur, vt hic. Io. And.

a ¶ Insinuans] s. eo.lib & tit quia cunctis §. ex parte.

[Glo.seq. ponit opin. reprobatam & approbatam, pro approbata inducit decret. cui respondebatur, deinde inducit rationem.]

b ¶ Interdixisset] Io. reprobatam opinionem Ber. not. supra de præbend. cap. vlt. vbi dicebat, quod executor datus ad cõpellendum, non poterat interdicere Compost contra in prædicta gl allegabamus decreta. quia cunctis § ex parte. eod. titu & lib sed in prouisore loquitur: sed illud vicinum est mandato, vnde satis mandatum intelligitur. supra de electio. in causis. ff. iudi. solu.iam tamen. §. in hac.

ter præuenit in præsentando, aut ambo concurrunt, & alter præuenit, ille præfertur: si aute ambo cõcurrunt ille uel illi, vel ipsorum maior pars, ad quos collatio, & receptio spectat, alterũ el.gere tenentur & sic solus admittetur, uel alteri pfertur; nisi Papa vtriq; voluerit prouidere, vt supra eodem lib. de rescript. duobus. z. responso. Si autem neutri collatus sit canonicatus: sed vtrique conferri mandatur, aut constat quis primo impetrauit, aut non: Si non constat, tunc dic, vt supra proxi. dixi, quando vtrique collatus erat per decret. de rescrip. duobus. z. responso. supra eo lib.

cutor huiusmodi ordinario suam insinuans[a] potestatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi est secundum tenorem huiusmodi mandati Apostolici prouidendum) interdixisset[b] eidem: præsertim cum interpositione decreti; Vel nisi tu iuxta dictum † mandatum esses in canonicum iam[c] receptus: tunc[d] enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem[e] aliquam 10 non haberet.

¶ Idem.

¶ Si tres expectantes sunt in vna ecclesia, vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eius

c ¶ Iam receptus.] tunc enim negotium prouisionis faciendę de pręb enda post receptionem uacante est deuolutum ad Papam, & sic capitulo ademptum. 3.qõ. 6. audum, de app. ut nostrum. de off. leg. licet de præben. inter cætera, vbi negotio permutationis præbendæ ad Papã deuoluto, non ualuit collatio ordinarij de pręb enda, quæ permutari debebat.

d Tunc enim.] .s. in his tribus casibus, vel altero eorũ, s. cum erat decretum, cum executor inhibuit, uel cum iam facta erat receptio.

[Glo seq. 2 hẽt duas principales partes. secunda ibi, Videndum. Prima habet tria principalia membra; 2m ibi, Si autem Canonicatus, quorum primum distinguit duo: 2m, alia duo, primum quorum subdiuidit in tria. tertium distinguit in alia tria. Secundum principale primi membri distinguit quattuor, tertium principale distinguit tria. Pars secunda principalis habet duas partes: secunda ibi, Si autem non contulit. quæ subdiuiditur in duo, & huius secunda distinguit quinq; : ibi, Si autem de canonicatu.]

e ¶ Firmitatem] ad plenam & breuem indaginẽ veritatis huius materiæ primo videndum est de expectantibus quis alteri præferatur: secundo, q̃ gratiæ pręben das afficiant. Ad primum distingue, aut vterque expectat auctoritate Apostolica, aut alter tantum, aut neuter. In primo casu subdistingue, quia aut vtrique collatus est canonicatus a Papa, aut vtrique mandatur conferri, aut alteri est collatus: alteri conferri mandatur. Si vtrique collatus est canonicatus a Papa; si apparet quis primo impetrauit: ille præfertur, quantumcunq; secundo impetrans primo suas præsentet litteras: & primo recipiatur. de præben. cod. lib. cum cui & sic debet intelligi de rescri.c capitulum Sanctæ Crucis, hoc fallit in casibus, 3 in quibus præfertur secundus impetrans: Primo si primus fuit negligens petere pręben dam sibi debitam supra eo lib de pręb end. si clericus. §. verum. de rescrip. tibi qui. in fi. Secundo, quando debetur dignitas secundo, quæ habet præbendam annexam supra eo. lib. de pręben quia sępe Tertio quando secundus ex se habuit prærogatiuam sup. de pręben c. pen. Quarto, quando secundus non ex persona sua, sed ex persona tertij impetrantis super primum prærogatiuam habet infra cap. proximo Quinto, si uacauit sacerdotalis pręb enda, & secundus est in ætate, & non primus, supra cod. lib. de pręb end. si cui, quod tamen sane intelligas prout ibi dixi. Idem putant quidam in casu decr. co. tit si pauper. 4 sed dic ut dixi. hoc cum apparet quis primo impetrauit. Si autem non apparet ex data uel alio modo quis primo impetrauit, aut al-

20 Si constat, aut mandatur vtrique pure conferri, aut alteri sub conditione, alteri pure, aut vtrique sub conditione. Si constat quis primo, & mandatur utrique pure conferri, datis executoribus ad prouidendum: si primus primo præsentauit, & primo receptus fuit, hic nulla est quæstio. Si uero secundus primo præsentauit, & primo fuit receptus, adhuc indistinctè in pręb enda uacante post receptionem primi, uel etiã ante si adhuc non erat collata secundo præfertur primus impetrans. de rescr. tibi qui 1. respon. sup. eo. lib. si autem tẽ 30 pore receptionis primi iam erat præbenda collata secundo: aut in litteris primi erat decretum, & tunc indistinctè pręb enda illa primo debetur, s. eo. lib. de rescri. tibi qui §. quinimmo, aut non erat decretum in litteris; & tunc aut executor insinuauit, reseruauit, & inhibuit maxime cum decreto: aut non: In primo casu pręb enda uacans post reseruationem, & insinuationem collata secundo, primo & non secundo impetranti debetur, vt sup eodem c §. idem quoque. In secundo casu potietur præbenda sibi collata secundo impetrans, 40 primo præsentans, ut eod. t. tu. tibi qui. 1. responso, in fi. Quod autem dixi primo impetrantem præterquam hoc vltimo casu pręferri, intelligas sane, ut etiam præferatur secundus in casibus, quos supra proxi. parte notaui. Si uero mandatur alteri sub conditione, alteri pure conferri: si prima est pura, secunda conditionalis: idem quod supra: si uero prima gratia est conditionalis: puta vt prouideatur si accesserit consensus Capituli: si secundus pure impetrans priusquam consensus accedat, a Papa uel executore suo obtineat cano 50 nicatum, præfertur primo: alias præfertur primus supra eo lib. de rescrip. si pro te. 5 Si uero utriq; mandatur sub conditione conferri puta in hoc casu, qd' qui primo ad prouisionem, & conditionem peruenerit, ille præfertur in assecutione pręb endę tunc, uel post vacantis, argumẽ prædicta decre si pro te. iam n dies datæ. ad dicti conditionis refertur ad hoc sup. de appel. pręterea. de uoto, licet, de condi. appo. super eo. Si uero non appareat quis primo ad conditionem peruenerit: satis esset lecundum, quod dicitur supra de rescript. 60 cap. penul. Si autem Canonicatus alteri collatus est, alteri conferri mandatur, aut primo impetranti collatus est: secundo uero conferri mandatur, aut econuerso, aut ignoratur quis primo impetrauit. In primo autem, casu dubium non est primo impetrantem præferri. supra cod. lib. de pręb. cum cui. In secundo adhuc primus impetrans pręfertur secundo, sup. eo. lib. de rescri tibi qui. de præben. si Apostolicæ, ad fin. quod uerum puto, nisi in casu, quo sup. dixi ex duobus, quibus mandatur conferri, secundum primo pręferri. supra eodem lib. de res. rip. tibi qui 1 responso. in fi. si autem nec ex data, nec alio modo apparet quis primo impetrauerit indistinctè, tunc pręfertur cui collatus est canoni-

Margin notes:

1 Idem Host. i decre. pro illorũ. Sed Inn. dicit ibi, q' interdicere, & reseruare põt. Io. And.

† al. prædictum.

2 Est magistra. Domi. & Pet. de Anch. & ordinaria ac singularis secundum Phi. Fon.

Impetrãs a Sede Apostolica, an & qñ pferatur aliis impetrantibus.

3 In qb. casib. secũdus pfert primo, vide Fel. in ca. capitulũ, extra. de rescri.

4 Scilicet, qñ prim' cõsecutus est aliud bñficium. Phil post Ioã. And. Fon.

5 Vide no. ibi, & per gl. im ver. executorem. s. eod. cle 1. Id. Andr. Phil. Fon.

canonicatus. 7. eo. lib. de rescrip. duobus 1. răso. Si vero alter tantū Apostolica auctoritate expectat iste siue sit primus siue secundus, præfertur, inferiorum legatorum vel quorumcunque auctoritate receptis vel expectantibus 1. eod. lib de præb. hi, qui. Si autem aliquis esset receptus auctoritate legati habentis speciale mandatum a Papa auctoritate Papæ receptus intelligitur, vt ibi 2 respōso interdum etiam recepti p literas facultatis, intelligunt recepti auctoritate Apostolica: ꝙ dic vt sup. eod lib. de rescrip. cum aliquibus. Si autem aliquis expectat auctoritate legati, secundus vero auctoritate Papæ, demum impetret primus ꝯfirmationē, & executores a Papa, adhuc præfertur secundus: sed ille primus præfertur omnibus post suam ꝯfirmationem impetrantibus a Papa, sup. eod. lib. de præb. si Apostolicæ, & c. si eum. Si vero neuter expectet auctoritate Apostolica, aut vterque ex reseruatione legati, aut vterq; ex receptione capituli: aut vnus ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: prima dubitatio hodie nō procedit: quia aut vnus & idem legatus fecit reseruationem: & tunc non valet secunda, nec eius processus, & decretum, vt sup. eod. lib de offi. leg. 1 præsenti. §. cæterū, aut prædecessor fecit primam, successor secundam, & adhuc non procedit quęstio, quia ex quo ad collationem iam vacantium processum non erat, expirant reseruationes & decreta finito legationis officio, vt eo. c. 2 responso. Si vterque auctoritate capituli expectet, de æquitate deberetur primo præbenda: si tñ capitulum eam secundo vel neutri, sed alteri tertio ꝯferat, tenet collatio, quia capitulum ius ad primam vacaturam dare non potuit: sed Papa solus, sup. eo. c. 1. & de hoc sup. de præb relatum per Inno & Host. Et dicunt quidam, ꝙ tales receptiones non valent hodie per decre. sup. eo. detestanda, quod non credo, vt ibi dixi. Si vero vnus expectat ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: puto ꝙ siue sit primus siue secundus, illi pro quo reseruata est a legato, debetur: quia cum potuerit reseruare præbendam nulli debitam, vt sup. de iur. patro. cū dilectus. ista autem nulli esset debita: quia vt dixi, capitulum ius ad vacaturam nulli ꝯferre potuit: ergo super ipsa tenet reseruatio legati. Et si ꝯ illam inhibitionem, reseruationem & decretum alteri ꝯferatur, non valet, vt in prædicta decre. cum dilectus, sup. eod. lib. de offi. leg præsenti. 1 responso Videndum est de secundo, scilicet quæ gratiæ præbendas afficiāt. Et dic breuiter, quod si Papa ꝯtulit canonicatum 1 statim affecta est præbenda quæ tunc vacabat, vel quæ primo vacabit, nulli alij de iure debita. sup eod lib. de præben. si postquam. & c. dudum, ita ꝙ si etiam ab ignorantibus & ignoranti cōferatur, non valet collatio. vt ibi. Si autem non ꝯtulit canonicatum statim, sed mandauit ꝯferri: aut mandauit ꝯferri primam, quam acceptaret: aut primam quæ vacaret: in primo casu non est affecta præbenda quantumcunque fiant inhibitiones, reseruationes, & decreta: nisi primo fiat acceptatio, vel ipsius vacantiæ, vel primæ vacaturæ, vel ex causa secundæ vel vlterioris, vt sup. eo. tit. & lib. quia cunctis. § pen. ad si certam autem & expressam antequam vacet, talis acceptare non potest, vt sup. eod. tit. & lib. ne captandæ. & si talem acceptet, per talem acceptationem prębenda non afficitur, vt ibi. Si autem de canonicatu & præbenda si qua vacat, vel quæ primo vacabit, prouideri mandauit: aut mandat solum illi ad quem pertinet collatio, aut solum executori vt compellat, aut illi & executori vt compellat, aut illi & executori vt prouideat, aut soli executori vt prouideat: In primis tribus casibus per præsentationem litterarū non afficitur præbenda, nisi in tribus casibus, vel alterum ipsorum: Primo, si in gratia erat decretum; tūc enim statim per præsentationem litterarum est affecta præbenda, vt hic. Item si non erat decretum, si auctoritate illius gratiæ in canonicum fuerit receptus, tunc per receptionem affecta est prębenda, vt hic in fin. Item cum executor insinuauerit & interdixerit, maxime cum decreto: & hos casus habes hic: & sic intelligantur decret. de præbend. dilectus 2. & 3. In casu quarto, scilicet quando scribitur illi, ad quem pertinet collatio, dato executore vt prouideat, hic per pręsentationem litterarum factam collatori, afficitur præbenda, ita quod collatio postea alteri facta non tenet sup c. proxi. & sic intelligi debet supra eo proposuit, quod quidam verum putant, nisi executor ille pronuntiasset se executorem non esse, per decret. supra de præb. dilectus 3. quod verum non puto: 2 nam affectio præbendæ, quę per præsentationem erat inducta, tolli non potest in præiudicium impetrantis per executoris iniquam pronunciationem; vnde ibi secundam opinionem teneo vlti. glossæ. si executor datus fuerat ad prouidendum, vt cap. proxi. dico, tamen tutum impetranti, quod ab illa pronunciatione appellet. 3 In quinto casu quando soli executori scribitur vt prouideat: hic per solam insinuationem executoris, & notificationem eius, quod vult præbendam per illam potestatem conferre, etiam si non interdicat, puto affici præbendam. supra eod titu & lib. quia cunctis, §. ex parte 4 & sic erit ista differentia, quando scribitur soli executori ad compellendum, & quando soli ad prouidendum: quia primus vt afficiatur præbenda, habet insinuare & interdicere. vt hic: secundo sufficit si insinuet, vt in prędicto §. Rationem diuersitatis collige ex ijs, quæ dixi sup. c. proxi. in gl. 2. Io. And.

dem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij; præbendas hi consequentur hoc ordine: quia primam habebit secundus, secundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali Io. Andr.

CAP. VII.

AVctoritate a Marti-

AVctoritate.] Primo ponit tres gratias factas tribus in eadem Ecclesia successiue: sed tertio cum prærogatiua super primum: ex quibus quęstionem format: secundo, ibi, Cum igitur, soluit rationem reddens & argumentum inducens: ibi, Licet enim facit quod not. sup. de rescrip. capitulum. in gl. Io. And.

¶ Si tribus fuerit facta gratia in eadem Ecclesia diuersis temporibus, & virtute gratię debet pręferri secundus; ipsis conferentur pręb endæ hoc ordine: Nam secundus habebit primam, tertius secundam, & primus tertiam hoc dicit.

CASVS. Papa Martinus fecerat Titio gratiam in Ecclesia Pictauiensi: antequam gratia esset effectum sortita, Martinus mortuus est: successit ei Bonifacius, qui non reuocauit gratias factas per Martinum: sed Bonifacius Caio fecit similem gratiam in ipsa Ecclesia Pictauien. quo facto ille idem Bonifacius fecit gratiam Sempronio cum clausula pręlationis, quia volebat eum pręferri omnibus receptis auctoritate suorum prędecessorum, non autem suæ, postea vacauit pręben da: quęritur cui debeatur, vtrum Titio proximo expectanti? Respondet Romanus Pontifex quod non: quia clausula pręlationis facta tertio, Titium excludit, nec debebitur tertio, puta Sempronio, quia Caius ipsum præcedit, & Bonifacius noluit Sempronium pręferri receptis auctoritate sua, sed suorum prædecessorum, ideo Caius habebit primam pręb endam, & tertius secundam, & primus habebit tertiam: Et sic Caius consequitur per alium, scilicet per tertium, quod per se non posset consequi, quod probatur per simile: Nam si quis decedat, relictis patre, & matre, & fratre suis superstitibus, sic pater tempore mortis defuncti desierat esse agnatus, quia se dederat alicui in adoptionem, tunc frater qui est agnatus, succedat, cum pater amplius non sit agnatus, sed frater. Et quia remansit mater, quę est cognata: ideo excludit ter-

tium

1 Idem si conferat aliud bñficium, vt ca. si bñficia, ₹. eo. de pb. ibi vide Philippum Fon.

2 Not. Domi. ꝙ iudex delegatus per suā īterlocutoriam nunq̄ tollit effectū litterarū deductū ī esse. vide eundē c. si super grā. de offi. de leg. ₹. eo. Fon.

3 Nota ꝙ snia, quã iudex pronūciat se nō iudicē nō extinguit iurisdictionē, & licite ab eadem appellat c. significā tib. ₹. de offi. dele. Phi. Font.

4 Vide c. 1. sup. eo. in gl. 1. Phi. & de rescrip. tibi qui 2. rñ. Io. Io. An. Fon.

trem agnatum : & hoc secundum iura antiqua : quia illud est immutatum per iura noua Codicis & Authē. Et sic fuisset tantum pater & mater, pater excluderet matrem etiam si se dedisset in adoptionem: sed quia reperitur agnatus, s. frater: ideo pater excluditur, & mater præfertur, vt ponamus ꝙ morior relictis mihi patre & matre & fratre, & pater meus dedit se in adoptionem: si dimisissē solummodo patrem & matrem, pater mihi succederet, nō mater: Sed cum frater meus excludit patrē & ideo nunc mater mea excludet fratrē: & sic mater per meū fratrem consequitur, quod per se non fuisset consecuta. Similiter hic Caius secūdus cōsequitur per tertiū .s. Sempronium quod per se non posset consequi. Not primo, ꝙ cum in eadem Ecclesia sunt plures expectantes in ordine cōsequendi prębendas: debet attendi & seruari voluntas Papæ. Not. magis specifice, ꝙ si in eadem Ecclesia sunt plures expectantes, & vltimus habet prærogatiuam: ille præfertur primo, sed nō secundo, si secūdus sit receptus auctoritate eiusdem Papæ. Not ad quod allegat iste textus, quod quis per alium consequitur, quod alias per se non posset consequi Not. si iste ordo non seruaretur, tunc intentio Papæ esset violata.

ni [a] Papæ prædecessoris nostri, quodam ad præbendam primo in Parmēsi Ecclesia vacaturam nulli alij de iure debitam in eiusdem Ecclesiæ canonicum recepto, & alio a nobis in eadem Ecclesia similem [b] † gratiam adepto secundo, tertius deinde auctoritate nostra in ipsa Parmensi Ecclesia in canonicum & in fratrem recipitur cum prærogatiua gratiæ, quod omnibus prædecessorum nostrorum auctoritate, non autem nostra receptis in assecutione præbendæ debeat anteferri : † post hæc autem quædam vacauit † præbenda in Ecclesia memorata; quæritur quis eorum alteri præferatur, [c] & secundum quem ordinem prębendas assequi debeant tres prædicti.

¶ Cum igitur ex tenore † gratiæ, tempore a nobis concessę appareat euidenter, nos voluisse [d] primo tertium, & secundum tertio, anteferri : Decernimus quod primam [e] secundus, secundam tertius, & tertiam primus debet obtinere præbendam : aliàs forma mandati minimè seruaretur. [f] Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere nō posset: ex persona tamen tertij, qui primum superat, illam habet : Sicut contingit [g] in successione illius qui ab intestato relictis patre [h] in adoptiua familia constituto matre [i] atque fratre decedit, in qua successione pater [k] ex se matrem excludit : sed quoniam talem patrem agnatus, [l] materque vincit agnatum; mater patri non ex semetipsa, sed agnati persona in successione huiusmodi antefertur.

in prædicto loco, in simili, vel eadem quæstione, quæ talis est, primus receptus fuit per litteras generales, secundus per speciales, tertius per speciales, cum hac clausula, quod deberet præferri omnibus receptis in Ecclesia, auctoritate generalium litterarum, quærebat secundum quem ordinem deberent prædicti prębendas assequi, & dicebat Compost. quod tertius excludebat primum, sed quia primus excludebat secūdū, qui secundus post ponebat tertium ex persona ipsius secundi, & si non ex sua, primus debebat hr̄e primā, secūdus, secūdā, tertius tertiam, secundum regulam, si vinco vincentem [1] &c. ff de diuer. & temp. præscr. l. de accessionibus. ibi, nam qui me. ad hoc sup de offi. lega. dilect', sed hoc est falsum vt hic vides [2] & satis id patet per considerationem intentionis Papę, vt dicit litera, intentio n. eius fuit s̄m præterri tertio, [2] & tertium primo, [3] & sic seruetur ordo, & sic etiam fallit hic, nec locum habet regula illa, si vinco, &c de qua no. 34. q. 1. rogamus & fallit etiam illa regula in casu l. j. post rx. ff. ad Tertul. equissimum. §. ex filio. C. de nat. lib. Auth licet in Authen. de æqua. do. §. si ff qui pot in pig. ha. l Claudius Felix.

ADDITIO. In dicta Auth. licet C. de natu. lib. Cynus post Pet. sic soluit Brocardicum, aut quæritur de diuersis casibus, & tunc licet vincā vincentem te, non propterea vinco te, vt in hac Auth. & l supra, & infra proxi. alleg. Aut de eodem, & tunc refert an sit eadem causa vincendi te, quia vinco vincentem te, aut non, primo casu vera est regula, vt in l. de accessionibus. secundo casu, non vt in l. Claudius. j. alleg Io. And.

[Prima glossa dicit quid declaret, & corrigat, & summat]

a ¶ Auctoritate Martini] pulcher casus istius decretalis similis illi, quem habuisti sup de præb cap penul & emanauit ad declarationem & correctionem eorum, quæ not Compost sup. de rescrip. capitulum. in gl. magna. §. item si duo recepti sunt & breuiter dicit capitulum, ꝙ si tres expectantes sunt in vna Ecclesia: vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij tertius eiusdem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine, quia primam habebit secundus, secundam tertius: tertiam primus quod probatur argumento legali.

a ¶ Martini.] ita forte fuerat de facto, vel studiose hoc dixit: quia in expectantibus auctoritate Nicolai, vel Celestini non procedebat dubitatio, propter reuocationē Bonifacij, de qua dicitur infra cap proxi & sup. de præbend. penul. & anti pen Io And.

b ¶ Similem] cum nulla prærogatiua, vt patet per inferiora.

c ¶ Præferatur.] in illa præbenda.

d ¶ Voluisse.] voluntas igitur ipsius seruanda est, & mandatum supra eo lib. de præben. cum de non cum similibus.

e ¶ Primam secundus.] contrarium dicebat Compost.

f ¶ Minime seruaretur.] quę tamen diligenter est seruanda. supra eodem lib. de præb. cum de nou. cum suis concor.

g ¶ Contingit.] ponit casum, l. ff. ad Tertul. l. 2. §. obijcitur. ver. sed si sit agnatus alias est ibi. §.

h ¶ Patre] carnali, sed adoptato, vt sequitur.

i ¶ Matre atque fratre.] non constitutis in adoptiua familia, & de carnalibus intellige.

K ¶ Pater.] carnalis, constitutus in adoptiua familia, vnde desijt esse assignatus.

ADDITIO Inst de leg ag tu. ad finem. & titulum sequent. de cap. dimi. §. minima. vbi patet per minimam capitis diminutionem (qua est cum is qui sui iuris erat, alieno iuri subijcitur, ciuitate & libertate retenta) quem desinere esse agnatum. Io And.

[Glo. seq. exponit exponendo tres regulas, secundo notat, & dat simile.]

l ¶ Agnatus] scilicet frater. Tres ergo ponit regulas

† al. simili ter.

† De cl'a. anteferri, vide Fel in c. Capitulum ex de rescri.

† Vacat legit in antiquorib. libris.

† Nota, ꝙ mēs & senor. gr̄ę ē obseruand', ad hoc de p̄b cui de nō, s̄. eo lib. D vn̄ si diceret cl'a, p̄ferat̄ oib. auctoritate nr̄a receptis, expmēte Papæ prim' habebit primā, tertius secundā, & secudus tertiā. Phil. Post l. A. dicentem tex. procedere in similib casibus vt si dicat, p̄ferat oib. vel tale tēpus expectantibus Font.

1 De qua regula Ol dr. 95. 198. in fol 65. post medium, Font.

2 Quia prior in data s̄m Do. post Io. de Lig. Fon.

3 Quia in l'ris tertij est cl'a derogās primo non secūdo. Do. post Iuā. de Lig. Fon.

Prima, ꝙ pater carnalis adoptatus excludit mortem cat nalem: Secunda ꝙ mater excludit agnatum: 1 ꝙ hodie ĩm iura Cod. & Auth locum non hẽt. 2 ad Tertul.l.vit & Auth.cum solis & Auth. de fundo: Tertia, ꝙ agnatus exclu lit patrem carnalem in adoptiua familia cõstitutum. Pone ergo patrẽ primũ impetrantẽ: matrem ĩm. agnatum tertiũ, cũ pro gatiua, & sic Intelliges. Et sic not ꝙ in assecutione primę pbendæ tertius nocet primo, & sibi quo ad illam non prodest: tamen sibi pdest in hoc, quia citius ius in consequitur. Et ẽ simile, vxor legitima excludit naturales ã legitimos: qa aliãs si nõ ẽt ples uel uxor leg ti, su cederent in duab. vncijs, & tũ ipsa vxor excludit ab agnatis. C. vñ vit & vxor l. 1. sed si ipsa nõ supest, naturales excludunt agnatos in duab. vncij. hęc probant. C. de natu lib. Auth. licet & in Auth. quib. mo. natu. effi. leg. § si autem. coll 6.

ADDITIO Hostien. in Sum. qui sit tiut le gi ĩ an vtrumque genus succedat. vers. quod autem dixi Io. And.

1 Secũm iura Digestorũ, vt pater per sequentia: qđ ẽt ĩm iura illa in fratre pcedere nõ vſ, vt dixi ĩ tex. Io. And.

2 Ne credas tñ illud antiquũ ius ꝑ hãc decretalẽ renouatũ, ẽt in tertijs Ecclesiæ Pe. de Anc & alij post Archi. Vñ notant ex iure correcto posse argui, vt no. in ca. nouit. ẽ. de iudi. glo. in l. 1. ff. de con iung cum emã. li. & tradũt Doctores in ver. instit. de testam. ordin.

QVoniam.] Primo ponit mentẽ reuocatoriæ: Secundo ibi, Præsenti declarat qnq; dubia c rca illã prio, tertiũ: secundo quartũ ibi, in illis, tertio quintum ibi, vnc.

¶ Et hic iunge istam, quæ est infra per viginti tres lineas ibi quoniam multæ du bitationes solue, ut ex constitutione.]

¶ Istud Capitulum emanauit ad declarationem cõstitutionũ reuocatoriarum, quas fecit Bonifacius: idem quibus dictum fuit sup. de pręb. c. si is, & c. quodam

CASVS. Paulus vltimo mortuus fecit grãs in aliquibus ecclesiis: cui successit Sixtus, qui reuocauit & cassauit gratias factas per suũ prędecessorẽ, per quas ius in re no fuerat quęsitum, licet bene ius ad rem? Vtrũ per istã constõnem sint reuocatæ grãæ sui prædecessoris, etiãsi expectantes erant recepti in canonicos, licet sub expectatione præbendæ? Rñdet Roman. Pontif. ꝙ si solum erant recepti in canonicos, illæ gratiæ sunt reuocatæ. 2 Sed quid ponamus ꝙ fuerãt recepti in Ecclesia. in qua erat certus numerus canonicorũ, sed non erat certus numerus pbendarũ, & sic iste supernumerarius recipiebat pbendas cum alis: mortuo vno de numeratis canonicis, portio suo erat augẽda, sicut portio aliorũ canonicorũ, et ponamus, ꝙ in illa ecclesia sunt viginti canonici, & diuisio pręb endarũ fit in viginti partes: recipitur alius canonicus supernumerarius, tunc fit diuisio xx. & vnius præbendarum: moritur vnus de numeratis: certum est ꝙ augmentatur portio istius canonici supernumerarij, vtrum per constitutionẽ reuocatoriã cassetur ista gratia reuocatoria? Respõdet quod non: Causa dubitandi in isto primo casu fuit: qa prębēdæ iã erãt altè ctæ p adeptionẽ canonicatuũ factã auctoritate Papę. Rõ vero decidẽdi, qa de mẽte iuris & reuocatorũ est ꝙ tollant iura ad rem, sicut hic erat ad pbendas uel portiones priuilegiatas sec. io. de L g. do. No. primo, ꝙ in collationẽ bñficij ñ dr ius qũtũ in re, sed ad rẽ ad hoc tex. hic in si No scdo, ꝙ in reuocatione priuilegiorũ Pontific Roman. Papa non reqrit consiliũ Cardinaliũ: cum hic dicat tantum de præsentia. Dom.

[Prima glo dicit quid declarat.]

¶ Idem.

¶ Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam distinctam expectantes, etiamsi percipiebant distributiones quotidianas: secus si præbendam distinctã non expectant, sed augmentũ portionis; includit habentes ius ad uacaturam, si nondum est deuentum ad collationẽ. h.d. sec. Dominicum.

CAP. VIII.

QVoniam [a] ex constitutione [b] nostra, per quam paulo post [c] promotionem nostram ad Summi Pontificatus apicem [d] omnes collationes, prouisiones, reseruationes, & concessiones super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbendis, officiis, portionibus, præstimonijs, ecclesijs parochialibus, ruralibus, & alijs quibuscunque beneficiis ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine censerentur: ac etiam super canonicatibus sub expectatione dignitatũ, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius non esset quæsitum in re, licet ad rem †) a felicis recordationis Nicolao Papa IIII. & Celestino V. prædecessoribus nostris factas, siue concessas auctoritate Apostolica in fratrum nostrorum præsentia oĩno cassauimus, irritauimus, & vacuauimus, cassas irritas & vacuas nunciauimus, & nullius fore decreuimus firmitatis: multæ dubitationes insurgunt, vt vnde præfatæ constitutionis reuocatoriæ processit editio, interpretatio eius quoq; pcedat: [e] Præsenti declarandũ duximus sanctione, quod in illis (qui editionis tempore supra dictæ, vltra statutum numerum erant per eosdem prædecessores Canonici sub expectatione pręben darum, vel etiam portionum) eadem constitutio locum [f] habet. Si autem huiusmodi [g] recepti vltra numerum, distributiones, & alia, ut canonici de numero existentes, sic tempore dictę reuocationis habebant, quod per cessionem vel decessum [h] illorum, qui erãt intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil amplius assequi expectabant, nisi distributionum seu partium suarum augmentum (cum

a ¶ Quoniam.] Emanauit declaratoria ad reuocatorias, de quibus dixi sup de præben. cap penul. & antepenul.

b ¶ Constitutione.] In Principio, dum erat Neapoli forte vnica fuit constõ, postmodũ fuerunt duæ: vna super gratijs Nicolai, alia super gratijs Celestini, ut dixi de prębẽ. si is cui. sup. e. lib.

c ¶ Paulo post.] sexto calen. Ian. vt ibi dixi, idest, quinto die exeunte Decemb. & super hoc vide quod dixi in si. huius lib. super data.

d ¶ Apicẽ.] sic sup. in proemio huius lib. §. sanè, & 49. dist. non nos.

†Vide Romã decil. 9. de cõcess. pb. in no. uiſ & de ca. 244. in nouis. & Fely. in c cũm q̃ & i ca. in nra, ext. de re scrip.

ADDITIO Vide quod dixi in Clem. Romani. de iureiu in prin Io. And.

e ¶ Procedat. 11. q. 1. c sicut. § ex his de sen. excom. inter alia. § ut igitur. C. de leg l. vltima, & de multiplici interpretatione habens in prædicto §. ex his, & de postu. c. 1. Io And.

ADDITIO. Dicit arch. ꝙ illa decr. 1. ꝓdicit: sed ibi de interpretatione iudicis, hic de interpretatione principis.

f ¶ Locum habet.] habes igitur primum casum declaratorium ĩm his receptis ultra numerum expectantibus portiones uel pręondas.

g ¶ Huiusmodi.] ſ auctoritate Nicolai, uel Celestini.

h ¶ Decessum.] uel depositionem, uel iuris priuationẽ. de elect cum in cunctis. de dolo & contu u. statis.

[Glo. seq quærit, & ponit tres opiniones, & quartã Host. q̃ probat, & respondet quattuor obiectionibus]

a ¶ De-

forsan esset ecclesia, in qua canonicorum, non autem portionum numerus, vel præbendarum distinctio [a] habebatur) quantoque inter pauciores, cuiusuis ecclesiæ diuidūtur prouentus, tanto maiores fieri possunt singulorum percipientiū portiones: [b] ad illos [c] vel eos, [d] qui per litteras [e] facultatis † dictorum prędecessorū nostrorum in aliquarum ecclesiarum canonicos erāt recepti (licet præbendas uel alia beneficia expectarent) constitutionem certum est non extendi præfatam. ¶ In illis verò qui vltra numerum auctoritate præfata in aliquarum ecclesiarum canonicos iam recepti, quantum ad Capitulum, & ad Chorum, ac distributionū perceptionem quotidianarum, plenitudinē iuris Canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum existentibus de numero, expectabant: constitutionem præfatam [f] locum habere (rationis huiusmodi expectatione) dubium non existit [g] ¶ Sane in iis, qui super canonicatibus, præbendis, & dignitatibus, parochialibus vel alijs ecclesiis, seu beneficijs quibuscunque, a dictis prædecessoribus nostris litteras impetrauerunt, etiam si per executores illorum factæ fuerint reseruationes, decreti interpositiones, variiq; processus: & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrantes petitū fuerat ab executoribus quod eis illa conferrent, non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant [h] factæ, † locum habet constitutio supradicta, ut omnes huiusmodi gratiæ) quarum ratione tunc non erat ad collationē processum, & sic per consequēs

a ¶ Distinctio. [1]] nunquid impetrans in tali ecclesia, vt sibi prouideatur de Canonicatu, & præbenda si uacat, vel quam primo uacauerit, vel se facultas obtulerit in tali ecclesia, recipietur per has litteras? Et dicunt quidam q non: quia conditio non est extitura: quia ibi præbenda non vacat, nec uacare potest de pręb. dilecto. quia etiam talia rescripta, vt ambitiosa, sunt restringenda. de elect. dudum. sup. eo. lib. de pręb quāuis. 1. Alij dicunt, q si simpliciter scribatur, vt recipiatur, nō obstante certo canonicorum numero, sed non adiiciatur, q prouideatur sibi de prębēda si uacat, vel quam primo vacauerit, tunc statim recipietur, ētsi numerus canonicorum ibi statutus non esset: quia illud, non obstante, non minuit, sed addit s. q statim recipiatur, licet ibi certus sit numerus: sed ex quo adiicitur, dē præbenda si vacat, &c. patet q de tali ecclesia nō pōt intelligi, vt superius dictum est. Tertij dicunt, q si nō est distinctus numerus canonicorū, nec præbendarum, tali impetranti non prouidebitur: seu si numerus canonicorum statutus est, vt in quęstione proposita, & in casu nostro: per consequens statutus intelligitur certus numerus portionum, ad hoc de constit. translato. & idem dicunt econuerso hoc poteris uidere per Inn. sup. eo. tit. ex parte, & per Compost. de rescrip capitulum. in glo. magna §. item quid si Papa mandat aliquem, & in cap. constitutus, in fi. Host. autem in decre prædi. ex parte, dicit indistincte, q ēt si non sit certus numerus Canonicorum nec præbendarum, etiamsi rescripto caueatur q assignetur prębenda uacans, uel quam primum se facultas obtulerit, & non obstante certo Canonicorum, & c ualet rescriptum, sequitur.n. secundum eum, quod si Papa intendat prouidere in ecclesia in qua certus numerus est, q est minus impetrabile, q multo fortius in ecclesia in qua non est certus, quod magis est impetrabile 2. allegat sup. de deci. ex parte 3. qui fil. sint legi. per uenerabilem de transla. cap vlti. 3 in Clem. litteras. de rescr. in glo. fin. nec obstat, quod talis statim Canonicatum, & præbendam habebit: quia etsi hoc durum sit, obediendum est. de resc. si quando: nec obst. q non extabit conditio, si uacat: quia illud, si uacat, non fuit appositum, ut receptionem conditionalē reddat, uel ut impedimentum inducat. facit sup. de rescr. constitutus, sed ut impedimentum remoueat, si quod esset. 4 Et quæ causa dubitationis tollendæ in rescriptis inserūtur, ius eius non lædent, nec mandatum impedient, ff. manda. qui mutuam. in princ. ff. de milit testa. similes. nec ambitiosum est pauperem clericum sibi beneficium impetrare de æta. & qualit. tuam. de præben. cum secundum. Non obstat decre. ex parte. & decre. dilecto. quia licet in tali ecclesia (in qua nullus est numerus) Lateran. Concilium locum non habeat, vt ibi: prouisio tamen Papalis locum habet. ad hoc 9. quæst. 3. cuncta per mundum, & capitul. per principalem. fatetur tamen, quod obstabit impetranti penuria ecclesiæ, [5] si tanta sit, quod nō sufficiat pluribus, nō qualitercunque, sed q quilibet honestè de sua portione viuere possit secundum consuetudinem prouinciæ, uel in eadem ecclesia antiquitus obseruatum sup. de insti. c. 1. & 2.

ADDITIO. Vide quod no. de vita, & hone. cle. quoniam. in fi. 1. gl. & quod ibi dixi. Io. And.

b ¶ Portiones.] de constitu. cum M. in prin.

c ¶ Istos.] tales qui p uacationem nil recipiunt, nisi portionū augmentum.

d ¶ Vel eos.] tacitè aggreditur alium casum, quem reuocatoria non comprehendit.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

e ¶ Litteras facultatis.] concessas eis ad quos aliàs pertinebat receptio, nec cautū erat in litteris illis, quod auctoritate Apostolica id facere possent. hoc dico per decret. sup. eodem lib. de rescri. cum aliquibus, & per uerba ipsius reuocatoriæ, quæ scripsi in prædicto c. si is cui. ubi dicitur per dictum antecessorem nostrum, seu eius auctoritate factas, concessas, seu commissas, &c.

f ¶ Præfatam.] ratio quia non sunt ipsorum Pontificum sed recipientium, auctoritate recepti, ut dixi in pręd. decre. cum aliquibus.

ADDITIO. Dicta ratio est huius tertij casus: primos .n. duos non respicit. Io. And.

g ¶ Non existit.] ista igitur est differentia inter hunc casum & prox. quia ibi expectabat tantum augmentū portionis: hic certam præbendam uel portionem dandam solum ijs, qui erant de numero, ad illam igitur expectationem reuocatoria non extenditur, ad illam sic. Io. And

h ¶ Erant factæ.] nota contra regulam, quod per me non stat. &c. sup de eo, qui mit. in pos. ca. 2. vbi de hoc, nam per me non stetit, quin fieret mihi collatio, sed per executorem. & tamen reuocatoria habet locum, & est alte excogitatus casus propter reuocatoriam, quæ reuocauit omne ius ad rem: sed per petitionem, ō ad rem, non in re ius habebam, & sæpius habes simile, quod non sufficit quid petere, nisi obtineatur. sup. de renun. quidam, & eo. lib. de elect. si religiosus, cum singulis.

[1] Ad hāc glosā uide no. D Ant. & aliorū c. cōstitut[1], s. de rescri. ubi uide casum de hac gl. Fō.

† Vide Pas. or & Feli. in c. cōstitutus, ext. de rescrip.

2 Quāuis Doctores sequantur Hostiē. tñ āe tō nō vr bonū quia non arguit sic in bñficialibus, vt no. de rescri. postulasti. c. cui de nō sacerdotali. s. de pbē. Fon.

3 Facit ff. de lega 1. l. si cui ser ui. vbi legatis ser. uis cū peculio, & hi debent qui non hñt peculium. Ioā. And.

4 Sic qñq; ponuntur esse ad ex quedā gratia. & nō ad augendā, ut in cle. 1. I fi. de prębē. Io. And.

5 Idē Do. & Phil. F.

† Do. no. q sola collatio tribuit ius i bñficio à reseruato, non processus inde secuti, immo ait Anch. nec sententia. §. fi. Insti. de off. iudi. l. nepoti. ff. de fun. instruct. ad hoc ca. cū aliquib. s. re iud. & Phi. assentit. Pet. de Anchar. si snīa dicat bñficium esse debitū, per gl. in Cle. auditor de rescri. secus si snīa dicat bñficium esse suū c. 1. s. eo. Fon.

6 Vñ per illā videor acceptasse, ut I cle. e. tum cū ea quē § pe. Io. A.

ius in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitū: intelligantur penitus reuocatæ.

TITVLVS VIII.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

Bonifacius VIII.

¶ *Collatione communiter ad Episcopum & Capitulum pertinente, vno ipsorum effecto inhabili, alter confert. h. d. vsque ad §. cum vero secundum Dom.*

CAP. VNICVM.

SI † ad Episcopum [a] & Capitulum communiter pertineat † collatio prębendarum: mortuo [b] Episcopo, vel a beneficiorum collatione suspenso, [c] poterit Capitulum vacātes conferre præbendas, etiamsi [d] Episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi vt pręlatus. [e] Idem poterit Epi-

NE SEDE VACANTE ALIQVID, &c. ¶ Visum est de institutionibus & collationibus beneficiorum, sed quia posset dubitari, nunquid sede vacāte capitulū succedat in ipsorū collatione: merito hinc sumpta occasione cōp. lator posuit hic titulum generalem, ne sede vacante.

S[i ad.] Sūt tres par. secunda ibi, Cū vero: tertia ibi, Vbi vero. Prima cū collatio est cōmunis, soluit dubiū: qđ fortificat ibi. Etiā si. Secūdo ꝯuertit ibi, Idem. Secunda principalis (cum collatio est solius Epi) soluit dubia, & a solutione excipit: ibi, Nisi. Tertia principalis soluit duo dubia: fm ibi. Nec etiā. & vtriusq; rationem subdit, ibi, Quia. Io. And.

¶ Præmitte, quod habes eo tit. illa videlicet, ꝙ non reperit iure cautum ꝙ sede vacante capitulum succedat in collationibus beneficiorum. Item præmitte, ꝙ qñque ad solum Epm̄ spectat collatio præbendarum, qñque ad solum capitulū, qñque simul, qñque cōi ꝯsensu, qñque cum ꝯsilio, de quo, de elect. cum ecclesia. Item ꝙ suspensus, vel excommunicatus non potest conferre præbendas de conces. præben. quia diuersitatem. Dominicus.

CASVS. Collatio præbendarum alicuius Ecclesiæ pertinet ad Epm̄ & Capitulum simul: moritur Ep̄s, vel est suspensus, & sic vacat Ep̄alis dignitas, postea moritur aliquis Canonicus, & sic vacat præbenda & canonicatus, vtrum capitulum poterit ꝯferre hmōi canonicatum & præbendam? Respondet ꝙ sic. Et idem vice versa impedito capitulo potest Ep̄s præbendas ꝯferre, licet collatio spectet ad Epm̄ & capitulum simul. Sed ponamus ꝙ collatio præbendarum spectat ad solum Epm̄, licet teneatur requirere ꝯsensum sui Capituli: vtrum impedito Episcopo, vel suspenso possit Capitulum præbendas ꝯferre? Responde ꝙ non, nisi Episcopus esset in mora petendi absolutionem vel relaxationem, quia tunc inciperet esse in negligentia, & tunc collatio inciperet cōpetere ad Capitulum, vt in c. 2. de ꝯces. pręben. in antiq. Sed ponamus, ꝙ de ꝯsuetudine, vel ex priuilegio Apostolicæ sedis aliquis habet collationem præbendarum alicuius Ecclesiæ cathedralis, tamen debet requirere cōsilium Episcopi, nunc vacat præbenda, tamen non est Episcopus, cuius ꝯsilium possit requiri, quia sedes ipsi vacat, vel Ep̄s est absens, vtrum iste talis possit ꝯferre præbendas non expectata ꝯfirmatione Episcopi, vel non expectato, ꝙ Episcopus fuerit reuersus? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic, & rationem ponit, ne periculum immineat beneficio. Not primo iuncta glo. ꝙ donatio præbendarum Ecclesię cathedralis quandoque spectat ad Episcopum & Capitulum simul, & tūc vnus sine altero nihil potest facere, & sic Episcopus posset differre collationem si vellet, quandoque collatio spectat ad solum Epm̄, quandoque ad solum Capitulum. Sed de iure communi spectat ad Epm̄ & Capitulum simul: gl. tamen hic tenet, ꝙ spectat ad solum Epm̄, de consensu tamen Capituli. Sed in hoc est magna differentia. Nam primo modo, quando collatio spectat ad Episcopum, & Capitulum simul, potest Capitulum conferre sede vacante, sed secundo modo non posset. Not. vlterius, quod Capitulum vel vniuersitas non debet excommunicari per modum vniuersitatis: sed si singulares delinquant, sunt particulariter excommunicandi. Not ꝙ sede vacante Capitulum non potest ꝯferre beneficium spectans ad solum Epm̄, licet collatio ad Epm̄ spectet cum ꝯsensu Capituli. Idem si Episcopus fuerit suspensus: quod verum est, nisi Ep̄s esset negligens in petenda absolutione. Rō est, quia quando Episcopus est suspensus, nō potest dici esse in negligentia: quia si vellet, ꝯferre non posset: ideo ꝯ ipsum nō currunt sex menses, nisi (vt dictum est) esset in negligentia se rehabilitandi, quia tūc inciperent currere sex menses: quibus elapsis posset Capitulum illa conferre. Sed quæritur quo tempore incipiunt currere sex menses? Dicendum ꝙ a tempore vacationis, & non a tēpore negligentiæ. Aliqui tamen intelligūt, quod si fuerit negligens per sex menses (licet a tempore negligentiæ non vacet beneficium) quod lapsis sex mensibus potest Capitulum conferre beneficia. Sed tamen dicendum est, quod non dicitur negligens, quando beneficium nondum vacat; ideo sex menses solum computantur a tempore vacationis. Not quod collatio aliorum beneficiorum spectat ad Episcopum cū consensu sui Capituli, c. quanto. & cap. nouit. de his, quæ fiunt a ma. par. Ca. & hoc de iure communi, nam de iure speciali potest spectare ad alium quam ad Episcopum. Not. quando quis conferre debet beneficia cum consilio Episcopi, intelligitur si consilium Episcopi possit haberi.

† Ad intellectum huius ca. vide Pan. in cap. ex parte, extra de cōstit.

† Not. illud dr̄ cōiter pertinere, quādo æquale iꝰ qualibet pars hēt ī actu. Not. scđo istud dictum, ꝙ appōne p̄bendarū (late sumpto vocabulo) cōprehendūtur alia bñficia ecclesiastica qñ rō est eadem in oib. facit ꝙ not. i c. 1. đ elect. eo lib. vbi idē dr̄ de canonia. Dom.

¶ Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Si ad Episcopum.] emanauit ad declarationem decre. sup. eo. illa. & ad declarationem, & correctionem eorum, quæ ibi not. Gof. Inno. & Host. de conces. præben. qui diuersitatem.

b ¶ Mortuo.] idem est si quocunque alio modo vacet sedes, renunciatione, & depositione, vel quouis modo ad hoc 7. q. 1. cap. in apibus. § ecce in quibus. 33. q. 1. in principio.

c ¶ Suspenso.] pone quod peccauit in decre. sup. de præben graue.

(Glo. seq. exprimit opiniones.)

d ¶ Etiamsi.] hoc dicit propter dominum Innoc. † & Hostiens. qui dicebant, quod si Episcopus intererat in Capitulo vt canonicus, propter mortem eius non impediebatur Capitulum conferre, nisi sicut per mortem alterius Canonici, si autem vt prælatus, eo mortuo conferre non poterat, non est verum, vt hic vides.

† al. Vinc. Et hæc est vera līa, vt patet ī additione posita in fine huiꝰ glossæ.

ADDITIO. Vincentius de quo sup. in decr. 2. eo ti. dicebat, quod siue ad solum Episcopum, siue ad eum communiter cum capitulo spectaret collatio, vacante sede non conferebat Capitulum. Litera quæ habet Inno. est corrupta ipse enim Inn. in decre. quia diuersitatem, non distinguendo dicebat, ꝙ si ad Episcopum & Capitulum simul spectat electio, suspenso Episcopo solum Capitulum eliget. Sunt enim vnum corpus Capitulum & Episcopus quo ad illa, quæ eis communiter imminent facienda. Illud autem dictum Host. determinat vt sequitur in glo. Io. And.

e ¶ Vt prælatus.] interdum enim est vt canonicus. de concessione præbendæ, postulastis. de præbendis c. cum in Ecclesia. de appell. a collatione. sup. eo. lib.

a ¶ Sin.

a ¶Singulariter.] hoc dicit: quia Capitulum, vel vniuersitas, vel Collegium excommunicari non debet J. de sent excom. Romana. §. in vniuersitatem.
ADDITIO. Io. Mon & Archid. alleg. ff de admini. tut. qui tam decedens. § Papinianus. & l. Titium in prin. & §. i. Ioan. And.

b ¶Maioris.] si enim minoris, eligere possent. de cler. excom. si celebrat. Suspensi autem vel maiori excommunicatione ligati, non eligūt, nec eliguntur, vt de elec. cum inter. & de consue. cum dilectus. vbi de hoc.

c ¶Assensu.] hoc dixit Compo. esse de iure communi in ipsis prębendis cathedralis Ecclesię. vt no. J. de elect. cum Ecclesia Vulterana. Sette debes, q cum Episcopus habet cōferre prębendam cum cōsensu Capituli, si sūt viginti Canonici & decē cōsentiant, non valet collatio: quia non habet maiorem partē Capituli: sed si haberet vocem in capitulo vt Canonicus: tūc diceret facta ab ii. & sic a maiori parte Capituli de cōcel. prębē. postulatis. Inter ista autē duo, scilicet cōsilium & assensum est magna differentia, q dic vt no. sup. de arb. cum olim. de elect. cum in veteri.

† Ad hūc text. vide F. 'v in c. eam te. eā de rescri.

d ¶Nisi.] istud, nisi, venit exceptiue a suspenso.
ADDITIO Ac si dicat quod ad partem, quæ loquitur de Episcopo defuncto, non competit exceptio Io. And.

scopus, si Capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter [a] omnes de Capitulo maioris [b] excommunicationis vinculo innodari.

¶Collatione spectante ad Episcopum de consilio, vel assensu Capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) non cōfert capitulum h d.

¶Cum † vero ad solum Episcopum prębendarum spectat collatio, cum consilio sui capituli vel assensu; [c] defuncto Episcopo, vel suspenso (nisi [d] Episcopus in petenda relaxatione suspensionis huius modi sit in mora [e]) capitulum se non potest intromittere de eisdem.

¶Habens conferre cum consilio Episcopi, sine illo conferet, morte & remota absentia interueniente. hoc dicit. Dom.

¶Vbi [f] vero de speciali alicuius Ecclesiæ consuetudine vel statuto, beneficiorum collatio ad aliquem cum † consilio Episcopi [g] noscitur pertinere: sublato Episcopo de medio [h] (cum consilium nequeat tunc peti ab eo [i]) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiam si egerit in remotis [k] ita qd' non possit ipsius pręsentia in breui haberi; Quia in petendo vel expectando eius consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere. [l]

TITVLVS IX.

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

Innocentius IIII.

¶Perpetua alienatio facta de rebus Ecclesiæ vacantis, non præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet. Ioan Andr.

[Glo seq. not. a contrario, quærit, arg. pro & contra: soluit, iterum quęrit & soluit.]

e ¶In mora.] si ergo sit in mora, bene poterit se intromittere Capitulum. Sed quęro nunquid Capitulū hoc casu canonicas statim ex quo Episcopus fuerit in mora possit cōferre, vel an post moram: petendi sex menses habeat expectare? Et vr̄ q ex quo fuit in mora petendi ab solutionem, denū post sex menses & non ante cōferre possit: [1] quia antequam fuerit in mora: non currit tē pus: postea incipit currere, de cōcel. præb. quia diuersitatē. de elec. c. vlt. si Episcopus simpliciter sine cōsensu Capituli hēret cōferre, locum hēret q sup. dixi: sed hic de cōsensu Capituli nēt cōferre, vnde vr̄ a cōsensu istius literæ, q statim ex quo fuit in mora, Capitulum possit cōferre, sed cum hic æque pareat cōsilium & cōsensum, verum puto quod prius dixi. Sed qō dicetur esse in mora. Hoc ipso quod quam cito potuit, licentiam non petijt ff ad Tertul. § cōfessim. nō tñ amara facienda est interpretatio q ff de don inter virum & vxo. l. si id quod § si quis sm opęras. nec calumniosa. J. de priuil. in his ff. de exhi. l. pe. arbitrabitur ergo hic bonus iudex. a ff de iure depon. lib. l. i. si autem malitiose impediatur ac petere possit,

[1] Idē Arc. dicens q Vin & Hostien. hoc tenent in decre. de elec quę J. alleg. tur. Io. And.

[2] Idē Arc. post Host.

subuenietur ei: quia non est in mora. de concel. præb. postulastis, nisi ipse hoc procuraret. ff. si quis caut. l. 2. §. vlt. de offic dele. pastoralis. §. fi.
ADDITIO. Casum vide sup. & concor. cle multorum. de pœ. ver. illis pœnam. Io. And.

f ¶Vbi vero] facit ad ea quæ not. Host. de elect. c. vlt. in fine & Vincen & Cōpost. de instit. c. vlt. in fi.
[Gl seq. quærit. arg. p. soluit contrarium.]
g ¶Cum cōsilio Episcopi.] qd si cū cōsensu? Idē vr̄, cū cadē sit rō vacationis diutinę in hoc casu & ad hoc J. de præb. si Apostolica. & aliqñ cōsilium ponit p cōsensu J. de offi dele. venerabili. de foro cōpet c. i. Contrarium credo: q a cū habet eligere de consensu, non sic liberā habet pṫātē, sicut de cōsilio: vnde minus habet expectare hoc casu, q in illo: dico tñ q non curret sibi tēpus, cum non possit eligere. de cōcel. præb. quia diuersitate. de ele. c. vlt. prætereo ponam us in requisitio ne cōsilij absentiam p cōdictione. ad hoc J. de arbi. c. 2. eo lib. q in cōsensu esse nō potest. & facit pro hac parte, q dixi J. e. lib. de rescript. pro te in gl sed pone.

† al ita: de cōsi Epi. Et vide Bar. in l. i. §. si plures, ff. de exerci. & Alberticū citatum super gl in verbum cum cōsilio Episcopi.

[3] De materia huius glossæ vide plenissime per Albericū tracta de agnoscendis assert. catho. & hære. qō. 26.

h ¶De medio.] i. de hac vita. & expone vt dr̄ 2 i. q. 4. hęc aūt vita. i. prin. & quare dicatur media, ib. no. in glo. 2.
i ¶Ab eo.] simile J. eo lib. de rescri. si gratiose.
ADDITIO. & de pę. dist. i. conuertimini §. hoc idē. ver. sic a mortuo. velut ab eo qui nō est: perit confessio. Io. An.
k ¶In remotis.] arbitrarium erit hoc terminare sm̄ consideratonem temporis, quæ sequitur infra.
[Glo. seq. allegat simile obijcit, & soluit.]
l ¶Imminere.] hēs simile casum sup. de offi. dele. si iam eo lib. Et no. q difficultas præstationis reddit obligationē inutile. cōtra ff. de verb. oblig. l. 2. §. i. itē nec seruat forma, q interat collationi ergo non valet q agitur. ff. de arb. l. parui. Sol. licet in cōtribus grauis vel impossibilis modus, vel conditio vitiet cōtum, secus in spiritualibus, sup. de condi. appo. c. vlt. rejicitur ergo. nec rem inutilem reddit. Item periculum vacationis quia imminet, immutat ius quod alias esset seruandum sic J. de test. c. 2. eo lib. de off. deleg. si is cui eo lib.

DE REBVS ECCLESIÆ, &c.

¶Dictum fuit supra de prębendis & alijs beneficijs Ecclesiasticis: verum quia posset dubitari, vtrum res beneficiorum deputatæ pro sustentatione clericorum beneficiatorū possent alienari: sicut res aliorum priuatorū, cum quilibet sit legitimus administrator suarum rerum: ideo ad nos informandum ponitur titulus, de rebus Ecclesiæ non alienandis.

Continuatio D Host.

[Dudum,

D Vdum.] In hoc cap. funt tres partes. In prima, actoris decifa petitio: In fecunda rei defenfio ibi, Dictus vero. In tertia ibi, Quia vero Papæ diffinitio tribus fulcita rationibus. Secunda ibi, Quia etiam. Tertia ibi, Præfertim. I. An.

CASVS. Vacante aliqua ecclefia parochiali in diœcefi Pictauienfi, epifcopus Pictaui. n cum confenfu fui Capituli donauit decimas illius ecclefiæ parochialis archidiaconatui fuæ ecclefiæ, quia redditus archidiaconatus illius ecclefiæ erant ita tenues, quod non poterat archidiaconus ex illis fuftentari: vnde iftas decimas donauit archidiaconatui nullo præcedente tractatu: poftea ifta ecclefia parochialis fuit alicui collata qui petiit decimas a dicto Archidiacono, quas cum fe vfafset foluere, fecit Archidiaconum conueniri coram iudice competenti, & in fuo libello petebat vt iudex declararet illas decimas fpectare ad rectorem illius ecclefiæ, & imponere perpetuum filentium ipfi archidiacono: archidiaconus excipiendo propofuit, quod decimæ fuerant fibi donatæ per epm cum confenfu fui Capituli: Econtra replicabat rector illius ecclefiæ, quod donatio hmoi non valeret, eo quia tempore donationis ecclefia ipfa vacabat, & nullum habebat defenforem. Item dicebat rector quod non fuberat iufta caufa alienandi decimas. Item quod dicta donatio non fuerat facta follemniter, i. tractatu præcedete: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationibus partium hinc inde, declarauit decimas fpectare ad ipfum rectorem, & impofuit filentium archidiacono [Et infra.] Sub hoc infra, continetur qualiter rector ecclefiæ parochialis fecit conueniri archidiaconum, qui detinebat decimas, & petijt quod iudex declararet decimas fpectare ad fuã ecclefiã, quo facto imponeret filentiũ archidiacono Dictus autem archidiaconus ex aduerfo propofuit excipiendo, vt legitur [Cõceffit, & infra.] Sub hoc infra, ponitur replicatio rectoris allegantis donationẽ factã archidiacono per epm non valere, propter caufas prædictas in pofitione cafus: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationib. partium fententiauit vt fequitur: Nã decimas ipfas adiudicauit dicto rectori, & perpetuum filentium impofuit archidiacono. Not. primo duos cafus, in quibus eft permiffa alienatio rei ecclefiafticæ, videlicet euidens neceffitas, vel ecclefiæ vtilitas vide 12. q. 2. in fumma. Nota fecundo optimum tex. quod licet in inftrumento alienationis rei ecclefiafticæ narretur vtilitas, vel neceffitas alienandi fubeffe, nifi aliter probetur, nõ adhibebitur fides. Nam fupra dr, quod in inftrumento hoc continebatur, & tamen Papa dicit, quod non fuberat. de quo hic in glo. Dominicus.

[Prima gloffa fummat.]

a ¶ Dudum.] perpetua alienatio facta de reb. ecclefiæ vacantis, & non præcedente tractatu, & fine iufta caufa, non valet.

b ¶ Et infra.] intelligo quod quidam rector cuiufdam ecclefiæ diœcefis Dulmen. petebat fibi & ecclefiæ fuæ reftitui, & adiudicari decimas, quas archidiaconus Dulmen percipiebat in fua parochia, quæ de iure & confuetudine antiqua pertinebant ad ipfam ecclefiam, dictus vero, &c.

c ¶ Ex aduerfo.] ad petitionem ipfius rectoris.

d ¶ Refpondit.] contradicendo litem, & facit quod dixi de lit. conteft. cap. 1.

e ¶ Non debere.] nec adiudicari, vt in decifione dixi, & patet in fine: nam fententia, &c. de ord. cog. cum dilectus.

f ¶ Proferens.] Archidiaconus excipiendo contra intentionem actoris.

g ¶ In medium.] id eft, in iudicium: vbi eft mediũ inter actorem & reum.

h ¶ Capituli.] Per hoc videbatur valere de his quæ fi. a prælatis. c. 1. & 2. fed hoc non fufficit, ex quo diligens forma feruata non fuit, nec caufa fuberat, & vacabat ecclefia, vt fequitur.

[Gl. feq. quærit, & foluit: folutionis obijcit & refpondet.]

i ¶ Tenues.] Iufta videbatur caufa: fed non apparuit vera, vt dicitur in fine. Sed nunquid dices iftam iuftam caufam indiftinctè, fi alias fuiffet tunc vera? Certe fic vt de præbend. expofuifti. nã et capellas poffet annectere ob hanc cãm, vt ibi dr. epifcopus n. de confenfu Capituli fui poteft ecclefiã & res fuas ex iufta & honefta caufa alteri dare. de his quæ fiunt a præla ca. 3. & c. paftoralis, fed contradicit expreffe. 16. q. 1. ecclefiæ. vbi dicitur quia antiquæ ecclefiæ decimis priuari non debent, vt nouis oratorijs tribuãtur, per quod c. indiftinctè dicebat Hug. quod epi multo facerdote non poterat de iure vnius ecclefiæ alteri dare. fed non eft verum, vt ibi notatur. & de hoc per Ber. de relig. domi. cõftitutus in glo. a quacunque. Dic ergo quod c. illud loquitur quando iufta caufa non fubeft, vel poteft in quando ipfa ecclefia in nullo fibi abundat ad hoc s. de præb. cum caufam pro ifta parte facit de eccl. edifi. ad audientiam 1. & c. tua nos.

k ¶ Onera.] fcilicet congruæ fuftentationis archidiaconi, hofpitalitatis, & epifcopalium iurium. fupra de præben. de monachis.

l ¶ In conceffione huiufmodi.] facta, f. de decimis ecclefiæ tunc vacantis, fecus fi concederetur vel vniretur ipfa ecclefia vacans, quod dic vt in clem. eo. tit. fi vna.

m ¶ Ecclefia.] quã agebat. Et not. quod non folum in cathedrali ecclefia locũ habet, quod fede vacante, &c. fed etiam in minoribus ecclefiis de offi. ord. cum vos.

ADDITIO. Idem fecundum Hoft. in qualibet dignitate vel perfonatu, qui fentitur ad fum. ne fede vacan. f. & de qua fede & vide quod not. fup. de excef. præla c. 1. in glo. Io Andr.

n ¶ Defenfore.] Si igitur ecclefia caret plato, debet epifcopus fibi alium deputare defenforem vel œconomum, qui res eius colligat, conferuet & gubernet 7. q. quod quoniam quidam. fup. reddatur vero de offi. ordi. cum vos. C. de epifc. & cle omnes §. hoc nihilominus, & ad huius officium pertinet excutere & denuntiare iudici, quare fiat alienatio, & fi fiat propter foluenda debita, an pecunia poffit haberi aliunde, an de fructibus fatiffieri poffet, aut de mobilibus, & an potius expediat obligare quam diftrahere, an de minus vtilis poffeffionis pretio liberari poffet, & caueat iudex ne talis poffit corrumpi. ff. de. de rebus eoru magis. §. non paffim. & §. feq. His omnibus confideratis defenfor rẽ diftrahere poterit, & nihilominus epifcopus fuam interponat auctoritatem. fupra eod. tit. c. 1. de his quæ fiunt a præla. cum Apoftolica. Si vero epifcopus rem menfæ fuæ alienet, hoc faciat de confenfu Capituli fui & archiepifcopus auctoritatem interponat ad hoc 9. q. 3. ca. 2. fed. dill. bene quidem circa fi fecundum Hoft.

CAP. I.

D Vdum: [a] & infra: [b] Dictus vero archidiaconus ex aduerfo [c] refpondit, [d] illas decimas illi ecclefię reftitui non debere: [e] proferens [f] in medium [g] ordinationem quandam epifcopi Dulmen. de confenfu Capituli [h] † fui factam, inter alia continentem, quòd idem epifcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmen. adeo fore tenues [i] & exiles, quod non fufficiebant ad eius onera [k] † fupportanda, præfatas decimas archidiaconatui memorato conceffit, & infra.

¶ Quia vero in conceffione [l] huiufmodi prædicta ecclefia [m] (cum vacaret) legitimo caruit defenfore [n]

† Petrus de Anch & Domi. not. f alie natione rerũ inferioris ecclefię, requiri cõfenfũ Capituli eccl. fiæ cathedralis quod nõ feruat dicit Fu. cõfuetudo valida (fm eũ) arg. c. 3. s. de cõfuetu. eo. lib. & gl in verbo, cõfentiẽte Clem. 2. e. tit. Fon.

† Vide Old. i cõf. 160. cum duo. feq. hoc eo. tit.

1 Quæ fungitur iure minoris, vt & zeli in teg. c. 1. Si cut ergo pupillo nõ habẽti tutorem vel legitimũ defenforem dẽr bonus defenfor vel aduocatus dari præ dicẽ. ff. de reb. eorũ q. fub tu. magis puto. §. non paffim. in fi. fic & ecclefiæ vacãti. l. An.

ADDITIO. An hoc sit necessarium, vide quod dixi de his quæ fiunt à præla. ca. 1. in fi. Inn. hic dicit hoc secundū quosdam, & pro hoc not. facit quod ipse Inn. notat eo. tit. vt super. in fin. & quod ibi scripsi, hic ponit Archid. Sed Hostien. simpliciter hoc ponit remittit ad not. per se. 1 supra eod. lib. de sup. negli. præla Romana. quæ videas in sum. de off. ord. §. quid pertinet. versi. permutat. ad idem in sum. hoc eod. tit. §. 3. versic. res autem. Idem Io. Mo. Ioan. Andr.

[Glo. seq. remittit & consulit: secundo quærit: ponit duas opin. & solut: tertio iterum quærit, ponit solu. Ber. & contrariam Hostië. demum ponit distinctionem post Innocen. & Hostiensem.

a ¶ Tractatus.] secundum quod no. de his quæ fiunt à prel. tua, & debet diligenter fieri, & vult 1 est sæpius ad facere, ne decipi possit. de proba. tertio, ibi. quotiens, &c. Solet dubitari, Nunquid valeat contra consensus canonicorum non habiti in cōmu ne? Et dicit Lau. q non. ad l. ff. de seru. rust. præd. per fundum. Respondetur illud verum in re communi pluribus vt singulis, & idem tenet Host. in dicta decret. tua & approbare videntur Inno. & Compost. de consuetu. cum consuetudinis. Host. de his quæ fiunt à præl. cum Apostolica, & in sum. ip. ius tit. circa princip. dicit contra: nam licet inueniatur in electione q requiratur cōmunis consensus. de elect. in Genesi secus in alienatione, in anti. de offi. ord. cum vos. 12. q. 2. h quæ de rebus. Et ad hoc cōcordat quod olim hic not. Ber. qui dixit. q speciale erat in electione, quod à principio erat nullu, postea non conualescebat. supra de elect. audits In alienatione tñ quod à principio non valet, conualescit subsequenti consensu ex nunc, non vt extunc. Dici potest, q vbi non præcessit tractatus, vera sit prima opinio, vt hic, sed si præcesserit, & deliberauerunt alienare, licet singulariter consentiant, valeat consensus: & locum habeat secunda opinio. Sed quærit hic Ber. nunquid sollēnitas authenticæ, hoc ius porrectum. C de sacrosan. eccl. in alienatione rerū ecclesię locum habeat? Et dixit Ber. 2 q non de necessitate, dummodo seruetur forma. 12. q. 2. fine. Non obstat q sit inco. positum in canonibus, id est, in volumine decretorum. vide quod dixi de rescrip. c. 1. super glo. pen.] Quia alij canones de eo non faciunt mentionem, & fuit positum vt sciretur affectus principum ad ecclesiam. Host. contra propter rationem supradictam [Et quia secundum eum contraria opinio est ecclesiis onerosa, & sic tollenda de consuetud. c. 1.] Sed tanta sollemnitas in desuetudinem per vsum contrarium abijt. 4. dist. ca in istis §. leges. Distinxerunt autem hic Inno. & Host. inter decretū, auctoritatem, & consensum siue collaudatione. Decretum est sententia qua iudex contractum faturū iustū fore decernit, auctoritatem suam interponendo, vel aliquem in possessionem mittendo, vel mittendum declarando. ff. de dam. infect. si finita. § Iulianus & §. si forte. & interponitur ante contractū. ff. de rebus eorum. l. magis. § non passim & § seq. Auctoritas autem est auctoris abili 2 consensus, qui competit sibi ex publico officio, vel legitima administratione, sicut sunt tutores & curatores. ff de auctori. tut. in rubro & nigro. Consensus aūt siue collaudatio, est multorū volūtas, ad quos res ptinet simul iuncta. Et dicunt qdā, q in alienationē rei ecclesiasticæ non requiritur decretum, de quo supra dictū est, sed causę cognitio, auctoritas Episcopalis, & ↄsensus Clerici.

b ¶ Perpetuis.] Nota q in temporalib. in quibus non ita lędit ecclesia, sufficit tacitus consensus supra de his quæ fiunt à præla. c. 1 in perpetuis expressus, & tractatus secundum formam. 12. q. 2. fine. secundum Ber.

c ¶ Præsertim.] Ecce tertium propter qd. non valuit cōcessio.

d ¶ Ecclesiæ.] Nota formari sentētiam in personam domini. de hoc supra de elect. quærelam. [Gl. seq. allegat duos ↄcor. signat vnū contrarium, & remittit.]

e ¶ Pertinentes.] de iure communi ī. de deci. cū contingat. & c. in tua. contra eo tit. dudum. dic vt ibi.

---

qui sibi prius ab eodem episcopo debuerat deputari. Quia etiam tractatus a sollemnis & diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis b & alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem, ordinationem & concessionem ipsam (præsertim c cum euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas † non subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere: dictas decimas ipsi ecclesiæ d tanquam pertinentes e ad eam, sententialiter adiudicare curantes.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdunēsi.

¶ Primo prohibet submissionem ecclesiarum suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis, absque consensu Capituli & licentia Papæ. Secundo cassat contractus qua cunque firmitate vallatas cōtra hoc de cætero faciendos. Tertio punit prælatos contrafacientes, & clericos non cōtradicētes, & laicos qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quarto præcipit laicos per tales contractus eo casu quo valent vltra debitum non vsurpare, & pœnam apponit. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. II.

Hoc consultissimo.

---

† Vide Hostië. in sum. hoc eo. tit. vbi assignat quoq; cās. alienationis rerum ecclesiasticarum.

1 Non dicit necessariū, q patet hic p singulare, non. n. dicit tractatus sollemnes & diligētes: Sed ponit singulare, & est sim. q no. in Cle. de elect. eām. §. verū. in glo.

l cet ergo: d hoc tractatu & eius for ma vide in Spe. de locato. §. sequitur. versic. & licias. I. A.

2 Et Inn. hic cōcor. lo. 12. q. 2. videntes in c. g. & facit q n. 1. q. 2. § q si. 12. q. 2. in sum. & 17. q. 2. nullus & Fran. hic dicit q ista sol. ē tas de tractatu nō scitatur. Io. Abbas.

3 Alias hæc glossula legit ita, nō formar sniā in psonā dñi, &c.

Hoc consultissimo] Diuiditur in quatuor partes: Secunda ibi. In § contractus. Tertia ibi, Et nihilominus. Quarta ibi, Ex contractibus. Garsias diuidit in quinque, faciens quartam ibi, Laici. Boatinus diuidit in septem, faciens secundam ibi, Non concedendo, sextam ibi, Laici. septimam ibi, Qui vero.

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. q hic, & ī. de immun. eccle c. 1. prohibentur quidam modi alienationis, vel dationis in rebus immobilibus, de mobilib. (vt dicit) certa regula dari non potest, quia secundum quod donū est paruum vel magnum, tenet vel non tenet, & si dator est paruus vel magnus, vel donatarius bene meritus vel non meritus. ī de don. ca. 1. & 3. 12. q. 2. terrulas. 16. q. 1 possessiones. Io. Andr.

¶ Personæ ecclesiasticæ non possunt se supponere laicis sine speciali licentia Papæ. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est primo pro intellectu huius c. quod habetur in gl. posita super verbo, speciali. Scdo præsupponendū est, quod nos habemus contractum allodialem, quando pro aliqua re non debetur aliquod deuerium. Et in his partibus nullus potest rem tenere in allodium, nisi sit nobilis persona ecclesiastica: immo si alia persona teneat rem aliquam, & pro illa re non soluat aliquod ius, poterit castellanus loci petere ab illis personis à quo tenent illam rem, & si à nullo teneant, poterit imponere certum ius & deuerium.

CASVS Aliqui castellani certarum castellaniarū cōceperant odium contra personas ecclesiasticas, eas grauando & opprimendo, sicut fit hodiernis temporibus: quia mittunt milites ad possessiones personarū ecclesiasticarum: vnde personæ ecclesiasticæ videntes se opprimi, asserebant tenere suas possessiones ab illis castellanis, & alijs personis laicis potentioribus, vt defenderentur ab eis. Istud capitulum hoc prohibet, ne fiat sine speciali licentia sedis Apostolicæ.

Nota

Nota primo argu. q iura incorporalia possunt concedi in emphyteusim sicut bona immobilia. Nota secundo quod recognoscere, & tenere rem ab aliquo, idem importat quod confiteri rem esse illius, ad quod sup. de el. c. venerabilem. Dom.

f ¶ Supponere.] pro eodem ponuntur, vel singulis singula referas.

ADDITIO. Scilicet secundum ordinem literæ submittere ecclesias, subiicere bona, supponere iura. Ioan. Andr.

[Prima gl. diuidit & summat.]

a ¶ Hoc consultissimo.] Diuide hanc decretalem in quatuor partes: in quarum prima, quæ durat vsque ad § contractus. prohibet submissionem ecclesiarum, suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis absque consensu Capituli & licentia Papæ. In secunda vsque ibi: Et nihilominus cadat contractus quacunque firmitate vallatos contra hæc de cætero faciendos. In tertia vsque ibi, Ex contractibus, punit prælatos ista facientes, & clericos nõ contradicẽtes: & laicos, qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt, vel compellet. In quarta vsque ad finem, præcipit laicos per tales contractus eo ca... sua quo valent, vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit.

1 No innata glo in ter immobilia censeri iura incorporalia maxime si adhæreant immobilib. Bar. l. 2. in 1. col. C. vbi in rẽ actio. per l. si alienã. ff. de vsufru. Font.

mo [a] prohibemus edicto, vniuersos [b] & singulos prælatos ecclesias sibi commissas, bona immobilia, [c] seu iura [d] † ipsarum [e] laicis submittere, subiicere, seu supponere [f] absque Capituli sui consensu, [g] & Apostolicæ sedis licentia speciali. [h] Non concedendo [i] bona ipsa vel iura in emphyteusim, seu alias alienando [k] in forma, & casibus [l] à iure permissis: sed constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tanquam a superioribus se tenere: seu ab ipsis eadem aduocando, [m] prout in quibusdam partibus [n] vulgariter dicitur, auoier, † vel ipsos patronos, vel aduocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarum perpetuo, aut ad tempus non modicum [o] statuendo.

¶ Contractus autem omnes etiam iuramenti [p] pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu contigerit celebrari) & quicquid ex eis secutum [q] fuerit decernimus adeo viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuant, nec præscribendi [r] etiam causam parent. Et nihilominus prælatos, qui secus fecerint ipso facto ab of-

† aliàs auouer, aliàs auoier.

g ¶ Consensu.] iste requiritur regulariter in alienatione, & et per hãc cõstitutionẽ requirebat i hoc casu. h ¶ Speciali. 4] non sufficit hoc casu gñalis, & hoc est ius nouum & statutũ: quia i talibus submissionibus maius periculũ vertitur: & ideo cautius q̃ in aliis alienationib. est agẽdum. quod dixit quicquamus. ibi, circa maiora de elect. & vbi periculum, in prin. i. eo. li. & ad C. vbi o.l. 1. §. sed & si quis, quia q̃dã seruitus erat. [Facit sup. de accus. veniens de iure ut nimis. & hu memoriis est, & q. 16. q. 2. circa medium.] Et vt laici, qui sæpe vexabant, vel vexari permittebant ecclesias, vt eis heret tales submissiones, videtes il las vlterius liceri non posse, desistant a tali bus, ad hoc sup. eod lib. de concess. præb. detestanda. supra de immu eccl aduersus. Ioan. And.

3 Ex expressa. l. negotiũ. C. de nego. ge. vñ oportet q papa sciat quare & de quib. reb sit licentia cõcedenda. ff. de reb. eor l. magis §. non tm. & C. de præmo. l. ab eo c. q ad agẽdum, super verbo, gñali supra de proc. Fon.

a ¶ Consultissimo.] id est, cu m multo consilio facto: sic fieri debent iura 35 quæst. 9. Apostolicæ. & C. de leg. humanum vel, id est, per quod ecclesiis valde consulitur.

b ¶ Vniuersos.] & fœminas comprehendit. De hoc dixi sup. de elect. generali.

ADDITIO. in glo 2. Et per hoc videtur quod ecclesia iura sui, vel nomen debitoris non cedat sine decreto: de minore vide in Spec. de cel. act. §. 1. vers. sed nũquid minor. Ioan. Andr.

[Glo. seq. notat a contrario, quærit & remittit]

c ¶ Immobilia.] hæc igitur prohibitio ad mobilia, in quibus non consueuerunt tales fieri submissiones, nõ extenditur: licet tam mobilia quã immobilia prohibeantur alienari sup. eod. c. 1 nisi quæ seruando seruari non possunt. C. de admin. tut. lex quæ. Quærit hic Garsias nunquid clericus beneficiatus faciat fructus suos 2 & testari & donare possit? Dixi de hoc sup. eo. lib. de offi. ord. c. pastoralis.

2 De hoc articulo vid plenè p Doct. in c. cum in officiis. de testa. glo. & Doct. in c. quia nos extra de testam.

d ¶ Iura.] Nota iura vel incorporalia poni inter immobilia & bona: hic. n. in vtrisque idem ius statuitur. ad hoc C de longi. temp. præscri. l. vlt. incorporalia. n. præscribi habet vt immobilia, vt ibi, ad idem C. de sacros. eccl. iubemus. 1. §. 1.

ADDITIO. Et in Authen de non alie §. vult n. colla 2. facit quod no. in Spec. de testi. §pol. §. nunc dicamus an te fi. Ioan And.

e ¶ Ipsarum.] scilicet ecclesiarum Et no. bonorum ecclesiasticorum dominium penes ecclesiam esse, de quo dic, vt no 16. q. 1. c. vlt. 12. q. 1. expedit. de verbo. signif. causa.

3 Vide Bar. in l. mouẽtis. § de ver. signifi. & Alex cõsi. 96. & cõsi. 91. lib. 1.

ADDITIO. Dicit hic Gar. & post eum Ioan. Mo q Ecclesia, id est, congregatio fidelium, cuius Christus est caput, habet dominium: Sed pauperum sunt quo ad sustentationem, & clericorum quo ad administrationem, & sic dicit concordari contraria. Ioan. And.

[Glo. seq. ponit vnam opi. quam reprobat]

i ¶ Non cõcedendo.] quidam [vt est Clericus Pisanus, male intelligentes dñi hic prohiberi emphyteusim, & alios contractus a iure permissos, sed non est verum, & § est posita disiunctiua: sed h. ic intellectui ꝯdicit, neque. n. credendum, &c de elect. ecclesia vestra & circa finem. sup eod. lib. eo. tit. cum expediat. hoc ergo sonat litera: quia non prohibet Papa bona ipsa alienari sub forma & casibus alias a iure permissis, sed 4 prohibet submissiones fieri.

4 Dom. & Phil no. p rescriptis & statutis q, sed, positum in materia p hibitiua, post orõnẽ negatiuã, stat in disiũe, sic vt ponitũ in oratione negatiua, stet exclusiuè. Fon.

ADDITIO. Idem Gul. Gar Io Mo. & Archid.

k ¶ Alienando.] vendendo, permutando.

l ¶ Casibus.] casus habes no 12 q. 2. in summa.

ADDITIO. Qui licet sint multi, reducuntur ad quatuor ibi notatos. Ioan. And.

m ¶ Aduocando.] id est, tanquã ab aduocatis recognoscendo. [aliàs aduohando.]

n ¶ Partibus.] Gallicanis.

[Glo. seq. reci. per q. in qua duas opi. ponit.]

o ¶ Non modicum.] ad modicum ergo ips pñt vocari in patronos vel defensores: quia tunc in modico per nõ est periculum ff. de iud. l. si debitori in fi. Potest autem d ci modicum tempus inf decem annos, vel sm Guli. & Gar. relinquitur iudicis arbitrio, ex quo hic nõ determinatur, inspecto statu ecclesiæ & imminenti periculo, & conditione personarum, vt supra de offi. delega. de causis. ff. de iure deliber. l. 1. in fin.

ADDITIO Idem Archi. vide quod no. in Cle. eod. tit. monasteriorum in glo. fi. Ioan. And.

p ¶ Iuramenti.] non. n. dẽt esse vinculũ iniquitatis. sup. eod. lib. de iureiur c 1. §. quia vero. cum suis concord.

q ¶ Secutũ.] ĩ. de reg. iur. accessoriũ cum suis concor.

[Glo. seq. allig vnam concor. & contrarium soluit.]

r ¶ Præscribendi.] C. de agri. & cen. quemadmodum. in si lib. 11. & est hoc spãle, cũ alias 5 ex inutili ꝯtu trans-

5 Vid Bal. in l. fi. C. si quis alteri vel sibi. & Bart. in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acq. poss.

trãs feratur dñium: & minus iustus titulus det causam præscribendi, & de hoc no de præscr. si diligenti in gl. ff. de dolo. l. & eleganter C de sustra l. vnica.

a ¶ Officio.] id est, officij sui executione, & dicit Gar. [Io Mo. & Arch.] quod & a beneficio est suspẽsus de app. pastoralis, vbi de hoc.

ADDITIO. Vide quod no sup. eo. lib. de re iudicata c. 1. super ver. officij.

b ¶ Administratione.] temporalium. de sol. si quorundam.

c ¶ Denũciare.] sumptũ fuit ex canone. 2. q. 7 quapp in Auth. colla. 2. de nõ alien. aut pmu. re eccl. § 2. q incipit; œconomũ. Clericus ergo vidẽs prælatum in hoc delinquere, denunciare det: quod si nõ fecerit, punitur vt hic, & si iurasset non accusare, nihilominus denunciat. de iure iur. quemadmodũ. in fin. & nõ obstãte promissione obediẽtiæ accusat de accu. ex parte.

d ¶ Sic grauata.] Ad idem eo. l. de ele. cupientes. § cęterũ. & c. si compromissarius, in fi.

e ¶ Triennio.] Hoc referas tam ad suspẽsionem prælatorum, quam clericorum.

ADDITIO. Idem Gul. & Arch. d.

f ¶ Hactenus.] Idem in Guliel. & Gar. si post istam cõstitutionem infra duos mẽses a tpe publicationis. in Auth. vt fac. no. cõsti. in Rub. in prin. tit. quod verum puto, nisi prius a hoc seruerint ad hoc sup. eo lib. de præben. cũ singulis.

ficio[a] & administratione,[b] clericos etiam qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum, id superiori denunciare[c] neglexerint, a perceptione beneficiorum, quæ in ecclesia obtinent sic grauata,[d] triennio[e] statuimus esse suspẽsos.

¶ Laici vero qui prælatos, vel Capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hactenus[f] compulerũt, nisi post competentem[g] monitionẽ (remissa submissione, quã per vim vel metum exegerant) ecclesias, & bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant:[h] illi vero, qui de cætero prælatos, vel personas easdem ad talia facienda compulerint, cuiuscunque sint conditionis, aut status, excommunicationis sint sententia innodati.

¶ Ex contractibus[i] præterea super præmissis (huiusmodi licentia & consensu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, seu occasione illorum: laici vltra id quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege[k] permittitur, aliquid nõ vsurpent.

¶ Qui vero secus[l] egerint (nisi legitimè moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint, restituendo[m] etiam ea † quæ taliter vsurparunt) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & extunc ad supponendum terram ipsorum, si opus fuerit, ecclesiastico interdicto, liberé procedatur.

g ¶ Competentem.] s. trinam. 24. q. 3 de illicita. § de conuentione de sent. excom. sacro. nisi facti necessitas aliud suaderet. ius. de sent. excom. constitutionem.

h ¶ Dimittãt.] Tolle qđ est s. excõicationis, & in isto igitur casu necessaria est monitio, sed in sequenti non.

i ¶ Ex contractibus.] Nunquid debeat obseruari in contractibus, licitẽ factis annectit.

k ¶ Lege.] vt si lex vel pactum fuit appositum in contractu, illud seruetur, alias fiat quod exigit natura contractus: & sic contractus ex conuentione legem accipiunt. inf. de reg. iur. contractus. cum suis concor.

l ¶ Secus.] vsurpando contra naturã vel pactum appositum.

m ¶ Restituendo.] & sic non sufficit a grauaminibus abstinere, nisi vsurpata restituant. 14. q. 6. c. 1. in princ. s. de reg. iur. Peccatum.

DE RERVM PERMVTATIONE.

[Dictũ fuit s. tit. proxi. de reb. ecclesiæ non alienandis: Et quia dubitari posset, vtrum vna eccl'a posset cum alia permutari; ideo ponitur tit. de rerũ pmutatione.

TITVLVS X.

De rerum permutatione.

¶ Bonifacius octauus. [Biteren. † episcopo.]

¶ *Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest. Io. And.*

CAP. VNICVM. I.

LIcet † in tuã[a] dię-

LIcet.] Non diuiditur. Ponit tamen primo thema de permutare volentibus vbi sunt expectantes: quod definit ibi, Nolumus, exponit motiuum ibi, Aequitatem, & eius rationem ibi, Quæ alias, & hic ponitur, licet, pro quamuis. Ioan. Andr.

CASVS. Papa Titio fecit grãm, & mãdauit epo Pictau vt bñficiũ cũ cura vel sine cura, etsi esset dignitas vel psonatus Titio pferret, si de pñti vacaret: alioquin proximo vacaturũ, dato certo executore ad cõpellẽdum: hoc facto volumus permutare nostra bñficia: vnde cã pmutationis siedę & nõ aliàs nec alio mõ resignaui meum bñficiũ in manu epi Pictau. Facta resignatione Titi[9] venit ad epm, & petijt sibi cõferri illud bñficium tanq̃ vacans virtute gratiæ sibi factæ: Dicebam ego, quod meũ beneficium non resignauerã nisi cã permutationis & sic nõ vacabat simplr: nec cõtinebatur sub grã sua: vnde eps Pictauiẽ. dubitãs an illud bñficiũ caderet sub grã sibi facta, cõsuluit Romanũ Põtificem, Qui cõsultus rñdet, quod licet de rigore iuris ista bñficia resignata cadẽt sub grã Titio facta: tñ de eq̃tate pcipit, quod huiõ pmutationes non impediant p expectationes; Et ponit rõnẽ: nã illi pmutates nõ elisẽt bñficia sua resignatum, nisi cã pmutationis. Et illud verò, nisi per fraudẽ fiet huiõi permutatio & resignatio: quia probata fraude, expectans posset petere illud beneficium ac si vacasset per mortem vel resignationem, non cã permutationis. Not primo, quod põt fieri permutatio bñficiorum nõ obstantib. gratijs expectatiuis, & ad hoc emanauit principaliter illud capitulum. No quod de rigore iuris resignatio bñficiorum cã permutationis, cadit sub gratia expectatiua: non tñ de æquitate, ut hic tex. Not. quod si resignatio sit facta in fraudem expectãtis; facta resignatione poterit expectans petere illud beneficium. No insuper id ad quod allegatur p̃sens capitulũ; videlicet; quod affectus agentis non extenditur extra suã intentionem l. certi. ff. si cert. pet. No vlterius, quod æquitas est præferenda rigori in l. placuit C de iudi.

[Prima gl. su. diuidit, notat, & remittit.]

a ¶ Licet in tua. non obstantibus expectationib. beneficiorum permutatio fieri potest. Not. quod qui expectat primam vacantem, primam consequi debet, fallit hic, & in casibus quos dixi sup. de præb. c. quia ięe, & de conces. præb. c. sui.

[Glo.

† Dictio, ea, deest in antiquioribus codicibus.

† Hęc duo verba: Biterẽ. epo, desunt in antiquioribus exemplaribus.

† Vide cle. 1. ti. de rer. perm. & de materia Bellan. etiam tract. de permutatione bñficiorũ & Dec. cõs. 245. li. 1. incip. ad plura dubia & cõs. 210. incip. viso puncto libro 1.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 70. art. 1. ad secũ argumentum.

2 De hoc art. vide B. Th. 2. 2. q. 90. ar. 4. doctores de c. cognoscẽtes. extra de cõst. & Sotum lib. 1. de iu. sti. & iu. re. q. 1. ar. 4.

Cõtinuatio domini Heliæ.

[Gl. seq. ponit dictum, ad quod allegantur quatuor concord. & soluit vnum contrarium: secundo ponit secundum, ad quod alleg. vnam concord. & vnum contrarium soluit.]

a ¶ Dioecesi.] Non excludit, immo includit ciuitatem. 1 Ad idem 63. dist. sanctiorum supra eo. lib. de temp. or. cum nullus. 1 responsio de offi. ord. cum eps. ad hoc. ff de ser. expor. cui pacto. Nó obstat de relec. Rodulphus, quia in relec. ptis ad lites loquitur, q̄ sunt odiosa. Et includatur etiam ecclesia cathedralis ad hoc. ī. de verb. sig. cum clerici. Non obstat sup. eo. lib. de præb. quã uis 1 §. 1. quia ibi est ambitio.

1 Idē Io. Mo. & hic ēt posuit Archid. ꝙ postea cā cessauit ꝑꝑ opinionem suā, de qua dicā sup gl. ꝙ si nec posset opponi qd ampliaret uerba tex. Ioan. And.

b ¶ Auctoritate Apostolica.] Idem puto, & multo fortius si expectat auctoritate reseruationis legatorum, vel receptionis Capituli. I. And.

c ¶ Proximo.] idem & multo fortius puto si expectarent, q̄ ducerent acceptã dã: nam plus afficitur præbenda per istam gratiam, quam per illam, vt dixi ī. eo. lib. de conces. præb. si soli. ad fi.

d ¶ Iuris.] supra eod. quæsitum.

e ¶ Beneficia.] hic largè intellige, vt minora & maiora beneficia, dignitates & præbendas etiam comprehendat 1. q. 3. si quis dator, supra de conces. preb. c. 2. sup. de verb. sign. tua, quod optime etiam probatur ī. de reg. iur. c. 1. vbi dixi de hoc.

[Glos. seq. quærit de tribus: arguit negatiue, soluit contrarium.]

f ¶ Collationem.] Quid si non spectant ad collationẽ, sed ad confirmationem tantum? Itẽ quid si pertinent ad collationem sui & alterius, vel sint illa in diuersis dioe cesibus? In his quęstionibus primo videtur ꝙ non habeat locum hæc decre. 2 ratio, quia per permutationem non possumus negare quin vacent beneficia, debetur ergo expectanti prima vacatura, de rigore & veritate iuris, sed æquitas scripta vult ꝙ non debeatur, est ergo tenẽda regula, nisi in ea parte quæ vitiata reperitur. C. de app. præcipimus. & sic non videtur à litera recedendum, & nisi casus mutetur, regula non vitietur. Ad hoc facit ī. eod. lib. de præb. cum in illis. vbi aliud est dicere ad collationẽ: aliud, ad ꝯfirmationem: ad idem eo. c. in fin. & eo. tit. c. vlt. vbi aliud est dicere, ad collationem tuam: aliud, tuam & alterius. Satis p̄t dici 3 contrarium, & de hoc dictum fuit, quia sic fuit quæsitum, vnde per illa verba potius factum videtur narrari, quã iuris diuersitas poni. In prima igitur q̄one impeditur expectans. Sed ad hoc vt teneat permutatio erit necesse ꝙ interueniat illorum consensus, qui habent eligere ad hoc de offi. Archid. ad hęc in fin. In secundo casu fiet in manibus vtriusque libera resignatio, vel quilibet in manibus sui episcopi, vel alter alteri committet: quod melius videtur. ad hoc de sen. excom. cum illorum. nec video quare aliud in casibus istis, quam in expresso. Inspiciamus ergo solum an licite fiat permutatio, vt per expectationes non impediatur hoc dicit decr. ad hoc facit finis huius c.

2 Et hoc tenet Archid. ꝑ rõne q̄ seq. tur. Ioan. And.

3 Idē Io. Mo. & sic seruatur. Ios. And.

g ¶ Liberè.] vt simonia vitetur. de pact. cum pridem.

cesi[a] aliqui auctoritate Apostolica[b] beneficia proximo[c] vacatura expectent: illos tamen, qui secundum formam iuris[d] sua beneficia[e] in eadem dioecesi ad tuam collationem[f] spectantia permutare volentes, liberè[g] ac sine fraude[h] in manibus tuis ipsa resignant:[i] Nolumus occasione prędicta (æquitatem pręferentes in hac parte rigori[k]) circa faciendam permutationem beneficiorum huiusmodi, quę aliàs minimè[l] resignassent, vllatenus impediri.

h ¶ Sine fraude.] Pone in terminis per decre. supra eo. lib. de renun. cap. 2. scilicet cum permutatur beneficium, quod sperabatur in proximo vacaturum vt præcludatur via expectanti.

i ¶ Resignant.] & si resignata conferantur alijs quam permutare volentibus, non valet collatio, vt in clem. eo tit. c. vnico.

K ¶ Rigori.] sic C. de iud. placuit. C. de sur. & ler. cor. l. si quis ier uo. de hoc ī. de tran fact. c. vlt.

l ¶ Minimè.] Istud facit pro eo quod supra dixi: nam inspicit Papa, quod nil deperit expectãti, quia aliàs nõ resignasset.

TITVLVS XI.

De testamentis & vltimis voluntatibus.

¶ Bonifacius VIII.

¶ In fideicommissarijs substitutionibus locum habet quartarum deductio, i. directis nõ. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis. Io. Andr.

CAP. I.

Sipa-

DE TESTAMENTIS & vltimis voluntatibus.

Cõtinuatio domini Heliæ.

[Superioribus titulis dictum fuit de cõtractib. inter viuos: nunc videndũ est de contractibus celebratis à defunctis: ideo ponitur titulus, de testamentis & vltimis voluntatibus: vnde sub ei ausula, & vltimis voluntatibus, comprehenduntur codicilli & donationes causa mortis.

Sl pater.] Istius decre. duplex diuisio. Prima in quinque partes, secundum quam ponit primo testamentum patris, tria continẽs, institutionem filiorum, vxoris legatum, & substitutionem, quam fecit filius. Secunda ibi, Testatore mortuo. narrat q̄ postea emerserunt. Tertia ibi, Absque. soluit dubium ex testamẽto & emergẽtib. prædictis exortum. Quarta ibi, præmissæ. ponit solutionis rationem, & rationis expressionem. Quinta ibi, Licet respondet obiectioni quæ contra solutionem fieri posset. Sed quia ponderato ꝙ propter dictionem monosyllabam, Si, quæ ponitur in prin. c. tota litera pendet vsque, ibi, Præmissæ. videtur diuidenda solum in tres partes, vt sic primæ tres coniungantur sub vna, secũda & tertia, tunc vbi ponebantur quarta & quinta. Et est huic simile quod dixi sup. eo. lib. de elect. generali. super 1. glo. ¶ Pro clariori intellectu istius cap. est pręsupponendum, quod habetur in glossã posita in verbo, Absq; deductione, in versi. Ad clariorẽ aũt intellectũ; videlicet, ꝙ multiplex est substitutio: de quib. dr in glossa. Aduertendum tñ est, ꝙ in substitutione breuiloqua quæ fit impuberi, cõprehenduntur quatuor vulgares, & duæ pupillares. Si autẽ fiat puberi, comprehenduntur solum duæ vulgares. Scdo præsupponendum est, ꝙ substitutio nihil aliud est quã scda institutio.

Additio dñi Heliæ.

¶ Casus secundum gl. sic figuratur: Quidam Ioan. habebat filium & filiam impuberes, filiam suã instituit hæredem in certa pecunia, filium autem in cęteris bonis: & vxori reliquit vsumfructum quorundam bonorum (sed istud non facit ad casũ istius capituli) vnde iste Ioannes filium suum instituit in cæteris bonis, vt dictum est, & adiecit: quod si iste filius suus moreretur sine liberis, ꝙ moreretur ad utilitatem filiæ suæ, hoc est, sororis ipsius filij: Et si filia moreretur sine liberis ꝙ moreretur filio, id est, ad utilitatem filij: Et si uterq; moreretur sine liberis, pauperes instituit hęredes: & dedit executores: Mortuus est testator, deinde mortuus est filius impubes: & filia similiter impubes abiq; liberis,

Casus literalis domini Hel.

beris: Executores petierunt hæreditatem nomine pauperum à matre: Dicebat mater, ꝙ substitutio facta de filio ad filiam, & de filia ad pauperes, fuerat fideicommissaria: Et dicebat, ꝙ de substitutione facta de filio ad filiam, debebat modo deducere quartam debitam iure naturæ, & similiter quartã Trebellianicam. Similiter à substitutione filię ad pauperes, easdẽ quartas volebat detrahere: Dicit executor: quod ista substitutio erat directa: & quod non habebat locum detractio istarum quartarum. Super hoc consultus Romanus Pontifex respondet, quod non debet fieri aliqua detractio quartarum: sed bona debent restitui pauperibus Nota primo; quod si ius non potest priuare matrem sua quarta: tamen ipsa priuatur si pater faciat testamentum pupillo. Not. ꝙ substitutio dicitur fieri per verba directa, quando quis habet hęreditatem per manum testatoris Et dicitur fieri per verba obliqua, quando habet hæreditatem per manum hæredis, vel alterius. Et dicitur fieri per verba communia, quando illa verba sunt communia ad verba directa & obliqua, vt hic, dum dicit testator, quod filia moreretur filio suo.

† De materia huius c pter Doctores hic vide interpretes in c. Raynutius. extra de test. & in l. pcib. C. de impu. & aliis substit. & alibi.

ter: a † filium & filiam habens impuberes, b & vxorem, c filiam in re certa, d filium vero in ceteris bonis suis vniuersalem hęredem instituit, e

Nota ꝙ dictio, Et cætera, scripta extense, est apta includere omnia congruentia termino cui adiungitur. Not arg. ꝙ appellatione cæterorum bonorum, veniunt mobilia & immobilia. de quo vide eo. tit. relatũ. 2. in prin. & ff de verb. sign. bonorum. Nota quod substitutio põt dici institutio, vt patet hic, de substitutione pauperũ. Et sic omnis substitutio dicitur institutio sub conditione ff. de vulg. & pup. substi. qui liberis in princ. & not. ff. de lib. & posth. Gallus in prin. secundum Archidiaconum. Not. quod hæredi instituto in re certa potest fieri substitutio. Not. vlterius quod hic agitur de substitutione compendiosa, vnde si talis fiat à milite, valet iure directo, et si filius deuenerit ad pubertatem, & postea mortuus sit, nisi mater sit in medio l. precibus C. de impub. & aliis substit. & ibi per doctores iuris ciuilis, nam tunc valet substitutio iure fideicommissi. Si autem fiat à pagano, certe valet iure directo, si moritur in pupillari ætate, sed si deuenerit ad pubertatem expirat substitutio pupillaris, vt hic.

[Prima glos facit tria primo dicit vnde decretalis fuerit sumpta: secundo ponit casum literalem. tertio summarium.]

a ❡ Si pater.] Tracta fuit hæc decret. de Extrauaganti Inno. iiij quæ incipit Ioan. Frangiapani, & forte nimis fuit decisa 1 Et sic pone casum. Ioan. Frangiapani habebat vxorem nomine Sarracenam: & ex ea filium & filiam impuberes, Petrum & Philippam. in extremis positus condidit testamentum, & filiam sibi hæredem instituit in certa pecuniæ quantitate, filiũ vero in cæteris bonis suis, & vxori vsumfructum quorũdã bonorum suorum sub certo tenore reliquit, & adiecit, vt si decederet filia sine liberis, moreretur filio suo, & si filius sine liberis decederet, moreretur filiæ, si autẽ vterque sine liberis decederet, pauperes hæredes instituit & executores testamento reliquit: Mortuus est Io. ipse testator: demum mortuus est Petrus filius suus adhuc impubes, & demum filia etiam impubes, ipsa scilicet matre superstite, contra quam agebant executores & ab illa domina, vel eius procuratore petebãt coram Papa bona, quę fuerant testatoris & filiæ, sub quibus & bona filij comprehendebant: dicebat procurator dominæ, quod substitutio facta de filio ad filiã, & de filia ad pauperes fuerat fideicommissaria, vñ in substitutione filiæ ad filium debebat deducere tertiam iure naturæ debitam filio, & quartam Trebellianicam. item in substitutione pauperum ad filiam pro residuo nomine filię easdem tertiam & quartam habebat Pro parte vero executorũ allegabatur, quod substitutio fuerat directa & pupillaris, & cõueniebat talis substitutio personis & verbis: vnde non habebat locum quartarum deductio. Item quod pater in testõ qđ faciebat impuberi filio, matrẽ portione iure naturę debita priuare poterat, licet filius id suo testamento facere non posset. Per has vltimas allegationes pronuntiauit Papa bona deferri pauperib. absq; aliqua deductione tertiæ vel quartæ partis. hoc dicit. Vnde sic summa: In fideicommissarijs substitutionibus locum habet quartarum deductio, in directis non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis.

1 Inducit Ioã. Mon. verba Horatij: Obscurus fio, dũ breuis esse volo Vide ad idẽ de pęsignum (?) post prin. Ioã. Andr.

b ❡ Impuberes.] scilicet filiam minorem xii. annis, filium minorem xiiij. annis ff. de uerb. sign. pupillus. in prin. C. quando tu. vel cur. esse de inant. l. indecorum. & Insti. qui. mo. tu si in princ. 2 licet quo ad matrimonium non inspiciamus solum annos, sed ætatem, qua pubescere possit quod dic vt not. s. de despon. impub. puberes.

2 No Do. & Phi. hic & I subr. i. eo quod ętas non anticipatur in testamẽtis: tamen ait Anc. si impubes gigneret, expirat pupillaris. Fon.

ADDITIO. Non inspiciamus solum annos quo ad matrimonium carnale, in spirituali secus, ut not. supra eod lib. de elec. ex eo in 3. gl. Io Andr.

c ❡ Vxorem.] puberem intelligas, & matrem ipsorum filiorum, alias dubitatio non processisset. & hoc patet in fin.

[Glos. seq. recitetur per quęstionem, an institutus in certa re, &c.]

d ❡ In re certa.] instituit. 3 quod est infra. quod si non fecisset, egisset filia de inofficioso 4 nunc autem non posset agere nisi ad supplementum, si aliquid deesset portioni de iure naturæ debitæ. C de inoff. test. l. omni modo & l. seq. & l. quoniam nouella & l. si quando. & de hoc supra eo Raynutius in prin Scire debes, quod in certa re institutus habetur loco legatarij: ita quod creditorib. non tenetur C. de hære. inst. quotiens & hoc cum est alius vniuersaliter institutus si n nullus alius institutus est in totũ succedit hæres ff. de hære. insti. l. 1. §. si ex fundo, & l. si ita quis hęres. Si autem plures instituti sunt in certis reb. & nullus alius vniuersaliter, pro virilib. erunt hęredes nisi in casu, vbi duo sunt instituti coniunctim, & alter disiũm. ff. de hære. inst. l. si alterius. & l. seq. Io. Andr.

3 Vide ꝙ not. Host. I sum. huius tit. §. qualiter, ver. datur autem & ver. seq. Io. And.

4 Reprobant Bal. Anch. & phil. imo dixisset nullum. Fon.

[Glo. seq quęrit, ponit sex opin. & primam dicit tutiorem.]

e ❡ Instituit.] Nunquid quo ad filiã sufficeret legasse? De hoc fuerunt opiniones rectę. supra eo. Raynutius in prin. (in glo. relinquens in auth. nouissima. C. de libe. preteri in Auth.) Et dãt quidã 5 quod tutius est ꝙ necessaria sit institutio i Auth. vt cũ, de ap cog. §. aliud quoq; & § hęc aũt colla 8. & C. de inof. testa. in Auth. nouissima. & C de lib. pteri in Auth. nõ licet dicentes. C. de inof. test. l omnimodo. & l. cũ quęritur. & Auth. nouissima. per Auth. illam posteriorem esse correctas Alij contra, per prædictas leges, & per decr Raynutius. vbi nihil dr ꝙ Alterocha fuerit instituta. Azo. distinxit 6 an testator voluerit sollemniter testari, vt quia vocauit testes, septẽ signacula & subscriptiones rogauit: & tunc est necesse, ꝙ in aliquo instituat, vt in Auth. vt cũ, de appel cog colla. 8. aut non sollẽniter, sed nũcupatiue, & tunc sufficit quocunque relinquat titulo, vt in antiq legib. Vnde dicunt alij, ꝙ si relinquant in testõ, necesse est iure institutionis relinqui, si in codicillis, sufficit quocunque relinquat titulo & de hoc not. C de inoffi. test Auth. nouissima. Alij dicunt ꝙ secundum canones sufficit quocunque relinquat titulo, vt in decre. 7 Raynutius secus secundũ leges & hoc ibi tenet Host. vt talis perniciosa 8 subtilitas euitetur Alij distinguunt, 9 ꝙ aut testator inter filios tm̃ testatur: aut inter extraneos & filios simul mistos: In primo casu sufficit quocũq; relinquat titulo, vt in anti legib. qa inter ipsos imperfecta simplex & plena volũtas sufficit, dum modo

5 Placebat hoc dño meo in legib & placet Iac de Raue. & Pe. I. An.

6 Qđ non debuit. Phi. Fon.

7 Sic videtur ibi tenere Bar. Fon.

8 I... & utilitsima p septem tõnes per Phili. & Dom. hic positas. F.

9 Quod Ph. & Bal. non placet. Fon.

& vxori aliqua in suo testamento legauit, [a] adijciens, vt si decederet filia sine liberis, eidem filio, [b] & si ipse absque liberis [c] obiret, filius præfatæ filiæ moreretur, [d] Christi pauperes [e] instituendo hæredes, si vtrumque sine liberis mori contingeret filiorum: testatore mortuo, [f] ac deinde filio subsequenter & filia (superstite matre) defunctis ante tempora pubertatis: Absque deductione [g] Trebellianicæ, [h] siue partis iure naturæ debitæ,

modo de ipsa appareat. C. eod. tit. hac consultissima. §. ex imperfecto & C de fa. erc. l. fi. & Auth. ibi signata. In secundo casu, s. cũ extraneos instituit, non sufficit quocunq; relinquere titulo, nisi fiat instõ, & sic intelligitur Auth vt cũ de appel. cogn. Sed vt supra dixi, primum tutus: & ideo tenen pũ vt de pœn. dist 7. nullus. & verbum illud, relinquit, in decre Raynutij, nõ vt poni ꝓprie, vt patet ẽt ex intẽtõne adiectæ Idem in decr. Raynaldus.

a ¶ Legauit] de facto, vt dixi in casu: legauerat vsum fructũ quorũdã bonorum altero solum superstite ex filijs: augebat in testamento legatum, & nemine superstite adhuc augebatur, & ex hoc etiam, vt patet in integra, allegabatur per pauperes, quod patebat, quod intentio testatoris fuerit vxori filiam anteferri.

[Glo. seq obijcit, & tripliciter soluit.]

b ¶ Eidem filio]moreretur, ꝙ est inf. Sed ꝯ: ista filia nec exhæredata erat, nec instituta: quia in certa re, vt sup dictum est, ergo nec ei pupillariter potest substitui. instit. de pupil. substi. §. non solum. ff. de vulg. substit. l. sed si plures. Solu. licet hæc pupilla non fuerit instituta hæres in primo gradu, tñ fuit instituta in secundo, s. post mortem filij, 2 & sic ei pupillariter substitui potuit. Vel dic quod si ex liberis est vnus ex certa re: alter vniuersaliter institutus, vterque est hæres, licet alter teneatur ad credita vel legata, & sic intelligitur hic, & ĩ. eo Raynutius, secus si non ex liberis: quia tunc institutus in certa re habebitur loco legatarij, 3 vt sup dixi & C. de hæred instit. l. quotiens. Vel hic non quæritur an tenuerit substitutio de filia ad filium: sed econuerso: quia de facto prius decessit filius.

c ¶ Liberis.] Sufficit vnus ff. de verb. sign l. non est sine liberis. C. de condi. inser. l. 1. super hoc vide quod, nu. de proba in præsentia in prima glo.

d ¶ Filiæ moreretur.] id est, ad opus filiæ. 4 Quasi dicat ꝙ hæreditas filij directè & immediatè ad filiã perueniat & econtra, si vero in successione mater esset media, iam non filiæ, sed primo matri moreretur, & sic al legabatur pro parte pauperum.

e ¶ Pauperes] Licet certa ꝑsona hæres institui dẽat, & nomen specificari, tñ pauperum institutio valet, & de pauperibus loci proprij domicilij sensisse intelligitur, vbi fomentum viuens, consolationes & seruitia a multis recepit. C de epis. & cler. si quis ad declinandum. l. nulli licere. de hoc dic vt sup. eo cum tibi.

ADDITIO Pauperes institui põt: quia vniuersitas pauperum gerit vicem certæ personæ, & ita valet, sicut si institueret collegium licitum. ff. de fideiuss. l. mortuo. ff. de condi & demon. l. municipibus. C. de sacros. eccle. l. 1. ff. ad Treb. l. omnibus ff de leg. 1. l. si hæres §. vicis. secundum Archid. Io Andr.

f ¶ Mortuo] executoribus relictis, qui petebant bona testatoris postmodum ab vxore, vt dixi in casu.

[Glo. seq primo ponit allegationes matris: ad quas secũdo rñdet, ponens distinctionem substitutionum, & de reliquis remittendo prosequitur compendiosam.]

g ¶ Absq; deductione] Hic decidit qõnẽ. Dicebat aũt mr ꝙ habebat tertiam & quartã in bonis testatoris ex persona filij, & sic sola dimidia restituẽda fuerat filiæ, itẽ in alia dimidia habebat et tertiã & quartam ex persona filiæ, & sic dimidiã, & sic facta cõputatione videbat ẽm cã testõ facienda pauperibus solũ in tribus vncijs 5 eius partis, in qua fuerat filius institutus, & in dimidia eius partis, in qua fuerat instituta filia. Et probabat hoc ex eo, quia dicebat ꝙ substitutio de filia, ad filium, & de pauperibus ad illã erat fideicõmissaria: & hoc probabat tali modo: Directa substitutiõ fit per hæc verba: ei hæres esto; vel ille ei sit hæres. Indirecta per verba: rogo, volo, vel mando vt restituas, &c. sed p̃ista verba: alteri moreretur: non põt dici directa & pupillaris substõ: imo vr intellectus fuisse, ꝙ mater filio ab intestato succederet, & ab itestato hrditatẽ restitueret substituto. Itẽ dicẽdo, sine liberis: apparebat testatorẽ puberi substituere voluisse: vnde fideicõmissariæ non pupillares intelligi debebãt substõnes, & de filijs adinuicẽ, & de pauperibus ad eos. Rñdebatur pro parte executorũ & pauperum, qđ ĩ. dixi in gl. de facto. & in gl 1. & ꝙ infra sequitur. Ad clariorem aũt intellectum nota, ꝙ substõnum alia directa, alia indirecta siue obliqua. Directarum alia vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua: de qua pone exemplum, ff de vulgari substitutio. iam hoc iure. l. cũ testator dicit, duos impuberes filios mihi hæredes instituo, & eos inuicem substituo: habent. n. hæc breuia verba in ꝑsonas cuiusq; duas substõnes, vulgarem & pupillarem: alia compendiosa, de his prosequere, vt no. ĩ cod Raynutius circa prin. Sed ad vltimum, & ad propositum veniamus: Compendiosa, q. fit his verbis. qñcunque filius meus decesserit, vel sine liberis decesserit, filia sit hæres: hæc si fiat a milite, siue fiat puberi, siue pupillo, iure directo valet qñcunque decedat institutus, sicut verba sonant ff de mil. testa. l. in fraudem § miles. & l. miles ita hæredem. §. 1 C. de testam. milit. l. in testõ. hoc verum; nisi miles hãc substõnem filio fecerit, cuius mater est in medio; quo casu valebit iure fideicommissi, si iam factus pubes filius decedat. C de impu. & alijs substi. l. precibus. Si autẽ paganus eam per superiora fecerit verba, & pupillus ille institutus in pupillari ætate decesserit, iure directo admittitur substituta, vbi autẽ iam pubes factus moritur substõ oĩno extinguitur: 6 & venientes ab intestato succedunt in totũ ff de vulg. substi. l. verbis ciuilibus, & in l. pupillari. & l. Centurio. Si aũt testator sic dixisset: quandocunque decesserit filius, vel sine liberis decesserit, filiam substituo, vel volo quod ei filia succedat, tũc licet directè non valeat, valet tñ indirectè iure fideicõmissi ff. ad Treb. Scæuola, & l. hæredib. C. de inst. & substi. l. gñaliter §. vlt. Hoc viso satis patet, ꝙ hæc substitutio, quæ forte 7 compendiosa dici põt, admittit substitutos iure directo, ex quo instituti decesserunt in pupillari ætate. Si post pubertatem decessissent, tunc potuissent locum habere matris allegationes.

[Gl. seq reci. per rõnem, an cum hereditas ꝑ fideicommissum restituenda sit pauperibus, detrahatur Trebellianica, & facit tres partes: In prima arg. ꝙ sic, per ꝯriũ huius literæ; secundo inducit vnam legem, tertio rationem. In secunda allegatur in ꝯtrium, inducens duos §. de corpore, secundo rõnem, tertio opin. de simili. Tertia pars approbat primum dictum, quod coadiuuat per simile, & respondet ad rõnem inductam in contrariũ]

h ¶ Trebellianicæ.] Ergo quia substituti ueniunt iure directo, non fideicõmissario, non hẽt locum deductio Trebellianicæ, argue per contrarium, quod si locus esset fideicommissariæ substitutioni bene detraheretur Trebellianica, licet essent pauperes substituti. Licet ergo cesset Falcidia in ijs quæ leguntur pauperibus, vel ad pias causas C de epis. & cler. si quis ad declinandum & C. ad l. Falcid. Authen. similiter 8 secus uidetur in Trebellianica per hanc literam, ad hoc. ff. ad leg. Falcid. l. 1. §. ad municipium, si enim conditor le-

1 Ph. notat ꝙ relinquere rẽ singularẽ, non est ĩstituere, secus si relinquant oĩa bona gl. i Aut. de hær. & Fal. §. si verò nulla. hic de verbo, relinquo, la tẽ Phil. & ibi Bar F.

2 Sed tũc esset instituta sub cõdõne casuali, qua pẽdẽte cẽsetur ꝓterita, & sic nullũ est testm̃. l. si pr. C. de ꝯd. insti Pet. de Anch. & Phi. Font.

3 Idem dicẽ filio, nisi quo ad excludendũ ꝗrelã. no. l. si quis priore. ad Treb. Domin. Fon.

4 Facit ff. de rebus dub. l. qui duos, post prin. ibi, quasi vtriq; vltimi sibi successisse uideãt. Ant. Io. And.

5 Malè videbatur ei. q a filia ꝺbuit succedere cũ mr̃e Aut. ꝺfuncto, C. ad Ter. vñ ltima mr̃s ꝯpu tari debat respectu eius qđ habitura fuisset ab itestato. Au nouissima. Do. & Ph. Fõ.

6 Est ꝯria op Bar. in l. Cẽturio & ibi Ganiaul. Ful. in l. ꝑcib. Solertio hic tenet ꝯ Font.

7 Archid. hic dicit assertiuè, sed versi. ꝑmisse, dicit eas directas pupillares sed intelligat ẽm emergentiã casus, cum. s. decesserunt intra pubertatẽ.

8 Ibi Lud. Roma. latissimè loquẽs dicit hanc glo. iuridicã. idem Arcut hęrem dẽ est ẽm Old. cons. 148. Font.

gis in Trebellianica id voluisset, sicut expressit de Falcid. ita de Trebellianica expressisset. de deci. ad audientiã, ad hoc j. de priuil si Papa, & quod non est sanctorum patrum decreto, & c de transla c. 2. §. sed neque. ad fin §. ff. de publ in rem act. o. l. de pretio [Et casus omissus iure authẽticorum relinquat iuri antiquo. Ad hoc j. eo. lib. de testa. sus sceptũ. ff. de libe. & posth. ɔmodissime.] In ɔtrium vt in Auth. de eccl. tit. §. si autem hæres. ibi omni Falcidia vacãte, collat. 9. Sed dixit Azo in sum de hære. & fal. q; Trebelliana ɔtinetur sub nomine Falcidiæ: ergo nec Trebelliana detrahi poterit: ? nã nil excipit q omnia dicit de maio. & obed. solitæ § nos autem in fin. & satis vr termināri per dictũ. §. si ãt hæres si coniũgatur cum §. si quis in nomine. vbi dicit hæreditatem vel legatũ: nec occurrit inter ista rõ diuersitatis: Inde idem ius censebitur. sup. de trans la. c. 1. [§. sicut. vestri vide] sup. de rescrip inter cæteras ff. de legi non possunt. ad hoc facit quod no. Ala Bern. & alij sup. de sepul. c 2. vbi not. de relicto pauperibus non detrahi canonicam. Pro prima parte quæ placet, facit quia legitima per pauperum institutionem filij nõ minuantur: ? nam qui vult exheredato filio ecclesiam hæredem facere, alium quærat quàm Augustinum, & Deo propitio neminem inueniet. 17. q. vlt. cap. vlt. & sic etiam not Accursius in l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cle. Item in ipsa l. si quis ad declinandam. non erat quis institutus qui Trebellianicam detrahere posset: nec eit per omnia eadem ratio in vtraque: quia si rogatus restituere non detrahit Trebellianicam in vanum fuit hæres: sed si testator fecerit multa legata, & inter alia quædam ad pias causas, & si non detrahat de legatis ad pias, detrahit de alijs, & sic non erit hæres in vanum.

bitæ [a] facienda: ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmissæ namque substitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra, [b] & de illis ad pauperes: directæ debent intelligi pupillares. [c] Cum in substitutionibus semper fit interpretatio facienda [d] (dũmodo sicut in casu proposito, earum verbis [e] & personis [f] conueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quam obliqua: [g] quanquam directa interdum [h] ad fideicommissum ex causa trahatur.

10

¶ Licet autem [i] filius testamento suo matrem portionem iure naturæ debita priuare non possit: [k] pater tamen in testamento, quod filio impuberi facit, potest: [l] nam testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel paterni, pars potius est censendum. [m]

20

¶ Idem.

¶ *Superior habet consentire religiosis deputatis executoribus. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. II.

30

RELIGIO-

a ¶ Debitæ]de his quartis dic vt no. sup eod. Raynutius in glo. nota ergo quod quartarum.

b ¶ Econtra.]scilicet de filia ad filium.

[Glo seq. dicit quomodo fiat pupillaris substitutio, & quomodo exemplaris, & quare fuerunt inuentæ.]

c ¶ Pupillares]quæ expresse fit per hæc verba, si filius meus decesserit infra ipa pubertatis, filia sit hæres. Instit. de pupil. substit. in respõso. & expirat statim cũ ad pubertatem peruenerit, vt ibi. Fuit autem inuenta hęc substitutio; quia cum multum prosit hæredem habere & pupillus testari non possit, vtile fuit pupillis modum inuenire ne decederent intestati, vt in prædicto loco Inst. de pup. subst in princ. Idem dicimus de exemplari, licet exemplaris differat a pupillari in hoc, quia in ea necesse est certas personas substitui. C. de impu. de alijs substitu. l. humanitatis.]

ADDITIO. Differt etiam exemplaris a pupillari in alijs, quæ dixi in decret. Raynutius super 2. gloss. Ioan. Andr.

d ¶ Facienda]Vide quod est infra, vt substitutio, &c. postea videas dummodo, &c.

[Glo. sequen. exponit & fortificat text. & dicit reprobatam gloss. Accursii.]

e ¶ Verbis.]Dixit testator si sine liberis decedat, alteri moriatur: sed istud verbum, sine liberis, certum est q non designat certam ætatem: nam & ante pubertatẽ, & post, filius & filia sine liberis mori possunt: ergo pater, q substitutioni pupillari benè cõueniunt verba, ? imò maxime pupillari: cum tunc liberos habere non possit. Et vt de qd expressa vulgaris hẽt tacitam pupillarem: dummodo personis conueniat. ff. de vulg. subst. l. 4. multo potius verba, quæ sapiunt pupillarem vt hic, ad pupillarem sunt referẽda & sic reprobatur qd not Accursius. C. de impub. & alijs subst. l. precibus in gloss. penul. [& Iano. sup. eod. Raynutius. Ioã. Andr.]

f ¶ Personis.]quia vterq; impubes erat: & ante pubertatis tẽpora decessit, vt supra uidisti.

g ¶ Obliqua.]scilicet indirecta, vel fideicommissaria.

h ¶ Interdum.] vt ff. ad Trebel. l. Scæuola. ff. de vul. subst. l. Centurio. §. verbis C. de impu & alijs substi. l. precibus.

i ¶ Licet aũt]Rñdet obiectioni, quæ fieri posset ex eo quod filius nõ potest matrem priuare debita portione, ergo portio illi matri debetur, non substituto.

40

k ¶ Non possit.]C ad Tertul l. matri, & l. vlt. & Auth. in testamento, ibi posita. Sed illud locum habet vbi filius testatur vel decedit ab intestato; hic illis filijs nõ succedebant pauperes ex testamento suo, sed potius ex paterno, vt sequitur.

ADDITIO. Quod dictum est filium non posse priuare matrem portione iure naturæ debita; verum est, nisi ex causa, vt in præalleg. Authen. & habentur hæ causæ in Authen. vt cum, de appell. §. & hæc quidem coll. 8. Ioan. Andr.

50

l ¶ Potest]Est expressum. ff. de inoff. test. l. Papinianus. §. 1. vbi dicitur. q mater non impugnat testamentum, quod pater filio fecit, querela inofficiosi.

m ¶ Censendũ] vt in prædicta l. Papinianus, & Inst. de pup subst. §. liberis, ff de vulga. & pup. substit. l. qui plures liberos. in fi.

Religiosus.]Sunt duæ partes, secunda ibi, Sane. Prima ponit dictum, cuius rationem reddit ibi, Cũ velle. Secunda vero vno themate casum diffinit trimembrem, & rationem reddit ibi, Ne voluntatem, & casum excipit ibi, Nisi. Ioan. And.

60

CASVS. Titius veniens ad mortem, suum vltimum cõdidit elogium, & plura legata dimisit, ad melius implendum suam voluntatem deputauit executores suos aliquos religiosos, nunquid religiosi possint suscipere huiusmodi onus, & exequi testamentum siue vltimam voluntatem defuncti? Rñdet q non; quia religiosus non habet velle neque nolle; sed voluntas sua est posita in ptãte sui superioris. Sed ponamus quod testator deputauit simpliciter plures executores, vnus mortuus vel se absentat, vtrum vnus sine altero possit exequi voluntatem testatoris? Respõdet Romanus Põtifex, ne dist. ratur voluntas testatoris, vnus solus poterit voluntatem

defun-

v Ita Bar. in l. Marcellus ad Treb Do & ibi. dicit hoc verum, ẽtiã mediatè solum fieret restõ arg. l cum dotem ff. ad l. Falc. Fon.

x Imò pre substitutẽ te filio pauperes quãcunque decedat; ex quo ista substitũ est, p aia pris. glo. in l. si qs Titius. de leg. 2. pauperes nunq habebũt bona illi. qa illa nõ p su it aiæ pris. Ga... ia. l. l. Cẽturio. col. 95. adde q ista iura ñ militant in legatis pris, tactis per defunctũ in pec a to morta li allegãt. Bal. in l. 1. C. de sacros. eccl. Fon.

y Non est pr esse, sed interpretatiue. arg. ꝯ Soleno notãs ex hac glo. & ecto text. verba sũt natura nõ directa interpretari directa ad seruandam vltimã voluntatẽ Phil. declarat hic qd sit familia, genus, nepes, & famila, de Bar. in l. liberorum. de verb. sig. Opiz crotum in l. Iullusf. §. dinius. de leg 1. Fon.

defuncti exequi: quod verum est: nisi aliàs cōstaret de mente testatoris; puta q̄ voluit q̄ alter executor sine altero non procederet. No primo, q̄ executor vltimæ voluntatis dr̄ habere officium No secundo, q̄ vbi in actu requiritur licentia superioris, illa debet actum præcedere. Ad hoc de reg. licet & cle. fi. de elec. Dominicus.

† De materia huius c. Vide Vitalem Nemausen. I repeti. ca. lo. ext. eo. titu. Dec. cōsi 494. inci. quo i s. & cōsi. 499. inci. in cā, & Fel in ca. prudētiā. ext. de off. deleg.

{ Prima gloss. dicit quid declaret. }

a ¶ Religiosus.] Emanauit ad declarationē decret. sup. e. tua. & eorum, quæ plenè no. Guil. in Specu. de instru. edit. § nunc vero versi sæpè etiam quæritur.

ADDITIO. Aliàs est versi sub §. compendiosè Io. And.

{Gl seq primo soluit dubium: secundo q̄rit, argu consuetudinem inducit.}

a ¶ Religiosus.] intellige indistinctè, siue sit monachus, vel regulis canonicis, men dicans, vel nō. 1 Et de claustralib. intelligo, in quibus sequēs ratio locum habet. Sed quid de minore xxv. annis, vel de muliere: nunqd p̄nt deputari executores, & quia maior 17. annis pōt procurare negotia, vt s̄. eo. lib. de procu. qui generaliter. in fine? Videtur quod possit esse exe. utor Contra quia non habet personam standi in iudicio. C. de procu exigendi. Ad hoc supra de ęta. & qual indecorum C. de legit. tu. l. vlti. Item de fœmina ff de procu. l. neque fœmina. C. eo. tit de procu. l. alienam. ff. de reg. iu. l. 2. 3 q. 7. ca. 1. §. tria Quicquid sit de iure, consuetudo optima interpres legum habet, quod tales exequi possint. Ad hoc facit hæc decret.

1 Saluo qd' de fratrib. Minorib. dr̄ in cle. de verb. sig. exiui §. p inde. & §. verum.

ADDITIO. Et sup de arb. d lect. & de his Spe præalleg. § circa finem versi. quid de minore. & versi. sequ. Ioan. And.

b ¶ Ab aliquo.] clerico, vel laico.

c ¶ Non habeat.] supra eod. lib. de elect quorundam. & c. si religiosus. 12. quæst. 1. non dicatis. an̄ titu. proxi. cap. vlti.

ADDITIO. Allegat Archi. 12. quæst. 7. nullus. 2. & 23. q. 2. c 1. Io. And.

d ¶ Officium.] hodie rationem huius officij ordinarius loci exigit a religiosis ēt exēptis, & si circa id deliquerint, illos punit, ut in cle. eo. tit religiosus.

{ Glo. s̄ q. rationem reddit, per quam soluit contrarium. & alleg pro. }

e ¶ Obtenta.] ergo tunc potest: 2 misericordiæ. n. est tale officium. 86 dist. non satis. Sed videbatur q̄ per ca. 16. q. 1. monachi. de postu. c. 1. ubi dicitur duo requiri, s. quod expos. at utilitas monasterij, & quod abbas impetret: pro ista parte faciebat decret tua. sup. eo. titu. & extrauagans. Ioan. Frangipani, de qua fuit tract. proxi. decretal. ubi quidam frater Prædicator fuit executor: hoc expeditum est.

2 Vide quod per hanc glo notat hoc loco Phil. Francus.

f ¶ Sane.] hoc tractabat idem Guliel. in eo §. uersi. sed si alter. cum versicu. sequen. & versi quid si sint plures. Ioan. And.

g ¶ Simpliciter.] sine clausula, ut ipsi, uel eorum alter:

sus [a] † executor ab aliquo [b] in sua voluntate vltima deputatus, non potest (cū velle vel nolle non habeat [c]) huiusmodi officium [d] suscipere, vel exequi: nisi a superiore suo petita super hoc licentia, & obtenta. [e]

¶ Pluribus executoribus datis, vno mortuo vel in remotis existente, vel exequi nolente, vnus officium executionis exercebit, ne impediatur testatoris voluntas: nisi aliud per testatorem disponeretur. h. d. secundum Zen.

¶ Sanè [f] plurib. a testatore simpliciter [g] executoribus deputatis, vno eorum mortuo, [h] vel in remotis [i] agente, aut id exequi fortè nolente: Ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium differri contingat: [k] poterit alius (nisi testator aliud expresserit [l]) officium executionis iniunctæ liberè adimplere. [m]

TITVLVS XII.

De sepulturis.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Hic prohibetur pactum de sepultura eligenda. Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa non mutanda, sepeliendus est quis vbi aliàs erat de iure sepeliēdus: & aliàs sepultus cum omnib. sepultura obuentib. restituendus est: aliàs pœna incurritur hic contenta. h. d. sec Zen.

& si non omnes: 3 aliàs non esset quæstio.

{ Glo. seq. reci. per quæstionem, quam soluit: & duas opinio. subdit.

h ¶ Mortuo.] no. 4 ex litera, q̄ mortuo executore, eius officium non transit in hęredē. (Et de hoc in præalleg. § circa fi ver in sup.) Vī. n. industria & amicitia eius electa. Ad hoc s̄ de off. dele. c vlt ff. p soc. l. actione. §. mortē. ff. mā. l. mādatū in fi & ff. de tut. l. antepe. in fi. vbi idem. no.) Quidam dicebant tale officiū transire in hæredem executoris p l. ff. de alimen & cib. leg l. cum unus. & l. a filio. in prin. & l. alimenta. in prin. (vide quod ibi not. quod non transeat officiū, licet ibi trāseat onus non personale.) Alij distinguebant, an res esset integra, vel non sicut supra de elec. in causis C. man. l. man datum. Quod autem dixi nō transire in hæredē, verum est, nisi testator expresserit, sicut & de cōpromisso dicimus sup. de arbi. c. vlt. quid autem tunc fiet dixi inf. gl. vt quia. Io. And.

3 Vide Io. Cald. consi. 45. hoc eo. ti.

4 Vide Bar. in l. a filio. ff de alimen & cib. leg.

i ¶ In remotis.] Si ergo non multum distat, uocabitur, & si in termino assignato non venerit, procedet socius sine illo: si autem remotus est, 5 nec uocabitur: sic & in electionibus, de elect. quia propter, & cap cum inter vniuersas, & ca. quod sicut

k ¶ Contingat.] fim. sup. eo lib ne Sede uacante. c. uni. ad fi de offi deleg. si is cui.

{Glo seq. exponit & notat: secundo ponit & sol. duas quæstiones

l ¶ Expresserit.] vt quia uetuit ne alter sine altero procederet. (bñ facit ff. de exer l. 1. § si plures.] Aliud est ergo tacere, aliud expresse uetare. ad hoc de bap. maiores §. sed adhuc & § seq inf. de reg iur Is qui tacet. (Ioan. Mon. allegat C de neg gest. l. fi.] Quid ergo tunc fiet ex quo alter non vult exequi, vel mortuus est? Si testator sibi prouidet, illud seruabitur: alioquin ep̄s exequatur. sup. eo. si hæredes. & c tua. Quid si abbas S. Proculi datus est executor, & mortuus est, nunquid hoc officium transibit ad successorem? vī distinguendum, an fuerit proprium nomen expressum, nec ne, sup de off. deleg. quoniam, q̄ satis posset dici in extraneo, sed in propinquo vī, quod licet nomen non fuerit expressum, tamen affectione personæ hoc factum fuerit: vnde non transeat ad successorem, ad hoc 12 q. 3. Pontifices de testa. requisisti (De hoc plenius in prędicto § circa fi. uersi. quid erit)Io. And.

5 Qd' rem̄ minet arbitrio boni viri, secun. Arc. & facit qd no. sup. e. li. de tēp. ordi. cum nullus, §. pen. in gl. 2.

m ¶ Adimplere.] est sim s̄ eo. li de proc si duo. §. sanè. & ff de admi. tut. l. decreto. § vlt. & est in his speciale fauore testantium, causarum, & pupillorum.

DE SEPVLTVRIS.

¶ Visum est sup. tit prox de testam. uerum quia testator in testō q̄nq; eligit locum suæ sepulturæ; ideo annectitur titulus de sepulturis.

Cōtinuatio D. Heliæ.

Anima

A Nimarum.] Prima pars ponit inhibitionē, & decretum: ibi, Nos.n. Secunda punit eligentem. ibi, Statuentes. Tertia punit inducentem: ibi, Si verò, & pęnam aggrauat in non parentem ibi, Quam nisi. Io. And.

¶ Pone casum per te, quia textus clarus est.

¶ No. primo ex princi. tex. quod officium prælati est obuiare periculis animarum suorum subditorum.

¶ No. ibi, sub interminatione maledictionis æternę, quod veniens contra istam constitutionem, peccat mortaliter. Nota vlterius, quod religiosi inducentes aliquem ad promittendum, iurandum, vel vouendum, quod eligat sepulturam penes se puniuntur pœna hic contenta, & in cle. cupientes de pœnis. in clem. Sed quid si induxerunt solum ad eligendum: vtrum puniantur ista pęna? Rñdet ꝙ non; nam licet per votum, iuramentum vel promissionem tollatur libera facultas, non tamē per electionem: quia licet elegerit quis sepulturam in uno loco, potest postea eligere in alio.

† Plures modos quibus Papa pcipit, posuit Do. & Ancha. & isti pñti ꝯ faciēs, licet nō ex cōicei grauiter peccat c. 2. de maiori. & obe 8. q. 3 sciēdū. Similiter ille modus indignationem B. Apost. Pet. & Pa. solū arbitrariā pœnam. not. Bald. in l. 1. C. de sa. san. eccle. Superāti allegat ēt Bal. in ca. 3. §. porro q̄ fuit prima cā bñficij amittēdi Fon.

CAP. I.

A Nimarum periculis [a] & scandalis, quæ frequenter ex his proueniūt, obuiare volētes, [b] vniuersis religiosis & secularib. clericis, cuiuscunq; status, vel conditionis existant, † in virtute Sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ, [c] districtissimè prohibemus; ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum [d] inducant, vt apud eorum ecclesias sepulturam [e] eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus existere firmitatis. Statuentes, vt hi, qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum, aut promissum huiusmodi a se factum, materiam habeant veniendi [f]) possint eligere [g] sepulturam, sed contradictione quacumque cessante sepeliantur omnino apud illas Ecclesias, apud quas [h] sepeliendi de iure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent. ¶ Si uerò iidem religiosi, uel clerici, prædictos [i] in suis ecclesijs, vel cœmeterijs præsumpserint sepelire: ad restitutionem

Nota si quis induxerit aliquē ad vouēdum. iurandum vel promittendum, vt eligeret sepulturam in tali loco, non ualet electio, & ideo quantum ad electionem sepulturæ decedit intestatus. Idem dicendum est, si nulla promissione, voto, uel iuramento præcedente elegerit sepulturam in uno loco: & postea iuret uel promittat non mutare: quia tunc electio sepulturæ cassatur. Nota iuncta glossa, quod si quis non eligat sepulturam, tunc est sepeliendus in loco suorum maiorum, si habeant certum locum pro sua sepultura. Si autem certum locum non habeant, tunc est sepeliendus in cœmeterio Ecclesiæ Parochialis, in qua recepit sacramenta. Nota quod sepelientes aliquem indebitè, tenentur restituere quicquid exinde receperunt etiamsi non fuerunt requisiti. Nota quod tenentur restituere ossa cadaueris, si fuerint requisiti, & moniti ab ecclesia, aliter non. No. quod si requisiti & moniti non restituant ossa defuncti intra decem dies, ecclesia ipso facto supponitur interdicto. No. quod Papa potest decernere iurantem non obligari iuramento, quando causa legitima subest. ad hoc sup. eod lib. de reb. eccles. non alien. c. 2. de elect. vbi periculum. §. pen. Dominicus.

[Prima glo. dicit quid suppleat, & declaret

a ¶ Animarum periculis.] Emanauit ad suppletionem decreta. sup de pact. plerique, & propter ea, quæ in fi. no. Host. dicens, o, quot & quantorum animas constitutio hæc astringit, nam quasi omnes sibi talia attrahunt, & tales afficiunt, vt infirmare contingat medicos, qui sanare debuerant.

b ¶ Volentes.] ad ho sup de offi leg. officij.

c ¶ Æternæ.] hodie transgressores excōicati sunt ipso iure: nec absoluuntur ab alio, quàm a Papa, nisi in mortis articulo, per cle. de pœn. cupientes. in fine. quæ etiam referuat pœnas infra positas.

d ¶ Promittendum.] non enim Deus facit differentiā inter ista. 22. q. 5. iuramenti.

ADDITIO. Vide quod scripsi de iureiur. debitores. super verb. cogendi, & quod no. eo. titu. c. vlt. in vlti. glo. Io And.

e ¶ Sepulturam.] dicit enim hoc sit speciale pactio interuenire non debet. 1. quæstio ne secunda. quam pro. § cauete ergo. de pac. pactiones. [quod intellige cum sepeliēdo. Inter duas enim ecclesias bñ ualeret pactum quod dic, vt sup eo. lib. de pac. c. 1. Io. And] Sumitur autem sepultura multis modis, quod dic, vt no. 13. q. 2. c. clerici. §. item quæritur. & sup. eo c. pen.

f ¶ Veniendi.] licet non teneat principale, tenet accessorium quoad qd: & est speciale, ad idem de iureiur. debitores: ubi de hoc & eo. tit. cum contingat. Io. And.

g ¶ Eligere.] punitur ergo in quo deliquit. de tempor. ord. litteras. de his quę fi. a maio. par. Cap. quęsiuit.

[Glo. seq. exponit, quæris, & ad vtramque partem arguit.]

h ¶ Apud quas.] .i. vbi sunt maiorum suorum sepulchra. 13. q. 1. Ebron cum c. seq. & supra eo. c. 1 in prin. [1] qd' de intestato debet intelligi Quid si ecclesia ista, [2] de qua promiserat, sit illa in qua ab intestato sepeliri debebat? declarari debuisset. quia si dicamus quod ibi non debeat sepeliri, ubi ergo sepelietur: & litera dicit non apud illas, &c. vnde posset dici, quod ibi sepelietur non obligatione promissionis, sed potestate iuris. sicut cum ex duabus seruitutibus remittitur altera, altera remanet, ad hoc de viu pal. ex tuarum, ff. de ser. vrb. præd. si domus tua. In contrarium vr̄ quod sup. dixit, nec apud electas ecclesias vllatenus sepeliri: præterea secundum hoc semper illi apud quos est sepulchrum, maiorum etiam ex electione uel promissione, quia priuati erunt potestate eligendi, habebunt obtentum: ꝙ esse non debet 33. q 5. hæc imago. supra de procu. sug. inf. de reg. iur. Cum quid.

i ¶ Prædictos.] quos sic induxerunt: non ergo prohibet decre quin possint eligere, sed prohibet inductiones & promissiones.

ADDITIO. Et sit io sec. Io. Mon quare non possum voto firmare id quod licet facerer: quia electio sepulturæ est pars vltimæ uoluntatis, cuius libertas tolli non debet. C. de sac. san. eccl. l. 1. argum. de sponsa. Gemma. cum concor Item cum prouisum sit a iure non eligentis: illa iuris prouisio impediri non debet, nisi mera liberalitate testantis. Et adde quod no. super 5. glo. Addebat ipse. Io. ꝙ electio sepultura est ius speciale inductum contra ius commune, ut supra uers. proxi. & tale ius solus princeps, qui supra ius est, potest inducere: quare sicut alius a principe non potest tollere ius commune: sic nec ad ius speciale adijcere, quo arctetur ius commune, & ex hoc dicat con. ludi, quare hic punitur deseptus, sicut attentans contra iura. Io. And.

[1] Et ibi dixi quid iuris si de sepulchro maiorum nō apparet. de quo hic, Archi. Io. And.

[2] Vide Fel. in ca. nonnulli. col. 37. ver. sed ꝯ istam ext. de rescr.

8 ¶ Sepul.

tam sepultorum[a] corporum[a] si petantur, quam etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum, peruenerint quomodolibet ad eosdem, infra decendium[b] integraliter faciendam,[c] ipsos obligatos esse censemus. Quam nisi fecerint, Ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, nec non & cęmeteria earundem, extunc eo ipso sint & tádiu maneant ecclesiastico supposita interdicto,[d] donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prędictorum.

¶ Idem.

10 ¶ *Ecclesiæ dimissæ non debetur canonica portio, sed parochiali: & pluribus, si sunt plures.*

CAP. II.

CVm † quis,[e] cuius maiores sunt soliti 20 ab antiquo in aliqua Ecclesia sepeliri,[f] ea dimissa eligit alibi sepulturam: canonica[g] portio, dimissæ non debetur Ecclesiæ

a ¶Sepultorum corporum.] supra eo. ex parte. [&c. fraternitati, &c. cum liberum. Io. And.]

[Glo. seq. recit. per quęstionem.]

b ¶Decendium.] istud decendiũ in restitutione corporis curret ex quo petitum fuerit, sed in restitutione rerũ credo, ꝙ statim currat: & ideo in rebus non fuit additũ si petantur. Ista .n. cõstitutio non intẽdit minuere, sed addere ad decre plerique. supra de pactis. Sed ibi sine aliqua petitione dicebatur eos obligatos ad restitutionẽ, ista imponit tempus & pœnam.

† Comparato die perceptionis fin. Arch. & intelligo ď momento ad momẽtũ. Ipse autẽ remittit sup. de rest. spo. frequẽs. I. A.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

c ¶Faciendam.] nõ dicit cui ecclesiæ: credo ꝙ Ecclesiæ, cui facta est iniuria, videlicet apud quam sepeliri debebat, parochialis Ecclesia iam habuit suam canonicam, & sic non obstat ĩ c. proxi. quæ in alio casu loquitur. Si ergo ipsa eadem fuerat Ecclesia dimissa, cui soluetur pœna? Vnde extincta videtur actio sicut cum creditor succedit debitori. ff. de solu. Stichus. § a diuo.

[Glo. seq. recit per quæstionem.]

d ¶Interdicto.] ergo propter transgressionem vnius fratris Ecclesia tota & cęmeterium punietur: sufficit ita scriptum esse: & potest esse ratio: quia ex quo illum sciebant suum non esse, inuestigare debebant diligenter, qua ratione ad eos deuenerit. ad hoc C. vnde vi. cum quærebatur.

CVm.] Diuisio patet per paragraphos. Præmitte, ꝙ canonica debet Ecclesiæ, in qua defunctus cœlesti pabulo refici consueuit. supra eo. c. 1. Et per hoc videbatur, quod parochiali itẽ ei a qua corpus assumitur, sup. eo. de his, & prouidebatur, quod ei in qua sunt sepulchra maiorum. Domin.

¶ Pręsupponendum est pro intellectu huius cap. illud quod habetur in c. certificari. eo. tit. in antiq. videlicet quod quando quis eligit sepulturam in aliqua Ecclesia dimissa sua parochiali Ecclesia, illa Ecclesia debet habere canonicam portionem, quæ cessante consuetudine est quarta pars omnium illorum, quæ obuenerũt occasione funeris.

CASVS. Prædecessores cuiusdam Titij ɔsueuerunt sepeliri in Ecclesia fratrum Minorum: quia ab antiquo habent ibi sepulturam: Titius autem elegit suam sepulturam in quadam tertia Ecclesia, non in propria Ecclesia parochiali, nec in Ecclesia suorum prædecessorum: vnde illi tertiæ Ecclesiæ plura obuenerunt occasione sepulturæ ipsius Titij: Certum est, quod illa tertia Ecclesia debet canonicam portionem. Sed quærit, cui Ecclesiæ: vtrum Ecclesiæ parochiali Titij, vel Ecclesiæ prædecessorum suorum; Respondet Romanus Pontifex, quod ista portio canonica soluenda est Ecclesiæ parochiali ipsius Titij, in qua audiuit diuina, & non alteri Ecclesiæ vbi sunt sepulti maiores: Nam ista canonica portio datur in recompensationem laborum, quos sustinuit rector Ecclesię parochialis in celebrando diuina, & ministrando sacramenta defuncto, tempore suæ vitæ. Sed quid ponamus, quod Titius habebat duo domicilia, in vtroque se collocabat pariter, puta in æstate faciebat residentiam in vno domicilio, in hyeme in alio, quæ domicilia erant in diuersis parochijs; iste Titius mortuus est electa sua sepultura in quadam tertia Ecclesia: dictũ fuit supra, ꝙ Ecclesia sepulturæ debet hr̃e canonicã portionem: sed quæritur quæ istarum Ecclesiarũ habebit canonicam portionẽ: vtrum illa Ecclesia in cuius parochia est mortuus, vel alia? Quidam dicũt, ꝙ illa Ecclesia in cuius parochia est mortuus: verũ tamẽ Romanus Põtifex decidit hic ɔtrariũ, videlicet, ꝙ illæ duę ecclesiæ parochiales diuidãt inter se illã canonicã portionẽ. Aliqui dicebãt ꝙ quilibet poterit eligere sepulturã, dimissa parochiali Ecclesia, dũmodo eligeret in loco magis religioso, hoc est, in loco vbi magis celebrant diuina. Sed quid erit, si aliquis eligit sepulturã in loco minus religioso, & dimisit locum magis religiosum, puta quia eligit sepulturã suam in vna Capella, in qua forte semel in anno celebrantur diuina? Respondet ꝙ quis potest eli- 30 gere sepulturam in loco minus religioso, dimisso loco magis religioso, licet olim esset ɔtrietas inter Doctores. Nota primo ꝙ quis põt eligere sepulturam dimissa Ecclesia parochiali, & etiam dimissa Ecclesia, in qua sepulti sunt sui maiores. Et canonica portio est soluenda ecclesiæ parochiali, in qua recepit sacra, & non Ecclesiæ in qua est sepultura suorum maiorum: & sic, non est soluenda canonica portio illi Ecclesiæ, in qua fuisset sepultus, si non elegisset sepulturam: nam sepulchrum maiorum, non præfertur Ecclesiæ parochiali. c. proxi. s. 40 eo. Nota, quod ista canonica portio non soluitur Ecclesiæ parochiali, eo quod Ecclesia est dimissa, sed soluitur in recompensationem laborum, quos sustinuit rectore Ecclesiæ parochialis in celebrando diuina, & administrando sacramenta ipsi defuncto, ideo solui debet Ecclesiæ parochiali, & non Ecclesiæ, in qua est sepultura suorum maiorũ. Nota vlterius, quod quis potest habere plura domicilia, & tunc si eligat sepulturam in aliqua tertia Ecclesia, debet solui canonica portio ambabus Ecclesijs, in quibus ipse defunctus habebat domi- 50 cilia. Quid si haberet vnũ domicilium solum, quod partim esset de vna parochia, & partim de alia: cui Ecclesiæ est soluenda canonica portio? Dicit glossa, ꝙ idem, videlicet, ꝙ soluatur duabus Ecclesijs per medium. Communiter tamen seruatur, quod ille est censendus parochianus illius Ecclesiæ, in qua fouet larem. Nota, quod quis potest eligere sepulturam suam in loco minus religioso: cautius tamen faciet, si eligat locum magis religiosum: nam plus proficiunt speciales orationes, quam communes, & licet in vniuerso mundo 60 fiant orationes communes pro omnibus defunctis, tamen specialiter fiunt orationes pro benefactoribus illius Ecclesię.

† Vide Cõcil. Tridẽ. sess. 25. de ref. c. 13. & Cardi. cõsi. 90. incip. Eps Felytren.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

e ¶Cum quis.] Primum dictum huius decretalis emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni sup. eo. de his, & approbatur opinio Inno. & reprobatur opinio Hug. & Ber.

f ¶Sepeliri.] vnde si intestatus decessisset, ibi sepeliri debuisset, vt dixi sup. c. proxi. & sup. eo. tit. c. 1.

[Glo. seq. recit per quæstionem.]

g ¶Canonica.] saltẽ quarta, vel statur ɔsuetudini supra eo. c. certificari. in ijs ꝙ eligunt sepeliri apud Minores,

vel

vel Prædicatores taxati est quarta per Extrauag. Bonif. q incipit: Super cathedrã. in tit. de sepul. quæ fuit reuocata per Bñdictũ. hodie innouata per Cle. eo. tit. dudũ. ADDITIO In quarta, vt in minori, oẽs canones ꝯcordãt. facit. ī. eo. lib. de arb. c. 1. & ibi ꝯcor. & vide ꝙ not. eo. ti. certificari ī vlt. glo. & quod super ea scripsi. Io. And.

a ¶Duntaxat]q a etsi apud debitã sepult[a] fuisset, habuisset parochialis Eccl'a canonicã i sup. eo c. 1.

b ¶Domicilia]qd' esse pt, de reserit dile ctus 2. ff. ad munici. l. assumptio. Itẽ possit, quis esse sine domicilio, vt si relicto domicilio nauiget, vel iter faciat, q̃tens quo se collocet. ff. ad muni. l. labeo. ī prin. & l. eius. & ꝙ dicit hic de diuersis domicilijs, latis puta rẽ esse æquum in vno, ꝙ æqualiter esset ī duabus parochijs, vtputa inhabitat quis domũ in ꝯtinio duarum parochiarũ, vel duas domos ꝯiũctas habitat, q̃ sunt in duabus parochijs, vt eadem ratione illæ duæ diuidant quartam.

ADDITIO. Facit ꝙ post Inno. scripsi supra de parochijs. super eo. in gl. limes, & ꝙ not. 16. q. 3. licet in gl. pone ꝙ Ioã. And.

c ¶Diuidere.]sim. ī. de test relatũ. 2. ad fi.

[Margin: ¶ Vide qõnẽ quam hic dispu tat Frãcus de decedẽte in monasterio ĩ fra annũ probationis: an tũc Ecclesia parochialis debeat habere canonicam.]

[Margin: ¶ No. Dñi cus & Ph. ꝙ assignatis certum pro certo actu faciẽdo & plures faciũt actum simul, diuidẽtur di cta cẽtũ inter eos. exemplum primo in trãti arcẽ promissa sunt cẽtũ, tres intrãt simul, inter se diuidẽt illa cẽtũ. Inno. in clem. & si principalis. de sent. Bar. in l. hoc arti. ff. de hær. insti. Ange. de ag. succes. §. ꝓxi. Fon.]

sed illi duntaxat, [a] in qua ille officia consueuit audire diuina, & ecclesiastica recipere sacramenta. Cum ab eo, qui duo habet domicilia [b] se collocans æqualiter in vtroque in loco tertio eligitur sepultura: domiciliorum ecclesiæ habebunt inter se † diuidere [c] canonicam portionem.

¶ *In loco etiam minus religioso potest noua eligi sepultura. h. d. secundum Zen.*

¶Si quis [d] antiqua dimissa nouam etiam in loco minus religioso elegerit sepulturam, electionem huiusmodi (licet iura super hoc videantur esse diuersa) nequaquam volumus impugnari.

¶ Idem.

¶ *Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus,*

d ¶Si quis]hic terminant quæ no 13. q. 2. c. 1. §. nſic aũt quæritur & ī eo. fraternitatem & approbatur opi. Lau. Vin. Ioan. & Gof. reprobata opinione Hug. Ala. Tan. & Ber. quam etiam Host. magis dicebat iuri consonam.

Is qui]partes patent. Secunda ibi, Mulier. & prima sol uit dubium, & solutionem moderatur ibi, Dummodo. Ioan. And.

¶Si ciuis alicuius ciuitatis tpe æstiuo, vt fructus colligat, accedat ad suã colonam: & ibi mortuus est, nõ sepelietur in Ecclesia, in cuius parochia mortuus est, sed portandus est ad suam Ecclesiam parochialem. h. d.

CASVS. Titius huius ciuitatis ciuis, q habebat mediatariã, vel colonam, tpe æstatis ad illã accessit pro recolligendis fructibus, vel forte ꝑp pestẽ, & ibi mortuus est intestatus, quantũ ad sepulturã: vtrum sit sepeliẽdus in Ecclesia parochiali, in cuius parochia decessit? Certe nõ sed est portandus ad suam Ecclesiam parochialẽ, si cõmode fieri possit: Sed quid sanctissime pater: certũ est, ꝙ mulier vidua sepelienda est cum suo marito: Ponamus ꝙ aliqua mulier habuit plures maritos: quæritur, cum quo sit sepeliend ? Rñdet cum vltimo marito: q a tenet honorem & dignitatem ab vltimo marito l. fœmina ff. de senatoribus, vbi mulier habet dignitatem ex persona sui mariti. Et si mulier quæ nupsit senatori, postea nubat plebeio perdit dignitatem primi mariti. Nota ꝙ in iure villa accipitur dupliciter, vt in glo. de re. atui insti. circa prin. Vno modo accipitur pro congregatione ædificiorum, non fortificata muris: quia si esset fortificata muris, diceretur castrum, vel ciuitas.

Nota ꝙ ex sola mora facta in loco quis non censetur parochianus illius loci: sed oportet ꝙ animo sit perpetuæ moræ, vel ad minus per decem annos faciat ibi residentiam, nisi appareat de contraria voluntate, vt in scholaribus, qui licet moram faciant in vniuersitate, non tamen cẽsentur domiciliarij illius loci. No. ꝙ cum quis decessit non electa sepultura, est sepeliendus in loco suorum maiorum: alias mulier est sepeliẽnda cum viro suo: & si habeat plures viros, est sepelienda cum vltimo. Nota differẽtiã inter ciuitatem, castrum, & villam, de qua ĩ de senten. excom. si ciuitas. Nota finaliter, quod dictio potius, isto correctius, secundum Archidiaconum. Dominicus.

Ecclesia ius sepulturæ non auferi. h. d. secundum Zen.

CAP. III.

Is, † qui habet domicilium in ciuitate, vel castro, quãdoque ad villam ruralem se transfert recreationis causa, vel vt rusticalia exerceat in eadem: si non electa [e] sepultura decedat ibidem, non in ecclesia dictæ villæ, sed in sua parochiali, vel in ea potius, in qua maiorum ipsius ab antiquo [f] sepultura extitit, sepeliri debebit; Dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari. [g]

¶ *Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur.*

¶ Mulier [h] † autem, quæ plures viros habuit successiue, si sepulturam non eligat, [i] est cum viro [k] vltimo

[Margin: † Vide Cõradũ Brunum li. 4. de cæremonijs c. 4. circa fi.]

e ¶Non electa.]aliàs non esset quæstio: quia apud illam sepelietur, supra c. proxi. in fine.

[Gloss. secunda quæstionem, quæstionem declarat pro vtraque parte arguit, & soluit.]

f ¶Ab antiquo]quid dicit, a auus proauus & alij ab antiquo sunt sepulti in aliqua Ecclesia: pater eligit sepulturam in alia, & ibi sepultus est, filius decedens intestatus sepelietur in sepulchro patris, vel in sepulchro aui & aliorum? & intelligo, vt bene procedat dubitatio, quod potest sepeliri commode in vtroque: pro vtraque parte inuenies textum. 13 quæst. 2 cap vnaquæque. § Ioseph & ver. e contra, qui alias est § per istam literam quam etiam habemus sup cap. proxi. in prin. satis videretur habendã ratione m antiquæ sepulturæ aui, proaui, & aliorum potius quam paternæ Ad idem sup. eo. c. 1. in prin. & cap. fraternitatem. vbi dicit patrum aliorumque parentum copulatiue dictum: quasi non sufficiat patrem ibi fore sepultum. Item veniente patre sepelietur in sepulchro aui in f. c proxi.

g ¶Deportari.]sim. ĩ eo. c. vlt. imminens ergo periculũ immutat ius commune, vt hic vides. Ad idem ī. eo. lib. de procu. li duo. §. fine.

ADDITIO Arch alle. ff. ad muni. eius qui. § pen. ff. de iud hæres absens ibi: nam vbi sic venit, &c. & supra de eccle. ad. ad audientiam. Io. And.

[Glo. seq. dicit qui: declaret pars vltima.]

h ¶Mulier.]hic terminatur quod not. Hug. & Ios. 14. q. 2 vnaquæque.

ADDITIO. Et corrigit quod not. Vin. sup. eo. de vxore. vbi dixit sepulturam parentum potius quam viri sequendam: allegat quod de onere sepulturæ dixi in textu, super verb. viti. Io And.

i ¶Eligat.]eligere enim potest cum quo voluerit, vel cum nemine sepeliri. sup. eo. de vxore.

k ¶Viro.]si verus vir fuit. ff. ad mun. de iure § fi. idem Io Mona & Archid.

[Margin: † Si vxor prius mortua fuerit, q̃ vir sepeliri debeat, præter Francũ hic, vide c. quis cõuenit. & c. vnaqueq; 13. q. 2. & c. de vxore. ex de sepul.]

[Margin: a De hac q̃one vide Abb. in c. 1. extr. eo. tit.]

a ¶ Honorem.] ad munic. l. filij, §. 2.
ADDITIO. Ad idem l. vlt. eod. titu. §. 1. qui §. dicit mulierem quam siu nupta est, incolam esse ciuitatis mariti. facit ff. de iud. l. exigere. ff de sena. fœminæ. C. de nupt. cum te. C. de dig. mulieres. & patet sup. de fo. compet. ex parte C. de incolis. l. fi. Io. Andr.

L Icet.] Sunt duæ partes, q̄ patent. ¶ Pater pōt filio impuberi eligere sepulturā, si hoc hēat consuetudo. Item filiusfamilias pōt eligere sepulturam sine consensu patris, licet nō possit testari h. d.

CASVS. Certum est q̄ impubes nō hēt rōnem: ideo non pt eligere sepulturam. Sed q. d., mortuus est impubes, ī quo loco erit sepeliendus? & vtrū pater pro filio suo impubere possit dimittere naturalem sepulturā, & eligere aliam? Rñdet q̄ sic: si hoc heat cōsuetudo, alias nō. Sed q. d., vtrum filius familias possit eligere sepulturā; Rñdet, qđ licet filiusfamilias nō possit testari de peculio pfectitio, uel aduētitio, tñ poterit sibi sepulturā eligere sine cōsensu patris, & sic pro anima potest testari sine consensu patris: sed non pro alijs rebus l. fin. C. qui testa. fac. poss. Not primo, q̄ consuetudo qñque dat potestatem alteri pro altero eligere sepulturam. Not secundo arg. q̄ filius moriens ante patrem, necessario nō est sepeliendus in sepulchro patris, probat tex. qui vult, q̄ pater non potest sibi eligere sepulturam: vnde dato, q̄ pater eligat alibi pro se, non tamen potest pro filiis.

†vide Ab. in c. super eo. ext. de testa.

†Hęc duo verba: in eodē, desunt ī antiquiorib.

†Vide Anto. de Bu. in c. de uxo. ext. de sepul.

timo, cuius domicilium retinet & honorem,[a] † tumulanda.

¶ Idem. [in † eodem.]

¶ Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam; pubes autem eligit per seipsum, & hæc dicit secundū Zenz. quoad titulum sed non quoad textum, vide posset addi Et pro anima non legat sine assensu patris bona non castrensia Dom.

CAP. IIII.

L Icet[b] † pater minores filios, qui nequeunt antequam ad annos pubertatis[c] perueniant, eligere[d] sepulturam, possit (si cōsuetudo[e] terræ id habeat) quo voluerit loco sepelire: hoc tamen non potest, vbi cōsuetudo huiusmodi non habetur, sed

[Prima gl. dicit quid declaret.]
b ¶ Licet.] Emanauit ad declarationem decre. sup. eo. de uxore. 1. responso.
c ¶ Pubertatis.] s. xij. in muliere. xiiij. in viro quod dic, vt supra dixi de testa. c. 2.
d ¶ Eligere.] sicut nec alias testari. ff. de testa. qua ætate, alias, in qua. 2. q. 6. c. ei qui. § item si sententia. C. quando prouo. non est neces. l. 2.
[Gl. seq. dat duo simil. a.]
e ¶ Consuetudo.] sicut ergo cōsuetudo dat iurisdictionem & ius eligendi prelatum de fo. comp. cum contingat. de cau. pos. cum ecclesia: sic etiam dat ius eligendi sepulturam, vt hic vides.
ADDITIO. Et si dicas hanc consuetudinem esse contra ius commune, per quod diffinita sunt loca sepulturarū: satis est quod ius assistat. de quo plene dixi de consue. c. fi. super gl. pen. Io. And.
[Gl. seq. quæris, allegat pro & contra: ponit consuetudinem.]
f ¶ Vel in parochiali.] hęc est disiunctiua. Nunquid ergo datur electio? quod vr̄ inf. de reg. iur. in alternatiuis. cum suis concor. Econtra vr̄ ordinem scripturæ seruandum 41. dist. sit rector ad fi. in gl. penul. sup. eo. lib. de elec. si quis iusto. §. 1. & sup. de præb. mandato & hoc tutius. Ad hoc ī c. prox. nec semper in alternatiuis est electio, vt dicam in prædicta regula, in alternatiuis

†Et placet Archi.

a In alternatiuis nō semp dat electio, de quo vi de Fel. in c. cū dilecta. ext. de resc.

consuetudo tamen habet quod parentes, vel amici tales sepeliunt in altera quam volunt, & graue videtur puerum octo dierum semper in antiquis tumulis sollemniter sepeliri.

g ¶ Quamuis.] de hoc tractabat Host. in Sum. huius ti. § & apud quam. ver. si uero 15.

sunt cum suis maioribus, vel in parochiali[f] ecclesia tumulandi. ¶ Quamuis[g] autem filiusfamilias[h] absque patris assensu sibi possit liberé eligere sepulturam,[i] pro anima tñ sua † præter ipsius assensum (nisi peculium castrēse,[k] aut quasi castrense[l] habeat) aliquid iudicare[m] non potest.[n]

¶ Idem [in eodem. †]

¶ Religiosi, nisi multum remoti a monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam. h. d. secundum intellectum Zen.

CAP. V.

R Eligiosi,[o] nisi a proprijs monasterijs adeo forsitan sint remoti, quod ad ea cum moriūtur

h ¶ Filiusfamilias.] maior tamē pubere. & est huic si. sup. eo. li. de procu. qui generaliter. §. 1.
i ¶ Sepulturā.] quia electio refert ad id tempus quo solutus est a patria ptāte. ad hoc sup. eo. de uxore 1. responso.
k ¶ Castrense.] s. qđ a parētib. vel cognatis ī militia degētib. donatum est, uel qđ ipse filiusfamilias in militia acqsiuit: qđ acquisiturus nō fuisset, nisi militasset. ff. de castren. pecu. l. castrense.
l ¶ Quasi castrense.] vt quod acquirit filiusfamilias aduocatus in postulādo: Nā & ipsi aduocati militant. C. de aduoc. diuer. iudi. l. aduocati. ADDITIO. Vide q̄ not. eo. titu. l. fori. & quod dicam in Spec. de actore. §. 1. versic. super sup. Item quod agit de peculio Io. And.
m ¶ Iudicare.] i. in ultima voluntate relinquere, iudicium. n. hic sumitur pro ultima uoluntate, & aliter multis modis, quod dic. ut dicam inf. de reg. iu. in iud.
n ¶ Non potest. ff de don. cau. mor. l. tam his.

R Eligiosi.] Ego sequor intellectum Io. An. sm quē potest sic summari: Religiosi sepeliēdi in suo monasterio, nisi in remotis moriantur h. d. Et ponit, dictum, cuius rationem interserit: ibi, Cum velle. Et exceptionem præmittit, ibi, Nisi Dom.

CASVS. Aliquis religiosus sub ptāte abbatis existēs habebat deuotionem ad aliam ecclesiam: ipse veniens ad mortem uult eligere sepulturam in alia ecclesia, an possit? Rñdet, nō pōt quamdiu est in monasterio suo, vel alio loco ei propinquo, vbi commodè pōt asportari ad locum monasterij sui, & sepeliendus est cum suis fratribus secus si esset in loco remoto. Nota primo, q̄ religiosus non pōt eligere sepulturam, nisi esset in loco remoto. Sed quid si moriatur non electa sepultura? Respondet quidam, quod sepeliendus est in monasterio sui ordinis, si in loco sit monasterium sui ordinis. Communis opinio doctorum est q̄ sepeliendus est in Ecclesia parochiali, in cuius parochia mortuus est.
¶ Nec obstant iura dicentia q̄ religiosi sepeliēdi sunt in monasterio ubi degunt: Nam iura intelliguntur qñ religiosi moriuntur in loco proximo, non multum distante a suo monasterio, uel si fuerunt missi in aliquo monasterio causæ perpetuę residentiæ, sed alias ubi moriuntur in locis remotis non electa sepultura, certe sunt sepeliendi in ecclesia parochiali vbi moriunt. No. quod eligere sepulturam dependet ab habitu propriæ voluntatis Dom.
[Prima gl. dicit q̄ declaret, approbet, vel reprobet.]
o ¶ Religiosi.] Emanauit ad declarationem eorum quæ

† De hoc arti. vide latè Phil. Francū ī c. eod. lib. in rub. ext. de testa. nu. 46. uer. 6. quæritur: & Bart. in l. q. in potestate. ff. de test.

†Hęc duo verba in eodē: desunt ī manuscriptis exemplaribus.

Nō tñ testō sup quo uide qđ scripsi sup. eo. li. de testa. si pater. in prin. I. A.

quæ no. Inn. & Host. sup de exces. præla. nimis iniqua, & Host. sup eo. tit de vxore, & approbatur opin. Inn. reprobata opinione Host.

ADDITIO. Dicit Archid. quod per distinctionem hic concordantur istæ opiniones; quod non placet. quod collige ex vltima glo. Io And.

a ¶ Commodè.] nota ratione incommoditatis id permitti, quod alias non permitteretur. sic sup. e. lib. & tit. is qui. Item causa incommoditatis alienantur res ecclesiæ. 12. quæstione 2. terrulas.

[†al. pat.]

commodè [a] portari non possint, † nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant [b]) sibi eligere sepulturam: [c] sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

b ¶ Non habeant.] sic sup. tit. proxi. c. vlt. cum suis concor.

[† In antiquorib. codicibus desunt hęc uerba, primitijs, & oblationib.]

ADDITIO. Et per hoc intellige de claustrali, vt ibi etiam dixi. Io. And.

c ¶ Sepulturam.] hoc tenebat Innocen. sed Hostien. contra per decre. sup eo. titu. de vxore, scilicet quod talis electio ad illud tēpus. s. post mortē, refertur, quo solutus est monachus a iugo, ut ibi dicitur de vxore: Ad idem sup. ca. proxi. 1. resp. & hoc etiam probat per decr. pręce. de excel. pręl. nimis iniqua, & per decr. de priuilegijs vt priuilegia: vbi dr, quod illi fratres eligunt sibi sepulturas. Ad primum respondeo, quod licet vxor uel filiusfamilias sint in potestate viri uel patris, non tamen in tantum, quin aliquid habeant, & uelle & nolle: quod non est in monacho, & facit sup. eo lib. de pro. u. qui generaliter, §. 1. Ad decre. nimis & vt priuilegia, dic quod non loquuntur in veris religiosis, sed in ijs, qui assumuntur in confraternitatem, uel intelligatur secundum illud, s. quādo a monasterijs sunt remoti. Io. And.

TITVLVS XIII.

De decimis (primitiis, † & oblationibus.)

¶ Gregor. IX. Fratribus Prędicatorib. & Minorib.

DE DECIMIS, primitijs, &c.

¶ Superiori tit visum est de iure sepulturæ, quod est vnum de iuribus parochialibus: verum quia ius decimandi computatur inter iura parochialia: ideo ad nos informandum, de isto iure decimandi, sue decimabili, annectitur tit. de decimis, &c.

[Cōtinuatio D. Helię.]

Discretioni.] Hic in suprascriptione Prędicatores pręmittuntur de quo hic Arch. vt no. sup. eo lib. de ele quo. undā. Et primo inhibet: secundi præcipit ibi. Immo.

CASVS. epis. opus & Capitulum Pisanum exposuerunt Romano Pontifici grauamen & querimoniam de Prædicatoribus & Minoribus: Nam quidam eorum prædicabant publice in suis sermonibus coram multitudine populi, quod soluere decimam non erat in præcepto diuino: Alij autem dicebant, quod soluere aliquam quotam quantumcunque modicam erat in præcepto: non autem illa quota quæ uocatur decima: vnde multi & fere omnes laici subtrahebantur, nec volebant soluere decimam: quare supplicatum fuit domino Papæ, vt dignaretur de remedio prouidere opportuno. Vnde Papa scribit Prædicatoribus & Minoribus, eis inhibendo, ne de cętero prędicent aliqua, per quæ populus retrahatur a solutione decimarum, sed vt suadeant, & moneant populum ad solutionem decimarum. Nota primo, ex superscriptione, quod Prędicatores pręferuntur Minoribus, de quo hic Arch. uide quod no. eo. lib. de ele quorundam. secun. Io. And.

¶ Nota secundo prædicantem populo abstinere debere ab his, quæ inducunt corruptionem animarum. Dom.

[Prima glo. dicit vnde decisa: inchoat casum, & ponit ius nouissimum.]

d ¶ Discretioni.] Decre. est Greg IX. decisa de extrauaganti sua, quæ incipiebat, Grauamen nob. s. Et prout ibi patet ex querela archiepi, & Capituli Pisani peruenit ad Papam, quod Prędicatores & Minores pędicabant decimas ex pręcepto non deberi. [Ex quo contingebat quod laici remisi reddendi nolebant remissiores.] Scribit Greg. vt sequitur. Hodie prouisum est contra omnes religiosos, quibus non competit recipere decimas, vt in Clemen. de pœn. Cum pētes & resp. Io. An.

¶ *Populus vt ecclesiis iura debita persoluat, est in prædicationibus & alijs exhortandus. hoc dicit secundum* 10 *Zenz.*

CAP. I.

Discretioni [d] † vestræ mādamus districtius inhibentes, ne 20 talia, quæ audientes a decimarum, [e] seu alia-

[Gl. sq. circa decimas ponit quinque opiniones, & secundam & vlt. eorem. improbat.]

[†Vide cō. ca. Tri. ses. 25. de refor. c. 11. & D. Th. 2. 2. q. 87. art.]

e ¶ Decimarum.] In decimarum solutione an debeantur ex pręcepto, an consuetudine tollantur, diuersa fuerunt antiquorum sententiæ. Et dixerunt quidam, quos secutus est Inn. in glo. quam posuit super ista rubrica, 1 quod decimæ indistincte debentur 30 & personales & prædiales, probat per auctoritates veteris, & noui testamenti, & per iura 16. q. 1. reuertimini. & c. decimæ, & q. 7. quicunque, & c. omnes, & in multis capitulis. Dicunt 2 quidam Theologi, & hoc scripsit Petrus Lombardus, quod præceptorum alia moralia, & hæc ad literam seruanda, ut non occides, &c. & quædam cęremonialia, & hæc non seruantur ad literam, vt de purificatione post partum. ca unico. quædam mystica, & hæc sunt sacrificiorum præcepta, quorum non uerba, sed mens seruāda est, & sic dicunt in decimis, ut 40 si sint mystica, vel partim moralia, ut sufficiat aliquid dari pro decima ex rigore consuetudinis, puta centesimam, uel ulteriorem, uel citeriorem partem, ad hoc §. dittin. in prin. 6. dist. §. vlti. supra eod. commissum, & in c. in aliquibus. in fine. &c. ad Apostolicæ cum simi lib. Sed hæc opinio est falsa, & reprobata per omnia iura, & per Concilium generale. sup eo. in aliquib. Vbi dicit integraliter decimas persoluendas. Alij Theologi dicunt, quod hodie decimæ non debentur, quia olim iussæ erant dari clericis, qui nihil aliud habebant, vt 50 Numeri 18. vbi dicebatur clericos parte decimarum debere esse contentos: hodie uero habent prædia, vnde eis decimæ non debentur. & hæc opinio reprobatur sup. eod. tua nobis. Alij dicunt, quod decimæ in illis regionibus, in quibus non est consuetudo, vt soluantur, nec exiguntur, nec prædicantur, non soluere non est peccatum, quasi ex tolerantia Papa dispenset, quod ibi posse secundum ea, quæ no. supra eo. a nobis. vbi autē exiguntur, & prædicantur, non soluere est peccatum. quā opinio per hanc decret. & per omnia concili, 3 60 & decreta supra eo. titu. reprobari uidetur, in quib. satis patet, quod Papa non tolerat, sed cōtradicit expresse ad hoc. Exo. 22 ibi Decimas, & primitias tuas non tardabis offerre. Hostien. not. sup. eo. in aliquib. & c. a nobis quod prędiales decimæ debentur lege diuina, personales uero non, & ideo in primis non admittitur consuetudo. In secundis uero sic, unde si consuetudo est personalis non præstari, non debentur, & sic intelligit finem ipsius decretalis. Sed Inn. caecatur, ut dixi in prin. & eius in hoc opinio tutior est, & ideo tenenda esset de pœn. dist. 7. nullus.

[1 al. & gl. illa super illa dect. vlt. de Parroch Ioā. And.]

[2 De materia huius glo. uide quę plenissimè scribit D. Th. & ibi de Caiet. 2. 2. q. 87. art. 1.]

[3 Multos sāctos patres & multa cōcilia hoc dicēdo enumerat hic Arch. & post eū Io. An. & uide D. Th. paulo antea citatum.]

ADDITIO. Et penitus uide quod dixi in quęstione posteriorum in quarta parte, & quod scripsi supra eod.

eod. a nobis. in magna supplicatione, ante medium, ver. adueniente autem tempore gratiæ. Io. And.

ALIA ADDITIO Dicit Arch. ꝙ opinio Host. ꝙ prædiales decimæ debeantur de lege diuina, personales vero non: fuit opinio fratris Hug. de Sincera magistri in theologia.

rum [a] rerum Ecclesijs debitarum solutione retrahant, vel aliàs animas [b] corrumpant audientium, in sermonibus [c] vestris vel alibi [d] proponere de cætero præsumatis. Immo verbo & opere informetis eosdem, vt ad solutionem prædictorum promptæ voluntatis [e] animo sint intenti.

a ¶ Aliarum rerum.] puta primitiarum, oblationum, canonicæ portionum debitarum ex funeribus, eorum quæ debent propter suas laudabiles consuetudines de iure ad Apostolicã. olim soluebant quatuor genera decimarum supra eod. c. 1. & ideo homines bonis omnibus abundabant 16. q. 7. maiores, nũc nec vna bene soluitur: & ideo homines ad decimam conuertuntur. 16. q. 1. decimæ. & ideo dominus locustas non increpat, nec plagas amouet 16. q. 1. reuertimini & tollit fiscus quod non accipit Christus, vt in prædicto c. maiores.

a De materia glo. vide Bea. Thom. & ibid. Caiet. 2. 2. q. 86. per totum q.

ADDITIO. Hæc tria per glossam tacta bene experiuntur Italici decimas non soluentes. Econtra quadruplex est remuneratio bene soluentium, fructuum vbertas, corporis sanitas, remissio peccatorum, & acquisitio cœlestium præmiorum, vt in prædicto ca. decimæ. Io. And.

b ¶ Animas.] aliàs animos. ad hoc sup. eo. tit. quamuis. de nat. ex lib. ventre c. vnico

c ¶ Sermonibus.] tale officium priuilegiatum est. de statu monachor. quod Dei timorem. [ad finem. & in glo. penul.

d ¶ Vel alibi.] Puta in collationibus, disputationib. vel in confessionibus, in quibus iniungere debent confitẽtibus, ꝙ aliena restituant: quia non dimittitur peccatũ, &c. inf. de reg. iur. peccatum, cum suis concor. & hoc faciendo licite ab excommunicatis eleemosynis recipiũt. de sent. excõ. cũ voluntate. § 1. priuilegium ergo illud merentur amittere contrarium suggerendo. 11. q. 3 priuilegium cum suis similibus.

e ¶ Voluntatis] Voluntarium militem sibi eligit Christus. 15. q. 1. non est ꝙ cuiquam. 33 q. 5. qui sitit in fi.

Statuto.] Ponebatur olim hæc decre. vt dicit Archi. sub tit. de statu monachor. & incipiebat, Cum personæ. Guliel. alleg quia personæ. qui fere totam hanc decre. posuit in Spe. de deci. ver. in summa. Scias quod quæstionem (quæ habet an priuilegium de decimis non soluendis certis religiosis concessum, extendatur ad decimas, quas laici per antiquum feudũ possident) plene tractaui sup. eo. c. penul. vbi ad probandũ quod non extendatur, per quinque modos hanc decre. induco. Io. And.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum, quod alij qui religiosi percipiunt decimas ex donatione laicorum, quas laici habebant infeudatas cum consensu Episcopi, etiam sine consensu Capituli, c. ad Apostolicam de his quæ fiunt a prælato sine consensu Capituli: & tunc religiosi qui solum habent istas decimas ex donatione laicorum non percipiunt decimas nouaIium: sed solum illas decimas percipiunt, quas laici percipiebãt: vnde multi religiosi impetrabant a sede Apostolica priuilegium vt ipsi possent percipere decimas noualiũ, pro illa portione, pro qua ipsi percipiebant decimas antiquas.

CASVS. Monasterium sancti Cypriani percipiebat decimas in mea parochia pro certa portione ex donatione laici sibi facta ex cõsensu Epi, vnde Abbas ipsius monasterij impetrauit a sede Apostolica priuilegium, vt in mea parochia posset percipere & leuare decimas pro illa portione, pro qua percipiebat decimas antiquas: & tamen ego rector Ecclesiæ parochialis eram in possessione percipiendi decimas in tota mea parochia: vtrum virtute priuilegij sui possit percipere decimas in quarum possessione eram tempore impetrationis priuilegij? Respõdet Romanus Pontifex, ꝙ priuilegium suum nõ se extendit ad illas decimas, in quarum possessione alius erat tẽpore impetrationis. Sed ponamus, quod dictus abbas percipiebat decimas pro aliqua quota in quadam parte meæ parochiæ, quæ erat circa flumẽ; postea a sede Apostolica impetrauit priuilegiũ generaliter, vt perciperet decimas noualiũ in parochia mea: vtrum possit virtute sui priuilegij percipere decimas nouaIium in parochia mea, in illa parte parochiæ, in qua non percipiebat antiquas? Respondet quod non: sed priuilegium suum restringitur ad loca, in quibus percipiebat antiquas. Sed quid sanctissime Pater, ponamus, quod Abbas Sancti Cypriani non erat in possessione nisi percipiendi tertiam partem decimarũ antiquarum, licet reuera ad ipsum spectaret media pars: accessit ad Papam, & impetrauit priuilegium, vt posset percipere decimas nouaIium in parochia mea, pro illa parte, pro qua percipiebat antiquas, vtrum priuilegium suum se extendat ad mediam partem, quæ sibi debetur: vel solum ad tertiam partem, sicut est in possessione percipere? Respondet, ꝙ priuilegium se extendit solum ad tertiam partem quam possidet, & nõ ad illam partem, quæ sibi debetur. Sed ponamus, quod Abbas percipit omnes decimas ex donatione laici, & impetrauit rescriptum, vt perciperet decimas nouaIiũ pro ea parte, pro qua percipiebat decimas antiquas: vtrum virtute priuilegij sui percipiat omnes decimas nouaIium? Respondet ꝙ non: sed priuilegium suum restringetur ad mediam partem nouaIium: quia non est verisimile ꝙ Papa dedisset illi istud priuilegiũ in grauamen Ecclesiarum parochialium, si impetrans expressisset, quod ipse percipiebat integre omnes decimas integras. Vtrum sit verum indistincte in omnibus religiosis, vt non debeant percipere, nisi medietatem nouaIium? Respondet quod non: sed fallit in religiosis Cisterciensibus, & Cartusiensibus: nam isti percipiunt integras decimas, secundum quod est eis indultum per Papam. Sed quid faciet Ecclesia parochialis, & rector illius Ecclesiæ: si isti Cistercien. & Cartusien. percipiant decimas cum integritate: quia rector Ecclesiæ parochialis non potest supportare onera parochialia, & non habet vnde possit sustentari? Respondet Romanus Pontifex, quod Episcopus loci poterit prouidere: nam si videat Episcopus, quod rector Ecclesiæ parochialis non habet aliunde ex quo possit sustentari, tunc compellit istos Cistercien. & Cartusien. ad faciendum rectori congruam portionem, vnde possit sustentari, & onera parochialia supportare. hoc dicit præsens tex. vsque ibi, Sane quamuis. Nota primo quod ad solum Papam spectat declarare verba ambigua suorum priuilegiorum. Ad hoc supra de officio ordinarij. Nota secundo, quod quantum ad vim cõprehensiuam priuilegij, attendimus tempus datæ: & sic

¶ *Priuilegium decimas nouaIium concedens, non includit decimas nouaIium per alios possessas tempore impetrationis; & loca tantum includit vbi percipiebantur ant. qua. & ad portionem antiquam. hoc dicit vsque ad §. statuimus. secundum Dominicum.*

¶ Alexander IIII.

CAP. II.

STATV-

sic priuilegium non extenditur ad futura. Ad hoc de priuil. cum capella. Dom.

[Prima glo. diuidit, & summat]

a ¶ Statuto] Hic Alexander in prima parte ponit quasdam declarationes circa indulgentias, in quibus conceditur aliquibus, vt noualium percipiant decimas pro ea portione, qua percipiebant antiquas. Et a quibusdam ex ipsis declarationibus duos excipit ordines hic vsque ad §. vbi, ibi, prouidet parochijs pauperibus quarum decimæ alijs debentur, vsque ad § Sane. Tertio prouidet circa decimas recipiendas vel non de manibus laicorū, vsque ad §. Diœcesani. Quarto prouidet circa decimas soluendas religiosis, & circa diœcesanorum pi[...] sug[...] his, vsque ad § Nec per eo vos statuit nouam [...] decimas religiosis non accrescere qui antiquas de [...] manibus habuerunt.

b ¶ Declaramus.] no. quia hic Alexander non statuit ius nouum, sed antiquum declarat: vide primū dictū habebamus in casu sup. de priuil. ca. antep. quod incipit. dudum.

c ¶ Contingunt.] forte priuil. gio, vel compositione, vel fundatione, vel præscriptione vel receptione de manib. laicorum, vt dicit in [...], vel alio quocunque modo iure cōmuni non est, ut pertine [...] plicitet, quod debeatur certa pars, nisi forte in Epo, quod iure cōpetit [...] sup. de off. ordi. con[...] de præscri. de quarta.

d ¶ Tempore illo.] sic in his inspicitur datæ tempus. Ad idē sup. de rescri. cum te. c. p[...] eo tempore. eo lib. de elec. dudum. & in antiq. vbi de hoc.

[Glo. seq. tract per quæstionem]

e ¶ Possidebant.] iure suo tanquam sibi debita (idem Archidiaconus.) tunc non debet illis obesse priuilegiū hoc tacito impetratum, sup. de priui. dudum. Idem potest dici si bona fide possidebant, sed propter[...] non habebant, vt sola bona fides possessio vires priuilegij impediat. Si autem esset violenta, vel mala fidei possessio, vires priuilegij non impediret secundum Inno. & Host. qui hoc no. in prædi. decre. dudum allegant de restit. spo. grauis. de præscri. c. vit. de do. [...] in tex. v[...] & vxo. & si necesse, vb[...] hoc etiam ibi dicunt, quod si Abbas impetrat priuilegia exemptionis pro se & capellis sibi subiectis: quod si aliqua capella sua sub alio monasterio bona fide possideatur, impedientur vires priuilegij, aliàs non per eadem iura.

ADDITIO. Sic vt sola litis pendentia, (etiam si dolose non taceatur) impedit vires priuilegij, vt lit. pen. c. fin. Ioan. And.

f ¶ Nec ad alias] secunda declaratio. Pone, debebatur mihi medietas decimarū antiquorum prædiorum certæ parochiæ: & impetraui, vt perciperem pro ea parte noualia, pro qua, &c. tempore impetrationis non in tota parochia sed solum in certa parte pone citra riuū percipiebam partem illam decimarum: in illa solum parte recipiam noualia non in vlteriori.

g ¶ Et pro ea.] tertia declaratio. Pone, debebatur mihi dimidia certæ parochiæ, sed non dabatur nisi tertia: impetraui priuilegia de noualibus pro ea parte, &c. solam tertiam in noualibus habebo.

h Statuimus.] sequuntur adhoc duæ declarationes. Ad earum intelligentiam scias, quod aut ille, qui impetrabat tunc indultum, percipiebat integras decimas, aut plusquam dimidiam, aut dimidiam, aut minus: in primis duobus casibus, scilicet cum integram, vel plusquam dimidiam percipit in antiquis, prætextu priuilegij noualium solam habebit dimidiam, si percipit dimidiam, vel minus antiquorum, tantundem percipiet noualium.

i ¶ Vltra medietatem.] nomine portionis dimidia continetur ff de verborum significationibus, nomen filiarum, §. portionis. ff. de vsufruct. l. etiam.

ADDITIO Quandoque propter incertitudinem appellatio partis comprehendit totum. ff de lega. 3. l. vxori in prin. quid dicat Ber. vide de rescrip. nonnullis. super 4 glo.

k ¶ Quia non est] ratio.

l ¶ Cum non sit.] diceret aliquis, quare sit tam stricta interpretatio & aspera? Respondet.

m ¶ De medietate.] hic ergo cōprehendunt trib. declarationis.

Marginal notes (left):

† Pro materia vide Socin. cōsi. 296. inci. in præsenti consultatione.

† Not. quod priuilegiu mihi concessum vt percipiam decimas, & similia de aliquo loco, est subrepti tiu, si ō ta cita mētione de alio existēte i possessione ista prius pedit sin pubens ff. de adm. tut. l. de pri du. dudum si nemo ille impetret. ff. de Anc. Pon.

Declarans no dat ius nouum ed. re, sed antiquū declarat.

Possessio sola bona fidei impedit vires priuilegij vide [...] abbate i c veniens de præscriptio.

a Dic quo ad illam Ios. And.

Marginal notes (right):

† al. grauamine.

† In manuscrip. & alijs codicibus impressis paulo antiquiorib. constanter legit. dimidietatione & quod postea, non-[...] hent postea.

a Portionis appellatio[ne] media pars continetur, vide Dec. cons. 69.

---

to a † perpetuo declaramus, b quod indultum illud Apostolicum (quod plerisque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt c ad illas noualium decimas (quas tēpore d illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultum alij † possidebant, e cum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias f etiam, nisi in his tantum locis, vbi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea g solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis huiusmodi percipiebant antiquas.

¶ *Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum, non potest vltra dimidium includere: fallit in Cistercienfibus & Carthusiensibus. hoc dicit.*

¶ Statuimus h præterea quod idem indultum obtentum ab ijs, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, vltra medietatem i decimarum noualium nullatenus extendatur, quia k non est verisimile, si tunc de plena & integra perceptione veterum fuisset expressum, quod Apostolica sedes pariter, & similiter noualium decimas, in tam graue parochialium Ecclesiarum dispendium indulsisset, quodque ratione talis indulti, siue impetrati iam, siue impetrandi deinceps, non possit in noualibus (quæ amodo fient) vendicari & acquiri vel percipi plusquā medietas decimarum ipsorum noualium: etiam si amplius in veteribus habebatur: cum non sit l dicendum asperum, sed pīū potius & benignum, si super decimis futurorū noualium contra parochialium ecclesiarum grauamen † (quod ex distinctione † indulti huiusmodi posset accidere) taliter obuiatur. Religiosos tamen Cistercien. & Carthusien. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate m decimarum noualium) comprehendi nolumus vel constringi.

¶ *Priuilegiati super decimis recipiendis, Ecclesiis parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportādis. h. d. Dominicus.*

tationibus primæ partis: sed istis duabus declarationibus istius §. Statuimus, non comprehenduntur, & hoc intendit. Si ergo percipiant integram vel plus quam dimidiam in antiquis, & in noualibus prætextu talis indulti tantundem habebunt. Io. Andr.

det quod non. Sed ponamus, quod religiosi monasterij noui, qui sunt exempti a iurisdictione episcopi Pictauensis acquirunt de nouo alias terras existentes in mea parochia, ipsi recusant soluere decimas ex illis terris: num quid possum tales exemptos facere conueniri coram

a ¶ Congruè.] quod dic vt sup. de præbē. de monachis, i i. q. i. c. i. in glos. penult.
b ¶ Illarum.] decimarum parochiæ suę.
c ¶ Onera.] legatorū, nūtiorum sedis Apostolicæ, collectarum, & similium ad idem sup. eodem libro, de præb. c. i.
ADDITIO. Io. Monachus & Archi. allegant de supplen. neglig. prælat. licet, & de præben. de monachis, & c. auaritię. Ioan. Andr.
¶ SANE. Pro intellectu illius § est præsupponendum primo, quod si laicus teneat decimas infeudatas ab antiquo ante cōcilium, & ideo illas iuste te net, fin communem opinionem Doctorū potest ipse laicus illas decimas restituere ecclesię parochiali sine consensu diœcesani: sed si vellet, dictas decimas alteri ecclesiæ donare, no posset sine cōsensu epi. Secū do est præsupponendum, quod si laicus teneat decimas a religiosis, posset illas decimas donare religiosis absque cōsensu epi. ¶ Casus hoc præsupposito in isto §. sic figuratur: Quidam te religiosus ab antiquo, scilicet ante cōcilium,

† Pet. de Anch. no. post Iō. Andr. obscurius tamē loquentem, quod ex donatione priuilegiata Papę non aufert ecclesiæ priuilegium, nec conuenit vitia id quod fecit per fa. cit. i in cō dēnatio ne l. inter eos. ff. de regu. iur. Fon.

¶ Vbi autem per huiusmodi cōcessiones decimarum parochiales ecclesias adeo grauari contingit, quod earum rectores de ipsarū redditibus congruè [a] sustentari, & commodè iura episcopalia exhibere non possunt, prouideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quod eisdem rectoribus tātum de illarum [b] relinquatur prouētibus, quod exinde competentem sustentationem habere, † & episcopalia iura soluere valeant, aliaque onera [c] debita supportare.

¶ Decima per laicos ante Lateranen. Conciliū in feudum receptę à religiosis per eos recognita in feudum, non possunt ipsis religiosis concedi sine Diœcesanorum consensu. hoc dicit. Domin.

¶ Sanè quamuis fortè à religiosis exemptis & alijs, fiant infeudationes de decimis detentis à laicis, & ijdem laici quod illas ab ipsis religiosis in feudum teneant recognoscant: nō tamen licet religiosis eisdem post talē infeudationem, vel recognitionem sic de facto pręsumptam, huiusmodi decimas de manibus laicorum ipsorum acquirere vel recipere, absque Diœcesanorum episcoporum assensu. [d] Illas autem decimas intelligimus posse taliter à religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quę ante Lateran. [e] † Concilium ipsis laicis in feudum perpetuo [f] fuere concessæ.

¶ Diœcesani compellunt religiosos exemptos soluere decimas parochialibus ecclesijs, si non agatur de rebus exemptis. hoc dicit Domin.

¶ Diœcesani verò parochialium ecclesiarum ad requisitionem rectorum earundem de ipsis religiosis super decimis, quas habent, vel eos habere cōtingent, quæ quidem alias ad ipsas spectauerunt ecclesias (nisi de rebus exemptis [g] agatur) exhibeant iustitiæ complementum.

epo Pictauēsi, vt ipse cōpellat eos ad soluēdū decimas ex illis terris? R ndet quod sic, & sic iste est vnus casus in quo exempti possunt conueniri corā ordinariis, videlicet quando exēpti recusent soluere decimas ecclesię parochiali, sed tñc non possent conueniri per citationē communem, sed oportet quod citatio fuerit formalis, & spāliter faciat mentionem qd veniant responsuri tali rectori ecclesiæ parochiali, sup iure decimādi. Sed ponamus quod de cōsensu episcopi laici donauerit decimas aliquibus religiosis exēptis, quas habebant infeudatas ante cōcilium Lateran. vtrum dicti religiosi exempti possint percipere decimas noualium: qa aliqua terra erat in eremo, & per tm tempus de cuius initio memoria hoium non extitit, de nouo fuit redacta ad agriculturam, fuerat seminata aliqua noua seminatam illa terra: vtrum ex fructibus super excrescentibus possint religiosi exēpti percipere decimas virtute donationis à laicis sibi factæ? Respondet quod non.

† Hoc est Cōcilium Later sub Alexand. tertio, c. p.

habebat decimas infeudatas, illas decimas volebat dare alicui loco religioso, à quo non tenebat dictas decimas: certum est quod illas decimas posset laicus donare ecclesiæ parochiali, a qua tenebat dictas decimas, etiam sine consensu Episcopi, sed alteri ecclesia vel loco religioso non posset donare sine consensu Episcopi. Sed vtrū episcopus debeat immediate præbere consensum huic donationi? Respondet Romanus Pōtifex quod non: immo antequam episcopus consentiat donationi, debet inducere laicum ad reddēdum decimas suæ ecclesiæ naturali & parochiali: qui episcopus si per monitionem suam non potuit laicum inducere vt reddat decimas ecclesiæ suę parochiali, potest præbere consensum, vt illas donet alteri ecclesiæ parochiali, vel alicui loco religioso. Sed quid? ponamus quod religiosi aliqui exempti timentes ne ad monitionem episcopi mutaretur laicus, & dictas decimas reddeet ecclesiæ parochiali, faciebant quod ipse laicus recognosceret illas decimas tenere ab ipsis religiosis, licet re vera non teneret, vtrum ista ficta recognitio præstet patrocinium ipsis religiosis, vt decimæ illæ possint eis donari sine consensu episcopi? Respon-

Nota quod laicis est prohibitum recipere decimas in feudum perpetuum post Lateranen. Concilium: ergo videtur secus in temporali, vt not in ca cum Apostolica, sup. de iis quæ fiunt a Præla. Dominicus.
d ¶ Assensu.] Laicus habebat decimas quas religiosis donare volebat: fingebat se per instrumentum ab illis habere in feudum, vt sic quasi restitueret ipsas eisdem sine consensu episcopi, sed talis fictio non prodesset, vt hic vides.
e ¶ Lateranense.] de priuileg. cum & plantare, i. respon so.
f ¶ Perpetuo.] secus si ad tempus. & concor de his quæ fiunt a prælat cum Apostolica, in fine.
ADDITIO. Et si non apparet an ante vel post Concilium quid iuris, ibi dixi in glossa finali. Ioannes Monachus & Archidiaconus hic tenent quod & Hostiens. Ioan. Andr.
g ¶ Exemptis.] idest, de ipsis decimis, vel decimis exemptorum prædiorum.
ADDITIO. Archidiaconus exponit, id est, de decimis pertinentibus ad ecclesias exemptas. Ioan. Andr.

a ¶ Iure.] sup. eod. ex parte. 1.
[Glo. vltima signat contrarium, & soluit.]
b ¶ Eorundem.] sicut enim ipsi laico non accrescebant noualia, vt supra eodem, tua. 1. sic nec ipsis religiosis, qui a laicis perceperunt. ad idem sup. eod. cum contingat. Argu. contra, infra de iure patro. ca. 1. Sol. ibi res à laico donata mutat naturam in nullius præiudicium: hic præiudicium fieret ecclesiæ parochiali, ad hoc sup. §. 1. in fine.

DE REGVLARIBUS, & transeuntibus ad religionem.

Is qui.] Prima pars tractat de impubere monasterium ingresso. Secunda de pubere: Ibi, Qui vero. Tertia declarat distinctionem habituum: ibi, Distinctos. Prima distinguit an egrediatur ante finem decimiquinti anni, an post: & primum permittit sed tres casus excipit. secundum prohibet ibi, Quod si. si sint habitus indistincti, secus si indistinctissimi. Secunda principalis puberem professum esse dicit, si per annum tulit habitum indistinctum: etiam si sit indistinctissimus, & diuersitatis ronē redditibi. Quoniam Io. Andr. ADDITIO Guil. in Spec. eod. tit. verb. & sciás. dicebat hanc Decr. fuisse Greg. x. sed fuit Innocentij, vt hic apparet.

¶ Religiosi etiam exempti, de possessionibus acquisitis, & acquirēdis, ecclesiis parochialibus soluere debent decimas, si priuilegiati non sunt. hoc dicit Dominicus.

¶ Cęterū ijdem religiosi, tam exempti, quàm nō exempti, de terris, & possessionibus acquisitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integrè soluant illis ecclesijs quibus eædem possessiones & terrę prius fuerant decimales, nisi super hoc speciali iure [a] vel priuilegio sint muniti.

¶ Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales superuenientes in eodē loco non percipiunt. hoc dicit Domin.

¶ Nec pro eo quod forte in aliquibus parochijs omnes maiores decimas, seu partes illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de nouo post modum fiant noualia) ineisdem petere, vel percipere noualium decimas eorundem: [b] nisi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.

CASVS. Aliquis minor xiiii. annis intrauit aliquā religionem, puta religionē sancti Benedicti: postea cōpleto anno xiiii. & inchoato xv. anno assumpsit habitū professorū vtrum videatur fecisse tacitā professionē? Respondet quod sic, quod verum est, secuto postea triduo: ideo non potest redire ad sæculum idem dicendum si fecerit professionem expressam: vel si ante xiiii. annum fecit professionem expressam: postea ipso facto maiore xiiii. annis, quia inchoato xv. anno ratificauit illam primam professionem. sed quid, ponamus quod nouitius non accepit professorum, sed alium habitum portauit per totum annum xv. quia inceperit sextum decimum annum, an videatur fecisse professionem? Respondet quod si in tali religione habitus nouitiorum sunt distincti a professis, & iste nouitius portauit habitum nouitiorum, & non professorum: non videtur fecisse tacitam professionem; Sed si habitus nouitiorum non sunt distincti ab habitibus professorum, tunc per delationem istius habitus per totum xv. annum videtur fecisse professionem tacitam: quod verum est, nisi conuersi & donati portarent eundem habitum. Sed quid ponamus quod erat aliqua religio, in qua non solum erant nouitij, sed etiam conuersi & donati: aliquis post xiiii. annum accepit illum habitum, & portauit per vnum annū integrum sine reclamatione: virū videatur fecisse tacitā professionem? Respōdet quod sic: licet secus sit si talem habitum accepisset ante xiiii. annū, & sic ante discretionē animi. Sed sanctissime pater, vellē informari à vobis qualiter dicātur habit[a] distincti, Rñdet Romanus Pontifex quod intelligūtur habitus distincti, siue distinctio sit parēs, siue nō: quia habitus nouitiorū non sunt bñdicti, & habitus professorū sic, & tunc est distinctio latens, multo magis si distinctio illa esset parēs in scissura, colore, vel alias. Nota primo ex principio c. quod durāte anno probationis nouitius pōt facere professionē expressam vel tacitā. Sed sciendum quod qui facit professionē expressam, obligatur illi monasterio, in quo fecit professionem, sed qui fecit tacitam professionē, ipse solū obligatur religioni in genere: ita quod potest transire ad religionē laxiorem. Fallit istud in Mendicātibus, quia quis non pōt profiteri intra annum, & si faciat expressam professionē, est solū obligatus in genere religioni. Not. vlterius, quod impubes non potest facere professionē expresse. Et in hoc religio æquiparatur matrimonio carnali: quod non potest contrahi in ætate impuberi, quod verum est, nisi malitia & vigor naturalis suppleret ætatem: quia tunc ante xiiii. annū posset quis matrimonium contrahere, sed in religione, hoc est in matrimonio spirituali, requiritur quod quis compleuerit annum decimumquartum. Not. quod si impubes non fecerit professionem post xiiii. annum: non obligatur religioni, nisi fecerit expressam professionem: vel si se ingesserit actibus conuenientibus professis, vel professionem prius factam ratificauerat. Not. vlterius, quod ex delatione habitus professorum per annum inducitur tacita professio, & hoc quando in monasterio non sunt conuersi, vel si sint conuersi, habentes habitum distinctum. Not. quod si habitus professorum & nouitiorū sint omnino distincti, si impubes ante xiiii. annum accipiat habitum professorū, ex delatione habitus per annū non inducitur tacita professio, secus si accipia

TITVLVS III.

De regularibus † & transeuntibus ad religionem.

¶ Innocentius quartus.

¶ Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liberè exit, nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorum receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius à se factā. Si autem per totum xv annum portauit habitum, vbi non est distinctus, intelligitur professus, nisi tanta sit indistinctio, quod viuentes cum eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur, si portat habitum per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus Io. Andr.

CAP. I.

IS †

† De materia huius tituli vide quæ nouissime sanciuit Conc. Trid. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus.

† Vide conc. Trid. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus cap. 15. vbi de tpe professionis aliud quā hic statuitur.

accipiſt poſt 14. annum, q̄a tūc ex delatione ipſius habitus per annum inducitur tacita profeſſio. Nota vlterius iuncta gloſ. q̄ impubes maior ſeptennio dī habere intellectū, nō tñ plenum: minor verò nullū dī habere intellectum: nam vt dixi.l.1.C.de fal.mo ignorat illa ætas q̄d videat. Not inſuper, q̄ q̄tum ad obligandū quē religioni, requiritur q̄ annus pubertatis ſit completus: & ſic nō ſufficit annus cœpt⁹. No finaliter, q̄ profeſſio ante annos diſcretionis, non ligat profitentem, ſed pōt ea poſt facto ratificari. Et ſic vī q̄ id q̄d eſt a principio nullū, poſſit ratificari: q̄d eſt verū virtute nomi plenius: & ratificatur vt exnunc, & nō vt extunc de quo j. in regula, ratihabitionem. Dominicus.

ſignificatum, tenebat quod hic dicitur.

h ¶ Sequentem.]ſcilicet 15. ætatis ſuæ.

[Glo.ſeq.exemplificat, quærit & ſoluit]

i ¶ Videtur.]ecce ergo quartū caſum poſt 14. annum, ergo bene habet ratā profeſſionē factā ante illud: ſed nō eo ipſo ſed tunc demū cū lapſus fuerit annus 15. & in ipſo portauerit habitum diſtinctum.

qui [a] monaſterium ante xiiij. annum, [b] vt monachus efficiatur, ingreditur: [c] niſi eo completo profeſſionem faciat in ſequenti, [d] vel [e] habitum religionis ſuſcipiat, qui dari profitentibus conſueuit, ſeu profeſsionem à ſe prius [f] factam ratam expreſsè [g] habeat: liberè poteſt infra † ſequentem [h] annum ad ſęculum remeare. ¶ Quòd ſi per totum ſequentem annum in monaſterio permanſerit, vbi profeſſorum & nouitiorū ſunt habitus indiſtincti, profeſsionem per hoc feciſſe, vel ſi quam prius fecerat, ratam habuiſſe videtur: [i] niſi tanta indiſtinctio ibi habitus habeatur, quòd & profeſsi, & nouitij, ac etiam alij communem [k] vitam cum eis ducentes ſimili penitus habitu induantur. ¶ Qui verò poſt quartumdecimum annum [l] habitum religionis aſſumpſerit: ſi per annum † illum geſtauerit, extunc religionem aſſumptam præſumitur veraciter eſſe profeſſus: vbi profeſsi à nouitijs diſsimilitudine, [m] habitus minimè diſtinguuntur, [n] etiam ſi [o] alij degentes cum eis ſimilibus veſtibus coutantur; quoniam cum iam hic ad diſcretionis annos peruenerit, quid agat agnoſcit: [p] & ideo ſuſceptum diſcretionis tempore ordinem (poſtquam hunc anni probauerit ſpatio) intelligitur firmiter approbaſſe. Secus autem in illo, qui ante diſcretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum [q] non habeat intellectum.

¶ *Hic declarat qui ſint habitus diſtincti.h.d.*

¶ Diſtinctos † quoque ſeu diſsimiles intelligimus eſſe habitus, ſiue nouitijs ſiue profeſſis diſſimiles veſtes dentur; ſiue benedicantur cum profitentibus conceduntur: ſiue etiam aliquid aliud [r] fiat, per quod nouitiorum à profeſſorum habitu diſcernatur.

¶ Alexander † quartus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ *Prædicatores & Minores infra annum probationis quē quam ad ſuos ordines profeſſionem recipere nō poſſunt: quod ſi fecerint, receptum alligatum non vſt eorum ordini, & ipſi à receptione profeſſionis aliorū ſunt ſuſpenſi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis eis cōſueuit infligi. Ioan. And.*

[Prima gloſ. ſummat.]

a ¶ Is qui.] ſi minor 14. annis ingreditur religionē, in 15. anno liber exit: niſi in ipſo 15. anno pſeſſionē fecerit, vel habitum pfeſſorū receperit, vel expreſſe ratā habuerit pfeſſionē prius à ſe factā. Si autē per totū 15. annū portauit habitum, vbi nō eſt diſtinctus, intelligitur pfeſſus: niſi tāta ſit indiſtinctio. q̄ viuētes cum eis ſimili habitu induuntur. Si maior 14. annis ingreditur, ſi portat habitū per annum, quātūcunq; ſit indiſtinctus, intelligit profeſſus. In fine declarat qui ſint habitus indiſtincti Ioan. Andr.

b ¶ Annum.] cōtum maturū: q̄a nō ſufficit incepiſſe, q̄d dic vt ſ.eo. ad noſtram.

ADDITIO Hoſt hic ponit quattuor caſus quibus pubes, & quatuor quib. impubes obligantur religioni, & poſt eum hic Io. Andr.

c ¶ Ingreditur.] hic tolle quod eſt inf. in tex. in verſi. liberè poteſt.

d ¶ Sequenti.] ſcilicet in 15 anno ſic 20. q. 1 illud.

e ¶ Vel.] repete eo completo. &c. Ioan. And.

f ¶ Prius.] ſcilicet ante 14. annum.

[Glo.ſeq.oſtendit quid approbat, & quid reprobat.]

g ¶ Expreſſe.] & ſic reprobatū eſt q̄d Io.no. 20. q. 1. illud & Ber. ſ. eo. ſignificatum, q̄ dicebāt, q̄ ſi pfeſſionē fecerat ante 14. annum; tacite ibi morā trahendo poſt 14. annum, vī eam ratam habere, arg. de deſpon. impub. litteras, & c. acceſſit, in anti. Hoſt autē qui hanc vidit dec. & gloſſauit vt patet ex ſuperioribus, in decr.

k ¶ Cōem.] vt ſeruiētes capellani & ſeculares clerici: & ſi habitus ille religioſus nō eſſet, ſed forte ſecularium, clericorū: id eſſet p epm corrigendū. de teſt c. 1. in ant. ſ. c. ſicut nobis. Sed nunq̄d cōpellit talis pfiteri non pci ſe, ſed cauſatiue, vt vel profiteatur, vel exeat, vt ſ. de cle cō cauſam, in fi. ad hoc ſup. eod. vt clerici.

l ¶ Annum.] ad idē ſup. eod. ex parte.

m ¶ Diſsimilitudine.] patētī in colore, ſciſſura vel forma; ſecus quo ad hūc caſū de alia latētī, de qua loquitur hic finis, vt i Cle. eo. tit. eos qui, & vide q̄d ibi no. in gl. 2. & gl. licet ergo.

[Gl. ſeq. obij. & ſol.]

n ¶ Diſtinguuntur.] ſed nōne ibi recipiēdo habitū, qui datur pfeſſis vī tacitē profeſſus, vt ſ. illud verū eſt, q̄n diſtinctus eſt habitus, vbi vero nō ē diſtinct⁹, ſecus, vt hic vides, & ſic intelligas ſanè, q̄d no. Ber. ſ. eo. ex parte, in vlt gl. ad fi. & pbat idē ſ. eo. ſtatuimus.

o ¶ Etiā ſi.] pp hoc aduerſatur illud, qui vero quod in principio ſ poſitum eſt.

p ¶ Agnoſcit.] id eſt cognoſcere debet.

ADDITIO. Vel præſumitur. ſup. de ſen. excōm m. cum illorū. in fi. Ioan Andr.

q ¶ Plenum.] maior ſeptennio impubes intellectum habet, ſed non plenum, vt hic vides, minor autem ſeptennio ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1.

ADDITIO. C de iu del. b. ſi infanti. ff. de alie. iu. mu. cā fac. nam & ſi de conſe. diſt. 4. cos. in fi. ſm Archid. qui dicit q̄ ſ. q̄ vero reprob. de pœn. diſt. 2. vbi dicitur, q̄ neque virtus, neque vitium in nobis locum obtinet vſque ad certum tempus, quo grauat infirmitas, de tali tempore vel ætate intellige, quæ non eſt capax. 15. q. 1. firmiſſime. in fi & c. ſeq. Io. Andr.

r ¶ Aliud.] vt quia dentur à certis perſonis, vel in certis diebus, vel formis.

ADDITIO. Vel ſecundum Hoſtien. & Ioan. Mona.

† In antiquioribus codicibus cōſtāter legitur ita: j. ipſū ſequentem annū, &c.

† Continuū. ſ. per no. in Rubric. ti. de diuerſ. & temp pſc. itē ppoſitio, p notat continuationē. l. Vrbana. §. pernoctare. ff. de verb. ſig.

† De materia huius §. vide Cle. Eos, qui, titu. de regularib. & ibi latè Zab. Imolam, & alios.

† al. ita: & idē ſ. Inn. iiij. cuius eſt antecedēs Decretalis, & of rō vī Inno adſcribenda, vt indicat initiū ſequētis Decretal. ibi oſtōnem Innocentianam.

Infans q̄d videt ignorat.

non ponitur supra chorum, vel non habet vocem in Capitulo, nisi sit professus. Sed ista exempla non placent: quia non sonant in distinctionem habitus, sed actus. & de hoc vide sup. eo. vidua. Ioan. Andr.

[Glo. seq. diuidit, & dicit hic poni exceptionem à regula.

NOn solū.] Duo principaliter facit, Primo ponit prohibitionem Constitutionis. secundo, ibi, Vobis, ponit cōstōnē, in qua primo innibet. Tertio, ibi, Qd si forte, ponit triplicē pœnā. Præmittit qd ingrediens religionē dabitur annus ad probandū regulā. 17. q. 1. Gōsaldus. Sed huic anno pōt ingrediēs & recipiēs renunciare, & statim profiteri. s. eo. ut ad Apostolicā. sed istud vltimū hic prohibet i duab. religionib. Dominicus.

† Vide omnino qd nouissime sanciuit Cōcil. Trid. circa professionē emittēdā, sess. 25 tit. de Regularib. & Monialibus. c. 15.

ADDITIO. Et hęc subscriptio est talis qualis. s. eo. tit. prox. c. 1. sed alteri⁹ auctoris. Ista vero decr. nō fuerat inter Innocentianas, sicut nec pcedēs: sed extrauagabāt, & q glossauerūt Innocētianas, nō glossauerūt ista partē: tū eā posuit & exposuit Host. in decr. statuimus. s. eo. tit. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit sup. c. proximo, quod quis in anno 15. & sic in anno probationis potest facere professionē tacitam vel expressam: hic quæritur an istud sit verum indistincte in qualibet religione? Respondet Romanus Pontifex q non; sed fallit in ordinibus Mendicantium; nam Prædicatores, & Minores infra annum probationis, non debent aliquem recipere ad professionem. Sed quid sanctissime pater, ponamus quod ipsi fecerint contrarium, puta quia infra annum 15 & sic infra annum probationis admiserunt aliquem ad professionē sui ordinis: an sint puniendi aliqua pœna, & qua pœna debeant ipsi puniri? Rn det, q ipsi puniuntur, quia ipso facto sunt suspensi a receptione aliorum religiosorum ad professionē. Itē debent puniri aliqua pœna, quæ deberet illis imponi pro grauioribus delictis, s'm consuetudinem vel ordinationem suæ regulæ, & receptus sic ad talem professionem infra annum probationis, non est obligatus ipsi religioni in specie, in qua fecit professionem: est tamen bene obligatus religioni in genere, ita, quod tenetur profiteri aliquam religionem approbatam. Sed quid de Eremitis sancti Augustini & Beatæ Mariæ de Carmelo; vtrum eādem dicedum, vt non debeant aliquem recipere ad professionem infra annum probationis; & quod si contrarium fecerint, puniantur dicta pœna? Respondeo quod sic. Dispendium.] Erant nonnulli Mendicantes, qui quadam leuitate ducti faciebant professionem; & cum sentiebant duritias religionis, dimittebant religionem, & efficiebantur apostatæ; & ideo ordinatum fuit, ne de cetero Mendicantes reciperent aliquos ad professionem in sua religionis infra annum probationis; qui annus probationis fuit introductus in fauorem vtriusque videlicet in fauorem monasterij, vt monasteriū cognoscat mores intrantis, & in fauore intrātis, vt ipse videat an poterit sustinere duritias religionis, ex. ad Apostolicam. eod. titu. in antiq. Nota primo, q Mendicantes non possunt aliquē recipere ad professionē durante anno probationis. Si aut recipiat, tenet receptio, & receptus obligatur Religioni in gñre, & ideo si velit, poterit dimittere illā religionē & intrare aliā religionē. Nota vlterius differētiā inter tacitā pfessionē & expresā: quia expressa pfessio in aliquo monasterio facta, obligat illū monasterio in specie, q verū est, nisi quis vellet trāsire ad strictiorē religionem: sed ad Laxiorē nō potest, nisi petita & obtenta licentia: sed tacita professio obligat solū in gñre: sed etiā adhuc requiritur q sit ætatis perfectæ; & q fecerit professionem sciēter; & q perseuerauerit per triduum. Nota insuper, q ex professione facta in religionibus dicitur anima ingredientis lucrifieri Domino, quod est verū, si regula obseruetur. Sed si non seruatur perditur aīa, & corpus; ad hoc 47 di. ſtin. quantumlibet. Nota finaliter, q cōscientia non regulata rōne, inducit dispendiū salutis æternæ. qd facit ɔ illos q ex quolibet momento vel instinctu mouent conscientiam suam ad aliquid agendum, vide de simo. per tuas. Dom.

CAP. II.

NOn † solum: [a] & infra.[b]

¶ Licet zelum [c] animarum habentes, eas lucrari Domino sollicitè cupiatis; quia tamen decet & expedit, [d] vt conscientiæ puritati non desit iudicium rationis, [e] ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur: [f] Vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiæ, & sub pœna [g] excommunicationis auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum [h] probationis elapsum (qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus) quenquam ad professionem vestri ordinis, seu † renunciationem in sęculo faciendam recipere, [i] nec constitutum infra huiusmodi annum aliquatenus impedire, quo minus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat: [k] vel (nisi maior tamen quatuordecim annis existens) professus sit tacitè vel expressè, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare; (quod [l]

† In manuscriptis & aliis et impressis ita: seu renūciationē sęculo faciendā, & c. absq; dictione, in.

[Prima glos. summat, & dicit hic poni exceptionem à regula.

a ¶ Non solum.] Prædicatores & Minores infra annum probationis quemquam ad sui ordinis professionem admittere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini, & ipsi a receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis eis consueuit infligi. Excipit decretalis ista a regula quam habuisti sup. eod. ad Apostolicam.

b ¶ Et infra.] decisum hoc fuit, quia habebatur sup. eo. ad Apostolicam & c. statuimus.

c ¶ Zelum.] quasi dilectionis feruorem, ad idem sup. eo. lib. de re iud. ad Apostolicæ, in princip.

d ¶ Expedit.] de baptismo, maiores, sup. eo. lib. de elec. cum expediat, & c. cum non deceat. Io. And.

e ¶ Rationis. 1] ratio. n. quæ a discretione procedit, no debet deesse; est. n. omnium virtutum mater discretio. 1. q. 1. præsentium. sup. de off. custo. c. 1. Ioan Andr.

1 Vide S. Th. 2. 2. q. 49. art. 5. ubi rōnē numerat inter partes prudentię.

f ¶ Subsequatur.] ad idem de decī. quamuis, de hære. cum ex iniuncto, in antiq.

[Glo seq. tecit. per quæstionem, solutionem, & remissionem.

g ¶ Sub pœna.] Contrafaciens non erit propter hoc excommunicatus, vt supra de iure patron. relatum, qd dic vt no. 6. dist. ca. solonitanæ, de simo. sicut, 2. de sagit. cap. vnico.

h ¶ Annum.] interdum inuenitur de biennio; interdum de triennio, & de hoc dic vt no. 17. q. 1. Gonsaldus, sup. eo. ad Apostolicam a.

i ¶ Recipere.] præsumitis, quod est in fine.

k ¶ Transeat.] sequebatur in antiqua, sicut de sua voluntate, & c. quod est infra, iste igitur versiculus qui sequitur vl. q. ibi sicut, additus est per compilatores huius libri, & hoc ne aliqui crederent, quod talis non posset redire ad sæculum, quia solum dicebatur, ad religionem, &c.

l ¶ Quod] ad declarationem eius quod habes sup. eo. consultum, & c. statuimus.

tamē non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indicijs [a] ostendatur) omnino ad sæculū redeat, sicut de sua volūtate processerit, præsumaris. ¶ Quod si forte cōtra hāc nostram prohibitionē quēquam recipere [b] præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro esse ordini [c] alligatum, vosque à receptione quorūlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspēsos, [d] & insuper [e] pœnæ subijciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus cōsueuit.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Decretalis non solum extenditur ad omnes Mendicātes, in alijs verò professio expressa, religioni cui fit, tacita autem generaliter obligat infra annum. hoc dicit secundum Zenze.

CAP. III.

Constitutionem [g] † Innocentianam, quæ prohibet conuersorū professionem recipi ante annum probationis elapsum piæ memoriæ Alexander Papa iiij. prædecessor noster, ad fratrum Prędicatorum & Minorum ordines duntaxat declarauit [h] extendi: Vnde nos pari † similitudine rationis inducti, [i] declarationem eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus. [k] In alijs autem religionibus professio expresse vel tacitè fieri potest licitè [m] infra annum. Sed expresse emissa (etiam sæculari habitu non mutato [n]) illi religioni præcise obligat, quam profitens est professus. Tacitè verò facta infra probationis [o] annum per susceptionem habitus, [p] qui profitentib. tantum datur, non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat, [q] si ætatis [r] aptæ sit, si sciens, [s] & voluntarius, [t] ac triduo [v] perseueret.

a ¶ Indicijs.] vt si beneficio renuntiauit, 1 vel de bonis proprijs verbo & re disposuit, vel similib. modis.
ADDITIO. Dominus Aluarus Hispanus decretorum doctor de bonis propriis re & verbo disposuit, cū ingressus fuit ordinem Minorum, de quo sic refert Archi. & mihi constat. Ioan. Andr.

b ¶ Recipere.] scilicet ad ꝓfessionē infra annū ꝓbationis.

c ¶ Vestro esse ordini.] nota quia professio tacitè vel expresse facta ī. annū ꝓbationis nō obligat ordini: tamē obligat religioni, vt supra.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

d ¶ Suspensos.] dixit Hostiensis ꝙ superior q non peccauit, potest ipsum absoluere. Arg. de sent. excō. nuper. in antiq.
ADDITIO. Dicit Arch. ꝙ hoc vix credit, cum hoc non sit cōcessum, & ideo absolutionē reseruat illi, qui ligauit. I. And.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem, & solutionem.]

e ¶ Et insuper.] nota ꝙ quis multiplici pœna punitur: nō quia altera p se non sufficiebat, vt no. ī. de iudi. at si clerici in fine.

f ¶ Consueuit.] ipsa consuetudine inspecta, vel ordinationibus, quæ sunt secundum regulam.

Constitutionē.] pars prima de Mendicantibus. Scd'a de non Mendicantibus; ibi, In alijs. Iterū prima facit duo; Primo ponit declarationem. Secundo prorogationem, ibi, Vnde. Secunda etiam facit duo. Primo ponit regulam, quam distinguendo duo membra, declarat. Primum ibi, Sed expresse. Secundum ibi, Tacite. Ioan. Andr.

Prēmitte quod habes in c. præcedenti. Dominicus.

CASVS Literalis huius ca. patet in c. sup. proxi. qm̄ casus ibi positus hoc & illud comprehendit. Not. primo ꝙ appellatione conuersorum possunt comprehendi illi, qui sunt in religione ad probationem regulæ. Nota secundo, ꝙ ad solū Papā pertinet extendere legē exorbitantem ad alios casus non expressos. Dominicus.

g ¶ Constitutionem.] sup. c. prox.

h ¶ Declarauit.] eius declarationē hodie nō habemus.
ADDITIO. Idem Io. Mon. & Archid.

i ¶ Inducti.] sup. de transla. inter corporalia, de rescriptis inter ceteras, in antiq. C. ad l. Fal. l. vlt.

k ¶ Prorogamus.] prima facie ista decret. vr̄ facere ad q̄onem, qua quæritur an constitutio, Super cathedram, extrauagans Bonifacij, quæ habetur in Cle. de sepult. dudum, extendatur ad alios Mendicantes, quàm Prædicatores, & Minores, & vr̄ ꝙ sic, per hanc literam. Sed contrarium pronunciauit, 3 vt dixi infra de reg. iur. § 2 iure, & ibi vide. Et decret. ista facit pro hac parte. Dico. n. quod hic Bonifacius non dixit, declaramus sed dixit, prorogamus: vnde licet eadem ratio esset in aliis mendicantibus, quæ in Prædicatorib. & Minoribus, tamen Constitutio illa non extenderetur ad illos, nisi hic per Bonifaciū ꝓrogata fuisset, vnde Alexander declarauit, sed Bonifacius ꝓrogauit, vt vides. Regulæ ergo & antiquo iuri standū est, nisi inquantū reperim' recessum, vt ī p̄dicta regula dixi.
ADDITIO. Facit ī. de pœn. c. Romana, de hære. statutum, s. in fine, 1. responso. Et facit q̄stio: canonicis Mutin. in fi. argumē torū. & in principio solutionis, quā vide in regula, odia, infra de reg. iur. Io. Andr.

l ¶ Religionibus.] scilicet non Mendicantium.

m ¶ Licitè.] In Mendicātibus etiam pōt fieri, sed nō licitè, vt ī. c. prox. dixi. [Idem, Archidiaconus.]

n ¶ Non mutato.] ad idē ī. e. sicut nobis, habitus enim non facit monachum, sed professio regulę. ī. e. tit. porrectum.

o ¶ Infra probationis.] ergo de illa tacita quę fit per lapsum anni nō loqtur hic, de qua sup. e. c. 1. § q vero, & sup. e. ex parte, in illa ergo nō licebit infra triduum pœnitere, vt in ista quia non reperitur de illa hic statutum.

p ¶ Habitus.] hoc vbi distincti non sūt habitus professorum à nouitijs, vt sup. eo. c. 1. dixi.
ADDITIO. Hoc sonat, quod si habitus est communis & indifferens, tunc requiritur perseuerantia animi tridui tantum, vt sup. tit. prox. post prin. Ioan. Andr.

q ¶ Obligat.] quo ad hanc obligationem ex tacita, non dicam differentiam inter Mendicantes, & non mendicantes, vt supra eod. capit. proxim. sed sic in expressa, quia illa obligat illi religioni in non Mendicantibus, in Mendicantibus solum religioni in genere, vt ibi & hic.

r ¶ Ætatis.] maior 14. in mare, 12. in fœmina.

s ¶ Sciens.] secus si non intelligens, vel si furore laborat. sup. eod. sicut tenor.
ADDITIO. Nisi postea ratificet. & hic ponit Archid. obiectionem de simulante, quam post Inn. scripsi sup. eo. tit. in antiq. cap. 2. super ver. per vim quod hic decido Ioan. Andr.

t ¶ Voluntarius.] secus si inuitus, 20. q. 3. præsens. sup. eo. cum virum.

[Glo. seq. recitat tres opi. antiquas.

v ¶ Triduo.] terminata sunt varie notata sup. eo. tit. ad nostram. Quidam dicebant ꝙ illud dispensatiue 1 Io-

1 Sine ꝓtestat one, ꝙ non intēdit per hāc dimittere sæculū, ne obstet supra de renūt. ex transmissa. Io. Andr.

a Vide Cōc. Tri. initio c. citatū, cuius verba cōtrarium indicant.

† Hic quoque tenēdū quod sanciuit Cōc. Trid. sess. 25. de Regular. & Monial. c. 15.

3 Hodie ꝓrogata est p Clement. ad Eremitas sancti Au. & per D. nostrū Papā Io. ad Carmelitas, & hoc cōstat. Io. Andr.

† al. ita. paris similitudine rationis, &c.

1 Hug. pl' dicebat, ꝙ non habebat illam pro decr. hoc no. 17. distin. q. interrogasti & Ioā. ponit eius dictū 20. q. 1. ca. 2. Io. Andr.

quebatur alij, quod illud speciale propter electionem, alij, quod quinque ibi concurrebant, propter quæ pœnitentia tridui locum habuit Primum quod sine deliberatione intrauit Secundum, quod illectus: Tertium, quia sine probatione suscepit habitum professorum: Quartum, quia prope pueritiam: Quintum, quia infra triduum pœnituit. [Nõ perseuerando in habitu: aliàs secus, vt hic in fin.] & hoc tenet ibi Goff. & recitat Hostiensis. Vides quod hodie ius esse cõmune declaratur, scilicet ꝙ per professionem tacitã factã per receptionẽ habitus professorũ infra annum probationis,

¶ Idem Parisien. Capitulo.

¶ Beneficium ingredientis religionem infra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferẽdum: interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata eidem substituto congrua portione, unde viuere possit; hoc dicit Ioan. de Fan.

quis non obligatur, nisi triduo perseueret, similis dilatio temporis. C. de error aduo. l. vlt.

Beneficium. Potest diuidi in tres partes. Primo ponit regulam: Secundo, ibi, Nisi. quattuor casus exceptos: Tertio, ibi, Sed interim, prouisionem.

CASVS. Titius clericus obtinens beneficium ecclesiasticum intrauit religionem & accepit habitum, tñ non fecit adhuc professionem tacitam vel expressam: sed adhuc in anno probationis est: Episcopus ad quem spectat collatio illius beneficij, vult illud conferre durante anno probationis, an possit? Respõdet Romanus Pontifex quod non, quod verum est, nisi in casibus certis: Primus casus est si intrans religionem infra annum probationis consentiat, vt episcopus possit tale beneficium conferre, quia tunc episcopus posset de illo beneficio disponere: nam talis consensus habetur pro renunciatione: Secundus casus est, si intrans religionem durante anno probationis fecit professionem tacitam vel expressam: quia tunc vacaret beneficium, etiamsi illa professio solum obligaret ad religionem in genere: Tertius casus est, si appareat quod intrans religionem voluerit omnino vitam mutare, & dimittere seculum, & tunc statim quod constaret de mutatione vitæ, poterit conferri beneficium. Sed sanctissime pater, si pendente anno probationis non vacet beneficium, quid fiet de beneficio, quia nouitius illi beneficio deseruire non potest? Respondet quod illi beneficio erit prouidendum de vicario, qui deseruiet in diuinis, & pro sustentatione vitæ habebit congruam portionem ex redditibus beneficij Not primo principalem effectum, ad quem emanauit præsens ca. quod pendente anno probationis non vacat beneficium intrantis religionem, ideo episcopus illud beneficium conferre non poterit, nisi in casibus hic expressis. Not. quod si constet ingressum religionem voluisse vitam mutare, quia declarauit animum suum quod nunquã rediret ad seculum: tunc beneficium censetur vacare. Not. vlterius, quod cum beneficiatus non potest deseruire suo beneficio, & diœcesanus debet prouidere constituendo vicarium, qui illi beneficio prouideat, & illi vicario assignabitur congrua portio, & residuũ reseruabitur intranti vel successori. Sed nunquid intrãs religionem potest habere fructus sui beneficij durante anno probationis? Respondet quod non, sed fructus conseruabuntur, & si intrans religionem reuertatur ad seculum, illos fructus recuperabit, non autem habebit illos fructus ipse intrans durante anno probationis Ratio est, quia existens in anno probationis, debet esse in summa paupertate: aliàs non posset experiri asperitates religionis.

[Prima glossa dicit quid declaret, & quid ponit.]

a ¶ Beneficium.] emanauit ad declarationem decret. supra de renun. ex transmissa, & eorum quę not. Ber. & Moder. sup. eod. statuimus: & Ioan. 17. q. 2. dispensatam, & 17. q. 2. Gonsaldus. Et ponit hæc decr. regulam & quattuor exceptos.

ADDITIO. Et dirigitur Capitulo Parisien. quia ibi fuit casus de facto in canonico ingresso ordinem Prædicatorum, cuius præbenda fuerat infra annũ collata, & fertur ꝙ prius episcopus per procuratorẽ vocato notario illũ requisiuerat, ꝙ expresse profiteretur, vel renuntiaret, aut exiret: qui respõdit: in hoc ordine ꝓfiteri nõ licet si infra annum sup. c. 2. renuntiare nõ placet, exire non decet. Et ista dictio, beneficium, sumitur hic large, vt comprehendat etiam maiora, facit sup. de verb. sig. c. pen. & de hoc infra de reg. iur. cap. 1. Ioan. Andr.

CAP. IIII.

Beneficium [a] † illius qui religionem ingreditur, non est infra probationis annum [b] alicui conferendũ: [c] Nisi ad

† Vide Cõciliũ Trident. sess. 25. de reform. c. 1.

[Glo. seq. soluit quæstionem.]

b ¶ Probationis annum.] per hanc literam credo quod si minor xiiii. annis ingrediatur religionem quod ante finem xv. anni beneficium suum non poterit 1 conferri, quia xv. annus est annus probationis illi, sup. eo. tit. & lib. cap. 1. quod verum est, nisi post annum xiiii. aliquod de iis quæ sequuntur interueniat: beneficio autem nihil deperit, cum de prouentibus illi deseruiatur, vt dicitur in fine.

1 Idẽ hic Arch.

[Glo. seq. primo signat contrarium: quod dupliciter soluit: secundo soluit dubium: tertio quærit & soluit: quarto quærit, soluit, & solutionem declarat, quinto quærit arg. pro & contra, & soluit.]

c ¶ Conferendum.] contra vt in prædicta decre. supra de renunc. ex transmissa, vbi tenuit collatio facta intra annum probationis, sed dic sm Hostiẽs. quod ibi cum recuperauerat bona sua renũtiauerat 2 beneficio suo expresse in ingressu vel ante ingressum, quod satis vr, alias quare decre. illa poneretur sub tit. de renunt. Vel dic, quod illa intelligitur sm primum casum inferius exceptum 3 Secundum alios non põt intelligi, quia Papa non mandasset postea illum de nouo recipi. Si igitur beneficium tale non est conferendum: ergo tempus non currit ei ad quem spectat conferre in antiq. de conces. præbend quia diuersitatem, de elect. c. vlt. & merito, cum adhuc non vacet effectualiter, non currit tẽpus: cum non nisi a vacatione currat. sup. de cle. non pro defectu de concess. pręb. c. 2. Sed quid dices, si non habeat ius in re, sed ad rem: nunquid perit infra probationis annum ius illud? Credo eadem rõne quod non: 4 & in decre. de conces. præb. ca. vii. illud fuit pp reuocatoriã & eius verba ad idem de præb. c. antepen. Sed nunquid constituto in probatione poterit conferri beneficium? Puto ꝙ non: quia dubius est status, & non fingitur ibi religiosus quo ad priuilegiũ immunitatis ĩ de sent. exc. religioso. 2 responso & statu dubio non promouetur ad militiam. ff. de re. mili. qui status. ff. de liber. cau. qui de libertate, & insup hoc induceretur ad religionẽ dimittendã, quod esse non debet sup. de ele. quorundam. 12. q. 2 bonæ rei. nam plantare religionẽ, & plãtatã fouere debemus ĩ de priuileg. cum & plantare. & hoc intelligo de beneficio quod per regulares possideri non possit. ad ẽpatum aũt in sæculari & regulari ecclesia talis eligi põt sup. eo. lib. de elect. nullus. Sed nũquid canonicus ecclesiæ cathedralis, qui est in ꝓbatione habitus & regulæ in aliquo monasterio, vocari debet ad electionẽ ẽpi, q̃ tũc imminet faciẽda: & dicamus monasterium esse in loco vicino, de quo alias vocari deberet: & quod non appareat illum vitam voluisse mutare? Et videtur ꝙ sic 5 per istam decr. retinet

2 Protestãdo tñ. qđ per id nolebat obligari religioni ĩ genere. Do Font.

3 Protestãdo, vt ĩ. Do. Font.

4 Ita Do. quia non professus illi nõ renunciat. Fon.

5 Arch. s. quẽ mihi videt approbare Petr. de Anch & Phi. dum reprobat rõnem Do. tenentis glo. Font.

id ipsius accedat assensus, a † aut constet b quòd vitam voluerit absolutè mutare, vel professionem c expressam fecerit, seu d scienter e habitū receperit professorum. f Sed interim g eidem beneficio per alium † deseruiri debebit, h assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione. i

net enim beneficium suum: ergo & iura ex eo prouenientia, nec.n. ex eo ꝙ ad bonū aspirat, & vitam religiosam probat, debet eius conditio fieri deterior 16 q. 1. sunt nonnulli. Item video ꝙ contrahit matrimonium carnale: ergo & spirituale cōtrahere poterit: licet.n. de vno ad reliquum arguere. 22. q. 2. sicut. de transla. p totū. Item eligere prælatum ecclesiæ etiam ep̄i.n. cadit in religiosum et professum ī. de elec. Cumana immo & religiosi ad talia sunt vocandi. 73. dist. obeuntib. Item video ꝙ in statu libero inspicimus statum pristinum. ff. de statuliber. l. statuliberū. & l. statuliberi a cæteris, sic & in nouitio pristinum & nō statū regularem, qui forte erit & forte non erit, considerare debemus, maxime cum præcedens status certus sit, & sequens incertus. ad hoc de pę. dist. 7. c. vlt. Itē iacēs hæreditas obtinet vicem defuncti, q certus fuit, non hæredis q est incertus. quia licet certus sit institutus forte repudiabit Instit. de hęred. insti. §. seruus alienus Item appell̄one, denunciatione, & lite pendente nil debet innouari in præiudicium appellantis, denunciantis, vel litigantis. 2. q. 7. c. post appellationem. § appellatione. ff nil no. in rubro & nigro sup. de no. oper. nunc. per totum sup. vt lit. pen. l. c. 1. & 2. sic & tempore probationis in præiudicium nouitij, eo absente non fiet electio. Item dato ꝙ nollet, vel non posset venire, procuratorem constituere poterit per concilium. c. q2 pp de elect. in antiq. pro hac parte facit. ff. de bo pos. ex testa. mili. l. vnica in fi. & ff de le. 3. l quæsitum i. rñio. & ff de fun. instr. & instru leg. Seia §. Pamphilæ, & l. prædia. 2 In contrarium vr̄ ꝙ in solitudine & silentio debet fieri probatio. ad id 16. q. 1. c. 1. & 2. de sta. mona cu n ad monasterium. & ex exitu claustri timetur periculum. de pœn. dist 5. c. 1. ad fi. & qui similem cum alijs vitam suscipiunt, &c. de sta. mona. recolentes & talis quis esse putatur, qualem habitum ostendit j. de sent excom. si iudex laicus, & dissimiliter viuere dēt nouitius, ne videatur sæculum mutare, non fugere. 33 dist. legem. & pp similitudinem computatur quis in eorum numero: in quorū numero in veritate nō est: ī. de biga. nuper Item talis quo ad immunitatem religiosus censetur j. de sen. excom. religioso. 2. rñso & bene facit litera ipsius decretalis, quæ dicit talem non esse religiosum cum effectu: quasi diceret eum religiosum. 2 sed reuocabiliter, ad instar eius quod dicitur de tacitè professo, qui pœnitet infra triduum ī. eo. tit & lib. constitutionem. & in antiq. c. ad nostrā. vā sura, ī eo super eo. consulti. postulasti. statuimus & sup eo lib & tit. c. 1. & 2 dnt talem redire vel remeare ad sæculū: patet igitur ꝙ sæculum exiuerat: alias redire non posset. & est simile de conse. dist. 3. qui in maternis. & sup. de hær. accusatus. debet ergo iste nouitius aut in totum dimittere, aut in totum amplecti, sicut pupillus: aut omnia nomina tutoris debet rata habere, aut omnia respuere. ff de admini. tuto. cum quæritur, ad idem de consecrat. dist. 1. comperimus. Item dato ꝙ in alijs tractatibus capituli absentes nō debeāt vocari secundum ea quę no. 10. q. 2. hoc ius. & dixi sup. de testib. præsentium. tamen non potest negari, quin debeant vocari ad receptiones canonicorū: & ad cessationes diuinorum faciendas. sup. eodem li. de præbend. cū in ecclesijs. & de offic. ordin. quamuis. Si igitur ad electionē prælati, & ad p̄dicta vocabitur, & sic sępe discurret, quomodo monasterium probabit mores eius? Forte tunc inhoneste viuet cum exibit claustrum, & sic infringetur decre. ad nostram. supra eod. tit. in antiquis. Item iste incertus de statu suo, certam legem dicere non potest. 3 ff. de testam. l. qui in domini, & l. seq. & idē in eo qui ignorat an sit captiuus, an a latrunculis captus. ff. de leg. 3 l. i. 1. responso. ergo nec electionem facere. quæ debet esse certa. supra eodem lib. de elect. c. 2. & bene facit pro hac parte: qui cleri. vel vouen. consuluit. vbi dicitur quod habitus sine professione impedit ne contrahatur. ad idem sup. de offi. dele. iudex. eo. li. vbi per solam propositionem recusationis etiam ante causam limitem impeditur delegatus Papæ facere quod alias sibi de iure competit, scilicet delegare, nisi volente recusatore, sic dici ꝙ ante professionē per solam probationem impediatur talis eligere, nisi de gratia per capitulum vocaretur. 4 ad idem bene facit sup. eo. lib de tempo. ordin. cum nullus. in fi & j. de priuileg: c. 1. in fi vbi qui reuocabiliter manet in loco, naturam loci sortitur. Ad idem optime sup. eod. lib. de procur. c. 2. duobus modis. Primo, quia ibi ingressus religionis. intelligo etiam causa probationis, vt ibi dixi, & absentia in loco remoto, æquiparantur, sed si in remoto loco iste esset absens, non deberet vocari: ergo nec ingressus religionem. Item ibi procurator qui erat dominus litis per contestationem, per ingressum religionis amittit vsum litis: sic dicam canonicum per ingressum amittere vsum vocis, quam in capitulo habeat: amittere dico quo ad actum, non quo ad habitum: ad idem C. de curat. furio cum alijs & hoc verum credo: puto enim locum esse illi clausulæ concilij: Qua propter volunt & possunt, &c. quasi iste sic in probatione manendo interim videatur nolle. Nec obstat hæc decre. non enim simpliciter ex iure beneficij procedit ius eligendi: quod probatur sup. de elec. cum in cunctis, &c. cum Vinton & sup. eod. lib. eo. tit. ex eo ꝙ clē vt hi qui. de ætate & quali. cum si. Secus crederē in patrono, vel in eo ad quem non de iure collegij, sed iure singulari spectaret electio.

ADDITIO. Et in his procedat dictum Archid. fortius enim est ius quod spectat ad aliquem iure singulari, quam quod spectat iure collegij, & facilius euellitur secundum, quam primum, vt patet per no de const. cum omnes. in prima glo in ant. hinc est etiam quod ius collegij non transit in monasterium per professionem, sed ius priuati bene transit. 19 q. 3. si qua. Ioan. Andr.

a ¶ Assensus.] tunc enim beneficio renunciat, & ideo licite alteri confertur. & sic intelligatur decr. sup. de renunc. ex transmissa.

b ¶ Aut constet.] secundus casus, dic', constet, clara probatione, vel competentibus indicijs sup. eo. tit. & si non solum.

c ¶ Vel professionem.] tertius casus, intelligo alicui de approbatis religionibus, vt inf. tit. prox. c. vnico.

d ¶ Seu] quartus casus.

e ¶ Scienter.] sup eo sicut tenor. & sup. c. proxi.

f ¶ Professorum.] vbi distinctus est, vt dixi sup. eod. tit. & lib. c. 1.

[Glo. seq. dubium & obiectionem soluit.]

g ¶ Sed interim.] prouidit personis: modo prouidet ecclesijs. ad idem supra de elec. cum nobis olim. & c. cum ex eo. eod. li. & prouisio executioni mandabitur per episcopum vt in prædict. decr. cum ex eo. §. porro. sed sponsæ non sic est per vicarium prouidendum; & ideo ibi tempus arctatur. de conuer. coniug. ex publico. propter quod dicebant quidam idem in clerico beneficiato, & male.

h ¶ Debebit.] in officijs diuinis, etiam in cura, si curatum esset beneficium.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

i ¶ Portione.] & reliqua portio asseruabitur [ipsi eidē Io. And.] Vel in vtilitatem ecclesiæ expendetur. sup. eo.

† Al. consensus.

1 Ista motiua Arc. ptinenti' allegarentur si q̄ esetur verū nouitius veniens ad electionē sit admittēdus hoc voluit Ioan. An. in nouell. [ibi, nota quia qō] nō aūt voluit approbare Archid. sicut Phil. credit. Fon.

2 Pure Io. An. Dom. alleg. l. cū pater §. 2. de leg. 2. sed Arch. dicit ꝙ talis trāsitus in religionē est conditionalis 3 quia alias oīa sua interim essent monasterij. Auth. ingressi. cuius ɔtrium hic patet. vide Fel. in c. in p̄sentia, de pb. Font.

3 Sequuntur Ioan. An. Do. p l. 1 §. largius. ff. de suc. edi. l. 1. 1. respō. de leg. Fō.

† Ab eo deputandū, Conc. Trid. sess. 6 d refor. c. 2.

4 Istæ rationes ptinenter faciūt ad qōnē glo. Fon.

lib. de elect. quia sæpe. de offi. ord. præsenti. § porro, eo. lib. Nec credo quod dari debeat ipsi qui est in probatione: iam. n. non bene probaret, si tales redditus interim haberet. Barth. Brixi. quod dicens quod Tanc. sic tenebat, scilicet quod interim debeat habere fructus: quia adhuc nō est monachus, & potest reuerti, hoc dixit in quæstione, qui ei clericus, circa finem quæstionū sua rum. Et Venerialis. 69. Fatetur tamen ibi quod consuetudo se habet in contrarium.

Arch. quod tenet cum Tanc. & Bar. Brix. rndet ad hæc duo capitula quod loquuntur in ecclesijs vacantibus, illud autē nō vacat, vt hic patet. Io. A.

† Vide S. Th. 2.2. q. 88. ar. 3. & q. 189. art. 4. & 8.

Q Vi.] simplex votum de certa religione intranda tollit per sequēs sollēne alterius religionis & laxioris. h. d. Et ponit dictum, cum rōne interserit: ibi, Cui tamquam: & subdit de pœna: ibi, Pro voto. Præmitte quod est dare votum sollēne, & votum simplex: de quibus j. eo. tit. prox. ca. 1.

CASVS. Ponamus quod ego feci votum de intrāda religione S. Benedicti: & steti in simplicibus finibus voti: postea voto nō completo intraui religionē laxiorē, puta religionē S. Augustini: & feci votū sollēne: nunquid per istud votum sollēne est rupt. primū votū simplex? Rndetur quod sic: tamen peccaui rumpēdo primum votum simplex: & pro illo peccato debeo confiteri, & agere pœnitentiam. Secus si primum votum esset sollemne: tunc non rumperetur per sequens votum etiam sollemne.

¶ Idem.

¶ Secundum votum sollemne religionis derogat priori simplici, h. d. 10. de Fan.

CAP. V.

QVi † post [a] votum à se de certa religione intranda [b] emissum, religionem aliam etiam laxiorē [c] ingreditur, & profitetur in ipsa; potest (voto non obstante priori, cui tamquam simplici per secundum sollemne noscitur derogatū) remanere licitè i eadē. Pro uoto tamen non completo, erit eidem pœnitentia [d] imponenda.

Idem.

¶ Vacante Monasterio, Cōuētus nouum recipit monachū, si communiter ad Abbatē & eos spectat: si ad Abbatem solum, secus. h. d. Dom.

CAP. VI.

SI ad solum [e] Abbatem pertineat [f] creatio monachorum, eo defuncto ne quibit nouus monachus à Conuentu creari. [g] Aliàs poterit, si eorum creatio spectat † insimul ad vtrunque. [h]

[c] Nota primò, quod vouens expressè intrare etiā certā religionem, dicitur vouere simpliciter, & non sollemniter. Nota secundo, quod non adimplenti votum simplex, imponitur pœnitentia, licet alio simili voto se adstrinxerit, minori tamen. Dom.

[Prima glo. dicit quid declaret.

a ¶ Qui post.] emanauit ad declarationem eius quod notat Ber. sup. eo. porrectum.

ADDITIO. Et secundum Archi. eorum quæ no. 27. q. 1. in Sum & c. 1. Io. Andr.

b ¶ Intrandæ.] nota verbum, quia aliud est religionem profiteri, aliud vouere de intrando, vel profitendo. In primo casu non loquitur hæc decr. quia talis etiam sæculari habitu non mutato iam monachus illius religionis dr, sup. eo. sicut nobis, &c. constitutionem, isto tit. & lib. sup. quia habitus, & e. sup. eo. porrectum. In secundo casu loquitur decre.

c ¶ Laxiorem.] quia de strictiori non dubitatur, quia etiam si esset professus, posset ad strictiorem transire. sup. eo. licet. sed de pari, & laxiori dubitabatur, & plus de laxiori, & ideo dixit etiam laxiorem.

ADDITIO. Professus si ad strictiorem transiret, non esset locus imponendæ pœnitentiæ, de qua finis loquitur, secundum Archidiaco qui allegat quod votum vel propositum non infringit, qui cōmutat in melius, sup. de iureiu. peruenit, supra, de voto, scripturæ, supra, de regula. licet. Io. Andr.

d ¶ Pœnitentia.] tanto durior, quanto manifestius fuit votum, j. tit. proxi. cap. vnico, in fine.

SI ad solum abbatem.] Distinguit duo membra: secundum ibi, Aliàs.

CASVS. Ponamus quod de cōsuetudine vel priuilegio creatio monachorū monasterij S. Cypriani spectat ad solū Abbatem: qui de iure cōi spectat ad Abbatem, & Conuentum simul: ita quod solus Abbas de iure cōi non posset creare monachos sine cōsensu sui Cōuentus. Accidit quod abbas est mortuus: vtrū mortuo abbate possit cōuentus solus creare monachos? Rndet quod non: secus si creatio monachorum spectaret ad abbatē & conuentum simul: nam in isto casu mortuo abbate posset solus cōuentus creare monachos de nouo. Nota primo, quod monachus ad monachatum nō eligitur, sed creatur. vide glo. quæ incipit, nunquid in Cle. de suspēsiuā, de iud. Nota secundo, quod cōgregatio monachorum appellatur conuentus. vide in antiq. de rescrip capitulum. Dominicus.

[Prima glo. dicit quid declaret.

e ¶ Si ad solum.] emanauit ad declarationem decre. sup. de elect. offici. & eorum quæ ibi no Mon. & Gui. in Spe. de stat. mona. ver. 21.

f ¶ Pertineat.] de consuetudine præscripta vel priuilegio, alias de iure pertinet simul ad vtrunque. sup. de ijs quæ fiunt à præla. ca noscitur.

[Glo. seq. dat simile.]

g ¶ Creari.] sicut mortuo prælato ad quem pertinet beneficij collatio, capitulum non confert. sup. eo. li. ne sede vacan. cap vnico, quod cum isto concordat.

ADDITIO. Et secundum illam intelligas istam, quod si vbi solus abbas hoc facit, licet de consensu vel consilio monachorum, illo mortuo non transit in Capitulum. Io. Andr.

[Glo. vltima soluit dubium.

h ¶ Ad vtrunq.] multo fortius si ad conuentum tm; & quia de hoc articulo nō dubitabatur, ideo fuit omissū.

† In antiquioribus codicib. cōstanter legit, spectet.

† Aliàs, epo Biterrensi.

† Vide S. Th & ibi. Caiete. 2. 2. q. 88. ar. 7.

Idē Io. Mona & Arc. Io. A.

TITVLVS XV.

De voto & voti redemptione.

¶ Bonifacius octauus Biteren. † Episcopo.

¶ Votum sollēnizatū per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem factā alicui de religionibus per sedē Apostolicam approbatis, dirimit matrimonium post contractū alias solum impedit, & nō dirimit. h. d. secundum Zenz.

CAP. VNIC.

QVOD † VO-

DE VOTO ET VOTI REDEMP.

¶ Dictum fuit sup tit proxi. de voto in specie, puta de voto religionis, nunc videndum est de voto in genere, ideo post titulum præcedentem, annectitur titulus, de voti redemptione.

Cōtinuatio.

QVod votum.] In prima ponitur consultatio, in secunda responsio, ibi, Nos igitur, quæ præmittit motiuum. Secunda ibi, Præsentis. ponens sollemnis voti duas species, Secunda ibi, Aut. Tertia, ibi, Reliqua, ponit

ponit de non sollemni, & poena transgressoris.

¶ Praesupponendum est pro intellectu huius Cap. illud quod habetur in gl. magna, in c. rursus, qui cler. vel vouen. in anti. videlicet, quod votum castitatis sollemne, impedit matrimonium contrahendum, & etiam contractum dirimit. Si autem sit votũ simplex impedit matrimonium contrahendũ, sed nõ dirimit iam contractũ. Istud capitulum emanauit ad declarandum quod dicatur votum sollemne, & quod dicatur votum simplex. Nam quidã dicebãt quod votum sollẽne dicitur, qñ quis promittit ex nunc continentiã: Sed votum simplex dicitur, quando quis ex nunc vouet, quod post annum vouebit perpetuam continentiam.

¶ Casus hoc praesupposito, sic figuratur. Episcopus Biterent. in praesentia Papae constitutus, quaesiuit ab eodem: Sanctissime Pater, iure cautum reperio, quod votum castitatis sollemnizatum, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum. Votum vero simplex non dirimit matrimonium iam contractum, licet veniens contra, peccet mortaliter. Item reperio altercationem inter Doctores, quod votum dicatur simplex: & quod votum dicatur sollemnizatum: occasione huius vellem informari quod votum appelletur simplex, & quod sollemne? Respondet Romanus Pontifex, quod omne votum castitatis dicitur simplex, siue sit de praesenti, siue de futuro: dummodo non sit sollemnizatum per professionem tacitam vel expressam: quia tunc diceretur votum sollemne, vt non teneat matrimonium contractum: vel si quis suscepit sacros ordines, puta Subdiaconatus, dicitur uotum sollemne: alias autem dicatur votum simplex, siue quis dicat, exnunc voueo castitatem, siue etiam dicat, promitto quod post annum vouebo castitatem, & sic patet quod istud capitulum non facit ius nouum, sed solum declarat illa quae notantur in d. cap. rursus, qui clerici uel uouentes. Nota primo ex isto cap. quod sollemnitas uoti est inducta ex constitutione Ecclesiae: & sic non est ipsum votum quod impedit matrimonium, vel dirimit: sed est ipsa constitutio Ecclesiae. Ex quo patet, quod constitutio Ecclesiae potest habiles ad contrahendum matrimonium inhabilitare: & contra, potest inhabiles habilitare: Nam de lege diuina quando aliqui erant in dispari gradu distante aequaliter a stipite, non poterant contrahere, vt pro hoc est glo. no. in cap. litteris, de restitu. spo. in antiq. Nota, quod matrimonium fuit institutum in statu innocentiae: quia secundum Doctores est duplex institutio matrimonij. Prima est ad prolem procreandam: & illa fuit facta in statu innocentiae ante peccatum primi hominis. Alia est institutio matrimonij ad euitandam fornicationem: & illa fuit facta post peccatum Adae: & sic intelliguntur iura facientia pro contrario. Not. vlterius, quod vinculum matrimonij est indissolubile: Sed verum istud intelligatur quod vinculum matrimonij sit indissolubile loquendo de matrimonio consummato copula carnali, vel nõ consummato: communis opinio Doctorum est, quod matrimonium non consummatum potest Papa rumpere, licet Panor. teneat contrarium in cap. ex publico, de conuers. coniug. in antiq. & mouetur per istam rõnem: quia quos Deus coniunxit, homo non separet. Sed ad istam rationem respondẽt Doctores, dicendo, quod istud intelligitur de copula carnali: ita vt sit sensus, quos Deus cõiunxit copula carnali, & post matrimonium consummatum, homo non separet. No. vlterius, principalem effectum huius c. videlicet, quod votum castitatis dicitur sollemnizatum quantum ad dirimendum matrimonium iam contractũ per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem tacitã, vel expressam. Ex quo patet, quod sacer ordo habet annexum votum continentiae, licet expressè non dicatur in susceptione sacri ordinis, quod ipse suscipiens vouet castitatem. Nota, quod ad hoc vt votum religionis obliget profitentem, oportet quod faciat professionem alicui religionis approbatae.

[Quod vo]tum [a] debeat dici sollemne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti. Nos igitur attendentes, quod voti sollemnitas ex sola constitutione Ecclesiae est inuenta: matrimonij verò vinculum ab ipso Ecclesiae capite rerum omnium conditore, ipsum in Paradiso, & in statu innocentiae [b] instituente, vnionem & indissolubilitatem acceperit: Praesentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici sollemne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quòd sollemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis; [c] Aut per professionem expressam, vel ta-

[Prima gl. dicit quid declaret.]

a ¶ Quod votum.] Emanauit ad declarationem eorum, quae no. Io. 27. q. 1. in princ. & c. 1. & Ber. qui cler. vel vouentes, rursus.

ADDITIO Et Inn. de regu. porrectum. de frig. fraternitatis, super ver. alioquin. Io. And.

b ¶ In statu innocentiae.] id est, ante peccatum. Et nota contra illos qui dicunt matrimonium fuisse institutum per haec verba, [1] Crescite & multiplicamini: sed vt hic vides in Paradiso, & ante peccatum institutum fuit: & per illa verba protoplasti: Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. Genes. 2. cap. in fi. & 32. quaestio. 2. lex diuina.

ADDITIO. Vide quod dixi sup. de frig. c. fin. super glo. simile. Io. And.

[Gl. seq. recitetur per quaestionem, ad quam arg. pro, & soluit contrarium, per tex. per euitationem absurditatis, & per rationem, addens illum approbatum, & huic decre. respondet.]

c ¶ Sacri ordinis.] vt sup. qui cler. vel vou. ca. 1. & 2. In minoribus autem licitè contrahitur, ut sup. in anti. de cler. coniug. c. 1. Et ex eo quod hic aequiparat professionẽ religionis & sacrum ordinem, videtur quod sicut per professionem religionis soluuntur sponsalia de pñti, sic per receptionem sacri ordinis ante carnalem copulam dissoluuntur; sic & alibi aequiparantur ista 20. q. 2. c. 1. & sup. de vita & honest. cler. clericus. Sed iam disputaui & terminaui contrarium, quod est hodie approbatum per constitutionem Ioan. quae incipit; Altercationis [2] antiquae; scilicet sponsalia de praesenti non dissolui per receptionem sacri ordinis, per decre. ex parte; 2. de conuer. coniug. ubi etiam de hoc (gl. penul. super qua scripsi opinionem Host. Io. And.) & 27. quaest. 2. desponsatam, non enim recipiendo sacrum ordinem vouet se castitatem seruaturum in saeculo, & tamen tale votum castitatis in saeculo seruandae non dissoluit sponsalia de praesenti, vt ibi. Inducat ergo hoc fauor religionis, & merito, quia alia est causa monachi, alia clerici. 16. quaestione 1. alia. in solo ergo casu expresso dicamus separari, quod. n. non est sanctorum patrum decretis, &c. sup. de transla. inter. Et si diceremus contrariũ, iam hic nõ esset aequalitas; quia iam duplici remedio posset vir sponsalia dissoluere, & mulier vnico: quia propter sexus fragilitatem ordines recipere non potest. Est autem ratio quare hoc speciale est in religiosis, quia mortui sunt mundo. 16. quaestio. 1. placuit. Vnde sicut mors naturalis solueret sponsalia: sic & ista ciuilis permittente canone; de conuersio. coniuga. verum, & c. ex publico, quae ratio deficit in clerico saeculari. Non obstat haec decret. immo potius concordat, quia aequiparat

1 Qñ & quibus verbis fuit matrimoniũ institutũ, vide Magistrũ li. 4. Sent. dist. 26. §. cõiugij st. & §. sequ. & ibi latissimè Doctores Scholasticos, adde Cõci. Tri sess. 24. de sac. matrimonij, in prin.

2 Hf hodie inter extrauagãtes Io. 22. eo. ti. & incipit. Antiquę cõtertationi.

parat ista quo ad dirimendum matrimonium post cõtractum, quasi quoad dirimendum prius contractum paria non sint: immò dispatia rationibus prædictis, plura enim profitendo promittit monachus, quam recipiendo sacrum ordinem clericus.

recipiãtur vltra, nõ tenet receptio: licet sit secus in monasterijs virorum: quia licet etiam non deberent recipi viri, nisi quot possent viuere ex redditibus monasterij, tamẽ si recipiantur, tenet receptio: quia in illis cessat ratio, de quã in hoc capitulo. [Porro ne Moniales.

a ¶ Tacitam.] quæ fit cum maior sponte & sciẽs recipit habitũ professorũ, vbi est distinctus sup eo. tit. proxi. ca. 1. & cap. constitutionẽ, vel cũ habitum indistinctũ fert per annum, vt sup. eo. tit. c. 1. ex pa. te. & c. 1. eo lib.

a Vel distinctũ distinctiõe latenti, vt in Cle. de reg. eos q. Io. And.

b ¶ Per sedem Apostolicam.] aliàs enim non potest, ut supra de relig. domib. cap. vlt. & eo. ti. vnico. j. eo. lib. Io. And.

[Glo. seq. soluit duas quæstiones.

c ¶ Approbatis.] ergo si profitetur religionem non approbatam, si postea contrahit, tenet matrimonium: quod verum puto, etiamsi quãdo profitebatur credebat illã approbatam; & eadem ratione dico, q recipit quis subdiaconatum ab eo quẽ credebat epm, sed non erat; si postea contrahat matrimonium, bene tenet, & ita terminauit Barth Brix. & c. Tanc. in quæstionibus: Quidam ordinatus.

citã [a] factã alicui de religionibus per sedem Apostolicam [b] approbatis. [c] ¶ Reliqua verò vota etsi quandoque matrimoniũ impediant contrahẽdũ: [d] & quãto manifestius sunt emissa, tanto propter plurium scandalum & exemplum durior pœnitentia transgressoribus debeatur: [e] non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

TITVLVS XVI.

De statu Regulariũ.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Moniales tacitè vel expressè professa, clausuras monasteriũ exire non possunt, nec alij ad illas intrare, nisi causa legitima & superioris licentia interueniat. hoc dicit.

CAP. VNIC.

Ericuloso [f] † & detestabili quarũdã monialium statui (quę honestatis laxatis habenis [g] & monachali modestia se rusque verecundia, [h] impudenter abiectis, [i] extra sua monasteria nonnunquam per habitacula secularium personarum discurrunt, & frequenter intra † eadẽ monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea [k] deuouerunt, grauem offensam, [l] in † religio-

In aliquibus partib. erat talis consuetudo, q quis in causa sua vel suæ ecclesiæ tenebatur litigare p se, vel per procuratorem, constitutum apud acta coram iudice: & quod veniret semel in cã personaliter coram iudice, vñ ne detur Monialib. occasio vagãdi, Papa deprecatur iudices laicos, & dominos tẽporales, vt ipsi admittant procuratores Monialiũ, licet non fuerint constituti apud acta, sed intra monasteria. [Diuini iudicij.] Et sic executores negligẽtes peccãt mortaliter. hoc hẽnt ista verba, obtestatione diuini iudicij, & in terminatione maledictionis æternæ. Ordinatio iure subiectis. No. q archiepi & Primates sũt executores huius cõstõnis, & iõ Moniales sibi subiectas & non exemptas poterunt compellere sub auctoritate ordinaria: sed Moniales exemptas cõpellẽt auctoritate Apostolica sibi commissa per illud capitulũ. Nota, q corrũpens Monialẽ professam, dr grauem offensam inferre Deo, & religioni opprobrium. v. de tex. in c nec aliqua, 27 q. 1. Nota, q etiam legitima causa subsistente, non est licitum ingredi monasteria Monialium sine specia li licentia superioris Dom.

† Hæc constitutionẽ renouat Cõci. Tri. ses. 25. tit. de Reg. & Monialibus. c. 5.

† In antiquis legitur intra.

† Dictio, in decẽt ĩ vno manuscripto in alio itẽ manuscrã pro ista: & religionis opprobrium, & scãdalum plurimorum.

d ¶ Contrahendum.] vt sup. qui cler. vel vouen. rursus. Ioan. And.

e ¶ Debeatur.] ex manifestatione igitur grauius fit peccatum. ad hoc sup. de pœn. & remis. c. 1. de hoc dic, et no. 32. q. 4 nemo hi. dist. clericus solus, & sup. de cel. miss. de homine.

ADDITIO. Et 19. dist. Anastasius. Arch.

DE STATV REGVLARIVM.

¶ Dictum fuit sup. de religiosis & monachis: verum quia posset aliquis dubitare de eorum statu & vita: ideo ad nos informandum ponit Rom. Pontif. titulũ de statu monach. Helias.

Ericuloso. CASVS. Quidam constitutus in pñtia Bonifa. VIII. qsiuit ab eodẽ, Sãctis. Pater, vellẽ a vobis informari in quo statu debeant viuere Moniales? Rñdet Rom. Pontif q cũ sit inhonestũ, & multũ periculosũ, q mulieres admittant in monasterijs suis viros: statuit q de cetero Moniales maneant sub perpetua clausura, & non recipiant viros in suis monasterijs, etsi sint viri religiosi, cõtra quos nõ est pũmptio, & deputat executores, & qua auctoritate fiat clausura. Etiam statuit, q si Moniales debeant facere homagiũ, q illud faciant per procuratorem, si possit fieri: sed si dñs nolit eas recipere per procuratorẽ, dñt ire ad ipsũ dñm cũ decenti comitiua, & facto homagio dẽnt redire ad monasteria [Bonis siue prouentib. Ne Moniales habeãt occasionẽ exeundi monasteria, nõ dẽnt in monasterio suo recipi aliquæ Moniales, nisi quot possint viuere ex redditibus & pũentib. ipsius monasterij. & si

[Prima glo. diuidit & summat.]

f ¶ Periculoso] in quattuor partes diuido hanc decretalem. 2 In quarũ prima quę durat vsq; ad § sane, ponit cãm cõstõnis, & cõstõnẽ de clausura monialiũ. In secund. pcipit vltra facultates monasteriũ non Medicantium nullã recipi, & q factum irritũ decernit, vsq; ad §. verum. In tertia prouidet quid iuris qñ Moniales habent facere fidelitatem vel homagium tẽporalibus, vel secularibus dominis, & qñ in ecclesiastico, vel secularis foro causas habent, & hoc vsq; ad § & qm, in quarta facit ordinarios executores huius iuris de clausura, etiam quo ad exempta monasteria, protestando, quod per hoc in ipsis exemptis quo ad alia nihil iurisdictio nis sibi vendicent.

3 Io. Mo. diuidit in septe, de prima, tertia, & quarta, & qualibet ipsarũ facies duas. Io. And.

ADDITIO. Et ut inf. dicit gl. præmitte hic literã illã: Cupientes salubriter prouidere. Et Arch. exponit, periculoso, pernicioso, detestabili, execrabili. Io. And.

g ¶ Laxatis habenis.] similitudinariè ad equum, qui laxatis habenis currit quo vult. de homic. dilectus, in antiqu.

h ¶ Verecundia.] 30. q. 5. nec illud, & 33. quęstio. 5. hæc imago.

i ¶ Abiectis.] sic sup. eo. lib. de elect. c. quorundam.

k ¶ Spontanea.] aliàs non obligaretur, vt 20. q. 3. præsens clericus & de regula. cum virum. in fi.

l ¶ Offensam.] 27. q. 1. nec aliqua.

¶ Co-

nis opprobrium, & scandalum plurimorum) prouidere salubriter cupientes; [a] præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus, vniuersas & singulas Moniales præsentes [b] atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus [c] existentes, sub perpetua [d] in suis monasterijs debere de cætero permanere clausura; ita, quod nulli earum religionem tacitè vel expresse professæ, [e] sit, vel esse valeat quacunque ratione vel causa (nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum alijs absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas; nullique aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ [f] (nisi rationabilis & manifesta causa [g] existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus vel accessus pateat ad easdem; vt sic a publicis & mundanis conspectibus separatæ, omnino seruire Deo valeant liberius, & (lasciuiendi opportunitate [h] sublata) eidem corda sua & corpora, in omni sanctimonia diligentius custodire.

10 ¶ *In Monasterio non Mendicantium tot sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari: & vltra non valet receptio. hoc dicit. Dominicus.*

20 ¶ Sane † vt hoc salutare statutum commodius valeat obseruari, districtius inhibemus, ne in monasterijs ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in sorores, nisi quot pote-30 runt de ipsorum monasteriorum bonis siue prouentibus absque penuria [i] sustentari: [k] si secus actum fuerit, irritum [l] decernentes.

40 ¶ *Abbatissæ principibus secularibus ad fidelitatis sacramentum præstandum astrictæ, si non possunt per procuratorem iurare, personaliter exeundo Monasterium iurabunt: absque dilatione ad monasterium redituræ. Dominicus.* 50

¶ Verum quando Abbatissa vel Priorissa cuiusuis monasterij, pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo princi-

a ¶Cupientes.] hic incipe constructum.

[Glo. seq. obijcit & dupliciter soluit.]

b ¶Præsentes] sed quomodo præsentibus Monialib. districtior vita imponi potuit contra id 15. q. 1. nec is, 32. q. 1. integritas. 20. q. 3. præsens. cum & nemo crescere compellat 74. dist. gesta. & ibi de hoc? Potest dici quod illud verum de regula: sed hic ad regulam nihil adijcitur: sed modus habitandi secundum naturam rei taxatur. [Idem Ioã. Monach.] Vel dic, supradicta vera in clericis sæcularibus: In religiosis qui velle vel nolle nõ habent, secus, quia illis potest strictior vita indici, etiam ex regula secundum Inno qui hoc notat de regular. super eo. & hoc probat ista decretalis & clementina eo. tit. ne in agro. Et adde quod dixi infra de regu. iuris, quod omnes.

ADDITIO. Et per hæc iura patet Papam circa professos multum posse in cibis, vestib. modo manendi, & similibus, quæ plus cadunt in bonis fortunæ, reseruata tamẽ naturali sustentatione & substantialib. regulæ, de quibus dicitur sup. eo. cum ad monasterium in fi. In bonis autem naturæ, gratiæ vel gloriæ, nõ est tanta Papæ potestas, quod per se patet: illa enim Deus cuius vices gerit, non transtulit in eum. Io. And.

c ¶Partibus.] quia varietas locorum, iuris varietatem regulariter non inducit C de tempo. in integrũ restitut l. superuacuam. Et nota quod dicit mundi: totius enim orbis Papa tenet principatum; 3. nona q̃one tertia cuncta per mundum, & in proœmio huius libri, cum suis concordantijs.

[Glo sequens soluit duo dubia.]

d ¶Perpetua] non credo. [Idem Arch.] quod decretalis ista tollat, quin possent, si vellent ad strictiorem religionem humilitatis & puritatis causa transire, sup. de reg. licet petita licentia. vt ibi. Item quin vna monialis ad regimen alterius monasterij possit assumi; supra eo. lib. de elect. nullus. cum suis concordan. semper. n. erunt in clausura.

e ¶Professæ.] quod dic vt infra tit. proxi. c. 1. & constitutionem, si ergo professa non erat huius constitutionis tempore, non tenetur.

f ¶Honestæ.] vnde nec monachi ad eas accedere debent, vel cum eis colloqui: nisi in præsentia abbatissæ per modica verba. 18. q. 2. diffinimus. nec debẽt esse monasteria duplicia, vt in c. seq.

g ¶Causa] sicut in medicis, barbitonsoribus sartoribus carpentarijs cum eguerint, & his similibus.

h ¶Opportunitate.] 18. q. 2. diffinimus.

[Glo. seq. quæstionem de facto ponit, & soluit.]

i ¶Absque penuria.] No non dixit. cõmode: nam in quadam q̃one de facto opponebat quidam quandã Moniales quod earum receptio non tenebat quia facultates non sufficiebant: & formatus fuerat articulus in hæc verba: intendit probare, quod ex facultatibus monasterij Sancti Petri non põt tot commode sustẽtari Opposui quod intentio probata [4] non releuabat: quia posset esse quod non possent cõmode: tamen possent absque penuria: iam enim dico quod canonicus Bononien. de centũ florenis nõ posset commode sustẽtari, & tñ de 25. sustentaretur absque penuria. Idẽ dico de meipso: nam in illa commoditate inspicit cõsuetudo regionis, & qualitas personæ: vnde licet non possum commode sustentari, tñ possum sine penuria. Penuria .n. secundum deriuatores habet in se egestatem, indigentiã, & defectũ necessariorum. Hoc ergo voluit constitutio, quod constitutæ in monasterio non Mendicãtium, nõ haberẽt necesse mendicare propter necessarium defectũ, Si autem considerato antiquo statu monasterij, vel alijs monasterijs ciuitatis nõ possunt commodè su-60 stentari, tamen possunt absque penuria, tenebit receptio: hoc enim ius nouum, quod receptionem vitiat, extendendum non est: & sic obtinui.

ADDITIO. Sint ergo cauti qui articulos formant in ponderando verba, & facit quod dicam infra de homicid c. 1. super ver. Christianorum. & c. 2. in prin. & de vsu. c. 2. in prin. Io. And.

k ¶Sustentari.] de inst. c. 1. & c auctoritatem. de vita & honest. cleri. quoniam, vt ait, in antiq.

[Glossa sequens recitetur per quæstionem, & ipsius solutionem.]

l ¶Irritum.] hoc speciale dictum videtur in talibus monasterijs fœminarum: secus puto in monasterijs virorum.

1 Religiosis an possit imponi asperior status per Papã, de quo vide de Abbatẽ, & alios in c. ad nostram, extra de appel.

2 Vide Turrecrematam in summa de eccl̃a, lib. 2. c. 114.

3 Eiusdẽ religionis & habitus quod dic vt in Clem. 1 de elect. Ioã. Andr. Et vide Conciliũ Trid. sess. 25. tit. de Regularibus, & Monialibus, c. 7.

† Vide Cõciliũ Triden. sess. 25. tit. de Regularibus, & Monialibus, c. 3.

4 In cautum. n. esset hoc ante probationẽ opponere ad aduersarium instituendũ. & est si. quod dixi de lib. obl. c. vlt. in fi. Io. And.

pe seu domino temporali, [a] sibi debebit homagium, [b] vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quod per procuratorem illud præstet, [c] possit efficere apud eum [d]) de monasterio cum honesta & decenti societate [e] exire poterit eo casu licenter, homagio facto, quam primum commode poterit, seu fidelitatis præstito sacramento, ad ipsum monasterium è vestigio [f] reuersura: sic quod in fraudem [g] residentiæ, siue moræ claustralis, nihil fiat omnino.

¶Compelluntur domini temporales per censuram Ecclesiasticam, vt in suis curijs admittant Abbatissas per procuratores litigare; Ecclesiastici verò in temporalibus, & spiritualibus earum procuratores admittere debent. Dominicus.

¶ Porro ne Moniales causam seu occasionem habeant euagandi, Principes sæculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus † per viscera misericordiæ IESV CHRISTI, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quod Abbatissas ipsas, & Priorissas, ac Moniales quascunque monasteriorum suorum curam, administrationem, negotiave gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis Tribunalibus, seu Curijs litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui atornati in aliquibus partibus [h] nuncupantur) seu alijs huiusmodi, easdem oporteat euagari. Si qui vero contra præsumpserint, exhortatione huiusmodi rationabili atque sanctæ obtemperare nolentes: cum sit iuri contrarium, quod mulieres (præsertim religiosæ) per seipsas litigare cogantur, & a via deuiet honestatis, & periculum animarum inducat, [i] ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autem, & alijs prælatis superioribus & inferioribus quibuscunque, iniungimus, quod & ipsi causas, seu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipsis, aut in Curijs eorundem; siue sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciant, & tractari. [k]

¶Ordinarij, locorũ in subiectis monasterijs propria, in exemptis Apostolicæ auctoritate clausurãm procurare debent, nec est propter hoc in alijs casibus iurisdictio in exẽptos eis attributa. hoc dicit. Dominicus.

¶ Et quoniam parum esset condere iura, nisi essent, qui ea executioni debitæ demandarent, [l] Patriarchis, Primatibus, [m] Archiepiscopis, & Episcopis vniuersis districte in virtute sanctæ obedientiæ,

---

rorum. [Idem Ioan. Monac. & Archid.] licet enim & in illis vltra quam sustentari possunt, recipi non debeãt si tñ fuerint recepti, tenebit, quia & hominum cœtibus se immiscere, & sibi vitæ necessaria acquirere possunt de consecra. dist 5. nunquam.

Receptio monacharum facta vltra facultates cõuentus, an valeat.

ADDITIO. Bene facit quod no. 18. dist. c. pen. Et facit iste §. per Ioã. de Deo, qui lib. 3 q. 10. tenuit, ꝙ si virgines dicentes se meretrices ingrediũtur monasteriũ institutum ad recipiẽdas solas meretrices pœnitentes & nõ alias, non tenet receptio, nec pñt ibi saluari fraude durante: qua reuelata inde debẽt expelli. Io And.

a ¶Dño temporali.] in ecclesiastico .n. secus: quia ille de necessitate illas per procuratorem ad hoc faciendum admittere debet. ĩ. eod. §. episcopus.

[Gl seq. signat 𝔠riũ & soluit.]

b ¶ Homagium. 𝔖 ĩ. de reg. iu. c vlt Sol. ꝑ spiritualib. nõ præstat homagiũ: qa illud est simonia. s. de simonia, ex diligẽti. sed pro temporalib. iurisdõnib. vel similibus bene ꝑstatur: & sic intelligit hoc, ad hoc 18. dist. si episcopus. & sup eo. lib. de appel. Romana. §. debet. in Auth. quomodo oportet. episcopos §. illud, colũ.

c ¶Præstet.] & sic iuratur per procuratorẽ, vt 63. dist. tibi domino, vbi de hoc.

† No. Do. & Phil. ꝙ verba rogatiua in materia pcepti stãt præcepti ue, gl. 11. q. 3. c. 10 so, no. in l. age, C. de transactio. de quo vide Tiraquel. tracta. de pœnis tẽperandis aut remit ten. c. 35.

d ¶Eum] dominum temporalem.

e ¶Societate.] habebit secũ duas, vel plures ex antiquis monachabus, & capellanos suos, & incedat honeste. Io. And.

ADDITIO. Abbatissa igitur non exeat sine societate; Valet n. societas ad suspicionem tollẽdã. 18. q. 2. diffinimus in fine, & 34. dist. fraternitatis; vide qđ dixi post Hierony. de præsump. cũ iuuentute, post prin. Sicut & ad informationẽ morum 12 q. 1. c. 1 poterit & secũ habere suũ spiritualem patrem, 18. q. 1.

Societas tollit suspicionẽ, & mores informat.

in decima. Archid.

f ¶E vestigio.] i. statim vel continuo.

ADDITIO. Idem verbum. ff. de neg. gest. diuortio, post princ. Io. And.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem de ratione diuersitatis quam soluit.

g ¶Fraudem.] sic s. eo. lib. de iud. mulieres. Sed ibi pœna excõmunicationis imponitur: hic non: forte ratio fuit iudicialis auctoritas, propter quam ibi magis delinquitur.

h ¶Partibus.] Anglicorũ. & Normannorũ. Et volebãt forte, ꝙ licet possent per pcuratorẽ agere, tñ illos haberẽt constituere in præsentia iudicis, & releuare & cauere. Io. And.

i ¶Inducat] merito igitur potuit papa super hoc legem dare. ad idẽ su. c. lib. de foro competenti, c. vlt. & de iureiuran. licet. infra, de sentent. excommunic. decernimus. Io. And.

[Glo sequ. obijcit & soluit.]

k ¶Tractari.] sed nõne hoc est 1° cõe omnium mulierum, ꝙ personaliter nõ trahantur ad iudicium, supra eo. lib. de iudi. mulieres. sic ꝙ non trahantur inuitæ: Sed istæ non debent etiam volentes trahi, vt ibi, in § cæterum. & hic.

l ¶Demandarent.] s su. e. lib de elect. vbi periculum, §. prætereà, & ff. de orig. iur. l. 1. §. post originem.

m ¶Patriarchis primatibus.] ista sunt nomina diuersa, tamen idem est officiũ 99. dist. c. 1.

ADDITIO. Arch. satis hic instat in his, repetens quod legit. & no. 93. dist. clericos post prin. dicit autem ꝙ de illis patriarchis loquitur hic, de q b. ĩ. de priuile. antiqua de primatibus autẽ habetur 18. dist. 1. ca. 75. dist. de persona. 3. q. 6 hæc quippe. 16. q. 4. & inter. 24. q. 4. sicut excellentiam. de maiorit. & obed. cap. fi. de dilat. c. si. in ant. iq. Io. And.

1 No. glo. referendo ad text. ꝙ ordinarij locorum pñt facere statuta ad obseruantiam iuris cõis, exaggerãdo pœnas iuris cõis, no. cap. vt singulæ, de offi. archipresb. & administratores. 21 q. 5. D. Font.

a ¶ Sua] auctoritate: quod est inf. Io. And.
b ¶ Clausura.] facienda quod est inf. Io. And.
c ¶ Secularis] 23.q.5. prodest & exhibebitur non ad praeiudicandum, sed ad quae Deo sunt placita exequendum. sup. de offi. ord. c. in antiq. & possunt ad hoc compelli. 24.q.5. administratores.
d ¶ Per hoc.] protestatio quaedam simile sup. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. praeterea & sup. de haer. ad abolendam. in fin. saluo eo quod habes in Clem. eod. tit. attendentes, in prin. Io. And.

DE RELIGOsis domibus.

Continuatio Dñi Heliae.

¶ Dictum fuit sup. per discursum titulorum precedentium de regularibus, & religiosis, qualiter obligantur religioni per tacitam, vel expressam professionē, & de eorum statu. Nunc videndum est de ipsorum domib. ideo ad nos informandum ponitur titul⁹ de religiosis domibus. vel sic: Visum fuit sup. de personis & statu religiosorū tanquam de dignioribus: nunc videndum est de ipsorum domib. ideo ponitur titulus de religiosis domibus.

Religionum.] Istud c. diuidit in quatuor partes: In prima parte Roman. Pontif. repetens ius antiquum, & ordines Mendicantium non confirmatos per Papam inquantū processerunt de facto, reuocat. In secunda parte, confirmatos prouidet de ordinib. approbatis, q professores eorum non possint remanere loca non vendendo, nec aliquid innouando. Tertio, ibi. Sane, dicit, q ista constitutio non extenditur ad Mendicantes, qui processerunt Concilium. In quarta parte quae incipit ibi, Ad haec, concedit personis ad quas ista constitutio extenditur, ut possint transire ad ordines approbatos.

Casus literalis Dñi Heliae.

CASVS. Cum ex multitudine & diuersitate religionum, quae diuersitas erat tam in modo viuendi, quam diuersis habitibus, emanauit Concilium generale, quod approbauit certos ordines, & reliquos reprobauit. postea quidam de nouo inuenerunt nouos ordines, & quidam a Papa obtinuerunt approbationem illorum ordinum, & alij non obtinuerunt: Vnde Papa statuit, ut illi ordines qui habuerunt approbationem Apostolicam, q professores in illis ordinibus remanerent quandiu viuerent, sed q nullum de nouo acciperent ad professionem: & sic illis profess oribus mortuis esset extincta illa religio. Vlterius Papa statuit, quod isti non possent noua loca acquirere, nec alienare loca acquisita, sed bona eorum relinquant Papae suae dispositioni. Circa verò alios ordines non approbatos & inuentos de nouo post Concilium, statuit Papa q professi non maneant in illo ordine: sed Papa dat eis licentiam, vt possint transire ad aliam religionem etiam laxiorem, & voluit Papa, quod ista constitutio non comprehenderet Praedicatores, & Minores, Carmelitas, & Augustinenses, sed vult Papa, q illi possint noua loca acquirere; nam longe ante istam constitutionem Praedicatores, Minores, Eremitae, & Carmelitae obtinuerant confirmationes suarum religionum; sed erāt alij Mendicantes, qui de nouo inuenerant nouum ordinem, & nondum obligauerant approbationem a Sede Apostolica: vnde isti q erant recepti ad illos nouos ordines, non habebant facultatē recipiēdi aliquē ad sepulturā, nec praedicandi publicè. Not. primo q diuersitas religionum inducet confusionem. No. secūdo, q propter importunitatem petentium, quandoque cōceduntur non concedenda, concor. sunt in glo. & pondera tex. quia talis concessio non videtur libera, sed extorta, qd' no. pro statutis quae requirunt liberā concessionem: quia ista non videtur esse libera Dominicus.

sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis aeternae praecipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in ciuitate ac dioecesi propria, in Monasterijs Monialium sibi ordinario iure subiectis sua, a in ijs verò quae ad Romanam immediatè spectant Ecclesiam Sedis Apostolicae auctoritate: Abbates verò & alij tam exempti quam non exempti praelati Ecclesiarum, monasteriorum, & ordinum quorumcunque in monasterijs huiusmodi sibi subiectis, de clausura b conuenienti vbi non est, ipsorum monasteriorum expensis, & fideliū eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius faciendo, & de ipsis Monialib. includendis, quam primum commodè poterunt prouidere procurent: si diuinae, ac nostrae indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo; inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. c Per hoc d aūt in monasterijs exemptis ordinarij locorum, quo ad aliā, nullā sibi credant iurisdictionē, vel potestatē aliquatenus attributam.

TITVLVS XVII.
De religiosis domibus.

¶ Gregorius X. In Concilio Gener. Lugdu.

¶ Non licet nouum ordinē vel religionem aut habitum noua religionis creare et assumere. Et reuocati sunt ordines Mendicantium per Papam non approbati, creati post Concilium. Dominicus.

CAP. VNIC.

Religionū e diuersitatē nimiā, f ne cōfusionem induceret,

[Prima gl. diuidit & summat.]

e ¶ Religionum.] In prima parte repetens ius antiquum, & ordines Mendicantes inuentos post Concilium non confirmatos per ipsum, inquantum processerunt de facto, reuocat. In secunda parte quae incipit: ibi, Confirmatos, de approbatis prouidet, q professores illorum possint in ipsis remanere nullum ad professionem recipiendo, loca noua non emendo, & vetera nō vendēdo sine licentia Apostolicae Sedis, irritans ꝯ factum, & excōmunicans facientes ꝯtrum. In tertia parte quae incipit ibi, Sane, constitutionē dicit ad Praedicatores & Minores nō extendi, pp euidentem utilitatem ipsorum: nec ad Carmelitas, vel Eremitas, quia Concilium praecesserunt. In quarta parte quae incipit: Ad haec, concedit personis singularibus ordinum, ad quos constitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos: sed non conuentus ad conuentum sine licentia Papae. Io. And.

f ¶ Nimiam.] pene nil immensum bonum. Auth. ut determinatus sit nu. cle. in colla. I. nec in multitudine sacrificiorum propitiatur Deus 24. q. 5. scriptum. de cō secr. dist. 5. non mediocriter. Et melius est paucos bonos, quam multos malos habere ministros, sup. de eta. & quali. c. pen. ad idem sup. eo. li. de elec. c. 2. cum suis concord. Io. And.

g Gar faciens sex partes, hoc solū ponit pro prima, & tertiam diuidit in duas. Sed clericus Pisanus et Ioā. Mon. faciūt quinque & diuidūt solū tertiā in duas, i primā cōcordat cū glo. sed Bon. facit septē partes, de secūda n. facit tres, ibi, si verò, & ibi gionis. & duas de tertia, vt s. Io. An.

aa Con-

...turã admittere. Et contra factum non tenet: & contrafaciens excommunicatus est. h. d. Dominicus.

generale concilium [a] † consulta prohibitione vetauit. † Sed quia non solum importuna [b] petentium inhiatio illarũ post modũ multiplicationem extorsit, verum etiam aliquorum præsumptuosa [c] temeritas diuersorum ordinum præcipuè Mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrænatam quasi multitudinem adinuenit repetita [d] constitutione districtius inhibentes, ne aliquis de cætero nouum ordinem, aut religionem adinueniat, vel habitum [e] nouæ religionis assummat. Cunctas † affatim [f] religiones & ordines Mendicantes [g] post dictum Concilium adinuentos, qui nullam confirmationẽ Sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni subijcimus, & quatenus processerant, † [h] reuocamus.

¶ Religiosi Mẽdicantes per Papam post Concilium approbati et instituti, nõ possũt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, cõfessiones eorũ audire, vel ad sepul...

¶ Confirmatos autẽ per sedem eandem, post idem tamen Concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio [i] siue regula quælibet interdicunt, sed per quæstum publicum [k] tribuere victum solet incerta mendicitas, modo decernimus subsistere [l] infrascripto; vt videlicet professoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere, si velint, [m] quod nullũ deinceps ad eorum professionem [n] admittant, [o] nec de nouo domum [p] vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca; [q] quæ habent, alienare ualeant sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni Sedis Apostolicæ reseruamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum ordinarios, [r] vel eos, quibus Sedes ipsa commiserit, conuertenda. Si verò secus præsumptum fuerit: nec personarum receptio, [s]

a ¶ Concilium.] sup. eo. tit. c. vlt.

b ¶ Importuna.] sup. eo. lib. de rescr. c. vlt. de concess. præb. detestanda de pœn. dist. 1. importuna. in Auth. vt differ. iud. in prin. &c.

c ¶ Præsumptuosa.] reus n. violatæ legis hẽ, qui cõtra legem ausus fuerit sperare quod licitũ non est C. de peti. bon. sub. l. 1. in prin. lib. 10. contra legem autem est absque licentia principis nouum ordinẽ vel collegium instituere, vt in prædicto ca. & sup. eod. c. vlt. ff. de coll. illic. l. 1. & 3.

d ¶ Repetita.] sic C. de epi. & cle. repetita. C. de emen. Iust. C. l. 1. in medio.

e ¶ Habitum.] hoc intellige in pluribus simul in eodem collegio habitantibus, & eandem religionem profitentibus: aliàs singularis persona sectas non inueniens, & seorsum habitãs, nouum habitum inducere sibi posset. 42. dist. parsimoniã.

f ¶ Affatim.] idest generaliter.) Alle. Gui. 23. dist. præterea, in fi. & hymnũ. Primo dierum omnium. & Summæ Deus clementiæ. Eius significatio patet in his versibus.

Si dicas affatim tũc significabis abundè.

Affatim dicens facunde significabis.

ADDITIO Dñi deriuatores q primum debet scribi per unũ f & vltima litera a. secundũ per duplex ff & vltima litera m. & addunt versum.

(Est afatus primi capur affatusq; secũdi. Io Andr.

g ¶ Mendicantes.] reprobatur mendicitas. 93. distin. diaconi vlt. licet paupertas non sit de genere malorum. 15. q. 1. illa, in fi.

h ¶ Processerant.] de facto.

i ¶ Professio.] idest religio, vel regula quam profitentur. vnde quod sequitur, venit expositiuè & hæc sunt reperire in Minoribus & Prædicatoribus sup de excess. prælat. nimis 2.

k ¶ Publicum.] i. publicè faciendum. ad idẽ C. de mẽdic. vali. l. vnica li. 11. habent igitur eleemosynas quærere unde uiuant: quia certos redditus uel possessiones non habent, unde sequitur incerta mendicitas.

l ¶ Subsistere.] Aliàs subsidere.

m ¶ Si velint.] quasi ad religionem aliam transire poterunt, ut in fi. c. dicitur, ad seculum non poterunt redire, secun. Gul. ad hoc sup ti. 2. non solum & c. constitutionem.

n ¶ Professionem.] hic habes quòd Papa per suã prohibitionem potest inualidare professionem factam in religione, vide Host. de regular. quia in insulis. in antiq. Domin.

o ¶ Admittant.] & sic definent in seipsis. in Authent. vt determ. sit nu. cle. §. sancimus igitur, colla. 1.

ADDITIO. Allega. etiam Gul. in Auth colla. 3 de mendic. ord. Cle. § sancimus. Qui dicit, quod ne ecclesia videatur laqueum iniecisse, ex quo fuerant confirmati, omnes in unũ ordinem confiari debuissent, vt sic non exterminaret quod fecerat: sub dit quod hoc aliàs factũ fuit & puto quod loquatur de ordine Eremitarum Sancti Augustini, qui ex pluribus ordinib. factus fuit. Io And.

(Glo. sequ. soluit duo dubia

p ¶ Domum.] Veterem ecclesiam bene poterunt reficere, supra de Iudæ. cap. Iudæi, & ca. consuluit. & si legetur eis domus vt uendant, bene poterunt recipere, 3 ex eleemosynis enim uiuere debent: quia ex quo non debet apud eos remansisse, non dicitur ad eos venisse, quia non dicitur versum, &c ff. de in rem vers. l. si pro parte. (§. versum, ad idem supra de verb. sig. nati & ego) sec. Guil. & Gar.

ADDITIO. Vide qđ ipse Guil. no. generaliter de Mendicantibus in Spec. eo. tit. §. 1. ver. 3. & vers. 4. & quod scripsi post Innoc. & Host. de probat. in præsentia super uers. minor annis, & de hoc per Cy. de epi. & cler. Deo nobis, in vlti quæst. de fratribus Minoribus dic, vt in constitu. Nicolai, Exijt §. ad hac cum fratres, de verbor significati. lib. 6 & in Cle. Exiui, eo. tit. §. cupientes. Ioan. And.

q ¶ Loca.] profana: de alijs non erat dubium, supra, de rerum permutatio. mancipia. Institut. de rerum diuisi § facta.

r ¶ Ordinarios.] nec ordinarij hoc poterunt sine speciali Papæ mandato vel licentia per id q sup. dixi in tex. ibi, dispositioni sedis Apostolicæ.

(Glo. sequ. recitetur per quæstio. & duplicem solutionem.)

s ¶ Receptio.] quo ad recipiẽtẽ, sed forte sic quo ad receptum, ut aliã maiorẽ ingredi deat ad hoc s. tit. 2. nõ solum

† Concil. Later. sub Inno. III. c. 13.

† al. vitauit.

2 An aũt scribẽdo illi tamq̃ collegio videatur illud approbare, vide Feli. in Rubr. proœ. Gregoriani.

† In antiquiorib. codicibus vt plurimũ legit ita: Cunctos affatim religiosos, & ordines Mendicãtium, &c.

† al. processerunt.

2 Qualiter paupertas sit bona, vel mala, vide Beatũ Tho. li. 2. contra Gẽtiles capi. 133.

3 Vide Alexand. in l. apud Iulianum, §. constat. ff. de lega. 1. Bald. in l. conquestio. C. de leg. & Abba. & Dociũ in c. in pñtia, ext. de proba.

solum

solum Arg. contra de reb. eccl. non alie. eo. lib. c. hoc cōsultissimo. §. contractus. Vel dic, ꝙ si hunc tm̄ ordinem intendebat profiteri, non est obligatus, aliàs sic & crederetur ei, quia non est verisimile ꝙ sit immemor salutis suæ, 1. q. 7. sancimus, secundum Gulie.

ADDITIO. Et remittit ad Spe. de sta. mo. ver 19. & ver. 40 Archi. Alleg. ꝙ De⁹ cor interrogat. 14. qō. 5 si quid, & decr. cum voluntate, sup de sent. excom. Io. And.

[Glo. sequ. tecit per q. in qua alleg. pro & contra.]

a ¶ Ceterorumque.] satis vr̄ ꝙ tm̄ de mobilibus deberet intelligi: quia debeat esse subiecta, qualia prædicata permittūt. de fide instr. inter dilectos, ad fi. & tales partes in subitōne fieri intelliguntur quales in intētione præcesse-runt. Institu. de vulg. & pup. subst. § & si ex disparibus, & permissō eis manere in ordine, & ea sine quib. ibi esse non possunt. 1 Cum aūt interdicatur eis officiū prædicandi, & reliqua, vt sequitur, de quo viuent, nisi inicidū ornamenta & libros & similia vendant? In 2riū vr̄. quia verbū ceterorū, oīa comprehendit, ff de verb sign. l. ceterorum, & ꝑ verbum, cetera, in oībus fit institutio hæredis, ff. de testam. c. Raynutius. Itē verbū loca, cōprehendit immobilia, ff. de verbo. sig. locus, ad quid sequeretur ceterorum, si immobilia ēt̄ sola cōprehenderet? Et ꝑ tetera pn̄t sibi prouidere ordinem excundo, s̄m Guli. necessaria fuisset declaratio: quod no. 16. dist. deinde in prima gl. & ff. de ꝑ cur. non solum §. quæritur. Io. And.

† In manuscriptis ita: & etiā sepulturā.

1 Remittit Gul. ad Specu. de statu mo. ver. 4. Io. And.

nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, ceterorumque [a] bonorum alienatio valeat: & nihilominus contrarium facientes, sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinum omnino interdicimus, quo ad extraneos, prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut † etiam sepulturam. [b]

¶ Reuocatio ordinum Mendicantium, Prædicatores, Minores, Eremitanos, & Carmelitas non comprehendit. h. d. Dominicus.

¶ Sanè ad Prædicatorum, & Minorum ordines [c] (quos euidens ex eis vtilitas Ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos) præsentem non patimur Constitutionem extendi. Ceterum Eremitarum sancti Augustini, & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictum Concilium generale præcessit, [d] in solido [e] statu volumus permanere.

ADDITIO. In qua scilicet ecclesia isti duo ordines proficiunt, verbo, opere, & exemplo, secundum Gar facit sup. de vo. c fi. Io. And.

d ¶ Præcessit.] vnde tangi non debent, cum concilium, ne nimia futura respiciat. ibi, ne quis de cetero in textu supra.

¶ Existens de ordinibus reuocatis, non collegialiter, sed singulariter, ad alios ordines transire potest. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ad hæc [f] personis ordinum, ad quos Constitutio præsens extenditur, transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiā concedimus generalem: ita, quod nullus ordo ad alium, vel Conuentus ad Conuentum se ac loca sua totaliter [g] transferat, † Sedis eiusdem super hoc per missione specialiter non obtenta.

† al. transferant.

e ¶ In solido.] aliàs solito: & hoc detrahit Bonifacius de cōcilio Gregorij: sic n. dicebat litera, in suo statu volumus ꝑmanere, donec de ipsis fuerit ordinatum: in tendimus si qdē tam de illis q̄ de reliquis ēt non Mendicantib. ordinibus, prout aīarum saluti, & eorum statui expedire videbimus, ꝓuidere. hoc est decisū & dicebat ꝙ Gregorius nolebat aliquē Mendicantiū dimittere, nisi Prædicatores & Minores: de nō Mendicantib. tres, Cistercien. & ordinem Nigrorum, & de Templarijs & Hospitalarijs vnum ordinem facere.

f ¶ Ad hæc.] idest præter hæc.

ADDITIO sic 32. dist. ad hæc alibi exponitur. i. 9 hęc, 34. q. 2. §. ad hæc alibi. i. circa hæc. 16. q. 3. §. pōst, ad finem ver. ad hęc. Arch. Io. And.

g ¶ Totaliter.] no. nō idem in toto quo ad totū; qđ in parte quo ad partē: totus ergo ordo sacrorū, vel conuentus ipsius ordinis ad alium ordinē vel conuentum se transferre non poterit.

ADDITIO Not. etiā Hul. licere singulariter, quod nō licet vniuersaliter. alleg. ad idem, ff. de reb. dubijs. cum senatus, C. de Iudæis. l. 1. Ioan. And.

TITVLVS XVIII.

De Capellis Monachorum.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Instituti in Ecclesijs Monachorum ad curam populi per Episcopum ad ipsorum præsentationem, per eundem (si causa subsit) sunt destituendi. hoc dicit. Dominic.

Cap. Vnic.

PRESBYTE-

ADDITIO. Qđ verbum, ceterorum, comprehēdat oīa, placet Archid qui ēt allegat 55. dist vt constituerent & quod ibi not. de pœn. dist. 3. adhuc perfidi instant. ver. quem enim peccatorem 15. q 4. c. 1.

b ¶ Sepulturam.] prædicare 2 in aliena parochia nō licet, nisi licentia habita a rectore. de hæret. cū ex iniuncto. nec antiq absoluere alienum parochianum nō licet sine proprij sacerdotis licētia. ff. de pœn. & remissione, oīs, nec ipsum ad sepulturam admittere nisi elegerit & tunc parochiali relinquet canonica. ff. de sepul. c. 1. inter se aūt ista oīa possunt exercere: cū litera hic dicat, quo ad extraneos Si ergo ista habebāt priuilegiū, vt quosq; b. t posset ad sepulturā admittere, illud cessat, &c.

ADDITIO Quod probat litera, oino. Io. And.

c ¶ Ordines.] per hos duos ordines fides illuminata est & dictus ecclesia exaltata, de excel. præla. nimis.

2 Vide Cōci. Tri. sess. 5. de refor c. 2. & sess. 14. de refor. c. 4.

DE CAPELLIS MONACHORVM.

¶ Dictum fuit per discursum titulorum præcedentium de religiosis & eorum domibus nunc videndum est de eorum capellis: ideo ponitur titulus, de capellis monachorum.

Cōtinuatio Domini Heliæ.

Presbyteri qui.] ponit dictum, cuius rationē interseritibi, Cum debeant

CASVS. Ponamus ꝙ Abbas S. Cypriani habet aliquas ecclesias sibi donatas per episcopum Pictauien. cum ꝯsensu sui Capituli, & illæ capellæ siue ecclesiæ sunt ipsi abbati subiectæ pleno iure, non tamen ad institutionem: quia institutio pertinet ad Episcopum: & hoc loquendo de institutione auctorizabili respectu curæ, vt ponamus ꝙ abbas habet institutionem tituli collatiuam, tamen pro commissione curæ necesse est, ꝙ institutus adeat Epm̄ pro eius-

committẽda cura aĩarum: vnde ad aliquã illarũ ecclesiarum abbas instituit aliquem, & eps̃ sibi commisit curam aĩarum; Ot accidit ꝙ institutus ad illam ecclesiam perpetrauit delictum dignum priuatione: vtrum abbas possit illum priuare? Rñdet ꝙ non: sed illud spectat ad Epm, qui sibi commisit curam aĩarum: ergo eps̃ poterit eum priuare, vt subijcit iusta ea. Ex his patet, ꝙ abbas, vel inferior prælatus pot præsentare ad institutionem tituli collatiuam. Sed vtrum institutionem auctorizantem possit ipse prælatus inferior præstare? De hoc est magna controuersia inter Doctores. Nota primo ex isto cap. ꝙ officia sacularia debent esse perpetua:

ri, [a] qui ad curam populi per Monachos in eorum Ecclesijs præsentantur [b] Episcopis, & instituuntur ab ipsis; [c] (cum debeant esse perpetui [d] †) consuetudine [e] vel statuto, quouis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt Ecclesijs (nisi per Episcopos [f]) amoueri.

† Dictio, Episcopus, q. significat, vide Pelag. cõl. 3. ... in can. 2. Benedict. & Alexã. cõli 60. in cip. omisso multiloqu o. in 3. vol.

& quis non potest remoueri a beneficio pro libito voluntatis sui superioris. Nota, ꝙ licet de iure communi dispositio beneficiorum in diœcesi Episcopi pertineat ad Episcopum, tamen de iure speciali dispositio commoda non est in dispositione Episcopi: sed præsentatio spectat ad illum prælatum, vel etiam collatio: & Episcopus instituit ad præsentationem alterius. Nota iuncta glo. ꝙ licet institutio tituli collatiua, vel præsentatio pertineat ad inferiorem prælatum ab Episcopo: tamen institutio auctorizabilis pertinet ad solum Episcopum: ideo solus Episcopus potest priuare institutum de beneficio ecclesiastico. Nota, arg. quod quandoque fit institutio in beneficio quo ad exercitium curæ tantum, & non quo ad principalem titulum beneficij. Nota, quod illud dicitur esse perpetuum, quod durat tantum ad vitam alicuius, facit ff. pro socio l. ... & v. de sup. de elect. c. ... eo lib. Dom.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

a ¶Presbyteri.] emanauit ad declarationem decre. sup. eo. c. 1. & eius quod ibi not. Inn. & Host.

ADDITIO. Et Ioannes de Deo, lib. 3. q. 37.

b ¶Præsentantur.] præsentationes tales fieri debent a prælato & conuentu de iure communi: consuetudo tamen potest contrarium inducere, vt sup. de his quæ fi. a prælat. not.

c ¶Ipsis.] i. Episcopis: & sic non pleno iure habent illas, cum ad eos non spectet institutio [ad curam populi] de prim. cum & plantare.

ADDITIO. Dato etiam ꝙ instituatur ad regimen ecclesiæ de quo satis dixi de præb. de monachis. Io. And.

[Gl. seq. alleg. duas concordan. & remittit: & subdit tria similia.]

d ¶Perpetui.] non enim beneficia dantur ad tempus 5. dist. dist. præcepta. 70. dist. sanctorum, & de hoc de fil. presby. veniens, in anti. sicut enim matrimoniũ carnale ad tempus non contrahitur, sic nec spirituale. de condi. appo. c. vlt. nec legitimi actus recipiunt diem ff. de reg. iur. actus. nec moribus nostris expedit temporales habere filios, ff. de adop. l. ... ibi, alias, quæsitum. vt ibi in gl. dicitur. Papa tamen potest dare prælaturam ad tempus, vt 7. q. 1. pastoralis. immutat enim substantialia res. de conces. præb. proposuit.

[Gl. seq. dicit quod reprobat, & dubium soluit.]

e ¶Consuetudine.] contrarium not. Innoc. & Host. in prædi. decre. qui dicebant, ꝙ ex consuetudine præscripta abbas tales potest remouere. Et not ꝙ consuetudo reuocat statuta, sed non priuilegia, vnde hoc hodie facere poterunt, qui hoc habent ex priuilegio Papæ, sicut de Humiliatis fertur.

ADDITIO. & præmonstratensibus: & hoc dictum placet Archid.

g Intellige hoc dictũ glossæ sano mõ, sicut notatũ est s. c. 3. ex. de transla. in glo. super verbo. vero Dei vices. in hac editione.

f ¶Per Episcopos.] intelligas remoueri per Episcopos, quando per vicarios suos ad hoc mandatum habentes remouentur; vel per delegatos. sup. eo lib. de off. vicar. licet ff. de reg. iur. qui per alium.

g ¶Causa rationabili.] 16. q. 7. inuentum 56. distinct. latis peruectum, & pro leui culpa non debet remoueri, vt in prædi. c. inuentũ. & 8 dist. c. 1.

ADDITIO. Non debet etiam quis remoueri pro graui, quæ in populi notitiam non peruenit 30 quæstione 1. cap. vltimo. Ad hoc 50. distinct. sacerdotes, & cap. 1. quem. & cas. Io. And.

TITVLVS XIX.

De iure patronat⁹. †

† De materia huius tituli vide quæ nouissime decreuit ... Trid. sess. 25 de reform. c. 9.

Bonifacius VIII.

¶ Donatio iuris patronatus laici facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu Episcopi, tenet: non tamen præiudicat iuri Episcopi. h. d. Dominicus.

CAP. VNIC.

SILAI-

DE IVRE patronatus.

Cõtinuatio D. Nellæ.

¶Dictum fuit supra de præben. & dignitatibus & alijs beneficijs ecclesiasticis tam secularibus quam regularibus: verum quia illa beneficia aliquando sunt patronata, & dubitaret aliquis de effectibus iurispatronatus, & de ipso iure patronatus, ideo ponit titulum, de iure patronatus.

Si laicus.] Duæ sunt partes: secunda ibi: Verum. Prima ponit dictum, Secunda protestatur, ibi, Per prælatam. Secunda etiam ponit dictum, quod postea ampliat, ibi, Et omnino. Io. And.

CASVS. Aliquis laicus habebat iuspatronatus in aliqua Ecclesia. quia forte eam fundauerat, idest, donauerat fundum ad eam ædificandam, vel eam ædificauit, vel dotauit, vel omnia fecit simul, iste laicus vult illud iuspatronatus donare illi Ecclesiæ, & eam quietare, vt de cetero sit in libera dispositione diœcesani, vel vult donare alteri Ecclesiæ, vtrum possit sine auctoritate diœcesani? Videtur, quod non, quia si laicus detineat decimas, tamen non potest illas donare alteri Ecclesiæ, sine consensu Episcopi. cum Apostolica, de his quæ fiunt a Prælatis sine consensu capituli, sic in proposito videbatur, quod laicus non posset iuspatronatus transferre in Ecclesiam sine consensu diœcesani. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit Romanus Pontifex in contrarium, quod laicus potest alteri Ecclesiæ donare iuspatronatus sine consensu diœcesani, tamen per hoc non fit præiudicium ipsi diœcesano, & ideo Ecclesia habebit collationem & præsentationem, sed diœcesanus habebit institutionem. Sed ponamus quod laicus donauit iuspatronatus alicui Ecclesiæ, vacat nunc ecclesia patronata: vtrũ Ecclesia habebit tantum quatuor menses ad præsentandum sicut laicus: Videtur, quod sicut laicus habet tantum quatuor menses ad præsentandum, similiter ecclesia debet solum habere quatuor menses, quia succedit in locum laici: Tamen Romanus Pontifex ista ratione dubitandi non obstante, decidit in contrarium, videlicet, quod ecclesia habebit sex menses ad præsentandum, quia mutata persona, mutatur etiam qualitas ipsius beneficij, Et sic Ecclesia habebit sex menses, licet patronus laicus, in cuius locum successit Ecclesia, habeat solũ quatuor. Et sic ecclesia debet reputari vt patronus ecclesiasticus, & non vt laicus. Nota primo, q̃d laico potest competere iuspatronatus, quod verum est, ex dispensatione iuris, sed non de mero iure, quia iuspatronatus est annexum iuri spirituali, idest, institutioni, quæ est ius spirituale, & de spirituali & eius annexis est idem iudicium, sed illa facultas fuit concessa laicis, vt facilius inducerentur ad ecclesias ædificandas

cus[a] iuspatronatus ecclesiæ sibi competens, eidē,[b] vel alteri[c] ecclesię, seu loco religioso duxerit conferendum: huiusmodi collatio, quamuis absque assensu episcopi facta fuerit; efficax est censenda.[d] Per præfatam tamen collationem iuri episcopi, qui eidem assensum non prębuit, nolumus in aliquo derogari.[e]

¶ Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum, ecclesia vero semestre, licet a laico acquisiuerit iuspatronatus hoc dicit Dominicus.

¶ Verum licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre[f] duntaxat, ecclesia tamen vel monasterium, cui † facta est à laico iurispatronatus collatio, tēpus habet semestre.[g] Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non vt patronus laicus, sed vt patronus debet

tandas, vel dotandas: vnde istud ius patronatus consistit in pręsentatione ad ecclesiam patronatam, quia patronus potest eligere personam, dummodo eligat idoneam. Item istud iuspatronatus consistit in alio, videlicet in processione, quia cum patronus primum venit ad ecclesiam patronatā, ministri ecclesię debent illi ire obuiam processionaliter, & cum in ecclesia recipere pcessionaliter. quod verum est, quādo status suæ personę illud requirit: puta quia est rex vel dux, alias si status personæ non requirit, non deberet recipi processionaliter, nec ministri ecclesiæ debent illi obuiā ire. Item in alio cōsistit iuspatronatus, quia patronus in ecclesia patronata est præ cęteris honorandus in processionibus, & sepultura item si patronus deuenit ad paupertatem, ecclesia tenetur ipsum alere de superfluo acceptis necessarijs pro ministris ecclesiæ. Nota ꝙ laicus potest ius patronatus donare alteri ecclesiæ sine consensu episcopi. Nota ꝙ laicus patronus ad præsentandum habet solum quatuor menses, sed persona ecclesiastica habet sex menses, & ideo episcopus non potest instituere absque pręsentatione, nisi elapsis illis sex mensibus in persona ecclesiastica, vel quatuor in laico. Ratio diuersitatis est, quia qui grauatur in vno, releuatur in alio. l. cum qui. ff. de iniur. & quia laicus potest vnum præsentare, postea alium accumulatiue, & sic potest variare, & diœcesanus potest acceptare quem voluerit, ideo debet in alio grauari quod non habet, nisi quatuor menses ad præsentandum, sed clericus patronus non potest variare, & sic grauatur in hoc, ideo debet in alio releuari, videlicet quia habet sex menses ad præsentandum. Sed quæritur qualiter dicitur fieri præsentatio ad hoc vt clericus patronus non possit variare? Dicendum, ꝙ sola datio litterarum patroni non dicitur præsentatio, sed requiritur, ꝙ fuerit facta præsentatio corporalis dięcesano. Et sic clericus ante illam pręsentationem corporalem poterit variare. Hoc tenent doctores in clem. vnica. eo. tit. Ex quo sequitur ꝙ si clericus patronus dedit duobus litteras præsentationis, si secundus fecerit maiorem diligentiam, & se præsentauerit conspectui episcopi, tenetur episcopus illum instituere. Nota quod patronus potest dare iuspatronatus illi ecclesię, cuius est patronus. ad hoc sup. de testi. significauit.

[Prima glossa dicit q̄d approbat, & quid reprobat.]

a ¶ Si laicus.] hic approbatur opinio Damasi, Vincentij, & Bartholomæi Brixien qui hoc not. 16 q. 7. nemini. Et Innocen. & Host. qui no. s̄ eod illud & reprobatur opinio Ioannis not. in præd. cano. & Goffre & Bernat. not. supra eo. illud & c. cura. & in multis alijs capitulis.

ADDITIO. Archid. hic ponit circa intellectum illius c nemini. 16. q. 7. supra allegati. vbi etiam remittit inquantum de commutatione loquitur, quod si laicus habet communionem cum ecclesia in patronatibus poterit commutare, vt ratione societatis liceat, ꝙ alias non liceret. alleg. 13. q 2. non potest.

[Glo. seq. dat simile, quęrit, & soluit.]

b ¶ Eidem]& sic ecclesia erit patrona sui ipsius, & sic in alijs casibus, cum scilicet priuantur patroni iure patronatus sup. eo. tit. quia clerici. de pęn. In quibusdam cum similibus. Sed pone, ꝙ capella est vnicum habens presbyterum, quis præsentabit ibi presbyterum cum vacabit? Dico ꝙ si non est ibi alius patronus, episcopus prouidebit ecclesię: hoc enim dicimus regulare, cum ecclesia patronum non habet, 1 per ca. 16. q. 7. omnes basilicæ & c. seq.

ADDITIO. Si donetur episcopo iuspatronatus capellæ sibi subiectæ, vide quod scripsi s̄. eo. significasti in fi. vbi cōcordando opiniones cōtrarias Goffr. & Host. distinguo, an ep̄s habeat compatronum necne. Io Andr.

c ¶ Vel alteri.] sufficit ꝙ redeat ad ecclesiam. ad idem supra de his quæ fi. a pręl. cum Apostolica. 16 q. 1. cap vlt. & res ad sui naturam redit de facili. 35. di. ab exordio ff. de pac. si vnus §. quod si non vt totum.

[Glo. seq. allegat. vnam concor. signat contrarium, dupliciter soluit, solutionem in pugnat, & respondet.]

d ¶ Censenda.] sup eo. illud. Contrarium videbatur per decr sup eo. nullus. vbi dicitur, ꝙ nihil ecclesiastici iuris sine ꝯsensu episcopi transfert in ecclesiam vel monasterium. Sed excipe iuspatronatus per prædictam decr. illud. Vnde de spiritualibus intēdebat prohibere, sed nō de spiritualibus annexis, sicut iuspatronatus. s̄. de iud. quanto. secundum Host. sed quia decr. illa est in illo titulo vt faceret ad titulum, satis videbatur etiam iuspatronatus prohibitum cōcedi sine auctoritate episcopi, sed satis facit ad titulum, inquantum vetat ne patronus donet ecclesiam sine consensu episcopi.

e ¶ Derogari.] aliàs derogaretur si assensum prohibuisset, secundum formam, quam habes supra de donat. pastoralis.

ADDITIO Dic vt ibi, & hoc teneas, ꝙ vbi agitur solum de translatione iurispatronatus, consensus episcopi illi donationi præstitus in nullo lęderet ius episcopale. Io. Andr.

f ¶ Quadrimestre] non habebamus olim de hoc ita expressum textum, sed ita seruabamus per decre. sup. eo, c. 3. & c. cum propter. quæ tamen hoc expresse non dicebant, habebamus glos. supra de officio ordinarij, cum vos.

[Glos seq. recit per obiectio. & solut. demum soluit quæstionem contra sol. alleg. vnam decr. soluit. alleg. aliam, & remittit.]

g ¶ Semestre.]de conc. pręb. in ant. c. 2. Et sic no. ꝙ qui in ius alterius succedit, non vtitur eodē iure, ꝯ regul. s̄. de reg. iuris qui in ius. & ff. eo ti. is q in ius. & est hoc ideo, q̄a ex quo res facta est ecclesiastica, ecclesiastico debet iure censeri. Et idē dicebatur olim p decr. de p̄b. dilectus vlt. in anti. & per ea q̄ ibi no. sic est ēt videre in conuentionibus, vbi ex persona successoris forus mutatur, vt prędicta reg. dixi. & bene facit hæc decret. ad q̄onem de excōicato, qui donando cessit alteri actiones sibi competentes, an ille, cui facta est cessio, possit illo excōicato manēte illas intentare, & terminauit Barth. Brixien. in q̄one veneriali, quidā cū esset. fuit Tanc. quod sic, q̄a illud vitiū excōicationis personæ adhærēs, ad successorē non trāsit, per l. ff. de diuer. & temp. præscr l. an vitiū & C. de acq. pos. l. vitia. & idē Gul. in Spe. de proc. §. vlt. circa prin. & ad hoc optime

1 Vide p Archi. in ca. frater. 18. q. 4.

† In antiquioribus codicib. ita, cui facta est a laico iuris collatio patronatus.

facit supra, qui matri.accu.pos cum in rua. in fi. Argu. contra.supra de testi.licet ex quadam.sed illud in teste. vt ibi.not. Item contra sup.eo.lib.de deci.c.a.in fin.vbi solutitur in vlt.glossa.

[Glo seq ponit primo tria exempla:secundo querit, & soluit.]

a ¶ Ecclesiasticus.] vnde legatus posset illas conferre, ī.eodē, cum dilectus, nō poterunt variare, supra eo. pastoralis. priuat si præsentauit indignū, ꝙ dic et not. ī. de offi.ord.cum vos. Quid dices. i si ecclesia,& patronus laicus simul habēt pſentare,numq̄d habebūt sex menses, vel quatuor tm̄;vl alter sex, alter quatuor? Dico ꝙ habebunt sex menses: ita ꝙ rōne cōionis priuilegium ecclesiæ transeat ad laicum,ad instar eius quod dicimus de eo,qui habet rem communem cum pupillo.ff quem admod.ser.amit. l.si communem. ita ꝙ per ecclesiam consequeretur,quod per se cōsequi non posset.sim.sup. de conces.preb.c.penult.

1 Vide Ias. in l. neque pactio.C.de transa.in 3.no.& in l.si emancipatu. C. de colla.

ecclesiasticus [a] reputari.

TITVLVS XX.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

Innocentius IIII.

¶ *Archiepiscopus volens prouinciam visitare,prius debet visitare ecclesiam, ciuitatem, & diœcesim propriam, clericos & laicos eorundem,* 10 *hoc dicit Dominicus.*

CAP. I.

ROmana [b] † Ecclesia: & inf.¶Statuimus, vt 20 quilibet archiep̄s suam volens visita

pauperem suis expensis hoc dicit præsens textus vsq; ad versiculum Postquam: qui habet duos intellectus: Nam quidam intelligunt ꝙ archiep̄s non poterit visitare totam prouinciam, nisi semel in vita, nisi faciat ꝙ sequitur: videlicet, ꝙ ipse faciat prius concilium & de concilio suorum suffraganeorum ordinet,ꝙ de cetero ipse visitabit totā prouinciā quolibet anno: & istud factum fuit vt archiepiscopus induceretur ad celebrandum concilium ꝓuinciale. Alij autem intelligunt ꝙ in vno anno nō poterit iterare visitationē, etiamsi subsit iusta causa, nisi prius celebrato ꝯcilio suo prouinciali,& constituto in scriptis de cōmuni cōsensu suorū suffraganeorū,ꝙ possit literare visitationē. Et si in prima visitatione dimiserit aliqua loca,debet in secunda visitatione incipere ab illis locis dimissis.Quod verum est,nisi videat quod alia loca prius visitata magis indigeant visitatione, quàm ista loca non visitata, quia ibi vigent mala magis,quàm in alijs locis. Sed queritur, quid primo de- 30 bet facere archiepiscopus visitans? Respondetur, ꝙ primo debet prędicare uerbum Dei, deinde debet inquirere de vita & moribus habitantium ibidem, uidelicet clericorum,laicorum, & debet illos examinare sine iuramento, licet aliàs examinatio testis non ualeat sine iuramento. Et si inueniat aliquos diffamatos; & crimina non sint notoria, non debet illos punire, sed debet denuntiare suo suffraganeo, hoc est ordinario, ut illos puniat secundum exigentiam criminis. Quod si crimen sit notoriū tunc archiepiscopus poterit illos 40 punire,qa tunc ꝯstat de negligentia sui suffraganei, & tunc iurisdictio suffraganei est deuoluta ad ipsum archiepiscopū.[Cleros & populos] appellatione populi, uniuersi ciues continentur, non aūt cōprehenduntur clerici,qa hic ponuntur tamquam diuersa, Ex quo sequitur ꝙ si interdicatur populus alicuius loci, uel indicatur aliqua pœna populo ēt per iudicem ecclesiasticum, non comprehendūtur clerici, qa in istis odiosis uerba strictè sunt accipienda. [In scriptis,] iste est vnus casus,in quo scriptura est de substantia actus, re- 50 gulariter autem scriptura non est de substantia rei gestæ,vt in l. pactum C.de pact. Fallit in casibus hic enumeratis per glossam.& ad eam quotidie recurritur. Postea Romanus Pōtifex in §.Procurationes. inhibet sub pœna maledictionis æternæ, ne archiepiscopus visitās audeat recipere procurationem in pecunia numerata, etiamsi procurantes & visitati voluerint eum procurare in pecunia numerata, sed ꝙ solū ipse recipiat expensas moderatas in victualibus. Item præcipit Rom.Pontifex,ꝙ ipse archiepiscopus a visitatis non accipiat ali- 60 quod munus, quod si cōtrarium fecerit,ipse tenebitur restituere duplum illius muneris quod receperit. Nota primo archiepiscopum nō posse visitare generaliter prouinciam,nisi primo incipiat a propria diœcesi. Nota secundo,ꝙ si ep̄s nō potest accedere particulariter ad quemlibet locum, debet conuocare laicos & clericos ad unum congruum locum illius uicinię. Domin.

† De materia huius decr. ꝑter statuta in ꝯci.Later. sub Alex. 3 c.4.& in ꝯci. Later. sub Inno. 3.c.33.uide oīno nouissime statuit Conc. Trid. sess. 24. de refor.c.3.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

Continuatio.

¶ Dictum fuit sup. tit. proxi.de quodam iure competente in beneficijs ecclesiasticis, verum quia episcopi in beneficijs ecclesiasticis sibi subiectis habent aliqua iura:ideo ad nos informandum de istis iuribus annectitur titulus de censibus,exactionibus, & procurationibus.

ROmana.]Illud capitulum ponit formam q̄ debet archiepiscopus obseruare volens suā prouinciam visitare. Et diuiditur in tres partes:In prima.n.parte ponit quomodo, & qn̄ possit archiepiscopus suam prouinciā visitare: In secunda parte ibi,Sane ponitur quid debeat facere archiepiscopus in visitādo suam prouinciā. In tertia parte ibi,Procurationes.ostēditur quomodo, & in quibus rebus debeat recipere procurationem.

CASVS Sicut ep̄s debet suam diœcessim visitare, similiter archiep̄s potest totam suam prouinciam visitare: & non solum potest archiep̄s visitare suam diœcesim particularem, sed etiam diœceses suorum suffraganeorum.Sed quæritur quam formam debet obseruare archiep̄s in visitatione facienda? Respondet Romanus Pontifex,ꝙ ipse debet incipere visitationē a capite,primo visitando Capitulum suum & ecclesiam suam metropolitanam:deinde ecclesias suæ ciuitatis:deinde ecclesias suæ diœcesis, & postea poterit visitare diœceses suorum suffraganeorum, videlicet illam quam primo maluerit visitare. Sed si vnam semel incœperit visitare illam non poterit dimittere, & incipere aliam visitare: quod si fecerit, non poterit reuerti ad diœcesim semel visitatam: quod verum est, nisi fuerit requisitus ab ep̄o illius diœcesis,ad quam vult reuerti, vel de consensu omnium suorum suffraganeorum. Sed ponamus ꝙ archiep̄s cœpit visitare vnam diœcesim,& est vna ecclesia pauper, quæ nō potest ministrare necessaria archiep̄o, quid debebit facere archiep̄s? Rūdet, ꝙ ipse poterit non vnificare duabus ecclesijs, vt cōuocentur simul, & eum procurent, quod verum est, si illæ ecclesię possint commodè conuocari, si aūt commode non possent conuocari, ipse archiepiscopus teneretur visitare illā ecclesiam

[Prima glossa diuidit.]

b ¶ Romana.] In prima parte dicitur quomodo, & qn archiepiscopus possit suam prouinciam uisitare. In secunda parte, quæ incipit ibi, Sane. dicit quid in uisitando facere debeat, & quæ crimina punire possit; In tertia, quæ incipit ibi: Procurationes, dicit, quomodo,

modo, & in quibus rebus procurationem recipere debeat.

ADDITIO. in quarta ibi, Hanc autem: constitutionem prorogat ad alios visitantes: & protestatur. Hostiensis autem & Boatinus diuidunt decreta in 9. partes, faciendo. s. de quo libet §. partem. Sed Io. Mona diuidebat in duas partes, dicens quod primo tangit formam visitationis archiep. ...; secundo ibi. Hanc autem formam illam ad alios prælatos extendit. Prima iterum in duas: quia primo tangitur modus circa visitationem faciendam, secundo, in §. procurationes circa procurationem recipiendam. Iterum prima in duas: quia primo tangitur ordo visitandi loca: secundo in §. Sane, modus illa exhortandi. Adhuc prima in duas: quia primo tangit ordinem visitandi Capitulum ecclesiæ suæ, & ciuitatem, & diœcesim. secundo §. Deinde. tangit ordinem visitandi prouinciam Io. And.

a ¶ Visitare.] per se, vel per alium, cum per se id non pot. s. de off. ord. inter cætera. 10. q. 1. episcopus & quomodo tunc debeat solui procuratio, dic vt sup eo. lib de offi. ord. episcopus.

b ¶ Prius.] a capite est edenda ratio. ff. de eden. l. argentarius. & qui alios corrigit, prius corrigat se & suos. 3. q. 7. iudicet. de statu regula. ea. quæ. §. si vero. in antiquis vbi de hoc.

[Glo. seq. exponit quærit, argu pro & contra, soluit contrarium.]

c ¶ Plenè.] ita quod nulla parochia remaneat non visitata, dummodo commodè visitari possit, & visitationis causa subsit: & sunt hæc redigenda ad boni viri arbitrium Sed nunquid sufficiet synodum conuocare, & plenè inquirere? Videtur quod sic. supra de accu. sicut olim. 18. dist quoniam. Sed dic contra quoniam in tam breui tempore non possit singulorum inquisitio fieri: tum quia ibi non conueniunt omnes clerici, & laici, qui sunt visitandi, vt infra patet: tum quia subijcienda est res oculis; & personæ præsentia mul tum operatur. ff. fin. reg si irruptione. §. ad officium sup de offi. deleg. c. vlt. §. is autem cui.

ADDITIO. De his. in arbore consangui. post princ. Ioan. And.

d ¶ Minorum.] ad hoc de appellatio. cap. de appellationibus in antiquis. cum suis concordan. de præbend. maioribus.

e ¶ Difficultate.] fortè propter niues vel glacies, vel aliud consimile. de eccles ædifican. ad audientiam. ff. si quis cau § 1. § si quis iudicio.

f ¶ Accedere.] patet ergo quod ire tenetur: nec sufficit ad suam ecclesiam conuocare.

g ¶ Congruum.] i. honestum & communem, & sufficientem ad omnes recipiendos, prout erit possibile.

re[a] prouinciam, prius[b] ecclesiæ suæ Capitulum, ac ciuitatem & diœcesim propriam plenè[c] visitare procuret: nec sit solum erga maiorum, sed etiam minorum[d] ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiam populorum visitationem intentus. Et si commodè, vel absque difficultate[e] accedere[f] ad vnamquamque non poterit: de pluribus locis ad vnum congruum[g] clericos & laicos[h] studeat conuocare, ne in illis visitatio postponatur.

¶ Visitata sua diœcesi, archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum & populum prouinciæ, procurationem a visitatis recipiendo. hoc dicit. Dominicus.

¶ Deinde liceat ei per totam prouinciam,[i] vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & diœceses, suffraganeos suos, & eorum subditos cathedralium & aliarum ecclesiarum Capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia loca,[k] cleros † & populos[l] liberè[m] visitando, ac procurationes a locis tantum recipere visitatis.[n]

¶ Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam, ad primam redire non potest, nisi de nouo resteret in tota prouincia. Dominicus.

¶ Ex quo tamen aliquam de ipsis diœcesibus visitare cœperit:[o] numquam postea siue totam, siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ diœceses in toto, vel in parte (quas securè visitare poterit) & sua denuo[p] fuerint visitatæ. Quod si forte eadem diœcesis, vel aliqua ibi ecclesia plus alijs indiguerit visitari; tunc aliarum visitatione intermissa, redeat ad eandem, si a loci diœcesano † requisitus[q] extiterit, vel de omne, vel appellatione non obstante. de præscri. in antiq. c. cum ex officii & c. accedentes inf. eo. c. vlt.

ADDITIO Et sup. de offi ord licet. Ioan. And.

supra de fide instru. accepimus. s. de pri ui. cum personæ.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

h ¶ Laicos.] nunquid populus procurabit? Non, vt no. Ioan. 10. q. 1. placuit. & sic est consuetudo.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat.

i ¶ Prouinciam.] hoc intellexit Ber. 1. verum, si suffraganei erant negligentes: aliàs secus. Sed dic contra, vt inf eo c. vlt.

k ¶ Pia loca] hospitalia, xenodochia, & huiusmodi.

ADDITIO. Gratias vero licet sint ibi priuata oratoria, non includit sup. eo. c. si. Ioan And.

[Glo seq. recit. per quæstionem.]

l ¶ Et populos.] non simul, sed separatim cum talium vita sit separata. 12. q 1. duo. nec promiscuis actibus officia sunt turbanda. C. de test con sult & melius procedit inquisitio quando fit sigillatim de accus. inquisitionis. § tertiæ. in antiquis. & hoc verum si qualitas negotij hoc exposcit: aliàs in genere fiat inquisitio. infra eo. sanè.

m ¶ Liberè.] s contradictione, præscriptione.

n ¶ Visitatis.] loca intelligo visitata; siue sint illa, quæ personaliter visitat, siue illa quæ ad visitationem conuocat. sup. proxi. responso in fi.

o ¶ Cœperit.] caueat quod compleat; aliàs in illa visitatione non poterit reuerti, vt sequitur.

ADDITIO. Per quod not. Hostien. cœpta complenda. C. de emend iustin Co. l cordi ad Syllania. l. vlt. in fi. facit sup. de testi litteris. Io. And.

p ¶ Sua denuo.] vt sic secundum modum superius dictum visitationem secundam incipiat.

q ¶ Requisitus.] ergo non aliter; cum per exitum renunciauerit visitationi illius anni [facit ca. quod ad consultationem. de re iudic. in antiq nisi in casu qui sequitur: si autem maior pars episcoporum prouinciæ consentiret ipsum reuerti, & diœcesanus episcopus contradiceret: adhuc reuertetur archiepiscopus vt sequitur.

ADDITIO. 63. distinct. cap. 1. & 2. Hostien. & Archidiaconus.

† al. clericos.

† Hostie. hic s. quod vs placuit se Innoc. Io. And.

† No. hic quod certos casu superior pot iudicare inferiores subditi sui de illius consensu, quod illi inferiores non consentiant, dummodo iudicet superior in diœcesi subditi; qua extra. sine consensu inferiorum iudicare non posset glo. in ca. vt litigantes. s. eo. de off. ordi. Domi. & Ph. Fon.

nium, aut maioris partis episcoporum eiusdem ꝓuinciæ processerit cõsilio & assensu: ad quod ijdem se pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si vero malitiose[a] in his difficultatem adhibuerint, archiepiscopus licentiam super hoc a sede Apostolica postulet confidenter.

¶ *Expedita visitatione, non reiterat illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorum, & diffinitione in scriptis prius facta debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant visitati. hoc dicit Dominicus.*

¶ Postquam autem semel omnes prouinciæ suæ dioeceses visitauerit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio,[b] & ipsius[c] diffinitione[d] super hoc habita coram eis, quæ in scriptis[e] redigi volumus, vt possint † alijs esse nota) visitationem per eandem reiterare prouinciam, iuxta modum superius adnotatum: etiamsi non interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus, illam semper prouidentiam adhibendo, vt in posterioribus visitationibus, illas ecclesias, eosque cleros & populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati:[f] nisi magis sit alijs visitationis officiũ opportunum.

¶ *Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, absque iuramento; infamatos ordinarijs denunciet, & notoria crimina puniat. hoc dicit Dominicus.*

Sane huiusmodi impensurus officium, proposito verbo Dei, quærat de vita & conuersatione ministrantium in ecclesijs, & locis alijs diuino cultui deputatis, ac cæteris, quę ad officium suum spectant absque coactione,[g] & exactione qualibet iuramenti, ad ipsorum emẽdationem per salubria monita, † nunc leuia, nunc aspera, iuxta datam sibi a Deo prudentiam diligenter intendens. Quod si

a ¶ Malitiosè.] qui allegat fraudem, probare debet illam ff. de proba. quoties §. qui dolo. sed eo quod indigentia est notoria, fraus præsumitur. ad hoc sup. de renunc. c. 2.

b ¶ Consilio] in consilio quod annuatim facere debet. de accus. sicut olim. in antiq. nec dicit hoc de assensu. s. ꝓx. rñso. q̃a siue concordent, siue discordẽt, hoc diffinire ad ipsum pertinet, vt sequitur. ad hoc de arbi. cum olim.

c ¶ Ipsius.] si archiepiscopi.

[Gl. seq. soluit duo dubia.]

d ¶ Diffinitione.] dicit Inn. ꝙ hoc mõ fiet diffinitio: diffinimus ꝑ nos procedendum ad visitationẽ prouinciæ nostræ & dixit, q̃d a tali diffinitione cum sit super executione officij sui, non poterit appellari, de offi. ord. irrefragabili.

ADDITIO. Idem Host. & Archi. qui et dicũt nõ requiri q̃d hoc fiat causa cognita. Ioan. And.

[Gl. seq. ponit 28. casus in quibus scriptura requiritur.]

e ¶ In scriptis.] notatum 1 in quo scriptura req̃rit. Alius, cum quæritur de antiquissimo facto, q̃d testibus probari non põt. ff. de prob. censu. de ꝑscrip. ad audientiam. in antiq. de probatio. cũ causam. Tertius, in priuil. s. de priuil. porro Quartus, in dimissorijs. 70. dist. extrāneo. Quintus, in redeunte ab hæresi. 1. q. 7. saluberrimum. Sextus, in profitẽte. 27. q. 1 omnes fęminæ. Septimus, in electione. de electione, quia ꝑꝑ in antiquis. Octauus, in emphyteusi. C. de iur. emphy. l. 1. Nonus, in alienatione rei ecclesiasticæ. 12. quæst. 2. fine 10. quæst. 2. hoc ius. de iis quæ fiunt a præla. c. 1. Decimus, quando appellatur ab interlocutoria. sup. eo lib. de appellat. cordi. Vndecimus, quando quis variat circa procuratorem constitutum. sup. de procur. c. 1. Duodecimus, quando hoc agitur, vt non valeat contractus, nisi in scriptis redactus, sit supra de pact. c. 1. C. de fide instrumen. contractus. infra de reg. iur. contractus. Decimustertius in sententia excommunicationis. Decimusquartus, in requisitione transcripti sententiæ excommunicationis. j. eod. li. de sent. excom. cum medicinalis. Decimusquintus, in casu s. eo lib. de electio. vt circa. Decimussextus in casu supra de offi. ord. in. si canonici. eod. lib. Decimusseptimus in casu sup. eo. lib. de ele. fundamenta. Decimusoctauus in donatione; quæ excedit quingentos aureos. C. de dona. si quis argentum: Decimusnonus, secundum quosdam, in fideiussore C. de fideiussoribus l. penultima. Vicesimus, in minore iurante se maiorem. C si minor se maiorem dixer. l. 3. Vicesimusprimus, si pactum fiat cum aduocato de re immobili sibi danda. C. de suf. l. vnica. secundo responso. Vicesimussecundus, in solutione debiti, in instrumento publico contenti. C. de testib. l. testium. authentica. rogati. Vicesimustertius, si quis cauit de debito in scriptis, ex causa antecedẽti, & vult ꝓbare. C. de nõ numer. pecu. l. generaliter. Vicesimusquartus, in testamento in scriptis redigendo. C. qui testa. fac. poss. hac consultissima. §. hac cum humana. Vicesimusquintus, in delegato Papæ. de offic. delega. cum in iure. in antiquis. C. de mandat. princ. l. vnica. Vicesimussextus, in libello criminali, vel ciuili. supra de libel. obla. ca. 1 2. quæst. 1. legum. Vicesimusseptimus, in causa. sup. de temp. ordi. c. 1 & 2. quęst. 2. legum. Vicesimusoctauus, in diffinitiuis. s. eo lib. de re iu di. c. vlt. [Vicesimusnonus, in eleemosynarum quæstoribus: de poenit. & remiss. cum ex eo. in antiq. Tricesimus, in casu Extrauag. Bon. ꝓuide in fi. Tricesimusprimus, in alia extrauagãti eiusdem quæ incipit, iniunctæ. & hos duos addit Ioã. Monach. Tricesimussecundus, in casu de electione, causam. Tricesimustertius, in clemen. de iudi. dudum. Tricesimusquartus, in constitutione Ioann. Execrabilis.] Et licet in supradictis requiritur scriptura, non tamen de necessitate in omnibus: aliàs autem regulariter instrumentis, & testibus probari potest. supra de fide instrumentorum, cum Ioannes, sit tamen probatio leuius, facilius, & securius per 2 scripturam ff. de pignoribus, l. contrahitur.

f ¶ Visitati.] præsumuntur enim magis indigere: & ideo sunt primitus visitandi. sup. in §. quod si forte.

g ¶ Coactione.] a principio exigerur iuramẽtum, per quod occultum procedere constringatur: ex quo tamẽ sine iuramento referuntur aliqua corrigenda, poterit inquisitor super his exigere iuramentum.

ADDITIO. Idem Hostiensis, Ioannes Monachus, & Archidiaconus, & vide in Speculo, de inquisitio. §. 2. ver. licet autem & vers. vt autem. vsque ad fin. §. Ioan. And.

1 In q̃b. casib. scriptura requiratur ꝑter Doctor. hic, vide Abb. in ca. 2. de ꝓb. Imo. & Barba. in ca. cum in iure de offi. dele. Felin. in rub. de cõst. & Alex. in. consil. 95. lib. 4. & al. poiut.

† Vide conc. Tridẽ. sess. 13. de refor. c.

2 Ad istã glo vide not. modernorũ. l. siue apud. acta. C. de trãs. & Hip. in rub. C. de ꝓb. Fo. 2.

a § De

de aliquibus [a] orta fuerit infamia contra eos, ordinarijs ipsorum (vt super his solemniter inquirant) denuntiet, si viderit expedire. Notoria verò crimina, quę examinatione nõ egeãt (cum super his meritò notari possit ordinariorum negligentia [b] eorundem) liberè corrigat pęnam pro illis debitam, infligendo.

¶Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam, nec familia sua aliquid recipere potest etiam pratextu officij: nec ipse nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. hoc dicit. Dominicus.

¶ Procurationes autẽ recipiat secundum quod est in canonibus [d] † constitutum: nullam tamen pecuniam ipse, vel aliquis de sua familia, occatione alicuius officij, [e] aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine, sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse, vel quisquam suorum aliquod munus [f] quodcunque sit, & qualitercunque offeratur, præsumat recipere, vt non quæ sua sunt, videatur quærere, sed quæ Iesu † Christi. Quòd si fuerit contra præsumptum, recipiẽs maledictionem incurrat, à qua nunquam (nisi duplũ restituat) liberetur, [g] volumus enim in his fraudem quãlibet penitus euitari.

¶Forma visitationis præmissa seruari debet in episcopis, & alijs prælatis inferioribus, regularium consuetudinibus exceptis. h. d. Dominicus.

¶Hanc autẽ visitandi formam ab vniuersis etiam episcopis, alijsque [h] prælatis ordinario iure suos subiectos † visitantibus, plenè obseruari præcipimus, saluis [i] super hoc rationabilibus & approbatis religiosorum consuetudinibus, & regularibus institutis.

¶Gregorius X. in generali Concilio Lugdunẽsi.

¶Quia decre. Innoc. IIII. supra proxi. non benè seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illam confirmat, pęnas adijciens Io. And.

CAP. II.

EXigit [k] † peruersorum

a ¶De aliquibus.] de quibus interrogati de plano uil. dicunt, & tunc denuntiabunt episcopis, vt inquirãt secundum formam decr. de accu. qualiter 2. in antiq.
b ¶Negligentia.] 18. dist. peruenit.
c ¶Debitam. scilicet statutam in iure, nisi ex causa fieret cõmutatio: aliàs arbitraria infligatur. sup. de offi. deleg. de causis.
d ¶Canonib.] 10. q. 3. relatũ sup. eo. cum Apostolus. & c. sopitæ. & c. cum nuper.
e ¶Officij.] scriptoris, sigillatoris, & similium officiorum.
ADDITIO. Allegat Host. de simo. c. 1. & 1. quæst. 2. sicut episcoporum in authen. ut iud. sine quo. § hæc omnia. & §. sic igitur. collatio. 2. Io. Andreæ.
f ¶Aliquod munus.] ex hoc textu not. ꝙ visitãs non potest recipere aliquod munus: cõcordat in delegato quoad nõ esculenta sed quoad esculenta, quæ paucis possent consumi diebus, discordat, vt sup. eo. lib. de rescripti statutum. § in nullo. Dominicus.
g ¶Liberetur.] additur pœna intra c. proxi.
h ¶Alijsque.] scilicet archidiaconis, & plebanis supra eo. cum Apostolus.
i ¶Saluis.] ad hoc supra de statu mona. in singulis.

EXigit.] Sunt tres partes. Prima ponit exordium. Secunda ibi, Constitutionem. finem decr. supra cap. proxi. repetit addens mensem secunda ibi, Alioquin, pęnam apponit, distinguendo status delinquentium. Io. And.
¶ Episcopus, vel alius, ad quem pertinet visitare, nõ potest procurationem recipere in pecunia, etiam a volentibus, nec etiam in victualibus a locis nõ uisitatis, nec etiam dona recipere debet, quod si contrariũ fecerit, punitur pœna hic contenta: hoc dicit. Istud c. emanauit ad declarationem illius, quod dicitur in c. præcedenti in fi.
CASVS. Dictum fuit in § procurationes sup. c. proxi. ꝙ exigentes procurationem pro uisitatione in pecunia etiam a uolentibus, vel in uictualibus a locis non uisitatis, & recipientes aliqua munera a personis uisitatis, ꝙ ipsi tenentur restituere duplum illius quod receperant sub pęna maledictionis æternæ, a qua absoluendi non sunt, nisi prius restituerint duplum illius, quod acceperant. Vnde multi non curabant de illa maledictione: Ideo Romanus Pontifex per istud c. aggrauat illam pœnam: videlicet, ꝙ exigentes procurationem in pecunia numerata etiam a volentibus, vel in victualibus, restituant duplum illius, quod acceperunt intra mensem: alias elapso mense sunt interdicti, & si decederẽt durãte interdicto, essent sepeliendi in terra profana, & non in cęmeterio. Et habet locum hæc pęna in episcopis, & archiepiscopis: sed alij inferiores sunt suspẽsi ab officio & beneficio, donec restituerint illud duplũ. Et posito ꝙ dãtes munera vellent eis remittere, nihilominus accipientes tenentur illa restituere in duplum.
No. primo ex prin. c. rationẽ, quare fuerunt pęnæ inuentæ a iure, videlicet vt delinquentes abstineãt a malo saltem formidine pęnæ c. felicis. inf. de pęn. Nota ꝙ uisitãs non debet recipere procurationẽ in pecunia, sed in uictualibus nec debet exquirere delicatas epulas, sed communibus epulis debet esse contentus. Nota ꝙ uisitãs non debet recipere procurationẽ etiam in uictualibus à locis non uisitatis. Nota ꝙ delinquens contra tenorem. c. ro. sup. eo tit. & lib. in §. procurationes. tenebitur restituere duplum illius, quod accepit. No. ulterius in glo. ꝙ ubi uenit imponenda pęna attigens personam, minus puniũtur existentes in dignitate quã alij inferiores, & hoc quando afflictio uenit imponenda in pęna corporali: secus si imponeret pęna pecuniaria: quia tũc grauius essent puniendi maiores quam minores: Nam hic habemus, ꝙ pro eodem delicto grauius puniuntur archipresbyteri, quam episcopi. Nota ulterius, ꝙ istud c. quantum ad pęnam corrigitur per c. seq. Nota insuper, quare addatur pęna legibus prohibitiuis, videlicet propter audaciam peruersorum, qui non curant prohibitionem legis. Nota qualiter quid sit exigere, quia non est recipere a uolente, sed potius extorquere ab inuito.
[Prima glo. ponit constitutionis causam.]
k ¶ Exigit.] Quia decretalis Innoc. IIII. supra proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in uictualibus, non in pecunia recipi: & non recipi munera, nec et procurationes in uictuali-

† Ex fine huius gl. constat eã non esse Io. And. sed ex le... Quia Dñi... hoc esse translatam.

† Hos canones habes in Cõcil. Later. in initio c. citatis.

† al. dictio les...

† al. subditos.

† Vide Cõcil. Tridẽ. sess. 24. de refor. c. 3. § quod si quisquã.

rorum. [Idem Ioan. Monac. & Archid.] licet enim & in illis vltra quam sustentari possunt, recipi non debeãt: si tñ fuerint recepti, tenebit, quia & hominum cætibus se immiscere, & sibi vitæ necessaria acquirere possunt de consecra. dist. 5. nunquam.

in decima. Archid.

f ¶ E vestigio.] i. statim vel continuo.

ADDITIO Idem verbum. ff. de neg. gest. diuortio, post princ. Io. And.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem de ratione diuersitatis quam soluit.

pe seu domino temporali, [a] sibi debebit homagium, [b] vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quod per procuratorem illud præstet, [c] possit efficere apud eum [d]) de monasterio cum honesta & decenti societate [e] exire poterit eo casu licenter, homagio facto, quam primum commode poterit, seu fidelitatis præstito sacramento, ad ipsum monasterium è vestigio [f] reuersura: sic quod in fraudem [g] residentiæ, siue moræ claustralis, nihil fiat omnino.

¶ Compelluntur domini temporales per censuram Ecclesiasticam, vt in suis curijs admittant Abbatissas per procuratores litigare; Ecclesiastici verò in temporalibus, & spiritualibus earum procuratores admittere debent. Dominicus.

¶ Porro ne Moniales causam seu occasionem habeant euagandi, Principes sæculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus † per viscera misericordiæ IESV CHRISTI, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quod Abbatissas ipsas, & Priorissas, ac Moniales quascunque monasteriorum suorum curam, administrationem, negotiave gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis Tribunalibus, seu Curijs litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui atornati in aliquibus partibus [h] nuncupantur) seu alijs huiusmodi, easdem oporteat euagari. Si qui vero contra præsumpserint, exhortatione huiusmodi rationabili atque sanctæ obtemperare nolentes: cum sit iuri contrarium, quod mulieres (præsertim religiosæ) per seipsas litigare cogantur, & a via deuiet honestatis, & periculum animarum inducat, [i] ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autem, & alijs prælatis superioribus & inferioribus quibuscunque, iniungimus, quod & ipsi causas, seu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipsis, aut in Curijs eorundem; siue sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciant, & tractari. [k]

¶ Ordinarij, locorũ in subiectu monasterijs propria, in exemptis Apostolica auctoritate clausuram procurare debent, nec est propter hoc in alijs casibus iurisdictio in exemptos eis attributa. hoc dicit. Dominicus.

¶ Et quoniam parum esset condere iura, nisi essent, qui ea executioni debitæ demandarent, [l] Patriarchis, Primatibus, [m] Archiepiscopis, & Episcopis vniuersis districte in virtute sanctæ obedientiæ,

ADDITIO. Bene facit quod no. 18. dist. c. pen. Et facit iste §. per Ioã. de Deo, qui lib. 3 q. 10. tenuit, quod si virgines dicentes se meretrices ingrediũtur monasteriũ institutum ad recipiẽdas solas meretrices pœnitentes & nõ alias, non tenet receptio, nec põt ibi saluari fraude durante: qua reuelata inde debẽt expelli. Io And.

a ¶ Dño temporali.] in ecclesiastico. n. secus: quia ille de necessitate illas per procuratorem ad hoc faciendum admittere debet. j. eod. §. episcopus.

[Gl seq. signat cõtriũ & soluit.]

b ¶ Homagium.] sup. de reg. iu. c. vlt. Sol. quod spiritualib. nõ præstat homagiũ: quia illud est simonia. s. de simonia, ex diligẽti. sed pro temporalib. iurisdõnib. vel similibus bene pstatur: & sic intelligit hoc, ad hoc 18. dist. si episcopus. & sup eo. lib. de appel. Romana. §. debet. in Auth. quomodo oportet. episcopos §. illud, col. 1.

c ¶ Præstet.] & sic iuratur per procuratorẽ, vt 63. dist. tibi domino, vbi de hoc.

d ¶ Eum] dominum temporalem.

e ¶ Societate.] habebit secũ duas, vel plures ex antiquis monachabus, & capellanos suos, & incedat honeste. Io. And.

ADDITIO. Abbatissa igitur non exeat sine societate; Valet n. societas ad suspicionem tollẽdã. 18. q. 2. diffinimus in fine, & 34. dist. fraternitatis; vide quod dixi post Hierony. de præsump. cũ iuuentute, post prin. Sicut & ad informationẽ morum 12 q. 1. c. 1 poterit & secũ habere suũ spiritualem patrem, 16. q. 1.

g ¶ Fraudem.] sic s. eo. lib. de iud. mulieres. Sed ibi pœna excõmunicationis imponitur: hic non: forte ratio fuit iudicialis auctoritas, propter quam ibi magis delinquitur.

h ¶ Partibus.] Anglicorũ. & Normannorũ. Et volebãt forte, quod licet possent per procuratorẽ agere, tñ illos haberẽt constituere in præsentia iudicis, & releuare & cauere. Io. And.

i ¶ Inducat] merito igitur potuit Papa super hoc legem dare. ad idẽ su. e. lib. de foro competenti, c. vlt. & de iureiurãn. licet. infra, de sentent. excommunic. decernimus. Io. And.

[Glo sequ. obijcit & soluit.]

k ¶ Tractari.] sed nõ ne hoc est ius cõe omnium mulierum, quod personaliter nõ trahantur ad iudicium, supra eo. lib. de iudi. mulieres. sic quod non trahantur inuitæ: Sed istæ non debent etiam volentes trahi, vt ibi, in § cæterum. & hic.

l ¶ Demandarent.] su. e. lib de elect. vbi periculum, §. præterea, & ff. de orig. iur. l. 1. §. post originem.

m ¶ Patriarchis primatibus.] ista sunt nomina diuersa, tamen idem est officiũ 99. dist. c. 1.

ADDITIO. Arch. satis hic instat in his, repetens quod legit. & no. 23. dist. clericos post prin. dicit autem quod de illis patriarchis loquitur hic, de q. b. s. de priuile. antiqua de primatibus autẽ habetur 28. dist. 1. ca. 75. dist. de persona. 3. q. 6 hæc quippe. 16. q. 4. & inter. 24. q. 4. sicut excellentiam. de maiorit. & obed. cap. si. de dilat. c. [illegible] Io. And.

Receptio monacharum facta vltra facultates cõuentus, an valeat.

† No. Do. & Phil. quod verba rogatiua in materia præcepti stãt præceptiue, gl. 11. q. 3. c. 10 ... no. in l. age, C. de transactio. de quo vide Tiraquel. tracta. de pœnis tẽperandis aut remitten. c. 35.

Societas tollit suspicionẽ, & mores informat.

† No. glo. referendo ad text. quod ordinarij locorum põt facere statuta ad obseruantiam iuris cõis, exaggerãdo pœnas iuris cõis, no. cap. vt singulæ, de offi. archipresb. & administratores. 21 q. 5. D. Font.

a ¶ Sua

a ¶ Sua] auctoritate: quod est inf. Io. And.
b ¶ Clausura.] facienda quod est inf. Io. And.
c ¶ Secularis] 23. q. 5. prodest & exhibebitur non ad praeiudicandum, sed ad quae Deo sunt placita exequendum. sup. de offi. ord. c. in antiq. & possunt ad hoc compelli. 24. q. 5. administratores.
d ¶ Per hoc.] protestatio quaedam simile sup. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. praeterea & sup. de haer. c. ad abolendam. in fin. saluo eo quod habes in Clem. eod. tit. attendentes, in prin. Io. And.

sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis aeternae praecipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in ciuitate ac dioecesi propria, in Monasterijs Monialium sibi ordinario iure subiectis sua, [a] in ijs verò quae ad Romanam immediatè spectant Ecclesiam Sedis Apostolicae auctoritate: Abbates verò & alij tam exempti quam non exempti praelati Ecclesiarum, monasteriorum, & ordinum quorumcunque in monasterijs huiusmodi sibi subiectis, de clausura [b] conuenienti vbi non est, ipsorum monasteriorum expensis, & fideliũ eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipsis Monialib. includendis, quam primum commodè poterunt prouidere procurent: si diuinae, ac nostrae indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo; inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. [c] Per hoc [d] autẽ in monasterijs exemptis ordinarij locorum, quo ad aliã nullã sibi credant iurisdictionẽ, vel potestatẽ aliquatenus attributam.

Papa suae dispositioni. Circa verò alios ordines non approbatos & inuentos de nouo post Concilium, statuit Papa quod professi non maneant in illo ordine: sed Papa dat eis licentiam, vt possint transire ad aliam religionem etiam laxiorem, & voluit Papa, quod ista constitutio non comprehenderet Praedicatores, & Minores, Carmelitas, & Augustinenses, sed vult Papa, quod illi possint noua loca acquirere; nam longe ante istam constitutionem Praedicatores, Minores, Eremitae, & Carmelitae obtinuerant confirmationes suarum religionum; sed erãt alij Mẽdicantes, qui de nouo inuenerant nouum ordinem, & nondum obligauerant approbationem a Sede Apostolica: vnde isti qui erant recepti ad istos nouos ordines, non habebant facultatẽ recipiẽdi aliquẽ ad sepulturã, nec praedicandi publicè. Not. primo quod diuersitas religionum inducet confusionem. No. secũdo, quod propter importunitatem petentium, quãq; cõcedunt non concedenda, concor. sunt in glo. & pondera tex. quia talis concessio non videtur libera, sed extorta, quod no. pro statutis quae requirunt liberã concessionem: quia ista non videtur esse libera Dominicus.

DE RELIGIOSIS domibus.

Continuatio Dñi Heliae.

¶ Dictum fuit sup. per discursum titulorum praecedentium de regularibus, & religiosis, qualiter obligantur religioni per tacitam, vel expressam professionẽ, & de eorum statu. Nunc videndum est de ipsorum domib. ideo ad nos informandum ponitur titul. de religiosis domibus, vel sic: Visum fuit sup. de personis & statu religiosorũ tanquam de dignioribus: nunc videndum est de ipsorum domib. ideo ponitur titulus de religiosis domibus.

Religionum.] Istud c. diuidit in quatuor partes: In prima parte Roman. Pontif. repetens ius antiquum, & ordines Mendicantium non confirmatos per Papam inquantũ processerunt de facto, reuocat. In secunda parte, ibi, Confirmatos: prouidet de ordinib. approbatis quod professores eorum possint remanere loca non vendendo, nec aliquid innouando. Tertio, ibi. Sane, dicit, quod ista constitutio non extenditur ad Mendicantes, qui praecesserunt Concilium. In quarta parte quae incipit ibi, Ad haec, concedit personis ad quas ista constitutio extenditur, ut possint transire ad ordines approbatos.

Casus literalis Dñi Heliae.

CASVS Cum ex multitudine & diuersitate religionum, quae diuersitas erat tam in modo viuendi, quam diuersis habitibus, emanauit Concilium generale, quod approbauit certos ordines, & reliquos reprobauit, postea quidam de nouo inuenerunt nouos ordines, & quidam a Papa obtinuerunt approbationem illorum ordinum, & alij non obtinuerunt: Vnde Papa statuit, ut illi ordines qui habuerunt approbationem Apostolicam, quod professores in illis ordinibus remanerent quandiu viuerent, sed quod nullum de nouo reciperent ad professionem: & sic illis professoribus mortuis esset extincta illa religio. Vlterius Papa statuit, quod isti non possent noua loca acquirere, nec alienare loca acquisita, sed bona eorum reseruauit

TITVLVS XVII.

De religiosis domibus.

¶ Gregorius X. In Concilio Gener. Lugdu.

¶ *Non licet nouum ordinẽ vel religionem aut habitum nouae religionis creare et assumere. Et reuocati sunt ordines Mendicantium per Papam non approbati, creati post Concilium. Dominicus.*

CAP. VNIC.

Religionũ [e] diuersitatẽ nimiã, [f] ne cõfusionem induceret,

(Prima gl. diuidit & summat.)

e ¶ Religionum.] In prima parte repetens ius antiquum, ordines Mendicantes inuentos post Concilium non confirmatos per ipsum, inquantum processerunt de facto, reuocat. In secunda parte quae incipit: ibi, Confirmatos, de approbatis prouidet, quod professores illorum possint in ipsis remanere nullum ad professionem recipiendo, loca noua non emendo, & vetera nõ vendẽdo sine licentia Apostolicae Sedis, irritans contra factum, & excõmunicans facientes contrarium. In tertia parte quae incipit ibi. Sane, constitutionẽ dicit ad Praedicatores & Minores nõ extendi, propter euidentem utilitatem ipsorum: nec ad Carmelitas, vel Eremitas, quia Concilium praecesserunt. In quarta parte quae incipit: Ad haec, concedit personis singularibus ordinum, ad quos constitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos: sed non conceditur ad conuentum sine licentia Papae. Io. And.

f ¶ Nimiam.] pene nil immensum bonum. Auth. ut determinatus sit nu. cle. in colla. i. nec in multitudine aedificiorum propitiatur Deus 24. q. 5. scriptum. de cõsecr. dist. 5. non mediocriter. Et melius est paucos bonos, quam multos malos habere ministros, sup. de aeta. & quali. c. pen. ad idem sup. eo. li. de rele. c. 2. cum suis concord. Io. And.

¶ Gar faciens sex partes, hoc solũ ponit pro prima, & tertiam diuidit in duas. Sed clericus Pisanus et Ioã. Mon. faciũt quinque & diuidũt solũ tertiã in duas, in prima cõcor. cũ glo. sed Boa. facit septẽ partes, de secũda n. facit tres, ibi, si uerò, & ibi personis. & duas de tertia, vt ĩ. Io. An.

solum Arg. contra de reb. eccl. non alie. eo. lib. c. hoc cõsultissimo, §. contractus. Vel dic, ꝙ si hunc tm̃ ordinem intendebat profiteri, non est obligatus, aliàs sic & crederetur ei, quia non est verisimile ꝙ sit immemor salutis suæ, 1. q. 7. sancimus, secundum Guliel.

ADDITIO. Et remittit ad Spe. de sta. mo. ver 19. & ver. 40 Archi. Alleg. ꝙ De⁹ cor interrogat. 14. q. 5 si quid, & decr. cum voluntate, sup de sent. excom. Io. And.

[Glo. sequ. recit. per q. in qua alleg. pro & contra.]

a ¶Ceterorumque.] satis vr̃ ꝙ tm̃ de mobilibus deberet intelligi: quia debent esse subiecta, qualia prædicata permittũt. de fide instr. inter dilectos, ad fi. & tales partes in subiectione fieri intelliguntur quales in ratione præcesserunt, Institu. de vulg. & pup. subst. § & si ex disparibus, & permisso eis manere in ordine, & ea sine quib. ibi esse non possunt. Cum aũt interdicatur eis officiũ prædicandi, & reliqua, vt sequitur, de quo viuent, nisi interdũ ornamenta & libros & similia vendant? In ɔtrũ vr̃: quia verbũ ceterorũ, oĩa comprehendit, ff. de verb. sign. l. ceterorum, & per verbum, cetera, in oĩbus fit institutio hæredis, ff. de testam. c. Raynutius. Itẽ verbũ loca, cõprehendit immobilia, ff. de verbo. sig. locus, ad quid sequeretur ceterorum, si immobilia ẽt sola cõprehenderet? Et pręterea pñt sibi prouidere ordinem exeundo, s̃m Guli. necessaria fuisset declaratio: quod no. 16. dist. deinde in prima gl. & ff. de procur. non solum §. quæritur. Io. And.

ADDITIO. Qđ verbum, ceterorum, comprehẽdat oĩa, placet Archid qui ẽt allegat 55. dist. vt constituerent & quod ibi not. de pœn. dist. 3. adhuc perfidi instant. ver. quem enim peccatorem 15. q. 4. c. 1.

b ¶Sepulturam.] prædicare a in aliena parochia nõ licet, nisi licentia habita a rectore. de hæret. cũ ex iniuncto in antiq absoluere alienum parochianum nõ licet sine proprij sacerdotis licẽtia. ff. de pœn. & remissione, oĩs, nec ipsum ad sepulturam admittere nisi elegerit & tunc parochiali relinquet canonica. ff. de sepul. c. 1. inter se aũt ista oĩa poterunt exercere: cũ litera hic dicat, quo ad extraneos. Si ergo ista habebãt priuilegiũ, vt quos iib. t possẽt ad sepulturã admitter, illud cessat, &c.

ADDITIO Quod probat litera, oĩno. Io. And.

c ¶Ordines.] per hos duos ordines fides illuminata est: & dictum ecclesia exaltata, de excel. prala. nimis,

† In manuscriptis ita: ac etiã sepulturã.

a Remittit Gul. ad Specu. de statu mo. ver. 4. Io. And.

a Vide Cõci. Tri. sess. 5. de refor. c. 2. & sess. 24. de refor. c. 4.

nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, ceterorumque [a] bonorum alienatio valeat: & nihilominus contrarium facientes, sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinum omnino interdicimus, quo ad extraneos, prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut † etiam sepulturam. [b]

¶ *Reuocatio ordinum Mendicantium, Prædicatores, Minores, Eremitanos, & Carmelitas non comprehendit. h. d. Dominicus.*

¶ Sanè ad Prædicatorum, & Minorum ordines [c] (quos euidens ex eis vtilitas Ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos) præsentem non patimur Constitutionem extendi. Ceterum Eremitarum sancti Augustini, & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictum Concilium generale præcessit, [d] in solido [e] statu volumus permanere.

ADDITIO. In qua scilicet ecclesia isti duo ordines proficiunt, verbo, opere, & exemplo, secundum Gar. facit sup. de vo. c. fi. Io. And.

d ¶Præcessit.] vnde tangi non debent, cum concilium, ne nimia futura respiciat. ibi, ne quis de cetero in textu supra.

¶ *Existens de ordinibus reuocatis, non collegialiter, sed singulariter, ad alios ordines transire potest. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ad hæc [f] personis ordinum, ad quos Constitutio præsens extenditur, transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiã concedimus generalem: ita, quod nullus ordo ad alium, vel Conuentus ad Conuentum se ac loca sua totaliter [g] transferat, † Sedis eiusdem super hoc permissione specialiter non obtenta.

e ¶In solido.] aliàs solito: & hoc detrahit Bonifacius de cõcilio Gregorij: sic n. dicebat litera, in suo statu volumus pmanere, donec de ipsis fuerit ordinatum: in tendimus si qdẽ tam de illis q̃ de reliquis ẽt non Mendicantib. ordinibus, prout aĩarum saluti, & eorum statui expedire videbimus, puidere. hoc est decisũ & dicebat ꝙ Gregorius nolebat aliquẽ Mendicantiũ dimittere, nisi Prædicatores & Minores: de nõ Mendicantib. tres, Cistercien. & ordinem Nigrorum, & de Templarijs & Hospitalarijs vnum ordinem facere.

f ¶Ad hæc.] idest præter hæc.

ADDITIO sic 32. distin ad hæc alibi exponitur. i. ɔ̃ hęc, 34. q. 2. §. ad hæc alibi. i. circa hæc. 16. q. 3. §. põt, ad finem ver. ad hęc. Arch. Io. And.

g ¶Totaliter.] no. nõ idem in toto quo ad totũ; qđ in parte quo ad partẽ: totus ergo ordo sacrorũ, vel conuentus ipsius ordinis ad alium ordinẽ vel conuentum se transferre non poterit.

ADDITIO Not. etiã Hul. licere singulariter, quod nõ licet vniuersaliter. alleg. ad idem, ff. de reb. dubijs. cum senatus, C. de Iudæis. l. 1. Ioan. And.

† al. transferant.

TITVLVS XVIII.

De Capellis Monachorum.

¶Bonifacius VIII.

¶ *Instituti in Ecclesijs Monachorum ad curam populi per Episcopum ad ipsorum præsentationem, per eundem (si causa subsit) sunt destituendi. hoc dicit. Dominic.*

Cap. Vnic.

PRESBYTE-

DE CAPELLIS MONACHORVM.

¶ Dictum fuit per discursum titulorum præcedentium de religiosis & eorum domibus nunc videndum est de eorum capellis: ideo ponitur titulus, de capellis monachorum.

Cõtinuatio Domini Heliæ.

PResbyteri qui.] ponit dictum, cuius rationẽ interserit ibi, Cum debeant.

CASVS. Ponamus ꝙ Abbas S. Cypriani habet aliquas ecclesias sibi donatas per episcopum Pictauien. cum ɔsensu sui Capituli, & illæ capellæ siue ecclesiæ sunt ipsi abbati subiectæ pleno iure, non tamen ad institutionem: quia institutio pertinet ad Episcopum: & hoc loquendo de institutione auctorizabili respectu curæ, vt ponamus ꝙ abbas habet institutionem tituli collatiuam, tamen pro commissione curæ accesse est, ꝙ institutus adeat Ep̃m pro

cura-

committẽda cura aïarum: vnde ad aliquã illarũ ecclesiarum abbas instituit aliquem, & eps sibi commisit curam aïarum; Or accidit ꝙ institutus ad illam ecclesiam perpetrauit delictum dignum priuatione: vtrum abbas possit illum priuare? R̃ndet ꝙ non: sed illud spectat ad Epm, qui sibi commisit curam aïarum: quia eps poterit eum priuare, si subsit iusta. Ex his patet, ꝙ abbas, vel inferior prælatus pot præsentare institutionem tituli collatiuam. Sed vtrum institutionem auctorizatiuam possit ipse prælatus inferior præstare? De hoc est magna contouersia inter Doctores. Nota primo ex isto cap ꝙ bñficia sæcularia debent esse perpetua:

ri, [a] qui ad curam populi per Monachos in eorum Ecclesijs præsentantur [b] Episcopis, & instituuntur ab ipsis; [c] (cum debeant esse perpetui [d] †) consuetudine [e] vel statuto, quouis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt Ecclesijs (nisi per Episcopos [f]) amoueri.

& quis non potest remoueri a beneficio pro libito voluntatis sui superioris. Nota, ꝙ licet de iure communi dispositio beneficiorum in diœcesi Episcopi pertineat ad Episcopum, tamen de iure speciali dispositio commoda non est in dispositione Episcopi: sed præsentatio spectat ad illum prælatum, vel etiam collatio: & Episcopus instituit ad præsentationem alterius. Nota tertio glo ꝙ licet institutio tituli collatiua, vel præsentatio pertineat ad inferiorem prælatum ab Episcopo: tamen institutio auctorizabilis pertinet ad solum Episcopum: ideo solus Episcopus potest priuare institutum de beneficio ecclesiastico. Nota, arg. quod quandoque fit institutio in beneficio quo ad exercitium curæ tantum, & non quo ad principalem titulum beneficij. Nota, quod illud dicitur esse perpetuum, quod durat tantum ad vitam alicuius, facit ff. pro socio. & v. de sup. de relect. c. h eo lib. Dom.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

a ¶Presbyteri.] emanauit ad declarationem decre. sup. eo. c. 1. & eius quod ibi not. Inn. & Host.

ADDITIO Et Ioannes de Deo, lib 3. q. 37.

b ¶Præsentantur.] præsentationes tales fieri debent a prælato & conuentu de iure communi: consuetudo tamen potest contrarium inducere, vt sup. de his quæ fi. a præla. est notatur.

c ¶Ipsis.] 1. Episcopis: & sic non pleno iure habent illas, cum ad eos non spectet institutio, ad curam populi, ut prius cum & plantare.

ADDITIO. Dato etiam ꝙ instituatur ad regimen ecclesiæ de quo latius dixi de præb. de monachis. Io. And.

[Gl. seq. alleg. duas concordan. & remittit: & subdit tria similia.]

d ¶Perpetui.] non enim beneficia dantur ad tempus 3. distt. dist. præcepta. 70. dist. sanctorum, & de hoc in c. presby. veniens, in anti. sicut enim matrimonium carnale ad tempus non contrahitur, sic nec spirituale. de condi. appoi. c. vlt nec legitimi actus recipiunt diem ff. de reg. iur. actus. nec mortuus nostris expectant temporales habere filios, ff. de adop. i. h. t. bi, alias, quæntum. vt ibi in gl. dicitur. Papa tamen potest dare prælaturam ad tempus, 7. q 1. pastoralis. mutatur enim substantialis rei de concep. præb. proposuit.

[Gl. seq. dicit quod reprobat, & dubium soluit.]

e ¶Consuetudine.] contrarium not. Innoc. & Host. in prædi. decre. qui dicebant, ꝙ ex consuetudine præscripta abbas tales potest remouere. Et not ꝙ consuetudo reuocat statuta, sed non priuilegia, vnde hoc hodie facere poterunt, qui hoc habent ex priuilegio Papæ, sicut de Humiliatis fertur.

ADDITIO. & præmonstratensibus: & hoc dictum placet Archid.

f ¶Per Episcopos.] intelligas remoueri per Episcopos, quando per vicarios suos ad hoc mandatum habentes remouentur, vel per delegatos. sup. eo lib. de off. vicar. licet ff. de reg. iur. qui per alium.

g ¶Causa rationabili.] 16. q. 7. inuentum 56. distinct. latus peruersum, & pro leui culpa non debet remoueri, vt in prædi. c. inuentũ. & 68 dist. c. 1.

ADDITIO. Non debet etiam quis remoueri pro grauibus, quæ in populi notitiam non perueniunt 50 quæstione 1. cap. vltimo. Ad hoc 50. distinct. sacerdotes, & cap. si quem. & cat. Io And.

TITVLVS XIX.

De iure patronat⁹. †

Bonifacius VIII.

¶ *Donatio iuris patronatus laici facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu Episcopi, tenet: non tamen præiudicat iuri Episcopi. h. d. Dominicus.*

S CAP. VNIC. I L A I-

DE IVRE patronatus.

¶Dictum fuit supra de præben. & dignitatibus & alijs beneficijs ecclesiasticis tam sæcularibus quam regularibus: verum quia illa beneficia aliquando sunt patronata, & dubitatur aliquis de effectibus iurispatronatus, & de ipso iure patronatus, ideo ponit titulum, de iure patronatus.

S I laicus.] Duæ sunt partes: secunda ibi: Verum. Prima ponit dictum, Secunda protestatur, ibi, Per prælatam. Secunda etiam ponit dictum, quod postea ampliat, ibi, Et omnino. Io. And.

CASVS. Aliquis laicus habebat iuspatronatus in aliqua Ecclesia, quia forte eam fundauerat, idest, donauerat fundum ad eam ædificandam, vel eam ædificauit, vel dotauit, vel omnia fecit simul, iste laicus vult illud iuspatronatus donare illi Ecclesiæ, & eam inquietare, vt de cetero sit in libera dispositione diœcesani, vel vult donare alteri Ecclesiæ, vtrum possit sine auctoritate diœcesani? Videtur, quod non, quia si laicus detineat decimas, tamen non potest illas donare alteri Ecclesiæ, sine consensu Episcopi. cum Apostolica, de his quæ fiunt a Prælatis sine consensu capituli, sic in proposito videbatur, quod laicus non posset iuspatronatus transferre in Ecclesiam sine consensu diœcesani. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit Romanus Pontifex in contrarium, quod laicus potest alteri Ecclesiæ donare iuspatronatus sine consensu diœcesani, tamen per hoc non fit præiudicium ipsi diœcesano, & ideo Ecclesia habebit collationem & præsentationem, sed diœcesanus habebit institutionem. Sed ponamus quod laicus donauit iuspatronatus alicui Ecclesiæ, vacat nunc ecclesia patronata: vtrũ Ecclesia habebit tantum quatuor menses ad præsentandum, sicut laicus? Videtur, quod sicut laicus habet tantum quatuor menses ad præsentandum, similiter ecclesia debet solum habere quatuor menses, quia succedit in locum laici: Tamen Romanus Pontifex ista ratione dubitandi non obstante, decidit in contrarium, videlicet, quod ecclesia habebit sex menses ad præsentandum, quia mutata persona, mutatur etiam qualitas ipsius beneficij, Et sic ecclesia habebit sex menses, licet patronus laicus, in cuius locum successit Ecclesia, habeat solũ quatuor Et sic ecclesia debet reputari vt patronus ecclesiasticus, & non vt laicus. Nota primo, ꝙ laico potest competere iuspatronatus, quod verum est, ex dispensatione iuris, sed non de mero iure, quia iuspatronatus est annexum iuri spirituali, idest, institutioni, quæ est ius spirituale, & de spirituali & eius annexis est idem iudicium, sed illa facultas fuit concessa laicis, vt facilius inducerentur ad ecclesias ædificandas

† Dictio, Episcopus, quæ signat, vide Fulg. cõs. 157 incip. In causa. Benedict. & Alexã. cõs. 60. incip. omnis. ls multiloquio in 3. vol.

a Intellige hoc dictũ glossæ sano mõ, sicut notatũ est l. c. 3. ex de transla. in glo. super verbo. vices Dei vic. in hac editione,

† De materia huius tituli vide quæ nouissime decretum est Conc. Tri. sess. 25 de refor. c. 9.

Cõtinuatio D. Hē.

tandas, vel do tandas: vnde istud ius patronatus consistit in præsentatione ad ecclesiam patronatam, quia patronus potest eligere personam, dummodo eligat idoneam. Item istud iuspatronatus consistit in alio, videlicet in processione, quia cum patronus primum venit ad ecclesiam patronatã, ministri ecclesię debent illi ire obuiam processionaliter, & eum in ecclesia recipere pcessionaliter. quod verum est, quãdo status suæ personę illud requirit: puta quia est rex vel dux, alias si status personæ non requirit, non deberet recipi processionaliter, nec ministri ecclesiæ debent illi obuiã ire. Item in alio cõ istit iuspatronatus, quia patronus in ecclesia patronata est præ cęteris honorandus in sessionibus, & sepultura itẽ si patronus deueniat ad paupertatem, ecclesia tenetur ipsum alere de superfluo acceptis necessarijs pro ministris ecclesiæ. Nota ꝙ laicus potest ius patronatus donare alteri ecclesiæ sine consensu episcopi. Nota ꝙ laicus patronus ad præsentandum habet so uno quatuor menses, sed persona ecclesiastica habet sex menses, & ideo episcopus non potest instituere absque præsentatione, nisi elapsis illis sex mensibus in persona ecclesiastica, vel quatuor in laico. Ratio diuersitatis est, quia qui grauatur in vno, releuatur in alio. l. cum qui. ff. de iniur. & quia laicus potest vnum præsentare, postea alium accumulatiue, & sic potest variare, & diœcesanus potest acceptare quem voluerit, ideo debet in alio grauari quod non habet, nisi quatuor menses ad præsentandum, sed clericus patronus non potest variare, & sic grauatur in hoc, ideo debet in alio releuari, videlicet quia habet sex menses ad præsentandum. Sed quæritur qualiter dicitur fieri præsentatio ad hoc vt clericus patronus non possit variare? Dicendum, ꝙ sola datio litterarum patroni non dicitur præsentatio, sed requiritur, ꝙ fuerit facta præsentatio corporalis diœcesano. Et sic clericus ante illam præsentationem corporalem poterit variare. Hoc tenent doctores in clem. vnica. eo. tit. Ex quo sequitur ꝙ si clericus patronus dedit duobus litteras præsentationis, si secundus fecerit maiorem diligentiam, & se præsentauerit conspectui episcopi, tenetur episcopus illum instituere. Nota quod patronus potest dare iuspatronatus illi ecclesię, cuius est patronus. ad hoc sup. de testi. significau. t.

cus [a] iuspatronatus ecclesiæ sibi competens, eidẽ, [b] vel alteri [c] ecclesię, seu loco religioso duxerit conferendum: huiusmodi collatio, quamuis absque assensu episcopi facta fuerit; efficax est censenda. [d] Per præfatam tamen collationem iuri episcopi, qui eidem assensum non prębuit, nolumus in aliquo derogari. [e]

¶ *Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum, ecclesia vero semestre, licet a laico acquisiuerit iuspatronatus hoc dicit Dominicus.*

¶ Verum licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre [f] duntaxat, ecclesia tamen vel monasterium, cui † facta est à laico iurispatronatus collatio, tẽpus habet semestre. [g] Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non vt patronus laicus, sed vt patronus debet

(Prima glossa dicit q̃d approbat, & quid reprobat.]

a ¶ Si laicus.] hic approbatur opinio Damasi, Vincentij, & Bartholomæi Brixien qui hoc not. 16 q. 7. nemini. Et Innocen. & Host. qui no. ī eod illud & reprobatur opinio Ioannis not. in prædi. cano. & Goffre & Bernar. not. supra eo. illud & c. cura. & in multis alijs capitulis.

ADDITIO. Archid. hic ponit circa intellectum illius c nemini. 16. q. 7. supra allegati, vbi etiam remittit inquantum de commutatione loquitur, quod si laicus habet communionem cum ecclesia in patronatibus poterit commutare, vt ratione societatis liceat, ꝙ alias non liceret. alleg. 13. q. 2. non potest.

[Glo. seq. dat simile, quęrit, & soluit.]

b ¶ Eidem]& sic ecclesia erit patrona sui ipsius, & sic in alijs casibus, cum scilicet priuantur patroni iure patronatus sup. eo. tit. quia clerici. de pœn. in quibusdam cum similibus. Sed pone, ꝙ capella est vnicum habens presbyterum, quis præsentabit ibi presbyterum cum vacabit? Dico ꝙ si non est ibi alius patronus, episcopus prouidebit ecclesię: hoc enim dicimus regulare, cum ecclesia patronum non habet, [1] per ca. 16. q. 7. omnes basilicæ & c. seq.

ADDITIO. Si donetur episcopo iuspatronatus capellæ sibi subiectæ, vide quod scripsi ī. eo. significasti in fi. vbi cõcordando opiniones cõtrarias Goffr. & Host. distinguo, an eps habeat compatronum necne. Io. Andr.

c ¶ Vel alteri.] sufficit ꝙ redeat ad ecclesiam. ad idem supra de his quæ fi. a prælatis cum Apostolica. 16 q. 1. cap vlt. & res ad sui naturam redit de facili. 35. di. ab exordio ff. de pac. si vnus. §. quod si non vt totum.

[Glo. seq. allegat. vnam concor. signat contrarium, dupliciter soluit, solutionem impugnat, & respondet.]

d ¶ Censenda.] sup eo. illud. Contrarium videbatur per decr. sup eo. nullus. vbi dicitur, ꝙ nih l ecclesiastici iuris sine ɔsensu episcopi transfert in ecclesiam vel monasterium. Sed excipe iuspatronatus per prædictam decr. illud. Vnde de spiritualibus intẽdebat prohibere, sed nũ de spiritualibus annexis, sicut iuspatronatus. ī. de iud. quanto. secundum Host. sed quia decr. illa est in illo titulo vt faceret ad titulum, satis videbatur etiam iuspatronatus prohibitum cõcedi sine auctoritate episcopi, sed satis facit ad titulum, inquantum vetat ne patronus donet ecclesiam sine consensu episcopi.

e ¶ Derogari.] alias derogaretur si assensum prohibuisset, secundum formam, quam habes supra de donat. pastoralis.

ADDITIO Dic vt ibi, & hoc teneas, ꝙ vbi agitur solum de translatione iurispatronatus, consensus episcopi illi donationi præstitus in nullo lęderet ius episcopale. Io. Andr.

f ¶ Quadrimestre] non habebamus olim de hoc ita expressum textum, sed ita seruabamus per decre. sup. eo, c. 3. & c. cum propter. quæ tamen hoc expresse non dicebant, habebamus glo. supra de officio ordinarij, cum vos.

[Glos seq. recit per obiectio. & solut. demum soluit quæstionem contra sol. alleg. vnam decr. solut. alleg. aliam, & remittit.]

g ¶ Semestre.] de conc. pręb. in ant. c. 2. Et sic no. ꝙ qui in ius alterius succedit, non vtitur eodẽ iure, ɔ̃ regul. ī. de reg. iuris qui in ius. & ff. eo ti. is q̃ in ius. & est hoc ideo, q̃a ex quo res facta est ecclesiastica, ecclesiastico debet iure censeri. Et idẽ dicebatur olim p decr. de pb. dilectus vlt. in anti. & per ea q̃ ibi nõ. sic est ẽt videre in conuentionibus, vbi ex personæ successoris forus mutatur, vt prędicta reg. dixi. & bene facit hac decret. ad q̃õnem de excõicato, qui donando cessit alteri actiones sibi competentes, an ille, cui facta est cessio, possit illo excõicato manẽte illas intentare, & terminauit Barth. Brixien. in q̃õne veneriali, quidã cũ esset. sm Tanc. quod sic, q̃a illud vitiũ excõicationis personæ adhærẽs, ad successorẽ non trãsit, per l. ff. de diuer. & temp. præscr. l. an vitiũ & C. de acq. pos. l. vitia. & idẽ Guil. in Spe. de proc. §. vlt. circa prin. & ad hoc optime facit

Marginalia: 1 Vide ꝑ Archi. in ca. frater. 18. q. 4. — † In antiquioribus codicib. ita, cui facta est a laico iuris collatio patronatus.

facit ſupra, qui matri.accu.poſ cum in tua. in fi. Argu. contra.ſupra de teſti.licet ex quadam.ſed illud in teſte. vt ibi.not. Item contra ſup.eo.lib.de deci.c.1.in fin.vbi ſoluitur in vlt.gloſſa.

¶ [Glo ſeq ponit primo tria exempla:ſecundo quęrit, & ſoluit.]

a ¶ Eccleſiaſticus.] vnde legatus poſſet illas conferre, ſ.eodē, cum dilectus, nō poterunt variare, ſupra eo. paſtoralis. priuat ſi præſentauit indignū, ꝙ dic et not. ſ. de offi.ord.cum vos. Quid dices. 1 ſi eccleſia,& patronus laicus ſimul habēt pſentare,numqd habebūt ſex menſes, vel quatuor tm̄;vl alter ſex, alter quatuor? Dico ꝙ habebunt ſex menſes: ita ꝙ rōne cōionis priuilegium eccleſiæ tranſeat ad laicum,ad inſtar eius quod dicimus de eo,qui habet rem communem cum pupillo.ff quem admod.ſer.amit. l.ſi communem. ita ꝙ per eccleſiam conſequeretur,quod per ſe cōſequi non poſſet.ſim.ſup. de conceſ.preb.c.penult.

1 Vide Iaſ. in l. neque pactio.C.de tranſa. in 3.no.& in l.ſi emancipati. C. de colla.

eccleſiaſticus a reputari.

TITVLVS XX.

De cenſibus, exactionibus, & procurationibus.

Innocentius IIII.

¶ *Archiepiſcopus volens prouinciam viſitare,prius debet viſitare eccleſiam, ciuitatem, & diœceſim propriam, clericos & laicos eorundem,* 10 *hoc dicit Dominicus.*

CAP. I.

ROmana b † Eccleſia: & inf. ¶Statuimus, vt quilibet ar- 20 chieps ſuam volens viſita

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

Continuatio. ¶ Dictum fuit ſup. tit. proxi.de quodam iure competente in beneficijs eccleſiaſticis, verum quia epiſcopi in beneficijs eccleſiaſticis ſibi ſubiectis habent aliqua iura:ideo ad nos informandum de iſtis iuribus annectitur titulus de cenſibus,exactionibus, & procurationibus.

ROmana.] Iſtud capitulum ponit formam q̄ debet archiepiſcopus obſeruare volens ſuā prouinciam viſitare. Et diuiditur in tres partes:In prima.n.parte ponit quomodo, & qn̄ poſſit archiepiſcopus ſuam prouinciā viſitare:In ſecunda parte ibi,Sane ponitur quid debeat facere archiepiſcopus in viſitādo ſuam prouinciā. In tertia parte ibi,Procurationes.oſtēditur quomodo, & in quibus rebus debeat recipere procurationem.

CASVS Sicut eps debet ſuam diœceſim viſitare, ſimiliter archieps poteſt totam ſuam prouinciam viſitare: & non ſolum poteſt archieps viſitare ſuam diœceſim particularem, ſed etiam diœceſes ſuorum ſuffraganeorum.Sed quæritur quam formam debet obſeruare archieps in viſitatione facienda? Reſpondet Romanus Pontifex,ꝙ ipſe debet incipere viſitationē a capite,primo viſitando Capitulum ſuum & eccleſiam ſuam metropolitanam:deinde eccleſias ſuæ ciuitatis:deinde eccleſias ſuæ diœceſis, & poſtea poterit viſitare diœceſes ſuorum ſuffraganeorum, videlicet illam quam primo maluerit viſitare. Sed ſi vnam ſemel incœperit viſitare illam non poterit dimittere, & incipere aliam viſitare: quod ſi fecerit, non poterit reuerti ad diœceſim ſemel viſitatam: quod verum eſt, niſi fuerit requiſitus ab epo illius diœceſis,ad quam vult reuerti, vel de conſenſu omnium ſuorum ſuffraganeorum. Sed ponamus ꝙ archieps cœpit viſitare vnam diœceſim,& eſt vna eccleſia pauper, quæ nō poteſt miniſtrare neceſſaria archiepo, quid debebit facere archieps? Rñdet, ꝙ ipſe poterit nouercare duabus eccleſijs, vt cōuocentur ſimul, & eum procurent, quod verum eſt,ſi illæ eccleſię poſſint commodè conuocari. ſi aūt commode non poſſent conuocari,ipſe archiepiſcopus teneretur viſitare illā eccleſiam pauperem ſuis expenſis hoc dicit preſens textus vſq; ad verſiculum Poſtquam: qui habet duos intellectus: Nam quidam intelligunt ꝙ archieps non poterit viſitare totam prouinciam, niſi ſemel in vita, niſi faciat ꝙ ſequitur: videlicet, ꝙ ipſe faciat prius concilium & de concilio ſuorum ſuffraganeorum ordinet,ꝙ de cetero ipſe viſitabit totā prouinciā quolibet anno: & iſtud factum fuit vt archiepiſcopus induceretur ad celebrandum concilium puinciale. Alij autem intelligunt ꝙ in vno anno nō poterit iterare viſitationē, etiamſi ſubſit iuſta cauſa, niſi prius celebrato ɔcilio ſuo prouinciali,& conſtituto in ſcriptis de cōmuni cōſenſu ſuorū ſuffraganeorū,ꝙ poſſit literare viſitationē. Et ſi in prima viſitatione dimiſerit aliqua loca,debet in ſecunda viſitatione incipere ab illis locis dimiſſis.Quod verum eſt,niſi videat quod alia loca prius viſitata magis indigeant viſitatione, quàm iſta loca non viſitata, quia ibi vigent mala magis,quàm in alijs locis. Sed quęritur, quid primo de- 30 bet facere archiepiſcopus viſitans? Reſpondetur, ꝙ primo debet prędicare uerbum Dei, deinde debet inquirere de vita & moribus habitantium ibidem, uidelicet clericorum,laicorum, & debet illos examinare ſine iuramento, licet aliàs examinatio teſtis non ualeat ſine iuramento. Et ſi inueniat aliquos diffamatos, & crimina non ſint notoria, non debet illos punire, ſed debet denuntiare ſuo ſuffraganeo, hoc eſt ordinario, ut illos puniat ſecundum exigentiam criminis. Quod ſi crimen ſit notoriū tunc archiepiſcopus poterit illos 40 punire,qa tunc ɔſtat de negligentia ſui ſuffraganei, & tunc iuriſdictio ſuffraganei eſt deuoluta ad ipſum archiepiſcopū.[Cleros & populos] appellatione populi, uniuerſi ciues continentur, non aūt cōprehenduntur clerici,qa hic ponuntur tamquam diuerſa, Ex quo ſequitur ꝙ ſi interdicatur populus alicuius loci, uel indicatur aliqua pœna populo ēt per iudicem eccleſiaſticum, non comprehendūtur clerici, qa in iſtis odioſis uerba ſtrictè ſunt accipienda. [In ſcriptis,] iſte eſt vnus caſus,in quo ſcriptura eſt de ſubſtantia actus, re- 50 gulariter autem ſcriptura non eſt de ſubſtantia rei geſtæ,vt in l. pactum C.de pact. Fallit in caſibus hic enumeratis per gloſſam.& ad eam quotidie recurritur. Poſtea Romanus Pōtifex in §.Procurationes. inhibet ſub pœna maledictionis æternæ, ne archiepiſcopus viſitās audeat recipere procurationē in pecunia numerata, etiamſi procurantes & viſitati voluerint eum procurare in pecunia numerata, ſed ꝙ ſolū ipſe recipiat expenſas moderatas in victualibus. Item præcipit Rom.Pontifex,ꝙ ipſe archiepiſcopus a viſitatis non accipiat ali- 60 quod munus, quod ſi cōtrarium fecerit,ipſe tenebitur reſtituere duplum illius muneris quod receperit. Nota primo archiepiſcopum nō poſſe viſitare generaliter prouinciam,niſi primo incipiat a propria diœceſi. Nota ſecundo,ꝙ ſi eps nō poteſt accedere particulariter ad quemlibet locum, debet conuocare laicos & clericos ad unum congruum locum illius uicinię. Domi.

† De materia huius decr. pter ſtatuta in ɔci. Later. ſub Alex. 3 c.4.& in ɔci. Later. ſub Inno. 3.c.33.uide oino q̄ nouiſſime ſanciuit Conc. Trid. ſeſſ. 24. de refor.c.3.

[Prima gloſſa diuidit.]

b ¶ Romana.] In prima parte dicitur quomodo, & qn archiepiſcopus poſſit ſuam prouinciam uiſitare. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, Sane. dicit quid in uiſitando facere debeat, & quæ crimina punire poſſit. In tertia, quæ incipit ibi: *Procurationes*, dicit, quomodo,

modo, & in quibus rebus procurationem recipere debeat.

ADDITIO. in quarta ibi, Hanc autem: constitutionem prorogat ad alios visitantes: & protestatur. Hostiens. autem & Boatinus diuidunt decreta in 9. partes, faciēdo. ſ de quolibet §. partem. Sed Io. Mona. diuidebat in duas partes, dicēs qđ primo tangit formam visitationis p archiep. n. faciendę: secundo ibi, Hāc autem formam illā ad alios prælatos extendit. Prima iterum in duas: quia primo tāgitur modus circa visitationem faciendam, secūdo, in §. procurationes circa procurationem recipiēdam. Iterum prima in duas: quia primo tangitur ordo visitādi loca: secūdo in §. Sane, modus illa exhortandi. Adhuc prima in duas: quia primo tangit ordinē visitandi Capitulū ecclesiæ suæ, & ciuitatē, & diœcesim: secūdo §. Deinde. tangit ordinem visitādi prouinciam. Io. And.

a ¶ Visitare.] p se, vel per alium, cum p se id nō pōt. ī. de off. ord. inter cętera. 10. q. 1. epus. & quomodo tunc debeat solui procuratio, dic vt sup. eo. lib. de offi. ord. episcopus.

b ¶ Prius.] a capite est edēda ratio. ff. de eden. l. argentarius. & qui alios corrigit, prius corrigat se & suos. 3. q. 7. iudicet. de statu regula. ca. quæ. §. si vero. in antiquis vbi de hoc.

[Glo. seq. exponit quærit, argu. pro & contra, soluit contrarium.]

c ¶ Plenè.] ita quod nulla parochia remaneat non visitata, dummodo commodè visitari possit, & visitationis causa subsit: & sunt hæc redigenda ad boni viri arbitrium. Sed nunquid sufficiet synodum conuocare, & plene inquirere? Videtur φ sic. supra de accu. sicut olim. 18. dist. quoniam. Sed dic contra quoniam in tā breui tempore non possit singulorum inquisitio fieri: tum quia ibi non conueniunt omnes clerici, & laici, qui sunt visitandi, vt infra patet: tum quia subijcienda est res oculis; & personæ præsentia multum operatur. ff. fin. reg. l. irruptione. §. ad officium. sup. de offi. deleg. c. vlt. §. is autem cui.

ADDITIO. De his. in arbore consangui. post princ. Ioan. And.

d ¶ Minorum.] ad hoc de appellatio. cap. de appellationibus in antiquis. cum suis concordan. de præbend. maioribus.

e ¶ Difficultate.] fortè propter niues vel glacies, vel aliud consimile. de eccles. ædifican. ad audientiam. ff. si quis cau. l. 2. § si quis iudicio.

f ¶ Accedere.] patet ergo φ ire tenetur: nec sufficit ad suam ecclesiam conuocare.

g ¶ Congruum.] i. honestum & communem, & sufficientem ad omnes recipiendos, prout erit possibile. supra de fide instru. accepimus. ī. de priui. cum personæ.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

h ¶ Laicos.] nūqd populus procurabit? Non, vt no. Ioan. 10. q. 1. placuit. & sic est consuetudo.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat.

i ¶ Prouinciā.] hoc intellexit Ber. i. verū, si suffraganei erāt negligentes: aliàs secus. Sed dic cōtra, vt inf. eo c. vlt.

k ¶ Pia loca.] hospitalia, xenodochia, & huiusmodi.

ADDITIO. Grāgias vero licet sint ibi pri uatæ oratoria, non includit sup. eo. c. fi. Ioan And.

[Glo seq. recit. per quæstionem.]

l ¶ Et populos.] non simul, sed separatim cum talium vita sit separata. 12. q. 1. duo. nec promiscuis actibus officia sunt turbanda, C. de test. con sult. & melius procedit inquisitio qñ fit sigillatim. de accus. inquisitionis. § tertiæ. in antiquis. & hoc verū si qualitas negotij hoc exposcit: aliàs in gñe fiat inquisitio. intra eo. sanè.

m ¶ Liberè.] s. sine cōdictione, præscriptione, vel appellatione non obstante. de præscri. in antiq. c. cum ex officii & c. accedentes inf. eo. c. vlt.

ADDITIO. Et sup. de offi ord. licet. Ioan. And.

re[a] prouinciam, prius[b] ecclesiæ suæ Capitulum, ac ciuitatem & diœcesim propriam plenè[c] visitare procuret: nec sit solum erga maiorum, sed etiam minorum[d] ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiam populorum visitationem intentus. Et si commodè, vel absque difficultate[e] accedere[f] ad vnamquamque nō poterit: de pluribus locis ad vnū congruum[g] clericos & laicos[h] studeat conuocare, ne in illis visitatio postponatur.

¶ Visitata sua diœcesi, archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum & populum prouinciæ, procurationem a visitatis recipiendo. hoc dicit. Dominicus.

¶ Deinde liceat ei per totam prouinciam,[i] vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & diœceses, suffraganeos suos, & eorum subditos cathedralium & aliarum ecclesiarum Capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia loca,[k] cleros † & populos[l] libere[m] visitando, ac procurationes a locis tantum recipere visitatis.[n]

† al. clericos.

¶ Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam, ad primam redire non potest, nisi de nouo resteret in tota prouincia. Dominicus.

¶ Ex quo tamen aliquam de ipsis diœcesibus visitare cęperit:[o] numquam postea siue totam, siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ diœceses in toto, vel in parte (quas securè visitare poterit) & sua denuo[p] fuerint visitatę. Qđ si forte eadem dięcesis, vel aliqua ibi ecclesia plus alijs indiguerit visitari; tūc aliarū visitatione intermissa, redeat ad eandē, si a loci dięcesano † requisitus[q] extiterit, vel de om

† Hostiē. hic ī. qđ vr placuisse Innoc. Io. And.

† No. hic φ certos casu supetior pōt iudicare inferiores subditi sui de illius consensu, qđ illi inferiores nō cōsentiant, dūmodo iudicet su perior in dięcesi subditi; qa extra fine cōsensu inferiorū iudicare nō posset glo. in ca. vt litigantes. ī. eo. de off. ordi. Domi. & Ph. Fon.

n ¶ Visitatis.] loca intelligo visitata; siue sint illa, quæ personaliter visitat, siue illa quæ ad visitationem conuocat. sup. proxi. responso in fi.

o ¶ Cęperit.] caueat quod compleat; aliàs in illa visitatione non poterit reuerti, vt sequitur.

ADDITIO. Per quod not. Hostien. cœpta complenda. C. de emend. Iustin. Co. l. cordi. ad Syllanianam. l. vlt. in fi. facit sup. de rescri. litteris. Io. And.

p ¶ Sua denuo.] vt sic secundum modum superius dictum visitationem secundam incipiat.

q ¶ Requisitus.] ergo non aliter; cum per exitum renunciauerit visitationi illius anni [facit ca. quod ad consultationem. de re iudic. in antiq. nisi in casu qui sequitur: si autem maior pars episcoporum prouinciæ consentiret ipsum reuerti, & diœcesanus episcopus contradiceret: adhuc reuertetur archiepiscopus vt sequitur.

ADDITIO. 65. distinct. cap. 1. & 2. Hostien. & Archidiaconus.

nium, aut maioris partis episcoporum eiusdem ꝓuinciæ processerit cõsilio & assensu: ad quod ijdem se pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si vero malitiosè [a] in his difficultatem adhibuerint, archiepiscopus licentiam super hoc a sede Apostolica postulet confidenter.

¶ *Expedita visitatione, non reiterat illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorum, & diffinitione in scriptis prius facta debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant visitati. hoc dicit Dominicus.*

¶ Postquam autem semel omnes prouinciæ suæ dioeceses visitauerit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio, [b] & ipsius [c] diffinitione [d] super hoc habita coram eis, quæ in scriptis [e] redigi volumus, vt possint † alijs esse nota) visitationem per eandem reiterare prouinciam, iuxta modum superius adnotatum: etiamsi non interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus, illam semper prouidentiam adhibendo, vt in posterioribus visitationibus, illas ecclesias, eosque cleros & populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati: [f] nisi magis sit alijs visitationis officiũ opportunum.

¶ *Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, absque iuramento; infamatos ordinarijs denunciet, & notoria crimina puniat. hoc dicit Dominicus.*

Sane huiusmodi impensurus officium, proposito verbo Dei, quærat de vita & conuersatione ministrantium in ecclesijs, & locis alijs diuino cultui deputatis, ac cæteris, quę ad officium suum spectant absque coactione, [g] & exactione qualibet iuramenti, ad ipsorum emẽdationem per salubria monita, † nunc leuia, nunc aspera, iuxta datam sibi a Deo prudentiam diligenter intendens. Quod si

a ¶ Malitiosè.] qui allegat fraudem, probare debet illam ff de proba. quoties §. qui dolo. sed eo. quod indigentia est notoria, fraus præsumitur. ad hoc sup. de renunc. c. 1.

b ¶ Consilio] in consilio quod annuatim facere debet. de accusa. sicut olim. in antiq. nec dicit hoc de assensu. §. ꝑx. rñso. q̃a siue concordent, siue discordẽt, hoc diffinire ad ipsum pertinet, vt sequitur. ad hoc de arbi. cum olim.

c ¶ Ipsius.] si archiepiscopi.

[Gl. seq. soluit duo dubia.]

d ¶ Diffinitione.] dicit Inn. q̃ hoc mõ fiet diffinitio: diffinimus ꝑ nos procedendum ad visitationẽ prouinciæ nostræ & dixit, qđ a tali diffinitione cum sit super executione officij sui, non poterit appellari, de offi. ord. irrefragabili.

ADDITIO. Idem Host. & Archi. qui etiã dicũt nõ requiri qđ hoc fiat causa cognita. Ioan. And.

[Gl. seq. ponit 28. casus in quibus scriptura requiritur.]

e ¶ In scriptis.] no. casum 1 in quo scriptura req̃rit. Alius, cum quæritur de antiquissimo facto, qđ testibus probari non põt. ff. de prob. census. de pscrip. ad audientiam. in antiq. de probatio. cũ causam. Tertius, in priuil. §. de priuil. porro. Quartus, in dimissorijs. 70. dist. extra. ueo. Quintus, in redeunte ab hæresi. 1. q. 7. salubeτrimum. Sextus, in profitẽte. 27. q. 1 omnes feminæ. Septimus, in electione. de electione, quia pp in antiquis. Octauus, in emphyteusi. C. de iu. emphy l. 1. Nonus, in alienatione rei ecclesiasticæ. 12. quæst. 2. fine 10. quæst. 2. hoc ius. de iis quæ fiunt a præla. c. 1. Decimus, quando appellatur ab interlocutoria. sup. eo lib. de appellat. cordi. Vndecimus, quando quis variat circa procuratorem constitutum. sup. de procur. c. 1. Duodecimus, quando hoc agitur, vt non valeat contractus, nisi in scriptis redactus, sit supra de pact c. 1. C. de fide instrumen. contractus. infra de reg. iur. contractus. Decimustertius in sententia excommunicationis. Decimusquartus, in requisitione transcripti sententiæ excommunicationis.] eod. li. de sent. excom. cum medicinalis Decimusquintus, in casu §. eo lib de electio vt circa. Decimussextus in casu supra de offi. ordin. si canonici. eod. lib Decimusseptimus in casu sup. eo. lib. de ele fundamenta. Decimusoctauus in donatione; quæ excedit quingentos aureos. C. de dona. si quis argentum: Decimusnonus, secundum quosdam, in fideiussore C. de fideiussoribus l. penultima. Vicesimus, in minore iurante se maiorem. C si minor se maiorem dixer. l. 3. Vicesimusprimus, si pactum fiat cum aduocato de re immobili sibi danda. C. de suf. l. vnica. secundo responso. Vicesimussecundus, in solutione debiti, in instrumento publico consenti. C. de testib. l. testium. authentica. rogati. Vicesimustertius, si quis cauit de debito in scriptis, ex causa antecedẽti, & vult ꝓbare. C. de nõ numer. pecu. l. generaliter. Vicesimusquartus, in testamento in scriptis redigendo. C. qui testa fac. poss. hac consultissima. §. hac cum humana. Vicesimusquintus, in delegato Papæ. de offic. delega. cum in iure. in antiquis. C. de mandat. princ. l. vnica. Vicesimussextus, in libello criminali, vel ciuili. supra de libel. obla. ca. 1 2. quæst 1. legum. Vicesimusseptimus, in causa. sup. de temp. ordi. c. 1 & 2. quest. 1 legum. Vicesimusoctauus, in diffinitiuis. §. eo. lib. de re iu di. c. vlt. [Vicesimusnonus, in eleemosynarum quæstoribus: de pœnit. & remiss. cum ex eo. in antiq. Tricesimus, in casu Extrauag. Bon. quide in ff. Tricesimusprimus, in alia extrauagãti eiusdem quæ incipit, iniunctæ & hos duos addit Ioã. Monach. Tricesimussecundus, in casu de electione, causam. Tricesimustertius, in clemen. de iudi. dudum. Tricesimusquartus, in constitutione Ioann. Execrabilis.] Et licet in supradictis requiritur scriptura, non tamen de necessitate in omnibus: aliàs autem regulariter instrumentis, & testibus probari potest. supra de fide instrumentorum, cum Ioannes, sit tamen probatio leuius, facilius, & securius per 2 scripturam ff. de pignoribus, l. contrahitur.

f ¶ Visitati.] præsumuntur enim magis indigere: & ideo sunt primitus visitandi. sup. in §. quod si forte.

g ¶ Coactione.] a principio exigetur iuramẽtum, per quod occultum procedere constringatur: ex quo tamẽ sine iuramento referuntur aliqua corrigenda, poterit inquisitor super his exigere iuramentum.

ADDITIO. Idem Hostiensis, Ioannes Monachus, & Archidiaconus, & vide in Speculo, de inquisitio. §. 2. ver. licet autem & versi. vt autem. vsque ad fin. §. Ioan. And.

1 in q̃b. casib. scriptura requiratur ꝑter Doctor. hic, vide Abb. in ca. 2. de ꝓb. Imo. & Barba. in ca. cum in iure de offi dele. Felin. in rub. de cõsti. & Alex. in. consi. 95. lib. 4. al post.

† Vide Concil. Tride. sess. 13. de refor. c. 1.

2 Ad istã glo vide not. modernorũ. l. siue apud acta. C. de trãs. & Hip. in rub. C. de ꝓb. Fony.

a ¶ De

de aliquibus [a] orta fuerit infamia contra eos, ordinarijs ipsorum (vt super his solemniter inquirant) denuntiet, si viderit expedire. Notoria verò crimina, quæ examinatione nō egeât (cum super his meritò notari possit ordinariorum negligentia [b] eorundem) liberè corrigat pœnam pro illis debitam, [c] infligendo.

¶Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam, nec familia sua aliquid recipere potest etiam prætextu officij: nec ipse nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. hoc dicit. Dominicus.

¶ Procurationes autē recipiat secundum quod est in canonibus [d] † constitutum: nullam tamen pecuniam ipse, vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij, [e] aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine, sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse, vel quisquam suorum aliquod munus [f] quodcunque sit, & qualitercunque offeratur, præsumat recipere, vt non quæ sua sunt, videatur quærere, sed quæ Iesu † Christi. Quòd si fuerit contra præsumptum, recipiēs maledictionem incurrat, à qua nunquam (nisi duplū restituat) liberetur, [g] volumus enim in his fraudem quālibet penitus euitari.

¶Forma visitationis præmissa seruari debet in episcopis, & alijs prælatis inferioribus, regularium consuetudinibus exceptis. h. d. Dominicus.

¶Hanc autē visitandi formam ab vniuersis etiam episcopis, alijsque [h] prælatis ordinario iure suos subiectos † visitantibus, plenè obseruari præcipimus, saluis [i] super hoc rationabilibus & approbatis religiosorum consuetudinibus, & regularibus institutis.

¶Gregorius X. in generali Concilio Lugdunēsi.

¶Quia decre. Innoc. IIII. supra proxi. non benè seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illam confirmat, pœnas adijciens Io. And.

CAP. II.

EXigit [k] † peruersorum

a ¶De aliquibus.] de quibus interrogati de plano nil dicunt, & tunc denuntiabunt episcopis, vt inquirāt secundum formam decr. de accu. qualiter 2. in antiq.

b ¶ Negligentia.] 18. dist. peruenit.

c ¶ Debitam. scilicet statutam in iure, nisi ex causa fieret cōmutatio: alias arbitraria infligatur. sup. de offi. deleg. de causis.

d ¶ Canonib.] 10. q. 3. relatū sup. eo. cum Apostolus. & c. sopitæ. & c. cum nuper.

e ¶ Officij.] scriptoris, sigillatoris, & similium officiorum.

ADDITIO. Allegat Host. de simo. c. 1. & 1. quæst. 2. sicut episcoporum in authen. ut iud. sine quo. §. hæc omnia. & §. sic igitur. collatio. 2. Io. Andreæ.

f ¶ Aliquod munus.] ex hoc tex. not. quod visitās non potest recipere aliquod munus: cōcordat in delegato quoad nō esculenta sed quoad esculenta, quæ paucis possent consumi diebus, discordat, vt sup. eo. lib. de rescripti. statutum. § in nullo. Dominicus.

g ¶ Liberetur.] additur pœna infra c. proxi.

h ¶ Alijsque.] scilicet archidiaconis, & plebanis supra eo. cum Apostolus.

i ¶ Saluis.] ad hoc supra de statu mona. in singulis.

EXigit.] Sunt tres partes. Prima ponit exordium. Secunda ibi, Constitutionem. finem decr. supra cap. proxi. repetit addens mensem sextia ibi, Alioquin, pœnam apponit, distinguendo status delinquentium. Io. And.

¶ Episcopus, vel alius, ad quem pertinet visitare, nō potest procurationem recipere in pecunia, etiam a volentibus, nec etiam in victualibus a locis nō visitatis, nec etiam dona recipere debet, quod si contrariū fecerit, punitur pœna hic contenta: hoc dicit. Istud c. emanauit ad declarationem illius, quod dicitur in c. præcedenti in fi. CASVS Dictum fuit in § procurationes sup. c. proxi. quod exigentes procurationem pro visitatione in pecunia etiam a volentibus, vel in victualibus a locis non visitatis, & recipientes aliqua munera a personis visitatis, quod ipsi tenentur restituere duplum illius quod receperunt sub pœna maledictionis æternæ, a qua absoluendi non sunt, nisi prius restituerint duplum illius, quod acceperunt: Vnde multi non curabant de illa maledictione: Ideo Romanus Pontifex per illud c. aggrauat illam pœnam: videlicet, quod exigentes procurationem in pecunia numerata etiam a volentibus, vel in victualibus, restituant duplum illius, quod acceperunt intra mensem: alias elapso mense sunt interdicti, & si decederēt durāte interdicto, essent sepeliendi in terra profana, & non in cœmeterio. Et habet locum hæc pœna in episcopis, & archiepiscopis: sed alij inferiores sunt suspēsi ab officio & beneficio, donec restituerint illud duplū. Et posito quod dātes munera vellent eis remittere, nihilominus accipientes tenentur illa restituere in duplum.

No. primo ex prin. c. rationē, quare fuerunt pœnæ inuentæ a iure, videlicet vt delinquentes abstineāt a malo saltem formidine pœnæ c. felicis. inf. de pœn. Nota quod visitās non debet recipere procurationē in pecunia, sed in victualibus nec debet exquirere delicatas epulas, sed communibus epulis debet esse contentus. Nota quod visitās non debet recipere procurationē etiam in victualibus à locis non visitatis. Nota quod delinquens contra tenorem. c. 11. sup. eo tit. & lib. in §. procurationes. tenetetur restituere duplum illius, quod accepit. No. vlterius in vestigio. quod ubi venit imponenda pœna afligens personam, minus puniūtur existentes in dignitate quā alij inferiores, & hoc quando afflictio venit imponenda in pœna corporali: secus si imponeret pœna pecuniaria: quia tūc grauius essent puniendi maiores quam minores: Nam hic habemus, quod pro eodem delicto grauius puniuntur archipresbyteri, quam episcopi. Nota vlterius, quod illud c. quantum ad pœnam corrigitur per c. seq. Nota insuper, quare addatur pœna legibus prohibitiuis, videlicet propter audaciam peruersorum, qui non curant prohibitionem legis. Nota finaliter quid sit exigere, quia non est recipere a volente, sed potius extorquere ab inuito.

[Prima glo. ponit constitutionis causam.]

k ¶ Exigit.] Quia decretalis Innoc. IIII. supra proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus, non in pecunia recipi: & non recipi munera, nec et procurationes in victualibus

1 Ex fine huius gl. constat eā non esse Iod. And. sed ex lectura Dñi. ci. hæc esse translatam.

† Hos canones habes in Cōcil. Later. in initio c. cicatis.

† al. decretio Iesu.

† al. subditos.

† Vide Cōcil. Tridē. sess. 24. de refor. c. 3. § quod si quisquā.

bus à locis non visitatis: illam confirmat, pęnas adijcens. Et benè dixit, exigit: quia magna ratio suadet ob maleficia pœnas solui. ff de fideiuss. si a reo §. id quod. & fuerunt sumpta hæc verba ex authen. de depo. §. sed ne per hanc. colla. 6.

quod non licet exigere. 18. distinctio. de eulogijs, de simo. dilectus. ff de va. & extraordi. cog. l. secunda. §. est quidem.

[Glo. seq. reci. per q. & opinionem.]

audacia, [a] vt non simus sola dilectorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus. [b] Constitutionem [c] itaque fœlicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædecessoris nostri editam super non recipiendis in pecunia procurationibus, ac super receptione munerum visitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas prçterire, [d] volentes inuiolabiliter obseruari: eam decernimus pœnæ adiectione iuuandam: Statuentes, [e] vt vniuersi & singuli, qui ob procurationem sibi ratione visitationis [f] debitam exigere [g] pecuniam, [h] vel etiam à volente [i] recipere, vel aliàs constitutionem ipsam recipiendo munera, [k] siue visitationis officio [l] non impenso [m] procurationem in victualibus, aut aliquid aliud [n] procurationis occasione violare præsumpserint: duplum [o] eius quod receperint, ecclesiæ à qua id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur. [p] Alioquin extunc [q] Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum vltra prædictum tempus restituere differentes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant † interdictum. [r] Inferiores [s] verò ab officio & beneficio nouerint se suspensos [t] quousque [u] de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs plenariã satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura. [x]

a ¶ Audacia. [1]] in mala parte ponitur. sic 4. dist. factæ. C. de sepul. viola pergit audacia. quandoq; ponitur in bona, vt 8. q. 1 audacter. C. de iudi. rem non nouam. in fi.

ADDITIO. Et 32. q. 5. si Paulus. ver. caue. dicit Io. Mo. ꝙ audacia propriè est vitium, cuius vitij contrarium vitiũ est pusillanimitas, quorũ medium est fortitudo. Io And.

b ¶ Imponamus.] vt quos Dei timor, &c. de vi. & ho. cle. vt clericorum. 82 di. plurimos. in fi. Et dicit Papa, cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra reuerentia non coercet. ỹ. de pęn. fęlicis. §. in præmissis.

[Glo. seq. specificat tria repetita hic.]

c ¶ Constitutionem.] ſ. c. prox. §. 1. & § procurationes. vbi tria statuta erãt, quæ hic confirmantur apposita pęna. Primum, ꝙ procuratio recipiatur solũ a locis visitatis: Secundum, ꝙ solum in victualibus: Tertium, ꝙ visitantes vel familiares munera non recipiant.

d ¶ Præterire.] maledictionis pęnam ibi appositã non curantes: nec excusantur quia multi, quia non minus ardebunt qui cum multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi.

e ¶ Statuentes.] quod sup. c. proxi. in archiepiscopis dictum erat, hic ad omnes extenditur, quibus competit visitare.

f ¶ Visitationis.] in alijs ergo procurationibus, quæ debentur legatis vel nuntijs Apostolicæ sedis, vel quæ debentur ratione consuetudinis, vel ratione pacti in fundatore vel consecratione appositi, non habent locum hæ decre. de quibus habes supra eo. quanto & c. procurationes & capitu. cum nuper & 18. quæstio. 2. Eleutherius.

g ¶ Exigere.] i. ab inuito extorquere. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si rem.

h ¶ Pecuniam.] secundum Inno. 2. Host. Gul. & Garf. pro vecturis & ferraturis equorum pecuniam exigere possunt, si indigeant.

ADDITIO. Si intelligas de indigentia per quam impediretur visitatio, vera sit glo. de reg. iur. quod non est in antiq. Io. And.

[Glo. seq. recit. per obiectionem]

i ¶ Volente.] quod dic ut ỹ c. prox. No. casum specialem, in quo parificantur ista duo, exigere, & a volente recipere. sic ſ. eod. lib. de rescrip. statuũ §. insuper. cum § seq. sic C. lib. 12. publicæ lætitiæ, vel consultum nuntia. l. vnica. in fi. cum aliàs sæpius sit licitum recipere

K ¶ Munera.] consultè facit visitans si ab omni munere se abstinet. 1. q. 1. sunt nonnulli. & ſ. eo. tit. c. proxi. §. pen. Credit tamen Gar. ꝙ si modicum esculentum vel poculentum recipiat, [3] ꝙ non sit verisimile ꝙ aliquẽ moueat, vel donantẽ pauperiorem faciat, non habet locum pęna, arg. de simo. & si quæstiones. ff. de offi. præsi. l. plebiscito, quia talia non trahuntur ad munera. ff. de off. procu. l. solent. ad fi. ad hoc ſ. de don. inter vir. & uxor. c. ult. sup. eo. de rescr. statutum. § insuper.

l ¶ Officio.] quod qualiter exercere debeat, colligitur 10. q. 1. placuit. sup. c. prox. & §. sanè.

m ¶ Non impenso.] ille, cui ex ordinaria potestate cõpetit visitare, impeditus per alium visitare potest, & ille visitans procurabitur, non ille, qui commisit. quod dic vt sup. de offi. ord. si episcopus. eo. lib.

n ¶ Aliud.] 14. q. 3. plerique. de simo. in tantum.

o ¶ Duplum.] 23. q. 1. militare. 18. dist. quoniam. 1. q. 1 concussionis. & c. seq.

p ¶ Teneantur.] saluo eo quod dicitur. inf. proxi. [Et uide quod ibi not. in 1. glo.] & tenetur etiam familia de eo quod percepit, & ipse episcopus tenetur de facto ipsorum. 76. dist. in putatis supra eo lib. de electio. generali. § ult.

q ¶ Extunc.] elapso mense.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

r ¶ Interdictum.] nouerint, quod est infra, a tali pęna incipit cum istis maioribus, vt sup. eo lib. de off. deleg. c. 2. & si durante interdicto isti moriantur, non sepeliuntur in cœmeterio, & si interim celebrent in ecclesia in suo officio sicut prius, irregulares efficiuntur, ut inf. de sent. excom. is cui.

s ¶ Inferiores.] & sic magis punitur minor, quàm maior. de quo dic ut 40 dist. homo christianus, & supra de iureiur. cum quidam.

t ¶ Suspensos.] si interim celebrent ut prius, sunt irregulares, nec poterunt ab alio, quam a Papa absolui. ſ. de re iud. cum æterni. ỹ. de sent. exc. cum medicinalis.

u ¶ Quousque.] ergo facta restitutione statim sunt absoluti sine alia sententia absolutionis. 81. di. si qui. cum liis concor. de spon. non est in antiq.

ADDITIO. Propter dubium satisdationis facienda esset declaratio & uide quod not. in clem. de deci. c. 1. ad fi. in glo. sic suspensi. Io. And.

[Glo. seq. recitat, per obiectionem & solutionem, & remissionem.]

x ¶ Valitura.] nota casum ubi rem meam, vel mihi debi-

1 An & quãdo audacia sit peccatũ, vide B. Th. 2. q. 127. ar. 1.

2 Ita tenuit hic Inno. in c. procurationes eo. tit. vt ibi scripsi super ver. procurationũ. sed ipse intendit de ea parte, quæ de legatis & nuntijs loquit. Io. And.

3 Exportãdũ non tũc edendũ, vel bibendũ: quia non esset dubitatio cũ tũc procuret, puta si portet aliquos cappones, caseos, vel flascos uini. bene facit, vbi ab his abstinet. & vide, quæ dixi ſ. c. prox. §. caueant. super uer. quodcunque. I. A.

† In ueteri exemplari deest, sentiãt & abesse oportet indicat glo. hic in uerbo interdictum.

debitam remittere non possum: licet nil sit tam naturale, quam voluntate domini rem suam in aliū transferri. insti. de rer. di. §. per traditionem. & de hoc dic vt dixi supra eodem lib. de rescrip. statutum. §. si quid autem.

Foelicis.) Sūr quatuor dicta: Primo recitat ius antiquū; Scdo, ibi, Verū. illud temperat in parte secūda: Tertio, ibi, Adijciētes. addit & declarat: Quarto ibi, Cętera, in reliq's ius antiquū cōseruat. Io. An. Procuratorio pōt licitē recipi in pecunia, sed nō exigi. h. d. & sic p illud c. ē correctum c. pręcedens. CASVS. Dictū fuit s̄. c. prox. q̄ habēs visitare, pt a locis visitatis recipere pcuratione in victualib. sed nō ī pecunia, ēt a volenti soluere in pecunia: Sed vtrū illud sit verū indistinctē? Rñdet Romanus Pōtifex, dicens, q̄ illa constitō vertebatur in grande detrimētū platorū, & ēt soluētiū pcurationem: nō statuit, vt si qs velit conuenire cū plato, poterit, vt p procuratione recipiat aliq cercā pecuniā: sed si velit procurare prælatū vibrantem, non tenebitur dare pecuniā, & quo ad cętera remanet c. p̄cedens in correctum. Verumtñ dicit Romanus Pōtifex, q̄ si ep̄s velit visitare vna die plura loca, pt: Sed non exiget nisi vnā solā procuratione: sed hodie plati habent dispensationem a Papa visitandi plura loca vna die: & a qualibet recipere integrā pcuratione: & ista prohibitio cu sit a iure positiuo, potuit tolli per p̄tiam dispēsatione: licet nō deberet fieri sine iusta causa. Nota primo, qd Papa est ille qui facit constitutiones in concilio Nota secundo, quod q̄nque ex antiqua constitutione induci tur incommodum: sed illa constitutio dēt mutari ad hoc de consan. & affi. non debet. in antiq. Dominicus.

† Vide Cōc. Tri. Ses. 24. de re fo. ca. 3. §. sit tā in optione eorum.

¶ Bonifacius VIII.

¶ *Visitator recipere potest procurationem in pecunia, volentibus visitatis: Sed vna die vltra vnam procurationem non recipiat, licet plura visitauerit loca hoc dicit Dominicus.*

CAP. III.

Foelicis,[a] † recordatio-nis Gregorius Papa X. prædecessor noster prohibuit in Concilio Lugdunen.[b] ne aliqui[c] ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere[d] pecuniam præsumerent, vel etiam reciperę a volente.[e] Verum quoniam rerum experientia[f] nos instruxit, ex hoc tam personis visitantibus, quam locis & ecclesijs visitatis multa incommodorum dispēdia[g] prouenire: concedimus,[h] vt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alij, quibus ex officio[i] competit visitare, a volentibus ecclesiarum, & locorum visitatorum rectoribus seu personis, pecuniam licitē recipere valent pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus, quibus visitationis officium personaliter exercebunt: Adijcientes, quod non liceat visitāti, nisi vnā pcuratione recipere vna die, siue vnum locum solum visitauerit, siue plura: † etiamsi locus quilibet visitatus ab illo suffi ceret ad procurationem integram persoluendam:[k] cum eidem sufficere debeat, vt temporalia metat a locis personaliter visitatis, pro diebus quibus eis spiritualia subministrat: Cętera[l] vero in eiusdē p̄decessoris cōstitutione cōtenta, in suo volumus robore perdurare.

¶ Idem.

¶ *Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias, vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis, quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Cle. hoc addit, quod diœcesani quibus constat aliques has sententias incidisse, illas publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari eod. tit. præsenti. Ioan. And.*

CAP. IIII.

QVAM.

c ¶ Aliqui.] Inno. 3. in archiepiscopis prohibuerat, principaliter: & demum ad omnes extenderat. sup. ca. primo.

d ¶ Exigere.] circa hoc nil corrigitur vel mutatur.

e ¶ A volente.] hoc est quod j. recipit mutationem.

f ¶ Experientia.] sic j̄ eod. lib. de ele. quā sit cum suis concor.

g ¶ Dispēdia. presbyter ruralis, qui nō habet nisi vnū gausape forte sine manutergio, & vnicū lectulum: quō procurabit, & hospitabit episcopum, cū nec forte domus sufficiat, pcū to q abundarent reliqua: & ep̄s quō in vili domo manebit? a Vilis ergo fuit hęc constitō, quę tollit hęc dispendia.

[Glo seq. ostendit quō ius antiquū renouatum est.

h ¶ Cōcedimus] hic O, releuauit ad A, id est, extremitas ad principiū. 35. dis. ab exordio. Olim. n. ab ijs q procuratione victualiū parare debebant, inuitis procuratio in pecunia exigi nō poterat. 10. q. 3. relata, sed volentibus benè poterat in pecunia recipi, & certa summa taxari. 10 q. 3. relatū. idem est hodie per hanc decreta. & est æquissimum, vt dixi in proxi. glo.

i ¶ Officio.] istam hoc puto locū habere nō solum in ordinario officio, sed etiam de legationis: cū vtrobique eadem sit ratio. nō obstat quod j̄. dī personaliter. quia intelligo, q cum personaliter visitant, pro suis victualibus a visitatis pecuniam recipiant: cū autem per alios, non ipsi, sed illi victualia vel pecuniā pro eis recipiet, vt sup. eod. lib. de officio ordi. si episcopus.

1 Legēdū hic vī In no 4. cui est c. i hic citatum a gl. in manuscripto exemplari simplr legit Inn. † Per hūc tex. no p uisionem pro exercitio diei assignatā, nō multiplicari, q̄ quā vnp die facias q̄ alius efficiendo occuparet duos.

a Portatio etiam victualiū ad locum ppetentē esset onerosa. Ioā. And.

[Prima glossa dicit vnde sit sumpta.]

a ¶ Fœlicis.] Ortum habuit ab his, quæ no. Gul. sup. cap. prox. vbi dicebat se a domino Greg. audiuisse, de mente sua fuisse quod hic statuitur.

ADDITIO. Et quomodo reuoluebat literam, vt hunc saperet intellectum, vide ibi super verbo, non impenso.

b ¶ Lugdunen.] supra eo. c. prox.

k ¶ Persoluendam.] aliàs. n. posset totam ciuitatem vna die visitare; & tot procurationes recipere quot ibi essent ecclesiæ: quod esset absurdum. [Et esset accessorium maius principali, vt dixi in text.] Numerus ergo procurationum non excedat numerum dierum. sup. eo. procurationes.

l ¶ Cętera vero.] scilicet circa exactiones statuta: & circa procurationes et in victualib. non recipiendis a locis non visitatis: & circa munera non recipienda a visitantibus, vel eorum famulis cum pœnis super ijs statutis.

QVamquam.] Primo ponit exordiū. Secundo prohibitionem, ibi, Cū igitur. Tertio pœnas transgressorum

sorum sibi. Qui vero. Et hac decre. plenius prouideret Alexandrina c. quia nonnulli. ĩ. de immu. eccle. prouidisset, vt ibi dicam in prin. Ioan.

¶ Pro intellectu huius c. est p̃supponẽdum, quid sit pedagium & guidagium, de quo in gl. in c. super quibusdã. de verb. sig. in an

c ¶ Canonico.] prædicta decre. super quibusdam.
d ¶ Ciuili.] C. vect. noua instit. non pos l. non solent. C. de sacrosc. eccl placet.
ADDITIO. 16 q. 1. c. generaliter. §. placet aliàs sub §. notarum. Io. And.

† Vide Conc. Lateran. sub Alex. 3. c. 22. & 30. Trid. sess. 25. de ref. c. 10.

† Ergo errat facies probabit hoc sibi licere ĩ. c. 2. de immu. eccl. l. 1. C. de vect. no. Du. & Ph.

† Non patrimoniales. Ph. cũ gl. ipsarũ. an si p gl. in d. l. 1. Lud Ro. I l. si publicanus. §. de rebus. ff. de pub. Fon.

ti. Vnde sciendum q pedagiũ dr̃ illud tributũ, qđ solui pro rebus, q̃ transferuntur de vno loco ad aliũ: & in iure vocatur vectigal. Guidagium vero dr̃ illud tributum, qđ datur pro saluandis hominib. qui secure conducunt transeuntes extra loca periculosa.

CASVS. Certũ est q tam cõstone diuina, q̃ humana, clerici, ecclesiæ, & res clericorũ sunt exẽptę, & immunes a pęstatione exactionũ, & tributorũ, q̃ cõsueuerunt præstari per hoies seculares: Sed ponamus, q aliqs fecit ꝯtramquãꝯ talẽ prohibitionẽ, q̃ est tam a iure diuino, ciuili, q̃ canonico, fecit indebitã exactionem, & ꝯpulit clericos ad soluẽdum pedagia, guidagia, & alias exactiones ꝑ se vel ꝑ rebus suis, q̃ritur, qua pęna veniat puniendus? Rñdet. q si sit psona singularis, q̃ fecit istas exactiones, tunc ipso facto incurrit sñiam excõicationis. si aũt sit vniuersitas vel collegiũ, puta Cõitas, vel vniũitas scabinorum alicuius ciuitatis, tunc illa vniuersitas est supposita interdicto ecclesiastico: non aũt incurrit excõicationem. Hodie aũt emanauit cle. ꝑenti. eo. tit. q̃ præcipit epis & alijs locorum ordinarijs, vt ipsi publicent istas pęnas & sententias. & præcipit illis sub pęna excõicationis, ne sint remissi in publicandis istis pęnis. Nota q si clerici transferant personas suas de loco ad locum, licet faciant causa negotiationis, tñ pro persona sua non tenentur soluere exactiones vel alia tributa: nec etiam si transferant res beneficiorum. Sed si transferãt fructus patrimoniales causa negotiationis tenentur soluere pedagia & alias exactiones: secus si necessitate sua: quia tunc non tenerentur soluere pedagia neque alia tributa.

Quamquam[a] † pedagiorum[b] exactiones tam iure canonico,[c] quàm ciuili[d] regulariter meritò sint damnatæ: † tantò tamen districtius ne ab ecclesijs & personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quantò si id fiat, maioris[e] inde transgressionis reatus incurritur, & offensa euidentior comprobatur.

¶ Cum igitur ecclesiæ, ecclesiasticæque personę, ac res † ipsarum[f] non solum iure humano,[g] quinimo & diuino,[h] a sęcularium personarum exactionibus sint immunes: constitutionem[i] fęlicis recordationis Alexandri Papæ quarti prædecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel soluendum talia pro rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi[k] deferunt, vel deferri faciunt seu transmittunt:) Volentes propter multorum insolentiam & abusum pœnæ adminiculo adiuuarẽ,[l] adijcimus districtius inhibendo (contraria consuetudine[m] quorumcunque, quæ dicenda est corruptela verius, non obstante) vt nec Collegium,[n] nec Vniuersitas, nec aliqua etiam singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, a pręfatis ecclesijs, aut personis, pro personis ipsis aut rebus prædictis[o] talia exigat, vel extorqueat, per se, vel per alium,[p] suo nomine, vel etiam alieno,[q] aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat.

¶ Qui verò contra fecerint, si personæ fuerint singulares,[r] excommunicationis: si autem Collegium, vel Vniuersitas[s] ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas, castrum, vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec

e ¶ Maioris.] scilicet quam si exigantur a laicis. [Idem Arch.]
f ¶ Ipsarum.] s. ecclesiarum, & ecclesiasticarum personarũ: nam res clericorum eodẽ priuilegio gaudẽt, quo res ecclesiarum, vt 16. q. 1. sicut. & rõnem ibi not Io. & Ber. ĩ. de pig. ex litteris in gl pen. nec est illud vniuersaliter verum, vt not. Ioan. 23 q. 4. c. 1.
g ¶ Humano] positiuo, vt dictum est s̃.
h ¶ Diuino.] legitur Gen. 47 vltra mediũ Subiecit Ioseph oẽm terram Aegypti Pharaoni, & cũctos populos eius a nouissimis terminis Aegypti vsque ad fines eius ꝑter terram sacerdotum, & sequitur sic, ex eo tpe vsque in ꝑsentem diem in vniuersa terra Aegypti quinta pars regibus soluitur: & factũ est quasi in legem pręter terram sacerdotalẽ, q̃ libera ab hac conditione fuit. Itẽ Esd. 7 vltra med. vbi dixit rex Artaxerxes suis ministris: vobis quoq; notũ facimus de vniuersis sacerdotib⁹, & Leuitis, cãtoribus & ianitorib. & ministris domi⁹ Dei vt vectigal. & tributũ & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. & concor. ad hoc. s̃. de immu. eccl. non minus.

1. Esdr. 7.

i ¶ Constitutionem] quam habes ĩ. de immu. eccl. c. 1. & pro parte eius mentem vide hic decisiom.
k ¶ Negotiandi.] ad hoc de vi. & hon. cle. c. vlt. Et nota in ijs, q̃ negotiationis cã portantur, nõ in proprijs vel in ijs, quæ portantur ad vtilitatem fisci, soluuntur exactiones istæ, C. de vecti. & commis l. vniuersi.
l ¶ Adiuuare.] sup. eo. exigit. in prin.
m ¶ Consuetudine.] ad idem sup eo tit. & lib. Romana. §. procurationes sup. de capel. monac. c. vnico. cum similibus.
n ¶ Collegium.] ex quibus hæc cognoscantur, vt not. sup. de exces. præl. dilecta.
o ¶ Prædictis.] proprijs scilicet, quas causa negotiationis non deferunt.
p ¶ Per alium.] inf. de reg. iur. qui per alium.
q ¶ Alieno.] 47. dist. sicut nõ suo ĩ. de reg. iu. q alicui.
[Gl. duæ seq. tractari possunt per duas quæstiones.]
r ¶ Singulares.] etiam episcopi: quia deci. quia periculosum, de sententijs suspensionum & interdict. loquitur. [Idem Archidiaconus.]
s ¶ Vniuersitas] in collegium enim vel vniuersitatem excom-

a ¶ Quamquam.] Si vniuersitas, vel singularis persona eccl̃as vel eccl̃asticas personas ꝯpulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis, quas cã negotiationis nõ deferunt, vel pro personis: singulares sunt excõicati, & vniuersitas interdicta, nec prodest ꝯtra consuetudo. Clericus hoc addit, quod diœcesani quibus constat aliquos has sũias incurrisse, illos publicare debent, & ipsas sũias facere obseruari eo. ti ꝑenti. Io. An.
b ¶ Pedagiorum] quid sint guidagia, & quid pedagia, vide sup. de verb. sig. super quibusdam.

excommunicationis sententia proferri nõ debet inf de sent. excommunicationis. Romana, §. in vniuersitatem, vbi de hoc, & intelligo hoc etiam de vniuersitate, vel collegio ecclesiastico (Idem Io. Mo. & Arch.) vt sup de personis dixit in proxima gl & facit ff. de serui. ven. l. altius, & de nat ex lib. ven. cap vnic. de deci. quamuis. in antiqu.

a ¶ Satisfecerint.] ad instar excõmunicati pro manifesta offensa. sup. de verb signif. ex parte. 1. &c. seq ſ. de senten. excommu. soluet. & c. venerabilibus.

PErpetuo declaramus] Sunt duæ partes Secunda: ibi. potest etiam. Et prima ponit dictum de visitatione. intentione, & pcuratione. secunda vitiat consuetudinē contrariam: ibi, Consuetudine.

CASVS. Dictum fuit sup. eod t. t. & lib ca 1. ꝙ Archiepiscopus non solum potest visitare totam suam diœcesim, sed etiam suam prouinciam, id est, diœceses suorum suffraganeoru n, vtrũ illud sit indistinctè verum, ẽt si epi adhibeant diligentiam in visitando suas diœceses? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic: & dicit, quod licet epi nõ sunt negligentes in visitandis suis diœcesibus: tñ nihilominus potest archieps illas diœceses suffraganeorum suorũ visitare, & non solũ semel, & plures & iterare ſm ꝙ dictũ fuit. sup. eo. in c. 1 Sed verũ archieps visitando prouinciã suã possit audire cõfessiones subditorũ suorum suffraganeorum, & ipsis confessionib. auditis imponere pñiam salutarem? Rñdet, ꝙ sic, Et iste est unus casus in quo archieps hẽt iurisdictionẽ i subditos suorũ suffraganeorũ: alios casus hẽs in c. pastoralis. de offi ord. in antiqu.

¶ No primo. ꝙ ille dr liberè exercere actũ, qui põt alterius negligẽtia nõ expectata Not secundo casum, in quo archieps hẽt iurisdictionẽ in subditos suorũ suffraganeorum videlicet quo ad forum pœnitentiale: sed tñ hæc potestas est limitata ad certum tempus. Dom.

[Prima gl. dicit quid declaret, & corrigit.]

ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationē obtineant, donec exacta plenariè restituerint, † & de transgressione satisfecerint [a] competenter.

¶ Idem.

¶ Archiepiscopus visitare potest prouinciam, ac etiam iterare, licet suffraganei nõ sint negligentes, & tunc confessiones omnium audire, absoluere, & pœnitentias imponere. h. d. Domin.

CAP. V.

PErpetuo [b] † declaramus edicto, archiepiscopum posse secundũ tenorem constitutionis [c] felicis recordationis Innocentij Papæ Quarti prędecessoris nostri sup hoc editæ, suam prouinciam visitare liberè, licet non sint eius suffraganei negligentes, [d] & iterare [e] visitationem eandem: ac procurationes a locis recipere visitatis: Consuetudine (si qua forsan ab ipsis suffraganeis, vel ab alijs [f] allegetur prẹmissis [g]) contraria non obstante. [h]

¶ Potest etiam idem archepiscopus dum visitat, confessiones subditorum suffraganeorum audire, ac † absoluere [i] confitentes, & ipsis pœnitentias iniungere salutares. [k]

TITVLVS XXI.

De consecratione ecclesiæ, vel altaris.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Polluta ecclesia pollutum est cœmeterium illi congruũ, sed non remotũ. Pollutio cœmeterij ecclesiam nõ polluit, licet cõtigua existat. Polluto vno cœmeterio aliud illi contiguum pollutum nõ est, licet per portam de vno in aliud detur ingressum. h. d.

CAP. VNIC.

SI † ECCLE-

b ¶ Perpetuo] Emanauit ad declarationẽ decr. sup. eo. Romanam, & correctionẽ eorum, quæ ibi no Ber. & ſ. eo. nuper & sup. de accus sicut olim.

ADDITIO. Et Io. 9. q. 2. nullus. Primas, & facit eadem causa & q. c. vlti. Io And.

c ¶ Constitutionis] sup eo. c. 2.

d ¶ Negligẽtes.] ꝯtra not. Ber. in pdictis locis, sed aliud est visitare, aliud de criminib. inquirere, ut dixi ſ. c. 1.

e ¶ Et iterare [repete, ſm cõstitutionem, &c. quod est sup. & idem repetis in proxi. ver.

f ¶ Ab alijs] puta subditus suffraganeorum.

g ¶ Præmissis.] visitationi, iterationi, & procurationi.

h ¶ Obstante.] ad idem sup. c prox cum suis concor.

[Glo seq. dat vnum simile, de alijs remittit

i ¶ Absoluere.] No. casum in quo archieps in subditos suffraganeorum iurisdictionẽ habet. Itẽ per totã prouinciã dat litteras indulgentiarum, sup. de pœn. & remis. nostro. alios casus hẽs 9 qõ. 3. in Sum ſ. de offi. ord. pastoralis.

k ¶ Salutares.] non nimium austeras. 16. q. 7. alligant. & in eis imponẽdis cõsideret, quæ leguntur de pœ. dist. 5. cõ ideret, & s. de homi. sicut dignũ.

DE CONSECRAtione ecclesiæ, vel altaris.

¶ Visum est ſ. de censibus sed quia in consecratione ecclesię solent dari immunitates, & cẽsus imponi, iõ post titulũ pcedentem subijcit istum.

SI ecclesiam.] Determinat quatuor casus. Secundus ibi, Secus. Tertius ibi. Non sic. Quartus ibi, Non vnum. Io And.

CASVS Certum est, ꝙ si quis per iniuriã alium verberet in Ecclesia, & effundatur sanguis in Ecclesia: itẽ si effundatur semen hois: ꝙ ecclesia est censenda polluta, Sed quid de cœmeterio, ponamus ꝙ ecclesia aliqua fuit polluta: est aliquod cœmeterium prope ecclesiã vtrum fuerit cœmeterium pollutũ? Rñdet, ꝙ sic: quia est accessoriũ ad ecclesiã, & ideo anteq̃ cœmeterium illud fuerit reconciliatũ, nõ dẽt in eo aliquis sepeliri. Sed quid e contra, cœmeterium aliquod fuit pollutum; vtrũ ecclesia quæ est iuxta cœmeterium est polluta? Rñdet, ꝙ nõ; q2 ecclesia non est accessoriũ ad cœmeteriũ, & maius dignũ non trahit ad minus dignũ. Sed quid ponamus retẽto priori themate, ꝙ aliqđ cœmeterium fuit pollutũ; est aliud cœmeteriũ illi cohęrens, quia est ibi quidam paries diuidens vtrumq; cęmeteriũ vtrum istud cęmeriũ censeat esse pollutũ? Rñdet, ꝙ non. [Sanguinis.] requirit, ꝙ sit effusio sanguinis humani iniuriose, ideo si me defendẽdo effundã sanguinẽ in ecclesia; non ppter hoc dr ecclesia polluta: imo si quis defendẽdo, suũ aggressorẽ in ecclesia occiderit, non est irregularis censendus. [Contiguum:] id est, sine medio: quia contigua sunt, quæ duobus extremis se contingunt.

Not. primo, ꝙ ecclesia uel cœmeterium polluitur effusione sanguinis humani, & hoc qñ effusio illa sanguinis est iniuriosa: secus si iustè vel iocosè fuerit facta: vel ẽt si euenerit naturaliter sine aliqua pcussione. Itẽ requirit, ꝙ illa effusio sãguinis fuerit facta i magna abũdantia, ideo si solũ essent effusę duæ vel tres guttæ non diceretur

† Per istã copulatiuã notant Doct. non sufficere tertiõnem (q̃ cui ficri debeat dñt Doct. hic) sed requirit ẽt pñiã. c. sicut dignum. de homi. ad hoc de hẽ ret. qui ũ que in fi. Fon.

† Vide Cõc. Tri. ses. 24. de refor. c. 3. §. a metropolitanis vero. vñ intelliges qualiter hodie pceda dispositio huius ca.

† Not. argumentũ ex ordine litẽ, ꝙ confessor dẽt absoluere cõfitentẽ, & postea sibi ĩponere pñiam. Et sic est hic tex. ſ. gl. in verbo audire in Cle du dum de sepul.

† De materia huius decretalis vide plene Tur recrema - tũ, & alios in c. eccle sijs. de cõsec. dist. 1.

diceretur ecclesia polluta No. vlterius, q̄ et cœmeteriū vel ecclesia dr̄ pollui per effusionem seminis humani. Et dūt aliqui, q̄ requiritur, q̄ illa effusio fuerit adulterina: secus si matrimonialis. Hanc opin. tenet Archi. & rationem ponit ipse Archid. quia reddere debitum est meritorium: sed glo. ista concludit contrariū: quia aliqua sunt illicita rōne loci, quę aliàs de se sunt licita, nec obstat ratio Archi. q̄ reddere debitum vxori est meritorium: quia bñ sequitur, reddere debitū vxori est meritoriū: ergo nō meretur pœna: sed non sequitur quin ecclesia sit polluta. Itē dicit Dominicus de S. Geminiano, q̄ in omni loco non est reddendū debitum carnis No q̄ in cœmeterio polluto non sunt sepelienda corpora ante reconciliationem debito modo factam.

¶ Nota q̄ polluta Ecclesia ēt dr̄ pollutū cęmeteriū, si sit contiguum ecclesiæ, iō aliqs nō det in eo sepeliri: tñ non est necesse, q̄ reconcilietur cœmeteriū; quia venit accessorie ad ecclesiā, ideo p̄ reconciliationem ecclesiæ vr̄ cœmeteriū esse recōciliatum. Nota vlterius, q̄ paries intermedius diuidit res diuersas, ut censeantur res diuersæ. No. q̄ porta, ingressus, vel aditus non facit ppter hoc contigua. Et illud facit ad qōnem ¿ ut ponamus q̄ habeo vnū domicilū, porta domicilii est in vna parochia, & residuum est in alia parochia, quantum ad iura parochialia, nō sum parochianus illius ecclesiæ, in cuius parochia est porta domicilij: sed sum parochianus illius ecclesię in cuius parochia est residuū domus.

{ Prima gl. dicit quid declaret, & ponit differentiam. }

a ¶ Si Ecclesiam.] Emanauit ad declarationē eorū, quæ no. Host. sup. eo. ti. c. 1. propriè ecclesia dr̄ consecrata, basilica non cōsecrata. de relig. dom. c. 1. sed contra nō cōsecrata polluitur, sed aliter reconciliatur. sup. eo. c. vlti. ADDITIO. Quod propriè ecclesia dr̄ consecrata, patet hoc de conse. dist. 1. non oportet 16. q. 5. possessio. qñque ecclesia uocatur oratorium, ea. q. sator. 24 d c. pen. & vlt. qñque uocatur domus orōnis. 16. q. 7. & hoc diximus, & sup. de immu. eccle. cum ecclesia, qñq; dr̄ templum, ut ibi, & 88. dist eijciens. 1. q. 3. ex multis. 2. q. 7. accusatio. 2. in fi. Alibi tabernaculum. de conse. dis. 1. c. 2. 36. dis. c. vlt. qñque domus Dei 1. q. 3. non solum. & ī. tit. 2. decre. & est ratio: quia specialiter ibi Deus inhabitat: vnde ibi habitātes protegit: dr̄ n. domus esse tutissimum refugium, ff. de in ius voc. l. plerique, secundum Archi. Ioan. And.

[Glo seq. recitatur per obiectionem, & solutionem, secunda pars per quæstionem & solutionem: & solutionis contrario respondet]

b ¶ Pollui.] quo ad opinionem hoīum, qui eā pollutā crederent quantū in eis 1 quæ. n. sunt sancta coinquinari non pñt. 15. q. vlt c. vlt. de coha. cle & mu. uel ita & quid firmū erit aut stabile, si sanctitas incorrupta corrumpatur. C. de epis. & cle si quem. ĝ. & ob hoc dico, q̄ si pollutio fuerit occulta, nō det reconciliari; dicunt. n. Theologi, q̄ ideo reconciliatur ecclesia, vt videntes laici ecclesiā reconciliari, q̄ nō peccauit, cogitent intra se, quātum pro lauatione peccatorum laborādum sit. & probatur hoc iure, quia ecclesia non iudicat de occultis. 32 dist erubescant. de simo. tua. non obst. de adul. significasti gadio,] adulterium ibi publicum erat: q̄ patet ex eo, q̄ adulterio indicta fuit purgatio.

[Gl seq. primo soluit 7 dubia, in fi quærit arg. pro & contra, & soluit]

c ¶ Sanguinis.] humani & iniuriosi. [facit de priuileg. tuorum. in prin in antiq.] Vnde si ibi occidatur canis vel humanus sanguis casu effundatur, vel si quis ibi minctionem faciat, 2 Ecclesia non est reconciliāda, & si sine sanguinis effusione occidatur ibi hō. puta cum torsorio ad collum; bñ reconciliari pp decōmunis hor̄. ic. sec Hug. qui no in hoc de consecr. dist. 1. ecclesiis. 3 Et est casus sup. c. proposuisti. vbi dr̄ q̄ ppter homicidia & vulnera reconciliatur ecclesia: nō dicit an in his fuerit sanguinis effusio nec ne, ad hoc ff. ad l. Aquil. qua actione. §. 1. Et si extra ecclesiā vulneratus ad ecclesiā fugiat, & ibi sāguinē spargat, nō reconciliat ecclesia, sec̄ contra, 4 vel cū sanguinem colligit in scutella. Si autem sup tectum, pone cum sagitta hō interficitur: Dixit ibi Hug. q̄ non est facienda reconciliatio: quia extra ecclesiam vr̄ factum. { Eadem rōne dr̄ idem qñ sub ecclesia in cella cauerna, uel speluncula ibi sita. ad vtrumque faciunt iura loquentia de ingressu ecclesiæ. sup. eo lib. de off. deleg. c. 2. & int. de senten. excom. is cui.] Sed quid si sanctus vir ibi occidatur; nunquid reconciliatur ecclesia? Vr̄ q̄ sic: quia iura indistinctè loquuntur: & scelesratius est iustum & sanctum occidere, quā iniustum. 23. q. 5. si non licet. In contrarium videtur, cum ecclesia sanctificata sit, non polluta [Ad hoc sup. eo. lib. de elect. fundamenta, post prin. ver. Isti sunt & 21. dist quamuis] Sed hoc verum est ex sanguinis effusi passione. sed ex ipsius effusi actione bene polluitur iuxta illud. Actio displicuit, passio grata fuit. 5. Vnde primum teneas: locum tamen sanguinis non lauabunt.

ADDITIO. Si vir sanæ mentis seipsum occidat in ecclesia, vel vulneret irato animo ad sanguinis effusionē: ex quo publicum est, reconciliabitur Ecclesia. Ad hoc sufficit quod scripsi supra de sen. excom. contingit super verb. excommunicetur, in fi. Io. And.

{ Glo. seq. in quæstione duas contrarias opin. recitat: secundam approbat.]

d ¶ Seminis.] humani. non canum. Et intelligunt hic quidā de semine fornicario: vnde si vir cognoscit vxorē in ecclesia, non reconciliabitur hoc tenet Hug. cuius glossas posuit Io. de conse. dist. 1. ecclesiis. Vin. & Gandolphus. Sed ipse Io. contra: quod verum puto. allegabat. ff de sol. l. quod dicimus, & hoc no. 3 dist. quoniā 68 dist. ecclesiis. 33 q. 4. Apostolus. nam multa licita ex loco sunt illicita. 2. q 7. accusatio de immu. eccle. c. 1.

ADDITIO Arch ēt tenuit, q̄ coitus coniugalis non polluit ecclesiā: q̄ dicebat, q̄ licet in ecclesia nō dēat regulariter debitum reddi vxori, si tamen petat & reddat, non potest dici adulterium vel fornicatio, facit de conse. dist. 1 si motum. Io. And.

e ¶ Contiguum.] contigua dicuntur, quorum extrema se contingunt.

ADDITIO. Fuit dictum Arist. 5. Phys. qui subdit illa esse contigua, quorum terminus est unus, & idē, datur exemplum de aqua in uase: est enim uasi cōtigua, sed in se contigua, &c. Io. And.

f ¶ Pollutum.] concor int. de sent. exc. si ciuitas, vbi idē de ecclesia interdicta distinguitur Io. And.

g ¶ Polluto.] sanguinis uel seminis effusione, ut ī. uel quia ibi fuit aliquis excōicatus, sup. eo. consuluisti. (idē hic Archid.)

h ¶ Maius.] ad se trahere videatur: quod esset ī & hoc esse non debet, ī. eo. quod in dubijs, vbi de hoc. ad idē sup. eo lib. de preb. c. antepe.

i ¶ Principalis.] quod esse non debet, imo potius econtrario.

siam a pollui b sanguinis c aut seminis d effusione contingat, ipsius cęmeterium, si contiguū e sit eadem, censetur esse pollutū, f vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri. Secus si remotum fuerit ab eadem.

¶ Non sic quoque in casu conuerso sentimus, vt videlicet polluto g cœmeterio quamuis ecclesiæ contiguo, debeat ecclesia reputari polluta: ne minus dignum, maius, h aut accessorium, principale i ad se trahere videatur. Non vnum, sed plura cœmeteria esse noscuntur, quæ quamuis sibi

1 Et ē hoc expressū. 1. q. 1 q̄ q̄ dē, in fi. Io. And.

2 Idē si occidat sub lapide aut ligno cadente, Phi. per c. ecclesiis. de conse. dis. 1. Fō.

3 Et idē Archid. & ibi vt recitat Io. And.

4 Secūdū Vin. q̄ hoc no. ī c. & posuisti ī gl. alleg. ff. ad ic. A quibus scriptum.

5 Seneca li. 5. declama. et vbi sceleratū est mori: scelus est occidere. Io. And.

ſtrio. §. de reg. iur. acceſſorium. cum ſuis concord.
a ¶Pariete.] paries igitur diuiſionem inducit ad idem ſup. eo. lib. de electio vbi periculum. §. in eodem.
b ¶Violatum.] Nota ꝙ licet acceſſoriũ ſequat principale ꝯtiguum: non tñ ſequitur acceſſorium et ꝯtiguum vt hic; multo ergo minus principale ſequetur acceſſorium, vt ſ. proxi. reſponſo.

tributione meritorum magis amplificat illos, qui plus meruerunt ex ipſorum operibus & ſic patet, ꝙ in gloria paradiſi eſt differentia dignitatis quo ad maiorem & minorem gradum.
[Prima glo. ſummat.]

DE RELIQVIIS & veneratione ſanctorum.

Continuatio.

¶Dictum fuit ſup. de ꝯſecratione Eccleſiæ vel altaris: verũ quia in Eccleſijs ꝯſecratis ſolent poni reliquię ſanctorum: ideo ad nos informandum ponit titulum de reliquijs & veneratione ſanctorum.

Gloriosus.] Primo Bonifaci⁹ ponit exordiũ de diuina prouidentia, q̃ digniores extollit. Secũdo ponit imitationẽ Eccl'æ militantis. ibi. Sic & almę. vbi facit tria: Primo ꝯmendat Apoſtolos, Euangeliſtas, quatuor Docto. Eccl'æ doctrim. Scdo, ibi, ideoq; ponit p̃miſsã prouiſionẽ Eccleſiæ circa ipſorũ excellẽtiã. Tertio ibi, Nos itaq; ponit ſuã additione de feſtis illorũ ſub offĩo duplici celebrandis. Ioan. And.

Aliud capitulũ ſolũ hẽt ꝙ feſta principalia xij. Apoſtolorum, quatuor Euangeliſtarũ, & quatuor Doctorũ. ſ. Gregorij, Augu. Ambr. & Hieronymi debent celebrari ſub duplici ſollẽnitate: Vñ dicunt aliqui, ꝙ feſtũ alicuius ſancti dr̃ celebrari ſub duplici ſollẽnitate, qñ ĩ principio pſalmi dr̃ tota añа, & iterũ in fine pſalmi dr̃ ſiĉ tota añа. Et dr̃ celebrari ſub ſimplici offĩo, & ſollemnitate qñ ante pſalmũ dr̃ ſolũ principium añæ. Et dicit Miſſa celebrari ſub duplici officio, qñ in Miſſa dr̃, Gloria in excelſis Deo, & Credo in vnum. Nota pulchrũ exordium, in quo potes notare, ꝙ Deus in ſe

coherentia, pariete[a] tamen medio ſeiunguntur. Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur acceſſus) non propter hoc reputabitur violatum.[b]

TITVLVS XXII.

De reliquijs & veneratione ſanctorum.

Bonifacius VIII.

¶Feſta xij. Apoſtolorum, quatuor Euangeliſtarum, & quatuor Doctorum & Confeſſorum Eccleſiæ ſcilicet Gregory, Auguſtini Ambroſij, & Hieronymi ſuo officio duplici debent ſollemniter celebrari. Ioan. Andr.

CAP. VNICVM.

Gloriosus[c] † Deus in ſanctis ſuis, & in maieſtate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentiæ nullis incluſa limitibus, nullis terminis comprehenſa, recti cenſura iudicij, cœleſtia pariter & terrena diſponit, & ſi cunctos eius miniſtros magnificet, altis decoret honoribus, & cœleſtis efficiat beatitudinis poſſeſſores, illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit inſignijs dignitatum, & pręmiorum vberiori retributione proſequitur, quos † digniores agnoſcit, & commendat ingentior excellentia meritorum.

¶Sic & alma mater Eccleſia eius ſacra veſtigia proſequens, & exemplo ducta laudabili, licet vniuerſos in regnis cœleſtibus conſtitutos, ſtudij honorare ſollicitis & ſonoris efferre præconijs non deſiſtat: glorioſiſſimos tamen Chriſtianæ fidei principes, athletas Dei electos, iuſtos ſeculi iudices, lumina vera mundi, videlicet Chriſti redemptoris Apoſtolos numero duodeno[d] contentos, qui viuentes in carne prædictam Eccleſiam ſuo pretioſo ſanguine plantauerunt, ipſam erigendo ſublimiter, & diſciplinis ſanctiſſimis dirigendo; Reuerendiſſimos etiã patres, viroſque clariſſimos quatuor[e] Euangeliſtas Domini, per quorum diligentiſſima & fideliſſima ſtudia eidem Eccleſiæ ſacra Euangelia illuxerunt: Egregio quoque ipſius Doctores Eccleſię beatos Gregorium, qui meritis inclytus, ſedis[f] Apoſtolicæ curam geſſit, Auguſtinum & Ambroſium venerandos † antiſtites, ac Hieronymum ſacerdotij præditum titulo, eximios Confeſſores, ſummis attollere vocibus, laudibus perſonare pręcipuis, & ſpecialibus diſponit honoribus venerari. Horum quippe Doctorum perlucida & ſalutaria documenta prædictam illuſtrarunt Eccleſiam, decorarunt virtutibus & moribus informarunt: per ipſos pręterea quaſi luminoſas ardenteſque lucernas ſuper can-

c Glorioſus.] Feſta duodecim Apoſtolorum, quatuor Euangeliſtarũ, & quatuor Doctorum, & Cõfeſſorũ Eccleſiæ. ſ. Grego Aug. Amb & Hierony. ſub officio duplici debent ſolemniter celebrari.
[Gl. ſecunda ponit noĩa xij. Apoſtolorũ.
d ¶Duodeno.] hoc dicit pp Paulũ, & illos, qui non fuerunt de numero: Hi aũt ſunt xij Petrus, Ioan. Iacob⁹ Zebedęi, Andreas Philippus, Thomas, Bartholomæus, Matthæus, Iacobus Alphæi, Simon, Iudas Iacobi: Et Matthias, quia fuit in locum Iudæ Iſcariotis.
ADDITIO. Matthæi 10. & Mar. 3. Iudas Iacobi vocat Thadæus. Et de his oĩbus habetur Lucæ 6. Io. And.
e ¶Quatuor.] Marcum, Matthæum, Lucam, & Ioannem.
[Gl. ſeq. primo ꝓbat quinq; rõnibus, ꝙ ſolus Papa canonizat; allegat duo iura in ꝯtrium, & ſoluit: ſecũdo tractat qd̃ p canonizationẽ ꝯſequitur ſanctus, & an prius poſſit ad eum orari? Tertio, quid in canonizatione ſit inquirẽdũ, ponens quatuor, quæ in miraculo requiruntur.
f ¶Sedis Apoſtolicę.] ſolus 1 Papa hẽt non ſolũ certos de ſanctis p̃ alijs extollere, ſed etiã eos canonizare, multiplici rõne: Primo, qa iſta eſt vna de maioribus cauſis, q̃ inter Chriſtianos ꝓponi poſſit, & ſic eſt ad ſedem Apoſtolicã referẽda. de bapti. maiores. Secũdo, qa miracula attribuunt fidei: hęc igitur qõ cũ ſit de fide, præcipue eſt ad ſedem Apoſtolicam referenda 24. q. 1. quoties. Tertio, quia ad Papam ſpectat declarare dubia ſcripturarum, qui ſil-
lant

† Al. reuerendos.

1 Quod ad ſolum Papã ſpectat canoniatio ſãctorũ docet plene Tur recremata ĩ c. de cõſecr. diſt. 3. qõ, vlt. & Trobilus Maluenus in tracta. de canonizatione ſanctorũ, dubio 2.

† Vide Caſſaneũ in catalo go gloriæ mundi. par. 3. ꝯſideratio. ne 25. & multis ſequentib.

† No. hic Petr. de Anc. ꝙ in paradiſo ſũt ẽt ordines dignitatũ. vide text. 19. diſt. c. ad hoc & Io. An. hic notat.

sint legit. venerabilem. multo fortius dubia sanctitatis: quia circa maiora maius periculū vertitur: ideo &c. supra de elect. vbi periculum. (eod. lib. supra.) Quarto, ne propter multorum Epōrum simplicitatem, populū decipi contingat. sup. eo. tit. c. 1. & 2. Quinto, ne in infinitum contingat sanctos multiplicari: & sic deuotionem refrigescere, & sanctitatem vilescere 20. dist. Epi. vr tñ ad id ɔ supra de ferijs c. vlt. de consec. dist. 3. c. 1. vbi vr q Epi hoc possint: sed illud intelligitur de sanctis iam canonizatis non. n. oīum festa vbique colunt. Hoc autem consequitur sanctus per canonizationem: q ecclesia pro eo solenniter & pro aliquibus solēnius dicit officium, vt hic. Itē inter alios sanctos in litanijs nominatur & inuocat: & si ecclesia in canonizatione erraret 1 quod non est credendum, licet accidere posset. de snia excō. a nobis:) nihilominus preces in honorem talis, acceptæ & grata sunt: per fidem. n. Christi oīa purgātur. de coha. cler. & mulier. vestra. & ecto q veritas canonizationis deficiat: non deficit fides. de bapt. deditum. de presb. nō bapt. c. 2. & 3. Dicimus n. q cuilibet licet in secreto alicui defuncto quem sanctum credit preces porrigere, vt pro ipso ad Deum intercedat, licet solemnes preces publice emittere, vel solemne officium publice dicere nequeat, vt dixerunt Inno & Host. ē. eo. tit c. 1. Ad canonizandum aut sanctos inquirendum est; 2 an illi, de quo canonizando quærit, prius vita testimoniu præbeat pro laboribus multis, morti us c... itis, actibus strenuis 61. distin. miramur. Oportet .n. hoc pūti testificatione prædicari: & bona famæ præconio non taceri. 12. q. 2. qu tuor. & maxime quæri det de simplicitate & humilitate. quia superbis Deus resistit humilibus autem dat gratiam. Ite debet quæri, an in ui.. persecutiones passus fuerit 7. q. 1. omnis qui. &c. ibi, adulati, & an passus fuerit ex charitate 3. q ,4 vide. Quærendum etiam est de miraculis factis in vita & post mortem. Et quantum ad hoc q sit miraculum, quatuor requiruntur. Primo q ex Deo, non ex arte contingat, nec ex diabolo: nam miracula quque fiunt per malos 3 1. q. 1. teneamus. & c. prophetauit necesse est n. martyres a Deo impetrasse, quæ mandant. 50. dist. si quis præpostera. Secundo, q sit ɔ 4 naturā: sicut de virga Moysi mutata in colubrum: & de asina loquente ad Balaam. sup. de hæt. cum ex iniuncto. Tertio, quod non ex vi verborum, sed hōis merito id contingat, nam panis & vinum potestate & virtute verborum transubstātiantur in corpus & sanguinem sup de cele. Mis. cum Matthæ. § quæsiuisti. Quarto, q sit ad corroboratio nē fidei herba enim ministerio hōis transit in vitium: sed hoc vel ad corroboratio nem fidei: & iō ad canonizationem (nisi hæc quatuor concurrant) miracula non prodessent, fm summittas, qui hoc no. in pr. eo tit. [per totū] & moderni sup. de testib. c. venerabili.

ADDITIO. An sit de necessitate miraculi, quod fiat in instanti, & an sit contra rationem miraculi liberatum in liberatione dolere: tractat Arch. 30. qō. 5. nec mirum, vers. nec ideo Io. And.

delabrum in domo Domini positas, errorū tenebris profugatis, totius corpus Ecclesiæ tanquam sydus irradiat matutinum. Eorum etiam fœcunda facūdia cœlestis irrigui gratia influente scripturarum ænigmata reserat, soluit nodos, obscura dilucidat, dubiaque declarat: profundis quoque ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius Ecclesiæ fabrica, velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari † gloriosius sublimata, coruscat. ¶ Ideoque circumspecta prudentia dictæ sedis (quæ actibus intenta salubribus, & operibus exposita pietatis, libenter & solenter exequitur, quæ sunt Dei) præmissa solicite digneque considerans, & debita meditatione perlustrans, ad diuini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, salutemque fidelium, merito censuit, riteque prouidit, Apostolos, Euangelistas, & Confessores eosdem in vniuersali Ecclesia honorificentiis potioris impendijs attollendos; vt ab ea tanto propentius honorari se sentiant, quāto ipsam præ cęteris excellentius illustrarunt.

¶ Nos itaque pijs ducti consilijs, dignisque studijs excitati, nonnullos † prædecessores nostros Romanorum Pōtificum, qui speciales deuotionis prosequentes affectum aliquorum festa sanctorum sub duplici ordinauerunt officio celebranda imitari solicite intendentes: eorundem Apostolorum, Euangelistarum, & Confessorum festiuitates præcipuas (de fratrum nostrorū consilio & assensu) sub officio duplici a per vniuersas orbis Ecclesias volumus, statuimus & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solemniter celebrari.

a ¶ Duplici. Sunt quidam officium duplex cum totu an... ta dicitur ante psalmu, cum alias non totu, sed solum principiu dicatur ante psalmu: alij aliter celebrates hoc relinquo.

ADDITIO. Remittit Archid. ad Ratione Guliel. lib. 7. Titu. de festiuitatibus sanctorum. versi. quædam autem fe. &c. Ioan. And.

TITVLVS XXIIII.

De immunitate † Ecclesiarum, cœmeteriorum, & aliorum locorum religiosorum.

Alexander IIII.

¶ Seculares potestates ab Ecclesijs, vel ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis, vel acquirendis exigere non præsumant: nec eas compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum suam ponendum: h. d. Ioan. And.

DE IMMVNItate ecclesiarum, &c.

[Dictum fuit sup. de beneficijs & ecclesijs tam secularibus, quā regularibus, & etiam dictum fuit sup de censib. & exactionibus, & procurationibus in c. quamquam Ecclesiæ, quod ecclesiasticæ personæ sunt immunes a pedagijs, guidagijs, & alijs exactionibus secularibus, verum quia posset dubitari, an alia immunitate gaudeat Ecclesia: ideo ad nos informandum annectitur titulus generalis, de immunitate Ecclesiarum, Vel potest continuari, Dictum fuit supra de consecratione Ecclesiæ, vel Altaris, verum quia Ecclesia post consecrationem gaudet immunitate, ideo ad nos informandum, ponit titulum de immunitate Ecclesię.

Quia

† Al. secularis.

1 Vide B. Th. quodlibeto 9. art. vlt. & B. Antoninu 3 p. ti. 12 c. 8, §. 2 & Melchiorem Canum. lib. 5. de locis Theo. c. 5.

2 De hoc articulo vide Fratrem Io. Matuc. in tractatu de canonizatione sanctorum.

3 Castalio... in catalogo gloriæ mundi, p. 3. ... 43. & 50.

3 Vide d no B. Th. par. 1 qō. 110. art. 4. & 2. 2. q. 178. ar. 2.

† Al. ites nonnullos prædecessorū nostrorū Romanorū Pōtificū, &c.

4 Expone sano mo. i. supra naturam, vel præter ordinem totius naturæ Bea. Tho. par. 1. qō. 110. art 4 ad 2. arg.

† Vide C. cl. Trid. s. 25 de ref. c. 20 vbi priuilegia & immunitates ecclesiarū, & gloriarum ecclesiasticarū innouant & confirmatur.

Constitutio domini Heliæ

Quia nonnulli.] Tria facit secun. Ioan. Mon. Primo recitat in genere tyrannidem sæcularis potestatis. Secundo ibi, Sane; narrat in specie. Tertio prouidet contra istam, ibi, Volentes.

C A P. I.

Quia† nonnulli [a] habentes temporale [b] dominium, vel potestatis gerentes officium secularis, libertatẽ & immunitatem ecclesiasticam lædere ac minuere tamquam honoris & priuilegij ecclesiarum inuidi moliuntur: expedit ꝙ per diligentiam & auctoritatẽ Sedis Apostolicæ (quæ curam habet ecclesiarum omnium & tutelam) contra talium ausus & conamina opportunum remedium apponatur: † vt Ecclesiæ ipsę in plenitudine iuris sui, & libertatis integritate lætentur † ac detestabilis malignorum au facia, et insolentium nefaria temeritas propulsetur.

¶ Sanè intelleximus ꝙ in regno Frãciæ, [c] Cõię, Scabini, seu consules & alij domini temporales, et ij qui iurisdictionem in ipsis cõmunijs, ciuitatibus, castris, et uillis temporalem exercent, uel quibus in illis commissa est executio iustitiæ secularis, molesti sunt nimium ecclesiis super pluribus, et infesti; et inter cętera nituntur et student, ut illis collectas, † et tallias, et alia huiusmodi eędem ecclesiæ prętextu bonorũ, [d] quæ acquisiuerunt, tribuant et persoluant, uel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Volentes itaque super his oibus (prout expedit) sollicitè prouidere, totque temerarijs ausib. cõgruis præsidiis obuiare: auctoritate Apostolica, pręhabita cũ fratribus nostris diligẽti deliberatione, decernimus, non licere præfatis Communijs, Scabi-

ADDITIO. Scire debes, quod Alexander Quartus, cuius fuit hæc decretalis, prouidit ꝗ septẽ grauamina, q̃ laici inferebant ecclesijs & clericis: & q hic dr, fuit primũ. De secũdo formata fuit decre. q̃q̃. s. de censi. quæ longe plenius prouidet. Tertiũ fuit omissum ex cã: continebat.n. ꝙ delegatis Ecclesiæ uel ad pias causas uel ꝓ male ablatis nil posset diminui p Cõitates occasione alicui' impositionis factæ post mortẽ testatoris vel infirmitatis, de qua decessit in fraudem. Quartũ hr inf de sen ten excõ. decernimus. De quinto, formata fuit decret. cũ quidã, sup. de exce eo li. De sexto, decr. licet, sup. eo. lib. de tutelis. De septimo, decre. 2. sup. de fo. comp. Io. And.

¶ Præsupponendum est illud, quod hr in l. placet. C. de sacros. eccl. per quam Imperator exemit quascũque ecclesias a solutiõe tributorum sordidorum, & extraordinariorum, & quorumcunque superindictorum.

CASVS. Certum est, ꝙ per illam l. placet, allegatam, ecclesiæ sunt immunes a quibuscunq; muneribus sordidis & aliis exactionib. facta tali cõstitutione per Imperatorem, ecclesiæ acquisiuerũt de nouo aliquas possessiones: vnde laici dicebant, ꝙ ecclesia solueret tallias respectu illarum possessionum de nouo acquisitarũ post illam l. placet, vel ꝙ illas possessiones poneret ecclesia extra suam manum: Illud fuit notificatum Summo Põtifici, qui ordinauit, ꝙ quęcunq; ptãtes seculares, vel qcunq; iudices laici non cõpellerent personas ecclesiasticas ad soluendum tallias pro possessionibus nouiter acquisitis, nec etiam compellant Ecclesias uel Ecclesiasticas personas ad ponendum extra suas manus possessiones de nouo acquisitas.

¶ Nota primo illud, ad ꝙ allegat principiũ huius c. ꝙ Ecclesia Roma. nõ solũ est mater aliarũ ecclesiarũ, sed et ipsa est tutrix, & curatrix aliarũ ecclesiarũ. Ex quo infert ꝙ Papa concurrit in administratione cum quibuscunq; aliis administratoribus. Idem dicẽdum in Epo respectu Ecclesiarũ suæ diœcesis: & iõ põt Eps agere vel defendere pro ecclesijs suę dięcesis: q sua interest, licet non immediate, sed mediatẽ interest ipsius administratoris imediati puta rectoris Ecclẽ parochialis, vl alterius prelati. Sed q̃ritur quis et erit præferendus in prosecutione iurium illarum ecclesiarũ? Cõis opinio Doctorũ est, ꝙ administrator immediatus erit pferendus, & hoc qñ administrator immediatus est bonus administrator, non suspectus: & licet eps cũ eo concurrat; tñ est præferendus ipsi epo. Not. vlterius id ad quod principaliter emanauit præsens c. videlicet ꝙ clerici nõ debent soluere aliquas exactiones uel tallias pro suis possessionibus de nouo aquisitis: quia aliquibus videbatur, ꝙ de possessionibus de nouo acquisitis post dictã l. placet. allegatã, Ecclesiæ tenerentur cõtribuere ꝓ solido & libra. Vñ sciendum ſm doctores, ꝙ qñ taxãtur talliæ, q̃libet dẽt tradere verã æstimationem rerũ suarũ: & si probet & possit inueniri, ꝙ res suę plus valent, illud plus applicabitur fisco: postea distributores & collectores imponẽt cuilibet suam taxã ꝓ solido & libra: tñ istud i his partibus nõ seruatur. Sic illi laici volebãt iponere tallias suas sup possessionibus ecclesiarũ. Alij dicũt ꝙ istud c. ñ seruat in hoc regno: quia cõpellant ecclesię ponere extra manũ bona de nouo acqsita. Sed est dicẽdũ ſm Io. A. ꝙ si qs teneat possessionem in allodium: ita ꝙ pro illa possessione non soluat aliquid dño temporali, põt illã possessionẽ trãsferre in Ecclesiã, ita ꝙ dñs tẽporalis ñ põt cõpellere ecclẽam ad ponendum extra suam manũ. Sed qñ est talis res, quæ debet dño tpali aliqđ ius reale, videlicet quia post mortem illius qui tenet illã possessionẽ, res dẽt reuerti: ad ipsum dñm: quia tunc ipsius dñi temporalis interest, quod nõ ponatur inter manus Ecclesiæ, quæ est immortalis: iõ poterit impedire hmõi acquisitionem, vel compellere ecclesiam: ut ponat illas possessiones extra suam manum.

[Prima glo. summat.]

a ¶ Quia nonnulli.] seculares potestates ab ecclesijs, vel ecclesiasticis personis tallias, vel exactiones pro rebus, uel possessionibus acquisitis, vel acquirendis exigere non præsumant: nec nos compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum suam ponendum hoc dicit.

b ¶ Temporale.] quod ecclesiastico minus esse, dubium non est. 96. distin. si Imperator. supra de maio. & obe. solitæ.

[Glo. seq. soluit dubium.]

c ¶ Franciæ.] accidentiam facti exprimit, 1 non localem decretalem facit, vnde eã generaliter prosequitur inf. & sup. de censi. c. 1. eo. lib.

d ¶ Bonorum.] quid dices si tributarium prædium donetur ecclesiæ: nunquid tenetur Ecclesia ad tributum? Dic quod sic: 1 quia res transit cum onere suo. 10 q. 2. c. enim. §. sicut autem, & §. seq. 16. q. 1. si quis laicus. de decim. cum in tua. in antiqu ad hoc sup. de censi. c. 1. ubi de hoc.

ADDITIO, Archid. alleg. inf. de hæret. accusatus. §. si vero.

†Vide Cõcil. Later. sub Alex. iij. c. 39. & Cõcil. Lateran. sub Leo. x. sess. 9. ti. de re for. curiæ. §. & cum a iure.

†al. opponatur.

†al. locẽtur.

†Vide Anch. consil. 96. incip. super dicto dubio Dec. cõsi. 499. inci. in cã dñi. & Ias. cõs. 83. incip. dicta prædia. vol. 3.

1 Idẽ Ioã. Mo. & Archid.

2 Idẽ Io. Mon. qui iducebat et, ꝙ cõcedẽs nõ vr cõcedere, nisi ius ꝙ hẽt in re. ff. de cõtrahẽ. empt qui tabernas. &c. Io. A.

verò in fi. Ioan. And.
a ¶ Exactiones.] ad hoc prouidetur in §. eo. c. clericis.
b ¶ Ponendum.] dicitur de Iudæis ꝙ tenētur ad decimas Prædiales: quia si ipsi non colerent, alii colerent. sup. de decimis. de terris. sic dicebant illi laici: aut extra manum vestram ponatis hæc prædia, aut exactiones soluatis, † vt vel a vobis, vel ab aliis collectas, & tallias de ipsis possessionib. habeamus.

† Vt ergo ꝙ aliquis cedendo rei ꝑꝑ q̃ obligat, liberet ab obligatione, de quo lau. Bart. in l. is cũ quo. ff. de aq. plu. ar. Anc. Fon.

DEcet domum.] Istud capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur constitutionis cā: In secunda parte, ibi, Sit itaque: ostendit qualiter homines debeant se habere in Ecclesiis: Nam instruit primo qualis debeat esse ingressus ad ecclesiam: itē docet illa a quibus homines debeant abstinere in ecclesia: dicens quod quis dēt intrare ecclesiã cum deuotione & humilitate: Et quod quis in Ecclesia non dēt exercere deambulationes, & cauillationes: ne ĩ loco in quo dēt obtinere veniam peccatorum: ipsa peccata committat. Itē statuit, ut iudices seculares non exerceāt iudicia ĩ ecclesia, nec cōtrahēt es celebrent contractus in Ecclesia: tamen valent contractus, sed contrahētes peccant. In tertia parte, ibi: Ordinarij. præcipitur ordinariis locorum, vt ipsi faciant ista seruari in suis diœcesibus. Postea in quarta & finali parte: ibi, Qui vero: comminatur pœnam contrafacientibus. hoc dicit in longum. No. primò qualis debet esse ingressus ad Ecclesiam, quia debet esse cum signo humilitatis & deuotionis. Et quis per exteriora debet ostendere signa humilitatis, ad informationem & instructionem aliorum, licet in animo suo non gerat deuotionem neque humilitatem. Not ꝙ homines non debēt conuenire in ecclesiis pro suis negotiationibus exercendis. Nota vlterius ꝙ homines existentes in ecclesia debent cessare a confabulationib. rerum secularium, maximè turpib. & inhonestis. Et si uelint aliqua tractare de secularibus negotiis, quod ipsi exeant ecclesiam, & intrent locum profanum. Nota, ꝙ iudex secularis non pōt sedere pro tribunali in ecclesia, & si faciat actum iudicialem, non ualet, iō si in ecclesia det præceptum de citando alicui clienti, non ualet citatio, sed iudex ecclesiasticus potest sedere pro tribunali in Ecclesia c. qua fronte, de appella. in antiq. Nota, ꝙ rotentes ꝯhere non debent celebrare contractum in Ecclesia, si tñ de facto contrahant: tenet ꝯtus, sed contrahentes peccant mortaliter, quia illa constitō respectu nullitatis loquitur de processibus iudicum secularium, & alia non annullat. ideo non extenditur ad alios act⁹.

† Seculare, legitur constāter in vetustiorib. codicibus.

† Hoc uerbũ latius patet quã alienare: vñ nō poterit concedere: similiter ponere in manu, latum uerbum est, Bal. consi. 147. 2. vol. Do. Font.

nis, & ijs, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent, vel iustitiam temporalem † exercent, tallias vel collectas, seu exactiones [a] quascunque, ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem pro domibus, prædiis, vel quibuscunque possessionibus ab eisdem ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis legitimè hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis; ēt si ipsæ ecclesiæ uel personæ, vel res huiusmodi sint infra illorum districtum vel territorium constitutæ. Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum [b] † acquisita iam vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus.

¶ Gregor. X. in Concilio Generali. Lugd.

¶ In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti, exclusis clamorib. & seditionibus, consiliis vniuersitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquiis, negotiationib. & nundinis ac iudiciis secularibus, *& maximè criminalibus. h. vsque ad §. ordinarii. Dom.*

CAP. II.

DEcet domum [c] Domini sanctitudo, [d] decet, ut cuius in pace [e] factus est locus, eius cultus [f] sit cum debita veneratione pacificus. [g] Sit itaque ad Ecclesias humilis & deuotus ingressus: sit in eis quieta conuersatio, Deo grata, inspicientibus placita, † quæ considerātes non solum instruat, [h] sed & reficiat. [i] Conueniētes ibidem [k] nomē illud, quod est super omne nomen (a quo aliud sub cœlo non est datum hominibus, in quo saluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Iesu † Christi, [l] qui saluũ faciet populum suum a peccatis [m] eorũ) exhibitione reuerentiæ specialis attollāt, & ꝙ generaliter scribitur, † vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes (præcipuè dum aguntur Missarum sacra ministeria †) gloriosum illud nomen quandocunque recolitur, flectant genua

Nota vlterius, quod actus intrinseci ostēduntur per signa extrinseca, patet hic, quia dicit, ꝙ genua flectantur cordis, & per inclinationē capitis illud ostendatur. ¶ Nota finaliter ꝙ appellatione causæ cōprehenditur criminalis, & ciuilis. Dom.
[Prima glo. diuidit.]
c ¶ Decet domũ Domini.] Diuidit decretalem in quatuor partes. In prima ponit constitutionis cām vsque ibi, Sit itaq;. In secūda qualiter hoies debeant se hēre in ecclesiis, & a quib. abstinere, vsq; ibi, Ordinarij. in tertia, quod ordinarij per se, vel per alios hoc faciant obseruari, vsque ibi, Qui verò, ibi comminatur pœnam in contrafacientes.
ADDITIO. Et decentia propriè respicit honestatem. sup. de vot. magnæ post principium. Io. And.
d ¶ Sanctitudo.] sumptum ex psalmo, Dominus regnauit, decorem.
ADDITIO. Et composita fuit ſm stylũ legis C. de feriis l. dies festos, secundum Archid.
e ¶ In pace.] ex psal. Notus, in Iudæa.
f ¶ Cultus.] Nam erit cultus iustitiæ silentium. 5. q. 4. in loco.
ADDITIO. & C. de iis qui ad Ecclesiam cōfu. l. denuntiamus. ex qua et sumi potuerunt aliqua de iis quæ ex textu sequuntur. Io. And.
g ¶ Pacificus.] est. n. rex pacificus, & venit pacem docere. 23. q. 1. c nisi bella. Io And.
h ¶ Instruit.] per bonum exemplum. 7. q. 1. §. cum uero. [& 61. di § his omnib. Io. And.]
i ¶ Reficiat.] per doctrinã 36 d si quis uult. nam anima cibo spirituali nutritur. ĩ de off. or. inter cetera.
k ¶ Ibidem.] attollant. quod est inf.
l ¶ Iesu Christi.] Iesu Hebraice, dr̄ Latine Saluator. Christus Græce, Latine dr̄ vnctus. Christiani a Christo de Sacra vnctione. c. unico. §. in fronte, & primo apud Antiochiam fuit nomen illud. 22. d. c. sacrosancta.
ADDITIO. Dicit Arch. ſm Isidorum, ꝙ Saluator Græce dicitur Soter: vere autē dicitur Saluator qui cunctis salutifer uenit. Io. And.
m ¶ A peccatis eorum.] Neminem enim vult perire de

Psal. 92.
Psal. 75.
† Al. plorãda.
† Vide B. Cryf. sup c. 1. epistolæ Pauli ad Gala.
† Ad Phi. c. 2.
† Al. mysteria.

de baptis maiores. §. caute.
ADDITIO. 3. q. 4. qui. de pœn. dist. 1. quia diuinitatis, 23. q. 8 his a quibus. in fi. Io. And.
a ¶ Cordis.] Ad cor enim respicit Deus, decima quarta quæstione quinta, §. quid inuenisti.
b ¶ Vel] i. saltem.
ADDITIO. Sic de pœnit. dist. 4. benedictus Deus, sup de cō suet. c. fi. de præb. extirpandæ. Io. And.
c ¶ Capitis.] 50 dist. in cap te.
ADDITIO. Ad hoc de consec. dist. 1. Apostolica.
d ¶ Intentis.] vt nil animus cogitet quā precetur ad qđ sacerdos populū excitat. Sursū corda, dicēdo. de consecr. dist. 1. qñ.
ADDITIO. Dantur versus.
Non vox, sed votum: non chordula musica; sed cor.
Non clamor, sed amor clamat in aure Dei.
Ioan Andr.
e ¶ Parlamenti.] Nota ꝙ vniuersitates Italiæ, quæ frequenter faciunt in Ecclesijs talia parlamenta.
ADDITIO. Dicit Valerius lib. 1. cap 1. quod Caius consulatu Galliæ, & Scipio consolatu Corsicæ, priuati fuerunt; quia parlamenta faciebāt in templo. Io. And.
f ¶ Turbare.] ad hoc sup. de sentē. excom. veniens. in Auth. de sanc. episc. §. si quis tā sacra. colla. 9.
g ¶ Committi.] non enim debent ibi misceri sceleribus, vbi de peccatis est venia postulanda: in Auth. colla. 4. vt licet matri & auiæ. §. quia vero ita. s̄. eo. tit. immunitatem. ad idem de accusat. qualiter. & C. vnde vi. l. meminerint.

cordis [a] sui, quod vel [b] capitis [c] inclinatione testentur. attendātur in locis eisdem intentis [d] præcordijs sacra sollemnia: deuotis orationibus insistatur; nullus in locis eisdem, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitet, conclamationem moueat, impetumve committat. Cessent in locis illis vniuersitatum & societatum quarumlibet concilia, † conciones, & publica parlamenta. [e] Cessent vana, & multo fortius fœda & prophana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremo quæcunque alia, quæ diuinum possunt turbare [f] officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendātur peccata committi. [g] Cessent in Ecclesijs earumque cœmeterijs [h] negotiationes, [i] & præcipue nundinarum, ac fori cuiuscunque tumultus: omnis in eis secularium [k] iudiciorum strepitus cōquiescat, nulla inibi causa per laicos criminalis maxime agitetur, sint loca eadem laicorum cognitionibus aliena.

†Al. consilia.

[Glo. seq quærit & soluit.]
n ¶ Processus.] quid de cōtractibus initis in Ecclesia, nunquid valebunt? Dic ꝙ non debent fieri; & qui faciunt, peccant per hāc decretalem: tamen contractus tenent: Nam cum tantum processus & sententias iudicum irritet; & pœnalis sit cōstitutio, pœnam nō extendam ꝟ. de reg. iur. in pœnis. cū suis concord.

Cōtractꝰ celebratus in Ecclesia an valeat.

¶ Locorum ordinarij exequi debent hic contenta, & sententia in Ecclesiis habita sunt nulla, & contra facientes puniri debent. h. d. Dominicus.

¶ Ordinarij locorum hoc faciant obseruari: suadendi [l] suadeant: interdicta huius canonis auctoritate compescant: [m] ad hoc alios etiam in Ecclesijs ipsis magis assiduos, & ad præmissa idoneos deputādo. Et nihilominus processus [n] iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint: præter processum ordinariorum & deputandorum [o] ab ipsis, diuinæ vltionis & nostræ poterunt acrimoniam [p] formidare, donec suum confessi reatum a similibus firmato proposito deliberauerint abstinere. [q]

ADDITIO. Idem Gul. Garz. Ioā. Mon. & Arch.
o ¶ Deputandorum.] idest, illorum quos debet ordinarius deputare assiduos, & ad ista idoneos.
p ¶ Acrimoniam.] idest, acrem pœnam, & dr̄ quasi acris monitio Vel, idest, pœnam excōicationis, quasi a gremio Ecclesiæ expellentem.
ADDITIO Vel sit arbitraria, s̄m Gul. & idem ver. sup. eo. lib. de statu. reg. cap. vnico ad finē. & ibi concor. Io. And.
q ¶ Abstinere.] hæc est vera pœnitentia. de pœn. dist. 3. c. 1.

Clericis] Benedictus in sua Extrauaganti quæ incipit: Quod olim restringit hanc decr. ad exigentes tantū: sed Clemens reuocauit hanc decretalem cum suis declarationibus, itaꝙ voluit hr̄i pro non facta per suā Extrauagantem, quæ incipiebat: pastoralis, quæ est inter Clem. eo. ti. & incipit, quoniam. & vide quæ ibi dixi in ꝟ. glo. Circa istam igitur instandum nō est & Arch. etiam nō glossauit Io. And.
¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est quod habetur in c. non minus, & c. aduersus eo. tit. in antiq. Dicitur in c. non minus, ꝙ clerici propter necessitatem laicorum possunt eis subsidium sponte cōferre. In c. aduersus. dr̄, quod laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias vel alia subsidia, sed clerici gratis. Per modum doni gratuiti possunt contribuere: cum consensu tamen sui Episcopi. Sed clericis per illud Capitulum nō erat imposita aliqua pœna: vnde eueniebat quod multi clerici plus timentes homines quam Deum, contribuebant ad huiusmodi tallias. In hoc Capitulo dicitur, quod si clerici contribuunt per modum doni gratuiti absque auctoritate Papæ quod ipso facto sunt excommunicati, si sint personæ singulares: si autem sit vniuersitas, quæ facit illam contributionem: tunc est supposita interdicto ecclesiastico, Item addit istud capitulum quod

Bonifacius VIII.

¶ Ponit excessus laicorum qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant, & excessus clericorum, qui talibus consentiebant.

CAP. III.

Cleri-

h ¶ Cœmeterijs.] sup. eo. cum Ecclesia.
i ¶ Negotiationes.] Nam Dominus negotiatores eiecit de templo. & mensas nummulariorū euertit. 1. q. 3 ex multis. 88. dist. eijciens. palea est, & est ratio: quia talia difficile fiunt sine peccato: vt ea. dist. quoniam non cognouit. & de pœn. 1. dist. 5. qualitas.

Negotiationes nō debēt fieri in templo.

k ¶ Secularium] idem sup eo. c 1. ecclesiastica vero iudicia ibi tractari possunt. 2. q. 2. c. vlt. & sup. de appella. qua fronte. Io. And.
l ¶ Suadenda.] quæ scilicet dicta sunt vsque ad ver. nullus.
m ¶ Compescant.] per censuram ecclesiasticam, vel etiam arbitrariam pœnam supra de offi. deleg. de causis Ioan. And.

cis † [a] laicos infestos oppido [b] tradit antiquitas, [c] quod & præsentium experimenta temporum [d] manifeste declarant, dum suis finibus non contenti [e] nituntur in vetitum, ad illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt quã sit eis in clericos ecclesiasticasve personas & bona interdicta potestas: [f] Ecclesiarum prælatis, Ecclesijs, ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera grauia, ipsosque talliãt, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum prouentuum, vel bonorum dimidiam, decimam seu vicesimam, vel quamuis aliam portionem aut quotam exigunt, & extorquent, eosque moliuntur multifarie subijcere seruituti, suæque submittere ditioni. [g] & (quod dolenter † referimus) nonnulli Ecclesiarum prælati Ecclesiasticęque personæ trepidantes, vbi trepidandum non est [h] transitoriam pacem [i] quęrentes, plus timentes maiestatem, temporalem offendere, quam æternam, [k] talium abusibus non tam temerarie, quam improuide acquiescunt: sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

¶ Præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel Ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis, sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum, vel personarum ecclesiasticarum, singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit, quæ pœnę locum habeãt in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum soluantur vel recipiantur, & ab his sententijs solus Papa absoluit, præterquam in mortis articulo hoc dicit.

¶ Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes, de fratrum nostrorum consilio Apostolica auctoritate statuimus, quod quicunque prælati ecclesiasticæque personę, religiosæ vel sæculares quorumcunque ordinum, conditionis seu status, collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouentuum vel bonorum laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quãuis aliam quantitaté, portionem, aut quotam ipsorum prouentuum vel bonorum ęstimationis vel valoris ipsorum subadiutorij, mutui, subuentionis, subsidij, vel doni nomine seu quouis alio titulo, modo, vel quæsito colore, [l] absque auctoritate sedis eiusdé; [m] nec nõ Imperatores, Reges seu Principes, Duces, Comites, vel Barones, Potestates, Capitanei vel Officiales, vel Rectores quocunque nomine [n]

quod laici compellent es clericos soluere talias, ipso facto sint excommunicati. & quia aliqui principes habẽt priuilegium a summo Pontifice, vt non possint incurre sententiam Canonis. Item quod non possint ab homine excõicari: Dicit Romanus Pontifex quod exigentes collectas vel tallias a personis ecclesiasticis pro reb. suis vel Ecclesiæ, incurrunt sniam excõicationis ipso facto: non obstante quorum priuilegio. Nota primo ad quod allegat principium huius c. quod laici clericis sunt infesti, & cõtere ipsos odio prosequuntur. Nota insuper principalem effectum huius c. quod clerici etiam cum auctoritate diœcesani non põt contribuere ad tallias laicorum, etiã p modum doni absque licentia Papæ; & cõ facientes incurrunt excõicationem ipso facto, a qua nõ põt absolui nisi a Papa, præter quam in articulo mortis. Et illud fuit introductum in fauorem clericorum.

¶ Glossa prima summat nihil, & diuidit.

a ¶ Clericis.] in prima parte ponit excessus laicorum, qui clericis, collectas, talias, & onera imponebãt, & excessus clericorũ, qui talibus cõsentiebant. Secũdo ibi, nos igitur. præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel Ecclesiarũ nihil laicis soluere debere absq; licentia Apostolicæ sedis sub quocunq; colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet, vt etiam ipsi laici talia non exigant, vel recipiant nec occupent quocũq; modo deposita Ecclesiarum, vel personarum ecclesiasticarum: Singulares cõtrafacientes excommunicat, vniuersitates interdicit, quę pœnæ locum habeãt in promissionibus factis etiam ante hanc cõstitutionem si postmodum soluantur, vel recipiantur, & ab his sententijs solus Papa absoluit præter quam in mortis articulo. Tertio in ver. Non obstantib. qia priuilegia derogantia huic cõstõni cassat & irritas, ergo corrigit istam, sed pœnam adijcit.

b ¶ Oppido.] idest valde.

c ¶ Antiquitas.] 2. q. 7. laicos & c. laici. & antiquitati credulitas & reuerentia debetur 11. dist. catholica & c. ecclesiasticarum. sup. de transla. quanto.

d ¶ Temporum.] s. eo. lib. de censi. felicis & de electio. fundamenta.

e ¶ Non cõtenti.] & male 13 q. 1. c. 1. de sepul. c. 1. in antiq. j. de priui. c. 1.

f ¶ Potestas.] 96. dist. bene quidem. de cõstitu. Ecclesia sanctæ Mariæ in antiq.

g ¶ Ditioni.] vt prioris conditionis sit sacerdotium, q̃ fuerit sub Pharaone. s. eo. non minus.

h ¶ Non est.] de resc. cum contingat. de simo: & si quões. C. de fide instru. l. vlt. ad fi. loan. And.

i ¶ Pacẽ.] huius sęculi.

k ¶ Æternã.] & male, cu potius cõtrũ facere debeant. sup. de hære. vergentis. cum suis cõcor. Faciãt prælati ecclesiarum, quod sint imitatores Nabuthę, qui vineã suã cruore defendit. 3. Reg. 21 c. & 23. q. 8. conuenior. & imitentur Ambrosium idem dicentem, Si vultis corpus occidere occurrã, vultis in vincula rapere, vultis in mortem, voluntas est mihi, pro altaribus grauis immolabor persecutionẽ tñ fugere potest, ser uata distinctione, q̃ hẽs 7 q. 1 §. hoc tñc. & recitari solet de re nun nisi §. pp malitiã in antiq.

l ¶ Colore.] qui non excusat, vt sup. eo. lib. de elect. auaritiæ. 14. q. 5 plerique. de simo. intantum.

m ¶ Sedis eiusdẽ.] nũquid correcta est decre sup. eo. nõ minus quę permittebat ẽpo & clero inspiciẽti necessitates, vel vtilitates laicorum eis spõte subsidium cõferre? Dic quod decretalis illa moderationẽ & determinationem recepit per decret. eo. tit. aduersus. vbi statutum fuit quod etiam illo casu id facere nõ possent præter licẽtiã Apostolicæ sedis: non ergo corrigit istam, sed pœnam adijcit.

n ¶ Nomine.] sic sup. eo. lib. de elect. fundamenta.

† Quærebat I. Mo. in isto ca, Quid si fiat impositio talis nõ Ecclesiasticis personis, sed eorũ hoĩbus nunquid esset locus pœnæ huius cap. Et dicebat, quod sic, quia fit in fraudẽ legis de qua j. de re. iur. c. si. & s. de priuil. quãto facit j eo. c. eos. secundum Lap. Abb. Do. Phi. dicit, quod nullo casu habebit locum hæc cõstitutio, quia penitus est reuocata cum suis declarationibus nec vllus Doctorũ eã legit. Fõt.

† Al. dolẽtes.

Prælati sint imitatores Nabuthę & Ambrosio.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 155. art. 5. vbi plene de hac re.

censeantur, ciuitatem castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum vbilibet, & quisvis alij cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exegerint, vel receperint: aut apud ædes sacras deposita Ecclesiarum, vel ecclesiasticarum personarum vbilibet arrestauerint, saisiuerint, † seu occupare præsumpserint, vel arrestari, saisiri, † aut occupata, saisita, † seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium vel fauorem publice vel occulte: eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Vniuersitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto. [a] Prælatis, [b] & personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis pęna districte mandantes, vt talibus absque expressa licentia dictę sedis nullatenus acquiescant: quodque prætextu cuiuscunque obligationis, promissionis, & confessionis † factarum hactenus vel faciendarum in antea, priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio, seu pręceptum ad notitiam ipsorum peruenerint, † nil soluant, nec supradicti sæculares quoquo modo recipiant. Et si soluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto.

¶ A supradictis autem excommunicationum & interdicti sententijs nullus absolui valeat, præterquam in mortis † articulo, [c] absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali: Cum nostræ intentionis existat, tam horrendum sęcularium Potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione [d] transire.

¶ Omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.

¶ Non obstantibus [e] quibuscunque priuilegijs, sub quibuscunque tenoribus, formis seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus, & alijs supradictis, quę contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

¶ Idem.

¶ Excommunicati sunt qui impediunt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de iure vel de consuetudine pertinent litteras a sede Apostolica impetrari, vel ipsis coram ordinarijs vel delegatis ecclesiasticis litigari. Io. Andr.

CAP. IIII.

QVoniam [f] (vt intelleximus) quorundam iustitiariorum, balliuorum, iudicumue sæcularium ac temporalium dominorum in quibusdam partibus [g] pręsumptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorum siue districtibus litteras Apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotijs, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine [h] ad forum ecclesiasticum [i] pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices, vel

a ¶ Interdicto.] in vniuersitatē non fertur sententia excōicationis, vt j. de sen. excom. Romana §. in vniuersitatem.

b ¶ Prælatis.] hucusque dixit de ijs, qui post constitutionem istam promiserūt & soluerunt, nunc dicit de ijs, qui ante cōstitutionem vel eius notitiā promiserūt, & post constitutionem soluerunt, & post eius notitiam.

c ¶ Mortis articulo.] iste semper excipitur, vt 17. q. 4. si quis suadente.

d ¶ Dissimulatione] dissimulatio est peccatū mort. se in prælato 44. dis. sit rector. & cap. Ephesis. & 47. dist. ca. vlt. & sup. de offi. ord. irrefrag. bili. Io. Andr.

e ¶ Nō obstantibus.] Papa ergo potest tollere & moderari priuilegia per se data, vt j. de sen. excom. cap. vlt. in fi. de priuil. ne aliqui. & sic regula illa, decet cōcessum, &c. j. de reg. iur. non habet locum in ipso principe, vt ibi dixi.

QVoniā, vt intelleximus.] primo recitat abusum sæcularium potestatu. Secūdo contra illum statuit: ibi, Nos iustitiā. Tertio transgressorib. pęnā imponit. ibi, Si quis vero, secundum Io. Mon. Ioan. Andr. CASVS. Aliqs laicus debebat mihi aliquam pecuniæ summā, ad quam soluendam se obligauerat mediante iuramento: & sic ratione iuramenti causa spectabat ad iudicē ecclesiasticū. c. n. sup. de foro competē. nouit. et lib. vel alia ratione spectabat ad forum ecclesiasticum: quia habebam iudicem ordinariū loci suspectum: a sede Apostolica impetraui delegatū: volui laicum ipsum cōuenire corā iudice delegato, vel forte coram epo; Vn̄ laicus illud notificauit iudici secularis, qui iudex præstat impedimētum, quo minus ipse laicus cōueniatur corā iudice ecclesiastico: forte faciendo inhibitiones, ne ipsum cōueniam coram iudice ecclesiastico, vel saccando bona mea, vel parētum meorū: Quæritur, nunquid iudex secularis aliquā incurrat pœnam, & quam? Respondet, q ipso facto incurrit solam excommunicationis, & non solū ipse iudex incurrit ipso facto sententiā excōmunicationis, sed etiā laicus procurans est ipso facto excommunicatus: quoniā perturbātes iurisdictionem ecclesiasticam ipso facto sunt excōicati, a qua excōicatione non poterunt absolui, nisi facta prius satisfactione. No. primo casum, in quo faciens iniuriā laico, incurrit excōicationem ipso iure. Alium vide supra de elect. sciant cuncti. eo. lib.

[Prima glos. summat]

f ¶ Quoniam.] excōmunicati sunt, q impediunt super causis quæ ad forum ecclesiasticum de iure, vel de cōsuetudine pertinent, litteras a sede Apostolica impetrari, vel super ipsis coram ordinarijs, vel delegatis Ecclesiasticis litigari. Io. Andr.

g ¶ Partibus.] sicut olim erat in ciuitate Pisana. sup. de sen. sent. excommunicagrauem.

h ¶ Consuetudine] quæ dat iurisdictionem 9. q. 3. conquestus de foro compet. cum contingat. in ant. ad idem. § eo. lib. de except. c. vlt.

i ¶ Ecclesiasticum.] de secularibus non intromittat se ecclesiasticus iudex, nisi in casibus supra de foro competen. licet ex susceptio

a ¶ Con-

casuum reseruatione, & tamen omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt, scil. Trid. sess. 14. c. 7. de casuū reseruatione.

† Quę sint illæ cās no. in c. licet. de foro cōp. sanct. Bar. in extrau. ad reprimendā in verbo, denuntiatione. Anto. Burgus Hisp. collegij S. notab. casus cap. 1. de emp. & vēdi. & vide aliquid p. Old. cons. 86 & an sit talib. ecclesiasti. exequat suā sententiam. pulchre Ioā. Lupus Hispan. in c. p vestras 1. not. de do. inter virum & vxo. Fon.

† al. si fecerint.
† al. saisiri.
† al. saisita.
† In manuscriptis contitates legitur ita, & cōcessionis.
† al. peruenerit.
† In ant. mortis nulla est

a ¶ Confouemus.]sic s. de sup negli. prael. licet. nam & ordinata charitas a seipsa incipit. 23 q. 5. si non licet, de vsu pal. nisi specialis.
ADDITIO. Sic & primo debet quis curare de se, & ad se spectantib. quam de alijs. 1. q. 1. multi. in prin. C de ser. & aqua. l. praeses. supra eo. lib de offi. ordinan. praesenti. §. porro.

a Vide B. Th. 2. 2. q 26. art. 4. & 5.

[Gl seq. no. & dat duo similia.]
b ¶ Propinquorum.] nota casum, in quo laico iniurians excõmunicatus est, sic su. eo. lib de elect. scient j. de sentent. excom. quicunque.
c ¶ Satisfactum] ergo nõ sufficit. a cautio imo debet praecedere satisfactio: sicut cum quis excommunicatus est pro manifesta offensa supra de verbor. signifi ex parte 1. & ca. seq. vel pro manifesta contumacia, vt infra de sententia excommunica. venerabil. bus §. secus.

a Vide Deciũ in c 1. in glo. in verbo, donec. de iudi in 2. lect.

d ¶ Absoluatur.]sic demum poterit ab ordinatio absolui ex quo Papa sibi nõ reseruauit. de sentent. excomm. nuper.

Eos qui.] ponit dictum, cuius rationẽ interserit ibi, Cum talia. Ioannes Andr.
CASVS. Dictum fuit supra, cap. clericis. quod laici non possunt compellere clericos ad soluendũ tallias siue collectas. Etiam dicitur in ca. quoniã. sup. eo. quod non possunt compellere laicos ad litigãdum coram eis, si velint litigare corã iudice ecclesiastico, vel si reus nollet litigare coram iudice ecclesiastico, sed tamẽ actor vult litigare, & causa est ecclesiastica, vel etiã mixta. Sed quid, sunt aliquid dñi temporales, qui inhibent subditis suis, vt sunt sartores, & carpentarij, pilarij, & alij mechanici, vt non faciãt obsequia clericis, nisi ipsi clerici velint contribuere ad tallias, & sic indirecte cõpellunt clericos ad soluendũ tallias: nam sine obsequijs illorũ nõ possent clerici viuere: vtrum sint puniendi aliqua poena? Respondetur quod sic: nam ipso facto sunt excommunicati. Nota quod prohibitio directa ad subditos, ex qua indirecte praeiudicatur clericis quo ad ipsorum libertatem, non tenet.
[Prima glossa dicit quid declaret.

Apostolicas litteras iustitiae complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium saeculare, vel à lite, causa seu quaestione desistere compelluntur. Nos iustitiam nostram & Ecclesiae sponsae nostrę nolentes negligere, qui alios in sua iustitia confouemus: [a] statuimus districtius inhibendo, ne quis impetratores litterarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, siue ambae partes hoc voluerint, siue vna, super causis ecclesiasticis, siue quae ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, vel rerum, de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium, ad desistendum, vel in foro saeculari de quaestionibus huiusmodi litigandum, per eorundem iudicum ecclesiasticorum, vel impetrantium, aut litigantium, seu volentium litigare, aut propinquorum [b] ipsorum, seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiã captionem modis ve alijs quibuscunque compellat, seu compelli faciat vel procuret, nec per se aliosve impediat, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinarijs querelantes de causis, quae (vt praemissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere: nec ad praedicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem.

¶ Si quis vero contra prę sumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere: [a] qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictio vsurpata, quàm parti, quę turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactum [c]) nullatenus absoluatur. [d]

¶ Idem.

¶ Domini temporales prohibentes subditis ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. hoc dicit: Dominus.

CAP. V.

Eos † qui [a] temporale dominium obtinentes, suis subditis, [f] ne praelatis, aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere praesumant, aliquando interdicunt: (cum talia, in derogationem libertatis [g] ecclesiasticae praesumantur) eo ipso excommunicationis sententiae decernimus subiacere. [h]

e ¶ Eos qui.] contra hos, contra quos hic prouidetur, arguebat Ber. de priuile. quamuis. in glo 1. in fine.
[Glo seq. recitetur per obiectionem.
f ¶ Subditis.] licet solis subditis imperarent, tamen clericis competebat actio de dolo ad suum damnum cõsequendum: quę competit quotiescunque aliquid dolo fit. & alia actio deficit. ff. de dolo. leg. primo.
ADDITIO. Vide quod post. Innoc. dixi sup. de priuileg. quanto.
g ¶ Libertatis.] Isti licet quo ad verba nõ viderentur infringere libertatem, tñ infringebant quo ad mẽtẽ, faciendo fraudem de persona ad personã. de quo dic vt 14 q. 1 plerique. s. de priuil. quanto. ff. de legi. contra. infra de regulis iur. c. vlt. & contra tales habebas prouilum sup de sententia excommu. grauem.
ADDITIO. Hic vt dixit glos. fiebat fraus de persona in personam. Concordat. ff si quis aliquẽ test prohi. l. 1 & 2. vbi prohibens notarium vel testes intrare, prohibuisse dicitur testatorem ad idem. ff. de itin. actuque. l. veteres. vbi prohibens portare necessaria ad reficiendum iter, dicitur refectionem prohibuisse. Ioan. Andr.

† Vide Anc. cõsil. 1. in c fa ctũ super quo petitur consi. & Lapum allegatione 26 incip. in ipsarum.

h ¶ Subiacere.] In statutarijs, potestatibus, consulibus, & scriptoribus statutorum, quae sunt contra libertatem ecclesiae, dic vt supra de sentent excommun. nouerint.
ADDITIO: Et quomodo dicatur ecclesiae libertas infringi, ibi scripsi post Innocen. Ioan. Andr.

NE CLERICI VEL MONACHI SÆcularibus negotijs se immisceant.

Cōtinuatio domi ni Ba lib. [Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentiū de clericis & eorū priuilegijs: verū quia clerici per dūs sua priuilegia immiscēdo se secularib. negotijs: iō ad nos informandū ponit Roman' Pōtifex titulū: Ne clerici vel monachi secularib. negotijs se immisceant.]

TITVLVS XXIIII.

Ne clerici vel monachi secularib. negotijs se immisceant.

¶Bonifacius VIII.

¶ *Capitulum, super Specula. prohibens audientiam legum vel physicæ, non includit parochiales ecclesias habentes, nisi sint plebanias habētes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituantur. h. d. Dominicus.*

S Tatutū.] Ponit declarationē veteris iuris, primo dans regulam: secundo casum exceptum: ibi, Nisi.

CASVS. Dicitur in capitulo, super specula. eo. tit. in antiq. quod clerici obtinentes dignitatem vel personatum, non debent audire leges vel physicam: & ibi ponitur certa pœna contra facientibus; postea emanauit constitutio Clemētis Papæ, quæ extendit illud capitulum ad rectores ecclesiarum Parochialium: vt rectores parochialium ecclesiarum, qui audiunt leges vel physicam, incurrerent pœnam capituli super specula. Sed quæritur, vtrum illa constitutio Clementis Papæ intelligatur indistincte de quibuscunque rectoribus ecclesiarum Parochialium? Respondet quod non, sed solum intelligitur de rectoribus ecclesiarum parochialium, quæ sonant in nomen plebaniæ, idest, quæ sub se habent capellas, in quibus capellas instituuntur vicarij perpetui, qui non possunt ad tempus remoueri, sicut in his partibus potest poni exemplum in archipresbyteris. Alij autem rectores ecclesiarum, qui sub se non habent capellam, dummodo non sint sacerdotes, possunt audire leges vel physicam. Nota primo, quod non est licitum decanis, archidiaconis, præpositis, cantoribus, & alijs obtinentibus dignitates audire leges vel physicam, tamen cum talibus potest Papa dispensare, & quotidie dispensat. Nota quod rectores ecclesiarum parochialium, qui sub se non habent capellas, dummodo non sint sacerdotes, licite possunt audire leges. Quæritur quare isti, qui habent dignitatem, vt sunt decani, præpositi, archidiaconi, non possunt audire leges vel physicam? Dicendum est, quod illud fuit ordinatum vt liberius vacent studio theologiæ & iuris canonici; quæ melius congruunt suo statui, quàm leges vel physica, vt d. c. super Specula Nota quod rector ecclesiæ parochialis, quæ sub se non habet capellam pendente anno quo promoueri debet ad sacerdotium, licite potest audire leges, vel etiam durante septennio, quod habet ad sacerdotium, & non promouendi ad sacerdotium.

¶Vide doctores & in primis Panormitanū in c. non magnopere, & in c. si. extra, ne clerici vel monachi. & Inn. in c. firmiter extra de sum. trin. & fide catho.

CAP. I.

S Tatutum [a] † fœlicis recordationis Honorij Papæ Tertij Prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpositis, 10 Plebanis, [b] Cantoribus, & alijs clericis habentibus personatus, audire leges [c] vel Physicam [d] interdicit: ad eos qui parochiales ecclesias obtinere noscuntur, piæ memoriæ 20 Clementis [e] Papæ quarti prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, declaramus [f] præsentis constitutionis oraculo ratione [g] ecclesiarum huiusmodi non extendi: 30 Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas [h] habentes,

a ¶ Statutum.] sup. eo. super specula.

b ¶ Plebanis.] quod intellige vt dicitur.

c ¶ Leges.] non enim debent velle uideri secularium vel forensium disceptationum periti. C. de epis. & cler. repetita.

d ¶ Physicam.] non debet hoc facere sub specie languentium curandorum fratrum, sup. eod. magnopere.

e ¶ Clementis.] quam non habemus, seu eius mentē hic inseruit & incipiebat, Habito cum fratribus nostris consilio.

[Gl. seq. dicit, quorum opinionem approbat & reprobat: & rationibus opinionis reprobatæ respondet.]

f ¶ Declaramus.] Nota approbatam opinione Goff. qui hoc dicebat in summa huius tituli in fine. & concordat Pet. de Samp. & Abb. & est ratio; quia constitutio illa pœnalis erat, & iō restringenda ī. de regu. iur. in pœnis. cum suis concordantijs. non obstat. sup. de elect. dudum 2. vbi dr, quod idē iudicium, &c. quia illud habet locum in casu ipsi' decretalis; scilicet quo ad pluralitatem. Item quo ad ordines, vides. n. quod archidiaconus nō cogitur nisi quo ad diaconatum. de electio. cum in cunctis. in antiq. ergo nec habens curam aīarum, sed hoc est falsum, vt supra eod. lib. de elect. licet canon. Reprobata est autē opinio Ber. Inno. secundū quosdam libros, & Hostiensis, qui dicebant contrarium propter dictam decretalem, dudū. Item ex eo quod quis habet curam, sacerdos fieri dēt, sed sacerdotes prohibentur per ipsam decretalem Honorij, ergo & curam habentes. Item ex eo quod constitutio fauorabilis erat, & sic ampliāda inf. de reg. iu. odia. 40 Item ex eo quod prædicare tenetur; vt in clementina, dudum. §. huiusmodi. de sepul. & sic debet esse sacerdos 16. q. 1 adijcimus. sed presbyteri ex ordine, non ex cura, comprehenduntur constitutione Honorij, & interdum de necessitate non habent fieri sacerdotes rectores parochialium ecclesiarum, vt supra eod. lib. de electione. statutum. vel pone, quod annus non est elapsus. Vel pone secum dispensatum per decretalem. sup. cod. lib. de elect. cum ex eo.

g ¶ Ratione.] quasi diceret; si haberent dispensatiue uel alio modo personatum cum illis ecclesijs, 50 bene tenentur constitutione, vel si essent presbyteri, tenentur, non ratione ecclesiæ, sed ordinis, vt supra dixi.

[Glo. sequens quærit, arguit & soluit; contrario arg. respondet.]

h ¶ Capellas.] quid si vnicam habet capellam? Si arguamus a verbis, saltem duæ debent esse. ad hoc. infra de reg. iur. pluralis cum suis concord. ad hoc de deci. ad audientiam. tutius videtur contrarium tene- 60 re. ad hoc. ff. vi bo. rap. l. prætor ait primo. § homines. institu. cod. titu. in princip. ad idem supra eod. lib. de elect. cap. pe. 1. respon. supra de priui vt priuilegia. ibi, apertantur ecclesiæ, idest, ecclesia. 1. dist. omnes leges. cum suis concor. & 2. quæst. 1. in primis. nec obstat arg. a verbis; quia non dicit hoc, nisi fuerit plebania habes capellas, sed dicitur in plurali plebaniæ habens capellas, & pluralitatem capellarum ad pluralitatem plebaniarum referam. Argu. prædi. decret. vt priuilegia.

ADDITIO. Hoc vr tenere Guli. in Spec. eod. titu. post prin. vbi dicit, quod plebania est habens diuersas capellas, in quib. &c. Io. Mo. dicit hic, quod ex quo plebania habet capella-

Vide doctores in c. super specula & bi Panormi. nam ista glossæ io tum valet sicut d. c. super specula. imo gg. regimen tēporū, quod hēt ecclesia. est vtile scire leges arg. c. si tn adiit totib. in. dist. & gl. c. ad hoc. 38. di. nul li sacerdotū: & qui scit canones & leges, ille vere scit iura. Bal. c. cū cām. de test. in 2. col. Fōt.

Leges an sit licitum audire clerico obtinenti ecclesiā parochialē habētem sub se vnicā capellam tm.

capellas perpetuas, reputatur dignitas. Archid nil dicit de hoc. Ioan And.

a ¶ Perpetui.]s. eo lib. de capel. monac. c. vnico.

b ¶ Ab ipsis.]scilicet plebanis, vel capellanis, & melius.

c ¶ Absque causa rationabili.] de capel. mona. cap. vnico. vbi de hoc.

VT periculosa.] primo cã pmissa ponit duplicẽ inhibitionem. Secundo, pęnam trãsgressorũ: ibi, Si quis. Tertio ibi, Doctores illã declarat in doctoribus locum habere.

Et dic periculosa animab. ipsorum vagantium. s. de reg. c. fin. Est et periculosa propter exempli perniciem. de elec. cum dilectus. § nos vero. de vo. magnæ. in antiq. Ioan. And.

CASVS. Aliquis religiosus, qui erat bene dispositus ad studiũ, cupiens margaritam scientiæ inuenire: dimisit suum monasterium sua auctoritate priuata (verius magis temeritate) & iuit ad studium gñale absque licẽtia sui prælati, vtrum possit licite exercere studium? Respondetur quòd non, quia religiosus nihil agere potest sine licentia sui prælati: & prælatus suus potest ei dare licentiam cum consilio sui conuentus. Sed quid, ponamus retento eodem themate, quòd religiosus absque licentia sui prælati accessit ad studium generale, ipse autem dubitans, ꝙ non admitteretur nisi ostenderet licentiam sui prælati, dimisit habitum suum, vt non posset cognosci esse monachus, vtrum puniatur aliqua pœna? Respon. quod sic: nam ipso facto incurrit sententiam excommunicationis. Et etiam doctor, qui illum admittit in auditorio suo, & illum non expellit, est ipso facto excommunicatus. Nota primo ex isto ca. ꝙ religiosus fauore studij non potest dimittere monasterium sine licentia sui prælati. Sed quis dicetur eius prælatus, quo ad istam licentiam dandam: vtrum suus episcopus? Dicendum ꝙ nõ licet dicamus, quod episcopus regulariter concurrit cum inferioribus prælatis, vt in cap. cum ab ecclesiarum. de offi. ordi. in antiq. & l. fi. C. de iurisd. om. iud. vbi dicitur, ꝙ quodlibet collegium potest sibi constituere & eligere rectorem, qui cognoscit personas de illo collegio, tamen datur actori optio conueniendi reum coram illo recto se collegij, vel coram ordinario suo: ideo ad dandam istam licentiam abbas dicitur prælatus religiosi. Sed quid si abbas nolit dare licentiam, an possit recursus haberi ad episcopum? Respondetur, ꝙ sic: si abbas non sit exemptus a iurisdictione episcopi, si autem sit exemptus recurrendum esset ad Papam. imo dicunt plures doctores, quod episcopus vel superior poterit illi abbati præfigere certum terminum, intra quem det illi religioso licentiam, vt possit studere cum comminatione: ꝙ nisi intra illud tempus sibi licentiam contulerit, qđ tempore illo elapso episcopus conferet.

[Prima gl. dicit tales tumgit.]

† Multa huc spectãtia vide per Calderinum cõs. 2. tit. de magistris, & p Abbatem, consil. 84. lib. 1.

in quibus instituantur clerici perpetui [a] nequeuntes ab ipsis [b] absque causa rationabili [c] amoueri.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittens, vel ad quæcunque studia accedens, non obtenta licentia prælati & conuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationẽ incurrunt. hoc dicit Dominicus.

CAP. II.

VT † periculosa [d] religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cętero aliquis quamcunque [e] religionem tacite vel expresse [f] professus, [g] in scholis, vel alibi temere [h] habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quæuis studia litterarum, nisi a suo prælato cum consilio sui conuentus, [i] vel maioris partis eiusdem, sibi eundi ad studium licentia [k] primitus sit concessa. Si quis autem horum [l] temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. [m]

¶ Doctores quoque, siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso [n] leges vel physicã audiẽtes scienter [o] docere, aut in scho-

d ¶ Vt periculosa.] Tracta fuit de extrauaganti, grauis & dolore non vacua.

e ¶ Quamcunque.] dumtamen approbatam. sup. de vo. c. vno eo. lib.

f ¶ Vel expresse.] s. eod. lib. de regula. c. 1. & 3. in casu isto inter expressam professionem & tacitam non est differentia: sicut alibi est. s. eo li. de elec. nullus. & c. indẽnitatibus. ADDITIO. dicebat Host. s. eo c. 3. vtrunque: s. vt tacite ꝓfessus non eligatur, & hac constitutione astringatur introductum in fauorem religionis & animarũ salutem. Io. And.

g ¶ Professus.] Nam professus non potest redire ad seculum: quod dic vt s. de regul. consultu.

h ¶ Temere.] Ex causa enim licet habitum trãsformare, si iusta sit, puta timor. supra de vita & hone. clericorum, in antiq. in gl. clerici arma.

[Glo. seq. recitari potest per obiect. & solutionem.]

i ¶ Conuentus.] alibi dat prælatus licentiam sine requisitione conuentus. s. eo. lib. de elec. n religiosus 2. responso. sed illud fauore ecclesiarum vacantiũ, ad idem s. de testa. c. vlt. & illud fauore vltimarum voluntatum: & quia piũ executionis testamentorum onus.

k ¶ Licentia.] & tunc potest omnia, sine quibus in studio commode esse non posset. quod dic vt 16. q. 7. cũ pastoris. de actu ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi no. in fi. pen. gl. pro necessitate monachi monasterium obligari intelligat Arc. nisi actũ fuisset, ꝙ alius monacho sumptus inueniret: puta propinquus vel amicus & c. Io. And.

l ¶ Horum.] idest, ꝙ apostatat dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia.

m ¶ Ipso facto.] speciale in religioso apostata: quia alias apostata non est excommunicatus, † sed excommunicandus, secundum qđ no. Inno. & Ber. 23. distin. si quis ex clericis. de vita & honest. cleri. si quis ex clericis. de apost. c. 3.

[Glo. seq. quærit, arguit negatiue, sol. contrarium.]

n ¶ Dimisso.] quid si non dimiserit habitum? Videtur, qđ tunc doctores non sint excommunicati quia hæc pęna non est ampliãda. inf. de reg. iur. in pœnis. Dic contra, quia communicant in crimine, & sic eadem & non minori excommunicatione ligantur de senten. excom. nuper & c. si concubinæ. & in hoc potest dici hoc potius venire ad declarationem iuris veteris, quã nouum casum ponere.

ADDITIO. Idem scilicet, quòd doctores, ipsos religiosos docentes & retinentes habitu etiam non dimisso sint excommunicati, sequitur Arch. & hoc tenet saltem postquam monachus incidit, vt sic communicet iam excommunicato in crimine, pro quo ligatus est. super quo vide quod dixi de senten. excommu. contingit. Io. Ioan. And.

o ¶ Scienter.] vbi incidèrent in habitu, non haberet locum.

† Similis gl. s. hoc. li. ca. 1. de tẽp. ord. verbo. Apostata & intellige hoc dictũ prout in d. gl. notatum est.

torum ignorantia verisimiliter Sed vbi dimiserant habitum probabiliter poterant ignorare.

ADDITIO. Bene tamen esse posset tanta multitudo scholarium & cautela monachi tempestiue intrantis, & in occulto scholarium loco manentis, quod licet in habitu intraret, excusaretur doctor, & maxime vbi de habitu indistinctissime loquerentur, de quo infra eo. tit. lib. de reg. c. 1. vbi in fi. Io. Andr.

[Glossa seq. primo soluit vnum dubium: secundo quærit, & soluit: tertio iterum quærit & soluit.]

a ¶ Retinere.] Non officium doctoris scholarem de scholis expellere & per id quod dicit, retinere, dicas, quod licet doctor sciat, 1 monachum habentem domum iuxta scholas doctoris, in domo propria quam inhabitat, audire: ex communicatus non est. 2 iam enim inhibere non posset quin illi in domo propria. & facit quod dixi supra de regu. iur. locupletari. Quid si monachus nō vult exire scholas? Videtur per hanc. litteram quod licite vi possit expelli, ad hoc de sent. excom. veniens in ant. & hoc maxime si vera esset opinio, quod excommunicatus non gaudet eo priuilegio canonis: quod non est verum sm Io. Ber. & Host. qui de hoc no 17. q. 4. si quis deinceps. de sen. excomm. contingit 1. Quid si non potest expelli? Exeat scholas doctor ad initas eius quid dicimus, cum excommunicatus inter ecclesiam, vt no. 11. q. 3 sicut Apostoli. & per modernos sup. de sen. excom. nuper.

b ¶ Simili.] quia communicant in crimine vt dixi, & quia conditor sibi non reseruauit absolutionem, alijs indulsisse videtur. infra de sent. excomm. nuper & facit quod no sup. eo. super specula.

1 Idē Io. Mon. & Arc.

† Præter doctores hic vide notata in c. ex litteris. extra de excessib. præla. & in c. in archiepisc. de rapto-ribus.

2 Ipse doctor, secus in monacho cui prohibetur auditus, & studium. sup. eo. c. fi. Io. An.

lis suis præsumpserint retinere: a simili [b] eo ipso sint sententia innodati.

Idem.

¶ *Clericus in loco temporalis iuris iurisdictionis sua super delicto, ibi commisso delegans, vt veritate inquisita iustitiam exequatur, irregularis non censetur, licet pœna sanguinis inferatur. h. d. Dominicus.*

CAP. III.

Episcopus, [c] † seu quicunque alius prælatus vel clericus iurisdictionē obtinens temporalem: si homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commisso, balliuo suo, aut alij cuicunque iniungat, vt super hoc [d] veritatem inquirens iustitiæ debitum exequatur, irregularis censeri non debet, quamuis ipse balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit iustitia [e] mediante. Nam licet clericis causas sanguinis agitare non liceat, [f] eas tamen (cum iurisdictionem obtinet temporalem) debent & possunt [g] mero irregularitatis cete alijs delegare.

Episcopus.] Ponit dictum, cuius causam reddens soluit obstaculum: ibi, Nam licet,

CASVS Episcopus Pictauien. vel aliquis abbas vel alius clericus prælatus, qui habebat iurisdictionem temporalem, deputauit aliquem balliuum vel iudicem ad illam iurisdictionem exercendam, deinde cum dictus balliuus vel iudex haberet in suis carceribus, vel vinculis aliquem malefactorem, ipse prælatus clericus dicto iudici, vel balliuo mandauit, vt de tali malefactore faceret bonam iustitiam, vnde iudex iste vel balliuus sæcularis magis excitatus ex iussione domini sui, talem reum & criminosum condemnauit vltimo supplicio: verum episcopus vel alius prælatus ex hoc incurrat aliquam irregularitatem? Rndet quod non, dum modo non mandauerit, vt illum condemnaret vltimo supplicio, sed solum mandauerit, vt faceret bonam iustitiam. Nam si iudex sæcularis excessit, non est imputandum ipsi episcopo vel prælato No primo hic optimum textum, quod delegatus inferioris à principe, potest exequi sententiam suam, si hoc in commissione exprimatur. de quo de foro competen. in antiq. si quis contra clericum. No. secundo casum, in quo quis potest per alium. quod non potest per seipsum. de quo infra de reg. iur. potest quis Dom.

[prima glo. dicit quid declarat.]

c ¶ Episcopus.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ notant Ber. Inn. & Moderni supra eo cle ricis. vbi videbatur gl. & Host. sentire, quod generalem vicarium vel balliuum posset dare ad talia sed nō specialem. Sed ex verbis ipsorum olim tenebam contrarium. Nam dicunt quod si appelletur in tali causa, debet appellari ad ipsum prælatum, & ipse alij delegabit: ergo etiā secundum eos specialiter poterat delegare. Quid iuris ergo de prælatis temporalem iurisdictionem habētibus, habes hic, & quomodo eam committere possint Quid iuris de clericis iniuriā passis, & quomodo de ipsa conqueri possunt, habes int. de homi. prælatis.

ADDITIO Conformiter ad glossam & Host. sup. eo. clericis. dicebat Goff. de rapt. in archiepiscopatu, quod consulebat prælato habenti iurisdictionem temporalem, quod non committat in specie laico puniendum corporaliter: sed generaliter delegat causarum vniuersitatem, quæ sunt ad pœnam sanguinis Et si Goff. intellexit, quod non exprimat de pœna corporali inferēda in speciali concessione, hæc decretalis non refutat hunc consilio. Io. Andr.

[Glo. seq. intert, & ponit dictum Hostiensis.]

d ¶ Super hoc. maleficio ergo & specialiter committit. dicit Host. sup. eo. clericis, quod sibi placeret, quod aut daretur clericis licentia tales causas iudicandi per seipsos, aut talium causarum potestas ipsis clericis tolleretur, cum commissio sit contra ius, ut de off. eius cui mā. est in. 1.

ADDITIO. Intelligas hoc dictum per id quod no. de rap. in archiepiscopatu. in vlt. gl. nam saltem vltimum supplicium & membri mut lato non delegantur ē iure authenticorum, & de his committendis agitur hic principaliter, vt dixi in tex.

[Glo. seq. quærit & soluit, & argumento contrario respondet. Io. Andr.

e ¶ Iustitia mediante.] Quid si contra iustitiam? Dic idem. 3 Nam episcopus, qui mandauit iustitiam fieri, non est in culpa, si iustitiarius delinquat, & absit: quod ea quæ propter licitum & bonum, & c 23 q. 5. de occidendis. non obstat supra de homi. is qui mandat. quia ibi culpa præcessit, & casus, qui culpam sequitur bene imputantur. de hoc plene de homi. sicut dignum in antiq. hic nulla culpa præcessit.

f ¶ Non liceat] supra eo. clericis. & c. sententiam.

g ¶ Possunt.] Ergo potest quis per alium, quod nō per se. de hoc dixi inf. de reg. iur. potest quis. Io. Andr.

Prælatus iurisdictionem obtinens tēporalē, pot et specialiter cām criminalem delegare.

3 Concor. Arc. alle. quod in gñali mandato non venit aliqd illicitum. concord. quod scripsi ti. 1. ca. vlti. circa medium magnæ glossæ Io. Andr.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS. DE SPONSALIBVS & matrimonijs.

[Visum fuit supra in tribus libris praecedentibus de illis, quae spectant ad clericos: nunc videndum est de illis, quae spectant ad laicos, videlicet de matrimonijs: ideo merito annectit titu. de sponsalibus & matrimonijs.

Cōtinuatio domini Heliae.

Ex sponsali. Sunt duae partes. Prima tractat de spōsalibus puris: primo in genere: Secūdo in specie, ibi, Quare. Secūda tractat de cōditionalibus illi vero. Ioan. Andr.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus, & matrimonijs.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem, quae habet dirimere sequentia sponsalia, sed non praecedentia.

CAP. VNICVM.

Ex spōsalib [a] † puris [b] & certis, [c] etiā si consanguinitatis, [d] affinitatis, [e] frigiditatis [f], religionis, [g] aut alia qua-

Pro intellectu huius ca. praesupponendum est, quid sit publicae honestatis iustitia. Vnde iustitia publicae honestatis est quoddam impedimentum ꝙ impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractū, quod oritur ex consensu praestito in sponsalibus, vt si monachus contrahat cum aliqua, tunc consanguineus monachi non poterit contrahere cum illa, publice enim honestum est, ex quo monachus consensit in illam, quod aliquis consanguineus eam habere nō possit & fuit introductum hoc impedimentum propter honestatem duntaxat. de hoc per Panor. in c. iuuenis. eo tit. in antiq.

CASVS. Aliquis Titius contraxit sponsalia cum aliqua Berta dicendo. Promitto, & iuro, ꝙ ego accipiam te in vxorem: & e conuerso illa Berta promisit & iurauit illum Titium accipere in virum: tractu temporis Titius contraxit secunda sponsalia cum consanguinea Bertae: & sic orta fuit iustitia publicae honestatis inter Titium & consanguineas ipsius Bertę, & inter Bertam & consanguineos Titij. quaeritur vtrum Titius poterit contrahere matrimonium cum ista secunda sponsa? Respondetur quod non obstante impedimento iustitię publicę honestatis, quod est sufficiēs impedimentum ad impediendum matrimonium contrahendum, & si de facto contraheret cum secunda, dirimeretur istud matrimonium vigore istius impedimenti, & non obstante ista secunda sponsa poterit & debebit Titius contrahere cum Berta. Sed quid, ponamus quod Titius contraxit sponsalia cum Berta sub aliqua conditione: postea pendente conditione contraxit matrimonium de praesenti cum consanguinea Bertae: vtrum per istud matrimonium de praesenti fuerint soluta priora sponsalia? Respondetur quod sic, quia per sponsalia conditionalia non contrahitur iustitia publicae honestatis: Secus si sponsalia essent certe & pure contracta, quia cum ex illis oriatur iustitia publicae honestatis, non frangerentur priora sponsalia, imo Titius compelleretur contrahere cum Berta, cum qua primo contraxit sponsalia, vt dictum fuit in prima parte huius capituli. Nota primo, quod publica honestas impedit matrimonium contrahēdum, & dirimit iam contractum.

Nota quod antequam ex sponsalibus oriatur iustitia publicae honestatis, requiritur, quod sponsalia sint pura & certa. Nota quod ex sponsalibus nullis, dummodo non sint nulla ex defectu cōsensus, oritur publica honestas, ideo si monachus vel presbyter cōtraheret aliquis ex consanguineis monachi vel presbyteri non posset eam habere in vxorem: ex quo illa sponsalia non fuerunt nulla ex defectu consensus: quia monachus habet consensum: quia consensus est de iure naturali. in l. 1. ff. de pact. ideo illa sponsalia non sunt nulla ex defectu consensus, sed sunt nulla propter susceptionem sacri ordinis. Nota ꝙ si quis contraxit sponsalia de futuro, & postea contrahat per verba de praesenti cū consanguinea primę spōsa: debet remanere cum prima. Sed quid si ipse cognouit secūdam? Dicendum ꝙ neutram debet habere, non primam propter affinitatem subsecutam: quia contrahendo cum secunda, & eam cognoscē do cōtracta fuit consanguinitas cum prima. Et licet affinitas superueniens nō dirimat matrimonium, tamen dirimit sponsalia, nec habebit secundam propter impedimentum publicę honestatis. Nota vlterius ibi, Ille vero quod si quis contrahat sponsalia conditionalia, quia promisit aliquam accipere in vxorem sub aliqua conditione honesta & licita, (quia si esset conditio turpis, tunc sponsalia remanerent pura) ista conditio honesta & licita suspendit effectum. Si ergo suspensus contrahat per verba de praesenti cum consanguinea primae sponsae habebit secundam, puta consanguineam primae spōsae, quia fuit contracta publica honestas. Sed quid si contraxit cum consanguinea primae sponsae per verba de futuro, quia si contraxisset per verba de praesenti cum ista secunda, non est dubium, quia debeo habere istam secundam & non primam? Respondet glossa, ꝙ idem esset, sicut si contraxissem cum secunda per verba de praesenti, quia ex quo inter me & secundam non est impedimentum, sum obligatus secūdae & non primae. No. quattuor impedimenta, quae inducunt nullitatem sponsaliorum respectu vinculi matrimonialis. haec sunt expressa in textu. Not. quod affinitas inducit nullitatem, sicut consanguinitas. de quo de consan. & affin. non debet. Dominicus.

† Vide concil. Trid. sessio. 24. de reformatione matrimonij. c. 3 cōfert enim multū pro textu & glossa.

[Prima glo. dicit, quid declaret.]

a ¶ Ex sponsalibus] Emanauit ad declarationem eorum, quae no. 27. q. 2. si quis desponsauerit 1. supra eo. tit. ad audientiam.

b ¶ Puris.] conditionalia non inducunt publicae honestatis iustitiam, vt dicitur in fi.

c ¶ Certis] vt si promisit ducere Bertam filiam Titij. incerta sunt, quando promisit ducere vnam ex filiab. Titij ad hoc sup. eo. c. ex litteris. 2.

d ¶ Consanguinitatis] scilicet intra gradum quartum. sup. de cons. n. non debet. & iste erat casus sup eod. ad audientiam.

e ¶ Affinitatis] in primo genere, & quarto gradu, vel citeriori. sup. de consan. & affi. non debet & tunc talis affinitas annullat matrimonium, quando praecessit; secus si secuta fuerit. de eo qui cogn. consang. vxo. suae. discretionem.

f ¶ Frigiditatis.] sup. de frigi. per totum.

ADDITIO. Et uide distinctionem, quam scripsi eo tit. de frigid. c. fraternitatis. in fi. Io. Andr.

g ¶ Religionis.] praecedentis. sup. de vo. ex vnico. quia tunc nullum est matrimonium vel sponsalia. si sequitur, tunc dissoluit sponsalia, vt sup. de conuer. coniu. ex publico, & c. 2.

uis[a] ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensus; [b] oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissoluendum, [c] impedimentum iustitiæ † publicæ honestatis. [d] Quare ille, qui sponsalia pure ac determinatè cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem [e] fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus sub secutam minime derogatur) [f] ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus. [g]

¶ Ille verò, [h] qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodum ante [i] conditionis euentum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti; [k] cum secunda remanere debebit: Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem [l] extantem, sicuti † consensum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honestatis iustitia oriatur.

TITVLVS II.

De desponsatione impuberum.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis euentum. h d. Ioan. And.

¶ Sponsalia amborum infantium vel alterius tantum, per superuenientiam maioris ætatis non validantur, nec pu-

a ¶ Alia quauis.] sicut dicebat prædictus canon. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Et multæ aliæ causæ reperiuntur puta votum solemne, cognatio spiritualis & legalis, & reliqua impedimenta, vt dixi in summa 4. lib.

b ¶ Consensus.] puta contracta ab infante vel furioso. s. eod. dilectus. & de despon. impu. litteras & c. accessit.

ADDITIO Vel per iocū, vbi iocus est potēs, secundum Vinc. qui sic no. eo tit. ad audientiā & Ar. lud hic. ad hoc 22. q. 2. ne quis vertit. illud āt facit s. de sen. excō. c. 1. & quod scripsi de despō. impuber duo pueri. super 1. glo. Io. And.

c ¶ Dissoluendū.] bene ergo dicebat Hug. Io. & sui sequaces, qui dicebāt monachū, sacerdotē, frigidū, & similes sponsas contrahēdo cū aliqua impedire oēs consāguineos contrahere cū eadē, vt no. in prædi. ca. si quis desponsauerit.

d ¶ Publicæ honestatis.] s. eod. sponsam. publicæ. n. honestatis est, ex quo cōsanguineus meus viuēs vel mortuus consensit in Bertā, quod ego illā habere nō possū.

ADDITIO. Vide quæ scripsi de hoc impedimēto publicæ honestatis in tractatu super ipso habito in concilio Lugdunēsi. in decret. nō debet. de consangui. & affin. super glo. vt melius.

e ¶ Idem fecit.] s. quia sponsalia contraxerit. sponsalia vero sunt futurarum nuptiarū promissio ff. eo tit. l. 1. 30. q. 3. nostrates. vnde aduerte si cum prima contraxerit de futuro, & postmodum cum secunda consanguinea in prohibito gradu eodem modo contrahit, & secundā cognouit, nec primam habere poterit propter affinitatē superuenientem: quæ soluit sponsalia de futuro, vt sup. de eo. qui cogn. consang. vxo. suæ. veniens. & c. ex litteris. secūdam habere non poterit: quia publicæ honestatis iustitia illum contractum impedit, & dirimit, vt sup. prox. respōsio.

[Glo. seq. reci. per obiectionem.

f ¶ Derogatur.] no. quod licet superueniens affinitas dissoluat sponsalia de futuro: superueniens tamē iustitia publicæ honestatis ipsa non dissoluit, & merito: secunda enim sponsalia tolluntur per publicæ honestatis iustitiam ex primis inductam: non ergo ex secundis potest esse honestas, quæ tollat primam. & est si. 27. dist. si quis.

g ¶ Obligatus.] nisi cum alia non ipsius consanguinea contraheret per verba de præsenti. sup. eod. si iter. vel superueniret aliquod de iis impedimentis, quæ dixi in summula, circa principium.

[Gl. seq. dicit quid approbat & reprobat ille §.]

h ¶ Ille vero.] reprobatur opinio Inno. no. de spon. duorum. c. 1. vbi dicebat, quod per sponsalia sub contradictione contracta inducitur publicæ honestatis iustitia. Host. contra sup. eo. ad audientiam. Ioan. And.

i ¶ Ante.] secus si post: quia tunc non deesset consensus, sed esset perinde ac si a principio contraxisset.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

k ¶ Præsenti.] quid si contrahit cū consanguinea primæ, de qua loquitur littera per verba de futuro: nunquid soluta sunt prima sponsalia cōditionalia? Credo quod sic: si. n. prima sponsalia inducunt publicæ honestatis iustitiā, per iustitiam publicæ honestatis super uenientē ex secūdis nō soluūtur. vt s. pro xi. respō. sed si prima nō inducit iustitia, puto quod per iustitiā superuenientē ex secūdis bene soluantur prima, licet in veritate prima spōsalia dicēda nō sint, ex quo cōsensus defecerat, vt hic, sic no. est i alijs impedimentis s. de eo. qui cog. cōsang. vxo. suæ veniens. cū si. vnde si post formā contractum superueniat conditio: dico quod primū matrimonium consumare non pōt: publica. n. honestas nō insurgit a die contractus, sed a die conditionis, & ideo publica honestas, quæ præuenit condōnem, habet matrimoniū impedire & dirimere, vt §. 1. respon. cum per hoc red datur inhabilis primæ. de iureiu. quemadmodum.

[Gl seq primo soluit duo dubia: quomodo ponit opi Host. quæ recitatur per qōnem.]

l ¶ Conditionem.] hæc vera intelligas. nisi interueniat carnis copula: quia tūc recedit a cōdōne. de cōdi. ap. de illis. Et de hoc satis eo. tit. per tuas. Et sic esset ibi cōsensus & matrimoniū: vnde tū propter affinitatē, tū propter iustitiā nō teneret matrimoniū postea cū consanguinea contractū: & intellige de condōne honesta, non de tali, quod habeatur pro non adiecta sup. de cond. c. vlt. quia illa inducerent publicam honestatē, ac si pure cōtracta fuissent, & no. Host. sup. eo. ad audientiam, quod si quis tali condōne contrahat cum aliqua, promitto, quod te ducam in vxorem, si Deo & Ecclesiæ placuerit: postea comperto impedimento, & solutis sponsalibus contrahat cum consanguinea illius: tenet cōtractus, & licet hæc conditio intelligatur etiamsi non apponatur: tū quū non exprimitur, consensus purus remanet; conditiones enim tacitæ non faciunt obligationem conditionalem. ff. de cond. & demon l. conditiones extrinsecus. & no. de iureiur. quemadmodum, tacitum tū si exprimatur, facit rem conditionalem. ff. de leg. 1 si ita legatum. §. 1. vbi conditio si volet, posita in ratione legati, facit conditionale legatum. vide quod no. ff. de cond. & demonst. l. aliquando. Et expressa nocent, quæ non expressa non nocerent. ff. de reg. iur. expressa.

DE DESPONSATIONE impuberum.

¶ Dictum fuit sup. tit. prox. de quodam impedimēto, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, scilicet impedimento publicæ honestatis, sūc videndum

¶ Sequitur Pet. de Anc. 1. Fō.

† De impedimēto iustitiæ publicæ honestatis quid sit, & vñ prouenit, vide B. Tho. in qōnibus additis ad tertiā partē. q. 65. artic. 4. & doct. scholasticos lib. 4. sen. dist. 41.

Sponsalia quid sint, vide pTheologos lib. 4. sen. dist. 27.

† In manuscriptis exemplarib. ac vetustiorib. ēt impressis constāter legitur ita: sicuti ex cōsensū nō habentib. &c.

1 Si tamē sponsalib. fuerit renunciatū aut spōsa publice fornicata cum alijs fuerit, tunc sequens copula non inducit matrimonium. ca. quemadmodū. de iureiu. Feli. c. cū M. de consti. col. pen. idē si cōdō ista ponatur, ducam te in vxorē, vel dabo tibi cētū. post copulā liberatur dando centū. Asta. i sua sum. 2. par te lib. 7. ar gu. 2. tit. 3. circa fi. F.

3 Idē intelligas de cōdōne de futuro, non de præsenti, vel præterito quod probat lo. Mo. per hanc litterā quæ dicit, ante cōdōnē, &c.

4 Sequuntur doc legistæ tractant in l. itē aliquō. ff. de cod. & demō. gl. in l. itē quæ. ff. de pact. Fortu.

videndum est de impedimento ætatis: Nam impuberes non possunt contrahere matrimonium de præsenti, siue sponsalia de præsenti: ideo ponitur titulus, de desponsatione impuberum. Vnde sciendum quod sponsalia dicuntur a spondeo spondes, quod est promitto. l. 1. & 2. ff. de spon. ideo quando quis promittit aliquam accipere in vxorem, dicuntur proprie sponsalia: sed matrimonium improprie appellatur sponsalia, sed ideo appellatur sponsalia: quia sponsus promittit contrahere matrimonium carnaliter.

† Vide B. Th. in quarto. addit. ad 3. par. q. 43. ar. 1. & 2. & doct. lib. 4. sen. dist. 27. & Dominicum consi. 24. incip. Quia dissuse.

S̄I infantes ad inuicem] Sunt tres partes. Prima tractat de sponsalib. contractis per infantes ambos vel alterum. Secunda ibi, Idem quoq; de matrimonio contracto per impuberes. Tertia ibi, Porro de sponsalibus contractis per parentes pro filijs, & istud sufficiat pro diuisione & summa: quia summando non potest breuius recitari.

ADDITIO. Realem enim & pulcherrimam formam habuit hæc decretalis. determinat autem principium. nota. 30 quæstio. 2 cap. vnico. & supra eodem litteras. aliæ diuersæ determinationes inf. ponuntur in glos. Ioan. And.

CASVS. Duo infantes contraxerunt sponsalia per verba de futuro: puta masculus promisit, quod fœminam acciperet in vxorem, & fœmina promisit, quod masculum acciperet in virum: certum est, quod non tenent sponsalia propter defectum ætatis. Sed quid ? ponamus, quod ipsi infantes sic steterunt vsque ad octauum annum: vtrum ex cursu temporis validentur sponsalia? Respondetur, quod ex solo cursu temporis sponsalia non assumunt vires, nisi verbo fuerint validata, vt quia masculus vocat eam sponsam, & e conuerso illa vocat masculum sponsum, & tunc verbo validantur sponsalia: vel etiam facto validantur: quia in illis partibus sponsus consueuerat dare aliqua iocalia sponsæ: & istud faciebant illi iuuenes: tunc enim ratificantur sponsalia & assumunt vires. Idem dicendum est de impuberibus respectu matrimonij, quando illi impuberes sunt tales, in quibus ætas non supplet malitiam: nam solo cursu temporis non ratificatur matrimonium: nisi verbo fuerit validatum matrimonium, puta quia masculus vocabat eam vxorem, vel osculabatur, vel alia faciebat, quæ solent facere vir & vxor: tamen ex illo actu matrimonium assumit vires Sed quid? ponamus quod pater Titij contraxit sponsalia pro filio suo: vtrum filius sit obligatus, & vtrum ex illis sponsalibus oriatur ius publicæ honestatis, ac si filius contraxisset in eius propria persona? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: aut filius ratificauit illa sponsalia, & tunc oritur ex illa ratificatione impedimentum publicæ honestatis, ac si idem filius personaliter contraxisset: aut filius non ratificauit illa sponsalia, & sic non consensit expressè nec tacite, & tunc non est obligatus, nec oritur ius publicæ honestatis. Not. primo, quod minores septennio, & sic infantes non possunt contrahere sponsalia per verba de futuro: multo minus matrimonium contrahere possunt. Et ratio huius est; quia in sponsalibus requiritur consensus: modo infantes non habent consensum; quia ætas illa quid videat, ignorat. l. 1. C. de fal. moneta. Not. sponsalia nulla ex defectu consensus, non conualescunt per diuturnitatem temporis, nisi fuerint ratificata verbo vel signo. Not. quod impuberes non possunt contrahere per verba de præsenti: fallit si malitia suppleat ætatem. Quæritur qualiter potest cognosci, quod malitia suppleat ætatem? Dicit Hostien. quod requiritur quod se cognoscant carnaliter. sed istud non placet glossæ nec doctoribus, quia potest esse, quod aliquis iuuenis intra 14. annum cognouit aliàs mulieres carnaliter. & ista sponsa fuit cognita ab alijs masculis: & sic constat, quod isti iuuenes sunt potentes ad coitum, nec refert, an sponsa fuit cognita per sponsum vel non. Not. quod matrimonium non assumit vires adueniente pubertate, nisi per aliquod signum appareat de ipsorum consensu. Not. quod si pater contrahat matrimonium pro filio præsente & non contradicente, videtur consentire. Et sic tacens videtur consentire, licet agatur de actu oneroso. Regulariter autem in actu oneroso tacens non habetur pro consentiente. l. filius fam. ... ff. de procu. sed tamen hic licet agatur de actu oneroso: tacens habetur pro consentiente. Vnde sicut existens in mari exponit se infinitis periculis; similiter contrahentes matrimonium exponunt se infinitis periculis. Not. quod pater non potest filium ignorantem vel inuitum obligare, nec ex illo contractu oritur aliqua actio contra filium. No. quod vbi datur permistio habilis cum inhabili, vitiatur actus, quando requiritur concursus habilitatis in vtroque, de quo infra in reg. vtile. de regu. iur. Nota tres modos quibus probantur minores ratificare sponsalia, quæ non tenuerunt. Dom.

blicam honestatem inducunt: nisi fuerint ratificata tacite vel expressè hoc dicit vsque ad § idem quoque. Dominicus.

CAP. VNIC.

SI infantes [a] † ad inuicem, vel vnus maior septennio [b] & alter minor, sponsalia contraxerint, ipsi, vel parentes pro eis: [c] nisi per cohabitionem eorum [c] mutuam, seu alias verbo [d] vel facto [e] ipsorum liquido appareat eosdem in eadem uoluntate factos maiores septennio perdurare: sponsalia huiusmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime conualescunt: [f] & ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiam non inducunt. [g]

a ¶ Infantes.] et hi sponsalia contrahere non possunt; cum ætas illa quid videat, ignoret C. de fal. mone l. 1. ad hoc sup. eo. lib. de tempo. ordi. nullus. C. de iure deliberandi. l. si infanti & 30. q. 2 § 1. Ioan. And.

[Glo. seq. notat differentiam inter infantem & impuberem.]

b ¶ Septennio.] no. quod licet quoad pubertatem sit in sexu differentia in numero annorum, sup. c. puberes & cap. continebatur, quo ad infantiam secus: quia vterque infans minor septennio, vt hic & sup. eod. litteras. & c. accessit.

ADDITIO. In sexu est differentia quo ad pubertatem inchoandam. In finienda enim non est in sexu differentia in vtroque. n. sexu finitur 25. anno. C si mi. se ma. dixerit. l. 1. si ma. fac. alien. sine decr. ratam habed. si instituta cura. in prin. Io. And.

c ¶ Eis.] ignorantibus vel scientibus non curo; sed aliter in maioribus, vt inf. § porro. Ioan. And.

d ¶ Verbo.] quia est septennium adinuicem vocant se sponsos.

e ¶ Vel facto.] vt quis post septennium secum iacet, vel eam osculatur vt sponsus, vel his similibus, & sic non refert, an quid fiat verbo vel facto, de sp. dilectus & c. nostrum. & ad hoc conco. de resti. spo. ex parte.

f ¶ Conualescunt.] infra de reg. iu. non firmatur. & intellige per hoc e. solutionem, quam dixi infra de reg. iur. non firmatur. eo. lib. scilicet quod solo temporis tractu non firmatur, quod a principio non valebat, sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdum expresso. Bene vides; & ibi plenius dixi.

ADDITIO. Ioan. Mona. dicit, consensu, vero vel præsumpto allegat ff. loca. item quæritur. § fina. & l. seq. Ioan. And.

g ¶ Non inducunt.] sup. eo. cap. proximo.

1 De ætate infantili, seu de prima hominis ætate vide Ioã. Ananiã. in Rubrica de delictis puerorum, Baldum in repetitio. c. si pater. de testa. lib. 6. & Cyn. in l. si infanti. C. de iure delib. Sponsalia facta ante septennium ratificantur verbo vel facto.

[Glo.

¶Sponsalia per verba de præsenti contracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro: nec in matrimoniũ trãseunt ex sola perseuerantia ætatis, nisi aliter approbẽtur: inducent tamen publicam honestatem. h. d. Dom.

¶ Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat, [a] per verba cõtraxerint de præsenti; sponsalia enim illa, quæ iuris interpretatione tantum fuerunt spõsalia de futuro [b] (licet verba consensum exprimentia de præsenti haberent, & matrimonium [c] contrahere) intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti; nec matrimonium (quod vt matrimonium ætate non tenuit ꝓhibere) per lapsum dicti temporis conualescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum [d] alium contrahentes eosdem cum eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis [e] tempora peruenisse constiterit euidenter, per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit, non sicuti agebatur, publicę honestatis iustitia est inducta.

¶Sponsalia pro absentibus filiis non tenent: nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbauerint tacite vel expresse ex postfacto. h. d. Dom.

¶Porro [f] ex sponsalibus, quæ parentes pro [g] filijs puberibus vel impuberib. plerunq; contrahunt, ipsi filij si expresse consenserint, vel tacite, vt si præsentes fuerint nec contradixerint, [h] obligantur: & ex eis oritur iustitia publicę honestatis. ¶Et est idẽ si filij tempore sponsaliorum absentes, & ẽt ignorantes eadem sponsalib. [i] post scientes ratificauerũt tacitè † vel expressè: aliàs ex sponsalibus contractis a parentibus pro filiis nec ipsi filij obligantur, nec publicæ honestatis iustitia inde surgit. [k]

[Glo.seq.no.pro opin. Gof.contra opi. Tancr.quam etiam improbat per rationem.

a ¶Supplebat.]sup. de spon.ueniens. &c. ad id quod. sup.eo.puberes.& c.de illis. Et sic not. ꝙ si malitia suppleat ętatem, contrahere poterunt matrimonium, & concor. sup.eod. cap. vlti.& cap. de illis, & est hoc contra opin. Tan. & Hosti. qui dixerunt in prædic. decreta.de illis, ꝙ ad hoc vt teneat matrimoniũ contractũ inter minores, in quib. malitia supplet ætatem, requiritur, ꝙ inuicẽ se cognouerint, cũ de hoc aliter constare ñ possit, ex quo sũt minores. Sed Goffr. ibi ꝯ, cui concord. Bern.Inno.& Abb.& hoc verum, & hic approbatur. Quod si puer minor 14.ann. multas mulieres cognouit, & mulier minor 12. annis a pluribus est cognita? Hi contrahũt matrimoniũ. [Simul uel diuersis, non curo.] Quis hebes diceret tale matrimoniũ præter carnalem adinuicẽ copulam non tenere. Io. And.

Quo ad huc hic placet Archi. Io. A.

[Glo.sequ.dist. q d approbat, & illud coadiuuat.]

b ¶ De futuro.] approbatur quod not Ala. Tan Ber. Goff Inn. & Host. sup.eo. a nobis. Probat olim hoc per decre. cap. attestationes, & c.vlt.& sup. de condi.c.sup.eo Sæpe. enim extra id, quod agitur, tacita nascitur obligatio. ff.commo. si is qui commodatum. §.vlt.

ADDITIO. Ad supradicta inducitur, quod non semper verba de præsenti habent consensum de præsenti. Io. And.

c ¶ Matrimoniũ]& non sponsalia, vbi non videbantur sponsalia. ad hoc s. de off dele. cum super in anti. ff. de spon. quęsitum. C. si quis alteri uel sibi. l. multũ interest. nec matrimonium: quia ætas prohibebat, sed primũ falsum, vt hic vides Et sic no, istud generale: Si non valet ut ago, ualet ut valere potest. sup. eo. a nobis.

d ¶ Modum aliũ.]ut quia simul cohabitauerunt, vel se coniuges nominabant, & amplexabantur, vt coniuges.

ADDITIO. Hic patet sponsalia de futuro transire in matrimonium pręter carnalẽ copulã. cõtra de matrim. contract. c. 1. Archi signat, sed non soluit. Tu dic, vt ibi scripsi super verbo, amplexata. ꝙ sponsalia de futuro verbis & mente ꝯhentium per amplexus, oscula, & hic similia, non transeunt in matrimonium, ut ibi, Nec mirum, quia nec per nixũ carnalis copulæ transeũt vt sup. de spon. c. si. Sed illa q̃ verbis, & mente cõtrahẽtiũ sunt de pñti, tñ iuris interpretatione sunt de futuro, bene transeunt in mãtrimon. præter copulã per oscula, amplexus, & similia interuenientia post tẽpus pubertatis, vt hic, vtroq; enim casu consensus fortificat quod agebatur. Io. And

Sponsalia de futuro q̃nq; sine copula trãseunt in matrimonium.

e ¶ Pubertatis.]statim ergo fugere dẽt q̃ cito pt, ꝙ dic vt sup. de spon. ad id qđ, & reprobatur opi. Pet. de Sãp. no. sup eo. titu. c. vlti. per Abatem.

ADDITIO. Vt ibi scri pt. in fi Io. And.

f ¶ Porro.] declarat notata per Inn.& Hosti. super de rest. spol. ex parte.

g ¶ Pro filiis.] nõ eis mandantibus: quia tunc idẽ est ac si ipsi contraherent. supra eod. lib de procurat. cap. vlti.

h ¶ Cõtradixerint.] ergo qui tacet, hoc casu nõ consentit. ꝯ. de reg. iur. qui tacet. cum suis concord.

ADDITIO. Cum hic agatur de re naturaliter appetibili. Ioan. Mon.

[Gl. seq. recitat per q. & ponit opinionẽ Hosti. & contrarium Inno. & primum approbat.]

i ¶Sponsalia.] contracta per parentes, & idẽ eadem rõne intelligas de quolibet alio sup. de spõ. ad id ꝙ, & sup. de matrim. contract. contra interdicc ecclesiæ. c. 1. quod huic bene concord. & hoc ibi tenet Host. sed Innocen. ibi not. contrarium dicens speciale in patre. vt nomine filiæ præsentis: & non contradicẽtis possit sponsalia ꝯhere, ff. de sponsa. l. sed ea q̃ patris, & l. sequ. C. de nupt. viduæ. secus in tutore. ff. de sponf. si puellæ, & non obst. de spon. ad id qđ [a] quia ibi interuenit carnis copula: aliàs secundum eum, sed verius uidetur, quod dicit Hostien licet Bernar. videatur ibi tenere opinionem Innocent. & quod decretalis illa non loquatur de expresso consensu probatur: quia quare posuisset Papa ibi verba quæ sapiunt tacitum consensum. Item non inuenimus, quod paternus consensus aliquid in contractu matrimoniali impuberis operetur, aliàs quam in præcedentibus casibus.

† Intellige tñ. si aliud factũ cõcurrat cũ illa taciturnitate, s. copula, aut aliud simile. Io. An de Anch. ad. de notata Bart. in l. quo. n. ff. rem rat. hab. Fon.

a Hęc loquitur in vitrico, sequens in fratre, decrete ex parte, superius allegata. in patruo. Io. And.

k ¶ Surgit.]& reprobatur opin. Raynutij in Summa de spons. § pone quod. & Pet de Samp. & Abbat. sup c. tit. c. 1. qui per illud capitulum dicebant, cum ibi dicatur, quod pater filium non adultum potest cui uult matrimonio tradere: quod ex sponsalibus contractis a patre etiam filio non consentiente oriebatur iustitia, & nitebantur idem probare per decretalem sup. eo accessit ad finem, quæ non facit, ut ibi. non approbatur tamen opinio Inno. & Host qui hoc ibi notant, & erat casus expressus, vigesimaoctaua quæstione secunda l diuus palea est. Io. And.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ Visum est sup. de duobus impedimentis, quæ impediunt matrimonium: verum quia cognatio spūalis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iā cōtractum: ideo annectit titulum, de cognatione spirituali.

TITVLVS III.

De cognatione spirituali.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Inter Baptizatum & levantem filios, & uxorem levantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, & patrem, & matrem suscepti, & similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. h.d. usque ad §. confirmatione. Dominicus.

Nedū. spūi dividi i tres partes. Primo ponit quatuor spūales cognationes provenientes ex levatione in baptismo. Secunda: ibi, Et eadem: ponit totidem, quæ ex baptizatione proveniunt. Tertia illas omnes repetit in cōfirmatione: ibi, Ex confirmatione, sec. Io. And.

CASVS. Titius Bertam levavit de sacro fonte: non est dubiū, quod inter levantem & Titium suscipientē, & Bertam levatam, idest, susceptam contrahitur cognatio spiritualis. Sed verū inter alias personas cōtrahitur cognatio spiritualis, s. inter baptizatum, & filios levantis patrini. Item inter baptizatum, & uxorem levantis patrini, scilicet ante cognitam carnaliter: imo etiam contrahitur cognatio spiritualis inter suscipiētem, & patrem & matrem ipsius baptizati, qui appellantur compatres. O sanctissime pater, vidi de aliquibus personis, inter quas contrahitur cognatio spiritualis: sed bene vellem informari a sanctitate vestra de effectu ipsius cognationis? Respondetur, quod effectus cognationis spiritualis est: quia impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: hoc est, illi inter quos est cognatio spiritualis non debent contrahere, & si de facto contrahant, debent adinvicem separari: quia non tenet matrimonium. Et sic non potest contrahi matrimonium inter filios & uxorem patrini, nec inter compatres. Sed sanctissime pater, utrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis? Respondet Roman. Pontifex, quod sic: dicens quod illa quæ fuerunt dicta de levante, & levato, debent etiam intelligi de baptizante, & baptizato, ut ponamus quod laicus in casu necessitatis baptizavit Bertam: certe non poterit illam habere in uxorem. Et item dicendum est de sacramento confirmationis, ut aliquis tenens Bertam in sacramento confirmationis, non potest illam habere in uxorem. De confirmante non est dubium: quia alia ratione non potest contrahere: quia est Episcopus. Secus est dicendum in aliis sacramentis ecclesiæ: quia per illa nō contrahitur cognatio spiritualis. No. quod cognatio spiritualis contrahitur inter levantem & levatum: unde iura communiter utuntur istis verbis, levans, levatus: quia olim quando pueri baptizabantur, immergebantur per baptizantem in aqua, & patrini illos levabant, seu quia fuit compertum quod plures qui immergebantur ex inde moriebantur: fuit ordinatum, quod aqua solum spargeretur super caput baptizandi. Not. quod inter levatos, & filios levantis; item inter levatum & uxorem levantis cognatio spiritualis cōtrahiē: ita quod uxor levantis dr̄ matrina levati; nam vir cōmunicat uxori actiones spirituales. Item eodem modo cognatio spiritualis inter compatres. Item inter baptizatum, & baptizantem, & uxorem, & filios baptizantis. Not. quod ex sacro confirmationis contrahitur cognatio spiritualis. No. quod levatus de fonte non potest contrahere matrimonium cum aliquo ex filijs levantis: nec distinguitur an fuerint nati ante, vel post baptismum, de quo sup. eo c. 1. & c. super eo. No. quod iisdem modis quibus contrahitur spiritualis cognatio inter levantes & levatos contrahitur inter baptizantem, & baptizatum. Dom.

CAP. I.

Nedum [a] † inter baptizatū & illū, q eū suscepit de baptismo, ac inter eūdē baptizatū & suscipiētis filios & uxorē [b] añ susceptionē carnaliter cognitā [c] ab eodē: imò ēt inter suscipientē [d] patrēq; baptizati & matrē, [e] cognationem spiritualem [f] in baptismo cōtrahi iure cōstat q̄ cognatio & cōtrahendū mr̄imoniū impedit, & dirimit post cōtractum. [g] Et eadem [h] quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam

a ¶ Nedum inter baptizatum.] cognationem spiritualē, & c. quod est infra.

b ¶ Uxorem.] Iungd idem de concubina levantis prius cognita, de hoc 30. q. 4. si quis unus. in ulti. glo.

ADDITIO. Et dixi post Inn. ī eo. Martinus, ubi ipse recitat opiniones contrarias nil approbans. Archi. hic tenebat, quod non p̄batur, per rationem quam ponit in gl. fin. Ad decret. contracto. sup. eo. respondendū, quod loquitur secundū opinionē mulierum, ut ibi dixi. Ad id qd' dr̄ de affinitate rñdendum, quod illud in vinculum carnale, quod per carnalia & illicita cōtrahi potest. Io. And.

c ¶ Cognitam.] secus si post fiat uxor, vel si prius erat uxor, post & non primo carnaliter fit cognita: quia per unionem carnis sequentem non potest transire in unionē spiritus pcedentem. 30. q. 4. post uxoris, vir ergo, & uxor sibi cōicāt actiones spirituales 30. q. 4. si quis unus. sup. eo titu. Martinus, licet non passiones: unde si filius alterius tantum levetur de sacro fonte: levans alteri cuius filius non est, compater non est, ut inf. eod. probatur, quod dic, ut no. sup. eo. Martinus, & 30. q. 4. in Summa. Et dicebat Gof. quod illud quod agit pars corporis, æquum est ut alteri parti cōicetur, sed non si cōicatur alteri, quod in persona filij alterius tantum agitur & ista sit ratio. Vel dic, quod satis est levanti habere commatrem, matrem ipsius levati. Et no. quod si levans primo cognoverat uxorem, non est curandum an post compaternitatem cognoverit vel non; licet Gratianus contra 30. q. 4. §. notandum.

d ¶ Suscipientem.] supple & uxorem eius prius carnaliter cognitam. 30. q. 4. si quis unus. s̄. eo. tit. Martinus.

e ¶ Et matrem.] no. non dixit, patrem baptizati, & eius uxorem, imo dixit, matrem: si igitur de prima uxore vel concubina vir procreet filium: ille qui levat filium, est compater concubinæ, & viri, sed non eius uxoris, ut sup. dixi.

f ¶ Spiritualem.] q̄ dignior est q̄ carnalis. 30. q. 3. c. 1. 2. & 3. Et est cognatio spūalis, attinentia proveniens ex sacramenti datione, vel ad id detentione, est ēt cognatio carnalis & legalis, de quibus nil ad propositum.

g ¶ Contractū.] si igitur levans & levatus, vel levās, & filius levantis, vel levatus & uxor levantis ante cognita, vel levans [1] & parentes levati contrahūt, non tenet mr̄imonium. Scire debes, quod pr̄ spūalis si copuletur sorori filiæ spūalis, bñ tenet mr̄imonium. 30. q. c. ulti. & ut ibi no. Io. bñ. pōt pater sumere filiā spūalem filij carnalis, & econverso s. filiam carnalem filij spiritualis; quia licet cognatio spiritualis de patre ad filios descendat, ut sup. eo. c. 1. & c. super eo. non tñ ascendit, cū cautum non reperiatur, & edictum de matrimonio prohibitionum est, sup de spon. cum apud.

h ¶ Eadem.] ut scilicet si baptizans, & baptizatus, vel baptizatus

† Vide Cō. Trid. sess. 14. de refor. matrimonij. c. 2. & S. Th. in quolib. additis ad 3. par. q. 56. per totū, & Theologos lib. 4. sen. d. 42.

1 De hoc articulo p̄ter doctores hic vide interpretes in c. Martinus ext. de cogna. spirituali.

Cognatio spūalis qd sit, vide & Theologos scholasticos libro 4. sen. dist. 42.

1 Vel ipsius uxor prius cognita. Io. And.

baptizatus & filij baptizantis, vel baptizatus & vxor baptizātis prius cognita, vel baptizans & parentes baptizati matrimonium contraxerint, non teneat, adhoc sup. eo. tit. c. vlt. & non est ita in eo qui recipitur ad pœnitentiam, vt ibi not. & 30. q. 1. omnes quos & est expressum infra. eod. c. vlt. in fin.
ADDITIO. Vel ipsius vxor prius cognita. Ioan. And.

de baptizante censenda.

¶ *Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationē, sicut baptisma. hoc dicit Dominicus.*

¶ Ex confirmatione quoque, seu frontis [a] chrismatione spiritualis cognatio eisdem [b] modis contrahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

¶ Idem.

¶ *Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium: sed non dirimit. Ioan. And.*

CAP. II.

PEr † catechismum, [c] qui præcedit baptismum sacramētorum fundamentum, & ianuam [d] reliquorum, cognatio spiritualis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur. Vt ex prædecessoris nostri Clementis Papæ III. decretali [e] colligitur euidenter: dicendo enim, quod talis res [f] vix contrahendo matrimonio impedimētum afferet, velle videtur, quod afferat, nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit. [g] Per illā tamē cognationem matrimoniū post eam contractum minime [h] separatur.

¶ Idem.

¶ *Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte, vel chrismatione frontis, tamen si plures interueniunt, cognationem contrahunt spiritualem. Et ex alijs sacramentis cognatio non contrahitur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. III.

QVAM-

a ¶ Frontis.] hoc fit a solo Episcopo † de conse. dist. 4. manus. sup. de ꝯsuetu. quanto: in vertice autem chrismant presbyteri. de consecra. dist. 4. presbyteri. Sine sacramento ꝯfirmationis non dicitur quis verus ‡ Christianus. de conse. dist. 5. c. 1.
ADDITIO. Confirmatio ista dēt fieri in fronte, vt hic locus est enim de substantia sacri remittit Archidiaconus de ꝯsecra. dist. 5. nouissime Io. And.
b ¶ Eisdem modis.] scilicet inter ꝯfirmatum & suscipiētem, & ꝯfirmatum & filiū suscipientis, & ꝯfirmatum & vxorē suscipientis, prius cognitam, & suscipientem & parentes confirmati, parentes cōfirmati & vxorem suscipiētis prius cognitam. Item inter ipsum ꝯfirmantem & ꝯfirmatum & confirmatum, & filios confirmati, & eius vxorem prius cognitam, & ipsum confirmantem & parentes confirmati. hoc vult dicere, eisdem modis, vnde 20. sunt casus prohibiti ex hac cognatione, quos numeraui in summa quarti libri.
ADDITIO. Nec est plures reperiri, qui diriment. ꝯ. ca. proxi. Isti autem omnes pertinent ad paternitatem & filiationem aut fraternitatem, aut ad compaternitatem: & in his tribus consistit omnis cognatio spiritualis: non enim habemus auos, vel nepotes spirituales; & vide quod scripsi sup. eod. tit. super rubrica. &c. Martinus, in fine. Io. And.

PEr catechismum.] Ponit dictum quod secundo probat ibi. Vt ex prædecessoris. tertio illud determinat ibi, Per illam.
S. Per catechismum contrahitur cognatio spiritualis, eius tamen effectus est impedire matrimonium contrahendum: non autem dirimit iam contractum. Vnde sciendum, quod catechismus est instructio, quę fit communiter hodie ante fores Ecclesiæ: vbi interrogabatur de articulis fidei: & propriè deberet fieri solis adultis.
CASVS. Ego tenui puellam ante fores Ecclesiæ antequam portaretur ad fontes: postea quando fuit baptizata non tenui eam super fontes: vtrum inter me & ipsam & filios meos sit contracta cognatio spiritualis? Respondetur quod sic: sed non est tanti effectus, sicut illa cognatio spiritualis, quæ contrahitur in baptismo: quia ista impedit matrimonium contrahendum: sed non dirimit iam contractum: hoc est, non debemus contrahere, & si durantibus bannis aliquis se opponeret, & allegaretur cognatio spiritualis, impediretur matrimonium: sed si non allegaretur ista cognatio spiritualis: & sic de facto ꝯtraheremus, non dirimeret postea illud matrimonium. Not. ꝙ baptismus est fundamentū & ianua omnium sacramentorum. c. veniens de presbytero non bapti. in antiq.
Nota, ꝙ baptismus est fundamentū aliorum sacramētorum, ꝑ eorum sunt in gl. quem tñ præcedere dēt cathechismus. Not ꝙ illud dr̄ euidēter probari, quod colligit ex determinatione iuris. Dominicus.
[Prima glossa tria facit, ponit summā, dicit q d determinat, & q d [illegible] catechismo.
c ¶ Per catechismū.] terminant, no. 31. q. 1. c. 1. & sup. eo. tit. ꝯcto. Et dicit in summa, quod compaternitas per catechismum ꝯtracta impedit matrimonium, sed non dirimit. Catechismus dr̄ a catechizo, quod est idē quod instruo, vnde ante baptismū instrui debent baptizandi in fide adulti præcipue. de consecr. dist. 4. ante 20.
ADDITIO. Secūdum Hug. catechizare Græcum, idē quod adiurare, sicut de exorcismis decimus, quod in eis fit adiuratio de consecr. dist. siue paruuli, & c. sicut nostris Io. And.
d ¶ Et ianuam.] 32. dist. verum. sup. de presb. non bapt. cap. veniens.
e ¶ Decretali.] sup. eo. contracto.
f ¶ Res vix] s. compaternitas in catechismis contracta.
ADDITIO. De hoc 93. dist. miratus. in prin. & 12. q. 2. hæc huius iuxta fin. sic ponitur 19. dist. in memoriam. in prin. de cle. non resi conquerente. Io. And.
g ¶ Non existit.] ff. de iud. l. vix certis ex causis. ad idem 15. q. temerito quæritur. Io. And.
h ¶ Minime separatur] ad idem. sup. eo lib. de vot. c. vnico. sup. de iureiuran. quemadmodum. cum similib. Io. And.

QVamuis.] Sunt tria dicta, quæ satis patent.
CASVS. Duo aliquam puellam super sacro fonte tenuerunt, cum baptizans proferret ista verba: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti, cum aspersione aquæ: Vtrum inter omnes istos contrahatur cognatio spiritualis? Respondetur, quod sic Idem est in sacramento confirmationis: licet sufficeret, quod vnus leuaret: secus in alijs sacramentis. Not. quod vnus tantum debet interuenire in leuatione baptismi, & ꝙ mulier potest leuare infantem. Not. etiam, ꝙ licet prohibeatur actus a iure, tamen factus tenet, ad hoc sup. c. prox. Dominicus.

† Vide cō. Tri. ses. 7. de confirmat. ca. no. 3. & ses. 13. in prin. c. 4.
‡ Melius dixisset, plenus Christianus, q̄ verus Christianus, vt hēc text. quem citat in c. 1. de conse. eod. dis. 5.
† Vide Theologos scholasticos in 4. sen. dis. 42. & B. Tho. I qōnibus additis ad 3. partē. qō. 57. art. 2.

[Prima

uis [a] † non plures quam vnus [b] vir, vel vna mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta: [c] si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur, [d] matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissoluens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idem [e] iudicium est habendum. Ex datione vero aliorum sacramentorum, [f] cognatio spiritualis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediat, vel dissoluat.

† Vide conc. Tridet. sess. 14. de reform. matrimo. ca. 2.

e Vide D. Th. in quo. nibus additus ad 3. partem q. 56. ar.

[Prima glossa dicit quid determinat.]

a ¶ Quamuis] notat Host. sup eo. Martinus.

b ¶ Vnus.] imo si vrgeret necessitas in catechismo, & baptismo, & cõfirmatione, vnus potest esse patrinus, licet hoc non habeat consuetudo Romana, de consecr. dist 4. in catechismo.

c ¶ Instituta.] de cõsecra. dist 4. non plures. & potuit esse ratio, quæ redditur in adoptione, vel cognatione legali, quæ imitatur naturam: & sic spiritualis cognatio habet imitari naturam, vel cognationẽ carnalem, s. vt vnus solus sit in sacramento patrinus. Sed cõtra 30 q. 4. quod autem Sol. vt ibi. not & sup. eo. tit. c. vlt.

d ¶ Contrahitur.] s. cum omnibus: & sic multa fieri prohibentur, quæ facta tenent, sup. eo c. prox.

ADDITIO. Peccant tamen contra facientes, quia faciunt contra prohibitionem canonis, non plures, & istius decretalis, secundum Archi puto, quod vbi consuetudo non resistit, & fortius si assistit, leuis sit culpa: & sic leuiter indulgenda, de accus. cum dilecti. Ioan. Andr.

e ¶ Idem.] scilicet, vt plures in cõfirmatione tenere non debeãt tametsi teneãt, omnes sunt cõpatres vel compatrini.

[Gl. seq. enumerat sacramenta, & rationem reddit.

f ¶ Sacramẽtorum.] scilicet pœnitẽtiæ, corporis Christi, extremæ vnctionis, ordinis & cõiugij Renascimur enim in baptismo, & chrismatio frontis illam confirmat: quod nõ est in alijs sacramentis: & ideo per ista spiritualia contrahitur compaternitas, non per illa. de hoc not. 30. q. 1. omnes & sup. eo. c. vlt. Io. And.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

Continuatio Dñi Heliæ.

¶ Dictum fuit ſup. quo ordine ſunt tractandæ, & à definiendæ cauſę pecuniariæ & etiam ſpūales: Verum quia etiā ſunt cauſæ criminales; ideo de ipſis eſt nunc videndū. Et quia in cauſis criminalib. ſolet ꝓcedi quãque per viā accuſationis, quãque per viam inquiſitionis & per officium iudicis, qñq; etiam ꝑ viā denunciationis: ideo ponit titulum de accuſationib. inquiſitionibus, & denunciationibus.

†De materia huius tituli vide plene per Hoſtiē. in Sum.e.tit.

Oſtq̃.] tollit duas exceptiões inquit, q̃ cōfeſſus eſt crimē. Secundam ibi. Vel qđ. ¶ Pro intellectu huius ca. eſt ſupponendū illud, q̃ hr̃ in c. qualiter & qñ co.titu.in anti. videlicet, q̃ antequā iudex ex officio ſuo ɔ̃ aliquem procedat per inquiſitionē, debet primo ille, contra quē ꝓceditur eſſe diffamatus: quia infamia dēt præcedere inquiſitionem, ſicut monitio charitatiua debet præcedere denunciationem: ita q̃ ſi iudex ꝓcedat per viam inquiſitionis contra aliquem non diffamatum, poteſt ille contra quem proceditur per inquiſinē dicere: Domine iudex non poteſtis procedere cōtra me per viam inquiſitionis: quia non commiſi tale crimen, & poſito & non confeſſo, q̃ tale crimen commiſiſſem, adhuc non poteſtis procedere contra me: quia de tali crimine non ſum diffamatus. Item dicitur in dicto c. qualiter, quod iudex debet exhibere capitula ſuper quibus vult inquirere. ita q̃ ille contra quem proceditur, non tenetur reſpondere ad interrogationem iudicis, niſi prius ſibi traditis capitulis ſuper quibus fuit diffamatus.

CASVS. Cum non eſſem diffamatus de crimine furti, de homicidio, vel de alio crimine: imo iſtud crimen erat occultum: iudex meus ordinarius incepit inquirere ɔ̃ me, & pro faciendo inquiſitionē fecit me vocari, & citari ex officio, vt comparerem perſonaliter in die aſſignata: comparui perſonaliter: iudex me interrogauit ſuper crimine furti, vel homicidij: illud crimen fui confeſſus, poſtea cum iudex vellet me punire ſecundū exigentiam criminis, propoſui, q̃ non eram diffamatus de illo crimine: item q̃ ipſe non exhibuerat mihi capitulum: vtrum ſim nunc admittendus ad proponēdum iſta? R. ſpondetur, q̃ non, quia antequam iudex me interrogaſſet, debebam iſta proponere: & ſi noluiſſet me admittere debebam appellare: & ſic forma tradita in capitulo qualiter non eſt ſubſtantialis, ideo poteſt omitti tacite vel expreſſe, vt hic tex.

[¶ No. primo quod in confeſſum nullæ ſunt partes iudicis, quod uerum eſt in cognoſcendo, ſed bene in condemnando. No q̃ contra confitentē eſt ferenda ſnīa in ſcriptis, quod uerum eſt, ſi lis fuerit conteſtata, vel oblatus libellus in ſcriptis. ſed ſi ſolum fuit propoſita petitio, bene ferenda eſt ſententia; ſed non in ſcriptis, ſed ſecundum formam traditam in l. 2. C de ſenten. ex breui. u. reci. ſed d. xl, non eſt ferenda in ſcriptis, nec ſolēniter: ſed ſufficit ſi verbo feratur: & in iure vocatur præceptum de non ſoluendo, vt eſt gl. notabilis. in l. ſi debitori. ff. de iudic. No effectum principalem huius c. q̃ iudex non dēt contra aliquem inquirere, niſi ſit de crimine diffamatus: & pōt ille, contra quem inquiritur, allegare, & ꝓponere, q̃ non eſt diffamatus. & hodie communiter prius aliqs citat ex officio ſuper crimine, & ſit inquiſitio, & examinatio, ſiue informatio ſecreta, & factis informationib. ſi ɔ̃ſtet iudici, q̃ talis eſt diffamat' ſuper illo crimine: iudex præcipit, vt citetur ad comparēdum perſonaliter: & ſi cōpareat, debent illi tradi capitula ſuper his, ſuper quib. dēt fieri inquiſitio: iuxta cap. qualiter alleg. Nota vnū præambulum requiſitum ad inquiſitionē, vt videlicet primo diſcutiatur ſuper infamia Ad hoc ſup. eo. tit qualiter 1 & c. inquiſitionis, §. ad hæc. & c. licet Hely. ſi de ſimo. cum ſimil.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accuſationib. † inquiſitionibus, & denunciationibus.

¶ Bonifacius VIII.

¶ Ex confeſſione coram delegato inquirente ſuper certis criminibus deputato facta punitur confitens, licet dicat ſe prius diffamatum non fuiſſe, vel inquiſitionis capitula nō habuiſſe h. d. Dom.

CAP. I.

10 Poſtquā [a] † corā eo, qui cōtra te ſup certis criminib. Inquiſitor fuerat deputatus, eadē crimina fuiſti cōfeſſus, [b] fruſtra cōfeſſionē tuā (quominus puniaris ex ea, ꝓut iuſtitia [c] ſuadebit) eo prætextu īpugnare cōtēdis, qđ' ſup eiſdē criminib non fueras antea diffamatus: Vel q̃ per eundē inquiſitorē capitula, ſuper quib. contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt. [d]

†Vide Petrū in c. dilecto. & Alexā. cōſ. 52 li. 3. & Felin. in ca. 1. de except.

[Prima gloſſa. dicit quid declarat iſta decretalis, & ſequen.]

a ¶ Poſtquam.] Decretalis iſta & ſequens emanauerunt ad declarationem decretalis, ſup. c. qualiter. 1. & 2. & c. cum oporteat, & c. ad petitionē ibi, iudiciarium, &c. & corrigunt opiniones Hoſt. no. in c. qualiter 1. in 1. gl. vltra mediam colu unā, verſi. quid ſi inquiſitor: & in 2. 40 glo. & quod no in c. cum oporteat, ſuper verbo, ſubdito, quæritur ſi inquiſitor, ſimiliter, & in ſecundo, qualiter, ſuper verbo fuerit, & ſuper uerbo legitime, & facit, quod no. Guil. in Spe. tit. de inquiſi. §. nunc tractemus. uer. quid ſi inquiſitor permittitur. Io. And.

b ¶ Confeſſus.] nullæ igitur ſunt partes iudicis, niſi vt ferat ſnīam, quid enim quæremus de infamia, uel capitulis, ex quo claret de crimine. 24. q. 3. eccl. de elect. per inquiſitionem, de conceſ. cum ſuper in anti. ff. de iudi. ſi debitori. Iam enim eſt notorium crimen. de coha. cler. & mu veſtra & c ſi.

r Vide l. 1. & 2. ff. de confeſſis. Feli in c. 1. de exce. & Hippol. i rub. de cōpro

50 ADDITIO. De reuocanda confeſſione, dixi in tex. in prin. magnæ. gl. Io. And.

c ¶ Iuſtitia.] Imponendo pœnam a iure ſtatutam, vel arbitrariam, ſi nulla pœna eſt ſtatuta. ſup. de off. deleg. de cauſis.

ADDITIO. Arch. alleg. 2. q. 3. §. notandum, & de pœni. diſt 1. menſuram. Io. And.

[Glo ſeq rōnem reddit, recit. opi ɔ̃riam, cui rñdet.]

d ¶ Fuerunt.] ſi infamatus non erat, ad inquiſitionem 60 procedi non debuit veritatis, vt in prædictis iuribus: ſed ille debuit appellare, & non rñdere, vnde imputet ſibi 2 idem dico de capitulis, quæ tradi debuerunt. ſup. eo. qualiter. 1. § debet, ſi petita non fuerunt, & confeſſus eſt crimen, ſibi imputet. potuit n iuri pro ſe introducto renunciare, & nunc tacite renunciat. Ad hoc. ff de procur. l. Pomponius § fi. Sed Hoſt. contra, in prædicta decre. qualiter 1. per l. ff. de procura. filius §. inuitus, & hunc dicebat caſum ipſius decre. & decre. eo. titu. ad petitionem, nam ibi præſente, & non contradicente illo, contra quem inquirebatur, non fuerat ſeruatus ordo, quis debuerat ſeruari, vnde proceſſus caſſari mandat. ſed de alio ordine intelligatur [vt ibi not. in ſin. 4 3 glo.]

2 Gl. ſequitur Phi. ad q̃ faciunt no. in l. ordinarij. C. de rei vē. c 1. de reſti. ſpol. &c.

3 Idem D. Fon

SI is.] Non diuiditur.,

ADDITIO. Et vt dicit Io.Mo.istius c.& præcedentis eadem est ratio: quia vtrobique renũtiatum est processui, qui penitus præmitti debuisset, si petitus fuisset Io.And.

CASVS. Papa commisit alicui inquisitionẽ simpliciter faciendam super aliquo crimine & fuit facta inquisitio, ad requestã alterius, non autẽ ex officio; certũ est, ꝙ ille inquisitor dẽt facere duos processus. Primũ sup ĩfamia, an ille sit diffamatus. & si per inquisitionẽ reperiat, eũ nõ diffamatũ, non ꝓcedet ad inquirendũ de veritate criminis: Si vero reperiat eũ diffamatũ: tũc ꝓcedet ipse ad inquirẽdũ, & interrogãdũ de veritate criminis. Sed ponamus, ꝙ inquisitor omisit istũ ordinẽ: quia primo fecit ĩquisitionẽ sup veritate criminis, & criminosus nõ opposuit, ꝙ debebat primo facere inquisitionẽ super infamia: postea inquisitione facta super ueritate criminis, ipse ꝯ quem facta fuerat ĩquisitio, voluit allegare, ꝙ primo debebat iudex inquirere super infamia, q̃ super ueritate criminis, an sit admittendus ad probandum & allegandum, ꝙ processus non valet: quia fuit omissus primus processus super infamia? Respondetur, ꝙ non: quia est sibi imputãdum, quare passus est inquiri de ueritate criminis, priusquam constaret de infamia: quia cum istud fuerit introductum in fauorem sui, potuit illi fauori renunciare. Et sic ista forma non est de substantia processus: quia licet debuerit seruari, si tamen non opponatur, nõ minus ualet processus.

¶ No. ꝙ licet de iure certa forma debet seruari in ꝓcedendo, si tñ non seruatur, & pars tacet, valet processus, de quo sup. c. proxi. super gl. fi.

¶ Idem.

¶ Valet inquisitio facta super veritate criminum omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. h. d. secundum Io. And.

CAP. II.

SI is, cui contra te commissa fuerat [a] simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, nec reclamante, [b] aut quicquam super hoc excipiente (infamiæ inquisitione omissa) ad veritatem eorundem criminum inquirendam; processum huiusmodi ex eo, quod non fuit de infamia † primitus [c] inquisitũ, vlterius impugnare nequibis. [d]

[Prima gl. distinguit, quærit, & remittit.]

a ¶ Faueat.] ad petitionem alicuius: quia si Papa proprio motu commisit inquisitionẽ criminum alicuius: iam illum approbat infamatum: cum episcopus, & metropolitanus procedant etiam ad inquisitionẽ omisso tali articulo, 2 q. 5. omnib. sup eo. tit. sicut olim: 1 sed si ad petitionem alterius commiserit: tunc prius inquiret inquisitor de infamia. Hoc tenet Inno. sup. eo. titu. cum oporteat. Quid si ille, qui litteras inquisitionis impetrat, sit excommunicatus? Dixi sup. eo. lib. de rescri. c. 1. &c.

1 Vide ibi de hoc, & in c. ex par. i gl. fi. s. eo. de off. or.

[Gl secunda ponit dictum Host quod improbat.]

b ¶ Reclamante.] Dicebat Host. in supradictis gl ꝙ taciturnitas habebatur hic pro dissensu, & ꝯdictione, quod nõ est uerum, ut hic uides, imo tacendo tacitè iuri suo renunciat. inf. de reg. iu. qui tacet, & dixi de hoc eo. tit. is qui tacet. Reclamare igitur debuit & petere prius inquiri super inquisitione infamiæ: & si hoc non fieret, debuit appellare, ut dixi, sup. c. proxi.

c ¶ Primitus.] i. antequam quæreretur de ueritate &c.

d ¶ Nequibus.] non ergo ordo ille ita est de substãtia, 2 quod ei renunciare possit. Facit s̃. de fer. vlt. & quod no. sup. de offi deleg. de causis.

2 Vide quod dixi s̃. c. prox. super vlt. gl. Io. And.

DE HÆRETICIS.

¶ Dictum fuit sup. de modis quib. proceditur ad inquirendum de ueritate criminis: nunc uidendum est de ipsis criminibus: verum quia inter crimina crimen hæresis est maius: quia per ipsum offenditur diuina maiestas: iõ primo de ipso est uidendum: Nam istud crimen est grauius crimen, quàm sit crimen læsæ maiestatis, quia grauius est lædere diuinam maiestatem, quam humanam, in Auth. vt nõ luxurientur homines contra naturam. §. 1. respon. collat. 6.

† Et qualiter ꝓbari dẽat infamia alicui[a], vide Romanũ. cõ. l. 267. & Cardinalẽ cõl 9 de testib.

TITVLVS II.

De hæreticis.

¶ Gregor. ix. Remensi Archiepiscopo, & suis suffraganeis.

¶ Propter crimen hæresis clericum in quibuscunq; sacris ordinibus constitutum; solus eius Episcopus degradare poterit. h. d. Dom.

CAP. I.

QVOniam.] ꝓmittit causam iuris noui, quo statuitur: ibi, Concedimus.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius c. ꝙ cum quis presbyter perpetrauit aliqd delictũ dignũ degradatione, puta quia cõmisit homicidiũ per insidias pensatas, ꝙ est dignũ degradatione, ut in c. 1. de homicidio. in anti. uel cõmisit aliud crimẽ, ꝙ est dignum degradatione, certũ est, ꝙ epũs solus non potest eum degradare: sed debet secum vocare sex Episcopos.

CASVS. Aliquis sacerdos cecidit in hæresim male sentiendo de fide, & sic est hæreticus. Pœna hæresis est, si nunquam alias inciderat in hæresim, quod degradetur. postea perpetim immuretur, vt agat perpetuam pœnitentiam in pane tristitiæ, & aqua doloris. Si autem postea liberetur: forte propter iucundum aduentum principis, & labatur in hæresim, est dandus curiæ sæculari, vt ignibus subijciatur. Sed vtrum ad degradationem sacerdotis sufficiat solus proprius Episcopus: vel vtrum requiratur, quod vocentur sex Episcopi? Respondet Romanus Pontifex, quod solus proprius Episcopus conuocatis abbatibus, & alijs honestis personis suæ diœcesis poterit talem sacerdotem hæreticum degradare, & dare curiæ seculari, si iterum inciderit in hæresim. Si autem non inciderit nisi semel in hæresim, poterit eum degradare, & perpetuo immurare, & istud est speciale in crimine hæresis. Secus est in alijs criminibus, in quibus requiritur, quod interueniant sex Episcopi. Nota primo, iuncta glossa, & iuribus quæ allegat, quod si sacerdos labatur in hæresim, pro delicto debet degradari, non autẽ debet tradi curiæ seculari: sed est immurandus, i. perpetuo carceri tradendus, vt agat pœnitentiam in pane tristitiæ, & aqua doloris. Vnde iste carcer non debet esse ita arctus quod abbreuiet dies istius incarcerati: quia satis est, quod viuat in pane tristitiæ, qui tales carceres abbreuiantes vitam hominis deputant, nõ euadunt notam irregularitatis. Nota, quod ubi clericus est relapsus in hæresim, est tradẽdus curiæ seculari, ut comburatur: nam hæc est pœna hæreticorum. l. 3. C de hære. No. casum in quo solus Episcopus potest presbyterum, vel clericum in sacris constitutum degradare, ita quod non tenetur secum adhibere numerum Episcoporum requisitorum ad degradationem clerici, veruntamen debet secum adhibere suum capitulum, & honestas personas suæ diœcesis: sicut sunt abbates. Nota, quod clericus pro hæresi degradatur: etiamsi non sit tradẽdus curiæ seculari: sed tantum deputandus perpetuo carceri. Dominicus.

[Prima gl. dicit vnde sumpta.]

a ¶ Quo-

a ¶Quoniam] Incipiebat: Et si contra & bene de medietate decurata est.

b ¶Canonibus. 15. q. 7. si quis tumidus, & duob. cap. seq. & debent esse sex in degradatione presbyteri, tres in degradatione diaconi, & ita de subdiacono videtur, vt sup. de ser. non or. di. miramur.

c ¶Facili.] bene est possibile: sed non facile, lex enim non debet esse impossibilis 4. dist. erit autem.

d ¶Pro hæresi.] in alius ; igit. criminibus si immineret degradatio faciẽda, ser uet antiquæ iura: quia in hoc crimine hoc introductum est speciale. Ad idẽ. j. e. i fidei.

e ¶Relinquendus.] quod dic. vt j. de verbor. sig. nouimus. & j. de pœ. c. 2.

f ¶Immurãdus.] j. eo. excõicamus 2]in fi. & sup. eod. accusatus. in h & c. vt commissi. ver. & illorum. Io. And.

g ¶Solus possit epis.] excludit Epos, nõ capitulum suum. Ad idem 15. q. 7. ii aũt. & 2. seq. & ea. episcopus 18. q. 2. c. nullam.

ADDITIO. Idem. f. quod non excludat capitulum, tenet Ioannes Monac. sed archidiaconus intelligit hoc verum in examinatione & diffinitione causæ: in actu degradationis sufficiat seruare, quod hic dicitur. Circa hoc vide quod satis dicam in decretali 1. j. de pœ. super ver. numero. Io. And.

† Videolim Côcil. Trid. sess. 13. de ref. c. 4. & Albertinum in repetitione huius cap. & sextum, & ibidẽ Doctores in c. degradatio j cod. lib. ut. de pœ.

1 Hodie fandũ est decreto Côcil. Trident. sess. 13. de ref. c. 4. quod cessat huius glossæ opinio.

niam [a] † Episcoporum numerus ad degradationem clericorum a canonibus [b] constitutus, non potest de facili[c] conueniri: Concedimus, vt sacerdotem, vel alium clericum in sacris ordinibus constitutum (cũ pro hæresi [d] fuerit sæculari curiæ relinquendus, [e] aut perpetuo immurandus [f]) conuocatis Abbatibus, alijsque prelatis, & religiosis personis, ac litteratis suæ diœcesis, de quibus expedire videbitur, suus solus [g] possit Episcopus degradare.

Alexander IIII.

¶ *Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos vel eorum receptatores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhumens eorum corpora, locus vero priuatur sepultura. hoc dicit vsque ad §. inhibemus. Dominicus.*

CAP. II.

QVicunque † hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter, [h] præsumpserint † ecclesiasticæ tradere sepulturæ, [i] vsque [k] ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se nouerint † subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur, † nisi proprijs [l] manibus publice [m] extumulent [n] † & proijciant † huiusmodi corpora damnatorum.

† Vide Turrecrematã in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. c. 21.

† al. præsumpserit.

† al. nouerit.

† al. mereatur.

† al. extumulet.

† al. proijciat.

¶Quicunque.] quinque sunt partes, quæ patent per partes. Prima imponit pœnam scienter sepelientibus hæreticos. Secũda aggrauat: ibi, Nec absolutionis. Tertia accumulat: ibi, Et locus. Secunda duo facit. Primo ponit prohibitionem. Secundo pœnã: ibi, Qui vero. Tertia et duo facit. Primo inhibet. Secundo decernit: ibi, Quod si. Quarta priuat, & distinguendo aggrauat ibi, Volentes. Quinta ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, Volentes. Io. And.

CASVS. Dictum fuit sup. c. proxi. qualiter puniuntur hæretici, & quis potest degradare clericos hæreticos. Or ponamus, quod aliquis meus parochianus lapsus est in hæresim, & ego illud sciebam, nõ fuit accusatus, postea morte præuentus decessit in errore suo: hoc tñ non obstante eum tanquam verum catholicum tradidi ecclesiasticæ sepulturæ, an sim puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Pontifex, quod sic: quia incurro sñiam excõicationis, a qua non sum absoluendus nisi prius meis proprijs manibus ipsum extumulauero publice, & non occulte, sed cunctis volentibus videre. Et hoc facto potero obtinere absolutionem. Sed quid de hoc loco in quo traditus fuit sepulturæ: nunquid etiã punietur locus ipse? Rñdetur quod sic: quia ille locus reputari debet & censeri profanus: & in eo non sunt amplius corpora fidelium sepelienda. Item dicendum est de fautoribus & receptatoribus hæreticorum, & eis credentibus hoc est si sepeliui fautores, vel receptatores hæreticorum, vel eis credentes: hoc est, qui publica voce dixerunt, quod credebant errorem talis hæretici: hic enim incurro sententiam excõicationis. Sed vtrum sit permissum laico publice disputare de fide catholica? Rñdetur, quod non. De hoc legistis habent propriã rubricã de sum. Tri. & fide cath. quod non liceat de fide catholica publice disputare. Sed vtrum filij hæreticorum aliquã pœnam incurrant? Rñdet Romanus Pont. quod sic. Nã sup posito quod hæreticus non sit de hæresi accusatus: tñ ipse & filij sui sũt incapaces quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum: & quorumcunque officiorũ publicorũ: ideo non põt esse iudices, nec notarij, nec tabelliones. (Laicæ personæ) Dicũt quidam, quod nõ est licitum laicæ psonæ, idest illitteratæ de fide catholica publice disputare, & istud est vulgare Gallicorum, qui hoiem litteratum appellant magnum clericũ, & iste tex. loquitur sm vulgare Gallicorum: Alij dicunt quod nõ licet laicis, quantũcunque litteratis, dispute de fide catholica. Et hæc est verior opinio [Ad hæc] Si sciã quod hæreticus pro me preces emisit apud prælatum, vel pro me intercessit pro aliquo beneficio habendo, nõ debeo illud beneficiũ acceptare: nec tenet collatio mihi facta: & si ptendam illud retinere, sũ illo priuandus: & insuper sum incapax ad obtinendum quæcunque alia beneficia ecclesiastica. Et sic argumento a õtrio sensu possunt emitti preces pro digno: dum tamen fiant a digno. [Emancipationem.] eo ipso quod pater labitur in hæresim, statim filius est sui iuris, ideo si filius emancipetur a patre, non tenet emancipatio: quia iam erat sui iuris ; nam statim quod pater labitur in hæresim, perdit ius patriæ potestatis, quod habebat in filios suos. Nota differentiam esse inter credentem, receptantem, defendentem, vel fauentem: & sic facit, quod si imponatur pœna exbannitis, quod non includerentur taliter secum communicantes, nisi exprimeretur. Not. quod quandoque ex delicto punitur res inanimata, concord. sunt in glossa.

h ¶Scienter] ignorãtia ergo probabilis bene illos excusat. sup. de cleric. excommu. mini. Apostolicæ.

- [Glossa secunda dat duo similia, & remittit.]

i ¶Sepulturæ.] sic & manifesti vsurarij non tradunt sepulturæ 2 j de vsu. quia in oibus, & qui moriuntur in torneamentis, sup. de tor. c. 2. & de hoc sepul. ex patre in vlt glo. Dr autem de sepultura multis modis, vt no. 13 §. item quæritur. & sup. de sepul. c. penul.

k ¶Vsque.] hic licet satisfaciant, seqũi debet absolutio vt patet per id quod sequitur.

l ¶ Proprijs manibus.] nota 3 casum, quod possum p me, qd non possum per alium, de hoc dixi j. de reg. iur. põt. sicut enim exhibuerunt membra sua seruare iniquitati ad iniquitatem, sic exhibere debent illa seruire iustitiæ ad iustitiam; sicut dicit Apostolus ad Roma. 6. c. & sunt hæc verba in canone 47. dist. omnia huius.

m ¶Publice.] quia quæ publice peccantur, publice emendantur de pœni. & remis. c. 1.

n ¶Extumulent.] hoc verum intelligo, quando ossa ipsorum possent ab ossibus aliorum discerni, alias secus, sup. de sepul. sacris. Io. And.

2 Ex eo et casu sunt hodie excõicati j. facientes p clem. de sepul. eos. Io. And.

3 Vide Gã dissoluũ tracta. de hæret. q. 33. nu. 7.

a ¶Locus.

a ¶Locus.]punitur res inanimata.sic sup.de pœ.in quibusdam,sup.de elect. vbi periculum.§.ciuitas.& de pœ. e vlti.in fi.15 q.1.mulier.
ADDITIO. Archi alleg. 1.q.3 §.econtra.& §.sequ. Ioan And.
[Glo. seq recitetur. per quæstionem.s. de quib.laicis,&c.]

probr.de leuis.sup.de Iudæis in nõnullis. Quod.n.in religione diuina committitur:in omnium fertur iniuriã C.de hære.Manichæos.ad idem 17.q.4 sicut alias regulariter pœna temporali non punitur vnus pro alterius delicto,quod dic vt no.1.qõ.4.in summa & 23.qõ.5.in summa. & intelligas hoc de filijs non infectis: illi enim punientur vt ipsi, ex proprio delicto non ex alieno.
ADDITIO. Idẽ Ioã. Monachi & Archi & sic ad proximum fiet relatio allegat.ff. de postu. l 1.§. deinde adiecit.

Et locus [a] ille perpetua † careat sepultura.

¶ *Excommunicari debent laici publice, vel occulte disputantes de fide. hoc dicit. Dominicus.*

¶Inhibemus † quoque, ne cuiquam laicæ [b] personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare. Qui vero contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur. [c]

¶ *Non valet promotio hæreticorum, vel credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorũ suorum vsque ad secundam generationem ad beneficia ecclesiastica, vel officia publica. h. d. Dominicus.*

¶Hæretici autem, credentes receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij, [d] † vsque ad secundam [e] generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium, [f] seu, officium publicum [g] admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ *Priuati sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum, & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. h. d. Dom*

¶ Ad hæc quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum, dignitates, [h] personatus, & quæcunque alia Ecclesiastica beneficia sunt adepti; ex nunc priuamus [i] taliter acquisitis; volentes quod tales & habitis careant perpetuo; & si receperunt † illa scienter, [k] ad alia, vel similia, nequaquam in posterum admittantur.

¶ *Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta, etiam si postea vitium detegatur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam [l] huiusmodi apparuerit ante ipsam a via veritatis ad hæreticæ superstitionis inuium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factã de hominibus sui iuris: cũ dignum sit vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in parentum hæreticorum desierint [m] potestate.

¶ Idem inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Filij vel hæredes petentium in infirmitate sua hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quod non sana mente, vel perdita loquela susceperint, si constat, quod erant sana mentis, vel si prius suspecti, vel diffamati erant de hæresi: alias admittuntur, scilicet per testes fide dignos non suspectos. h. d. Dominicus.*

CAP. III.

FILII.

b ¶Laicæ]forte intellexerunt de laico ad modũ vltramontanorũ,qui illitteratos laicos vocant,& litteratos clericos vocãt.88. dist. inutile, q.d.n est dicere,q rurans clericus disputando de fide nõ incidat in hãc pœnã, & Doctor decretorũ laicus incidat? tñ sufficit ita esse scriptũ,& solum duo sũt Christianorum genera, clerici & laici. 12. q.1.duo sunt. & concor.adhoc.C.de sum. Trin.l.pe.
[Gl seq quærit,arg. pro & contra.]
c ¶Innodetur.]nunquid per sniam vel ipso iure? vr q ipso iure per id,quod dicit, laqueo,quasi ipsum factum damnatũ illaqueat.In contrariũ vr, q in pœnis benigna fieri debet interpretatio,vt ĩ.de reg.iur.in pœnis.cum suis concor. est igit benignius, vt intelligamus canonẽ esse ferendæ sniã q̃ iam latæ,ergo est hæc pars amplectenda, vt ibi. Ad hoc 9 dist.sana quippe. Præterea si voluisset, q esset canon latæ snia, dixisset.sit innodatus: vel eo ipso, vel similia verba.
ADDITIO. Ista vltima opinio placet Archi.alleg. s.eo c.excõicamus. §.quia vero. & dicit monitionem pmittendã. 12. q 2 indigne. Io.And.
[Glo. seq obiectionem soluens dicit contrarium regulare,& hoc casuale, cui dat causam similem, & rationem reddit; in fine tex exponit.

d ¶Filij.]nota casum,in quo pro delicto paterno punitur filius, & hoc etiam procedit in crimine læsę maiestatis,quod est minus hoc crimine, quo læditur æterna maiestas. s.eo.vergentis & si contra homines illatæ blasphemiæ impunitæ non transeunt,multo magis qui ipsum dñm blasphemat dignus est supplicia sustinere l Auth. vt non lux cõnat. 1. responso.& §.1 colla. 6 nec debemus illius opprobrium inultum dimittere, qui nostra

e ¶Secundum.] hoc intellige secundum determinationẽ decre. ĩ.eod.titu. statutum 2.
f ¶Beneficium.] large sumitur de hoc dixi. ĩ.de reg.iur.c.1.
g ¶Publicum.] vt iudicatus,notariat⁹, & his similia. ad idem infra de pœnis, felicis. § quod si quis. in princ
[Glo. sequ. quærit, arg. pro & contra.]
h ¶Dignitates]nunquid, & Pontificalis dignitas includit pro & contra ĩ. de pœnis felicis. §. quod si quis in prin.
ADDITIO. Crederẽ non includi.vide supra eod lib.de præb. cap.1.in gloss.2. Ioã, Andr.
[Glo seq.soluit contrarium.
i ¶Priuamus.] nota speciale: quia alias non refert per quem preces offerantur C. de preci. Impe.offe.l. vniuersis.
ADDITIO. Dicit Ioã. Mona q hoc facit criminis immensitas si sup.de elect. si alicuius.vbi etia non prodest ignorantia
k ¶Scienter]i sciendo illos, qui pces offerebant esse tales.
l ¶Etiam.]quia maior est dubitatio,quã si ante emancipationem hoc apparuisset. Ioan.And.

m ¶Desierint]nota ergo q crimen hæresis paternum, etiam antequam per Ecclesiam fuerit declaratum, liberat a patria potestate filium: & sic interdum paternum odium, interdum filij fauor 2. tale vinculum soluit 54 dist.si seruus.sup.qui filij sint leg. per venerabilem post prin ver.per simile.Io And

Filij.]In casu dubio distinguit, & fin membrũ psequitur.ibi,Alioquin,qđ determinat:ibi.Non tamẽ.

† al.perpetuo.

† Vide Caietanum apud Bea Tho. 2. 2. q.14.ar 7. & Corradum Brunu, lib 5. de hæret. c.4 & lib. 6.c. 2.

† vide Gõ dissaluũ tracta. de hær.q 22. num.71& Repertoriũ inquisitorum verb. filij.

† Vide glossam i extrauagantis Io. XXII. in cip. Execrã tit. de pre ni. in verbo quolibet. adde tantũ i c. nisi cum pridẽ.§ personæ. de renun.

† al recoperint.

a Dignitates cpales hoc volut contrariantur.lo. A.

vel hæredes [a] illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolaturos, † vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperent, secundum pessimam consuetudinem eorundem, sicque viam fuerint vniuersæ carnis ingressi: ad probandum, quod ipsi defuncti consolationem illam, imo verius desolationem, non † sanæ [b] mentis effecti susceperint, vel post perditam iam loquelam (cum tamen moris sit) vt dicitur, (apud eos, quod nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: si dum viuebant, [c] diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitime [d] constiterit, quod sanæ mentis existentes huiusmodi hæreticos petierunt. Alioquin [e] admitti poterunt prædicti filij, vel hæredes, ad probandum præmissa. [f] Non tamen per vxores, filios, familiares, † vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos, [g] & specialiter fidei zelatores.

¶ Idem eisdem.

¶ Relapsi in hæresim sunt tradendi curiæ sæculari, licet pœniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta pœnitentiæ & Eucharist. a hoc dicit Dominicus.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quod aliquis hæreticus potest accusari de crimine hæresis etiam post mortem, non vt condemnetur ad sustinendum aliquam pœnā: sed vt memoria eius condemnetur: & bona eius sibi auferantur, & applicentur fisco. Secundo est præsupponēdum, quod reus admittitur ad probandum contra illud, quod aduersarius suus probauit: vt si actor proponat aliquod factū & reus similiter ꝓponit aliud factum contrarium: tunc admittūtur probationes hinc inde: talis est in casu huius c. & iste ē principalis effect. ad quē emanauit præsens capi. Tertio est præsupponendum, quod inter illos, qui dāt credentes hæreticis, & sunt hæretici recedentes vt in c. prox. su. eo nō solū sunt illi, qui aperta voce fatentur errorē hæreticorū, sed etiā illi, qui in infirmitate ab hæreticis recipiūt manus impositionē. Verumtamē quando infirmus recipiebat consolationem ab hæretico si ipse infirmus per infirmitatē iamque perdiderat iudiciū rōnis: tunc non puniebatur tali pœna, qua illi puniuntur recipiētes consolationem ab hæreticis: si nondum perdiderat iudicium rationis.

† In manuscri. & vetustioribus ēt impressis cōsulāter legitur. consolatos q iam recentiores hēnt, consolatores.

† Qualiter colligatur & ꝓbetur aliquē non esse sanæ mentis ꝓter glo. & Do. in l. si cū dotem §. si mari tus. ff. sol. mat. vide Alc cons. 141. lib 1. Barb. cōs. 60. li. 2 & Aut. 21. 5.

CASVS. Aliquis accusauit patrem meum de hæresi dicendo, quod in infirmitate sua more hæreticorum recepit consolationem ab hæreticis cum manus impositione, & prolatione aliquorum verborum, & sic dicebatur, quod pater meus erat hæreticus, & fiscus petebat bona sua. vel cum vellem obtinere aliquod beneficium ecclesiasticum, vel officium publicum, fuit mihi obiectum, quod pater meus erat hæreticus, quia in infirmitate sua receperat consolationem ab hæreticis cum manus impositione, & prolatione certorum verborum, & quod tunc erat sanæ mentis. Probatum fuit quod pater meus erat sanæ mentis, volo nunc probare factum contrarium, videlicet quod erat insanæ mentis, an sim admittendus ad probandum illud factum contrarium? Videbatur quod sic, quia reus quia admittitur ad probandum factum contrarium, vt dictum fuit in secunda præsuppositione, iudex dubitans an essem admittendus ad probandum illud factum contrarium, consuluit Romanum Pontificem, Qui Romanus Pontifex consultus respondet cū distinctione. Aut pater meus in vita sua erat diffamatus, & suspectus de hæresi, & tunc non sum admittendus ad probandum, quod non erat sanæ mentis. Aut pater meus non erat diffamatus de hæresi, & tunc debeo admitti ad illud factum contrarium probandū, dum tamen non producam testes familiares, sed alios testes fide dignos, & maxime Christi fideles, & zelatores fidei Christianæ. Nota primo principalem effectum huius cap. quod infirmus, qui ab hæreticis recepit consolationem suo more, videlicet per manus impositionem cum prolatione certorum verborum, & qui erat diffamatus de hæresi tempore, quo viuebat, hæredes sui nō admittuntur ad probandum factum contrarium: videlicet quod ille perdiderat iudicium rōnis, nec erat sanæ mentis, quando recepit consolationem ab hæreticis. & sic nota quod præsumptio excludit probationem faciendam in contrarium. Et istud est spāle fauore fidei: sed regulariter non excludit probationem faciendā in contrariū sed aggrauat: quia requiritur quod probetur clarioribus probationibus.

Nota vlterius, quod vxor non admittitur ad testificandum in causa mariti: nec filius admittitur testis ꝓ patre, nec familiaris, & hoc durante familiaritate: ideo cautela est, quando quis vult producere aliquos familiares suos testes, quod illos expellat a domo sua antequam producat: tunc poterūt admitti, dū tamē nō fiat in fraudem. Et est præsumptio fraudis quando statim post productionem, & testificationē ipsi familiares reuocantur, de quo videas latius per doctores iuris ciuilis in l. etiā C. de testib. Nota argum. quod filij necessario non semper dicuntur hæredes: quia possunt se abstinere ab hæreditate illam repudiando, non est ergo bona consequentia, iste filius, ergo est hæres.

† Familiares qui dicātur, vide plene per Fel. in ca. litteris, de testib.

Nota quod consuetudines introductæ per hæreticos, non inducunt vinculum, quia dicuntur pessimæ, vt dicit hic tex. Dom.

[Prima gl. diuidit, & dicit vnde sumpta, dupliciter exponit, & recitari potest per quæstionem.]

a ¶ Filij, vel hæredes.] Decurtata est de narratione facti, & incipiebat, Olim ex parte, & dic, filij, licet hæredes non sint: interest. n. eorum, vt sup. c. prox. hæredes, etiam si filij vel propinqui non sint, & illorum interest propter vitandam confiscationem bonorum, vt sup. de hære. vergent. s. eo. ti. cum secundum leges.

b ¶ Non sanæ.] vnde quod tunc ab eis fiebant, eis non debet imputari, quia nullum maleficium sine consensu. 15. q. 1. §. si quid 15. q. 6 c. 1. in fin. sed furiosus non habet consensum, vt sup. de spon. dilectus. 15. quæ 1. illud sup. de succes. ab intest. cum dilectus. & in de reg. iur. sicut te not. Io. Andr.

c ¶ Viuebant.] illi parentes, vel testatores consolati.

d ¶ Legitime.] g tat nota casum, in quo probatio non admittit probationem in contrarium.

ADDITIO. Alias regulariter fundata intentione actoris reus probat peremptoria. de do. & contu. finem. de testi. c. testib. probationem tamen directe probationi primæ non facit per testes, primis attestationibus publicatis, vt in cle. 2. de testi. Io. Andr.

e ¶ Alioquin.] idest, si hoc legitime non constat: nec ipsi dum viuebant infamati erant, vel suspecti.

f ¶ Præmissa.] scilicet quod tunc non erant sanæ mentis, vel loquelam perdiderant, nec habebant ordinatam memoriam.

g ¶ Fide dignos.] hæc clausula quæ olim erat obscura & dubia, cum deliberatione fuit immutata: & bene.

SVper.]Communis diuisio.Secunda, ibi,Nos itaque. Dicebat Io.Mo.ponitur, duorum iurium aduersio; secundo ipsorum interpretatio.

¶ Istud c. emanauit ad declarationem duorũ iurium; quæ videbantur inuicem contrariari.

CASVS. Dicitur in aliqua parte iuris, ꝙ si quis labatur in hæresim, & postea errorem suum abiurauerit, idest illi errori suo renuntiauerit cũ iuramento de nonrecedendo, si postea incidat in hæresim, dicitur relapsus, quantũcunque vellet errorẽ suũ deponere, & abiurare: ita, ꝙ est tradendus curiæ sæculari, vt ignibus subijciatur. Item in alia parte iuris dicitur, ꝙ Ecclesia nõ claudit gremium redeũti. Quęritur, qualiter possunt intelligi ista duo iura? Respõdet Romanus Pontifex, ꝙ primum ius intelligitur de salute corporis: aliud vero ius intelligitur de salute animæ, hoc est quantũcunque aliquis sit relapsus in hæresim, & recognoscat suũ peccatum: si petat sacramenta ecclesiæ, sunt sibi danda sacramenta pœnitentiæ & Eucharistia, sed per hoc non euitabit pęnam corporalem, quia si relabatur in hæresim, tãquam relapsus est puniendus, hoc est, quia dẽt tradi curiæ sæculari vt ignibus subiciatur. Nota primo, ꝙ ad Papam spectat concordare duo iura, quando videntur adinuicem contrariari, quod verum est de generalibus iuribus, quia iura particularia possunt interpretari conditores illorum iurium.

† Vide Zichinũ, tracta. de hær. c. 16.

† Alios casus, q b. au fertur illa ponit glo. cap. 123. dil. Fon.

CAP. IIII.

SVper † eo [a] quod scriptum legitur, [b] Ecclesia nulli claudit gremium redeunti: [c] quodque [d] hi, qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprij antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recedisse, seculari decernuntur iudicio, sine vlla penitus audientia † relinquendi: [e] cum scripturæ huiusmodi videantur sibi inuicem aduersari, quid tenendum sit per sedem [f] edoceri Apostolicam postulastis.

¶ Nos itaque inquisitioni vestrę de fratrum nostrorum consilio respondemus, quod taliter deprehensis, etiam si (vt dictum est) sine vlla penitus audientia relinquendi sint iudicio sæculari: si tamen postmodum pæniteant, & pęnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita sacramenta pęnitẽtię, ac Eucharistię deneganda. [g]

Nota ꝙ relapso in hæresim, & condemnato per curiam sæcularem, si appareant signa contritionis, & pænitentiæ, non sunt ei deneganda sacramenta pęnitentiæ Eucharistiæ. De alijs autem sacramentis frustra quęritur, quia illa sacramenta non potest habere, nec etiam extremam vnctionem, quia illa solis recedẽtib. ad mortem dantur, c. vnico. de sacra vnct. in antiq. Nota ꝙ sola apprehensio inducit probationem delicti. de quo de iud. cum non ab homine.

[Prima glo. dicit quod declarat.]

a ¶ Super eo]terminantur quæ no. sup. in c. ad abolendam §. illos, & c. pen §. si qui.

b ¶ Legitur.] 23. q. 4 dub. & C. de sum tit. l vlt. ad fin. ADDITIO. Arch. allega. 42 dist. quiescamus. 86 dist. non satis. & c. qui clementiam. 16. q. 1 si cupis Hinc est, ꝙ Romana Ecclesia dicitur liberalis. sup. eo. lib de rescri. sedes. in prin. vbi de hoc. Io Andr.

c ¶ Redeunti.]vel redeundi hinc est, ꝙ omnibus dicitur liberalis su. de rescr. sedes.

d ¶ Quodque] repete. & super eo quod scriptum legitur, quod hi qui post &c.

e ¶ Relinquendi]vt in prædicta decretali, ad abolendam. §. illos.

f ¶ Per sedem] ad quam in tabulis recurrendum est, vt sup. qui fil. sunt leg. per venerabilem.

g ¶ Deneganda.]quod ergo dicit prima auctoritas, intelligitur in salute aiæ Secunda in corporali pęna. ADDITIO. Animæ, q̃ creauit Deus, non vult mortem, de pęn. dis. 1. quia diuinitatis & c. sicut primi in fi. vbi etiam patet, ꝙ ꝑ peccatum Deus homini mortem inflixit A corporali ergo pœna nõ liberat ĩ hoc casu, quo loquitur secunda auctoritas. Ioan. Andr.

¶ Idem eisdem.

¶ Excõmunicati, participes, & socij criminis admittuntur in testes contra hæreticos si sciũt verisimiliter veritatem deponere. h. d. Dom.

CAP. V.

IN fideli [h] † fauore, concedimus, vt in negotio inquisitionis [i] hęreticę prauitatis excommunica-

IN fidei.]Primo ponit constitutionis causam: Secundo cõstitutionem, ibi, Cõcedimus quam fortificat: ibi Pręsertim, & moderanda determinat; ibi, Et ex numero. Dominicus.

CASVS Ad notitiã inquisitoris fidei Christianæ a sede Apostolica deputati peruenit, ꝙ quidam Titius erat hęreticus vel fautor hęreticorum: vñ ipse inquisitor fecit inquisitionẽ, & vocauit testes ad pręsentiam suam q testes vocati dicebãtur participes criminis. Dictũ fuit ꝓ parte istius Titij, ꝯ quem fiebat inquisitio, ꝙ tales non erãt admittendi ad testificandũ contra ipsum, quia erãt participes criminis, alij erãt infames, alij erãt excõicati: vtrum infames, excõicati, vel participes in crimine sint admittẽdi ad testificandũ ꝯ ipsum? Resp Romanus Pontifex ꝙ sic, & hoc in fauorem fidei, vt melius illud crimen possit detegi, isti infames excommunicati, & participes criminis admittuntur ad testificandum contra ipsum hæreticum, licet sit secus in alijs criminibus, si procederetur per viam accusationis, quia accusator debet quærere testes omni exceptione maiores Nota vnum speciale in crimine hæresis, ꝙ infames, & excommunicati admittuntur ad testificandum. Simile est in crimine læsæ maiestatis, in quo admittuntur participes criminis, excommunicati, & infames. Idem in crimine simoniæ, regulariter autem in alijs criminibus non admittuntur isti ad testificandum. Ratio autem specialis in crimine heresis redditur in principio huius c. Nota ꝙ isti infames & excommunicati non admittuntur indistincte ad testificandum in crimine heresis, sed quando est pręsumptio ꝙ ipsi dicunt verum.

No. ꝙ ꝑ fauorem fidei multa statuuntur ꝯ iura cõia. Nota ꝙ circunstantiæ sunt considerandę ad hoc, vt fides adhibeatur testi, maxime inhabili. Domi.

]Prima glo. dicit vnde sumpta]

h ¶ In fidei.] decurtata est de narratione facti, quæ olim incipiebat, Consuluit.

[Glos. seq. quærit, arguit affirmatiue, & soluit contrarium]

i ¶ Inquisitionis]quid si non ꝓcedat per modum inquisitionis, sed accusationis vel exceptionis, nunquid admittentur tales? Videtur ꝙ sic, 1 quia eadem ratio scilicet fidei fauor, & odiũ criminis, versatur vtrobique, ergo idem iu. de rescr. inter cæteras. cum si. contrarium credo, q. a ab illo iure regulari, quo cauetur tales personas ad testimonium admitti non debere, non

† De intellectu vide Frã. Are. § c si. extra de testib. & Palaciũ Rub ũ in allega. de hæreti. §. 16.

3 Et hoc tenet Ar. alle ẽt 2. q. 7. si hęa. q̃ tñ non tenet, vt ibi not ꝙ patet, q a alias nec fuisset necessaria ꝯstõ ista. Ad rõnẽ vero, quæ sequitur in gl Respõ. per no su. pe reg cõsti eo. lib. Io. Andr.

ti,[a] & participes,[b] vel focij criminis ad testimoniũ admittantur: Pręsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum: si ex verisimilibus cõiecturis.[c] & ex numero testium, aut personarum tã deponentium, quàm eorum, contra quos deponitur,[d] qualitate, ac alijs circunstantijs sic testificãtes falsa non dicere præsumantur.

¶ Idem eisdem.

¶ Ordinarij vel eorum delegati & inquisitores sine pęna excõmunicationis facere habent executionem iustitia cõtra hæreticos, per habentes iurisdictionem secularem in locõ, licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideant. h. d. Dominicus.

CAP. VI.

PRæsidentes[e] † regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci, licet excommunicati,[f] vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habẽtes, ac eorum officiales,[g] ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut inquisitorum hęreticæ prauitatis, nõ valentium sine moræ dispendio[h] vel negotij periculo recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possint iustitiam exequi, possunt & debent contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum, iustitiam & suum officiũ exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos propter hoc sentẽtiam excommunicationis[i] incurrunt. Non tamen præsidẽtibus prælibatis,[k] vel officialibus eorundem, propterea in alijs casibus intelligatur concessum aliquid vel permissum.

¶ Idem eisdem.

¶ Excommunicatus propter contumaciam non respondendi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur vt hæreticus. hoc dicit. Dominicus.

CAP. VII.

CVM † contuma-

non recedam, nisi inquãtum inueniam permissum: qui ergo accusat vel excipit, habeat probationes idoneas: nec est accusatio fauorabilis vel inquisitio. ad hoc 1. q. 7. si quis episcopus. Et verbum istud debet aliquid operari: alias quare fuisset expressum ad hoc, de deci. ad audientiam. cum suis concord. & ĵ. de priui. si Papa. 1. respõso in fin.

ADDITIO. Item decr. dirigitur inquisitoribus. Ioan. Andr.

a ¶ Excõicati.] s. inf. c. prox. tales aliàs nõ admittũtur: imo etiam iudices seculares censura ecclesiastica compellũtur tales a testimonio in suis foris repellere. ĵ. de sen. excommu. decernimus.

[Gl. seq. de duob. remittit.]

b ¶ Participes.] qd de alijs exceptis criminibus: an. s. tales admittantur? Dic vt s. eo. lib. de testib. c. 1. sup. de confes. ca. 1. & 6. q. 1 §. verũ. Quid de periuris? habebis. inf. eod. accusatus. §. licet.

c ¶ Cõiecturis.] quas ipse iudex examinãs melius scire poterit. ff. de testib. l. 3. & 4. q. 3 si testes. Et pone exemplum s. de præsump. litteras & con cor. ĵ. eod. accusatus. §. licet. Io. And.

d ¶ Deponitur.] vt facilius credatur ipsis deponentib. ĵ infamatũ vel suspectũ de hæresi, q̃ ĵ nõ infamatum, nec suspectũ. ad idẽ s. eo filij.

PRæsidentes regimini.] Ponit dictum, quod ampliat: ibi, Nec requirẽtes, Et protestatur: ibi, Non tamen.

¶ Præsupponendum primo, q̃ excõicatus non potest esse iudex, & si iudex incidet in excõicationem, pendente ipse, quo est excommunicatus, non habet exercitium iurisdictionis. Item præsupponendum est, qui occupat & detinet aliquod regnum, vel prouinciam, non habet iurisdictionem. cũ re vera non sit dominus regni vel prouinciæ.

CASVS. Aliquis iudex sæcularis est excõicatus maiori excommunicatione, certũ est, q̃ participãtes & cõicãtes cũ ipso sunt excõicati excõicatione minori, hoc est peccant mortaliter: In illis partibus est inquisitor fidei a sede Apostolica deputatus: vult capere realiter aliquẽ hæreticũ, non tñ põt capere talẽ hæreticum pp potentiã ipsius hæretici, vult inuocare brachium seculare: hoc est potestatẽ illius iudicis secularis excõicati; tamẽ timet, quod participando cum ipso incurrat minorem excõicationem, nunquid licite potest inuocare brachium iudicis secularis absq; eo q̃ incurrat sententiã minoris excõicationis? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ sic, & hoc verum si excõicatus non habeat superiorem. Idem est de tyranno, qui occupat aliquod regnum vel prouinciam, & de facto habet iurisdictionem, non autem de iure: sed tamen per illam inuocationem non acqrit ipse tyrannus aliquam iurisdõnem in d. cto regno, vel ꝓuincia. No. primo casum in quo valet ꝓcessus habitus per iudicẽ excõicatũ. vide materiã de re iudic. ad probãdũ, in ant. No secundo, q̃ Papa põt statuere, q̃ participans excõicato nõ incurrat excõicationem. ad hoc sup. de sent. excõ. si vero &c. Inquisitionis. Dom.

[Glo. prima dicit vnde sun pta.]

e ¶ Præsidentes.] Decurtata est de narratione facti, q̃ incipiebat: Quæsiuistis.

f ¶ Excõicati.] maiori excõicatione, & publice. [Idẽ Arch.] vt sit maior dubitatio. Ad hoc de re iu. ad probandum. de cler. excom. mini. si celebrat. Io. And.

[Gl. seq. quærit & remittit.]

g ¶ Officiales.] Nũquid officiales excõicati iudicare possunt? Dic vt sup. eo. lib. de supplen. negli. præl. Romana.

[Gl. seq. recitetur q̃õnẽ & solutionẽ.]

h ¶ Dispendio.] qñ ergo sine moræ dispedio hæc pñt, tunc essent excõicati eos requirendo: quia cõicãs cum excõicato, excõicatus est, seruata dis. de senten. excom. nuper in antiq. fallit hic. vbi ergo non est casus iste, ergo nec fallit regula.

ADDITIO. Idem Arch. alleg. 6. q. 3. sicut Apostol. cum tribus c. seq. Io. And.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.

i ¶ Excommunicationis.] minoris, & si intelligeres, quod isti essent excommunicati, quia iurisdictionem illam exercebant, tunc qui communicauerunt illis in iurisdictione, excommunicati essent excommunicatione maiori, supra de senten. excom. nuper. & c. si concubinæ. sed hoc speciale est; quia illam pœnam euitant. & sic dicamus excommunicationis, s. etiam maioris vel minoris, & facit quod dixi sup. eo. lib. de sup. neg. præla. Romana

k ¶ Prælibatis.] s. excõicatis, vel tñ de facto iurisdictionem habentibus, & est similis protestatio sup. eo. li. de sta. reg. c. vnico [Et ibi concor. in vlt. gl.]

CVm] Præmittit constitutionis causam, & constitutionem subdit; ibi, Si suspectus.]

Vide gl. fi. in ca. 1. de off. vicarii hoc eod. lib. & Gõdisaluum trac. de hęr. q. 19.

† De intellectu vide Alb. tract. de agnos. asser. q. 10. nu. 71.

Vide gl. in cle. 1. de priuil. & in c. pe. extra de sen. excõ.

¶ Et dicit Io. Mon quod deciditur hic dubium. no 11. q 3. rursus Et quomodo multis modis contrahitur contumacia, remittit Archid. 11. q 3 certum. & vt dicit, est graue peccatum. 8. q. 1. sciendum. & no 4. q. 1. in sum. Ioan. Andr.

cia [a] (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adijciat vehementem, [b] si suspectus de hæresi vocatus a vobis, vt de fide respondeat, [c] excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si † per annum animo sustineat pertinaci, ex tunc velut hæreticus [d] condemnetur.

† Dictio, si, deest in antiquis rib codicibus etiã impressis & series orõnis indicat abesse oportere.

CASVS. Aliquis denunciauit epõ, ꝙ quidam Titius erat hæreticus: vnde eps fecit fieri secretas informationes, p quas legitime sibi cõstitit ꝙ Titius erat suspectus de hæresi; fecit ipsum citari ex officio suo citatione formali, vt veniret de fide respõsurus: in termino sibi assignato: non comparuit: quare eps reputaui tum contumacem, & illũ tanquam contumacem excommunicauit & publicari fecit: Iste Titius excõmunicatus non curauit de excõicatione: sed corde & animo induratus pertinaciter sustinuit per vnum annum: nunquid censetur hæreticus, vt tanquam hæreticus possit condemnari? Respondetur ꝙ sic, quia per informationes erat præsumptio vehemens, vt citaretur personaliter responsurus de fide: & sua contumacia facit præsumptionem vehementem transire in præsumptionem violentam sufficientem ad condemnandum de crimine. iuxta. c. afferte. de præsump in antiq. Nota differentiam inter præsumptionem & suspicionem. super quo vide no. per dominum Antonium in repetitione c. vestra. de coha. cler. Not quod malum malo additũ plus aggrauat: nam hic operantur duo id quod vnum faceret: secundum Io. Mo Dom.

[Prima gl. dicit vnde sumpta.]

a ¶ Cum contumacia.] olim incipiebat Consultationi.

[Gloss. seq not. in præsumptione tres successiuos gradus.]

1 De materia hui⁹ glossę vide Eymericũ i Directorio inquisitorũ. par. 2. q. 55. & 56.

b ¶ Vehementem.] Nota 1 ex hac decretali suspicionem vehementem, præsumptionem violentam. propter suspicionem citatur vt veniat responsurus; si contumax est, iam dicitur vehementer suspectus & excommunicatus, si per annum in illa perstitit, iam ista, quæ erat vehemens præsumptio, transit in violentam; vnde extunc vt hæreticus condemnatur vt hic. Inde est qđ no. Ber. sup. de præsump. litteras in glo. pen ꝙ non vehemens præsumptio, sed violenta condemnationem inducit. [Allegat Arch. de pur. cano inter versi. attendentes. & inf c proxi. in princ.] Et est si. ad hoc qđ no. de simo. insinuatum in vlt. gl.

c ¶ Respondeat] Ergo vt habeat locum hæc decretalis, requiritur, ꝙ hoc expressum sit in citatione, vt scilicet de fide veniat responsurus, 2 sicut & in sententia requiritur, quod citata fuerit pars, vt veniat auditura sententiam alias sine appellatione rescinditur. ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. 1 §. item cum ex eo.

2 Idẽ Archi. & facit cle. vt lite pend. c. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Debet citari pars vt veniat auditura sententiam, etiam ferendam in casibus, quibus proceditur simpliciter & de plano, vt in cle. de verb. sig. sæpe. §. penult.

d ¶ Hæreticus.] sic & in alijs criminibus excommunicatus; quia non venit responsurus de crimine, si in excommunicatione stat per annum; post annum habetur pro conuicto. 11. q. 3. rursus. & c. quicunque.

ADDITIO. Licet habeatur pro conuicto, non tamen pro hæretico, vt notatur in c. excommunicamus sup. eod. §. qui autem. in antiq. in glo. videtur in fin. Ioan And.

ACcusatus.) Istud c. legitur vsque ad §. Eum. Et pro intellectu ipsius est primo præsupponendum, qđ alia pęna imponitur lapsis in hæresim: a alia pœna relapsis. Nã lapsis in hęresim imponitur pęna degradationis, cum perpetua immutatione, vt vitam agant in perpetua pęnitentia, cũ pane tristitiæ & aqua doloris; sed quãdo sunt relapsi, debent tradi curiæ sæculari, & sunt subijciendi ignibus.

¶ Idem eiusdem.

Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem, si iterato labitur (licet non fuisset probatum plene) relapsus dicitur, secus si leuis erat præsumptio. hoc dicit vsq; ad § Eum vero. Dominicus.

CAP. VIII.

ACcusatus [e] † de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens [f] suspicio orta erat, si hæ-

† Olim incipiebat Qđ super nonullis, & hr̃ impressa in Bullario litterarũ Apostolicarum ꝓ officio sanctissimæ Inquisitionis pagi. 131. in de hoc c. magnam accipies lucem.

CASVS. Aliquis fuit accusatus de hęresi, vel quia erat suspectus de hæresi: eius superior cępit cõtra eum inquirere: ille non potuit conuinci per sufficiẽtes probationes & testes ad illum condemnandum de crimine hæresis: tñ quia erat suspectus de hæresi, fuit sibi indicta purgatio ad iudicium episcopi: vnde ipse suspectus de hæresi, suam hęresim abiurauit, id est, illi penitus renunciauit cũ iuro: postea fuit repertus in huiõi hæresi, quã abiurauerat, vtrũ ex abiuratione censeatur relapsus: ita ꝙ sit puniẽdus tanq̃ relapsus? nam non est dubiũ qđ si de prima hęresi fuisset conuictus, qđ puniretur pęna relapsorum: sed de prima hæresi non constabat ad plenum: Rñdet Romanus Pontifex cũ distinctione. Aut de prima hæresi erat vehemens suspicio ꝯ ipsum, & illam purgauit ad iudicium epi cum abiuratione: tunc si postea reperiatur in eadem hæresi, censetur relapsus, & tanquam relapsus debet puniri: quia dẽt tradi curiæ sæculari, vt ignibus supponatur: Aut erat modica suspicio, & hæresim suam abiurauit cum purgatione ad iudicium epi, & tunc nõ censebitur relapsus, sed solũ lapsus, & tanq̃ lapsus est puniendus: quia debebit degradari, & perpetuo immurari. No. ibi, censeri, ꝙ talis non dr̃ vere relapsus; quia non erat conuictus de prima hæresi ad plenum, sed ius fingit, ꝙ est relapsus, eo quod nunc cõuincitur iuxta præsumptionem vehementem primæ hæresis, eo ꝙ inuenitur in eadem hæresi. Not. ꝙ ius fingit quandoque id esse quod tamen vere non constat, vide quod not. 50. dist. ferrum. & de sponsis qui. in antiq.

No. ꝙ delictum non dicitur plene probatum, etiam si constet de plena præsumptione vehementi; quod nota pro iuribus & statutis, quæ requirunt plenam probationem. Domi.

[Prima glo diuidit.]

e ¶ Accusatus.] Diuide decretalem in tres partes; In quarum prima ponuntur tres casus, quib. quis dicitur relapsus, & durat vsque ad §. Licet vero, ibi secunda, in qua dr̃, quod periurus in causa hæresis certis casib. testimonium perhibet, & durat vsque ibi, Sane. Ibi tertia in qua ponuntur sex casus olim dubitati, an ad officium inquisitorum spectarent, vsque ad § Religiosi. Ibi quarta in qua dicitur religiosos in hęresi delinquẽtes grauius alijs puniendos.

ADDITIO. Idem Io. Mon. & in subdiuisione non insisto, quæ per prædicta satis patet. Et dicit Archid. quod olim incipiebat; Quod super: sed illam non vidi & dicit §. cum vero additum per Bonifacium Io. And.

f ¶ Vehemens.] non violenta. de præsump. litteras, & facit quod dixi sup. c. proxi [Idem Archid.]

a ¶ Fictione.] Ideo dicit, q̄a vere non potest dici relapsus, de quo non constat, an fuerit lapsus: sicut dicit capitulum non, ꝙ non pōt dici renatus, qui prius non fuit natus. de cōse. 4. dist. qui in maternis. & c. si baptizatis. Neq. n. dici in eum regeneratio potest, quem generatio non præcessit, vt ibi dicit. propter vehemētē ergo suspicionē fingitur relapsus ita, ꝙ post abiurationem rediēs fingitur relapsus: sæpe enim iura talia fingunt. de hoc. 50. dist. ferrum.

b ¶ Ex hoc.] scilicet quia post abiurationē reperitur lapsus.

c ¶ Grauius.] scilicet q̄ si nūquā abiurasset.

d ¶ Pęna.] sup. ca. ad abolendā §. illos quoque. & supra eo. ing co.

¶ EVM VERO. Iste §. legitur vsq; ad §. Licet vero periuri. Cas⁹ in eo sic figurat. Aliquis Titius fuit accusatus de hæresi, & de vna secta hæreticorum (Quot autē, & quę sint sectæ hęreticorū habetur in c. pe. 24. q. 3.) Vel aliquis fuit accusatus de hæresi, eo quod errabat in vno articulo fidei, vel in vno sacramēto Ecclesię: abiurauit generaliter oēm hęresim: postea incidit in aliā sectam hæreticorū, vel errauit in articulo fidei vel sacramēto Ecclesiæ. vtrū censeatur relapsus: vel tm̄ modo lapsus? Respōdet Romanus Pōtifex dicēs, ꝙ licet iste prius fuerit conuictus de vna specie hæresis: vel in vna secta, vel in vno articulo fidei, vel in vno sacramento ecclesiæ errauit, si abiurauerit hæresim simpliciter, non restringendo ad illam sectam, vel ad illum articulum fidei, aut sacramentum Ecclesiæ, censetur relapsus: secus autem si ipse tantummodo abiurasset suā hæresim in illa secta, vel in vno articulo fidei: quia si postea relaberetur in alia secta, vel alio articulo, censeretur lapsus, non autem relapsus. Sed quid sanctissime pater, ponamus ꝙ aliquis fuit conuictus de hæresi, & illam abiurauit: postea non incidit in illum errorem saltem aperte, sed fuit fautor, vel receptator hæreticorum, qui in illo errore erat, vtrum censeatur lapsus, vel relapsus. Respondetur, ꝙ censeri debet relapsus, & ideo pœna relapsorum erit puniendus. Nota primo, ꝙ hæreticus dicitur committens in vnum articulum fidei tantum.

Nota secundo, ꝙ dispositio generalis posita post enumerationem speciei alicuius, includit ēt alias spēs separatas, ad hoc sup. eod. li. de procu. qui ad agendum. Dominicus.

e ¶ Secta.] multas potes videre 24. q. 3. c. pen.

f ¶ Fidei articulo.] quos habes explicatos, s̄. de summa tri. similiter in ant.

[Glo. seq. recitetur per quęstionem: secūdo quęrit reresim in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsa, cēseri debet quadam iuris fictione [a] relapsus, licet ante abiurationem suam hęresis crimen plene probatum non fuerit contra ipsum. Si autem leuis, & modica suspicio illa fuerit, † quamquam ex hoc [b] sit grauius [c] puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pœna [d] puniri.

¶ Culpabilis in vno articulo hæresis. generaliter postea abiurando, relapsus dicitur, si committit etiam in alium articulum separatum. h. d. Dom.

¶ Eum vero qui in vna hæresis specie, vel secta [e] commisit, aut in vno fidei articulo, [f] seu Ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter, [g] vel generaliter abiurauit, si † extunc in aliam etiam hæresis speciem, siue sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hæresim iudicari. [h]

¶ Qui post abiurationem hæresis, de qua conuictus fuerat vel postea conuincitur, facto vel verbo hæreticis cōmunicat in rebus hic prohibitis: relapsus dicitur h. d. Dom.

¶ Illæ quoque de cuius lapsū in hæresim ante abiurationem constiterat, vel nunc constat: si post illam hæreticos receptet, † deducat, visitet, siue associet, aut dona, vel munera [i] eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, qui excusari non possit, [k] etiam sine adoratione, (vt verbis [l] vestris vtamur) merito debet iudicari relapsus cum illum ex approbati † a se prius erroris consequentia non sit dubium id [m] fecisse.

mittit, & arguit.]

g ¶ Simpliciter.] per hæc verba puto, ꝙ si abiurasset solum in illo capitulo, licet laberetur in alio, non diceretur relapsus [2]. Et nota ꝙ indefinita ęquipollet vniversali. Ad idem de priuileg. supra, qui circa. Et nūquid de vno articulo infamatus se teneat de omnibus expurgare, notatur de conse. dist. 3. ego Berengarius. & puto hanc literam pro illa parte facere, ꝙ non teneatur: tamē si id faciat valet: & habebit post modū locum pœna relapsorum [3]. vt sequitur.

[Glossa sequens signat contrarium, & soluit.

h ¶ Iudicari.] contra C. de transactio. si de certa. ff. de trāsact. q cum tutoribus. 1. vbi generalis transactio restringitur ad id, de quo spāliter actū erat. Solu. illa totum habent in nō connexis [4] sed hic omnes hęreses sunt connexæ, quia habent caudas adinuicē colligatas: & de vanitate conueniunt in id ipsum. supra eo. excommu. 1. & 2. vnde non quęrimus. an sit relapsus in illā hęresim, in quā prius fuerat lapsus: sed quęrimus an fuerit relapsus in hæresim. Semel ergo lapsus i hęresim, post abiurationē iterum lapsus, licet in alia secta, dicitur relapsus.

i ¶ Munera.] Differētia est inter donum, & munus. Munus enim ex causa datur: donum ex causa & sine causa. ff. de verb. signif. inter donum. l. munus eo. ti. ad principium tituli, dicit ꝙ munus sumitur tribus modis: pro dono, pro onere, & pro officio. Io. Andr.

K ¶ Non possit.] puta propter necessitatem famis. 42. dist. quiescamus 76. dist. non satis. vel ignorabat illos hæreticos: & sic per ignorantiam excusatur. j. de reg. iur. ignorātia. [Io. Mo. allegat de consi. cap. 2. in ant. q. Io. Andr.

l ¶ Verbis vestris.] sic sup. de reb. ecclesiæ non alienandis, hoc consultissimo [& clem. de priuil. c. 1. pœniten. & remis. c. Io. Andr.

m ¶ Id.] scilicet receptare, deducere, visitare, associare, donare, mittere, vel fauorem impendere.

¶ LICET. Iste § legitur vsq; ad §. porro si propter huiusmodi. Et in principio huius paragraphi, Casus sm̄ veriorem intellectum sic figuratur. Titius fuit accusatus de hæresi fuerūt pducti testes ad ipsum conuincēdū: qui testes (vt moris est) iurauerunt deponere veritatem, ipsi tamen testes falsum deposuerunt, dicentes, ꝙ nesciebant illum hęreticum: postea pœnitentia ducti, reuersi fuerunt ad iudicium: & voluerunt deponere contra illud, quod prius deposuerunt, dicendo, ꝙ sciebant illum hæreticum. vtrum sint admittendi? Videtur

1 Idē Io. Andr. ne verbum, fictio, frustra ponatur. c. si papa. de priuile. bene facit. l. si q adulterii C. de adult. ibi lex fingit adulteriū cōmissum, & punit, ꝙ allegatū cōsiguinitatē tn̄ fuit impune Fō.

† Al. fuit.

† Al. ita si extunc in alia ēt hæresis specie, siue secta, aut alio arti. &c.

2 Sic vult gl. & doc. ibi ī versi. fictione. ī eo. facit c. ad abolēdā. fu. e. tn̄ ꝯsuetudo hēt suspectus in vno ar. cogitur omnem hęresim gnāliter abiurare. Fon.

3 Placet Ioā. And. Font.

4 Idē Io. Mon. allegat. 16. q. 2. sed & illud, ibi dr̄, ꝙ p venū mebrū ī totū corpus diffūdit macula. Io. An.

† In īpressis recentiorib. legitur, acceptet.

† In recētiorib. impressis legitur, approbata. ꝗ veterum codicum fidem.

detur, q̃ non: quia deponendo falsum, commiserunt periuriū: modo periuri repelluntur à testimonio. Hac ratione non obstante respondetur, q̃ ipsi admittuntur etiam ex interuallo: & istud est fauore fidei: q̃ verum est, concurrentibus verisimilibus circūstantijs, de quibus in littera, videlicet si apparet, q̃ isti testes non deponunt ex animi leuitate, nec odio, nec amore pecuniæ: sed amore fidei. Sed sanctissime pater vellē informari a vobis, vtrum inquisitores speciales a sede Apostolica deputati ad inquirēdū, & puniēdū de crimine hæresis, possint cognoscere de diuinationib. & sortilegijs? Rñdet q̃ nō: quod verum est, nisi istę diuinationes, vel sortilegia sapiunt hęresim, sicut est emittere nefarias preces circa aras idolorum: dæmones consulere, & eorum responsa suscipere: tunc. n. de istis possunt isti Inquisitores cognoscere. Item nō possunt ipsi Inquisitores cognoscere de vsuris. Et hoc ideo: q. si inquisitores haberent examinare istas causas, posśēt retardari causæ inquisitionem fidei tangentes: cum aliæ causę sint a fide extraneæ. Nota q̃ periurus repellitur a testificādo etiam post peractam pœnitentiam. ad hoc sup. de test. a testimonium. Not. quod testis in causa hæresis potest ex interuallo corrigere dictū suū. Quia autem in alijs causis, vide de tes. cū clamor & de tes. cog. præterea.

a ¶ Repellantur.] 6. q. 1 quicunque. & ĩ. de test. testimoniu n. ADDITIO. Arch. all. g. 22. q. 5 paruuli. de accusa. cum oportea. de testi sicut. in fine No etiam, quod ferre testimonium dignitatis est, 33. q. 5. p̃ceptū. vbi de hoc. & not. in c. testimonium. in gl. Io. Andr.

b ¶ Celando.] Duplex est forma iurandi: quod dic vt sup. de accus. qualiter 2.

c ¶ Postmodum.] Ex interuallo: vt sit hoc speciale fauore catholicæ fidei: alias nihil esset hic fauoris, vt sup. de test. cog. præterea.

d ¶ Iudicijs.] Sic ĩ. eo. in fidei. & sic per indicia statur probationi. & de hoc ĩ. q. si. sint leg. transmissæ. ADDITIO. Et ĩ. eo. excōicamus §. vlt. de cler. peregr. inter quatuor de homi. pro humani. in fi. Io. Andr.

e ¶ Aliud obsistat.] scilicet, q̃ pdictum periuriū: vnde si de falso redarguerentur, non stabitur eorum dicto. de testi. ex tenore.

† De intellectu vid. Alb. in rep. ca. de hæret. in bocca. li. q. 16. nu. 79.

¶ Testis in causa hæresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo cōtrariū: dum tamē in indicijs constet dictum non corruptionem, sed veritatem continere. h. d.

¶ Licet † vero periuri à testimonio etiam post pœnitentiam repellantur: [a] si tamen ij, qui coram inquisitoribus iurātes tam de se, quam de alijs super facto hæresis dicere veritatem, eam celando [b] deierent, & postmodum [c] velint corrigere dictum suum, contra se, ac alios suos complices deponendo: cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indicijs [d] apparuerit tales non animi leuitate, aut odii fomite, seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei orthodoxæ dictum suum velle corrigere, ac modo, quę prius tacuerant, reuelare: in fauorem fidei, nisi aliud obsistat, [e] stari debet tam cōtra se, quam contra aliquos attestationibus eorundem.

¶ Inquisitores super hæresi deputati, non se intromittant de diuinationibus, vel sortilegijs non sapientibus hæresim manifestam. h. d. Domi.

¶ Sane cum † negotium fidei, quod summe priuilegiatum [f] existit, per occupationes aliàs non debeat impediri: pestis Inquisitores hæreticæ, a sede Apostolica [g] deputati, de diuinationibus, aut sortilegiis (nisi hæresim saperent [h] manifeste [i]) intromittere se non debent: nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos.

¶ Inquisitores hæresis de quæstionibus vsurarum se intromittere non possunt. h. d.

¶ De quæstionib. † prætera vsurarum motis etiam contra illos, [k] quibus restitutionem vsurarum in pœnitentia pro hæresis crimine iniunxerunt, ac illi se, & sua ad hoc faciēdum in iudicio ecclesiæ obligarunt, intromittere se non possunt, ne per causas huiusmodi offendiculum [l] negotio fidei præparetur.

¶ Inquisitores possunt compellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici non erant) ad implendam pœnitentiam iniunctam in bonis temporalibus, secus si mortui sint antequam fuerit pœnitentia iniuncta. h. d. Domi.

¶ Si vero † pro his, quæ in hęresi receptando, vel defendendo hæreticos, [m] seu eis fauendo, non tamen existens hæreticus quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum Inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendā ab eis præsentiam, & com-

f ¶ Priuilegiatū.] No. magis priuilegiatum anteponi. ĩ. de off. leg. a. volētes. 2. 1. distin. denique. ff de off. procon. l. vlt.

g ¶ Apostolica.] multo minus alij [Idem Archidiaconus.] [Gloss. seq. reci. p q.

h ¶ Saperēt.] sicut est circa aras idolorū nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones consulere, eorum rñsa suscipere. 26. q. 1 hi qui. & q. 4 igit. vel associant sibi pp sortes exercendas hęreticos. vel faciāt prædicta cum corpore, vel sanguine Christi, vel in sortib. vt possint habere responsa, puerū rebaptizant, vel his similia. [Glo. seq. recitetur p obiectionem, & solutionem.]

i ¶ Manifeste.] In dubio a ergo hoc casu non habent iurisdōne: & licet alias iudex cognoscat an sua sit iurisdō, & in dubio dicatur iurisdictionē hēre ff. de iud. si quis ex aliena quę in ordinario loquitur: hic tamen nisi idmanifeste appareat, se nō intromittit & sic ĩ. su. e. li. de censi. c. 1. §. notoria & ĩ. de pœ. c. 1. su. de off. deleg. c. vlt. [Idem Ioan. Mon. & Arch.]

K ¶ Etiam contra illos.] quasi dicat multo minus si contra alios.

l ¶ Offendiculum.] Pluribus intētus minor est ad singula sēsus. Et sæpe, qui ad vtrumque festinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. & C. de assesso. nemo. [Glo. seq. signat contrarium & soluit.

m ¶ Hæreticos.] Contra sup. eo. tit. cap. penul. vbi defensores, & fautores hęreticorum hęretici sunt. Solu. non in fauente, & defendente: sed in credente loquitur ibi. ADDITIO. Idem Io. Mo.

Hæresim saperē manifeste dicantur

† De materia vide Old. cons. 210. incip. Regularis habet traditio.

† Aliàs ita de qōnib. p̃terea vsurarū motis. & ĩ illos &c.

2 Vide Fel. in c. si clericum, de fo cōp. & Arelata nū tracta. de hęret. notab. 3.

† In veteribus editionib. codicib. ita: Si vero in his, &c. vt

plendam; & ea licet iniuncta, non tamē peracta decessit: si per huiusmodi pœnitentiā onus impositum fuerit proficiens ad salutem, [a] in bonis eius temporalibus [b] exequendum, ad complementum ipsius per Inquisitores cogi debunt hæredes, [c] vel alij, ad quos cum suo onere [d] bona huiusmodi deuenerunt.

¶Porro si propter huiusmodi hæreticorum receptationem, defensionem, seu fauorem, quis ad faciendā pœnitentiā, quam Inquisitores, ipsi iniungere vellent, bona sua obligauerit eisdem: & antequam ei pœnitentia iniungeretur, decesserit: eius hæredibus nō est satisfactio pro extincto [e] iam crimine iniungenda.

¶ Post mortem hæretici declarari potest eū hæreticum fuisse, ad finem confiscandi. Dominicus.

¶ In eo vero casu, [f] quo hæredes ad successionem non debēt ob hæresim sui auctoris admitti, non obstante quòd auctore ipso viuēte hoc non fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiā declaratum, ad † confiscationem bonorum post mortem [g] eiusdem nihilominus procedatur.

¶ Clerici instruentes hæreticos, ne Inquisitores veritatē inuestigēt, puniri possunt per eos: & religiosi grauius puniuntur. k.4. Dominicus.

¶ Sacerdotes insuper & alij clerici, qui negotium inquisitionis, instruendo citatos hæreticos, vel eorum credētes, de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebite liberando, inuenti fuerint impedire: [h] (cum non sit dubium eos † ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per Inquisitores a talibus compesci possunt, & pœna debita castigari, [i] tam per captionē personarum, quàm alias, prout culpa exegerit de-

a ¶Ad salutem.] vt puta vt fundaret, vel ædificaret Ecclesiam, hospitale, vel alium pium locum, vel faceret simile pium opus: vt in Auth. de eccl ti. § si quis ad ædificationem. coll. 9.

b ¶Temporalibus.] hoc dicit: quia secus si in ieiunijs, vigilijs, orationibus, vel similibus consisterit illa pœnitentia. idem esset si nō posset illud iniunctum licet saluriferum expleri per alium. sicut esset theologiam audire, vel similia.

ADDITIO. Licet ieiunia de quibus supra per cognatos possunt impleri, vt dicit Jo Mo. 14. q 2. animæ: non tamen sunt in bonis tēporalibus exequenda; vnde bis cōpetit hoc exēplū.

c ¶Hæredes.] 12. q. 2. eps qui filios. de sepul. c ult. de rap. in litteris. [& de sent. excom. a nobis. & in his omnibus de hoc. Io And.

d ¶Onere.] 16 q. 1. si quis laicus. de dec. pastoralis & c cu nō sit in C. de seru. & aq. l. & prouincia. ff. de pig ex litteris.

PORRO. Iste §. legitur vsque ad finē capituli, & in eo casus sic figuratur: Aliquis recepit in domo sua aliquos hæreticos, quos sciebat hæreticos, vel alias eis auxiliū præstitit, tñ non erat hæreticus: certū est ꝙ venit grauiter puniendus: vt per totam rubricam C. de receptatoribus, quia (vt ibi dicitur) sine illis latrones diu latere non possunt. Or ponamus ꝙ ipse receptator hæreticorum fuit conuictus; & fuit ei aliqua pœna iniuncta, quæ consistebat in tēporalibus puta ꝙ ipse ædificaret ecclesiam: nondum ecclesia ædificata, sed tamē incepta, ipse receptator mortuus est, vtrū sui hæredes possunt compelli ad complendum huiusmodi pœnitentiam, quæ consistit in temporalibus? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic: nam bona sua fuerunt tacite obligata ad complendam dictam pœnitentiam: ideo si quis fuit accusatus de hæresi, & pendente accusatione moritur, non est extinctū crimen: sed contra hæredes potest causa prosequi ad finem, ꝙ bona sua fisco applicentur: nam ex quo lapsus est in hæresim, perdidit omnia bona sua, & fiscus incepit esse dñs. Item ad alium finē, vt memoria ipsius defuncti damnetur: imo si durante vita hæretici, non fuisset incepta accusatio; post mortem eius posset accusari ad istum finem, vt memoria eius damnetur, & bona eius fisco applicētur. Postea in si. dī ꝙ clerici non debent dare instructiones hæreticis, qualiter ipsi respondebunt ad singula capitula sibi proposita per Inquisitores: quod si fecerint, poterūt Inquisitores tales clericos incarcerare, vel alias punire secūdum quod eis videbitur. Nota primo ex isto c. iuncta glo. ꝙ aliquis non dicitur relapsus in hæresim; nisi cōstet eum plene & perfecte incidisse in hæresim: quia de hoc fuit conuictus: sed non dī vere relapsus, si prius erat solummodo præsumptio contra ipsum: sed dī ficte relapsus, tñ est puniendus pœna relapsorum, ac si esset vere relapsus. No. vlterius ex. §. Cum vero, ꝙ si quis errauerit in vno articulo fidei, vel in vno sacrō Ecclesiæ, vel in una secta hæreticorum, & abiurauerit hæresim specialiter; puta qa abiurauerat suam hæresim in vno articulo fidei, aut sacramento Ecclesiæ, aut in alia secta: si postea labatur in alio articulo, vel sacramēto, vel alia secta hæreticorum, non dicitur relapsus, sed tantūmodo lapsus: secus si abiurasset generaliter & simpliciter suam hæresim. Not. ibi, Ille quoque, ꝙ si quis fuit conuictus de hæresi, & illā abdicauerit; si postea receperit hæreticos, censetur occulte relapsus: licet aperte non constet, ꝙ credat eorum errori: nam ex consequentia prioris erroris præsumptio est, ꝙ credit errori ipsorū, & censetur relapsus. No in §. Licet, ꝙ testis non solū deierat dicendo falsum: sed etiam celando veritatem. Item nota casum, in quo testis periurus admittitur ad testificādū. Item nota casum, in quo testis ex interuallo potest dictum suū corrigere, licet regulariter contra: sed illud est fauore fidei. No ibi, Si vero quòd res transit cum onere suo reali ad quemcunq; possessorem vel successorē perueniat res ipsa, & ad hoc allegatur iste §. vt si res tua sit mihi obligata, & hypothecata; licet rem illam alienes, tamen remanet mihi obligata: & potero agere hypothecaria.

e ¶Extincto.] oīa extinguuntur morte: vt 33. dis. quorunda 23. q. 1. admonere ff. de ijs q mor. si consci. l. vlt. ex quo igitur extinctū est crimen & pœna non est imposita, pertinere tam extincto, nō imponatur vlterius.

f ¶Casu.] scilicet, quia non fuit reincorporatus vnitati Ecclesiæ.

g ¶Post mortem.] 24. q. 2. sane 2 & C. ad l. Iul. maiest. l vlt 2 intellige hoc vsque ad 40 annos. nā post ea abdicari non poterunt, etiam a Romana ecclesia a filijs catholicis; qui illa tanto tempore bona fide posséderunt, quod verum est, si parentes catholici putabantur, vt sup. eo. lib de præscrip. c. ult.

h ¶Impedire.] manifeste vel non manifeste; dummodo hoc constare possit.

i ¶Castigare.] 1. c tit. de pœn. Romana.

ADDITIO. Idem Io Mon. & Arch caueant tñ eps & Inquisitores ne impedimentum esse; falso in ponās alicui, quod dic in cle. eo. tit. c. 2. §. pen Io. And.

Casus litteralis domini Hedig.

† Aliàs, ad occupationē.

† Aliàs, ita; ipsos ea facere, &c.

1 Crimina regulariter morte delinquētium extinguūtur. l. 3. & 5. C si re vel acc. mor. fue. fallit i crimine hæresis. vide Doc. in c. filij. s. eo. & Godisaluū tracta de hæresi q. 11.

2 Hęc lex pbat idē i crimine læsæ maiest. Ioan. And.

linquentis.[a] ¶ Religiosi[b] etiam sunt immutationis[c] † pœna, vel alia grauius puniendi, quã seculares,[d] si inuenti fuerint in hæresi, vel consimilibus[e] deliquisse.

¶ Vrbanus quartus.

¶ Non valent statuta per qua inquisitoris heresis officium impeditur vel retardatur.

CAP. IX.

STatutum † ciuitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis hęreticæ prauitatis directe,[f] vel indirecte,[g] ne in eo libere procedi valeat, contigerit impediri, vel quomodolibet retardari,[h] nullius existere firmitatis: ipsiusque ciuitatis vel loci dominum, Potestatem, Capitaneum, Consules, vel Rectores, per quem, vel quos eadem ciuitas, seu locus regitur, quocunque nomine[i] censeantur, ad statutum huiusmodi loci diœcesano vel eius uicario, aut inquisitori seu inquisitoribus labis præfatæ, sine moræ[k] dispendio † exhibendum; & si tale[l] inuentum fuerit reuocandum omnino, uel saltem eatenus moderandum, quod per illud inquisitionis processus non impediantur, uel aliquatenus retardentur,[m] per censuram ecclesiasticã decernimus compellendos.[n]

¶ Officium inquisitoris heresis morte concedentis non expirat etiam quo ad negotia prius non cœpta vel extorta. hoc dicit.

¶ Clemens quartus inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

CAP. X.

NE † aliqui[o] dubi-

a ¶ Delinquentis.] nam grauius delictum est grauius uindicãdum. 24. q. 1. non afferamus sup. de exces. prxl. tanta. & in æqualibus delictis æquales sunt pęnæ. inf. tit. prox. c. vnico in fi.

b ¶ Religiosi.] Isti si reperiantur hæretici; non sunt dicẽdi religiosi, sed religionis obũbratione fuscati. sup. eo ti. ad abolendam. § primo, &c.

c ¶ Immutationis.] sup. eo. tit. c. pen.

d ¶ Sæculares.] scilicet clerici, vel laici, & cõcor optime. s. ne cle. vel mon. c. sed nec.

e ¶ Consimilibus.] de quibus vidisti. sup proxi §.

STatutũ.] Primo constat statutum ꝑ quod directè, vel indirectè impedit, vel retardari inquisitionis officium. Secundo: ibi, Ipsiusq; officiales ad quos spectat, iubet excõicari, si illud non reuocent, vel tẽperẽt. Dicit Archi. ꝙ olim incipiebat, multorũ, & fuit multũ abbreuiata. & aliud hic nõ glossat. Ioan. Mon. dicit, quod inter terminos illius decret. & sup proxi §. sacerdotes. nõ cadit iuris diuersitas; cum tam laici, q̃ clerici subiecti sint inquisitionis officio, & hoc minus dubium: quia ibi, sit ut a priuato, hic autẽ ut a iudice: quod est grauius. Io. And.

CASVS. Communitas huius ciuitatis fecit unum statutum, per quod statutum impeditur inquisitio contra hęreticos facienda; quia fecit statutum, ne aliquis ciuis posset de crimine hæresis accusari, vel ne aliquis ciuis huius ciuitatis posset ferre testimonium in crimine hęresis; Quæritur quale erit officium inquisitoris fidei a sede Apostolica deputati circa tollendum huiusmodi statutum? Respondetur, ꝙ ipse inquisitor fidei conuocabit ciues, & eos compellet, ut sibi exhibeant illud statutum, & si uideat, ꝙ per illud statutum impediatur inquisitio prauitatis hæreticæ, poterit compellere ciues ad tollendum & rumpendum illud statutum, uel ad modificandum illud statutum, ut non tollatur inquisitio hæreticæ prauitatis. Not. primo argu. ꝙ quælibet vniuersitas potest sibi facere statuta, de quo sup. de consitu. cum omnes.

Nota secundo, ꝙ ordinarius loci potest petere editiones statutorum laicorũ, ut uideat si sint aliqua contra fidem catholicam. Dom.

f ¶ Directè.] puta ne aliquis ciuis illius loci accusari possit, vel contra eum inquiri super crimine hæresis; vel ꝙ nullus contra alium de crimine hæresis audeat testificari, vel his similia.

[Gl. duæ seq. notant duo, & in secundo fit remissio.]

g ¶ Indirectè.] puta ut nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo q̃ a potestate, uel ut nullus alius quã potestas possit aliquem capere, vel capi facere: vel ut nullus nisi sit de familia potestatis, possit arma portare vel his similia.

h ¶ Retardari.] nota contra generale illud, quod differtur non aufertur. 14. q. 6. c. 1.

i ¶ Nomine.] supra eod. lib. de elect. fundamenta.

k ¶ Moræ.] nota moram vitandã: de hoc dixi s. de elec. c. vlt. ADDITIO. Cõcord. constitutio Ioan. execrabilis. § qui vero. & § porro. Io. And.

l ¶ Tale.] scilicet, qđ directè, vel indirectè impediat vel retardet.

m ¶ Retardetur.] vnde de statuto de nõ portãdis armis excipiuntur inquisitorũ familia, & his similia. ADDITIO. Non tamen debẽt Inquisitores abuti concessione portationis armorum, vt in cle. eo. tit. c. nolentes.

n ¶ Compellẽdos.] sic sup de iureiu. c. licet. de excep. c. ult. j. de sent. excom. decernimus.

NE aliqui.] Primum ponit dubiũ, quod secũdo declarat: ibi, præsenti.] ¶ Pro intellectu huius c. est præsupponẽdũ primo illud. qđ hr in c. gratũ. de offi. deleg. in antiq. videlicet, quod iurisdictio delegata expirat morte mãdantis, re existente integra. Item secundo est præsupponendũ, ꝙ Inquisitores a sede Apostolica deputati habent iurisdictione delegatã.

CASVS. Papa deputauit aliquẽ inquisitorẽ in prouincia Burdegal. iste Inquisitor cępit inquirere contra aliquos, qui erãt suspecti de crimine hæresis: uel non incepit inquirere nec exercere suã iurisdictionẽ delegatã; postea hoc pendente Papa mortuus est; nunquid est expirata iurisdictio inquisitoris ad minus quo ad causas non inceptas; Vř ꝙ sic per dictũ c. grauatũ. allegatũ in ꝑsuppositione. Respond Rom. Pontifex dicens, ꝙ in hoc suo decreto statuit & ordinat, vt per mortẽ Papæ nõ sit extincta iurisdictio inquisitoris, et si crimẽ hæresis nondum erat ortum, puta quia tpe mortis Papę Titius non erat hęreticus, postea mortuo Papa incepit esse hęreticus male sentiendo de fide, certe inquisitor poterit inquirere de isto crimine, & Titium punire, & hoc est fauore fidei. Nota primo arg. quòd concessio facta sub nomine summi Rom. Pontificis videtur facta contemplatione dignitatis & non contẽplatione nominis proprij, de quo sup eod. lib. de rescrip. si gratiose. Nota secũdo, quod multa statuũtur pro fauore fidei contra regulas iuris cõis Dom. (Prima gl. dat simile, & sumat.)

o ¶ Ne aliqui.] Sicut officium legati non expirat re integra mortuo Papa, vt sup. de offi. lega. c. 2. sic & officium inquisitoris hęreticę prauitatis in fauorem fidei re integra non expirat, ut hic.

ADDI-

† Quæ sit illa dixi s. e. c. 1. & illa pęna, est a can. nõ legib. inuenta. l. aũt dãnũ. §. solent. ff. de pęn c. quãuis. de pęn. j. eo. Ana c a nobis. i j. colla. de aposta. Fon.

† Cõcor. rescriptũ Inno. iiij. incip. Ad extirpanda. §. cæterũ teneat. & aliud rescriptũ Alex. iiij. incip Implacida cessatio. quę habentur impressa ĩ bullario Litterarũ Apostolicarum ꝓ officio sãctissimæ Inquisitionis.

† Faciunt no ꝑ Doc. c. si. s. eo. de immu. eccl. dicẽtes, ꝙ eps cogit laicos fateri quod nõ lẽdũt statutis suis ꝑiudicare ecclesię. arg. gl. 2. pueni de arbi. & q̃ no. Archi. 2. q. 1. c. Lothari. Fon.

† Vide Dec in c. causã matrimonij ext de offic. deleg. & Aclatanũ trac. de hæret. notab. 4.

ADDITIO. Et intellige de inquisitione simpliciter. nam si cum clausula, & usque ad voluntatis beneplacitum, distingue, vt sup. eodem, lib. de rescrip. si gratiosa. Io. And.

a ¶ Expiret.] sicut potestas delegatorum datorum ad causas, supra de offi. delega. vndique, & cap. gratum, & capit. relatum.

b ¶ Incepta] de quibus non dubitabatur per iura proxime inducta, & non incepta: quia per quemlibet iudicialem actum, et preter citationem iurisdictio perpetuatur, vt dici solet in decre. de offi. dele. licet. ibi, vti non cœperit.

c ¶ Non cœpta] no. quia si hoc esset speciale fauore fidei catholicæ, vt j. d. ergo vbi nõ est fauor eius, cõtrarium est regulare & sic nota terminatam quæstionem no. j. de offi. deleg. licet. qua quæritur, an perpetuatio facta in vno articulo, perpetuetur in alijs per easdem lras legagato commissis. ad idẽ sup. eo. lib. de off. deleg. c. vlt. §. officiũ. & est in hoc dña inter istum inquisitorẽ & conseruatorem, vt ibi patet.

d ¶ Emerserant.] vt si tempore mortis Papæ non erat fictus hæreticus: postea lapsus senserit. hæresim hoc poterit cognoscere inquisitor.

e ¶ Fauorem.] sic sup. eo. in fidei fauorem, & sup. eo. accusatus. §. licet cum sim. in hoc tit.

Nota ad quẽ inũdõ perpetuata in vno articulo, an censeatur perpetuata in aliis articulis.

tationem solicitam excitantes in dubium reuocent, an officium inquisitionis hæreticæ prauitatis solicitudini vestræ infra certos limites ab Apostolica Sede commissum, expiret [a] per mortem Romani Pontificis, qui commisit: Præsenti declaramus edicto, ipsum officium, non solum quo ad negotia viuente mandatore incepta, [b] imo etiam quo ad integra et non cœpta, [c] et quod plus est, quantum ad ea, quæ tunc nequaquam emerserant, [d] in fauorem [e] fidei post committentis obitum perdurare.

¶ Idem eiusdem.

¶ Informat inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metus anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos, & suos fautores, & etiam in eos absoluendo cum vere redierint.

CAP. XI.

VT † officium [f] inquisitionis contra hæreticos in prouincia, [g] in qua vobis idem officium est commissum auctoritate Apostolica, possitis efficacius adimplere: Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vbique [h] in præfata prouincia simul, vel separatim, [i] aut singulariter (prout negotij vtilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, necnon contra infamatos de hæresi, vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (homi-

† cõcord. re scriptũ Vrbani 4 inci. licet ex oib. vñ hoc c. accipiet lucẽ hr ĩpressũ ĩ bullario literarũ p Offõ Sanctissimę Inquisitionis.

VT officium.] Diuiditur in tres partes: Secunda ibi, Verum. Tertia: ibi, compelcendi.

ADDITIO. Et dicit Arch. quod olim incipiebat licet Ioan. And. Io. Monac. qui diuidit decre. in quattuor partes, de hac facit partem secundam: ibi, Si vero in alijs con cor. Io. in. And.

¶ Præsupponamus primo illud, quod habetur in capit. cum causam. de offi. deleg. in antiq videlicet, quod si a Sede Apostolica committatur aliqua causa simpliciter duobus iudicibus delegatis, vnus nõ potest procedere absque alio, & si procedat, suus processus erit nullus.

CASVS. Papa in prouincia Burdegal. deputauit duos vel tres inquisitores fidei simpliciter: vnus illorum inquisitorum alio non consulto, cœpit inquirere contra aliquos hæreticos, vel fautores & receptatores hæreticorum: pro parte illius, cõ quem inquirebatur, fuit oppositum, & allegatum, quod ipse solus non poterit procedere, quia ipse & alij duo inquisitores fidei fuerunt simpliciter deputati, & sic non põt procedere solus absque alus, per c. cum causam, alle. & quod si vellet procedere ad vlteriora, cõtra ipsum, quod ipse appellaret: Vnde consultus Rom. Pontif. respondet, quod fauore fidei ordinat, si committatur officium inquisitionis fieri duobus, uel pluribus inquisitoribus simpliciter contra hæreticos, vel eorum fautores siue receptatores: omnes inquisitores simul, vel separatim poterunt procedere, secundũ quod eis videbitur, quod cũ hæresis poterit melius tractari. Sed ponamus, quod aliquis suspectus de hæresi, vel fautor, & receptor hæreticorũ, non potuit ad plenũ conuinci de hæresi: verumtñ erat suspectus: Inquisitor indicit sibi purgationem: ipse autẽ ad iudiciũ inquisitoris se purgauit cum abiuratione suæ hæresis: postea iste vult redire ad vnitatẽ ecclesiæ: vtrum sit recipiẽdus? Respondet, quod sic: tamen inquisitor debet esse cautus, & videre, an tales redeuntes ad vnitatem Ecclesiæ fingant redire, & ne decipiant ipsos inquisitores sub specie agni h. s. vsque ad § Verum. No primo, quod si aliqua cã a Sede Apostolica cõmittatur plurib. simpliciter: vnus delegatus non potest in cã pcedere sine alio: & si pcedat, potest pars aduersa appellare. illud colligit ex isto c. arg. a speciali: quia si speciale sit fauore fidei, ut in causa hæresis unus inquisitorũ deputatorũ simpliciter possit solus de causa cognoscere: ergo ius coe est ĩ cõtriũ: No. quod si hæreticus abiuret hæresim, & velit redire ad ecclesiam: ecclesia nõ debet sibi claudere gremiũ. No. quod talis hæreticus rediens ad Ecclesiam est absoluendus secundum formam traditam in c. cum desideres de sent. excom. in antiq.

[Prima gl. diuidit, & summat.]

f ¶ Vt officium.] Diuido decretalem in tres partes. In prima informat inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominũ metui anteponant in procedendo simul vel separatim contra hæreticos suos fautores, & etiã in eos absoluendo cum vere redierint: & durat vsq; ibi: Verũ quia. Ibi secunda pars, in qua eos instruit in mõ examinationis testiũ, & in personis, quæ testificata scribere debeant, vsq; ad §. compescendi. Ibi, incipit tertia pars in qua eos instruit circa personas, per quas impediri posset, vel differri inquisitionis negotium.

g ¶ Prouincia.] inspicit factum: quia idem in ciuitate, diœcesi, vel alio certo loco.

h ¶ Vbique.] sic ordinarius in qualibet parte diœcesis suæ potest causas audire, & pro tribunali sedere, sup. eo. lib. de offic. ordin. cum episcopus. ad idem de offi. lega. nouit.

[Glo. seq. ponit regulam contrariam, dat simile, & illud determinat.]

i ¶ Separatim.] regulariter contra, nisi ex forma commissionis id habeat. & supra de offi. delega. causam. & cap. cum plures. supra eodem lib. Sed hoc speciale fauore fidei, ut efficacius, &c ut supra dixi. & aequiparantur in hac parte ordinarijs quorum quilibet per se procedere potest. ff. de offi. procons. l. prima. quod de ordinarijs intellige, qui insolidum iurisdictionem habent, sicut est in scholaribus, episcopis, magistris, & doctoribus. C. ne filij pro patre. auth. habita, secus in ijs,

qui

qui non habent insolidum, sicut est cum capitulum cognoscit: quia tunc quilibet singularis per se non est iudex ad hoc, quod no. 15 q. 7 Episcopus nullus. & de offi. ord. irrefragabili, & concor. ad hanc decre. inf. eod. per hoc Io. And.

a ¶ Diuino.] 11 q. 3. Iulianus. hic sup eod. lib. de im munita ec cle clericis. ad idem sup eo vergentis.

ADDITIO Et capi. a nobis 2. in fi. Archid. hic tractat, an valeat absolutio nõ seruata forma, & tenet, quod valet. & vide in praeal le. capit cum desideres Io. And.

b ¶ Procedatis.] hodie restricta est potestas inquisitorum in quibusdam per cle. eo tit. multorum.

c ¶ Labe.] gñaliter, simpliciter. Vel dic ea, de qua suspectus, vel conuictus erat. de hoc dixi sup. eod. accusatus. §. 1. Ioann. And.

d ¶ Formam.] 11. q6. 3. cum aliquis. supra de sen. excomm. cum desideres.

e Ecclesiae quae gremium nõ claudit, s. eo. super eo.

f ¶ Consueuit.] 1. q. 7. quotiens cordis & ca. saluberrimum. de consue. dist. 2. ego Berengarius.

g ¶ Simulata.] 27. di. quod interrogasti. 1. q. 1. sicut hi. 12. q. 5. cauete. est tamen interdum vtilis simulatio. 24 q. 1. vtilem. & dic de hoc, vt ibi. 24. q. 1. officij.

h ¶ Fallentes.] mentiti Deo possunt, fallere autem ipsum non possunt. de con. sue. dist. 2. panem de alteri.

i ¶ Lupum.] sup. de renun. nisi. §. propter malitiã. & 23. q. 4 tres personas. & 61 dist. oportet. Io. And.

k ¶ Verum quia.] Iste § legitur vsque ad § compescendi. Et in eo casus sic figuratur. Aliquis inquisitor haereticae prauitatis a Sede Apostolica deputatus contra aliquem suspectum de haeresi caepit inquirere: ipsum vocari fecit ad comparendum coram se responsurum de fide; qui comparuit in die sibi assignata: fuerunt adducti testes: Quaeritur quam cautelam debet habere iudex in examinando testes; verum possit illos examinare in praesentia solius notarij, vel loco eius in praesentia duarum honestarum personarum, quemadmodum fit in aliis casibus, vt in cap quoniam contra falsam, de prob. in antiq. vel vltra illas duas personas debet adhibere alias duas personas honestas? Respondet Romanus Pontifex, quod in crimine haeresis debent examinari testes in praesentia notarij, vel loco eius in praesentia duarum personarum, & vltra debent adhiberi duae aliae honestae personae: ita quod notarius postquam legerit depositiones testium, dẽt legere corã illis personis attestationes & dicta testium, quae personae habebunt approbare, quod ipse fideliter redegit in scriptis dicta ipsorum testium. Or sanctissime pater, dñ in c. sicut ne cle. vel mona. c saecularibus negotijs se immisceant, quod si notarius, vel tabellio efficiatur religiosus, non debet amplius exercere officium tabellionatus, vel notariatus. Sed verũ in negotio fidei possit religiosus exercere officium notariatus, hoc est, vtrũ possit redigere i scriptis dicta & depositiones testium examinatorum in cã haeresis? Rñdet Rom. Pontif. quod sic: non obstante quocunque statuto, vel iure suae religionis seu ordinis, puta, si haberent statutũ, quod nullus religiosus in quocunque negotio possit exercere officium notarij, uel tabellionis. Nota ex hoc. §. verũ. ibi. [Religiosas, & discretas.] quod ista coniunctio copulatiua, &, ponitur expositiue, pro, id est, nã nõ requiritur, quod illae personae sint religiosae, dummodo sint discretae, & honestae. Nota vlterius, quod acta iudicis nõ requirũt testiũ subscriptio nẽ. c. quoniã contra falsã. de prob. in ant. Secus esset dicendũ i actis extraiudicialibus: quia subscriptio est de substantia instrumẽti. veruntamẽ in actis extraiudicialibus quando sunt duo notarij, non requiruntur testes: quia unus notarius aequipollet duobus testibus. l. dominae ff de testibus. Nota, quod ratione fidei testes in causa haeresis sunt examinandi in praesentia duarum honestarum personarum. Rõ specialitatis est, quia agitur de maiori praeiudicio: ideo cũ maiori cautela est procedendum. No. si notarius efficiatur religiosus, vel presbyter, non põt exercere officium notarij. quia illud officium est saeculare: nam specialiter fauore fidei religiosus, uel presbyter potest exercere officium notarij in causa haeresis: ergo ius commune est contrarium.

l ¶ Duas.] Integrum. n. est iudicium: quod plurimorũ sententiis confirmatur, sup de off. dele ga. prudentiam & ad idem 20. dist. de quibus.

m ¶ Discretas.] semper. n. qui graues causas ecclesiasticas audiunt, debent esse discreti. sup. de consanguin. & affinit. c. 1.

n ¶ Idoneos. sic sup. de proba. quoniam contra falsam, & dic, ut ibi.

ADDITIO. Et in extrauagan. debent. quam allegat sequens glo. Io. And.

¶ In plerisq; codicib. mẽdose legitur ita: diuinoque timore postposito. Iã in quodã manuscripto hĩ ita, hominũ metu, Domini non timore postposito. procedatis.

nĩ metu diuino [a] quia † timore postposito) procedatis. [b] ¶ Si vero aliquis ex praedictis haeretica labe [c] primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiae vnitatem: ei iuxta formam [d] ecclesiae [e] absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eidem, quod iniungi talibus consueuit. [f] Prouiso solerter, ne simulata [g] conuersione redeant fraudulenter, & vos (imò seipsos) fallentes [h] sub agni specie lupum [i] gerant.

¶ *Instruit inquisitores in modo examinationis testium: et in personis quę testificata scribere debeant. h. d.*

¶ Verum [k] quia in tam graui crimine cum multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore durę ac dignae seueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione testium; quos recipi super crimine praedicto, ipsumque contingentibus oportuerit, ad hibeatis duas [l] religiosas & discretas [m] personas: in quarum praesentia per publicam (si commode potestis habere) personam, aut per duos viros idoneos [n] fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. ¶ Ad conscribendas † quoque huiusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia, quae in commisso vobis officio ad scriniarij, seu tabellionis officium pertinent, teneri districte pręcipimus, cum per vos fuerit requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo tabellionatus officium habuisse, aut exercuisse noscuntur; & illos, ẽt quibus idem tabellionatus officium rõne praefati negotij fidei fuit Apostolica Sede commissum, & in posterum committetur; Concedentes hmõi fratribus, nec non & alijs religiosis quibuslibet, qui similiter dũ essent in seculo tabellionatus officium habuerunt † & exercuerunt, qui busuis etiam clericis secularibus officium ipsum habentibus (etiam

† Vide rescriptum Alex. iiij. incip com missae. & rescripto Pij iiij. incipi pastoralis officij cura. hãt Ipressa in ter litt Apostolicas pro officio Sanctissimae inquisitionis.

† al. ita, habuerit & exercuerint.

[Glo.

[Glo. seq. not. ad quæstionem de tabellione facto monacho &c & ponit opinionem Gul.]

a ¶ Præmissa.] per hanc litteram bene patet, ꝙ tabellio factus monachus non potest exercere, quoad alia tabellionatus officium, & hoc est bene patet ex extrauan. ti Bonifacij Debent superioribus de off. ordi circa medium decre. & idem probamus olim per decre. sup. ne cl. vel mo. sicut per l. C. de sacrosan. eccl. l. antepe. 16. q. 1. §. nouarum. C de epi. & cler. l. placet. not. tamen Gulielm. in Spec. de statu mona. vers 17. ꝙ veteres rogationes complebit: sed nouas non assumet. ff. fami. ercifcū. alienationes. ff. de postulā. l. 1. §. casum. ff de neg. gest. nam & seruius. §. si vno. ad idem sup de iud. Iudæi de ciuitate. cū similibus

b ¶ Canonis.] supra ne cleri. vel mona. si cut te.

¶ COMPESCENDI. Iste §. legitur cū breuitatis, vsque ad finem c. Et in eo casus sic figuratur Papa deputauit inquisitorem in ciuitate Pistauié est aliquis hæreticus, qui fuit cōuictus de hæresi: vnde inquisitor ꝯuocauit populum ad prędicādum hæretico: super uenerūt quæstores, qui portabant indulgentias, & voluerunt facere quæstā illo tēpore, quo popul⁹ erat ꝯgregatus ad prædicandum hęretico: nūquid inquisitor pōt inhibere q̄storibus, vt tempore illo non exerceant officium quęsturæ, quousque sit finitus sermo inquisitoris? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic. & illos quæstores ad hoc faciendū poterit compellere censura ecclesiastica, remota appellatione. Sed ponamus, quod inquisitor non potest capere aliquem hæreticum propter impotentiam: quia sunt aliqui, qui impediūt ne hęreticus possit capi: nunquid inquisitor poterit inuocare brachium seculare ad capiendum istos impedientes, ne hæretici possint capi? Respondet ꝙ sic: dicens vlterius, ꝙ ipse ordinet, vt potestates seculares obseruent, & faciant obseruari a suis subditis constitutiones factas ꝯ hæreticos, vel eorum fautores, vel rec. ptatores: & quod ad istud faciendum ordinarij locorum, vel inquisitores hęreticæ prauitatis compellant ipsos iudices. vel potestates seculares mediante ipsorum iudicum secularium, & potestatum iuramento Sed quid si ipsi Potestates, & iudices seculares noluerint præstare huiusmodi iusiurādum, quod obseruabunt, & a subditis suis facient obseruari constitutiones factas per sedem Apostolicam, contra hæreticos vel fautores eorum: vel etiam constitutiones a se de Apostolica approbatas? Respondet ꝙ ipsi sunt priuādi officio & regimine suæ dignitatis, & tandem infames & fautores hæreticorum sunt habendi: hoc dicit in longum. Nota, ꝙ quis non est trahendus extra suam diœcesim vltra duas dietas. cap. nonnulli. supra de rescript. Sed vtrum sit correctum c. statutū, sup. eo. lib. de rescri. quod c. loquitur de vna dieta? Dicēdum est quod non: nisi in quantum ad istum articulum, & hoc fauore fidei, & est speciale hic in fide: nā illud c. statutum loquitur generaliter. Nota vlterius quale debet officiū quęstoris: videlicet, q̄d non debet prædicare, sed simpliciter debet exponere suas indulgē tias: & requirere a populo charitatiua subsidia: Et istud verum, q̄d quęstor non debet prędicare, nisi alio iure esset sibi ꝑmissum. Not ꝙ inq̄sitor hæreticæ prauitatis potest quæstoribus inhibere ne faciant quęsta tpe quo vacat pro fide: & ipsum oportet facere ꝯgregationē populi. Not q̄d inquisitor pt inuocare brachium seculare ad capiēdū illos, qui impediunt ne hæretici possint cap. Nota, quod si iudices seculares nolint præstare auxilium inquisitoribus ad capiē dum hæreticos, vel eorum fautores: sunt ipsi iudices suspecti de hæresi, & priuantur iudicatura.

si ijdem fratres religiosi, & clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercendi libere officium ipsum quo ad præmissa, [a] non obstante statuto aliquo contrario canonis, [b] vel ordinis quocumque vallato munimine potestatem.

¶ *Instruit inquisitores circa personas, per quas impediri posset, vel differri inquisitionis negotium, h. d.*

¶ Compescendi prȩterea monitione præmissa, [c] per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, [d] prædicatores, quæstuarios † (vbi contigerit pro inquisitionis, seu fidei negotio congregationem fieri, vel aliàs eidem negotio quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) a prædicationis officio, quod ad ipsos [e] nullatenus pertinet (quorum interest tantum charitatiua subsidia simpliciter petere, ac indulgentiam, si forte habent, exponere) liberam vobis & singulis vestrum concedimus auctoritate præsentium facultatem. [f] ¶ Deniq; vt circa prȩmissa plene vobis & singulis vestrum coerctionis expedita & inuiolabilis adsit auctoritas; volumus, vt ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) inuocato auxilio [g] brachij secularis, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo: Non obstantibus aliquibus priuilegijs, vel indulgentijs, quibuscumq; personis cuiuluis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, comitatibus, † vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum specialiter vel generaliter, sub quacunque verborum expressione, vel forma a memorata sede concessis, vel in posterum † concedendis: cum ex huiusmodi, vel alijs priuilegijs, & indulgētijs nullum nobis in tantæ pietatis negotio uelimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus [h] dietis edita in Concilio generali.

c ¶ Præmissa.] Hoc est regulare, vt dixi vt 11. quæst. 3. c. indignè. de sent. excom. sacro. in antiq. Ioan And.

d ¶ Postposita.] quia hoc operetur, habes supra de appel pastoralis. & not. eo. tit. vt debitus.

e ¶ Ipsos] scilicet quæstuarios.

f ¶ Facultatem.] hoc vult dicere, quod si facta per inquisitores congregatione pro negotio fidei veniant aliqui de Rugiualli, vel alij quæstuarij. & velint ibi prædicare possunt compelli per censuram ecclesiasticam desistere.

g ¶ Auxilio] 23. q. 5. prodest. de offi ord c. 1.

[Glo. sequens allegat, quærit. atq. prosoluit contrarium.]

h ¶ Duabus dietis.] supra de rescrip nonnulli. Quid dicemus de noua decre. supra eod. lib. statutum. de rescrip. Vides, quod ista decret. fuit Clementis: & sic quo ad hoc videtur ista decre per illam correcta. cum. Et posterior ad idem supra eod. lib. de constit. c. 1. cum. suis concor. Contrarium dico, quia decre illa locum habet in litteris impetratis a parte contra partem: licet in conseruatoribus locum habeat, vt sup. eod. lib. de offi. dele.

† Prædicatores, quęstuarios omino sustulit Conci. Trid. sess. 5. de refo. c. 2. §. vlti. & sess. 21. de refor. c. 9.

† In manuscript. legit cōmitatibus.

† Hic Papa vt imponere legē successori. ꝯ c. si. de rescr. ī. e. & logē hic tex. de priuilegio personæ, & ordinis, secundū Lapū, alleg. sua 106. citatum p Phi. Fran.

† Idē Ioā. Mona. & Archid.

dele.cap.vlt. §.conseruatoris. Sed istud est quoddam speciale fidei fauore, quod non tollitur per generalem constitutionem, licet postea subsecutam. & ad hoc ǰ. de reg.iur. teneri, & quod ibi dixi. Io. And.

a ¶Subiectis] quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. de constit.cap 2 sup.eo. lib. ff de iuris.om. iu di. l.vlt & hoc, quod hic dr̄ habebamus supra c.excommunicamus. 1. §. moneantur.

b ¶Approbatas.] oīa enim nostra facimus quibus auctoritatem nostrũ impertimur. C.de vet. iur. eun. l. 1. §. sed neque (& sup eo.lib.de præbend. si Apostolicæ. Io. And.

c ¶Publicum] sic ǰ. de pœ. felicis & ǰ. c. proximo.

¶ Statuimus insuper, vt Potestas, Capitaneus, seu Rector, vel Consules, seu quiuis alij, qui ciuitati præsunt, vel loco alteri ad præsens, aut præsunt † in futurum, ad requisitionem diœcesanorum, vel vicariorum suorum, seu inquisitorum hęreticę prauitatis, iurent præcise attendere inuiolabiliter, & † obseruare, ac facere a suis subditis obseruari toto tempore regiminis in terris suæ iurisdictioni regiminive subiectis, [a] constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, ipsorumque filios, & nepotes a sede Apostolica promulgatas, ac etiam approbatas: [b] quas qui iurare noluerit, & seruare, vt infamis, & tamquã hæreticorum fautor, ac de fide suspectus, & officio, & honore sui regiminis spolietur; nec vlterius Potestas, Capitaneus, Consul, vel Rector habeatur in aliquo aut decętero in † aliquam dignitatem, vel officium publicum [c] vlterius assumatur; & quæ vt potestas Balliuus, Consul, vel Rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

¶Bonifacius VIII. Inquisitoribus hęreticę prauitatis.

¶ *Comprehendit ista decreta. plura vtilia pro expediendo officio Inquisitorum: dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denuntiationes, dat potestatem vocandi peritos, clerum, & populum, vt eis assistant; dat potestatem procedendi contra illos, qui de sua in aliam prouinciam se transtulerunt, dat potestatem repetendi libros & processus, commutandi, & mitigandi pœnas; priuandi, & priuatos nuntiandi officijs & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum: ita tamen, quod hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia vicariorum suorum consilio, nisi ijdem scienter talibus beneficia contulissent. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XII.

VT [d] † commissi vobis officij debitum vtilius

VT commissi vobis.] Ponit septẽ vtilia pro exhibendo officio inquisitorum. Secundum: ibi, Aduocãdi. Tertium: ibi, cõuocandi. Quartum: ibi, Et ǰ istos. Quintum: ibi, Nec non. Sextum ibi, Priuandi. Septimũ: ibi, Sunt autem. Dom.

CASVS. Papa deputauit inquisitorem hæreticę prauitatis in prouincia Burdegalen. quæritur de potestate ipsius inquisitoris: vtrum poterit publicare, & publicari facere excõicationes, quas protulit in hæreticos, & eorum fautores: puta ꝙ aliquis hęreticus fuit citatus, vt veniret perẽ ptorie, & ꝑsonaliter responsurus de fide, coram tali inquisitore: in die assignata nõ comparuit. vñ inquisitor reputauit eũ contumacem & tanquam ꝯtumacem excõicauit: numquid inquisitor istam excõicationem poterit publicare in prouincia Burdegalen. in qua est deputatus inquisitor? Rñdet Romanus Pontifex dicens, ꝙ vt facilius causa hæresis possit examinari, & veritas super crimine hęresis possit haberi: statuit: & ordinauit, vt inquisitor possit hæreticos citari facere per alios, & snĩas a se latas possit executioni facere demandari: & vlterius ꝙ possit vocare peritos, vt sibi assistant, & præbeant ei ꝯsilium, qualiter ipse debeat procedere ad ꝓlationem sniarum ꝯ hæreticos. Item q inquisitor habeat potestatem ꝯuocandi populum ad prædicandum ꝯ hæreticos, vel eorum fautores. Sed ponamus, ꝙ aliquis hæreticus incidit in hęresim in prouincia Burdegalen. postea se transtulit ad prouinciam Turonẽ. nunquid iste inquisitor deputatus in prouincia Burdegalen. poterit ipsum prosequi etiam in prouincia Turon. Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic, & vt facilius possit veritas criminis haberi, poterit inquisitor ꝓcipere quibuscunq; personis, vt apud eum producant & exhibeant libros siue processus, & registra facta ꝯ hæreticos. Item poterit mitigare, vel commutare pœnas hæreticorum, qui fuerunt ꝯdemnati ad perpetuam immutationem, vel aliam pœnam, ſm ꝙ vĩ debitur ei expediens. Sed ponamus, ꝙ aliquis clericus beneficiatus incidit in hęresim, & coram inquisitore fuit ꝯuictus, nunquid inquisitor poterit tale hæreticũ priuare quibuscũq; beneficijs suis? Rñdet ꝙ sic, dum tñ illud faciat cum ꝯsilio Epi diœcesani. Vel si diœcesanus fuerit absens, ꝙ faciat illã priuationẽ cum ꝯsilio vicariorũ ipsius Epi. Et illud verum, ꝙ requirendi sũt epi vel eorũ vicarij in priuatione hæreticorũ, vel eorũ fautorũ, & receptatorũ a beneficijs, & alijs dignitatibus ecclesiasticis: nisi dicti Epi, vel vicarij sciẽter ꝯtulissent huiusmodi bñficia ꝓdictis hæreticis, vel eorum fautoribus, & receptatoribus tunc non essent requirendi, imo absque ꝯsilio eorum posset inquisitor tales hæreticos, vel fautores priuare dictis beneficijs, & dignitatibus ecclesiasticis. Nota, ꝙ inquisitor hæreticæ prauitatis pt cõmittere alijs vt ipsi publice denũtient snĩas excõicationis, quas ipse inquisitor ꝯ hæret. eos protulit. Ratio dubitandi fuit, q a videbitur, ꝙ inquisitor hoc facere nõ posset, eo, qd vĩ electa industria suæ personæ. ca. viu. sup. de off. dele. Sed ro decidendi fuit fauor fidei, vt in prin. huius c. dr̄. Not. qd vbi criminosus inuenitur, põt ibi de crimine ꝯueniri, l. 1. C. vbi de cri. agi. opor. Nota, qd cum inquisitor priuat hæreticum & filios hæreticorum, beneficijs, & dignitatib. ecclesiasticis. requiritur ꝯsilium diœcesani, q a sicut institutio in beneficijs ecclesiasticis fit cũ auctoritate Epi: ita similiter destitutio debet fieri cum consilio ipsius c. cum ex iniuncto. eo tit. in antiq. Secus esset dicendum cum inquisitor priuat aliquem officijs publicis, quia tunc non requiritur ꝯsilium Epi. Nota vlterius, quod si Eps scienter ꝯtulit beneficium ecclesiasticum alicui hæretico, vel eius filio. poterit inquisitor fidei talem hæreticum, vel eius filium priuare dicto beneficio absque ꝯsilio Episcopi. Veruntñ dicit gl. quod non ꝓsumit, qd Eps sciẽter ꝯtulerit beneficium ecclesiasticũ tali hæretico, imo præsumitur, quod ignorabat ipsum fuisse hęreticum, c. præsumitur. ǰ de reg. iur.

[Prima glo superscriptionem exponit, & summat.]

d ¶Vt commissi.] hic incipiũt decret. Bonifacij, & habent

a Rõ est, quia inter istas cõstitutiones nõ ẽ prioritas, neq; posteritas simul .n. approbatę sunt, facit ad hoc ſm Dom. tex. & gl. l. 2. C. de test. tuto. Foa.

† al. præfuerint.

† al. ita, & seruare.

† al. ad aliquã, &c.

† Vide rescriptũ Vrbani IIII. incip. licet ex oibus. §. vt ergo, extat impressum inter literas Apostolicas ꝓ officio sãctissimæ Inquisitionis.

bent quidam hic rubricam de inquisitorib. hereticę prauitatis, sed non debet hic esse rubrica & fuit error scribentium, & superscriptione prouenient qui putauerunt, quod Bonifacius VIII. esset superscriptio: & residuum esset rubrica. Et comprehendit illa decret. plura vtilia pro expediendo officio inquisitorum. dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denuntiationes: dat potestatem vocandi peritos, clerum, & populum vt eis assistant: dat potestatê procedendi contra illos, qui de sua in aliam prouinciam se transtulerunt: dat potestatem repetendi libros, & processus: commutandi, & mitigandi pœnas priuandi, & priuatos nunciandi officiis, & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum, ita tamen, quod hoc fiat de diœcesanorû, vel in eorum absentia, Vicariorum suorum consilio; nisi iidem scienter talibus beneficia contulissent. hoc dicit. Io. And.

perire, quod interdum duo inquisitores cognoscerent. Pone, peccauit in Rauennati, & transiuit ad Mediolanû, f. in hoc Rauennas & Mediolanensis poterit cognoscere: nec est mirum, vt inf eo. c. per hoc.

ADDITIO. Forsan peccauit adorando, vel degradizando, hoc dico quia vbicunque sit male credens, ibi peccat, & vide quod post Ia. & Pet nor. Cyn. C. de Sum. Trin. l. 1. in fine. Io. And.

& vberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocentij, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum vestigijs [a] inhærentes, vobis & vestrum singulis [b] committendi citationes, & denuntiationes sententiarum, [c] quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores; & fautores eorum tuleritis; [d] Aduocandi quoque prout expedierit, [e] peritos quoslibet, vt vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententijs præbeant consilium opportunum; ac eis, quod super his vobis humiliter pareât in virtute obedientiæ iniungendi; Conuocandi etiam clerum, & populum ciuitatû, castrorum, aliorumq; locorum, prout dicto negotio fidei videritis expedire: Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis inquisitionis officium est commissum, hæresis crimen constituerit commisisse, licet ad alias partes se trâsferendos duxerint, procedendi: [f] Necnon faciendi a quibuslibet [g] assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta, in quibus inquisitiones factæ, ac processus per quoscunque auctoritate sedis Apostolicæ, vel legatorû eius, habiti contra hæreticos continentur: Et illorum, qui vestris mandatis obedientes humiliter stant propter hæresim in carcere, vel muro reclusi, pœnâ vna cum prælatis, quorum iurisdictioni subsunt, mitigandi vel mutandi, [h] cum videritis expedire: Priuandi præterea, vel priuatos nuntiandi dignitatibus, ac alijs beneficiis, ecclesiasticis, de diœcesanorum, vel eis absentibus, vicariorû suorû consilio, & officiis publicis, ac honoribus [i] quibuscunque, eosdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorumque filios, & nepotes, plenam concedimus facultatem. Sunt autem diœcesani in priuando tales, vel nuntiâdo priuatos beneficiis huiusmodi requirendi. Nisi forte constaret legitime, quod ijsdem scienter [k] hmôi personis eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirendos nô esse censemus, sed potius a suo iudice puniendos. [l]

¶ Idem.

¶ Christiani ad Iudaismum transeuntes & redeuntes, hęretici reputantur. h. d. secundum Zen.

CAP. XIII.

Contra † Christianos, qui ad ritum transie-

a ¶ Vestigijs.] in diuersis commissionib. quas suis temporib. fecerant inquisitoribus hæreticæ prauitatis Io. And.

b ¶ Singulis.] possunt enim procedere simul, & diuisim, supra ca. proxi. in princip. Io. And.

c ¶ Sententiarum.] has etiam committunt conseruatores: sed de inquisitorib. maior erat dubitatio; quia illorum ministerium videtur electum sup. de off. de leg. c. vlti.

d ¶ Tuleritis.] vide int cir. fin c ibi plenâ concedimus facultatem, & hoc idem repetas in fine cuiuslibet versi.

e ¶ Expedierit.] sic sup. c. 1 proxi. §. verum. & inf. eod. c vlti. Io And.

ADDITIO cum. n ibi dicatur, quod oportet cum multa cautela procedi, ad tantam cautelam sunt peritorû consilia opportuna Io. Mon.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Procedendi.] Quid in casu conuerso, in eod. s. qui alibi crimen hæresis commisit, & modo est in prouincia huius inquisitoris? Dic, quod poterit cognoscere: quia ubi inuenitur, conuenitur quis de crimine, C. vbi de crim. agi opor. l. 1. & sic secundum hoc esset re-

† Et illud om. si, quasi indubitatû. Io. And.

g ¶ Quibuslibet.] siue sunt ipsi scribentes, vel alij, ad quos quomodocunque deuenerint dicta scripta.

[Glo. seq. recitetur per contrarium, & soluit.]

h ¶ Vel mutandi.] regulariter contra ff. de regu iur. l. Paulus, & l. acta. §. 1. & sup. de offic. delega. in litteris. functus est enim iudex officio suo iudicando bene, uel male, vt ibi. Io. And.

[Glo. sequ. expo... distinguendo.]

i ¶ Honoribus.] not. in ea parte, qua priuat, vel priuatos denuntiat dignitatib. ecclesiasticis, & ecclesiasticis beneficijs, requiritur consilium diœcesani, vel eo absente eius vicarij, quia sicut institutio fit eis auctorizantibus; sic etiam debet fieri destitutio, de institu. ex frequentibus. de hæreti. cum ex iniuncto. in fi. Sed cum priuat officiis publicis, & honoribus nô requiritur consilium eorû, vt patet ex ordinatione illius litteræ, & ideo quia cessat in illis superior ratio. Io. And.

ADDITIO. Sed hodie dic, vt in clem. eo. titu. multum. Io And.

k ¶ Scienter.] simile, sup. eo. c. 2. ad hoc. & inf eo decreuit, & præsumemus ignorare, nisi probentur scire. inf. de re. iur. præsumitur. ff. de proba. verius, quod sane intelligas, ut no in dicta regula, præsumitur.

† Vide Albertinum tract. de agn. asser. cath. & hęre. q. 23. n. 59. & qô. 25. nu. 41.

l ¶ Puniendos.] quia vnde debetur pœna, non venit præmium. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. 1. & 2. in fi. 16. q. 1. c. legi cum simi.

Contra.] primo soluit dubiû, quod secundo fortificat: ibi, Etiamsi. Tertio, illud ampliat; ibi, Et sicut. Pręsupponendum pro intellectu huius ca. quod si quis baptizetur coactè; quia per violentiam fuit

rint, vel redierint [a] Iudæorum, etiam si huiusmodi redeuntes, dum erant infantes [b], aut mortis metu, non tamen absolute [c] aut præcise, coacti baptizati fuerint, erit † tamquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Iudæos [d] conuicti: Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum: sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est † procedendum. [e]

¶Idem.

¶Non confiscantur dotes vxorum innocentium propter hæresim maritorum. h. d. secund. Zenz.

CAP. XIIII.

DEcreuit [f] † fęlicis recordationis Innocentius Papa quartus, ꝙ pro

pra fontes, & fuit immersus cum prolatione verborū: Ego baptizo te in nomine patris, & filij & spiritus sancti: talis non recipit sacramētū baptismi. Secus si coactio esset cōditionalis: puta ꝑpter metū mortis, vel cruciatus corporis consensit, vt baptizaretur: tunc.n. licet fuerit coactus tñ recipit sacrum baptismi. Idem est præsupponendum, ꝙ per sacramētum baptismi obligantur infantes, & etiā ignorantes, vt in c. maiores. de bapti. in ant.

CASVS. Aliquis Titius Christianus abnegato Christo, & fide Christiana, se trāstulit ad ritū Iudæorū: vñ inquisitor fidei fecit ipsum conueniri coram se citatione formata, vt veniret rñsurus de fide: & fuerunt ɔ̄ eum producti testes, q deposuerunt, ꝙ alias susceperat sacramentum baptismi: sed postea illi renunciauerit, & se trastulerat ad ritum Iudaicum. ipse autē ad sui excusationē proposuit, ꝙ per coactione fuerat cōpulsus suscipere sacrum baptismi: & ꝙ ob hāc cām nō fuerat obligatus fidei Christianæ: vnde inquisitor dubitauit, vtrū contra istum posset procedere tanq̄ ɔ hęreticum: Consuluit Romanum Pontificē, qui consultus rñdit cū distinctione: aut ille dū fuit baptizatus fuit pręcise coactus ad suscipiendum baptismū: tunc non est procedēdum ɔ̄ talem ut hęreticum: Aut nō fuit pręcise coactus, sed metu mortis suscepit sacrum baptismi: & tunc dicit Roman. Pontif. ꝙ tam ipse, q̄ eius fautores & receptatores sunt tanq̄ hęretici condenandi. Idem dicendum est de infante minore septenio, qui a parētib. suis, uel aliis fuit portatus supra fontes, ut baptizaretur: nā si renunciet fidei Christianæ, contra ipsum, & suos fautores poterit inquisitor fidei procedere tanq̄ contra hæreticū. Nota principalem est. dictum huius c. ꝙ Christiani transeuntes ad ritum. Iudæorum, sunt hæretici censendi: & tanquam hæretici sunt puniendi. Nota vlterius, ꝙ infantes baptizati ante septennium, licet ignorent qd agant, tñ per sacrum baptismi obligantur ad fidē Christianam obseruandam, & sic ad sacramentum baptismi obligantur etiam ignorantes.

a ¶Redierint] forte prius fuerāt Iudæi, postea facti sunt Christiani: isti dñr redire: hi qui nunq̄ fuerant Iudæi, sed semper Christiani, illi dicuntur transire.

ADDITIO Et sciendū, ꝙ contra secundos hr̄ in officio inquisitionis littera Clementis Quarti, data Viterbij, Pontificatus sui anno tertio. Contra vtrosque littera Greg. X. data Lugduni suo anno secundo: & vtraq; incipit: Turbato corde, & ambæ mandabant inquisitoribus, quod hic dr̄. Item in vtraque sequebatur sic Iudęos autem, qui Christianos vtriusque sexus ad eorum ritū execrabilem hactenus induxerunt, aut inuenerītis de cętero inducentes, pœna debita puniatis: contradictores, & c. inuocato, &c. Constat autē, ꝙ decr. vlt. inf. eod. tit. in fi. reseruat mandata prædecessorib. istius libri constitutionibus non obstantia: vbi autē prædicta littera nō esset, uideretur, ꝙ Iudęi talia facientes nō caderent in officium Inquisitorum. Sicut n. non cadunt propter hęresim, cum constet eos large hæreticos: quia no credunt articulos fidei, in anime recipientes humanitatē Christi, ut no. 24. q. 3. c. illi qui §. quia uero; sic nec proprie cadit in eos iurisdictio, &c. Io. And.

[Secunda gl. obiicit & soluit.]

b ¶Infantes.] i. minores septennio: vñ videbantur non obligati ad fidem: quia ętas illa ignorat quid videat. 1 C. de fal. mone. l. 1. vnde nec spō. alia tales ɔ̄here pñt. sup. eo. lib. de spon. c. vnico, sed ɔ̄rium est uerum: quia tali sacramento obligati sunt etiam ignorantes. supra de bap. maiores. de conse. dist. 4. quæris (vt ratio ibi patet in parte prima, & no. de hoc ca. dist. nih l.) Sicut & puniuntur etiam ignorantes rebaptizatus. eadem distin. qui bis. & cap. seq.

ADDITIO. per baptismum obligantur non solum ignorantes, sed etiā inuiti, dummodo nō obstet præcedens contraria volūtas, vt ibi. Io. And.

[Tertia gl. respondet per distinctionē, & quæstionem.]

c ¶Absolute.] ergo absolute coactus a non recipit sacrum baptismi, sed conditionaliter, & metu mortis coactus bene. 45. dist. de Iudæis. s̄. de bap. maiores. coacta. n. voluntas, voluntas est, 15. q. merito quæritur. Est aūt absoluta coactio, cum qs renitens inuitus, & reclamans fertur ad fontes: & cum verborum prolatione immergitur, & est si. 50. dist presbyteros sup. quod metus cau. c. sacris. (vbi de hoc in 1. glo. Io. And.

d ¶Iudęos] nō ergo pñt isti se iuuare per professionē, q̄ cōtēpserunt. C. de apostat. hi qui sanctā, licet alias infidelis nō recipiatur ad testimonium s̄. de test. c. 1. Io. A.

[Vltima gl quærit, arg. negatiue, soluit contrarium.]

e ¶Procedendum] erit ne per istud c. canon ille correctus. 1. q. 4. Iudæi. Vbi dr̄, ꝙ bona Iudæorum deuoluuntur ad catholicos filios, sed bona hęreticorum sunt cōfiscata. inf. eo. cum secundum: quia correctio iurium est vitanda Dicendum vr̄ ꝙ non, vt istud c. loquatur de pœna personali, non de damnatione bonorum: maxime, quia hæc noua iura qñ corrigere intendunt, hoc exprimunt. sup. de conce. præb. c. 2. inf. de sen. excom c. vlt. Contra vr̄, cum aperte dicat eos puniendos, ut hæreticos: ergo ipsorum bona non deuoluuntur ad filios inf. eod. cum secundum, ꝙ tutius vr̄. 3 Nec necesse est vt noua lex corrigens præcedentem de illa faciat mentionem, sup. eo. de consti. c. 1. Io. And.

ADDITIO. Quod ibi loquitur de Iudęis pręuaricantibus in Christum, intelligitur de alia præuaricatione, non de ista, de qua loquitur hoc c. Ad 11. q. 2. relatum. & q. 3. existimat secun. Arch.

DEcreuit.] Ponit dictum quod secundo determinat. ibi, Quod intelligendum. Io. And.

CASVS Innocentius quartus in quibusdā suis commissionibus dicebat, ꝙ propter hæresim maritorum non debent dotes mulierum confiscari: Quæritur vtrum istud sit verum indistincte? Respondet Rom. Pontif. quod non: imo fallit, qñ mulier scienter contraxit matrimonium cum hæretico, quia tunc etiam dos sua debet confiscari: imo ipsa est de hæresi suspecta: & tamquam de hęresi suspectam potest contra ipsam procedi. Nota primo, quod si maritus committat crimen dignum confiscatione bonorum, non comprehendit dos mulieris: sed a bonis ipsis deducenda est ipsa dos. Not. vlterius, quod mulier contrahens matrimonium cum hæretico est suspecta de hęresi: ideo contra ipsam, vt contra suspectam de hæresi est procedendum: & ideo ipsa perdit suam dotem.

f ¶Decreuit] in commissionibus per eum factis super hęretica prauitate.

† al. est.

† Quo ad hoc, ꝙ puniatur, vt maior dicit Ioā. Mon.

† Verbū, est, deest in manuscriptis.

† Vide Zan. trac. de hæret. c. 25.

2 de materia huius gl. vide Theologos scolasticos li. 4. & 5. & B. Th. p. 3. q 69. arti. 9. & 10.

3 Idē Arc.

a ¶Confiscari.] vt sic mulier mariti odio non grauet, j.de reg.iur. non debet cum suis concor quia nec vxor pro marito conuenitur. C. ne vxor pro marit.per totū, nisi in causa primipilarij. C. in quib.cau. pig.vel hyp. contra l.sacris.

ADDITIO. Vide de consue.c. penu.in antepe glo.

[Vltima glos. soluit duo dubia.]

b ¶Tunc.] scilicet tempore cōtractus ergo si tunc ignorabant; licet postea sciuerint, nō habet locum pœna, vt sic inspiciatur initiū. sup. de emp. & ven. cū dilectis i Præsumunt autē ignorare, nisi probent scire. ff. de probat.verius. de hoc sup. c. 2. & j. de reg.iur. præsumitur. Ioan. And.

pter hæresim maritorum, vxorum catholicorum dotes non debeant confiscari [a] Quod intelligendum fore censemus, nisi forte mulieres ipsæ cum viris matrimonia cōtraxissent, quos hæreticos tunc [b] sciebant.

¶ Idem.

¶ Filij hæreticorum vsque ad secundum lineam paternam, ad primam vero maternam, sunt inhabiles ad beneficium ecclesiasticum, vel officium seculare, si patres ante mortem Ecclesiæ reincorporati non fuerint. h. d. secundum Dominicum.

i Idem Arch. qui ētalle. de elect. dudū, & finēit hoc ad not. in clemē. de consan & affi c. eos qui in 3. glo. Ioan. And.

STatutum.] Primo ponit 1° antiquā. Secundo, duas determinationes ipsi[s]. Prima: ibi, Primum. Secunda: ibi, hoc sane. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum est, quod si quis effectus hæreticus, quod filij sui puniuntur pro delicto patris: ita quod ipsi filij sunt incapaces quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum, & dignitatum et secularium, & hoc vsque ad secundā generationem. Quæritur qualiter illud intelligatur? Respondet Romanus Pōtifex, quod intelligitur in descendentibus per lineam masculinam, quod sunt incapaces beneficiorum ecclesiasticorum vsque ad secundam generationem: sed alij liberi non descendentes per lineam masculinam non sunt incapaces vsque ad secundam generationem: sed solum vsq; ad primam generationem. Et secundum glo. est sensus: Titius est de hæresi conuictus: habet filium, & filiam, ex filio habet nepotem, & etiam ex filia habet alium nepotem, vtrum nepos ex filia sit incapax beneficiorū ecclesiasticorum, vel dignitatum secularium? Respōdet quod nō, sed solum nepos descendens ex filio est incapax illorum beneficiorum ecclesiasticorum, & dignitatum secularium. Vel etiam ponamus, quod mulier hæretica habet filiū, ex eo nepotem, certe solus filius est incapax, & ideo nepos non subiacet prohibitioni. Sed vtrū illud sit verum indistincte, quod filij hæreticorum puniuntur vsque ad primam, vel secundam generationem, siue pater eorum decesserit in errore suo; siue sit emendatus, & correctus, & sic incorporatus Ecclesię? Respondet quod non, sed illud intelligitur de illis, qui in errore suo decesserint, non autem de illis, qui fuerunt emendati, & incorporati Ecclesiæ. Nota primo vnum casum, in quo filius punitur pro delicto patris, puta quādo pater fuit hęreticus. Idem est in crimine læsę maiestatis in l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. vbi dicitur, si quis committat crimen læsæ maiestatis, quia machinatus est in mortem principis, vel suorum consiliatorum, qui sunt pars lateris ipsius principis, debet decapitari, & bona sua debēt confiscari, & applicari fisco, & filij sui puniuntur, quia sunt incapaces cuiuscunque doni, sicut doni legati, etiam passiue, quia vt ibi dicitur, debent esse fœtidi, & debiles, vt vita sit eis tædium, & mors solatium. Simile est in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vt hic. Nota vlterius, quod dictio, vsque stat inclusiue, quia dicit vsque ad secundum gradum: & tamen ipse secundus gradus comprehenditur. Et illud aliquando est in facto, vt si vendam tibi aliquā petiam terræ vsque ad talem arborem: aliquando est quæstio vtrum arbor sit inclusa, vel exclusa.

[Prima glos. respondet per q de qua Innocentius.]

c ¶Innocentij] si loquatur de quarto, habebamus id in commissionibus per eum factis, vt dixi sup. c.proxi. Si dicamus de tertio, posset loqui de decr. sup.eod.vergentis & c excommunicamus. §.credentes.

CAP. XV.

STatutum † felicis recordationis Innocentij, [c] & Alexandri [d] prędecessorum nostrorum, ne videlicet hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque [e] filij vsque ad secundam generationem, ad aliquod beneficium ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quod si secus actum fuerit, sit irritum & inane: Primum & secundum gradum [f] per paternam lineam compre-

†Vide Gōdiss.tract. de hær q. 35. & Zachimū de hæret. ca. 18.

d ¶Alexandri.] iiij. sup.eo.tit. & lib. quicunque. § hæretici.

[Glo.seq dicit quid declarat secundo litteram exponit & declarat: dicit glossam Accursij reprobatam & dat regulam: tertio obijcit & soluit.]

e ¶Inane.] huc usque durat antiqua constitutio: modo sequitur declaratio, in qua declaratur notata per Hostien.sup.eo vergentis, & hanc declarationem hic intelligo: Si Titius fuerit hæreticus, receptator, fautor, vel defensor, & habuit filium, & filiam: vterque ipsorū subiacet prohibitioni, & si ille filius habeat filium, ipse nepos ex filio prohibitioni subiacet: sed si filia habeat filium, nepos ex filia non subiacet huic prohibitioni. Item mulier aliqua est hęretica, & habent filios, soli filij includuntur hac prohibitione: sed nepotes ex filijs non, & hoc intendit hæc declaratio. Et hoc secundo casu cum mater fuit hæretica intelligas, verum si pater fuit catholicus, eius respectus non habeatur, & facit in hoc j. id, quod notatur Accursius. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. vbi dicit, quod eadem est pœna cum mulier committit crimen lęsæ maiestatis quoad descendentes sicut cū vir. Est tamen sciendum, quod vbi alias non caueretur de descendentibus per maternam lineam, illi nullo gradu comprehenduntur per sententiam iuris, vel hominis, vt j.de pœ. vbicunque, sed quod filij etiam filiarum includerentur, videtur probari per decr. supra de pœn. in quibusdam. §. sacri. vbi ponit posteritates & j. tit. proxi.ca. vnico. & videbantur illi puniri, & per verba & per mentem, per verba, quia sunt descendentes, & a verborum significatione non est recedendum. ff. de leg. 3. l. non aliter, & differentia agnationis, & cognationis hodie sublata videtur in Auth. coll 9. de hære. quæ ab intesta. defer. & de mente idem videbatur, quia voluerat constitutio punire hæreticum in filijs 24. q. 3. c. cum ergo. §. sed qui. & ff. quod met. cau. l. isti quidem. si enim ex vnica filia nepotem haberet, & ille non includeretur, non puniretur in filios, idem videtur de mente, ideo ne quis ducat filiam hæretici in vxorem, sicut enim vir infidelis saluatur per mulierem fidelem, sic & damnari posset. Arg. de diuor. gaudemus. Vnde qui emit mancipia, de origine solet quærere, ff. de ædil. edict. quod si nolit §. qui mancipia. sed iure secus est vt in prædicta decretali, vbicumque, infra de pœnis, nisi vbi aliud caueetur, vt hic. & bene facit ff. de senato. l. liberos vbi dicitur, senatores vocari debere ipsos senatores, & filios eorum, & nepotes natos ex eis, nepotes vero ex filiabus nati senatores non dicuntur, sed patris sui conditionē sequentur.

Mulieris hæreticæ filij puniūtur, non autem nepotes.

f ¶Primum & secundum gradum.] idest, filius & nepotes, & hoc patet etiam ex §. seq & supra eo.tit. & lib. vt commissi. ad finem. & est casus quo filius punitur pro-

hendere declaramus; per maternam vero ad primum duntaxat volumus[a] hoc extendi.

¶ Hoc sane de filijs & nepotibus hæreticorum credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse[b] videtur, non autem illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos[c] Ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiam recepisse: quam ipsi vel iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt,[d] vel parati[e] fuerint ad recipiendam eam.

¶ Idem.

¶ Inquisitor Papa super hæresi sine speciali mandato nō inquiret contra Episcopum: sed si eum culpabilem sciuerit, nuntiabit Papæ. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XVI.

INquisitores †[f] hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede, seu alio vel alijs quibuslibet[g] deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra Episcopos nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos; nisi in litteris cōmissionis Apostolicæ,[h] quod hoc possint, contineatur expresse.[i] Si tamen inquisitores ipsi Episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos: id tenebuntur sedi Apostolicæ nuntiare.[k]

¶ Idem.

¶ Non derogatur ordinarijs super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alios deleget. Et super eodem facto Episcopus & inquisitor possunt procedere communiter, vel diuisim, vel proferre sententiam: in qua si discordat, debeant Papæ referre. Et Episcopi qualitercunque procedant debent seruare modum inquisitoribus impositum. hoc dicit. Dom.

CAP. XVII.

PEr † hoc qđ negotium hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab Apo-

---

propter delictum patris. & de hoc dixi supra eod. tit. & lib. c. 2. § hæretici. [in gl. filij]

[Glo. seq. primo facit vim in verbis textus, secundo arg. ad quæstionem.]

a ¶ Volumus.] supra dixit, declaramus: hic dicit volumus: quia ius antiquum punit descendentes per masculinum, declarat ius vetus: inquantum descendētes per femininum, statuit ius nouū. ad idem j. de pœ. vbicūque. Et bene facit hæc littera ad quæstionem, qua quæritur, an filij illegitimi includantur hac prohibitione: & vr̄, φ non: quia non sunt in patris potestate. Instit. de nupt. circa finem. sed φ potestas nil operetur, probat hæc littera, quæ punit descendentes per maternā lineam primi gradus, cum tñ filius in potestate matris non sit, & hoc æquum ne plus habeat luxuria, quam castitas, in auth. de test. & ea, q̄ pa. in fin coll. 4. licet interdum secus s. de biga. quia circa verū est tñ, φ isti alio capite prohibentur, & a successione, vt sup. qui fi. sint legi. per venerabilem. idem. & ab honoribus, 56 di. stin. per tot. supra de fil. presby. per totū.

b ¶ Esse] nunc quia viuunt.

c ¶ Reincorporatos.] quia lapsi fuerāt simpliciter, non relapsi. de quo dic, vt sup. e. tit. & lib. accusatus.

d ¶ Insistūt.] ad hoc supra de tempo. ord. ex tenore. & sup. de fur. cap. vlt.

e ¶ Parati.] ex quo non stat per eos, nō eis debet imputari. de hoc supra de eo qui mit. in poss. c. 1. & 2.

INquisitores.] Primo ponit dictum, a quo vnū casum excipit ibi, Nisi secundo inquisitores informat, qn̄ exceptio locum non habeat, ibi, Si tamen. Io. And.

CASVS. Papa deputauit aliquos inquisitores in prouincia Burdegalensi sub hac forma: Mandamus, vt auctoritate Apostolica possitis inquirere de prauitate hæretica contra quascunque personas, cuiuscunque dignitatis, auctoritatis, vel prærogatiuæ existant: vtrum inquisitores virtute litterarum verborum generalium possint inquirere contra Episcopos? Respondet φ non, nisi specialiter fuerit eis data facultas inquirendi cō Episcopos. ita φ non sufficiunt verba quantumcunque generalia. ideo licet inquisitores sciant aliquem Episcopum hæreticum, non poterunt virtute suæ commissionis inquirere contra Episcopum: sed poterunt & debebunt illud denuntiare Romano Pontifici, vt det eisdem inquisitoribus facultatem specialem inquirendi cō Episcopos: vel vt alijs committat illud negotium: vel aliās faciat secundum quod sibi videbitur. Nota primo, φ in constitutione odiosa non comprehenduntur Episcopi, nisi fiat expressa mentio de ipsis. Nota, φ vbi requiritur expressa mentio alicuius, non sufficit mentio generalis, quātumcunque fiat per verba generalia, quæ videntur comprehendere personam, de qua debet fieri expressa mentio.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Inquisitores. Inquisitor Papæ super hæresi, sine speciali mandato non inquiret contra Episcopū. sed si eum culpabilem sciuerit, nuntiabit Papæ.

g ¶ Quibuslibet] de quibus minus dubitatur.

h ¶ Apostolicę] nota hanc litteram: nō dicit in litteris commissionis Apostolicę, vel aliorum, a quibus deputati fuerunt, Ꝯm quod dicebat in principio. 2 per qđ ostēsum vr̄, φ inquisitor deputatus ab alio, q̄ a Papa, etiam si habeat expressum mandatum, inquirere cō possit ꝯ Epm. & licet antiqua iura dicant, φ synodus audit causam criminalem epi, licet depositione ea pç reseruet. 3. q. 6. accusatus, & c. 15. q. 4. duodecim tamen cōmittere non poterūt in hoc casu. & illi inquisitores non poterunt inquirere, etiā, vt instructam ꝫ remittāt causam. s. de app. constitutis. quia non solum diffinitio sed processus, & inquisitio est ipsis interdicta per hoc c.

ADDITIO. Concor. j. eo. vt inquisitionis. § prohibemus, quod ibi not. in glo. 2. in fi. Io. And.

i ¶ Expresse.] quantumcunque igitur sint verba expressa generalia: puta vt inquirere possit contra quoscunque cuiuscunque conditionis, dignitatis, aut status, non inquireret contra Episcopos: nisi id exprimatur propter prærogatiuam Episcoporum, ad idem j. de sent. excom. quia periculosum.

k ¶ Nūtiare] quam cito poterunt propter periculum, quod ex facto posset insurgere. concor. supra eo. lib. de cler. ægr. c. vlt.

PEr hoc φ negotium.] Tres sunt partes, quæ patent. Secunda ibi, Vtrum. Tertia ibi, Siue. Io. And.

CASVS. Papa deputauit inquisitorem in diœcesi Pictauien. committendo sibi facultatem inquirendi generaliter ꝯ quoscunque hæreticos: vtrum Papa per illam cōmissionem videatur ademisse potestatē ordinario iudici, vt

non

---

eidē Ioā. And. Phi. notantes ex gl. qn̄que appellatione filiorum venire illegitimos Bal. in l. pronuntiatio. ff. de ver. sig. Imol. in l. ex facto. § si quis rogatus. ff. ad Trebel. pulchre H. p. l. infans. ff de sica. Font.

† Vide cōcil. Tridē. sess. 24. de ref. c. 5. & Repertoriū inquisi. verbo Eps.

2 Et simile in cle. de pœ. per litas. vt ibi remittam idem Io. Mo. & Archi. Io. A.

† Declaratur hoc c. per extrau. Benedicti incip. ex eo. hī tit. de hæret.

3 Vide Gondisalu. suū tract. de hære. q. 7. num. 15.

non possit inquirere contra hæreticos? Videtur quod sic, per ca. studuisti. de offi. lega in antiq. vbi si Papa mandet alicui legato cognitionem alicuius causæ spectantis ad iurisdictionem iudicis ordinarij, videtur illã adimere à iudice ordinario: ita quod manus ipsius ordinarij sũt clausæ, vt non possit de illa causa cognoscere: sic in proposito videbatur in negotio fidei, cum Papa committit alicui Inquisitori negotiũ fidei, quod videatur cognitionem illius ademisse à iurisdictione iudicis ordinarij. Hoc tñ non obstante rñdet Romanus Pontifex in contrarium: quod per hoc nõ est suspensa neq; ligata iurisdictio iudicis ordinarij: & inter ipsos nõ est locus præuentioni, imo quilibet ipsorum potest per se cognoscere, c. dispendia. de rescriptis. libro eod. & sic istud fuit ordinarium in fauorem fidei. Sed ponamus, quod ordinarius loci cœpit inquirere & procedere contra aliquem hæreticum, verum contra eundem, & eodem tempore possit Inquisitor inquirere, & procedere. Rñdet quod sic, & si velint possunt simul procedere: sed si velint, possunt separare, & separatim procedere: sed demum concluso & renunciato in causa, debẽt Inquisitor & ordinarius conuenire in eodem loco, & cõmunicare suos processus. Et si possunt cõuenire in eadẽ sententia, certum est, quod habẽt ferre sententiam, si vero non possunt concordare, debent referre ad Papã. No. ibi Se. de Apostolica, quod ordinarius procedens contra aliquẽ hæreticum, debet obseruare illũ ordinem, quem obseruaret Inquisitor deputatus a sede Apostolica. Sed quæritur, quis est ille ordo, quẽ obseruaret inquisitor? Rñ. quod partim est expressus in corpore iuris cõis, & partim est expressus in sua commissione. No. vt dr in ca. ad abolendam. eod. ti. in antiq. quod si exempti sint suspecti de hæresi, Papa facit ordinarios suos delegatos tanquam ad aliud crimen hæresis, vt auctoritate Apostolica non ordinaria procedant contra tales exemptos, sed quantum ad non exemptos, ipsi procedant auctoritate ordinaria.

stolica sede generaliter [a] in aliqua prouincia, ciuitate, vel diœcesi delegatur, diœcesanis episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata [b] (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. ¶ Verùm vt dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quod per episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel diuisim: [c] & si diuisim processerint, teneantur [d] sibi inuicem communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri: [e] & nisi hoc casu inquisitores in sententiæ prolatione diœcesanis, vel e contra duxerint deferendum, [f] per vtrosque simul sententia [g] proferatur: in qua fere(n)pa si nõ conuenerint, per vtrosque negotium sufficienter instructum ad sedem Apostolicam remittatur. [h] † ¶ Siue autem ordinaria, siue delegata episcopi potestate procedãt: illum in procedendo modum obseruent, quem Inquisitores possunt & debent per iura [i] communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes [k] sedis Apostolicæ obseruare.

quod dic vt sup de offi ord. licet. & c. graue. vel habent delegatam à iure, sicut est videre in hoc crimine super exemptos. sup. eo. tit. ad abolendam in fine.

c ¶ Diuisim] & sic plures Inquisitores communiter & diuisim de hoc crimine cognoscere põt sup. e. ti. & lib. vt officium: saluo eo quod dicitur j. eod. multorum. in clemẽ.

d ¶ Teneãtur] no. quod non dicit, possint, vnde non relinquitur eorũ voluntati, cum in hoc necessitati subijciat Io. Andr.

[Gloss. seq. allega. duas concor. quærit, & soluit.]

e ¶ Veritas inueniri.] ad quod elaborare iudex debet 14. quæst. 2. quanquam n. sup. de proba. quoniam contra. Sed quid dices, si processus isti inueniantur esse cõtrarij? tunc ipsi considerabunt, qui vero proximiora loquãtur & per ipsorum dicta se iudices informabunt, supra de testi. in nostra. ff. de test. l. 39. dist. ego solus. Si autẽ episcopus secundum suũ pronunciare vult processum inquisitor secundum suum, quod iuris infra sequitur.

f ¶ Deferendum.] ad idem sup. de rescrip. pastoralis.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

g ¶ Sententia.] licet ergo de vnius delicto inquiratur per plures etiam diuisim, vnica tamen snia fertur. Et sic non obstat sup de offic. leg licet. ff. nau. cau. ita licet vbi dicitur, quod de delicto vnius sæpius non quæritur, quia illa loquuntur, quando iam pronunciatum est quod dic vt not. 2. q. 5. habet hoc proprium. & sup. de accus. de his.

ADDITIO Idem tenet Io. Monac. & Arch. qui alleg. no. per Innocentium in de pur. cano. c. pen. Ioan. And.

h ¶ Remittatur.] quid iuris alias cum iudices discordant habetur sup de re iud. c. vlt.

i ¶ Iura communia.] sup. & inf. hoc eo. tit.

k ¶ Ordinationes.] etiam hoc volumine non insertas, dummodo non his constitutionibus contraria. j. eo. ca. vlt. [in fi. sunt enim ibi reseruatæ, & de his loquitur proœmium huius lib. in fin.

¶ Idem.

¶ Episcopis & Inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino pareãt domini temporales, & de eo crimine nõ cognoscant: aliàs prout dicitur hic puniuntur. h. d. secundum Zenze.

CAP. XVIII.

Vt inquisitio-

[Prima glo. notat a contrario.]

a ¶ Generaliter.] bene dicit, quia secus esset, si fieret de certis criminibus, & personis specialis commissio, quantum enim ad illam causam præiudicaretur ordinariæ potestati, vt supra de offic. deleg. studuisti quia genus per speciem, &c. j. de reg. iur. generi. cum suis concord.

ADDITIO Idem cum glo. tenet Arch. & idem Io. Monac. licet prius et studuerit multa verba, &c. Io. Andr.

[Glossa secunda specificat dupliciter delegationem hominis & iuris.

b ¶ Delegata si habent.] forte habent delegatam ab homine, quod accidit in ordinario, cum Papa ei committit crimine, secus si eũ monet ad suũ officium excitando.

Vt inquisitionis.] Iudices seculares tenentur obedire in negocio fidei episcopis & inquisitoribus, præcipue in ijs, de quibus in littera. Item crimen hæresis est mere ecclesiasticum, ideo iudex sæcularis de eo nullo modo potest cognoscere, nec principaliter nec incidenter h. d.

CASVS. Episcopus Pictauien. vel Inquisitor à sede Apostolica deputatus vult contra aliquem hæreticum procedere forte ad ipsius captionẽ & incarcerationẽ, videt ipse episcopus vel Inquisitor, quod non est sufficiens ad ipsum capiendum, requirit iudicem secularem, vt sibi præbeat auxilium, verum iudices seculares teneantur obedire episcopo vel Inquisitori sedis Apostolicæ in captione & incarceratione suspectorum de fide? Respondet Pontifex dicens, quod leges factas a Federico Imperatore,

a Vide Philippum Decium consi. 137.

a Quis possit vti ordinaria & delegata potestate. & an quando iurisdictio datur iure, intelligatur data priuatiue, an vero accumulatiue, vide Felynum & Decium in ca. ceterum. de iudic.

† Vide Eichinum tractat. de hæret. ca. 5. & Reper. inquisitorũ verbo, Episc. §. quod episco.

nis [a] negotium contra hæreticam prauitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei nostris temporibus prosperetur, leges [b] † quasdam per Federicum olim Romanorum imperatorem, tunc [c] in deuotione Romanæ persistentem Ecclesiæ, promulgatas, quatenus, [d] Dei & Ecclesię sanctæ suę honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequuntur, & statutis canonicis non obsistunt approbantes, & obseruari volentes: Vniuersos seculi potestates, & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarum, ciuitatum, aliorumque locorum rectores, quibuscunque dignitatibus vel officijs, aut nominibus [e] censeantur, requirimus & monemus, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, [f] ita pro defensione fidei diœcesanis episcopis, & Inquisitoribus hæreticę prauitatis à sede Apostolica deputatis, aut in posterum deputandis pareant, & intendant, in hęreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti: & vt præfatas personas pestiferas in potestatem seu carcerem episcoporum, aut Inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandauerint, infra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducant, vel duci faciant sine mora: vbi per viros catholicos [g] à præfatis episcopis, seu inquisitoribus vel eorum aliquo [h] deputatos, sub arcta & diligenti custodia teneãtur, donec eorum negotium per Ecclesiæ iudicium terminetur. ¶ Vtq; de hæresi à diœcesano episcopo, vel inquisitore, seu inquisitoribus condemnatos, præ

† Hæ Federici Imper. leges, quarũ hic meminit Bonif. iussu Illustr. Card. inquisitorũ gñalium in vniuersa rep. Christiana, sũt impressæ inter literas Apost. pro officio sãctissimæ Inquisitionis, Romæ anno Dñi. 1578.

ratore, inquantũ respiciunt fauorem fidei illas approbat: postea pcipit, ut iudices seculares in prædictis pareant, & intendant epis & Inquisitoribus fidei à sede Apostolica deputatis. Sed quęritur vtrum iudices seculares possint de isto crimine cognoscere saltẽ ꝯ mere laicũ? Rñdetur qp nõ: quia crimen hæresis est mere ecclesiasticũ, hoc est, crimẽ hęresis est mere de foro ecclesiastico. & ideo iudices seculares non poterũt de eo cognoscere, nec principaliter neq; incidẽter. Postea imponitur pęna potestatibus sęcularib⁹ facientibus ꝯ istam constitutionem. [Olim] No. qp Federic. fuit aliàs Imp. Romã. sed postea p Innocẽtium quartum fuit depositus eo, qp erat schismaticus, c. Apostolicæ. supra de re iud. eo. lib. [Terminetur] Si episcopus vel Inquisitor habeat carcerẽ põt eligere vt suspectũ de hæresi reponat in suo carcere, vel in carcere iudicis secularis: & pro captione & cõductione hęreticorũ põt requirere potestatem secularẽ, vt sibi prębeat auxilium circa suspectos de hæresi: sed tamen potestas secularis non adhibebit custodiam ad custodiendum istos suspectos: sed ipse episcopus vel Inquisitor [Indilate.] Vnde snĩa lata in causa criminali põt mãdari executioni statim nõ expectato lapsu decem dierum: Ideo dicit textus. Indilate. Veruntñ tenet Panorm. quod etiam in causa criminali, non debet snĩa exequi, nisi prius lapsis decem diebus, licet istud non seruetur, imo illa die, qua fuit lata snĩa, demandatur executioni. [De hoc crimine.] Istud crimen est mere de foro ecclesiastico: sacrilegium est misti fori: ideo si laicus sit sacrilegus, põt accusari coram iudice ecclesiastico vel seculari: sed inter eos est locus præuentionis, iuxta notata in ca cum sit generale de fo. comp No. ex isto capitulo principalem effectum, ad quem emanauit pręsens c. videlicet, qp si episcopus vel Inquisitor prauitatis hæreticæ cognoscit se impotentem ad capiendũ suspectum de hæresi, vel alium malefactorem, potest requirere iudicem secularem, & quod plus est, poterit eum monere sub pęna excommunicationis & potestas secularis tenetur sibi impertiri auxiliũ. Idem dicendum est cõtra, vt si potestas secularis habeat aliquem subditum quem non põt cõprimere, si ille subditus potestatis secularis timeat excommunicationem, potest iudex secularis requirere iudicẽ ecclesiasticũ, vt talem suũ subditũ excõmunicet, & hoc facere tenebit ipse iudex ecclesiasticus c. 1. de of. ord. in antiq. No. vnũ casum, ĩ quo iudex secularis non põt suũ subditũ, puta mere laicum condenare, videlicet qñ crimẽ est mere ecclesiasticũ, vt si sit crimine hæresis. No. vlterius, qp iudices seculares facientes ꝯ istam cõstõnem sunt excõicati, tñ ab illa excõicatione poterit iudex ordinarius absoluere, ex quo Papa nõ reseruauit sibi absolutionẽ. c nuper. de sen. excom. in anti. No. qp iudex secularis si illam excõicationis snĩam sustinuerit p annũ, corde & animo induratus, est cẽsendus hęreticus, & tãquã hæreticus: poterit condemnari.

[Prima gl. diuidit & summat.]

a ¶ Vt inquisitionis.] primo approbat, & seruari pręcipit leges canonibus nõ ꝯtrias p Federicum ꝯ hęreticos pmulgatas. Scdo pręcipit rectores locorum parere inquisitoribus, ordinario, vel alteri eorũ in inuestigatione, captione, custodia, & punitione hęreticorũ, & fautorũ suorũ, eorum proclamationibus, vel appellationib. non obstantibus, ita tñ qp de illo crimine (cum sit mere ecclesiasticum) nec iudicent nec cognoscant, nec ob hoc captos sine licentia relaxent, nec exequi detrectẽt, vel ipsorũ processus impediãt. Contrafacientes, & non parentes, & eorum fautores excommunicat, q̃ si per annum sustinuerint, vult eos vt hæreticos cõdẽnari. hoc dicit.

b ¶ Leges quasdã.] has leges fecit qñ Clemens sub hullo sede gerat. sed eas aliter non habemus quo ad verba, habemus tamen quasdã authenticas Federici, de quibus etiam forsitan intellexit hic Bonifacius. C. de epi. audi. authen. statuimus. signata super l. iubemus. C de hære. & Manichæ. auth. credentes, auth si vero dominus. & authen. Gazaros. habebamus etiam olim quandam ipsius constitutionem in quarta compilatione, quæ incipiebat, Hac edictali. aliàs hac decretali. & erat sub tit. de constu & eadem compilatio. quæ incipiebat Gazaros sub titu. de hæreticis.

c ¶ Tunc.] hoc dicit, quia postea recessit à deuotione Romanæ Ecclesiæ, & per Innocentium quartum in concilio fuit depositus ob certas causas sup. eod. lib de re iud. ad Apostolicæ.

d ¶ Quatenus.] ergo alias non approbat, quia non tenent concor. 10 dist c. 1. & facit, quod not. 57. distin. si quid veri. 16 dist c. 1.

e ¶ Nominibus] concor. sup. de elect. fundamenta c. li.

f ¶ Fideles.] quis enim fidelis, qui non doleat fide læsã? ꝯ de pęn. felicis. ad fin.

g ¶ Catholicos.] vnde non per Iudæos, hæreticos, vel paganos, qui quo ad prædicta suspecti sunt. & est si. sin. de Iudæis, c. penul.

h ¶ Vel eorum aliquo.] hodie dic vt in cle. e. tit. multorum. §. sane. & §. seq.

Sententia super crimine lata, statim est executioni mandanda.

a ¶ Indilate.] No. quòd sententia lata super crimine, statim dilatione postposita mandanda est executioni, quod idem probatur, 2. q. 1. sicut. de pœn. dist. 1. Adam fallit in casib. not. 13. q. 3. cum apud. Quid iuris de alijs sententijs latis super personalibus vel realibus actionibus, not. sup. de offi. deleg. querenti.

b ¶ Puniendos.] quid si inquisitor & ordinarius discordant in mãdato: quia unus mãdat puniri per se cõdemnatum, alter mandat relaxari per se absolutum: tunc videtur supersedendum, donec consulatur Papa. ī. c. proxi. ADDITIO. Vide quæ hic dixi super verbo alterius. Io. And.

De hoc articulo vide citatos ī c. proximè præcedẽti circa finem.

c ¶ Ordinationem.] de ordinationib. loquitur Inn. Alex. & Clemens, quæ sunt reseruatę. inf. c. vlt.

d ¶ Imperialem.] ipsius Federici, quam nõ habemus: sed approbata est sup. in prin. Io. And.

e ¶ Quoquomodo.] idest principaliter, vel incidẽter. cõcor. ī. de ord. cog. tuam. sup. qui filij sint legi. lator. cum si aliàs tñ cognoscit iudex & incidenter, quod nõ cognoscit principaliter. C. de iud. quotiens. ī. de resti. in integ. c. pe. cum suis concord.

al. in se capax: quẽ facit incapacẽ magnitudo causæ, secũdum Io. Mo. vide Abbatem in c. cũ sit. de fo. comp.

[Gl. seq. ponit regulam, & tres casus exceptos.]

f ¶ Cognoscãt.] nota quod licet regulariter de qua re iudex cognoscit pronũciare debeat. ff. de iud. de qua re. ī. de cau. pos. cum super. tñ hoc fallit interdum: sicut cum delegãs reseruat prolationem sententiæ, sup. de offi. deleg. super quaestionum. synodus cognoscit de causa criminali episcopi, & non pronunciat 3. q. 6. accusatus. & c. seq. q. 4. duodecim. adem in casu ī. de rescrip. cũ contingat. vbi ad sui instructionẽ de iurisdictione, cognoscit is, qui super illa nõ pronunciat. Hic tñ vtrumq; expresse vetatur, s. cognitio & pronũciatio: quia iudex huius rei nõ est capax, & concor. ī. de sent. excom. n. si iudex. [& sup eo. inquisitores. vt ibi no. in fine. 3. glo.]

In antiquioribus constãter legit, decrãlent.

fati potestates, domini tẽporales, siue rectores, vel eorum officiales, seu nuntij sibi relictos statim recipiant indilate [a] animaduersione debita puniendos: [b] Non obstãtibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorũ: cum tam secũdum ordinationem [c] prędecessorũ nostrorum, quàm secundò legem imperialem, [d] appellationis & proclamationis beneficiũ expresse sit hæreticis, & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautorib. & defensorib. interdictũ. ¶ Prohibemus quoque districtius potestatibus, dominis tẽporalibus & rectoribus, eorundemq; officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum mere sit ecclesiasticum) quoquo modo [e] cognoscant, [f] vel iudicent: siue captos pro eodem crimine absque dictorum episcoporum siue inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licẽtia vel mandato, a carcere liberent: aut executionem sibi pro huiusmodi crimine a dięcesano vel inquisitoribus, seu inquisitore iniunctã, prompte (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectẽt: vel aliàs diœcesanorum, aut inquisitorũ iudicium, sententiã, seu processum, directe vel indirecte [g] impedire præsumant. ¶ Si quis vero de prędictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorũ officialibus, seu balliuis contra prædicta fecerit, aut pręfato fidei negotio se præfatis dięcesano, episcopo vel inquisitoribus incumbenti se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire, necnon & qui sciẽter [h] in prædictis dederit auxilium, consilium vel fauorem, excõmunicationis se nouerit mucrone percussum: [i] quam si per annũ animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur. [k]

¶ Idem.

¶ Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata, quod probatur triplex argumento legali. Sed apprehensio bonorũ fieri non debet per dominũ sæcularẽ, nisi prius pronunciatũ fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Io. And.

CAP. XIX.

Cum secundũ leges [l] ciuiles, nefarias, na-

g ¶ Indirecte.] ad idem sup. eo. tit. & lib. statutum. s. Ioan. And.

h ¶ Scienter.] ignorantes ergo non ligat constitutio. ad idem sup. eo tit. & lib. c. 2. in prin. & c. ut commissi. in h. & c. decreuit.

i ¶ Percussum.] nota canonem latæ sententiæ: & quia non reseruat absolutionem Papæ, ordinarius absoluere poterit de sent. excom. nuper. in ant.

k ¶ Condemnetur.] ad idem supra eo. tit. & lib. cum contumacia.

Cum secundum.] Duę sunt partes. Prima loquitur de confiscatione. Secunda, de apprehensione: ibi, Confiscationis. Et prima facit duo: inducit .n. tria, vel quatuor argumenta legalia, ex quibus cõcludit: ibi, Bona. Secundũ argumentum: ibi, Et mulier. Tertium: ibi, Ac etiam. Quartũ: ibi, aut rerum. Io. And.

¶ Præmitte pro euidentia, quod hr̃ ī. eo. tit. excõicamus. 1. & 2. respõ. vbi dr̃, quod bona hæreticorum confiscantur. Dominicus.

CASVS. Aliquis Titius, qui plura bona possidebat in diuersis territorijs, diabolo suggerente, & instigante fuit lapsus in hęresim; nunquid ipso facto perdit dominiũ suorũ bonorũ, & dñium ipsorũ transit in fiscum? & quod istud sit verũ, ostendit Romanus Põtifex triplici argumento legali: Nam Papa hic enumerat tria crimina, in quibus ipso facto fit cõfiscatio bonorum: ergo multo magis in crimine hæresis: quod est maius crimẽ, quã sint illa tria crimina. Sed sanctissime, pater, verũ fiscus possit capere illa bona tanquam sua, antequã Titius sit de crimine cõdemnatus? Respondetur quod primo oportet, quod ipse Titius per suum iudicẽ ordinarium, q. est suus iudex cõpetens, fuerit hęreticus declaratus; & tũc demum facta declaratione poterit fiscus occupare illa bona. Nota primo, quod nuptiæ contractæ cum consanguineis, dicuntur esse contra ius naturale. Nota secundo, quod Imperator potest auferre dominium rerum singulis personis causa legitima subsistente. vide Inn. de consti. quæ in ecclesiarum. Domin.

[Prima glossa summat.]

l ¶ Cum secundum leges.] Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem, nisi prius pronunciatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Ioan. And.

turæ [a] contrarias incestas nuptias contrahentes, eo ipso [b] suarum dominium rerũ perdãt:[c] Et mulier, [d] humanam [e] legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis non consentientibus) raptoris † nuptias eligens, bona omnia, quæ per legẽ sibi obuenerãt a raptore, ac alijs consortibus [f] raptus, ipso iure [g] animæ. certoque [h] casu deferantur in fiscum: Ac etiã illicitas [i] species transuehens: Aut rerum vectarum professionem † omittens: [k] earundem specierum & rerum proprietate hoc ipso priuetur: & fisco rerum & specierum dictarũ proprietas acquiratur. Bona [l] hæreticorum (qui grauius, [m] horribilius, ac detestabilius quã prædicti [n] delinquunt) ipso iure [o] de fratrum nostrorum consilio decernimus confiscata.

¶Confiscationis tamẽ huiusmodi executio, vel bonorum ipsorũ occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales, (iuxta Gregorij Papæ prædecessoris nostri declarationẽ) [p] antequam per episcopum loci, vel aliam personam ecclesiasticam, [q] quæ super hoc habeat potestatẽ, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

¶ Idem.

¶ *In causa hæresis, proceditur simpliciter & de plano: & dicta testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XX.

STATVTA

a ¶ Naturæ cõtrarias.] in quibus sexus perdit formã: & scelus est tale, ꝙ non proficit scire. Venus mutatur in aliam formam. C de adul. l. cum vir. & omnium carnalium criminũ pessimum [1] est visus cõtra naturam. 32 q. 7. adulterij. & si totus mundus vteretur illo vitio, nõ excusat ead. cau. & 1. q. flagitia.

b ¶ Eo ipso.] propter hoc facit ad propositum.

c ¶ Perdãt.] C. de incest. nup. l. cum ancil lis. & l. seq. & l. si qs. ff. de ritu nup. l. incesta. & Inst. de nup. §. si aduersus.

d ¶ Et mulier.] repete, & cum ẽm leges ciuiles, mulier, &c. quare hoc dicam, videbis inf. & dic mulier ingenua. C. de rap. virg. l. vnica. § & si quidem: in ancillis .n. & libertinis non habet locum pœna malorum, vt ibi.

e ¶ Humanã legẽ.] C. de raptu virginũ. l. vnica. & bene dicit humanam. i. ciuilẽ: quia ẽm canonũ legẽ secus: rapta enim ẽm nos licite cõtrahit cum raptore, si prior dissensus transeat in cõsensum. 36. q. 2. tria. & c. seq. & sup. de reg. c. pen. & vlt.

f ¶ Cõsortibus.] delicti, vt quia comitati sunt raptorẽ in inuasione vel rapina, vt in prædicta l. vnica. C. de rap. virg. l. vnica. § pœnas autem.

g ¶ Ipso iure.] propter hoc facit ad propositum, & habes hoc in Auth. de rapt. mu. quæ ra. nu. in fi. colla. 9.

[Gl. seq primo exponit litteram: secundo quærit, ponit opi. Io. & contrarium soluit.]

h ¶ Certoq; casu.] cum parentes mulieris non super sunt, nec alter eorum, vel supersunt ipsi, vel alter consenserint talibus nuptijs, hoc casu bona deuoluuntur ad fiscum, vt in prædicta. Auth. de rapt. mulie. in fi. Sed nunquid de iure canonico habebit locum hæc pœna: cum secundum canones licite contrahat, vt s. dixi? Notat Io. [2] 36 q. 2. de puellis. alias § quibus. ꝙ pœna illa locum non habebit secundum canones, secundũ quos cessat interdictum, nisi cum spõsa alterius rapitur. 27. q. 2. statutum. & accedat quod no. 1. q. 3. §. notandum in ti. de secun. nup. c. pen. & ult. & secundum hoc bene dixi sup. repete, & c. & secundum leges ciuiles: quia secundum canones contra. Sed satis videtur, quod licet secũdum nos teneat matrimonium, pœna legis habeat locum in iis. quæ non essent de tẽporali iurisdictione ecclesiæ, cum etiam illa ibi tractet de lucro captando, non de diminutione sui patrimonij, & pœna illa sibi per legem obueniat, quare lex eo quod contulit priuare non potest? [3] & accedat quod dixi s. de reg. iur. c. 1. secus forte in pœna, de qua in prædicta decreuit de secun. nup. ibi enim priuat lex eo, quod non contulit. (Facit ff. de adop. si arrogator. Io. And.)

i ¶ Illicitos.] vt is qui defert arma, ferrum, & lignamina Saracenis. de Iudæis, ita quorund. in. Io. And.

k Omittens.] hoc habet locum in priuato. ff. de vectigal. l. si § diuus. in milite non, vt C. eo. tit. l. 3 & habes hoc, quod hic dicitur. ff. eod. tit. l. commissa. C. eo. tit. l. omnium. & l. si quis. cum simil.

l ¶ Bona hæreticorum.] secus in bonis ecclesiarum, in quibus intitulati erant ipsi hæretici, vt in cle. eo. tit. volentes post principium. Io And.

m ¶ Grauius.] ergo sunt grauius puniendi 23. q. 1. non affirmamus.

n ¶ Quàm prædicti.] s. contrahentes nefarias nuptias: rapta & cũ raptore contraxit: transuehens illicitas species: vel rerum vectarum professionẽ omittens. Io. And.

[Gl. seq dicit determinatũ antiquũ dubium: & dicit a quo tẽpe, causam prorogat. arg. ad quæstionem, & remittit.]

o ¶ Ipso iure.] determinatũ sit ergo qđ olim dubitabatur s. decr. sup. eo. excõicamus. 1. respõso. vbi dicebatur: ita ꝙ bona damnatorum si laici fuerint, confiscentur, intelligamus ergo confiscentur ipso iure, vt hic videtur. & intelligo ipso iure confiscata a tẽpore commissi criminis. C. eo. tit. l. 4. Idem dico in crimine læsæ maiestatis. ff. de dona. l. donationes. secus est in alijs criminibus ff de donat. l. post contractum. [4] Et puto confiscationem hanc locum habere, etiam si ille catholicos filios habeat, & iste textus non distinguit: super hoc tamen fuerunt opiniones no. sup. eo tit. vergentis.

ADDITIO. Bona damnatorum de hæresi, sunt ipso iure confiscata a tempore commissi criminis, intantum ꝙ vendicantur ipsa bona per officiũ, vel fiscum de manibus possessoris, nullo dato pretio per quotcunq; manus transiuerint, vel aliquid loco pretij esset in manibus hæretici, Arg. ff. solu. matr. si cum dotem § si. & l. seq. ff. de leg. 1. l. Imperator. & l. seq. &c. Io. And.

p ¶ Declarationem.] quam habere non habemus.

q ¶ Ecclesiasticam.] secularis enim super hoc ecclesiastico crimine iudicare non potest sup. c. prox §. pen.

STatuta.] istud capitulum diuiditur in tres partes. In prima parte ostendit, ꝙ in causa hæresis est procedendum summariè, & de plano sine figura, & strepitu iudicij. In secunda parte ibi, Iubemus ostendit qualiter in causa hæresis sit procedendum, si immineat periculum accusatoris & testium. In tertia vero parte: ibi, Constitutiones, confirmat constitutiones suorum prædecessorum.

CASVS. Certum est, ꝙ a iure cõi est certus ordo iudiciarius introductus, qui debet obseruari in examinatione causarum tam ciuilium, quam criminalium: videlicet, vt offeratur libellus, iuretur de calumnia, fiat litis contestatio, vt s. de litis cõtestatione, c. vnico, in antiq. & in auth. offera ur libellus. C. de litis contestatione. Item quod quædam sunt de substãtia iudicij ordinatũ, sine quibus processus non valeret. Sed vtrũ illa

[1] Peccatũ contra naturam est oĩum carnaliũ pessimum, de quo vide plene B. Th. 2. 2. q. 154. ar. 12.

† Vide Cõcil. Tridẽ. sess. 24 de refor. matri. c. 6.

† al. professionem.

[2] Qđ hic vr placere Archi. Io.

[3] Quasi sub condi tione tulerit si raptori non nubat.

[4] Si tamẽ alienatio facta esset per volentẽ cõmittere maleficiũ, quod postea cõmisit, vt in Specul. de don. vers. ite pone aliqui. & qđ ibi dixi. Io. And.

sta sint obseruãda in crimine hęresis, cum iudex procedit ꝯ hæreticum? Rñdet ꝙ non, imo ꝯ hæreticum potest iudex procedere sine figura & strepitu iudicij: Vnde ista verba, sine figura & strepitu iudicij, importãt, vt possit procedere sine datione libelli in scriptis concludentis: sed tñ dẽt fieri petitio verbalis scripta apud acta. Item illa verba important, vt possit procedi sine litis cõtestatione, vt probata veritate criminis, fiat condemnatio: tamẽ si reus compareat, est fiẽda litis cõtestatio. Item nõ debẽt omitti probationes: tñ dilatiões breuiores possunt dari. de hoc videatis latius in cle. sępe. de verb. signific. Or. sanctissime pater certum est vt habetur in cap. qualiter & quando de accus. in antiq. ꝙ quando contra aliquem criminosum proceditur per viam accusationis vel inquisitionis, debent sibi exhiberi capitula, super quibus accusatur, vel ꝯ ipsum inquiritur. Item nomina & dicta testium contra ipsum productorum: & etiam nomina accusatorum. Sed quid si aliquis accusetur de hæresi, an iudex teneatur accusato tradere nõia accusatoris & testium contra ipsum productorum & examinatorum? Respõdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut imminet periculum accusatori vel testibus, aut eorum consanguineis: quia iste accusatus de hæresi hēt amicos potentes, qui possent reprimere vel molestare accusatorẽ, vel testes, vel eorum cõsanguineos, tunc iudex non debebit tradere accusato nomina accusatoris neque testium: sed tenebitur illa ostendere alijs personis, videlicet Inquisitori, si epũs procedat contra suspectum de hæresi. Si vero Inquisitor procedit: tunc tradat nomina accusatoris, vel testium episcopo, vel eius vicario, si ipse episcopus fuerit absens, & alijs personis honestis. Sed ponamus, quod Inquisitor timet, ꝙ episcopus vel eius vicarius, aut illæ personæ honestæ reuelent parentibus & amicis hęretici nomina accusatoris & testium, vel alia secreta: Rñdetur, ꝙ Inquisitor potest in eos ferre excommunicationem casu quo reuelabunt secreta, dicendo hoc modo: Profero in vos sententiam excommunicationis, quam incurretis ipsofacto, quotiens reuelabitis secreta ista. Si autem epũs vel Inquisitor videat periculum nõ imminere, potest exhibere accusato nomina accusatoris & testium: & ẽt dicta & depositiones testium: & hic episcopus debet habere rectam conscientiam, vt iudicet periculũ esse vbi est, & nõ esse vbi nõ est: videlicet cũ videat, ꝙ non imminet periculum, faciat exhibere nomina & dicta testium. Si autem videat imminere periculum, non faciat exhibere. Nota primo, ꝙ declarans non dicitur addere. cum hic ponantur illa verba tanquam diuersa vide tex. in clemen. 2. de elec.

No. secundo arg. ꝙ in causis vbi proceditur simpliciter & de plano, non admittuntur aduocati: & sic a contrario: secus vt in plenarijs, cum tex. non prohibeat interessentiam, sed ipsorum strepitum. Not. ex §. iubemus, quod in casibus debet fieri publicatio nominum testium, etiam si immineat periculum graue contra tales personas. quia est speciale in causa inquisitionis: contrarium est regulare.

[Prima glossa diuidit & summat.]

a ¶ Statuta.] in prima parte vsque ibi, Iubemus. cõcedit in negotio Inquisitionis hæreticæ prauitatis procedi posse simpliciter & de plano. In secunda dicit quid iuris, si ex publicatione nominum accusatorum & testium ipsis periculum immineret: & quid si non immineret: & ibi[illegible] ne dicatur peri-

Statu-ta^a quædam^b felicis recordationis Innocentij, Alexandri, & Clementis^c prædecessorum nostrorũ quibusdam declaratis & additis recensentes: Concedimus, ꝙ in inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio^d procedi possit^e simpliciter & de plano, † & absque aduocatorum, ac iudiciorum strepitu & figura^f.

¶ Iubemus tñ, ꝙ si accusatoribus vel testibus in cã hæresis interuenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas inquiritur) videant episcopus

† De ista clausula vide Lanfrancũ cle. sępe. 1. nu. 1. 2. 3. & ibi alios doctores, & Bart. in Extrauaganti, Ad reprimendu, in verbo summarie.

1 Io. Monachus facit quattuor partes de hac parte: facit tertiam. Io. A.

culum vbi non est: vel e conuerso. In tertia: ibi, Constitutiones. statuta prædecessorum suorum super hoc negotio edita, his constitutionibus non aduersa, corroborat. Ioan. Andr.

b ¶ Quędam] aliàs quorundam: aliàs quærendam.

c ¶ Clementis.] Iste & alij hic expressi multum ampliauerũt officiũ Inquisitionis: intãtum quod quia tendebat ad noxam, habuit restringi per alium Clemẽtem in clem. eod. titu. 1. & 2. Ioan. Andr.

d ¶ Negotio.] idẽ s. in alijs quatuor casibus, qui habẽtur in clem. de iud. dispendiosam.

e ¶ Possit] non dicit per quos: intelligo ergo & per inquisitores deputatos a Papa, & per ordinarios, & per delegatos. ad hoc eod. tit. per totum in fi.

[Glo seq. primo ponit distinctionem modernorum hodie terminatam per clem. secundo quærit. arg. pro & contra, & soluit]

f ¶ Figura.] distinxerunt moderni qui notant istam materiam sup. de accus. olim. Inno. & Host. Guli. in Spe. de inquisitione. §. nunc tractemus. ver. quid igitur. 3 si aũt detur potestas procedendi simpliciter, de plano, & sine iudiciorum strepitu: an addatur ibi illud verbum, sine iudiciorum figura. Vt primo casu omnem iudiciorum ordinem seruare teneatur in libelli oblatione, in exceptionibus, dilationibus, litis contestatione, iuramenti & testium receptione, & sententiæ prolatione, & alijs: sed operabuntur illa verba, quod si aliquid omittatur, non ideo vitiabitur processus: & magis poterit partium aduocatorum & testium inutilem strepitum refrænare. tamen omittere non poterit litis contestationem, vel aliud substantiale ꝙ etiam de consensu partium omitti non posset, vt no. sup. de offic. de leg. de causis. sup. eod. lib. de re iud. ca. vlt. In secundo casu quando additur ibi, sine figura, vt hic: nullum ordinem iudiciarium seruare tenetur. argum. ad hoc. C. de lati. lib. toll. l. vnica. §. similique modo 2. tunc enim sufficiet sententia, quamuis omissa solemnitate, vt probatur & no. C. quorum leg. l. vnica, hodie dic vt in cle. de verb. signific. sæpe & vide ꝙ ibi no. in §. glos. Sed dubitari solet, 4 an inferior a Papa etiam legatus in casu aliàs non permisso a iure, possit cognoscere de aliqua causa, vel eam committere de plano summarie sine strepitu & figura iudicij? Et vr̃ quod nõ: 5 absurdum enim esset dicere, ꝙ minor legem maiorum tot vigilijs & laboribus adinuentam tollere possit, 6. de elect. cap. ecclesia vestra, 21. dist. inferior. C. de inoffic. test. si quando. Et in clem. de elect. ne Romani in princ. licet successor conditoris, qui pari fungitur potestate, illam tollere possit ff. ad Trebel. ille a quo §. tempestiuum C. de elect. innotuit. sup. eo. lib. de concel. præb. cap. 2. & ipse idem conditor, qui condidit, sup. eo. lib. de rescrip. statutum. §. 1. & præterea regula dicit, beneficium iuris nemini denegari debere. ꝯ de re. iu. indultum. 28. dist. de his. In cõtrarium quod possit, vr̃: quia legatus omnia pot, quæ Papa specialiter sibi non reseruat, gerit enim vices eius: & si est de latere. maius omnibus post principem imperium censetur habere. sup. eod. lib. de el. ct. si abbatem. Item legatus, quando sibi videtur, secundum æquitatem procedit, sup. de transac. c. vlt. & dicit Apostolus, in cuius locum vr̃ esse legatus: Omnia mihi licent 11 q. 1 aliud. Ad idem ff. de offic. procons. sed in aliam. in d. d. c. post per iura prius allegata, quod inferiori a Papa etiam legatus, iuris solemnitates quo ad hoc tollere

2 Hæ duæ glossulæ desunt in antiquiorib. codicib', & ex lect. Ioan. An. hic fuerũt translatæ.

3 Arg. hoc tract. sup. eo. lib. de ele. indẽnitatib. §. vero. & Ioan. Mo. hic, q̃ oia recido pp Clementinã. Io. An.

4 De hoc in Spe. ti. 2. §. super est in fi. eo. Io. An.

5 Idẽ Do. Phil. l. nec quicq̃. ibi. Bal. ff. de offic. pc. Immo. ca. fi. accõtir. vn. vel in vti. Fon.

6 Vnde infert Phil. ꝙ non ponet clausulam, nõ obstante gl. i cle. 2. in fine de rel. quia illa ponit a solo principe Bal. & l. rei C. de pœnibus impõdea.

vel Inquisitores graue periculum [a] imminere, † si contingat fieri publicationem nominum eorum: ipsorum nomina non publice, sed secretò coram dioecesano episcopo, vel eo absente [b] ipsius vicario, quando Inquisitores procedunt: quando vero procedit episcopus coram Inquisitoribus, si haberi [c] commode possit copia eorundem, ac nihilominus, siue episcopus siue Inquisitores processerint, aliquibus aliis personis prouidis & honestis iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per † totum processum super quo deliberandum est seriose manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: sicque (non obstante quod illis, contra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem.

¶ Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur: praesentis constitutionis auctoritate permittimus, quod episcopus vel inquisitores secretum possint indicare illis, quibus (vt praemissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilij, seu processus sibi sub secreto ab eisdem episcopo, vel inquisitoribus patefacta praeter eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare: [d] sic tamen quod inquisitores episcopum, [e] vel episcopus inquisitores non excommunicent hac de causa: sed ipsi ex iniuncto ex nunc à nobis sub virtute sanctae obedientiae districto praecepto ad secretum huiusmodi teneantur.

¶ Cessante vero periculo supradicto, accusatorum & testium nomina (prout in alijs fit iudicijs) [f] publicentur.

¶ Caeterum in his omnibus praecipimus, tam episcopos, quàm inquisitores, puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas, periculum esse dicant: [g] nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculum immineret, super hoc eorundem conscientias [h] onerantes.

¶ Constitutiones vero, ordinationes, & mandata alia praedecessorum nostrorum in negotio haereticae prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quae constitutionibus suprascriptis † super eadem editis prauitate non obuient, in suos volumus robore permanere. [i]

TITVLVS III.

De schismaticis.

¶ Bonifacius VIII.

¶ In prima parte ponit argum. vsq; ad vers. Iacobum videlicet. in qua dicit quod Columnenses Iacobus & Pe-

---

† Hodie semper p̄sumit imminere tale periculum, & idcirco indistincte solet obseruari, vt in crimine haeresis nunquam publicentur nomina accusatorum, vel testium. vide extrauagantem Innocentij Papae, quam refert Repertorium Inquisitorum verbo nomina.

1 Praesumitur tamen pro id faciat ex iusta causa. vide Bal. tit. de allodiis, in vsib. feudorum, & Gartiam in l. Gal. §. & quid si tm̄. ff. de lib. & posthum.

† Dictio, per, deest in manuscri. codicibus.

non possit in casibus non expressis: vnde ꝙ inferiores non seruantes prodita sunt appellationum remedia. 2. quaest. 6. per totum. solus autē princeps potest ius alterius auferre: cognoscat ergo & committat etiā legatus ordine iuris seruato. Ad hoc ē. de verb. signif. super quibusdā de iure iurā. ad nost. ā. 1. Sic ego No. ad hoc ff de offi procōsul. l. nec quicquā. § d̄ plano & § vbi decretū legatus enim habet instar pro cōsulis. ē. de offi leg. c. 1. e. lib. & procōsul ea, quę communia sunt ꝑ ī lib. seruare debēt, vt in praedicta l. nec quicquā in fine, nec in generali demādatione vl̄ mādatum, ꝙ specialiter mandatum non fuisset. ē. eo. lib. de offi vica. cū in generali. & ī de reg. iur. in gn̄ali & delegatus à Papa ī causa sibi delegata maior est legato. de off. leg. studuisti & ordinario. ē. de off. deleg. sane. 2. & tamen tenet ordinē iudiciarium obseruare. ē de iudi. exhibita. de libel. oblatio. cap. 1. & 3. de lit. contest. cap. vnico cū similibus. Io. And.

a ¶ Periculum.] timetur mors, vel detruncatio ipsorum filiorum vel parentū suorum, vel deuastatio substantiae ipsorum, vel his similia.

b ¶ Absente.] ergo dioecesano praesente cū tam officiali nō fiet. nisi forte vt corā honesta persona, de qua sequitur. Ad idē ē. eo. vt cō. risti. sup. eo. lib. de offi. ord. cap. 3. in fine de temp. ord. cum nullus. §. 2.

c ¶ Haberi commode possit] 22. q. 2. faciat homo. ff. de ver. sig. l. nepos. Io. And

d ¶ Promulgare] vnde ergo nō fiet talis promulgatio, licet iudicatur secretum. reuelans excommunicatus non esset.

ADDITIO Idem Archid.

e ¶ Episcopum] si supra eodem tit. Inquisitores.

f ¶ Iudicijs.] sup. de accus. qualiter & qn̄. §. dēt. & tradi debēt nomina cum dictis, vt possit & de falso arguere, & se plene defendere, vt ibi: tū si hoc omittet parte tacente, non puto vitiari processum. ad hoc sup. eod. lib. de accusat. cap. 1. & 2.

g ¶ Dicant.] simi. supra de rescrip. cum contingat.

h ¶ Conscientias.] si. sup. e. lib. de rescrip. statutū. § assessorem.

i ¶ Permanere] non obstante quod in huius sexti libri volumine insertae non sunt, suntque reseruatae per hunc textū: & de his exemplifica, ꝙ d̄r supra in prooemio huius libri ad finem, et ibi ēt dixi.

Cōtinuatio Ioanni Heliae.

DE SCHISMATICIS.

¶ Dictum fuit supra titulo prox. de haereticis: verū quia schismatici incidūt in haeresim, vt ē inter haeresim & schisma 24. q. 3. ideo post titulū de haereticis, adnectit titulū de schismaticis. Sed pro declaratione tituli quaeritur qui dicantur schismatici? Dicēdum quod schisma accipitur dupliciter, quantum ad propositum sufficit. Vno modo stricte: & tunc schismaticus dicitur ille, qui putat potestatē Ecclesiae esse apud plures. Et licet sciat vnū esse Papā: putat tñ alium habere potestatē. Et sic diuidendo Ecclesiam venit contra illum articulū, vnam sanctam Ecclesiam. Alio modo accipitur schismaticus largo modo: qui nō diuidit potestatem Ecclesiae, quia nō putat potestatē Ecclesiae esse apud plures: sed tamen est rebellis: quia non vult obtemperare Papae, dicens illū nō habere potestatem. Helias Regnier.

† In antiquioribus contra [illegible] praedictis.

Ad

Nota quod schismatici dirimunt vnitatem ecclesiæ, & sic dicuntur committere contra articulum fidei, & vnam sanctam, videlicet quod differentia inter schismaticum, & hæreticum 24. q. 1. §. inter hæresim Domin.

A D succidendos.] Hodie non legitur, cum in parte reuocata fuerit per extrauag. Benedicti, quæ incipit: Dudum bonæ memoriæ, vbi restituit illos ad omnes pœnas hic insertas & non insertas, præterquam a depositione Cardinalatus, beneficiorum, & ecclesiarum, & inhabilitate ad Papatum, & ad bona confiscata, quæ erant alijs concessa. Sed post eum Clemens quintus clementer illos ad Cardinalatum restituit: & ambo in Cardinalatu mortui sunt.

¶ Et post Clementem dom. Io. Papa 22. iuxta interpretationem nominis gratiosus ad Cardinalatum gratiose promouit reuerendum in Christo patrem (quem dignitatis altitudine commendarum, commendari non expedit) dominum Ioan. natu ex milite, in quo virtutum viget accumulatio, domini Stephano illius dom. Ioan. filio: qui cum posteris fuerat hic damnatus: ac dictum ipsius dicti Cardinalis itanc do. Iacobum qui hic lectus in legibus vno anno in eis extraor. sanctam sedem rexit, ecclesiæ Lodorien. præfecit episcopum.

trus olim Cardinales, & filij Ioannis fratres, scilicet dicti Petri diutius expectati noluerunt ad cor redire; sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad vers. Contra natos. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Ioannis, vsque ad vers. Omnem. Ibi quarto imponit pœnas his, qui de cetero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint, vsque ad versic. Hæc & alia. Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. hoc dicit. Ioan. And.

[Prima glossa diuidit & summat.]

a ¶ Ad succidendos.] In prima parte ponit arengam, vsque ad vers. Iacobum videlicet In qua dicit, quod Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad vers. Contra natos. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Io. vsque ad vers. Omnem. Ibi quarto imponit pœnas his, qui de cetero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioan. fauorem præbuerint, vsque ad vers. Hæc & alia. ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari, & iubet similes excessus puniri similib. pœnis in posterum: h. d. Io. And.

CAP. VNICVM.

AD succidendos [a] infructuosos [b] palmites pestiferos & nociuos, quos (quasi ficus [c] fatua) domus [d] † de Columna produxit, nescientes [e] in semitis iustitiæ [f] dirigere gressus suos ad cor reuerti, & agere pœnitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos: Iacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem ipsius, olim sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, [g] & filios quondam Ioannis de Columna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati, posteros &

† Huius appellatione non veniunt bastardi. Pe. de Ancha. Phil. dixi s. tit. proxi. ca. statutum. ad do glo. in clem. 1. de bap. Nic. de Vbal. in trac. de succes. ab intest. Fo.

b ¶ Infructuosos.] Arbor enim quæ inutiliter terram occupat, digna excidi, & in ignem mitti censetur, vt terra, quæ sub nociua occupatione inutilis arboris sterilis habebatur, per nouam plantationem ad fructificandum culturam recipiat congruentem, vt sup. de dolo & contu. veritatis. in princ. in parte decisa.

CASVS. Quidam Iacobus & Petrus de Columna Cardinales elegerunt quendam in Romanum Pontificem, & sciebant alium fuisse canonice electum: & sic erant vere schismatici, vel nolebant obtemperare Papæ: ideo erant schismatici large accipiendo schisma; vnde ipsi noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta; ideo fuerunt habiti processus contra eos; videlicet quia fuerunt priuati honore Cardinalatus, & quibuscunque bonis mobilibus & immobilibus, & beneficijs ecclesiasticis, & effecti fuerunt inhabiles ad beneficia obtinenda. Item frater eorum similiter fuit priuatus quibuscunque bonis & quibuscunque dignitatibus. Et sic illud c. solum ponit processum, qui fuit habitus contra illos duos Cardinales. Sequitur textus. De Columna hodie non sunt nisi duæ domus antiquorum, s. domus de Columna, & domus de Vrsinis. Spiritualiter, eos excommunicando. Temporaliter. eos mulctando. Ex causis. Istas causas non exprimit, ex quo infert, quod iudex in sententia sua non tenet exprimere causas suæ sententiæ, licet sit honestum, quod exprimat. Perpetuo isti per se non poterunt obtinere aliquod beneficium in curia Romana, nec extra curiam vsque ad quartam generationem, vt sequitur. Non inueniat successores. Hic ponitur principalis effectus huius c. videlicet, vt similes excessus perpetrantes puniantur simili pœna. Non principalem effectum, ad quem eum inauit præsens. ca. videlicet quod schismaticus pleuerans in rebellione ecclesiæ, quia scindit & diuidit vnitatem ecclesiæ, est priuandus quibuscunque honoribus & beneficijs ecclesiasticis, & est inhabilis ad beneficia obtinenda. Item punitur confiscatione bonorum. Item præstantes ei auxilium, consilium, vel fauorem incurrunt ipso facto sententiam excommunicationis.

c ¶ Ficus fatua.] Matthæi 7. Lucæ 7. Cum esuriens veniens ad ficum non inuenisset ibi fructum, perpetua sterilitate sua maledictione illam damnauit. 24. q. 3. c. cum ergo. §. sed qui pro persecutoribus.

d ¶ Domus.] non damnat totam domum, sed quosdam infructuosos palmites ex domo, vt s. dixi. & qui sunt illi. j. dicet.

e ¶ Nescientes.] Dauid in Psal. Saluum me fac. obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. nec dixit Psal. id optando, sed iudicando. 37. dist. c. ideo prohibentur. §. 1. vt itaque.

f ¶ Iustitiæ.] cum sederit iustus super sedem, non aduersabitur ibi quidquam malignum. C. de sum. tri. in epistola, inter claras. vnde Psal. Fiant via eorum tenebræ, & lubricum, & Angelus Domini persequens eos. 25. q. 4. c. Nabuchodonosor. §. item qui per prophetam.

[Glo. in q. primo exaggerat, secundo tractat, quo numero testium damnentur Cardinales, & an ille numerus sit hic seruatus.]

g ¶ Cardinales.] quanto maiores erant ingrati beneficiorum se contra ecclesiam erigendo & malignando, grauius puniri debebant. de pæ. dist. 1. principium, & non debent Cardinales damnari, nisi certo numero testium episcopus Cardinalis 72. presbyter Cardinalis 64. diaconus Cardinalis 27. 2. q. 4. præsul. 1 & forte hunc numerum seruauit hic Papa, & forte non, nec id distinguebatur, lex. n. iudicari sibi potuit, sed imponi non potuit super eo li. de rescrip. c. vlt. C. de leg. l. digna vox. sup. de elec. innotuit.

1 De intellectu c. præsul. 2. q. 4 vide B. Th. 2. 2. q. 70 arti. 2. ad 3. arg.

fautores & sequaces eorum) in virtute altissimi exurgentes, spiritualiter, & temporaliter contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro descendentibus in profundum [a] malorum & molientibus inconsutilem tunicam [b] Domini, sanctæ videlicet ecclesiæ scindere vnitatem, & vt gladium [c] acuentibus linguas suas, & prorumpentibus non tam in verba † blasphemiæ & schismatica, quàm insana, [d] quæ in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi, vtebantur, [e] per Vrbem & diuersa mundi climata destinauerunt, æstimantes loquacitatem facundiam, & maledicere conscientiæ bonæ signum, [f] & conficta materia disputandi, quia veritate non poterant, nos saltem lacerare [g] conuitijs præsumpserunt: quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare responsum, [h] vt contrita eorum rabies, auctoritate sonora præsidentis in supremo iudicij solio frangeretur, & patens veritas [i] per seipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret: processus tamen contra ipsos & alios fecimus successiue varios, diuersisque temporibus spirituales & temporales pœnas & sententias continentes, & multas, quorum quia † totum tenorem constitutionis in præsenti inserere longum esset, ex eis quæ iam compendiose collata huic nostræ constitutionis duximus inferenda, ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum: videlicet quod ex causis, [k] quę rationabiliter nos mouerunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum † & Petrum a Cardinalatibus eiusdem ecclesię, & ab omni Cardinalatus commodo & honore, ipsosque iudicauimus schismaticos, & blasphemos, & tanquam hęreticos puniendos expositis [l] personis eorum a fidelibus capiendis, omnibus beneficijs, officijs, honoribus, dignitatibus, prelaturis perpetuo priuantes eosdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, iuribus, & iurisdictionibus publicatis. [m]

¶ Contra natos [n] insuper & posteros dicti Ioannis spiritualiter, & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum † bonis & iuribus publicatis & confiscatis, ipsisque posteris dicti Ioannis per masculinam & fœmininam lineam descendentibus, indignis perpetuò reddititis ad Cardinalatus honorem, & quęlibet officia, beneficia, & ministeria in ecclesia memorata vel eius curia: alibi [o] vero vsque ad quartam generationem.

¶ Omnem personam pręsentem & futuram [p] cuiuscunque fuerit pręeminentię, conditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici vel mundani etiam si fore sanctę Romanę ecclesię Cardinalis) [q] quę ipsos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum scienter et deliberate pro Cardinalibus habuerit, [r] et tenuerit, aut ad Cardinalatum admiserit, seu verum eorū vel alicuius ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominauerit, assumpserit, vel re

---

a ¶ Profundum.] sup. de iud.cum non ab homine.
b ¶ Tunica m.] inde Domini vestimentū scissum non fuit: sed super eū iactauerūt sortem, Io. 19. 16.q. vlt. sicut Domini vestimētum, per qd̄ designatū fuit, q̄ ecclesia scindi nō debet, q̄ in vnitate tota consistit vt ibi no. & 24. q. 1. per totum.
c ¶ Gladiū.] sumptū de Psal. Miserere mei Deus, & habes in canone de pęn. dist. 1. periculosè vnde & si ut gladio, sic & lingua quis occidit. 50 dist. si quis viduam. Io. An. Andr.
d ¶ Insana.] de sum. tri. damnatus. in fi.
e ¶ Vtebantur.] primo sigillo post depositionē uti non debebant Ad hoc sup. de appel. ex nostrum.
f ¶ Signum.] cū potius sit contrarium æstimandum. 24. q. 3. cum sancti.
g ¶ Lacerare.] habet enim hoc proprium antiq. hostis inuidia, vt quos improborū actuū perpetratione Deo sibi resistēte deijcere non valet: opiniones eorum falsas simul indo dilaceret. 2. q. 5. habet hoc proprium.
h ¶ Respōsum.] ff. C. si quis Imperat. male dix. l. vnica. [vide de cle. ma. c. 1. in glo. 2.] de pęn. dist. si enim inquit.
i ¶ Veritas.] quę semper vincit 8 dist. veritate.
k ¶ Ex causis.] eas non expressit: nec habuit necesse exprimere. Ad idem s. de re iud. sicut.
l ¶ Expositis.] ad idē s. de Iudæis, ita quorundam.
[Glo. seq. adiuuat text. soluit dubium, quod remittit.]
m ¶ Publicatis.] ilibores ergo impiorū iusti edent & thesaurizabunt iustis eorum diuitiæ. Sap. et æ 11. Prouer. biorū n 28 & 23. q. 7. quęadmodū. & c. 1. & sequentes nō
recuperaret bona sua ex quo sunt expresse damnata. de hoc s. de cle. coniug. quod à te.
[Glo. seq. recitetur per obiectionem, q̄ soluit duplici rōne.]
n ¶ Contra natos.] q̄ hos licet laici essēt, procedere potuit: rōne ecclesiastici criminis, tū propter tēporalem iurisdictionem, quam habebat in eos, & habet in vt be per concessiones Ludouici & Constātini 63. di. ego Ludouicus. 96 dist. Cōstātinus palea est. supra eo. lib. de elec. fundamenta. Io. And.
o ¶ Alibi.] s. extra Romanam ecclesiā, & eius curiam, & sumit hic ecclesia Romana stricte.
p ¶ Futuram.] si. s. eo. ne aliqui.
q ¶ Cardinalis.] episcopi bene cōprehenduntur: quia cōstitutio inf. de senten. excommun. quia periculosum. de excōmunicatione non loquitur.
r ¶ Habuerit.] nota casum, in quo punit deliberata cogitatio, cū alias cogitatio nis pęnā nemo mereatur de pęnit. dist. 1. cogitationis. de hoc ea. dist. §. cogitatio Io. And.
[Gl. seq. arguit pro & cōtra, & remittit, demum ad aliquid sequitur per modum quęstionis ponens opinio & rationes Host. in de modum soluit, & obiectioni respondet ti. allegat ius non illinium.]
a ¶ Sede

---

† al. ita: in verba blasphemia & schismatica.
† al. ita: quia totū tenorē constitutionis inferere, & extera.
† Propter istā copulatiuā dicit Pet. Anch. pœnā nō cōmitti, si sa ucam solū alteri, per no. in l. si seuus §. plurā. ff. si quis cau. facit. l. demonstratio. ff. de cond. & demonstra Font.
† Et facit ad nota in cle de hæreti. multorum ad fi. in glos. hic patet. Io. And.
† al. ita: eorum bonis & iuribus etiam cōfiscatis.

a ¶Sede vacante.] Nota 1 arg. p Collegium Cardinalium vacante sede nō fungitur iurisdōne Papę. Et ɔ̄rium argu. etiam posset sumi, quasi si hoc hic non verisset Papa, collegiū potuisset, & de hoc no. Hug. Ioan. & alij. 79. dist. nullus 2. plenius Host. de pœn. & remiss. cum ex eod. in fi. in antiq. Sed quid dicemus: succedit collegium in iurisdōne, & eius exercitio, nec ne? Dixit Host. q̄ sic, saltem in ijs quæ de grandi necessitate euidēti, & imminenti expediri oportet, pro eo facit quo ad hoc decre. sup. eo lib. de elect. vbi periculum § idem quoque, 2 quod etiam multum facit contra. mouebatur autem Hos. his rōnibus. dicebat enim, alia collegia hoc habent. de maio. & obed. his quę. & c. cum olim & ī e lib. eo. tit. ap. vnico. tum quia sic vtuntur Cardinales arg ī. de ele. venerabilem § obiectioni. ver q̄ sūt sup. de off ord. irretiaga bili. § excessus. de so. cōp. cum contingat. tū quia illius iudex nō superest. ī. de elec. li cet. in fi. in quo casu conceduni, quę alias nō concederentur, vt ibi, & C. de decur. l. generali. lib. 10. tit de ij quæ infra cre. l. an prætor. § si deb tore. tum quia necessitas non habet legem, ī. de reg. iur quod non est. tum quia non est verisimile, quod Deo placuerit contrarius intellectus, ne videatur gregem suum, & Ecclesiam sine pastore reliquisse. intra tit prox. capi 1 Nec obstat secundum eum, q̄ aliqui dicunt, quod Cardinales sunt sine capite: imo habent caput Ecclesiæ Generale, & proprium, scilicet Christum: imo illud sentire ab hæresi non est longum. 3. 24 d cap. 1. & 2. & esset res monstruosa. de off. ordi. quoniam in plerisque. Nec obstat quod dicitur ex hoc posse schisma, scandalum, & vacationem diuturnam suscitari: quia id posset esse verum, si indistincte concederetur, sed restringi debet ad necessaria, vel utilia Ecclesiæ seu reipublicæ qu bus omnino prouidendum est. 7. q. 1. scias. Cauere ergo debent, ne nimis laxent habenas ff. de offi procons nec quicquam. § ubi decretum, & § de plano. & § seq Præterea ad potestatem Cardinalis spectat vacante sede delinquentes anathematizare 79 d. si quis pecunia, & anathema mucro 4 est episcopalis. 19 q 2 c. 1 & maior pœna in ecclesia. 24 quæst. 3. corripiantur, in prin. vnde si possunt maiorem pœnam imponere, ergo & minorem ī de decit. ex parte 3. Item canon dicit, quod Episcopi Cardinales vacante sede vicem metropolitani obtinent 13. dist in nomine Domini, & exponi debet, idest, Papæ, qui & metropolitanus est. sup. de off vicarij & sua nec alius posset Romanæ Ecclesiæ metropolitanus esse, nec debemus omnia quærere ius expressum: multa. n. supplētur, quod patet de celebr. missi. cum Marthæ. § 1. & concedi oportet, q̄ saltem illam iurisdictionem habet collegium, quam & Legatus Apostolicæ Sedis, quæ non expirat mortuo Papa. supra de offi. lega. c. 2. eo. lib. non enim illa duraret, nisi collegium Sedes Apostolica censeretur, & posset dici, quod Cardinales habent potestatis plenitudinem habitu: tunc inquantum Romana Ecclesia censentur, quæ non moritur. 12 quæstio. secunda. liberti 2. supra eodem lib. de rescript. si gratiose etiā si vnus tantum Cardinalis collegij superesset 65. distin. si forte. supra de postulatum. iurisdictionem vero habent in exercitio secundum modum superius dictum. Quicquid Cardinales de facto obseruēt, videtur, quod vacāte sede non debēt se intromittere, nisi de prouisione, & ijs quæ ad prouisionem pertinent; nisi ex grandi causa, & imminenti periculo per prædictam decr. supra eo. lib de elect. vbi periculum §. idē quoq; Nec obstat si minora collegia possunt, ergo, & illud: quia ob accelerandā prouisionem Ecclesiæ, in cuius tardatione imminet periculum, speciale quid statui debuit. & est si. sup eo. lib. de hære. accusatus. § sanc. dic, vt in Clem. Romani. de elect.

b ¶ Alias]. 1. etiam extra Cardinalatus officium. [Glo. seq solui quæstionem]

c Excommunicationis.] quia istius excommunicationis sicut superioribus absolutionem sibi nō reseruauit, intelligatur illam ordinarijs concessisse. de sen. excom. nuper in antiq

d ¶ Obliuionem.] si supra de testi. significauit. & capit. Albericus.

e ¶ Similes.] in æquali delicto similes sunt pœnæ, in Authen. vt fra. filii n si cessat 9 grauius autem delictū, grauius vindicetur. 23. quæst. 1. non afferamus. Ioann. Andr.

a Vide Vel in ca. ex lris. ex tra de cōsti.

a Vide q3 ibi no. Io. And.

† In antiquioribꝰ libris ita: eademq; de nouo, &c.

3 Idem Do. Phi & Ioan in c. cum non ignores sup. de preben.

4 Vide Cōc. Tri. sel. 25. de refor c. 3.

† al. decernimus.

ceperit, seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis sñia duximus innouandum, a qua (absque expressa licentia Romani Pontificis) non possit absolui, nec etiam per collegium Apostolicæ Sedis, eadem sede [a] vacante, eamque prelatione, dignitate, statu, & honore ecclesiasticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, alias [b] & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxiliū in rebellione, vel schismate persistentibus, excommunicationis [c] sententia innodantes: Hęc & alia per nos facta in prædictis nostris processibus, & in litteris nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuo valitura ratificamus, confirmamus, & etiam innouamus, eandēque † de nouo facimus de fratrum nostrorum consilio prædictorum. ¶Et vt dictorum malitia non inueniat successorem, & punitæ transgressionis exempla retrahat alios ab offensa, ac in obliuionem [d] veritas veniens, non vagetur incerta: statuimus atque decreuimus, † vt & ipsa inuiolabiliter obseruentur: & quod similes [e] excessus, & culpæ pœnis similibus in posterum puniantur.

TITVLVS IIII.

De homicidio.

¶ Innocentius IIII. In Concil. Gener. Lugd.

¶Per assassinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tamquam ab omnibus diffidatus absque alicuius prolatione sententiæ incurrit excommunicationis & depositionis ab officio, & beneficio. h. d. secun. Zen.

DE HOMICIDIO.

¶Dictum fuit supra de hæreticis, & schismaticis, qui delinquunt in offensam fidei Christianæ, verum quia homicidæ maxime, de quibus in primo capitulo huius tituli, committunt offensam in fidem Christianam, uidelicet cum infideles occidunt Christianos: ideo post titulum præcedentem ponitur titulus de homicidio.

PRo humani.] Et est premittendũ, q̃ hanc decre. non glossarunt (quod constat) Inn. Ber. Petrus, & Abbas. qui tñ Innocentianas aliàs glossauerunt: Fran. autem & Boa. fecerunt, sed nihil vtile. Host. autẽ satis ample prosecutus est istã, & (vt dicit Hostien.) hoc procemium ponit, quare Dei filius fuit incarnatus: quo, & quare beatũ Petrũ reliqt ouiũ mõ suarũ pastorẽ, & quo Sũm⁹ Põtif. successor est Petri, & Dei locum in Petri, & Dei locũ in terris tenet, per quod solicita cura Domnici gregis ad eũ pertinet. Io. And.

† De intellectu vide Albert. in repe. ca. 1. de hęre. li. 6. adde multa huc spectantia per Anto. Capic. in decis. Neapo. 155. in cip. Not. Marcus.

¶ Istud capitulum est locale. Et diuiditur ĩ tres partes. Primo ponit exordium, secundo: ibi, Cum igit. ponit maleficium assassinorũ. In tertia parte: ibi, Sacri. proferuntur plures pœnæ contra istos assassinos.

CASVS. In quadam Montana eundo ad ciuitatem Romanã erant aliqui homines qui dicebantur assassini, infideles, dediti voluptatibus: qui nõ timebant mortẽ: vnde erant complures, qui cum sciebãt Christi fideles euntes ad ciuitatẽ Roman. mãdabãt illis assassinis, vt istos occiderent: q̃ assassini multos christianos occidebant: Roman. Pontif. volẽs obuiare huiusmodi malis, profert plures pœnas in istos assassinos, & illos, qui eis mandabant, ut peregrini, & alij Christi fideles euntes ciuitatem Romanam occiderentur. Nos. Innocentius iiij. animarum. quia plures Christianos reperiebant indispositos, & in peccato mortali: ideo non solum occidebant corpora, sed etiam animas. Impetrare, id est, saluum conductum accipere, a domino istorum assassinorum, & istud erat in opprobrium Christianæ religionis, vt Christiani acciperent saluum conductum ab istis assassinis. Non sequatur. & sic punitur affectus, licet non sequatur effectus. Diffamatus, quia quilibet Christianus poterit ipsos diffamare, & bona sua occupare, & erit iustum bellum. No. primo, q̃ redemptio facta per Christum, non concernit omnia animalia, sed tantum humanum genus. No. secundo, q̃ solus Petrus habuit a Christo generalem curam totius gregis. 21. d. in nouo. Domin.

† Vide Turrec. in summa de Eccle. lib. 2. c. 35. & 39.

CAP. I.

PRo † humani [a] redemptione generis, de summis cœlorum ad ima mundi descendẽs, & mortem [b] tandem subiens temporalem Dei filius Iesus Christus, ne gregem sui pretio [c] sanguinis religiosi redemptũ ascensurus post Resurrectionem ad patrem, absque pastore desereret, [d] ipsius curam Beato Petro Apostolo (vt suæ stabilitate, [e] fidei cęteros in Christiana religione firmaret, eorumque mentes ad salutis opera, suæ accederet [f] deuotionis ardore) commisit. vnde nos, eiusdem Apostoli effecti (disponente domino, licet immeriti [g]) successores, † & ipsius redemptoris locum in terris (quamquam indigne) tenentes, circa gregis eiusdem custodiam solicitis excitati vigilijs, [h] & animarum saluti iugis attentione cogitationis intendere summouendo noxia, & agendo profutura debemus, [i] vt excusso a nobis negligentiæ somno, [k] nostrique cordis oculis diligentia sedulo, vigilantibus, animas Deo [l] lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus. ¶ Cum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestandaque sæuitia mortem sitiunt aliorum, vt ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurant et animarum: [m] (nisi eos exuberans gratia diuina peruenerit, vt sint armis spiritualib. premuniti [n]) ac omnis potestas tribuatur a Domino [o] ad iustitiam rectumq; iudicium exercendum. Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam † nefarias presumptiones ecclesiasticæ animaduersionis mucrone ferire, vt metus pœnæ, meta huiusmodi præsumptionis existat:

† al. ira, & tam nefarios plures præsumptores.

[Prima glossa diuidit.]

a ¶ Pro humani.] in tres diuide partes: In quarum prima ponit procemium vsque: ibi, Cum igitur, ibi ponit horrẽdum assassinorum factum, vsque: ibi, Sacri. ibi ponit pęnam multiplicem illis, qui per tales, quemquã Christianorum interfecerint, mandauerint, receptauerint, defenderint, occultauerint. Io. And.

b ¶ Mortem.] verè igitur mortuus est, & languores tulit, & dolores portauit. sup. de celeb. mis. cum Marthę. circa medium. fuit n. verus homo, de sum. Tri. c. 1. sup. hęre. cum Christus.

c ¶ Pretio.] Vnde dicit canon, quis non põt amplius amare, q̃ Christus, q̃ animam suam posuit pro omnibus suis, 23. q. 4. quis nos.

d ¶ Desereret.] nota q̃ prælatos se etiã ex nulla causa absentant se, qui nõ dimittũt vicarios. & sic dimittunt gregem suũ sine pastore, & per hãc lit teram satis patet, q̃ potestas Petri transiuit ad posteros: alias post Petrũ sine pastore remansisset Ecclesia, q̃ non est verũ, vt int. sequitur. Ad idẽ 43. dist. c. 1. & idem pot hic argui circa collegium Cardinalium cum vacat sedes, vt dixi sup. tit. p. xi. c. vnico. Io. And.

e ¶ Stabilitate fidei.] hac debemus armari, vt 23. q. 1. nisi bella. in fi.

f ¶ Accederet.] verbo, opere, & exemplo 8. q. 1. qui episcopatum, & c. seq. 43. distin. sit rector. & de vo. magnæ, § 1. de sac. vnct. c. vnico § ad exhibendum. 11. quæst. 3. præcipue. Io. And.

g ¶ Immeriti.] humilitate, vt Aug. in cap. non dicens. Secundus locus gubernaculorũ traditus est mihi, qui temum tenere non noueram. 40. dist. c. ante omnia. in fi. Io. And.

h ¶ Vigiliis.] supra in procemio istius libri sup. de offi. leg. c. 1.

i ¶ Debemus.] ad idẽ sup. de priui. cũ & plãtare. in prin.

k ¶ Somno 86 dist. fratrem.

l ¶ Deo lucrifacere.] sup. e. lib. de reg. non solum.

m ¶ Animarum.] quod plus est. 11 q. 3. præcipimus.

n ¶ Premuniti.] & ideo dat canon consilium, q̃ nullus expectet in vltimis pęnitere, de pęn. d. 7 c. vlti.

o ¶ A domino.] potestates igitur sunt a Deo. vñ Christus Pilato. Io. XIX. Non haberes in me potestatem &c. Et canon. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit 11. q. 3. qui resistit. Et vniuersitas non posset aliqua ratione constare: nisi tantus eam differentiæ ordo seruaret. 59 dist. ad hoc.

ADDITIO. Illud quod Christus dixit Pilato. Non haberes in me potestatem, & secundum Archid. intelligendum est negatiue: quia nullam potestatem habebat super eum: quasi diceret, super me nullam potestatem habes, & si quam habes, illam habes a Deo. Inducit etiam illud ad Rom. 13. Omnis potestas a domino Deo est. 23. q. 1. c. mouet te. §. sic etiam, siue iubente, siue sinente. 23. q. 1. quid culpatur. iuxta ti. 2. q. 4. quantum. Io. And.

a ¶ Pre-

præsertim [a] cum nonnulli magnates taliter primi formidantes, [b] coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinorum domino impetrare: sicque ab eo non absque Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam Sacri approbatione Concilij statuimus, vt quicunque princeps, prælatus, [c] seu quæuis alia ecclesiastica secularisve persona, quempiam Christianorum † per prædictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit [d] (quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receptauerit, [e] vel defenderit seu occultauerit, excommunicationis [f] & depositionis a dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat sententias ipso facto: & illa libere [g] alijs per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur. Sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus tanquam Christianæ religionis æmulus, a toto Christiano populo perpetuo diffidatus. † Et postquam probabilibus † constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiratur.

Bonifacius VIII.

¶ Sine pœna irregularitatis possunt clerici de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, quod ad pœnam sanguinis non intendunt. hoc dicit. Io. And.

CAP. II.

PRælatis [h] † vel clericis quibuscunque, qui de laicis [i] suis malefactorib. querelam penes secularem [k] iudicem deponentes, petunt emendam [l] sibi fieri, & prouideri, [m] ne contra eos talia de cætero præsumant

a ¶ Præsertim.] pro maxime.

b ¶ Formidantes.] probabiliter. maxime propter qualitatem assassinorum, qui non timent mortem, & dicuntur esse del Vezo de la Montagna.

ADDITIO. Iste est quidam baro Sarracenus: & prout dr, sunt illi sui serui ita nutriti, quod parendo mandato dni sui credunt saluari. Et dicit Host. quod multi Christiani principes per tales mortui sunt. Et dicit Arch. per hanc particulam probari decretalem non loqui de ijs, qui non sunt sub alicui dño, sed pro pecunia homines accidunt: quia vulgariter assassini dñr. facit pro eo litera, per prædictos, quæ sequitur. Io. And.

c ¶ Prælatus.] etiam Eps quia decre. quia periculosum. de sen. excom. li. eo lib. non eximit illos a pœna excommunicationis.

[Glos. sequens reci tetur pro obiect. & solutionem.]

d ¶ Mandauerit.] Si mandauit, ergo cogitatio nō stetit in suis finibus & ideo non est mirū, si punitur: alias secus. de pœ. di. i. cogitationis. mitius procedit cū mandante in casu § eo. lib. de sent. excō. quicunque vbi mandans, & reuocans re integra, pœnam euadit. hic autem puto, quod etiam si reuocauerit re integra, pœnā incurrit. cum ex solo mandato iam prius ligatus esset, & ad hoc facit, quod statim sequitur.

ADDITIO. Quod ligatus esset ex solo mandato patet: quia hoc ipsum mandare est delictum consummatum. super quo vide, quod dixi de illo, qui cogitauit, & aliquid egit sed non perfecit, ad finem quæstionis, quam posui infra de reg. iur. in poenis. in Mercu. Io. And.

e ¶ Receptauerit.] tenentur receptatores, vt aggressores. C. de his, qui la. occul. l. i. & 2. pessimi enim sunt receptatores, sine quibus delinquens diu latere non potest. ff. de rece. l. i.

f ¶ Excommunicationis.] ex quo Papa non reseruauit absolutionem. puto quod ordinarius possit absoluere. sup. de sen. excom. nuper ad hoc sup. e. proxi. c. vnico.

g ¶ Libere.] etiam illo non vocato: si possideret. sup. e. lib. de præb. licet 2.

ADDITIO. Host. exponit, idest, non obstante appositione, vel contradictione cuiuspiam. Io. And.

PRælatis.] primo ponit dictum, quod secūdo probat per euitationem absurditatis ibi, alioquin.

CASVS. Aliquis laicus famosus latro surripuit clerico siue sacerdoti bona sua, & sic tenebatur ipse latro actione furti, quam clericus poterat intentare criminaliter, vel ciuiliter: vnde ipse clericus deposuit querimoniam de ipso laico coram iudice seculari, non accusando directe ipsum laicum, vel secundum Dñicum de S. Geminiano etiam accusando directe, sed protestando, quod solum tendebat ad recuperationem bonorum sibi surreptorum, non autem ad pœnam sanguinis: vnde iudex examinauit illud negotium, & per confessionem ipsius laici famosi latronis: siue per testes fide dignos, & omni exceptione maiores sibi iudici legitime constitit, quod ipse laicus commiserat sacrilegium, vel aliud crimē commiserat, quod erat dignum vltimo supplicio: ideo ipse iudex secularis eum condemnauit ad mortem, vt suspēderetur ad patibulum: vtrum clericus, qui accusauit ipsum, sit effectus irregularis, licet expresse protestatus fuerit, quod non tendebat ad pœnam sāguinis? Rūdet Romanus Pontifex, quod ipse clericus absque nota irregularitatis potuit talem laicum accusare coram iudice seculari: aliàs sequeretur, quod clerici non possent conqueri de istis latronibus. Nota primo, quod appellatione prælatorum non comprehendūtur inferioris clerici. Nota secundo, quod iudex potest pronūtiare etiā super iniuria de facto nō inferendo. vide de sepult. in nostra Dominicus.

[Prima glossa ponit summam, & quid declaret.]

h ¶ Prælatis.] Sine pœna irregularitatis possunt clerici de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna sanguinis expresse protestando, quod ad pœnam sanguinis non intendunt. Et emanauit hæc decre. ad declarationem eorum, quæ no. 23. q. 5. Maximianus, & q. 5. vnū solum. & sup. eo. tit. postulasti.

ADDITIO. Et ad quæstionē venerabilem 11. & 14. eo. ti.

i ¶ Laicis.] Si enim de clerico, vel ecclesiastica persona coram iudice laico conquereretur, habet locum pœna sup. de foro compe. c. si diligenti.

k ¶ Secularem.] poterunt et conqueri coram ecclesiastico iudice, vt de foro compe. cum sit. dic vt ibi.

l ¶ Emendam.] Licet iniuriam passus rancorem dimittere teneatur, non tamen emendam. 90. dist. si quis contristatus, de hoc 23. q. 4. si is qui.

[Glossa sequens dat tria similia, & obiect. dupliciter soluit.]

m ¶ Prouideri.] Prouidet ergo iudex in futurum, sicut & in seruitutibus, ff. si ser. ven. l. gi. & l. harum, sicut & in alimētis, ff. de lib. agno. l. si quis § alimenta. & circa futuras expensas. sup. de procu. auditis. in fi. vbi de hoc [Et infra de sent. excom. Romana. § causam. Ioā. And.

&

† Hec aūt quæstio, probari decretalem, eleganter tradit Alexander cons. 171. & 7. vlt. lib. 2. & Fely in c. ita quorumdam in principio extra de Iudæis.

† Diffidare, quid sit, præter Doctores hic vide Petrū Godofredum in Auth. Gazaros. C. de hære.

† Vide Decium consil. 189. & Fely. in c. afferte extra de præsum.

† Præter Doctores hic vide Fely. in c. querelam extra de iureiurā.

Iudex an possit prouidere circa ea, quæ habēt tractū de futuro.

& sup. de sepult. in nostra. licet dicat lex, quod tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, ff. de usur. l. 1. §. 1. illud enim locum habet in usuris, quæ sunt odiosæ: vel non spectat, ita q statim detur exactio. hic autē prouidebit statuendo pœnas comminando, vel pœnam malefactoribus imponēdo, & sic metus pœnæ erit meta præsumptionis, & clericorum prouisio. sup. c. proximo.

ADDITIO. Vide quod dixi in tex. Io. And.

a ¶ Protestando expresse.] Not. q requiritur expressum, ubi non sufficit tacitum. ad idem sup eo. lib. de elect. nullus, & c. indemnitatibus, in pri & cautè facit clericus si de hac protestatione cōfici faciat publicam scripturā. ad idem supra de simo. ex diligenti. in fi. de cle. excō mini. propositu. & qd not. de offi. delega. cum in iure.

b ¶ Irrogari.] In casu quo non debet irrogari, habebamus casum. s. eo postulasti. (Gloss. seq. reci. per. obiec. solutionem.]

c ¶ Iustitia.] Idem si contra iustitiam, cū clericus non fuerit in culpa. & absit, vt ea quæ pp bonum, & licitum facimus, &c. 23. q. 5. de occidēdis. & facit, quod dixi su pra ne cle. vel mona. c. vlt. quod simili modo prouidit prælatis temporalem iurisdictionem habentibus: nec obstat. j. c. proxi. vt ibi dixi.

ADDITIO. Et in decre. vlt. ne cle. vel Mon. Io And.

d ¶ Taliter.] scilicet cum expressa protestatione, vt dictum est supra.

e ¶ Materia.] hoc idem dicebatur in prædicto canone 23. q. 5. vnum solum in fi.

tur, protestando [a] expresse, quod ad vindictam seu pœnam sanguinis nō intendunt, imputari non debet: quamuis alias in tali casu de iure debeat pœna sanguinis irrogari, [b] si iudex mortē illis inferat iustitia [c] exigente. Alioquin si prælati, aut clerici propter metum huiusmodi, quia iudex ad pœnam sanguinis posset † procedere, de suis malefactoribus taliter [d] conqueri non auderent, daretur plerisque materia [e] trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere depredandi.

¶ Idem.

¶ *Mandati aliquem verberari secuta mors imputatur. h. d. secundum Zenz.*

CAP. III.

Is † qui [f] mandat aliquē verberari, licet expresse [g] inhibeat, ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius [h] fines mandati excedēs mutilet, vel occidit: Cum mādando in culpa [i] fuerit, & hoc euentre posse debuerit cogitare. [k]

Is qui.] Ponit dictum cuius causas subdit ibi, Cum mandando.

CASVS. Ego clericus, vel sacerdos cepi odium ɔ aliquem, volens de eo assumere vindictam, conueni cum aliquibus familiaribus meis, vel cum alijs, vt ipsi eum verberarent: tñ eis expresse inhibui, ne eum occiderent, nec membrum aliquod amputarent. Illi acceptauerunt illud mandatum damnatum, & eum taliter verberauerunt, q mors est inde secuta, vel detruncatio membri: numquid sim factus irregularis? Vi. q non, quia illis inhibueram, ne eum taliter verberarent, q mors posset inde sequi, vel membri mutilatio. Non obstante ista ratione dubitādi rñdetur, q nihilominus incurro irregularitatem: nam dedi operam rei illicitæ: ideo sunt mihi omnia imputanda, quæ pñt sequi ex illa re illicita, quia debui cogitare, q inde sequeret mors, vel mutilatio membri. Nā debuit cogitare, q alius se defenderet, & q illi sunt animati ɔ ipsum, & inde eū taliter verberarent, q sequeretur mors, vel mutilatio membri. Et istud verum, quia pp mutilationem membri sum effectus irregularis, si talis fuerit mutilatio, q inde facta fuerit separatio mēbri. Nā si quis clericus verberet aliquem intm, q reddat membrum inutile, non pp hoc efficitur irregularis, nisi fiat detruncatio alicuius membri. Quid si aliquis amputauerit alteri digitum: vtrum sit irregularis? ista qō p-supponit aliam, vide licet vtrū digitus sit membrum hois: Vñ dicēdum sm Doctores, q digitus nō est membrum, sed officium membri ff. de statu ho. l. non sunt. §. partus. ideo si quis alicui imputat digitum, non pp hoc efficitur irregularis. No. q quoad pœnam irregularitatis parria sunt aliquem interficere, vel mēbris mutilare. & ad hoc cle. i. eo & tit & ibi glo. quæ alleg concor.

(Prima glossa dicit quid declarat.]

f ¶ Is qui.] Determinat notata per Inno. & Hostien. sup. eod. titu. ad audientiam. & per Hostien. eod. tit. Petrus.

ADDITIO. Guli. de hoc tractat in Specul. de lega. §. iuxta. vers. sed quæritur qñ. sed non exprimit de illo, qui expresse prohibuerat. io. And.

(Glo seq. obijcit.

g ¶ Expresse.] per hoc videbatur no teneri quia plus est expresse contradicere, quam minime consentire, sup. de bap. & eius effe. maiores. sed si non consentiens irregularitatem non incurrit. (Facit eodem tit. dilectus, & c. significasti. de cleri pug. in duel. cap 2.) ergo multo minus expresse contradicens. Io. And.

h ¶ Mandatarius.] iste etiam tenetur, quod dic, vt not. sup. de sent. excom. mulieris.

i ¶ Culpa.] istud est regulare, quod vbi culpa præcessit, quis tenetur de casu. sp dic vt plene not. s. eo. tit. sicut dignum. sicut & qn culpa præcedit non excusat metus. ff. qd met. cau. l. si mulier. faliit in matrimonio sup. de spon. veniens 2. (Et per hanc litteram patet decre. Io. And. non habere in illo, qui licite verberari mandabat.]

ADDITIO. Ista duo s. culpa, & mora astringunt ad casus, qui sequuntur. C. de cond ob tur. cau. l. fi. C. de condi. fur. l. 2. Io. Mona. hoc patet de com. cap. vnico. de depo c 2. Io And.

k ¶ Cogitare.] eo. de cætero. c. continebatur. ff. ad legē Aquil. l. qui occiderit. §. in hac.

TITVLVS V.

De vsuris.

¶ Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

¶ *Primo innouat & obseruari præcipit Lateranen. Concilium contra vsurarios editum vsque ad versi. Et quia. ibi præcipit omnibus dominis, & vniuersitatibus terrarū, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere: & quod aliquis eis ad hoc domus non locet, vsque ad versi. Qui vero. Vbi imponit pœ. arr. cleri cis contrafacientibus, vsque ad versi. Ceterum, vbi imponit pœnam laicis: & hoc facit vsque in finem. Io. And.*

DE VSVRIS.

¶ Dictum fuit supra titu. proxi. de homicidio: verum quia vsurarius est homicida sui ipsius, & animæ suæ, vt in c. 1. j. eod iuncta gl ideo post titulum præcedentem ponitus titulus, de vsuris.

Vsurarum.

† al. posset.

† De intellectu vide Anto. Gomezium to. 3. variar. resolut c. 3. de homicidio. nu. 18 adde Dec. in c. 1. de offi. delega. & Alex. cōsil. 190. lib. 2.

Constitutio Dñi Heliæ.

Vſurarum voraginem.] Dicit Franc. ꝙ hęc constitutio facta fuit propter Florentinos, Senenſes, Pictorienſes, Lucanos, Aſtenſes: qui circuibant diuerſas prouincias ad exercendum vſuras immoderatas: & quia per multos prælatos, & principes recipiebantur, ideo hic fuit prouiſum. Io. And.

CASVS. Statutum fuit in Concilio Lateranẽ quod habetur in cap. quia in omnibus eod. titu. in anti. quod vſurarij manifeſti in vita non debent admitti ad communionem, & poſt mortem non debeat admitti ad eccleſiaſticam ſepulturam. Item quod rectores eccleſiarum parochialium non debẽt admittere oblationes talium vſurariorum manifeſtorum. Vlterius dr̃, ꝙ clerici admittentes vſurarios manifeſtos ad communionẽ, vel ad eccleſiaſticam ſepulturam, vel recipientes eorum oblationes, ſunt ſuſpenſi ab officio. Sed vtrum puniantur alia pœna? Reſpondetur, ꝙ ſic, ſ. pęna maledictionis ęternæ: quia peccant mortaliter. Mandat.n. Papa illam cõſtonẽ Concilij Lateranen. obſeruari ſub interminatione æternæ maledictionis: hoc eſt, ſub pœna peccati mortalis. Et ſic presbyter admittens vſurarium manifeſtum ad communionem altaris, vel ad eccleſiaſticam ſepulturam, vel recipiens eius oblationes, peccat mortaliter. Sed vtrum ſint alia remedia inuenta ad compeſcendum iſtud crimen vſurarum? Reſpondeo ꝙ ſic: nam vt ceſſet iſtud crimen vſurarum, ſtatuit Romanus Pontifex, vt nulla perſona eccleſiaſtica ſiue ſit collegium, vel vniuerſitas, vel etiam perſona particularis admittat vſurarios manifeſtos, nec patiatur, quod ipſi exerceant vſuras in ſuis locis & terris, ſiue in eis collocent locum ad exercendum vſuras: imo clerici expellent tales vſurarios, infra tres menſes: alias incurrunt pœnas hic contentas: nam ſi ſint epiſcopi, ſunt ipſo facto ſuſpenſi. Si vero ſint inferiores prælati, incurrunt ſniam excõicationis, niſi eos expellant infra tres menſes a ſuis terris. Si autem illæ terrę pertineant ad collegium, vel ad vniuerſitatem eccleſiaſticam, ſunt interdictæ quouſque fuerint expulſi dicti vſurarij. Sed quid de dominis temporalibus, vtrum temporalis dominus non debeat permittere tales vſurarios manifeſtos, vt ipſi locent domos in ſuis terris? Reſpondet quod illud, quod dictum fuit de ſententiis ſuſpenſionis, interdicti, vel excommunicationis, habet locum in perſonis eccleſiaſticis: ſed laici non incurrunt illas pœnas ipſo facto: veruntamen poterunt per ordinarios compelli, ut tales vſurarios a ſuis terris expellant; alias poterunt illos excommunicare. Et excommunicatio reſpectu laicorum non eſt canon latæ ſententiæ, ſed ferendæ, ſm cõmunẽ opinionẽ: Nã dictio (Cęterũ.) eſt aduerſatiua, quę non eſſet, niſi ſic intelligeretur. [Alienigenas.] ideſt, alios non oriundos de terris ſuis (Conducere.) Et ſic non prohibet, quin vſurarius poſſit locare domum; dummodo non exerceat vſuras in illis terris: licet alibi per ſuos fautores exerceat. (Cæterum) ponit qua pœna puniendi ſunt laici, qui tolerant alienigenas exercere vſuras ſuas in ſua iuriſdictione (Ordinarios.) id eſt, diœceſanos. (Compeſcantur.) id eſt moneantur, & excommunicentur, vel etiam ſuſpendantur. ca. qui per centuram de verb. ſigni. in antiq. Nota primo ex illo c. iuncto c. quia in omnibus alleg. ꝙ recipiens vſurarium manifeſtum ad communionem altaris, peccat mortaliter. Idem eſt dicendum de illo, qui vſurarium manifeſtum tradit eccleſiaſticæ ſepulturæ: vel qui oblationes ſuas recepit, vnde illud ca. aggrauat pœnã illorum, qui admittunt manifeſtos vſurarios ad communionem altaris, vel eccleſiaſticam ſepulturam, vel qui recipiunt eorum oblationem: quia dicit quod peccat mortaliter. Et ſic addit ad c. quia in omnibus allegatum. Sed qualiter iſtud intelligitur, ꝙ clerici non debent recipere tales manifeſtos vſurarios ad cõionem? Aliqui exponunt ad cõionem, id eſt, non debent eis tradere corpus Chriſti. Alij dicunt, quod non debent recipere ad communionem, ideſt, ad auditionem diuinorũ ſeruitiorum, ſed eos debent ab eccleſia expellere, quando dicuntur diuina officia, ſicut expelluntur excõicati. Dicit Pan. quod iſte intellectus eſt verus, & de iure procedit. Sed quæritur qui dicuntur vſurarij manifeſti? Gl. dicit, ꝙ vſurarius manifeſtus dicitur ille, qui de illo crimine fuit conuictus, vel confeſſus, & ſic manifeſtum accipitur pro notorio notorietate iuris: quia notorium crimen dr̃, qñ quis illud crimen fuit confeſſus indifferenter, vel de illo fuit conuictus. Vel dicendum eſt, ꝙ manifeſtus hic accipitur pro notorio notorietate facti: quia tenet bancam publicã ad uſuram, & offert ſe cuilibet volẽti recipere pecuniã ſub uſuris. Not. ibi, aderit, ꝙ legiſlator debet ſubditis ſuis tollere libertatem delinquendi: quod eſt contra plures, qui per ſtatuta ſua diminuunt pœnas a iure introductas pro delicto. Vnde talia ſtatuta nõ debent ualere: quia inuitant homines ad delinquendum. Nã quanto minores pœnæ pro delicto imponunt, tanto homines habent maiorem libertatem delinquendi.

CAP. I.

Vſurarũ [a] uoraginem, [b] (quæ animas [c] deuorat, & facultates [d] exhaurit) cõpeſcere cupientes, conſtitutionem [e] Lateranenſis † Concilij contra uſurarios editã ſub diuinæ maledictionis [f] interminatione præ-

† Latera. Cõcil. ſub Alex. III. cap. 25.

¶ Nota principalem effectum huius c. quod habẽtes temporalem iuriſdictionem, ſiue ſint clerici, ſiue laici, non debent permittere, quod in terris ſuis alienigenæ locent domos ad exercendum vſuras: imò ſi ſciant tales iam conduxiſſe, debent expellere infra tres menſes. Quid de indigenis? Reſpondet gloſſa, quod cũ illud c. ſit pœnale, non ſe extendit ad indigenas, ſed ſolum ad alienigenas. Rationem diuerſitatis ponit glo. quod indigenæ expellerentur cum maiori ſcandalo: nam eorum parentes ſcandalizarentur. Item qđ alienigenæ non habent talem affectionem ad illos, inter quos ſe collocauerunt: ita quod inhumanius conſueuerũt ab eis extorquere pecunias, quam indigenę. Ex hoc tamẽ non ſequitur, quin aliæ pœnę poſſint exerceri in indigenis: videlicet: pœnę ca. quia in omnibus. eo. tit. in anti. cum ſu. & c. pręterea. eo. tit.

[Prima gl. diuidit & ſummat.

a ¶ Vſurarum voraginem.] primo innouat & obſeruari pręcipit Lateranẽ Concil. contra vſurarios editum, uſq; ad verſi. & quia. Ibi præcipit omnibus dominis, & vniuerſitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris ſuis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere, & ꝙ aliquis eis ad hoc domos non locet: vſq; ad ver. Qui vero, ibi imponit pœnã clericis contrafacientib. vſq; ad ver. Cęterum. vbi imponit pœnam laicis, & hoc facit vſq; in fi.

b ¶ Voraginem.] lex dicit vſurarum dulcedinem ff. de his quæ in frau. cred. l. ait pręto. §. ſi quid in fraudem ver. ſi vero.

c ¶ Animas] recipientium, & bene deuorat animas ipſorum: quia prohibitæ ſunt uſuræ in nouo, & veteri teſtamento, & iure canonico. 14 q. 3. & 4. per totum, ſup. eo. per totum, & forte hodie iure ciuili ſecundũ ca. quæ no. ſup. eo. quia in omnibus.

d ¶ Facultates.] ſoluentium ſup. eo. tit. quanto.

e ¶ Conſtitutionem.] ſup. eo. tit. quia in omnibus, quæ prohibet vſurarios manifeſtos ad communionem altaris admitti: præcipit oblationes eorum non recipi: & in morte illis denegat eccleſiaſticam ſepulturam, & clericos contrafacientes punit, & infra de ſepultu. eos in Clemen.

f ¶ Maledictionis.] i. pœnę æternæ, quæ pro mortali tantum debetur. 24. q. 3. Deus, quando.

r Dulcedo dr̃ in recipiẽte. vorago dr̃ in ſoluẽte.

z Lucan. Hinc vſura vorax, auidum, que in tempore fœnus. Io. And.

a ¶ [Quo.]

cipimus inuiolabiliter obseruari. Et quia quo [a] minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eo [b] magis adimetur [c] fœnus exercendi libertas; Hac gñali cōstitutione sancimus, ut nec collegium, [d] nec alia uniuersitas, uel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status, alienigenas [e] & alios non oriundos de terris ipsorum publice fœnebrem pecuniā exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, uel conductas hēre, aut aliàs habitare permittant, sed huiusmodi usurarios manifestos [f] omnes infra tres menses, [g] de terris suis expellant, [h] nunq̄ aliquos † tales decreto admissuri. Nemo illis ad fœnus [i] exercendum domos locet, uel sub alio titulo [k] quocunque concedat.

¶ Qui uero contrafecerint, [l] si personę fuerint ecclesiasticæ, Patriarchę, Archiepiscopi, Epi, [m] suspēsionis, minores [n] uero

a ¶ Quo] idest, quanto.
b ¶ Eo] idest, tanto. sic sup de constit. cum M. in prin.
c ¶ Adimetur.] No. q̄ tollenda est occasio delinquendi. ff. de vsufructu, l. aequissimum, & vtilius enim est ... pa nis tollitur, & cap 5. quæst. 5. non omnis. idem. sup. de cohabitat. cler. & mulier. c. 1.

Occasio delinquēdi tollenda est.

ADDITIO Et sup. e. lib de statu mon vni co in si respon. Ioan. Mon. alleg C. de lati. lib. tol. l. 1. §. sed nec furandi. Archi alleg. 14. quæst. 4. nec hoc prætereundum quoque Io And.

Collegiū vnde dr.

d ¶ Collegium.] dictum a colligendo. & de hoc sup eo. de elect. cap. 1. de excessi. prela. dilecta. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. § quibus.

[Glo. sequ. teci. per quæstionem rationis. secundo per q quid si sit ciuis vel incola. tertio, quis dicatur oriundus in fi. de differentia quinque verborum remittit.]

e ¶ Alienigenas.] hæc ergo constitutio non extenditur ad indigenas: [1] & tñ illi sunt aliàs pœnis vsurariorū puniendi, & potuit esse rō: quia maius scandalum est in alienigena vsuras exercente, quam in indigena, & minus scandalum in expulsione illius. quàm istius: & magis consueuerunt veteri inter suos exercere fœnus, quam inter extraneos, & ideo fuit magis prouidēdum & dato quod illi alienigenæ essent ciues vel incolæ, locum habet hæc constitutio in eis (secun. Guliel. idem Fran. & Ioan Mona) Et hoc forte uoluit repetitio verbi, & alios non oriundos, vt dicamus alienigenas etiā si sint ciues, uel incolæ, & alios etiam qui ciues uel incolæ non sunt. Oriundus autem de ciuitate dicitur is, qui vel in vico ciuitatis illius ortus est. ff. ad municip. l. qui ex vico: vel etiam si pater eius inde originem ducit C. eodem titu. l. assumptio §. filius, & C lib. 10. de municip. & orig l. 1. & filios. Qua autem differentia sit inter ciuem, municipem, accolam, aduenam, & incolam, not ff ad municip l. 3 & C. de inco. l. ciues. libro 10. (Archid. alleg. ff. de verbo. signifi. pupillus §. incola & § aduena & C. de la. lib. tol. l. 1. in principio Ioan. And.

3 Secundū Guliel. & Gar. & dicit Franc. se habuisse a cōpositoribus huius cōstitutiōis apud Lug. Io. And.

ADDITIO. Oriundus de ciuitate dicitur, qui ibi ortus est, uel cuius pater inde originem duxit. Non sic in auo: aliàs inquirendus esset ager Damascenus vbi natus est Adam, ut not. in pręallega. §. filius. & in prælle. l. filios & vide sup. eod lib. de sepul. is qui. super glo. a. Ioan. And.

[Gl seq teci per quæst. qui sint manifesti.]

f ¶ Manifestos] manifesti dicunt illi, de quib. notoriū est de iure, ut quia cōfessi, uel condemnati, uel de facto: uel quia sint operis euidentiam, quæ nulla tergiuersatione posset celari, ut quia tenet altare suum paratum, poterit autem episcopus eos publicare si conuicti fuerint, uel confessi etiam ipso, uel si contra eos fiat ꝓbatio testium, vel sint certa argumenta cum fama. sup. eo. cum tu. & c. cum in diœcesi.

ADDITIO. Et hoc dicit Arch sufficere quo ad constitutionem istam per eadem iura. dat simile in hæreticis. de hær excommunicamus § 1. & in adulterio. sup. de adult. maritis Io. And.

g ¶ Tres menses.] ergo tempus duorum mensium, quo ... post publicationis regulariter ligat constitutio. de hoc sup. de postu. c. 1. interdum augetur, interdum diminuitur, ut hic, & sup. eo. lib. de præben. cum singul. de hoc inf. in fi. lib. super data.

¶ Glo. sequens dat tria similia, reliquum per quæstionem.

h ¶ Expellant.] sic doctor monachū audientem leges, vel physicam de scholis suis expellere debet. sup. eo ne cle. vel mona. c. 1. in fi. sic, & lenones debent de ciuitatibus expelli, in Auth de lenonibus. §. sancimus igit. coll. 2. & lepros. de coniugo. lepro. c. 1. & ꝓpter simplicem alicuius denuntiationem non debet dñs terræ eum, qui dr eē talis, expellere: sc iste tūc dēt inquirere, & si verum eē reperit, expellere, sup. de off ord. c. 1. ff. de offi. pręs. l. præses. prouideat aūt in his conscientiæ suæ. si. s. de hęre. c. vlti.

† al. alios.

ADDITIO. Dicit Clericus Pisanus, quod permitti posset bannum, q̄ omnes fœneratores alienigenæ infra certam diem exirent terram sub certa pœna. alleg. de clandest. despon. cum inhibitio, qui ma. ac pos. qui in tua. Io. And.

i ¶ Ad fœnus.] quid ergo si aliquis locauit domum alicui vsurario, quem vsurarium ignorabat: vel non locauit ad exercendum fœnus? Dic q̄ probabilis ignorantia illum excusabit. ff. loca. si quis ignorans, supra de sen. excomm. si vero. 2. & cap. in audientia. in dubio tñ præsumuntur ad hoc conducere, si consueuerunt vsuras exercere, 2. ff de accusa. si cui quia semel malus, & cap. inf. de regu. iur. semel & ex quo scit, debet eum repellere. supra de loca propter. quia peruerse conuersantur in ea, vt ibi, &c.

2 Sētit gl. s̄m Fhi si sciēter locet vsurario, nō poterit eum expellere idē si me retrieb', vide not. in l. non aliter. ff d vsu. & habita. iñ ex pellēt vicini ihonestas uitas persōnas. Paul in L. nulli, C. de sum. Trini Sol. Bal. l. milites. C loc. Fon. 3.

[Glo seq exemplificat, prorogat. in q. ar. negatiue, & ponit opi. Guli.]

K ¶ Titulo.] puta pignoris, commodati, depositi, precarij, & huiusmodi: & idem si sine vllo titulo illum ibi sineret esse. 45. dist. recedite. sed si vendit, donat, vel ꝑmutat, non videtur habere locum hæc constitutio per verbum, concedat: quod solus vsus concessionem, non domini translationem notare videtur. [3] Sed Guliel. dixit idem si manifeste appa ret, quod ad exercendum fœnus vult accipere: quia præsumitur etiam in fraudem agi, sup. de pign. illo. & de empt & ven ad nostram. nam verbum concedo est generale: & accipitur secundum naturam contractus, cui adjicitur. arg. ff lo ca. l. si vno, & hi etiam sunt tituli. ff. & C. pro emptore, & pro donato.

ADDITIO Hoc quod tenet Gul. placet Archid qui dicit; quod idem tenuit Ioan. de Gerona magister suus Ioan. And.

3 Ad idē relatiuū, alio, nisi dicas, q̄ ampliat per illud, quocunq; facit, qd no. sup. e. li. de reli. do. c. uni. co. super ver cęterorum. Io. And.

l ¶ Contrafecerint.] scilicet talibus locando, vel permittendo habere domos conductas, vel non expellendo infra tres menses, nec obstat verbum contrafecerint, quia & qui non facit, facere videtur, ff de regu. iur qui non facit.

ADDITIO. Concord. sup. eo lib. de hæret. ut inquisitionis. § vlt in prin. Io. And.

m ¶ Episcopi.] nisi fuissent expressi, non incurrerent hanc pœnam, infra de sentent. excomm. quia periculosum.

n ¶ Minores vero personæ.] repete ecclesiasticæ.

a glo.

a ¶Interdicti.] in vniuersitatem enim, vel collegium, non fertur excommunicationis sententia, ne contingat innoxios irretiri. infra de sent. excom. Romana. §. vniuersitatem.

Excõicatio nõ fertur in collegium.

b ¶Quam.] intellexit Gul. sententiam excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

c ¶Sustinuerint.] scilicet prælati, singulares personæ collegij, seu vniuersitas.

d ¶Ipsorum.] s. prælatorum, clericorum collegiorum, seu vniuersitatum: & dic, idest ipsorum iurisdictioni subiectæ: & sic punitur alterius pro alterius delicto, quod dic, vt i. q. 4. in summa. 24. q. 4. in summa.

personæ singulares, excõmunicationis: si autem collegium, seu alia vniuersitas, interdicti [a] sententiam ipso facto se nouerint incursuros. Quam [b] si per mẽsem animo sustinuerint [c] indurato, terræ ipsorum [d] (quandiu [e] in eis ijdem vsurarij commorantur) extunc [f] ecclesiastico subiaceant interdicto. Cæterum si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu, omni cessante [g] priuilegio, per censuram [h] ecclesiasticam compescantur.

ADDITIO. Quod hic not. Gar. & I. Mo. Ioan. And.

e ¶Quandiu.] illis ergo recedentib. cessabit interdictũ. 81. dist. si qui de hoc. [†] de mat. contra c. vlti. [†] de spon. non est.

† al. ita: idem in eodem.

f ¶Extunc.] extremum tempus mensis designat. ff. de cond. & demon. l. si is. §. si ita. Ioan. And.

g ¶Cessante.] sic sup. de hæret. ad abolendam. in fi. C. vbi de crimi. agi opor. auth. qua in prouincia. reatus n. omnem honorem excludit. C. vbi sena. vel cla. l. 1. de priuileg. c. 3.

h ¶Censuram.] supra de verb. sig. quærenti: sed quia a capite edenda est ratio. ff. de eden. l. argentarius. §. 1. & quia pati debet quis legem, quam ipse tulerit. ff. qđ quisque iuris. l. 1. supra de constitu. cum omnes. hanc constitutionem primo debebat in sua cura facere obseruari. decet enim eum secundum leges [r] viuere. C. de legi. digna vox.

r Vide Burchar. li. 15. decr. c. 42. & B. Tho. 1. 2. q. 95. ar. 5.

ADDITIO. Secundum Gul. qui allegat quod de Christo legitur, quod legem, quam dederat, carnaliter impleuit 19. q. 2. c. ideo. §. si ergo. circa medium: subdit, quod sæpe subditi conqueruntur, quod alligantur eis onera importabilia, quæ imponentes, digito suo tangere nolunt. 16. q. 7. alligat. Io. And.

Quanquam.] Tres partes secundum Gar. & Ioan. Mon. primo prouidet, quando sint sepeliendi vsurarij manifesti. secundo: ibi, Omnes, punit facientes contrarium. Tertia: ibi, Nullus, ponit duas prohibitiones, & irritat testamenta.

ADDITIO. Et dicit Boatin. quod præcedens respicit alienigenas: ista vero omnes. Dic secundum Fran. quod decre. præcedens prouidit, ne exigantur vsuræ, ista prouidet vt exactæ restituãtur. Et subdit, quod hæc constitutio, vt thesaurus est obseruanda, per quam ad restitutionem vsurarum indirecte vsurarij compelluntur, & sæpe, quod dixi sup. eo lib. de emp. & vend. comp. Romana. § contrahentes. in prin. Io. And.

¶Pro intellectu istius cap. est præsupponendum, quod habetur in c. præterea. & in c. quia in omnibus. eod. tit. in anti. videlicet, quod vsurarius manifestus nõ debet tradi ecclesiastica sepulturæ: secus si vsuras restituerit, vel restitui mandauerit in testamento.

CASVS. Titius vsurarius manifestus veniens ad mortem, in testamento suo ante mortem præcipit hæredibus suis, vt ipsi restituerent vsuras illis personis, a quibus eas acceperat: deinde mortuus est: eo mortuo hæredes sui voluerunt eum tradere seu tradi facere ecclesiasticæ sepulturæ: dicebant creditores vsurarij, a quib. ipse Titius acceperat vsuras, quod erat sibi deneganda ecclesiastica sepultura, donec & quousque ipsi hæredes restituissent vsuras, quas Titius defunctus acceperat, dubitatur, quid iuris sit: Vnde consultus Papa rñdet, quod ipse defunctus non debet sepeliri neque tradi ecclesiasticę sepulturę, donec sui heredes tradant. & restituãt vsuras illis personis, a quibus fuerunt extortæ: vel præstet cautionẽ cum fideiussorib. vel pignoribus: & sic red dãt creditores certos de pecunijs recuperãdis & habendis. Sed quibus præstabit ista idonea cautio? Rñdet, quod illi, a quibus fuerunt extortæ vsuræ, si sint præsentes: sed qd si sint absentes? Rñdet. quod tũc p stabitur ista cautio Epo, vel eius vicario: vel rectori Ecclesiæ parochialis, qui stipulabitur pro absente de vsuris restituendis: ita quod absenti acquiratur actio, acsi ipse præsens stipulatus fuisset vsuras sibi tradi. Sed vellem informari, quam summam debebit continere ista cautio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut certum est, quantum a quolibet est receptum pro vsuris: & tunc illud debebit continere ista idonea cautio. puta promitto restituere tali decem scuta, quæ talis, pro quo fideiubeo, accepit pro vsuris: & tali quinque scuta & sic de cæteris: Aut non est certum, quantum a quolibet fuit receptum pro vsuris: tunc cautio ista debet continere summam ad arbitrium Episcopi, vel vicarij, vel rectoris Ecclesiæ parochialis. & debet scribi, quot annis ipse exercuit vsuras, & quantum singulis annis potuit accipere pro vsuris. Saluo, quod si appareat plus, vel minus receptum fuisse pro vsuris, illud plus, vel minus restituetur. Postea statuit, quod nullus vsurarius possit testari: nec aliquis intersit eorũ testamentis, nisi facta fuerit satisfactio vsurarum, vt dictum est. Seruo publico, idest, notario (Arbitrio.) si male arbitrentur dictę personę, tunc tenentur de malo arbitrio, & male arbitrantes de suo restituere tenentur. Subiacere.) nõ intelligitur, quod si religiosi admittant vsurarium ad ecclesiasticam sepulturam, quod ipsi sunt priuati communione altaris: sed ipsi incurrũt pœnas suspensionis, & excommunicationis editas per cap. quia in omnibus eod. titu. in antiq. vt illud cap. addat ad illud cap. quia in omnibus. videlicet, quod si vsurarius ordinauerit vsuras restitui, non debet sepeliri, nisi prius præstita cautione cum fideiussoribus, vel pignoribus. Nullus intersit in testamento vsurariorum. Not. primo, quod hęc decre. non habet locum nisi in manifestis vsurarijs. Not. secundo, quod indistincta dicitur dispositio, quæ fit in genere, non expressa certa specie. ad hoc de reg. iur. c. 1. eo lib. Dominicus.

¶ Idem.

¶ Manifestis vsurarijs licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat: vel secundum formam huius decr. idonea caueatur. Sepelientes eos contra hanc constitutionem Lateran. Concilij pœnam incurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absolue re, vel ad confessionem admittere. h. d. Io. And.

CAP. II.

Quanquã [i] vsurarij ma-

[Prima glossa summat.]

i ¶Quamquam.] manifestis vsurarijs licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat: vel secundum formam huius decreti, donec caueatur. Sepelientes eos contra hanc constitutionem Lateran. Concilij pœnam incurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad confessionẽ admittere. hoc dicit. Io. And.

[Glo. secunda de q. remittit, & soluit.]

a ¶Mani-

a ¶Manifesti.] qui dicantur vsurarij manifesti, dixi supra c. proxi. Tñ quo ad casum nostrum satis posset etiã dici manifestus, si coram sacerdote 1 & testibus publice fatetur 2 se vsurarium, & vsuras restitui mandat forte libros rationum tradens secundum Guil. ad quos edendos cum de vsuris agit, hodie cogi potest per cle. ex gra ui. eod. tit. § cęterũ. vide quod dicam. j. super gloss. antepen. Io. And.

ADDITIO. Vsurarius potest dici manifestus, si fatet se vsurarium publice corã testibus, & sacerdote, qui est iudex illius, quo ad respiciendum forum animæ. de pœn. dist. 1. quem pœnitet. vltra medium versi. quare qui & dist. 5 c. 1 vltra medium versi caueant. 11. q. 3 absit.

nifesti[a] de vsuris, quas receperant † satisfieri[b] expressa quantitate, vel indistincte[c] in vltima voluntate mandauerint:[d] nihilominus tamen eius ecclesiastica sepultura denegetur,[e] donec de vsuris ipsis fuerit (prout patiuntur facultates[f] corũ) plenarie satisfactum: vel illis, quibus[g] facienda est restitutio: si præsto[h] sint ipsi, aut alij, qui eis possint acquirere,[i] vel eis absentibus loci ordina-

b ¶Satisfieri.] debet autem satisfieri ei a quo pecunia est extorta, vel eius heredi illis non extantibus, vel non petentibus, vel non curantibus pauperibus erogabitur. sup. eodem, cum tu. & cap. Michael. dicit tamen Guil. quod hoc casu debet publice proponi edictũ in locis, a quorum incolis sunt extortæ, quod omnes a quibus extortæ sunt, veniant: & si aliqui appareant, qui satis fides est adhibenda, potius restituetur illis, quam pauperibus erogetur. ad hoc facit de no. incid. sicut dignu. § eos.

c ¶Indistincte.] i. non expressa aliqua quantitate: quia mandauit in genere restitui quæcunque extorserat per vsurariam prauitatem.

[Glo. seq. primo ponit, quid dedit causam cõstitutionis: secundo de vsurario non mandante notat duo.]

d ¶Mandauerint.] dicebat Lateranen. Concilium sup. eo. c. 1. quod vsurarij si in hoc peccato decedebant: nõ admittebantur ad ecclesiasticam sepulturam: ex quo autem mandauerant de restituendo, non decedebant in illo peccato: & sic non habebat locum pœna constitutionis: hunc ergo elusionẽ 3 prouidit hic Gregorius. Et scire debes, quod dato, quod vsurarius de restituendo non mandet: hæres nihilominus restituere tenetur. sup. eod. tua nos. vbi de hoc: etiam si ad hæredem de vsuris nihil peruenerit: tenetur tamen inquantum se extendunt vires hæreditatis, quod dic, vt 12. q. 2. Eps, qui filios. sup. de sepul. c. vlti. si autem vsurarius restitui non mandet, licet hæres paratus sit restituere: denegabitur illi sepultura, cum in peccato decesserit: nisi aliàs de mortui contritione appareret. 26. q. 6. qui recedunt. sup. de sent. excom. a nobis. 2

ADDITIO. Hæres vsurarij tenetur secundum vires hæreditatis, & non vltra, si fecit inuentarium. C. de iure d lib. scimus, & in auth. de hęre. & fal. §. hinc nobis. secundum Guil.

[Glo. seq. notat, inducens duo iura: secundum dupliciter obijcit.]

e ¶Denegatur.] est ergo hic opus facto: scilicet restitutione vsurarum in cautione, nec satis est hic beneuelle. 86. dist. non satis, quia & verba sunt cum effectu intelligenda sup. de elec. non sed. relatum. Sed nonne, qui mandat, soluere videtur ff. de solu. l. qui mandat ergo mandatum hoc sufficere deberet? sed illud solum habet factæ solutionẽ per mandatarium, qui enim per alium facit, per se facere videtur j. de reg. iur. qui per alium. sed videtur, quod ex quo iste, de quo loquitur tex. qui scilicet mandauit vsuras restitui, peccatum confessus est, & sic diuino iudicio iam relictus, sepultura priuandus non sit 50 dist. ponderet ibi, peccator in quacunque die, &c. sed imponitur hæc pœna, non quod de salute ipsius desperetur propter hoc, quia sepultura nec prodest 4 nec nocet, quo ad Deum. sup. de sepul. facris & est tm. sup. de sag. super eo.

[Gl. seq. declarat textum, secundo quęrit, opinionem ponit, & soluit.]

f ¶Facultates.] paupertas igitur excusat, quod verum est, si sit nota, sup. eo. cum tu. vnde si nihil potest restituere, nihil restituat, si partẽ, illam restituat. [Et totum non habita rõne necessaria, vt not. eod. tit. cum tu. in gl. antepe. & ibi dixi, quia præponant illi gl. quod hic Archid.] Vnde prius deducentur vsurę tã quam æs alienum, quam soluãtur legata, & alia, quę relicta sũt titulo lucratiuo, intelligitur enim hæreditas ęre alieno deducto. C. de leg. l. si vniuersę. Quæri solet an hæres vsurarij, quando hæreditas non sufficit, satisfacere debeat primo venientibus? Dixit hic Gul. 5 quod non, imo fiet eis & alijs satisfactio pro rata vnumquemque contingente, arg. sup. de test. relatum. & in si ff. de pact. l. si plures satis. videretur hoc casu haberi debere consideratio nem temporis, vt ille, qui prius soluit vsuras, recipiat, quod suum est integraliter, & sic de singulis secundum regulam. j. de reg. iur. qui prior. cum idtorum par sit causa, vt ibi dixi. & in hypotheca hoc consideramus. C. qui pot. in pig. hab. l. si fundus. sed videntur esse bona vsurarij hypothecata. sup. eod. cum tu. Et not. sup. eod. tua. in prima glo. Ioan. And.

g ¶Vel illis quibus.] tolle hic litteram, quę est j. bene per 12. lineas: ibi, idoneæ de restitutione facienda sit cautum illis, quibus, &c. vsque, de ipsa parochia, postea accipe, quod est infra, aut seruo publico de ipsius ordinarij mandato. deinde redeas, super quibus quidem, &c.

h ¶Si præsto.] idest presentes.

[Glo. seq. primo exemplificat, secundo quærit, argu. pro, & contra, & sol. distinguendo.]

i ¶Possint acquirere.] vt serui proprij, filij in potestate patris, serui in quibus habemus vsumfructum, serui alieni bona fide possessi, & liberi homines, quos bona fide possidemus vt seruos. insti. per quas perso. nobis acqui. per totum, ff. de acq. rerum do. l. acquiritur. Sed nunquid procurator domino absente hanc personalẽ obligationem acquiret? Et videtur, quod sic, quia procurator, quod ex re domini acquirit, domino acquirit, ff. de procu. l. procurator. In contrarium videtur. Si enim procurator pro pecunia domini, quam mutuat, fideiussores recipit, domino non acquiret personalem contra fideiussores, nisi dominus sit priuilegiata persona ff. si certum peta. l. pecuniam. Item si procurator stipulatur de euictione, non acquirit. ff. de acqui. posses. l. possessio quoque, § & si possessio. Dixit Gul. 6 distinguendum, aut procurator stipulatur in iudicijs, aut in contractibus, si in iudicijs, semper acquirit domino absenti vtilem. ff. de procura. l. si procurator. Si in contractibus, aut præsente domino, aut absente, Si præsente, acquirit vtilem. ff. de verbo. obliga. procuratori præsenti si absenti aut ex re domini, vt quia stipulatur pensionem domus domini, & tunc acquirit domino vtilem ff. de procur. § quod procurator. Si autem extra rem domini, aut dominus est persona priuilegiata, vt miles, pupillus, vel absens, & tunc acquirit vtilem ff. si cert. pet. l. si pecuniam. Aut non est dominus persona priuilegiata, & tunc domino nil acquirit, sed tenetur per actionem mandati reddere actionem. ff. de acqui. posses. l. possessio quoque. §. & si possessio. Et dicitur procurator tunc ex re domini stipulari, quando accessoria prouenientia ex re domini stipulatur, vt pensionem domus, fructus, & similia. Extra rem, quando stipulatur ipsam rem, vel aliquid extraneum non prouenienS ex re. in hoc ergo casu secundum eum si stipuletur

1 Idem si corã notario. Phil. Fon.

2 Quia aliud si clã destine. Phi. Font.

† Supple, cum effectu: nõ sit cautus dicut Io. A. Do. aduocatus, ne ipso iure peior tum et articulum. quod mutuauit ad vsuras, quia in mutuantibus tm. nisi probet recepisse, text. nõ loquitur facit no. in sim. li. j. c. proxi.

3 Ex promissio de dãdo non concludit dationẽ. l. quo. l. com. Font.

3 Dicebat hic Gul. quod isti sæ senatore de Tuscia dicebant, pro solum vltimus degnere iam nabit. ex quo oẽs pecc. deces. sores mãdauerãt vsuras resti tui. Ioan. And.

4 Similis gl. in c. fe. licis detor meament. & in c. in

per eo. de rapto. item lige tã eã prout docet B. Augu. in lib. de cura pro mortuis gerẽda, & B. Tho. li. 4. sen. dis. 45. q. 2. ar. 3. q. 3.

5 Idẽ Clericis Pisanus, & Archi.

6 Et post eũ Io. Mo. Guliel. remittit ad n. t. in prin. di. l. quod procurator. ff. de procur. & in Sp. de procura § et aut. veri. & not. quod large. I. A.

poterat rem ipsam principalem dño debitam, scilicet vsuras: quæ licet sint accessoriȩ quo ad recipientē, quo ad absoluentem & postea repetētem sunt ipsa res principalis, quæ sunt ipsa res debita repetenti: procurator non acquiret domino, per d. l. possessio quoque. §. fina.

ADDITIO. In fructibus, de quibus loquitur hæc glo. quin procurator possit illos stipulari dño, non dubitatur. Sed de pensione, quȩ nō germinat, sed ex ɔtractu debet, cōtrarie legistȩ cōtra: nisi in subsidium, alleg. ff. de inst. l. 1. & de exer. l. 1. § sed ex contrario. & idem Franc. Accursius in l. Iulianus. alias, inter eum § si procurator. ff. de act. emp. simile qđ scripsi de deci. pastoralis. super 1 glo. Io. And.

[Gl. seq. soluit duo dubia: scilicet de quo loco, & quo ordinario.]

rio, [a] aut eius vices gerenti, siue rectori parochiæ, [b] in qua testator habitat coram aliquibus fide dignis de ipsa parochia, [c] (quibus quidem [d] ordinario, vicario, & rectori prædicto modo, cautionem huiusmodi eorum nomine liceat præsentis constitutionis auctoritate recipere: ita quod illis [e] perinde [f] actio acquiratur) aut seruo [g] publico de ipsius ordinarij mandato [h] idonee [i] de restitutione facienda sit cautum: Cæterum si receptarum vsurarum sit quantitas manifesta, illam [k] semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin [l] aliam recipientis cautionem huiusmodi arbitrio moderandam: ipse tamen scienter non minorem, quam verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. [m]

¶ Omnes autem religiosos, & alios, qui manifestos vsurarios contra præsentis sanctionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepultu-

Ordinarius quis dicatur.

a ¶ Loci ordinario.] intelligas de loco in quo degit vsurarius. Et per ordinarium intelligas episcopum de iure: licet idem in Decano, archipresbytero, vel abbate: quia alias de consuetudine iurisdictionem haberet in spiritualibus, secundum Guli. & vide quod scripsi de testam. cap. Ioannes. super ver. dioc. clanum. Et non est mirum si per ordinarium vel eius vicarium actio acquiratur, cum etiam si ipse det aliquem, qui recipiat cautionem, vtilis actio acquiratur per illum. ff. rem pup. sal. fo. l. 3.

[Glossa sequens allegat concord. reddit rationem, & prorogat.]

Rector parochialis est publica persona.

b ¶ Parochiæ.] sic supra de conuer. coniug. dudum. Est enim illa publica persona. 1. dist. ius publicum & quod dicit de rectore parochiæ, in qua testator habitat, intelligas idem multo fortius de rectore parochiæ illius, cui facienda est restitutio: ei. n. acquiri, cum quasi iudex & minister suus sit, secundum Gat. Io. Mo. & Archid. ff. de in ius voc. l. cum pro quo.

c ¶ Parochia.] quia magis creditur indigens notis, quā extraneis ignotis in auth. collat. 6. de testib. §. si vero ignoti. sup. de elec. postquam. & erunt saltem duo. ſ. de reg. iur. pluralis vt per eos, si opus fuerit, cautio probari possit.

ADDITIO. Dicit Archid. ꝙ sint de parochia, non putat de substantia, sed de bene esse: vnde sufficeret, ꝙ sint idonei allegat ad hoc 4. q. 3. ca. si testes. § ad fidem. 3. q. 9. c. testes. § si debitum. & quod no. 3. q. 5. canonica. in 1. glo. Ioan. And.

d ¶ Quibus quidem.] interpositio est, quæ circa tabellionem non ponitur, quia de illo non dubitatur.

e ¶ Illis.] a quibus scilicet vsuræ fuerunt extortæ, vel eorum heredibus, vel successoribus.

f ¶ Perinde.] id est, ex tali stipulatione, aliàs perinde, scilicet ac si ipsi idem stipularentur.

Tabellio dr̃ seruus publicus.

g ¶ Seruo publico.] id est, tabellioni, sic dicto, quia publicum exercet officium, non ꝗ sit seruus. C. de tab. l. generaliter. lib. 10.

ADDITIO. Concor. ff. de adop. non aliter. & ff. de mag. con. l. 1. §. pen. cum concord. Io. And.

h ¶ Mandato.] ergo tabellio hoc casu non acquirit actionem extraneo ex sua stipulatione, nisi eam faciat de ordinarij mandato. & secus videtur dicere, ꝗ nisi qua lex. ff. rem. pup. sal. fo. l. 2. ibi protectu sine ictum seruum

publicum apud prætorem stipulari debere.

[Gl. seq. primo soluit duo dubia, quæ cautio sit idonea, & quid si idoneam dare non potest: secundo soluit, tertio soluit alia duo dubia.]

i ¶ Idonee.] nomine idonee, pignora vel fideiussores intellige. ff. manda. si mandato Titij § fin. alias verbum, cautionis, nudā promissionem designat. C. de verb. sig. sancimus. si autem pignora vel fideiussores dare si potest, iuret se pignora vel fideiussores dare non posse, & se facturum, quod cauet C. de episco. & cler. in authent. generaliter. supra de donat. inter virum & vxo. per vestras insti. de satisda. §. sed hodie. infra de sent. excom. ca. vlt. §. illis etiam hoc maxime quando sic est verisimile, cum scilicet aliam dare non posse. Sed cum soluētes vsuras habeant actionem ad repetēdum, quare sic soliciti fuit hic Papa prouidere illis per cautionis remedia? Sol. ideo vt haberent plura auxilia. ff. de libe. lega. l. 3. item quia magis sunt securi per fideiussores vel pignora. ff. qui satisd. cogan. l. 1. & fit hoc non tantum in fauorem illorum, quantum in odium vsurariorum. Et scire debes, quod si recepta huiusmodi cautione nomine eorum, quorum interest, vsurarius manifestus vsuras repetit, non audietur sup. eod. quia frustra. Et posset in animarum fauorem episcopus istas vsuras recipere, & soluere illis, a quibus iste petitor extorserat. [Alleg. Io. Mo. ff. de neg. gest. si libet homo. in fi. de pign. act. l. solutum. §. solutam.] Et idem secundum Gulrel. & Gar. 1. si non esset manifestus, & hoc probare posset, petitorē scilicet vsurariū. si autem iste vsurarius, qui sic satisdedit, conualuit, tenebitur ex satisdatione secūdum eos, quia & si non satisdedisset, tenebatur sup. eo. cum tu & si petitor esset notorius vsurarius, etiam si hȩres non exciperet, dixerūt prȩdicti doctores, quod ex officio suo iudex eum repellet sup. de excep. exceptionem. ff. de post. l. quos prohibet. secus si notorius vel manifestus non esset.

1 Idem Ber. eo. ti. quia frustra. ad finem 2. gl. Io. Andr.

k ¶ Illam.] scilicet quantitatem manifestam.

[Glo. seq. exponit, quȩrit, & soluit.]

l ¶ Alioquin.] id est, si quantitas manifesta non appareret. & repetere, exprimi volumus aliam. Sed quomodo fiet expressio & moderatio, de qua loquitur iste versiculus? Respondeo considerabit iudex, quanto tempore ille vsuras exercuit, & quantum nunc habet in bonis, & quantum habebat tempore, quo fœnerare incepit, & super hoc considerabitur fama viciniæ, & an alias mercationes exercuerit, & an in eis fortuna eo prospere cesserit; & an fuerit improbus exactor, an curialis fenerator hȩ similes circunstantiæ sunt circa hoc consiuerandæ, & secundum eas magis vel minus arbitrandum. C. de bonis quæ libe. cum oportet. §. 1. 14. q. 5. hoc videtur.

m ¶ Teneatur.] propter sui malitiam parti læsæ resarcire tenetur. C. si tut. vel cur. inter l. et am & facit litem suam supra eodem lib. de re iudic. cum æterni. insti. de oblig. quæ ex quasi delic. in princ. Et si nullam quantitatem moder. tur, tunc tenetur, in totum quam & residui commemoratio totum admittit C. de hære.

insti.l.2 ff de verb.sign.l.ceterorum.caute ergo faciet si in cautione certam & verisimilem exprimit quantitatem & adijcit quod etiam vltra illud satisfiet, inquantum contabit eum vsurarum ratione teneri.

ADDITIO. Idem consuluit Guil.Cleri. & Archid.

Vsurarij. q. diu non restituût vsuras, ñ debêt ab aliquib. peccatis absolui.

a ¶ Pœnæ.] supple statutæ in Lateranê. si concilio edito supple contra vsurarios: hoc dico quia hic nô habet locum pœna contra vsurarios statuta, sed habet locû pœna statuta in recipientes eos ad oblationes & ecclesiasticâ sepulturam.

b ¶ Subiacere.] hodie sunt excômunicati ipso facto, non obstantibus exceptionibus vel priuilegijs. per cle. de sepul cos qui.

† Al. satis factione.

c ¶ Absoluat.] etiam ab alijs peccatis. 14. q. 2. legat quod patet: quia nec ad côfessionem debêt admitti, vt supra dixi. Nec dimittitur peccatû, & c. infra de reg. iur. peccatum. Caueant ergo religiosi, qui interdû de preda plus quam de anima soliciti sût [Glo. seq. exponit literam: secundo querit arg. pro & soluit contrarium. tertio soluit obiectionem: quarto quærit: ponit opin. sed aliter soluit.

preda

ram, pœnæ [a] Lateranensis concilij contra vsurarios promulgatæ statuimus subiacere. [b]

¶ Nullus manifestorum vsurariorum testamentis intersit, aut eos ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat: [c] nisi de vsuris satis fecerint vel de satisfaciendo † pro suarum viribus facultatum præstent (vt præmittitur) idoneam cautionem.

¶ Testamenta quoque manifestorum vsurariorum aliter [d] facta non valeant, sed sint irrita ipso iure.

d ¶ Aliter facta] scilicet non facta satisfactione, nec præstita idonea cautione. Quid dices de codicillis? Videtur quod valeant, diuersa enim sunt. C. de codicil. l. si idem. & hec constitutio est pœnalis, ergo est restringenda. sup. eo. lib. de elect. statutum. & prohibitis maioribus, minora petere non prohibetur. ff. de seruis expor. l. cui. qui filij sint legi. per venerabilem circa princ. Dic contra secundum Gul. & Gar. [Io. Mon. & Arch.] Et hoc patet ex princip. o, vbi dixit, in vltima voluntate. & arg. sup. de testam. cum esses. quia large codicilli sunt testamentum: quia mentis testatio. 13. q. 2. c. placuit. [1] sed aliud iuris de test. in prin. ff. de iure codicil. l. continentur. & l. ab intestato alias facile esset constitutionem hanc in hoc eludere. & dic idem [2] de qualibet vltima voluntate, & quia istud crimen ecclesiasticum est, potuit Papa irritare testamenta laicorum [3] per quæ in alios transferebantur bona, & fiebat durior coditio exactorum, fecit ergo, quod cumcere valebunt & habere sup. vt. lite pend. ecclesia. in fi. habet. n. ratione huius criminis iurisdictionem in talibus. sup. de iud. nouit sup. qui filij sint legi. per venerabilem. sup. eo. lib. de fo. comp. c. vlt. Quid si primo testamentum fecit, postea cauit? Dixit hic Gar. [& etiam Ioan Mo.] quod non firmatur per hoc testam.: quia ab initio non valuit vt. [ ] de reg. iur. non firmetur cum suis concordan. [3] Satis videtur sufficere, si ante mortem cauit: cum testamentum morte firmetur sup. de celeb. Missarum Mar thç. Nec obstat regula, non firmatur quæ de solo tractu temporis loquitur.

ADDITIO. Communiter legista non reciperent hoc dictum per leges. ff de test. superius alleg. & hoc est in testamentis, in codicillis bene. ff. de leg. 3. l. 1. §. 1. & vide quod ibi not. & ff. de no. posses. secundum tab. l. 1. §. exigit. Io. Andr.

1 Placet Io. Andr. Phi. & alijs Font.
2 Secûdû Guli. & Gar. & idem Io. Mon.
3 Specialiter allegat Gar. & Io. Mo. ff. de test. l. 1. & l. eius qui apud hostes. & vide Io. And. vide quod no. Clemen. 1. de Gul. non.

TITVLVS VI.

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM & subditorum.

[Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de varijs delictis subditorum, sed ne prælati superbirent ponit nûc gñalem ti. de delictis tam prælatorû, quam subditorum.]

De excessibus prælatorum († & subditorum.)

† Hæc duo verba & subditoribus de sunt i antiqs codicibus, & recétionbus mgis emedatus

Bonifacius VIII.

¶ *Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare absque speciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamê loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit Ioan. And.*

CAP. VNI.

CVM EX.

Vni ex.] Ista facit Primo po- nit proœmium: secundo, prohibitionem cum decreto: ibi, Nos igitur hoc. Tertio. prohibitionis determinationem ibi, Per hoc.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ, quod fratres Prædicatores vel Minores, vel alij Mendicâtes plura loca de nouo acquirebant, recipiendo illa titulo donationis à dñis locorû. & in illis locis nouos côuentus ædificabât, mittêdo religiosos aliorû côuentuum ad illû locû vnde insurgebât magna scâdala. Et propter supplicatû fuit domino Papæ, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno: Qui Papa volens obuiare futuris scandalis, ordinauit quod mendicâtes non acquirerêt noua loca nec mutarêt, sed essent côtenti suis locis acquisitis & ædificatis ante istam constitutionem, nisi obtenta licêtia a Papa, & quod in licentia Papæ ponatur ista clausula, non obstante constitutione, cum ex eod. de exces. præl. & subdit, ita quod apponat clausulam derogatoriam ad istam constitutionê. Et hoc locum habet, qû isti Mendicantes vellêt locû acquirere in locis populosis, puta in ciuitatibus. si autem in eremo vellêt ducere vitâ eremiticam tunc ista constitutio non extenditur ad illa loca: & sic Mendicantes sine licentia ipsius Rom. Pontificis possunt de nouo acquirere loca in eremo ad habitandum, & ibi ædificare oratorium. [Scandala.] inter ipsos & rectores ecclesiarû parochialium, quia quandoque erant prope ecclesiam parochialem, insurgebant scandala in ecclesia parochiali quantû ad commodum burse & propter ista damna insurgebant magna scandala inter rectores ecclesiarum parochialium, & ipsos Mendicantes. Ideo supplicatum fuit dño Papæ, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno: qui Roman. Pontifex prouidit vt sequitur. [Locorum populo alias obtinet vel l. q. [Mutare] sed vtrû possint mutare loca acquisita cum licêtia Papæ: quia Mendicantes diu obtinuerunt a sede Apostolica vt possent in hac ciuitate ædificare conuentum, cum ibi nullus esset conuentus ista tuum mendicantiû: nunc volunt mutare ad aliud locum forte extra ciuitatem: vtrum respectu mutationis requiratur noua licentia Papæ textus iste dicit quod non: sed de hoc dicam statim (In eremo & in locis non populosis No principaliter, quod Mendicantes licet eorum religio sit approbata, tñ non pnt nouum conuentum ædificare sine speciali licentia Papæ, nec noua loca acquirere: & hoc propter scandala, quæ ex huiusmodi noua acquisitione oriebantur inter ipsos & rectores ecclesiarû parochialium quibus appropinquabant No vlterius quod Mendicantes non possunt antiqua loca sibi a se

de Apostolica concessi: mutare transferendo de vno ad alium absque speciali licentia Papę, nō est dubium de locis acquisitis ante istam. Sed quid de locis acquisitis post istam constitutionem? Hæc constitutio fuit disputata Bonon. nam Bonon. habent de more, q quando in surgit aliqd dubium super aliqua re, tenētur illud audiium di sputare publice. certam fratres Minores de obseruantia inceperunt ædificare ad latus cuiusdam montis, qui dicitur mons beatæ Mariæ, iuxta Bononiam: & inceperunt ædificare in parte montis vbi vigebat vetus Austra lis, & ideo voluerunt transire ad aliam partem montis: dubitatum fuit an possent: Dicit Dominicus de sancto Geminiano, qui illa q disputauit illa quæstione, tenuit q ipsi Minores de obseruantia nō poterāt transire ad aliam partem montis sine speciali licentia Papę [illegible] quia dicit clare nullus [illegible] vtque ad hanc constitutionem: & [illegible] constitutio [illegible] nalis, dicere [illegible] in suis [illegible] terminis. Ideo putat Dominicus de sancto Geminiano, q [illegible] contra [illegible] ipsi [illegible] possunt mutare locū de vna parte montis ad aliam partē Eremiticam. & si Mendicantes possunt eligere vitam eremiticam, de consensu tamen suorum prælatorum, nec requiritur consensus cōuentus, & in eremo possunt acquirere nouum locum; nec requiritur licentia Papæ, quia in eremo non est multitudo populi, ideo cessat fundamentum in littera.

† Dñicus no hic qd non valet priuilegium [illegible] nisi adiecta derogatoria Fel. sup. d. vel in nō. multi co-lumn. 12. Fon.

Nota etiam q ille qui est prohibitus nouum locum acquirere, non videtur prohibitus antiquum cum nouo permutare. Textus tamen posset induci in contrarium cum hic illi a quali prohibitioni subiaceant.

Nota finaliter hic tres titulos, qui concludunt alienationem sed vide de rebus ec. lelia non alien. nulli. Dominicus.

[Prima gl summat, & dicit quid determinat.]

a ¶ Cum ex eo.] Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandū, vel antiqua alienare, vel mutare absque speciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionem, in acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit. Determinat autem hæc decr. no sup co. in [illegible] ver. ad hoc.

b ¶ Mendicantes.] hi dñr mendicantes quibus victū tribuunt fideles mendicitas, & qui red. [illegible] aut possessiones ex regula, vel constitutionibus habere non possunt sup co. li. no. de reli do. c vnico. & quo ad saluum decret. multæ in omnibus Mendicantib. idem sus cōcor. sup.

eo[a] quod Prædicatores, Minores, & religiosi alij Mendicantes[b] in ciuitatibus, castris, villis, aut alijs locis ad habitandum[c] domos vel loca de nouo suscipiūt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alia transferentes, diuersa scandala[d] quandoque prouenerant, & frequentes clamores ad sedem Apostolicam perferantur: Nos super hoc prouidere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps[e] aliquis, vel aliqui de prædictis quibuscunq; super hoc priuilegijs muniti existant, quę ipsis contra tenorem constitutionis præsentis nullatenus volumus suffragari)[f] † in aliqua ciuitate, castro, villa, seu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiusuis alienationis[g] titulo quocunque in alios transferre præsumant, absque sedis Apostolicæ licentia † speciali, plenam & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem:[h] si secus egerint irritum decernentes.[i]

¶ Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint Eremiticam seu solitariam eligendam,[k] de maiorum suorum licentia,[l] quin cellas, mansiones, seu habitacula in eremo, sine locis, vbi non sit hominum habitatio de propinquo,[m] possint acquirere, ac mutare, non intelligimus interdictum.

TITVLVS VII.

De Priuilegijs.

¶ Innocentius quartus in Concilio generali Lugdunensi.

¶ Exempti vel priuilegiatis, vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus,

eo lib. de Regular. cōstitutionem: qui. n. similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam supra de sta. mo. recolentes.

[Glo. seq. notat, quærit, & remittit.]

c ¶ Ad habitandum.] Not quis de locis acquisitis ad habitandū tm̄ est hic prohibitio: ergo alias quam ad habitādū bene possunt loca acquirere. Sed quō, ex quo sunt Mendicantes? Dic vt dixi s. eo. lib de reli. do. ca. vni co. in gl. veterem.

d ¶ Scandala.] bene ergo fecit hic prouidē do, q: sui offitii est scandala remouere. sup eo. li. de offi. leg. cap. 1.

e ¶ Deinceps.] futura igitur cōprehēdit hæc cōstitutio: olim enim hic prohibitū licebat, vt sup. eo. in a-nnis 2. ver. ad hoc.

f ¶ Suffragari.] ergo Papa priuilegiū suū reuocare, moderari, & in totum tollere potest: licet deceat eius priuilegium esse mansurum infra. de reg. iur. decet, vbi de hoc.

g ¶ Alienationis.] intelligo etiam q quē non transferatur dominium; cum sic large loquatur, dicēdo cuiuslibet. ad idē s. de reb eccl. non alie. nulli. & C. de rebus alie. non alie. l. sancimus. licet interdū sumatur solū p eo contractu, quo transfert dominium. C. de fundo. d. l. 1. Io. And.

h ¶ Mentione.] ergo necesse est de iure communi in rescripto fieri mentionem. de quo dic vt sup. eo. lib. de consti. c. 1. in glo. quæ incipit, Est contra.

ADDITIO. Sed etiam de hoc no. Archi. ponens ad litteram quod dicit in spec. de instru. edi § nunc aut. verb. & sc as. vbi de priuil. loquitur & de rescri. vide de rescrip. præsenti § ratione causæ. ver. item q est contra. sus Ioan. And.

i ¶ Decernentes.] Hodie trāsgressores sunt ipso facto excommunicati per cle. de pœnis, cupiētes. i. respondeo.

k ¶ Eligendam.] illi sunt digni cōr uenienti honore. 16. q. 3. qui vere & pure, & an tales subsint epi. opo, ibi not, & possunt eremitæ aliras non religion habere proprium 19 q. 3. § econtra Paulus.

l ¶ Licentia.] ergo nota q religiosus Mendicans de licentia prælati sui potest v. tam eremiticam eligere.

ADDITIO. Vide quod dixi in antiq. de reg. 1. que in fi. vlt. gl. Io And.

m ¶ De propinquo.] De hoc inf. de verb sign. cap. pen. Ioan. And.

† Peristud excludit hic legatus de latere. Phi Fon.

Alienatio q' continet.

Religiosus medicans de licentia sui prælati pt vitā eremiticam eligere.

DE PRIVILEGIIS.

¶ Dictum fuit supra de excessibus Prælatorum: verum

rum quia multotiens excessus prælatorum præstant causam, vel subditi obtineant à Papa priuilegium exemptionis, eo quod prælati grauant subditos: ideo post tit. de excessibus prælatorum, annectit titulum de priuilegijs.

Vnde hic titu. non solùm tractat de priuilegijs exẽptionis, sed de plurib. alijs, sed occasione sumpta a priuilegijs exẽptionis, tractat generaliter de omnibus priuilegijs.

aut rei, si hæc sint inita, vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij.

Volentes.] Primo præmisso procemio vel exordio ponit declarationem circa priuilegium exemptionis, & declarationi obijcit, & soluit, & protestatur. Secundo declarationem prorogat ad priuilegium de certo iudice. Tertio determinat quid iuris de priuilegio, quod eximit a pœna censuræ. Secunda: ibi, Et idipsum. Tertia. ibi, In eos. Sed Io. Mon. qui diuidit in quinque partes de exordio facit primam, de obiectione & solutione tertiam.

CASVS. Canonici ecclesiæ beatissimi Hilarij maioris Pictauien. obtinuerunt priuilegium a sede Apostolica, vt essent exempti a iurisdictione episcopi Pictauẽsis, sed immediate essent subiecti ecclesiæ Romanæ, datis sibi certis conseruatoribus. Isti exempti perpetrauerunt delictum in diœcesi Pictauiensi in loco nõ exempto, sed extra locum exemptum: pro quo fuerunt conuenti coram ep̃o Pictauiensi, vel eius officiali habente ad hoc spãlem potestatem: Nam ex gñali commissione non posset officialis ep̃i inquirere de criminibus, nisi haberet ad hoc specialẽ potestatem ab ep̃o: iste conuentus coram officiali Pictauiensi proposuit, quod non tenebatur litigare corã officiali Pictauiensi, eo & pro eo, quod erat exemptus a iurisdictione ep̃i Pictauiensis: & ideo petebat remitti ad suum iudicem & conseruatorem suorum priuilegiorum. Pro parte promotoris causarum officij fuit propositum, quod non debebat remitti ad suum iudicem: quia cessabat priuilegium pp delictum in loco non exempto perpetratum: Dubitatum fuit an deberet remitti ad suum iudicem. Vnde Papa consultus rñdet, quod non: sed tenetur litigare coram ep̃o, & puniri secundum ordinationem epi. Idem si exemptus conueniatur pro contractu celebrato, vel pro re existente extra locum exemptum. Sed q. d. sanctissime pater, vtrum ex istis tribus modis priuilegium exemptionis de nihilo sibi seruiet? Rñdet ꝙ non erit priuilegium inutile, sed de multis sibi seruiet: Nã pone quod exemptus deliquit vel contraxit in loco exempto, qui locus est intra limites diœcesis episcopi loci, & exemptus habet domicilium intra diœcesim Pictauiensem, & ita tamen deliquit vel cõtraxit in loco exempto, licet ratione domicilij posset alias conueniri coram ordinario, tamen non poterit propter priuilegium suum. Item ponamus ꝙ exẽptus deliquit, vel contraxit, vel possidet rem extra locum exemptum, & etiam extra diœcesim illius episcopi, intra cuius limites habet domicilium: tunc ratione domicilij posset coram illo episcopo conueniri, intra cuius limites habet domicilium, & posset eum punire, nisi iudex delicti eum requireret: sed tamen quia est priuilegiatus, non poterit coram illo episcopo conueniri ratione domicilij. Idem dicendum est ratione contractus, vel rei existentis extra locum exemptum, & diœcesim intra quã habet domicilium. Sed si deliquit extra locum exemptum, in diœcesi, in qua habet domicilium, si ista duo concurrant, cessabit priuilegium exemptionis. Sed ponamus quod aliquis impetrauit priuilegium a sede Apostolica, et non posset conueniri nec teneretur respondere, nisi sub certo iudice, vtrum in trib. dictis casibus possit conueniri coram alio iudice? Respondet quòd sic, videlicet concurrentibus duobus: videlicet domicilium & delictum, vel domicilium & contractus, vel domicilium & res: tunc enim in his duobus casibus poterunt cõueniri coram iudice domicilij. Sed ponamus quod aliqua ecclesia obtinuit priuilegium, vt religiosi illius ecclesiæ non possent a quocũque iudice suspendi, interdici, vel excõicari vtrum possint suspẽdi, interdici, vel excõicari ab ordinario, si conueniãtur pro delicto, contractu vel pro re? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ non, ad quemcunque locum se transferant, nisi se transferent ad certũ Prioratum, tunc possent ab ordinario suspendi, interdici, vel excommunicari quamdiu in tali Prioratu essentur: licet illi prioratus sint renouabiles ad nutum prælati. [Volentes.] Textus exigit, vt si delictum habeat certam pęnam, imponatur illa pena, si autem non habeat certam pęnam, imponatur pęna extraordinaria, vel sicut ius exigit, vt si contumaces fuerint, excommunicentur, vel mittantur in possessionem; iuxta illa quæ habentur in cap. quoniam frequenter. supra. vt lit. non contest. [Non vtique.] id est, non carent omni commodo exemptionis, & respondet tacitæ quæstioni, quasi dicat, non carebit omnino commodo exemptionis, vt dixi in casus positione: videlicet si domicilium sit in diœcesi & deliquit alibi, non posset conueniri in loco domicilij, licet alias cessante priuilegio ibi posset conueniri. Item si deliquit extra diœcesim & extra locum exemptum, si domicilium sit in diœcesi, non poterit ibi ratione domicilij conueniri. Item si exemptus deliquit extra locum exemptum, & extra diœcesim domicilij, si iudex delicti petat fieri ad ipsum remissionem, iudex domicilij non poterit in eum exercere suam iurisdictionem, id est, non poterit talem capere nec mittere ad iudicem delicti: quod facere posset, si iste non haberet priuilegium exemptionis. Item si iudex contractus requirat iudicem domicilij, vt faciat citari talem, vt compareat coram iudice contractus, non poterit iudex domicilij istud facere obstante priuilegio exemptionis, & in omnibus istis habet commodum priuilegium exemptionis.

CAP. I.

Volentes [a] † liber

Nota primo, ꝙ si exemptus delinquat extra locum exemptum, potest conueniri coram ordinario, dum tamen delinquat in diœcesi ordinarij, & istud verum, nisi aliud diceretur in priuilegio exemptionis. Nam iste text. intelligitur, quando Papa dixit in priuilegio suo. Talem ecclesiam cum ministris suis eximimus a iurisdictione ordinarij: sed vt dicit Ioan. Andr. in nouella plures ecclesiæ habent ampliora priuilegia, videlicet vt non possint conueniri coram ordinarijs, nisi coram certo iudice etiam pro delicto vel contractu, vel re existente in diœcesi ordinarij, tunc valerent talia priuilegia; dum tamen apponatur clausula derogatiua ad istã constitutionem. Sed adhuc est quæstio vtrum sufficeret, si Papa diceret, non obstante constitutione Innocentij quarti. Quidam dicunt ꝙ non: quia illa constitutio alias prohibuit illud quod ista prohibet, sed illa fuit declarata per istam. Communis opinio est sufficere dicere non obstante constitutione Innocentij quarti in concilio Lugdunen.

[Prima glo. ponit casum, & subdit quid declaret]

a ¶ Volentes.] Exempti vel priuilegiati vt non teneantur nisi sub certo iudice rñdere ratione delicti, contractus, aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exẽpto, conueniantur corã ordinario, sed rõne domicilij non. Monasterio priuilegiato vt eius monachi a quocũq; interdici, suspẽdi, vel excõicari nõ possint, cessat in loco eo diœcesanorũ iurisdictio quoad illa, nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinario; quia tũc etiã licet vtrobique sint monachi, ordinarij ẽt quoad pręd-

† Vide cõcil. Trid. sess. 7. de refor. c. 14 vbi hęc decretalis innouat.

cta

cta illos induxant, quandiu ibi manent. hoc dicit. Determinat autem hæc decretalis, distulc no. 6. q. 4. c. vlti. & sup. eod. ti. ex tuarum.

ADDITIO. Et quæ no. Innoc sup. eod. recipimus & Host. in summa huius tit. §. si. sub §. sed & dici posset.

paremus Anglicum exempto [z] vt sicut ille, qui aliàs non est de iurisdictione, ratione delicti efficitur de iurisdictione: sic exemptus, qui alias de iurisdictione non est, ratione delicti de iurisdictione efficitur. idem in cõtractu & re.

[z] In quo tñ plus, habet diœcesanus Bonon. q̃ in Anglico, pp causas speciales, qbus sibi subest, vt inf. glo. a. Io. And.

& eius excusat prolixitatem ibi positam: dicens q̃ ante hanc constitutionem, totũ illud scripserat: & se extollit, qd ista nona pro magna parte suas opiniones approbant. Io. And.

[Glo. secunda reci. g duas q. in quarũ prima remittit.]

a ¶ Exemptionis.] Per quæ verba dicat dari exemptio, videbis inf. eod. tit. si Papa. & proprie Apostolicæ sedis est eximere. 16 q. 1. frater. 9 q. 3. nunc vero.

ADDITIO. Vnde legatus etiam de latere hoc non posset. s. de consti. vt c. si. vt dicit Abbas. Nec episcopus de excel. prælat. c. 2. nec archiepiscopus. eo ti. sicut vni. te. Io. And.

b ¶ Infringant.] ussi seueritate ecclesiastica coercentur. s. eo. quato. & Papa solet talibus priuilegiis decorare sup. eo dilecti.

c ¶ Excedant. j. s. eo. porro. & c. parentib. nec priuileg. amittere meretur. 11. q. 3. priuilegiũ s. eo. tua. sum. limites n. transgrediẽtiũ nõ sunt. sup. de sepul. c. 1.

ADDITIO. Arch. allegat. 25. q. 1. q̃ ad perpetuam. & 9. q. 1. c. 1. Io. And.

d ¶ Aut rei.] hæc vera, si cõtus sic initus, vel maleficiũ factum in loco non exempto, & res litigiosa non exempta, vt j. patebit.

e ¶ Ad hoc.] ista superius enarrata. Io. And.

{Glo. seq. declarat ob. & sol. quam facit textus.

f ¶ Nunquid ergo.] quia videretur aliquibus, q̃ per hoc exempti æquiparentur non exemptis, vt indistincte possent coram ordinariis conueniri: ideo de hoc obiicit & soluit: & hoc dicere intendit, q̃ indistincte ratione domicilii [t] sunt exempti, vt iudex domicilii nec potestatem habeat cognoscendi, nec remittendi; & tamen ille est vnus modus sortiendi forum, supra de foro compet. c. vlt. Item si delictum, contractus, aut res litigiosa sunt in loco exempto, gaudebunt exemptione: si enim Anglicus delinqueret Bonon. nonne puniretur per iudicem Bonon. Fingamus ergo & æqui-

¶ Not. q̃ priuil. non dẽt excedere metas priuil. ad hoc s. eo. c. sane. & c. porro.

† Alias ita: q̃ quantumq;, &c.

† Alias sta, & illi quoad hæc.

tatem, quam nonnullis Apostolica sedes priuilegio exemptionis [a] indulsit, sic integram obseruari, vt & illam alij non infringant, [b] & ipsi eius limites non excedant: [c] † Declaratione irrefragabili diffinimus, quod quantumcunque † sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, siue contractus, aut rei [d] de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum ordinarijs conueniri, & illi † quo ad hoc [e] suam in ipsos iurisdictionem, prout ius exigit, exercere: Nunquid [f] ergo carent omnino in his commodo libertatis? non vtique: quia nec coram ordinariis ipsis, dummodo sit in loco exempto [g] cõmissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec vbi domicilium habent, si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat, conueniri possunt aliquatenus super illis: nec domiciliorum prætextu locorum diœcesani (si vbi deliquerunt vel contraxerunt, aut res ipsas consistit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis vt illic respondeant, iniungendi ha-

10

20

30

40

50

60

bent aliquam potestatem: saluis nihilominus casib. alijs, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta. [h] Et idipsum [i] decernimus circa illos, [k] quibus vt non nisi sub vno certo [l] iudice teneantur de se conquerentibus respondere, Apostolico priuilegio est concessum.

¶ *Monasterio priuilegiato, vt eius monachi à quocunq; interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinariorum iurisdictio quo ad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinarijs: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quandiu ibi manent. h. d.*

¶ In eos [m] † autem, quibus ne interdici, suspendi, vel excommunicari à quoquam valeant, à sede Apostolica est indultum: sicut sunt religiosi quamplures, in quorum priuilegiis continetur, ne quisquam Episcopus, vel archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro vlla causa, vel loue loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat: iidem ordinarij iurisdictionẽ suam quantum [n] ad ista vbi-

[Gl. seq. reci. per q & solutionem.

g ¶ Exempto.] dicit hic Ber. q̃ monasterio exẽpto ecclesia, cœmeterium, domus monasterij, atria, hortus areæ, q̃ sunt iuxta ecclesiã, intelliguntur exẽpta. 11. q. 1. necessario. & c. nulla. 17. q. 4. diffiniuit. & c. id cõstituimus. sup. de immu. eccl. c. 1. & de cens. c. 1.

h ¶ Instituta.] vt s. de hære. ad abolẽdã. in s. s. eo. lib. de pb. c. 1. de sta. reg. c. vni. eo. in si. Idẽ si capellas haberẽt nõ exemptas. j. eo. ex ore. & c. cũ capella. sic s. de cõsue. c. cũ inter vos. s. de sent. excom. nõ nulla. & j. eo. tit. authoritate. [vide q̃ no in cle. de sepult. dudum in glo. multotiens. & de pœn. & rem. c. 2. in gl. pen.

ADDITIO Bene facit ad propositũ huius gl. decr. veniẽs. s. de præscri. ver. chrisma. per quã patet q̃ chrisma, oleum sanctũ, cõsecrationes basilicarũ, & ordinationes clericorũ, & his similia, sunt à diœcesanis epis postulanda: nisi aliud ipsorũ priuilegijs cõcedat, & allega ét Host. q. 2. interdicim[9] Io. An.

i ¶ Et idipsum.] sic q̃ dictũ est de exẽptis.

ADDITIO. Tã circa conuẽtiones, q̃ circa remissiones Io. And.

k ¶ Illos.] nõ exemptos, sed priuilegiatos tñ, vt sequitur.

[Gl. seq. reci. p obie. & duplicẽ solutionẽ.

l ¶ Certo.] istud soluit 3rium de decr. s. de rescri. ad hæc, qa hic certus iudex datus fuerat à Papa, ibi incertus, quẽ imperator duceret eligẽdũ: præterea ibi p modũ rescripti & iuris cõis facta fuit interpretatio, hic in modũ grã & priuilegii, q̃ ét apparet ex titulo, & ex lra q. sequitur, Apostolico priuilegio.

m ¶ In eos autem.] Istud quod sequitur intelligas sane, secundum determinationẽ decr. j. eo. tit. ne aliqui.

n ¶ Quantum ad ista.] s. interdictum, suspensionem, & excõicationem: ergo quantum ad alia salua manet iurisdictio. licet ergo ista exercere non possint ordinarij, possunt tñ causam eorum audire & iudicare: si non pareat, poterunt in possessionẽ mittere, & similia facere.

Exempto monasterio ecclesia, cœmeterium, hortus, area intelligũtur exempta.

¶ De intellectu vide Dec. in c. tua. rũ. nu. 49. extra de priuil.

† Hoc & q̃ t. qui declaratur in tex. super versi. nec vbi.

ADDITIO. Dicit Host. quod etiam deponere illos poterunt, & in arctum monasterium detrudere, si causa talis fuerit: potestati n. ordinariorum non detrahitur: nisi inquantum est expressum: sicut & de praescriptione dicitur, supra de praescriptionibus, auditis, & cap. cum olim. Io. Andr.

a ¶ Resideant.] ad idem supra eod. quoniam. & cap. cum capella & nota litterã: quia si irẽt illuc causa visitandi, vel causa solatij, vel vt viatores: illos quo. ad ista non coercent ordinarij. ff. de iud. l. heres absens.

ADDITIO. ver. nam vbi, & procedit hoc etiã si ibi delinquãt tunc vel contrahant secundum Innocen. [Glo. seq alleg. duas concor. tollit contrariũ finis reci. per questionem.]

b ¶ Dependere.] concor. supra eod. lib. de praeb. cum singula. & si. sup. de prae. extirpãde. §. qui vero. nec obstat decre. de elec. cõstitutis. quae loquitur cum monasteria non sunt annexa nec pendentia. Et talis habebit vocem in vtriusque praelati electione, si est consuetudo: alias conuentus eligeret. 16. q. vlt. c. vlt. sup. de elect. c. 1.

ADDITIO. secundum Host. Idem Io. Mo. & Arch. Vide quod dixi post Innoc. de reli. do. c. fin. § vlt. qui distinguit, an habeat electionem superioris: & an prioratus bona sint distincta. Io. And.

c ¶ Quo ad praemissa] scilicet suspensionem, excommunicationem, & interdictũ, & intelligas hoc quando prioratus ille talẽ priuilegium non habet nec ex se, nec ex superiori monasterio: quia si matus monasterium haberet priuilegium, quod monachi sui & prioratuum sibi subiectorum à quoquam excommunicari non possent, quod c. tunc secus.

d ¶ Quandiu morantur.] ergo post reuocationẽ i eorum episcopus quo ad praedicta in eos iurisdictione vti non poterit, nisi praeueniatur, de foro comp. proposuisti, secundum Host. & Io. Mon.

cunque illi fuerint, penitus exercere non possunt: Nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorũ Prioratus ordinarijs eisdem subiectos (vt vel gerant eorum † regimen, vel in eis tanquam proprij locorum ipsorum monachi resideant [a]) fuerint destinati: tunc enim & si libere possint ad eadẽ monasteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipsorum Prioratuum monachi reputentur, (cum non sit inconueniens aliquem † vtrobique locum habere monachum †) vnum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur depende re: [b] ratione tamen eorundem Prioratuum dicti ordinarij sua iuridisdictione in ipsis, etiam quo ad praemissa, [c] quandiu [d] moriantur in illis, licite vti possint.

† Al. illorum.

† Al. ita, aliquẽ sic vtrobique, &c.

† Al. monachum.

Priores si habẽt ius eligẽdi praelatum in maiori monasterio, à quo prioratus eorũ dependent.

† Cui resistere non potest sta. mo. cũ ad monasteriũ. versi tales. Io. Andr.

¶ Idem.

¶ Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia h. d. Ioan. And.

CAP. II.

CVm de diuersis. [e]

CVm de.] Praemissa causa prouidet, & promissionẽ declarat: ibi, Vnde. Hic priuilegiatur locus studij, de priuilegijs doctorum habetur C. de profes. & medi. l. medicos. lib. 10. ff. de exc. tut. l. sed & reprobari. §. vlt. Io. Andr.

¶ Pro intellectu huius ca. est praesupponendum primo illud, quod habetur in c. super specula. de magi. in antiq. videlicet, quod clerici praebendati & beneficiati existentes in studio gñali, de licentia suorum praelatorum (quia hoc est necesse) percipiant fructus beneficij & grossum praebendae, sed non distributiones quotidianas, quia existens in studio, licet reputetur praesens, vt percipiat fructus beneficij sui, & grossum praebendae, non tñ reputatur interesse diuino officio. Secundo est praesupponendum, quod habere studium generale dependet à potestate principis concedentis priuilegium.

CASVS. Aliquis clericus beneficiatus est in curia Romana, & studet in iure diuino vel humano, i. in iure canonico vel ciuili, vtrum possit percipere fructus beneficij quasi studens in studio generali? Rñdet Romanus Põtifex, quod iustis de causis de hoc animum suũ mouentibus iamdiu disposuit, quod in curia esset studium generale, sic quod studens in curia Romana perciperet fructus beneficij sui, quasi studeret in studio generali. Vnde curia Romana non accipitur pro ciuitate Romana, nisi tandiu quandiu est ibi curia: nam regentes sequuntur curiam. [Quasi] aliqui exponunt quasi, pro, vt quia re vera Ecclesia Romana est mater Ecclesiarũ omniũ. Alij dñt quod stat proprie: quia Ecclesia Romana nõ est vera mater, sed quasi mater: quia mater proprie dr̃ illa, quae peperit filium: Ecclesia aũt re vera nõ parit, sed dr̃ quasi mater: quia quasi parit, videlicet spiritualiter & re generatione, quae fit per baptismũ. [Ciuilis.] Ista verba veniũt expositiue ad duos terminos sequẽtes, s. diuini & humani. Alij dicũt, quod veniunt expositiue ad vocabulũ humani: ita, quod ius canonicũ vocet ius humanũ: vel ius ciuile dr̃ ius humanũ. Vnde ius humanũ dicitur ius factũ ad conseruationẽ humani generis.

No. primo ex princip. cap. secundum vnam expositionem, quod quando dictio, quasi, iungitur qualitati verae, accipitur prout hic intelligitur ex isto cap. si dicamus, quod Ecclesia Romana sit vere mater: sed quando dictio, quasi, iungitur qualitati, non vere diminuit.

No. vlterius, quod studentes non solum dicuntur sibi proficere, sed etiam omnibus aliis, idest, ad profectum omnium aliorum: nam Ecclesia vniuersalis indiget viris litteratis ad sui regimen. Nota, quod licet ius canonicum sit extractum à iure diuino, tamen dicitur ius humanum: quia fuit factum ad politiam humani generis: sicut exponitur in proemio decretalium: ibi, Humani generis. Nota principalem effectum huius ca. quod, studentes in studio generali percipiunt fructus siue redditus suorum beneficiorum, ac si residerent, idest, percipiunt fructus, quos percipere deberent ratione praesentiae Glos. fina. dicit, quod non omnes studentes in studio generali percipiunt fructus suorum beneficiorum, sed soli theologi ca. super specula. ne clerici vel monachi secula nego. se immisceant, quod loquitur de studentibus in theologia, nec obstat iste tex. quia debet interpretari secundum illud c. super specula. Istud non placet modernis doctoribus: imo dicunt, quod studentes in quacunque facultate debent percipere fructus beneficiorum, quos perciperent in praesentia: maxime si studeant in iure canonico vel ciuili, nec obstat ca. super specula. quia dicit specialitatem in theologia, respectu contrarii statuti, ideo valeret statutum, quod studentes in iure canonico vel ciuili non perciperent fructus beneficiorum: sed in theologia non valeret tale statutum.

Nota etiam quod sedes Apostolica appellatur quasi mater omnium. Nota finaliter, quod curia Romana habet priuilegium studij? & sic locus vbi studium deputatur, habet certa priuilegia. De priuilegiis vero doctorum habetur. C. de profes. & medi. l. medicos libro decimo, & ff. de accusat. tuto. sed & reprobari. §. fina. Dominicus.

[Prima glo. summat.

e ¶ Cum de diuersis.] Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia h. d.

a ¶ Mundi.

a ¶ Mundi.] bene dicit: quia Apostolicus totius orbis est dominus. sup. de fo. comp c. vlt. & sup. in procemio huius lib. cum suis concord.

b ¶ Quasi matrem.] 2. q 6. ad Romanam. 19 di. in memoriam. & quasi, ideo dicit: quia Ecclesia non gignit natura, gignit per gratiam: vnde debet dici renatus, ideo dixit, quasi: quia mater proprie, dicitur quæ parit.

ADDITIO. Idem Io. Mona. q dicebat q ecclesia de nō esse [cū eliemus natura filii ita. ad Ephesi 2.] ducit ad esse ipsū ie per sacramentum baptismi. vnde ille iā natus est auctus per gratiam, quæ gratia nō destruit naturā, sed perficit, secundū Augusti. Io. And.

c ¶ Communem.] debet enim lex esse communis. 4. distinctio. erit autem. & su pra in procemio huius libri.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.

d ¶ Videlicet.] Istud posset venire expositiue ad vtrumque, quasi dicat diuini, id est, canonici, humani, id est ciuilis: sed melius est. [Idem Ioan. Monac.] quod veniat expositiue tantum ad verbum, humani, id est, positiui scilicet canonici & ciuilis, & quod diuini, intelligatur proprie de sacra pagina.

[Glo. seq. quærit & soluit secundum & tertium dictū feci. per duas quæstiones.]

e ¶ Sedem eandem.] Nunquid intelligimus, quod hic de sede Apostolica dicit, late, vt comprehendat etiam loca vicina per duas dietas legales: prout dicitur supra eo. lib. de præben. præsenti? Non credo, sed intelligam per sedem, ciuitatem, vel locum, vbi est curia cum suis suburbiis tantum. ad hoc inf de senten: excommuni. si ciuitas, aliās sequeretur, quod curia vel studio existēte Bonon. studentes Imolæ vel Mutinæ gauderent priuilegio: quod esset absurdum, supra de cler. non resid. tuæ. prorogatio igitur illius decret. præsenti suum specialem casum contingat & puto quod Viterbich. Studens Viterbii, veniente curia & permanente, gaudebit hoc priuilegio: sed curia recedente cessabit gaudere, sicut & ego studens Bonon. gaudebo priuilegio studii: & si cras tolleretur Bonon. studium, vel eius priuilegium, gaudere cessarem Non obstat prædicta decr. præsenti. §. sane quia ibi odium: hic fauor. & horum diuersa est ratio, infra de reg. iur. odia, cum suis concord. Si vero aliquis existens in curia pro impetratione facienda, vel ibi procurator vel aduocatus existens, in fraudem scholas intraret, vt huius constitutionis beneficio gauderet, fraus sibi non proderit, a supra de renunc. c. 2. cum suis concord. Sicut nec vera causa rei publicæ abesse dicitur, qui causa proprij commodi in legatione est ff. ex quibus caus. maio. non vere. & facit quod ibi not. & quod not. Moderni. de magistris. c. vlt. u. in antiq.

[Glo. seq. recit. per duas quæst.]

f ¶ Integro.] quotidianis distributionibus exceptis, supra de magistris, c. vlt. sup. de præbend. licet illæ enim non dantur etiam præsentib. qui non intersunt diuinis. sup. eodem lib. de cler. non resi. c. vnico. Nec intelligas quod de iure communi existentes in studio percipiant corpus præbendæ, saluo quod de sacra pagina dicimus, sed hic intendit dicere, quod si ex dispensatione, consuetudine, vel statuto ecclesiæ existens in studio potest percipere præbendam, hoc poterit studendo in curia.

1 Cur ecclesia dicatur mr fidelium luculenter docet Turrecremata in summa de ecclesia. lib. 1. c. 40.

a Per qd p iudicaretur ordinario collatori fauor. n. respicit studentē: vt hic in princ. Io. And.

a Idē Io. Mon. qui dicit q̄ ei sem deno minabit ab eo, in quo se plus occupat, & remittit. ff. de verb. si gni. c. fin. Io. And.

mundi [a] partibus multi confluant ad sedem Apostolicam quasi [b] matrem. Nos ad communem [c] tam ipsorum, quàm aliorum omnium commodum & profectum paterna solicitudine intendentes, vt sit eis mora huiusmodi fructuosa, prouidimus, quod ibidem de cętero regatur, & vigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet [d] & ciuilis. Vnde volumus & statuimus, vt studentes in scholis ipsis penes sedem [e] eandem talibus priuilegijs omnino, libertatib. & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis, vbi generale regitur studium, ac recipiant integre [f] prouentus † suos ecclesiasticos, sicut illi.

ADDITIO. Pro existentib. in studio quod percipiant corpus præbendæ, est argumen. 82. distin. proposuisti. in gloss. sufficit. & 37. distin. de quibusdam. Contra eos est qd not. 11. q. 2 Vulteranæ. & 16. quæstio. 1. generaliter.

† Vide cō cil. Trid. sess. 5. reform. c. 1. in fi.

Alexander IIII. †

† In manuscriptis ita: Alex. iij.

¶ *Dicit quomodo intelligatur priuilegium, quod habent quidam Abbates de populo benedicēdo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Io. Andr.*

Abbates.] Sūt duę partes. Prima tractat de bñdictione sup populo fiēda, & per abbates super hoc priuilegiatos. Secūda: ibi, Nec eis. [De collatione tonsuræ. Iterū prima dicit qd eis liceat determinā do locum & tēpus. Secūda: ibi, Alibi, ponit quid non liceat, & exceptionem subditibi, Nisi. Secūda principalis miscēdo quid liceat, ponit quid non liceat, a quo excipit: ibi, Nisi. Ioan. And.

CAP. III.

Abba-

¶ Si Abbas a sede Apostolica obtinuit priuilegium, vt possit impertiri solemnem benedictionem; istud priuilegium restringitur quamdiu est in monasterio, vel in capella sibi pleno iure subiectis hoc dicit. Præsupponendum est, quod simplex sacerdos licet possit populum benedicere benedictione non solemni: soli tamen episcopi possunt impendere benedictionem solemnem, quæ fit dicendo: Sit nomen Domini benedictum. Humilitate vos ad benedictionem. 95. distin. c. ecce ego dico.

CASVS. Aliquis Abbas obtinuit a sede Apostolica priuilegium, vt posset impertiri solemnem benedictionem, & non fuit dictum in quocunque loco; sed simpliciter fuit ei concessa facultas, vt posset impertiri solemnem benedictionem. Iste, Abbas inuitatus ad funus cuiusdam defuncti, voluit impertiri istam solemnem benedictionem, aut cum esset in aliqua processione, voluit impertiri benedictionē solemnem, vtrum possit? Respondet Romanus Pontifex dicēs, q nisi aliud fuerit dictum & nominatim expressum in priuilegio suo, nō poterit impertiri benedictionem solemnē, nisi in monasterio suo, & in capellis sibi perpetuo iure subiectis; in quibus ipse Abbas est tanquam episcopus. Sed vtrum sit permissum abbati conferre primā tonsuram extraneo, non suis conuersis? Rńdet q non, etiam si illi extranei conuolarent ad monasterium animo conuertendi se, vt fierent monachi [Insigniuit.] s. simpliciter. [Elargiri.] quia in his tribus consueuerunt episcopi benedictionem solemnem impertiri populo. No primo, q benedicere populū benedictione solemni, spetit solis epis, q tenent locum Apostolorū, & alij inferiores prælati, puta rectores ecclesiarum parochialium tenent locum 72. discipulorū Not. q Abbates de iure communi non habent facultatem impertiendi benedictionem solemnē, sed possunt a sede Apostolica obtinere priuilegium, vt illam benedictionem solemnem possint impertiri. Nota tres horas, in quibus epūs potest benedicere populum benedictione solēni, videlicet post laudes, post Missarū solēnia, & post vesperas.

No. ꝙ Abbates possunt conuersis suis conferre primam tonsuram, per quam confertur ordo clericalis. No. ꝙ si Papa dedit alicui abbati priuilegium benedicendi populum benedictione solemni: istud priuilegium non extenditur extra monasterium ipsius abbatis, & loca sibi pleno iure subiecta: nam istud priuilegiũ tendit in diminutionẽ auctoritatis epãlis: iõ debet strictè interpretari, vt minus lędat. Et si abbas daret benedictionẽ populo extra monasteriũ vel loca sibi nõ pleno iure subiecta, ipse delinqueret, & posset eũ epũs punire nõ obstãte priuilegio exẽptionis: quia priuilegia tantum valent quãtum sonant.

[Prima gl. summat] a ¶ Abbates.] dicit quomodo intelligatur priuilegiũ, quod habet quidam abbates de populo benedicẽdo, & quib. possint abbates cõferre tonsuram. Io. Andr.

[Secũda gloss. recit. per quæstionem.] a ¶ Abbates.] Licet hic de abbatibus exprimat: idẽ intelligo de Prioribus, archipresbyteris, vel alijs, quibus hoc priuilegiũ concessum esset, cum eadẽ sit rõ: ista autem decr. olim inter extrauagantes incipiebat? Quoniam nonnulli. [De qua loquitur. Guil. in Spec. eod. tit. Io. Andr.]

ADDITIO. Opinionem gl. tenet Archi. propter identitatem rationis. alleg. sup. de consti. translato bene facit inf. eo. vt Apostolicæ. Io. Andr.

b ¶ Pleno iure.] s. in spiritualibus & temporalib. sup. eod. cum plantare. §. in ecclesijs. & sup. c. quoniam per confessionem.

ADDITIO. Dicit hic Archid. Alanum scripsisse, quod tunc ecclesiæ pleno iure pertinent ad monasteria, quãdo in eis sacerdotes instituunt, & omnes obuentiones percipiunt præter stipendia ministrorum. de præb. auaritiæ. & c. de monachis. vbi de hoc in antiq. & 16. q. 2. in summa. Ioan. Andr.

c ¶ Solemnem] s. quam faciunt episcopi solemniter dicendo: Sit nomen Domini benedictum, &c. quia priuatam benedictionem exhibent etiam presbyteri simplices 95. dist. ecce ego dico.

ADDITIO. Non tamen præsente episcopo. 11. dist. denique. Io. And.

d ¶ Alibi.] scilicet extra ecclesias sibi pleno iure subiectas.

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ multi priuilegiati hoc malè obseruant. propter quod esset eis priuilegium auferendum. 74. dist. vbi ista, & c. seq. Io. Andr.

e ¶ Expresso.] Quantumcunque ergo generaliter loquatur priuilegium: hoc non poterit: nisi id in priuilegio sit expressum, & cap. fi. sup. eod. lib. de hæret. inquisitores.

f ¶ Conuolauerint.] vt ibi conuertantur, & fiant monachi.

tes, [a] quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis supple populum speciali priuilegio insigni vt in ecclesijs, quæ ad eos pertinent pleno iure, [b] quando in eis diuina officia celebrant, possunt post Missarum solemnia, & vespertinas ac matutinas laudes, benedictionem solemnem [c] super populum elargiri. Alibi [d] autem publice, aut per vias, ciuitates, castra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere, vel impartiri non valeant: Nisi hoc eis expresso [e] † Apostolico priuilegio sit concessum. Nec eis † licitum sit alijs, quàm monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerint, [f] & in quos ecclesiasticam, & quasi episcopalem [g] iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram: [h] Nisi eis id competat ex pleno præfatæ sedis indulto. [i]

† Aliàs expresse.

† Vide cõcil. Trid. sess. 23. de refo. c. 10.

Ecclesia quñ dicat spectare pleno iure ad monachos.

Bñdictio solemnis qualiter fiat.

ADDITIO. De æta. & quali. cum contingat: dat dr consilium, ꝙ hoc non fiat intra annum probationis: quia certum est, ꝙ postea exire posset, & fraus fieri, quę præcauenda est. de ser. non ordi. c. 1. pro & contra. sup. de sent. excom. religioso. Io. Andr.

g ¶ Quasi epalem.] Hoc dixit: quia verè epalẽ habere nõ posset. s. vt posset chrismare, & alia facere. q̃ sũt epalis ordinis; fingit abbas in parochia sua, vel alio loco habet iurisdictionẽ in spiritualibus: ꝙ aliàs de iure dẽt habere episcopus: etiã puros laicos nec cõuersos, nec conuertẽdos poterit clericare aliàs nõ: sicut. n. epũs laicũ non suę iurisdictionis ordinare nõ põt absq; licẽtia sui epi. sup. eo. lib. de temp. ordi. ca. vlt. sic nec iste abbas talem poterit ordinare.

h ¶ Tõsuram.] Confertur: enim p ipsã clericalis ordo s. de æta. & quali. cum contingat. & hoc intellige secũdum determinationẽ illius de abbate benedicto & presbytero: saluo eo ꝙ habes de suppl. negli. prelat. ca. 1. & possũt tales abbates cõferre etiam superiores ordines vsq; ad lectoratũ inclusiuè. 69. dist. c. 1. in præd. cap. cum contingat. Vide quod ibi dixi; vbi etiam tenet Boa. & hic Archid. quod alter conferens imprimit characterem. Ioan. Andr.

r Vide of. no Turrecrematã E c. cler. 22. dist. vnde intelliges, an prima tõsura sit ordo.

ADDITIO. Faciunt hæc, quæ tetigit glo. pro abbatibus, qui benedicunt calices, patenas, vestes sacerdotales, cruces, & similia; de quib. sup. de sacra vnctio. cap. vnico. ante finem. de conf. dist. 1. vestimẽta nam si benedicunt & consecrant personas, fortius & res. 22. q. 1. præcipimus. A cõsecratione calicis, in quo fit vnctio, vt in præ. cap. vnico abstinere debent in alijs superioribus & similibus, vbi fit solum verbalis benedictio, sustineri põt, qñ ad opus suarum ecclesiarum id agunt, aliàs abstinere debent, cum nec solemniter benedicãt populum vt hic, nec aquam etiam benedicant solemniter sup. de consecr. eccl. vel alta. aqua maximè quia eorum benedictio simplex est, vel ad plus mista, vt no. in cle. de stat. monach. attendentes. § statuimus. De mitratis dicam infra eod. vt Apostolicæ. supra a. gloss. Io. Andr.

i ¶ Indulto.] puta quia habent priuilegiũ; quia quoscunque etiam non subditos volẽtes ab eis ordinari, clericare, & ordinare possint: tenor etiam priuilegiorum seruabitur. sup. eod. porro.

¶ Idem.

¶ Exempti in locis nõ exemptis oratoria vel capellas sine diœcesanorum licentia cõstruere nõ possunt: nec in exẽptis sine licentia Papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias seruorũ liberorũ hominum in se, etiã si illi sint sui censuales. h. d. Ioan. Andr.

CAP. IIII.

AVCTORITATE.] Sunt tres partes. Prima ponit triplicẽ prohibitionem contra exemptos. Secunda contra facientes iubet compesci per ordinarios; ibi, Quod si. Tertia prouidet ordinarijs contra conseruatores, ibi, Et si quas. Secunda, principalis, ibi, Inhibentes. ponit inhibitionem & exceptionem. Tertia; ibi. Causas. ponit illam inhibitionem, quam declarat; ibi, Etiam. Ioan. Andr.

AVCTORITA-

te [a] † Sedis Apostolicę de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria, [b] vel capellas in locis non exemptis, [c] sine diœcesanorum locorum ipsorum licentia exẽpti construere non præsumant: neque in sic constructis, [d] nec tempore interdicti [e] (casibus expressis in iure dumtaxat exceptis [f]) celebrent vel faciant celebrari diuina. Quod si talia præsumpserint, ab his per locorum ipsorum ordinarios compescantur: [g] Et si quas propter hoc exemptorum ipsorum conseruatores in eos sententias protulerint, illas penitus reuocamus. [h] inhibemus insuper, ne in locis etiã exemptis hoc ipsi exempti facere audeant: nisi super his licentiam vel priuilegium habeant Sedis Apostolicæ [i] spãle. Causas [k] quoque siue lites proprias [l] suorum hominum liberorum, [m] quæ videlicet tantum ad ipsos homines pertinent, [n] iidem exempti suo nomine, siue vt actores, siue ut de

† Vide Ro. cõsil. 409. Lapũ alleg. 42. Cald. cons. 4. Fely. cons. 130. ex qb. cognosces an liceat oratoria ædificare diœcesano inconsulto.

¶ Præsupponendum est illud, quod habetur in c. cum olim. §. insuper. eo. tit. in antiqu. videlicet, quod nullus habet ædificare nouum oratorium, vel capellam, aut eã dotare, vel altare nouum erigere sine licentia diœcesani, & si quis contrarium fecerit, tam capella seu oratorium, vel altare, quã fructus sui cedunt diœcesano. non vt percipiat fructus tanquam suos, sed vt in tali Ecclesia, vel oratorio possit instituere clericum absque consensu fundatoris.

CASVS. In diœcesi Pictauiensi est monasterium exẽptum, vel ecclesia exempta: isti exempti ędificauerũt vel dotauerunt de nouo aliq̃ capellam, aut oratoriũ sua propria auctoritate: vtrũ licite fecerint? Respõdet q non. si sine licentia diœcesani illam capellam de nouo ędificauerunt in loco nõ exempto. Sed vtrum in loco exempto possint capellam exigere sua auctoritate propria? Respondet quod non absque auctoritate Papæ, qui habetur loco diœcesani: alioquin perderent capellam cum fructibus: ita quod si patronus diceret: ex quo non vultis, vt habeamus iuspatronatus in tali capella, recuperabo dotem non est audiendus; imò illam dotem tamque assignatam non poterit recuperare. Sed quid sanctissime Pater, sunt aliqui homines, qui tenent ab exemptis possessiones, sed tamen ipsi homines sunt domini directi: quia illas possessiones tenent ad aliquem censum annuum: isti homines conueniuntur coram ordinarijs, vtrum exempti possint petere, ut isti sui homines remittantur ad suos conseruatores? Respondetur, quod non: si causa, super qua fuerunt conuenti, sit commodum ipsorum hominum: secus si esset cõmodum exemptorum, & tangeret ius suorum exemptorum, & dominium directum illarum possessionum esset apud exemptos: quia tunc pro hominibus conuentis posset suscipere defensionem, & petere remissionem ad suos conseruatores: sed quando commodum possessionum spectat ad ipsos homines, non possunt exempti pro eis suscipere defensionem, nec petere, vt causa remittatur coram suis conseruatoribus. (Causas.) Et dicuntur causæ suorum hominum, quã commodum, & incommodum spectat ad ipsos homines: ita quod ex fine litis non sunt exempti consecuturi aliquod commodum, vel incommodum. Nota primo, q exempti delinquentes in locis non exemptis, puniri possunt per ordinarios ad hoc eo. tit. & lib. c. 1. No. secundo. q legati excõicatio lata in casu non sibi commisso, est nulla, ad hoc sup. de præb. c. si. Dominicus.

{Prima gl summat.}

a ¶ Auctoritate.] exempti in locis non exemptis oratoria, vel capellas sine diœcesanorum licentia construere non possunt. nec in exemptis sine licentia Papæ: Nec põt exempti assumere causas proprias suorum liberorũ hominum in se, etiam si illi sint sui censuales, hoc dicit. Io. And.

b ¶ Oratoria.] oratoria debent esse id, quod verbum sonat 42. distin. c. vlti. & penul. & ista publica oratoria sine diœcesanorum licentia non construent in loco non exempto, & de his oratorijs habetur sup. de censi. c. vlt. sup. eod. parentibus, priuatim autem orare in domo sua cuilibet licet: non erigendo ibi altare, 1 nec missam celebrando.

1 Intellige de altari cũ ara cõsecrata; nõ. n. phibet aliàs erigi altaria cum imaginib. sanctorũ ad orãdũ.

ADDITIO. nisi hæc duo faciat de auctoritate diœcesani. quod dic, ut de conse. d. 1. vnicuique. & duobus, c. sequ. Io. And.

c ¶ Non exemptis.] sicut. n. si Anglicus in ciuitate Bono. uellet ecclesiam erigere hoc non posset sine diœcesani licẽtia: sic nec exemptus habita cõparatione, ut dixi supra c. 1. ad idẽ de conse. dist. 1. nemo ædificet. in Auth. de eccle. tit. §. si quis autem voluerit colla 9 in auth. vt nullus fa. orato. do. coll. 5.

ADDITIO. vide eo. tit. cum olim 2 super gl. nota q & idem §. seq. Io. And.

d ¶ Constructis.] tolle quod est infra celebrent vel faciant celebrari.

e ¶ Interdicti.] hodie religiosi etiam exempti violantes generale interdictum, quod seruat mater Ecclesia, ipso iure excommunicati sunt per cle. de excess. prælato. ex frequentibus.

f ¶ Exceptis.] supra eod ut priuilegia. &c. q nonnullis. sup de sen. excom. permittimus, hodie dic, vt inf, de sent. excom. c. vlti.

g ¶ Compescantur] Ecce ergo quod exemptus propter delictum in loco non exempto commissum, subest ordinario, sup cap.

ADDITIO. Probat etiam decre. ista idem de exempto quoad tertium membrum, quod de celebrantibus loquitur. Io. And.

h ¶ Reuocamus] cõseruatores. n. priuilegiorum ad hũc casum iurisdictionem suam extendere nequeunt, cum se ad hunc casum priuilegia non extendunt: sup. c primo, nec se intromittere possunt, nisi de manifestis iniurijs supra eodem libro, de officio delega. cap. primo, & ultimo.

i ¶ Sedis Apostolicę.] quia 2 sicut episcopus est diœcesanus in loco non exempto, ut sup. sic & Papa est diœcesanus in loco exempto: puto tamen, q hoc casu sufficeret licentia legati de latere. arg. inf. de uerb. signi. ueniens in prin. & sup de elect. c. si abbatem, & ad hoc facit quod dixi sup. eo. lib. de elect. cupientes. circa prin. in gl. in hoc casu.

2 Hinc nolũt Doct. Papã esse diœcesanũ, & iudicẽ ordinariũ exemptorũ. vide gl. not. in c. nulla 53. dist.

k ¶ Causis quoq;] & facit iste §. ad ea, quę no. Inno. & Host. sup. de app. dilectus.

l ¶ Proprias.] palam est illam propriam causam esse, cuius damnum vel emolumentum ad aliquem suo nomine pertinet. & quando app sit. l. 2. 2. quæst. 6. biduum uersi palam.

m ¶ Liberorum.] in seruis enim: secus & in hoc nulla dubitatio.

{Gl. seq. seci. per tres quæstiones. Secunda ibi, de furto. Tertia ibi, & illud}

n ¶ Pertinent] dicebant Inn. & Host. in prædi. decre. q si aliquis turbat cultorem agri mei, uel colonos meos, contra illum datur mihi utile interdictum, Vti possidetis, & etiam actio iniuriarum, si in iniuriam meã illud factum sit. arg. ff de vi & vi. arm. l. vim facit. ff. de actio. emp. & ven. qui pendente, & ff. deposi. l. 1. §. si quis tabulas. De furto tamen eis facto dominus non agit: sibi enim subditi imputent, qui non bene custodiemnt

nec

1 Dicit sic hic Arch. quod dñi agere psit, ne eorũ subditi molestentur.

nec iniuriarum, si non sit factum in iniuriam 1 dñi, sed propter speciale odium subditi. Et istud habuerunt pro indubitato, quod dominus in iudicio nomine subditi agere non potest, vt ei satisfieret, cum nec istud eius principaliter intersit, nec sit eius procurator, alioquin eadem ratione eius subditi remittere posset, isti autem exempti, forte vt duriorem causam ad uersariorum illorum suorum hominum redderét, assumebãt in se causam, vt actores vel rei, quod non licet eis, etiam si illi sint eis censuales, id est, certum censum soluentes: quia non propter id sunt ipsorum serui.

NE aliqui.] Præmittit duplicẽ constitutionis causam: & constitutionem subdit: ibi. Omnes. in qua exceptionem interserit: ibi, Illis.

¶ Dicit Fran. sup. eod. cap. 1. quod priuilegium de quo hic loquimur, Innoc. IIII. concesserat multis laicis, clericis, & religiosis. Sed Alexander omnia illa priuilegia reuocauit præter concessa regibus, reginis, regum filijs, & fratribus, vel similibus personis: quæ antiquitus talem gratiam a Sede Apostolica habuissent, & incipiebat illa constitutio, ad perpetuam rei memoriã Clemẽs cuius fuerat hæc constitutio clementius Alexandro, sic temperauit, vt. s. præter exceptos non extenderetur ad sententias ordinariorum, & temperationis causa pulchra fuit, & formosa, quam ponit exordium, & eiusdem Cle. fuit decre. ne aliquis, s. eo. lib. de hære. Io And.

4 De dña Iter indulgẽtias, & priuilegia vide l c. cũ personæ. inf. eo. Archi. & Do. 1. q. 1. §. fin. Bal. in c. j. & ca. at si clerici. de iu. & Ioã. de Ana. l c. ex insinuatiõe. de simonia.

fensores aliquatenus non assumunt: Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit eisdem.

¶Clemens IIII.

¶ *Priuilegiũ Papæ, quod quis excommunicari, suspẽdi, vel interdici non possit, non extẽditur ad sententias ordinariorum, nisi tale priuilegium sit cõcessum regibus, reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. h. d. Io. And.*

CAP. V.

NE aliqui [a] de indultis Apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestent, & ordinariorum iurisdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias, † & priuilegia, quibuscumque singularibus personis ecclesiasticis, vel secularibus cuiuscunque [b] sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut status, quod interdici a quocunque, [c] vel excommunicari non possint: nec terræ vel ecclesiæ ipsorum ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa, [d] (illis per quæ regibus, & reginis eorumque filijs, [e] necnon & religiosis quibuscunque, non personarum tantum; sed ordinum priuilegiatorum, vel locorum ratione, [f] in hoc immunitas huiusmodi conceditur dumtaxat exceptis) de fratrum nostrorum consilio ad ordinariorum sententias, & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

¶Idem.

¶ *Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ: si sunt exempti in prouincialibus, & episcopalibus concilij vti possunt mitris aurifrisiatis, non habentib. laminas aut gemmas. Et si non sunt exempti, albis & planis vtantur, in alijs locis vtãtur vt ĩdulta permittũt.*

CAP. VI.

VT APOSTO-

Et ab ordinario, sed personæ particulares possunt, nisi essent reges, vel reginæ, vel eorum filij: quia etiam tales personæ particulares non possunt excommunicari, suspẽdi, nec interdici a suis ordinarijs. Nota primo, quod qñque priuilegia tribuunt priuilegiatis materiàm alios iniuriandi. Et hæc est legitima causa reuocandi talia. Nota secundo, differentiam esse inter indulgentiam, & priuilegium, vide de sepultu. in nostra. vide Io. And. de ver. sign. cum olim. Dom.

[Prima gl. summat dicens, quo olim incipiebat.]

a ¶ Ne aliqui.] Priuilegium Papæ, quod quis excõmunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum, nisi tale priuilegium sit concessum regib. reginis, vel ipsorum filijs, uel religioso loco, uel ordini; hoc dicit. Et olim decretalis ista extrauagans erat, & incipiebat, quia pro qualitate alias quoniam.

b ¶ Cuiuscunque.] j. moderabitur istud uerbum.

c ¶ A quocumque.] intelligas nisi a Papæ, vel legato de latere, infra de verbor. signi. veniens. 1. respõ. & hoc idem priuilegium intelliguntur habere hi, qui sunt recepti in speciales filios Romanæ Ecclesiæ, vt ibi: si autem in speciales subiectos, tunc sunt exempti, infra eodem. si Papa. §. similiter.

d ¶ Concessa.] tolle quod est infra de fratrum nostrorum, & c. relatis sup. illis, & tolle quod est j. duntaxat exceptis, per quæ, &c.

e ¶ Filijs.] est simile quod habes sup. eo. lib. de off. delega. cap. vlti. 2

ADDITIO. Et in Clemen. de bapt. præsenti. Est tamen etiam dissimilitudo, quia decre. vlt. nil dicit de filijs. & decre. præsenti. dicit de liberis, & addit de principibus. Io. And.

2 An priuilegium cõcessum vxoribus, vel filijs regũ, duret rege mortuo, tradit hic Ioã. And. Frãcus & alij. faciũt no. in ca. ex parte. sup. de for. compma

f ¶ Ratione.] sic ergo intelligatur supra eo titu. & lib. cap. 1. §. in alios, & sic nulla correctio, ut ille §. loquatur de priuilegio concesso religiosis, non propter personam, sed propter locum, vel ordinem, ut si ordo Prędicatorum, uel Minorum sit in hoc priuilegiatus, uel monasterium Sancti Proculi. Si autem religiosus aliquis suę prorogatiua personę haberet hoc priuilegium, secus esset.

CASVS. A sede Apostolica fuit mihi concessum fauore meæ personæ, Vt a quoquam non possem excommunicari, suspendi, vel interdici, & ponamus, quod priuilegio meo non fuit facta expressa mentio de meo ordinario, quia non fuit dictum, concedimus tali priuilegium, vt non possit excommunicari suspendi, aut interdici a quocumque etiam diœcesano suo: sed simpliciter fuit dictum, ut non possem a quocumque excommunicari, suspendi, vel interdici: vtrum per huiusmodi priuilegium adimitur meo diœcesano potestas, ut non possit me excommunicare, interdicere, uel suspendere? Rũdet Roman. Pontif. quod non: quia meum priuilegium nõ extenditur ad ordinarium, sed ad alios iudices. Et ista sunt uera, quando priuilegium tale fuit concessum certæ personæ particulari, secus si esset cõcessum alicui ordini uel loco religioso, puta tali monasterio: tunc n. religiosi illius monasterij non possunt excõicari suspendi, aut interdici a quocumque iudice

VT Apostolicæ.] Primo pręmittit constitutionis cãm. Secundo constitutionem ponit: ibi, De fratrum. & hæc duo facit: quia primo prouidet de locis cõcilio rum: secundo de alijs; ibi, In alijs. Iterum prima

licæ [a] sedis benignitas, quæ nonnullis Abbatibus, † alijsque prælatis, quibus non competit [b] ex propria dignitate, concessit in ecclesiarum [c] suarum gloriam, & honorem, quod mitra † & alijs pontificalibus vti possint: prouideat, ne inde scandala oriantur; si tamen, [d] quod ipsi priuilegiati suorum priuilegiorum non frustentur effectu: & ex maioritate, ac decore maiori ornatuum, maioritas appareat dignitatum: [e] De fratrum nostrorum consilio præsenti decreto statuimus, vt Abbates & alij, quibus mitræ vsus est ab eadem sede cõcessus: Exempti quidem in prouincialibus concilijs, (& episcopalibus synodis) quibus nonnulli eorum interesse tenentur [f]) mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamẽ aureas, vel argenteas lamina, aut gemmas habentibus vti possint: Non exẽpti vero simplicibus, [g] & albis ac planis vtantur. In alijs [h] vero locis exemptis, & non exemptis, mitris liceat illis vti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt. [i]

Bonifacius VIII.

¶ In prima parte demõstrat, quid iuris, cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secũda ibi: Si autem, quid iuris cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia ibi: Quod si tales, quid iuris cum allegat vtrumque. Io. And.

CAP. VII.

CVM † PER-

ma statuit de exemptis: Secunda de non exemptis: ibi, Non exempti.

¶Pro intellectu huius c. est præsupponendum, ꝙ Eps̃ dr̃ celebrare in vestimentis epãlibus, qñ est indutus ornamentis Pontificalibus, quæ sunt quatuor. s. mitra, baculus pastoralis, annulus, & compagus: Vñ mitra, q̃ habet duo cornua designat duo testamenta, vetus s. & nouum. Et fuit ordinatum, quod Epi haberent mitram ad instar Moysi, qui reuersus fuit cornutus a monte, vbi accepit legem Dei, & ignorabat], ꝙ eẽt cornutus. Aliud vestimentum est baculus pastoralis, q. dr̃ crossa. Aliud est annulus, qui dat Epis in signum matrimonij inter ipsos, & Ecclesiam. Aliud dr̃ compagus, siue calligæ Episcopales, quæ alio nomine dicuntur scandalia.

† Abbates an dicant esse, plati. vide Gemi. in c. p̃senti. de offi. ord. lib. 6.

† vide Barbatiã i c. volentes. ex̃ de off. deleg.

CASVS. Aliquis abbas a sede Apostolica obtinuit, vt posset vti mitra, & alijs ornamentis Episcopalib. iste abbas comparuit in synodo episcopali, vt tenebatur, quia non erat exemptus, vel erat exemptus, tamen habebat populum nõ exemptum, ratione cuius tenebatur comparere in synodo: & certum est, ꝙ iste abbas debet esse in eodem statu, in quo celebrat missam, & ipse fert mitram pretiosiorem mitra episcopali, puta quia sua mitra in medio habet lapides pretiosos. Item habet laminas aureas, vel argenteas: vtrum possit vti ista mitra? Respondet, quod non poterit vti tali mitra, quantumcunque sit exemptus. Vtrum autem exemptus possit vti mitra aurifrisiata, non habente laminas aut gemmas? Respondet, quod sic; si autem non sit exemptus, vtetur mitra alba, & plana non aurifrisiata, quandiu erit in synodo; & in concilio. Et istud ordinatum fuit, ne detrahat auctoritati, & honori episcopali, quia ignorantes putant, ꝙ ille, qui habet maiores ornatus sit maioris auctoritatis, iuxta illud, Hunc homines decorant, quem vestimenta decorant. [Ecclesiarum suarum.] vnde matrimonium ꝯhitur solum inter Episcopum & Ecclesiam, ideo Eps̃ debet portare annullum. Ex quo sequitur, quod alij inferiores prælati non debent portare annulum. Ideo dicit Io. An. quod clericus annulatus aut est Episcopus, aut fatuus, quod verũ est, nisi habeat aliam dignitatum, vt quia est doctor, tunc enim in signum matrimonij inter ipsum & scientiam potest deferre annullum [Aurifrisiatis.] idest, non habentes laminas neque lapides pretiosos: Nota primo, quod de iure communi abbatibus, & alijs inferioribus prælatis ab Episcopis non competit vsus mitræ ratione suæ dignitatis. Nota secundo, quod priuilegium licet sit stricte interpretandum: tamen debet taliter intelligi, vt totaliter non frustretur suo effectu. Domi.

[Prima glossa summat decretalem, & illam commendat.

a ¶Vt Apostolicæ.] inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exempti in prouincialibus, & episcopalibus ꝯcilijs vti possunt mitris aurifrisiatis, non habentibus laminas aut gemmas: & si non sunt exempti albis, & planis vtãtur: in alijs locis vtantur, vt indulta permittunt. Æquissima fuit huius decre. prouisio, vt infra patebit.

b ¶Non competit.] quia sunt ipsi prælati inferiores Epis.

[Glo. seq. sol. quæstionem.]

c ¶In ecclesiarũ suarum.] Idem puto [1] si alicui inferiori prælato. personaliter ꝑ ipsius personæ prærogatiuam fuerit priuilegium tale concessum: quod interdum contingit. vt sup. de præsum. cum in iuuẽtute. vbi propter prærogatiuam personæ, concessum fuit Epõ ornamentum archiepiscopale.

1 Et merito cũ fortiora sint priuilegia data ꝓ bonis ꝯtemplatione Ecclesiarum, q̃ cõtẽplatione psarũ. ĩ. c. proxi. Io. And.

d ¶Sic tamen.] concor sup. eo. c. 1. in prĩ.

e ¶Dignitatũ.] 100. dis. rationis. hoc vult dicere, veniebat Abbas ditissimus ĩ hoc priuilegiatus ad Cõcilium episcopale habens pulchriora ornamenta, & mitram episcopalem: ita ꝙ ipse per inspectionem ornatuum videbatur Episcopus. idẽ in prouinciali, ibi enim in prouinciali, ibi enim in ornamentis præcellebat alios Episcopos, ꝙ satis erat indecens, & scandalizabantur Episcopi, prouidere ergo æquiter voluit, ita quod scandalum tolleret, & priuilegium aliquod conferret. Et nota, ꝙ non est pompositate respuendum, imo ratione defendendum, quod Doctores rogati, variati, & ornati incedant, vt per illa dignitas doctoratus [a] appareat, sed sunt scholastici reprehendendi, qui sibi vestes doctoribus solum congruentes assumunt.

† Vide Antoniũ Capyciũ decisione neapo. 109.

a Quæ sint insignia doctorat. vł militiæ vide ꝑ Signor. de Homodeis Conci. 119.

f ¶Venentur.] forte propter capellas non exemptas, vel propter populum non exemptum.

g ¶Simplicibus.] vt non solum non habeant laminas, vel gemmas, sed etiam nec aurifrisiatas.

h ¶Alijs.] a prouincialibus, & episcopalibus, synodis, & concilijs, puta cum celebrant in ecclesijs suis, vel alienis.

i ¶Permittunt.] Inspiciendus est igitur tenor priuilegiorum, & seruandus, infra capitulo proximo, supra eodem porro.

CVm personæ.] Hæc est prima Bonifacij in titulo. Diuiditur in tres partes, & vltima pars potest subdiuidi. quia primo tractat, quando priuilegium sufficit vel dat causam præscribendi, Secunda ibi, Si vero. quando neutrum horum occurrit.

CASVS. In diœcesi Pictauien. sunt aliqui, qui dicunt se habere priuilegium, vt sint exempti a potestate ordinarij, prætextu quorum priuilegiorum plura nefanda committunt, confidentes de suis priuilegijs ita quod sæpissime exinde oriuntur plura scandala, vtrum Episcopus potest eos compellere, & monere, vt sibi ostendant sua priuilegia, vt videat an sint taliter exempti a sua iurisdictione, quod non possit eos punire pro suis

cumi.

criminibus? Respondet, quod potest Episcopus tales exemptos compellere, vt ostendant sua priuilegia sibi Epo, vel suis commissarijs, & quod Eps, vel eius cõmissarius possit legere priuilegia integraliter etiam si petatur, quod priuilegia illa exhibeãtur occasione articuli super quo est controuersia: sed tũc habita lectura integrali omnium priuilegiorum non habebit copiã oium, sed solũ illius articuli, de quo est cõtrouersia. Sed quęritur vltra, nunquid Eps pẽdente ista exhibitione, an priuilegia sua sint sufficiẽtia ad impediendum suam iurisdictionem, poterit in eos exercere suã iurisdictionem? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut enim isti priuilegiati ad fundandam suam intentionem, idest, ad probãdum suam exẽptionem allegant priuilegium exemptionis tm, aut priuilegium, & præscriptionem simul: aut allegant solum pręscriptionẽ, & sunt in possessione exemptionis: tũc pẽdente litigio super exhibitione priuilegiorum suorum, nõ poterit Eps eos turbare in sua possessione exemptionis, neque in eos poterit exercere suam iurisdictionem: Si autem allegant solum præscriptionem, quia dicunt præscripsisse libertatem, nõ extinctiue, ita quod nulli subsint: quia non possunt esse acephali, sed dicunt præscripsisse libertatem translatiue: hoc est, non subsunt ordinario naturali, sed alteri. & in isto casu quandiu probabitur præscriptio, reputabunt subditi Epi: ita quod Eps poterit in eos exercere suam iurisdictione. Ratio diuersitatis inter priuilegium & præscriptionem. quia priuilegium est plus fauorabile, quam sit præscriptio, quæ est mere odiosa: ideo pendente iudicio super pręscriptione, Eps vtetur iurisdictione sua ordinaria? quamquam forte talis non sit sibi subditus. [Infamiam] qñque infamiam iuris: nam quędam sunt delicta, quæ ipso iure irrogant infamiam, idest, ipso facto de quibus in l. 1. ff. de quibus irrogatur infamia. Alia sunt delicta, quæ non irrogant infamiam ipso facto, sed p sniam iudicis. [Loco securo.] vbi Eps nõ possit exemptis inferre violentiam: quia forte Eps sibi remoueret eorum priuilegia, & illa non possent recuperare sine magnis laborib⁹, & miserijs. [integraliter] Licet pro præsenti non sit controuersia de oibus articulis, sed de vno solo tantum. Not primo, quod exemptus a iurisdictione ordinarij dicitur habere libertatem. ad hoc ĩ. eo tit. & lib c 1. Nota secundo arg differentiam esse inter priuilegium & indulgentiam. ad hoc ĩ. cod. tit. & lib cap. ne aliqui vide not. 22. q. 2 in summa & de sepul. in nolt. a in prin. Don 1.

[Prima glossa diuidit & summat.]

a ¶Cum personæ.] in prima parte demonstrat, quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda: ibi Si autem quid iuris cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia: ibi, Quod si tales quid iuris cum allegat vtrunque.

ADDITIO. Et hæc vltima pars subdiuiditur: quia prima tractat, quando priuilegium, vel sufficit, vel dat cautam præscribendi. Secunda ibi. Si vero, quando

sonæ [a] ecclesiasticæ tam religiosæ, quam seculares plura præsumant, quę ipsis infamiam [b] pariunt, & alijs inferunt læsionem [c], prætextu exemptionis, vel libertatis, quam asserunt se habere: ordinariorum correctiones, & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum siue iudicium declinantes: Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt hi, qui se asserunt per priuilegia, seu indulgentias Apostolicæ sedis exemptos, a locorum ordinarijs † requisiti, huiusmodi priuilegia, vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos, ipsis ordinarijs in loco cõgruo & securo, [d] aut aliquibus prudentibus [e] viris omni suspicione carentibus, [f] ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminum competentem [g] pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandum, [h] iusto impedimento [i] cessante ostendere, ac ad legendum integraliter [k] † exhibere, nec non de articulis, de quibus controuersia fuerit, transcriptũ tradere [l] teneantur.

¶ Si autem ad fundandam intẽtionem suam su-

neutrum horum occurrit. Et pro parte sumi potuit ex extrauaganti Alexandri IIII. quæ incipit, quia personæ. de qua etiam mentionem facit Gul. in Spec de appel. §. restat. versi. si autem iudex, & hoc eod. titu. versicu. & not.

b ¶Infamiam.] sup. tit. prox. c. vnico. prouidendum fuit: quia crudelis erat, negligẽdo famam suam. 12. q. 1. nolo.

c ¶Læsionem.] metas enim priuilegiorum suorum seruare debent supra eodem tit & lib. c. 1. in principio.

d ¶Securo.] ad idem ĩ. de fide instr. accepimus. vñ si locus non est securus, licet parti appellare, supra vt lit. non contest. accedens 2. sup. de app. ex parte 1. & inf de sen ten. excom. venerabilibus, § & hoc ipsũ. alia littera est secreto.

ADDITIO. Sed prima verior, secundum Ioan. Mona. & Archid.

e ¶ Prudentibus.] supra de consanguinitate, & affinita. cap. 2.

f ¶Carentibus.] 3 q. 5. quod suspecti. vnde bonum est, quod de ipsorum consensu assumantur. de offi. deleg. super quastionum.

g ¶Competentem.] supra de dila. c. 1. alias posset appellari, vt ibi. consideranda sunt circa hoc, quæ habentur supra de appel. cum sit.

h ¶Moderandum.] sic supra cod. libro de appellatio. legitima.

i ¶Impedimento.] sic sup. eo. lib. de ele. quam sit. & c. cupientes §. quod si. & c commissa §. 1.

[Glo seq. rationem reddit, dicens opinio Innoc. approbatam, & Hostien. reprobatam, ad ipsius rationem respondens.]

k ¶Integraliter.] ne pręcedentia, vel sequentia arctent articulum, de quo contendit. ff. quemad. testa. ape. l. 2. §. diem & capite edenda est ratio. ff. de eden. l. arg. notarius §. 1. & l. 1. §. editiones. & §. edere non videtur, & approbatur hic opin. Inn. qui hoc, quod hic dicitur, notabat supra de fid. instru. contingit. in 2. Et reprobatur opi. Hostien qui ibi not. contrarium. s. quod priuilegium erat legẽdum, & exhibendum solum in illo capitulo, de quo erat quęstio: nam si totus tenor legeretur, posset lectio dare litigandi materiam, sicut editio, quod est contra mentem istius decre. contingit, quæ debet verbis præteri. de verb. sig intelligentia, sed non stat huic, sed primæ rationi: nec ita ex simplici lectura oritur litigandi materia sicut ex transcripto. quod pluribus diebus, & noctibus videntes & pralegentes aduocati litigia inde sumunt, vt ibi: & licet vtraque opinio satis habeat æquitatem: prima tamen magis ratione & illo textu fulcitur, & ideo hic approbatur.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

l ¶Tradere.] sed quare reus probare cõpellitur, & edere propria instrumenta contra se: contra id sup de proba. c. 2. C. de eden. l. qui accusare? Dic, quod hic priuilegiatus siue agat, siue excipiat, habet probare ex eo, quod de iure communi intentio episcopi est fundata: & quod dicit de editione, locum habet in priuata, vel propria scriptura,

† Supplẽt Domini, & Phi seu alij, quorũ iurisdictio fundata ẽ iure cõi, aut statuto, priuilegio notorijs, quia notorium facti, vt late Anch. hic, operatur idẽ, quod notorium iuris. Fõt.

† Tñ nõ ẽ danda copia totius sed illius solũ articuli super quo cõtenditur. c cõtingit ẽ fid. instr. Pet. de Ancharano. Bart. in rub ff. de nou ope. nũ. vñ legatario petẽti copiã instrumenti tradit sola particula ad ipsũ faciens l. prior. ff. de eden. Fõ.

1 In oib. codicibus quos vide re licuit, cõstanter legit, secreto.

2 Vide, quod ibi not. in vlt. glo. & quod ibi dicã. Io. A.

scriptura, qua quis vsurus non est, porro in cōi. vel propria scriptura, qua quis vsuru est, locum non habet, quod dic, vt no. in prędicto c. 1. de prob. & sup. de fi inst. G. per petuus. ff. de eden. l. 1. § editiones & in cle. de vsu. ex grauit. in glo vide quod ibi. Io. And.

a ¶ Solummodo.] qa non simul allegant priu legium, & pręscriptionem, de quo in sequen. § tractabit.

b ¶ Canonicam.] vi. annorum, vt inf. sequitur cum titulo quod dic. vt sup. eo. l. lib. de pręscrip. c. 1. Io. And.

(Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit.)

c ¶ Ordinarijs.] Mirum est, quomodo ordinarij cognoscūt in causa sua: contra id 4. q. 4. ca. 1. C. ne quis in sua causa. in rubro & nigro. Solu. ordinarius bene cognoscit de cā ecclesiæ, licet non de propria quod dic, ut no. 2 quæst. 7. si quis erga. de cleri. male. c. 1. & inf. de pœnis, Romana. Item ordinarius dicit suam esse iurisdictionem, & subditus hoc negat: & bene cognoscit an sua sit iurisdictio. 2 supra de rescript. litteras. & de iud. si quis ex alic na. Sed ad omnē suspicionem vitandam melius est id expedi ri per delegatos, vt se quitur sup. de fo. cōp. si quis contra & ff. de iurisdict. omn. iud. c. prætor.

ADDITIO. Idem Io. Mona. Archid. remittit ad not. per In noc. de d. la præterea de censib. venerabili. de verb. sign. ex parte. Io. And.

d ¶ Huiusmodi.] canonica. nec potest subditus obedientiam præscribere contra prælatum, quod dic, vt sup. de præscr. cum non liceat.

e ¶ Munitos.] & sic allegans hæc duo simul, audiatur. vt sup. de præscr. p. audit. (Vide de hoc de verb. signi. Abbate) Contra consti. veniens. dic. vt dixi inf. de reg. iu. nullus pluribus.

ADDITIO. Arch. remittit ad no. 23. dist. quamquam. in gl. ergo Io. And.

f ¶ Per se.] sine præscriptione.

g ¶ Prędictis.] sup. ... & a responso

h ¶ Quadraginta annor.] quia minori non currit cōtra ecclesiam. 16 q. 3. c. placuit 2. ver. quas actiones sup. de præscr. de quarta.

i ¶ Violenta.] sic possidentes cum poti debent penam, ergo non premium. inf. eo. licet. sup. eo. lib. de preb. n. sum. quam. q. 1. legi.

ADDITIO. Ioann. Monac. allega. de translat. inter corporalia. § sed neque. ff. solu. matrimon. § ab hostibus. Io. And.

(Glo. seq. allegat vnam concor. signat vnum contrarium, & remittit.)

k ¶ Precario.] sic sup. de restit. spol. olim 1. licet. n. ista sit iusta causa possidendi: non dat tū titulum pscribendi, ne ille, qui precario con cessit, ex liberalitate sua illiberalitatē recipiat cōtra naturā cōtractus ff. de preca. l 2.

l ¶ Turbentur.] hoc idem si solum priuilegium allegarent, vt probatur in sequenti § in prin.

m ¶ Iure communi.] 16. quæst. 7. omni basilicæ.

n ¶ In eosdem.] not. quantus fauor priuilegio debetur; est enim priuilegium ex se fauorabile, sed præscriptio odiosa. supra de deci. tua. & cap. ex parte. & dixi de hoc inf. de reg. iu. odia.

1 Placet Phil. et si alleget pscriptio. Do. Vide tñ Inno. c. venerabili. de ver. sign. Font.

2 Hoc verum si qō sit tātū inter iudicē & partē: & hoc pt quia ius suum defendit. ca. dilecto & ibi Innoc. de sen. ex. cō. si autē esset qō inter partes iu. lex tāq alteri fauens non sep. ... petentem &c. Dom.

per huiusmodi libertatē solummodo [a] pręscriptionem canonicam [b] duxerint opponendam: eisdem ordinarijs [c] vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis, de pręscriptione huiusmodi [d] facere debent fidem.

¶ Quòd si tales priuilegio & præscriptione asserant se munitos [e] priuilegium quidem ipsum exhibeant, vt in primo huius modi constitutionis articulo superius est expressum. Et si priuilegium exhibitum non ad plenum per se [f] sufficit ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobandam, sed tale est, quod saltem causam præbeat præscribendi: coram personis prædictis [g] annorum [h] quadraginta præscriptionem teneantur probare: præscriptionisque probatione pendente, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur; tamen quia de priuilegio (quod saltem causam præscribendi præbet) faciunt fidem in libertatis, vel exemptionis possessione, non uiolenta, [i] non clandestina, nec concessa precario, [k] de qua fidem coram eisdem fecerint non turbentur. [l]

¶ Si vero priuilegium per se sufficiens quando solo priuilegio se defendunt, vel saltem tale, quod prescriptioni canonicæ cautam præstet, cum præscriptionem allegant, non exhibuerint, ut est dictum; cum de iure communi [m] ordinariorum intentio sit fundata: sua iurisdictione vti possint libere in eosdem; [n] donec de præscriptione canonica (ut premissum est) fecerint plenam fidem.

¶ Idem.

¶ Interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus, vel secularibus, quamuis exemptis. qui scienter celebrant, vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus, vel locis interdictis, nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos, publice ad diuina officia sacramenta vel sepulturam admittunt. hoc dicit. Io. And.

CAP. VIII.

EPISCOPO-

E Piscoporum, & aliorum.] primo ponit quadruplicem prohibitionem: Secundo pœnā adijcit pœnis antiquis: ibi, Qui vero.

CASVS. Propter delictum comitis Pictauien. fuit ciuitas Pictauien. interdicta interdicto generali, & totus comitatus Pictauien. in quo comitatu Pictauien. sunt aliqui exempti. secūdum ueriorem intellectum. qui putantes se non teneri ad interdictum, quod diœcesanus imposuit, eo quia sunt exempti, contemnunt illud interdictū. & celebrant diuina officia ianuis apertis, & alta voce. Certum est, quod a iure antiquo sunt aliquæ pœnæ introductæ contra non obseruantes interdictum. Sed vtrum vltra illas pœnas sint aliæ pœnæ introductę? Rńdet quod sic: quia est eis interdictus ingressus ecclesiæ donec, fuerit satisfactū ad arbitrium epi. Et notanter dr ad arbitrium: quia non tenētur satisfacere ad dictum epi: nisi arbitrio boni viri sunt arbitratus. Sed quid, pone quod eps Pictauien protulit in aliquos suos subditos sniam excommunicationis & mandauit eps, ut tales subditi nō recipientur ad diuina? Certum est, quod tales non debēt ad diuina admitti. Sed quid? quia licet eps mandet subditis, vt illos non reciperent ad diuina, non tū mādet exemptis: nunquid exempti possunt tales excōicatos admittere ad diuina? Rńdet quod non, & si cōtrariū fecerint, incurrunt prædictā pœnā: quia eis est interdictus ingressus ecclesiæ, & efficiuntur irregulares. in c. is qui de sent. excom. inf. eo. lib. (Conceditur.) vt in capitulo ... inf. de sent. excom. eo. lib. l. bassa voce, & ianuis clausis

clausis. Nota primo, q diuina officia non debent populo celebrari in locis interdictis, & celebrantes in locis interdictis incurrunt graues pœnas, & maiores pęnas incurrunt exempti, quam non exempti. l. presbyteri C. de episco. & cler. vbi magis puniendi sunt illi, qui plurimũ honoris a principe susceperũt: ideo si exempti delinquãt grauius sunt puniendi, quam cęteri. Item quia illi priuilegiati confidentes de suis priuilegijs, prius cæteris violabãt interdictũ: ideo propter frequentiam delicti ordinatum fuit, q plus cęteris punirentur. Nota vlterius iuncta gloss. q celebrans præsente excommunicato non est irregularis: sed est ei interdictus ingressus ecclesię: tamẽ est proximus irregularitati: quia si se immisceat diuinis, efficitur irregularis. ca. is qui. de sen excõ. isto met libro. Nota vlterius, q appellatione sacramentorum Ecclesiæ, non venit sepultura. Nota insuper, q decreti appellatione cõprehenditur constitutio iuris communis. Quid autem sit proprie decretum vide glo. supra eodem libro de reb. eccl. non alienan. c. 2. No. finaliter, quod eadem pœna punitur faciens celebrare diuina in loco prohibito qua punitur celebrans, ad hoc cle. grauis. de sent excomm. Dom.

interdicto, vltra quam a iure permittitur scienter sunt irregulares inf. de sen. exc. is qui, sed si præsentib. excõmunicatis celebrant, secus, vt ibi, & sup. dixi.

[Glo. sequ. primo ostendit vicinitatẽ irregularitatis: secundo tractat, an in non exemptis locum habeat illa pœna.

† vide cl. ex frequẽtibus. de sent. excõ. Cald. cõsi. 4. titu. de sen. excõ. & late Feli. in cap a nobis ext. de except.

† Ciuitatis appellatione q͞d veniat vide per Fel. in cu. Rodul. extra. de rescri.

rum, [a] † & aliorum prælatorum querelis frequentibus, & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuendum, ne aliqui seculares aut regulares quantumcumque exemptionis seu libertatis Sedis Apostolicæ priuilegijs communiti, [b] cuiuscumque ordinis, religionis, status, vel conditionis existant [illegible]enter celebrent, vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus, † castris, villis (nisi quatenus eis a iure conceditur) seu locis alijs interdictis [c] ab ordinarijs, [d] siue delegatis [e] iudicibus, uel a iure: [f] aut excommunicatos publice, vel interdictos ad diuina officia, [g] seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam [h] admittant. Qui uero contra præsumpserint, præter alias pœnas, a iure statutas, [i] ingressum [k] ecclesiæ sibi nouerint interdictum, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, [l] † satisfecerint competẽter.

¶ Idem.

¶ Primo ponit, quando eximitur ecclesia quid importet. Secundo, quando ipsius canonici. Tertio, quando clerici. Et ista ordinate declarat in qualibet partium affirmatiue, & negatiue loquendo, sec. Io. And.

CAP. IX.

PER † EXEM-

† al. contẽpserint

† Io. Mo. in pdi decre. cui. Io. And.

† Præter dector. hic vide Dec. cons. 33.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Episcoporum.] Interdictus est ingressus Ecclesiæ regularibus, vel secularibus, quantumuis exemptis, qui scienter celebrant, vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis, nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos, vel interdictos publice ad diuina officia, sacramenta, vel sepulturam admittunt. hoc dicit hodie aggrauata est pœna, quod dic, vt de sepult. in clem. cos. & in clemen. de senten. excommu. ex frequentibus.

b ¶ Communi.] de formis videbitis. j. co. tit. si Papa.

c ¶ Interdicti.] vide cle. de sen excom. c. 1.

d ¶ Ordinarijs.] sic sup. eo. tit. cum & plantare.

e ¶ Delegati.] ergo interdicere possunt. ad idem supra de offi. dele. c. 1. & c. sane 2.

ADDITIO. Saluo quod habes in extrauag. Bonifa. prouidere attendentes Io. And.

f ¶ Vel a iure.] ut sup. eo. lib. de ele. vbi periculum. §. ciuitas. & sup. de cens. quamquam, & inf. de pœn. fœlicis. in fine.

g ¶ Officia.] celebrans præsente excommunicato maiori excommunicatione, vel interdicto, non est irregularis j. de sen. excom. is qui, vbi de hoc, tunc dum tñ licet celebrare præsentibus interdictis, quod dic, vt j. de sen. excom c. vlti.

h ¶ Sepulturam.] vide cle. de sepul. eos qui.

i ¶ A iure statutas.] sicut diuersa sunt patrata, sic diuersæ prouisiones iuris, si q celebrãt in ciuitate, castris, vel villis, nisi quantum eis a iure permittitur, cõpescantur per ordinarios, sup. e. auctoritate, si celebrãt in loco

k ¶ Ingressum.] hoc adiicit, quia et supra dixi, licet quidam ex istis non sint irregulares: tamen per decretalem istam sunt vicini irregularitati contemnendæ: quia si post hanc ultimo de interdictum in ecclesia celebrauerint, vt prius irregularitatem incurrunt, vt j. de sen. excom. is cui. Sed debes, q quidã in hac decretale, & eius pœnam, dicunt locum habere tantum in exemptis: & ipsum facit, quia in alio maiore pęna sunt digni, quibus cum plurimũ honoris p iussiones principum est delatum, repetiuntur in crimine. C. de epi. & cler. l. presbyteri. Et est canonizata. q. vlti. presbyteri. vnde dicatur hoc statuiũ circa eos tantum, ne priuilegiorum prætextu nigriorum credat auctoritas, C. de priuil. schola l. 2. lib. 12. sed contrarium credo, scilicet hanc decre. & eius pœnam habere locum etiam in non exemptis per litteram, quæ supra dicit, quantumcumque, &c. quasi dicat decret. ista, quod vult et exemptos nedum non exemptos hac constitutione ligari. ad idem. supra de præb. c. 1. cum sim.

l ¶ Contempserunt.] sic supra de immunit ecclesiar. quoniam.

PER exemptionem.] Eximitur quandoque Ecclesia, quandoque ipsius canonici, quandoque clerici. Ista tria quid importent, ordinate declarat. Et tria facit hæc decreta. quæ satis patent. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi, Si autem.

CASVS. Papa per suum priuilegium, vel indultum eximit aliquam Ecclesiam a iurisdictione diœcesani, per viam de formis in c. sequen. quia dicit Papa talem Ecclesiam eximimus a iurisdictione ordinarij: vtrum per hoc videatur Papa non solum exemisse Ecclesiam a iurisdictione ordinarij, sed etiam ministros ipsius Ecclesiæ? Respondetur q non. Vt ponamus, q est aliqua Ecclesia conuentualis, uel collegiata, in qua est rector habens administrationem: Papa illam Ecclesiam eximit a iurisdictione ordinarij sub hac forma: Talem Ecclesiam eximimus, vel per aliam formam. vtrum videatur tantummodo locus exemptus, vel vtrum cum hoc videantur monachi exempti, & etiam rector parochialis, qui est vicarius perpetuus? Rñ. dicet, q per illud priuilegium videtur solum exemisse ipsius monasterij religiosos clericos, & conuersos: sed non videtur exemisse vicarium perpetuum, neque populum ipsius parochię: & ideo ipse vicarius remanebit sub iurisdictione episcopi. Sed quid, ponamus q Papa per suum priuilegium eximit canonicos Ecclesia Pictauien. in qua sunt ministri diuersi status: quia ibi sunt capellani, non tamen sunt canonici

nici: vtrum videantur exempti capellani? Respondet, quod non: et si essent ministri habentes dignitatem: dum tamen non haberent canoniam in Ecclesia Pictauen. Secus si Papa in suo priuilegio est vsus vocabulo clerici, puta quia dixit, Nos eximimus a iurisdictione ordinarij clericos Ecclesiæ Picta.

ptionem [a] Ecclesiæ concessam, ipsa Ecclesia [b] & ipsius Monachi, vel Canonici, Clerici etiam Conuersi, perpetuoque oblati (non autem [c] Ecclesiæ eiusdem Presbyter, qui parochianorum curam [d] habet, quo ad ea, quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi parochiani [e] etiam) intelligantur exempti. † Verum si canonici alicuius Ecclesiæ eximantur, ipsi soli canonici, non autem [f] Ecclesiæ, vel alij eius clerici [g] sunt exempti. Si autem clerici cuiusvis Ecclesiæ eximantur; tunc tam canonici, quam alij clerici eximuntur, non tamen Ecclesiæ: nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

¶ Idem.

¶ Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt quædam non. Io. And.

CAP. X.

SI PA-

men quia tunc vere exemisset omnes ministros ipsius ecclesiæ. Nota primo, quod exempta aliqua Ecclesia a iurisdictione episcopi, videntur exempti similiter ministri ipsius ecclesiæ: quia ista exemptio Ecclesiæ dicitur exemptio realis, & se extendit ad personas. Nota, quod quando eximitur ecclesia, vel locus exemptus, & etiam ministri illius Ecclesiæ: non tamen vicarius perpetuus deputatus ecclesiæ parochiali: tunc quæ parochiani illius Ecclesiæ per illud priuilegium sunt exempti a iurisdictione diœcesani. Nota, quod appellatione canonicorum veniunt solum habentes canoniam in ecclesia. Nota, quod appellatione clericorum veniunt omnes ministri Ecclesiæ.

[Prima glossa diuidit, dicit quid declaret: & vnde sumpta.]

a ¶ Per exemptionem.] Tria dicit hæc decret. quæ satis patent. Et emanauit declaratiue ad ea, quæ not. Innoc. & Host. supra eod. cum capella. & c. recepimus. Et fuit sumpta de extrauaganti Inno. quæ incipiebat: Ad perpetuam.

ADDITIO. Guil. tamen in Speculo tit. versic. Item, licet, allegabat, c. cum super. quæ in summa dicebat, quod abbas contra Epm agens super exemptione Ecclesiæ monachorum & parochianorum succubuit in vltimo: quia nihil de parochianis in priuilegio dicebatur. Io. And.

[Glo. secunda soluit quæstionem, & remittit.]

b ¶ Ipsa Ecclesia.] cum ratio secundum ea, quæ dixi secundum Ber. sup. eo. c. 1. & sub intelligatur exempta, & bene patet per hoc c. & per decr. illam sup. eo. lib. de præben. quamuis, quod eximit Ecclesiam cathedralem, ne sub generali vocabulo ecclesiarum ciuitatis intelligatur exemisse omnia etiam minora beneficia de Ecclesia, vt ibi dixi.

c ¶ Non autem] subintelligitur exemptus, &c.

d ¶ Curam habet] vnde tales presbyteri habent institui ab Episcopis, & intelliguntur esse perpetui, quia nequeunt absque rationabili causa ex tunc ab Episcopis amoueri sup. eo lib. de capel. mona. c. vnico & hoc casu propter hanc curam & populum non exemptum, prælatus exemptus vadit ad synodum episcopalem sup. eod. tit. & lib. c. Apostolicæ.

[Glo. q. dat simile, secundo obijcit, & soluit.]

e ¶ Parochiani.] sicut aliud est clericus, aliud est populus sup. eo ex parte 1. & infra de sent. excom. si sententia 1. respondit sed huic c. contra videtur contrarium. c. supra de verbo significa. cum clerici vno nomine Ecclesiæ cathedralis, intelligitur solum capitulum, non inferiores clerici, vel conuersi, sed ibi de iuramento loquitur, quod stricte intelligitur, nec extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum, sup. de iureiur. c. penu. iurisdictio autem ita pendet penes Episcopum & capitulum, quod non penes inferiores clericos intelligatur, ergo iuramentum ibi secundum formam iuris communis,

ad idem supra de iureiur. ad nostram 3. supra de verb. sign. super quibusdam.

ADDITIO. Concor. Arch. supra eo. lib. de præben. quamuis 1. sed Ioan. Monach. quid voluerit non capio. Ioan. And.

[Glo. seq. argu. pro Io. & Ber.]

f ¶ Non autem Ecclesia.] bene ergo dixit Ioan. & Ber. qui not. sup. de testa. requisisti. in glos. hic respondet, quod si quid legatur canonicis, non intelligitur legatum Ecclesiæ, per l. si de reb. du. l. ciuibus.

ADDITIO. Vide quod dixi super glo. prælleg. Io. And.

[Gloss. seq. quærit, arguit affirmatiue: & soluit contrariu.]

g ¶ Alij eius clerici] sed nunquid per hoc erunt exempti conuersi, & oblati non clerici? Argumentum, quod sic. 12. q. prima, cap. duo. Contrarium credo per hoc capitulum, quod stricte sumit verba priuilegiorum exemptionis, vt sonant, & quia non reperit de conuersis, & oblatis, vt supra primo responso. quod si voluisset intelligi, expressisset, supra de decimis, ad audientiam. Ad idem supra eod. lib. de ele. ex eo, quod. Ioan And.

SI Papa.] Hæc est optima decre. in materia interpretationis priuilegiorum, primo distinguens inter verba narratiua, & assertiua, ponit sex formas verborum, quæ assertiue prolatæ sapiunt exemptionem: & de vltimis quatuor rationem subdit. Secunda: ibi, Et est idem. ponit alias octo, & sic quattuordecim, vsq; ibi. Non sic. Et ibi ponit tres formas, per quas non datur exemptio vsque ibi, Licet. vbi de formis alijs protestatur. Io. And.

¶ Istud c. ponit formas, per quas potest probari exemptio aliquorum.

CASVS. Episcopus Pictauien. vel eius officialis volebat punire, & corrigere Titium de aliquo excessu, vnde fecit ipsum citari ad comparendum personaliter ad se purgandum super tali excessu: Titius conuentus in termino sibi assignato, comparuit, & opposuit, quod erat exemptus a iurisdictione Epi, & ideo petebat remitti ad suum iudicem, siue conseruatorem suorum priuilegiorum. Certum est, quod intentio Epi, siue eius officialis est fundata de iure com. ideo iste Titius tenetur probare suam exceptionem, sup. eo tit. & lib. c. cum personæ. vnde Titius ad probandum suam exceptionem produxit quoddam instrumentum delegatorum, in quo dicebatur, Conquestus est nobis talis Titius Romanæ Ecclesiæ immediate subiectus, vtrum fuerit sufficienter probata exemptio? Respondet quod non, quia illa verba narratiua non faciunt fidem, sed solum verba dispositiua, nisi in verbis dispositiuis contineretur, quod talis Titius est subiectus Romanæ curiæ. Sed vellem informari, quæ verba sint necessaria ad hoc, quod aliquis dicatur exemi a iurisdictione ordinaria, & per quæ verba potest probari exemptio; Respondet quod pluribus modis pot. probari exemptio, dummodo probetur per vnam de formis, quæ sequuntur in littera, videlicet si dicat Papa in verbis dispositiuis, Nos talem Ecclesiam eximimus a iurisdictione ordinarij. vel sic, Dicimus talem ecclesiã pertinere ad proprietatẽ B. Petri, vel sic, dicimus, vel decla-

† Not. ergo post Petr. Anc. & alios hic, quod per illã exemptionẽ Eps nihil potest in parochianis Inn. c. recepimus sup. eo & ro est secundum Host. quia laici non tam annectuntur Ecclesiæ, quam clerici. Item ista priuilegia, quæ alijs alterius qualitercunque præiudicant, restringuntur: ideo laici non veniunt hic, quia bene in sua, quia omne ius Epo adiudicat, secundum Ioã. And. hic Fons.

a De vario significatione verborum quas habet Ecclesia, ibi not. & in ...ueri. Io. And.

declaramus talem Ecclesiam subiectam Romanæ Ecclesiæ, vel ad Ecclesiam Romanam nullo medio pertinere, vel asserimus talem Ecclesiam nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinere. Sed quid, ponamus, q̄d in verbis assertiuis dixit Papa in suo priuilegio, vel in lnia: Nos talē Ecclesiam asserimus exēptam a iurisdictione ordinarij: vel asserimus talē Ecclesiam spectare ad ius, & ꝓprietatē B. Petri: vtrū sufficienter ꝓbet exēptio? Rñdet. ꝙ sic: Nam oēs Ecclesię de iure cōi spectant ad Romanam Ecclesiā: ideo si Papa in priuilegio suo, vel lnia apposuerit ista verba, ī verbis dispositiuis, vel assertiuis, debent illa verba aliquid operari. Sed quid, qa Papa dixit in suo priuilegio, ꝙ talis Ecclesia potiatur libertate Romanæ Ecclesiæ; vtrū sit ꝓbata sufficienter exēptio? Rñdet, ꝙ sic. Ide si dicat Papa: talis Ecclesia in signum libertatis soluet annuū cēsum. Secus si diceret solum Papa indefinite, ꝙ talis Ecclesia soluet annuū cēsum Ecclesiæ Romanę. Idē si dicat ꝙ in tali Ecclesia nō audeat ordinari⁹ collocare suam sedem, tunc.n. vr̄ talis Ecclesia priuilegiata. Sed quid ponamus, ꝙ Papa dixit in aliqua lnia, vel priuilegio, Nos recipimus tales religiosos talis ordinis i nostros ꝓprios & specialiter, subiectos Romanæ Ecclesiæ, an videantur isti exempti a potestate ordinarij? Respondet, ꝙ sic, Secus si dixisset Papa: Nos tales recipimus in proprios, & speciales filios. Nam per illa verba non viderentur exempti a iurisdictione ordinarij. Idem dicendum est si Papa aliquibus concedat indultum, vel priuilegium, vt a quoquam non possint excommunicari, vel suspendi: & ꝙ in signu huius soluant Ecclesiæ Romanę annuum censum. Nam per illa verba non videntur exempti a iurisdictione ordinarij. Postea dicit Romanus Pontifex in fine, ꝙ ꝓ præsenti non potuit cogitare omnes formas, quibus potest conferri exemptio. Nam per alias formas potest probari exemptio, dummodo constet de mente Papæ. Not. quod posita in lege gratia exempli, non restringūt legem ad casum expressum: sed extenduntur etiā ad alia similia. Nota, quod exemptio appellatur libertas, & quod illam allegans debet eam probare, vide sup. e. tit. & lib. c. cum personæ. Dom. nicus.

† al. dationę.

pa[a] in aliquo priuilegio, vel scriptura non facta principaliter[b] super donatione, † vel sententia exemptionis, seu etiam libertatis, aliquam Ecclesiam ad ius, & proprietatem Romanę Ecclesię pertinere, vel consimilia verba narret, non propterea illius Ecclesiæ exemptio est probata,[c] nisi de libertate aliter doceatur.

¶ Si autem Ecclesię, vel monasterio exemptionis priuilegium concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando cum de ipsius exemptionis negotio ageretur afferat[d] ipsam Ecclesiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri existere: siue ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesię,[e] vel ad Romanam Ecclesiam specialiter, aut sine medio,[f] vel etiam simpliciter pertinerē, per hoc plene debet exempta huiusmodi Ecclesia iudicari. Cum enim iure communi, omnes Ecclesiæ per orbem diffusæ ad Romanam Ecclesiam pertineant, si id alicui cōcedatur Ecclesiæ, vel de ea per sententiam iudicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio, vt priuilegij nihil alias allatura cōcessio, ei cui cōceditur, & sententia nullum aliter datura subsidiū Ecclesiæ, pro qua fertur prærogatiuam (cum verba aliquid operari debeant[g]) conferat gratiæ specialis.

¶ Et est idem[h] si priuilegiū contineat, vel ipse Papa per modum exprimat suprascriptum, quod Ecclesia sit libera: seu quod potiatur Romanæ Ecclesiæ libertate:[i] vel quod in hoc prærogatiua gaudeat speciali, aut si dicat indefinite,[k] quod Ecclesię Romanæ annuum cēsum soluat ad perceptę iudicium libertatis: siue quod ipsam Ecclesiam eximit ab ordinarij † potestate: vel quod non audeat illic episcopus cathedram collocare:[l] aut imperandi, seu ordinationem quamuis leuissimam faciendi, exercere aliquam potestatem.

† al. ordinaria.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶Si Papa.] formas priuilegiorum ponit hęc decretalis, quarum quædam exemptionem cōtinent, quædam non. Et de hoc not. per Inno. & Hostien. sup. eod. recepimus, & per Host. sup. eo. cum capella.

[Glossa secunda exemplificat.]

b ¶Principaliter.] puta impetrat litteras prælatus super reuocatione rei ecclesiasticæ male alienatæ, quibus dicitur, conquestus est nobis T. prælatus talis Ecclesiæ nobis immediate subiectæ, quod prædecessor eius, &c. vnde talia verba solemus vocare narratiua, non assertiua vnde ī sequitur talia verba narret. ad hoc bene concor. s. e. hac quippe. & quod ibi no. in 1. glossa.

ADDITIO. Vide, quod no. in clem. de proba. litteris in glo. narratiuis. Arch. remittit ad sum. Azo. de fal. cau. adie. & 9. dist. c. 1 ver. itaque in gloss. est hic arg. subdit etiam hic tollit opinionem, quam no. Bernard. de rescript. nonnullis in gloss. sic ergo, vltra medium. Io. And.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

c ¶Probata.] Contra videtur q̄d no. Bern. sup. de censi. cū olim in 1. glo. vbi dicit, ꝙ statur publicæ scripturæ: in qua continetur de finibus episcopatuum. licet ista sint facta ob aliud: sed illud habet locū in ipsa probatione finium, quæ fit per argumenta sup. de pro ba. cū causam, & cui ius commune nō est contrarium, sed hic ius commune est contrarium, & sequeretur hoc casu plena probatione, & ideo secus.

Narratiua verba Papæ probant plene, si sint de suo facto, & super his datur intentio ipsius.

Argumentum a verbis vaci.

d ¶Afferat.] Not quia, sup. dixit, narret. ergo hic de assertiuis, ibi de narratiuis, hodie plene probant narratiuæ litterarum Papalium, si sunt de suo facto, & sup his funditur gratia, vel ipsius intentio: per cle. de probat. litteris & v. de quod ibi no. in gl. aute pen.

e ¶Ecclesiæ.] sup. de test. in integ. cap. 2. de arbi. cum tempore.

f ¶sine medio.] sup. eod. cum olim 1.

[Glo. seq. allegat concor. arg. & remittit.]

g ¶Debeant.] Optime concor. sup. eo. in his. Et concor. quas his alleg. Arch. ibi inuenies in vlt. glo. Et nota arguendum a verbis. sup. de deci. ad audientiam. de quo dic, vt no. 22. q. 5. humana & sup de verb. sig propterea lex tamen non debet imponi verbis, sed econtra. sup. eo. lib. de elect. commissa. ad fi. Io. And.

h ¶Et est idem.] s. quod Ecclesia debet plene iudicari exempta.

i ¶Libertate.] sup. eo. cum olim 2.

k ¶Indefinite.] quia secus s. post determinationē alicuius certæ libertatis concessæ, vt ī. § idem.

l ¶Collocare.] in locis enim exemptis hoc non possunt Episcopi. 16 q. 2. dudum nolo. sup. eod. lib. de offi. ord. cum Episcopus.

[Glossa

Glo. seq. teci. per duplicem obiec. prima ad quid valeat concessio: secunda, de duabus legibus, & vtrique respondet.

a ¶ Non existunt] sed sunt priuilegiati, vt ꝟ. de verb. sign. veniens. i respon recipiendo ergo illos in filios, vt illos recipere in amorem filialē: sicut subdiaconus ordinatus a Papa nō in exēptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus: princeps tamen eos, quos in patres elegit, non vult alijs subijci, vt in Auth. constit. quæ de dignit. coll. 6. & si dominus apud acta nominat seruum suum filium, dicitur ei libertatem concessisse C. de latin. lib. tol. l. vnica § similiq; modo sed ibi [illegible] præiudicium: hic autem fieret præiudicium ordinario, cuius iurisdictioni potestas est [illegible]. supra eod. ti. & lib. cum personæ [illegible] peruenit vbi ergo Papa capit [illegible] aliquos speciales subiectos si essent alij subiecti, non essent speciales subiecti. & ideo illa verba exemptionem faciunt. vt s. proxi. responso. Hoc patet etiam supra in quarto exemplo: sumitur enim, quod dicatur specialiter ad Romanam Ecclesiam pertinere, vt ibi. Sed licet aliqui [illegible], non sequitur quod sit specialis subiectus. quia vnius potestatis filius alteri potestati posset esse subiectus. i & ideo aliud hic, aliud ibi.

Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos, censentur exempti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exempti propterea nō existūt.[a] Si verò dicatur simpliciter, quod aliqua ecclesia Romanæ Ecclesię annuū censum[h] soluat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem[c] dicimus si circa aliqua per priuilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo persoluendo sequatur, vt si aliquibus ꝙ ab alio quam à Papa, seu eius legato excommunicari, suspendi, aut interdici non possint,[d] vel aliquid aliud specialiter a sede Apostolica sit indultum, vel etiam dicatur, ꝙ in speciales Romanæ Ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in priuilegio, quod Ecclesiæ Romanæ ad indicium † libertatis percepię annuum censum soluant. His enim & consimilibus casibus sic † insertis priuilegiati articulis, ordinariorum iurisdictioni quantū ad alia sunt subiecti.[e]

¶ Licet autem sic diuersos priuilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores, ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen alijs exemptionum, si reperiantur, seu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

¶ Idem.

¶ Priuilegiati, vt tempore interdicti celebrare possint diuina clausis ecclesijs, alios etiā extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secus in familia conuentus taliter priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. h. d. Dominicus.

CAP. XI.

Licet † vobis[f] concessum existat,[g] vt interdicti tempore ianuis clausis excommunicatis

Filiatio ergo amorem & priuilegium denotet, specialis subiectio exemptionem.

b ¶ Censum.] non enim omnes ecclesiæ exemptæ soluunt censum: nec omnes, quæ censum soluunt, sunt exemptæ sup. eod. tit. recepimus. vnde non probat hoc esse, &c. C. de probat. ad probationem sup. de oth. delegat. cum contingat

c ¶ Idem dicimus.] scilicet quod non propter hoc exēpta censebitur.

d ¶ Non possint.] de quo dic vt sup. eod. tit. & lib. ne aliqui. Io. An. d[illegible].

{Glo. sequens notat, allegat concordantias, & dat simile.}

e ¶ Subiecti] ergo no. quod vnum & idem verbum diuersificatur [illegible] [illegible] ff. de [illegible] [illegible] quod sæpe § veniens. & C. de verbor. signific. l. qui veniens. vnde [illegible] quod ad [illegible] [illegible] soluat censum, [illegible] [illegible] sup. § & [illegible] post certam libertatem. non propterea vltra id intelligitur exempta, vt hic: & [illegible].

supra de donationibus pastoralis.

Licet.] Sunt quattuor dicta per. § diuisa definientia totidem dubia circa priuilegium de celebrando tempore interdicti.

CASVS. Ponamus quod aliquibus clericis vel religiosis fuerat interdictum per Papam in pęnam delicti per eos commissi, vt non possent celebrare diuina tempore interdicti etiam ianuis clausis: postea isti clerici vel religiosi accesserunt ad Apostolicam sedem, & impetrauerunt indultum & priuilegium, vt tempore interdicti possent diuina celebrare ianuis clausis, non receptis excommunicatis: vtrum poterūt admittere ad diuina transeuntes & peregrinos? Respondet Romanus Pontifex quod non; si contrarium fecerint, incurrunt pœnas à iure inflictas. Et istud verū nisi transeuntes vel peregrini haberent priuilegium, vt possent audire diuina in locis interdictis. Sed ponamus quod ista persona priuilegiata, vt possit audire diuina in locis interdictis, non obstante interdicto, habet aliquos familiares, vel vtrum possit per suos capellanos facere celebrari in locis interdictis? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic, secus autem esset dicendum in familiaribus conuentus, & hoc verum, nisi in casu necessitatis, puta si in conuentu omnes essent infirmi vno excepto, tunc illa persona priuilegiata posset talem [illegible] facere celebrare in medio interdicto. Sed quid, ponamus, quod illa persona sit priuilegiata, vtrum possit facere celebrari in locis interdictis, & possit secum introducere eius familiares, habet enim plures [illegible] siue familiares, sunt aliqui, qui non audierunt Missam, vtrum poterit facere celebrare aliam Missam in loco interdicto? Certe non. Nota primo, quod de iure tempore interdicti non est licitum, diuina celebrare. Hodie dic vt in cap. alma mater. infra de sent. excommun. Nota secundo, quod priuilegium non extenditur principaliter ad alias personas quam capellas. Dominicus.

† De materia videlicet latissime in ca. alma mater. ꝟ. de sen. excō.

{Prima glosa dicit quid declaret.}

f ¶ Licet vobis] declarat & notata per Bern. Inn. & Host. c. [illegible] sup. eod. quod nonnullis.

g ¶ [illegible]] per speciale priuilegium. & sic facit ad titulum [illegible] Arch. [illegible].

{Glo.

[Glo. seq. aperit dubium, quod recit. post per modum obiect secundo opponit, & dupliciter soluit.

a ¶ Exclusis.] istud erat, quod inducebat dubitationẽ per eius contrarium, quasi à cõtrario non excõicatos, nec interdictos, & aliũde veniẽtes admittere poterant. & arg. à cõtrario fortissimũ est. ĩ. de his quæ fiũt à prælat. cũ, Apostolica, in fi. sed hoc nõ est verũ, nisi illi super hoc sint priuilegiati, vt patet ꝙ ex quo locus interdictus est, videtur omnib. interdictum ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati: nec priuilegiũ vnius alteri penitus prodest. ad hoc ĩ. e. sane & ꝑterea ante hãc decretalẽ in dubio erat tuti⁹ hoc tenere propter periculũ animarũ, & ideo amplectendum erat de homi. ad audientiam. de spons. iuuenis. Sed oppono ꝙ hęc decret. est superflua: cum hodie sine priuilegio competat tẽpore interdicti taliter celebrare de iure communi, vt ĩ. de sentẽt. excom. ca. vlt. Potest dici, ꝙ iuris in cõcessione per priuilegium dictũ est, idem in cõcessione per ius commune, vt ibi & ideo forte generaliter dixit, sup. concessũ, non dicens qualiter. Vel dic ꝙ ẽt per priuilegium posset habere locum casus noster, & subauditus primæ glossellæ. Pone enim ꝙ Papa interdicendo locum vetuisset celebrari, etiam secũdum formam illius decretalis (sæpe enim propter rebellionem delinquentium aggrauantur pœnæ) & postea concessisset aliquibus celebrare ibi secundum formam illius decretalis: habemus ergo hunc casum dubitabilẽ ad litteram. Contra illam decretalem vide hodie seruari in ciuitate Bononien. tẽpore generalis interdicti, quia religiosi sic priuilegiati admittebant forẽses ad diuina.

casu aliàs priuilegium esse posset inutile: ꝙ esse non dẽt. ĩ. e. in his. sed in hoc sc̃do casu cõuẽtus põt sine familiaribus p se celebrare diuina: & ideo priuilegiũ rest restringẽdũ. sup. eo. vt priuilegia. versus fi. Quid dices si in cõuẽtu nõ sunt nisi tres, & duo sunt infirmi: nunquid tertius posset celebrare cũ familiari? Not. Host. in ꝑdi. decre. ꝙ nonnullis, ꝙ sic: ne inutile sit priuilegiũ: ad instar eius quod dr̃ de singulari persona sup. §. proxi.

ADDITIO. Dicit Archid. ꝙ nõ audet hoc tenere, cum priuilegium sit cõuẽtus nõ aliorũ. Aut ergo sol⁹ celebret, aut abstineat secũdũ eũ. sicut ad primũ ꝙ de incluso not. de cõsecr. dist. 1. hoc quoque. I. And.

h ¶ Causa] ad idem sup. eod. ꝙ nonnullis in fi. interdum licet tales admittantur ad auditionem diuinorum tamẽ prohibentur appropinquare altari. ĩ. de sent. excõ. cap. vlt. §. penult.

& interdictis, exclusis,[a] voce submissa diuina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc priuilegiati[b] existant) recipere nulla ratione debetis.

¶ Cum conceditur singulari personę,[c] vt modo præmisso,[d] tempore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares † domestici[e] ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi diuinũ officium, licite admittuntur.[f] Non sic autem in familiaribus alicuius conuentus, seu collegij est censendũ: illi enim nisi priuilegiati fuerint, admitti nõ debẽt.[g] ¶ Huiusmodi quoq; concessione gaudere non potest is, cuius causa,[h] seu culpa, dolo vel fraude, fuit † sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione lata extitit, prębuit consilium, auxilium, vel fauorem.

¶ Idem.

¶ Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quod non violent interdictum. h. d. Ioan. Andr.

CAP. XII.

QVoniam Episcopi[i] † eorumq; superiores se habent diuersis ex causis à suis ecclesijs, & diœcesibus absentare[k] frequẽter, nec semper pñt cõmode[l] ad ecclesias accedere pro Missa celebrãda, vel audiẽda in ipsis, sine qua eos trãsire non decet[m] absq; causa rationabili vllam † diem: Pręsenti

QVoniam.] Primo ponit cõstitutio n. s. causam. Secundo cõcedit episcopis priuilegium altaris viatici. Io. And.

¶ Præsupponendum pro intellectu ca. ꝙ diuina officia maxime Missarum solemnia, non debent celebrari in loco profano, sed in ecclesia.

CASVS. Aliquis eps proficiscitur ad curiam Romanam, vel alium locum. certum est, ꝙ qualibet die dẽt celebrare, vel audire Missam. Sed ponamus, ꝙ non potest commode ire ad ecclesiam pro audiendo vel celebrando Missam: nunquid poterit facere celebrari in itinere cum altari viatico & portatili? Respondet, quod sic, dum tamen illud fiat in aliqua camera honesta: & Missa celebrata poterit iter suum arripere. Nota primo ex hoc cap. ꝙ Missarum solemnia debent celebrari in ecclesia, & non in loco profano. Nota vlterius priuilegium clausum in corpore iuris, quod habet episcopus, vt possit Missam facere celebrari in loco priuato & profano cum altari viatico & portatili, si non habet accessum ad ecclesiam.

[Prima glossa summat.]

i ¶ Quoniam episcopi] cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quod non violent interdictum.

k ¶ Absentare.] & si hoc faciunt propter vtilitatem ecclesiæ, censentur esse præsentes. sup. de cleri. non resi. ex parte. peregrinari tamen ad loca remota non debet episcopus sine licentia Papæ de consec. dist. 5. non oportet. & sup. de vo. & vo. redemp. magnæ.

l ¶ Commode.] & sic dicuntur tunc posse. 22. q. 2. faciat. ff. de verb. sign. l. nepos proculo.

ADDITIO. Vide de verb. sign. intelligentia. super 3 glo. Io. Andr.

m ¶ Non decet] inspiciendum ergo est in concessione priuilegij, quid deceat. ad idem sup. eo. lib. de elect. cũ non deceat cum suis concord.

b ¶ Priuilegiati.] vt si accipientes signum crucis pro subsidio terræ sanctę in hoc essent priuilegiati, vel quiuis alij.

ADDITIO. Vide quod dicam circa hæc de sent. excom. cap. in fi. Io. Andr.

c ¶ Personæ.] puta episcopo, regi, comiti, vel baroni.

d ¶ Modo præmisso] scil. cet ianuis clausis, &c.

e ¶ Domestici] intelligo non ob hanc causam in fraudem sumpti. vt ĩ. de verb. sign. c. vlt.

f ¶ Admittuntur.] concor. lex. ff. de preca. l. cum precarium. 2. vbi. si quis precario rogauit, vt in fundo morari liceat, & de suis quoque concessum videtur. ad idem ff. de vsu. & ha. l. 2. § 1. & l. seq. & ff. de verb. obli. l. si stipulatus fuero illud aut illud. ad idem. C. de aduo. diuer. iud. l. restituendæ. vbi dicitur concessum primatibus intelligi concessum & ijs, qui sub eis sunt. ad idẽ. ff. de cond. & demonst. l. municipibus.

[Glossa sequens reddit diuersitatis rationem, quæ... & soluit.

g ¶ Non debent.] & est ratio diuersitatis, quia in primo

[Glo.

† Familiares & domestici qui dicantur, docet Specu. titu. de teste. §. 1. adde glo. in c. litteris verbo, de familia. extra de testib.

† al. fuerit.

a Vide extrau. gentem lin. IV. incip. Malitia huius tẽporis. expressa inter litteras Apostolicas post ... sancta Inquisitionis.

2 Priuilegiũ, an, & quando sit late vel stricte interpretandũ vide Felynũ & Deciũ in c. cum ordinẽ de rescrip.

† Et an appellatione epi veniat electus, vide Felynũ in c. cam te, de rescrip. vers. Tertio restringitur.

† Al. in nulla die.

[Gl. seq. facit quatuor, primo ponit septē indulgentias eporum: secundo alios habentes hoc priuilegium: tertio de ipsius vsu: quarto de ipsius expedientia]

Epi habēt multa priuilegia a iure cōi eis concessa.

a ¶ Indulgemus.] Ista est igitur iuris indulgentia, quā habent episcopi, aliam hēs supra eo quod nonnullis, aliam s. de pœni. & remiss. c. vlt aliam s. eo. lib. de off. deleg. c. 1. aliā de senten. excom quia periculosum. aliā s. de iur. calum ca. fin. aliā de eirā p cle. de ecle Mil dignū [Et de priuil. c. 2.] Eandē indulgētiam habēt Prædicatores & Minores, vt sup eod. in his. 1 & ista indulgentia pōt vti episcopus absque diœcesanorum vel parochialiū presbyterorum licentia absque tamē parochialis iuris præiudicio, vt ibi dicitur. Cū isto autem altari viatico poterit episcopus i pone vadens ad curiā] de manē te campanam dici, dicere vel facere dici missam, & pgere vias suas. & sic non impeditur in dieta: quod fieret, si haberet necesse expectare diem & horam solitā, & opportunitatem ecclesiæ.

1 Ibi dixi an episcopus hinc indulgentium concedere possit. Ioan. And.

constōne indulgemus [a] eisdem, vt altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, vbicunque absq; interdicti trāsgressione [b] illis permittitur celebrare vel audire diuina.

b ¶ Transgressione.] licet n possint celebrare in loco interdicto, non tamen alta voce & admissis interdictis, & interdictum violando. sup eo. quod nonnullis.

TITVLVS VIII.

De iniurijs & damno dato.

¶ Gregorius X. in generali concilio Lugdunensi.

¶ Repræsalia cōtra personas ecclesiasticas concedi, vel cōcessa extendi non debent: contra facientes (nisi reuocēt intra mensem) singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ. Ioan. And.

DE INIVRIIS ET DAMNO DATO.

Dictum fuit supra de delictis & criminib. publicis: nunc videndum est de delictis priuatis, cuiusmodi est iniuria ideo post titulos præcedentes annectitur titulus de iniurijs & damno dato, idest de damno, quod punitur per legem Aquiliam.

Etsi] primo ponit prohibitionem causam. Secundo: ibi, vt tamen prohibitionem. Tertio: ibi, isti autem, cum moderat temporis adiunctione infligit pœnam. Dominicus.

¶ Pro intellectu huius c. est sciendū, quid sit pignoratio, prout hic accipitur: Vnde pignoratio hic accipitur, qn alius pro alio exigitur, & appellatur repręsalia, vt quando est guerra inter duos principes, & fiunt treguæ, si aliqs subditus vnius principis delinquat, & nō possit habere iustitia de eo apud suum dominum, princeps alterius dabit ei repręsalias, id est, dabit ei potestatem accipiendi aliquem de illa societate seu patria, & istud appellamus marcham.

CASVS. Aliquis de Anglia vel Alemania, vel alia regione mihi irrogauit iniuriam capiendo bona mea, forte supra mare, non possum habere iustitiā ab eius principe, vnde rex concessit mihi potestatem, vt si possem capere vnum de illa patria, illū retinerem, donec esset mihi satisfactum: Hoc facto reperi episcopum vel clericum de illa patria; Respondet Romanus Pontifex, quod si simpliciter contra homines illius religionis sit mihi concessa marcha, non possum illā extēdere ad psonas ecclesiasticas, vel eorū bona. Sed ponamus, quod de facto accepi aliquā personā ecclesiasticā, vel princeps concessit mihi expresse marcham cōtra personas ecclesiasticas, quæritur qua pęna sum puniendus? Rñdet quod vltra pœnas a iure ciuili introductas, sum excommunicatus: si aut esset vniuersitas, tūc esset interdicta. [Pignorationes.] Istæ pignorationes cōcedebantur in hoc regno tempore guerrarum inter regem Francorum & regem Angliæ. Nota, quod vulgaris loquutio est attendenda seu consideranda, & dēt proferri proprio significato, maxime qñ verbum profertur ab habente imperium. Et dicitur vulgaris loquutio illud, quod dr a plebe & populo. Et sm Ioan. An dēt scribi loquutio p litterā q sicut eloquens; nō autem per c quia descendit a verbo loquor, qd per q. & nō per c. scribitur No. quod pignorationes regulariter sūt prohibita, accipiēdo pignorationes prout hic accipiuntur, scilicet cum alius pro alio capitur: qa regulariter alius pro alio non potest conueniri: etiam maritus p vxore, nec vxor pro marito No quod repręsalię concessę homini alicuius regni nō dēnt extendi ad personas ecclesiasticas. Quid de scholaribus: vtrū possint extendi ad scholares? Certe non: auth. habita, ne filius pro parte. C. & licet iste textus loquatur de studentibus in iure ciuili: tamen est eadem ratio in studentibus in aliis facultatibus, maxime in iure canonico Nota pęnam qua puniuntur concedentes pignorationes contra personas ecclesiasticas, vel illa concessa generaliter extendētes ad personas ecclesiasticas. Nota quod vulgaris loquutio quandoque interpretatur vocabulum iuris Et quod quandoque attendimus vulgarem modum loquendi Alibi dicitur quandoque vulgaris quæstio, de pę. dist. 1. vulgaris, & dicitur vulgaris a volo, vis quisque enim facit quod vult, secundum Ioan. And. Dom.

† De materia huius c. præter doctores hic, vide Io. de Ligano tractā. de repsaliis doctores in c. Dñs. 23. q. 2. Iacobū a Canibus, & Martinū Laudensē in trac. de repsaliis, & summistas verbo repræsaliæ.

CAP. VNICVM.

ETsi † pignorationes, [c] quas vulgaris eloquutio [d] repręsalias nominat, in quibus alius pro alio pręgrauatur, [e] tanquam graues

[Prima glo. summat. & construit]

c ¶ Et si pignorationes.] Repręsaliæ contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ non debent extendi: contra facientes nisi reuocent intra mensem, singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ, hoc dicit. Et sic construe; Etsi, id est, quamuis pignorationes sint iure ciuili prohibitæ tanquam graues legibus, & contrariæ naturali æquitati, quas vulgaris eloquutio nominat repręsalias, in quibus alius pro alio prægrauatur, vt tamen, &c.

d ¶ Eloquutio] intelligas quorundam locorum, & no. considerandum qualiter vulgus loquatur, ff. de fun. instruc & instru. lega. l. cum de lanionis §. asinam supero lib. de reb. eccle non alie. hoc consultissimo & sup. de spon. ex litteris.

[Glo seq inducit primo tres conc. secundo soluit tria obstantia; tertio quærit & soluit distinguendo: quarto iterum quærit & soluit.]

e ¶ Prægrauatur] quod esse nō debet, sup. de iis q̄ fiunt a maiori par. c quæsiuit. C de inoffi test. si quis suo. ī. dē reg. iur non dēt. cum suis concor. 1 Nō obstat, quod hæres, bonorū possessor conuenitur pro defuncto; quia eadem persona censetur: idem in successore ad prædecessorem sup. de sol. c. 1. C. si certum pet. l. 1. nec obstat de fideiussore, qui rōne suæ obligationis conuenitur; tñ conuenietur seruato tenore illius auth C. de fideiuss. auth præsente & quod no. inf. de fideius. cap 2. in glo sed quærebat hic Gar. an condēnato debitore intelligatur codemnatus fideiussor? Sol aut est fideiussor cōtractus, aut iudicii. In contractu condemnato debitore non intelligitur condemnatus fideiussor cōtractus, sed agendū erit cū eo actione ex stipulatu. ff. de fideius. l.

a Per q̄ iura, & hæc decre. dicūt Card. & alc. epi scopū nō posse concedere, vt clericus p clerico pignoretur. Gul. hēt hoc p dubio. Ioan. And.

fensores aliquatenus non assumunt: Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit eisdem.

10

¶Clemens IIII.

¶ Priuilegiũ Papa, quod quis excommunicari, suspẽdi, vel interdici non possit, non extẽditur ad sententias ordinariorum, nisi tale priuilegium sit cõcessum regibus, reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. h. d. Io. And.

20

C A P. V.

NE aliqui [a] de indultis Apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestent, & ordinariorum iurisdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias, † & priuilegia, quibuscumque singularibus personis ecclesiasticis, vel secularibus cuiuscunque [b] sint praeminentiae, dignitatis, conditionis, aut status, quod interdici a quocunque, [c] vel excommunicari non possint: nec terrae vel ecclesiae ipsorum ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa, [d] (illis per quae regibus, & reginis eorumque filijs, [e] necnon & religiosis quibuscunque, non personarum tantum; sed ordinum priuilegiatorum, vel locorum ratione, [f] in hoc immunitas huiusmodi conceditur dumtaxat exceptis) de fratrum nostrorum consilio ad ordinariorum sententias, & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

30

40

¶Idem.

¶ Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ: si sunt exempti in prouincialibus, & episcopalibus concilij vti possunt mitris aurifrisiatis, non habentib. laminas aut gemmas. Et si non sunt exempti, albis & planis vtantur, in alijs locis vtãtur vt ĩdulta permittũt.

C A P. VI.

VT APOSTO-

50

1 Dicit tñ hic Arch. ꝙ dñi agere pñt, ne eorũ subditi molestentur.

nec iniuriarum, si non sit factum in iniuriam 1 dñi, sed propter speciale odium subditi. Et istud habuerunt pro indubitato, quod dominus in iudicio nomine subditi agere non potest, vt ei satisfieret, cum nec istud eius principaliter intersit, nec sit eius procurator, alioquin eadem ratione ius subditi remittere posset, isti autem exempti, forte vt duriorem causam, adversariorum illorum suorum hominum redderẽt, assumebãt in se causam, vt actores vel rei, quod non licet eis, etiam si illi sint eis censuales, id est, certum censum soluentes: quia non propter id sunt ipsorum serui.

NE aliqui.] Præmittit duplicẽ constitutionis causam: & constitutionem subdit: ibi. Omnes. in qua exceptionem interserit: ibi, Illis.

¶ Dicit Fran. sup. eod. cap. 1. quod priuilegium de quo hic loquimur, Innoc. IIII. concesserat multis laicis, clericis, & religiosis. Sed Alexander omnia illa priuilegia reuocauit præter concessa regibus, reginis, regum filijs, & fratribus, vel similibus personis: quæ antiquitus talem gratiam a Sede Apostolica habuissẽt, & incipiebat illa constitutio, ad perpetuam rei memoriã Clemẽs cuius fuerat hæc constitutio clementius Alexandro, sic temperauit, vt. s. præter exceptos non extenderetur ad sententias ordinariorum, & temperationis causa pulchra fuit, & formosa, quam ponit exordium, & eiusdem Cle. fuit decre. ne aliquis, s. eo. lib. de hære. Io And.

† De dña Iter indulgẽtias, & priuilegia vide I c. cũ personæ. inf. eo. Archi. & Do. 2. q. 1. §. fin. Bal. in c. j. & ca. at si clerici. de iu. & Ioã. de Ana. I c. ex insinuatiõe. de simonia.

CASVS. A sede Apostolica fuit mihi concessum fauore meæ personæ, Vt a quoquam non possem excommunicari, suspendi, vel interdici, & ponamus, ꝙ priuilegio meo non fuit facta expressa mentio de meo ordinario, quia non fuit dictum, concedimus tali priuilegium, vt non possit excommunicari suspendi, aut interdici a quocumque etiam diœcesano suo: sed simpliciter fuit dictum, ut non possem a quocumque excommunicari, suspendi, vel interdici: vtrum per huiusmodi priuilegium adimatur meo diœcesano potestas, ut non possit me excommunicare, interdicere, uel suspendere? Rñder Roman. Pontif. quod non: quia meum priuilegium nõ extenditur ad ordinarium, sed ad alios iudices. Et ista sunt uera, quando priuilegium tale fuit concessum certæ personæ particulari, secus si esset cõcessum alicui ordini uel loco religioso, puta tali monasterio: tunc n. religiosi illius monasterij non possunt excõicari suspendi, aut interdici a quocumque iudice et ab ordinario, sed personæ particulares possunt, nisi essent reges, vel reginæ, vel eorum filii: quia etiam tales personæ particulares non possunt excommunicari, suspẽdi, nec interdici a suis ordinarijs. Nota primo, quod quãque priuilegia tribuunt priuilegiatis materiam alijs iniuriandi. Et hæc est legitima causa reuocandi talia. Nota secundo, differentiam esse inter indulgentiam, & priuilegium, vide de sepultu. in nostra. vide Io. And. de ver. sign. cum olim. Dom.

[Prima gl. summat dicens, quo olim incipiebat.]

a ¶ Ne aliqui.] Priuilegium Papæ, quod quis excõmunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum, nisi tale priuilegium sit concessum regib. reginis, vel ipsorum filijs, uel religioso loco, uel ordini; hoc dicit. Et olim decretalis ista extrauagans erat, & incipiebat, quia pro qualitate alias quoniam.

b ¶ Cuiuscunque.] j. moderabitur istud uerbum.

c ¶ A quocumque.] intelligas nisi a Papa, vel legato de latere, infra de verbor. signi. veniens. 1. respõ. & hoc idem priuilegium intelliguntur habere hi, qui sunt recepti in speciales filios Romanæ Ecclesiæ, vt ibi: si autem in speciales subiectos, tunc sunt exempti, infra eodem, si Papa. §. similiter.

d ¶ Concessa.] tolle quod est infra de fratrum nostrorum, & c. relatis sup. illis, & tolle quod est j. duntaxat exceptis, per quæ, &c.

e ¶ Filijs.] est simile quod habes sup. eo. lib. de off. delega. cap. vlti. 2

ADDITIO. Et in Clemen. de bapt. præsenti. Est tamen etiam dissimilitudo, quia decre. vlt. nil dicit de filijs. & decre. præsenti. dicit de liberis, & addit de principibus. Io. And.

60

2 An priuilegium cõcessum vxoribus, vel filijs regũ, duret rege mortuo, tradit hic Ioã. And. Frãcus & alij. faciũt no. in ca. ex parte. sup. de foro comp.

f ¶ Ratione.] sic ergo intelligatur supra eo titu. & lib. cap. 1. §. in alios, & sic nulla correctio, ut ille §. loquatur de priuilegio concesso religiosis, non propter personam, sed propter locum, vel ordinem, ut si ordo Prædicatorum, uel Minorum sit in hoc priuilegiatus, uel monasterium Sancti Proculi. Si autem religiosus aliquis suę prorogatiua personę haberet hoc priuilegium, secus esset.

VT Apostolicæ.] Primo præmittit constitutionis cãm. Secundo constitutionem ponit: ibi, De fratrum. & hæc duo facit: quia primo prouidet de locis cõciliorum: secundo de alijs; ibi, In alijs. Iterum prima

ma statuit de exemptis: Secunda de non exemptis: ibi, Non exempti.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum, quod Eps debet celebrare in vestimentis episcopalibus, quibus est indutus ornamentis Pontificalibus, quæ sunt quatuor. s. mitra, baculus pastoralis, annulus, & compagus: Vnum mitra, quæ habet duo cornua designat duo testamenta, vetus s. & nouum. Et fuit ordinatum, quod Epi haberent mitram ad instar Moysi, qui reuersus fuit cornutus a monte, vbi accepit legem Dei, & ignorabat, quod esset cornutus. Aliud vestimentum est baculus pastoralis, qui dicitur crossa. Aliud est annulus, qui datur Epis in signum matrimonij inter ipsos, & Ecclesiam. Aliud dicitur compagus, siue calligæ Episcopales, quæ alio nomine dicuntur scandalia.

CASVS. Aliquis abbas a sede Apostolica obtinuit, vt posset vti mitra, & alijs ornamentis Episcopalib. iste abbas comparuit in synodo episcopali, vt tenebatur, quia non erat exemptus, vel erat exemptus, tamen habebat populum non exemptum, ratione cuius tenebatur comparere in synodo: & certum est, quod iste abbas debet esse in eodem statu, in quo celebrat missam, & ipse fert mitram pretiosiorem mitra episcopali, puta quia sua mitra in medio habet lapides pretiosos. Item habet laminas aureas, vel argenteas: vtrum possit vti ista mitra? Respondet, quod non poterit vti tali mitra, quantumcunque sit exemptus. Vtrum autem exemptus possit vti mitra aurifrisiata, non habente laminas aut gemmas? Respondet, quod sic: si autem non sit exemptus, vtetur mitra alba, & plana non aurifrisiata, quandiu erit in synodo, & in concilio. Et istud ordinatum fuit, ne detrahat auctoritati, & honori episcopali, quia ignorantes putant, quod ille, qui habet maiores ornatus sit maioris auctoritatis, iuxta illud, Hunc homines decorant, quem vestimenta decorant. [Ecclesiarum suarum.] vnde matrimonium contrahitur solum inter Episcopum & Ecclesiam, ideo Eps debet portare annullum. Ex quo sequitur, quod alij inferiores prælati non debent portare annulum. Ideo dicit Io. An. quod clericus annulatus aut est Episcopus, aut fatuus, quod verum est, nisi habeat aliam dignitatem, vt quia est doctor, tunc enim in signum matrimonij inter ipsum & scientiam potest deferre annullum [Aurifrisiatis.] idest, non habentes laminas neque lapides pretiosos. Nota primo, quod de iure communi abbatibus, & alijs inferioribus prælatis ab Episcopis non competit vsus mitræ ratione suæ dignitatis. Nota secundo, quod priuilegium licet sit stricte interpretandum: tamen debet taliter intelligi, vt totaliter non frustretur suo effectu. Domi.

[Prima glossa summat decretalem, & illam commendat.

a ¶ Vt Apostolicæ.] inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exempti in prouincialibus, & episcopalibus concilijs vti possunt mitris aurifrisiatis, non habentibus laminas aut gemmas: & si non sunt exempti albis, & planis vtantur: in alijs locis vtantur, vt indulta permittunt. Æquissima fuit huius decret. prouisio, vt infra patebit.

b ¶ Non competit.] quia sunt ipsi prælati inferiores Epis.

[Glo. seq. sol. quæstionem.]

c ¶ In ecclesiarum suarum.] Idem puto si alicui inferiori prælato personaliter pro ipsius personæ prærogatiuam fuerit priuilegium tale concessum: quod interdum contingit. vt sup. de præsum. cum in iuuentute. vbi propter prærogatiuam personæ, concessum fuit Epo ornamentum archiepiscopale.

d ¶ Sic tamen.] concor sup. eo. c. 1. in pri.

e ¶ Dignitatum.] 100. dist. rationis. hoc vult dicere, veniebat Abbas ditissimus in hoc priuilegiatus ad Concilium episcopale habens pulchriora ornamenta, & mitram episcopalem: ita quod ipse per inspectionem ornatuum videbatur Episcopus. idem in prouinciali, ibi enim in ornamentis præcellebat alios Episcopos, quod satis erat indecens, & scandalizabantur Episcopi, prouidere ergo æquiter voluit, ita quod scandalum tolleret, & priuilegium aliquod conferret. Et nota, quod non est pomposidtate respuendum, imo ratione defendendum, quod Doctores rogati, variati, & ornati incedant, vt per illa dignitas doctoratus appareat, sed sunt scholastici reprehendendi, qui sibi vestes doctoribus solum congruentes assumunt.

f ¶ Vtantur.] forte propter capellas non exemptas, vel propter populum non exemptum.

g ¶ Simplicibus.] vt non solum non habeant laminas, vel gemmas, sed etiam nec aurifrisiatas.

h ¶ Alijs.] a prouincialibus, & episcopalibus synodis, & concilijs, puta cum celebrant in ecclesijs suis, vel alienis.

i ¶ Permittunt.] Inspiciendus est igitur tenor priuilegiorum, & seruandus, infra capitulo proximo, supra eodem porro.

---

† Abbates an dicantur esse prælati vide Gemi in c. præsenti. de offi. ord. lib. 6.

† vide Bartolomæum Battiā in c. volentes. ex. de off. deleg.

† Et meriti to cum fortiora sint priuilegia data gloriis contemplatione Ecclesiarum, quam contemplatione ipsarum. C. c. proxi. Io. And.

† Vide Antonium Capycium decisione neap. 203.

† Quæ sint insignia doctorat. vel militiæ vide per Signor. de Homodeis Consi. 129.

---

licæ [a] sedis benignitas, quæ nonnullis Abbatibus, † alijsque prælatis, quibus non competit [b] ex propria dignitate, concessit in ecclesiarum [c] suarum gloriam, & honorem, quod mitra † & alijs pontificalibus vti possint: prouideat, ne inde scandala oriantur: si tamen, [d] quod ipsi priuilegiati suorum priuilegiorum non frustentur effectu: & ex maioritate, ac decore maiori ornatuum, maioritas appareat dignitatum: [e] De fratrum nostrorum consilio præsenti decreto statuimus, vt Abbates & alij, quibus mitræ vsus est ab eadem sede concessus: Exempti quidem in prouincialibus concilijs, (& episcopalibus synodis) quibus nonnulli eorum interesse tenentur [f]) mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamen aureas, vel argenteas lamina, aut gemmas habentibus vti possint: Non exempti vero simplicibus, [g] & albis ac planis vtantur. In alijs [h] vero locis exemptis, & non exemptis, mitris liceat illis vti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt. [i]

Bonifacius VIII.

¶ In prima parte demonstrat, quid iuris, cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda ibi: Si autem, quid iuris cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia ibi: Quod si tales, quid iuris cum allegat vtrumque. Io. And.

CAP. VII.

CVM † PER-

CVm personæ.] Hæc est prima Bonifacij in titulo. Diuiditur in tres partes, & vltima pars potest sub diuidi. quia primo tractat, quando priuilegium sufficit vel dat causam præscribendi, Secunda ibi, Si vero. quando neutrum horum occurrit.

CASVS. In diœcesi Pictauien. sunt aliqui, qui dicunt se habere priuilegium, vt sint exempti a potestate ordinarij, prætextu quorum priuilegiorum plura nefanda committunt, confidentes de suis priuilegiis ita quod sæpissime exinde oriuntur plura scandala, vtrum Episcopus potest eos compellere, & monere, vt sibi ostendant sua priuilegia, vt videat an sint taliter exempti a sua iurisdictione, quod non possit eos punire pro suis crimi-

criminibus? Respondet, ꝙ potest Episcopus tales exemptos compellere, vt ostendant sua priuilegia sibi Epo, vel suis ꝯmissarijs, & ꝙ Eps, vel eius cõmissarius possit legere priuilegia integraliter: etiam si petatur, ꝙ priuilegia illa exhibeãtur occasione articuli super quo est controuersia: sed tũc habita lectura integrali omnium priuilegiorum non habebit copiã oĩum, sed solũ illius articuli, de quo est cõtrouersia. Sed queritur vltra, nunquid Eps pẽdente ista exhibitione, an priuilegia sua sint sufficiẽtia ad impediendum suam iurisdictionem, poterit in eos exercere suã iurisdictionem? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut enim isti priuilegiati ad fundandam suam intentionem, idest, ad probãdum suam exẽptionem allegant priuilegium exemptionis tm, aut priuilegium, & præscriptionem simul: aut allegant solum præscriptionẽ, & sunt in possessione exemptionis: tũc pẽdente litigio super exhibitione priuilegiorum suorum, nõ poterit Eps eos turbare in sua possessione exemptionis, neque in eos poterit exercere suam iurisdictionem: Si autem allegant solum præscriptionem, quia dicunt præscripsisse libertatem, nõ extinctiue, ita ꝙ nulli subsint: quia non possunt esse acephali, sed dicunt præscripsisse libertatem translatiue: hoc est, non subsunt ordinario naturali, sed alteri. & in isto casu quandiu probabitur præscriptio, reputabunt subditi Epi: ita ꝙ Eps poterit in eos exercere suam iurisdictione. Ratio diuersitatis inter priuilegium & præscriptionem: quia priuilegium est plus fauorabile, quam sit præscriptio, quæ est mere odiosa: ideo pendente iudicio super præscriptione, Eps vtetur iurisdictione sua ordinaria: quamquam reuera talis non sit sibi subditus. [Infamiam] qñque infamiam iuris: nam quędam sunt delicta, quæ ipso iure irrogant infamiam, idest, ipso facto de quibus in l. 1. ff. de quibus irrogatur infamia. Alia sunt delicta, quæ non irrogant infamiam ipso facto, sed p sniam iudicis. [Loco securo.] vbi Eps nõ possit exemptis inferre violentiam: quia forte Eps sibi remoueret eorum priuilegia, & illa non possent recuperare sine magnis laborib⁹, & miserijs. [Integraliter] Licet pro præsenti non sit controuersia de omnibus articulis, sed de vno solo tantum. Not. primo, ꝙ exemptus a iurisdictione ordinarij dicitur habere libertatem. ad hoc j. eo tit. & lib. c. 1. Nota secundo arg. differentiam esse inter priuilegium & indulgentiam. ad hoc s. eod. tit. & lib. cap. ne aliqui vide not. 22. q. 2 in summa & de sepul. in nostra in prin. Don. 1.

[Prima glossa diuidit & summat.]

a ¶Cum personæ.] in prima parte demonstrat, quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda: ibi Si autem quid iuris cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia: ibi, Quod si tales quid iuris cum allegat vtrumque.

ADDITIO. Et hæc vltima pars subdiuiditur: quia prima tractat, quando priuilegium, vel tollit, vel dat causam præscribendi. Secunda ibi. Si vero, quando neutrum horum occurrit. Et pro parte sumi potuit ex extrauaganti Alexandri IIII. quæ incipit, quia personæ. de qua etiam mentionem facit Gul. in Spec. de appel. §. restat. versi. si autem iudex, & hoc eod. titu. versicu. & not.

sonæ [a] ecclesiasticæ tam religiosæ, quam seculares plura præsumant, quę ipsis infamiam [b] pariunt, & alijs inferunt læsionem [c], prætextu exemptionis, vel libertatis, quam asserunt se habere: ordinariorum correctiones, & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum siue iudicium declinantes: Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt hi, qui se asserunt per priuilegia, seu indulgentias Apostolicæ sedis exemptos, a locorum ordinarijs † requisiti, huiusmodi priuilegia, vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos, ipsis ordinarijs in loco cõgruo & securo, [d] aut aliquibus prudentibus [e] viris omni suspicione carentibus, [f] ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminum competentem [g] pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandum, [h] iusto impedimento [i] cessante ostendere, ac ad legendum integraliter [k] † exhibere, nec non de articulis, de quibus controuersia fuerit, transcriptũ tradere [l] teneantur.

¶ Si autem ad fundandam intẽtionem suam su-

b ¶Infamiam.] sup. tit. prox. c. vnico. prouidendum fuit: quia crudelis est, negligẽdo famam suam. 12. q. 1. nolo.

c ¶Læsionem.] metas enim priuilegiorum suorum seruare debent supra eodem tit. & lib. c. 1. in principio.

d ¶Securo.] ad idem s. de fide instr. accepimus. vñ si locus non est securus, licet parti appellare, supra vt lit. non contest. accedens 2. sup. de app. ex parte 1. & inf. de sen. excom. venerabilibus, § & hoc ipsũ. alia littera est secreto.

ADDITIO. Sed prima verior, secundum Ioan. Mona. & Archid.

e ¶ Prudentibus.] supra de consanguinitate, & affinita. cap. 1.

f ¶Carentibus.] 3. q. 5. quod suspecti. vnde bonum est, quod de ipsorum consensu assumantur. de offi. deleg. super quastionum.

g ¶Competentem.] supra de dila. c. 1. alias posset appellari, vt ibi. consideranda sunt circa hoc, quæ habentur supra de appel. cum sit.

h ¶Moderandum.] sic supra eod. libro de appellatio. legitima.

i ¶Impedimento.] sic sup. eo. lib. de ele. quam sit. & c. cupientes §. quod si. & c. commissa §. 1.

[Glo. seq. rationem reddit, dicens opinio Innoc. approbatam, & Hostien. reprobatam, ad ipsius rationem respondens.]

k ¶Integraliter.] ne pręcedentia, vel sequentia arctent articulum, de quo contendit. ff. quemad. testa. ape. l. 2. §. diem & capite edenda est ratio. ff. de eden. l. arg. notariu: §. 1. & l. 1. §. editiones. & §. edere non videtur, & approbatur hic opin. Inn. qui hoc, quod hic dicitur, notabat supra de fid. instru. contingit. in 2. Et reprobatur opi. Hostien. qui ibi not. contrarium. s. ꝙ priuilegium erat legẽdum, & exhibendum solum in isto capitulo, de quo erat quęstio: nam si totus tenor legeretur, posset lectio dare litigandi materiam, sicut editio, quod est ꝯ mentem istius decre. contingit, quæ debet verbis præterit. de verb. sig. intelligentia, sed non stat huic, sed primæ rationi: nec ita ex simplici lectura oritur litigandi materia sicut ex transcripto, ꝙ pluribus diebus, & noctibus videntes & prælegentes aduocati litigia inde sumunt, vt ibi: & licet vtraque opinio satis habeat æquitatem: prima tamen magis ratione & isto textu fulcitur, & ideo hic approbatur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

l ¶Tradere.] sed quare reus probare cõpellitur, & edere propria instrumenta contra se: contra id sup. de proba. c. 2. C. de eden. l. qui accusare? Dic, quod hic priuilegiatus siue agat, siue excipiat, habet probare ex eo, ꝙ de iure communi intentio episcopi est fundata: & qđ dicit de editione, locum habet in priuata, vel propria scriptura,

† Supplẽt Domini, & Phi seu alij, quorũ iurisdictio fundata ẽ iure cõi, aut statuto, priuilegio notorijs, quia notorium facti, vt late Anch. hic, operatur idẽ, ꝙ notorium iuris. Fõt.

† Tñ nõ ẽ danda copia totius sed illius solũ articuli super quo ꝯtẽditur. c. ꝯtingit de fid. instr. Per. de Anc. ol. le. Bart. in rub. ff. de nou. ope. nũ. vñ legatario peteñ copiã instri tradi i solã particulã ad ipsũ facientẽ. L. piori. ff. de eden. Fõ.

1 In oĩb. codicibus quos vidi te licuit, ꝯtãter legit, secreto.

2 Vide, ꝙ ibi not. in vlt. glo. & ꝙ ibi dicã. Io. A.

scriptura, qua quis vsurus non est, porro in cōi. vel propria scriptura, qua quis vsurus est, locum non habet, ꝙ dic, vt no. in prędicto c. 1. de prob. & sup. de fi inst. G. per petuus. ff. de eden. l. 1. § editiones & in cle de vsu. ex graui. in glo vide quod ibi. Io. And.

a ¶ Solummodo.] qa non simul allegant priu legium, & pręscriptionem, de quo in sequen. § tractabit.

b ¶ Canonicam.] xl. annorum, vt int sequitur cum titulo ꝙ dicit sup. eod. lib. de præscrip. c. 1. Io. And.

[Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit.]

c ¶ Ordinarijs.] Mirum est, quomodo ordinarij cognoscūt in causa sua: contra id. 4. q. 4. ca. 1. C. ne quis in sua causa. in rubro & nigro. Solu ordinarius bene cognoscit de cā ecclesiæ 1 licet non de propria quod dic, ut no 2 quæst. 7. si quis erga. de cleri. male. c. 1. & inf. de pœnis, Romana. Item ordinarius dicit suam esse iurisdictionem, & subditus hoc negat: & bene cognoscit ab sua iurisdictio. 2 supra de rescript. litteras ß. de iud. si quis ex aliena. Sed ad omnē suspicionem vitandam melius est id expedi ri per delegatos, vt se quitur sup. de fo. cōp. si quis contra & ff. de iurisdict. omn. iudic. prætor.

ADDITIO. Idem Io. Mona. Arch. hid. remittit ad not per In noc. de d. la præterea de censib. venerabili. de verb. sign. ex parte. Io. And.

d ¶ Huiusmodi.] canonica, nec potest subditis obedientiam præscribere contra prælatum, quod dic, vt sup. de præscr. cum non liceat.

e ¶ Munitos.] & sic allegans hæc duo sunt, vt sicut, vt sup. de præscr. p. andent. (Vide de hoc . . . verb . . . Abbate) Contra contitu. veniens. dic, vt dixi inf. de reg. iu. nullus pluribus.

ADDITIO. Arch. remittit ad no. 23 dist. quamquam. in gl. si ergo Io. And.

f ¶ Per se.] hoc præscriptione.

g ¶ Prędictis.] sup. . . . & 3 responso

h ¶ Quadraginta annor.] quia minori non currit cōtra ecclesiam. 16 q. 3. c. placuit 3. vet. quas actiones sup. de præscr. de quarta.

i ¶ Violenta.] sic possidentes cum poti debent pœnam, ergo non pręmium. inf. eo. licet. sup. eo. lib. de pręb. n. 2um qui. 15. q. 1. legi.

ADDITIO. Ioann. Monac. allega. de translat. inter corporalia. § sed neque ff. solu. matrimon. § si ab hostibus. Io. And.

[Glo. seq. allegat vnam concor. signat vnum contrarium, & remittit.]

k ¶ Precario.] sic sup. de restit. spol. olim 1. licet. n. ista sit iusta causa possidendi: non dat tā titulum pscribendi, ne ille, qui precario con cessit, ex liberalitate sua illiberalitatē recipiat cōtra naturā ꝯtus ff de preca. l 2.

l ¶ Turbentur.] hoc idem si solum priuilegium allegarent, vt probetur in sequenti § in prin.

m ¶ Iure communi.] 16. quæst. 7. omni basilicæ.

n ¶ In easdem.] not. quantus fauor priuilegio debetur; est enim priuilegium ex se fauorabile, sed præscriptio odiosa. supra de deci. tua. & cap. ex parte, & dixi de hoc inf. de reg. iu odia.

1 Placet Phil. et si allegēt pscriptio. Do. Vide tū Inno. c. venerabili. de ver. sign. Font.

2 Hoc verum si qō sit tātū inter iudicē & partē: & hoc pt: quia ius suum defendit. ca. dilecto & ibi Innoc. de sen. ex cō. si autē esse qō inter partes iudex tāq alteri fauens non scp tonun tribi 40. petentem sec. Dom.

per huiusmodi libertatē solummodo [a] pręscriptionem canonicam [b] duxerint opponendam: eisdem ordinarijs [c] vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis, de pręscriptione huiusmodi [d] facere debent fidem.

¶ Quòd si tales priuilegio & præscriptione asserant se munitos [e] priuilegium quidem ipsum exhibeant, vt in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si priuilegium exhibitum non ad plenum per se [f] sufficit ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobandam, sed tale est, quod saltem causam præbeat præscribendi: coram personis prædictis [g] annorum [h] quadraginta præscriptionem teneantur probare: præscriptionisque probatione pendente, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur; tamen quia de priuilegio (quod saltem causam præscribendi præbet) faciunt fidem in libertatis, vel exemptionis possessione, non uiolenta, [i] non clandestina, nec concessa precario, [k] de qua fidem coram eisdem fecerint non turbentur. [l]

¶ Si vero priuilegium per se sufficiens quando solo priuilegio se defendunt, vel saltem tale, ꝙ pręscriptioni canonicæ causam prębet, cum pręscriptionem allegant, non exhibuerint, ut est dictum; cum de iure com muni [m] ordinariorum intentio sit fundata: sua iurisdictione vti possint libere in eosdem; [n] donec de præscriptione canonica (ut pręmissum est) fecerint plenam fidem.

¶ Idem.

¶ Interdictus est ingressus ecclesia regularibus, vel secularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant, vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus, vel locis interdictis, nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos, publicè ad diuina officia sacramenta vel sepulturam admittunt. hoc dicit. Io. And.

CAP. VIII.

EPISCOPO-

E Piscoporum, & aliorum.] primo ponit quadruplicem prohibitionem: Secundo pœnā adijcit pœnis antiquis: ibi, Qui vero.

CASVS. Propter delictum comitis Pictauien. fuit ciuitas Pictauien. interdicta interdicto generali, & totus comitatus Pictauien. in quo comitatu Pictauien. sunt aliqui exempti, secūdum uetiorem intellectum. qui putantes se non teneri ad interdictum, quod dioecesanus imposuit, eo quia sunt exempti, contemnunt illud interdictū, & celebrant diuina officia ianuis apertis, & alta voce. Certum est, ꝙ a iure antiquo sunt aliquæ pœnæ introductæ contra non obseruantes interdictum. Sed verum vltra illas pœnas sint aliæ pœnæ introductę? Rñdet ꝙ sic: quia est eis interdictus ingressus ecclesiæ donec fuerit satisfactum ad arbitrium epi. Et notanter dr ad arbitrium: quia non tenētur satisfacere ad dictum epi: nisi ut bonus vir sua arbitratus. Sed quid, pone ꝙ eps Pictauien protulit in aliquos suos subditos sententiam excommunicationis, & mandauit eps, ut tales subditi nō reciperentur ad diuina? Certum est, ꝙ tales non debēt ad diuina admitti. Sed quid? quia licet eps mandet subditis, vt illos non reciperent ad diuina, non tū mādet exemptis: nunquid exempti possunt tales excōicatos admittere ad diuina? Rñdet ꝙ non, & si cōtrariū fecerint, incurrunt prædictam pęnā: quia eis est interdictus ingressus ecclesiæ, & efficiuntur irregulares. in c. is qui de sent. excom. lib. (Concedltur.) vt in capi. alium. inf. de sent. excom. eo. lib. l. bassa voce, & ianuis clausis

clausis. Nota primo, quod diuina officia non debent populo celebrari in locis interdictis, & celebrantes in locis interdictis incurrunt graues poenas, & maiores poenas incurrunt exempti, quam non exempti. l. presbyteri C. de episco & cler. vbi magis puniendi sunt illi, qui plurimũ honoris a principe susceperũt: ideo si exempti delinquãt grauius sunt puniendi, quam cęteri. Item quia illi priuilegiati confidentes de suis priuilegiis, prius cæteris violabãt interdictũ: ideo propter frequentiam delicti ordinatum fuit, quod plus cęteris puniantur. Nota vlterius iuncta gloss. quod celebrans præsente excommunicato non est irregularis: sed est et interdictus ingressus ecclesię: tamẽ est proximus irregularitati: quia si se immisceat diuinis, efficitur irregularis. ca. is qui. de sen. excõ. isto met libro. Nota vlterius, quod appellatione sacramentorum Ecclesiæ, non venit sepultura. Nota insuper, quod decreti appellatione cõprehenditur constitutio iuris communis. Quid autem sit proprie decretum vide glo. supra eodem libro de reb. eccel. non alienan. c. 1. No. finaliter, quod eadem pœna punitur faciens celebrare diuina in loco prohibito qua punitur celebrans, ad hoc cle. grauis. de sent excomm. Dom [illegible]

Vide cl. ex frequẽtibus. de sent. excõ. Cald. cõsi. 4. titu. de sen. excõ. & late Fel. in cap a nobis ext. de except.

† Ciuitatis appellatione qui veniat vide per Ech. in cu. Rodul. ex tra. de rescri.

rum, [a] † & aliorum prælatorum querelis frequentibus, & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuẽdum, ne aliqui seculares aut regulares quantumcumque exemptionis seu libertatis Sedis Apostolicæ priuilegijs communiti, [b] cuiuscumque ordinis, religionis, status, vel conditionis existant [illegible]enter celebrent, vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus, † castris, villis (nisi quatenus eis a iure conceditur) seu locis alijs interdictis [c] ab ordinarijs, [d] siue delegatis [e] iudicibus, uel a iure: [f] aut excommunicatos publice, vel interdictos ad diuina officia, [g] seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam [h] admittant. Qui uero contra præsumpserint, præter alias pœnas, a iure statutas, [i] ingressum [k] ecclesiæ sibi nouerint interdictum, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, [l] † satisfecerint competẽter.

† al. contẽpserint.

¶ Idem.

¶ Primo ponit, quando eximitur ecclesia quid importet. Secundo, quando ipsum canonici. Tertio. quando clerici. Et ista ordinate declarat in qualibet partium affirmatiue, & negatiue loquendo, sec. Io. And.

CAP. IX.

PER † EXEM-

{ Prima glossa summat. }

a ¶ Episcoporum.] Interdictus est ingressus Ecclesiæ regularibus, vel secularibus quamuis exemptis, qui scienter celebrant, vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis, nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos, vel interdictos publice ad diuina officia, sacramenta, vel sepulturam admittunt. hoc dicit hodie aggrauata est pœna, quod dic, vt de sepult. in clem. cos. & in clemen. de senten. excommu. ex frequentibus.

b ¶ Communi.] de formis vide bitis. j. eo. tit. si Papa.

c ¶ Interdictis.] vide cle. de sen. excom. c. 1.

d ¶ Ordinarijs.] sic sup. eo. tit. cum & plantare.

e ¶ Delegatis.] ergo interdicere possunt. ad idem supra de offi. dele. c. 1 & c. fine 2.

ADDITIO. Saluo quod habes in extrauag. Bonifa. prouide: attendentes Io. And.

f ¶ Vel a iure.] ut sup. eo. lib. de ele. vbi periculum. §. ciuitas. & sup. de cens. quamquam, & int. de pœn. foelicis. in fine.

g ¶ Officia.] celebrans præsente excommunicato maiori excommunicatione, vel interdicto, non est irregularis j. de sen. excom. is qui. vbi de hoc, nec dum tñ licet celebrare præsentibus interdictis, quod dic. vt j. de sen. excom. c. vlti.

h ¶ Sepulturam.] vide cle. de sepul. eos qui.

i ¶ A iure statutas.] sicut diuersa sunt narrata, sic diuersæ prouisiones iuris, si q. celebrat in ciuitate, castris, vel villis, nisi quantum eis a iure permittitur, cõpescuntur per ordinarios, sup. e. auctoritate, si celebrat in loco interdicto, vltra quam a iure permittitur scienter sunt irregulares inf. de sen. exc. is qui, sed si præsentib. excõmunicatis celebrant, secus, vt ibi, & sup. dixi.

{ Glo. sequ. primo ostendit vicinitatẽ irregularitatis: secundo tractat, an in non exemptis locum habeat illa pœna. }

k ¶ Ingressum.] hoc adiunxit, quia vt supra dixi, licet quidam exempti non sint irregulares: tamen per decretalem illam sunt vicini irregularitati continendi: quia si post huiusmodi interdictum in ecclesia celebrauerint, vt prius irregularitatem incurrunt, vt j. de sen. excom. is qui. Sed debes, quod quidam hanc decretale, & eius pœnam, dicunt locum habere tantũ in exemptis & ptextu faciunt, quia in ultio magis se tunc digni, quibus cum plurimũ honoris præ portionis est delatum, reperiuntur in crimine. C. de ep. l. & cler. l. presbyteri. Et est canonizata. 50. q. vlti. presbyteri. vnde dicatur hoc statutũ circa eos tantum, ne priuilegiorum prætextu negligentium crescat auctoritas, C. de priuil. scho la l. 1. lib. 12. sed contrarium credo, scilicet hanc decre. & eius pœnam habere locum etiam in non exemptis per litteram, quæ supra dicit, quantumcumque &c. quasi dicat decret. ista, quod vult et exemptos, nedum non exemptos hac constitutione ligari. ad idem supra de præb. c. 1. cum sim.

† Io Mo. in pdi decre. cui. Io. And.

l ¶ Contempserunt.] sic supra de immunit. ecclesiar. quoniam.

PEr exemptionem.] Eximitur quandoque Ecclesia, quandoque ipsius canonici, quandoque clerici illa tria quid importent, ordinate declarat. Et tria facit hæc decreta. quæ satis patent. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi, Si aut. in

† Præter doctor. hic vide Dec. cons. 53.

CASVS. Papa per suum priuilegium, vel indultum exemit aliquam Ecclesiam a iurisdictione diœcesani, per vnam de formis in c. sequen. quia dicit Pap. talem Ecclesiam eximimus a iurisdictione ordinarij: vtrum per hoc videatur Papa non solum exemisse ecclesiam a iurisdictione ordinarij, sed etiam ministros ipsius Ecclesię? Respon. sec. quod non. Vt pona. q. quod est aliqua Ecclesia conuentualis, uel collegiata, in qua est rector habens administrationem: Papa illam Ecclesiam exemit a iurisdictione ordinarij sub hac forma: Talem Ecclesiam eximimus, vel per aliam formam. vtrum videatur tantummodo locus exemptus, vel vtrum cum hoc videantur monachi exempti & etiam rector parochialis, qui est vicarius perpetuus? Rñ. ret. quod per illud priuilegium videtur solum exemisse ipsius monasterij religiosos clericos, & conuersos: sed non uidetur exemptus vicarius perpetuum, neque populum ipsius parochię: & so ipse vicarius remanet sub iurisdictione episcopi. Sed quid, ponamus, quod Papa per suum priuilegium exemit canonicos Ecclesiæ Pictauien in qua sunt ministri diuersi status. quia ibi sunt capellani, non tamen sunt canonici

nici: vtrum videantur exempti capellani? Respondet, quod non: et si essent ministri habentes dignitatem, dum tamen non haberent canoniã in Ecclesia Pictauien. Secus si Papa in suo priuilegio est vsus vocabulo clerici, puta quia dixit, Nos eximimus a iurisdictione ordinarij clericos Ecclesiæ Pictauien. quia tunc videretur exemisse omnes ministros ipsius ecclesiæ. Nota primo, quod exempta aliqua Ecclesia a iurisdictione epi, videntur exempti similiter ministri ipsius ecclesiæ: quia vt exemptio Ecclesiæ est exemptio realis, & se extendit ad personas. Nota, quod qñ eximitur ecclesia, et locus, exemptus, & etiam ministri illius Ecclesiæ: non tñ vicarius perpetuus deputatus ecclesiæ parochianis: nec parochiani illius Ecclesiæ per illud priuilegium sunt exempti a iurisdictione diœcesani. Nota, quod appellatione canonicorum veniunt solum habentes canoniam in ecclesia. Nota, quod appellatione clericorum veniunt omnes ministri Ecclesiæ.

ptionem [a] Ecclesiæ concessam, ipsa Ecclesia [b] & ipsius Monachi, vel Canonici, Clerici etiam Conuersi, perpetuoque oblati (non autem [c] Ecclesiæ eiusdem Presbyter, qui parochianorum curam [d] habet, quo ad ea, quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi parochiani [e], etiam) intelligantur exempti. † Verum si canonici alicuius Ecclesiæ eximantur, ipsi soli canonici, non autem [f] Ecclesiæ, vel alij eius clerici [g] sunt exempti. Si autem clerici cuiusvis Ecclesiæ eximantur; tunc tam canonici, quam alij clerici eximuntur, non tamen Ecclesia: nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

† Not. ergo post Petr. Anc. & alios hic, quod per istã exemptionẽ Eps nihil potest in parochianis Inn. c. recepimus sup. eo & rõ est secundum Host. quia licet non tam ante Ecclesiæ, quam clerici, licẽ ista priuilegia, qualiter aliqualiter preiudicant, restringũtur: rõ autem clerici nõ ueniunt hic, quia bene in iura, quia omne ius Epo adiudicat, secundum Joã. And. hic Font.

[Prima glossa diuidit, dicit quid declaret: & vnde sumpta.]

a ¶ Per exemptionem.] Tria dicit hæc decret. quæ satis patent. Et emanauit declaratiue ad ea, quæ not. Innoc. & Host. supra eod. cum capella. & c. recepimus. Et fuit sumpta de extrauaganti Inno quæ incipiebat. Ad perpetuam.

ADDITIO. Guil. tñ in Spe. eo tit. versi. Item, licet, allegabat c. cum super quæ in summa dicebat, quod abbas contra Epm agens super exemptione Ecclesiæ monachorum & parochianorum succubuit in vltimo: quia nihil de parochianis in priuilegio dicebatur. Io. And.

[Glo. secunda soluit quæstionem, & remittit.]

b ¶ Ipsa Ecclesia.] cum autem secundum ea, quæ dixi secundum Ber. sup. eo c. 1. & sub intelligatur exempta, & bene patet per hoc c. & per decr. illam sup. eo lib. de præben. quamuis, quod exemit Ecclesiam cathedralem, ne sub generali vocabulo ecclesiarum ciuitatis intelligatur exemisse omnia etiam minora beneficia de Ecclesia, vt ibi dixi.

c ¶ Non autem.] subintelligitur exemptus, &c.

d ¶ Curam habet.] vnde tales presbyteri habent institui ab Episcopis, & intelliguntur esse perpetui, quia nequeunt absque rationabili causa ex tunc ab Episcopis amoueri sup. eo lib. de capel. mona. c. vnico & hoc casu propter hanc curam & populum non exemptum, præpositus exemptus vadit ad synodum episcopalem sup. eod. tit. & lib. c. Apostolicæ.

[Glo. seq. dat simile. secundo obijcit, & soluit.]

e ¶ Parochiani.] sicut aliud est clerus, aliud est populus sup. eo ex parte 1. & infra de sent. excom. c. 1. intentia. Respondeo sed huic c. rãlo videtur contra. sit, et supra de verbo signifi. cum clerici vbi nomine Ecclesiæ cathedralis, intelligitur solum capitulum, non inferiores clerici, vel conuersi, sed ibi de iuramento loquitur, quod stricte intelligitur, nec extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum, sup. de iureiur. c. penu. iurisdictio autem ita pendet penes Episcopum & capitulum, quod non penes inferiores clericos intelligatur, ergo iuramentum ibi secundum formam iuris communis,

a De talis significationib. quas hẽt Ecclesia ibi not. & in scđ. Io. And.

ad idem supra de iureiur. ad nostram 3. supra de verb. sign. super quibusdam.

ADDITIO. Concor. Arch. supra eo. lib. de præben. quamuis 1. sed Ioan. Monach. quid voluerit non capio. Ioan. And.

[Glo. seq. argu. pro Io. & Ber.]

f ¶ Non autem Ecclesia.] bene ergo dixit Ioan. & Ber. qui not. sup. de testa. requisisti. in glo. hic respondet, quod si quid legatur canonicis, non intelligitur legatum Ecclesiæ, per l. ff. de reb. du. l. ciuibus.

ADDITIO. Vide quod dixi super glo. præalleg. Io. And.

[Glos. seq. quærit, arguit affirmatiue: & soluit contrariũ.]

g ¶ Alij eius clerici.] sed nunquid per hoc erunt exempti conuersi, & oblati non clerici? Argumẽtum, quod sic. 12. q. prima, cap. duo. Contra. tamen credo per hoc capitulum, quod stricte sumit verba priuilegiorum exemptionis, vt sonant, & quia non repetit de conuersis, & oblatis, vt supra primo responso. quod si voluisset intelligi, expressisset, supra de decimis, ad audientiam. Ad idem supra eod. lib. de ele. ex eo, quod. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt quædam non. Io. And.

CAP. X.

Si Pa-

SI Papa.] Hæc est optima decre. in materia interpretationis priuilegiorum, primo distinguens inter verba narratiua, & assertiua, ponit sex formas verborum, quæ assertiue prolatæ sapiunt exemptionem: & de vltimis quatuor rationem subdit. Secunda: ibi, Et est idem. ponit alias octo, & sic quatuordecim, vsque ibi. Non sic. Et ibi ponit tres formas, per quas non datur exemptio vsque ibi, Licet, vbi de formis alijs protestatur. Io. And.

¶ Illud c. ponit formas, per quas potest probari exemptio aliquorum.

CASVS. Episcopus Pictauien. vel eius officialis volebat punire, & corrigere Titium de aliquo excessu, vnde fecit ipsum citari ad comparendum personaliter ad se purgandum super tali excessu: Titius conuentus in termino sibi assignato, comparuit, & opposuit, quod erat exemptus a iurisdictione Epi, & ideo petebat remitti ad suum iudicem, siue conseruatorem suorum priuilegiorum. Certum est, quod intentio Epi, siue eius officialis est fundata de iure cõi, ideo iste Titius tenetur probare suam exceptionem, sup. eo tit. & lib. c. cum personę. vnde Titius ad probandum suam exceptionem produxit quoddam instrumentum delegatorium, in quo dicebatur, Conquestus est nobis talis Titius Romanę Ecclesiæ immediate subiectus, vtrum fuerit sufficienter probata exemptio? Respondeo quod non, quia illa verba narratiua non faciunt fidem, sed solum verba dispositiua, nisi in verbis dispositiuis contineretur, quod talis Titius est subiectus Romanæ curiæ. Sed vellem informari, quæ verba sunt necessaria ad hoc, quod aliquis dicatur exemi a iurisdictione ordinarij, & per quę verba potest probari exemptio; Rñdet quod pluribus modis pót probari exemptio, dummodo probetur per vnam de formis, quæ sequuntur in littera, videlicet si dicat Papa in verbis dispositiuis, Nos talem Ecclesiam eximimus a iurisdictione ordinarij, vel sic, Dicimus talem ecclesiã pertinere ad proprietatẽ B. Petri, vel sic, dicimus, vel

decla-

declaramus talem Ecclesiam subiectam Romanæ Ecclesiæ, vel ad Ecclesiam Romanam nullo medio pertinere, vel asserimus talem Ecclesiam nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinere. Sed quid, ponamus, quod in verbis assertiuis dixit Papa in suo priuilegio, vel in sententia: Nos talẽ Ecclesiam asserimus exẽptam a iurisdictione ordinarij: vel asserimus talẽ Ecclesiam spectare ad ius, & proprietatẽ B. Petri: vtrũ sufficienter, probet exẽptio? Rñdet. quod sic: Nam oẽs Ecclesię de iure cõi spectant ad Romanam Ecclesiã: ideo si Papa in priuilegio suo, vel sntia apposuerit illa verba, in verbis dispositiuis, vel assertiuis, debent illa verba aliquid operari. Sed quid, quia Papa dixit in suo priuilegio, quod talis Ecclesia potiatur libertate Romanæ Ecclesiæ; vtrũ sit, probata sufficiẽter exẽptio? Rñdet, quod sic. Item si dicat Papa, talis Ecclesia in signum libertatis soluet annuũ cẽsum. Secus si diceret solum Papa indefinite, quod talis Ecclesia soluet annuũ cẽsum Ecclesiæ Romanę. Idẽ si dicat quod in tali Ecclesia nõ audeat ordinarius collocare suam sedem, tunc. n. vt talis Ecclesia priuilegiata. Sed quid ponamus, quod Papa dixit in aliqua sntia, vel priuilegio, Nos recipimus tales religiosos talis ordinis in nostros, proprios & speciales, subiectos Romanæ Ecclesiæ, an videantur isti exempti a potestate ordinarij? Respondet, quod sic, Secus si dixisset Papa: Nos tales recipimus in proprios, & speciales filios. Nam per illa verba non viderentur exempti a iurisdictione ordinarij. Idem dicendum est si Papa aliquibus concesserat indultum, vel priuilegium, vt a quoquam non possint excommunicari, vel suspendi: & quod in signu huius soluant Ecclesiæ Romanę annuum censum: nam per illa verba non videntur exempti a iurisdictione ordinarij. Postea dicit Romanus Pontifex in fine, quod propterea non potuit cogitare omnes formas, quibus potest conferri exemptio? Nam per alias formas potest probari exemptio, dummodo constet de mente Papæ. Not. quod posita in lege gratia exempli, non restringũt legem ad casum expressum: sed extenduntur etiã ad alia similia. Nota, quod exemptio appellatur libertas, & quod illam allegans debet eam probare, vide sup. e. tit. & lib. c. cum persona. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret]

a ¶ Si Papa.] formas priuilegiorum ponit hęc decretalis, quarum quædam exemptionem côtinent, quædam non. Et de hoc not. per Inno. & Hostien. sup. eod. recepimus, & per Host. sup. eo. cum capella.

pa [a] in aliquo priuilegio, vel scriptura non facta principaliter [b] super donatione, † vel sententia exemptionis, seu etiam libertatis, aliquam Ecclesiam ad ius, & proprietatem Romanę Ecclesię pertinere, vel consimilia verba narret, non propterea illius Ecclesiæ exemptio est probata, [c] nisi de libertate aliter doceatur.

¶ Si autem Ecclesię, vel monasterio exemptionis priuilegium concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando cum de ipsius exemptionis negotio ageretur asserat [d] ipsam Ecclesiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri existere: siue ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesię, [e] vel ad Romanam Ecclesiam specialiter, aut sine medio, [f] vel etiam simpliciter pertinerẽ, per hoc plene debet exempta huiusmodi Ecclesia iudicari. Cum enim iure communi, omnes Ecclesiæ per orbem diffusæ ad Romanam Ecclesiam pertineant, si id alicui cõcedatur Ecclesiæ, vel de ea per sententiam iudicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio, vt priuilegij nihil alias allatura cõcessio, ei cui cõceditur, & sententia nullum aliter datura subsidiũ Ecclesiæ, pro qua fertur prærogatiuam (cum verba aliquid operari debeant [g]) conferat gratiæ specialis.

¶ Et est idem [h] si priuilegiũ contineat, vel ipse Papa per modum exprimat suprascriptum, quod Ecclesia sit libera: seu quod potiatur Romanæ Ecclesiæ libertate: [i] vel quod in hoc prærogatiua gaudeat speciali, aut si dicat indefinite, [k] quod Ecclesię Romanæ annuum cẽsum soluat ad perceptę iudicium libertatis: siue quod ipsam Ecclesiam eximit ab ordinarij † potestate: vel quod non audeat illic episcopus cathedram collocare: [l] aut imperandi, seu ordinationem quamuis leuissimam faciendi, exercere aliquam potestatem.

[Glossa secunda exemplificat.]

b ¶ Principaliter.] puta impetrat litteras prælatus super reuocatione rei ecclesiasticæ male alienatæ, quibus dicitur, conquestus est nobis T. prælatus talis Ecclesiæ nobis immediate subiectæ, quod prædecessor eius, &c vnde talia verba solemus vocare narratiua, non assertiua vnde ‖ sequitur talia verba narret, ad hoc bene con cor. 1. q. 1. c. hac quippe. & quod ibi no. in 1. glossa.

ADDITIO. Vide, quod no. in clem. de proba. litteris in glo. narratiuis. Archi remittit od' sum. Azo. de fal. cau. adie. & 9. dist. c. 1. vers. atque in gloss. est hic arg. subdit etiam hic tollit opinionem, quam no. B. tractat de rescript. nonnulli. in gloss. hic ergo, vltra medium. Io. And.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Probata.] Contra videtur quod no. Bern. sup. de censi. cũ olim in 1. glos. vbi dicit, quod statur publicæ scripturæ: in qua continetur de bonis episcopatuum. licet ita sint facta ob aliud: sed illud habet locũ in ipsa probatione simium, quæ sit per argumenta sup. de proba. cũ causam, & cui ius commune nõ est contrarium, sed hic ius commune est contrarium, & sequeretur hoc casu plenæ probationes, & ideo secus.

d ¶ Asserat.] Not. quia, sup. dixit, narret. ergo hic de assertiuis, ibi de narratiuis, hodie plene probant narratiuæ in rescriptum Papalium, si sunt de suo facto, & sup. his fundetur gratia, vel ipsius intentio: per cle. de probat. litteris & v. de quod ibi no. in gl. autem pen.

e ¶ Ecclesiæ.] sup. de test. in integ. cap. 2. de arbi. cum tempore.

f ¶ Sine medio.] sup. eod. cum olim 2.

[Glo. seq. allegat concor. arg. & remittit]

g ¶ Debeant.] Optime concor. sup. eo. in his. Et concor. quas ibi alleg. Archi. ibi inuenies in vlt. glo. Et nota arguendum a verbis sup. de deci. ad audientiam. de quo dic, vt no. 11. q. 3. humanæ & sup. de verb. sig. propterea sit tamen non debet in poni verbis, sed rebus. sup. eo. lib. de elect. commissa. ad h. Io. And.

h ¶ Et est idem.] s. quod Ecclesia debet plene iudicari exempta.

i ¶ Libertate.] sup. eo. cum olim 2.

k ¶ Indefinite.] quia secus s. post determinationẽ alicuius certæ libertatis concessæ, vt j. § idem.

l ¶ Collocare.] in locis enim exemptis hoc non possunt Episcopi. 18 q. 2. luminoso. sup. eod. lib. de offi. ord. cum Episcopus.

[Marginalia: † al. datione. — † al ordinaria. — Narratiua verba Papæ probant plene, si sunt de suo facto, & in his datur intentio ipsius. — Argumentũ a verbis valet.]

[Glossa

Glo. seq. teci. per duplicem obiec. prima ad quid valeat concessio: secunda, de duabus legibus, & vtrique respondet.

a ¶ Non existunt] sed sunt priuilegiati, vt j. de verb. sign. veniens. 1 respon. recipiendo ergo illos in filios, vt illos recipere in amorem filialé: sicut subdiaconus ordinatus a Papa nó in exéptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus: princeps tamen eos, quos in patres elegit, non vult alijs subijci, vt in Auth. constit. quæ de dignit. coll. 6 & si non minus apud acta nominat suum suum filium, dicitur ei libertatem concessisse C. de lib. lib. tot. l. vnic. § similiq; modo sed ibi sibi soli fit præiudicium: hic autem fieret præiudicium ordinario, cuius iurisdictioni potius est fauédum. supra eod. ti. & lib. cum personæ 11. quæst. 1. peruenit vbi ergo Papa capitulis aliquos speciales subiectos si essent alij subiecti, non essent speciales subiecti. & ideo illa verba exemptionem faciunt. vt s. prox. respondeo Hoc patet etiam supra in quas to exemplo: sufficit enim, quod dicatur specialiter ad Romanam Eccl. siam pertinere, vt ibi. Sed licet aliqui sit filius, non sequitur quod sit specialis subiectus. qui a vnius potestatis filius alteri potestati posset esse subiectus: & ideo aliud hic, aliud ibi, Filiatio ergo amorem & priuilegium denotet, specialis subiectio exemptionem.

Papa recipiedo aliquos in filios, non censetur eos eximere.

1 sicut & filius meus mihi, & alteri pōt esse seruus ff. ad leg. Falc. l. pretia lo. An.

† al. ita, sic scrip. priuilegiati articu.

† al. ita. sic. insertis priuilegiatis articulis &c.

2 Et secundú materiā, vt dicā inf. de sent. exco. si ciuitas. in h. . . io. Andr.

† al. iudicium.

Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos, censentur exempti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint susceptitales quippe exempti propterea nō existūt.[a] Si verò dicatur simpliciter, quod aliqua ecclesia Romanæ Ecclesię annuū censum[b] soluat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem[c] dicimus si circa aliqua per priuilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo persoluendo sequatur, vt si aliquibus ꝙ ab alio quam à Papa, seu eius legato excommunicari, suspendi, aut interdici non possint,[d] vel aliquid aliud specialiter a se de Apostolica sit indultum, vel etiam dicatur, ꝙ in speciales Romanæ Ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in priuilegio, quod Ecclesiæ Romanæ ad indicium † libertatis perceptę annuum censum soluant. His enim & consimilibus casibus sic † insertis priuilegiati articulis, ordinariorum iuridi-ctioni quantū ad alia sunt subiecti.[e]

¶ Licet autem sic diuersos priuilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores, ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen alijs exemptionum, si reperiantur, seu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

b ¶ Censum.] non enim omnes ecclesiæ exemptæ soluunt censum: nec omnes, quæ censum soluunt, sunt exemptæ sup. eod. tit. recepimus. vnde non probat hoc esse, &c. C. de probat. ad probationem sup. de offi. delegat. cum contingat.

c ¶ Idem dicimus.] scilicet quod non propter hoc exépta censebitur.

d ¶ Non possint.] de quo dic vt sup. eod. tit. & lib. ne aliqui. Io. Andr.

[Glo. sequens notat, allegat concordantias, & dat simile.]

e ¶ Subiecti.] ergo no. quod vnum & idem verbum diuersificatur secundum adiuncta. ff. de contrahen. emptio l. quod sæpe § veniens. & ff. de verbor. signific. l. qui venena. vnde si inachunde ... quod ad materiam pertinet ... ibertatis soluat censum, ... exempta dicitur, ... & est idem si post certam libertatem ... propterea vltra id intelligitur exempta, ... hic & infra.

supra de donationibus pastoralis.

Licet.] Sunt quattuor dicta per. § diuisa definientia totidem dubia circa priuilegium de celebrando tempore interdicti.

CASVS. Ponamus quod aliquibus clericis vel religiosis fuerat interdictum per Papam in pœnam delicti per eos commissi, vt non possent celebrare diuina tempore interdicti etiam ianuis clausis: postea isti clerici vel religiosi accesserunt ad Apostolicam sedem, & impetrauerunt indultum & priuilegium, vt tempore interdicti possent diuina celebrare ianuis clausis, non receptis excommunicatis: vtrum poterūt admittere ad diuina transeuntes & peregrinos? Respondet Romanus Pontifex quod non, si contrarium fecerint, incurrunt pœnas à iure inflictas. Et istud verū nisi transeuntes vel peregrini habeerent priuilegium, vt possent audire diuina in locis interdictis. Sed ponamus quod ista persona priuilegiata, vt possit audire diuina in locis interdictis, non obstante interdicto, habet aliquos familiares, vel vtrum possit per suos capellanos facere celebrari in locis interdictis? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic, secus autem esset dicendum in familiaribus conuentus, & hoc verum, nisi in casu necessitatis, puta si in conuentu omnes essent infirmi vno excepto, tunc illa persona priuilegiata posset talem sanum facere celebrare in medio interdicto. Sed quid, ponamus, quod ista persona sit priuilegiata, vtrum possit facere celebrari in locis interdictis, & possit secum introducere eius familiares, habet enim plures ministros siue familiares, sunt aliqui, qui non audiunt Missam, vtrum potest facere celebrare aliam Missam in loco interdicto? Certe non. Nota primo, quod de iure tempore interdicti non est licitum, diuina celebrare. Hodie dic vt in cap. alma mater. infra de sent. excommun. Nota secundo, quod priuilegium non extenditur principaliter ad alias personas quam expressas. Dominicus.

¶ Idem.

¶ Priuilegiati, vt tempore interdicti celebrare possint diuina clausis ecclesijs, alios extrà extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secum in familia conuictus taliter priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. h. d. Dominicus.

CAP. XI.

Licet † vobis[f] concessum existat,[g] vt interdicti tempore ianuis clausis excommunicatis

† De materia vide latissime in ca. alma mater. j. de sen. exco.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

f ¶ Licet vobis.] declarat & notata per Bern. Ing. & Hostien. sup. eod. quod nonnullis.

g ¶ Exstitat.] per speciale priuilegium. & sic facit ad titulum idem Arch. diaconus.

[Glo. seq. aperit dubium, quod recit. post per modum obiect. secundo opponit, & dupliciter soluit.

a ¶ Exclusis.] istud erat, quod inducebat dubitationē per eius contrarium, quasi à cōtrario non excōicatos, nec interdictos, & aliūde venietes admittere poterant. & arg. à cōtrario fortissimū est ī. de his quæ fiūt à prælat. cū, Apostolica, in fi. sed hoc nō est verū, nisi illi super hoc sint priuilegiati, vt patet qa ex quo locus interdictus est, videtur omnib. interdictum ibi audire diuina, nisi per hoc sint priuilegiati: nec priuilegiū vnius alteri penitus prodest ad hoc ī. e. sane & ptere a ante hāc decretalē in dubio erat tuti hoc tenere propter periculu animarū, & ideo amplectendum erat de homi ad audientiam. de spons. iuuenis. Sed oppono qđ hęc decret. est super flua: cum hodie sine priuilegio competat tēpore interdicti taliter celebrare de iure communi, vt ī. de sentēt. excom. ca. vlt. Potest dici, φ iuris in cōcessione per priuilegium dictū est, idem in cōcessione per ius commune, vt ibi & ideo forte generaliter dixit, sup. concessū, non dicens qualiter. Vel dic φ ēt per priuilegium posset habere locum casus noster, & subauditur primæ glossellæ. Pone enim φ Papa interdicendo locum vetuisset celebrari, etiam secūdum formam illius decretalis (sæpe enim propter rebellionem delinquentium aggrauantur pœnæ) & postea concessisset aliquibus celebrare ibi secundum formam illius decretalis; habemus ergo hunc casum dubitabilē ad litteram. Contra illam decretalem vide hodie tertiam in ciuitate Bononieñ. tēpore generalis interdicti, quia religiosi ex priuileg. aū admittebant forēses ad diuina.

casu aliàs priuilegium esse posset inutile: φ esse non dēt. ī e. in his. sed in hoc scdo. casu cōuētus pōt sine familiaribus p se celebrare diuina: & ideo priuilegiū nest restringēdū. sup. co. vt priuilegia. versus fi. Quid dices si in cōuētu nō sunt nisi tres, & duo sunt infirmi: nunqd tertius posset celebrare cū familiari? Not. Host. in pdi. decre. φ nonnullis, φ sic: ne inutile sit priuilegiū: ad instar eius quod dř de singulari perso na sup. §. proxi.

ADDITIO. Dicit Archid. φ nō audet hoc tenere, cum priuilegium sit cōuētus nō aliorū. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secūdū eū. Scit ad primū φ de inclusis not. de cōsecr. dist. 1. hoc quoque. Io. And.

h ¶ Causa] ad idem sup. eod. φ nonnullis in fi. interdum licet tales admittantur ad auditionem diuinorum, tamē prohibentur appropinquare altari. j. de sent. excō. cap. vlt. §. penult.

& interdictis, exclusis, a voce submissa diuina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc priuilegiati b existant) recipere nulla ratione debetis.

¶ Cum conceditur singulari personę, c vt modo præmisso, d tempore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares † domestici e ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi diuinū officium, licite admittuntur. f Non sic autem in familiaribus alicuius conuentus, seu collegij est censendū: illi enim nisi priuilegiati fuerint, admitti nō debēt. g

¶ Huiusmodi quoq; concessione gaudere non potest is, cuius causa, h seu culpa, dolo vel fraude, fuit † sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione lata extitit, prębuit consilium, auxilium, vel fauorem.

¶ Idem.

¶ Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quod non violent interdictum. h. d. Ioan. Andr.

CAP. XII.

Quoniam Episcopi i † eorumq; superiores se habent diuersis ex causis à suis ecclesijs, & diœcesibus absentare k frequēter, nec semper pñt cōmode l ad ecclesias accedere pro Missa celebrāda, vel audiēda in ipsis, sine qua eos trāsire non decet m absq; causa rationabili vllam † diem: Pręsenti

¶ Quoniam.] Primo ponit cōstitutio n s. causam. Secundo cōcedit episcopis priuilegium altaris viatici. Io. And.

a Præsupponendum pro intellectu ca. φ diuina officia maxime Missarum solem nia, non debent celebrari in loco profano, sed in ecclesia.

CASVS. Aliquis eps proficiscitur ad curiam Romanam, vel alium locum, certum est, φ qualibet die dēt celebrare, vel audire Missam. Sed ponamus, φ non potest commode ire ad ecclesiam pro audiendo vel celebrando Missam: nunquid potest facere celebrari in itinere cum altari viatico & portatili? Respondet, quod sic, dum tamen illud fiat in aliqua camera honesta: & Missa celebrata potest iter suum arripere. Nota primo ex hoc cap. φ Missarum solemnia debent celebrari in ecclesia, & non in loco profano. Nota vlterius priuilegium clausum in corpore iuris, quod habet episcopus, vt possit Missam facere celebrari in loco priuato & profano cum altari viatico & portatili, si non habet accessum ad ecclesiam.

[Prima glossa tun mat.]

i ¶ Quoniam epis[c]opi] cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quod non violent interdictum.

k ¶ Absentare.] & si hoc faciunt propter vtilitatem ecclesiæ, censentur esse præsentes. sup. de cler. non resid. ex parte, peregrin. et tamen ad loca remota non debet episcopus sine licentia Papę de consec. dist. 5. non oportet. sup. de vo. & vo. redemp. magnæ.

l ¶ Commode.] & sic dicuntur tunc posse, 22. q. 2. faciat. ff. de verb. ga. l. nepos proculo.

ADDITIO. Vide de verb. sign. intelligentia. super j glo. Io. Andr.

m ¶ Non decet] inspiciendum ergo est in concessione priuilegij, quid deceat. ad idem sup. eo. lib. de elect. cū non deceat cum suis concord.

b ¶ Priuilegiati.] vt si accipientes signum crucis pro subsidio terræ sanctę in hoc essent priuilegiati, vel quiuis alij.

ADDITIO. Vide quod dicam circa hæc. de sent. excom. cap. in fi. Io. Andr.

c ¶ Personæ.] puta episcopo, regi, comiti, vel baroni.

d ¶ Modo præmisso] scil. cet ianuis clausis, &c.

e ¶ Domest.] intelligo non ob hanc causam in fraudem sumptos. vt j. de verb. sign. c. vlt.

f ¶ Admittuntur] concor. lex. ff. de preca. l. cum precario. vbi si quis precario rogauit, vt in fundo morari liceat, & de suis quoque concessum videtur. ad idem ff. de vsu. & ha. l. 2. § 1. & l. seq. & ff. de verb. obli. l. si stipulatus fuero illud aut illud. ad idem. C. de aduo. diuer. iud. l. restituendæ. vbi dicitur concessum principalibus intelligi concessum & ijs, qui sub eis sunt. ad idē. ff. de cond. & demonst. l. municipibus.

[Glossa seq. quæris reddit diuersitatis rationem, quærit & soluit.

g ¶ Non debent.] & est ratio diuersitatis, quia in primo

[Glo.

† Familiares & domestici q dicantur, docet Spec. cu. titu. de teste. §. 1. adde glo. in c. litteris verbo, de familia. extra de testib.

† al. fuerit.

a Vide extrau. gentem lun. IV. incip. Malitia huius tēporis. expressa inter litteras Apostolicas positas loquitur.

† Priuilegiū. an. & qn sit late vel stricte interpretandū. vi. de Felynū & Decio in c. cum ordinē de rescrip.

† Et an appellatione epi veniat electus, vide Felynū in c. cum te, de rescri. vers. Tertio restringitur.

† Al. in nulla die.

[Gl.seq.facit quatuor, primo ponit septē indulgentias epōrum : secundo alios habentes hoc priuilegium: tertio de ipsius vsu: quarto de ipsius expedientia]

constōne indulgemus ᵃ eisdem, vt altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, vbicunque absq; interdicti trāsgressione ᵇ illis permittitur celebrare vel audire diuina.

a ¶ Indulgemus.] Ista est igitur iuris indulgentia, quā habent episcopi, aliam h̄ēs supra eo ꝑ nonnullis, aliam ī de pœni. & remis. c. vlt aliam ī eo. lib. de off. deleg. c. 2. aliā de senten. excom qa periculosum. aliā s. de iur. calum ca. fin. ad. de eirā p cle. de ecele Mil dignū [Et de priuil. c. 2.] Eandē indulgētiam habēt Prædicatores & Minores, vt sup eod. in his. 1 & ista indulgentia pōt vti episcopus absque diœcesanorum vel parochialiū presbyterorum licentia absque tamē parochialis iuris præiudicio, vt ibi dicitur. Cū isto autem altari viatico poterit episcopus ponere vadens ad curiā de mane sūte campanam dici, dicere vel facere dici missam, & pgere vias suas. & sic non impedietur in dieta: quod fieret, si haberet necesse expectare diem & horam solitā, & opportunitatem ecclesiæ.

b ¶ Transgressione.] Licet n possint celebrare in loco interdicto, non tamen alta voce & admissis interdictis, & interdictum violando. sup eo. quod nonnullis.

Epi habēt multa priuilegia a iure cōi eis concessa.

1 Ibi dixi an episcopus hanc indulgentiam concedere possit. Ioan. And.

TITVLVS VIII.

De iniurijs & damno dato.

¶ Gregorius X. in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Represalia cōtra personas ecclesiasticas concedi, vel cōcessa extendi non debent; contra facientes (nisi reuocēt intra mensem) singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ. Ioan. And.*

DE INIVRIIS ET DAMNO DATO.

Dictum fuit supra de delictis & criminib. publicis: nunc videndum est de delictis priuatis, cuiusmodi est iniuria ideo post titulos præcedentes annectitur titulus de iniurijs & damno dato, idest de damno, quod punitur per legem Aquiliam.

Etsi primo ponit prohibitionem causam: Secundo: ibi, vt tamen prohibitionem. Tertio: ibi, Illi autem, cum moderat temporis adiunctione infligit pœnam. Dominicus.

¶ Pro intellectu huius c. est sciendū, quid sit pignoratio, prout hic accipitur: Vnde pignoratio hic accipitur, qū alius pro alio exigitur, & appellatur repręsalia, vt quando est guerra inter duos principes, & fiunt treguæ, si aliqs subditus vnius principis delinquat, & nō possit habere iustitia de eo apud suum dominum, princeps alterius dabit ei repręsalias, id est, dabit ei potestatem accipiendi aliquem de illa societate seu patria, & istud appellamus marcham.

CASVS. Aliquis de Anglia vel Alemania, vel alia regione mihi irrogauit iniuriam capiendo bona mea, forte supra mare, non possum habere iustitiā ab eius principe, vnde rex concessit mihi potestatem, vt si possem capere vnum de illa patria, illū retinerem, donec esset mihi satisfactum: Hoc facto reperi episcopum vel clericum de illa patria; Respondet Romanus Pontifex, ꝙ si simpliciter contra homines illius religionis sit mihi concessa marcha, non possum illā extēdere ad psonas ecclesiasticas, vel eorū bona. Sed ponamus, ꝙ de facto accepi aliquā personā ecclesiasticā, vel princeps concessit mihi expresse marcham ɔ̄ personas ecclesiasticas, quæritur qua pęna sum puniendus? Rñdet quod vltra pœnas a iure ciuili introductas, sum excommunicatus: si aūt esset vniuersitas, tūc esset interdicta. [Pignorationes.] Istæ pignorationes cōcedebantur in hoc regno tempore guerrarum inter regem Francorum & regem Angliæ. Nota, ꝙ vulgaris loquutio est attendenda seu consideranda, & dēt proferri proprio significato, maxime qñ verbum profertur ab habente imperium. Et dicitur vulgaris loquutio illud, quod dr̄ a plebe & populo. Et sm Ioan. An dēt scribi loquutio p litterā q sicut eloquens; nō autem per c. quia descendit a verbo loquor, qđ per q. & nō per c. scribitur No. ꝙ pignorationes regulariter sūt prohibita, accipiēdo pignorationes prout hic accipiuntur, scilicet cum alius pro alio capitur: qa regulariter alius pro alio non potest conueniri: etiam maritus ꝓ vxore, nec vxor pro marito No. ꝙ repręsalię concessę homini alicuius regni nō dēnt extendi ad personas ecclesiasticas. Quid de scholaribus: vtrū possint extendi ad scholares? Certe non: auth. habita, ne filius pro parte. C. & licet iste textus loquatur de studentibus in iure ciuili: tamen est eadem ratio in studentibus in alijs facultatibus, maxime in iure canonico Nota pęnam qua puniuntur concedentes pignorationes contra personas ecclesiasticas, vel illa concessa generaliter extendētes ad personas ecclesiasticas. Nota quod vulgaris loquutio quandoque interpretatur vocabulum iuris Et quod quandoque attendimus vulgarem modum loquendi Alibi dicitur quandoque vulgaris quæstio, de pę. dist. 1 vulgaris, & dicitur vulgaris a volo, vis quisque enim facit quod vult, secundum Ioan. And. Dom.

CAP. VNICVM.

Etsi † pignorationes, ᶜ quas vulgaris eloquutio ᵈ repręsalias nominat, in quibus alius pro alio pręgrauatur, ᵉ tanquam graues

[Prima glo. summat. & construit]

c ¶ Et si pignorationes.] Repręsaliæ contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ non debent extendi: contra facientes nisi reuocent intra mensem, singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ, hoc dicit. Et sic construe; Etsi, id est, quamuis pignorationes sint iure ciuili prohibitæ tanquam graues legibus, & contrariæ naturali æquitati, quas vulgaris eloquutio nominat repręsalias, in quibus alius pro alio prægrauatur, vt tamen, &c.

d ¶ Eloquutio] intelligas quorundam locorum, & no. considerandum qualiter vulgus loquatur, ff de fun. instruc & instru. lega l. cum de lanionis §. asinam sup. eo lib. de reb eccle non alie. hoc consultissimo & sup. de spon. ex litteris.

[Glo seq inducit primo tres conc. secundo soluit tria obstantia; tertio quærit & soluit distinguendo: quarto iterum quærit & soluit.]

e ¶ Prægrauatur] ꝙ esse nō debet, sup. de ijs q̄ fiunt a maiori par c quæsiuit. C de inoffi test. si quis suo. ī. dē teg. sur non dēt. cum suis concor. 2 Nō obstat, ꝙ hæres, bonorū possessor ducitur pro defuncto; quia eadem persona censetur: idem in successore ad prædecessorem sup. de sol. c. 1. C. si certum pet. l. 1. nec obstat de fideiussore, qui rōne suæ obligationis conuenitur; tñ conueniretūr seruato tenore illius auth C. de fideiuss. auth præsente & quod no. inf. de fideius. cap 2. in glo sed quærebat hic Gar. an condēnato debitore intelligatur condemnatus fideiussor? Sol. aut est fideiussor cōtractus, aut iudicii. In contractu condemnato debitore non intelligitur condemnatus fideiussor cōtractus, sed agendū erit cū eo actione ex stipulatu. ff. de fideius. l.

† De materia huius c. ꝑter doctores hic, vide Io. de Ligano' tracta. de repsaliis. doctores in c. Dñs. 23. q. 2. Iacobū a Canibus, & Martinū Laudensē in trac. de repsaliis, & summistas verbo repræsaliæ.

2 Per q̄ iura, & hāc decre. dicūt Card. & alc. episcopū nō posse concedere, vt clericus ꝓ clerico pignoret. Gul. hēt hoc ꝓ dubio. Ioan. And.

Græce.§.si cum fideiussore, ibi.n.dicitur quod agitur cum vtrisque: si. n. condemnato debitore condemnaretur & fideiussor, ad quid ageretur cum fideiussore? si vero fideiussor non interuenit in iudicio, sed tñ promisit reum in iudicio sisti: condemnato reo absoluitur fideiussor: quia iã adimpleuit, qđ promisit, videlicet: quia fecit reũ iudicio stare. ff. de fideiuss. Græce. §. 1. si autem iudicatum solui ꝓmisit, condemnato reo cõdemnatur & fideiussor per cõsequẽs. ff. iu. sol. l. 1. & est idẽ dicẽdũ si totius causæ fideiussor est acceptus, vt in ꝑdicto §. ff. de fideius. Græce. §. 1. ad fi. §. Itẽ quærebat ipse Guliel. quid si clericus principalis debitor, cuius occasione reꝑsaliæ sũt cõcessæ, captus ẽ: an habeat hæc decretalocũ? Dicunt quidam pœnam istius decre. locum nõ habere: tũ quia hic idem grauatur ꝙ se ipso, tum quia constitutio pœnalis est, & restringẽda, ad hoc sup. eo. li. de ele. statutum.

† al. ipsarum.

Clericus occasione cuius repraesaliæ fuerunt concessæ, an si capiatur, cessat pœna c. primi de iniuria.

legibus,[a] & æquitati naturali[b] contrariæ, ciuili sint constitutione prohibitæ: Vt tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis[c] tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius[d] inhibentur eas concedi[e] contra personas prædictas, seu bona ipsorum, † aut quantumcunque generaliter prætextu cuiusuis consuetudinis (quam potius reputamus abusum[f] fore) cõcessas, ad illas extendi[g] præsenti decreto districtius[h] inhibemus.

¶ Illi autem, qui contrafecerint, aduersus personas easdẽ pignorationes, seu repræsalias concedendo, vel extendendo ad eas, nisi præsumptionem[i] huiusmodi reuocauerint a concessionis vel extensionis tempore infra mensem,[k] si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si vero vniuersitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

TITVLVS IX.

De Pœnis.

¶ Innocentius quartus.

¶ De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionem suam exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuncijs, & familia sua, si per id sua iurisdictio impeditur, aliàs non, nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias nunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.

CAP. I.

ROMA-

a ¶ Legibus.] C. ne vxor pro marito. per totum. ne fil. pro pa. per totum [Et auth. & omnino ibi posita sumpta de corpore, vt nõ si. pigno. §. 1. collat. 5. Ad idẽ. ff. ꝓ met. cau. l. extat C de act & obligat. auth. imo] & C. vt nullus ex vica pro alie. vica. debi. tenea. l. lib. 11. est enim sanctius nocentem impunitum relinquere, quã innocentem condemnare. ff. de pœnis absentem. Bene est tamen interdum reperire, quod lege permittente punitur aliquis sine culpa, sed non sine causa: quod dic vt inf. de reg. iur. sine culpa.

b ¶ Naturali.] Concor. igitur hic æquitas naturalis rigori, quæ est, ꝙ alter alterius odio non grauetur: & qđ quis non locupletetur cum alterius iactura. infra de reg. iur. non debet. &c. locupletari. & quod quis alteri non faciat, & c. 1. dist. in prin. supra de maio. & obe. dilecti. Interdum tamen discrepant sup. eo. lib. de re. per mu. c. vnico cum suis concor. [& ff. qui & a qui. l. prospexit, quæ quid dicat vide de fer. cap. 2. super 1. glos. Ioan. And.]

c ¶ Ecclesiasticis.] Clericis, Templarijs, Hospitalariis, Conuersis, & Deo deuotis. 12 quæst. 1. duo. supra de sent. excommu. parochianos, supra eodem lib. de ele. sciant.

d ¶ Specialius inhibentur.] Tolle quod est infra præsenti decreto, districtius inhibemus, & redeas supra eas concedi, &c. solent enim plus timeri quod specialiter, & cap. 14. distin. quamquam & supra de haere. si aduersus.

[Glossa sequens ponit duas lecturas, & vnam opinionem.]

e ¶ Concedi.] pro credito clerici vnius diœcesis ꝯ clericos alterius diœcesis. in qua sit debitor constitutus, seu pro credito alicuius laici vnius diœcesis contra laicos, & clericos alterius diœcesis, quod grauius esset. Dicunt tamen doctores c. illud 23. q. 2. dominus, non esse correctum, tunc. s. quando dominus vel ciuitas requisiti non vult 1 iustitiam facere: ita quod & tunc ad clericos non extendantur.

1 Vide B. Aug. in li. 83. qõnũ. q. 10. & B. Thom. 22 q. 40. art. 2.

f ¶ Abusum.] quia contra libertate ecclesiasticam, supra de iureiu. c. 1.

g ¶ Extendi] Facit differẽtiam inter cõcedi, & extendi: quia ciuitas vel superior dr̃ concedere illas, cum conceduntur, dr̃ extendere: puta quia ciuitas Bonon. dedit repræsalias ciui suo contra Florentinos, quas ille extendit contra clericos.

h ¶ Districtius.] id ẽ stricte, vel ꝓprie, scilicet quã per ciuilẽ constitutionem inhibitum esset.

i ¶ Præsumptionẽ.] id est, concessionem vel extensionem repræsaliarum.

[Glossa sequens primo remittit: secundo quærit, & ponit duas opiniones: tertio soluit aliud dubium.]

k ¶ Mensem] Quot dies habere debeat mẽsis dixi supra eodem libro de elect. quam sit. Quid si infra mẽsem illum processũ fuit ad actum, quia fuit persona ecclesiastica pro alio pignorata: nunquid habebit locum hæc pœna infra mensem? Dic secundum Gar. quod in statum pristinum reuocandum erit inf. mensem int. de sent. excom quicunque. vel secundum Guliel. reuocatio re integra fieri debet, antequã procedatur ad actũ: alias locum habet pœna argu. ff de man. si mandatu est ti ad Maced. si tamen. & l. filius. supra de rescrip. ex parte decani. sed si ante istam constitutionem concessæ erant, vel extensæ repræsaliæ contra clericos, non habet locum pœna quia constitutio futura respicit. supra de consti. cap. vlt. non tamen amplius vtetur illis, nec eas extendet: aliàs huius constitutionis pœna locum habebit, quæ est latæ sententiæ, vt patet ex verbo, subiaceat.

ADDITIO. Idem Guliel. Archid.

DE POENIS.

Visum fuit sup. tit. proxi de pœnis in specie: verum quia non est nouum, vt aliquibus particulariter enumeratis apponatur clausula generalis, vt l. si seruus §. inquit. ff. ad l. Aquil. ideo posuit præcedentem posuit titulum de pœnis.

Romana] Primo cum duplici modificatione declarat ius vetus, & exceptionẽ subdit. Secundo ibi, Sibi etiã, illud prorogat, secundam moderationem tollẽs, & forsan tertiã reperiãs, & dicebat Host. ꝙ hic erat vnũ mirãdũ, quod

¶ primum dictum statim corrigitur per secundū. Io A. ¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum, q̄ cū archiepiscopus in sua prouincia non pōt exercere iurisdictionem suam in iurisdictione subditorum suorum, scilicet suffraganeorum per viam simplicis querelæ, nisi esset legatus natus, vt in cap. 1. de offic. leg in antiq. Item est præsupponendum, quod regulariter archiepiscopus non potest suam sedem collocare nisi in sua particulari diœcesi.

† Vide Alex. consi. 24 5. lib. 1. inc. Circa Primū dubium; vnde intelliges, q̄ū quis possit esse iudex in propria causa.

CASVS. Archiepiscopus Remen. visitat suam prouinciā, infertur sibi iniuria à subditis suorum suffraganeorum: vel suæ familiæ infertur iniuria: vel etiam ipse Archiepiscopus nō visitat suam prouinciam; sed suum mittit nūcium ad citandum suos suffraganeos, vt tali die compareāt in tali loco, in quo est celebraturus suum generale concilium prouinciale: infertur nuncio iniuria; vtrum archiepiscopus possit punire inferentes iniuriā? Respōdet Romanus Pontifex, quod olim de iure antiquo poterat punire, si impediebatur eius iurisdictio: aliàs non, nisi consuetudo magis tribueret. Sed hodie ēt cessante consuetudine potest archiepiscopus punire tales iniurias, etiam si per eas non impediatur eius iurisdictio.

na [a] † Ecclesia: & infra. ¶ Licet [b] autem Remen. Archiepiscopo suam prouinciam visitāti [c] eos, qui tunc sibi, vel suæ familiæ, aut alijs, [d] quos propter hoc per eandem prouinciam dirigit, & etiam q̄n concilium conuocat, eos qui nuncijs suis, quos pro illo, [e] vel aliàs per prouinciam ipsam sua debita [f] iurisdictione vtendo transmittit, iniuriari p̄sumunt; si hac occasione sua in his impediatur iurisdictio, p̄ iniuria huiusmodi (dummodo existat notoria) pro propria auctoritate punire: [g] nisi amplius ei de Remen; ecclesię consuetudine cōpetere dinoscatur. ¶ Sibi ēt & metropolitanis alijs [h] in suis prouincijs, dum sic in illis iurisdictionē exercent, puniendi manifestas & [i] notorias offensas tunc eisdem illatas, vel suis (etiam si exinde [k] impediri iurisdictionem huiusmodi non contingat,) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

¶ Bonifacius Octauus Biterrenen. episcopo.

¶ *Docet hæc decret. quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans. Io. A.*

CAP. II.

DEGRADA-

a ¶ Romana.] De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionem suam exequitur punire notorios iniuriantes sibi, nuncijs, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non: nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.

b ¶ Licet. idest, licitum est.

c ¶ Visitanti.] Quod singulis annis facere potest seruata forma decret. sup. eodem lib de censi. Romanæ. etiā si episcopi non sint negligentes. eo. tit. ca. vlti. Et tolle hic quod est inf. propria auctorita punire eos, qui tunc, & c.

d ¶ Alijs] quibuscunque, etiam si de familia sua non sint.

e ¶ Illo] Transmittit quod infra.

f ¶ Debita] quod de vt no. 9. q. 3. c. 2. sup. de offic. or. pastoralis.

ADDITIO. Host. remittit ad decret. Romana. sup. e. lib. de sup. neg. prel. Ioa. Andr.

[Glossa sequens allegat vnam concordan. obijcit per quattuor iura: remittit: & soluit distinguendo.

g ¶ Punire.] Et sic est iudex in causa sua. ad idem 23. quæst. 4 Gulsiatius. Sed contra: quia nemo sibi vel suis ius dicere debet. C. ne quis in sua causa. l. vnica. 23 quæst. 4. inter querelas. & quæst. 5. de occidendis & 4. quæst 4. cap. 1. de hoc vide 3 quæst 7. si quis erga. sup. de cleri. maled. cap. 1. [Hostien. allegat C. de his qui ad eccle. confu l. denunciamus. ff. de iud. l. Iulianus. quorum leg. 1. respon. de iurisl. omn. iud. qui iurisdictionem. de offic. præses. senatus.] Dixit hic Bernard. quod si iniuria illata prælato, ipsum tantum contingit: non potest aliquem pro iniuria illa punire: si vero tangit ecclesiam, vel publicam vtilitatem: potest iniurantes punire: imo nec talem iniuriam remittere posset 64. dist. Salonitanę, ad instar filij familias, qui potest remittere iniuriam sibi factam in quantum ipsum tangit: sed non in quantum tangit patrem. ff. de iniur. l 1. §. vsque adeo. iniuriam igitur sibi vel suis illatam, per quam eius iurisdictio impeditur, poterit punire archiepiscopus, si notoria fuerit, aliàs non de veteri iure: nisi consuetudo amplius tribueret, puta quod etiam notorias, 1 & eas quæ iurisdictionem non impedirent, punire possent: consuetudo enim iurisdictionem tribuit. supra de foro compet. cum contingat. sed. modo Innoc. iurisdictionem ipsorum prorogando huius decr. beneficio concedit, q̄ tales iniurias, etiam si iurisdictionem non impediant punire possint

Prælatus pōt iniuriā ecclesiæ illatā punire.

1 Imo ēt occultas, dummodo de illis cōstare possit secūdum Hostiē. & Archid.

h ¶ Alijs] ad ipem supra eo. lib. de offi. ord. c. 1. in fine.

i ¶ Et.] pro idest. Vel secundum alios 2 proprie, vt. s. etiam manifestos per publicam famam. extra de accu. qualiter 2. punire possint.

2 Scilicet Host. Ioā. Mo. & Archid.

k Exinde.] idest, ex iniurijs supradictis.

DEgradatio qualiter.] Duo facit principaliter. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Super quo. Et hæc duo facit. Primo tractat de verbali: Secundo actuali: ibi, Actualis Iterum secunda duo facit. Primo dans simile, ponit formam subtractionis insignium. Secundo formam verborum: ibi, Poterit autem. Et determinat not. per Guliel. in Spec. de accus. §. secundo loco. ver. & nota, & versic. seq & § quarto per totum §. & per Franc. Verce. supra eod. lib. de re iudi. ad Apostolicæ. sumpta occasione à depositione Imperatoris, de qua ibi Ioan. Andr.

¶ Illud capitulum ponit formam: quam debet obseruare episcopus in degradatione actuali.

CASVS. Iure cautum reperitur, quod clericus etiam sacerdos potest non solum deponi verbaliter ab ordinibus pro certis criminibus, & delictis, sed etiam degradari actualiter, vt in crimine hęresis: in homicidio per insidias pensatas: nam si clericus aliquem per insidias pensatas occiderit, eum ab altari euelles, vt in cap 1. de homicidio, in antiq secundum verionem intellectum huius capituli. Sed quæritur qualiter debeat fieri degradatio actualis? Respondet Romanus Pontifex, quod fit eo modo, quo princeps secularis consueuit exauctoritare suos milites exigentibus eorum delictis. Nam de more quando exauctorantur milites, traduntur eis insignia militaria, & postea deponuntur gradatim secundum, quod eis tradita fuerunt. Similiter est dicendum in sacerdote degradando vel alio clerico: quia debent ei tradi ornamenta sibi tradita in promotione: & postea debet il-

la, gradatim remouere, dicendo in remotione cuiuslibet vestimenti verba contraria verbis prolatis in promotione. Ordinibus.] Vnde ecclesiastici ordines dicuntur gradus: quia volens ordinari debet per gradus: non per saltum ordinari. Vel ideo dicuntur gradus: quia ordo confert ordinationem gradum honoris. [Numero.]. sex in degradatione episcopi, & tres in degradatione presbyteri vel subdiaconi. [Castris.] idest, exercitio seu collegio aliorum militum, vt dicit Ioannes Andreæ in nouella. (Vas.) idest, calicem. (Tunc) idest, remotis vestimentis. [Poterit.] tamen non est necesse.

c ¶ Præsentia.] Requiritur tamen præsentia capituli 2. q. 7. de accus. qualiter 2. de exces. prælat. c. 1. 15. q. 7 episcopus nullius. nisi de consuetudine sine ipsis hoc facere posset. sup eo. lib. de consue. c. 3.

d ¶ Idest clerici.] sup. de cleri. ægro. cap. 1. [& ib. concordantiæ. Io. Andr.

tio † [a] qualiter fieri debeat, à nobis tua fraternitas requisiuit. Super quo tibi, taliter respondemus, quod verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est à proprio episcopo, sibi assistente in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo episcoporum numero diffinito canonibus [b] facienda: quamquam proprij episcopi sententia sine aliorum episcoporum præsentia [c] sufficiat in degradatione eorum, qui minores dumtaxat ordines receperunt. ¶ Actualis vero sine solemnis cælestis militiæ militis, idest, clerici [d] degradatio, cum ad eam fuerit procedendum, fiet vt exauctorizatio eius qui militię deseruit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia, [e] sicque à militia remotus castris reijcitur, priuatus consortio & priuilegio militari. ¶ Clericus igitur degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suum spectans, [f] ac si deberet in officio suo solemniter ministrare, ad episcopi præsentiam adducatur: cui episcopus publice singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quæuis alia, quæ illi iuxta morem ordinandorum clericorum in sua ordinatione ab episcopo fuerint † tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat vltimo, inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet vsque ad primam vestem, quæ datur † in collatione tonsuræ: tuncque radatur caput illius, seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus, vestigiũ remaneat in eodẽ [g]. ¶ Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quæ in collatione ordinum fuit prolata, dicendo presbytero hæc vel similia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus: sicque in remotione reliquorum insignium similibus verbis vtens. In ablatione vltimi, quod in collatione ordinum fuit primum infrascripto vel alio simili modo pronunciet siue dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritussancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio [h] clericali.

† Qualiter hodie fieri possit degradatio vide Conc. Trid. sess. 13. de reform cita tos in c. 1. supra, de hæret. eo. lib.

Tene hodie qd nouissime sancitum Cõcil. Trid. tit tio huius c. citatũ.

a Arc. remittit ad id. quod post eum dixi sup e. lib. de hæret. cap. 1. super vlt. gl. Io. An.

† Al. fuerunt.

† Al. tradit.

Nota primo quod verbum, degradatio, in genere sumptum, potest comprehendere degradationẽ & depositionem.

Nota secundo, quod licet Papa simpliciter consulatur: nihilominus respondet quandoque distinguẽdo: tamen quandoque non vult respõdere, vt in c. de muliere. despõ. Dominicus.

[Prima glos. ponit cõstitutionis causã, & summat.]

a ¶ Degradatio.] Bene sciamus, qualiter clericus degradatus tradendus erat curiæ sæculari. sup. de ver. sign. nouimus: sed prius erat sciendum qualiter deberet degradari, & hoc docet hæc decretalis, dicẽs in sũma quibus assistẽtibus fieri debeat degradatio, quibus vestibus, ornamẽtis libris & instrumentis in degradatione fiat hæc spoliatio, & quibus verbis ætate. ipse degradans.

b ¶ Canonibus] 15. q. 7 felix. & §. si autẽ. & c. seq. ad. iũge! em soli episcopus in causa presbyteri sexti episcopos, i causa diaconi tres, vt ibi & dicamus quo l eod iure censebitur subdiaconus. sup. de ser non ordi. mitamur. & hæc vera præterterquam in casu sup. eod lib. de hær. cap. 1. & sic verum est dicere, quod spiritualia facilius construantur, quàm destruantur: quia solus episcopus dat ordinem, quem solus tollere non potest 15 q 7. episcopus sacerdotibus. sup de translat. inter corporalia.

e ¶ Insignia.] ff. de ijs. qui not infa. l. 2. §. 1. ignominiæ causa. Et talis est infamis, vt ibi. Ad idem ff. de re milit. l. 3. §. poena, &c. Auth. vt clerici apud proprios episcopos. §. vlt. collat. 9.

ADDITIO. Talis, cui militaria detrahuntur insignia, est infamis, etiam si non exprimatur causa, ex qua exauctoratur, secus si simpliciter mitteret, vt ibi. Io. Andr.

f ¶ Spectans.] super quo vide. 4. dist. episcopus cum c seq.

ADDITIO. Ioan. Mon. & Arch. remittũt ad quartum sen. dist. 24. & ad librum pontificalem, quem allegare licet, vt scripsi de ser. non ord. consuluit. Ioã Andr.

g ¶ In eodem.] Ita faciunt monachi apostatæ. faciunt. n. se in totum tondere, ne appareant vestigia monachatus.

[Glossa seq. ostendit quæ opi. approbata, & quæ reprobata: secundo arg. ad opin.]

h ¶ Priuilegio clericali.] Approbata est igitur opinio Alani, & Bar. Brix. & reprobata opinio Hug. Ioan. & Be. qui dixerunt, quod percutiens degradatum incidit in canonem propter characterem, quem ille retinet: & in memoriam etiam pristinæ dignitatis ff. de cap. l. vl. de consec. dist. 3 ostenditur no. autem hoc 50 distin. accedens. & 54. dist. cap. 2. 81. dist dictum. sup. de hære. ad abolendam § 1. 8 de sen. excõ contingit quæ opinio adhuc forte est vera in verbaliter deposito, de quo loquitur principiũ, & in actualiter degradato habeat locũ iste finis: sicut & in ipsorũ restitutione est distinctio inter eos, vt no. 2. quæst. 6. ideo 2. facit etiã hęc littera pro opinione Bart. Brix. no. non a quæst. prima, in summa & contra opinionem Ioan. ibi positam: & contra opinionem Lau. Ala Tan. & Bec.

& Ber.no.ĩ de cle.excom.mini.c.2, qui dixerũt degradatum conficere. 1 verum sacramentum Eucharistię.

Quamuis.] Præmittit causam inuentionis carceris, quam secundo ampliat:ibi, Nos tamen. Vel præmittit quid de ciuili iure,cuius ꝑtium submittit de iure canonico. Et secũdũ Io Mo & Arch. sit ratio:q:1 Deus nõ vult mortẽ peccatoris,&c. Ezech. 18. & 3 q.4.q.2.3 q.8 his a quib.in auth. vt nõ luxu ꝯ na. in princ. coll.6.ioan.And.

CASVS. Aliquis clericus perpetrauit aliquod delictũ,ꝓpꝑ ꝙ si esset laicus,esset tñ imponẽda pęna mortis. Episcopus videns quod non potest eum punire pęna mortis,q:a non habet sententiã sanguinis: & dr ꝙ tale delictũ non est dignũ degradatione: vult eum clericum condemnare a . ppe tuos carceres, vel ad tps: vtrũ possit? & dicit ꝙ nõ: quia carcer fuit inuẽtus ad custodiã reorum, non autem ad pęnã.l.1 & 2.C. de custo.reor.nõ obstante ista ratione determinat Romanus Pontifex in contrarium, videlicet ꝙ eps vel iudex ecclesiasticus habens merum imperium potest aliquẽ cõdemnare ad perpetuos carceres, vel ad tps. Nec obstat,ꝙ carcer fuit inuentus ad custodiam: quia illud est verum in iudice,qui põt condemnare ad mortem: sed eps vel alius iudex ecclesiasticus loco illius pœnæ potest condemnare ad perpetuos carceres,vel ad certũ tempus,puta ad septem annos,vel aliud tempus;quia iudex ecclesiasticus nõ potest aliquem cõdemnare ad mortem. a Reorum.]non conuictorum,sed suspectorum de crimine. Vnde reus conuictus de crimine,quod exigit mortem,debet detineri in carceribus:& causam debet dicere in vinculis, nec admittitur cum fideiussoribus vel pignoribus. Not.primo,ꝙ licet carcer de iure ciuili sit introductus ad custodiam reorum pendente accusatione: tamen de iure canonico est introductus ad pęnã. Not.magis specifice,ꝙ iudex ecclesiasticus potest subditos suos condemnare ad agendum pœnitentiam in pane tristitiæ,& aqua doloris ad perpetuos carceres, vel ad tempus:tamen communiter boni prælati in præcipuis festis consueuerunt captiuos suos visitare,& pinguius nutrire. Quæritur qui iudices possunt imponere istam pęnam? Dicendum ꝙ omnis iudex habens merum imperium.

[Pɪma glossa summat.]

a ¶ Quamuis.]quamuis inuentio carceris fuerit ad custodiam : tamen potest quis puniri pœna carceris perpetui,& ad tempus hoc dicit.

b ¶ Noscatur.]C de custo reorum.l.1.& vlt. vbi dicitur de ijs,quos carcer tenet inclusos,aperta definitione sine.mus, vt aut conuictos velox pœna subducat: aut liberandos custodia diuturna non commaceret. 2 ad idem.ff de pę.l.aut damnum.§.solent.

ADDITIO. Ad idem 19.dist.in memoriam.2 q.5 Mennam vide satis de hoc per Host.in sum.de accu. §.qualiter.& in vlt.col.Io.And.

[Glo.seq. cum sequentibus duabus reci. possunt per tres quæstiones.]

c ¶ Tibi.] cui loquatur non apparet: vnde intelligatur non solum in episcopo, sed etiam in quocunq; qui iurisdictioni præest,& delicta punire potest.ad idem inf de senten. excommun.si clericos;& quod ibi dixi. Idem Archid.

d ¶ In perpetuum.]si hoc exprimitur,an in perpetuũ, an ad tempus,stabitur expresso: si simpliciter damnet, ꝓpe tuo intelligitur ,non téporaliter dãnatus. C de pęn.l. seruus, de quo dic vt ſo tit. c.1.sup de constit ex litteris. & de postu.l. puto.§ 1.

ADDITIO. Arch.remittit 81.distinct. dictum.10 q.1 sicut q. Ioan And.

e ¶ Expedire.] sicut in carcere quo ad custodiã nõ debet fieri mistio sexuum, vt C de custo. reo l.3. sic dico ꝙ in carcere quo ad pœnam non fiet mistio & est simile, ꝙ dicimus de monasteriis , ꝙ non debet esse duplicia. 18. q. 2. diffinimus. periculosa est.n.talis commistio ĩ.eo.lib. de statu.reg.c.vnico.

f ¶ Peragendam.] hoc idem probatur sup. de hære c. pen.in fi.sup de verb.sig.nouimus,in fi.

¶ Idem.

¶ Quamuis inuentio carceris fuerit ad custodiã: tamen potest quis puniri pęna carceris perpetuò & ad tps. Io. And.

CAP. III.

Qvamuis [a] † ad reorum custodiam, non ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur: [b] Nos tamen non improbamus, si subiectos tibi [c] clericos confessos de criminibus, seu conuictos (eorum excessibus & personis, cęterisque circunstantijs prouida deliberatione pensatis) in perpetuũ, [d] vel ad tẽpus prout videris expedire, [e] carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam. [f]

¶ Idem.

¶ Pœna alicui imposita, & eius posteris , non extenditur ad posteros lineæ femineę, nisi aliud in iure vel sententia sit expressum. h d Zen.

CAP. IIII.

Vbicunque † alicui & eius filijs seu posteris [g] vsque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel a iure,pœna ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam [h] non per fœmininã

Vbicunque.] Ponit regulã cum sua exceptione:ibi, Nisi. Nec vr ibi dictum incongrue vbicunq; quasi,vbi,sit aduerbium loci,& interrogans de loco 13 q. 2.vbicunque,sepeliamur . est enim etiam aduerbium temporis:tamen vbicunque , idest, quandocunque.facit sup.eod lib.de ele.vbi periculum §. pen. cũ concor. & est etiam qualitatis,quantitatis, & similitudinis , ꝙ non prosequor,& dato quod dicamus,vbicunque , in quocunque loco iuris scripti vel non scripti, nil absurdum. Ioan.And.

CASVS. Iure cautum reperitur in pluribus locis,quod pro certis criminibus & nonnullis excessibus imponitur pęna non solum delinquenti,sed etiam eius posteritati vsque ad tertiam generationem,quęritur de qua generatione sunt illa iura intelligenda? Respondet ꝙ intelligitur de posteritate descendente per lineam rectam masculinam, non autem per lineam fęmininã. Et illud verum,nisi aliud esset expressum in constitutione : quia tunc tenor constitutionis esset obseruandus. Not. primo differentiam esse inter filios & posteros.Vide de pęn.in quibusdam. No. secũdo differentiã non esse in dispositione iuris vel hominis quo ad interpretationem verborum. Dom.

g ¶ Posteris.]pone exemplum supra eod. tit. in quibusdam.

h ¶ Masculinam .]& merito quia immunitas alicui & eius posteris concessa, non comprehendit fęminas. ff.de muneri &honor.l vacatio ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. Vult glo. quod tales non gaudeant priuilegio; ergo non arceantur pęna. Præterea ex quo quis de nuptijs natus est,patrem sequi debet, & non matrem, ff. de sta.ho.l.cum legitime,quod omnino verum est , & quando agitur de dignitatibus & honoribus, & pœnarum immunitatibus,vt C de decur. l. eos indulserunt. & l.exemplo & l.nullus & l.si ille lib.10 & C. de pœn. l decurionum filij,& ff.de pę.l.mortis.§ fi ff. de decu.l. fi. §. in filiis & est ratio, quia filij sequuntur agnationem patris,& non matris.de hoc sup.de côuer. in fi.c.

1 Hæc sententia est vera & catholica,& ꝯtra est error,vt docẽt Theologi vno consensu, lib.4. sen. dist. 15. & B. Tho 3. par. q 81. art. 8. degradatus enim vere ꝯficit, neq; hic textus est in ꝯtrium vt hic vi sentire glossa : ꝗ omnino est respuẽda.

1 Vide Iol. Ananiã in c.a nobis, de apostia & Felinũ in e.cum tit. de foro comp.

2 Quia ista mansio est mala.l fi hoi nem ff de pols & est durius ibi sedere, ꝗ toto die in agro fodere.l.fi. seruorum ff.eo.& cõdẽnatus carcerib. ad tps,intelligit ad 10 annos. Fe. de Anch. alleg. l.si fine ff. eo.de carcerib. late Guil. Lerouille li. 3.ti. de cõmentariẽ sib. in cõpẽdio suo de iust. & iur. Font.

† Præter docto res hic,vide de aliqua per Deciũ in c nou. de iud.

2. super 3. glos. Et nobilitantur ipsi filij radiis patrum, sicut & vxores radiis maritorum, in Auth. de consu. cir ca mediu. coll. 4 ff de sena. l. 1. & l. feminæ. & l. liberos & adde quod dixi sup. eod. lib. de hæret. statutū 2. Et quod dixi in cle. de bapt. præsenti. in gl. cōprehēdit. Et bñ facit. ff. de vē. in poss. mit. l. 1. §. 1.

a ¶ Iure.] s. eo. li de hære. cap. 2. & c. statutum 2. [Glo. seq. quærit, & opi. ponit, quā determinat, ad quod reci. per contrarium, & soluit.

b ¶ Sententia] sup. eo. li. de schismat. c. vnico. Sed pone, vsq; ad tertium vel aliū certum gradū iure vel sentētia damnata ē vtraq; linea masculina & fœminina; ego non dānatus cū filia sic damnati cōtraho matrimoniū, quæritur an filij sic suscepti de tali matrimonio sint damnati? hāc quæstionem formauit Hostien. sup eo. ti. in quibusdam: & dixit distinguendū, Aut talis mulier scienter ducta fuerit: & tūc damnati sunt filij, vsque ad expressam lineam: aut ignoranter, & tunc filii non sunt damnati propter patris ignorantiam: sicut & ignorantia alterius parentum facit prolē legitimā: alias de illegitimo complexu genitam, si banna præcesserūt. sup de clan despon. cū inhibitio. s. qui filij sint legit. ex tenore ff de ritu nup l. lege Iulia. & sic etiam posset intelligi secundum eū in c. 32 q. 4. liberi. vel loquatur aliud secundum leges Lombar quod dic vt no. sup. de ser. non ord. c. vlt. quod dicit de sciente, vt præcise sit verum, sed quod dicit de ignorāte, posset esse verum in ignorantia facti, s. q nesciebam illum talem esse: sed in ignorantia iuris, quia sciebā illum talem esse, sed ignorabam qd ius posteros eius damnaret, secus ad hoc inf. de reg. iur ca. ignorantia. sed in ignorantia facti videtur contra, sicut si qs credens contrahere cum libera, contrahat cum serua, tamen filii sunt serui domini ancillæ. 1 Sed ibi non est mirum si ignorantia non excusat, per quam ipsi domino fieret præiudicium si excusaret: sed hic nulli infert præiudicium, & ideo sustineri potest illa solutio

1 Vide qđ dixi s. q. fil. sint legi. ex tenore. sup 2. gl. Ioā. And.

lineam descendere dinoscūtur: Nisi aliud in iure [a] vel sententia [b] sit expressum.

¶ Idem.

¶ Primo punit insequētes, percutientes, aut capiētes Cardinales, & eius criminis socios. Secūdo, eorū filios et nepotes. Tertio ipsis insectatorib. pœnam addit. Quarto quā satisfactionē cum absoluentur facere debeāt: & quid per absolutionē consequantur. Quinto de nudu cōsiliarijs, vel simpliciter fauētibus huic criminī. Sexto ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimo ponit de insequētib. clericos, vel religiosos familiares Papę vel Cardinalium. Octauo ponit de occidentib. Cardinales. Nono dicit Potestates seculares nihilominus pęnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari, & cōtra facientibus pœnam imponit. Io. And.

CAP. V.

FELI-

Felicis] Diuiditur in nouē partes, quæ satis patent. Secunda in § Quod si quis. Tertia ibi, Præsenti. Quarta ibi, Cum autem. Quinta ibi. Illud, Sexto ibi, Cæterum septima ibi, præmissis. Octaua ibi, Si quis. Nona ibi, Per hoc Sed Io. Mo diuidebat in quatuor, de primis septem faciens vnam partem, dicens, quod tractat de insecutoribus Cardinalium, & eorum cōplicibus citra mortem: & hanc subdiuidebat in septem: de vltima parte faciebat duas. secundam ibi. Quapropter. Dicit Archi. q sic incipit decre. 1. de torne. audete pote sat sup. eo. lib de cen. felicis Ioan. And.

CASVS. Aliquis concepit odium contra aliquem Cardinalem illum cepit, detinuit inuitum, forte incarcerando, sed forte in loco honesto, vel insecutus est eum hostiliter, licet non cepit. nec incarcerauit, quæritur, qua pœna sit puniendus. Respondet q ipse committit crimen læsæ maiestatis, & ipso facto est infamis, & bona eius confiscantur. Item non potest facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamēto, & sic efficitur intestabilis actiue & passiue. Item habitationes eorum siue domus debent destrui. & nullo tēpore debēt postea reædificari Item si conueniant suos debitores, ipsi debitores non tenentur eis respōdere, nec debitas sibi soluere. Item si ab ecclesia obtineant aliqua beneficia ipso facto ipsi sunt priuati ipsis beneficiis: ita q ille, ad quem spectat collatio illorum beneficiorum, talia beneficia conferre poterit. Sed quid sanctissime pater, ponamus quod iste qui detinuit inuitum aliquē Cardinalem, vel eū persecutus fuit hostiliter, habet aliquē nepotem vel filium, q in ecclesia obtinet bñficiū vel dignitatē, an p delicto patris dēat puniri ipse filius vel nepos? Respōdet quod sic; Nā dicit Romanus Pōtifex, quod ipse filius vel nepos ipso facto est priuatus qbuscūque beneficijs & dignitatibus, etiam si esset prælatus dignitate episcopali, vel aliā maiore aut minore dignitate: & vltérius factus est incapax cuiuscunque beneficii ecclesiastici de cætero obtinendi in ecclesia, & non solum est ita filius vel nepos incapax beneficiorū ecclesiasticorū, sed etiam quorumcunque officiorum publicorum vel secularium, nec potest admitti ad testimonium. Postea dicit Romanus Pontifex, q nō solūm persequentes & detinentes vel insecutores Cardinalium puniūtur prædictis pœnis, sed vltra has pęnas incurrunt ipso facto sniam excōicationis, a qua non possunt absolui, nisi a solo Papa. Et hoc verum, nisi in casu necessitatis, puta in articulo mortis; nam tunc possent absolui etiam a simplici sacerdote, præstita tamen prius sufficienti cautione & idonea, q ipsi facient pęnitentiā, quæ eis imponetur pro huiusmodi excessu. Sed quid si aliquis nō perpetrauit istos excessus circa personas Papæ, vel Cardinalium: verumtamen dedit consilium, vt Cardinalis detineretur in vinculis, an sit aliqua pęna puniendus? Respondet q sic; quia erit puniendus pœna arbitraria ad arbitrium iudicis secundū exigentiā criminis Sed ponamus, q aliquis non tenuit Cardinalem, neq; illum fuit insecutus, sed in odiū ipsius Cardinalis detinuit & incarcerauit aliquem de suis famēliaribus, vel etiam fuit aliquis, qui hostiliter insecutus est aliquos clericos; nunquid est puniendus aliqua pœna? Certe sic; nam iudex illos punire debet secundum sui criminis exigentiam. Postea Romanus Pontifex in fine ostendit, quas pœnæ debent pati illi, qui occidūt Cardinales, & q iudices seculares vltra istas pęnas in hoc capitulo contentas debent istos malefactores occidentes Cardinales, vel detinentes inuitos, vel incarcerantes punire pœnis legalibus secundum q leges ciuiles imposuerunt. Item præcipit Papa hanc constitutionem obseruari, & contrafacientibus pęnam imponit. sequitur textus. Læsæ maiestatis. Crimen læsæ maiestatis committit non solum machināns in mortē principis, sed etiam machinans in mortem suorum consiliariorum sibi assistentium. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiestatis. ideo machinans in mortem Cardinalium, est reus istius criminis. Diffidatus & sic auctoritate istius cap constituitur iustum bellum inter ipsum criminosum & Christianos respectu Christianorum, nō autem respectu sui. Intestabilis actiue & passiue, id est, nō potest facere testamentum, nec aliquid accipere de testamento. vt sequitur Desertæ, id est, debent manere in perpetua ruina, vt sit perpetua memoria de ipso vt sequitur Postulandi Nam aduocatus esse non potest infamis: quia aduocādi officium, est laudabile officium

scil. l. laudabile. C. de aduocatis diuersorum iudicum. Secus est de officio procuratoris. Nam infamis potest esse procurator. Dispensationis, quædam comminatio, nam Papa nō pôt sibi imponere legem. Incurrat. Et iste est casus specialis, in quo quis incurrit ipso facto sententiam excōmunicationis: licet nō iniecerit manus in clericos, regulariter §. ca. si quis suadente. 17. qō. 4. Accensis & extinctis, ac in signum maledictionis æternæ, q̄ Deus dedit Dethan & Abiron ī terrā proiectis. In mortis articulo cōstituti. Nam in articulo mortis possent absolui a simplici Sacerdote. Idonee, id est, cauere debent, q̄ æquo animo sustinebūt pœnam sibi imponēdā. Non negetur licet dictum sit, q̄ nullus debet sibi in iudicio respondere: tamen impleta pœnitentia poterit prosequi iniuriā suam, vel lucrū, uel pro contractib. post pœnitentiam celebratis poterit conuenire suos debitores. Suadebunt. Dictū fuit s. quod non solum cōmittētes prædicta puniuntur iā dictis pœnis; sed etiam eorum posteriores descendētes per lineam rectā... Sed quid de linea transuersali, ut sunt filij fratrum, utrum Papa poterit illā pœnā extendere ad collaterales? Dicit, q̄ sic: sed collaterales non incurrunt pœnam ipso facto. Ediderunt. l. si quis in hoc genus sacrilegij. C. de epis. & cle. Priuata, vult dicere si delictum sit perpetratum: immediate debent ēps & rectores ciuitatis insurgere contra tales, sm quod leges ordinauerunt, vt in d. l. si quis allega. Et si non fecerint, incurrunt ipso facto sniam excommunicationis, & ultra debent priuari sede Episcopali, vel Archiepiscopali, & nihilominus sit interdicta ciuitas.

†Vide p̄cessū bullæ in Cœna Dñi §. 11. & de materia tex. Hierony. de tor quodā, q̄ sepeties ī s. consil. Anton. de But.

†Vide Deci in c. 2. de offi. deleg.

†Diffidare, bannire q̄ signi... docet Ange. de Perus. cons. 14. Gem. in c. 1. de hom. li. 6. & Pet. Goldo. in Authē. Gazaros. de hæ...

cis[a] † recordationis Honorij Papæ III. prędecessoris nostri vestigijs inhęrentes,[b] quibusdam additis & detractis[c] de communi fratrum nostrorum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus: Vt si quis deinceps in hoc sacrilegij[d] genus irrepserit, q̄ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem[e] fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit,[f] aut ceperit, vel socius[g] fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit,[h] aut consilium † dederit vel fauorem,[i] aut postea receptauerit,[k] vel defensauerit scienter eundem: sicut reus criminis læsæ maiestatis perpetuo sit infamis, diffidatus, † nihilominus, & bannitus; sit intestabilis, ut nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex testamento, vel ab intestato vocetur: quatenus ab omni successione repulsus, publicaque repulsa confusus, minus inueniat suæ malitiæ successorem: fiant † habitationes eius desertæ: & vt non sit, qui eas īhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam: & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus respondere in iudicio teneatur: quidquid etiam in bonis inuenitur ipsius, fisci, vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur, & sua.[l] Si qua vero feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus ecclesijs obtinet, sit eis ipso iure priuatus: quæ sic libere ad ecclesias reuertantur, quod ecclesiarū rectores de ipsis

(Prima gl. summando diuidit.)

a ¶ Felicis.] In prima parte punit Bonifacius insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis socios usq; ad § Quod si quis, vbi punit eorum filios & nepotes, & hoc vsq; ad § præsenti, ibi ipsis insecutoribus pœnam addit usq; ad §. Cum autē. ibi ponit, q̄ satisfactionem cum absoluentur facere debeant, & quid per absolutionem consequantur vsque ad §. illud: ubi tractat de nudis consiliaris, vel simpliciter fauentibus huic crimini, vsq; ad §. Cęterum, vbi ad collaterales permittit has pœnas extendi vsque ad §. Præmissis, ibi ponit de insequentibus clericos, vel religiosos familiares Papę, vel Cardinalium usq; ad § Si quis. vbi ponit de occidentibus Cardinales vsq; ad § Per hoc vbi dicit, nihilominus potestates seculares pœnis legalibus contra tales uti debere, & hanc constitutionem... facere obseruari, & contrafacientib. pœnam imponi.

b ¶ Inhęrentes.] ad idē sup. de iur. calum. c. 1. cum sim.
c ¶ Detractis.] ad idem sup. in procemio huius lib.
d ¶ Sacrilegij.] quod tanto maius esse censetur, quanto persona, quæ patitur, maior est, de pœniten. distinct. prima. aut facta. C. de episcop. & cler. l. si quis in hoc, & inf. eod. § præmissis. Allega Archidiacon. quod not. 12. quæst. quinta. capit. secundo. & quod habetur ea. causa. q. 1 mouet. De multiplici sacrilegio tractatur. 17. quæst. 4. capi. sacrilegium: & cap. sequentibus.
ADDITIO. Et notatur sup. eo. ca. sacrilegium, & quamplures ipsius species ponit hic Arch. quem vide. Io. And.
e ¶ Cardinalem.] contra percutientes, capientes, & bannientes episcopos prouisum est hodie per clemen de pœnis. si qs suadente.
f ¶ Percusserit.] hoc intellige in illo, qui non iure hoc facit, quia non se defendendo: tunc. n. cessaret pœna. sup. de homic. significasti 2. de sent. excomm. si vero, non enim tunc peccat, cum auctoritate legis id faciat. 23. q. 4. qui peccat.
g ¶ Socius.] cum. n. cum committitur per facinus, pari pœna punietur. C. de episc. & cleric. l. sed quemquā in fi. & de hoc. 1. q. 1. notum, & sup. de off. deleg. c. 1. sup. de senten. excommunica. quantæ. 23 qō. vlti. cap. vlti.

(Glo. seq. ponit duas lecturas & primam approbat.)

h ¶ Ratum habuerit.] intellige hoc, si eius contemplatione, uel nomine sit factum, vt inf. de reg. iur. ratum quis, & inf. de senten. excom. cum quis 2. respon. Alij contra, dicentes hoc speciale, q̄ pœna locum habeat in ratificante, licet non fuerit suo nomine gestum, sed credo standum regulæ.
ADDITIO. Idem Archidiac. qui hoc prolixe prosequitur.
i ¶ Fauorem.] non nudum nec simplicem: quia de illis ostendit inf. §. illud. Idem Arch.
k ¶ Receptauerit.] pari n. pœna sunt puniendi pessimi receptatores, sine quib. delinquentes diu latere non possunt. ff. de recep. l. 1. C. de iis qui la. occul. l. 1. & 2 nisi a essent consanguinei vel affines ff. eo. tit. l. 2.

(Gl. seq. recitetur per contrarium.)

l ¶ Damnentur & sua.] regulariter contra: quia bona damnatorum transeunt in hæredes, & non in fiscum. C. de bonis damnatorum Authen. bona, sed hic fallit in hoc crimine læsæ maiestatis, C. ad legem Iuliam maiestat. l. quisquis. & est canonizata sexta quæstione, capit. quarto ergo §. verum, & in crimine hæresis supra eodem libro de hæreticis. cum secundum, & in casibus ibi positis.

†Vt Ioan. Mon.

a Excipit a paritate pœnę. nā vt dicit lex illa nō absoluuntur, nec tā seuere puniunt exceptionei. lo. And.

ADDI-

pro sua voluntate disponant.[a]

¶ Quod si quis prædictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes per rectam lineam[b] descendentes, beneficiatum seu beneficiatos quouis beneficio, etiam si pontificalem[c] adeptus vel adepti fuerint dignitatem, sint eis ipso iure priuati: spe promotionis omnino sublata. Nulli præterea talium filiorum atque nepotum ex virili[d] sexu descentium ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus: Sit eis postulandi negata facultas: sit notarie † iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum. In iudicijs eorum assertio contra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus; sit ad beneficium[e] vel officium ecclesiasticum denegatus accessus: † & (vt magis famosa sit eorum ifamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus: nulla porta pandatur eisdem super aliquo præmissorum, omni † spe despensationis adempta.

¶ Præsenti nihilominus adiicimus sanctioni, vt ex insecutione[f] prædicta, sicut ex iniectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat: & tam insecutor, quam alij supradicti tanti mali participes, quandiu in sua contumacia perdurarint, singulis diebus Dominicis & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatum, & dioecesum vicinarum[g] † excommunicati publice denuntientur; † nec ab alio, quam a Romano Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere: nisi dumtaxat in mortis † articulo[h] constituti.

¶ Cum autem fuerint absoluendi: primo sufficienter, & idonee[i] caueant; quod inferendæ pœnę parebunt, & auxiliante Domino pœnitentiam peragent iniungendam. Deinde per omnes illius loci ecclesias principales, vicinorumque locorum, diebus Dominicis & solemnibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publice fustigentur: ituri postmodum vltra[k] mare, & ibidem actori pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reuersuri absque Sedis Apostolicæ licentia speciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio absolutionis obtento, indulgeatur ei licentia, vt suam, & suorum iniuriam prosequatur:[l] & debitorum illorum, quæ contracta fuerint † de postmodum acquisitis[m] repetitio non negetur.

¶ Illud autem non duximus omittendum, quòd si quis fuerit in præmissis nudo consilio, aut simplici[n] fauore culpabilis, iudex in talem

---

ADDITIO. Dicit Io. Mona. quod propter immēsitatem criminis non putat locum esse distinctioni. l. 3. ff. de interdi. relega. quæ distinguit inter paterna, & acquisita. Io. And.

a ¶ Disponent.] illis non vocatis, etiam si de facto possiderent. sup. eo lib. de præb. licet 2. & hoc sonat. ver. si. libere. sup. positus.

b ¶ Per rectam lineā.] de collateralibus n. tractat, infra §. cæterum.

c ¶ Pontificalē.] aliàs enim tales non includebantur, nisi fuisset de ipsis expressum, ī. de concel præb. dilectus. ad idē ī eo. libro de hære. Inquisitores. & inf. de sent. excom. quia periculum. Io. And.

d ¶ Virili.] intelligebatur. nisi aliud fuisset expressū. ī. c. proxi.

e ¶ Beneficium.] de dignitate. ī. dixerat, hic de beneficio dicit idem.

f ¶ Insecutione.] de percussione & captio ne non erat dubium: sed de insecutione hic specialiter statuitur hæc pœna.

ADDITIO. Et facit ad no. de pœn. distin. prima. si quis pulsatus cum enim in speciale pœnam hoc inducatur, quod insequens sit excōicatus: eius contrarium est regulare, quod insequens, & vibrans nō tamē percutiens clericum excommunicatus non sit. & idem Archi. 16. q. 4. sicut g. Io. And.

[Glo. seq. quæstionē soluit.

g ¶ Vicinarum.] quæ sint loca vicina, dico iudicis arbitrio quo ad hoc relinquendū. & possent dici vicina non distantia vltra duas dietas vulgares. sup. de resc. nonnulli. vel legales. sup. eo li. de præbē. præsenti. §. locatū. vel non distantia vltra vnam dietam. supra eod. lib. de rescrip. statutum. vel infra prouinciam, su-[illegible]

pra de elect. coram. arbitretur ergo in hoc bonus iudex.

ADDITIO. Vel infra finitima, & propinqua. secūdum Archi. facit pro eo de pœn. si quis suadente. versi. quod si terra. in cle. specialiter autem alleg. 2. q. 5. si episcopus 65. dist. c. si. Io. And.

h ¶ Articulo.] simile 17. q. 4. si quis suadente, de oth ord c. pasto ralis. cum simil. bus. Io. And.

i ¶ Et idonee.) scilicet per pignora, vel fideiussores mand. l. si mandeto §. Paulus re spōd t. aliàs verbum cautionis nudā promissionem continet. C. de verb. sign. sancimus, sed si hoc casu sufficientem cautionem dare non posset, dabit iuratoriam, vel cauebit sub hypotheca suarum rerum.

(Idem Ioann. Monachus.) C. de episco. & cler. in auth. generaliter, & ff. ut leg. not. caue. l. filio in fine & facit quod dixi sup. eo lib. de viu cap. secundo, & quod not. sup. de dote post diuor. resti per vestras. Io. And.

k ¶ Vltra mare.] & si Christiani nihil haberent vltra mare, esset hæc pœna in aliam commutāda ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. 1. responso. ff. ad l. pompe. de parri. l pœna.

ADDITIO. Idem Archi. 1. con. alleg. not. 8. distin. presbyter de vo. c. Io Mona. dicit idem, & allega. ff. de admini. re. ad ciui. pertit. legatum. Io. And.

l ¶ Prosequatur. 4 q. 6. omnibus

m ¶ Acquisitis.] quia prius acquisita erant confiscata.

ADDITIO. Ad hoc ff man. l. si mandauero §. si is cuius. Ioan. Mona.

n ¶ Simplici fauore.] nudum cōsilium, uel simplex fauor intelligitur illi†, qui ad maleficium faciendum nihil adiecit.

---

† In vulgatis codicibus legit, notorie.

† al. ascensus.

† al. omnino.

† Loca vicina quæ dicant vide per Alex. consil. 57. lib. 3.

† al. nunctientur.

† Qm in mortis ar. nulla est seruatio; atq; ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitētes a quibus uis peccatis, & censuris absoluere pnt. ita Coc. Trid. ses 14. c. 7. tit. de casuū reseruatione.

† al. ita ni hil adduxit.

pœnam metiatur ex culpa, vt secundum, quod excessus exegerit, vindicta procedat.

¶ Cæterum, quia dignum est, vt nefandi ratione flagitij, vltionis seueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentetur: Statuimus, vt ad collaterales, fratres videlicet, nepotes, & pronepotes talium possit [a] extendere pœnas in huiusmodi nostra constitutione contentas circumspectio Romani Pontificis prout circunstantiæ rationabiles suadebunt.

¶ Præmissis etiam dignum censuimus annectendum, vt si quisquam aliquo prædictorum [b] excessuum quemquam de clericis, vel religiosis nostræ familiæ, vel Cardinalium afficere forte præsumpserit, proportionetur pęna delicto: ita quod vindicta ex æquo excessu respondente, ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei, vel nostra seu fratrum nostrorum reuerentia non coercet. [c]

¶ Si quis vero per se, vel per alium occiderit Cardinalem, quod absit) vel dederit causam [d] mortis, vltra quam præmissa continent, sic in eum potestas iurisdictionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, quod contra vitæ subsidium, mortis solatium inuocet, viuens pœnæ non culpæ, vindictæ speculum non offensæ.

¶ Per hoc quoque secularibus Potestatibus non adimimus [e] facultatē vēdi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos catholici principes ediderunt. Quis enim locus regiminis poterit esse tutus: quis rector securitatę gaudebit, si Romana Ecclesia (quæ omnium Ecclesiarum disponente Domino caput est & magistra,) casibus istis subijcitur? si eius filij specialis huiusmodi periculis exponuntur? Quem Ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moueret? Porro si filius est, dolebit, si fidelis, matre fidei læsa, lędetur: Quapropter si Princeps, Senator, Consul, Potestas, vel alius dominus siue Rector contra præsumptores prędictos præsentis constitutionis tenorem non fecerit obseruari; tam ipse, quam officiales ipsius infra mensem, postquam res ad notitiā eorum peruenerit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas vero quæuis alia pręter vrbem, quæ talia facienti, vel facientibus seu præsumentibus, in his consilium, vel auxilium dederit aut fauorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos Pontificali, & supra sit eo ipso dignitate priuata, [f] & nihilominus remaneat interdicta.

TITVLVS X.

De pœnitentijs, & remissionibus.

¶ Innocentius quartus in Concilio Lugdunensi.

¶ Quæstores non citant aliquos, licet eos monere possint. Et in concedendis indulgentijs non excedant Archiepiscopi statutum Concilij generalis. hoc dicit. Zenz.

Roma-

---

a ¶ Possit extēdere.] quędā iudicatio sup. co. lib de rescrip. cap si nam & præter hanc permissionem, Papa eo modo id pō terat, cū non habeat imperiū par in parē, sup. de electio. innotuit Io. And.

b ¶ Aliquo prędictorum.] scilicet insecutionis, captionis, aut percussionis, aut societatis horum criminum.

c ¶ Coercet.] ī. de vita & honest cleri. vt clericorum.

d ¶ Causam.] proximam, nō remotam: quod dic, vt sup. de hom. de cętero de testibus sicut. [Idē Archidiaconus.]

[Glo seq. alleg. vnā cor. obijc. & soluit, & arguit.]

e ¶ Adimimus.] cō cor. C. de sacrosf. eccl. l. placet. [canonizata 16. q. 1.] vbi primo p ecclesiasticum iudicem, secundo per secularem quis punit, & sic in casu nostro pp criminis horrorē: t est. n. regulariter secus, vbi criminaliter agitur, sup. de accusat. de his vbi de hoc. & secunda. q. 5. habet hoc proprium. sunt enim paria, aliquem esse absolutū, vel cōdemnatum, & solu sse ff. de except. rei iudic. si quis cum totum §. plane. & facit hæc decre. ad id, quod not. sup. de iudi. at si clerici. in gl. penult.

[Gl. seq. alleg duas concor. & spectaliter duas rōnes reddit.]

f ¶ Priuata.] simile. 25. q 2. ita nos, & ī. eo. lib. de elec. vbi periculum. §. ciuitas a excipitur autē ciuitas Romana ab hac pęna: si cum ipsa in hoc puniretur, priuarentur etiam interiores eccl'siç cū totius orbis Eps sit Romanus Pontifex & pter ea ibi promptiorem habemus iudicem. C Papam, qui huic rei potest ad hibere remedia, & pœnas imponere. ad hoc opti- me. C. de ijs, qui ad eccl. confug l. vlti in principio.

¹ al. loquēdo de laicis vt ēst se ordo ꝯcurrēdus. 17. q 4. de presbyteris coiū 24. qō. 5. sunt quædam. Io. And.

a Alleg de hęreti. ad abolēdā in tin. sed ibi nō est priuata: sed priuari iubetur. Ioan. And.

DE PÆNITENTIJS, & remissionibus.

¶ Dictum fuit sup. ti. prox. de pœnis imponendis in foro contentioso: nūc autem dicendum est de pęnis imponēdis in foro pęnitentiali: verū quia pœnæ in foro pęnitentiali remittūtur per pęnitentias, & remissiones: ideo post titulum pręcedentem annectitur titulus de pęni. & remiss. Quæritur, quæ pęna veniat imponēda pro quolibet peccato mortali? Dicendū, quod licet olim illa pœna esset taxata a canonibus: tamē hodie istud est relictum arbitrio confessorum, seu presbyterorum in cap. Deus, qui eod. tit. in antiq. tamen non debet cōfessor esse nimis arctus: nec nimis largus in imponenda pęnitentia: quia pęnitentiam debet imponere ad arbitrium boni viri, & non pro libito suæ voluntatis, vt dicit Panor. in cap. ex parte de consti in ant. & c. Quin tauallis. de iureiurā. in antiq.

Continuatio Dñi Helia.

Roma-

Romana.]Sunt tria dicta: Primum & tertiū inhibitorium. Secundum commissorium: ibi, Super benigna. Tertium: ibi, In concedendis. Io. And.

¶ Licet Archiepiscopus possit remissiones seu indulgentias ɔcedere nō solū ijs, qui sunt in diœcesi sua particulari, sed ēt illis, qui sunt in tota sua prouincia: nō tñ potest excedere numerum indulgentiarū sibi a iure taxatū.

CASVS. Cum Ecclesia Rauē. magnis ędificijs & structuris indigeret: archiepūs Rauen. videns, ꝙ fruct' Ecclesiæ Rauen. non sufficerent ꝓ isto ædificio cōplendo, voluit mittere quæstores per totā suā prouinciam pro colligēdo eleemosynas fidelium: & vt Christi fideles essent magis īclinati ad dādum, & ɔtribuendum illi Ecclesiæ, voluit ipse epūs eis impertiri de thesauro Ecclesię, remittendo partem pœnitentiarum iniūctarum omnibus, & singulis porrigentibus manus adiutrices ad ipsum opus complēdum: sed timens, quod suffraganei sui nollent admittere istos quæstores ad officium quæsturæ, dedit quæstoribus potestatem citandi suffraganeos nolentes eos benigne recipere in suis diœcesibus, vtrum possit? Respondet, quod non: sed potest eos monere charitatiue, vt inducant populum ad porrigendum manus adiutrices pro isto opere pro complendo. Sed quæritur quas indulgentias siue quem numerum dierum poterit indulgere archiepiscopus, vtrū possit dare indulgentias pro libito suę voluntatis? Respondet ꝙ non sed solum ſm ꝙ est statutum in concilio generali in cap. cum ex eod. tit. in antiq. videlicet remissionem 40. dierum. & in hoc æquiparantur Episcopi, & Archiepiscopi: nam Episcopus potest similiter concedere 40. dies indulgentiarum. Not quod carens iurisdictione, non potest committere potestatem citandi sibi non subditos: nam hic Archiepiscopus non est iudex subditorum suffraganei: ergo non valet talis cōmissio. Not ꝙ licet archiepiscopus non habeat iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum in foro contentioso, & hoc in prima instantia: tamen in foro pœnitentiali potest exercere iurisdictionem, eis concedendo remissiones, & indulgētias. Nota, quod licet subditi suffraganeorum archiepiscopi admittant quæstores ipsius archiepiscopi non propter hoc efficiuntur de iurisdictione archiepiscopi ita ꝙ eos poterit punire: secus si mitteret nuntios pro exercendo iurisdictionem suam contentiosam: quia tunc posset punire impedientes iurisdictionem suam. ℑ. tit. prox. c. 1. Nota si quæstores veniant ad Ecclesias parochiales pro petendo, & colligendo charitatiua sua subsidia fidelium, si rectores ecclesiarum parochialium nolant eis permittere, vt declarent indulgentias suas, & vt conuocent populum ipsi sunt puniēdi: & hoc verum, dummodo isti quæstores compareant debito modo cum litteris Apostolicis, vel diœcesani loci: & hoc quando faciunt quęstum pro alijs, secus si pro se ea cum ex eo. tit. in antiq Not. quod archiepiscopus non potest indulgentias concedere vltra numerum taxatum in Concilio generali, videlicet in dicto cap. cum ex eo. Sunt tamen aliqui archiepiscopi, qui habent speciale priuilegium & indultum, vt possint concedere indulgentias vltra 40. dies: Nam archiepiscopus Tholosanus potest concedere indulgentias vsque ad centum dies. Et dicit Panor. in dicto cap. cum ex eo, eod. tit. in antiq quod quando quis lucratus fuit indulgentias, est in arbitrio suo, an velit interpretari istas indulgentias in hoc seculo, vel reseruare ī futuro, vt ponamus, ꝙ pro excessib. meis est imposita mihi pœnitentia, vt ieiunarē 40. diebus: episcopus contulit 40. dies indulgentiarum omnibus porrigētibus manus adiutrices ad tale opus: possum in hoc seculo accipere istos 40 dies, vt non ieiunem: sed consuluit Panor. vt fiat reseruatio in purgatorio: quia ibi pœnæ sunt multo grauiores, quam sint pęnæ huius seculi.

† Prædicatores, quęstuarios oīno sustulit Cōcil. Tridē. sess. 5. de refor. c. 2. ī fi. & sess. 21. de ref. cap. 9.

CAP. I.

Romana Ecclesia; & infra. ¶ Quæstoribus † autem fabricę [a] Remen. Ecclesiæ, Remensis Archiepiscopus, seu eius officiales citandi suffraganeorū ipsius Ecclesiæ subditos (quos ijdem quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint,) vt super hoc [b] compareant coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem. [c] Super benigna vero ipsorum [d] receptione, ac subuentione ipsi fabricæ facienda, possunt eosdem suffraganeos, & alios Christi fideles Remensis prouinciæ [e] charitatiue mouere. [f] In concedendis quoque indulgentijs non excedat Remēsis [g] Archiepiscopus statutum Concilij † generalis. [h]

† Scilicet cōcilij Lateranen. sub Inno. III. c. 62. refert in c. cum ex eod. extra de pœ. & remiss.

Bonifacius VIII.

¶ Concessio generalis confessoris non tangit Episcopo specialiter reseruata, nec obstante consuetudine potest quis sibi eligere confessorem. hoc dicit. Zen.

CAP. II.

Si EPISCOPVS suo

[Primæ glossę principium & finis respōdet per quæst. vel obiectionem.]

a ¶ Fabricæ.] quia ɔferentibus ad opus fabricæ dari solent remissiones, ideo de his quæstoribus in hoc tit. posuit. Quis aūt teneatur ad opus fabricæ, dic vt sup. de eccl. ædi. c. 1. & c. de his. sed cum quarta fabricæ, & clericorum subsidia non sufficiunt: fieri solet ad prædicta, sicut & alia pia loca eleemosynarum collectio. ad hoc sup. eod. lib. de sta. reg. c. vno, ad fi.

ADDITIO Quarta fabricæ pertinet ad ordinationē Episcopi 12. q. 2. vobis. & c. vulteranæ. 10. q. 3. vnico. vbi de hoc secundum Archid. Io. And.

b ¶ Super hoc.] s quod resistunt, vel parere nolunt.

c ¶ Potestatem.] sicut nec possunt foraneos officiales statuere propter citationes faciendas, vt sup. eo. lib. de offi. ordi. Romana.

d ¶ Ipsorum.] quęstorum.

e ¶ Prouinciæ.] quasi velit notare, quod indulgentia non prosit ijs, qui subiecti non sunt, quod dic, vt supra eo. tit. quod autem.

f ¶ Monere.] & remissionum & indulgentiarum litteras concedere, vt sup. eo nostro. Et est casus in quo archiepiscopus iurisdictionem habet in subditos suorum suffraganeorum. alij not. de offi. ord. pastoralis, & 19 q. 3. cap. 2.

ADDITIO. Dicit hic Archid. quod confirmatus in Episcopum non sacerdos, istas indulgentias concedere non potest, nec capitulum vacante sede. In contrarium alleg. sup. eo, lib. de sup. negl. prala. si Episcopus, & c. ecclesiæ. vbi dicitur, ꝙ capitulum vacāte sede administrat in spiritualibus. vide quod scripsi de excel. prala. accedentibus, in antiq Io. And.

g ¶ Remensis.] vel alius quilibet. sup. e lib. de offi. ord. Romana in fi sup tit. prox. c. 1. in fine

h ¶ Generalis.] eo. cum ex eo. & si excesserit, non valet ℑ. eod. c. vlt. Io. And.

Si Episcopus.] Primo ponit dictum, cuius rationem subdit: ibi, Cum in generali. Secundo consuetudinē reprobat: ibi, Nulla quoque. Io And.

† Si Episcopus subdito suo ɔtulerit facultatem eligendi confessorem doctum, & idoneum, qui eum possit absoluere ab omnibus peccatis, non poterit confessor a casibus episcopalib. absoluere, nec valet consuetudo,

vt quis

ſubdito [a] conceſſerit; vt ſibi poſſit idoneum [b] eligere confeſſorem: ille, quē is elegerit, in caſibus qui eidem Epiſcopo ſpecialiter reſeruantur, [c] † nullam habet penitus poteſtatem. Cum in generali conceſſione illa non veniāt, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie cōceſſurus. [d] Nulla quoque poteſt conſuetudine [e] introduci, quod aliquis præter ſui ſuperioris licentiam, confeſſorem ſibi eligere [f] valeat, qui eum poſſit ſoluere, vel ligare. [g]

vt quis pro libito ſuæ voluntatis ſibi eligat confeſſorē.

¶ Pro intellectu huius c. eſt præſupponendum illud, quod habetur in c. omnis vtriuſque ſexus. eo. tit. in antiq. licet olim omnes ſacerdotes recepẽrint eandem poteſtatem, & miſſam, ita ꝙ non erant parochię diſtinctę: tamē propter quaſdā diuiſiones inter Apoſtolos & diſcipulos, & poſtea inter ſacerdotes fuerunt diuiſę & diſtinctę parochię, & territoria in foro pœnitentiali, ſicut in foro contentioſo.

¶ Item ſecundo eſt præſupponendum, ꝙ poſtq̃ fuit facta illa diſtinctio parochiarum, fuit ordinatum, ꝙ quilibet teneretur confiteri proprio ſacerdoti & non alteri, & ſi alteri confiteretur, non teneret abſolutio. quia ſententia a non ſuo iudice, eſt nulla, c. at ſi clerici. de iud. in anti.

¶ Item tertio præſupponendum eſt, ꝙ quis dr̃ habere plures proprios ſacerdotes, ſ. rectorem eccleſiæ parochialis, epiſcopum, legatum, & Papam, qui habet generalem curam omnium Chriſtianorum, & ſufficit habere licentiam ab altero iſtorum: Mendicantes uero ſunt delegati a Sede Apoſtolica, per cle. ſuper cathedrā. de ſepulturis, in clem.

CASVS. Cum haberem meum curatum ſuſpectum ex certa cauſa: vel videbam imperitum, & nolebam ſibi confiteri, acceſſi ad epiſcopum meum, vt daret mihi poteſtatem eligendi confeſſorem: vnde epiſcopus dedit mihi facultatem eligendi confeſſorem ſub hac forma per verba generalia, Damus tibi facultatem eligendi confeſſorem idoneum, qui te poſſit & ualeat abſoluere de quibuſcunq; peccatis tuis: non tñ appoſuit iſtā clauſulam, ēt nobis reſeruatis. vtrum per iſtam facultatem videatur eps̃ dediſſe licentiam abſoluendi de caſibus epiſcopalibus? Rñdetur ꝙ non: ſed iſte confeſſor meus habebit illam poteſtatem, q̃ haberet rector meus parochialis. Sed quid, ponamus ꝙ longo tēpore fuit obſeruatum, vt quilibet ſibi eligeret confeſſorem pro libito ſuæ voluntatis: an valeat talis conſuetudo? Rñdetur, ꝙ non. Nō ꝙ quis tenetur confiteri proprio ſacerdoti: nec valeret contraria conſuetudo. & in hoc addit iſtud c. ad c. omnis vtriuſq; ſexus allegat. l. vt non valeat contraria conſuetudo.

¶ No. ꝙ epiſcopus eſt generalis rector ſuæ diœceſis, ideo poteſt concedere facultatem alicui, vt poſſit eligere ſuum confeſſorem: quia concurrit cum quibuſcunq; rectoribus ſuæ diœceſis. No. ꝙ epiſcopus concedendo facultatem, vt poſſim eligere confeſſorem idoneum, q me poſſit abſoluere de quibuſcunque peccatis meis: no vr̃ dediſſe poteſtatem eligendi confeſſorem, qui me poſſit abſoluere de caſibus Epiſcopalibus. Sed quid de rectore parochiali? ponamus quod meus rector parochialis dedit mihi facultatem eligendi confeſſore idoneum: vtrum poſſim eligere ſimplicem ſacerdotem, vel vtrum ſit neceſſe, vt eligam ſacerdotem habentem ſimplicem poteſtatem, videlicet curam animarum? Rñdetur, ꝙ ſi rector meus parochialis det mihi ſimpliciter facultatem eligendi confeſſorem, tunc non poſſum confiteri ſimplici ſacerdoti, ſed requiritur, ꝙ talis habeat curam animarum. Sed qñ meus rector dat mihi licentiā confitendi tali ſacerdoti, quem ſibi nomino, tunc poſſū tali ſacerdoti confiteri. quia meus curator facit illum delegatum. c. ſi. de offi. & pote. iud. deleg. in anti. c. omnis vtriuſq; ſexus allegato.

No. ꝙ poteſtas dandi licentiam confiteri peccata dependet a ſuperioritate: vnde concedens debet eſſe ſuperior illius, cui concedit: ad hoc eo. tit. omnis.

No. finaliter, ꝙ habens auctoritatem eligendi confeſſorem, debet eligere idoneum, & ſi non eligit idoneum, vr̃ eſſe in culpa. Dom.

[Glo. prima exponit, quærit, argũ. negatiue, & ſoluit contrarium.]

a ¶ Suo ſubdito.] puta Archidiacono, Archipresbytero, Abbati, Priori, vel ſimilibus perſonis, q̃ immediate ſubſunt epĩs. Quid dicemus de inferiorib. puta laicis parochianis certę parochię, nunq̃d illis eps̃ poteſt licentiam dare, vt ſibi confeſſorem eligant? vr̃ ꝙ nō ſup. eo. omnis. de pę. diſt. 6. placuit. de paro. nullus. Dic [1] ꝙ quilibet de diœceſi pōt recurrere ꝑ pęnitentia & ad proprium ſacerdotē, & ad epm̃, vel archipresbyterum cathedralis eccleſiæ: qui quo ad hoc eſt vicarius epĩ, vt ſup. de offi. archipr. officium. [vide ꝙ ibi dixi.] Vnde credo ꝙ ſufficiat alterius licentia, ſ. uel epiſcopi, vel parochialis ſacerdotis.

ADDITIO. Vide quod no. in cle. de priuile. religioſi. in glo. ſuꝑ uer. Io. And.

b ¶ Idoneum.] qui ſciat circunſtantias conſiderare, & diuerſis medicamentis uti ad ſanandum ęgrotum. ſupra eod. omnis. de pœn. diſt. 6 qui vult. de homicid. ſicut dignum.

[Gl. ſ. q quærit, qui ſunt caſus, & octo exprimit.]

c ¶ Reſeruantur.] ſed qui ſunt illi caſus? [2] Dic quod abſoluere excommunicatos maiori excōicatione, non competit ſimplici ſacerdoti, ſed epō, vt ſup. de ſen. excõ. nuper. Imponere pœnitentias blaſphematoribus Dei & Sanctorum, ſup. de cle. male c. 2. Sortilegiis ſup. de ſorti leg. c. 2. Commutatio quorumlibet votorū, vt ſup. de vo. & vot. redemp. c. 1. Diſpoſitio male ablatorū incertorū, vel certorum, qñ non extant hi, quib. facienda eſt reſtō. ſup. de iud. cum ſit. [Et ibi hoc tenet Hoſt. ſecun. Archi. Contra ſup. eo. lib. de teſta. c. 2. ut ibi dixi ſuper ver. libere.] Pœnitentia matrimoniorum clandeſtine contractorum, vel contra interdictum Eccleſiæ per Epiſcopos ſolet imponi, ſupra de clandeſt. deſponſ. cum inhibitio, & de matrimonio contracto contra interdictum eccleſ. c. pit. primo, & vlti. Solent epiſcopis reſeruari pęnitentiæ omnium publicorum enormium criminum, oppreſſionis filiorum ex propoſito vel ex caſu, cuiuſcunque homicidij, falſi teſtimonij, uel falſi inſtrumenti, periurij, inceſtus, corruptionis monialium, coeuntis cū brutis, & his ſimilia. ad hoc 50. diſtin. miror: &c. in capit. 33. quæſtione ſecunda. quicunque cum ſimilib. caſibus. vt not. Hoſtien. in ſum. huius ti. §. cui confitendum ſit in fi. 4. col.

ADDITIO. Vide per Ray in ſum. huius titu. §. item nunquam parochialis per Guli. ſatis in repertorio eod. tit. §. ſequitur videre. Io. Mona. tract. in decret. ſuper cathedram hodie innouata in cle. de ſepul. dudum. vide quod ibi not. verſi. per huiuſmodi. in glo. hoc intendit. Ioan. And.

d ¶ Conceſſurus.] ut inf. de regu. iu. in generali. cum ſuis concor. ad idem ſup. eo. lib. de off. c. ulti.

e ¶ Conſuetudine.] eſt. n. onéroſa eccleſijs, ideo non valet ſup. in antiq. de conſue. c. 2. & ex ea frangitur eccleſiaſticæ diſciplinę neruus, ſup. de conſue. cum venerabilis. etiam eſſet hoc contra obedientiam principalis prę ſcribere: quod eſſe non poteſt. ſupra de præſcript. cum non liceat.

f ¶ Eligere.] epiſcopi, & archiepiſcopi, & ſuperiores, & inferiores ab epiſcopis exempti, hñt a iure licentiā, ꝙ idoneum confeſſorem ſibi eligunt: qui poteſt eos ſoluere & ligare. ſup. eo. tit. c. vlti.

g ¶ Ligare.] ideo dixit: quia, cuicunque uol, opoſſum cogñ.

† Vide Conc. Trid. ſeſs. 14. de ſanctiſſimo pniæ ſacrameto cano. 11.

1 Idē Pet. de Anch. & expreſſe Do. & Phil. ſecūdū quem bene facit cle. dudū, c. in eccleſiis. de ſepul. c. quęcunq; 10. q. 1. c. licet. ſup. d ſer. doctores I c. omnis vtriuſque ſexus.

2 Caſus Epīs reſeruatos reſeſerunt cōiter. Summarū cōpilatores.

confiteri peccata mea, petendo etiam salubre animæ consilium: sed ille non potest ligare vel soluere, ut hic vides. Sic dicimus de laico in necessitate: q possumus ei confiteri, sed ipse non pōt soluere: quia non hēt claues de pœn. dist. 1. quem pœnitet. (ver. tanta. & eadem verba habetur dist. 6. c. 1. post prin.) Et no. de off. ord. pastoralis. Io. And.

Ndulgētiæ.] Quia breue est nō diuiditur, & se summat.

¶ Et dicit Arch. quod quandoque indulgētia demonstrat remissionem pœnæ. 2. q. 3. c. si in fi. Quandoque concessionem gratiæ. sup. vt lit. pen. ca. fi. de priuil. dudum. Quandoq; dispensationē. 77. dist. c. vlti. in fi. & sup. de elect. dudum. Quandoque ius cōe. 35. quæ. 2. interfecto res, & 35. q. 5. de ince stis, vtrobique de hoc. Quandoq; ponitur p ucare uel operam dare: vnde dicit: Indulgere gulæ noli, quæ uentris amica est. Io. And.

† Vide B. Tho. in q. additis ad 3. par. qō. 26. ar. 5.

† Scilicet Later. sub Inn. iij. c. 26. & te serē in c. cū ex eo. ext. de pę. & remiss.

¶ Si episcopus in concessione indulgentiarum excedat Concilium generale, non valent indulgentiæ, hoc dicit.

¶ Idem.

¶ Decretalis, cum ex eo, in pluribus episcopis indulgentibus locum habet. h. d. Zen.

CAP. III.

Ndulgentiæ, [a] † quæ ab vno uel plurib. epis in Ecclesiarum dedicationibus, uel alijs quibuscunq; casibus [b] conceduntur: vires non obtinent, [c] si statutum excesserint Concilij [d] † generalis.

TITVLVS XI.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

CASVS. Certum est, q episcopi habent potestatem limitatam respectu indulgentiarum concedendarum: quia aliqui erant ita largi, q claues ecclesiæ contemnebantur, vnde limitata fuit eorum potestas: videlicet vt pro dedicatione ecclesię oēs, qui illa die porrigerent manus adiutrices, consequantur unum annum indulgentiarū: sed alias non possent episcopi concedere nisi 40. indulgentiarum dies. Sed ponamus, q eps aliquis fecit contrarium: quia in die dedicationis ecclesiæ dedit duos annos indulgentiarum: vtrum ualeant dictæ indulgentiæ? Rñdet Roman. Pontif. q non. Sed quomodo intelligitur, q non valent indulgentiæ? Rñdet gl. q non ualent in eo. q excedunt: quia numerus dierum est separabilis, & in separabilibus vtile per inutile non vitiat: sed in numero, quem non excedunt, valent dictæ Indulgentiæ. Dominicus de Sancto Geminiano dixit, q nō ualent etiam in eo, quod excesserunt in ignominia ipsorum episcoporum, qui excesserunt concilium generale ipsum contemnendo, sed Panor. dicit, quod valent vsque ad numerum taxatum. No. primo arg. q est licitum allegare sine certa determinatione quota legis, vel canonis, de quo per Io. And in c. vestra, de coha. cle. & mul. No. secundo arg. q factum contra legem prohibentem, est nullum: licet nō sit appositum decretum. Dominicus.

[Prima gl. dicit quid declaret.]

a ¶ Indulgentiæ.] declarat opinionem. no. sup. eo. tit. cū ex eo. Et reprobatur opin. Io. & Ber. ibi no. & approbatur opi. Host.

b ¶ Casibus.] ad pia opera: puta ędificationem vel reparationē ecclesię, refectionē, uel ędificationem pontium vel viarum, sustentationem hospitalariorum, vel similia.

[Gl. seq. quarit & soluit per tres rationes ponit opinionem contrariam, cuius rationi respondet.]

c ¶ Non obtinent.] quid dices: nunquid saltem, in eo, q poterant dare, tenebit indulgentia? Videtur q sic: quia regulariter utile per inutile non vitiatur. inf. de reg. iu. vtile ubi vide argum. de hoc pro, & contra. Præterea hæc est quædam liberalitas: & in liberalitatibus, vel donationib. dicimus q tenent pro parte vsq; ad legitimum modum, & in residuo non, vt de don. l. sancimus. 12. q. 2. si quos de seruis. Præterea hic agimus de re separabili, s. de numero dierum: ubi nō uitiatur utile per inutile. ff. de aqua quot. & æstiu. l. 1. § Trebatius. (Vide de censi. cum Apostolus super glo. quid ergo.) Et hoc uerum puto. 1 Alij contra. (scilicet Ioā. Mona.) dicentes in dulgentias in nullo tenere: quia qui priuilegio abutitur, perdit illud, 11. quæstio. 3. priuilegium cum similibus. sed non est uerum, q qui abutitur priuileg. o, perdat illud, licet mereatur perdere, sic dicit c. vn de principijs erit ęstimatio, quod dic, ut no. Inno. sup. de deci. suggestum. d ¶ Concilij.] generalis, sup. eo. cum ex eo.

1 Idē Archid. q & allega decrē. in pu c. um co. §. 1. in fi. eo. lib. 12. q. 5. q̄s Io. 17. q. 1. q. & 1. q. 4. nonne. de consecra. dist. 4. si nō sanctificatur in fi. & q ibi no. And.

¶ Innocentius IIII. In Concil. Gener. Lugd.

¶ Iudex, qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, inscriptis hoc faciat: & cām conscribat, & requisitus exēplum facta tradat infra mensem. Qui contrafecerit, p mēsem ab ingressu ecclesię, et diuinis est suspensus, & relaxabitur illa sententia per superiorem absq; difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & alias pœna condigna. Si sic suspensi celebrant vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quā a Papa. h. d. Io. And.

CAP. I.

CVM † MEDICINALIS

DE SENTENTIA EXCOMMVNICAtionis, suspensionis, & interdicti.

¶ Dictum fuit sup per discursum titulorū præcedentium de pœnis delictorū imponendis, tā in foro pœnitentiali, quam contentioso: verum quia excōicatio est pęna delicti, cum profertur a iure: qnq; pęna contumaciæ, cum profertur ab hoīe: ideo annectitur titulus de snīa excomm. & quia sententia excomm. suspensionis, & interdicti in nonnullis conueniunt: ideo annectitur titulus suspensionis, & interdicti.

VM medicinalis.] Primo ponit procemium: Secundo statutum circa excōicationem faciendā: ibi, Quisquis. Tertio pœnam non seruantis. ibi, Si quis. Quarto aggrauat, uel pęnas addit: ibi, Superior. Quinto, statutum prorogat ad suspensionis, & interdicti pœnas: ibi, Et hæc eadem. Sexto, cautos reddit illos, qui pœnam incurrunt: ibi, caueant. Io. And.

¶ Idem Io. Mon. sed Host. diuidit in septem de secunda faciens duas. Io. And.

CASVS. Fuit a nonnullis in Concilio Generali apud Lugdun congregatis expositum, q nonnulli prælati sæpe suos subiectos indiscrete excōicabant, & licet excōicatio ab initio fuisset introducta ad medicinam, tn̄ tendebat ad mortem: pp quod fuit supplicatum, quatenus concilium dignaretur de remedio prouidere opportuno: ideo statuit & decreuit concilium, ut iudices Ecclesiastici de cętero sint discreti in proferēda sententia excommunicationis; Et inter cætera statuit, quod nullus prælatus excommunicet subditum suum, nisi subsit causa rationabilis: & proferat sententiam in scriptis: non autem simplici verbo, seu verbotenus. Et in illa sententia exprimat causam, propter quam illum excommunicat, ut appareat, an illa causa sit iusta, vel

† Vide Cōci. Trid. sess. 25. de refor. c. 3. Et cur excōicatio dicat medicinalis luculēter docet Io. Roffensis aduersus Lutherū arg. & Co uar. in ca. alma mr̄. de sen. ex cō. lib. 6. ī initio.

vel iniusta: & vtrum sit digna excommunicatione. Itẽ decreuit ↄcilium, vt si excommunicatus petat tradi sibi copiam sñiæ excommunicationis ꝙ excommunicator hoc facere teneatur ĩ mensem, si fuerit requisitus. Sed ponamus, ꝙ aliquis iudex ecclesiasticus non seruauit tenorem huius capituli: quia protulit excõicationem simplici verbo seu verbotenus, vel etiam protulit in scriptis, sed nõ expressit causam rõnabilem dignam excõicatione: vel noluit tradere copiã excõicationis ipsi excõicato petẽti: an sit puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ statuit ↄcilium, ꝙ dicta sñia excõicationis tanquam iniusta relaxetur sine difficultate, idest, sine aliqua cautione de stando iuri, & sine expensis: etiã excõicator ↄdemnabitur excõicato in expensis occasione iniustæ excõicationis factæ. Item vltra hoc ipse excommunicator erit suspensus ab ingressu Ecclesiæ per vnum mensem: & si durante illo mense se ingerat diuinis, incurrit irregularitatem, a qua non poterit absolui, nisi per solum Papam. [Medicinalis,] quia plures rubore ↄfusi eo, quod videant se vitari ab alijs, & priuari legitimis actibus, reuertuntur ad bonum obedientiæ: & sic excommunicatio retrahit excõicatum a peccato ad bonum obedientiæ. [Contemnat.] licet excommunicatus sit in peccato: tamen si ↄtemnat excommunicationem, eius peccatum aggrauatur. [Scriptis.] si proferatur sententia sine scriptis, tenet sñia: alias non absolueretur excommunicatus, & tamen dicit littera, quod superior eum absoluet, ergo erat excommunicatus, tamen excõmunicatio erat iniusta, ideo punitur excõicator, vt sequitur. [Expresse] oportet, quod excõicator exprimat causam expresse, & non sufficit dicere, talem Titium ex causis rationabilibus in his scriptis excõicamus, sed requiritur, quod exprimat causam, propter quam illum excommunicat, puta quia talis fuit ↄtumax, & sua exigente ↄtumacia in his scriptis excommunicamus, vel sic dicendo, Talis recusauit facere tale quid, licet fuerit debite monitus, quare ipsum in legendo scriptis excommunicamus. [Publicum instrumentum] istud non est de necessitate, sed de ↄsilio, si excommunicatus petat copiam excommunicationis, vt petat ↄfici instrumentum, vt si excommunicator negaret se requisitum esse, quod excommunicatus possit probare requisitionem. [Animaduersione,] idest, pœna arbitraria, ex quo non est iure taxata. [Fulminare.] hoc est proferre indeliberate & indiscrete, sed quando plene deliberat cum discretis, dicitur proferre. Et hæc est differentia inter fulminare excommunicationem & proferre, tamen vnum sæpe ponitur pro reliquo. [Obseruari.] id est, vt proferatur in scriptis, apponatur causa rationabilis, & detur copia. [Sanctiones] imo efficiuntur irregulares. No. primo ex isto ca. quod iudex ecclesiasticus debet esse discretus in proferenda excommunicatione: & debet exercere officiũ corrigentis & medentis, ideo si iudex ecclesiasticus videat subditum suum non curare de excommunicatione: & sic videt excõmunicationem non proficere, non debet bonus iudex illum excõmunicare sana conscientia. sed debet in eum exercere aliam pœnam, scilicet captionem personæ, & pignorationem bonorum. Nam iudex debet in contumacem exercere pœnam, quam viderit magis timeri. Et ideo dicit Dominicus de Sancto Geminiano, quod si iudex ecclesiasticus ignorans conditionem ↄtumacis illum excommunicauerit, & videt, quod excommunicatio non proficit, quia excommunicatus non curat de excõmunicatione, debet illum absoluere iniuriam & communioni Ecclesiæ restituere, licet beneficium absolutionis regulariter non conferatur nisi pœnitenti; & dicit

...dicinalis [a] sit excommunicatio, non mortalis, [b] disciplinans, non eradicans, dumtamen is, in quem lata fuerit, non contemnat, [c] caute prouideat iudex ecclesiasticus, vt in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis [d] fuerit † & medentis. [e] ¶ Quisquis igitur excommunicat, [f] excommunicationem in scriptis [g] proferat, &

† al. est.

Beatum Thomam hoc tenere.

Not. vlterius, ꝙ sñia excõicationis debet proferri in scriptis: tñ istud non est substantia excõicationis, sed est de iustitia: Nam teneret excõicatio, etiã si nõ esset lata in scriptis: secus esset de sñia diffinitiua: quia de substantia sñiæ diffinitiuæ est, ꝙ ferat in scriptis: alias nõ valeret sñia, nisi in causis sũmarijs, in quibus valet sñia: licet non ferat in scriptis. l. 2. vel 3. C. de sen. ex breui. rec. cit. in auth. nisi breues eod. tit. in cle. sæpe de verb. sign. Not. ꝙ excõicator debet ĩ excõicatione inserere causam, p quam excõicat, & in hoc differt sñia excõicationis a sñia diffinitiua, quia in sentẽtia diffinitiua nõ tenetur iudex exprimere causas mouentes ipsum ad sententiandum, licet sit honestum, vt illas exprimat. Not. ꝙ excommunicator tenetur ĩ mensem tradere exemplum excõmunicationis excõicato, si requiratur. Idem dicendum est de alijs actis causæ, videlicet, vt exempla tradantur parti, originalia tñ debent remanere apud notarium e. qui ↄ falsarii de probat. Not. quod sñia excõicationis lata sine scriptis, vel sine causa rationabili expressa, tenet de mero iure, licet sit iniusta. Hoc probat iste textus, dũ dicit, ꝙ si excommunicator violauerit istam ↄstitutionem, ꝙ superior relaxabit excõicationem, ergo talis excõicatio tenebat. Not. ibi, Superior vero ad quem, ꝙ vbi notorie ↄstat de iniustitia excõicationis, superior nõ debet excõicatum remittere ad excõicatorem, sed potest eum absoluere non facta remissione, secus si notorie non ↄstaret, quia tunc deberet ipsum remittere ad excõicatorem. Sed qualiter ↄstabit de iniustitia excõicationis? Dicendum ꝙ apparebit de iniustitia excõicationis ex lectura sñiæ, si non lata sit in scriptis, vel si in scriptis, tñ est lata absque expressione alicuius causæ rationabilis, vel per instrumentum publicum, per quod habetur, quod iudex noluit excõicato tradere copiam excommunicationis, alias superior non absolueret, nisi esset appellatum. Not. quod si suspensus ab ingressu Ecclesiæ diuinis se immisceat, contrahitur irregularitatẽ, a qua non poterit absolui nisi per Papam.

[Prima glossa summat.]

a ¶Cum medicinalis.] iudex, qui excommunicat, suspẽdit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat & causam ↄscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat infra mẽsem. Qui ↄtra fecerit, per mensem ab ingressu Ecclesiæ, & diuinis est suspensus, & relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & alias pœna condigna. Si sic suspensi celebrant ut prius, sunt irregulares, nec absoluuntur ab alio quam a Papa.

b ¶Non mortalis.] vt 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notãdum.

c ¶Non contemnat.] & tunc amplius ex contemptu ligatur 24. q. 3. notãdum. 11. q. 3. §. cum ergo, & sup. eo. tit. per tuas. Crescit igitur homo per meritum obedientiæ, patiendo iniquæ sententię. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. quid ergo.

d ¶Corrigentis.] siue plectendo, siue ignoscendo, hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, vt 23. q. 5. prodest.

e ¶Medentis.] sanabit & medebitur, quantum in se erit, alias non erit, quid sibi imputetur. 34. dist. c. Eph. 47. dist. c. vlt. Faciat igitur, quod sententia sit iusta ex animo, ex ordine, & ex causa, de quibus dicitur supra eo. sacro.

f ¶Excommunicat.] suspendit, vel interdicit ĩ. eod. c. §. & hæc eadem.

g ¶In scriptis. [1]] nota casus, in quibus scriptura requiritur, de his plene dixi sup. eo lib. de cent. c. 1.

[Gl. seq. exemplificat. secundo quærit: ponit opinionem.

[1] Et an scriptura sit necessaria vide Fely. in rubrica de consti.

nem,& soluit tertio notat duas differentias.]

a ¶Causam.] vt quia peremptorie citatus coram nobis tenuit comparere,& de iustitia respõsurus:vel quia iussus,vt infra talem diem centum Titio solueret , ad quæ sibi ex causa depositi tenebatur facere , recusauit:idcirco,&c.& est hic ordo retrogradus: quia primo debet causam exprimere, & postea excommunicare . Sed nunquid hęc constitutio locum habet, cũ excommunicatio fert contra incertam personã,vt 5. q. 2 quidam & sup.de offic. ord. si sacerdos? Dicunt quidam q nõ. Et hoc placet Ioan. Mo. & Archi.a 1 hoc sup.eo. lib. de elect. qui contra certam. Sed tutius est tenere contrarium. tum quia hęc constitutio generaliter loquitur tum quia certam personã, sed non expressam ligat sententia , quæ tamen postea exprimetur. ad hoc inf.e. Romana.§.caueant Et nota ex hac littera duas diuersitates inter sententiam excommunicationum & alias diffinitiuas:quia vtraq; debet ferri ĩ scriptis, sed si diffinitiue non feratur in scriptis,non tenet,vt sup.eo li. de re iud.cap vlt.sententia aũt excommunicationis licet non sit lata in scriptis tenet:sed locum habent pœnæ,quæ inf.sequuntur Item in definitiuis non est necesse exprimere causam sup de re iud. sicut.sed in sententia excommunicationis secus,vt hic vides.

causam [a] excommunicationis expresse cõscribat, propter [b] quam excommunicatio proferatur . Exemplum [c] vero huiusmodi scripturæ teneatur excommunicato [d] tradere infra mensem, si fuerit requisitus , [e] super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum , vel litteras testimoniales confici sigillo authentico [f] consignatas .

¶ Si quis autem iudicum [g] huiusmodi constitutionis temerarius [h] extiterit violator, per mensem [i] vnum ab ingressu Ecclesiæ , [k] † & diuinis officijs nouerit se suspensum .

¶Superior [l] vero,ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate [m] relaxans, † latorem excommunicato ad expensas,& omne interesse condemnet , & alias puniat animaduersione condigna,vt pœna [n] docente discant iudices , quam graue sit excommunicationum sentẽtias sine maturitate debita fulminare.Et hæc eadem in suspẽsionis & interdicti sententijs volumus obseruari . [o]

¶ Caueant aũt Ecclesiarũ prælati & iudices vniuer-

b ¶Propter quam.]& licet falsa 2 sit causa,ligat tamẽ excommunicatio. 11.q 3.c.1.& 3. sup.eo.sacro.de absolutione.dic vt sup.de offi.ord.ex parte.

c ¶ Exemplum] totale, alias non esset exemplum,sed pars io.And.

ADDITIO Vnde dicit Host.quod continere debet excommunicationem de verbo ad verbum, & annum & diem arg.de rescri.cam te.2 q.6.per scripta.§ libellorum Io.And

d ¶Excommunicato.] per hoc videtur loqui, cum excommunicatur certa persona,fateor hoc quo ad traditionem exempli.

ADDITIO. Quasi diceret, nihilominus ferri debet in scriptis & exprimi causa,quæ ita conueniat generali,sicut speciali , sententiæ 3 ... plus generali,quia non debet ferri nisi ex causa,inf eod. Romana. §. caueant. plus dixit Host.quod si innominatus,qui comprehendi poterat sub generali,petat exemplum, debet sibi concedi.Io.And.

¶ [Gloss sequen circa requisitionem hanc quatuor dicta ponit]

e ¶Requisitus.]alias ergo non habebit locum pœna,quæ sequitur & est si sup eo.tit de app vt super,& c.ab eo. & intelligo,quod requisitio fiat loco,& tempore competentibus arg.præ.c.ab eo & sup.de elect.cum in vete ri & intelligo mensem a die sententiæ non a die requisitionis.sic 2 q 6 c vlt.§.diffinitiua.& ea q & eod c ver sic.iudicibus & C.de app l.iudicibus. si autem requiratur post mensem,non habet locum hac constitutio pœnalis,sed nihilominus illam dare tenetur,sicut & c acta causæ.de prob.quoniam contra.ad hoc de do.& contu.cum dilecti.

¶ [Gl.seq.allegat duas cõcordantias,quærit,arg.affirmatiue,& cõtrium soluit,secunda pars soluit quæstionem.]

f ¶Authẽtico]ista sunt paria.s. de fid.instr.c.2 ad idẽ s eo.lib de offi.ord. si canonici.Sed nunquid sufficerẽt testes? Vr q sic C de fide instr.l.in exercendis sup.de fide inst.cum Io. dic illud regulare:sed hoc speciale 5 sicut & alia , quæ dixi sup. de cens c.1.

ADDITIO. Host Io. Mona.& Archid.

g ¶ Iudicum,]quorũcunque,vt etiã sacerdotes excommunicãtes hoc seruare debeant 4 sup.de off or di cum ab ecclesiarũ. Pœna tñ suspẽsionis, de qua ĩ loquitur,in Epis locum non habet,vt ĩ eo. quia periculosum.

h ¶Temerarius] nũ quid requirit, q sit dolo? Qd vr p hac litterã ad hoc ff vi bono.rap l 2 § doli ma li Dic ĩ:quia sufficit, q negligentia,stultitia , vel fatuitate hoc fecerit 5 ad idem ff de iud.cum quem te mere.& est li s eod. lib ne cle.vel mo c.s.

& per litteram istam puto, q si excommunicator non fuit in aliqua culpa,puta non erant necessaria ad scribendum,& periculum erat in mora,credo 6 q non habeat locum pœ.ad hoc. ff.de vsufructu l. a quimum. & sup.eo.lib.de elect.indemnitatibus. in fi

i ¶Per mensem.] quo lapso ipso iure restitutus est 8r. dist.si quis amodo & sup. de spon. non est nobis.

ADDITIO. Dicit Host hoc verum,si sententiam seruauit, & peccatum confessus fuit& pœnituerit,alias semper quoad se suspensus remanet. supra de cons dic. & mu.cum Io And.

k ¶Ab ingressu ecclesiæ.] de hac suspensione habes ĩ. eo.is cui & adde,quod dicam ĩ eo.is qui.

ADDITIO. Innocentius in decretali, s.cro.sup.eod in antiq.recte tenuit, quod terminatum est in d.c. is cui. 1.&. sentio hic vr innuere contrarium,quod sic suspensus celebrans non fit irregularis,cum suspendere ab in gressu Ecclesiæ non sit suspendere ab officio , cum etiã extra Ecclesiam celebretur . Et Host ponendo hoc dictum Inn. expresse ponit de eo,qui celebrat in Ecclesia,ipsi tamen contrarium tenuerunt in decretali.sacro & hic loquitur Inno.opinionem recitando quorundã, vt patet ex eius verbis Io And.

l ¶ Superior.]istud satis habebamus sup eo.sacro.

m ¶Difficultate.]scilicet cautionis exigendæ,vel remissionis faciendæ.

ADDITIO Vñ dicunt Ber.& Host qđ sine mora,sine satisfactione,sine causæ cognitione,& sine aliquo excommunicat: grauamine hoc fieret , cum euidenter appareat contra hanc constitutionem latam fuisse . Ioan. Andr.

n ¶ Pœna] sic sup.de auct. & vsu pal.nisi specialis. 38. dist.§ quia.

o ¶Obseruari.] & sic ista tria sunt paria.& habes si. ĩ. eod.c. is cui ad idem iuxta de app ad hæc quoniam, & c.dilectus.de c infue.cum dilectus.de elect.cum inter R.cum si & intelligas de interdicto, vel suspensione etiam a spiritualibus prolata,secus si interdicetur ingressus ciuitatis, vel pontis:ĩ. ff de ser.expor cui pacto.ff.de inter. & releg per totum.secundum modernos,qui de hoc plane not.in prædicta decretali, & hęc quoniam Io.And.

a ¶Si cui

[Margin notes:]

2 Secundũ Host q ẽt hãc opin. attribuit Inno.Ioã. And.

† Not.hic ex mente Do. q nõ potest do mi in oratorio celebrare.Fo.

2 Vide Abbatẽ 1 c. nostrã. 1.ext. de iureiur.

3 Idẽ Do. Phil.Fon.

4 Idem Hos & cũ e Io. Mo. & Arch.

† Ergo sẽtentia excommunicationis lata ĩ forma iuris tenet.Ph. & sic limita.l.plaã C.de sen. & interloc. omn.iud. Fon.

5 Sequit Do. Phil. Io. And.

6 Idẽ credit Phil. & procedit gl s in Io. An.& Ph. ẽt si excõ municatio ista ĩ tenuit. Fon.

Interdictum res spũalis dif fert ab in terdicto alterius rei tempo ralis.

a ¶ Sicut prius.] quasi in officio suo agens, vt dicit canon. 11. q. 3. si qs eps in concilio. Et ĩ. eod. is cui in fi. t. rñ. ꝙ verum est in quocunq; officio cantando, & in quibuscunq; horis officiet ecclesiam, vt in prædicto canone & concor. sup. eod. lib. de re iud. cum æterni.

si, ne prædictam pœnam suspensionis incurrant: quoniam si contingeret eos sic suspensos diuina officia exequi, sicut prius[a] irregularitatem[b] non effugient iuxta canonicas sanctiones, super qua nõ nisi per summum[c] Pontificem poterit dispensari.

¶ Idem in eodem.

¶ Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictione nõ obstante: nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa: Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non. h. d. Io. Andr.

C A P. II.

SOlet[d] † à nonnullis[e] in dubiũ reuocari, an cum aliquis per superiorem[f] absolui postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis

ADDITIO. Idem hic Ber. & Host. dicebat Franc. ꝙ si intrat chorum cũ alijs legẽdo & cantãdo, locus est irregularitati: & sic intelligitur illud, quod prius positum est in ca. si quis eps. Ioan. Andr.

b ¶ Irregularitatem.] quod ergo ĩ antiquis canonibus statutum erat de excõicatis, extenditur ad suspẽsos 11. q. 3. c. si quis episcopus damnatus. & c. si quis episcopus in concilio. & sup. de re iud. cum æterni.

c ¶ Summum.] no. casum specialiter reseruatũ Romano põtifici. alios habes de offi. leg. ꝙ translationem. & de excel. præl. sicut vnire. in antiq.

SOlet.] Sunt duæ partes: In prima ponitur duplex qõ. secunda ibi, Et an in secunda: ibi,] In prima ad vtrãque responsio. Et primo soluit primam: secundo excipit: ibi, Nisi. tertio, exceptionem moderatur: ibi, In quo casu. Secunda secũdæ distinguunt iudicialia & extraiudicialia secundum: ibi, Extra iudicium.

C A S V S. Certum est, cum quis prætendit excommunicationem in se latam esse nullam aliqua rationabili causa [quia prætẽdit appellasse legitime antequam in ipsum proferretur excommunicatio & sic erat exẽptus à iurisdictione excõicatoris: Vel dixit, ꝙ in excõicatione fuit expressus error intolerabilis: quia continebat præceptũ, quod erat contra Deum & conscientiam illius, cui præcipiebatur] potest petere absolutionem ad cautelam [si & inquantum indigeat] ad tollendum murmur & scandalũ populi. Sed ponamus, ꝙ excõicator vel aduersarius se opponit, ne iste absoluat ad cautelã: vtrum superior debeat illũ absoluere non obstante oppositione? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut opponẽs dixit, ꝙ iste fuit excommunicatus pro manifesta offensa, & offert probare infra octo dies, tunc differenda est absolutio per illos octo dies: Et si probatũ fuerit, ꝙ ipse fuit excõicatus pro manifesta offensa non absoluetur nisi præmissa satisfactione & cautione de stando iuri. Si aũt opponens non offeret se probare ĩ. octo dies, ꝙ sit excõicatus pro manifesta offensa: tunc superior eum absoluet ad cautelam. Sed quid, ponamus quod ille, qui fuit excõicatus, dixit excommunicationem esse nullam ꝑ aliquam causam: & non petit absolutionem ad cautelam, sed vult admitti ad probandum illam causam: vtrum pendẽte illo articulo probationis sit euitandus tanquam excommunicatus? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic in iudicijs: nam poterit suos debitores conuenire pendẽte illo articulo probationis, & de facto si conueniat, poterũt excipere debitores, ꝙ non tenentur cum ipso processum facere, eo, ꝙ est excommunicatus: nam est sibi imputandum, quare non petit absolui ad cautelam: sed in alijs actib. extraiudicialibus, puta in electione, & postulatione non euitabitur: ideo probatione ista pendente poterit eligi in prælatum alicuius ecclesiæ, sed si postea appareat excommunicatũ esse, nõ tenebit electio de ipso facta. [Innodatũ.] & sic excommunicationem nullam. [In prima,] sequitur solutio ad vtramque quæstionem. [Emenda.] idest, satisfecerit. vel si proponatur, ꝙ fuit excommunicatus pro manifesta offensa, absoluetur præstando cautionem de stando iuri. Nota primo ex prima parte huius c. ꝙ dicens excommunicationem in se latam esse nullam, potest petere absolutionem ad cautelam, nec in hoc est sibi ipsi contrarius, quia per hoc non fatetur se excommunicatum, secus est de illo, qui petit directe absolutionem: quia tunc fatetur se excommunicatum. Nota vlterius iuncta gl. ꝙ sententia excommunicationis lata post appellationem in appellantem legitimam interpositam ex causa rationabili, & vera: alias exprimendo mẽdose causam rationabilem quilibet posset se eximere a iurisdictione sui iudicis. Nota vlterius, ꝙ sententia excõicationis dicitur esse nulla, qñ in ea fuit appositus error intolerabilis: puta, si in excommunicatione dicat iudex: cum alias monuerimus talem Titium, vt Caium occideret, vel vt furtum faceret, vel ne eleemosynam daret: ipse tamen nihilominus noluit ipsum occidere, vel noluit furtum facere, vel eleemosynam dedit, ob quam causam eum in his scriptis excommunicamus, veruntamen respectu eleemosynæ non est verum indistincte, vt excommunicatio dicatur cõtinere errorẽ intolerabilem, si aliquis fuit excõmunicatus eo, ꝙ dedit eleemosynam: nam si aliquis pauper sit contumax, & noluerit iudici obedire, pot iudex monere suos subditos, ne illi pauperi tradant eleemosynam: sed prima facie præceptum de nõ dando eleemosynam esset irrationabile, nisi alias qualificaretur. Nota, ꝙ dicẽs excommunicationem esse nullam, si petat admitti ad probãdum causam nullitatis, pẽdente probatione nullitatis est vitandus in iudicijs, sed in extraiudicijs non est vitandus: imo si sciat pro certo se non esse excommunicatum, licite potest missam celebrare. Nota etiam quod absolutio ad cautelam petitur, quando dicitur nulla excommunicatio ad hoc de offic. deleg. cum contingat. Nota finaliter duos casus, in quibus excommunicatio dicitur nulla.

[Prima glossa summat.]

d ¶ Solet.] Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictione non obstante, nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem, probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non hoc dicit. Ioan. Andr.

e ¶ A nonnullis.] scholasticis, vel iure peritis conflictum rationum habentibus. sic supra de restitu. spol. frequens.

ADDITIO De quibus Philosophus: Dubitare de singulis, non est inutile Ioan. Andr.

[Glo. seq. reci. per q. an etiam delegatus absoluat ad cautelam, ponit duas opi. cõtrarias, ad secundam obiicit. & respondet dupliciter.]

f ¶ Per superiorem.] excommunicatoris, quod dic vt ĩ. eo. per tuas. Et per hanc literam, quæ sic generaliter loquitur

Multos casus Ro. Põt reseruatos refert Host. in sum. ti. de offi. le. §. quid pertinet. & Turrec. in c. huic se. dist. 17 dist.

Vide abb. Fel. & alios ĩ c. Apostol. ext. de exce. vbi multa tradunt de absolutione ad cautelam huc spectãtia.

loquitur dixit Ber. ꝙ quilibet iudex ordinarius & delegatus hanc absolutionem impertiri pôt Inn.& alij contra in delegato, dicentes, ꝙ delegatus ét Papæ non absoluit ad cautelam ex generali causæ commissione, delegata enim potestas est stricti iuris, & id solum potest, quod ei specialiter est cõmissum, & sine quo causa expediri non potest supra de offi.deleg c.1.& c. prudentiam. sed sine absolutione ad cautelam bene potest causa expediri: quia cũ patebit illum excommunicatum, poterit per delegatum in veritate non ad cautelam absolui, vt in ca. prudentiã, sed, quod delegatus Papæ absoluat ad cautelam, videtur expresse. sup. de appell ad præsentiam. Sed qui tenét contrarium dicunt, ꝙ illud fuit propter specialem commissionem. Vel illud in auditoribus: secus in delegatis: quasi auditores habeant ordinariam de hoc, de rescri. auditor. in cle. in 1. glossa.

k ¶ Manifesta.] idest, notoriã, quod dic vt sup. de verb. sign. cum olim. &c. ex parte. vbi de hoc. idem in manifesta cõtumacia, vt j. eodẽ, venerabilibus. §. secus & idem putarem si peteret absolui ad cautelam à sententia excommunicationis canonis, & diceretur casus talis esse, quo absolutio fieri non deberet añ satisfactionem, vt supra eo. lib. de offi. deleg. c. vlt. §. pars vero. & supra de cẽsib quamquam. in fine & de immun. eccles quoniã. in fine. & de heret. quicunque. in prin. cum suis similibus.

sententiam asserit esse nullam, † sine contradictionis [a] obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi? Et an [b] ante absolutionem huiusmodi [c] ijs, qui se offert in iudicio [d] probaturum se post appellationem legitimam excommunicatione innodatum: vel intolerabilem errorem [e] in sententia fuisse patenter expressum: sit in cæteris [f] (excepto probationis illius [g] articulo) euitandus?

¶ In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum, vt petenti [h] absolutio non negetur, quãuis in hoc excommunicator, vel aduersarius se opponat: [i] Nisi eum excommunicatum pro manifesta [k] dicat offensa. In quo casu terminus octo dierũ, [l] indulgebitur sic [m] dicenti, vt si probauerit quod opponit, non relaxetur [n] sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda: [o] vel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia [p] proponatur.

¶ In secunda vero quæstione statuimus, vt is, qui ad probandam [q] admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor [r] † in iudicijs attentauerit, in-

[Glo seq. recitetur per quæstionem, an ex causa augeatur dilatio.

l ¶ Octo [a] dierum,] dixit Ber quod hic & supra de resti. spo. frequens. & supra de exceptio pia (de qua tamen dic vt ibi dixi in glos. licet) & vbicunque tertius terminus à iure statuitur: si petatur maior dilatio, negabitur iusta causa cessante: sed si causa subesset, dixit eum audiendum ex illa generali clausula, si qua mihi iusta causa, &c ff ex quib. cau ma. l. primo in fi. & si minor esset, vel ecclesia audiretur, etiam si probationes negligenter infra terminum omisisset, si autem reus ad probandum contrarium peteret dilationem longiorem, danda est secundum eum, & prodest dilatio illa actori, quia si non plene probauerit, adhuc alias plenas probationes inducet C. de tempor. in integ. restit l. petendæ. & sic in his casibus audiretur infra dies statutos: & post etiam si postulat per prædictam legem, petendæ. imo etiam post terminum ipsi reo datum per prædictam legem admitteretur, cum ex facto illius impeditur.

ADDITIO. Dixit Innocentius idem dicendum in exceptione spoliationis, & alij, in quibus certus terminus datus ad aliquid probandum. Ioannes Andreæ.

m ¶ Sic.] scilicet excommunicatum illum pro manifesta offensa.

n ¶ Relaxetur.] etiam ad cautelam, vt formata fuit quæstio.

o ¶ Emenda] in spiritualibus non semper habet locum, ꝙ ante omnia emendet excommunicatur pro manifesta contumacia vel offensa. Pone enim aliquem excommunicatum, quia non fecit se ordinari, promouebitur ne antequam absoluatur? absit & de hoc per Innoc. & modernos supra de præben. pro illorum. (vt ibi scripsi super glossa penultima. & idem hic Archidiaconus. Io. Andr.

p ¶ Dubia.] & sic non ostendit de nullitate prout dicebat. Io. Andr.

q ¶ Ad probandum.] de nullitate s. ꝙ sententia fuerit lata post legitimam appellationem, vel, ꝙ contineat intolerabilem errorem, & c.

r ¶ Vt actor] secus fit vt reus. sup. de. iud. intelleximus. de exce cum inter sup. eo. lib. de rescri. c. 1. & repellitur à iudice etiam reo non opponente. sup. de excep exceptionem.

[Glo. seq. de ratione quærit, & tres reddit.]

s ¶ Extra

ADDITIO. Ber. de quo in princip. huius glossæ in duobus errauit: Primum dixi in textu super versi. nullam. Secundum sumpsi ex eo, ꝙ decreta. per tuas. eo. titu in antiq. dixerat, quod sedes Apostolica consueuerat concedere absolutionem ad cautelam, & quasi intelligeret id inferioribus non licere, dixit hoc nouum per hanc decretalem inductum, ꝙ quilibet, &c. vt sequitur. Sed illa verba non ponebantur ibi ad designandum aliquid speciale in Papa: sed ad instruendum quale remedium posset haberi in illo dubio. Ioã. Andr.

a ¶ Cõtradictionis] ipsius excommunicatoris, vel aduersarij, qui illum fecit excommunicari, vt sup. de appel. qua fronte. & inf sequitur.

b ¶ Et an ante.] secunda quæstio.

c ¶ Huiusmodi.] scilicet ad cautelam. Idem puto ét si non peteret absolui, quia nec compellitur hoc casu, vt sup eo. per tuas.

d ¶ In iudicio.] ibi etiam iudici facienda est probatio. ff. de probat. l. quinquaginta. sup eo. lib. de rescr statutum § cum vero. cum simil.

e ¶ Errorem.] pone exemplum inf. eodem. venerabilibus. § potest. & in his duobus casibus est nulla excõmunicationis sententia, & in alijs, quos dicam j. eo. præsenti.

f ¶ Cæteris.] iudicibus, &c.

g ¶ Illius.] s. de præcedente legitima appellatione.

h ¶ Petenti.] humiliter sup eod per tuas. de of. deleg. cum contingat Potest etiam non petens absolui. 2. q. 5 quanto.

ADDITIO. Vide quod no. de eo qui dux. in ma. significauit. in vlt. glo Io And.

i ¶ Opponat] quia periculum est in mora, iam sic decedere posset: cum & propter peccatum, & propter excommunicationem quis facilius moriatur. 11. q. 3 episcopi. ad idem sup de appel. qua fronte. ff. de appellat. reci. vel non l. vlt.

[Gl. seq. exponit, prorogat dubium, quod per quattuor iura exemplificat.]

† Io Mo. & Hostie. sed Arch. non vult accedere huic dicto. Io. A.

† Dicit Frãe (sed male,) ꝙ idẽ si in iustã ꝙ ẽ falsum. ꝙ patet. j. e. p tuas. ꝙ latius hic refellit Ioã. And.

a Et qñ incipiunt currere, vide Rot. dec 208. I nouis.

† Vide Dec. in c. intelleximus ext. de iudi.

a ¶ Extra iudicium.] quæritur, quare aliud in iudicio, & aliud extra iudicium? Reddebat Ber. 1 super hoc tres rōnes. prima, quia in iudiciis nō tollitur actio, sed differtur ī. eod. lib. de excep pia. & sic non est multum præiudicium. C. de praci Impera. offe. l. quotiens. quia quod differtur, non aufertur. 14. quęst. 5. cap. 1. sed in extraiudicialib. magnū est præiudicium: qa nō sine magno damno à reb. nostris reuocamur. ff. quemadmodū testa aper. l. sed si qs ex signatorib Secūda, qa facilius interdicunt iudicialia, [C. de hęre. qm̄] quā extraiudicialia. ff. de ꝓcura. mutus. § respon cum concor. & ea quæ sunt iuris, quàm ea, quæ sunt facti. ff. de pœnis l. quidam seru. Tertia, quia in iudicio, vbi alium impetimus, lenius impediri debemus, quàm extra iudicium, vbi nullū impetimus: sed tantum iuri nostro innitimur.

1 Et hic Innoc. & Host.

terim euitetur. Extra a iudicium vero in officijs; b postulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur. c

¶ Idem in eodem.

¶ *Excommunicatio lata in participantes excōmunicatis in loquutione & similibus, canonica monitione nō præmissa, non tenet. Ioannes Andrea.*

ADDITIO. Quarta, quia extra iudicium non est pars, nisi iudex medius sicut in iudicio, facit supra de appella sæpe. secundum Hostien. & Joan. Monac. Ioan. Andreæ.

b ¶ In officiis] publicis, vel diuinis. vnde ex quo de appellatione confidit, secure celebrat, vt prius. sup de appe. ad præsentiam nostram & c. dilectus.

[Glo seq. recitetur per quæstionem, an statim efficax sit admissio, soluit & remittit: signat contrarium, & ibi remittit.]

c ¶ Admittatur.] non statim est efficax admissio, sed postea in ꝓcessu apparebit: quia si admissus fuerit ad electionem, postea discutietur de appellatione; & si apparebit prius per eum legitime appellatum, apparebit illum bene admissum; sin autem, apparebit tunc illum excommunicatū. & sic non valere vocem suam, vel dic vt no. supra de appel. pastoralis. in glo. pen. contra inf. eo. licet ibi soluitur in vlt glo.

STatuimus.] Primo ponit prohibitionem de sententia non ferenda cum quadam protestatione: Secūdo dat modum quo ferri potest. ibi, Quod si. Tertio vitiat sententiam aliter latam, & comminatur ferenti: ibi, Aliter. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c est præsupponendum, qđ monitio nō est de substantia excommunicationis, sed est de iustitia: ideo si iudex non præmissa monitione aliquem excommunicet, tenet sententia excommunicationis, sed est iniusta: ideo venit relaxandus in c. sacro. eod. tit. in anti.

CASVS. Episcopus vidit aliquem concubinarium, vel alium criminosum, certum est, qđ nō potest talem excommunicare, nisi monitione præmissa: videlicet, vt eum moneat sub pœna excommunicationis canonicæ, & competenter, vt concubinam dimittat: & si præmissa monitione concubinam non dimiserit, poterit illum excommunicare: Or ponamus, quod aliquis episcopus, vel alius iudex ecclesiasticus aliquē suum subditum iuste excommunicauit: certum est, quod Christi fideles debent illum excommunicatum euitare in locutione, & aliis actibus, vt rubore confusus recognoscat reatum, & redeat ad gremium sanctæ matris ecclesiæ, & bonum obedientiæ, & si faciat contrarium, incurrunt sententiam excommunicationis. Episcopus videt aliquos fideles, qui illum excommunicatum nō vitant: in eos tulit sententiam maioris excommunicationis, dicendo: excommunico tales, eo ꝙ communicant, & participant cum tali excommunicato: vtrum teneat excommunicatio. Videbatur quod sic. qa sunt excommunicati minori excōmunicatione: Respondet Romanus Pontifex, quod cum quis vult excommunicare maiori excommunicatione participātes cū excōmunicato, debet illos monere trina & canonica monitione: & si aliter facit, non tenet excommunicatio. Et istud fuit specialiter ordinatū ad refrenandum motus excōmunicationis: quia excommunicatores ad relationem aliquorum facillime mouebantur ad excōmunicandū participantes cū excōicatis. sed vtrum istud sit verum indistincte, quod iudex nō possit excommunicare participantes nō præmissa canonica monitione? Rñdet quod nō: sed tantum in iis, qui participant in crimine damnato. forte aliqua Berta (dissoluto matrimonio) adheret alicui concubinario vnde maritus suus conqueritur: fuit monita per iudicem vt desisteret; & quia monita noluit, desistere, fuit excommunicata: hoc non obstante, aliquis sciens eam esse excommunicatam, vel suus concubinarius communicauit cum ea in crimine damnato: ipse participans est excommunicatus ipso facto. c. si ꝯcubinæ supra eod. t. t. in anti. & vltra iudex potest illum excommunicare absque canonica monitione præmissa; & sic est excommunicatus duplici excōicatione. s. a iure & ab homine. [Ab eo.] secus si ab alio, qa monitio non est de substantia excommunicationis, sed de iustitia, ideo si eps vellet excōicare participantes cum excommunicatis ab alio, q̄ a se, sine monitione nō teneret excommunicatio. Ratio est: qa iudices sunt magis incensi, quando auctoritas eorum ꝯtemnitur q̄ quando ꝯtemnitur auctoritas aliorum. [Et aliis.] si in mensa, in osculo, in salutatione, in choro, & in aliis tendentibus ad cōmodum excommunicati; quia permissum est participare cum excommunicato in damnū ipsius; alias excommunicatus ex dolo suo perciperet commodum, quod est ꝯ. intelleximus. de iud. in antiq. [Damnato.] non præmissa monitione, quia ipso facto incurrunt excommunicationem maiorem, & indigent solēni absolutione, vt in d. c. si ꝯcubinæ. [Indurescat.] Nam cum excommunicatus videt se admitti ad omnes actus, non curat de excommunicatione, quia excōmunicatio non aggrauat ossa; ideo contemnit auctoritatem & claues ecclesiæ, sed cum videt se vitari vt leprosum, dimittit inobedientiam, & reuertitur ad gremium ecclesiæ. Nota primo ex isto cap. quod excommunicatus maiori excommunicatione, vitandus est in loquutione & osculo, vt si forte aliquis canonicus excōmunicatus sit in ecclesia, dum offertur pax, nō debet ab aliis canonicis osculari: alias osculans incurrit excommunicationē minorē. Nota quod licet participans cum excommunicato maiori excommunicatione incurrat minorem excommunicationem, tñ nō potest excōmunicari maiori exꝯmunicatione, nisi prius fuerit monitus, vt desistat ab ista participatione, sed monitione facta si non desistat, poterit excōicari Ex quibus sequitur, ꝙ participans cum excommunicato maiori excōicatione peccat mortaliter, & hoc qñ quis fuit publicatus & denunciatus, sed ante denunciationem non peccat mortaliter, sed solū venialiter, nisi faceret in ꝯtemptum auctoritatis ecclesiæ Nota qđ participans cum excommunicato in crimine dānato, pro quo fuit excommunicatus, potest excommunicari sine monitione Nota vnum casum, in quo monitio debet præcedere sententiam, licet regulariter monitio non sit de substantia sententiæ, sed solum de iustitia Ratio est, quia multotiens iudices videntes se turbatos, indiscrete & iniuste excōicabant participantes, licet de-

CAP. III.

STATVI-

participatione non plene constaret: ideo ad refrenandũ istud, fuit ordinatũ, ꝙ monitio non solum esset de iustitia excõicationis, sed de substantia. Dicitur hic ꝙ participans cum excommunicatis non debet excõmunicari maiori excommunicatione, nisi monitione præmissa, vtrum excommunicator possit facere monitionẽ generalem hoc mõ; Monemus per psentes oẽs & singulos Christi fideles, ne cũ tali excõmunicato cõicẽt, seu participare psumant, edendo & bibendo, loquẽdo sedendo, ambulãdo, aut alia vitę necessaria ministrando, sub pœna excõicatio. nis q̃ elapsus sex dieb. in hic scriptis pferimus, quorũ sex dierũ duos pro primo, duos p scdo & reliquos duos dies pro tertio & peremptorio termino eiusdẽ assignamus. Vel vtrũ ad hoc ꝙ participantes cũ excõicato maiori excõicatione sint excõicati, requirat, ꝙ fuerint particulariter moniti videlicet, ꝙ moneat Petrũ: & si monitione facta non desistat, ꝙ illum excõicet. Cõis tñ opinio doctorum est ꝙ si iudex intẽdit ex. õicare gñaliter oẽs participantes cum excõicat, dẽt esse monitio gñalis: si vero intendat excõicare particulariter, debet fieri monitio specialis. No. qđ est dare duplicem speciem excõicationis. s. maioris, & minoris, vide de excep. a nobis. Not. finaliter hic tex expressum. qđ faciens actum ↄ legem, puniri debet: licet actus per eum gestus non teneat. ad hoc sup. de reg. non solum. eo lib. de reli. do. c. vnico eo lib. Dominicus.

[Prima gloss. tria fecit, ponit summam, declarationem, & prorogationem.]

a ¶ Statuimus.] Excommunicatio lata in participãtes excõicatis in locutione, & similibus, canonica monitione non pmissa, non tenet. Declaratur autem hæc decret. inf. eo. constitutionem. Et ad sententias interdicti & suspensionis extenditur inf. eo statutum.

ADDITIO. Et illæ duæ sunt in scholis cum ista legendæ: quæ & coniunctæ fuissent, nisi obstitisset diuersitas auctorum. Io. And.

b ¶ Excommunicatis.] maiori excommunicatione.

c ¶ Alijs.] puta osculo, salutatione, mensa, choro, & similibus. [Dabat Host versum.

Si pro delictis anathema quis efficiatur,
Os, orare, vale, communio, mensa negatur.)

Sic enim scienter communicantes excõicato, fiunt excõicati minori excommunicatione ipso iure 11. q. 3. cũ excommunicato & c. qui excommunicauerit, & a quibus repellant hæ excommunicationes, habes. 3. q. 4. Engeltrudam. & de exce. a nobis. de cler. exco. mini. si celebrant. Sunt autem quædam personæ exceptæ, quæ sine hac pœna excommunicato communicant, 11. q. 3. quoniam multos. de senten. excom. quod in dubiis. & ca. inter alia.

ADDITIO. Plenius per Host. in remis. quas dedi. in c. cum desideres in 4. glo. eo. tit. in antiq. ad sum. eod. tit. §. fi. sub §. vtile, Io. And.

d ¶ Monitionem canonicã.] hoc est regulare in excõmunicatione hominis, vt semper præcedat monitio, 1 sup. eod. tit. de sent. excom. sacro. 24. q. 3. de illicita, & dicitur quoad hoc monitio canonica, vt moniti exprimantur nominatim, & tribus monitionib. moneantur, vel vna pro omnibus cum interuallo dierum; nisi necessitas aliud suadeat inf. eo. constitutionem.

[Gloss. seq. allegat tria iura: tractat quęstionem de episcopo cõ cante excommunicato per se: sponit opinionem Ber. & contrariam: in fi. alleg. pro prima.]

e ¶ Constitutionẽ.] supra eodem nuper &c. si concubinæ, & interdum, qui communicat in diuinis excommunicato, ex cõmunicatus est excõmunicatione maiori. vt sup. eo. significauit. quod verum est, si quinq; ↄcurrãt, quæ ibi in textu notantur. Notat autem hic Ber. ꝙ si episcopus communicat in crimine cum excommunicato a se, quod non incurrit maiorem excommunicationem, quia sic communicans peccat in eũ, qui damnauit, & ab eo est absoluendus sup. eo. nuper. sed ista sua sententia se ligare non potuit ff. de arbi. l. pen. ff. de iud. Iulianus. tamen dicit, ꝙ minori excommunicatione ligatus est, a q̃ a iure ↄtrahitur. Alii contradicentes, q & minor & maior excommunicatio s. per communionem in crimine & in locutione contrahitur a iure, non ab homine, & hoc tenet Host. 3 § eo. nuper, probat hoc p verbum quamuis enim & inc. &c quod pene facit, p prima parte, quia abs suitur ab excommunicatione cõmunicans in crimine, ergo non est sententia canonis; quia tunc absoluetur a proprio ordinario.

f ¶ Induresc at.] quia videt se habere communionem hominum, quam non haberet. & inter homines esse est grauis pœna. C. de apostta. hi qui sanctam.

g ¶ Partic pantes.] scilicet in locutione & similibus.

h ¶ Consimili.] scilicet maiori.

ADDITIO. Vt sic contumacia crescente crescat & pœna 31. dist. quoniam in fi. vt lit. non conte. quoniam. §. vlt. Io. And.

i ¶ Non teneat.] not. casum, in quo non tenet ipso iure excommunicationis sñia, & fuit hoc statutum propter episcopos, qui statim excommunicabãt cum participibus: alios dicam inf. eo. præsenti.

k ¶ Pœnam.] sup. eo. sacro, vbi puniuntur, qui absq. monitione non præmissa excommunicant subditos.

ADDITIO. Host. & post eum Io. Mo. & Archid. dicunt ꝙ tenetur interesse 11. q. 3. illud &c. temerarium. Et de sacrilegio 24. q. 3. non in perpetuum, & carebit ad tempus arbitrarium communione hominum & ingressu ecclesiæ. ea. q. de illicita. & ad has pœnas cõtra eum agetur coram ipsius superiore. inf. eo. venerabilibus § 4. Io. And.

Statuimus, [a] † vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis [b] ab eo in locutione & alijs, [c] quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem [d] canonicam excommunicare maiori excommunicatione præsumat: saluis cõstitutionibus [e] contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnatos. ¶ Quod si ex locutione & alijs, quibus participãs labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat: [f] poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes [g] consimili [h] damnare censura. Aliter autem in participãtes excommunicatio prolata non teneat: [i] & proferentes pœnam [k] legitimã poterunt formidare.

¶ Idem in eodem.

¶ Episcopi nullam interdicti vel suspensionis incurrũt sententiam, nisi in sententia sint expressi. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IIII.

QVIA †

Qvia.] ¶ Tria facit. Primo præmittit constitutionis causam. Secundo constitutionem ponit priuilegiantem episcopos: ibi, Nos. Tertio excipit: ibi, Nisi. Et istud verbum, Quia, est redditiuum rationis & causæ. Io. And.

CASVS. Dictum fuit supra eo tit. proxi. c. 1. ꝙ iudex volens suum subditum excommunicare, debet caute & discre-

---

Marginal notes:

† De participantibus cũ excõicatis vide ca. si cut Apostoli 11 q. 3. & ibi late Turrecre. & B. Th. in qõ. additis ad 3. par. q. 23 arti. 1. & 3.

1 Ita cauit cond. Later. sub Inn. iij. c. 47. qđ refert in ca. sacro. de sen. excõ. hic citato per gloss.

† An dispositio huius ca. habeat lo cũ in Cardinali nõ epõ vide Fel. in ca. cũ I iure. eat. d. off. de leg.

2 Non sic in Papa, vt no. sup. eod. nuli. Io. And.

3 Et Inn. ibi, & eo. ti. ꝙ in dubiis, & hoc. mihi placet, vt scripsi sup. gl. colligitur, idẽ hic Ioan. Mo. & Archi. Host. remittit. ad sum. eo. tit. § & § fi. pœna sub §. q. si eps. Ioan. And.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

discrete procedere, quia debet proferre sniam excommunicationis in scriptis, non verbotenus. & in excommunicatione debet exprimere causam rationabilem, & dare copiam ipsius excommunicationis intra mensem excõmunicato, si fuerit requisitus: alias est suspensus ádiuinis: Sed vtrũ illa cõstitutione ligetur eps, q excõmunicauit suũ subditũ sine scriptis, vel si in scriptis, excommunicauit sine causa rationabili, vel noluit dare copiam excommunicationis excõmunicato? Rñdetur, q nõ, quia in constitutione pęnali ponit, vt aliquis faciat tale quid: & q nõ faciẽs incurrat pęnam suspẽtionis vel interdicti, aut excõmunicationis: eps non incurrit illam poenam, nisi de ipso fiat expressa mentio in cõstitutione pęnali, puta si dicatur, q faciẽs tale quid, vel nõ faciẽs, incurrit sniam excõicationis vel suspẽsionis, etiã si fuerit eps, nõ tñ negat, quĩ sententia illa fuerit iniusta, & debeat eps excommunicator cõdemnari in expẽsis, & non possit declarari nulla, vel relaxari, per superiorem. sed eps non incurrunt pęnam excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, nisi de ipsis fiat expressa mentio. Nota primo periculosum esse episcopos impeditos fore circa illa, quæ concernunt pontificale officium. Nota secundo, q in generali suspensione non includuntur episcopi, si non exprimantur. Dominicus.

† Etiam si essent verba gñalia quisquis, quilibet. Io. A. Phi. de quo vi de no. c. 2 depb. 5. e. lib. alia cõstitutio ligaret epi gl. c. sciat. c. cupientes. § cętetũ. in ver. suspẽsos. sup. eo. de elec. F.

† Al ita: idẽ in c. al. it. In noc. IV. in coc. Lug.

periculosum [a] est episcopis, & eorum superioribus [b] propter executionem pontificalis officij, [c] quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti vel suspensionis [d] incurrant sententiam ipso facto: Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt episcopi & alij superiores prælati, nullius constitutionis [e] occasione, sententię [f] siue mandati, [g] prædictam incurrant sententiam † vllatenus ipso iure: Nisi in ipsis [h] de episcopis [i] expressa mentio habeatur. [k]

¶ Idem.

¶ Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum, quod archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet. Secundum, quod generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quod pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quod pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare debent, nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quod in vniuersitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. Andr.

[Prima glossa exprimit periculum, de quo dicit textus.]

a ¶ Quia periculosum.] Et ideo vitandum. 24. distin. quiescamus. sup. eod. lib. de elect. vbi periculum. ff. de Carbo. l. 1. §. 1. [vel 3. vide de iuramen. calum. c. 1. super glo. 1.] Quia igitur officium episcoporum & superiorum communius & generalius est, & plures grauarentur, si illud impedire contingeret, ideo Papa non tam episcopis quam subditis per hanc constitutionem voluit prouidere, consistit enim illorum officiorum in chrismatis confectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, ecclesiarum & altarium consecratione. & sic multum periculum in suspensione ipsorum.

b ¶ Superioribus.] archiepiscopis, Patriarchis, & Primatibus 1

Glo. seq. recit. per q ponit opinionem antiquam & modernam contrariam, & pro ratione remittit.

c ¶ Officij.] per hanc literam non credebam olim q constitutio ista haberet locum in poenis suspensionum a beneficio, licet Host. contra 5. de elec. cum in cũctis & 5. iar. eo. tit. cupientes 5. eo. lib. tamen hodie non dubito, q etiam in suspensionibus a beneficio, non solum ab officio, ingressu ecclesiæ, vel similibus locum habet hæc constitutio, hoc probatur sup. eo. lib. de elect. si compromissarius. §. huiusmodi. & quæ poterit esse ratio ibi dixi.

d ¶ suspensionis.] secus 2 in excommunicatione 3

1 De Car. vide Fel. i c. q super his ext. d fi. infra.

2 Vide Dec. in c. ptærea in vlt. no. de off. deleg. & Fel. i c. q sup his d fi. infra.

quia in illa priuilegiati non sunt, & noluit Papa eos intantum priuilegiari, q tolleret quo ad eos canonem, si quis suadente. & alios similes. [vt sup. eod. lib. de homic. pro humani.]

ADDITIO. Idem tenent Innocen. Hostien. Io. Mona. Franc. & Archid. Io. Andr.

e ¶ Constitutionis.] s. eo. sacro & ca. cum medicinalis. eod. lib. de solut. c. 1. de elect. cum in cunctis. cum similibus.]

f ¶ Sententiæ.] aliud est constitutio, aliud sentẽtia, vt ī e prox. §. caueant. si ergo Papa vel legatus, vel alius ferat aliquã sententiam suspendendo cõtrafacientes: hęc non comprehendet episcopos.

g ¶ Mandati.] vbi si mandat Papa, q omnes prælati & clerici, soluant tantum pecuniam, suspendendo non soluentes infra terminum assignatũ per tales ergo constitutiones, sententias, & mandata episcopi non comprehenduntur, neglecta enim huiusmodi maiora videntur, quæ specialiter non designantur. ff. de iniu. item apud Labeonem. §. hoc edictum.

C A P. V.

R O M A-

ADDITIO. Vide de rescri. sedes. super tertia glossa. in antiquis. Io. Andr.

h ¶ Ipsis. constitutione, sententia, vel mandato.

[Glo. seq ponit antiquam litteram, & opinionem Host quam improbat.

i ¶ De episcopis.] nota, q caute puto remotã literam, quæ olim hic erat, quæ sic dicebat, de episcopis & eorum superioribus expressa, &c per quam dicebat Hostien. quod licet in sententia diceretur de episcopis, q non comprehendebantur archiepiscopi: plus dicebat, q si dicebat de episcopis & superioribus, nomine superiorum intelligebantur archiepiscopi, sed non patriarchæ. Ad hoc de rescri. sedes. & omnia iura, quæ inducuntur, ad pęnalia iura restringenda Sed dic contra 3 quia non est superiorem ordinem episcopo reperire, & ob hanc causam Papa se vocat episcopum, vnde eo ipso, q de episcopis exprimitur, veniunt superiores, quia non inspicimus dignitatem, sed officium Pontificale, vt in prin. c.

3 Idẽ Io. Mona.

k ¶ Habeatur.] hic erat olim plus de textu, & erat quædam declaratoria illius decret. solet. quę non habebat rationem, vnde fuit sublata.

ADDITIO Dicebatur ibi, q id quod dicit finis illius capituli, solet. non extenderetur ad sententias episcoporum, vel archiepiscoporum, vt ibi etiam dixi in fine. Io. Andr.

R Omana.] Partes patent per §. Io. And.

C A S V S. Archidiaconus Pictauen. vel abbas monasterij sancti Cypriani, vel alius platus subditus episcopo Pictauen. protulit in aliquem subditum sententiam excommunicationis, qui subditus excommunicatus dixit excommunicationem iniustam, & per hoc adiuit metropolitanum omisso medio, videlicet epo

...vtrum archieps Burdugalensis, qui est metropolitanus, possit cognoscere de iustitia, vel iniustitia ... excõicationis? Dicit ꝙ non, quia non est iudex excõicantis, nec excõcati in prima instantia: nisi sit consuetudo, vt possit adiri metropolitanus omisso epō. c cum cõtingat. de foro cõp l. inote mai ... de iurisd. om ... de emã. li. sed quid sanct ... ille l'ter, ponam ꝙ archiep fec statum protegẽdo sniam excommunicationis generaliter in quoscunque violantes illud statutum. Quaeritur, ad quos se extendit illud statutum: vtrũ ad illos, qui sunt de sua particulari dioecesi tantum, vel ad alios? Respondet ꝙ se extendit solum ad illos, qui sunt de sua particulari, & propria dioecesi: quia non potest facere statuta astringentia subditos totius suae prouinciae & dioecesim suorum suffraganeorum, nisi in negocio communi, & de consensu suorum suffraganeorum. Sed vtrum episcopus vel alius iudex possit ferre sententiam excommunicationis in aliquem non praecedente canonica monitione, ut aliquis perpetrauit aliquod crimen: vtrum possit iudex ecclesiasticus illum excommunicare absq; monitione? Rñdetur quod non: & si de facto excommunicet, illa excommunicatio est iniusta, & relaxabitur per superiorem: tñ tenet excommunicatio. Et hoc verum, qn lata fuit pro criminibus seu excessibus praesentialibus sed pro futuris culpis non poterit ferre excõicationem, nisi culpa vel mora praecesserit: vt iudex in actione personali condẽnauit aliquẽ in reum ad soluendum actori aliquam pecuniae summam infra certum tempus, reus non satisfecit: certum est, quod episcopus poterit illum excommunicare ex tunc, nisi soluat intra tale tempus: vel vt, quod clerici sunt negligentes & remissi in diuino officio, vel si est alia iusta causa vt excommunicator datus in defectum ordinarij, põt excõicare hoc modo: Moneo vos, vt tale beneficium non conferatis infra tale tempus: alioquin, si contrarium feceritis: vos exnunc, prout extunc & econuerso, extunc prout exnunc vos excommunico. Sed vtrum iudex possit excommunicare collegium vel vniuersitatem? Rñdetur ꝙ non. sed si sunt aliqui in vniuersitate culpabiles sunt excommunicandi nominatim: alias si vniuersitas esset excommunicata, quicunq; subrogati postea essent excommunicati: licet non essent culpabiles, ꝙ esse non debet. Nota primo ex isto ca ꝙ archieps non potest relaxare sniam excommunicationis latam à subdito suo suffraganei, et si notorie appareret iniusta: quia non est iudex excõicatoris. Nota ꝙ valet consuetudo, vt posset adiri superior omisso medio: & illa consuetudo dabit excõicato ptãtem adeundi superiorem omisso medio. Nota ꝙ iudex non debet subditum suum excõicare pro delicto, nisi prius ipsum monuerit, vt desistat: si nolit desistere vel satisfacere, poterit illum excõicare: & tunc excõcatio erit iusta, & tenebit: alias esset iniusta, & debebit relaxari per superiorem sine difficultate. Nota quod pro futuris culpis non debet quis excõmunicari, nisi ex causa rationabili, quae debeat mouere iudicem. Nota, ꝙ nõ põt ferri snia excõicationis in corpus vniuersitatis vel collegij sed quid si de facto excommunicentur collegium vel vniuersitas, vtrũ vniuersitas sit excommunicata, vel collegium excõicatum? Aliqui dñt, ꝙ non, quia collegium non est capax istius censurae, vt hic dr. Sed dicit glossa, tenendum est, quod collegium, vel aliud corpus est excommunicatum: & omnes de collegio sunt excommunicati: quod verum est quantum ad istam ecclesiam militantem: & illi qui erunt postea surrogati, debent se tenere pro excõmunicatis: & petere relaxationem à dicta excommunicatione.

na [a] Ecclesia: & infra. ¶ Caeterum interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententias latas ab officialibus archidiaconorum,[b] seu quibus libet aliis iurisdictionẽ habentibus suffraganeorum Remensis ecclesiae subiectis, Remen. archiepiscopus, & eius officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent: [c] salua contraria super hoc consuetudine, [d] si quam habent.

¶ Porro excommunicationum sniae [e] a Remensi archiepiscopo suisque officialibus generaliter promulgatae, subiectos [f] eiusdẽ iurisdictioni archiepi tantum ligant. Sed nec in specie, [g] nec in genere [h]

[Prima glossa diuidendo summat]

a ¶ Romana] Huius decret. quinque sunt dicta. Primum quod archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum non, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet. Secundum quod generalis snia archiepi ligat tñ subditos. Tertium, quod pro praeteritis vel praesentibus culpis, monitione non praemissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, ꝙ pro futuris culpis, vel iam commissis, si non satisfaciant, excommunicare non debent, nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum ꝙ in vniuersitatem, vel collegium, non feratur excommunicationis sententia, sed in illos, qui culpabiles extiterunt Ioan. Andr.

b ¶ Archidiaconorum] vel ipsis archidiaconis, & sic nota inferiores episcopo iurisdictionẽ habere. de hoc 25. distinctio. perlectis. supra de offi ord. cum ab ecclesiarum.

ADDITIO Et hic per Archidiaconum.

c ¶ Non relaxent.] quod si fecerint, non tenet relaxatio, cum nec excommunicantium, nec excommunicatorum sunt iudices. vt ꝟ. eod. titu venerabilibus. i. responsio Ioan Andr.

d ¶ Consuetudine.] & sic consuetudo in talibus iurisdictionem dat. ad idem sup eo. lib de offic. ord Romana. & de foro compet. Romana. §. 1. [to Mo alleg. de no oper. nũc significantibus. magis proprie facit de praeb referente. quae loquitur de Remen] Idem intelligas si haberet priuilegium super hoc a Papa, ista enim sunt ad hoc paria, priuilegium, & consuetudo 1. questio 3 conquestus. sup de offic. ord. duo simul. cum similibus.

[Glo seq ponit differentiam inter canonem archiepiscopi, & eius sententiam.

e ¶ Sententiae.] canon, quem facit archieps in concilio prouinciali, iste ligat subditos totius prouinciae 18. dist c. vlt. ad hoc de praeb graue. de accu. sicut olim. t. sententia autem lata ab archiepiscopo, puta quicũque furtum fecerit, sit excommunicatus, ist non comprehendit subditos totius prouinciae, sed solius dioecesis suae. & de hac loquitur hic: nec etiam ipsi subditi pro babiliter ignorantes ligantur, vt ꝟ e. li. p. de consti. c. 2. intelligo in delinquentes in dioece ipsius archiepi sic e tes illa sententia ligari, quia iam per delictum effecti sunt subditi. de fo. comp. c. vlt de rap. c. 1. Ratio autem huius dicti est, quia sicut in specie non põt ligare subditum suffraganei sui, sic nec in genere, imo multo minus. arg. de rescrip. pastoralis.

f ¶ Subiectos] & de hoc demum cum in sua dioecesi delinquunt, vt sup. de const c. 2. tempor so

g ¶ Specie.] Excommunico P. quia furtum fecit, vel sacrilegium commisit.

ADDITIO. Vel dicit, excommunico P. quia aedificat vel aedificauit in coemeterio ecclesiae, secundum Innocen. qui idem repetit de generali, de qua in seq glo. Ioan. Andr.

h ¶ In genere.] excommunico omnes, qui sacrilegiũ commiserunt,

i Idẽ In. Hos. I. M. Ar. & Frã. Fa. 8. d. ꝗ ꝟ. vbi vide cum ꝙ hic ponit circa hoc Arc. & in Spe de cõ si ver & no ꝗ hoc. & hoc eo. tit. à nobis. I. A.

pro culpis, & offensis præteritis, vel præsentibus, excommunicationum sententias absque competenti [a] monitione præmissa promulgent: & si contra præsumpserint, iniustas [b] nouerint esse illas.

¶ Caueant etiam, ne tales sententias excommunicationis, † siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro futuris [c] culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro iam commissis sub hac forma: si de illis infra [d] tale tempus minime satisfecerint, proferre præsumant: nisi mora [e] in exhibenda satisfactione, vel culpa, [f] seu offensa [g] præcesserint, quibus meritò ad iniungendam satisfactionẽ huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducatur: aut alia rationabilis (quã in ipsis sententiis exprimunt) causa [h] subsit.

¶ In vniuersitatem vel collegium [i] proferri excommunicationis sententiam penitus [k] prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contigeret innoxios huiusmodi sententia irretiri: [l] sed in illos duntaxat de collegio vel vniuersitate, quos culpabiles [m] esse constiterit [1] promulgentur. †

¶ Idem in eodem.

¶ *Prælatus contra potentiam temporalem, etiam spirituali gladio, scilicet ecclesiastica censura se tueri potest. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. VI.

DILE-

a ¶ Competenti.] supra eod. sacro. & cap statuimus.
ADDITIO. Et inf. eod. constitutionem & ibi dicam q̃ hic no. Host. de non ferenda sententia, quam iudex credit non proficere. Ioan. And.

b ¶ Iniustas.] non dicit nullas. ligat ergo excommunicatio lata non præmissa monitione tali in casu ĩ. eod. statuimus. incurrit ergo excõmunicator pœnam cõstitutionis supra eo. sacro. saluo eo quod habuisti supra c prox.

[Gl. seq signat contrarium, & tripliciter soluit. Iterum signat contrarium, & soluit.

c ¶ Futuris. [1]] quia tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. ff. de vsu l. 1. cõtra ff. si serui. ven. l. regi. cũ ff. de libe. agno. l. si quis. § alimenta. Dic quod tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, ita q̃ statim detur exactio. Vel dic, q̃ lex loquit in vsuris, q̃ sunt odiosę, s. quod nõ condemnabit ad futuras vsuras quæ committuntur ex mora: alias bene prouidet iudex in futurum. C. de vsur. l. I bonę fidei. sicut in alimentis, vt in prædicto §. alimenta. Vel loquitur lex, cum nõ est obligatus, si vero est obligatus incõtinenti, tunc iudex prouidet in futurum: vnde & propter præsentem contumaciam condemnat ad futuras expensas, vt supra de procur. vbi de hoc. & supra de sepul. in nostra. & sup. eod lib. de homi. c. 2. sed quantum ad casum nostrum expresse contradic. s. de sent. excommun. a nobis 1. vbi fertur sententia excommunicationis pro futuro delicto. & sup eo li. de constit c. 2. Solu dic q̃ aliud est, statutum, & aliud sententia; statutum enim bene potest fieri pro futuris delictis hoc modo; statuimus, vt nullus hoc faciat, & qui fecerit, sit excommunicatus ipso facto aliud est sententia, quæ sic profertur: excommunicato Tan si furtũ fecerit, q̃ hoc hic prohibetur. aliud ergo est statutum, & aliud sententia, vt prohibebatur sup. c. prox. & dixi sup eo c. §. porro.

[Glo. seq quærit, & soluit.]

d ¶ Infra tale tempus.] est ne ergo correcta decret. ĩ. de appe. præterea 2. Non: sed declaratum est, quo casu possit hoc modo proferri sententia.

e ¶ Mora.] condemnatus in actione personali, si nõ soluit infra quatuor menses, vt debuit, postea poterit iudex præcipere vt soluat infra certum tempus, aliàs sit excommunicatus, hic enim mora præcessit.
ADDITIO. Inn. & Host. idem ponunt, cum primus terminus fuit hominis. vt quia p̃ceperat iudex, quod infra 10 dies solueret. Ioan. And.

f ¶ Culpa.] quia negligẽtes fuerunt clerici in diuinis officijs dicendis, poterit iudex dicere, excommunico omnes, qui nõ interfuerunt horis canonicis; hic enim culpa præcessit casum.

[Glo. sequens ponit exemplum: quærit obijciendo & soluit.]

g ¶ Offensa.] vt in coniugato, qui tenuit concubinã, separetur ab ea, & excommunicetur, si vlterius redeat ad ipsam ĩ. eo. si concubinę. Sed dices q̃do erit reperire casum, I quo nõ intercedat mora, culpa, vel offensa? Sol. si statim post cõdẽnationẽ factam [1] in personali iudex præcipit, quod soluat infra certũ tẽpus ferẽdo sñiam excõmunicationis: hic non præcessit mora: vadit ad ecclesiam, inuenit clericos solicitos circa horas: hic nõ intercessit culpa: vel inuenit clericos bene continẽtes; excommunicat eos, q non seruant continentiã: hic non pręcessit offensa.

h ¶ Causa.] pone exemplum sup. de re iu. ita. cõstitutis. sed ibi p̃cesserat offensã pro parte. sed potest poni in executorib. q excommunicant cõferẽtes beneficia: q̃a p̃iudicari posset ei, qui debet acceptare secundum formã decret. de concel. pręb. quia cunctis.
ADDITIO. Vel pone p̃ decr. ad nostrã 2. de iureiu. & per decre. 1. & vlt. de eo qui fur. Inn. dicit. & Hol. q̃ iusta cã esset, si excõicarent cruce signatos, non portantes publice crucem, non. n. debet subtrahere bonũ exemplum, supplẽ nec se celare, vel ẽm eos excommunicat tolerantes hæreticos vel consimiles. sup. de here. excommunicamus. §. credentes, &c. Ioan. And.

i ¶ Collegiũ.] an vniuersitas vel collegiũ possint accusari de crimine, not 12. q. 2 eps qui mancipium, & supra de simo. dilectus 2.
ADDITIO. Ibi dedi aliàs remissiones: vbi ẽt scripsi, an possit vniuersitas de publico crimine per syndicũ accusari & vide qđ dixi sup tit. 2. c. vlt. super gl. pen. de singulari. an puniri possit vniuersitate punita. Io. An.

{Gl. seq. recit per q. & ponit duas opi.]

k ¶ Penitus.] per hanc litteram dicunt quidam [scilicet Host. Io. Mona. Archi. & Fran] q̃ non tenet sententia, & potest esse ratio; quia vniuersitas vel collegium non est materia capax ad recipiendum talem sententiam. Ber. contra, dicens, quod si sententia fuit lata, bene tenet, & hoc est tutius.

l ¶ Irretiri.] Intelligas quo ad ecclesiam, secus quo ad Deum, cuius opinio nec fallit nec fall. tur. de sent. excom. a nobis 2.

m ¶ Culpabiles] sicut prælatus, vel consules, & huiusmodi maiores, vt sup. de simo. dilectus.

Dilecto] Primo ponit allegationem, & conclusionem generalem, ex qua secundo infert specialẽ; ibi, Et quoniam, quam in tertia fortificat per argumentum a minori, ibi, Et quidem.

1 Vide Alex. in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de lega. 1. & Abb. in c. P. & G. de off. de le. & in c. ex lris 2. de sponsa.

† Dictio, excõicationis, deest in antiquioribus exẽplarib. etiam impressis.

1 De non moroso, puta pro nulli restituere centũ, qñ creditor petere, q̃ prius in iudicio petiit, & confessus fuit. Ioan. And.

† Dicẽdo sm Io. A. & ẽm excõico oẽs illius vniuersitatis, qui meo mandato rebellauerũt, & nota hic excõicatione differre ab interdicto, quo iuste innocentes suspenduntur, nõ ẽ ĩ. de spõl. vide Ioã. Calde. in trac. de eccle. interdicto. Fõt.

† In manuscriptis desunt hæc duo verba, in eodem.

¶ Et dixit Host. quod hæc decre. dirigebat cuidã fratri Minori, & pœnitẽtiario Papæ, qui legatus erat in illis partibus, & vocabat frater Io. Lemouicensis, qui super hoc Papã cõsuluerat, an Decano liceret vtroque gladio se tueri. Cõquestus.n. fuerat sm Host. & Boa. balliuus co- terius, quod socijs & vicinis licet de iure defendere iniuriam consocij & vicini. Nota finaliter quod licitum est spiritualem potestatem iuuari temporali, & sic econuerso temporalem spirituali. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

rã eo, quod ipse decan., pro oia Cęsar erat: quia vt presbyter, & vt miles, nunc censura, & nũc armis procedebat cõtra ipsum, & eius terram Io. And.

CASVS. Eps Pictauien. quẽdam Titiũ dominum tpalẽ puta balliuũ, vel aliũ dñm temporalẽ pp aliqđ crimen vel cõtumaciam excõmunicauit: ipsumq; pro excõmunicato in tota sua diœcesi fecit publice denunciari: vnde ipse balliuus videns se a populo vitari, vt le. plus, in corde suo fuit ita cõmotus contra epm Pictauien. & ipsum epm Pictau. in odiũ huiusmodi excõmunicationis spoliari fecit aliquib. bonis suis, & illa bona violenter occupauit tanquam sua: Eps Pictauien. vidẽs se spoliari bonis suis, & illa p violentiam occupari, supposuit interdicto ecclesiastico totam terram illius domini temporalis, & mandauit illud interdictum seruari, vtrum licitum fuerit epo Pictauien. pro iniuria sibi illata circa bona temporalia supponere interdicto terram dñi temporalis bona occupantis? Respondet Romanus Pontifex quod sic, nam cuicumque est permissum a iure se posse defendere, vt in l. vt vim atque iniuriã. ff. de iust. & iure, & quia eps nõ erat potẽs ad se defendendũ defensione temporali contra potestatem illius domini tẽporalis: ideo potuit licite supponere interdicto ecclesiastico totam terram ipsius domini. Et ponit Romanus Pontifex, quia permittitur cuilibet [imo tenetur] defendere suum proximũ cum sibi infertur iniuria: aliàs si negligenter ipsum proximũ defenderet, videretur esse particeps & fautor iniuriantis. ergo multo magis permittitur alicui se defendere, cum iniuriatur in persona sua vel in bonis suis. Nota primo ex hoc c. est dictũ principalem huius c. quod plãtus ecclesiasticus gladio spirituali pôt se defendere contra potentiam temporalem: ideo si aliquis iudex ecclesiasticus iniurietur ab aliquo seculari, pôt ipse iudex ecclesiasticus talem iniuriantem excommunicare, vel terrã suã supponere interdicto ecclesiastico, vt hic textus, & ad hoc allegatur semper presens capitulum. Nota vlterius ex principio c. illud, ad quod allegatur, vim vi repellere licet. No. quod excommunicatio, interdictum, & aliæ censuræ dicuntur esse propria arma ecclesiæ. Nota quod ecclesia habet apud se gladium temporalem & spiritualem, sed habet gladium spiritualẽ actu & habitu, gladium autem temporalem habet solum in habitu. No. quod quilibet tenetur defendere suum proximũ ab iniuria eidem proximo illata. Nota insuper, quod negligentes defendere proximum iniuriatum, vñr esse participes criminis, & fouere ipsum iniuriãtem. Nota vlterius, quod socijs & vicinis...

† Vide Dec. in c. cũ nõ ab hoie. in 1. no. de iu. & in c. significasti de off. de leg.

cto[a] filio Decano[b] Aurelianensi: & infra.

¶ Præterea cum omnes leges omniaque iura vim[c] vi repellere, cunctisque sese defensare permittant, licuit † utique ipsi Decano (si prædictus[d] balliuus eum bonis[e] suis mundanis iniuriose spoliare, uel ea uiolenter occupare[f] præsumpserit, ut superius[g] est expressum) contra illius uiolentiam iniuriamque se tueri. Et quoniam aduersus eius nimiam[h] potentiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non adeat, potuit se etiam spiritualiter, gladio uidelicet utendo ecclesiastico,[i] defensare. ac recurrere propter[k] hoc ad arma spiritualia, quæ sunt ecclesiæ propria, & pro suo munimine[l] illis uti; præsertim cum dictus balliuus post latas in eũ (ab † eodem Decano) ex alijs causis excommunicationis sententias, sicut idem Decanus asseruit, ipsum tanquam exinde prouocatus[m] sententijs ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem:[n] & propter hoc postmodũ ipse Decanus sententiam tulerit interdicti tanquam spirituali se mucrone defendens contra illius iniuriam & violentiam sibi ab eodem occasione prædictarum sententiarum, & in ipsarum contemptum illatam.

¶ Et quidem cũ liceat cuilibet suo uicino[o] uel proximo pro repellenda ipsius iniuria suum imperti-

a ¶ Dilecto.] Prælatus contra potẽtiam temporalem, et spiritual i gladio, scilicet ecclesiasticæ censuræ se tueri potest, hoc dicit.

[Glo secunda reci. per obiectio. de cap. quæsiuit.]

b ¶ Decano.] decanus iste de cõsuetudine vel priuilegio, hẽbat ordinariã vel saltem potestatẽ suũ minandi cẽsuram, & concor. s. de app. dilectus. de off. ord. irrefragabili. §. excessus. sup. de verb. sig. ex parte 1. aliàs sec., de his quæ fi. a ma. par. cap. quæsiuit. de hoc supra de offi. ordin. cum ab ecclesiarum.

c ¶ Vim vi.] supra de homicidi. significasti. secũdo vbi sunt hæc verba: & ibi de hoc in glo. magna, quod posset hic repeti. Et vniuersalis propositio, omnes leges, &c. restringitur ad particulares: ac si diceret, quędã leges & quędã iura s. de hac materia loquẽtia. Ber.

d ¶ Prædictus.] in parte decisa sub illo infra.

e ¶ Bonis.] ergo licet defendere non solum personã sed bona: tñ pro defensione bonorum non licet sic sæuire, sicut pro defensione personæ. sup. de homic. ca. 2. ibi, te tuaque. eo. tit. suscepimus & dic vt eo. tit. significasti 2. & 23. q. 1. §. 1. & q. 3. in prin.

f ¶ Occupare] vt non sit geminatio verborum, spoliare referatur ad mobilia, occupare ad immobilia.

g ¶ Superius] in parte decisa.

h ¶ Nimiam.] respectu temporalis potentiæ ipsius decani: nam potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iud. mut. cau. fa. l. 3.

i ¶ Ecclesiastico] dicit Ambrosius[2] & ex nimia humilitate loquitur, quod arma sua sunt lacrymæ. 23. q. vlt. conuenior. gladius autem hic continet quod censura, supra de verb. sign. quærenti.

k ¶ Propter hoc.] scilicet quia temporalis defensio sibi non aderat.

l ¶ Munimine.] nota, quod non loquitur hic de prælato, q vlciscitur, qđ vtium facere possit, no. sup. de maled. c. 1. 2. q. 7. si quis erga sed solum de eo, qui se defendit.

m ¶ Prouocatus.] i. turbatus vel commotus. ad idem sup. de offi. deleg. suspicionis, aliter sumitur supra de appe. cum sit Romana.

ADDITIO. Scilicet prouocatione ad causam. Alibi ponitur pro imitatione boni exempli. vnde cantat ecclesia in festo martyrum Marcelli & Petri: quorũ gaudemus, meritis, prouocemur exemplis. Io. Mo. & Arch.

n ¶ Eisdem.] contra tales prodita est pœna per constitutionem. inf. eo. quicunque, quia excommunicati sunt ipso iure, nisi infra octo dies restituant, vt ibi.

o ¶ Vicino.] ergo quilibet tenetur vicinum suum & amicum

† Hec verba: ab eodẽ Decano: desũt in manuscriptis.

1 Quod facit Hos. & si quod addit, vide vbi s. remisimus Io. And.

2 Epi. 33. ad Marcellinam sororem.

amicum suum defendere, vt 23.q.3. non in inferenda, &c. fortuito 83. dist. error. & sup eo. quantæ, vbi de hoc (& C de commer. & mer l.2. ubi plures concord. de hoc) multo ergo fortius seipsum, vt sequitur.

[Glo. seq. obijcit & soluit per diuersitatem vsus.]

ri auxilium: imo si potest & negligit, videatur iniuriantem fouere, ac esse particeps eius culpę; licuit profecto ipsi Decano proprio sibimet [a] subuenire subsidio, & suammet temporalem iniuriã sua propria spirituali defensione tueri, sicq; vtrunque [b] qnodammodo gladium & temporalem, & ecclesiasticum, alterum videlicet altero adiuuare: maxime quia hi duo gladij consueuerunt exigente necessitate sibi adinuicem suffragari, [c] & in iuuamen alterius subuentione mutua frequentius exerceri.

¶Idem.

¶Excommunicatos a subditis suffraganeorum, archiepiscopi non possunt absoluere: sed excommunicatos a suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatũ fuerit h.d. Io. And.

CAP. VII.

VENERABILI--

a¶Sibimet.] quia ordinata charitas a se incipit. 22. quæstio. 3. si non licet. Sed uidetur, quod hoc non licuerit isti Decano: excessit enim modẽ tamẽ inculpatæ tutelæ: quod facere non debuit. supra de restitut. spoliat. olim 1. sup. eod. si uero, & de hom. significasti 2. ad fi. maior. enim est pœna spiritualis, quæ ligat animam, quam temporalis, quæ ligat corpus: sicut anima preciosior est corpore. 12. quæst. 1. pręcipimus. ad idem. 11. quæst. 3. corripiantur, & hæc forte fuit dubitatio decretalis, sed Papa hic approbat hanc defensionem, & ita quocunq; modo licitum est se defendere, dummodo corporalis læsio non inferatur: maxime quia huiusmodi sententiæ sunt medicinales. sup eo. c. 1. 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notandum. in fi.

x Vide B. Th. 2.2. q.26. arti. 4. & seq.

b¶ Vtrumque.] ergo duplici defensione, potest quis vti, ut infra de reg. iur. nullus pluribus, cum suis concordantiis.

ADDITIO. Dicit Io. Monac. quod ista non sunt aduersaria, sed sibi mutuum subsidium præstantia, vt hic. Ioan. And.

c¶ Suffragari.] 23, q 5. prodest. sup. de offi ord c. 1. sed [z] videtur quod temporali gladio uti non potuerit: quia post aduentum Christi fuerunt gladij, & potestates diuisę. 10. dist. quoniam 96. dist cum ad uerum. Dic illud verum de executione gladij temporalis in modum iustitiæ: sed hic loquimur de executione ipsius gladij, non in modum iustitiæ, sed defensionis: quo gladio cuilibet priuato licet uti, primo non nisi iudici: & sic non obstat.

z Vide Turrecre. in ca. cum ad verum 96. dist.

V Enerabilibus.) litas incipit. Cæterum, & sic alleg. eam Io. Mon. Decretalis ista habet multa dicta. Et primo vsque ad §. Porro ostendit quando habeat vel non habeat archiepiscopus iurisdictionem absoluendi excõmunicatos a subditis suffraganeorum, vel ab ipsis suffraganeis. Secundo vsque ad §. Sed si. ostendit eo casu quo iudex est, absolutionem ante omnia fiendam nisi in casibus: Tertio: ibi, Sed si. & §. pen. & vlt. tractat de absolutione ad cautelam danda, qnando de nullitate iniæ dubitatur. Quarto: in §. Sane quid qñ. non de nullitate, sed de iniustitia quæritur. Quinto inde in §. Denique. quandam consuetudinem approbat. Summabitur aũt scd͂m has partes, dicũt Io. Mon. & Archi. ꝙ inter Archiepis. Rothoma. & eius suffraganeos grandis fuit quæstio coram Inno. IIII. & ut dicunt ex registro patere Primo proponebant suffraganei contra archiepiscopum querelam super multis articulis. Secundo pars archiepiscopi respõdebat ad illa: & hæ duæ partes sunt decisæ. Tertio per ipsum Innoc. fuit sententiatum, & constitutum, ut hic: & quam plura ẽt de hac parte tertia sunt decisa. Et de eadem materia absolutionis, & de eodem Rothumagen. & suffraganeis loquitur decre. ad reprimendam, de offi. ord. Dicit autem Archid. se de libro domini Inno. quasdam glossas habuisse, quæ hic ponuntur ad litteram. Pro hoc patet ꝙ Guil. in Specul. de compe. iud. ad §. sequitur in fin. male dicebat hanc decre. fuisse Alex. iiij. Suspicor autem, ꝙ hic in principio decisum continebat id, quod ibi habetur ante finẽ ver item not. & propter id allegabatur pro titu. de foro compe. Et prima pars hoc intendit Archiepiscopus non est competens iudex, cum excommunicatus ad petitionẽ partis sine appellatione petit absolui: vel alias de parte cõqueritur, cum nõ suffraganeus, sed is, pro quo lata est sententia, illam defendere debeat. Si vero petat suffraganeum pro iniusta excommunicatione puniri: tunc est iudex idoneus. Idem si petat absolui a sententia lata per suffraganeum procedentẽ ex officio. Io. And.

¶ Istud c. legitur vsq; ad §. porro.

CASVS. Archidiaconus Pictau. en. vel archipresbyter, vel Abbas Monasterij Sancti Cypriani subditus Episcopo Pictauen. protulit in subditum suum sententiam excommunicationis: excommunicatus dicit sententiam excommunicationis iniustam, vel non dicit iniustam, sed adiuit metropolitanum Archiepiscopum Burdega. vel eius auditorem omisso episcopo Pictau. vtrum possit metropolitanus cognoscere, an sententia sit iusta, vel iniusta, vel absoluere ipsum excõicatum? Respondet quod non: quia non est iudex, nec excõicatoris, nec excõicati. Idem si eps Pictauen. vel eius officialis excõmunicauit aliquem subditum suum; nam tunc archiepiscopus Burdega. non posset talem subditum absoluere: & hoc verum est, nisi fuerit appellatum ad ipsum archiepiscopum: nam tunc posset eum absoluere. Et iste est vnus casus in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum. Sed quid si non fuit appellatum ad superiorem: vtrum possit metropolitanus cognoscere de iustitia, vel iniustitia excõicationis? R̃ndet ꝙ non: nisi in duob. casib. qñ aliquis subditus suffraganei fuit excõicatus ad instantiam partis, sed coram archiepiscopo petit suffraganeum puniri de iniustitia iuxta c. sacro. eo. titu. in anti. Alius casus est, qñ episcopus suffraganeus non processit ad instantiam partis: sed ex suo officio: in his n. casibus potest excommunicatus conqueri de iniusta excommunicatione suffraganei coram archiepiscopo. Not. primo, ꝙ archiepiscopus nõ potest absoluere excommunicatum a subdito suffraganei: quia non est iudex nec excõicati, nec excommunicatoris.

No. insuper tres casus, in quibus metropolitanus cognoscit inter subditos suorum suffraganeorũ. Primus, qñ fuit appellatum a suffraganeo, uel eius officiali. Secundus est, quando subditus suffraganei fuit a suffraganeo excommunicatus: & conqueritur de iniustitia excommunicatoris apud metropolitanum, vt metropolitanus illum puniat, iuxta c. sacro. eo. ti. in antiq. Tertius casus est, quando subditus suffraganei fuit excommunicatus ex officio iudicis, & non ad instantiam partis. Nota ulterius, quod archiepiscopus non potest adiri ꝑ viam querelæ, a subditis suffraganeorum, & sic patet, quod aliud est uia querelæ, aliud uia appellationis, de quo de offi. lega cap. 1. Nota finaliter quod Archiepiscopus non est iudex subditorum suffraganeorum: quod intellige per uiam querelæ, & sic proprie loquitur iste textus. Dom.

[Prima glo summat principium.]
a ¶ Venerabilibus.] Excommunicatos a sub litis suffraganeorum, archiepi non possunt absoluere: sed excõicatos a suffraganeis, vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit, hoc dicit principium.

& in eo casus sic figuratur: Dictum fuit supra, quod si suffraganeus subditum suum excommunicauit iniuste: iste excommunicatus potest conqueri de iniustitia coram superiore excommunicatoris in aliquibus casibus, videlicet cum sit appellatum ad superiorem, vel quando non fuit appellatum, sed episcopus procedebat ex officio suo non ad instantiam partis, vel si ad instantiam partis: sed petit excommunicatorem puniri de iniustitia, iuxta c. sacro eo. titu. in antiq. Sed quæritur, vtrum Archiepiscopus antequam excommunicatum absoluat, debeat inquirere de iustitia, vel iniustitia excommunicationis: puta si iudex a quo, dicit excommunicationem iustam: ita quod pendente litigio super iustitia vel iniustitia excommunicationis remaneat excommunicatus: vel vtrum pendente illo litigio sit absoluendus? Respondet Roman Pontifex, quod archiepiscopus in omnibus prædictis casibus ante ingressum debet excommunicatum absoluere recepta prius ab eodem cautione idonea de stando, & parendo iuri, & hoc verum, nisi excommunicator, vel actor diceret excommunicatum pro manifesta offensa, quo casu differtur absolutio vsq; ad octo dies, infra quos probaretur, quod est excommunicatus pro manifesta offensa, tunc enim non absoluitur, alias absolueretur, & hoc quando fuit appellatum a diffinitiua: vt meus episcopus condemnauit me, & monuit sub pœna excommunicationis, vt soluerem Titio aliquam pecuniæ summam infra octo dies: Certum est, quod episcopus debet expectare decem dies antequam me excommunicet; tamen si lapsis octo diebus me excommunicet; tenet excommunicatio, lapsis octo diebus appellaui; volo dicere, quod iniuste fui condemnatus, & iniuste excommunicatus: peto coram archiepiscopo me absolui. Certe archiepiscopus debet me absoluere in principio litis, vel quando fuit appellatum ab interlocutoria ante diffinitiuam, vt episcopus me excommunicauit pro suo iure defendendo, vt in capit proxi. vel me monuit vt soluerem peccatori meo aliquam pecuniæ summam: me adeo superiorem, peto absolui: certe tum absoluendus in principio causæ. Idem si fui excõicatus pro contumacia.

b ¶ Rothomagensi.] idem in alijs archiepiscopis, supra eo. lib. de pœnis, Romana, & supra eod. libro. de de offi ord. Romana, in fine.
c ¶ Subditis.] ergo inferiores episcopis bene possunt excõicare. quod dic, vt 1. quæst. 1. nemo. sup. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.
d ¶ Impertiri.] nisi hoc habeat de cõsuetudine. sup. eo. tit. & lib. Romana. 1. respõ. in fine.
e ¶ Prouocatum.] seruato tamen eo, quod habes, inf §. sed si ex causa, & §. seq.
f ¶ De parte aduersa.] non dicit de iudice, quia tunc secus, vt patet per sequentia.
g ¶ Appellationis] si enim appellasset: archiepiscopus tunc esset competens iudex: est enim vnus de casibus, in quo iurisdictioné habet in subditos suffraganeorum, no. sup. de offi. ordin. pastoralis.
h ¶ Ipsis.] Archiepo, vel officiali eius.
i ¶ Pœna. sup eod. sacro. & c. cum medicinalis (eod. tit. & lib. sup.)
ADDITIO. Vide quod dixi sup eo. ita tuimus. super vlt glo. And.
k ¶ Debent eum.] q2 tunc archieps est competens iudex, scilicet rei: & sic vna via permittitur, quod alia prohibetur: quod dic vt infra de regulis iur. cum quid.
l ¶ Pro alio. 1] secus. n. si ex officio, vt patet in proxi §.
m ¶ Defensione.] vt sup c. proxi & est similis distinctio sup. de appel. cum specialt.
ADDITIO. Vide, quod ibi no. in gl sed qualiter. & sup. eo. sacro. ver. cumq; eo. in 1 gl. lo And.
n ¶ Causam suam.] & ante omnia illa absoluetur. inf. §. 2. nisi in casu ibi posito.
¶ PORRO. Iste §. hoc dicit. In casibus, in quib supra fuit dictum, iurisdictionem deuolui ad archiepum, archieps absoluit excõicatum, anteq̃ de causa incipiat cognoscere, & hoc nisi dicat excõicatus pro manifesta offensa: tunc non absoluitur nisi facta satisfactione, hoc dicit. Iste §. legitur vsq; ad §. sed si ex causa legitima.

bus: [a] & infra. ¶ Cæterum Rothomagensi [b] archiepiscopo vel eius officiali, non licet excommunicatis ab archidiaconis, vel alijs subditis [c] suffraganeorum ipsius archiepiscopi (cum nec excommunicantium, nec excommunicatorum sint iudices) absolutionis beneficium impertiri: [d] excommunicatos autem ab ipsis suffraganeis, vel eorum officialibus possunt absoluere, si ab ipsis litigantibus ad eos † fuerit prouocatum. [e] Neutra uero partium appellante, si qua ipsarum per archiepiscopum, vel eius officialem ab excommunicatione cõtra eam lata pro reliqua postulet se absolui: vel alias coram eis de parte [f] aduersa querimoniam sine appellationis [g] interpositione deponat, non est in hoc ab ipsis [h] (cum sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, vt imponatur ei pœna, [i] & pro suo interesse super iniusta excommunicatione querelam, audire vtique debent [k] eum: secus autem si conqueratur de ipso, vt relaxetur huiusmodi sententia contra se ab eo pro alio [l] promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed sed ad eum, pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus, vel extra iudicium pro suorum defensione [m] † iurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio, † inquirendo videlicet, vel simile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc casu conueniendus est ipse suffraganeus coram Archiepiscopo, vel eius officiali; quia ipsius interest defendere causam suam. [n]

¶ *Archiepiscopus in casibus, in quibus iurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absoluit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa, vel contumacia, & contumacia præsumpta, & manifestæ ponit exempla. hoc dic. Io. And.*

¶ Porro archiepiscopus vel eius officiales excommunicatos a suffraganeis, semper antequam audire causam incipiant, in casibus in quibus, eis iurisdictio cõpetit, iuxta Eccle-

† Amplia in alio casu not. ut per Abb. in c. i litteris, de off deleg. vbi vide omnino Decium.

1 Vide Abb. & Feli. in c. dilectos. cle. 1. ext. de rescr.

† No. tex. bene fm Domi. & Phi. facit. §. c prox. & not. in c. venerabilis §. de censi. vñ inferunt, quod tûc possit excõicare extra territoriũ, vide not. in c. nouit de off. deleg. & Iun. c. ex par. §. de ver. signi. Pont.

† Not. q̃ qñ agitur de iniustitia actus gesti per iudicem ex offi. procedente: tûc ipse, cũ eius principaliter interfit, citãdus est. glo. circa fi. c. cũ ipe cialt. sup. de app. vi de Inn. c. humilis. de maio. & ob Bar to. in l. 2. ff. de adu. Pont.

fiæ formam [a] debent absoluere: vt pote si post diffinitiuam fuerit excommunicationis sententia promulgata, & ad eos † fuerit appellatum: [b] exceptis casibus, [c] in quibus iura prohibent post sententiam appellare. Similiter si suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus iuxta formam Ecclesiæ absoluendus; nisi suffraganeus probaturum se offerat, quod pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodauit. [d] Idem est [e] etiam si quemquam

malicia dubia: & appellaui a sententia ad metropolitanum tanquam a sententia iniusta: quia volo probare, quod fui detentus iusto impedimento, nec potui venire ad iudicium, & sic non fui contumax: peto, vt iudex appellationis me absoluat in principio litis: certe sum audiendus. Secus si pateret, me esse contumacem: vel mea contumacia esset manifesta: tunc.n non essem absoluendus, ni si solutis expensis, & præstita cautione de stando iuri. Sed quid ponamus, quod iudex fecit me citari, vt cóparerem in certo loco: sum certus, ꝙ inimici mei sunt absentes: sed tamen sunt de proximo reuersuri: vnde misi procuratorem ad me exonerandum, quod locus non est mihi tutus: vnde iudex assignauit mihi terminum ad illud probandum, quia in termino non comparui, iudex me excóicauit. ego appellaui ab excommunicatione: nunc volo adire metropolitanum pro obtinendo absolutionem, & peto absolui, non sum audiendus. Sed ponamus, ꝙ iudex habuerit in se istam cautelam, quia pronunciauit illum locum esse tutum: non appellaui ab interlocutoria infra decem dies, postea reputauit me contumacem, & vt contumacem me excommunicauit: volo nunc adire metropolitanum pro obtinenda relaxatione ab excóicatione: & dico ꝙ locus non erat mihi tutus. Certe nó sum audiendus: quia per interlocutoriam, a qua nó appellaui, fuit decisum & terminatum principaliter ꝙ locus est mihi tutus, & etiam accessorium, & teneor soluere expensas, anteq̄ sim absoluendus. [Formam.] quæ olim erat, vt excóicatus veniret ad Epm ante fores Ecclesiæ, qui Eps haberet secum duodecim sacerdotes: & debet excóicatus se prostrare ad terrá: Postea dicat eps psalmum pœnitentiale, Miserere mei Deus, &c. Huiusmodi psalmo dicto, & totaliter finito Eps accipit excóicatum per manum, & ponit eum infra ecclesiam, a qua fuerat expulsus: quia fuerat expulsus a cóione fidelium. Nam Ecclesia dr̃ cóio fidelium in gratia existentium. Hodie autem nó seruatur hæc forma, sed sufficit si eps dicat, Ego te absoluo ab ista excóicatione absq; aliqua alia solemnitate. [Appellatum.] vt in notorijs, quia si in casu prohibito appellaretur, non fiet absolutio ante examinationem causę. [Offerat] infra octo dies, sup. eo. c. [solet in antiq. & durantibus illis octo diebus debet differri absolutio. [Protinus] idest, prius cognoscatur, an sit contumax, vel non. (Minime) Nam quis non dr̃ verus contumax, licet citatus dixerit nuntio, non comparebo. Sed si in iudicio dixerit, non comparebo, tunc est verus contumax. Not. primo, ꝙ cum excóicatus dixit excóicationem iniustam, & pro relaxatione excóicationis adiuit superiorem, ante quam probet excóicationem iniustam, est absoluendus in principio causæ, nisi excóicator, vel aduersarius offerat se probaturum infra octo dies, ꝙ ipse fuit excóicatus pro manifesta offensa, & si probetur, ꝙ fuit excóicatus pro manifesta offensa, nó relaxabitur, nisi prius satisfecerit. Not. ꝙ citatus nó comparens dicitur contumax præsumptus, quia præsumptio est, ꝙ spreuit venire ad iudicium, ex quo non venit. non tamen dicitur contumax manifestus, quia admittitur ad probandum contrarium, videlicet, quod fuit impeditus, & probato legitimo impedimento relaxabitur sine difficultate. Not. quod ille dicitur manifestus contumax, qui in iudicio dixit iudici, quod non compareret, & ideo non est amplius citandus, quia citatio fit, vt habeatur coniectura de animo citati, an velit comparere vel non, Secus si diceret extra iudicium, puta nuntio, ꝙ non compareret. Sed quæritur, quia certum est, ꝙ nuntio iurato creditur, si referat aliquem citasse: Sed quid si est dubium de mandato iudicis: quia dicit nuntius, quod habuit præceptum a iudice viua voce super pcepto iudicis, an credatur nuntio? Dicit Ioan. And. in nouella, ꝙ non: nam ponderare debemus illa super quibus iurat: quia iurat fideliter exequi mandata iudicis, & illa referre: non autem iurat aliud: ideo nó est iuratus, nisi iudex dederit sibi præceptú. Et ideo cautela est, quando quis impetrat citationem viua voce, quod faciat illá redigi apud acta. Item ponamus, quod nuntius siue executor dixit, quod citatus eum verberauit, vel citatus dixit, ꝙ non compareret, vtrum de istis credatur nuntio siue executori? Dicit Ioan. And. quod non, quia quantum ad ista non est iuratus, & sic regulariter creditur nuntio in ijs, quæ concernunt executionem suam, super quam est iuratus: in alijs autem non ei crederetur, ideo cautela est, quando citatus infert iniuriam nuntio citanti, quod vocentur testes, & petat instrumentum sibi fieri. Not. quod si alicui assignetur terminus ad probandum aliquam exceptionem dilatoriam, & infra illum terminum non probauit, & fuit excommunicatus, poterit coram iudice ad quem probare illam dilatoriam. Et sic habet locum etiam in interlocutoria illud commune dictum, non allegata in causa principali, allegabo in causa appellationis, non probata probabo, & non solum quando appellatur a diffinitiua.

a ¶Formam.] sup eo cum desideres.

[Glo seq. quærit, ponit opinionem contrariam.]

b ¶Appellatum.] post diffinitiuam sniam, & post excommunicationem. † Et hic terminari puto dubitabilem quæstionem, quæ quæritur ex decret. non solum s̄ eo lib. de appell. an appellatio interposita post diffinitiuam infra decem dies, reuocet per modum attentati excommunicationem medio tempore inter sententiá & appellationem latam, sicut reuocat alia attentata? Et per istam litteram est dicendum, quod non, imo est necessaria absolutio ‡ de tali enim sententia loquitur ille §. & quod ita sit verum, patet quia excommunicatio aut statim valet, aut statim non valet, sed pone, ꝙ post latam diffinitiuam sententiam infra decem dies iudex excommunicat partem non parentem, postea illa pars non appellat, non est dubium, quod bene ligat sententia, speciale ergo fit in illa, ꝙ per appellationem sequentem nó annulletur, licet in defecerit iudex exequendo infra decem dies, & excommunicando, cum tolleret sibi beneficium iuris appellandi, quod esse nó debet j. de reg. iur. indultum. Alij dicunt ‡ hoc esse immutatum per decr. non solum, quæ est posterior, qd non credo ratione prædicta.

c ¶Casibus.] quos vide sup. eod. lib. de app. Romana §. si autem.

ADDITIO. dicit Io. Monac. ꝙ licet illis casibus non relaxetur excommunicatio, iudex tamen appellationis postquam cognoscere incepit, an sit recipiende appellatio, inhibere poterit, ne dicta excómunicationis sententia executioni mandetur, vt ibi.

d ¶Innodauit.] sup. eo. solet & dabitur terminus octo dierum ad hoc probandum, vt ibi.

e ¶Idem est.] ꝙ primitus debet absolui, vt dr̃ in fine.

[Gl. seq. tract. per q. an captus a priuato, &c.

a ¶Captus]

† al. ipsos.

† Quia ꝑ appellationem non suspendit excóicat. sup. de off. ord. ad reprimédá. Io. And.

‡ Idé Gul. in Spe. de app. §. de off. ver. si vero post Io. And.

‡ Io. Mon. hic & j. e. titu. c. cui sina.

a ¶Captus]sic sup.de pig.c.significante, & quod dicit captus, intelligere possumus etiam a priuato: quia ex quo venire non potuit, non fuit contumax: ergo nec excommunicandus. 11.q.3. nemo episcoporum. sed quo ad restitutionem expensarum bene distinguitur, an a iudice, an a priuato captus fuerit, vt in primo casu non condemnetur ad expensas: secundo sic: quia habet regressum contra illum priuatum capientem. ff. si quis cau.l. 2. in fi. & l.3. & intelligas, captus, non sua procuratione, & dolo: vt in d.l.3. ad fi. ADDITIO. Et probatur per clem. de pœn. multorum. ver. illis. Io. And.

b ¶Impedimento.] puta valetudine, tempestate, vi fluminũ. [sicut fuit quarta die Ianuarij, & pluribus sequentibus in flumine Rheni currentibus annis Domini MCCCXXXV. quod ita creuit, quod pluribus diebus transiri non potuit.] Multa impedimenta videre potes. ff. si quis cautio l.2. & 4. Et quod dicit de impedimento: idem dic si alia rationabilis causa præter impedimentũ subesset: puta quia probabiliter credebat terminum prorogatum supra de in integrum restit. ex litteris.

c ¶In iudicio.] quia si extra iudiciũ hoc dixerit, secus, sicut nec nocet confessio extra iudicium facta, quod dic, vt s. de confes. cap. vlt. vnde per hoc videtur, quod si nuntio citanti dixerit se nolle venire, & nuntius sic retulerit: non propterea dicatur vera contumacia, & facit quod dixi supra de confes. cap. 2.

d ¶Offensa.] supra de verb. sig. ex parte, &c cum olim.

e ¶Tutum.] iusta erat excusatio, si vera fuisset, supra de appell. ex parte sup. eo. lib de priuileg. cum personæ. cum sim.)s. eod. lib. de off. deleg. statu tuus. 2. Io. And.

f ¶Decemdium.] sic

† Per viã supplicationis, restitionis in integrũ, appellationis. Dom. Font.

1 Per. 'de An. remittit ad nota. cle. 1. de do & con tu. not. in auth. q̃ se mel. & C. quo & qñ iudi. gl. ſ probat Fel. c. consuluit. 4. colu. de of. deleg. Fon.

2 An negãs velle cõparere semper dicatur cõtumax, vide Dec. in c. consuluit de offi. de le. & ab. & cũ para ti. de appell.

pro præsumpta contumacia (videlicet, quia citatus præfixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constringat, quia si sic ligatus proposita querimonia † petat ab Archiepiscopo se absolui, siue quando suffraganeus ex suo processit officio, siue quando est ad ipsum Archiepiscopum ante sententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduersario proponatur, quod absoluendus non sit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sisti exhibeat cautionem: Ipseque respondeat, quod recte contumax reputari non debet, pro eo, quod in itinere captus, [a] vel etiam alio impedimento [b] detentus in termino comparere nequiuit: tunc protinus sibi iuxta formam Ecclesiæ beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem confiteatur, vel alias de contumacia sua constet: quia forte prædixerat in iudicio, [c] quod minime compareret: tunc enim (cum manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa) [d] non est ei) nisi primo expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita) absolutio impendenda.

¶Et hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locũ citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum, [e] & iudex postea in eum (quia non probauit hoc, nec comparuit) sententiam excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui, (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est proculdubio audiendus: cum præsumpta solummodo eius contumacia videatur. Sed si iudex pronuntiasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excommunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam infra decendium [f] prouocasset) nullatenus audiri debet.

¶*Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili, non statim pronuntiatur nulla, sed fieri potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causa cognoscere. Idem si dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. Andr.*

¶Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet: puta quia locus nõ est tutus, & post appellationem huiusmodi excommunicatione ligetur, ac deinde constet superiori, quod ad ipsum, ex tali causa extitit prouocatum, non tamen illico [g] pronuntiare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eam ad cautelam iuxta formam Ecclesiæ relaxare.

sup. de elec. cum dilectus: ad fi. transit igitur interlocutoria in rem iudicatam, si ĩ. decem dies non fuerit appellatum quoad partem: sed nõ quoad iudicem, quod dic, vt sup. de appel. cum cessante. Io. And.

¶SED SI CASVS. Dictum fuit sup. § proxi. quod si quis dicat excommunicationem iniustam, & petat absolui a superiore, est statim absoluẽdus. Sed ponamus, quod iudex me citauit, vt cõparerẽ in aliquo loco, mihi non tuto, quia ibi sunt inimici mei capitales: Vel si sint absentes, tamẽ scio veraciter, quod statim sunt reuersuri: misi procuratorem meum ad me exonerandum, & proponẽdum illam exceptionem declinatoriam, quod locus non est mihi tutus: iudex assignauit mihi in personam procuratoris mei terminum peremptorium ad probãdum illam dilatoriã: produxi aliquos testes, & probaui meam exceptionem: hoc non obstante iudex pronuntiauit illum locum esse tutum: ab ista sententia appellaui legitime: post illam appellationem iudex me excõicauit vel forte me excõicauit ante appellationem, sed in excõicatione sua expressit errorẽ intollerabilẽ: ego adiui superiorẽ, & coram eo petij sententiam excõicationis declarari nullã: vtrũ iudex superior debeat statim me absoluere, & dicere sententiam nullam? Respondet quod non, sed debet me absoluere ad cautelã: & si quatenus absolutione indigeam. No. quod excõicatio lata post appellationẽ legitimã, est nulla. Not. cum quis dicit sentẽtiam nullam, debet hoc probare, pendẽte tñ probatione põt excommunicatus absolui ad cautelam.

g ¶Illico.] ante.n.quã de nullitate pronunciet, oportet quod doceatur de veritate causæ appellationis, nec sufficit ad hoc pronun-

tiant

¶ Si certũ eſt excõicationem eſſe iuſtam, ſit remiſſio: ſi certũ eſt eam iniuſtam, non: ſi eſt dubium, fieri poteſt relaxatio, ſed honeſtius eſt remittere: tenet tamen relaxatio vbi archiepiſcopus eſt iudex, licet non fiat remiſſio. hoc di. Io. And.

¶ Sane ſi certum eſt excommunicationis ſententiam eſſe † iuſtam, velut cum propter manifeſtum exceſſum eſt in aliquem promulgata, ſuperior iudex (niſi periculum ſit in mora) excommunicatum ad excommunicatorẽ prorſus remittere debet; nec debet [a] eum abſoluere, niſi excommunicator requiſitus malitioſe illi abſolutionis beneficium deneget exhibere. [b] Si vero conſtiterit, huiuſmodi ſententiam eſſe iniuſtam, nequaquam remittendus eſt ad ſuum excommunicatorem excommunicatus: ſed debet ſine difficultate aliqua mox abſolui. Quod ſi dubitetur, vtrum iuſta ſit, vel iniuſta, ſuperior (niſi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam Eccleſiæ poteſt illam: quamquam honeſtius, & conuenientius agat, ſi ei deferat in hoc caſu. Vbi autem ſuperiori competit [c] de excommunicatione cognoſcere, abſolutio ſeu relaxatio, quam ipſe fecerit, tenet, licet forſitan ſit iniuſta: quoniam etſi contra ius litigatoris, non tamen contra ius conſtitutionis [d] abſoluit.

¶ Archiepiſcopus in caſibus, in quibus excommunicare poteſt, ſi conſuetudo habet, emẽdas pecuniarias exigere poteſt. hoc d. Io. And.

¶ Denique a ſubditis ſuffraganei emendas pecuniarias † poteſt archiepiſcopus ſecundum conſuetudinem regionis exigere in caſibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare. [e]

¶ Summatur ſup. in §. Sed ſi ex cauſa, ibi videas.

¶ Poteſt quoque archiepiſcopus beneficium abſolutionis iuxta formam Eccleſiæ nonnunquam impendere ad cautelam, vtpote ſi aſſeritur in excommunicationis ſententia in-

tiandum, ꝙ oſtendat ſe ex cauſa legitima appellaſſe, idem ſup. de appel. interpoſita. in prin.

Caſus litteralis domini Hel.

¶ SANE CASVS. Iſtes §. Legitur vſq; ad finem c. & in eo caſu ſic figuratur: Epiſcopus Pictauieñ. excõmunicauit aliquem ſuum ſubditum, & excõmunicatio eſt iuſta: quia fuit excõicatus pro manifeſta offenſa, excõicatus vult adire archiepiſcopum Burdegal. pro obtinenda eius abſolutione: vtrũ archiepiſcopus Burdegalen. poſſit talẽ abſoluere, ac ſi excommunicatio eſſet iniuria? Rñdet ꝙ non: ſed dẽt eum remittere ad excõicantem epiſcopum, vt eũ abſoluat, facta prius ſatisfactione. Si autem conſtaret archiepõ, ꝙ dicta excõicatio eſſet iniuſta, tunc ſtatim deberet abſoluere, & remittere ad excommunicatorem: quod verum eſt, niſi talis remiſſio fieret ad cõfutationẽ excõmunicatoris: quia aliq iudices malunt ſententiam ſuam iniuſtam retractari per alios, q̃ per ſe. Sed ſi dubitet, an ſit iuſte, uel iniuſte excõicatus, debet eũ relaxare; nec tenetur remittere ad excõicatorẽ, niſi uelit deferre excommunicatori: quia poſito, ꝙ aliquis eſt contumax, iudex poteſt illum excommunicare. Sed vtrum poteſt eum multare, & punire pœna pecuniaria? Reſpondet, ꝙ ſic, & iſte eſt verior intellectus: licet aliqui dicant, ꝙ iudex eccleſiaſticus non debet imponere multã; niſi id habeat conſuetudo, ſed conſuetudine non poteſt aliquẽ multare. Communis tamen opinio doctorum eſt, ꝙ iudex poteſt contumacem multare; ſiue id habeat conſuetudo, ſiue non: tamen non debet eſſe facilis ad imponendam multam: ſed illam debet conuertere in pios vſus. Sed ponamus, ꝙ excommunicatus dixit archiepiſcopo, quod ſententia excommunicationis a ſuo ſuffraganeo lata eſt nulla: quia continet errorem intolerabilem, vt ſi dicat excommunicator: quia talis noluit talem occidere, vel dedit eleemoſynam tali pauperi, eum excommunicamus, excommunicator vero aſſerit illam excommunicationem eſſe iuſtam, vtrum Archiepiſcopus ſtatim debeat excommunicatum abſoluere priuſquam ſibi conſtet de nullitate huius? Rñdet ꝙ non, ſed eum poteſt abſoluere ad cautelam. Idem dicendum, ſi excommunicatus dixit ſe excõmunicatum poſt appellationem legitime interpoſitam, tunc archiepiſcopus illum abſoluet ad cautelam, ſi & in quantum abſolutione indigeat, priuſquam cognoſcat de meritis cauſæ. [ſecundum conſuetudinem.] iſtud non refertur ad emendam, ſed ad caſus, in quibus iuriſdictio pertinet ad archiepiſcopum, ſiue de iure, ſiue de conſuetudine. [tribuebat.] puta ſi dicat excommunicator: cũ alias monuerimus ſub pœna excommunicationis canonice, & competenter talem Titium, ne tali pauperi daret eleemoſynam; hoc tamen non obſtante dedit eidem pauperi eleemoſynam: et propter ipſum Titium ob hanc cauſam in his ſcriptis excommunicamus. Verumtamen licet iſtud prima facie appareat iniuſtum, poteſt tamen eſſe iuſtum: quia iſte pauper forte eſt rebellis, & non poteſt conuinci niſi illo modo ſcilicet neceſſitate famis.

† Al. forte.

a ¶ Nec debet.] tamen ſi abſoluerit, tenet abſolutio, ut inf. § vbi autem.

b ¶ Exhibere.] ſupra eodem. per tuas, ſup. de offi. deleg. cum contingat, & ca. prudentiam.

c ¶ Competit.] Si igitur non competeret, non teneret abſolutio propter defectum iuriſdictionis: vbi competit, tenet: licet iniuſta, [1] ſicut & iniuſta excommunicatio. 11. quæſtio. 3 cap. 1. par enim ius dominus eſſe voluit ligandi, & abſoluendi. de pœniten. diſtinct. 1. verbum.

d ¶ Conſtitutionis.] ad idem 2. q. 6 diffinitiua. & ſup. de re iudi. cum inter.

ADDITIO. Ioan. Mona alleg. ff. quæ ſen. ſine appe. re. l. 1. §. item cum, & ff. de tuto. & cur. dat ab his, l. ſcire. Io. And.

e ¶ Innodare.] excommunicatio enim non eſt pœna, ſed medicina quædam, ſupra eodem capitulo primo. ante ergo quam excommunicet pro ſatiſfactione delicti in abſolutione vel poſt pœnam pecuniariam imponere poterit, quod facit ad ea. quæ not ſupra de pœnis. licet Io. And.

ADDITIO. Pœnam pecuniariam imponere poſt abſolutionem eſt honeſtius, quam id facere in abſolutione, nec obſtet decret. ad aures, de ſimo. & vide quod ibi dixi ſuper verbo, contrarium, vbi etiam allego 49. conſtitutionem Concilij generalis, cuius mentem poſui de accuſ. ſicut olim. Io. And.

† Pet. de Anch. hic remittit ad 23. q. 5. c. ſi vos. 11. q. 6. 3. ſi quis cuiuſlibet. ꝙ non eſt in li. meo. & an Eccleſia poſſit exigere pœnas conuẽtionales. ſup. de arbi. c. dilecti. F.

1 Vide Per. ſinꝭ. in c. q. de app. & Feli. in c. qd' ſup his, de fide inſtru.

a ¶ Inio-

a ¶ Intolerabilem.] 11. q. 3. si is qui potest. & quomodo hoc intelligatur. Vide sup eo. per tuas.

b ¶ Iustitia.] sicut si præcepisset, vt hominem percuteret, & dicit se hoc fecisse pro exequenda iustitia: vel propter delictum suum prohibuerat eum dare eleemosynam, sicut etiam interdum ob hoc q prohibetur ab oblationibus 17. quæst. 4. c. minor. vel propter delictum illius, cui eleemosynam tribuere volebat: quia vi lius panis esurienti tollitur, quã &c. 5. q. 5. non omnis. Io. An.

c ¶ Absoluere.] alias vbi ita replicatet, denuntiaret sententiã nullam, supra eo. per tuas.

d ¶ Similiter.] quod hic dicit, dixerat s. eo. § sed si ex causa.

ADDITIO Scilicet duo addit, quę dixi in tex in vlti. glo. Io And.

e ¶ Postquam.] De hoc no. ꝙ necesse est prius cõstare appellatum, quando fieri habet relaxatio ad cautelã de excõicatione, quæ dicitur lata, & post per hoc tam. obtinuit causa, qui petebatur absolutio ad cautelã excõmunicationis, quę dicebatur lata post appellationẽ legitimam, & eodẽ die lata fuerat excõicatio, & interposita appellatio: nec apparebat, quæ prius. dicebant enim quod petens habebat no. necesse probare, si quod prius appellatum fuerat: licet non habeat necesse probare veritatem causæ: quia illa probata non absolueretur ad cautelam, imo pronuntiaretur nulla sententia, sup. eo. per tuas, de vlti. ve leg. cum contingat. & ita est uerum per hanc litteram, tunc ergo iudex appellationis absoluet ad cautelam, quando constat, quod post appellationem lata est sententia excommunicationis, nec adhuc constat de veritate causæ.

ADDITIO. De hoc per Innoc. & Hostien. eod. titu. per tuas. Io And.

f ¶ Priusquam incipiat.] Plus ergo potestatis habent in hac absolutione ad cautelam, quam inhibitione, quam facere non possunt. nisi prius incipiant cognoscere de veritate causæ appellationis interpositæ ante diffinitiuam, quod dic, ut sup. eo. lib. de appell. Romana §. quod sim.

D Ecernimus.] Commode non diuiditur sec. Ioan. And. Decernit tñ qui sunt cogendi, qua pœna, per quẽ, qua formã, & ad quia, & hoc tripartibiliter est.

¶ Et de hac decre (eam tñ non allegãdo) fecerat mẽtionem Abbas in excep pia. dicens, ꝙ Alex. III. statuerat etiam in seculari foro tales repellendos, & hac deceptione fuit pars illius, quia nonnulli, sup. de immu. eccles. quia ut [illegible] in prin. Io. And.

¶ Iud x Ecclesiasticus per censurã ecclesiasticã potest iud. ecclesiasticum compellere, ut in materia peccati [illegible] obseruari, & faciat obseruari. h. d.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum, ꝙ cum

tolerabilem [a] errorẽ fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati aperte in ea contineri, quod communiter, vel in suo genere est peccatum, veluti si dicat forte aliquis se a suffraganeo excommunicatum fuisse pro eo, quod eleemosynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est, aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitũ est & prauũ; & suffraganeus ipse asserat, quod pro digna, & rationabili causa, vel pro conseruanda vel exequenda iustitia [b] hoc illi prohibuisset, vel etiam iniunxisset: nam tunc archiepiscopus ad cautelam † absoluere [c] potest eum.

¶ Summarium habet sup. in §. sed si ex causa, ibi vide.

¶ Similiter [d] si aliquis proponat se ante diffinitiuam sententiam in iudicio, vel extra, post appellationem ea causa legitima interpositam, vinculo excommunicationis astrictum; potest archiepiscopus postquam [e] sibi de hoc constiterit (etiã priusquam [f] incipiat de veritate causæ appellationis cognoscere) absolutionis illi beneficium ad cautelam iuxta formam Ecclesiæ impertiri.

¶ Alexander IIII.

¶ Iudex ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actib. iudicarijs sibi prohibitis. h. d. Io. And.

CAP. VIII.

Decernimus, † vt inter ea vult me compellere ad respondendum libello ipsius excommunicati: nunquid est mihi prouisum de aliquo remedio? Rñdetur ꝙ sic: nam debeo adire iudicẽ ecclesiasticum, s. epm loci, vt ipse moneat sub pœna excõicationis dictum iudicem secularem, ut admittat istã exceptionem in foro seculari, & si nõ admittat monitione præmissa, ipsum excõicabit. Idẽ de aduocato, vt si aduocatus mei aduersarij sit excõicatus maiori excõicatione, possum contra eum proponere exceptionẽ excõicationis, & si iudex secularis nolit illam exceptionem admittere, possum adire epm, ut illũ moneat, quatenus in suo foro seculari admittat istã exceptionem. No. primo ex hoc c. ꝙ excõicatus non põt esse in iudicio, vt actor, de hoc in dictis c. intelleximus, & ca. pia. alleg. In aliquibus tñ casibus põt esse in iudicio tanquam actor, ut qn dixit se iniuste excõicatum. Not. ꝙ excõicatus non põt esse aduocatus c. possessionem. sup. de proba. nec procurator, nec notarius. & in effectu in quibuscunq; actib. iudici. lib. repellitur. No. ꝙ excõicatus non põt ferre testimonium. No. ꝙ exceptio excõicationis põt etiã proponi in foro seculari: non solũ in iudicio ecclesiastico. Et illud non solum procedit de iure canonico, sed etiã de iure ciuili, vt not. Barto. in l. placet. C. de sacrosan. eccl. sed tñ hodie in foro seculari illud non seruatur. Sed non uideo, quõ iudex secularis, qui potest repellere actorẽ excõicatum ab agendo, & non repellit: sed cum eo cõicat, possit euitare maculam peccati mortalis. Glo hic quærit vtrum excõicatus possit facere testamentum; glo. arguit pro & cõtra: & postea inclinat in hanc partem, ꝙ excõicatus non potest facere testamentum. quæ decisio glossæ non placet Doctoribus

excõicato maiori excommunicatione non est communicandum, & peccant excõicantes qñque mortaliter, qñque venialiter, mortaliter, quando excõicatus fuit publicatus: venialiter, quando nondum fuit publicatus. Item repellitur excommunicatus a iudicio, inquantum actor. cap. intelleximus, de iudi. in antiq in ca. pia. de exce. eo. lib. Item repellitur a testificando ab officio aduocationis, & alijs actibus quibuscunq; tendentibus ad suum honorem, & commodum.

CASVS. Titius excõmunicatus maiori excommunicatione: fecit me conueniri coram iudice seculari (qui forte eram laicus), coram quo iudice seculari mihi obtulit libellum in scriptis concludẽtẽ: cui per me petit rñderi dic aduenientes: ego excipiendo proposui, ꝙ eidem libello non tenebar respondere eo, & pro eo ꝙ Titius actor erat excõmunicatus maiori excõicatione. Titius excommunicatus replicando proposuit, quod ista exceptio excommunicationis nõ erat admittenda in foro seculari: vnde iudex secularis nõ curat de ista exceptione: Sed non obstante

† Et qñ qs dẽat absolui ad caut. [illegible] de p- bn. Io. [illegible] de testib.

† Vide Feli. in vlt. ex. de excep.

[illegible]

bus. Sed communis opinio Doctorum est, quod excõicatus maiori excõicatione potest facere testamentum, quia speciale est in aliquibus casibus a iure cõi expressis, vt quis non possit facere testamentum: ergo ius cõe est in 9trium. Vtrum notarius excommunicatus possit conficere instrumentum testamenti? Rñdei, quod non.

¶Glo. prima fortificat textũ, & allegat tria similia.

Iudices seculares [a] per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudicibus, canonica [b] monitione præmissa, repellere excommunicatos ab agendo, [c] patrocinando, [d] & testificando [e] in suis curijs, & iudicijs compellantur.

¶Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

Iurisdictio secularis minor est ecclesiastica.

a ¶Seculares.] certũ est, quod potestas secularis minor est ecclesiastica sup. de maio. & obedien. solitæ & ei subest: vt ibi, & 96 di stin. duo sunt. (& clemen. de iureiu. Romani. de re iu. pastoralis. ad fi. ver. nostam.) & ideo cẽsura ecclesiastica coerceri potest, vt sequit. Et quid cõtinetur noĩe censuræ, habetur sup. de verb. sig. quærenti. & concor. ad hanc decre. sup. eo. lib. de fo. cõpe. c. 2. & de iureiu. licet, sup. de excep. c. 2. Io. And.

b ¶Canonica] 24. q. 3. de illicita. 2. q. 2. c. indigni sup. de senten. excom. sacro. & illa recte dicetur canonica de qua cauetur ĩ c. proxi. 2 responso.

[Gloss. seq. ampliat tex. in vno, in secundo remittit.]

c ¶Agendo.] & reconueniendo, quia sicut nec agere, sic nec recõueniri potest supra de excep. cum inter priorem. A defendendo autem non repellitur, vt supra de iud. Intelleximus. ratio ibi patet. Et quid de impetrando. vidisti. sup. eo. lib. de rescrip. c. 1.

d ¶Patrocinando.] ecclesia ergo priuat aliquem (interdum perpetuo, interdum ad tempus) officio postulandi & concord. supra de hæret. si aduersus, & c. excommunicamus. §. credentes, supra eod. lib. de pœnis. fœlicis. §. quod si quis ad fi. & procedit hoc etiam interdũ ex alieno delicto, vt ibi & sunt isti partim de ordine non postulantium, quia etiam pro se postulare non possunt in agendo. de quo dic, vt 3. qõ. 7. §. tria. Est autem postulare desiderium suum, vel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere, vt ibi. & ff. de postul. l. 1. & intellige hoc non solum in aduocato, sed etiam in procuratore. sup. de prob. post cessionem si enim non auditur pro se, multo minus pro alio 4. qõ. 6. omnibus. ad hoc sup. eo. dilecto.

[Glo. seq. primo tex. coadiuuat, secundo quærit, & circa id dat quatuor remissiones, arg. pro opi. ponit ad quam inducit textum pro, & 9. tertio quærit, & ponit opinionem pro & contra, & tertiam distinguentem.

1 Etiam 9 excõicatũ de hoc in Spe. de te. ste. §. i. ver. sed nunquid excõ municat. & ver. seq. Io. And.

e ¶Et testificando.] excommunicatus ergo (maiori intelligas) testificari non põt 1 sup. de testi. veniens in 2. in fi. vnde si dicatur excõicationis sententia nulla, in defectum probationum consueuerunt absolui ad cautelam, vt ibi vides, quod non potest testificari. Sed nũquid excõicatus poterit testari? 2 De hoc per Inno. de do. & contu. veritatis per Host. (& Archi.) de excep. pia per Gar. & Io. Mona. de vsur. quamquam per Gul. in Spe. de instru. edi. §. compendiose. circa prin. & videtur, quod licet ista iudicialia prohibentur, extra iudicialia non sicut sup. eo. l. solet. ad fin. secundum Host. & Gar. testari non potest. quia separatus est a communione Ecclesiæ, & separato a communione Ecclesiæ omne beneficium ex legibus descendens interdicitur. & Gul. sequens Innoc. & Pet. de Samp. tenet sup. de excep. pia, quod potest testari, & Pet. de Vndalia tenuit opinionem Host. & Gar. & hoc propter periculum cõionis cum excommunicato, cui communicandum nõ est, denegatur. in Auth. de priuileg. do. hære. mu. non præstan. §. antepe. & actus

2 Vide Ante Gabriellũ, li. 4. cõlum. opin. titu. de testa. cõclusio. 1. Excõicat. an possit instru con ficere.

legitimi eis interdicuntur, vt hic, & est similis ſm eos deportato, qui est intestabilis. ff. de testa. eius cui. §. 1. argu. pro & contra. supra de hære. excommunicamus. §. credentes. Quid dices de tabellionatu: nunquid instrumentum confectum per excommunicatum valet? Vr valere. arg. prædi. §. credentes vbi dr̃ de excommunicato, quod si satisfacere cõtempserit infra annũ, ex tunc instrumẽta per ipsum confecta non valent: ergo a contrario prius, idest, ante annum confecta valebant, licet esset excõicatus. Alij contra pro quibus optime. 3. q. 4. nullus. ibi, nullus anathematizatorum suscipiatur: nec a quo quam credant quæ ab eis dñr, vel conscribuntur. supra eod. nouerit. Alij, vt Host. & Gul. dicunt, quod quãdiu eius excommunicatio est occulta, valet instrumentum ab eo confectum, vel si sit manifesta: nec potest probari, argu. ff. de offi. præsi. Barbarius. 3. q. 7. §. tria. C. de test. l. 1. sup. de re iud. ad probandum de excep. pia. §. si vero secus si sit notoria. de excep. exceptionem, de cohabita. cle. & mulie. vestr. sicut enim ibi notorius concubinarius suspensus est quoad se, & quoad alios: ita notorie excõicatus tabellio, & præter publice nunciatus, repellitur etiam ab extra iudicialibus. ĩ. eo. licet. Io. And.

¶Non valet excommunicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. h. d. Ioan. Andr.

CAP. IX.

CONSTITVTIO

ADDITIO. Excommunicatus an post absolutionẽ testificari possit, prolixe tractat hic Archi. de quo satis. 4. q. 1. in sum. & dixi plene post Inno. sup. de testi. testimonium. cuius Inno. opinio hic placet Archi. ibi vide, quod hic dixit Io. And.

CONstitutionem.] Sunt duæ partes. Prima declarat constitutionem Inno. secunda ibi: Statuimus. dat formam monitionem, & vnum casum excipit: ibi, Nisi. Io. And.

¶Emanauit præsens cap. ad declarationem cap. statuimus, sup. eod. tit. & lib. vbi dicitur, quod licet participãtes cum excommunicatis maiori excommunicatione, incurrant minorem excommunicationem, & peccent mortaliter, tamen non possunt ratione illius peccati excommunicari, nisi prius fuerint moniti canonice, & debite, vt desistant a participatione.

¶Illud capitulum declarat, quæ dicatur canonica, & debita monitio.

CASVS. Dictum fuit in d. c. statuimus, quod antequam excõicator excõicet participantes cum excommunicatis a se, debet illos monere canonice: alias nulla esset excõicatio. Sed quæritur, quæ dicatur canonica, & debita monitio? Respondet, quod illa monitio dr̃ canonica in illo casu, quando fuerunt participantes moniti nominatim, vt desisterent a participatione, & sic non valeret monitio generalis: Nam dicit textus, quod monitio debet fieri nominatim. Item debet esse trina, idest facta tribus edictis, vel vno peremptorio pro omnibus, & illæ trinæ monitiones debent habere interualla aliquorum dierum, & non incontinenti, nisi causa rationabilis suaderet, vt illa fieret absque aliquo interuallo dierum, vt si quis moneatur, vt restituat vxorem alicuius, vel desistat a participatione ipsius, si daretur interuallum dierum ille detinens vxorem interim teneret eã dem, licet iniuste, & infra illud tempus non posset excommunicari ideo debet arctari tempus, vt infra diem vel tempus restituat, forte intra 24 horas, vel alium diẽ vel tempus [Non tenere.] huculque durat tenor illius constitutionis [In hoc casu.] ponderetis ista verba in hoc casu, quia facit ad multa, vt dicam statim. Not. primo

nem [a] fœlicis recordationis Innocentij [b] Papæ IIII. prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes † excommunicatis ea participatione, [c] quæ solam minorem [d] excommunicationem inducit, monitione canonica non præmissa, maiori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere: [e] ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum [f] declarantes; Decernimus, ita demum esse monitionem canonicā in hoc [g] casu, si alijs rite seruatis [h] eos, qui monentur, exprimat nominatim. [i]

¶ Statuimus [k] quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonice promulgetur excommunicationis sententia) statuunt iura præmitti: iudices siue monitionibus tribus vtantur, siue

mo ex hoc, vt dicat monitio canonica in casu c statuimus, alleg debere moniti nominatim exprimi in monitione. Sed qualiter intelligitur illud? Respondet Host. ꝙ intelligendum est, quando monens intendit aliquos excōicare nominatim, debet etiam illos monere nominatim, vt si iudex intēdit excōicare Petrum, debet illū nominatim monere, sed si iudex nō intendit excōicare nominatim, sed solum in genere: sufficit monere in genere hoc modo: Monemus sub pœna excōmunicationis oēs parochianos talis Ecclesię: ne tali excōicato maiori excōicatione participent seu cōmunicent. Si postea inuenio Petrum participasse cū ipso, nō possum excommunicare nominatim, sed solum generaliter, & in confuso. Veruntamen glos tenet contrarium: & mouetur per hæc verba hic posita, in hoc casu, quia textus intendit inducere specialitatem in hoc casu, & tamen non esset aliqua specialitas in hoc casu, si prædicta opinio esset vera, ideo dicunt moderni, quod in hoc casu, siue excommunicator intendat excommunicare generaliter siue nominatim, dēt nominatim monere hoc modo. Moneatis tales, vt desistant a participatione. Not. ꝙ tres monitiones, quæ debent præcedere excommunicationem, debent habere interualla, nec possunt fieri continue, & ad minus inter quamlibet monitionem debent esse duo dies: ex quo iste textus loquitur in plurali, & si fiat vna monitio peremptoria, pro minori debet continere sex dies, pro hoc est glos. in l. properandum. C. de iudicijs. l. ad peremptorium. ff. de iud. potest tamen excommunicator ex causa abbreuiare illud tempus: vnde potest dicere: Moneo te, vt infra tres dies desistas a tali participatione: & hoc pro primo edicto & si non desistas, moneo te secundo, vt desistas: & elapso termino poterit dicere, Moneo te tertio, vt desistas. Quibus tribus terminis elapsis, poterit illum excōmunicare, vel si velit se expedire vnico contextu, poterit dicere: Monemus omnes, & singulos parochianos vnica monitione canonica, & peremptoria pro omnibus, vt desistant infra sex dies a participatione. Quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos pro tertio, & peremptorio termino assignamus.

Not arg. ꝙ allegans statutum in iudicio, debet totum illud edere. sic facit hic Greg. de decre. Inno.

Not effectum declarationis: quia tollit dubium, qđ erat in dispositione præcedenti, & sic declarans nihil addit. Dominicus.

[Prima glo summat.]

a ¶ Constitutionem.] Not. valet excommunicatio lata in participante, nisi fuerint moniti nominatim, Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla, nisi necessitas facti aliud suadeat h. d.

b ¶ Innocentij] sup. statuimus.

[Gl seq. distinguit duplicem participationem, & soluit quæstionem.

c ¶ Participatione.] denotat, ꝙ est quædam participatio, quę inducit maiorem. s. quæ in crimine fit sup. c. si concubinæ. & c. nuper. & alia, quæ inducit minorem, vt cum quis participat scienter excōmunicato maiori in loquutione, osculo, mensa, & similib. Et ab hac excipiūtur certæ personæ: vxor, filius seruus, & alij, de quibus 11. q. 3. quoniam multos. sup. eo, quod in dubijs. & c. seq. Et s. n Guli. & Gar [& Io. Mon. & Hug. in d. c. quoniam multos.] incurrit quis minorem excommunicationem mittendo nuntium, vel litteram excōicato, ac si ille personaliter loqueretur. ad hoc supra eo. lib. de elect. vbi periculum. §. nulli. [1] Ipse n. loqui videtur, nūtium mittendo, vel litteras. ff. de constitu. pecu l. & licet.

ADDITIO. Fac. 17. qō. 2 lex diuinæ in princ. palea est. Ioan. And.

d ¶ Minorem.] de ipsius effectu habetur 3. qō. 4. Engeltrudā & sup. de except. a nobi. Ioan. And.

e ¶ Non tenere] idē in suspensione, & in terdicto. ī. eod. statutum.

f ¶ Scrupulum.] hoc dicit: quia ante istam constitutionem si iudex monebat in genere. ꝙ nullus communicaret, dicebant quidam talem monitionem canonicam, alij contra, quod dubium hęc constitutio declarat.

g ¶ In hoc casu.] s. quando propter participationē vult participantes excommunicari maiori.

ADDITIO Quasi diceret, ꝙ alias bene potest fieri monitio generalis sup. de off ordi. si sacerdos. sup. de Iudæ, & si Iudæos. in si de vsu post miserabilem. vide concor ī eo tit. & lib. Romana. §. caueant super gl. pone exemplum. Io. And.

h ¶ Seruatis.] s. ꝙ inseratur causa super qua fit monitio: & ꝙ sint præsentes, per quos possit probari: & quod sint ibi interualla sup eo facto & ī. eo. c.

[Glo seq. dicit primo, quę sit nominalis monitio secundo ponit opinionem, quam non approbat: tertio quærit: arg pro, & soluit contrarium.]

i ¶ Nominatim.] s. proprijs nominibus expressis, vel alijs indubitabilibus circunstantijs, quæ habeant vicem proprij nominis. ff. si cert. pet. l. certum sup. testib. licet 2. sup. eo. lib eo tit. c. 2 Idem si dicat, moneo filium Petri: cum ille vnicum filium habeat. ff. de lib. & posthu. l. 1. & instit de exhære. liberorum. §. nominatim. secus si duos haberet, quia tunc neuter eorum monitus videtur, vt ibi. Dicunt tamen quidam, [2] q. hæc decretalis locum habet qū singulares, & nominatę personæ excōicantur, quia tunc requiritur monitio specialis: si aūt generaliter ferretur s. ia tunc dñt sufficere gnalē: & sic adhuc remaneant antiqua iur. sed tutius est dicere, ꝙ hodie in genere excōicatio in participantes ferri nō possit, & sic sit sublatum, ꝙ dr̄ s. eo. quod in dubijs, in fi. Sed valebit monitio, si iudex generaliter monet oēs de collegio, vel vniuersitate? Et vr̄ ꝙ sic: quia tantū valet generalis monitio quoad omnia, quantum specialis quoad quædā ff. de admin. tut. si duo in fi. & quia semper generalibus specialia insunt. vt ff. de reg. iur. semper in generalibus, sed contrarium est verum Guil hic per hanc constitutionem, & secundum eum si ignorat nomina illorum de conuentu, cogat rectorem conuentus, vel vniuersitatis ad indicandum sibi illa nomina. ff. de cond ob tur. cau. l. 4. § h.

ADDITIO. Simile, quod no sup. eo. li. de conces. præb. si capitulo in prin. 6 gl. Io. And

k ¶ Statuimus.] Sic cōstrue: statuimus quoq;, vt iudices siue monitionibus vtantur, siue vna pro omnibus, obseruent aliquorum dierum competentia interualla inter monitiones, quas iura permitti faciant, vt sententia excommunicationis canonice promulgetur.

† Etiā litteris, vt vult glos. hic, & vide Fran. Are l. 1. ff. de verbo. obl c. lex. diuina. 17. q. 2 & nutu dici tur loq. & vbi lex expr. sse meminit de verbis c. cu apud de spō. F.

[1] Iste §. loquitur de excōicatione maiori: sed sic ꝙ parlantur lo qui, ve nuntium mittere, vel litteram. Io. And.

Monitio qñ dicat noīauīm facta.

[2] Scilicet Host sup. eo. titu. & lib. statuimus. quē excuso, qa nō vidit hanc decretalē Sed Gar. ēt super hoc c. dicit hanc opinionē iuri cōsonā. licet cōtra sit securior. Io. And.

a ¶ Vna pro omnibus.] dicit ergo iudex interdum: monemus te pro prima: qua finita monet pro secunda: qua finita monet pro tertia, &c. Interdum vna monitione facit tres: monemus te, quod vsque ad diē talem pro primo: talem pro secūdo: talem pro tertio, &c. Interdum vnam tantum dat dilationē, vt monemus te, quod vsque ad talem diem pro primo, secūdo, & tertio peremptorio a cōmunione talis &c. & hoc vltimo casu est interuallum inter monitionem & sententiam.

Ponit tres formas trinæ monitionis.

† Tex. pro Inno. c. 1. de consti. dicente, quod ob casus emergentes, licet transgredi leges, quod dictū allegauit Bal. l. 1. de pac. Imper. offer. Do. Fon.

ADDITIO. Secundum Gul. & Gar. & Archi. Sed Io. Mon. dicit, quod hoc non consonat litteræ. Io. Andr.

vna a pro omnibus, obseruent aliquorum dierū cōpetētia b interualla; Nisi facti necessitas c aliter ea suaserit moderanda. †

¶ Idem in eodem.

¶ Relaxatio ad cautelam in generali interdicto non habet locum hoc dicit. Domi.

b ¶ Cōpetentia.] hoc iudex moderabitur pro personarum, & negotij qualitate, sup. de app. cum in Romana. de offi. deleg. de causis.

c ¶ Necessitas.] vt quia partes sunt ad rixam vel arma paratæ: nec curāt monitiones epi. ff. de viuf. l. & g simu. interdum nec locus, nec ips pati plenius deliberare consilium ff. de exer. act. l. responso.

ADDITIO. Et quandoque res celeritatem desiderat ff. de dam. infec. l. 1. Io. Andr.

PRæsentis sententia breuis est, nec eget diuisione vel summa: licet multum egeret notione rationis, vt in glo. Et est sciendum, quod Gui. hic quasi videtur integram, & Archid. post cum dicunt, quod quidam asseruit se post appellationem excommunicatum & interdictum in vxorem, familiam, & terram suam prolatum, petijt ad cautelā absolui ab excommunicatione, & prædictum interdictum relaxari. Respondetur, quod generale interdictū in loca vel terram, non relaxatur ad cautelam. Et ex hoc not. Gul. speciale in vxorem & familiam relaxari posse, vt in gl. pen. Io. Andr.

CASVS. Dictum fuit sup. c. venerabilibus, isto tit. & lib. quod quādo quis dixit excōicationem in se latam esse nullam, & petit relaxari ab excōmunicatione ad cautelam, quod ipse est audiendus. Sed ponamus, quod aliquis fuit interdictus, non autem excommunicatus: quod dixit interdictum nullum, petendo relaxari ad cautelam: vtrum sit audiendus? Respondet quod non: quia relaxatio ad cautelam non habet locum in interdictis, sed solum in sententia excommunicationis: sed differetur relaxatio interdicti vsque ad finem causæ. Not. primo, quod relaxatio ad cautelam appellatur beneficiū, & sic non videtur, quod iudex necessitetur ad hāc relaxationem, de quo sup. eo. solet. No. secundo, quod interdictū dr̄ generale, qn̄ refertur ad locum generalem. vide de verb. sig. cum in partibus. Dom.

[Glossa prima obijciendo queritur tres opiniones ponit, quas reprobat, & soluit.]

d ¶ Declaramus.] No. quod quidam olim contrarium dicebant, & pro eis faciebat quia excommunicatio & interdictum paribus passibus ambulare videbantur ad hoc supra de appel. ad hæc quoniam. sup. eo. cum medicinalis. sup. eo. Romana. in prin. & c. venerabilibus in princip. isto eo. tit. & lib. in eo. statutum. & cap. is cui cum similibus vnde sicut excommunicatio potest tolli ad cautelam, vt supra ca. solet & ca. venerabilibus. §. sed & si § penult. & vltim. sic de interdicto videbatur: imo multo magis: quia per interdictum plurimum puniuntur non obnoxij: sed per excommunicationem non sic. sup. eo. tit. & li. Romana in si vnde potius videbatur in eo, quam in excommunicatione subueniendum: quia et plures ligat, & plura bona tollit: & quæ alias sunt paria, in eo. is cui. supra eo c. 1. Quæ ergo fuit huius iuris ratio? Responsis aliorum solutionibus: quo

Relaxatio interdicti ad cautelam quare nō hēt locū, sicut relaxatio excōicationis

rum quidam dixerunt, sic placuit Gregorio, quod reprobatur per hoc verbum, declaramus. Alij dixerunt hoc factū, vt magis timeret censura ecclesiastica. Tertij, ne finis vnius negotij alterius sit exordium. C. de fruct. & lit. expen. terminato. [Vide de do. & contu. cap. finem in fi glo. sed nūquid.] cum hæc ratio ne non roborentur: Dic, quod hoc statutum est propter communionis periculum in excommunicato, et go ad aliorum caute lā fit hæc absolutio. sed in principatione interdictorum nō est tātum periculum, & ideo secus: vnde etiā interdicti tempore quædam sacramenta ministrantur, & interdum celebrantur, sup. de sponsa. non est vobis, de pænit. & remis. quod in te. supra eod. responso. & c. permittimus. in eod. quoniam. & ca. vlt. Sed contra supra de appel. ad præsentiam. vbi ad cautelam excommunicato datur absolutio. Vnde dic, quod ideo aliud in excōmunicatione quam in interdicto, quia excōicatio est mortis æternæ damnatio, & ideo festinare debemus, vt mortuus & à Christo separatus per excōicationem, redintegretur Christo p absolutionem. Maioribus. n. malis debet syncera charitas subuenire 50 dist. vt constitueretur. In interdicto autem non traditur quis satanæ, nec est ibi tantum periculum, & ideo nec tantū festinandum. Et etiam ratione, quia in interdicto volunt iura vnum pati pro reliquo, in excommunicatione secus, vt supra dixi. Preterea excommunicatio non pōt suspendi, nisi in totum relaxetur, & ideo in ea locum habet absolutio ad cautelam; interdictum potest suspendi, & ideo non est necessaria relaxatio ad cautelam. sup. de app. ad hęc quoniam.

¦ Vide Felinum in c. Apostol. ex tra de except.

CAP. X.

PRæsenti generali declaramus d edicto, beneficium relaxationis ad cautelam, e quo ad interdicti sententias, in ciuitates, castra, vel quælibet alia loca siue terras aliquas generaliter f promul

[Glo. seq. ponit 13. casus in quibus est excommunicatio nulla.]

e ¶ Ad cautelam.] quod fit in excommunicationis sententia tunc, quando dicitur nulla, vt si post appellationem legitimam. Secundo, si continet intolerabilem errorem, vt sup. eod. tit. & lib. venerabilibus. cum si Tertio in casu supra eo. tit. & li. statuimus. Quarto si dicat, quod iudex non erat is, qui tulit sententiam. de cōsue. c. 3. de priuileg. cum olim, Quinto, si a iudice suo lata est, sed excōmunicato. 24. q. 1. audiuimus. & ca. aperte, Sexto, cum quis excommunicatur a delegato contra delegantis intentionem, sup. de præbend. ca. vlt. & supra de priuileg. auctoritate. cod. lib. Septimo, si ab intrusio, vel a iurisdictione suspenso 11. quæstion. 3. alienationes. Octauo, si feratur a violante interdictum hominis supra de excel. prælat. tanta. Nono vbicunque prælatus subditum excommunicat contra priuilegij sui tenorem. supra de priuileg. cum capella. & ca. quanto. Decimo, secundum quosdam, quos sequor in casu supra de exces. prælat. cum ad quorundam. Plures ex his casibus comprehenduntur sub quarto. Vndecimo, si feratur a delegato impetrato ab excommunicato in casu non permisso supra eo. lib. de rescrip. cap. 1. Et adde nouum casum supra eo. l. de of. ord. quia plerique.

Excōicationis sententia in qbus casibus dicat nulla.

¦ Istos octo notauerat Ho. in eo. solet hic duos sequētes posuerat hic Gar. Ioan. Mona. & Franc. ad debat casū in eo. li. de of. or. Roma. in fi. Sed dic vt ibi. no. Io. Andr.

[Glo. seq. remittit, quærit & soluit.]

f ¶ Generaliter.] quid sit generale, habes sup. de verb. sig. cum in partibus. Quid si feratur non generaliter in loca, sed specialiter in personam? ¦ Dic, quod bene poterit fieri relaxatio ad cautelam. Argum. a contrario istius literæ, quia specialiter interdicto omnia sacramenta negantur ante absolutionem, & sic idem, quod in excommunicato

¦ Idem si gnāliter, puta i vniuersitatē. vel collegiū, sicut dum. Fol.

ADDITIO. idem scilicet, quod tunc possit fieri absolutio ad cautelam, tenent Gul. Gar. Cle. & Bonat. Ioan. Mona.

Mona.& Archidia Ad hoc sup e.venerabili. per quam decre hoc tenuit Inno.sup.de appel. ad hæc quoniã.in 1 gl.scilicet ꝙ fiebat absolutio ad cautelam in interdicto,sicut in excommunicatione: quod intellige de interdicto personæ,non loci per hanc decre. Io.Andr.

a ♭ Non habere.] vnde si id fiat, non valebit relaxatio, p hanc litteram. & est simile supra de ijs quæ vi, metusue,causa fiunt. cap.vnico.eo li.Idem Gar. Ioan. Mon. & Archid.

QVicunque.]Ista decretalis,vt dicit Io.An habuit breui loquũ dictatorẽ, ita, quòd multa ipsius membra vix possunt breuius summari: propter, ꝙ glossã non summauit,tamẽ ipsam diuidendo potest dici vt in rubro. ADDITIO. Et dicit Fran. ꝙ quia multi prælati timebant quãdoque exercere censuram propter grauamina, q̃ eis vel suis inferebantur:ideo edita fuit hæc constitutio.Io.Andr.

¶ Dans licentiam occidendi, vel capiẽdi, vel grauandi excommunicatorẽ,vel illũ, ad cuius instantiam fuit lata excõicatio, incurrit sententiã excommunicationis ipso facto,nisi re integra licẽtiam datã reuocaret:& si excõicationẽ ipsam p duos menses sustinuerit:ab ea absolui nõ poterit,nisi a Papa h d.

gatas, locum aliquatenus non habere.[a]

¶ Idem in eodem.

¶ Primo excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in personis,vel rebus suis,vel suorum exercentes contra aliquos ecclesiasticam censuram,vel exerceri facientes, vel illam seruantes. Secundo ibi. Eadem pœnam prorogat ad videntem, vel motu proprio id agentem. Tertio ibi, Qui autem pœnam aggrauat. h. d. Io.Andr.

CAP. XI.

QVicunque[b] pro eo qđ in reges[c] principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet ministros[d] eorum, aut quoscunque alios excommunicationis,suspensionis,seu interdicti sententia fuerit promulgata : licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu aliàs in personis, aut bonis suis vel suorum[e] † grauandi[f] eos, qui tales sententias protulerunt, siue quorum sint occasione[g] prolatæ, vel easdẽ sententias obseruantes,seu taliter excommunicatis communicare volentes(nisi licentiam ipsam re integra[h] reuocauerint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licẽtię sit processum, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum[i] spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa[k])eo ipso sententiam excommunicationis incurrant.[l]

¶ Eadem[m] quoque sententia sint innodati omnes,

b ¶ Quicunque.]oriri potuit ex facto decre.sup.eo dicto.& dic, quicunque etiam episcopi Nec obstat. sup. eo.quia periculosum. quia non loquitur in sententijs excommunicationis.

ADDITIO. Dicebat Gul.quod vniuersale , quicunque,singulos comprehendit. ff. de instit. l. hoc articulo. ff.de pigno.act l.si necessitas.§ si ãnua de off. prę l 3. supra de ma. & obedien.solitæ ad finem. per, ꝙ patet etiam imperatorẽ includi,vt dicit hic Archid.tñ vt dicit Guil. signũ vniuersale quãdoque ponitur p particulari 1 q.7. si quis omnem.15.q.2.mulier Io Andr.

c ¶ Reges]est sñt ordinarius regis is episcopus,in cuius dięcesi deliquit, vel domicilium hẽt 1.46.dist. si Imperator &c.duo sunt.vbi de hoc.& supra de maior.&obe. omnes.

d ¶ Ministros.] ad clericos potest referri. & sic propter sequit verbum,suspẽtionis

e ¶ Suorum]consanguineorum vel familiarium:&sic nota casum,in quo percutiẽs & mandans percuti laicum, excõmunicatus est, ad idem s̃. c. lib.de elect.feist cuncti 2 & de immu. eccl quoniam.

† Illi si ꝓpter iniustũ factũ alteri⁹ aggrauẽtur, non ẽ aggrauatẽ, dicit Pet. de Anch. agẽt, sed ẽ illũ cuius occasione grauati sunt alle. Bal. in l hi.rebus.ff.sol. mat Bar.I l.nã & ternius ff de ne. gel.fa cit l. qm multa C. ad legem Iul. de vi. &c. sicut nobis de test Fon 1 idẽ Phi ad 1 e doc. oẽs ð ma. & obe.gl. 57 c. Valẽtinianus. Fon.

2 Vide ꝙ ego ibi notaui ad principiũ text. & tõ est qa fit occasione clericorũ ista percussio. Pet.de Anc Fon.

CASVS. Aliquis iudex sæcularis eo,ꝙ perturbabat iurisdictionem ecclesiasticam fuit excommunicatus auctoritate iudicis ecclesiastici:ipse ex hoc indignatus dedit mandatum subditis suis occidendi excõmunicatorem,vel eum incarcerandi,vel ipsum aut,parẽtes suos, seu amicos grauandi:vel illum,ad cuius instãtiam fuit lata excommunicatio: vtrum ex datione huius præcepti incurrat aliquam pœnam? Rñdet Romanus Pontifex,ꝙ nisi pceptum suum reuocauerit re integra : ipso facto incurrit sñiam excommunicationis : & si p duos menses illam sustinuerit non poterit absolui nisi a Papa:& si processum fuerit ad captionem bonorum [nisi restituerit infra octo dies] incurrit sententiam excommunicationis Quid de illis, qui acceprant licentiam: vtrum incurrunt aliquam pœnam? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic: Nam incurrunt excommunicationem ipso iure : & si illam per duos menses sustinuerint,non poterunt absolui nisi a Papa Idem si sui proprio motu volentes cõplacere excõicato grauauerint excõicatorem: vel illum,ad cuius instantiam fuit lata excõicatio, vel eorum consanguineos,& affines,vel amicos eorum incurrunt excommunicationem : quam si per duos mẽses sustinuerit , non poterunt absolui nisi a Papa. Not.primo,ꝙ licitum est re integra reuocare quod quis fecit, vide in reg ꝗ semel ẽ de r. g. iur.

Not secundo,ꝙ aliud est satisfacere pro re, aliud rẽ restituere, & sic obligatus ad rem restituẽdam non adimpleret satisfaciendo pro illa. Do n.

[Glo.prima dicit vnde orta: solut dubium, & solutionis obstaculum.

f ¶ Grauãdi.]puta ne quis emat ab eis, vel eis vendat : vel his similia concordat sup.de priuileg.quanto - de immu.eccle.c.vlt eo.lib.

g ¶ Occasione.]quorum interest principaliter defendere sententias ipsas in iudicijs.sup.eod.tit.& li.venerabilibus.§.1.in fi.

h ¶ Re integra.] littera sequẽs contradicit isti:vbi dicitur,ꝙ licet res non sit integra,infra octo dies potest fieri emendatio. Potest dici,ꝙ hoc locum habet in iniuria personali,illud in reali, vt in prima statim fit excõicatus,in secunda tunc,quando infra octo dies non restituerit. Idem Arch.& hoc videtur voluisse Gul.qui dicit rem integram hic dici priusquam ad grauandum personas processit sic Sed Gar.& Ioan. Mo. exponunt, re integra,idest,iniuria nõdum illata in persona vel rebus Vel dic , quod id,quod sequitur , respicit tempora istius cõstitutionis, vt si tempore istius constitutionis prætextu illius licentiæ aliqua erant occupata , nisi ĩ. octo dies reddantur , habeat locum pœna & est si.sup. de re eccle. non alie.hoc consultissimo. §. laici. vbi in compulsionibus iam factis datur tempus ad reuocandum,in faciendis ipso facto imponitur pœna,primum versus.

i ¶ Octo dierum.]similis dilatio temporis. sup.de excep.pia & sup.eo.tit.& lib. solet.

k ¶ Impensa.]scilicet cum res non extat, vel placet sic. Simile supra eod.lib.de vsu.quamquam.ff.commo. l 3.§.1.

l ¶ Incurrant.] & si prius excommunicati erant, modo duplici funiculo sunt ligati, quod esse pt ,vt not. 3. q 1.Engeltrudam.sup.de iudæ.ita quorundam.

m ¶ Eadem.]scilicet maioris excommunicationis.

a ¶ Vlt.]

a ¶ Vti.]& sic mandans & mandatarius eadem pęna puniuntur, sic ff. de vi & vi arm. l. 1. §. quotiens nec excusat hic iussus maioris: quod dic vt dixi inf. de reg. iu. quod quis ff. ad leg. Aquil. liber homo. 2.

[Glo seq quærit, & soluit.]

b ¶ Alias.] id est, pręter aliquam licētiā Sed nūquid ille tūc tatā habēs excōicatus erit? Distingue, vt sup. eo. cum quis.

[Glo seq dat simile.]

c ¶ Obtinere.] simile in incēdiariis ecclesiarū: q ex quo denūtiati fuerūt, nō possunt absolui ab alio quàm à Papa: s. eod. tua, & si Papa hoc nō expressisset pperuo potuisset ordinarius ipsum absoluere, vt sup. eo. nuper.

SI iudex.] Hic incipiunt cōstitutiones Bonifacii, & ista prima ē expediēs & vtilis valde, & sępissime practicatē. Et diuiditur in duas partes; Prima dicit, q ad iudicem ecclesiasticum pertinet cognoscere, cū parte vocata, de clericatu, quem allegat captus per iudicem laicum: & causam reddit: Secunda pars: ibi, Et si notoriū, subdiuiditur in tres; Primo ponit tres casus, quibus ante cognitionem fit remissio: Secundo ibi, Idem, addit quartum, quem probat triplici argumento legali. Tertio: ibi. Non sic, ponit quintum, quo fit remissio ante cognitionem; iudex tamen laicus interim non procedit.

qui ausi fuerint prædicta licentia data vti, ᵃ vel aliquod præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alia ᵇ committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, ex tunc ab ea nō possint, nisi per sedem Apostolicam absolutionis beneficium obtinere. ᶜ

Bonifacius VIII.

¶ Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericū, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie vel publica fama, vel communi æstimatione hētur p clerico, statim fit remissio. Idem si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehēsus fuit in habitu clericali. Si aūt prius se gerebat pro laico, licet mō in clericali habitu deprehēsus fuerit, nō fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatū: sed interim contra eum iudex in nullo procedet h. d. 10. And.

CAP. XII.

SI iudex ᵈ † laicus malefactorem captum deti

CASVS. Aliquis Titius erat suspectus vel diffamatus de aliquo delicto; propter illam suspicionem fuit per iudicem secularem captus & incarceratus; postea cum iudex secularis vellet de crimine cognoscere, & ꝯ eum procedere: ipse excipiedo proposuit, q erat clericus, & q cognitio illius criminis spectabat ad iudicem ecclesiasticum; quare petebat remitti ad iudicem ecclesiasticum; vel forte non petebat, sed iudex ecclesiasticus illum requisiuit; iudex vero secularis noluit cū remittere; sed dicebat quód ipse non erat clericus. Et isto themate oriuntur tria dubia; Primum dubium est, ad quem spectat cognitio huiusmodi causæ, vtrum ipse criminosus sit clericus vel non; hoc est vtrum iudex ecclesiasticus cognoscit de ista causa, vel ipse iudex secularis; Secundo quæritur, supposito quod cognitio huiusmodi causæ spectet ad iudicem ecclesiasticum; an remaneat iste sub custodia iudicis secularis, vel sit remittendus ad iudicem ecclesiasticum. Tertio quęritur, supposito quod iste debeat remanere apud vnum istorum iudicum; an debeat iudex secularis procedere ad decisionem causæ? Ad primam quæstionem respondetur, quod cum in casu isto agatur de re spirituali, iudex secularis non potest cognoscere de ista causa; nec fiet probatio coram iudice seculari. Ad secundam quæstionem respondetur; aut iste detentus per iudicē laicum reputatur clericus communi fama & æstimatione vulgi; & pro clerico se gerebat ante captionem, & in isto casu fiet remissio ad iudicem ecclesiasticum, & si postea appareat, quod sit laicus: iudex ecclesiasticus illum remittet ad iudicem secularem. Si autem communi fama non reputabatur clericus ante captionem; quia non incedebat in habitu clericali, tunc remanebit in carceribus iudicis sæcularis. Sed vtrum pendente ista cognitione, an sit clericus vel non, vtrum iudex poterit procedere ad cognitionem causæ principalis? Respondet q illa quæstio est præiudicialis: & faciet sopire quæstionē principalem. Cognitio dubitationis an sit clericus vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticum: vocato tamen iudice sæculari, & illo cuius interest: quia forte fuit captus ad instantiam partis Et causa quare isti sunt vocādi est ista: quia forte iudex ecclesiastic' pnuntiaret istū clericū, & forte esset clericus, q esset degradatus, qui non debet gaudere priuilegio clericali: vel fuit goliardus, & fuit priuatus priuilegio clericali: ideo isti quorū īterest, sūt vocādi, qñ cognoscitur an iste sit clericus vel non. Veste. Non dicit vestem in singulari: qa in vestibus inferioribus nō debet habere habitū difformē: ideo iura loquentia ꝺ ista materia loquūtur semp in numero plurali. No. primo q iudex secularis sine metu exꝯmunicationis potest capere clericum in delicto deprehensum, licet textus hoc non dicat. Sed vtrum illud verum sit, etiam sine licentia iudicis ecclesiastici? Doctores dīt, q si iudex secularis videat, quod clericus criminosus non sit in periculo recedendi; & possit habere licentiam à iudice ecclesiastico, non dēt talem clericum capere auctoritate sua propria, aliàs incurreret excōicationem; sed si videt, q periculū sit in mora, & q talis fugeret, & sic crimen remaneret impunitū: pt talem clericū capere absque metu exꝯmunicationis, nō tñ ad finē retinendi, & illum clericum puniendi de crimine; sed ad finem ipsum remittendi suo iudici ecclesiastico. Et quamuis iura dicant, q qñ quis temere iniecit manus violentas in clericum, incurrit sententiam exꝯmunicationis: tñ in hoc casu non facit temere, nec incurrit exꝯmunicationem. No. quod qñ clericus criminosus fuit captus per iudicem secularem, & petatur remitti ad iudicem ecclesiasticum, debet remitti iudici ecclesiastico: & quæstio vtrum talis sit clericus, vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticum. l. omni innouatione cessante. C. de sacr. san. eccle vbi dicitur, q si coram iudice seculari emergat aliqua quæstio spiritualis, debet fieri remissio ad iudicem ecclesiasticum. No q pendente quęstione ista, an sit clericus vel laicus, nō debet iste remanere sub custodia iudicis secularis, sed ecclesiastici, si ante deprehensionem reputabatur clericus Item nota q si ante captionem gerebat se pro laico, non dēt remitti ad iudicem ecclesiasticum, donec sit cognitum an sit clericus No. q licet captus ante captionem gerebat se pro laico, tamen quæstio an sit clericus vel nō, est quæstio præiudicialis, & facit dormire & quiescere causam principalem.

† vide Alex. cō. 8. lib. 4. Bal. i l. si quis p calumniam. C. de epis. & cle. Canonistas i c. cum non ab hoie, ext. de iudic. late Couarru. in practicis q. c. 33. & Grammaticum decisio 81.

[Prima gl ponit summam, & quid declarat.]

d ¶ Si iudex.] si malefactor captus a iudice laico dicit se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie, vel publica fama, vel communi æstimatione habetur pro clerico, statim fit remissio Idem si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatum, sed interim ꝯ eū iudex in nullo procedet:

hoc dicit. Et declarat decretalis ista ea, quæ no. Innocentius & Host. sup. eo. vt famæ.

[Glo. seq. inducit tria similia.]

a ¶ Repetat.] sic & ciuitas repetit suum ciuem, ff. de rei ven. l. 1. §. 1. ff. ad muni. l. de iure. sic & petit suo ciui iustitiã fieri, & violẽter ablata restitui. 23. q. 2. dominos. sic & pr̃ repetit filium, quod dic vt ĩ. de cõuer. in fi. c. vlt. sic & miles armatæ militiæ p magistrũ militum in ciuilib. & criminalib. iudicatur. C. de iur. om. iud. l. magisteriæ. & sic clerici corã suo iudice. ĩ. de iud. at si clerici. Ioan. And.

b ¶ Iudice] seculari, qui malefactorẽ detinet.

c ¶ Ecclesiasticum.] vide quod est infra, cognitio pertinebit in textu.

d ¶ Spirituali.] de qua 1 nec principaliter, nec incidẽter habet secularis iudex se intromittere. sup. de ord. cogn. tuã. qui fi. fin. legi. per venerabilem & c. latorẽ cum similibus.

1 Et in dubio ecclesiasticus ẽ iudex, ita Petrus Petrus Pe rusinus ĩ c. dilecto. de app. in fine.

e ¶ Interest.] puta aduersario, qui illũ fecit detineri. & pro maleficio fecit puniri; & sic hi sunt vocãdi, quorũ interest. sic supra de maio. & obed. inter quatuor. C. de euic. emptor fundi. Et ff. de re iu. de vnoquoque. & ĩ. de empt. & ven. c. fi. si aũt nõ est aduersarius. puta qa iudex ꝑcedit ex officio, citabitur iudex. vt ĩ. dicit. & concor. sup. eo. tit. & lib. venerabilibus. §. 2.

f ¶ Notoriũ.] facti, scilicet q̃ nulla possit tergiuersatione celari. sup. de cohabi. cleri. & mulie. vestra. quia notorie cognoscitur ꝑ clerico, vt Archidiaconus, vel archipresbyter, vel presbyter Boñ. vel his similes, vel si est notorium iuris, ad idem sup. de verb. sign. cum olim.

g ¶ Debeat.] hoc ideo dicit, quia si esset clericus buso vel goliardus, & gestasset artem illam per annum, vel tertio monitus non destitisset, vel esset clericus vxoratus non incedens in habitu, vel esset bigamus, 2 vel degradatus talis non remitteretur, quia priuilegio nõ gaudet, vt sup. eo. lib. de vita & honest. cler. ca. vnico. Adde quod habes in cle. 1. eod. tit. de cle. coniug. c. 1. de big. c. vnico. de pœnis. c. 1. in fi.

2 Saluo q̃ no. ĩ. eo. lib. de big. c. vno. in glo. verse. Io. An.

ADDITIO. Idem Archid. hic vide quod scripsi supra eod. tit. perpendimus, & cap. contingit 2. super glo. & per hoc sine distinctionum prolixitate videre potes casus, quibus clericus perdit priuilegium clericale. Io. And.

neat, & is se clericum dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tanquam suum clericum repetat, [a] iudice [b] illum inficiantem clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiusmodi, an scilicet sit qui repetitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum [c] (quia de re ecclesiastica & spirituali [d] vocato tamen iudice seculari, vel alio cuius interest [e]) cognitio pertinebit. Et si notorium [f] fuerit, quod idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi priuilegio gaudere debeat, [g] statim absque alia cognitione, vel [h] fama publica de hoc extiterit, aut [i] ipse pro clerico communiter habebatur: [k] incontinenti etiam ante cognitionem [l] de clericatu, ecclesiasticæ curiæ debet reddi.

¶ Idem esse censemus, si reus ipse ante deprehensionem pro laico publice se non gerens, deprehensus fuit in habitu clericali: tonsuram videlicet & vestes deferens clericales: [m] nam talem debemus clericum (donec constet de contrario) reputare. [n] Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit: si dicatur ab alio libertinus, legalis [o] sanxit auctoritas, vt probandi necessitate non ipse sed aduersarius adstringatur. Iustum est enim, vt ipse talis, quem gestat ex habitu (quousque appareat aliud) præsumatur, qualis is esse, cuius fert habitum, comprobatur. [p] Ex stigmate [q] namque consueto Fabricensibus † imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur. [r] Et custodes aquarum (quos hydrophilacas nominant) quæ eis infigi solet annotatione signati [s] manifesti sunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur. Isque status alicuius esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec cõtrarium doceatur. †

¶ Non sic autem volumus obseruari, si ante deprehensionem pro laico publice se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis de prehensionis tempore

h ¶ Vel.] repete, si, Et dicas, vel fama, &c.

i ¶ Aut.] repete iterum præfatam coniunctionem, si.

k ¶ Habebatur.] sic. ff. ad Maced. l. 3. ff. de offic. præto. Barbarius. sup. de iure patro. consultationibus.

l ¶ Cognitionem.] scilicet cum est fama vel communis existimatio, quia si est notorium, ibi non est necessaria cognitio.

ADDITIO. Vnde supra dixit, absq; alia cognitione, hic dicit ante cognitionem. Ioan. And.

m ¶ Clericales.] ĩ. de vita & hone. cler. vt clericorum, & ca. clerici.

n ¶ Reputare.] vt in quo statu reperitur eo iudicetur pro p̃senti, licet posset inquiri de alio statu. ff. de iniur. itẽ apud § si quis virgines. & ĩ. in fi. cap.

ADDITIO. Archid. alleg. 24. distin. qualis. 14. quæstio. 1. nec quisquam, & sup. eo. in præsentia. Ioann. And.

o ¶ Legalis.] C. de lib. cau. ca. quæ. ff. de lib. cau. liberis. §. fi. & l. cum necessitas. ff. de proba. l. circa.

p ¶ Comprobatur.] hoc vult dicere, hi qui portant talẽ habitum, solent clerici esse, vnde iste putet clericus sicut habit⁹ demõstrat, vt q̃ similes cum aliis vitam suscipiunt, & c. sup. de statu mona. recolentes.

q ¶ Ex stigmate.] idẽ verbum habes 33. q. 2. hoc ipsum.

r ¶ Agnoscitur.] hoc habes. C. de fabrica. l. stigmata lib. 11. Et dr̃ Fabricensis qui publica arma facit, in publicis fabricis, & non alibi, & dat primicerio, qui reponat in publicis armamentis. Et est stigma instrumentum, quo eorum brachia figurabantur, cui erat impressum nomen Imperatoris, facies vero non figurabãtur. C. de pœn. si quis. & est si. huic supra de crimi. fal. ad audientiam.

ADDITIO. Dicit Archid. quod stigma est coctura igneorum vulnerum. Dicunt deriuatores, quod est signum, character, cicatrix, coctura, inustio, q̃ fit calido ferro. ad Gal. 6. Stigmata domini mei Iesu in corpore meo porto. Io. And.

s ¶ Signati.] C. de aquæd. l. decernimus ad fin. & annotatio est, quia singulis manibus eorum imprimitur nomen Imperatoris. Hydrophilaces 3 autem dicuntur ab hydria, quod est vas, ubi aqua defertur, vel hydro, aqua, Philattain, id est, custodire. inde Hydrophilaces, idest, custodes aquarum, & est si. quod de gazophylacio dicitur supra de proba. c. 1.

† Vide Alciatũ lib. 1. prætermissorũ verbo, militia.

† Ex isto ver. no. q̃ pendente q̃stione principaliter mota quiescit. c. tua or. cog. l. p̃sens. C. ad leg. Fabiam, de plag. nec interim laicus clericum retrahabit. Inn. ca. vt famæ. Pe. de Anch. Fon.

3 Vide An. Alciatũ in l. decernimus. C. de aquæduc. lib. 10.

a ¶ Cle-

a ¶ Clericali] multo ergo fortius si et deprehensus sit in habitu laicali, & hoc denotat, quod dicit: quamuis, & c. & licet dicamus, quod vltima mora nocet. ff. de peri. & cõmo. rei ven. l. illud hæc vltima possessio non releuat in hoc, quod fiat remissio.

ADDITIO Dicit Io. Mo. quod est ratio digna no quia hic plura faciebat contra ipsum quam pro ipso, vt patet in textu: & ideo a pluribus denominabitur, etiam secundum illum iudicabitur, vt no.] titu. proxi. c. vlt. Io. And.

[Glo. seq. primo signat contrarium, & soluit; secundo quæ rit opponendo, & dupliciter soluit.]

b ¶ Fecerit.] coram iudice ecclesiastico. Idem Io. Mon. & Archid. vt ī. ... respõso: & ... cõtinentia causæ diuiditur ... id sude requisit. a c. i. & est ideo quod natura causæ requirit alium iudice, ... cogn. ... laicus ... ecclesiastico ... quod forte resumptio dato fideiussoribus, sed non propter hoc remitte tur, nisi eo ... in si vel litigabit per procuratorem, natura enim facti hoc habet, quod interdum per alium quis prosequatur causam. sup de iud mulieres. de statu reg. c. vnico. ff. de custo. reo. l. diuis. hanc aut fidem faciet per publicum instrumētum ordinat onis suæ ... q . i legum per testes poterit etiam hoc probare, sup. de cler. peregr. suæ.

ADDITIO. Idem Archid. ... de, quod dixi in regula, non licet. j. de reg. iur. Io. And.

c ¶ Præsumptionem.] no. q̄ñ præsumptio est, non sufficit possessio, nisi fiat fides de titulo. & concor. sup. eo. lib. de præscri. c. i.

d ¶ Interim] idest pendente probatione de titulo clericali, est enim hoc præiudiciale, de quo primitus debet cognosci, vt sciatur, an vt clericus ab ecclesiastico, vel vt laicus a laico puniri debeat. & est si. C. de ord. cog. l. vlt. § q ... in si. Io. An.

e ¶ Processus.] ergo non solum iudicare prohibetur se etiam procedere, ad idem sup eod. lib. de hære c. vt inquisitionis. § penult.

STatutum.] Duo facit: Primo ponit cõstõnem prorogantē, cui secundo decretū adijcit, ibi, Decernentes. Et vide quam difficile est prouidere malitijs, quia facilis erant iudices excõicare cū participibus, contra ... decret. ... Statuimus quæ vetuit participātes excõicati maiori nisi monitione præmissa Faciebant iudices fraudem faciendo monitionem generalem, &] hos prouidit Greg. in ea. constitutionem. Sed demum iudices qui excommunicare non poterant participantes, nisi nominatim monitos, in ... monitione dicebant, excommunico talem, & suspendo a diuinis omnes sibi participantes, vel faciebant gñalem monitione de non participādo sub pœna suspensionis vel interdicti. Ioā. An.

repertus fuerit in habitu clericali: [a] tunc enim restituendus nõ est, quousq; fidem de titulo fecerit [b] clericali, cuius eidem probationis onus incūbat ꝑ præsumptionē, [c] quæ aduersus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus procedenti. Contra eum tamen interim [d] quamuis processus [e] iudicis penitus conquiescat.

¶ Idem.

¶ Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes, non præmissa monitione canonica h. d. Ioan Andr.

CAP. XIII.

STatutum [f] Gregorij [g] Papæ decimi factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ, [h] quę prohibet participantes excõmunicatis ea participatione, quæ solum † minorem inducit, [i] maiore excommunicatione ligari monitione canonica [k] non præmissa: in suspensionis & interdicti sententijs (quæ pro huiusmodi participatione plerunque ab ordinarijs, vel delegatis † iudicibus promulgātur) præcipimus inuiolabiliter obseruari: † Decernētes easdem sententias non tenere aliter [l] ꝓmulgatas.

¶ Idem.

¶ Per negligentiam non prosequutus debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata nō conualescit: sed poterit tunc denunciari, & debebit vitari, donec de sententia nullitate docuerit h. d. Ioan Andr.

CAP. XIV.

LI-

CASVS. Dictum fuit sup. in c. statuimus. eo tit. quod iudex non potest excommunicare participantes cum excommunicatis à se maiori excommunicatione, nisi præcesserit canonica monitio: Sed nunquid sine canonica monitione põt suspendere, vel interdicere participātes cum excõicatis a se maiori excõmunicatione? Rñdet quod non, quia idem est dicēdum in istis duabus sentētijs sicut dictum fuit in sñia excommunicationis videlicet, vt non possit iudex suspendere, vel interdicere participātes cum excommunicatis, nisi ꝓmissa monitione canonica.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Statutum.] non tenet suspensio vel interdictum latam participantes, non præmissa monitione canonica h. d. Io. And.

g ¶ Gregorij.] sup c. ti. & lib. constitutionem.

h ¶ Innocentiana. § sup. eo. tit. statuimus. eiusmet lib.

i ¶ Inducit.] dic vt dixi sup eo. constitutionem.

k ¶ Canonica.] quod dic vt sup. c. constitutionem.

l ¶ Aliter.] scilicet non præmissa canonica monitione nominatim, parificata igitur sunt in hoc excommunicatio, suspensio, & interdictum. ad idem int eod is cui in h. & concord. sup. eod. tit. c. i. § hæc eadem.

† al. soli.

† Not. quod delegati põt excõicare, suspendere, interdicere, quamquā hoc in litteris delegationis nõ exprimatur, ſm doct. vide no. sup. c. statuim. Fõ.

† Si tñ iudices procedant cõtra istos aliter quam per censuras. text. non procedit: ſm doct post Ioā. And. quia super sunt alia remedia. Font.

LIcet] Primo obiectioni respondet. Secundo quæstionem soluit, ibi, excommunicatus.

CASVS Pone, quod fui conuentus coram iudice ecclesiastico, coram quo proposui aliquam exceptionem declinatoriam, forte quod erat consanguineus aduersarij mei, vel aliquam exceptionem dilatoriam proposui, iudex noluit admittere istam exceptionem, sed pronunciauit, quod ea non obstante procederet in principali, vnde appellaui in scriptis, & legitime expressa causa rationabili in mea appellatione, & sibi petij cū debita instantia, vt mihi daret apostolos, qui iudex dedit mihi apostolos refutatorios, assignando mihi terminum ad procedendum coram ipso in principali, qua die adueniente non comparaui: ideo tanquam contumacem me excommunicauit, certum est, quod si causa inserta in mea appellatione sit vera, non sum excommunicatus. Accidit, quod non sui prosequutus meam appellationem: sed ipsa mea appellatio fuit deserta, quid debeo facere? Certe debeo redire ad excommunicatorem ad procedendum in principali Sed ponamus, quod causa inserta in appellatione mea ꝑ quam appellaui, erat vera, & non fui prosequutus eam appellationem, licet causa quare appellaui sit vera, tamen præsumitur falsa: ex quo non sum prosecutus meam appellationem, vt est verisimile, quod causa ista est falsa, & iudex debet me (hoc non obstante) publicare excommunicatum. Sed nunquid in desertione appellationis potero probare, quod dicta excommunicatio est nulla, quia appellaui ex causa

se legitima? Certe sic: non tñ coram iudice ad quẽ appellaui, sed coram iudice à quo: sed interim me publicabit excõicatum, nisi petam beneficium absolutionis ad cautelam. Nota ex hoc, ꝙ quantũcumq; quis appellauerit à sñia interlocutoria iudicis inserta causa rationabili in appellatione videlicet tali, q̃ si esset vera, deberet legitima interpretari: pp hoc non est suspensa iurisdictio iudicis a quo, sed ea appellatione nõ obstante poterit in principali negotio procedere. Nota insuper principalem effectũ, ad quẽ emanauit p̃sens c. videlicet, ꝙ si appellans per negligentiam suam non prosequatur appellationem: sed appellatio efficiatur deserta: non propter hoc conualescit excõicatio q̃ cum lata post appellationem legitimã, tamẽ est præsumptio de falsitate causæ appellationis.

[Prima glossa ponit quid declarat, & summat.]

a ¶ Licet.] emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. Tan. Ber. & Moderni sup. de appel. sępe. Et hoc dicit: per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excõicatio post eam lata, non conualescit: sed poterit tunc denunciari: & debebit vitari, donec de sententiæ nullitate docuerit.

[Glo. seq. rec. t. per q & solutionem.]

b ¶ Excommunicationis.] licet de excommunicatione exprimat: idem puto (Idem Archid.) de sententia suspensionis & interdicti, cum eadem sit ratio ad hoc sup. cap. proxi. & sup. eo. c. 1. & inf. eo. is cui. in fi. & sup. de appel. ad hæc quoniam. & idem in qualibet sententia, quæ nulla est ipso iure: ita, ꝙ non esset necesse appellare. sup. eo. lib. de re. iud. c. vlt. quia tunc si condemnatus appellaret, & non prosequeretur, non propter hoc cõualesceret: & ita eadem ratione, quod dico verũ, nisi talis esset casus, quo ratificaretur per appellationẽ sententia nulla, vt lata cum falso procuratore, ff. rem ra. hab. l. 3. §. falsus de quo vide sup. de re iudic. c. 1.

c ¶ Legitimam.] si causa fuit vera ex quo fuit legitima, sententia est nul. a. sup. cod. per tuas sed nisi prius appareat de eius veritate, non poterit denunciari nulla: licet tunc posset fieri absolutio ad cautelam. sup. eo. tit. & lib. venerabilibus § sed si ex causa. & §. vlt. si ergo fuit nulla, solo tractu temporis non potuit conualescere. sup. eod. lib. de despon. impu. c. vnico. & inf. de reg. iur. non firmatur, cum suis concor.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Conualescat.] cõtra. ff. de his qui no. infa. l. furti. vbi retro notatur infamia condem natus de furto, qui appellationem non prosequitur: sic videtur retro debere censeri excommunicatus, ex quo appellationem nõ prosequitur. Sed non obstat, quia lex illa loquitur de appellatione emissa post sententiam ab ipsa sententia, hic de appellatione emissa ante sententiam, vnde ibi appellatio suspendit effectum sententię iam latæ, sup. de iureiu. venientes. hic ante sententiam iurisdictionem suspendit: vnde sententia postea lata, non tenet propter iurisdictionis defectum.

ADDITIO. Idem Archid. qui alleg. s. de consuet. ad nostram. & C. si à non compe. per totum. Io. Andr.

e ¶ Expresse.] Interdum enim fertur sententia excommunicationis in personam incertam. s. q. l quidam. s. de offic. ord. si sacerdos.

f ¶ Ab homine.] de quo dic vt no. s. de appell. cum sit Romana Io. Andr.

[Glo. seq. arguit negatiue: ponit opi. cõtrariam. quam coadiuuat, & coadiuuationi respondet.]

g ¶ Nunciari.] nota non sequitur, iste denunciatus: est excommunicatus: ergo excõmunicatus est. hic enim denunciatur, qui forte excommunicatus non est. & facit ad q̃stionẽ, de qua dixi sup. eod. lib. de excep. pia. Sed nunquid ad repellendum actorem sufficiat probari denunciationem excommunicationis? Videtur enim, ꝙ non: p hunc textum, & per rationem dictam superius: cum illa decret. pia. dicat id probari debere apertissimis documentis Hostien. tamen no. contrarium. & ibi Arch. vt ibi dixi: & pro parte illa facit hæc decret. nam hic per talem denunciationem vitatur à iudicialibus, & extraiudicialibus, & legitimis actibus. vt sequitur. licet forte excommunicatus non sit, vt prędixi. sic dicamo. quod ex quo denunciatione non dubitatur, vitatur & repellatur ab agendo, donec ostendat se absolutum, vel sententiam nullam. sed si volumus tenere primum. huic respondetur, ꝙ hic non solum de denunciatione, sed etiam de sententia excõmunicationis constabat.

h ¶ Legitimam.] idest, ex legitima & vera causa interpositam, vt superius dixi.

ADDITIO. Hæc glossella procedit in appellatione interposita ante sententiam. Io. Andr.

i ¶ Aliàs.] tolle exempla, quę dixi supra eod. titu. & lib. præsenti.

[Glo. seq. recitetur per contrarium, quod dupliciter soluit.]

k ¶ Docuerit.] potest exponi, idest docere cœperit: quia pendente probationis articulo, ab extraiudicialibus & legitimis actibus non repellitur, & sic ce stabit contrariũ decr. sup. e. tit. & lib. soler. in fi. Vel dic illud habere locum in eo, qui debito tpe appellationem prosequitur: istud in eo, qui prosequi neglexerit: vnde in pœnam euitabitur ab extraiudicialibus, donec docuerit, &c. & sic stabit proprie hoc verbum.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam dicebat, ꝙ pro denunciatione iudicis prima facie præsumitur. de renunc. in præsentia de elect. bonæ. ver. & pro his: licet per illam amplius non ligetur. de appel. pastoralis. in fi. Io. Andr.

cet [a] excommunicationis [b] sententia post appellationem legitimam [c] promulgata, per negligẽtiam appellãtis appellationem suam minime prosequentis non ratificetur, nec etiam conualescat: [d] Excommunicatus tamen nominatim vel specialiter & expresse, [e] qui post appellationem legitimã excommunicationis sententiam asserit in se latam: si appellationem eãdem infra tempus † ad ipsam prosequendam [f] ab homine vel à iure statutum non fuerit (vt debuit) prosecutus, lapso eodem tẽpore excommunicatus publice nunciari, [g] & nedum in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quousque, ꝙ post appellationem legitimam [h] excommunicatus fuerit, vel aliàs [i] de ipsius sententiæ docuerit [k] nullitate.

¶ Idem.

¶ Prælatus capi faciens, & includens, & per laicos clericum nondum incorrigibilem excommunicatus non est: nec etiam ipsi capientes. Secundo dicitur, si talis dat fideiussores de parendo iuri, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. h. d. Ioan. Andr.

CAP. XV.

S I † C L E-

S I clericos.] Sunt duæ partes. Secunda ibi, Eosdem. Prima facit ista: soluit dubium, quod dupliciter fortificat ibi. Etiã per. & ibi, Licet causam sed dic ibi,

† Vide Abb. in c. testimo. nium, extra de testib.

Excõicatio aliquã fertur in p̃onã incertam.

† Vide Ale. cõs. L. 8. li. 1. inc. vF sup. 1. dubio. & consi. 149. li. 6. incip. in causa inquisitionis.

Infamia retro notatur ille qui appel[latione] interiecta nõ prosequitur.

z Ad hoc q mat accus pos in super & ꝙ ibi no. in 2. gl. Io. A.

Cum in his Secunda dat regulam, à qua duos casus excipit ibi. Nisi.

¶ Et no. q dicit clericos in genere, non distinguendo an sint vel non sint in sacris, in modo tamen capiendi & detinendi debet in his haberi distinctio 45. dist. cum beatus. Io. And.

¶ Pro intellectu hui° cap. est præsupponendum quod habet in c. at si clerici. de iud. in antiq. videlicet q punitio clericorū spectat ad iudicē ecclesiasticum & nō secularem. Et præsupponēdum quod iudex ecclesiasticus nō debet clericum detinere in vinculis.

CASVS. Est aliquis clericus, q est suspectus de delicto, non tamen est incorrigibilis, iudex ecclesiasticus videns quod nō potest eum capere propter potentiam ipsius clerici suspecti, vel forte quia non habet captionem extra septa domus episcopalis, mandauit iudici seculari, vt talem clericum caperet, & retineret in carceribus, quod fecit ipse iudex secularis, vtrum capiens & etiam episcopus mandans, & executores mandati fiant excommunicati? videtur quod sic, quia, iniiciens manus violentas in clericum, & mandans incurrit excommunicationem. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex dicens, quod tales non incurrunt sententiam excommunicationis. Sed ponamus quod ad mandatum iudicis ecclesiastici iudex secularis cepit talem clericum, & eum incarcerauit, & ad requisitionem iudicis ecclesiastici, eum sibi restituit, iste clericus sic captus offert dare fideiussores de iudicio sisti, vtrū iudex ecclesiasticus debeat recipere istos fideiussores, & talem clericum relaxare siue elargire & dimittere? Respondet quod sic, nisi crimen esset adeo graue, q verisimiliter timeretur de absētia illius clerici, q dimittat suos fideiussores & fugiat, quia tunc nō esset liberādus, sed deberet manere in carceribus. Idem est de iure ciuili, quia criminosus non est detinendus in carceribus, si offerat fideiussores, nisi crimē esset tam graue, quod timeretur de fuga criminosi. Nota primo quod laicus capiens clericum de mādato iudicis ecclesiastici, non incurrit sententiam excommunicationis, quia illud non facit iniuriose & temere, sed licite. Nota illud, ad quod alleg præsens cap. quod detinens clericum in carcere, incurrit sententiam excommunicationis, & pauci iudices in hoc euadunt sententiam excommunicationis, quia multoties propter malitiam detinent clericos corporaliter in carcerib. suis, & sic incurrunt sententiam excommunicationis. Nota quod criminosus captus pro delicto suo, si offert dare fideiussores, est dimittendus.

[Prima glo summat, diuidit, & dicit quid corrigit, declarat.

a ¶ Si clericos.] Prælatus capi faciens, & includens etiam per laicos clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est, nec etiam ipsi capientes. Secundo dicitur Talis, si dat fideiussores de parendo iuri, detineri non debet, nisi iusta causa id suadeat. Et corrigit prima pars, quæ no. Ber. supra eod. vniuersitatis. in vlt gloss. & cap. vt famæ. & declarat, quod ibi notant Moderni.

[Secunda glo respondet per quæstionem.]

b ¶ Tuæ iurisdictioni subiectos.] cui loquatur nō apparet, ideo dico decre. locum habere in quolibet iurisdictionem habente: siue de communi iure, siue priuilegio, vel consuetudine. Ad idem C. de spon. l. vlt. & facit quod dixi sup. eo. lib de pœnis. quamuis.

ADDITIO. Intellige glo. de habente iurisdictionem puniendi crimina, vt infra 4. glo. & in remissione, quam dat fi. glo. & facit cle 1 inf. de celeb. Mis. ad fi. Io. And.

c ¶ Pœna.] quia carcer non est pœna, quod tamē dic vt sup. eod. lib. de pœnis quamuis.

ricos [a] tuæ iurisdictioni subiectos [b] propter commissos excessus, etiam per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere, pœna [c] debita postea castigandos, includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles [d] illos esse) nulla credimus excommunicatione nodari: [e] Cum in his (nisi aliàs ex proposito excedatur [f] in ipsis) temeritas vel iniuria [g] nequeat deprehendi. Eosdem quoque clericos, [h] si de parendo iuri tibi fideiussoriam [i] dederint cautionem, detinere non

d ¶ Incorrigibiles illos esse.] huius contrarium not. Ber. in præd. glo dicens, q si apparebit clericum incorrigibilem, capi poterat per laicos sine pœna, aliàs non, & sic etiam soluebat cōtrariū de decre. vniuersitatis, ad decret. vt famæ. supra eodē tu dic vt in sequenti glossa.

[Gl. seq alleg. septē concord. signat vnū contrarium, ponit duas opiniones, quas reprobat, demum soluit.]

e ¶ Nodari.] concor. ī. eod vt famæ. contra ī eod. vniuersitatis vbi excommunicationem incurrunt abbas & laici, qui de ipsius mandato monachum verberabant Ber & Host. soluebant, vt dixi in glo. prox. quod est falsum, vt hic vides. Alii dicunt, 1 quod decre vt famæ loquitur in episcopo, decre. vniuersitatis. in abbate, sed hoc patet falsum per istam decret. quæ loquitur in quolibet iurisdictionem habente, vt dixi sup. glo. 2. Dic ergo q decre. vt famæ & ista loquuntur in captione & inclusione, quæ de mandato prælati cuiuscunque, qui crimina punire possit, potest fieri etiam per laicos, licet ille nondum incorrigibilis appareat. decre. vniuersitatis. de verberibus loquitur, quæ si prælatus clerico vel monacho per laicum inferri iubeat, sed iniuriose, non est dubium, si in modum iustitiæ, vel disciplinæ [de regul. cap vlt.] hoc tamen per laicum facere non debuit, sed per clericos, vel per semetipsum, si erat minor episcopo, & ideo mandans & mandatarius excommunicati sunt, vt ibi.

1 Io. Mo. olim hoc tenuit, sed postea addidit vt sequitur in gl. Io. An.

f ¶ Excedatur.] ad idem sup. de rest spol olim. 1. in fi. & hoc vult dicere, si clericus captus quiete se duci permittit. & ducentes eum non resistentem calce, pugno, vel alio modo percutiunt, vt iam vidi de facto, isti bene sunt excommunicati, hoc sonat littera.

ADDITIO Imponenda est enim sæuientibus fræni tēperies C. de custo. reo. l. 2. in fi. Io. And.

[Glo. seq. alleg duo iura, arguens ad quæstionem, & ponens tres solut ipsius.]

Sæuientibus imponenda est tēperies frani.

g ¶ Iniuria.] 17. q 4. si quis suadente & sup. de senten. excom. contingit, & facit hæc littera ad quæstionē dominicalem de illo, qui fugiens inimicos obuiauit clerico equitanti, à quo equum petiit vt fugere posset, quē cum ille negasset, sibi per vim abstulit, & postea remisit, an talis sit excommunicatus? Bart. Brix. in q dominicali 82. quidam cum fugere opiniones. posuit, quarum vna fuit, talem excommunicatum non esse, quia id non fecerat diabolo suadente, ad cautelam tamen ab episcopo absolui poterat, alia fuit talem excommunicatum sed mitius puniendum. 50. dist. presbyteros. sup. quod metus causa. sacris. Tertia fuit Tan quam ibi sequitur Bart. talem excommunicatum, sed propter id nulla pœna puniendum.

h ¶ Clericos.] idem in laicis, & bene etiam eodem modo dicit lex ff. de custo. reo. l. diuus.

[Glo. pen. respon. per quæstionem.]

i ¶ Fideiussoriam.] ergo non nudam tantum. idem & multo fortius si pignora darent, 2 cum sit melius pignori incumbere, quàm in personam agere. inst de ob. quæ ex deli § furti & ff de reg. iur. plus cautionis. Et q se promisit satisdaturum, satisdat, si pignora vel fideiussores det ff. de consti. pe. l promissor. in fine.

2 Idē Argent.

a ¶ Causa rationabilis.]cum plures forte fuerint malefactores, vult vnum detinere, vt per eum veritatem manifestantem alios capere possit.

ADDITIO Fa. 23. q. vl. ca. vl. ī de confes. ca. 1. sup eod. lib. de hære. in fidei. & c. accusatus. § licet. Ioan. And.

propter hoc intelligitur ecclesia interdicta: vnde alij clerici licite celebrant in illa. ad hoc. sup. eo lib. de priuil. per exemptionem. in fi.

ADDITIO. Sed per eandem decre. vr̄ quod interdicta ecclesia, interdicti sint eius clerici, sicut exempti sunt exēpta ecclesia. Sed contrarium sumitur ī. § prox. quo ad nō culpabiles & ad decret. per exēptionē. respōde per regulā, in pœnis. inf. de reg. iur. & per decre. statutum ī de ele. eod. li. Io. And.

SI sententia.]Sunt duæ partes, q̄ patēt, prima soluit dubium. & excipit ibi, Nisi: & solutionē declarat ibi, Vnde secūda ibi, Cęterum soluit secūdum dubiū duas limitationes interserēs ibi, Qui culpabiles, & ibi. Dūmodo Tertio. ibi, Cū vero. soluit tertiū, rationem interserens: ibi, Ne sententia.

CASVS. Ponamus q clerus ciuitatis Pictau est interdictus, vtrum etiā populus? Respōdet q nō. Sed ponamus q pp delictum domini vel maioris huius ciuitatis fuit ciuitas interdicta, nūqd ciues q nō sunt culpabiles pñt audire diuina ex̄ ciuitatem? Rñdet qđ sic: non aūt in ciuitate. Sed ponamus qđ eps Pictau. supposuit interdicto ecclesiastico populū istius ciuitatis, vtrum sola vniuersitas videat interdicta, vel ēt oēs particulares de populo sint interdicti; Rñdet q nō solū tota vniuersitas vr̄ interdicta, sed ēt omnes particulares ciuitatis. No. primo qđ licet de iure cōi sententia excōicationis non possit proferri in collegium siue vniuersitatem, tñ potest proferri sententia interdicti, & in hoc differunt sententia excōicationis & interdictum. No. quod interdicto clero alicuius loci, non vr̄ interdictus populus: nec econtra, interdicto populo non vr̄ clerus interdictus: Nā licet appellatione populi comprehenduntur oēs ciues, non tamen comprehenduntur omnes homines alterius ꝓfessionis, vt sunt clerici: Nā duo sunt genera hominū, quidā sunt clerici, alij sunt laici. No. pro interdicto loco non videntur ciues siue habitatores loci interdicti, ideo extra locum interdictum poterunt audire verba diuina. No. etiā ctū interdicti, qđ profertur in personā, videlicet vt illi personæ denegetur auditio diuinorum officiorū, & etiam denegentur sacramenta: tamen sacramentum baptismi, confirmationis, & pęnitētiæ pñt recipi ab interdictis, & etiam in loco interdicto

Nota primo quod operetur īterdictū in hominem, quia talis non dēt recipi ad diuina. No. secundo q interdictum pōt proferri in vniuersitatē, licet secus sit in excōicatiōe. ī. eo. tit. & lib. Romana §. vniuersitate. Domini eus.

debet: Nisi excessus enormitas vel alia causa rationabilis [a] eos suaserit detinendos.

¶ Idem.

¶ Interdicto clero non est interdictus populus, nec econuerso. Interdicta ciuitate, propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina. Interdicto populo singulares de populo intelligūtur interdicti h. d. 10. And.

CAP. XVI

SI sententia [b] interdicti proferatur in clerum, [c] non intelligitur nisi aliud sit expressum in ea, interdictus populus: nec etiam e conuerso. [d] Vnde vno interdicto ipsorum, alius licite admittitur ad diuina. ¶ Cæterum cum propter delictum domini [e] vel rectoris, est ciuitas interdicta: ciues eiusdem (qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominū vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) [f] possunt extra [g] ipsam licite interesse diuinis.

¶ Cum vero alicuius terrę populus interdicto nodatur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse constat (ne sententia effectu careat, [h] cum diuinorū auditio, & sacramētorum perceptio populo, vt vniuersis non competant) [i] nō debent alicubi [k] (casibus expressis [l] à iure duntaxat exceptis) audire diuina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

¶ Idem.

¶ Interdicta ciuitate suburbia & continentia ędificia dicuntur interdicta. Et interdicta ecclesia, capella contigua & cœmeterium contiguum dicetur interdictum. hoc dicit Ioan. And.

[Gl seq. fortificat textū per tria iura sibi ɔtraria, & soluit.] d ¶ E conuerso.]hoc ī ē probabat olim, per decr. prędictā ex parte vbi lata fuit sententia interdicti ī clerū & populū: sed ibi vnū esset superfluum, si interdicto vno intelligeretur alterum interdictū. & ad idē ī. de præb c. 1. 64. di. nosse. cum si. vr̄ tñ arg. ɔ̄ institu. de iur. nat §. plebiscitū. vbi appellatione populi vniuersi ciues intelliguntur, ēt connumeratis patricijs & senatoribus: sed illi eiusdem professionis sunt: isti vero alterius. ad idē 12. q. 1. duo sunt, sicut & expresso laico in rescripto per generalem clausulam, non comprehenditur clericus, vt no. ī de rescr. sedes.

e ¶ Domini]nota quia secus si propter delictum ciuium, & hoc etiam patet inf. dum dicit, qui culpabiles non existunt.

f ¶ Interdicti]aliud ergo est interdicere solum ciuitatem, aliud ciuitatem & ciues [Aliud ciues tantum Et no. quod pœna spirituali, scilicet interdicti bene punitur vnus pro delicto alterius. de hoc 1 q. 4. in summa. 24 q. 3. in summa. si igitur sunt interdicti, audire non possunt diuina. inf. § prox.

g ¶ Extra ipsam]ciuitatem intelligas, & extra continentiam. inf § prox.

h ¶ Careat.] & ne violaretur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. quod esse non debet, supra de consuet. cum inter vos & sic nos intelligendum, vt res potius valeat q̄ pereat. ī de verb. sig. abbate. ff de re. du. l. quotiens.

i ¶ Non competant]quia vniuersitas est res inanimata, in qua non admittit talia sup. eo tit & li. Romana. in fi. [i] vbi autem tractamus de his, quę vniuersitati cōpetunt, ita dicitur illud esse penes vniuersitatem, quod non penes singulos. ff de in ius voc. l. sed si hac. § qui manumittitur. canon zita 13 q. 2 qui manumittitur. populus autem est idem hodie, qui fuit ante centum annos: vnde tunc interdicto populo & nondum relaxato, qui nunc est, dicitur interdictus 7. q. 1. denique. ie. dist habeo. ff de iudi. proponebatur.

k ¶ Alicubi.]etiam in loco non interdicto.

l ¶ Expressis a iure]ī. e. vlt quo ad diuina. quo ad sacraméta habes ī. de pęni. & remis. q inte. & ī. c. quoniā

[Prima glossa summat, & dicit quid approbet, & declaret

b ¶ Si sententia.]Interdicto clero non est interdictus populus, nec econuerso, interdicta ciuitate propter delictum dñi, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina: interdicto populo singulares de populo intelliguntur interdicti hoc dicit Et approbat primū dictum quod notat Host sup. de priuil ex parte. super verbo, populum Secūdum & tertium declarant notata per Ber. Innoc & Host sup de priuil. quod nonnullis.

c ¶ In clerum.]interdicto clero alicuius ecclesię, non

Interdicto clero alicuius ecclesię pp hoc non intelligitur ecclesia interdicta.

[i] Nam vt ibi satis scripsi, illa cadēt in aiam rationalē & personam veram non repræsentatam. Io. And.

S I ciuitas.] Sunt duæ partes, secunda: ibi, Ratione. Prima soluit dubium, & obiectioni respondet: ibi, Nam licet, Secunda pars distinguit secundum membrum: ibi, Secus. Io. And.

CASVS. Ponamus quod Papa, vel Legatus, vel alius iudex ecclesiasticus supposuit hanc ciuitatem sub interdicto ecclesiastico, non facta mentione de suburbijs & burgo sancti Hylarij, quod non est de ciuitate: vtrum interdicta ciuitate dicantur suburbia esse interdicta? Respondet, quod sic ita quod non est licitum populo aud re diuina in suburbijs: alias interdictum esset modici effectus: nam habitatores de facili haberent accessum ad suburbia. Sed ponamus, quod aliqua ecclesia est supposita interdicto: vtrum capellæ ipsi contiguæ sint interdictę? Rñdet quod sic, & non solum capellæ, sed cæmeterium proximum. Not. primo, quod differentia est inter ciuitatem, castrum, oppidum, vrbem, & villam: Nam ciuitas dicitur ciuium vnitas, & sic ædificia, & structura murorū non dicūt ciuitas, (sed congregatio hominum appellatur ciuitas) sed appellatur vrbs, nec est de substantia ciuitatis, quod ibi sit eps. Nam antequam essent epi, erāt ciuitates: & administrabant epi cōiter, sed volueruнt contendere inter se: ideo fuerunt distincti: ita quod unus administrat inf. certos limites: & sedes eius collocaretur inter ciues. Castrum dicitur quasi casa alta: nam non debet esse distatum, ne tempore guerræ egeat magna custodia hominum & victualibus. Oppidum dicitur magnū & amplum castrum, & necesse est, quod sit amplum, ut homines tempore guerrarum possint in eo retrahere bona sua. Villa stricte accipiendo, accipitur pro illa parua casa, quæ est in iure ordinata ad reponendū instrumenta agri, vt sunt aliqui in agris, & vineis suis, qui habent aliquam paruā casam, in qua reponunt instrā sua: sed large accipitur pro congregatione hominum se collocantium in ædificia, quę nō sunt vallata muris, nec clausa murorum ambitu. Not quod in loco interdicto non est quis sepeliendus.

†Et in appellatiōe ciuitatis, veniūt terræ sibi recomēd. vt q; vide Anc in cle. ne Romani. § fane. de elect. vbi asserit nō venire, & quod fit rō, vide Curt. Ion. cō il. 201. lib. 2. tit. & quod d y nisi appellatiōe ciuitatis tradit Fel. in c. Rod. ext. de rescri.

CAP. XVII.

SI ciuitas,[a] † castrum, aut villa subijciantur ecclesiastico interdicto, illorum suburbia,[b] & continentia ædificia eo ipso intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta[c] videantur alias murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi[d] ualeat sñia interdicti (quod fieret, si posset in ipsorum suburbijs, vel continentibus[e] ædificijs licite celebrari vt prius[f]) expedit interpretationē fieri latiorē. ¶Ratione quoque simili, si sit ecclesia interdicto (supposita, † vel) subiecta: nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem ecclesiæ contiguis[g] poterit sepeliri.[h] Secus si cōtigua non existant.[i]

†Hęc duo verba supposita, vel desunt in manuscriptis.

¶Idem.

¶Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel præsente excommunicato maiori excōmunicatione, irregularitatem contrahit. Dom.

CAP. XVIII.

IS qui[k] in ecclesia san-

[Prima gl summat]

a ¶Si ciuitas.] interdicta ciuitate, suburbia, & continētia ędificia sūt interdicta: Et interdicta ecclesia, capella contigua, & cœmeterium contiguum dicitur interdictum, hoc dicit.

b ¶Suburbia.] ad idē ff de ver sig. l. 2. & l. ædificia, & l. ut Alphenus, & l. qu in continentibus.

c ¶Prædicta.] i. ciuitas, castrum, vel villa.

d ¶Vilispendi.] ad idem sup. c. prox in fi & sup. de consue. cum inter vos

ADDITIO In c. sup proxi interdictum eneruabatur, vel effectu carebat, hic aliqualem effectum habebat, sed vilipendebatur, & concor. sup. de priui. ut priuilegia. in fi. Io. And.

e ¶Continentib.] satis vr iudicis arbitrio relinquendū quæ dicantur continentia ædificia, & non dicit contiguis, vt proxi. respon.

f ¶Vt prius.] hoc dicit, quia celebrari potest licet non vt prius] inf. c. vlt.

g ¶Contiguis.] contigua sunt, quorum extrema se inuicem coniungunt.

ADDITIO. Vide quod dixi eod. lib. de consecr. ecde. vel alta. c. vnico super glo contigua Io. And.

[Glo seq. dat simile: quærit, & soluit]

h ¶Sepeliri.] est si inf eo. is cui. 2. respon. si. n. alicui interdicitur ingressus ecclesiæ, & sepultura cœmeterij, vt ibi. Sed pone tunc temporis aliquem ibi sepultum, & postea relaxatum est interdictum: nūquid talis exhumabitur an non, si pœnitens decessit secundū Inn. qui hoc no. sup de excess. prælat. c vlt. quia res deuenit ad eum casum, &c Host. not. contra sup. de consue tu. eccle. vel alta. con suluisti.

ADDITIO. Facit quod no. eo titu. a nobis 2. in fi. pen. glo. & vide quod no. in cle de sepul. eos qui in glo. sed qui. Io. And.

i ¶Existant.] idē habuimus in pollutione sup. eo. lib de consec. eccl. vel alta. c. vnico. Est autem secus e contrario, vt ibi, quod cęmeterio interdicto, non dicitur interdicta ecclesia etiam contigua, & ibi patet ratio.

IS qui in.] Duæ sunt partes, secunda: ibi, Is vero. Prima soluit duo dubia, secundum: ibi, Vel qui. & rōnem interserit: ibi, Cum id. Secunda ponit pœnā violantis interdictum, declarando quis violet, & quid importet pœna. Ioan. And.

CASVS. Aliquis Titius in ecclesia aliquem iniuriose verberauit vsque ad sanguinis effusionem: vel aliquam mulierem cognouit carnaliter, etiam vxorem propriam, & sic ecclesia est polluta: nunquid celebrantes in tali ecclesia polluta efficiuntur irregulares? Respondet quod non: nam celebrantes in loco polluto nō contrahunt irregularitatem, nisi fuerit cautum in iure, & expressum. Idem dicendum est de illo, qui celebrat scienter præsente excommunicato maiori excommunicatione. Sed ponamus quod aliqua ecclesia supposita interdicto ecclesiastico: aliquis in ea celebrauit: vtrum efficiatur irregularis? Rūdetur quod sic: nisi impetret a Romano Pontifice, vt possit celebrare diuina etiam in loco interdicto: & talem celebrātem in loco interdicto solus Papa potest absoluere, & efficitur talis celebrans ineligibilis actiue, & passiue: hoc est non potest eligere nec eligi. Not. primo quod effusione sanguinis humani iniuriose facta, polluitur ecclesia. Not. quod in ecclesia polluta non debent diuina celebrari: sed prius per episcopum debet talis ecclesia reconciliari No. quod celebrās diuina in ecclesia polluta, est puniendus ad arbitrium superioris. No quod celebrans in loco interdicto contrahit irregularitatem, puta quod irregularis efficitur ineligibilis actiue, & passiue. Not. quod celebrans pręsente excommunicato, non contrahit irregularitatem, sed est proximus irregularitati, quia est suspensus: & durante suspensione non debet celebrare, & si faceret, est puniendus.

Not. primo duos actus, per quos ecclesia polluitur, de quo s. de conse. eccle. c. vni. co. li. No. secundo, quod ille dr temerarie agere, qui sciēter facit actū a iure sibi phibitū, de hoc s. de ele auaritiæ. c. tit. Domi.

[Prima gl. dicit quid declaret]

K ¶Is qui.] declarat & approbat quæ no. Ber. supra de priuileg. tuarum. in 2. Inno. & Hostien. de excess. prælatorum.

ADDITIO. Et Host. de conse. eccle. c. fi. Pet. & Abbas de præben. in Literaneā. Guli. in Spe. tit. 2. § iuxta, verū illud quoque, ubi etiam dicit idem de celebrante in Ecclesia, cuius ostia clausit episcopus, & reliquas sustulit propter discordiam patronorum, de iure patro. c. 1. & 2. Io. And.

a ¶San-

a ¶ Sanguinis.] intelligas humani, & iniuriosi. de semine etiam intelligas humano etiam vxorio, & de hoc vide plenius, sup. eo lib. de conse. eccle. vel alta. c. vnt.
b ¶ Nodatis.] istis interdictus est ingressus ecclesiæ. s. eo. lib. de priuil. eporum. (Vide, quod ibi dixi super gl. pen.) vnde caueat, q̃a proximus est irregularitati. sup. eo. tit. is cui 1. resp. Io. And.
c ¶ Tamen.] alias, inde. alias, tamen.
d ¶ In iure.] Suspensi ergo a confessorib. suis ab officio ad certum tempus, eadem ratione si celebrant, non incurrunt irregularitatem.
ADDITIO. Idem Hostien. de cleri. excóm. mini. c. si. & Guli. in præalleg. §. iusta. versi. in suspensis. Io. And.
e ¶ Scienter.] secus ergo si ignoranter: nisi talis esset ignorãtia, quæ excusare nõ deberet sup. de cle. excõ. mi. Apostolicæ. supra de postu. c. 1.
f ¶ A iure. sup. eod. cap. vlt.
g ¶ Liberari.] ad idẽ sup. de cleri. exc. min. Apostolicæ sup. eo. de re iud. c. 1. & sup. eo. tit. & lib. c. 1.
h ¶ Ineligibilis.] & etiã impostulabilis. sup. de postul. c. 1. q̃a violans interdictum, etiam postulari non potest, ut ibi.
i ¶ Cum alijs.] amittit ergo potestatẽ eligendi actiuam, & passiuam, & de hoc solet recitari sup. de elect. ne pro defectu.

guinis, [a] aut seminis effusione poluta, Vel qui præsentibus maiori excommunicatione nodatis, [b] scienter celebrare præsumit, licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamẽ [c] (cum id non sit expressum in iure [d]) laqueũ non incurrit.

¶ *Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permissis, irregularis & ineligibilis est. h. d. Dom.*

¶ Is vero qui scienter [e] in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc priuilegiatus existat, aut a iure [f] sit concessum eidem) irregularitatem incurrit: a qua nequit per alium, quam per Romanum Pontificem liberari, [g] adeo efficitur ineligibilis [h] quod nec ad eligendum cum [i] alijs debebit admitti.

QVoniam.] ponit dictum, cuius rationem vrgentẽ præmittit Io. And.

¶ Pro intellectu c. est præsupponẽdum primo, q̃ sacramentum baptismi, & sacramentum confirmationis tempore interdicti licite conferuntur. Item præsupponitur secundo, q̃ in his duobus sacramentis vtimur chrismate: nam in sacramento baptismatis imponitur per presbyterum in vertice capitis, & in sacramẽto confirmationis per episcopum. Item est præsupponendum, q̃ chrismate veteri non est vtendum: nã chrisma debet comburi in fine anni.

CASVS. Certum est, q̃ sacramentum baptismi & confirmationis possunt conferri tempore interdicti. Or ponamus, q̃ ciuitas Pictauien. fuit supposita interdicto vtrum chrisma tempore cœnæ possit confici in ciuitate Pictauien. Respondet q̃ sic, quia in die cœnæ Domini pro exercitio illius anni debet confici chrisma propter indigentiam: quia non utimur chrismate veteri post annum. Nota, q̃ permisso tempore prohibito, vsu rei, intelligitur esse permissa creatio illius rei; Et sic permisso consecutiuo, necessario videtur permissum antecedens. Dominicus.

[Prima gl. ponit summam, & quid declaret.]

k ¶ Quoniam.] tempore interdicti chrisma die cœnæ Domini confici potest: & causam reddit. Et declarat nota per Host. sup. eo. permittimus, per quam olim probatur quod hic dicitur.

l ¶ Baptismo.] post baptismũ enim sacerdos vngit schismate in vertice non in fronte: q̃ est solius episcopi. sup. de consue. quanto, primum patet de consuet. dist. 4. postquam, & duobus ca. sequen. & cap. presbyteris. & capit. nullus ministrorum.

¶ Idem.

¶ *Tempore interdicti Chrisma die cœnæ Domini confici potest. h. d.*

CAP. XIX.

QVoniã [k] † in baptismo [l] & confirmatione (q̃ [m] nedũ pueris, sed & adultis [n] propter moræ periculum exhiberi possunt licite tempore interdicti [o]) chrismatis vtimur vnctione: posset (licet terra interdicta existat) chrisma die cœnæ Domini confici, dubium [p] non existit.

¶ Idem.

¶ *Suspensus ab ingressu ecclesiæ, in ea diuina celebrãs est irregularis. Et moriens impœnitens suspensione illa durante, caret ecclesiastica sepultura. Et suspensio ab ingressu ecclesiæ, vel officio per appellationem sequentem non suspenditur. h. d. Dom.*

CAP. XX.

IS

m ¶ Quæ.] scilicet baptismus & confirmatio.
n ¶ Adultis.] Idem hodie in pœnitentia. quod dic, vt j. e. c. vlt.
o ¶ Interdicti.] vt s. eo respon. & sup de spon non est vobis.
ADDITIO. Et vide quod de matrimonio & ordine ibi dixi post Inno. Tamen est aduertendum, q̃ illa iura loquebantur de baptismo paruulorũ tantum: hic exprimit de adultis: quod placuerat Vin. in decret. responsio. in antiqu. Io. And.
[Vltima gl. iustificat text.]
p ¶ Dubium non existit.] quasi dicat, concesso baptismo & cõfirmatione tẽpore interdicti, iam est concessum confici chrisma. Et est ratio: quia vetus chrisma nõ debet esse viui: nec de illo veteri chrismate dẽt quis chrismari: & deponitur sacerdos, q̃ de illo veteri chrismate ungit baptizatum, nisi in mortis articu de conse di. 4. si quis de alio, vnde omni anno in die cœnæ debet chrisma confici, & vetus cremari. de consec. distin. 3. litteris: uere ergo insurgit huius decreta. dictum: quia si tempore interdicti permittunt sacramenta, in quibus vtimur chrismate, & vetus chrisma non debet esse viui: ergo restat, quod permissum intelligitur eo tempore die cœnæ chrisma conficere: quia concesso principali, & accessorium, infra de regu. iur. accessorium, cum suis concord.

ADDITIO. Ioan. Mon. alleg. sup de offi deleg. præterea & de procura ad rem mobilem, & l. ad legatum. Ioan And.

IS cui.] Diuisio patet: quia sunt tria dicta. Io. And.

CASVS. Alicui est interdictus ingressus Ecclesiæ: quamuis esset exemptus vel non exemptus secundum aliquos: puta quod iudex ecclesiasticus aliquem suũ subditum excommunicauit non in scriptis uel alio modo: certum est, quod sibi interdictus est ingressus ecclesiæ: Ponamus quod durante interdicto ingressus Ecclesiæ talis celebrat, nunquid efficitur irregularis? Certum est, quod sic. Sed ponamus, quod alicui est interdictus ingressus Ecclesiæ: durante interdicto non est ingressus ecclesiam, nec celebrauit diuina: & sic non contraxit notam irregularitatis, sed antequam esset finita illa interdictio, mortuus est, vtrum sit ei interdictus ingressus cœmeterij vel ecclesiæ? Respondet q̃ sic: ideo post mortem nõ debet sepeliri in cœmeterio ecclesiastico: nisi interdictum fuerit relaxatũ Sed ponamus, quod

† Vide Cõc. Trid. sess. 7. de confirma. can. 3. vbi scribit ... Si q̃s dix... sanct... confirmatio... ordin... ... tolũ epm, sed ... cẽ sacerdo... anathe... sit.

† Vide textum, & ibi Dott. in c. non in fi. ext. de sponsa.

quod aliquis fuit suspensus, vel interdictus: ille appellauit, vtrum per appellationem sit suspensa snia interdicti, vel suspensionis? Respondet, q non. Nota primo, q vbi interdicitur principale, censetur interdictum cõsequens, & prouenıens ex illo. Nota secundo, q suspensus efficitur irregularis quęcunque diuina officia celebret. & quo per Inno cap. si de exces. prela. Dominicus.

cui [a] est Ecclesiæ interdictus [b] ingressus (cum sibi per consequens censeatur in ipsa diuinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum huiusmodi diuinis in ea [c] se ingerat, in suo agens officio sicut prius: Talis quoque si hoc interdicto durante decedat: non debet in Ecclesia, vel cœmeterio [d] ecclesiastico (nisi † pęnituerit) sepeliri.

¶ Sane sicut excommunicatio, sic ab officio, vel ab ingressu Ecclesię lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellationem sequentem [e] minime suspenduntur.

¶ Idem.

¶ *Religiosum clericum verberantem, absoluit Episcopus eo casu, quo absolueret clericum. h. d. Domin.*

CAP. XXI.

Religioso, [f] qui manus violentas in clericum secularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euagandi) poterit ab Episcopo eo [g] casu absolutionis beneficiũ exhiberi, [h] quo seculari

[Prima glossa dicit quid approbet.]

a ¶ Is cui.] Approbatur, quod not. Inn. & Host. sup. eo. sacro ADDITIO Quia Inno. videbatur contrarium dicere in decre. cum medicinalis sup. eo. & ideo vide, quod ibi scripsi sup glo. de hac.

b ¶ Interdictus.] ab homine, vel a iure, supra eo facto. sup eo. tit. & li. c. 1. §. si quis. & sup eo. lib. de pri ui. episcoporum. cum similibus.

c ¶ In ea.] Ergo secus si extra eam: & hoc no. etiam supra, vbi dixit in ipso. si igitur sub aere, vel sub tentorio, vel in domo priuata celebret, vel concelebret forte celebrantibus cum altari viatico, vt sup. de priuilegijs, in his, & j. eod tit. c. vlt. irregularis non erit.

ADDITIO. Idem Inno. & Host. in decr sacro. & Gul in Spec. de leg §. iuxta. ver. quid si quis suspenditur, & Archid. hic, & sup. de offi leg 2. Io. And.

[Glos. seq. dat simile, & quæstionem soluit.]

d ¶ Cœmeterio.] Sicut ergo interdicta Ecclesia, interdictum est cœmeterium, supra eo si ciuitas in si. (isto libro.] ita interdicto mihi ingressu Ecclesiæ, & cœmeterij, vt hic: nec hic distinguendum credo, an cœmeterium sit contiguum, vel non, vt ibi distinguitur, quia illa distinctio habet locum, vbi res interdicitur, scilicet Ecclesia: quia res ecclesiastica contigua ipsi Ecclesiæ interdictæ est interdicta, vt ibi: sed vbi refertur interdictum ad hominem, vt hic, quid ad eam, an cœmeterium non sit contiguum, vel sit, & per hoc illuderentur censurę, si posses in isto, licet non in illo cœmeterio sepeliri.

ADDITIO. Et talis illusio reprobatur, sup eo. tit. & lib. & sententia. §. vlt & c. seq. 1. respon. cum concor. & j. e. eos qui. Io And.

[Glo. seq alleg. concor. secundo soluit quæstionem: tertio quærit & remittit, duas opiniones ponit, & soluit.]

e ¶ Sequentem] ista ergo sunt paria, quo ad hoc, sicut quo ad id sup. eo. tit. c. 1. & supra eo. statutum isto lib. cum si. & concor. ad hoc sup. de app ad hæc quoniam. Et intelligas proprie de suspensione ab ingressu Ecclesiæ, vel diuinorum, vt sonat littera: quia in suspensione a temporalibus puta ingressu possessionum, vel pro meritum, vel interdicto aquæ & igni [1] non haberet hoc locum. ff. de appel. l. non tantum, talium enim suspensionum, vel interdictorum effectus bene suspenderetur per appellationem sequentem, nisi esset casus in quo ad damnatum publice interest statim puniri. ff. eo constitutum. Quid in suspensione a beneficio; de hoc per Innocen. & Hostien. in prædi. decret. ad hæc quoniam. & placuit Innoc. [2] quod in omni suspensione ecclesiastica non suspendat appellatio Host, distinguit: aut suspenditur a beneficio: & tunc cum ipsum beneficium spirituale sit, vera est hæc opinio: aut suspendit a perceptione beneficij, de qua constat q est temporalis: & tunc bene suspendet appellatio eius effectum. Idem sm eum si dicat, suspendo te a præbenda secus si dicat, suspendo te a canonia: quia illa spiritualis est. Sed mihi videretur [3] hãc decretalem, q suspensio a beneficio bene relaxet per appellationẽ sequentẽ: cum hic dicat, ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ, & si idẽ esset in suspensione beneficij, hoc expressisset. Puto igitur solum in his mere spiritualibus: per quæ ligatur anima, decreta hanc locum habere.

Religioso.] Diuisio patet secũda: ibi, Quamuis. Et satis se summat. I. A.

CASVS Habemus, q si religiosi alicuius monasterij se verberauerint in claustris monasterij, q abbas illos potest absoluere in illis casibus, in quibus Episcopus potest absoluere. Item habemus, q si religiosus iniecerit manus violentas in clericum debet absolui a Papa: & non potest absolui ab alio quam a Papa. Sed vtrum hoc sit verum indistincte, siue iniectio violenta sit leuis, vel atrox? Respondet, quod iura hoc dicentia sunt intelligenda in his casibus, in quibus qs iniiciens manus violentas in clericum non possit absolui a suo episcopo: Nam etiam si sit inops religiosus, vel detentus infirmitate, vel alia causa legitima possit excusari, vt non accipiat iter Romam: potest cum Episcopus absoluere etiam de casibus reseruatis sedi Apostolicæ. Sed ponamus, q quidam Titius laicus intrauit religionem eo animo, vt elapso anno probationis faceret professionem: accidit quod durante anno probationis aliquis iniecit manus violentas in eum: vtrum sit excommunicatus? Respondet q sic, eo quod erat spes de clericatu & religione. Nota, quod religiosis est interdicta vagatio. ad hoc supra ne cle. vel mo. c. 2. eo lib. Dominicus.

[Prima glossa dicit, quod declaret, & approbet & reprobet.]

f ¶ Religioso.] Prima pars declarat decre sup. eo. cum illorum. ver. quod clericum. Secunda reprobat, quod no Innoc. & Abbas sup de reg iur. statuimus & approbat, quod ibi no Host & sup. eo. c. 2.

g ¶ Eo casu.] puta, quia leuiter [4] percussit supra e. per venit Vel est debilis, vel delicatus, sup e mulieres. c. ea noscitur. Vel est æger, vel in mortis articulo. sup. e. quod de his. Vel habet inimicitias capitales. sup. eo. de cætero idem in similibus.

[Glo seq. obijcit, & soluit.]

h ¶ Exhiberi] Contrarium videbatur per decre. prædictam, cum illorum vbi ol, q si clericum percusserit secularem, non nisi per sedem Apostolicam (vt scandalũ euitetur) absolutionis beneficium poterit promereri: vnde videbatur, quod indistincte monachus percutiẽs clericum absoluendus esset a solo Papa propter scandalum, quod est cum monachus clericum percutit: cũ dignior [5] sit cœtus clericorum. 16 q. 1. legi. sed textus ille sane debet intelligi secundum determinationem huius decre. nec enim pro eo quod monachi sunt, debet eorum conditio esse deterior 16 q 1 sunt nonnulli in si. Et puto, quod si monachus non habet vnde vadat:

† In manuscript. codicib. ita: nisi prius pænituerit, &c.

1 ff. de ser nis expor tãdis. cui pacto ff. de inter. & relega. per totũ Io. Andr.

2 Licet Arc. j. a opinionẽ sibi attribuat Ioã. And.

3 Idẽ hic Archi. eadẽ ratione. Io. A.

4 Nõ ergo restringo ad leuissimam. sup quo vide, qd ibi sa. tis not. sa p si 1. glo. Io. And.

5 Similis gl. in cap. qualiter. lo. 2. ext. de accus. sed qualiter hoc possit intelligi. vide B Th. 22 q 184. p totũ. & c. 186. a. 1.

dat:& monasterium etiam pauperrimum, sibi prouidere non potest: absoluet illum Episcopus eo iure, quo absoluit inopes. sup. eo c. quod de his.

[Glo seq. recte per contrarium.

a ¶ Seculari clerico.] supple, vel laico.

b ¶ Non possit & ob hanc causam dicebāt Inn. & Abbas contrarium in prædi. decret. statuimus. & pro eis facit lex si de statulib. stat. uliber. vbi statu liber, ꝗ tacit medio tempore, fac. t vt seruus, non vt liber: sed contrarium est verum, vt hic. Nec obstat, ꝙ eras poterit laicari. quia idem in clerico secu lari in minoribus ordinibus: & præterea tunc est ecclesiastica persona. 18. q. 4. quisquis.

c ¶ Violentas.] idem puto si violentes in ca su sup. eo contingit. 17. q. 4. si q. suadēte. quo priuile gio etiā interdum gaudet clericus coniugatus. sup. eod. lib. de cleri. coniug. cap. vnico.

clerico [a] posset, si alium clericum percussisset.

¶ Verberās nouitium religionis, excommunicationem incurrit. b d. Dominicus.

¶ Quamuis † autem is, qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit, [b] donec sit tacite, vel expresse professus: si quis tamen violentas [c] manus in eum iniiciat, excommunicationis latæ a canone [d] vinculum non euadit.

¶ Idem.

Bonifacius VIII

¶ Absolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum ab eo, a quo alias non poterat, si cessante impedimento se non præsentat cum commode potest ei a quo alias absolui debebat, recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat. Ioan. And.

CAP. XXII.

Eos, qui [e] a sententia canonis, [f] vel hominis (cum ad illum, a quo alias de iure fuerant absoluēdi, nequeunt propter imminētem mortis articulū, aut

† Vide Fely in c. cū deputati. ext. de iudi. & Ias in l. pen ff. de iurisd. om. iu.

§ Quamuis [handwritten marginal note, illegible] ... 23 cap. 6.

EOs, qui.] Sunt duę partes, quę patent Secunda ibi. Idem.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum quod incidens in canonem, si quis suadente diabolo. 17. q. 4. non potest absolui a suo Episcopo, sed a solo Papa, si iniectio fuit enormis. Imo dicunt aliqui etiam si iniectio fuerit mediocris, & hoc nisi in articulo mortis, vel nisi haberet aliquod aliud legitimum impedimentum, vt non posset ire ad Papam pro obtinenda sua absolutione.

CASVS. Inieci manus violentas in clericum & atrociter, & sic sum excommunicatus, a qua excommunicatione non possum absolui nisi a Papa: sed eo ꝙ eram in periculo mortis constitutus propter infirmitatem, vel eo, quia volebam intrare bellum, vel mare, petij beneficium absolutionis a meo diœcesano, vel simplici sacerdote, sui absolutus, lapso impedimento peruem ad sanitatem, vel sui regressus a bello, vel mari, nunquid tam cito, quam potero debeo adire Papam pro obtinenda absolutione, quia me absoluens absoluit cum hac cautione, vt parerem mandatis Papæ? Respondet ꝙ sic, & si non fecero, ipso facto incido in pristinam excommunicationem. Sed quid, cum incidissem in excommunicationem pristinam, accessi ad Papam & obtinui absolutionem sub hac forma, quod Papa me absoluebat. sed quia ignorabat qualitatem meam & meas facultates, remisit me ad meum diœcesanum pro pœnitentia suscipienda, & satisfactione: & iniunxit mihi, vt infra tres menses præsentarem me conspectui diœcesani, infra illum terminum non præsentaui me coram meo diœcesano, nunquid recidam in pristinam sententiam excommunicationis? certe sic.

Nota primo, quod constitutus in periculo mortis potest absolui a sententia canonis, vel hominis, & a simplici sacerdote, etiam si absolutio sit reseruata Romano Pontifici. Nam reseruatis Apostolicæ sedi excipitur periculum mortis. Et in periculo mortis potest quis absolui a simplici sacerdote a quacunque excommunicatione.

Not. duos casus, in quibus absolutus ipso facto incidit in pristinā excōicationē regulariter ꝗlia. Primus casus quando fuit absolutus propter imminens periculum, qui cessante periculo non potuisset absolui nisi a Papa: & se præsentare debet coram Papa, quam citius potest cessante periculo. Alius casus est, qñ quis absolutus fuit a Papa, qui Papa eum remisit ad diœcesanum, vel ad alium, si non se præsentat intra tempus, ipso facto incidit in pristinam excōicationem. Nota insuper, ꝙ quoque sententia canonis, & hominis æquiparātur. Nota vltimo, ꝙ absolutio facta ab excōicatione per illum, qui nō est iudex propter periculum imminēs non est apta durare perpetuo, sed tantū limitatur ad tempus impedimēti. Dominicus.

[Glos prima dicit quid corrigit, & summat.]

e ¶ Eos qui.] Corrigit notata per Bern. & alios sup. eo. de eo qui. Et h. d. Absolutus ꝓp mortis periculum, vel aliud impedimentum ab eo a quo alias non poterat, si cessante impedimento se non præsentat cum commode potest, ei, a quo alias absolui debebat, recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat.

[Gl. secunda enumerat 52. casus excōicationum huius libri, & remittit ad 52. casus Clementinarum.]

f ¶ Canonis.] multi sunt casus, 1 in quibus est quis excoicatus a canone, & quidem scilicet, 1 inducuntur per constitutiones huius sexti libri, quos hic omnes ordinatum enumerabo. Primus sup. eod. lib. de elect. vbi periculum §. nulli. Secundus eodem c §. ꝙ si præsumpserit. Tertius eod. tit. sciant cuncti. Quartus, eo. titu generali. Quintus eo. ti. fundamenta § q si secus. Sextus eo. tit. indemnitatibus. §. postremo. Septimus de offi. deleg. c. vlt. § pars vero. Octauus sup. de his quæ vi metusue cau. fi. c. vlt. Nonus, de iudi. c. dilectis. Decimus, de re iud. ad Apostolicæ in fi. Vndecimus, sup. de re. eccl. nō alien. hoc consultissimo. §. laici. Duodecimus, eo. c. p. in fi. Tertiusdecimus, de relig. do. cap. vnico. Quartusdecimus, de cēsi. quamquam § qui vero. Quintusdecimus, de immu. eccle. clericis. §. nos. igitur. in fi. Sextusdecimus, ca. decre. ver. prælatis in fi. isti duo hodie sunt sublati per cle. de immu. eccle. quoniam. Septimusdecimus. eod. tit. quoniam. Octauusdecimus, eodem titu cap. vlt. Nonusdecimus, supra ne cle. vel mon. cap. 2 in princ. Vicesimus, eod. cap. in fin. Vicesimusprimus, de sente. cap. 1 & respon. Vicesimussecundus eo ca. 2 resp. sed potius credo illum canonem ferendæ sententiæ, vt ibi dixi. Vicesimustertius, eo. titu. vt inquisitionis. in fi. Vicesimusquartus de schismat. cap. vnico, ver. omnes. Vicesimusquintus, eodem cap. vers. & nihilominus. Vicesimussextus, de homi. pro humana. ad fi. Vicesimusseptimus, de iniurijs, & damno dato cap. vno. Vicesimusoctauus, de pœn. felicis. §. præsenti. Vicesimusnonus. eod. cap. ad fin. Trigesimus, sup. eo. quicunque. Duo autem inducuntur per hanc decre. qui de iure veteri non erant, vt no. sup. eo. decreto. Casus quem habuimus sup. eo. c. proxi. & que habebimus. j. eo. proxi. sunt declaratorij veteris iuris, & nō nouo iure promulgati, & ideo inter eos non computantur. Quinquaginta taies casus expressos & duos tacitos inductos p cle. nota,

1 Iomo... sus vers. n: colligit Hosti summa eo tit. § , h p... 2 De istis loquitur gl. hoc eo, quam refert addit aliquos casus. 1. ... tit. ... ... quos cle. inducit Bonifac. post cōpilationem huius libri per eius ... ...

nota in cle. v. in f. eo. tit. in gl. est sciendum.

ADDITIO. Qui fuit additus ex illis casibus ibi not. 16. sunt Papales, id est, reseruati Papæ: quos ibi signanter expressi: in suprascriptis vere pauci sunt Papales, scilicet quintus 25. & 28. Item tricesimus post perseuerantiam duorum mensium: sed non prius, decreta. clericos. de immunita. ecclesi. omitto: quia est renouata. Ex his etiã casib. quatuor requirunt satisfactionem ante absolutionem, quos vide sup. eo. solet. in gl. id est, notoria. Io. And.

a ¶ Legitimum.] aliqua exempla posui, sup. c. proxi.

b ¶ Decernimus.] nõ dicit declaramus, & sic suo tempore vera fuit 1 opin. Goffred. Bernar. & Hostien. qui dicebant, eum nõ recidere. dicebat tamen Hostiẽ. hoc prætextu multi illudunt censuræ, vnde prouidendum esset, modo igitur est prouisum.

c ¶ Idem.] s. quod sin sententiam recidant ipso iure.

d ¶ Hæc.] scilicet duo superius dicta, scilicet præsentare pœnitentiaris, & satisfacere iniuriam passis. Io. And.

aliud impedimentum legitimum,[a] pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absoluuntur; si cessante postea periculo, vel impedimento hmõi, se illi, a quo his cessantibus absolui debebant, quam cito commode poterunt, contẽpserint, præsentare, mãdatum ipsius super illis, pro quibus excõicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi † prout iustitia suadebit: Decernimus[b] (ne sic censurę illudant ecclesiasticæ) in eandem sententiam recidere ipso iure.

¶ Idem[c] statuimus de his, quibus (cum a Sede Apostolica, vel a legatis ipsius absolutionis beneficium a quibuslibet sententijs cõsequuntur) iniungitur, vt ordinariorum suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi pœnitentiam ab eisdem, se conspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu his, quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem; si hæc,[d] cum primum commode poterunt, non curauerint adimplere.

¶ Idem, Bonif.

¶ Si percussionem in clericũ sine meo mandato, tamen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus sum; secus si meo nomine non sit facta. Io. And.

CAP. XXIII.

CVm qs[e] absq; tuo mãdato[f] manus inijcit †

...

necesse requiratur, quod sit ratificatio apparens: vel sufficiat, quod sit ratificatio non apparens: Puta aliquis meum inimicum verberauit nomine meo: ego postquam sciui factum illum, celaui in domo meo: Certũ est, ꝙ sum excommunicatus, quia ista ratificatio est apparens: Sed quid si non ratificaui per exteriora signa: sed in corde meo fui cõtentus, & ipsum laudaui: sed per exteriora dixi, quod non ratificabam tale factum, & illum repuli a domo meo? Respondet gl. quod quantum ad Deum sum excõmunicat[a], & peccaui mortaliter: sed quantum ad ecclesiã militantem, quæ non iudicat de occultis, non sum excõicatus. Nota quod ea, quæ non sunt gesta nomine meo, nõ possum rata habere. Nota qđ si quis verberauit inimicum meum, licet habeã ratũ, dummodo non sit nomine meo, non sum excõmunicatus.

¶ Nota quod ratihabitio trahitur retro, & operatur idem, ac si in principio actus interuenisset, vide in reg ratihabitionẽ, inf. de reg iur. No ꝙ

CVmquis. absque.] sunt duo dicta, ſm ibi: Si vero, & vtrumque subdit rationem sui ibi, Cum ratihabitio, secundum ibi, Cum quis. Dom.

CASVS. Titius me offendit: aliquis meus familiaris uolens mihi complacere, & vindictã sumere, nomine meo sine mandato Titium uerberauit iniiciendo in eum manus uiolentas: certum est, ꝙ ipse est excõmunicatus: sed vtrum sim excommunicatus? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione, aut habui ratam iniectionem: quia postquam meus familiaris factum mihi retulit, ipsum occultaui, laudando factum, & tũc incurro, sententiam excõicationis, aut non habui ratũ illud factum, & tunc non sum excommunicatus. Sed quid ponamus quod non fecit nomine meo, sed alio nomine, tamen postquam sciui, quod ille uerberauerat inimicum meum, mihi placuit, & in corde meo habui gratum, & gauisus sum, vtrum incurram sententiam excommunicationis? Certe non, quia quod nomine meo non fuit gestum, ratum habere non possum. Sed quid in primo casu, quando ex ratihabitione incido in excommunicationem, vtrum sim excommunicatus a tempore ratihabitionis, vel a tempore iniectionis? Respondet quod a tempore ratihabitionis, & non a tempore iniectionis, nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur, id est, sum excommunicatus, ac si mandassem. Et secundum Doctores ratihabitio habet suum effectum a tempore ratihabitionis, & non ante. Nota primo quod si quis nomine meo delinquat, non sum puniendus, nisi illud delictum factũ habeam ratum. Not. magis specifice, quod si quis nomine meo iniecerit manus violentas in clericum, non sum excommunicatus, nisi illam iniectionem ratificem. Quæritur de qua ratificatione intelligitur, vtrum dictio, Si vero, est aduersatiua, & aduersatur in facto, & in iure: quia in præsenti ver. ligatur, & in sequen. non. Dominicus.

[Prima gl dicit quid declarat, & quid approbat. summat, & subdit exemplum regularum.]

e ¶ Cum quis.] Declarat & approbat no. per Io. 17. q. 4. omnes ecclesiæ, per Bernar. & modernos supra eodem mulieres. Et hoc dicit, si percussionem in clericum sine meo mandato, tamen nomine meo factam ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Et per hanc decretalem exemplificamus regulas infra de regu. iur. ratum quis, & regulam, ratihabitionem.

[Glo. secunda quærit; ponit opi. contra quam allega. duo iura; demum subdit alias duas opiniones, & secũdam approbat.]

f ¶ Mandato.] Quod si quis mandauit clericum uerberari, & postea ante manuum iniectionẽ reuocauit mandatum: demum mandatarius percussit antequã reuocatio peruenerit ad eum? In hac quæstione vr̃ tenere Bar. sup. eo mulieres, talem esse excõicatum, ad ꝙ bene faciunt iura ibi per eum allegata: & idem per eadem iura ibi tenet Host. est tamen argu. contra. ff. de acquir. hære. si quis mihi bona. ad fi. & sup. eod. lib. de procu. c. vlti. in fi. Inn. ibi dixit talem excommunicatum non esse: a tenetur tñ de culpa, de qua alias puniri possit: canon. n. dolum requirit Bart. Brix. in fi. quæstionũ suarum generalium, in quæstione quæ incipit; aliquis mãdauit (& est 89.) dixit, quod talis quo ad Deum non tenetur, tamen quo ad ecclesiam excommunicatus est, quod certum videtur.

ADDITIO. Quosdam casus, quibus pœnitentia liberat a pœna, posui de iure patron. cum laici, super 1. glos. Ioan. And.

1 Idẽ Io. Mon. hic in prin. Io. And.

† Supple iuxta proprias facultates, ſm Anch. per ca. ea noscitur. sup. eo. in antiquis, quẽ sequũtur hic doct. quia de facultatibus Ecclesię quas ad vsũ nẽt ad hoc nõ teneri. Ph. allc. 16. q. 3. §. vlti. quęro. qõ. 6. c fi. §. fi. vnde infe runt, ꝙ fructus ecclesiæ capi non pũt p delicto clerici. ca. 2. sup. de sol. dixi in rep. mea. c. si iudex laicus. de sen. excõ. li. 6. Fon.

† al. iniecerit.

a Hostiẽ. hic posuit dictũ Inn. sed ipse Inn vr̃ hic tenere, quã eũ tarde pęnituit, ꝙ non potuit reuocare: alias secus hæc distinctio colligiẽ, ex principio, & fine suę gl. Io. And.

in clericum [a] tuo [b] nomine violentas, si hoc ratum habueris, excommunicationem latam a canone incunctanter incurris: [c] Cum ratihabitio retrotrahatur, & mandato debeat comparari. [d] Si vero iniectio eadem tuo nomine non [e] sit facta, tunc licet pecces ratam habendo eandē, nō tamen propter hoc excōicationis vlilius † vinculo innodaris; Cū quis ratum habere nequeat, q̄ eius nomine non est gestum. [f]

¶ Idem.

¶ Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittūtur, nisi sint excōicati, qui non nisi in mortis articulo admittūtur, vel nisi causam dederint interdicto; qui non admittentur, nisi satisfaciant, vel caueat, prout possunt. Itē illo tempore Missę, & alia diuina officia sub pœna distributionum sicut prius in ecclesiis celebrantur ianuis clausis, plane sine excommunicatis, & interdictis, & sonitu cāpanarum. Et quater in anno alte cum campanis, & ianuis apertis celebrare possunt, & exclusis excōicatis interdictos admittere, ita tamen quod hi propter quorum excessum latum est, non appropinquēt altari. In cęteris seruandum est interdictum. Et reuocata sūt priuilegia vltra id quibuscūque concessa. h.d. Io. And.

CAP. XXIIII.

Alma mater [g] Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat, & consulte, quæ suadente subiectorum vtili-

a ¶ Clericum.] large sumitur, vt 12.q.1.duo sunt.

[Glo. seq. exemplificat, quærit, & opi. ponit.]

b ¶ Tuo nomine] puta tui contemplatione seruitor, vel amicus tuus clericum, qui tibi iniuriam realem, uel verbalem intulerat, percussit: quem tu postea ratum habendo receptasti, & magis amicum habuisti. Sed quid dices retento hoc themate: si ille amicum, vel seruitorem talem non receptauit, vel illum expulit, nec per aliqua exteriora potest apparere, q̄ ratū habuerit: sed tamen in veritate ratum habuit in corde? Dixit Host. sup. eod. mulieres, talē quo ad Deū esse ligatum, non tñ quo ad ecclesiam militantem, quæ non iudicat de occultis, de simo. sicut nobis, & sup. eo. a nobis 2.

† Obserua ex hac gl. modū p̄bandi ratificationē actus per aliū gesti, de quo vide no. i l. 3. ff. de adim. le. & in l. quo. ins. ff. ré rat. habe.

† al. illius.

[Glo. seq. resp. per quæstionem.]

c ¶ Incurris.] Ex ratihabitione prædicta. dico ergo eum excōmunicatum ex nunc scilicet ex quo ratū habuit, non ex tunc quo fuit facta iniectio: licet infra dicatur ratihabitionē retrotrahi: quia satis trahitur ad tēpus anterius cum ex facto anteriori ligat, licet ex nunc; nec enim snīa excōicationis trahitur retro, sicut aliæ sententiæ, sup eod. licet. quæ statim ligat aut non ligat, nec suspendit effectum suum, supra de appell pastoralis, & facit quod dixi. sup. eodem. venerabilibus. §. porro. in glos. post diffinitiuam. Ioan. And.

d ¶ Comparari.] vt infra de reg. iu. ratihabitionem, & dic, ut ibi no.

e ¶ Non sit facta.] puta inimicus inimicum sibi clericū percussit: ego gaudeo, forte illum postea recepto, & illi communico.

ADDITIO. Tunc tamen incurro minorem, & secundū hoc exemplum quod dixit tex. vlilius: intelligendum esset de maiori. Io. And.

f ¶ Gestum.] inf. de reg. iu ratum quis, & dic, vt ibi.

Alma mater.] diuide prout in prima gl.

g ¶ Et circa hanc dictionem. Alma, vide qnod dixi de offi. cust. c. 2. super eod. verbo, & habetur idem verbum sup. eod. lib. de reliqu. & ve. san. c. 1. post. prin. Io. Andr.

CASVS. Vidimus supra per totum discursum huius titu. maxime in c. si sententia, & in ca. si ciuitas, & in pluribus aliis ca. quod tempore interdicti diuina officia non debent celebrari in locis interdictis: nec ministrari sacramenta ecclesiastica, exceptis aliquibus casibus. Sed vtrum tempore interdicti debeat denegari sacramentum pœnitentiæ? Iura antiqua circa morientes admittunt, sed de sanis nihil dicunt? Respondet Romanus Pontifex, quod non solum morientibus, sed etiam sanis non debet denegari sacramentum pœnitentiæ; etiam tempore interdicti: dummodo non sint excommunicati. Item dummodo non sint illi, propter quorum culpam sit positum interdictum: & hoc verum, nisi præstita cautione, de qua in littera. Sed vtrum sit indistincte verum, quod tempore interdicti non debent celebrari diuina? Respondet quod non: sed intelligitur, quod non debent celebrari diuina publice apertis ianuis, & pulsatis campanis: sed possent celebrari diuina non cantando, sed submissa voce: & præbendati non interessentes horis diuinis perdunt suas distributiones, quemadmodum si diuina celebrarētur alta voce: sed istud fallit in quatuor festiuitatib. videlicet in festo Paschæ Natiuitatis Domini, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis: in illis quatuor festiuitatibus licet locus sit interdictus, poterunt pulsari campanæ, & celebrari diuina alta voce, etiam admissis interdictis in auditione diuinorum officiorum, & cum illis, qui sunt causa interdicti: sed debent remotius stare, & nō debent appropinquare ad altare pro faciendis suis oblationibus, vel causa orandi. Postea Romanus Pontifex iubet antiqua iura obseruari, non obstantib. illis, quæ in contrarium statuuntur. No. primo, q̄ interdictum quandoq; refertur ad locum, & non ad personas loci, quandoque fit e conuerso, ut sup. eo. tit. & lib. cap. si ciuitas. Nota secundo, quod ex non celebratione diuinorum, & substractione sacramentorum insurgit hæresis, indeuotio, & periculum animarum. Zabarel.

[Glo. prima summat, & diuidit.]

g ¶ Alma mater.] Corrigit hæc decretalis in quibusdam ius vetus, vt infra patebit, & dicit hoc. Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittuntur, nisi sint excommunicati, qui non nisi in mortis articulo admittuntur, vel nisi causam dederint interdicto, qui non admittuntur nisi satisfaciant, vel caueant prout possunt. Item illo tempore, Missa & alia diuina officia sub pœna distributionum sicut prius in Ecclesijs celebrantur ianuis clausis, plane sine excommunicatis, interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis, & ianuis apertis celebrare possunt: & exclusis excommunicatis, interdictos admittere: ita tamen quod hi, propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum, & reuocata sunt priuilegia vltra id quibuscumque concessa: hoc dicit. Et potest diuidi in quatuor partes: in prima præmittit procœmium vsque ibi: Sane, ibi secunda, in qua tractat de Sacramento pœnitentiæ, quomodo, & quibus sit exhibendum tempore interdicti, vsque ad §. Adiicimus. ibi tertia. Vbi tractat quomodo diuina officia sint illo tempore celebranda vsque ad §. Cæteris, ibi quarta, & vltima, in qua quo ad cętera seruari præcipit interdictum, & priuilegia contraria reuocat.

[Glo. secunda allegat duas concordat simile, & ponit notabile.]

a ¶ Com-

tate postmodum consultius ac rationabilius reuocat, † in meliusve commutat.[a]

¶ Sane a nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, vt in terris seu locis Ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus, & sacramentis[b] exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrentur ecclesiastica sacramenta. Quia vero ex districtione huiusmodi statutorum excrescit inde vorto populi pullulantur hæreses, & infinita pericula animarum insurgũt,[c] ac Ecclesijs sine culpa[d] earum debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti: Concedimus, quod tempore interdicti ab homine, vel a iure[e] prolati, non tantummodo morientes, sed † etiam viuentes, tam sani[f] etiam quam infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pronitatem, & facilitatem hominum ad peccandum,[g] summe necessaria est) licite admittantur:[h] dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti (prꝫterquam in mortis † articulo)[i] nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum, vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, prꝫbuerunt auxilium, consilium, vel fauorem: nisi de ipso delicto (si sint tales, quod id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam[k] dederint cautionem: aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautionẽ præstare iurauerint,[l] quod cum poterunt satisfacient: & ad satisfactionem huiusmodi per eum vel per eos, qui facere ipsam debent & possunt, præstandum, dabunt consilium, & auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt: non est pꝫnitentiꝫ beneficium aliquatenus concedendum.

a ¶Commutat.] quia secundum varietatem temporum statuta expedit variari, supra de consang. & affin. non debet, & optime. 63. dist. quia sancta. §. verum nã etiam priuilegium reuocatur, cum tendit ad noxam. s. de deci. suggestum. Et no. ꝙ raro inuenies, & forte nũquã (saluo eo, quod dixi supra de hæret. c. Christianos) ꝙ constitutio Bonifacij reuocet ius antiquum, quin verba exprimat, quæ hoc denotent, vt vides hic, & sup. eod. lib. de rescr. statutum. sup. de concessio. præben. c. 2. & de censi. felicis. sup. eod. licet hoc non sit necesse, vt sup. eo. lib. de const. cap. 1. est tamen vtile, vnde non debemus esse faciles ad dicendũ per suas ꝯstitutiones vetera iura esse correcta, vbi id non exprimit. q̃a si hoc intenderet, in illis expressisset, vt i. istis. ad hoc supra de celeb. Mis. cum Marthe, versi. Ioannes, cũ suis concor.

[Glossa sequ. specificat sacramẽta permissa]

b ¶Sacramentis.] permittebatur enim baptisma paruulorũ, pœnitentia morientium, & viaticum, ꝯfirmatio in fronte. ĩ de spon. non est. & de pœnit. & remis. ꝙ in te. sup. eod. respo. permittebatur etiam ꝯfectio chrismatis. su pra eo tit. & lib. quoniam. & celebratio Missæ semel in septimana pro ꝯficiendo corpore Christi pro infirmis. sup. eod. permittimus. tenet etiã matrimonium contractum tempore interdicti. cum teneat etiam contractum ab excommunicato maiori. supra de eo, qui dux in matrim. quam pol. per adul. significasti. licet enim illud sit sacramentum, non tamẽ sic confertur gratia per illud sicut per alia. 1. de hoc. 1. q. 1. quicquid.

c ¶Insurgunt.] & omnibus his fuit prouidendum, supra de constit. cap. 2. de sepul. cap. 1. Audiui de quodam loco in Marchia, quod tanto tempore steterat interdictum, quod facta relaxatione homines illius loci 30. & 40. annorum, qui nunquam audierant Missam, deridebant presbyteros celebrantes.

ADDITIO. Simile, quod dicit Hierony. ad Athletachiam, vbi loquitur de natis in obsidione, qui non desiderabant, quam non nouerant libertatem. Ioan. Andr.

d ¶Sine culpa.] quod regulariter esse non debet, ĩ. de reg. iur. sine culpa. cum suis concor.

e ¶A iure.] pone exemplum, sup. eod. lib. de elect. vbi periculum §. ciuitas. de censi. quamquam. de immun. eccles. de vsu. c. 1. de pœnis. c. vlt.

f ¶Sani.] vide, quod verificatur hic falsa opinio, quam posuerat Gostre. supra de spon. non est nouum. in fi. vbi dicit textus, pœnitentias morientium, dicebat Gostred. Tancre. & Vinc. & etiam viuorum: quoniam nulli deneganda est pœnitentia: allegat. de pœnit. & remis. quod quidã. de pœnitent. distin. vlt. cap. vlti. prophetauit, & suo tempore falsum dixit, licet hodie per hanc decret. sit verum.

g ¶Ad peccandum.] quia procliuis est cursus ad voluptatem, & natura imitatrix est vitiorum 20. quæstione 3. procliuis, & omnis ætas ab adolescentia prona sit ad malum 22. quæstione 1. omnis ætas. & natura humana facile labitur ad delictæ. in authen. de monachis. 3. si vero his. col. 1. vnde est pœnitentia secunda post naufragium tabula, qua sustinemur post casum. de pœnit. di. stin. 1. secunda post naufragium. & post baptismum, qui lapsus fuerit in peccatum, per eam reparatur. sup. de summa Trin. firmiter, ad finem.

[Glossa quærit, argu. pro, soluit contrarium]

h ¶Admittantur.] sed nunquid talibus sanis post pœnitentiam dari posset Eucharistia? & videtur, quod sic: cum ipsa per pœnitentiam intelligatur. supra de pꝫnit. & remiss. quod in te. Sed dic contra, nam licet eo casu per pꝫnitentiam intelligatur viaticum, vt ibi non tamen simpliciter Eucharistia: nam ista est regula a canone tradita, ꝙ nulli pꝫnitenti est denegandum in morte viaticum. 50. dist. pꝫnitentes. in fi. licet igitur Eucharistia, vt viaticum eo tempore permittatur his, qui sunt in via huius seculi: non tamen sanis reperio permissum, & sic antiquitati stabo, & dicam prohibitum. C. de appellat. præcip. mus ad hoc ĩ. §. proxi. in fi. vbi dicit. solummodo.

ADDITIO. Sic circa sacramentum nihil sit immutatum, nisi quo ad pœnitentiam, & idem Arch. Ioan. And.

i ¶Articulo.] tunc enim ipsi pꝫnitentes absolui possũt a sacerdote. sup. de sepul. c. fi. etiam si tale esset excommunicationis genus, quod non possent absolui nisi a Papa 17. q. 4. si quis suadente.

k ¶Idoneam.] ergo non nudam, sed pignora, vel fideiussores. C. de verb. sig. sancimus.

l ¶Iurauerint.] ad idem supra de donatio. inter virum & vxorem per vestras. G. de episcop. & cle. authen. generaliter.

† Not. ꝙ rationabiliter factũ mutatur. in l. C. de cad. tollẽ. vbi dicit Bald. ꝙ sicut medicus sm tẽpora alterat medicinas, ita legislator leges per tẽ. hic & c. nõ dẽt. de cõsan. & affin. ꝙ est prob. in l. relegati. ff de pœn.

† al. ita: sed & viuentes.

1 Ibi dixit de sacro ordinis post Inno. I. A.

a Fatetur ergo gl. ꝙ in matrimonio ꝯferi grã, & ꝗuã asserere est hæreticũ. Coc. Trid. sess. 24. de sacro matrimonij. cano. 1. an ꝗũt in matrimonio tanta ꝯferatur grã, quanta in reliqs sacramentis consule Theologos lib. 4. sent. dist. 26.

† Nam in mortis articulo nulla est casuum reseruatio: atq; ideo omnes sacerdotes quoslibet pꝫnitẽtes a quibuscuis peccatis, & cẽsuris absoluere pñt. ita Conc. Trid. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

¶ Vide cõc. Trid. sess 6. c. 4. de lapsis, & corũ reparatione.

4 Idẽ Archid.

5 Quid sit istud viaticum Pan. ponit c. ꝙ in te hic alleg. tex. in c. inter rogo. q. 1. Font.

Cautio idonea pignora, vel fideiussores cõprehẽdit, nõ nudã promissionẽ.

Nec tunc etiam quo ad illos, vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (vbi ciuitas, vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existunt) facienda est relaxatio [a] interdicti, sed est eis solummodo iniungenda pœnitentia salutaris.

¶ Adijcimus præterea, quod singulis diebus in Ecclesijs, [b] & monasterijs [c] Missæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, sicut [d] prius: submissa tamen voce, ianuis clausis, excommunicatis ac interdictis [e] exclusis, & campanis etiam nō pulsatis. Et tam canonici, quam clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt canonicis tribuuntur: [f] si ad officia non venerint supradicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicto perderent non extante, si diuinis officijs non adessent.

¶ In festiuitatibus vero Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptionis [g] Virginis gloriosæ, campanæ pulsentur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reuerentiam dictarum solemnitatum (& vt ipsi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum † facilius inclinentur) præfatis diebus participationē permittimus diuinorum: sic tamen quod illi, propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. [h]

¶ Cæteris, quæ circa obseruationem interdictorum a nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibuslibet priuilegijs, Ecclesijs, monasterijs, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, sub quauis forma, vel expressione verborum ab Apostolica sede concessis, [i] quæ contra tenorem præsentis constitutionis nullis volumus suffragari: cum quibuslibet tam secularibus, quam regularibus sufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmisso diebus celebrēt supradictis.

a ¶ Relaxatio.] facit ad ea, quæ not. de pœnit. & remis. quod in te. in fi. 1 igitur si is, propter cuius culpam latum est interdictum: satisfacere vult, tolletur interdictum: si non propter eius culpam, sed alterius, ipse punitur, eius satisfactio non requiritur. sup. eo. tit. & lib. si sententia. §. 1. si autem culpabilis fuit, puta cōsiliarius, vel auxiliatius, licet tollatur cautio, & iniungatur pœnitentia, non relaxabitur interdictum.

b ¶ Ecclesijs.] non intelligas de Ecclesijs interdictis, sed si tis in loco interdicto, quod patet sup. §. 1. ibi, terris seu locis. ad idem supra de verbo. signifi. cum in partibus. sic etiam loquitur supra de pœnit. & remis. quod in te. de priuileg. quod nonnullis. ibi, cum commune terræ fuerit interdictum.

ADDITIO. Ad huius intellectum vide quod scripsi supra eod. tit. & lib. c. præsenti. super ver. loca. Io. And.

c ¶ Monasterij.] & nomine ecclesiarum intelliguntur monasteria 54. dist. cap. ab bati. § hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi supra eod. lib. de suppl. neglig. prælat. grandi. in uer. præsertim. in glo. no & super ipsa. Ioan. And.

d ¶ Sicut prius.] hoc statum determinat per sequentia.

¶ Et 2 per hoc dic, quod non solum Missæ ordinariæ poterunt dici, sed etiā peculiares, & pro pecunia.

[Glossa sequens quærit argu. affirmatiue. sed contrarium soluit.]

e ¶ Interdictis.] quid de non interdictis? Videtur a cō trario, quod eis præsentibus possit celebrari: seu dic cō trarium, quia interdicto loco omnibus interdictum intelligitur, ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati, & videtur expressum supra eo. lib. de priuileg. licet. quæ decret. etiam videtur superflua per istam. Sed dic, vt dixi in princip. imo si decret illa intelligeretur de priuilegio iuris communis, puta dato hodie per hāc decret. ibi esset casus.

f ¶ Tribuuntur.] & illis tantum, non alijs sribus debent, & consuetudo contraria non valet sup eod. lib. de cle. non resi. cap. vnico.

[Glossa sequen. definit altercationem: secundo quærit & soluit.]

g ¶ Assumptionis.] nota terminatam altercationem quærentium, quod est solemnius festum: an festum Assumptionis, an festum Natiuitatis 3 Virginis gloriosæ: habet enim Ecclesia, quod sit celebrius festum Assumptionis, vt hic vides. & supra de obseruat. ieiun. cap. primo. Sed in his festiuitatibus quantum poterit celebrari? Dic, quod in vigilia festi ad vesperas: 4 quia tūc quo ad officiorum celebrationem incipit dies 75. dist. & quod dic. & supra de fer. cap. 2. & credo, quod continuare poterūt officium vsque ad vesperas festiq; diei inclusiue, completorium autē, & reliqua post vesperas cantare nō poterunt secundū hanc formam per ista prædicta.

h ¶ Appropinquēt.] Vberiorem gratiam igitur habebunt, qui non peccauerunt, quam ij, qui peccauerunt, 5 & merito: nam & specialē est in hac sententia contra rationem iuris, quod alius pro alio puniatur. supra de iniu. & dāno dato. capitu. vnico.

[Glos. seq. exemplificat, secundo soluit duo dubia.]

i ¶ Concessis.] e. sunt fratres Minores, Prædicatores, & quidam alij priuilegiati, vt certis istis festiuitatibus celebrare possent tempore interdicti, interdum vsque ad octauas: hæc & similia priuilegia sunt reuocata: puto. [Idem Archidia.] etiam per hæc verba generalia reuocatum priuilegium Templariorum, & Hospitalariorum, quo in eorum iucundo aduentu semel in anno aperiebatur vna Ecclesia in loco tempore interdicti, & celebrantur diuina. supra de priuileg. vt priuilegia. Et intelligas de prioribus priuilegijs, quæ respicit hæc constitutio, non de posterioribus: cum sibi, vel successoribus legem imponere non potuerit: licet indicare potuisset, supra eod. lib. de rescrip. cap. vlt. C. de legi. digna vox. de elect. innotuit, in antiq.

1 Et vide ibi, quod post Inno. dixi sup. fi. vlt. gl. Io. An.

2 Hæc verba vsq; in finē hui⁹ glossulæ nō sut de gl. Io. An. nec hñt in vetustiori bus. illa aūt verba, & p̄o pecunia. intellige, quod pōt recipi pecunia, nō tanq̄ precium, sed ad sustentatione & pro eleemosy.

3 Vel annūciationis, de quo plus videbatur. Io. And.

4 Idē Archi. & facit cle. 1. de reliq. & vene. in fin. & hoc ex obseruātia est indubitatum. I. A.

5 Dicit. Mo. gl'a est tuta plus, vel min⁹ affluit pro ut subiectum glā plus, vel minus fuco apparet fluentia. al leg. quod not. 4. q. 1. positiones. & fi. de vsu. & habi pleniū. § 1. & §. equitij.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Continuatio domini Heliae.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum praecedētium de varijs constitutionibus editis seu factis circa iudices, circa iudicia, circa clericos, circa matrimoniū, & circa delicta, virū quia aliquotiens dubitatur de significatione verborum positorum in dictis constitutionibus: ideo annectitur titulus p̄sens, de verborum significatione.

TITVLVS XII.

De verborum significatione.

Innocentius IIII.

¶ Declarat hic Innocentius quid significat verbum priuilegij; Recepimus vos in proprios filios Ecclesiae Romanae, & quis locus dicatur esse desertus. h. d. Io. And.

CAP. I.

VE-

V[Eniens.] Ista decret. diuidit in quinque partes: prima declarat, quid cōferat priuilegium filiationis. Secundo ibi, illum, quis locus dicatur desertus, & circa Ecclesias talium locorum quatuor articulos declarat: Tertio in §. Caeterum diffinit articulum decimarum: Quarto ibi, In alijs fit reseruatio iuris episcopalis, & parochialis: Quinto ibi: Per declarationem fit protestatio de iure vtriusque. Et scias prout infra tangit glossa, quae incipit, Sed in quo, quod fratres Tēpli, & Hospitalis in quaestione, quam habebant cum Episcopo Tyberiacensi produxerunt quaedam priuilegia Alexandri, & Lucij, de quorū certis verbis dubitabatur quid significarent: quod hic in principio diffinitur. Sed Innocentius tangit, & abbas clarius, q̄ hic loquitur de quodam ordine, qui dicitur S. Iacobi, & est in Hispania, & sunt laici vxorati certis dieb. in septimana abstinentes a thoro vxorum, habent tamen clericos in suo ordine, & sic legendo cessarent aliqua obiectiones, de quibus infra dicetur. Et q̄ in c. sequitur, ideo non summaui, quia non recipiet titulum. Io. And.

CASVS. Romanus Pontifex, Hospitalarios S. Ioannis recepit in proprios, & speciales filios sedis Apostolicae, secundum communem intellectum huius c. & super hoc fuit confectum instrumentum authenticum ad fidem super hoc faciendum, postea accidit, q̄ aliqui fratrum Hospitalariorum perpetrauerunt aliqua delicta, ratione quorum fuerunt conuenti coram ordinario loci in cuius dioecesi perpetrauerant delicta, qui Hospitalarij conuenti excipiendo proposuerunt, q̄ nō tenebantur litigare coram dioecesano, quia erāt exempti a sua iurisdictione, & produxerunt dictum instrumentum: Ad illud probandum dicebat dioecesanus, q̄ per illa verba, Recepimus vos in proprios, & speciales filios: non erāt exempti a iurisdictione ordinarij, & per consequens tenebantur coram eo litigare: Consultus Romanus Pontifex interpretando, seu declarando illa uerba, respondit, q̄ per illa verba nō videtur data fuisse eis exemptio a iurisdictione ordinarij, q̄d ergo important illa uerba? Respondet Rom. Pontif. q̄ illi, qui sic sunt recepti in proprios, & speciales filios Romanae Ecclesiae, non poterunt excōicari, suspendi vel iterdici a quocūq̄ iudice, quā a Papa, uel eius delegato, & hoc importāt illa uerba, sed per hoc nō sunt exempti a iurisdictione ordinarij. Sed ponamus, q̄ Romanus Pontifex Hospitalarijs S. Ioannis, dedit priuilegium, vt ipsi in locis desertis ad ipsos spectantibus, possint capellas aedificare sine licentia dioecesani: itē q̄ possent praesentare dioecesano clericos idoneos ad seruiendum in illis capellis: Dubitatum fuit de isto vocabulo, Desertus, quis locus dicerentur desertus? Consultus Roman. Pont. respondet, q̄ ille locus dr̄ desertus in hoc casu quantum ad propositum nostrum, qui non fuit cultus a memoria hominum a Christianis, uel Sarracenis, uel etiam si fuit cultus a Sarracenis, nō tamen a fidelibus a memoria hominum, tunc ille locus dr̄ desertus quantum ad effectum priuilegij, ut ipsi Hospitalarii possint in eo aedificare capellas, & uti priuilegiis a sede Apostolica sibi cōcessis in locis desertis. [Recepimus] hucusq; durāt illa uerba. [In p̄missis.] quia in alijs casibus dicitur desertum a tempore, quo quis renūciauit appellatiōi: licet nō sit lapsum tēpus memoriā hominum excedēs. [Subiecti.] licet dicti fratres haberent facultatē cōstituēdi ecclesias in locis desertis, & instituēdi clericos ibi, tamen quia non est commissa cura animarum ipsis clericis, iō debēt p̄sentare dioecesano, vt committat illis curā animarum. Et licet illi Hospitalarii possint instituere clericos in illis capellis institutione, quae dicitur institutio collatiua tituli: non tamen possunt instituere instōne auctorizabili, sed requiritur, q̄ adeant dioecesanum, ut dictum est. [Reseruato.] quia si isti Hospitalarii habeant proprias possessiones in locis desertis, quas possessiones ipsi colunt proprijs manibus uel proprijs sumptibus colli faciunt, ipsi soluūt decimas istis clericis sui ordinis, & non parochialibus ecclesiis. Sed vtrum eorum clerici, qui recipiunt decimas, debeant soluere quartam episcopo? Respondet, q̄ non: imo in hoc sunt priuilegiati, ut non soluant aliquam portionem episcopo pro iure decimandi, sed de alijs possessionibus, quas non colunt, nec coli faciunt proprijs sumptibus, debent soluere decimas ep̄o. [Derogari.] Hoc refertur ad primum dictum capituli, hoc est, per illa verba, Recepimus uos in speciales filios Romanae Eccle. non probant exemptionem: tamē dixit Rom. Pontif. q̄ si isti fratres obtinuerunt a Sede Apostol. exemptionem, non intendit per hoc p̄iudicare alijs suis defensionibus, per quas possent p̄bare exemptionem maiorem, sed solum intendit declarare, quod per illa verba, Recepimus uos in p̄prios & speciales filios Sedis Apostolicae, non probatur plena exemptio. Nota primo principalem effectum principij huius c. videlicet, q̄ per illa verba: Recepimus vos in proprios & speciales filios Rom. Ecclesiae, non p̄batur plena exemptio: secus si Papa dixisset, Recepimus uos in proprios, & speciales subiectos Romanae Ecclesiae, ut in c. si Papa de priuil. Nota ulterius quid important illa uerba, Recepimus uos in proprios, & speciales filios Romanae Ecclesiae: nam importent, ut illi fratres non possint excommunicari, uel suspendi, aut interdici ab alio quam a Papa, uel legato de latere. Et licet textus non faciat mentionem de suspensione, tamen est idem dicendum sicut de interdicto: nam suspensio est quoddam interdictum, vt dicit gl. Nota, q̄ locus dr̄ desertus, qui a memoria hominum nō fuit cultus, & talis cultus appellatur nouale. Et dr̄ nouale, terra de nouo reducta ad agriculturam, quae non fuerat culta a memoria hominum. Et ponderanda est dictio, Hominum, per hoc enim soluitur quaestio utrum illa terra dicatur nouatis, quę non fuit culta a centum annis: nec fuerunt percepti fructus, sed tamen apparent sulci, & apparet, q̄ alias fuit culta? Dicendum, q̄ nihilominus dr̄ talis terra nouale, quia sulci non sunt in memoria hominum. Et sic licet in aliqua terra appareant signa: dum tamen non fuerit culta a memoria hominum: illa terra dicitur noualis. Nota quod quis non potest aedificare Ecclesiam in loco non exempto sine licentia dioecesani. Quid si de facto aedificauit absque licentia dioecesani? Dicendum, q̄ locus ille non debet destrui: sed dos applicabitur ep̄o, qui poterit de illa ecclesia disponere, & in ea clericum instituere: non ad

præsentationem ç[illegible] sificantis, & illi clerico assignare illam in dotem. No. q fratres S. Ioannis non sunt à iurisdictione diœcesanorum exempti, priuilegio clauso in corpore iuris, quia dicit textus, q bene apparet, q fuerunt recepti in proprios & speciales filios Romani Pontificis, sed protestatur Papa, q no intendit derogare eorũ priuilegijs, si habeant ampliora priuilegia No. vnum casum, in quo decima non soluitur ecclesiæ parochiali, sed clericis illius ordinis, vt si fratres S. Ioannis habeant possessiones, quas excolunt vel excoli faciũt proprijs sumptibus, nõ soluunt decimas ecclesijs parochialibus, sed clericis sui ordinis.

Nota casum, in quo eps non consequitur quartam decimarũ: videlicet clericis fratrum S. Ioãnis, & hoc verũ de decimis receptis à terris, quas excolũt proprijs manibus, vel pprijs sumptibus excoli faciũt, secus si dederint illas possessiones alij excolẽdas, vel in emphyteusim, vel ad ppetuũ censum, ideo fratres S. Ioãnis qui tradũt alijs suas possessiões, sub hac qualitate: tradimus tibi tales possessiones qt tatas & exẽptas à solutione cuiuscunque decimæ, male faciũt, nec illo modo possũt tradere suas possessiones, & hoc verum, nisi habeant amplius priuilegium: nam priuilegium, tantum valet, quantum sonat.

Nota etiam, quod per receptionem in proprios filios, non conceditur exemptio, de quo vide supra de priuileg. si P pa. Nota finaliter argum. quod legatus de latere potest se intromittere, de reseruatis Romano Pontifici. de quo supra de offi. deleg. quod translationem. Dominicus.

[Prima glossa summat]

a ¶ Veniens.] Declarat hic Innocentius quid significet verbum priuilegij: Recipimus vos in proprios filios ecclesiæ Romanæ, & q locus dicat esse desertus.

b ¶ Per illa verba,] quasi dicat, possent illi habere alia priuilegia, per quę essent exempti, sed per illa nõ sunt, est enim quædam declaratio, per quam non præiudicatur alijs defensionibus, vt dicit in fi.

c ¶ Non intelligi.] Idem habes inf. eod lib. de priuile. si Papa. §. similiter, & vide inf. de hoc in glo. sed in quo sunt illi priuilegiati.

d ¶ Latere.] nota igitur differentiam inter legatos de latere & reliquos ad idem sup de offic leg. c. penul. & sup. eo. tit c. 1. Satis est ergo hic, q verba aliquid conferant, & aliquid operantur, sup eo. titu abbate.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

e ¶ Interdici.] Satis puto idem in suspensione, cũ illa sit quoddam interdictum: & omnia ea continentur sub appellatione censuræ. supra eod. tit. quærenti. Et, quod dicit, a quoquam, intelligo etiam ordinario. Nec obstat sup. eod. lib. de priuileg ne aliqui. quia vt ibi dicitur, illa decreta non habet locum in religiosis, quibus cõcessum est priuilegium tale ratione loci vel ordinis. ad idem supra e. lib. de priuileg. ca. 1. § in eos.

f ¶ Penitus.] s. quia non est memoria, q habitatus, vel cultus fuerit a Christianis, vel Sarracenis, & idẽ in sequenti casu, scilicet quãdo habitatus vel cultus fuerit, scilicet a Sarracenis: nec est contrarij memoria, scilicet q a Christianis fuerit habitatus, vel cultus.

g ¶ Detentus.] supra de re iud. abbate. eo. lib.

h ¶ Construendas.] petita licẽtia à Papa, vt infra. ver. quis in locis.

i ¶ Legis diœcesanæ.] est lex diœcesana, & lex iurisdictionis, de quibus plene no. 10. q. 1 in summa. & supra de offic. ord. dilectus. subeunt ergo lege iurisdictionis preter id, quod sunt exempti per priuilegium Alexandri, vt sequitur

ADDITIO Vnde sub diœcesanis potesunt conueniri secũdum Innoc. & vide, q not. supra eodem lib. de priuileg. c. 1. in eos. in glo. 1.

K ¶ Petita] intelligas & obtenta, confidenter autem postulent, quia illam obtinebunt. sup eod. lib. de censi. Romana. vers. si vero.

l ¶ A sede Apostolica.] alias sufficit licentia diœcesani. de consec dist. 1. nemo. & concor. ad hoc sup. eo. lib. de priuileg. auctoritate vbi quo ad hoc distinguitur inter loca exempta. & non exempta

m ¶ Examinandi.] ne ad animarum regimen promoueantur indigni, cum hoc casu promotori inferatur pęna. sup de elec. nihil est. est enim ars artium, regimen animarum. sup. de æta. & qual. cum sit.

n ¶ Ab eis.] scilicet diœcesanis episcopis.

o ¶ Subiectę] concor. sup. de præb in Lateranen & c. de monachis. & eod. lib. & eo. tit. c. 1. sup. de priuileg. cũ & plantare §. cum in ecclesiis. Et talẽs rectores sic instituti sunt perpetui vicarii, nequeuntes absque causa rationabili remoueri. i. eo lib de capel. mo. ca 1.

p ¶ Bonis] vndecunq; prouenniant; licite tamen acquisitis de hoc 14. quæst. 5. in summa sup. de deci. extrauag. missa.

q ¶ A quibus.] clericis scilicet ordinis sui.

[Glo seq obijcit, & soluit exprimendo sex, in quibus obtinent isti fratres.

r ¶ Persoluãt.] sed in quo sunt isti priuilegiati quo ad hoc.

niens: [a] & infra.

¶ Per [b] illa verba priuilegij: in speciales & proprios Ecclesiæ Romanæ filios vos recipimus: dictos fratres exemptos non [c] intelligi, & ipsos ex illo in proprios eiusdem ecclesiæ filios fuisse receptos, quod ab alio, quàm a Romano Pontifice, vel legato ab eius latere [d] † destinato, interdici, [e] vel excommunicari, à quoquam non valeant, declaramus.

¶ Illum locum desertum, in premissis intelligimus, qui non habitatus penitus [f] neque cultus fuerit, vel vltra memoriam hominum (secundum indulgentiam Lucij) est sub Sarracenorum potestate detentus, [g] censentes ecclesias in talibus desertis locis à fratribus ipsis constructas, seu etiam construendas, [h] in eo plena libertate gaudere, vt secundum indulgentiam Lucij, nihil ab ipsis legis [i] diœcesanæ nomine valeat per episcopos exigi: quæ (secundum priuilegium Alexandri) non possunt interdicto, seu excommunicationi supponi: quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita [k] à sede [l] Apostolica licentia) construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi [m] episcopis præsententur, vt ab eis [n] curam recipiant animarũ, cum plebes episcopis sint subiectæ. [o]

¶ Cæterum dicti fratres decima de laboribus & noualibus suis, quos proprijs manib. aut sumptibus excolunt, & alijs bonis [p] sibi à Deo præstitis, conuentibus clericorum ordinis sui (à quibus [q] quarta, vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate persoluant, [r] salua moderatione concilij

† Petr. de Anch. negat p hanc tex. posse legatos cognoscere posse de causis exemptorũ, q a hic est priuilegiũ, non ius cõe, itẽ agpa iure ordinarijs, qui exemptos non iu licẽt, no. i. de or leg. translatione. Font.

(Hoc patet i. e. his cui, cõiuncto. s. rñ. cũ. 1. & rñ. cũ 1. & s. Ad idem sup. tit. 1. c. 1. si quis cõiunctis, cũ illa decr. sacro. eo tit decre. epõrũ sa eo lib. de priuileg. & deci. sup. e lib. de offi. deleg. & Andr.

hoc nonne ibi fratres de iure sunt priuilegiati, q8 non teneantur ad decimas laborum & noualium. s. de deci. ex parte 1. sunt.n. isti, de quibus hic Papa loquitur Templarij hospitalarij Hierosolymitani: qui cum Tyberiacen. epo quaestionem habebant super diuersis articulis: in qua causa produxerunt priuilegia superius dicta. Sed q8 dictum est, quod isti fratres laici sunt ex ordine. qa ordinem clericalem non habent: quidam ex eis sunt milites. s. de sent. excom. canonica. alii sunt clerici. Isti igitur fratres de laborib. & noualib. quae colunt, soluent decimas sibi ipsis, & ad est, clericis fratrib. ex dinis sui, qui clerici de his decimis episcopo non dabunt quartam, quam alias de iure communi deberet habere. sup. de offi ordi. conquerente de praescri. de quarta. est enim quarta de lege dioecesana. sup de off. ordin conquerente. a qua nulli sunt exempti, vt sup vidisti. Si igitur bene aduertis per haec sua priuilegia, isti obtinent prius in eo quia ex quo sunt proprij & speciales ecclesiae Romanae filii, ab ipso episcopo interdici vel excommunicari non possunt. Item quod ratione ecclesiarum per eos constructarum in locis desertis nihil lege dioecesana debent epo. Tertio, quod propter eas excommunicari vel interdici non possunt. Quarto, q solum per suos clericos eas gubernant Quinto, q decimas laborum & noualium, & alia, quae colunt, clericis sui ordinis, & sic sibi ipsis soluunt. Sexto, quod de illis decimis quartam episcopo non soluunt. Ioan. And.

generalis: [a] In alijs [b] eorum possessionibus iure communi, seu quolibet alio ecclesijs parochialibus & dioecesano episcopo reseruato. Per declarationem [c] autem huiusmodi nolumus defensionibus alijs, seu iuribus partium derogari.

h Dicebat ergo Hos. & post eu Io Mo & Arc. quod isti grauantur i vno, qa soluunt id, q non tenent p pd. decre. ex parte. Sed statim releuatur in alio, qa soluunt clericis ordinis sui, iuxta regulam s. de paro. c. 1. & ff. de iu. iu. eu q in princ. Io. And.

a ¶ Generalis. supra de decimis, nuper. scilicet quod de possessionibus quaesitis post concilium soluant decimos

ADDITIO. Vnde dicebat Inn. quod haec vult ista moderatio quod iste ordo S. Iacobi de quaesitis post concilium integras decimas soluat, intellige parochiis quib. debentur. Ioan. And.

b ¶ In alijs) scilicet quas alijs colendas tradunt, vel ab alijs colendas recipiunt: Vel de quibus, antequam fierent noualia, magni prouentus prouenicbant. Vel quae sunt ipsorum quoad primaeuum & directum dominium: tn parochiani eas possident & tenent, pone habentes eas per emphyteusim. ad hoc supra de deci. dilecti. & c. hoc. & sup. eo. quid per nouale ad fi. de acquisitis post concilium dixeras supra prox.

[Glo. seq tecit per obiect. & solutionem.]

c ¶ Per declarationem.] Nota verbum, si aperetur de exemptione, & exemptio non probaretur, & pronunciaretur contra opponentem, bene fieret praeiudicium, saltem quoad eum, licet non quoad superiorem. supra de priuileg. cum olim. de restitutio. in integrum, cap. 2. quia si non appellatur a sententia priuilegiorum de nouo repertorum, non reuocatur sententia. sup. de re iudicata, inter monasterium & cap suborta. sed hic non diffinitiue pronunciat, sed declarat quodammodo interloquendo, quid importent verba priuilegij; vnde licet per illud priuilegium, qui sunt recepti in filios, non sint exempti; si habent alia priuilegia exemptionis, bene sunt exempti, vt dixi in principio, non.n. pronunciat illos exemptos vel non, sed declarat quid illa verba priuilegij importent. Idem in aliis casibus, de quibus supra dicitur.

Constitutionem.) Continet tria dicta, quae patent in rubro. Secundum ibi, Caeterum Tertium, ibi, Statutum quoque Et olim incipiebat Coniurationem, & fuit multum decisa. Io And.

¶ In hoc c. ponuntur duae declarationes. Primo q qui tum ad materiam c. si forte. supra de electio. non est differentia inter euidens, & manifestum, sed idem significant. Secundo ponitur, quod illi dicuntur coniuratores, qui se obligant ad non recipiendum aliquem auctoritate Apostolica in suis ecclesijs, & sunt vt conspiratores puniendi.

¶ Nicolaus tertius. †

¶ *Declarat manifestum & euidens esse synonima, & idem significare, quo ad casum dec. de elect. si forte. Ioan. And.*

CAP. II.

Constitutionem [d] felicis recordationis Greg.

CASVS. Dicitur in cap. si forte. allega. quod si inter cetera, quae opponuntur electo, opponatur euidens defectus, q conternit personam sua: puta caret oculo, vel quia patitur defectu scientiae, de illo est prius inquirendum: & si opponens deficiat in probatione illius: punitur ac si in probatione omnium defecisset. Sed quid si illud crimen seu vitium non sit euidens, sed manifestum, & potest probari. (Vnde euidens proprie dicitur, quod semel factum semper durat, euidentia. de accusationibus, in antiquis. sed manifestum dicitur, quod non durat in apparenti, sed tamen potest probari de facili) vtrum sit idem? Respondet Romanus Pontifex, quod sic, quia quantum ad hoc euidens & manifestum idem significant Sed ponamus, quod canonici ecclesiae Pictauien. simul conuenerunt, & adinuicem promiserunt mediante iuramento, & sic est coniuratio, vel sine iuramento, & sic est simplex conspiratio, quod non reciperent expectantes auctoritate Apostolica, sed eos repellerent, vtrum tamquam conspiratores sint puniendi? Respondet quod sic; Et si per modum statuti hoc fecerunt, non valet huiusmodi statutum Nota primo iuncta gl. differentiam inter euidens & manifestum: nam euidens accipitur pro notorio facti euidentis quod cunctis apparet. Nota iterum, quod licet capit. si forte. allegatum, dicat, quod si opponatur contra electum euidens defectus, quod de illo est prius inquirendum, & deficiens in probatione puniatur, ac si in probatione omnium defecisset: Idem est dicendum de defectu manifesto, sed hoc poterat colligi in dicto capitulo, si forte, quia ibi fit mentio de defectu scientiae: qui defectus proprie non dicitur euidens, sed manifestus, quia probatur faciendo debitam examinationem. Nota. quod differentia est inter coniurationem & conspirationem, quia coniuratio est, quando plures simul conueniunt de stando contra aliquem, & suam conuentionem firmant iuramento: Sed conspiratio est, quando plures faciunt monopolium, & conueniunt de stando contra aliquem: sed conueniunt sine iuramento. Et dicitur conspiratio a con, quod est simul: & spiratio, quasi simul, id est, vna spiratio. Vel dicitur a con, quod est contra. Et tales coniurationes, & conspirationes, tam secundum leges, quam secundum canones sunt prohibitae, secundum leges est tex. in l. denunciamus. C. de his, qui ad eccle confu. l. unica C de monopo & imponitur secundum leges grauis poena. Nota etiam tres modos, quibus potest prouideri dignitatibus, per electionem videlicet, promotionem, & postulationem. Nota finaliter, quod patiens defectum in memoria, vel intellectu, est inhabilis ad dignitatem Et pondera, quia vult textus, quod talis defectus possit esse euidens & manifestus. Dominicus

[Prima gloss. diuidit & summat, & dicit quid primo declaret.]

d ¶ Constitutionem.] Primo declarat manifestum, & euidens esse synonima, & idem significare quo ad casum decre. de elect. si forte. Secundo declarat conspiratores, & coniuratores, q iurauerunt, & statuerunt de non

† In plerisque antiquis codicib. et impressis ita Nicolaus quartus.

Papæ prædecessoris nostri, editam in concilio Lugdunensi,[a] vt si forte inter cetera, quæ objiciuntur electo, aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem, euidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat, de illo primitus cognoscatur: & si opponentem inuentum fuerit destitui veritate, à causæ illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliàs puniatur, ac si in obiectorum probatione omnium defecisset: [b] In illo, qui manifestum [c] defectum in visu, [d] auditu, & alijs corporis† sensibus necnon & in memoria, & etiam intellectu, [e] opponit electo locum habere: ac quo ad intentionem [f] constitutionis ipsius manifestum & euidens, idem supponere declaramus.

¶ Declarat conspiratores, & coniuratores, qui iurauerunt, & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Ioan. Andr.

¶ Cæterum canonicos cuiusuis ecclesiæ, qui statutum [g] fecerunt solemniter, & iuramento firmarunt, quod ecclesiam suam, & seipsos, contra omnes impetrantes canonicatum ipsius ecclesiæ defenderent vsque ad ius vel sententiam, quantum possent ad iudicium domini Papæ, vel specialis mandati eius sero: & quod communib. expensis, ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret; & quod quandiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesiæ defensionem huiusmodi, & oppositionem vellet prædicto modo [h] subire, alij canonici non possent, nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrantem: Conspiratores, & coniuratores contra sanctam Romanam ecclesiam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipsius, decernimus, & eosdem tanquam conspiratores, ac coniuratores, secundum sanctiones

recipiendo aliquem in canonicam ad mandatum Papæ. donec possent resistere. Tertio declarat tale statutum detestabile & illicitum multis ex causis. Secunda, ibi: Certum. Tertia ibi: Statutum quoque. Et declarat primum dictum, vt supra dixi decre. supra eod. libro. de elect. si forte. Et quę ibi not Card. & Guliel.

a ¶ Lugdunensi.] s. eo lib. de elect. si forte. cuius verba ad literam j. sequuntur vsque ad verbum, in illo vbi ponit declarationem, & hęc omnia vsq; ibi, expone, vt ibi dixi.

b ¶ Defecisset.] vt supra eod. lib. de elect. cap 1.

[Glo seq. obijcit, soluit, solutioné testificat.]

c ¶ Manifestum.] videbatur contra: q2 constitutio, si forte. loquebatur in euidẽti & non manifesto: & aliud videtur euidés, & aliud manifestum. Euidens enim est quod semper palam est, & euidenter apparet. 1 Argumẽ. 1. Quæstio. 1. vt euidenter, & sup. de ac cu. euidẽtia. ff de cõtrahen emptio. l. ea, quæ, quod enim est in euidẽti, nulla potest tergiuersatione celari sup. de cohab. cler. & mulierum. c. vlt sup de offi. ord. c ordinarij § cęterũ. eod. lib. Manifestum vero aliquando ꝓbatione indiget. 11. q. 3. eorum de hoc no. 2. q. 1. manifesta supra de cohab. cleri & mul. vestra. Sed ꝯtrarium est verum per hanc, constitutioné & merito: nam ꝯstitutio, si forte. requisit, probationem examinis in euidenti defectu. & probatur manifestum, supra de electio. bonæ 1. C si mi. se. ma. dix. l 1. ibi, Nisi palam & euidentes ex instrumẽtorum probatione, &c. & præterea hæc duo videntur synonyma. sup eodem tit. cum olim. Nam & si opponatur euidens defectus scientiæ, non palam hoc apparet: sed est necesse examinationem fieri; examinatione autem hoc fiet certum 2 ff si certum petatur. l. certum imo etiam not Gul. in decreta si forte. quod si obijciatur contra electum, quod est omnino illiteratus, & ideo repellendus: licet non dicatur euidenter, vel manifeste, in exceptione habebit locum decreta ipsius forma, quia idem est verborum sensus, & ideo idem ius esse debet supra de consti. translato. ff. ad legem Aqui. illud & ad hoc facit insti. de excusa. tut §. similiter ea. qui litteras nescit, &c. & formulæ verborũ hodie sunt sublatæ, insti. de verb. obligat §. 1. C. de formu & im petra. act. subla. l. 1. & 2. & verba non debent præualere sensui: sed econtra, supra eodem tit. intelligentia. & c. propterea & 1. q 1. Marcion. intelligamus ergo euidentem & manifestum, cuius probatio est in euidenti & manifesto: licet id in exceptionis forma non exprimatur: aliàs sequeretur quòd si dico electum cæcum, ex quo nõ addo euidẽter vel manifeste, nõ haberet locum ꝯstitutio, quod esset absurdum.

d ¶ In visu.] vnde oculo carens nó promouetur 55. distin. si Euangelica

e ¶ Intellectu.] ergo siue memoria, siue intellectu careat, nõ promouebitur ad dignitatem 59. distin. Petrus.

f ¶ Ad intentionem ꝯstitutionis ipsius.] quasi dicat interdũ bene sunt diuersa, vt dixi sup. in gl videbatur. in prin.

[Gl. seq. no. ad q̃stionem, quã soluit distinguendo.]

g ¶ Statutum.] Ex hoc & ex eo q̃d d̃r in fine, videbatur, ꝙ canonici possũt facere statuta, 3 dummodo alias sint licita. Solet dici, ꝙ capitulum sine episcopo statuta facere nõ potest, quæ tãgant generalem statum ecclesiæ, vel tangant episcopum, vel eius iura. sic intelligatur de consue. cũ cõsuetudinis sup. de ij. q̃ fi. a p̃la nouit. est. n. p̃latus caput, a quo nõ licet membrum recedere, de præscri. cũ nõ liceat, & hæc vera sunt, etiá si capitulu talia statuat cũ archidiacono suo vel p̃posito, vel alio, qui post episcopum præsit capitulo. Si vero statuant super iis, quæ non tangunt episcopum, vel statum ecclesiæ, sed sua singularia negotia: puta quod certis modis quotidianas obuentiones distribuant, vel quod certo modo ad capitulum vocentur, puta per talem campanam, vel alio modo: vel quod certis temporibus etiam non vocati veniant ad capitulum, vel his similia, satis potest dici, quod super his tenet ipsius capituli constitutio sine episcopo alias licita, & legitima. ad hoc supra de rescriptis, edocere. supra de constitutionibus, ex litteris. ff quod cuiusque vniuer. nomi. l. 1. §. 1.

ADDITIO. Et de hoc scripsi post Compost. Inno. & Host. de consti. cum omnes. in prin. & ibi videtur, quo modo respondetur ad decre. cum dilectus de elec. non seti. & vide quod scripsi de rescri. constitutus. super verbo, per decanum Ioan. And.

h ¶ Prædicto modo.] scilicet cum procuratorio capituli & communibus expensis.

[Glo.

† al. corporeis.

1 Macrobius sup somno Scipionis li. 1. chart. 25 negari non potest q̃d visus affirmat. Ioan. And.

2 Sunt ergo paria aliq̃d esse, vel leuiter posse tieri. certũ. ff d dã infe l. 1. § Sabini. C. de a fu. quã. u. s. 1. Ioã. Andr.

Oculo priuatus n[on] promouetur.

3 De materia huius gl. vide Fel. in ca. cũ oẽs. extra de consti.

canonicas ª puniendos.

¶ Statutum de non recipiendo aliquem ad Papa mandatum multis ex causis est detestabile, & illicitum. hoc dicit.

¶ Statutum quo ipsum (quod capitulo prælibato & singulis eius per sonis libertatem ᵇ, obedientiam eidem ecclesiæ Romanæ debitam exhibēdi saltem vsque ad sententiam & † Pontificum Romanorum iudicium, seu speciale mandatum liquido interdicit, promptum futurorum grauaminum, & expensarum discrimen ingerens, contra legitimas sanctiones laudabile ᶜ votum execrantium lites vetat: insultam litem mouere compellit, iniquæ controuersiæ seu liti cedendo, bonam fidem, seu cōscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccandum ᵈ) conspirationem & coniurationem continere contra libertatem & auctoritatem sedis Apostolicę manifeste, ac alias detestabile prorsusque illicitum reputamus.

¶ Idem.

¶ Constitutio amplissima pœne cunctas declarans hæsitationes, quę circa deus Francisci regulam contingere possunt: præsertim an fratres Minores (quos Cordigeros vocant, illius regula professores sint ad omnia Euangelij consilia obligati. Et vtrum aliquid proprium habere: & pecuniam recipere, legataque sibi relicta agnoscere valeant: cum multis alijs ambiguitatibus hic luculentissime resolutis.

CAP. III.

Exijt qui seminat ᵉ † seminare semen suum; De sinu patris in mūdum veste scilicet humanitatis indutus Dei filius Iesus Christus verbum Euangelicum saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus saturus, in terra semen suum doctrinam Euangelicam sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes saluare venerat: qui tandem seipsum Deo patri pro salute omnium in redemptionis humanæ pretium immolauit.

¶ Licet autem hoc semen in singulos communicatiua Dei charitate dispersum, aliud ceciderit † secus viam, super corda scilicet dęmonum suggestionibus peruia: aliud supra petram, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas corda scilicet hominum diuitiarum solicitudinibus lacerata: Et ideo vnum prauis affectibus cōculcatum: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum vero legitur inordinatis solicitudinibus suffocatum. Aliud tamē mite cor & docile terra bona suscepit, hoc est Minorum fratrum mitis & docilis in paupertate, ac humilitate, per almum Christi confessorem Franciscum radicata religio, qui ex illo vero semine germinans, germen illud per regulam sparsit in filios, quos sibi, & Deo per suum mi-

¶ Glossa sequens primo ponit pœnam conspiratorum, & tres actus, a quibus repelluntur, & vnde dicantur. Secundo tractat de prælato auctorizante. Tertio notat ad quæstionem.]

a ¶ Canonicas.] 11. quæstio. 1. coniurationum. & cap. conspirationum. capitu. sequenti, & est pœna talium depositio, vt ibi. Item conspiratores repelluntur ab accusatione, denunciatione, & testimonio contra eos, contra quos conspirauerunt: 3. quæstio. 4. conspiratores. supra de accusatio. qualiter & quando. & ca. cum oporteat. de simon. licet Hely. & c. per tuas. & cap. cum oporteat. Est autem coniurare simul, vel in vnum iurare. Conspirare simul, vel in idem spirare, credo autem, quod prælatus qui huic constitutioni per capitulum factę auctoritatem interposuisset, eadem pœna punietur, omnia enim nostra facimus, quibus auctoritatem impertimur. C. de veteri iure enucl. l. 1. vltra medium. & sup. eodem libro. de præben. si eum & c. si Apostolicæ. Per hanc decretalē probatur, quod per instrumentū probat crimē producitur .n. publicu instrumentum, in quo cōtinebatur, quod tales canonici tale statutum fecerant: per quod probatur crimen: probabitur illos esse cōspiratores. Ad idem supra eodem lib. de iureiuran. cum in positionibus. [Vbi etiā de hoc in quarta glossa.] 2. quæstio. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. vers. nullus. supra de ijs, quæ fiunt a præl. quanto in fi.

ADDITIO. Et facit quod not. ff ad Turpil. in senatus. in prima glossa. & C. ad legem Aquil. contra negantem in prima glossa. vide disputationem in regula semel malus. Ioan. Andr.

b ¶ Libertatem.] exhibendi, quod est infra.

c ¶ Laudabile votū.] supra de syndi. capit. vnico. vnde nec dolum facit, qui rē defert, vt litem effugiat. ff de aliena iudi. mutan. causa fa. l. item si res. in fine. & magnum est commodum a lite recedere, propter quod indebitum per transactionē solutum non repetitur, C de transa. l. 2. & ff de condi. indebi. in summa.

d ¶ Ad peccandum.] ad quod statuto, consuetudine, vel iuramento adstringi nō possumus. supra de consuet. ca. penult. & vlt. 22. quæstio. 4. in malis & c. si aliquid. & per totum. j. de reg. iur. non est obligatorium. & c. in malis. supra eo. lib. de iure. cap. 1.

ADDITIO. In dicto capitulo, non est obligatorium. habes casum legis, obuenire. ff. de pac. doct. quam hic alleg. Ioā. Monach. & Archidiaconus. Ioannes Andreæ.

e Exijt qui semi nat.] Nec crederet aliquis hāc cōstitutionem esse sublatam: ideo sic decisę hic ponitur, vt habeatur pro reseruata, & de ea loquatur proœmium huius libri in fine, vt ibi dixi. Et quia sic decisę venit sub bulla, & quia infra etiam prohibetur glossari, prohibitioni parebo.

ADDITIO. Idem Archidiaconus dixit Ioannes Mona. ideo sisto ratem. Illā tamen prohibitionem & eius pœnas. Ioan. xxij. suspendit ad Apostolicæ sedis beneplacitum per constitutionem suam, quia nonnunquam. Ioan. Andreæ.

Al. ita: & Pōtificis Rom. &c.

† Quid si alij, vide de re iud. cū l. & A. in vlt. gl. & quod supra dixi.

† Al. ita: Nic. 4. Et vt hæc de cre. Nico 4. tribuenda, vt colligitur ex extrauag. Io. 22. incipi. gloriosam ecclesiam, quę extat impressa inter illas Apostolicę officio sanctissimæ Inquisitionis.

† in antiquioribus codicibus. & impressis ita, Exijt qui seminat, & j. & mox subsequitur decr. Priuil. ex prima & glos. hic, cōstat olī nō fuisse solitū apponi integram, sed decisę. i. initiū tantum.

Luc. 8.

Ioh. 8.

nisterium in obseruatione Euangelij generauit. Isti sunt filij, qui docente Iacobo verbum æternum Deum filium infixum humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens saluare animas, in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ Euangelico fundatur eloquio: † vitæ Christi roboratur exemplo: fundatoris militantis ecclesiæ, Apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. Hæc est apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ descendens a patre luminum, per eius filium exemplariter, & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritumsanctum beato Francisco, & eum sequentibus in spirata, totius in se quasi continet testimonium Trinitatis. Hæc est cui (attestante Paulo Apostolo) nemo decreto debet esse molestus, quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmauit, volens institutorem ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri.

† Non tñ poia, vt i extrauag. qa quorũ d i §. ad huc Fon.

Gala. 6.

¶ Sed nec sic contra fratres ipsos Minores & regulam, hostis antiqui cessauit astutia, quin potius contra eos nitens superseminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracundia, & indiscreta inscitia concitauit: mordentes fratres, & eorum regulam, quasi illicitam, inobseruabilem, & discriminosam, caninis latratibus lacerantes: non attendentes hanc sanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis salutaribus institutam, Apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices approbatam, & etiam per sedem Apostolicam confirmatam, tot diuinis testimonijs communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris † in obseruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit adscribi. Ac nouissime quasi diebus istis per piæ memoriæ Gregorium papam nonum † prædecessorem nostrum approbatam esset ex euidenti vtilitate, quam de ipsa consequitur vniuersalis ecclesia, in generali Lugdunen. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, imo profundius cogitamus, sicut pensare debent subtilius cœteri catholicæ fidei professores: quia ipse Deus ordinem prædictum, & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio pręseruauit, quod nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso degentium constrauit: quin potius in vigore regulari concrescant, & amplientur in suorum obseruantia mandatorum.

† Quos ponit An toni circa fi. 3. partis suæ croni cæ.

† Vel potius decimum Me Greg. x. q. eil. Lugd. celebrauit, i quo fuerunt quingẽti epi. 140. abbates & alij pla ti circa mille, vt patet in chronicis

¶ Veruntamen, vt ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate, & sicut fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis Filijs Generali & non nullis alijs Prouincialibus eiusdem ordinis Ministris, qui in capitulo ipso conuenerant, in nostra præsentia constitutis, cum ad plenam obseruationem regulæ eiusdem in vigore spiritus eorum feruere noscatur intentio: Visum est nobis (vt mordacibus huiusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipsa regula videri poterant dubia, declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata, pleniori claritate disserere: in aliquibus etiam regulam ipsam contingentibus puritati eorundem conscientiæ prouidere.

¶ Nos autem, qui a teneris annis ad ordinem ipsum affectus nostros † ereximus in illis succedendo: cum aliquibus eiusdem confessoris socijs, quibus eius vita, & conuersatio nota erat: super ipsa regula, & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem Cardinalis, ac postmodum eiusdem ordinis per prædictam sedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in Apostolatus officio, tam de pia intentione confessoris prædicti, quam de his, quæ regulam ipsam & eius obseruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, nostros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eosdem prædecessores approbata & declarata esse noscuntur: quam etiam ipsam regulam, & eam contingentia, maturitate plena discussimus. Nonnulla in præsenti serie statuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, edidimus, & concessimus, plura etiam ordinando seriosius & clarius, quæ infrascriptis articulis plenius exprimuntur.

† Idem dicit Io. 22. I extrau. quorũdã ver. nunc vero post prin Fon.

¶ In primis, quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hęsitatur, an fratres eiusdem ordinis, tam ad consilia, quam ad præcepta Euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo, quod in eadem regula continetur sic: Finito ve-

Regulam d us Fran. Nic 3 declarate in cipit & primo, ad illius pro fessores sint ad Euangelij consilia obligati, vide hic clo. extra §. cũ igitur. eo. tit. Fon.

ro anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare: tum etiam, quia in fine ipsius regulæ continentur hæc verba: Paupertatem, & humilitatem, ac sanctum Euangelium Domini nostri IESV CHRISTI, quod firmiter promisimus, obseruemus. Licet fœlicis recordationis Gregorius Papa nonus prædecessor noster hunc articulum, & nonnullos alios eiusdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium casuum considerandos euentus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur: Nos obscuritatem, ac insufficientiam huiusmodi, præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare: Dicimus, quòd cum in principio regulæ non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri IESV CHRISTI sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multum arcte prosequitur, & nihilominus alia nonnulla subnectit præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub alijs verbis ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum, de intentione regulæ liquere valet apertius, vt illud quod in professione quasi absolute subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare; & quod in fine subiungitur: sanctum Euangelium Domini nostri IESV CHRISTI, quod firmiter promisimus, obseruemus: totum ad ipsius regulæ modificatum, vel determinatum, seu specificatum principium reducatur: videlicet ad obseruantiam Euangelij, vt prædicitur, per ipsam regulam in illis tribus modificatam, vel determinatam, seu specificatam: Cum non sit verisimile ipsum sanctum verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatum, licet quasi succinctorie repetitum, voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione, seu specificatione sine certa causa carere; Et vtriusque iuris argumenta nos doceant, † ea, quæ in principio ad medium, & ad finem: illa vero quæ in medio, ad finem atque principium, & ea quæ in fine, ad vtrumque, vel eorum alterum sæpe referri. Et dato, quod absolute diceretur: omnino promitto sanctum Euangelium obseruare: cum † professor huiusmodi intenderet se ad omnem consiliorum obseruantiam obligare (quod vix aut nunquam posset ad litteram obseruare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur:) Clare videtur promissionem huiusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi, nisi vt obseruantia Euangelij sic sicut tradita reperitur à Christo, videlicet, quòd præcepta vt præcepta, & consilia vt consilia à promittentibus obseruentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit: cum aliqua Euangelica consilia indicat ut consilia sub uerbis monitionis, exhortationis & consilij; nonnulla uero sub prohibitione ac uerbo præcepti: per quod patet, quod non fuit loquentis intentio, † quod fratres ex professione huiusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Euangelica tenerentur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptorie uel inhibitorie, seu sub uerbis æquipollentibus sunt expressa. Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis conscientias plenarie serenandas: Declaramus, quod ex professione eiusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum Euangelica obseruanda consilia sunt astricti, quæ in ipsa regula præceptorie uel inhibitorie, seu sub uerbis æquipollentibus exprimuntur. Ad nonnulla uero alia per Euangelium data consilia eò magis secundum exigentiam sui status tenentur plusquam cæteri Christiani, quo per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continentur, tam præcepta, quàm consilia, quàm cætera: ex voto professionis huiusmodi non aliter tenetur, quam eo modo, quo in regula ipsa traduntur, ut scilicet teneantur ad eorum obseruantiam, quæ in eadem regula ipsis sub uerbis obligatorijs indicuntur. Cæterorum uero obseruantiam, quæ sub uerbis monitorijs, exhortatorijs, informatorijs, & instructorijs, seu quibuscunque alijs continentur, eatenus magis condecet de bono & æquo eos profe-

Declaratio regulæ sancti Francisci.

† Quære vide in glo. rub. infra eo. de re. in tit. pro xi. Fon.

† al. ita, non professor, &c.

† r Cordigeri [illegible] obligari ad obseruationem omnium cõsiliorũ Euã gelij.

† Ecce ex verbis colligit intẽtio. Fon.

qui, quò imitatores tanti patris effecti, Christi semitas elegerunt.

Fratres Minores an possint habere aliquid proprium.

¶ Porro cum ipsa regula expresse contineat, quòd fratres nihil sibi approprient nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sitque declaratum per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum, & nonnullos alios hoc seruare debere, tam in speciali, quàm etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnauerit astutia: ne fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur. Dicimus, quòd abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum, non tam in speciali, quàm etiam in communi propter Deum meritoria est, & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo † docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfecte viuere, per doctrinæ, ac vitæ exempla in eos deriuarunt.

† Vide extrau. Io. 22. incip. quia quorundã iit. de verb. signifi. & Turre. in som. d eccl. li. 2. ca. 312. ad 2. argum.

¶ Nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum infirmorum imperfectionibus condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: & sic in nonnullis alijs infirma humanæ carnis assumens (prout Euangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quod in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in proprijs permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectionis conformes inducitur, quod à summæ perfectionis rectitudine non curuatur. Egit namque Christus, & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, sicut interdum & in fuga patet, & loculis: sed vtrumque perfecte perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtrisque.

† al. erroneæ.
† Vide olim B. Th. 2.2. quæst. 186. art. 3. & lib. 3. cõ Gentiles, ca. 131. & aliquot sequen.

¶ Nec quicquam ex his insurgat erroneum, † quod taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tanquam homicidæ sui, vel tentatores Dei viuendi discrimini se committant. Sic † enim seipsos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnat prouisionis humanæ: quin vel de ijs, quæ offeruntur liberaliter, vel de ijs, quæ mendicantur humiliter, vel de ijs, quæ conquiruntur per laboricium, sustententur: qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. Profecto si (iuxta promissum Saluatoris) nunquam deficiet fides Ecclesiæ: per consequens, nec opera misericordiæ subtrahentur: † ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidem vbi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec cæteris, ac nec ipsis fratribus iure poli in extremæ necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur: cum ab omni lege extrema † necessitas sit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimode, renunciationem vsus rerum, cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tanquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium: nulla prorsus potest esse professio, quæ à se vsum necessariæ sustentationis, excludat: verum condecens fuit ei professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerum sibi concessarum necessario vsu fore contentam.

† Immo possent laici compelli officio iudicis eleemosynas facere. glo. c. 1. d. 1. ca. dño sãcto. 50. d. ca. exigũt. 1. q. 7. Abb. ca. 1. de emp. & ven. Font.
† De conse. d. 1. sicut, & 1. p. co. d. 4. c. sanctũ. c. q nõ est. cum glo. de regul. iur. Font.

Nec per hoc, quod proprietatem vsus, & rei cuiusque dominium à se abdicasse videtur, simplici vsui omnis rei renunciasse conuincitur: qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum, in vtendo præbet vtentibus nihil iuris; quinimo necessariatum rerum, tam ad vitæ sustentationem, quam ad officiorum sui status executionem (excepto quod de pecunia infra subiungitur) moderatus vsus; sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodam concessus est fratribus: quibus rebus fratres licite vti possent durante concedentis licentia, & iuxta id, quod in præsenti serie continetur; Nec his obuiare dignoscitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humane constituit; videlicet non posse vsum, vel vsumfructum a domino perpetuo † separari: quod ne dominium dominis (semper abscedente vsu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decreuit. Retentio namque dominij ta-

† l. olim. ff. de vsufru. l. cum quis. C. eod. Font.

nij talium rerum cum concessione usus facta pauperibus, non est infructuosa Domino: cum sit meritoria ad æterna, & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur utilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non fuit confessoris CHRISTI regulam instituentis intentio; quinimo contrarium in ipsa conscripsit, contrarium viuendo seruauit: cum & ipse temporalibus ad necessitatem usus fuerit, & in pluribus locis in regula usum talem licere fratribus manifestet.

Dicit namque in regula, quòd clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt Breuiaria: ex hoc patenter insinuans, quòd fratres sui habituri essent usum Breuiarij, & librorum, qui sunt ad diuinum officium opportuni.

In alio quoque capitulo dicitur, quòd Ministri, & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos spirituales solicitam curam gerant secundum loca, & tempora, & frigidas regiones: sicut eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium euitandum: dicit, quòd de mercede laboris pro se, & suis fratribus corporis necessaria recipiant.

In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro eleemosynis confidenter. Habetur † etiam in eadem regula, quod in prædicatione, quam fratres faciunt, sint examinata, & casta eorum eloquia ad utilitatem & ædificationem populi: annuntiando eis virtutes: pœnam & gloriam. Sed constans est, quod hæc præsupponunt scientiam: scientia requirit studium: exercitium vero studij conuenienter haberi non potest sine usu librorum. †

† Vide Côc. Trid. ses. 5. de refor. c. 2.

† Libri sût ad scientiā necessarij vide Old. côs. 84. incip. An expediat habere multos lib.

Ex quibus omnibus satis claret ex regula: ad victum, vestitum, diuinum cultum, & sapientiale studium, necessarium rerum usum fratribus esse concessum.

Patet itaque sane intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi, non solum obseruabilem, possibilem, & licitam: sed meritoriam, & perfectam: & eo magis meritoriam, quo per ipsam professores ipsius magis a temporalibus propter Deum (sicut prædicitur) elongantur.

¶ Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint, etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipsius offertur, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, ut rem huiusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, a se abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum: nec sit persona, in quam loco Dei congruentius huiusmodi rei dominium transferat, quam sedes præfata, vel persona Romani Pontificis CHRISTI Vicarij, qui pater est omnium & Fratrum Minorum nihilominus specialis: Ne talium rerum sub incerto videatur esse dominium: cum patri filius suo modo, seruus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas, vel donatas acquirant: omnium utensilium, & librorum, ac eorum mobilium præsentium, & futurorum, quę & quorum usumfructum, scilicet ordinibus, vel fratribus ipsis licet habere, proprietatem, & dominium † (quod & felicis recordationis Innocentius Papa Quartus prædecessor noster fecisse dignoscitur) in nos, & Romanam Ecclesiam plene, & libere pertinere hac præsenti constitutione in perpetuum valitura sancimus.

† De hoc dominio, vide extra uag Io. 22. incēt ad cō ditorē canonū. titu. de ver. sig. & extrau. Quorūdā cōsultu.

¶ Præterea loca empta de eleemosynis diuersis, & oblata, seu concessa fratribus sub quacunque forma verborum (licet fratres sibi cauere debeant, quòd huiusmodi verbis statui suo incompetentibus non utantur) a diuersis, pro in diuiso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habentibus, in quibus ipsi possidentes pro indiuiso, seu certas partes habentes, nihil sibi in oblatione, seu concessione huiusmodi reseruarint: similiter, & in ius, & dominium ad proprietatem nostram, & Ecclesiæ prædictæ eadem auctoritate suscipimus.

Loca vero, seu domos pro habitatione fratrum a singulari persona, vel collegio, vel ipsis fratribus ex integro concedenda, seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitent.

Ac illa libere, præter Ecclesiam, & oratoria ad Ecclesiam destinata, & cœmeterium (quæ tam ad præsentia, quàm ad futura in ius, & proprietatem nostram, & prędictæ Romanæ Ecclesiæ simili modo, & auctoritate recipimus) mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio, seu proprietate nihil nobis, vel præfatę Romanę Ecclesiæ retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro, seu ipsius Romanæ Ecclesię re-

cipiantur assensu, & si in eisdem locis reseruauerit dominium sibi in concedendo concedens præter inhabitationem fratrum, speciale † dominium in ius Ecclesiæ sæpe dictæ non transeat, sed potius plene liberum maneat concedenti.

† al. tale.

¶ Insuper nec vtensilia, nec alia præter eorum vsum ad necessitatem, & officium sui status executionem (non enim omnium rerum vsum habere debent, vt dictum est) ad vllam superfluitatem, diuitias, seu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo, vt ea distrahant, siue vendant, recipiant, nec sub colore prouidentiæ in futurum, nec alia occasione: quinimmo in omnibus appareat in eis quo ad dominium omnimoda abdicatio, & in vsu necessitas.

Hoc autem secundum exigentiam personarum, & locorum, Ministri & Custodes simul, & separatim in suis administrationibus, & custodijs cum discretione disponant: cum de talibus interdum personarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ circunstantiæ plus minusve, ac aliter prouideri requirant.

Ita tamen sic faciant, quòd semper in eis, & eorum actibus paupertas sancta reluceat: prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta.

¶ Cœterum cum in eadem regula sit sub præcepti districtione prohibitum, ne fratres recipiant per se, vel per alios, denarios, vel pecuniam ullo modo: idque fratres in perpetuum seruare cupiant, & velut iniunctum necesse habeant adimplere: ne ipsorum puritas in huiusmodi obseruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientiæ aliquibus aculeis stimulentur; Articulum illum propter detrahentium morsus profundius, quam nostri prædecessores fecerint, assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes: Dicimus in primis, quod fratres ipsi a mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato) non liceat; † possint tamen ipsis pro satisfactione facienda pro eorum necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint (cessantibus eleemosynis, de quibus satisfieri commode tunc non posset) circa cuiuslibet obligationis vinculum dicere, quod per eleemosynas, & alios amicos fratrum ad solutionem huiusmodi faciendam intendant fideliter laborare.

† Quia ibi de meo fit tuum, & pronomé fratri Minori non cõuenit, & hac prouisione, circa pecuniã reprobat. cle. exiui. ibi vide a §. porro vsque ad §. proinde. Fon.

Quo casu procuretur a fratribus, quòd ille, qui dabit eleemosynam, per se, vel per alium non nominandum ab ipsis, si fieri poterit: Sed ab eo potius iuxta suum beneplacitum assumendum, huiusmodi satisfactionem faciat in totum, vel in partem, prout sibi Dominus inspirabit.

Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus eius immineat, aut quia quibus hoc velit committere notitiam non habet fidelium personarum, seu quacumque alia occasione, vel causa: declaramus, & dicimus, quod in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipsius obseruantia maculatur; si fratres ipsi alicuius, vel aliquorum sibi curent dare notitiam, vel aliquos, seu aliquem nominare, aut etiam præsentare, cui vel quibus, si eleemosynam facienti placuit, committi possit executio prædictorum; ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infrascriptis: Ita tamen, quòd penes ipsum dantem, dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ, cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam semper vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam, plene, libere, ac integre remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatam, vel non nominatam ab eis, cuiuscumque conditionis existat in iudicio, vel extra, actionem, persecutionem, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercumque persona prædicta in commissione huiusmodi se habeat: licet tamen fratribus suas necessitates insinuare, ac specificare, vel exponere personæ prædictæ, ac eam rogare quod soluat.

†Possint etiam personam eandem exhortari ac inducere, quod fideliter in re commissa se habeat, & animæ suæ saluti in commissa sibi executione prouideat: Ita tamen, quod ab omni eiusdem pecuniæ administratione, seu dispensatione, & contra prædictam personam actione, seu persecutione (vt prædictum est) fratres abstineant omnimodo.

† Quid de hac disp. tenis ploma, vide j. co. §. co. casu Fon.

Si verò personam huiusmodi nominatam, vel non nominatam a fratribus (quo minus per se possit exequi, quod prędicitur) contigerit per absentiam, infirmitatem, voluntatem, seu locorum distantiam, ad quę ipsa nollet, accedere, in quibus esset solutio, seu satisfactio facienda, vel per occasionem aliam impediri, liceat fratribus cum conscientiæ puritas quandam aliam personam subrogandam ad pręmissa in nominando, & alias (si ad

primum

primum dantem non possint vel nolint habere recursum) cum ista persona facere, sicut supra proxima declarauimus eis licere cum prima. Duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (vt dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere: cum prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circunstantias alias, casus emergeret, in quo videretur plurium personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negotij qualitatem (seruato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu præsentare ad illud ministerium exequendum.

¶ Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus, non solum illis, pro quibus iam esset solutio seu satisfactio facienda (vt superius proxime dictum est) sed etiam imminentibus siue tales necessitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, siue tales (licet paucæ comparatiue) quarum prouisio ex sui conditione necessario tractum temporis habet, vt in libris scribendis; ecclesijs seu ædificijs ad vsum habitationis ipsorum construendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & alijs similibus, si quæ occurrerint, cum moderamine supradicto salubriter prouideri. Sic in istis necessitatibus clare distinguimus: sic in eis fratres posse tute, & salua conscientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti, vel imminenti necessitate, quæ breui tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circunstantijs non sic breui (vt supra in proximo casu dictum est) valeat expediri, tam quo ad dantem eleemosinam, quam quo ad nominatum, vel substitutum, in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proxime declarauimus) procedatur.

In ea vero necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (vt prædicitur) tractum temporis habet annexum: † quia in eo casu verisimile est, quod tum ratione distantiæ locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circunstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata, frequenter casus accideret: in quibus ad expeditionem necessitatis huiusmodi oportet, quod per diuersas manus, & personas transiret pecunia necessitati huiusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem, seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum, habere notitiam: declaramus, & dicimus, quod in hoc articulo, præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis, & ingruentibus, quę possint breui tempore, vel interdum non breui (vt supra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obseruandos, ad obseruandam ipsius regulæ, ac professorum eius omnimodo puritatem.

† al. ingruentium.

Quod si præsto sit eleemosinæ huiusmodi elargitor, vel eius nuntius, qui possit hoc facere, & velit: expresse illi prædicatur a fratribus, quod sibi placeat (vt dominio talis pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam, penes ipsum semper ad conuersionem † ipsius in rem deputatam libere remanere, vt in alijs duobus casibus superius dictum est) per quorumcunque manus pecunia seu eleemosina ipsa tractetur, siue personas ab eo, vel a fratribus nominatas, totum suo consensu, voluntate ac auctoritate procedat; quo assensum suum præbente prædictis, secure fratres re empta, vel acquisita de illa pecunia, per quemcuuque (iuxta modum annotatum superius) vti possint.

† Quo probat illa, vide Bar. in l. ciuitas. ff. si certū peta. Doctores authen. hoc ius porrectū. C. de sacros. eccle. Font.

¶ Ad maiorem autem prędictorum omnium claritatem, hac in perpetuum valitura prouisionis serie declaramus, quod fratres (præfatis modis, vt prædicitur, circa pecuniam in supportandis eorum prçteritis, & ingruentibus necessitatibus obseruatis) non intelligantur nec dici possint per se, vel per interpositam personam pecuniam recipere contra regulam, vel professionis sui ordinis puritatem: cum manifeste pateat ex præmissis, ipsos fratres non solum a receptione, proprietate, dominio siue vsu ipsius pecuniæ: verum etiam a contractatione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos.

In eo vero casu, quando (antequam ipsa pecunia in licitum rei habendæ, vel vtendæ commercium sit conuersa) concedentem pecuniam mori contigerit, si concedens in concedendo dixerit, vel expresserit, quod persona deputata pecuniam ipsam in necessarium vsum fratrum expenderet, quicquid de ipso concedente, vel moriendo contingeret,

ret, siue concedens huiusmodi hęredem reliquerit, siue non: possint fratres ad personam deputatam (non obstante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere, † sicut poterant ad ipsum dominum concedentem.

† Obscurius modo & forma. §. ita tñ. s. eo. Fót.

Quia vero puritatem ipsius ordinis intima cordis affectione zelamus: tum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (vt prædicitur) per aliquem pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari possit a fratribus, quod si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) superfuerit, consentiat ipse concedens, quod residuum prefatæ pecuniæ in res alias pro alijs ipsorum fratrum prædictis necessitatibus cōuertatur: quo non consentiente prædictis, ipsum residuum (si quod fuerit) restituatur eidem. Caueant tamen fratres, quod solicite se coaptent, vt non plus scienter concedi consentiant, quam verisimiliter ęstimari possit rem necessariam, pro qua pecunia ipsa cōceditur, valituram.

Et quia † prædictorum seriosa expositione a dante, vel recipiente de facili posset errari, vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hincinde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu a sane intelligente percipitur, præsentis ac in æternum valituræ constitutionis serie lucidamus: volentes illum ad communem deduci notitiam, videlicet, quod semper quando pecunia fratribus ipsis mittitur, vel offertur (nisi expresse permittētem, vel offerentem aliud exprimatur prædictis modis prorsus oblata intelligatur & missa. Non enim verisimile est aliquem eleemosinæ suę sine expresione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel † illi, quorum necessitatibus intendit per donum huiusmodi prouideri, † vel effectu doni, vel suæ conscientiæ puritate fraudentur.

† Al. ita: Et quia I prædictorum, &c.

† Al. & illi.
† Al. prouidere.

¶ Ad hæc, quia fratribus ipsis interdum in vltimis voluntatibus sub diuersis modis non nulla legantur, nec expresse, quid de his agendum sit, in regula, vel prædecessorum nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterum, prouidendo legantibus, & fratrum conscientijs præcauendo: Declaramus, ordinamus & dicimus, quod si testator modum secundum quem fratribus (eorum conditione inspecta) recipere non liceret, exprimat in legando, vt si legaret fratribus vineam, vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo seruaret: a tali legato, & eius receptione per omnem modum fratres abstineant.

Legata sibi relicta an possint fres Minores agnoscere. Vid §. ad nostram. in cl. exiui. & quę ibi dicat Cardi. in sua gl in verbo. Scdo quæro & Bartol. in suo tract. Mino. Fó.

Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit, vt si diceret: lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam, & similia, ad hoc quod per certam personam, vel personas idoneas distrahantur, pecunia de rebus ipsis accepta, in ędificia, vel alia fratrum necessaria conuertatur: aut in legando similibus modis, vel verbis vtatur.

In hoc casu illud in omnibus, & per omnia (consideratis eorum necessitatibus, & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres seruari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniarijs eleemosynis declaratum. Ad quæ legata soluenda tam hæredes testatorum, quam executores se liberales exhibeant: † Et etiam prelati & seculares, quibus de iure, vel consuetudine prouisio illa competeret (cum expedierit) se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam & nos etiam per modos licitos, & fratrum regulæ cōgruos intendimus prouidere, quod hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum destituatur intentio: ac ipsi fratres pauperes opportunis auxilijs non fraudentur: Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expresione legetur, in hoc legato sic indeterminate relicto, in omnibus, & per omnia intelligi ac seruari volumus, & in perpetuum præsenti constitutione iubemus, quod supra in pecunia seu eleemosyna fratribus indeterminate oblata, vel missa, voluimus, ac expresimus obseruari: videlicet, vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum, ita quod nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur.

† Not. q iudex secularis interponit se circa legata pia. Font.

¶ Quia vero libros, & alia mobilia, quibus tam ordo quam fratres vtuntur, quorum dominium (cum non sint domini aliorum) ad præfatam Ecclesiam specialiter spectare dignoscitur, interdum cōtingit seu expedit vēdi, vel etiam commutari, fratrum vtilitatibus, & eorum conscientijs prouidere volentes, eadem auctoritate concedimus, vt commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum vsum fratribus licet habere, de Generalium, & Prouincialium Ministrorum in suis administrationibus coniunctim, vel diuisim auctoritate procedat, quibus etiam de dispositione vsus talium rerum concedimus ordinare.

Si

Si vero res huiusmodi æstimato pretio uendi contingat: cum fratribus ipsis per se, uel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus, & volumus, quod talis pecunia, seu pretium recipiatur, & expendatur in rem licitam, cuius vsum fratribus licet habere, per † procuratorem a præfata sede, vel a Cardinali gubernationē per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum iuxta modum in superioribus necessitatibus præteritis, & ingruentibus ordinatum.

† Tales procuratores reuocant per extrauag. ad cōditorē. §. rursus. F.

De vilibus † autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex præsenti nostra concessione fratribus (pietatis, seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta, & rationabili causa) obtenta super hoc prius superiorum suorum licentia, iuxta quod inter fratres in Generali, vel Prouincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus, seu parum valentibus, & earum valore, quam præfata licentia, scilicet a quibus, & qualiter sit habenda, extiterit ordinatum, intra & extra ordinem alijs elargiri.

† Quō cōsideratur vilitas rei, gl. est in verbo, vtilitas, in cle. exiui. eo. Font.

Licet † autem contineatur in regula, quod fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituentis intentio, quod necessitate cessante pluribus non vtantur: declaramus quòd possint fratres de licentia Ministrorum, & Custodum coniunctim, & diuisim in administrationibus sibi commissis, cum eis videbitur (pensatis necessitatibus, & alijs circunstantijs, quæ secundum Deum, & regulam attendendæ videntur) uti pluribus: nec per hoc uideantur a regula deuiare, cum etiā in ipsa dicatur expresse, quòd Ministri, & Custodes de infirmorum necessitatibus, & fratribus induendis solicitam curam gerant, secundum loca, & tempora, & frigidas regiones.

† Vide cle. exiui. §. pterea. & extrau. quorūdā. §. in primis. Fon.

Et quamquam prædicta regula contineat, quòd de fratribus induendis, & necessitatibus infirmorum Ministri tantum, & Custodes solicitam curam gerant: & dictio illa, tantum, † adeo Ministros, & Custodes in hac cura perstringere videatur, quod ab ea cæteros prima facie excludat; quia tamen solicite considerare nos conuenit, & tempus regulæ institutę, quo fratres illi ad comparationem præsentem numero pauci erant, & forsan Ministri, & Custodes uidebantur tunc ad ista procuranda posse sufficere; ac nihilominus multiplicationes fratrum, & moderni temporis qualitatem, nec sit uerisimile Beatum Franciscum institutorem regulæ, uel ipsis Ministris, & Custodibus impossibilitatis iugum voluisse præfigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quòd ipsi Ministri, & Custodes possint per alios huiusmodi curæ solicitudinem exercere. Debent etiam, & alij fratres curam huiusmodi, quæ præfatis Ministris, & Custodibus præcipue incumbit ex hac regula, cum sibi ab illis commissa fuerit, gerere diligenter.

† Not. q consiō ex rōne lugueniētu ampliat. No. secundo, illud: concorda tēpora, & mores: & concordabis scripturas. fa cit. § nos, & statutū. int. Fon.

¶ Continetur quoque in regula, quòd fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & deuote; Ita quòd) excluso otio animæ inimico) sanctæ orationis, & deuotionis spiritum non extinguant. Quia vero ex uerbo isto fratres ipsos de otiositate vitæ, & de regulæ transgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes: Declaramus, quod consideratis verbis prædictis, & forma, seu modo loquendi, sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, nō uidetur ea fuisse instituentis intentio, quod uacantes studio, uel diuinis officijs, & ministerijs exequēdis, manuali labori, seu operationi subijceret, uel ad hoc alios arctaret: Cum exemplo Christi, & multorum Sanctorum Petrum, labor ille spiritualis tanto illi præponderet, quanto quæ sunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios uero qui se in prædictis spiritualibus operibus non exercent, † nisi tales aliorum fratrum licitis seruitijs occupentur, (nec otiosæ uiuant) uerba prædicta declaramus extendi.

Fratres Minores ad laborē teneant. Et an religiosi manib. opera ri teneantur vide Bea Tho. 2. 2. q. 187 art. 3.

† Hoc est nō cōcionantur ad plebē, nō psallunt, nō legūt. Fon.

Nisi & tales tam excellentis, & notabilis contemplationis, & orationis existerent, quod merito propter hoc non essent a tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahendi. fratres enim quicunque studio, uel diuinis ministerijs non uacantes, sed aliorum fratrum, studio. uel alijs diuinis officijs, & ministerijs uacantium seruitijs inhærentes tantum, pro seruitijs eisdem cum ipsis quibus seruiunt, sustentari merentur; quod astruitur illa æqua lege, qua strenuus pugnator ille Dauid iuste decreuit, uidelicet, quòd descendentium ad prælium, & remanentium ad saracinas, portio æquaretur.

Lib. 1 Re. c. 30

¶ Verum quia expresse continetur in regula, quòd fratres non prędicent † in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc, & deferentes regulę, & nihilominus auctoritatem Apostolicæ

† Vide oīno cōci. Tri. sess. 5. de refor. c. 2. & sess. 24. de refor. c. 4.

stolicæ plenitudinis conseruantes, dicimus, quòd dictum verbum ad litteram sicut regula ipsa protulit, obseruetur: nisi per sedem Apostolicam circa hoc pro vtilitate Populi Christiani sit concessum vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordinetur.

Et quia in eodem capitulo regulæ immediate subiungitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi a Ministro generali fuerit examinatus, & etiam approbatus, ac ab eo prędicationis officium sibi sit concessum.

Nos & statum præteritum ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in ampliato fratrum numero, ac vtilitatem animarum (ut condecet) aduertentes: concedimus nedum Generale examinare, & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere licentiam prædicandi, quatenus personæ idoneitatem, & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, prout regula continetur: verum etiam Prouinciales Ministri hoc possint in capitulis prouincialibus cum Definitoribus, quod etiam hodie obseruari dicitur, & in fratrum priuilegijs contineri: quam quidem licentiam præfati Ministri reuocare, & suspendere valeant, & arctare, sicut quando id eis videbitur expedire.

Sed quoniam in desiderijs nostris hoc geritur, vt ad Dei gloriam salus proficiat animarum: ac dicto ordini, per quem iugiter ad amorem diuinum affectio Christianæ Religionis accenditur, meritum, & numerus augeatur: concedimus, & præsenti statuto firmamus, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris, personas fugientes a seculo in fratres recipere: quæ Ministrorum Prouincialium licentia per ipsum Generalem (sicut expedire viderit) possit arctari. Vicarij vero Prouincialium Ministrorum ex officio Vicariæ licentiam hanc sibi nouerint interdictam; nisi per Ministros eosdem (quibus hoc posse committere Vicarijs, & alijs licere decernimus) hoc ipsis Vicarijs specialiter committatur.

Ad ordinē B. Frāciski recipiēdi quales esse debeant.

Caueant tamen ipsi Prouinciales, quòd hoc non indiscretè, non passim, sed sic considerate committant, vt illos quibus hoc committi contingerit, fidelibus consilijs fulciant, quæ omnia discrete procedant.

Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem: sed illi tantum, qui suffragantibus eis litteratura, idoneitate, vel alijs circunstantijs possint vtiles esse ordini, sibique per vitæ meritum, ac alijs proficere per exemplum.

¶ Insuper dubitantibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo quòd in regula dicitur, vt decedente Generali Ministro, a Prouincialibus Ministris, & Custodibus in capitulo Pentecostes fiat electio successoris, omnium custodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) sufficere possit, vt aliqui de singulis prouincijs, qui vocem habeant aliorum, intersint: Taliter respondemus, vt scilicet singularum prouinciarum custodes vnum ex se constituant, quem cum suo Prouinciali Ministro pro se ipsis ad capitulum dirigant, voces aut vices suas committentes eidem. Quod etiam constituerint per seipsos, statutum huiusmodi duximus approbandum. Quod idem prædecessor noster Gregorius Nonus in casu huiusmodi dicitur respondisse.

Ministro Gñali decedente, q debeat ad electionem conuenire.

¶ Denique † quia continetur in regula supradicta, quòd fratres non ingrediantur monasteria monacharum, præter illos, quibus a sede prædicta concessa fuerit licentia specialis: quamquam hoc de monasterijs pauperum monialium inclusarum fratres attentius intelligendum esse crediderint, cum eorum sedes præfata curam habeat specialem, & intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tempore regulæ datæ, viuente adhuc Beato Francisco, per Prouinciales Ministros fuisse credatur in Generali Capitulo declaratus: ijdem fratres certificari nihilominus postulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum monasterijs monialium prædictarum debeat intelligi?

† Vide Cōci. Trīd. sess. 25 tit. de regularibus, & Monialibus c. 5 extrauagan. Pij Papæ V. inci. sic Mendicantium.

Nos vtique generaliter id esse prohibitum de quarumlibet cœnobijs monialium respondemus: & nomine monasterij volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo quòd ad alia loca, ubi homines seculares conueniunt, possunt fratres illi causa prædicationis, vel eleemosynæ petendæ accedere: ijs quibus id a superioribus suis pro sua fuerit maturitate, vel idoneitate concessum, exceptis, seu pro prædictarum monasterijs inclusarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licentia speciali, quod etiam ipsum idem prædecessor noster Gregorius IX. in eo casu dicitur respondisse.

† Franciscus Beatus prohibuit in extremis suā regulam glossari, & litteras Apostolicas super ipsius relaxatione impetrari.

¶ Cęterum † Sanctę memorię cōfessor Christi Frāciscus mādasse dr̄ circa vltimū vitę suæ (cuius

(cuius mandatum, ipsius dicitur testamentum) quod verba ipsius regulæ non glossentur, & (vt verbis vtamur eiusdem) quod sic vel sic intelligi debeat, non dicatur: adijciens, quod fratres nullo modo litteras aliquas ab Apostolica sede petant: & alia quædam interserens, quæ non possent sine multa difficultate seruari: propter quod fratres hæsitantes, an tenerentur ad obseruantiam testamenti prædicti, dubitationem huiusmodi per eundem prædecessorem nostrum Gregorium Nonum petierunt de ipsorum conscientijs amoueri: qui (sicut asseritur) attendens periculum animarum, & difficultates, quas propter hoc possent incurrere, dubietatem de ipsorum conscientijs amouendo, dixit fratres ipsos ad ipsius mandati obseruantiam non teneri: quod sine consensu fratrum & maxime Ministrorum, quos vniuersos tangebat, obligare nequiuit, nec successorem suum quomodolibet obligauit: cum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximus innouandum.

¶ Ad † hoc a nonnullis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus circa declarationem ipsius regulæ, & ipsam regulam contingentia, diuersas litteras intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra regulam ipsam, & fratres quieuit insultus: nec per ipsas litteras status fratrum prouidere † in multis in quibus de nouo, vel aliter necessario prouidendum esse multorum postea casuum contingentium experientia indicauit. Nos itaque ne litterarum huiusmodi, & præsentis constitutionis diuersitas, vel intellectus aduersitas in prædictorum obseruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius, clarius, & certius eorum statui, & obseruantiæ prædictæ regulæ consulatur in omnibus, & singulis illis articulis, quos constitutio ipsa continet, quamquam ipsi, vel eorum aliqui contineatur in alijs litteris Apostolicis supradictis: Hanc nostram constitutionem, declarationem, seu ordinationem tantum a fratribus ipsis præcise ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruandam.

> † Hanc. §. & §. quia sub colore. allegat Bal. referēte hic Ph. in Authē. si qua mulier. C. de sacros. ec. & c. pro statutis verū sub. se glossam, idem Bal. l. non dubiū. de leg. Fon.
>
> † al. prouideretur.

¶ Cum igitur ex prædictis, & alijs per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & obseruabilis, nec vlli patens discrimini euidenter appareat: illa & omnia suprascripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam, & suppleta, de Apostolicæ potestatis plenitudine approbamus, confirmamus, & volumus existere perpetuæ firmitatis; in virtute obedientiæ districtæ præcipientes, quod hæc constitutio sicut cæteræ constitutiones, vel decretales epistolæ legatur in scholis. Et quia sub colore liciti, nonnulli contra fratres ipsos, & regulam, in legendo, exponendo, atque glossando possent dirum virus suæ iniquitatis effundere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diuersas, & aduersas sententias producentes suis adinuentionibus deprauare: & opinionum diuersitas, ac distorsio intellectus multorum pios animos posset inuoluere, & a religionis ingressu multorum corda subtrahere: talium detrahentium vitanda peruersitas cogit nos viam ipsis ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus præfinire.

¶ Itaque sub pœna excommunicationis, & priuationis officij ac beneficij districte præcipimus, vt præsens constitutio cum ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad litteram: concordantiæ, contrarietates, seu diuersæ, vel aduersæ opiniones a lectoribus seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossæ non fiant (nisi forsan, per quas verbum, vel verbi sensus, seu constructio, vel ipsa constructio quasi Grammaticaliter ad litteram, vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentem deprauetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud, quam littera ipsa sonat. Et ne secundum prædicta contra detractores huiusmodi oporteat vlterius laborare: vniuersis ac singulis cuiuscunque præeminētiæ, conditionis, aut status, districte præcipimus, ne contra prædictam regulam & statum fratrum prædictorum, seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam cōfirmata, dogmatizent, scribant, determinent, prædicent, seu praue loquantur publice, vel occulte. Sed si aliquid penes aliquem in his ambiguitatis emerserit, ad culmen prædictæ sedis Apostolicæ deducatur, vt ex auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare.

> Excōicatio fulminatur cōtra glossantes istam decretalē nō obstantibus, quibuscunq; priuilegijs, cuius excōicationis absolutionē sibi Papa reseruat.

¶ Glossantes vero in scriptis cōstitutionem ipsam aliter, quam eo modo, quem diximus: Doctores vero insuper & lectores dū docent in publico, ex certa scientia, & deliberate intellectum constitutionis huiusmodi deprauantes, facientes quoque commentum, scripturas,

PRiuilegium.] Non diuiditur: quia pendet vsque ad vltimam dictionem.

CASVS. A sede Apostolica fuit concessum priuilegium quibusdam religiosis, videlicet quod fratres illius ordinis habitantes in cellis illius ordinis, vel ipsæ cellæ nõ possẽt excõmunicari, vel interdici: dubitatur de hoc vocabulo, cella, inserto in priuilegio: & qualiter accipiat in materia priuilegij: Respondet, quod cella in hoc casu accipitur pro loco solitario segregato a cõmunitate hominũ: ideo si fratres illius ordinis haberent Prioratus in loco populoso, priuilegium suum non se extenderet ad tales religiosos, sed solũ ad illos, qui habent cellas separatas a cõmuni victu hominum. Nota primo quod in materia priuilegiorum, per quæ conceditur exẽptio religiosis habitãtibus in cellis monasterij, appellatione cellæ veniunt solummodo loca solitaria: largo tamen modo accipiendo cellã, appellatione cellæ venit parua camera, qua non debet habere religiosus: imo debet comedere in eodẽ refectorio, & dormire in eodẽ dormitorio, & debent ostia esse in aperto, & dicitur cella a celando: quia vnus religiosus non debet celari ab alijs nec occultari & vnus religiosus debet videre alios religiosos in dormitorio & refectorio. Nota secũdo optimum tex. quod idẽ est dicere fratres, quod monachi vide de in dic. cautum. Nota vlterius, quod excõicatio & suspensio referuntur ad homines: interdictum ad loca. in. q. j. nemo episcopo. de ele. excõ. nun. postulasti. 2. respon. Ioan. Mona. & Ioan. And. Dominicus.

¶ Prima glossa summat.

a ¶ Priuilegio.] Exẽptis cellis alicuius monasterij, quid appellatio cellæ significat, hic ostendit.

ras, seu libellos, ac ex certa scientia, & deliberate determinantes in scholis, seu prædicantes contra prędicta, vel aliqua, seu aliquod prædictorũ (non obstantibus aliquibus priuilegijs, vel indulgentijs, aut literis Apostolicis: quibuscunque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis, vel secularibus generaliter, vel singulariter sub quacunque forma, vel expressione verborum cõcessis, quæ nolumus aliquibus in præmissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus, se nouerint subiacere: a qua per neminem nisi per Romanum Pontificem possint absolui. Insuper † tam illos, contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quam alios (si qui fuerint) contra præmissa, vel eorum aliquod venientes, ad sedis memoratæ volumus deduci notitiam: vt quos prouisus modus æquitatis non arcet a vetitis, compescat rigor Apostolicæ vltionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ordinationis, concessionis, dispositionis, suppletionis, approbationis, confirmationis, & constitutionis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorũ eius

[Glo. seq soluit dubium.]

g ¶ Legato.] Intellige generaliter, sicut generaliter loquitur. ex quo aliud non exprimitur, & est simile quod dixi sup. eo. lib. de rescrip. statutum. 1. respon. in glo. quia verbum.

se nouerit incursurum. Datum Sinani, xviij Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

Bonifacius VIII.

¶ Exemptis cellis alicuius monasterij: quid appellatio cellæ significat, hic ostendit. Io. And.

CAP. IIII.

PRiuilegium [a] monasterio tuo concessum, seu monachis, siue fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus † habitantes, ab alio quam a Papa, vel eius legato [b] excommunicari, aut suspendi, vel ipsæ cellæ interdicto supponi non possint, non fratres in Prioratibus Ecclesijs, seu capellis eiusdem monasterij commorantes, [c] aut ipsos Prioratus, Ecclesias, vel capellas, ab ordinariorum iurisdictione in aliquo, [d] sed residentes tantũ in cellis, & cellas ipsas (hoc est [e] loca secreta [f] & solitaria, quæ ab hominum separata conuictu [g] sunt ad contemplandum, [h] & Deo vacandum specialiter deputata) defendat.

¶ Idem.

¶ Priuilegiato alicui, vt possit conferre beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit. Ioann. Andr.

c ¶ Commorantes.] Large loquitur: quia interdũ sunt instituti perpetuo: interdũ ad tps, interdum ad solam moram ibi trahendam de sta. mona. c. 2. ad fi. in eo. lib. de temp. ord. cũ nullus. in fi. & de capel. mona. cap. vnico. sed quo ad casum nostrum non est curandum.

d ¶ In aliquo.] Tolle defendat, quod est in fi. & iterum repete, sed defendat residentes tantum, &c.

e ¶ Hoc est.] Propter hoc facit ad titulum nostrum de verb. sig. ADDITIO. Alias locare potuisset in prox. vel sub tit. de priuil. Io. And.

[Gloss. seq. declarat textum.]

f ¶ Secreta, & solitaria.] Cella dr̃ a celando, & occultãdo, & hic hoc casu locus solitarius, & talem vitã in cellis degẽtes dignt sunt eo veniendi honore. 16. q. 1. quod vere. & ad has cellas religiosi etiam Mendicantes de prælatorum licentia transire põt in eo. lib. de excessi. præla. c. vnico. Alias aut large sumẽdo dicimus cellas, quod sibi ẽt in claustrũ monasterij, vnde ea cã, puta pro infirmitate monachi, dispensat abbas cum eo, vt habeat suam cellam extra cõe dormitoriũ, tñ infra monasterij septa. 10. q. 4. cap. vlt. & de talib. cellis hoc priuilegium intelligitur.

g ¶ Conuictu.] id est communi victu. ADDITIO. Dictio composita a cõ, & viuo, vnde & simul comedentes conuiuere vere dicuntur. Archid.

h ¶ Contemplandũ.] de vita contemplatiua 2. & actiua dicitur supra de renun. nisi cum pridem. ad finem.

ADDITIO.

† In isto versi not. quod Papa pũ sub rebellantes excõicare, & vitia adhuc aliter punire. Fon.

† Aretin. not. hanc gl. in cap. sepellam de accusatio. ad probãdũ, quod in materia priuilegij tua ille dicat habitare, quod est in loco ad tps, allegat Bald. in l. 1. ff. de sta. tu ho.

† Nõ quod ad frequentate ea olim. i. de priuile. sed quo ad correctionem monachi sunt in ecclesia dicto. ad quoad iurisdictione ecclesiæ acquisitæ, seu quod minime ponunt. Archi. c. seq. j. co. Fon.

a Vide glo. B. 16. q. 1. & 2. q. 1. & c.

ADDITIO. Archidiaconus inducit illud Gregorij quod quies ex corde nobis est appetenda. 8. quæst. 1. in scripturis. versic. quales: per quod videtur contemplatiua præcellere. Ad idem ead. quæst. qui episcopatum. quod dicit verum, secundum Augustinum: nam duodecim sunt, in quibus vita contemplatiua præeminet actiuæ, vt dicit in sum. de virtutibus. vbi tractat de præeminentia vitæ contemplatiuæ ad actiuã. & vide quod scripsi de regu. lane in magna glo. Ioan. And.

¶ Pet. de An. dicit istud c. procedere in quocunque habente gratiã, de qua hic, ex quo nulli certò dirigitur. Font.

Sicut nobis. [Com̃unis diuisio. quia in prima consultatio a verbis duplicis gratiæ causa. In secunda latior responsio: ibi, Verũ. Vel ibi, Breui respondemus. latitudo responsionis patet in versic. similibus, & in versicu. etiam si. Dominicus.

CASVS. Episcopus Pictauiensis à sede Apostolica impetrauit priuilegium, vt posset conferre beneficia suorum clericorum cedentium, & decedentium: Episcopus habet clericos beneficiatos in alijs diœcesibus: dubitabatur quid contineretur appellatione clericorum suorum? Respondet, appellatione clericorum suorum continentur illi soli clerici, qui sunt in continuo seruitio Episcopi, & viuunt expensis proprijs episcopi: ideo si aliqui diuites morabantur in domo episcopi, sed viuebant expensis suis, & non expensis episcopi priuilegiati: illi non sunt censendi sui clerici quantum ad materiam priuilegij. Oraculo, vnde oraculum dicitur responsio facta ad interrogationem alterius. Nota quod si alicui à sede Apostolica concedatur priuilegium, vt possit conferre beneficia suorum clericorum cedentium vel decedentium: appellatione clericorum suorum veniunt soli illi, qui sunt in continuo seruitio priuilegiati, & viuunt expensis suis proprijs, & hoc verum in priuilegiis, quæ sunt odiosa, alias vero appellatione clericorum suorum veniunt omnes subiecti supra eo. cum tibi. in antiq. Nota quod gratia quandoque fit alicui, vt non effectus gratiæ deriuetur in eum, sed ut ipse alijs conferat vtilitatem. Ad idem de præbend. si cui, & c. si is cui. e. lib. Nota tertius, quod breuitas desideratur etiam in iuribus condendis. Ad hoc supra de iureiur. breui. & de breuitate vide no. de pœniten. & remis. significauit, & supra eod. lib. de testa. si pater. super 1. gloss. Io. And. Domi.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Sicut nobis.] priuilegiato aliquo vt possit conferre beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit, &c.

b ¶ Decedentium.] nunquid talis posset cõferre beneficia suorum clericorum cedentium vel decedentium in curia Romana? Item nunquid posset conferre beneficia clericorum suorum alio modo vacantia? dixi supra eo. lib. de præbẽd. quamuis 2. in glo. illa duo Ioan. And.

1. De hoc hic Arch. tenens, quod nõ possit: vt ibi dixi. n. 1. An.

c ¶ Residerent.] ex sola residentia si non interessent diuinis, non perciperent quotidianas distributiones: vnde nec isti percipient. supra eod. lib. de cler. non re. §. c. 1. & super hoc vide quod ibi dixi in glo. no. quod si quis dominus.

¶ Idem.

¶ Priuilegiato aliquo, vt possit conferre beneficia clericorum suorum; quid appellatio Clericorum suorum designet, ostendit. Ioã. And.

CAP. V.

Sicut † nobis [a] significare curasti, tibi gratiose concessimus, vt beneficia clericorum tuorum cedentium, vel decedentium [b] possis conferre; quodque ijdem clerici præbẽdarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesijs personaliter residerent. [c] Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri; Breui respondemus, [d] oraculo, quòd illos in his, & similibus [e] casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te, non quæsiti [f] propterea vel recepti sine fraude, & fictione qualibet, vere tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis continue [g] domestici cõmensales; etiam † si quos ex illis aliquando pro tuis [h] gerendis negotijs abesse contingat.

† al. ita; & si ex illis aliquos aliqñ, &c.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

d ¶ Respondemus.] per hoc videtur quod ista decret. sit veteris iuris declaratoria [2] non noui promulgatoria: licet argum. con tra. infra dum dicit, volumus, & quod sit declaratoria patet: quia tractat de verbi significatione. ad hoc supra eod. c. 2. respon. 1 in fi. nec bene occurreret ratio, quare hoc esset ius nouum & nõ vetus. præterea priuilegium prius concessum fuerat: postea priuilegiatus consuluit Papa circa priuilegium prius concessum: sic est responsũ, per quod patet, quod à concessione priuilegij etiam antequam emanasset hæc decret. priuilegium sic erat intelligendum. Ioan. And.

2. Idẽ Io. Mo. & ea dẽ ratione. 1. An.

[Glossa sequens exẽplificat, obijcit, soluit, & rationem reddit.]

e ¶ Similibus.] pone conceditur ei priuilegium, vt cum clericis suis super pluralitate beneficiorum curatorum, vel dignitatum dispensare possit: vel eis conferre ius ad vacaturas, vel similia. Et bene dicit, in his, & similibus: quia in alijs casibus dissimilibus appellatio clericorum omnes subiectos clericos comprehendit, supra eo. cum tibi & potest esse ratio: quia hic de priuilegio loquitur odioso [3] quia per primum tollebatur ius seu potestas conferendi beneficium ei, ad quem ordinario iure spectabat, per secundum minuitur cultus diuinus, & non deseruiens ecclesiæ recipit stipendium, ergo bene ambitiosa, & restringenda sunt talia indulta, supra eodem lib. de præbend. quamuis 1. quod non est in decre. cum tibi. Io. Andr.

3. Cõ[illegible] sint fauor & odiũ, dicimus priuilegia odiosa. exẽpla. vide not. [illegible] de foro [illegible] pe. i 1. gl. &c. I. An.

f ¶ Quæsiti propterea.] sic supra de electio. c. officij, sup. eod. lib. de rescri. si tutum. §. insuper. de iud. muli eres. & de renun. ca. 2. sic, & affectata tutela immunitatem non præbet C. de his qui spon. mune. sub e. li. 10. l. 1. & 3.

g ¶ Continue.] ciuili [4] modo intelligendum est verbum, ff. de rer. ii cui. de coniecturis. distinct. 5 nunquam. sicut & seruitus, dicitur continua, & aqua quotidiana. ff. de ser. vrb. præd. l. foramen. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. quod autem, & fluuius dicitur continuus, qui quandoque exarescit. ff. de flu. [& ne quid in flu. pub.] l. 1. §. 1. respon.

4. Vid Bar. i l. 1. ff. loma. & plene Fel in prœmio Dec. & in c. ex tenore. de testibus.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

h ¶ Pro tuis.] sup. de cler. non resident. ex parte. Et si ægrotaret, seruire intelligitur. ff. de statuli. cum hæres. §. Stichus. Nec sumo ita amare verbum, quin etiam pro suis proprijs interdictũ possit abesse. Ad hoc sup. eod. lib. de præb. præsenti. 1. & 2. responso. sicut iudex propter sua propria negotia differre potest & dimittere. [5] cautam. ff. de iud. si longius.

ADDITIO. Quod clericus pro suis proprijs negotiis possit abesse, tenet etiam Archidiac. quod tamen signat contrarium. sup. eo. lib. de elect. si postquam. §. 1. non soluit. Tu dic quod illud speciale, ne propter eius absentiam protelaretur vacatio. Item ibi ubi potuit prouu-

5. Hoc melius intelliges p̃ no. s. d voto. quod super his, [illegible] Ioan. And.

prouidere si iustam causam habebat absentiæ obtinẽdo licẽtiam Item nec ille textus amarissime sumitur, vt ibi no. in glo. & ita in fi. Ioan. Andr.

SEQVVNTVR REGVLAE IVRIS.

De regulis iuris.

¶Quarum cognitio tam vtilis, & necessaria sit teste Alberico in rubric. ff. eod. dam netque Silu. eos in l. qd te ff si cer. pet l. quod Nerua ff. depo qui solis singularibus doctrinis student. Quas & sine vituperio ipse Pontifex nescit gl. c. veniens. de præscript. negligentes interim iura regularium, quarum ignorantia nullo modo excusabilis est. l. 1. in non. ff. de cofes. gl l. professio. C. de mu. pa. lib. 10. Ideo annotaui tibi ad glo. quicquid melioris doctrinæ est in Mercu. Ioan. And commentarijs Phili. Petri de Ancha. Dyni, Alberici Rosatis, Io Vankel. Iaco. Fon. Burgen.

[Glossa ista primo continuat rubri. Secundo ad situationem opponit, & dupliciter soluit. Tertio per modum summæ de regula quærit quinque, & de iure tria.]

NOn est nouum, vt aliquibus specialiter enumeratis generalis clausula subsequatur, quæ omnia comprehẽdat, vt 46 distinct. per totum. 23. q. 5. de occidendis. supra de proba. quoniã contra falsam. sup eodem lib. de procu. qui ad agendum. ff ad legem Aquil. si seruus seruum §. inquit lex. in fi. C. de sacros. eccle. l. generali. Id circo post rubricas supra positas, quæ secũdum suas materias iuris regulas comprehendunt, ponitur hic rubrica generalis ad materias vniuersis De regu. iuris. Si quæratur quare in principio compilationis non posuit Bonifacius hanc rubricam, cum sæpe præmittatur clausula generalis secutis postmodũ specie bus, vt supra de prob. cum rubricis sequentibus. de reb. eccle. non alie. cũ rubricis sequentib. de re cre. cum rubricis seq. ff de seru. cum rubricis sequentibus Posset dari colorativa responsio, quia quæ vltimo dicuntur, melius memoriæ commendantur. de cõsecra distinct. 3. liquido Est autẽ vera 2. solutio, ideo hũc ordinem obseruatum, vt ostenderetur ius non sumi ex regula, sed regulam ex iure si enim a principio posita fuisset, forsitan crederet aliqs, ꝙ ius sequens regulas, ex regulis sumeretur. in fine igitur ponitur, vt appareat ex iure, quod præcessit, regulas sumi ff eo. l. 1. Videdum est igitur primo, quid sit regula, vnde dicatur, qualiter constituatur, & quod sit eius officium, & quę ipsius sit potestas. Secundo videndũ quid sit eius, vnde dicatur, quomodo hic sumatur. Tertio quę sunt hæ iuris regulę, singulariter & clare eas prosequendo videbimus.

¶ Circa primum, Regula secundum Grammaticos, est multorum similium collectio. Lex autẽ describit regulam eam esse, quæ rem quæ est, breuiter enarrat ff. eo l 1. Dicitur autem regula, quæ regit vel normã recte viuendi præbet, & ab hac regula, quæ dicitur norma recte viuendi, dicitur regularis. Dicitur etiã regula eo, quod recte ducit, nec aliorsum trahit, quasi a regi, vel regula, quæ idem est quod rectitudinis forma. Sicut enim per regulam nouit scriptor modum recte scribendi, secator modum recte secandi, & sic de singulis: ita per has regulas modum recte iudicandi cognoscimus ad hoc 3 dist. regula. Est autem regula latine, idem, quod canõ græce. 3. dist. canon. Et dicitur regula proprie quasi regulariter vera, quamuis p tiatur exceptiones in se. Quæ an contineantur sub regula, fuerũt opiniones, qua no. ff eo l. 1. 3. & facit quod no dist. 3. regula. Subtilitatibus tamẽ circa hoc omissis, breuiter & grosso modo sic dico, ꝙ quo ad potestatem verborum, quæ in ea proferuntur, vniuersaliter vel saltem indefinite affirmando vel negando comprehendit exceptiones, 4. alias non diceretur exceptio, sicut si dicerem, omnis homo currit, excepto equo Titij, hæc non est exceptio, quia equus non comprehendebatur sub illa propositione, omnis homo: sed si dicerem, omnis, homo currit, excepto Titio, tunc propria est exceptio, quia propositio, omnis homo, bene cõprehendebat Titium. tollitur ergo Titius virtute exceptionis quo ad materiam, de qua fit sermo, vt scilicet dicatur non currere: Sic quo ad iuris determinationem exceptio non cõprehenditur sub regula: quia contraria ratio: & plus est in exceptione quam in regula, hoc ergo operatur exceptio, vt illud quod aliàs suo verbis regulæ cõprehẽdebat, ad determinationem regulæ exceptionis virtute collatur. Constituitur autem regula [vt sup. dixi] per verba quæ de sui natura omnia comprehendant: id est, per signa vniuersalia affirmatiua, quæ omnia comprehẽdunt. supra eo. c. omnis res. & c. deficat. ff. eo. l omnis definitio. & l. omnes actiones. & l. omnia fere. & l. omnia quęcunque. Item per verba negatiua, q̃ vniuersaliter negando excludunt omnia, vt j. eod. nemo potest. 1. & 2. j eod. nullus. 1. & 2. ff. eo. l. nemo. & l. nullus. Item per verba indefinita, quæ simpliciter prolata æquipollent vniuersalibus. 5. 19. distin. cap. 1. supra de priuileg. q3 circa. C de hære. ven. l. vlt. & ideo omnes regulæ paucis exceptis traduntur per signa indefinita affirmatiua vel negatiua, vt sup. cod. & inf. cod. & ff. cod. titu. satis apparet. Officium autem regulæ est plures similes casus simul iungere clauo rationis, vt ff eo. tı l. 1. Quæ sit potestas regulæ, an scilicet constituat ius de nouo, an antiquum recitet, dubitatur: & videtur, quod ius de nouo nunquam constituat, quod iure & ipso facto probatur iure ff. eod. l. 1. Facto, quia in octogintaocto regulis infra positis non est vnam etiam solã inuenire, quæ ius de nouo constituat, vt in prosecutione patebit. Econtra videtur: quia regula Catoniana de nouo statuit, quod legata, quę sunt inutilia ratione legãtis tantum, vel ratione legãtis & legatarij, vel legatarij, & eius a quo legatum est præstandum, vel ratione rei tantum, vel mixta ratione rei legatæ, & personæ legatarij, tractu temporis nõ cõstituantur: etiam si causa impedimenti remoueatur. ff. de reg Caton. l. 1. in princip ff. de lega. 1. l. cætera §. 1. ergo ipsa regula constituit ius de nouo. Ad hęc faciunt infinita iura, in quibus Papa iudicat ex regulis, vt supra de constitu cap. 2. de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. de iud. nouit. supra de foro compe si diligenti. de fide instru. inter dilectos. ad fin. & de pręsumpt. dudũ. de excep. cum venerabilis de reg ad Apostolicam. de conting. & affi. cap. vlt cum mille similibus, ex quibus videtur quod ius sumatur ex regula. Subtiliter dixerunt doctores, quod tres species casuum est considerare, quidam sunt iam determinati, & in illis regula non constituit ius, quia inuenit iam constitutum. Itẽ sunt quidam excepti a legis determinatione, & in illis similiter regula non constituit ius, quia non clauduntur sub regulæ determinatione. Quidam sunt in quibus est eadem ęquitas, quæ est in casibus a iure determinatis, nec tamen reperiuntur in iure positi, & in illis regula facit ius propter identitatem rationis non patientis ius similium casuum esse diuersum. Apertius dici posset 6 quod aut constitutio iuris præcedit traditionem regulæ, & regula de iure iam constituto, quasi materiatum de materia producitur, & tunc proprie habet locum distinctio prædictorum casuum, vt videlicet in iã determinatis, & exceptis non faciat ius, in non determinatis, in quibus est eadẽ ratio, ius constituat, sed vbi non est ius constitutum ante regulæ dispositionem, sed inuenitur sola simplex traditio regulæ, tunc ipsa regula est ius vel iuris constitutio, & non ab alio, sed a constituente procedit, & ita potest intelligi prædicta lex prima de reg. Cato. probatur hoc latius per antiquas regulas. supra eodem titu. quas veritate inspecta esset inuenire præcessisse iuris traditionem, vides enim pro maiori parte, quod vbi sunt decreta Alexandri III sunt primę in titulo, maxime post concilia antiqua, vt j. de rescrip. de cetero.

1. Illud q spectat An ch. hic Fõ.

2 Idẽ doctores. Fõ.

Regula qualiter designat.

Exceptiones an sub regula contineantur.

3. Ibi Decius, hic Dyn. Fon.

4. Bar. l l. si eo. §. q insinuatu. ff. si quis om. Iont

Regula q̃ verba cõstituatur.

5. Vide Dyn. hic & Bar. in l. si pluribus. ff. de le. 2. & Albert. in l. de pupillo. § q nũtiat. ff. de noui ope. nunt.

6 Idẽ Dy. & male fm Ph. dicerẽ Bart. in rub. ff. eo. tenere gl. ibi ego tamẽ non recedo. Font.

tentum. cum duabus rubricis sequenti de offi vic. cum duabus rubricis seq. de iis quæ vi metusve cau. fiunt cum duabus sequen. de dolo & contu. cum duabus sequen. & multis alijs: & tamen omnes regulæ sup. eo t. titu. præcesserunt Alexan. iii. excepta vltima, quæ fuit Lucij iij. q ipsum secutus est, vt ex chronica & decretalium ordinatione satis apparet. Si igitur prima regula sup. eodem titu. exemplificetur p decret. supra de sponsa præterea 1. secunda per decreta. & si quæstiones. de simo. tertia per decreta. de voto, magnæ, & sic de singulis, dico quod regulæ illæ dicta iura præcesserunt. vnde regularum dispositio non potuit ex ipsis iuribus sumi, quæ nondum erant: imo potius vr determinatio ipsorum iurium facta per regulas. Ad hoc faciunt omnes illæ decretales superius allegatæ. in quibus Papa pronunciat per regulas. Ego tamen non recedo à verbis legis, & dico quod per regulã non statuitur ius, sed ex iure sumitur regula: aliàs non video, quomodo posset dici regula iuris. Sicut enim in regula ligni vel ferri necesse est illas materias præuenire, lignum scilicet, vel ferrum: ad hoc quod disponatur ex eis regula: sic in regula iuris necesse est ius, quod est ibi materia, præuenisse, ad hoc, vt regula possit inde disponi; & tunc proprie loqtur dicendo de regulis iuris, aliàs dicere debuisset de iure regularum. Et si dicatur quod in casibus nõ expressis a iure, vbi est ratio similis, regula facit ius: hoc est sine regula aliqua, per iura quæ hoc volunt. de rescrip. inter cæteras de transa. inter corpora. ff de legi. non possunt cum similibus. Et si obiiciatur de regula Catoniana, dico quod non proprie [1] dicitur regula, nec inter regulas ponitur ff. eod. tit. Et si dicatur, quod aliquæ regulæ præcessisse videantur iuris expressam traditionem: dico quod ius, quod est idem q ratio, vt 5. distinct. consuetudo. 9. dist. sana quippe, ab exordio rationalis creaturæ præcesserat 5. distinct. in princ vel saltem dispositione concedentis regulam, ius præcessit: videns enim formator regulæ sic esse debere de iure, quod in eius saltem mente sedebat, formauit regulam. Allegatur tamen regula pro iure, non tam ex origine, q̃ ex forma, & prior est eius cã, pro quo facit regula: [2] habet enim aduersarius necesse ostendere rationem, quare in isto casu regula non loquatur, & facit quod dicam infra eod. vtile. Ad secũdũ, quo quæritur quid sit ius, & vnde dicatur, & quomodo hic sumatur: dicendum est breuiter, quod ius est ars boni & æqui. & c. ff de iustitia & iure. in prin. & dicitur a iustitia, vt ibi, & sup de verb sig ius autem, quã summum in rebus bonum est colere. 12. q 2. cum deuotissimam. [3] Ius aũt est generale nomen, habẽs multas species. 1. dist ius generale. cuius species diuidas & subdiuidas, vt ibi per totum. & ff. & inst de iust. & iu. per totum. Sumitur autem hic pro nostro iure canonico, non autem pro iure ciuili, vt probatur inf. eo. in secunda regula, quæ de iure ciuili, non procedit, qđ dic vt ibi dicam. Tertio autem ordinate has regulas est videre, & primo primam.

Bonifacius Octauus. †

REGVLA I.

Beneficium [a]

Beneficium.] Casus in hac regula potest figurari per c. si quis deinceps 16. q. 7. & primo in actore; Cum ego actor tenuissem aliqđ bñficium per spatium x. vel xx. annorũ, cecidi a possessione mei bñficij, feci te nouũ possessorem conueniri coram iudice competente intentando petitorium, videlicet qđ illud beneficium ad me pertinebat & spectabat, quare petebam, & supplicabã, & requirebam, vt iudex compelleret te ad restituendum mihi beneficium vna cum fructibus, tu possessor negauisti contenta in meo libello: ad probandum intentionem meã, super meo libello produxi aliquos testes: qui testes iurati deposuerunt, q tenui illud beneficiũ quiete & pacifice p decem, viginti, vel triginta annos: tñ de collatione vel institutione nihil dicunt, sed deponunt solum, q viderunt me illud beneficium possedisse per 10. 20 vel 30. annos, vtrumq; illud sufficiat ad probandum, q beneficium est meum? Respondetur qđ beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. Vel in reo ponamus sic casum, ego tenui aliquod beneficium per 20. vel 30. annos. quidam alius virtute nouæ collationis & institutionis fecit me conueniri coram iudice competente, & fecit fidẽ de sua canonica institutione; Ego autem allego & dico, q tenui illud bñficium per spatiũ 30. annorum pacifice & quiete, & sic præscripsi, q̃uis non sim canonice institutus, vtrum bene dicam? Certe non: quia non sufficit detentio beneficii sine canonica institutione. Sed hodie extat regula de triennali possessore, in qua cauetur, q si quis per triennium possederit beneficium ecclesiasticũ pacifice, & quiete, põt se defendere 𝔭 quemcunque, quamuis non ostendat de canonica institutione. ¶ Pro expeditione glo. quæritur, qualiter hic accipitur beneficium. Dicendum q beneficium in iure accipitur multis modis. Nam aliquotiens appellatione beneficii veniunt simplicia beneficia, vt capellaniæ; aliquotiens appellatione beneficii veniunt oĩa beneficia ecclesiastica. Et dicit gl. quod beneficium hic accipitur large pro quocunque beneficio ecclesiastico, & sic qđcunq; beneficium siue sit simplex, siue aliud, nõ potest obtineri sine canonica institutione, q verum est, qñ illud beneficium habetur in titulum: secus si non haberetur in titulum: Nam pbẽda aliqua, id est, grossum aliqñ assignatur paruulis: aliquando vero laicis, vt pulsatoribus campanæ, & in illis non requiritur canonica institutio. Sed quia hic fit mentio de institutione, quæritur quid dicatur institutio? Respondetur quod institutio est canonicum ius in beneficio ecclesiastico obtinere. Sed quæritur, ad quę pertineat institutio? Respõdet glo. q de iure communi pertinet ad episcopum, in cap. conquerente supra de offi. ord. in ant. gl. opponit de c. ad hæc. supra de offi. Arch. in ant. vbi institutio ptinet ad Archidiaconum. Dicendum q triplex est institutio: Quædam est institutio tituli collatiua: Alia est institutio auctorizabilis quo ad commissionem curæ animarum: Alia est institutio realis & actualis, quæ vocatur inuestitura uel inductio in possessionem realẽ & corporalem: duæ primæ pertinent ad episcopum: sed tertia pertinet ad Archidiaconum: quia qñ eps instituit aliquem, debet mandare Archidiacono, vt illum inducat & ponat in possessionem corporalem. Postea quęrit gl. an sit differẽtia inter institutionem, & collationem, & præsentationem? Respondetur q sic. Vnde præsentatio dicitur illa, per quam non confertur aliquod ius in beneficio ecclesiastico, sed solum a patrono præsentatur persona idonea, & illud, quod patronus facit, dr præsentatio: Institutio vero stricte sumpta dr dupliciter: videlicet cum aliquis instituitur per diœcesanum ad præsentationem patroni: & sic episcopus instituens dat titulum in beneficio; Alio modo accipitur pro confirmatione, qñ superior confirmat electũ. Collatio autem dicitur, quæ fit de beneficio non patronato, quod spectat ad epm pleno iure sine præsentatione patroni. ¶ Vlterius pro declaratione glossæ positæ in verbo, obtineri, opponitur 𝔠 textum, & videtur quod beneficiũ ecclesiasticum possit obtineri sine canonica institutione. c. cura. in tit. de iure patrona in antiq. Gl. soluit sic, aut quis possidet beneficium iure proprietatis, tamquã proprietarius: aut iure administratiuo, tamquam administrator: In primo casu potest acquirere beneficium sine titulo, vt monasterium percipit bona temporalia beneficii faciendo certam pensionem vicario perpetuo, si possedit longo tempore sine titulo, potuit præscribere iure proprietatis. In secundo autem casu qñ possidet beneficium tamquam administrator, non potest beneficium acquirere sine titulo. Et iste textus intelligitur

Marginal notes:

† al. ita: Idem.

Regula ex iure sumitur.

[1] Hoc est eo modo quo iura isto titulo posita vocant regulæ. Font.

[2] Idẽ Phi. similis gl. in l. oĩs definitio, ff. eo. allego c. 2. § fi. de coniu lepros. Fon.

[3] Phil. q̃rit, an nomine iuris veniat statutum, consuetudo, vide Lud. Ro. ff de arb. receptio res. c. fi. de cõsu. Fõt.

Possessio Triennalis

Beneficiũ multis modis accipitur.

Institutio qd dicat.

Institutio ẽ triplex.

Præsentatio quid dicitur

Institutio quid dr.

Collatio quid sit.

de iſto titulo adminiſtratiuo, qui non põt acquiri ſine canonica inſtitutione. ❡ Quæritur inſuper vtrum exiſtens in pacifica poſſeſſione beneficii teneatur facere fidem de ſua canonica inſtitutione: vel vtrum ſit defendendus in ſua pacifica poſſeſſione abſque eo ꝙ probet ꝙ fuit canonice inſtitutus? Reſpõdet qđ ad inſtantiam diœceſani, cuiꝰ intereſt ſcire, an poſſidēs beneficia poſſideat iuſte abſque periculo animarum, & etiam ad inſtantiam ſubditorum beneficiati, ſi exigũt, vt ipſe faciat fidem de titulo adminiſtratiuo, tenetur facere fidem, ſed non ad inſtantiam alicuius priuati prætēdentis ius in beneficio.

ecclesiaſticum non poteſt [a] licite [b] ſine inſtitutione canonica obtineri. [c]

❡ Vtrum quis poſſit obtinere beneficium eccleſiaſticũ reſpectu iuris poſſidendi, abſq; eo ꝙ probet canonicam inſtitutionem, vt ſi quis dicat ſe poſſediſſe & expulſum fuiſſe, an ſit neceſſe, ꝙ probet canonicã inſtitutionē? Quidam dicunt ꝙ ſic p iſtud c. Ex quo ſequitur, qđ quis non poteſt probare poſſeſſionem, niſi probet titulum & inſtitutionem. Et ſimile eſt in viro repetente vxorem: quia licet homo non poſſit poſſideri: tamen cum titulo matrimoniali poſſidetur: ideo ſi vir dicat poſſediſſe vxorem & ſe ſpoliatũ fuiſſe, nõ admittitur, niſi probet matrimonium præceſſiſſe. Sic in ſpiritualibus beneficiis doctores formant iſtam quæſtionem in cap. litteras de reſtit. ſpol. in antiq. & ſunt varii: Nam quidam dicunt, ꝙ petens reſtitutionem beneficij, tenetur allegare & probare titulum, id eſt inſtitutionem & collationem: Alii dicũt quod non tenetur allegare nec probare titulum: ſed ſufficit, qđ alio modo coloret ſuã poſſeſſionem. Alii dicunt, quod nõ requiritur, qđ coloret ſuam poſſeſſionem: ſed ſufficit probare, qđ ipſe exercuit actus conuenientes tali beneficio: puta quod habuit ſtallum in choro, & vocem in capitulo: & ſic de aliis. Communis concluſio doctorum antiquorum & dominorum de Rota (licet dominus Panor. recedat ab eorum opinione) eſt, quod ille, qui agit poſſeſſorio pro recuperatione beneficii, non tenetur de neceſſitate probare canonicam inſtitutionem, ſed tenetur colorare ſuã poſſeſſionem vno de tribus modis. Primo probando, quod habuit poſſeſſionem illius beneficii auctoritate ſuperioris & non per dictam inſtitutionem, ſed per teſtes vel inſtrumentum, in quo cõtinetur, qualiter epiſcopus mandauit alicui tali, vt poneret me in actualem poſſeſſionem, vel quia intraui poſſeſſionem ſciente ſuperiore, vel quia poſſedi longo tempore. Alii dicebant, quod tenebatur allegare titulum. Sed Panormi. tenet, quod non eſt neceſſe probare, allegare, nec colorare titulum prædictum. cap. litteras de reſti. ſpol. in fine illius cap. & c. in litteris eo. d. titu. vbi dicitur, quod prædo venit etiam reſtituendus; Nam ex quo quis fuit ſpoliatus, eſt reſtituendus; verumtamē, vt dixi, ſeruatur, quod non admittitur, niſi colorauerit titulum altero de tribus modis.

[Gloſſæ primo ponunt exempla, & ius nouum ſuper huius regulæ ratione fundatum. Secundo notant cauſam impræſcriptibilem, & de ſimilib. remittunt. Tertio ponunt quadruplicem ſignificationē beneficii. Quarto quid ſit inſtituere, & ad quem ſpectat, & circa illud, duas obiectiones ſoluendo. Quinto de dictione poteſt, ponũt differentiam inter affirmatiuam & negatiuã locutione. Sexto ſignant & ſoluunt tria ꝯtra loquentia in proprietate eccleſiæ, vel in prouentibus tantum, vel in iure eligendi. Septimo ad quæſtionem de clerico, a quo titulus petitur, arguunt pro & cõtra: ponunt duas opiniones, quas diſtinguendo concordant.]

❡ Beneficium Eccleſiaſticum. Pone caſum per cap. 16. q. 7. ſi quis deinceps ꝰ. de inſtitu. ex frequentibus. ff. de decuri. l. Herennius Modeſtinus. Super ratione autem huius regulæ fundatur decreta. ſup. eod. lib. de eo qui mitti. in poſ. cap. cum qui. quia procedit, cum agitur de beneficio eccleſiaſtico in abſentia partis lite non conteſtata; nec fit miſſio in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ: quia ſic ſine inſtitutione canonica beneficium obtineret. Conſideratur igitur in beneficiis canonica inſtitutio, non antiqua poſſeſſio: & ſic nota caſum, in quo nõ currit præſcriptio. idem eſt in matrimonio carnali, 34. q. 5. quod Deo. ꝰ. de conſan. & affi. nõ debet. & idē in aliis caſibus, q. no. 16. q. 3. clerici. & ꝰ. de præſcrip. cum non liceat. Sumitur aũt hic beneficium largo modo, vt comprehendat dignitates, perſonatus, eccleſias oẽs cum cura & ſine cura, quæ cum tit. habentur. ſic 1. q. 3. ſi quis dator ꝰ. de conceſ. præb. nulla ff. de ſer. expor. l. ſeruus. Sumitur ãt interdum ſtricte, vt diſtinguatur a præbenda 12. q. 2. alienationes. de conceſ. pb. ex parte aliàs includit præbendam 1. q. 3. c. vlt. de verb. ſig. tua. in antiq. Alibi ſtricte ſumitur pro ſolis ſimplicibus beneficiis ſine cura. ꝰ. de præb. c. vlt. & ꝰ. eo. tit. & lib. cum in illis. & ibi ratio patet in littera. Cum igitur in beneficio quolibet requiratur canonica inſtitutio, vt hic: videndum eſt, quid ſit inſtitutio. Inſtituere autē eſt ius canonicum in eccleſia vel eccleſiaſtico beneficio tribuere: q. dic, vt not. ꝰ. de inſtit. auctoritate. in antiq. Et iure cõi ad epm ſpectat 16. q. 7. nullus oĩno. de hæ. cum ex iniuncto in fi. Non obſtat de offi. Arch. ad hoc, quia inſtitutio ibi ſumitur pro inueſtitura, & ſic intelligatur dec. de inſt. cum veniſſent. & ꝙ ibi no. Vñ qđ ēt capitulum vacante ſede inſtituere poſſit, argu. 7. q. 1. Pontifices de hæ. ab abolēdam. ꝰ. eo lib. de temp. ord. cum nullus. Arg. ꝯ. 24. diſ. presbyteri. 71. di. fraternitatē. ne ſede vac. c. 1. Dic vt no. ſup. de mai. & obe. cum olim. & terminatur hoc ꝰ. eo li. de inſt. c. 1. inter collationem autẽ præſentationem, & inſtitutionem magna eſt differentia, vt ꝰ. eo. lib. de præb. cum in illis. §. cum autem.

ADDITIO. Sciēdum eſt, qđ Dynus non fuit canoniſta, vnde dicebat gloſſam Ber. in c. auctoritate. de inſt. ſuperius allegatam eſſe decret. ex frequentib. de inſt. & de caſu decre. qõnem formabat. int. cod. indultum. volens hanc regulam (quia prima erat) copioſe gloſſare. ſicut de prima filia patresfamilias facere conſueuerũt, ſe contulit ad ſummam Hoſt. de inſtit. & aliquid vltra, & contra ibi deſcripta ſubtiliter poſuit. Io. And.

a ❡ Non põt.] Hæc dictio, poteſt, negatiue poſita, vt hic, neceſſitatem importat: cum. aũt affirmatiue ponitur, neceſſitatem non inducit. Ad primum. 1. q. 1. c. 1. ſup. de accu. de his. Ad fin. 4. q. 3. ca. placuit. § item in criminali. ver. poteſt. de præb. de multa. in fi. de appell. oblatæ. ad fi. ff. de arbi. quin etiam. & ideo dicit lex. qđ verbum, poteſt, neceſſitatem non importat. ff. de offic. pra. li ſæpe. & l. ſeq.

b ❡ Licite.] Superabundat, id. n. dicimus poſſe, qđ licite poſſumus. 22. q. 2. faciat. vbi de multiplici potentia & ſupra de reſcrip. ſuſcitatus per Ber. & Inno. de conc. præben. accedens.

c ❡ Obtineri.] Contradicit huic regulæ. ꝰ. de iurep. cura. Sol. ibi non præſcribitur eccleſia tanquam beneficium, ſed vt proprietas. Item neceſſitatis cã vel pietatis, vel cauſa impenſi obſequii ſine canonica inſtitutione poſſidet quis eccleſiaſticos prouentus, nec ex eo canonicus, vel beneficiatus proprie dicitur 12. q. 2. quicunque ſuffragio 16. q. 1. poſſeſſiones & q. 3. clerici. & ca. fi. epis. ſup. de magi. quoniam. Eodem modo reſpondetur ad c. 42. diſt. ſi qui vero. 12. q. 1. quia. 50. diſt. ſtudeat de cleri. pug. in duel. Henricus. Item arg. contra. ſupra de elect. c. in Geneſi. ſup. de iurepatr. conſultationib. vbi poſſeſſio dat ius eligendi & præſcribendi ſup. de cauſa poſſeſſ. cum eccleſia 2. Sola. per poſſeſſionem acquiritur ius eligendi, & præſentandi, quia procedit ex actibus noſtris. ff. de acquirenda poſſeſ. l. 1. Inſtitutio autem procedit ex actibus aliorum, quæ ad hoc, vt valeat, debet eſſe canonica, vt hic, in qua præcipue quatuor requiruntur. Primo quod perſona ſit, quę inſtituere poſſit. 16. q. 7. nullus. Secundo, qđ inſtitutus ſit talis, q. poſ-

Poſſeſſio in beneficiis non attendit. Beneficium cõprehēdit dignitates, perſonatus, ga materia patiē, hic Philip.

Inſtituere qd ſit.

1 Põt verbũ negatiue ꝓlatũ neceſſitatē importat. Quod nõ ē in diſtincte verbũ. l. infra dies. ff. de re iu. c. ꝙ to. de pſc. Corſet in ſing. incip. verbum poteſt.

2 Dicebat Io. Mo. ꝙ ꝯtria loquũtur in poteſtate actiua, hic loquitur de paſſiua, & iſta diſſeruit facit de cle. excõ. ſi celebrat. ꝰ. eo. li. de cle. nullus. in prin. & c. ex eo qđ l. ff. Io. An.

possit institui. de insti. c. fina. quia non laicus, vt ibi, vel ipse idem instituens. eo tit. ca. vlt. Tertio, quod illius beneficij institutio ex iure proprio, vel deuoluto, vel de legato ad instituentem pertineat. eod. tit. ca. 4. [Unde secundum Dynum vicarius episcopi vel capitulum vacante sede, id non posset, quod dic, vt supra eo. tit. de offi. vi ca. cap. fin. de inst. ca. 4. ne sede vacan. c. vnico) Quarto, quod seruetur forma constitutionis illius sup. eo. lib. de elect. cap. vlt. [Dic, vt ibi no. in vlt. gl. in confirmationibus enim locum habet, sed in collationibus non, vt ibi. Item dat exemplum per decr. a eo. lib. de elect. & per regulam, actus. hoc eod. tit.] Et no. quod haec regula est in argumentum contra clericum, qui est in quieta possessione beneficij sui, & petitur ab eo titulus possessionis, scilicet institutio, quod teneatur illam ostendere: nam & libertus Ecclesiae licet sit in quasi possessione libertatis, probat manumissionem suam 12 q. 2. ca. longinquitate. & cap. seq. & hoc probat decre. de appel. personas in parte decisa, vbi de hoc per Lau. nam & possidens pro haerede vel possessore, cogitur probare titulum C. de pet. haered. l. cogi. ad hoc facit quod no. de dolo & contuma. contingit. in gl. vlt. circa med um. In contrarium videtur arg. 20. q. 1. quem progenitores. supra de reg. vidua. & in praedicta. l. cogi 2 q. 5. § 1. & pro hoc facit quod no. Inno. de procurato ex insinuatione. & Ber. Compo. de elec. capitulum in gl. 5. §. item quaeritur an executor. vers. sed secundum hanc primam opinionem tenebat Mel. & Ber. Ili per iura praedicta. Io. & Lau. no. too dixit contra mo rem quod clericus habens duo beneficia, cogitur docere titulum: habens autem vnum solum, sufficit possessionem ostendere arg. ad hoc supra eo. tit. de electi. ca. 1. & de offi. ordi. eo. ti. c. ordin. iij a Dici potest, quod primam partem verum cum episcopus ex suo officio vult videre institutionem clerici, hoc probatur de praebend. dilecto. vt eccle. benefi. c. vnico. Secundam cum alius agit, forte dicens se ius habere in praebenda: tunc actor quod asseuerat, & c. 4. q. vlt. actor & prgal. ca. vnico. vt ecclesia. benefi. & C. de proba. actor. & hoc probatur ex his quae no. Innocen. Ber. Compost. in praedict. glos. & per Host. & de hoc de iuro. licet Hely super ver. officij sui debitum. (Cuius verba posuit Arch. in decre. ordinarij. Io. And.)

¶ Idem.

REGVLA. II.

POSSES-

Possessor.]Istud capitulum habet duos intellectus secundum duos modos punctuandi textum. Nam qui dam faciunt punctum post dictionem, fidei: Alij autem faciunt punctum post dictionem, tempore.

¶ Pro intellectu huius cap. est praesupponendum illud, quod habetur in glossa posita super verbo fidei, qualiter hic accipiatur fides, & quis dicatur bonae fidei possessor, & quis malae fidei possessor. vnde fides hic accipitur pro conscientia, vt dicamus possessor malae fidei, idest, conscientiae, vllo tempore non praescribit. quis autem dicatur bonae fidei possessor, illud colligitur ex c. si virgo. 34. q. 2. & l. apud antiquos. circa medium. C. de fur. & ser. corru. nam ille dicitur bonae fidei possessor, qui putat se dominum rei, quam possidet & ignorat rem esse alienam. Econtra uero is dicitur malae fidei possessor, qui habet conscientiam rei alienae.

¶ Casus secundum primum intellectum sic figuratur: uidelicet faciendo punctum post dictionem, fidei. Aliquis Titius uendidit mihi rem, quae non erat sua: puta, uineam, domum, pratum, uel aliquam aliam rem: sed erat cuiusdam alterius, & illam mihi tradidit: ego emptor ab initio bene sciebam rem esse alterius, & non uendentis, & sic quando res fuit apud me, sciebam illam esse alterius, hoc tamen non obstante detinui illam rem per xx. uel xxx annos, Elapso illo tempore dominus rei uendidit (?) illam rem, & fecit me conueniri, petendo, ut iudex declararet illum dominum esse illius rei, & me compelleret ad sibi restituendum una cum fructibus: Ego autem excipiendo proposui, quod illam rem possederam per longum tempus, uidelicet per xxx. annos: & quod illo medio praescripseram: ille replicando proposuit, quod non poteram praescribere propter malam conscientiam: quia sciebam rem esse alienam: & illud probauit: Quaerit quid iuris: utrum possum me tueri praescriptione? Rndet quod non, etiam si longissimo tempore possedero: quia possessor malae fidei non praescribit ullo tempore, suppleatis, nec longissimo: quia possessor malae fidei est continue in peccato mortali: & diuturnitas temporis non diminuit peccata, sed auget c. fi. de praescri. in antiq.

¶ Alij faciunt punctum post dictionem, tempore. Et secundum hunc intellectum casus sic figuratur: Titius vendidit mihi rem alienam puta pratum vel vineam, putabam illum esse dominum tempore traditionis: in ista bona fide perseueraui magnum tempus, sed non per totum tempus praescriptionis; postea superuenit mala fides, idest, scientia rei alienae antequam complerem praescriptionem, vtrum possim praescribere? Respondetur quod non possum complere huiusmodi praescriptionem; quia requiritur quod habeam bonam fidem in omni tempore praescriptionis; Nam malae fidei possessor vllo tempore, idest, qui in aliquo tempore praescriptionis habet malam fidem, non praescribit.

¶ Pro expeditione prim ae gloss. vrum quod possessor malae fidei possit praescribere longissimo tempore; & arguitur de l. cum notissimi C. de praescri. xxx. vel xl. annorum. ibi, praescribitur res longissimo tempore, & cum mala fide. Glo. facit differentiam inter ius canonicum & ciuile; & dicit quod contrarium procedit de iure ciuili, quod non habuit respectum ad salutem animarum; sed ad bonum commune dumtaxat; & ideo cum mala fide procedebat praescriptio longissimi temporis; sed ius canonicum habuit respectum non solum ad bonum commune, sed etiam ad salutem animarum; Nam subiectum scientiae iuris canonici est hom o dirigibilis non solum in bonum commune sed in Deum; & ius canonicum considerauit quod possidens cum mala fide est continue in peccato mortali; & tanto aggrauatur peccatum, quanto diutius in felicem animam detinet alligatam, ideo noluit, vt possessor malae fidei posset praescribere.

¶ Sed vtrum leges ciuiles sint correctae per ius canonicum glo. exorditur materiam vtrum leges succumbant canonibus, & hoc in terris imperij? Rndet, quod vbi versatur periculum animae, leges succumbunt canonibus, ideo leges illae sunt correctae, ita quod est iudicandum secundum ius canonicum, & non secundum leges, sed in materia non concernente periculum animae, leges sunt seruandae in foro suo, & ius canonicum in suo; Nam Papa non potest tollere leges quo ad iudicium seculare, nisi in ijs, in quibus vertit periculum animae; cum potestates sint distinctae, videlicet ecclesiastica a potestate seculi; ideo dicit Ber. quod praescriptiones longissimi temporis, quae procedunt ex sola negligentia non petentis, & non ex facto possidentis praescribuntur cum mala fide, vt puta, debeo tibi decem scuta ex aliquo contractu, tu non petis illa decem scuta per spatium xl. annorum, ista praescriptio currit mala fide, licet sciam me esse debitorem tuum, ideo si postea facias me conuenire, potero me tueri praescriptione longissimi temporis, quia ista praescriptio est ex sola negligentia tui creditoris, de qua in cap. fi. de praescri. in antiq. Vtrum in praescriptione requiratur bona fides durante toto tempore praescriptionis, an sufficiat habere bonam fidem ab initio praescriptionis, licet postea sequatur mala fides? Respondet quod in omni tempore praescriptionis requiritur bona fides, vt est hic tex. secundum vnum intellectum. Sed quid erit si completa praescriptione superuenit mala fides, ut ponamus quod aliquis uendidit mihi rem Titij, putabam uendentem esse dominum rei, & sic habebam bonam fidem, & cum ista bona fide tenui illam rem usque ad praescriptionem completam: Completa praescriptione sciui quod res erat Titij; utrum tenear sibi restituere & facere conscientiam?

Marginal notes:

a Io. Dy. fallit si sententia est... [partly illegible] ...inspici. I. ... Fo.

a Et ibi de hoc per Ar. & licet plura adijciet, ea habentur per remissiones huius gl. tenet autem quod sequitur in glo. cum moderamine, quod statim tuo dam. Io. And.

a Videbis Panor. ca. accedens. nu. 15. de An. nu. 9.

Iuris canonici subiectum dicitur esse homo dirigibilis in Deum & in bonum commune.

glo.in d. cap. si virgo. 14. q. 2. concludit ꝙ non teneor sibi restituere, licet super veniat mala fides, quia ex quo completa est præscriptio, per præscriptionem res est facta mea saltem quantum ad dominium vtile, & secundum alios quantum ad dominium directum, sed in vsucapione res effici-
tur mea cōpleta vsucapione, quātum ad dominium directū,

for [a] malæ fidei [b] vllo tempore [c] non præscribit. [d]

de hoc per Panorm. in c. fi. de præscrip. in antiq. Quæritur verum de hoc. vt quis possit alienam rem præscribere, sufficiat bona fides? Respondet ꝙ non, sed vltra bonam fidem requiritur titulus, & hoc in præscriptione longi temporis 10. vel 20. annorum, vel in præscriptione longissimi temporis, cum quis præscribit rem ecclesiæ, vel est præsumptio contra ipsum, vel sibi resistit ius commune, nisi allegaret præscriptionem centum annorum, vt in ca. 1. de præscrip. eod. lib. vt quando quis præscribit decimas in parochia mea, non sufficit probare possessionem per 40. annos, sed requiritur ꝙ ipse alleget, & probet titulum, vel alleget possessionem centum annorum, aliàs non requiritur titulus. cap. de quarta. de præscrip. in antiq. Quæritur quid sit vsucapio, & quid sit præscriptio. Glossa remittit ad ea quæ habentur in summa. 16. qō. 3. vbi dicit glossa. Vsucapio est acquisitio dominij per continuationem temporis possessionis lege definiti: quam definitionē accepit a l. 3. ff. de Vsuc. Sed præscriptio est exceptio ex tempore substantiam capiens, quæ actioni personali vel in rem, id est, reali opponitur.

Vsucapio quid sit. Præscrip. quid sit.

¶ Pro expeditione glo. finalis in verbo præscribit. vt ꝙ quis præscribat cum mala fide, & arguitur de c. placuit. 16. q. 3. c. 1. de præscrip. sup. in antiq. vbi dicitur, ꝙ si populus alicuius diœcesis fuerit occupatus ab infidelibus, & lapsus in errorem hæresis. si episcopus proprius sit negligens in reuocando populum ab errore, episcopi vicini possunt illum requirere, vt adhibeat diligentiam pro reuocando populo, & facta monitione debet expectari per aliquod tempus, quo elapso si vicinus episcopus reuocauerit huiusmodi populum, & populus sibi obedinerit per tres annos, præscribit, licet sciat populum alienum, & sic præscribit cū mala fide. Dicit glo. ꝙ regulariter præscriptio non procedit cum mala fide, sed est speciale in illo casu fauore fidei contra regulam communem, vt vicini episcopi spe lucri reuocent populum ab errore hæresis.

[Glo. prima ponit exempla. Secundo dicit regulam non procedere secundum leges nisi dicantur correctæ, circa quod ponit duas opiniones contrarias. & tertiam quæ distinguit. Tertio ponit aliud diuersum inter leges & nos. Quarto dat remissionem de mala fide, quæ præscriptionem sequitur. Quinto subdit, etiam titulum requiri, signat contrarium & soluit. Sexto remittit de præscriptione, vsucapione, & incorruptione.]

1 Habita dist. inter præsētes, vel absentes, & qui quo ad hoc dicantur p̄sentes: & qd de illo q nullu hēt domicilium, vel hēt plura, no. C. de p̄script. longi tēp. l. fin. vide Spe. de p̄scri. vers. qñ autē. Io. And.

a ¶ Possessor.] pone casum. 14. q. 2. si virgo. s̄. de p̄scr. c. vlt. Hæc regula secundum leges vera in præscriptione 10. vel 20. 1. annor. C. de præscr. long. temp. auth. malæ fidei. In præscriptione autem 30. vel 40. annorū non requiritur bona fides 16. q. 3. cap. placuit, vt §. potest, sup. de præscrip. vigilanti. C. de præscrip. 30. vel 40. annorum, cum notissimi. Nisi velis dicere leges esse correctas 2. per præd. decret. de præscrip. cap. vlt. vbi de hoc. Quod quidam abhorrent, dicentes Papam non posse tollere leges, nisi quo ad suum forum. Alij vero dicunt Papam indistincte quo ád vtrumque forum posse leges tollere. de hoc. 19. distinc. constitutiones. de test. cum testes. In his autem tenens medium, credo ꝙ Papa vbi non habet temporalem iurisdictionem, non possit tollere legem quo ad forum ciuile, nisi in his, in quibus vertitur periculum animæ, cum potestates distinctæ sint. 96. dist. cum ad verum. 10. dist. quoniam. vbi de hoc. & qui filij sint legit. causam. 2 In his autem, in quibus periculum animę vertitur, quo ad vtrumque forum tollit legem. probatur hoc de iud. nouit de præ-

2 Dicit Dy. & ratio est q̄m Pet. de Anc. peccatum.

scri. ca. vlt. & de secun. nup. c. pen. & vlt. sup. eod. lib. de foro compet. cap. vlt. de iureiur. cap. 2. eo. lib. de excep. cap. 2. de senten. excommun. decernimus: nam in his leges sacros canones imitari non dedignantur. supra de iudic. clerici. in Authen. vt non luxu. contra natu. propterea. collat. 6. in Auth. vt clerici apud proprios episcopos. §. si vero ecclesiasticū. ex quibus satis posset inferri idem de iure canonico circa hoc, quod de iure ciuili. Sciendum est autem, ꝙ secundum nos non solum ab initio, sed in qualibet parte præscriptionis, 3 debet p̄scribens etiam agnoscere bonam fidem, vt hic, & in concord. In his autem in quibus etiam secundum leges requirebatur bona fides, sufficiebat ab initio bonam fidem agnouisse, vt in prædicto § potest. & l. cum notissimi. Si autem quęratur de eo, qui completa præscriptione incipit habere malam fidem, an teneatur rem restituere? Dic 4. vt no. 14. q. 6. cap. 1. & 14. q. 2. si virgo, & sup. de p̄scrip. vigilanti. non solum autem in p̄scriptione requiritur bona fides, vt hic, sed etiam 5 titulus, qui det causam præscribendi. de hoc. 10. q. 3. quia. 16. q. 3. dilectio. de præscrip. si diligenti. Arg. contra. eo. tit. de quarta. & ca. ad aures & c. vlt. vbi non fit mentio de tit. Sol. dic breuiter, ꝙ si ius commune vel p̄sumptio non est contra possessorem, sufficit bona fides, alias necesse est allegari titulum & probari, nisi allegetur p̄scriptio tanti temporis, cuius contrarij non sit memoria. sup. eo. lib. de p̄scrip. cap. 1. Quid autem sit p̄scriptio, quid vsucapio, quæ in eis requirantur, quis eorum effectus, plene no. 16. q. 3. in summa. Quomodo interrumpatur, ea q. § potest. ver. hæc de p̄scriptionibus & s̄. de præscrip. cap. illud.

3 Idē doctores.

4 Albe. An dicat ꝙ non est in foro cō scientię.

5 De hoc, & an sit necesse saltē allegare titulum, & an in p̄scribendo vsumfructum vel libertatē alicuius seruitute sit titulus necessarius hic p Dynum. Io. And.

ADDITIO. Quod in p̄scriptione sufficiat ab initio bonam fidem agnouisse, videtur ꝙ melius dicant leges quàm canones, cum a principio legitime factum vitiari non debeat per illud superueniens, à quo non poterat inchoari. j. e. factum legitime. ff. e. tit. in ambiguis § non est nouum. Sol. vt dicit hic Dyn. regulę illę loquuntur in actibus perfectis, secus in inchoatis tantum, vt hic, & probatur sol. secundum eum ff. de verb. oblig. si sub vna. §. 1. & l. pluribus & de ser. l. pro parte. de ser. rust. pręd. l. via. § quęcumque. Ioan. Andr.

[Secunda glo. de significationibus fidei remittit.]

b ¶ Fidei.] multis modis sumitur fides, quod dic, vt no. sup. de fide cath. in rub. & 21. q. 1. monet. hic sumitur pro conscientia. sic 28. qō. 1. omnes deinceps §. ex his. si de p̄scr. c. vlt.

[Tertia glo. ponit duas lecturas.

c ¶ Vllo tempore.] potes facere punctum ante & post, & sic habebis duos intellectus: Primus est, ꝙ nulla antiqua dierum possessio, &c. s̄. de p̄scr. vigilanti. Secundus, ꝙ nullo tempore p̄scriptionis debet agnoscere malam fidem sup. eod. c. vlt.

ADDITIO. Idem Dynus.

[Glo. vlt. signat contrarium, & dupliciter soluit. Secundo signat aliud, in quo remittit. Tertio quærit, & remittit. Ioan. And.]

d ¶ Non p̄scribit.] 6 si ergo possidens conscientiam hēt rei alienę non p̄scribit. Contra 16. q. 3. placuit, vt quicunque supra de p̄scri. c. 1. ibi p̄scribit, qui certus est rem esse alienam. Sol. illud speciale in fauorem fidei catholicę sicut alia 2. quęst. 7. si hereticus. s̄. eod. lib. de heret. cap. 1. & 4. C. de epis. audien. l. nemo. cum simi. Pręterea satis videtur suam conscientiam purgasse, & bonam fidem agnoscere, qui verum dñm requisiuit ar. j. eo. scienti. cum suis concor. & sic authoritate canonis excusatur. sic ff. de nox. l. generaliter, vbi vsucapit, qui scit seruum alienum, qui sibi ab alio bonę fidei possessore fuerat datus pro noxa, ex quo verus dñs requisitus noxiam emendare non vult. Item contra s̄. de iure pat. cura. Sol. vt ibi & 16. q. 3. si sacerdotes, in 1. glo. vltra medium, quod etiam videtur contra.

6 Ratio secundū la... Mo. quia peccat, ... ex co me... retur pœnam, ... non p... mium de... transl. p... lat. c. 2.

tra. Si quæratur qs dicatur bonæ fidei possessor & malæ: dic, vt notatur de præscri. si diligenti. in glo. pen. ADDITIO Et hic per Dynum repetentem: quo ad hoc quod ibi no lo. And.

Ad met cu. rñdet Anch. nu. 28. ꝙ per statutum præscribatur, debito certo tempore non petito.

Sine possessione.] Casus in hoc capitulo figurari pluribus modis: Et primo per capitulū, causam, de præscr. in an ti. Vnde sciendum, ꝙ iura spiritualia non cadūt in laicū, nec respectu habendi, nec

¶ Idem.

REGVLA III.

Sine possessione [a] præ-

respectu possidendi; hoc est, nec respectu proprietatis, nec respectu possessionis, vt c. Massana de elect. in ant. c. decernimus. de iudi. Secundo est præsupponendū, qd ius decimandi est ius spirituale: & sic non cadit in laicum: licet fructus decimales sint res temporales.

¶ Casus, hoc præsupposito sic figuratur: Quidā laicus de facto emit ab epo ius decimandi infra limites meæ parochiæ, & cum illo titulo percepit decimas cum bona fide: quia credebat titulum valere: Hoc facto ego rector feci illum conueniri coram iudice competenti: & apposui in meo libello, quod corā rector talis ecclesiæ, & in ea fueram canonice institutus: & ꝙ eram fundatus de iure communi habē i & percipiedi decimas omnium fructuum excrescentium in mea parochia; & qd iudex condemnaret talem laicum ad restituendum mihi decima. per eum perceptas, & ad cessandum in futuro Laicus cum deberet rńdere meo libello, excipiendo proposuit, ꝙ illas decimas perceperat per x. xx. xxx lx. annos: & sic illas præscripserat: Ego rector replicando proposui, quod ipse non poterat præscribere, nec possidere illas decimas propter incapacitatem; quia ius spirituale non cadebat in laicum: Quæritur, nunquid bene dicam; ita quod non obstante detentione facti non possit se tueri præscriptione contra me? Respondetur quod laicus se non potest tueri præscriptione: quia dictus laicus non habuit possessionem habentem adminiculum iuris: & præscriptio non procedit sine possessione.

¶ Alio modo potest figurari casus per c. porro. 16. q. 3. l. qui in seruitute. ff. eo. & primo per dictum capitulum, porro. certum est ꝙ hæreticus est incapax possessionis cuiuscunque rei, id est, proprietatis & possessionis: & sic hæreticus non potest possidere: nunquid potest præscribere res, quas apud se detinet bona fide? Respondetur quod non: quia præscriptio non procedit sine possessione, & cum hæreticus non possit possidere, ideo non potest præscribere, vt in l. qui in seruitute. Certum est quod seruus non potest aliquid possidere nomine suo sed dicitur possidere nomine domini sui: ergo etiā nō potest præscribere: quia sine possessione præscriptio non procedit.

Possessio duplex.

¶ Pro expeditione primæ glossæ positæ in verbo, Sine possessione, quæritur, quotuplex est possessio? Dicendū est quod duplex est possessio: Nam quædam est possessio, quæ habet plurimum iuris, & modicum facti: Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & modicum iuris Prima possessio est, vt illa, quæ acquiritur per procuratorem c. cum nostris. ꝭ. de concess. præb. in ant. nam ista habet plurimum iuris & parum facti: quia in ea plus operatur iuris dispositio, quàm factum hominis, & illa possessio non parit causam vsucapiendi, nisi interuenerit factum nostrum, id est, ratam habuerimus. Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & parum iuris, sicut illa, quæ per nosmetipsos acquiritur, & illa dicitur habere plurimum iuris, quæ per seruos nostros nobis ignorantibus acquiritur.

¶ Vtrū ad pscriptionem sufficiat possessio facti, vel requiratur possessio iuris? Rńdetur ꝙ non sufficit possessio facti, q dr quasi pedū positio; sed requiritur possessio iuris, id est, quod habeat adminiculum iuris, id est qd præscribens sit capax possessionis, vt in primo exemplo dictum est, videlicet de laico respectu iuris decimandi.

¶ Vtrum ad hoc quod quis possit præscribere, requiratur quod possidebat continue per tempus sufficiens ad præscriptionem, vel sufficiat possidere per interualla; licet non continue? Dicendum ꝙ possessio debet esse continua per x. xx. vel xxx annos, si requiratur ad præscriptionem spacium xxx. annorum; ita ꝙ non fiat coniunctio temporum, & non interuenerit interruptio, q̄ interruptio, quandoque fit naturaliter per inundationes aquarum, quando locus fuit aquis inundatus, & ista interruptio prodest hominibus, quorum interest, & pluribus alijs modis potest fieri ista interruptio. Alia est interruptio ciuilis, quæ quandoque fit per litem contestatam, quandoque fit per solam citationem. l. cum notissimi. C. de præscriptione triginta vel quadraginta annorum. Et ista interruptio ciuilis non prodest omnibus, quorum interest, sed prodest interrumpenti & suis hæredibus, vt Titius vendidit mihi rem alienam, quam tamen credebam esse ipsius Titij, & non alienam, & sic habebam bonam fidem, nondum completa præscriptione quidam non dominus fecit me conueniri, & litem fuit contestatus; & sic interrupit meam præscriptionem; ista interruptio non proficit vero domino; nec eius hæredibus, sed solum interrumpenti.

¶ Vtrum interrupta præscriptione ciuiliter possit possessor præscribere, dum tamen habeat bonam fidem; licet incipiat titubare, an res sit sua vel petentis, vtrum ista mala fides impediat præscriptionem? Glo Respondet, ꝙ de iure ciuili solum fit interruptio præscriptionis, sed si actor dimittat processum, puta quia renunciat instantiæ, & reus acceptat istam instantiam, vt in authen. qui semel C. quomodo & quando iudex. licet instantia sit extincta, tamen remanet effectus, vt non possit currere præscriptio, & sic debet incipere præscriptionem de nouo. sed de iure canonico non potest præscribere, quia incipit esse malæ fidei. Sed contra istā regulam arguitur de cap cum ecclesia. de causa possess. & proprie vbi dicitur, quod ius eligendi potest præscribi, & tamē nō potest possideri, quia est incorporale, & res incorporales non possidentur, ergo male dicitur in regula nostra quod sine possessione præscriptio non procedit. Glo in ēu contrarij subaudiuit ad tex. sine possessione, vel quasi possessione, & licet iura incorporalia non possideantur, tamen quasi possidentur, & in rebus incorporalibus habet locum ficta possessio, quæ id operatur in rebus incorporalibus, quod operatur vera possessio in corporalibus.

¶ Pro expeditione glo fin positæ in verbo, procedit, videtur quod quis potest præscribere sine possessione; Et arguitur sic, Captus ab hostibus non possidet, quia possidetur ab alio, & qui possidetur, non possidet l. qui in seruitute. ff. eod. & tamen captus ab hostibus præscribit. l. iusto. §. vlt. ff. de vsucap Respondet glossa, quod captus ab hostibus non possidet per se, sed si ante captionem ab hostibus possidebat per seruos suos vel famulos, vel filios suos, durante captiuitate possidet: Et ipse reuersus recuperat possessionem, & fingitur iure postliminij nunquam perdidisse possessionem, eo quod possidebat a tempore captionis, secus si tempore captionis non possidebat per seruos, quia tunc non posset præscribere. Item secus si nō possidebat p seruos vel alios, quos habet in potestate, sed per seipsum possidebat ante captionem, quia tunc perdit possessionem & sic nō posset præscribere.

[Prima glo dicit vnde sumpta, & ponit, & specificat exempla. Secundo de multiplici possessione remittit. Tertio tractat qualis possessio in præscriptione requiratur Quarto quomodo possessio debet esse continua. Quinto, de quasi possessione.]

a ¶Sine possessione.] hæc regula sumpta est ex l. fi. ff eo. sit qui in seruitute est. per quam etiam potest hic poni exemplum casus, & per c. 16. q. 3 porro. & sup. de præscr. causam quæ. Seruus cum ab alio possideatur, non possidet, vt in primo casu, hæreticus & Paganus, vt in

secundo: laicus spiritualia, vt in tertio. Sciendum est autem quod possessionum alia iuris, alia facti: alia iuris & facti. & hæc interdum habet plurimum iuris & minimũ facti interdum econtra, quod prosequere, vt not. supra de concess. præbend. cum nostris. & C. de acquirend. poss. l. 1. Vt ergo currat præscriptio, debet quis possidere de facto & de iure de facto planum est: quia

scriptio [a] non procedit. [b]
¶ Idem.

qui non possidet, non præscribit: & debet possidere proprio nomine, non alieno, aliàs ille præscriberet, cuius nomine possideret 16. quæst. 3. clerici. de testit. spolia cum venisset in fine præscript. si diligenti. ff. de acquiren. possessio. quod meo. debet etiam possidere de iure: quia ad præscriptionem requiritur ciuilis possessio [1] id est, quod talis sit persona, in quam cadere possit huiusmodi possessio, vt probatur per iura inducta in principio glo. ad hoc etiam 14 quæst. 1. in princ. Et quod ibi not. & de probat. ex litteris. in fine ff. de vsucapio. sine possessione hoc dico: quia laici de facto interdum possideant decimas & spiritualia, vt not. Bartol. Brixien 14 q. 1 in prin. 1. glo. magnæ & in fine. ad hoc supra eod lib. de testi. spol. ad decimas. nam, vt ibi patet, aliud est possidere, aliud est legitime possidere. Et not. quod hæc possessio facti debet esse continua: quia si interrumpatur possessio, interrupta est præscriptio. 16 q. 3. c. placuit, vt § potest. de præscr. illud. C. de præscri. 3. vel 40 ann. cum notissimi: si tñ fiat interruptio ciuiliter, puta per litis contestationem, secundum canones videtur, quod amodo non currat præscriptio: quia præsumitur titubare, & malam fidem habere, [2] sed leges, quæ de mala fide non curãt, nouos 40. annos requirunt, vt in prædicto §. potest & hoc no. Ioan. 16 q 3 c 1. Et quod dicit regula de possessione, hoc intelligas, vel de quasi possessione: quia incorporalia non possidentur, sed quasi possidentur. ff. de vsucap l. sequitur. § si viam. ff. de acqui. poss. l. 3. in prin. & tamen præscribuntur. ī. de cau. poss. cum ecclesia.

ADDITIO. Idem Dynus. qui de hoc formauit obiectionem ad hoc vltimum quem vide. Ioan. And.

a ¶ Præscriptio] nec vsucapio ff. de vsu. a l 3 & l. fin.

[Glo. vlt. præmissa ratione regulæ, ponit duas obiectiones legales, quas soluit: in fi. obiicit de decr. contingit, & tripliciter sol]

b ¶ Non procedit. [3]] præscriptio est verbum iuris: pariens actionem vel exceptionem ex tempore, quod ex eo acquiritur dñium, etiam directum secundũ Mas ti. lo. 3. de hoc. 16 q 3. § pôt circa principium [4] Vsucapio autem est acquisitio dñij per continuationem possessionis temporis lege diffiniti. ff. de vsucap. l 3. ex quibus satis patet ratio regulæ, q̃ rium patitur de lege dicente, quod captus ab hostibus vsucapit ff. de vsuca. l. iusto. §. vlt. & tamen nihil possidet cum ab alio possideatur. ff. de acqui. poss. cum hæredes. § in his Sed lex [5] intelligit, quod vsucapit per alium, quem habebat in potestate tẽpore, quo captus fuit. vnde rediens postliminio recuperat potestatem, quam eius fictione videtur continuasse, & sic vsucapione dñium quæsiuisse. sed. i per te possidebit, perdit possessionem, & licet postliminio redeat, fictio postlim inij nõ extenditur ad possessionem, quæ consistit in facto, & sic nec ad vsucapionem, quæ ex possessione procedit. ff. de cap. & postli. reuer. in bello. §. facte. & de vsucap l si is qui pro emptore. vbi de hoc Item opponitur, ignorans possessionem non quærit, cum animus sit de substantialibus. C. de acqui pos. l. licet & l. quemadmodum, & tamen ignorans præscribit ff. pro solu. l. 2. §. Celsus. Solu. [6] Ignorans per se possessionem non quærit, tamen bene pôt ignorans quærere possessionem ministerio filij vel serui, quem habet in potestate, vt in contrario, & sic vsucaperet, vt ibi Item opponitur de dec sup in an de dolo & contu. contingit. ibi enim præscribit annualiter ille qui non possidet. Sed potest illud dici speciale in odio illius contumacis, qui non permittit actorem ingredi in possessionem secundum decretum iudicis causa rei seruandæ vel iam missum expulit: ne sit melioris conditionis contumax q̃ obediens, vt ibi; nec debent stulti esse melioris conditionis quàm periti. 16 q. 1. legi. ī. eo. lib. de præb. cum qui beneficiũ. ff. quod vi aut clam. seruus. vel aliter ibi loquitur de quodã temporis lapsu, quod habet aliquem constituere possessorem tantum; hic autem loquitur de quodam temporis lapsu, quod per præscriptionem inducit dñium. vt sup. dixi: & sic non obstat. Vel dic, quod canon fingit illum possidere in odium illius contumacis, vt sup. dixi. ad hoc ff. de bo. au. iudi. poss. l quamuis sæpe enim iura fingunt ex causa, quod non est. 50. dist. ferrum. vbi de hoc de transla. inter corporalia C. de rei vxo. act. l. vnica. circa principium, & de hoc sup. de spon. is qui.

REGVLA IIII.

PECCA-

PEccatum non dimittitur.] Illud capitulum potest intelligi de remissione peccati quo ad Deum. Item, quo ad ipsam ecclesiam, id est, de absolutione facienda à sacerdote. Item potest intelligi de vitio reali, id est, de vitio afficiente rem ipsam: videlicet de vitio furti, & vitio violentiæ; ita quod ista vitia reddunt rẽ furtiuã imprescriptibilem vel inusucapibilem. Et s̃m istũ intellectum pôt figurari casus per l. sequitur. §. quod autem. ff. de vsucap Ponamus, qd Titius furatus fuit mihi rem meam: certum est, qd illã rem ipse nõ pôt vsucapere duplici de causa: Primo, quia ipse Titius habet malam fidem; Secundo, quia res est furtiua, & affecta vitio furti: Sed qa iste fur rem ipsam furtiuam vendidit cuidam bonæ fidei emptori; nunc emptor rem ipsam vendidit, & tradidit alteri bona fide. Vtrum iste secundus emptor possit rem vsucapere, ita quod sit purgatum vitiũ furti: attento, quod bona fides reperitur in alienante, & in illo cui est alienata? Rñdetur quod nõ: quia furtum est vitiũ reale, quod afficit rem furtiuam, & eam sequitur quocunq; vadat, sicut lepra sequitur leprosum, nec purgatur istud vitium, nisi res fuerit restituta dño, cui fuit subtracta, in tantum, qd ipsum vitium reddit rem furtiuam inusucapibilem, quia donec fuerit purgatum vitium furti, non dimittitur peccatum, id est, vitium furti, donec restituatur ablatum, id est, donec res furtiua fuerit restituta domino cui fuit subtracta.

¶ Secundum alium intellectum casus sic figuratur: Aliquis Titius subtraxit rem alienam scienter facta subtractione, ipse forte ad cor rediens, habuit displicentiã de huiusmodi peccato, & de illo fecit confessionẽ suo sacerdoti; sed vult tenere ancte in simplicib. contritione & confessione absque satisfactione & restitutione rei licet habeat facultatem, & possit rem ipsam restituere, & petit impendi sibi beneficium absolutionis, vtrum suus sacerdos licite possit eum absoluere? Respondetur quod non: quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

¶ Vel etiam potest intelligi vtrum sit dimissum peccatum quo ad Deum per solam displicentiam? Respondetur quod non, quia non dimittitur peccatũ nisi restituatur ablatum, quod est verum si ipse habeat facultatem restituendi. cap. si res aliena 14 q 6. Peccatum. secundum primum intellectum: Nam. peccatum violentiæ & furti non purgatur per quæcunque annos ambulauerit, nisi res furtiua restituatur dño, cui fuerit subtracta, l. sequitur. § quod autem. ff. de vsucap. sed facta restitutione domino tunc dicitur purgatum vitium. Vel secundum alium intellectum: Peccatum non dimittitur, idest, non debet dimitti a sacerdote per canonicã absolutionem, nisi restituatur ablatum ca quamquam sup. de vsu. sic lib. Et dicit Panor. in ca. cum tu de vsu in antiq. vbi dr̃, quod quis non debet admitti ad confessionẽ & absolutionem, ille textus loquitur copulatiue, ideo dicit Panor qd non debent impendi ista duo, scilicet confessio & absolutio copulatiue, sed potest tamen

+ Prolixe tractat hic Dyn., quod ad præscriptioné requirit ciuilis & naturalis possessio, vt ciuilis tm̃, s. quæ aio retinetur. Sed naturalis tm̃ nõ sufficit, vbi alius ciuiliter possidet, &c. quem vide l A.

2 Verũ si actũ sit in iudicio. glo c qm̃ frequẽter vt lite nõ ptet §. pe attamen actus ex iudicialis ante p̃scriptionẽ incæptã, ptituit reum in mala fide. si tun dñ. C. de rei vend. l. si.

3 Exponit Dynus, i. ñ ichoat, licet qñq. inchoata sine possessione continuetur. lo A.

4 Reg pos sessor. in 14 col. talis tenet cũ Ioã. vide Dynũ ibi. Feli i rub. de p̃scr dicentẽ dñium nõ acquiri p̃scribẽdo, p fallit nouem casibus.

5 Idem Dynus.

6 Idẽ hic Dynus Io. And.

Fur rem post eũ subtractã, duplici de causa nõ vsucapit.

Secundus casus.

men admitti ad confessionem : & nolit facere , non est absoluendus.

Peccatū, delictū, & crimen differunt.

¶ Pro expeditione glo. quæritur quę differentia est inter peccatū, delictum, & crimen ? Rñdetur, ꝙ peccatū consistit in faciendo: quia dicitur prauus actus: sed delictū dr̄ desertio boni, & dr̄ delictū quasi derelictum. Sed crimen est peccatū graue accusatione, & damnatione dignum, & dicitur illud, ꝙ pōt duci in publicam accusationem, & in foro contentioso potest puniri.

tum † a non dimittitur, nisi restituatur b

† Ex B. Aug. epis. 54 Macc. refert Inno. in Decreto. par. 15. ca 4. & p. 15. c. 25.

¶ Vtrum sit uerum indistincte, ꝙ nō dimittit peccatum, nisi restituatur ablatum ? Rñdetur, ꝙ non, sed intelligitur, si subtractor habeat facultatem restituendi. sed si non habeat facultatem restituēdi, quia est inops: si habeat propositum restituendi, dum peruenerit ad pinguiorem fortunam, peccatum ei remittitur.

Rei ęstimatio restituenda est, si res subtracta perijt.

[Sed quid: ponamus ꝙ res est perempta, & sic eā non pōt restituere, quia fuit combustus liber furatus, vtrum surripiens liberetur ? uel utrum teneatur restituere ęstimationem. Respondet gl. ꝙ si non habeat facultatē restituendi, quia res est perempta: tenetur restituere æstimationem: licet res sit perempta sine culpa sua : quia eo ipso ꝙ subtraxit rem, fuit in mora, & mora trahit ad se periculum interitus, & ideo tenebitur soluere ęstimationem rei, secus si non possit restituere rem, neque æstimationem propter paupertatem. Sed vtrum ꝓ paupertatem sit omnino liberatus ? Rñdetur cum distinctione, aut ipse distinguit pœnā corporalem: quia cum esset debitor ex maleficio, creditor uoluit, ut ipse lueret in corpore, quia quis non admittitur ad faciendum cessionem bonorum, si pars requirat, ut puniatur in corpore, & iudex illum punire debet corporaliter, & si postea perueniat ad pinguiorem fortunam, non tenetur satisfacere : secus si non sustinuit pœnas corporales, sed voluit creditor expectare pinguiorem fortunā: vel est debitor ex contractu, & tunc potest facere cessionem bonorum. l. i. C. de cess. bon. c. Odoardus, de solu. & cum peruenerit ad pinguiorem fortunam, tenetur satisfacere.]

Fur an absoluatur si res subtractas sibi remittatur.

¶ Alia glo in verbo, restituatur, quærit vtrum ad dimissionem peccati requiratur actualis, & realis restitutio rei subtractæ : ita ꝙ non sufficit obtinere remissionem ab illo, cui facta est subtractio. Panor. format istā quęst. c. cum tu. de vsur. in anti. & Dyn. hic. Sed dicit gl. quod nō requiritur realis, siue actualis satisfactio, sed sufficit, quod alio modo satisfaciat, quam per realem, & actualem restitutionem. Et ideo sufficit si cred. tot remittat ei liberaliter, & ponderandum est uerbum, liberaliter, secus ergo si extorqueretur remissio per fraudem, ut faciunt plures, qui ita dicunt, subtraxisti tibi talem rem: remittas si uelis, sed debet esse liberalis restitutio, ut si dicat : subtraxi tibi rem tuam : sum paratus tibi restituere : si alius dicat dono, vel remitto: ista restitutio dicitur fieri liberaliter, & habetur pro actu, & reali restitutione. Et intelligitur, quod remissio generalis prodest, nisi in casib. in quibus non pōt remittere, ut in iu ibus alleg in gl. in quibus debet interuenire realis restitutio.

¶ Quæritur cuius expensis dēt mitti res subtracta ad eum, cui est subtracta, si non sit in eodem loco ? gl. non soluit, sed remittit ad notata in c. episcopi. §. sed notandum. 3. q. 1. Sed Panor. in c. cum tua, de vsur. in anti cōcludit, quod si ille, qui rem subtraxit, se absentauit a loco, & rem secum transtulit, tunc suis expensis rem debet mittere illi, cui est subtracta : secus si ille, cui facta est subtractio, se absentauit a loco.

¶ Sed quæritur cui est facienda restitutio indebite subtractorum: & ñ tetur ꝙ illi, cui est facta subtractio, uel eius heredib. ita ꝙ non sufficeret si elargiretur pauperib. nam facere eleemosynā de alieno est species furti: sed si non sint hæredes debet dare pauperibus.

Vtrum sit uerum indistincte, ꝙ indebite subtractum debet restitui illi, cui est subtractum, si sit præsens, vel eius heredibus, & pōt haberi copia sui, vel heredum ? Rñdet glo. quod quando in subtractione sit turpitudo ex parte subtrahentis tantū : tunc est facienda restitutio ei, cui res est subtracta, vel eius heredib. si possit haberi copia ipsorum : sed si sit turpitudo ex parte vtriusq;, vt in eo, ꝙ quis est lucratus in ludo prohibito: quia ludens non pōt licite retinere, nec restituere illi, a quo lucratus est : tunc debet illud erogare pauperib. 14 q. 5. non sane, vel ecclesiæ, si illi facta est iniuria. sup. de simo. de hoc in antiq

[Gl. prima ponit exempla : Secundo distinguit tria nomina: Tertio tractat quid si restitui non possit.]

a ¶ Peccatum non dimittitur. 1) Hic ponitur pro regula verbum Augustini, quod habet. 14. q. 6. c. 1. sup. de vsur. cum tu. Et per hoc potes ponere casum per l. ff. de vsuc. l. sequitur §. quod autem. Et nota quid est peccatum, delictum, & crimen. Inter hęc ſm Augusti hæc est differentia: quia peccatum est idem, qđ prauus actus: Delictum uero boni desertio, quasi derelictum: Crimē vero est peccatum graue, accusatione, & damnatione dignissimum 18. dist. c. 1. in fi. de hoc no de pœni. dist. 1. si peccatum, & distin. 3. ille rex ad fin. & de hoc. C si aduer deli super rubrica: alias l. 1. Quod autem dicitur in hac regula: verum intelligas, si illud ablatum restitui potest, ut in prędictis terminis, si autem restitui non potest, restituetur eius ęstimatio, etiam si res illa casu perierit sine culpa sua, quia in ipso instanti fuit in mora, ad hoc 16. q. 1. decimę. sup. de commo. ca. vnico. C. de fur. subtracto. Si autem nec æstimationem potest soluere, quia euidenter est inops; tunc bene dimittitur peccatum : remaneat tamen obligatio, & si postea ad pinguiorem fortunam peruenerit, tenetur. Argum. 26. q 6. si quis. sup de solut : Odoardus. ff. de cessio. bon. l. is qui Nota tamen, quod inops, qui debet ex contractu, sufficit si bonis cedat. C. qui bon. ced. poss. l. vlt. Inops, qui debet ex maleficio, castigatur uerberibus 12. q. 2. fraternitas. quod ego sup. dixi, quod tenetur, si peruenerit ad pinguiorem fortunam, verum dico, si pœnas corporales passus non fuerit, alias secus, ut not. Bern secundum Lau. de homi. sicut dignum. §. eos in 3. glo.

1 Dicit Io. Mona. ꝙ ęquitas huius regulę probatur per doctrinā q̄ dat de resolutione ꝯctus. C. qn̄ licet ab empt. d. l. 1. & 1. Io. And.

Peccatū, delictū, & crimen differunt.

[Gl. seq. ponit casum exceptum. Secundo dicit cui fieri debeat restitutio Tertio quęrit, remittit, & soluit.]

b ¶ Restituatur. 2] quod dicit de restitutione, intelligas, nisi is, cui facienda est restō, liberaliter remitteret, quia satisfactum intelligitur, qualitercunque satisfaciat ff. quib mod. pig. vel hypo. sol. l. item liberatus, in prin ff de accus si rem. § satisfactum. licet proprie verbis inhærendo aliud sit restituere, aliud remittere. ff. de verb. sign. si cum prætor. & l. plus est, & l restituere. Et quod dico de remissione, uerum intelligo, nisi in casib, ubi remissio non liberat, ut sup. de resc. eod lib. c. si tutum §. si quidem, & sup. de censi. exigit. in fi. Restitutio autē ista facienda est ei, a quo fuit extortū, uel eius heredib. si extant. 18. distin. quoniam, de vsu. cum tu. C de fo. u. inuito Cuius autē expensis mitti debeat ad eos si sint remoti, no. 4 q. 1. § sed notandum, & in prędic. decre. cum tu & tenc ꝙ ibi not. Hoñ his autem non extantib. soluetur pauperibus, ut ibi, & eis extantibus pauperibus soluens nō liberatur, quia unus nō restituitur & c. 14. q. 5 forte, de iureiu. eam te. ff de consi. pecu. l. si uero, & expressum est de hom. sicut dignum. §. eos. Et quod sup. dixi, restituendum ei a quo fuit extortum, intellige si fieri pōt. Si uero nescitur a quo, pone casum de iudæ. cap. cum sit, pauperibus erogabitur prouidentia episcopi, ut ibi. Item dico, id uerum cum turpitudo uersatur ex parte recipientis tantū, si vero ex parte utriusq;, & transfertur dōium, nec repetitio cōpetit, nec restituitur, danti, sed pauperibus erogabitur 14 q. 5. non sane, uel ecclesiæ, si ibi facta esset iniuria, supra de simon. de hoc. Argum. contra, supra eod. titu. veniens,

2 Vide Abbatem in ca. 1. de iureiurā. ubi ait posse iudicē ex offō cogere detentorem ad restituendā rē q̄ sine peccato retinere no pt.

ueniés Solu. vt no. in prædi. decre. de hoc. 1. q. 1. si quis dator. vbi de hoc. Pone, quod superest ille, a quo extorsi, excõmunicatus tamen est: nunquid ei debeo restituere? super hoc vide, quod no. 12. q. 6. nos sanctorum, & sup. de hæret. c. vlt. Satis posset dici deponendum in ædem sacram. Arg. C. de iure emphy. l. 2.

ADDITIO. Hoc, quod dixit hæc gl. §. in prin. de liberali remissione, intelligit Dynus, cum res est restitutioni parata, quia si tunc fingatur restituta, & postea restituerit donata arg. ff. de dona. inter vi. & vxo. l. 3. in fi. de iu. do. l. vir ab eo. si cert. pet. singularia, circa fi. & de sol. l. proculo, vel non remittitur peccatum ei, qui restituere potest propter rõnem positam in gl. multum puto in his animũ ponderandum: nec tutum puto in illum, qui gerit in mẽte non restituere remissione non facta. Io. And.

ablatum.[a]

¶Idem.

REGVLA V.

PEccati[b] venia non datur nisi correcto.

¶Idem.

REGVLA VI.

NEMO PO-

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

a ¶ Ablatum.] pone, nihil abstuli, sed iniuste damnum dedi, ex quo nihil ad me peruenit. Idẽ teneor n. damnũ passo: alias non remittitur peccatum. 12. q. 2. si quis de clericis, de iniur. & dam. dat. c. 1. de elect. & elec. pot. l. vlti. Tenetur etiam hæres meus: licet ad me, vel ad ipsum nihil peruenerit ex maleficio, secundum canones, quod dic, vt no. 12. q. 2. Episcopus qui filios, de sepul. c. vlt. secundum leges contra. C. ex delict. defun. inquantũ hæ con. l. vnica. Hęc regula sic exposita non patitur instantiam, & adde quod dicam, inf. c. proxi.

PEccati uenia.] Præsupponendum est, quod istud capitulum intelligitur de venia culpæ, non autem venia pœnæ, quæ appellatur impunitas, quantum ad pœnam temporalem imponendã in hoc sæculo; quia dimittitur talis pœna quandoque non correcto, vt in iurib. allegatis in gl. Casus in hoc c. potest figurari per c. vnicum de schismati. co. lib. & c. quod quidam, de pœn. & remiss. quod quidam. Titius perpetrauit aliqđ peccatum: quia forte tenuit aliquam concubinam, & tenet adhuc; tandem confessus fuit sacerdoti tale delictum perpetrasse, non est correctus nec emendatus de crimine: quia non habet propositũ abstinendi se in futuro, quæritur vtrum illa confessio sit fructuosa? Respondet, quod non, quantum ad vitam ęternã: quia peccati venia non datur nisi correcto. Verumtamen quantumcumque appareat sacerdoti, aliquem esse in peccato, si velit confiteri, non debet ei denegari confessio, ut in d. c. quod quidam, de pœn. & rem. Sed audita confessione debet eum inducere ad debitam correctionem, & propositum non redeundi. Si autem non possit eum inducere ad dimittendum peccatum: non debet, nec potest eum absoluere, sed tamen debet sibi iniungere pœnitentiam, quæ non erit sibi fructuosa quo ad vitam æternam: quoniam non est correctus, sed est inimicus Dei, & non potest mereri quo ad uitam æternam, sed proficiet sibi ad multa bona: videlicet ad minus supplicium patiendum. Item ad bona temporalia. Item vt Deus inducat eum ad ueram pœnitentiam. Item quia dęmon. habebit minorem potestatem in eo, quam si esset uacuus omni bono. Item ut ipse reddatur assuefactus in bono. Arguitur cõtra text. de c. denique. 4. dis. ubi dicitur, quod plures faciebant magnos excessus circa usus carnium in dieb. dominicis quadragesimę, & eis uidebatur, quod nisi facerent istos excessus, non possent peragere tempus quadragesimę, unde plures fuerũt moniti per superiorem, ut desisterent ab istis escis: Dicit ibi textus quod c. uenia relinquantur, & sic date uenia non correctis. Gl. respondẽt, quod ibi accipitur uenia pro impunitate, quæ est imponẽda in hoc seculo, & talis dimittitur non correcto propter scandalum euitandum, sed uenia culpę nõ dimittitur nisi correctio.

[Prima glos. facit quatuor. Primo exemplificat regulam. Secundo illam declarat distinguendo duplicem offensam. Tertio successiue signat, & soluit duo contraria. Quarto iustificat contrarium regulæ.

b ¶ Peccati venia.] colligitur hæc regula ex c. 24. q. 2. legatur. sup. eo. lib. de schisma. & vnico C. de hæret. Monacha os. per quæ pones casum. Ad huius autem regulę euidentiam scire debes, quod peccator nõ solũ delinquit in Deũ, sed etiam in ecclesiã: per contritionem autem, quæ contritio uirtus uocatur deletur peccatum quo ad Deum, & per pœnitentiam susceptam a sacerdote ostenditur [1] deletum quo ad ecclesiam. De hoc de pœni. distin. 1. per totum licet tamen per contritionem deletum sit quo ad Deum: tamen adhuc de crimine accusari potest 33. questio. 2. admonere, ubi de hoc, & de accu. de his, ad hoc, ff. de ędil. edict. l. quid sit fugitiuus. Si ergo semel conteritur, & pœnitet, ulterius non cogetur pœnitere: si in iudicio accusatus absoluitur, ulterius non poterit accusari, nisi in casibus not. 2. questio 5. habet hoc proprium, & in prędicto cap. de his. Remissiones ergo quę fiunt ab Ecclesia conferentibus ad hospitale, pontes, uel alia pia loca, nõ prosunt nisi correctis, de quibus dic, ut plene not. de pœniten. & rem. quod autem. Signatur contrarium ad hanc regulam. 4. dis. denique, ibi enim datur uenia non correcto: sed ibi exponit uenia, idest, impunitas: loquitur ergo hæc regula de uenia culpæ, non pœnę, quod patet, dum dixit peccati uenia; propter scandalum enim uitandum interdum relinquuntur peccata impunita 50. distinct. ut constitueretur. 23. q. 4. quidam, cum similibus pro quolibet igitur mortali debetur duplex pœna, æterna videlicet, & temporalis, de pœnit. distin. 1. si peccatum Dauid. Venia temporalis, interdum in hac vita datur non correcto ex causa; & sic loquitur contrarium: interdum sine causa. 27. quęs. 1. si qua. ęterna autem non, & hoc dicit hęc regula. Item contra, de pœniten. & remis. quod quidam, & c. officij. ubi datur pœnitentia non correcto. Sed dic, quod licet ibi imponatur pęnitentia, non tamen datur remissio, & ideo pœnitentia illa inutilis dicitur quo ad uitam ęternã, de pœniten. distin. 3. ad finem, & distinct. 5. falsas. Merito ergo datur peccati uenia correcto: quia correctionem necessario habet dolor peccati pręcedere. Nam, ut dicit Augus. [2] in canone Quomodo gaudebis te forte correctum, nisi te primo doleas fuisse peruersum? 33. q. 7. cap. vlti. Correctus autem ulterius peccator dicendus non est. 50. distin. ferrum. 32. qõ. 1. apud misericordiam.

ADDITIO. Ad propositum materię de peccato tacto in princip. huius gloss. dicit Ioann. Monach. quod omne peccatum committitur in Deum, ut in Psalmo. Tibi soli peccaui: propter, quod necessaria est ipsius remissio, est etiam necessaria peccantis dispositio: cum actus actiuorum secundum Philosophum sint in patiente prędispositio. Deus ergo in venia peccati principaliter est agens. Instrumentale in hoc est homo pœnitẽs: quia gratia diuina pręueniente fit adiutor Dei secundum Apostolum. 1. ad Corinth. 3. inducit illud Augus. Qui fecit te sine te, &c. & sic soli contrito datur uenia. Ioan. And.

NEmo potest.] Casus uariatur multis modis secundum, quod multiplex est impossibilitas: de quib. impossibilibus, unde in gl. ponamus exemplum in impossibilitate iuris secundum leg. inter stipulantem. § sacrã. ff. de verb. obli. Aliquis, puta Titius mihi stipulanti promisit dare rem sacram puta ecclesiam, uel calicẽ, certũ est, quod istud est impossibile: quia dare est accipientis facere, & res sacra est in bonis Dei: utrum ualeat talis stipulatio? Rñdetur, quod non: quia est impossibilis de iure, & nemo potest ad impossibile obligari. Vel aliquis

1 Caute intellige hoc dictũ glossæ, nec inde inferas nõ esse necessariũ confiteri, nã quantumuis quis sit contritus hẽat copiã sacerdotis, tenerẽ debito ipse ei confiteri: & virtute: sa: fi. iã attrito, quod cõtrito dãt dimitti peccata, vi. de Conci. Trid. sess. 14. de sacro pniã, c. 4. & 5. & canone 9. & B. Tho. lib. 4. sent. dist. 17. q. 3. arti. 1. q. 1. & seq.

2 Id hẽt B. Aug. epistolo. 50. ad Bonifac.

quis promisit mihi liberum hominem: an valeat talis promissio? certe non. Vel ponamus exemplum in impossibilitate facti: aliquis promisit transferre Ecclesiam Pictauien. ad ciuitatem Parisien. vel ad alium locum: talis promissio non valet: quia continet impossibilitatem facti. Vel aliquis promisit tangere cælum digito: talis non est obligatus, quia istud est impossibile etiam si apponatur pœna, nō est obligatus nec ad impossibilitatem, nec ad pœnam.

tesi[a] ad impossibile obligari.[b]

¶ Idem.

[Prima glossa primo ponit vnde sumpta: & triplicē impossibilitatem, & cuiusque exempla: Secundo ponit triplicem rationem regulæ: Tertio in quibus locum habeat: Quarto supplet de turpi.]

a ¶ Non potest.) hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. titu. l. impossibilium. Scire debes, quod impossibilitas proprie triplex est: iuris, & facti, & naturæ. 1 De prima pone casum, quod dicit abbas in de pact. cap. vlt. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. stipulatio enim rei sacræ, vel liberi hominis, non tenet, vt ibi. De secunda ibidem, & ff. de verborum oblig. l. generaliter. & l. seq. non enim tenet promissio, si ad promitto, quod impossibile est de facto, vt montes Alpium vltra mare deferre. ff. de statulib. l. cum hæres. §. 1. item si dare promisit, quod natura dari est impossibile, vt Solem, Lunam, & Stellas: vel facere, quod natura est impossibile fieri, vt cœlum ascendere, vel digito tangere. ff. de verborum oblig. l. si stipuler. 1. & 2. respon. 2 Huius autem regulæ ratio satis patere quia omnis obligatio, aut in dando, aut in faciendo consistit. ff. de verbo. oblig. l. 2. in prin. sed quod non est, nec esse potest, dari, vel fieri non potest, ergo ibi constitui nequit obligatio. Item obligatio actionem parit, ff. de procu. l. licet §. ea. sed quod non est, nec esse potest, obligationem parere non potest, & sic nec actionem. Item actio est ius persequendi in iudicio quod nobis debetur. insti. de act. 2. responso. Debere autem est de alio habere, sed quod non est, nec esse potest, de alio haberi non potest: ergo ibi non est actio: & sic nec obligatio. Idem Ioan. Mon. Not. tamen, quod hæc regula locum habet in matrimonio, & vltimis voluntatibus 3 & singulis contractibus, in sententijs, & præceptis. ff. quæ sen. sine appe. re. l. vlt. 1. & 3. responso. in confessionib. ff. de inter act. l. confessionibus, & ad leg. Aquil. l. inde Neratius §. vlt. no. sup. de confes. c. vlt. Item in legibus, 4 & constitutionibus, quæ debent esse possibiles. 4 dist. erit. Est tamen in hoc differentia, quod impossibilis conditio apposita in contractu, vitiat contractum, vt in prædlegatis legibus. ff. de actio. & obli. l. non solum. & instit. de inuti. stipu. §. impossibilis. In testamentis tamen, & matrimonio ob ipsorum fauorem habetur pro non adiecta. 5 de condi. app. c. vlt. vbi de hoc, & C. de insti. & substit. l. reprehendenda. Et quod dicit hæc regula de impossibili, intelligas etiam hoc de turpi, & de hoc dicam in [illegible] eo. non est obligatorium, & c. in malis.

ADDITIO. Ad propositum huius regulæ, Nemo potest, c. antiqui dabant versus:

Vltra posse meum non lex me iusta coegit.

Nec putas esse reum, qui totum posse peregit.

[Glo. secunda primo tractat de iuramento, naturali obligatione, & pœnæ promissione. Secunda pars respondet per quæstionem, quam negat, ne soluit præter certum casum. Solutioni opponit: & dupliciter respondet subdens opinionem.]

b ¶ Obligari.) etiam iuramento: quia temerarium est 22. q. 4. per totum. & sup. de iureiur. sicut. sup. de appel. quæ vltioni. nec obligatur etiam naturaliter. vnde dicit lex si ex eo impossibilium nulla est obligatio. nam si lex igitur negatiuam omnem obligationem denegat, nec promittitur stipulatio pœnæ promissæ. ff. de verb. ob. si homo mortuus: 6 Nota ergo, quod si Bononiæ constitutus promittam centum hodie Romæ me tibi daturum, quia impossibile est promissum, non nascitur obligatio, vt hic: & est expressum insti. de ver. obli. § loca. præterquam in casu. ff. de verb. obli. l. vlt. § si inter eos. quod stipulator, & promissor Bonon. constituti notificauerunt dispensatoribus suis Romæ constitutis, stipulationem eo die fore futuram: mandans promissor suo dispensatori, vt solueret, & stipulator suo, vt reciperet ea die, arg. contra sup. de dolo, & contu cum dilecti. ff. de debi. Celsus, ff. mand. l. mandato. 2. §. Paulus respondit. Dic solu ibi est vnum mandatum duo possibilia continens, 7 & ideo ad vtrunque obligatur, & si deficiat primum, tenetur ad secundum. hic autem vna est obligatio tantum, & tota impossibilis, nec ad minus primum impossibile, ex quo sequitur secundum. Præterea contractus sunt voluntarij C. de act. & oblig. l. sicut. iudicium autem redditur in inuitum. ff. de ver. oblig. inter stipulantem. § 1. & ob hoc etiam notauerunt Goff. & Host. in dicta decre. cum dilecti, quod si iudex citet aliquem eo die, quo impossibile est eum comparere, 8 quod non est omnino inutile mandatum, imo licet non teneatur comparere in die propter impossibilitatem, tamen tenetur comparere post diem, & potest esse ratio huius; quia principale est ibi, quod veniat, accessorium, quod veniat tali die, & principale non vitiatur propter accessorium; sed potius econtra, vt dicam inf. eod. accessorium. Io. And.

ADDITIO. Pet. de Bellaper. cōtra. sup. quo vide Cy. C. de fer. dies festos in q. non si. & quod dixi in prædic. de cte. cum dilecti, & de app. cum parati, in fi. Io. And.

1 Io. Mo. addit impossibile mor.s. de iureiura. Quintam alius. ff. de condi. inst. titius cōis. impossibile includit naturam, & mores, & facit, quod dixi in c. fi. de pac. in fi. Io. An.

2 Postquā promittit scribere librū, manu tua amputat. Pet. de Anch. remittit ad Bal. l. primus § il lud. ff. de verb. obl. Item postea futurum clses exoculatus sed es cæcus, quid fiet; vide Ioā. And. Philip.

3 Verum si adijciatur impossibilis modus secus si cōditio. Dynus. Petr. de Anch.

4 Idē Dy. hoc tractās i mo dū qonis. & puto, quod canonē, q sequit intendebat allegāre, nō dicit, vt i princ. decr. I. A.

5 Distinguit Dyn. quem vide I. A.

REGVLA VII.

PRiuilegiū[c] personale sequitur personam, & extinguitur cum persona.

PRiuilegium personale.) Casus in hoc capitulo figuratur per c. 4. sup. de aucto. & vsu palli. Rom. Pontifex alicui Archiepiscopo concessit pallium, quod est insigne ornamentum assumptum de corpore, hoc est, de altari B. Petri, quia consueuit Papa ibi celebrare, & quandiu celebrat, illud pallium est supra altare, postea Romanus Pontifex assumit illud, & tradit Archiepiscopo, si est præsens, vel nuntijs, si est absens. Ponamus, quod Papa dedit vni Archiepiscopo pallium, vtrum suus successor possit eo vti, vel vtrum requiritur, quod successor obtineat aliud pallium? Respondet Romanus Pontifex, quod cum istud priuilegium sequatur personam, & extinguatur cum persona, quia etiam Archiepiscopus sepelitur cum isto pallio, ideo requiritur, quod suus successor obtineat aliud pallium.

¶ Vel potest poni exemplum in viro, qui habet priuilegium, vt non conueniatur a muliere pro dote, nisi in quantum facere potest, vt puta contraxi matrimonium cum Berta per verba de præsenti, & recipi dotē ab ipsa Berta, vt possem sustinere onera matrimonij, postea solutum fuit matrimonium, soluto matrimonio, mulier vult repetere suam dotem, quam mihi dedit. Certum est, quod non sum excutiendus insolidū, quia habeo illud priuilegium, vt non conueniar nisi in quantum facere possum, & hoc ne compellar egere. Sed quid: vtrū mei hæredes habeant illud priuilegium, videlicet vt non conueniantur insolidum, sed deducta rōne, ne egeant, quia adiuerunt hæreditatem sine beneficio inuentarij? Respondetur, quod hæredes mei non habebunt illud priuilegium, quia priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

[Prima gl. primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla: Secūdo dicit regulam nō procedere in iure cōi, sed bene conuenire rescripto, pacto, & compromissio personaliter. Tertio distinguit duplex personale priuilegiū dicens, quid de tali: Quarto dicit priuilegium prius quā que extingui, & remitti. Quinto successiue signat duo contraria, & vtrumque dupliciter soluit.]

c ¶ Priuilegium personale, &c.) Hæc regula sumpta est ex

[margin notes, right column]

6 Idē Pet. tenet ibi glo. & hic Dyn. I. A.

7 Idē Pet. de Anch. in princi. allegās d. c. dilecti.

8 Idē vt si dies est feriata. Ioā. And.

9 Bene facit sup. c. ult. de pri uileg. c. 1. §. vlt. ubi, vbicunque tibi fuerit, vt ibi legi per Ioā. A.

ex l ff eo l. priuilegia quædam,& l.in omnibus causis. Pone casum 7 q 1.petisti.de auctori.& vsu pal ca.2. C. de legi leges.in fi ad idem ff de consti prin l. 1 in fi.ff. de censi.l.ætatem in fi. & ff solu matr.maritus 1. & l. seq.vbi hæres mariti extraneus ꝯdemnatur insolidum, non habita ratione ne egeat: 1 cū maritus ꝯdemnaret in quantum facere potest habita ratione ne egeat. 1 Item in personali priuilegio, quod datur patri, patrono,& militi, 3 vt ꝯdemnentur inquantum facere possunt quod cum persona extinguitur.ff de re iu di.l.sunt qui in id,& l.patronus & l.item miles. Et nota,ꝙ dicit priuilegio: quia ius cōe ad vnam personam directum ad omnes extenditur 61 dimittamur.de re iu di.in causis ff de iuris,& facti ignoran l. regula 7. vlt. Et idem in rescriptis directis ad personas: quia cum ꝑsonis extinguunt 7.de offi.deleg.qm sic & pacta personalia personas non transgrediunt sup de translatio de cętero.& c.veniens.ff.de pact iurisgentium § pactorū. & compromissum non extenditur ad hæredes, nisi de ipsis caueatur,supra de arbi cap vlt Et intelligitur hęc regula de priuilegio personali,idest,personæ concesso. Idem si esset personale ex parte ꝓcedentis, vt sup. eod. lib.de rescrip.si gratiose Priuilegiorum ergo aliud personale aliud reale,vt sup de præsum p mandata, si autē simpliciter ꝓcedātur an dicantur personalia, an realia? Dic,vt notatur 25.q 2.in summa 6.q.1.possessiones.& sup.de instru.cum venisset,& quod dī hic,quod priuilegium personale extinguitur cum persona: intelligas idem in reali,vt.l.extincta re extinguatur priuilegium 16.q.7.& hoc diximus.de verborum signifi.Abbate.in fi ff.quando dies lega cred l si vsusfructus.quod dic verum,quādo ipsæ res,vel loca.puta Ecclesia,ciuitas,vel loca alia sacra, vel profana destruuntur superioris auctoritate,fm Ioā.& Lau qui hoc not. in prædicto c. & hoc diximus ad hoc de elec.dist.1 placuit de noui ope. nunt c.p.2 & in prædic.l.si vsusfructus.non ergo vlterius vocandus erit aliquis clericus illius Ecclesiæ, vel municeps illius loci. Si autem destruatur ab hostibus, retinet omnia sua priuilegia:& remanent ibi clerici 7. q.1 pastoralis.19.q.3. qui semel item si auctoritate superioris transferatur ad alium locum. vel alij vniatur. 16.q.1.& temporis.& cap seq de relig.dom.quia monasterium ff de contrah.emp l.ædē.secundum .quia ad hoc bene not.sup.de nou.oper nuntia.c.2. Et licet hic dicatur priuilegium tunc extingui cum extinguitur persona: interdum etiam ante extinguitur, cum abutitur priuilegio:quia tunc meret 1 extingui.11.q 3. priuilegium.& in casib.ibi not.& 22.dist.c.reuocantes. & de ꝯstitu.cum accessissent & de priuileg. accedentibus,& de deci suggestum. Ad hoc autem.quod dī hic, quod priuilegiū sequitur personam, ꝯdicit, sup. de vsu pal.ex tuarum.Solū priuilegium indeterminate ꝯcessum personam sequitur pracise, vt hic priuilegium autem vsu pallij ꝯceditur cum determinatione loci, & temporis; & ideo extra locum personam non sequit. 4 tenor enim priuilegiorum attendendus est,& seruādus sup.de priuileg.porro,& cap recepimus.Vel dic,vt int dicam contra priu leg.antiqua 21 dist. denique ff. de offi proconsul.l.vlt.vbi præsente maiore minor non vtitur priuilegio. Solū speciale est ob superioris reuerentiam:& dic,vt sup. Vel dic,quod sequitur personam semper habitu,licet non actu. sic est,vbi ad tempus suspenditur iurisdictio 8.dist. si quis, vel ob reuerentiā superioris sup de offi.lega volentes, vel ob causam.C. de cura.fur.l. penul. §.1. de hoc dicam, inf.eod. quod alicui.

ADDITIO. Intelligitur hæc regula de priuilegio personali,idest, personæ concesso,ita quod persona sit proxima causa priuileg j, vt in dictis exemplis, & sit solut, quod opponitur de in integrum restitutione minoris, quæ transit ad hæredes ff.de in integrum restitutione, non solum.ff de minori.l.interdum Et de Velleiano, quod etiam transit ad hęredes. C.ad Velle. hæredes.in his enim persona non est proxima, & immediata causa priuilegij: sed læsio,&c. Io. And.

1 De hoc sup.de donat inter vir.& vxorem ca. 1. Io. And.

2 Vide Alexā in l. maritum. ff sol ma. in las § si de do.ī fff de act. a ide Cāpegiū in tractatu d dote in 3. par. 2 qō. 235.vsque ad finem.

3 Etiā cœlestis militia gio.in l in res.ff de re iud. vide tamē Mathesila nu sing.

4 Facit c. qm sup.d priuileg. Phi.alleg. Bal.l.non spāti.C. d test tené. tē ꝯ gloss. tex est, & gl.in c.illa.13. dist. addo tibi Roc Cur. c.si.de cōsue ponétē an Castelani ex tra iurisdictionem d œcclesiæ velcantur casibus dic Sabba.

le personam sequitur,3 & extinguitur cum persona.

¶ Idem.

REGVLA VIII.

Semel [a] malus, semper præsumitur esse malus.

Semel malus. 5] CASVS. In hoc capitulo formatur multis modis:Vno modo per capitulum, paruuli 22.qō 5.hoc modo: Quidam Titius fuit in aliqua causa productus in testem qui productus iurauit deponere meram, & puram veritatem sine falsitate: postea deposuit falsum, & sic deierauit: quo facto in aliqua alia causa fuit in testem productus: fuit contra ipsum propositum pro parte aduersa, quod non erat admittendus ad ferendum testimonium in illa causa: quia in quadam alia causa deierauerat: & præsumptio erat, ꝙ adhuc deieraret in ista causa:an sit admittēdus? Rñdetur,ꝙ non:quia ex quo est conuictus de periurio,nō est admittendus ad testimonium ferendum: nec recipitur eius iuramentum, quod tendit ad suum commodum.secus ad iuramentum oneris. Alio modo potest figurari casus per capitul.scribam.de præsumpt in antiq.quod capitulum habet duos intellectus.vt ibi dicitur,& per cap.nouit.de iudicijs in antiq. vbi dicitur, si quis videat fratrem suum in peccato: debet ire ad eū, & illum monere sm doctrinam Euangelicam vnde lo.o exterior non delet maculam, sed interior,& appellamur omnes fratres,ideo ponamus, ꝙ video fratrem meum peccantem,monui eum secūdum, ꝙ dicitur in c.nouit.video,quod mea monitio non proficit,sed efficitur deterior: vtrum tenear eum amplius monere? Rñdetur ꝙ non: quia ex prima monitione neglecta, apparet,ꝙ secundam negliget monitionem, vt dicitur in d.c.scribam,secundum vnum intellectum:ideo non teneor eum amplius monere: quia ex quo semel malus, & contumax, præsumptio est, ꝙ adhuc erit malus: quia semel malus semper præsumitur malus in eodem genere delicti, & hoc verum, quando quis fuit malus in fine actus,quia qui fuit malus in aliquo actu, & tādem se maxime correxit, & fuit bonus in fine illius actus præsumitur bonus Nam qui exercuit actum bonū præsumitur bonus,nisi faciat actum contrarium,sed si fecerit actum contrarium, præsumitur malus, donec de emendatione appareat.

[Prima glossa ponit exempla.Secūdo, quomodo hęc præsumptio potest dici hominis, facti,& iuris, sed non de iure, interserens circa præsumptionem duas remissiones, & conuertens regulam, subdit vnde procedat hæc præsumptio. Tertio dat simile de paupere,& remittit. Quarto dicit hanc præsumptionem quandoque ad alios transire Io.And.

a]semel malus. 6] pone casum in semel periuro 22.qō.5.paruuli.In semel contumace sup.de præsump. scribā.In semel calumniante. ff.de accu.l.2.ad hoc 25. dist.c.vlt sup de ele. super eo ff de decur l.eos. Hic ergo præsumitur eum,qui semel malus fuit, semper malum esse,& potest hæc dici præsumptio hominis, quia contra hominem sic præsumitur Potest etiam dici præsumptio facti,quia ex semel facto sic præsumitur. Potest etiam dici præsumptio iuris, quia ius sic præsumit ex facto, vt hic vides, & iuribus supra signatis, de quibus diuersis præsumptionibus prosequere, vt not. per lo.50.dist ferrum 53.dist.in fraternitatem.per Bernard. de ipon. is qui. per Accur. ff. quod met.cau. l non est verisimile. Hic ergo vides, quod præsumitur ex præterito circa præsens, & futurum, interdum præsumitur ex præsenti circa præsens, interdum circa futurum: quod prosequere, vt not 44. dist.multis.34.quæst.2.cum per Hostien.de præsump. scribam

5 Io. And. Arc. Phil. dicūt hic crimen directe non ꝓbari in isto, sed bene indirecte.

6 Petr. de Anch. dicit regulā velle,ꝙ q semel pec cauit in aliquo actu,repellat postea ab eodē, nō vt puniat, si sit aliqd crime factū est quale ipse prius commisit. Præsumption in alia facti alia iuris.

scribam, & in prædi. c. in cui. Licet autem, vt sup. dixi, hæc posset dici præsumptio iuris, non est iuris, & de iure: admittit. n. probationē in 𝔠trium, & probatio, quod pœnituerit, vlterius malus non dicetur. 50. dist. ferrum. de consc. dist. 4. c. 2. de rescrip. eam te. de test. testimonium, ff de ædi. edic. quod ita. saluo eo quod dicitur de hæredit. ad abolendā § illos quoque, sup. eo lib. cod. tit. super eo. No. ergo qd' si semel fuit bonus, semper præsumitur bonus 61. dist. miramur. & sup. de præsump. mandata, & prima facie quis præsumitur bonus. 11 q. 3. in cun. ctis. de præsun pt. dudum ff de lega. c. cū pater. § rogo. Qui autem semel malus, seu per præsumitur malus, vt hic, & ff de re milit. l. non omnes. §. a barbaris. C. de suscep. & arca. l. si aliquid. lib. 10. Et procedit hæc præsumptio, tum ex præsumentis natura corrupta: tum quia natura humana prona est ad delicta. 32 q. 1. omnis ætas. in Auth. de mona § si vero his cel-la... Item in simili quilibet præsumitur pauper: quia nudus natus fuit 47 distin. sicut hi. C. de proba. l. ex persona. ff de magistra conue. l. 1 § si magistratus, vbi tamen probatur semel esse soluendo: adhuc idem præsumitur, 2 & sic intelligitur lex ff de priuileg. cred. l. si credirores, in fi. Quæritur autem quare quis præsumitur virtutibus plenus, & non diuitijs? Vide per Ber. & Hostien. de seru. cap. vnico. Et not. quod hæc præsumptio interdum transit ad filios: quia qui patrem incontinentem habuit, incontinens præsumitur, & ob hoc illegitimus non promouetur. 56. distin. per totum, & metuitur crimen parentis in filio 6. quæst. 1. si quis cum. ad hoc sup. eo. lib. de hære statutum, de schisma c. 1. ad hoc ff. de ædil. edict. quod si nolit, alias, si seruus, § qui mancipia.

† Vide Rui. cōsi. 27. li. 3 & consi. 129. eo. lib.

1 Vide sing. Hyp. 74 glo. in c. proposuit de de. excōi.

2 Aut. remittit ad gl. l. si fide iussor, uolunt allegare in l. si vero. in ver. dubitetur ff de ijs qui in fr. cogan.

ADDITIO. Facit hæc regula, semel malus, & ca. ad quæstionem de notorio, qui fecit unum instrumentum falsum, an ualeant postea per ipsum: quam ponit Guli. in Specu de instrum edi. § si testat. uersi. quid si tabellio. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA IX.

RAtum * † quis habere nō potest, quod ipsius nomine non est gestum.

¶ Idem.

REGVLA X.

RATIHABITIO

RAtum] Casus pōt figurari multis modis: Primo, per c. cum quis de sen. excom. Aliquis Titius verberauit quendā clericum meum inimicum, non tamē nomine meo. postea sciui, quod illum clericum verberauerat. Illud mihi placuit in corde meo, & laudaui, & ratificaui, quod fecerat, vtrum incurram sententiam excōmunicationis? Certe non, quia non possum habere ratum, quod nomine meo non est gestum.

¶ Alio modo pōt poni casus per l. si pupilli §. sed si ego ff de neg. gest. Filius meus existens in mea potestate habebat peculium, quidam Titius gessit negotia in illo peculio, nō nomine meo; sed nomine filij mei, & exposuit in administratione aliquid de suo: postea ratificaui istam gestionem, utrum gestor debeat agere contra me peculiotenus, uel insolidum: quia non est dubium, quod si gessisset illa negotia nomine meo, essem ei obligatus insolidum ad illa, quæ exposuit de suo? Respondetur, quod hic non teneor nisi peculiotenus: quia ex quo non gessit nomine meo, non possum habere ratum.

¶ Pro declaratione istius regulæ opponitur cōtra tex. de capitulo Lugduneñ 9. q. 2 & c. quod sicut. de elect. in anti. Dī in d. c. Lugduneñ. quod quidam episcopus promouerat ad ordines clericos alterius diœcesis proprio Episcopo nō consentiente: postea proprius episcopus sciēs ratificauit illam ordinationem, dicitur quod ibi isti ordinati remanebūt in ordine sumpto, & tamē non fuerant ordinati nomine proprij epī. Dicitur in c. sicut. sup. de electio. quod si canonici alicuius ecclesiæ procedant ad electionem aliquo canonico spreto, si canonicus ratificet illam electionem per alios canonicos factam, illa electio assumit vires; ergo male dicitur, quod quis non pōt habere ratum illud, quod nomine suo non est gestum. Respondet gl. c. Lugduneñ. quod ille episcopus alienus ordinauit clericos nomine proprij episcopi, & sub spe ratificationis, eo quia erat amicitia inter ipsos episcopos. Vel melius dicendū est, quod illa ratificatio non ualidat collationem ordinationis, quæ de se valeat; quia eps alienus potest ordinare clericos alienos, & recipiunt ordinē, sed nō ordinis executionem, sed ubi proprius eps ratificauit, & dispensauit cum eis Et ad c. sicut. dicendum, quod loquitur de consensu confirmante.

1 Item a glo ponit exempla Secundo allegat. 5. iura in contrarium, & ponit tres solutiones: quarum primam reprobat, & demum soluit. Tertio 1 gnat contrarium de una l. & soluit. In hac remittit.]

a ¶ Ratum.] pone casum. 9 q. 2 c. 1 sup. eo lib. de sent. excom. cum quis. 2. respon § de neg. ges. si pupilli. § sed si ego ubi si liber hom o gessit negotium filij, vel serui peculiare tantum, contemplatione ipsius, ratihabitio sequens patris, vel domini nihil operatur, quia per ratihabitionem non tenetur vltra id, ad quod prius tenebatur, i. ad quantitatem peculij.

3 Contradicit ad hāc literā 9. q. 2. Lugduneñ. 16. q. 1. cap. vlt. sup. de elect. quod sicut, de ijs qui fi. a prela. cū nos de iu. patro. cura. in his iuribus habet quis ratum, quod suo nomine non est gestum. Solu. dixerunt quidam, quod secundum canones poteram ratum habere, quod meo nomine non est gestum, per iura prædicta. ut no. de restitu. spol. cum ad sedem. in glo. penult sed hęc solutio extirpatur per hanc regulam. Alij dixerunt hoc fallere in spiritualibus, in quibus ratum habeo, quod meo nomine non est gestum, per iura prædicta, & hæc not in prædi decre. quod sicut. in glo. sic patet. Vel quod in capitulo Lugduneñ. fuit ordinatio facta nomine proprij episcopi: & spes in eo posita, quod ratum haberet, vt ibi not Vetus dic, quod ordinatio facta a non proprio episcopo bene tenet quo ad ordinem, licet non quo ad executionem. supra de tempor. ordin. quod translationem sup. eo. lib. eod. titu. ca. 1 & 2. ubi igitur episcopus proprius non ratificauit collationem ordinis quo ad ordinem, quia non erat necesse; sed executionem illi dispensatiue contulit. quam nō habebat Alia etiam iura non proprie loquuntur de ratihabitione, sed de quodam nouo consensu; quæ sunt ualde diuersa, & super hoc vide, quod dicam inf. eo. non firmatur. Item 𝔠 C ad Macedo. l. vlt. ubi ratum habet pater contractum filij suo nomine non gestum. Sol. dupliciter potest esse gestum meo nomine: vocaliter, ut sup. eo. lib. de sen. excō cum quis, & realiter, ad mei præiudicium, vt quando filius meus mutuum contrahit sine meo assensu, fit in mei præiudicium. ff. ad Mace. l. 1. & hoc possum ratum habere: quia quod ibi ius reprobat per dissensum, approbat per consensum. An autem vnus iudex possit ratum habere sententiam latam per alium? Dic ut no. 9 q. 2 c. 1. de his quæ fi. a præla cum nos, de offi. deleg prudentiam in gl. 2. in fi. per Bart. Brix. in quæstione ueneteali, quæ incipit, episcopus Mutineñ. De materia huius regulæ adde, quod int dicam, c. proxi.

3 De hoc satis etiā per Dyn. 𝔭 te videas: q ēt ponit exen plū. l. si seruus ff de 𝔭ci vb. si filius meus suo noie rogauit rem precario ratū habēdo: nō plus teneor 𝔮pri', f. de peculio. Io. A.

ADDITIO. De quatuor modis quibus negotiorum gestoribus actio competit, no ff de neg. gest. si pupilli §. quid ergo vide libel. in Spec de iud. § 1. verb. ex prædictis, & vide quod dixi super gl. in regula, Ratihabitionem. Ioan. And.

RAtihabitionem.] Casus in hoc c. sic figuratur per c. vlt. sup. de iureiu. & l. licet. ff. de iudicijs, & habet locum in iudicijs. Ponamus sic casum per dicta l. licet

licet. Quidam Titius asserens se esse meum procuratorem cum non esset, quandam actionem deduxit in iudicio nomine meo cōtra meum debitorem. non fuit ei oppositum, ꝙ non esset procurator meus: certum est ꝙ processus factus cum falso procuratore non tenet. Sed quid ? ponamus, ꝙ postea ratificaui, approbaui, & laudaui gesta per ipsum, vtrū valeat processus ac si ab initio mandasse ei, vt nomine meo prosequeretur contra meum debitorem? Respondet ꝙ sic: nam ratihabitio retrotrahit, & mandato comparatur.

nem † a retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.

† Vide Bar. in l. si pupilli. §. itē quæri. ff. de neg. ge. Salic. in l. nō ideo minus. C. de acc. vbi docet qualiter hæc regula procedat in delictis, adde Romanū singul. 511. Mathesilanū singu. 180.

¶ Alio modo pōt figurari casus per c. fi. sup. de iureiu. eo. lib. Ego habebam ꝯ te aliquam causam lite contestata inter nos, & iurato de calumnia, seu veritate dicenda, si causa erat spiritualis, feci meas informatas, & extracta a meo libello: in quibus positionibus asserui duas positiones contrarias, nunquid sum periurus? Rñdet ꝙ sic. Sed ponamus, ꝙ ego non feci illas positiones de directo contrarias: sed procurator meus illas fecit, & postea ratificaui, & laudaui, & homologaui, an sim periurus? Certe sic per rationem huius regulæ: quia ratihabitio retrotrahitur, &c.

¶ Alio modo pōt poni casus per capitulum, cū quis sup. de sen. excom. eodem libro; Cum quidam clericus intulisset mihi iniuriam, quidam Titius meus familiaris volens mihi complacere, absque mādato meo talem clericum verberauit, & in eum manus violentas iniecit nomine meo: postea cum sciuissem istud factū, mihi placuit, & ratificaui, & homologaui. Quæritur nūquid sum excommunicatus, ac si mandassem illum clericum uerberari? Respondet ꝙ sic: quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

¶ Alio modo pōt casus figurari per l. finalem. C. ad Mace. Filiusfam. existens in potestate sui patris recepit pecunias mutuo in casibus non permissis: & sic ꝯ Senatuscon. Macedon. Certum est, ꝙ pater suus non poterat conueniri a creditoribus pro illis pecunijs. Sed quid? Pater postea ratificauit, & approbauit contractum filij sui: nunquid poterit conueniri pater, ac si mandasset filio suo, vt contraheret? Certe sic, & hoc per rōné istius regulæ, quia ratihabitionem, &c.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exēpla. Secundo dicit in ea duo debere concurrere, & ad finem signat ꝯtrarium: Tertio successiue exprimit quatuor casus exceptos, & ipsorum rationem reddit: Quarto ponit simile. Quinto soluit vnum dubium. Io. And.

a ¶ Ratihabitionē.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. hoc iure. §. deiecit, & l. semper qui §. 1. pone casum in iudicijs. 2. q. 6. non solent. sup. eo. lib. de iureiu. c. vlt. ff. de iudi. licet. In maleficijs. sup. eo. lib. de sen. excom. cum quis 1. responso. Et intellige de maleficijs ꝗ per alios fieri possunt: secus in ijs, quæ personæ cohærent, vt in adulterio & similibus, vt no. in §. deiecit, & hic per Dyn. in contractibus. C. ad Macedonianum l. vlt. Et habet locum hæc regula in casu, sup. capit. proxi. scilicet quando meo nomine gestum: quia tunc ratum habere possum: & ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparabitur: vnum nota, quod si infra certum tempus teneor aliquid facere, & alius id fecit nomine meo infra tempus, quo id facere debebat; debeo illud ratum habere; alias ratihabitio non prodesset. 2. qō. 6. non solent. ibi, quod mox reus ratum haberet. ff. rem ratam habe. l. pen. imputatur enim tunc culpa tacitæ renunciationis 1. Argu. contra sup. e. lib. de preb. si tibi j. Hæc autem regula fallit in casu. ff. de ijs qui not. infa. l. quod ergo. in prin. nō enim notatur infamia pater, qui non iussit filium contrahere cum muliere, quæ erat infra tempus luctus, licet postea consenserit, vel ratum habuerit: Ratio, quia ibi spectatur initium, ut ibi. Vel est ratio: quia licet ratihabitio æquiparatur mandato, vt hic, non tamen iussui, ut ibi. iussus enim necessitatem imponit, mandatum non, vt no. ex. l. ff. quod iussu. l. 1. §. sed ego quære & ff. quod cū eo l. 5. & l. si mandator. Nec comparatur mandato quo ad speciem actionis, quia datur actio negotiorum gestorum. 2. ff. de neg. gest. l. ait prætor. & l. si pupilli. §. idem ait. vbi mandando datur actio mandati. ff. de procu. l. licet ff. ea. obligatio. cōparatur autem quo ad effectum: & ideo non dixit, quod ratihabitio sit mandatum, sed quod mandato comparatur. Item fallit in casu ff. de off. proconf. & lega. l. obseruare. in fi. proconsul. enim dando leg. tum antequā ingrediatur prouinciam, nil agit: si autem postquam ingressus est, dationem illam ratam habuit, ualet: non tamen retrotrahitur ad totum tempus, sed ad id tantum quando ingressus est prouinciam, ut ibi. Ratio, quia ratihabitio operari non potest, nisi quod posset mandatum expressum. Item fallit ff. de acquiren. hæredita. si quis mihi bona. §. iussum, ubi ratihabitio tutoris in adeunda hæreditate mandato non comparatur, & esset idem inuenire in omnibus, in quibus consideratur initium: & sic non est contra. 16. quæstio. 3. § potest. ff. eodem, quod initio, & infra eod. non firmatur, & ibidem, & de hoc per Ber. supra de pact. ca. 1. & per Gosfredum supra qui ma. accusa. poss. insuper. Item fallit in casu supra de rescript. nonnulli, ubi de hoc, & c. ex parte decani. in fi. vbi non valet rescriptum impetratum sine mandato, licet ille, cuius nomine impetratum est postea ratum habeat, & hoc facit ius acquisitum illi, contra quem facta est impetratio: quod auelli ab ipso inuito 3 non potest, ad hoc supra eod. lib. de elect. ab eo qui contra. Et est simile huic regulæ in eo, quod dicit, quod ratihabitio retrotrahitur: quod dicit lex, quod appellans condemnatus de furto, si non prosequitur appellationem, retro notatur infamia: videtur enim ratam habere sententiam. ff. de ijs qui nota. infam. l. furti. Olim dubitabatur ad idem in excommunicatione post appellationem lata, sed dic, ut supra eodem lib. de senten. excomm. licet. Et scire debes, quod si faciens condemnatus est, & satisfecit sententiæ: non agitur amplius contra ratum habentē ad interesse: sed ad pœnam bene. ff. de vi & vi arma. l. 1. § quotiens. ff. de adm. tut. l. tres tutores. ff. de iuri. omn. iud. l. adeo.

ADDITIO. Idem hic Dynus, qui etiam prolixe prosequitur Io. And.

1 Idē hic Dyn. alle. ff. si ta testa. nul. ex. l. 1. §. ita aūt. & in Authē. de iis qui ingr. ad appel. §. si vero. C de re. cred. si quis vsuras. de condi: insert. l. vlti. & ff. q. satis. cog. l. dic. §. vlti. Io. An.

† Vide Feli. in ca. cū litteris de probat. & Aug. col. 114 & 115. & 133. & 149. lib. 5.

2 Et qui gessit pro absente, nam si ꝓ pente, cogisset, daret actio mandati, vt not. in l. semper qui alle. § prin. gl. & hic per Dyn. Io. And.

3 Idem Io. Mona. & doctor. docēt quod iuris lata pro vel ꝯ delinquētē operet in mandāte ratū habēte Anc. ponit de procuratore errāte in ꝓgiuria cū qua ꝯtheret matrimoniū: cuius factū dñs ratificat, post ratificationem mulier dissēsit.

¶ Idem.

REGVLA XI.

Cum † sunt b partium

C Vm sunt.] Casus in hac regula sic figuratur per capitulum, in nostra de testi. & attesta. in antiqu. Tu actor, & ego reus habebamus litem inter nos coram iudice competente: proposuimus facta contraria: & sumus admissi ad illa probanda: tu actor ad probandum tuam intentionem produxisti quatuor testes; ego aūt reus ad probandum meum factum contrarium produxi alios quatuor testes illi nostri testes sunt pares in dignitate, & in cæteris: & deponunt æque verisimilia, & in effectu sunt omnino æquales, & sic iura nostra videtur esse dubia: quæritur quorum testium dicta debeat iudex insequi, & pro qua parte debet ferre sniam? Respondetur ꝙ snia est ferenda pro me reo ꝯ te actorem, quia cum partium iura sunt obscura, reo fauendū est potius quam actori, & hoc uerum in decisione causæ, nam ab initio potius fauendum est actori quam reo; ideo si actor in suo libello posuerit verba ambigua, potest illa interpretari secundum vnum intellectum. l. si quis. ff. de iud.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus exceptos. Tertio ampliat regulam. Quarto distinguit, opponit, & soluit.]

b ¶ Cum sunt.] hæc regula sumpta est ex lege ff. eod. titu. l. fauorabiliores. pone casum. 3 quæst 9 iudicas. supra de fide instrumento. inter dilectos. ff. de act. & obl. Arrianus. Hæc autem regula vera est, nisi actor foueat fauo-

fauorabiliorem causam: puta matrimonij, libertatis, testamenti, vel dotis: tunc enim fallit regula: quia fauendum est actori. 33 q. 5. si quis acceperit sup. de proba ex litteris. ff de manumiss. l. antepenul. Et habet hæc regula locum non solum in sententia ferenda, vt sup. sed et in iam lata, puta a duobus ordinarijs: vno absoluente, & altero condemnante: tenet enim sna pro reo lata, nisi in supradictis casib. 5. de re iu. c. vlt. ff. de re iud. inter pares.

iura obscura, reo [a] fauendum est potius, quam actori. [b]

¶ Idem.

Et not. quod dicit obscura: si enim certum esset, reum esse obnoxium: puniretur: quia culpa est relaxare vindictam 2 & dist quia sunt. & hoc dico cum est certum iudici. vt iudici secus si vt Deo, sup. de offi. ord. si sacerdos, vel vt homini. 2. qō 7. iudic. & de offi. deleg. pastoralis §. quia vero. si certum est eum non esse obnoxium, absoluitur: idem si dubium, vt hic vides sanctius est enim nocentem absoluere: quam innocentem condemnare. ff. de pœnis, absentem. & sic in re dubia fertur certa sententia Contra. 11. q. 3. graue. & de spon de muliere. ad hoc. C de transact vt responsum. sed hic non est dubium, imo certum: quia ex quo actor non probauit clare, debet reus absolui. 6 q. vlt. actor & vt Ecclesia beneficia vt nostrum C. de proba actor. sic notat Ber. de spon. iuuenis. Et vide, quod de triplici ambiguitate not. 33 dist. c. vlt.

ADDITIO Nota, quod dicit, partium, in plurali: Fortius autem si iura actoris tantum: non sic si iura rei tantum, vt in si. Dicit Io. Mon. quod huius regulæ triplex est ratio. Prima, quia actor impetit, reus defendit alleg. instit. de interdic § commodum. C de dila. si qō. Secunda, quia nullus præsumitur obligatus, vel obnoxius in Auth. coll. 6. quib. mod. natu. effi. sui § natura si quidem. Tertia, quia reus in iudicio pugnat pro libertate: vnde debitor dicitur cliens debitoris. C. de nonal. § & Prouerb. 22. qui mutuum accipit, seruus est fœnerantis Io. And.

a ¶ Reo.] sic dicto a re, quæ petitur, vel super qua impetitur, sup. de verb. sig. forus.

[Glo secunda signat contrarium, soluit & remittit: & iterum regulam exemplificat, & exponit.]

b ¶ Actori.] contra. ff de re iud. si quis intentione. vbi ambiguam orationem actoris in sui vtilitatem interpretamur. Sol. 2 Illud in principio litis in quo fauetur actori: hoc in fine in quo fauetur reo, quod dic, vt not. de restitut spoliato. cum ad sedem in gloss 2. in fi. In summa igitur not quod in obscuris potius fauetur reo quam actori, nisi fauor causæ aliud inducat. vt sup. dixi Hinc est, quod cum semiplene probauit actor: & talis est causa, in qua non est deferendum iuramentum: puta criminalis, vel famosa, vel ardua. C. de proba sciant cuncti. C de dolo, dolum & C quod met cau l. metum absoluitur reus. Si autem talis est causa, in qua sit deferendum, deferri d. bet reo, nisi ex circunstantijs personarum & causæ videatur iudici illud deferendum actori, de iureiuran c. vlt [vide, & adde, quod ibi dixi.] Nec intelligas hanc regulam in obscuris probationibus inductis a reo: quia illas contra eum interpretamur. de probatio. licet, quod dic, vt dicam [?]. eo. contra eum Io. And.

IN iudicijs. Casus figuratur in capitulo, necesse 2. q. 9 Certum est quod accusatus de aliquo crimine coram iudice competenti, tenetur comparere personaliter: ita quod non admittitur eius procurator l. si C de procura. c. ius. de procura. in antiq l penul. §. crimen ff. de public. iud. Sed quid de accusatore: vtrum accusator debeat etiam comparere personaliter? Respondet. quod sic, & hoc per rationem huius regulæ: quia in iudicijs. non debet esse acceptio personarum.

¶ Alio modo potest poni casus per capit. nouit de iud. in antiq. Ponamus, quod coram iudice aliquo ordinario, vel delegato (non refert) conuenitur aliquis constitutus in dignitate, vel officio, vel amicus, vel inimicus: vtrum fauore personæ debeat iudex recedere a debita iustitia, ita quod fauore personæ possit aliter iudicare, quam in persona alterius, in quo non est illa prærogatiua? Rñ det, quod nō: quia in iudicijs non debet esse acceptio personarum: & iudex magnum debet iudicare, vt paruum.

REGVLA. XII.

IN † iudicijs [c] non est acceptatio personarum habenda.

¶ Itē potest poni casus per c. statutum. §. insuper, sup de rescriptis isto met libro, vbi dr̄. si legatus proficiscatur extra: licet recipiat expensas ab ambabus partibus, sed moderatas, non debet plus recipere ab vna parte, quam ab alia. quia in iudicio non debet esse acceptio personarum.

¶ Item figuratur casus in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbitris, vbi est casus, quod si arbiter assignauit partib. locum ad audiendum sententiam: si partes nō possunt honeste accedere ad locum, non tenentur comparere: & si non compareant, non incurrunt pœnam appositam in compromisso. Sed quid si vna partium poterat honeste comparere, altera autem non poterat honeste comparere, ista pars, quę poterat comparere, non comparuit, vtrum sit commissa pœna? Respondetur, quod non, vt seruetur æqualitas, & non fit acceptio personarum. Glo. format plura contraria, sed in hoc remanet, quod quantum ad modum procedendi, & iustitiam ministrandi in iudicijs, non debet esse acceptio personarū, vt in assurgendo, & in assignando locum honorabiliorem. c. solitæ. de maio. & obed in antiq. Nam in aduentu Episcopi, vel Imperatoris debet iudex assurgere, & locum honorabiliorem ei dare, & sic quantum ad honores est habenda acceptio personarum. Item est habēda acceptio personarum in impositione pœnæ, quia quantum ad impositionem pœnæ mitius agitur cum persona constituta in dignitate, quam cum alia persona c. 2. de off deleg sup. eo. lib.

[Prima gloss ponit exempla. Secundo signat in contrarium quatuor canones 4 decret & 2. leges soluit, & dat quinque similia Tertio ponit quatuor modos qui bus dicitur iudicium. Quarto & vltimo notat, & instruit.]

c ¶ In iudicijs]pone casum. 3. q 9 necesse. sup. de iudi. nouit. & sup. eo. lib de rescrip. statutum. §. insuper. & §. seq. ff. de arb. si cum dies §. si arbiter. Aliorum. n. honores alij non debent esse occasio nocendi. C. de ∣∣a & imagi l. vlti. ad hoc. 11. q 3. si quis vero Signantur contraria ad hanc regulam. 40. dist. c 1. 45 dist. cum beatus 97. dist. nobilissimus. 4. q. 1 qui contra pacem. de offic. deleg. sane. 2 no. lib. de offi. deleg c. . & de sen excom. quia periculosum ff de pœnis aut facta. C. de mo. mul. eos in fi. & supra de simo. per tuas & vbi de hoc Sol. in penis defertur dignitati, & personæ § vt ibi, & de hoc de transac. c. vlti Arg contra supra de iureiu. cum quidam. dic. vt ibi. Idem in sedendo, vel assurgendo. 93. distinct. non oportet, & not 3. q 9 c vlti. In iudicijs autem vel sententia non est habenda personarum acceptio, vt hic. in eis enim æqualitas est seruanda, C. de proxi. sac. scr l. in sacris, lib. 12. [Et l vnicuique. lib. 12 vnde priuilegium vnius litigantium transit ad alterum C. de fructu & lit. ex pen. l si Signatur ad hæc contrarium institu de iure natura. §. sed & quod princip. vbi de hoc. & hic per Dynum.] Idem in pœnitentia exhibitione. 26. qō. 7. sacerdos in princip in fide Christi suscipienda. de consecrat. distin & 4 nec quen quam & in alijs sacramentis. de coniug seruo cap. 1 Et in pauperum susceptione, cum sufficere possumus 42 distinct quiescamus & in alijs operibus charitatis 16 qō. 1 si cupis. hoc ergo, quod dicit in iudicijs, soluit contraria Et nota, quod iudicium 4 intendum ponit pro eo. quod præcedit sententiam, vt hic. & 2. qō. 1. sicut siue iudicio

[Margin notes:]

a Al accusato.

a Idē hic Dynus, & est rō, quia reus semper negaret se sic sensisse, quia iustus trahitur. Ioā. And.

† Vide omnino B. Th. 2. 2. q. 63. ar. 1. & 4. adde Hippoly Mar. sing. 168. inci æqualitas semper seruanda.

¶ Fallit, si pena lege vel statuto vniformiter taxatur. Bal. l. nemo. in prin. C. de sum. Trin. Philip.

4 Adde gl. instit. qb. non est permit. face. testa. §. præterea.

dictio & cap in primis Interdum pro condemnatione. de conse. dist timorem. Interdum pro discretione 5 q. 7. § tria. Interdum pro vltima voluntate sup eo. lib. de sepul c. pen Io. Mo. ponit 15. significationes super sub. de iud quas dat per hoc versus,

Actio, Ius, auctor, forus, arbiter, vltima velle.
Quaestio, discre. sen. instan. discussio, posse.
Pernicies, poena, processus iudicialis.

† Praeter Doctores hic, vide Alex. consil. 165. inci. dubitatur an mulier rustica. li. 6. & Mariz. Socin. cons. 51. vol. 4.

Et not quod licet iudex vti non debeat in iudicijs acceptione personarum, vt hic: & in concor. tamen vtile est in arbitrarijs iudicem gratiosum habere. sup. de off deleg. c cōsuluit & facit de accusatio. nulli, & quod ibi not. Caueat tamen iudex ne in facienda gratia incurrat poenam constitutionis, de re iud. cum aeterni. supra eod lib. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA XIII.

Ignorantia [a] † facti, non iuris excusat.

¶ Idem.

a Io. And. Albe. Vad. intelligūt tex. de ignorātia probabili nō supina, & dicit Io. An. & alij, quod rescriptū nō valet, vbi taceī expectatiua, aut reseruatio: per c. in nostra. de rescrip. quis de praebē. lib. 6.

Ignorantia facti. [1] Casus in hac regula primo potest figurari per capitulum, si sacerdotes. 16. q. 3 & in tertium casum, qui ponitur in d. cap. si sacerdotes, hoc modo: Ponamus, quod quidam laicus donauit monasterio Sancti Cypriani aliquam ecclesiam: quae donatio non valuit: quia laicus non potest donare Ecclesiam, sed Episcopus cum consensu capituli: accidit, quod praelatus Ecclesiae monasterij Sancti Cypriani, qui recepit donationem, mortuus est, et cui alij accesserunt, qui credebant illam Ecclesiam monasterio suo donatam ab Episcopo cum consensu sui capituli: nunquid isti poterunt praescribere illam Ecclesiam? Respondetur, quod sic: quia ipsi praetendunt ignorantiam facti, quia putabant Ecclesiam illam donatam esse ab habente potestatē: sed praedecessor praelatus, cui donata fuit illa Ecclesia, non posset praescribere, quia habebat ignorantiam iuris.

¶ Item pōt poni casus per c si quis a simoniacis. 1. q. 1. & etiam per c si beneficia sup. de praeben eo. lib. Cum ego tenerem canonice aliquod beneficium incompatibile; fuit mihi collatum aliud beneficium incompatibile, quod fuerat reseruatum per Papam, quod ignorabam, dimisi primum beneficium, & apprehendi possessionem secundi eo, quod istud secundum beneficium erat magis pingue, quam primum, postea apparuit illud beneficium secundum esse reseruatum dispositioni Papae, & fuit a me euictum, volo nunc redire ad primum, quaeritur an possim? R. ndetur, quod sic, quia ignorabam illud beneficium esse reseruatum Papae, & sic errabam in facto secus si errassem in iure, quia sciebam reseruationem Papae, sed ignorabam, quod illa reseruatio Papae impediret collationem. Iuxta illam regulam sequitur, quod qui habet iustam causam litigādi, licet postea condemnetur in principali, non tn̄ in expensis, vt not. Bar. in l. destitisse. ff. de iud vbi habetur, quod si quis credebat habere bonam causam litigandi, & pendente lite superueniat mala fides, & desistat a l. te seu instantia, non debet condemnari in expensis. Sed vtrū habeat locum in causa appellationis, vt si quis habeat iustam causam litigandi, euitet expensas? Quidam dicunt, quod non, quia esset ignorantia iuris, nam in causa appellationis ex actis principalis causae iudicandum est. Glo. respondet, quod si fuit iudicatum ex eisdem actis procedit illa opinio, vt in causa appellationis quis debeat condemnari in expensis, licet habuerit iustā causam ignorantiae. Sed si fuit aliquid de nouo probatum, virtute cuius fuit aliter iudicandum, tunc appellans non debet condemnari in expensis, quia potest praetendere iustam ignorantiam.

2 Hic gl. cōmendat Doctores ibi, vnum no & Dy. nus hic po nit multiplice igno rātiam, & eius effectum in damno vitando, capiendo lucro in poenis, & dicit Philip. ignorātiā iuris non excusare rusticos sa generl. A thlerae. §. de iusti. ff. de excu. tuto rum.

[Prima gl. ponit exempla, & remittit. Secundo ponit & exponit vnum notabile. Tertio successiue signat, & soluit duo contraria]

a Ignorantia facti. [1] Pone casum in ignorantia facti in ordinato ignorantera simoniaco. 1. q. 1. § qui simoniacis. In eo, qui ignorabat beneficium reseruatū per Papam, vel al. j col. atum, sup. eo. lib. de praeb. si beneficia simile, sup. eo li. de rescr. gratia. In eo, qui locat militi credens eum paganum. ff. loca. l. si ignorans. non enim discipline contempsit, qui militem ignorauit, vt ibi. In ignorantia iuris. Pone casum. 1. q. 4 § notandum. in si sup eo. lib. de praeb. cum qui ibi illustus, &c. C. de iur. & fac. igno. l. 2 & l. cum quis. Haec regula non indiget glossis: cum eius materia plenissime habeatur 1 q. 4. § notandum in tex. & glo. § 8. dist. in summa. & de hoc dic, vt ibi. Vnum not quod cum quaeritur de condemnatione expensarum, dicimus quod in principali causa probabilis error excusat ab expensarum condemnatione 2. quaest. cap Paulum. de elect. cap. 1. in fin. supra eod. lib. sed in causa appellationis indistincte victus condemnatur victori in expensis 2. q 6. omnimodo. supra de appel. eos. §. ne temere. Ratio autem huius diuersitatis colligitur per hanc regulam: in principali n. causa est error facti, quia in ea ex probationibus, quae in facto consistunt, proceditur: sed in appellationis causa proceditur ex actis prioris causae: vnde est error iuris: & ideo non excusat a condemnatione, vt hic: & ideo not. in no & Host. supra de dolo, & contu. finem. quod si in causa appellationis non proceditur per sola antiqua acta, sed inducantur probationes nouae, per quas pronunietur, tunc probabilis error bene excusat victum a condemnatione expensarum, quod verum puto: & videtur casus praedictae de re. iud. sup. eo. lib. de electio. cap. 1. in fi. Ad primum dictum huius regulae signatur contrarium. 33 q. 1. in lectum. vbi imponitur poenitentia probabiliter ignoranti factum: sed illud ad cautelam. Item contra de consecra. dist. 4. qui si. vbi ignoranter rebaptizatus ordinari non potest: illud speciale, & punitur sine culpa: subest tamen causa. Contra primus Sacramenti Vel dic, vt ibi not.

ADDITIO. Item contra. ff. de fideiussor. l. 3. vide, quod ibi not. in gl. s. Io And.

REGVLA XIIII.

Cum † quis [b] in ius succedit alterius, iustam ignorantiae causam censetur habere.

† Dicitur l. A. & ... be. & ... quod clerce cognosc. B. Iou sua ... aliorū o... nione ... ciat, pe... nit, vt ... dulter. ... culpa ... opere, ... lus in ... opinio, ... qualite... ptere ... tat ... de se... com. ... poena ... tuti ... tutos ... poena ... cōis ... puniū... illa.

Cum quis in ius.] Casus figuratur per capitulum. si sacerdotes. 16. quaest. 3. prout dictum fuit in primo casu praecedentis, cap. qui casus est proprie casus huius cap. Item potest figurari per cap. cura. de iure patrona. in antiq. Ponamus, quod quidam obtinuit per sententiam rem alienam non spectantem ad illos, qui fuerūt mihi condemnati, sed ad alios, tenui istam rem per tempus sufficiens ad praescriptionem: vtrum potui praescribere? Respondetur, quod no: quia habui malam fide. Sed quid ponamus, quod ego sum mortuus: vtrū meus successor poterit illam rem praescribere? Respondetur, quod sic, quia ipse habet iustam causam ignorantiae: Nam qui in locum alterius succedit, censetur habere iustam causam ignorantiae.

Error probabilis excusat a cōdēnatione expēsarū in causa principali.

[Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exempla: Secundo dicit, quod exemplificat praecedentem. Secundo dicit duo l. regulam loqui, quando cum successore agitur, & de quolibet successore. Tertio soluens vnum contrarium distinguit]

b ¶ Cum quis in ius.] haec regula sumpta est ex lege. ff. eo. tit. l. qui in alterius. Pone casum 16. q. 3. si sacerdotes, sed tertium casum ibi nota. & de iure patro cura. & ff. de depositi l. 1. in fine, & l. 2. ibi enim haeres vedens rem depositam credens illā fuisse defuncti, non tenetur ad rem, sed ad pretium. Quod autem in hac regula dicitur, verum est, si cum ipso successore agatur, secus si ipse agat quia certus debuit esse de facto suo, si ad iudicium prouocat, vt in praedicta l. qui in alterius, ff. Et est simile, quia deliberatoriae dantur reo, sed non actori: quia certus debet esse ad iudicium prouocandum.

3 Et ideo poena non ... tur ... effectu ... successor fuerit pupillus. ff. de ver. obli. l. ... nus. § in hac stipu. Dyn. Io. And.

dum. de hoc dicam inf. eo. non licet. cum etiam si agat, probabilis possit esse ignorantia. Intelligitur autē hæc regula generaliter de quolibet successore, siue sit singularis siue vniuersalis, de qbus dicā inf. e. ti. q in ius. quæ videtur contra, sed nō est: quia ibi loquitur de iure, hic de facto. Vbi ergo q̄ratur de p̄scriptione, in qua sufficit bona fides, q̄ dic vt no. s̄ eo. lib. de p̄scriptionibus. cap. 1. præscriberet successor bonæ fidei, quod nō præscriberet prædecessor cū mala fide. vbi autem requireretur titulus: si iniustū titulum habuit prædecessor, talem qui non det causam præscribendi. successor qui eodem iure vtitur, non p̄scribit. ff. de diuer. & temp. p̄scriptioni. l. cum hæres. Et aduerte: quia regula ista venit exemplificatiue ad præcedentem: ignorantia facti probabilis excusat, vt ibi: vel si in ius successit alterius, vt hic.

¶ Idem.

REGVLA XV.

ODia † restringi, & fauores conuenit ampliari.

ODia restringi.] Casus in hac regula, figuratur multis modis. Primo per c. quædam lex §. qđ scripsi. 35. q. 3. & per ca. tua 1. supra de deci. in antiq. Dicitur in d. §. quod scripsi q̄ Anglici erant nouiter cōuersi ad fidem catholicam: vnde a sede Apostolica obtinuerunt priuilegium, vt possent contrahere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis, & Papa concessit eis istud priuilegium generaliter, vt possent cōtrahere matrimonium cum suis affinibus, postea quidam alius populus fuit de nouo conuersus ad fidem catholicam: dubitabatur, vtrum priuilegium Anglicorum esset extendendum ad istum populum de nouo conuersum? Respondet quod non.

¶ Vel dicitur in dicto §. quod scripsi quod Anglici postquam fuerunt roborati in fide catholica, noluerunt vti dicto suo priuilegio, & contrahere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis, vtrum possint vti tali priuilegio? Respondetur q̄ non: quia ex quo fides catholica fuit in eis firmata, debet cessare priuilegium, quod fuit eis concessum, ne haberent materiam retrocedendi.

¶ Item potest poni casus per dictum ca. tua 1. de deci. in antiq. hoc modo: Ante concilium Lateranense decimæ fuerunt laico concessæ in feudū; & erant aliquæ terræ steriles, quæ postea fuerunt redactæ ad agriculturam, & sic fuerunt facta noualia: Laicus voluit percipere decimas in istis noualibus, vtrum possit? Respondet q̄ nō: sed solum percipiet decimas in terris, quę erāt arabiles tempore infeudationis, non autem in terris de nouo redactis ad agriculturam: quia illud priuilegium est restringēdum in odium laici, qui licite non pōt percipere decimas. Vel potest poni exemplum in præscriptione: Aliquis in mea parochia percepit decimas per xxx. vel xl. annos, & sic decimas præscribit. Postea aliquæ terræ steriles fuerunt redactæ ad agriculturam, & sic facta sunt noualia: vtrum de illis noualibus possit iste, qui præscribit, petere decimas? Respondetur q̄ nō: quia præscriptio est odiosa, ideo debet restringi:

¶ Item potest poni exemplum per ca. 1. supra de filijs presby. hoc modo; Aliquis clericus, qui patiebatur defectum natalium, a sede Apostolica obtinuit priuilegium seu dispositionem, vt posset obtinere beneficium ecclesiasticum et curatum; virtute suæ dispensationis obtinuit vnum beneficium; postea dimisit illud beneficiū per renuntiationem, & vult obtinere aliud beneficium virtute suæ dispensationis; vtrum possit? Respondetur q̄ non; qa ista dispensatio restringitur ad vnicū beneficium, cū sit odiosa, nisi diceretur in dispensatione, qđ posset obtinere aliud beneficium vno dimisso. Sed si simpliciter fuit dispensatus ad beneficiū ecclesiasticum etiam curatum; virtute suæ dispensationis non pōt obtinere aliud beneficium: quia ista dispēsatio est restringenda. vel si sit dispensatum cum aliquo, qui patitur defectum natalium, vt possit obtinere beneficiū ecclesiasticum: virtute suæ dispensationis non poterit obtinere plura beneficia: quia ista dispēsatio est odiosa, ideo dēt restringi: secus est in fauorabilibus, vt in iuribus allegatis in glo. & in c. licet. 2. responso. de priuileg. e. lib. vt ponam̄ q̄ alicui ep̄o fuit concessum priuilegium a sede Apostolica, vt possit audire & celebrare diuina in loco interdicto: vtrum illud priuilegium restringatur ad personam suam, vt ipse solus possit audire & celebrare diuina in loco interdicto? R̄ndetur q̄ cum istud priuilegium sit fauorabile: ideo non solum ep̄s, sed ēt familiares sui poterunt audire & celebrare diuina in loco interdicto: Nam tale priuilegium cum sit fauorabile, debet ampliari, & non restringi, quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

¶ Idem.

REGVLA XVI.

DEcet † conces-

[Prima gl ponit exempla, & p̄sequitur illa. Scdo adducit regulam ad solutionē vnius ꝯrij. Tertio ad q̄onem.]

b ¶ Odia restringi 2. Pone casum in primo dicto. 35. q. 3. q̄ scripsi. vbi priuilegiū odiosum de ꝯhendo, s. in gradu prohibito, restringitur sup de deci. tua 1. vbi decimæ noualium non accrescunt laicis habentibus decimas in feudum, vt sup eod. lib de filijs presby cap. 1. & vlt. In secundo pone 16. q. 2. c. 1 supra eodem lib. de priui. licet a. & G de sen. pas. & rest. l. 1. q̄ canonizata est 2. q. 3 in fi. & concor. ad hanc regulā 16. q. 3. §. pōt sup. eod lib. de priuile. ne aliqui ff. de lib. & posthu. l. cum quidam. Si ergo ius vel priuilegium odiosum est, restringendum est 3. si fauorabile, ampliandum, vt sup. si fauorabile & odiosum, vt Macedonianum, ampliatur pacto: quia illi iuri non potest renuntiari. ff ad Macedonia. sed & si pater. in fine. Item extenditur non solum ad pecuniā, sed ad rem aliā datā in fraudem, ff. e. ti sed Iulianus. §. mutui & l. 3. § 1. Et p hanc regulam soluunt ꝯtrium decr. de deci ex parte 3. ad decre. eo. tit. cum contingat. In dec. enim, ex parte, erat fauor, s. priuilegium, & ideo concessis decimis intelliguntur cōcessa ēt noualia, sed in decret. cum contingat. erat odium. s. præscriptio. s̄ de præscriptio. vigilāti & ideo licet p̄scripserim decimas: non videor p̄scripsisse noualia postea insurgentia, vt ibi. Et faciat ad q̄onem q̄ not. Host. sup de præscriptio. cum ex officii. de prælato, qui præscripsit visitationem, & nunquā fuit p̄curatus: modo petit procurationem: an sit audiendus? Et dicit, q̄ non. Præscriptio. n. odiosa est, & iō vnum sine altero acquiri potest per eam: nec tunc est visitationi annexa procuratio, sed ius cōe fauorabile, & id eo visitationi, quæ de iure cōi fit, annexa est procuratio, vt ibi. odia igitur restringenda sunt: vnde alterius odio quis grauari non debet. inf. eo c. non debet, & adde hic quod ibi dicam. Io. And.

DEcet cōcessum.] Casus i hac regula figuratur multis modis. Primo figurari pt per c. si cui. de p̄bend. eo. li. Papa alicui ep̄o cōcessit, vt ipse posset de aliquibus beneficiis prouidere idoneis p̄sonis, ita q̄ illud priuilegium fuit concessum ep̄o in fauorem ep̄i conferentis beneficia, non autem in fauorem personarum quibus cōferebātur: accidit, q̄ re existente integra, antequā ep̄s contulisset illa beneficia, & sic antequā ep̄s fuisset vsus suo priuilegio Papa mortuus est; vtrum per mortē Papę sit extinctum & expiratum priuilegiū? R̄ndetur q̄ non: & hoc per rōnem istius regulæ, quia indultum principis dēt esse permansurum. ¶ Item pōt figurari casus per Auth. constitutio, quæ de dignitatibus, colla. 6. Filius aliquis familias existens in potestate patris fuit assumptus ad dignitatem patritii; certum est q̄ liberatur a patria potestate, postea perdit illam dignitatem, quia

Inchoā... p̄scriptionem, ... Ioan. ... Sed vi... Imo. c. ... diligen... eo. 7. de præscrip.

¶ Confe... tradi... Anggl. in ... venia. verbo, ... C. ... in ius vo... & l. ... sed si le... §. vl. ff. ... tit. & p ... Bar. i l. vl. ... ad Ter. ... in Lom. ... vi... C. de liberis p̄... et. vt hic ... Philip. Font.

† Vid̄ Abba. in c. fi. de off. le. & in c. pe. de cle nō residen.

a Io. Mo. ponit hic exēplū p id q̄ post eū de dictione bñficiū, dixi sup. e. li. ꝺ sen. exc. si ciuitas, in fi. 1 respō. Itē p l. ff. ꝺ le. 1. qui filiab. §. 1. Dy. ponit per decr. statutum. sup. e. li. ꝺ ele. Io. A.

3 Nisi respiceret vtilitatem pub. l. 2. §. exer. ff. de infa. Dy. Phil.

¶ Item posset poni casus in decem diebus datis ad appellandum.

[Gloss prima primo ponit exempla. Secundo opponit de quatuor iuribus, & soluit distinguendo, & exemplificando. Tertio inducit regulam ad solutionem quæstionis.]

tum [a] † à iure beneficium, non est alicui auferendum.

a ¶ Indultum a iure.] Pone casum in licentia nubendi data ab Apostolo 18. distinc. de his. In anno dato ad promotionē sacerdotij. sup. eo. li. de ele. cōmissa. In quadrimestri tēpore dato cō[demn]ato in personali actione ad soluendum ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. Contra supra de re iudic. quod ad consultationem. supra de appel. cum sit & cap. oblatæ. ff. de re iudi. l. 2. cum suis similibus: Sol. quoddam est iuris beneficium, quod non potest alicui auferri, vt induciæ x. dierum ad appellandum 2. 3. q. 6. anteriorū. Induciæ 4. annorum ad petendam restitutionem supra eod. lib. de in integ. restitu. c. 1. Et illud verum est in istis & alijs inducijs, quæ dantur a lege sine tacito vel expresso ministerio iudicantis. Quoddam est, quod sine causa auferri non potest; & sic intelligatur hæc regula: sed cum causa, & causa cognita bene. & no. de hoc plene in dicta decre cum sit & illud verum in iudicijs, quæ licet dentur a iure, interuenit tamen eis tacitum vel expressum ministerium iudicantis, vt in deliberatorijs 20. dierum & similibus. Quod ergo hic dicit. quod beneficium iuris nemini est auferendum, intelligas ab hoie, & sine causæ cognitione: alio enim iure interdum tollitur alterius iuris beneficium. Pone exemplum in solemniter vouente, qui non contrahit. supra eod. lib. de vot. & voti redim. ca. vnico. In contumace, in non veniendo. In notorio criminoso, & in tertio appellante, qui non audiuntur appellantes. 24. q. 3. de illicita. de appel. proposuit & c. tua nobis C. ne lice. in vna & eadem causa ter appel. per totum, sed vbi ius aufert, vel non permittit hominem auferre, 3 cessat regula: sicut est videre in patre, qui a iure habet vsumfructum in bonis aduentitijs filij, C. de bon. quæ lib. l. cū oportet, & l. vlt. & tñ aufertur pp relinquentem ea. conditione, ne ad patrem perueniat vsufructus in Authen. vt lic. matri & auiæ. in prin. colla. 9. Item a lege datur marito administratio bonorum paraphernalium, & tamen potest auferri per mulieris prohibitionem. C. de pact. conuen. l. hac lege. Sed ista, quæ fiunt permittente lege, per hominem fieri non videntur: sed potius per legem permittentem. Et hæc est regula pro clerico electo, qui confirmationem debet petere intra tres menses, vt supra de elect. quam sit t. post præstitum consensum, vt ibi episcopus ei mandat, quod petat confirmationem intra mēsem: videtur enim quia non possit hoc mandare ex quo eodem vel alio iure non cauetur, qd hoc possit: ergo beneficium illi electo indultum tollere non poterit, per hanc regulam, & ea quæ supra dixi. Ioan. And.

¶ Idem.

NOn firmatur.] Casus primo figuratur p capitulū, principatus 1. q. 1. vbi dicitur, quod aliquis fuit promotus ad principatū, hoc est ad prælaturā simoniace: Certum est, quod ista promotio est nulla, quia simonia est tanti effectus, vt reddat promotionem nullam postea accidit, quod iste promotus simoniace administrauit irreprehensibiliter, & fuit toleratus in sua administratione per aliqua tempora: vtrum promotio validetur, ita quod assumat vires? Respondetur, quod non: quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

¶ Item potest poni casus per c. si eo tempore. sup. de rescr. eo. lib. Ponamus, quod aliquis a sede Apostolica impetrauit gratiam expectatiuam, per quam Romanus Pontifex mandabat canonicis ecclesiæ Pictauiēsis vel alicui prælato, vt ipsi de beneficio ecclesiastico prouiderēt, si quod vacaret, alioquin de proximo vacaturo, etiam si illud beneficium esset dignitas, personatus vel officium, aut illi immineret cura animarum, & ponamus, quod tempore impetrationis impetrans non habebat perfectam ætatem requisitā ad ecclesiam: Accidit, quod antequā vacaret ecclesia parochialis, effectus est pfectæ ætatis: vtrum illa gratia expectatiua reassumat vires: & sic iste impetrās virtute suæ gratiæ possit promoueri ad ecclesiam parochialē? Rñd. quod non, quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit. Item potest figurari casus per l. inter stipulantem §. sacram. ff. de verb. obli. Aliquis mihi stipulanti promisit rem sacram, puta calicem sacratum, certum est, quod illa stipulatio non valet: quia res sacra non cadit in commercio hominum. Accidit, quod ista res sacra desijt esse sacra, forte calix fuit cōflatus: vtrum virtute stipulationis prædictæ, quæ erat nulla, possit petere, vt ipse compellatur ad tradendum mihi illam rem, quæ amplius non est sacra? Respondetur, quod non: quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

¶ Item potest poni exemplum in homine libero, & in alijs rebus, quæ cadunt in commercio hominum.

REGVLA XXIII.

NOn firmatur [b] † tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

[Prima gl. dicit vnde regula sumpta, ponit exempla: & remissiones de initio spectando, & quod in annullādis non loquitur regula. Secundo allegat in contrarium duos canones 5. decre & duas leges, & dat vnam solutionem specialem: secundo generalem, cui solutioni opponit decre. cura. & tripliciter soluit. Iterum opponit de decre 2. de eo qui dux. Soluit, & principalem solutionem declarat]

b ¶ Non firmatur] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. quod ab initio. pone casum. 1. q. 1. principatus. vbi non conualescit simoniacus ingressus s. eod. li. de resc. si eo tpe. vbi spectatur impetrantis ætas q̄ habebat impetrationis tpe. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacra. vbi nō valet liberi hominis stipulatio, licet postea seruus fiat. Vel rei sacræ. licet fiat profana. Ad idem s. eo. lib. de sent. excom. licet. ff. qui & a qui. ma. li. l. si seruo. vbi libertas data seruo alieno, nō valet, licet postea efficiatur seruus meus. Ad idem inst. quibus non est permissum fac. test. § præterea vbi testim furiosi vel impuberis nō valet, licet postea efficiatur maior vel sanæ mentis. Concor. ad hoc 16. q. 3. § pōt. versic. quod ab initio. sup. de elec. auditis. cum si. [Quod dictū est de furioso vel impubere dicit idē Dynus de seruo. si postea fiat liber, de filiofamilias. si postea fiat sui iuris, de capto ab hostib. si postea redeat, &c] Nota ergo ex hac regula initium spectādum alibi habes, de fine, sed prosequere hoc bio chardum, vt no. sup. de elect. dudum 1. Item not. quod a principio nullum est ipso iure tractu temporis nō cōualescere, secus autem si non esset nullū, sed annullandū 4 s. de postu. bonæ 2. de ele. quod sicut. Expresse 3 12. q. 2. si qua de rebus. 16. q. 1. cap. vlt. de iis quæ fi. a præla. cum nos & ibi de hoc. de regula. significatum. de iure patr. cura. de despon. impub. de illis de coniug. ser. proposuit. ff. de ritu. nup. l. si quis in senatorio 5 C. de nup. & si contra. in his omnibus dicitur, quia conualescit, quod a principio nullum erat. Sol. ad prædict. ca. si qua de rebus. dic, quod non obstat s̄m Io. q. ibi no. quod cōtractus factus per clericos vacāte sede, tenet ipso iure, sed restituitur eccl'a. Sed Hug. ibi, Tanc. & Goff. & Ber. extra ne sede vacante c. 1. dñt cōtrium, s. quod non tenet ipso iure, & dicunt ibi rescindi quantum de facto processit, & quod potest postea haberi ratum, dicunt esse speciale fauore ecclesiæ. Vel dic gñaliter ad illud, & ad omnia cōtria supradicta, quod illud, quod ab initio nullum est, non

† Si tñ nō cōstet de iure principij pp tps immemoriale. secus. Ioā. An. Vbi p l. hoc iure. § ducti aquæ. ff. d aqua quoti. & æsti. & p hāc regu. dñt, si archipresbyter prope mortuus renunciet sua dignitati ī manus presbyteri acceptantis noie epī, electio a canonicis factæ cōfirmati non valet.

4 Per hoc tollitur illud de inia negligentia appellantis conualescente, nā illa ñ fuit principio nulla. Io. And.

5 Dicit I. Mo. quod ibi est vitiū qualitatis, qua sublata cnet, qd est actum. hic vitiū in facto. Io. And.

firmatur solo tractu temporis, vt hic. Sicut. n. tempus non est modus inducendæ obligationis 10. q 3. quia cognouimus, de cẽsi. peruenit C de pac. si certis annis. nec tollendæ. sup de præscrip causam. ff de act. & obligat l obligationum fere. §. placet. sic nec reparandæ, vt hic. Ad idem. ff de ser. expor. l si minor. sed nouo subsequenti consensu interdũ tacito, interdum expresso sublata causa impedimenti bene, vt per contraria probatur. 1 Ad hoc C. si ma. fac. ratum habue l 1. & 2. Probatur hoc optime sup. eod. lib de desponsa impube. cap 1 valeant ergo ex subsequenti consensu exnunc, non vt extunc. Simile ff de officio proconsulis. l. obseruare in fin Speciale tamen videtur secundum Bern. in ẽtu minoris. vbi non tenet contractus, nisi tutor vel curator ibi sit præsens: licet postea consentiat. Instit. de aucto. tuto. §. tutor ff eo. tit. l. obligari Item in electione, quæ si nulla est, subsequenti consensu nõ confirmatur. ĩ de elec. auditis. secundum Ber. qui hoc not ĩ eo. lib de reb ecclesiæ. vel non. dudum. in gl. magna, in fi. Sed adhuc obstat, & solutio contradicit prædic. decr. ĩ de iure patro. cura. Ibi etiam tractu temporis confirmatur, quod ab initio non valebat. Solut. ibi non fuit solus tractus temporis, sed bona fides cum tempore legitimo, quod præscriptionem inducit & facit, quod dixi sup. eo cum quis. vel fuit illud propter scandalum, vel fuit ibi etiã tacitus consensus epi, vt ibi no. Item solutioni contradicit, sup de eo qui dux in matrimo quam polluit per adult. c. 2. vbi matrimonium contractum cum secũda viuente prima, mortua prima ex nouo consensu confirmari non potest. Sol. illud est propter impedimentum perpetuum. s. adulterium cum sponsalib. de facto, vt supra eod. tit. ca vlt. licet ergo superueniat casus, s mors primæ, a quo poterat cum secunda matrimonium inchoari, remanet tamen impedimentum prædictũ, pp quod nouus consensus nõ pot inducere matrimonium cum secunda: & ibi de hoc. 2 Illa ergo, quæ de necessitate desiderant initium, vel quæ ideo nõ valent, quia subest in eis perpetuum impedimentum, nec tractu tẽporis, nec nouo subsequenti consensu confirmantur, vt hic & ibi: sed ea quæ de necessitate non respiciunt initium: nec subest in eis perpetuum, sed tẽporale tantum impedimentum, & si non solo tractu temporis cõfirmantur vt hic, tñ sublato impedimento nouo subsequenti consensu interdum tacito interdum expresso bene, vt in contrarijs, & sic solutionem intelligo supradictam Ioan. And

1 Vñ Dy. distiguit, aut erat cã impediens aut cessat, & nulla super uenit cõfirmans: Aut cessa uit, & superuenit afirmans, primo & scdo casu locũ hẽt regula, in tertio vero casu fi. & hoc recidit in Idem. Io. And.

2 Placet Dy. p l. si expslum ff. de app.

¶ Idem.

REGVLA XIX.

NOn est sine culpa] Casus in hoc capitulo potest figurari in clerico iacente lapidẽ, per c. clerico. 50. dist iuncto cap. nec is § cum itaque. 15. q. 1. Et primo pro intellectu huius c. est præsupponendum, ꝙ est permissum hominibus exercere ludos causã virtutis excercendę, sicut proijcere lapidem, vel exercere alios ludos ad exercendum fortitudinẽ corporis. Ponamus, ꝙ aliquis clericus inter laicos dimissã veste & habitu clericali proiecit lapidem, & aliquem hominem ibidem transeuntẽ occidit, non proposito deliberato: quia non fuit in culpa quãtum ad homicidiũ: vtrum sit censendus irregularis? Rñdetur ꝙ sic: quia illud s proijcere lapidem, non competebat suo statui, & sic fuit in culpa, quæ præcessit casum. ¶ Item põt poni casus in clerico sagittante per dictum c. clerico. Quidã clericus cum balista, misit aliquam sagittam, & hominem transeuntem occidit non proposito deliberato. vtrum sit irregularis? Certe sic: quia culpa præcessit casum: & se immiscuit actui, qui non competebat suo statui. ¶ Item potest poni exemplum per capit. tua. de homicid. sup. in monacho chirurgico. Certum est, quod ars chirurgica est monachis prohibita. Accidit, quod aliquis chirurgicus monachus alicui infirmo dedit medicinam iuxta artem chirurgicam: ille infirmus mortuus est: vtrum monachus sit in culpa? Respondetur ꝙ sic: quia immiscuit se actui non conuenienti suo statui.

† Io. A. ẽ git hic an

¶ Item potest poni exemplum in fure: Ponamus, quod aliquis Titius surripuit mihi aliquas res: istas res postea perdidit per casum fortuitum: quia cum essent in domo sua, per incendium fuerunt cõbustæ: vtrum fur teneatur mihi restituere illas res, licet sint perditæ per casum fortuitum? Rñdetur, ꝙ sic, quia fur semper est in mora restituendi rem. ¶ Ex hac regula colligitur, ꝙ regulariter quis non tenetur de casibus fortuitis, nisi culpa vel mora præcesserit casum.

NOn † a est sine culpa qui rei, quæ ad eum nõ ptinet, b se immiscet. c

[Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exẽpla in prin. & in fi. ex quibus infert hunc de casu teneri: in medio obijcit, & soluit.

a ¶ Non est sine.]Hæc regula sumpta est ex l ff. eod. tit. l. culpa est Põne casum in clerico iacente lapidem: & in caco sagittante 50. d. st. clerico. 15. q. 1. §. cum itaque. in monacho chirurgico supra de homi. tua. 1. respon. so. Scire. n. debet quod suum non est, ad alios pertinere C vnde vi cum quærebatur. Si hæc regula vera est: ergo est culpa gerere aliena negotia & sic est ẽ. ff. de neg. gest. l. 2 & per totum. vbi prodita est actio gerẽti: ex improbitate enim non debuit actionem consequi 23. q. 4. si ad peccatum supra de consuetu. cap. penul ff. de fur. itaque fullo. Sol. officium hoc debet homo homini. 22. q. 4 c. 2. supra de testam. cum in officijs. ibi primo loco, & c. ff de ser. expor. l seruus. Et nota, quod proprie loquendo inter Deum & hominem est religio: in decre. iuramenti religio 22. q. 4. vnusquisque. Inter prælatum & subditum obedientia 2 q. 9. qui se fecit. Inter maiorem & minorem reuerentia sup. eo. lib. de off. delega. c. 2. Inter patrem & filium dilectio 5. q. 5. non osculatur. Inter consanguineos pietas. Inter dominum & seruum, seruitium: Inter patronum & libertum, obsequium. Inter hominem & hominem officium. C. de neg. gest. officio ff de inoffi. test. l 2. Non potest ergo dici ad eum non pertinet etiam vides, ꝙ olim appellans pro condemnato habebat biduum vt in propria cã, nõ triduum, vt in aliena ff. de appel. non tantum ff quando appel. sit. l 2. Ad hoc 2 q. 9 nõ solent Exemplificare potes hanc regulam et in imperito medico, & iudice, 3 qui per imperitiam male iudicauit, qui tenetur actione in factum inquantum religioni iudicantis videbitur æquum ff de var. & extraord cogn l. si iudex. Instit. de oblig. quæ ex quasi delic. in prin. quia imperitia culpæ comparatur, 1 q 1. non est putanda in fi. 9. dist. c. vlt. sup. de æta. & quali. ad aures, de homic. tua ff. e. tit l imperitia si ergo est in culpa se miscẽdo, ergo tenetur de casu, quia semper, si casum culpa præcessit, tenetur quis de casu. 4 de homic. presbyterum. & c. continebatur. & c. ad audientiam & sup eo t. lib eo. tit. c. vlt de hoc. 50. dist de his. supra de homic si ut dignũ. in gl pen. Ad hanc regulam concor sup de sen excom. perpendimus. Io. And.

b ¶ Non pertinet.] 5 dicit Io. Mo ratione facti vel modi. ad primum allegat de homi. continebatur ad secundum eo. tit. ad audientiam. ff. ad legem Aquil. sed & si. §. si. cum l seq. Io. And.

c ¶ Se immiscet. 5] tractat hic Dynus, an teneatur, qui impedire potuit initus am heri, & non impediuit dicit hoc planum de iure canonico, ꝙ tenetur ĩ eo. lib de sent excom dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. 2 in prin. & ff de re milit. omne delictum. § qui præpositum. Sed vt dicit, contrarium no. ff. eod. tit l. culpa. Tamen vt dicit textus illius legis facit pro 2. contrario. Item facit ad Sylanian. l 1 § eodem. autem pro gl. facit ea l. 1 § sed in eo. d. hoc supra de senten. excom. quanta. Ioan. And.

clericus patrocinans causã seculari criminali fit irregularis mot se secuta: plenius c. 1. ad poste. ca. sola ne cler. vel mo. Item de teste iniuriato fallum apud acta deponente, q̃ si in re punien dus é fm eũ poena falsi, q̃ ꝓ sequitur. H. p. in l. ff de fal. Bal. i l. iusiurandi in fi. C. de test. dicit talem puniendum, vt de crimine falsi bonam. Phi.

Religio inter Deũ & hoim Obedientia ẽ inter platum & subditũ, Reuerentia inter maiore & minore.

3 Et isto sore ff q̃ quisq; u... ius. l 3. Io And.

4 Verũ est si ex culpa versãtis, aliter secus quitu ca lus, alias no Do. L 2. §. si vero ff. ti gr cau Ph.

5 Hæ duæ glossulæ ex lectura Io. An. sunt hic translatæ, nec hæc est in antiquorum codicibus etiam impressis.

¶ Idem.

REGVLA XX.

NVllus † [a] pluribus vti defensionibus prohibetur.

NVllus pluribus.] Casus figuratur primo p c. auditis, de præscrip. in antiq. Ponamus q ep̃s Picta. dicit ecclesiam beati Hilarij maioris Pictauis esse sibi subiectam de iure communi; vnde fecit conueniri Decanum, & capitulum illius ecclesiæ coram iudice competenti: & petit in suo libello, vt illa ecclesia declaret sibi esse subiecta, & q clerici, & canonici compellantur sibi obedire; Decanus vero, & capitulum excipiendo proposuerunt, q sint exempti à iurisdictione ordinaria ipsius ep̃i. Ite ꝓposuerunt, q posito, q non essent exempti, tamen ipsi præscripserant libertatem contra episcopum Pictauen. & sic ipsi allegant duas exceptiones contrarias: quia si sunt exempti per priuilegium sedis Apostolicæ, non est eis necessaria p̃scriptio, vtrum sint admittendi ad ꝓbandũ illas duas exceptiones? Vr̃ q no: qa actor non potest simul proponere plures actiones. l. 1. C. de ser. corrup. sic vi debatur in reo, q reus non posset etiam simul proponere plures defensiones. Sed hac rõne dubitandi non obstante, videtur in contrarium: videlicet q reus põt plures defensiones proponere etiam contrarias. Et ratio huius colligitur per istam regulam iuncta regula, cum sunt partium iura sup. cod. & l. fauorabiliores. ff. eo. titu. Nec obstat motiuum; nam iura magis fauent reis, quam actoribus. ¶ Item potest figurari casus per l. interpositas. C. de transact. Titius conuenit aliquem suum debitorem coram iudice competenti, coram quo dedit in scriptis suum libellum, cui petiit per reum satisfieri. reus autem excipiendo allegauit transactionem factam inter ipsũ & Titiũ: Titius replicando ꝓposuit, q illa transactio erat nulla. primo quia fuerat facta per metum. Item allegauit q ille, cum quo fuerat facta transactio, erat seruus transigentis: vtrũ debeat Titius admitti ad probandum istas duas defensiones? Respõdet q sic, quia nullus prohibetur vti pluribus defensionibus, etiam si illa defensiones essent inuicem contrariæ, vt dictum fuit in primo casu.

¶ Prima glossa dicit vñ sumpta, & ponit exempla. Secundo exponit regulam etiam de contrariis; & 11. casus excipit. Tertio interserit de electionibus & actionibus, & remittit. Quarto obiicit ad id, q dixit de contrariis: & ponit quatuor solutiones, & qualibet impugnat. deinde soluit distinguendo, subdens adhuc aliã solutionem, quam non approbat. Quinto notat, remittit, & concor. allegat.

a ¶ Nullus pluribus.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. nemo ex his. Pone casum 24. q. 1. §. quis. vbi negat Aug. quod dicebat Vincen. eum facere, dicens q posito q id verum esset, id facit ex causa, p̃scrip. auditis. vbi allegetur exceptio & p̃scriptio. C. de transact. interpositas. vbi dr̃ transactionem non tenere, tum quia metu interposita, tum quia facta cum seruo proprio. Et quod dicit, defensionibus, intelligas etiam contrariis. 1 1. q. 2. in principio. vbi de ho. ff. de excep. l. nemo. nisi forte spãliter ius impediat, vt prædi. l. ff. cod. tit. l. nemo ex his, impedit enim ius interdum contrarias defensiones proponi. Pone casum. ff. de nox. l. quotiens §. prætor. ibi conuentus noxali, negans seruum habere in potestate, conuictus de mẽdacio tenetur insolidum, nec pœnitere põt. idem in conuento de pauperie. ff. si quadru. pau. fe. dica. l. 1. §. interdum. idem in eo, q negat pecuniam numeratam, conuictus de mendacio, non potest dicere se soluisse. C. de non numera. pecu. Auth. contra q̃ui propriã. [Vide de hoc in Spec. de exccp. §. visio. vers. sed quid si debitor. & ibi in versi. si tractatur de creditor. qui negat se numerasse, & pignus recepisse, cum ab eo pignus repetitur.] Idem in eo, qui negat se socium, amittit priuilegium, vt conueniatur in quantum facere potest. ff. de re iudic. sed hoc ita §. 1. idē in eo qui negat sibi pecuniam solutam, si conuincitur de mẽdacio, amittit priuilegium, p quod aduersarius compellebatur ꝓbare indebitum, sed ipse compellitur probare debitum. s. de solu. is qui. ff. de probatio. cum de indebito, in prin. Item impedit ff. de rei vend. l. vlt. C. qui potio. in pig. habe. Auth. si possessor. nam conuentus rei vendicatione vel pignoratitia, negans se possidere, conuictus de mendacio, cõmodũ possessionis amittit, vt ibi, & Aquilia inficiatione crescit in duplum ff. ad l. Aquil. l. 1. & hæres, qui negat legatum, conuictus non recurrit ad solemnitatem iuris, vt dicatur testamentum imperfectum. Instit. de fideicommis. hæ. §. vlt. Item impedit. Instit. de fideicommis. libertati. §. sed quod & in Auth. de trien. & sem. §. studium. & §. illud actor colla. 3. 2 Duas autem electiones quis simul prosequi nõ potest: nec vna electa redire ad alteram. sup. eo. ti. de elect. vt quis duas. 2 & facit sup. de re iud. cum olim. An autem quis pluribus actionibus vti possit, no. 13. q. 2. in prin. de relig. domi. cum dilectus. & per Inno. & Hostien. de restit. in integ. constitutus. & plene ff. de tributo. quod in hæredem. §. eligere. 3 [Nec valet si dicas idem debere dici in exceptionibus, in quibus reus est actor. ff. de except. l. 1. q in actionibus. & est ratio: quia rei fauorabiliores, ratio rationis: quia in potestate actorum est agere, sed conueniri non est in potestate reorum. ff. de do. excep. l. pure. §. fin. Dynus.] Licet autem ex titulo duplicato non agatur. s. de fide instrum. inter dilectos. C. de contrah. emp. cum res tamen bene excipitur. sup. de concess. præben. post electionem de relig. domi. constitutus & c. cum dilectus. In illa autẽ decret. de præscrip. veniens, simul proponebantur illa duo, priuilegium & p̃scriptio, per quorum vnum videbatur recedi ab altero, vt ibi patet. Sed nonne contraria allegans non auditur, vt 23. q. 7. quod autem, in prin. de app. l. solicitudinem in fin. C. de fur. & ser. corru. l. 1. Quidam indistincte dixerunt allegantem ↄ̃tria non audiri per prædictam decret. inter dilectos, sed obstant supradicta iura. Alij dixerunt. s. Gul. Naso Tan. & Gosfre. recitando, q illud habet locum in actore, & in eadem instantia iudicij nam secus in diuersis. ff. de inofficioso testa. l. Papinia. §. sed nec impuberis. in reo autem non habet locum, vt sup. probaui. Sed huic opinioni contradicit prædic. decre. veniens. nam ibi erant mutuæ petitiones. & super eo super quo se defendebat abbas, non auditur ibi allegans contraria: præscriptionem, s. & priuilegium. Et ideo dixerunt, quod non auditur allegans contraria in eadem instantia iudicij, vt in contrariis, sed in diuersis bene: & ideo dixit lex, q qui primo egit de inofficioso testamento, & succubuit: potest postea dicere nullum, vt C. de inofficioso testam. l. contra maiores. 4 Sed huic contradicunt de præscrip. auditis & c. cum olim. vbi in eadem instantia proponuntur. Vnde dixerunt alij, q sub conditione licet proponere contraria: puta propono talem exceptionem, in qua si succubuero, extunc propono talem, facit de excep. cum venerabilis. & q ibi no. & sic intelligunt 5 dictas decre. auditis. & c. cum olim. & hoc recitat Gosf. seruari in curia. Sed hoc non colligitur ex ipsis decre. & videtur quoddam diuinare. Vnde verius dicas, q aut sunt contraria, quæ proponuntur ex principio, aut ex fine. Si ex principio, sunt contraria, sed ad vnum finem tendunt: pone casum in prædicta decre. auditis, & in decre. cum olim & in decret. post electionem cum si tunc proponi possunt in eadem instantia, & vnum non præiudicat alteri. 6 Si autem ad finem contrariam tendunt; pone exemplum per decre. solicitudinem. tunc simul vel in eadem instantia non proponuntur, vt supra dixi. Nec credas quod in prædic. decre. veniens priuilegium in eo q priuilegium sit contrarium p̃scriptioni in eo, q præscriptio, sed te-

† Io. And. hoc dicit accusatũ homicidij specificati negãtem, si conuincat. excipere posse d sua defensione, etiã si suã negationem iurauerit Phil. p no. Bar. in Au. ↄ qui propriã. ego allego tex. in §. itẽ si vafa. si de inuicti. cõtrouer. ne qs det dicere necessarium, sicut vult. Lot. sing. 23 vide Io. §. si quis Inst. d act.

1 Dñi cõiter Doct. q̃ his oibus est rõ spãlitatis vt puniat mendaciũ Io. And.

2 Ego ibi dixi cũm post Pet. de Anch.

3 Pet. Dy. hic, & oẽs in l. edita. C. de edẽ. & ca. 2. de lib. oblat.

4 Ide Dy. & est rõ; qa ↄ̃trant origine nõ affectu.

5 Vide q ibi dixi, ne per h. a ite pen. gl. Io. And.

6 Est de mente Dyni. per leg. si. o §. vlt. ff. d appe.

nor priuilegii erat contrarius præscriptioni: quia præscriptionem.n. ibi dabatur abbati plena, & pura potestas recipiendi ordines a quocunque vellet epo; sed p priuilegium cum determinatione dabatur prædicta potestas si epus catholicus non esset, &c. Dicunt tñ quidam referre in verbis, an scilicet dicat, allego priuilegium, & præscriptionem, & tunc debet audiri, an dicat, allego pscriptionem, & priuilegium: & tūc nō auditur. quia ponit carrucam ante boues, & sic intelligūt dicere. Sed, vt ibi patet primo priuilegium fuerat allegatum: vnde præcedens ratio verior est. Et nota quod exceptionem obiiciens non contestatur lite. eo. lib. eo. lib. de lit. contest. l. nec fatetur, vt inf. eo. exceptionem & adde quod ibi dicam. & concor ad hanc regulam. de appel. cum parati.

¶ Idem.

REGVLA XXI.

Quod † semel [a] placuit, amplius displicere non potest.

Quod semel placuit.]Casus sic figuratur per capitulum primum de iudi. in antiq. Quidam Titius fuit conuentus coram aliquo iudice sibi suspecto, fuit per tunc iudice, vt non vellet eum recusare tanquam suspectum: & dixit illi: Si tu velles, posses me recusare vt suspectum pp talem causam: verum tamen si velis coram me litigare, ego ministrabo tibi bonā iustitiā; & delibera, an velis coram me litigare? Ille respondit: ego consentio litem contestari. litem contestatus coram vobis litigare: & sic semel sibi placuit litigare coram eo: Postea pœnitentia ductus voluit illum recusare vt suspectum: verum posset? respondet quod non: quia quod semel placuit amplius displicere non potest, & hoc verum, nisi superueniat aliqua causa de nouo.

[Prima glo. ponit exempla quatuor specierum. Secundo ponit 23. casus, qui plures includunt, quibus regula fallit. Tertio dicit aliquid generale incidere in hanc regulam; de quo generali remittit. Quarto ponit quatuor, quæ requiruntur ad regulam: scilicet quod placitum non sit a iure reuocatum, quod scienter placeat, quod non sola mente; & quod alterius intersit.]

a ¶ Quod semel placuit]Pone 1 casum in matrimonio 32. q. 5. horrendus. de iureiu. quemadmodum. ff. de adulter. si vxor in fi. In electo. 8. q. 2. dilectissimi. & eod lib. nulli. de electio. ff. si decuri. l. penult. in fi. In iudice. 3. q. 5. quod iteratur de cau. pos. cum olim. C. de iudi. apertissimi. in idem in aliis omnibus additis. in istis. & de proba per suas. ff de neg gest. Pomponius. 2. Fallit interdum hæc regula ex causa superueniente: vel de nouo ad not. itiam perueniente. sup. eod. lib. de electio. vt circa & cap. nulli. supra de except. pastoralis. quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. de offi. deleg. insinuante ff. de interrog. act. de ætate. Ex causa. Item fallit in casu. ff. de muner. & honor. vt gradatim. §. reprobari. vbi medicus semel probatus iterum reprobatur, & est illud speciale propter hominum sanitatem: ne vniuersitatis membra malo medico corrumpātur. Item fallit in omnibus casibus, in quibus à iure permittitur pœnitere vel variare, sic in appellatione, a qua licet appellanti recedere. 2. q. 6. si quis libellos de oth. delegat gratum. supra eo lib. de elect. quamuis. & cap. prouida. & sup. de appell. interposita. Item in patrono laico, qui variare potest accumulando. sup. de iure patro. quod autem. & c. pastoralis. In Cardinali, qui variat in casu sup. de elect. licet. In moniali sup. eodem de eiusdem iude. nimitatibus §. si autem. Et in testamento, quod mutari potest vsque ad supremum vitæ exitum. 13. q. 2. vltima voluntas. de celebra. Missa. cum Marthæ. ff de adi. leg. l. 4. Non obstat pactum de non mutando. C. de pactis. l. pactum quod dotali. ff de leg. 3. si quis in principio. & responso. & in libello, qui vsque ad litis contestationem mutari potest C. de eden. l edita de hoc de libel obla. cap. 2. & accusans ante inscriptionem pœnitent. de accus. c. licet. Item iudex mutat interlocutoriam suam. supra de appellat. cum cessante. & dic, vt ibi. ff. de re iudic. quod iussit. Item in mandato, societate, & deposito licitum est pœnitere. Institu. mandati §. recte. supra eod. lib de procurato. cap. 2. & penult ff. pro socio sed & socius. § vltimo. ff. de deposi l. 1. §. penult. & regulariter in contractibus innominatis. quod dic vt plene not. ff de cond. cau. da caus nō sec. si pecuniam. Item precariū ad certum tēpus concessum, etiam ante tempus reuocatur. ff. de preca l. cum preca rio. ratio, quia certi temporis adiectio est contra naturam illius contractus. Item soluuntur sponsalia de futuro per secuta sponsalia de præsenti. de spon. si inter. & sponsalia de præsenti per ingressum religionis, de conuersio. coniug. ex publico. & ingressus religionem, ante annum vel professionem pœnitet. & de regu. ad nostram, & professus vnam religionem, etiam inuito prælato profitetur, & ingreditur arctiorem. eodem titu. licet. Et a simplici voto receditur per sequens matrimonium. sup. c. li. de voto, & to redempt. capitulo vnico. ratio ibi Item a voto de certa religione profitenda receditur per ingressum etiam regulæ laxioris. supra eodem libro. de reg qui post uotū Ite fallit in casu in quo licet inf triduum pœnitere. sup de regula ad nostram. & eodem libro, & titulo. constitutionem in fine.

Item in electo, qui consentit electioni de se factæ qui propria auctoritate pœnitet ante confirmationem. de transla. inter corporalia. secundum Ber. In his igit & similibus casibus, quod semel placuit, adhuc poterit displicere. Et incidit in hanc regulam illud generale, quod nullus potest venire contra factum suum. de quo dic vt no. 55. distinct. pœnitentes de elect. nostri. & de cleri. coniuga. diuersis fallaciis. Et non quod hæc regula non habet locum in iis, quæ improbatur à iure 2. vt in prædic. capitulo pœnitentes. 55. distinct. supra de pact. capitulo vltimo sup. de foro competen. tu. si diligenti. C. de arbit l pen. vbi licet partes faciant pactum de non recedendo ab arbitrio, & appellatio ni renuntient: nihilominus recedere possunt. [Expone, & remitte vt dixi de arbi. cum dilectus, super no. vltima glos.] Item habet locum in iis, quæ scienter placent, & non per errorem facti. 38. distinct. quam us. 22. q. 2. in quibus. & supra de elect. cum in cunctis. & de sol capitulo vltimo. de coniug. seruo cap. 2. & vt tu. de iurisdictio. omn. iud. si per errorem. Item requiritur quod non placeant sola mente, sed verbo vel facto sup. de spon. tua. Et quod alterius interesse faciat int. endamus re & quod ibi dicam.

ADDITIO. Dynus hic plene tractat, an faciens secundum testamentum habet necesse specialiter reuocare primum, in quo erant verba derogatoria.

Secundo, an sufficiat solum generalis reuocatio, Et dicit quod forte non errares, qui diceret secundum valere. per §. & si quidem. in Authent. de testament. imperfect. vbi sufficere videtur expressa reuocatio: nec requiritur specialis. Tamen ipse tenet contrarium, scilicet quod requiritur specialis, per l. si quis. in princ. ff. de leg. 3. superius allegatam, vbi dicitur, nisi specialiter dixerit, &c. Si vero specialiter reuocat, certum est valere secundum, vt ibi: nisi transiret ad naturam contractus excedens fines vltimæ voluntatis. ff. de donat. cau. mor. l. vbi ita donatur. Et quod illud in testamento fieri posset, quod in contractu, patet. ff de assig liber. l. assignare & not. ff. de lib. & post. hæredes. §. vltimo. Ioan. And.

Non

Marginal notes:

1. Io. Mo. dicit exempla ponendag ... de ... de dol. ... in muiò p... pro ... ad ... est ... plu ... Io. And.

† Io. And. tenet hic valere secundum testam, non obstante primo ... rato; nec testatore esse pœnam ... secūdū Phil. sed videto Imolā in c. co ... gat d. ...

a Vnde dicit Io. Mo quod ... in culpa remittit, & ordina ... ti ... vel vt dicit, homines ... sed ... te. Io. An.

NOn debet aliquis.] Casus primo sic figuratur per capitulum, si habes. 24 q. 3. Ponamus, quod Titius manus violentas iniecit in clericum, vel aliud graue delictum perpetrauit dignum excommunicatione, vtrum filius pro delicto sui patris delinquentis debeat excommunicari? Rndet, quod non: quia quis nō debet grauari odio alterius. & istud est regulare. Aliquādo tñ propter delictum patris puniuntur filij, vt in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiesta. & in crimine hæresis sup. de hære. per totum istomet libro. Item potest figurari casus per capitulum, si compromissarius. §. 1. sup. de elect. Certū est quod si canonici alicuius ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ eligant in suum prælatum aliquem indignum, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi. Sed ponamus, quod canonici compromiserunt in aliquos arbitros, qui arbitri scienter elegerunt indignum, vtrum canonici cōpromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? Respondet ibi, quod non: ne isti canonici ex dolo arbitrorum puniantur. Item potest poni casus in l. ii. quasi circa finem C. de inoffic. testamen. vbi dicitur, quod antiquitus mater poterat filium suum etiam non doli capacem exhæredare odio mariti: hodie illa lex corrigitur, quod odio mariti vxor non potest filium suum exhæredare, nisi commiserit causam ingratitudinis erga matrem, & hoc per rationem huius regulæ, ne filius grauetur odio patris sui.

❡ Idem.

REGVLA XXII.

NOn † dēt aliquis alterius odio prægrauari.

[Prima glossā primo ponit exempla. Secundo obijcit de tribus iuribus, Respondet, remittit, & dat simile. Iterum successiue format quinque obiectiones, quas soluit. Tertio dat simile ad regulam, & continuat infra proximam]

a ❡ Non debet aliquis.] Pone casum in filio, qui non excōicatur pro peccato patris. 24 q. 3. si habes. In compromittentibus, qui non puniuntur dolo compromissarij. supra eo. lib. de elect. si compromissarius. §. 1. Item. C. de inoffi. testam. l. si quis in suo. versus. finem, vbi reuocatur lex antiqua, quæ permittebat filiū exhæredari a matre propter paternum odium. Ad idem 1 q. 4. sicut de lumo nobis & c. sicut tuis. supra eod. lib de iniur. & dam. da. & si pignorationes. C. de pœnis. l. sancimus, cum simi. Contra. 2 q. 6. biduum. vel si aduersus absent. de caus. poss. cum olim. ff. de trib. procuratoris, vbi negligentia, vt in primo factum, vt in secundo: dolus, vt in tertio, procuratoris nocet domino. Sed dic, quod ratione mandati ipse dominus videtur id fecisse: vnde eius odio grauatur inquātum fines mādati passus est in eo, quod excedit. not. de off. deleg. cum olim. Intelligas hoc, vt plene no. supra vt lit. non contest. cap. 1. in fi. Idem dic in hærede, qui grauatur pro defuncto. & in fideiussore, qui grauatur pro principali, vt not. c. hoc per Gar. in prædicta decre. & si pignorationes. Itē 70 dist. neminem. vbi in odium ordinantis deponitur ordinatus. Sed ibi non solum fuit odium ordinantis: sed delictum ordinati, qui se permisit sine titulo ordinari, vt ib. no. Item contra 56. dist. per totum. 1. q. 4. ca. ecclesia. §. item peccato. 6 q. 1. si quis cum. 15. q. vlt. cum multæ. 24. q. 3. in princ. 35. q. 2. ita nos. de consecr. dist. 1. in sancta ibi, petit iustus sæpe pro impio. sup. de filijs presbyt. per totum. supra de spon. non est vobis. de hæret. vergentis. supra eod. tit. eod. lib. c. 2. §. 2. cum multis simi. Sol. triplex est pœna, æterna, spiritalis & temporalis: quod prosequere, vt not. 1 q. 4. in summa. & 24 q. 3. in summa. de his quæ fiunt a maio. par. cap. c. quæ... pœna ergo temporali vel spirituali alia ab excōicatione sæpe punitur vnus pro alio. & specialiter ex ratione videre potes, vel in odium criminis: puta læsæ maiestatis, hæresis, vel schismatis; Ad hoc supra eod. lib. de schis. a cap. vnico. Vel quia incontinentia poterat timetur in alio, ut facit

quod dixi supra eod. semel, in fi. Item contra. ff. de insti. sed & si pupillus §. cæterum. in fi. Sed ibi fuit culpa præponentis, & eodem modo soluitur. ff. de offic. proconsul. obseruare. § 1. quia ibi culpa fuit proconsulis secum ducentis vxorem. Item contra. C. in quibus ca... contra l. ... bona mulieris in casu mariti ... obligata: ita quod si ipsius bona exhausta sunt, bona vxoris distrahuntur. Sed illud est speciale. Facit ad hanc regulam. inf. eo. damnum quod quis, & quod ibi dicam. & sic continuatur hæc regula cum inf. prox. per quam etiam respondetur ad contraria supra signata.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo. ad propositum 56. dist. superius alleg. quod vnius delictum quandoque causat defectum in alio, vnde esse non legitime natum ... non est nota delicti, sed defectus. de purga. cano. accedens, & secundum eum intelligitur regula quod non in ... genus in toto, licet in tanto. Illegitimi tamen alieno vitio laborant & ideo digni sunt venia. C. de na. lib. l. legem. Ioan. And.

❡ Idem.

REGVLA XXIII.

SIne culpa, [b] nisi subsit cā, nō ē al qs puniēdus.

SIne culpa.] Istud capitulum continet duas regulas. Prima est, quod non debet quis puniri sine culpa. Secunda regula est, quod punitur quis sine culpa, quando subest iusta causa. Casus quo ad primum dictum potest figurari per l. si putator. ff. ad legem Aquiliam. Aliquis Titius putabat frondes alicuius arboris existentis in suo fundo: accidit quod aliquis transeundo sub illa arbore fuit occisus: vtrum putator teneatur l. Aquilia? Respondet: aut potest apprehendi culpa in ipso putatore: quia forte arbor illa erat iuxta iter publicum & non præclamauit, antequam proijceret frondes, & tunc tenetur l. Aquilia: Aut arbor ipsa erat in medio sui fundi: & quia non potuit cogitare, quod ibi aliquis transitum faceret: quia alicui non erat licitum transitum facere per suum fundum, & sic non tenetur, quia non est in culpa: & sine culpa non est aliquis puniendus.

❡ In secundo dicto figuratur casus per c. si cuius. 34. distinct. Aliquis Titius contraxit matrimonium cum vidua corrupta vtrum efficiatur bigamus? Dicitur ibi, quod sic, & non poterit promoueri ad ordines: & non punitur ex culpa sua sed quia subest iusta causa, videlicet propter defectum sacramenti.

❡ Item potest poni exemplum per capit. tua. de cleri. agro. in antiq. Aliquis Titius clericus sine culpa sua incidit in lepram: vtrum possit priuari redditibus saltem parte redituum suum beneficij? Respondet quod sic: & ideo priuatur sine culpa: non tamen sine causa.

[Prima glo. ponit exempla regulæ & exceptionis: reddit rationem regulæ, & remittit]

b ❡ Sine culpa.] hic ponitur regula, & eius exceptio. In regula pone casum 56. distinctio. satis peruersum. sup. de constitut. cognoscentes ff. ad leg. Aquil. si putator. In exceptione pone casum in marito corruptæ, qui a promotione sine culpa repellitur; tamen ex causa propter sacramenti defectum 34 distinct. si cuius. In clerico leproso, qui sine culpa propter scandalum priuatur ecclesia de cleric. ægro capitulo tua. quod dic, vt ibi scripsi.

Item in domino serui, qui noxam dedit, qui compellitur emendare noxam, vel dare seruum pro noxa. Institut. de noxa actio. in princip. Regulariter ergo nullus punitur sine culpa. 15. q. 1. §. 7. inuentum. de hom. Ioannes & c. vlt. C. de pœnis, l. sancimus. supra de constit. c. p. pen. & supra textu prox. cum suis concord. Et est ratio; quia pœna est mensura culpæ. de offic. deleg. laue... de transact. capitulo vltimo de homi. sicut dignum ... vbi autem non extat mensurandum, non ... locum non habet; ergo vbi non est culpa, nec

Io. A. & Phil. ... mirat: a colithus beneficiatus suscepto filio ex concubina, genuit alterū ex legitima vxore: quamortua, ipse in ... tiens cū olim ... bina ... spontauit; an illi filio debeatur hæreditas, q̄ consuetudo defert primogenito

pœna. Bene tamen ex causa punitur quis sine culpa su pra, vt lit. non contest. q̃m frequenter. §. si vero, in fine. Et hæc materia plus glo. non indiget prosequere enim eam, vt not. distinct. renouantes. supra de constitu. cognoscentes, & de priuile. antiqua.

ADDITIO. Dynus ponit exemplum in hac regula cū fauore publicæ vtilitatis res aufert possessori & datur militi, qui virtuose se habuit. [1] ff. de euic. Lucius. de rei vend. Ite n si verberatum. §. 2. Io. An.

[1] Vide Pe. c. q̃ in ecclesiarum 2. col. de cōsti. Bar in l. ité si verberatum. de rei vend.

¶ Idem.

REGVLA XXIIII.

Qvod quis mandato [a] facit iudicis, dolo facere non videtur:

QVod quis mādato] Casus figuratur primū per capitulum, miles. 23. q. 5 & aliqui intelligunt in milite sed idem in executore sententiæ.

CASVS Quidam Titius commisit homicidium vel aliud crimen dignum vltimo supplicio: fuit captus per iudicem secularem: quia talis Titius erat laicus: & q a iudici constitit de crimine perpetrato p ipsum Titium eundem condemnauit ad mortem, vt laqueo suspenderetur: & iudex præcepit militi deputato ad executionē sententiæ, vt illum Titium laqueo suspenderet: iste miles paruit iudici, & Titium laqueo suspendit, vtrum iste miles censeatur homicida: & tanquam homicida sit puniendus? Respondetur, q non: quia non est in dolo, nec in culpa, eo quod necesse habuit iudici parere.

¶ Alij intelligunt istud capitulum in alijs militibus & non in executoribus sententiarum, & tunc secundum istum intellectum casus figuratur: Aliquis miles perpetrauit rebellionem contra rempublicam: & fuit ordinatum, quod bellum ei indiceretur, & fuit ordinatū, q alii milites istum militem & alios rebelles occiderēt, qui milites parendo mandato Regis vel Imperatoris rebelles occiderunt, vtrum sint censendi homicidæ, & tanquam homicidæ puniendi? Respondet quod non: quia non sunt in dolo, eo quod istos rebelles occiderunt ad mandatum Regis vel Imperatoris, vel alterius iudicis. ¶ Item potest casus poni per c. si clericos. ē de senten. excom. Ponamus, q eps Pictauien. eo quia non habet territorium, nec potest capere malefactores, nisi infra septa domorum episcopalium: vnde episcopus præcepit laicis, vt quendam clericum criminosum caperent, & ad se adducerent, ad præceptum epī illi laici talem clericum ceperunt, & epo adduxerunt, & incarcerauerūt: vtrū ipsi incurrerint aliquam sententiam ex communicationis? Respondet, q non, quia mandato licito epī obtemperauerunt: & hoc faciendo non fuerūt in dolo. ¶ Item potest poni casus per l. si quis. § doli mali. ff. de iurisd. omnium iud. c hoc modo. Ibi n dicitur: si quis album prætoris positum causa perpetuæ iurisdictionis corruperit, incidit in pœnam quinquaginta aureorū: Accidit, q Prætor alicui iniunxit vt ipse corrumperet album suum, iste ad mandatum prætoris corrupit album, vtrum incidat in penam quinquaginta aureorum? Respondet, q non, quia antequam quis incidat in illud edictum, requiritur, q ipse committeret dolum, & dolo facere non videtur, qui ad mandatum iudicis aliquid facit.

¶ Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exēpla, secundo exponit regulam, & rationem reddit, tertio illam conuertit.

a ¶ Quod quis mandato. [2]] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. nō vhc data. §. qui iussu. Pone casum in milite, qui de mandato iudicis occidit. 23. q. 5. miles. In laico vel clerico, qui de mandato epī capit clericum supra. eo. li. de sen. excom. si clericos. Et in eo qui iussu prætoris corrupit album, qui excusatur a pena ff. de iurisdict. omnium iud. si quis id. §. doli mali. Et hæc vera, cum iudex aliquid mandat officium suum exercendo. [3] ff. ad Trebel. seruo. §. cum prætor. Et causa quare tunc excusatur parēs, est iudicialis auctoritas, vt ibi, secundo, ne contra publicam vtilitatē impediatur punitio maleficiorum, vt ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. Si vero non exercet officium suum: non est parendum nisi ex reuerētiæ exhibitione ff. d in ius vocan. l. generaliter. nam interdum resistere debent officiales. [4] de pœn. dist. 1. nemo, supra de electio. fundamenta. §. iudices. Apertius eo. lib. de penis, fœlicis. ad fin. C. de appella. quoniam & hoc verū in atrocioribus: in quibus potius Deo quàm hominibus obediendū est 11. q. 3. si dominus. de sent. excom. inquisitioni ff. eod. tit. ad ea. In his autem quæ sine dolo committuntur, etiā extra officium parens excusatur. ff. ad leg. Aquil. liber homo 2. vbi de hoc plene not. Et no q sicut dolo caret, qui iudicis obtemperat præcepto, ita econuerso, dolo non caret, qui iudicis non obtemperat præcepto. ff. eo. tit. l. non potest dolo carere, qui imperio magistratus non obtemperauit.

[2] Dyn. & ponit exēplū gl. ff. de aqua plu. arc. l. q̃ i prin ff. de sol. si stipulat. § si lancē. Io. An.

[3] Distinguit hic Dy. ut no. ē de tēp. ord. ad aures in gl. 2. Io. And.

[4] Pe. de Ancha in reg. cū ē. c. 2. co.

ADDITIO Facit hæc regula, quod quis, &c ad quæstionem debitoris, qui de mandato iudicis vel curię cū soluit quod debebat creditori, quam vide in Spec. de solu §. nunc aliqua versic. illud autem quæritur, eccle. Ioan. And.

[Secunda glossa not a contrario. dat similia. arguit ad quæstiones, & remittit.]

¶ Idem.

REGVLA XXV.

Mora cum habet [b] parere necesse.

b ¶ Cum habeat] reddit tuum causa, in his ergo, in quibus non habet necesse parere, vt in atrocioribus, quæ ad suum non spectant officium, dolo non caret, vt supra dixi. & facit de sent excom. vniuersitatis. vbi verberans monachum, si est laicus, licet faciat hoc de mandato abbatis sui, excommunicatus est. Et nota, q dicit: cum habeat parere necesse, sicut enim necessitas excusat a furto, vt de consecrat dist. 5 discipulos sup. de fur. c. 3 ad hoc. ff ad leg. Rhod de iac. l. 2. § cum in eadem naui, sic & a dolo, vt hic vides, cum ergo nullum sit maleficium sine dolo, vel lata saltem culpa, quæ dolo cōparatur. [5] 11 q. 1. aliquos. de sen excom. c. 1 ff de iu. iur. l. illud ergo & a quolibet maleficio excusat necessitas; quod intelligas vt supra dixi. Et aūt regula hæc in argumentum ad quæstionem, de eo qui ad mandatū ecclesiæ reddit debitum vxori pendente lite adulterij vel conditionis de hoc not 34. dist. si cuius. de coniug. ser. propositū.

[5] Do. ten. in l. cē āt. §. apud Iul. de adul. coerc.

MOra sua] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per capitulum decimæ. 15. q. 1. Aliquis meus parochianus tempore messium vel vindemiarum non soluit mihi decimam, sed illam retinuit apud se. Accidit, qd aliquo casu fortuito decima periit sine culpa sua, quia milites transeuntes violenter illam decimam rapuerunt, vel inimici sui, inimicitia tamen contracta sine culpa, decimam per violentiam acceperunt, nunquid tenetur mihi soluere æstimationem decimæ peremptæ? Respondet, quod sic, quia iste fuit in mora soluendi mihi decimas: & sua mora debet ei esse nociua. Item potest figurari casus per capitulum vnicum, de commoda. supra. Sed pro intellectū huius casus est præsupponendum, quod commodatarius non tenetur de casu fortuito, quando fuit commodatum gratia recipientis: verumtamen tenetur de dolo & culpa. Ponamus ergo hic casum; Commodaui tibi librum meum ad vsum tuum, certum est, quod si liber meus non periit culpa tua, sed casu fortuito tu es liberatus? Sed ponamus, quod commodaui tibi librum meum ad certum tempus ad tuum vsum, lapso tempore illo interpellaui, & requisiui te, vt librum mihi

mihi restitueres, quod facere recusasti indebite, & iniuste, & sic fuisti in mora restituendi mihi librum meum: postea liber meus aliquo casu fortuito perijt apud te: nunquid teneris mihi soluere æstimationē libri? Certe sic. Item potest poni casus in fure, qui semper est in mora restituendi rē surreptam: & si res pereat, perit periculo suo, ideo tenetur soluere æstimationem.

† Dynus tractat de interesse: & Ioann. Ancus in quæsten° ff. de reg. iu. & Phi. lo. And. petēt: an post assignatū per emptoriū audiatur exceptio.

Mora[a] † sua cuilibet est nociua.

¶ Idem.

[Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exemplū: secundo ponit tria, quæ requiruntur ad moram: & quo modo tunc tenetur de casu etiā naturali: tertio prosequitur de mora aliena, & ipsa materia remittit: quarto quærit an purgetur: arguit pro & contra, & soluit.]

Morosus qui dicat.

a ¶ Mora sua.] hæc regula sumpta est ex l. ff eo. titu. l. in condemnatione. §. vnus quisque. Pone casum in eo, qui est in mora soluendi decimas: quia pereunt periculo suo, etiam casu fortuito. 16 q. 1. decimas. Idem in commodatario, vel depositario, qui fuit in mora, de commoda. c. unico depos. bona fi. Idem in fure, qui statim est in mora. C. de fur. l. subtracto. Circa hanc tamen regulam no. quod ad hoc, quod quis dicatur morosus, requiritur, quod sciat se debere, vel scire debeat, quod interpellatus fuerit a die vel homine, & quod habuerit possibilitatem dandi, hoc habes ff. de rebus credit. l. quod te. & tunc tenetur morosus de casu fortuito etiā si eodem modo fuisset res apud dominum peritura: secundum Accur. licet Martinus contra, vt no. in d. l. quod te, & probatur, ff. de legat. 1 cum res. §. vlti. fortassis n. dominus rem vendidisset: & apud alium perijsset, & hoc tenet Bernar. supra de commo. c. vni. & de depo. bona fides. Et no. quod dicit mora sua: nam si in duobus reis debendi altero interpellato alter liberatur interitu speciei: sed interpellatus tenetur. ff. de vsu. l. mora. in fine. Item mora fideiussoris sibi nocet, non reo, quoniam liberetur interitu speciei: secus econuerso, ff. de verb. obl. cum filius, & l. mora. & hoc quia fideiussor habet causam a reo, non reus a fideiussore. Et imputes sibi qui alterius obligationem in se suscepit. Vnum no. quod si debitor primo fuit in mora soluendi, & postea creditor in mora recipiendi, vel contra, quod vltima mora nocet, vt ff. de vsu l. debitor, & vide quod no. de deci. cum homines. De mora autem, & multiplici eius effectu plene not. ff. de vsu. l. mora (Et per Hostiens. in summa de vsu § ex quibus causis sub § & mora, & per ipsum & Inno. de loca. propter. per Dyn. eo tit. potuit) Sed nunquid mora semel commissa purgari potest? Videtur quod non. 12. q. 2. longinquitate. qō. 2. puella, de electio. cū in cunctis. ibi, decurso tempore, de supplen. negligen. præla. licet, & cap. vlti. ff. de actio. & obligat. l. traiectitiæ. C. de contrahen. & committen. stipula. magnam. Contra quod possit purgari 1 a distin. capit. primo de hoc, & 100 distin. quoniam de supplen. negligen. præla. litteras, de elect. quod sicut. in fine. de rebus eccles. non alie. si quis presbyterorum. de loca. & conduc. propter. in fi. & c. potuit in fi. Vbi de hoc, & de elect. c. vlti. ff. si quis cau. l. & post tres. ff. de peri. & commo. rei vendi. l. 1. C. de fideiuss. sancimus, supra eodem lib. de preben. si tibi. Solu. dic quod ubi dies præfigitur a canone, vel lege pœnam imponente, mora purgari non potest: pœna. n. semel commissa non purgatur, & sic intelliguntur prima iura, & hæc regula, & hoc est verum, nisi eadem lege, vel alia, vel canone caueatur in eo casu moram posse purgari, & pœnam euitari, & sic intelligantur contraria. Lex autem illa, & si post tres. loquitur de præparatorijs iudiciorum, in quibus mora bene purgatur, vt ibi, cum suis similibus sed post litem contestatam non purgatur. ff. de verborum obligat. l. si insulam, multo ergo minus purgabitur pœna semel commissa, nisi forte negligentia non fuisset in mora. 2. q. 4. biduum. de iudi. cum Bertol. ff. de in integ. restitu. l.

a Et sic si ibi non nocet: & hoc verū: nisi essent so... ff. de duo re. de l. pen. fm Dy. sed in quē ibi imputet casum factae participādo, debuit n. cogitare hoc euenire posse. ff. de condi. inde. l. in rebita. ff. loca. l. si quis domū. Io. A.

a Bart. in §. insulā. ff. de ver. obl. c. potuit. de hoc.

dium sicut n. a pœna canonis non appellatur. sup. de appel. consuluit 3 & c. quia nos, nec pœna legis, vt ff. de verb. sign. si qua pœna. sic nec purgatur, vt sup. dictū est, & hoc no. Gar. sup. eo. lib. de cle. cupientes. §. quod si per Io. & Io. And.

3 Vide quæ ibi notaui in glo. priuato.

REGVLA XXVI.

Ea[†] quę fiunt[b] a iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

Ea quæ fiūt]Casus figuratur primo per capitulum, quorum vices. 69 distinct. hoc modo. Ponamus, quod aliquis simplex sacerdos, vel alius constitutus in dignitate: puta archidiaconus decanus, vel cantor, non tamen ep̄s ordinauit aliquem in diaconum proferendo verba apta ad talem ordinem, vtrum iste sic ordinatus receperit talem ordinem? Respondet quod non, quia potestas ordinandi clericos non dependet ab ordine sacerdotis, nisi fuerit ep̄s. Vel sic: Ponamus, quod aliquis simplex sacerdos non ep̄s protulit ista verba apta ad conficiendum chrisma, vtrum conficiat? R̄ndet quod non. Idem est de consecratione monialium, & generaliter cum quis facit ea, quæ non spectant ad officium suum: per eum facta viribus nō subsistunt. Item possent poni alij casus. videlicet per capitulum, indulgentiæ, de pœnit. & remis. eo. lib. supra. aliquis ep̄s, vel archiep̄s concessit subditis suis porrigentibus manus adiutrices ad aliquod pium opus, centum dies indulgentiarum, vtrum valeat talis concessio indulgentiarum? Certe non, quia ad officium ep̄i, vel archiepiscopi spectat solum dare xl. dies indulgentiarum, & non centum.

† Facit hęc regula, vt ciui cōrā iudice incō petēti nō teneatur cōparere: si constat de no iurisdictione. Bart. in l. contumacia § contumax. ff. de iud. de quo lat° hic per Franc.

[Prima gl. dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo dicit regulam etiam in bono quod sit, locum habere & quod loquitur in alias iudice: tertio quærit, & ponit duas opiniones contrarias: quarto signat contrarium, & soluit: quinto dicit regulam non loqui in spiritualibus, quæ dependent ab ordine.

b ¶ Ea quæ fiunt.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. factum a iudice. Pone casum 68. dist. quorum vices, vbi simplex presbyter ordines conferendo, chrismādo, virgines consecrando, nil agit. Item sup. eo. lib. de pœniten. & remiss. indulgentiæ, ubi non tenet indulgentia data ab ep̄o vltra tenorem Concilij Generalis. Ad idem. ff. de iurisdictio. omnium iudicum l. vbi dicitur, extra territorium ius dicenti non pareatur impune. idem si super iurisdictionem suam uelit ius dicere. Et habet hæc regula locum etiā cum bonum est id, quod facit iudex, in eo quo ad eius nō spectat officium, viribus non subsistit pone exemplum 96. distin. bene quidem: bonum n. est statuere res ecclesiæ alienari non posse. 12. q. per totum 2. de rebus eccle. non alie. per totum: tā statutum Imperatoris super hoc non ualuit, quia ad eius non pertinebat officium, vt ibi. ad idem de appel. dilectus. ibi enim officialis archiepiscopi bonum & æquum decreuerat: tā quia id ad suum nō pertinebat officium ratione appellationis interpositæ ad Papam, non valet, quod fecit: generale. n. est, quod non sufficit bonum facere, nisi & bene id fiat. 16 q. 1. monachi. 2. de postu. c. 1. ff. de re mil. l. 3. §. in bello, & facit 23. q. 5. relegantes, & de collusi. c. 1 & quod ibi not. Et quod dicit regula, ea quæ fiunt a iudice, alias subaudi: nam in eo quod facit non pertinens ad officium suum, non dicitur iudex, sicut ergo procurator fines mandati non debet excedere, sic nec iudex fines iurisdictionis, & hoc dico, siue sit ordinarius, siue delegatus. siue arbiter: saluo eo quod de prorogatione no. sup. de offi. deleg. P. & G. Quæri solet, si iudex, qui de decem tantum potest iudicare iudicat de xx. an valeat sententia in decem. Dixit. Ioan. quod non: 4 quia res iudicata non potest pro parte tenere, & pro parte non tenere. ff. fami. ercis. in hoc iudicio, & not. ipse not. 2. questio. 6. diffinitiua. versicu. cum certa ratione in fine. Ad contraria ibi signat 12. quæstione secunda. si quos de seruis. C. de donat. sancimus, potest responderi ad speciale fauorem donatio.

4 Vt de mēte Rh. hoc, cum quātitates sint diuisibiles. ad hoc l. 1. §. si stipulātur. idē Fran. Are. ad cō dōin l. cō sultādi na lia. C. de test.

donationum. Ad decre. de arbit. cum tempore. de præben. dilectus. potest dici, quod ibi sententia continebat plura capitula: vnde in vno potest tenere, in alio non: hic autem continet vnum tantum, & cum Io. concord. Accur. ¹ ff. de iurisdict. omn. iudi. l. vlt. Hug. tamen & Lau tenent contrarium, s. quod sententia bene tenet in decē, & dicunt sententiā rescindi tantum in superfluo, & hoc no. ex verbis illius vers. cum certa dum dicit, quod cōtra ius gestū est. C. quando prouo. non est neces. l. certa. & pro eis facit quod no. de don. Apostolicæ. & reg. in eo. vide, & quod ibi dicam. pro Io. optime facit prędict. decre. sup. eo lib. de pœn. & remiss. indulgentiæ. Pro Hug. & Lau sup. eo lib. de arbi. c. 1. ff. de arbi. l. idem §. si plures. Et facit hæc reg. pro his, quæ dixi sup. eo. quod quis mandato. Ad primū casum 95 dis. c. 1. ubi presbyteri crismabāt ² in fronte. Sed illud ad tempus a Greg. fuit specialiter concessum, & dic vt ibi, tunc ad eorum spectabat officium, & si non ex ordine, ex demandatione, & vide quod de hoc no. de consec. d. 5. manus, in vlt. gl. Nec habet locum hæc regula in spiritualibus, quæ potius dependent ex potestate ordinis quam iurisdictionis. Hinc est, quod si eps, qui hoc potest ex ordine, consecret alienam ecclesiam, vel altare: uel ordinet alienum subditum, quod non pōt ex iurisdictione, consecratio tamen, & ordinatio bene tenet: licet ordinatus executione careat 7 q. 1. eps in d. ec. esi. de tēp. ord. quod translationē. & dixi su. e. ratum. Io. And.

a ¶ Non spectant.] ³ & hoc contrat facit ff. de re iud. contumacia. §. contumax non vr. vbi vero dubitatur, tenetur quis ire allegaturus priuilegium. ff. de iudi. si qs ex aliena. secundum Dyn. quod dic, vt no. de accus. veniens. & in gl. Io. And.

ctant ᵃ officium viribus non subsistunt.

¶ Idem.

REGVLA XXVII.

Scienti ᵇ & consentienti non fit iniuria, neque dolus.

Scienti, & consentienti.] ⁴ Casus in hac regula figuratur per l. 1. ff. de actio. emp. & ven. pro intellectu vnius casus est presupponendū quod quando venditor vendit aliquam rem, debet prædicere emptori onera ordinaria illius rei: alias teneretur ipsi emptori. Sed ponamus, quod tibi emptori stipulanti vendidi domū meam quæ debebat seruitutem domui vicini mei, forte seruitutem stillicidij recipiendi, vel altius non tollendi, vel aliquam aliam seruitutem, & tu emptor sciebas bene: quod domus mea debebat illam seruitutem: ego autem sciens, quod esses informatus de illa seruitute, non predixi tibi illā seruitutem in venditione facienda, vtrum possis agere contra me actione ex empto, vt diminuam tibi de pretio, quantum minus valet domus tibi vendita propter illam seruitutem? Rñdetur quod non: quia eras informatus de illa seruitute: ideo non erat opus, quod vlterius de ea te informarem: quia scienti, & consentienti non fit iniuria, neq; dolus.

[Prima gl. primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla: secundo supplet de scire debente: & dicit in regula principium ponderandum: tertio ponit rationem regulæ, & notat copulam: quarto successiue signat: & soluit tria contraria.

b ¶ Scienti.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt. Pone casum in ingenuo, qui sciens & consentiens contraxit matrimonium cum serua, uel econtrario. 29 q. 2. si qs ingenuus, & c. si fœmina. In clericis, qui scienter, & voluntate iocosa se adinuicem percutiunt sup. de sen. exc. c. 1. Item in eo, qui sciebat rem, quam emebat seruitutem debere. ff. de act. emp. & uen. l. 1. in fi. ⁵ Et concordat ad hanc regulam l. eo. eum qui certus. Et quod dicit hæc regula, scienti, dic uel scire debenti. ff. de ædil. edic. l. 1. §. si intelligatur. Ad hoc 16. distin. quod dicitis, supra de cler. excommu. Apostolicæ. sup. quod me. cau. c. 1. ff. pen. in fi. Item dic scientia a principio: secus ex postfacto ⁶ ff. de ędi. edic. l. vltim. §. vlti. Et no. quod dolus malus est omnis calliditas, fallacias, machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alterum, ... secundum Labeonē ff. de dolo ... sciens non circumuenitur, fallitur, vel decipitur: ergo ibi nō interuenit dolus. Ergo inductus ad clericatum, vel monachatū non dr dolum passus, quia non est deceptus. 20 q. 3. cōstituit. ubi de hoc, & de conuer. coniu. dudum in fi. & hoc dicit hæc regula non inferri dolū scienti, & volenti; ... ut ex eo agi possit: infertur tñ ita, quod nascitur ex eo actio per exceptionem elidenda, ff. de fur. inter omnes §. vlt. & penul. Et no. quod hæc regula formata est copulatiue, & non disiunctiue, vnde hæc duo coniunctim requiruntur. s. quod sciat, & consentiat: scienti enim & non consenti enim bene infertur iniuria & dolus. 15 q. 1. illud. et similibus, ad hanc regulam signatur contra de sen. ex. com. contingit, ubi: huiusmodi manus iniectio, & non violenta, tñ iniuriosa notatur. Sol. no est iniuriosa, quia iniuria fit ipsi clerico volenti, vt hic, sed est iniuriosa, quia fit iniuria toti ordini clericali, & ideo ibi sequitur, cum canon ille, &c. & ibi de hoc. Item contra, C. de rapto. vir. l. unica, ubi si rapio virginem etiam volentem teneor. Sed hoc ideo, quia id uoluit persuasione dolosa, quod plus est, quam violenta. ⁷ ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. Item contra. C. de fur. & ser. corrup. l. si ego seruo ibi sciens, & consentiens agit furti, & serui corrupti. Sol. de rigore, & rei veritate illi scienti, & consentienti non fuit facta iniuria: tamē de quadam æquitate agit ac si iniuria uel dolus sibi fuisset illatus, vnde nec furtū fuit ibi factum, nec seruus corruptus, ex æquitate tñ agitur de vtroq; ⁸ & facit hæc regula ad id, quod dixi sup. eo possessor malæ fidei ad fi.

¶ Idem

REGVLA XXVIII.

Quæ ᶜ a iure com- ...

Quę a iure.] Casus figuratur per capitulū, quo, sup. de iud. in antiq. Laicis cōcessum est per ecclesiam, vt quamuis laici essent illicapaces iuris spiritualis, & ei annexis, vt possent ius patronatus possidere: (quatenus ipsi inducerentur ad fundandum, vel ædificandum, aut dotandum ecclesias) vt clericos idoneos in illis ecclesiis possent præsentare ad ecclesias, qui ad ecclesiam ad presentatione patroni illos instituerent. Sed vtrum laici possint extendere illud priuilegium ad hoc, vt possint cognoscere de causis annexis causis spiritualibus? Est ibi tex. quod non, quia illa concessio facta laicis est exorbitans a iure communi; Et illa, quę exhorbitant a iure communi, non sunt trahenda ad aliquam consequentiam.

[Prima gl. dic. primo, vnde sumpta, & ponit exempla, secundo dicit idē in ampliando, tertio soluit questionem.]

c ¶ Quæ a iure.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo titu. l. quod contra rōnem. Pone casum 16. q. 1. hinc est et. sup. de priui. sane. ff. de colle. prin l. 3. in fi. Et concor. ad hāc regulam, inf. eo. quod a iure. & c. in argumentum. Ponitur igitur in eligere hanc regulam in priuilegio, ut supra, quia singulorum priuilegia legem cōem non faciunt. 26. q. 2. non exemplo. Item in iure pone casum in Velleiano nā regulariter quilibet intercedendo obligat: fallit in muli. ergo hoc ergo non trahitur ad consequentiā. ⁹ Et idem in similib. & vide, quod dixi sup. eo. priuilegiū. & quod no. de priui. sane & no. quod sicut ea, quæ exorbitant a iure communi, ad consequentiam trahenda non sunt, ut hic: sic nec amplianda, sed restringenda, vt sup. eo lib. de fil. presby. is qui in ... eo ad idem ...

¹ Qui tñ contrariū not. C. de re iudicat. 2. Io. And.

² Vide Cōci. Tri. ses. 7. de confir. cano. 3.

³ Hæc glossula ex nouel. Io. Andr. huc fuit translata.

⁴ Phi. hic docet presumptiones doli. Dy. Io. A. petūt, an cōpromittētes possent contra pactū petere reductionē ad arbitriū boni viri, quęrit Io. An. an noto... priuilegiu. & quid de renunciāte foro ordinario. F.

⁵ Dy. de iniuria ponit exēplū per l. 1. ff. de iniu. §. usq; adeo de dol., ponit ... lib. hom. exhi. §. si quis volē te. Io. An.

⁶ Idem Dy. p modū obiectionis. Io. And.

⁷ Idem hic Dyn.

⁸ Propter delictū: & qa res est p. ... exēpli, & ibi vide ... in ec ...

⁹ Scilicet ad illos ... qui eādē facultatē in mulierib. Io And.

¹⁰ ... p quē ponebat hic Dy exēplum ... propte, vt patet ea gl. Io. And.

adio. Item licet fauorabile priuilegium amplietur, vt ibi: non tñ ad consequentiam trahitur, vt hic, & facit hæc regula ad q̃onem, qua quæritur: an fratres Eremitani, vel fratres S. Augustini, & alij religiosi Mendicantes, & non Mendicantes cõprehendant constitutione illa extrauagãti nouiter edita per Bonifatiũ Papã VIII. quæ incipit: super cathedram præminentiæ Pastoralis, quę hī in cle de sepul. dudum, in qua exprimuntur solummodo Minores, & P̃dicatores. hi quidē alij dicunt, dicendum est, q̃ nõ extenditur ad alios religiosos Mendicantes, vel nõ Mendicantes, vel ad seculares clericos, sed solum Minores, & Prædicatores amplectitur: quia intentio Papæ vi hac tuisse, vt per verba ipsius cõstitutionis apparet: tum quia exorbitans est a iure cõi illa constitutio, & ideo ad consequentiam non trahenda nec amplianda, vt hic, vult. n. illa constitutio dari quartam, et de his, de quibus de iure dari non debet: sicut de ornamentis relictis, pro fabrica anniuersario 29. 30. & sic de singulis, puta relictis pro luminaribus, vel certis personis. de testa. c. vlti. de verb. sign. ex parte. &d cum ergo illa iura mutata, & correcta per constitutionem & solũ quo ad expressos in ea: quo ad alios remaneant adhuc ipsa iura. Correctio. n. iurium est vitanda, sup. de cle. ecclesia vestra 2. cum si. in talibus. n. non argumus de similibus ad similia, & concordat, q̃ dicã j. eod. in pœnis. & facit ad hoc optime sup. eod. lib. de ele. statutum & de reg constitutionem., & ita pronuntiatũ fuit per profundissimæ scientiæ, & bonæ memoriæ virum dominum Ioannem de Monte Murlo: & per me in quadam quæstione, qua sumus ad consulendum assumpti.

munì exorbitantª nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

¶ Idem.

REGVLA XXIX.

Quod † omnes tãgit,ᵇ debet ab omnibus approbari.

a ¶ Exorbitant.] quasi a deuiant, vel discordant: & idem verbum in decre. prima, de fil. presb sup. eo. lib. quam alleg. glo. Io. And.

Quod oẽs tangit.] Casus figuratur multis modis, sm gl. Primo, per c. 1. 66. dist. Ponamus, q̃ aliquis fuit electus, & cõfirmatus in archiepm alicuius prouincię qui quidẽ electus, & confirmatus petijt munus cõsecrationis: q̃ritur, qui debent esse præsentes in cõsecratione facienda? Rñ̃det, q̃ oẽs suffraganei suæ prouinciæ, quia illud negotium oẽs tangit: ideo debebat ab oĩbus approbari. Item põt poni casus per c. quia propter. de elect. in ant. Ponamus, q̃ vacante Ecclesia Placen. canonici illius Ecclesiæ voluerunt procedere ad electionem futuri prælati. Sed quæritur, qui debent adesse in electione facienda? Dicitur ibi, q̃ omnes canonici illius Ecclesiæ: & si sint aliqui absentes, debet vocari: quia cum illud negotium omnes tangat, debét ab omnibus approbari.

Pro declaratione istius reg. vs, quod illud, quod oẽs tangit, non dẽt ab oĩbus approbari: Et arguitur de toto titulo de his, quæ fiunt a maio. par. c. in antiq. vbi dr̃, quod talia põt expediri per maiorem partem capituli: & tñ tale negotium tangit oẽs. Item arguit. de l. maiorem. ff de pact. vbi dr̃, quod si aliquis debitor velit facere cessionem bonorum, non est opus, quod oẽs creditores conueniant ad videndum fieri cessionem bonorũ, sed sufficit, quod maior pars conuenatur: & alia parte creditorum inuita admittetur ad cessionem bonorũ faciendam. Glosa soluit dicens, quod aliqua sunt, quę pertinent pluribus, vt vniuersis: & in istis ea, quæ fiunt a maiori parte capituli valent, et altera parte contradicente: nisi ostẽdatur ex aliqua causa rationabili: secus si illa essent expedienda ex mere voluntate: quia tunc deberent oẽs consentire, in c. cum omnes. sup. de constit. in antiquis: Alia sunt, quæ pertinent pluribus, vt singulis: & tunc omnes debent cõsentire. l. si per fundum. ff de serui rustic. prædio. fallit in pluribus casibus. Primo, fauore liberationis. l. maiorem. ff de pact. Item in arbitris fauore litium dirimendarum: si fuit compromissum in plures arbitros, valet sńia facta a maiori parte. Item si pluribus patronis cõpetat ius patronatus, præsentatio facta a maiori parte, valet propter fauorem Ecclesię: ne Ecclesia patiatur detrimentum propter longam morã, & vacationem.

¶ Idem.

REGVLA XXV.

In † obscuᶜ-

[Prima glos. primo ponit exempla, & in fine reassumit primum exemplũ secũdo signat contrarium, & remittit: declarat incidens q̃stum: & ponit ius nouum: tertio arguit ad quęstionem: ponit opiniones contrarias, & secundum reprobat.]

b ¶ Quod omnes tangit] ponit casum in Archiepiscopo consecrando ab omnibus suffraganeis. 66 dist. c. 1. in electione facienda ab omnibus canonicis. de electio. quia propter in antiquis. In concedendo haustum aquæ in quo omnes vocandi sunt, qui ius habent. ff de aqua plu. arcen. l. in concedendo. ad idem 54 dist. cap 1. & quærit si licet de tempo ordina. si Archiepiscopus. C. de auth. præstan. l. vlti ff de adopt. l. nam ita diuus. nam hic qui laeduntur, vocandi sunt in confirmatione adoptionis, vt ibi. Et no. quod dicit id, quod tangit omnes, debere approbari ab omnibus: ergo non valet, quod facit maior pars, & sic contra 63 dist. c. 1. sup. de his, quæ fiunt a maio. par. c. 1. ff ad munici. quod maior. Sol Aut competit, vt singulis, aut vt collegio, quod profequere, vt not. per Bernar. & Innoc. de constitu. cum omnes. Fallit autem hęc regula in casu Insti. de re. di. § religiosum. ver. in commune, vt not in prædi. decre. ab omnes. Ad id quod supra dixi, quod sufficit, quod facit maior pars collegij, contrad est decre. de re iud cum olim. in fine ibi, plena omniũ, qui præsentes fuerint, &c. Sed ibi subauditur, vel maioris partis, vt ibi not. in vlti. glos. nam illud dicuntur omnes facere, quod facit maior pars 63. 56 dist in Apostolica. de electio. cum inter canonicos. in prin. ff de munici. quod maior interdum tamen requiruntur duæ partes. de electio. licet. & eo tit. scriptum. cum similibus sup. eo. tit de cler. ægrot. c. vnico. cum concor. Et facit hæc regula in argumentum ad idẽ quo olim dubitabatur, an in electione inferiorũ dignitatum, vel canonicorum vocentur absentes: & videatur, quod non per prædict. decre. cum olim. in fi hodie determinatum est sup. eo. lib. de præben. cum in Ecclesijs. Item est argumen. ad quęstionem, an Papa possit statuere inuitis acolytis, quod ipsi contineant & hęc quæstio not. 82. dist. proposuisti. & ibi dixi Ioan. quod non: quia castitas suaderi potest, non imperari. 32 quæstio. 1. integritas. & istho Brixien. ibi contra, cuius dictum penitus est falsum, nisi intelligas de promouendis: sed ipse de promotis etiam intellexit, vt eius verba demonstrant. Monachis autem professis, qui renuntiauerunt propriæ voluntati, austerior regula poßet indici, etiam ipsis non approbantibus, secundum Innocent. qui hoc no. de regula. super eo. Ecclesia expressim supra eo. li. de statu regula. cap. vnico, ibi monialibus indicitur austerior status: licet non possit sine omnium voluntate ordinem mutare. de his, quę vi metu. cau. n. c. p. p. Et not quod secundum primum casum, quem posui, archiepiscopus de iure consecrandus est ab omnibus suffraganeis: Papa tamen sibi hoc vsurpat, 7. secundum Io. qui hoc not. 24. q. 1. pudenda. & c. similis in antiquo.

In obscuris.] Casus in hac regula primo figuratur per alias partes sup. de cẽsib. & per l. nummus. ff de leg. in

Marginal notes:

† Io. An. & Phi. q. vise, an valeat statutum nõ vocatis absẽtibus illis cũ p̃iudicabile.

1 Vide de hoc in 3. glos. & in pall. cle. dudũ. § hmõi in glo. vt patet. Io. A.

2 Hęc glossula. Ex nouella. Io. A. huc fuit trãslata.

† Dy. de. natat ... vltimũ prosequit̃ Phil.

3 Dyn ponit exempla p'ũ per l. receptũ. ff. de ser. rusti. prædio. Io. A.

4 Idẽ Dy.

5 Ad idẽ ff de reg. si plures facit et. ff. ... pac. maiorẽ. de cura. fur. cõs. §. fin. vbi sufficit alterius auctoritas Dy.

6 Nisi dicas nemine discrepãte. Cõ. de reb. eccl. nõ alie.

7 Rectius dixisset hoc Papæ cõpetere iure, & eius auctoritate concessũ suffraganeis, vt si Archiepiscopum consecrent vt patet ... c. si archiepiscopus ... de tẽ. or. ... in antiquo. 32. dist. & c. pudenda. 24. q. 1. di ...

10 30 40 50 60 | 20 30 40 50 60

in c. ex parte, dicitur. Ponamus, quod in ciuitate Pictauien. sunt duæ mensuræ, vna maior, alia minor: aliquis emisit votum, quod tali Ecclesiæ solueret tot mensuras: puta sex scataria frumenti, vel sex bossellos frumenti: est mensura maior, alia minor, & non declarauit aliter animum suum: videlicet ad quam mensuram intendebat illud frumentum solui: sed locutus est indistincte. quæritur, ad quam mensuram debet solui huiusmodi frumentum? Rndet, quod ad minimam mensuram: quia in obscuris minimum est sequendum.

ris[a] minimum est sequendum.

¶ Idem.

¶ Item potest poni casus per dictã l. nummis. Ponamus, quod in aliqua regione habeant locũ noua scuta, & antiqua: aliquis in testamento suo legauit Titio decẽ scuta. quæritur, quæ scuta videantur legata ad hoc, quod hæres possit compelli ad soluendum illa scuta? Respondet, quod videntur legati nummi minoris valoris: & sic legata videntur scuta noua, & non vetera: nisi alias appareret de voluntate testatoris tacite, vel expresse, quia tunc ad ipsam esset recurrendum, sed quando non potest coniecturari mens ipsius testatoris, in dubio habet locum ista regula.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit præambula regulæ, & ipsius rõnẽ. Tertio signat ɔtrium de mediocritate sequenda. Remittit, soluit, solutioni obijcit, respondet, & declarat.]

a ¶ In obscuris.] Hæc regula sumpta est ex l ff eo. tit. semper in obscuris, & l semper in stipulationibus. Pone casum supra de censibus ex parte, vbi in dubio non compelluntur soluere vota ad maximam, sed ad minimam mensuram ad idem ff. de lega ; nummis. vbi nummis sic in genere legatis debentur minimi. Circa hanc regulam not. quod in obscuris non statim inspicimus, quod est minimũ, imo inspicimus primo, quod est verisimilius, & quod plerumque consueuit fieri, vt ĩ eod. inspicimus cum suis concor. & ff. eo. tit. l. in obscuris inspici. & si hoc fieri non potest, [1] tunc inspicimus, quod est minimum, vt hic. Primo ergo inspicimus, quod expresse agitur, puta 10. lib. Bonon. vel quod agitur tacite. [2] Tacite dico, vel ratione rei, quæ venditur 10. lib. vel rõne personæ, vel rõne cõsuetudinis. vltimo quod est minimum, vt hic, & est simile, quod dixi sup. eo. cum sunt partium. Et potuit esse ratio huius regulę, quia de minimo non est dubium sensisse, quia si intellexit de maximo, ergo de minimo, quia plus includit sub se minus, sed non econuerso. & de hoc dicam ĩ eo plus semper. alibi tamen habes argumenta de mediocritate spectanda 19 quæst. 2. hoc ius de offi. custo. c. 1. & est expressum, ff. de leg. 1. l legato. in prin vbi de hoc ; ff de auro & argento leg qui lancem. C. de dona. si quis argentum. § si vero. & § sequen. cum simil. vide de censi. quãto in 3. glo & de filijs presbyter litteras in vltima glo. Et potest dici, quod in speciebus, & artificijs medium inspicimus, vt not ff. manda l fideiussorem, & sic intelligantur illa iura. In quantitatibus autem inspicimus, quod est minimum, vt supra dixi, & in prædicta l. fideiussorem, & ff de leg. 1. apud Iulianum. § fin ex facto, quæ videtur contraria ad supradictam solutionem, nã ibi legato fundo, si duos fundos habebat testator, debetur minimus si non appareat de quo senserit, sed ibi non erat medium. Et aduerte, quia vilissimum hominem habere non expedit, & ideo legato, vel promisso homine, mediocris debetur, vt in prædi l. legato. Sed vilissimos nummos habere nobis expedit, vnde etiam bagatinos, vt in prędicta l nummis, & vile triticum, vt prædi. l. fideiussorem, & ideo in his debetur minimũ. Item habet locum hæc regula in pœnis, vt ĩ eo. in pœnis. vt ibi dicam.

[1] Idẽ hic Dy. ꝑ modũ obiectionis. Io And.

[2] Vide. quod posuit Dyn. dicã ĩ eo. inspicimus in tex. & sup si. gl Io. And.

[3] Et distinctionem ibi positã plene ꝑsequitur hic Dyn. tractans etiã plene, quando in ꝑti. b. & qñ ĩ dictis locis habet hęc regula, &c. Io A.

Evm qui certus]Casus potest figurari primo per c. si duobus, de ap. & per l 1 in fi. ff. de act emp. & ven.

Df in illo c. si duobus, quod duo litigabant corã Epo Pictauien. vel eius officiali: qui tulit sniam diffinitiuam in causa huiusmodi: a qua sniã ambæ partes appellauerũt (quod pt fieri: quia forte reum ɔdẽnauit in principali, & ipsum absoluit ab expensis, & sic actor appellat, eo quod iudex reum nõ condemnauerat in expensis & reus appellauit, eo quod iudex eũ ɔdẽnauerat in principali:) Vn appellauit ad Archiepm Burdegalen. alius ad Papam: Ille, qui appellauit ad Papam appellationem suã reuelauit coram Papa, alius coram archiepõ. Iste qui reuelauit appellationem suam coram archiepõ Burdegalen fecit citari suam partem aduersam, & archiepũs sciebat, quod ipsa pars aduersã appellauerat ad Papã: Hoc non obstante. quia ipsa pars non comparuit, archiepiscopus illam excõicauit: vtrũ valeat snia archiepi? Rñdet, quod non: quia ex quo sciebat talem appellasse ad Papam: & sic ad maius tribunal, non erat amplius certiorandus, secus si ignorasset. Ex hoc colligitur, quid ꝓdest mittere exoniatorem, quia si aliquis fuit exoniatus, & iudex faciat processum ɔ impeditum, & exoniatum, non valet processus, alias si non misisset exoniatorem, teneret processus, sed postea probato legitimo impedimento veniret rescindendus, c. venerabilib ĩ. de sent. exc eo. lib. ¶ Item in l. 1. ff. de actio. empt. df, quod si quis vendat mihi aliq̃ rem debentem seruitutem, vel alia onera debet me emptorem certiorare de oĩbus onerib. ordinarijs, alias possum agere ɔ ipsum, quia minus fuissem rem ipsã empturus. Sed quod, ponamus, quod ego sciebam onera illius rei, & quod res ipsa debebat illã seruitutem, & venditor nõ me certiorauit, vtrũ possim agere ɔ venditorem actione ex empto, vt restituat mihi partem pretij, quanto minus fuissem rem empturus, si me certiorasset de illis onerib.? Rndet quod non, quia qui certus est, certiorari non debet ¶ Sil arguit dec cum inter vniuersas, supra de ele. vbi df, quod licet canonicus sciat mortem prælati, tñ est vocãdus, vt ponamus sic, Ecclesia Pictauen vacabat per mortem, vel renuntiationem, scio illam vacationem, nõ cõpareo ad electionem etiam canonici non vocauerunt me, certum est, quod possum prosequi contemptum, & licet sim certus, tñ sum ad hoc certiorandus. Respondetur, quod non sum certiorandus de va atione, vel morte prælati cum sciam illam vacationem, sed sum certiorandus de die assignata ad electionem faciendam, ideo absentes sunt vocandi ad electionem, licet sciant vacationem.

REGVLA XXXI.

Evm † qui certus est[b] certiorari vlterius nõ oportet.

† No hic reg. quod vbi datur scientia, & certitudo, ibi denuntiatio nõ est necessaria. de qua vide plura hoc loco per Phil. Fran.

[Prima gl. primo ponit exempla. Secundo supplet de illo, qui certus esse debebat. Tertio tractat de canonico, qui sciebat ecclesiam vacare: & allegat concordantias ad regulam. Quarto arguit ad quæstionem]

b ¶ Eum qui certus est] [4] pone casum 11. dist. c. vlti. ver. sæpe dilectionem tuã, &c. supra de appe. si duobus. In Archiepiscopo, qui sciens illum excommunicauit, qui appellauerat ad Papam. ff. de act. emp. & vend. l. in 1. in eo, qui sciebat rem, quam emebat seruitutem debere, quia non aget ex empto, quanto minoris, [5] vt ibi, & facit sup. eodem. scienti, & quod ibi dixi, & not. ĩ eod. titu. nemo vi tenetur, & quod ibi dicit, qui certus est subaudi, vel esse debet, nam non est necessariũ singulorum auribus intimari, quod est publice promulgatum 16. dist. quod dicitis, de postulat prælatorum, c. 1 ff. de instit 1 sed est, & pupillus. licet autem canonicus, qui certus est de morte Episcopi, de ipsius morte non debebat vlterius certiorari, vt supra de electio. cum inter vniuersas, tamen citari debet ad electionem faciendam, vt not Bernar. in dicta decreta. cum inter vniuersis, quod verum puto, nam qui certus est, vt homo certioratur, vt iudex 2. q. 1. multi, & interdum certus adhuc certioratur ad cautelam, vt in prædicto c 11. distin. c. vlt. & consilium indistincte dicit absentes vocandos

[4] Dy. ponit exemplũ ꝑ l. 1. ff. de adi. edic. § aiunt. & § si intelliga. & l. si tñ § 1 c i g scauit, vbi emptor si sciuit, vel scire debet rei vitiũ ꝑ venditorẽ certificandus nõ est. Io. And.

[5] Qñ venditor dẽt emptorẽ de seruitute certificare, tr. est, & ibi Bar. ff. de euictio. Phil.

qui

qui sunt in loco, & ea.de elect. quia pp præterea licet sciat ecclesiam vacare, diem tamen assignatam ad celebrandum electionem ignorat: & ideo vocãdus [1] est, & dies notificari ius, arg ff. de adul. l. denunciasse. concordat ad hanc regulam sup. de rescrip. ab excommunicato. ibi, qui de facto suo certus, &c. & de loca & cõduc potuit. ibi dies statuta interpellat sine alia homi nis requisitione, vt sup eod lib. de elect. cupientes, circa principium, ibi, vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, &c. Et est hæc regula in argumentum ad quæstionem, qua quæritur, an is, qui ingressus religionem in fine a[nni] exiuit, si iterum eandem religionem ingrediatur, an debeat habere annum: & satis videtur, quod non per hanc regulam: nisi conditio personæ, vel religionis mutata esset, & hoc tenet Bartho. Brixi. in quæstionibus suis in quæstione quæ incipit, Aliquis intrauit monasterium. [Est uenerialis 58. & idem Guliel. in Spe. de statu monachorum, ver. 32. & vide quod ibi dicam.

1 Vocandus est, vt eligat, vbi .n. vltra sciam reg ratur factũ alicuius, et denuntiandum est Bar l. 2. §. fi. ff solu. mat. Phil.

ADDITIO. Qui sciebat rem, quam emebat, seruitutem debere: non agere ex vendito quanto minoris, vt tactum est circa prin. huius glos. Si vero ignorabat, agit etiam si uenditor sciens seruitutem, vel vitium, dixit se nolle teneri nomine seruitutum, vel vitiorum: hoc enim generale pactum non trahitur ad illa, quæ venditor sciuit. ff. de actio. empti o. & vend. l. hoc autem, & facit, quod ibi no. Dyn. & dixi post Vin. de pœniten. remis. cum infirmitas, in fine, & vide in Spec. de empt. & vendi §. videndum. ver. quid si venditor equi & versic. sequen. Aduerte. Dynus signans l. denuntiasse. supra allega. ff. de adulte. pro contraria ad regulam: soluit, quod in his, quibus necessaria est denuntiatio, non sufficit scientia, vbi vero sola scientia est de substantia, non requiritur denuntiatio, &cę. Ioann. And. Phi. Francus.

¶ Idem.

REGVLA XXXII.

NOn licet [a] actori, quod reo licitum nõ existit.

NOn licet actori. 2] Casus in hac regula potest figurari per c. prudentiam. sup. de mutuis petitio. in antiq. Ponamus, quod a Sede Apostolica impetraui rescriptum delegatorium ad aliquos iudices i causa, quę sperabatur moueri inter te, & me, & fuit commissa causa ipsis iudicibus cum clausula, remota appellatione: Coram eisdem iudicibus conueni te: & obtuli libellum meum: Cum restares per te, reum respondere meo libello: voluisti me reconuenire, & obtulisti mihi libellum reconuentionis: lite contestata in tua causa reconuentionis, & concluso, & renunciato in causa, iudex tulit sententiam diffinitiuam contra me ad tuũ commodum, & volui te: volui appellare: vtrum possim, & an sit appellationi meæ deferendum? Respondetur, quod non: quia non debet licere actori, quod reo licitum non existit.

a Io. An. & Phi dicut capitũ in habitu laicali cõtinuit gesto pduceãte literas, q b vocat clericũ, & canonic' põ probare clericatum. Alber i l nõ decet ff. eo. vt i. cus si hab tulai c[...] gestilet ex literis de causa.

[Prima gl. dicit primo, vnde sumpta, & ponit exempla: Secundo dicit quare formatur regula Tertio ponit quasdam differentias.

a ¶ Non licet actori.]Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. non debet actori. Pone casum. 4. q. 4. cap. 2. ibi, accusatores, & accusati æqua audiantur rõne sup. de mu pe ti. prudentiã. vbi remotio appellationis prodest reo, vt actori, ad hoc. C. de proxi. sacr. scri. in sacris 3. § & qm. lib. 12. [Dynus ponit exempla si reus post publicatione attestationum non producit testes. Item post litis contestatione non reuocat procuratorem ergo nec actor in Auth. de test. § illud coll. 7. ff. de procu. post litem] Et facit ad hanc reg. sup. eo. in iudicijs, & q. ibi dixi. Formata autem fuit hæc regula per hunc modum: quia fauorabiliores sunt rei q actores: vnde si quod actori licet multo magis reo, qui fauorabilior est, vt sup. eo. tit. cũ sunt. sed ea ratione quia paritas est seruanda in iudicijs, ut in prædi. l. in sacris, & supra eo. in iudicijs. intelligatur idem iuris, & econuerso, ut non liceat reo, quod non licet actori. Nota tñ, q reus maiores habet dilationes, q actor, vt ff. de fer. l. vlti. & reus habet deliberationes, & non actor, ut in authẽ C de lit contest. aut offeratur. canonizata 3. q. 3. offeratur. Item si reus plures habet ordinarios, actor eliget vnum: 3 saluo eo, q de scholarib. d[...] in coll[...] ne Frederici. C. ne fil. pro patre auth habita, & sic actor recuset ordinarium: quod non põt reus secundum leges, de ho. C de iud. apertissimi: & C. de iur. om. iud. l. nemo. sed secũdũ canones bñ reseruatur ordinarius l. 11. q. 1. peruenit, de fo. cõp. si quis 9 clericũ secũdũ formã decre. de app. cum speciali, adhuc remanet differentia quo ad hęc, quia in prædicto casu actor vnum eligendo 4 reliquum sola voluntate recusat, q non põt reus; 5 imo necesse habet causam allegare, & coram arbitris probare, vt in prædi. decr. cum speciali. & a principio habet proponi exceptio de suspecto, de hoc plene 3. q. 3 offeratur. de re iud. inter monasteriũ. Ex superuenienti autem causa reseruatur per actoré, & reum, de off. deleg cũm quæ, & cum insinuante. cum sim. Item reus de maiori excõmunicatione excipit contra actorem, sed non actor contra reum, de iud. intellexi mus. de exce. cum inter priorem. Item magis punitur contumacia actoris, quam rei, quod probatur sup. de do & contu. causam quæ, & sup c. tit. actor, qui & idem in similibus Et not. quod si reus vult se onerare super sua probatione, mos ei gerendus est, ut ff. de probat. l. circa. & facit hæc regula.

3 Istud est regulare per l. cum clerici. C. de epi. & cle. glo. in ver. eligat. cum no. sup de of leg. l 3. de eo, q cer. lo. Phi.

4 Vel delegatũ impetrando recusat ordinariũ, tñ & q̃sque reus impetrasset. de rescer tum. & ibi dedi conco. in princi. Io. And.

5 Et sic eo casu fallit regula ff. e. uis de fini tio. in prin ci. Io. An.

¶ Idem.

REGVLA XXXIII.

MVtare [b] consilium

MVtare.] Casus in hac regula põt poni primo per c. publicato de elec in antiq. Vacante Ecclesia Pictau. Canonici illius Ecclesiæ statim conuenerunt in vnum pro electione futuri pastoris celebranda, & ordinauerunt, q ipsi procederent ad electioné prælati per formam scrutinii, & elegerunt duos, vel tres scrutatores ad recipiendum vota singulorum scrutatis votis, & publicato, aliqui canonici videntes se deceptos ob aliquam causam, volunt recedere a sua deliberatione, & volunt mutare consilium. Quæritur an possint? Certe non, & hoc per rationem huius regulæ: quia quis mutare cõsilium non potest in detrimentum alterius. ¶ Item potest figurari per l. per fundum. ff. de seru. rust. præd. Ponamus quod sint plures habentes aliquem fundum communem, qui volunt imponere aliquam seruitutem in suo fundo: certum est, quod antequam valeat impositio seruitutis, requiritur quod omnes consentiant in impositione seruitutis. Sed ponamus quod aliqui istorum consenserunt in impositione seruitutis cum postea dominus speraret habere consensum aliorum, primi volunt mutare suum consilium, & alij postea consenserunt: vtrum possint mutare suum consilium in præiudi[cium] fundi dominantis? Dicitur ibi quod non, per rationem illius regulæ.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, & remittit ad regulam, quod semel, & ad casus ibi exceptos alium addens.]

b ¶ Mutare.] hęc regula sumpta est ex l. ff. eo. titu. nemo potest mutare. Pone casum in electione. 9. quęs. 2. dilectissimi sup de elect publicato. & c. ab eo. lib. 6. In eo, qui seruitutem cessit, qui mutare non põt, licet nondũ socij cesserint. ff. de seruitu. rusti prædio l per fundum. ad idem, C. de neg. ge. l vlti ff. quorũ leg l. 1. § prodest. illa igitur regula sup. c. q semel intelligitur sm istã l. qñ ex mutatione voluntatis, vel placiti alteri impedimentum vel detrimentum affertur, vt dixi. & fallit in casibus ibi no. Item fallit in suo hęrede abstinente, vel repu-

repudiante: qui re adhuc in eodem statu manente adi re pōt: vel tempus ad deliberandum petere. C. de repu. hære. l. vlt. & de iur. delib. si quis suus. 1 [Eodé modo rñdetur ad l. ff. de col. bo. nonnunquam.] Et facit hæc regula ad ea, quæ no. sup. de elect. in causis.

1 Gl. sequitur Phili.

2 Hęc gl. de nouella. Io. An. huc é translata.

2 ¶ In alterius, &c.] a contrario 2 ubi alteri non præiudicat, licet mutare. Et sic facit ad quæstionem domini mei, quam scripsi s. eo. lib. de renun. c. 2. in gl. exquisite. in fi. Io. And.

quis non potest, in alterius a detrimentum.

¶ Idem.

Generi.] Casus pōt primo figurari per cap. studuisti. de off. leg. Sed pro intellectu istius casus est primo præsupponendum, quod legatus de latere, vel etiam alius legatus Papæ habet ordinariam iurisdictionem in prouincia sibi decret. & concurrit cum quibuscunq; ordinarijs illius prouinciæ: ita quod potest adiri etiam in prima instantia.

CASVS. Ponamus quod cum esset in hoc regno aliquis legatus Cardinalis, qui dr legatus de latere, & haberet ordinariam iurisdictionem in tota prouincia sibi decreta, Papa delegauit aliquam causam inter te, & me epo Pictauien quæritur, vtrum iste legatus de causa possit se intromittere: quia erat talis cā, in qua quilibet poterat esse actor & reus? Rñdetur, q ipse legatus non potest se intromittere: quia suæ generalitati derogatur per specialem delegationem.

¶ Item pōt poni casus per l. sanctio legum. ff de pœnis. Ponamus quod a principe emanauit aliqua lex, per quam gnāliter imponitur pœna omnibus contra facientibus punitur ad arbitrium iudicis: Aliquis facit contra aliquam legem antiquā, quę imponit specialem pœnam: vtrum illa noua pœna, quæ imponitur per legem nouam, extendatur ad legem antiquam, q habet specialem pœnam? Rñdetur, q non: quia quis duplici pœna puniretur. Item quia generi per speciem derogatur: & adeo delinquens incurrit pœnam specialem, & non generalem.

¶ Pro declaratione huius regulæ opponit de c. ex parte. de offi. dele. in antiq ubi est text. q Papa mandauit alicui, vt mihi prouideret de tali archidiaconatu in tali ecclesiā proximo uacaturo, in qua ecclesia erāt plures diaconatus: postea quidam alius a Sede Apostolica impetrauit rescriptum, & gratiam, per quam mandabat Papa cuidam executori, ut si talis vellet resignare suum archidiaconatum, reciperet illam resignationem, & illi, pro quo scribebat, conferret archidiaconum, & sic pro illo Papa scribebat in specie, & pro me scribebat generaliter: & tñ ibi dicitur, quod si uacat archidiaconatus per resignationem, debetur mihi, & non illi, pro quo scriptum est in secundo loco: licet ego haberem generalem gratiam, & iste specialem. Item argu. de c. cum ordinem, de rescrip iuncto c uenniens, de præscri & c ex tua. de fil. presby. in antiq ¶ Pro solutione istorum contrariorum respondet glo quod ista regula primo fallit in priuilegijs, vt si alicui concedatur priuilegium in generale: postea concedatur cuidam alteri priuilegiū speciale, contra illud priuilegium generale non valet priuilegium speciale, nisi faciat mentionem de generali, & sic ista regula nō habet locū in priuilegijs, sed habet locum in rescriptis. Sed adhuc in rescriptis fallit, si rescriptum generale venit purificandum in specie, vt in c. ex parte. de off. delega. vt in primo contrario, litteræ generales erant purificandæ in primo archidiaconatu, & primus non erat consecuturus plures archidiaconatus, sed vnum tantum. Et sic proprie non est exceptio ab illa regula. Item in c. ex tua de fil. presbyter. in antiqu. dicitur, quod Papa concesserat priuilegium alicui epo, vt ipse eps posset dispensare cum filijs sacerdotum, vt ipsi licite possent tenere ecclesias, in quibus sui patres administrauerunt immediate: videlicet, vt filius posset habere illam ecclesiam, q est contra ius: quia filius quātumcunque legitimus, non potest tenere ecclesiam sui patris: sed eps (vt dictum est) habuerat priuilegium, vt ipse posset dispensare cum istis; Accidit, q antequā episcopus vteretur suo priuilegio accessi ad Papam, & notificaui dño Papæ, q talis filius tenebat ecclesiā, in qua suus pater immediate ministrauerat, quare petebam, & supplicabā, vt Papa de ista ecclesia dignaretur mihi prouidere: unde Papa dedit mihi executorem, cui mandauit, vt ipse conferret mihi illam ecclesiam; dicit ibi q si eps dispensauerat cum filio antequam vteret litteris meis, q meus executor non poterit vti sua iurisdictione, & in litteræ meæ erant speciales, & priuilegium epi generale, & generi per speciem non deroga. Respondet glossa, quod ista regula etiam fallit isto casu, quando virtute generalis potestatis est processum ad dispensationem: ideo si antequam eps dispensasset præsentarem litteras meas, & cœpissem illis vti: tunc per meas litteras, quæ sunt speciales, esset derogatum illi priuilegio generali.

REGVLA XXXIIII.

Generi b † per speciē derogatur.

† Ista regula nō procedit in ijs subiectis, quia illa exempla cā ponita vr. har. in l. qui &. §. vlt. ff de sun. inst. Idem regula nō procedit vbicunq; per genus quis patri inutile. l. singulariter. C. qui potiores.

[Prima glossa dicit, vnde sumpta, & ponit exempla: Secundo dicit in rescriptis loqui regulam non in priuilegijs, & causam reddit. Tertio signat contrarium, soluit, & remittit, & ponit dictum glo. quod tres casus excipit. Quarto no duo, & ad secundum signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Generi.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eo titu. l. in toto iure. Pone casum 93. dist. c. vlti. in diacono, qui est minor presbytero, nisi in illo speciali c. in quo obtinet vices epi. Item sup de off. leg. studuisti, vbi de cā cognoscit delegatus specialis, non legatus gnālis. ff de pœnis sanctio legum, quæ nouissime certam pœnam generaliter irrogat his, qui legis præceptis non obtemperant: ad eas species pertinere non vr, quib. specialiter ipsa lege pœna addita est, concor. ff. de leg. 3. l. vxorem §. codicillis, sup. de rescrip. pastorali § 1. & de hoc eo tit ca. c. & 25 q 2. in summa Hęc regula habet locum in rescriptis, siue primum sit generale, & secundum speciale, vt in prędicto cap. pastoralis, siue primum speciale, & secundum generale, vt eod. titu abbatem, siue eodem tempore datum sit generale, & speciale, ad hoc sup eo. lib. de rescri c pen. rescriptum autē speciale non tollit priuilegium gnāle, vt eod. titu ū ordinē, q est contra, nisi de ipso priuilegio fiat mentio in rescripto, vt ibi voluerunt quidam huius regulæ dictum extendere ad priuilegia, vt secundū speciale deroget primo gnāli: sed hoc est falsum, quia semper ualet primum, siue sit gnāle, siue speciale, si in secundo non tollatur expresse sup de præscri. c. veniens. sup. eo. decre. cum suis si. Ratio diuersitatis est: quia per primū priuilegium et gnāle consequit quis statim plenum ius, sed per primum rescriptū gnāle no cōsequit quis plenā iurisdonem in specie. de rescr pastoralis, & c. ad hæc, & ideo statim tollit tacitius. Contra sup. de offi. dele. ex parte, ubi secundū spāle nō derogat primo gnāli: sed ibi si bn intueamur, vtrumq; fuerat spāle, & dic, vt ibi. 3 [Et vt dixi in prędicta decre. sup de rescri. super si. vlt. gl.] Notauit igitur Goff. sup. de off. lega c 2. quod hęc regula fallit in tribus casib. In priuilegijs, vt de rescrip. cum ordinem, & cum genus ad unicam rem refertur, vt in hac decr. ex parte, & cum speciales litteræ non exhibentur re integra supra de fil. presbyt. ex tua. Nota ex hac regula, quod non tantum valet genus quo ad speciem quantum ipsa species, ad idem sup. de appel. c. 2. eo lib de procu. qui ad agendum. ff. si quis cau sed & si. §. quęsitum, cū sim. de hoc 25. dist quamquam, de off ordina. si sacerdos. Item nota, quod licet per speciem generi derogetur, vt hic, & sup eod. l. b. de præbend. dudum, tamen species sub genere bene continetur 13 quæstio. 2. non æstimemus, & præd-

Priuilegium speciale non tollit generale. nisi de eo expsse fiat mentio.

3 Dic sicut primū erat gnāle verbis, erat spāle effectu, ad hoc l. bonues. § hoc sermone. ff de ver. sign. l. rem, pot eo ti. & est gnāle. vbi habes ipsum & vtriusque speciem. l. ad apto. ff. de aco.

Tenor l. sanctio legum. ff. de pœna.

prædicta decre. dudum. & optime ff. de leg. 3. hoc legatum. vbi gñale verbũ, quæ vxoris causa parata sunt, singulas ɔtinet species, & ff. quæ in frau. cre. l. vlti. §. & ff. eo. tit. l. semper in generalibus specialia insunt. Contra. ff. de donat. l. filiusfamilias. vbi dr, q si filio concessum est donare, non potest mortis causa donare: nisi in specialiter fuerit pmissum & sic gñali verbo, donatio. specialis donatio mortis causa non ɔtinetur, quæ species est, vt Institu. de dona. in prin. & est speciale, q ibi non tantum valet genus quoad speciem, quantum species, vt sup. dixi & potest esse ratio: quia de his non videtur actum, vel cogitatum. C. quæ res pig. oblig. pos. l. 1. vel quia quandoque genus, vt pro prium attribuitur speciei. ff. de adoptio. l. 1.

¶ Idem.

REGVLA XXXV.

Plus [a] † semper in se continet, quod est minus.

ADDITIO. Dinus, qui materiam huius regulæ, generi, & c satis plene hic notauit, dixit eam amplificari posse in legatis, in substitutionibus, in contractibus, in legũ latoribus, & in rescriptis, quem vide Io. And.

Plus semper.] CASVS in hoc c. figuratur primo per c. si quis dederit 24. q. 1. vbi dicitur, quod inter scholasticos erat controuersia, quæ pœnitentia esset imponenda pro certo crimine, de quo in dicto c. Aliqui dicebant, quod erat imponenda pœnitentia 5. annorum. alij 7. alij 10. annorum: Vnde Papa approbat opinionẽ illorum, qui dicebant, quod pro illo crimine, debebat imponi pœnitentia quinque annorum: quia illa pœnitentia imponenda plus, continet in se id, quod est minus. Item figuratur casus per cap. 1. de arbi. eo. lib. Tu & ego litigabamus ad inuicem: vnde compromisimus in tres arbitros, qui causam examinauerunt: & concluso, & renuntiato in causa, ipsi tulerunt diuersas sententias, nec poterant cõcordare in vnam sñiam: quia vnus te condemnauit in 40. alius in 10. alius in 20. quæritur quæ istarum sententiarum valeat? Rñdet q sñia illius qui condemnauit in minori summa, i. in 10. quia omnes alij videntur consensisse in illam summam: & hoc per rationem huius litteræ: quia in maiori summa minor inest.

[Prima gl. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla, & commentat duas alias regulas. Secundo successiue signat duo contraria, & soluit. Tertio ponit casum exceptum, & exponit, de quo pluti intelligatur regula.

a ¶ Plus semper.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. titu. in eo, quod plus. Pone casum. 24. q. 1. si quis dederit, vbi quidam imponebant pœnitentiam 10. annorum, alij 7. alij 5. & ibi canon hanc vltimam sequitur. Item in arbitris pronuntiantibus quilibet diuerso numero sup. eo. lib. de arbi. c. 1. & de arbi. l. diem. § si plures, & facit Instit. de seru. §. actus. vbi qui actum habet, scilicet ius ducendi hominem, vel iumentum, vel vehiculum habet & iter: sed non econtrario. Et est hæc regula ratio quare in obscuris sequimur minimum: quia plus, continet in se minus: sed non econtrario, vt dixi sup. eo. in obscuris. Et concor. ad hanc regulam inf. eo. sup. eo. lib. de preb. cum in illis § vlt. vbi c. l. cet. Contra, sup. eo. lib. de preb. cum in illis §. vlt. vbi dr, quod si mandatur prouideri de beneficio quod spectabat ad collationem capituli: non adiecto coniũ, vel diuisim, non potest prouideri de beneficio, quod spectabat ad collationem alterius de capitulo. Sol. Illud facit forma mandati. & intentio scribentis, qui alterũ solum grauare non intendebat. Item contra hanc regulam & illam, inf. eo cui licet & illam sup. eo. quod ob gratiam, & inf. eo in toto & sup. eo lib. de præben. cui de non sacerdotal. vbi si mandatur alicui prouideri de præbenda integra etiam eo volẽte sibi non poterit de dimidia prouideri: vel si mandatur prouideri de præbenda .c. ti valoris, de præbenda minoris valoris, etiã eo volente prouideri non poterit. Ibi in fine patet solutio: quia id facit forma mandati, quæ exacta diligentia est seruanda, vt ibi Item fallit hęc regula in casibus, vbi requiritur specialis expressio: vbi genus, quod plus est non continet speciem, quod minus est, vt dixi, sup. regula proxima. Et nota, q hæc regula locum habet in eo, quod est plus quantitate: quod .n. plus est, vtique tanti est: plus qualitate, nõ includit minus qualitate, vt dicam ĩ. eod. cui licet.

ADDITIO. Et sic soluitur contrarium de l. solemus ff de iudi. § latrunculatos, vbi conceditur merum imperium, & denegatur cognitio ciuilium: Nam illæ sunt species distinctæ, vt not. ff. de iur. om. iu. l imperium. & sic vna cõcessa nominatim, denegata sit altera, arg. C. de procur. maritus Dy.

¶ Idem.

REGVLA XXXVI.

Pro possessore [b] † habetur, qui dolo desijt possidere.

Pro possessore.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. sup. vt lit. pen. in an. l. quod si dolo. ff. de rei ven. Tu possidebas rem, quam asserebam ad me pertinere: non est dubium, quod possum agere contra te rei vendicatione. Sed quid, ponamus, quod tu desijsti illam rem possidere dolo tuo, quia data opera scienter ad me fraudandum desijsti illam rem possidere: nunquid possum agere contra te rei vendicatione, & tecum agere si adhuc possideres? Respondetur, q sic: quia pro possessore hr, qui dolo desijt possidere: ideo possum te cõuenire vtili rei vendicatione, & in ea veniet restitutio rei si possis rem recuperare a nouo possessore: Si autẽ restitutio non sit possibilis, iudex te condemnabit ad æstimationem rei, quæ æstimatio fiet per iurm meũ: veruntñ si taxauero excessiue, iudex poterit restringere taxationem meam etiam post iurm. quia istud iurm, est iurm affectionis, quia iurabo, quod nollem carere illa re pro decem scutis, & non est iurm veritatis: ideo non possũ redargui de periurio: sed si esset iuramẽtum veritatis, iudex non posset amplius restringere illam taxationem, vel resecare, vt in auth. posita super l. properandũ. C. de iud. Itẽ potest casus figurari per l. sed & si. § quod ait. ff. de petit. hær. possessor pro hærede dolo desijt possidere: certe non potest conueniri, ac si adhuc possideret: secus si non desijt dolo possidere, sed casu fortuito res perijt: & hoc verum, nisi esset in mora restituendi, vt in fine.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo dicit regulam intellig. non taliter, sed in tantum. Tertio dat simile, subdens de fictione. Quarto notat tria. Primo, hoc esse quandoque iuraci in litem. Secundo, regulam ẽt in prælato locum habere, tñ quoad propria. Tertio notat contra regulam: & de probatione remittens dicit illum verum in eo, qui a principio sine dolo possedit.]

b ¶ Pro possessore.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. qui dolo desierit & l. parem esse & l. ad ea. § semper. Pone casum sup. vt lit. penden. Ecclesia sanctæ Mariæ 2. ff. de rei vendi. quod si dolo, & l. si autem. §. sed & is. vbi conuentus rei vendicatione, si dolo desijt possidere, habetur pro possessore. Item in conuento petitione hæreditationis, ff. de peti. hære. sed & si. §. quod ait. & § perinde inquit. Item in conuento noxali. ff. de noxa. si bona fidei ff. si ex noxa. cau. agat. l. 2. §. 1. Idem in conuento, quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. semper. § antepen. & idem in similibus. Hæc autem regula vera est quoad hoc, vt in tantum teneatur, qui dolo desijt possidere, inquantum possidens, non tamen tenetur taliter nam contra possidentem datur directa, hic autẽ datur vtilis, vt ff. de noxalibus. l. electio § vltimo. (Et quia istæ non differunt in substantia. ff. de nego. gest. actio ideo effectualiter habetur pro possessore. Dynus & vide quod not. in Spec. de interro. §. 2. versi. quid ergo.

Plus in qualitate nõ includit minus in qualitate.

† Io. An. q̃rit hic, an statuta recipiãt interpretationẽ. vel extẽsionem vide eum et Dynũ de materia regulæ.

† Regula pcedit si affirmatiue profeatur, si negatiue, hic vt per lar l. 1. ff. ie verbo. obl. Phil.

Dyn po... exem... pl q... quartã, & ... de leg. 1. ... ubi si te... ... lator in... ... dẽs le... ... re quas ... ã legauit ... dimidiã, ... debetur ... partã. q ... ... et si ... ntẽdens ... gare qn ... quaginta ... eg auit cẽ ... um. Itẽ ...) l. § si ... pulãri. ... t de ver. ... b. l. An.

go si egi. Quid sit dolus dixi sup eo. tit scienti. Et est si ad hanc regulam sup. de dolo, & ptu. contingit, vt si ille, qui causa rei seruandæ non potest adipisci possessionē ob dolum, vel potentiam rei, elapso anno efficitur verus possessor, ac si possedisset corporaliter. ad idem, ff. de dolo, & eleganter §. si dolo. Et not. hic de fictione: quia ius fingit eum possidere, qui nō possidet in veritate, & Imperator: Consentaneū non bis est, vbi nulla stipulatio fuit interposita, intelligi eam adhibitam. C. de rei vxor. act. circa prin. ad idem, ff. de adopt. si arrogator. 16. q. 3. si sacerdotes de trāsla. inter corporalia, & facit. quod dixi sup. eo. tit. de possessione. Dicit tamen lex, quod per fictionem iuris veritas nō cōfunditur nec deletur, C. de iure dot. in rebus. Et not. quod ꝯ eum qui dolo desijt possidere, & fecit, vt non habere possibilitatem dandi, iuratur in litem ad æstimationem rei, & ibi præcedit iuram, & sequitur iudicis taxatio, & est speciale, quia illud iuram est de effectu, non de veritate, quod dic vt plene not in ff de in lit. iu. l. an. videmus. §. iurare. Item no. quod hac regula locum habet in priuato, & etiam in prælato, quoad bona propria. Si autem Ecclesia desinat possidere dolo prælati, non habet locum in Ecclesia iste rigor: quia delictum personæ, &c. vt ꝯ. eo. delictum. cum suis concor. & hoc not. Ber. secundum Lauren. sup. vt lit. pen. Ecclesia in vlt. gl. Item not. quod regula dic. t, dolo: quia si sine dolo tēpore quo mota est lis, vel quo res iudicatur, desijt possidere, absolutus, sup. de exce. aduersario. i. ff. de rei ven. sin autem. circa prin. Sed si iterum incipiat possidere, & iterum agatur ꝯ eum, nō obstat exceptio rei iudicatæ, vbi dr. Si agens dicat reum dolo desijsse possidere: reus autem dicat, quod desijt sine dolo: quis habeat probare, quæri solet de quo dic, vt not. per Ber. in prædi. decre. de excep. aduersario & quod supra dixi. quod qui sine dolo possedit. Si autem a principio dolose possedit, puta, per vsuras, furtum, vel rapinam, vel simili modo, etiam si sine dolo possidere desijt: puta naturali interemptione, vel casu, vel furto, vel violentia: nihilominus tenetur. ꝯ de vsu cum tu, de rap. super eo & C. de fur. subtracto ff de vi, & vi arma. l. 1. § rectissime. & facit. quod dixi sup. eo. mora.

> Habetur[a] qui dolo desijt possidere.

¶ Idem.

a ¶Habetur]quo ad sui damnum, non quo ad commodum: vnde possessori cauetur, non ei, qui dolo desijt. ff. de rei ven. l. hæc si res, & l. is qui dolo. Ioan. Andreæ.

Vtile non debet.] Casus primo figuratur per hisin cimus. C. de dona licet quilibet sit moderator rei suæ, tamen iura volunt, vt quis non possit facere donationem, vltra summam centum aureorum, absque insinuatione, & donando immensē, ius præsumit, quod ibi sit aliqua circumuentio: ideo iura volunt, vt antequam fiat talis donatio, quod denuntietur iudici. Sed ponamus, quod donaui alicui summam mille aureorum: vtrum ista donatio annihiletur in totum, vel valeat in summa centum aureorum, quam possum donare? Rñdetur, quod valet talis donatio vsque ad summam legitimam, sed vltra non valet: & hoc per rationem huius litteræ. quia vtile non debet vitiari per inutile: quod verum est, quando vtile separabile est ab inutili. Item potest casus figurari per c. si quos 1. q. 2. Dicitur ibi, quod Eps, vel alius prælatus Ecclesiæ, seruum Ecclesiæ bene meritum potest manumittere: licet manumissio sit alienatio: & prælatus Ecclesiæ non possit alienare res Ecclesiæ, maxime mancipia. Sed ponamus, quod prælatus Ecclesiæ alicui seruo bene merito dedit libertatem, & vltra dedit sibi aliquam possessionem Ecclesiæ: certum est, quod donatio illius possessionis Ecclesiæ non valet: sed vtrum propter adiectionem istius donationis inutilis vitietur manumissio? Respondet, quod non & hoc per rationem huius litteræ: quia vtile non debet per inutile vitiari: quia manumissio erat vtilis: ideo non potest vitiari per adiectionem donationis rerum ecclesiasticarum, quæ est inutilis.

[Prima glossa ponit exēpla: Secundo vltra tria exempla alleg. ad hanc partem Brocar. 22. iura, § 9 can 4 dictis. & 9. ll. Ad partē ꝯtrā allegat tres can. 3 decreta. & 4. ll. ponit solu. Barth. Brixiē. demum plenius soluit respōdens ad contraria]

REGVLA XXXVII.

Vtile[b] † non debet per inutile vitiari.

b ¶Vtile non debet]Pone casum 1. q. 2. si quos de seruis. vbi Episcopus manumisit seruum bene meritum, cui dedit vltra 10. sol. illud amplius tantum reuocabitur supra de præben dilectus. vbi confirmatur factum legati in vno capitulo, & non in alio. C. de dona. sancimus. vbi tenet donatio pro parte, & pro parte non tenet.

[Dynus ponit exemplum per l. si duobus. §. hæres. ff. de leg. 1. vbi debetur legatum ad quod præstandum dānatus est hæres, & non hæres,]Et no. quod hoc est Brocardicum: & pro hac parte faciunt iura supra inducta ad idem 37 dist turbat. & c. si quid ver. 1. q. 1. nonne Sodomitæ, & c. dominus declarauit 12 q. 5. quia. 17. q. 4. q. 12. q. 4. inter cętera. 23 q. 4. quid ergo de conse. dist. 4 si non sanctificatur. supra de arbi. cum tempore. de dona Apostolicæ. & quod ibi not. de testi Raynutius, & c Raynaldus. Instit. de inuti. stipu. § quod si quis, vbi si stipuletur mihi, & alij, tenet stipulatio pro dimidia pro alia dimidia non ff de vsu. vsuras. vbi illicitæ vsuræ et a mittæ sorti non vitiant sortem, & eo. ut l. placuit. vbi stipulatus vsuras vltra modum licitum, vel vsuras vsurarum, licitas tantum petit, licet non vltra. & ff de iud. eo. l. siue generalis. vbi si generalis procurator, vel specialis dotis dandæ causa constitutus, amplius quā succurit mulieris facultates promiserit: non valet ipso iure promissio in superfluo: sed vsque ad licitum modum bene. & C. de transact. si ex falsis. vbi transactio tenet pro parte, & pro parte non. C. de vsur. cum allegas C. si cer. pet. si pro mutua. vbi pœnæ promissio tenet vsque ad legitimam quantitatem vsurarum, & non vltra & C. de secun. nup. hac edictali § si vero. vbi si vltra statutum modum relinquitur vitrico, vel nouercæ, id quod plus est solummodo reuocatur. C. de libe præter vel exhære auth. ex causa. vbi dicitur ex causa præteritionis, vel exhæredationis irritū est testamentum, quantum ad institutionem: cętera namque firma permanent: 3 per quæ & similia probatur vtile per inutile non vitiari. Econtra, quod vtile vitietur per inutile probatur 9. dist. si ad sacra. 2, dist. c. quorundam 3. q. 9. pura. sup. de offi deleg cum super. & c super quæstionum §. si vero. de re iud. ad probandum ff de aqua quotidia. & æstiua l 1. § item quæritur. ff. de arbi. l. Pedius. alias incipit, parui refert. vbi compromissum in seruum & liberum factum non tenet ff. de transactio. cum his. § prætor, vbi requiritur totum uel rei gestum. & Insti. quib. mod tol. obligat. §. præterea vbi prior stipulatio vtilis vitiatur prætextu sequentis nouationis, licet sit inutilis. Solu. dixit. Bartho Brixien. & hoc no. 3. q. 9. pura. quod vtile per inutile vitiatur, vbi in iure id inuenitur expressum: alias non. Vel dic, plenius, quod regulariter 4 vtile non vitiat per inutile, vt hic patet: vides enim, quod hęc pars probandi, scilicet negatiua, hic ponitur pro regula. Habemus igitur stare regulæ, nisi specialitatis ratio, vel casus specialis contra regulā appareat, vt dixi supra in rubrica. Est autem contra hanc regulam casualiter inuenire vtile vitiari per inutile, vt in contrariis. Et est specialitatis rō, quia vtile & inutile sunt inseparabilia, 5 vt vides in c. quorundam in decre. cum super. & in l. Pedius. & in decre. super quæstionum. & in decreta. ad probandum. in l. Pedius. & in omnibus contrariis probatur optime hæc solutio. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. Trebatius. & §. item quæritur,

1 Ibi dicit Bern quod si possideat tpe litis ꝯtest. præsumitur dolo desijsse: nisi ꝯtrariū pbet. Dyn. plus dicit hic & idem si post libellum rece. ptū: vel si denuntiauerat ibi actor se daturum libellum alle ff. ex qui cau. l possessor cad. & qd no. eo. Ful §. qd iste licitate. all. & l si fun dū. C. de rei ven & de edē. l. quædā. § nihil. Ioā. And

2 Hęc glos sula ex nouella l. A. huc est translata.

† Vltra Dy. hic declarātē regulā vide Phi ponē tē 3 limitationes, & lege Do. mei. §. quod sit Instit. de inut. stip. & Panor. c dilectus nu. 6. de pben. dost. c turbat. c. si quid. 37. d.

3 Quia in illis hīnc non debet nestatur sicut per interationē extranei, & an applicare cęterū ꝯtineatur si testamentū cōmissa, tabulę pupillares, dixi post Igneum, legens d. authē. ex cā. C. de lib. præt.

4 Idē Acc. in pall l. Pedius. Sed dicebat Dy solutionem non sufficere in c. ceptorum suum exceptorum specialis ratio reddatur. Io. And.

5 Idē lo. Mon. hi, & Philip.

10

20

30

40

50

60

quæritur. dicitur enim in §. Trebatius. ꝙ si habeo seruitutem ducendi ad aquam certum numerum pecorũ, si plus ducam, superflua poterit dñs remouere, & in §. itẽ quæritur. dr, ꝙ si habeo seruitutem ducendi certam aquã per fundum tuum, & ego aliam aquam illi misceo, quod a toto potero prohiberi. Ratio ergo diuersitatis est: qa pecora separabilia sũt, aqua mista ĩsepabilis, ideo ĩ primo ꝓhibeor solũ a superfluo, in secundo a toto Itẽ probatur optime. ff. de ædilit. edict. l. plerumque. & l. ædiles. § cum autem. & §. seq. vbi si difficilis est separatio, redhibito vno, redhibetur & reliquum ad idem ff. de leg. 1. plane. in princ. ff. de verborum oblig. l. 1. §. sed si mihi. & l. quæ extrinsecus. cum similibus. Colligitur solu. ff. de vsur. l. pecuniæ 1. respon. in vlt. gl. & Arg contra. ff. de dona. inter virum & vxo. si sponsus. §. 1. Sed illud speciale donationum fauore. Item contra prædicta ff. com munia prædi. l. proprium solum. vbi si vendo proprium solum, ita vt mihi & vicino seruiat: mihi soli & non vicino seruitus acquiritur. & ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. sed Pomponius. vbi si verus tutor auctoritatem præstitit cum falso tutore, tenet ipsius veri tutoris auctoritas. Et ideo subdistinxerunt quidam, si vtile & inutile sunt inseparabilia, & vitium est in re: tunc vitiatur, vt supra dictum est. Si autem vitium est in persona adiecta, tunc non vitiatur, & sic intelligantur hæc contraria. Sed hæc solutio reprobari videtur per prædi. decreta de offic. deleg cum super. & ideo posset responderi ad prædict l. quod cum fal. tut. ff vt ibi no Bernard. Vel posset dici ꝙ in illa l. verus tutor & falsus auctoritatem non simul, sed separatim ꝓstiterunt, & ideo cũ actus commiscui non fuerint, vtile non habet per inutile separari. Ad l. proprium. ff. communia prædi. bene fateor ꝙ seruitus est res indiuisibilis: sed ibi vendens, seruitutem integram sibi, & integram vicino acquirere voluit 1. Seruitus autem vicini bene est separabilis a seruitute vendentis, & ideo altera vtilis per alteram inutilem non vitiatur Ad leges autem superius allegatas ff de arbi. l. Pedius. & ff. de trãsactio, cum hi. § si prætor, dico quod ibi non erant duo quorum alterũ vtile esset, alterum inutile, sed unum solum, ſ transactio super alimentis in secundo casu inualida, quia non quæsierat prætor de omnibus, quę mandat orator. in primo casu vnum fuerat compromissum, & non duo. Sed ad hoc vltimum est melior prima solutio Videtur tamen fallere prædicta solutio in casu. ff. de fideiusso. l. Græce. §. illud. ubi dicitur, quod si fideiussor obligatus est in duriorem causam quam principalis, omnimodo nõ obligatur, sed secundum opinionem illam, quæ exponit omnimodo non obligatur, in eo. s. quod excedit, non contradicit.

1 Sed in l. Pedi⁹. nõ fiebat stipulatiõ ꝓpromissũ, qa tunc secus vt i l. seq sed cũ ita Io. And.

¶ Idem.

REGVLA XXXVIII.

Ex eo non ᵃ debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare.

Ex eo non debet] Casus figuratur per l. Papinianus §. meminisse. ff. de inoff. testa Pater meus instituit extraneum hæredem suum, quod me filium suũ exhæredauit, tamen per suum testamẽtum legauit mihi aliquam rem: puta pratum, vineam vel domum: hæres scriptus post mortem patris adiuit hæreditatem; hæreditate adita conueni hæredem scriptum querela inofficiosi testamenti; succubui in querela; quia hæres probauit quod commiseram ingratitudinem erga patrem meum; volo postea capere legatum mihi relictum in testamento; Respondet quod non possum; quia non debeo habere legatum ex testamento quod nisus fui impugnare.

[Prima glossa ponit exempla; Secundo dicit tria debere concurrere, scilicet quod perseueret ꝙ non ratione offic. id faciat, & quod idem sit capitulum. Tertio inducit concor. & simile. Quarto conuertit regulam.]

a ¶ Ex eo non debet] pone casum in eo, qui dicit decretales epistolas non esse auth. quia nullam debet pro se allegare. 19. dist. si Romanorum ad idem 8 dist. quo iure. Item pone in eo, qui impugnat compositionem, ꝙ ex ea beneficium non consequitur. sup. de censi. cum olim. Item in eo qui impugnat testamẽtũ dicẽs illud inofficiosũ: qui si id improbe dixit & succubuit 1. quicquid ex testamẽto capiebat. perdit ff. de inoff testam. Papinianus. §. meminisse. ad idem 13. q. 2. quã præposterum. sup. de testi. ꝓsentiũ. C. de ijs, quib. vt indig. l. alia causa est. Et dicit lex: absurdum est, quem redire ad id, ꝙ semel renũtiandũ putauit. C. de re. credi. si quis iusiurandũ Et facit ad hãc regulam. sup. eo ꝙ semel; & ꝙ ibi dixi. Et quod hic dicit: nisus extitit, dic cũ effectu, saltem quãtum in eo fuit qa ꝑseuerauit: Si aũt simpliciter ꝓtestaretur, secus esset, vt intelligit. Ber. prædict. decre. de testi ꝓsentium. Idem si inciperet agere vel excipere, & desisteret ante litem 3, vt probant ꝓdictæ leges. § meminisse. & l. alia cã est. & hoc no. Ber. in ꝓdicta decret. de censi cum olim. (Et hic Io. Mo. allegat verba intelligenda cum effectu. de cleric. non resid. relatum. hæc allegatio non videtur bona: quia effectum non habuit, qui succubuit, sed intellexit effectum ex perseuerantia) Et qđ dicit hæc regula, verum intelligo, nisi forte necessitate officij habuerit impugnare 4: nam tunc proprio nomine fructum consequi posset; hoc probatur 3. q. 7 §. tria. & cap infames versi. si contra patrem pupilli. ff de postu. l vlt. ff de iud. Iulianus ait. & melius. C. de admini. tuto. vel curat. cum quædam. vbi filius præteritus a matre, tutor vel curator institutis hæredis hæreditatem adeundo nomine pupilli sibi non præiudicat. ad hoc sup. eod. lib. de elect. c. pe. §. porro. Item licet quis impugnet sententiam in vno c. ex alio capite cõsequitur fructũ, de testa. Raynutius, & c. Raynaldus. & facit quod dixi sup. regula prox. Et concor. ad hanc regulam 1. q 7 c. 1. & 96. dist. si Imper. de postul. c. vlt. Et simile est quod dr. Frustra legis implorat auxilium, &c. de vsu. quia frustra. Item not. ꝙ sicut non debet quis consequi fructum ex eo, quod impugnat, vt hic: ita econuerso non debet quis impugnare id, ex quo fructum consequitur. 19. distinct ca. 1. 4 q. 3. si quis testibus. 5 q. 8. cuius in agendo de censi. cum olim. in si an hoc de transa. ex litteris & aperte. ff. de iur. dot. l. cum in fundo ver. & si quidem. ff. solu. matr sed & si ideo. Et hoc sane intelligas secundum ea, quæ dicta sunt supra in alio casu.

2 Hoc dr: qa si obtinuisset, certũ esset ex illo legata non deberi, vt i l. statim alleg. §. si ex causa. & l. Titia. Io. And.

3 Et sic ẽt rñdet ad l. post le. ff. d ijs q. vt indi.

4 Vel dic ꝙ aliud ẽ diceret, testamentũ falsum, aliud inofficiosum; qa sic ꝑdũtur legata. si ãt dicat minus solẽne, legata nõ ꝑdunt. Dy. Ioã. An. c. si. de iure iur. ĩ. c. itẽ reprobãs, & tñ succumbens, vtitur remedijs sui aduersarij exẽplũ, ex positione negata non adiuuaris; dixi ĩ. c. de ꝯfes. c. 1. tñ per probationes positionis negatæ bene adiuuaris, ut docet Phil.

¶ Idem.

REGVLA XXXIX.

Cvm

Cvm quid.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo, per c deuique. 3. dist. hoc modo, statutum fuerat ante illud c. denique. ꝙ omnes Christi fideles ieiunarent diebus quadragesimæ, & sic abstinerent ab esu carnium: Ex qua constitutione insurgebat dubium, vtrum diebus quadragesimæ esset licitum vti ouis, caseo, lacte, & alijs lacticinijs; deciditur in illo c. quod non, quia cum prohibitus sit esus carnium, videntur prohibita quæ trahunt originem seminariam a carne, nam cũ quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

¶ Item potest poni casus per c. eos 81. dist. sic. Ponamus quod aliquis in pœnam sui delicti fuit suspensus ab officio, vtrum in consequentiam videatur etiam suspẽsus a beneficio? Rñdetur quod sic, quia propter officiũ datur beneficium. Et cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

¶ Item figuratur casus per c. pastoralis. de app. in antiq. Alicui propter contumaciam suam vel delictum suum est prohibita communio Ecclesiæ, in qua est stipendiatus, vtrum videantur sibi prohibita stipendia ordinaria illius ecclesiæ? Rñdeo ꝙ sic, ꝑ rõnem huius regulæ.

[Glo. seq. ponit exempla.]

a ¶ Cum quid.] pone casum in prohibito a carnibus, qui prohibitus intelligitur ab omnibus quæ trahunt sementinam originem. 4. dist. denique Et prohibita cõcupiscentia per legem, prohibita intelliguntur omnia mala, quæ sequuntur ex illa. de consti. nam concupiscẽtiam. Item prohibita alienatione, prohibita intelliguntur vẽditio, donatio, manumissio, &c. C. de reb. alie. non alie. l. vlt ad idem de rebus eccle non alie. c. nulli. Item prohibito officio & beneficiũ 81. di. cos. Itẽ & furto ꝓhibito, prohibetur oĩs rei alienæ illicita vsurpatio: & prohibita mœchia, oĩs illicitus concubitus prohibetur. 14 quæst 6 pœnale. 32. q. 5. meretrices. Et cui prohibetur ecclesiæ communio, & eius stipendia prohibita intelliguntur. de appella. pastoralis. in fin. ad idem. ff. de ser. expor l. cui pacto. Et concor. ad hanc regulam inf. eod. accessorium.

quid a prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequũtur ex illo.

¶ Idem.

REGVLA XL.

PLuralis locutio, b duorum numero est contenta.

¶ Idem.

REGVLA XLI.

IMPVTA-

ADDITIO. Est regula huic similis: Aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod peruenitur ad illud. & hæc loquitur de consequentia prohibitionis mediorũ, per quæ peruenitur ad extremum. Ista vero loquitur de consequentia prohibitionis extremorum, quæ procedunt ex primo prohibito. Et in hoc simili pone exemplum. ff. de sponsa. l. oratio. & ibi concor. Ioan. And.

PLuralis locutio 1.] Casus in hac regula potest figurari per c. hoc quoque de consecra. dist. 1. Iure cautum repetitur, quod cum sacerdos Missam celebrat, de honestate debent esse plures audientes, vt illa verba, Dñs vobiscum: possint verificari: Sed quæritur quot debent esse ꝓsentes? Rñdetur ꝙ sufficit ꝙ sint duo. quia pluralis locutio, duorum numero est contenta.

1 Facit hæc reg. ꝙ ꝑ duos testes reprobetur instr. l. opt C de cõ. & cõmi. stip. Phil. citat c. 3. loco. de testi. hic de ꝓb. vide doct. l. I exercendis. C de fide instr. Io. A. hic.

¶ Item potest casus figurari per c. is cui §. 1. de præben. sup eo. li. Papa dispensauit mecum, vt possem obtinere plura beneficia, aliter non declarando: Quæritur quot beneficia potero obtinere virtute dispensationis? Ibi dicitur, ꝙ virtute illius dispensationis potero solũ obtinere duo beneficia: quia cum dispensatio sit odiosa, est restringenda: & in odiosis sufficit ꝙ verba possint verificari, & illa verba verificabuntur. In duobus beneficijs: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta.

¶ Itẽ potest casus figurari per l. libertas §. post annos ff. de manumis. test. Aliquis Titius veniẽs ad mortem suũ condidit testamentum, & in testamento suo cuidam seruo legauit libertatem post annos: quæritur post quot annos seruus consequatur libertatem? Respondetur post duos annos, quia verbum, annos, verificatur in duobus per rationem huius regulæ.

{ Prima gl ponit exempla. Secundo opponit de vna. l. & dupliciter soluit Tertio dicit in testib. regulam procedere, vbi numerus non adijcitur, opponens 16. casus, vbi plures quam duo requiruntur. Quarto dicit regulã in pronominibus locum non habere. }

b ¶ Pluralis locutio.] Pone casum de consecr. dist. prima, hoc quoque. ibi, Dominus vobiscum, duos numero comprehendit Item sup. eo. lib. de præben. is cui. §. 1. vbi beneficiorum nomine duo tm̃ beneficia continentur. Item per l. ff. de manumis. test. l. libertas §. post annos. nam si legetur libertas seruo post annos, de duob. intelligitur. Item si promittatur vel legatur post dies, de duob intelligitur ff. de verb. sig l. inter illam. §. [illegible] datam. Item per l. ff. de testi. vbi numerus, vbi sunt hæc verba, & 4. quæst 3 vbi numerus. Contra ff de opt. leg. l. 1. vbi dicitur, quod si alicui legata est seruorum optio, tres eliget. Solu. spẽale est in fauorem vltimæ voluntatis, vt ibi potius sequamur quoddam medium, quam minimum, quia ad minus de duobus intellexit, ex quo dicit in plurali, & forte de pluribus: sequamur ergo quoddam medium, & sic optet tres. Vel dic, vt ibi no. quod ibi legatus fuerat equus vel seruus, quẽ serui testatoris elegerint: quos seruos legatarius optare debeat? tunc optabit tres seruos, qui eligent sibi equum vel seruum legatum: & ideo tres, quia duo de facili discordarent. 8. quæst. 1. nec nouũ. ꝫ. de arbit. c. 1. ff. de arb. item si vnus §. principaliter. Et qđ hic dicit, ꝙ pluralis locutio est cõtenta duorum numero, verum est regulariter, & vbi eodem vel alio iure nõ adijcitur numerus, vt in prædicta. l. vbi numerus, canonizata 4 q. 3. c. vbi numerus. In causis igitur & instrumentis regulariter duo testes sufficiunt: interdum tamen vnus sufficit, vbi. s. nulli fit præiudicium, de consec. distin. 4 placuit. & multi sunt casus, in quibus requiruntur tres ad minus: Primo in depositione pecuniæ. in Auth. de fide instru. §. si quis igitur. coll. 8 Item quando imperitus litterarum ꝯhit in scriptis. C. si cer. pe. l vl. 2. In instrumento de quo fit comparatio. C. de fide instr l. pe. Quando pater legitimat filium naturalem in instrumento publico. in Authen. vt liceat matri & auiæ. § ad hac. col. 8. Quando mulier fatetur se pro intercessione aliquid recepisse. C. ad Vell. antiquæ. Quando quis vult infirmare testamentum, quod facit post transcursum decennij. C. de test. sancimus. In inuentario. C. ad leg Fal. Auth sed cum testator. In priuata scriptura, vt fidem faciat C. qui po in pig. ha. l. scripturas. Item quinque requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. si cer pet. auth. sed nouo. & in codut his. & donatione causa mortis similiter quinque. C. de don. cau. mor. l. vlt. Item in testamentis, communiter septem: in test tamen caci, octo. C. qui test fa. pos l. hac cõsultissima. aliquando quinque, vt in testõ rustici, vt in municipijs & villis, vbi est hominum raritas. C. de test. l. si. Aliquãdo sufficiunt duo vel tres, vt in testõ facto inter filios & nepotes C de test. hac cõsultissima. Item interdum requiruntur xv. testes. C. de prox. sac. scri. l. vna. Interdum plures. 2. q 4. præsul. & c. seq. Vide plenius de his in Spe de teste. §. restat. de numero, Et not. ꝙ id quod hic dicitur de plurali locutione, non habet locum in pronominibus, vt nos, vos, vester, & c. nam vnus prælatus scribit & ei scribitur in plurali, & Papa semper de se scribit sic ꝫ. de cri fal. quàm graui.

IMputari non debet 3.] Casus figuratur per c cum sit Romana de appe in antiq. Certum est ꝙ appellans debet appellationem suam prosequi inf annum, & si non fuerit appellationem prosecutus inf annum. appellatio sua efficitur deserta: Sed ponamus ꝙ non stetit ꝑ appellantem, quo minus prosequeretur suam appellationem: vtrum appellatio sua efficiatur deserta, vel debeat sibi dari alius annus? Respondetur ꝙ ex quo fecit diligẽtiam sibi possibilem, dẽt sibi dari alius annus & si in secundo anno fuerit impeditus, licet de mero iure sua appellatio sit deserta, tamen per beneficium restitutionis consequetur aliud tempus ad prosequendum suam appellationem.

¶ Item potest casus figurari per c. commissa. § 1. sup de elect. Certum est de iure, ꝙ promotus ad ecclesiã parochialem debet promoueri infra annum ad sacerdotiũ, & si non fuerit promotus ad sacerdotium intra illud tempus, vacat ecclesia, & potest ordinarius ecclesiam, vt vacantem alteri conferre: Sed ponamus ꝙ non stetit per ipsum, sed ob defectum ætatis: quia est suspensus vel absens, non potuit promoueri ad sacerdotium: vtrum elapso anno sit priuatus sua ecclesia? Respondetur quod non: quia ex quo per ipsum non stetit, non debet sibi imputari. Glo. tamen dat consilium, quod quando non stat per ipsum, debet intra illud tempus

facere

facere protestationẽ qualiter non stat per eũ:& de hac protestatione habere actum siue instrumentum : tamẽ hoc non est de necessitate:sed glo.dat illud consilium.

a {Prima glossa ponit exempla. Secundo æquiparat impossibilitatẽ a principio, & ex post facto prouenientẽ, dicẽs illũ adhuc obligatum, cui signat 5rũ,& remittit,allegans duas concord. Tertio quærit, allegat pro & contra: & soluit respõdens ad contraria.}

ri a non debet ei per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

a ¶ Imputari non debet. 1] Pone casum in eo,qui debet appellationem prosequi infra annum:cui non imputatur, si p eum non stetit.2.q.6.anteriorum.In eo, qui debet promoueri ad sacerdotium infra annũ : cui non currit annus ipse,si iusto impedimento detentus promoueri non potuit.sup eo li. de elect. commissa.§.1.In eo,qui rem emit sub pacto legis commissoriæ,scilicet,quod infra terminũ, si pretium solutum nõ esset, res foret inempta:& emptor in termino soluere volẽs, si non habuit cui solueret,sibi non imputatur ff.de lege commisso.l.lege commissoria.in fine. Aliàs incipit, si fundus lege commissoria.ad idem 44. dist Ephesijs. sup de eo qui mit.in pos.c.2.vbi de hoc.& facit.C.de condi.inser l vlt Et no.quod dicit, per quem non stat: quia non sufficit velle,nisi ad opus procedat,quantum in eo est.sup de eo qui mit in posset cap 1.Impossibilitas ergo facti sicut a principio annullat obligationem supra eod.nemo potest: ita & post facto elidit, vt hic. Si tamen tenetur quis aliquid facere infra certum tẽpus,nec per eum stetit,licet non imputetur, tamẽ post tempus tenetur de do.& contuma.cum dilecti ff.de arbit.l.Celsus. Consulo tamen,quod si potest,infra tempus de impotentia protestetur.5.quæst 6 post appellationem.de hoc de appel.ca.vlti. & C de iure emphy.l.2.in fine.cum suis concord Ad id,quod dixi,φ post terminum tenetur contra ĩ de spon.sicut,ff de leg 3. l.ea tamen adiectio.Solu vt no.in prædicta decre sicut, & vt dixi sup.eo.nemo potest. Et concor.ad hanc regulam de elect.cap.vlt.vbi tempus datum ad eligendum non currit: ei qui non põt eligere,nisi ex quo in mora fuerit petendi licentiam.ad idem de concel præben quia diuersitatem . Quid dices 2 de eo qui sua culpa incidit in casum,pp quem postea facere non potuit , quod per eum fuerat faciendum:videtur primo,quod sibi sit imputandum : quia regulariter quis de casu tenetur,qui sequitur culpam.50.distin.sæpe,& cap studeat. de ætate & quali.ca 1.& quod ibi no.& facit 86. distin. non satis.& qui ma.acc.poss.c.6.& quod ibi no & si. ff. quod met cau.l si mulier.vbi metus illum non excusat , qui sua culpa incidit in metum.In contrarium videtur per prædicta iura,de elect.ca.vlt.de concess præbend. quia diuersitatem.arg.de p.g.significante ibi, in captione & c.de sponsa.veniens 2.Sed casus est specialis.Et dicit lex.φ qui iniuriose vel libidinis eã inimici, vel mulieris fregerit ostia , si fures non ab eo inducti postea res asportent,non tenetur furti ff.de fur l.verum , & l.qui iniuriæ in prin præterea deportatus,si non potuerit procuratorem dimittere,bene restituitur : & tamen culpa sua absens erat.ff de mino.l. Papinianus. Item debitor propter inopiam excusatur cedendo bonis , etiam si sua culpa in illam inciderit de solut.Odoardus. ff de dolo.nam his. Satis videtur dici posse , quod imputandum sit illi propter iura primo inducta.Hinc etiam dixit lex non debere succurri ei,qui in necessitate se posuit.ff qui satisd.co.l si fideiussor.vbi dicitur,qđ si reus non potest satisdationem dare vbi conuenitur , & in alio loco eiusdẽ prouinciæ dare velit , si satisdatio necessaria erat,audiendus est,si voluntaria non;quia ipse sibi necessitatem imposuit ad idem.ff si quis cau. l. . .§. si quis tamen , vbi dicitur , quod qui in iudicio comparere debebat,si quid est,quod ei imputetur , tempestatẽ vel vim fluminis prætendere non poterit . ad hoc de elec.cum in veteri. Ad iura in contrarium inducta respondeo & dico,quod decret vlt.de elc & decre.de concessio præbend.quia diuersitatem. loquuntur de quadam pœna canonis prodita solum ɔ negligentes : vnde ibi culpa siue negligentia non punitur.hoc satis ꝓbat ipsa decret.quia.Vel dic,φ si ex culpa imponitur aliqua pœna vt suspẽsio , vt in pdicta decret q3,vel deportatio,vt in l. Papinianus , tunc culpa illa vlterius puniri non dẽt ad hoc 13.q.2 c vlt.de iudi at si clerici, aliàs n.sequeretur,quod suspensio idem esset,quod priuatio,& deportatio, idem quod bonorum ademptio : quod esse non dẽt.{Vide quod dixi in prædicta decret. quia,super glo.sic patet,& quod dicam post Dyn. ĩ.eo. quod ob grauam]Ad decret.significante , dico,φ forte sine culpa sua erat in captione, & ibi ẽt est alia ratio:s.quod primo pecuniam miserat per eum,quẽ fidelem nuncium credebat. Ad prædict l.verum , & l. qui iniuriæ,dico quod verum est,quod non tenetur furti: vñ conuentus de iniuria tenetur emendare damna per illos fures illata : quia qui occasionem damni, & c.de iniuri.& dam.dato.c.vlt Ad hoc, quod dicitur de inope,dico quod impossibilitas casus hoc inducit.

¶ Idem.

REGVLA XLII.

ACCESSO-

Accessorium. 3] Casus figuratur per c.de prudentia.sup de dote post diuor resti.in anti.Sed pro intellectu huius casus,est primo præsupponendum,quod dos est accessoria ad matrimonium : quia non est dos sine matrimonio,licet posset esse matrimonium sine dote.Ponamus ergo,quod ego contraxi matrimonium cum aliqua Berta in casu prohibito:quia ipsa erat mihi affinis,& istud ignorabamus:ipsa dedit mihi centum aureos in dotem : postea mulier fuit certiorata de impedimento,vnde accessit ad Papam & impetrauit iudices delegatos ad cognoscendum de isto impedimento affinitatis:istis iudicibus delegatis mandauit Papa, vt si eis constet de impedimento, separent matrimonium,non autem mandauit Papa, vt compellerent me ad restituendum sibi dotem , mulier in suo libello petijt separationem matrimonii, & restitutionem dotis : Ego excipiendo proposui,quod super restitutione dotis iudices delegati nõ possunt se impedire,cum rescripta delegatoria sint stricti iuris , & non extendantur ad aliàs res non expressas in scripto: Mulier replicabat φ ipsi iudices poterant etiam cognoscere de dote: quã dos venit accessorie ad matrimonium , & commissa causa super matrimonio videtur data commissio super dote:Dicitur,ibi,quod delegati poterunt se intromittere de matrimonio & de dote : quia dos venit accessorie ad matrimonium,modo accessorium sequitur naturam sui principalis.

3 Io.A. & Phi. dicũt nõ obligatũ ad principale teneri ad accessoriũ , faciendo principale attñ ꝓtestatio limitat voluntatem l.2.ff si qs cau. Pe.de Anch. tenet cõtra

¶ Item põt casus figurari per l.non dubium C.de legi. & c.si diligenti.sup de foro compet in antiq. dicitur in illa l non dubium . quod 5ctus ɔ legem celebratus est nullus Sed quid ? Ponamus,quod in illo contractu interuenit iuramentum ad confirmandum contractum : an valeat? Dicitur in illa l.quod non,quia iuramentum est accessorium ad contractum,& illud verum , quod non valet talis contractus de iure ciuili:sed de iure canonico non est uerum indistincte,si illud iuramentum sit sine interitu salutis æternæ.c.cum contingat.de iure iurando, in antiq.

¶ In capitulo,si diligenti,de foro ɔpe.in anti.dicitur,φ clericus non põt consentire in iudicem laicum:nec prorogare eius iurisdõnem ẽt de licentia sui proprij epi. Sed quid?ponamus,quod aliquis clericus consensit litigare coram iudice seculari,& iurauit seruare illum cõsensum,an valeat iuramentum?Dicitur ibi, quod non : quia iuramentum est accessorium ad consensum,& accessorium sequitur naturam sui principalis.

donationum. Ad decre de arbit. cum tempore. de preben. dilectus. potest dici, quod ibi sententia continebat plura capitula: vnde in vno potest tenere, in alio non: hic autem continet vnum tantum, & cum Io. concord. Accur. ff. de iurisdict. omn. iudi. l. vlt. Hug. tamen & Lau tenent contrarium, s. quod sententia bene tenet in decẽ, & dicunt sententiã rescindi tantum in superfluo, & hoc no. ex verbis illius vers. cum certa dum dicit, quod cõtra ius gestũ est. C. quando prouo. non est neces. l. certa. & pro eis facit quod no. de don. Apostolicæ. & reg. in eo. vtile, & quod ibi dicam, pro Io. optime facit prędict. decre. sup. eo lib. de pœn. & remiss. indulgentiæ. Pro Hug. & Lau sup. eo lib. de arbi. c. 1. ff. de arbi. l. idem §. si plures. Et facit hæc reg. pro his, quæ dixi sup. eo. quod quis mandatu. Ad primũ casum 3. 95. dist. c. 1 ubi presbyteri crismabãt 2 in fronte. Sed illud ad tempus a Greg. fuit specialiter concessum, & dic vt ibi, tunc ad eorum spectabat officium, & si non ex ordine, ex demandatione, & vide quod de hoc no. de con sec. d. 5. manus, in vlt. gl. Nec habet locum hæc regula in spiritualibus, quæ potius dependent ex potestate ordinis quam iurisdictionis. Hinc est, quod si epũs, qui hoc potest ex ordine, consecret alienam ecclesiam, vel altare: uel ordinet alienum subditum, quod non põt ex iurisdictione, consecratio tamen, & ordinatio bene tenet: si ẽet ordinatus executione careat 7. q. 1. eps in d. œcesi. de tẽp. ord. quod translationẽ. & dixi sup. e. ratum. Io. And.

a ¶ Non spectant.] 3 & hoc constat facit ff. de re iud. contumacia §. contumax non est. vbi vero dubitatur, tenetur quis ire allegaturus priuilegium. ff. de iudi. si quis ex aliena. secundum Dyn. quod dic, vt no. de accus. veniens. & in gl. Io. And.

Ctant [a] officium viribus non subsistunt.

¶ Idem.

REGVLA XXVII.

SCienti[b] & consentienti non fit iniuria, neque dolus.

Scienti, & consentienti.] 4 Casus in hac regula figuratur per l. 1. ff. de actio. emp. & ven. pro intellectu vnius casus est pręsupponendũ quod quando venditor vendit aliquam rem, debet prædicere emptori onera ordinaria illius rei: alias teneretur ipsi emptori. Sed ponamus, quod tibi emptori stipulanti vendidi domũ meam quæ debebat seruitutem domui vicini mei, forte seruitutem stillicidij recipiendi, vel altius non tollendi, vel aliquam aliam seruitutem, & tu emptor sciebas bene: quod domus mea debebat istam seruitutem: ego autem sciens, quod esses informatus de ista seruitute, non prædixi tibi illã seruitutem in venditione facienda, vtrum possis agere contra me actione ex empto, vt diminuam tibi de pretio, quantum minus valet domus tibi vendita propter illam seruitutem? Rñdetur quod non: quia eras informatus de ista seruitute ideo non erat opus, quod vlterius de ea te informarem: quia scienti, & consentienti non fit iniuria, neq; dolus.

[Prima gl. primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla: secundo supplet de scire debente: & dicit in regula principium ponderandum: tertio ponit rationem regulæ, & notat copulam: quarto successiue signat: & soluit istia contraria.]

b ¶ Scienti.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt. Pone casum in ingenuo, qui sciens & consentiens contraxit matrimonium cum serua, uel econtrario. 29. q. 2. si quis ingenuus. & c. si fœmina. In clericis, qui scienter, & voluntate iocosa se adinuicem percutiunt sup. de sen. exc. c. 1. item in eo, qui sciebat rem, quam emebat seruitutem debere. ff. de act. emp. & uen. l. 1. in fi. 5 Et concordat ad hanc regulam l. eo. cum qui certus. Et quod dicit hæc regula, scienti, dic uel scire debenti. ff. de ædil. edic. l. 1. §. si intelligatur. Ad hoc 16. distin. quod dici-

1 Qui tñ contra no. C. de re iudicat. 2. Io. And.

2 Vide Cõci. Tri. sess. 7. de confir. canno. 3.

3 Hæc glossula ex nouel. Io. Andr. huc fuit translata.

4 Phi. hic docet pręsumptiones doli. Dy. Io. A. petút, an cõpromittẽtes possent contra pactũ petere reductionẽ ad arbitriũ boni uiri, quęrit Io. An. an noto [illegible] priuilegiu. & quid de renunciãte foro ordinario F.

5 Dy. de iniuria ponit exẽplu per l. 1. ff. de iniu. §. [illegible] adeo de dol. ponit [illegible] lib. hom. ex. §. si quis v[illegible] te. Io. An.

tis, supra de cler. excomm. Apostolicæ. sup. qui matr. accu. c. si pena in fi. Item dic scientia a principio: secus ex postfacto 6 ff. de ædi. edict. l. iustissime. § vlt. Et no. quod dolus malus est omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alterum, [illegible] secundum Labeonẽ ff de dol. [illegible] l. 1. §. 2. sciens non circumuenitur, fallitur, vel decipitur: ergo ibi nõ interuenit dolus. Ergo inductus ad clericatum, vel monachatũ non dr̃ dolum passus, quia non est deceptus. 20. q. 3. cõstituit. ubi de hoc, & de conuer. coniu. dudum in fi. & hoc dicit hæc regula non inferri dolũ scienti, & volenti; uerum est ut ex eo agi possit: infertur tñ ita, quod nascitur ex eo actio per exceptionem elidenda, ff. de fur. inter omnes §. vlt. & penul. Et no. quod hæc regula formata est copulatiue, & non disiunctiue, vnde hæc duo coniunctim requiruntur. s. quod sciat, & consentiat: scienti n. & non consenti: nti bene infertur iniuria & dolus. 15. q. 1. illud. cũ similibus, ad hanc regulam signatur contra de sen. exc. contingit. ubi: nullius manus iniectio, & si non violenta, tñ iniuriosa nolentur. sol. nõ est iniuriosa, quia iniuria fit ipsi clerico volenti, vt hic, sed est iniuriosa, quia fit iniuria toti ordini clericali, & ideo ibi requirit, cum canon ille, &c. & ibi de hoc. Item contra, C. de rapto. vir. l. unica, ubi si rapio virginem etiam volentem teneor. Sed hoc ideo, quia id uoluit persuasione dolosa, quod plus est, quam violenta. 7 ff. de seru. cor. l. 1. §. persuadere. Item contra. C. de fur. & ser. corrup. l. si quis seruo ibi sciens, & consentiens agit furti, & serui corrupti. Sol. de rigore, & rei veritate illi scienti, & consentienti non fuit facta iniuria: tamẽ de quadam æquitate agit ac si iniuria uel dolus sibi fuisset illatus, vnde nec furtũ fuit ibi factum, nec seruus corruptus, ex æquitate tñ agitur de vtroq;. 8 & facit hæc regula ad id, quod dixi sup. eo. possessor malæ fidei ad fi.

¶ Idem.

REGVLA XXVIII.

QVę [c] a iure communi [illegible]

Vę a iure.] Casus figuratur per capitulũ, quod ponit sup. de iud. in antiq. Laicis cõcessum est per ecclesiam, vt quamuis laici essent incapaces iuris spiritualis, & ei annexis, vt possent iuspatronatus possidere: (quatenus ipsi inducerentur ad fundandum, vel ædificandum, aut dotandum ecclesias) vt clericos idoneos in illis ecclesijs possent præsentare dioecesanis, qui dioecesani ad presentationem patroni illos instituerent. Sed nunquid laici possint extendere illud priuilegium ad hoc, vt possint cognoscere de causis annexis causis spiritualibus? Est ibi tex. quod non, quia ista concessio facta laicis est exorbitans a iure communi; Et illa, quę exorbitant a iure communi, non sunt trahenda ad aliquam consequentiam.

[Prima gl. dic primo, vnde sumpta, & ponit exempla, secundo dicit idẽ in ampliando, tertio soluit questionem.]

c ¶ Quæ a iure.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. titu. l. quod contra rõnem. Pone casum 16. q. 1. hinc est et. sup. de priui. sane. ff. de colle. pren. l. j. in fi. Et concor. ad hãc regulam, int. eo. quod a iure. &c in argumentum. Potes igitur in elligere hanc regulam in priuilegio, ut supra, quia singulorum priuilegia legem cõem non faciunt. 16. q. 1. non exemplo. Item in iure pone casum in Velleiano nã regulariter quilibet intercedẽdo obligat: fallit in muliere, hoc ergo non trahitur ad consequentiã. 9 Et idem in similib. & vide, quod dixi sup. eo. priuilegiũ. & quod no. de priuil. sane & no. quod sicut ea, quæ exorbitant a iure communi, ad consequentiam trahenda non sunt, ut hic: sic nec amplianda, seu restringenda, vt sup. eo lib. de fil. presby. is qui in fi. 10 ad idem õ. c.

6 Idem Dy. p modu obiectionis. Io. And.

7 Idem hic Dyn.

8 Propter delictu: & qa res est p. [illegible] [illegible] exẽpli, & ibi vide [illegible]

9 Scilicet ad uios [illegible] eade facultas, q in [illegible] Io. And.

10 p quẽ ponebat hic Dy exemplum [illegible] proprie, vt patet ex gl. Io. And.

Odia.

odia. Item licet fauorabile priuilegium amplietur, vt ibi: non tñ ad consequentiam trahitur, vt hic, & facit hæc regula ad q̃onem, qua quæritur: An fratres Eremitani, vel fratres S. Augustini, & alij religiosi Mendicantes, & non Mendicantes cõprehendant cõstitutione illa extrauagãti nouiter edita per Bonifatiũ Papã VIII. quæ incipit: Super cathedram præeminentiæ pastoralis, quę hr̃ in cle de sepul. dudum, in qua exprimuntur solummodo Minores, & prędicatores. Et quidã dicunt, alij dicunt, dicẽdum est, q̃ nõ extenditur ad alios religiosos Mendicantes, vel nõ Mẽdicantes, vel ad seculares clericos, sed solum Minores, & Prædicatores amplectitur; quia intentio Papæ vi hac fuit, vt per verba ipsius cõstitutionis apparet: tum quia exorbitans est a iure cõi illa constitutio, & ideo ad consequentiam non trahenda nec ampliãda, vt hic, vult. n. illa constitutio dari quartam, et de his, de quibus de iure dari non debet: ideo de ornamentis relictis, pro fabrica anniuersario 19. 30. & sic de singulis, puta relictis pro luminaribus, vel certis personis. de regu. c. vlti. de verb. sign. ex parte [illegible] d cum ergo illa iura mutata, & correcta per constitutionem [illegible] solũ quo ad expressos in ea: quoad alios remaneant adhuc ipsa iura. Correctio .n. iurium est vitanda, sup. de ele. ecclesia vestra 2. cum si. in talibus. n. non arguimus de similibus ad similia, & concordat, q̃ dicã [illegible] cod. in pœnis. & facit ad hoc optime sup. eod. lib. de ele. statutum & de reg. constitutionem, & ita pronuntiatũ fuit per profundissimæ scientiæ, & bonæ memoriæ virum dominum Ioannem de Monte Murlo: & per me in quadam quæstione, qua fuimus ad consulendum assumpti.

munì exorbitantᵃ nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

¶ Idem.

REGVLA XXIX.

QVod † omnes tãgit,ᵇ debet ab omnibus approbari.

ᵃ ¶ Exorbitant.] quasi a deuiant, vel discordant: & idem verbum in decre. prima, de fil. presb. sup. eo. lib. quam alleg glo. Io And.

Qvod oẽs tangit.] Casus figuratur multis modis, sñ gl. Primo, per c. 1. 66. dist. Ponamus, q̃ aliquis fuit electus, & cõfirmatus in archiepm alicuius prouinciæ, qui quidẽ electus, & confirmatus petijt munus cõsecrationis: q̃ritur, qui debent esse præsentes in cõsecratione facienda? Rñdet, q̃ oẽs suffraganei suæ prouinciæ, quia illud negotium oẽs tangit: ideo debebat ab oibus approbari. Item pōt poni casus per c. quia propter. de elect. in ant. Ponamus, q̃ vacante Ecclesia Placentien. canonici illius Ecclesiæ voluerunt procedere ad electionem futuri prælati. Sed quæritur, qui debent adesse in electione facienda? Dicitur ibi, q̃ omnes canonici illius Ecclesiæ: & si sint aliqui absentes, debet vocari: quia cum illud negotium omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Pro declaratione istius r̃ꝑ vẽ, quod illud, quod oẽs tangit, non dẽt ab oibus approbari: Et arguitur de toto titulo de his, quæ fiunt a maio par. c. in antiq. vbi dr̃, quod talia pñt expediri per maiorem partem capituli: & tñ tale negotium tangit oẽs. Item arguit de l. maiorem. ff. de pact. vbi dr̃, quod si aliquis debitor velit facere cessionem bonorum, non est opus, quod oẽs creditores conueniant ad videndum fieri cessionem bonorũ, sed sufficit, quod maior pars cõueniatur: & alia parte creditorum inuita admittetur ad cessionem bonorũ faciendam. Glossa soluit dicens, quod aliqua sunt, quę pertinent pluribus, et vniuersis: & in istis ea, quæ fiunt a maiori parte capituli valent, et altera parte cõtradicente, nisi cõtradicatur ex aliqua causa rationabili: secus si illa essent explicanda ex mente, voluntate: quia tunc deberent oẽs consentire, in c. cum omnes. sup. de constit. in antiquis: Alia sunt, quæ pertinent pluribus, vt singulis: & tunc omnes debent cõsentire. l. si per fundum. ff. de serui rustic. prædio. fallit in pluribus casibus. Primo fauore liberationis. l. maiorem. ff. de pact. Item in arbitris fauore litium dirimendarum: si fuit compromissum in plures arbitros, valet sñia facta a maiori parte. Item si pluribus patronis cõpetat ius patronatus, præsentatio facta a maiori parte, valet propter fauorem Ecclesię: ne Ecclesia patiatur detrimentum propter longam moram, & vacationem.

¶ Idem.

REGVLA XXX.

IN † OBSCV-

[Prima glos. primo ponit exempla, & in fine reassumit primum exemplũ secundo signat cõtrarium, & remittit: declarat incidens cõtrarium: & ponit ius nouum: tertio arguit ad quęstionem: pōnit opiniones contrarias, & secundum reprobat.]

b ¶ Quod omnes tangit.] 1 pone casum in Archiepiscopo consecrando ab omnibus suffraganeis. 66 dist c. 1. in electione facienda ab omnibus canonicis. de electio. quia propter in antiq. 3 in concedendo haustum aquæ ab quo omnes vocandi sunt, qui ius habent. ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. ad idem 54 dist. cap. 1. 5 quærit i. licet de tempo. ordina. si Archiepiscopus. C. de auth. præstan. l. vlti ff. de adopt. l. nam ita diuus. nam tu qui læduntur, vocandi sunt in confirmatione adoptionis, vt ibi. Et no. quod dicit id, quod tangit omnes, debere approbari ab omnibus: ergo non valet, quod facit maior pars, & sic contra 6 ; dist. c. 1. sup. de his, quæ fiunt a maio. par. c. 1. ff. ad munici. quod maior 50l 4 Aut competit, vt singulis, aut vt collegio. quod probe quere, vt not. per Bernar. & Innoc. de constitu. cum omnes. Fallit autem hæc regula in casu Instit. de re. di. §. religiosum. vers. in commune, 5 vt not. in prædi. decre. cũ omnes. Ad id quod supra dixi, quod sufficit, quod facit maior pars collegij, contra est decre. de re iud. cum olim. in fine ibi, plena omniũ, qui præsentes fuerint, & c. Sed ibi subauditur, vel maioris partis, vt ibi not. in vlti. glos. nam illud dicuntur omnes facere, quod facit maior pars 6. 56 dist. in Apostolica. de electio. cum inter canonicos in prin. ff. de munici. quod maior interdum tamen requiruntur duæ partes. de electio. licet. & eo. tit. scriptum. cum similibus sup. eo. tit. de cler ægrot. c. vnico. cum concor. Et facit hac regula in argumentum ad id de quo olim dubitabatur, an in electione inferiorũ dignitatum, vel canonicorum, vocentur absentes: & vi debatur, quod non per prædict. decre. cum olim. sed hodie determinatum est sup. eo. tit. de præben. cum in Ecclesijs Item est argumen. ad quęstionem, an Papa possit statuere inuitis acolytis, quod ipsi contineant & hęc quæstio not. 82. dist proposuisti. & ibi dicit Ioan. quod non: quia castitas suaderi potest, non imperari. sed quæstio. integritas. Bartho. Brixien. ibi contra, cuius dictum penitus est falsum, nisi intelligas de promouendis: sed ipse de promotis etiam intellexit, vt eius verba demonstrant. Monachis autem professis, qui renuntiauerunt propriæ voluntati, austerior regula posset indici, etiam ipsis non approbantibus, secundum Innocent. qui hoc no. de regula. super eo. Et est satis expressum supra eo. tit. de statu regula. cap. vnico, ibi monialibus indicitur austerior vita: licet non possit sine omnium voluntate ordinem mutare. de his, quę vi metu. cau. fi. c. p. p. u Et not. quod secundum primum casum, quem posui, Archiepiscopus de iure consecrandus est ab omnibus suffraganeis: Papa tamen sibi hoc vsurpat, 7 secundum Io. qui hoc not. 24. q. 1. pudenda. & e. vlt. qui in aliquo.

IN obscuris.] Casus in hac regula primo figuratur per c. ex parte. sup. de cẽsib. & per l. nummis. ff. de legat.

† Io. An. & Phi. q. vtr. an valeat statutũ nõ vocatis absẽtibus illis tã prudicabile.

c Vide de hoc in 3. glos. & in pañ. cle. dudũ. § hmôi in glo vt patet. Io. A.

2 Hęc glossula . Ex nouella . Io. A. huc fuit trãslata.

† Dy. declarat hãc regulã in gñrib. & in omnis voluntate s3 i delictis q̃ vltimũ prosequit Pinl.

3 Dyn ponit exempla per l. recepitũ. ff. de ser. rustic. prædio. Io. A.

4 Idẽ Dy.

5 Ad idẽ ff de re lig. si plures facit et. ff. [illegible] pac. maiorẽ. de cura. fur. & si. §. fin. vbi sufficit alterius auctoritas Dy.

6 Nisi dicat nemine discrepãte. Con. 1. de sep. ecd. nõ aliter.

7 Rectius dixisset hoc Papã cõpetere iure, & eius auctoritate concessũ suffraganeis, vt ipsi Archiepiscopum colec. cum vel parte [illegible] c. si archiepiscopus [illegible] x de te. or. nec c. q in aliquo. 51. dist & c. pudenda. 24. q 1. dicit Ioan.

in c. ex parte, dicitur. Ponamus, ꝙ in ciuitate Pictauien. sunt duæ mensuræ, vna maior, alia minor: aliquis emisit votum, ꝙ tali Ecclesiæ solueret tot mensuras: puta sex sextaria frumenti, vel sex bossellos frumenti: est mēsura maior, alia minor, & non declarauit aliter animū suum: videlicet ad quam mensuram intendebat illud frumentum solui: sed locutus est indistincte. quæritur, ad quam mēsuram debet solui huiusmodi frumētum? Rñdet, ꝙ ad minimam mensuram: quia in obscuris minimum est sequendum.

ris [a] minimum est sequendum.

¶ Idem.

¶ Item potest poni casus per dictā l. nūmis. Ponamus, ꝙ in aliqua regione habent locū noua scuta, & antiqua: aliquis in testamento suo legauit Titio decē scuta. quæritur, quæ scuta videantur legata ad hoc, quod hæres possit compelli ad soluendum illa scuta? Respondet, ꝙ videntur legati nummi minoris valoris: & sic legata videntur scuta noua, & non vetera: nisi alias appareret de voluntate testatoris tacite, vel expresse, quia tunc ad ipsam esset recurrendum, sed quando non potest coniecturari mens ipsius testatoris, in dubio habet locum ista regula.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit præambula regulæ, & ipsius rōnē. Tertio signat ɔtrium de mediocritate sequenda. Remittit, soluit, solutioni obijcit, respondet, & declarat.]

a ¶ In obscuris.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. sēper in obscuris, & l. semper in stipulationibus. Pone casum supra de censibus ex parte, vbi in dubio non compelluntur soluere vota ad maximam, sed ad minimam mensuram ad idem ff. de lega. 3. nummis. vbi nummis sic in genere legatis debentur minimi. Circa hanc regulam not. ꝙ in obscuris non statim inspicimus, qđ est minimū, imo inspicimus primo, quod est verisimilius, & quod plerumque consueuit fieri, vt ī eod. inspicimus cum suis concor. & ff. eo. tit. l. in obscuris inspici. & si hoc scire non potest, [1] tunc inspicimus, ꝙ est minimum, vt hic Primo ergo inspicimus, quod expresse agitur, puta 10. lib Bonon. vel quod agitur tacite. [2] Tacite dico, vel ratione rei, quæ venditur 10. lib. vel rōne personæ, vel rōne cōsuetudinis. vltimo quod est minimum, vt hic, & est simile, quod dixi sup. eo. cum sunt partium. Et potuit esse ratio huius regulę, quia de minimo non est dubium sensisse, quia si intellexit de maximo, ergo de minimo, quia plus includit sub se minus, sed non econuerso. & de hoc dicam ī eo. plus semper. alibi tamen habes argumenta de mediocritate spectāda 19. quæst. 2. hoc ius de offi. custo. c. 1. & est expressum, ff. de leg. 1. l. legato, in prin. vbi de hoc; ff. de auro & argento leg. l. qui lancem. C. de dona. si quis argentum. § si vero, & § sequen. cum simil. vide de censi. quāto in 3. glo. & de filijs presbyter. litteras in vltima glo. Et potest dici, quod in speciebus, & artificijs medium inspicimus, vt not. ff. manda. l. fideiussorem, & sic intelligantur illa iura. In quantitatibus autem inspicimus, quod est minimum, vt supra dixi, & in prædict. l. fideiussorem, & ff. de leg. 1. apud Iulianum. § Seio ex facto, quæ videtur contraria ad supradictam solutionem, nā ibi legato fundo, si duos fundos habebat testator, debetur minimus si non apparet de quo senserit. sed ibi non erat medium. Et aduerte, quia vilissimum hominem habere non expedit, & ideo legato, vel promisso homine, mediocris debetur, vt in prædi. l. legato. Sed vilissimos nummos habere nobis expedit, vnde etiam bagatinos, vt in prædicta l. nummis, & vile triticum, vt prædi. l. fideiussorem, & ideo in his debetur minim. Item habet locum hæc regula in pœnis, vt ī eo. in pœnis. vt ibi dicam.

E Vm qui certus]Casus potest figurari primo per c. si duobus, de ap. & per l. 1. in fi. ff. de act. emp. & ven. Dr̄ in illo c. si duobus, ꝙ duo litigabant corā Epo Pictauien. vel eius officiali: qui tulit sniam diffinitiuam in ca. huiusmodi: a qua snia ambæ partes appellauerūt (ꝙ pt fieri: quia forte reum ɔdēnauit in principali, & ipsum absoluit ab expensis, & sic actor appellat, eo quod iudex reum nō condemnauerat in expensis & reus appellauit, eo ꝙ iudex eū ɔdēnauerat in principali:) vn̄ appellauit ad Archiepm Burdegalen. alius ad Papam: Ille, qui appellauit ad Papam appellationem suā reuelauit coram Papa, alius coram archiepō. Iste qui reuelauit appellationem suam coram archiepō Burdegalen fecit citari suam partem aduersam, & archiepūs sciebat, quod ipsa pars aduersā appellauerat ad Papā: Hoc non obstante, quia ipsa pars non comparuit, archiepiscopus illam excōicauit: vtrū valeat snia archiepi? Rñdet, quod non: quia ex quo sciebat talem appellasse ad Papam: & sic ad maius tribunal, non erat amplius certiorandus, secus si ignorasset. Ex hoc colligitur, quid pdest mittere exoniatorem, qa si aliquis fuit exoniatus, & iudex faciat processum ɔ impeditum, & exoniatum, non valet processus, alias si non misisset exoniatorem, teneret processus, sed postea probato legitimo impedimento veniret rescindendus, c. venerabilib. ī. de sent. exc. eo. lib. ¶ Item in l. 1. ff. de actio. empt. dr̄, qđ si quis vendat mihi aliq̄ rem debentem seruitutem, vel alia onera debet me emptorem certiorare de oībus onerib. ordinarijs, alias possum agere ɔ ipsum, qā minus fuissem rem ipsā empturus. Sed qđ, ponamus, qđ ego sciebam onera illius rei, & quod res ipsa debebat illā seruitutem, & venditor nō me certiorauit, vtrū possim agere ɔ venditorem actione ex empto, vt restituat mihi partem pretij, quanto minus fuissem rem empturus, si me certiorasset de illis onerib.? Rndet qđ non, quia q certus est, certiorari non debet ¶ Cl. arguit dec. cum inter vniuersas, supra de ele. vbi dr̄, quod licet canonicus sciat mortem prælati, tñ est vocādus, vt ponamus sic, Ecclesia Pictauen vacabat per mortem, vel renuntiationem, scio illam vacationem, nō cōpareo ad electionem etiam canonici non vocauerunt me, certum est, quod possum prosequi contemptum, & licet sim certus, tñ sum ad hoc certiorandus. Respondetur, quod non sum certiorandus de vacatione, vel morte prælati cū sciam illam vacationem, sed sum certiorandus de die assignata ad electionem faciendam, ideo absentes sunt vocandi ad electionem, licet sciant vacationem.

REGVLA XXXI.

E Vm † qui certus est [b] certiorari vlterius nō oportet.

[Prima gl. primo ponit exempla. Secundo supplet de illo, qui certus esse debebat. Tertio tractat de canonico, qui sciebat ecclesiam vacare: & allegat concordantias ad regulam. Quarto arguit ad quæstionem.]

b ¶ Eum qui certus est.] [4] pone casum 11. dist. c. vlti. ver. sæpe dilectionem tuā, &c. supra de appe. si duobus. In Archiepiscopo, qui sciens illum excommunicauit, qui appellauerat ad Papam. ff. de act. emp. & vend. l. 1. in fine. ¶ In eo, qui sciebat rem, quam emebat seruitutem debere, quia non aget ex empto, quanto minoris, [5] vt ibi, & facit sup. eodem. scienti, & quod ibi dixi, & not. ff. eod. titu. nemo videtur, & quod ibi dicit, qui certus est subaudi, vel esse debet, nam non est necessario singulorum auribus intimari, quod est publice promulgatum 16. dist. quod dicitis, de postulat. prælatorum, c. 1. ff. de insti. 1. sed est, & pupillus. licet autem canonicus, qui certus est de morte Episcopi, de ipsius morte non debebat vlterius certiorari, vt supra de electio. cum inter vniuersas, tamen citari debet ad electionem faciendam, vt not. Bernar. in dicta decreta. cum inter vniuersas, quod verum puto, nam qui certus est, vt homo certioratur, vt iudex 2. q. 1. multi, & interdum certus adhuc certioratur ad cautelam, vt in prædicto c. 11. dist. c. vlt. & consilium indistincte dicit absentes vocandos

qui

1 Idē hic Dy. p modū obiectionis. Io. And.

2 Vide. ꝙ pōit Dyn. dictā ī eo. Inspicimus in tex. & sup. si. gl. Io. And.

3 Et distinctionem ibi positā plene pōsequit hic Dyn. tractans etiā plene, qñ in ɔtr. b. & qñ ī delictis locū hēt hęc regula, &c. Io. A.

† No. hic reg. quod vbi damni scientis, & certitudo, ibi denuntiatio nō est necessaria, de quo tñ de plur. hoc loco per Phil. Fran.

4 Dy. ponit exemplū gl. l. 1. ff. de ædi. edic. §. assunt. & §. si intelliga. & l. si tñ § cū q̄ seruū. vbi emptor si sciuit, vel scire debet rei vitiū, p venditore certificandus nō est. Io. And.

5 Qñ venditor dēt emptorē de seruitute certificare, lege. c. 1. & ibi Bar. ff. de euictio. Phs.

qui sunt in loco, & ea. de elect. quia pp praeterea licet sciat ecclesiam vacare, diem tamen assignatam ad celebrandum electionem ignorat: & ideo vocãdus est, & dies notificari ius, arg. ff. de adul. l. denunciasse. concordat ad hanc regulam sup. de rescrip. ab excommunicato. ibi, qui de facto suo certus, &c. & de loca & cõduc potuit. ibi dies statuta interpellat sine alia hominis requisitione, vt sup eod. lib. de elect. cupientes, circa principium, ibi, vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, &c. Et est haec regula in argumentum ad quaestionem, qua quaeritur, an is, qui ingressus religionem in fine anni exiuit, si iterum eandem religionem ingrediatur, an debeat habere annum: & satis videtur, quod non per hanc regulam: nisi conditio personae, vel religionis mutata esset, & hoc tenet Bartho. Brixi. in quaestionibus suis in quaestione quae incipit. Aliquis intrauit monasterium. [Est uenerialis 68. & idem Guliel. in Spe. de statu monachorum, ver. 32. & vide quod ibi dicam.

ADDITIO. Qui sciebat rem, quam emebat, seruitutem debere: non agere ex vendito quanto minoris, vt tactum est circa prin. huius glo. Si vero ignorabat, agit etiam si uenditor sciens seruitutem, vel vitium, dixit se nolle teneri nomine seruitutum, vel vitiorum: hoc enim generale pactum non trahitur ad illa, quae venditor sciuit. ff. de actio. empti. & vend. l. hoc autem, & facit, quod ibi no. Dyn. & dixi post Vin. de poeniten. remis. cum infirmitas, in fine, & vide in Spec. de empt. & vendi. §. videndum. ver. quid si venditor equi. & versic. sequen. Aduerte. Dynus signans l. denuntiasse. supra allega. ff. de adulte. pro contraria ad regulam: soluit, quod in his, quibus necessaria est denuntiatio, non sufficit scientia, vbi vero sola scientia est de substantia, non requiritur denuntiatio, &c. Ioann. And. ibi. Francus.

¶ Vocandus est, vt eligat; vbi .n. vltra sciam req ratur fa ctu alicu ius, et denuntiandum est Bar. l. a. §. ff. solu. mat. Phil. ...

¶ Idem.

REGVLA XXXII.

Non licet [a] actori, quod reo licitum nõ existit.

Non licet actori. a] Casus in hac regula potest figurari per c prudẽtiam. sup. de mutuis petitio. in ant. q. Ponamus, quod a Sede Apostolica impetraui rescriptum delegatorium ad aliquos iudices i causa, quae sperabatur moueri inter te, & me, & fuit commissa causa ipsis iudicibus cum clausula, remota appellatione: Coram eisdem iudicibus conueni te: & obtuli libellum meum: Cum teneret per te, reum respondere meo libello: voluisti me reconuenire, & obtulisti mihi libellum reconuentionis: lite contestata in tua causa reconuentionis, & concluso, & renunciato in causa, iudex tulit sententiam diffinitiuam contra me ad tuũ commodum, & vtilitatẽ: volui appellare: vtrum possim, & an sit appellationi meae deferendum? Respondetur, quod non: quia non debet licere actori, quod reo licitum non existit.

[Prima gl. dicit primo, vnde sumpta, & ponit exempla: Secundo dicit quare formatur regula. Tertio ponit quasdam differentias.

a ¶ Non licet actori. Haec regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. non debet actori. Pone casum in 4. q. 4 cap. 2. ibi, accusatores, & accusati aequa audiantur sorte. sup. de mu. pe ti. prudentiã. vbi remotio appionis prodest reo, vt actori, ad no. C. de proxi. sacr. scri. in sacris §. & qm. lib. 12. [Dynus ponit exempla si reus post publicatione attestationum non producit testes. Item post litis contestatione non reuocat, prauatori: ergo nec actor in Auth. de test. § illud coll. 7. ff. de procu. post litem] & facit ad hanc reg. sup. eo. in iudicijs. & q ibi dixi. Formatur autem ista haec regula per hunc modum: quia fauorabiliores sunt rei q actores: vnde si quod actori licet mul to magis reo, qui fauorabilior est, vt sup. eo. tit. cũ sunt.

a Io. An. & Phi. dicũt capitũ in habitu laicali cõtinue gesto, pdunt, cẽte lras, qb vocat clerici, & canonic nõ proba re clericaturam, Al ber i l nõ dicit ff. eo. ... in casu habitus laici ... ff. si let ex literis de causis.

sed ea ratione qua parilitas est seruanda in iudicijs, ut in praedi. l. in sacris, & supra eo. in iudicijs. intelligatur idem iuris, & econuerso, ut non liceat reo, quod non licet actori. Nota tñ, q reus maiores habet dilationes, q actor, vt ff. de fer. l. vlti. & reus habet deliberationes, & non actor, ut in auté C de lit contes. aut off. ratur. canonizata 3. q. 3. offeratur. Item si reus plures habet ordinarios, actor eliget vnum: 3 saluo eo, q de scholarib. d. in Authẽ. habita. C. ne fil. pro patre auth. habita, & sic actor recuset ordinarium: quod non põt reus secundum leges, de ho. C. de iud. apertissimi: & C. de iur. om. iud. l. nemo. sed secũdũ canones hõ reseruatur ordinarius l. in q. 1. peruenit, de fo. cop. si quis 2 clericũ secũdũ formã decre. de app. cum speciali, adhuc remanet differentia quo ad hęc, quia in praedicto casu actor vnum eligendo 4 reliquum sola voluntate recusat, q non põt reus; 5 imo necesse habet causam allegare, & coram arbitris probare, vt in praedi. decr. cum speciali. & a principio habet proponi exceptio de suspecto, de hoc plene 3. q. 3 offeratur. de re iud. inter monasteriũ. Ex superueniẽti autem causa reseruatur per actorẽ, & reum, de off. deleg. cãm quae, & c. insinuante. cum sim. Item reus de maiori excõmunicatione excipit contra actorem, sed non actor contra reum, de iud. intelleximus. de exce. cum inter priorem. Item magis punitur contumacia actoris, quam rei, quod probatur sup. de do & contu. causam quae, & sup c. tit. actor, qui & idem in similibus. Et not. quod si reus vult se onerare superflua probatione, mos ei gerendus est, ut ff. de probat. l. circa. & facit haec regula.

¶ Idem.

REGVLA XXXIII.

Mutare [b] consilium

Mutare.] Casus in hac regula põt poni primo per c. publicato de elec in antiq. Vacante Ecclesia Pictau. Canonici illius Ecclesiae statim conuenerunt in vnum pro electione futuri pastoris celebranda, & ordinauerunt, q ipsi procederent ad electionẽ praelati per formam scrutinij, & elegerunt duos, vel tres scrutatores ad recipiendum vota singulorum: scrutatis votis, & publicato, aliqui canonici videntes se deceptos ob aliquam causam, volunt recedere a sua deliberatione, & volunt mutare consilium Quaeritur an possint? Certe non, & hoc per rationem huius regulae: quia quis mutare cõsilium non potest in detrimentum alterius. Item potest figurari per l. per fundum. ff. de seru. rust. praed. Ponamus quod sint plures habentes aliquem fundum communem, qui volunt imponere aliquam seruitutem in suo fundo: certum est, quod antequam valeat impositio seruitutis, requiritur quod omnes consentiant in impositione seruitutis. Sed ponamus quod aliqui illorum consenserunt in impositione seruitutis cum postea dominus speraret habere consensum aliorum, primi volunt mutare suum consilium, & alij postea consenserunt: vtrum possint mutare suum consilium in praeiudicium fundi dominantis? Dicitur ibi quod non, per rationem istius regulae.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, & remittit ad regulam, quod semel, & ad casus ibi exceptos, alium addens.]

b ¶ Mutare.] haec regula sumpta est ex l. ff eo. titu. nemo potest mutare. Pone casum in electione. 9. q. 1. dilecti filij sup. de elect. publicato. & c. ab eo. lib. 6. In eo, qui seruitutem cessit, qui mutare non põt, licet nondũ socij cesserint. ff. de seruitu. rusti. praedio. l. per fundum. ad idem, C. de neg. ge. l. vlti. ff. quorũ leg. l. 1. § prodest. Illa igitur regula sup. c. q semel intelligitur sm istã. l. qñ ex mutatione voluntatis, vel placiti alteri impedimentum vel detrimentum affertur, vt dixi, & fallit in casibus, ibi no. Item fallit in suo herede abstinente, vel sequ-

3 Istud est regulare per l. cum clerici. C. de epi. & cle. glo. in ver. eligat. cum no. sup de off. leg. l. 3. de eo, q ces. lo. An.

4 Vel delegatũ impetrando recusat ordinariũ, tñ & qñque reus impetrat. ĩ. de rescr. certum. & ibi dedi conco. in princi. lo. And.

5 Et sic eo casu fallit regula ff. et ... definitio in prin. ci. Io. An.

repudiante: qui re adhuc in eodem statu manente adi re pôt: vel tempus ad deliberandum petere. C. de repu. hære. l. vlt. ff de iur. delib. §. quis suus. 1 [Eodē modo sūdetur ad l. ff. de col. bo. nonnunquam.] Et facit hæc regula ad ea, quæ no. sup. de elect. in causis.

1 Gl. sequitur Phil.

2 Hæc gl. de nouella. Io. An. huc ē translata.

a ¶ In alterius, &c.] a contrario 2 vbi alteri non præiudicat, licet mutare. Et sic facit ad quæstionem dñi mei, quam scripsi s. eo. lib. de renun. c. 2. in gl. exquisite. in fi. Io. And.

quis non potest, in alterius [a] detrimentum.

¶ Idem.

Generi.] Casus pôt primo figurari per cap. studuisti. de off. leg. Sed pro intellectu illius casus est primo præsupponendum, quod legatus de latere, vel etiam alius legatus Papæ habet ordinariam iurisdictionem in prouincia sibi decret. & concurrit cum quibuscunq; ordinarijs illius prouinciæ: ita quod potest adiri etiam in prima instantia.

CASVS. Ponamus quod cum esset in hoc regno aliquis legatus Cardinalis, qui dr legatus de latere, & haberet ordinariam iurisdictionem in tota prouincia sibi decreta, Papa delegauit aliquam causam inter te, & me epo Pictauien quæritur, vtrum iste legatus de causa possit se intromittere: quia erat talis cā, in qua quilibet poterat esse actor & reus? Rñdetur, φ ipse legatus non potest se intromittere: quia suæ generalitati derogatur per specialem delegationem.

¶ Item pôt poni casus per l. sanctio legum. ff de pœnis. Ponamus quod a principe emanauit aliqua lex, per quam gñaliter imponitur pœna omnibus [illegible] facientib. vel cōfacientes puniūtur ad arbitrium iudicis: Aliquis fecit contra aliquam legem antiquā, quę imponit specialem pœnam: vtrum illa noua pœna, quæ imponitur per legem nouam, extendatur ad legem antiquam, q̄ habet specialem pœnam? Rñdetur, φ non: quia quis duplici pœna puniretur. Item quia generi per speciem derogatur: & adeo delinquens incurrit pœnam specialem, & non generalem.

¶ Pro declaratione huius regulæ opponit de c. ex parte. de offi. dele. in antiq. ubi est text. φ Papa mandauit alicui, vt mihi prouideret de tali archidiaconatu in tali ecclesia proximo uacaturo, in qua ecclesia erāt plures diaconatus: postea quidam alius a Sede Apostolica impetrauit rescriptum, & gratiam, per quam mandabat Papa cuidam executori, ut si talis vellet resignare suum archidiaconatum, reciperet illam resignationem, & ill., pro quo scribebat, conferret archidiaconum, & sic p illo Papa scribebat in specie, & pro me scribebat generaliter: & tñ ibi dicitur, quod si uacat archidiaconatus per resignationem, debetur mihi, & non illi, pro quo scriptum est in secundo loco: licet ego haberem generalem gratiam, & iste specialem. Item argu. de c. cum ordinem, de rescrip. iuncto c. ueniens, de præscri. & c. ex tua. de fi. presby. in antiq. ¶ Pro solutione istorum contrariorum respondet glo. quod ista regula primo fallit in priuilegijs, vt si alicui concedatur priuilegium in generale: postea concedatur cuidam alteri priuilegiū speciale, contra illud priuilegium generale non valet priuilegium speciale, nisi faciat mentionem de generali, & sic ista regula nō habet locū in priuilegijs, sed habet locum in rescriptis. Sed adhuc in rescriptis fallit, si rescriptum generale venit purificandum in specie, vt in c. ex parte. de off. delega. vt in primo contrario, litteræ generales erant purificandæ in primo archidiaconatu, & primus non erat consecuturus plures archidiaconatus, sed vnum tantum. Et sic proprie non est exceptio ab illa regula. Item in c. ex tua de fil. presbyter. in antiqu. dicitur, quod Papa concesserat priuilegium alicui epo, vt ipse eps posset dispensare cum filijs sacerdotum, vt ipsi licite possent tenere ecclesias, in quibus sui patres administrauerant immediate: videlicet, vt filius posset habere illam ecclesiam, φ est contra ius: quia filius q̄tumcunque legitimus, non potest tenere ecclesiam sui patris: sed epus vt dictum est] habuerat priuilegium, vt ipse posset dispensare cum filijs; Accidit, φ anteq̄ episcopus vteretur suo priuilegio accessi ad Papam, & notificaui dño Papæ. φ talis filius tenebat ecclesiā, in qua suus pater immediate ministrauerat, quare petebam, & supplicabā, vt Papa de illa ecclesia dignaretur mihi prouidere: unde Papa dedit mihi executorem, cui mandauit, vt ipse conferret mihi illam ecclesiam; dicit ibi φ si eps dispensauerat cum filio antequam vteret litteris meis, φ meus executor non poterit vti sua iurisdictione, & in litteræ meæ erant speciales, & priuilegium epi generale, & generi per speciem non derogatur. Respondet glossa, quod ista regula etiam fallit isto casu, quando virtute generalis potestatis est processum ad dispensationem: ideo si antequam eps dispensasset præsentarem litteras meas, & cœpissem illis vti: tunc per meas litteras, quæ sunt speciales, esset derogatum illi priuilegio generali.

REGVLA XXXIIII.

Generi [b] † per speciē derogatur.

[Prima glossa dicit, vnde sumpta, & ponit exempla: Secundo dicit in rescriptis loqui regulam non in priuilegijs, & causam reddit. Tertio signat contrarium, soluit, & remittit, & ponit dictum glo. quod tres casus excipit. Quarto no. duo, & ad secundum signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Generi.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eo titu. l. in toto iure. Pone casum 93. dist. c. vlti. in diacono, qui est minor presbytero, nisi in illo speciali c. in quo obtinet vices epi. Item sup. de off. leg. studuisti, vbi de cā cognoscit delegatus specialis, non legatus gñalis. ff. de pœ nis sanctio legum, quæ nouissime certam pœnam generaliter irrogat his, qui degis præceptis non obtemperant: ad eas species pertinere non vr, quib. specialiter ipsa lege pœna addita est, concor. ff. de leg. 3. l. vxorem §. codicillis, sup. de rescrip. pastoralis. §. 1. & de hoc eo tit. ca. c. & 25 q. 1. in summa. Hęc regula habet locum in rescriptis, siue primum sit generale, & secundum speciale, vt in prędicto cap. pastoralis, siue primum speciale, & sm generale, vt eod. titu. abbatem, siue eodem tempore datum sit generale, & speciale, ad hoc sup. eo. lib. de rescri. c. pen. rescriptum autē speciale non tollit priuilegium gñale, vt eod. tit. cū ordinē, φ est contra, nisi de ipso priuilegio fiat mentio in rescripto, vt ibi volueriunt quidam huius regulæ dictum extendere ad priuilegia, vt secundū speciale deroget primo gñali: sed hoc est falsum, quia semper valet primum, siue sit gñale, siue speciale, si in secundo non tollatur expresse sup. de præscri. c. veniens. sup. eo. decre. cum suis fi. Ratio diuersitatis est: quia per primū priuilegium et gñale consequit quis statim plenum ius, sed per primum rescriptū gñale non cōsequit quis plenā iurisdōnem in specie, de rescr. pastoralis, & c. ad hæc, & ideo statim tollit tacitius. Contra sup. de offi. dele. ex parte, ubi secundū spāle nō derogat primo gñali: sed ibi si bñ intueamur, vtrumq; tuerat spāle, & dic, vt ibi. 3 [Et vt dixi in prędicta decre. sup. de rescri. super. fi. vlt. gl.] Notauit igitur Goff. sup. de off. lega. c. 2. quod hęc regula fallit in tribus casib. In priuilegijs, vt de rescrip. cum ordinem. & cum genus ad unicam rem refertur, vt in hac decr. ex parte, & cum speciales litteræ non exhibentur re integra supra de fil. presbyt. ex tua. Nota ex hac regula, quod non tantum valet genus quo ad speciem quantum ipsa species, ad idem sup. de appel. c. 1. eo lib. de procu. qui ad agendum. ff. si quis cau. sed & si. §. quęsitum, cū sim. de hoc 23. dist. quamquam, de off. ordina. si sacerdos. Item nota, quod licet per speciem generi derogetur, vt hic, & sup. eod. lib. de præbend. dudum, tamen species sub genere bene continetur 13 quæstio. 2. non estimamus, & præter-

† Ista reg. nō procedit in ipsa subiectiōna, quia illa exempli cā posita vr. Ratio. l. quia. §. vlt. ff de fun. instr. Idē regula nō procedit vbicunq; per genus quę tū est iuris partis mutatæ inausferibile. l. singulariter. C. qui potiores.

Tenor l. sanctio legum. ff. de pœna.

Priuilegium speciale non tollit generale. nisi de eo expsse mētio fiat.

3 Dic licet primū erat gñale verbis, erat spāle effectu, ad hoc l. bonæ. §. hoc sermone. ff. de ver. sign. l. cum pui eo ti. & est gua le. vbi habes spem & vti tur specie. l. adeptio. ff. de ado.

prædicta decre. dudum. & optime ff. de leg. 3. hoc legatum. vbi gñale verbũ, quæ vxoris causa parata sunt, singulas ɔtinet species, & ff. quæ in frau cre. l. vlti. §. & ff. eo tit l semper in generalibus specialia insunt. Contra. ff de donat. l. filiusfamilias. vbi dr, ꝙ si filio concessum est donare, non potest mortis causa donare: nisi in specialiter fuerit pmissum & sic gñali verbo, donatio. specialis donatio mortis causa non ɔtinetur, quæ species est, vt Institu. de dona in prin. & est speciale, ꝙ ibi non tantum valet genus quoad speciem, quantum species, vt sup. dixi & potest esse ratio: quia de his non videtur actum, vel cogitatum. C quæ res pig. oblig. pos. l 1. vel quia quandoque genus, vt proprium attribuitur speciei. ff de adoptio. l 1.

† Regula pcedit si affirmatiue profeṙatur, si negatiue, dic vt per Bar. l. 1. ff. de verbo. obl. Phil.

¶ Idem.

REGVLA XXXV.

Plus [a] † semper in se continet, quod est minus.

ADDITIO. Dinus, qui materiam huius regulæ, generi, & c satis plene hic notauit, dixit eam amplificari posse in legatis, in substitutionibus, in contractibus, in legũ latoribus, & in rescriptis, quem vide Io. And.

Plus semper.] CASVS in hoc c. figuratur primo per c. si quis dederit 24. q. 1 vbi dicitur, quod inter scholasticos erat controuersia, quæ pœnitentia esset imponenda pro certo crimine, de quo in dicto c. Aliqui dicebant, quod erat imponenda pœnitentia 5. annorum. alij 7. alij 10 annorum: Vnde Papa approbat opinionẽ illorum, qui dicebant, quod pro illo crimine, debebat imponi pœnitentia quinque annorum: quia illa pœnitentia imponenda plus, continet in se id, quod est minus. Item figuratur casus per cap 1. de arbi eo lib. Tu & ego litigabamus ad inuicem: vnde compromisimus in tres arbitros, qui causam examinauerunt: & conclusio & renuntiato in causa, ipsi tulerunt diuersas sententias, nec poterant cõcordare in vnam sniam: quia vnus te condemnauit in 40. alius in 10. alius in 20 quæritur quæ istarum sententiarum valeat? Rñdet ꝙ snia illius qui condemnauit in minori summa, i. in 10. quia omnes alij videntur consensisse in illam summam: & hoc per rationem huius literæ: quia in maiori summa minor inest.

[Prima gl. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla, & commentat duas alias regulas. Secundo successiue signat duo contraria, & soluit. Tertio ponit casum exceptum, & exponit, de quo plurì intelligatur regula.

a ¶ Plus semper.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. titu. in eo, quod plus Pone casum. 24. q. 1. si quis dederit, vbi qui dam imponebant pœnitentiam 10 annorum. alij 7 alij 5. & ibi canon hanc vltimam sequitur. Item in arbitris pronuntiantibus qualibet diuerso numero sup. eo. lib. de arbi. c. 1. & de arbi. l. diem. § si plures, & facit Insti. de seru. §. actus vbi qui actum habet, scilicet ius ducendi hominem, vel iumentum, vel vehiculum habet & iter: sed non econtrario Et est hæc regula ratio quare in obscuris sequimur minimum: quia plus, continet in se minus: sed non econtrario, vt dixi sup eo. in obscuris. Et concor. ad hanc regulam inf. eo. c. l. cet. Contra, sup eo. lib. de præb. cum in illis §. vlt. vbi dr, quod si man latur prouideri de beneficio quod spectabat ad collationem capituli: non adiecto conuē, vel diuisim, non potest prouideri de beneficio, quod spectabat ad collationem alterius de capitulo. Sol. Illud facit forma mandati. & intentio scribentis, qui alterũ solum grauare non intendebat. Item contra hanc regulam & illam, inf eo cui licet. & illam sup. eo. quod ob gratiam, & inf. eo in toto & sup eo lib. de præben. cui de non sacerdotal. vbi si mandatur alicui prouideri de præbenda integra etiam eo volẽte sibi non potest de dimidia prouideri: vel si mandatur prouideri de præbenda certi valoris, de præbenda minoris valoris, etiã eo volente prouideri non poterit. Ibi in fine patet solutio: quia id facit forma mandati, quæ exacta diligentia est seruanda, vt ibi Item fallit hęc regula in casibus, vbi requiritur specialis expressio: vbi genus, quod plus est non continet speciem, quod minus est, vt dixi, sup. regula proxima. Et nota, ꝙ hæc regula locum habet in eo, quod est plus quã titate: quod. n. plus est, vtique tanti est: plus qualitate, nõ includit minus qualitate, vt dicam j. eod. cui licet.

ADDITIO. Et sic sol uitur contrarium de l. solemus ff de iudi. § latrunculatos, vbi conceditur merum imperium, & denegatur cognitio ciuilium: Nam illæ sunt species distinctæ, vt not. ff. de iur. om. iud. l imperium. & sic vna cõcessa nominatim, denegata sit altera, arg. C. de procur. maritus Dy.

1 Dyn ponit exemplũ pl quartã, ff de leg. 1. vbi si testator intẽdẽs legare quas ti legauit dimidiã, debetur quarta. q. ineft. et si intẽdens legare qn quaginta legauit cẽtum. Itẽ p l. § si stipulati. ff. de ver. ob. l. An.

Plus in qualitate nõ includit min' in qualitate.

† Io. An. § rit hic, an statuta recipiãt interptationẽ, vel extẽsionem vide eum et Dynũ de materia regulæ.

¶ Idem.

REGVLA XXXVI.

Pro possessore [b] † habetur, qui dolo desijt possidere.

Pro possessore.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. sup. vt lit. pen in an. l. quod si dolo. ff de rei ven. Tu possidebas rem, quam asserebam ad me pertinere: non est dubium, quod possum agere contra te rei vendicatione. Sed quid, ponamus, quod tu desijsti illam rem possidere dolo tuo, quia data opera scienter ad me fraudandum desijsti illam rem possidere: nunquid possum agere contra te rei vendicatione, & tecum agere si adhuc possideres? Respondetur, ꝙ sic: quia pro possessore hr, qui dolo desijt possidere: adeo possum te cõuenire vtili rei vendicatione, & in ea veniet restitutio rei si possis rem recuperare a nouo possessore: Si autẽ restitutio non sit possibilis, iudex te condemnabit ad æstimationem rei, quæ æstimatio fiet per iurm meũ: veruntñ si taxauero excessiue, iudex poterit restringere taxationem meam etiam post iurm, quia istud iurm, est iurm affectionis, quia iurabo, quod nollem carere illa re pro decem scutis, & non est iurm veritatis: ideo non possũ redargui de periurio: sed si esset iuramẽtum veritatis, iudex non posset amplius restringere illam taxationem, vel resecare, vt in auth. posita super l. properandũ. C. de iud. Itẽ potest casus figurari per l. sed & si. § quod ait. ff. de petit. hær. possessor pro hærede dolo desijt possidere: certe non potest conueniri, ac si adhuc possideret: secus si non desijt dolo possidere, sed casu fortuito res perijt: & hoc verum, nisi esset in mora restituendi, vt in fine.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo dicit regulam intellig. non taliter, sed in tantum. Tertio dat simile, subdens de fictione Quarto notat tria Primo, hoc casu quandoque iurari in litem. Secundo, regulam ẽt in prælato locum habere, tñ quoad propria. Tertio notat contra regulam: & de probatione remittens dicit illum verum in eo, qui a principio sine dolo possidit]

b ¶ Pro possessore.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. qui dolo desierit & l parem esse & l ad ea. §. semper. Pone casum sup vt lit penden Ecclesia sanctæ Mariæ 1. ff. de rei vendi. quod si dolo, & l si autem. §. sed & is. vbi conuenitur rei vendicatione, si dolo desijt possidere, habetur pro possessore. Item in conuento petitione hæreditationis, ff de peti. hære. sed & si. §. quod ait. & § perinde inquit Item in conuento noxali. ff de noxa. si bona fidei ff. si ex noxa. cau agat l 2 §. 1. Idem in conuento, quod vi aut clam. ff quod vi aut clam. l semper. § ante pen. & idem in similibus. Hæc autem regula vera est quoad hoc, vt in tantum teneatur, qui dolo desijt possidere, inquantum possidens, non tamen tenetur taliter. nam contra possidentem datur directa, hic autẽ datur vtilis, vt ff de noxalibus. l. electio § vltimo. [Et quia istæ non differunt. in substantia. ff. de nego gest. actio ideo effectualiter habetur pro possessor. Dynus & vide quod not. in Spec. de interro. § 2. versi. quid er-

go si egi. Quid sit dolus dixi sup eo. tit scienti. Et est si ad hanc regulam sup. de dolo, & ptu. contingit, vbi ille, qui causa rei seruandæ non potest adipisci possessioné ob dolum, vel potentiam rei, elapso anno efficitur verus possessor, ac si possedisset corporaliter. ad idem, ff. de dolo, & eleganter §. si dolo Et not. hic de fictione: quia ius fingit eum possidere, qui nõ possidet in veritate, & Imperator: Consentaneũ nobis est, vbi nulla stipulatio fuit interposita, intelligi eam adhibitam C de rei vxor. act. &c. prin. ad idem, ff de adopt si arrogator. 16. q. 3 si sacerdotes de trásla. inter corporalia, & facit. quod dixi sup eo. tit. possessione. Dicit tamen lex, ꝙ per fictionem iuris veritas nõ cõmutatur nec deletur, C de iure dot. in rebus. Et not. quod ꝯ eum qui dolo desijt possidere, & fecit, vt non haberet possibilitatem dandi, iuratur in litem ad æstimationem rei, & ibi præcedit iurã, & sequitur iudicis taxatio, & est speciale, quia illud iurãm est de effectu, non de veritate, quod dic vt plene not in ff de in lit. iurat. videmus. §. iurare Item no. ꝙ hac regula locum habet in priuato, & et in prælato, quoad bona propria. Si autem Ecclesia desinat possidere dolo prælati, non habet locum in Ecclesia iste rigor: quia delictum personæ, &c. vt j. eo. delictum. cum suis concor. & hoc not. Ber. secundum Lauren. sup vt lit pen. Ecclesia 1 in vlt. gl. Item not. ꝙ regula dic. 1, dolo: quia si sine dolo tépore quo mota est lis, vel quo res iudicatur, desijt possidere, absoluitur, sup. de exce. aduersario. 1. ff. de rei ven. sin autem. circa prin. Sed si iterum incipiat possidere, & iterum agatur ꝯ eum, nõ obstat exceptio rei iudicatæ, vbi dr, Si agens dicat reum dolo desijsse possidere: reus autem dicat, quod desijt sine dolo: quis habeat probare, quæri solet de quo dic, vt not per Ber. in prædi. decre. de excep aduersario. & quod supra dixi, ꝙ qui sine dolo possedit. Si autem a principio dolose possedit, puta, per vsuras, furtum, vel rapinam. vel simili modo: etiam si sine dolo possidere desijt: puta naturali interemptione, vel casu, vel furto, vel violentia: nihilominus tenetur. j de vsu cum tu, de rap super eo & C. de fur. subtracto ff de vi, & vi arma. l. 1. § rectissime. & facit. quod dixi sup. eo. mora.

betur[a] qui dolo desijt possidere.

¶Idem.

a ¶Habetur]quo 2 ad sui damnum, non quo ad commodum: vnde possessori cauetur, non ei, qui dolo desijt. ff. de rei ven. l. sæe si res, & l. is qui dolo. Ioan. Andreæ.

VTile non debet.] Casus primo figuratur per l. sancimus. C. de dona licet quilibet sit moderator rei suæ, tamen iura volunt, vt quis non possit facere donationem, vltra summam centum aureorum, absque insinuatione, & donando immense, ius præsumit, quod ibi sit aliqua circumuentio: ideo iura volunt, vt antequam fiat talis donatio, ꝙ denuntietur iudici. Sed ponamus, ꝙ donaui alicui summam mille aureorum: vtrum ista donatio annihiletur in totum, vel valeat in summa centum aureorum, quam possum donare? Rñdetur, quod valet talis donatio vsque ad summam legitimam, sed vltra non valet: & hoc per rationem huius litteræ. quia vtile non debet vitiari per inutile: ꝙ verum est, quando vtile separabile est ab inutili. Item potest etiam figurari per c si quos 1. q. 2. Dicitur ibi, ꝙ Eps, vel alius prælatus Ecclesiæ, seruum Ecclesiæ benemeritum potest manumittere: licet manumissio sit alienatio: & prælatus Ecclesiæ non possit alienare res Ecclesiæ, maxime mancipia. Sed ponamus, quod prælatus Ecclesiæ alicui seruo bene merito dedit libertatem, & vltra dedit sibi aliquam possessionem Ecclesiæ: certum est, ꝙ donatio illius possessionis Ecclesiæ non valet: sed vtrum propter adiectionem illius donationis inutilis vitietur manumissio? Respondet, ꝙ non & hoc per rationem huius litteræ: quia vtile non debet per inutile vitiari: quia manumissio erat vtilis: ideo non potest vitiari per adiectionem donationis rerum ecclesiasticarum, quæ est inutilis.

[Prima glossa ponit exépla: Secundo vltra tria exempla alleg. ad hanc partem Brocar. 22. iur. 1, § 9 can 4 decre. & 9 ll Ad partē ꝯriũ allegat tres can. 3 decreta. & 4. ll. ponit solu. Barth. Brixié demum plenius soluit respõdens ad contraria]

REGVLA XXXVII.

VTile[b] † non debet per inutile vitiari.

b ¶Vtile non debet]Pone casum 12. q 2 si quos de seruis. vbi Episcopus manumisit seruum bene meritum, cui dedit vltra 10 sed illud amplius tantum reuocabitur supra de præben dilectus. vbi confirmatur factum legati in vno capitulo, & non in alio C de dona. sancimus. vbi tenet donatio pro parte, & pro parte non tenet.

[Dynus ponit exemplum per l. si duobus. §. hæres. ff. de leg. 1. vbi debetur legatum ad quod præstandum dãnatus est hæres, & non hæres,]Et no. ꝙ hoc est Brocardicum: & pro hac parte faciunt iura supra inducta ad idem 37 dist turbat. & c. si quid veri. 1. qõ 1. nonne Sodomitæ, & c. dominus declarauit 12 q. 5. quia. 17. q. 4. q. 22. q. 4. inter cetera. 23 q. 4. quid ergo de conse. dist. 4 si non sanctificatur. supra de arbi. cum tempore. de dona Apostolicæ. & quod ibi not. de testi Raynutius, & c Raynaldus. Instit de inuti. stipu. § quod si quis, vbi si stipulor mihi, & alij, tenet stipulatio pro dimidia pro alia dimidia non ff. de vsu. vsuras. vbi illicitæ vsuræ et a mitæ sorti non vitiant sortem, & eo. tit l. placuit. vbi stipulatus vsuras vltra modum licitum, vel vsuras vsurarum, licitas tantum petit, licet non vltra. & ff de iud. eo. l. siue generalis. vbi si generalis procurator, vel specialis dotis dandæ causa constitutus, amplius quã sueriut mulieris facultates promiserit. non valet ipso iure promissio in superfluo: sed vsque ad licitum modum bene. & C. de transact. si ex falsis. vbi transactio tenet pro parte, & pro parte non. C. de vsur. cum allegas C. si cer peta. si pro mutua. vbi pœnæ promissio tenet vsque a legitimam quantitatem vsurarum, & non vltra & C. de secun. nup. hac edictali § si vero. vbi si vltra statutum modum relinquitur vitrico, vel nouercæ, id quod plus est solummodo reuocatur. C. de libe præter vel exhære auth. ex causa. vbi dicitur ex causa præteritionis, vel exhæredationis irritũ est testamentum, quantum ad institutionem: cætera namque firma permanent: 3 per quæ & similia probatur vtile per inutile non vitiari Econtra, quod vtile vitietur per inutile probatur 9. dist. si ad sacra 2, dist. c. quorundam 3. q. 9. pura. sup. de offi deleg cum super. & c super quæstionum §. si vero. de re iud. ad probandum ff de aqua quotidi. & æstiua l 1. § item quæritur. ff. de arbi 1. Pedius, alias incipit, parui refert vbi compromissum in seruum & liberum factum non tenet ff de transactio. cum his. § prætor, vbi requiritur totum id, l ter gestum. & Insti quib mod tol. obligat. § præterea vbi prior stipulatio vtilis vitiatur prætextu sequentis nouationis, licet sit inutilis. Solu. dixit. Bartho Brixien. & hoc no. 3. q. 9. pura. quod vtile per inutile vitiatur, vbi in iure id inuenitur expressum: alias non Vel dic, plenius, quod regulariter 4 vtile non vitiat p inutile, vt hic patet: vides enim, quod hęc pars probandi, scilicet negatiua, hic ponitur pro regula Habemus igitur stare regulæ, nisi specialitatis ratio, vel casus specialis contra regulã appareat, vt dixi supra in rubrica Est autem contra hanc regulam casualiter inuenire utile uitiari per inutile, vt in contrariis. Et est specialitatis rõ, quia vtile & inutile sunt inseparabilia, 5 vt vides in c. quorundam in decre. cum super. & in l. Pedius. & in decre. super quæstionum. & in decreta. ad probandum. in l Pedius. & in omnibus contrariis probatur optime hæc solutio. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. Trebatius. & §. item quæritur,

1 Ibi dicit Bern ꝙ si possideat tpe litis ꝯtest. præsumitur dolo desijsse: nisi ꝯtriũ pbet. Dyn. plus dicit hic ff. idem si post libellum recepti: vel si denuntiauerat sibi actor se daturum libellum alle. ff. ex qui cau. l. post ca. l 2 & quã no. eo. Ful §. qd sit la titaté. all. Et l. si fun dũ. C. de rei ven & de edé. l. quædá. § nihil. Icá. And.

2 Hęc glossula ex nouella I. A. huc est translata.

† Vltra Dy. hic declaraté regulã vide Phi ponẽté 5 limitationes, & lege Do. meũ. §. ꝙ si qs Instit. de inut stip. & Parot. c dilectus nu. 6. de p ben. doct. c turbat. c. si quid. 37. d.

3 Quia in illis filius non debo nestatur sicut p in stõné extranei, & an appone cętero rũ ꝯnnecã tur si sci cõmissa, tabulę pupillares, dixi post Igneum, legens d. authé. ex cã. C. de lib. præt.

4 Idé Acc. in ğall l. Pedius. Sed dicebat Dy solutionem non sufficere in c. suum exceptorum specialis ratio reddatur. Io. And.

5 Idẽ Io. Mon. hi, & Philip.

quæritur. dicitur enim in §. Trebatius. quod si habeo seruitutem ducendi ad aquam certum numerum pecorũ, si plus ducam, superflua poterit dñs remouere. & in §. itẽ quæritur. dr. quod si habeo seruitutem ducendi certam aquã per fundum tuum, & ego aliam aquam illi misceo, quod a toto potero prohiberi. Ratio ergo diuersitatis est: quia pecora separabilia sũt, aqua mista isepa rabilis, ideo I primo phibeor solũ a super fluo, in secundo a to to Itẽ probatur optime. ff. de ædilit. edict. l. plerumque. & l. ædiles. §. cum au tem. & §. seq. vbi si difficilis est separatio, redhibito vno, redhibetur & reliquum ad idem ff. de leg. 1. l. plane. in princ. ff. de verborum oblig. l. 1. §. sed si mihi. & l. quæ extrinsecus. cum similibus. Colligitur solu. ff. de vsur. l. pecuniæ 1. respon. in vlt. gl. & Arg contra. ff. de dona. inter virum & vxo. l. si sponsus. §. 2. Sed illud speciale donationum fauore. Item contra prædicta ff com munia prædi. l. proprium solum. vbi si vendo proprium solum, ita vt mihi & vicino seruiat: mihi soli & non vicino seruitus acquiritur. & ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. sed Pomponius. vbi si verus tutor auctoritatem præstitit cum falso tutore, tenet ipsius veri tutoris auctoritas. Et ideo subdistinxerunt quidam, si vtile & inutile sunt inseparabilia, & vitium est in re: tunc vitiatur, vt supra dictum est. Si autem vitium est in persona adiecta, tunc non vitiatur, & sic intelligantur hæc contraria. Sed hæc solutio reprobari videtur per prædi. decreta de offic. deleg cum super. & ideo posset responderi ad prædict. l. quod cum fal. tut. ff vt ibi no Bernard. Vel posset dici quod in illa l. verus tutor & falsus auctoritatem non simul, sed separatim pstiterunt, & ideo cũ actus commisceri non fuerint, vtile non habet per inutile separari. Ad l. proprium. ff. communia prædi. bene fateor quod seruitus est res indiuisibilis: sed ibi vendens, seruitutem integram sibi, & integram vicino acquirere voluit 1. Seruitus autem vicini bene est separabilis a seruitute vendentis, & ideo altera vtilis per alteram inutilem non vitiatur Ad leges autem superius allegatas ff de arbi. l. Pedius. & ff. de trãsactio, cum hi. § si prætor, dico quod ibi non erant duo quorum alterũ utile esset, alterum inutile, sed unum solum, s transactio super alimentis in secundo casu inualida, quia non quæ sierat prætor de omnibus, quę mandat orator in primo casu vnum fuerat compromissum, & non duo. Sed ad hoc ultimum est melior prima solutio Videtur tamen fallere prædicta solutio in casu. ff. de fideiusso. l. Græce. §. illud. ubi dicitur, quod si fideiussor obligatus est in duriorem causam quam principalis, omnimodo nõ obligatur, sed secundum opinionem illam, quæ exponit omnimodo non obligatur, in eo. l. quod excedit, non contradicit.

> 1 Sed in l. Pedi⁹. nõ siebat illo̅ lidũ ꝓpro missũ, qa tunc secus vt i l. seq sed cũ ita Io. And.

¶ Idem.

REGVLA XXXVIII.

Ex eo non [a] debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare.

¶ Idem.

REGVLA XXXIX.

CVM

a ¶ Ex eo non debet] pone casum in eo, qui dicit decretales epistolas non esse auth. quia nullam debet pro se allegare. 19. dist. si Romanorum ad idem 8 dist. quo iure. Item pone in eo, qui impugnat compositionem, quod ex ea beneficium non consequitur. sup. de censi. cum olim. Item in eo qui impugnat testamẽtũ dicẽs illud inofficiosũ: qui si id improbe dixit & succubuit 1. quicquid ex testamẽto capiebat. perdit ff. de inoff testam. Papinianus. §. meminisse. ad idem 15. q. 2. quia præpostерum. sup. de testi. pſentiũ. C. de ijs, quib. vt indig. l. alia causa est. Et dicit lex: absurdum est, quem redire ad id, quod semel renũtiandũ putauit. C. de re. credi. si quis iusiurandũ Et facit ad hãc regulam. sup. eo quod semel; & quod ibi dixi. Et quod hic dicit: nisus extitit, dic cũ effectu, saltem quãtum in eo fuit qa pseuerauit: Si aũt simpliciter ptestaretur, secus esset, vt intelligit. Ber. prædict. decre. de testi pſentium. Idem si inciperet agere vel excipere, & desisteret ante litem), vt probant pdictæ leges. § meminisse. & l. alia ca est. & hoc no. Ber. in pdicta decret. de censi cum olim. (Et hic Io. Mo. allegat verba intelligenda cum effectu. de cleric. non resid. relatum. hæc allegatio non videtur bona: quia effectum non habuit, qui succubuit, sed intellexit effectum ex pseuerantia) Et qd dicit hæc regula, verum intelligo, nisi forte necessitate officij habuerit impugnare 4: nam tunc proprio nomine fructum consequi posset; hoc probatur 3. q. 7 §. tria. & cap infames versi. si contra patrem pupilli. ff de postu. l vlt. ff de iud. Iulianus ait. & melius. C de admini. tuto. vel curat. cum quædam. vbi filius præteritus a matre, tutor vel curator instituti hæredis hæreditatem adeundo nomine pupilli sibi non præiudicat. ad hoc sup. eod. lib. de elect. c. pe. §. porro. Item licet quis impugnet sententiam in vno c. ex alio capite cõsequit fructũ, de testa. Raynutius, & c. Raynaldus. & facit quod dixi sup. regula prox. Et concor. ad hanc regulam 1. q. 7 c. 1. & 96. dist. si Imper. de postul. c. vlt. Et simile est quod dr. Frustra legis implorat auxilium, &c. de vsu. quia frustra. Item not. quod sicut non debet quis consequi fructum ex eo, quod impugnat, vt hic: ita econuerso non debet quis impugnare id, ex quo fructum consequitur. 19. distinct ca. 1. 3 q. 3. si quis testibus. 5. q. 8. cuius in agendo de censi. cum olim. in fi an hoc de transa. ex litteris. & aperte. ff. de iur. dot. l. cum in fundo vet. & si quidem. ff. solu. matr sed & si ideo. Et hoc sane intelligas secundum ea, quæ dicta sunt supra in alio casu.

> 2 Hoc dr: qa si obtinuisset, certũ esset ex illo legata non deberi, vt i l. statim alleg. §. si ex causa. & l. Titia. Io. And.

> 3 Et sic et tndei ad l. post le. ff. d ijs q. vt indi.

> 4 Vel dic quod aliud ẽ diceret, testamentũ falsum, aliud inofficiosum; qa sic pdũt legata. si ãt dicat minus solẽne, legata nõ pdunt. Dy. loã. An. c. si. de iure iur. ĩ. c. itẽ reprobãs, & tñ succumbens, utitur remedijs sui aduersarij exẽplũ, ex positione negata non adiuuatis; dixi s. e. de ofes. c. 1. tñ per probationes positionis negatæ bene adiuuatis, ut docet Phil.

Ex eo non debet] Casus figuratur per l. Papinianus §. meminisse. ff. de inoff. testa Pater meus instituit extraneum hæredem suum, quod me filium suũ exhæredauit, tamen per suum testamẽtum legauit mihi aliquam rem: puta pratum, vineam vel domum: hæres scriptus post mortem patris adiuit hæreditatem; hæreditate adita conueni hæredem scriptum querela inofficiosi testamenti; succubui in querela; quia hæres probauit quod commiseram ingratitudinem erga patrem meum; volo postea capere legatum mihi relictum in testamento; Respondet quod non possum; quia non debeo habere legatum ex testamento quod nisus fui impugnare.

[Prima glossa ponit exempla; Secundo dicit tria debere concurrere, scilicet quod perseueret, quod non ratione offic. id faciat, & quod idem sit capitulum. Tertio inducit concor. & simile. Quarto conuertit regulam.]

Cvm quid.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo, per c deuique. 4. dist. hoc modo, statutum fuerat ante illud c. denique. quod omnes Christi fideles ieiunarent diebus quadragesimæ, & sic abstinerent ab esu carnium: Ex qua constitutione insurgebat dubium, vtrum diebus quadragesimæ esset licitum vti ouis, caseo, lacte, & alijs lacticinijs; deciditur in illo c. quod non, quia cum prohibitus sit esus carnium, videntur prohibita quæ trahunt originem seminam a carne, nam cũ quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

¶ Item potest poni casus per c. eos 81. dist. sic. Ponamus quod aliquis in pœnam sui delicti fuit suspensus ab officio, vtrum in consequentiam videatur etiam suspẽsus a beneficio? Rñdetur quod sic, quia propter officiũ datur beneficium. Et cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

¶ Item figuratur casus per c. pastoralis. de app. in antiq. Alicui propter contumaciam suam vel delictum suum est prohibita communio Ecclesiæ, in qua est stipendiatus, vtrum videantur sibi prohibita stipendia ordinaria illius ecclesiæ? Rñdeo quod sic, p rõnem huius regulæ.

[Glo. seq. ponit exempla.]

a ¶ Cum quid.] pone casum in prohibito a carnibus, qui prohibitus intelligitur ab omnibus quæ trahunt sementinam originem. 4. dist. denique Et prohibita cõcupiscentia per legem, prohibita intelliguntur omnia mala, quæ sequuntur ex illa. de consti. nam concupiscẽtiam. Item prohibita alienatione, prohibita intelliguntur vẽditio, donatio, manumissio, &c. C. de reb. alie. non alie. l. vlt. ad idem de rebus eccle. non alie. c. nulli. Item prohibito officio & beneficiũ 82. di. cos. Itẽ & furto ꝓhibito, prohibetur oĩs rei alienæ illicita vsurpatio: & prohibita mœchia, oĩs illicitus concubitus prohibetur. 24. quæst. c. pœnale. 32. q. 5. meretrices. Et cui prohibetur ecclesiæ communio, & eius stipendia prohibita intelliguntur. de appella. pastoralis. in fin. ad idem. ff. de ser. expor. l. cui pacto. Et concor. ad hanc regulam inf. eod. accessorium.

quid [a] prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequũtur ex illo.

¶ Idem.

REGVLA XL.

Pluralis locutio, [b] duorum numero est contenta.

¶ Idem.

REGVLA XLI.

IMPVTA-

ADDITIO. Est regula huic similis: Aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod peruenitur ad illud. & hæc loquitur de consequentia prohibitionis mediorũ, per quæ peruenitur ad extremum. Ista vero loquitur de consequentia prohibitionis extremorum, quæ procedunt ex primo prohibito. Et in hoc simili pone exemplum. ff. de sponsa. l. oratio. & ibi concor. Ioan. And.

Pluralis locutio 1.] Casus in hac regula potest figurari per c. hoc quoque de consecra. dist. 1. Iure cautum repetitur, quod cum sacerdos Missam celebrat, de honestate debent esse plures audientes, vt illa verba, Dñs vobiscum: possint verificari: Sed quæritur quot debent esse ꝑsentes? Rñdetur ꝙ sufficit ꝙ sint duo. quia pluralis locutio, duorum numero est contenta.

¶ Item potest casus figurari per c. is cui. §. 1. de præben. sup. eo. li. Papa dispensauit mecum, vt possem obtinere plura beneficia, aliter non declarando: Quæritur quot beneficia potero obtinere virtute dispensationis: & ibi dicitur, ꝙ virtute illius dispensationis potero solũ obtinere duo beneficia: quia cum dispensatio sit odiosa, est restringenda; & in odiosis sufficit ꝙ verba possint verificari, & illa verba verificabuntur. In duobus beneficijs: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta.

¶ Itẽ potest casus figurari per l. libertas. §. post annos ff. de manumis. test. Aliquis Titius veniẽs ad mortem suũ condidit testamentum, & in testamento suo cuidam seruo legauit libertatem post annos: quæritur post quot annos seruus consequatur libertatem? Respondetur post duos annos, quia verbum, annos, verificatur in duobus per rationem huius regulæ.

[Prima gl. ponit exempla. Secundo opponit de vna. l. & dupliciter soluit. Tertio dicit in testib. regulam procedere, vbi numerus non adijcitur, opponens 16. casus, vbi plures quam duo requiruntur. Quarto dicit regulã in pronominibus locum non habere.]

b ¶ Pluralis locutio.] Pone casum de consecr. dist. prima, hoc quoque. ibi, Dominus vobiscum, duos numero comprehendit. Item sup. eo. lib. de præben. is. cui. §. 1. vbi beneficiorum nomine duo tm̃ beneficia continentur. Item per l. ff. de manumis. test. l. libertas. §. post annos. nam si legetur libertas seruo post annos, de duob. intelligitur. Item si promittitur vel legatur post dies, de duob. intelligitur ff. de verb. sig. l. inter illam. §. inde datam. Item per l. ff. de testi. vbi numerus, vbi sunt hæc verba, & 4. quæst. 3. vbi numerus. Contra ff. de opt. leg. l. 1. vbi dicitur, quod si alicui legata est seruorum optio, tres eliget. Solu. spãle est in fauorem vltimæ voluntatis, vt ibi potius sequamur quoddam medium, quam minimum, quia ad minus de duobus intellexit, ex quo dicit in plurali, & forte de pluribus: sequamus ergo quoddam medium, & sic optet tres. Vel dic, vt ibi no. quod ibi legatus fuerat equus vel seruus, quẽ serui testatoris elegerint: quos seruos legatarius optare debeat? tunc optabit tres seruos, qui eligent sibi equum vel seruum legatum: & ideo tres, quia duo de facili discordarent. 8. quæst. 1. nec nouũ. ꝫ. de arbit. c. 1. ff. de arb. item si vnus §. principaliter. Et qđ hic dicit, ꝙ pluralis locutio est cõtenta duorum numero, verum est regulariter, & vbi eodem vel alio iure nõ adijcitur numerus, vt in prædicta l. vbi numerus, canonizata 4. q. 3. c. vbi numerus. In causis igitur & instrumentis regulariter duo testes sufficiunt: interdum tamen vnus sufficit, vbi. s. nulli fit præiudicium, de consec. distin. 4. placuit. & multi sunt casus, in quibus requiruntur tres ad minus: Primo in depositione pecuniæ. in Auth. de fide instru. §. si quis igitur. coll. 8. Item quando imperitus litterarum ꝯhit in scriptis. C. si cer. pe. l. vl. 2. In instrumento de quo fit comparatio. C. de fide instr. l. pe. Quando pater legitimat filium naturalem in instrumento publico. in Authen. vt liceat matri & auiæ. §. ad hæc. col. 8. Quando mulier fatetur se pro intercessione aliquid recepisse. C. ad Vell. antiquæ. Quando quis vult infirmare testamentum, quod facit post transcursum decennij. C. de test. sancimus. In inuentario. C. ad leg. Fal. Auth. sed cum testator. In priuata scriptura, vt fidem faciat C. qui po. in pig. ha. l. scripturas. Item quinque requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. si cer. pet. auth. sed nouo. & in codicillis. & donatione causa mortis similiter quinque. C. de don. cau. mor. l. vlt. Item in testamentis, communiter septem: in test. tamen cæci, octo. C. qui test. fa. pos. l. hac cõsultissima. aliquando quinque, vt in testã rustici, vt in municipijs & villis, vbi est hominum raritas. C. de test. l. fi. Aliquãdo sufficiunt duo vel tres, vt in testã facto inter filios & nepotes C. de test. hac cõsultissima. Item interdum requiruntur xv testes. C. de prox. sac. scri. l. vna. Interdum plures. 2. q. 4. præsul. & c. seq. Vide plenius de his in Spe. de teste. §. restat de numero. Et not. ꝙ id quod hic dicitur de plurali locutione, non habet locum in pronominibus, vt nos, vos, vester, & c. nam vnus prælatus scribit & ei scribitur in plurali, & Papa semper de se scribit sic ꝫ. de cri. fal. quàm graui.

Imputari non debet 3.] Casus figuratur per c. cum sit Romana de appe. in antiq. Certum est ꝙ appellans debet appellationem suam prosequi inf. annum, & si non fuerit appellationem prosecutus inf. annum. appellatio sua efficitur deserta: Sed ponamus ꝙ non stetit ꝑ appellantem, quo minus prosequeretur suam appellationem: vtrum appellatio sua efficiatur deserta, vel debeat sibi dari alius annus? Respondetur ꝙ ex quo fecit diligẽtiam sibi possibilem, dẽt sibi dari alius annus. & si in secundo anno fuerit impeditus, licet de mero iure sua appellatio sit deserta, tamen per beneficium restitutionis consequetur aliud tempus ad prosequendum suam appellationem.

¶ Item potest casus figurari per c. commissa. § 1. sup. de elect. Certum est de iure, ꝙ promotus ad ecclesiã parochialem debet promoueri infra annum ad sacerdotiũ, & si non fuerit promotus ad sacerdotium intra illud tempus, vacat ecclesia, & poterit ordinarius ecclesiam, vt vacantem alteri conferre: Sed ponamus ꝙ non stetit per ipsum, sed ob defectum diœcesani: quia est suspensus vel absens, non potuit promoueri ad sacerdotium: vtrum elapso anno sit priuatus sua ecclesia? Respondetur quod non: quia ex quo per ipsum non stetit, non debet sibi imputari. Glo. tamen dat consilium, quod quando non stat per ipsum, debet intra illud tempus facere

1 Facit hæc reg. ꝙ ꝑ duos testes reprobetur instr. l. opt. C. de ꝯ. & emi. stip. Phil. citat c. 3. loco. de testi. hic de 4. h. vide doct. l. si exercen. dis. C. de fide instr. Io. A. hic.

2 Hæc lex Codicis requirit tres testes sed Auth. sed nouo ibi posita requirit quinque. & dic vt ibi no. Io. And.

3 Per hãc reg. dicũt Io. An. & Philip. ꝙ Diac. differẽs se vsque ad finem anni ordinarii, si tũc casu ordinari nõ possit: nõ hẽt locũ c. licet canõ ꝫ de elect. cum prius non fuerit in mora l. lecta. ff. si cer. pe. nẽ nisi casu cõtigisset momento quodammodo ordinatus fuisset. ergo, p. l. Cælar. ff. de publi.

facere protestationē qualiter non stat per eū. & de hac protestatione habere actum siue instrumentum: tamē hoc non est de necessitate: sed glo. dat illud consilium.

¶ Prima glossa ponit exempla. Secundo æquiparat impossibilitatē a principio, & ex post facto prouenientē, dicēs illū adhuc obligatum, cui signat ꝓriū, & remittit, allegans duas concord. Tertio quærit, allegat pro & contra: & soluit respōdens ad contraria.]

ri [a] non debet ei per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

1 Ad hāc regulā cō cor. regu la cū non stat. eo. ti.

a ¶ Imputari non debet. 1] Pone casum in eo, qui debet appellationem prosequi infra annum: cui non imputatur, si p eum non stetit. 2. q. 6. anteriorum. In eo, qui debet promoueri ad sacerdotium infra annū: cui non currit annus ipse, si iusto impedimento detentus promoueri non potuit. sup. eo. li. de elect. commissa. §. 1. In eo, qui rem emit sub pacto legis commissoriæ, scilicet, quod infra terminū, si pretium solutum nō esset, res foret inempta: & emptor in termino soluere volēs, si non habuit cui solueret, sibi non imputatur ff. de lege commisso. l. lege commissoria. in fine. Alias incipit, si fundus lege commissoria. ad idem 44. dist. Ephesijs. sup de eo qui mit. in pos. c. 2. vbi de hoc. & facit. C. de condi. inser. l. vlt. Et no. quod dicit, per quem non stat: quia non sufficit velle, nisi ad opus procedat, quantum in eo est. sup de eo qui mit in posses. cap. 1. Impossibilitas ergo facti sicut a principio annullat obligationem supra eod. nemo potest: ita & post facto elidit, vt hic. Si tamen tenetur quis aliquid facere infra certum tēpus, nec per eum stetit, licet non imputetur, tamē post tempus tenetur de do. & contuma. cum dilecti. ff. de arbit. l. Celsus. Consulo tamen, quod si potest, infra tempus de impotentia protestetur. 5. quæst. 6. post appellationem. de hoc de appel. ca. vlt. & C. de iure emphy. l. 2. in fine. cum suis concord. Ad id, quod dixi, ꝙ post terminum tenetur contra 3. de spon. licut, ff. de leg. 3. l. ea tamen adiectio. Solu vt no. in prædicta decre. sicut, & vt dixi sup. eo. nemo potest. Et concor. ad hanc regulam de elect. cap. vlt. vbi tempus datum ad eligendum non currit ei qui non pōt eligere, nisi ex quo in mora fuerit petendi licentiam. ad idem de concess. præben. quia diuersitatem. Quid dices 2 de eo qui sua culpa incidit in casum, ꝓp quem postea facere non potuit, quod per eum fuerat faciendum: videtur primo, quod sibi sit imputandum: quia regulariter quis de casu tenetur, qui sequitur culpam. 50. distin. sæpe, & cap. studeat. de ætate & quali. ca. 1. & quod ibi no. & tacit 86. distin. non satis. & qui ma. acc. poss. c. 6. & quod ibi no. & si. ff. quod met. cau. l. si mulier. vbi metus illum non excusat, qui sua culpa incidit in metum. In contrarium videtur per prædicta iura, de elect. ca. vlt. de concess. præbend. quia diuersitatem. arg. de p. g. significante ibi, in captione, & c. de sponsa. veniens 2. Sed casus est specialis. Et dicit lex, ꝙ qui iniuriose vel libidinis cā inimici, vel mulieris fregerit ostia, si fures non ab eo inducti postea res asportent, non tenetur furti ff. de fur. l. verum, & l. qui iniuriæ in prin. præterea deportatus, si non potuerit ꝓcuratorem dimittere, bene restituitur: & tamen culpa sua absens erat. ff. de mino. l. Papinianus. Item debitor propter inopiam excusatur cedendo bonis, etiam si sua culpa in illam inciderit de solut. Odoardus. ff. de dolo. nam his. Satis videtur dici posse, quod imputandum sit illi propter iura primo inducta. Hinc etiam dixit lex non debere succurri ei, qui in necessitate se posuit. ff. qui satisd. co. l. si fideiussor. vbi dicitur, qd si reus non potest satisdationem dare vbi conuenitur, & in alio loco eiusdē prouinciæ dare velit, si satisdatio necessaria erat, audiendus est, si voluntaria non; quia ipse sibi necessitatem imposuit. ad idem. ff. si quis cau. l. . . §. si quis tamen, vbi dicitur, quod qui in iudicio comparere debebat, si quid est, quod ei imputetur, tempe-

Impossibilitas vitiat obligationem a princi. pio & ex post facto elidit.

2 Culpa. sua si quis incidit in casum ꝓp quem non fecit, qd facere debuit, an si bi imputādum sit. Pe. de An. in hac re. 42. docet cognoscere accessoria, & qd de iure accessorio, persona. rebus iuribus accessorijs, & de gio... acce... dentib. ad debitū. ... gbu: Hip. ... 168. Item ... ... mate... nā ... tatis, ibi vide de duob. qui ... renuncia ... Papa...

stātē vel vim fluminis prætendere non poterit. ad hoc de elec. cum in veteri. Ad iura in contrarium inducta, respondeo & dico, quod decret. vlt. de elec. & decre. de concessio præbend. quia diuersitatem. loquuntur de quadam pœna canonis prodita solum ꝯ negligentes: vnde ibi culpa siue negligentia non punitur. hoc satis ꝓbat ipsa decret. quia. Vel dic, ꝙ si ex culpa imponitur aliqua pœna vt suspēsio, vt in ꝓdicta decret. q̄a, vel deportatio, vt in l. Papinianus, [illu]d hoc culpa illa vlterius puniri non dēt ad hoc 13. q. 2. c. vlt. de iudi. at si clerici, alias n. sequeretur, quod suspensio idem esset, quod priuatio, & deportatio, idem quod bonorum ademptio: quod esse non dēt. [Vide quod dixi in prædicta decret. quia, super glo. sic patet, & quod dicam post Dyn.] eo. quod ob gratiam] Ad decret. significante, dico, ꝙ forte sine culpa sua erat in captione, & ibi ēt est alia ratio: s. quod primo pecuniam miserat per eum, quē fidelem nuncium credebat. Ad prædict. l. verum, & l. qui iniuriæ, dico quod verum est, quod non tenetur furti: tñ conuentus de iniuria tenetur emendare damna per illos fures illata: quia qui occasionem damni, & c. de iniuri. & dam. dato. c. vlt. Ad hoc, quod dicitur de inope, dico quod impossibilitas casus hoc inducit.

¶ Idem.

REGVLA XLII.

ACCESSO-

Accessorium. 3] Casus figuratur per c. de studen. tia. sup. de dote post diuor. resti. in anti. Sed pro intellectu huius casus, est primo præsupponendum, quod dos est accessoria ad matrimonium: quia non est dos sine matrimonio, licet possit esse matrimonium sine dote. Ponamus ergo, quod ego contraxi matrimonium cum aliqua Berta in casu prohibito: quia ipsa erat mihi affinis, & istud ignorabamus: ipsa dedit mihi centum aureos in dotem: postea mulier fuit certiorata de impedimento, vnde accessit ad Papam & impetrauit iudices delegatos ad cognoscendum de isto impedimento affinitatis: quibus iudicibus delegatis mandauit Papa, vt si eis constet de impedimento, separent matrimonium, non autem mandauit Papa, vt compellerent me ad restituendum sibi dotem, mulier in suo libello petijt separationem matrimonii, & restitutionem dotis: Ego excipiendo proposui, quod super restitutione dotis iudices delegati nō possunt se impedire, cum rescripta delegatoria sint stricti iuris, & non extendantur ad alias res non expressas in scripto: Mulier replicabat ꝙ ipsi iudices poterant etiam cognoscere de dote: qā dos venit accessorie ad matrimonium, & commissa causa super matrimonio videtur data commissio super dote: Dicitur, ibi, quod delegati poterunt se intromittere de matrimonio & de dote: quia dos venit accessorie ad matrimonium, modo accessorium sequitur naturam sui principalis.

¶ Item pōt casus figurari per l. non dubium C. de legi. & c. si diligenti. sup de foro compet. in antiq. dicitur in illa l. non dubium. quod ꝯctus ꝯ legem celebratus est nullus Sed quid? Ponamus, quod in illo contractu interuenit iuramentum ad confirmandum contractum: an valeat? Dicitur in illa l. quod non, quia iuramentum est accessorium ad contractum, & illud verum, quod non valet talis contractus de iure ciuili: sed de iure canonico non est uerum indistincte, si illud iuramentum sit sine interitu salutis æternæ. c. cum contingat. de iure iurando, in antiq.

¶ In capitulo, si diligenti, de foro ꝯpe. in anti. dicitur, ꝙ clericus non pōt consentire in iudicem laicum. nec ꝓrogare eius iurisdōnem et de licentia sui proprij epi. Sed quid? ponamus, quod aliquis clericus consensit litigare coram iudice seculari, & iurauit seruare illum cōsensum, an valeat iuramentum? Dicitur ibi, quod non: quia iuramentum est accessorium ad consensum, & accessorium sequitur naturam sui principalis.

3 Io. A. & Phi. dicūt nō obligatū ad principale teneri ad accessoriū, faciendo principaliē attn ꝓtestatio limitat voluntatem l. 2. ff. si qs cau. Pe. de Anch. tenet cōtra.

[Prima glossa dicit vnde sumpta & ponit exempla. Secundo signat & soluit sex 𝔠̄tra. Tertio ponit quandã distinctionem Accur & subdit duas concordantias.]

rium [a] naturam [b] sequi cõgruit principalis.

¶ Idem.

REGVLA XLIII.

Qvi tacet, [c] consenti-

a ¶ Accessorium.] Hæc regula sumpta est ex l. ff eo. tit. cum principalis, & l. nihil dolo. § cum principalis. Pone casum in principali destructo: quia dr̄ destructum & accessorium. 16. q. 7. & hoc dicimus. Item si causa principalis. s. matrimonij cõmittitur: sic & accessorij, s. dotis. de dote diuor. certi. de prudentia. 1 Ratio, vt dicit Io. Monachus, quia dos non potest esse sine matrimonio, licet matrimonium possit esse sine dote: patet; quia dos accedit matrimonio. ff de iure dot. l. 3. Item si non tenet contractus nec ipsius accessorium. C. de legi nõ dubiũ concor. de foro competen. si diligenti. de offi dele. prudentiam § sexta. in fi de fide instru. inter dilectos. ad finem s̄. eo. li. de rescrip ca. 1 & cap penu. & de præbendis, super eo. Et optime per decretalem s̄. eo lib. de offic. deleg. si super gratia vbi potestas executorum datorum ad gratiam, non perit re integra morte concedentis, sicut nec gratia, vbi potestas illa accessoria est ad gratiam, & de præscript cum ex officij. vbi sicut non præscribitur visitatio, nec procuratio ratione visitationis debita. 2 Contra s̄ de iureiur debitores, & c. cũ contingit, vbi de hoc, & supra eod lib. eod. tit licet vbi tenet accessorium, & non principale Sol. illud pp animæ periculum, quod eueniret, si non seruaretur iuramentum, & dic, vt in prædicta decretali, cum contingat. Item contra. C de epis opali audientia, authen. liberi furiosi vbi tenet legatum, & non testamentum, vel hæredis institutio. Solu illud speciale in odiũ filiorum, 3 qui contempserunt patrem, vt not. Ber in prædicta decretali, inter dilectos. Item 𝔠̄ C de luiti pig. l. intelligere. vbi sublata personali, remanet hypotecharia Sed dic, vt ibi: quia non fuerat sublata personalis pacto, sed tpe, & personalis tollitur spatio triginta, hypothecaria spatio quadraginta annorum Et ideo sublata personali tempore, adhuc remanet hypotecharia per decem annos. C. de præscriptio. triginta annorum. l. cum notissimi: secus si pacto vel alio modo, ut supra dixi. Item contra. C. de prædi. mino. l. & si is, qui desierat esse curatur, vendi sit rem minoris, & sic non tenuerat venditio: valet tamen obligatio de euictione Sol licet non tenuerit venditio quo ad pupillum vel minorem, tenuit tamen quo ad illum curatorem olim: & ideo, cum quo ad ipsum tenuerit principale, non mirum si tenet accessorium. Item contra. C si aduersus vendi. l. prima. & auth sacramenta. dic vt supra. Item ff quibus modis vsufruct amitt. l quid tamen in principio & l. Græce. ff. de si seruitutibus l. generaliter. Sed illa sunt specialia. Item no Accurtius. C de pactis l. pactũ, quæ contra, & ff ad legem Falcidiã, quod de bonis § 1. ꝙ in pactis, quæ fiunt præter legem tenet accessorium, & non principale, in his, quæ fiunt secundum legem, vtrunque: in his, quæ contra, neutrum. Concordat ad hanc regulam, ff de pecu. lega. l 1. & 2. vbi dicitur, quod peremptio principali perimitur accessorium.

b ¶ Naturam.] Regulæ 4 iuris ciuilis, vt vide super glo. & antiquæ concord non posuerunt hanc dictionem, quam tamen posuit noua decret. si super, quam alleg. glo. Ioan. And.

Qvi tacet.] Casus figuratur per c. nonne. s̄. de præsump. hoc modo: dicitur ibi, ꝙ Christus fuit a Iudæis de duobus interrogatus siue accusatus: Primo ꝙ erat Samaritanus: Secũdo, quod dæmonium habebat: Christus respondit, ad vnum illorum: videlicet, quod ipse dæmonium non habebat: de alio tacuit an esset Samaritanus, nunquid videtur consentire, quod erat Samaritanus? sicut ibi textus, quod sic.

1 Ibi gl. dicit, ꝙ ecclesia non cognoscet de dote principaliter per l. i. 𝔠̄tib. i fi. C de non nu. pec c. ex tenore s̄. de foro cõp. Cap. 11. pri. q. go. tracta. de dote.

2 Per quæ iura patet, vt etiã dicit Dynus, regulam locũ habere, siue loquat de principali inducẽdo, siue tollendo, siue cõfirmando. Io. And.

3 Qd non militat in accesso rijs legatis sicut institutione principali, ergo nõ principale, & ista est sõ in iuro accessorio. Hip. sing. 1. 6.

4 Hæc gl. ex nouella. Io. An. huc est translata.

Item potest casus figurari per l. 2. § voluntate. ff. soluto matrimonio. Dr̄ ibi, quod si filiusfamilias 𝔠̄hit matrimonium cũ aliquo constituta sibi certa dote, & fiat dissolutio matrimonij per mortem mariti, vel p repudium: ꝙ actio competens pro dote repetenda est communis patri, & filiæ. Sed quid? Ponamus, ꝙ pr̄ solus egit sciẽte filia & tacẽte: nũqd filia vr̄ consentire? Est ibi textus, qđ sic, quia qui tacet, cõsentire vr̄. Qualiter aũt intelligatur ista regula, habemus in regula sequenti, is qui.

re videtur.

¶ Idem.

REGVLA XLIIII.

Is qvi [d] †

[Prima glo. ponit exempla: secundo ponit septẽ effectus taciturnitatis, & remittit.

c ¶ Qui tacet.] Pone casum 54. dist. si seruus 2. sup. de præsump nonne. ff soluto matrimonio. l. secunda. §. voluntate. vbi dicitur, ꝙ pater agens de dote filiæ, de ipsius voluntate vr̄ agere, si filia non contradicat. Et no. ꝙ qui tacet, interdum consentit, vt hic, & in supradictis iuribus votum emittit. 27 dist. c. 1 & simulatur 65. di. si forte impunitatem promittit 43. distin. sit rector offert 20 q. 2. cap. 1. occidit. 43. dist. Ephesijs est contumax. 65. dist. c. vlt interdum nec consentit, nec contradicit, inf. c. proxi. & dic, vt ibi statim dicam.

ADDITIO Vt dicit Io. Mo ad hanc regulam, qui tacet, & c. facit ff. eo. tit. semper qui non prohibet, & facit s̄. de excess prælat. ex litteris. & ff de ser. l. 1. Io. And.

Is qui tacet.] Casus potest figurari per §. anteriorum. 2 q. 6 Ponamus, ꝙ Titius conuenit me coram iudice competente: iudex tulit sententiam diffinitiuã vel interlocutoriam contra me: ab ista sententia ego non appellaui, sed tacui, quia non dixi, ꝙ contra dicebam, vel acquiescebam: an videar per taciturnitatem acquiescere sulæ vel dissentire? Certe non: imo est in optione mea, an infra decem dies velim appellare vel nõ: licet aliqui ad maiorem cautelam protestentur de appellando: sed illud non est necesse. Sed quomodo concordantur istæ duæ regulæ: quia prima dicit, qui tacet consentire videtur. Glo dat duas doctrinas. Primo dicit glo aliqui sunt actus, qui pñt explicari sine consensu meo, & 𝔠̄ meam voluntatem, vt quis põt vendere rẽ alienam 𝔠̄ voluntatem dñi in præiudicium contrahentis. l. rem alienam. ff de 𝔠̄hen emp. & vend. Si dñs istius rei taceat in venditione suæ rei, non sibi præiudicat tacitus consensus: Alij sunt actus, qui non pñt explicari sine consensu meo: & tunc si taceam, habeor pro consentiente, vt in regula præcedenti. Glossa dat aliam doctrinam, videlicet, ꝙ vbi agatur de commodo & honore tacentis tacens videtur consentire: Sed si agatur de suo incõmodo: puta de persona obliganda, non habetur pro consentiente l. filiusfamilias § inuitus ff. de procura sed prima doctrina est verior & securior.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo alleg. 10. iura, quibus fallit prima pars regulæ, & 8 quibus fallit, secunda, remittens ad alia, & dat triplicem solutionem.

d ¶ Is qui tacet.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. qui tacet. Et no. ꝙ tacere est quoddam medium inter expressam voluntatem, & expressam contradictionem. pone ergo casum in eo 𝔠̄ quem fertur sententia: qui tacens non habetur pro consentiente, nec pro contradicente infra decem dies, inf. quos semper appellat 2. q. 6. anteriorum. Item pone in prælato, qui tacet ex causa, puta pp scandalum. supra de prælect. nihil prodest, de cog. spirit super eo de iureiu. mulieri. Item pone sm Accursium in tributoria: nam si seruus contrahit dño contradicente, tenetur de peculio tantum, & deducitur, ꝙ debetur domino. ff. de pecu. si quis seruum. § etiam si eo expresse volente, tenetur, quod iussu insolidum. ff. quod iussu. l. 1. vbi autem scit & tacet: tenetur tributoria, & sic non insolidum: nec deducit sibi debitum.

† Si tractatur de collegialiter de prudentib vbi & collegio, taciturnitas facit consensum. Phili. per not. ca. 1. de ijs q̃ fi. a præla.

debitum. ff. de tribu l. 1. §. scientiam. ff. de exer. l. 1. §. sed his. Prima regula fallit. 27. dist c. 1. 54. dist. si seruus. 20. q. 2. c. 1. de præsum. nonne 1. s. de iur calum. c. vlt. in fin. s. eod. lib. de confes. si post præstitum. ff. solu. matri. l. 2. §. voluntatem. ff de lib. agno. l. 1. §. pœna. ff. de loc. item quæritur. §. qui pro impleto, & vbicunque tacitũ pactũ inducitur a lege. ff. de pact. qui in futurum. Secũda fallit in eo, q tacet verbo, sed contradicit facto, vel signo. 74. dist c. 1. Itẽ in episcopo qui tacet commonitus 1 vicinis epis, qui habetur pro contumace. 65. distin. si forte.

1 Et vide q ibi scri- psi sup vl. gl. q opi. q hẽt aliud in oblig. rei alienæ q in vẽdi- tione. de qua scri- psi de trã- sa. ex litte- ris super gl. Io. An.

tacet, non fatetur a: sed nec vtique negare videtur.

¶ Idem.

REGVLA XLV.

Inspicimus b in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerunque fieri consueuit.

¶ Idem.

REGVLA XLVI.

IS

Item in his, in quibus requiritur expressus cõsensus, vt in adulto, qui catechizat. de cõse. dist. 4. cum pro paruulis: & in seruitute imponenda. ff. de serui. vrb. præd. l. inuitum. & in procuratore constituendo. ff de procur. l filius §. inuitum, & in furto ff. de fur. qui vas. §. verare. & in soluendo matrimonio ff. de ritu nup. in eo iure. §. deinde. & expresse debet testator nomen hæredis dicere. C. de testa. iubemus. item in casibus not. 2. q. 7. plerique. Quid ergo in his dices: nunquid tacens habebitur pro consentiẽte, an pro ꝯdicente? Sol. Dicunt quidam ꝙ regulariter tacens habetur pro consentiente. facit ad hoc s. de reg. prox. Fallit in casibus supradictis. vel dic secundo, ꝙ aut est tale factum, quod fieri non põt me prohibente. Pone casum 54. distin. si seruus. & tunc taciturnitas habetur pro cõsensu. Fallit in casib. supradictis, aut est tale ꝙ fieri põt me cõtradicente. Pone casum ff. de ꝯtrah. emp. rem alienam, & tunc taciturnitas non obest: nam dicit regula iuris: culpa caret, qui scit, sed prohibere non põt. ff. eo. l. culpa. secundum Ioã. qui hoc no. 17. distin. c. 1. & Ber de præsump nonne. Vel dic tertio ꝙ in facto concupiscibili, honorabili, & meritorio taciturnitas habetur pro consensu, vt in primis iuribus. Et not. ff. manda. qui patitur. In facto autem ꝙ non est concupiscibile, honorabile, & meritorium, sed onerosum, necessarius est expressus consensus 2. sicut, est ꝙ quis assumat procuratoris officium, ꝙ res sua seruiat, vt in secundis iuribus secundum Inno. qui hoc no. de elect. in Genesi. Et Ioan. Mo. in regula qui tacet. Quod verum puto, hoc addito, ꝙ vbi ius in pœnam statuit quem tacentem haberi pro consentiente vel cõfesso 3, sic habebitur, licet factum sit onerosum, exemplifica per decre. de iura calum. c. vlt. in fi. & sup. eo. lib. de confess. si post præstitum cum similibus. Concordat aũt ad hanc regulam lex. ff. communi diui. l. Sabinus. vbi socius patiens habetur pro consentiente quantum ad hoc, quia non agit ad demolitionem, & sic quo ad hoc habetur pro consentiente: agit tamen ad interesse: & sic quo ad hoc habetur pro contradicente, & veritate considerata tacens non loquitur, & sic nec contradicere nec consentire videtur. Huius aũt varietatem 4. videre potes per solutiones superiores simul iunctas.

2 Fallit sa- uore reip. & pupil. in casibus quos scri- psi i reg. q tacet sup gl. Io. An.

3 Et istud proprie sa- cit ad re- cũ iurib. quęcunque tur, & de- cre. nõne. d pũmp. & qñ ha- beretur p negante, vt no. i de cre. si post pstitũ. i fi. pe. gl. I. A.

4 al. veri- tatem.

a ¶ Non fatetur.] Nota 5. quia non dicit, non consentit. & sic non contradicit regula, qui tacet. super confessione .n. vel negatione non super consensu & dissensu fundatur hæc regula, & regula iuris ciuilis; pp atti nentiam aũt, quam hẽt cõfessio ad cõsensum, & negatio ad dissensum glossatores iuris ciuilis & nostri illam materiam adaptauerunt huic regulæ, quæ proprie spectat ad regulam, qui tacet, vbi etiam dixi. Io. And.

5 Hæc glosula ex nouel- la. Io. An. huc fuit translata.

INspicimus 6.] Casus primo potest figurari per ca. si quis acceperit. 33. q 1. Ponamus ꝙ aliquis Titius cõtraxit matrimonium cum aliqua muliere corrupta: fuit longo tpe cum ista muliere: tractu tẽporis mulier petijt separationem, dicendo quod cupiebat effici mater, & procreare filios & filias, & quod maritus eius nõ erat potens ad coitum: Vir econtra dicebat, ꝙ imo erat potens, & eam cognouerat. Certum est quod ista mulier est corrupta, & sic non potest cognosci ex aspectu corporis, an fuerit cognita vel non. Ponamus ꝙ vir prima inspectione appareт potens ad coitum, quid tunc præsumemus? Respõdetur quod si maritus prima facie appareat potens, psumemus cognouisse vxorem: quia in obscuris præsumitur quod est verisimilius.

6 Verisi- mile col- ligit ex collat. re- rũ adinui- cẽ. l. Luc. ff. de reb. dub. ex p- so sci. l. coheren ser ro. §. si ff. de pub. & vectig. ex dignitate personę. l. Titia. ff. de aur. & ar. leg. ex amore glo- næ. l. si ser uus ple- niũ. de l. 2. a cõsuetu- dine Dy. & Phyl.

¶ Itẽ potest figurari per cap. 1 de frigi. & malefic. in antiq. Si mulier dicit se virginẽ, illud faciliter potest perpẽdi ex inspectione corporis: quia deputabũtur aliquæ matronæ mulieres honestæ, quæ videbunt in locis, in quibus cognoscitur virginitas, an talis sit virgo an corrupta. Sed quando mulier dicit se corruptam ab alio, tunc põt perpendi ex inspectione viri, vtrum habuerit genitalia arida vel vtilia, & si vir hẽt genitalia vtilia, tunc in dubijs præsumitur, quòd eam cognouit.

¶ Item põt casus figurari per c. inter dilectos, de fide instru. vbi erat contentio de nomine, cuius erat sigillum appositum in instrumento: quia aliqua pars sigilli erat deleta: Dicebatur quod in scriptura sigilli debebat esse Lotharius, & tamen non erat verisimile, quòd inter l, & t, posset poni o, propter paruum spatium: Dicitur ibi quod præsumptio est, quod debet esse i, quod occupat minorem locum, quia in dubijs inspicimus, quod est verisimilius.

¶ Item potest figurari in filio dicente se exhæredatum ex iniusta causa, & agente querelam contra testamentum patris, vt testamentum rumpatur, & redeatur ad cãm intestati, si hæres scriptus dicat filium ingratum, & filius dicit se gratum, q̃ritur, cui incumbit onus probandi? Certe in dubio præsumitur pro filio, quia plerũque filij consueuerunt esse grati & obedientes parentibus propter affectionem sanguinis, & in dubio præsumitur, quod est verisimilius, ideo ista præsumptio transfert onus probandi in hæredem.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, ponit exempla, & remittit.]

b ¶ Inspicimus.] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. ti. l. in obscuris inspicimus. Pone casum in viro, qui contraxit cum vidua, & longo tpe habitauit cum ea, illa dicit se incognitam: in hoc obscuro præsumitur cognita, ꝙ est verisimilius. 33. q. 1. si quis accepit. Item cãcellata vel obscurata littera nominis, præsumitur ibi illam litteram fuisse, de qua est verisimilius. de fide instru. inter dilectos. Item in dubio verisimile est filium iniuste exhæredatum. C. de inoffic. testa. auth non liceat parenti. Quia verisimile est, ꝙ ingratitudinem non cõmisit, vt in hoc ad propositum. Hic autem repete quod dixi sup eo. ti. in obscuris.

ADDITIO. Quæ est contra, cum dicat spectandum quod est minimum: & ibi soluitur: quæ solutio etiam patet ex textu. l. eo. ti. semper in stipulationibus, quem ibi vide. Io. And.

IS qui in ius 7.] Casus potest figurari per ca. Eleutherius 28. q. 2. & per c. dilecti de foro competẽ. in anti. Dicitur in c. Eleutherius, quod quædam mulier fundauit monasterium de licentia diœcesani, in cuius diœcesi erigebatur monasterium, & ipsum dotauit redditibus: in die dedicationis ipsius monasterij inter episcopum & religiosos fuit facta conuentio, videlicet ꝙ oblationes, quæ euenirent in festis dedicationis & martyrum, quorum reliquię erãt in monasterio, episcopus haberet mediam partem: & abbas & religiosi aliã mediam Hoc facto, tractu temporis mortuus est abbas: successit alius abbas, qui noluit seruare illam conuentionem: Dubitatum fuit vtrum ipse teneretur vti eo iure, quo vsus fuit prędecessor? Respondetur quòd sic, per regulam huius textus.

7 Dicit hic Io. A. ꝙ iuramẽtũ Apostolici iurantis seruare statuta, nõ extẽditur ad illa qbus litterę suæ spã liter derogant.

¶ Item in c. dilecti. dicitur, Impetraui aliquod rescriptum delegatorium contra te: antequam vterer meo rescripto, es mortuus: nunquid virtute rescripti potero facere conuenire tuos hæredes? Dic quod sic nec obstat c. P. & G. de offi. deleg. in antiq. vbi dicitur, per rescriptum delegatorium nō extenditur ad personas in rescripto non expressas: quia illud intelligitur, quādo sūt omnino alienæ psonæ: secus si sint eędē personæ vere vel iuris fictione. Et istud verum, quando rescriptum est impetratum contra aliquem expressum in rescripto: secus si solum esset comprehensus virtute clausulæ generalis, & quidam alij: quia tunc hæredes illorum comprehensorum in illa clausula generali non possent conueniri virtute clausulæ generalis illius rescripti.

Qui [a] in ius succedit alterius, eo iure, quo ille, vti debebit.

¶ Idem.

[Prima gl. dicit vnde sumpta: ponit exempla: secundo ponit sex casus exceptos: tertio reddit rationem regulæ, dicens eam in priuilegio personali vel pacto locum non habere.]

1 al. incipit, si quis: sed litteræ, is qui, venit sub bulla. Io. And.

a ¶ Is qui in ius 1.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. qui in ius. & l. aliud. §. fi. & l. non debeo.] pone casum in pacto, quia eodem vtetur successor quo prædecessor. 18. q. 2. Eleutherius. Item conuenitur successor per rescriptum impetratum contra prædecessorem. sup. de foro cōpe. dilecti. de hoc de rescri. significauit. Item pone in hærede qui non vsucapit quod nō vsucapiebat defunctus ff. de diuer. & temp. præscrip. l. cum hæres. quod dic vt ibi sup. eod. cum quis in ius. hæres enim successor est iuris. Hæc regula fallit. ff. de proba. l. Procula. vbi illa Procula fideicommissum, quod compensare potuisset cum testatore, cum hæredibus non compēsat 2. Item fallit vbicunque morte defuncti confirmatur donatio, ibi enim non pœnitet hæres. C. fa. ercis. cun. l. filiæ. item in casu ff. ad leg. Fal. reperitur. Item fallit in conuentionibus, vbi ex persona successoris mutatur forus, hinc est quod clericus etiam in ciuilibus & patrimonialibus conuenitur coram suo iudice. 11. q. 1. nullus episcopus, & c. clericum nullus. vbi de hoc de foro compet. cum sit & c. si diligenti. Item fallit in casu. sup. eo. lib. de iur. pat. c. vnio. vbi ecclesia, quæ succedit laico patrono hēt sex menses, cum tamen ipse laicus solū quatuor habeat. Item legatarius legatum acceptare non potest pro parte, & pro parte respuere, si tamen de cedat pluribus relictis hæredibus, vnus pro sua parte poterit acceptare, & alter pro sua respuere. ff. de leg. 1. l. legatarius. [aliàs incipit pro parte.] Et est ratio huius regulæ, quare eo iure vti debet, quia plus iuris habere non potest, quia nemo plus iuris, &c. j. eod. nemo pōt, cum similibus minus non, quia hæres censetur eadem persona cum defuncto, successor cum prædecessore, patet ergo idem ius vtriusque. Et no. quod dicit, eo iure; quia non eo priuilegio ex sui persona, si personale 3 fuerat prædecessoris; priuilegium, vt ī eo priuil. cum suis concord. Idem dico de pacto personali ī. de transact. de cętero & ī. de præben. nisi, cum similibus, & facit hæc regula ad eā, quæ ī. no. de prob. suis.

2 Ratio est, ꝓ plumitur, n fra tri debitū nūquā petitum remisisse.

3 Idē Dy. & modū ibi-ē omnis declarans p cō ... ad ... hę gl. per ... pcludit reg. procedere in iure coherēte ꝑsonę, Ioā. And. Philip.

PRæsumitur ignorantia. Casus potest figurari per c. si vero 2. de sent. excom. in antiq. vbi dicitur; si clericus non incedat in habitu clericali, & aliquis inijciat manus violentas in eum, non incurrit excommunicationem, si ipse ignorabat talem esse clericū, secus si sciebat. Sed quid in dubio præsumemus, vtrum præsumetur quod ipse sciebat talem clericum, vel quod ignorabat, & si sit præsumptio scientiæ, quod sibi incumbebat onus probandi? Respondeo quod præsumitur ignorantia, quia habitus demonstrabat illum laicum, ideo ista præsumptio transfert onus probandi in clericum.

¶ Item potest figurari casus per l. verius. ff. de probat. Sed pro intellectu illius casus est præsupponendum, quod si testator legat rem suam vel alienam, valet legatum: & si legat testator rem alienam, hæres tenetur illam redimere, si possit, vel tradere æstimationem, & hoc verū si testator sciebat rem alienam: secus si ignorabat: quia credebat rem esse suam. Sed ponamus quod aliquis Titius testator legauit mihi rem alienam, forte pratum vicini sui: postea mortuus est testator: eo mortuo egi contra hæredē scriptū: & petij vt mihi traderet illud legatum: hæres excipiendo proposuit, quod illud legatum nō valebat, ex eo quod testator legauerat mihi rem alienam. Ego econtra replicando allegaui, quod licet testator legasset mihi rem alienam, tamen ipse sciebat rem alienam: & sic petebam vt hæres illam redimeret, & mihi traderet: vel mihi daret æstimationem, vtrum hæres teneatur probare quod testator ignorabat illam rem alienam? Respondetur quod non: sed ego legatarius teneor probare quod ipse testator sciebat rem alienam, quia in dubio præsumitur ignorantia, quia præsumptio transfert onus probandi in me legatarium.

REGVLA XLVII.

PRæsumitur [b] ignorantia, vbi scientia non probatur.

[Prima gl. ponit exempla. Secundo signat contraria, & soluit remittendo. Tertio dicit regulam cessare in his, quę quis scire vel indagare tenetur in his, quæ sunt iuris naturalis, intermittens de virtute huius præsumptionis, & de triplici modo probandi ignorantiam.]

b ¶ Præsumitur ignorantia 4.] pone casum 81. dist. pro posuisti. in fi. secundum quod ibi iacet littera. de sent. excom. si vero 2. & ff. de prob. l. verius (Sic & dñs præsumitur ignorasse cum seruus eius suscepit militiam. C. qui milita. non pos. super seruis. Dynus.) contra 16. dist. quod dicitis. 1. q. 1. si quis a simoniacis. 9. q. 1. ordinationes 34. q. 3. in lectum. sup. de elect. innotuit. cum si. in quibus iuribus dicitur, quod non præsumitur ignorantia, sed potius scientia. Sol. dic vt no. de postu. c. 1. in 3. glo. sed potius scientia. Sol. dic vt no. de postu. c. 1. in 3. glo. de consti. c. 2. & in prædic. c. 82. dis. proposuisti quod circa ea, quæ publice fiunt, præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia, circa ea autem, quæ fiunt occulte, præsumit ignorantia, nisi probetur scientia, vt hic. Et scias quod hæc regula vera est in his, quæ quis scire vel indagare non tenetur, In his autem quæ quis scire vel indagare tenetur non habet locum; sicut in eligendo prælato 61. dis. c. 2. q. 5. dilectissimi. de elect. cum in cunctis, & ideo ibi præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia, vt eo. tit. innotuit. Ad hoc est, quod dicit lex, quod magistratus tenetur de idoneitate tutoris vel curatoris, quem nominauit, inquirere, & ideo imputatur ei, si idoneus non est. C. de magistra. conue. l. penul. & per totum 5. Et illud quod hæc regula dicit, præsumitur. Est autem huius virtutis hęc præsumptio, vt transferat onus probandi in aduersarium, vt sup. dixi. & idem est in alijs casibus, qui not. 6. q. vlt. actor sup. vt eccle. bene. vt nostrum. Item not quod ignorantia tribus modis probatur: Vno modo per sacramentum, & sic probo in veritate me ignorasse de sent. excom. si vero 2. de except. pastoralis. supra eo. lib. de elect. vt circa. & tunc demum admittitur probatio hęc, cum est probabilis, vt no. in prędict. cap. proposuisti. Secundo quando probetur id, ex quo necessario 6 sequitur me ignorasse; puta me tunc anniculum, vel furiosum. 3. q. 9. indicas. de succes. ab intestat. cum dilectus. Tertio quando probatur id ex quo non necessario, sed verisimiliter sequitur me ignorasse, puta me tunc absentem fuisse, & hoc dicere voluit Ioan. 1. q. 1. si quis a simoniacis. & licet in facto proprio probabilis interdum sit ignorantia, vt 34. quæst. 2. in lectum. probabilior tamen in alieno. ff. pro suo. l. vlt. quod dic vt not. 1. quæst. 4. §. notandum, & quia ignorantia iuris pręcipue naturalis non excusat, quod dic vt no. in prędi. §. notandum, de tali ignorantia non loquitur hæc regula, cum ibi per sit pœna scienti & ignoranti. 16. q. 1. si cupis. C. de in ius vo. l. 2.

4 Et vt dicit Dy. ad ignorātiā facti restringitur hęc regula. & secūdū eum pōt poni exēplū de tutore datō ff. de admi. tut. l. hoc aut. Io. And.

5 Ad idē sup. de cr. fal. ad falsariorum. ī prin. Io. And.

6 Ad hoc exēplū & sequēs facit. ff. ī ipso qui fui vel alien. iu. sūt l. si filis. l. An.

LOcupletari]Casus primo ponitur per l. naturaliter in fi. cum l. seq. ff. de cōd. inde. sic: Ponamus, ꝙ alicui pupillo mutuaui pecuniā sine auctoritate sui tutoris: qui pupillus pecuniam illam non consumpsit: sed eam exposuit vt bonus paterfamilias, ita quod ex illa ē factus locupletior: ipse illam pecuniā mihi restituit: postea vult repetere tanquā indebite solutā: an sit audiendus? Certe non: nam ex quo cōstat, qđ ex pecunia mea fuit factus locupletior: esset contra naturā, quod ipse locupletaretur damno meo.

¶ Idem.

REGVLA XLVIII.

LOcupletari [a] non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura. [b]

¶ Idem potest poni casus per l. vlt. C. de vsuca. ꝓ emp. Ponamus, ꝙ a pupillo emi aliquam rem, quā mihi vendidit sine auctoritate tutoris: ipse tradidit mihi rem: solui ei precium: modo ipse vult repetere ipsam rem & retinere precium, quod apud se habet, saltem ex quo factus est locupletior: an sit audiendus? Respondetur quod non.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus, in quibus fallit, rationē reddens, & exponens hic disiunctā pro coniuncta. Tertio allegat concor. signat contraria, & soluit: etiam regulam exponit de enormi iactura.]

a ¶ Locupletari.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. iure naturæ. Pone casum 17 q. vlt. § de dona Apostolicæ, vbi non dicatur monasterium cum iactura cathedralis ecclesiæ ff. de condic. indebi. l. naturaliter in fi. & l. seq. vbi si pupillus accepit mutuum & locupletior inde factus soluit, non repetit. Et emens a pupillo sine tutoris auctoritate, si ex sua pecunia locupletior factus est pupillus, cum post pubertatem agentem exceptione repellit. C. de vsuca. pro emptore l. vlt. & concor. 80 di. ecce. 12. q. 2. bonæ rei. 11. q. 3. si quis vero. 14. quæst. §. denique. 21. q. 2. primum, in prin. C. de epis. & cleri. si quis presbyter & supra de pœ. suam. vbi sunt hæc verba: & ideo priuilegiū interpretamur, ne alteri enorme præiudicium afferat, de verborum sign. quid per noua. & c. 9. q. 3. nunc vero. 25. q. 2. de ecclesiasticis. de consue. cum olim. in fi. cum similibus. Hæc regula fallit in præscriptionibus & vsucapionibus, vt per te vides. Vt dicit. Ioan. Mon. hoc ne dominia rerum sint in incerto. ff. de vsucap. l. 1. vt sit finis litium fin. ff. pro suo l. sup. de præscrip. vigilanti. Et in exceptione non numeratæ pecuniæ, quæ si infra debitum tempus non opponitur, locupletatur petens cum aliena iactura. C. de non nume. ra. pecu. l. in cōtractibus. Item in expensis factis in re aliena ff. de do. excep. l. Paulus. sed vbi est auctoritas iuris, non pōt dici iniuria. 23. quæst. 4. qui peccat. Quod ergo hic dicit, iniuria vel iactura, expone vel, pro &. sic 87. dist. cap. 1. sup. de foro compe. dilecti. C. de verborū signif. l. penul. & ideo etiam prædict. l. iure naturæ ff. eo. tit. vnde hæc sumpta fuit, dixit detrimento, & iniuria, [1] & cautius. Concord. ad hanc regulam. ff. de seruit. rust. prædi. l. Imperatores. in fine. vbi aqua de publico flumine ita demum duci permittitur, si sine alterius iniuria id fiat. idem ff. de seruit. vrba. prædio. l. fistulam. C. de serui. l. vlti. in fin. cum similibus. ex quibus probatur, quod etiam in meo facere non debeo, quod noceat in alieno. contrarium tamen probatur, ff. de dāno infect. l. fluminum §. vlt. & l. Proculus ff. de aqua pluuia arcen. l. 1 §. denique. Dici solet, cum facio aliquid in meo ex quo alii noceo, aut immitto in alienū, vel opus facio, & tunc non licet, vt ff. serui. vend. l. sicut § Aristo. & l. testatrix, aut non immitto, nec opus facio in alienum, & tunc aut id dolo facio, vt noceam alteri, & tunc prohibeor: aut nō facio dolo, sed eo solo proposito vt mihi prosim, licet per id alij noceam, & tunc non prohibeor ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. denique cum suis concor. & facit ad hoc quod no. 11. q. 3. si quis vero de aucto. & vsu. pal. c. 3. Et quod dicit hæc regula, iactura: intelligas enormi: nam priuilegium bene affert iacturam: licet enormem inferre non debeat, de hoc 25. q. 1. rescripta. de verbo. signif. olim. ad hoc. C. de preci. impe. offer. l. quotiens.

Iniuria dici nō pōt, vbi est iuris auctoritas.

[1] Idē Are. in pdictis tribus vel quatuor casibus, & idē Dyn. [a] per modū obiectio nū. I. An.

b ¶ Iactura. 2] large sumitur pro omni damno. de pœnis, suam.

ADDITIO. Dicebat Dynus, quod regula iuris ciuilis, scilicet l. iure naturæ ff. e. vnde hæc sumpta fuit, vbi dicitur detrimēto & iniuria: & ꝓpter copulam ponebat vnum casum: ita videtur ponere duos propter disiunctiuam. Ad primum alleg. ff. de cōdi. & demon. cum pupillus. §. disiunctiua. Ad secundū eod. tit. si hæredi plures.

a Hæc gl. ex noua la Io. An. huc fuit translata.

¶ Idem.

REGVLA LIX.

IN pœnis [c] † beni-

IN pœnis.] Casus figuratur per cap. ex litteris, supra de consti. & l. hæ enim. §. 1 ff. de suspec. tut. §. primo. per cap. ex parte. Quidam doctor Parisieñ. fuit priuatus a collegio aliorū doctorū & ab emolumentis regētiæ pro sua contumacia, eo quod nolebat obedire statutis illius collegij, & fuit priuatus simpliciter, non dicendo in perpetuum vel quamdiu duraret in illa inobedientia: Dubitatur, vtrum illa pœna duraret in perpetuum, vel quamdiu ipse perseueraret in sua inobediētia: Respōdetur, quod in dubio præsumitur, ꝙ illa priuatio est temporalis: quamdiu ipse perseuerabit in cōtumacia sua.

† Hic adde, ꝙ vbi in dubio vertit tanor aix, durior pœna imponitur. argu. not. e. ad audiētiā de hom. c. vnde Anch. consil 179 interpretat eū, qui ꝯfitetur se vsurariū, fuisse talē tota vita sua.

¶ Item potest casus figurari per l. hæ enim. alleg. Pro cuius intellectu, est primo præsupponendum, ꝙ qñ tutor alicuius pupilli remouetur ab administratione propter dolum suum, efficitur infamis. Si vero fuerit remotus propter culpam suam, vel negligentiam, nō efficitur infamis. Insti. de suspec. tut. circa medium tit. Hoc præsupposito ponamus sic casum. Quidam Titius erat tutor alicuius pupilli, qui fuit remotus ab administratione per sententiam iudicis; sed in sententia iudicis non dicebatur, quod erat suspectus, eo quod insidijs penlatis in tali re pupilli damnificauerat, vel quia erat negligens in administratione, sed dictum fuit generaliter, quod remouebatur ab administratione, eo quia erat suspectus: quæritur vtrum in dubio sit præsumendum, quod fuit remotus ob dolum vel ob culpam siue negligentiam? Respōdetur, quod præsumitur, quod ipse fuit remotus ob negligentiam siue culpam: & sic non est infamis; quia in pœnis benignior est interpretatio facienda.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo arguit; tertio specificat quinque modos circa regulam.]

c ¶ In pęnis.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. factum cuique. §. in pœnalibus. Pone casum in iudice, qui ita pronunciauit; temere accusasti. calumniatorē non pronunciat. 2 quæst. 3. si quem §. notandum. Priuatus a collegio doctorum non perpetuo sed tēporaliter priuatus intelligitur. de constit. ex litteris. Tutor remotus non expresso, an propter dolum, an propter culpā; remotus intelligitur propter culpam. ff. de suspect. tut. l. hæ enim §. 1. Concor. de pœn. distin. 1 §. pœnę. supra eodem lib. de elect. statutum ff. de pœn. si præses. Et ex hac regula, & eo, quod dixi, est argu. [3] quod in dubio præsumitur cassatio electionis facta non vitio personæ sed electionis modo & sic addi potest ad decre. de elec. super eo. vt ibi not. per Compost. nam etiam iudice pronunciante, ꝙ vim fecisti de priuata intelligitur, vt in prædicta l. si præses, & l. penul. Et not. quod hæc benigna interpretatio fit in multis: Primo ex multiplici pœna expressa eligimus mitiorem. 50. distinctio. eos. 24 q. 1. si quis dederit. Item quia si verbum potest importare pœnam perpetuam, & temporalem, eligimus temporalem. 33. quæst. 4. non oportet 1. salue eo, quod habes. 50. distinct. cap. 1. & supra de consti. ex litteris per Ber. & modernos, & per Accur. ff.

[3] Idē Io. Mo. dicit tñ, ꝙ non diceretur dubiū qñ ex actis appareret posset cassationis cā C de sen. q sine certa quā ti. l. 3 ff de re mi. milites. §. missionū, & dixi in decr. super eo. Io. An.

de posita puto §. 1. Itē quia de pœnis non arguimus ad similia: 1 quia pęnę non excedunt proprium casum: de pœni dist. 1. §. pœnæ. Item vbi est tale verbum, puniantur, priuentur: intelligimus per sententiam, non ipso iure. de ele. cap quia propter. nisi ibi essent verba, q̄ aliud saperēt: puta, ipso iure, vel eo ipso. s̄ eo. li. de elect. q̄ sit. in fine. licet ibi Card contra, sed primum credo secūdū Guli. Item quia in dubio mitiorem casum eligimus, ff. de suspec. tut. l. hæc enim & sup. dixi. An iudex possit pœnas moderari, not. 1 q. 5 c. si quem. §. notandum. in glossa, quæ incipit. vt inf 3. q.

gnior [a] est interpretatio [b] facienda. [c]

¶ Idem.

REGVLA L.

Actus [d] legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

¶ Idem.

REGVLA LI.

Semel [e] Deo dicatum,

a ¶ Benignior.] Dicit canon: illa digniora sunt imitatione, quæ sunt excellentiora pietate. 9 dist. c. vlt.

b ¶ Interpretatio.] de multiplici interpretatione vide, quod no. 11 q. 1. clericum nullus. § ex his omnibus. de postula præla. c. 1.

[Glo seq ponit rationem]

c ¶ Facienda.] ratio: quia odia restringi, & fauores cōuenit ampliari. sup. eo odia. cum suis concor.

Actus legitimi.] Casus ponitur. per ca. in electionibus s̄. de elect. eo. lib. hoc modo; vacante ecclesia Pictauien. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnū tractaturi de electione futuri pastoris: tractatu inter eos habito aliqui ex canonicis cōsenserunt in aliquē Titium vsque ad certum tps: vel in ipsum consenserunt casu, quo nauis veniret ex Asia: an valeat talis electio? Respondetur, quod non: quia actus legitimi non recipiunt diem neque conditionem.

¶ Item potest poni casus per ca solet quæri. 32. q. 2. in matrimonio carnali hoc modo. Aliquis Titius contraxit matrimonium cum aliqua Berta vsque ad certam diem: an valeat matrimonium? Respondetur, quod non per rationem huius regulæ: quia actus legitimi.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secūdo signat successiue sex contraria, & soluit: tertio ostendit regulam iuris ciuilis cautius formatam.]

d ¶ Actus legitimi] hæc regula sumpta est ex l ff eo. tit. l. actus legitimi. vt emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, tutoris datio, &c. per q̄ exemplificare potes hanc regulam. Ponit etiam Dynus exemplum in auctoritate tutoris: quæ si interponatur sub conditione, interpositio est nulla. ff de aucto. tutor. l. 1. & sic conditionalis. Item exemplum pone in sententia. quæ non dēt ferri sub conditione. 2. q. 6. biduum. Item electio vel postulatio non debet fieri sub conditione. supra eo. lib. de elect. in electionib. Item matrimonium non contrahitur in diem. 32. quæst. 2. solet quæri. supra de condi. appo. c. vltimo. Contra 18. dist. c. vlt. 86. distin. tantis 10. q. 3. vnico, in fin. in quibus excommunicatur quis vsque ad duos menses. Sol. ibi sumitur excommunicatio pro remotione a sacramentis, excommunicatio enim debet esse perpetua. 10 q. 1. quia sacerdotes. exponimus tamen perpetuā, id est, donec pœnituerit. 27. q. 1. de viduis 2. responso. quia pro contumacia fertur. facit supra de constit. ex litteris Item contra §. de elect. cum in veteri vbi eligendi potestas in certum tempus confertur. Sol. electio est ille actus legitimus, qui non recipit diem: vnde non possunt canonici sibi aliquem eligere in prælatum vsque ad festum Resurrectionis, vt hic: sed potestas eligendi non est ille actus, & ideo datur in tps. vt ibi, nam & procurator datur ad tempus supra eod. lib. de procura si. quem sub ca. hinc est, quod etiam de iure communi tempora ad eligendū sunt taxata de elect. ne pro defectu de concel præb cap 1 supra eod. lib de iure patro. cap. vnico cum simi. Item contra 7. q. 1. pastoralis. §. de fi presby. veniens. vbi prælatura ecclesiæ dari videtur ad tempus. Solu. vt ibi not. in vlt. glo. 2. Item contra: quia matrimonium licet non recipit diem, 3 vt supra: recipit tamen conditionē. de condi. appo. sup. c. Sol. Veritate inspecta nondum est matrimonium vbi non interuenit purus consensus, vt ibi patet, imo nec sponsalia, vt sup. eod. lib de spon. c. 1. in fin. Item contra ad id, quod sup. dixi de donatione tutoris inst. q̄ testa. tu. da po. § ad certū. vbi tutoris datio diē recipit. Sol. quod sup. dixi, habet locū in tutore dato a iudice secus 4 si a testatore vt in prædi. §. Itē ad idē ff. d̄ tutelis. l. muto, §. penul. vbi datur a iudice sub conditione, si satisdederit: & illa si satisdederis, pura est. Et facit, quod habes supra de elect. significasti. Et not quod sicut hi actus non recipiunt conditionem vel diem, sic nec distinctionem, vt in prædicto c. in electionibus. Et cōtit vt quis duas. Item nota, q̄ regula ista indistincte loquitur de actibus legitimis, qui non recipiunt cōditionem nec diem: lex autem strictius dixit, Actus legitimi, qui non recipiunt, & c quasi dicat, aliqui sunt qui recipiunt, & aliqui non. & loquitur ipsa lex in actibus qui non sunt contractus, sed quasi. Contractus enim bene recipiunt conditionem ff. de contrahen. em pt l. hæc venditio. Et sic etiam potest solui id, quod supra dixi de matrimonio, secundum Lau. Gof. & Bern. qui hoc not de condi. appo super eo in princip. & facit inf. eod. contractus.

ADDITIO. Ad probandum, quod contractus bene recipiunt conditionem, allegat Dynus insti. de empt. & ven. §. emptio. ff. de in diem addi. l. 2. de peri. & com. rei ven. l. necessario pro empto. l. 2. si sub conditione. vnde locatio, societas, mandatum, & similia, qui sunt legitimi actus, certum est, quod conditionem, & diem recipiunt. Io. And.

Semel Deo.] Casus in hac reg figuratur multis modis. Primo per c. ligna. de conse dist. 1. Ponamus, q̄d aliqua ecclesia vetustate consumitur, ita q̄ ista ecclesia pro sui consecratione indiget nouo tecto deponuntur ligna antiqua: vtrum sit licitum de illis lignis ædificare domum priuatam? Respondetur, q̄ non, quia ex quo illa semel fuerunt Deo dicata, nō debent redire ad vsum hominum.

¶ Item pōt poni casus in ca vestimenta, ea. distin. Ponamus: aliqua casula vel aliud ornamentum ecclesiæ est de panno aureo, istud ornamentum vetustate consumitur: sunt aliquæ petia integræ: vtrū ex illis sit licitum facere bursas ad vsus hominum? Rūdetur, q̄ non: quia ex quo semel illæ petiæ fuerūt dicatæ Deo, ex illis non debet aliquid fieri ad vsum priuatorum hominum.

¶ Vel pōt poni casus sic, Ponamus, q̄ aliquis priuatus fecit fieri vnum calicem; qui calix est in dито illius, qui calicem fieri fecit antequam sit consecratus. Sed ponamus, q̄ iste calix cecidit inter manus episcopi, qui illū consecrauit: vtrum ēps teneatur reddere calicem illi, cuius erat ante consecrationem? Respondetur, quod non; sed tenetur soluere pretium calicis illi, cuius erat antequam esset consecratus. Et hic est vnus casus, in quo inuitus cogitur accipere pretium rei suæ.

[Prima gl. ponit exempla: secundo dicit etiam in re aliena regulam procedere. Item in cadē forma: tertio dicit, quod in non dicatis non procedit; signat contrarium & remittit; quarto notat nedum dominium, sed etiam vsum prohibitum.]

e ¶ Semel Deo. s ; pone casum. 12. q. 2. nulli s̄. de relig. do. ad hæc. ff. de reli. & sum. fu. l. si qs sepulchrum. §. 1. ad idem 19 q. 3 quæ semel. de consec. dist. 1. ligna. & c. vestimenta. de foro competent. conquestus. de rerum permuta. mancipia. C. de sacrosan. eccle. Authen. præterea. Et habet locum hæc regula non solum in re propria, sed etiam in aliena consecrata; vnde si aurifaber habebat calicem, quem episcopus consecrauit, amplius non

1 Quæ nō sunt de mēte, nec habēt cū eis effectū sup quo vide, q̄d scripsi s. eo. lib. de ele. si post quam. §. 1. sup glo. & ita, & remissiones, quas ibi dedi. &c. Io. A.

2 Est pp mandatū papæ, dicit Phil. allegans Io. A. cū būficio. d̄ præb. sup. eod.

3 Etiā ex dispensatione Papæ, s̄m Io. And. licet multi dicant q̄.

4 Quære secus an. C. de test. tu. l. 1. vbi duas rōnes reddit gl. ad dit tertia. q. a omissū a testatore pp diē vl cōditionem suppleri pōt p iudicē, q̄d nō pmittitur. Io. And.

5 Dynus ponit exēplū in re sacra, quę fi destruitur vel corrumpitur, locus tn̄ remanet sacer. Instit. de re. diui §. locus s̄. d̄ rer. diuis tm̄ §. iste. & de sepulch. emp. l. ædes si ... cta. l. A...

non reddetur aurifici calix ipse: sed eius æstimatio, & est casus specialis, in quo priuatur quis re sua 14. q. 6. comperimus. Et quod dixi in calice, idem est in qualibet re inanimata: secus autem in animata, puta in seruo, & sic non est contra 54. dist. frequens, & c. seq. ratio est, quam ibi not. Io. in prędi. ca. comperimus. & Ber. in prędi. decret. de reli. do. ad hęc, quia res animata, i homo, delinquit permittendo se contrectari; inanimata vero non. Et est si. 7. q. 1. eps in diœcesi & ff. de acqui poss. si rem mobilem, & l. Pomponius. in princi. Et hoc quod hic dicitur, intelligas in eadem forma: quia ob redemptionem captiuorum, vel vrgentia debita, calices, & vasa alia ecclesiastica vendi pôt et laicis, conflata tñ & minuta. 10 q. 2. hoc ius, & prędi auth. pręterea. Item no. quod dicit, dicatum: quia bona ecclesiæ non dicata, vel consecrata bene transeunt ad humanos vsus, etiam serui ecclesiæ uenduntur, vel donantur laicis etiam ad seruiendum. 12 q. 2. ecclesiasticis. Argu. contra de re. permu. c. 3. dic vt ibi. Item not. quod dicit ad vsus: quia non solum in dominium laicorũ, sed nec etiam in vsum transire debent res Deo dicatæ. ad idem de consec. distinct. 1. uestimenta. ne vltio quæ Balthasar, & c. ut ibi [& Daniel. 5.]

† Per hæc reg. dicũt Phi. Io. A. non tolli sponsalia per matrimoniũ ob cõsanguinitatẽ resolutũ: & fallit hæc reg. in iis quib. tacita uoluntas sufficit. de leg. j. plane. in prin. Ang. Fab. §. posteriore. q b. modis iusiur.

nõ est ad vsus humanos [a] vlterius transferendũ. [b]

¶ Idem.

REGVLA LII.

Non † præstat impedimentum, [c] quod de iure non sortitur effectum.

¶ Idem.

a ¶ Humanos.] i. seculares, i. secularium personarum ad idem, 1. d. c. 1. 12. q. 2. qui diuinis, & humanis, de testa. cum esses. Hoc dico, quia ad vsus clericorum, qui & homines sunt, bene possunt reduci, de cons. dist. 1. ligna. Alibi sumitur humanum pro humili, 50. di. cos 24. q. 1. si quis dederit. 33. q. 2. latorem in fine.

ADDITIO Humanus accipitur etiam pro benigno, mansueto, & misericordi, & inhumanitas econtra, pro feritate, & crudelitate, & impatiente sup. de præscr. cum ex officij. in prin de cen. licet. & in cle. de reli. do. quia cõtingit post. prin. Io. And.

b ¶ Transferendum.] adde quod dixi sup. eod. priuilegium. Io. And.

Non pręstat impedimentum.] Casus figuratur per c. si uerum, 31. q. 2. hoc modo: Titius ɔ̃xit matrimonium cum Berta consanguinea sua, & in effectu inter ipsos erat impedimentum, ita quod matrimonium non tenet, obstante impedimento: postea ɔ̃xit cũ alia, in qua non erat impedimẽtum, vtrum valeat istud secundum matrimonium? Rñdetur quod sic, nec obstat primũ matrimonium, quod fuit nullum; & quod de iure non est sortitum effectum. Vel in electionibus ponamus sic casum: Canonici ecclesię Pictau. uacante sua Ecclesia celebrauerunt electionem nullam: postea ista electione non cassata celebrauerunt secundam electionem: vtrum prima electio, quę fuit nulla (non tñ fuit cassata) præstet impedimentum secundę electioni? Dr quod non. Contra istam regulam opponit gl. de c. 1. sup de spons. eod lib. ubi sponsalia, quę sunt nulla, pręstant impedimentum matrimonio contrahendo, vt contraxi sponsalia cum Berta, quę non tenuerunt propter impedimentum religionis, vel consanguinitatis, vtrum potero contrahere matrimoniũ cũ consanguinea Bertę? Dr quod nõ. Dicendũ, quod illud intelligitur, qñ sponsalia sunt nulla nõ ex defectu consensus, sed si essent nulla ex defectu consensus, possem contrahere matrimonium cum consanguinea Bertę, vt dicitur in d. c. 1.

[Prima gl. primo ponit exempla, secundo quinque casus exceptos, & quintum non approbat: tertio notat in maleficijs regulam non loqui.

1 Io. Mo. allegat quod exemplis multa iqza, q̃ hic vide p. Io. And. in Mercu.

c ¶ Non pręstat impedimentũ.] 1 pone casum in matrimonio, quod non tenet, quod non pręstat et impedimentum secundo 31. q. 2. si uerum. in electione quę non tenet sup. de elect congregato. In stipulatione, quę non tenet. ff. de verb. obli. si dari stipuler. Vides tamen circa matrimonium, quod sponsalia, quę sunt nulla ppter affinitatẽ, vel cõsanguinitatẽ, præstant impedimentum in consanguineis alterutrius, ex publicæ honestatis iustitia. Ratio est: quia publicæ honestatis iustitia inducitur ex solo consensu, vnde ex quo sunt aliqua ex consensu, licet alias sint nulla, inducitur publicæ honestatis iustitia. Si autem essent nulla ex defectu consensus, nõ inducitur. sup. c. lib. de spon. c. 1. sicut & impedimẽtum affinitatis inducitur et per illegitimum coitũ. 35. q. 3. de incestis. Circa electionem et vides, quod electio quæ nulla est, secundam impedit sup. de ele. auditis, quod nõ prosequor, sed dic, vt ibi. Idem in denuntiatione noui operis, quæ siue sit iusta, siue iniusta, impedimentum pręstat futuro ędificio. s. de noui ope. nun. c. 1. & ff. eodem tit. l. 1. in prin. Idem etiam in appellatione, quæ & si ex falsa causa sit interposita, dum tamen probabili: tali quæ si foret probata, debeat reputari legitima: ea interposita nihil est innouandum. 2 q. 6. appellationem. Item in litteris Papæ per mendacium impetratis, quę licet sint nullę quo ad iuris effectum, pręstant impedimentum alijs impetrandis, si de eis mentio non fiat sup. de rescri. cęterum, & c. ex parte, sec. Gost qui hos quatuor casus quos pramisi no. de despons. impub. litteras. Sed Ber. in hoc vlt contra sup. de rele. ex tenore. in glo. 1. in fi. 2 per decr de confir. vti. vel inu. bonę. Et nota hanc regulam uetam, nisi in pęnam aliquibus prohibeatur, hoc dico pp maleficia, quæ non sortiuntur effectũ a iure, & tamen impedimentum præstant promouẽdis 50. di. c. 1. 2. & 3. Interdum matrimonio contrahendo, iuxta ea quæ, no. 33. q. 2. hoc ipsum. §. hoc autem q̃q̃, & s. de pœnit. & remis. qui presbyterum, & est simile, quod no. C. de leg. non dubium, habetur enim pro infecto, quod contra iura fit. 10. dist. vides, vbi de hoc, & inf. eo. quæ contra ius, & ibi dicam. Et quod dicit, non sortitur effectum: dic a principio, vel ex post facto, quod dic, vt dixi sup. eo. non firmatur.

2 Vide, quod ibi dixi, & de hoc in pręall. decre. cũ nostris. de cõces. præben. in 4. gl. lo. An.

ADDITIO. In hac regula, non pręstat, & c. Dyn. ponit exemplum cum legata est mihi optio serui, & ego elegi, sed electio non habuit effectum, iterum eligam, ff. de opt. leg. l. 1. 3 & 4. Item ponit per l. quod pupillæ, ff. quando di. leg. ced. de condit. & demon. hæc conditio. Io. And.

REGVLA LIII.

Cvi licet [...]

Cvi licet] Casus primo figuratur per c. ecce 95. dis. vbi quæritur, vtrum liceat sacerdoti benedicere populum in fine Missę: Rñdetur, quod sic, quia licitum est sacerdoti, quod est plus, s. conficere Corpus Christi, ergo est ei licitum, quod est minus, s. benedicere populũ in fi. Missę. Et hoc intelligitur de benedictione simplici, nõ autẽ de benedictione solemni, quę de iure cõi spectat solis epis, & alijs superioribus, licet ex priuilegio spectat aliquib. abbatibus, quę bñdictio solẽnis impertitur in tribus horis, videlicet in Matutinis, in Missa, & in Vesperis. ¶ Item pôt casus figurari per c. ex parte 3. de deci in anti. Papa concessit priuilegium aliquibus religiosis, vt ipsi possint percipere decimas in certa parochia; postea fuerunt facta noualia, vtrum ex illis noualibus ipsi percipiunt decimas? Rñdetur, quod sic, per rõnem huius regulæ, quia si fuit eis concessum, quod est plus, videtur eis concessum illud, quod est minus. Secus si illud priuilegium esset concessum alicui laico, per c tua eo. titu. Item secus si religiosi pręscripsissent decimas antiquas, quia cum præscriptiones sint odiosæ, nõ possent percipere decimas de noualibus: nam præscriptio non currit sine possessione, quia illi religiosi non possent dicere, quod habuerunt possessionẽ illorum noualium.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, secũdo ponit brocharda, tertio successiue signat, & soluit se ptem contra quarto signat contraria ad negatiuam.]

¶ Cui

cet ᵃ † quod est plus, licet vtique quod est minus.

¶ Idem.

REGVLA LIIII.

QVi prior † est tempore, ᵇ prior est iure.

¶ Idem.

REGVLA LV.

QVI SENTIT

† No.licitū esse in licitus, & permissis arguere a maiori de quo plene Bal. in l. conuenticulā. C. de epis. & cler.

† De materia regulæ vide plenissime tradit Cassane. in catalogo gloriæ mūdi, par.12. considera tione 99.

1 Eadē responsio ad l. in causæ. ff. de procurat. ubi licet procuratorē in totū reuocare, nō in parte sec. Dy.

a ¶ Cui licet.] Hæc regula sumpta est ex l. ff eo. tit. non debet cui plus licet, quod minus est non licere. Et fallit hæc regula in casibus ibi no. Pone casum: Presbyter in Missa conficit corpus Christi, quod maius est: bene ergo pōt benedicere populum, quod est minus. 96. distin. ecce. Itē concessis decimis laborum, quod maius est, & noualiū quod minus est. ī. de decim. ex par. 3. Item cui concessum est testari, puta filiofamilias in peculio castrēsi: ergo & donare cā mortis. ff. de donat. causa mortis, l. tam is, concor. 12. q. 1. præcipimus. cui committuntur animæ, & res ecclesię etiam. sup. de dote post diuor. restit. per vestras, cui committit vxor corpus, bene pōt committere dotem. Et no. ꝙ illud est vnum brocardum: cui licet plus, & minus. Aliud, quod licet maiori, & minori. 95. dis. illud superfluum. Aliud negando, cui non licet minus, nec maius, de sen. excom. cum illorum, & quod non licet in minori, nec in maiori, de elec. cum in cunctis, vbi de hoc Cōtra ad hanc regulam sup. eo. lib. de præben. cui de non sacerdotali. Sol. illud facit forma mandati, & eodē modo rñdet ad c. eo. ti. cum in illis §. vlti. & facit quod dixi sup. eo. plus semper. Item contra, de consec. distin. 2. comperimus. Sed illud speciale propter vnionē. Et sic etiam rñdetur ad l. ff. de admin. tuto. cum quæritur. 1 Nam pupillus potest omnia nomina, quæ fecit tutor respuere, sed non quędam respuere, & quædam approbare. Item contra, de transla. c. vlti. ubi permittitur transire ad maiorem dignitatem, sed non ad minorem. solue, ut ibi no. in glo. pen. Item contra. 11. q. 3. latorem, vbi pōt communicare, sed non obligationem dare, ad idem. 19 q. 4. miror. Item contra de torneamentis cap. 1. de rapt. c. 2. vbi conceditur pœnitentia, & non sepultura. Solu. ut no. in prædi. c. 1 de torneamen. quia regulare est quod hic à minori a minore prohibeatur ex cā, vel vt consulatur viuis, vt ibi, vel ob aliam causam. Itē ad negatiuam contra. 56. dist. qui ecclesiasticis, & 1. q. 1. si qui epī, vbi qui iniuste ordinem contulit, priuatur collatione illius ordinis: sed non minoris, vel maioris, secun. Ber. licet Hugo. contra, sed dic, vt sup. proxi. dixi. Plus ergo qualitate includit minus, sed non semper, vt sup. sicut plus quantitate non semper includit minus, vt dixi sup. eo. tit. plus semper.

ADDITIO. In hac regula, cui licet, &c. Io. Mon. dicit ponendum exemplum per §. is qui exequitur. insti. manda. vbi si mandaui fundum emi pro centum, mandasse videor, ꝙ ematur pro minori, si haberi potest: & remittit ad regulam, plus semper. Dyn. ponit exemplum in patre, cui licet occidere adulterum inuentum cum filia multo magis contumelijs afficere. ff de adult. nec in ea. §. ius occidendi. Item iudex potest deferre actori iuramentum in litem, quod est plus: poterit ergo taxationem iniurandi adijcere, quod est minus, ff. de in lit. iur. videamus §. pen. Io. And.

QVi prior est tempore.] Casus figuratur per ca. vlti. 17. dis. iuncto c. de maio. & obe, in antiqu. Ponamus, quod inter canonicos alicuius ecclesię est contentio, quis debeat primo se subscribere in instro, in quo continētur actus capitulares, vel est contentio inter canonicos in sessionib. quis debeat esse in loco honorabiliori, uel in optione prębendę est contentio, quis debeat habere electionem? Rñdetur, ꝙ antiquior canonicus est cæteris præferendus: quia qui prior est tēpore, prior est iure.

¶ Item pōt poni casus in pluribus expectantib. auctoritate Apostolica, quorum vnus præcedit in data, vt ponamus, ꝙ Papa hoc anno fecit mihi gratiam in ecclesia Pictau. quia mandauit canonicis illius ecclesiæ, vt conferent mihi pbendā si quę vacaret, alias primo vacaturam: postea Papa in dicta ecclesia fecit ubi simile gratiam: quæritur quis nostrum sit præferendus in assecutione præbendæ? Rñdetur, ꝙ ego, qui sum prior in data quia qui prior est tempore, prior est iure.

¶ Item potest poni casus in plurib. creditoribus, vt si sint plures creditores alicuius debitoris, & vendantur res ipsius debitoris: quæritur quis debeat esse prior in debito consequendo? Rñdetur idem, ꝙ ille qui est prior in tempore.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: ad vltimum exemplum signat contrarium, & soluit: secundo dicit regulam procedere in his, quæ pendent a voluntate duorum, non in legibus, vel testamentis: signat contrarium & remittit: item procedit cum par est ius vtriusque.]

b ¶ Qui prior est tempore.] Hæc regula sumpta est ex l. ff eo. tit. l. quotiens vtriusque. Pone casum in iure cessionis, & subscriptionis. 17. dist. c. vlti. ibi ponitur prius ordinarius. [& sup. de maio. & obed. c. 1. vbi de hoc Dynus alleg. ff de albo scri. l. 1. 2. & 3. & C. de consu. l. 1. lib. 12 In assecutione præbendæ, qui primo impetrauit. 2 sup. eo. lib. de præben. eum cui. Ex duobus emptoribus, vel donatarijs. Præponitur in rei vendicatione ille, cui res prius tradita fuit C. de rei vendic. quotiens, in prin. & in fine. Sed quare in hoc vltimo casu præfertur ille, cui fuit primo res tradita, & non ille, cui primo fuit vendita vel donata: quod esse deberet secundū hanc regulam? Sol. hæc regula locum habet in ijs, quorum vtriusque par est causa, vt in præd. l. quotiens. ff. eo. tit. sed post venditionem quis remanet dominus: vendendo ergo, & tradendo secundo, prior est causa secundi, vt ibi. 3 hoc probat C. de hære. vel act. vend. l. qui tibi. tenetur tñ priori ex empto quāti sua interest, vt ibi: sed per litteras Papæ quis statim est canonicus: & ideo in eis attendimus datam, vt in prędicta decreta. cum cui, & facit quod no. de spon. duorum. c. vlti. in gl. Et nota quod hæc regula locum habet in contractibus, & in ijs, quæ duorum voluntate dependent: sed in legibus & constitutionibus, quæ pendent ex unius voluntate, reuocat posterior priorem. Idem in testamētis eadem de causa: quia ex vnius voluntate dependent. Ad primum de conse. distin. 1. cap vala. de cog. spiri. capit. 1. ff. de leg. non est nouum, & sup. eod. lib. de consti. c. 1. ubi etiam de hoc. Ad secundū. 13 q. 2. vltima voluntas. Et sup. de celebra. miss. cum Marthæ & ff de leg. 1 l. mihi. Ad primum, contra. 33. q. 2 hoc ipsum in fi. 50. dist. Domino sancto, vbi dicitur, quod potius stamus antiquo iuri quam nouo. Sed dic, vt ibi, & ut supra dixi. Hæc regula in his locum habet, quæ par ius habent: nam priuilegia considerantur non solum ex tempore, sed ex causa. ff. de priuileg. cred. priuilegia. hinc est quod receptus auctoritate Apostolica pręfertur omnibus etiam ante receptis aliorum auctoritate sup eod. lib. de pręben. hi qui. Et creditrix dotalis pręfertur etiam in quibusdam anterioribus creditoribus, non tamē filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. habean. l. vlti & ibi de hoc, & plene per Azo. in summa eo. tit. [Sed longe plenius hic per Dynum cuius distinctionem vide.]

ADDITIO. In hac regula, qui prior, &c. Dynus ponit exemplum in creditoribus, quibus res sunt obligatæ, vt potior sit, qui prior est tempore ff qui potio. in pign. l. potior, & l. creditor, & C. eodem. l. si fundum, &c. Io. And.

QVi sentit onus.] Casus primo figuratur per ca. de lapsis. 16. q. 6. Ponamus, ꝙ aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum pp quod fuit condemnatus agere pœnitentiam in aliquo monasterio, nunquid bona sua transeunt in monasterium, vel monasterium teneat ipsum alere expensis monasterij? Rñdet, ꝙ si fuit condem-

2 In pari forma, & ꝗ hoc plene. sup. c. lib. de cō ces. præb. si sols in vlt. gl.

3 Nisi prius se constituisset prioris nomine possidere: vt scripsit in Specu. de emp. & vē di. c. 2. vbi glossatus verbo, cōstituit possidere. Io. And.

condemnatus ad agendum perpetuam pœnitentiam in monasterio, bona sua transeunt in monasterium: quia ex quo monasterium sentit onus, etiam debet sentire emolumentum.

¶Item pōt poni casus per c.1.de sepul.ī.eo.lib.vbi dr̄, q̄ si parochianus eligat sepulturā alibi, q̄ in sua ecclesia parochia li: ex illis, quæ obuenerunt rōne funeris, Ecclesia parochialis debet hr̄e quartam, vel aliā portionem, ſm ɔsuetudinē regionis c.certificari.eo.tit.in antiq.quia sicut Ecclesia parochialis sustinuit labores administrando,& celebrando diuina: ita similiter dēt esse particeps in emolumētis.

onus, [a] sentire debet commodum,& econtra. [b]

¶ Idem.

REGVLA LVI.

IN re [c] communi, potior est conditio prohibētis. [d]

¶ Idem.

REGVLA LVII.

CON-

¶Item potest poni casus per c.filijs.16.q.7 Certum est, q̄ patronus in Ecclesia patronata ex iure patronatus consequitur aliqua emolumenta:quia ad illam Ecclesiam potest præsentare virum idoneum Item in sessionibus, & sepulturam præ cæteris honorandus. Item si patronus deueniat ad paupertatem, Ecclesia tenetur si bi subuenire præ cæteris egentibus Sed quid? ponamus,qđ Ecclesia oprimitur nunquid appatronus tenetur eādem defendere? Respondetur q̄ sic:quia ex quo sentit commodum,sentire debet onus.

¶Item potest figurari casus per c. significatum.de præ. in antiq. vbi dr̄, q̄ ex quo clericus percipit fructus, & emolumēnta Ecclesiæ: ita similiter teneatur, & debet eam officiare, & facere diuinum seruitium: quia ex quo consequitur emolumentum, etiam debet habere onus:quia beneficium datur propter officium.

{Prima glossa dicit, vnde sumpta:& ponit exempla in vtroque,dicto, secundo ponit quatuor casus quibus fallit regula.}

a ¶Qui sentit onus. 1]Hæc regula sumpta est ex l.ff. eo.tit l. ſm naturam cuiusque rei. Pone casum in clerico,qui propter lapsum detruditur in monasterium ad pœnitentiam peragēdum, qnia res eius proficient monasterio.16.de lapsis. Ad idem sup.de sepul. cap.1.ibi, sint consolationum socij,&c. & C. de fur. & ser cord. vlt.§.sed cum in secunda,vbi commodatarius si furtiue ab eo surripiatur res commodata, & agens furti cōsequatur pœnam a fure:pœnam ipsam non restituit domino,ne sit damno tantummodo deditus, qui eam cōmodatam accepit:sed liceat ēt lucrum sperare. In secūdo dicto ibi.s. & econtra pone casum in patrono, qui defensare debet ecclesiam.16.q 7.filijs in clerico,qui officiare debet Ecclesiam.de præb.significatum [Et dicit lex,non est ferendus,qui lucrum amplectitur onus abſ fabire recusat C,de cad.tol.l.vnic.§ pro secundo.in fi. Concor.ad hanc regulam.7 q.1.c.ibi.12 q.2.charitatē. cū suis concor.& ī. eo.rōni & sup eo.lib.de elect.cum non deceat.ff.de peri.& commo rei ven.l. id q̄ post.Et nota,q̄ hæc regula fallit interdum rōne ætatis,vel per sonæ:interdum rōne naturę ɔt̄us:interdum ex speciali pacto.Primum patet C.de leg.tut l.vlt.in fi.ibi enim minores,licet ad tutelæ grauamen non veniant,successionis emolumentum non amittunt inst.de le.tu in fi. ibi dicit textus,plerunque vbi successionis emolumentum,ibi, & onus tutelæ debet esse: ideo aūt diximus, plerunque:quia si fœmina impubes manumitti:, ipsa ad hæreditatem vocatur, cum alius tutor sit. Secundū patet.ff.pro socio.l.de illo.& l.non ob eam.ibi.n.fit cōpensatio emolumenti, q̄ socius attulit societati damno,quod intulit,imo eo non obstante damnum emēdare tenetur,& est ratio,vt dixi,natura ɔt̄us,ɔhitur.n. societas tantum ob lucrum {Vide quod no ff de neg. gest.l.si negotia absentis.}Tertium patet. ff de pac.do, l.familiæ ad idem ff fa.ercisſ.licet Ad adhoc ī.eo.lib. de pac.c.1.& vlt.Item fallit, vbi ex causa quis prohibetur ab emolumento, licet onus habeat,sicut in iudice, qui nihil a partibus dēt exigere,nisi expensas moderatas cum proficiscitur pro causa. nec tunc illas, si partes notabiliter pauperes sunt,sup.eo.lib.de rescrip.statuti. §.insuper. & §.seq. & idem in similibus. Et concor. ad hanc regulam ea decre.§ assessorem.

1 In hac reg tenet Io.An de claratus p Ph.q̄ monasteriū priuilegiatū tpe interdicti admittere familiares diuinis,admittet rece ptos post priuilegiū.ídē ð epo priuilegiato,vt quatuor sui familiares absentes recipiant fruct⁹ suorū beneficiorum.

b ¶Et econtra.]Vnus a intellectus est:qui sentit commodū, sentiat onus. hunc glo. prosequit. Alius sensus est: qui non sentit onus, nō sentiat commodū.& pro hoc 33. dist. præter hæc.ī. eo.lib. de elec.generali § illos, &c. Io. And.

2 Hęc glossula ex nouella Io.Andr.huc fuit translata.

IN re cōi.]Casus in hac regula figuratur primo per c. 1.33.q.5. hoc modo, Ponamus, q̄ Titius ɔxit matrimonium cum Berta:cōtracto matrimonio,& consummato, alter coniugum vult intrare religionem altero inuito,& in præiudicium alterius? Rńdet q̄ non pōt, quia in re communi potior est conditio prohibentis.

¶Item potest poni casus per c. quia propter.de elect. in antiq. Vacante Ecclesia Pictauiensi canonici Ecclesiæ super electione futuri prælati voluerunt compromittere in aliquos arbitros,aliqui ex canonicis non cōsenserunt,sed dicunt,q̄ volunt hr̄e vocem, vtrum possint impedire potestatem translationis in arbitros, & ne fiat compromissum? Rńdetur, q̄ sic, quia in translatione potestatis in arbitros requiritur cōsensus omnium,& hoc per rationem huius regulæ,quia in re cōi potior est conditio prohibentis.

{Prima glossa ponit exempla,& remittit, & vi casus excipit.

c ¶ In re communi. 3] Pone casum in duobus coniugatis,quorum vno vouere volente & altero prohibente,potior est causa prohibentis 33.q.5.c.1.Itē vno prohibente ne procedatur per viam compromissi, potior est ipsius cōditio.sup.de ele quia propter.ibi, vice omniū.Item duobus communē habētibus parietem,alter non potest destruere, & reficere altero prohibente. ff. de ser vrb. præd.parietem , & fuerant hæc verba, l.ff. cum cōi di l.Sabinus, & ibi de hoc. Et fallit hæc regu. in casibus ibi no.Primo, quando non interest socij,puta,quia incrustare vult, vel dipingere, ff de ser.vrb.pb. l. quidam Hiberus, §. parietem , vel vult scalas iuxta parietem ponere, vt eo.tit fistulam,in fi Secundo, qñ ob hoc quæsita est,vt opus fiat,ff. communi di.si ædes. [Et sic loquitur,ff. pro socio,cum duob.§. item Mela.] Item qñ ædificium reficeret,C. de ædi priua.si vt proponis ff de dam.insec si ædib. & l.in reficiendo Intellige,q̄ in his casibus,quibus reficere,vel facere licet,non velit socius facere iure seruitutis,q̄ non liceret, præalleg.l.parietem, de ser. vrb. præd. sed iure cōionis licet, & sic intendit glo.Et facit, ff pro socio,cum duobus,§. idem rñdit Item fallit religionis fauore, vt si ibi sepeliri velit,vt ff. de reli.si plures, rem in commune sepulchrum alium mittere.Institu. de rerum di.§. religiosū, ver. in cōe Item cum donator seu communem habet cum donatario,C.de don sancimus,§ ne autem. Accu. Et scire debes aliquid esse commune, vt singulis, aliquid vt collegio, vt tetigi supra eo quod omnes,& habes,sup de const cum omnes Io.And.

3 Vide Deciū consi. 35.

{Glo seq. ponit rationem regulæ.}

d ¶Prohibentes.] quia volens non solum dominus est,vt in præd.l.parietem, ff de ser.vrb præd.Io And.

COntra eum.]Casus in hac regula primo pōt figurari per c.in præsentia.de proba.in antiq hoc modo: Ponamus,q̄ diceбatur ab aliquibus,qđ intrauerām aliquam religionē,& intra, & in ea fecerā professionem, ego aūt excipiendo proposui,qđ eo tempore,quo intraui religionem,eram minor annis,& sic professio nō tenebat,ppea non erā obligatus religioni. Ad probandū meā intentionē,videlicet,qđ erā minor annis,feci meos articulos,in qb.cauebāt,qđ erā minor annis,&, ɔō dicebā vtū etiam minor annis 14.vel 15.rā iudex exa-

c.in præsentia, de probat. per capitulum sui positionem peculiariter declaratum.

minato

minuit meos testes, qui omnes desposuerunt, ꝙ q̃ñ in trau: religionem eram minor annis: publicatis attestationibus meorum testium, pars aduersa ꝯ me proposuit, quod non probaueram sufficienter meam intentionẽ, quia solum probaueram ꝙ eram minor annis, & nõ ꝙ erã impubes, & minor 14. annis: est ibi textus, ꝙ fiet interpretatio ꝯ me, vt præsumatur, ꝙ voluerãm dicere, quod eram minor 25. annis

† Nota, ꝙ verba obscura, vel dubia interpretanda sunt ꝯ proferentẽ, qui apertius dicere potuit. ad hoc c. cum dilectus. de consue. An.

tra a † eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.

¶Itẽ potest poni casus per l. cum in lege. ff. de contrah. empt. & ven. Ponamus, quod habebam duas ædes vicinas, & contiguas: quælibet ipsarum erat altior diuersis respectibus, quia vna in parte anteriori erat altior: reliqua autem erat altior in parte inferiori: vendidi tibi vnam istarum domorum, & in venditione apposui istud pactum; stillicidia, vt tunc sunt, ita erunt in futurum: Vtrum videar apposuisse seruitutẽ domui retentæ, vt non possim eam eleuare in illa parte, in qua recipit stillicidia domus venditæ? R̃ndetur, ꝙ in dubio p̃sumitur, ꝙ apposui seruitutem domui retentæ, vt non possem eam altius eleuare in illa parte, qua recipit stillicidia domus venditæ: quia fuit in potestate mea apertius declarare. l. veteribus. C. de pact. Bar. in l. Labeo, ff. de contrah. empt. & ven. Et hic est etiam glo. satis ampla. Sed quid dicemus ad l. si in emptione, ff. de act. empt. & vend. vbi tex. in contrarium: quia ibi dicitur, cũ fundus venderetur: seruus Stichus accederet, idest, venditus fuit seruus Stichus cum fundo: & venditor hebebat duos seruos Stichos: dubitatur de quo Sticho intelligitur tale pactum? Dr̃ ibi, quod est in potestate venditoris retinere quem voluerit, & ibi illa verba fuerunt dicta non a venditore, sed ab emptore. Ideo dicũt aliqui, quod si verba fuissent prolata a venditore, quod fieret interpretatio ꝯ emptorem: quia verba sic proferẽtur in contractu: nec inspiceretur a quo fuerunt prolata, sed cuius fauore proferuntur: ita quod si illa verba apponerentur gratia venditoris, fiet interpretatio contra venditorem: Si gratia emptoris, fiet interpretatio contra emptorem. Tñ istud non placet gl. nec Bar. in d. l. veteribus. imo dicunt, si constet quis protulit verba, fiet interpretatio contra eum, sed in l. illa non cõstabat a quo fuerant illa ũerba prolata: ideo est in optione venditoris tradere, quem Stichum voluerit. Vel dicit glo. quod ista regula fallit in iudicijs, quia non fit interpretatio contra proferentem, l. si quis. ff. de iud. Ratio est: quia si fieret interpretatio secundum intentionem rei conuenti, & non actoris libellantis, reus diceret, quod de illa re non intellexerat.

¶Itẽ fallit hæc regula, q̃ñ alias ꝯctus esset inutilis: vt si stipulatus sum hoc modo, promittis mihi dare cẽtũ Calendis Iulij, non dico proximis, quæritur de quibus Calendis intelligitur: vtrum de proximis, vel de alijs? est ibi tex. quod intelligitur de proximis, & interpretatio fit pro me stipulante, quia si attenderetur tua intẽtio, tu diceres, quod tu intelligeres de vltimis, quę sunt circa iudicium finale, & sic stipulatio esset inutilis.

[Glo. seq. dicit vñ sumpta, & ponit exẽpla, & ad alterum remittit. Secundo successiue signat, & soluit septẽ contraria, tertio distinguit principaliter quinque mẽbra, sextum, & septimum addit in fi.]

1 Circa istam glo. ibi, cũ dubitat, qd fit verisimilius dicit Phi. interpretandũ s̃m, ꝙ apparet ex principali ꝯuentione, vt verbis eã præceden

a ¶Contra eum. 1]Hæc regula sumpta est ex l. e. tit. l. in ꝯhenda venditione. Pone casum in dicto testis, cuius interpretatio fit ꝯ pducentem. sup. de proba. in præsentia. Item per l. ff. de contrah. emp. l. Labeo. vbi obscuritas pacti nocet venditori, qui legem apertius dicere potuit. ad idem. ff. de pact. l. veteribus. vbi plene de hoc. Contra, ff. de iud. si quis intentione. Solu. illud in iudicijs, hoc in ꝯctibus. Sed adhuc ꝯ sup. eo. cum sunt partium iura obscura. Sed ibi solui. Item contra ff. de contrah. empt. si ita distrahatur illa, aut illa res, quam elegerit venditor, hæc erit empta. Solu. verba illa fuerunt dicta ab emptore: vel naturale est in alternatiuis: ꝙ sit debitoris electio ꝯ eo. in alternatiuis cum suis concor. Item ꝯ eo. tit. si in emptore. in prin. vbi si in emptione fundi dictum fuerit accedere Stichum seruum: accedit ille de quo venditor intellexit. Sol. hoc in principali, illud in accessorio: sed hoc nihil, vñ dic ibi uerba prolata fuisse ab emptore. Item ꝯ ff. de ser. urb. prędio si seruitus. ibi ne luminibus officiatur, intelligit de præsentibus, & futuris. Sed ibi non est obscuritas, sed generalitas, ad idem de priuileg. quia circa, ubi generaliter remittens decimas, futuras, & præsentes intelligitur remisisse. Item ꝯ ff. de uerb. oblig. l. cum qui ubi intelligũtur Calendæ primæ ad voluntatem stipulantis Sol. inutilis esset stipulatio, si ad voluntatem debentis, qui de vltimi mundi Calendis intelligeret, & diceret. Item ꝯ eo. tit. l. in ambiguis, vbi statur animo proferentis Sol. illa in testamentis, rescriptis, & legibus, vt ibi no. hic autem in ꝯctibus. Vt igitur plene liqueat hæc materia, licet de ipsa tractetur de spon. ex litteris 1. ff. de pact. l. veteribus tu tamen nota, ꝙ obscuritas, vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus, aut in conuentionibus factis in iudicio, aut in confessionibus, aut ꝯctibus & pactis, aut in sententijs. 2 Si in vltimis voluntatibus subdistingue, quia aut constat de voluntate expresse, vel tacite. Si expresse, illa seruatur, quia nihil est, quod tantum debeatur hominibus, quam quod vltimæ voluntatis liber sit stylus. 23. q. 2. vltima voluntas. de test. officij, de condi. appos. in ma. c. 2. C. de sacrosanctis eccle. l. 1. Si constat tacite, vt per coniecturam, illa seruatur ad hoc 26. quæst. 6. qui recedunt de test. requisisti. ff. de leg. 1. si seruus plurium, in fi. nisi dicta voluntas turpis esset, vt ff. de condi. insti. l. quidam, vel alias contra ius. Pone exemplum, supra de test. tua cap. Raynutius, in fi. ff. ad leg. Fal. Titia, quia priuata dispositio testatoris, &c. de test. requisisti, ff. de leg. 1. l. nemo potest, si non constat expresse nec tacite, stetur verbis testamẽti, ad hoc 22. q. 2. is autem, de celebra Mis. in quadam, de spon. ex litteris 1 ff. de exer. l. 1. §. si is qui nauem, ff. de leg. 3. l. non aliter. Si autem verba sunt nimis larga, sequimur benignius, & minimum, ff. de leg. 3. l. nummis, supra eodem, in obscuris cum suis concor. & sic esset hæredis electio, C. de cond. indeb. l. si quis seruum, ff. de leg. 1. legato. Et lex ff. eo. tit. si domus, & l. qui duos loquuntur cum hæres est in mora, vt no. de test. indicante, ad hoc Institu. de leg. § si generaliter. Si vero non apparet, quæ pars sit benignior, vel minor, neutra tenetur, ff. de test. tut. l. duo sunt, ff. de manumis. test. l. cum ex pluribus, ff. de libe. & posthum. nominatim. Si quæratur ad quem spectat indagatio? Dic, quod ad iudicem, C. de fideicommis. l. voluntatis defuncti. Si in iudicijs fit ambiguitas, fit interpretatio pro proferente. 3 Ratio, quia debitor semper negaret se de hoc sensisse, C. de annali excep. l. vlt. in fi. ff. de verb. oblig. inter stipulantem, §. 1 arg. ff. de trib. l. illud, §. 1. & ff. de eo, quod cer. lo. l. non vtrique, §. damus, & hoc in litis exordio de hoc de testi. spo. cum ad sedem. Si vero in probationibus sit ambiguum, interpretamur contra producentem de condi. appos. per tuas, de probat. in præsentia, de testi. cum tu. de fide instru. inter. in fi. debent enim probationes esse claræ, de præscrip. auditis, saluo eo, quod possent testes obscure deponentes interdum iterum interrogari, de testi. cum clamor. quod dic vt ibi notatur. Et eodem titulo per tuas, & in prædic. decre. iu. præsentia, in 4. gloss. in confessionibus, si confiteatur, quis incertum, certificare cogitur, ff. de confes. l. certum, alioquin accipietur, quod magis expedit aduersario, vt ibi, & ff. de inter. act. de ætate, §. nihil. Ad hoc supra de accusa. cum dilecti, supra eodem libro de confes. cap. 2. In contractibus, aut est certum de consensu, aut de dissensu, aut est dubium. In primo statur ei, quod senserunt, ff. de rebus dub. l. in ambigua, de sponsa. cap. 1. Secundo nil valet, 27. q. 2. sufficiat, 30. q. 2.

tibus, aut sequẽtib. l. itulam, ff. qui potio. i pig. habea. alias interpretamur ꝯ pferẽtẽ d. l. veterib. l. labeo. §. hæc lex. ff. de ser. rustic. nisi dio. nisi fiet aut Dynus pferẽtẽ paciscẽ voluisse suũ fauorẽ, si nõ ꝯstet a quo sint prolata verba, aut forte ab oĩbus æqualiter dicta sunt est interpretandũ illũ cuius fauor verbũ fat. l. si ita. ff. de auro & argen. cle. quia circa de resc.

2 Aut in stipulatione ꝯ totia, & tũc prętoris erit in terpretatio. ff. de pro stipu. l. 1 §. fi. & l. prons. Dynus.

3 Sic actor vel reus tecundũ Dynũ, qui allegat, qd no. in l. si qs intentione. Io. And.

q.1.cap vnico, sup. de rap.cum causa.de pigno.illo vos 29 q.1 §.1 ff de contrahen. emptio. l. venditionibus, & ibi error non solum corporis, sed etiam materiæ venditionem impedit, nil enim tam contrarium consensui sicut error, ff. de iurisdict. omni. iudi. si per errorem, ff. de iudi. l. 2. & errare est aliud pro alio putare. 57. di. quamuis, & 22. q. 2. in quibus, non tamē omnis error matrimonium impedit, sed error tātum personæ, & conditionis. quod dic, vt 29 q 1.§.1. & in summa. tenet et pignus cum obligatur æs pro auro, ff de pigno. actio. l. 1. in tertio casu, l. cum est duo uni, & subsingue, aut potest valere secundum vnius intellectum tātum, aut secundum vtriusque: si secundum vnum tantum, valeat secundum quem valere potest, ff. de verb. obligat. l. quoniam Et habet hoc locum etiam in contractu matrimoniali in foro iudiciali. In foro autem animæ stabitur ei qui dissensisset in tali dubio, vt supra de spons. tua nos, si secundum vtriusque intellectum potest valere, valeat quod est verisimilius, ff. de verborum obligation l. cum qui ita stipulatus, ff eodem titu l. in obscuris. & de verbo signifi abbate, & sup eodem, inspici mus, cum suis concord. Sed si dubitatur, quod est verisimilius seruetur quod in hac regula dicitur, ff. de verbo. obli. l. quicquid, & l si quis ex pluribus fundis. Et hac vera, cum neuter dolum committit. Si autem alter dolum committat, contra eum fieret interpretatio. 22. q. 5. c. qui prelate. §. ex his, & c. quacunque, si vterq; tunc ad communem significationem recurretur, vt dicta decre. ex litteris, ubi de hoc, 2. q. 5. c. hoc videtur, §. si ergo, & idem reperitur in iuramentis, vt ibi not. In sententijs suis interpretari poterit præses prouinciæ, vel procurator Cæsaris, ff. de appe ab executore, in princ minor non, C de senten ex breuic. re. l. 2. ubi de hoc, ff de re iud l. iudex. functus est enim officio suo, siue bene, siue male iudicando, quod intellige in diffinitiua, secus in interlocutoria, quod dic, vt no. de appel. non cessante, & ibi plenius scripsi. De fructibus tamen, & expensis supplere potest eadem die, ff. de re iudi. l. Paulus, & sup. eo. lib. le appel. cum appellationibus, & de hoc not. 35 q 9 c. loci nostri, §. quia ergo, alias incipit, licet ita, in 1. gloss. 11. quæst. 1. c. clericum nullus. §. ex his, de postula. prælia cap 1. & ibi de multiplici interpretatione. De legibus non est dictum: quia in eis nihil est obscurum, vel ambiguum 4 dist. cap erit, & in prooemio decretalium, C. de nouo cod com. in 1. constitut. ibi, erit lex certa, & breui sermone conscripta. Si tamē ambiguitas videretur in eis esse, recurritur ad condendem, quia ille solus interpretari pot st, qui condere. 11. q. 1. §. ex his. de iud. cum venissent, de senten e communio inter alia, C. de leg, l. vlti. Et idem in priuilegijs, quæ sunt leges priuatæ, per eadem iura. (& supra de [illegible] or [illegible] §. si uero, & ff. eo. tit l. Neratius, & vide quod dixi post Inno. Hostien. & Compost. de rescri. causam, sup. glo pen.)

ADDITIO. Per l veteribus ff de pact. superius circa principium huius gl allegatam, & ff. de seru. vrb. præd. si arborem, 3 hac lex, & de contrahen. empt. cum in lege, & l. Labeo, ponit Dynus in eo qui vendens, & tradens domum dicit stillicidia vt nunc sunt, ita sint, vel dicere q domui venditæ debeatur a vicinis seruitus stillicidiorum non econtra, quod domus uendita debeat seruitutem uicinis. Io And.

¶ Idem.

REGVLA LVIII.

Non † est a obligatoriū, cōtra bonos mores dolum committeres, utrum ualeat tale pactū iuro firmatum, ut non possim agere contra te ? Respondetur, quod non, quia illud iuramentum est contra bonos mores, & inuitat te ad delinquendum, & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum.

Non est obligatorium.] a Casus in hac regula pōt figurari multis modis, primo per l. cōtractus, versi. excepto ff eo. Ego deposui apud te libros meos, vel alia rem, & fuit appositum pactum inter nos, quia uolui, vt si res perderetur dolo tuo, vel eam uenderes, q non possem agere cōtra te actione depositi, & iur[amentum] [illegible] vt licet q non agerem contra te, cum tu in re deposita dolum committeres, utrum ualeat tale pactū iuro firmatum, ut non possim agere contra te ? Rñdetur, quod non, quia illud iuramentum est contra bonos mores, & inuitat te ad delinquendum, & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum.

¶ Item pōt casus figurari per c 1. 22. q 4. Ego promisi tibi occidere patrem meum, & casu quo ipsum non occiderem, tibi stipulanti promisi, & iuraui soluere centum: non occidi patrem meum: vtrum possis agere contra me etiam condictione ex stipulatu ad centum ? Certe non, quia illud iurām est contra bonos mores, & ideo non est obligatorium.

¶ Item figuratur casus per c. Quintauallis, de iureiu. in anti. Vxor & filiæ Quintauallis, i. illius hominis sic vocati, habuerunt verba, imo uerba cum uicinis suis, vi cinæ fecerunt conuenire uxorem, & filias Quintauallis super actione iniuriarum: Quintauallis promisit, & iurauit quod erat contentus stare ordinationi, & voluntati uicinæ: iniuriatæ, ipsa uicina noluit habere emendam pro iniuria sibi illata, sed uoluit pro omni emenda, q Quintauallis expelleret a se uxorem, & filias exhæredaret, si vnquam uerbum iniuriosum proferent cōtra ipsam uicinam, accidit quod uxor, & filiæ Quintauallis protulerunt verbum iniuriosum contra uicinam, alias iniuriatam, dubitauit Quintauallis, utrum esset obligatus ad repellendum a se uxorem. & exhæredandum filias: vnde ipse consuluit Romanum Pontificē, qui consultus respondit quod non, quia suum iurām erat contra bonos mores, & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum.

[Prima gl. dicit va se sumpta, & ponit exempla, secūdo dicit fallere regulā decre. si uero, tertio istius regulæ dat concor. & assignat duplicem rationem.]

a ¶ Non est obligatorium.] Hæc regula sumi potuit ex l. ff. eo. tit. l. contractus 3 quidam, ver. excepto. per quā pone exemplum: nam non ualet pactum, q dolus futurus non præstetur. vt ibi. Item pone in eo, qui iurauit patrē occidere, vel simile quid facere. 22. q. 4. c. 1. & per totum. In eo, qui iurauit vxorem, & filios expellere de iureiu. Quintauallis, & per l. ff. de leg. 1. si quis inquilinos, in fi ubi quod scriptum est in testamento contra bonos mores, & iuramentum, nullius est momenti, ad idem de pact. dota. l conuenire, ubi pactum ne cum vxore agatur rerum amotarum, non valet: quia per illud inuitantur mulieres ad furandum. Non est ergo præcise uera regula, quę dicit, q iurām seruandū est, si potest sine interitu salutis æternæ seruari, ff. de iureiu si uero, 4 nam si est contra bonos mores, non obligat, ut hic, & in supradictis iurib. Idem in quolibet renunciatio eo tit. sicut, & c. tua nos & quā vi, vel dolo præstitum est, sup eo. lib. de iureiu licet, quod dic, vt sup. quod met. cau. abbas, & 15. q. 6. c. 2. Et facit ad hanc regulam, int. eo, in malis. (Facit etiam sup. eo. lib. de elec. vbi periculum §. qui autem, & c quia sæpe, de reb, eccle. non alien §. contractus.) Et habuisti idem de impossibili sup. eo. nemo potest (vt hic dixi, hoc est impossibile moris, uel iuris, & ut hic dicit Dynus, quę contra bonos mores sunt, impossibilia dicuntur de iure, ff de condi. institu filius, & l conditiones, & l. quidam ergo, &c.] Non t. net ergo turpe pactum, vel contra bonos mores, sup. de pact. c vlti, ergo nec iuramentum, quod accessorium est & facit sup. eo accessorium, & vide, quod ibi dixi. Et not. quod debemus reb vti eo modo, ad quem sunt institutæ, ut 22. q. 2. Is autem. Sed iuramentum non est institutum, vt si iniquitatis vinculum, 22 q. 4. inter cetera, ergo iniquitatem non vinculat, vel obligat, vt hic uides

ADDITIO. Loquitur ergo regula cum dicit contra bonos mores, in prohibitis propter turpitudinem sui. In prohibitis uero fauore personæ iuramentum illius, cuius fauorem respicit, facit ualere, quod non ualebit, secundum Dyn us in authen. sacramenta. C si aduer ven. supra eo. lib. de pact. cap. 2. de iureiu. eo. 2. cum suis concor. Io. And.

---

† Vide B. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7.

1 Quotuplex sit error, & qualis error impediat matrimonium, vide Magistrum, & ibidē late Theologos Scholasticos li. 4. sen. dist. 30.

Salamsuā an possit iudex iterpretari.

2 Vide hic tractatum regulæ Soc.

Ca. Quintauall. de iureiu. peculiarites declarat.

3 Ibi vide Do. Phi.

4 Hic intelligit P. q non solū mores, qui iure canonico reprobantur, dāt mali: sed ē illi, qui iure ciuili, tñ loā. An. c. quē admodū. sup de iureiu. versi. vel nasum vult, q iuramentū q mores a iure ciuili reprobatos nō sit nullū, nisi reprobet ēt iure canonico. sed de isto latius ibi Imo. chap. 12. et 13. Phi.

Dolo

res præstitum iuramentū.

¶ Idem.

REGVLA LIX.

DOlo [a] facit, qui petit quod restituere oportet eundem.

DOlo facit.] Casus figuratur per cap. nullus. 14 q. 4. iuncto c. debitores, de iureiu. in auth & l. dolo. de exce. doli. hoc modo; Ponamus, quod Titius mutuauit mihi sub vsuris aliquā pecunię summā, & fuit facta pactio vallata stipulatione; quia ex nudo pacto etiam iuxta contractum non oritur actio, nisi sit vallatū stipulatione, l. 1. C. de vsu. ergo Titius mutauit mihi pecuniā sub vsuris: satisfeci de sorte principali, de vsuris nō satisfeci: vult agere cōtra me ad vsuras, dico ꝙ non teneor; q̄a etiā si soluerē vsuras, possē eas repetere tanquā indebitas, & esset illas mihi restituturus, & sic dolo petit illud, ꝙ est mihi restituturus: vtrū benedicam? Rñdetur, ꝙ sic. Sed si iurassem soluere vsuras: tunc deberē solue, vt seruarem iur͞m, non aūt virtute obligationis, & ex vi actionis: sed ideo, quia possum seruare iuramētum sine interitu salutis æternæ: ideo debeo vsuras soluere, vt seruem iuramentum, sed postea potero illas condicere tanquam indebite solutas.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secūdo notat duo necessaria, vt procedat regula.]

a ¶ Dolo facit.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in condemnationis. §. dolo facit. Pone ergo casum in vsurario, qui non petit vsuras a debitore, ipsas enim restituere cogeretur. 14. q. 4. nullus. ad idē de iureiu. debitores, & respon. ad idem, ff. de excep. do. l. dolo. vbi hęrede damnato a debitore, debitor non pōt ex testō agere: & doli mali exceptione vti pōt, & ibi etiā sunt hęc verba. Duo aūt notantur circa hanc regulam: Primo, ꝙ hic dr̄, locum habere, qū restituenda est res ei, a quo petit commodatarius enim repetit rem a fure, quam restituere eum oportet domino. C. de ser. corrup. l. vlti. § sed cum. Vir soluto matrimonio petit dotem a socero, quā vxori, & eius liberis eum restituere oportet, ff. matr. si socer. §. Lucius (Et ibi de hoc, & C. loca. si quis conductionis, si enim restituturus esset socero a quo petit, locus esset regulæ.) Idem in vsurario, qui vsuras repetit quas alijs soluit, si non est soluendo: præstita cautione de ipsis restituendis ei, a quo percepit. argu. de restitu. spo. olim 2. & not. de vsu quia frustra. Secundo nota hanc regulam non habere locum in possessorijs iudicijs, sed in petitorijs, & hoc etiam not. Goff. de offi. de. lega. venerabili, & Bernar. de restit. spo. in litteris, & ꝓbatur, ff. quo lega. 1 in prin. ubi dicitur ꝙ hęredi restituitur, quod legatorum nomine præter eius voluntatem per legatarios possidetur. 3. q. 1. cap. 2. de ordi. cog. cap vlt. & in prædict. decret. in litteris, & in c. seq. & C. de rei vendi. ordinarij, cum suis concor. & ff. de iudi. si de vi. Io. And.

Regula dolo facit in possessorijs locum non habet.

NOn est in mora.] Casus in hac regula figurat mul tis modis. Primo mō per c. incognitus 17. q. 2. pro intellectu huius regulæ est præsupponendum, ꝙ si seruus alicuius dñi dño ignorāte efficiatur monachus, & faciat professionē, non tenet professio: sed dñs pōt illū repetere, ꝙ verum est, nisi dñs tacuerit per triennium: ita ꝙ per lapsum illius tēporis triennij cū taciturnitate validatur ingressus, & hoc facit tacitus cōsensus reluctās ex ista taciturnitate. Hoc pręsupposito pone sic casum: Habebā aliquē seruum: qui me dño ignorāte intrauit aliq̄ religionē, & in ea fecit professionē, ꝫ. triennio nō reuocaui seruū meū: sed ēt per me nō: stetit q̄a nō poterā ire ad loca lōginqua ꝓꝑ infirmitatē, vel aliud iustū impedimentū, vtrū debeat mihi imputari, vt non possim seruū meū repetere obstante lapsu triennij? Rñdet. ꝙ non, sed ipsum seruū possum repetere nō obstante lapsu triennij, q̄a nō fui in mora. ¶ Itē pōt casus figurari per c. de quarta, de ꝑscr. in ant. Ego rector alicuius ecclesię parochialis non solui quartā diœcesano, quia ꝑdecessores mei ꝑscripserunt: vtrū dicar esse in mora, & sim puniendus tanq̄ morosus, vt incurrā pœnam impositā contra morosos per diœcesanū? Rñdetur, quod nō: quia possum me tueri defensione legitima. Itē potest poni casus per l. lecta §. sed cum fortis. ff. si cer. pet. vsuræ non currunt, qū quis nō est in mora: Pone ꝙ promisi tibi reddere centum cum vsuris: postea fecisti mihi pactu de sorte principali soluēda: vtrū durāte tēpore currāt vsurę? Rñdet, ꝙ nō: q̄a poterā me tueri exceptione legitima: iō ꝓpter exceptionē nō sum in mora.

¶ Idem.

REGVLA LX.

NOn [b] est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

¶ Idem.

REGVLA LXI.

QVOD †

[Prima gl. primo dicit vnde sumpta est, & ponit exempla, scdo reddit rōnem, & ponderat, ꝙ dicit legitima.]

b ¶ Non est in mora.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eo. ut nulla intelligitur, & nihil interest 1. Pone exemplū in dño, qui non requisiuit inf. triennium seruū suum fugitiuum monachum factū, dr̄ enim in mora, quod est verum, nisi tueri se possit exceptione legitima, puta longinquitate loci. 17. q. 2. si quis incognitus. Itē pone in clerico, qui non dicitur in mora soluendi quartam decimarum, si tutus est exceptione pręscrip. supra de quarta. Item pone per l. ff. si cert. peta. l. lecta est. §. sed cum fortius, ubi sunt hæc uerba, ubi ille qui tutus erat exceptione dilatæ sortis per tertium pactum non dicitur in mora, & sic non ueniunt usuræ, ut ibi. ad idē ut lit. non contest. quoniam, §. si uero aliter. in fi. Potes ēt exemplificare per ea, quę dixi. sup. eo. imputari non debet. Et no. quia ut dixi sup. eo. mora sua cuilibet, ut quis dicatur morosus, necesse est, ꝙ sciat, vel scire debeat se debere, sed ille, qui tutus est exceptione legitima, nescit se debere, uel nescire debet, ergo non est in mora. (ita quod prout dicit Dynus ab omnib. effectibus moræ, quos post eum scripsi in regula, mora super 1. gl. exēptus erit & indēnis.) Itē no. ꝙ dicit exceptione legitima, q̄ est, cū est obligatus iure naturali & ciuili, obstat exceptio, puta pactum de nō petendo. vel similis, vel est obligatus iure naturali tantū. Et facit quod circa indebitum no. 1. q. 4. in fi. & ff. de sol. is qui. Et intelligit exceptio illa legitima, quę replicatione nō eliditur, pone exemplū. Debebas mihi decem, tibi feci pactum de nō petendo, sed per metum, vel furoris tempore hoc feci, tūc exceptio pacti non est legitima, quia eliditur replicatione furoris, vel metus, & ideo diceris in mora fuisse, & idem in similibus.

ADDITIO. Idem Dy. ad hoc ff. eo. nihil ff. de exce. l. 2. De replicatione plene scripsi. de exce. a nobis. Io. And.

QVod ob. 2] Casus in hac regula pōt poni multis modis. Primo mō per c. Ad Apostolicā: de regularib. in ant. Intraui religionem nō Medicantiū, nondū lapso anno volo facere professionē solemnē .i. promittere in manib. prælati seruare obedientiam, paupertatem, & castitatem, conuentus autem consentit, vtrum possim facere talē professionē probationis? Dr̄ ꝙ sic, quia annus probationis introductus est in fauorē intrantis, vt experiatur ne assumat onus importabile. Itē in fauorē monasterij vt possit experiri mores intrantis, ideo non debet retorqueri in eorū lęsionē. Itē pōt figurari per l. non eo minus, C. de procu. Certū est, ꝙ si minor fuit in iudicio sine auctoritate curatoris, feratur sentētia contra ipsum, non tenet sententia. Sed ponamus, ꝙ minor fuit in iudicio sine auctoritate tutoris, vel curatoris, licet aliqui teneant, ꝙ si litiget per se, non tenet sñia, secus si per procuratorem. Ponamus ergo, ꝙ minor constituit procuratorem sine auctoritate curatoris, qui procurator fuit admissus, quia non fuit ei propositū, ꝙ ipse fuerat cōstitutus a minore sine auctoritate

† Not. ꝙ inducta in alicuius fauorem, vel vtilitatem, non dent in eius odiū, vel lęsionē retorqueri. Ph.

1 Io. Mo. dicit ponendū casum per l. ff. de cōpe. cum alter. & l. seq. de iudi. nō rr. ff. de re iud. cōtumacia, §. vlu. ff. de vsu. cum quidā. §. si pupillo. Io. And.

Exceptio dr̄ legitima, q nō elidit replicatiōe.

2 Hic vide Ia. & omnes in l. quod fauore. C. leg. Feli. c. intelleximus, de iud. c. dilectus, de rescri. 2. col. vers. cētra concl.

ctoritate curatoris fuit deuentum, vsque ad sniam diffinitiuam, quæ fuit lata pro minore, vsque ad suam vtilitatem; an valeat talis snia? Dr, q sic: ne illud, quod est introductum in fauorem minoris, vertatur in eius detrimentum: quia fuit introductum in fauorem minoris, vt interueniret curator, ne minor decipiatur.

ob [a] gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

¶ Idem.

[Prima gl. ponit exē pla: secundo successiue signat, & soluit septem ꝯtra: tertio cōuertit regulam.]

a ¶Quod ob gratiam.] Oeconomus, qui in fauorē Ecclesiæ ꝯstitutus est, Ecclesiam vacantem grauare non debet. 12. q. 2 charitatem. Itē pone per decre. de reg ad Apostolicā in religionib. non Mendicantibus; per decr. eo. tit. non solum, sup. eo. lib. & c. seq. Item pone per l. C de procu nō eo minus, vbi snia pro minore lata, qui sine tutore causam egit, bene tenet. vnde dicit ibi textus, minoribus ætas in dānis subuenire, non in rebus prospere gestis obesse cōuenit, & habes idē C. de legi. l. quod fauore, ff de legi. l. nulla iuris rō, & prosequere, vt ibi vtrobique, & facit in auth. de Illustri. & qui superillustres sunt. colla. 5. vbi licet ꝯcessum sit clarissimis, q per procuratorem agere possint, nihilominus, & per se agunt si volunt. nec cogere potest aduersarius minorem vti beneficio restitutionis in integrum sibi concesso ꝯ ꝯtum, ff. de mino. l si iudex [Dat Dynus aliud exemplum per l. 3. §. dux, ff ad Car. Dicit etiam q ꝯfirmatur hæc regula, & ipsius exempla traduntur, ff. de leg comm. l 2. de in diē adicte Sabinus, de fide instru l plures, de secun. nuptijs, generaliter, §. in his.] Contra, sup. eo lib de præb. cui de non sacerdotali. Sol. illud facit forma mandati, & facit qrod dixi, sup. eod plus semper. Item ꝯ sup. de mu per prudentiam, vbi clausula, appellatione remota, impetrantis fauore apposita, in læsionem retorquetur ipsius Sol ibi: quia id locū habet, cum princeps aliquid concedit ad instantiam petentis, hoc cum motu proprio: puta minoribus, vel Ecclesijs. [1] Et sic etiam īntelligitur de decre. de constru. cum omnes, ff. quod quisq; iur l. 1. & probatur eod. tit. l. 3. & facit optime ad hanc solutionem, sup. eo lib. de præb. si motuproprio. Item ꝯ ff de iur. au. annu. l. 2. vbi lata snia pro me super ingenuitate, perdo ius annullorum sed hoc non induxit snia, sed tacita mea renuntiatio, quia eligendo vnum ex contrarijs, alteri renuntio, sup. de elect vt quis, C. de fur. l. 1. [2] Item ꝯ. C de quæst. l pridem, vbi seruus pro domino non torquetur. Sol. non posset torqueri pro dño quinetiam torquetur ꝯ eum, quia pro vtraq; parte testis iurat dicere veritatem. Item ꝯ. C. de Iudæis l die Sabbath, vbi præcipitur, q Iudæi non conueniātur nec, conueniant in solemnitatibus suis. Solu. speciale est propter solemnitatem. Vel posset dici, q concessio illius priuilegij non fecit in fauorem propriū (propter æqualitatem in iudicijs seruandam. [3] Item ꝯ. ff. de peri. & com rei vend. vina. vbi in fauorem emptoris vina emptionis excepta fuerunt acida, & mucida, & tñ ipse emptor illa inuito venditore habere non poterit. Solut ibi nullus fauor, sed ius cō. hic aūt de gratia, vel fauore loquitur, qd est propter ꝯ ius cōe. sm Accur. Item signat ꝯ ff de auct tuto l obligari, § hæreditatem, & insti. de Autl tut §. neque [4] vbi dr, q pupillus non potest adire hæreditatem et locupletem sine tutoris auctoritate. Solu. in his, quibus certum est conditionem pupilli effici meliorem, valet factum a pupillo etiam sine tutoris auctoritate, et si fertur pro eo snia, vt in l. non eo minus. In his vero quibus certum est conditionem pupilli deteriorē constitui, vt si aliquem se obliget, vel actionem cedat. factum sine tutoris auctoritate non tenet, C. de auct præ. l. 2. & 3. in his vero, quibus dubium esse potest, an pupilli conditio constituatur melior, vel deterior, vt in hæreditatis aditione, quæ potest habere latentia onera: factum a pupillo sine tutoris auctoritate non tenet, vt in dictis ꝯtrijs: & hoc fauore pupilli, ne oneribus implicetur, ff de acq hær l. more, & l pupillus. Et hæc regula habet veritatem in sui ꝯtrio, s. quod pœna, vel odium non debet conuerti in præmium 16. qō 1. legi. supra de sent. excō. si vere, cū suis concor. ff. de leg. 1. l. si seruus pluriū, §. qui autem.

ADDITIO. Dyn. etiā allegat, ff. de inter, & releg. relegato rū, §. vlt & l. seq. & qd̄ no. in auth. de hære & fal. §. si vero, coll. 1. Io. And.

1 Placet Philip. & Dyn.

2 Idem Dynus.

3 Idē Dy. & Paul.

4 Ibi vide omnino Nicolaū Boer.

Pena, vel odiū non dēt ꝯuerti in pmiū.

REGVLA LXII.

NVllus [b] ex cōsilio, dū modo fraudulētum non fuerit, obligatur.

NVllus ex consilio.] Casus figuratur per l. 2. in fi. ff. man. Cum Titius haberet aliquam pecuniam, & erat dubius, an deberet illam fœnerare, idest, mutuare sub vsuris, vel exponere in emptionem prædiorum, ipse petijt a me consilium: ego dedi consilium ei, vt potius pecuniam suam fœneraret, quam in emptionem prædiorum collocaret, quod fecit insequendo ꝯsilium meum: postea sui debitores, quibus pecuniam fœnerauerat, sunt facti non soluendo: quia mercantiæ suæ perueniebant ad alios mercatores, ipse videt se deceptum ex consilio meo, vult agere contra me actione mandati, vt restituam sibi damna, & interesse, quæ ipse consecutus est ex consilio meo, vtrum possit? Respondet, q non, nisi fraudulenter fecerim, vt si erant debitores mei, & dedi ei tale consilium, vt debitores mei mihi satisfacerent, tunc ex consilio doloso teneret.

[Prima glo. dicit vnde sumpta, ponit rationem regulæ, & exceptionem, secundo distinguit, tertio ostendit quid differt consilium a mandato.]

b ¶Nullus ex consilio.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. consilij. Ratio huius regulæ colligitur ex canone, 14 q. 1. quod præcipitur ex decre. de arb. cum olim ex l ff manp. l. 2. in fin. per quam exemplificare potes, & ibi de hoc. Et ff. de verb. sig. sæpe, in fi. & inst de obl. quæ ex deli. § ope. Nullus enim tenetur consilium sequi, imo explorare, & deliberare debet apud seipsum, an sibi expediat, necne, vt in prædictis iuribus. Si autem consilium sit fraudulentum, bene obligatur consulens, licet duret ratio supradicta, & hoc ratione fraudis exemplifica per canonem 86. dist. tanta, sup. de renun. sane, ff de dolo, si cum scires. Nota igitur, & breuiter circa hoc, aut consilium datur circa contractum, vel quasi, aut circa maleficium, vel quasi. Primo casu subdistingue, aut tale consilium non est fraudulētum, & tunc non tenetur, [5] vt hic, & in supradictis iurib. ff. de dolo, eleganter, in fin. aut est fraudulentum, & tunc tenetur actione de dolo ipsi, cui consilium dedit, vt in prædict. l. quod si cum scires, vbi ille, qui dolose mihi consuluit, & forte sui lucri causa, mutuare debitori non idoneo, tenetur mihi actione doli. ad idem, ff de proxenetis, l. 2. In secundo casu, scilicet cum datur circa maleficium: tunc tenetur consulens, non tamen illi cui, sed illi, contra quem consilium dedit, nec tunc tenetur actione de dolo, sed eius maleficij nomine, vt si cōsuluit occidi, homicida est 50. dist. si quis viduam de homi. sicut dignum. Si consuluit seruo, vt fugeret, vel furtum faceret, tenetur furti, [6] vel serui corrupti, ff. de ser. cor l. 1. §. persuadere. Si consuluit Titium mihi iniuriam facere, tenetur mihi actione iniuriarum, de pœni dist 1. non solum, ff. de iniur. l. non solum. Idē vbicunque cadit nomen maleficij; ipsi autem, cui dedit consilium non tenetur, tum quia scire debebat id sibi non expedire, vt supra dixi, tum, quia de improbitate sua nullus consequitur actionem, ff. de fur. itaque fullo. Differentia est ergo inter mandatum, & consilium: nam mandator obligatur mandando, sed non consulens consulendo, ff. mand. l. 2. & insti. man. §. tria genera, vbi de hoc.

5 Sentit Bar l. non solū, §. si mandato ff. de iniu. circa fi. & l si remunerādi, §. si tibi, in mandato non cōsil. loquitur. Phil.

6 Non tñ cōdictione furtiua, ff. de cond. fur. proinde, quod dic, vt ibi not. & pdic. L. sæpe. I. A.

Boer.

EXceptionem.] Casus figuratur per c. illud sup. de p̄scri. hoc mod. Titius detinebat re ad me pertinentem: feci eum ꝯueniri coram iudice competente: obtuli ei libellum, cui petij rē̄ sen: Cū recusaret ꝑ ipsum rñdere meo libello: Titius excipiendo proposuit, ꝙ ipse possederat illā rem ꝑ tp̄s sufficiens ad p̄scriptionem: petebā, vt ipse ꝓbaret, se p̄scripsisse illā rē: Dicebat ipse, probato primo, ꝙ res fuerit tua, dixi, ꝙ sufficiēter ꝓbaui meā intentionem per tuam exceptionem perēptoriam: & aliter non teneor probare rem ad me ꝑtinere: quęritur an bene dicam? Rñdet, ꝙ non, quia teneor probare me esse dñm illius rei, quam peto: quia exceptionem obijciens non vr̄ aliquid de intentione aduersarij ꝯfiteri. Vel pone, ꝙ a te petij centum scuta, & per libellum meum dicebā, ꝙ illa promiseras mihi soluere infra certum tp̄s; & petebam te ꝯdemnari ad reddendum, & tradendum illa centum vna cum expensis: tu excipiendo proposuisti, ꝙ mihi solueras illa centum, vel tibi feceram pactum de non petendo: vtrum per illam ꝯfessionem videaris mihi ꝯfiteri, quod mihi promisisti, vt sim releuatus ab onere probandi meam intentionem? Rñdetur, ꝙ non. Et glo. ponit tres rationes istius dicti: quia potest fieri, ꝙ dicas, ꝙ fecissem tibi pactum de non petendo, licet nō esses mihi obligatus. Item si dicat reus rem praescripsisse, non vr̄ confiteri, ꝙ res pertinebat ad actorem: quia forte pertinebat ad alium: & non tenetur, quis rem restituere actori: nisi probat suam esse l. fi. C. de rei vend. Item opponens exceptionem peremptoriam, videtur negare intentionem actoris, & si ex propositione huiusmodi exceptionis resultaret confessio, ipsa produceret duos effectus contrarios, scilicet affirmationem, & negationem, quod est contra, l. qui hominem, §. vlt. ff. de sol. Et obijciens exceptionem peremptoriam videtur negare intentionem actoris. Pro hoc facit, l. vnica, C. de lit. contest. vnde tria sunt de substantia ordinis iudicarij, videlicet, ꝙ offeratur libellus: Item ꝙ fiat litis contestatio: & feratur snia in scriptis, vt gl. in d. c. de causis: de officio, & potestate iudicis delegati, in antiq. & in l. prolatum, C. de senten. & interlo. omnium iudi. Quaeritur vtrum per propositionem exceptionis peremptoriae fiat litis contestatio? Dicit Cynus in d. l. vnica, de litis contesta. ꝙ sic: quia si quis negaret intentionē actoris, videtur facta litis contestatio, modo proponendo exceptionem peremptoriam reus tacite videtur negare intentionem actoris: Nam exceptio peremptoria tacite habet negationem inclusam. Sed habemus contrarium in c. 2. de litis contesta. eiusdem lib. & Bart. in d. l. vnica, alleg. respon. ad illud c. dicit, quod procedit opinio Cyni, quando oblato libello per actorem, reus incontinenti proponeret exceptionem peremptoriam: secus si dato libello reus captaret terminum ad respōdendum libello, & termino adueniente reus proponeret exceptionem peremptoriam. Panor. in cap. vnico, de lit. contest. in antiq. concludit contra Bart. quia cap. 2. de lit. cōtest. eiusdem libro loquitur indistincte, quod per propositionem exceptionis peremptoriae non fit litis contestatio, non distinguendo vtrum illa propositio exceptionis peremptoria fiat ex interuallo, vel incontinenti. Item quia exceptio peremptoria proponitur ad contrarium effectum litis contestationis, & iura allegata pro alia parte non faciunt contra, quia respondendo ad factum sine narrata, vel ad ius fit litis contestatio: & sufficit respondere ad narrata dicendo, nego narrata in tuo libello esse vera, vel ad ius dico, petita in libello non debere fieri: tamen practici cōmuniter faciunt lit. contest. respondendo ad vtrunque, s. ad factum & ad ius. de hoc per gl. in c. 2. allegatam.

¶ Idem.

REGVLA LXIII.

EXceptionem [a] obijciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.

{Prima gl. ponit exemplu & remittit: secundo obijcit: ponit opinionem, quam non approbat, & soluit reddens triplicem rationem regulae, & supplens cautelam, quam improbat: tertio prorogat regulam ad replicationem.]

a ¶Exceptionē.] pone casum sup. de praescr. illud, ff de excep. l. non vtiq;, & hēs hęc verba s. de exce. cū venerabilis. Et prosequere hanc materiā, vt ibi no. Et aduerte, qa mirabilis vr̄ haec regula, nā si ego excipio de pacto de nō petēdo, videor ꝯfiteri debitū fuisse: si dico, interrupi praescriptionē, videor fateri te p̄scripsisse, si dico, ꝙ te praescripsi, [1] ergo primo id tibi debitum erat, quod praescripsi, & sic actor nil amodo deberet cogi probare, sed excipiens tātum, & facit ad hoc sup. de translat. praeterea [2] ideo dixerunt quidam [3] hic loqui de exceptione non numeratae pecuniae, & similibus. [.] Quas Dynus hic dicit non esse exceptiones iuris, sed facti, vel intentionis] in quibus reus nil fatetur, vt not. in d. l. non vtique. Sed secundum hoc mihi vr̄ hęc regula superflua, & ipsius nulla dubitatio. Dic ergo, ꝙ huius regulae ratio triplex est: prima, quia licet dicam, fecisti pactum de nō petendo: poterit esse, quod illud non erat vere debitum, vel naturaliter debitum tantum, vel nullo modo. Item licet dicam, interrupi, forte non erat completa praescriptio, imo hoc dicere videor, ꝙ completa non fuerit dicendo me interrupisse, vel si completa fuerat, sine titulo fuerat, & bona fide. Idem in alijs exceptionibus. Secunda, quia per exceptionem nego me debere, si per ipsam de intentione actoris diceret confiteri, eadem exceptio duos contrarios effectus haberet, quod esse nō debet. ff. de sol. qui hominem, §. vlt. de baptis. & eius effect. maiores. Cum igitur per exceptionem neget intentionem aduersarij, non est congruum, me per ipsam dici fateri. Et quod dicitur, ff. commo. si is, § vlt. si speciale propter iustam ignorantiam soluentis, ne sit in damno solum. Tertia, quia reus priuilegiatus est, vt possit proponere, duas exceptiones etiam contrarias, vt dixi sup. cod. nullus pluribus. Sicut ergo expresse dicere posset, nego te praescripsisse, & postea si praescripsisti interrupi, vel nego me promisisse, & postea pactum opponere de non petendo, sic dicendo tuam praescriptionem interrupi, vel pactum de non petendo fecisti, vel his similē, intentionem aduersarij non fatetur, cum adhuc dicere possit, non promisi, non praescripsisti, & sic de singulis. Tutius tamen esset ipsi reo sic dicere, [3] Nego me promisisse, & posito, quod promiserim, mihi pactū de non petendo fecisti, & sic de singulis. Ad hoc 13 q. 2. in prin. & not. in praedic. decre. cum venerabilis, & in p̄dic. l. nō vtique. Sed quia haec forma verborum docet mentiri, vbi conscientia, & veritas est in contrariū, non est amplectenda, [4] cum prius animas, demū linguas oportet fieri eruditas, vt in prooemio, ff. in fi. Facit, qd̄ dixi sup. de contest. c. 1. in glos. 1. ver. ad propositiones. Vnum not. quia idem, quod dicit haec regula in exceptione, intelligas, & in replicatione, vnde sicut excipiens nec confitetur actionem, ita nec replicans exceptionem, eadem de causa. sicut enim se habet exceptio ad actionem, ita replicatio [5] ad exceptionem, & triplicatio ad replicationem, & hoc satis probatur sup. de exceptio. dilecti, ff. de excep. l. 2.

¶ Idem.

REGVLA LXIIII.

QVAE

QVae contra.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo per c. non solum, supra de regularibus. Iure prohibetur Mēdicantibus religiosis, ne ipsi recipiant aliquem ad professionem faciendā intra annum probationis. Sed pone, quod ipsi fecerunt ꝯtrarium, vtrum teneat professio? Est ibi textus, quod nō, quia talis professio est facta contra ius.

¶ Item ponitur casus per c. 2. de testi. in antiq. Prohibetur iudicibus ne recipiant aliquos testes parte non vocata

[1] Not. hoc & remissioné, quā statim da bo. Io. An.

[2] Vt no. in Spe. de exce. §. vlt. post prin. & ibi vide ꝙ de praescriptione ibi scripsi sup. prima forma. Io. And.

[3] Et hoc casu intelligit Dyn. hac regulā inducēdo, l. si q. dē, C. d̄ excep. 2. §. sīl. ꝙ nō placet, vt sequit in gl. Io. An.

[4] Nec est necessaria dummō fiet in me ritis exceptionis, super quo. f. ue qd̄ no. ī. co. li. de lite ꝯtest. c. 2. in gl. antep. Io.

[5] Fortius, vt dixi de exce. a nobis, in summa replicationū. i 4. mebro. Io. An.

cato. Sed pone q cum litigarem contra te coram iudice competente lite contestata negatiue super meo libello, & datis meis articulis iudici, ipse iudex te non vocato, neq; citato recepit & examinauit meos testes, an valeat receptio & examinatio testium? Respondetur quod non.

¶ Item potest poni casus in alienatione rei ecclesiasticæ, quæ non potest alienari sine causa, & cum auctoritate prælati: si causa non subsistēte & sine auctoritate superioris fuerit alienata, non valet alienatio.

contra [a] ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

¶ Idem.

[Prima glossa remittit ad exempla, & ponit alia, & remittit de materia. Secundo obijcit in specie, & in genere de prohibitis, quæ facta tenent, vel confirmantur, & tripliciter soluit: ponit & quartam solutionem, quam improbat: Tertio obijcit de maleficijs, & soluit]

a ¶ Quæ contra.] Pone exempla, quæ dixi sup. eo. non præstat impedimentum. Item 25. quæst. 2. imperiali. vbi sunt hæc verba. & sup. eo. lib. de reg. non solū. & sup. de testi. c. 2. & C. de leg. non dubium vbi de hoc. Obijcitur ad hanc regulam de matrimonio contracto post simplex votum, quod tenet. sup. eo. lib. de vot. c. vnico & de matrimonio contracto post interdictum ecclesiæ. sup. de matri. contract. contra inter. eccle. per totū & inter compatres ex catechismo. ē. eo. lib. de cogna. spir. c. 2. & de sententia sub conditione lata, quæ tenet. 2. quæstio. 6. biduum. & in ecclesia consecrata per alienum episcopum, vt 7. q. 1. episcopus in diœcesi. & de oībus, quæ fieri prohibentur, tñ facta tenent 1 Item obijcitur de ijs, quæ fiunt contra ius, & postea cōfirmantur: quæ allegaui supra c. non firmatur Sol. generaliter dici potest secundum Ioan. qui hoc not. 10. dist. vides & Ber. q. 1 Item not. de spon. duo. c. vlt. in vlt. gl. & Accur. in prædicta l. non dubium: hanc regulam habere locum in ijs, quæ perpetuam habent prohibitionis causam: Contraria in ijs, quæ temporalem. Vel dic hanc regulā esse veram, nisi eodem vel alio iure tolleretur 2 & sic intelliguntur contraria. Et de hoc in Spe. de disp. & alle. c. ii §. post hæc ver. vel illud ius, &c. Vel dic q illa non sunt directe contra ius: q̄a licet ius non assistat, non tñ plane resistit. Quidam tamen distinguere voluerunt, dicentes, q aut ius prohibet, & addit, q si contra prohibitionem fiat, non valeat, aut simpliciter prohibet. In primo casu habeat locum hæc regula cum suis con. co. In secundo habeant locum contraria & sua similia & facit ad hoc sup. de reg. ad Apostolicā, sed hæc distin. ctio reprobatur per p̄d. ct. l. non dubium vbi habes expresse, q sufficit legislatoré aliquid prohibuisse, licet non adiecerit. si contra factum fuerit, non valere. Item videtur tenere Guliel. supra de oth. ordi. Romana. sux. ta. 3 Item obijcitur de maleficijs, quæ contra ius fiunt, nec tamen habetur pro infectis. solu. hæc regula habet locum in ijs, quæ de iure sortiuntur effectum. 1 alias sortiri possunt. Et facit quod dixi supra eo. ut non præstat impedimentum & illud hic adde: nam matrimonium nullum interdum non habetur pro infecto: imo præstat impedimentum secundo, & electio nulla interdum præstat impedimentum secundæ quod dic vt no. de elect. auditis, Io. And.

IN pari.] Casus figuratur primum per capitulū, non sane 14. q. 5. Cum haberem litem cū Titio, fuit tali res procerum. q fuit deuentum ad renunciationem & conclusionem, visis meis actis & attestationib. testium, vidi q habebam causam iniustam, vidi iudicem corruptibilem: dedi ei certam pecuniæ quantitatem, vt ipse ferret sententiam pro me, iudex illam pecuniam recepit, non est dubium. q ipse iudex illam pecuniam turpiter recepit, & ego similiter illam turpiter dedi: volo postea repetere illam pecuniam sic per me traditam, dicendo, q ipse illam recepit ob turpem causam, vtrum possem? Respondeo, q nó: quia ipse est possessor, & in pari delicto melior est conditio possidentis: tamen pecunia non deberet remanere apud iudicem, sed fiscus debet illam habere: sed si solū promisissem, non posset iudex agere cōtra me, quia sum possessor. ¶ Item potest poni casus per c. quia frustra. ē. de vsuris. h. e. modo: Exercui vsuras p aliqua tpa, postea deueni ad paupertatem, & illas vsuras nō restitui: Et ponamus, q ex accepi pecuniam sub vsuris: illas vsuras cum sorte principali solui creditori, volo illas vsuras repetere tanq̄ indebite solutas, fuit pro parte aduersa oppositum, q̄a pluribus alijs debitoribus acceperam vsuras, dicit ibi q non possum repetere vsuras, nisi restituam vsuras illis, a quibus recepi.

REGVLA LXV.

IN † pari [b] delicto vel causa, potior est conditio possidentis.

¶ Item potest poni casus per l. vbi autem. ff. de condi. ob tur. cau. Aliquis Titius dedit pecuniam alicui virgini ob stuprum committendum cum ea, ista mulier recepit illam pecuniam: Titius vult eam repetere dicendo, q mulier illam recepit ob turpem causam, vtrum possit? Et ibi tex. q non: quia est ibi in pari turpitudine: vnde dicit gl. in pari turpitudine, vel in pari causa. ¶ Et respectu causæ pōt sic poni exemplum per c. si a sede. ē. de præben. eo. lib. Cum vacaret aliquod beneficium, fuit collatum duobus: quia Papa illud tibi contulit, & ordinarius mihi, quæritur quis erit potior: quia non apparet de proprietate collationis? Dicitur q ille est potior, qui possidet; & si neuter possidet, ille est potior, qui habet causam a Papa.

[Prima glo. dicit vnde in vtroque membro sit sumpta, & vtriusq; membri ponit exempla, obijcit ad vnū exemplum, & soluit; secundo notat, signat contrarium & ibi remittit.]

b ¶ In pari.] Inquantum hæc regula dicit de delicto sumpta est de l. ff. cod. tit. l. cum par delictum. inquantum dicit de causa, sumpta est de l. ff. eo. ti. in pari causa. Pone casum in delicto per can. 14. quæst. 5. non sane. In eo scilicet, qui repetit pecuniam, quam dedit pro iniquo iudicio. Item in eo, qui vsuras, quas soluit, repetit, cum ipse sit in pari delicto. 3 de vsur. qui frustra. Item per l. ff. de condi. ob tur. cau. l. vbi autem. & l. seq. vbi habes, q non repetitur, quod pp stuprum, vel vt male iudicetur datum est. De causa pone per decre. ē. eo. lib. de præben. si a sede, & per l. ff. de verb. oblig. si seruum, alias incipit, si Stichum §. sequitur. vbi dicitur, q cum quæritur de damno, & par est vtriusque causa, potior est, qui tenet, quam qui prosequitur, & aduertes qui male videor exemplificare per decr. illam, si a sede. nā ibi non erat par causa: quia fuerat vni collata p Papam alteri per ordinarium. Sed non quæritur de paritate quoad potestatem conferentium, sed de paritate quoad tempus: quia cui primo collata fuerit, dubitatur: & ideo in hac pari causa temporis, potior erit conditio possidentis 4 Et nota quia hic cohibetur fauor reo absoluitur in pari causa vel delicto. C. de condit. ob tur. cau. l. 2. vnde semper dicere consueuimus, q in pari delicto vel causa, potior sit excipientis conditio, vt in præallegatis iuribus. Ad hoc de concess. præben. ca. te. note. de adult. penul. & vlt. Contradicere uidetur decretalis de concess. præben. cum super. sed solue ut ibi, in gl. quæ incipit, quia frustra in fine [Dy. ius ponit hic dictum c. one in 5 cuius uerba uide ad litteram.]

ADDITIO Io. Mu. in decre. sup. eo. lib. de testi. c. 1. dixit regulam illam in pari, &c. h. cum habere in ijs, quæ in se sunt turpia, ut occidere & furari. Vbi uero factum in se non est turpe, sed qualitas 1 adiecta uel 1 forsan facit illud turpe, tunc non est melior conditio possidentis

1 Dat Dy. exemplū de l. relegatorū. §. ad tempus. ff. de interd. & releg. ad idem ff. de rer. Io. An.

2 Ad annulandum contractum uel exceptionem pare tur, ut in ijs, q̄ metu dolo uel metu Dy. q̄a factum tenet, licet non tenebat considerato est. cau. ff. e. nihil interest. Io. And.

† De commodo possessionis vide doc. in l. quoties. C. de rei uen.

3 Nec ob. q delictū sit circa diuersa. Dy.

4 Vide Fel. in c. capitulū S. Crucis. col. 14. & 15 de rescri. gl. & ibi not. c. q̄a sæpe. de p̄ben. lib. 6.

5 Dicit q de eodem crimine tu non accusas. sed de diuerso pari, uel minori, bn̄, dū tuā tuorū que iniuriā prosequeris. l. neganda. C. q̄ accu. non pos. alias non auditis, nisi mai[9] crimen obijcias. si ciuiliter agas procedit regula, Bar. l. cum ita liet. ff. so. mat. uide Ang. Inst. de exce. col. 14. Fa t. ex. intellexit n. ... de adul.

de posta puto § 1. Itẽ quia de pœnis non arguimus ad similia: 1 quia pęnę non excedunt proprium casum: de pœni dist. 1. §. pœnæ. Item vbi est tale verbum, puniantur, priuentur: intelligimus per sententiam, non ipso iure. de ele cap quia propter. nisi ibi essent verba, q̃ aliud saperẽt: puta, ipso iure, vel eo ipso. s̃ eo. li. de elect. q̃ sit. in fine. licet ibi Card contra, sed primum credo secũdũ Gull. Item quia in dubio mitiorem casum eligimus, ff. de suspec. tut. l. hæ enim & sup. dixi. An iudex possit pœnas moderari, not. 2. q. 3 c. si quem. §. notandum. in glossa, quæ incipit. vt inf 3. q.

> * Quæ nõ sunt de mẽte, nec habẽt cũ dẽ effectũ sup quo vide, qđ scripsi s eo. lib. de ele. si post quam. §. 1. sup glo. & ita, & remissiones, quas ibi dedi. &c. Io. A.

gnior [a] est interpretatio [b] facienda. [c]

¶ Idem.

REGVLA L.

Actus [d] legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

a ¶ Benignior.] Dicit canon: illa digniora sunt imitatione, quæ sunt excellentiora pietate. 9 dist. c. vlt.

b ¶ Interpretatio.]de multiplici interpretatione vide, quod no. 11 q. 1. clericum nullus. § ex his omnibus. de postula. præla. c. 1.

[Glo seq ponit rationem]

c ¶ Facienda.]ratio: quia odia restringi, & fauores cõuenit ampliari. sup. eo odia. cum suis concor.

Actus legitimi.]Casus ponitur. per ca. in electionibus s̃. de elect. eo. lib. hoc modo; vacante ecclesia Pictauieñ. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnũ tractaturi de electione futuri pastoris: tractatu inter eos habito aliqui ex canonicis cõsenserunt in aliquẽ Titium vsque ad certum tp̃s: vel in ipsum consenserunt casu, quo nauis veniret ex Asia: an valeat talis electio? Respondetur, quod non: quia actus legitimi non recipiunt diem neque conditionem.

¶ Item potest poni casus per ca solet quæri. 32. q. 2. in matrimonio carnali hoc modo. Aliquis Titius contraxit matrimonium cum aliqua Berta vsque ad certam diem: an valeat matrimonium? Respondetur, quod non per rationem huius regulæ: quia actus legitimi.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secũdo signat successiue lex contraria, & soluit: tertio ostendit regulam iuris ciuilis cautius formatam.]

d ¶ Actus legitimi]hæc regula sumpta est ex l ff. eo. tit. l. actus legitimi. vt emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, tutoris datio, &c. per q̃ exemplificare potes hanc regulam. Ponit etiam Dynus exemplum in auctoritate tutoris: quæ si interponatur sub conditione, interpositio est nulla. ff de aucto. tutor. l. 1. & sic conditionalis. Item exemplum pone in sententia. quæ non dẽt ferri sub conditione. 2. q. 6. biduum. Item electio vel postulatio non debet fieri sub conditione. supra eo. lib. de elect. in electionib. Item matrimonium non contrahitur in diem. 32. quæst. 2. solet quæri. supra de condi. appo. c. vltimo. Contra 18. dist, c. vlt. 86. distin. tanta 10. q. 3. vnico, in fin. in quibus excommunicatur quis vsque ad duos menses. Sol. ibi sumitur excommunicatio pro remotione a sacramentis, excommunicatio enim debet esse perpetua. 10 q 1. quia sacerdotes. exponimus tamen perpetuã, id est, donec pœnituerit. 27. q. 1. de viduis č. responso. quia pro contumacia fertur. facit supra de constit. ex litteris Item contra §. de elect. cum in veteri vbi eligendi potestas in certum tempus confertur. Sol. electio est ille actus legitimus, qui non recipit diem: vnde non possunt canonici sibi aliquem eligere in prælatum vsque ad festum Resurrectionis, vt hic: sed potestas eligendi non est ille actus, & ideo datur in tp̃s, vt ibi, nam & procurator datur ad tempus supra eod. lib. de procura. si. quem sub ea. hinc est, quod etiam de iure communi tempora ad eligendũ sunt taxata. de elect. ne pro defectu de concel. præb cap 2 supra eod. lib de iure patro. cap. vnico cum simi. Item contra 7. q. 1. pastoralis. 6. de fi. presby. veniens. vbi prælatura ecclesiæ dari videtur ad tempus. Solu. vt ibi not. in vlt. glo. 2. Item contra. quia matrimonium licet non recipit diem, 3 vt supra: recipit tamen conditionẽ. de condi. appo. sup. c. Sol. Veritate inspecta nondum est matrimonium vbi non interuenit purus consensus, vt ibi patet, imo nec sponsalia, vt sup. eod. lib de spon. c. 1. in fin. Item contra ad id, quod sup. dixi de donatione tutoris inst. q̃ testa. tu. da po. § ad certũ. vbi tutoris datio diẽ recipit. Sol. quod sup. dixi, habet locũ in tutore dato a iudice secus 4 si a testatore vt in prædi. §. Itẽ ad idẽ ꝯ ff. đ tutelis. l. muto, §. penul. vbi datur a iudice sub conditione, si satisdederit: & illa si satisdederis, pura est. Et facit, quod habes supra de elect. significasti. Et not quod sicut hi actus non recipiunt conditionem vel diem, sic nec disiunctionem, vt in prædicto c. in electionibus. Et cod. tit vt quis duas. Item nota, ꝙ regula ista indistincte loquitur de actibus legitimis, qui non recipiunt cõditionem nec diem: lex autem strictius dixit, Actus legitimi, qui non recipiunt, & c quasi dicat, aliqui sunt qui recipiunt, & aliqui non. & loquitur ipsa lex in actibus qui non sunt contractus, sed quasi. Contractus enim bene recipiunt conditionem ff. de contrahen. em. pt l. hæc venditio. Et sic etiam potest solui id, quod supra dixi de matrimonio, secundum Lau. Gof. & Bern. qui hoc not de condi. appo super eo in princip. & facit inf. eod. contractus.

> 2 Est pp mandatũ Papæ, dicit Phil. allegans Io. A. c. cũ bñficio. đ præb. sup. eod.

> 3 Etiã ex dispensatione Papæ, s'm Io. And. licet multi dicant ꝯ.

> 4 Quæ secus no. C. de test. tu. l. 1. vbi duas rõnes reddit gl. addit tertiã, q̃a omissũ a testatore pp diẽ vł cõditionem suppleri põt p iudicẽ, qđ nõ ꝯuertitur. Io. And.

ADDITIO. Ad probandum, quod contractus bene recipiunt conditionem, allegat Dynus insti. de empt. & ven. §. emptio. ff. de in diem addi. l. 2. de peri. & com. rei ven. l. necessario pro empto. l. 2. si sub conditione. vnde locatio, societas, mandatum, & similia, qui sunt legitimi actus, certum est, quod conditionem, & diem recipiunt. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LI.

Semel [e] Deo dicatum,

Semel Deo.] Casus in hac reg figuratur multis modis. Primo per c. ligna. de conse dist. 1. Ponamus, qđ aliqua ecclesia vetustate consumitur, ita ꝙ ista ecclesia pro sui conseruatione indiget nouo tecto deponuntur ligna antiqua: vtrum sit licitum de illis lignis ædificare domum priuatam? Respondetur, ꝙ non, quia ex quo illa semel fuerunt Deo dicata, nõ debent redire ad vsum hominum.

¶ Item põt poni casus in ca vestimenta, ea, distin. Ponamus: aliqua casula vel aliud ornamentum ecclesiæ est de panno aureo, istud ornamentum vetustate consumitur: sunt aliquæ petiæ integræ: vtrũ ex illis sit licitum facere bursas ad vsus hominum? Rñdetur, ꝙ non: quia ex quo semel illæ petiæ fuerũt dicatæ Deo, ex illis non debet aliquid fieri ad vsum priuatorum hominum.

¶ Vel põt poni casus sic, Ponamus, ꝙ aliquis priuatus fecit fieri vnum calicem; qui calix est in dñio illius, qui calicem fieri fecit antequam sit consecratus. Sed ponamus, ꝙ iste calix cecidit inter manus episcopi, qui illũ consecrauit: vtrum ep̃s teneatur reddere calicem illi, cuius erat ante consecrationem? Respondetur, quod non; sed teneatur soluere pretium calicis illi, cuius erat antequam esset consecratus. Et hic est vnus casus, in quo inuitus cogitur accipere pretium rei suæ.

[Prima gl. ponit exempla: secundo dicit etiam in re aliena regulam procedere. Item in eadẽ forma: tertio dicit, quod in non dicatis non procedit; signat contrarium & remittit; quarto notat nedum dominium, sed etiam vsum prohibitum.]

e ¶ Semel Deo. 5 ; pone casum. 12. q. 2. nulli. s̃. de relig. do. ad hæc, ff. de reli. & sum. fu. l. si qs sepulchrum. §. 1. ad idem 19. q. 3 quæ semel. de consec. dist 1. ligna. & c. vestimenta. de foro competent. conquestus, de rerum permuta. mancipia. C. de sacrosan. eccle. Authen. præterea. Et habet locum hæc regula non solum in re propria, sed etiam in aliena consecrata; vnde si aurifaber habebat calicem, quem episcopus consecrauit, amplius non

> 5 Dynus ponit exẽplũ in ęde sacra, quæ si destruit vel corruit, locus tñ remanet sacer. Instit. de re. diui. §. locus ff. đ rer. diu. in tñ §. sacræ. & de ꝯh. emp. l. ædes sacræ. l. An.

non reddetur aurifici calix ipse: sed eius ęstimatio, & est casus specialis, in quo priuatur quis re sua 14. qō 6. comperimus. Et quod dixi in calice, idem est in qualibet re inanimata: secus autem in animata, puta in seruo, & sic non est contra 54. dist. frequens, & c. seq ratio est, quam ibi not. Io. in prędi. ca. comperimus. & Ber. in prędi. decret. de reli. do. ad hęc, qa res animata, s. homo, delinquit pmittendo se consecrari; inanimata vero non. Et est si. 7. q. 1. eps in diœcesi & ff. de acqui poss. si rem mobilem, & l. Pomponius. in princi. Et hoc qd hic dicitur, intelligas in eadem forma: quia ob redemptionem captiuorum, vel vrgentia debita, calices, & vasa alia ecclesiastica vendi pñt et laicis, conflata tñ & minuta. 10 q. 2. hoc ius, & prędi auth. pręterea. Item no. qd dicit, dicatum: quia bona ecclesię non dicata, vel consecrata bene transeunt ad humanos vsus, etiam serui ecclesię uenduntur, vel donantur laicis etiam ad seruiendum. 12 qō. 2. ecclesiasticis. Argu. contra de re. permu. c. 3. dic vt ibi. Item not. qd dicit ad vsus: quia non solum in dominium laicorū, sed nec etiam in vsum transire debent res Deo dicatę. ad idem de consec. distinct. 1. uestimenta. ne vltio quę Balthasar, &c ut ibi [& Daniel. 5.]

† Per hāc reg. dicūt Phi. Io. A. non tolli sponsalia per matrimoniū ob cōsanguinitatē resolutū: & fallit hæc reg. in iis quib. tacita uoluntas sufficit. de leg. j. plane. in prin. Ang. Fab. §. posteriore. q b. modis ususfr.

nō est ad vsus humanos [a] vlterius transferendū. [b]

¶ Idem.

REGVLA LII.

Non † prestat impedimentum, [c] quod de iure non sortitur effectum.

¶ Idem.

REGVLA LIII.

Cvi licet

a ¶ Humanos.] i. seculares, i. secularium personarum. ad idem, 1. d. c. 1. 12. q. 2. qui diuinis, & humanis, de testa. cum esses. Hoc dico, quia ad vsus clericorum, qui & homines sunt, bene possunt reduci, de cons. dis. 1. ligna. Alibi sumitur humanum pro humili, 50. di. cos 24. q. 1. si quis dederit. 33. q. 2. latorem in fine.

ADDITIO Humanus accipitur etiam pro benigno, mansueto, & misericordi, & inhumanitas econtra, pro feritate, & crudelitate, & impatiente sup. de pręscr. cum ex officij. in prin de cen. licet. & in cle. de reli. do. quia cōtingit post. prin. Io. And.

b ¶ Transferendum.] adde quod dixi sup. eod. priuilegium. Io And.

Non pręstat impedimentum.] Casus figuratur per c. si uerum, 31. q. 2. hoc modo: Titius cōtraxit matrimonium cum Berta consanguinea sua, & in effectu inter ipsos erat impedimentum, ita qd matrimonium non tenet, obstante impedimento: postea cōtraxit cū alia, in qua non erat impedimētum, vtrum valeat istud secundum matrimonium? Rñdetur qd sic, nec obstat primū matrimonium, quod fuit nullum; & qd de iure non est sortitum effectum. Vel in electionibus ponamus sic casum: Canonici ecclesię Pictau. uacante sua Ecclesia celebrauerunt electionem nullam: postea ista electione non cassata celebrauerunt secundam electionem: vtrum prima electio, quę fuit nulla (non tñ fuit cassata) pręstet impedimentum secundę electioni? Dr qd non. Contra istam regulam opponit glo c. 1. sup de sponsa. eod lib. ubi sponsalia, quę sunt nulla, pręstant impedimentum matrimonio contrahendo, vt contraxi sponsalia cum Berta, quę non tenuerunt propter impedimentum religionis, vel consanguinitatis, vtrum potero contrahere matrimoniū cū consanguinea Bertę? Dr qd nō. Dicendū, qd illud intelligitur, qñ sponsalia sunt nulla nō ex defectu consensus, sed si essent nulla ex defectu consensus, possem contrahere matrimonium cum consanguinea Bertę, vt dicitur in d. c. 1.

[Prima gl primo ponit exempla, secundo quinque casus exceptos, & quintum non approbat: tertio notat in maleficijs regulam non loqui.

c ¶ Non pręstat impedimentū.] 1 pone casum in matrimonio, quod non tenet, quod non pręstat et impedimentum secundo 31. q. 2. si uerum. in electione quę non tenet sup. de elect. congregato. In stipulatione, quę non tenet, ff. de verb. obli. si dari stipules. Vides tamen circa matrimonium, qd sponsalia, quę sunt nulla, pter affinitatē, vel cōsanguinitatē, pręstant impedimentum in consanguineis alterutrius, ex publicę honestatis iustitia. Ratio est: quia publicę honestatis iustitia inducitur ex solo consensu, vnde ex quo sunt aliqua ex consensu, licet alias sint nulla, inducitur publicę honestatis iustitia. Si autem essent nulla ex defectu consensus, nō inducitur. sup. e. lib. de spon. c. 1. sicut & impedimētum affinitatis inducitur et per il legitimum coitū. 35. q. 3. de incestis. Circa electionem et vides, quod electio quę nulla est, secundam impedit sup. de ele. auditis, quod nō prosequor, sed dic, vt ibi. Idem in denuntiatione noui operis, quę siue sit iusta, siue iniusta, impedimentum pręstat futuro ędificio. ff. de noui ope. nun. c. 1. & ff. eodem tit. l. 1. in prin. Idem etiam in appellatione, quę & si ex falsa causa sit interposita, dum tamen probabili: tali quę si foret probata, debeat reputari legitima: ea interposita nihil est innouandum. 2 q. 6. appellationem. Item in litteris Papę per mendacium impetratis, quę licet sint nullę quo ad iuris effectum, pręstant impedimentum alijs impetrandis, si de eis mentio non fiat sup. de rescri. cęterum, & c. ex parte, lec. Gost qui hos quatuor casus quos pręmisi no. de despon. impub. litteras. Sed Ber. in hoc vlt. contra sup. de rele. ex tenore in glo. 1. in fi. 2 per decr de confir. vti. vel inu. bonę. Et nota hanc regulam ueram, nisi in pęnam aliquibus prohibeatur, hoc dico pp maleficia, quę non sortiuntur effectū a iure, & tamen impedimentum pręstant promouēdis 50. di c. 1. 2. & 3. Interdum matrimonio contrahendo, iuxta ea quę, no. 33. q. 2. hoc ipsum. §. hoc autem qq, & ff. de pœnit. & remis. qui presbyterum, & est simile, quod no. C. de leg. non dubium, habetur enim pro infecto, qd contra iura fit. 10 dist. vides, vbi de hoc, & inf. eo. quę contra ius, & ibi dicam. Et quod dicit, non sortitur effectum: dic a principio, vel ex post facto, qd dic, vt dixi sup. eo. non firmatur.

1 Io. Mo. allegat qd exemplis multa iqra, q̄ hic vide p. Io. And. in Mercu.

2 Vide, qd ibi dixi, & de hoc in pręall. decre. cū nostris. de cōces. pręben. in 4. gl. Io. An.

ADDITIO. In hac regula, non pręstat, & c. Dyn. ponit exemplum cum legata est mihi optio serui, & ego elegi, sed electio non habuit effectum, iterum eligam, ff. de opt. leg. l. 2. 3 & 4. Item ponit per l. quod pupillę, ff. quando di. leg. ced. de condit. & demon. hęc conditio. Io. And.

Cvi licet] Casus primo figuratur per c. ecce 95. dis. vbi quęritur, vtrum liceat sacerdoti benedicere populum in fine Missę: Rñdetur, qd sic, quia licitum est sacerdoti, quod est plus, s. conficere Corpus Christi, ergo est ei licitum, qd est minus, s. benedicere populū in fi. Missę. Et hoc intelligitur de benedictione simplici, nō autē de benedictione solemni, quę de iure cōi spectat solis epis, & alijs superioribus, licet ex priuilegio spectat aliquib. abbatibus, quę bñdictio solēnis impertitur in tribus horis, videlicet in Matutinis, in Missa, & in Vesperis. ¶ Item pōt casus figurari per c. ex parte 3. de deci. in anti. Papa concessit priuilegium aliquibus religiosis, vt ipsi possint percipere decimas in certa parochia; postea fuerunt facta noualia, vtrum ex illis noualibus ipsi percipiunt decimas? Rñdetur, qd sic, per rōnem huius regulę, quia si fuit eis concessum, quod est plus, videtur eis concessum illud, quod est minus. Secus si illud priuilegium esset concessum alicui laico, per c tua eo. titu. Item secus si religiosi pręscripsissent decimas antiquas, quia cum pręscriptiones sint odiosę, nō possent percipere decimas de noualibus: nam pręscriptio non curris sine possessione, quia illi religiosi non possent dicere, quod habuerunt possessionē illorum noualium.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, secūdo ponit brocharda, tertio successiue signat, & soluit septem contra quarto signat contraria ad negatiuam.]

¶ Cui

a ¶ Cui licet.] Hęc regula sumpta est ex l. ff eo. tit. non debet cui plus licet, quod minus est non licere. Et fallit hæc regula in casibus ibi no. Pone casum: Presbyter in Missa conficit corpus Christi, quod maius est: bene ergo pōt benedicere populum, quod est minus. 96. distin. ecce. Itē concessis decimis laborum, quod maius est, & noualiū quod minus est. ī. de decim. ex par. 3. Item cui concessum est testari, puta filiofamilias in peculio castrēsi: ergo & donare cā mortis. ff. de donat. causa mortis, l. tam is, concor. 12. q. 1. præcipimus. cui committuntur animæ, & res ecclesię etiam. sup. de dote post diuor. restit. per vestras, cui committit vxor corpus, bene pōt committere dotem. Et no. ꝙ illud est vnum brocardum: cui licet plus, & minus. Aliud, quod licet maiori, & minori. 95. dis. illud superfluum. Aliud negando, cui non licet minus, nec maius, de sen. excom. cum illorum, & quod non licet in minori, nec in maiori, de elec. cum in cunctis, vbi de hoc Cōtra ad hanc regulam sup. eo lib. de præben. cui de non sacerdotali. Sol. illud facit forma mandati, & eodē modo rīdet ad c. eo. ti. cum in illis §. vlti. & facit quod dixi sup. eo. plus semper. Item contra, de consec. distin. 2. comperimus. Sed illud speciale propter vnionē. Et sic etiam rīdetur ad l. ff. de admin. tuto. cum quæritur. 1 Nam pupillus potest omnia nomina, quæ fecit tutor respuere, sed non quędam respuere, & quædam approbare. Item contra, de transla. c. vlti. ubi permittitur transire ad maiorem dignitatem, sed non ad minorem. solue, ut ibi no. in glo. pen. Item contra. 11. q. 3. latorem, vbi pōt communicare, sed non obligationem dare, ad idem. 19 q. 4. miror. Item contra de torneamentis cap. 1. de rapt. c. 2. vbi conceditur pœnitentia. & non sepultura. Solu. ut no. in prædi. c. 1. de torneamen. quia regulare est quod hic admitti a minore prohibeatur ex cā, vel vt consulatur viuis, vt ibi, vel ob aliam causam. Itē ad negatiuam contra. 36. dist. qui ecclesiasticis, & 1. q. 1. si qui epī, vbi qui iniuste ordinem contulit, priuatur collatione illius ordinis: sed non minoris, vel maioris, secun. Ber. licet Hugo. contra, sed dic, vt sup. proxi. dixi. Plus ergo qualitate includit minus, sed non semper, vt sup. sicut plus quantitate non semper includit minus, vt dixi sup. eo. tit. plus semper.

> † No. licitū esse in licitis, & permissis arguere a maiori de quo plene Bal. in §. conuenticulā. C. de epis. & cler.

> † De materia regulæ vide ꝙ plenissime tradit Cassanę° in catalogo glorię mūdi, par. 12. consideratione 99.

> 1 Eadē responsio ad l. in causæ. ff. de procurat. ubi licet procuratorē in totū reuocare, nō in parte sec. Dy.

cet[a] † quod est plus, licet vtique quod est minus.

¶ Idem.

REGVLA LIIII.

QVi prior † est tempore,[b] prior est iure.

¶ Idem.

REGVLA LV.

QVI SENTIT

ADDITIO. In hac regula, cui licet, &c. Io. Mon. dicit ponendum exemplum per §. is qui exequitur. insti. manda. vbi si mandaui fundum emi pro centum, mandasse videor, ꝙ ematur pro minori, si haberi potest: & remittit ad regulam, plus semper. Dyn. ponit exemplum in patre, cui licet occidere adulterum inuentum cum filia multo magis contumelijs afficere. ff. de adult. nec in ea. §. ius occidendi. Item iudex potest deferre actori iuramentum in litem, quod est plus: poterit ergo taxationem iusiurandi adijcere, quod est minus, ff. de in lit. iur. videamus §. pen. Io. And.

QVi prior est tempore.] Casus figuratur per ca. vlti. 17. dis. iuncto c. de maio. & obe, in antiqu. Ponamus, quod inter canonicos alicuius ecclesię est contentio, quis debeat primo se subscribere in instro, in quo continētur actus capitulares, vel est contentio inter canonicos in sessionib. quis debeat esse in loco honorabiliori, uel in optione prębendę est contentio, quis debeat habere electionem? Rñdetur, ꝙ antiquior canonicus est cæteris præferendus: quia qui prior est tēpore, prior est iure.

¶ Item pōt poni casus in pluribus expectantib. auctoritate Apostolica. quorum vnus præcedit in data, vt ponamus, ꝙ Papa hoc anno fecit mihi gratiam in ecclesia Pictau. quia mandauit canonicis illius ecclesiæ, vt conferent mihi pbendā si quę vacaret, alias primo vacaturam: postea Papa in dicta ecclesia fecit ubi similem gratiam: quæritur quis nostrum sit præferendus in assecutione præbendæ? Rñdetur, ꝙ ego, qui sum prior in data: quia qui prior est tempore, prior est iure.

¶ Item potest poni casus in pluribus creditoribus, vt si sint plures creditores alicuius debitoris, & vendantur res ipsius debitoris: quæritur quis debeat esse prior in debito consequendo? Rñdetur idem, ꝙ ille qui est prior in tempore.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: ad vltimum exemplum signat contrarium, & soluit: secundo dicit regulam procedere in his, quæ pendent a voluntate duorum, non in legibus, vel testamentis: signat contrarium & remittit: item procedit cum par est ius vtriusque.]

b ¶ Qui prior est tempore.] Hæc regula sumpta est ex l. ff eo. tit l. quotiens vtriusque. Pone casum in iure sessionis, & subscriptionis. 17. dist. c. vlti. ibi ponitur prius ordinarius. [& sup. de maio. & obed. c. 1. vbi de hoc Dynus alleg. ff de albo scri. l. 1. 2. & 3. & C. de consu. l. 1. lib. 12. In assecutione præbendæ, qui primo impetrauit. 2 sup. eo. lib. de præben. cum cui. Ex duobus emptoribus, vel donatarijs. Præponitur in rei vendicatione ille, cui res prius tradita fuit C. de rei vendic. quotiens, in prin. & in fine. Sed quare in hoc vltimo casu præfertur ille, cui fuit primo res tradita, & non ille, cui primo fuit vendita vel donata: quod esse deberet secundū hanc regulam? Sol. hæc regula locum habet in ijs, quorum vtriusque par est causa, vt in prædi. l. quotiens. ff. eo. tit. sed post venditionem quis remanet dominus: vendendo ergo, & tradendo secundo, prior est causa secundi, vt ibi. 3 hoc probat C. de hære. vel act. vend. l. qui tibi. tenetur tñ priori ex empto quātū sua interest, vt ibi: sed per litteras Papa quis statim est canonicus: & ideo in eis attendimus datam, vt in prędicta decreta. cum cui, & facit quod no. de spon. duorum. c. vlti. in gl. Et nota quod hæc regula locum habet in contractibus, & in ijs, quæ duorum voluntate dependent: sed in legibus & constitutionibus, quæ pendent ex unius voluntate, reuocat posterior priorem. Idem in testamentis eadem de causa: quia ex vnius voluntate dependent. Ad primum de conse. distin. 1. cap. vasa. de cog. spiri. capit. 1. ff. de leg. non est nouum, & sup. eod. lib. de consti. c. 1. ubi etiam de hoc. Ad secundū. 13. q. 2. vltima voluntas. Et sup. de celebra. miss. cum Marthæ & ff de leg. 1 si mihi. Ad primum, contra. 35. q. 2 hoc ipsum in fi. 50. dist. Domino sancto, vbi dicitur, quod potius stamus antiquo iuri quam nouo. Sed dic, vt ibi, & ut supra dixi. Hæc regula in his locum habet, quæ par ius habent: nam priuilegia considerantur non solum ex tempore, sed ex causa. ff. de priuileg. cred. priuilegia. hinc est quod receptus auctoritate Apostolica pręfertur omnibus etiam ante receptis aliorum auctoritate sup eod. lib. de pręben. hi qui. Et creditrix dotalis pręfertur etiam in quibusdam anterioribus creditoribus, non tamē filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. habean. l. vlti & ibi de hoc, & plene per Azo. in summa eo. tit. [Sed longe plenius hic per Dynum cuius distinctionem vide.]

> 2 In perisorme, & ꝗ hoc plene. sup. e. lib. de cōcess. præben. si soli in vlt. gl.

> 3 Nisi prius constituisset priori nomine possidere: vt scripsi in Specu. de emp. & vēdi. c. 2. vbi glossatur verbū, cōstituit possidere. Io. And.

ADDITIO. In hac regula, qui prior, &c. Dynus ponit exemplum in creditoribus, quibus res sunt obligatæ, vt potior sit, qui prior est tempore ff qui potio. in pign. l. potior, & l. creditor, & C. eodem. l. si fundum, &c. Io. And.

QVi sentit onus.] Casus primo figuratur per ca de lapsis. 16 q. 6. Ponamus, ꝙ aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum pp quod fuit condemnatus agere pœnitentiam in aliquo monasterio, nunquid bona sua transeunt in monasterium, vel monasterium teneat ipsum alere expensis monasterij? Rñdet, ꝙ si fuit

condem-

condemnatus ad agendum perpetuam pœnitentiam in monasterio, bona sua transeunt in monasterium: quia ex quo monasterium sentit onus, etiam debet sentire emolumentum.

¶Item pt poni casus per c.1.de sepul.li.eo.lib.vbi dr, ꝙ si parochianus eligat sepulturã alibi, ꝙ in sua ecclesia parochia li: ex illis, quæ obuenerunt rõne funeris, Ecclesia parochialis debet hr̃e quartam, vel aliã portionem, ſm ꝯsuetudinẽ regionis c.certificari eo tit.in antiq. quia sicut Ecclesia parochiali. sustinuit labores administrando, & celebrando diuina: ita similiter dẽt esse particeps in emolumẽtis.

onus, [a] sentire debet commodum, & econtra. [b]

¶ Idem.

REGVLA LVI.

IN re [c] communi, potior est conditio prohibẽtis. [d]

¶ Idem.

REGVLA LVII.

CON-

¶Item potest poni casus per c filijs.16.q.7 Certum est, ꝙ patronus in Ecclesia patronata ex iure patronatus consequitur aliqua emolumenta: quia ad illam Ecclesiam potest præsentare virum idoneum. Item in sessionibus, & sepulturam præ cæteris honorandus. Item si patronus deueniat ad paupertatem, Ecclesia tenetur sibi subuenire præ cæteris egentibus. Sed quid? ponamus, qđ Ecclesia oprimitur nunquid appatronus tenetur eãdem defendere? Respondetur ꝙ sic: quia ex quo sentit commodum, sentire debet onus.

¶Item potest figurari casus per c. significatum.de præ. in antiq. vbi dr̃, ꝙ ex quo clericus percipit fructus, & emolumẽnta Ecclesiæ: ita similiter tenetur, & debet eam officiare, & facere diuinum seruitium: quia ex quo consequitur emolumentum, etiam debet habere onus: quia beneficium datur propter officium.

[Prima glossa dicit, vnde sumpta: & ponit exempla in vtroque, dicto, secundo ponit quatuor casus quibus fallit regula.]

a ¶Qui sentit onus. 1]Hæc regula sumpta est ex l.ff. eo.tit l. ſm naturam cuiusque rei. Pone casum in clerico, qui propter lapsum detruditur in monasterium ad pœnitentiam peragẽdum, quia res eius proficient monasterio. 16.de lapsis. Ad idem sup.de sepul. cap.1.ibi, sint consolationum socij, &c. & C. de fur. & ser. cord. vlt. §. sed cum in secunda, vbi commodatarius si furtiue ab eo surripiatur res commodata, & agens furti cõsequatur pęnam a fure: pęnam ipsam non restituit domino, ne sit damno tantummodo deditus, qui eam cõmodatam accepit: sed liceat ẽt lucrum sperare. In secũdo dicto ibi. §. & econtra pone casum in patrono, qui defensare debet ecclesiam 16.q 7. filijs in clerico, qui officiare debet Ecclesiam.de præb. significatum [Et dicit l. r, non est ferendus, qui lucrum amplectitur onus aũt subire recusat C, de cad. tol. l. vnic. § pro secundo. in fi. Concor. ad hanc regulam 7 q.1.c.ibi.22 q.2. charitatẽ. cũ suis concor. & ĩ eo. rõni & sup eo.lib de elect. cum non deceat. ff. de peri. & commo rei ven. l. id ꝙ post. Et nota, ꝙ hæc regula fallit interdum rõne ætatis, vel personæ: interdum rõne naturę ꝯtus: interdum ex speciali pacto. Primum patet C.de leg. tut l.vlt. in fi. ibi enim minores, licet ad tutelæ grauamen non veniant, successionis emolumentum non amittunt inst. de le tu in fi. ibi dicit textus, plerunque vbi successionis emolumentum, ibi, & onus tutelæ debet esse: ideo aũt diximus, plerunque quia si fęmina impubes manumittit, ipsa ad hæreditatem vocatur, cum alius tutor sit. Secundũ patet. ff. pro socio. l. de illo. & l. non ob eam. ibi. n. fit cõpensatio emolumenti, ꝙ socius attulit societati damno, quod intulit, imo eo non obstante damnum emẽdare tenetur, & est ratio, vt dixi, natura ꝯtus, ꝯhitur. n. societas tantum ob lucrum. [Vide quod no ff de neg. gest. l. si negotia absentis.] Tertium patet. ff de pac. do. l. familiæ ad idem ff fa. ercisc. l. licet Ad adhoc ĩ. eo. lib. de pac. c. 1 & vlt. Item fallit, vbi ex causa quis prohibetur ab emolumento, licet onus habeat, sicut in iudice, qui nihil a partibus dẽt exigere, nisi expensas moderatas cum proficiscitur pro causa. nec tunc illas, si partes notabiliter pauperes sunt, sup. eo. lib. de rescrip. statutũ. §. insuper. & §. seq. & idem in similibus. Et concor. ad hanc regulam ea decre. § assessorem.

1 In hac reg tenet Io. An declaratus p Ph. ꝙ monasteriũ priuilegiatũ tpe interdicti admittere familiares diuinis, admittet recepros post priuileg. & idẽ ꝗ epo priuilegiato, vt quatuor sui familiares absentes recipiant fruct⁹ suorũ beneficiorum.

b ¶Et econtra.]Vnus 2 intellectus est: qui sentit commodũ, sentiat onus. Alius sensus est: qui non sentit onus, nõ sentiat commodũ. & pro hoc 33. dist. preter hæc. ĩ. eo. lib. de elec. generali § illos, &c. Io. And.

2 Hęc glossula ex nouella Io. Andr. huc fuit translata.

IN re cõi.]Casus in hac regula figuratur primo per c. 1. 33. q. 5. hoc modo, Ponamus, ꝙ Titius ꝯxit matrimonium cum Berta: cõtracto matrimonio, & consummato, alter coniugum vult intrare religionem altero inuito, & in præiudicium alteriu? Rñdet ꝙ non põt, quia in re communi potior est conditio prohibentis.

¶Item potest poni casus per c. quia propter. de elect. in antiq. Vacante Ecclesia Pictauiensi canonici Ecclesiæ super electione futuri prælati voluerunt compromittere in aliquos arbitros, aliqui ex canonicis non cõsenserunt, sed dicunt, ꝙ volunt hr̃e vocem, vtrum possint impedire potestatem translationis in arbitros, & ne fiat compromissum? Rñdetur, ꝙ sic, quia in translatione potestatis in arbitros requiritur cõsensus omnium, & hoc per rationem huius regulæ, quia in re cõi potior est conditio prohibentis.

[Prima glossa ponit exempla, & remittit, & vt casus excipit.

c ¶In re communi. 3] Pone casum in duobus coniugatis, quorum vno vouere volente & altero prohibente, potior est causa prohibentis 33. q. 5. c. 1. Itẽ vno prohibente ne procedatur per viam compromissi, potior est ipsius cõditio. sup. de ele quia propter. ibi, vice omniũ. Item duobus communẽ habẽtibus parietem, alter non potest destruere, & reficere altero prohibente. ff. de ser. vrb. præd. parietem, & fuerant hæc verba, l. ff. cum cõi di l. Sabinus, & ibi de hoc. Et fallit hæc regu. in casibus ibi no. Primo, quando non interest socij, puta, quia incrustare vult, vel dipingere, ff de ser. vrb. pb. l. quidam Hiberus, §. parietem, vel vult scalas iuxta parietem ponere, vt eo. tit fistulam, in fi. Secundo, qñ ob hoc quæsita est, vt opus fiat, ff. communi di. si ædes. [Et sic loquitur, ff. pro socio, cum duob. §. item Mela.] Item qñ ædificium reficeret, C. de ædi priua. si vt proponis ff de dam. infec si ædib. & l in reficiendo Intellige, ꝙ in his casibus, quibus reficere, vel facere licet, non velit socius facere iure seruitutis, ꝙ non liceret, præalleg. l. parietem, de ser. vrb. præd. sed iure cõionis licet, & sic intendit glo. Et facit, ff pro socio, cum duobus, §. idem rñdit Item fallit religionis fauore, vt si ibi sepeliri velit, vt ff. de reli. si plures, rem in commune sepulchrum alium mittere. Institu. de rerum di. §. religiosũ, ver. in cõe Item cum donator seu communem habet cum donatario, C. de don sancimus, § ne autem. Accu. Et scire debes aliquid esse commune, vt singulis, aliquid vt collegio, vt tetigi supra eo quod omnes, & habes, sup de const cum omnes Io. And.

3 Vide Deciũ consi. 15.

[Glo seq. ponit rationem regulæ.]

d ¶Prohibentes.] quia volens non solum dominus est, vt in prædi. l parietem, ff de ser. vrb præd. Io And.

COntra eum.]Casus in hac regula primo põt figurari per c. in presentia. de proba. in antiq hoc modo: Ponamus, ꝙ dicebatur ab aliquibus, qđ intraueram aliquam religionẽ, & intra, & in ea fecerã professionem, ego aũt excipiendo proposui, qđ eo tempore, quo intraui religionem, eram minor annis, & sic professio nõ tenebat, ppea non erã obligatus religioni. Ad probandũ meã intẽtionẽ, videlicet, qđ erã minor annis, feci meos articulos, in qb. cauebãt, qđ erã minor annis, & ꝗ dicebaĩ vtiũ esse minor annis 14. vel 15. rñ iudex examinati

c. in præsentia, de ꝓba. per casus positionẽ peculiariter declaratus.

minuit meos testes, qui omnes desposuerunt, quod quando in trau: religionem eram minor annis: publicatis attestationibus meorum testium, pars aduersa contra me proposuit, quod non probaueram sufficienter meam intentioné, quia solum probaueram, quod eram minor annis, & nó quod erá impubes, & minor 14. annis: est ibi textus, quod fiet interpretatio contra me, vt præsumatur, quod volueram dicere, quod eram minor 25. annis

†Nota, quod verba obscura, vel dubia interpretanda sunt contra proferentem, qui apertius dicere potuit. ad hoc c. cum dilectus. de consuetudine An.

tra [a] † eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.

¶Itē potest poni casus per l cum in lege. ff. de contrah. empt. & ven. Ponamus, quod habebam duas ædes vicinas, & contiguas: quælibet ipsarum erat altior diuersis respectibus, quia vna in parte anteriori erat altior: reliqua autem erat altior in parte inferiori: vendidi tibi vnam istarum domorum, & in venditione apposui istud pactum; stillicidia, vt tunc sunt, ita erunt in futurum: Vtrum videar apposuisse seruituté domui retentæ, vt non possim eam eleuare in illa parte, in qua recipit stillicidia domus venditę? Rńdetur, quod in dubio præsumitur, quod apposui seruitutem domui retentæ, vt non possem eam altius eleuare in illa parte, qua recipit stillicidia domus venditæ: quia fuit in potestate mea apertius declarare. l. tribus. C. de pact. Bar. in l. Labeo, ff. de contrah. empt. & ven. Et hic est etiam glo satis ampla. Sed quid dicemus ad l. si in emptione, ff. de act. empt. & vend. vbi tex. in contrarium: quia ibi dicitur, cū fundus venderetur: seruus Stichus accederet, idest, venditus fuit seruus Stichus cum fundo: & venditor hebebat duos seruos Stichos: dubitatur de quo Sticho intelligitur tale pactum? Dr ibi, quod est in potestate venditoris retinere quem voluerit, & ibi illa verba fuerunt dicta non a venditore, sed ab emptore. Ideo dicūt aliqui, quod si verba fuissent prolata a venditore, quod fieret interpretatio contra emptorem: quia verba sic proferētur in contractu: nec inspiceretur a quo fuerunt prolata, sed cuius fauore proferuntur: ita quod si illa verba apponerentur gratia venditoris, fiet interpretatio contra venditorem: Si gratia emptoris, fiet interpretatio contra emptorem. Tñ istud non placet gl. nec Bar. in d. l. veteribus. imo dicunt, si constet quis protulit verba, fiet interpretatio contra eum, sed in l. illa non cōstabat a quo fuerant illa uerba prolata: ideo est in optione venditoris tradere, quem Stichum voluerit. Vel dicit glo. quod ista regula fallit in iudicijs, quia non fit interpretatio contra proferentem, l. si quis. ff. de iud. Ratio est: quia si fieret interpretatio secundum intentionem rei conuenti, & non actoris libellantis, reus diceret, quod de illa re non intellexerat.

¶Itē fallit hæc regula, quando alias contractus esset inutilis: vt si stipulatus sum hoc modo, promittis mihi dare cētū Calendis Iulij, non dico proximis, quæritur de quibus Calendis intelligitur: vtrum de proximis, vel de alijs? est ibi tex. quod intelligitur de proximis, & interpretatio fit pro me stipulante, quia si attenderetur tua intētio, tu diceres, quod tu intelligeres de vltimis, quę sunt circa iudicium finale, & sic stipulatio esset inutilis.

[Glo. seq. dicit vñ sumpta, & ponit exēpla, & ad alterum remittit. Secundo successiue signat, & soluit septē contraria, tertio distinguit principaliter quinque mēbra, sextum, & septimum addit in fi.]

1 Circa istam glo. ibi, cū dubitat, quod sit verisimilius dicit Phi. in interpretandū eum, quod apparet ex principali conuentione, vt verbis eā præceden

a ¶Contra eum. 1]Hæc regula sumpta est ex l. e. tit. l. in contrahenda venditione. Pone casum in dicto testis, cuius interpretatio fit contra producentem. sup. de proba. in præsentia. Item per l. ff. de contrah. emp. l. Labeo. vbi obscuritas pacti nocet venditori, qui legem apertius dicere potuit. ad idem. ff. de pact. l. veteribus. vbi plene de hoc. Contra, ff. de iud. si quis intentione. Solu. illud in iudicijs, hoc in contractibus. Sed adhuc contra sup. eo. cum sunt partium iura obscura. Sed ibi solut. Item contra ff. de contrah. empt. si ita distrahatur illa, aut illa res, quam elegerit venditor, hæc erit empta. Solu. verba illa fuerunt dicta ab emptore: vel naturale est in alternatiuis: quod sit debitoris electio contra eo. in alternatiuis cum suis concor. Item contra eo tit. si in emptore. in prin. vbi si in emptione fundi dictum fuerit accedere Stichum seruum: accedit ille de quo venditor intellexit. Sol hoc in principali, illud in accessorio: sed hoc nihil, vñ dic ibi uerba prolata fuisse ab emptore. Item contra ff. de ser. urb. prędio si seruitus. ibi ne luminibus officiatur, intelligit de præsentibus, & futuris. Sed ibi non est obscuritas, sed generalitas, ad idem de priuileg. quia circa, ubi generaliter remittens decimas, futuras, & præsentes intelligitur remisisse. Item contra ff. de uerb oblig. l. eum qui ubi intelligūtur Calendæ primæ ad voluntatem stipulantis Sol. inutilis esset stipulatio, si ad voluntatem debentis, qui de vltimi mundi Calendis intelligeret, & diceret. Item contra eo. tit. l. in ambiguis, vbi statur animo proferentis Sol. illa in testamentis, rescriptis, & legibus, vt ibi no. hic autem in contractibus. Vt igitur plene liqueat hæc materia, licet de ipsa tractetur de spon. ex litteris 1. ff. de pact. l. veteribus tu tamen nota, quod obscuritas, vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus, aut in conuentionibus factis in iudicio, aut in confessionibus, aut contractibus, & pactis, aut in sententijs. 2 Si in vltimis voluntatibus subdistingue, quia aut constat de voluntate expresse, vel tacite. Si expresse, illa seruatur, quia nihil est, quod tantum debeatur hominibus, quam quod vltimæ voluntatis liber sit stylus. 23. q. 2. vltima voluntas. de test. officij, de condi. appos. in ma. c. 2. C. de sacrosanctis eccle. l. 1. Si constat tacite, vt per coniecturam, illa seruatur ad hoc 26. quæst. 6. qui recedunt de test. requisisti. ff. de leg. 1. si seruus plurium, in fi. nisi dicta voluntas turpis esset, vt ff. de condi. insti. l. quidam, vel alias contra ius. Pone exemplum, supra de test. tua. cap. Raynutius, in fi. ff. ad leg. Fal. Titia, quia priuata dispositio testatoris, &c. de test. requisisti, ff de leg. 1. l. nemo potest, si non constat expresse nec tacite, stetur verbis testamēti, ad hoc 22. q. 2. is autem, de celebra. Mis. in quadam, de spon. ex litteris 1. ff. de exer. l. 1. §. si is qui nauem, ff. de leg. 3. l. non aliter. Si autem verba sunt nimis larga, sequimur benignius, & minimum, ff de leg. 3. l. nummis, supra eodem, in obscuris cum suis concor. & sic esset hæredis electio, C. de cond. indeb. l. si quis seruum, ff de leg. 1. legato. Et lex ff. eo. tit. si domus, & l. qui duos loquuntur cum hæres est in mora, vt no. de test. indicante, ad hoc Institu de leg. § si generaliter. Si vero non apparet, quæ pars sit benignior, vel minor, neutra tenetur, ff. de test. tut l. duo sunt, ff. de manumis. test. l. cum ex pluribus, ff. de libe. & posthum. nominatim. Si quæratur ad quem spectat indagatio? Dic, quod ad iudicem, C. de fideicommis. l. voluntatis defuncti. Si in iudicijs fit ambiguitas, fit interpretatio pro proferente. 3 Ratio, quia debitor semper negaret se de hoc sensisse, C. de annali excep. l. vlt. in fi. ff. de verb. oblig. inter stipulantem, §. 1 arg. ff de trib. l. illud, §. 1. & ff. de eo, quod cer. lo. l. non vtrique, §. damus, & hoc in litis exordio de hoc de testi. spo. cum ad sedem. Si vero in probationibus sit ambiguum, interpretamur contra producentem de condi. appos. per tuas, de probat. in præsentia, de testi. cum tu. de fide instru. inter. in fi. debent enim probationes esse claræ, de præscrip. auditis, saluo eo, quod possent testes obscure deponentes interdum iterum interrogari, de testi. cum clamor. quod dic vt ibi notatur. Et eodem titulo per tuas, & in prædic. decre. in præsentia, in 4. gloss. in confessionibus, si confiteatur, quis incertum, certificare cogitur, ff. de confes. l. certum, alioquin accipietur, quod magis expedit aduersario, vt ibi, & ff. de inter act. de ætate, §. nihil. Ad hoc supra de accusa. cum dilecti, supra eodem libro de confes. cap. 2. In contractibus, aut est certum de consensu, aut de dissensu, aut est dubium. In primo statur ei, quod senserunt, ff. de rebus dub. l. in ambigua, de sponsa. cap. 1. Secundo nil valet, 27. qō. 2. sufficiat, 30. q. 1.

tibus aut sequētib. l. illam, ff. qui potio. i pig. habea. alias interpretamur contra proferentem i d. l. veteribus. l. arboré. §. hæc lex. ff. de seruitu. si dio. nisi fieret ut Dynus, proferēté palam voluisse suū fauoré, si nó fieret a quo sunt prolata verba, aut forte ab oibus æqualiter dicta sunt est interpretandū contra illū cuius fauor versat. l. si ita. ff. de auro & argen. cle. quia circa de resc.

2 Aut in stipulatione facta, & tūc proferentis erit interpretatio. ff. de pro stipu. l. 1. §. si. & l. proprius. Dynus.

3 Sic actor vel reus secundū Dynū, qui allegat, quod no. in l. si quis intentione. Io. And.

q.2.cap vnico, sup. de rap.cum causa.de pigno. illo vos 29 q.1 §.1 ff de contrahen. emptio. l. venditionibus, & ibi error non solum corporis, sed etiam materiæ venditionem impedit, nil enim tam contrarium consensui sicut error, ff. de iurisdict. omni. iudi. si per errorem, ff. de iudi. l. 2. & errare est aliud pro alio putare. 37. di. quamuis, & 22. q. 2. in quibus, non tamē omnis error † matrimoniū impedit, sed error status personæ, & conditionis, quod dic, vt 29 q. 1. §. 1. & in summa. tenet et pignus cum obligatur æs pro auro, ff de pigno. actio. l. 1. in tertio casu. l. cum est duorum, & subdistingue, aut potest valere secundum vnius intellectum tātum, aut secundum vtriusque: si secundum vnum tantum, valeat secundum quem valere potest, ff. de verb. obligat, l. quoniam Et habet hoc locum etiam in contractu matrimoniali in foro iudiciali. In foro autem animæ statetur ei qui dissensisset in tali dubio, vt supra de spons. tua nos, si secundum vtriusque intellectum potest valere, ualeat quod est verisimilius. ff de verborum obligation l. cum qui ita stipulatus, ff eodem titu l. in obscuris, & de verbo signifi abbate, & sup eodem, inspiciimus, cum suis concord. Sed si dubitatur, quod est verisimilius seruetur quod in hac regula dicitur, ff. de verbo. obli. l. quicquid, & l. si quis ex pluribus fundis. Et hæc vera, cum neuter dolum committit. Si autem alter dolum committat, contra eum fieret interpretatio. 22. q. 5. c. qui pietate. §. ex his, & c. quacunque, si vterq; tunc ad communem significationem recurretur, vt dicta decre. ex litteris, ubi de hoc, 2. q. 5. c. hoc videtur, §. si ergo, & idem reperitur in iuramentis, vt ibi not. In sententijs suis interpretari poterit præses prouinciæ, vel procurator Cæsaris, ff. de appe. ab executore, in princ minor non, C. de senten ex breuic. re. l. 2. ubi de hoc, ff de re iud l. iudex. functus est enim officio suo, siue bene, siue male iudicando, quod intellige in diffinitiua, secus in interlocutoria, quod dic, vt no. de appel. non cessante, & ibi plenius scripsi. De fructibus tamen, & expensis supplere potest eadem die, ff de re iudi. l. Paulus, & sup. eo. lib. de appel. cum appellationibus, & de hoc not. 35 q 9. c. loci nostri, §. quia ergo, alias incipit, licet ita. in 1. gloss. 11. quæst. 1. c. clericum nullus. §. ex his, de postula. præla cap 1. & ibi de multiplici interpretatione. De legibus non est dictum: quia in eis nihil est obscurum, vel ambiguum 4. dist. cap erit, & in procemio decretalium, C. de nouo cod com. in 1. constitut. ibi, erit lex certa, & breui sermone conscripta. Si tamē ambiguitas videretur in eis esse, recurritur ad condentem, quia ille solus interpretari potest, qui condere. 11. q. 1. §. ex his. de iud. cum venissent, de senten e com mun inter alia, C. de leg, l. vlti. Et idem in priuilegijs, quæ sunt leges priuatæ, per eadem iura. (& supra de offi or 11. §. si uero, & ff. eo. tit l. Neratius, & vide quod dixi post Inno. Hostien. & Compost. de rebus. causam, sup. glo. pen.)

ADDITIO. Per l veteribus ff de pact. superius circa princ huius gl allegatam, & ff. de seru. vrb. præd. si arborem, §. hac lex, & de contrahen. empt. cum in lege, & l. Libero, ponit Dynus in eo qui vendens, & tradens domum dicit stillicidia vti nunc sunt, ita sint, vē dicere q domui venditæ debeatur a vicinis seruitus stillicidiorum non econtra, quod domus uendita debeat seruitutem uicinis. Io And.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7.

1 Quotuplex sit error, & qualis error impediat matrimonium, vide Magistrum, & ibidē late Theologos scholasticos in 4. sen. dist. 30.

2 Iuramsuā an possit iudex iterpretari.

¶ Idem.

REGVLA LVIII.

NOn † est [a] obligatoriū, cōtra bonos mores

(The rule's text breaks off here on this page.)

N On est obligatorium.] [a] Casus in hac regula pōt figurari multis modis, primo per l. cōtractus, vers exc. pro ff eo. Ego deposui apud te libros meos, vel aliā rem, & fuit appositum pactum inter nos, quia uolui, vt si res perderetur dolo tuo, vel eas uenderes, q non possem agere cōtra te actione depositi, & iuramentum illud, videlicet q non agerem contra te, etiā si in re deposita dolum committeres, utrum ualeat tale pactū iure firmatum, ut non possim agere contra te? Rñdetur, quod non, quia illud iuramentum est contra bonos mores, & inuitat te ad delinquendum, & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum.

¶ Item pōt casus figurari per c. 1. 22. q. 4. Ego promisi tibi occidere patrem meum, & casu quo ipsum non occiderem, tibi stipulanti promisi, & iuraui soluere centum: non occidi patrem meum: vtrum possis agere contra me etiam condictione ex stipulatu ad centum? Certe non, quia istud iurām est contra bonos mores, & ideo non est obligatorium.

¶ Item figuratur casus per c. Quintauallis, de iureiu. in anti. Vxor & filiæ Quintauallis, i. illius hominis sic vocati, habuerunt verba, imo uerba cum uicinis suis, vicinæ fecerunt conuenire uxorem, & filias Quintauallis super actione iniuriarum: Quintauallis promisit, & iurauit quod erat contentus stare ordinationi, & voluntati uicinæ iniuriatæ, ipsa uicina noluit habere emendam pro iniuria sibi illata, sed uoluit pro omni emenda, q Quintauallis expelleret a se uxorem, & filias exhæredaret, si vnquam uerbum iniuriosum proferent cōtra ipsam uicinam, accidit quod uxor, & filiæ Quintauallis protulerunt verbum iniuriosum contra uicinam, alias iniuriatam, dubitauit Quintauallis, utrum esset obligatus ad repellendum a se uxorem. & exhæredandum filias: vnde ipse consuluit Romanum Pontificē, qui consultus respondit quod non, quia suum iurām erat contra bonos mores, & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum.

[Prima gl. dicit vn se sumpta, & ponit exempla, secūdo dicit fallere regulā decre. si uero, tertio istius regulæ dat concor. & assignat duplicem rationem.]

a ¶ Non est obligatorium.] Hæc regula sumi potuit ex l. ff. eo. tit. l. contractus [3] quidam, ver. excepto. per quā pone exemplum: nam non ualet pactum, q dolus futurus non præstetur. vt ibi. Item pone in eo, qui iurauit patrē occidere, vel simile quid facere. 22. q. 4. c. 1. & per totum. In eo, qui iurauit vxorem, & filios expellere de iureiu. Quintauallis, & per l. ff. de leg. 1. si quis ingenuos, in fi. ubi quod scriptum est in testamento contra bonos mores, & iuramētum, nullius est momenti, ad idem de pact. dota. l conuenire, ubi pactum ne cum vxore agatur rerum amotarum, non ualet: quia per illud inuitantur mulieres ad furandum. Non est ergo præcise uera regula, quę dicit, q iurām seruandū est, si potest sine interitu salutis æternæ seruari, s. de iureiu si uero, [4] nam si est contra bonos mores, non obligat, ut hic, & in supradictis iurib. Idem in quolibet testamento eo tit. sicut, &c. tua nos & qū vi, vel dolo præstitum est, sup eo. lib. de iureiu licet, quod dic, vt sup. quod not. cau. abbas, & 15. q. 6. c. 2. Et facit ad hanc regulam, int. eo. in malis. (Facit etiam sup. eo. lib. de elec. vbi periculum. §. qui autem, &c quia sępe, de reb. eccle. non alien §. contractus.) Et habuisti idem de impossibili. sup. eo. nemo potest [vt hic dixi, hoc est impossibile moris, uel iuris, & ut hic dicit Dynus, quę contra bonos mores sunt, impossibilia dicuntur de iure, ff. de condi. institu filius, & l conditiones, & l. quidam ergo, &c.] Non tenet ergo turpe pactum, vel contra bonos mores, sup. de pact. c vlti, ergo nec iuramentum, quod accessorium est. & facit sup. eo accessorium, & vide quod ibi dixi. Et not. quod debemus reb. vti eo modo, ad quem sunt instituta, ut 22. q. 2. is autem. Sed iuramentum non est institutum, vt sit iniquitatis vinculum, 22 q. 4 inter cętera, ergo iniquitatem non vinculat, vel obligat, vt hic uides.

ADDITIO. Loquitur ergo regula cum dicit contra bonos mores, in prohibitis propter turpitudinem sui. In prohibitis uero fauore personæ iuramentum illius, cuius fauorem respicit, facit ualere, quod non ualebit, secundum Dynum in authen. sacramenta. C si aduer ven. supra eo. lib. de pact. cap 2. de iureiu. eo. 2. cum suis concor. Io. And.

a Vide hac tractatum regularum Soc.

Ca. Quintauall. de iureiu. peculiariter declarat.

3 Ibi vide Do. Phi.

4 Hic intelligit P. q non solū mores, qui iure canonico reprobantur, dāt mali: sed et illi, qui iure ciuili, tñ luā. An. c. quē admodū. sup. de iureiu. versi. vel nasum vult. q iuramentū c mores a iure ciuili reprobatos nō sit nullū, nisi reprobet et iure canonico. sed de illo latius ibi Imo. chas. 12. et 13. Phi.

DOlo facit.] Casus figuratur per cap nullus. 14 q 4. iuncto c. debitores, de iureiu. in auth & l. dolo. de exce. doli. hoc modo; Ponamus, quod Titius mutuauit mihi sub vsuris aliquā pecunię summā, & fuit facta pactio vallata stipulatione; quia ex nudo pacto etiam iura contractum non oritur actio, nisi sit vallatū stipulatione, l. 1. C. de vsu. ergo Titius mutauit mihi pecuniā sub vsuris: satis feci de sorte principali, de vsuris nō satis feci: vult agere cōtra me ad vsuras, dico ꝙ non teneor; quia etiā si soluerē vsuras, possē eas repetere tanquā indebitas, & esset illas mihi restituturus, & sic dolo petit illud, ꝙ est mihi restituturus: vtrū benedicam? Rn̄detur, ꝙ sic. Sed si iurassem soluere vsuras: tunc deberē solue, vt seruarem iur̄m, non aūt virtute obligationis, & ex vi actionis: sed ideo, quia possum seruare iuramētum sine interitu salutis æternæ: ideo debeo vsuras soluere, vt seruem iuramentum, sed postea potero illas condicere tanquam indebite solutas.

res præstitum iuramentū.

¶ Idem.

REGVLA LIX.

DOlo [a] facit, qui petit quod restituere oportet eundem.

[Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secūdo notat duo necessaria, vt procedat regula.]

a ¶ Dolo facit.] Hæc regula sumpta est ex l. ff eo. tit. l. in condemnationis. §. dolo facit. Pone ergo casum in vsurario, qui non petit vsuras a debitore, ipsas enim restituere cogeretur. 14. q. 4. nullus. ad idē de iureiu. debitores, 1. respon. ad idem, ff. de excep. do l. dolo. vbi hęrede damnato a debitore, debitor non pōt ex testō agere: & doli mali exceptione vti pōt, & ibi etiā sunt hęc verba. Duo aūt notantur circa hanc regulam: Primo, ꝙ hic dr̄, locum habere, qn̄ restituenda est res ei, a quo petit commodatarius enim repetit rem a fure, quam restituere cum oportet domino C. de ser. corrup. l vlti § sed cum. Vir soluto matrimonio petit dotem a socero, quā vxori, & eius liberis eum restituere oportet, ff. matr. si socer. §. Lucius (Et ibi de hoc, & C. loca. si quis conductionis, si enim restituturus esset socero a quo petit, locus esset regulæ.) Idem in vsurario, qui vsuras repetit quas alijs soluit, si non est soluendo: præstita cautione de ipsis restituendis ei, a quo percepit. argu. de restitu. spo. olim 2. & not. de vsu quia frustra Secundo nota hanc regulam non habere locum in possessorijs iudicijs, sed in petitorijs, & hoc etiam not. Gof. de offi. deleg. venerabili, & Bernar. de restit spo. in litteris, & probatur, ff quo lega. 1. in prin. ubi dicitur ꝙ hęredi restituitur, quod legatorum nomine præter eius voluntatem per legatarios possidetur. 3. q. 1. cap 2. de ordi. cog. cap vlt. & in prædict. decret. in litteris, & in c. seq. & C. de rei vendi. ordinarij, cum suis concor. & ff. de iudi. si de vi. Io. And.

Regula dolo facit in possessorijs locum non habet.

NOn est in mora.] Casus in hac regula figurat multis modis. Primo mō per c. incognitus 17. q. 2. pro intellectu huius regulæ est præsupponendum, ꝙ si seruus alicuius dn̄i dn̄o ignorāte efficiatur monachus, & faciat professionē, non tenet professio: sed dn̄s pōt illū repetere, ꝙ verum est, nisi dn̄s tacuerit per triennium: ita ꝙ per lapsum illius tēporis triennij cū taciturnitate validatur ingressus, & hoc facit tacitus cōsensus resultās ex ista taciturnitate. Hoc pręsupposito pone sic casum: Habebā aliquē seruum: qui me dn̄o ignorāte intrauit aliq̄ religionē. & in ea fecit professionē, ꝑ triennū nō reuocaui seruū meū: sed ēt per me nō: stetit quia nō poterā ire ad loca lōginqua ꝑꝑ infirmitatē, vel aliud iustū impedimentū, vtrū dēat mihi imputari, vt non possim seruū meū repetere obstante lapsu triennij? Rn̄det. ꝙ non, sed ipsum seruū possum repetere nō obstante lapsu triennij, quia nō fui in mora. ¶ Itē pōt casus figurari per c. de quarta, de ꝑscr. in ant. Ego rector alicuius ecclesię parochialis non solui quartā diœcesano, quia pdecessores mei ꝑ .... vtrū dicar esse in mora, & sim puniendus tanq̄ morosus, vt incurrā pœnam impositā contra morosos per diœcesanū? Rn̄detur, quod nō: quia possum me tueri defensione legitima. Itē potest poni casus per l. lecta §. sed cum fortis. ff si cer. pet vsuræ non currunt, qn̄ quis nō est in mora: Pone ꝙ promisi tibi reddere centum cum vsuris: postea fecisti mihi pactu de sorte principali soluēda: vtrū durāte tēpore currāt vsurę? Rn̄det, ꝙ nō: quia poterā me tueri exceptione legitima: iō ꝑpter exceptionē nō sum in mora.

¶ Idem.

REGVLA LX.

NOn [b] est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

¶ Idem.

REGVLA LXI.

QVOD †

[Prima gl. primo dicit vnde sumpta est, & ponit exempla, scdo reddit rōnem, & ponderat, ꝙ dicit legitima.]

b ¶ Non est in mora.] Hęc regula sumpta est ex l. ff eo. ut. nulla intelligitur, & nihil interest 1. Pone exemplū in dn̄o, qui non requisiuit inf. triennium seruū suum fugitiuum monachum factū, dr̄ enim in mora, quod est verum, nisi tueri se possit exceptione legitima, puta longinquitate loci. 17. q. 2. si quis incognitus. Itē pone in clerico, qui non dicitur in mora soluendi quartam decimarum, si tutus est exceptione pręscrip. supra de quarta. Item pone per l. ff. si cert. peta. l. lecta est. §. sed cum fortius, ubi sunt hæc uerba, ubi ille qui tutus erat exceptione dilatæ sortis per tertium pactum non dicitur in mora, & sic non ueniunt usuræ, ut ibi. ad idē ut lit. non contest. quoniam, §. si uero aliter. in fi. Potes ēt exemplificare per ea, quę dixi. sup eo. imputari non debet. Et no. quia ut dixi sup. eo. mora sua cuilibet, ut quis dicatur morosus, necesse est, ꝙ sciat, vel scire debeat se debere, sed ille, qui tutus est exceptione legitima, nescit se debere, uel nescire debet, ergo non est in mora (ita quod prout dicit Dyn. ab omnib. effectibus moræ, quos post eum scripsi in regula, mora super 1. gl exēptus erit & indēnis.) Itē no. ꝙ dicit exceptione legitima, q̄ est, cū est obligatus iure naturali & ciuili, obstat exceptio, puta pactum de nō petendo. vel similis, vel est obligatus iure naturali tantū Et facit quod circa indebitum no. 1. q. 4. in fi & ff. de sol. is qui. Et intelligit exceptio illa legitima, quę replicatione nō elidit, pone; exemplū. Debebas mihi decem, tibi feci pactum de nō petendo, sed per metum, vel furoris tempore hoc feci, tūc exceptio pacti non est legitima, quia elid tur replicatione furoris, vel metus, & ideo diceris in mora fuisse, & idem in similibus.

ADDITIO. Idem Dy. ad hoc ff. eo. nihil ff. de exce. l. 2. De replicatione plene scripsi. de exce. a nobis. Io. And.

QVod ob. [a]] Casus in hac regula pōt poni multis modis Primo mō per c. Ad Apostolicā: de regularib. in ant Intraui religionem nō Medicantiū, nondū lapso anno volo facere professionē solemnē .i. promittere in manib. prælati seruare obedientiam, paupertatem, & castitatem, cōuentus autem consensit, vtrum possim facere talē professionē probationis? Dr̄ ꝙ sic, quia annus probationis introductus est in fauorē intrantis, vt experiatur ne assumat onus importabile. Itē in fauorē monasterij vt possit experiri mores intrantis, ideo non debet retorqueri in eorū lęsionē. Itē pōt figurari per l. non eo minus, C. de procu. Certū est, ꝙ si minor fuit in iudicio sine auctoritate curatoris, feratur sentētia contra ipsum, non tenet sententia. Sed ponamus, ꝙ minor fuit in iudicio sine auctoritate tutoris, vel curatoris, licet aliqui teneant, ꝙ si litiget per se, non tenet snia, secus si per procuratorem Ponamus ergo, ꝙ minor constituit procuratorem sine auctoritate curatoris, qui procurator fuit admissus, quia non fuit ei propositū, ꝙ ipse fuerat cōstitutus a minore sine auctoritate

† Not ꝙ īducta in alicuius fauorem, vel vtilitatem, non dent in eius odiū, vel lęsionē retorqueri. Ph.

r Io. Mo. dicit ponendū casum per l. ff. de cō pe. cum alter. & l. seq de iudi. nō rē. ff. de re iud. cōtumacia, §. vlu. ff. de vsu. cum quidā. §. si pupillo. Io. And.

Exceptio dr̄ legitima, q nō elidit replicatiōe.

a Hic vide la. & omnes in l. quod fauore. C. de leg. Feli. c. intellexi- mus, de iud. c. silectus, de rescri. a. col. versi. cū. ua condi-

ctoritate curatoris fuit denentum, vsque ad sniam diffinitiuam, quæ fuit lata pro minore, vsque ad suam vtilitatem; an valeat talis snia? Dr, q sicne illud, quod est introductum in fauorem minoris, vertatur in eius detrimentum: quia fuit introductum in fauorem minoris, vt interueniret curator, ne minor decipiatur.

ob [a] gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

¶ Idem.

[Prima gl. ponit exẽpla: secundo successiue signat, & soluit se ptem ɔ̃tra: tertio cõuertit regulam.]

a ¶ Q ob gratiam.] Oeconomus, qui in fauorẽ Ecclesiæ ɔstitutus est, Ecclesiam vacantem grauare non debet. 12. q. 2. charitatem. Itẽ pone per decre. de reg ad Apostolicã in religionib. non Mendicantibus; per decr. eo. tit. non solum, sup. eo. lib. & c. seq. Item pone per l. C de procu nõ eo minus, vbi snia pro minore lata, qui sine tutore causam egit, bene tenet. vnde dicit ibi textus, minoribus ætas in dãnis subuenire, non in rebus prospere gestis obesse cõuenit, & habes idẽ C. de legi. l. quod fauore, ff. de legi. l. nulla iuris rõ, & prosequere, vt ibi vtrobique, & facit in auth. de Illustri. & qui superillustres sunt. colla. 5. vbi licet ɔcessum sit clarissimis, q per procuratorem agere possint, nihilominus, & per se agunt si volunt. nec cogere potest aduersarius minorem vti beneficio restitutionis in integrum sibi concesso ɔ̃ ɔ̃tum, ff. de mino. l. si iudex [Dat Dynus aliud exemplum per l. 3. §. duæ, ff. ad Car. Dicit etiam q ɔfirmatur hæc regula, & ipsius exempla inaduntur, ff. de leg. commi l. 2. de in diẽ adie Sabinus, de fide instru l. plures, de secun. nuptijs, generaliter, §. in his.] Contra, sup. eo lib. de præb. cui de non sacerdotali. Sol. illud facit forma mandati, & facit qiod dixi, sup. eod. plus semper. Item ɔ̃ sup. de mu. pec prudentiam, vbi clausula, appellatione remota, impetrantis fauore apposita, in læsionem retorquetur ipsius. Sol. ibi: quia id locũ habet, cum princeps aliquid concedit ad instantiam petentis, hoc cum motu proprio: puta minoribus, vel Ecclesijs. [1] Et sic etiam intelligitur de decre. de constru. cum omnes, ff. quod quisq; iur. l. 1. & probatur eod. tit. l. 3. & facit optime ad hanc solutionem, sup. eo lib. de præb. si motu proprio. Item ɔ̃. ff. de iur. au. annu. l. 2. vbi lata snia pro me super ingenuitate, perdo ius annullorum sed hoc non induxit snia, sed tacita mea renunciatio, quia eligendo vnum ex contrarijs, alteri renuncio, sup. de elect. vt quis, C. de fur. l. 1. [2] Item ɔ̃. C. de quæst. l. pridem, vbi seruus pro domino non torquetur. Sol. non possit torqueri pro. dño qui etiam torquetur ɔ̃ eum, quia pro vtraq; parte tenetur dicere veritatem. Item ɔ̃. C. de Iudæis l. die Sabbath. vbi præcipitur, q Iudæi non conueniantur nec conueniant in solemnitatibus suis. Solu. speciale est propter festiuitatem. Vel possit dici, q concessio illius priuilegij, non fiebat in finibus proprijs [propter æquitatem in iudicijs seruandam. [3] Item ɔ̃. ff. de peri. & com. rei vend. si vina. vbi in fauorem emptoris vina emendis excepta fuerunt acida, & mucida, & in ipse emptor illa inuito venditore nẽ non posset. Solut ibi nullus fauor, sed ius cõ. hic aũt de gratia, vel fauore loquitur, q̃d est propter ɔ̃ ius cõ. sm̃ Accur. Item signat. ɔ̃. ff. de auct tuto l obl. g. ri, § hæreditatem, & insti. de Attil. tut. §. neque [4] vbi dr, q pupillus non potest adire hæreditatem et locupletem sine tutoris auctoritate. Solu. in his, quibus certum est conditionem pupilli effici meliorem, valet factum a pupillo etiam sine tutoris auctoritate, vt si fiat tur pro eo snia, vt in l. non eo minus. In his vero quibus certum est conditionem pupilli deteriorẽ constitui, vt si obligetur se obliget, vel actionem cedat, factum sine tutoris auctoritate non tenet, C. de auct præ. l. 2. & 3. In his vero, quibus dubium esse potest, an pupilli conditio constituatur melior, vel deterior, vt in hæreditatis aditione, quæ potest habere latentia onera: factum a pupillo sine tutoris auctoritate non tenet, vt in dictis ɔ̃trarijs: & hoc fauore pupilli, ne oneribus implicetur, ff. de acq hær. l. more, & l. pupillus. Et hæc regula habet veritatem in sui ɔ̃rio, s. quod pœna, vel odium non debet conuerti in præmium [5] 16. q. 1. legi. supra de sent. exco. si vere, cũ suis concor. ff. de leg. 1. l. si seruus pluriũ, §. qui autem.

ADDITIO. Dyn. etiã allegat, ff. de inter, & releg. relegato iũ, §. vlt & l. seq. & qd' no. in auth. de hære. & fal. §. si vero, coll. 1. Io And.

Pena, vel odiũ non dẽt ɔuerti in p̃miũ.

REGVLA LXII.

NVllus [b] ex cõsilio, dũmodo fraudulẽtum non fuerit, obligatur.

NVllus ex consilio.] Casus figuratur per l. 2. in fi. ff. man. Cum Titius haberet aliquam pecuniam, & erat dubius, an deberet illam fœnerare, idest, mutuare sub vsuris, vel exponere in emptionem prædiorum, ipse petijt a me consilium: ego dedi consilium ei, vt potius pecuniam suam fœneraret, quam in emptionem prædiorum collocaret, quod fecit insequendo ɔsilium meum: postea fui debitores, quibus pecuniam fœnerauerat, sunt facti non soluendo: quia mercantiæ suæ peribant ad alios mercatores, ipse videt se deceptum ex consilio meo, vult agere contra me actione mandati, vt restituam sibi damna, & interesse, quæ ipse consecutus est ex consilio meo, vtrum possit? Respondet, q non, nisi fraudulenter fecerim, vt si erant debitores mei, & dedi ei tale consilium, vt debitores mei mihi satisfacerent, tunc ex consilio doloso teneret.

[Prima glo. dicit vnde sumpta, ponit rationem regulæ, & exceptionem, secundo distinguit, tertio ostendit quid differt consilium a mandato.]

b ¶ Nullus ex consilio.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. consilij. Ratio huius regulæ colligitur ex canone, 14 q. 1. quod præcipitur ex decre. de arb. cum olim ex l ff manp. l. 2. in fin. per quam exemplificare potes, & ibi de hoc. Et ff. de verb. sig. sæpe, in fi. & inst de obl. quæ ex deli. §. ope. Nullus enim tenetur consilium sequi, imo explorare, & deliberare debet apud seipsum, an sibi expediat, necne, vt in prædictis iuribus. Si autem consilium sit fraudulentum, bene obligatur consulens, licet duret ratio supradicta, & hac ratione fraudis exemplifica per canonem 86. dist. tanta, sup. de renun. sane, ff de dolo, si cum scires. Nota igitur, & breuiter circa hoc, aut consilium datur circa contractum, vel quasi, aut circa maleficium, vel quasi. Primo casu subdistingue, aut tale consilium non est fraudulẽtum, & tunc non tenetur, [5] vt hic, & in supradictis iurib. ff. de dolo, eleganter, in fin. aut est fraudulentum, & tunc tenetur actione de dolo ipsi, cui consilium dedit, vt in prædict. l. quod si cum scires, vbi ille, qui dolose mihi consuluit, & forte sui lucri causa, mutuare debitori non idoneo, tenetur mihi actione dolo, ad idem, ff. de proxenetis, l. 2. In secundo casu, scilicet cum datur circa maleficium: tunc tenetur consulens, non tamen illi cui, sed illi, contra quem consilium dedit, nec tunc tenetur actione de dolo, sed eius maleficij nomine, nã si cõsuluit occidi, homicida est 50. dist. si quis viduam de homi. sicut dignum. Si consuluit seruo, vt fugeret, vel furtum faceret, tenetur furti, [6] vel serui corrupti, ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. Si consuluit Titium mihi iniuriam facere, tenetur mihi actione iniuriarum, de pœni dist. 1. non solum, ff. de iniur. l. non solum. idẽ vbicunque cadit nomen maleficij; ipsi autem, cui dedit consilium non tenetur, tum quia scire debebat id sibi non expedire, vt supra dixi, tum, quia de improbitate sua nullus consequitur actionem, ff. de fur. itaque fullo. Differentia est ergo inter mandatum, & consilium: nam mandator obligatur mandando, sed non consulens consulendo, ff. mand. l. 2. & insti. man. §. tria genera, vbi de hoc.

1 Placet Philip. & Dyn.

2 Idem Dynus.

3 Idẽ Dy, & Bnil.

4 Ibi vide cõmẽtũ Nicolaũ Boer.

5 Sentit Bar. l. non solũ, §. si mandato ff. de iniu. circa fi. & l. si remunerãdi, §. si tibi, in mandato non cõsil. loquitur. Phil.

6 Non ẽt cõdictio ne furtiua, ff. de cond. fur. proinde, quod dic, vt ibi not. & pdic. l. sæpe. I. A.

EXceptionem.] Casus figuratur per c. illud sup. de pscri. hoc mod. Titius detinebat rē ad me pertinentem: feci eum ꝯueniri coram iudice competente: obtuli ei libellum, cui petij rñderi: Cū restaret ꝓ ipsum rñdere meo libello: Titius excipiendo proposuit, ꝙ ipse possederat illā rem ꝑ tps sufficiens ad pscriptionem: petebā, vt ipse ꝓbaret, se pr̄scripsisse illā rē: Dicebat ipse, probato primo, ꝙ res fuerit tua, dixi, ꝙ sufficiēter ꝓbaui meā intentionem per tuam exceptionem perēptoriam: & aliter non teneor probare rem ad me ptinere: quęritur an bene dicam? Rñdet, ꝙ non, quia teneor probare me esse dñm illius rei, quam peto: quia exceptionem obijciens non vr̄ aliquid de intentione aduersarij ꝯfiteri. Vel pone, ꝙ a te petij centum scuta, & per libellum meum dicebā, ꝙ illa promiseras mihi soluere infra certum tps; & petebam te ꝯdemnari ad reddendum, & tradendum illa centum vna cum expensis: tu excipiendo proposuisti, ꝙ mihi solueras illa centum, vel tibi feceram pactum de non petendo: vtrum per illam ꝯfessionem videaris mihi ꝯfiteri, quod mihi promisisti, vt sim releuatus ab onere probandi meam intentionem? Rñdetur, ꝙ non. Et glo. ponit tres rationes istius dicti: quia potest fieri, ꝙ dicas, ꝙ fecissem tibi pactum de non petendo, licet nō esses mihi obligatus. Item si dicat reus rem pr̄scripsisse, non vr̄ confiteri, ꝙ res pertinebat ad actorem: quia forte pertinebat ad alium: & non tenetur, quis rem restituere actori: nisi probat suam esse l. fi. C. de rei vend. Item opponens exceptionem peremptoriam, videtur negare intentionem actoris, & si ex propositione huiusmodi exceptionis resultaret confessio, ipsa produceret duos effectus contrarios, scilicet affirmationem, & negationem, quod est contra, l. qui hominem, §. vlt. ff. de sol. Et obijciens exceptionem peremptoriam videtur negare intentionem actoris. Pro hoc facit, l. vnica, C. de lit. contest. vnde tria sunt de substantia ordinis iudicarij, videlicet, ꝙ offeratur libellus: item ꝙ fiat litis contestatio: & feratur snia in scriptis, vt gl. in d. c. de causis: de officio, & potestate iudicis delegati, in antiq. & in l. prolatum, C. de senten. & interlo. omnium iudi. Quaeritur vtrum per propositionem exceptionis peremptoriae fiat litis contestatio? Dicit Cynus in d. l. vnica, de litis contesta. ꝙ sic: quia si quis negaret intentionē actoris, videtur facta litis contestatio, modo proponendo exceptionem peremptoriam reus tacite videtur negare intentionem actoris: Nam exceptio peremptoria tacite habet negationem inclusam. Sed habemus contrarium in c. 2. de litis contesta. in sexto lib. & Bart. in d. l. vnica, alleg. respon. ad illud c. dicit, quod procedit opinio Cyni, quando oblato libello per actorem, reus incontinenti proponeret exceptionem peremptoriam: secus si dato libello reus caperet terminum ad respōdendum libello, & termino adueniente reus proponeret exceptionem peremptoriam. Panor. in cap. vnico, de lit. contest. in antiq. concludit contra Bart. quia cap. 2. de lit. cōtest. in sexto libro loquitur indistincte, quod per propositionem exceptionis peremptoriae non fit litis contestatio, non distinguendo vtrum illa propositio exceptionis peremptoriae fiat ex interuallo, vel incontinenti. Item quia exceptio peremptoria proponitur ad contrarium effectum litis contestationis, & iura allegata pro alia parte non faciunt contra, quia respondendo ad factum sine narrata, vel ad ius fit litis contestatio: & sufficit respondere ad narrata dicendo, nego narrata in tuo libello esse vera, vel ad ius dico, petita in libello non debere fieri: tamen practici cōmuniter faciunt lit. contest. respondendo ad vtrunque, s. ad factum & ad ius. de hoc per gl. in c. 2. allegatam.

¶ Idem.

REGVLA LXIII.

EXceptionem [a] obijciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.

{Prima gl. ponit exempla: & remittit: secundo obijcit: ponit opinionem, quam non approbat, & soluit reddens triplicem rationem regulae, & supplens cautelam, quam improbat: tertio prorogat regulam ad replicationem.}

a ¶ Exceptionē.] pone casum sup. de praescr. illud, ff. de excep. l. non vtiq; & hēs hęc verba 2. de exce. c. venerabilis: Et prosequere hanc materiā, vt ibi no. Et aduerte, ꝙ a mirabilis vr̄ haec regula, nā si ego excipio de pacto de nō petēdo, videor ꝯfiteri debitū fuisse: si dico, interrupi praescriptionē, videor fateri te pr̄scripsisse, si dico, ꝙ te praescripsi, [1] ergo primo id tibi debitum erat, quod praescripsi, & sic actor nil amodo deberet cogi probare, sed excipiens tātum, & facit ad hoc sup. de transact. praeterea [2] ideo dixerunt quidam [5] hic loqui de exceptione non numeratae pecuniae, & similibus. {Quas Dynus hic dicit non esse exceptiones iuris, sed facti, vel intentionis} in quibus reus nil fatetur, vt not. in d. l. non vtique. Sed secundum hoc mihi vr̄ hęc regula superflua, & amplius nulla dubitatio. Dic ergo, ꝙ huius regulae ratio triplex est: prima, quia licet dicam, fecisti pactum de nō petendo: poterit esse, quod illud non erat vere debitum, vel naturaliter debitum tantum, vel nullo modo. Item licet dicam, interrupi, forte non erat completa praescriptio, imo hoc dicere videor, ꝙ completa non fuerit dicendo me interrupisse, vel si completa fuerat, sine titulo fuerat, & bona fide. Idem in alijs exceptionibus. Secunda, quia per exceptionem nego me debere, si per ipsam de intentione actoris diceret confiteri, eadem exceptio duos contrarios effectus haberet, quod esse nō debet. ff. de sol. qui hominem, §. vlt. de bapti. & eius effect. maiores. Cum igitur per exceptionem neget intentionem aduersarij, non est congruum, me per ipsam dici fateri. Et quod dicitur, ff. commo. si ut, § vlt. si speciale propter iustam ignorantiam soluentis, ne sit in damno solum. Tertia, quia reus priuilegiatus est, vt possit proponere, duas exceptiones etiam contrarias, vt dixi sup. cod. nullus pluribus. Sicut ergo expresse dicere posset, nego te praescripsisse, & postea si praescripsisti interrupi, vel nego me promisisse, & postea pactum opponere de non petendo, sic dicendo tuam praescriptionem interrupi, vel pactum de non petendo fecisti, vel his simile, intentionem aduersarij non fatetur, cum adhuc dicere possit, non promisi, non praescripsisti, & sic de singulis. Tutius tamen esset ipsi reo sic dicere, [3] Nego me promisisse, & posito, quod promiserim, mihi pactū de non petendo fecisti, & sic de singulis. Ad hoc 23. qo. 2. in prin. & not. in praedic. decre. cum venerabilis. & in ꝑdic. l. nō vtique. Sed quia haec forma verborum docet mentiri, vbi conscientia, & veritas est in contrariū, non est amplectenda, [4] cum prius animas, demū linguas oporteat fieri eruditas, vt in prooemio, ff. in fi. Facit, qd̄ dixi sup. de contes. c. 1. in glos. 1. ver. ad propositiones. Vnum not. quia idem, quod dicit haec regula in exceptione, intelligas, & in replicatione, vnde sicut excipiens nec confitetur actionem, ita nec replicans exceptionem, eadem de causa. sicut enim se habet exceptio ad actionem, ita replicatio [5] ad exceptionem, & triplicatio ad replicationem, & hoc satis probatur sup. de exceptio. dilecti ff. de excep. l. 2.

¶ Idem.

REGVLA LXIIII.

QVAE

QVae contra.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo per c. non solum, supra de regularibus. Iure prohibetur Mendicantibus religiosis, ne ipsi recipiant aliquem ad professionem faciendā infra annum probationis. Sed pone, quod ipsi fecerunt ꝯtrum, vtrum teneat professio: Est ibi textus, quod nō, quia talis professio est facta contra ius.

¶ Item ponitur casus per c. 2. de test. in antiq. Prohibetur iudicibus ne recipiant aliquos testes parte non vocata

1 Not. hoc & remissionē, quā statim da bo. Io. An.

2 Vt no. in Spe. de exce. §. vlt. post prin. & ibi vide ꝙ de praescriptione ibi scripsi sup. prima forma. Io. And.

3 Et hoc casu intelligit Dyn. hac regulā innuendo, l. si q. de, C. de except. 2. §. fin. ꝙ nō placet, vt sequit in gl. Io. An.

4 Nec est necessaria summō ... intentio exceptionis, sed per quos ... qd no. ... l. de lite ꝯtest. c. 2. in gl. antep. Io.

5 Fortius, vt dixi de exce. a nobis, in summa replicationu. § 4. in ebro. Io. An.

ctis. Sed pone q cum litigarem contra te coram iudice competente, lite contestata negatiue super meo libello, & datis meis articulis iudici, ipse iudex te non vocato, neq; citato recepit & examinauit meos testes, an valeat receptio & examinatio testium? Respondetur quod non.

¶ Item potest poni casus in alienatione rei ecclesiasticæ, quæ non potest alienari sine causa, & cum auctoritate prælati: si causa non subsistere & sine auctoritate superioris fuerit aliena ta, non valet alienatio.

contra [a] ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

¶ Idem.

[Prima glossa remittit ad exempla, & ponit alia, & remittit de materia. Secundo obijcit in specie, & in genere de prohibitis, quæ facta tenent, vel confirmantur, & tripliciter soluit: ponit & quartam solutionem, quam improbat: Tertio obijcit de maleficijs, & soluit]

a ¶ Quæ contra.] Pone exempla, quæ dixi sup. eo. non præstat impedimentum. Item 25. quæst. 2 imperiali. vbi sunt hæc verba. & sup. eo. lib. de reg non solu. & sup. de testi c 2. & C. de leg. non dubium vbi de hoc. Obijcitur ad hanc regulam de matrimonio contracto post simplex votum, quod tenet. sup. eo. lib. de vot c. vnico & de matrimonio contracto post interdictum ecclesiæ. sup. de matri. contract. contra inter. eccle per totũ & inter compatres ex catechismo ext. eo. lib de cogna spir c. 2. & de sententia sub conditione lata, quæ tenet. 2 quæstio. 6. biduum. & in ecclesia consecrata per alienum episcopum, vt 7. q. 1 episcopus in d. œcen. & de oĩbus, quæ fieri prohibentur, tñ facta tenent 1 Item obijcitur de ijs, quæ fiunt contra ius, & postea confirmantur: quæ allegaui supra c. non firmatur. Sol generaliter dici potest secundum Ioan. qui hoc not. 10 dist vides & Ber. q idem not. de spon duo. c vlt. in vlt gl. & Accur. in prædicta l. non dubium: hanc regulam habere locum in ijs, quæ perpetuam habent prohibitionis causam: Contraria in ijs, quæ temporalem. Vel dic hanc regulã esse veram, nisi eodem vel alio iure tolleretur 2 & sic intelliguntur contraria. Et de hoc in Spe. de disp. & alle. e 11 §. post hæc ver. vel illud ius, &c Vel dic q illa non sunt directe contra ius: q̃a licet ius non assistat, non tñ pl ne resistit. Quidam tamen distinguere voluerunt, dicentes, q aut ius prohibet, & addit, q si contra prohibitionem fiat, non valeat, aut simpliciter prohibet. In primo casu habeat locum hæc regula cum suis con co In secundo habeant locum contraria & sua similia & facit ad hoc sup de reg ad Apostolicã, sed hæc distin ctio reprobatur per pdict. l. non dubium vbi habes expresse, q sufficit legislatorẽ aliquid prohibuisse, licet non adiecerit si contra factum fuerit, non valere. Item videtur tenere Guliel supra de offi. ordi. Romana. sunt ta si item obijci ur de maleficijs, quæ contra ius fiunt, nec tamen habentur pro infectis. solu. hæc regula habet locum in ijs, quæ de iure sortiuntur effectum. 3 alias sortiri possunt Et facit quod dixi supra eo. tit. non præstat impedimentum & illud hic addẽ: nam matrimonium nullum interdum non habetur pro infecto: imo præstat impedimentum secundo, & electio nulla interdum præstat impedimentum secundæ quod dic vt no. de elect. auditis. Io. And.

In pari.] Casus figuratur primum per capitulũ, non sane 14 q 5. Cum haberem litem cũ Titio, fuit sibi per processum q fuit deuentum ad renunciationem & conclusione, visis testis actis & attestationibus testium, videns q haberem causam iniustam, vt iudicem corrumpere[illegible]: dedi ei certam pecuniæ quantitatem, vt ipse ferret sententiam pro me, iudex illam pecuniam recepit, non est dubium, q ipse iudex illam pecuniam turpiter recepit, & ego similiter illam turpiter dedi: volo postea repetere illam pecuniam sic per me traditam, dicendo, q ipse illam recepit ob turpem causam, vtrum possem? Respondeo, q nõ: quia ipse est possessor, & in pari delicto melior est conditio possidentis: tamen pecunia non deberet remanere apud iudicem, sed fiscus debet illam habere: sed si solũ promisissem, non posset iudex agere cõtra me, quia sum possessor. ¶ Item potest poni casus per c. quia frustra. ext. de vsuris. h. e modo: Exercui vsuras p aliqua tpa, postea deueni ad paupertatem, & illas vsuras nõ restitui: Et ponamus, q ei accepi pecuniam sub vsuris, illas vsuras cum sorte principali solui creditori, volo illas vsuras repetere tanq̃ indebite solutas, fuit pro parte aduersa oppositum, q a pluribus alijs debitoribus acceperam vsuras, dicit ibi q non possum repetere vsuras, nisi restituam vsuras illis, a quibus recepi.

REGVLA LXV.

In [†] pari [b] delicto vel causa, potior est conditio possidentis.

¶ Item potest poni casus per l. vbi autem. ff. de condi. ob tur. cau. Aliquis Titius dedit pecuniam alicui virgini ob stuprum committendum cum ea, ista mulier recepit illam pecuniam: Titius vult eam repetere dicendo, q mulier illam recepit ob turpem causam, vtrum possit? Et ibi tex q non: quia est ibi in pari turpitudine; vnde dicit gl. in pari turpitudine, vel in pari causa. ¶ Et respectu causæ põt sic poni exemplum per c. si a se de ext. de præben. eo. lib Cum vacaret aliquod beneficium, fuit collatum duobus: quia Papa illud tibi contulit, & ordinarius mihi, quæritur quis erit potior: quia non apparet de proprietate collationis? Dicitur q ille erit potior, qui possidet; & si neuter possidet, ille erit potior, qui habet causam a Papa.

[Prima glo. dicit vnde in vtroque membro sit sumpta, & vtriusq; membri ponit exempla, obijcit ad vnũ exemplum, & soluit; secundo notat, signat contrarium & ibi remittit.]

b ¶ In pari.] inquantum hæc regula dicit de delicto sumpta est de l. ff cod. tit l. cum par delictum. inquantum dicit de causa, sumpta est de l. ff eo ti. in pari causa. Pone casum in delicto per can 14. quæst. 5. non sane. In eo scilicet, qui repetit pecuniam, quam dedit pro iniquo iudicio. Item in eo, qui vsuras, quas soluit, repetit, cum ipse sit in pari delicto. 3 de vsur qui frustra. Item per l ff de condi. ob tur. cau l. vbi autem. & l. seq. vbi habes, q non repetitur, quod pp stuprum, vel vt male iudicetur datum est. De causa pone per decre ext. eo. lib de præben. si a sede, & per l ff de verb. oblig. si seruum, alias incipit, si Stichum §. sequitur. vbi dicitur, q cum quæritur de damno, & par est vtriusque causa, potior est, qui tenet, quàm qui prosequitur, & aduertas qui male videor exemplificare per decre. illam, si a sede. nã ibi non erat par causa. quia fuerat vni collata p Papam alteri per ordinarium. Sed non quæritur de paritate quoad potestatem conferentium, sed de paritate quo ad tempus: quia cui primo collata fuerit, dubitatur: & ideo in hac pari causa temporis, potior erit conditio possidentis 4 Et nota quia hic exhibetur fauor reo absoluitur in pari causa vel delicto. C. de condit ob tur cau l 2. vnde semper dicere consueuimus, q in pari delicto vel causa, potior sit excipientis conditio, vt in præallegatis iuribus Ad hoc de concel. præben. ea te nore. de adul. penul & vlt Contradicere uidetur decretalis de concel præben cum super sed soluit ut ibi, in gl quæ incipit, quia frustra in fine [Dy. us ponit hic distinctionem 5 cuius uerba unde ad litteram.]

ADDITIO Io Mo. in decre. sup eo lib de testi c 1. dixit regulam illam in pari, &c. locum habere in ijs, quæ in se sunt turpia, ut occidere & furari. Vbi uero factum in se non est turpe, sed qualitas sibi adiecta uel [illegible] facit illud turpe, tunc non est melior conditio possidentis

1 Dat Dy. exemplũ de l. rele gatoru. §. ad tepus. ff. de inter. & rele g. ad ide ff de ier. Io. An.

2 Ad an nulladum contractũ et exce pto pare tur, ut in ijs, q nuot duio uel metu Dy ga factu tenet, li cet non te neat con siderato eff. eu. ff e. nihil in tereit. Io. And.

† De commodo possessionis vide doc. in l quoties. C de rei uen.

3 Nec ob. q delictũ sit circa diuersa. Dy.

4 Vide Pet in c. capitulũ S Crucis. col. 14. & 15. de rescri. gl. & ibi not. c. q a sæpe. de pben. lib. 6.

5 Dicit q de eodem crimine tu non ac cusas, sed de diuerso pari, uel mino ri bñ, dũ tuã tuorũ que intuitu prose queris. l. neganda. C. q accu. non pos. alias non auditis, nisi n. ai crimen obijcias. si ciuiliter agas procedit regula. Bar. i cum non lice ff so. mat. unde Ang. inst. de exce. col. 13. Fa cere in teste e. n. de adul.

quod dicit probari de simo. veniẽs. & rõ redditur. ff. de condi. sine causa l. auunculo. 1. & 2. rñ. Et hic dicit. ꝙ allegatio ibi posita facit pro regula, licet decisio videatur facere ꝯ: quæ plus respexit factum, ꝙ qualitatem, ne agens esset in dãno: loquitur lex de pecunia data noie dotis ꝑ neptẽ auũculo: quæ ꝑmittitur repeti quasi ex nulla cã data: date ergo nõ est prohibitum etiam in spiritualib⁹: sed adiectio facit illud turpe quãdo scilicet datur ex pacto, vel taxatione, quæ habet vim pacti & ideo repetitur. facit. ĩ de magis. c. 2. & vide ꝙ no. ð simo. in c. de hoc Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LXVI.

CVm nõ [a] stat per eum, ad quẽ pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

CVm non stat.] Casus figuratur pri no ꝑ c. si quælibet. § prophetauit. 22. qõ 2 vbi est textus, ꝙ Deus mandauit Abrahæ, vt filium suum duceret in montem & sibi illũ sacrificaret: ad præceptum Domini Abrahã filium suum duxit in montem, & cum paratus esset illum occidere & Deo sacrificare, fuit impeditus per Angelum: vtrũ perinde sit, ac si filium suũ occidisset quantũ ad meritum? Rñdetur ꝙ sic. Item figuratur casus per c. quoniam frequenter §. porro sup. vt lite non contest. in antiq. Certum est, ꝙ iudex nõ põt procedere ad sententiam diffinitiuam ferendam parte non citata, & si pars sit absens, debet citari citatione formali ad audiendum sententiã: Ponamus, ꝙ iudex decreuit citationem ꝯ eum absentem, & misit executorem, vt ipse reus veniret auditurus ferri sententiam, iste reus misit suos familiares, qui impedierunt executorem, ne posset eum citare, nunquid habetur pro citato? Respondeo ꝙ sic, quia per eũ non stat. Item potest poni casus per l. vlt. C. de condi. insertis. Aliquis Titius veniens ad mortem condidit suum testamentum, in quo legauit seruo suo libertatẽ, si ipse seruus daret decẽ scuta hæredi testatoris: seruus post mortẽ domini sui obtulit illa decem scuta hæredi scripto, qui hæres noluit illa accipere: vtrum conditio habeatur pro completa vt seruus consequatur libertatem? Respondetur quod sic. Idem si alius nomine serui obtulisset illam pecuniam.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla Secũdo notat tria. Tertio obijcit & sol. distinguendo.]

a ¶ Cum non stat.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. in iure ciuili. Pone exemplum Abrahæ Gen. xxij. ꝑ quẽ non stetit quo minus sm̃ Domini ꝑceptũ filium immolaret: vnde perinde apud Dominum gratum fuit, ac si immolasset 22. q. 2. c. si quælibet. §. prophetauit & c. seq. Item pone in eo, qui impedit, ne ad eum citatio perueniat. vt sup. vt lite non contest. quoniam. § porro. In stipulatione ff. de cond. & demonst. l. iure ciuili. Item potest poneꝛe in libertate legata, vt aliquid detur hæredi, & ꝑ hæredẽ stat. C. de condi. insert. l. pe. alias vltima & idem in alijs legatis ff. de cond. & demon. l. cum pupillus. & in insti. tutione hæredis ff. de condit. insti. [3 Nota tamen, ꝙ si mihi decem promiseris si te vicero, tacite videtur hoc actũ, vt resistere possis: & sic habetur pro expresso. ff. si cer. pe. l. cum quid. Et no. ꝙ dicit, per eũ, ad quẽ pertinet; nam si staret per alium tertium: vel et̃ ꝑ impedimentum mei ipsius: tunc habet locum regula sup. eo imparati, quia tunc licet non imputetur quod per me non stat, vt ibi: tamen non habebitur pro impleto. vt hic 1. & ff. de cond. & demon. l. quibus diebus. in prin. Item not. ꝙ si libertas legata est seruo, si decem hæredi dederit, & per hæredem steterit, quo minus seruus dederit illa decem, perinde est ac si impleta esset conditio, quia ille liber erit. tenetur tamen post modum ad illa decem, nisi forte obtulerit & hæres non susceperit C. de condi. insert. l. ult. Sed dicit lex, ꝙ si testator legat liberto decem sub condõne, si cũ filio steterit, & filius moriatur, & sic per eum, vel ꝑ casum in eius persona contingentem stat, quominus conditio impleatur, non tamen debetur relictum. ff. de adim. lega. l. Seio. in princ. Sol. cum stat per eum. i. ꝑ factũ eius vel impedimentum ab eo præstitum, habetur conditio pro impleta: & sic simpliciter vera est regula. Sed si stat ꝑ casum in ꝑsona eius contingente, distingue, aut erat relictum contemplatione eius, in cuius ꝑsona erat implenda conditio: & tunc non debetur relictum, vt in ꝑdicta l. Seio aut fauore eius, cui relinquitur: & eo casu debetur. ff. de an. lega. l. Meuia. in prin. aut dubitatur: & eo casu relictum debetur, quasi in dubio sit interpretandum legatarij fauori relictum, si ex veritate vel ex coniecturis aliud non apparet. ff. de condi. & demon. l. illius libertis. & C. de legi. l. 1.

3 Et sic patet, q̃ ista per illã non est sinecessaria. Dy. tamẽ dicit illã lo. qñ q̃ñ impedit per casũ: istã vero qñ impeditur per eũ cuius interest cõdõnem nõ implere. Io. An.

ADDITIO. Idem Dyn. & plenius. C. de insti. & substi. l. 1. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LXVII.

QVod [b] † alicui suo nõ licet nomine, nec alieno licebit.

† Io. An. circa hãc 65 regulã quærit, an ꝗs possit stare cũ noĩe procuratoris q̃ nonposset suo, vide de Bar. & doct. in l. hæreditariæ. ff. de iure.

QVod alicui a] Casus figuratur per capitulum, sicut non suo. 26. distinctio. Certũ est, ꝙ quis no potest exercere vsuras nomine suo: alias incurrit varias pœnas a iure statutas: quia denegatur ei communio quamdiu est in sæculo, & sepultura post mortem: sed & patitur alias pœnas, de quibus dictum fuit sup. de vsu eo lib. sed vtrum ad minus aliquis possit nomine alieno, id est, ad vtilitatem alterius exercere vsuras? Respondetur quod non, per rationem huius c.

¶ Item potest poni casus per l. si quis. in fi. de iurisd. omnium iudi. Certum est, ꝙ corrumpens album prætoris incidit in pœnam illius legis. Sed vtrum sit mihi licitum corrumpere album prætoris nomine alieno i. ad mandatum alterius? Respondetur ꝙ non: immo incido in pœnam, & etiam ipse mandans, si ratum habuerit.

[Prima glossa ponit exempla, secunda dicit in maleficij regulam loqui: alias ipsius falsitas pateret in delegato, liberto & laico: Item locum habet in eis, quæ sunt ordinis.]

b ¶ Quod alicui.] Pone casum per capitulum 46 distinctio sicut non suo. meo enim nomine mihi non licet fœnus exercere, ita nec alieno. Item per decreta. de crimi. fal. ad falsariorum, sicut enim proprio nomine litteras Papales falsare non debet, ita nec alieno. Item nec nomine alieno, nec proprio album prætoris corrumpere debeo. ff. de iuris. omnium iudic. si quis id. in fine [Clemeñ. de regu. vt professores dat nouum exemplum huic regulæ. Dynus etiam ponit per authen. vt hi qui obli. § quis. vbi sicut tutor non inquietat pupillum nomine proprio, ita nec alieno, vt ex iure refero.] Et nota, quod hæc regula vera est in maleficijs. Indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere. vt in dicto capitu sicut. non suo. hoc dico, quia delegatus ex delegatione cognoscit de cã, de qua & proprio nomine cognoscere non posset. 2. q. 6 si quis epũs. exponit quos alias punire non posset. ff. de offi. deleg. sane 2. Et libertus nomine alieno vocat patronum in ius, quod nomine proprio non põt ff. de in ius vocan. l. quæsitum. Et laicus, qui non potest causam spiritualem tractare proprio nomine, tractat alieno, vt sup eodem libro, de procuratoribus, capitulo primo & idem in similibus. Item habet locum in ijs quæ vt demandari possint, requirunt ordinis administrationem: vnde sicut suo nomine sacerdos simplex no chrismat in fronte, non ordinat ad sacros, ita nec episcopi sui mandato: cum tali demandari ꝯ non possit. & de hoc sup de consecra. eccle. vel alta. aqua. & facit quod dixi sup. eo. ea quæ. Io. And.

a illis quæ Dy. dicit de tutoribus adde singula. Gemin. & Petra sancta. 57. ibi tractatur, q̃n tutor possit cũ pupillis ꝯhere. & q̃d facit iudicis ꝑsenua.

3. Scilicet ab epo, Papa tamẽ bene põt ꝯmittere simplici sacerdoti, vt conferat sacramentũ confirmationis facit cõc. Tri. sel 7. de confir. can. 3. & sel. 23. in pr. n. c. 4. & q. tradit B. Th. p. 3. q. 72. art. 11.

Potest.]

POtest.] Casus potest figurari per cap. vlt. sup. de procur. & per l. 1. ff. de procur. in matrimonio hoc mõ: Aliquis vult contrahere matrimonium cũ aliqua muliere per procuratorem: nunquid poterit? Est ibi textus quod sic: & hoc verum dummodo ipse procurator hẽat mãdatũ spãle a dño suo: Et in hoc articulo dr̃ habere mãdatum spãle, qñ hẽ mãdatũ de ɔ̃hẽdo cum certa muliere, puta cum Berta: quia non sufficeret mandatum gñale, videlicet ad ɔ̃hendum cum aliqua honesta muliere.

¶ Idem.

REGVLA LXVII.

POtest a † quis per aliũ, quod potest facere per seipsum.

Item pōt poni casus per l. Arethusa. in fi. ff. de sta. ho. Aliquis testator dedit libertatẽ ancillæ suæ si ipsa daret decẽ millia hæredi suo: accidit q̃ ista ancilla erat p̃gnans, & cum esset in actu pariẽdi quidã Titius adimpleuit conditionem: nunquid statim efficitur libera, vt pariat liberum? Respondetur quod sic: quia qui potest per se, potest per alium. Io. And.

[Prima glo. ponit exẽpla, & 16. casus exceptos: secundo ponit 5. casus exceptos a regula conuerso: rationem ipsorum reddit, & adiungit duo similia, dicens regulã qui facit non esse superfluam in fi. arg. & remittit.]

a ¶ Potest.] Potest quis per alium iurare. 63. di. tibi domino. sicut per alium matrimonium ɔ̃here s̃. eod. lib. de procu. c. vlt. sic ff. de procu. l. 1. § 1. [Et ibi de hoc, & ff. de admini. re ad ci. l. 2. in gl.] de sta. ho. l. Arethusa in fine. Hæc regula fallit in eo, cui committitur certũ ministerium, sup. de offic. deleg. c. vlt. sup. eod. tit. is cui & optime C. de cadu. tollen. l. vnica. §. ne autem, ad idem 2. q. 3. abolitio. de cler. non residen. quia nonnulli. ff. de solu. inter artifices. Item in pœnitentia suscipienda, de pœn. di. 1. quẽ pœnitet, & in prin. quam per se quisque recipere det. Ratio est pudor, qui est maxima pars pœnæ, vt ibi. Item in eo vno, qui veniam ætatis impetrat, q̃ per se facere dẽ. C. de his qui ve. æta. impe. l. 2. Item adoptare vel arrogare non põt quis per alium. ff. de adoptio. post mortem §. neque. Ratio est: quia adoptio imitatur naturam. Item fallit in iudice, qui per seipsum recitare debet sententiam: nisi sit ep̃s siue superior. 1 s̃. eod. lib. de re iud. c. vlt. C. de iudi. auth. ad hæc. Item in eo, qui incipit conferre sacrũ vnitatis: qui id per alium perficere non potest. 23. dist. quorundam. Item abbas per se verberando potest corrigere monachum, non per alium, maxime laicum, de sent. excom. vniuersitatis. Item dominus nouum emphyteutam nõ per procuratorem, sed per se in possessionem inducere debet C. de iure emphyteu. l. vlt. §. pen. [Item violentum statim potest de possessione expellere per se, tamẽ non per procuratorem. ff. de vi & vi, arma l. cum fundum. Dynus.] Item qui est in possessione seruitutis & proclamat in libertatem, per se agit, & non per procuratorem. C. de offer. tollen. l. 1. & regulariter in criminali causa, vt 2. q. 6. si quã. Item quæ sunt meri imperij vel gladij prãtis, non delegantur s̃m leges, nisi in casu. ff. de offic. eius cui man. est iuris. l. 1. secus secundum canones, de hoc no. 93. dist. c. 1. 23. q. 4. illud. & sup. de offic. ordi. quod sedem, & de rapto. in archiepatu, & per se respondere debet adultus, qui catechizatur, & non per alium. de consecra. dist. 4. cum pro paruulis. Item fallit in casu sup. eo. lib. de elect. cupientes. Item in casu sup. eo lib. de iudi. c. 1. & in casu sup. eod. lib. de offi. lega. c. penul. 2. r̃nso & de hære. c. 1. in prin. hæc igitur & similia specialia sunt. Et nota, quod & econuerso quædam per alium possum, quæ non per me. a Ep̃s clericum suum per alium potest verberare, non autem per seipsum. 89. dist. non liceat. C. de epi. & cler. auth. sed neque. Item episcopus per alium litigare debet. 5. q. 3. cap. vlt. [Et idem in illustri. C. de procurat. l. penult. Dynus.] Item prælatus clericus habens temporalem iurisdictionem audit & iudicat de causa sanguinis alium, non per se. sup. eo lib. ne clerici vel mona. c. vlt. Item religiosa mulier per alium põt esse in iudicio, non per se, supra eo. lib. de iudi. c. 2. supra eo lib. de elec. indemnitatibus § sed cum eis. Item ep̃s tuitionem, gubernationẽ & curam viduarum, & pupillorum & peregrinorum, nõ per seipsum, sed p̃ alium archipresbyterum s. vel archidiaconum gerere debet. 86. dist. ep̃s gubernationem & ibi de hoc, & omnia ista sunt etiam specialia contra regulam, secundum quam quodq; possum per alium, & per me. Et accidit hoc, vel ratione personæ, cui hoc non conuenit, vel etiam ratione rei, puta causæ criminalis & interdum per alterum consequitur quis, quod per se consequi non posset, vt supra eod. lib. de conces. p̃ben. c. auctoritate, & ff. de statu homi. l. Imperator 2. ff. quæ res pig. non pos. l. Aristo. sicut & quædam potest quis tanquam alius, non tanquam ipse. instit. de inoffi. test. § si tutor. ff. de adoptio si pater §. qui duos, vbi nepotem ex filio adoptat auus tanquam genitum ex alio filio: & hoc non tanquam auus, sed tanquam quidam extraneus, ad idem ff. de in ius vocan. l. quæsitum. cum similibus. [Multa exempla quibus licet alieno nomine, quod non licet proprio, & vide supra eo. quod alicui suo, in secunda parte quæstionis.] Et Nota, quia id dicimur posse, quod de iure possumus, hanc igitur regulam credo loqui de ijs, quæ de iure sortiuntur vel sortiri possunt effectum, non igitur superabundat regula. inf. eod. qui facit per alium, quæ generaliter loquitur, vt etiam maleficia comprehendat, & ista regula loquitur de potestate faciendi, illa de effectu iam facti. 3 Item nota ex hac regula, quod sicut p̃ se potest quis subscribere, ita per alium, quod dic vt no. sup. de re iud. cum inter vos, in glo. potest enim.

¶ Idem.

REGVLA LXIX.

IN † malis b promissis

IN malis] CASVS. Titius promisit mihi suum patrẽ occidere, vel adulterium committere, vel aliud malum perpetrare: vtrum teneatur istam suam promissionem adimplere & possit ad hoc cõpelli? Respondetur, q̃ non. Vel ponamus, q̃ Titius apud me deposuit rem suam, & promisit ẽt quod si committerem dolum in re deposita, ipse non ageret ɔ̃ me ad rem restituendam: postea dolum commisi in ipsa re, quia per dolũ meum illam rem perdidi: nunquid poterit ipse agere contra me non obstante sua promissione, vt sibi restituam rẽ depositam vel æstimationem rei? Rñdetur q̃ sic: nec tenetur obseruare suam promissionẽ. De hac materia tractatur sup. in reg. non est obligatorium & possunt hic poni exempla, quæ ponuntur in illa regula.

[Prima glo. pro exemplis & materia remittit & distinguit malum promissum a male promisso.

b ¶ In malis.] Pone exempla, quæ posui s̃. eod. non est obligatorium, & ɔ̃sequere hanc regulã. vt ibi dixi. Et habes hæc verba 22. q. 4. c. in malis promissis, & ibi de hoc per totam q̃onem. Et no. q̃ dicit in malis promissis nam licet mala promissa non debeant seruari: tñ interdum male promissa, puta per dolum vel metum, seruantur, quando s. seruari possunt sine salutis æternæ dispendio, si iuramentũ interfuit, de iureiu. si vero, in ant. & dixi in prædicta reg. sup. eo. non est.

ADDITIO. Idem Dyn. qui dicit mala promissa ipso iure vitiari ff. de pact. iuregentium. § & generaliter. & de ver. obli. l. generaliter, & l. veluti, & l. stipulatio hoc modo, & l. si plagij, & l. si stipulet. insti. de inut. stip. §. quod turpi. Sed male promissa, puta per dolum, vel metum, vitiantur interdum ope exceptionis. C. de inu. stip. l. dolo, &c. Ioan. And.

† Dicit Dyn. regulã restringendã ad ea, q̃ põt per alios explicari. alle. quod not. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quotiens. Io. And.

a Idẽ in inquisitore hæreticæ prauitatis qui per alios põt ẽt sententiã recitare Gem. & Petrus & alij in c. vt cõmissi. de hær. li. 6. & Cõtra. Brun. lib. 4. de hær. c. 10. in fi.

a Vt dixi de sen. ex cõ. sacro. sup. fin. q. glo. vbi ẽt alle. ff. de neg. gest. at qui §. cum me. Ioan. An.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7. & Turrec. in c. si aliqd 22. q. 4.

Ep̃s hẽt tuitionẽ, curam, & gubernationẽ pupillorum, viduarũ, & peregrinorũ per alium.

Posse dicimur, qđ de iure possum.

3 Idẽ ibi Dynus.

a ¶ Non expedit.] secundum 1 vtilitatem: nec licet secundum æquitatem: nec decet secundum honestatem, & de his omnibus. sup. de vo. magnæ, post prin. Ioan. And.

1 Hæc gl. ex nouella Io. Andr. huc fuit translata.

IN alternatiuis.] Casus figuratur per c. inter cæteras. sup. de rescr. Ego exposui domino Papæ, quod Titius rector ecclesiæ S. Desiderij Pictau. erat homicida, simoniacus, cõcubinarius, & plures alios defect. patiebatur, propter quos erat indignus beneficio ecclesiastico: vnde Papa scribit quibusdam iudicibus si cõstaret Titium esse homicidã, concubinariũ, simoniacũ, quod ipsi sibi ecclesiam per sniam auferrent, & forte mihi cõferrẽt: vtrum necesse sit probare oẽs istos defectus, anteq̃ possit remoueri ab ecclesia? Rñdet quod non: sed sufficit probare vnum ex illis: dummõ iste defectus per se sufficiat ad probationem: 2 quia illi defectus sunt expressi alternatiue, & in alternatiuis erit in optione mea exprimere defectum, quem voluero. Idem est si illi defectus fuissent expressi copulatiue hoc modo: Si tibi constet, quod talis. Titius commiserit simoniam & homicidium, auferas sibi ecclesiam sancti Desiderij Pictauensis tunc.n. ex quo alterum sufficit ad priuationem, dictio, &, accipitur pro, vel, vt dicitur in dicto c. inter cæteras.

† In aliquot vulgatis codicib. legitur, electiuis, sed in oĩb. antiquis vt est in-p̃l-sum.

2 al. priuationem.

fidem non expedit [a] obseruari.

¶ Idem.

REGVLA LXX.

IN alternatiuis [b] debitoris † est electio, & sufficit alterum adimpleri.

¶ Idem.

¶ Item potest poni casus in debitore hoc modo: Titius mihi stipulanti promisit dare equum, vel decem scuta, vtrum possim petere, vt compellatur mihi soluere equum, & decem scuta? Respondet quod non: sed debeo esse contentus altero ipsorum, sed vtrum sit in electione sua soluere decem scuta, vel equum? Respondetur quod sic quia in alternatiuis, &c.

[Prima gloss. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: Secundo subdit de alternatiuis ordinis. Tertio signat contrarium, soluit, & remittit.]

b ¶ In alternatiuis 3] hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eo tit. l. in eo quod plus est, vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. Pone exemplum per canonem 12. q. 2. bonæ rei. in fi. sup. de rescri. inter cæteras, & in viro, qui in causam soluti matrimonij dotem, vel eius æstimationem resti tuere promisit. ff. de iure dot. plerumque, in fi. ad idem ff. de plus pet. vnico. vbi dr, plus petere causa, & in expensis condemnatur, qui ex duobus alternatiue debitis præcise petit alterum, ad idem de appel. significauit, vbi de hoc, & de rescr. ex parte, & facit de præb. c. 2. ff. de condi. instit. l. si hæredi plures. Sunt tamen quædam alternatiua, in quibus debet ordo seruari. ff. de leg. 2. cum pater, § super nul vt cum mandat testator aliquid dari libertis; aut his deficientibus, consanguineis, aut affinibus, quia tunc sequimur ordinem. Est ad hoc argumentum quod dixi de ordine sequendo 4, 5. dist. in rectorat. in fi. ff. cod. lib. de electio c. pen. in prin. & eo. lib. de præb. c. mandato. in fi. Et hoc eo tit. suspicimus, vt ibi dixi.] Contradicit ad hanc regulam. insti. de leg. § si generaliter. Solu. illud cum eligens fuit in mora. ff. de op. leg. l. n. ã cip torum. sup. eo. lib. de consue. c. vlt. & ibi no. Bern. in prædic. decret. de rescri. inter cæteras, & facit quod dixi sup. eo. contra eum.

3 Intellige ī alternatiuis, i negatiuis requitur quod neutrũ fiat.

Qui ad agendum 4] Casus in hac regula figurat per § pot. 16. q. 3. & l. si quis emptionis. C. de præscr. 30. vel 40. annorum. Titius possedit rem alienam cum titulo, bona fide, & cum aliis requisitis ad præscriptionem legitimam: Certum est quod si cadat a possessione rei, quam præscripsit, habet actionem ad illã petendam: Sed quid, si nõ cecidit a possessione, & verus dñs agit contra eum: nunquid pôt excipere de p̃scriptione? Rñdeo quod sic: quia qui admittitur ad agendum, multo magis ad excipiendum. Item figuratur casus per l. 1. §. quod ait. ff. de superficie. vbi est textus, quod si quis cõducat rem alienam ad lõgum tp̃s, & cadat a possessione rei, pôt agere contra possessorem: & hoc verum actione vtili, & non directa: iuxta notata ff. si ager vectigalis. Sed nunquid poterit excipere contra verũ dominum? Respondetur, quod sic, per rõnem huius regulæ.

4 glo. And. & Ph. hic dicunt regulã procedere in ecclesia p̃scribente ĩ priuati longo tẽpore.

REGVLA LXXI.

QVi [c] ad agendũ admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus.

¶ Idem.

REGVLA LXXII.

QVI

[Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exẽpla. Secundo ponit rationem regulæ. Tertio dicit regulam procedere in eisdem personis. Quarto dicit etiã fallere in possessorijs.

c ¶ Qui ad agendum.] Hæc 5 regula sumpta est ex l. ff. eo tit. inuitus nemo § cui damus. Pone casum in eo qui legitime p̃scribit: quia si cadit a possessione, datur sibi actio: multo fortius dum possidet, datur exceptio. 16. q. 3. c. placuit. vt § pôt in prin. ad idem de præscr. illud in antiq. Item conductor soli ad superficiem ad nõ mod. cum tp̃s habet vtilem rei vendicationem, etiam contra dominum: multo fortius exceptionem, ff. de superfi. l. 1. § quod ait. Rationem huius regulæ etiam habes ff. eod. cui licet plus, & minus licet, 6 sed plus est agere, quàm excipere, ergo si potest primum, multo fortius secundum, vt hic. nam video exceptionem dari, cui non datur actio, vt ex. õicato sup. de exce. cum inter priorẽ. Itẽ qui mala fide præscripsit, secundum leges exceptionem habet aduersus oẽm potentem, & si a possessione cadat, non habet actionem 16 q. 3. § potest, vers. quod si. & C. de præscrip. 30. vel 40. annorum. l. si quis emptionis. Et vbi actio ipe tollitur, perpetuo durat exceptio. ff. de do. except. § vlt. & venit in compensatione, quod non venit in petitione, secundum l. vt debitum natura le. ff. de compen. l. etiam. Et econuerso interdum venit in petitione, quod non in compensatione. sicut est videre in deposito C. de compen. l. vlt. & sup. de depo. bona fides, & est speciale. Et adde quod no. de iureiur. quemadmodum. in gl. nam cui. Et sic quod ad agendũ admittitur contra eum, contra quem excipere vul. hoc dico, non obstat quod dicitur de Publiciana: nam habens Publicianam actionem, contra alios excipit non contra dominum. ff. de public. l. penult. & vlt. & idem de [illegible] bus, hoc autem regula fallit in possessoriis iudiciis C. de loca. & condu. l. si quis conductionis, vbi conuentus possessorio, si dicat se conduxisse, ante omnia possessionem restituit [illegible] agit, & facit quod dixi supra eo. dolo. nam contra præconem agentem possessorio [illegible] intẽd. [illegible] tamen admittitur [illegible] & [illegible] Et generaliter [illegible] propter causas agendo, & tamen non excipiendo [illegible] c. vlt. C. de rei vend. ordinarie de consuet. præb. [illegible] post electionem [illegible] de appel. [illegible] de accu. accedens. [illegible]

5 Hæc regu. fallit si actio & exceptio tendũt ad directa. c. inter dilectos. in princ. de exc. præl. Item fallit si aliquid sub esset repellens exceptionem, c. debitores, de iureiur.

6 Dyn. dicit. [illegible] de regula, [illegible] notabiles ff. eodem. & [illegible] ad idem sup. eo. c. [illegible] & c. non licet. Io. And.

7 [illegible] sponsalitionis [illegible] possessione denegare loca [illegible] & io [illegible] per dino non auditur, [illegible] facta [illegible] tutione, [illegible] vel [illegible] modo [illegible] Dynus.

QVi facit per alium.] Bernardus quod [illegible] famulo meo, [illegible] clerico, [illegible] quod [illegible] meum, & nomine meo: nunquid ipse [illegible] ipso facto, ac si ego [illegible] Respondetur quod sic. Item potest poni casus in matrimonio, Constitui meum procuratorem ad contrahendum cum [illegible] ta, nunquid sum eius maritus, ac si in propria persona contraxissem? Respondetur, quod sic: Quia qui fa

cit per.

cit per alium, &c. quando ille actus potest expediri per alium.

[Glo seq. dicit vnde sumpta, & pro exemplis, materia & obiectionis solutione remittit.]

a ¶ Qui facit p aliũ.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod iussu alterius. Pone exempla l reg. & psequere eã, vt dixi s. eo. pt quis. Et non superabũdat hęc regula per illã, vt dixi ibi in fine.

ADDITIO Dyn. ponit hic specialia exẽpla, quę vide. Io. An.

b ¶ Perinde] hoc procedit de quadã iuris interpretatione cũ vere loquendo factũ etiam ab eodẽ diuersis temporibus non representat identitate: sicut ff de codi. inde. si non sorte §. libertus. & in auth. ff si. illis circa prin. secundum Dynum. probatur hoc supra eo. li. de elect. vt quis duas. Io. And.

c Hæc gl. ex nouella Io. An. huc fuit translata.

d Istud, legitime, cõprehendit factũ & modũ, vt. s. factũ in se sit legitimũ & sine peccato, & legitimo mõ factũ ſm Ioan. Mo q dicit q̃ hoc duplici defectu, vel prohibitu haberi decreti. Ipo. Pnas. de se. dilectis. Io. A.

e Et perfecte secus si inchoatũ, & sic loquuntur. ff de ser. l. p parte. ff. de ver. ob. si sub v na § si qs vrã ff de impe. tu. pos sim tau ff de lib. & g l. 3. §. qa. ſm Dynum, & signat. Io. Mo. de decr. quẽadmodum de succes & decr. si paup̃s s. e n. d pb. Io. And.

Qui facit [a] per alium, est perinde [b] ac si faciat per seipsum.

¶ Idem.

REGVLA LXXIII.

FActum legitime [c] retractari non debet, licet casus postea eueniat, a quo non potuit inchoari.

FActum legitime.] Casus figuratur per c. pen. de eo. qui cog. consan. vxo. suæ. in antiq. hoc modo. Contraxi matrimonium cum aliqua Berta, contracto matrimonio cognoui consanguineã vxoris meæ & sic est affinitas inter me & vxorem meam: vtrum pp affinitatẽ superuenientem dissoluatur matrimoniũ iã cõtractum? Rñdetur quod no: qa quod ab initio tenet, no dissoluitur: licet perueniat ad eum statum, in quo no valuisset. Item pt poni casus in furioso: Certum est q furiosus non pot matrimonium cõtrahere ppter defectũ consensus: ponamus q aliqs sana mẽtis cõtraxit matrimoniũ cũ aliqua Berta. cõtracto matrimonio effect⁹ fuit furiosus: vtrũ inualidetur m̃rimonium? Rñdetur q non, licet puenit ad eum statum, a quo non potuit inchoari.

[Prima glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla: & inducit regulam conuersam. Secunda notat quod dicit, non retractari: non dicit, non impediri. per quod soluit contraria.]

c ¶ Factum legitime 2.] Hæc regula sumpta est ex l. ff eo tit. l. in ambiguis §. 1. Explica in eo, qui cõtraxit matrimoniũ, & postea factus est furiosus 32. q. 7 neque furiosus. idẽ in superueniente affinitate, de eo q cog. cõsan. vxo. suæ c pe Idem in adoptione superueniente. ff de rit. nup. adoptiuus. in prin. & l. si qua. Et no. quod habuisti aliã regulã per contrariũ s. eo no firmatur. qa licet casus superueniat, a quo potuit inchoari, non deinde quod ab initio n o valebat, vt ibi. quod ita intelligas, vt ibi dixi, ita quod in principio factum erat legitime non retractatur, licet superueniat casus, a quo non potuit inchoari, vt hic. Et concor. ad hanc regulam. ff. de itine. actuq; pri. l. nec. n ibi dicit tex. nec corrũpi aut cõmutari. quod recte transactũ est superueniente delicto, poterit. Concor. ad hãc reg. de success. constitutionibus, de cõuer. coniu. Placet, de eo qui cog. consan. vxo. suæ. discretionem, & quod in his uribus no. Et no q dicit, retractari, q. d. propter cãm superuenientem non retractatur, ac si legitime non fuisset factũ. Interdũ tamen propter superuenientẽ cãm impeditur eius effectus, quod legitime factum erat, explica per can. 33. dist. coniu. & c vsque adeo, & de cler. agro presbyterum. & c sua cum sim. & eode modo respondetur ad leges, q pro contrarijs signati solent ff de iud. ii a me. & l 1 q ff. ad l. Aquil. quia in eum casum in quibus no. q iudicium soluitur per arrogationem eius, cum quo lite cõtestatũ fuit, cũ q; quia deuenit in eum casum, a quo a principio non poterat consistere, & in prz. l. quia ductus simile. s. q cessat actio legis Aquiliæ, quando seruus mortifere vulneratus liber factus est, quia iam in eum casum deuenit, in quo locum habere non poterat, &c. Et est rõ: quia l. Aqui. damnum respicit.

¶ Idem.

REGVLA LXXIIII.

QVod alicui [d] gratiose conceditur, trahi non debet ab alijs in exemplum.

QVod alicui.] CASVS. Ponamus q Papa cum aliquo licẽtiato forte dispẽsauit super plura litate beneficiorum, & in gratia sua apposuit causas, quæ ipsũ mouebant ad dispensandum: qa dixit Papa: qa legitti iura canonica in latitudio, tecum dispẽsamus. Ponamus, quod aliquis alius licẽtiatus similes, vel maiores fructus fecit: vult extendi gratia istius ad ipsum: an possit? Rñdet q nõ, propter rõnẽ huius regulæ: licet Papa fauore alicuius gionæ recedat a dispositione iuris communis, non sequitur q iste discessus debeat extendi ad casus similes, iuxta l. non possunt ff de leg. c. transl ato sacerdotio. de constitu. in antiq. secus si esset ius commune.

[Glo. seq. remittit pro exemplis, & pro materia: & dat concor.

d ¶ Quod alicui.] Pone exempla quæ dixi sup. eo. tit. quæ a iure, & prosequere vt ibi dixi, & in reg. priuilegium personale, & concor. ad hanc regulam insi. eo. in argumentum.

ADDITIO Dynus ponit exemplum si concedatur alicui, quod subire non teneatur munera publica, forsitan quia in re prospera virtuose se habuit. In alijs ius commune seruabitur. alleg. ff. de constitu princ. l. 1. §. plane ex his. C de decurio. l. neque Dorotheum. & l. nullus. lib. 10 & de episco. & cleric. quoniam. Idem dic in priuileg o decimarum, de quo s. de deci. ex parte. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LXXV.

FRustra [e] sibi fidem

FRustra.] Casus figuratur per cap. de forma. 22. q. 5. Pro intellectu istius est praeponendum, q non minus est astrictus dñs vasallo, q̃ econtra vasallus domino suo; Nam sicut vasallus debet fidelitatem domino suo, similiter dominus debet esse fidelis vasallo: & sicut vasallus priuatur feudo pp infidelitatem commissam erga dñm, ita dominus priuatur superioritate. Et istud quotidie fit Nam qñ dñs opprimit vasallum, princeps eximit vasallum a iurisdõne dñi. Hoc præsupposito ponamus hũc casum: Tenebam aliquam rem in feudum ab aliquo dño, & promisi ei fidelitatem, ista promissio est reciproca; nam sicut ego teneor seruare fidẽ domino, ita econtra dominus tenetur mihi fidem seruare. Sed quid, dominus non seruauit mih. fidem, quin me opprimit, tenear ei fidem seruare? Responde tur quod non, quia frustra, &c.

¶ Item potest poni casus per l. cum proponas. C. de pactis. Cum haberem tecum litem, transegimus simul; per quam transactionem renuntiaui liti sub hoc pacto, q intra certum tempus dares mihi certam pecuniæ summam, non soluisti intra tempus vt promiseras, volo redire ad litem: vtrum possim? Respondetur q. sic per rationem huius regulæ. quia frustra sibi fidem, &c.

[Glo. seq. primo ponit exempla, Secundo successiue signat, & soluit duo contraria Tertio insiuit.]

e ¶ Frustra.] Pone casum in dño quo ad fidele, & in fideli quoad dominũ 22 q. 5. de forma. Itẽ in eo q interposita conditione promisit & iurauit aliquid facere. de iureiu peruenit 2. vbi de hoc In eo q no vult trãsactionẽ interpositã obseruare. C de pact. cum proponas 2. con-

cor.95.dist.esto subiectus.ibi,cur ego te habeo vt principem,cum te me nō habeas vt senatorem? Sed nonne hosti seruanda est fides 1 l 22.q.4.innocens 23 q 1.noli. Sol. vt ibi not & in dicto c.peruenit. illud enim verū est cū ipse hostis nobis fidē seruat,& sic concor.cum hac regula Itē cōtra 33 q 5 q.Deo pati.vbi dr̄,q̄ si vir & vxor pari consensu cōtinere vouent, vno labēte, alter perseuerare debet. Solu.ibi non fuerat fides homini promissa, sed Deo, nam sine vlla conditione adimpleri debēt,quę Deo vouentur 32.q.8.c vnico.in fi Et vides,q̄ licet vxor adulterata fuerit, nihilominus vir peccat adulterando.32.q 6.c.1.p tot.

1 An hosti sit fides seruāda, vide Bart. & Ang. in l. conuētionum ff.de pac & ofo S. Th.2.2. q 40.ar.3 & glos. & ibid. Tur-re.1c dñs noster.23. q 2.

† Vide gl. in ca.2.de dil. gl. î c. placuit.16 q.3 in.î c. cū dilect'. de or cog. Anto de Bu.i c.2.d do.& 2.u. & doc. i l. iubemus. C.de sacr. eccle.

quis postulat ab eo seruari, cui fidem a se præstitam seruare recusat.

¶ Idem.

REGVLA LXXVI.

Delictum [a] † personę non debet in de

frustra igitur debitum petit,q̄ quod debet non impendit, & frustra legis auxilium inuocat,qui cōmittit in legem,de vsu.quia frustra.in ante.& ibi de hoc. vnum nota q̄n partes sibi adinuicē aliquid sub pœna promittunt: & vna pars primo frangit fidem, aut expedit magis alteri parti pœnam prosequi, & stare pacto vel cōtractui, aut magis expedit sibi fidē rumpere: In primo casu licet sibi fides sit fracta,ipse tñ pro sua parte seruet eandem: & pœnam petere potest cum effectu(.ff.eo.ti cū per.in fin.)In secudo casu secure frangit fidem,& fiet hincinde pœnarū mutua cōpensatio,vt ī.de pœ constitutis.& sic illam decret.intelligas:& quæ ibi no.& est ad hoc simile quod no.de conuento super spoliatione:cui aut expedit magis rehabere rem propriam , aut retinere rem,quam possidet , in primo casu agat , in secundo excipiat hoc not. Ber. de ordi. cogn c vlt.

ADDITIO. Dicebat Ioan.Mon.q̄ in hac regula,frustra,& c.poterat exemplum poni per l.quoniam C. de re.per.mu ff.de mino.auxilium.in fi intelligit etiam regulam circa idem factum, non circa diuersa argu ff.de leg.2.cum pater.§ plane. Dynus allegat §.libertis. Ratio etiam huius regulæ sumi potest ex regula , ex. eo. tit. Io.And.

Delictum] Casus figuratur per c.si ep̄m.16.q.6.hoc modo: Aliquis ep̄s commisit aliquod graue delictum, propter quod fuit depositus & priuatus suo ep̄atu,vtrum bona ecclesiæ debeant confiscari?Vel pone,q̄ ep̄s tenebat a rege castrum in feudū;& promisit fidelitatē regi: Postea ep̄s deliquit in regem:quia commisit proditionē in regem: fuit depositus,vtrū castra tenerāt ad regem? Certe nō. Item potest poni casus in syndico procuratore ecclesiæ, qui commisit falsum, & si tulisset causa propria,debuisset causam perdere,vtrum delictū ipsius syndici debeat nocere ecclesiæ ? Certe non.

[Prima gloss. ponit exempla, secundo signat contraria,& soluit,solutioni triplici obijcit,& r̄ndet.Tertio successiue soluit tria contraria, Quarto ponderat q̄ dicit,delictum: & quod dicit, personæ.]

a ¶ Delictum.]Pone casum in ep̄o deposito p̄p crimen, ob hoc.n.non debet ecclesia rebus suis exponari. 16.q.6 si ep̄m.&ibi de hoc. Ad idē cle.de haere.nolētes pos prin. Item pone in procuratore,qui falsauit instrumentum, quia p̄p hoc non perdet ecclesia causam , de exce. cū venerabilis, &c.& delictum tutoris non obligat pupillum.2.ff.eo ti.l.neque & ff de tab.exh.b.l.pe.Cōtra. 16 q 3.placuit 2.vbi delictum prælati non repetentis rē ecclesiasticam,nocet ecclesiæ.ad idem de pict.c 1.& p totum. Solu.delictum aliud in faciendo,& hoc nō præiudicat ecclesiæ,vt hic,& aliud in non faciendo,& hoc bene p̄iudicat, vt ibi . Ad hanc solutionem contradicit 25.quęstio.2.ita nos.vbi delictum ,quod est in faciendo præiudicat ecclesiæ . Solu. dici potest secundum Ioan.

2 Patificātur pupillus, & ecclesia ex vna parte & ipsorū administratores ex altera. C de epis & cler. l. orphanotrophos. Dynus.

qui hoc ibi not. & in dicto c. si ep̄m . q̄ hæc regula intelligitur de detrimento facultatum;illud aūt de detrimento honoris: vel potius ibi nocet delinquentibus q̄ ecclesiæ. Adhuc contra solutionem,de censi.cum olim. vbi delictum,quod est in faciendo , nocet ecclesiæ . de

trimentum ecclesię redundare .

¶ Idem.

REGVLA LXXVII.

Rationi [b] congruit, vt succedat in onere, qui substituit in honore.

in integrum resti. audiuis.vbi delictum quod est in omittendo, nō p̄iudicat ecclesiæ. Satis congrue potest distingui inter iudicialia,& extraiudicialia; vt in iudicialibus iudiciorū fauore , siue sit in faciendo siue in omittendo , p̄iudicet ecclesię. & in decret. auditis bene p̄iudicauit ecclesię delictum, quod fuit in omittendo, sed fuit restitutas & sic nō est cōtra. In decr.cū venerabilis.dici potuit extraiudiciale, vel ibi solus procurator deliquit in faciendo , scilicet instrumentum falsando . Item contra ea. dis.si secus.vbi punit ep̄s,qui pro vno seru duos dare debet, sed illud facere debet de proprio, vt habet, non de bonis ecclesiæ p̄p hanc regulam. Item cōtra de ord. cogn. cū dilectus.vbi dolus & violentia abbatis,ecclesiæ nocere videtur.Sed ibi soluitur per Bar. in 3 gl scilicet, q̄ ibi delictum fuerat commissum per prælatum, & collegium communicato consilio, & eode modo soluitur.C.de sacrosan eccle.iubemus nullam ibi p̄p delictum personæ confiscatur nauis ecclesię.Et no.quod dicit hæc regula delictum,quia secundum propria huius vocabuli significationem videtur loqui de eo,quod consistit in omittendo,secundum ea,quæ no.sup eo.peccatum. tamen illi significationi non semper statur, vt ibi dixi . Item hoc q̄ dicit personæ , intelligere possumus prælato , & est vulgare dictum dominorum meorum Anglicorum de electi.ex parte S. personæ.& de appell. bonæ memoriæ. vel indistincte de qualibet persona intelligatur cum suum delictum ecclesiæ non nocebit,saltem cum effectu, quia daretur restitutio vsque ad quadriennium tantum,nisi ex causa plus temporis daretur, vt sup eo.lib. de resti in integ c.1.

Rationi congruit]Casus figuratur per c.filijs ac nepotibus. 16.q 7. Certū est qū licet iurispatronatus sit annexum spiritualibus , tamen illi iure succeditur iure hæreditario.Et nō est dubium quin patronus ecclesiæ tenetur defendere ecclesiam,si opprimatur. Sed q̄d de hæredibus,qui succedunt iuri patronatus, nunquid etiam tenebuntur defendere ecclesiam si opprimatur? Respondet,quod sic, quia ex quo succedūt in honore, etiam debent succedere in onere.

Glossa sequens ponit exempla, & dicit regulā posse resolui]

b ¶ Rationi.] Pone casum in filio patroni hærede, qui succedit in honore iurispatronatus, sic in onere defendendi ecclesiam succedere debet. 16 q.7 filijs ac nepotibus . Item pone in prælato, q qui succedit in honore sic & in onere soluendi prædecessoris debita pro ecclesię vtilitate contracta ī.de sol cū ldem in iudice.ff de iudi. l. mortuo iudice .quod cum iudicate opportuerat .idem eum qui ei substitutus est,sequi oportet. Ad idem sup.de offi.dele q̄n Abbas.& concor.ad hanc regulam.100 dist.extationis, & ī.eo.qui sentit onus. & q̄d ibi dixi, hic adde. Et per illam regulam potest etiam hæc resolui, vt et. succedat in onere, qui substitutus in honore.ad hoc 40 dist non nos.

ADDITIO. Io Mo.dicit in hac regula, rationi, &c. esse exemplum ponendum per l.1 C.de fideius & dic in onere non cohærente personæ, nam in illo secus. ff. de adimen.leg. l.legatum & de alt leg. Caio. in princ. & de condi.& demon.l.legatum. secundum Dynum. Io. An.

3 Aeque ēm Dyn. dici p̄t in quolibet substitute in hæreditate,q̄ honor appellatur. ff de lega.p̄rim. l. filiu . §. si legato. p̄p q̄d succedit in onere legatorū, q̄ ab instituto relicta videntur si cite a substit repetita.ff. de lega.1.l.imperator. & de le. 2. l. si Titio, & Meuio. § Iulian. & l. cū p̄t §.ab instituto.Io.A

In

IN argumentum.] Casus figuratur per c. 1. 55. di. hoc modo. Certum est, ꝙ beneficia regularia dēnt conferri regularib. & secularia secularibus & maxime religiosi nunquam debent habere administrationem ecclesiarum secularium, ne eis detur materia vagandi. Sed ponamus, ꝙ ē tāta penuria clericorū secularium, ꝙ nō inueniūtur seculares, quibus possunt conferri illa bñficia: tūc poterunt conferri regularibus in defectū clericorū seculariū. Sed ponamus, ꝙ modo repertiūtur seculares: vtrū illa beneficia secularia nūc possint conferri religiosis: Respōdet, ꝙ nō: q̃a illud ex necessitate fuit ordinatum: ideo nō debet trahi ad consequentiam: nam in argumentum, &c.

¶ Idem.

REGVLA LXXVIII.

IN † argumentum ᵃ trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

¶ Idem.

REGVLA LXXIX.

[Gl. seq primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla, interserens solutionem superfluitatis. Secundo no. ex regula generale, quod determinat]

a ¶ In argumentum. 1] Hæc regula sumitur ex l. ff. eod. tit. q̃ propter necessitatem. Pone casum 55. dist. c. 1. vbi ex necessitate temporis propter ministrorum defectum, monachos permissum fuit assumi ad parochiales ecclesias: cessante hac necessitate in argumentum trahi non debet, vt ibi 2 Item per decre. sup. de cle. cum in cunctis ibi: ne quod a quibusdam pro necessitate temporis, &c. Et alienatio sacrorum vasorum propter necessitatem redimendorum captiuorum concessa, 3 ad consequentiam trahi non debet. C. de sacr. eccl. l. ante pe. quæ incipit sancimus. Et concor. ad hanc regulam, sup. co quæ a iure, & ī. eod. quod alicui. Nec superfluit hæc regula, per illas quæ loquuntur in eo, quod conceditur ob fauorem vel gratiam: hæc in eo quod conceditur ob temporis necessitatem. Et dicit etiam in argumentum, quasi dicat iurista, vel arguens ꝙ non dēt arguere de eo, quod interdum ex necessitate concessum est: quia argumenta de similibus ad paritus similia procedunt: sed inter tempus necessitatis & non necessitatis non est similitudo: ergo non procedit argumentatio Et concordat ad hanc regulā 35 q. 1. c. 1. per quod ēt exemplificare potes: nam a principio generis humani licite contraxit frater cū sorore: quia ex necessitate id fiebat: hodie aūt creuit humanum genus, & sublata est necessitas, & ideo non licite ꝯhītur ī. quartum gradum, de consanguinit. & affinit non dēt. C. de pa. qui fil. distra l. 1 & 2. vbi propter necessitatem famis licet filium distrahere: 4 quod alias non liceret. [Hoc ideo, quia ibi est prohibitio. dicit in littera l. 2. id licere in hoc tantummodo casu: alias vbi non esset in contrarium prohibitio expressa, vel quæ æquipollet expressæ: id quod propter necessitatem concessum est, propter eādem vel maiorem necessitatem bene posset in argumentum trahi: Nam quæ conueniunt in identitate rationis, per constōnem iuris separari nō dēnt ff. de fonte. l. vnica §. hoc interdictum, & de itinere act. l quæ gg. & per hunc modum dic concordari glo. l. 2 ad glo. l quæ propter ff. eo. tit. cui videtur contra. 5] Et nota ex hac regula illud generale, ꝙ cessante cā cessat effectus, de iureiur. & si Christus, in fi. de appel. cum cessante, & de pœni. & remissio cum infinitas, de quo dic vt nota de renun. post translationem. 61. distin. §. his omnibus. 19. q. 2. duæ. cessante igitur necessitate, propter quam dispensatum est, cessat constitutio. 1 q 7. ꝙ pro remedio, quod verum est circa facienda, non circa iam facta, vt ibi nota. & de iureiur. & si Christus in fine ad hoc supra eodem, factum legitime. in hanc. &

est etiam hoc verum, nisi vtilitas succedat loco necessitatis, sicut est de monachis ordinandis, vt probatur. 16. q. 1 sunt nonnulli insti.

NEmo potest.] Ponamus quod habebam aliquam rem, q̃ non erat mea, sed illam detinebam iniusto dño: vēdidi tibi illā rem, & tradidi: vtrū in te sit translatum dñium illius rei? R̃ñ detur ꝙ nō, quia nō potui in te trasferre plus iuris, quam ego haberem: & cū non essē dominus illius rei, non potui illam in te transferre.

NEmo potest ᵇ plus iuris trasferre in aliū, quam sibi competere di- 10 gnoscatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXX.

20 IN toto, ᶜ partem non est dubium contineri,

[Prima gl. dicit vnde sumpta: ponit exēpla & concor. Secundo miscet tria contra, & soluit inducendo etiā alios casus, quibus fallit.)

b ¶ Nemo potest.] Hæc regula sumpta fuit ex l ff. eo. tit. l. nemo plus. Pone casum 1. q 7. Daibertum de do. inter vi. & vxo. nuper. vbi sunt hæc verba & ff de acq. re. do. l. traditio, & facit ad hanc regulam. sup. de pign. cum ꝯ & sup. eo. is qui in ius Ibi dum dicit, eo iure, & sic non maiori. & concor. quod dr̄, nemo dat, quod nō hēt de iure pati. ꝙ aūt. Contra de elec. suffraganeis. vbi 30 mandat archiēps qui consecratus non est, electum per suffraganeos consecrari & ff. de acq re do. non est nouum. vbi creditor pignus distrahit cuius dñium non hēt de consecra. dist 4. solet. vbi etiā baptismū dat qui non habet Solu. vt ibi no 1. q. 1. c. 1. q̃a hoc est gñale, illa sunt specialia, specialitatis rōnem facile considerare poteris Et idem no. Ber in prædic. decret. a. nuper. & de iure pat. cura. nam speciale in baptismo, vt in prædic. c. solet. & demandare iurisdictionis est, ergo archiēps con firmatus demandare potest epis, qui consecrari erant, 40 vt epm consecrent: & in creditore est speciale, sicut & in tutore & curatore. C de admi. tut l. vlt. & l lex quæ, & in procuratore. Instit. de re. diuis. § nihil. In iudice. Insti. de offi. iudi. § fi. In executore. ff. de euic. si pignota in vsufructu formali ff. de vsufr. l quod nostrum. [Ibi tamen plus non transfertur, sed per constitutionē variatur species vsustructus: & quæ primo erat causalis, qui non est seruitus, fit formalis quæ est species seruitutis. Dynus.] In eo. qui bona fide emit a malæ fidei possessore, qui v ucapit Insti. de vsucap. § quod autem. Vel 50 præscribunt hoc secundum vetera iura, sed immutatū est per ius Auth. vt spon. lar. § iurius. In centitoribus 6 & flumine ff de acqu. re do l ergo. § alluuio. In donatione libertatis. Insti. de liber. § vlt.

ADDITIO De his casibus no. p allegg. l. nemo. & p̄di. l traditio. & Inst. qui. alie. licet, p. it prin lo. And.

IN toto] Casus figuratur per l ti q̃s. ff. de except rei iud Pone ꝙ cum tenebas & possideres quandā domum, quam dicebam ad me spectare, feci te cōueniri & illam domum totam volui vendicare. q̃a nō probaui illam domum ad me spectare, fuisti absolutus ab im- 60 petitione mea, & ego condemnatus in expensis rōne temere vocationis ad iu: : Postea tractu tp̄s volui a te vendicare partem illius domus: tu excipiendo proposuisti, quod alias fuerat controuersia inter te & me de & super illa domo, & ꝙ fueras finaliter absolutus ab impetitione mea, & sic mih. obstat exceptio rei iudicata, ego aūt replicando proposui, ꝙ non debet mihi obstare exceptio rei iudicatæ: q̃a prius petebam totā domum, & nunc peto partem plus: nunquid bene dico? Rñdetur ꝙ non q̃a totū continet partē, & ꝙ fui expulsus a tota domo, bene sequitur ꝙ fui expulsus a parte. [Gl seq ten titit p exemplis & materia, & dat cōcor] c ¶ In toto.] pone exēpla q̃ quæ ī eod. plus semper &

† An sit licita extēsio in exorbitantibus. Bar i l. illud. C de sacros. eccl las i § in pso nā. Insta. & act. l. A. in regula ꝙ posses sore ī. eo. Dyn. hic dicit, q̃ sec t in pœnalib. fauore reipub & aīæ Cons. sing inci. extēsio. l. 2. Fon.

1 Io. Mo. dicit ponendū casum p̄ ca. sicut. de cōse. di 1. & p̄ c quan to. ī. de cōsue. in fi. Io. And.

2 Ego addo hic l: gñaliter. ff. de decu. Fon.

3 Si tā fuissent talia ēt per hominē data, phibita alienari nō possent pro captiuis alienari. Opizo. l. filius §. de ui deleg. 1. col. 40.

4 Fallit si esset peccatū byt Hyp. sing. 101 cui adde sing. Ro. 310.

5 Huic additiōi ob stat l ob æs de p̄d. mi. C. vid ergo glo. § c ꝯ ī. ī. eo ff ele. Fon.

6 Vt no. in §. statim alie. cēsitores sunt, qui signant p̄ oia militibus assignanda, vel q̃ auferunt illa nō soluentibus tributa, & alijs aāt. Vel iudices q̃ vni auferunt, alij dant dñium. Io. And.

Pars in toto cōprehenditur.

prosequere vt ibi, & concor. ff. de exceptio. rei iud. l. si quis cum totum petiisset: si partem petit, exceptio rei iudicatæ nocet: nam pars in toto est. concor. 14 q. 5. pe nale. & 32 q. 4 meretrices, de pœnit. dist. 1. ca. facilius Deum. § hoc idem Ioan. And.

IN generali] Casus figuratur per capitulum si eps sup. de pœni. & remissio eodem li. Eps meus dedit mihi facultatem eligendi confessorē quē voluero, vt illi possem confiteri peccata mea: vtrum ille confessor possit me absoluere de casib. epalibus? Rñdetur, quod non. Vel sic: eps Pictauien. cōstituit Titium officialē suum generalē; vtrū ille habeat potestatem conferendi beneficia? Respondetur, quod non; nisi fuerit sibi data specialis potestas, vt possit conferre beneficia quia in generali, &c.

¶ Idem.

REGVLA LXXXI.

IN generali [a] concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter [b] in specie concessurus.

¶ Idem.

[Glo. seq primo ponit exempla, secundo æquiparat obscurū & generale: tertio quærit, & soluit quarto notat, & ad quæstionem arguit, & de ea remittit]

a ¶ In generali] Pone casum 16. q. 1. frater noster. vbi generalis commissio facta legato per Papam, non extenditur ad causas fidei. Item pone per decret. sup. eo. lib. de pœni. & remissio si eps, vbi habes hæc verba: Itē per legem. C quæ res pig. obli. pos. l. 1. vbi in generali obligatione pignoris non veniunt vxor & alumni, & quæ quis verisimiliter non est credendus specialiter obligasse, & satis optime sup. eo lib. de offi vicar. cum in generali. Et no quia non solum in obscuris inspicimus id quod est verisimile, sed etiam in generalib. De primo sup. eod inspicimus, de secundo hic, & in cōcor. & ff. de pecul. l. qui peculii, vbi qui administrationem concedit, non videtur permittere generaliter, quod specialiter est permissurus. 1 Et ff. de pigno. l. obligatione generali, & in pignoris obligatione generali rerum, quas quis habuit vel habiturus est, ea non continebuntur, quæ verisimile est aliquem specialiter obligaturum non fuisse, puta supellex. Item vestis relinquenda est debitori. Si quis quærat quomodo scietur, quæ sunt illa, quæ verisimiliter in specie non diceretur quem concessisse? Respondeo 2 potest hoc cognosci ex impossibili, vel inhumana, vel dura separatione, vt puta ministeria actis sua, vel quæ ad affectionē pertinent, generali obligatione non veniunt, in prædicta l. obligatione: & l. seq. & probatur optime C. communia vtriusque iudi. l. possessionum, vbi habes, quod possessiones, in quibus sunt adscriptitii, ita dēnt diuidi quod penes vnūquemque integra familia remaneat, ut pater a liberis, coniux a viro, frater a sorore non separentur. Et not. ex hac regula verbum generale testem gi. ad idem sup. eo lib. de rescrip. cap. 1. & c si eo tempore, de præben. eum cui & c. quamuis, cum similibus [sup. eo. lib. de iureiuran. c. 1. de procurat. qui ad agendum. Ioan Mona qui hic plus quàm super omnibus aliis regulis scripsit, colligit hic quinquaginta modos, quibus arctatur generalitas.] Item facit hæc regula ad quæstionem de eo, qui generaliter tenetur contra omnes aliquem iuuare, nunquid cōtra se vel filios? & not. de h. c. 22 q 5 de forma. in 1. glo. & de iureiur. petitio. in vlt glo.

b ¶ Verisimiliter.] 3 præsumptio igitur cōtraria facit hic cessare, quod dicimus tantum valere genus quoad omnia, quantum species quo ad specialissima, ad quod allegat Dynus ff. de administrat. tuto l. si duo de lega. 3. si chorus. in prin. de vsu & habi. si ita. C. de quadri. præscri. l. a. de præscr. 30. ann. l. si omnes. Ioan. And.

Obl. egñalis nō cōprehendit vxorē & liberos.

1 Vñ non concedit, quod donet. ff. de do si liusf. nec quod in fraudē creditorū alienet. ff. q. i fraudem credi. l. si pª filio se cundum Dyn.

2 Idē Io. Mon. qui etiā ponit exemplū, quod l. inter eos ff. de te iu. cui casum dixi de appel. pastoralis super glo. fi.

3 Hęc glossula ex no uella Ioā And. huc fuit translata.

QVi contra] CASVS. Certum est, vt ad hoc quod quis possit præscribere longo vel longissimo tempore, requiritur quod habeat bonam fidem: sed vtrum possessor præsumatur bonæ fidei, vel malæ? Respondetur, quod si possideat contra ius præsumitur malæ fidei, vt forte aliquis rector ecclesiæ parochialis percipit decimas in aliena parochia. Certe præsumitur habere malam fidem: quia de iure communi quis non potest percipere decimas in aliena parochia.

REGVLA LXXXII.

QVi contra [c] † iura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIII.

BOna [d] fides non pa-

[Prima glossa ponit exempla: secundo successiue signat duo cōtraria: & ad ea remittit; tertio notat.]

c ¶ Qui contra.] Pone casum in eo, qui recipit ecclesiam de manu laici 16. q 7. si quis deinceps. In eo qui emit spiritualia de simo. non satis. ad idem C de agri & cen. l. quemadmodum. lib. 11. vbi qui emit adscriptitium sine gleba, contra legum interdicta mercatur, & malæ fidei possessor dicitur, & ideo quia talis præsumitur non habere bonam fidem, ideo non præscribit, vt in prædictis iuribus. [Ad idem sup. eo lib. de reb. eccles. non alienan. c 2.] Contra sup. de donatio. Apostolicæ, sed solue vt in glo. sed videtur. Item contra sup. de iure pat. cura. Solue vt ibi. Et sic patet, quod iuris ignorantia non excusat in præscriptionibus, sicut nec in vsucapionibus. ff. de vsuca. l. nunquam.

ADDITIO. Dyn. in hac regula, qui cō. &c. ponit exemplū in eo, qui emit a pupillo, quem talē sciebat, sine auctoritate tutoris. C de auct. pītan. cū qui. de vsuc. pro emptore l. vlt. de cō. emp. qui a quolibet, & dicit, quod huius iuris est ratio, quia aut emptor sciebat a iure prohibitum, & sic fides mala concluditur a parte, aut ignorabat, & tum mala fides pp iuris errorem præsumitur. ff. de vsuc si fur. & dicam super glo. Io. And.

BOna fides] CASVS Cum deberem Titio aliquam pecuniæ summam, sibi satisfeci, vel alius nomine meo. Vel sic, Cum Titius & ego essemus alicui obligati in aliqua summa pecuniæ, vnus nostrum soluit illam pecuniam, vtrum ab altero possit peti illa pecunia per alium soluta? Respondetur quod non, quia bona fides, &c.

[Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, dicēs etiam in pœnis regulam veram, vbi vnica exactio competit, tertio arguit ad quæstionem.]

d ¶ Bona.] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eo. tit. bona fides. Ecclesia non debet suum repetere cum augmento, sed si semel exactum iterum exigeret, augmentum reciperet 12. q. 2 fraternitas, ad idem de pœnis c. luam. ff de ta. exhib. l. 3. § condemnatio. Et habet locum hæc regula etiā in pœnis, quæ semel exactæ, ab eod. iterum exigi non debent. 4 ad hoc 13. q. 2. c. vlti. de iud. at si clerici. C de pœ i. l. omnes. Ab eodem ideo dixi, quia si plures insolidum tenentur ad pœnam, soluta pœna per vnum, non liberatur alter 12 q. 2. cum deuotissimam ff. ad l. Aquiliatem Mela. § sed si plures. An autem res & pœna simul peti possint? dic vt nota. 25. q. 2. si ecclesia, hanc autem regulam dico veram in his, quorum causa vnica exactione finitur, vnde si decem debeo, ipsorum solutione tollitur omnis obligatio, vnde non patitur bona fides, vt illa iterum exigantur, & si soluantur, vt indebita repetuntur, quod dic vt not. 1. q. 4. in h. de solut. c. vlt. si autem vnica exactione non finitur obligatio. Pone casum in exactione debiti vxoris ad virum, & econuerso, non habet locum regula. Item in procuratione, quam exigit episcopus visitans

primo

† Olno vi de hic Ba. lo. de Pla tea. l. quē admodū. in ff. C de agri & cē si. lib 11. Do. c inst. de vsuca. in princ. Do Cels. alle. Alex. cōs. 5. col. lat. 3. in q. vol.

4 Dicebat ergo Dy. regulā intelligedā ne ab eodem exigē vel ab eo, qui ab ex acto cāuā hēt, vel quod cō exacto esset habēturus regressum &c. l. Am.

primo anno: nam secundo anno visitans, iterum procurationem exigit: & idem si de necessitate ecclesiæ iterum eodem anno visitaret, & sic potest intelligi de cēs. cum venerabilis, ubi de hoc & 18. q. 2 visitādi. Idem dico in exactione pœnæ, ubi de hoc actum est in contractu, ut tot ens pœna cōmittitur, & exigi possit quotiens cōtrafactum fuit: nam tunc pœna semel exacta, etiam ab eodē iterum exigitur: contractus enim ex conuentione legem accipiunt, inf. e. d. cōtractus, cum suis cōcor. Sed veritate inspecta in his casibus, & similibus non est idem,

titur, ᵃ vt semel exactum iterum exigatur.

¶Idem.

REGVLA LXXXIIII.

CVm quid ᵇ una via prohibetur alicui, ad

id alia non debet admitti.

¶Idem.

REGVLA LXXXV.

COntractus ᶜ † ex cōuentione legem ᵈ accipere dignoscuntur.

sed aliud, licet eiusdem generis. Et facit hæc regula ad quæstionem, quam no. 10. 12 q. 2. monemus, an si ecclesia consecuta est suum a possessore, quod facere potest, vt ea. quæsit Apostolicos, an adhuc idem possit petere a prælato? & certe non: quia bona fides hoc non patitur, vt hic: ad pœnam tamen agere bene posset contra eum, vt dixi sup. De hoc etiam not. de re. eccle. non alie. si quis.

a ¶ Non patitur.] quasi non sustinet, non permittit; & hoc propter contradictorium Io. And.

CVm quid] Casus figuratur per l. vlt. C. si manci. ita vene. ne prostitu. Ego habebam ancillam, quam multum diligebam: veruntamen fui compulsus illam venderet, sed in venditione apposui pactum, quod tu eam nō prostitueres, & si faceres contrarium, quod statim esset libera: accidit quod noluisti eam prostituere publice, sed a caupone eam fecisti prostitui, quæritur, nunquid, efficiatur libera? Rñdetur quod sic; Nam sicut tu eā nō poteras prostituere, neq; ēt per cauponē per rōnem huius regulæ, quia cū quid, &c. Vel sic: Pone, quod vendidi tibi aliquam rem, & in venditione apposui pactum, quod illam rem non posses alienare: utrum poteris eam obligare? Rñdetur quod non, quia tunc indirecte illa res alienaretur, & cū quid prohibetur vna uia, ad id alia uia non debet admitti.

[Prima gl. ponit exempla; secundo ponit casus quib. fallit regula: tertio dicit quo casu procedit regula.]

b ¶ Cū quid] pone casum 14. q. 5 hæc imago sup. eod. lib. de concess. preb. detestanda. C. si manc. ita ven. ne prosti. l. vlt. ubi dicit tex. eam quæ ita venit ne corpore quæstum faciat, nec in caupona sub specie ministrandi prostitui, [ne fraus dictæ legi fiat] oportet. Concor. supra de procu. tua cum suis concor. [supra eod. lib. de cler. coniu. c. vnico § 1 Dynus ponit exemplum per l. ff. de tu. & cu. a. da. ab his, icire oportet. § si mater, vbi pater prohibitus a ministrare, nec administrare potest, vt curator, cui concord. sup. eo. lib. de ele. auaritia. Item per l. ff. de bon. poss. non est ambigendum § ubicunq;, & de bon. poss. contra tab. l. 3. § liberti. & l. si post mortē. § exhæredari] Not. ergo quod cum aliquid prohibetur, prohibentur omnia, quę sequuntur ex illo, ut sup. eod. cum quid & per quæ peruenitur possit ad illud, ut hic. Fallit hoc interdum, quia seruus non admittitur ad testimonium ferendum neq; pro dño, neque aduersus dnm, & tñ testificatur de facto suo. puta dum dr̃ per eū depositum uel commodatum, vel simile. 4. q. 3 si testes § item neque, circa finem. c. Item qui non pōt accusare, denunciat. de iureiur. quemadmodū, in fi. sed aliud est effectus denunciationis quam accusationis, ut ibi patet: sed idem est et ubi idem esset effectus utriusque de cog. spi. tu. ubi de hoc. Item patronum non uocat libertus in ius sine venia, si tamen agat alieno nomine, bene ff. de in ius uoc. l. quęsitum. Ratio, quia nō ipse, sed ille, cuius nomine agit, conuenire videtur, & facit quod dixi sup. e. potest. Item denegatur delatio vna

via, s. per remedium iuris communis, cui cōceditur alia, per beneficium in integrum restitut. in integrum, et de in integ. resti. c. ... ut ibi in vlt. gl. Item p. g. a tu. se nobis bus p. ecclesiam acqu. sit. testari non pōt: & tamen in aegritudine mod... nec potest de ipsis aliq. derogare de te... ita ad noctis antiq. Item pater nō potest filium priuare quarta, & tamen libertates dando minuet quartam [Vide in Au. th. de trie. & semi. l. §. prohibemus col. 3. & quod ibi not. in glo. hoc est] & sic alia via priuat eum ff. de inoff. test. Papinian. ᵇ § quoniam autē. vet cum igitur. & est speciale libertatum fauore. Satis est ca hoc dici posset, quod cum aliquid prohibetur habito principaliter respectu ad prohibitum, non ad viam uel modum, quo prohibetur, exempli sic per iura in principio inducta, & per decre. de concess. preb. constitutus, tunc susti... prohibitum, una uia uel modo, vt ad id in eius fraudem alia uia, uel modo admitti non debeat, ut hic, speciale tñ est in libertate, ut supra dixi. Si autem prohibitio principaliter se habet ad viam vel modum non ad rem, tunc secus, vnde alteri ecclesiæ alligatus eps non eligitur, sed postulatur. Item qui iurauit non accusare, bene denuntiat, quia sibi non est prohibitum deferre crimē, sed per modum accusationis deferre prohibitum est. Idem in casu de iudi. examinata, vbi petendo rem vna actione, repellor, & per aliam admittor, & hoc est uidere in omnib. actionib. nam deponens agens commodati repellitur, agens depositi admittitur. & sic de singulis.

COntractus.] Casus figuratur per l. 1. §. si conuenerit. ff. depo. Certum est, quod depositarius non tenetur nisi de dolo, & lata culpa, vt si res dposita perierit apud depositarium per dolum suum, vel culpam tenetur soluere æstimationem rei peremptę. Si aūt res perierit leuissima culpa, non tenetur, vt ponamus, quod tradidi tibi libros meos custodiēdos, fecisti pactum cum aliquo, vt intraret tuum studium, & acciperet meos libros: certe tu teneris, uel dimisisti illos in uia publica, quia tu scis, quod non erat locus tutus: perit periculo suo, sed si adhibuisti diligentiam, ut bonus paterfamilias, tu es liberatus. Sed pone, quod apud te deposui libros meos, & fuit cōuentum inter te & me, quod si perderentur culpa leuissima, vel casu fortuito, restitueres illos, si pereant casu fortuito, nunquid potero agere contra te? Certe sic, mediante illa conuentione, quia ex conuentione partium contractus accipiunt legem.

[Gl. seq. primo dicit, vnde sumpta, & ponit exēpla, dicēs regulā intelligi de cōuētione honesta, & possibili.]

c ¶ Contractus] dicūt vulgares, pactū rumpit leges, & hoc dicit hęc regula, quæ sumpta fuit ex l. ff. eo. tit. l. 1 § ... Quidā ponunt casum per canonem 18 q. 2. Eleutheri. vbi conuentio inter epm dioecesanum, & fundatorem intra de obligationib. obuentionib. in testo ipsius Ecclesiæ seruanda est. Depositarius de iure cōi tenetur solum de dolo lata culpa, quæ comparatur dolo, si tñ interuenit conuentio, vt teneatur de leui, & leuissima culpa, & etiam de casu fortuito, illa seruatur, de depo. c. 2 ad idem. ff. deposi. l. 1. si conueniat, & ibi sunt hęc verba. con. or. de commo. c. vnico. sup. eod. lib. de pact. c. 1. Et quid dicit regula hic conuentione, intelligas honesta, & non contra bonos mores: vnde si cōuenerit ne dolus præstetur, nō ualet conuentio, vt in... de la cōtractus. ff. eo. t. In impossibili idem quod dic, vt dixi sup. eo. nemo potest.

d ¶ Legem.] hoc verbum largissime ponitur, sup. eo. contra eum qui legem, &c. Io. And.

Margin: ³ Hęc glo sula aliun de fuit huc translata, abest quē a b oībus vetustioribus codicib. cuā impressis. — Accusare nō ualēs, denuntiare potest. — Pater nō pōt filiū priuare quarta. — † Not. quod conuentio parti u... legē indu cit. quę in ... seruāda est. — ² De hoc tractat hoc large Dynus dicens, quod scripsit de procu. quā ad agendum, & plene de cōmo. c. vnic. lo. A. — ³ Hęc glo sula aliū de fuit huc tra...

DAmnum)Casus figuratur pe.c.displicet, 25. q.4. hoc modo: aliquis clericus suspectus de delicto aliquo enormi, fuit conuentus coram suo episcopo: & quia constitit de crimine, fuit condenatus ad perpetuos carceres: accidit ꝙ iste clericus putans euadere manus iudicis, & carceres, se ꝑcipitauit in terrã, & se vulnerauit, & forte mortuus est: vtrũ istud sit imputandum iudici, & eius familiæ? Rñdet ꝙ nõ: sed est imputãdum ipsi ꝑcipitanti. ¶ Itẽ per ea si clericus, sup de præb.isto libro Sunt duo expectantes in aliqua ecclesia, quorũ vnus est prior i data, alter posterior: ille secũdus fuit diligentior primo, & obtinuit præbendam vacantem: postea ille. qui erat primus in data, vult illam præbendam repetere a secundo: vtrum possit? Respondetur, quod non.

¶Idem.

REGVLA LXXXVII.

DAmnum [a] quod quis sua culpa sentit sibi debet nõ alijs † imputare.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVIII.

INfamibus [b] portæ non pateant dignitatum. [c]

† Al. alij.

1 Dicit Dyn. ꝙ ad gñalẽ confirmationẽ huius regulæ accedit. ff rẽ rat. hab si vim. §. cũ aũt. de instit. sed & si quis. §. pupillus. & fam. er cis. inter cohære des. §. ꝙ ex facto. Io. And.

¶Item per l cum duobus, alias est in l. si fratres. §. si. ff pro socio. Eramus socij omnium bonorum: accidit, ꝙ tu commisisti aliquod delictum propter quod fuisti condemnatus ad certam pecuniæ summam: vtrum illam pecuniam possit soluere de bonis nostris cõmunibus? certe non.

[Gl. seq dicit vnde sumpta, & tota instat in exemplis.]

a ¶Damnum 1] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. quod quis ex sua culpa. Pone casum per canonem 23. q. 4. displicet, vbi si quis ad iudicem ductus se de equo proijciat, & lędat, sibi soli imputet. Idem per decre. sup. eod. lib. de pręb si clericus, vbi clericus, qui negligit petere præbendam sibi debitam, cũ vacat, sibi imputare debet, non sequenti expectanti. Ad idem, ff. pro so. l. cum duobus §. si & l. seq. ubi socius omnium bonorum damnatus ex contractu ob contum aciam, sinam, vel ex maleficio: puta furto, vel simonia, non recuperat quid a socio. 2 Concor. 50. d. sępe. & c hi qui. de hom. c vlt. ff. ad l. Aqui. si putator. Item procurator pœnam, quam ex suo delicto pręstitit, a domino non recuperat. ff. de procu. qui proprio §. idem econtra. Ad idem. C. de euict. l. emptor fundi, ubi dr̃, quod si emptor in iudicio nõ fuit, re euicta de euictione non agit contra vend. torem: quia culpa sua res euicta uidetur. ADDITIO. Ponit et ãm Dynus per l. si quis negotia ff. de neg. gest. ubi gestor negotiorum sibi imputat, si soluit indebitum.

2 Et hoc qñ socio nõ est qđ imputet: secus aũt si sibi imputari posset culpa participatione causę pp quã damnum incurrit, vt eo. ti. l. si igitur: ſm Dyn. Io. And.

INfamibus. 3] CASVS. Conueni Titium super actione iniuriæ, vel alia actione, quæ infamat: fuit condemnatus, & fuit effectus infamis: uacat aliqua dignitas ecclesiastica, uel secularis, utrum possit illã obtinere? Certe non, eo quod est infamis, & ei põt imponi talis infamia.

[Prima gl. ponit exempla, & remittit de infamia, & dicit dignitatem large sumi]

b ¶Infamibus.] pone casum per canonem 61. dis. tantis Daniel, & de excessi prælat. inter dilectos & dicit lex, neque famosis, & notatis, & quos scelus & uitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestiorum cętu segregat, dignitatis portæ patebunt. C de dign. l. 1 2. lib. 12. ad idem 33. dist. laici, ubi dicit, ꝙ opinio ordinandi vacillare non debet de testi. c. vlti. de accu. omnipotẽs. C. de infami l unica. lib. 10. De infamia autem quid sit, & quomodo ꝯhitur, & de multiplici eius genere, dic ut not. 3. quæst. 7. § tria. versi porro infamia. Et quod dicit regula de dignitatibus intelligas ecclesiasticis, & secularibus: infamis enim iudex esse non potest 3. q 7. infamis, bene tamen potest arbiter esse ff. de arb. l. Pedius. 3. q 7 infamis. § tria. ver. cognitores. An procurator possit esse, quare no. 50. dis. accedens. 3. q 7. infamis, & q. 10. c. vlt. & de iur. cal. Impetatorum, in vlt. gl. & instit. de excep. §. vlt.

3 De iuris, & facti infamia Bar. i l. testimonĩũ de testi. & primat. quẽ ipso iure dicit Ro sing 504. per l. infamia. C. de decu. lib. 10 l. 2. §. miles. ff. de infa.

¶Idem.

REGVLA LXXXVIIII.

CErtum [d] est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

DAta Romæ apud sanctum Petrum quinto nonas Martij [e] Ponti-

c ¶ Dignitatum.] infamis 4 licet non possit esse iudex: tñ (vt dictum est) põt esse arbiter. Cum arbitrium non sit dignitas: cum nudam & simplicem cognitione habeat, & nullam iurisdictionem. Idem in ministerio procuratoris, ꝙ non est dignitas sed onus vilissimum. C. de decu. l. si quis procuratorem. lib. 10. ſm Dynum dicit Dynus de infamia iuris, & facti, de quibus dico hanc regulam intelligi: cum dignitatibus participare non debeant infames quacunq; infamia C. de decu. l. infamia. l. ne quis, de infamib & l infames personæ. ff. de postu. l. 1. § ait pretor 2. & de assel. l. 2. ff. de iud. cum pretor, &c Et vt dicit, nõ solum impedit prefici, sed ẽt remoueri facit a dignitatibus habitis. C. de decu. l. infamia. lib 10 de dign. l. iudices. lib. 12.

4 Hęc gl. ex nouella Io. An. hic fuit translata.

CErtum.] Casus figuratur per l. si quis id ꝙ perpetuæ iurisdictiõis de iu. om. iud. Si ptor in albo suo causa perpetuæ iurisdictionis aliquid posuerit, quicunque illud corruperit, debet puniri. Sed ponamus quod pretor fecit aliquam legem generalem, & illam fecit poni in albo pretoris, aliquis non corrupit, nec deleuit, sed cum glutino posuit pannũ, ita ꝙ nõ põt legi: vtrum incidat in pęnã? Rñdet ꝙ sic: quia licet non committat contra uerba edicti, tamen committit contra mentem.

[Gl. seq ponit exempla, & pro materia remittit.]

d ¶. Certum est.] pone casum 14. q. 3. plerisq. sup. eo. lib. de elect. auaritia. si ad Velle q̃uis. § si cũ essem concor. 1 q 1. sunt nonnulli. de sim. infantũ, de empt. & ven. ad nostram. & eo lib de ele. commissa §. porro, de in. mu. eccl clericis, &c vlt ff de legib. l. fraus. C. de leg l nõ dubium, ubi sunt hec uerba. Circa aũt hanc regulam non insisto, prosequere. n cã, vt no. 14 q 3. plerisq; Ber. de priui. quanto. Arius. ff. de leg. l contra legem. Et facit quod dixi sup. eo cum quid una.

ADDITIO. Dy. hic ꝓsequens illos 4. modos fraudis q no. ẽ. de priuil. quanto dicit alios, quos ibi scripsi satis reducibiles ad illos. Tractat ẽt hic de eo, quod ibi scripsi: an liceat offendere uerba, & non mentẽ. Io. And.

[Prima gl. arguit, & remittit]

DAta Romæ.]No. argu ꝙ tabellio in instrũ dẽt scribere locum sui contractus, & de hoc dixi sup. eo. lib. de re iud. Abbate sanc. ad fin Io. Mon.

[Secunda gl instruit de Calend. Idib. & Nonis.]

e ¶ Quinto nonas Martij.] i. tertia de intrante Martio. Scire debes, ꝙ mensis diuidit per calendas, nonas, & idus. Et dñi calendę a calo, i. voco: quia tunc fiebat vocatio ad nundinas, & illę nundinę fiebant in 5. die, vel 7. mensis, ut patet in calen Vnde in prima die mensis dr̃, calend in 2. dr̃ quarto nonas, interdum 6. nonas: q̃a sunt quidam menses, qui habent 6 nonas, alij 4. tantũ. Et hi qui habent sex, sunt quatuor tantũ. l. Martius, Maius, Iunius, October. Vnde versus.

Mensis diuiditur p calendas nonas, & idus.

Sex nonas Maius, October, Iulius, & Mars.
Quatuor ac reliqui: tenet idus quilibet octo.

In Martio igitur prima die dicimus calendis secunda vj. nonas, id est, vj. die ante nonas: in tertio v. nonas, id est, quinta die ante nonas, & sic deinceps vij. die

diceba-

dicebamus nonis: quia eo die erant nundinę. Si vero mēsis habeat 4 nonas tantum: secunda die dicebamus, quarto nonas, quinta die dicebamus, nonas. quia eadē die erant nundinæ. Post has nonas, siue essent in 5. siue septimo die, secundum diuersitatem mensium, quam supra posui, denominabamus dies ab idibus [De hoc 18 dist. propter ..] Idus autē interpretatur diuisio: quia tunc diuidebantur nundinæ: & quia idus semper erat 8. die post nonas: quia quolibet mense per 7 dies durabant nundinæ: ideo statim post nonas: siue 5. siue 7. die dicebatur 8 idus, idest 8. die ante idus, sequenti die dicebatur 6 idus, idest 7. die ante idus subsequenti 6 idus: & sic de singulis. Tertiadecima die, cum mensis habet 4 nonas tantum. vel 15. cum habet 6. dicimus idus. quia tunc diuidebantur nundinæ: deinde denominabamus per Calendas, vt si mēsis habet 31. dies: & quatuor nonas tantum, sic vt Ianuarius post idus dicimus 19 Calend. & demum 18. & demum 17. vsque ad Calendas, idest, octano die ante Calend. Cum ergo dicimus 15. Calend. Martij, idem est dicere 15. die ante Calen. Martij idest, 14. die exeunte Februario: & sic de singulis. Si autem mensis habet 30 dies, post idus dicimus 18 Calend. & demum 17 & sic de singulis, vsque ad fi. Si vero mensis habet 28. vt Februarius, tunc post idus sequenti die dicimus statim 16. Calen. Si vero mensis habet 31. dies, & 6. nonas, vt Martius, tunc post idus sequenti die dicimus 17. Calen. & sic de singulis vsque ad Calend. & cum dicimus 17. Calend. Aprilis, idest, 17. ante Calen. idest, 16 exeunte Martio. Idem in alijs. Menses autem quot dies habent, not per hos versus.

Idus diuisio interpretatur.

Iunius, Aprilis, Septemque, & Nouemq; tricenos:
Plus vnū reliqui, sed habet Februs octo vicenos,
Cui si bissextus fuerit) superadditur vnus.

[Tertia glossa instruit de more curię circa Episcopum scribentem in litteris: & circa formam bullę. & circa pontificatum, & quando incipiat.

Pontificatus [a] nostri anno [b] quarto.

a ¶Pontificatus.] Scire debes, quod Romanus Pontifex ex sola electione facta a duabus partibus Cardinalium vocem habentium: de quo dic, vt sup. eod. lib. de elec., vbi periculum. præsulatum assumit. sup. de elect. licet de vitanda. Sed consuetudo est Romanorum Pontificū (quę potius eorum solito vsu, quam iure roboratur) quod post electionem ante consecrationem, & coronatione non scribunt pontificatum in data: licet prædict. decret. licet supra eo. de elect. dicat Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus, &c. Inquantum dicit, Pontifex, videtur, quod ex tunc pontificatum scribere possit. 1 Tamen pro illa consuetudine facit lex. C. de quadri. præscri. l. vlt in fine. ibi: ex quo imperiales suscepimus infulas. vnde & dies coronationis dicitur ortus imperij, & sic potest intelligi, C. de ser. l. vltima nec dr̄ Imperator, nisi corona suscepta. ff. de mili. testa. l. antepen. sicut nec Archiepiscopus nisi recepto pallio supra de vsu. pal. nisi. ad idem C. lib. 12. de decu. l. fi. ff. de re mili. l. ex eo in Authen. de con. in fi. coll. 5. sed tunc ante coronationem scribunt ante datam, locum & diem ponendo. Data suscepti a nobis Apostolatus officij anno, &c. & tunc etiam non scribunt se simpliciter Episcopos: sed sic scribunt: Talis (pone) Bonifacius electus Episcopus. Item tunc non bullant bulla integra: sed tunc temporis si quas litteras concedunt, ponunt mediam bullam, idest, illam partem, quæ habet capita sculpta: & ex alio latere quo ponitur nomen, plana est bulla sine nomine. 2 post coronationem 3 autem scribunt pontificatum in data, vnde quod prius scribebant, data suscepti a nobis Apostolatus officij: scribunt, data pontificatus nostri. Item vocant se simpliciter Episcopos, & dant bullam cum nomine suo. Et sunt hæc bene notāda: quia iam vidi in quadam Ecclesia cathedrali hic vicina, cuius nomen sileo secundum expectantem ex hoc errore in assecutione præbendæ primo præferri. Et hoc modo Bonifacius fuit electus die secunda exeunte Decembri: coronatus & consecratus fuit die 23 Ianuarij. Habebat vnus expectans eius auctoritate litteras cum tali data: Data quarto Calen. Ianuarij, pontificatus nostri anno 4. Alius expectans eadem auctoritate, & in eadē Ecclesia, habebat litteras huius datæ: Data nonas Aprilis, pontificatus nostri anno tertio, & hoc est dicere, data quinto die Aprilis, & superior data tertia die exeunte Decembri, vt supra dixi proxi. glos. vacabat præbenda in illa Ecclesia, & quærebatur cui deberetur: & errore peritorum huius iuris hunc modum ignorantium pronuntiatum, & obtentum fuit, illum, qui habebat datam sub tertia die exeunte Decembri, priorem esse, & debere præferri: quia considerabant dicti iurisperiti, quod siue annus inciperet a promotione Romani Pontificis, quæ fuerat, vt prædixi, die secunda exeunte Decembri, siue a natiuitate, omnimodo ille erat primus, & verum dicebant illo modo computando: sed quia annus Pontificatus incipit a consecratione, & coronatione, non ab electione, vt supra dixi, quæ coronatio, vt prædixi, fuerat vigesimatertia die Ianuarij, ideo male fuit obtentum, & huius rei errore fuit posterior priori prælatus, quia certum est, quod ex quo annus pontificatus Bonifacij incipiebat, vt prædixi, quod is, qui nonas Aprilis, idest quinto die Aprilis habuit gratiam, præcedebat in gratia illum, qui habebat datam sub tertio die exeunte Decembri, scilicet quarto Calen. Ianuarij, eodem anno fere in nouem mensibus vt clare patet computanti. Semper ergo iurisperiti, qui pronuntiare habent super posteritate, & prioritate impetrantium, aduertere debent diem Pontificatus, idest, coronationis, vt recte pronuntient, & idem in similibus casibus, & hoc alias, vt dixi, in iure non bene probatur, qua de causa, vt talis error ab eis euitetur, hoc hic scripsi, quod alias scriptū non reperi.

ADDITIO. Computationem annorum Domini quidam inchoant a natiuitate, alij a circuncisione, alij ab incarnatione, alij 8. Calen. Octobris, sicut fiebat ante aduentum Christi de hoc vide in Spe. de instru. edi. §. 2. 1. & 2. col. Io. And.

[Vltima gl. quęrit, arguit pro, & contra, opiniones ponit, & soluit, vltimo ponit conclusionem operis.]

b ¶Anno quarto.] fuit hæc data, & iste annus Pontificatus sui currentibus annis Dñi MCCXCVIII. Quarto autem, quando inceperunt ligare nouæ constitutiones 4 huius Sexti libri. De ijs loquor, quæ sunt iuris noui promulgatoriæ, non declaratoriæ veteris iuris. [Vide de quod not. in procemio cle. in glo. vr̄. per hanc.] Et vide, quod a tempore huius publicationis post duos menses in Auth. vt fa. no. cōst. in rubro, & nigro. circa prin. §. vt autem apertius, & hoc tenet Ber. supra in procemio, in n. gl. & supra de constit. c. 2. & facit, quod no. de postu. præla. cap. 1. cum enim id sit iure ciuili expressum & nostro iure canonico expresse non sit cautum, ergo illud ius seruabimus, & ideo fuit hoc finitis duobus mēsibus, scilicet tertia die intrante Maio, eodem anno inceperunt ligare. Item & nostro vr̄ iure corporatum. sup. ne cle. vel mo. cap. vlt. & supra de sent. excom. nouerit. & supra eo lib. de conce. præbend. quia cunctis. circa prin. & in his omnibus. De hoc tamen videtur tenere Io. 82. dist. proposuisti in gl. ex hoc, quod secundum canones ligat constitutio post sex menses, allegat 18 di. c. vlt. quod de constitutione principis non loquitur, sed quod illud tempus duorum mensium non sit tempus ordinariorum, videtur probari supra de pœn. & remis. cum infirmitas. vbi constitutio principis non ligat, nisi ex quo per prælatos fuerit publicata. ad idem sup. eod. lib. de præb. cum singula vbi datur vnus mensis a tempore notitiæ. ad idem in Authen. vt in priuatis do. sacra myst. non fi. circa fi. coll. 5. vbi dantur tres menses.

1 Bene facit q̄ c. li. de concess. pb c. vlt. in prin. pōde rato l tex. summi Pōtificatus, & qd ibi not. in gl. 3. & quod j. sequitur in hac gl. p q̄ cōiuncta patet, quod Bonifacius tēpus Pontificatus vocat quo non erat consecratus. Io. And.

2 De hoc vide in Spe. de ce. ser. pñens. §. vlt. versiē, quod obtentum est, & circa hoc ad de extrauag. Quinonnulli.

3 Alias, cōfirmationem.

4 Hoc dicit pp. constitutiones sextam prædecessorū, de quibus non dubitatur, quia prius ligarent: licet nouiter p Bonifaciū fuerit hic insertæ illi aūt fuerūt Greg. IX & X & Inno. IIII. Alex. Vrb. & Cle. Nicolai I. I. Aliorū cōstitutiones nō memini hic insertas. Io. A.

&

& in Auth. vt neque miles neque fœderatus. §. si igitur, coll. 9. vbi dantur 30. dies tãtum. Dixit Accursius, quod in prædictis legibus dicitur esse speciale, & idem de supradictis decre. est dicendum. Fateor. n. q licet constitutio principis liget post duos menses, vt supra dixi, id locum habet cum in ipsa constitutione aliud non cauet, nec tempus adijcitur, illud. n. seruandum est, & intelliguntur sic contraria vtriusque iuris. De hoc habui quæstionem de facto a principio huius libri. Et dicebant contra me quidam aduocati, q constitutiones huius libri nõ ligabant, nisi ex quo iste liber publicatus fuit Bonon. vt sic ignorantes non ligarentur: per c. proposuisti. 82. dist. & 33. q. 4. dixit Sara. & ego contra eos dicens, quod secundum dictum ipsorum in ciuitatibus, in quibus nõ viget studium, & ad quas liber iste directus non fuit adhuc constitutiones huius libri non ligarent: quod esset absurdum. Satis ergo probabili ratione id tenendum videtur, quod supra dixi, & audiui etiam tempore Nicolai III. cassatam electionem cuiusdam Episcopi, quia nõ seruauerat decre. cupientes, sup. eo lib. de elect. quæ tñ ante duos menses solũmodo fuerat publicata. An autẽ constitutio respiciat pendentia, dixi sup. eo. lib. de elect. licet canon. Quæ his scriptis sunt superflua, defectuosa, vel falsa, radenda, supplenda, & corrigenda se offerunt: in quibus aliqualiter excusari mereor: quia corrigi sum paratus: tum quia ex quo scribere cœpi, singulis quasi diebus binis lectionibus, & alijs præter lecturam ineuitabilibus negotijs implicatus singula ponderare nõ potui: tum quia domini mei superius iam dicta mandato, & studentium deuictus instantia, ea non meo velle librata publicare compellor, quinimo etiam ex falsis scriptis s'm Philo. 2. Metaphy. commendabor, quia per ipsa veritatis inuestigandæ materiã alijs præparaui.] Sicut canones 1. q. 1. Spiritussanctus. in fi. & c. ita fit, q et per ministerium reproborũ Spiritussanctus probos colligit.] Suscipiant igitur istic studentes minutę scientiæ labores meos, reminiscentes, q vidua, quæ obtulit duo sola minuta propter sui affectum larga plus oibus dr̃ obtulisse, Mar. 12. 24. q. 1. odi. de pœn. dist. 1. c. 1. versus fi. nam si Deus dederit maiores, & summe vtiles eis in posterum labores meos offeram, iam licet nouiter inchoatos.

Excusatio. Io. An.

Largitas ex affectu & non ex quantitate doni ꝑcedit.

ADDITIO. Data huius Sexti, vt dictum est supra in principio huius gl. fuit anno Dñi MCCXCVIII de tempore compilationis Decreti not. 2. q. 6. §. forma. De tempore Latera. Concil. dixit de ijs, quæ fi. a prælatis. cum Apostolica. in fine De tempore generalis, dixi de deci. c. penul. De tempore vtriusque Lugdunen. dixi sup. eod. lib, de elect. nemo super glo. 2. de Tempore Vien. Concilij. vide not. in cle. de censi. cum sit naturæ consonum in glo. penu. Io. And.

FINIS.

LIBER

REGVLÆ IVRIS CÆSAREI,

EX QVIBVS MAIORI EX PARTE SVMPTAE sunt Regulæ Pontificij iuris, ordine Alphabetico ex Pandectis Florentinis hic referuntur.

ABSENTIA eius, qui reipublicæ causa abest, neque ei, neque alii damnosa esse debet. Regula 183

Actus legitimi qui non[1] recipiunt diem, vel conditionem, veluti emancipatio, acceptilatio, hereditatis aditio, serui optio, datio tutoris: in totum vitiantur per temporis, vel conditionis adiectionem: Nonnunquam tamen actus supra scripti tacite recipiunt, quæ aperte comprehensa vitium afferunt, nam si acceptum feratur ei, qui sub conditione promisit: ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio extiterit: quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur, nullius momenti faciet actum. 78

Ad ea[2] quæ non hãt atrocitatem facinoris, vel sceleris: ignoscitur seruis, vel dominis, vel ijs, qui vice dominorum sunt, veluti tutoribus, & curatoribus obtemperauerint. 157

¶ Semper qui dolo fecit quo minus haberet, pro eo est habendus ac si haberet. ¶ In contractibus successores ex dolo eorum, quibus successerunt, non tantum in id, quod ad eos peruenit, verum etiam in solidum, tenentur: hoc est, vnusquisq; pro ea parte, qua heres est, conuenitur. 200

Aliud[3] est vendere, aliud est vendenti consentire.

¶ Refertur ad vniuersos, quod publice fit per maiorem partem.

¶ Absurdũ est plus iuris hẽre eum, cui legatus sit fundus, quam heredem, aut ipsum testatorem si viueret. 120

Alterius circumuentio alij non præbet actionem. 49

BOna fides non patitur, vt bis idem exigatur. 58

Bona fides tantundem possidenti præstat, quantum veritas, quoties lex impedimento non est. 179

CApienda[4] occasio est, quæ præbet benignius responsum. ¶ Quod factum est cum in obscuro sit, ex affectione cuiusque capit interpretationem 119

Consilij non fraudulenti nulla obligatio est, Cæterum si dolus, & calliditas intercessit de dolo actio competit. ¶ Socij mei socius, meus socius non est. 48

Contractus quidam dolo tantũ duntaxat recipiunt: quidã, & dolum, & culpam. Dolo tantũ depositum, & precarium. Dolum & culpã, mandatũ, commodatum, venditum, pignori acceptũ, locatũ. Item dotis datio, tutelæ, negotia gesta in his quidem[5] & diligentiam. Societas, & rerũ cõmunio, & dolum, & culpã recipit. Sed hæc ita, nisi si quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in singulis contractib. nam hoc seruabitur, quod initio conuenit: legẽ n. contractus dedit, excepto eo quod Celsus putat non valere si conuenerit, ne dolus præstetur. Hoc n. bonæ fidei iudicio contrarium est, & ita vtimur.

¶ Animalium vero casus mortesq; quæq; sine culpa accidunt, fugæ seruorum, qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum a nullo præstantur. 23

Creditor, qui permittit rem venire, pignus dimittit. 159

Cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad omnes pertinent. 191

Cuius per errorem dati repetitio est, eius consulto dati donatio est. 54

Cuius[6] est donandi, eidem & vendendi, & concedendi ius est 124

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest. 50

Culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti. 37

Cum amplius solutum est, quam debebatur, cuius pars non inuenitur, quæ repeti possit: totũ esse indebitũ intelligitur manente pristina obligatione. ¶ Is natura debet, quem iure gentium dare oportet cuius fidẽ secuti sumus. 85

Cum par delictũ est duorum, semper oneratur petitor, melior hẽ possessoris cã, sicut fit cum de dolo excipitur petitoris, neque n. datur talis replicatio petitori, aut si rei quoque in ea re dolo actum sit, qĩlli det permitti potem petere, qui in ipsam non incidit. 197

Cum prætor in heredem dat actionẽ quatenus ad eum peruenit sufficit, si vel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti. 170

Cum principalis cã non consistat: plerunque nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent. 139

Cum quis possit alienare, poterit & consentire alienationi. Cui aũt donare nõ cõceditur, probandũ erit: nec si donanti cã consenserit, ratam eius voluntatem habẽdam. 126

Cum seruis nulla actio est. 108

Cum tps in testõ adijcitur credendum est pro hærede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris sicut in stipulationibus promissoris gratia tempus adijcitur. 17

DIuus Pius rescripsit, eos, qui ex liberalitate conueniuntur in id, quod facere põt condemnando. 29

Domum suam reficere unicuique licet: dum non officiat inuito alteri, in quo ius non habet. 62

Donari videtur, quod nullo iure cogente cõceditur. 81

EA est natura cauillationis, quam Græci σωρείτην appellant, ut ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio ad ea, quæ euidenter falsa sunt, perducatur. 66

Ea quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adiectis habentur. 178

Ea quę in partes diuidi non põt, solida a singulis heredibus debentur. ¶ In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est quam tutius. 153

Ea quę raro accedunt, non temere in agendis negotiis computantur. 65

Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perueniunt. 98

Eius est[a] nolle, qui potest velle. 3

In his[a] nihil facile mutandum est ex solemnibus: tamen vbi æquitas euidẽs exposcit, subueniendum est. 145

Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari. 59

Expressa[3] nocent, non expressa non nocent. 156

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet. 192

FActum a iudice, quod ad officium eius non pertinet, ratum non est. 131

Factum cuiq; suum, non aduersario nocere debet. ¶ Non vr vim facere, qui suo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. ¶ In pœnalibus causis benignius interpretandum est. 198

Fauorabiliores[4] rei potius, quàm actores hẽntur. 168

Fœminæ ab omnib. officijs ciuilib. vel publicis remotæ sunt, & ideo nec iudices ee põt: nec magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec procuratores existere. ¶ Item impuberes ab omnib. officiis ciuilibus debent abstinere. 2

Fere in omnibus pœnalibus iudicijs, & ætati, & imprudentiæ succurritur. 108

Fere quibuscunq; modis obligamur, ijsdem in contrarium actis liberamur. Dum quibus modis acquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Vt igitur nulla possessio acquiri nisi animo, & corpore potest

Marginal notes (left):

1 Sic Flo. in cæteris non recipiunt, & in arche typo erat additum, non.

2 l. 11. §. si tutoris. ff. quod vi, aut clam.

3 Duo pũcta addebãtur hic in archetypo, vt mos erat addi ad finem singulorũ capitũ. Ant. Aug. li. 1. c. 1. al Rapien 1a.

4 l. 10. ff. pro soc. vnde vr emendanda in scripto huius legis Vlp. li. 31. ad edict. l. 3. sup. de dolo.

5 Vul. qui dã, quã le ctionẽ quidã magis probãt, quam nos.

6 i. Cuius

Marginal notes (right):

l. Iulian⁹ sup de cõdi. indeb.

l. 129. ff. e. super vacuo bis repetitur.

l. Si extraneos sup. de iu. do.

l. 117 ff. tit. proxi.

l. 3. sup. de les leg l. pe. sup de his quæ in testa de l. Perperã Haoland. Eius est nõ velle, &c. Anto. Aug. li 1. c. 2 quidã tũ magis probãt Haloan. lect. quia ita legisse videtur Cuj. et, & Harmeno. in manuscr. est, Eius ẽ nolle.

a l Diuus sup de in inte. restit.

3 l. 25. ff. de cõd & de. l. 138. sup. de verbo sig.

4 Idẽ Ari. proble. quod ad reũ ... ne ...

l. quẽadmodum ... de acqui. possi.

potestate nulla amittitur, nisi in qua vtrumque in contrarium actum est. 196

Filiusfamilias neq; retinere, neq; recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur. 94

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu duntaxat, sed ex consilio quoq; desideratur. 80

Fructus rei est, vel pignori dare licere. 72

Furiosi vel eius, cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est. 41

GEneraliter cum de fraude disputatur, nō quid [1] habeat actor sed quid per aduersarium habere non potuit, considerandum est. 79

HÆredem eiusdem potestatis iurisque esse, cuius fuit defunctus constat. 60

Hæreditas [*] nihil aliud est, quàm successio in vniuersum ius quod defunctus habuerit. 65

Hoc iure vtimur, ut quicquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat

Deiecit, [2] qui vel iussit, vel mandauit, uel ratum habuit. Ratih. habitio mandato comparatur. ¶ In contractib. quib. doli præstatio, vel bona fides, inest hæres in solidum tenetur. 195

ID quod nostrum est, sine facto nostro ad aliū transferri non potest 11

Imaginaria venditio non est pretio accedente. 16

Imperitia culpæ adnumeratur. 175

Impossibilium nulla obligatio est. 145

In ambiguis orationib. maxime sententia spectanda eius est, qui protulisset. 97

In ambiguis pro dotib. rñdere melius est. ¶ Non est nouū, vt q̄ semel utiliter constituta sunt, durent: licet casus extiterit, a quo initium capere nō potuerunt. ¶ Quoties æquitate desiderij naturalis ro aut dubitatio iuris moratur, iustis decretis res temperanda est. 86

In condenatione personarum, q in id q̄ facere pñt, dānantur non totū qđ nōt extorquendū est: sed & ipsarū rō habenda est, ne egeant ¶ Cū verbū, restituas, in lege inuenitur, & si nō specialiter de fructib. additū est: tamē ēt fructus sunt restituendi. ¶ Vnicuiq; sua mora nocet, q̄ & in duob. reis promittendi obseruatur ¶ Dolo facit qui petit quod redditurus est. 134

In contrahenda venditione ambiguum pactū contra venditore interpretādū est. ¶ Ambigua aut intentio ita accipienda est, vt res salua actori sit. 145

In eo q̄ plus sit, semper inest & minus. ¶ Nemo alienæ rei expromissor idoneus vr̄, nisi cum satisdatione.

¶ Pupillus pati posse non intelligitur. ¶ Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrū esse factum. ¶ Mulieribus tunc succurrendum est, cum defraudantur, nō vt facilius calumnientur. 111

In eo quod uel eis qui petit, vel is a quo petitur, lucrū petitur est, durior causa est petitoris. 34

In is quę officiū per liberas fieri personas leges desiderant, seruus interuenire non pōt ¶ Nō debeo melioris cōdonis, esse q̄ auctor meus a quo ius in me trāsit. 136

In iure ciuili receptū est, quoties per eū, cuius interest cōdōne nō impleri, fiat quominus impleat, perinde haberi ac si impleta cōdo fuisset, q̄ ad libertates & legata, & ad hēdum institones perducitur, quib. exemplis, stipulationes quoq; committuntur, cū per promissore factū esset quominus stipulator conditioni pareret. 161

In negotijs ꝯhendis, alia cā habita est furiosorum, alia eorum q̄ fari pōt, q̄uis actum rei non intelligerent. Nam furiosus nullum negotium cōtrahere pōt, pupillus omnia tutore auctore agere potest. 5

In obscura uoluntate manumittentis fauendum est libertati 140

In obscuris inspici solet, q̄ uerisimilius est, aut quod plerunq; fieri solet. 115

In oīb. causis id obseruatur, ut ubi personę condō locū facit beneficio, ibi d. ficiente ea, bñficiū quoque deficiat. Vbi uero genus actionis id desiderat, ibi ad quéuis persecutio eius deuenerit, non deficiat ratio auxilij. 69

In oīb. causis pro facto accipitur id, in quo quis alium perhorescit quominus fiat. 46

In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur. 14

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est. 91

In pari cā possessor potior haberi dēt. ¶ Hi qui ī vniuersum ius succedunt hęredis loco habentur. 171

In personam seruilem nulla cadit obligatio. ¶ Gñaliter probandum est ubicunq; in bonę fidei iudicijs confertur in arbitrium dñi, vel procuratoris, eius conditio, p̄ boni viri arbitrio hoc habendum esse. 21

In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur. [3] 12

In totum [5] a quæ animi destinatione agenda sunt, nō nisi uera & certa scientia perfici possunt. 77

In toto, & pars continetur. 114

In toto iure generi per speciem derogatur Et illud potissimum hr̄, quod ad speciem directum est. 81

Inuitus [4] nemo rem cogitur defendere. ¶ Cui damus actionē, eidē & exceptione cōpetere multo magis quis dixerit ¶ Cū quis in alicuius locum succe fferit, non est æquū ei nocere hoc, q̄ aduersus eū [5] non nocuit in cuius locū cesserit. ¶ Vicunq; emptoris eadē cā debet esse circa petendum ac defendendū quę fuit auctoris. ¶ Qđ cuiq; pro eo prestatur inuito, non tribuitur. 199

Inuito [6] beneficium non datur. 70

Is dānū [7] dat q̄ iubet dare, eius uero nulla culpa ē, cui [8] parere necesse sit. ¶ Qđ pēdet, nō ē p̄ eo quasi sit. 130

Ius nostrum non patitur eundē in paganis, & testato, & intestato decessisse: earumq; rerum naturaliter inter se pugna est, vt testatus & intestatus quis sit. 7

Iure [6] natura æquum est neminem cum alterius detrimento, & iniuria fieri locupletiorem. 207

Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt. 8

LIbertas inæstimabilis res est. 107

Libertas omnibus rebus fauorabilior est. 165

MArcellus ait, Desinit debitor esse is, qui nactus est exceptionem iustam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. 67

Melior conditio nostra per seruos fieri potest, deterior fieri non potest 176

Minus est actionem habere quam rem. 103

NEc ex prætorio, nec ex solemni iure, priuatorū cōuentione quidquam immutandum est, quamuis obligationem causæ pactione pōt immutari, & ipso iure, & per pacti conuenti exceptionem, quia actionum modus vel lege, uel per prætorem introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, nisi tunc cum inchoatur actio, inter eos conuenit. 28

Nemo alieno nomine lege agere potest. ¶ Temporaria permutatio ius prouinciæ non innouat. 165

Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet. 194

Nemo de domo sua extrahi debet. 104

Nemo dubitat, soluēdo videri eum, qui defenditur. 96

Nemo.n. in prosequendo deteriorem cām, sed meliorem facit, &c. Melius est.§ sub regula, non soles deterior, &c. quam sit regula ab alijs distincta. 88

Nemo ex ijs, qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione vti, nisi lex impediat ¶ Quoties concurrunt plures actiones eiusdem rei nomine, una quis experiri debet. 44

Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio, quod prestiterit. 131

Nemo potest gladij potestatem sibi datam, uel cuiuslibet alterius coercitionis ad alium transferre. 71

Nemo potest mutare cōsiliū suū in alterius iniuriā 76

Nemo plus commodi heredi suo relinquit, quā quod ipse habuit. 163

Nemo plus iuris ad aliū transferre pōt, q̄ ipse hēret. 55

Nemo predo est, qui pretiū numerauit. ¶ Locupletior non est factus, qui libertū adquisierit. ¶ Cum de lucro duorum quęritur, melior est causa possidentis. 169

Nemo qui condemnare non potest, absoluere pt. 38

Nemo

[Marginal notes, left:]
ff. sup de acq. pec.
[1] Harm. li.6, ti.co. non quid non fiat actor.
[*] l. 24 ff. tit prox.
[2] l. ..§. deiecisse. sup. de vi & vi arm. vñ apparet hic legendum ee Deiecit, & qui madat. In maleficio ratihabitio mandato comparatur.
l.9.§.5. ff. locat. Insti. de leg. Aqu. & iam petitur.
l. 70. sup. de iu. do.
l.19. supra de re iud.
Ant. Aug. li.1.c.7.1. videamus sup. de re. su. l. dolo. sup. de dolo exce.
In vulg. In eis officijs.
l. 14. sup. de cond. & dem.

[Marginal notes, right:]
[3] Sic Flo. passiue accipienda Cic. 2. de Inuē. de cons. leg.
[4] l.2. §.4. ff. de in petē.
[5] Non vi̅ audendā, vt in mul. libris cū hic locus negat ue leg. 1. l. 3. § si quis ff. de itin. actuq; pri.
[6] l. solet sup. de of. procu.
[7] l. 7 fraude, § vlt. ff. de iniu. ut ind. l. 37. sup ad l. Aqui.
[8] An qui pro cui. 9. l. 14. sup. de cond. ind.
l. Sed, & si sup. de in ius voc.
In vulg. An nemo legitur.
l. 13. § 6. ff. de hęr. peti.

Nemo vr fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt. 188
Neque in interdicto, neque in cæteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluẽdo est siue nõ est. 159
Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio suæ rei consistere potest.
¶ Priuatorum conuentio iuri publico derogat. 46
Neratius consultus, an quod beneficium dare se quasi viuenti Cæsar rescripserat, iam defuncto dedisse existimaretur, respondit, non videri sibi principem, quod ei quem viuere existimabat, concessisset, defuncto concessisse: quem non modum esse beneficij sui vellet, ipsius æstimationem esse. 152
Nihil consensui tam contrarium est qui, & bonæ fidei iudicia sustinet, quàm vis atque metus, quẽ comprobare contra bonos mores est. ¶ Nõ capitur, qui ius publicũ sequitur. ¶ Non videntur consentire, qui errant. 117
Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. ¶ Cum principalis causa non consistit, nec ea quidem, quæ sequuntur locum habent. 172
Nihil interest ipso iure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur. 113
Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolui possit. Et cum soluendi tempus obligationi additur, nisi eo præterito peti non potest. 147
Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissoluere, quo colligatum est. ideo verborum obligatio verbis tolli tur: nudi consensus obligatio contrario consensu dissoluitur. 36
Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem. 162
Non debet actori licere, quod reo non permittitur ¶ In re obscura melius est fauere repetitioni, quam aduentitio lucro. 42
Nõ debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. 75
Nõ debet, cui plus licere, quod minus est, non licere. 22
Non est singulis concedendum, quod per magistratũ publice possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. ¶ Infinita æstimatio est libertatis, & necessitudinis. 137
Non fraudantur creditores cum quid non adquiritur a debitore, sed cum quid de bonis diminuitur. ¶ Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest. 177
Non omne, quod licet, honestum est ¶ In stipulationibus, id tempus spectatur, quo contrahimus. 187
Non potest dolo carere, qui imperio magistratus non paruit 159
Non põt videri desisse hẽre, qui nunquam habuit. 109
Non potest videri improbus, qui ignorat quantum soluere debeat. 100
Non solet deter. or conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quam si non essent, sed plerunque melior. 87 Nemo.n. persequendo, deteriorem cãm, sed meliorem facit, denique post litem contestatam hæredi quoq; pro spicitur: & hæres tenetur ex omnibus causis. 88
Non solent, quæ abundant vitiare scripturas. 95
Non videtur cepisse, qui per exceptionem remouetur a petitione. 91
Non videtur defendere, non tantum qui latitat, sed & is, qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere actionem. 53
Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alij restituere. 52
Non vr rem amittere, cuius propria non fuit. 84
Non vr data, quæ eo tẽpore, quo dantur accipientis non fiunt. ¶ Qui sciens indebitum aliquid facit, non vr dolo malo facere, quia parere necesse habet. 127
Non et ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem possit nostrum esse. 120
Non vult hæres esse, qui ad alium transferre voluit hæreditatem. 6
Nullus videtur dolo facere, qui suo iure vtitur. 56
Nulla intelligit mora ibi fieri, vbi nulla petitio est. 89
Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cum prohibere non possit. 110

Numquam actiones præsertim pœnales de eadem re concurrentes alia aliam consumit. 33
Nuptias non concubitus, sed consensus facit. 31
Omnis definitio in iure ciuili periculosa est: parum est enim, vt possit non subuerti. 111
Omnis hæreditas, quamuis postea adeatur, cum tẽpore mortis continuatur. ¶ Numquam ex postfacto crescit præteriti delicti æstimatio. 181
Omnes actiones, quæ morte aut tpe pereunt, semel inclusæ iudicio saluæ permanent. ¶ Non vr perfecte cuiusque id esse, quod ex causa auferri potest. 182
Omnia ferre iura hæredum perinde habentur, ac si cõtinuo sub tempore mortis hęredes extitissent.
Omnia quæcunque causæ cognitionem desiderãt, per libellum expediri non possunt. 73
Omnia, quæ ex testo proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium, quidem sine vitio ceperint. 202
Omnia, quę iure contrahuntur, contrario iure pereunt. 101
Parem esse conditionem oportet eius, qui quid possideat, vel habeat, atque eius cuius dolo malo factum sit, quo minus possideret, vel haberet. 192
Pœnalia iudicia semel accepta, in hæredes transmitti possunt. 125
Plerunque fit, vt etiam ea, quæ a nobis abire possint, perinde in eo statu sint, atque non essent eius conditionis, vt abire possent. Et ideo, quod fisco obligamus, & vendicare interdum, & alienare, & seruitutem in prædio imponere possumus. 206
Plus cautionis in rem est, quam in personam. 26
Præter bonorum possessorem hęredis loco in omni causa habet. 118
Priuilegia quædam causæ sunt, quædã personæ: & ideo quædam ad hæredẽ trãsmittũtur, quæ causæ sunt, Quæ personæ sunt, ad hæredem non transeunt. 157
Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi apposita tutoris auctoritate creditur. nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est. 150
Pupillum, qui proximus pubertati. sit, capacem esse, & furandi, & iniuriæ faciendæ. ¶ In hæredem non solent actiones transire, quę pęnales sunt ex maleficio: velut furti, damni, iniuriæ, vi bonorum raptorum, iniuriarum. 111
Quamdiu possit valere testamentum, tamdiu legitimus hęres non admittitur. 90
Quatenus cuiusque interest, in facto non iure consistit. 25
Quæ ab initio inutilis fuit institutio, temporis tractu conualescere non potest. 210
Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, ius commune non lędunt. 83
Quæ legata mortuis nobis ad hæredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos ijs, quorum in potestate sumus, eodẽ casu adquirimus, aliter atque cum stipulati sumus: nam & sub conditione stipulantes omnimodo eis adquirimus: etiam si libertate nobis præstita a domino conditio existat 1 28
Quę a propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi. 123
Qui actionem habet ad rem recuperandam: ipsam rem habere videtur. 15
Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est. 180
Quidquid calore iracundiæ, vel fit, vel dicitur, nõ prius ratum est, quam si perseuerantia apparuerit iudicium animi fuisse: ideoque breui reuersa vxor, nec diuertisse videtur. 49
Qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis eius: hęredi autem eius hoc imputari non potest: cum non sponte cum legatarijs contrahit.
¶ Non solet doli exceptio nocere his quibus voluntas testatoris non refragatur. 30
Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur quia pro possessione dolus est. 174
Qui in alterius locum succedunt, iustam habẽt causam igno-

Marginal notes:
l.8.c.17.ff. eo.
l.18.ff.eo.
l.13.& 14. sup. de iniurijs.
l.71.ff.eit. ex. In vulgaris. Nõ videtur.
l. si pupillus sup de verb.obli.
l.pen.sup. de oblig. l.15 ff. de ad. & demõ. Ang. lib 4. c.p.
l.138. sup. eod.
l.9.§.1. de off. p cõs.
l 29 ff.eo.
l.56.supra mandat.
1 Perperã hic i vulgata edidit addit. l. si filiusfam. quę est l. 70.sup. de verb. obl. nam nec in antiq. nec i manusc. extat. nec eã Bulgarus interpretatus est
2 l.ff. eod. 167 & 169.
3 l. is qui actione.

ignorãtia: an id, qđ peteretur deberetur. ¶ Fideiussores quoq; nõ minus, q̃ hæredes, iustã ignorãtiam põt allegare hæc ita de hærede dicta sunt, si cum eo agetur nõ ẽt si agat, nam plane, qui agit, certus esse dẽt, cum sit in potestate eius, qñ velit experiri: & ante dẽt rẽ diligenter explorare: & tunc ad agẽdum procedere. 43

Qui in ius dñiũve alterius succedit, iure eius vti dẽt. ¶ Nemo videtur dolo exequi, qui ignorat causam cur non debeat petere. 138

Qui in seruitute est vsucapere nõ potest: nam cum possideatur possidere non videtur. 161

Qui non facit, quod facere dẽt, vr̃ facere aduersus ea: quia non facit, & qui facit, quod facere non debet: non videtur facere id, quod facere iussus est. 164

Quintus Mutius Sempronio. Quo tutela redit, &c. in regula Quo tutela redit, quæ est. 74

Qui per successionem, quamuis longissimam defuncto hæredes constituerunt, non minus hæredes intelliguntur, quam qui principaliter hæredes extiterint. 155

Qui põt facere, vt possit conditioni parere: iam posse videtur. ¶ Quod quis si velit hr̃e non potest, id repudiare non potest. 135

Qui potest inuitis alienare: multo magis, & ignorantibus, & absentibus potest. 27

l. 8 sup de bon pos.

Qui rem alienam defendit, nunquam locuples hr̃. 127

Qui sine dolo malo ad iudicium prouocat: non videtur moram facere. 64

Qui tacet, nõ vtique fatetur: sed tamen verum est, eum non negare. 185

Qui vetante prætore fecit, hic aduersus edictum fecisse proprie dicitur. ¶ Eius est actionem denegare, qui possit, & dare. 104

Quod a quoquam pœnæ nomine exactum est, id eidẽ restituere nemo cogitur 47

Arist. 5. Polit c. 8.

Quod attinet ad ius ciuile, serui pro nullis habentur: non tamen ex iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt. 35

l qđ vero. sup. đ leg

Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentia. 174

Quod euincitur in bonis non est. 151

Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis conualescere. 30

Quod ipsis, qui contraxerunt obstat, & successorib. eorum obstabit. 186

Quod iussu alterius soluitur, pro eo est, quasi ipsi solutum esset 141

Quod nullius esse potest, id vt alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere. 144

Quod quis, dum seruus esset, egit: proficere libero facto non potest. 89

Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire. 204

Quo tutela redit, eo & hęreditas peruenit, nisi cum fœminæ hæredes intercedunt. Nemo potest tutorem dare cuiquam nisi ei, quem in suis hæredibus cum moritur habuit, habiturusve esset, si vixisset. ¶ Vi factum id vr̃ esse, q̃ de re quis cum prohiberetur, fecit Clam, quod quisque cum controuersia haberet, habiturumve se putaret, fecit ¶ Quæ in testamento ita scripta sunt, vt intelligi non possint perinde sunt, ac si scripta non essent. ¶ Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cauere potest. 74

l. vlti. sup. de vsur. Ant. Ang. li. cap. 4.

Quotiens dubia est interpretatio libertatis, secundum libertatem respondendum erit. 21

Quotiens duplici iure defertur alicui successio, repudiato nouo iure, quod ante defertur, supererit vetus 92

Quotiens idem sermo duas sñias exprimit, ea potissimum accipiatur, quæ rei gerendæ aptior est. 68

Quotiens nihil sine captione inuestigari potest, eligendum est, quod minimum habet iniquitatis. 101

Quotiens vtriusque causa lucri ratio vertitur: is præferẽdus est, cuius in lucro causa tempore præcedit. 99

REgula est quæ rem, quæ est, breuiter enarrat non vt ex regula ius sumatur: sed ex iure, quod est, regula fiat. Per regulam igitur breuis rerũ narratio traditur Et (vt ait Sabinus) quasi causæ coniectio [1] est, quæ simul cum in aliquo vitiata est, perdit officium suũ. 1

Res [2] iudicata pro veritate accipitur. 208

1 Sic Flo. causa collectionis meminit Ascon. & Gel. l. 5. c. 10 Græci manuscript. & vulg. hic legunt, cõiunctio.

SEcundum naturam est cõmoda cuiusq; rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. 10

Semper [3] in cõiunctionibus, non solum, quod liceat, cõsiderandum est: sed & quod honestum est. 158

Semper in dubijs benigniora præferenda sunt. 57

Semper generalibus specialia insunt. 190

Semper in obscuris, quod minimum est sequimur. 9

Sẽper in stipulationibus, & in cæteris cõtractibus, id sequimur, quod actum est, aut si non appareat, quid actum est, erit consequẽs, vt id sequamur, quod in regione, in qua actum est, frequentatur: Quid ergo si neque regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id, quod minimum est, redigenda summa est. 30

2 l 25. supra de stat. homi. 3. l. 42. sup de ritu nup.

Semper, qui non prohibet pro se interuenire, mandare creditur: Sed & si quis ratum habuerit, quod gestũ est, obstringitur mandati actione. 61

Seruitutem mortalitati fere comparamus [4] 210

Seruus Reipublicæ causa abesse non potest. 212

4 Ad simulamus. l. 5 7. sup. de con. & demon.

Sicuti pœna ex delicto defuncti hæres teneri non dẽt: ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum peruenisset. 39

Si filiusfamilias sub conditione stipulatus emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio competit: quia in stipulationibus, id tempus spectatur, quo contraximus. 19

Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est, præponenda est causa æstimationis: vbi aũt æquiparantur famosa iudicia. & si summã rei disparẽ habeant, pro paribus tamen accipienda sunt. 105

Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset, nihil noceret quominus, & reus, & fideiussor teneantur. 95

Si nemo subijt hæreditatem, omne ius testamenti soluitur. 141

l. 89 super e. l. 2 sup. de catum.

Si quis obligatione liberatus sit potest videri cepisse. ¶ Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione submoueri. 116

Si quis prægnantem vxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse. 147

TOlleus in hæredem damus [5] de eo, quod ad eum peruenit, quotiens ex dolo defuncti conuenitur, non quotiens ex suo. 45

5 eleganter subandit actionem.

VAni timoris iusta excusatio [6] non est. 146

Vbicunque causæ cognitio est, ibi prætor desideratur. 106

l. Si q. ab alio. sup. đ re iud.

Vbi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesimo, & [7] primo die venerit, audiendus est. ita & enim Imperator noster Antonius cum diuo patre suo rescripsit. 102

6. l d. l. 1 j. de re iud. legit existimatio.

Vbi non voce, sed præsentia opus est, mutus si intellectum habet, potest videri respondere. Idem & in surdo hic quidem respõderi potest. ¶ Furiosus absentis loco est, & ita Pomponio in Epistolarum scribit. 167

7 Græci duntaxat habent sexagesimo die, q̃ lectione plerique magis amplectantur.

Vbi pugnantia inter se in testamento inueniuntur, neutrum ratum est ¶ Quæ rerum natura prohibentur nulla lege confirmata sunt. 149

Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris, vel domini.

Verum est neque pacta neque stipulationes factum posse tollere, quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendi, vtilem actionem aut pactum efficere possit. 12

Vnus duo pro solido hæredes esse non possunt. 184

F I N I S.

CLEMEN.

ADDITIONES SVPER SEXTO,

D. PROSPERI CARAVITAE PATRICII EBOLITANI,

& iureconsulti celeberrimi,

PRINCIPATVS PROVINCIÆ CITRA & Basilicatæ, Regij Aduocati fiscalis.

Quæ quidem quàm sint in Theorica, & Practica vtiles, imò verò & necessariæ, facilè ex eo cognosci potest, cùm in eis ferè omnia quæ desiderari possent, summa quadam, & breui compendio, contineantur.

Vnde etiam clarè patet, qualis & quanta fuerit huius Nobilis viri doctrina, labor, et studium, cùm hæc talia, nisi à peritissimis, & sapientissimis viris, scribi non soleant.

CVM PRIVILEGIO.



VENETIIS, *Apud Iuntas.* MDCV.

ADDITIONES D. PROSPERI CARAVITÆ Patricii Ebolit. super Sexto.

IN PROÆMIO LIBRI PRIMI.

In cap. Sacrosanctæ in glo. in versi perfectus. versic sex enim.

VIde Iaco. Menoch. de arbi. iud. lib. 2. centur. 1. casu 57.

DE CONSTITVTIONIBUS.

In cap licet. versi circa omnia.

Vide M. Mant. dial. 67. Papa omnia.

DE RESCRIPTIS.

In cap ipso iure.

Vide Diaz. reg 330. impetratio.

In glo. in ver. processus.

Adde M. Mantua. dialo. 87. processus.

In cap. cum in multis.

Vide M. Mantu. dialo. 83. infinitas.

In cap dispendia.

Vide Afflict. decis. 354. nu. 7.

In capit. si gratiose in versic per quem ipsum beneplacitum.

An concessio ad beneplacitum extinguatur morte. Vide Frecc. de sub feu. lib. 2. quæst. 27. in materia assensus nu. 9. & Cap. decis. 116. & 136. & de materia, & pro intelligentia vide Fran. Marc. decis. 513. & Iaco. Menoch. de arbitr. iudi. libro primo, quæstio. 69.

In eod. cap. in vers per quem.

Et sic talis concessio dicitur pura, non conditionalis. Dec. consil. 108. num. 5. & ibi vide in materia.

In eod. cap. in ver. quia sedes.

Sic etiam regula dignitas non moritur. Affli. constit. probationum defectum nu. 20.

In glo. in ver. sua.

An ista pronomina suum, & tuum designent personas. vide Capit. decis. 136. nu. 2.

In cap suscepturum.versi.si ille.

Adde Dec.consi.144.nu.2.

In cap.quamuis.

Pro intelligentia huius cap. cum simili, vide Parif.consi.13.nu.82.1.vol.

In glo.in verbo gratia.

Successor reuocat gratiam prędecessoris add. Isern.qui succ.feu.dar.ten.nu.13. versi.de successore, & numero 18. versiculo, item quantum.

In cap si eo tempore.

Not.ex hoc tex.quod concessio ex vno capite vera non vitiatur ex alio capite subreptitio,vi.Gra dec.59.n.54 vide tñ de veritate quæ pos.ad Bar.in l.si hæredi ff. de cōd. institu.& facit ad præfata. Affli.decis.116. in fin. & an surreptio rescripti in vno, vitiet rescriptum in totum, ita quod alterū in eodem rescripto contentū non sit adimplendum.vide Bened.Cap.reg.50.

In cap si propter.in summ in si.

Et vide Affl.decis.361.nu.28.

In gl.in ver specialı versic solutis debitis.

Faciunt. nota per Dec.cons.156.

In capit statutum.in summarium.uersic. dignitatem.

Vide Pet.Duenn.reg.83. causæ à sede, & ad declaration.vide Iaco.Menoch.de arbitr. iudic.lib.2.cent.1.casu 69.nu.2.

In gl.in uerbo canonicis.in uer. quod hoc sufficiat.

Nota gl.de verb.sufficit,vt cum lex dicit sufficiat talis probatio nihil aliud requirit,vi de Dec.consi.37.nu.1.

In ead gl in eod.uerb uersic si tempore.

Adde Dec.consi.129 num.5.& num.2. vers. non obstat illud quod etiam pro maximo.

In ead.glo in uerb committantur.uers. quod ipso iure.

Quando in priuilegio adest hæc clausula decreti,etiam de consensu partium non potest renunciari, vt hic, tu adde, quod hæc clausula afficit etiam ignorantes, vide Capit.decis.9.num.17.& operatur tantam separationem iurisdictionis, quod etiam de consensu partium non potest renunciari. idem decis.122.nu.6.

In ead.gl in uerb.copia.uersi.quia alter.

Vide Iaco.Men.de arbit.iudic.casu 158.

In eod c.in si summarij.§.cum uero.

Vide pro intell.Franc.Marc.decis.M.93.

In eod.§.in versi extra ipsas.

Extra quis potest extrahi extra suam dioecesim,vide per Bened.Capr.reg.53.

In eod.§.in glo in verb vnam dietam. versi. vbi aliud.

Bald.in l fin.num.45. C.de edic.diui Adria. per istam glo. tenet quod principalior est forus domicilij quam originis, & vide ad glo. Affli.decisi.384.7.14. & constitu.quisquis de Burgensibus num.6.lib.3. & Alc. ad Bar.in l.Assumptio.§.1.in add. quæ incip.item in eo.ff.ad munici.

In §.in nullo eiusdem cap in verb.expressum.

Vide pro ampli.Affl.decis.354.nu.18.

In eod.cap.assessorem.in gl in verb relinquatur.

Ad glo.declar.& alia in materia, vide per Iacob.Menoch. de arbit.iudic. libro 1.quæstio.70.

Conscientiæ alicuius, cum aliquid committitur,id per alium expediri non potest. archid.in cap.fin.in fin.vbi bona add. c. infr. de testam.& Dec.consi.72.nume 2.Alex. & Ias. in l.. iudice C. de iu.i . & Ias. in l. quod quis numero 3.C.de procurat.& ibi Alc.num.7. & vide Petr.a Plaz. epito.del. lib.1.capit.1.num.8. similiter quando aliquid

quid debet fieri propria manu alicuius, id per alium fieri non potest, vide Alexan. ad Bar. per illum text. in l. probatorias. de diuersi offic. lib. 12. & ad primum dictum, vide Bart. in l. 1. in fi. de præpos. agenti. in rebus lib. 11. & in l. 1. §. ne autem, vbi addit. C. de cadu. tollen. Iaco. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 1. quæst. 68. nu. 9.

In cap si pro te.

Varios huius tex. intell. vide per Paris. consil. 11. nu. 72. cum seq. 1. vol.

In cap duobus.

Plene quando vnum rescriptum alteri præferatur, vel ratione datæ, vel ob prærogatiuam concedentis, aut alias, vide per Iaco. Meno. de arbit. iudic. lib. 2. cent. 1. casu 46.

In eod cap in § quod si forsan.

Intell. huius §. vide per Paris. consil. 117. nu. 41. 4. vo.

In cap quia. in glo in verb. per¦ituas. vers. sed quia dices.

Adde Capit. 123. num. 2. & 4.

DE CONSVETVDINE.

In cap non putamus. in sum in fi.

Vide M. Mant. colloq. 66. [illegible]

In eod cap § ne ab eodem.

Not. quod factum delegati reputatur factum delegantis, quod intelligas quando iuste, non quando iniuste processit. Dec. consil. 143 nu. 3.

In cap non est. in glo in verb quam allegat.

Et sic non sufficit allegare, nisi probetur. vide pro simi. Diaz. regu. 27. allegato.

In cap cum in tua in glo in verb. consuetudo. vers. not a igitur.

Vide Gram. decis. 64. n. 34. & Dec. cons. 134.

DE POSTVLATIONE Prælatorum.

In cap perpetuo.

Vide pro intell. Benedict. Capr. conclu. 6. numero 27.

DE ELECTIONE ET ELECti potestate.

In cap. vbi periculum. in §. hoc sacro vers. se nequaquam. & in glo. intromittant in verb an collegium.

Quid possit facere collegium cardinalium sede vacante et quid alijs collegijs. vide Capit. decis. 114.

In cap. quam sit in verb. sed etiam.

Vide M. Mant. dialo. 72. experientia.

In cap nemo in glo. in verb commendare. versi. & primo quæro.

Commendatarius non dicitur prælatus. vide Capit. decisio. 3. vbi multa de materia, & Dec. consi. 149. n. 5. vbi dicit quod licet ecclesia sit alicui commendata adhuc dicitur vacare, ex quo infert, quod collatio beneficij, quæ pertinebat ad ordinarium ante commendam factam per Papam, finita commenda redibit collatio ad ordinariũ

In cap. cupientes. in glo in verb. priuato. versi. hanc constitutionem.

Vide Diaz. reg. 39. 40. & 41.

In cap cum expediat concordare.

Vide M. Mantu. dialo. 71. concordia.

In cap. cum non deceat.

Concordat constit. mancipia.

In eod cap. in glo in verb effectus. versi quid si talem.

Ad istam gloss. vide Modernos inter opera Bartol. de Capua constitutione, constitu-

stitutionem diuę Memorię.nu.24. & Affl. constitut.quia frequenter num.9.lib. 3.& vide Diaz.regu.89.clausula non obstante, & Gram.deci.12.num.1.& Aff.decis.307. num.19.singu.glo.secundum Afflict.decis. 5.quod despositio generalis non includit iuratam & concordat addi.in constit.cum satis num.4.& decis.111.num.13.

In cap si eo tempore.

Vide pro intell. Paris.consi.19.nu.22.4.vol.

In cap si quis iusto.versi is quis primo.

Primo nominatus dicitur dignior.vide Grāmat.decis.64.num.28.

In cap quoniam electione

An confirmatio superioris suppleat defectū electionis.vide Franc.Marc.decis.927.

DE RENVNCIATIONE.

DE SVPPLENDA NEGLIGENtia Prælatorum.

In cap si episcopus versi sed capitulum.

Vide multa per Affl.in rub.const. peruenit.

DE TEMPORIBVS ordinationum.

In cap nullus.

Licet infans non possit ordinari de prima tōsura,potest tamen fieri miles. Affli.in constitut.terminum vitæ.num.56.

DE FILIIS PRESBITERORVM, & alijs illegitime natis.

In cap.is qui.

Sed an videatur dispensatum ex promotione ad ordines, vel collatione beneficij, vide Gram.decis.81.nu.7.

In cap si is.in summario.in fin.

Vide M.Mant.dialo.74.dispensatio.

In eod cap.in prin.

De materia an valeat secunda dispensatio, quæ non facit mentionem de prima, vide Frecc.de sub feu.lib 2.quæst.22.fol.151.& faciunt not.per Bald.in l.2.num.7. de pet. bon.subl.lib.10.& Affl.in constit. ad legitima pondera.lib 3.& vide Dec.consi.55. nu.3.& nu.7.& regulam huius text. quod dispensatio non extenditur pro ampliatione,& limit. vide Diaz.reg. 195. dispensatio. & vide quæ pos. ad l.si te solum. ff. de hæred.institu. & ad primum dictum, vide Affl.decis.220.nu.15.

DE OFFICIO VICARII.

In cap.licet.§. nisi sibi.

Vide ad declar.Iac.Meno.de arbit. iudic. lib. 1.quæst.43.nu.28.

In cap. cum in generali.in fine.

Adde Dec.consi.128.& consil.149.nu.6.

In glo.in verb.non possunt versi.sed quod possunt.

Adde Dec.consi.121.nu.1.

In ead gl.eod.uerb versiculo & tamen.

Vide Gram.decis.65.nu.81.

DE OFFICIO ET POTESTATE Iudi.deleg.

In cap si contra in summario in fi.

Pro intell.vide Couar.pract quæstio. capitu. 26.num.5.

In cap si delegatur.vers nequaquam morte.

Per mortem non dicitur actus reuocari, licet cesset voluntas.add.Dec.consil.108.num. 4.& pro intell.vide Iacob.Meno. de arbi. iudic.lib. 1.quæst.69.nu.23.

In cap. cum plures.

Limit. hunc text. vt per Rip. in l.heredes §. Peto num. 5.ff. ad Trebel. Ad materiam text.

text. vide Rob. Mar. in 4. part. suæ pract. 16. distin. num. 5.

DE OFFICIO LEGATI.

In cap. officij nostri.

Ad materiam, & quanta sit potestas legati de latere, & quam lata vide Decis. consil. 128. vbi etiam pro declarat. huius text. & an possit conferre beneficia spectantia ad iuspatronatus laicorum. vide eundem consil. 149. num. 6.

Pro intell. vide Paris. consil. 17. numero 6. 4. vol.

In cap. legatos.

Licet legatus dicatur habere ordinariam iurisdictionem tamen respectu collationis beneficiorum, quæ competit legatis de latere, talis potestas conferendi, extraordinaria est, & odiosa, & restringi debet. Dec. consil. 128.

In glo. in verb. præsides. ver. ergo & isti.

Vide Decis. dicto consilio 128. numero 1. & 149. in fin.

In cap. præsenti. In glo. in verb. finitur. versic. sed reseruationes.

Reseruationes beneficiorum sunt odiosæ, hoc non procedit, quando est facta reseruatio motu proprio, quia tunc fauorabilis dicitur. Decis. consil. 168. post prin.

In cap. deliberatione. vers. viam electionis.

An iste text. habeat locum in quibuscunque ecclesijs. regu. 69. vel procedat in illis tantum, in quibus prouidet per electionem, vide Decis. consil. 149. num. 6. ibi secundo efficatius.

DE OFFICIO ORDINARII.

In cap. Romana.

Vide de hoc text. Frecc. de subfeu. lib. 1. vers. 28. authoritas.

In cap. si canonici.

Quæ sit iusta causa ob quam cessare possunt clerici, vide Iaco. Meno. de arbit. iudic. casu. 180.

In cap. ordinarij. versic. pro facti qualitate.

Vide Iaco. Meno. de arbit. Iudic. casu 259.

In cap. cum episcopus. versic. personas ecclesiasticas.

Sed an possit capere, & carcerare laicos, vide Franc. Marc. decis. 449.

In cap. præsenti. in glos. in verb. reseruari. versic. nam clericus.

Vide Afflict. Decis. 168.

In eod. cap. § alioquin. versic. hoc de illis.

Adde Decis. consil. 157. vide omnino, & Fran. Marc. decis. 436.

DE PACTIS.

In cap. pactum.

Ad intell. vide Socc. reg. 150. Dec. consil. 26. nu. 3. consil. 31. consil. 180. & in l. fraudis ff. de reg. iur. & Romanus l. qui superstitis num. 3. ff. de acquir. hæred. & in l. stipul. nu. 28. ff. de verb. oblig. & ad materiam Gram. decis. 17. & decis. 101. num. 72. & pro declar. vide Paris. consil. 8. num. 26. 4. vol. & pro intell. vide eund. consil. 27. num. 15. 54. & 69. 3. vol. & pro limit. eund. consil. 26. num. 23. 3. vol. & plenè de materia huius c. vide Per. Duen. reg. 130. cap. quamuis, & vide pro limit. Dec. consil. 86. num. 6 & quid si facultates sunt auctę an qui renuntiauit possit agere, & an renunciatio facta per patrem, vel matrem noceat filijs, & alia in materia, vide per Rodo

Rodo. Suar. in l. quoniā in declarat. reg. 4. limit. tit. 296. C. de inoffic. testam. & pro ampliatione, & limit. & an iste text. habeat locum, data enormi, vel enormissima lęsione, vide Anto. Gabriel. de iur. dot. concl. 1. lib. 3.

In cap. quamuis. in summario in fin.

Vide Couar. hic.

In eod. cap. in versic. vi, nec dolo.

Vide Affli. decis. 322. num. 14. & Mar. Mant. dial. 80. Pactum successionis. & Capit. decis. 159. num. 20.

DE PROCVRATORIBVS.

In cap. non indiscrete §. licet in fin.

Vide Afflict. constit. generalia iura num. 10.

In §. procurator eiusdem cap. in fin.

Limit. vt per Ias. in l. quòd quis C. co.

In cap. qui ad agendum.

Casus in quibus requiritur speciale mandatum, vide remissiuè per Pet. Duen. reg. 123. in fin.

In eod. cap. in verb. constituitur procurator.

Vide Dec. consil. 76. nu. 2.

In eod. cap. §. sed si aliquis.

Materia est argu. ab exceptione ad reg. de quo, vide Nicol Euer. in loco ab exceptione ad regulam, & Marc. Man. in hoc cap. colloquio 85. lib. 5. An autem in dispositione generali veniant casus maiores expres. vide Bart. in l. sed & si quis §. Quæsitum num. 2. ff. si quis cautio, & quid si in ea interueniat iuramentum, vide eundem ibi in fin. & Dec. consil. 27. num. 5. & vide aliquid de materia per glo. in Constit super incisionibus in versi nocturnis, circa medium, & an in generali mandato veniant feuda vide. Affl. in Constit. si quando nume. 2. vbi nu. 3. vide casum in quo requiritur speciale mandatum, & alios, vide per eundem Constit. generalia iura nume. 2. & per Adde ad ipsum in constit. Beneficium numero 2. & per Decis. consi. 60. in princip.

In cap. si quem. in verb. sicut.

Vide pro declar. Dec. consil. 77. in fin. 1. vol.

DE RESTITVTIONE IN integrum.

In cap. ecclesia in glo in verb. contractum versic si autem.

Adde Diaz. reg. 219. Ecclesia. versicu. 4. fallit.

In eod. cap. in glo in verb. causa versic. vel multas nouas.

Ex mutatione Prælatorum ecclesiæ infertur ignorantia, vt detur restitutio, vide Capit. decis. 4. num. 26.

DE ARBITRIS.

In cap. si ex tribus. versic. cum in illa, circa finem.

Pro intell. & declar. vide Couar. variar. resolut. lib. 1. cap. 2. num. 6.

In cap. vt quæstionibus. in glo. in verb. loci ciuilis. vers. sed quid dices. in fin.

Vide Ma. Mant. dialo. 64. vnaquæque.

DE

LIBRO SECVNDO.

DE IVDICIIS.

In cap. mulieres, versi nec virorum in prin.

Concordat consti. reg. mulieres. vbi Affl. ponit in quibus sint pei[illegible] s hominibus.

In eod cap in uersi in expensis.

Vide Affl. constit lege præsenti num. 12.13.& an offic[illegible]ls debet habere expensas cum proficiscitur in aliquem locum. vide Nigr. in clem. de vit. & hon. cler. in versi. priuilegio. num. 31.

In eod. cap in uer. iudex, seu præfatus iudex.

Quid autem si est ex mirandis principalis, vt melius sciens veritatem, & est sapiens, cuius expensis debeat examinari. vide Afflict. decisio 177. & vide multa ad hoc per Iaco. Menoch. de arb iud. ca[illegible] 228.

In cap si annum in uersi ac si maior.

Vide M. Mantua. dialo. 78. patria potestas.

In glo in uer spiritualibus.

An si filiafam per verba de præsenti promiserit contrahere matrimonium sine consensu patris, patre reluctante, vel etiam ipsa te neatur contrahere? & an hoc casu pater teneatur ei dotem assignare? & plene de materia an te matrim[illegible]um possit fieri patre, vel parentibus contradicentib & in [illegible]tis? vide per Ch[illegible]ff. in su glor. 12 p. consuetu. 36. vide omnino, & pleniss. me.

In eod. cap si uero in uer tibi curator.

Not. & hoc tex iuncta glo. quod iudex ecclesiasticus dat curatorem ad lites clerico minori litiganti pro bonis ecclesiasticis corã se, & ideo tutor datus a iudice seculari nõ haberet potest item in bonis spiritualib. vel ecclesiasticis, nec posset integrare personam pupilli clerici vt post Ancha. hic tenet Dec. consil. 150. nu. 4. an autem iudex secularis possit dare curatorem ad lites clerico minori pro rebus patrimonialibus, vide ibi num. 3. 7. & 8.

DE FORO COMPETENTI.

In cap Romana § contrahentes.

Vide M. Mant. dialo. 75. forus.

Pro intell. huius §. & quando rationem contractus possit quis conueniri in loco, vbi contraxit, & quid operetur renunciatio fori in contractu destinatio solutionis in aliquem locum? & quid si in renunciatione interuenit iuramentum? vide per Couarr. in suis pract. quæst. cap. 10. nu. 4. vbi plene, & vide repetit. huius §. Beluifio. quam habeo cum sua pract. crim.

In ca cum C laicus. in uer. ratione iuramenti.

Et ideo quia iuramentum spectat ad ecclesiã iudices seculares non possunt super eo disponere, vt per Doct. in cap. extra eod. tit. quod intelligeret per Affl. consti. con[illegible]itutionem diuę memoriæ nu. 41. & vide eundem decis. 263.

In eod. cap in uer. ut tenetur.

Iuramento acquiritur obligatio, & actio. vide Di[illegible]. reg. 387.

DE LITIS CONTESTATIONE.

In cap exceptionis. in summario in fi.

Vide consti[illegible]t exceptione.

In eod. cap in uersi licet dicat.

Vide Gram. decis. 66. nu. 29.

In glo. in uerb finita uersi sed pone circa medium.

Adde Affl. decis 63.

In cap. si oblato in uersi nequaquam.

Vide Affl. constit. oblationes, nu. 24.

DE RESTITVTIONE SPOLIATORUM.

In cap frequens.

Pro intel. huius tex. vide Matthes. notat 196. Bar. & Ias. in l. si te bonis C. de iure delib.

De remedio huius capit. & ipsius intell vide Rob. Mar. 4. par. 7. distinct. nume. 48. & Nigrum in cap. regni subditorum nu. 56.

Et vide omnino pro intelle. huius text. & ad materiam. Affl. decisi. 182. & Grammat. ad ipsum.

In eod. cap. in ver. dum enim.

Vide omnino Affli. decis. 19. pro intellect. huius cap.

In eod. cap. in add. sed quid si ille.

Intell. hoc quando potuit prouideri, quia si fuit feriatus ob ferias repentinas daretur restitutio l. sed & si §. si feriæ. ff. ex quibus caus. maior.

In glo. in versi. taxatione.

Adde Gram. decis. 85.

In cap. ad decimas in summar. in ver. quas se dicit.

Quia habet præsumptionem iuris contra se, & vide Fran. Marc. decis. 17.

Vide omnino Affl. decis. 324. num. 3. & decis. 361 nu. 15. & 39.

DE DOLO, ET CONTVMACIA.

In cap. actor.

Ad materiam vide Affl. constit. accusatorum temeritatem.

In cap. eum qui in fin. glo.

Vide Maran. 6. par. versi. appell. nu. 161.

In glo. in ver. non teneri. versicu. sed quid dicemus.

Vide Affl. constit. iurisperitorum nu. 34.

DE CONFESSIS.

In cap. statuimus. in glo in vers statuimus. versicu. scias autem.

Adde Iser. de conten. int. dom. & fidel. nume. 15. versi. vt si petis.

In cap si post.

Vide pro limit. Capit. decis. 60.

In glo. in vers reus. vers. quod hic respicit.

Sin glo. quod dicta ratione maioris frequentiæ in vno non restringit dispositionem in alio, vide conco. per Frecc in 1. libro de sub feud. in quæstio. si sub feu. habent vocem. in parlam. n. 13. & ibi ampliat etiam in pœnalibus, & vide eundem lib. 2. 2. quæ stio. num. 17. fol. 124. & vide glo. institu. de nuptijs in princip. in verb. viri potentes.

DE TESTIBVS ET ATTESTAtionibus.

In cap præsentium. in glo. in verb. ipsorum. versicu speciale ergo.

Limita, vt per Diaz. regu. 3. absentes, & vide Petr. Duen. reg 1. absentes.

In eod. cap. in text in verb. in causa.

Adde Affl. decis. 266.

In cap. romana. in glo in testam.

Affinis pro affine non admittitur in testem, sed contra eum fortior, tunc videtur sua depositio. Dec. consi. 163. nu. 11.

In ead. glo & eod. verb versic. & sicut.

Vide Dec. consi. 133. nu. 4.

DE IVRE IVRANDO.

In cap. licet. in add. in verb. compellendos. vers. quid si dices.

An valeat actus factus contra iuramentum vide Vital. in tracta. claul. §. superest vt videamus de pactis, nu. 37. fol. 526. & actus factus cum iuramento contra primum iuramentum an, & quando fit nullus? vide Afflict. & Gram. ad ipsum decis. 331. & vide omnino Diaz. reg. 479. mulier.

In-

In cap cum.versi tibi tanquam.

Vide omnino Franc.de Aret.consi. 71.versic. præterea si ponens.

In eod cap.in versic.seu non reuocante.

Gestum a procuratore, & administratore præsumitur approbatum etiam quod excedat.adde Affl.decis.82.nu.3.

In glo.in uerb.iusta causa.

Adde Affl.decis.83.nu 3.

DE EXCEPTIONIBVS.

In cap.pia consideratione uersic octo dierum.

Et ideo quia ter? datur a iure, testes debent iurare,& deponere in terminum,nec sufficit,quod iurent tantum prout in termino dato a iudice.Affl.in constit. inquisitiones generales,nume. 4. in fi. & constitut.exceptiones numero 6.& facit Capicc.de.isio. 83.in fi.

In eod.cap in uerb prouiso.

Vide omnino glo.in constitu.exceptiones, & ibi Affl.num.2.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

In capit.episcopum in summario.in medio.in uerb. alias debet.

Adde Dec.consi.134.nu.3.4.& 5.vbi pro intell.huius text.& an habeat locum in consuetudine,vel quando adest consensus,vel patientia superioris.

In tex in uerb.nam licet.

Vide Aret.§.aquæ num.14.de actio.
Vide limit.Soc.reg.307.præscriptio.

In eod.tex uersi.nisi.

Nam ista præscriptio habet vim priuilegij, vt dicit Affl in prælu.constit.reg. quæst.2. numero 2. & tamen valet quantum potestas Principis,vt ad eum ibi dicit.addit.& firmat idem in constit. cum satis numero 35.& constit.in locis demanij numero 6. & constit.cum vniuersis num.6. 3.lib.vbi vide de ista præscriptione, & an differat a centenaria,& ad.quod id quod potest fieri per priuilegium potest & fieri per istam præscriptionem,& econtra Affl.constitut. si dubitatio numero 9.& constitutio consuetudinem prauam,nu.23. cum sequent. & constit quadrigenalem num.5. & ibi n. 11.vide qualiter probetur ista præscriptio, & de effectu temporis immemorialis, & quod possit vsus tanti temporis,cuius contrariū memoria nō existat. vide per Chas. in iu 1.glo.par.8.consuetudine.20.& Frec. de sub feudis libro 2.versi.secunda authoritas numero 32 in fin.fol.175.& qualiter fiat ista probatio tanti temporis, in cuius contrarium hominum memoria non existat,vide Capit. decis.193.& Affl. decisio 324.vbi alia in materia.

DE SENTENTIA ET RE IVdicata.

In cap cum aeterni in uersi.nil uendicet.

Concordat constit.reg.capitaneorum,vbi vide Affl.numero 21.& vide constitut.inter cætera.

In capit. Abbate in glo. in uerbo.dominij uel quasi. uersi & de sola consuetudine.

Ang.in l.1.ff.de public.

In tex.§.allegabatur.uersi.pro parte autem altera.

Vide Capit.decis.121.nu.12.

In eo.tex.§.sed ad hac.in uerb.uel petijt in genere.

Vide Diaz.reg.437.libellus.

In cap & si sententia in uerb.debeat a iudice in princ.

Vide Soc.reg.201.iudex.

In c.cordi nobis est.in uerb. uel si appellationi.

Vide Pet.Duen.85.causæ de partibus.

In glo. in verb. in uerb. & nota.

Adde Decis. de Rota 70. in nouis eo. titu. vbi additio.

In cap. romana. § quod si obijciatur. in uerb. prohibere.

Vide Diaz. reg. 365. iudex ad quem.

In eod. cap. §. debet.

Adde hic Capit. decis. 137. nu. 13.

In eodem c. §. in alium.

Vide pro limit. Affl. decis. 354. nu. 21.

In glo. in uerb. minus, uersi. etsi male arbitraretur.

Vide Diaz. reg. 40.

In ead glo in uerb. notorio.

Vide pro declaratione Gram. decis. 36. n. 78.

In cap. cum appellationibus in uerb. non admittat. uersi. tradere tamen.

Rot. decis. 70. 1. not.

In cap. non solum. §. illa uerò.

Vide de hoc remedio attentatorum Nigr. capitulo reg. subditorum num. 65.

Adde quod non solum taliter innouata reuocant, sed etiam iudex tenetur lege Iul. de vi pub. l. tex. est in l. lege Iulia ff. ad l. Iul. de vi publ. quem ad hoc allegat Guid. Papæ quæstio 436. ver. 2. quæro.

Item adde, quod attentata debent reuocari antequam tractetur negotium principale, & prius debet prouideri super eis quam super nullitate allegata. Affl. decis. 98. vbi etiam vide an remedium attẽtatorum cesset, si notorie constat de non iure petentis reuocationem; & an agenti remedio attentatorum obstet exceptio spoliationis, & alia ad materiam. Et an causa attentatorũ impediat quominus procedatur in causa principali. vide eund. decis. 131. & ibi alia in materia. & vtrum in remedio attentatorum concedatur repulsa, & quid seruetur in Curia Romana, vide Affl. decis. 351. item an hoc remedium competat, si fuit attentatum, lite pendente, ante sententiam, & quid obstet notorius iuris defectus. vide eundem decis. 352. vbi alia in materia, & etiam in decisio. 354. & an hoc remedium habeat locum in attentatis lite pendente nulliter. vide eundem decis. 366. nu. 12. item add. attentata non debere reuocari, si ille, contra quem reuocari petunt de iure communi præsumatur verisimiliter ex causa possidere. Dec. cons. 103. secus si est dubium, quia tunc nihil debet innouari, vt ibi num. 2.

In glo. in verb. reducendum. uersicu. quod si lite uel appellatione.

Adde Dec. consil. 103.

In capit. si a iudice. §. nec coram. in verb suspensa.

Per appellationem eximitur a iurisdictione, Vide Gram. decis. 14. nu. 7.

In glo. in uerb. cum effectu. in fine.

Vide Mode. int. oper. Bar. de cap. constit. constitutionem diuæ memoriæ, n. 26.

In cap. a collatione. in glo. in uerb prelatus. uersic. sed quando sedet.

Not. gl. quod episcopus seder post canonicos prius receptos, quando i nse vt canonicus congregatur cum alijs, & seqnitur Dec. cõsil. 161. in prin. & vide Iac. Men. de arbitr. iud. lib. 2. centur. 1. casu 68. nu. 23.

LIBRO TERTIO.

DE VITA, ET HONESTATE Clericorum.

In cap. clerici in uerb. careant. in fine.

Clerici an, & quando perdant priuilegiũ clericale, vide Bened. Cap. reg. 94.

DE CLERICIS CONIVGATIS.

In cap. clerici in summario. in uerb. clericus.

In reg. maxime hoc procedit, vide Gramma. decis. 10. & vide in materia Capi. cõcl. 97.

DE CLERICIS NON RESIdentibus. In ecclesia, vel præbenda.

In cap. consuetudinem. in rubr.

Ad materiam quando Absens habeatur pro presente, vt percipiat fructus, & gaudeat dignitate qua presens? vide Boer. decis. 17. Item an valeat consuetudo, vt clerici non residentes percipiant fructus beneficiorum, & an ex causa possit episcopus dispensare, vt clericus seruiat per substitutum, & in quibus casibus hoc possit episcopus dispensare cum clerico de non residendo in suo beneficio. vide Pet. Duen. reg. 134. Consuetudo, & pro intelligentia huius cap. vide Bened. Capr. conclu. 6. numero 27.

In summario in prin.

Vide Pet. Duen. reg. 206. Destributiones.

DE PRAEBENDIS, ET dignitatibus.

In cap. licet versic. plenaria dispositio.

Non ergo beneficia sunt à iure diuino quia in eis Papa non haberet plenariam potestatem, vide Duen. regu. 72. beneficia sunt.

In glo. in verb. dignitatum. versic. satis videtur.

Affl. Decis. 265. num. 16.

In eadem glo. In verb. Collatio.

Adde Dec. consil. 126. nu. 3. & 4.

In eod. verb. versic. sed per literam.

Vide Diaz. reg. 400.

In cap. Statutum. in verb. numerandum versi. Item per hanc

M. Mant. dialo. 80. fauor.

In cap. Quamuis §. & tacta.

Appellatione beneficiorum non veniunt pensiones cum non habeant spiritualitatem vt hic, sed an pensiones beneficiorũ regulentur, vt fructus, seu ad instar ipsorum beneficiorum, vide Capit. decis. 200.

In eod. cap. & eod. §. in versic. volumus.

Intell. vt per Affl. Constit. ea quæ ad decus num. 14.

In cap. cum de beneficio in verb. quod tanto tempore.

An sufficiat tempus 10. annorum, vide Dec. consil. 126. num. 4. & consil. 134.

In eod. cap. in verb. etiam si ante.

Quia vltimus status attenditur, vide Affli. decis. 305. num. 18. & contra pos. ad cap. Cum ecclesia Sutrina. in glo. supra de causa pos. & prop.

In eod. cap. § nisi hoc in fine.

Vide Dec. consil. 169. in fin.

In cap. Dudum. §. nos igitur.

Cum conceditur alicui iurisdictio non abdicat a se concedens potestatem concedendi, seu cognoscendi, quando vult. vide Gram. consil. 2. post decis. & Dec. consil. 129. num. 2. versic. 4. & vltimo. Item quando Princeps concedit Castrum, vel villam inferiori, in dubio cẽsetur reseruatum ius superioritatis, & appellationis. Franc. Marc. decis. 455. num. 8. alleg Ang. in l. 1. §. fin. ff. de offic. eius cui & Io. And. ad specul. in tit. de iur. om. iud. versic. quæ sunt meri imperij, & an in dubio iurisdictio intelligatur concessa cumulatiue vel priuatiue, vide Ang. in l. testamenta, C. qui testam. facer. poss. & adde præd. Affl. de hic qui feu. dar. poss. in prin. num. 18.

In glo. in verb. de ipsa.

Gram. decis. 66. num. 34.

In cap. non potest. §. Illud. in verb. de duobus.

Limita vt per Dec. cons. 169. num. 1.

In glo in verb. Retinere. versic. ambitiosa. Dec. consil. 169. num. 1.

In cap. Si Apostolica.

pro declar. vide Paris. consil. 79. nume. 28. 4. volum.

In

In cap. si motu. in summario in fin.

Vide M.Mant. dialo. 83. motus proprius.

In eod. cap. §. Secus.

Adde quòd motus proprius non operatur quando agitur de pręiudicio tertij, nec etiam excludit conditionem, si preces veritate nitantur. Dec. consil. 33. nu. 6. Item adde quòd motu proprio dicitur facta concessio, si in ea id exprimitur, vt hic licet sit facta ad petitionem Dec. cons. 51. numero 3. & de hac clausula vide Franc. Marc. decis. 1102.

In eod. cap. § motu quoque.

Fallit, quando conceditur propter seruitia, vt per Gram. consil. crim. 58. num. 13.

In cap. licet. in verb. te non vocato.

Vide pro limit. Diaz. reg. 63.

In cap. si à sede. in verb. erit potior.

Adde Dec. consi. 169. nume. 5. Iac. Meno. de arbit. iudic. lib. 2. centuria 1. casu 48. numero 10.

In eod. cap. §. si vero.

Limita hoc, vt per Rip. in l. si debitor num. 10. ff. de pigno. & de materia huius cap. vide Nigr. in capit. Regni 209. frequens num. 8.

Et quid in collatione facta a Prælato, & eius Vicario eadem die, quæ collatio præferatur prælati, vel vicarij? vide Fran. Marc. decis. 999.

In glo. in verb. Nec apparet, versic. vt si probetur.

Vide Dec. dicto consil. 169. num. 6.

In cap. cum singula §. circa eos. versic. vt intra mensem.

Iac. Meno. de Arbit. Iud. casus 185. num. 2.

In cap. si cui. In summario in verb. non expirat.

Adde capit. decis. 121. num. 10. & vide in materia Affl. decis. 128.

In cap. si is.

Not. ex hoc tex. successorem ad sui libitum reuocare gratiam factam per prędecessorem, & vide Gram. decis. 46. num. 5. & Pet. Duen. reg. 293. factum. & Affl. decis. 101. & vide ad prædicta, & pro limit. Affl. Decis. 128. & Decis. 392. num. 16. & 26. & eũdem in tertia rubrica feud. qui Succ. feud. dar. ten. in rub.

DE CLERICO AEGROTANTE, Vel debilitato.

In cap. Pastoralis §. si vero.

Not. modum probandi fatuitatem, alios vide per Gram. decis. 2. num. 1.

DE CONCESSIONE PRAEBENDĘ & Ecclesię non vacantis.

In cap. Quia cunctis. §. Præsertim. versic. Nam si.

Priuilegium exemptionis eximit priuilegiatum a iurisdictione ordinarij, licet illi priuilegium notificatũ non fuerit Ancha. hic in 4. not. & Dec. consil. 169. nu. 4.

In cap. ne captanda.

Vide Affl. Decis. 292.

In cap. si capitulo §. imo. in verb. ex tunc.

Adde Dec. consil. 129. num. 4.

DE REBVS ECCLESIAE. Non alienandis.

In Rubi. a in cap. Dudum.

Vide omnino, quæ pos. ad Bar. in rubrica ff. de reb. eorum.

In summario in verb. non præcedenti.

Vide Dec. consil. 36. num. 5. ibi 5. & nume. 8. ibi vltimo non obst. & quid si Notarius in instrumento dicat. interueniſſe tractatu, an

tu, an ei credatur? Vide Gra . decis. 79. num. 16 vbi etiam de materia, & not. ex ho. tex. duo copulatiuè requiri in alienatione rerum ecclesiæ, videlicet sollemnitas, & iusta causa. Adde Dec. consil. 142. numero 4.

In §. Quia etiam in verb. præsertim.

An sub causa necessitatis in hac materia comprehendatur causa vtilitatis, & quid econtra, vide Affl. in Constitutione iusticiarios numero 3.

An præsumatur in vtilitatem ecclesię factus contractus, si res solita côcedi ad tempus, fuit concessa in perpetuum, vide Dec. consil. 142. num. 1. & 5.

In glo. ibi sed quærit hic:

Adde Iser. qui Succ. feu. dar. ten. num. 12. versic. statuta Imperatorum, & ibi adde.

In cap. Hoc consultissimo in verb. absque capituli.

Adde quòd si Ecclesia concessit rem cum solemnitate, & reuersa est ad ecclesiam potest ecclesia iterum rem illam concedere sine solemnitate, quod quomodo intelligatur, vide per Affl. in Constit. Baiulos, & omnes num. 85 & eundem Constitutione Constitutionē diuæ memoriæ num. 67. & decis. 85. in fin.

DE TESTAMENTIS, ET Vltimis voluntatibus.

In cap. si pater familias. in summario in verb. & substitutiones.

Vide M. Mantu. dialo. 100. Substitutio.

In fine summarij.

Pro intell. huius cap. vide Rip. in l. centurio num. 115. ff. de vulg. & pup.

In §. Absque deductione

Substitutio pupillaris expressa excludit matrem a legitima. Adde. Affl, decis. 316. & decis. 38. vbi vide de ratione.

DE SEPVLTVRIS.

In cap. licet pater. § Quamuis in ver. præter.

Faciunt not. per Affl. decis. 160. num. 3.

DE CAPELLIS Monachorum.

In cap. Presbyteri. in verb. nisi per episcopos in fin.

Institutus in ecclesia parochiali, si detegatur criminosus quando, & per quem sit remouendus, vide per Bened. Capr. regula 73.

DE IVRE PATRONATVS.

An ius patronatus ecclesiæ possit donari laico sine consensu episcopi, sicut potest donari ecclesiæ, & quid in legato, vide Fran. Marc. decis. 473.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

In cap. Romana. § Postquàm in glo in verb. in scriptis.

Adde hic Marc. Mantua. dialogo 68. scriptura, & adde quòd acta iudicij requirût scripturam constitu. lite legitima vbi vide glo. & Affl. nume. 11. & 32. Item adde quòd cum a iure requiritur quòd quid fiat in scriptis, illud non pôt probari per testes glo. in versic. iussione. In constit. in causa depositi, vbi alius casus, in quo requiritur scriptura. Alios casus in quibus requiritur scriptura vltra. Ias. in l. non solum §. morte col. 11. de nou. oper. nun. vide Cassan. in sua glor. supra par. consi. 24. nu. 61. & vide Luc. de Penn. in l. Prohibitum C. de iur. fil. post prin. & Cott. in memo. in verb. iurisdictio ordinaria, & Frecc. de sub feu. lib. 2. versic. 4. authoritas num. 11. An autem assensus super alienatione feudi requirat scripturam vide Affl. dec. 243. nume. 3. & quid de gratia Principis vide eundem decis. 319. num. 10. & decis. 398.

In eod. glo. In scriptis. versi. tertius.

Adde Affl. decis. 253. num. 3.

LIBRO QVARTO.

DE DESPONSATIONE Impuberum.

In cap. si infantes. in glo in verb. Matrimonium. versic. si non valet.

Limita vt per Diaz. reg. 18. Actus si non

In § Porrò.

Vide Dec. consil. 35. primo vol.

LIBRO QVINTO.

DE ACCVSATIONIBVS, Inquisitionibus, & denunciationib.

In cap si is. in glo in verb fuerat in princ.

Ad glo. hic, & eius declar. vide Iaco. Meno. de Arbit. Iud. lib. 1. quæstio 78.

DE HAERETICIS.

In cap in fidei. in gl. in verb inquisitionibus.

Vide Alex. l. si Constante in prin. numer. 5. & 6. ff. Sol. mat.

In cap cum contumacia in glos in verb. Hæreticus.

Vide omnino Affl. in Constitutione patarenos num. 55. & constit. pœnam eorum numero 1.

In cap. Accusatus. § cum verò in gl in verb. iudicare. versi illa locum habent.

Adde Affl. decis. 285. num. 5.

In §. sane. in summario in princ.

Quia cor in iurisditio est limitata. Dec. consil. 137. num. 3.

In cap vt officium §. verum quia. in verb. seu tabelliones.

Notariatus est officium, vide Dec. consil. 40.

In cap. vt commissi. in verb. nequam faciendi.

Vide pro intell. Couarru. practic. quæstio. cap. 34. num. 5.

In cap. per hoc. in glos in verb generaliter.

Adde Dec. consil. 137. num. 3.

In cap cum secundum. §. confiscationis.

Licet quando pœna imponitur ipso iure non requiritur declaratoria quo ad effectus, qui trahunt secum executionem, & de sui natura non expectant aliam extrinsecam executionem, secus tamen est, quo ad effectus in quibus iudicis ministerium requiritur in executione, vt in hoc text & per Dec. consil. 145. num. 4. & vide Plenè Anto. Gab. de crimi. concl. 12. lib 7.

In cap statuta. in glo. in ver. figura versic. & commutat.

Vide Diaz. reg. 420. legatus.

DE SCHISMATICIS.

In cap. Ad succidendos. in glo. in verb. seue vacante.

Vide de hoc Capit. decis. 114.

DE HOMICIDIO.

In cap Pro humani.

Vide Dec. consil. 189. nu. 4.

Ad materiam huius cap. omnino, vide Nigrum in cap regni. Freques num. 64. cum multis sequentibus, & Anto. Capit. decis. 155. & adde quod dans pecuniam assassino pro homicidio, eo non secuto, non punitur de homicidio, sed alia pœna. Arg. per illum tex. in l Item apud §. si curauerit ff. de iniurijs, vide M. Mantu. dialo. 76. Assassinus. An si mandatarius dicat quod non occidit hominem exequendo mandatum,

datum, sed propter suã principalem inimicitiam prosit mandati. vide Cepoll. cautel. § 9. vidimus, & adde quòd reuocans mandatum debet notificare reuocationem illi, contra quem erat mandatum Bal. in l. mandatum in fin. C. manda. Et ad materiam, vide Affl. in constitutione si quis aliquam nume. 11. & quòd non secuto homicidio mandans puniatur pęna pecuniaria dicit fuisse decisum Gram. Decis. 2. num. 25. & & quid si reuocato mandato mãdatarius exequatur delictum, vide Gram. decis. 38. nume 7. & ibi vide an prosit mandanti, si mandatarius est absolutus, & quis dicatur assassinus, vide eundem consil. 1. post decis. num. 59. vbi de materia, & vide etiam in sequens, & demum, & an requiratur declaratio clericum esse assassinum, vt secularis possit procedere, & vide Capit. decis. 112 vbi alia & plene pro intell. huius ç. & quæ specialia concurrant delicto assassinij, & alia ad materiam, vide per eundem deci. 155. per totum, & Iodoc. in sua pract. cap. 83. de assass. & pro intell. vide consi. 511 u 36 primo vol. consil. crim. & de materia huius cap. & pro eius declar. limit. & amplia. vide Anto. Gabr. lib 7. conclusione prima, & Iac. Meno. de arbit. Iud. casu 360. num. 39.

In §. Sacri. in verb. ipso facto.

Hæc verba denotant quòd ipso iure sit facta priuatio. Dec consil. 138.

In eod. §. in verb probabilibus.

Constat de delicto per probabilia argumenta, quando de eo appareant indicia indubitata, Gram. consil. 1. post decis. num. 64. & 67.

In glo in verb. Prælatus.

Curt. seni. consil. 20. nu 43 & Capit. dec. 112. Et quantumcunque magnus Prælatus, vide Steph. Aufr. in rep. clem. 1. de offic. ordinar. reg. 1. 18. limit.

In addit. . Mandato.

Et Gram. decis.

In cap. is, qui.

Pro intell. huius text. vide Gram. in consil. crim. 20. & Decius consil. 234. num. 9. & ad materiam, vide Nic. in cap reg. Subditorum num. 132. cum seque s.

Pro lim huius tex. vide Sil. nup. lib. 1. nu. 96. & de materia vide Corr. in memo in verbo, mandans homicid um, & plenè pro intell. & declar. huius tex. & totius materiæ, vide P. t. a Plaz. epit. delic. lib. 1. cap. 15. vide omnino.

DE VSVRIS.

In cap. vsurarum. in glo. in verb. titulo. versic nam verborum.

An verbum concedo importet dominij translationem? & qui hde verbo dare, vide Affl. decis. 305. num. 2.

In cap. Quamquam.

Vide M. Mantu. dialog. 99. vsurarius.

An dispositio huius cap. habeat locum in vsurario ficto? in donatione causa mortis? & testamentis Iudęorum, vide per Curt. in l. eius nume. 3. cum sequens. ff. si cert. pet. vbi vide multa ad materiam huius tex. & vide Gram. decis. 82.

In eod. cap versic. aut seruo publico.

Tiraquel. de constit. par. 3. lim. 3. num. 44.

DE PRIVILEGIIS.

In cap. volentes.

Pro intell. vide Couarru. practi. quæstio. cap. 11. num. 6.

In § in eos. in verb. ratione tamen.

Vide Capit. decis. 19. in causa magn. Io. Andreæ Caraccioli, & d. Frecc. de subfeu. lib. 1. titu. de officio magnifici Cancellarij num. 31. tom. 42.

In cap. cum persona.

Quando procedat iste text. vide dicto Frecc. de sub-

de subfeud.lib.2. versic. 8. authoritas nu. 2. & interim donec producatur priuilegium debet abstineri ab eo, quod prætenditur vigore ipsius, idem ibi versicu. 46. authoritas nu. 7. & pro lim. & ad materiam, vide Gram.decis.67.nume.7. & ex hoc cap. inoleuit practica, quod quando in loco, seu terr torio diffidato reperiūtur animalia, adeo quod non negatur dominium illius loci, sed fundat se ex aliquo priuilegio, contractu, seu possessione, non debent sibi restitui animalia, nisi soluta fida. Capit. decis. 45. & vide aliqua per eundem decis. 77. nu 6. & de materia, & pro declaratione, & intell. huius text vide eund. decis. 189. Nigr. in Capit. Reg. Grauamina num. 95.

In eod. cap. versic. ac ad legendum integraliter.

Et sic producenda est realiter scriptura dans exemptionem, sed vide Capit. decis. 189. numero 2.

In §. si autem.

Vide Affl. in Constit. iurisge itium. num. 28.

In cap. Per exemptionem. versic. ecclesia, & ipsius monachi.

Dec. consil. 152. num. 3.

In cap. si Papa. in verb. non propterea.

Adde Dec. consil. 152. nu. 1. & 5.

In eod. cap. in verb. cum verba.

Vide Mar. Mantu. dialo. 81. verba operantur.

In §. Et est. in versic. ecclesia sit libera.

Verba Ecclesia libera sit, plenam probant exemptionem. Dec. consil. 152. nume. 1. versic. 1. illa verba.

In glo in verb. Probata. versic. quod statur.

Ad glo. adde Gram. decis. 64. num. 11.

DE POENIS.

In cap. De gradatio in verb. quod verbalis degradatio.

Vide M. Mantua. dialo. 84. Degradatio.

In cap. Quamuis. in verb. si subiectos tibi.

Iudex ecclesiasticus an possit punire laicum pœna perpetui carceris? vide Pet. a Plaz. epit. delict. lib. 1. capit. 11. in fin. & Egid. Boss. tit. de carcere nu. 2. vbi etiam in quo carcere procedat iste text. & ad primum, dictum, vide Bertach. in verb. carceratus regulariter versi. singular.

In eod cap. §. Nos tamen. in verb. in perpetuum.

Concordat Constitutio hi, qui secundum quam potest quis condemnari ad perpetuos carceres, & ibi vide Affl. nume. 9. an valeat legatū factum talib. condemnatis.

In cap Fœlicis recordationis.

Vide Affl. in Constit. vt participatio num. 6. in fin.

An pœnæ statutæ in hoc c. habeant locum contra iniuriantem verbis tantum Cardinalem, vide Pet. a Plaz. lib. 1. epit. delic. c. 1. in fine.

DE SENTENTIA EXCOMMV. &c.

In cap. cum medicinalis. §. Caueant. in verb. quoniam.

Quando suspensi facientes contra interdictum incurrant irregularitatem, & quando nō vide plenè per Bened. Capr. reg. 83.

In cap Solet.

Vbi offensa est dubia absoluitur excommunicatus præstita cautione, vide pro limita Diaz. reg. 259.

In cap. Venerabilibus. §. Attamen. in fin.

Dec. consil. 143. num. 2.

In cap. Decernimus. in glo. in verb & testificando. versic sed numquid.

Vide Anto. Gabr. de testamentis conclusione prima, lib. 4. & Moder. Neap. allegatio. 25.

In

In cap. si ciuitas. in verb. illorum suburbia.

Suburbia, & continentia ędificia quæ dicantur? vide Iaco Meno. de Arbit. Iudic. casu 155. centuria 2.

In cap. nos qui.

Vide pro intell. & declar. Dec. consil. 145.

DE VERBORVM SIGNIFICAT.

In cap. sicut. in glo. in verb. Respondemus. versic. volumus.

Quid importet ver. volumus vide concor. per adde ad constit. reg. Cordi nobis.

DE REGVLIS IVRIS.

In titu. de reg. iur. in glo. Non est nouum. in verb. & potior est eius causa.

Nota in dubio pręsumi pro regula, & ideo res certa dicitur pro eo, qui regulæ innititur, & secundũ regulam pronuntiandum est, nisi contrarium probetur, vide concor. per Dec. consil. 142. num. 4.

In cap. Beneficium. in verb. sine institutione.

Et ideo Canonicam institutionem in beneficialibus quilibet probare tenetur. Pet. Duen. reg. 77. Canonicam, & faciunt not. per Affl. decis. 324. Sed an vt quis mittatur in possessionem beneficij requiratur, vt ostendat titulum, vide Fran. Marc. decis. 1005.

In glo. versic. non potest. in verb. hæc dictio. in princ.

Vide Diaz. regula 487. negatio.

In glo. I. verb. obtineri. versic quod teneatur.
Vide Capit. decis. 6.

In cap. Possessor. in fin.
Vide hic Couarru. late.

In cap. Peccatum.
Vide Couarru. hic late.
Vide Domin. de Sot. de iustic. & iur. lib. 7. quæstio. 6. & 7. per totum.

In cap. Nemo potest.

Vide Guid. Papa hic.

In cap. priuilegium.

Vide quod posui ad Bar. in l. 1. ff. de constit. Princ. & vide hic Guid. Papa & Iser. in c. 1. nu. 1. versic. est ratio de succes. feud. & ideo exceptio declinatoria fori cõpetens principali non competit eius fideiussori. Affl. decis. 206.

In cap. Semel malus.

Vide M. Mantua. collo. 89. lib. 5.
Vide ad hanc reg. not. per Affl. Constit. nullus campio nu. 2. & adde quod semel odiosus in vno, præsumitur odiosus in alijs si est odium rationabile. Vital in tract. claus. §. de metu officialis in fin. fol. 444. & vide Gram. decis. 25. nu. 7. & decis. 28. nu. 8. & Affl. decis. 13. num. 10. & addi. ad ipsum dec. 36. & ad istũ tex. vide Guid. Papa hic.

In glo. prima in verb. & prima facie.

Vide Iser cõsti. cum vniuersis circa medium, & add. ad ipsum.

In cap. Ratihabitionem.

Vide pro lim. Neguf. 1. memb. 3. par. nu. 38. Ad reg. ratum, & ratihabitionem, vide plenè Bened. Capr. reg. 54.

In cap. in iudicijs.

Vide Affl. Constit. non sine nu. 10. & concordat Constit. speciale.

In cap. ignorantia facti.

An, & quando ignorantia excuset delictum, vide Bart. & quæ ibi posui in l. Genero ff. de infam. & quando pręsumatur scientia, vide Affl. Constit. Iurisgentium num. 25. Et quando Ignorantia Iuris, vel facti excuset, vide Bar. Brix. in suis Brocar. nu. 1.

In cap. odia.

Et ideo si statutũ odiosum facit mẽtionẽ de notorio intelligitur de notorio facti, nõ iuris. Affl.

Affl.consti.gratia dis.nume. 19.sed limit. nisi vertetur publica vtilitas Bartol.l.2.§. exercitium ff. de infa. cum alijs adductis per Affl.consti.pœnā eorum,num.15.ver sic.in contrarium ad quod faciunt notata per eum ibi nu.49.& vide in materia Pet. Duen.reg.286.extensio,& reg.287.extensio.& vide pro declarat,quod odia sunt restringenda,quæ pos.ad l.cum lege ff.de test.m.& Affl decis.21.num.5.& vide Bern. de his,qui feud.dar.pœ. §.hoc autem.nu. 17.uers.sed per hoc.

In capit.decet.in glo.in add idem Abb.

Idem tenet Andr.Tiraq.in tract.ces.cau.par. 2.lim.4.nu.10. & plura adducit, & hodie ita seruatur in reg.a C um. sum. vbi expediuntur istæ literæ immunitatis. sequitur hoc D c.alia adducens in consil.24.nu.5. F i quinto, & adde quod si fratri talis immunitas concessa sit, alter frater simul cū eo habitans ea gaudebit.Hippo. de Marsi. in consil.84.nume 31. & vide latissime de hoc Alciat.de præsumptio.regu.1.præsumptio.36.

In cap nullus.

Ad reg.huius c.& vt procedat dūmodo non allegent contraria,vide Couar. varia. reso lut lib.1.cap.2.num.3.& ad reg.facit Dec. consi.152.vers. sed prædictis non obstantibus. & an reg.procedat in actore. vide Affl.decis.134.n.3.

In cap quod semel.

Vide M.Mant.dialo.94.mutatio.

In cap.non debet.

Fallit in casu consti.regni super incisionibus, & sequent.

In cap.sine culpa.

Vide Bart.Brix in suis Brocar.num 2.

In cap.mora.in glos in verb & hoc est verum circa finem.

Adde Dec.cons.138.num.6.

In cap qui.

Adde Affl.decis.366.

In cap scienti.

Et ideo si partes a principio sciant quale futurum sit arbitramentum, & compromittunt,non poterit appellari ita singu. Bald. in l.venditor C.de rescind.vend.quem sequitur Dec.consil.60.nu.3. sed an per hoc prohibeatur quominus iudex pro interesse publico agere possit vide Gramm.decis. 37.num.13.& ad reg.add.Iser.quib.mod.feu.am.el 1.versi.se exercuerit.

In cap qua a iure.

Vide M.Mantu.dialo.92.specialitas.

In capit.quod omnes.

Vide Bar.Brix.in suis.Brocar.nu.8.& 14.

In cap generi.

Vide Affl.decis.41.nu.2.vbi limita.non procedere in iurisdictionalibus.
Vide M.Mant.dial.90.species, & vide ad materiam,& pro declarati.& limit.Affl.decis. 106.

In cap. vtile.

Vide M.Mantu.dialo.96.

In cap.ex eo.

Vide Gram.decis.103.nu.151.
Vide pro ampli.& limit.An.Gabr.de reg.iur. conclusi.1.lib.6.

In glo.circa fin.in verb.item nota.

Vide text.in l.Papinianus §. si conditioni, & in l.fin.ff.inoffic testam.

In cap.accessorium.

Vide M.Mantua.dialo. 93. accessorium lib.5.
Vide pro limit. Affl.decis. 139.num.5.

In add saltem in fin.

Vide etiam Affl.pro limit.in prælu. constitu. reg.quæst.4.num.8.post Iser.ibi.

In

In cap. inspicimus.

Adde Affl. decis. 44. 18. & 26. & decis. 68. numero 2.

In cap. præsumitur.

Concordat constit. eorum fraudibus.
Et limita non procedere quando aliquid publice scitur, & est publice notum quia tunc præsumitur scientia. Gram. decis. 36. num. 16. & vide Affl. constitu. iurisgentium nu. 25. Gram. omnino decis. 103. num. 31. cum seq. item limit. vt per Capit. decisio. 69. nu. 15. item limita non procedere in facto proprio, in quo non præsumitur ignorantia licet in facto alieno, secus pos. ad gl. in l. verius ff. de prob. & vide Bart. & addi. ad ipsum in l. fin. nu. 2. ff. pro suo. item add. quod ex vicinitate loci præsumitur scientia Decius consi. 85. num. 2. add. etiam quod scientia præsumitur in eo, qui respectu officij tenetur scire. Dec. consi. 135. in fi. & quando ignorantia præsumatur, & excuset, & quando non, item quando non probetur iuramento, vide Dec. consil. 160. num. 5. & ad primum dictum dum allego Gram. decis. 36. add. glo. in l. 1. ff. de recepta. glo. in cap. nulli, in verb. verisimiliter 5. de elect. hoc eodem libro, & glos. cum sua additio. in l. final. de decretis ab ord. faciend. ff. & adde quod in facto proposi non præsumitur, nec admittitur, ignorantia regulariter. Benedi. Capra reg. 79. & de probatione ignorantiæ, vide Iac. Menoch. de arbit. iud. casu 186. & pro limit. & ampliat. vide Antonius Gabr. de reg. iur. conclusione 5. libro 6. & quod regula non procedit in ignorãtia iuris; idem ibi conclusione 7.

In glo in verb. vno modo.

Vide pro limit. Diaz. reg. 323.

In cap. in pœnis. in glo. 1 in verb item vbi.

Adde Dec. consi. 166. versi. sed qualiter.

In cap. non præstat.

Nota, quod actus nullus non producit effectum, vide per Cottam multa in memor. in verb. actus nullus, & Dec. consi. 126. nu. 4. & vide quæ pos. ad glo. instit. de libert. §. serui, & ad Bar. in l. filium §. si quis ff. de leg. præstan. & vide Affl. decis. 151. qui videtur contra.

In cap. cuilicet.

Vide pro limit. d. Frece. de sub feu. lib. 2. quæstio. fol. 133. & quæstio. 9. fol. 135. & Grã. decis. 4 num. 4. & in tel. reg. in eod. genere. Andr. quibus modis feud. ammit. el 1. n. 8.

In cap qui prior.

Vide omnino. Cepol. cautel 124. vulgaris.
Vide ad istam regulam multa per Affl. in rub. constit. præsenti lege.
Et quid operetur prioritas temporis? & in quibus habeat locum? & in quibus limitetur? vide plenissime per Chass. in sua glor. 12 par. conclusione 49 per totam. vide omnino de materia huius tex. & vide Neguss. de pigno. 2. memb. 5. par. & add. quod regula non procedit, quando primus habet instru. confessionatum solum, & 2. cantat de ver. numeratione, & 01. 1 mem. in verb. creditor prior, vbi ex hoc multa, & vide pro limit. Paris. consi. 12. n. 26. 1. vol. & Pet. Duen. reg. 168. creditor prior.

In cap qui sentit.

Concordat constitutio mancipia.

In cap in re communi.

Lim. multis modis per Paris. consi. 115. num. 36. 1. vol.

In cap contra eum.

Facit Capit. decis. 20. num. 11.

In cap. non est obligatorium

Vide Affl. constitu. constitutionem diuæ memoriæ. nu. 41.

In cap dolo facit.

Vide Pet. Duenn. reg. 209. dolo, & pro limita. Affl. decis. 403. nu. 18.

In cap exceptionem.

An excipiens de legitimatione fateatur se fuisse bastardum, vide Affl.constit.scire volumus nu.4.& ad materiam vide Couarr. variar.resolut.lib.1.cap.2.num.3.& an excipiens contra actorem videatur agnoscere, vide And.de conten.int.dom. & fide n. 9.vers.item dicunt.

In cap.in pari.

Vide omnino ad regulas capit.huius Nigr.in cap.209.frequens,nu.8.

In cap cum non stat.

Facit Capit.decis.14.num.18.Dec.consi.70. num.3.

In cap in malis.

Adde Iser.quib.mod.feu.amit.1.num.3.vers. item in bello.

In cap in alternatiuis.

Vide ad materiam Gram.decis.68. & limi.vt per Diaz.reg.32.

Et ad materiam cuius sit electio in alternatiuis, vide pulchram decis. Affl.397.

Vide Paris.consi.53.num.33.4.vol. & Bart. Brix.in suis.Brocar.num.6.

In cap qui facit.

Adde quod hæc regula qui facit, non procedit, quando l.loquitur in personam, vt si quis fecerit, vel si quis dixerit. Pet.a Plaz. lib.1.epit.delic.cap.1.num.8.

In add. Dy dicit in fine.

Vide Affl.constit.citationis nu.14.

In cap in generali concessione.

Vide Affl.constit.beneficium.nu.2.

In cap.bona fides.

Pro limit.& ad materiam, vide Affli. decisio. 150.nu.19.

In cap infamibus portas

Adde Affl.in constit.reg.Patarenos num.39. Cap.de cis.32.nu.7.

Et not.quòd dignitas, & honor dicitur habere valuam,& portã, vt hic,& Andr.de his, qui feud.dar.pos.num.9.vers.honor.

In cap data Roma.

An data sit de substantia in literis, vide Iser. in c.1.§.quoniam inter dominum de prohib.feud.alien.per Lotha. & an inspiciatur tempus datæ.vide Affl.decis.253.4.

F I N I S.

CLEMENTINAE CONSTITVTIONES SVAE INTEGRITATI

VNA

CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

Et nunc recens illustratæ nouis Additionibus D. Prosperi Carauitæ, Patricij Ebolitani, & Iuriscon. celeberrimi.

VENETIIS, M. DCV.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vasconia, diœcesis Burdegalensis, anno MCCV. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in Concilio Viennensi, sed etiam ante, & post ipsum Concilium plurimas constitutiones edidit: quas cum & assidua occupatione, & morte præuentus in vnum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere vt decreuerat, non potuisset: Ioannes XXII. eius successor publicauit. Eas Ioannes And. Bononiensis glossis illustrauit.

TABVLA TITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Titulorum Clementinarum secundum ordinem Alphabeti.

FINIS.

TABVLA CAPITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Capitulorum Clementinarum secundum ordinem Alphabeti.

F I N I S.

Ioanna

Procemij diuisio & ipsius familiaris declarō ſm dñm Heliam.

IOānes eps.] diuide in quatuor partes, aut ĩ duas, & ſecūda in tres. In prima ponit ſalutatio, dū dicit [Ioānes eps ſeruus ſeruorum Dei] Mādat ſuppleo, & dicit ſalutē, & Apl'icā benedictionē, [Dilectis filijs] i. doctorib. & vniuerſis ſcholaribus Bononię cōmorātib. i morā gerētibus & facietib. Et ſeqt in texto. [Qm̄ nulla iuris ſāctio] Et ibi ponit exordium. Dicit Clemēs in hoc exordio, ꝙ iura ſunt ita ambigua, & dubia, ꝙ non pōt reperiri modus aliquis, vt iura bene declarentur pp malitiam hominū, quia dum iura fiunt de nouo, & ſ̄uis bene ſufficienter clara, tñ hoīes ſunt adeo, & intantum procliues, & habiles, ſeu proni ad malum, ꝙ ipſi interpretantur iura aliter, q̄ legislator ea intellexerit, & illa diuertunt & ſubuertunt de intentione ipſius legislatoris. Et narrat Clemens Papa, ꝙ tanti caſus emergunt de nouo quotidie, ꝙ impoſſe eſt tot iura condi. & fieri, quare dicit vt tantæ malitię vitentur, & iura aliquo modo clarificentur, & de cætero non tm̄ diuerſificentur, ꝙ recurrendum eſt ad auctoritatem principis, q̄ in hoc eſt neceſſaria, q princeps declarabit ipſa iura, & declarōnē illā tenebunt hoīes inſequi, & ſic ſuo ſenſu non innitenī Quare dixit formalis textus Qm̄ ꝑ qa Et no. ꝙ quia, & qm̄, ponunt in eodē ſenſu: ſed qm̄. ꝓprie ꝑponitur, & ſic ſequentē ſenſū alligat, vt qm̄ dicis, dico, qa quippe poſtponit, & ſuperiorem ſenſum confirmat: dic ergo, quia nulla ſanctio, i. nulla conſtiō iuris digeſta, i. ordinata, conſūmata, & explicata, q̄tūcūq. conſilio perpenſo, i. valde penſato, & cogitato, ſufficit ad varietate humanæ naturæ, nec ſufficit ad machinationē, i. ad dubitationes inopinabiles eius, ſ. iuris, nec vlla ſanctio attingit, i. iuxta tangit, ad deciſionē lucidā, i. lucidandā ambiguitatis nodoſæ, i. difficilis, eo præſertim, i. intantum, ꝙ vix aliquid ſtatuitur adeo certū, i. taliter, & ſic certum, quoq. pro, &: & clarum quin reuocetur in dubium, i. quin dubitetur, ex cauſis emergentibus iura iam poſita, i iam edita, & facta non pñt mederi. i. quo ad deciſionem qōnū emergentiū, ſeqtur in textu; [Quia ergo] alias eſt, qa ēt Et hic dat conſilium, ac ſi diceret. Poſtq iura ſunt taliter, & ita ambigua, ſeu dubia, ꝙ nulla ſanctio poſſit fieri ita clara, quin adhuc remaneant dubia aliqua: & io hic dat vnum cōſilium, ꝙ auctoritas principis eſt neceſſaria pp malitiam hominum, qui hoīes ab adoleſcentia ſua ſunt procliues ad malum: iō dicit textus Ergo, i. propter rōne ſequentem, quia ſenſualitas humana declinat ad malum ab adoleſcentia viri procliuis, i. facilis, ſ. ad malū: per qđ, i. propter q̄ malitiam non poſſunt fieri iura ita clara, quin homo, qui eſt procliuis ad malum, ea reddat ambigua ideo ſubuerſio, i. deſtructio morum, ſ. bonorū, obrepit, i. latenter ſubintrat: frequenter, i. ſæpe, in clero, in omnibus clericis, & populo intellige: quare auctoritas ſuperioris eſt neceſſaria, vt declaret iura dubia ſic facta dubia propter malitiam hominis procliuis ad malum, vt ipſa auctoritas, idest, vt ipſa iura declarata auctoritate principis, ſeu declaratio ipſius principis tollat ambigua, ſcilicet dubia, lites auferat per elucidationem, idest, per declarationem iurium: & dirimat, idest, ſopiat, & extinguat altercationes tam per ſuffragium, idest, auxilium determinationis opportunæ, quam extirpet vitia per ſarculum cultoris prouidi. Et ponitur ibi ſarculum tranſumptiue: nam ſarculum dicitur inſtrumentum, quo euelluntur inutiles herbę: ſic princeps per ſarculum ſuum, idest, per auctoritatem ſuam tollit fatuas interpretationes hominum. Et dic, vt auctoritas principis ſeminet, idest ſeminaret virtutes per declarationem ſuę iuris: quia qñ princeps declarabit iura ambigua, i. ſeminabit virtutes, & verā ſciam, cū ſua auctoritas nō minorem vim hēat, q̄ ipſa lex bene interpretata. Et vt auctoritas ipſius principis corrigat exceſſus; q̄ pro, &, vt reformet mores corruptos in bonos [Hæc ſane.] Hic eſt narratio, in qua Ioānes Papa cōmendat, vel laudat actum Clementis, i. laudat Clemētē q fecit iſtas Clemētinas, & excuſat tarditatē ſuam, videlicet quare citius librum iſtum nō tradidit Clemēs Et dicit ipſe Ioānes narrās, ꝙ

CLEMENTIS † PAPAE V. CONSTITVTIONES.

† In antiquis codicibus titulus huius libri hēt ita, Incipiunt cōſtitūōnes Clemētis Papæ V.

PROOEMIVM.

IOANNES Eiſcopus ſeruus ſeruo-

Clement Papa vidēs, & attendēs hæc, q̄ diximus in exordio, & volens ſeu cupiens proſpicere reformationi deformatorum, & ſoluere difficilia, & intendens promulgare, i pronunciare, & manifeſtare plurimas conſtitutiones, quas edidit, i. quas fecit, & compoſuit, in quibus ſtatuit multa ſalubria, i. multa vtilia ad ſalutē. Et quamuis ipſe Clemens decreuiſſet, i. deliberaſſet mittere iſtas cōſtōnes collectas, i. ſimul aggregatas in vnum volumen: tñ propter hoc ꝙ nimium. i. valde fuit occupatus circa magna, & propter hoc ꝙ ſublatus eſt de medio, i. propter hoc ꝙ mortuus eſt, ſ. nō nimis ſenex, iſta fuerunt in cā, quare non expleuit, i. quare nō adimpleuit propoſitum ſuum, i. ſuam voluntatem, q̄ erat de mittendo ſubditis Clementinas, quare dicit Ioannes Papa ſic. Nos Ioānes, qui ſucceſſimus eidem Clementi Papæ, ēt impediti fuimus a tpe noſtrę promotionis, i. a tpe, quo fuimus electi in Papam, & nō potuimus committere, & mittere pdictas conſtōnes ſ. iſtas Clementinas ſub bulla noſtra. Et dic ordinando aliquāt textum. ſane, i. certe Clemens Papa V. prędeceſſor noſter, attendens, i. intelligens hæc, quę diximus in exordio, & cupiens, i. deſiderans proſpicere reformationi deformatorum, & cupiens ſoluere difficilia, edidit, i. fecit cōſtitutiones plurimas ante & poſt concilium: in quib. conſtōnibus ipſe ſtatuit multa ſalubria, i. vtilia: & ipſe Clemens decidit, i. terminauit nonnulla dubia, i. aliqua dubia, quæ dubia ſunt frequentata in iudicijs, & extra iudicia. Et licet, i. quamuis Clemens decreuiſſet mittere eas. ſ. Clementinas collectas, i. aggregatas in vnum volumen: & quamuis decreuiſſet, i. deliberaſſet mittere eas collocatas ſub congruis titulis, & dare eas ſubiectis, i. ſuis in commune, i. vt communicarentur inter ſubditos: tamen occupatio aſſidua circa magna, quia erat impeditus ſuper rebus arduis, ac, i. etiā conditio humanæ ſortis, i. humanæ formæ, qua ſuſtulit, i. remouit ipſum Clementem de medio per mortem. iſta. i fuerunt in cauſa, quare ipſe Clemens non expleuit propoſitum ſuum, i. ſuam deliberationem: Nos ēt Ioannes, qui ſucceſſimus eidem Clementi Deo permittente, & ſic diſponēte, in officio Apoſtolatus, [quia ſumus Papa, idest, vicarius Chriſti, ſicut & ipſe Clemens fuit: Et ſupple poſtquam ſucceſſimus eidem Clementi in officio Apoſtolatus, ſic debemus ſibi ſucceſſiſſe in plenitudine effectus, & poteſtatis: ſuppleo, & maxime debemus ſibi ſucceſſiſſe in his. i. rebus, quæ concernunt compendium, idest lucrum vniuerſi, ſ. orbis; Et nos Ioannes circumſepti, idest, circumquaque ſepti, & circundati, & vndique cincti tot grandibus agendis, & arduis rebus fuimus hactenus, idest, vſque huc, & vſque ad hoc tempus impediti ab exordio, id eſt a principio noſtræ promotionis, ꝙ tam ex hoc, qđ dicimus, quam ex alijs cauſibus rationabilibus, quas ꝓuidimus committendas ſub ſilentio, idest, quas tacemus. pro nunc ſuppleo, non potuimus has conſtitutiones, ſeu Clementinas communicare. Nunc igitur, id eſt, modo & in præſenti tempore tranſmittimus, idest vobis mittimus illas cōſtitutiones, ſeu Clementinas, captata opportunitate, idest, captato, & deſiderato tem-

pore congruo,& conuenienti.Sequitur textus.[Vniuersitati.] Et hic ponitur concl'o: quare nos Ioannes mandantes vniuersitati Bononiensi per scripta Ap'lica, quatenus eas,s.Clementinas suscipiatis prompto effectu,& studio alacri, vsuri.s.sitis eis Clementinis , seu constōnibus de cætero,i. amodo in iudicijs,& scholis,illis suppleo ꝯstōnib. seu' Clemētinis existentib vobis manifestatis,& cognitis. h d præsens decretalis . Not primoq́ ibi , [Doctorib.]doctores ꝑferēdos scholaribus ex ordine litteræ pro hoc 43.dist sit rector. No ex verbo,[Cōmorātib]id ꝙ no. glo.& extra gl in procemio Gregoriano.Et colligit Paulus quinq necessaria scholarib. vt ꝑficiāt,q̄ ponit Host. in c. vnico. de officio primi.& ibi dixi.No. ꝙ sensualitas humana procliuis est ad malum.No. causas quare oportet ali quem esse principem humani generis Zabarella .

rum Dei , dilectis filiis doctoribus, & scholaribus vniuersis Bononiæ commorantibus, salutem, & Apostolicam benedictionem.

QVoniam nulla [a] iuris [b] sanctio [c] quamtumcunque perpenso [d] digesta [e] consilio ad humanæ naturæ varietatē [f] & machinationes [g] eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionem lucidam suæ nodosæ [h] ambiguitatis [i] attingit : eo præsertim quod vix [k] aliquid adeo certum clarumque statuitur, quin ex causis emergentibus, quibus iura iam posita mederi [l] non possint , in dubium reuocetur : Quia etiam † ab adolescentia viri procliuis [m] ad malum sensualitas [n] humana declinat : per quod morum subuersio in clero , & populo frequenter obre-

[Glo.prima primo allegat duo. pp quæ nomen Ioannis non extollit, ostendens hoc nomen viguisse in Romanis Pontificibus,in glossatoribus & doctoribus canonistis Secundo rationem inducens,operis imperfectionem excusat. Tertio auctorem proœmij de sex virtuosis commendat,& de mutatione nominis, & alijs in salutatione dicendis remittit,& proœmium diuidit]

¶ Ioannes eps seruus seruorum Gratiosum hoc nomē per interpretationes,deriuationes , vel etymologias extollere non est meum:suspicionis rō patet Esset ēt hoc refricare notissima. In Apostolatu tñ hoc nomen super cætera viguit 22. Est enim ipse qui loquitur , cū tamen reliqua Romanorum Pontificum nomina 11. non transcenderint numerum, ad quem etiam solius Benedicti nomen ascendit.Inter canonistas etiam commentarios hoc nomen viguit; Habuimus Ioannem Theutonicum ꝑferendum,non ex ordine,sed ex fructu. Ioannem Galen Vulteranum,Ioannem Hispanum,Ioannem Fauētinum,Ioannem de Faucona,Ioannem de Anchona, Ioānem de Deo etiam Hispanum , Ioannem de Lāguicella Cesenateñ.Ioannem Monacū Cardinalē . Ego etiam q minor sum inter 12. doctores collegij Bononiensis me quartum fuisse Ioannem,nunc inter eos solus,sed inter commentatores decimus ; & denigro forte papyrū non dignus occupare membranas.Et qa [prout patet hic in exordio]ēt compositores iuriū vix pōt tam clarum certumque statuere,quin dubia multa relinquant, excusabilis ero,ꝙ in hac prima lectione, vel glossatione singula non perfecte rimantur . Nam etiam in rebus experimur,quæ naturalr generantur , ꝙ in eis paulatim de imperfecto ad perfectum venitur. Sic & qui de veritatis cognitione a principio parum attingunt, postea quasi pedetentim ad quandam pleniorem veritatis mensuram perueniunt . Igitur sub hoc excusationis clypeo , licet varijs occupatus , p fiduciam Clementinæ diuinæ has Clementinas glossandas aggredior. Est āt sciēdū, ꝙ iste dñs Io.Pontifex industriosus,& mundus,simoniam fugans,& iustitiam amans , scia magnus , statura pusillus ,conceptu magnanimus prius Iacobus vocabatur De hac vero mutatione nominis,& alijs,quæ salutationem hanc respiciunt, dic vt no in salutatione. lib 6. Diuido aut hoc proœmium ꝑter datā,in quatuor partes , aut in duas & secundam in tres,vt ibi, In prima ponitur salutatio vsque ibi:Qm.ib. exordium,vsq.ibi, Hac tamen ibi narratio vsque ibi, Vniuersitati.ibi conclusio vsq;in fin.

Ioannis nomē viguit sup cætera inter summos Pontifices, & iuris canonici interpretes.

[Glo.seq primo ponit actum diuersum Clementis,& Ioannis:Secundo quærit de differentia trium exordiorum,quam declarat.

a QVoniam nulla.]Exordiū.Est sciendū , ꝙ Clemēs exordium ad instar Inno.iiij. & Greg. x. narrabat,qūo ꝯstōnes quasdā ante ꝯciliū , & in concilio Vien.& post ꝯcilium promulgauerat:quib præcipiebat vti in iudicijs , & in scholis:Ioannes autē decisio sub bulla illo proœmio Clementis ponit proœmiū suū cum exordio. Sed cū habeamus tria exordia,Grego.ix.Bonifacij viij.& Ioā. xxij.in quo differant videamus.& dico , ꝙ Gregori⁹ in suo exordio principaliter ostēdit qualr emanauerit i⁹ positiuū, & ipsius iuris effectus, & ibi plenius dixi. Bonifacius in suo exordio recognoscit , ꝙ ex debito regiminis sibi commissi hēt intendere subiectorum commodis.quod dicit se solicite facere noua iura condendo, & antiqua declarando,vt tollat ipsorum lites, & scandala . Ioannes autem in hoc exordio volens excusare multiplicationem constitutionum,& voluminum,quod præuiderat Ecclesiastes vlt ca.sic dicens , Faciendi plures libros nullus est finis,dicit,ꝙ principis auctoritas necessaria est propter duo: Primo , quia ius positiuum quantumcunque mature certe & clare compositum non sufficit ad casus emergentes propter , quod opportuna est [& necessaria]declaratio principis . Secundo , quia homo pronus ad malum,facile mores subuertit , propter ꝙ est necessaria principis pñs ad inserendas virtutes, & vitia extirpanda. Patet ergo,quod in his tribus exordijs nulla est inculcatio,superfluitas, vel repetitio . Quo aūt exordientium proposito prædicta conueniant,per se patet.

b ¶ Iuris.]humani positiui,sicut canonicum,vel ciuile synodale,vel municipale. 2 Naturale vero,vel diuinū morale est immutabile. 5.dist.in prin. & est perfectum, quia manauit ab illo , qui non nouit imperfectū opus. de bap.maiores ver.sed adhuc.

c ¶ Sanctio.]hic,& infra ver hæc sane late sumitur nā ponitur stricte pro constitutione pœnali,vt not. 3. dist. in summa.

d ¶ Perpenso]quasi perfecte pensato , & deliberato:hr simile verbum de pæ.c.vlt.circa medium lib 6.

e ¶ Digesta.]alibi dicitur decocta.35.q.9. Apostolicæ.& hæc bene conueniunt.de conse dis. ne tales. & ca.penulo. And.

f ¶ Varietatem.] sumi potuit de corpore Auth. de non alie.aut permu te eccl.§.vt autem.in prin.coll.2.& de instr cau post prin.coll.6.

g ¶ Machinationes.]quasi astuta ingenia,quid est.n qd homo semel deditus malitiæ non adinueniat ? 3 in Auth.vt hi qui se ob.per hi. post prin.coll.6.

h ¶ Nodosæ.]de ver.sign.cum olim & de reliq c.vnico. in prin.lib 6.

i ¶ Ambiguitatis.]de triplici ambiguitate iuris,facti & personæ,nota 35.dist.c. si in glo.

k ¶ Vix.]innuit fieri posse.de cog.spi.c.2.lib.6.

l ¶ Mederi.] facit in Auth hæc constitutio inno. com. in prin.coll 8.

m ¶ Procliuis.]20.q 3.,pcliuus.facit 12.q.2. cap 1.& in Auth de mo § si quis igitur.ad fi.coll 2. Et dr procliuis quasi præceps,prompta.facilis,vel inclinabilis.

n ¶ Sensualitas.]de hac,de sacra vnc.cap. vnico. ver.in

† al.Quia ergo.

1 Hæc duo verba, & necessaria: desūt in antiquorib. codicibus.

2 Placet Panor. in c.Quintauallis. de iureiur.

3 Vt aduocatus. gl. l.Ab Anastalio. C. manda.

ver-

vertice. & per hanc appetimus delectabilia corpori, & fugimus nociua, nec omnino potest extingui, vt dicam inf. de here. ad nostrum. versi. secundo quod [in verbo, sensualitas.]

a ¶ Obrepit.] quasi latenter subintrat, & idem verbum 61. dist. nullus inuitis, & de celebr. Miss. cum creatura & inf. de sta tu mo. ne in agro. in princ.

p ¶ Sortis.] sumitur hic pro fortuna vel euentu. sic 26. q. 2. sors, alibi pro sortilegio de sorti. c. 1. alibi pro capitali. de vsur. cap. 1. & 2. alibi pro parte vel portione. de preb. cum secundum 21 dist. clericos in prin.

q ¶ De medio.] est, de hac vita, quae quare dicatur medium, habes 23. q. 4.

pit, [a] † necessaria est superioris auctoritas, vt tam per determinationis [b] opportunae suffragium, tollat ambigua, lites auferat, altercationes [c] dirimat, & obscura succidat, [d] † quam per cultoris prouidi sarculum [e] extirpet vitia, virtutes inserat, [f] corrigat excessus, moresque reformet. [g]

¶ Haec [h] sane foelicis recordationis Clemens Papa [i] quintus praedecessor noster prudenter attendens. & prouide cupiens deformatorum reformationi † prospicere, soluere difficilia, ac sanctiones quaestionibus, & negotijs imminentibus consonas [k] promulgare: Dudum nedum in concilio Viennensi, quin etiam ante [l] & post ipsum concilium constitutiones plurimas edidit, in quibus multa vtilia statuit atque salubria, & nonnulla dubia in iudicijs, & extra frequentia decidit. [m] Et licet eas collectas in vnum [n] volumen, & sub congruis titulis collocatas mittere decreuisset, & dare [o] in commune subiectis, assidua tamen occupatio circa magna, ac fortis [p] humanae conditio, quae ipsum de medio [q] sustulit, in causa fuerunt, quare suum in hac parte propositum non impleuit. [r]

¶ Nos etiam, qui sicut eidem (licet immeriti) in Apostolatus officio, Domino permittente, [s] successimus, sic & in affectus plenitudine in his, quae compendium [t] vniuersi concernunt, [u] successisse debemus [x] tot grandibus agendis, & arduis fuimus a nostrae promotionis exordio circumsepti, [y] quod tam ex hoc, quam ex causis rationabilibus alijs, quas sub † silentio [z] prouidimus committendas, praedictas vobis communicare constitutiones fuimus hactenus impediri. Nunc igitur (opportunitate [a] captata) illas vobis sub bulla nostra transmittimus: Vniuersitati [b] vestrae per Apostolica scripta mandantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri, [c] eis sic [d] vobis manifestatis & cognitis, vsuris de caetero. [e] in iudi-

b ¶ Determinationis] facit inf. de elect. ne Romani in prin.

c ¶ Altercatioes.] quo ad verborum certamina

d ¶ Succidat.] respicit quod prius dixerat vsque ad ver. quia est, quod sequitur respicit, quod dixerat in ipso ver. quia

e ¶ Sarculum] Instrumentu, quo euelluntur mala & inutiles herbae, quae nascuntur inter bonas, quod Bon. vocant roncare. Esaiae 7. in fin. Vepres & spinae in vniuersa terra, & omnes montes sarculo sarcientur. Et 1. Reg. 13 in fi. Descēdit omnis Israel vt acueret vnusquisq; vomerem suum, ligonem, securim, & sarculum. Differentia inter fullonē & sarcinatorem notat insti. man. i fi.

f ¶ Inserat.] Hiere. 1. sup. de maio. & obe. solitae ver. potuisses.

g ¶ Reformet.] de ac cusa. sicut olim.

h ¶ Haec sane.] narratio ponēs & commēdans actum Clementis, illius etiam propriam tarditatem excusans.

i ¶ Papa] idest, admirabilis Et dr a Pape, quod est interiectio admirandi, & vere admirabilis, quia vices Dei in terris gerit Inde dixit ille Anglicus in poetria noua, Papa stupor mundi, & circa finem, Qui maxima rerum. Nec Deus es, nec homo, quasi neuter es inter vtrumque. Etymologia vero nominis est, idest, pater patrum.

k ¶ Consonas.] 4. dist erit autem.

l ¶ Ante.] istae solae emanauerunt ante concilium. de iud dudum, de immu. eccl. quoniam, de sent. excom. ex frequentibus. Reliquae omnes in concilio vel post concilium. vt in ipsarum subscriptionibus patebit.

m ¶ Decidit.] concor. prooemium Gregorij ix.

n In vnum volumen.] non tamen sub nomine libri, vnde male dicunt, qui allegant septimū librum, nam si sub noie libri cōposuisset constitōnes, quae emanauerūt post compilationem Sexti, iuxta morem insertae fuissent. Item hoc expressisset, vt fecit in prooemio sexti.

o Dare] nota pro eo, quod in fine dicam.

hac autem vita

r ¶ Non impleuit] cō cor. de pign c. 3.

s ¶ Permittente.] & forsan agente. omnia enim, quę fiūt, aut iusto iuditio facit, aut suo permissu ita fieri sinit. 16. q 5. nec mirum § aruspicinae. ver nec ideo.

t ¶ Compendium.] quod est breue, & vtile de hoc de rescrip. dispendia lib. 6.

u ¶ Concernūt] quasi simul cernūt, vel conspiciunt.

x ¶ Debemus.] debet ergo successor perficere factum praedecessoris sui 12 q. 5. quia Io. 63. dist. c. 2. de rescrip. litteris vbi de hoc, & 11 quaestio 3. si episcopus ante.

y ¶ Circūsepti.] idest circundati, vel vndique cincti.

z ¶ Silētio.] sit rector discretus in silentio. 43. distinct. sit rector. in princi. contra illos qui dicunt tacenda. Ouidius sine titulo

Quis minor, est vm quam, quam tacuisse labor?

Et Cato;

Virtutem primam esse puto compescere linguam.

Et Seneca ait: Dixisse me quādoq; pęnituit tacuisse nunquam.

a ¶ Opportunitate.] 23. q. 4. non potest. in fi & de eo qui cognoconsangui. vxor. veniens 2.

b ¶ Vniuersitati] conclusio huius proęmij.

c ¶ Alacri.] concordat prooemium institutionum in fi.

d ¶ Sic.] scilicet permissionem nostram sub bulla.

[Glo. seq. primo per hunc textum arguit & remittit. Secundo excludit v casus non dubios, contra quintum allegans, dicens reliquos sic examinandos, maxime in tribus speciebus Tertio narrat quaedam euenientia tpe Clementis & post mortē ipsius, ex quibus arguens pro & contra tribus rationibus concludit, quod eius tempore ligauerint, & tribus alijs concludit contrarium, quod dicit aequum, definitionem Papę reseruans.]

e ¶ De caetero.] Vr per h nc litteram, quod hae constitutiones non ligauerint tpe Clementis Item nec tpe Ioannis, nisi post hanc datam, & post duos menses ab illa, & vide quod scripsi super data 6. libro. Hunc passum (quem periculosum est decidere) prosequendo, excludamus

† Al. obrepit.

† Succidat.

Sarculum quid sit praeter gl. hic, vide Isidorum li. 10 Etymologiarum c. 14.

† Al. reformationē prospicere.

† Haec verba sano modo sūt accipienda, prolata n. sunt ad ostendendum amplissimam esse Romani Pontificis potestatē.

† Dictio, sub, deest in antiquis exemplaribus.

damus primo casus indubios. Indubitatum est autẽ, ꝙ constõnes, quæ præcesserunt concilium, de quibus dixi super verbo, ante, etiam tunc ligabant. Item indubitatũ est, quod ante mortem Clementis ligabant. inf. eo tit. c. vnico & inf de elec. ne Romani. de iureiu. Romani. de re iud pastoralis. Constat. n. ꝙ Papa Clem. solenniter illas publicauerat, & quod statim ligarent, mandauerat. Item indubitatum est, ꝙ constõnes declaratoriæ ligabãt: & hoc siue princeps in illis vtatur verbo declarationis, vt inf. de elec. quod circa, & c seq. siue nõ, vt inf. tit 1. gratię. & ṽ. tit. 1. constitutionẽ. de off. deleg. iudices, ꝗ testi. c. 2. & dece. quæ sunt. sub tit. de preb. & 1. & vlteriores sub titu. de appel. & his similes. Item. sunt. quæ sine pœnæ adiectione præcipiunt vetera iura seruari, vt inf. de æta. & qual c. 1. de offi ord. c. 1. de censi. c fi. & de reliqui. & vene. san. c. 1. & de illis non expedit dubitare vel quærere. Idem dico de his, quæ priuilegiant. inf. de celebrat. miss. dignum, de bap. c. vnico. de priuileg. archiepiscopo & facit ad hoc de conces. præbend. c. 1. post princ. lib. 6. Hæc vera, nisi dicas aliud in priuilegio 1 simpliciter dato & aliud in eo, ꝙ dat constitutio, quo casu imitari debent naturam constõnis, facit de off deleg. si sup gratia. li. 6. in alijs ergo remanet dubium, ꝙ expedit examinari, & maxime in pœnalibus. quæ sunt multæ, & in his, quæ decretum apponunt, de ele. c. 4 & vlt & c. in plerisque, vel quæ excludunt, de æta. & qual. vt hi qui. de reg vt professores. Circa hoc sciendum est, qđ cõstõnes concilii, licet non oẽs fuerint in concilio publicatæ, tñ postea de facto fuerunt publicatæ, & ipsarum habita copia, & iam habebatur, quod ligarent, & quia paruit aliquas ex illis inepte, aliquas prolixe, aliquas defectiue compositas, aliquas ẽt non expedire, noluit Clemẽs, qđ cõpositio illa procederet, sed (vt refert) sub excõicationis pœna mandauit, qđ illas habentes inf certos dies restituerent cameræ, vel incenderent, vel dilacerarent ẽt easdẽ Demum ꝑ peritiores fecit illas recenseri, qui aliquas & paucas in totum reseruauerunt, aliquas in totũ resecarunt, aliquas mutauerunt quo ad verba, mente seruata, in aliquibus menti, & verbis detraxerunt, & addiderunt, & has licet non sub his verbis in ꝯcilio publicatæ fuissent, voluit sub noie ꝯcilij reseruari, & multas constõnes vtiles addens, de quib. nõ fuerat in ꝯcilio tractatum, vt de rescriptis oẽs, q̃ sunt post scđam, & de elect oẽs post primã, cũ similib. fecit illas vna cum quibusdam constonibus, quas prius ediderat sub debitis titulis compilari Et (vt à dño Atrebante audiui, qui tũc ꝯdictorũ erat auditor) Clemẽs p̃cepit illas in audientia publicari, & ipse dñs auditor dixit, qđ inchoauit & finiuit in audientia publicationẽ illarum Meminit tũc audiuisse, qđ Clemens mandauerat, qđ constõnes p̃ter publictas quatuor ligarent post quatuor menses. Aliq̧ dicebãt, qđ ordinauerat eas ligare, postq̃ essent per studia publicatæ, mortuo Clemente, istarũ ꝯstõnũ haberi copia de cancellaria non poterat, & sic tenuerunt curiales, qđ vltra illas quatuor non ligarent. Creato dño Io. adhuc primo anno sui Pontificatus & vltra viguit hoc dubiũ. Sed quia quibusdam petentib per ipsum auditores dati in causis beneficialibus cum clausula, simpliciter. & de plano. & e interdũ sic rãdit, constitutionẽ habente, cœperũt dicere auditores palatij, qđ ipse videbatur velle, qđ constõnes ligarent. Contrarium videbatur, quia petierat & receperat constitutiones ipsas examinandas, & corrigendas, & aliqua correxit & mutauit, vt ṽ. tit. 1. c. vnico Finaliter deliberauerunt auditores illam habere pro constõne, de qua Papa sic dixerat, reliquas priori dubio relinquendo. Ex his ergo concluditur pro & ꝯ: quod ligauerint, facit prædicta assertio domini auditoris, qui dicit se de mandato Clementis publicationem in audientia finiuisse: 2 & sic fuit oĩs actus legis condendæ perfectus, de quo C. de legi. humanum. Itẽ contrarium sonat in absurdum, quod ꝯstitutiones, quæ attribuũtur concilio & Clementi, a tempore finiti concilij non ligent infra quinquẽnium, & à tempore Clemẽtis intra biẽnium, ex quo ergo fuit cõstitutio concilij, vel Clementis, & verbum, statuo, designat rem perfectam, de verb sign. in his, cum concor. ergo ligabant post tempus limitatum à iure. Item non apparet nec fertur, quod dñs Io de his constitutionibus fecerit aliam publicationem in audientia, ergo innititur iam factæ. Sed hoc dicere multos illaqueat, & maxime ponderatis ꝯstõnibus de ui & honest. cle qm̃ de sepul c. 1. de statu mon. c. 1. de reli. do. c. 1. de pri. c. 1. ꝑ quas id tenendo multi clerici, & infiniti religiosi ligati dicentur. Itẽ sonat in absurdũ dicere, ꝙ ligarent ꝯstõnes, quæ occultabantur. 3 Quare benignius videretur id, quod in princ. glossæ dixi, quasi his perplexitatib. põderatis, dñs Io. hic voluerit ꝑ hoc verbũ, decætero, qđ tpe huius datæ sit ipsarũ publicatio facta Nec obstat publicatio facta tpe Clementis, quia licet illas publicare fecerit, illas tñ non dedit, quod patet, quia supra dr̃, ꝙ dare decreuerat, sed suum propositum non impleuit, quod satisfacit Hæc sic dicta sumantur in modum collationis, non definitionis, quam hoc casu conditor facere posset, non glossator.

1 Hoc inducit Zabarella ad q̃õnem, an videlicet in instris apponi debeat locus in quo sunt confecta, eum videto.

1 Et quod priuilegiũ corpori iuris insertum regulariter sit ius, vide Fel. in ca. 1. extra de resc. 2. & ꝯ hãc glossam vide eundẽ Fely. in c. 2. ꝺ const.

2 An credatur doctorib. aliquid de facto allegantib. p̃sertim cõsuetudinem, pulchre Rochus de curte in notabilibus. c. fin. de ꝯsuet. Fon.

3 Placet Pano. nisi exprimat, statim ligent. F.

…cijs & in scholis. [a] Data [b] Auinione † viij. Calen. Nouembris, [c] Pontificatus [d] nostri anno secundo.

TITVLVS I.

De summa trinitate & fide catholica.

¶ Clemẽs V. in Cõc. Vien.

¶ *Fatetur concilium vnicum Dei filium in essentia Dei æternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & iam mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangelista Io. h. d.*

CAP. I.

Fidei ca-

a ¶ In scholis.] de his verbis dic vt supra in proœmio Greg. in vlt. glo.

b ¶ Data.] circa hanc datam vide, quod notaui in fin. 6. super eius data.

c ¶ Nouẽbris.] quare mẽsis iste sic denominetur, dicam ꝯ. de reliqui. & vene. san si dominum. ver licet igitur.

d ¶ Pontificatus.] qui incepit Nonis: idest, quinto die Septembris: anno domini. Mcccxvi. qua die consecratus fuit Benedictus & coronatus, licet prius fuerat electus septima Augu. Et per hoc patet, ꝙ tardauerat mittere constitutiones has fere per xiiij. menses post coronationem, & hæc est causa, quare superius se excusauit. Io. Andr.

DE SVMMA TRINITATE, & fide catholica.

[Circa rubricas huius voluminis non continuandas, repete, quod not eod. tit. lib. 6 quod etiam hic fortius locum habet, cum hoc volumen non emanauit sub nomine libri, vt in proœmio dixi. Et licet hac ratione viderentur constitutiones Gregorianæ compilationis, & Sexti allegandæ in hoc volumine secundum suas materias, prout sup. & infra. omnes tamen allegabo vt supra, ex quo in altera illarum compilationum hæc inseri non mandatur. Io. And.

Fidei catholicæ] Prima glossa sufficere potest pro casus figuratione. No. quod Ecclesia dicitur mater nostra, scilicet ratione principij institutionis, nam vberibus suis nos nutrit. 2. quæst. 3. ad Romanam 2. & in ea cognoscimus.

nascimur per baptismum,& sacramentum, 11. q.2. qui abstulerit. No.ꝙ confessio fidei debet esse firma in ver. firmiter,et aperta in uerbo,aperte. Ad primum, eo.tit. firmiter. Ad secundum,est illud ad Rom.x. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, ad hoc 11.quęſ 3.nolite Zabar. Nota, ꝙ statim tempore conceptiõis Christi, fuit perfectus homo, & fuit anima rationabilis sibi infusa: quia fuisset incongruum Filiũ Dei assumpsisse corpus non formatũ: pro hoc facit glos. in uerbo, vnigenitum, & allegat Aristotelẽ in 1.Phys. ubi dicit, Frustra fit per plura,quod potest fieri per pauciora. In alijs autem a Christo non infunditur anima statim cum fit conceptio, sed oportet ꝙ prius recipiat foetus alimentum, & quod recipiat suam dilationem, et extensionem membrorum, vt sic disponatur ad animam recipiẽdam. Et dr̃.ꝙ in foemina expectatur per 80. dies a conceptione embryonis, in masculo uero 40.dies, vide glo. in uerbo, unitas. Et in Decreto 5 dis.§.1. in glos. fin. No Corpus Christi erat passibile,quare poterat pati frigus,calorem,famem,sitim,et omnes alias poenalitates humanas,praeter ignorantiam,& peccatum,et si ipse non fuisset mortuus in Cruce,ad ultimum senio defecisset De hoc habetur in glo. in uerbo passibile, praesentis decret.

1\. Cor. 3.

tholicae [a] fundamento [b] praeter quod (teste Apostolo [c]) nemo potest aliud ponere, firmiter inhaerentes, aperte cũ Sancta matre Ecclesia confitemur, vnigenitum [d] Dei Filium [e] in his omnibus, [f] in quibus Deus pater existit [g] vna cum patre aeternaliter [h] subsistentem, partes nostrae naturae simul vnitas [i] (ex quibus ipse in se verus Deus existens, fieret [k] verus homo) humanum videlicet corpus passibile, [l] & ani-

essentiam habeatur respectus quasi mathematice,i.abstracte,non reducta consideratione ad personas, sic est essentia. Si consideretur concrete habito respectu ad personas,sic est substantia, quia in qualibet persona subsistat. et tota.sup.eod.damnemus,ver.nos autem. Si utroque modo, quasi in consideratione uniuersali,sic est natura, quia naturale est diuinae essentię qđ sit vna,et ꝙ in ea sint personę, simplex tñ est impartialis et indiuisibilis.

g ¶ Existit.] damnati sunt ergo Bonosiani, 2 qui Christum dicebant non propriũ, sed adoptiuum filiũ Dei 24.q.3. quidam. ver. Bonosiani.et de hoc de cele. miss.in quadam.

[Glo.seq.ponit errorem Arianorum,et ipsorum motiuum,cui respondet.]

h Aeternaliter.] Ariani 3 negauerunt filiũ coęternum patri.15 dist,c.14. q.3. quidã.ver. Ariani. & arguebant sic.omne quod natum est,principium habet:ergo filius qui natus est, principium habuit,& esse coepit.vñ dicebat Arianus:si filius est,natus est: si natus est, ergo tps fuit,ꝙ non erat filius. Sed vt ꝯ eum dicit Ambrosius li. 1.de trin.c.5. idem posset dicere de Deo, ꝙ si cępit esse pater,ergo primo fuit Deus, quam pater, & fuit tps, quo non erat pater:sed cum ex hoc sequeretur eũ mutabilem primae generationis accessione mutatum, hoc dicere amentia est:semper em̃ fuit pater, semper & filius: nam ex vi correlatiui, posito vno ponitur & reliquum. Dicebat ergo Aug lib.de fide, ad Petrum ca.2. si Dei filius virtus & sapientia Dei est, nec vnquam fuit Deus sine virtute & sapientia: Dei ergo filius coęternus est Deo patri. Primum probat Apostolus 1. ad Cor. 1.& habetur 37.dist.§. hinc et. Ergo dicit Greg. & Augu. ꝙ sicut splendor,qui gignit ab igne, coęternus est illi, & esse coęternus: si ignis esset aeternus, sic est intelligendum ex Deo natum esse sempiternum,vt sit patri filius coaeternus & hoc prosequit magister sniarũ.lib.1.dist.9.

2 De horũ dãnatiõe frequens fit mẽtio ab Inn. Papa 1. epis. 21. & 22.

3 De Ario & eius nõ dãnatiõe facta in Conci.Nicę. vide latissime per Nicepho.lib. 8. hist. Eccl. c.5.et mul tis sequ.

[Prima glo.summat,et diuidit.]

a ¶ Fidei catholicae.] Summa huius Concilij haec est: Fatetur concilium Vien. Dei filium in essentia Dei aeternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine,& in eo passum: & iam mortuum lancea perforatum approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangelista Io. Secundo reprobat,& haereticam iudicat doctrinam, quae hẽt ꝙ substantia animae rationalis seu intellectiuae, vere & per se humani corporis non sit forma. Tertio asserens ꝯfitendum vnum baptisma,sicut Deũ,& vnã fidẽ,approbat opinionẽ,quę habet per illud ꝯferri et paruulis, quo ad habitũ informantẽ gratiam & virtutes partes patent. Secũda:ibi, [Porro.] Tertia.ibi,[Ad hoc.] Itẽ haec prima pars facit tria, primo fatetur aeternam diuinitatem Christi: Secundo veram humanitatem ipsius: Tertio ipsius passionem, & mortem,& figuram inducens ordinem approbat, quẽ de plagis Christi ponit Euangelista Ioannes.

b ¶ Fundamento.] quod est Christus.

c ¶ Apostolo.] 1.ad Corinth 3.& concor.1.q.1.cum Paulus,de presby.non bap.c.si.

[Glos.seq. probat per rationem Anselmi, Dei filium vnigenitum.]

d ¶ Vnigenitum] vt dicit Anselmus In sancta Trinitate quantumlibet paruum inconueniens est impossibile,sed si pater alium filium genuisset,ille per oĩa similis est et genito filio:& cum iam genitus filius sit verbum, reliquus esset verbũ:& sic essent in deitate duo verba:sed cum vno Dei verbo omnia perfectissime dicantur & creantur, aliud superfluum & nugatorium fuisset, nam duorum ad idem suffragantium, quorum vnum sufficit,alterum superfluum est, quod non est in deitate possibile,& Philosophus 3. Physicorum. Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora. Io Andr.

e ¶ Filium.] de Spiritusancto, & eius aeterna processione,sup eo.fideli.lib. 6.

f ¶ Omnibus.] per hoc 1 cõprehendit immensitatem incõmutabilitatẽ,incõprehensibilitatẽ,oĩpotentiam,& ineffabilitatẽ. Item essentiã,substãtiã,seu naturã;de his oĩbus sup eo firmiter in prin. Et in diuinis haec tria vltima repetimus ad maiorẽ expressionẽ. Si n.ad diuinã

1 Ad hic glos. vide Magist. et ibi Theol. Scholasti. lib.4. sen. di. 2.& 8. Th.1. par. in multis q̃onibus.

i ¶ Simul vnitas.] dicunt theologi 4 quod in instanti conceptionis perfectus fuit hõ, & fuit anima rationalis infusa, tum pp infinitam virtutem agentis. s. spiritus sancti, tum quia incongruum fuisset filium Dei corpus assumpsisse nisi formatum. In alijs autem non infunditur nisi organizato embryone, & bene habilitato ad ipsam recipiendam de hoc 32.q.2. quod vero. quod dicitur quidam fieri per differentiam sexuum a 40 vel 80.die à conceptione embryonis,de hoc 5.dist. §.1.de purifi post partum c.vnico.

4 Vide Magist. & Theolog. lib 3.sen. disti 2. et B.Th. 3 p. q. 6.art.3. & 4.

k ¶ Fieret verus hõ]cõcor.s.e.c.firmiter.ver.& tandem, ibi,verus hõ factus est, & considera verba: non. n. fuit Christus compositus ex deitate & humanitate, nam simplicitas deitatis nullã recipit compositionem vt ibi satis no.in prin Et qđ ibi dr̃,Christũ fuisse cõposi ũ:verũ n. est respectu humanitatis,q̃ fuit cõposita ex aĩa ronali & humana carne,ut ibi,et hic,et sup. de hęre.cũ Chrs, et vide quod not.de conse.dist.2 hoc est quod dicimus.

[Gl.seq.primo exprimit qũo corpus Christi fuit passibile Secundo,quare,tres causas reddens.]

l ¶ Passibile.] intantum,ꝙ (vt dicit Aug.) omnes defectus 5 nostros assumpsit filius Dei praeter ignorantiam & peccatum,de hoc 3.sen.15. dist. licet igitur in assumptiõe sui ipsius caro fuerit a spiritu sancto ab omnibus reliquijs peccati mundata, 6. vnde Angelus ad Virginem, Luc.1.Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi:ꝙ ex te nascetur sctm̃, vocabitur filius Dei: tñ vt dicit ipse Aug. Si in cruce mortuus non fuisset, ad vltimum senio defecisset. frigus ergo, calorem, sitim, & alias humanas poenalitates pati poterat, & sic habuit corpus passibile. Fuit autem hoc con.

5 Vide B. Th. 3.p.q. 14. et 15. vbi plene.

6 Expone sano mõ; mũdata,i. immunis libera.

mam [a] intellectiuam, seu rationalem, [b] ipsum corpus vere per se, & essentialiter informantem, assumpsisset ex tempore [c] in virginali [d] thalamo, [e] ad vnitatem suæ hypostasis [f] & personæ. Et quod in hac assumpta natura, [g] ipsum DEI verbum omnium [h] operanda salute, non solum affigi Cruci, [i] & in ea mori [k] voluit: sed etiam emisso † iam spiritu perforati lancea sustinuit latus suum, ut ex inde profluentib. [l] vndis aquę [m] & sanguinis, formaretur vnica & immaculata, [n] ac virgo sancta mater Ecclesia coniux Christi. Sicut [o] de latere primi hominis soporati [p] Eua sibi in coniugium est formata: [q] vt sic certę figurę primi, & veteris Adę (qui secundum Apostolum [r] est forma futuri) in nostro nouissimo Adam, id est, Christo veritas respon-

congruum, quod nostros defectus assumeret propter iustitiā satisfactionis, quā pro nobis faciendā assumpserant, vt pro nobis perfecte satisfaceret per pęnalitates carnis humanæ. Itē propter fidem incarnationis, sine his n pęnalitatibus humana natura hoībus nota non fuisset. Item propter exemplum patiētia nobis prębēdum ad tolerandas pęnalitates carnis humanę.

a ¶ Animum.] nō spiritum vitalem tantū. de celeb. Mis. in quadam, ubi pluribus auctoritatibus probat, quod hic de vera anima dicitur.

b ¶ Rationalem.] nō dicit sensitiuam, vel vegetabilem tātum, de quibus ī. in parte proxima dicetur.

[Glo. seq. pręmittit de duplici annorum cōputatione, & quærit quare tunc soluitionem eiulat, deinde soluit.]

c ¶ Ex tempore.] quod tempus satis notum est. Et ab hac incarnatione computant quidam annos Domini 23. dist. in nomine Domini in prin. alij a natiuitate, & de hoc in Spe. de instru. edi. in 1. col. Dubitari [1] posset de tempore incarnationis quare tunc, & non prius, vel tardius: canonistæ dicunt, satis esse dicere cum Paulo. O altitudo diuitiarū, & c. ad Roma. 11. in fi. de pœn. dist. 4 si ex bono circa prin. versi. cur ergo nam & in potestatis miserentis est quā, & quantum misereri uelit. facit de pœn. dis 2. si. n. inquit: vltra medium, ver. sicut, & quod no. qui cle. uel vo. c. 2. Dicunt tñ theologi, quod certū est non fuisse conueniens ante peccatum Deum incarnari, cum opus incarnationis principaliter ordinetur ad obligationem peccati, vt dr Luc. 5. Non sanis, sed infirmis opus est medico: nec venit uocare iustos, sed peccatores, 2. qō. 1. multi. de pęn. dist. 1. libenter. Item nec fuit conueniens statim post peccatū Deū incarnari, cum enim ex superbia peccatū prouenisset, sic liberandus erat hō, ut humilitus recognosceret se liberatore indigere, quod magno cōsilio Dei actum fuit, ut cognita sui infirmitate hō clamaret ad medium, & grā posceret auxilium. Ad finem vero seculi nō debuit differri, ut de imperfectione humanæ naturę per incarnationem perueniretur gradatim ad perfectionē gloriæ in fi. seculi. Item fuit ęquum post datam legē Mosaycam, & propheticam, quā multi spernebant, iustificari Deo genus humanū per incarnationem, & tps gratię, quod si dilatū fuisset ad fi seculi, forsan reuerentia, & notitia Dei, & motum honestas in terris fuisset abolita, fuit ēt hoc conueniens ad manifestandā diuinā virtutem saluantem per fidē pręteriti, pręsentis, & futuri, vt no. Ber. sup. eo. tit. super rubr.

[Gl. seq. quærit quare de Maria voluit incarnari, & non de alia, & tres rationes reddit.

d ¶ Virginali.] quare de Maria Virgine, & non de alia voluit incarnari? Dūt sancti, quod sicut ex superbissima natus est morbus, sic per ɔtriū ex humillima inchoari debuit medicina, vnde verso nomine. Eua ipsi virgini dictū est. Aue. Luc. 1. Itē sicut ad summā humilitatem Dei filius uoluit incarnari, sic summe humilē eligere voluit, in qua & a qua tāta deret humilitas inchoari [2] vñ ipsa I cātico suo dicit ibidē, Respexit dñs humilitatē ancillę suę. Tertio, quia (ut qdā refert historia 2) prima ipsa fuit, quæ virginitate Deo obtulit, vñ quia nouū doni genus obtulit, nouo & inaudito dono debuit honorari. In ɔiugiū aūt Ioseph ɔsensit instinctu Spiritus Sācti ad celādū misteriū, quod dic, vt 37. qō. 1. c. 1. ver. si. & c. inuenta.

e ¶ Thalamo.] idest cubiculo, vel utero.

f ¶ Hypostasis.] Gręci eodem modo vtuntur hoc nomine hypostasis, [3] quo nos vtimur hoc nomine persona, de hoc nomine 1. ien 13. & 15 dist hypostasis autem componitur ab ypos, quod est sub, & stans, quod est status, uel stans. & dicitur hypostasis, substantia intellectiua, siue forma, s. primordialis materia, & dr quasi substans, quia habet substare oibus accidentibus, & oia accidentia ad se recipit, a nullo tamen informatur secundum Hugon.

g ¶ Natura] s. vera humana Io. And.

h ¶ Omnium.] quo ad sufficientiam, sed quo ad efficaciam pro prędestinatis tantum de hoc, de conse. dist. 2. semel 2.

[Glo. seq. de cruce tria pręmittit, ponēs quatuor quare Christus Crucis mortem elegit, subdens de quadruplici specie lignorum ipsius.]

i ¶ Cruci.] In huius passionis memoriam videmus in singulis particularibus ecclesijs depictam crucem in altum erigi, celebramus etiam festum inuētionis ipsius, de consc dist 3. Crucis. Dicit Aug. Crux quæ erat supplicium latronum, nunc transit ad frontes Imperatorū: si tantū honorem Deus consulit supplicio suo, quantū conferet leruo suo? Inter alia fuit quadruplex causa, quare Christus Crucis [4] mortem elegit. Primo, vt in illa pendens in aere se inter Deum, & hominem mediatorem ostenderet, & sic no. 1. ad Timoth. 2. & 10. distin. quoniam. Secundo, vt damna, quæ obuenerant per lignum primis parentibus vetitum, per lignum Crucis restauraret. Tertio, vt diabolum, qui per lignum vincebat, per lignum superaret, & hæc duo Gregor exprimit in præfatione de Cruce, Qui salutem humani generis, & c. de qua. de conse. dist. 1. inuenimus, & inf de reli. & vene. san ti Dūm, ante mediū Quarto, vt euidenter ondetet, pro quibus restaurandis patiebatur, s. pro superis angelorū ruinis replendis, pro iustis de limbo educendis, & pro amicis colligendis, & adiuuandis, pro inimicis reconciliandis. Primum designatur per brachiū superius. Scdm per inferius. Tertiū per dextrū. Quartū per sinistrum. Fertur ēt Crux quatuor genera lignorum habuisse, s. cedrum in stipite: palmam in palo per longū: cupressum in ligno ex transuerso, oliuam in tabula super Crucem loco quarti brachij, & date versus.

Ligna Crucis, palma, cedrus, cupressus, oliua.

Et quomodo proprietates lignorum cū conueniant, instant theologi, quod omitto.

K ¶ Mori.] de consc. dist. 2 timorem.

l ¶ Profluentibus.] separatim de hoc de consc. distinct. 2. cap. 1.

m ¶ Aquę.] & fuit vera aqua, de quo satis de cele. Mis. in quadam, & fuit aqua regenerationis, & sanguis redemptionis, ut ibi.

n ¶ Et immaculata.] ad Ephesios 5. ante finem.

o ¶ Sicut.] ponit figuram, quam etiam inducebat Host. de cele. Mis. in quadam. ver. per hoc.

p ¶ Soporati.] ergo dormitio Adæ & mors Christi conueniunt in figura, sicut conueniunt in figura uigilans & uiuens, si de latere ergo uiuentis debuisset formari coniux, ecōtra de latere vigilātis fuisset Eua formata.

q ¶ Formata.] Gen. 2.

r ¶ Apostolum.] ad Rom. 5. post medium.

[Glo.

† Vide Guidonē Carmelitā in summa de hęresib. titu. de hæresibus Petri Io. & eius sequaciū, &c.

1 De hac dubitatione vide diuino Bea. Th. 3. par. q. 1. art. 5. & 6. ubi plenissime.

2 Vide B. Aug. I lib. de S. Virginitate ca. 4 & Beat. Th. 3. par. q. 28. at. 4.

3 Vide B. Th. 3. par. q. 2. art. 3. ubi plene de hypostasi.

Gen. c. 6

Rom. c. 5

4 Plures cās cur Christus mortem Crucis pati debuerit, refert B Th 3. q. 46. art. 4.

[Glos. seq. exponit secundum Greg. figuras quatuor Euangelistarum.]

a ¶Ezechiel] 1. c. & 17. in prin. Io Gregorius in 4. hom. super Ezechielem de visione quatuor animalium habentium facies diuersas, s. hominis, leonis, bouis, & aquila. dicit, quod iure per hominem figuratur 1 Matthæus, quia cœpit ab humana generatione. Marcus per leonem: quia cœpit a clamore in deserto. Lucas per vitulum: quia cœpit a sacrificio. Ioan. vero digne per aquilam: quia cœpit a diuinitate Christi. Sicut enim aquila cunctis auibus altius volat, & irreuerberatis oculis solis radios intuetur; sic iste altius cæteris ascendit, qui dicens, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deũ, & Deus erat verbũ: dum in ipsam diuinitatis substantiam intendit, quasi more aquilæ oculos fixit in solem.

b ¶Dixi.] 19. dist. c. 1. ad fine. Et ad litterã hic ponit textus Euãgelij, quem glossare non est meum.

c ¶Sanctorum patrum] s. August. super Ioan. serm. 120 & 15. de Ciuita. Dei c. 26. ipse & Amb. super epistola ad Rom. & Theophyl. super Io.

d ¶Doctorum.] vt Thomæ 3. parte q. 62. art. 5. Io. Scoti. super 4. sent. Fertur etiam quod tempore Concilij congregati fuerunt ad hoc Theologi Doctores per Clementem, qui hoc tenuerunt.

e ¶Duntaxat] de bap. maiores, in prin. cum suis cõcor. Non obstat 79. dist. c. 7. vt ibi not.

[Glo. seq. ponit litteram antiquam, & decisionis causam, & illam exponit, Secundo quærit, quæstionem fortificat, & illam tripliciter soluit.

f ¶Aperuit.] sequebatur in constitutione Concilij etiã correcta, & in audientia publicata, vt dixi in procemio, quod textus Matthæi, qui dicebatur in quibusdam libris antiquis sub alio ordine hoc narrare per Anticipationem intelligi, & exponi debebat: sit hoc remouit Ioannes forte ex eo, quod ille textus in Matthæo communiter non habetur. Et anticipatio dr̃ ab ante & capio, cum, s. ante capitur, vel ponitur postponendum, sup. de rescrip. causam. Sed quæritur quid valet ad fidem hoc disputasse, quod hic dr̃ de hoc ordine: Sine dubio coniux Christi Ecclesia, quæ regenerat a Deo genitos, ita formari poterat per plagam, & vndas fluentes Christo viuente, sicut Christo mortuo: nec in hoc disputatio hæc respicit fidem. Sed opinio hic damnata detrahit miraculo, euidentius enim fuit miraculum hoc de corpore mortuo, quam de viuo manasse. Item detrahit figuræ hic positæ, vt supra dixi. Item detrahit fidei Ioã. Euangelistæ, qui vltimus Euangelium suum scribens notabiliter expressit hunc ordinem, & his respectibus. Concilium hunc ordinem approbat.

g ¶Porro] Secunda pars, quæ duo facit: Primo quandam opinionem reprobat: Secundo illam pertinaciter tenentes hæreticos iudicat.

¶Porro.] Calus. Hæc est secunda pars, in qua tangitur, quod dicebãt aliqui aĩam intellectiuam, seu rationalẽ, seu substantiam aĩæ rationalis non esse formam vere, & per se humani corporis. Et opinionem istorum sic dicẽtium dicit Clemens erroneam, & contra veritatem, & dicit eos esse hæreticos, qui talem opinionem pertinaciter sustinere voluerint.

[Porro,] pro sed, sed nos reprobamus omnem doctrinam, idest, reprobamus omnes, qui dant talẽ doctrinam asserentem, idest, affirmantem, temere, idest, fatue, aut et non solũ reprobamus doctrinam, vel positionem asserentem, sed et vertẽtem in dubium, idest, reprobamus illos, qui dubitant, quod substantia animæ rationalis seu intellectiuæ, non sit forma vere ac per se humani corporis: talẽ opinionem reprobamus, vt erroneam ac veritati inimicã, & fidei catholicæ: diffinientes, idest, determinantes. s. nos Clemens, vt veritas fidei syncera, i. integra nota. i. manifesta & cognita sit cunctis, idest, omnibus hominibus, ac etiam ne subintret aditus vniuersis erroribus: quod si quis deinceps, i. amodo præsumpserit asserere, idest, affirmare, defendere, seu tenere pertinaciter, quod anima rationalis seu intellectiua non sit forma humani corporis per se, & essentialiter, talis sit censendus, idest, iudicandus tanquam, idest, sicut hæreticus. Not. quod ista dictio, præcludatur, sup posita, est composita de præ, & cludo, cludis. Vnde antiqui dicebant cludo, cludis, sed moderni dicunt claudo, claudis. Et potest componi secundum antiquitatem concludo concludis, excludo, excludis, & præcludo, præcludis. Et quod dr̃ in tex. præcludatur ad ius, idest, claudatur introitus seu via, ne de cætero homines dicant illam falsam opinionem. Et nota super dictione, porro: quod porro est aduerbium ordinis, idest, consequenter. Porro etiam dr̃ certe, vel valde, vel longe, vel sed, vel vtique. Not. in verbo, pertinaciter, quod pertinax, cis, penultima correpta, sed producta in genitiuo omnis generis, idest, valde, vel imprudenter, & sine verecundia tenens, durus, perseuerans in sua opinione, impudens, constans, irreuocabilis, indocilis, obstinatus. Nam pertinax nullo modo vult doceri, sed semper putat habere saniorem intellectum, ideo dicitur indocilis. Inde pertinacitas, tis, idest, assiduitas, perseuerantia, imprudentia: idem & pertinacia, ciæ, & secundum Papam perseuerantia est in virtute, pertinacia in malo. Nota verbum temere, quod est in principio temere aduerbium est, idest, præsumptuose, stulte, sine causa sine consilio. Item verbum deinceps exponas, idest ab hodie in antea. & est aduerbium temporis, vel ordinis, & desinit in ps, & vt dicit Huguitio, componitur a de, & incepto. Nota, quod veritas debet esse syncera, idest, non inuoluta de senten. excom. a nobis 2. Et quid sit veritas, not. Archi. eod. tit. cap vnico, libro 6. & de consecra. dist. 2 corpus. Nota in verbo, pertinaciter, quod ista pertinacia est, quæ facit hominem hæreticum, de quo in l. Fran. Zab.

1 De materia huius gl. plene Cassaneus in catalogo gloriæ mũdi par. 4. consideratione 35.

Io. c. 19

dereret. Hæc est, inquam veritas illius prægrandis aquilæ vallata testimonio, quam propheta vidit Ezechiel [a] animalibus cæteris Euangelicis transuolantem beati Ioannis videlicet Apostoli, & Euangelistæ, qui Sacramenti huius rem gestam narrans, & ordinem in Euãgelio suo, dixit: [b] Ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis, & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius: & ille scit, quia vera dicit, vt & vos credatis.

¶Nos igitur ad tam præclarum testimoniũ ac sanctorum [c] Patrum & Doctorum [d] communem sententiam Apostolicæ considerationis (ad quam duntaxat [e] hæc declarare pertinet) aciem conuertentes, sacro approbante Concilio: Declaramus, prædictum Apostolum, & Euangelistam Ioannem rectum in præmissis factæ rei ordinem tenuisse: narrando, quod Christo iam mortuo vnus militum lancea latus eius aperuit [f]

¶Reprobat, & hæreticum iudicat doctrinam, quæ habet, quod substantia animæ rationalis seu intellectiuæ, vere & per se humani corporis non sit forma. Io. And.

¶Porro [g] † doctrinam om-

† Vide cõcil. Lateranensi, sub Leone X. sess. 8. in decreto incip. Apostolici regiminis.

a ¶Post.

a ¶Positionem] vtrum theologi, & artistæ hoc verbo, quo etiam nos vtimur, de confes. c. 1. vbi de hoc satis libro 6. fatetur autem quis, & credit id, quod ponit, de iureiu. c. vlt eo. lib.

b ¶In dubium.] de hæreticis, dubius.

¶Glo seq. primo excludit aiam dubiú, declarans quare de ista dubitat Secundo probat opinioné hic approbatá tribus rónibus, exprimés duo propter quæ contraria opinio est hæretica. Tertio respõdet ad quatuor rationes opinionis contrariæ.

nem seu positionem [a] temere asserentem, aut vertétem in dubium; [b] quod substantia animæ rationalis, seu intellectiuæ, [c] vere ac per se humani corporis non sit forma: velut erroneam, ac veritati ca

c ¶Intellectiuæ.] de sensitiua enim, & vegetatiua non fuit opinio: sensitiua enim, qua sentimus per sensus corporeos, certú est quod corrumpitur corpore corrupto: & sic nõ põt dubitari quin sit corporis forma. Idem de vegetatiua, qua vegetamur, nutrimur, & augm sumimus. In prima cõicamus brutis, in secunda ét plantis. Sed de intellectiua, i. vel rõnali fuit ɔ̃ria opinio, quæ præcipue fundabatur super rõne prædicta. Cũ em vniri, nõ dico accidentaliter, sed per se, & essentialiter fit inseparabiliter vniri: ergo forma nõ põt esse sine materia propria, sed aĩa intellectiua cum sit incorruptibilis remanet corrupto corpore, corpori non vnita: ergo non vnitur corpori, vt forma per se, & essentialiter. Sed anteq̃ huic inductioni rñdeam, est sciendú quod opinio hic approbata pro qua facit de celebr. Miss. in quadá sic probatur ẽm Philosophú 8. Metaph. Dña sumitur a forma rei, sed dña constitutiua hoĩs est rõnale, quod de homine dr rõne animæ intellectiuæ. ergo ipsa est hominis forma. Item demonstratur ex rõne speciei humanæ: naturæ em rei ostenditur ex ipsius operatione: propria vero operatio hoĩs, inquantum homo, est intelligere: oportet ergo, quod sortiatur speciem ẽm illud, quod ipsius operis est principium sortitur autem speciem vnum quodque per propriam formam, ex quo relinquitur, quod principium intellectiuum, vel aĩa intellectiua sit ppria hoĩs forma. Sed aduertendum, quod quanto forma est nobilior, tanto plus dominatur materiæ corporali, & minus ei immergit, & plus eam excedit sui virtute, vnde anima vegetabilis, plus quam forma metalli, sensibilis plus quam vegetabilis, intellectualis ergo in nobilitate vltima intantum excedit in homine materiam corporalem, quod habet aliquam operationem & virtutem, in qua corporalis materia non cõicat: quæ virtus dr intellectiua Demonstrat ét id Aristo. 2. de anima, quia id quo primum aliquid operatur est forma illius, cui operatio attribuitur, sicut quo primo sanatur corpus, est sanitas, quo primo scit aĩa, est sciẽtia, sanitas ergo est forma corporis, & sciẽtia forma est animæ ad corporis vnionem. Secundo inducebat id, qđ dicit Philo 3. de anima, anima ergo est forma corporis, & scientia est forma animæ. Certum est autem quod primum, quo viuit corpus, est anima, & cũ vita manifestetur ẽm diuersas operationes in diuersis gradibus viuentium, id quo primo operamur vnumquodque illorum operum vitæ, est anima. Anima enim est quo primo nutrimur, sentimus, & mouemur secundũ locum, ergo similiter id quo primo intelligimus, siue dicatur intellectus, siue anima intellectiua, est forma corporis. Et hoc negans oportet, quod inueniat quomodo ista actio ei conueniat, experitur em quilibet seipsum esse, qui intelligit. Attribuitur autem actio aliquo tripliciter, vt patet 5. Physico aut secundum se totum, sicut medicus sanat, aut secũdum partem, sicut homo videt per oculum aut per accidens, sicut dicimus, quod album ędificat, quia accidit ędificatori esse album. Cum ergo dicimus Andream intelligere, certum est hoc sibi non attribui per accidens cum hoc inquantum est homo de ipso essentialiter prædicetur, ergo aut oportet dicere, quod intelligat secundum se totum, quod etiam posuit Plato dicens hominem esse animam intellectiuam, aut dicere oportet, quod intellectus sit aliena pars ipsius animæ, primũ stare non põt, qa idem ipse homo est, qui percipit se intelligere, & sentire: sentire vero non põt sine corpore, vnde oportet animam sensitiuam esse aliquam hoĩs partem, relinquitur ergo, quod intellectus quo Andreas intelligit, sit pars ipsius Andreæ, ita quod intellectus aliquo modo ipsi corpori vniatur. Et licet aliq dixerint hãc vnioné esse per speciẽ intelligibilem: quæ duplex habet subiectum intellectum possibilé, & phantasmata: alij, quod intellectus, vt motor vnitur corpori, quod vanum esse patet multis rationibus, & istæ duæ sufficiant. Intellectus non mouet corpus nisi per appetitum, cuius motio præsupponit operationem intellectus. Non ergo ideo intelligit A, quia mouetur ab intellectu, sed potius ecõtrario, quia intelligit, ideo ab intellectu mouetur, concludit ergo, quod vnitur vt essentialis forma. Item si anima intellectiua se haberet vt motor, certum est, quod nauis potest esse sine nauta, qui se habet ad eam, vt motor, ergo etiam posset esse, quod Christus corpus humanum sine anima sumpsisset, quod est ɔ̃ fidem sup. eod. cap. & sup. eo. firmiter. Cum ergo principaliter incarnatio ordinetur ad salutem animæ, inutilis fuisset incarnatio, si anima non esset essentialis corporis forma. Et per hoc vides rationem quare opinio hæc damnata iudicatur hæretica, quia est ɔ̃ fidem incarnationis Est etiam ɔ̃ fidem resurrectionis, habet enim fides quod resurgemus cum corporibus, quæ nunc gestamus, vt patet eo. tit. c. firmiter, in fi. 1. partis, sed si anima non esset essentialiter forma corporis, ad quid resurgerent corpora, non videmus. Tenentes opinionem hic reprobatam, primo inducebãt, qđ in principio dixi. Ad qđ rñdetur, quod secũdum se conuenit animæ corpori vniri: secundum se conuenit corpori leui sursum esse, & sicut leue manet cum a loco proprio fuerit separatum cum aptitudine, & inclinatione ad propriũ locum, ita anima humana manet in suo proprio esse cum fuerit a corpore separata habens aptitudinem, & inclinationé naturalem ad corpus vnionem. Scđo inducebant, qđ dicit Philosophus 3. de aĩa, quod intellectus est separatus, & quod nullus corporis est actus, ergo non vnitur corpori, vt forma. Sed dic, quod Philosophus intelligit separatum, qa intellectus non est virtus alicuius organi corporalis, sicut virtus visiua oculi, constat etenim quod intelligere non est actus, qui posset exerceri per aliquod organũ corporale sicut visio, sed est in materia inquantum ipsa anima cuius est hæc virtus est hominis forma, & terminus generationis humanæ. Et quod sit in materia probatur 2. Physic. quia homo generat hominem, & ergo aĩa intellectiua separata secũdũ virtuté intellectiuam, quæ non est alicuius organi corporalis. Et sic etiam rñdetur ad id quod tertio dicebant, quod si intellectus vniretur corpori vt forma, cum omne corpus habeat determinatam materiam, sequeretur qđ intellectus haberet determinatam materiam, & sic non esset cognitiuus omniũ, quod est ɔ̃ rõnem intellectus. Sed dico, quod hoc procederet si virtus intellectiua esset actus organi corporalis, fateor em quod actus illos, visus cum oculo, tactus cum manu, & similes bene oportet limitari ex materia, sed cum aĩa intellectiua his organis nõ vtatur, limitationi non subiacet. Dicebant quarto, qđ cũ aĩa sit qđ subsistens, & hẽat esse secundũ se, ergo alterius formá esse non põt, quia forma dat aliquid esse, & sic esse formæ non est ipsius formæ secundum se, anima ergo intellectiua habens esse suũ, & sui subsistens, non vnitur corpori, vt forma. Ad quod rñdetur, qđ anima intellectiua illud esse in quo subsistit, cõicat corporali materiæ ex qua materia, & anima intellectiua fit vnũ, ita qđ illud esse est totius compositi, est etiam ipsius animæ, quod non est in alijs formis, quæ non sunt subsistẽtes Et propter hoc anima humana remanet in suo esse destructo corpore, non aũt aliæ formæ. Curiosus, qui

Marginalia:

c De materia huius glossæ vide plenissime D. Th. citatú ét in fine glossæ par. 1. qõ. 17. ar. 1. & ibidé Caietanum.

Actio aliĉui tripliciter attribuitur.

Rñsio ad quatuor rões opinionis contrariæ.

tholicæ [a] inimicam fidei prædicto sacro approbante concilio reprobamus, Diffinientes, vt cunctis nota sit fidei syncerae veritas, ac præcludatur vniuersis erroribus additus, ne subintrent, quod quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter [b] presumpserit, quod anima rationalis seu intellectiua, non sit forma corporis humani per se & essentialiter, tamquam hæreticus sit censendus.

¶ *Asserens confitendum vnum Deum, & vnam fidem, approbat opinionem, qua habet, per illud conferri etiam paruulis, quo ad habitum, informantem gratiam & virtutes. Ioan. And.*

¶ Ad hoc [c] † baptisma vnicum [d] baptizatos omnes in Christo regenerans, est (sicut vnus [e] Deus [f] ac fides vnica [g] ab omnibus fideliter confitendum. [h] Quod celebratum in aqua, [i] in nomine [k] patris, & filij, & spiritus sancti, credimus esse tam adultis, quam paruulis communiter perfectum [l] remedium [m] ad salutem.

¶ Verum, quia quantum ad effectum baptismi in paruulis, repeniuntur doctores quidam theologi [n] opiniones [o] contrarias habuisse: Quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi paruulis quidem culpa remitti, sed gratiam non confer-

hoc plenius disquirere vellet, videat in summa San. Tho. par. 1 q 76 in prin. Io. And.

a ¶ Catholicæ fidei, quod sequitur, & postpositum fuit vt euitaretur hiatus, quod proprie in Rhetorica dicitur cum vocalis cadem sequitur vocalem.

b ¶ Pertinaciter.] pertinacia in malo, perseuerantia in virtute; vnde pertinax valde vel imprudenter tenens, durus, irreuocabilis, indocilis, obstinatus, & idem verbum infra de vsur. ex grauis. §. pen.

c ¶ Ad hoc.] tertia pars. primo ponens de esse baptismi. Secundo de ipsius effectu Io. And.

¶ § Ad hoc.] Casus Hæc est tertia pars, quæ primo ponit de esse baptismi. Secundo, ponit de effectu ipsius. Et primo dicit, quod omnes dent fideliter confiteri vnicum baptisma, quod regenerat omnes baptizatos in Christo Iesu & tale baptisma celebratur in aqua, in nomine patris & filij & spiritus sancti. Et credimus esse perfectum remedium ad salutem habendam, tam paruulis quam adultis. Et sic extra casum & pro casu notemus, quod baptisma nos non generat sed bene regenerat: quia quando generamur, habemus iam labem peccati originalis, quæ labes processit a nostro primo parente, sed vt illa labes nobis remittatur, habemus remedium ad nostram salutem. s. baptisma, per quod videmur esse renati: quia baptisma nos regenerat in hoc quod per ipsum labes originalis peccati nobis remittitur. Et dicitur peccatum originale; quia illud peccatum nos concomitatur a nostra origine seu natiuitate: ita quod ita cito quod habemus originem & sumus geniti, sumus in peccato, quod dicitur originale. Sed procedamus in casu, sed quia de effectu baptismatis doctores habuerunt varias opiniones: Nam quidam dicebant quod per baptisma culpa remittitur paruulis sed propter hoc eis non confertur gratia, nisi quando decedunt i. quando moriuntur: vel non confertur eis paruulis gratia nisi quando perueniunt ad ætatem adultam, quæ ætas est infra xxx annos, & opinio istorum reprobatur. Alij dixerunt contra quia per baptisma culpa remittitur paruulis & gratia infunditur eis, & etiam virtutes. Et istam opinionem approbat: quia pariter omnibus baptizatis. s. tam paruulis quam adultis confertur gratia, & remittitur culpa: sed gratia infunditur in paruulis quo ad habitum, quamuis non quo ad vsum pro illo tempore quo sunt paruuli. Vide textum aliqualiter ordinatum. [Ad hoc] s. insuper confitendum est ab omnibus fideliter baptisma vnicum regenerans omnes baptizatos in Christo, sicut nos confitemur, quod est vnus Deus [Ac] i. etiam vnica fides, quod s. baptisma celebratum est in aqua, In nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti, quia baptizans debet accipere aquam, & proijcere super caput illius, qui vult baptizari, dicendo formaliter hæc verba, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Et nos Clemens credimus hoc baptisma esse perfectum remedium ad salutem habendam tam paruulis, quam adultis i. communiter omnibus. [Verum.] pro sed: sed doctores quidam theologi reperiuntur habuisse contrarias opiniones quantum ad effectum baptismi, i. traditum paruulis: [Quibusdam.] i. aliquibus ex ipsis, s. doctoribus, dicentibus culpam remitti ipsis paruulis per virtutem baptismi. Sed ipsi doctores dicebant eis paruulis gratiam non conferri: [Alijs.] s. doctoribus asserentibus, & dicentibus contra, s. quod etiam culpa, quæ precessit non ab ipsis, sed a peccato primi parentis remittitur, & virtutes & gratia informans infunduntur. s. in eis paruulis quo ad habitum: [Etsi] i. quamuis non infundantur pro illo tempore quo ad vsum. [Ideo nos.] Clemens attendentes, i. respicientes generalem efficaciam mortis Christi, quæ efficacia mortis applicatur pariter, tam paruulis quam adultis per baptisma baptismatis, duximus secundam opinionem eligendam tanquam probabiliorem & consonam dictis sanctorum & doctorum modernorum theologiæ, quod. s. secunda opinio dicit gratiam informantem conferri tam adultis quam paruulis in baptismo, & etiam virtutes infundi.

d ¶ Vnicum.] quare sic dicatur habetur de conf. dist. 4. aliud. Io. And.

e ¶ Vnus.] ad Ephesi. 4. habetur de triplici vnitate, & inf. de excess. prælat. frequens, ad finem. & inf. de sent. excom. c. 1. & vt dicit Ambr. lib. de trin. & exponit magister 1. sent. 24 dist. circa prin. cum vnum dicimus Deum, vnitas excludit numerum deorum, nec quantitatem in Deo ponit: quia nec numerus, nec quantitas in Deo est.

f ¶ Deus] in hoc verbo ponit causam efficientem baptismi.

g ¶ Vnica licet specie differat, quod dic vt no. Bar. sup. cod. tit. super rubr.

h ¶ Confitendum.] vnde in symbolo dicitur. Confiteor vnum baptisma.

i ¶ In qua.] causa materialis.

k ¶ In nomine.] causa formalis.

l ¶ Perfectum.] sine pœnitentia exteriori, de consec. dist. 4. sine pœnitentia.

m ¶ Remedium] causa finalis Io. And.

n ¶ Theologi.] & canonistæ. de hoc de consec. dist. 4. nihil &c paruuli.

[Glo. seq. dicto vnde oritur dubium, ponit de infusione virtutum in baptismo duas opiniones, quas reprobat, & tertiam hic approbatam probat per figuram, rationem ostendens non obstare illu ex quinque impedite valentibus. Vltimo respondet duabus rationibus. opinionis contrariæ, & remittit.]

o ¶ Opiniones.] Est sciendum quod primo fuit opinio Donatistarum quod paruuli inutiliter baptizabantur, quæ reprobata est, & ad ipsorum rationes ritum est de baptis. maiores. Sed ibi dubium est relictum, an paruulis infundantur virtutes & gratia: quod hic soluitur. Est ergo hic

Pertinax quis dicitur.

† s'. Ad hæc

† Hæc hæresim Pelagianis tribuit Aug. li. de hæresibus ca. 88. tribuunt, etiam & alij.

s De hoc dubio vide theologos lib 4. sent. di. 4. & b Tho. 3. parte q. 69. art. 6.

ri: Aliis econtra asserentibus, qđ & culpa eisdem † in baptismo remittitur, & virtutes [a] ac informans [b] gratia infunduntur quo ad habitum, [c] & si nō pro illo tēpore, quo ad vsum. Nos aūt attendentes generalem efficaciam mortis Christi (quę per baptisma applicatur pariter omnibus [d] baptizatis) opinionem secundam, quæ dicit, tam parvulis, quam adultis conferri in baptismo informantem gratiam, & virtutes, tamquam probabiliorem, & dictis sanctorum, [e] ac doctorū modernorum theologiæ magis consonam, & concordem, sacro ap-

hic sciendū ꝙ quorundam fuit opinio, ꝙ pueris nullo mō dantur virtutes in baptismo, sed solum ab originali mundantur: sed postea qñ decedūt, vel qñ perueniunt ad ætatem adultā eis virtutes infunduntur: si seruēt innocentiam. Hanc cōiter theologi reprobant per id quod hř Ecclesiastes 11. qđ sonat illud quod habetur 25. distin. quadis in princip. quare si pueris ante mortem non fuerint cōcessæ virtutes & gratia informans, in morte non cōferentur, & sic non saluabuntur, qđ est falsum. Error aūt huiu' opinionis vř fuisse ex ignorātia discernēdi habitum ab actu. Alij dixerunt ꝙ pueris dātur virtutes & gřa: nō tñ in seipsis, sed in sua radice, s. charactere sacri: cuius virtute cum venerint ad perfectam ætatem & cum perfectis organis s. suæ fuerint potentiæ, consequentur gratiā & virtutes. Et Hug. videbatur miscere hanc opinionem primæ. de conse. dist. 4 nihil. Sed ꝙ hoc esse non possit, patet quia si puer verteretur in furiam ante perfectam ætatem, potentiæ in eo non soluerentur, & ita numquam haberet virtutes explicite. Item ꝙ potentiæ sint aliquo impedimento ligatę, non impedit habitum, sed actum. quia dormientes & vinolenti habitus habent, sed ligatos. Tertia fuit hic opinio approbata, quod virtutes & gratia dētur in habitu ligati pp pueritiam: sicut in dormiente pp somnum, sed discedente pueritia inclinantur ad bene operandum; nisi aliquid spirituisancto resistat, & habetur de hoc figura j. Regum. xvij. vbi Dauid paruulus armatus armis Saul regis, non potuit eis vti contra Goliam: Sic puer in baptismo armatus gratia & virtutibus, pp imbecillitatem illis vti non pōt quo ad actum. Et ꝙ hoc sit verum, patet quia cum pueri sicut adulti per baptismum efficiantur mēbra Christi, necesse est ꝙ a capite recipiant fluxum, vel fructus gratiæ, & virtutis: cuius influxionis non est impedimentum ex parte Dei, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. ad Timot. 2. & sup. de baptis. maiores, ver. absit Nec ex parte gratiæ, quæ ex vi sacramenti omnibus præsto est: & facit de consec. dist. 4 sine poenitentia. Nec ex parte sacramenti, ꝙ pro omnibus institutum est, nec ab illo vllus excluditur, vt in decre. maiores, ver. cum ergo. Nec ex parte paruuli, qui nec resistit, nec resistere pōt infusioni gratiæ, nec curamus ipsius reluctantiā vel gemitum in baptismo. de consecra. dist 4. cum videmus, & c. seq. Nec ex parte Ecclesiæ, in cuius fide saluatur, & quæ nulli claudit gremium, de hæret. sup. eod. lib. 6. nec aliquem decipit, 22. q. 1. de viduis de dona. per tuas. Huic autem opinioni 1 approbatæ, non obstat, qđ habitus virtutum habilitat ad actum, sed pueri, non sunt habiles ad agendum quæ ſm virtutes sunt, ergo non recipiunt habitum virtutum in baptismo: Nam dico quod habitus facit habilem ad actum, tollendo inhabilitatem, quæ est ex imperfectione potentiæ, nō quæ est ex parte corporis, vt patet in dormiente. Nec obstat quod dř in noua influentia, oportere, quod recipiens vel influens aliter se habeat nunc quam prius, sed anima pueri baptizati non alio mō se habet in instanti post baptismum q̃ prius, quia caret vtroque tempore vsu liberi arbitrij. Item nec Deus influens aliter se habet: Concluditur ergo, ꝙ pueri ēt baptizati gratiam & virtutes non recipiunt. Ad quod rñdetur, ꝙ licet agens principale sit inmobile, agens instrumentale aliter se habet nunc q̃ prius ad puerū: quia nunc & nō prius baptizatur; ex quo ēt sequitur, ꝙ aliter se hēt baptizatus: quia nunc

Gratia paruulis p baptismum cōfertur.

Salutem omnium optat De' vult em oēs ad agnitionē veritatis venire.

1 Ex hac glo. hēs ꝙ baptizatis infundūtur virtutes: Nā habilitatur aīa in baptismo sed non corpus, cuius habilit s requirit in operatione virtutis Zao.

& non prius impressus est character in ipso Item constat ꝙ sine aliqua sui immutabilitate Deus sine sacramento posset grām conferre, vt patet in sanctificatis in vte o, de renū. nisi cū pridē in prin. Curiosus ēt videre posset in Th. 4. sent. di. 4. & in 3. par. summæ, q 68 & 69.

a ¶ Virtutes.] de theologicis nō est opinio inter modernos, sed de moralib. sic. vt inf. dicam. dñt aūt virtutes quasi virum tenētes, & perseuerantes a vitijs, de pęnit. dis. 2. illa anima, & c. seq Io. And.

[Gl. seq. ponit duas opiniones, ad primā tres rōnes inducēs]

b ¶ Informās gratia] hanc multi theologi dicūt esse idem in re ꝙ habitus charitatis, tum quia charitas & gratia habent easdem operationes, tum quia dicit Aug 15. de trin. cap. 18. loquens de charitate. Nullum est isto Dei dono excellentius. Sed omni dono distincto a gratia, ipsa gratia excellentior est, tum quia si sic distinguerentur, possent a Dei virtute separari, & sic aliquis esset Deo gratus, sed non charus, & econuerso Alij vero dicunt, quod gratia est habitus, qui fundatur in essentia animę: charitas vero est alius habitus, qui fundatur in voluntate.

c ¶ Ad habitum.] de similibus de baptis. maiores. ver. quamuis. in 1 glo.

ADDITIO. Habitus hie accipitur pro quadam habituatione, quę proprie dř habitudo, & sic non est aliud quā quædam habilitatio per remotionem impedimenti. Vnde ꝙ dicit hic textus, habitum, textus in ca. maiores vers quamuis. de baptis vocat aptitudinem Est ergo sēsus, ꝙ baptizatis ēt paruulis infundantur virtutes quo ad habitum i. vt habitus virtutum, quos postea acquirent, sint eis meritorij ad salutem. Card.

a Vide B. Tho. 1. 2. q. 110 ar. 4. & ibi Caiet.

d ¶ Omnibus.] etiam ficte recipientibus quo ad characterem, & gratiam gratis datam: sed non ad gratiam facientem gratum: nisi cum fictio illa recederet, de conse dist. 4 tunc valere, & c pen.

[Glo seq. primo nominat vnum sanctum, & quatuor doctores, dicens eos conuenire in virtutibus theologalibus: de moralibus ponit primo opinionem Thomę, & vnam ratione ipsius Secundo ponit opinionem contrariam, quæ ad rationem illam respondet, & pro se duas rationes inducit.

e ¶ Sanctorum ac doctorum modernorum.] de sanctis habemus Aug. ꝯ Iulianum, lib. 1. de baptis. paruulorū. doctores habemus. Magistrum 4. sent 4. dist. in prin. & ibi Alex. Alber. & Tho. apertius. Et breuiter oēs Theologi moderni in hoc concordant quo ad virtutes theologicas s. fidem, spem, & charitatem: sed de virtutib. moralibus, vt iustitia, fortitudine, temperantia, prudentia, & alijs, de quibus 28. q. 1. §. ex his, bene discordant moderni theologi. Thomas. n. & sui tenent ēt morales infundi; nam vt dicunt morales, acquisitæ non ordinant ex se in vltimum finem, nec inclinant, ꝙ hō sit bene mobilis a spiritu sancto, ergo est fateri illas infusas. Sed qui tenent ꝯtrium rñdent ad hoc, ꝙ morales acquisitæ coniunctæ charitati, quę est forma virtutū, vtrunque sufficienter peragunt, & sic non est necesse ponere eas infusas. Inducunt ēt isti illud physicorum, quod frustra fit per plura, & c. vt dixi in principio capituli; sed per virtutes morales acquisitas pōt homo cum theologicis finem suum acquirere sine moralibus infusis, proprium. n. est charitati nos Deo vltimo fini coniungere Est enim ſm Aug. rectissima affectio, quæ nos Deo coniungit, ergo non requiritur, infusis theologicis, quod aliæ virtutes morales infundantur. Item si

paruulis

paruulis infunderetur, ergo & adultis, sed exprimitur, ꝙ adultus non ficte baptizatus nõ plus se sentit sobriũ, prudentem, temperatum, vel iustum, q̃ prius quod si infunderetur, sentire deberet, ex quo ætas non impedit, cum virtus moralis sit habitus inclinans per modum naturę, quia secundũ Philosophum ij. Ethi. Virtus est quæ habentem perficit, & opus eius bonũ reddit: ergo cum sacrm̃ baptismi sit commune, omnis gratis donans, videtur quod non infundatur adultis nec paruulis.

a ¶ Eligendum.] ergo illã sequi tenemur. de hoc eo. tit. c vnico, lib. 6. in 6. gl.

probante concilio duximus eligendum. a

TITVLVS II.

De rescriptis.

¶ Clemens V. in Concil. Viennensi.

¶ Maior prælatus pro membris suis (etiam si sint de mensa) reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicum, nisi ubi possent administratores membrorũ. Contrafaciens in expensis, & interesse punitur, & processus est irritus. Io. And.

CAP. I.

Abbates b † aut alij c religiosi, quibuslibet administrationibus pręsidentes d occa-

DE RESCRIPTIS.

Abbates.] Sũt duę partes: in prima duplex prohibitio. in secũda: ibi, [Si quis,] duplex pœna, s. iuris & hominis. Ad euidentiam pmittas sm̃ domi. An. ꝙ si actor & reus sunt eiusdem diœcesis, oportet, quod actor impetret in diœcesi, de qua sunt de rescri. statutum. §. cum autem. lib. 6. Si vero diuersarum, actor necessitatur ad impetrandum, vel in diœcesi rei, vel in propinqua per dietam: in propria autẽ actoris impetrare non potest, vt ibi Secundo præmitte, quod pro membris subiectis abbates agere possunt & appellare. Et quando agentes præferantur, habetur materia de iudi. cum deputati. de testi. cum olim de relig. do. cũ venerabilis & plenius de resti. spol. olim causam. Tertio pręmitte, quod pro locis spectantib. ad mensam, non semper expediet pręponere gubernatores speciales, quod dic ut in gl. in uerbo, haberent.

Additio ex Ioã. de Imo. & ex Cardi. de Zabar.

His pręsuppositis ad casum huius capituli accedam. ¶ Ista constitutio fuit edita propter fraudem, quæ fiebat ad decretalem, statutum eo tit, lib 6 in ver. cum vero. in quo dicitur, ꝙ cum actor & reus sunt eiusdem ciuitatis, & eiusdem dięcesis, extra ipsas ciuitatẽ, & dięcesim non est cã delegãda, nisi ex iusta causa, t. qñ impetrat contra epm̃, uel contra eius capitulum ecclesiæ cathedralis, vel cõtra vniuersitatem, qui hñt iurisdictõnẽ in tota dięcesi, rõne cuius potuerunt impetrare, vt dictas personas conueniant alibi, quam in ciuitate sua. Et adhuc limita, ꝙ nõ potuerunt impetrare, ut dictas psonas conueniant alibi, qđ distet ultra unã dietã a sua diœcesi. Itẽ dicit illud c. statutum in uer. cum aũt, ꝙ si actor & reus sint diuersę dięcesis, ꝙ actor dẽt impetrare delegatos in dięcesi rei, nisi ipse haberet hoĩes illius dięcesis suspectos: quia forte reus est magnus dñs in illa dięcesi, & gentes illius dięcesis uellent sibi fauere, potius q̃ actori. Pone sic casum. Ante istam Clement. fiebat talis fraus illi c. statutum. eo. tit. lib. 6. & pręcipue illi ver. cum aũt, & illi vers. cũ uero. Si ergo eram prior illius prioratus, qui prioratus erat in una dięcesi, & suberat alicui abbatię, quę erat in alia dięcesi, ego prior habebam unum reũ debitorẽ, qui erat eiusdẽ dięcesis, & eiusdẽ ciuitatis, & ego istum reũ conuenire volebam, sed ego nolebã eũ cõuenire in ciuitate nr̃a, de qua eramus, & in qua morabamur, sed nõ uolebã eũ cõuenire extra, sed hoc nõ poteram facere, qa c. statutũ, sup. allegato hoc phibet, sicut sicut dixi ĩ psuppositione. Quid faciebã? certe ut ego ipsum reũ vexarẽ, & facerẽ eum cõuenire extra nr̃am ciuitatẽ, ego iui ad meũ abbatẽ, cui suberat bñficiũ, & dixi, Dñe Abbas rõne mei prioratus, q uobis subest, habeo unũ reũ, qui mihi det pecunias, quas non vult mihi soluere, et non uult soluere iura debita ipsi prioratui: vos habebitis damnum, sicut ego, nisi mihi soluatur: Ego facerem eum conueniri, sed ego non possum, nisi in ciuitate in qua moramur: ego volo eũ bñ vexare sed non possum, capiatis istã cãm ad manum, & faciatis eum conueniri: Dicit abbas, Dñe prior non possum: quia ego sum de alia dięcesi a sua, & dicimus per c. statutum in vers. cũ aũt, qđ si actor & reus sint diuersæ dięcesis, quod actor dẽt conuenire reũ in sua dięcesi, & in ciuitate sua, ideõ si vellem illũ conuenire, oporteret ꝙ illũ conuenirẽ in ciuitate sua, quod nõ vis. Dixit prior suo abbati, Dñe abbas, non timeatis, imo facietis illum cõueniri alibi, quia vos impetrabitis litteras a Sede Apostolica, vt eũ conuenire valeatis in proxima ciuitate distante a sua dięcesi vna dieta, & sic fecit abbas. Et per istam fraudẽ fiebat, quod q erat actor & reus eiusdẽ ciuitatis, efficerẽt reus & actor diuersarum ciuitatũ, & sic multotiens excludebat reũ a sua dięcesi ɔ voluntatem, & intellectum c. statutum, sup. alle. Vnde Clemens videns istam fraudem sic fieri, fecit istam constõnem, in qua cõtinetur, ꝙ de cętero, abbates vel religiosi pręsidentes alicui administrationi, non poterunt auctoritate litterarũ Apostolicarum, vel legatorũ, cõuenire reos eis subditos occasione dictorum bñficiorũ, uel occasione suarũ abbatiarum, nisi ubi & coram quibus sunt subditi immediate, vel nisi ubi conuenirent, si haberent specialẽ administrationẽ: Etiã si illa bñficia essent de mensa abbatis, qa abbas non poterit conuenire hoĩem illius bñficij, nisi in loco, i quo potuisset anteq̃ beneficium esset unitum, & de mensa sua. Si autem ɔ factum fuerit, in expensis condemnabitur abbas, & processus habitus est irritus, nisi prædicta sint facta de partium consensu.

[Gl. prima ponens casum simul summat, diuidit, & declarat quare emanauerit hæc constitutio.]

a ¶ Abbates.] Casus Maior plątus pro mẽbris suis, etiã si sint de mensa, reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicũ, nisi ubi possent administratores mẽbrorũ. Contra faciens in expensis, & interesse punitur & processus est irritus. Et sunt duę partes in prima duplex prohibitio, in secunda ibi. [Si quis] duplex pœna .s. iuris & hominis. Causam dedit constitutioni fraus, quæ sæpe committebatur ad decre. statutum, sup. eod. lib 6. quia si prior alicuius domus Bon. dięcesis contra me Bon. impetrare volebat, habebat necesse impetrare. Sed si plus expediebat, vel placebat ei me conuenire Ferrariæ, impetrabatur ibi rescriptum sub nomine maioris, puta Camaldulen. Cisterciẽ. Cambusien. & similis, cui suberat illa domus, & sic quasi actor, & reus essent diuersarum diœcesum fiebat commissio in loco vicino diœcesi. Bon. infra dietam, & constat, quod hoc multum frequentabatur ad excludendam diœcesim rei. Eodem modo si domus erat Ferrarię me Bonon. conueniebat Ferrariæ ipse maior, quod prior loci potuisset. Io. And.

b ¶ Abbates,] solent isti uocari patres abbates, supra de reg. c. fin.

c ¶ Alij.] hoc nomen non semper positionem fecit, de hoc sup. eo. ti. c. sedes, in j. Glo.

[Gl. seq. tripliciter exemplificat præsidentes regularibus. Secundo dicit idem de secularibus.]

d ¶ Prę[si]dentes.] ut magistri hospitalis Cruciferorum, & his similes idem si denominentur Priores, vt Camaldulen.

† Hi habẽt dignitatẽ principaliter, c. hac constõne. de off. deleg. lib. 6 Bal. per illum tex. in auth. habita C. ne fil. pro patre. gl. c a subdiacono, dist. 39 & gl. limitatur a Dõ. ibi p c. qa. §. quanq̃ de pb. lib. 6 Barbat. Pon. No. primo, ꝙ in realib. cõputantẽ dietæ a loco, in quo est res, sic colligit Laur. ibi loca ipsa: cuius dictum tenet hic Cardinalis per ca. dilectus, a s̃ eo. tit. No. secundo pœnã indebite vexantiũ alios in iudi.

sione [a] prioratuum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullum auctoritate litterarum Apostolicæ Sedis, vel legatorum [b] ipsius quomodolibet valeant conuenire: [c] † Nisi ubi, & coram [d] quibus prioratuum, & locorum ipsorum prioribus, aut aliis gubernatoribus hoc liceret. [e] Nec occasione [f] locorum ad mensas pertinentium eorundem aliud ipsis super hoc [g] liceat, quam si loca ipsa sic præmissa speciales sub eis gubernatores haberent. Si quis autem aliquem contra hęc vexare [i] præsumpserit, in expensis [k] sibi & interesse per iudicẽ (coram [l] quo vexatio fiet huiusmodi) cõdemnetur: omnisque processus [m] cõtra pręmissa habitus sit irritus ipso iure [n] †

Idem in eodem.

Principalis officialis episcopi, & prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari possunt a Papa, officialis uero foraneus, uel prior claustralis non. Io. And.

CAP. II.

ET-

dulen. vel Ministri, vt in ordine Minorum, vel quodcunque sit nomen præsident um tali loco vel ordini, cui subsunt hæc membra. Et hæc intelligas litteram. siue sint prælati ordinum vt prædicti, siue prælati monasteriorũ hñtiũ mẽbra, vt Nouanualanis, Popolinum, Fructuariẽs est, & hu iusmodi. Et licet, non intellexerit, vt puto de præsidentib. capitulis prouincialibus monachorũ, de quibus de ista mo in singulis & c. ea quę illi .n. nõ impetrant pro monasterijs, puto, q. si tñ daretur, q. impetrate possent, locũ haberet qd' hic dicitur ex idẽtitate rõnis. Et licet de religiosis loquatur, idẽ tñ de secularibus, qui simili modo præessent, sed quia id rarum, hoc frequentatum, ið de religiosis loquitur.

a ¶ Occasione] si.n. causam propriã, vel capituli talis prælatus agere vellet, & pro illa impetrare, tunc non haberetur consideratio loci, vbi situm est membrũ.

b ¶ Legatorum.] vel delegatorum, sup. eo. statutum, §. in nullo, lib. 6 De inferioribus ordinariis non est dubium, cum in eis locum non habeat decre. statutum & sed id quod habetur, de offi. ord. cum episcopus, & c. vt litigantes, lib 6.

[Glo seq. soluit dubium casus conuersi.]

c ¶ Conuenire.] In actore loquitur, non in reo hinc est, q. si ego Bonon. pro membro Bonon. volo conuenire ipsius membri maiorem, qui est diœcesis Aretinæ, nõ potero impetrare Bon sed Aretij, vel in loco vicino, int a. dicta, secundũ formã decr statutũ § cũ autẽ. Identitas .n. qua hic idẽ fingitur administrator membri, & suus maior in reorum fauorem inducta, in eorum grauamẽ retorqueri nõ dẽt, de regu iu. qđ ob grãm. lib. 6 cũ suis concor. Priorem autem illius membri cõueniam Bon. vt ibi, §. cum vero. Et quod prius dixi procedit hic, posito q etiam in realibus consideretur locus domicilij, vt no. in p̃cal̃le § cum vero in gl. olim dicebamus.

[Glo seq soluit duo dubia.]

d ¶ Coram quibus,] de loco erat dubium, de personis non, sed forsan hoc intendit, q si is, qui impetratur a priore loci poterat recusari, etiã recusari poterit impetratus per maiorẽ ordinis, facit qd' scripsi de off deleg. insinuante Hoc scias, q licet prior domus pp. a excõicatione repelleret ab agendo, iste maior nõ repellitur, q excõicatus non est, solum .n personas corã quibus, & loca, in quibus sit conuent o, determinat hæc littera.

e ¶ Liceret.] Agere enim possent, & defendere, quandiu administrationes tenent, quamuis sint obedientiarij. de hoc latis. & quis cui præferatur, no post Inn. & Hos. de iud. cum d' putati, de test. spo. olim & de testi. cum olim, de relig dom cum venerabilis § vbi no. Inn. ad fi q qñ in casu defensionis iudex procedere debet ad missionẽ in possessione, hoc non facit, etiam si unus sit contumax, nisi omnes uocentur, alle. ff de eu. & Herennius. & ff qui cau in poss. ea. l. hec autem.

f ¶ Nec occasione.] iste ver. non fuit de prima compilatione concilij.

g ¶ Super hoc.] s. super reconuentione reorum.

h ¶ Haberent.] nouit q loca, q̃ sunt de mensa, interdũ non hñt speciales gubernatores. concord. inf. de supp. neg. præla. c vnico. vnde licet illorũ fructus clericis concedantur ad firmam, non vacant per mortem illorum, int de excel. præla sequens, vel quidam etiam. & ibi dicam qua loca propie sint de mensa, & aliquid no. Inn. & Hostien. de rebus eccle. non alie. vt super.

i ¶ Vexare.] ex sola enim impetratione non veniunt expensæ, vel interesse, nisi sequeretur vexatio vel conuentio.

k ¶ In expensis.] legitimis, sup. eo. statutũ, § cum vero. in fi.

l ¶ Corã quo] cõcor. quod no sup. eo c fi. in vlt gl & quod illa decre vocat damna, hæc vocat interesse.

m ¶ Processus] circa principale.

n ¶ Ipso iure,] idest sine ope exceptionis, concor. sup. eo. c. 1. & cap. statutum in fi. lib. 6.

ET si principalis.] pro euidentia huius cap not. id quod habetur in c. statutũ, §. 1 eod tit. lib. 6. q inter cetera, quæ exiguntur in delegato Papæ, exigitur quod sit in dignitate: per quod apparet, quod stricte intelligitur de dignitate, scilicet propria iudicis delegati, quia sic in dubio uerba debent intelligi, vt naturalem, & propriam naturam plus respiciant quam accidentalem, de senten. excomm. si quem de testa. si pater. libro 6 quod non est modicum fundamentum ad dicenda. lo. de Imola.

¶ Ista Clementina, seu constitutio fuit edita ad excludendum, & remouendum unum dubium, q erat: Diceret aliquis iuuenis canonista, Pater sanctissime, scio per decretalem uestrã, statutum, sitam in tub. de rescri. lib. 6. q causę delegatę a Sede Apostolica possunt committi personis decoratis dignitate, i. existentib. in dignitate, uel personis obtinentib. personatũ uel canonicis ecclesiæ cathedralis. Sed dubito, an officialis principalis, epi, & et officialis foraneus & prior conuentualis, vel prior claustralis monasterij sint in tali dignitate cõstituti, vel personato, q possunt causæ istis delegari, & committi ab Apostolica Sede? Et rñdet Papa, q principalis officialis epi. & prior conuentualis, quamuis & tales non sint assumpti per electionem, sunt tamen tales personæ, qd' eis possunt & debent causæ a Papa delegari, & erunt idonei iudices delegati: Officialis autẽ foraneus, qui solummodo in certa parte diœcesis, vel ad certos actus constituitur, & non ad omnem iurisdictionẽ epi exercendã. & prior claustralis sui monasterij nõ sunt capaces formæ, hoc est, non sunt tales personæ, quibus Papa intendat committere causas suas delegatas, nisi expresse exprimat dum delegabit, sic dicendo. Et volumus, q talis officialis foraneus. vel talis prior claustralis cognoscat de tali causa hoc d cit. Ideo dicit tex quamuis principalis officialis epi, aut (pro uel) religiosus obtinens prioratum conuentualem dari ualeat delegatus (cape parenthesim.) Et quamuis prior conuentualis non consueuerit assumi p electionem ad prioratum. Et sic remouet vnũ dubiũ, quia quis posset dubitare quomodo Papa delegat causas tali priori conuentuali, qui non eligitur ad prioratum suum: videtur, quod non habeat dignitatem, cum talis sit solummodo

† Ad hinc glossã pręter Imolã & alios hic uide tradita p Iasonẽ in l. tale p. ctũ, §. vlt. ff de pac.

† Nisi hoc addisset eis prohibi .. tum, po tuisset nt, q impetrare re scriptũ regulariter permittit qñ h &c. docet h c Barbat. F.

† Idem Barb. Interés, quod ordinarij citani vltra unam dietam.

† Et e edo teri, de re scri. in oibus istis plene de hoc. Et est simile in patre, & filia, qui cõcurrunt in petitio ne dotis, & inuicẽ de plariõ ne conten dunt, qd' dic, vt l. 3. ff so. ma. & l. 1. § si. & l. non solum. e. tit Pet. de Anch.

† In quibusdã est pluribus post hæc verba ipso iure, mox subsequũtur hęc, ut ad id ex presso partem ne cedat ab lentia.

modo prior ad voluntatem sui abbatis, & est obedientiarius, & sic vr quod non constitutus in dignitate? Remouet illud dubiũ per hoc qđ dicit: quis ad prioratum eundem non consueuerit per electionem assumi: tñ tali priori poterit committi cã a sede Apostolica, & sequitur in textu:

† Vide cõcil. Tridẽ. sess.25. de reform. c.x.

† Barbatia exponit 1. generalis vicarius epi, & est generalis dicendus, & si restringatur ad certũ locum ꝗ Cardi. negat ad de et â si sint plures æque principales omnibus potest delegari.

Officiali tñ foraneo, aut religioso claustrali priori sui monasterij Papa nõ committit causas a sede Apostolica. Ex dictis nota, ꝗ principiũ nostri textus non vr dicere, ꝗ principalis officialis epi, vel prior conuentualis, sint tales personæ, ꝗ eis potest delegari: sed vr dicere ac si illud confirmaret, & esset notum satis per se: tamen non reperio alibi in textu formal'r. No. ꝗ officialis foraneus est, qui constituitur in certa parte diœcesis, vel ad certos actus: vel etiam foraneus, vt est decanus ruralis, vel et quia foris in diœcesi constituebatur, vel foraneus, qui forum teneat, vel foraneus, quia de foris venit, vt aduena, vel peregrinus, cuius sunt reprobata iudicia, vt in gl. in ver. foraneos. s. de offi. ord in c. Romana: talis officialis non est persona, cui possit delegari a Papa, nisi hoc dicat Papa in sua commissione, Pet. No de dictione, & si, quæ ponitur hic pro vna dictione, pro quauis, vt in gl. 1. ad hoc de postu. c. fi. vbi dixit. No. ꝗ prior conuentualis est in dignitate, quod no. gl. in ver. conuentualem & eam signa Franc Zab.

si [a] † principalis [b] officialis [c] episcopi, [d] † aut religiosus conuentualem [e] obtinens prioratum, (quamuis ad prioratum eundem prior non consueuerit per electionem [f] assumi) a sede Apostolica, vel legato [g] eiusdem, dari valeat delegatus: [h] In † officiali tamen foraneo, [i] aut religioso monasterij sui priore claustrali.

a (Glo prima summat, diuidit, & dicit quid declaret.)

a ¶ Et si.) Casus principalis officialis epi, & prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari possunt a Papa; officialis vero foraneus, vel prior claustralis nõ. Et partes patent, quia prima duorum permissiua. Secũda duorum prohibitiua, ibi, (In officiali.) Et declarat inquantum de religioso loquitur, no. 16. q. 1. de præsentium. de priuile. cum olim 2. per Host. in sum. de offi. deleg. §. cu. possit. ver. sed nunquid. & per Gul. in Spe. titu. 1. §. 1. nunquid ergo monacho. (& ff de iud. l. cum prætor. Et multum olim dubitabam de his casib. & forte fuit pars impulsiuæ causæ constitutionis istius. Exponas, Et si, pro quamuis. Io. And.

(Glo. seq. vnius thematis duo dubia soluit: de tertio remittit. Item quærit, & remittendo soluit. & ad simile remittit.)

b ¶ Principalis.) quid ergo si plures officiales insolidũ het episcopus? innuit hęc littera, ꝗ delegari possit is, qui est principalis. Itẽ quid si simpliciter delegetur officialis? intelligitur de principali iuxta not. de offi dele. quoniam abbas. Et si neuter principalior, sed æque principalis, vterq dic vt ibi Sed quid si desijt esse officialis? Vide ꝗ no. in Spe. ti. 1. § fi. ver. quid si cãm. Dico per prædictam decret quoniam, ꝗ si non erat expressum pro primum nomen desijt esse iudex: alias iudex remanet, nisi aliud canonicum eum impediat. & de hoc satis per Arcid. in canonico, qui desijt esse canonicus. de rescrip. statutum. §. 1. lib. 6.

(Glo. seq addit duo talium nomina, & ius vetus. Secundo soluit dubium.)

c ¶ Officialis.) Alibi dicitur missus dñicus de reg. ca. 2. de fug c. 1. Alibi vicarius de offi vica. c. fi lib 6 Olim et delegabatur officialis. de offi. deleg. insinuant. de app. dilect. vlti. Et per hoc verbum vr vicariũ in spiritualibus, qui alias officialis non est, delegari non posse. Ad hoc de ten p. ord cum nullus. §. 1 & 2. lib 6. salua certa scientia principis, vt dicam in vlt gl.

(Glo seq arguit e contrario. Secundo duas quæstiones ibi finitas soluit.)

d ¶ Episcopi.) ergo secus in officiali archidiaconi, vel inferioris ab epo Sed quid de officiali quem dat capitulum epali sede vacante? Licet hic dici non possit officialis epi, qui non est. faciat consti. cum accessisset inf. de procu. c. fi. credo tñ, ꝗ hæc constitutio etiam illum intendit includere, cum sit officialis iurisdictionis episcopalis, facit de maio. & obe. c. vnico. lib. 6. Et idem puto de officiali electi confirmati nondum consecrati. su. de elect. transmissam, maxime qa quo ad officiũ iurisdictionis consecratio nihil addit facit de temp. ord. cum nullus. §. 1 in fi lib. 6.

e ¶ Conuentualem) de istius ætate infra de sta. monach ne in agro. §. cæterum. Et quæ dicatur ecclesia conuentualis, plene scripsi de iure pa. nobis. vbi no. Hos. & Inno. eo. tit. postulasti. & de hoc de elect. ca 1 Et hic patet approbatam quod no. Abb. de præb nisi. ꝗ prioratus est dignitas, si conuentualis est, alias non.

(Glo. seq. fortificat dubium, & dupliciter respondet. Secundo arguit ad quæstionem, de qua remittit.)

f ¶ Per electionem.) sed per prouisionem. Et intelligo de obedientiario, qui remoueri pôt ad nutũ sui maioris alias nulla fuisset dubitatio, de isto vero, & de officiali, quẽ eps ad nutum remouet, merito dubitabatur quasi isti non sint in dignitate, ex quo non sunt perpetui, sed satis est, ꝗ possunt esse perpetui 1 .1. quamdiu viuent. ff. pro soc. l. 1. facit de his, quę fiunt a præla. cũ Apostolica Insti. de auctori. tut. §. neque. ff de cond indeb. l. sufficit. Item per mortem, vel remotionem talis priorum, licet sint obedientiarij, vacat prioratus, vt Patet. inf. de supplen. negli. præla. quia regulares. Facit autem hoc ad qonem de claustrali, an possit vicarius esse epi, vel coadiutor prælati, de quo satis notaui de cle. ægro c fi. in summa, coadiutor. in 4. q. tertij men bis, & ibi remissionem inuenies, an possit esse delegatus ordinarij, vel arbiter.

g ¶ Legato.) vel delegato, vt dixi sup. cap. proxi.

(Glo. seq. quærit, quęstionis dubium aperit, allegans ad negatiuam, deinde ad affirmatiuam.)

h ¶ Delegatus.) quid dices de conseruatore: procedit dubium in officiali, non in priore per decret. vlt. 1. 1ñ. de offic. deleg lib 6 quæ requirit, ꝗ conseruator sit episcopus. a vel superior, vel abbas, vel habens dignitatem, vel personatum in ecclesia cathedrali, vel collegiata, sub quibus non vr officialis includi, quẽ tamen quo ad alios delegatos bene includit decr. statutũ. in prin quæ simpliciter requirit, ꝗ sit dignitate præditus, vel personatum obtineat. sic per hoc videtur, quod licet dignitate præ alijs dotatus possit esse delegatus, qa tamen non habet dignitatem in ecclesia cathedrali, vel collegiata non possit esse conseruator. In contrarium ex quo dignitatem dantius, non constat, ꝗ illa sit alterius ecclesiæ, quam cathedralis, ex dignitate em episcopi descendit iure connexionis: ergo idem ius de conseruatore translato egeret declaratione.

(Gl seq. recitat opin. quę quæstionem soluit. Secũdo textum prorogat. Tertio determinat.

i ¶ Foraneo.) de quo de offi. ord. Romana. in princip. lib. 6. vbi tenent Innoc. & Host. ꝗ tales officiales foranei, qui in certa parte diœcesis, vel ad certos actus constituuntur, habent delegatã; & ꝗ ab eis appellatur ad consistoriũ Ep. ꝗ vr vnum consistorium epi, & officialis, intellige de generali, & principali, ad quod bene facit hac decre. de appe. Romana in prin lib 6. Et quod hic dicitur de officiali foraneo, intelligo etiam de decano rurali, qui in parte diœcesis ad tempus gerit vices epi, de quo s. de offi arch. ad hac, in fin. qui et officialis foraneus dici potest. Et hac intelligo vera, nisi tales officiales, vel decani ex alio capite admittantur, vt quia canonici cathedraliũ ecclesiarum, vel his sites. Io. A.

(Gl. seq pôt epi. Sedo signat duo iura i prin. & soluit.)

† Alias ita. In officiali tñ foraneo, aut religioso monasterij, seu priore claustrali, nequaquã &c.

Prioratus an sit dignitas.

1 Adde gl & q ibi notant. c. vt circa. §. 1 de ele. li. 6 & vide glo. in l 1. ff. pro so.

2 Licet nõ consecratus. Imola. q. uis. a. non veniat appellatiõe epi, venit appõne habentis dignitatẽ Barb. Fõ.

3 Videtur tritum, ꝗ heant delegatã, si vniuersitas tãtũ certi loci, & hoium sit eis cõmissa. ad hoc vide quod legitur, & no. ff q. A a quo ap. p. l 1. §. 1. Per

a ¶ Claustrali.] de quo de statu mona. cum ad monasterium vel Prior. quod idem dicit Guli. in prædicto ver. quod tenet curia de sacrista, custode, vel camerario monasterij Sed ꝯ ĩ. de p.e. licet. de concess. præb. ex tenore. ex quarũ subscriptionibus patet, quod claustralis, & superior d. leganti a Papa.

Sol. tp. illorũ tamen adhuc non erant determinatę qualitates psonarũ, quib. dent tales cãe delegari: sed postea fuerũt p decre. Innoc. iiij. q̃ hodie nõ hẽmus e ti. præsenti. & postea immutatũ in parte per decret. Bonifa. eo. ti. statutũ in prin. lib. 6.

li, [a] nequaquam hoc volumus obseruari [b]

¶ Idem in eodem.

Breuiter non põt summari

[Glo. seq. ponit casum exceptum.]

b ¶ Obseruari.] nisi id fieret ex certa scientia principis hoc expresso, ut no. in prædicta decr. cũ olim ꝺ priuil. & facit qđ no ĩ eo. statutũ. li. 6. in gl. pone. In legato secus, quẽ arctat constõ minoris. 2. facit ĩ. de off. ordin. col latio. & quod no. de hær. c. vlt. lib 6. in magna glo.

A Vditor.] Summus Pontifex facit hoc nouum statutum. Et figuratur sic casus. Titius & Caius erãt in controuersia super aliquo beneficio, quod qu dẽ beneficiũ n Titius ad se pertinere dicebat. Econtra autẽ Caius illud beneficium prętẽdebat ad se spectare. Isti duo adiuerunt summum Pontificem, qui impeditus alijs negotijs non potuit cognoscere, nec declarare, ad quem beneficium spectaret, sed quendam Semproniũ in curia existentem deputauit auditorem, qui audiret de controuersia Titij, & Caij, & pronuntiaret dictum beneficium fore & esse debitũ Titio, si quod ius ipse Titius haberet: vel pronuntiaret debitũ Caio, si Titius non hẽret. Iste auditor sic disceptauit, seu terminauit dictam controuersiam, & pronuntiauit beneficium fore debitum Titio, & Caium condemnauit ad ea, ad quæ veniebat condemnandus. Modo iste Titius videns beneficiũ de iure fuisse sibi adiudicandũ ab ipso auditore, volebat vt ipse auditor conferret sibi beneficium, quod sibi adiudicauit. Quæritur, an iste auditor possit conferre illud beneficium cui ipse adiudicauit fore debitũ. Et rñdet summus Pontifex, quod auditor in curia Romana ab ipso deputatus: si pronuntiet beneficiũ dẽri alicui, põt ipse poterit dictum beneficiũ cõferri ei, cui adiudicauit. Et reddit rõnem, vt vitetur circuitus. nam qñ Papa deputauit aliquem auditorem, vt cognosceret de controuersia aliquorũ: postquã ipse cognouit, si ipse auditor non posset prouidere, nec conferre, oporteret, quod ille, cui auditor declarauit beneficiũ, sibi debitum, iterũ iret ad Papam, vt ipse Romanus Pontifex sibi conferret, & sic esset circuitus, quia primo fuit ad Papam, & fuit delegata cã, & sic te Papa iuit ad aliquem auditorẽ, & iterũ de auditore ipso rediret ad Papam, vt Papa sibi beneficium conferret, quod auditor declarauit sibi essẽ debitũ, quod esse non dẽt, qa circuitus est vitandus. No. quod dubiũ istius capituli erat ex eo, quod Papa qñ deputauit Sẽproniũ auditore in cõmissione sua, dixit, quod cognosceret cui beneficium erat de iure debitũ & non dixit quod conferret ei, cui declarabit debitũ. Modo dubitatur, an virtute istius commissionis poterit dictum beneficium cõferre, & suã sniam mandare executioni? Et rñdetur, quod sic, vt vitetur circuitus. Not. quod est quidam auditor pꝺictarũ & cameræ, & de illo videas Goff. & Host. in summa de off. ord. in prin. & talis hẽt iurisdõnem ordinariam. Alius est auditor causarum, qui habet ordinariam iurisdict. in cognoscendo, & delegatã in definiendo. Et de isto vide Guli. in Spe. tit. 1. post principium, dicit tamen Bonifacium octauum fuisse interlocutum, quod in curia Romana nullus habeat ordinariam nisi Papa. nota differentiam inter suum & debitum, quia si auditor pronuntiaret esse suum, tunc non posset alio modo prouidere. secus si pronuntiaret beneficium fore debitum, quia tunc auditor non pronuntiat simplr suũ esse: sed restat adhuc executio suæ declarõnis. Not. dum dixit in textu, [Vitetur] quod ibi ponitur simplex pro composito, vitetur i. euitetur circuitus. Nã frustra fit per plura, quod æque cõmode possit fieri per pauciora. h. d. No. quod expectãs hẽt ius ad beneficium, & põt dicere beneficiũ sibi de iure debitũ. licet gl. in c. veniens de renũ. dicat, quod hẽt potius officij implorationẽ, quod dic vt ibi dixi. No. finaliter casũ mirabilem, in quo põt delegari extendi ad non commissa, vt euitetur circuitus. Zab.

CAP. III.

A Vditor [c] † in Romana [d] curia deputatus à [e] nobis, de beneficio [f] (quod pronũtiabit [g] alicui de iure fore debitũ [h]) po-

[Glo. prima dicit quid determinat. Secundo an in libello sit peti necesse. Tertio an auditor habeat ordinariam.]

c ¶ Auditor.] Breue est & nouum, quod hic statuitur determinans no. per Compost. eod. tit. mandatum. ad fin. & per Guli. in Spec. tit. de actio. & peti § sup act. omnibus, versi. sed si ad ipsam præbendam. & versi. seq. Et patet hic expeditum quod ibi no. I. quod coram auditore peti poterat beneficium pronuntiari debitum, & cõferri. Et scias quod hodie est tutũ ; hoc in libello petitis & si puto tñ, quod non petatur in libello conferri, sed solum debitum pronunciari, quod post pronunciationem peti poterit & conferri: sicut enim confert, licet non fuerit commissa collatio, sic conferrat, licet nõ fuerit in primo libello petita. Item scias quod de auditore pꝺictorũ & Cameræ tenent Goff. & Hos. in sum. de offi. ord. in prin. quod habent ordinariam. De alijs auditorib. causarũ, no. Guli. in Spe. in ti. 3. § 1. post principium, quod habent ordinariam in cognoscendo, delegatam in definiendo. Sed Arch. 11. q. 1. experientiæ dicit Bonifacium octauũ interlocutum fuisse: quod in curia nullus habeat ordinariam nisi Papa, & facit quod dicam ĩ. ut. 1. ne Roma ni. lo. And.

[Gl. seq. arguit a contrario: & dat simile.]

d ¶ In Romana curia.] in dato ergo extra curiam non hẽt hoc locum, nec in aliquo corrigitur decretalis super e. de offi. deleg. & est sim. ĩ. de sequestr. pos. c. vnic.

[Glo. seq. argumentatur a contrario dicens, quis dicatur datus a Papa.]

e ¶ Deputatus a nobis.] ergo ab alio, puta legato, ad quem etiam spectaret beneficij prouisio non poterit prouidere, et si fuerit sibi commissa pronuntiatio, quia nec alter auditor pronuntiat, sed audiuit, & refert & de off. deleg. super qõnum facit ad primum ĩ. eo. tit. sup eo. Et intelligo deputatum a Papa illum, qui secundũ morem curiæ, per referendarium, vel officialẽ ad hoc datum ex auditoribus palatij deputatur ad talem beneficialem causam delatam ad curiam audiendam, & hoc in minoribus? Cathedralium enim. & regularium ecclesiarum causas propria voce Papa committit: & vt plurimum Cardinalibus.

f ¶ Beneficio.] large sumitur vt comprehendat etiam dignitates, 4 cum eadem sit ratio concor. de reg. iur. c. 2. vbi de hoc.

g ¶ Pronuntiabit.] & sic videbatur functus officio suo, de off. deleg. in litteris, Io. And.

[Glo. seq. declarat vnum quare. Secundo q̃rit, arguit negatiue, & contrarium soluit.]

h ¶ Debitum.] i. pronuntiaret illud suum, tunc cessaret prouisio. Est ergo differentia inter suum, & debitum de præb. si tibi absenti. lib. 6. § licet inter ius in beneficio, & ad bñficiũ. n. eo tit. c. pen. de concel. pb. c. vlt. eo. lib. Quid de electo. qui appellauit a denegatione confirmationis, vel cassatione electionis, nunquid auditor, q pronuntiat bene appellatum, vel reuocat cassationem electionis, poterit confirmare? Vr, quod non, qa hic solum loquitur de prouisione illius, cui debitũ erat. In ꝯriũ vr, qa hoc faceret delegatus. de exce. ligno.

1 Quod sufficit: fm Barb. & si nõ di cat nõ obstante tali lege. Vid doctores in c. non nulli ĩ. e. Do. c. t. su. li. 6. Bal. p illũ text. in l. fin. ad fin. C. de lat. li. tol. & certa sciẽtia põt per testes probari, ut ait Barbat. hic.

2 Idẽ lo. de Im. ad de gl. c. fi. de hær. li. 6 Barbat. tenet contra gloss. Pon.

† Vide doctores in c. super eo. de off. deleg. & Alexã drũ in l. more ff. de iurisd. om. iudi.

4 Quare statutum, satis patet fm Barbatiã, & gl. in ver. potest. & ió dicit hic Card. non directe petet collatio, sed implorando solum officiũ iudicis facit glo. in c. n. ĩ. eo. Bar. Pont.

4 Adde & cpatum. qui semp in fauorabilib. venit sub noĩe dignitatis. arg. c. 1. 22. distin. Barb. Põt.

5 Nam petẽs beneficiũ tanq̃ debitu p viam exceptionis põt repelli: Si vero repetat tã q̃ suu vtrũ possessorio, vel petitorio, an possit per viam exceptionis crimi nis, vel defectus, vel formæ repelli, dicit ĩ. de elec. quod sicut. & c. inter dilectos de excessib. prælat. Pet.

significauerunt, de re iudica ad probandum, ex quo. n. bene appellatum est, facit quod facere debebas princi palis de excep dilectæ, & facit quod not. C. de app. cos. in prin & quod dixi de testa Raynald ver. condemnauitque. Item de confirmatione nõ videbatur dubium, sed de prouisione, nã primam facit officialis & capitulũ vacante sede, qui nõ facit secundam, vt de offi vica c vlt & de insti. c. 1. lib 6. quia ergo illud plus dubitabile, ideo concessum.

terit [a] sibi absque commissione alia (vt euitetur circuitus [b]) prouidere. [c]

¶ Idem.

¶ *Expectans beneficium perdit gratiam, sic consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat, de iure tenere non potest. Io. And.*

CAP. IIII.

GRatiæ, [d] vt de dignitate vel beneficio curato tibi prouideatur, renuntiare [e] videris gratiæ impetratæ, vt de dignitate, vel bñ ficio curato tibi prouideatur, si assequeris aliud beneficiũ pacifice ante adeptionem eiusdem, id est, ante adeptionem beneficij virtute gratiæ obtenti, quod. s. bñficium obtinuisti, non per gratiam nostram, sed alio modo retinere non possis si mul de iure cum dignitate vel beneficio curato, virtute gratiæ tibi debito, licet illud beneficium, quod habuisti non virtute gratiæ, sed alio modo forsan, quia fuit tibi resignatum, resignaueris, vel resignare paratus sis.

a ¶ Poterit.] nõ quicquid iudicis potestati committitur, & c. ff. de iud. non quicquid. de offic. deleg. consuluit. licet ergo auditor hoc possit, non tamen tenetur ad hoc.

b ¶ Circuitus.] C. de arb. l. ne in arbitris in fi. de adop. l. fi. ff. de condi. indebi. dominus testamento, & ibi con cor. de hoc in fi. vlt glo. Esset autem circuitus, si oportet ad Papam sed re pro noua commissione, vel pro collatione ad ipsum, vel ad executorem. Dicebant ergo, qui hoc tenebant, quod auditor fungitur vice iudicis in sententiando, & vice executoris in conferendo, vt no. in glo. in princ. alleg.

[Glo. seq ponit dictum, cui obijcit & soluit.]

c ¶ Prouidere.] intelligo etiam si non ex facto Papæ, sed inferioris, legati, vel delegati fuerit beneficium illi debitum, quod esse posset, iuxta not. de conc. præb. si so li lib. 6. Huic tñ obstat ratio, quam inducebant Cõpost. & Gul. s quod per talem collationem nulli fit præiudicium, quia cum conferre spectat ad Papam, non refert, an per auditorem, an per executorem conferatur. Sed in decret super eo non spectat collatio ad Papam, fieret ergo præiudicium ei, ad quem spectat collatio vel institutio Sed cum potestas nedum delegati, sed etiam legati causetur a Papa, nec ex facto alterius possit esse debitum vel affectum, satis conuenit illa ratio Ioan. And.

GRatiæ.] Istud c. ampliat c. si pauper. de præb. lib 6. In illo c. dr, quod si mandatum factum alicui à Papa, vt pauperi clerico prouideatur, si clericus pauper, antequam fuerit sibi prouisum virtute illius mandati, aliud beneficium fuerit consecutus, tunc mandatum expirat. Sed quærit in hac Clementina Papa Clemens, an sit idem in quocunque clerico, vel in quacunque gratia: Et vr respondere, quod cum Clementina indistincte & generaliter loquatur, nos debemus illam indistincte & generaliter intelligere, vel de mandato, qđ impetratum est in forma pauperum, sicut intelligebat c. si pauper de præb lib 6 vel de mandato, quod impetratum est in forma gratiæ, de quo dubitatur, vel etiam in quocunque clerico paupere, vel non, & nunc per illam constitutionem seu Clementinam tollitur dubium, quia de vtraque gratia siue impetrata in forma pauperum, siue impetrata in forma gratiæ, vel impetrata a Papa vel ab altero. His præsuppositis figura sic casum pro iuuenibus canonistis, qui subtilitates iuris nõ nouerunt, sine quibus profundi esse nõ possunt. ¶ Quidam Petrus iuit ad Romanum Pontificem, & conquestus est in hunc modum: Pater sancte, ego per multos annos studui in iure canonico, & vt studium mihi afferret aliquam vtilitatem aliàs veni ad vos, & impetraui gratiam, quam gratis mihi contulistis fauore mei studii, vt prouideretur mihi de primo beneficio proxime vacaturo, steti bene per decem annos cum gratia vestra, quia per ipsam aliquod beneficium non potui habere. Videns hoc, inueni alium modum, taliter quod consecutus sum beneficium curatum, sed est modici valoris: Modo curatus meæ parochiæ est mortuus, & cura mea est bona & sufficiens, ego volo illam curam habere, virtute vestræ gratiæ iam pridem à vobis impetratæ, non obstante hoc, quod sum aliud beneficium curatum consecutus. Quæro à vobis pater sanctissime, an ego possim illam habere per vestram gratiam, & virtute ipsius? Rñdet Papa, Amice rñdeo tibi, quod renuntiare videris gratiæ impetratæ, vt de dignitate, vel bñ ficio curato tibi prouideatur, si assequeris aliud beneficiũ pacifice ante adeptionem eiusdem, id est, ante adeptionem beneficij virtute gratiæ obtenti, quod. s. bñficium obtinuisti, non per gratiam nostram, sed alio modo retinere non possis simul de iure cum dignitate vel beneficio curato, virtute gratiæ tibi debito, licet illud beneficium, quod habuisti non virtute gratiæ, sed alio modo forsan, quia fuit tibi resignatum, resignaueris, vel resignare paratus sis. Et per hoc solutum illud dubium, & pone sic: Pater sanctissime, ego audio, qđ vos dicitis, quia ego non possum hãc curam meæ parochiæ virtute meæ gratiæ, eo qđ assecutus sum aliud beneficium curatum, ego bene ponam remedium, quia ego resignabo vobis primam curam q̃ habui, aliàs q̃ per vestram gratiam, & assequar istam curam, & sic satisfaciam huic textui, qđ simul de iure cum dignitate vel de beneficio retinere non possim? Rñdet Papa ad illud dubium, tu arguis in vanum, quia licet, idest, quamuis paratus sis illud beneficium resignare, aut iamque resignaueris, tu non potes aliud bñficium consequi virtute gratiæ, postquam executionem tuæ gratiæ vel mandati non expectasti, hoc dicit. Notemus, quod ista clementina ampliat decretalem, si pauper, quia glo. prima illius decretalis dicit, nota verbum, pauper, quod non sine mysterio dictum puto. Si. n. gratia specialis, quæ non est de iustitia, sit prouisum alicui, non postea antequam vacet aliquod beneficium, quod posset habere per suam gratiam, ipse adeptus est aliud beneficium non virtute suæ gratiæ, non expirat gratia, quia illa decretalis loquitur de forma gratiæ, qua prouidetur necessitati pauperum, quæ est iustitia, vel quasi. prouisione igitur facta impetranti cessat causa iuris, & sic ipsius executio. Sed ista Clementina non distinguit de qua gratia, vel de gratia speciali, vel de gratia, quæ fit pauperi, quæ est quasi iustitiæ, ideo generaliter debemus eam intelligere, nec facere dictam distinctionem ad capitulum, si pauper. li. 6. de præb. Not. quod vbi canon non distinguit, nec nos distinguere debemus, sic vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. in l. de pretio ff. de Publicia.

[Prima gl ponens casum summat', dicit quid approbat, & quid addit, tertio quæstionem soluit.]

d ¶ Gratiæ.] expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere non posset. Et approbat quod notaui de præ ben. si pauper. lib 6 in prima glo & idem ibi Archid Et per illam decretalem determinatur, quid iuris si consequitur beneficium is, pro quo scriptum est in forma pauperum, hic de illo, pro quo scriptum est in forma gratiæ & in illo casu non distinguitur qualitas beneficii adepti, isto sic. Et quia generaliter loquitur hoc principium, generaliter intelligatur de cuiuscunque gratia Papæ, vel alterius.

[Glossa sequens argu. pro opinione, secundo dubium soluit.]

e ¶ Renuntiare.] idem tenet Inno. & Compostellanus in illo, qui litigabat super beneficio, & recepit s̃m, qđ cum princ tenere non posset, sic qđ per hoc renuntiat liti. hac not s̃. eo. In nostra, vt ibi plenius scripsi. Et puto hanc decr locum habere etiam si protestetur recipiendo secundum, quod gratiæ renuntiare non intendit cũ protestatio sit facto cõtraria. de constit. cum M. nec defendat in his præiudicialibus. sup. de elect. vt quis duas. lib 6.

† Gratias q̃ expectatiuæ dñe oino sustulit, concil. Trid. sess. 24. de ref. c. 19.

facit quod scripsi cum Inno. contra Host:en. in prædi. decret.in nostra.

a ¶ Eiusdem.]dignitatis vel curati,quod expectas.

b ¶ Beneficium .] curatum scilicet vel dignitatem,vel personatum,per decret.de præbend.de multa. Et idem puto in casu decr. literas, de concess. præbend. vel cum secundum de speciali iure requirit continuam te identitate iuxta not. per Inno de cler.non resi.c.fin

ris, si ante adeptionē eiusdem [a] aliud beneficium [b] pacifice [c] assequaris, quod simul de iure [d] cum dignitate,vel beneficio virtute dictæ † gratiæ tibi debito, retinere non posses; [e] licet illud [f] resignaueris, [g] aut sis resignare paratus. [h]

¶ Idem.

¶ *Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post datam in substantia creatum . hoc dicit Ioannes de Imola.*

CAP. V.

Litteras [i] † nostras [k] super conferendo tibi [l] beneficio vacaturo [m] directas , ad beneficium post datam [n] ipsarum creatū [o] †

† Alita, gratiæ p̄ dissig.

c ¶ Pacifice.]puto idē si acceptata collatione per eum staret, quo min' haberet pacificam,id quod sup. de elect. commissa.§. 1. de præbend. licet episcopus lib.6.

ADDITIO. Idem Pau & Stepha.& Zenzel.qui intelligit possessionem pacificam liberum exercitium curæ, licet possessionem pacificam maioris partis beneficii non sit adeptus,de quo dicunt not.sup.de ele. commissa.lib. 6 nec desinit esse pacifica , si ex post facto controuersia moueatur,secus si in ipsa apprehensione,vt l. si post perfectam.C.de euictio Pet.

d ¶ De iure.]de hoc sup.eo gratia.lib.6.

e ¶ Non posses.]si ergo esset tale, q̄ cum illo teneri posset , non perit gratia,vt Inno in decre.si pauper. & hoc etiam tenet Io.de Deo in quæstionibus suis lib. 1.q.23.

f ¶ Illud.] quod adeptus es interim.

g ¶ Resignaueris]gratia ergo perempta no reuiuiscit, licet res reuertatur in pristinum statum.Et facit ad quęstionem de clerico,qui contraxit matrimonium , quod postea dissoluitur per professionem sponsæ non cognitæ,vel quia reperitur consanguinea,de quo scripsi de cle.coniug.c.1. 1 in princ.

1 Ibi Do. & capel. Tholosa. q.229. F.

h ¶ Paratus. 2]Si tamen vellet dimittere secundum beneficium , posset per collationem ordinarij consequi primum olim sibi debitum,non n interdicit , quod sit inhabilis ad id,sed quod ex vi gratiæ nō est sibi plus debitum , nec per executores gratiæ conferendum. Et sic not.casum,q̄ ex facto superuenienti paratur exceptio ꝯ gratiam,quæ tenuit à principio. Alios casus colligas ex not de præb.quia sæpe lib.6.in vlt.glo.Io And.

2 In hac gl. latissime examinat Barbatia post Cardinalem pluralitatem beneficiorum. Bon.

Litteras]Illud conducit nouum ius,& est inductum contra illos, qui nimis cito volunt habere fructum de gratiis suis,pone sic casum:Quidam cupidus bñficiorum[& per consequens credo,q̄ cupidus suæ damnationis]iuit ad Papā & eū requisiuit,quod sibi prouideret de beneficio aliquo,à quo posset lenius & blandius in futurum sustentari : Papa videns suam supplicationē esse gratiosam,dedit ei gratiam, q̄ erat datæ mensis Ianuarij,in qua continebatur,quod prouideretur sibi de bñficio proxime vacaturo : Iste reuersus ad prouinciā suam non expectans nisi mortē alicuius, & cogitās quis antiquior curatus vel canonicus esset in ecclesia , & ipse videns quia omnes erant iuuenes,& nō naturaliter in ꝓximo morituri,valde contristatus est: Sed quid accidit, ecce vna dierum accidit,qd̄ quidā miles redeundo de bello,& existens in grabato iacens & anhelans ad mortem , vt aliquam recompensationem de forefactis suis Deo perageret,quandā capellā construxit & ædificauit, sic ædificatam & dotare voluit,& centum marchas attribuit cuidam,qui per tpa perpetua Deum,Mariā , & sanctos exoraret pro redemptione animæ suæ. consuluit : His peractis,vt donatio sua esset valida,& vt bñficiu crearetur in sua capella de nouo ædificata, misit ad epm, vt de licentia eius beneficium crearet, qui quidē epsopus, quæ voluit decretauit, & bñficium creauit calendis Nonembris , iste qui impetrauerat gratiam suam iucundus illam accepit,& venit ad militem , & eum requisiuit , vt ipsum virtute gratiæ suæ præsentaret episcopo , & quod episcopus beneficium sibi conferret : Epis.opus videns istam gratiam & datam suæ gratiæ esse de Calendis Ianuarij , & videns creationē bñficij esse de data calē datum Nouembris, respondit sibi episcopus, Amice, ego non teneor tibi conferre beneficium istud no uiter creatū virtute tuæ gratiæ, quia tua gratia hēt vires suas in beneficijs creatis ante datam tuæ gratiæ seu litterarū tuarum,modo ista capella est creata post datam litterarū tuarū : Iste impetrans nō cōtētus d̄ epis.opo iuit ad Papam , & narrauit sibi casum , vt sup. Cui respondit Papa , Amice nos statuimus litteras nostras directas super beneficio vacaturo tibi conferendo non extendi ad beneficium creatum post datam ipsarum litterarum,hoc dicit. Nota quod per istam Clementinam Papa statuit nouum ius, & probo per hoc, quod dicit, [Statuimus.] Nota, quod Papa dat litteras ad beneficium vacaturum, sic & legatus de latere reseruat vacaturum per modum,de quo in penult.c de off leg.libro 6.Nota initium spectandum,de elect. dudum 1 item attendendum tempus datæ.eo.tit. eam te de quo infra plene Zabar

† Vide ff ciliū Tri. superiori ,proxime citatum , vbi probibetur gratiæ Expectatiuæ & mandata de prouidendo.

† Item de litte orta post datā reser. c si. sup eo de iure otto post litterā testatā l. nō potest videri. ff. de iu. similiter arbitraria non extēdetur ad futura. L de his. de arbit nec pactum.l. tres fratres,§pac. nec transac.l cum Aquiliana. C. de trāsac.nec stipulo. l. ita stipula 1º l. Chrysogonus, nec testa. l.si ita. de au & arg. nec iuramentū c. cleric. de iure. nec renuntia. de quo pō ēt lege oro Barb. Bon.

[Prima gl.dicit qualis sit dispositio huius c.]

i ¶ Litteras.]Breuis & fortis est, ius nouum inducens,q̄ forsan plus ab extrinseca,quàm intrinseca causa iustificatur, vt infra dicam.

[Glo.seq.cum sequenti ampliat litteram in tribus casibus.]

k ¶ Nostras.]Idem in litteris reseruationis legatorum, cum eadem & fortior sit ratio.

l ¶ Tibi.]idem puto vbi Papa dedisset potestatem conferendi primum vacaturum , non expressa persona,cui ꝯferri debet.Idem si contulisset fructus bñficiorum primi anni,quæ vacare contingeret in diœcesi, vel prouincia,cum in his sit eadem ratio .

[Glo.seq.exponit litteram, & soluit dubium.]

m ¶ Vacaturo.] in vacante non procedebat dubitatio: nec distinguo,an debeatur simpliciter vacaturum , an debeatur cum bñficio acceptandi , cum eadem sit ratio.

[Gl seq.soluit litteram, & dat simile.]

n ¶ Post datam.]etiam si paulo post,& facit, quod not. Host.sup.eo.c.si inspicimus,ergo an extaret beneficium tempore datæ,sicut inspicimus ætatem impetrantis illo tempore. sup. eo. si eo tempore. lib 6 & concor. sup. eo.eam te.de preb.dilectus 1.vbi de hoc.

2 Concludit ergo hæc gl q̄ si dubitatur , vtrū benefiiū sit creatū ante vel post las litterarū , onus probandi incūbit non impetranti sed aduersario, qui.

[Glossa sequens primo ponit tria exempla . Secundo quærit de reuocato , pro allegationibus remittit & soluit. Tertio quærit,quid in dubio, allegat contra impetrantem. Secundo pro,& illud approbat, & contrariis respondet.]

o ¶ Creatum.]Pone,construitur noua ecclesia,de eccl. ædi.ad audientiam , creatur noua dignitas, de consuet. cum olim.construitur noua præbenda de præbend dilecto & c.vacante.Sed quid dices de beneficio olim creato sed tpe datæ suppresso,nunc autem renouato? pro & contra,quæ no.sup eo.quamuis lib.6 Vr̄ qd̄ bene extendatur ad illud arg.eius,quod no.de cōst.cū accessissent. io si & facit quod scrip.post Hostiensem de censi.signi ficauit super si.penul glossæ , & hoc præcipue, quia hoc ius nouum est, vt ins.dicetur,& de creato tñ loquitur,

non.

non de renouato. Sed quid si dubitat an data præcedat creationē beneficij, vel cõ:pura quia eadem die factum est vtrumque, nec apparet, quod prius sit. s. eod. titu ca. pen. lib. 6. Contra impetrantem facit, quia ipse petit beneficium: probet ergo illud sibi debitū. ad quod videt necessarium, q illud prius fuerit creatum. si ergo hoc non probat, nō fiat executio. facit de sent. excom. venerabilibus ad fi. & quod ibi no. in gl. pen. li. 6 & in dubiis iudicamus pro reo de proba. in præsentia. &c. ex litteris. de resti. cum eu. secūdum vnā lecturam, succūbet ergo ī dubio iste petens. Pro impetrante facit: quia in tali dubio fauetur ei, qui potiorem habet gratiā vel habet eam a maiore, vt in prædicta decret pen. & de præb. si a sede. lib. 6. Item in dubio interpretamur, vt res valeat de ver. sig. abbate. Itē si ponimus impetrantē esse reū, planū est, q succumbit actor. idem vr si ponimus eum actorem. Nam aduersarius excipit, & quo ad onus probandi reus in excipiendo fit actor ff. de excep. l. 1. si ergo exceptionē non probat. s. quod post datam creatū fuerit, succumbet: Nec dicas q hæc sit negatiua, quia etiam si per verba negatiua proponeretur, vt nego tunc extitisset, vel dico q tunc non extabat, hēt resolutam affirmatiuam, & quæ probari pōt. de renun. super hoc. Item multū facit pro ipso, quia hæc decre. ponens ius nouum, parat exceptionem cō impetrantē. Obtinebit ergo vt olim impetrans, nisi de illa fiat fides. & hoc verum puto. Non obstant prius allegata, quia hic de iure actoris constat de facto fide, de gratia, & de vacatione.

[Glo seq. obijcit, & obiectionem fortificat per sex absurditates: soluit inducens rationem extrinsecam & vnum simile, demum rationem impugnat in fi. reassumit quintam absurditatem, dicens in canonicis expectantibus capitulum locum non habere.]

a ¶ Statuimus.] non dicit, declaramus. ponit ergo ius nouum, quod vr iniquum, quia certum est beneficium nouiter creatum nondum ordinatum vacare: quare ergo non debetur expectanti vacaturum alteri non debitum: maxime cum fauorabilior sit expectatio vacationis per creationem, q per mortem. facit de concel. præb. accedens. Nec vr ponderandum tempus datæ: quia si tunc extaret beneficium, quod debito modo, & non in fraudē expectantis suppressum esset, vel extinctum, non deberetur expectanti. de constitōnibus, cū accessissent. Item sequeretur ex hoc, q si impetraui litteras ad beneficiū cū cura, illud, quod tpe datæ simplex erat, sed nunc curatum, non deberetur, & idem cō in simplici. Item q si impetrarem ad collationē alicuius, & beneficium tpe datæ non spectabat ad ipsius collationem, licet tpe vacationis spectet, q non deberetur: & hęc talia, cum inspiciamus in his tps vacationis, & collationis, vt probatur. j. de præb. si de beneficio. & eo. ti ei cui lib. 6. Plus, quia per hoc vr, q canonico expectanti pbendā non deberetur pbenda ex superexcrescentiis. cum illud sit pbendā de nouo creare. de constitutionib. cum M. de præb. dilecto. Item q non deberetur præbenda, vel portio in ecclesijs non hñtibus numerum: eadem ratione contra id, quod not. de concel. præb c. si. li. 6. Quare dico, q hoc nouū inducit hæc constitutio, q sicut rescripta ad lites non extenduntur ad lites post excitas, vt s. eo. c. fina. sic nec rescripta beneficialia ad beneficia post creata, cu illa ēt sint odiosa. de præben. quamuis li. 6. & sic duo requiruntur coniunctim, q beneficium in rerum natura fuerit tempore datæ, & q vacet tempore collationis, ad quod facit. ff. de ꝯhen. emp. l. Rutilia Polla. & l. in lege & concordantias ad idem. collige per not. s. eo. c. si in 4 glo. Et fuit forte motiuum, quia forsan creatores beneficiorum retraherentur ab illis creandis, quando viderent illa statim impetrantibus deberi. Sicut ergo voluit æquitas beneficiorum per mutatione vacans expectanti non deberi. de re permu. c. vnico. lib. 6. quia forsā alias vacaturum non fuisset, ita noluit deberi beneficium nouiter creatum, licet vacet: quod alias forte creatum non fuisset. Et tamen dico, q hæc decret generaliter loquēs locum hēt non solū in prima ordinatione beneficij, sed etiam in vlteriori, vt si Calen. Ianuarij data fuit gratia: Calend. Februarij creatur beneficiū, quod confertur Titio, per cuius mortem nunc vacat, & tamen tunc deficit illa ratio. Sed si ponis quem expectantem ex canonia, non ex reseruatione vacaturi tantum, cum canonico non debeatur simpl'r vacaturum, sed cum se facultas obtulerit, non puto decretale hanc locum habere, sed debebitur illi præbenda per augmentum creata. de præb. relatum. de concel præb. cum super. & prædicta decretali. cum M. de consti.

statuimus [a] non extendi.

TITVLVS III.

De electione & electi potestate.

¶ Clemens V. in Concilio Vieñ.

¶ Religiosus eligi non potest ad prælaturam non episcopalem alterius religionis, vel habitus: si contra fiat, est irritum. h. d. Ioan. And.

CAP. I.

Cum † rationi [b] non cōgruat,

Cum rationi.] Ista constitutio prohibet religiosis vnius professionis, ne eligantur prælati in professione alterius religionis. Et figura sic casum: Cum in ciuitate aliqua, puta ciuitate Parisiensi, sint religiosi diuersę professionis, s. monachi nigri, & monachi albi, qui nuncupantur vulgariter monachi S. Ambrosij. Accidit quod abbas monachorum nigrorum senio fractus sublatus est de medio: conuentus tendens ad electionem noui abbatis, camerarium San. Ambrosij [qui erat alterius professionis, quia monachus albus] elegit in suum abbatem, & prælatum: quæritur an bñ fecerint? Respondet Papa in hac Clementina, & dicit: Prohibemus ne religiosus aliquis eligatur in abbatem alterius religionis, vel habitus, quam sue. Et reddit rōnem: cum rationi non congruat, vt hoies disparis professionis, uel habitus socientur simul, i. eisdē monasterijs, quod si secus, i. aliter fuerit factum q̄ ista Clementina intelligat, eo ipso irritū sit & inane. Et sumus in uersiculo, [Per hoc aūt] Pater sanctissime, audiui qualiter prohibuistis ne religiosi unius pfessionis eligantur in abbatem alterius: Sed quæro a uobis, ergo si aliquod capitulum seculare uellet eligere unum monachum nigrum, uel album in suum epm, quęritur an possit eligi in epm cuiuslibet ecclesiæ regularis, uel secularis; Et ur q non, cum idem monachus non sit eiusdem professionis cum capitulo. Ad hoc rñdet Papa in hæc uerba: Per hoc autem non intendimus prohibere, quin religiosus licite possit eligi, in episcopum cuiuslibet ecclesiæ, hoc dicit Not. q est idem in mulieribus religiosis, cum dicat. Homines, quod nomen comprehendit vtrumq sexum, cum declinetur hic & hęc homo, communis generis. No. rationem de omnibus esse reddendam, de quo hic tractat Zenzelinus, sed plene dixi de rescr. si qn Not q sufficit inducere rōnem etiā non inducto aliquo textu, vel gl. vel alia auctoritate alicuius doctoris, quod no. hic Zenzel. & probat principium in uerbo, rationis, pro hoc de præb. ratio nam etiam lex non est aliud, quam id, quod ratione consistit, ff. de leg. consuetudo. Zab.

[Prima glo. summat, & diuidit, & dicit quid corrigit, & soluit quæstionem.]

b ¶ Cum rationi.] Religiosus eligi non pōt ad prælaturā non episcopalem alterius religionis, vel habitus: Si

negat ipsum ante creatū: siue agat, siue contra impetrantē se defēdat. Idem Pau. & Gene. plenī. Idem Stephan. prēs cu. status beneficij, q deprehenditur, extare, & a nemine possessum relevat eū ab onere probandi, & incūbit aduersario. C. si ser. exte. nen. l. moneor. Pet.

¶ De materia huius c. uide notata p Antoniū de Butriō in ca. abbate extra de ver. signi. adde tex. sū cū ibi no in c. sicut tuis in prin. ext. de sim.

1 Idem Pan. super verbo, extendi, vbi supple et in secūda uel ulteriori collatione. idē & plenius Gen. nā fm eū cū x. dicat general'r nō extendi, &c. dēt intelligi ī quacunq. uacatiōe, quo ad hoc ergo ut īpetrari non deb. ar. cele. ri det ppetuo neuiter creatū, q post datam creatū fuit. al leg. quod no. ur pri ui ca. ulti. Pet.

Si contra fiat, est irritum Et primo prohibitionis causam ponit. secundo prohibet: tertio decernit: quarto protestatur. partes patent. Prima pars corrigit cōem opinionē iure fulcitā & consuetudine 1 approbatā, quæ habebat, ꝙ professus vnius religionis in ꝓlatum alterius posset assumi. Et licet q̄dā distinguerēt religioné maiorem a minori, ego putabā ꝙ satis esset eligēdū esse professum circa substantialia regulę, vt maiori, vel minori religioni pręfici possetquod etiam placebat Arch. 16. q. 1. qui vere. eodem titu. nullus lib. 6. per quam decretalem aperte hoc ꝓbatur ibi dum dicit, vel alterius Probabam etiam hic ratione: quia si præfici potest religiosus ecclesiæ seculari propter curam, vt probatur 16. q. 1. doctor. & ca. seq. de sta. mon. ꝙ Dei. Fortius ergo regulari, licet minoris religionis, vt dicere soleo in decret. cum ad monasterium, eo. tit. hic autem expediuntur ibi no. & 16. q. 7. in nona.

vt homines [a] disparis professionis, vel habitus, simul in eisdem monasterijs [b] socientur: [c] Prohibemus, ne religiosus aliquis in abbatem, vel prælatum [d] alterius religionis, [e] vel habitus [f] de cætero [g] eligatur. [h] Quod si secus actum extiterit, sit eo ipso irritum, & inane. [i] † Per hoc autem, quin religiosus [k] in episcopum secularis, [l] vel

[Glo. seq. soluit dubium respondens huic decretali. Secundo quęrit, arguit pro: contrarium soluit, & ad simile remittit.]

a ¶ Homines.) hic & hæc homo comprehendit etiam fœminam; vnde etiam in monasterio monialium quo ad suas prælaturas habet hoc locum, nec impedit verbum, religiosus, quod sequitur, quia fœmininum sub illo masculino comprehenditur. de hoc eo. tit. generali lib. 6. in glo. 2. Sed dubitari posset an locum haberet in monasterio monialium, 2 quæ per mares reguntur. 12. q. 2. qui religiosis & in c. decima. vr̄, ꝙ non, quia inter illos non est societas, de qua sequitur, nec esse debet, vt in c. in decima. Satis puto idem per verba generalia, quę sequuntur, & similis quæstio not. eod. tit. indemnitatibus. §. sane. in fi. magnę glo.

(Glo seq quærit, & soluit.

b ¶ Monasterijs] ecclesias ergo sæculares nō comprehendit, vt inf. dr̄. Quid de ecclesia sancti Ambrosij Mediolan. vbi est duplex collegium, s. monachorum, & regularium canonicorum? Dicit, ꝙ cum quodlibet collegium sit ibi diuisum, quia monachi per abbatem reguntur, & canonici per præpositum, locus erit huic cōstitutioni in illis prælatis assumendis. Io. And.

[Glo seq alleg. duas concor. ponit prouisionem, & responsionem antiquam.]

c ¶ Socientur] habebatur hoc 16. q. 7. in nona. & facit eod. tit. cum causam. sed secundum statum antiquum prouideramus ad hoc; quia se conformabat prælatus habitui illorum, quib. præfectus erat su. de vi. & hon. cler. Deus qui. vbi de hoc. Ad cap. in nona. respōdebamus illud in vera disparitate, qualis est secularis clerici, vel laici ad professos. & circa hoc vide quod scripsi de testa. Ioannes. in 3. appositione. & quod not. eo. ti. of fic. 1. in glo. pen.

[Gl seq ponit nomina, soluit dubium, & remittit]

d ¶ Prælatum.] puta Priorem, Magistrum, Ministrum Custodem, Præpositum, Archipresbyterum, vel quodcunque sit nomen. Et no. ꝙ licet ratio superior sit generalis etiam quo ad socios, tamen non prohibet eligi in socium, & fratrem, quod intellige cū distinctione, an sit minoris religionis, paris, vel maioris, vt not. de præben. cum singula. §. pen. lib. 6.

e ¶ Religionis.] sup. dixit, professionis, ex quo ergo diuersa est religio, puta Cistercien. & Cartusien. licet forsan idem profiteatur, vtraque cadit sub prohibitione.

[Glo. seq. tractat de regularibus canonicis, licet diuersi coloris]

f ¶ Vel habitus.) non dicit coloris, per quod videt, ꝙ omnes regulares canonici, qui ꝓfitentur regulam Augustini, licet varient in colore, quia aliqui nūt colorē nigrū, alij album, alii griseum, alii misciam, inuicem eligi possunt, quod videtur maxime, quia dicitur ipsorum habitum esse lineam togam, quam sub cappa deportant facit etiam inf. de statu mo. ne in agro. post prin. facit etiam quod no. 16. q. 7. in nona. Item in quibusdam religionibus est videre, ꝙ est et duplex color, vnde vidimus ꝙ Cistercienses. & griseo & albo colore, prout placet, vtuntur. vbi vero color esset de habitu, & ipsius substantia, diuersitas coloris induceret diuersitatem habituum & facit infra de reg. eos qui. Io. And.

g ¶ Decætero.] electiones ergo prius factas non vitiat, etiam si super illis constitutionis tempore lis penderet, facit quod no. & dixi de postu. c. vnico lib. 6.

[Glo. seq. primo soluit duo dubia, secundo quærit, arguit pro, & soluit)

h ¶ Eligatur.] non prohibet postulari ex cā: sed puto ꝙ a Papa & simi. no. de elect. cap. indemnitatibus. post princ. lib. 6. Sed nunquid per viam prouisionis talis ꝓfici poterit? Quod videtur, cum illa sunt diuersa, de prębend. cum in illis. lib. 6. & hęc constitutio ius vetus corrigit: in casu ergo non expresso statur iuri antiquo, C. de app. præcipimus. in fi. de testa. sancimus & licet hoc posset defendi, contrarium tamen esse videtur; de mente constituentis per rationem hic expressam, quæ communis est, & hoc saltem in eo qui prouideret ex iure ad ipsum deuoluto, propter defectum, vel negligentiam electoris, facit inf. de sup. neg. pręla. cap. 1. & quod ibi dicam.

i ¶ Inane.] confirmatio ergo secuta nihil operatur, concor. quod no. sup. eo. quam sit. lib. 6. in fi. vlt. gl.

K ¶ Religiosus.] etiam nouitius. su. eo. ti. nullus. lib. 6. & vide quod ibi no. in vlt. glo. etiam si sit mendicans: saluo quod habes eo. ti. quorundam lib. 6. inf. de regula. vt professores.

[Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat, de secularibus collegiatis. arguit pro & contra, & declarationem exposcit.]

l ¶ Seculari.] dicunt quidam, ꝙ ex quo religiosus permittitur eligi in ep̄m ecclesiæ secularis, 4 in prælatum alterius secularis ecclesiæ non poterit eligi, sed hoc non credo per prædictum verbum, 1 in eisdem monasterijs, & cum id non sit expresse mutatum, in suo statu persistunt antiqui iura, quæ id permittunt, 51. dist. praeteris. 58. dist. c. 1. 16. q. 1. doctos. cū multis. c. seq. de stat. mon. ꝙ Dei. Incidenter ergo dictum est hic de seculari, cum principaliter de regulari intenderet protestari, vt sequitur, & satis placet hoc in secularibus ecclesijs non collegiatis. Sed de collegiatis maius est dubium, sed quod & in illis possit, facit quod not. Ber. su. de sta. mon. c. 1. in 3. glo. & c. ꝙ Dei timorē & no. Ioan. 69 dist. ca. 2. 74 distin. c. quorundam. 16. q. 7. in nona. In contrarium facit quod no. Hostien. in prædicta decret. ꝙ Dei vbi tenet. monachum non posse habere præposituram vel decanatum ecclesiæ secularis, nisi ex dispensatione hoc fiat ob necessitatē curę animarum. Item hic sola disparitas habitus impedit, fortius impedire dēt disparitas habitus, & ꝓfessionis, vt in casu isto, s. cum religiosus præficitur collegio secularium clericorum, & hoc maxime in simul viuentibus, in quibus plus arctat principium decreta. & qui quandoque funguntur priuilegijs religiosorum de vi. & hone. cleri. qm̄ & no. 16. q. 1. decimas. Egeret hoc declaratione, sed vt pręnixi, verbum, in eisdem monasterijs, multum facit, quod possit hodie sicut olim, nisi dicas, quod verbum, monasterijs, ponatur pro ecclesijs. sic 16. q. 7. nemini. Posset et dici, ꝙ clerici seculares non habent certum habitum.

1 Vide ad hanc glo. quę notat hic Ioan. de Imo.

2 Vide Cōcil. Trid. ses. 25. tit. de Regularibus & Monialibus, c. 7.

† Barbatia pulcherrime examinat virtutem decret & tenet cōtra Cardi. illud afficere ignorātes et ante publicatiōnē constitutionis. solus princeps tamē ignorātes ligare ꝑt Cōpost. in c. capitulū sanctæ Crucis. & rescrip. & dixit Io. de Imo in l. ex facto. ff. de vul. & pup. ꝙ principe confirmāte statuta inferiorū per appositionem decretinō pōt inferiores illa declarare Font.

3 Idē Perusia rō huius cadapratur ad oēm modū quo ecclesijs ꝓ vr: & rō legis extēdit verba ad cāsū ē vbi eadē rō reperit̄ facit ꝙ dixi s. e. ti. si postq̄ lit. Per. adde Barb. tractantē de extēsione poenali. Fon.

4 Quomodo tunc viuet, vide gl. c. de monachis 16. quę. 1. & plenissime B Th. & Caieta nū. 2. 2. q. 185 art. 8.

habitum, cum non sit expressum in iure de colore vel forma, per quae vel quorum alterum oportet habitum discerni, vt praedixi, & licet lateat certas formas, & colores esse prohibitos inf. de vi. & hon. cle. c. qm. sup. eo. tit. clerici. non ex hoc sequitur certum habitum esse praefixũ: et ñ large dicimus habitũ clericalẽ conuenientem & nõ ꝓhibitũ clericis, sicut & laicalem ꝯuenientem laicis, de sentẽ. excom. si iudex. li. 6.

a ¶ Cuiuslibet.) quasi dicat, etiam si sit alterius religionis, vel habitus. Ioannes And.

cuiuslibet [a] regularis ecclesiae licite possit eligi, non intendimus prohibere.

¶ Idem.

¶ Coetus Cardinalium sede vacant iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdunen nec illud, vel eius partem alterare potest. Io. And.

CAP. II.

NE RO-

Diuisio. NE Romani.] Diuiditur in sex partes: Quia primo ponit de potestate Cardinalium sede vacante, secundo de officio Camerarij vel poenitentiarij: ibi, [Eo tñ:] Tertio determinat quid comprehendatur appellatione dioecesis, & qd si Papa moritur extra curiã: ibi, [Sane.] Quarto determinat quid si ꝯtingat oẽs Cardinales exire cõclaue: ibi, [Porro] Quinto de exceptione cẽsurae non opponendae ꝯ Cardinales eligentes Romanum Pontificem: ibi, [Caeterum] Sexto arctat venire debentes existentes extra curiam, vt veniant, licet intellexerint sedem vacare: ibi, [verum] Ioan. de Imola.

Additio domini Heliae ꝑmittẽs casum. ¶ Istud c. determinat seu supplet concilium Lugdunẽ. in c. vbi periculum. lib. 6. eo tit. In illo c. ista dicuntur: Si Papa moriatur, Cardinales praesentes dẽnt expectare absentes per decem dies, vt ipsi congregati in vnum tractent de electione noui Romani Pontificis, qui quidẽ Cardinales intrabunt quoddam conclaue, i. quendã locum secretum, ꝙ conclaue erit planum, & nulla erũt in isto conclaui intermedia, seu nullae erunt partes in medio, & isti Cardinales semel inclusi in conclaui, nõ poterunt exire, & nullus cũ eis poterit loqui. Et ꝑ vnã fenestram bene arctam & finistram ministrabitur Cardinalibus potus & cibus Et si intra tres dies non eligãt Papã, ipsi non habebunt per quinque dies. nisi vnũ ferculum. i. non comedent nisi de vno epulo: Et si in illis quinque diebus adhuc non eligant, ipsi non habebunt nisi panem, vinum, & aquam, & non recipient suas distributiones de camera: imo si aliquas recipient ibi tenebuntur illas restituere. Et debent esse ita intenti ad electionem dicti domini Papae, ꝙ non debent se interponere de aliquo alio negotio quousq; electionẽ suam fecerint. Item si quis Cardinalium non intrauerit conclaue, vel si intrauerit tñ exijt, alij existẽtes nihilominus procedant in dicta electione, & illũ exeuntem non admittent. i. illum amplius recipient, nisi exiret ꝑꝑ infirmitatem, quia post infirmitatem recipietur, si intret pendẽte negotio electionis. Item expectati per decem dies, si ipsi veniant, ipsi admittentur. Item illud cap. vbi periculum, dicit quod aliquotiens Papa moritur alibi quam Romae, quid erit si moriatur alibi: ibi dicit, ꝙ si Papa obierit extra ciuitatem Romanam, qd Cardinales debent illum eligere in ciuitate illius territorij, in quo obijt. Et dicit, quod rectores illius ciuitatis ita cito quam scient mortem Papae, qd ipsi debent compellere Cardinales, vt ipsi eligant Papam, & si ipsi non faciant, dicit Papa) ipsi rectores erunt infames, & priuabuntur officijs suis Et dicit concilium, quod feudis, si feuda habeant Item dicit, ꝙ Cardinales debent eligere Papam libere, & sine conuentione vel pactione aliqua. Et si aliquod iurm ipsi Cardinales alicui praestitissent de aliquo eligendo, dicit papa, ꝙ tale iuramentum nõ valet Item dicit, quod tota ecclesia debet orare, super prouisione electionis noui Pontificis. ¶ His suppositis

Casus litteralis domini Heliae. accedo ad Clementinam, quae aliquotiens aliquid supplet ad dictum capitulum: aliquotiens cõfirmat & determinat ea, quae decidunsur in dicto c. vbi periculum. iã determinato. ¶ Figura sic casum: Pater sancte. Deus vos conseruet à mala peste, quia vidi si aliquo casu essetis sublatus de medio, idest, si essetis mortuus, quo vos docetis me, qualiter deberem eligere, si ius haberem eligendi Romanum Pontificem. [Sed quaero à vobis, an nullae sint aliae solemnitates ad eligendum Romanum Pontificem praeter istas positas in dicto capitulo, vbi periculum, & si ego obseruarem dictum capitulum, vt iacet ad pedẽ litterae, an mea electio esset valida? Et respondet Papa, ꝙ sic: dummodo adiungam ea, quae sunt in isto capitulo, seu ista Clementina, in cuius principio dr. ꝙ olim erant diuersae opiniones, an ca. vbi periculũ, posset modificari, vel immutari, vel aliquid ei detrahi, vel addi per coetum Cardinalium: Summus Pontifex considerans, ꝙ lex superioris non debet tolli per legem inferioris, reprobat opinionem satagentem i. dicentem & procurantem, qd ꝯstitutio edita in concilio Lugdun. in c. vbi periculum. [Ecclesia vacante] põt corrigi, immutari, aut quicquam idest aliquid põt ab ea detrahi Et dicit, ꝙ non vult, qd Cardinales sede vacante aliam iurisdõnem habeant, praeter iurisdictionem eis concessam in dicto ꝯcilio, vbi periculum. ¶ Hoc tñ plus hẽnt, quia si ꝯtingat, quod Camerarius moriatur pendente tempore, quo papa est mortuus, vel maior, vel aliqui ex poenitentiarijs, papa Clemens vult, quod coetus & ꝯgregatio Cardinalium tales personas eligant, quia papa non intẽdit qd ꝑ obitum suum talia officia vacent. Et maxime. i. praecipue vult, vt poenitentiarij eligantur, cũ sint ipsi populo perquam necessarij, quia ipse Clemens vult, si poenitentiarij moriantur nõ obstante quod sint impediti in electione Romani Põtificis, tñ vult quod eligant noui, & qd in locum poenitentiariorum mortuorũ Cardinales subrogent nouos. ¶ Item qa concilium dicit in c. vbi periculum, quod si ꝯtingat Papam mori ex ciuitatem Romanam. quod papa est eligendus in ciuitate illius territorij, in quo mortuus est: Sed supplico, declaretis mihi, quid vos intelligatis per territorium, & dicatis quid ꝯtinet? Rñdet papa, quod nomine territorij tota dioecesis intelligitur, & intelligatis, quod si audiẽtia causarũ & litterarũ Apostolicarum sit in vno loco, & quod contingat Papã mori in alio loco, quod Papa nõ est eligendus in loco, in quo moritur, sed in quo remansit curia sua. Et nisi forsan Papa antequam moreretur determinasset audientiam causarum alibi prosecuturã, quo casu contrã concilii Lugdunen obseruares. ¶ Sed pone, Accidit, quod Cardinales existentes in ꝯclaui no referunt electionem, imo oẽs simul exierunt conclaue, vel successiue exierunt, quaeritur quid iuris, an ꝑꝑ hoc electio non sit facienda? Rñdet Papa, quod rectores ciuitatis, ad quos executio praedictae constitutionis, vbi periculum: pertinet, constringent ipsos Cardinales ad iterum intrandum conclaue: alias si non faciant incurrunt poenas contentas in dicta cõstitutione, vbi periculum. Sed quaereret aliquis, qñ Cardinales reintrabunt ꝯclaue deputatum, incipient ne ipsi de nouo ꝓcedere in electione, ac si nunq̃ intrassent? Rñdet Papa, quod non, sed incipient in statu, in quo erant, qñ exierunt conclauẽ. ¶ Ite q̃ro, pone quod sunt multi Cardinales excõicati, erunt ne ipsi repellendi ab electione, cum sint incapaces? Rñdet Papa, quod tales nõ poterũt repelli aliqua exceptione, vt vitentur seu euitent dissensiones vel diuisiones seu schismata, qa si possent repelli exceptione excõmunicationis, ipsi Cardinales forsasse negarent se excõicatos, & esset logũ expectare ꝓbationes aliorum, & nimis prolongaretur, vel differretur electio, qd esse non debet. ¶ Sed quaero, durante tempore electionis sunt aliqui in prouincijs, qui fuerunt electi in aliquibus

Casus. §. Et tamẽ.

Casus. §. Sane.

Casus. §. Porro.

Casus. §. Caeterũ.

Casus. §. Verum.

bus dignitatibus, quid facient ipsi, quomodo ipsis prouidebitur de confirmatione suæ electionis, an teneatur venire ad ciuitatem Romanam, ac si Papa non esset mortuus? Respondet, quod tenetur venire vel mittere, ac si curia Romana non vacaret, hoc dicit totum istud cap. cuius ordo facilis est. Not. quod opiniones doctorum variæ præbent obstaculum, & dilationem expeditioni alicuius negotij. Nam in tali varietate alteram sequi, non est temerarium, vt notatur in d. cap. ne innitaris. sup. de const. Et secundum Pau. sine reprehensione potest vnus adhærere vni, & alter alteri, quia opinionibus est deferendum. sup. de rest. spo. Et per hoc dicendum est, quod si iudex in iudicando sequitur vnam opinionem de pluribus, non facit litem suam: quod dic vt not. Bar. in l. cum prolatis. ff. de re iudi. Vide hic plenius per Petr. de Anchar. Not. quod opinio non consonans veritati est reijcienda. Zabarella.

mani [a] electioni Pontificis indeterminata [b] opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem [c] afferre: Nos inter cætera [d] præcipue attendentes, quod lex superioris per inferiorem [e] tolli [f] non potest: [g] opinionem astruere (sicut accepimus) satagentem, quod constitutio fœlicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, circa electionem præfatam, edita

[Prima gl. ponens casum simul summat, & diuidit, & dicit quid supplendo determinat, & quid prima pars approbet vel reprobet.]

a ¶ Ne Romani.] Casus. Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdunen. nec illud vel eius partem altare potest. Secundo dicit, quod officium Camerarij, vel Pœnitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui si deficiunt poterit cœtus pro tpe vacationis alios subrogare. Tertio determinans diœcesim intelligi id, quod in concilio dicit de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audientia, licet suspensa, nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Quarto prouidet casui, quo contigeret Cardinales omnes exire conclaue. Quinto statuit per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione non repelli. Vltimo electos & alios, qui mittere vel ire tenentur ad curiam, adstringit ad id sede vacante. Et principaliter determinat & supplet, decr. vbi periculum sup. eo. Quas autem opiniones approbet, dicam per partes. Et prima pars determinat, quod no. 79. dist. nullus 1. & corrigit, quod not. Host. de pœnit. & remiss. cum ex eo cuius opinionem & rationes scripsi, de schismate c. vnico lib. 6 & approbat, quod ibi not. & quod tenet Archi. in decre prædicta, vbi periculum. § cæterum, in fi. quod specialius contingit hunc casum Gar. etiam sequebatur Host. eo tit. cupientes. § qd si. vt etiam dicam inf. §. fi.

b ¶ Indeterminata.] habes igitur exemplum opportunæ determinationis, de quo loquitur procemium harum constitutionum.

c ¶ Dilationem.] summe periculosam, vt in ea consti. in princ. Io. And.

d ¶ Cætera.] quæ patere possunt ex gl. prædicta sup.

e ¶ Inferiorem.] 21 dist. inferior. sup de maio. & obe. cum inferior. C. de leg. l. fi. & hoc maxime cum ille inferior ab illo superiore recipit potestatem, 1 vt in casu nostro cœtus cardinalium a Papa, per quod idem vr de concil. sup eo tit. significasti 6 q. 3. cuncta.

f ¶ Tolli.] tollitur posset per pœnæ adiectionem a de

hoc dixi de offi. archipresbyt. c. fin.

g ¶ Non potest.] hoc etiam fatebatur Host. T. eod. licet quod Cardinales illi constitutioni expresse renuntiare non poterant per hanc rationem tacite sic, vt inf. dicam.

h ¶ Lugdunensi.] sup. eo. vbi periculum lib. 6.

in concilio Lugdunensi, [h] per cœtum [i] Cardinalium [k] Romanæ Ecclesiæ (ipsa vacante) modificari [l] possit, † corrigi vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue addi, vel dispensari [m] quomodolibet circa ipsam seu aliquam eius partem, [n] aut eidem etiam renuntiari per eum, tamquam veritati non consonam, [o] de fratrum nostrorum consilio reprobamus: [p] † irritum nihilominus, & inane

[Gl. seq. ponit alia duo nomina. & rñ.]

i ¶ Cœtum.] Collegium vocatur. de schisma. c. vnico. lib 6. quæ satis resonant in idem, vt patet 15. dist. canones. in fi. alibi dicitur gremium. 23. dist. in nomine Domini. ante medium. Quomodo vero Cardinales habent ius collegij, vel capituli, nec censentur iure singulorum in diuersis titulis locatorum, satis tractauit Host. de iudæ. ad liberandam.

k ¶ Cardinalium.] vnde sic dicatur, no. sup. de offi. archipresbyt. ca. 2. in 1. gl. Ioã. Andr.

l ¶ Modificari.] diminutionem continet, de verb. sign. c. fi. & multa verba hic ponit, septem scilicet, vt omnem modum per quem constitutio tangi posset, includat Io. Andr.

m ¶ Dispensari.] hoc addit, quia stante constitutione maioris, minor quandoque contra illam dispensat. de ætat. & quali. c. vnico lib. 6 cum similibus.

n ¶ Partem.] quid iuris sit de toto, & c. ff. de rei vend. quæ de tota & sup. de dona. inter virum, & vxo. nuper.

[Gl. seq. rñdet ad rationem Host. quem excusat, & hanc definitionem coadiuuat.]

o ¶ Non consonam.] quod ergo dicebat Host. quod alia collegia hoc habent, ergo & collegium Cardinalium? Rñdetur: illis permissum, huic expresse prohibitum, & si per antiqua iura concessum prius erat, per istam posteriorem constitutionem est correctum de constitu. c. 1. lib 6. Et sic breuiter respondetur ad quamplures ex rationibus Hostiensis, qui tamen excusabilis est, quia non vidit decre. vbi periculum. Ad id quod dr non esse verisimile, filium Dei voluisse mortuo papa gregem fidelium esse sine pastore, vel ecclesiam sine sponso: Rñdetur, quod sponsus, rector & pastor est Christus & caput 3 ecclesiæ, quæ est ipsius corpus. Primum patet 76. dist. ieiunium 2. in fi. Secundum 93. dist. c. 1. circa medium. Tertium de sacra vnctio. c. 1. vers. sed vbi 3. q. 4. cap. fi. Licet ergo deficiat vicarius, non deficit principalis, qui vicariatus solum Petro & successoribus Apostolicis datus fuit. Absurditas autem huius opinionis apparet, quia secundum eam non esset necessarium Papam eligi, 4 ex quo cœtus Cardinalium Christi vicarium haberet. Item nec esset hoc expediens, quod cuique patet, & facit de concess. præben. quia diuersitatem in prin. & in decisa

[Gl. seq. quærit, & negatiue soluit.]

p ¶ Reprobamus.] Sed nunquid per hoc reprobatur opinio Gasfr. Hostien. & Compost. & Guli. quæ habet, Cardinales tollere posse, quod de numero duarum partium statuit concilium Lateranen. sup. eo. tit. licet. §. ordinando, quod nominatus a pluribus in scrutinio sit papa, vt ibi scripsi? Dic qd non: quia illud Concilium istam opinionem approbat, cum dicat, nisi maior interueniat concordia, ex quo ergo concordat nominatum vel nominandum a pluribus esse Papam, videtur ille nominatus ab omnibus, & facit quod no. sup. eod. tit. si cui. lib. 6. in glo. nota.

a Placuit doctorib. & nota, quod inferior sp [gratia exempli] eps recipit potestatẽ a superiore, s. archiepo. c. pastoralis, in princ. de off. ord.

a Sequitur doct. facit c. ne animarũ periculis. de consti. lib. 6. glo. 1. clem. et hi qui de ætate, & qual. Bartu. F.

† Fallit istud sm Barbat. in alijs capitulis, quod se de vacante habent iurisdõnẽ sed ratio istius tex. est periculum vacationis sedis Papalis. Fon.

† Notat Barbat. quod Papa pot facere cõstõnem, ut per elect. successoris, nõ sic eps quia post obitũ nõ erit iudex, ergo non valet quod agit. l. eũ qui. §. fin. ff. de iur. om. iu. Fon.

3 Vide Turrecre. in summa de ecclesia. li. . ca. 44. & seq.

4 Qd est falsu, vnde infert Barba. qd auctoritas Chri non transit ad collegiũ sede vacãte, vi de glo. c. quodcũque ligaueris. 24. q. 1. Fon.

[Glossa

decernentes, quicquid potestatis [a] aut iurisdictionis ad Romanum, dum viuit, Pontificem pertinentis [b] (nisi quatenus in constitutione prædicta permittitur [c] cœtus ipse duxerit) eadem vacante Ecclesia) exercendum.

¶ Officium Camerarij, vel Pœnitentiariorū Papa durat eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Io. And.

¶ Eo tamen prouiso, ꝙ si eiusdem Ecclesiæ Camerarium, [d] aut maiorem, [e] vel aliquos alios ex pœnitentiarijs (quorum [f] officium per obitū eiusdem Pontificis nolumus expirare [g]) per mortem, vel alias deficere quouis modo [h] contingat, valeat idem cœtus [i] ad tēpus vacationis huiusmodi, pro numero deficientium, [k] vel ampliori etiam, quantum, [l] ad pęnitentiarios (si hoc [m] eidem cœtui concorditer [n] expedire videbitur) alios subrogare.

¶ Determinans Diœcesim intelligi id, quod in Concilio dicitur de territorio, et districtu, statuit moriente Papa extra Curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum, & litterarum audientia: licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de Curia transferenda Io. And.

Sane cum iuxta constitutioné [o] prędictam Papa extra ciuitatem, in qua cum sua erat curia, moriente, [p] in ciuitate in cuius districtu, seu territorio moritur, sit regulariter [q] successoris electio celebranda: districtus, seu territorij nomine, diœcesim [r] hoc ca-

[Glo. seq. dicit opi. Hug. reprobatam, & rationē eius tollit per instantiam.]

a ¶ Potestatis.] reprobatur, ergo quod notat Hugon. 79. distinctione. nullus 1. cuius dictum recitat Hugo. supra eo. licet. qui dixerat Cardinales posse tunc creare Cardinalem: cum possint tunc creare Papam, quod plus est, sed videmus, quod capitulum creat Episcopum, nec tamen confert beneficia ad illius solius collationem spectantia, ne sede vacante capit. vnico. lib 6.

b ¶ Pertinentis.] sit ergo aliquid diuisim ad collegium pertinet, quod forte prior ipsorum expedit, vt est mors, hoc non impedit: facit prędi. decre. vnica. & de rescri. educeri.

c ¶ Permittitur.] in §. idem quoque.

d ¶ Camerarium.] ad quem spectat temporalia pauperibus erogare, vt not. Ioann. 8. quæstio. 1. ca. 1. hodie autem magnum est officium, & iurisdictionem exercet circa omnes debentes Cameræ, & Auditorem habet etiam ad hoc, quem puto, ꝙ habere possit Sede vacante, per hanc litteram prouisione tamen pendente Cardinales nil ab ipso recipient, vt pdicta decre. vbi, §. prouisionis.

e ¶ Maiorem.] ex pęnitentiarijs, 1 quod sequitur, & est serons, ꝙ officium pœnitentiarij maioris, qui solet esse Cardinalis, vel aliorum minorum, nō expirat. Tempore tamen inclusionis maior pœnitentiarius, si est Cardinalis, per se non potest vti officio, si tamen nollet in clausura manere etiam personaliter vteretur officio, vt fecit dominus Tusculanus.

f ¶ Quorum.] interposito.

[Gl. seq. dicit quod approbat, duas lecturas ponens.]

g ¶ Expirare.] hoc de pœnitentiarijs tenebat Host. de senten. excommu. quod de his, in fine, vbi determinat, quod no. in Specu. titu. 3. § primo. vbi defendit Gulicl. quod Camerarius Marescallus, & Auditor Cameræ habent ordinariam, quod si verum esset de iure communi, duraret illorum officiorum mortuo Papa, de offic. lega. cap. 2. lib. 6. sed hic de marescallo nil dicitur, & vide quod dixi supra eadem compil. tit. primo. audito. in 1. glo. Secundum quod dicimus istos habere delegatā, speciale hic inducit, quod durat delegata post mortem delegantis, sicut & supra de hæret. ut fi- aci lib. 6.

h ¶ Huiusmodi.] 2 puta quia incidit in furorem, vel infirmitatem, quæ impediat executionem officij, idem puto si recederet, vel nollet officium exercere.

i ¶ Cœtus.] potest supplere, vel pars maior, quia quod maior, x ..) §. ast. Apostolica, de elec. c. inter canonicos, in prin. ff ad munic. l. quod maior. & hoc verum vbi solum pro numero deficientium subrogant, vbi verò ampliori, necessaria sit plena concordia, 3 & sic intelligo quod sequitur.

k ¶ Deficientium.] tolle quod est infra alios subrogare.

l ¶ Quantum ad pœnitentiarios.] secus ergo quo ad Camerarium.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

m ¶ Si hoc.] videlicet quod pro ampliori numero subrogetur pęnitentiarij. Sed nū quid nullo deficiente poterit cœtus pro ampliori numero cōcorditer pœnitentiarios subrogare? De verbis videtur quod non, cum constitutio sit prohibitoria, prętor casus pręmissos, & istud non videtur præmissum, nisi cū aliquis deficit. Io. And.

n ¶ Concorditer.] idē in decreta. vbi periculum, § nulli, & §. idem quoque. vnus. 4 ergo solus hoc impedire poterit. facit quod not. supra eod. titu. quia propter. ver si uel saltem.

o ¶ Constitutionem pdictam.] in §. porro.

[Glo. seq. soluit dubium, & respondet contrario.]

p ¶ Moriente.] vel cedente, quod esse potest, vt de renun. c. 1. lib. 6 Nam tunc quo ad sedē cēsetur mortuus 7 q. 1 §. ecce in quibus, & cum hic sit eadem ratio, & fauor prouisionis Ecclesiæ, & cesset ambitio, cessat etiam contrarium. de decret. susceptum, de rescrip. lib. sexto.

q ¶ Regulariter.] hoc dicit propter casus interdicti, & rebellionis ibidem exceptos. Io. And.

[Glo. seq. fortificat textum per simile, & per rationem. Secundo obijcit, & respondet.]

r ¶ Diœcesim.] tutum fuit hic plus ponderari diœcesim, quam districtum, sicut & in casu, de rescrip. statutum lib. 6. maxime quia stante diœcesi districtus facile variantur, quandoque per concessiones imperiales, quādoq; per occupationes principum, vel ciuitatum, ad tales autem mutabilitates ecclesiarum status non mutatur. 10. dist. c. 1. 101. dist. c. 1 & de relig. domi. c. 1. Si ergo Papa moritur apud Bazanum, vel Nouantulam, quæ loca sunt districtus Bonon quia tamen loca ipsa sunt diœcesis Mutin. in ciuitate Mutin. conuenire debent Cardinales, & ibidem includi. Sed cum locus ille non distringatur per ciuitatem Mutinensem, quo regens ciuitatem Mutinen. illos includet? quare melius videbatur accipere proprie territorium, vel districtum, sed forte ponderauit auctor, ꝙ multa sunt loca, 6 quæ non distinguuntur per ciuitates aliquas, sed per singularia dominia, quæ dominis et ciuitatibus non respondet. illi ergo non sunt de districtu ciuitatis, sunt tñ de diœcesi,

1 Vide Ludouicum in prę. in regulis Canc. l'a. tię de officio sacrę pœnitentiaria.

Camerarius Papę & Marescallus an habeāt ordinariam vel delegatam.

2 De hoc verbo vide Deciū. in c. i. cedes extra, de rescri.

3 Vide Abbatem in ca. non pt ext de iud.

4 Vide Alex. ɔsil. 124. in 2.

5 Mors ciuilis æquiparat naturali, vbi operatur eundem effectum, de quo vide Abbatem in c. nisi, de prob. & Alexā. consi. 1. in 5. vol.

6 Talia loca nō sūt de districtu ciuitatis. Fa: hāc glo. ꝗ no. & adde ꝗd no Io. And. ī de iureiu. nimis. & dixi in c. statutum, §. cum vero de resc. & in c. si propter. c. ij. ver. ad: ide ꝗrit. lib. 6. Repl

Ad

Ad primum dico, quod Cardinales se debent offerre, & sperandum est, quod hoc facient, quia non facile continget quin aliqui se offerant, quos alij sequentur nolentes perdere vocem suam, ut de facto videmus. Posset etiam esse locus remissioni, de qua inf. de re iu. di. pastoralis, circa medium.

a ¶ Hoc casu.] alijs ergo casib. sumitur, vt habetur, ff. de verbor. signifi. pupillus, § territorium: tamen & alibi territorium ponitur pro diœcesi, 16. quæstione secunda, si quis episcoporum: cui concor. de constit. c. 2. lib. sexto. Quandoque etiã parochia ponitur pro diœcesi. 12. quæst. 2. bonæ rei: de donat. Apostolicæ. in prin. quandoque ponitur pro regione, 9. q. 2. episcoporum.

b ¶ Alibi.] id est in loco alteri' diœcesis.

c ¶ Non ibi.] vt monitur.

[Glo. seq. dat duo similia.

d ¶ Vacare.] licet vacet, inspicimus primum statum, ita mulier vidua vacans denominatur a dignitate prioris mariti, donec alteri nupserit, concor. in decret. de foro competen. ex parte in fine vlt. glo. Ponderamus igitur hic habitum sine actu. sic sup. eod. compil. de Summa Trini. c. 1. in fi.

e ¶ Ordinatum.] ad idem, de præbend. si Apostolica. i. ñ lib. 6.

f ¶ Transferenda.] ad aliam diœcesim alias idem quod sup.

g ¶ Prouisio.] .i. q̃ fiat electio in loco, vbi Papa moritur, vt in d. § porro.

h ¶ Porro.] prouidet casui non determinato per capit. vbi periculum. Nam licet, ibi: §. sane, prouiderit, quid iuris cum aliqui ex Cardinalibus exeunt conclaue, improuisum erat quid iuris, quando omnes exeunt, & casus iste post mortem Clementis fuit de facto.

i ¶ Omnes.] bene dicit: quia si aliqui, vel aliquis remaneret, in illos, vel illum resideret ius eligendi, vt colligitur ex prædicta decret. § fine, & facit quod no. de postula. prælat. gratum cum suis concord. ¶ Vbi vero omnes mortui essent, quid iuris: scripsi post Host. sup. eod. licet.

k ¶ Hi ad quos.] de quibus habetur in § præterea.

[Glo. seq. quærit, & soluit, secundo duas quæstiones subdit, de quib. remittit. Tertio quærit, & quæstionem ampliando prouisionem exposcit.]

l ¶ Compellant.] Idẽ quid si aliqui territorium illorum exeant & faciant de his, qui intra districtum ipsum manent. Sed nunquid illi soli poterunt eligere? Idem quid si nulli remanent? Vide quod dixi supra in glo. iustum. Item quid si omnes remanent, & aliqui etiam reintrant conclaue, nunquid illi poterunt eligere? Etsi alij non habebant iustam causam, planum esset. Sed quid si alij non intrantes habent iustum metum mortis, ut allegabatur post mortem Clementis, & dicatur dominus temporalis non esse potens ad securitatem ipsorũ, vel etiam tunc dicebatur, quid fiet, & qs de iusta causa metus cognoscet? Ista non decisa, nec tunc prouisa adhuc egebant prouisione.

su [a] intelligendam fore censemus. Eo tamen adiecto, quod si in certo loco, causarum, & litterarum Apostolicarum audientia remanente Papam alibi [b] mori contingat, nõ [c] ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vacare [d] noscatur: nisi forsan ante mortem eandem ordinatum [e] esset per Papam de curia transferenda: [f] quo casu seruetur prouisio [g] constitutionis prædictæ.

¶ Prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue.

¶ Porro [h] si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes [i] simul, vel successiue (quod absit) exire contingerent conclaue deputatum eisdem, hi (ad quos [k] pertinet executio constitutionis prædictæ illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idem conclaue (quã cito poterunt) reintrare compellant: [l] † Pœnas in dicta constitutione cõtentas, [m] nisi hoc fecerint, incursuri. [n] Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & alias constitutionem præfatam obseruent secundum statum, in quo [o] erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

¶ Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione non repelli. Io. And.

¶ Cæterum, [p] vt circa electionem prædictam, eo magis vitentur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus aderit, dissidendi facultas: [q] Decernimus, vt nullus † Cardinalium cuiuslibet [r] excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, a dicta valeat electione repelli: Iuribus alijs [s] circa electionem eandem hactenus editis, plene in suo robore duraturis

m ¶ Contentas.] In §. quod si præmissa.

n ¶ Incursuri.] quia pœna ciuium, & rectorum est punire ciuitatis. Videntur etiam includi pœnę, de quibus ibi in §. ciuitas.

o ¶ In quo erant.] habita distinctione, an lapsi essent tres dies tantum, an etiã octo, ut ibi in § conclaue.

[Glo. seq. dicit q̃ approbat, & quid prorogat, & opi. Compo. recitat.]

p ¶ Cæterum.] iste §. approbat, quod not. Ioann. 79. dist. capit. primo. vbi not. de vitio eligentium obijci non posse, & prorogat opinionem Compost. not. sup. eo. licet, qui dixit contra electionem factam per duas partes excip: non posse de excõicatione, uel suspensione eligentiũ, etiam si sit notoria. Nec obstat secundum eum, quod peccant alij communicantes talibus, faciunt enim hoc auctoritate illius iuris, quod omnem exceptionem reuocet, alleg. ff. de iniuris, l. seruus, § si quis riuum. Item secundum ipsam in casu necessitatis licite excommunicato communicatur, sed maior necessitas, quam carentia Vicarij IESV Christi non posset haberi, 22. distin. omnes. 2. quæst. 6. ad Romanam, & facit sup. de hære. præsidentes, libro 6. hic approbatur hæc opinio, etiam quo ad actũ electionis faciendæ.

q ¶ Facultas.] facit supra eod. in demnitatibus, §. vt autem lib. 6.

r ¶ Cuiuslibet.] iuris uel hominis. Item qualiscunq; sit suspensio, vel interdictum.

s ¶ Pluribus alijs.] 79. dist. per totum. 23. dist. in nomine Domini. sup. eo. licet.

[Gl. seq. dicit approbatam opi. Gar. & Io. Mona. licet mala ratione fulcitam, & contrarium reprobatam, subdens absurditatis causam.]

† Nota Petr. de Anch. q̃ si prima executio est sortita effectum iterum fi. [illegible] alle. Bar. l. si fideiussor. § meminisse. ff. de leg. 1.

† al. ita, vt nullus ex Cardinalibus.

† Capitulo igitur aggregato, nõ dr̃ dissolui collegium per recessum et maioris partis, qa in solo remanente dr̃ ius collegij remanere: sed eatenquã congregẽtur. nisi duæ partes accedant non singuli capitulũ quæsisse [illegible] loco Pe. de Anch.

a Verum

a ¶Verum quia] approbat, quod not. Gar. & Io. Monachus sup. eo cupientes, i. respon. lib. 6. super vers. copara re, qui dicebant electum non venientem tunc intra tps illius constitutionis incurrere pœnam, mouebantur autẽ illa ratione, quia iurisdictio Papæ, & ipsiu. exercitium remanet penes collegium Cardinalium, quæ ratio reprobat, sup. i. resp. Dicebant tamen q Papa debet pœnã remittere, ex quo venit ante creationem Papæ, licet post tempora, alle. ff. si quis i ius voc. non ierit l. 2. §. h. Acc. ubi in hac prima parte pp verbum, cotam nobis, tenebat contrariũ, i. q non incideret in pœnam tũc veniendo. Cõscripsi super illa decretali, hunc casum non tetigi, quia mihi videbatur ꝯ æquitatem, q tunc incideret, & per illud verbum, cotam nobis, de rigore videbatur q incideret. Quid eñ pot diminuere adstrictus ad veniendũ, qñ sit Papa creandus? cũ ergo possit omni die creari, ergo omni die paratus sit is, qui adstrictus est ad cautam prosequendam, & licet rigorosum videatur, respicit tamen expeditionem Ecclesiarũ, & forte propter hoc non vtitur hic verbo, declaramus, sed verbo, statuimus.

¶*Electos & alios (qui mittere, vel ire tenentur ad curiã) adstringit ad id, sede vacante. h. d. Io. And.*

¶ Verum [a] quia tam ex prouisis [b] remedijs quam ex orationibus [c] ad Deum super † huius negotio effundendis, [d] quod breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperandum: Statuimus, vt electi, & alij [e] (qui ex quacunque [f] causa ad sedem Apostolicam venire, vel mittere [g] sunt adstricti) ad ipsam cum vacat, ac [h] si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

† Alia ita super hoc eius negotio. alias ita super huiusmodi negotio, &c.

b ¶Prouisis.] per decre. vbi, & iura, quæ allegaui in fi. proxi partis.

c ¶Orationibus.] qualis debeat esse oratio, i vide q dicam ꝯ. de reliqui. & vene. sau. si Dominum ad fi. & quomodo in ea sperandum est, ib. dixi satis in vltimo membro glossæ.

d ¶Effundendis.] vt in decre. vbi periculum, in fin & verbum, effusione, largitatem & abundantiam denotat, 16. q. i. reuertimini.

e ¶Alij] personæ instructæ opponẽtes, & appellãtes 2.

f ¶Quacunque causa.] per hoc vñ, q citatus, qui tenetur ire, vel mittere ad curiam, mortuo Papa teneatur ad idem: cuius contrarium not. sup. de accus. licet, et ibi scripsi super verbo, accessisset.

g ¶Mittere] sicut hi quos arctat decre. i. sup. eo. lib. 1. decre. i. de app. & decret. quamuis de offi. ord. eod lib. Item electi cathedralium, vel regularium Ecclesiarum quos arctat constitutio, cupientes, nisi sint iuste impediti, vt eo. c. § q si. Item postulati, quia sunt Ecclesijs alligati, vt ibi. §. denique, vel foeminæ, sup. eo. indemnitatibus, §. sed cum eas, lib. 6.

h ¶Ac si non vacaret.] & sic patet quod infra tempora statuta.

a De hac materia vide plene per B. Tho. 2. 2. q. 83. arti 12. 13. & 14.

2 Et sm Bar. [e fo] næ prouisa per decessum Papã ponderando verbo, adstricti. & vel. prout ff. iuncta gl. in c. cupientes, §. 6. in verbo, electi. lib. 6. Fol.

CAusam electionis.] Diuiditur in quinque partes, vt patet in rubro, quarum secunda est ibi, [Quod si forsan:] Tertia ibi, [Verum] Quarta ibi, [intimatio.] Quinta ibi, [Idem quoque.]

¶Præsupponatis notata in c. sta tuimus, lib. 6. eo tit. vbi dr, si aliquis fuerit electus ad aliquam dignitatem, vel fuit sibi prouisum de beneficio, vel forsan fuit postulatus, q si aliquis ꝯ talem prouisionem electionem, vel postulatione se opponat, vel forte fuit appellatum a tali electione, prouisione, vel postulatione, q talis appellans similiter & appellatus seu defendens, debet arripere iter suum a die, quo se opposuerunt, vel appellauerunt intra mensem, ut vadant ad Papam, qui de causa appellationis disceptabit ite dicit dictum c. q si vna pars a die quo se opposuit intra mensem iuit Romã, & ibi suam partem aduersam per 20 dies expectauit, & non venit, procedatur in negotio electionis, non obstante cuiusqꝫ absentia, sicut de mo fuit Itẽ aliquotiens al q opponit in form a electionis, idest, ꝯ formam electionis, dicẽdo electionem iste non esse factam, imo q fuerunt omissæ solemnitates iuris si talis opponens nõ possit probare peccatũ formæ, i. electionem non esse factam sm formam, quam accepit a iure, tunc talis cõdemnabitur alteri parti in expensis, qa ipse soluet expensas, damna & interesse, q vel quas habuit ille, vel fecit, ꝯ quem oppositum est in formam. Aliquotiẽs aliquis se opponit non in formã electionis, sed in personam, i. ꝯ personam electã, dicens eam non esse capacem electionis, quia dicit talem esse excõicatum, qua re est ineligibilis. Vel dicit talem personam nõ esse legitimam, nec de legitimo matrimonio, ideo illã personam dicit nõ esse eligendam, & sic opponit in personam, idest, ꝯ personam illam electam. Et ille, qui opponit in personam, si non probet ea, quæ opponit ꝯ illã, tunc talis opponens est suspensus triennio a suis beneficijs, imo perpetuo priuatus est, si se interim, idest, pẽdente illo triennio in miscuerit ad illa beneficia. His auditis figura casum in Clementina. Pater sanctissime, audio doctrinam vestram, in qua dicitis, q si aliquid opponatur ꝯ prouisionem, vel postulationem factã ad personatum, dignitatem, vel canoniam, & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellãs, & defendẽs, & quorum interest a die oppositionis, vel appellationis intra mensem arripiant suum iter eundi Romam, quia causa est deuoluta ad summum Pontificem: Sed quæro, an eo ipso, q opposui me ꝯ aliquem, quia fuit electus ad dignitatem, & me oppono ꝯ formam, vel an eo ipso, q appellaui, vel me opposui, causa ipsa sit deuoluta ad sedem Apostolicam? Et rñdet Papa, q non sic, dicendo: Nos censemus causam electionis, postulationis, seu prouisionis emissam, idest, deuolutam ad sedem Apostolicam, cum ipsa appellatio fuerit specialiter interposita in præsentia appellati, idest, in præsentia illius, ꝯ quem appellatur, aut si fuerit interposita in præsentia procuratoris eiusdem appellati, aut cum fuerit intimata, idest notificata alteri eorum, s. in personam appellati, aut in personam sui procuratoris intra mensem ab interpositione ipsius appellationis, vel saltem cum fuerit intimata post lapsum temporis, l. post mensem quam cito poterit fieri commode. Intelligatis cum fuerit intimata porrectio, idest, dato libello sub scriptura authentica, vel electo tenore illius, quia talis appellatio, qñ intimatur, debet legi coram appellato, & copia appellationis data modo simili sicut modis supra dictis, si copia fuerit petita, & inde fuerit data. Et sic habemus, q causa appellationis non dr emissa, nec deuoluta ad sedem Apostolicam, nisi fuerit intra mensem, vel post mensem quam cito commode poterit, intimata & notifica

¶Idem.

¶*Primo ponit formam secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio, prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto, vetat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios casus. h. d. Ioan. And.*

CAP. III.

CAV-

ta, se videlicet, vobis Petro tali electo ad talem dignitatem, quia scio electionem esse annullidam, vel quia scio vos incapaces illius electionis, vobis intimo, & notifico, quod de tali electione de vobis facta appello ad curiam Romanam, & ibi causam appellationis prosequi intendo. Hac facto, causa appellationis dicitur emissa ad sedem Apostolicã. Sed quaero, si appellans non possit intimare, id est notificare appellationem suam appellato, quomodo prouidebitur, quia forsan appellatus aufugit, & non est in prouincia, nec pôt eius procurator inueniri, vel forsan, quia appellatus habet domum remotam ita, quod appellans non potest sibi intimare. Respondet Papa, quod appellans debet ire ad Ecclesiam cathedralem in ciuitate, vel dioecesi cuius sit beneficium, vel dignitas de qua fuit electus, & ibi suam appellationem publicari faciet, & copiam dabit appellato modo praemisso supra, quandocunque copia petita fuerit. Et ideo dicit textus, quod si forsan contingat appellatum abesse, id est absentem esse, & contingat talem procuratorem non inueniri, s. quod possit intimari appellatio: tunc appellans faciat appellationem suã publicari in domo in qua ipse appellatus consueuit cõmuniter habitare. Vel si talis publicatio non possit fieri in domo, quia domus eadem existit in remotis partibus: tunc faciat publicari suam appellationem in Ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate, vel dioecesi beneficium, quod litigiosum est, consistat, id est, sit. Et nihilominus volumus publicari dictam appellationem vtroque casu, s. in Ecclesia cathedrali, vel in loco in quo est beneficium, ac de ipsa s. publicatione quandocunque fuerit petitum, fieri copiam appellato volumus modo praemisso, & supradicto. Et sum in versiculo, [Verum.] Et quaero ponendo sic, quod appellatus non abest, nec eius procurator, nec domus eius longe distat: sed ipse appellatus, hoc est ille, contra quem appellatum est, est ita potens, quod appellans non audet intimare suam appellationem? Respondet Papa, quod talis appellatio debet publicari solemniter in loco publico, in quo loco est verisimile ipsum appellatum, vel eius procuratorem verisimiliter non posse ignorare. Et ideo dicit textus, [Verum,] pro sed, si intimatio fieri nequeat, vt praefertur propter metum appellauit, quia est ita potens, quod appellans non est audens ire ad eum, vel si intimatio fieri nequeat propter metum, & timorem suorum parentum: Nos Clemens volumus eãdem appellationem sic publicari solemniter in loco publico, quod possit verisimiliter peruenire ad notitiam appellati, seu procuratoris eius: Intimatio vero aliter facta careat omni effectu, nec causa censeatur deuoluta ad sedem Apostolicam per eandem appellationem, nisi certa notitia eius appellationis aliter peruenisset ad appellatum intra tempus praedictum, scilicet, intra mensem. Et istum modum intimandi vult obseruari in alijs casibus, in quibus requiritur intimatio facienda: ideo dicit textus. [Idem quoque obseruari volumus in alijs casibus in quibus requiritur intimatio facienda.] hoc dicit. Not. primo ibi. [Vel saltem.] de aduersatiua, [Vel,] cui quando adijcitur dictio [Saltem,] vt hic signat diminutionem, de rescrip. statutum, §. cum vero lib. 6. Nota secundo casum, in quo datur tempus arbitrarium ad purgandum moram temporis determinati de quo in glo. in verbo, commode Zab.

† Vide Cõcil. Tri. de ses. 14 de reform. c. 2.

sam[a] † electionis,[b] postulationis, seu prouisionis,[c] per appellationem ab ipsa, vel occasione[d] ipsius, ad sedem[e] Apostolicam emissam: tunc demum ad sedem eandem deuolui[f] censemus, cum in appellati[g] aut procuratoris eiusdem in ipsa causa specialis[h] constituti praesentia interposita[i] fuerit: aut eorum alteri[k] intra mensem ab interpositione[l] ipsius, vel saltem post

[Prima glo. ponens casum simul summat, diuidit, & dicit quod determinat.]

a ¶ Causam.] Casus, primo ponit formam secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hûc modum intimãdi ad alios casus. Et determinat not. per Inn. Host. Io. Mona & Arch. eo. tit. c. 1. lib. 6. super verbo, intra mensem per Compost. ibidem. & Guil. in Spec. tit. de citatio. §. sequitur post prin. plenius de appel. §. qualiter. vers. cautus etia sit, & ver. quid si procuratori, adhuc apertius per Gulielm. Mandegou in libello electionum in ti. per ipsum Io. Mo. de reg. iur. in generali, lib. 6 vltra medium, & quod not. sup. eo. cupientes. i. responso, lib. 6 super ver. notitiam.

b ¶ Electionis.] etiam episcopalis, vel cathedralis Ecclesiae, vt dicam. ĩ. §. pen.

c ¶ Prouisionis.] haec tria exprimit decre. i. eodem tit. libro 6.

[Glossa sequẽ. approbat opi. Compost. quam plenius recitat.

d ¶ Occasione.] idest, propter causam electionis, postulationis, vel prouisionis, vt si appelletur a grauamine illato in iudicio: quo casu locum habet decr. i. sup. eod. lib. 6. secundum Compost. qui plus ibi not. quod si sup. prima appellatione dentur iudices extra curiam, & ab illorum grauamine appelletur, locum habet decre. illa, & dicit sic seruasse Inn. licet quidam ĩ. quod solum in causa primae appellationis habet locum haec decretalis, quod est contra mentem, quia per secundam appellationem sicut per primam possit protelari vacatio.

e ¶ Sedem Apostolicam.] in alijs enim non habet locum praedicta decr. i. sup. eo. lib. 6. vt ibi not.

f ¶ Deuolui.] quo ad hoc vt principale negotium sit in curia, vt dicam ĩ. § pen.

g ¶ Appellati.] si contra capitulum, vel collegium appelletur, vide quod not. supra eodem bonae i. in gloss. i. fol. de concel. praeb. si capitulo, in lib. 6. in gl. 6. Io. And.

[Glo. seq. dicit approbatam opinionem Speculatoris, arguit ad simile, & de tribus tenetur.]

h ¶ Specialiter.] approbat opinionem Spe. in prin. ver. quid si procuratori. vbi positis duabus opinionibus, quarum prima habebat, quod nõ sufficit intimare procuratori. secunda: quod sufficit, dicebat primam veram in generali procuratore, secundam veram in speciali, allegabat de testi. praesentium, §. caeterũ, lib. 6. ff. de libera. cau. l. suo, ff. de contrah. empt. l. in huiusmodi. de procu. dilectus, & c. non iniuste, in fi. Sicut autem speciali procuratori appellati fieri potest intimatio, ita etiam potest fieri per specialem † procuratorem appellantis nam & talis in his causis appellat, quod dic. vt no. eo. tit. procurator, lib. 6. Quomodo vero formetur procuratorium ad imitandum, & quomodo per procuratorem fiat intimatio, vide in practica libel. electionum in fi. & quomodo de procuratorio suo sicut, & de appellatione debet fidem facere.

i ¶ Interposita.] & tunc interponitur simul, & intimatur, quare, cum illi constet illum appellasse, alia intimatio facienda non est.

k ¶ Alteri.] s. appellato, vel speciali procuratori ergo fortius si vtrique simul, vel diuisim, & tolle hic litteram, legitime intimata, quae sequitur.

l ¶ Ab interpositione.] & sic currit de momento in momentum, concord. sup. de re iud. quod ad consultationem ibi, a cuius probatione. Et quot dies habeat mensis, no. sup. eo. tit. quem sui lib. 6.

† Est bona, & singu. secundũ Car. facit in c. 2. de confes. Bar. in pu. tat sufficere generalem.

Glossa

[Glo. seq. ponit duas concor. soluit dubium ponit simile per conuersum.]

a ¶ Commode.] concor. pdicta decr. q̃ sit in prin. lib. 6. & c. cupiẽtes §. certũ. veniet hoc in arbitratu boni viri, & datur hic tẽps arbitrariũ ad purgandũ morã temporis determinati: alibi e conuerso datur tẽpus determinatũ ad purgandũ morã tpis arbitrarij in praedicto §. caeterum. & per hoc videtur, quod post hoc tẽpus facta intimatio, nõ deuoluat, vt dicam in fi.

b ¶ Porrecto.] per hoc patet, q̃ expensis intimantis hẽt hoc fieri, sicut de libello dicitur 3. q. 3. ca induciae. ver. offeratur.

c ¶ Videlicet.] declarat verbum, legitime quod praemisit.

[Glo. seq. dubium soluit, & textum iustificat.]

d ¶ Authentica.] scilicet confecta manu publica, vel habente sigillu authenticũ, de sent. excõ. cũ medicinalis, lib. 6. & fatis dixi, de pb. post cessionẽ, vt n. dicebat Spe. in ver. prin. allegato graue esset dicere, q̃ aduersario meo dicẽti se appellasse ad curiam, tenear credere, cum appellatio hoc casu habeat vim citationis, vt inf. dicam. Et quomodo appellato interdum expediat authentica scriptura, patet j. c. proxi. § penul.

e ¶ Vel perlecto.] patet q̃ primo casu cum porrigitur, non est legi necesse, concor. d. de appel. appellatio, lib 6. Et illud, per designat integram lectionem, simile, ff. de verb. sig. Vrbana §. pernoctare.

f ¶ Consimili.] i. sub scriptura authentica.

g Si petita.] ergo non petitur, sufficit legisse, concor. sup. de sepult. c. i. in n. lib 6. de sen. excom. c. . eod. lib. per quod ca. patet, q̃ utile consilium esset appellato de petitione praedicta facere confici publicum instrum; satis tñ esset de hoc per testes fidem fieri posse, licet ibi secus, vt ibi no. auth. lo. And.

h ¶ Talem.] speciale . de quo praemisit.

i ¶ Contingat.] collige litteram q. . volumus appellationem in vltimo fi publicari. o. And.

k ¶ In domo.] ante domũ eo n. . non debet domum ingredi, facere intimationem, & de in ius voc. i. plerique, & l. seq. hoc dixi, de eo qui mit. in poss. c. fi.

l ¶ Habitare.] etiam si sit inquilinus, ff. de dam. infect. l. . § . domum.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

m ¶ Cõiter.] licet ergo ibi non habitet vltra dimidium anni, sed minus ex quo tñ . habitat plus q̃ alibi, ibi poterit fieri intimatio ad hoc, d. de verb. sig. maiorem. Sed si aequaliter habitaret in duobus locis, in quolibet illorũ fieri poterit; vbi elegerit appellans, & tutum esset fieri in vtroque, facit de sepul. cum quis §. i. lib 6.

n ¶ In remotis.] ex remotione ergo loci statuit ius determinatum de sen. excõ. relatum, de tempor. ord. cum in nobis. § 2. lib 6. & ut ibi no. puto hoc arbitrarium, de hoc j. de testi. integ. tum ex litteris in gl. pen.

o ¶ Cathedrali.] concor. inf. de fo. comp. quamuis.

p ¶ Vtroque casu.] sic ũ publicatio fit ad domum, vel in ecclesia cathedrali propter domus suspicionem.

lapsum eiusdem mensis (quam cito commode [a] fieri poterit) legitime intimata: porrecto [b] videlicet [c] sibi sub scriptura authentica, [d] vel perlecto [e] illius tenore & copia modo consimili [f] (si petita [g] fuerit †) inde facta.

¶ Quod si forsan appellatũ abesse, si procuratorem talẽ [h] nõ inueniri contingat, [i] in domo, [k] quam ipse appellatus habitare [l] cõiter [m] cõsueuit: vel (si domus eadẽ in remotis [n] existat) in ecclesia cathedrali, [o] in cuius ciuitate vel dioecesi cõsistit beneficium: & nihilominus vtroque [p] casu in ecclesia, vel beneficio, [q] de quo agitur, volumus appellationem hmõi publicari, ac de ipsa quandocunq; petitum fuerit copiam modo [r] premisso fieri appellato. Verum si propter appellati aut suorum metũ, [s] vel potentiã intimatio fieri nequeat (vt praefertur [t]) appellationem eandem in loco [v] aliquo publico [x] solemniter [y] volumus publicari, quod ad appellati, seu eius procuratoris [z] notitiã possit verisimiliter [a] peruenire. Intimatio vero aliter facta omni † careat iuris effectu: Nec causa per appellationem eandem ad sedem censeatur deuoluta [b] praedictam, nisi ad

q ¶ Bñficio.] et si esset cãpestre, ual rurale, & si nõ sit ibi notarius, nec praesentia testiũ, illos adducat, & sic seruat in hoc casu, & in casu decr. vlt. eo tit. lib 6.

r ¶ Modo praemisso.] s. sub auth. scriptu.

s ¶ Metum.] iustum, de app. si iustus.

[Glo. seq. litterã exponit. & dubiũ soluit.]

t ¶ Vt praefertur.] quia nec dño, nec speciali pcuratori, nec ad domũ habitationis, & i bñficio, nec in eccl'ia cathedrali, & bñficio. Si aũt dñs vel appellãs locũ adire nõ possit personaliter, & possec iñ adire per pcuratoré, vel e. , nõ per procuratoré, sed personaliter põt adire, nõ erit locus ei, qd' dr, sed intimatione ad domum fieri oportebit, & hoc vult. littera ista, ut praefertur.

[Glo. seq. notat ex singulari.]

v ¶ Loco aliquo.] licet ergo sanũ sit cõsiliũ, quod no. Guli. Mande. i libello praedicto super forma pen. §. q̃ i pluribus locis fiat publicatio, q̃a tãto maior praesumptio erit j̃ appellatũ de scientia. facit de postul. praela. c. i. qui ma accu. pos. cum in tua. per hanc tamen litteram patet satis esse, q̃ fiat in vno loco, dummodo sit publicus, &c vt hic dic. t.

x ¶ Publico.] ad tollendas illorũ fraudes, q captata opportunitate absentiae illorũ, quos tãgit, vel p quos posfit in nuari, faciunt tales intimatiões, facit in Auth. de litig. §. oẽm coll. 8. & sifr. q̃ no. in sup. eo. ti. c. vlt. lib. 6.

y ¶ Solemniter volumus publicari.] concor. eo. ti. quia ppter. in n fiet autẽ in loco vicinioti eo. tit. vbi periculũ. §. porro lib. 6 de praesum. quodã, & c. quanto. in publica Missa populosa, vel sermonibus, vel nundinis, vel alio actu per populum frequentato.

z ¶ Procuratoris.] specialis: de quo prius dixi.

a ¶ Verisimiliter.] facit extrauag. Bonif. rem non nouã, post prin. Et no q̃ inspicitur verisimilitudo concor. sup. de praesump. quia verisimile, & c. litteras, de reg. iur. inspicimus lib 6.

[Glo. seq. primo declarat opi. Inn. & Host. in 2. decre. cupientes. tertio, an vitietur appl'o, & notans tria tempora, ponit duas opiniones contrarias, & ponit quã approbat, obijcit, & soluit.]

b ¶ Deuoluta.] quod 3 ergo no. Inn. & Host. in glo. in prin. allegata, q̃ decre. i. eo. tit. lib 6. arctat etiã ignorantes, ex quo appellatio publice fuit emissa, cum conditutio illa voluerit prouidere contra vacationes ecclesiarum, vel est falsum, vel intelligendum non de appellato, sed de alijs quorum interest, vel intelligendum est secundum proximum dictum; quando, scilicet ita publice factum est, quod verisimiliter potuit ad appellati, uel specialis procuratoris notitiam peruenire, & hoc tunc demũ qñ ppter metum, vel potentiã: 4 & c. vt ibi. cum n. talis appellatio hinc vim citationis peremptoriae, ut ibi, ad idem de appellat. pro sape; ita q̃ non veniens in termino iuris habetur contumax, & proceditur contra eum, vt contra contumacem, & in principali absurdum esset contumacem censeri ignorantem: cui appellatio intimata non esset. Et haec omnia vera puto, etiam in electionibus cathedralium, &c.

† In antiquioribus codicib. legit fuerit.

r Vide p. l. in ca. cum M. de cõsti. vers. e. conclu.

3 Not. hic si metus est psonalis rõne loci, vbi dẽt actus necessario explicari, an p aliũ deat act', necessario expediri, ad qd' vide q̃d no. in c. bona inf. de ele. Pet.

† al. oino.

4 Ad hãc glos. vide aliqua per Fely. in c. cu dilecti. ext. de re. scri.

4 Idẽ Doctor. Fon.

appellatū [a] eius plena [b] & ita notitia, intra tempus [c] prædictum aliter peruenisset. Idem quoque in alijs [d] casib obseruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

¶ Idem.

¶ Decretalis, vt circa, locum non habet, cum appellās ius suum vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam, vel personas opponit crimina, vel defectus: quorum circunstantias si non specificat super illis non auditur, etiamsi iuret didicisse de nouo. Nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans, & prosequens commune, non proprium interesse: potest tamē assistere appellanti. Appellans, qui non seruat formam, etiam si appellationi renuntiat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec ēt alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ, licet appellantem a probatione repellat, non tamen infirmat probationem super his legitime factam aduersarij confessione, vel aliter. hoc dic. Io. And.

CAP. IIII.

CONSTITV-

regularium ecclesiarum. de quib. loquit decr. cupiētes, vt ex quo nō aliter q̄ per appl'onē deuoluunt ad curiā, necesse sit per hūc modū intimationē fieri. Fortius n. ponit & arctat constō, cupientes, q̄ decre. 1. priuat n. iure q̄sito, & totali ꝓlecutione ꝓcessus, & ad personalem arctat cōparitionē. Sed decr. 1. punit solū in processu fiendo in partis absentia, & p eam satis est procuratorem mittere, ergo ēt fortius ibi facienda est intimatio. Et sic ab olim seruauit curia, qn̄ tñ appellatus non poterat haberi, varie loquebantur doctores: quod tamē expeditum est. Et nota, q licet hæc littera vitiet intimationem, & impediat deuolutionem, nō vitiat appellationem, quominus super ea posset extra curiā impetrari. Vn̄ in talibus appellationib. no tria tempora. Primū, quo præscribitur appellationi, ne possit interponi, & est x. dierum notitia. de app. cōcertationi lib. 6. Secundum quo præscribit deuolutioni principalis negotij ad curiam, si non fiat intimatio, vel fiat, sed nō debito tp̄e & debita forma: & de hoc hic. Tertio, quo præscribitur prosecutioni, & in deuolutis seruanda sunt tempora decr. 1 & decre. cupientes, in alijs datur annus, & ex cā biēnium, & ultra, de appel cum sit, & c ex ratione. Prædictorum aūt secūdum nō pōt esse sine primo, i. deuolutio sine appellatione, sed primum bene pōt esse sine secundo, de appe. cord. li 3. vnde dicit Io. Mo. in prædi. regula, in generali, q cum negotium tractari in concistorio principis, sic hic speciale, hoc ius singulare facilius tollitur, quam commune, alleg. ff. de pact si vnus § pactus. in Authen. de non alie. § quia vero col 2. Audiui aliquos dicentes, q mens huius litteræ est, q non valeat appellatio prædicto modo non intimata, ita quod non valet impetratio super ea facta, etiam extra curiam. Mihi placet primum dictum, quod etiam placet Ioā. Monch vt prædixi, sed obstat: quia secundum hoc erit in potestate appellantis eludere decre. statuimus, & non deferre principale negotium ad curiam. Sol. appellato, & ignoranti non appellanti interdicit hæc constitutio prouidere, 1 quare consulo quod appellans uadat, vel sufficientem mittat, vt si veniret appellatus, forte sciens quem ignorare credebat, procedi possit, vel si Papa ad curiam citare vellet appellatum: alias ex parte appellati nullo veniēte, planum est quod pœna processus de qua decre. 1. loquitur, locum habere non posset, sed pœna decre. cupiens. de qua prædixi, bene posset habere locum, etiam appellato non veniente.

a ¶ Appellatum.] non repetit de procuratore, per quod vr̄ quod hoc casu, ubi non per modos prædictos habetur notitia, non sufficiat procuratorem sciuisse.

[Glo. seq. exponit, & exemplificat]

b ¶ Plena & certa.] No q non sufficit talis 2 qualis; sicut in casu decre. illud de cleri. excom mi cum sin illius Et plena dicit. ut totius appellationis, & oium obiectorum in illa notitiam habuerit, sic et am testis dicit plenā veritatē, de acc. cū dilecti Certa dicit. vt indubitatū sibi sit, vel esse debeat sic appellatum ex quo aūt certus est, certificari vlterius non debet. de reg. iu. eū q certus Posset aūt hoc constare, qa sup appl'one consuluit aduocatos, amicos, vel simili mō, forte per amicum ꝓpriū, vel amicū appellātis 3 sibi plene fuerat intimata.

[Glo. seq. not. notificationem post tp̄s factam non deuoluere, secundo q̄rit an appellet. ponit opinionem Cōpost. & cōtrariā, & remittit.

c ¶ Tepus prædictū.] .s. mensis, vel postq̄ cito commode fieri posset sup. eo. capi. in prin. Et not. quia per hanc litterā puto, q notificatio facta post tp̄s prædictum, nō arctat appellatum, nec deuoluit; alias seque retur absurdum, q si post annū, vel quinquennium notificaret appellationem, arctaret appellatum, & deuolueret. Hęc autē tēporis determinatio ꝓcedit ab hac cōstitione, de qua p̄dicti doctores non cogitauerunt. Inter alia ergo substātialia, vt deuoluat appellatio cās bñficiales ad curiam, de quib. sup eo. c. 1. & c. ut circa, lib. 6. requiritur debita notificatio, de qua hic loquitur, & q hat intra tempus hic expressum, his & alijs concurrentibus sic deuoluitur, q constituit absentem contumacem, & proceditur in ipsius absentia in principali etiā ad diffinitiuam, ex quo non venit intra tempora. Sed an sic cōstituat eum contumacem, quod non possit appellare a diffinitiua cōtra se lata, dubitari solet, & Compo. in prę di. decre. 1. eo. tit. lib. 6. in gl qualiter probationes, in §. q. tenet, quod quando citatio, vel notificatio personaliter apprehendit. sit vere contumax, nec appellet; quādo vero facta fuit ad domū, ecclesiam, vel locum publicum, tunc sit ficte contumax, & appellare possit, & tertur hāc opinionē multū urgere in curia. Aliquib. vr̄, q satis sit hoc casu absentem puniri in processu, & diffinitione causæ, non est autem per hoc æquum appellatione priuari, cum non sit expressum, & uide quod dicam inf. de dolo & contu si ante. Supradicta procedunt in his beneficialibus, in quibus locū habet decre. 1. In his vero, in quibus locū habet decre. cupientes plansum est, quod non punitur contumax solum in processu, imo cadit ab omni suo iure, ut ibi, §. quod si per 30.

[Gl. seq. primo allegat in exemplum quatuor, iura, secūdo ampliās casum allegat octo, tertio allegat quinque, quibus dicit constitutionem cessare.]

d ¶ In alijs casibus.] vt j. de app c. 1. j. de renun. c vni. s. de procu mādato, ad idem s. vt lit nō cōtes. quoniā. In casib. tenetur quis nō solum intimare, sed requirere, 16. q. 3 placuit 1. sup. de emp. & vend. c. si s. de off. ord si canonici, & c. quamuis, de sen. excom. c. 1. de sepul. c. 1. li. 6. & j. de sepul. dudum, & j. de hære. c. 1. cum simi In quibus etiam tutum est hūc ordinem obseruari. Sūt et quædam intimationes, quæ fieri debent Papæ, in quibus non puto, q hic dicitur, locum habere, vt supra de præb. graue. ver. metropolitani. de statu monac c si. vers. quod si forsan. de cleri ęgro. c vni § si autem, lib. 6 & in extrauag. Bonifa. sancta Romana, et j. de hęret. nolentes, ad fi. Io And.

CONstitutionem.] Consueuit hic dicere dominus Petr. q text. huius Clem. est difficilior aliquo alio huius

1 Ad hāc gl. vide decis. Rotę 40. in eā. fuit dubitatū. in nouis. & decis 44. inci. volue runt.

2 Vide Dec. xl. 70. & Rot. & decis. 127. in nouis.

3 Glossam tenet Batbatia: qa vt dicit Bart. in l. nō solum. § qui alie no. ff. de proc. amicus ag. t amico ne mādato, facit gl. in l. in l. testiō. ff. de fidcis. & amicus impetrat q amico. gl. in c. ad aures. & c. nonnulli, de rescri. adde quæ dicit idē Barb. in l. cū cautum. C. de fideic. Fō.

huius voluminis, adeo ꝙ nunquam legebat hanc decr. & præcedētem, quin sibi darent laborem. Diuiditur autem in quinque partes, quia in prima declarat decr. vt circa, non habere locum, vbi exceptio, quæ opponitur directe seu principaliter concernit opponentis ius, vel Ecclesiæ. In secunda ibi, [Cæterum.] declarat in casibus exceptis in decre. vt circa, non admittendum eum, qui omisit debitam specificationem circunstātiarum. In tertia ibi, Sane declarat appellationem factam in causa benefic ali, & eum, qui prosequitur proprium interesse omissa forma decreta. vt circa, alium volentem venire pro interesse communi, & non appellantem nō debere admitti ꝯ appellatum in eadem causa prosequēdo eosdem articulos, licet possit assistere appellanti, ne collusat, & prosequi suum interesse, si illud prætēdat. In quarta ibi. [Insuper.] declarat appellantem non seruata forma debita decre. vt circa non esse audiendum per viam querelæ regulariter, etiam si illa appellatione nollet vti. In quinta ibi. [Illius,] declarat omissionem formæ decre. vt circa, repellere probationem fiendam, & non vitiare iam factas. Io. de Imola.

¶Constitutionem.] Debetis scire ꝙ lib. 6. eo. titu. est vnum capitulum nuncupatum, vt circa, ꝙ multum erat ab initio in se dubium, sed Bonifacius illud capitulum suo tempore declarauit inquantum potuit & illud declarauit per quatuor capitula, ideo si sciatis illud capitulum vos bene scietis quatuor, vel quinque, alia. Capitulum, vt circa, lib. 6 fuit declaratum a Bonifacio per c. is qui circa per c qui ꝯ per c. procurator, & per c. constitutio, lib 6 Et illa quatuor capitula hic nominata sunt declaratiua illius decre. vt circa, ita quod tempore Bonifacij nulla dubia noua emerserunt super illa decre. vt circa, quæ non declarasset, sed eo mortuo dicta decre. seu cap vt circa, aliqualiter adhuc fuit dubium, & reperta sunt dubia, quare vide Clemens Papa, ꝙ Bonifacius tantum laborauerat ad declarandum illam decretalem, ꝙ adhuc post ipsum Bonifaciu n remanserat dubia, ipse Clemens voluit illam de dubijs nouiter emersis declarare per istam ꝯstitutionem seu Clementinam hic positam. Et vt bene intelligatis istam Clementinam, vos oportet scire, quia dicit c. sæpe nominatū, vt circa, & scire dubia, quæ emerserunt tempore Bonifacij, & ēt declarationes dubiorum, alias istam Clementinam profunde non intelligetis, quare non admiremini si aliqualiter sit prolixa, quia dum eam intelligetis, verbis breuioribus bene, & subtilius eam redigetis. Capitulū vt circa ista dicit, quæ sequuntur, illi qui opponunt ꝯ electionem alicuius, qui fuit electus ad aliquam dignitatem, vel qui se opponunt ꝯ postulationem alicuius, quia aliquis fuit postulatus, qui eligi non potuit, vel illi, qui se opponunt ꝯ prouisionem alicuius, cui sit prouisum de aliquo beneficio, tales se opponentes ꝯ electionem, postulationem, vel prouisionem, antequā recipiatur in oppositionibus suis, ipsi debent exprimere in libello seu instrō publico omnia ea, quæ intendunt opponere ꝯ personas eligentium, quia dicit personas eligentes non posse eligere, quia sunt excōicatæ, vel suspēsæ, secundum ꝙ dicitur in c cum inter sup de ꝯsue. vel secundum c cum dilectus, vel quia scienter elegerunt indignum, secundum c. cum in cunctis. Vel opponit ꝯ eligentes, quia dicit, ꝙ sunt infames, quibus sunt actus legitimi interdicti, & eligere est actus legitimus, ff de regu l actus Vel forsan opponit ꝯ personam electi, dicendo & exprimendo electum esse illegitimum, ergo incapacem, vel dicendo excommunicatum, vel dicendo infamem. Vel forsan opponit ꝯ formam electionis, dicendo electionem non esse factam sm formam decretalis, quia pp Vel opponit ꝯ formam postulationis, quia dicit ꝙ non est concors, vel saltem a duabus partibus celebrata, & hoc qñ vnus eligitur & alius postulatur, vt sup. e. scriptum, in antiq Et omnia ista debet exprimere opponens in instrō publico, & debent iurare opponentes, ꝙ credunt ea, quæ opponunt ꝯ electionem, postulationem, vel prouisionem esse vera, & se posse probare. Si autem talia non exprimerent opponentes, ipsi vel eorum adhærentes non audiant, nisi aliqua de nouo emergent, vel perueniant, seu superueniat facultas probandi. Et opponentes debebunt iurare corporaliter, idest, sacrosanctis Euangelijs tactis, alias non satisfacient isti constitutioni, & ꝯ non probantes ea, ꝙ obijciunt in personam, vel in formam, intelligitur pœna statuta in c. statuimus, sup. eod. & sic habemus ea, ꝙ dicuntur in c. vt circa. Nunc videamus qualiter illud c. vt circa, fuit declaratum per c. is qui, & certe sic intelligitur, quia ille, qui obijcit, ꝯ formam, electionis, vel qui obijcit seu opponit ꝯ personam & præstat iuram corporale, sup. recitatum, ꝙ credit esse vera, & credit se posse probare ea, quæ opponit, non est adhuc audiendus, quamuis talia exprimat, & non satisfacit ꝯstitutioni, vt circa, nisi determinate, & non disiunctiue iurauerit se credere ea, quæ opponit, esse vera dicendo, Ego scio, ꝙ ille, quem vos elegistis, est illegitimus, & excōicatus, quare electio vestra est nulla, & non satisfaceret constitutioni, si diceret opponens, credo, vel scio, vel credo ꝙ talis electus est illegitimus, vel excōicatus Item illa decretalis, vt circa dicit, ꝙ qñ ego appello ꝯ aliquam personam nominatam, puta ꝯ Petrum ne eligatur ad dignitatem aliquam, debeo obseruare formam illius decret. vt circa, quæ forma declaratur per illud c. qui contra, videlicet, ꝙ ego debeo inscribere in instrō authentico, & publico ea, quę volo ꝯ eum obijcere, sic ac si esset iamque electus, quod non fuerat dictum formaliter in illa decretali, vt circa, sed fuerat dictum virtualiter, & intellectiue, vt declarat illa decret. qui cōtra. lib. 6. Si autem appellans, vel opponens non sic faciat, non valet eius appellatio interposita, nec etiam appellans audietur super expressis in appellatione sua. Et sic habemus capitulum, vt circa, declaratum per duo c. scilicet per c. is qui, & per c. qui ꝯ, & per hoc possumus intelligere illa duo c. & illa scire. Item c. procurator, declarat illud ca vt circa, quia illud c. vt circa dicit ꝙ appellantes ab electione, postulatione, vel prouisione, debent exprimere ea, quæ volunt obijcere ꝯ aliquem in instrō publico, & authentico, & fuit declaratum per c. qui contra. Sed quæro an ille, qui se vult opponere, vel appellare ab electione, postulatione, vel prouisione in personam, vel in formam, an ipse possit ꝯstituere procuratorem ad appellandum ꝯ postulationem, prouisionem, vel electionem Et si possit ꝯstituere, quæro qualiter debet ꝯstituere, & qñ sit idoneus procurator? Respōdet Papa in illo c. procurator. Procurator non reputetur decætero idoneus ad appellandum ꝯ electionem, postulationem, aut prouisionē, quam si, ita est, nisi omnia sint specialiter expressa, quæ vult obijcere in formam, vel in personam in procuratorio eius, & nisi habeat speciale mandatum corporaliter iurandi in animas eorum, quorum ipse extitit procurator, & iurabit in animas dominorum suorum, ꝙ ipsi credunt expressa in procuratorio, ꝙ sibi miserunt, vera esse. Et per hoc habes c. vt circa, declaratum in hoc, ꝙ loquitur de constitutione procuratoris per c procurator, lib 6. & per cōsequens habes illud c. procurator. declaratum. Restat finaliter c. vt circa, declarare per c. constitutio, lib. 6. eo. tit. & postea accipiemus nostram Clementinam, & facillime eam intelligemus, Nos videmus, quam formā debent habere appellantes ab electionibus, postulationibus, & prouisionibus Sed quæro, mihi vr. ꝙ vidi vnū ca de appellationibus, nuncupatum, vt debitus honor, quod dat formam qualiter debemus appellare. Item vidi c cordi, lib. 6. eo. tit. quod c dat formam appellandi. Et vidi cap 1 inf eo. quod dat etiam formam appellationis, ergo mihi vr. ꝙ illud c. vt circa sit superfluum. Dicit Papa, Amice non turberis pp diuersitatem multorum capitulorum, quia capitula quæ allegas ꝯ illud c vt circa intelliguntur, quando ꝯtingit appellari in iudicio. Illud vero c. vt circa, intelligitur, quando appellatur extra iudicium, ideo dicit c illud, ꝯstitutio in textu formaliter, Constitu felicis recordationis prædecessoris.

ris nostri Gregorij Papæ edita idest, facta & compilata in Concilio Lugduneñ, exprimens, idest declarans formã, formam quam debeat appellari ab his, qui se opponunt electionibus, postulationibus, ac prouisionibus, talis cõstitutio non vendicat sibi locum. i. non hẽt locum nec intelligitur nisi cum i. qñ solum appellatur extra iudicium. Qñ vero ꝯtingit appellari in hmõi negotijs. i. qñ appellatur ꝯ electionem, postulationem, vel prouisionem, quia qñ ꝯtingit appellari in hmõi negotijs, & in iudicio, opportet iura anteriora obseruari. s. c. vt debitus, de app. & c. cordi lib. 6. cum talia iura per illam cõstitutionem, vt circa non fuerint immutata. Et hæc sufficiãt pro præsumptione. ¶ Ut accedamus ad casum nostra Clementinæ, quæ etiam tendit ad declarationem d. c. vt circa. de dubijs emergentibus post obitum Bonifacij. Et dicit, q illud c. vt circa non hẽt locum, qñ ea, q opponuntur directe, respiciunt ius Ecclesiæ, vel ius personæ opponentis, sed tm̃ hẽt locum, vbi crimen, vel defectus opponuntur per quẽlibet petitorem appellantẽ, vel oppositorem in formam, vel personas. i. ꝯ formam electionis, vel ꝯ personas electas. Et sum in versi. [Cæterum] Et pone, q appellans, qñ interponit appellationẽ suam ꝯ electum, vel ꝯ formam electionis, q ipse omittit debitam specificationem circunstantiarum, vel defectus, Quæro si postea in prosecutione negotij velit specificare circunstantias criminis, vel defectus, an sit audiendus? Rñdet q non, quamuis asserat dictas circunstantias de nouo ad se peruenisse. Sed antequam procedam ad declarationem versiculi sequentis, volo declarare aliqua verba sup posita. Et quæro quid hoc est dictũ, quod dicit hæc decretalis, vt circa, non habet locũ, qñ ea, quę opponuntur, respiciunt directe ius Ecclesiæ, vel ius opponentis? Ad hoc rñdeo, q qñ capitulum eligit aliquem ad aliquam dignitatem, & non aduocauit Epm, vt veniat ad electionem, & Eps se opponit tali electioni, dicendo q de iure Ecclesiæ est, qđ Eps vocetur ad electionem talis dignitatis. Vel sic, q Ecclesia habet ius, q eligatur aliquis de gremio ipsius, & si aliquis nõ existens de gremio fuerit electus, ille, qui se opponit tali electioni, dicendo q electus non est de gremio Ecclesiæ, talis opponit ea, quę respiciunt ius Ecclesiæ, & in tali oppositione non seruatur forma illius decre. vt circa. vel sicut dicit gl. in verbo Ecclesiæ. quod si Ecclesia, vel prælatus nomine ipsius se opponit, puta dicendo hoc esse de iure Ecclesiæ, qđ alius Abbas alicuius monasterij habeat vocem in c. vel alius habeat vocem in electione, tunc illud respicit ius Ecclesiæ, vt sup. eo. in antiq. c. scriptum, & c. in constitutis, & c. Cumana & de causa possessionis, cum Ecclesia, ideo pro hoc videas gl. illius Clementinæ. Similiter illa verba, quæ respiciunt ius opponentis, hoc volunt dicere, puta quia aliquis, qñ videt, q volunt canonici aliquem eligere ad aliquã dignitatem, cuius dignitatis collatio ad ipsum pertinet, tunc talis se opponit. dicendo: non potestis eligere, quia ego solus habeo ius eligendi, & si contingat vos eligere, tali electioni factę ndæ me oppono, vel fortassis opponit se electioni iam factæ de Petro, quia cũ ipse esset de electorib. ipse fuit cõtẽptus, & neglectus, vel forte aliquis opponit ea, q respiciunt ius suũ, dicẽdo, Ego fui legitime electus, quare nõ pcedatis ad aliam electionẽ alias electioni me oppono. His & similib. casib. non est necesse obseruare ꝯstonẽ, vt circa. Itẽ in hoc qđ dicit, q opponens crimina non debet dimittere, quin dicat circunstantias criminis ꝯ personam, ꝯ q̃ opponit, nec dẽt omittere specificationem circunstantiarum: Quæro, q d hoc est dictum? Rñdeo, q si opponens ꝯ personam dicens eam homicidam: & nil aliud dicat, talis non dicit nisi crimen, & non dicit circunstantias. Item si opponens dicat, ille, quem vos vultis eligere. vel ille, quem iam elegistis, est periurus, non satis dicis, sed debet dicere, talis est homicida. & talem interfecit in tali loco, in præsentia talium. Item si dicat eum esse periurũ, debet dicere, talis est periurus, qa in tali cã tulit testimonium, & iurauit ea, quæ dicebat esse vera, postea fuit probatum ꝯrium, & fuit reprobatus tanq̃ periurus in tali foro corã tali iudice, in sñtentia taliũ, vt patet per acta graphar. i. illius curiæ. Et sum in versi. [Sane] Et pone, q aliquis cuius interest, puta canonicus illius Ecclesiæ, vel patronus, appellauit ab electione, postulatione, vel prouisione, qa opponit crimina, vel defectus ꝯ electum, & non seruauit formã decretalis, vt circa. quia illi q̃ vult opponere ꝯ electũ, non expressit in suo libello, vel si illa expressit nõ iurauit corporaliter sacrosãEuãgelijs tactis, vel ea si iurauit corporaliter, non expressit ea, quæ vult obijcere in libello, vel instru auth ntico, tñ non obstante, q non obseruauit formam dictæ ꝯstõnis, ipse sem p prosequitur suam appellationem, quia quo ad aliqua bene obseruauit formã ꝯstonis, vt circa, quo ad alia non obseruauit, & sic quo ad illa, quæ obseruauit ꝯstõ nem, vt circa. põt prosequi appellationem suam. Et dum prof. queretur suam appellationem, venit quidã alius, qui non appellabat ab electione, nec appellabat ꝯ personam electam, qui voluit admitti, recipi in eadem causa principaliter: quia dicebat hr̃e cõe interesse, sicut ille, qui appellauerat, sic talis eligeretur, quia homicida, vel illegitimus, quare volebat admitti ad eãdẽ causam, sicut ille, qui appellauerat: quamuis ipse non appellaret, & volebat admitti in causa ꝯ electum non tanquam adhærens cum appellante sed volebat admitti, vt principalis, quæritur, an talis bene dicat? Dicit, quod non debet admitti pro interesse cõmuni, ꝓsequendo eosdem articulos, quos prosequebatur appellans, tamen poterit assistere appellanti, ne ipse colludat, & ne ipse fraudem committat cum illo, ꝯ quem appellauit. Sed quæro vltra, Pater sancte, ego pono, q iste superueniens habet aliquod interesse particulare, si talis eligatur, vult admitti ad causam, an possit? Dicit, quod sic, nam prosecutionem proprij interesse non denegamus. Et sum in versi. [Insuper] & pone, quod ille appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, videns, quod melius prosequeretur, si ageret per viam simplicis querelæ illud, quod intendit, quam faceret p suam appellationem: Quia fecit, certe ipi. , qui appellauerat hoc fecit: quia ipse egit ꝯ eum, ꝯ quem appellauerat, & deserebat suam appellationem. Vel forsan econtra: quia appellatus egit ꝯ eum: quod fecit ille, qui appellauit, & deseruit appellationem, & egit per viam simplicis querelæ, ipse vult vti suis obiectionibus tam expressis quam non expressis in ipsa appellatione sua, quam interposuerat, an possit? Respondetur, quod ipse debet repelli ab obiectionibus expressis in appellatione sua, & alijs non expressis, si non seruauit formam dictę constitutionis, vt circa, puta quia non iurauit, & ille, qui non iurauit corporaliter, non auditur nisi super obiectionibus expressis, præterquam in casibus in constitutione præmissa exceptis, videlicet quando ille, qui appellauit, non seruauit formam constitutionis, vt circa. auditur super nouiter emergentibus, vel ad suam notitiam de nouo peruenientibus, vel super illis, quibus superuenit probandi facultas: quia in illis casibus ipse non excludetur, si agat per viam simplicis querelæ quã uis non obseruauerit formam constitutionis, vt circa. quando interposuit appellationem, quam deseruit. Et sum in versi. [Etiam si appellationem suam non prosequatur] Et nota de eo, quod dicitis, quod appellans volens deserere, idest dimittere appellationem suam & agere per viam simplicis querelæ, quod nõ poterit se iuuare de obiectionibus suis expressis, nisi obseruauerit formam dictæ ꝯstitutionis & dicitis maxime de nõ expressis, nisi obseruauerit formã illius constitutionis, q̃ forma tenet, qđ iuret corporaliter, quia si non iurauerit, nõ auditur nisi sup expressis. Sed pono casum, q ipse appellans non vult illã appellationẽ suã prosequi, imo vult illi appellationi renunciare, vel vult illam appellationem cohibere, i. monstrare seu ostendere imo asserit se nolle vti tali appellatione, & quamuis faciat fidem coram iudice, quod si ipse monstraret suam appellationem, q ipse pararet arma contra se, quia per

ip sum

ipsum est quæsitum ius aduersario: puta quia expressit aliqua in appellatione contra electum, quæ non posset probare: & sic reus posset absolui: tamen his non obstātibus non poterit agere per viam simplicis querelæ, sic quod possit opponere ea, quæ obiecit in appellatione. Itē dicit vltra, ꝙ quāuis omissio illius constitutionis repellat appellātem ꝯ formam electionis, vel ꝯ psonas eligētium, vel ꝯ personā electi ab obiectionibus ꝓpositis vel ꝓponendis, & quamuis illum repellat a probatione facieda: tā omissio formæ illius constitutionis non infirmat, nec inualidat ꝓbationem iam factam per confessionē aduersarij: hoc dicit. Totum istud ca. est satis obscurum, sed pro Deo pensetis ad casum, & ad aliquas glo. Ordinetis. Nos Clemens decernimus constonem seu decretalē, vt circa. editam .i. factam seu compilatam in concilio Ludunensi .i. dum concilium Lugdunense celebratur locum non habere: qñ ca .i. qñ illa, quæ opponuntur .i. ab appellāte, ab electione postulatione, seu prouisione, respiciunt directe ius personæ opponentis sicut declaraui: vel quando respiciunt ius ecclesiæ, vt ēt dixi in casu vel præsuppositione. Sed decernimus illam constōnem, vt circa. lib. 6 tantum habere locum, vbi crimina vel defectus opponuntur per competitorē id est illum, qui appellat, & petit eligi appellando, ne alius eligatur: vel appellando ab electione iā facta vi ipsa cassetur, vel per oppositorem vel quemlibet alium appellantē in formā vel in personam. Et dic, vbi crimina opponuntur, scilicet ꝯ personam electā, vel defect⁹ ꝯ formam electionis. Caeterū, pro sed. sed cū ꝓdictus appellans circa crimina vel defectus omittit .i. dimittit debitam specificationem causarū, sicut declaraui. sup. postmodum in prosecutione negotii, hoc est in prosecutione oppositionis vel appellatione, non est audiendus super his .i. quibus omisit debitā specificationem carū et .i. quamuis asserat .i. affirmet per iuramentum huiusmodi circunstantias vel probationes peruenisse ad se de nouo: Sane pro sed, vel pro certe, si quis cuius interest, puta canonicus eiusdem ecclesiæ duxerit appellandum de electione, postulatione vel prouisione opponendo crimina vel defectu; omissa, i. est dimissa, & non seruata forma dictæ constitutionis, vt circa. eo. scilicet appellante postmodum huiusmodi appellatione prosequente: alius .i. nouus superueniens non appellans, non debet admitti in eadem causa principaliter pro cōi interesse prosequens eosdem articulos contra appellatū, quos articulos appellans, suppleo prosequitur: licet id est, quis possit assistere appella. si. ne colludat: propter hoc tñ quod dicitur, sed ei scilicet nouiter venienti nō denegamus prosecutionē proprij interesse. Insuper si appellans ab electione, postulatione vel prouisione, agat causam per viam simplicis querela, vel defendat ea s. causam appellato agēte. repellitur ab obiectionibus expressis in appellatione sua: & repellitur in alijs, id est, ab alijs obiectionibus, s. non expressis, nisi constiterit ipsum seruasse formam prædictam, vt circa. Et dic prædictam formā. scilicet iurando: quia alias non audietur. & si seruauerit prędictā formam, scilicet iurando: quia alias non auditur super non expressis, præterquam in casibus exceptis in constitutione præmissa; quia in illis non tenetur seruare formā illius constitutionis. Etiam si non prosequatur appellationem suam, nec illam eshibeat .i. ostendat, & asserat, id est. affirmet se nolle vti illa, dum tñ fides fiat ab eo, scilicet ab appellante: qa per ipsam appellationē quæsitum est ius aduersario suo repellendi eundē appellantem per ipsam appelōnem: licet .i. quamuis omissio formæ illius constitutionis repellat appellantē ab obiectionibus propositis vel proponendis, & eorū probationibus, faciendo in formā electionis, vel in psonas eligentium: vel in personam electi, tamen illa omissio formæ constitutionis, vt circa, non infirmat probationem factam per confessionem aduersarij, vel alias factam legitime.

[Glossa prima dicit quid approbat vel declarat: & summat.]

Constitutionem.ᵃ Vt circa,ᵇ † editā in cōcil. Lugdunē. locū decernimus non habere, qñque opponuntur directeᶜ respiciunt ius ecclesiæ,ᵈ vel opponentis ᵉ pso

a ¶ Constitutionem] Licet Bonifacius aliqua declarauerit, de quibus suo tempore dubitabatur circa decret. vt circa. vt s. eo. is qui. & c qui contra. & cap. procurator. & cap. constitutio. lib. 6. post eum tamen noua dubia emerserunt: quæ Clemens hac sua constitutione declarat, quæ breuiter summari non potest. Sed hoc dicit decretalis, vt circa. locum nō habet, cum appellans ius suum, vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in forma vel personas opponit crimina. vel defectus: quorum circunstantias si non specificat super illis, non auditur, ēt si iure illas didicisset de nouo; nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans & prosequens commune non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans, qui non seruat formam, etiam si appellationi renuntiat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec etiam alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ licet appellantem a probatione repellet, non tamen infirmat probationem suꝑ his legitime, factam aduersarij confessione vel aliter. Aliquas opiniones determinat, de quibus dicam ꝑ partes. Et principaliter approbat quod obscure no. Archidiaconus in decreta. vt circa dicens ibi, quod electus non tenebatur seruare illam constitutionem; sed satis erat quod in sua appellatione seruaret antiqua iura. Io. And.

b ¶ Vt circa.] s. eod. lib. 6. & ita restringas hanc declarationem ad illam decre. nam decre. 1. & decr. cupientes. eod. tit. & lib. non contingit hæc declaratio. Nam illæ locum habent etiam si non appelletur propter crimina vel defectus, sed propter interesse proprium appellantis, nec meretis; nam illæ arctant ad veniendum uel mittendum intra certa tempora decreivt circa. ad exprimendum & iurandum.

c ¶ Directe.] semper enim secundario uel indirecte cōtingit ecclesiam.

[Glos seq. dupliciter exponit uel restringit, exprimens quare.]

d ¶ Ecclesiæ.] posset coniungi & non coniungi uerbū opponentis, quod sequitur, & hoc intendit, ꝙ si ecclesia uel prælatus ipsius nomine se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesię illius, ꝙ uocem habeat in electione s. eod. scriptum, & c. cōstitutis & c. Cumana de causa poss. cum ecclesia. uel ꝙ de ipsius gremio debeat eligi, uel ꝙ ad eam spectat prouisio de consue. cū dilectus, de rest. in integ. c. 2. de uerb sig. abbate. nō erit locus formæ decre. ut circa. Idem si loquitur de ecclesia, ad quam facta est electio. postulatio, uel prouisio, ut quia dicuntur facta prædicta contra priuilegia ipsius ecclesię. de electio considerauimus uel opponitur de numero 2 sup. de rescrip.

[Glo. seq declarat, quęrit, arguit negatiue, & contrarium soluit.]

e ¶ Opponentis] ut quia dicit beneficium ad se spectare, uel sibi debitum, uel quod in se habet prouidere forte iure ad ipsum solum deuoluto; uel quod fuit conceptus, uel quia est canonice electus, his & similibus casibus in appellatione non est necesse seruare constitutionem, ut circa. Percepi dubitatum in curia in hoc casu: Scripserat Papa mihi prouideri de beneficio in certa diœcesi, quod non excedat ualorem quinquaginta florenorum, uel si de loco sim oriundus: pro Titio scripsit simpliciter secundo, quod sibi prouideretur in eadem diœcesi de uacanti, uel primo uacaturo, post hoc uacante beneficio in d. diœcesi, facio mihi per meum executorem illud conferri, Titius etiam fa

† Hic no. Cardin. ꝙ ex aut capitulū allegandū est ꝑ suū principiū. Font.

1 Exceptiones, q opponuntur in causis beneficialibus interdum cōcernūt ius ecclesiæ, ut hic exemplifi cat glo. cū qua ꝯcor. Gul Pau. & Ge. interdū exceptiones concernūt ius opponentis, & exemplifica ut i gl. seq. interdum concernunt formam, interdum personam contra q̄ crimina opponuntur, Circa illos obiectus i formam, uel personam quærit d. glo. se. d. dubitabili quæstione, quam uide. Ber.

2 Quia receptus est per relata pitū Apostolicu cōtra nume re, non sa ēta mentio ne de numero. Imo. Fō.

cit sibi idem beneficiũ per suos executores conferri, & appellat a prouisione mihi facta, & processibus executorũ meorũ dicens q̃ beneficiũ excedat summã taxatã, vel q̃ non sum de diœcesi oriũdus, dubitabatur an decr. vt circa in appellatione seruari deberet? Vr q̃ nõ, q̃ hoc principiũ, quasi appellatiu tunc ei supper iure appellantis nõ super defectibus vel criminibus. Contrariũ vr, quia vtro que casu opponitur cõtra formã prouisionis, & non solum cõtra electionẽ, circa quã statutæ sunt formæ concilij: quia propterea ut sed et cõ prouisionem cadit obiectus in formã, vt patet in littera ipsius decre. vt circa. Item secundus obiectus satis est in psonã vt defectiua dicatur ex loco originis, quo ad illud beneficium, & licet illud procedat a rescripto, satis tamen conuenit iuri communi.

† Nota differẽtiã inter cõpetitorem & oppositorem & q̃ sit competitor, dic ut in glo eius. de oppositor at est q̃n elect' est unic', vt lit. pen. ca. 1. & 2. lib 6. Zabarel.

næ; sed [a] tantũ vbi per cõpetitorem [b] † vel oppositorem quemlibet appellantem [c] in formã aut personas [d] defectus [e] vel crimina opponũtur. [f] † Cæterum cum circa crimina vel defectus, debitam circumstantiarum [g] specificationẽ prædictus omittit appellans, non est postmodum in prosecutione negotij super his [h] audiendus, etiam si circumstantias huiusmodi, vel probationes earum per iuramentum asserat ad se peruenisse de nouo. [i]

facit quod not de rescr. si proponente in gl. fin.

a ¶ Sed repete, decernimus locum habere tantum, & cætera.

b ¶ Competitorem.]eiusdem dignitatis, vel beneficij. cuiuscũque. & coniunge appellantem. quod sequitur.

c ¶ Appellatum.]nõ dicit ad sedem Apostolicã vel ad nos vt sup proxi. quod facit pro opinione, quam tenui in decre. vt circa in gl. ad Papam tamen certum est q̃ solum in extraiudicialibus appellationibus hoc locum habet, supra eod constitutio. lib. 6.

d ¶ Personas.]eligentium vel electi, prouidentium vel prouisi, postulãtium vel postulati ideo vtitur plurali. ad hoc infra §. fin. & quæ possunt in his opponi, notaui in decre vt circa.

e ¶ Defectus]respicit formã & personas: sed quod sequitur, crimina, respicit personas.

f ¶ Opponuntur] satis notabant hæc verba istius constitutionis. ibi dum dicebatur, se opponunt proponendo aliqua. & c vtilissimum tamen fuit hoc declarari.

g ¶ Circumstantiarũ.]approbat hæc littera, quod not. in decre vt circa. in glo. quid ergo & in decre procuratorem. eo. tit lib 6 scilicet q̃ non sufficiat opponere periurium vel homicidium, nisi fiat illorum expressio, sic & alibi debent exprimi circumstantiæ. de cler. ægro. ca. vnico. lib 6.

h ¶ Super his.] scilicet, super quibus omisit debitam specificationem ac si diceretur, q̃ si quædam plene specificauit, quædam non, & legitime iurauit, super specificatis audietur, super alijs non, etiamsi vult iurare quod circumstantias seu probationes ipsarum de nouo percepit, vt sequitur.

{Glo. seq. obijcit, soluit, & notat.}

i ¶ De nouo.]videbatur contrarium per decre. vt circa vbi super non oppositis auditur appellans cum iuramento q̃ illa de nouo peruenerint ad ipsius notitiam, ergo idem videbatur de circumstantijs, non sufficienter expressis. Sed cõtrarium hic determinatur quia vbi nõ oppono quod ignoro vel quod scio, sed non credo me posse probare, hic nullũ vitium est: ergo vt postmodum admittat cum iuramento, vt ibi: sed vbi oppono & circumstantias non exprimo, hic vitium est, quia non debite oppono. Item quia non videtur iuramentum posse defendi, quo iuraui me credere posse probare, ex quo nunc dico me nouiter circumstantias vel probationes percepisse, ergo merito hic aliud q̃ ibi Et sic no. qd dicere soleo, de cõfir. vti. vel inuti. bonæ. quod interdum expedientius est in totum veritatem taceret, quam non perfecte dicere. Io. And.

¶ Sane [k] si quis, cuius interest, [l] ab electione, postulatione, vel prouisione [m] duxerit appellandũ, opponendo crimina vel defectus, forma [n] dictæ constitutionis omissa, [o] eodem [p] postmodum appellationem huiusmodi prosequente, [q] alius superueniens nõ appellãs [r] contra appellatũ in eadẽ causa [s] principaliter admitti non debet, pro interesse communi [t] eosdem articulos [u] prosequendo, licet appellanti possit assistere, ne collu-

k ¶ Sane]determinat aliqualiter nota per Compost. ĩ. c. c. 1. lib. 6. in glo. vnde merito ver. sed ad qd admittetur.

l ¶ Interest.] de hoc interesse notatur in decr. vt circa.

m ¶ Prouisione.]facta vel faciẽda, quod dic vt supra. eod qui cõtra certam. libr. 6.

n ¶ Forma]specificationis, de qua p̃misit.

o ¶ Omissa] in quibusdam.

p ¶ Eodem.] scilicet appellãte, & idem in adhęrente, per decre. vt circa ver. alioquin

q ¶ Prosequẽte.] quo ad illa, quibus seruauit constitutionem. vel in quibus constitutio nõ arctabat, vt supra. 1. responso. Certum est enim, quod si aliqua sufficienter expressit, aliqua non, quo ad expressa tenet appellatio, dummodo in alijs constitutionem seruauerit.

1 De hoc dicto u- de Alexã- drũ in ad- ditione ad Barto. in l. attri- tor in pri- ma addi- tione. §. de iudic. & Deci. consi. 17.

r ¶ Non appellans.] nec etiam adhęrens, vt sit fortius dubium: Sed littera sequens. quæ dicit q̃ potest assidere, videtur contraria; sed illud propter interesse.

{Glo. seq. arguit a contrario, determinat, & quæstionem soluit.}

s ¶ Eadem causa.] ergo in alia potuit, hoc uerum per uiam actionis, etsi non fuit de adhęrentibus, ut dicam ĩ. proxi. §. Et si dicas, quid proficit hæc appellatio? Dic q̃ multũ: quia succumbet appellans in instantia, & punietur in expensis & pœnis decret 1. supra eod. lib. 6. & fiet executio cõ ipsum. Ite forsan ille tertius postea non aget, uel agẽs ex aliquo capite forsã repellet. Io. An.

t ¶ Communi.] scilicet quando, & in his prosequitur ius uel interesse ecclesię, uel commune sui & appellantis, ut cum dicitur, criminosus is, qui est electus, uel prouisus, vel defectuosus, uel electio, uel prouisio facta per eum, qui non potuit propter crimina uel defectus uel facta prouisio p litteras subreptitias, uel his similia.

{Gloss seq. ostendit in quo ampliat, obijcit, subtilizat, & obiectioni respondet.

u ¶ Articulos.] scilicet non specificatos, & hoc uoluit uerti alioquin in decret ut circa. quo ad appellantem & adhærentes: sed ista latius loquitur. Et licet in prima facie uideretur iniquum, quod unus prosequi non possit id, a quo repellitur alter propter ineptitudinem propositionis, uel defectum proponentis. facit 2. q 1. prohibentur. 10. q. ult. libellorum. in fi. supra de accusa uenicns. ff. de accus. l. hi tamen. in fi. & l. 4. in fin. ubi not. de accusatore repulso propter ineptitudinẽ libelli. & bene facit ff. de adul. si maritus s. in fi. & de libe. hom. exhib. l 3. § hoc interdictum. Item licet graue uideatur, q̃ negligentia uel culpa unius male exprimentis, noceat ecclesiæ & omnibus alijs habentibus æquale interesse de reg. iur. delictum & regula, non det aliquis lib. 6. Tamẽ fateri oportet hoc æquum, quia alias inutilis fuisset quo ad hoc & derisoria prouisio decret ut circa. si appellans possit submittere pędagogum, qui ubi assistens in eadem cã, ut dicit textus, uarie formaret, & exprimeret per eum male formata, & iniusti-

insufficienter expressa. Ad contra. respondetur, quod loquuntur in alia causa, vel instantia. Item imputet sibi qui à principio non appellauit. Item quia vis nullitatis illis non deficit. de appel. concertationi. li. 6. & prosecutio proprij interesse, vt sequitur.

vt circa, imponit pœnam non seruanti formam in iurando, quod non auditur, etiam super expressis, non seruanti in exprimendo, quod non põt obijcere nõ expressa. simpliciter ergo in pœnam ab obijciendo repulsus, nec per viam querelæ possit obijcere, & hoc vult iste §.

a ¶ Ne colludat.]s super expressis, in quibus fuit forma seruata, & est si. de procura. ca. 2. in fi. lib. 6. Et quod prosit sic adesse, ibi not. in vlt. glo. & ff. de inoff. test. li. suspecta.

[Gl. seq. duas lectu ras ponit, & notat.

b ¶ Prosecutionẽ proprij.]si dicat pg. quod est fuit appellatum, plane est et si non fuerit forma seruata, vt in 1. rñ. Vel intelligitur de prosecutione, quam facit per querelam n. Et nota, quod etiam publica vel popularis actio habet et quinque priuatum interesse ff. de sepul. vio. l. 5. §. si adeptus de procu. licet in popularibus, in prin. cum suis concor.

dat, [a] non tamen ei propter hoc, prosecutionem [b] proprij interesse denegamus.

¶ Insuper [c] si appellans [d] ab electione, postulatione, vel prouisione, per viam querelæ [e] simplicis causam agat, [f] vel eam appellato agente defendat, repellitur [g] ab obiectibus in appellatione † sua expressis [h] & alijs, [i] nisi constiterit ipsum formam seruasse prædictam, præterquam [k] in casibus in constitutione præmissa exceptis, etiam si appellationem suam nõ prosequatur, nec exhibeat, & illa se asserat nolle [l] vti, dum tamen de ipsa [m] coram iudice [n] fiat fides, [o] quia per ipsam ius repellendi eundem aduersario est quæsitum. [p]

¶ Illius vero constitutionis formæ [q] omissio, licet appellantem ab obiectib.

sed punitur solũ in processu fiẽdo in eius absentia, & per appellationem prosequi potest obiecta in eo statu, in quo cautum inueni; ergo & per quẽ illam, & sic verum sit dictum Compost. cũ ergo diuersæ sint culpæ, non mirum si diuersæ sint pœnæ; & simi. quod not. supra eo. Cumana. in vl. gl.

f ¶ Agat.]facit de appel. concertationi. li. 9. & quod no. per In noc. & Hostien. de appel. dilecto.

g ¶ Repellitur.]instante appellato, vt dicam in fine huius partis.

† Est hic singularis limit. ad c. examinata ã iudic. ad hoc, qd propter ineptitudinem instãtiæ ex calumnia præsumpta, nõ solum excludit quis ab instãtia, sed à meritis causæ. ita quod omissa instantia nõ potest quis deducere in alia rite inchoata id quod in prima sepe deduxit. Imo. Fõr.

[Glo. seq. duo euidentialia prosequitur.]

c ¶ Insuper.] ad huius §. intellectum, & præcedentis & sequentis, scire debes, quod Compost. not. sup. eo. ca. 1. li. 6. in glo. qualiter vtraque, quod lapsis temporibus illius decre. 1. pars appellans, quod intra tempora illius decr. non fuit appellationem prosecuta, potest electionem vel prouisionem impugnare per modum querelæ ex eisdẽ causis, ex quibus appellauit, vel ex alijs, quia tẽpe illius constõnis non statuitur, vt post illud super illis vel alijs non audiatur appellans, sicut dicitur in iudicialibus appellationibus de appell. cum sit Romana, & sicut dr̃ in decr. cupientes, & vide quod ibi not in §. si vero. in glo. intra idem, sed statuitur ad hoc, vt post illud tempus procedi possit partis absentia non obstante. Item scias quod forma decr. vt circa, quo ad illa obiecta, in quib. requiritur ipsa forma, duplex est: vna, quod in appellatione omnia, & singula exprimantur in instrumẽto publico seu litteris, &c. Secunda, quod super obiectis debito modo iuretur. Si prima forma seruetur, sed scda nõ, quia non iuratur, vel non debito modo, non auditur appellans, etiam super expressis sup. eo. tit. is qui. libro 6. Si vero seruetur forma scda, quia debito modo iuratur, sed non prima, quia non debito modo exprimitur, tunc aut nihil exprimitur, aut aliquid exprimitur debito modo, aliquid non primo casu non auditur appellans, nisi in casibus exceptis in decret. vt circa. in §. nisi in fi. Secundo casu auditur super expressis. Item in prædictis casibus exceptis, sed super obiectis non specificatis nõ, et si velit iurare, quod circunstantias de nouo percepit, vt sup. a respon. hæc vero quo ad illa obiecta, in quibus forma requiritur, & arctat cõstõ. Si vero pp aliqua appellat, in quibus arctat constitutio, & pp aliqua in quibus non arctat, vt sup. 1. rñlo, tunc licet neutra forma seruetur, auditur appellans, illa prosequens, quæ cõstõ non respicit, his visis prosequor litteram.

d ¶ Appellans.]vel adhærens, quia de vtroque loquit decr. vt circa. ver. alioquin. Alter ergo qui nec appellans esset, nec adhærens, bene admitteretur, cum esset in eo statu posita in fine huius §.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

e ¶ Querelæ simplicis.]Nunquid ergo reprobatur opinio Compostel. de qua dixi in principio huius partis? Dic quod non: ipse enim non fuit locutus de pœna decret. vt circa, quam etiam non vidit, sed de pœna decretal. primæ, quæ hoc solum habet, quod post tempus ibi statutum proceditur in partis absentia. Sed decretalis,

h ¶ Expressis]si intelligas singulariter & clare, tunc exponas quod sequitur, formam seruasse prædictam, scilicet in iurando, cum n. non iurans non audiatur, etiam super expressis per viam appellationis, ergo nec per viã querelæ de reg. iur. cum quid. lib. 6.

i ¶ Alijs]non expressis.

K ¶ Præterquam.]excipit à verbo, alijs, & est sensus, appellans, qui formam non seruauit in exprimendo, auditur super nouiter emergentibus, vel ad notitiam peruenientibus, vel super quibus superuenit probanti facultas, illis ergo casibus non excludetur etiam per viã querelæ.

l ¶ Nolle vti.] videns n. appellans, quod formam non seruauerat de consilio aduocati celat appellationem, vel dicit, quod illa non vult vti, vt causam per viam querelæ prosequi possit. Et facit hæc littera ad quæstionẽ, an inuito impetrante is, contra quem impetratum est, possit vti rescripto. de qua satis scripsi per Inn. & Host. de testi. spol. ex conquestione. Io. And.

m ¶ De ipsa.]appellatione, in qua non fuit forma seruata, vel illorum expressio facta.

n ¶ Iudice.] coram quo per viam querelæ simpliciter agitur causa.

[Gl. seq. soluit dubium, tripliciter dissimilitudinem exprimens.]

o ¶ Fides.]plena. Nec sufficeret illa semiplena de qua not. Compostel. in c. 1. sup. eo l. b. 6. in glo. quid si Papa. vbi dicit per vnum testem, & litteras quas procurator absentis de cuius procuratorio constat, vult impetrare super appellatione probari appellatum. Illud enim locum habet quo ad processum in partis absentia faciendum, & quo ad probationem deuolutionis, sed hic loquitur de pœna repulsionis, vt statim sequitur. Item illud coram iudice appellationis, hoc coram iudice querelæ. Item ibidem de probatione appellationis, hic necesse est probare formam appellationis. Vides autem per hoc quomodo expedit appellatio, quod sibi in forma publica appellatio intimetur, supra eod. cap. proxi.

p ¶ Quæsitum.]optimè concord. sup. eo ab eod. lib. 6. & cum hoc respiciat fauorem appellati, eo patiente bene procederet hæc obiectio, ad hoc inf. §. proxi. non sic in casu illius decr. ab eo. vt ibi not. in vlt. glo.

q ¶ Forma.]si intelligas de forma iuramenti, planum est, si de forma expressionis, idem; cum distinctione, quam scripsi sup. § proxi. in prin. hoc dico quo ad repulsionem, de qua sequitur.

Ad primum dico, quod Cardinales se debent offerre, & sperandum est, quod hoc facient, quia non facile continget quin aliqui se offerant, quos alij sequentur nolentes perdere vocem suam, ut de facto videmus. Posset etiam esse locus remissioni, de qua inf. de re iudi. pastoralis, circa medium. nent. Sed nunquid illi soli poterunt eligere? Idem quid si nulli remanent? Vide quod dixi supra in glo. iustum. Item quid si omnes remanent, & aliqui citius reintrant conclaue, nunquid illi poterunt eligere? Et si alij non haberent iustam causam, planum esset. Sed quid si alij non intrantes habent iustum metum mortis, ut allegabatur post mortem Clementis, & dicatur dominus temporalis non esse potens ad securitatem ipsorum, vel etiam tunc dicebatur, quid fiet, & quis de iusta causa metus cognoscet? Ista non decisa, nec tunc prouisio adhuc egebunt prouisione.

su [a] intelligendam fore censemus. Eo tamen adiecto, quod si in certo loco, causarum, & litterarum Apostolicarum audientia remanente Papam alibi [b] mori contingat, nō [c] ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vacare [d] noscatur: nisi forsan ante mortem eandem ordinatum [e] esset per Papam de curia transferenda: [f] quo casu seruetur prouisio [g] constitutionis prædictæ.

¶ Prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue.

¶ Porro [h] si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes [i] simul, vel successiue (quod absit) exire contingerent conclaue deputatum eisdem, hi (ad quos [k] pertinet executio constitutionis prædictæ illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idem conclaue (quā cito poterunt) reintrare compellant: [l] † Pœnas in dicta constitutione cōtentas, [m] nisi hoc fecerint, incursuri. [n] Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & alias constitutionem præfatam obseruent secundum statum, in quo [o] erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

¶ Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione non repelli. Io. And.

¶ Cæterum, [p] vt circa electionem prædictam, eo magis vitentur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus aderit, dissidendi facultas: [q] Decernimus, vt nullus † Cardinalium cuiuslibet [r] excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, a dicta valeat electione repelli: Iuribus alijs [s] circa electionem eandem hactenus editis, plene in suo robore duraturis

a ¶ Hoc casu.] alijs ergo casib. sumitur, vt habetur, ff de verbor. signifi. pupillus, §. territorium: tamen & alibi territorium ponitur pro diœcesi, 16. quæstione secunda, si quis episcoporum: cui concor. de constit. c. 2. lib. sexto. Quandoque etiā parochia ponitur pro diœcesi. 12. quæst. 2. bonæ rei: de donat. Apostolicæ. in prin. quandoque ponitur pro regione, 9. quæ. 2. episcoporum.

b ¶ Alibi.] id est in loco alterius diœcesis.

c ¶ Non ibi.] vt mo nitur.

[Glo. seq. dat duo similia.

d ¶ Vacare.] licet vacet, inspicimus primum statum, ita mulier vidua vacans denominatur a dignitate prioris mariti, donec alteri nupserit, concor. in decret. de foro competen. ex parte in fine vlt glo. Ponderamus igitur hic habitum fine actu. sic sup. eod. compil. de Summa Tri. ni. c. 1. in fi.

e ¶ Ordinatum.] ad idem, de præbend. si Apostolica. in fi. lib. 6.

f ¶ Transferenda.] ad aliam diœcesim alias idem quod sup.

g ¶ Prouisio.] .i. quod fiat electio in loco, vbi Papa moritur, vt in d. § porro.

h ¶ Porro.] prouidet casui non determinato per capit. vbi periculum. Nam licet, ibi: §. sane, prouiderit, quid iuris cum aliqui ex Cardinalibus exeunt conclaue, improuisum erat quid iuris, quando omnes exeunt, & casus iste post mortem Clementis fuit de facto.

i ¶ Omnes.] bene dicit: quia si aliqui, vel aliquis remanciet, in illos, vel illum resideret ius eligendi, vt colligitur ex prædicta decret. §. sane, & facit quod no de postula. prælat. gratum cum suis concord. Vbi vero omnes mortui essent, quid iuris: scripsi post Host. sup. eod. licet.

k ¶ Hi ad quos.] de quibus habetur in § præterea.

[Glo. seq. quærit, & soluit, secundo duas quæstiones subdit, de quib. remittit: Tertio quærit, & quæstionem ampliando prouisionem expolcit.]

l ¶ Compellant.] sed quid si aliqui territorium illorum exeant? faciant de his, qui intra districtum ipsum ma-

m ¶ Contentas.] In §. quod si præmissa.

n ¶ Incursuri.] quia pœna ciuium, & rectorum est punitio ciuitatis. Videntur etiam includi pœnæ, de quibus ibi in §. ciuitas.

o ¶ In quo erant.] habita distinctione, an lapsi essent tres dies tantum, an etiā octo, ut ibi in § conclaue.

[Glo. seq. dicit quod approbat, & quid prorogat, & opi. Compo. recitat.]

p ¶ Cæterum.] iste §. approbat, quod not. Ioann. 79. dist. capit. primo. vbi not. de vitio eligentium obijci non posse, & prorogat opinionem Compost. not. sup. eo. licet, qui dixit contra electionem factam per duas partes excipi non posse de excōicatione, uel suspensione eligentiū, etiam si sit notoria. Nec obstat secundum eum, quod peccant alij communicando talibus, faciunt enim hoc auctoritate illius iuris, quod omnem exceptionem reuocet, alleg. ff. de riuis, l. seruus, § si quis riuum. Item secundum ipsum in casu necessitatis licite excommunicato communicatur, sed maior necessitas, quam carentia Vicarij IESV Christi non posset haberi, 22. distin. omnes. 2. quæst. 6. ad Romanam, & facit sup. de hære. præsidentes, libro 6. hic approbatur hæc opinio, etiam quo ad actū electionis faciendæ.

q ¶ Facultas.] facit supra eod. indemnitatibus, §. vt autem lib. 6.

r ¶ Cuiuslibet.] iuris uel hominis. Item qualiscunq; sit suspensio, vel interdictum.

s ¶ Pluribus alijs.] 79. dist. per totum. 23. dist. in nomine Domini. sup. eo. licet.

[Gl. seq. dicit approbatam opi. Gar. & Io. Mona. licet mala ratione falsificatam, & contrariam reprobatam subdens absurditatis causam.]

† Notat Petr. de Anch. quod si prima executio est sortita effectum iterum fi. choatur. alle Bar. l. si fideiussor. §. meminisse. ff. de leg. 1.

† Capitulo igit aggregato, nō dr dissolui collegium per recessum et maioris partis, quia in solo remanente dr ius collegij remanere: sed nunquā congregētur. nisi duæ partes accedant non fingitur capitulū quæuisse. I loco Pe. de Anch.

† al. ita, vt nullus ex Cardinalibus.

a ¶Verum quia] approbat, quod not. Gar. & Io Monachus sup. eo cupientes, i. respon. lib. 6. super vers. copara te, qui dicebant electum non veniente tunc intra tps illius astitutionis incurrere pœnam, mouebantur autē illa ratione, quia iurisdictio Papæ, & ipsius exercitium remanet penes collegium Cardinalium, quæ ratio reprobat, sup. i. rūso. Dicebant tamen q Papa debet pœnā remittere, ex quo venit ante creationem Papæ, licet post tempora, alle. ff. si quis i ius voc. non ierit l. 2 § h. Archidi. in hac primæ partis sp verbum, co ram nobis, tenebat cōtrariū, l. q non incideret in pœnam tūc veniendo. Cō scripsi super illa decretali, hunc casum non tetigi, quia mihi videbatur ꝯ æquitatem, q tunc incideret, & per illud verbum, coram nobis, de rigore videbatur q incideret. Quid ein pōt diuinare adstrictus ad veniendū, qñ sit Papa creandus? ē cū ergo posset oi ore creari, ergo omni die paratus sit is, qui adstrictus est ad causam prosequendam, & licet rigorosum videatur, respicit tamen expeditionem Ecclesiarū, & forte propter hoc non vtitur hic verbo, declaramus, sed verbo, statuimus.

† Alia ita super huc eius negotio. alias ita super huiusmodi negotio, &c.

¶Electos & alios (qui mittere, vel ire tenentur ad curiā) adstringit ad id, sede vacante. h. d. Io. And.

¶ Verum [a] quia tam ex prouisis [b] remedijs quam ex orationibus [c] ad Deum super † huius negotio effundendis, [d] quod breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperandum: Statuimus, vt electi, & alij [e] (qui ex quacunque [f] causa ad sedem Apostolicam venire, vel mittere [g] sunt adstricti) ad ipsam cum vacat, ac [h] si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

b ¶Prouisis.] per decre. vbi, & iura, quæ allegaui in fi. prius partis.

c ¶Orationibus.] qualis debeat esse oratio, 1 vide q dicam ꝯ. de reliqui. & vene. sau. si Dominum ad fi. & quomodo in ea sperandum est, ibi dixi satis in vltimo membro glossæ.

1 De hac materia vide plene per S. Tho. 2. 2 q. 83. art 12. 13. & 14.

d ¶Effundendis.] vt in decre. vbi periculum, in fin & verbum, effusionis, largitatem & abundantiam denotat, 16. q. 1. reuertimini.

e ¶Alij] personæ instructæ opponētes, & appellātes 2.

f ¶Quacunque causa.] per hoc vž, q citatus, qui teneatur, vel mittere ad curiam, mortuo Papa teneatur ad idem: cuius contrarium not. sup de accus. licet, et ibi scripsi super verbo, recessisset.

2 Et fm Bar. i e fo rma prouisa per defunctum Papā ponderando verbo, adstricti. & ver. prouisi. tunc ta gl. in c. cupientes, §. 3. in verbo, electi. lib. 6. Fōi.

g ¶Mittere]sicut hi quos arctat decre. 1. sup. eo lib. 1. decre. i. de app. & decret. quamuis de offi ord eod lib. Item electi cathedralium, vel regularium Ecclesiarum quos arctat constitutio, cupientes, nisi sint iuste impediti, vt eo. c. § q si. Item postulati, quia sunt Ecclesijs alligati, vt ibi. §. denique, vel termino, sup. eo. indemnitatibus, §. sed cum eas. lib. 6.

h ¶Ac si non vacaret.] & sic patet quod infra tempora statuta.

Causam electionis.] Diuiditur in quinque partes, vt patet in rubro, quarum secunda ecitibi, [Quod si forsan:] Tertia ibi, [Verum] Quarta ibi, [intimatio.] Quinta ibi, [Idem quoque.]

¶Præsupponatis notata in c. sta suimus, lib. 6. eo tit. vbi dr, si aliquis fuerit electus ad aliquam dignitatem, vel fuit sibi prouisum de beneficio, vel forsan fuit postulatus, q si aliquis ꝯ talem prouisionem electionem, vel postulatione se opponit, vel forte fuit appellatum a tali electione, prouisione, vel postulatione, q talis appellans similiter & appellatus seu defendens, debet arripere iter suum a die, quo se opposuerunt, vel appellauerunt intra mensem, ut vadant ad Papam, qui de causa appellationis disceptabit. Itē dicit dictum c. q si vna pars a die quo se opposuit intra mensem iuit Romā, & ibi suam partem aduersam per 20 dies expectauit. & non venit, procedatur in negotio electionis, non obstante cuiusq; absentia, sicut de iure fuit. Itē aliquotiens al q opponit in formā electionis, idest, ꝯ formam electionis, dicēdo electionem rite non esse factam, imo q fuerunt omissæ solemnitates iuris, si talis opponens nō possit probare peccatū formæ, i. electionem non esse factam fm formam, quam accepit a iure, tunc talis cōdemnabitur alteri parti in expensis, qa ipse soluet expensas, damna & interesse, q vel quas habuit ille, vel fecit, ꝯ quem oppositum est in formam. Aliquotiēs aliquis se opponit non in formā electionis, sed in personam, i. ꝯ personam electā, dicens eam non esse capacem electionis, quia dicit talem esse excōicatum, qui re est ineligibilis. Vel dicit talem personam nō esse legitimam, nec de legitimo matrimonio, ideo illā personam dicit nō esse eligendam, & sic opponit in personam, idest, ꝯ personam illam electam. Et ille, qui opponit in personam, si non probet ea, quæ opponit ꝯ illā, tunc talis opponens est suspensus triennio a suis beneficijs, imo perpetuo priuatus est, si se interim, idest, pēdente illo triennio immiscuerit ad illa beneficia. His auditis figura casum in Clementina. Pater sanctissime, audio doctrinam vestram, in qua dicitis, q si aliquid opponatur ꝯ prouisionem, vel postulationem factā ad personatum, dignitatem, vel canoniam, & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellās, & defendēs, & quorum interest a die oppositionis, vel appellationis intra mensem arripiant suum iter eundi Romam, quia causa est deuoluta ad summum Pontificem: Sed quæro, an eo ipso, q opposui me ꝯ aliquem, quia fuit electus ad dignitatem, & me oppono ꝯ formam, vel an eo ipso, q appellaui, vel me opposui, causa ipsa sit deuoluta ad sedem Apostolicam? Et r[ndet] Papa, q non sic, dicendo: Nos censemus causam electionis, postulationis, seu prouisionis emissam, idest, deuolutam ad sedem Apostolicam, cum ipsa appellatio fuerit specialiter interposita in præsentia appellati, idest, in præsentia illius, ꝯ quem appellatur, aut si fuerit interposita in præsentia procuratoris eiusdem appellati, aut cum fuerit intimata, idest notificata alteri eorum, s. in personam appellati, aut in personam sui procuratoris intra mensem ab interpositione ipsius appellationis, vel saltem cum fuerit intimata post lapsum temporis, i post mensem quam cito poterit fieri commode. Intelligatis cum fuerit intimata porrectio, idest, dato libello sub scriptura authentica, vel electo tenore illius, quia talis appellatio, qñ intimatur, debet legi coram appellato, & copia appellationis data modo simili sicut modis supra dictis, si copia fuerit petita, & inde fuerit data. Et sic habemus, q causa appellationis non dr emissa, nec deuoluta ad sedem Apostolicam, nisi fuerit intra mensem, vel post mensem quam cito commode poterit, intimata & notifica-

¶Idem.

¶Primo ponit formam secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio, prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto, vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios casus. h. d. Ioan. And.

CAP. III.

Cav-

ta, sic videlicet, vobis Petro tali electo ad talem dignitatem, quia scio electionem esse anullidam, vel quia scio vos incapacem illius electionis, vobis intimo, & notifico, quod de tali electione de vobis facta appello ad curiam Romanam, & ibi causam appellationis prosequi intendo. Hoc facto, causa appellationis dicitur emissa ad sedem Apostolicã. Sed quæro, si appellans non possit intimare, id est notificare appellationem suam appellato, quomodo procedendum, quia forsan appellatus aufugit, & non est in prouincia, nec pôt eius procurator inueniri, vel forsan, quia appellatus habet domum remotam ita, quod appellans non potest sibi intimare. Respondet Papa, quod appellans debet ire ad Ecclesiam cathedralem in ciuitate, vel diœcesi cuius sit beneficium, vel dignitas de qua fuit electus, & ibi suam appellationem publicari faciet, & copiam dabit appellato modo præmisso supra, quandocunque copia petita fuerit. Et ideo dicit textus, quod si forsan contingat appellatum abesse, id est absentem esse, & contingat talem procuratorem non inueniri, sed quod possit intimari appellatio: tunc appellans faciat appellationem suã publicari in domo in qua ipse appellatus consueuit cõmuniter habitare. Vel si talis publicatio non possit fieri in domo, quia domus eadem existit in remotis partibus: tunc faciat publicari suam appellationem in Ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate, vel diœcesi beneficium, quod litigiosum est, consistat, id est, sit. Et nihilominus volumus publicari dictam appellationem vtroque casu, sed in Ecclesia cathedrali, vel in loco in quo est beneficium, ac de ipsa, scilicet publicatione quandocunque fuerit petitum, fieri copiam appellato volumus modo præmisso, & supradicto. Et sum in versiculo, [Verum.] Et quæro ponendo sic, quod appellatus non abest, nec eius procurator, nec domus eius longe distat, sed ipse appellatus, hoc est ille, contra quem appellatum est, est ita potens, quod appellans non audet intimare suam appellationem? Respondet Papa, quod talis appellatio debet publicari solemniter in loco publico, in quo loco est verisimile ipsum appellatum, vel eius procuratorem verisimiliter non posse ignorare. Et ideo dicit textus, [Verum,] pro sed, si intimatio fieri nequeat, vt prætertur propter metum appellati, quia est ita potens, quod appellans non est audens ire ad eum, vel si intimatio fieri nequeat propter metum, & timorem suorum parentum: Nos Clemens volumus eãdem appellationem sic publicari solemniter in loco publico, quod possit verisimiliter peruenire ad notitiam appellati, seu procuratoris eius: Intimatio vero aliter facta careat omni effectu, nec causa censeatur deuoluta ad sedem Apostolicam per eandem appellationem, nisi certa notitia eius appellationis aliter peruenisset ad appellatum intra tempus prædictum, scilicet, intra mensem. Et istum modum intimandi vult obseruari in alijs casibus, in quibus requiritur intimatio facienda: ideo dicit textus. [Idem quoque obseruari volumus in alijs casibus in quibus requiritur intimatio facienda.] hoc dicit. Not. primo ibi. [Vel saltem.] de aduersatiua, [Vel,] cui quando adijcitur dictio [Saltem,] vt hic signat diminutionem, de rescrip. statutum, §. cum vero lib. 6. Nota secundo casum, in quo datur tempus arbitrarium ad purgandum moram temporis determinati de quo in glo. in verbo, commode Zab.

† Vide Cõ e. l. Ti. de. elect. 14 de elect. c. 2.

sam [a] † electionis, [b] postulationis, seu prouisionis, [c] per appellationem ab ipsa, vel occasione [d] ipsius, ad sedem [e] Apostolicam emissam: tunc demum ad sedem eandem deuolui [f] censemus, cum in appellati [g] aut procuratoris eiusdem in ipsa causa specialis [h] constituti præsentia interposi a [i] fuerit: aut eorum alteri [k] intra mensem ab interpositione [l] ipsius, vel saltem post

[Prima glo. ponens casum simul summat, diuidit, & dicit quod determinat.]

a ¶ Causam.] Casus, primo ponit formam secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hũc modum intimãdi ad alios casus. Et determinat not. per Inn. Host. Io. Mona. & Arch. eo. tit. c. 1. lib. 6. in per verbo, intra mensem per Cõpost. ibidem. & Guil. in Spec. tit. de citatio. §. sequitur post prin. plenius de appel. §. qualiter. versi. cautus esta sit, & ver. quid si procuratori, adhuc apertius per Guliel. Mandegoti. in libello electionum in si. per ipsum Io. Mo. de reg. iur. in generali, lib. 6 vltra medium, & quod not. sup. eo. cupientes. 1. responso, lib. 6 super ver. notitiam.

b ¶ Electionis.] etiam episcopalis, vel cathedralis Ecclesiæ, vt dicam. ĩ. §. pen.

c ¶ Prouisionis.] hæc tria exprimit decre. 1. eodem tit. libro 6.

[Glossi sequẽ approbat opi. Compost. quam plenius recitat.]

d ¶ Occasione.] id est, propter causam electionis, postulationis, vel prouisionis, vt si appelletur a grauamine illato in iudicio: quo casu locum habet decr. 1. sup. eod. lib. 6. secundum Compost. qui plus ibi not. quod si sup prima appellatione dentur iudices extra curiam, & ab illorum grauamine appelletur, locum habet decre. illa, & dicit sic seruasse Inn. licet quidam d. quod solum in causa primæ appellationis habet locum hæc decretalis, quod est contra mentem, quia per secundam appellationem sicut per primam posset protelari vacatio.

e ¶ Sedem Apostolicam.] in alijs enim non habet locum prædict. decr. 1. sup. eo. lib. 6. vt ibi not.

f ¶ Deuolui.] quo ad hoc vt principale negotium sit in curia, vt dicam. ĩ. §. pen.

g ¶ Appellati.] si contra capitulum, vel collegium appelletur, vide quod not. supra eodem bonæ 1. in gloss. 1. soli. de concel. præb. si capitulo, in lib. 6. in gl. 6. Io. And.

[Glo. seq. dicit approbatam opinionem Speculatoris, arguit ad simile, & de tribus remittit.]

h ¶ Specialiter.] approbat opinionem Spe. in prin. ver. quid si procuratori. vbi positis duabus opinionibus, quarum prima habebat, quod nõ sufficit intimare procuratori, secunda: quod sufficit, dicebat primam veram in generali procuratore, secundam veram in speciali, allegabat de testi. præterentium, §. cætero, lib. 6. ff de libera. caus. l. suo, ff. de contrah. empt. l. in huiusmodi. de procu. dilectus, & c. non iniuste, in fi. Sicut autem speciali procuratori appellati fieri potest intimatio, ita etiam potest fieri per specialem [1] procuratorem appellantis nam & talis in his causis appellat, quod dic, vt no. eo. tit. procurator, lib. 6. Quomodo vero formetur procuratorium ad intimandum, & quomodo per procuratorem fiat intimatio, vide in præiud. libel. electionum in fi. & quomodo de procuratorio suo sicut, & de appellatione debet fidem facere.

i ¶ Interposita.] & tunc interponitur simul, & intimatur, quare, cum illi constet illum appellasse, alia intimatio facienda non est.

k ¶ Alteri.] s. appellato, vel speciali procuratori ergo sortius si vtrique simul, vel diuibus, & tolle hic litteram, legitime intimata, quæ sequitur.

l ¶ Ab interpositione.] & sic currit de momento in momentum, concord. sup. de re iud. quod ad consultationem ibi, a cuius probatione. Et quot dies habeat mensis, no. sup. eo. tit. quam lib. 6.

1 Est bona, & singu secundũ Car. sa cit in c. 2. de confess. Bar. in pr. tat sufficere generalem.

lapsum eiusdem mensis (quam cito commode [a] fieri poterit) legitime intimata: porrecto [b] videlicet [c] sibi sub scriptura authentica, [d] vel perlecto [e] illius tenore & copia modo consimili [f] (si petita [g] fuerit †) inde facta.

¶ Quod si forsan appellatũ abesse, si procuratorem talẽ [h] nõ inueniri contingat, [i] in domo, [k] quam ipse appellatus habitare [l] cõiter [m] cõsueuit: vel (si domus eadẽ in remotis [n] existat) in ecclesia cathedrali, [o] in cuius ciuitate vel dioecesi cõsistit beneficium: & nihilominus vtroque [p] casu in ecclesia, vel beneficio, [q] de quo agitur, volumus appellationem hmòi publicari, ac de ipsa quandocunq; petitum fuerit copiam modo [r] premisso fieri appellato. Verum si propter appellati aut suorum metũ, [s] vel potentiã intimatio fieri nequeat (vt praefertur [t]) appellationem eandem in loco [v] aliquo publico [x] solemniter [y] volumus publicari, quod ad appellati, seu eius procuratoris [z] notitiã possit verisimiliter [a] peruenire. Intimatio vero aliter facta omni † careat iuris effectu: Nec causa per appellationem eandem ad sedem censeatur deuoluta [b] predictam, nisi ad

[Glo. seq. ponit duas concor. soluit dubium ponit simile per conuersum.]

a ¶ Commode.] concor. pdicta decr. q sit in prin. lib. 6. & c. cupiẽtes §. certũ. veniet hoc in arbitratu boni viri, & datur hic tps arbitrariũ ad purgandũ morã temporis determinati: alibi e conuerso datur tẽpus determinatũ ad purgandũ morã tpis arbitrarij in praedicto §. ceterum. & per hoc videtur, quod post hoc tẽpus facta intimatio, nõ deuoluat, vt dicam in fi.

b ¶ Porrecto.] per hoc patet, q expensis intimantis hẽt hoc fieri, sicut de libello dicitur 3. q. 3. ca. induciae. ver. offeratur.

c ¶ Videlicet.] declarat verbum, legitime quod praemisit.

[Glo. seq. dubium soluit, & textum iustificat.]

d ¶ Authentica.] scilicet confecta manu publica, vel habente sigillũ authenticũ, de sent. excõ. cũ medicinalis, lib. 6. & satis dixi, de pb. post cessionẽ, vt n. dicebat Spe. in ver. prim. allegato graue esset dicere, q aduersario meo dicẽti se appellasse ad curiam, teneat credere, cum appellatio hoc casu habeat vim citationis, vt inf. dicam. Et quomodo appellato interdum expediat authentica scriptura, patet ĩ. c. proxi. §. penul.

e ¶ Vel perlecto.] patet q primo casu cum porrigitur, non est legi necesse, concord. de appel. appellatio, lib. 6. Et illud, per designat integram lectionem: simile, ff. de verb. sig. Vrbana §. pernoctare.

f ¶ Consimili.] s. sub scriptura authentica.

g Si petita.] si ergo non petitur, sufficit legisse, concor. sup. de sepult. c. 1. in ff. lib. 6. de sen. excom. c. eod. lib. per quod ca. patet, q utile consilium esset appellato de petitione predicta facere confici publicum instrũm; satis tñ esset de hoc per testes fidem fieri posse, licet ibi secus, vt ibi no. Auth. Io. And.

h ¶ Talem.] specialem, de quo premisit.

i ¶ Contingat.] collige litteram, q est ĩ volumus appellationem huiusmodi publicari. Io. And.

k ¶ In domo.] tante domũ eo nõ inuito non debet domum ingredi, facere intimationem, ff. de in ius voc. l. pleri q. ie. & l. seq. hoc dixi, de eo qui mit. in poss. c. si.

l ¶ Habitare.] etiam si sit inquilinus, ff. de dam. infect. l. 4. § si domum.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

m ¶ Cõiter.] licet ergo ibi non habitet vltra dimidium anni, sed minus ex quo ibi habitat plus q alibi, ibi poterit fieri intimatio ad hoc, ff. de ver. sig. maiore. Sed si aequaliter habitaret in duob. locis, in quolibet illorũ fieri poterit: vbi elegerit appellans, & tutum esset fieri in vtroque, facit de sepul. cum quis §. 1 lib 6.

n ¶ In remotis.] ex remotione ergo loci statuit ius dimittũ, in de sen. excõ. relatum, de tempor. ord. cum nullus. § 2 lib 6 & ut ibi no puto huic arbitrarium, de hoc ĩ. de testi. in integ tum ex litt. tis in gl pen.

o ¶ Cathedrali.] concor. inf. de fo. comp. quamuis.

p ¶ Vtroq; casu.] s. si publicatio fit ad domum, vel in ecclesia cathedrali propter domus distantiam.

q ¶ Bñficio.] et si esset cãpestre, uel rurale, & si nõ sit ibi notarius, nec presentia testiũ, illos adducat, & sic seruat in hoc casu, & in casu decr. vlt. eo tit. lib 6.

r ¶ Modo premisso.] s. sub auth. scriptu.

s ¶ Metum.] iustum, de app. si iustus.

[Glo. seq litterã exponit. & dubiũ soluit.]

t ¶ Vt prefertur.] quia nec dño, nec speciali pcuratori, nec ad domũ habitationis, & ĩ bñficio, nec in ecclesia cathedrali, & bñficio, Si aũt dñs vel appellãs locũ adire nõ possit personaliter, [1] posset tñ adire per pcuratorẽ, vel e cõ, nõ per procuratorẽ, sed personaliter põt adire, nõ erit locus ei, qd' dr, sed intimationẽ ad domum fieri oportebit, & hoc vult. littera ista, ut prefertur.

[Glo. seq notat ex singulari.]

v ¶ Loco aliquo.] licet ergo sanũ sit cõsiliũ, quod no. Guli. Mande. i libello predicto super forma pen. s. q i plurib. locis fiat publicatio, qa tãto maior presumptio erit ĩ appellatũ de scientia. facit de postul. prela. c. 1. qui ma. accu. pos. cum in tua. per hanc tamen litteram patet satis esse, q fiat in vno loco, dummodo sit publicus, & c. vt hic dic. t.

x ¶ Publico.] ad tollendas illorũ fraudes, q captata opportunitate absentiae illorũ, quos tãgit, vel p quos posset innuari, faciunt tales intimatiões, facit in Auth. de litig. § oẽm. coll. 8. & sisr, q no sup. eo. ti. c. vlt. lib. 6.

y ¶ Solemniter volumus publicari.] concor. eo. ti. quia pptereà si fieret autẽ in loco vicinior eo tit. vbi periculũ. § porro lib. 6 de presum. quotidã, & c. quanto. in publica Missa populosa, vel sermonibus, vel nundinis, vel alio actu per populum frequentato.

z ¶ Procuratoris.] specialis: de quo prius dixi.

a ¶ Verisimiliter.] facit extrauag. Bonif. rem non nouã, post prin. Et no. q inspicitur verisimilitudo concor. sup. de presump. quia verisimile, & c. litteras, de reg. iur. in spicimus lib 6.

[Glo. seq. primo declarat opi. Inn. & Host. in 2. decre. cupientes: tertio, an vitietur applo, & notans tria tempora, ponit duas opiniones contrarias, & ponit quã approbat, obijcit & soluit.]

b ¶ Deuoluta.] quod [3] ergo no. Inn. & Host. in glo. in prin. allegat., q decre. 1. eo. tit. lib 6 arctat etiã ignorantes, ex quo appellatio publice fuit emissa, cum constitutio illa voluerit prouidere contra vacationes ecclesiarum, vel est falsum, vel intelligendum de appellato, sed de alijs, quorum interest, vel intelligendum est secundum proximum dictum; quando, scilicet ita publice factum est, quod verisimiliter potuit ad appellati, uel specialis procuratoris notitiam peruenire, & hoc tunc demũ qñ ppter metum, vel potentiã: [4] & c. vt ibi. cum n. talis appellatio habeat vim citationis peremptoriae, ut ibi ad idem de appellat. pro sape; ita q non veniens in termino iuris habetur contumax, & proceditur contra eum, vt contra contumacem, & in principali absurdum esset contumacem censeri ignorantem: cui appellatio intimata non esset. Et hęc omnia vera puto, etiam in electionibus cathedralium, &

† In antiquioribus codicib. legitur fuerit.

[1] Not. hic si metus est psonalis tone loci, vbi dẽt actus necessario explicari, an p aliũ dẽat act., necessario expediri, ad qd videe qd no. in c. dona inf. de ele. Pet.

† al. oĩno.

[2] Vide P. l. in ca. cu M., de cõti vers. concludi.

[3] Ad hãc glos vide aliqua per Fely. in c. cu dilectu. ext. de testi.

[4] Idẽ Doctor. Fon.

regularium ecclesiarum, de quib. loquit decr. cupientes, vt ex quo nō aliter q̄ per appōnē deuolutni ad curiā, necesse sit per hūc modū intimationē fieri. Fortius n. ponit & arctat constō, cupientes, q̄ decre. 1. priuat n. iure q̄sito, & totali ꝓsecutione ꝓcessus, & ad personalem arctat cōparitionē. Sed decr. 1. punit solū in processu fiendo in partis absentia, & ꝑ eam satis est procuratorem mittere, ergo et fortius ibi facienda est intimatio. Et sic ab olim seruauit curia, qō tū appellatus non poterat haberi, varie loquebantur doctores: quod tamē expeditum est. Et nota, ꝙ licet hæc littera vitiet intimationem, & impediat deuolutionem, nō vitiat appellationem, quominus super ea posset extra curiā impetrari. Vñ in talibus appellationib. no tria tempora. Primò, quo præscribitur appellationi, ne possit interponi, & est x. dierum notitia. de app. cōcertationi. lib. 6. Secundum quo præscribit deuolutioni principalis negotij ad curiam, si non fiat intimatio, vel fiat, sed nō debito tpe & debita forma: & de hoc hic. Tertio, quo præscribitur prosecutioni, & in deuolutis seruanda sunt tempora decr. 1 & decre. cupientes, in alijs datur annus, & ex cā biennium, & ultra, de appel cum sit, & c ex ratione. Prædictorum aūt secundum nō pōt esse sine primo, i. deuolutio sine appellatione, sed primum bene pōt esse sine secundo, de appe. cord. li. 3. vnde dicit Io. Mo. in prędi. regula, in generali, ꝙ cum negotium tractari in concistorio principis, sic hic speciale, hoc ius singulare facilius tollitur, quam commune, alleg. ff. de pact si vnus § pactus. in Authen. de non alie. § quia vero. col 2. Audiui aliquos dicentes, ꝙ mens huius litteræ est, ꝙ non valeat appellatio prædicto modo non intimata, ita quod non valet impetratio super ea facta, etiam extra curiam. Mihi placet primum dictum, quod etiam placet Ioā. Monch. vt prædixi, sed obstat: quia secundum hoc erit in potestate appellantis eludere decre. statuimus, & non deferre principale negotium ad curiam. Sol. appellato, & ignoranti non appellanti interdicit hæc constitutio prouidere, 1 quare consulo quod appellans vadat, vel sufficientem mittat, vt si veniret appellatus, forte sciens quem ignorare credebat, procedi possit, vel si Papa ad curiam citare vellet appellatum: alias ex parte appellati nullo veniente, planum est quod pœna processus de qua decre. 1. loquitur, locum habere non posset, sed pœna decre. cupiens. de qua prędixi, bene posset habere locum, etiam appellato non veniente.

a ¶ Appellatum.] non repetit de procuratore, per quod vr̄ quod hoc casu, ubi non per modos prædictos habetur notitia, non sufficiat procuratorem sciuisse.

[Glo. seq. exponit, & exemplificat.]

b ¶ Plena & certa.] No ꝙ non sufficit talis 2 qualis; sicut in casu decre. illud de cleri. excom mi cum similibus. Et plena dicit. ut totius appellationis, & omnium obiectorum in illa notitiam habuerit, sic et om testis dicit plenā veritatē, de acc. cū dilecti. Certa dicit. vt indubitatā sibi sit, vel esse debeat sic appellatum ex quo aūt certus est, certificari vlterius non debet. de reg. iu. cū ꝗ certus. Posset aūt hoc constare, qa sup appōne consuluit aduocatos, amicos, vel simili mō, forte per amicum ꝓpriū, vel amicū appellātis 3 sibi plene fuerat intimata.

[Glo. seq. not. notificationem post tps factam non deuoluere, secundo q̄rit an appellet, ponit opinionem Cōpost. & cōtrariā, & remittit.

c ¶ Tepus prædictū.] .s. mensis, vel postq̄ cito commode fieri posset sup. eo. capi. in prin. Et not. quia per hanc litterā puto, ꝙ notificatio facta post tps prędictum, nō arctat appellatum, nec deuoluit; alias seque retur absurdum, ꝙ si post annū, vel quinquennium notificaret appellationem, arctaret appellatum, & deuolueret. Hęc autē tēporis determinatio ꝓcedit ab hac cōstōne, de qua pdicti doctores non cogitauerunt. Inter alia ergo substātialia, vt deuoluat appellatio cās būticiales ad curiam, de quib. sup eo. c. 1. & c. ut circa, lib. 6. requiritur debita notificatio, de qua hic loquitur, & ꝙ fiat intra tempus hic expressum, his & alijs concurrentibus sic deuoluitur, ꝙ constituit absentem contumacem, & proceditur in ipsius absentia in principali etiā ad diffinitiuam, ex quo non venit intra tempora. Sed an sic cōstituat eum contumacem, quod non possit appellare a diffinitiua cōtra se lata, dubitari solet, & Compo. in pręd. decre. 1. eo. tit. lib. 6. in gl qualiter probationes, in §. q. tenet, quod quando citatio, vel notificatio personaliter apprehendit, sit vere contumax, nec appellet; quādo vero facta fuit ad domū, ecclesiam, vel locum publicum, tunc sit ficte contumax, & appellare possit, & fertur hāc opinionē multū urgere in curia. Aliquib. vr̄, ꝙ satis sit hoc casu absentem puniri in processu, & diffinitione causæ, non est autem per hoc æquum appellatione priuari, cum non sit expressum, & uide quod dicam inf. de dolo & contu si ante. Supradicta procedunt in his beneficialibus, in quibus locū habet decre 1 In his vero, in quibus locū habet decre. cupientes planum est, quod non punitur contumax solum in processu, imo cadit ab omni suo iure, ut ibi, §. quod si per 20.

[Gl. seq. primo allegat in exemplum quatuor, iura, secūdo ampliās casum allegat octo, tertio allegat quinque, quibus dicit constitutionem cessare.]

d ¶ In alijs casibus.] vt j. de app c. 1. j. de renun. c vni. s. de procu mādato, ad idem s̄. vt lit nō cōtes. quoniā. In casib. tenetur quis nō solum intimare, sed requirere, 16. q. 3 placuit 2. sup. de emp. & vend. c. si s̄. de off. ord li canonici, & c. quamuis, de sen. excom. c. 1. de sepul. c. 2. li. 6. & j. de sepul. dudum, & j. de hære. c. 1. cum simi In quibus etiam tutum est hūc ordinem obseruari. Sūt et quædam intimationes, quæ fieri debent Papæ, in quibus non puto, ꝙ hic dicitur, locum habere, vt supra de pręb. graue. vec. metropolitani. de statu monac e si. vers. quod si forsan. de cleri ęgro. c vni § si autem, lib. 6 & in extrauag. Bonifa. sancta Romana, et j de hęret. nolentes, ad si. Io And.

appellatū a eius plena b & certa notitia, intra tempus c prædictum aliter peruenisset. Idem quoque in alijs d casib obseruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

¶ Idem.

¶ Decretalis, vt circa, locum non habet, cum appellās ius suum vel ecclesia directe prosequitur: sed cum in formam, vel personas opponit crimina, vel defectus: quorum circunstantias si non specificat super illis non auditur, etiamsi iuret didicisse de nouo. Nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans, & proseq̄uens commune, non proprium interesse: potest tamē assistere appellanti. Appellans, qui non seruat formam, etiam si appellationi renunciet, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec et alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ, licet appellantem a probatione repellat, non tamen infirmat probationem super his legitime factam aduersarij confessione, vel aliter. hoc dic. Io. And.

CAP. IIII.

CONSTITVtionem.] Consueuit hic dicere dominus Petr. ꝙ text. huius Clem. est difficilior aliquo alio huius

1 Ad hāc gl. vide decis. Rotę 40. inci. fuit dubitatū. in nouis. & decis 44. inci. volue runt.

2 Vide Dec. cōs. 70. & Rot. & decis. 127. in nouis.

3 Glossa tenet Bartolus: qa vt dicit Bart. in l. nō solum. § qui alie no. ff. de proc. amicus ag. ꝓ amico sine mādato, facit gl. in l. in l. testō. ff. de fideiu. & amicus impetrat ꝓ amico. gl. in c. ad aures. & c. nonnulli, de rescri. adde quæ dicit idē Barb. in l. cū cautiss mi. C. de fideic. Fō.

huius voluminis, adeo ꝙ nunquam legebat hanc decr. & præcedentem, quin sibi darent laborem. Diuiditur autem in quinque partes, quia in prima declarat decr. vt circa, non habere locum, vbi exceptio, quæ opponitur directe seu principaliter concernit opponentis ius, vel Ecclesiæ. In secunda: ibi, [Cæterum.] declarat in casibus exceptis in decre. vt circa, non admittendum eum, qui omisit debitam specificationem circunstantiarum. In tertia: ibi, Sane [declarat appellationem factam in causa beneficiali, & eum, qui prosequitur proprium interesse omissa forma decreta. vt circa, alium volentem venire pro interesse communi, & non appellantem non debere admitti ꝯ appellatum in eadem causa prosequendo eosdem articulos, licet possit assistere appellanti, ne colludat, & prosequi suum interesse, si illud prætendat. In quarta ibi, [Insuper.] declarat appellantem non seruata forma debita decre. vt circa non esse audiendum per viam querelæ regulariter, etiam si illa appellatione nollet vti. In quinta: ibi, [Illius,] declarat omissionem formæ decre. vt circa, repellere probationem fiendam, & non vitiare iam factas. Io. de Imola.

¶Constitutionem.] Debetis scire ꝙ lib. 6. eo. titu. est vnum capitulum nuncupatum, vt circa, ꝙ multum erat ab initio in se dubium, sed Bonifacius illud capitulum suo tempore declarauit inquantum potuit & illud declarauit per quatuor capitula, ideo si sciatis illud capitulum vos bene scietis quatuor, vel quinque alia. Capitulum, vt circa. lib. 6 fuit declaratum a Bonifacio per c. is qui circa per c qui ꝯ per c. procurator, & per c. constitutio, lib 6 Et illa quatuor capitula hic nominata sunt declaratiua illius decre. vt circa, ita quod tempore Bonifacij nulla dubia noua emerserunt super illa decre. vt circa, quæ non declarasset, sed eo mortuo dicta decre. seu cap vt circa, aliqualiter adhuc fuit dubium, & reperta sunt dubia, quare vide Clemens Papa, ꝙ Bonifacius tantum laborauerat ad declarandum illam decretalem, quod adhuc post ipsum Bonifacium remanserat dubia, ipse Clemens voluit illam de dubijs nouiter emersis declarare per illam constitutionem seu Clementinam hic positam. Et vt bene intelligatis illam Clementinam, vos oportet scire, quia dicit c. sæpe nominatum, vt circa, & scire dubia, quæ emerserunt tempore Bonifacij, & etiam declarationes dubiorum, alias istam Clementinam profunde non intelligetis, quare non admiremini si aliqualiter sit prolixa, quia dum eam intelligetis, verbis breuioribus bene, & subtilius eam redigetis. Capitulum vt circa ista dicit, quæ sequuntur, illi qui opponunt ꝯ electionem alicuius, qui fuit electus ad aliquam dignitatem, vel qui se opponunt ꝯ postulationem alicuius, quia aliquis fuit postulatus, qui eligi non potuit, vel illi, qui se opponunt ꝯ prouisionem alicuius, cui sit prouisum de aliquo beneficio, tales se opponentes ꝯ electionem, postulationem, vel prouisionem, antequam recipiantur in oppositionibus suis, ipsi debent exprimere in libello seu instru publico omnia ea, quæ intendunt opponere ꝯ personas eligentium, quia dicit personas eligentes non posse eligere, quia sunt excõicatæ, vel suspensæ, secundum ꝙ dicitur in c cum inter sup de consue. vel secundum c cum dilectus, vel quia scienter elegerunt indignum secundum illud c. cum in cunctis. Vel opponit ꝯ eligentes, quia dicit, ꝙ sunt infames, quibus sunt actus legitimi interdicti, & eligere est actus legitimus, vt de regu. l actus Vel forsan opponit ꝯ personam electi, dicendo & exprimendo electum esse illegitimum, ergo incapacem, vel dicendo excommunicatum, vel dicendo infamem. Vel forsan opponit ꝯ formam electionis, dicendo electionem non esse factam secundum formam decretalis, quia pp Vel opponit ꝯ formam postulationis, quia dicit ꝙ non est concors, vel saltem a duabus partibus celebrata, & hoc quando vnus eligitur & alius postulatur, vt sup. c scriptum, in antiq Et omnia ista debet exprimere opponens in instro publico, & debent iurare opponentes, ꝙ credunt ea, quæ opponunt ꝯ electionem, postulationem, vel prouisionem esse vera, & se posse probare. Si autem talia non exprimerent opponentes, ipsi vel eorum adhærentes non audiant, nisi aliqua de nouo emergent, vel peruenerint, seu superueniat facultas probandi. Et opponentes debebunt iurare corporaliter, id est, sacrosanctis Euangelijs tactis, alias non satisfacient isti constitutioni, & ꝯ non probantes ea, quæ obijciunt in personam, vel in formam, intelligitur pœna statuta in c. statuimus, sup. eod. & sic habemus ea, quæ dicuntur in c. vt circa. Nunc videamus qualiter illud c. vt circa, fuit declaratum per c. is qui, & certe sic intelligitur, quia ille, qui obijcit, ꝯ formam, electionis, vel qui obijcit seu opponit ꝯ personam & præstat iuramentum corporale, sup. recitatum, ꝙ credit esse vera, & credit se posse probare ea, quæ opponit, non est adhuc audiendus, quamuis talia exprimat, & non satisfacit constitutioni, vt circa, nisi determinate, & non disiunctiue iurauerit se credere ea, quæ opponit, esse vera dicendo, Ego scio, ꝙ ille, quem vos elegistis, est illegitimus, & excõicatus, quare electio vestra est nulla, & non satisfaceret constitutioni, si diceret opponens, credo, vel scio, vel credo ꝙ talis electus est illegitimus, vel excõicatus Item illa decretalis, vt circa dicit, ꝙ quando ego appello ꝯ aliquam personam nominatam, puta ꝯ Petrum ne eligatur ad dignitatem aliquam, debeo obseruare formam illius decret. vt circa, quæ forma declaratur per illud c. qui contra, videlicet, ꝙ ego debeo inscribere in instro authentico, & publico ea, quę volo ꝯ eum obijcere, sic ac si esset iamque electus, quod non fuerat dictum formaliter in illa decretali, vt circa, sed fuerat dictum virtualiter, & intellectiue, vt declarat illa decret. qui cõtra. lib. 6. Si autem appellans, vel opponens non sic faciat, non valet eius appellatio interposita, nec etiam appellans audietur super expressis in appellatione sua. Et sic habemus capitulum, vt circa, declaratum per duo c. scilicet per c. is qui, & per c. qui ꝯ & per hoc possumus intelligere illa duo c. & illa scire. Item c. procurator, declarat illud ca vt circa, quia illud c. vt circa dicit ꝙ appellantes ab electione, postulatione, vel prouisione, debent exprimere ea, quæ volunt obijcere ꝯ aliquem in instro publico, & authentico, & fuit declaratum per c. qui contra. Sed quæro an ille, qui se vult opponere, vel appellare ab electione, postulatione, vel prouisione in personam, vel in formam, an ipse possit constituere procuratorem ad appellandum ꝯ postulationem, prouisionem, vel electionem Et si possit constituere, quæro qualiter debet constituere, & quando sit idoneus procurator? Respondet Papa in illo c. procurator. Procurator non reputetur de cætero idoneus ad appellandum ꝯ electionem, postulationem, aut prouisionem, quam si, id est, nisi omnia sint specialiter expressa, quæ vult obijcere in formam, vel in personam in procuratorio eius, & nisi habeat speciale mandatum corporaliter iurandi in animas eorum, quorum ipse extitit procurator, & iurabit in animas dominorum suorum, ꝙ ipsi credunt expressa in procuratorio, ꝙ sibi miserunt, vera esse. Et per hoc habes c. vt circa, declaratam in hoc, ꝙ loquitur de constitutione procuratoris per c. procurator, lib 6. & per consequens habes illud c. procurator. declaratum. Restat finaliter c. vt circa, declarare per c. constitutio, lib. 6. eo. tit. & postea accipiemus nostram Clementinam, & facillime eam intelligemus, Nos videmus, quam formam debent habere appellantes ab electionibus, postulationibus, & prouisionibus Sed quæro, mihi vr̃ ꝙ vidi vnum ca de appellationibus, nuncupatum, vt debitus honor. quod dat formam qualiter debemus appellare. Item vidi c cordi, lib. 6. eo. tit. quod c dat formam appellandi. Et vidi cap 1 inf eo quod dat etiam formam appellationis, ergo mihi vr̃, ꝙ illud c. vt circa sit superfluum. Dicit Papa, Amice non turberis pp diuersitatem multorum capitulorum, quia capitula quæ allegas ꝯ illud c vt circa intelliguntur, quando contingit appellari in iudicio. Illud vero c. vt circa, intelligitur, quando appellatur extra iudicium, ideo dicit c illud, constitutio in textu formaliter, Constitutionem felicis recordationis prædecessoris.

ris nostri Gregorij Papæ edita idest, facta & compilata in Concilio Lugdunensi, exprimens, idest declarans formã, secundum quam debeat appellari ab his, qui se opponunt electionibus, postulationibus, ac prouisionibus, talis cõstitutio non vendicat sibi locum. i. non hẽt locum nec intelligitur nisi cum. i. qñ solum appellatur extra iudicium. Qñ vero contingit appellari in hmõi negotijs. i. qñ appellatur contra electionem, postulationem, vel prouisionem, quia qñ contingit appellari in hmõi negotijs, & in iudicio, oportet iura anteriora obseruari [c. vt debitus, de app. & c. cordi lib. 6. cum talia iura per illam cõstitutionem, vt circa non fuerint immutata. Et hæc sufficiãt pro præsumptione. ¶ Ut accedamus ad casum nostræ Clementinæ, quæ etiam tendit ad declarationem d. c. vt circa, de dubijs emergentibus post obitum Bonifacij. Et dicit, quod illud c. vt circa non hẽt locum, qñ ea, quæ opponuntur directe, respiciunt ius Ecclesiæ, vel ius personæ opponentis, sed tm̃ hẽt locum, vbi crimen, vel defectus opponuntur per quẽlibet petitorem appellantẽ, vel oppositorem in formam, vel personas. i. contra formam electionis, vel contra personas electas. Et sum in versi. [Cæterum] Et pone, quod appellans, qñ interponit appellationẽ suam contra electum, vel contra formam electionis, quod ipse omittit debitam specificationem circunstantiarum, vel defectus, Quæro si postea in prosecutione negotij velit specificare circunstantias criminis, vel defectus, an sit audiendus? Rñdet quod non, quamuis afferat dictas circunstantias de nouo ad se peruenisse. Sed antequam procedam ad declarationem versiculi sequentis, volo declarare aliqua verba sup posita Et quæro quid hoc est dictũ, quod dicit hæc decretalis, vt circa, non habet locũ, qñ ea, quę opponuntur, respiciunt directe ius Ecclesiæ, vel ius opponentis? Ad hoc rñdeo, quod qñ capitulum eligit aliquem ad aliquam dignitatem, & non aduocauit Epm, vt veniat ad electionem, & Eps se opponit tali electioni, dicendo quod de iure Ecclesiæ est, qđ Eps vocetur ad electionem talis dignitatis Vel sic, quod Ecclesia habet ius, quod eligatur aliquis de gremio ipsius, & si aliquis nõ existens de gremio fuerit electus, ille, qui se opponit tali electioni, dicendo quod electus non est de gremio Ecclesiæ, talis opponit ea, quę respiciunt ius Ecclesiæ, & in tali oppositione non seruatur forma illius decre. vt circa, vel sicut dicit gl. in verbo Ecclesiæ, quod si Ecclesia, vel prælatus nomine ipsius se opponit, puta dicendo hoc esse de iure Ecclesiæ, qđ alius Abbas alicuius monasterij habeat vocem in c. vel alius habeat vocem in electione, tunc illud respicit ius Ecclesiæ, vt sup. eo. in antiq. c. scriptum, & c. in constitutis, & c. Cumana & de causa possessionis, cum Ecclesia, ideo pro hoc videas gl. illius Clementinæ. Similiter illa verba, quæ respiciunt ius opponentis, hoc volunt dicere, puta quia aliquis, qñ videt, quod volunt canonici aliquem eligere ad aliquã dignitatem, cuius dignitatis collatio ad ipsum pertinet, tunc talis se opponit. dicendo: non potestis eligere, quia ego solus habeo ius eligendi, & si contingat vos eligere, tali electioni faciendæ me oppono, vel fortassis opponit se electioni iam factæ de Petro, quia cũ ipse esset de eligentib. ipse fuit cõtẽptus, & neglectus, vel forte aliquis opponit ea, quę respiciunt ius suũ, dicẽdo, Ego fui legitime electus, quare nõ procedatis ad aliam electionẽ alias electioni me oppono His & similib. casib non est necesse obseruare cõstitutionẽ, vt circa. Itẽ in hoc qđ dicit, quod opponens crimina non debet dimittere, quin dicat circunstantias criminis contra personam, contra quam opponit, nec dẽt omittere specificationem circunstantiarum: Quæro, qđ hoc est dictum? Rñdeo, quod si opponens contra personam dicens eam homicidam: & nil aliud dicat, talis non dicit nisi crimen, & non dicit circunstantias. Item si opponens dicat, ille, quem vos vultis eligere: vel ille, quem iam elegistis, est periurus, non satis dicit, sed debet dicere, talis est homicida, & talem interfecit in tali loco, in præsentia talium. Item si dicat eum esse periurũ, debet dicere, talis est periurus, quia in tali cã tulit testimonium, & iurauit ea, quæ dicebat esse vera, postea fuit probatum contrarium, & fuit reprobatus tanquam periurus in tali foro cora tali iudice, in presentia taliũ, vt patet per acta graphar[ij] illius curiæ Et sum in versi. [Sane] Et pone, quod aliquis cuius interest, puta canonicus illius Ecclesiæ, vel patronus, appellauit ab electione, postulatione, vel prouisione, quia opponit crimina, vel defectus contra electum, & non seruauit formã decretalis, vt circa, quia illa quæ vult opponere contra electũ, non expressit in suo libello, vel si illa expressit nõ iurauit corporaliter sacrosanctis Euãgelijs tactis, vel contra si iurauit corporaliter, non expressit ea, quæ vult obijcere in libello, vel instro authentico, tñ non obstante, quod non obseruauit formam dictæ cõstitutionis, ipse semper prosequitur suam applõnem, quia quo ad aliqua bene obseruauit formã cõstitutionis, vt circa, quo ad alia non obseruauit, & sic quo ad illa, quæ obseruauit constitutionem, vt circa põt prosequi appellationem suam Et dum prosequeretur suam appellationem, venit quidã alius, qui non appellabat ab electione, nec appellabat contra personam electam, qui voluit admitti. i. recipi in eadem causa principaliter: quia dicebat hẽre cõe interesse, sicut ille, qui appellauerat, sic talis eligeretur, quia homicida, vel illegitimus, quare volebat admitti ad cãm istam, sicut ille, qui appellauerat. quamuis ipse non appellaret, & volebat admitti in causa contra electum non tanquam adhærens cum appellante sed volebat admitti, vt principalis, quæritur, an talis bene dicat? Dicit, quod non debet admitti pro interesse cõi, etiam prosequendo eosdem articulos, quos prosequebatur appellans, tamen potest assistere appellanti, ne ipse colludat, siue ne ipse fraudem committat cum illo, contra quem appellauit Sed quęro vltra, Pater sancte, ego pono, quod iste superueniens habet aliquod interesse particulare, si talis eligatur, vult admitti ad causam, an possit? Dicit, quod sic, nam prosecutionem proprij interesse non denegamus. Et sum in versi [Insuper] & pone, quod ille appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, videns, quod melius prosequeretur, si ageret per viam simplicis querelæ illud, quod intendit, quam faceret per suam appellationem: Quid fecit, certe ipse, qui appellauerat hoc fecit: quia ipse egit contra eum, contra quem appellauerat, & deserebat suam appellationem. Vel forsan econtra: quia appellatus egit contra eum: quod fecit ille, qui appellauit, & deseruit appellationem, & egit per viam simplicis querelæ, ipse vult vti suis obiectionibus tam expressis quam non expressis in ipsa appellatione sua, quam interposuerat, an possit? Respondetur, quod ipse debet repelli ab obiectionibus expressis in appellatione sua, & alijs non expressis, si non seruauit formam dictę constitutionis, vt circa, puta quia non iurauit, & ille, qui non iurauit corporaliter, non auditur nisi super obiectionibus expressis, præterquam in casibus in constitutione præmissa exceptis, videlicet quando ille, qui appellauit, non seruauit formam constitutionis, vt circa auditur super nouiter emergentibus, vel ad suam notitiam de nouo peruenientibus, vel super illis, quibus superuenit probandi facultas: quia in illis casibus ipse non excluderetur, si agat per viam simplicis querelæ quãuis non obseruauerit formam constitutionis, vt circa quando interposuit appellationem, quam deseruit. Et sum ibi. [Etiam si appellationem suam non prosequatur] Et miror de eo, quod dicitis, quod appellans volens deserere, idest dimittere appellationem suam & agere per viam simplicis querelæ, quod nõ potest se iuuare de obiectionibus suis expressis, nisi obseruauerit formam dictæ cõstitutionis & dicitis maxime de nõ expressis, nisi obseruauerit formã illius constitutionis, quæ formã tenet, qđ iuret corporaliter, quia si non iurauerit, non auditur nisi sup expressis. Sed pono casum, quod ipse appellans non vult illã appellatione suã prosequi, imo vult illi appellationi renuntiare, vel vult illam appellationem exhibere, i. monstrare seu ostendere imo asserit se nolle vti tali appellatione, & quamuis faciat fidem coram iudice, quod si ipse monstraret suam appellationem, quod ipse pararet arma contra se, quia per

ipsum est quæsitum ius aduersario: puta quia expressit aliqua in appellatione contra electum, quæ non posset probare: & sic reus posset absolui: tamen his non obstātibus non poterit agere per viam simplicis querelæ, sic quod possit opponere ea, quæ obiecit in appellatione. Itē dicit vltra, q̄ quāuis omissio illius constitutionis repellat appellātem ɔ formam electionis, vel ɔ psonas eligētium, vel ɔ

tionem, a Vt circa, b † editā in cōcil. Lugdunē. locū decernimus non habere,

personā electi ab obiectionibus ppositis vel pponendis, & quamuis illum repellat a probatione facieda: tñ omissio formæ illius constitutionis non infirmat, nec inualidat pbationem iam factam per confessionē aduersarij: hoc dicit. Totum istud ca. est satis obscurum, sed pro Deo penfetis ad casum, & ad aliquas glo. Ordinetis. Nos Clemens decernimus constionem seu decretalē, vt circa. editam. i. factam seu compilatam in concilio Ludunensi. i. dum concilium Lugdunense celebratur locum non habere: qñ ca. i. qñ illa, quæ opponuntur. s. ab appellāte, ab electione postulatione, seu prouisione, respiciunt directe ius personæ opponentis sicut declaraui: vel quando respiciunt ius ecclesiæ, vt ēt dixi in casu vel præsuppositione. Sed decernimus illam constiōnem, vt circa. lib. 6 tantum habere locum, vbi crimina vel defectus opponuntur per competitorē id est illum, qui appellat, & petit eligi appellando, ne alius eligatur: vel appellando ab electione iā facta vt ipse cassetur, vel per oppositorem vel quemlibet alium appellantē in formā vel in personam. Et dic, vbi crimina opponuntur, scilicet ɔ personam electā, vel defect° ɔ formam electionis. Ceterū, pro sed. sed cū pdictus appellans circa crimina vel defectus omittit. i. dimittit debitam specificationem causarū, sicut declaraui. sup. postmodum in prosecutione negotii, hoc est in prosecutione oppositionis vel appellatione, non est audiendus super his. i. quibus omisit debitā specificationem cāū et i. quamuis asserat. i. affirmet per iuramentum huiusmodi circumstantias vel probationes peruenisse ad se de nouo: Sane pro sed, vel pro certe, si quis cuius interest, puta canonicus eiusdem ecclesiæ duxerit appellandum de electione, postulatione vel prouisione opponendo crimina vel defectus; omissa, id est dimissa, & non seruata forma dictæ constitutionis, vt circa. eo. scilicet appellante postmodum huiusmodi appellationé prosequente: alius s. nouus superueniens non appellans, non debet admitti in eadem causa principaliter pro cōi interesse prosequens eosdem articulos contra appellatū, quos articulos appellans, supple eo prosequitur: licet id est, quis possit assistere appella. ti. ne colludat: propter hoc tñ quod dicitur, sed ei scilicet nouiter venienti nō denegamus prosecutioné proprij interesse. Insuper si appellans ab electione, postulatione vel prouisione, agat causam per viam simplicis querelæ, vel defendat ea s. causam appellato agere. repellitur ab obiectionibus expressis in appellatione sua: & repellitur in alijs, id est, ab alijs obiectionibus, s. non expressis, nisi constiterit ipsum seruasse formam prædictam, vt circa. Et dic prædictam formā. scilicet iurando: quia alias non audiretur. & si seruauerit prędictā formam, scilicet iurando: quia alias non auditur super non expressis, præterquam in casibus exceptis in constitutione præmissa; quia in illis non tenetur seruare formā illius constitutionis. Etiam si non prosequatur appellationem suam, nec illam cassat. i. ostendat, & asserat, id est. affirmet se nolle vti illa, dum tñ fides fiat ab eo, scilicet ab appellante: qa per ipsam appellationé quæsitum est ius aduersario suo repellendi eundē appellantem per ipsam appellationem: licet i. quamuis omissio formæ illius constitutionis repellat appellantē ab obiectionibus propositis vel proponendis, & eorū probationibus, faciendo in formā electionis, vel in psonas eligentium: vel in personam electi, tamen illa omissio formæ constitutionis, vt circa, non infirmat probationem factam per confessionem aduersarij, vel alias factam legitime.

[Glossa prima dicit quid approbat vel declarat: & summat.]

q̃nque opponuntur directe c respiciunt ius ecclesiæ, d vel opponentis e pso

a ¶ Constitutionem] Licet Bonifacius aliqua declarauerit, de quibus suo tempore dubitabatur circa decret. vt circa. vt s̄. eo. is qui. & c qui contra. & cap. procurator. & cap. constitutio. lib. 6. post eum tamen noua dubia emerserunt: quæ Clemens hac sua constitutione declarat, quæ breuiter summari non potest. Sed hoc dicit decretalis, vt circa. locum nō habet, cum appellans ius suum, vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in forma vel personas opponit crimina. vel defectus: quorum circunstantias si non specificat super illis, non auditur, ēt si iure illas didicisset de nouo; nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans & prosequens commune non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans, qui non seruat formam, etiam si appellationi renuntiat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec etiam alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ licet appellantem a probatione repellet, non tamen infirmat probationem super his legitime, factam aduersarij confessione vel aliter. Aliquas opiniones determinat, de quibus dicam p̄ partes. Et principaliter approbat quod obscure no. Archidi accnus in decreta. vt circa dicens ibi, quod electus non tenebatur seruare illam constitutionem; sed satis erat quod in sua appellatione seruaret antiquā iura. Io And.

b ¶ Vt circa.] s̄. eod. lib. 6. & ita restringas hanc declarationem ad illam decre. nam decre. i. & decr. cupientes. eod. tit. & lib. non contingit hæc declaratio. Nam illæ locum habent etiam si non appelletur propter crimina vel defectus, sed propter interesse proprium appellantis, nec mereris; nam illæ arctant ad veniendum uel mittendum intra certa tempora decreta circa. ad exprimendum & iurandum.

c ¶ Directe.] semper enim secundario uel indirecte cōtingit ecclesiam.

[Glos seq. dupliciter exponit uel restringit, exprimens quare.]

d ¶ Ecclesiæ.] posset coniungi & non coniungi uerbū opponentis, quod sequitur, & hoc intendit, q̄ si ecclesia uel prælatus ipsius nomine se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesię i illius, q̄ uocem habeat in electione s̄. eod. scriptum, & c. cōstitutis & c. Cum ana de causa poss. cum ecclesia. uel q̄ de ipsius gremio debeat eligi, uel q̄ ad eam spectat prouisio de consue. cū dilectus, de rest. in integ. c. a. de uerb sig. abbate. nō erit locus formæ decre ut circa. Idem si loquitur de ecclesia, ad quam facta est electio. postulatio, uel prouisio, ut quia dicuntur facta prædicta contra priuilegia ipsius ecclesię. de electio consideraumus uel opponitur de numero 2 sup. de rescrip.

[Glo. seq declarat, quęrit, arguit negatiue, & contrarium soluit]

e ¶ Opponentis] ut quia dicit beneficium ad se spectare, uel sibi debitum, uel quod in se habet prouidere forte iure ad ipsum solum deuoluto; uel quod fuit conceptus, uel quia est canonice electus, his & similibus casibus in appellatione non est necesse seruare constitutionem, ut circa. Percepi dubitatum in curia in hoc casu. Scripserat Papa mihi prouideri de beneficio in certa diœcesi, quod non excedat ualorem quinquaginta florenorum, uel si de loco sim oriundus: pro Titio scripsit simpliciter secundo, quod sibi prouideretur in eadem diœcesi de uacanti, uel primo uacaturo, post hoc uacante beneficio in diœcesi, facto mihi per meum executorem illud conferri, Titius etiam fa

† Hic no. Cardin. q̄ ex aut capitulū allegandū est p̄ suū principiū Font.

1 Exceptiones, q̄ opponuntur in causis beneficialibus interdum cōcernūt ius ecclesiæ, ut hic exemplificat glo. cū qua ɔcor. Gul Pau. & Ge. interdū exēptiones concernūt ius opponentis, & exemplifica ut i gl. seq. interdum concernunt formam, interdum personam contra q̄ crimina opponuntur, Circa illos obiectus i formam, uel personam quærit d. glo. se. d. dubitabili quæstione, quam unde. Ber.

2 Quia receptus est per rescriptū Apostolicū cōtra numerū, non facta mētione de numero. Imo. Fō.

cit sibi idem beneficiũ per suos executores conferri, & appellat a prouisione mihi facta, & processibus executorũ meorũ dicens quod beneficiũ excedat summã taxatã, vel quod nõ sum de dioecesi oriundus, dubitabatur an decre. vt circa in appellatione seruari deberet? Vr quod nõ, per hoc principiũ, quasi appellatio tunc est super iure appellantis nõ super defectibus vel criminibus. Contrariũ vr, quia vtro que casu opponitur cõtra formã prouisionis, & non solum cõtra electionẽ, circa quã statutæ sunt formæ concilij; quia propterea est sed et contra prouisionem cadit obiectus in formã, vt patet in littera ipsius decre. vt circa. Item secundus obiectus satis est in personã vt defectiua dicatur ex loco originis, quo ad illud beneficium, & licet illud procedat a rescripto, satis tamen conuenit iuri communi. facit quod not. de rescr. si proponente in gl. fin.

probare, ex quo nunc dico me nouiter circunstantias vel probationes percepisse, ergo merito hic aliud quam ibi. Et sic no. quod dicere soleo, de cõstit. vti. vel inuti. bonæ. quod interdum expedientius est in totum veritatem tacere, quam non perfecte dicere. Io. And.

† Nota differẽtiã inter competitorem & oppositorem, & quis sit competitor, dic ut in glo. eius dẽ. oppositor at est quã elect° est unic°, vt lit. pen. ca. 1. & 2. lib. 6. Zabarel.

næ; sed [a] tantũ vbi per cõpetitorem [b] † vel oppositorem quemlibet appellantem [c] in formã aut personas [d] defectus [e] vel crimina opponũtur. [f] † Cæterum cum circa crimina vel defectus, debitam circumstantiarum [g] specificationẽ prædictus omittit appellans, non est postmodum in prosecutione negotij super his [h] audiendus, etiam si circumstantias huiusmodi, vel probationes earum per iuramentum asserat ad se peruenisse de nouo. [i]

¶ Sane [k] si quis, cuius interest, [l] ab electione, postulatione, vel prouisione [m] duxerit appellandũ, opponendo crimina vel defectus, forma [n] dictæ constitutionis omissa, [o] eodem [p] postmodum appellationem huiusmodi prosequente, [q] alius superueniens nõ appellãs [r] contra appellatũ in eadẽ causa [s] principaliter admitti non debet, pro interesse communi [t] eosdem articulos [v] prosequendo, licet appellanti possit assistere, ne collu-

k ¶ Sane] determinat aliqualiter nota per Compost. in c. c. 1. lib. 6. in glo. vnde merito ver. sed ad quid admittetur.

l ¶ Interest.] de hoc interesse notatur in decr. vt circa.

m ¶ Prouisione.] facta vel faciẽda, quod dic vt supra. eod. qui cõtra certam. libr. 6.

n ¶ Forma] specificationis, de qua pmittit.

o ¶ Omissa] in quibusdam.

p ¶ Eodem.] scilicet appellãte, & idem in adhęrente, per decre. vt circa ver. alioquin

q ¶ Prosequẽte.] quo ad illa, quibus seruauit constitutionem. vel in quibus constitutio nõ arctabat, vt supra. 1. responso. Certum est enim, quod si aliqua sufficienter expressit, aliqua non, quo ad expressa tenet appellatio, dummodo in aliis constitutionem seruauerit.

1 De hoc dicto uide Alexãdrũ in addition. ad Bar. in l. assp. tor in prima additione. ff. de iudic. & Deciũ. consi. 17.

a ¶ Sed repete, decernimus locum habere tantum, & cætera.

b ¶ Competitorem.] eiusdem dignitatis, vel beneficij. cuiuslibet, & coniunge appellantem, quod sequitur.

c ¶ Appellatum.] nõ dicit ad sedem Apostolicã vel ad nos vt sup. proxi. quod facit pro opinione, quam tenui in decre. vt circa in gl. ad Papam tamen certum est quod solum in extraiudicialibus appellationibus hoc locum habet, supra eod. constitutio. lib. 6.

d ¶ Personas.] eligentium vel electi, prouidentium vel prouisi, postulãtium vel postulati ideo vtitur plurali. ad hoc infra §. fin. & quæ possunt in his opponi, notaui in decre. vt circa.

e ¶ Defectus] respicit formã & personas: sed quod sequitur, crimina, respicit personas.

f ¶ Opponuntur] satis notabant hæc verba istius constitutionis, ibi dum dicebatur, se opponunt proponendo aliqua. & c. vtilissimum tamen fuit hoc declarari.

g ¶ Circunstantiarũ.] approbat hæc littera, quod not. in decre. vt circa. in glo. quid ergo & in decre. procuratores. eo. tit. lib. 6 scilicet quod non sufficiat opponere periurium vel homicidium, nisi fiat illorum expressio, sic & alibi debent exprimi circunstantiæ. de cler. ægro. ca. vnico. lib. 6.

h ¶ Super his.] scilicet, super quibus omisit debitam specificationem ac si dicatur, quod si quædam plene specificauit, quædam non, & legitime iurauit, super specificatis audietur, super aliis non, etiamsi vult iurare quod circumstantias seu probationes ipsarum de nouo percepit, vt sequitur.

[Glo. seq. obiicit, soluit, & notat.]

i ¶ De nouo.] videbatur contrarium per decre. vt circa vbi super non oppositis auditur appellans cum iuramento, quod illa de nouo peruenerint ad ipsius notitiam, ergo idem videbatur de circumstantijs, non sufficienter expressis. Sed cõtrarium hic determinatur quia vbi nõ oppono quod ignoro vel quod scio, sed non credo me posse probare, hic nullũ vitium est, sultum est ergo vt postmodum admittat cum iuramento, vt ibi: sed vbi oppono & circumstantias non exprimo, hic vitium est, quia non debite oppono. Item quia non videtur iuramentum posse defendi, quo iuraui me credere posse

r ¶ Non appellans.] nec etiam adhęrens, vt sit fortius dubium: Sed littera sequens, quæ dicit quod potest assidere, videtur contraria; sed illud propter interesse.

[Glo. seq. arguit a contrario, determinat, & quæstionem soluit.]

s ¶ Eadem causa.] ergo in alia potuit, hoc uerum per uiam actionis, etsi non fuit de adhęrentibus, ut dicam ĩ. proxi. §. Et si dicas, quid proficit hæc appellatio? Dic quod multũ: quia succumbet appellans in instantia, & punietur in expensis & pœnis decret. 1. supra eod. lib. 6. & fiet executio contra ipsum. Ite forsan ille tertius postea non aget, uel agẽs ex aliquo capite forsã repelletur. Io. An.

t ¶ Communi.] scilicet quando, & in his prosequitur ius uel interesse ecclesię, uel commune sui & appellantis, ut cum dicitur, criminosus is, qui est electus, uel prouisus, uel defectuosus, uel electio, uel prouisio facta per eum, qui non potuit propter crimina uel defectus uel facta, prouisio per litteras subreptitias, uel his similia.

[Glo. seq. ostendit in quo amplias, obiicit, iustificat, & obiectioni respondet.]

u ¶ Articulos.] scilicet non specificatos, & hoc uoluit uerti alioquin. in decret. ut circa. quo ad appellantem & adhærentes: sed illa latius loquitur. Et licet in prima facie uideretur iniquum, quod unus prosequi non possit id, a quo repellitur alter propter ineptitudinem propositionis, uel defectum proponentis. facit a. q. 1. prohibentur. 3. q. ult. libellorum. in fi. supra de accusa. ueniens. ff. de accus. l. si tamen. in fi. & l. 4. in fin. ubi not. de accusatore repulso propter ineptitudinẽ libelli. & bene facit ff. de adul. l. si maritus. 2. in fi. & de libe. hom. exhib. l. 3. § hoc interdictum. Item licet graue uideatur, quod negligentia uel culpa unius male exprimentis, noceat ecclesiæ & omnibus aliis habentibus æquale interesse de reg. iur. delictum & regula, non det aliquis lib. 6. Tamẽ fateri oportet hoc æquũ, quia, alias inutilis fuisset quo ad hoc & derisoria prouisio decret. ut circa. si appellans posset submittere pedagoguin, qui ibi assistens in eadem cã, ut dicit textus, uaie formaret, & exprimeret per eum male formata, & iniuste.

inſufficienter expreſſa. Ad contra. reſpondetur, quod loquuntur in alia cauſa, vel inſtantia. Item imputet ſibi qui à principio non appellauit. Item quia via nullitatis illi non deficit. de appel. concertationi. li 6. & proſecutio proprij intereſſe, vt ſequitur.

vt circa. imponit pœnam non ſeruanti formam in iurando, quod non auditur, etiam ſuper expreſſis, ñõ ſeruanti in exprimendo, ꝙ non põt obijcere nõ expreſſa. ſimpliciter ergo in pœnam ab obijciendo repulſus, nec per viam querelæ poſſit obijcere, & hoc vult iſte §. ſed punitur ſolũ in proceſſu fiẽdo in eius abſentia, & per appellationem proſequi poteſt obiecta in eo ſtatu, in quo cauſam inueni; ergo & per querelam, & ſic verum ſit dictum Compoſt. cũ ergo diuerſæ ſint culpæ, non mirum ſi diuerſæ ſint pœnæ; & ſimi. quod not ſupra eo. Cumana. in vl gl.

dat, [a] non tamen ei propter hoc, proſecutionem [b] proprij intereſſe denegamus.

¶ Inſuper [c] ſi appellans [d] ab electione, poſtulatione, vel prouiſione, per viam querelæ [e] ſimplicis cauſam agat, [f] vel eam appellato agente defendat, repellitur [g] ab obiectibus in appellatione † ſua expreſſis [h] & alijs, [i] niſi conſtiterit ipſum formam ſeruaſſe prædictam, præterquam [k] in caſibus in conſtitutione præmiſſa exceptis, etiam 10 ſi appellationem ſuam nõ proſequatur, nec exhibeat, & illa ſe aſſerat nolle [l] vti, dum tamen de ipſa [m] coram iudice [n] fiat fides, [o] quia per ipſam ius repellẽdi eundem aduerſario eſt quæſitum. [p]

20 ¶ Illius vero conſtitutionis formæ [q] omiſſio, licet appellantem ab obiectib.

† Eſt hic ſingularis limit. ad c. examinata de iudic. ad hoc, qđ p ineptitudinem in ſtãtiæ ex calumnia ſumpta, nõ ſolum excludit qs ab inſtãtia, ſed à meritis cauſæ, ita ꝙ omiſſa inſtantia nõ poteſt qs deducere in alia rite inchoata id ꝙ in prima ſepte deduxit. Imo. Fõt.

a ¶ Ne colludat.] ſi ſuper expreſſis, in qbus fuit forma ſeruata, & eſt ſi. de procura. ca 2. in fi. lib 6. Et ꝙ proſit ſic adeſſe, ibi not. in vlt glo & ff. de inoff. teſt. l. ſi ſuſpecta.

[Gl. ſeq. duas lecturas ponit, & notat.

b ¶ Proſecutionẽ ꝓprij.] ſi dicat pp, ꝙ ẽt fuit appellatum, planum eſt ẽt ſi non fuerit forma ſeruata, vt in 1. rñ Vel intelligitur de proſecutione, quam facit per querelam. Et nota, ꝙ etiam publica vel popularis actio habet ẽt qñque priuatum intereſſe ff. de ſepul. vio. l. 3. §. ſi adeptus de procu. licet in popularibus, in prin. cum ſuis concor.

[Glo ſeq duo euidentialia proſequitur.]

c ¶ Inſuper.] ad huius § intellectum, & præcedentis & ſequentis, ſcire debes, quod Compoſt. not ſup. eo ca. 1. li. 6. in glo. qualiter vtraque, ꝙ lapſis temporibus illius decre. 1. pars appellans, q̃ intra tempora illius decr. non fuit appellationem proſecuta, poteſt electionem vel prouiſionem impugnare per modum querelæ ex eiſdẽ cauſis, ex quibus appellauit, vel ex alijs, quia tpe illius conſtitõnis non ſtatuitur, vt poſt illud ſuper illis vel alijs non audiatur appellans, ſicut dicitur in iudicialibus appellationibus de appell. cum ſit Romana, & ſicut dr̃ in decr. cupientes, & vide quod ibi not in §. ſi vero. in glo. intra idem, ſed ſtatuitur ad hoc, vt poſt illud tempus procedi poſſit partis abſentia non obſtante. Item ſcias quod forma decr. vt circa, quo ad illa obiecta, in quib. requiritur ipſa forma, duplex eſt: vna, quod in appellatione omnia, & ſingula exprimantur in inſtrumẽto publico ſeu litteris, &c Secunda, ꝙ ſuper obiectis debito modo iuretur Si prima forma ſeruetur, ſed ſcđa nõ, qa non iuratur, vel non debito modo, non auditur appellans, etiam ſuper expreſſis ſup. eo. tit. is qui. libro 6. Si vero ſeruetur forma ſcđa, quia debito modo iuratur, ſed non prima, quia non debito modo exprimitur, tunc aut nihil exprimitur, aut aliquid exprimitur debito modo, aliquid non primo caſu non auditur appellans, niſi in caſibus exceptis in decret. vt circa. in §. niſi in fi. Secundo caſu auditur ſuper expreſſis. Item in prædictis caſibus exceptis, ſed ſuper obiectis non ſpecificatis nõ, ẽt ſi velit iurare, quod circunſtantias de nouo percepit, vt ſup. 2 reſpon hæc vero quo ad illa obiecta, in quibus forma requiritur, & arctat cõſtõ. Si vero pp aliqua appellat, in quibus arctat conſtitutio, & pp aliqua in quibus non arctat, vt ſup 1. rñſo, tunc licet neutra forma ſeruetur, auditur appellans, illa proſequens, quæ cõſtõ non reſpicit, his vſis proſequor litteram.

d ¶ Appellans.] vel adhærens, quia de vtroque loquitũ decr vt circa. ver. alioquin. Alter ergo qui nec appellans eſſet, nec adhærens, bene admitteretur, cum eſſet in eo ratio poſita in fine huius §.

[Glo. ſeq quærit & ſoluit.]

e ¶ Querelę ſimplicis.] Nunquid ergo reprobatur opinio Compoſtel. de qua dixi in principio huius partis? Dic quod non: ipſe enim non fuit locutus de pęna decret. vt circa, quam etiam non vidit, ſed de pœna decretal. primæ, quæ hoc ſolum habet, ꝙ poſt tempus ibi ſtatutum procedatur in partis abſentia. Sed decretalis,

f ¶ Agat.] facit de appel. concertationi li. 6, & quod no. per In noc & Hoſtien. de appel. dilecto.

g ¶ Repellitur.] inſtante appellato, vt dicam in fine huius partis.

h ¶ Expreſſis.] ſi intelligas ſingulariter & clare, tunc exponas quod ſequitur, formam ſeruaſſe prædictam, ſcilicet in iurando, cum. n. non iurans non audiatur, etiam 30 ſuper expreſſis per viam appellationis, ergo nec per viã querelæ de reg. iur. cum quid. lib. 6.

i ¶ Aliis.] non expreſſis.

K ¶ Præterquam.] excipit à verbo, aliis, & eſt ſenſus, appellans, qui formam non ſeruauit in exprimendo, auditur ſuper nouiter emergentibus, vel ad notitiam peruenientibus, vel ſuper quibus ſuperuenit probanti facultas, illis ergo caſibus non excludetur etiam per viã querelæ.

l ¶ Nolle vti.] videns n appellans, quod formam non 40 ſeruauerat de conſilio aduocati celat appellationem, vel dicit, quod illa non vult vti, vt cauſam per viam querelæ proſequi poſſit. Et facit hæc littera ad quæſtionẽ, an inuito impetrante is, contra quem impetratum eſt, poſſit vti reſcripto. de qua ſatis ſcripſi per Inn. & Hoſt. de reſti ſpol. ex conqueſtione. Io And.

m ¶ De ipſa.] appellatione, in qua non fuit forma ſeruata, vel illorum expreſſio facta.

n ¶ Iudice.] coram quo per viam querelæ ſimpliciter agitur cauſa.

50 [Gl ſeq. ſoluit dubium, tripliciter diſſimilitudinem exprimens.]

o ¶ Fides.] plena. Nec ſufficeret illa ſemiplena de qua not. Compoſtel in c. 1. ſup. eo l. b 6. in glo. quid ſi Papa. vbi dicit per vnum teſtem, & litteras quas procurator abſentis de eius procuratorio conſtat, vult impetrare ſuper appellatione probari appellatum. Illud enim locum habet quo ad proceſſum in partis abſentia faciendum, & quo ad probationem deuolutionis, ſed hic loquitur de pœna repulſionis, vt ſtatim ſequitur. 60 Item illud coram iudice appellationis, hoc coram iudice querelæ. Item ibidem de probatione appellationis, hic neceſſe eſt probare formam appellationis. Vides autem per hoc quomodo expedit appellatio, quod ſibi in forma publica appellatio intimetur, ſupra eod. cap. proxi.

p ¶ Quæſitum.] optimè concord. ſup. eo ab eod lib. 6. & cum hoc reſpiciat fauorem appellati, eo patiente bene procederet hæc obiectio, ad hoc inf §. proxi. non ſic in caſu illius decr. ab eo. vt ibi not. in vlt glo.

q ¶ Formæ.] ſi intelligas de forma iuramenti, planum eſt, ſi de forma expreſſionis, idem; cum diſtinctione, quam ſcripſi ſup. § proxi. in priu. hoc dico quo ad repulſionem, de qua ſequitur.

a ¶ Legitime.] si ergo inuito appellato fieret probationum exceptio super articulis, super quibus recipi non debeat, hoc sibi non nocet ꝯsueuerunt articuli admitti, saluo iure impertinentium, & non admittendorum de quo scripsi de off. deleg. cum contingat. super glo. pen. de testi. ex parte.

b ¶ Non infirmat.] bene ꝯcor. de accu c. 1. & 2. lib. 6. & facit, quod nota sup. eod. si forte. lib. 6. in 5. glo.

in formam electionis, vel personas eligentium, vel electi propositis vel proponendis, & eorum facienda probatione repellat, † probationem tamen factam super his per aduersarij confessionem, † vel aliàs legitime[a] non infirmat.[b]

¶ Idem.

¶ Sine speciali licentia Papa nullus prouidere potest ecclesia cathedrali clero carenti, & populo Christiano. Religiosus per praelatum licentiari nō debet, ut tali prouisioni consentiat, consentiens etiam si fuerit consecratus priori praelato subiacet, nec in episcopū recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur, quae contra fient irrita decernit. Ioan. Andr.

CAP. V.

IN ple-

IN plerisque] CASUS. ¶ Pater sanctissime, video multas ecclesias cathedrales pauperrimas, & priuatas auxilio, facultatū seu diuitiarū, q̄ non habēt clerū nec populū, & video aliq̄n istas ecclesias vacare p̄lato, & hi, ad quos spectat eorū prouisio, frequēter assumunt religiosos mēdicātes ad honorem pontificatus vel praelaturae, qui religiosi assumpti, non possunt prodesse aliquo modo ipsi ecclesiae, nec possūt praeesse, vt decet & conuenit, imo obnubilant & obscurant serenitatem seu claritatem Pontificalis dignitatis instabilitate vagationis, & opprobriosae mendicitatis: Ergo quaero pater sancte, an isti tales prouidentes ecclesijs de talibus personis pauperrimis bene faciant? Et rñdet Papa, q̄ de caetero nullum religiosum vel mendicantem eligant ad dignitatem ecclesiae cathedralis, quę careat clero & subditis Christianis. Item dicit Papa, q̄ talis religiosus nunq̄ petat licentiam à suo superiori, vt talem dignitatem adipiscatur, nec ipse superior suus sīn prouincialis vnq̄ valeat dare licentiam tali religioso mendicanti, imo dicit, si religiosus petierit licentiā ad adipiscendam. i. ad capiendam talem dignitatem, & passus fuerit eligi in ep̄m, vel permiserit se consecrari, q̄ ipse nullo modo recipiatur in ep̄m, sed patietur talis religiosus pro ambitione tali, quod ipse erit redactus, idest positus ad suum monasterium, vt in illo viuat seu degat humiliter, & q̄ in illa religione seu monasterio suo nunq̄ assumatur, nec ascendat ad aliq̄ dignitatē. Et si aliquid ꝯ p̄missa fuerit attentatum, oīa decernimus vana non obstante. i. non ꝯtrariante quacunque ꝯsuetudine. Or pater sanctissime, video vestram constitutionem nobilē, in qua non vultis pauperem cum paupere nubi, quia non vultis, q̄ ecclesia cathedralis priuata subsidio facultatū, habeat praelatum religiosum & pauperem: Sed quaero, an similiter intelligatis in alijs ecclesijs tam cathedralibus, q̄ non habentibus diuitias & bonos redditus, an in talib. prohibeatis, ne religiosi mendicantes eligātur? Et respondet. quod non imo vult Papa Clemens, q̄ in talib. ius cōe seruetur, nec vult in illis ius cōe coarctari, idest, restringi vel ampliari hic dicit Ideo vide textū: Improuida superiorum prouisio assumit multos, praesertim religiosos, frequenter i. saepe, ad honorem pontificatus. i. in ep̄os in plerisque ecclesiis sedum priuatis, sub. dio. i. auxilio facultatum i. diuitiarum, sed etiā carentibus clero & populo Christiano, quod referimus idest, recitamus, & narramus dolentes, idest cum dolore, qui scilicet religiosi assumpti, nec sunt valentes, idest, potentes prodesse, prout expediret idest, prout conueniens esset ipsi ecclesiae, nec valentes praeesse: vt idest sicut deceret. Et quia religiosi electi ad ecclesias cathedrales carentes populo & clero, obnubilant serenitatem. i. deturpant & obscurant nobilitatem pontificalis dignitatis instabilitate vagationis & mendicitatis opprobriosae. Et sic ista instabilitate vagationis, quia per totam suam vitam stant vagando & discurrendo per dioeceses quaerendo vicariatus ab ep̄is habentibus latas dioeceses. & vt ipsi sint episcopi portatiui, sicut videmus in multis ciuitatibus, in quibus non resident episcopi, & isti episcopi non residentes dant vicariatum suum cuidam religioso episcopo, qui vulgariter appellatur episcopus portatiuus. qui confert ordines episcopi. Vel dic instabilitate vagationis, q̄a isti vadūt ad curias principū, & q̄runt habere pēsionem, & multotiens principes eos habēt tanq̄ familiares, & tanquam capellanos, & dic mēdicitatis opprobriosae, q̄a opprobriosum, idest, turpe ē episcopis mēdicare. Et sequitur I textu Nos igitur volentes prouidere contra temeritatē, idest contra fatuitatem tā facientium, idest, eligentium tales religiosos, quàm frequentius recipientium huiusmodi prouisiones, quia etiam ponit religiosos patientes se eligi, & sibi prouideri de talibus dignitatibus, statuimus de consilio nostrorum fratrum, scilicet Cardinalium, vt nullus decaetero, idest, a modo vel deinceps, praepollens, idest clarens quantacunque dignitate, prouideat de pastore ecclesiae cathedrali sibi qualitercunque idest, quomodocūque subiectae, quae cathedralis ecclesia careat clero, populo vel subditis Christianis, nisi fulciatur super hoc speciali auctoritate sedis Apostolicae i. nisi hoc, scilicet quod eligat religiosum ad talem dignitatem, impetret à sede Apostolica, quod talem religiosum eligat, vel nisi ipse religiosus impetret à sede Apostolica, quod eligatur, quae pro &: & nullus religiosus vnquam licentietur à praelato forsan prouinciali, quod consentiat tali prouisioni, s. quod eligatur: quod. i. quia: quia si licentiatus consenserit huiusmodi prouisioni, & fecerit se aut permiserit se in episcopum consecrari, nullatenus. i. nullo modo recipiatur in episcopali honore, sed in poenam tantae ambitionis, idest, pro poena huius, quod ambiuit talem honorem, ipse degat, idest viuat cum paupertate, quae pro &: & iaceat semper prostratus & humilis sub praelato, idest, subditus suo praelato suae religionis aut monasterij, ita quod eidem religioso passo de caetero fieri talem electionem nullus sit accessus in religione sua, aut extra religionem suam, cuiuslibet, idest cuiusuis honoris, vel administrationis enim pro quia, vel pro certe, nos Clemens decernimus irritum esse & inane, idest uanum & nullius effectus quicquid contingit attentari vel fieri, suppleo contra praemissa vel contra aliquid praemissorum. i. interdictorum in ista cōstitutione, non obstante, i. non contrariante quacunq; consuetudine Sane, id est certe, & recte decernimus p̄missa esse specialiter prouidenda, circa praefatas ecclesias, id est circa ecclesias cathedrales carentes clero, & populo Christiano, quod id est quia, quia nec, i. nō intendimus circa prouisionem quarumlibet aliarum ecclesiarum non carentium clero, & populo coarctare limites iuris communis, nec intendimus ampliare ultra. Et sic concludit, q̄ ista constitutio habet locum solum in ecclesijs cathedralibus carentibus clero, & populo, & non habet locum in alijs ecclesijs habentibus populum, imo in ipsis omnimodo vult seruare ius commune. Not. primo quod ecclesiae (maxime cathedrales) debent habere facultates, & facultates dicuntur earum praesidium, ibi, praesidio facultatum, nam sine temporalibus spiritualia diu esse non possunt, 1. q. 3. li.

† Nota hic ꝯfessio nē i iudicio nullo factā valere. idē dixit Inn. c. si de rest. spo. Pa. F.

† In quacūque parte litis opponat ꝯ nullam, sed Fran. dicit hanc exceptionē dilatoriam, & ideo q̄ i istis spiritualib. nō ꝯtestat lis cle saepe. opponendam antequam procedat ad illa, quae aliàs sūt post litē ꝯtest. p gl. & q̄ ibi dixi ca. 1. ē. eo. tit. lib. 6. Font.

si quis obiecerit de vi. & hone. cle vt quisque. & c. quoniam. Not. secundo quod in episcopis opprobriosa est mendicitas, pro hoc glo. in verb. opprobrio, ad hoc de senunc. ad supplicationem Zab.

[Prima glossa summat, & diuidit.]

a ¶ In plerisq;] Casus. Sine speciali licentia Papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali, clero carenti & populo Christiano. Religiosus per prælatum licentiari nō debet, ut tali prouisioni cōsentiat: cōsentiens etiam si fuerit consecratus, priori prælato subiacet, nec in epm recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quæ contra fiēt, irrita decernit. Et sūt tres partes. In prima, cōstitutionis causa. In secunda, constitutio. In tertia, protestatio. Secunda, pars, cōtinuaui quattuor facit Primo, prohibet prouisioné fieri. Scdo licētiā dari. Tertio punit cōsentientē Quarto decernit partes pa tēt. Et summe fuit honestum qđ hic dicit

[Glossa seq primo ponit dictum, & pro solutione contrarij remittit, secundo soluit dictum.

e ¶ Christiano.] talia loca quæ sunt in potestate hostium nō ; desinunt esse sacra Ad idem loca. ff. de relig. & sumpt. fu. responde vt not 7. q. 1 pastoralis. in fin.

risque [a] ecclesijs nedum (quod dolentes [b] referrimus) præsidio [c] facultatum priuatis, sed & clero carentib. & populo [d] Christiano, [e] multos frequēter & religiosos [f] præsertim improuida superiorum [g] prouisio ad Pontificatus assumit honorem qui, nec (vt expediret) prodesse, nec præesse (vt deceret [h]) valentes, instabilitate vagationis [i] & mendicitatis opprobrio [k] serenitatem [l] Pontificalis obnubilant [m] dignitatis.

¶ Volentes igitur contra temeritatem tam facientiū, quam vt frequentius recipientium prouisiones huiusmodi prouidere: de consilio fratrum nostrorum, statuimus, vt nullus de cętero quamtacunq; [n] dignitate prepollens (nisi speciali [o] super hoc auctoritate sedis Apostolicæ fulciatur) de pastore [p] prouideat cathedrali [q] ecclesiæ sibi qualitercunq; [r] subiectæ, quæ clero careat & subditis Christianis: [s] Nullusque religiosus a suo vnquam quod prouisioni tali consentiat, licentiatur prælato [t] Quod si licentiatus [v] etiam huiusmodi prouisioni consenserit, & in episcopum [x] se fecerit,

Non putes tamen quod sit necessariū, quod locus sit captus ab host. b satis enim est, quod clero careat & subditis Christianis: per verba huius decre. licet non sit in hostium potestate.

f ¶ Religiosos] qui laborant ad hoc et interdū importune & per corruptelas, vt dicere possit cū psalmista: Laqueus cōtritus est, &c. psal. 123. Nisi quia dominus erat. Vidi iam religiosum consecratum ad titulum, qui nō erat in rerum natura, nec fuerat: quod patere posset per prouincialem [id est, per librū in quo scriptæ sunt prouinciæ.]

g ¶ Superiorem.] ad quos spectat quouis iure prouisio. Et maxime quatuor principales patriarchæ, & quidam archiepiscopi, qui sub eis sunt, consueuerant hoc facere.

b ¶ Dolentes.] concor. sup. de celebra. Miss. dolentes. ff. de statu mona. recolentes, inf. eod. tit. attendentes & de cens. ad nostram in prin.

c ¶ Præsidio.] i. est, subsidio, sine quo spiritualia diu esse non possunt. 1. q 3. si quis obiecerit.

[Glossa sequens quærit, arguit negatiue & affirmatiue, & declarationem ponit, dicens primum plus placere.]

d ¶ Et populo] certum est, ꝙ clerus & populus 1 sunt diuersa. de priuil. ex parte. de sent excom. si laia lib. 6. Quid si habet alterum tantum? hic & ꝗ. e. c. ponitur copula, per quod videtur, ꝙ carere debeat vtroque. Habēs autem alterum, non caret vtroque, & sic non vr̄ arctare constitutio vide simile, habens codice, non includitur sub carentibus Decreto & Codice, & habes panem non includitur sub carentibus pane & vino, & hñs argentu, non includit sub carentibus auro & argeto, ita non includit ecclesia hñs cleru vel populum, sub carentibus clero & populo, alias non esset diuersum dicere, clero & populo, & dicere clero uel populo, & esset hoc incidere in improprietatem locutionis sumendo copulatiuam pro disiunctiua, quę improprietates cauendæ sunt non sequendæ, vt not. de vero. signif. præterea. pro hoc facit, q a foret absurdu, ꝙ illi clero vel populo, que habet ecclesia, subtraheretur epūs, & hoc multum viget. Contra, carere est non habere, sed si dixisset si non habeat, vel nisi habeat cleru & populum, ꝓpter copulam sequitur, ꝙ habeat vtrunque, ergo si habet alterum tantum, arctat constitutio, & idem in prædictis exemplis dicatur, si non habeat, vel nisi habeat Decretum & Codicem, sequitur, ꝙ habeat vtrumque. Idem cum dicitur, si non habeat panem & vinum, argentum & aurum, & in similibus, vt cum dicit, nullus eligatur, nisi habeat, vel si non habeat ætaté, scientiam, & mores, singula a requiruntur, vt sup. eo. cū in cunctis. Idem si dicatur, si careat scientia, moribus, & ætate. facit de æta. & qualit. eam te Pro vtraque parte posset induci. ff. de rebus dub. si is qui ducenta. §. vltiū. Egeret declaratione, sed primum plus placet.

h ¶ Decret.] 8. q 1: qui episcopum.

i ¶ Vagationis] consueuerunt tales discurrere, 4 & vicarias episcoporum quærere, maxime habent si diæceses latas, interdum principibus adhærere familiariter qui causa honoris quærunt habere capellanos episcopos.

k ¶ Opprobrio §. nedum in episcopo, sed in quolibet clerico. 93. dist. diaconi. vlt.

l ¶ Serenitatē] de qua infra de pœnis. si quis suadente circa fin. Ioan. Andr.

m ¶ Obnubilant.] saltem quo ad vulgus. de hoc 93. dist. legimus facit supra de priuileg. c 1.

n ¶ Quantacunq;] propter patriarchas hoc dicitur, vt prędixi.

p ¶ Speciali.] si ergo haberet generalem auctoritatem prouidendi episcopatibus spectantibus ad prouisionem Papalem, non sufficit per hanc litteram.

p ¶ De pastore.] vtitur hic vocabulo generali, vt archiepiscopos, episcopos, & etiam patriarchas comprehendat. alior. latius supra eod. ne pro defectu de regu. sur. quamuis,

q ¶ Cathedrali] in alijs locum non habet, ut in fi.

r ¶ Qualitercunque.] non distinguit: ergo siue plene subsit, siue quo ad prouisionem tantum.

s ¶ Christianis.] circa quatuor patriarchales 5 sedes principales quandiu sunt in potestate infidelium vel schismaticorum, prouidit Bonifacius in sua extrauagā. ti. sancta Romana.

t ¶ Prælato] qui contra faciens puniendus esset pœna arbitraria, ex quo circa ipsum certa hic non statuitur de of deleg. de causis.

u ¶ Licentiatus etiam] ergo & habita licentia consentire non potest, concordat supra eo. quorundam §. 1. in fine lib. 6.

x ¶ Et in episcopum.] Not quod ex solo cōsensu non est locus pœnis inferioribus, sed tunc demum cum sequitur consecratio. hoc probat hæc copula.

3 Faciunt notata per Innocentiū in ca. penul. & vlt. extra de sepul.

4 vide Con cilio. Tri. sess. 4 de refor. c. 2.

5 De his quattuor sedibus Patriarchalibus: vide c.o Lateranē. sub Inno. 3. ca. 5. refertur in c. antiqua extra. de priuilegijs.

1 An populus cōprehédat clerū, vt de Baldu in l. 1. §. huius studij. ff. de iust. & iure, & Fely. num in c. Ecclesiæ sanctæ Mariæ. extra de cōstitu.

2 Vide Decium cons. 177. col. 2.

aut permiserit [a] consecrari, in episcopali nullatenus recipiatur honore. [b] Sed in tantæ ambitionis pœnam sub religionis, aut monasterij [c] sui prælato [d] semper sic degat humilis, iaceatq; prostratus, [e] quod nullus eidem in religione sua, vel extra ad gradum honoris, vel administrationis cuiuslibet [f] sit ascēsus.

Nos enī quicquid contra præmissa, vel aliquod [g] præmissorum contigerit attentari, irritum esse decernimus, & inane, contraria quacūq; cōsuetudine non obstante [h] ¶ Sane circa præfatas [i] ecclesias præmissa sic specialiter prouidenda decernimus, quòd circa prouisionem quarumlibet aliarum, [k] facultatum superiorum, 10 nec coarctare intendimus, nec vltra iuris cōis limites ampliare. [l]

¶ Idem.

¶ Capitulum, quorundā quo ad discordiam, & minoritatē 20 numeri, intelligitur quoad voces facti, non secundum iuris fictionem. h. d. Ioan. Andr.

CAP. VI.

Quod circa [m] religiosorum electiones [n] super discordia, [o] & minoritate [p] numeri Bonifaciana constitutione [q] cauetur, de discordia, & numeri minoritate,

a ¶ Permiserit] in absolute coacto cessaret pœna. s, quod met. cau. sacris. nec imprimeretur character. supra de bap. maiores.

b ¶ Honore.] quia nec admittetur quo ad executionē pontificalis officij, nec permittetur pontificalibus insignijs vti: & sic minus poterit quam alter epūs nullius ecclesiæ. de ord. ab epi. c. 1.

c ¶ Monasterij.] includit etiam canonicā regularem. de ętate. & qual. intelleximus de priuil. cum olim. 2. in prin. & per hanc [1] litteram patet hāc pęnam solum in religiosis locum habere.

d ¶ Prę'ato.] ergo p talem promotionem non fuit soluta obedientia, secus si prouisio tenuisset. 18. q. 2. ca. vnico. 16 q. 1. ne pro cuiuslibet.

e ¶ Prostratus.] concor. de decima. quamuis sit, in fi.

f ¶ Cuiuslibet.] concor. int. de regular. vt psessores. & p hoc excludit etiam tpales.

g ¶ Vel aliquod.] igitur pruisio de tali ecclesia facta non valet nec licentia consentiendi religioso data, vel ipsius consensus vel consecratio subsecuta quo ad ipsius executionem, non dico quo ad characterem facit quod. not. de consecratio. dist. 5. manus in vlt. gl. & facit quod dixi sup. 40 de consuetu quanto super 1 glo. Item nec valet pmotio facta de tali contra proximum dictum.

h ¶ Non obstante.] multa similia vide de constit. ca. 1. lib. 6 in gl pen. & concor. inf eo statutum.

i ¶ Præfat.s.] cathedrales clero carentes, & populo Christiano.

k ¶ Aliarum] non cathedralium, vel etiam cathedralium habentium clerum, & populum Christianum.

l ¶ Ampliare] simile de innouatione dicitur, quod ius vetus conseruat, nouum autem non creat de priuileg. ex 50 parte. 1. in fi. & c. quia intentionis. & optime conuenit huic fini extrauag Cle. quæ incip. meruit. Io Andr.

Quod circa.] istud c determinat, seu declarat constitutionem quorundam. lib. 6. In illo c dicitur, quod ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicāte ad prelaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius, nec tali electioni potest consentire, etiam de licentia prælati sui. Item dicit de vocatione facta a minori parte, seu numeri ad quamlibet prælaturam de religioso non 60 mendicante, & secus factum irritum decernit. Hoc habito, præsuppono, quod duplex est electio, quædam est, quæ in facto consistit. vt quando sunt decem electores, & octo vnū eligūt, alij duo eligunt aliū. Sed contra illos duos opponitur, quod sunt excommunicati. quare ille, qui est electus ab octo, dicit: Ego sum electus ab omnibus. & si aliquis dicat: Certe tu non es electus, nisi ab octo, & sunt decem electores: ergo tu non es electus ab omnibus; ipse respondet: ius fingit me esse electum ab omnibus quamuis nō sim electus, nisi ab octo: quia potestas eligendi est translata in octo, postquam alij sunt excōicati. His prælibatis cum glosa posita in verbo, quæ in facto: Pone casū, Quidā religiosus fuit in aliquo dignitate electus, q nō est de ordine suo sed extra suū ordinem, & cū essent decē electores, fuit electus ab octo, de electorib. & alij duo electores elegerunt quendā alium non religiosum: sed iste religiosus opponebat ꝯ eos, quod erant excōicati, & sic non hēbant vocē i capitulo: &, quod vox illorū duorū est translata, & confusa in alios octo, qui ipsum elegerunt. & sic fictiue dicebat se electum ab omnibus: Modo quæro an ipse bene dicat, & an satisfaciat constitutioni quorundam. positæ. eo. lib. 6. Ad quod respōdet Papa, quod nō: & dicit in textu Nos Clemēs declaramus illud, qd cauetur in constitutione Bonifaciana circa electiones religiosorū super discordia numeri, Cū religiosis mendicantibus, & minoritate numeri, scilicet in religiosis non mendicātibus, debēt intelligi sm ea, quæ cōsistunt in facto: q2 requiritur, quod ab omnib. eligatur, & quod omnes cōcordent, nō aūt in fictione iuris, vel eius effectu: quia quāuis sint aliqui q sint excommunicati, & non concordant electioni ipsius religiosi, ideo propter hoc non dr, nec est electus, quia illa constitutio intelligit, quod de facto eligatur ab omnibus. a vide glo. super verbo, quæ de facto. No. quod electio dicitur actiue, & passiue, & pro hoc glo. 2. quæ hic dicit intelligi de passiua. & idem Pau. per hoc no. co. tit. illa. & probatur de cle. excom. mi. c. fi.

[Glossa prima commendat, dicit quid determinat, & quid approbat]

m ¶ Quod circa.] Breue, & vtile, determinans decret. quorundam. su. co. li. 6 & approbans quod ibi no. Ios. Monachus. & Arch. & quod no. su. cod. tit. indemnitatibus § sane. in 4 gl. Io Andr.

n ¶ Electiones.] passiuas: nam constitutio hic declarata loquitur quando religiosi eliguntur, quicunque sint eligentes, religiosi, vel alij Et dic, electiones, postulationes, prouisiones, vel quaslibet vocationes, vt ibi.

o ¶ Discordia] hoc quo ad mendicantes, circa quos prouisum est, quod ex electione in discordia facta de ipsis extra administrationes sui ordinis, nullum ius eis acquiratur, nec audeant consentire.

[Gl. seq exponit, & id dupliciter probat, & prorogat]

60 p ¶ Minoritate] hoc quo ad religiosos non mendicantes, circa quos statutum fuit, idem circa electiones factas de ipsis ad qualcunque prælationes a minori parte nume.

q ¶ Constitutione] sup eo. quorundam. & patet per singulare, quod non loquitur de decre. indemnitatibus. Item illa nō tractat solū de discordia, & minoritate numeri, imo tractat in forma scrutinij. & compromissi de numero duplo maiori. Item maiori, non duplo maiori. Item minori: Sed illa, quorundam solum tractat de electione discordi, & facta per minorem partē numero fateor ab identitate rationis hoc, quod hic dicitur etiam in numero, de quo loquitur decre. indemnitatibus locum habere, & saltem quo ad §. si qua vero.

[Gl.

[1] Vide Felinū in c. nonnulli. versi. amplia ista, extra de resc.

a Nota casū, in quo computatur voces in electione, q in iure non valent, & est casus specialis, quo ad c. quorūdā. in duob. casib. ibi positis & hic licet bī enumeratis. xab.

¶ Glo. seq. primo declarat litteram, secundo quærit, & soluit quo ad decre. quorundam, quo ad decr. indemnitatibus distinguit, & declarationem exposcit subdés de non vocandis, vel vocatis, qui contemnunt vel renũciant, & de non constitutis in sacris.

a Quę in facto non in fictione vel iuris effectu consistunt, debere intelligi declaramus.[b]

¶ Idem.

¶ Emolumentum ex iurisdictione sigillo curiæ vel aliàs pertinentes ad prælatum cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ ea vacante, non obstante consuetudine deductis expensis reseruandum est successori: Nisi tunc certa digniti. [illegible] competat iurisdictio cum ipsius emolumento. Ioan. And.

a Quæ in facto, non in fictione.] hoc intéd. Si ex decem electoribus octo elegerunt mendicantem, duo alij, vel tradidit. sed [illegible] illos duos aliquid opponit pro pter, quod negatur ipsos vocem habuisse, vt quia dicuntur excõicati, suspensi, irregulares, priuati ea vice potestate eligẽdi, vel h[illegible] niles [illegible] dicitur totũ capitulum eligentium in illis octo cõsistere, & per consequẽs electio [illegible] singi [illegible]. hoc non iuuat mẽdicantem. 2 Item si ex decem canonicis vel monachis quatuor tantum elegerunt religiosum non mendicantem: qui dicit illos sex vel tres ex illis fuisse tales, vt supra per quod excludit fingi electionem suã factam a toto capitulo, vel a maiori parte, hoc cum nõ iuuat vide, quod not. de conc. præben. auctoritate lib. 6. in vlt. gl. Sed quęro si ita est, quod voces in iuris effectu aliàs non valentes, vt excõicatorum, & his similium, computantur in numero, quo ad hoc vt reliqua electio dicatur discors, vel facta per minorem partem, an prædictorum voces augeant et [illegible] verum & suffragium. intantum, quod ex illis vocibus sequi posset confirmatio, quæ aliàs fieri nõ posset illis exclusis, vt patere pòt in prædictis terminis de electo per vij de x. quod vt omnes, vel tres ex eis sunt excõicati, vel similes. Aperte dico, quod non, quo ad casus decre. quorundam, quia in quolibet prædictorũ casuum constitutio solum nocet, quia i. impedit mendicantem, & non mendicantem, quẽlibet suo casu, sed coelectũ non iuuat, nec hoc colligi poterit ex verbis vel mente constitutionis ipsius. Non n hoc ipso, quod non valet electio mendicantis facta in discordia, valet electio coelecti, aliàs sequeretur, quod si ex xx canonicis, xviii. elegerunt mendicantẽ, valeret electio facta per duos. Itẽ nec sequitur quod si ex xx. electoribus nouem elegerunt quẽ [illegible], per hoc valeat electio facta per xi. vt patet sup. eod. scripsit, ad h. & c. indemnitatib. §. si vero, & §. si qua vero. quod ergo non mutatur, &c. C. de testa. sancimus, nec correctiones iurũ dilatamus sup. eo. cum expediat lib. 6. Sed in casu decre. indemnitatib. vt secus quo ad electum per scrutinium, a duplo maiori numero, a principio, vel per accessum debito mõ factum, vel per compromissum, cui minor pars se opponit, cuius confirmationem exceptio partis aduersæ impedire non pòt. Et licet in hoc simile electioni Cardinalium, vt vtrobique voces talium suffragium afferant, & computentur in numero duarum partiũ, vt in gl. c. lic. ꝯ. de elec. Roman. §. cæterum, & ratis credo, quod hoc fuit de mẽte. Sed tenens contrarium, dicere posset, quod illa decre. dicit etiã eo casu desistũ confirmatoris non deficere. hoc ergo venit in examinatione electionis, an ex vocibus eligentium sit canonica. Sed si hæc littera ibi in §. [Sane] quod dicit, si aliàs inuenta fuerit, & c. intelligatur aliàs, si quis constitution. numerum faciet pro primo dicto: quãdo vero electa est a maiori parte, sed non duplo maiori, tũc cum admittant partis minoris exceptiones, licet summariæ cognoscendæ, vt quod licet, nõ quo ad administrationem impediẽdam, tñ quo ad electionem cassandã hæc abijci poterunt. Et in his etiam speraret declaratio, & et circa voces absentium non vocandorum, vel vocatorum, qui venire noluerunt, vel expresse renunciauerunt, quas computari sonat in absurdũ, licet hoc videatur ex fictione. Item de non cõstitutis in sacris, in collegijs maiorum, communiter tenetur per decr. a. inf. de ata & quali. quod illorum rõ, vel computatio non habeatur, sicut nec haberetur illorũ, qui canonici vel professi non essent, quasi sit meus huius, quod aliàs vocẽ habes ex fictione, nõ excludatur à numero, talis aũt vocẽ nõ habet, licet iure nouo. Vnde idem vt de absente nõ vocan do vel vocato, qui venire noluit, vt prædixi. vnde nec in duabus partibus Cardinalium eligẽtiũ Papam cõputamus non exclusos, licet cõputemus excõicatos, vt in prædicta decre. ne Romani. § cęterum, primum patet. eo. tit. vbi periculum §. sane lib. 6.

b ¶ Declaramus.] Idem fertur olim Bonifac. declarasse, vt dixi in decreta identitatibus. §. sane.

a Qñ verba intelligant tam de iure, quam de facto doctores in c. i. sicut [illegible] tatus ex quo [illegible] scrip.

a hic habes Sem. Gem. quod quoqueis alteri nocet, & sibi nõ pdest. Et è simile in vxore defuncti, quod licet agnatis ex ea nub. nõ succedat viro, vt C. vñ vir. & vxor. l. i. nocet tñ filijs natu ralib. defuncti, & eos succedere impedit, qui possent alias succedere. C. de na. li. au then. licet idem erat olim in lege Fusia. inst. de le. Fu. ca. tol. Pe. de An.

CAP. VII.

STATVTUM. [Prima pars ponit dictum cum certa determinatione. Scda ab illo excipit, ibi. [Cæterum.] Præsuppone statutum c. quia sæpe, quod est istud: Vacante cathedrali, regulari vel collegiata ecclesia, singulares personæ, capitulum vel conuentus, quæ occupant bona a prælato dimissa, vel vacationis tpe obuenientia, tales sunt suspensi ab officio, & quibuscunq; bñficijs [illegible] quibuscunq; dignitatibus, nisi plene restituãt, non obstantibus priuilegijs, consuetudinibus vel statutis quacunque firmitate vallatis. i. firmatis. Figura sic casum: Video quod statutum dicit, quod oia bona, omnes fructus vndecunq; prouenientes, & bona dimissa à prælatis dẽnt fideliter reseruari successori: Et videbatur, quod nõ: quia dẽnt illis esse vel pertinere, ad quos transit iurisdictio: cum accessoriũ sequatur principale, sed iurisdictio transit ad capitulum: ergo & fructus transire debẽt: cum fructus sint accessorium ad illam iurisdictionem: quia mediante iurisdictione veniunt fructus. Illa dubitatione non obstante decidit in contrarium, nisi in vno casu, quẽ ponit, ibi: [Cæterum.] & pone, quod ita fuit statutũ, quod archidiaconus vel archipresbyter haberent iurisdõnẽ epalem cũ emolumento, vel est cõsuetudo: an talis consuetudo vel statutum corrumpat p cõstõnem, quia sæpe? Et dicit quod non, & sic habes quod istud statutũ, quia sæpe, quod est super bonis dimissis a prælatis ecclesiarum cathedraliũ, corrumpit & derogat oi statuto vel consuetudini, præterquam statuto vel cõsuetudini positæ in §. cętetũ hoc dicit, Nos Clemẽs declaramus statutũ editũ. i. factum & cõpillatum super bonis dimissis prælatis cathedralium vel collegiatarum ecclesiarum: aut super bonis obuenientibus tpe vacationis earum, si ecclesiarum reseruandis fideliter futuris successoribus habere locum in omni emolumento, quod prouenit ex iurisdõne. i. ratione iurisdictionis, & quod prouenit ex sigillo curiæ ecclesiasticæ vel secularis: aut aut aliàs vndecumq;: quod sic emolumentum pertinet ad prælatos non vacantib. ecclesijs, consuetudine qualibet contraria tali statuto non obstante; ita tñ quod in istis & omnib. rationabiles expensæ deducantur: quia illi qui receperunt illos fructus dimissos a prælatis tpe vacationis, si aliquos sumptus faciant, ipsi poterunt deducere tales sumptus [Cæterũ,] pro sed; sed nolumus præsentem constõnem extedi ad singulares personas, ad quas iurisdictio deuoluitur ratione dignitatum, quas dignitates obtinent cũ emolumento, consuetudine, priuilegio, vel alio iure speciali. Not. quod expensæ dẽnt deduci, & illæ sic a deducuntur, de quib. de dolo & cõtu [illegible] & ibi gl. No. in verb. cætero, quod cõsuetudo dat iurisdictionem, etiam spiritualem, de hoc 9. q. 3. conquestus, de so. compe. cũ contingat. Zabarella.

Ordo literæ.

tum [a] super bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarum [b] ecclesiarum dimissis, [c] aut obuenientibus tempore vacationis earum, futuris successoribus fideliter reseruandis [d] editum locum declaramus [e] habere in omni emolumento, [f] quod prouenit ex iurisdictione, [g] & sigillo [h] curiæ ecclesiasticæ vel secularis, [i] aut aliàs vndecunque, quod ad prælatos (ecclesijs non vacantibus) pertineret, consuetudine [k] qualibet contraria non obstante: ita tamen, quod in illis & similibus rationabiles deducantur expensæ. [l]

¶ Cæterum ad singulares [m] personas, ad quas ratione dignitatum, [n] quas obtinent, iurisdictio cum eius emolumento [o] deuoluitur, sede vacante, de consuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali, [p] nolumus præsentem constitutionem extendi. [q]

¶ Idem.

¶ *Concessio licentiæ generalis religioso de consentiendo electioni factæ vel fiendæ, non valet. Io. And.*

[Glo.prima summat,& dicit quid reprobet, vel approbet.]

a ¶ Statutum.]emolumentum ex iurisdõne sigillo curiæ, vel aliàs pertinẽs ad prælatũ cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ ea vacãte,nõ obstante cõsuetudine [deductis expẽsis]reseruandũ est successori: nisi tunc certę dignitati competat iurisdictio cũ ipsius emolumento,re,pbat,qđ no.sup.eo.quia sępe. lib. 6. Et aprobat, ꝙ ibi not. Arch.de quo statuto hic loquitur.

b ¶ Collegiatarũ.]in alijs.n.non habet locum decr.quia sępe. sed decr.præsenti.de offi ord eo.li.de qua fit extensio inf. titu. 2.quia.in fi.

[Gl.seq. ponit opinionem, contra quã allegat.]

c ¶ Dimissis.] p hoc probabat ibi Arch.ꝙ decr. loquit đ bonis ꝓlati distinctis, nõ đ communib. prælato & capitulo.alleg.12. q.2.hæc huius, & ca. non liceat & c. charitatem.& c.de laicis. & c illud.& q.5.sicubi.facit sup ne sede vac.ca. vnico. lib.6.de reg c.vlt.eo.lib Sed littera,aliàs vndecunque, quæ hic sequitur,multum facit contra.

d ¶ Reseruandis.]nec occupandis,per collegia, conuentus capitula,vel singulares personatus ipsorum.cir ca quod principaliter prouidet ista constitutio. 2 Per quem autem sint reseruandi,ibi dixi [quia per œconomum vel per alium deputatum.]

[Gl.seq ponit motiua opi. reprobatæ. Secundo opi. approbatæ,ad q̃ rñdet. Tertio declarationẽ iustificat.]

e ¶ Declaramus.]hic patet,ꝙ reprobat, nõ corrigit opinionẽ meã,quia non statuit hoc esse de iure nouo, sed declarat hoc fuisse de veteri,& approbat opinionem Arc.Sed videamus motiua.Mihi prius videbatur,ꝙ ex quo iurisdõ transfertur in capitulũ iure cõi, ꝙ omnis fructus iurisdõnis iure accessorij capitulo deberetur. Sed Arch ꝯ pp verbũ ibi positũ,vacationis tempore obuenientia.Item vt dicebat, capitulũ hẽt custodiam, & administrat non suo,sed alieno nomine,vsurpare ig ẽ nõ dẽt,q hẽt custodire, & dicebat Bonif sic declarasse Cum vltimo legi Sextũ,dixi,ꝙ nõ recederẽ ab opinione mea,nisi decĩonẽ viderẽ. Ad verbũ, obuenientia,rñdebã per relatiuũ,q̃,vt ibi not. Ad id,quod dicit, de custodia,rñdebã ꝙ I iurisdõne nõ succedat quo ad custodiã tm̃,imo quo ad exercitium,aliàs sequeretur, quod visitando non posset procurationem recipere: de qua dicam inf.de heret.multorum.Stemus declarationi,q̃ iustificari põt ex eo , quod ibi notaui in prima glo.cum.n.canonici videntes fructus sibi deberi,vacationem prolixam forte procurẽt,difficultates ingerãt, & tardius eligant,quia propter fructus iurisdictionis, vel sigilli si eos perciperent,hoc contingere posset, merito & hæc censeantur esse prohibita.

f ¶ Emolumento.] Idem verbum de simon. nemo.in prin.de testi c 1. lib.6.

[Gl seq.ponit duas lectiones,& secundam re,pbat.]

g ¶ Ex iurisdõne]ex qua soluuntur iudiciæ obl. o pœnæ pecuniaria vel emendæ de offic ord.dilectus, facit de sen. excom.venerabilibus §.denique lib 6.& quod not.de pę.licet.Forsan etiam loquitur de quota litis, quæ de consuetudine deberi potest secundum Gull. qui hoc not.in Spe.de sala §.1.vers si vero ordinarius. & §.seq.quod non placet per decr. cum ab omni. 2 de vita & hone.cler. vt ibi dixi.

h ¶ Sigillo.]siue ad vsum causarum, vt cum sit littera citatoria , vel aliqd tale, siue ad ꝯtus: puta q̃a recognoscũtur vel publicantur sub sigillo curiæ,forte cũ n̄ sit ibi vsus tabellionũ. facit de fi. instr.cũ dilect',đ fo. cõp.Rom. ad h li 6.

i ¶ Vel secularis.]vt q̃a prælatus regalem iurisdõnem hẽbat in loco.đ app si duobus,de deli.pue.c.2.

[Gl.seq.mouet dubium,soluit, & litteræ respondet.]

k ¶ Consuetudine] not.quia decre quia sæpe,vitiat non solũ cõsuetudines,sed et priuilegia,& statuta hic vero solũ cõsuetudinẽ , dic ꝙ hoc ipso , quod declarat illud statutum locũ habere in casib ꝓdictis,cui' statuti pars ẽ irritare priuilegia, cõsuetudines,& statuta contraria,ergo & illa quo ad hos casus sublata dicantur. 3 Sed puto,ꝙ cõsuetudinẽ, quę secuta esset constõnẽ ipsam,quia sępe,hæc littera tollere noluit, 4 ne obstet decr. 1.de const lib 6.

[Gl.seq.ponit opinionem,& exemplificat.]

l ¶ Expensæ.] hoc etiam tenebat ibidem Arch. ut q̃a salaria dantur officiali,q iurisdõnem exercet, uel qui sigillat,uel fiunt expensæ in min stris, chartis , cera & similib facit s̃.eo.vt præteritæ 2.q.2. hæc huius placiti.ff de admin.tut.cum plures.§.1 & l.1.ff de tu.& rat. di.l.1.§ sed nonnullos.ff de p. t hæc si quid.§ sicut.

[Gl.seq.mouet dubium.arguit negatiue.Item affirmatiue,quod approbat,& contrarijs respondet.]

m ¶ Singulares personas.]salua pace componentis hic remanet dubium, an hoc intelligatur de singularibus personis,ẽt ipsorum collegiorum: Et vr ꝙ nõ,quia cõstitutio expresse tollebat quo ad hoc contraria priuilegia,&c.Videtur contra,quia aliàs illa verba sunt superflua,cum certum esset constitutionem ipsam extraneos non ligare,sed solum capitula & personas ipsorum , per quod puto, ꝙ etiam de singularibus personis collegiorum intelligatur. Et secũdum hoc dicam ibi,sublata priuilegia , & c quo ad singulares personas collegiorum,quæ nõ iure dignitatum hoc vendicant, cum priuilegia dignitatum ibi sublata non essent.

[Glo seq.soluit duo dubia.]

n ¶ Dignitatum [quid si ratione personarum vel officiorum: Videtur ꝙ idem,& intelligo hanc litteram,siue dignitas sit in ipsa ecclesia vacante,siue in alia,puta quia archidiacono in ecclesia cathedrali hoc competit, vel in ecclesia collegiata hoc competit archidiacono,qui tamen ipsius est canonicus.

o ¶ Cum eius emolumento.[ergo secus si iurisdictio tantum.

[Glo.seq.dat tria exempla.]

p ¶ Speciali.]puta statuto facto in fundatione dignitatis vel ecclesiæ 18.q 2. Eleutherius,de consue. cum dilectis vel re iudicata,de re iud c.cum inter , vel arbitrio. de præscr cum olim de arb.cum olim.

q ¶ Extendi.]si sup.de off.ord.præsenti.§.lib.6.

1 Quæ intelligitur de bonis ecclesiasticis , secus si erãt patrimonialia ipsius ꝓlati,In talib. tm̃ nõ succedat eccl.a, sed ꝓpinqui 12. q. vlt.c. n.& q.3,quicũque. Ad quẽ autẽ spectat talium custodia dixi in c q̃ sæpe,& c. is cui.sup, eod lib.6. Pe.de An.

2 Ibi dicit Pano. per hanc glo. ꝙ non valet cõsuetudo inducẽs corruptionẽ iudicis,& an mala consuetudo excuset à pœna,vide gl.in c. cũ venerabilis.de consue. Ludouicũ Singu. xix. Fran.Cremõ. sing. clxix. Fol.

3 Not. ꝙ constõ declarans aliam, tamen recipit ampliationes & limitationes cõstõnis declaratæ. Car. Fon.

No.limo La, ꝙ simpliciter damnata consuetudine intelligitur de preterita, non futura. F.

Cum

CAP. VIII.

Cum[a] concessa religioso a superiore[b] suo licentia, vt electioni, vel prouisioni[c] (si quã[d] de ipso contigerit fieri) suũ dare possit assensum, ambitionis[e] vitio viam patet: nullius[f] eã existere volumus firmitatis.[g]

Cum concessa.] CASVS. Fuit aliquis valde ambitiosus, qui quotidie non pensabat aliud, nisi quomodo posset habere beneficia, vel dignitates, quid fecit? ipse videns, quod erat religiosus, dixit, ego non possum habere beneficia, quia non possum eligi nec postulari sine licentia mei superioris. Certe (dixit ipse) ego vadam ad eum, impetrabo licẽtiam, vt ego possim eligi, vel ꝙ mihi possit prouideri de aliquo beneficio, quæro an per talem licentiã impetratam a meo superiori possim obtinere bñficia? Rñdet Papa, ꝙ non, cum ista concessio licentiæ pariat viam uitio ambitionis, h.d. Cum licẽtia concessa religioso, a suo superiori, vt ipse religiosus possit dare assensum, i. consensum electioni, vel prouisioni, si quam electionem, vel prouisionem contigerit de eo fieri, pateret, i. præparet viã vitio ambitionis, eã licentiã sic cõcessam nolumus existere, i. esse nullius firmitatis, i. nullius ualoris. No. ambitionem reprobari. pro hoc 7. qõ. 1. ambitione eo. tit. auaritiæ, & c. quorundã. lib 6. No. qđ non est aperienda uia uitijs, sed potius præcludenda, C de indi. vid. l. 2. in fi. Zab.

[Glo. prima dicit quid inducat.]

a ¶ Cũ.] Se summat, inducẽs ius nouũ, & æquissimum.

b ¶ Superiore.] qui sine capitulo solus hoc potest. s. eo. si religiosus. 2. resp lib 6.

c ¶ Prouisioni.] latum verbum quod comprehendere potest nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem: & facit quod no. sup. eo. si compromissarius. §. idem in fi vlti gl. lib. 6.

[Gl. seq. text. iustificat, & prorogat.]

d ¶ Si quam.] licet hic uideatur reprobare licentiã gñalem, † & merito: quia forsan eligeretur ad locum, cui non expediret illum præfici, & forsan prælatus licentiã specialem daturus non esset ad illum, tñ credo idem in speciali, vel si exprimatur locus, vt puta quod consentire posset, si eligatur ad talem prælaturã forte uacãtem, cum ibi ẽt subsit ratio ambitionis quæ sequitur.

e ¶ Ambitionis.] quæ sæpe religiosorum oculos excæc. sup. eo. quorundam. in prin. lib 6.

f ¶ Nullius.] per hoc dico, ꝙ ẽt electioni prius factæ ipso ignorante consentire non posset, quasi super certo danda sit talis licentia, facit de concess. preb. c. 1. lib. 6. ver. subiectum. in fi.

[Glo. seq. exponit literam, & probat inductiue rõnẽ, per quam contrarium seruabatur, secundo soluit quæstionem de clerico seculari.]

g ¶ Firmitatis.] Si ergo ex tali licentia consentiret, consensus non ualeret, & priuatus esset oĩ iure sibi ex electione quæsito. sup. eo si. religiosus 2. respon. lib. 6. Et satis videbatur hoc esse de mente veteris iuris, in quantũ prędi. decre. & 2 respon. loquitur de electione facta, & eo tit. ꝗ sit. Tñ tenebamus contrarium, dicẽtes, quod sicut male facit abbas absoluens monachum ad aliud monasterium nisi illud habeat paratum, & constet, quod illum recipere velit: tamen ualet, si hoc facit, & de hoc per Inno. cap. fi. per Hostien. de iureiura. sicut ex literis, ita male faciebat prælatus talem dando licentiam, tamen data tenebat, per quod videtur, quod valeret talis licentia si daretur clerico seculari de consentiendo, & transeundo: quia quo ad solum consensum non est necessitas: propter uim enim possessionis magis notatur ambitio in professo. Et licet actiua potestas eligendi nõ debetur ad bñficium non vacans, de conc. preb. constitutus, passiua bene datur de transla. c. fi. de fil. presby c. 1. & 2 lib 6.

† Nã rei ꝗ non est, vel esse nescitur, priuilegiũ nõ cõceditur, de eccle. ędif. c. ad audientiã. & de despõ. impu. ad dissoluendũ. vbi de hoc vide quod no Io. An. sup. e. si cõfirmatione lib. 6. Io. de An.

TITVLVS IIII.

De renunciatione.

¶ Clemens Quintus in Concil. Vienensi.

DE RENVNCIATIONE.

¶ Renunciatio dignitatis, beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutum, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus, ipso tamẽ, & superiore cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsi fuerit occultata. Ioan. Andr.

¶ Dictũ est s. tit. pxi. de modis medijs acquirenda bñficia ecclesiastica, videlicet electione postulatione, prouisione. veruntñ bñficia modis supradictis acquisita aliquotiens perdunt, seu diminuuntur, & illud accedit per renuntiationẽ, resignationẽ, siue cessionẽ, quod idem est, idcirco post rubr. pcedẽtẽ ponit rubr. de renunciatione.

CAP. VNI.

Cum † [b]

Cum illusio.] CASVS. Abbas nostræ dominæ de Exulduno, vel prior aliquis, forsan Sancti Paterni, constituit procuratorem suum ad resignandum beneficium suũ in manibus sui superioris facta constitutione procuratoris ad renuntiandum beneficio suo, uel abbatiæ suæ: ipse uel prior constituens pœnitentia ductus reuocauit huiusmodi procuratorem, sed ipsam reuocationem non notificauit, nec insinuauit ipsi procuratori, nec superiori in cuius manibus erat fienda reuocatio; procurator constitutus ignorans istam reuocationem hoc est ignorans, quod fuit reuocatus, renunciauit, idest resignauit huiusmodi beneficium in manibus superioris, quæ renunciatio fuit admissa per superiorem: quæritur utrum teneat renunciatio, siue resignatio, & utrum superior possit illud beneficium conferre alteri? Dicit quod cum illusio sit reprobata in personis ecclesiasticis, quæ debent monstrare exemplum bonitatis cęteris hominibus, ideo ualet renunciatio facta per procuratorem, & collatio alteri facta per procuratorem ualet, ac si nunquam fuisset facta reuocatio per ipsum constituentem. Et hoc nisi ipse constituens notificauerit procuratori, vel superiori ipsam reuocationem, quia si constituens (puta abbas prædictus) notificaret qualiter ipse reuocauit procuratorem suum: tũc talis procurator non posset resignare dictum suum bñficium. Sed utrum illud indistincte sit uerum, etiã si per procuratorem steterit, quo minus reuocatio fuerit sibi notificata, quæ forte procurator intelligens reuocationem factam celauit ne sibi notificaretur, ꝙ ipse esset reuocatus, uel forsan ipse procurator fecit detineri nuntium itinere, uel si forte steterit per superiorẽ, ne notificatio resignationis perueniret, vel forte steterit p extraneum, dicit ꝙ tunc reuocatio, siue cessio, vel resignatio bñficij habet pro non facta, & intimatio, seu notificatio resignationis hr̃ pro facta, h.d. H. R. Nota primo casum, in quo sufficit, ꝙ reuocatio perueniat ad procuratorem, rationem reddit glossa in verbo, [Ignorantem,] Nota secundo, ꝙ reuocatio procuratoris potest fieri expresse, & tacite, probat uerbum, [Quomodolibet,] iuncta glos. Zabar. No. ꝙ quis potest renunciare beneficio per procuratorem. Pro hoc vide glossam super uerbo, [Procuratorem.] Nota principium huius textus, ad quod allegatur, quod maior constantia, & honestas requiritur in personis ecclesiasticis, quam in cęteris, ideo variatio magis reprobatur in clericis, ꝗ in laicis. Nã laici se conformant vitæ clericorũ, & p̃latorũ, iuxta illud. Si peccauerit vnctus faciet peccare populũ, & dic, [Vnctus,] idest: clericus, vel prælatus. Nota, quod uarians non est audien-

† Vide Fel. in ca. ex par. decani, extra de relct.

diendus l. si quis, C. de iureiuran. No. principalem effectum, si quis revocaverit procuratorem suum, & non notificaverit revocationem, si adversarius fecerit impensas, ipse revocans tenetur solvere expensas. No. quod paria sunt notificatio revocationis, vel si fiet per procuratorem vel per aliũ, quo minus revocatio veniret ad eius notitiam, & hoc quo ad audiendam renunciationem, & effectum ipsius. Sed quaeritur, quid iuris si constituens non notificavit revocationem, sed ipse procurator fuit aliunde certioratus, quod ipse est revocatus, forte per aliquos vicinos, vel extraneos, reddendo ei instrumentũ revocationis, utrum hoc sufficiat? Dicendum quod sufficit quod fiat sibi notificatio, & non refert, idest non est curae per quem notificatio fiat. Sed quid in tacita revocatione. quia constituens est mortuus, utrum valeat renunciatio, sive resignatio beneficij postea per procuratorem facta? Dicendum est, quod non, quia per mortem constituentis beneficium erit vacans. Et hoc fuit practicatum in Archiepiscopum Tholosanum, qui licet haberet Archiepiscopatum per renuntiationem, seu resignationem, tamen necessaria fuit alia collatio.

illusio [a] & variatio in personis ecclesiasticis [b] maxime [c] sint vitandae: praesenti constitutione sancimus, ut si quis ad cedendum [d] Pontificali aut alij cuilibet dignitati, † vel beneficio procuratorem [e] sponte [f] ac libere [g] constituerit, & ipsum ignorantem [h] postmodum duxerit quomodolibet [i] revocandum: teneat [k] cessio facta

† Sub ista voce dicit Gard. per tex. hunc non comprehendi episcopum. Fel. in rubr. de ma. & obe. in col. 6. Fo.

[Prima gl. summat & dicit quid determinat.]

* e Cum illusio.] Renuntiatio dignitatis, vel beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutum, tenet, licet prius procurator fuerit revocatus, ipso tñ & superiore, cui fiebat cessio ignorante: nisi per malitiam ipsorum, aliorum revocatio ipsius fuerit occulta. Ponit dictum, & exceptionem a dicto: ibi, nisi forte. Et determinat, no. per Inn. in p. co. tit. veniens, quae quasi ad literã no. Arch. sup eo c. 2. lib 6. Item no per Gosf. Inno. & Hosti. & Aegi. sup. eo. quidam. Io. And.

[Gl seq alle. duas concord. ubi idẽ verbum habetur, & illud exponit.

a ¶ Illusio.] idẽ verbũ de postu praelat. bonę 2. versi nec obstabat de re iud. cum ol. in. de ali iud. ma. cau. fac c. 1 de appe. suggestum, de praeb. dilectus, ff. de re iu. si praetor. de iud. in. nonnullis. int de re p[illegible]. Et ponitur pro deceptione vel derisione.

¶ Illusio quid significet, & de ca vide Fel. in cap. ex parte de. cler. ext. de select.

b ¶ Ecclesiasticis.] de iureiu. cum autem. sup de ele. publicato, & eo. tit. nulli. lib. 6. 8. q. 1. dilectissimi.

c ¶ Maxime.] hoc dicit, quia etiam laicis regulariter prohibetur variatio, de quo satis no. de regu. iur. quod semel. lib. 6.

[Gl seq quaerit, opin. ponit, quę contrario respondet, soluit & de alio casu [illegible].]

d ¶ Cedendum.] Quid de procuratore dato solũ ad petendam licentiam cedendi? Dicebat Vin. de elect. cum post petitam, per ver. ibi obtentam, & Inn. in decre quidam per decre. iecta co. tit. q valet revocatio, etiam post petitionem praesentatam superiori. Nec obl. quod dicit de postulatione, cum ista non fiat ita publice, & solemniter ut illa, & cum hic nullius intersit, & sic solvitur, de postu bonae 2. ver. nec obstabat. sed si superior ignorans revocationem, dedit licentiã, tenet licentia secundum. utrumque secundum cum distingui posset, an per procuratorem, an per nuntium petierit cessionem, ad qđ facit litera sequens, & quod [illegible] Satis dici posset, per hanc decre. quod si procuratori ad hoc constituto, & hoc petenti data licentia cedendi priusquam revocatio pervenerit ad procuratorem, vel superiorem, cessante malitia, cogatur cedere per decr. quidam. De postulatione vero post revocatione superiori praesentatam qđ iuris. [illegible] post Host. in praed. decr. bonae. ver. nec obstebat. super verbo, videtur.

Procurator ad petendam licentiam cedendi [illegible]

e ¶ Procuratorem.] non video q quo ad hoc sit ius diversum, ac constituat unum, vel plures insolidum, vel coniunctim, l. a cum vel clericum de procu. c. 1. lib. 6. videtur tñ tutius constituere clericum, facit quod scripsi, de procu. accedens.

f ¶ Sponte.] secus ergo si per iustum metum.

g ¶ Ac libere.] potest recipere libertatem constituentis, & facit, sup. de procu. accedens, & libertatẽ constituit, l. pure, non in diem, vel sub conditione, sed hoc casu puratem idem, si in ante cessionẽ & notitiam revocationis dies vel conditio evenisset, cum extunc censeatur pura, ff qui po. in pig. hab. l potior 2. respon & facit de resc. si pro te. lib 6. & quod ibi no.

h ¶ Ignorãtem.] planũ est ergo, q si revocatio pervenisset ad procuratorem, satis esset per hanc literam, & alterũ quia talis procurator censetur cõstitutus ad negotiũ, in quo sufficit, q revocatio ad ipsum pervenerit. u. m. d. si mandassem s. de resc. ex parte decani.

i ¶ Quomodolibet.] puta, expresse revocando, vel inhibendo, vel alium ad illud constituendo, non relevato primo, de procu. non iniuste. Si vero mortuus fuisset prius ipse constituens, planum est mandatũ tunc revocatum, & diceretur beneficium vacare morte, nõ renunciatione, de praeb dudum, lib 6.

[Glo sequ. ponit opin. Vin. & tres alias, quas oẽs quo ad hunc casum ostendit revocatas.]

K ¶ Teneat.] Vincentius primo videbatur hoc tenere in praedi decre veniens sed subiecebat postea, q si constituens possessioni incumbebat, & publice revocaverat mandatũ, q concedi poterat, qđ renunciatio non tenebat, licet teneatur ad expensas, & interesse ei, cuius interfuit, alie. ff. si cer. pet. eius qui, & quod hr de praeb. dudum, in h lib 6. facit ad idem. de procu. c. vlt. lib 6. in fi. Sed illud special [illegible] contrahendo ut ibi no. concor ff de manum. [illegible] l. si pater. in prin. pro & contra ff. de diver. l. si paenitu. Et vide quia quo ad casum illum tollitur opin. Dyn. qui dicebat in praealle. l. si pater quod sufficiebat procuratorem revocatum, licet non certioratum, ad hoc ut impediretur actus, quem procurator gerebat, ex quo ipsius mandatarij non intererat. Alij dicebant semper procuratorem de expressa revocatione certificari debere per praed. ff l. si mand. [illegible] secus in tacita, quę fit per mortem, & sic respondet ad l. eius qui. sed primo dicto contradicet, l. illa, si pater. Quarti dicunt aut mandatarius intervenit ut nudus minister, aut ut procurator. Primo casu revocatio sine certioratione impedit actum gerendum, & sic loquitur lex illa, si pater, ubi filius erat minister patris, quod probant, quia manumissus non est ipsius, sed patris libertus, ff. de manumis l. nepos. ff. de iud. filius. & sic loquatur l praedi. si paenitu, & praeced. decre. vlt de procu. Secundo casu cum procurator verba contractus concipiat in suam personam, & de [illegible] cum qui. § sed si actori distinguunt, si actus gerendus est talis, ad cuius esse requiritur voluntas Dñi, tunc ut non valeat actus, sufficit revocatio sine certioratione, exemplum in translatione dominij rei mee. ff. de regu. iur. id quod nostrum, sic loquitur l. eius qui, § quas vero, ff de don. l. 2 § sed si quis donaturus. [illegible] liberationis, ff de sol. cum quis, § 1. & l qui hominem, § si Titium. Si vero ad esse actus non requiritur consensus domini, ut si mandavit librum, vel equum emi, revocatio sine certioratione non impedit talem actum, ut l si mandassem. Quicquid dicatur in alijs casibus, qđ ad casum istum revocatio sine certioratione procuratoris, vel superioris non impedit cessionem, licet mandatarij non intersit, & tractetur de perdendo dominio, cũ constitutionis ponitur, in prin. & concor. quod no. ff. de contrah. emp l. 1. in si.

Procurator an post revocationem gestu. an sit valid.

a ¶ Mani-

Renuntiatio beneficiorum in cuius manibus sit facienda.

a ¶ Manibus.] s. Papæ, si fuit dignitas Ep̃alis, de trãsla. c. 1. & 2. si inferior, in manibus confirmatoris, vel collatoris, etiam si sint inferior Ep̃o, de hoc sup eo. admonet, & 7. q. 1. de loco. Not. tamen Inn. ꝙ in dubijs non improbabiliter dicitur in illius manibus, quem renunciare debere, qui posset illum inuitum destituere.

ADDITIO. Vide s. eo. c. si & ibi Inno. Quid iuris si ad Abbatem sp. ctat p̃sentatio, & ad Ep̃m cõfirmatio? D. cit ibi Inno. ꝙ requiritur cõsensus Abbatis in renuntiatione, cũ eius intersit, de off Arch. ad hæc. Similiter in renuntiatione requiritur cõsensus eligentium, sicut & præsentantis, qđ tenet hic Paul⁹, & remittit ad not. p Inn. in c super hoc eo. tit. Pet. de Ancha.

b ¶ Facienda] si persona cui faciẽda erat cessio, fuit expressi in mandato, illi facienda erat notificatio. Si vero mandatum erat generale, puta ad cedendum in manibus eius, qui recipere posset, non videtur uare notificatio, nisi facta sit illi, q i rec pit: imputet enim sibi qui omnibus debuit intimare, vel saltem procuratori.

c ¶ Deducta.] de hoc per ipsum fiat fides, simile sup. ea. Compil. de elect. constitutionem. §. pen.

d ¶ Per ipsos.] superiorem, vel procuratorem.

e ¶ Alios] resolue plurale in singulare, vt s. de priuil. vt priuilegia. facit, ff. vt bo. tap. l. prior att. §. homines.

f ¶ Eorum alterum.] satis est ergo, ꝙ impedita fuit notificatio facienda, etiam si alteri fieri potuisset.

g ¶ Peruenisse.] vt, ꝙ in hac intimatione seruanda sit forma decret. de elect. causam, vt ibi dixi in fi.

per eum, antequam ad ipsius, vel illius (in cuius manibus [a] cessio fuerat facienda [b]) notitiam re- 10 uocatio huiusmodi sit deducta: [c] Nisi forte per ipsos [d] aut alios [e] malitiose factum fuerit, quominus ad eos, vel eorum [f] alterum ante cessionem potuerit reuocatio peruenisse. [g]

TITVLVS V.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Clemens V. in Concilio Vienens.

¶ Prælati regulares non conferunt intra sex menses prioratus, administrationes, & 10 Ecclesias vacantes, quæ non sunt de mensa; sed solent speciales licet obedientiarios, rectores habere; diœcesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per prælatos fuerant conferenda. 20 Nec permittunt illa applicari mensis prælatorum: vel pensionibus grauari. Declarantur etiam decret. de offic. ordi. præsenti. & preb. cum singula in talibus prioribus, & Ecclesiis locum habere. Ioan. And.

30

C. VNI.

Q Via [a]

tate sua iure ad eos deuoluto, vel auctoritate Apostolica sibi a Pãpa delegata? Clemens distinguit: aut ille prælatus negligens erat exemptus a iurisdictione Ep̃i, aut non erat exemptus: Si ipse erat exemptus, tunc iure suo collatio deuoluitur ad ipsum Ep̃m: Si vero erat exemptus a iurisdictione Ep̃i: tunc prælatus superior facit auctoritate Apostolica sibi delegata per hoc c. & non sua: cum non sit superior ad illum prælatum. Sed quæritur, vtrum Ep̃s illud beneficium regulare poterit cõferre clerico seculari: vnde si sit bñficium seculare, vtrum poterit cõferre regulari? D. cit ꝙ n. ó: sed regulare bñficiũ debet cõferre clerico regulari, & seculare secul ri. Et sum in versi. [Eadem quoque auctoritate.] Sed qritur, quid iuris si p̃ęlati regulares volunt hmõi beneficiũ vacans retinere, & suæ mensæ vnire, vtrum Episcopus debeat illud tolerare, idest, pati? Dicit ꝙ nó, sed dicit Episcopum spectatũ debeat vniri, vel non. Sed quid si ipse prælatus velit augmentare pensiones antiquas, vtrum sit ei permissum? Dicit Clemens ꝙ non, & sum in versi. [Præmissa.] Sed 40 quæritur, vtrum illud sit verũ indistincte, ꝙ intra sex menses ipsi prælati teneantur hmõi cõferre beneficia: Dicit ꝙ non est intelligendum de beneficijs spectantibus ad mensam post vnionem h. d R. Not ꝙ Episcopus põt supplere negligentiam prælati regularis, & cõferre beneficia regularia, etiam posito ꝙ prælatus regularis negligens sit exemptus a iurisdictione Episcopi, quia tunc confert auctoritate Apostolica delegata per hoc c. Not. ꝙ qñ collatio deuoluitur ad superiorem, tunc superior tenetur cõferre illi personæ, cui prælatus negligẽs 50 debebat conferre. Not. ꝙ collatio deuoluitur ad superiorem, in cuius diœcesi est beneficiũ vacans, & nõ ad Episcopum in cuius diœcesi est prælatus negligẽs. Not. quod p̃ęlati exempti a iurisdictione Ep̃i, non possunt beneficia spectãtia ad suam collationem vnire suæ mensæ, etiam si ipse prælatus hẽt episcopalẽ dignitatem: quia nullus est auctor in causa sua, tñ bene posset vnire mensæ conuentus Not quod prælatus regularis non potest imponere nouas pẽsiones nec antiquas augere, sed spectat ad Ep. scopũ, ne illud fiat. Not. ꝙ prælati re- 60 gulares non possunt o. cupare bona alicuius bñficij, quod spectat ad ipsorum collationem, sed debent reseruare successoribus. Not finaliter id, ad quod allegat illud c. quod regulares non possunt retinere beneficia plura, etiam simplicia. Et not. quod omnia beneficia secularia regularibus sunt incompatib. lia.

[Prima gl. summat, & dicit quia declaret, deinde diuidit, & tertia dicit quid declaret.]

Casus §. Eadem quoque.

b ¶ Quia regulares.] Casus. Si prælati regulares non cõferunt intra sex menses prioratus, administrationes, & Ecclesias vacantes, quæ non sunt de mensa, sed solent speciales (licet obedientiarios) rectores habere, diœcesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exempta, cõferunt illa personis, quibus per prælatos fuerant conferenda.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA prælatorum.

Cõtinuatio.

¶ Visum est supra, qualiter prælati in Ecclesia instituantur: verum quia aliquando prælati sunt negligentes, dubitaret aliquis quis posset supplere negligentiam ipsorum: ideo hic inseritur rubrica, de supplenda negligentia prælatorum.

Q Via regulares] Pro intellectu huius c. præsupponitur illud, quod dictum est c. nulla s. de concess. preb. in antiq. vbi dr, ꝙ si collatio alicuius benefic. spectet ad prælatum alicuius Ecclesię, forte ad prælatum inferiorem Ep̃o, quia forte ad prælatum Ecclesię collegiatæ, si ipse prælatus intra sex menses non conferat, & hoc a tempore suæ scientiæ, idest, a tempore quo ipse sciuit, quod beneficium vacat: tunc collatio deuoluitur ad superiorem, scilicet ad Episcopum.

CASVS. Aliquis abbas regularis fuit negligens ad cõferendũ aliquod beneficium per sex menses a tpe, quo beneficium spectabat ad eius collationem, an diœcesani, hoc est, Ep̃i vel Archiepiscopi possint supplere negligentiam prælati regularis, sicut possunt supplere negligentiam prælati secularis? Rñdet Clemens, quod sic. Sed quæritur, qua auctoritate põt supplere, an auctori-

Nec permittunt illa applicari mensis prælatorum, vel pen sionibus grauari. Declarantur et decre. de offi. ord. pastoralis, & de præbend cum singula in talibus priora- tibus, & Ecclesijs locum hře. Et sunt quatuor partes: prima ponit de negligentia Regularium in beneficijs conferendis per diœcesanos supplēda: & de modo supplendi. Secundo de Ecclesijs non applicandis mē sis prælatorum: nec pensionibus grauandis: ibi, [Eadē.] Tertia determinat de q bus Ecclesijs pdicta intelligantur gl. ibi, [Præmissa.] Quarta declarat duas Bonifacianas: ibi, [In qui bus.] & quas opinio nes declarat infra di cetur.

regulares [a] prælati [b] prioratus, ecclesias, administrationes, aut quæuis alia beneficia [c] ad eorum dispositionem [d] spectantia cum vacant, interdum committere [e] negligunt, vel conferre intra tempus in Lateran. [f] † Concilio constitutum: diœcesani locorum [g] in non exemptis sua, [h] in exemptis [i] vero Apostolica [k] auctoritate negligentiam [l] super hoc suppleant eorundem: prioratus, Ecclesias, administrationes, & beneficia huiusmodi, illa † videlicet, quæ consue uerunt per seculares clericos gubernari, secularibus [m] clericis: alia † vero quæ religiosis [n] dumtaxat committi sunt solita, vel conferri, religiosis monasteriorum, [o] quorum prælati huiusmodi negligentes fuerint conferendo.

10 ¶Eadem [p] quoque auctoritate [q] diœcesani suffulti nullo modo permittant, q ijdem prælati, prioratus, Ecclesias, administrationes, aut beneficia huiusmodi applicent [r] mensis

†idest, Cō cil. Lateranensi sub Alex. III. c.8.

a ¶Regulares.] in secularibus ergo non haberet locum hæc constitutio, inquantum ponit ius nouū, & præiudicat priuilegio emptionis.

b ¶Prælati.] si ad collegia regularium sine prælato spectaret collatio, quod esse potest. de reg. c fi. lib. 6 prius ad prælatum, & demum ad diœcesanum deuolueretur potestas 2. facit j. de præb. si de beneficio.

c ¶Beneficia.] ecclesiastica, & vide quod dixi de cler. coniug. c cum Ioannes.

d ¶Dispositionem.] idest collationem, vel prouisionē hoc dico: quia si ad solam præsentationem, vel electionem ipsorum spectarent: tunc ad confirmantem, vel instituentem deuolueretur potestas, siue sit diœcesanus, siue alius 2.

e ¶Committere.] vtitur isto verbo. quia se prælati excusabant dicentes, q illarum Ecclesiarum non fiebat collatio, vel prouisio, sed solum quædam commissio, quasi illi essent castaldi, ministri, vel pædagogi.

[Glo. seq ponit lecturam, secundum quam reprobat opinionem, subdens indubitatum.]

f ¶Lateran.] de ꝯcess. pb. c. 2. Et si intelligimus de prioribus et ꝯuentualibus, hic reprobatur opinio, quæ habet, p tempus generalis Concilij trium mensium, locum habeat in prouisionibus talium sicut in electionibus, nam vt dicebat Inno. in decret ne pro defectu. de elect. inter electionem, & prouisionem diuersitatis ratio non apparet. quod Compost verum esse dicebat in perpetuis, sed non in temporalibus. Hoc aūt certū est, quod prioratus est principalis prælatura in Ecclesia regulari collegiata, & ei prior per viam electionis prouidetur, locum habet c. ne pro defectu.

g ¶Locorum.] ergo non personarum, si ergo prælatus alter ius diœcesis habet prioratū, quem ꝯferre negligit in diœcesi B mon. Episcopus Bonon supplebit. probat hoc decre. 2. eo tit. ibi. in suo cpatu nec distinguit vnde sint collatores, facit quod dicam j. in gl proxi.

[Glo. seq. soluit duo dubia, & obiectioni respondet, se cundo soluit alia duo fortiora.]

h ¶In ex.] auctoritate, quod sequitur. Et procedit hoc in prioratibus, Ecclesijs, & administrationibus non exemptis, et si prælati, ad quos prouisio pertinet, sint exēpti, de priuileg qm, & c ex ore, facit de præb. c. 1 lib. 6. Itē procedit hæc suppletio, quam facit diœcesanus suo iure intra secundum semestre, quo elapso ad proximum superiorē, siue sit metropolitanus siue Papa, collatio deuoluetur, eo tit c. vlt. Non obstat littera, quæ sequit, quia licet circa exempta ꝯcedat Papa ius suum, circa non exempta non. Item licet ꝯcedat suppleri vice sua negligentiam aliorum, non tñ concedi diœcesanis, vt supplent suam propriam. Sed modo remanet dubium satis forte, nunquid in exēptis deuolutis ad Epm currat tempus semestre Episcopo: & si currit, an ad metropolitanum deuoluatur potestas tempore lapso, an ad Papam: Et circa primum vr, q nō currat j. de prę ben. si de beneficio. & quod ibi no. in gl. sed nunquid. Circa secundū, dato q currat, vr q ad Papā nō ad Archiepiscopum deuoluitur, ad hoc de cler. ægro c. vnico lib 6. & vide qđ dixi de hęre. ad abolendā super glo fi.

i ¶In exemptis.] olim secus, eo tit. sicut & de præb. cum singula. in fi. lib. 6. & sic in hoc ius nouum inducit.

k ¶Apostolica.] concor. de offi. ord. irrefragabilis, & de hær. ad abolendam. de cleri. ægro c. vnico lib. 6. eod. lib. de sta. mo. c. vnico, & j de statu mo. attendentes, de relig. do. quia contingit.

[Glos seq. soluit vnam quæstionem.]

l ¶Negligentiam.] inquantum hęc decre. ponit ius nouum, & præiudicat priuilegijs exemptionis, non puto, quod locum habeat, quando prælatus priuatus esset propter delictum, cum hoc non sit expressum, facit de elect. quamquam. 2. responso, lib 6. secus in non exē ptis, eo. c. in fi.

40 [Glo. seq. alleg. vnam concor. & arguit opi. quam determinat.]

m ¶Secularibus.] facit de præb. cum de beneficio, libro 6. Facit hæc littera pro eo, quod not Pet & Abbas in prædi. decre. eo. tit. sicut, vbi dicunt, quod ad Ecclesiā, quæ consueuit regi per seculares clericos, monachi regularem præsentare non possunt, quod verum crederem in non curatis, vel si præsentant illum, vt claustralem.

[Gl. seq. idem facit quod superior proxima.]

50 n ¶Religiosis.] concor. de reb. eccl. non alie. possessiones. dicebat ibi Abbas, quod illud c. non loquitur de conuentualibus Ecclesijs monachorum, sed de alijs, in quibus ministrare consueuerunt, & quod si per negligentiam monachorum deuoluitur ius conferendi talem Ecclesiam ad Episcopum, non ponet ibi clericum, sed monachum, quod hic approbatur, & limitatur per litteram, quæ sequitur.

[Glo seq. alleg. concor. & ibi remittit, & arguit ad duas quæstiones.]

60 o ¶Monasteriorum.] concor. de præben. cum singula prohibemus, libro 6. Et quid si non sit idoneus in monasterio. ibi not Et optime facit hæc littera contra illa, quæ cum illa, ad quæstionem quam olim disputaui, an is ad quem deuoluitur eligendi potestas, teneatur eligere de illo collegio, de quo tenebatur qui neglexit, quam vide in mercurialibus sub hoc titu. & est posita sub regula, contra eum. Item benefacit ad id, quod scripsi supra de elect. cap. publicato. in vltima quæstione.

p ¶Eadem.] iste § & sequens determinat no. per Inn. & Host de præb. in Lateran. de priuileg. pastoralis.

q ¶Auctoritate.] l. Apostolica, etiam in exemptis.

r ¶Applicent.] vide qđ dicam j. de sta. reg. ne in agro.

§. ad

Papa non ꝯcedit alicui, vt suppleat propriam negligentiam.

†Vide Cō cil. Tridē. sess. 14. de ref. c. 10.

† al. ita, illa vero, &c.

§ Idē Pan. & Imo. hic notantes, q negligē tia inferioris deuoluit ius īmediatū ad superiorē Fō.

§ Idē Pan. h. c, & c. cū in cunctis. de elect notans, q ne gligentia deuoluit ius eligendi, plenā di ad con firmantē. Fon.

§ Et sic potestas superioris [ꝯferendis bñficijs deuolutis, modificat & regulat ſm potestatem ipsius inferioris, vt q bus ipse ꝯferre nō potuisset, similiter nec possit superior translationes .n. de persona ī personam fiunt cum sua cā, & suis qualitatib. & oꝺis, & ꝯditionibus, vt l. Caio Seio, ff de ali. & cib. le. l. legatum sub cōditione. de adi. le. Pet.

suis pensionesve [a] nouas [b] eis imponant, [c] aut veteres augeant, siue quę ipsis de nouo impositæ, siue auctæ soluantur. [d] Præmissa [e] vero prioratibus, ecclesijs, administrationibus, & beneficijs intelligimus, quæ non sunt de mensa [f] prȩlatorum ipsorum, sed speciales priores, administratores, seu rectores consueuerunt habere, licet priores, seu administratores huiusmodi libere possint ad claustrum (cum oportuerit [g]) reuocari. [h] In quibus [i] etiã constitutionem [k] Bonifacij Papȩ Octaui prȩdecessoris nostri bona beneficiorum vacantium occupari a prȩlatis, vel alijs ꝓhibẽtem, ac nihilominus in prioratibus hmõi, & ecclesijs illud Bonifacij eiusdem statutum, [l] quod religiosum quemcumq; pluribus prȩesse prohibet prioratibus, aut ecclesijs curam [m] animarum habentibus (etiam si cura ipsa non per eum, sed per alium [n] habeat exerceri) locum sibi censuimus vendicare, licet etiam eisdem prioratibus cura non immineat supradicta.

TITVLVS VI.

De ætate & qualitate, & ordine prȩficiendorum.

¶ Clemens Quintus in Concil. Vien.

¶ Diœcesani seruare debent, & a suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarum ecclesiis. Ioan. And.

§ ad hoc, vt patet, quod licet esset casus veniendi, per ordinarios fieri debet.

a ¶ Pensionesve.] de præben. auaritiæ. de censi. prohibemus

b ¶ Nouas. quæ dicantur nouæ, not. de censi. significauit.

c ¶ Imponant.] auctoritate sua, alias ex causa possent nouæ pensiones imponi, vel antiquę augeri per episcopum, de hoc, de censibus prohibemus, quod quomodo intelligãt Inn. & Hosti. ibi dixi super gl. 2.

d ¶ Soluantur.] concor. prædict. decre. significauit, de censi. & de iureiur. tua nos 2. Io. And.

e ¶ Præmissa.] scilicet quæ dicta sunt supra, in primo & 2. responso.

f ¶ De mensa.] Illa ergo non intelligerentur vacare, & sic in illis non habebit locum, quod dicitur de negligentia supplenda, vt probatur inf. de excessi. prȩla. frequens. versi. quidam etiam. Item nec habebit locum, ꝙ dicitur de pensione imponenda, vel de augenda, cum totum sit abbatis, & abbates fructus talium possunt vendere, & locare, vt in prȩdi. ver. quidam. & facit, quod no. Inn. de sta. reg. 2. ver. prioratus.

g ¶ Cum oportuerit.] Idem videtur de sta. mona. [illegible] ad monasterium. versicu. tales, & uide, ꝙ ibi dixi, & qui ele. uel vo. sustinuante super gl. 2.

[Glo. sequ. ponit dictum, de quo remittit: Secundo obijcit, & soluit. Tertio dat dubium solutum, super quo nouum statutum exposcit.]

h ¶ Reuocari.] Et in talibus claustralibus habet locum quod dicitur eos non debere stare solos, vt patebit j. de statu regula. ne in agro, § ad hoc. Sed aduerte: quia non videbatur, ꝙ in talibus obedientiarijs locum hẽret Concil. Lateranense, derisorium. n. est dicere, quod epus hodie conferat monacho prioratum, & abbas cuius negligentiam suppleuit episcopus, cras reuocat illum. Nec dicas quod sic institutum per episcopum supplicem, abbas reuocare non possit, quia nec plus, nec aliter confert supplens quam negligens, vt probat sup. 2. resp. Item secundum illud aperta esset via ad perpetuandum claustrales, ꝙ tamen etiam Papa non facit ĩ de confir. vti. vel inuti. ad nostram, & c. porrecta. Volens. n. abbas præficere nepotem, vel sibi charum, permitteret lab tempus, ut ille demum per Episcopum institutus esset perpetuus, & tali fraudi claudenda est uia. de diuor. quanto in fi. & propter hanc causam communiter olim hæ suppletiones non fiebant: sed satis est, quod satisfiat iuri in eo, quod suppletur, quod abbas facere neglexit. Nec potest negari quia hoc sit utile, saltem enim erubescent abbates de negligentia notari. Et sic vas per hanc decre. hodie teneri, ꝙ manualia quæ non sunt de mensa, & temporales prioratus vacãt per mortem vel remotionem eorum, qui præsident illis; Vnde & hodie Papa, qui recipit fructus vacantiũ, recipit fructus talium, nec resisti potest per hanc litteram, & per sequentem, & tendit hoc ad noxiam: quia superiores locorum manualium tales occupationes fructuum timentes, dimittunt in talibus prioratib' illos, quos alias remouerent, & quos remoueri forsitan expediret: & sic inducit hic quasi quandam perpetuationem claustralium. Et ob hanc causam si assisterem Papæ, consulerem declarari vel statui, quod cum sibi reseruat, vel alteri concedit fructus vacantium in vrbe, prouincia vel diœcesi, nõ includeruntur manualia, sed quandiu duraret gratia 20. vel alia quota, de qua videretur statuendum fructuum ipsorum manualium solueretur priuilegiato singulis annis, & sic non impediretur claustralium priorum correctio, & remotio, nec in illis priuilegiatus frustraretur priuilegio.

Religiosus perpetuo institutus supplendo abbatis negligentiam, an possit per ipsum abbatem remoueri.

i ¶ In quibus.] prioratibus, administrationibus, & ecclesijs manualibus, quæ nõ sunt de mensa.

[Glo. seq. dicit quid determinat, & quid reprobat.]

k ¶ Constitutionem, de off. ord. præsenti. lib. 6 & determinat, quod ibi prolixe no. Arch. & reprobat quod ibi no. Ioan. Monac. qui dicebat prioratus commendatiuos proprie non uacare, & ideo in illis decretalem illam locum non habere. Sed si intellexit de his, quę sunt de mensa, tunc vera.

[Glo. seq. dicit quid approbat, & reprobat, & rationi contrariæ respondet.

l ¶ Statutum.] de prȩben. cum singul. lib. 6. & approbat hic duas opiniones meas illi not. in 1 responso. in 4. & vlti. glo. Prima, scilicet quod decretalis, illa locum haberet etiam in prioratibus manualibus. Secunda quod locum haberet etiam in non curatis. In secunda concordabit Archid. In prima resistebat, probans per id, quod habetur ibi. In secundo responso datur illis op. 10. Dicebat enim Bonifacium consultum sic respondisse, sed cum vltimo legi Sextum, quod inducit Archi pro se, reuoluebam contra eum: Certum est enim quod in perpetuis non daretur optio, etiam ante illam decretalem, per decre. de multa. et gu. de temporalibus debebat intelligi.

m ¶ Curam.] hoc inducebat dubium, an determinaret etiam verbum, prioratibus, & hoc decidit in fine.

n ¶ Alium.] puta secularem presbyterum, vt in d. decret. cum singula. in prin. de sta. monach. ne in agro, § circum.

DE ÆTATE ET QVALITATE, &c.

¶ Visum est, quibus titulis, & modis præficiunt homines in ecclesijs: dubitaret aliquis vtrum prælati debeât esse idonei. Et quia idoneitas consistit in ætate, & qualitate, & ordine, ideo annectit rubricam de æta. & qualit. ordinandorum

Cum Ecclesiæ. ¶ Præ-missa rône excitat officium diocœsanorum circa obseruâtiam canonum loquentium de promouêdis ad bñficia: ibi, [Nos volentes.] Imo.

† Vide Côci. Tri. ses. 24. de refo. c. 12.

CAP. I.

Cum † ecclesiæ, [a] quibus præficiuntur personæ minus idoneæ scientia, [b] moribus, vel ætate, [c] grauia propter hoc (vt docet [d] experientia) nonnunquam perferant in spiritualibus, & temporalibus detrimenta. Nos uolentes per locorum diocœsanos, quibus ratione [e] officij hoc competit, præcipue [f] super hoc diligentius præcaueri, eis districte iniungimus, vt ipsi statuta canonica, [g] quæ super præficiendis personis in hmôi ecclesijs hactenus emanarunt, diligentius per seipsos obseruent, & faciant a suis subditis [h] inuiolabiliter obseruari: si diuinam [i] offensam & Sedis Apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem. [k]

¶ Idem.

¶ In capitulo cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ vocem non habet, qui non est subdiaconus Habens beneficium, cui annexus est ordo, post annû, nisi prius (impedimento cessante) promoueatur ad illû, in capitulo vocem non habet, donec fuerit ordinatus, et interim perdit distributionem dimidiam. Io. And.

CAP. II.

Vt † ...

CASVS. iure cautum est in ca. cum in cunctis capit. ne pro defectu, capi. nihil. de elect. in antiq. c. graue, de præben. & digni. quod ille, ad quem spectat collatio beneficiorum, debet illa conferre personis idoneis, quæ idoneitas consideratur respectu ætatis, videlicet quod ille, cui confertur dignitas minor dignitate epali, sit ætatis 25. annor. & ille, cui confertur epatus, sit ætatis completæ triginta annorum, & inchoauerit 31. annum. Item idoneitas consideratur respectu qualitatis, puta quod ille cui côfertur dignitas, sit bonæ famæ & honestæ conuersationis, ex legitimo matrimonio, & quod sit sufficientis scientiæ. Item idoneitas consideratur respectu ordinis, vt nemo assumatur in episcopum, nisi sit in ordine subdiaconatus. Sed quæritur, ad cuius officium pertinet ista obseruare? Dicit Clemens. quod eps quantum ad se debet seruare iura antiqua, videlicet, quod non conferat beneficium vacans, nisi personis idoneis. Item eps quantû ad patronos sibi subditos, dêt illos compellere, ut non conferant bñficia, nisi personis qualificatis. Et in hoc istud capitulum continet aliquid noui: quia nihil dicitur de diœcesano in iuribus antiquis, licet dicatur aliquid de Concil. Generali, c. graue, allegato, h.d.

¶ Colligo aliqua notabilia No quod quis non est præficiendus, i. instituendus in aliqua ecclesia, nisi sit idoneus scientia moribus, & ætate. Vnde sm diuersitatem beneficiorum requiritur diuersa ætas, quia in epatu requiritur ætas triginta annorum, in ecclesia parochiali, & alijs dignitatibus inferioribus ab episcopatu, requiritur ætas 24. annorum, tamen pro simplici dignitate potest Episcopus dispensare in 23. anno. in alijs beneficijs, vt in præbendis requiritur ætas 14. annorum: quia ibi sufficit maturitas consilij: ideo illa ætas requiritur. In alijs, vt in Capellanis, quæ non requirunt maturitatem consilij, requiritur ætas septem annorum. In alijs, vt in prioratibus, qui non habent curam aîarum, requiritur ætas 22. annorum. Et de hac materia singulariter tractat Panor. in c. cum sis. de præb. & dignita. in anti. Item in præficiendo requiritur idoneitas in moribus. quia si esset malæ vitæ posset inducere laicos ad malum exemplum. Item requiritur, quod sit sufficientis sciæ, quia in epo requiritur theologia, & quod sciat nouum, & vetus testam. ad pdicandû suis subditis Item requiritur, quod sit scientia, vt possit conseruare iura suæ ecclesiæ. In abbate vero non requiritur magna scientia, sed sufficit, quod sit expertus in negotijs in rectore ecclesiæ parochialis sufficit: scientia canonum pœnitentialium. Hæc optime tractat Inn. in c. cum in cunctis, de elect. in antiq. Nota, quod eps potest compellere subditos suos ad obseruationê Canonum, id est, quod potest mouere prælatos sibi subditos, vt nô conferant beneficia personis nô idoneis. Quæritur hic. Si prælati sint negligentes super eo, quod hic disponitur, qualiter peccent? Dicit Lau. & Zen. quod mortaliter 4. dist. n. denique, quod no. gl. de offi. Archid. ca quæ, de quo per Arch. 76. dist. vtinam. pro hoc illa littera ibi, [Districte iniungimus.] Zen.

[Prima gl. summat, & exponit]

a ¶ Cum Ecclesiæ.] Casus diœcesani seruare debent, & a suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum pficiendarum ecclesijs. Et nescio si aliquem fructum inducet hæc constitutio. Sed hoc scio, quod innouata sine pœnarum adiectionibus raro proficiunt, vide sub rubr. supra de magi. & potest exponi, ecclesiæ, id est, ecclesiastica ministeria, de elect. cum in cunctis: in prin. de quibus etiam potest intelligi, licet solum de regimine ecclesiarum videatur hic loqui; nihil enim interest, cû nil nouum inducat.

† Vide Côci. Tri. ses. 7. de refo. c. 13. & ses. 24. de refo. c. 12.

b ¶ Scientia.] qualis scientia requiratur in episcopo, & in alijs ministris, & quæ sit eminens, & quæ competês. & quid de parum sciente, an possit promoueri, & an peccet recipiendo officiû, ad quod scientia sua sufficit, scripsi post Inn. & Host. & Compost. de elect. cum in cunctis, super ver. scientia.

c ¶ Ætate.] de ordine nihil dixit, sicut nec decret. eam te. sup. eo. Et vide quod no. de præb. si pro pauperibus. libro 6. in gl. 2.

d ¶ Docet.] tacit sup. de elect. quam sit, in prin. lib. 6. vbi de hoc.

e ¶ Ratione officij] excitat ergo ipsorum officium. non constituit illos delegatos, supra de offi. ordin. licet, & c. penulti.

f ¶ Præcipue.] duplex punctuatio.

g ¶ Canonica.] sup. eo per totum, de elect. cum in cunctis, & in c. nihil. de præb. graue. cum simil.

h ¶ Subditis.] non sufficit prælato, quod sit bonus in se: nisi etiam sit, quantum est in se, bonus in subditis, de simo. licet in prin. cum concor.

i ¶ Diuinam offensam.] concord. huic fini. de elect. vbi periculum, § qui autem, & c. perpetuæ, & ca. commissa. in fi. lib. 6. quod tui. de cens. ad nostram in fi.

k ¶ Vltionem.] specialiter circa hoc statutum de generali, vide quod no. de treu. & pa. c. 1. de cele. mis. dolentes. de elect. generali. lib. 6.

Vt ijs qui] Primo declarat non existentem in sacris non habere vocem in capitulo cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ: Secundo idem dicit de habente beneficium, cui annexus sit ordo, nisi ad illum promoueatur

moueatur cessante impedimento intra annum: quia illo elapso tunc non habet vocem in capitulo, & ei subtrahitur pars dimidia distributionum. Secunda; ibi, [Illi vero] Imola.

CASVS. Vacat Ecclesia cathedralis, collegiata, vel conuentualis forte per mortem prælati: tūc Canonici, vel regulares professi ꝯuenerunt super electione faciē da: sunt tñ aliqui canonici, vel religiosi, qui nō sunt in sacris ꝯstituti, licet sunt professi, vel canonici præbendati: sed ꝯstituti in sacris proposuerunt ex parte sua, ꝙ alij non ꝯstituti in sacris non admitterētur, idest, non reciperetur ad electionem faciendā: Quæritur quid iuris? Dicit Romanus Pontifex Clemens, vt intitulati in Ecclesia inducātur ad suscipiendos sacros ordines: statuit, idest, statutum facit, ꝙ isti non ꝯstituti in sacris non habeant vocem in capitulo, dū celebrabitur electio, vel aliud capitulum Sed ponamus ꝙ sit dignitas vacans, vel personatus, vel aliud beneficium, quod requirit certum ordinem: puta ꝙ si quis assumatur ad talem dignitatē, ꝙ ipse sit diaconus, vel presbyter: quidam subdiaconus fuit assumptus ad illam dignitatem, vel beneficium, & non fecit se promoueri intra annum ad ordinē requisitum illi dignitati, vel beneficio, quæritur, quā pœnam incurrit talis, qui accepit tale beneficium, vel dignitatem, & non ponit se in ordine annexo illi beneficio, vel dignitati? Rñdet Clemens, ꝙ talis nō habebit vocem in capitulo, & perdit medietatē distributionum, donec fuerit promotus ad ordinem requisitum in tali beneficio. Sed quæritur vtrum pœnæ antiquæ sint sublatæ per istud capitulū? Dicit ꝙ non: sed remanent in suo robore. Et sunt illæ pœnę, ꝙ si quis beneficiatus fuerit monitus, vt intra annum promoueatur ad sacros ordines, & intra annū non fecerit se promoueri, tunc poterit priuari illo beneficio. Sed per c. licet, de ele. in 6 fuit statutum in Ecclesia parochiali, ꝙ ipso iure perdit beneficium absque monitione, sed non loquitur in alijs beneficijs: ideo in alijs beneficijs remanēt iura antiqua incorrecta, videlicet, ꝙ debent promoueri post monitionem, sed absque monitione incurrunt pœnas huius capituli. No. ꝙ ordo non dr̄ annexus ita, ꝙ non ꝯstitutus in tali ordine non possit hr̄e illud beneficium, sed intelligitur, ꝙ habens illud beneficiū debet promoueri ad illum ordinem. Not. ꝙ mancipati, id est, deputati diuinis officijs, & ministerijs quam citius possunt debent promoueri ad sacros ordines ad illum finem, vt ab illo statu non possint retrocedere, hoc est, ꝙ postquā habent beneficium, & dicunt velle ecclesiasticari, & suo illo ipse accipiunt beneficiū non retrocedant, idest, non mutent suam voluntatem, nec vxorem accipiant, quare qñ sunt semel in ordine, non pñt retrocedere, idest, reaccipere statum, quem dimiserunt tacite, accipiendo beneficium, vel dignitatem Et si retrocedit, & habebat animū retrocedendi, dum accipit beneficium, talis tenetur ad restitutionem omnium fructuum beneficij. Secus autem si non habet animum retrocedendi a principio, quia forsan postquam tenuit beneficium per aliquod spatium ipse cognouit, ꝙ nō posset saluari cum beneficio, & ꝙ melius soluetet cū matrimonio, & dimittit beneficium, & retrocedit, credo, ꝙ talis non tenetur ad restitutionem fructuū, nisi esset opulentissimus, ita ꝙ restituendo, facultates suæ, & status eius parum diminuerentur. Nota, ꝙ ꝯstitutus in sacris habet vocem in capitulo, & hoc accipiendo capitulum impropriè, i. pro collegio & conuentu, quia propriè capitulum dr̄ in Ecclesia cathedrali, collegium dr̄ in alijs Ecclesijs secularibus, & conuentus in Ecclesij. regularibus, sed vnum sæpe ponitur pro reliquo Not. ꝙ habens dignitatem requirentem certum ordinem, & illam tenet, per spatium vnius anni, & non promouetur ad illum ordinem requisitum illi dignitati, no priuatur illa dignitate, sed punitur pœnis hic ꝯtentis in c. cum in cunctis, de elec. in antiq. & in c. licet de elect. lib 6 Not. de dictione, [Vt,] quę hic ponitur in vim causæ, sed regulariter facit modum, de ꝯs. appo. verum, & quod ibi dixi Not. ꝙ inhabilitas vocis, surgens ex defectu ordinum sacrorum, non est remissibilis per habiles: & si hoc sibi ab alijs cōcedatur. concor. ponit gl. in verbo. [Cōcordatur.] Zaba.

Ii, [a] qui diuinis in cathedralibus, vel collegiatis secularibus, vel regularibus [b] Ecclesiis sunt mancipati [c] officiis, [d] vel mancipabuntur in posterum, [e] ad suscipiendos sacros ordines propen-

[Prima glo. summat, & dicit quid dederit causam constitutionis, & infert a simili.]

a [Vt ij] Casus. In capitulo cathedralis Ecclesiæ, vel collegiatæ vocem non habet, qui non est Subdiaconus habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius, (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem nō habet donec fuerit ordinatus, & interim perdit distributionem dimidiam. partes sunt duæ, quæ satis patent. Causam dedit constitutioni, quod not. Host. de præben. extirpandæ, §. qui vero, vbi dicit esse æquum, ꝙ sicut minor subdiacono non eligitur in Epm̄, ita nec eligat, vt bene conueniant electus, & eligentes, dicens ibi per constitutiones legatorum in prouincia prouinciæ hoc esse statutum, ꝙ non existentes in sacris non habeant vocem, talem autem ꝯstitutionem facere possunt nedum legati, sed etiā Episcopi, [1] vt scripsi post eum, de offi. archipresb. c. ii. vnde constat, ꝙ multi Episcopi tales constitutiones habebant. Not. etiam ipse Host. eod. tit. de offi. archipresb. cap. 2. qd̄ sicut inter Cardinales nullus est quin sit saltem diaconus, ita & inter canonicos nullus deberet esse, quin esset saltem subdiaconus, argu. sup. eo. quæris, de conse. dist. 1. Episcopus Deo sacrificans, & c. iubemus, facit quod dicit canon, illicitum esse eum, qui non fit in ordine, ecclesiasticis misceri tractatibus, 96. dist. satis euidenter. tales enim retrocedere possunt a statu clericali, de elect. cum eo. lib. 6.

b [Regularibus.] Si ergo in Ecclesijs regularibus non constitutus in sacris vocem non habet, ergo nec in numero computatur de facto, non de fictione, vt not. in cle. sup. de ele. quod circa, in fi. pen. gl.

[Glo. seq. exponit & infert solutionem dubij, quam fortificat, prorogat & determinat.]

c [Mancipati.] quasi dicat, nuncupati, electi, vel deputati, & quia mancipare est seruare, vel in seruitutem, vel in potestatē reducere, ideo vtitur hoc verbo, quod etiam hr̄ 18. dist. de his in prin. 1. q. 4. saluator. vltra medium. In his ergo, qui non sunt deputati ad diuina officia, quales sunt conuersi, vel professi laici, præcipue in Ecclesiis regularibus, nihil puto mutatur per hanc constitutionem, & sic saluum manet, quod not. de elec. ex eo ꝙ lib. 6. in fi. & ita seruatur, alias sequeretur, ꝙ per hanc constitutionem moniales non haberent vocem in suis capitulis, quæ propter sexus fragilitatem non sunt capaces [2] ordinum, de hoc 23. q. 1 diaconissam. hac eadem ratione videretur, ꝙ extranei, qui non sunt in Ecclesijs constituti, sed in certis actibus habent vocem in capitulo, non includātur hac constitutione, quod intelligo nisi per ius capituli suæ Ecclesiæ habeāt talem vocem in aliena.

d [Officiis.] etiam si sacri ordines annexi non sint, & sic differt a proxi. responso.

[Glo. seq. dupliciter obijcit. soluit, & vtriq; obiectioni respondet.]

e [In posterum.] ꝙ posteris indici possit asperior status, non dubitatur, sed vr̄ absurdum, ꝙ hic indicatur iā intitulatis, saltem non professis, hoc ideo ꝑ qd̄ not. de regul. ꝙ omnes, lib 6. Item vr̄ absurdum ꝙ constitutio ingerat præterita contra id, sup. de constit. c. ii. Dicas, quod hac de re non priuat de beneficio, sed solum voce capituli, & tamen certum est, ꝙ cum beneficium assumpserit, et expediens, & necessarium officium Ecclesiæ.

[1] Vide Alex. cōs. 106. in 2. vol. col. 6.

[2] Feminæ cui sacrorū ordinū sunt incapaces, docēt theologi scholastici lib. 4 sent. distinct. 25. vbi late Sotus q. 2. art 2.

six gerat, si ingrueret necessitas cum ad sacros ordinari & hoc conuenit, posset et priuari beneficio, s. eo. quæ. Non manducet ergo, qui non vult laborare. Quod primo in contrarium allegaui, locum habet in prima, vt ibi q̄ non inducitur immo 32. q. 1 integritas. Quod dixi secundo, non obstat, quia constitutio ista non ligat præteritas institutiones, sed futuros tractatus, & actus capitulorum. Item nō vitiat vocem in capitulo præstitam, quod esset respicere præterita, sed præstandam, & sic respicit futura.

sius [a] inducantur: Statuimus, vt nullus [b] de cætero in huiusmodi Ecclesiis vocem in capitulo [c] habeat (etiam si hoc sibi ab aliis libere concedatur [d]) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus. [e] ¶ Illi vero, qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas, [f] quibus certi [g] ordines sunt annexi [h] pacifice nunc obtinent in eisdem [i] Ecclesiis, vel obtinuerint in futurum: nisi (iusto im-

Propēsius qd significat.

a ¶ Propensius.] idē verbum de offi. ord. c. 1. deriuatores exponunt, idest, extensius, sed illud: vbi dicimus protensius: sed propensius deriuatur a prope, vel propere, quasi velociter, vel festine.

b ¶ Vt nullus.] iam institutus, vel instituendus, vt patet per præcedentia.

[Gl. seq. ponderat verbum, per quod soluit dubium: ad solutionem inducens quatuor similia.]

Canonic' nō i sacris actus non collegiales exercere potest.

c ¶ In capitulo.] stallum chori nō aufert, & per hoc verbum patet, quod si esset actus expediēdus, vt a priuatis nō a capitulo, ad tale bene admitterentur, per quod puto quod talis Canonicus non in sacris præbendam, & domū optare possit, sicut constitutus in sacris, si Ecclesiæ statutum, vel consuetudo non obuiet: cum ille actus non sit collegialis, & competat ex canonia, & præbenda, nō ex voce capituli: sicut & potest delegatus dari, de rescrip. statutum, libro 6. agere pro præbenda de probat. ex litteris. Episcopum sociare, & fructus percipere, de ele. non resi. ad audientiam, Ecclesiam defendere, de concess. præb. ex parte, de elec. generali de reb. eccle. nō alienan. c. 2. lib 6.

[Gl. seq. alleg duas concordantias: quærit pro, contrarium soluit, illud amplians.]

d ¶ Concedatur.] concor. sup. de elect. constitutus, & j. de reg. vt professiores. Sed quid si actum electionis imminentis participant sibi socij? Videtur, quod possint per ea, quæ not. sup. de ele. cum Vinton in vlt. glo. Contrarium crederem, quasi sit inhabilitas in persona. per hanc litteram, per quam etiam non credo Episcopum contra hoc dispensare posse, & facit verbum, nullo modo j. proximo responso.

[Glo seq. primo quærit: arguit negatiue, contrarium soluit per duo iura, & tria similia, & contrario respondet: secundo quærit, & soluit per vnum capitulum, & quatuor absurditates, tertio subdit duas quæstiones, & soluit.

Canonico sufficit esse in sacris tpe electionis, ad hoc vt eligere possit.

e ¶ Constitutus, & habens ætatem, de qua j. ca. proxi. quod c. fuit summe necessarium propter istud, vt ibi dicam. Sed pone (quod de facto nunc satis occurrit) canonicus dum vacat ecclesia non est in sacris, sed tempore, quo imminet electio facienda, est in sacris, habet vocem in electione? Si ponderemus initium iuxta ea, quæ not. de elect. dudum 1. vr. quod non: quia tunc non erat habilis. Tu dicas quod sic est, quod tpe faciendæ electionis sit habilis, quod satis probatur, s. de elect. cum inter R. in. h & sup. de excep. Apostolicæ. Idem enim decernimus de eligendo, vt in præd. decr. dudum 1. & 2. Sic etiam is, qui non esset Canonicus tpe vacationis, si tempore electionis canonicus esset, admitteretur cum aliis, & eligeret, & qui tempore vacationis non esset in loco, vnde vocari deberet, si tpe electionis præsens esset admitteretur ad eligendum, de hoc sup. de elec. Ecclesia 1. Quod dr in electionibus spectari initium, intelligitur de initio electionis, non vacationis. Sed fortius q̄o, nunquid Canonicum non constitutum in sacris in proximis temporibus ordinari volentem, quæ tempora incidunt intra terminum iuris datum ad eligendū, quod teneantur socij expectare, maxime si hoc petauit, puto, quod

Canonic' in sacris nō constitutus nō est

non, quod bene probatur, ne sede vacan. c. vnico. 1. rñso, lib. 6. alias sequeretur, quod sm iura vetera impuberem, cuius pubertas finitur intra terminum, expectare tenerentur, vel absentem in loco, de quo vocari non debet, dicentem se velle ad Ecclesiam redire, vel excōicatum dicentem se velle ab solutionem petere, vel nouitiū, dicente se velle profiteri, vel his similia. Sed quid si nullus de capitulo est in sacris, tunc solus prælatus expediat, quæ incumbunt, per decreta præallega. & facit, quod scripsi de elect. cum Ecclesia.

ab aliis expectādus, licet velit ordinari intra terminū iuris datum ad eligēdum.

Sed quid si ipsius prælati electio imminet facienda, & nullus de capitulo est in sacris? Hic satis crederem, quod superiorem habeat expectare lapsum terminum iuris, tacit prædicta decreta. vnica ne sede vacan. 1. respon. de elect. commissa, in prin. lib. 6. licet ergo Canonici, qui sunt in sacris, non expectent Canonicum, cum ipsi sint capitulum, superior tamen, qui habet vti iure deuoluto, vt pœnę deuolutionis sit locus habebit necesse vsq; ad iuris terminum capitulum expectare, & hæc etiam egerent declaratione, & repetita intelligantur j. prox. responso.

Electio prælati p quē fiet, si nullus de capitulo est in sacris.

f ¶ Præbendas.] in collegiatis Ecclesiis, vt infra dicam.

g ¶ Certi.] non dicit, sacri, per quod dico etiam in minoribus hoc locum habere.

[Glos. seq. tria dicit exponendo, quod de annexione dixit]

h ¶ Annexi.] de iure communi, primæua institutione, antiqua consuetudine, vel statuto. Et intelligo hanc literam, siue certis præbendis annexi sint ordines, siue in certis, quæ tamen postea certificatæ sint, puta quia tertia vacans est sacerdotalis, 1 vt scripsi de concess. præb. oropofuit, in prin. Nec intelligo de annexione, qua nō possunt conferri, nisi ei, qui sit in illo ordine, quia tūc non est dare, quod habeat illud beneficium non habēs ordinem annexum. Dico tū, quod si per litteras Papales ad hoc sufficientes consequeretur beneficium non existens in ordine, adhuc locus esset huic decr. nisi etiam ad non recipiendum ordinem sufficientem dispensationem haberet.

1 Vid. Cōc. Trid. sess. 24. de refor. c. 12.

[Gloss sequens quærit de principali prælato, allegat propter duas rationes, contrario plus accedit, & declarationem exponit.]

i ¶ In eisdē.] cathedralibus, vel collegiatis, de quibus præmisit. Sed mihi remanet dubium, an hoc c. in vtroque rñso locum habeat in principalibus prælatis Ecclesiarum collegiatarum, puta archipresbyteris, vel plebanis plebium, vel his similibus? Et vr quod sic, p verbum, dignitates, quod præcedit, facit de rescrip. statutū lib. 6. eo. lib. de offi. leg c. penult. in prin. Certum est autem, quod illi dignitati annexus est ordo presbyteralis s. eod. c. 1. si ergo non fiant presbyteri intra annum, locus erit huic pœnæ. Nec occurrit ratio quare plus arctetur habens personatum, vel canoniam, quam habens principalem prælaturam, imo videtur maior in isto ratio, quia plus est adstrictus, de rescrip. edocere, & in seipso debet ostendere, quid subditis facere oporteat, de ele. cum in cunctis, in prin. & a capite inchoari debet rationis editio, ff de. den. argentarius, §. edi. autem. In contrarium facit de elect. statutum, lib. 6. Nec obstat hæc littera, quia tales non habent dignitatē in Ecclesiis: imo habent Ecclesias, vel dignitates Ecclesiarum super quo vide qd dicā j. de præb c. 1. Item absurdū videre principalē prælatum Ecclesiæ priuari voce pp ordinis defectū, non sine graui damno Ecclesiæ, cuius negotia deb. t ordinare. Vnde potest dici, qd cū prælatus & capitulū sint diuersa, s. de his q̄ fi. a pla. in sub. & nigro. ne sede vac.

Archipresbyter si ā sit pbsyter an possit admitti ad eligendum.

cap.

cap. vnico lib. 6. cum multis similibus, sub appellatione capituli non includatur prælatus, vt hic, & ſ. prox. Iiiſo Et ſi dicatur, φ de quadam largiſſima verbi ſignificatione prælatus noie capituli comprehendaõ, quaſi illius corporis caput, de his quæ ſi a prælat. nouit & tāciant not. de conceſ. præb. poſt electioné. Mihi tamé eſt latis, quod communiter nō comprehendatur, vt probāt iura pdicta, vt ſit hoc ius correctiuum iuris veteris, & pœnale, non largiſſimam, ſed potiº ſtrictā interpretationē recipiat de regu. iu. quę a iure. & cap. in pœnis. lib. 6. Item licet prælatus, & capitulum faciāt vnum corpus, & vnā eccleſiam, & ſic loquūtur cōtraria: nō per hoc ſequitur prælatum ĩcludi ſub appellatione capituli, imo potius ſumitur contrarium. & idem videretur dicendum circa decretalem, vt profeſſores. ĩ. de reg. & tamen vtrobique neceſſaria eſſet declaratio.

pedimento [a] ceſſante) ad huiuſmodi ordines ſe promoueri fecerint intra annum, [b] extunc [c] donec [d] ad eos promoti fuerint nullo modo [e] vocem in capitulo habeant earundem. Ipſiſque diſtributionum, [f] quæ dantur his, qui certis [g] horis interſunt, [h] pars dimidia [i] ſubtrahatur, non obſtātibus quibuſlibet conſuetudinibus [k] vel ſtatutis. [l] Pœnis alijs, quæ contra tales promoueri ad ordines recuſantes ſtatuuntur in iure, [m] nihilominus in ſuo robore permanſuris.

¶ Idem.

¶ In 18. anno ad ſubdiaconatum. In 20. ad diaconatum. in 25. ad presbyteratum tūc quis libere promoueri. h. d. Ioan. Andr.

CAP. III.

GEneralem [n] † eccle-

a Impedimento.] concor. ĩ. de elect. commiſſa. §. 1. li. 6. & ibi videas exempla: vbi vero impedimentum prouenisſet ex culpa ſua, non videtur excuſari. de hoc, ſu. eo. c. 1. & in hoc differt a parte. ſupr proxi. in qua non excuſat impedimentum, & merito hic aliud, quia hic eſt pœna negligentis.

b ¶ Intra annum.] à tempore, quo ligat conſtitutio in prius inſtitutis, & a tpe habitæ poſſeſſionis, vel quo p eos ſtetit, quominus haberet in inſtituendis. ſupra de elect. commiſſa §. 2. & de præb. licet 2. lib. 6.

c ¶ Extunc.] ſcilicet anno elapſo, prius ergo non eſt locus huic pœnæ, poſſet tamen excludi etiam prius a voce capituli ex alio capite. ſup. prox. reſponſio, hoc eſt dicere, ſi habens præbēdam diaconalem ſubdiaconus eſt, licet nō diaconus, non excluditur a voce, niſi poſt annum. Si vero nec eſſet ſubdiaconus, & ſi ipſa præbenda eſſet ſubdiaconalis tantum, excluditur etiam intra annum, ſed a diſtributionib. ſolum poſt annum, & cū excuſat impedimentum.

d ¶ Donec.] ſ illis ergo ordinatis ceſſat pœna. con cor. ſup. de elect. quia ſæpe. lib. 6. & quod not. de mai. contract. contra c. fin.

e ¶ Nullo modo] vniuerſale negatiuum excludit conceſſionem capituli, vt ſup. proxi. reſpon. diſpenſationem epiſcopi, vt ibi dixi.

[Glo. ſeq. arguit, & dubium ſoluit.]

f ¶ Diſtributionem.] per hoc verbum, & verbū, capitulo, quod præcedit, patet in beneficijs, quib. non debetur vox capituli, & in quibus non ſunt diſtributiones, has pœnas non competere: puto tū, φ ſi in eccleſia collegiata eſt c. pellania, vel altare, ex cuius inſtitutione etiam capellanus tenetur officiare eccleſiam, vt in eccleſia Bonon. in illis horis aliquę diſtributiones eis debeantur, quod ad illas locus eſſet hic pœnæ, ſi pmo tus non eſſet, licet non quo ad redditus cappellaniæ, altaris, de quibus hic non cauetur.

g ¶ Certis horis.] No pro conſuetudine eccleſiarū collegiatarum, quæ diſtributiones ordināt non per oes horas 2. ſed per certas, & aliquas attribuunt Miſſæ, φ no eſt de horis de celeb. Miſ. c. 1. & decr. vnico de cler. non reſid. nō dicit de horis, ſed de officijs. Honeſtius eſſet, & iuri con ſonus. vt per oes horas heret ipſarū con ſenſu, φ aut pro Miſſa, matutino, & veſperis debeat

fieri æqua contributio, facit inf. de reliq. & venera. ſanct. cap. vnico in fi.

h ¶ Interſunt.] dato. q. pdictis interſint, alias priuarentur illis in totū, φ dic vt ĩ. de cler. nō reſi. c. vnic. lib. 6.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia de inopia: & cui pars accreſcat.

i ¶ Pars dimidia.] & ſi reliqua dimidia ad ſuſtentationem ipſorum non ſufficit: 3 & imputent ſibi cū per ordinis receptionem hanc pœnam vitare poſſint. facit qđ not de elect quia ſæpe lib. 6 in glo. aliud Et ſic non obſtat qđ no de elect cum Vintonienſi in gl nota. φ in fi & vide, quod n. & dixi de appel pastoralis. in fi. vlt gloſ. Et ſcias, φ iſta dimidia ſubtracta accreſcit alijs intereſſentibus diuinis inſtit. de leg. §. ſi eadem. ff. de vſufru accreſ. l. 1 in ſi. niſi eſſet aliter ordinatum. facit de cler. non reſid. cap. vnico lib. 6. & vide quod dicam ĩ. de vita & honeſt. cleric. c. 2.

k ¶ Conſuetudinibus.] concor. inf. de ſepul c. 1. § penult. & ĩ. de ſtat. mon. c. 1. § ſane. & 2. in fi. de relig. do. c. 2. § vt autem. & §. penul. de iure patro ca. 1. in prin. & in fi. & ſimi. ſ. de pœ. ſi quis ſuadente. poſt princ. de pœ. & remiſ. c. 1. de ſent. excom. c. 1.

l ¶ Statutis.] nota, φ non reuocat priuilegia. concor. de capel. mo. c. vnico lib. 6 & quod ibi not.

m ¶ In iure.] ſ. eod. quęris de elect. licet canon libr. 6. & vide quod ibi not. in gl. antepen. de regularib. hēs. ĩ. de ſta. mon. ne in agro § ceterum. Ioan.

GEneralē. CASVS. Viſum eſt ſ. qualiter requiritur certa ætas in pficiendis, nunc qritur vtrū requiraē certa ætas in ordinandis? Et rñdet φ ſic, quia in ſubdiacono requiritur, φ cōpleuerit decimūſeptimū annū, & attigerit decimumoctauum; In diacono requiritur φ compleuerit 19. & q ſit in 20. In presbytero requiritur, φ compleuerit 24. annum, & φ ſit in 25 anno. In minoribus vero ordinib. ſufficit, φ fuerit extra infantiā, & compleuerit ſeptimū annum. h. d. H R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, φ quis non pōt promoueri ad diaconatus ordinem, niſi ſit in 20 anno nec ad preſbyteratum, niſi ſit in 25. Sed qritur, vtrum defectus ætatis impediat receptionē ordinis? Dicēdum φ non, imo quis in 20. anno poterit recipere ordinē presbyteratus, ſed non habebit executionē illius ordinis donec att gerit ætatē legitimā, & ipſo iure eſt ſuſpenſus ab executione ordinu, vſq; ad illam ætatem legitimam, & ſi qs pſbyter in ætate minori 25. annorum celebraret tunc incurreret irregularitatem No. dictionem [Verò]. vt ſup. in c. conſtitutionem, de elect. etiam videbis dictionem, [Decernimus.] No φ ad receptionem ordinum requiritur, vt ordinato non obſtet aliqd canonicum, ſuppleť Paulus ſ impedimentum, de ſent. excom. φ de his & c. quamuis pars ſecundum Gen irregularis defe. vel vitium de corp. vitia per totum. Zaba.

[Gloſſa prima commendat ea & dicit quid corrigit, & quid determinat, & obiectionem ſoluit.]

n ¶ Generalem.] breue & ſumme neceſſariū propter conſtitutionem ſup proxi. Determinat autem ætatem iſtorum ordinum, & corrigit canones 87. diſtin. per vnicum per totum. 78 diſt. c. 1. & 3. & ult. & 28 diſ de his, in quibus dicebatur, φ ſinnis 20. annos, ſubdiaconus, 25. diaconus, 30 presbyter fieri poterat, & debebāt eſſe anni

3 Hāc gl. reprehēdit Guil. de monte Lauduno ſed eā defēdit hic Io. Imol. quem vide.

† Vide qđ diſponat Cōc. Tri. ſeſſ. 23. de reforma. ca. 12.

b De hac dictione, donec, vi de Alexā drū cōn. 66. incip. u. ſo teſta mento, in 5. nota.

a De his horis vid Ab in c. extra de celebra. Miſ.

compleri & ibi determinat etiam no. de elect. cum in cunctis §. inferiora. de temp. ord. vel non est compos. Et sine dubio, licet hæc decre. optime coniugatur proximæ: melius tamen intitulata fuisset sub rubri. de temp. ord. ista enim rubrica tractat de ætate, & qualitate eorum, qui pmciúntur, illa de qualitate illorū, qui ordinantur, sed propter connexitatē sic transit. & est simile quod dixi supra eo. ad aures.

[Glossa sequens allegat simile: probat obseruantiam: ponit opinionē, quam impugnat, & expediéntiam huius iuris. in fin. quærit, & soluit, de alia quæstione remittit.

† Dictio, īpedimēto, deest in antiquioribus exēplaribus.

sitæ obseruantiam [a] volentes antiquis [b] iuribus in hac parte pferri: Decernimus, [c] vt (alio non obstante impedimento † canonico) possit quis libere [d] in decimo octauo [e] ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus, [f] & in vigesimoquinto ætatis suæ anno [g] ad presbyteratus ordines promoueri. [h]

a ¶ Obseruantiam.] simile 1. q̄. de appel. quāuis. Procedebat autem hæc obseruantia a præalle. §. inferiora, quia cum ibi de ætate antiquorum canonum in sacerdotio demandantur v anni, & plus, quia qui 25. attingit, potest fieri sacerdos, ita videbantur 5. demendi de ætate diaconi, & subdiaconi, per quem etiam in 15. dabatur subdiaconatus nec mirum, si dicebantur antiqui canones in hoc correcti: nam per illos seruabantur interstitia temporum inter ordinem & ordinē, q̄ hodie non seruātur. Vnde laicus in carnis. priuio, in festo resurrectionis presbyter esse posset. Sed Host. dicens antiquos canones seruandos dicebat, q̄ in § inferiora dispensabatur in ætate pp curam animarum, & fm Inno. suberat necessitas, ex quo vocatus fuerat ad beneficium, quod requirebat ordinē. Sed mirandum est hoc, cum enim sine aliqua dispensatione promoueatur ad curam, ergo & ad ordinem annexum curæ. Item sonat in absurdum, q̄ maior 24. annis possit habere, curam, & sacerdotium, & non solum sacerdotium Item aliud absurdum, quia fm id eadem erit ætas episcopi, & sacerdotis, quare sæpe clamaui in scholis, & ad curiam scripsi & præcipue domino Richardo sancti Eustachij diacono Cardinali, vt determinaretur hæc ętas, quod summe fuit necessarium propter proximā decretalē, aliàs innumerosæ, & inextricabiles q̄stiones emersissent, volens n. habere vocem in capitulo maiori 14. minor 20 recepisset subdiaconatum, fuisset obiectum, illum nihilominus excludendum, quasi non rite promotum propter defectum ætatis, iuxta illud, quod no. de præben. ei cui, li. 6 ipsi replicassent antiqua iura correcta per dissuetudinem, & per §. inferiora. contra quos duplicatū fuisset de prædicta opinione Inno. & Host. quam et sequitur Arch. in prædicta decre. ei cui. Sed quid de promotis ante hanc decretalem intra hanc ętatem? puto satis esse, quod nunc sit in ætate q̄. de tempo. ordin. vel non est. si vero nec adhuc sunt in ætate, excludentur ab executione ordinis vsq. ad ętatē legitimā, vt ibi. De ordinato vero intra pubertatē ad sacros, an teneatur continere, s. not. & scripsi de cleri. promo. cap. vnico.

† De materia huius glo. te ne, q̄ nouissime sanciunt Côci. Tri. sess. 23. de refo. c. 12. & seq.

a De hoc dubio uide Rikar. lib. 4. sen. dis. 25. ar. 4. q. 2. & Paludan. ea. d. q. 3.

b ¶ Antiquis.] Allegatis in 1 glo Sed contra, quia canon antiquus 77. dis. c. 1. permittebat quē subdiaconatū in 14. anno. Sol. illud verum, computationem inchoando post infantiam, vt ibi not.

c ¶ Decernimus. non dicit declaramus, quod facit pro opinione Inno. & Host.

d ¶ Libere.] id est, sine dispensatione, dato q̄ non habeat beneficium, quod ordinem requirat.

e ¶ In decimooctauo.] intelligo inchoato: satis ergo est q̄ attigerit, vt in §. inferiora. & idem de sequentib. Certum est n. q̄ maior 17. est in anno 18. nec litera requirit, q̄ sit 18 annorum, sed in 18. olim secus. vt dixi in 1. gl. Nota per hanc decretalem coniunctam sup. c proxi. 1. responso. hodie puberem non habere vocem in capitulo, nisi excesserit 17. annum.

f ¶ Diaconatus.] licet in anno xx. possit quis esse diaconus, nō per hoc putes, q̄ possit esse archidiaconus. De ætate g enim promouēdorū ad dignitates terminata per §. inferiora. nihil hic immutat, alias sequeretur, q̄ cū subdiaconus possit in episcopum eligi, eo. tit a multis, & maior 17. subdiaconus esse possit, vt. hic, ergo potest eligi, qd est falsum.

§ Vide etiam Côci. Tri. ses. 24. de refor. c. 12.

g ¶ Anno.] si prius ordinatur, suspenditur ordinans a collatione ordinum, & ordinatus ab executione ipsius ordinis vsque ad ętatem legitimam. de tempo. ord. vel non est & per prędi. decre. eo. titu. dilectus. non puto episcopum circa ętatem hanc dispensare posse.

h ¶ Promoueri.] sed quæ est ętas minorum ordinum. Dic q̄ maior infantia, 28. dis. de his, de temp. ord. nullus, lib. 6. 78. dist. c. 2. & uide quod ibi notaui in summa, & c. super inordinata, de præb. Io. And.

TITVLVS VII.

De officio vicarij.

¶ Clemēs V. in Côc. Vien.

¶ Iura loquentia de ecclesiis curatis, locum habent quo ad tria in vicarijs perpetuis ecclesiarum parochialium. Io. Andr.

CAP. VNIC.

QVÆ DE EC-

DE OFFICIO VICARII.

[Ista Rub. continuatur ad præcedentes. Dictum est supra per discursum titulorum de promotione clericorū ad beneficia ecclesiastica, uerum quia sic promoti, quandoque sub se habent vicarios, ideo annectitur rubri. de officio vicarij.

Cōtinuatio.

QVę de ecclesijs.] Diuiditur in tres partes. Secunda, ibi [Ac de ipsarum] Tertia ibi, [Et de eorum.] CASVS. Istud c. fm gl. seipsum summat, & decidit tria dubia. Casus sic potest poni secundum primum dubiū: Cauetur in c. de multa, de pręb & dign. in antiq. & in constitutione. Execrabilis, quod si obtinens ecclesiam parochialem, dignitatem, personatum, aut beneficium acceperit, & apprehendat pacificam possessionem illius beneficij secundi, seu dignitatis, uacat prima ecclesia, seu primum beneficium. Sed quæritur, utrum sit idem de uicaria perpetua, ut ipsa uicaria perdatur per assecutionem secundæ uicarię, sicut perditur Ecclesia parochialis, dignitas, uel personatus: Et respondet Romanus Pontifex quod idem: Nam quod iura sanxerunt circa ecclesias parochiales perdendas per assecutionem secundi beneficij, illud idem sanciunt in uicariis perpetuis. Secundum dubium oritur ex ca licet canon de electio. lib sexto, vbi dicitur, quod promotus ad Ecclesiam parochialem debet facere se promoueri ad ordinem presbyteratus intra annum numerandum a tempore habitæ possessionis. Sed ponamus, quod quidam fuit promotus ad vicariam perpetuam, & sic non erat rector, sed vicarius perpetuus, quæritur utrum promotus sic ad uicariam debet promoueri ad sacerdotium intra annum numerandum a tempore adeptæ pacificæ possessionis, & si non fuerit promotus, vtrum vacet illa vicaria perpetua: Respondet quod sic. Tertium dubium sumitur ex ca. cum in cunctis, de elect. in antiq. vbi dicitur, quod promotus ad ecclesiam parochialem debet habere ætatem 25. annor. Quæritur utrum sit idem in promouendo ad vicariam perpetuam. Respondet Romanus Pontifex, quod sic, h. dic. H. B.

¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo iuxta gl. q̄ si obtinēs ecclesiā parochialē conferat alia ecclesia parochia-

lis

lia vel vicaria perpetua ecclesiæ parochialis, & habuerit istius ecclesiæ secundæ adeptæ pacificam possessionem, immediate & ipso facto vacat prima parochialis, & poterit superior cui spectat collatio illius ecclesiæ, illam conferre, etiam non vocato possessore. Not. ꝙ sicut promotus ad ecclesiã parochialẽ debet promoueri intra annũ ad sacerdotium, ita etiam promouẽdus ad vicariã perpetuã debet promoueri ad sacerdotiũ intra annum. Nota quod in promouẽdo ad vicariã ecclesiæ parochialis, requiritur ætas 25. annorũ, quia ista ætas requiritur in promouẽdo ad ecclesiã parochialem. No. de vicario perpetuo, ex quo nota esse dare etiam temporalẽ, vt patet in iurib. allegatis in glo. in ver. perpetuis.

¶ De vicarijs vide multa per Fely. in c. G. perpetuus, ex de fide instr.

clesijs [a] curam [b] animarum habentibus per receptionem aliarum similium amittendis, [c] Ac de ipsarum [d] rectoribus promouendis [e] ad sacerdotium, [f] Et de eorum [g] ætate [h] à iure statuta noscuntur, in perpetuis [i] † ecclesiarum parochialium [k] vicarijs & assumptis ad eas volumus [l] obseruari.

TITVLVS VIII.

Nota quod verb. [Volumus,] est inductiuum noui iuris, quod colligo ex glo. & ideo vtitur verbo, volumus. Fran. & Zabarel.

[Prima glossa dicit quid facit.]

a ¶ Quæ de ecclesijs.] Sic summat tria dicens.

b ¶ Curam.] in foro iudiciali vel penitentiali, vt scripsi post Innoc. & Host. de præb. de multa.

Glossa sequens remittit ad casus exceptos, & dubiũ soluit.]

c ¶ Amittendis.] nisi in casibus exceptis, quos collegi sup. de præbend. de multa, & puto, quod etiam constitutio Ioan. 22. execrabilis, locum habeat in his vicarijs, cum expresse loquatur de beneficijs & officijs curatis, in §. qui vero.

d ¶ De ipsarum.] ecclesiarum curatarum, & intellige de non collegiatis, de elect. statutum l. b. 6.

[Glossa sequens ponit vnam differentiam, & dubiũ soluit.]

Commenda & vicaria differunt.

e ¶ Promouendis.] intra annum, de elect. licet canon. lib. 6. & quando incipiat currere, ibi patet, & eo. tit. commissa. Et in hoc differt à commenda talis vicaria, quia commenda parochialis ecclesiæ non potest fieri non sacerdoti, de elect. nemo deinceps lib. 6. vicaria sicut & rectoria, de institut. c. 2. lib. 6. concedi potest non sacerdoti, dummodo sacerdos fieri possit, vt hic, & eo. tit. ca. fin. Et scias, ꝙ pœna illius decr. vlt. non est sublata per istam, quod est dicere, ꝙ etiam intra annum si moniti non promouentur, priuari possunt, sicut de rectore non quo ad pœnam. §. inferiora in decr. licet canon. in glo. antepen. in principio.

[Glossa sequens dicit, quid reprobat, quærit, arguit negatiue, contrarium soluit, & in contrarium allegatis respondet.

f ¶ Sacerdotium.] in hoc corrigitur, quod no. Archid. de ele. licet canon lib. 6. in ver. 12 etiam, vbi teneat in perpetuis vicarijs illud capitulum locũ non habere, cũ de rectore loquatur, vt ibi patet. Sed nunquid epi cum istis vicarijs super differendo sacerdotio per septenniũ poterunt dispensare secundum formã c. cum ex eo de ele. li. 6. vř ꝙ non, fortius n. adstrictus est vicarius ad residentiã personalẽ, ꝙ rector, de præbe. extirpandæ. § qui vero. Item vicarius non dat vicarium. eod. tit. clericos. Contrarium puto per decret. istam, & quia decret. cum ex eod. generaliter permittit epos dispensare cum his, qui obtinent ecclesias, quod verbum ita includit vicarios, vt rectores. Item ratio permissionis illius est commune ius illis vt illis, ergo idẽ ius, de const. translato. Ad decre. clericos. respondeo, ꝙ hic vicarius non debit vicarium, sed episcopus dispensans, sic, vt aliàs loco rectoris, ita & hic loco perpetui vicarij ponet vicarium septennalem, vt in decr. cum ex eo. §. porro.

g ¶ Eorum.] scilicet rectorum.

h ¶ Ætate.] scilicet ꝙ attigerint 25. annum, habetur hoc de elect. cum in cunctis. §. inferiore. eo. tit. licet canon li. 6. Et dico, ꝙ sicut cũ rectore non dispẽsat eps in ætate, de æta. & qual. c. vnico. li. 6. ita nec cum vicario per hanc litteram.

i ¶ Perpetuis.] in tẽporalib. ergo nõ habet hoc locum, de quib. sup. de appel. peruenit 2. de cler. nõ resi. c. pen. de voto. c. 1. de ele. cum ex eo. li. 6 de regularib. beneficium eo. li. Sic & alibi distinguimus vicariam perpetuã à temporali de rescri. postulasti. de filiis presbyter. constitutus, & c. Michael. perpetuos autem vicarios cognoscas per id, quod habes eo tit. ad hoc, de præbend. extirpandæ. § qui vero, de capel. mo. c. vno. lib. 6.

Vicaria perpetua in quibus ecclesijs est ꝑmissa.

k ¶ Parochialium.] de his loquitur, & non simpliciter de curatis, quia solũ in ecclesijs parochialib. annexis ꝑpetua vicaria vř permissa, & non simpliciter in bñficijs curatis, per decr. extirpandæ. §. qui vero, de præb.

[Glossa sequens obijcit, ꝙ vti debuerat verbo declarationis, & soluit.]

l ¶ Volumus.] probari videbantur hæc per antiqua iura primum, de pluralitate. sup. eo. c. 1 & c. prouideas, sm. de sacerdotio sup. eo. tit. c. fin. tertium, de ætate probarĩ poterat per eandem decret. si. quæ probat eum curarĩ, & per decre. sup. eo. de præben. lib. 6. Sed quia licet decret. 1. prohiberet eum habere vicariam cũ ecclesia: Et decre. prouideas, prohibet illũ plures habere vicarias, non tñ priuabant illum prima per adeptionem secundæ. Item licet decret. vlt. præciperet illum fieri sacerdotem, non tñ priuabat illum hoc non facientem. Idem de ætate. ideo vtitur verbo volumus, & non verbo declaramus, prorogando his casib. pœnas iuris ad tales vicarios, & forte satis erat de mente, vt in primo casũ no. Bar. sup. eod. c. 1. de secundo probat decr. cõmissa de ele. li. 6. quæ sic l. te in suo prin. ponit ver. commissa. de tertio satis patet, vbi ponimus sm. Siue ergo recipiat talis vicarius similem vicariam, siue dignitatem, personatũ, vel bñficium curatum, vacat prima. Ide. n. conuertas, vt quia habens dignitatem, personam vel bñficium curatum, recipit talẽ vicariam, vacat primã. De dignitatib. vero & personatibus hic subticuit, quia non conueniebat illis, quod hic de sacerdotio dicitur.

Verbũ, volumus indicat ius de nouo, vide Abbatem in cap. Sedes Apostolica. de resc. & in c. ex rõne, de appell. & Bar. & doctores in l. 1. C. de sum. trin. & fide catho.

De offi. & potestate iudicis delegati.

¶ Clemẽs V. in Cõc. Vien.

¶ Iudex ad receptionem testium in ciuili, & executor ad prouidendum certæ personæ, cognitione præmissa, à Papa deputati licite subdelegant.

CAP. VNICVM.

IVDI-

DE OFFICIO ET POTESTATE, &c.

¶ Visum est de his, qui gerunt vices aliorum in foro pœnitentiali, nunc videndum est de his, qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali & contentioso.

Iudices.] præponẽdũ est primo, ꝙ ille, cui à sede Apostolica cõmissum est, a. neo manifestum, dẽt illud in ꝓpria psona exercere, ita ꝙ nõ pot alteri vices suas committere seu subdelegare, licet esset si haberet iur. idõnẽ delegatum à iudice. C. de iudic. Sedo præsupponẽdũ est illud, ꝙ dr in c. si eo. tit. in antiq. v. delicet, ꝙ ille, cui Papa committit propter industriã suæ personæ, tã non pot subdelegare nec committere alij vices suas.

Casvs. Tu & ego habebamus causam, in qua proces-

sum fuit usq; ad productionem testium hinc inde super petitione tua, & super meis defensionibus, quia tñ testes erant in patria longinqua, & multum distantes a nobis, nec cõmode venire potuissent, nisi cũ magnis sumptibus & expensis, Papa commisit vices suas alicui iudici de receptione & examinatione isto rum testium: Accidit quod iste commissarius Papę fuit impeditus, & non potuit vacare receptioni, & examinationi testiũ, & voluit subdelegare aliũ qui reciperet, & examinaret. Quæritur vtrũ possit? Dicit Romanus Pontifex quod sic, nã iste deputatus seu

† An qđ hic dicit de receptione testiũ, procedat i qua libet parte iudicii vt deputatus super ista a principe possit subdelegare, vide Ina in c. qm ↄ falsam extr. de prob.

ces [a] super receptione † testium in causa ciuili: [b] Necnon [c] executores [d] ad prouidendum aliquibus: [e] si per inquisitionem [f] solertem [g] eos [h] esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ repererint, [i] a sede Apostolica

delegatus nõ est nudus minister, nec recipit nudum ministerium, ideo potest vices suas subdelegare, secus si reciperet nudum ministerium, puta solam examinationem sine iurisdictione. Sed quid sanctissime pater, si aliquis fuit datus executor ad prouidendum aliquibus certis clericis de aliquibus beneficiis in genere, puta quia mandauit executori vt prouideret isti, & contentis in rescripto de beneficio, si essent vitæ laudabilis, & honestæ conuersationis: Si ille executor fuerit impeditus, vtrum possit alium subdelegare? Videtur quod non, quia Papa videtur elegisse suam industriã, & non fuit ei mandatum simpliciter, sed sub conditione: Tamen dicit Romanus Pontifex, quod potest subdelegare, posito quod fuit ei mandatum sub conditione, si iste esset vitæ laudabilis & conuersationis honestæ, & per illam clausulam non videtur elegisse industriam personæ, sed solum declarasse officium quia si illa clausula non fuisset expressa, tamen tacite intelligebatur, hoc dicit. Not. qđ in causa criminali iudex nõ debet committere examinationem testium, sed ipse personaliter eos debet examinare, secus in causa ciuili, & tunc iudex cui committitur receptio & examinatio testium, potest alium subdelegare. Not. quod executor datus ad prouidendum alicui de beneficio, potest vices suas committere. Sed vtrum sit dandus casus, in quo deputatus à sede Apostolica in causa ciuili ad examinandum testes, non possit committere alteri? Et dicendum est, quod sic, videlicet, si iste, qui vult subdelegare, non recipiat iurisdictionem, sed ei solum sit delegatum nudum ministerium, puta ad examinandum solum, & non ad recipiendum, iurari faciendum, & ad citandum partem aduersam, vt det interrogatoria, quia tunc videtur sibi commissa iurisdictio, quam posset subdelegare. Et sic nota, quod commissarius ad testes recipiendos & examinandos potest exercere omnia, sine quibus non posset negotium explicari, licet de illis nõ fiat mentio in rescripto. Nota dictionem, [Solertem:] Solers, tis i. sapiens, ingeniosus, sagax, cautus. Nota quod inquisitio debet fieri cum solertia, in verbo solertem, quod expone vt in gl. quasi & concor. inf. de statu reg. c. 2. Nota quod beneficiandi debent esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ, simile inf. de concess. præben. clemen. vnica Zabarel.

[Prima gl. dicit, quid primũ & 2m dictum determinat. ponit differentiam inter iudicem & ministrum.]

a ¶ Iudices.] Se summat dicens duo. Et primum determinat not. per Inn & Host sup eo. ti. c. si & quæ ibi scripsi in vlt. glo. & de re iud. cum Bertholdus, & quæ ibi scripsi super gl. sed qualiter. Secundum dictũ approbat, quod not Io. Mo. ĩ eo. tit. is cui. lib. 6. vbi tenet, quod si committitur executori examinatio illius, cui est facienda prouisio, vt fit in forma pauperum, quod subdelegare poterat & not. hoc principium, quod dicit, iudices, per quod patet quod tunc demum talis receptor testiũ sub delegat, quando iudex est, secus ergo si sit nudus minister: puta quia receptis testium iuramentis, examinatis articulis, super quibus producuntur, & interrogatoriis, sed quæ debet fieri examinatio, committitur id alii cui expediendũ, iste n. non est iudex, nec proprie receptor, sed potius examinator ipsorum testium, & talis actus fieret die feriato, vt not. Guil. in Spe. de feriis. § s. ver. sed quid si tunc. receptor autem, qui iudex est, cogit testes, citat eum contra quem producuntur ad videndum eos iurare, audit exceptiones, recipit iura, refrenat multitudinem testium, examinat interrogatoria, punit testẽ, qui aures eius offendit. C. de testi. l. nullum. cum ergo iurisdõnẽ habeat, ex quo illam habet à principe, subdelegat. Videbatur aũt ↄtrium, quasi esset nudus minister, per prædict. decr. vi. sup. eod. sed illud procederet in examinatore. Et huic ver. iudices consum ge litteram. inf. in fine, à Sede Apostolica deputati.

b ¶ Ciuili.] Non intendit per hæc verba excludere causas spirituales, sed criminales, in quibus dẽnt testes exhiberi coram iudice, vt in Auth. de testi. § & quoniam. coll. 8. C. de fide instr. auth. apud eloquentissimum. & not. 3. q. 9. testes, de iudi. at si clerici in 4. gl. de test. cog. c. 1. Bene tñ posset criminalis cã delegari. de hoc 23. q. 4. istud 95. dist. c. 1. de rapto. in archiepiscopatu. de test. in integ. c. pen. & in Spec. de iudi. deleg. §. fin. vers. Item quod est delegatus in causa Ioan. And.

c ¶ Necnon.] resoluuntur in unam affirmationem ff de verb. sig. duobus & operantur copulam, scilicet, ac si diceret, &c.

d ¶ Executores.] deputati à sede Apostolica, quod est infra Et ex tit. patet, quod isti habent delegatam iurisdictionem, vt not. de rescrip. tibi qui, in glo. 2. lib. 6.

e ¶ Aliquibus.] nominatis sup. eo. ti. cui. lib. 6.

f ¶ Si per inquisitionem.] hoc inducebat dubium quasi in inquisitione sit electa industria personæ, & hæc clausula communiter ponitur in forma pauperum, in qua scribitur, quod cum fuerit repertus idoneus in litteratura per examinatores ad hoc deputatos, committit Papa, quod si, &c.

g ¶ Solertem.] quasi solicitã, vigilantẽ, astutã, sagacem, & industriosam, & scribitur, per vnicũ l. datur versus: Exiguo pulchram ducit solertia vitam.] Aliàs. Exiguo placitam ducit solertia vitam.

h ¶ Eos.] pro quibus scribitur Ioan. And.

[Glossa sequens quærit, arguit pro: ponit distinctionem Innoc. an sapiat monitionem, an conditionem: secundo, in arbitrio executoris: tertio, in effectu processus. Secundo ponit aliam opi. in forma conditionis, an alius lædatur necne. cui obiicit & dupliciter soluit: Tertio ponit finale dictum Innoc. non curantis an sit monitio vel conditio. sed an dicatur, si est, an si contrarit, & an alter lædatur vel non, & per id dicit quæstionem solui.]

i ¶ Repererint.] sed nunquid à eis necesse erit, quod præcedat super hoc cognitio vocatis quorum interest? Vr quod sic pp verbum istud, & verbum, per inquisitionem, dicit Innoc. in decre. vi. de præsump. quod sunt clausulæ, quæ sonant in monitionem, non in conditionẽ, puta si persona sit idonea, & similia, & istæ non dant nouam formam mandato, sed instruunt executorem quasi per se prouideat, quare teneret tũc prouisio facta indigno, & excommunicatio propter hoc lata, licet sit iniusta, cum executor in his iurisdonem habeat. Sed sunt quæ bene sonant in conditionem, vt si dr, prouideas P. in tali ecclesia, si de tali vico sit oriundus, hoc n. sapit conditionem, & formam certam adiicit mandato, vnde si non est vera, non valet prouisio, nec excõicatio propter id lata, pp transgressionem mandati de rescrip. cum dilecta. nec audietur prouisionem ante oia sortiri suum effectum, cum negetur iurisdõnis fundamentum, cuius accessorium est prouisio, ut ibi plenius prosequitur. Dicit tñ Inno. quod in prima & secunda clausula, is cui scribitur si vult, potest esse merus executor, & sine causæ cognitione prouidere de vacante, põt et assumere partes iudicis, inquirẽdo de partibus vocatis, & non

C. cã criminalis põt delegari.

Negatio duplex affirmat.

† Facit 30. q. 5. iudicantem, & de iud. exhibita. cũ ibi notatis. Io. de Imo.

a De materia hui[a] glossæ vi de Alexã. cons. 218. incip. vide verbis li. 2. & Old. consil. 41. incip. restet. & Bal. et Fel. c. nĩ. præsump.

& non vocatis iis, quos res tãgit, dummodo committens iurisdictionem habuerit, vt sic possit delegatus ꝙ poterat delegans. Differunt tñ processus facti cum causæ cognitione, ab ijs, qui fiunt causa non cognita quo ad ꝑiudiciũ eorũ quos res tangit, vt ibi not. Inn. & Host. qui etiam dicunt, ꝙ dato, ꝙ clausula: si ꝑsona sit idonea: nõ sit in rescripto, potest executor sup ea partes iudicis assumere, cum subintelligatur hęc vera, nisi merũ ministeriũ esset illi cõmissum. Dicit demum Inn. alios melius distinguere in clausula, quæ sonat in cõditionem, si de tali vnico est, vel si doctoratus est in theologia, vel simile, ꝙ si per tales litteras tollitur, vel læditur ius alicuius, puta ꝓuisoris ordinari, non prouidebit executor nisi vocatis his quos res tangit, de conditione cognoscat, tamen de plano sine libello, & litis contestatione, quod hodie patet ĩ. de iudi. dispendiosam. Et idem in similibus vbi in rescripto præambula est conditio non subintellecta, vt scilicet primo partibus ꝑsentibus illa diffiniatur, vt si mandaretur inquisitio veritatis fieri contra aliquem si fuerit infamatus Si vero per litteras non tollit nec læditur ius alterius, vt si prouisor mandat alicui, ꝙ prouideat sub illis conditionibus, tenet prouisio ẽt super illis inquisitione non facta, nec vocatis partibus, quia nec congruæ sunt hic partes Et si dicis, præiudicium fit ecclesię, cui plus expediret habere istum sic conditionatum, q̃ alium, respondeo ꝙ opponi non põt contra prouisionem delegati, sicut nec delegantis. Vel dic ꝙ licet prouisio delegati ex eo, quod non seruauit formã, sit nulla, nõ per hoc sequitur, ꝙ necesse fuerit partes in prouisione vocati. Dicit demum Inn. ꝙ siue in monitionem, siue in conditionem sonet clausula, tenet prouisio delegati nõ præmissa cognitione, q̃a non est iudex, sed prouisor. de elect. venerabilẽ. versi. exercuit; tñ si monitio, vel cõditio nõ est vera, cassatur, vel cassum nuntiatur, quod attentauit prouisor tanquam obreptitium. de re iud. cum olim. in fin. potest tamen prouisor assumere partes iudicis, & tunc si non admittit oppositionem contradictoris de falsitate clausulæ, poterit ab eo appellari, ex quo partes iudicis assumpsit, vt prædixi. lit. ꝫ, cum ad id non teneatur, & facit ad solum ad suam instructionem, nec fit sententia necessaria, sicut si dicatur in littera, si tibi constiterit, ꝙ sit de tali vico, &c. tunc enim si iuri alterius præiudicatur, cum talis fungatur vice iudicis, non poterit constare, nisi partibus præsentibus, & si non ꝑmittit cognitionem, processus non valebit, q̃ si alteri non præiudicatur, tunc valebit, quod sine cognitione facit: cũ non tanquam iudici, sed tanquam bono viro sit hoc sibi commissum, ex quo ergo non est iudex, vel inquisitor, satis est, quod instruat se. Et placuit (quia vtile hoc putatur) sic summare prædictas glossas Innocentij & Hostiensis valde prolixas. Et per hunc finem pateat solutio quæstionis.

lica [a] deputari, aliis possint committere [b] licite vices suas. [c]

TITVLVS IX.

De officio Iudicis ordinarij.

Clemens V. in Concilio Vienens.

¶ *Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quod metu pœnæ ipsi arceantur, & alij pertimescant. Io. Andr.*

a ¶ A sede Apostolica.] alias non esset dubium.

b ¶ Committere.] eadem ratione dicam, ꝙ succedat in his alius successor, si scriptum fuit dignitati non expresso nomine personæ. ĩ eo. quoniam abbas Quid autem si fuisset nudum ministerium, an tunc succederet, not. Inn. & Host. sup. eo. ca. fin.

Vide Abbatem in c. de cętero ex de re iudica.

c ¶ Vices suas.] de ministerio, quod occurreret in iudicio faciendum non dubitatur, quia illud committit delegatus ab ordinario, vt dixi s. eo super quæstionũ. in prin. super glo. si ergo. de hoc per Guliel. in Specu. eo. tit. §. 1. versi. sed nunquid.

CAP. I.

Vt clericorum [d] audacia [e] qui pretextu priuilegii [f] clericalis ordinis † impunitatem excessuum obtinere sperantes [g] † nonnulla multotiens committunt enormia, ꝑ quæ nimirum † diffamatur [h] Ecclesiæ, & scandala [i] grauia in populo [k] generan-

DE OFFICIO iudicis ordinarii.

[Quia iudicũ duplica sunt genera: Nam quidam sunt delegati, & quidam ordinarii: De delegatis visũ est in tit. pręcedẽti, q̃ delegati sũt maiores quibuscũque ordinariis, quia repręsentãt principẽ, & tanquã principes sunt honorãdi: ideo dicendum est nunc de ipsis ordinariis.

Cõtinuatio.

† Dictio, ordinis, deest in antiquioribus exẽplaribus.

Vt clericorũ.] Istud capitulũ continet exhortationẽ ordinariorũ, vt ipsi intendãt ad ea, quæ pertinent ad eorum officium. CASVS. Quidam clerici alicuius diœcesis perpetrauerunt aliqua crimina, puta homicidium, vel furtũ, vel rapinam, vel aliud delictum: nunc q̃ritur ad quẽ spectat correctio, & quis debet illos punire. Dicit Romanus Pontifex, ꝙ correctio ipsorum de iure cõi spectat ad epm, qui eps in clericis corrigendis dẽt adhibere tantam diligentiã, ꝙ metu pœnæ alij pertimescant in futurũ talia perpetrare. hoc dicit. H R. ¶ Collige huius capituli flores Primo ex principio textus iuncta glo. ꝙ clerici pro suis delictis non sunt conueniendi coram iudice seculari, sed coram iudice ecclesiastico, nec per iudicem secularem sunt puniendi. Secundo no ꝙ impunitas parit, & tribuit incentiuum & cupiditatem delinquendi, & sic facilitas veniæ tribuit incentiuũ delinquendi. Tertio not. ꝙ propter excessus clericorum Ecclesia dehonestatur, & scandalum in populo generatur. Et hoc verum de Ecclesia, quo ad opinionẽ vulgi quia Ecclesia non dehonestatur. Vel dicendum, ꝙ Ecclesia dehonestatur, i. status clericorum vilificatur, & deturpatur No. ꝙ nomine clericorum veniunt oẽs clerici etiam in sacris constituti. 11. q. 1. de persona. in fi. No. ꝙ audacia reprobatur, & accipitur hic in malum. glo. 2. alleg. concor. Zab.

† Debent merito spe frustrari ꝑ l. sed si ex pte. §. q̃q̃. ff. q̃ cũ eo. l. relegatorũ. §. fi. ff. de inter. & releg l pen. ff. de iure dot. per q̃ legẽ hoc no. Bal. in ca. ex parte de consue. facit l. ẽt. §. 1. ff. sol. mat. & tex. in l. 1. § 1. ff. si qs test. liber. esse.

† Al. nimium.

[Prima gl. summat, diuidit, & remittit.]

d ¶ Vt clericorum.] Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, ꝙ metu pœnæ ipsi arceantur, & aliĩ pertimescant. Et pręmittit cãm mandati, quod secundo subinittit, ibi, [Eisdem] & repete quod dixi sup. ea. compilatione. de æta & qual. c. 1. in 1. glo.

e ¶ Audacia.] tolle verbũ, propẽsius copescatur, quod est ĩ & ponitur hic audacia in mala parte. sic 3. dist. tactę sunt alibi in bona. 8. q. 1. audacter.

f ¶ Priuilegii. 2.] tam immunitatis personæ, de qua. 17. q. 4. si quis quam fort. sup. de foro compe. nullus.

2 Ex glo. no. Card. ꝙ priuilegiũ denotat immunitatem ꝑsonæ, & fori. Fon.

g ¶ Sperantes.] propter quã spẽ qui sunt nequam, fiũt nequiores, de sent. excom. vt formæ. & facilitas venię incentiuum. &c de vit. & hon. cler vt clericorum.

h ¶ Diffamatur.] idest, male de ipsa prædicatur. vel, id est, vilificatur & dehonestatur sic etiam exponitur supra de oblig. ad ratiocinia. c. vnico. in. fi. & concord q. 5. si mala fama.

i ¶ Scandala.] quibus obuiandum est etiam si pusilla sunt sup de noui. ope. nun c. 2.

k ¶ Populo.] conc. 2. q. 5. presbyter si a plebe. de purg. can. c. 2.

a ¶ Propensius.]idem verbum vide sup ea.comp. de-xta & qual vt hi qui. & vide quod ibi dixi.
b ¶ Episcopis.] ad quos de iure communi hoc ptinet. posset tamen ad alios de iure speciali spectare 1. e od. tit. irrefragabili.de for. comp. cũ contingat. dic vt ibi.
c ¶ Metu 3 pœnæ.] concor.de elect.cum in cunctis de vita & hone. cle. vt clerico. rum. cum suis concord.
d ¶ Insolentiis.] de accus qualiter 2. ver. verum.Insolentia est motum incouenientia,fatuitas,vel superbia, vel prauus vsus, quasi contra solitum & debitum naturæ cursum.
e ¶ Perteriti.] concord.1. q.7. qua propter.eo. titulo,irrefragabili de calum. c.2. de Iudæ. ad liberandam.

1 Vide Simile in c. cum contingat
2 Hue spectat illud oderunt peccare boni virtutis amore,oderũt peccare mal. formidine pœnæ.
† Si negligant peccant mortaliter. 4. disti.c.de niq; Auf. Fon.
† Ob istã cãm puniunt rei in ipso loco delicti Salicet.in authen.si vero. C. de adult. Fon.

tur, potissime cum talia per episcopos, ad quos horum spectat correctio, deferantur(vt plurimum) incorrecta: propensius [a] compescatur: Eisdem episcopis [b] districte iniungimus, † quatenus sic circa correctionem clericorum huiusmodi vigilanter intendant, & diligenter sui officij dubium exequantur, quod & iidem clerici metu [c] pœne a suis arceantur insolentiis, [d] † & alii eorum exemplo perterriti [e] prosilire ad similia merito pertimescant.

¶ Idem.

¶ Valet collatio beneficij facta a collatore quolibet cittra legatum Apostolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is, cui fit.h.d Io. Andr.

CAP. II.

ET si ab Apostolicæ [f] sedis legato [g] de beneficio facta [h] collatio beneficium [i] aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo, quod obtinet facta fuerit mentio specialis: [k] In aliis tamen quibuslibet [l] collationem [m] beneficiorum habentibus, [n] hoc nolumus [o] obseruari. [p]

ET si ab Apostolicę.]Ponit duo dicta: Primo vnum in legatis sedis Apostolicæ. Secundo, aliud in alijs collatoribus: ibi,[In alijs.]Imola. ¶ Præsupponendum est,quod obtinẽs beneficium quantumcunque modicum,si impetrat aliud a Papa, & non facit mentionem de primo, sua impetratio est surreptitia, & nulla ipso iure: & hoc verum,nisi Papa suo proprio motu ei concederet beneficium,vt in cap.si motu proprio.de præb.lib.6.

CASVS. Est aliquis Cardinalis legatus in Francia in ciuitate Parisien. habens potestatem conferendi beneficia ex legatione generali, vel alias habẽs ad hoc speciale mandatum, quia legatus concurrit cum quocunque ordinario, tñ inter ipsum & ordinarium est locus pręuentioni:quia primus qui confert beneficium,dat ius illi,cui confert, Ergo impetraui beneficium a legato, & nullam feci mentionem de beneficio,quod obtinebam,modo quæritur an mea impetratio sit surreptitia ac si esset impetrata a Papa?Respondetur quod sic. Sed quid si impetraui ab.episcopo & non feci mentionem de primo, vtrum impetratio censeatur surreptitia? Dicit,quod non,nisi illud esset incompatibile cũ primo, quia tunc primum ipso iure vacaret ca. vnico.ẽ.de off. vic. & cap.de multa extra de præben.in antiq. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, Primo ꝙ legatus de latere, hoc est Cardinalis, ex legatione sua generali potest conferre beneficia in prouincia sibi decreta durante tpe suæ legationis. Not. ꝙ legatus non hẽt potestatẽ exclusiuę supra ordinarios, sed accumulatiuę, quia concurrit cũ aliis ordinariis, & inter ipsos est locus pręuentioni, hoc est si legatus primo conferat, tunc collatio ordinarii est nulla, Si ordinarius primo conferat, & legatus post, collatio legati est nulla. Nota iuncta gl. ꝙ in legatione legati cauetur, ꝙ possit conferre beneficia. quia si est legatus, & non est Cardinalis,tũc non põt conferre beneficia, nisi ad hoc habeat speciale mandatũ.Quod caueatur in commissione legati, ꝙ possit conferre beneficia,cauetur in c. 1.de offi. leg. in 6 Not ꝙ sicut taciturnitas beneficii vitiat collationem Papæ,ita ẽt vitiat collationẽ legati, non tñ vitiat collationem episcopi,& illorum ordinariorum. Et sic est differentia inter legatos Papæ, & inter ordinarios,tñ-

nem assignat glo.penult. Nota casum in quo non sufficit mentio generalis, quod dic vt in gloss. in verbo, specialis Zaba.

[Prima glo. dicit quid declaret, & quid corrigat,& exponit.]

f ¶ Et si ab Apostolicæ.] Breue est declarans decr. vlti.deoffi. le.lib.6. Et principale dictum corrigit ꝙ ibi no.Arch qui dicebat idẽ in aliis ordinariis, quod in legatis,qui etiam sunt ordinarii, & approbat quod ibi no. Et exponas,etli,pro quamuis.
g ¶ Legato.]de latere:nam alii beneficia conferre nõ possunt. quod dic vt de offic. leg c1.lib.6.
h ¶ Facta.]declarare debuisset ꝙ procurasset si compilatoribus adhæsisẽ,an intelligeretur hoc de collatione facta etiam motu proprio legati,circa quod sunt opiniones: mihi videtur ꝙ valeat. 3. Ioan.Mon. contra in decret.vlti. de offi.leg. & Archi. in decre. si motu. de præben.li 6.in prin.
i ¶ Beneficium.] quantumcuuque modicum. de præb. si motu proprio.lib.6.in princip.
K ¶ Specialis.] In hoc approbat,quod not. Archi.in p̃dic.decre.vlt. vbi dicebat,ꝙ in tali collatione facienda erat mentio specialis 4 beneficii, nec sufficiebat generalis,qualis est illa de præben.non põtin si.li.6.& facit pro Host. contra Compostellanum in his, quæ scripsi de præscrip. in nostra.in fi. An vero etiam de qualitate curæ beneficii,quod habet impetrans,facienda sit mẽtio,dicam infra de præb.c.1.
l ¶ Quibuslibet.] Si ergo metropolitanus episcopus, archidiaconus, vel quiuis alius confert beneficium, in collatione non est facienda mẽtio prioris beneficii;sed habeatur distinctio, an de iure cõmuni possit vtrumq. teneri, vel an sit dispensatio necessaria, & cuius.
m ¶ Collationem.] De electione vel præsentatione non dubitabatur,pendens enim illa ex officio confirmatoris.ẽ eod.tit.cum vos,de elect nihil est.
n ¶ Habentibus.]iure proprio vel deuoluto.Et licet de ordinarijs loquatur:quod patet ex tit.idem in delegatis ab eis ad hoc verbum sup quibuslibet.
o ¶ Nolumus]Sed quę est ratio huius iuris diuersi legatorũ ad alios ordinarios, Solu. licet legati de latere per potestatem expressam in iure, & alij legati ex speciali commissione quandoque beneficia conferant,faciunt hoc Apostolica auctoritate, nec sunt collatores ordinarii, imo per factũ ipsorũ fit præiudicium illis, ad quos collatio pertinet,ipsorum ergo collatio vt extraordinaria super inducta, & collatoribus præiudicans est restringenda.Ordinariorum vero collatio vt naturalis & fauorabilis,amplianda,facit de rescrip ad hoc de re iud.c fin.de reg.iur.odia lib 6.& est similis differentia de rescrip.statutum.lib 6.
p ¶ Obseruari.]licet ergo interdum non valeat collatio in casu sup.eo.ordinarij.in si.lib.6 hoc tamen non est ex vi suppressionis tantum. & vide quod dicam.j. de præb.si plures.in glo.si intelligas.

3 Idẽ Cardinalis,& Io.Imola.
4 Specialis id est expressa, Alex.in l. 1. post gl. ff de officius cui mand.est iurisd. & de materia gloriæ vide Cald. i c. in nña de rescrip.& Rotã decis. 105.& 282.in antiquis.

DE PROCVRATORIBVS.

¶ Visum est supra de iudicibus, nunc videndum est de iudicijs, quæ exercentur p ipsos iudices, verū quia personæ quandoque non possunt personaliter comparere, & constituunt alios procuratores, ideo præmittit rubricā de pcuratoribus.

Instrumēto.] Ponitur dictum & eius rō: ibi. [Cū p hęc.] ¶ Pręsupponēdū est illud, q dr in l. filiusfamilias. & in l nō cogendū. ff. de procu videlicet, q pcurator alicuius, nō pt cogi pci se vt defendat cām sui dñi, imo potest causam sui domini deserere & dimittere: sed tñ tenetur domino ad interesse, hoc fallit in casu huius capituli.

TITVLVS X.

De procuratoribus.

¶ Clemens V. in Concilio Vień.

¶ Qui sciēs sine protestatione recepit instrumentū, vel litteras sue procurationis, quibus cōstituens pro ipso cauebit, super inclusis in pcuratorio, dominū defendere cogitur. Io. A.

CAP. I.

Instrumento [a] † vel litteris; [b] quibus te aliquis in causis [c] suis procuratorem constituens, pro te debito modo [d] cauit, [e] simpliciter (nulla facta protestatione [f]) à te scienter [g] receptis, [h] non potes postea recusare defensionem illius: imo cogi [i] poteris

CASVS. Feci te citari coram iudice, noluisti vel non potuisti personaliter comparere, & constituisti procuratorem, & in procuratorio seu instro procurationis cauisti de iudicato soluendo, nuntius tuus notificauit constitutionem tuam tuo procuratori: ipse procurator certioratus per receptionem instrumenti procuratorij dicit se compariturum, tñ sine protestatione. s. quia non dicit, suscipio procuratorium, & postea dabo responsionem, sed simpliciter dicit, q ipsum defenderet adueniēte die assignationis, post dationem mei libelli petij, vt procurator tuus responderet libello meo, dicit procurator, quod te non defenderet, sed q acciperē defectū, implorani officium iudicis, vt procuratorem compelleret ad rñdendum libello, quia malo, q causa accipiat bonum finem, quàm acciperet defectum: Quæritur vtrum procurator possit compelli? Dicit Romanus Pontifex, q sic, quia secundum leges si procurator præsens fuerit constitutus, ipse compellitur ipsum defendere, ita et si fuerit absens, vt hic ¶ Colligo aliqua notabilia iuncta gl. Primo, q procurator pōt constitui per litteras priuatas signatas signo manuali dñi constituentis, dū tñ fuerit probatum signum, & sic est casus, in quo priuata littera facit fidem. Not. q procurator rei quantumcūque constet de procuratorio, tenetur cauere. i. cautionem dare de iudicato soluendo, quæ cautio ptinet tres clausulas Primo, q defendet dominum vsque ad finem, secundo, quod dolum non committet: Tertio, q soluet id in quo reus erit condemnatus: Secus de procuratore actoris, qui non præstat istam cautionem, nisi quando est dubium de procuratorio l. 1. C eo Et dr esse dubiū de procuratorio, qñ ipsum procuratoriū est suspectū, puta dubitatur vtrum notarius scripserit vel non. Non autē dī dubium, qd olno reprobetur, & perinde esset, ac si nullum esset reprobatum, & tunc qñ procuratorium est dubium, procurator debet cauere de rato. Nota casum, in quo procurator rei præcise compellitur ad defendendum dominum suum Not. quod pōt procurator constitui ad plures causas per verbum, [In causis:] sic etiam ad vnam, vt hic in gl. 3. Idem Zenzel Not. quod paria sunt non facere, vel non debito modo facere: ibi, [Debito modo] quod d. c vt in gl. 4 & idem Paulus, pro hoc quod not sup eo c 1. & c. mandato. Zabar.

[Prima glo summat, & diuidit.]

a ¶ Instrumento.] Casus Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel litteras suæ procurationis, quibus constituens pro ipso cauebat super inclusis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Ponitur dictum, & eius ratio: ibi, [Cum per hoc.]

b ¶ Vel litteris.] per quas etiam constituitur procurator ff. eo. l 1. in princ. sup eo. ex insinuatione, de censi. sopitæ & est casus, quo littera & sigillum priuati facit fidem ff. eo. tit si procuratorem, vbi de hoc.

c ¶ Causis.] ad vnam enim & ad plures, & ad omnes dari potest. ff. eo l. 1. & 3 & sup. eo. is qui, libro 6.

d ¶ Debito modo.] an sit idonea cautio, cum promittit dñs ratum habere, quod legitime fecerit pro curator, satis scripsi de dila. c fin. & huic litteræ cōcor. l. ff q satisda. cog quotiēs. quod enim vitiose cautū vel satisdatū est, non vr cautum.

e ¶ Cauit.] de iudicato soluendo, loquitur. n. hic de procuratore rei, vt inf. patet per verbū defensionē, ad idē ff. eo. tit l. §. si & de hac cautione not. sup eo. mandato. Io. And.

Gl seq. ponit duas lecturas, & contrarium soluit.]

f ¶ Protestatione.] Potest intelligi de generali & speciali protestatione de prima, puta quia protestatur, qd recipiendo instrm procuratorium vel litteras, non intendit se obligare mandato, sed se velle deliberare, facit de resti. spol. olim 3. De secunda, vt qa de certa causa inclusa in pcuratorio ptestat, q illam vel illius mandatum suscipere non intendit, & sic protestatio iuuat, quia nec primo nec secundo casu est contraria facto: bene. n. compatiuntur se instrumentum recipere & deliberare velle. Item recipere & acceptare mandatum in quibusdam, & in alijs 1 non: vbi vero protestatio & factum se non compatiuntur, protestatio non iuuat, de hoc. sup de const. cum M. cum suis concor.

[Gl. seq. no à contrario, & illud probat, addit secundum, inducens duo similia.]

g ¶ Scienter.] Requiritur scia, secus ergo si ignoraret quid contineretur in instrumento, vel litteris. ignorans autem vel errans non consentit. 18. dist quamuis de præben. si de beneficio. lib. 6 de iurisiur. ... si per errorem, sicut nec contemnit. de excep. Apostolicæ de sent. excom si vero aliquis, de consti c. 2. li. 6 Requiritur et, quod sponte receperit, quia officium est voluntarium. C eod. l. inuitus, sic alibi requiruntur hæc duo coniunctim, de regul. constitutionem, in fin. lib 6. & in confessione, de hoc sup de confes c. fi. lib. 6.

h ¶ Receptis.] et si prius recusauerat, & re integra pœnituit, & recepit sup. eo. licet. lib. 6 Post hanc autem receptionem competit huic exercitium officij, sicut de iudice dr. de appel super eo 2. facit eo. tit. is qui. lib. 6. q. 5. c. vnico, & quod not. de cle. excom mi. c. penult.

[Gl. seq ponit regulam, & quatuor casus, quibus fallit, obiectionem soluit, & vnum casum excipit.]

i ¶ Cogi.] Præcise. Licet. n. regulariter procurator specialis vel generalis non cogatur præcise dñm defendere etiam si satisdedit de iudicio soluēdo, & de dño defendendo. ff eo l. multos. § vlt. & l. seq sed satis est stipulationem committi. ff eo nō cogēdū, & eū teneri dño ad interesse. instit man §. mandatum tñ in casib. cogitur, s. cum dñs satisdedit pro procuratore præsente, & non ɔ̄dicente ff eo. filius. § fin. vbi de hoc, & in l. sed & hæ. § pen. & hoc ne fallat fidē dño & aduersario, & idem si p absente, & postea procurator expresse vel tacite tm habet ff eo. si defunctus 1 respon. & circa hoc versatur decret. ista. Est & aliu. casus cum agit, cogitur n. defendere, alias denegatur actio ff. eo l. multos. § pen. Alius casus est in actione peritura, vt cogatur saltem litem

Cauere non sufficit habere ratum, q legitime fit p procurato rem.

[Instro, l. manu publica debite cōfecto, vt differat a scriptura alia, de qua sequitur. Bonifacius de Vital.

1 Si licet separatis. idē in ratificante Alexā & Aret in l. 4 §. Cato. ff de ver. oblig. vbi Roman° nu 6 fortassis in caute dicit, dominum non posse reuocare quoad q. dam, qa imo pt p parte reuocare in separatis sed tunc pcur. tot pt totū negotiū relinquere sign. ficando domino, nisi dñs ex iusta causa variaret.

conteſtari.ff eo.ſed ēt ex his & l.mutus § fin. ¶ Et per hoc ſoluitur, ꝙ obijci poſſet procuratorem ēt poſt ſuſceptum mandatum re integra pœnitere priuſquã interſit aduerſarii inſtitu man. § mandatum.quia illud verū in procuratore,pro quo conſtituens non cauit, ſecus in illo,pro quo cauit, de quo hic loquimur Quod autem dicit hæc littera, talem procuratorē cogi, verū intelligas niſi iuſta cauſa procuratorē excuſaret, vt p̄dicta l.filius § fi.cum l ſeq. ex quib patent exempla, nã ex illis etiam dominus eū reuocaret poſt litem ɔteſt. ſup.eod c.1 lib 6

ipſum defendere in omnibus[a] cauſis[b] & negotijs, ad quæ prædicta inſtrumēta ſeu litteræ ſe extendunt: Cum per hæc[c] ad omnia tuum præſtitiſſe videaris aſſenſum.[d]

¶ Idem.

¶ Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi, quæ requirũt ſpeciale mandatum, contra electum vel prouiſum opponere non poteſt crimina vel defectus. Io. And.

a ¶ In omnibus.] tacita ergo acceptatio vniuerſalis eſt ad oia etiam futura, ſi ſint incluſa, quod eſſe poteſt ī eo. nō iniuſte.

b ¶ Cauſis, & negotijs.] quid iſta ſint, habetur de verb.ſign. forus.

c ¶ Cum per hæc.] ſcilicet, quod procuratorium vel litteras ſine proteſtatione recepiſti.

[Glo.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.]

d ¶ Aſſenſum] ɔ̄. procurator non datur inuitus. C.eod. l.inuitus,& ꝙ dicit l.1.ff.eo.ad fin. ꝙ officium iſtud eſt neceſſarium, ſumitur ibi neceſſarium pro vtili vel expedienti, interdum tñ ēt eſt neceſſarium ex parte conſtituentis,ſup.de ele cupientes.§ ꝙ ſi de ſta.reg c vnico. § epiſcopus.lib.6.C.eo.tit.l.penul.ſed ex parte conſtituti non:quia ēt dr̄ inuitus, non ſolum cum contradicit, ſed ēt ſi non conſentit.ff eod.filius.§ inuitus. Sol. § ille determinatur per hanc decre. Verum eſt n.ꝙ inſtitutus ſimpliciter tacens,non hr̄ pro conſentiente, vt ibi, ſed qui non ſimpliciter tacet, ſed agit recipiendo ſimpliciter chartam procuratorii,iſte conſentit,vt hic,quod ergo dicit l.1.in fi & l.2.ff.eo quod abſens conſtituit procurator,dummodo ratum habeat, determinatur p hãc decr.vt ratu n cenſeatur habere ſimpliciter recipiendo chartam procuratorij Multos caſus,quibus quis ipſo facto agit,vel conſentit,vide no.11.q.3. æſtimant. de appel.dilecti.2.de offi.deleg.cum ſuper, & facit de hære. accuſatus.§ ille.lib 6.Io. And.

NOn poteſt.] Ponit dictũ & eius rõnem:ibi,[Cum ſub.] ¶ Præſupponendum eſt illud, quod habetur in c.qui ad agendum.eo tit.in 6.vbi dr̄, ꝙ ſi quis fuerit conſtitutus procurator ad omnes cauſas, & fiat ſpecificatio aliquorum requirentium ſpeciale mandatum. & ipſis aliquibus expreſſis ponatur clauſula generalis, & generaliter ad faciendum omnia alia,& ſimilia, quæ ipſe conſtituens faceret,ſi præſens eſſet, talis procurator admittitur ad alia ſpecialia, licet de ipſis non fuerit mentio facta in procuratorio.

CASVS. Cum quidam Titius electus fuiſſet in ep̄m Pictauien.vel forte ſibi fuiſſet prouiſum iure deuoluto per archiep̄m Burdegalen.ego volens impedire confirmationem vel conſecrationem ipſius, me oppoſui, & conſtitui procuratorem ſpecialiter ad petendum reſtitutionē in integrum cum clauſula gn̄ali, & generaliter ad faciendum & exercendum omnia alia & ſimilia, quæ ipſe ego conſtituens facerem,ſi præſens eſſem,procurator meus voluit obijcere aliqua crimina, vel defectus ɔ ipſum Titium electum, forte quia homicida vel irregularis,vel illegitimus: oppoſitum fuit procuratori meo ex parte Titii electi,ꝙ ipſe non habebat ſufficiens mandatum ad opponendum iſta crimina vel defectus, q̄ritur quid iuris? Rn̄det Romanus Pontifex, q̄d licet procurator meus conſtitutus ſit generaliter aliquibus ſpecialiter expreſſis, puta iurandi de calumnia vel petẽdi reſtitutionem,& poſtea ſuppoſita cl'a generali, tñ ille procurator non admittit ad opponendum defectus vel crimina,niſi nominatim illud caueat i p̄curatorio: Rõ decidendi eſt in c.qui ad agendum in 6. hoc dicit.

1 Hic ſũt caſus, in quib. qs poteſt compelli ad factũ ɔ̄ regulã quæ cauet, q̄d qs ad factũ præciſe non cõpellitur, ſed ſufficit, quod ſuccedat obligatio de quo plene per Bart in l. ſtipulationes nõ diuiduntur. § Celſus. ff. de verb. oblig. Pe.

CAP. II.

NOn poteſt[e] procurator ad agendum vel defendendnm, † iurandumque[f] de calumnia, & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ ſpeciale mandatum exigunt, conſtitutus, (niſi aliud ſuper[g] hoc in mandatis[h] habeat[i]) opponere in perſonam[k]

H R No. ꝙ in cauſis ciuilibus iuratur de calumnia, & in criminalib. iuratur de veritate dicẽda Not. ꝙ ad iurandũ de calumnia & veritate dicẽda, requirit mãdatum ſpeciale.c. 6. de iuramẽto calumniæ,in 6.No.ꝙ iſtud cap. limitat cap. qui ad agendum. eo tit. in 6.quia illud c. intelligitur,quando paria vel æqualia,& nõ maiora apponuntur quã fuerint illa ſpecialiter expreſſa in p̄curatorio, ſecus ſi maiora vel grauiora, vt in fin huius c.No ꝙ procurator vt ſit idoneus,debet dari non tantum ad agendum,ſed etiam ad defendendum,pro hoc eod tit.accedens,vbi de hoc.No.ex hoc c. q̄d verborum ſubſequentium generalitas reſtringitur ad ea quæ ſunt ſimilia præcedentibus Zen. pro hoc iura allegat in glo fin.in princ.Zabarel.

† Idem & multo magis ſi ad alterũ titum,cum tunc procuratoris minor eſſet poteſtas.

{Prima gl.ſummat diuidit,& dicit, q̄d determinat}

e ¶ Non poteſt]Caſus. Procurator habens mandatum iurandi & oĩa faciendi, quæ requirunt ſpeciale mandatum ɔ̄ electum,vel prouiſum, opponere non poteſt crimina vel defectus,ponit dictum,& eius rationem: ibi, [Cum ſub]Determinat,quod not.Inno de accuſ. ſuper his,in fine,& Compoſt de ele.c.1.lib.6.in glo quæritur quis procur & Pet.de Samp.& Archid.ibi. & Guli. in Spec.de procu §.1.ver.ſed nunquid media, vt inſ declarabitur.Expreſſius tamen fuerat hæc quæſtio deputata per recolendæ memoriæ dominum Io.de monte Murlo,vt in mercuria.eod.tit.ſub littera G.

f ¶ Iurandumque.]hoc verbum cum clauſula, quæ ſequitur,inducebat dubium per decr. qui ad agendum. ſup.eo li.6.vbi habes, q̄d ſi in procuratorio exprimatur aliquid requirens mandatum ſpeciale, generali clauſula ſubmiſſa,illius virtute poterit non expreſſa, iſta vero iuramenta requirunt ſpeciale mandatũ,de iura.calum. c fin. lib.6.

g ¶ Super hoc.] quod ſequitur de oppoſitione criminum & defectuum.

{Gl.ſeq.ſoluit dubium, ex quo infert differentiam.}

h ¶ In mandatis.] quia ſcilicet habet maandatum opponendi crimina & defectus contra illum, nec eſt neceſſe,q̄d crimina vel defectus ſpecificentur in procuratorio,vt not.Compoſt in gl.pręd.& ibi per Archi.& Io. Mo.in quæſt.prædi.& Gul.in præd § 1. ver. ſed nũquid ſufficit. Et in hoc differt procurator ſolum excipiens, vel opponens ab appellante, ille enim habere debet crimina & circunſtantias ſpecificatas in procuratorio ī. de elect procurator.lib.6.

i ¶ Habeat.]tenet Compoſt.in fi.gl. quam allegaui in 1.glo.& Guli in præd.§.1.ver.ſed quid ſi procuratoriũ, quod non eſt ſatis de hoc caſu procuratorium factum eſſe,niſi per procuratorem ſit receptum,& officium ſuſceptum,facit ſup.eo.c.proxi.& quod ibi dixi ſuper verbo,receptis.

{Gloſſa ſequens ſoluit dubium}

k ¶ In perſonam.]in formam ergo poſſet,vel in perſonas eligentium,vel prouidentium,iudicũ,teſt ũ, & his ſimilium,nã tales ēt ex probatione non puniuntur de ord.cog.c.2.& Guli.hoc tenet in ver. allegat. in 1. gloſ in fin.

in ff. Sit etiam ratio, quia exceptio illos principaliter non contingit.

[Gl. seq. primo soluit duo dubia, secūdo no. ꝯ opinionem, & distinguit, & alteri membro coaptat rationes Inn ex quibus infert quod reprobat.

a ¶ Electi.] vel eligendi, ex quo contra certam personam, de elect. qui contra certam lib. 6. ad hoc ver. facienda, quod sequitur, & idem dic de postulatio. de ele. ca. 1. in prin. lib. 6. Et 1 no. ꝙ ista littera non distinguit, an causa istius electi sit in curia per appellationē necne, & sic videtur tolli, quod no. Compo. in glo. prædi. & Gul. in Spe. in præd. §. ver. sed quid si causa qui dicebant pœnam decret. 1 de elect. lib. 6. non habere locum, nisi cum causa est in curia per appellationem. Si ergo esset coram metropolitano, uel alio ordinario, vel in curia aliter quam per appellationem, dicebant non esse locum pœnę, & per consequens generale procuratorium sufficeret propter rationem, quam statim dicam, Sed hoc dictum videtur hic tolli, quare posset dici, quod licet decre. 1. de ele. lib. 6. quo ad deuolutionem negotij, & citationem partium locum solum habeat in appellationibus interiectis ad Papam, & intelligatur quod ibi no quo ad pœnam opponentium, locum habeat etiam in appellationib interiectis ad alios, vel etiam si non fuerit appellatum, quod forte fuit de mente. Facit de elect. vt circa in fi. & c. si forte. lib. 6 & intelligamus rationes, quas inducebat Inn. in prędict. decre super his. bene adaptabuntur huic casui sic generaliter posito: dicebat enim, quod quia per obiectiones criminum, de quibus hic loquimur, diminuebatur status opponentis, ex eo, quod in probatione deficiens suspensus erat ab ecclesiasticis beneficijs per triennium, per cōstitutionē, prędictam, & si se interim diuinis ingereret, perpetuo erit priuatus, ergo hic procurator, per quem statuꝫ diminui poterat, ff. de va & extraor. col. pen. sine speciali mandato non poterat opponere, alleg ff de mino l illud de procu l. non solum, § fin. licet primo gradu pœna sit temporalis, nihilominus diminutionem status continet; nam & relegatio, & damnatio in opus publicum sunt temporales, & tñ diminutionem status continent, ff. de pœn l. quidam, & sic rñdebat ad leges, ff. pro socio, actione, §. renunciare, ff. de iureiu. l sed si unius, § procuratorem. Quia dissoluere societatem, uel agere iniuriarum actione, dato quod succumbat, nō continet diminutionem status: & ideo non requiritur expressum hoc in illo. qui habet oium administrationē, hanc tñ rōnem tex. inf. non exprimit, nisi dicat maioritatem, uel grauitatem ex prędictis cōsiderari, quod satis uideretur, vt statim dicam. Sed cū prædicta pœna sit hodie restricta ad beneficia ipsius ecclesię, de electione. si comprom. statuta. lib. 6 in fi. si constituens non hēt ibi beneficia, cessat ratio. ergo sufficiat generale, sed puto contrarium per no. in vlti. gl. & per decre per inquisitionem de elect.

[Gl. seq. alleg. unam concor ponit dictum, de quo remittit, & soluit obstaculum.

b ¶ Grauiora.] concor. quo ad rescripta sup. de rescr. sedes, quod tamen regulariter etiam in procuratoribus locum non habet, vt ibi scripsi super 3. gl nec obst. hæc littera, per quā prima facie videretur, [quod non puto de mente,] quid si in procuratorio expressit causam fidei episcopalem, uel similem, generalitas tunc comprehendet hunc casum. Sunt enim causæ maiores, mediæ, & minores, 2 de quibus scripsi post Holt. de cri. fal. ca. una. Sed si diligenter attendas, littera non dicit, ꝙ generalitas adiecta in procuratorio expressioni causæ, non includat maiores causas, nam & illa generalitas, siue expressione includeret, ut si nulla causa expressa, constitui te procuratorem ad omnes causas meas, ff. co. l. 1. sed dicit ꝙ generaliter adiecta in procuratorio causæ, qua requirit speciale mandatum, nō includit grauiora. Et satis puto; ꝙ grauiora intellexerit p modum de quo prędixi. Item sunt ista odiosa intantum, ꝙ ecclesia exclusa per peremptorium non restituitur ad ista proponenda, sec Compost. qui hoc no. de elect. ꝙ sicut, & Gul. in Spe. parte 2. de restit. in integ. §. 2. ver sed pone, ecclesia.

[Glo. seq. allegat 4 concor. obijcit, & soluit.]

c ¶ Maiora.] concor ff de vino triti. & oleo leg l. vlti. in fi. de au. & arg. leg. l. Plautius 22. dist. nos consuetudinē. de ele. scriptum ad fi. Sed cum anima sit pretiosior corpore, de pœnit. & remi. cum infirmitas, in fi. cum cōcor. ergo expressa iura, quę ligant animam ad pęnā ęternā, grauiora videntꝰ quam isti obiectus. qui ligant corpus ad pœnam temporalem. Sol. nego animam constituentis ligari ad periurium per procuratorem, nisi ꝯstituēs sit in culpa, ꝙ dic, ut de iureiu. c. vlt lib 6.

electi [a] seu eius, cui est prouisio facienda, vel facta, criminat vel defectus. Cum sub generalitate tali grauiora [b] nō veniant, vel maiora, [c] quā in ipso procuratorio sint expssa.

¶ Idem.

¶ Religiosus etiam pro conreligioso, nisi pro consorte eiusdem litis non potest procurator constitui sine licentia superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere, licet habeat in mandatis. Io. And.

CAP. III.

RELIGIO-

Religiosus.] Primo ponit casum similem, per quem secundo decidit casum alium: sic, ita Imo.

¶ Præsupponendū est, ꝙ religiosus non pōt esse procurator, vel aduocatus nisi in uno casu, videlicet pro vtilitate sui monasterij, & tunc requiritur, ꝙ assumat illud officium de licentia abbatis.

CASVS. Aliquis religiosus claustralis, vel alius fuit constitutus procurator, vel aduocatus a conuentu in causa monasterij, certum est, ꝙ non potest assumere procuratorium, nec exercere, nisi de licentia sui abbatis, quæritur si conuentus illum constituit procuratorem ad substituendum alios, vtrum possit accipere procuratoriū sine licentia sui abbatis? Dicit Roman Pontif ꝙ nō, quia sicut non potest assumere procuratorem, siue insiřm procuratorium sine licentia sui abbatis, vt in c. 2. de postulando, in antiq. ita nec pōt assumere procuratoriū ad aliū substituendū sine licētia sui Abbatis, h. d. H. R. Colligo aliqua notabilia: Primo, ꝙ religiosus regulariter non pōt esse procurator: fallit in casu istius capituli, qñ est pro vtilitate monasterij, & de licentia sui Abbatis. De hac materia vide Panor. in d c. 2. de post in antiqui. Nota, ꝙ licet miles armatæ militiæ possit esse procurator pro suis commilitonibus, tamen religiosus nō potest esse procurator pro suis conreligiosis. Not ꝙ religiosus in causa aliqua potest esse procurator, vel aduocatus pro monasterio, si habet ꝯsortem eiusdem litis, pōt esse procurator pro suo consorte: nam ratione huiusmodi cōionis causæ aliqua permittuntur, quæ alias non permitterentur. Not. quod textus iste facit in argumentum, ꝙ inhabilis ad constituendum, vt sit procurator, puta miles, vel mulier, vel minor, non est et habilis nec aptus, vt ꝯstituatur ad substituendum, & sic facit pro illa qōne, qua formatur per legistas in l. quod quis, C. eo. in ista gl. distinguit, quia si sit inhabilis omni inhabilitate, vt seruus, vel monachus, tūc non admittitur ad substituendū, sicut nec ad ꝯstituēdū, vt hic: Sed si sit solum inhabilis ope exceptionis, quia miles, tunc pōt aliū substituere. Not ꝙ ratio huius c. est, quia monachus potuit velle, & nolle in sinu, & arca sui Abbatis, ꝙ si assumeret onus ad substituendum ipse abdicaret. i. separaret, abstraheret, & denegaret suum velle, & nolle. Not. quod sufficit licentiam superioris interuenire in susceptione mandati, vt probat verbum, suscipere

¶ Crimina intellige magna vel parua, dū tñ talia sunt, q̄ pbata repellerent electū a bñficio, de quo agit, iuxta c. 1. de elect. libro 6. & Clem. cōstonē sup. de elect. Bonifa.

1 Not. bñ hāc glo. ex qua inter alia habes intellectū c. j. de ele. li. 6 & nō est alibi hęc gl. lo. Imo.

Pœna ēt tpalis diminutionē status continet.

2 No. hic Lau. quatuor esse gñra causarū, q̄dā maxie, vt cā fidei, d bapt. cap. maiores. quædam maiores, sicut epōrū, & maioris dignitatis. de elect q̄uis. lib. 6. q̄dam mediæ, vt cāę beneficiales & spūales de cri. fal. c. fi. v. bi plene per Hosti. Et q̄dam inferiores, vt ciuiles, & pecuniariæ re. li. de Anc.

pote Not. finaliter, q pro consorte eiusdem litis pôt religiosus sine licentia superioris esse procurator, q dicit Ian verū in ciuil.lib. per hoc q no. Arch. 2.q 5. statuit. & 2.q.6. si quando Zab.

[Gl. prima dicit quid determinat, & litteram exponens dubiū soluit.]

sus [a] procurator, etsi per alium [b] religiosū fui, vel alterius monasterij fuerit constitutus, sicut non potest sine sui superioris licentia [c] procuratoris † officium suscipere, [d] nisi pro suo in eadē lite consorte: [e] Ita non pôt alium procuratorem constituere, [f] seu substituere, [g] etiam si per constituentē sibi expresse [h] fuerit commissum. [i]

Religios' est verbū generale.

a ¶ Religiosus.] Se sup. mat. determinās nota ag. Inn. & Hos. de re iudi. cum I. & A in prin. Et qđ dicit religiosus, generale verbum est, & includit omnem professū, intelligo tamen de claustrali, secus in p̄lato, & facit de cens. sopitę. & qđ ibi not. Host. & Ioā 12.q.2. de p̄tentium, & q not. de testa.c.2. lib. 6.

† al. procuratoris.

b ¶ Et si per alium.] hoc dictum, quia qn que licet inter homines eiusdem collegij, vel professionis, quod non licet inter extraneos sup. ca. compil. de ele. c. 1. eo. tit. quia propter, ad finem.

c ¶ Licentia] 16.q.1. monachi. 2. sup. de post. c. 2. p q̄ iura vř, q non sufficiat licentia, nisi subsit vtilitas monasterij. Ad id quod opponit de milite, qui procurat cām numeri sui, respondet, ut no. in præd. c. monachi.

[Gl. seq. ponit duas opi. contrarias, & remittit.]

d ¶ Suscipere.] Et si suscipiat, & contestetur litē: licet q. dā dicant deinceps excipi non posse, verius tñ est q excipi pôt, sm Host vt satis scripsi sup. eo. in nostra. super gl. qn dicatur, vt quo ad ipsum mundo mortuum exceptio sit peremptoria. Et quare aliud in milite, ibi dixi.

e ¶ Consorte.] vt patet in pręd. c. decre. cum I. & A. in prin de accu. olim. & c. ex parte. de censi sopitæ. An vero consors pro consorte audiatur ante litem côtest. vel post sine mandato, collige per no. de consti. cum M. in 1. gl. de do. & contu. cum dilecti, in gl. & in his, quę ibi dixi, & patet, C. de consor. l. 1. & 2. ff. de iudi. si petitor.

[Gl. seq. litteram determinat, & determinationē tripliciter exemplificat.]

f ¶ Constituere.] repete sine licentia pręlati, & intellige in his casibus, quibus sine licentia prælati personaliter esse in iudicio non posset: alias in illis casibus, quibus quod per se potest, per alium poterit, de reg. iur. potest. lib. 6 ff. eo tit. l. filius. in prin imo melius est, q p alium, de syn. c. unico. puta, cum ipsum superiorem denuntiat, vel accusat, vt in pręd. decr. de accu. ex parte, & c. olim. Item ad cām electionis monasterij sui, de conse. cum dilectus, de rescri. cum dilecta de re iudi. ad probandum, vel suę propriæ, cui de superioris licentia consensit, ergo procuratorem dare poterit quasi licentiā ēt ad hoc habuerit, ex quo licentiam habuit consentiendi, de offi. deleg. pręterea, & c. suspicionis.

Religios' qñq; sine plati licētia pôt eē ī iudicio.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

g ¶ Substituere.] repete, sine superioris licentia. Per verbū, ita, q pręcedit, videbatur contra, quasi ille eēt pica, vel organum constituentis, & per ipsum, quasi per fistulam, vel lapidem canalem deueniret potestas de constituent ad substitutum arg. 1. q. 1. si iustus Sed negari nō pôt, quin in eo q vult actum substitutionis suscipere & substituere, frangatur abdicatio voluntatis, & obediētia q̄ promisit, & hæc est rō huius iuris, 12 q. 1. nō dicatis, de ele. si religiosus lib. 6. nec sine eius actu recepit officium substitutus. Et facit, quod no. de ele. c. pen. li. 6. ut in gl. & vide quod dicam, in vlt. gl.

h ¶ Expresse.] forsan expressa persona, sed de hoc non curo, satis est n. quod habeat mandatum substituendi etiam inseruum, sup. eo. c. 1. 2. respenso

[Gl. seq. no. ad quęstionē opi. ponit, & distinguit.]

i ¶ Commissum] Not. ad qōnem de illo qui cōstituit procuratorē inhabilē, qui ei dat mādatū substituendi, an substituere possit? Et videbatur quibusdā, vt Petro de B. l. C. eo qđ quis. iur. q sic per regulā, qui per aliū: de reg. iu. lib. 6 quasi videatur a dño constitutus, ff. qđ cuiusq. vni. l. item eorum, §. si decuriones, ff. de condit. instit. l. institutio talis, vbi licet hæres non instituatur in codicillis, potest tamen institui in testamento nominandus in codicillo, ad hoc facit, ff. de ser uit. rusti. præd. cum essent, §. 1. vbi seruitus concessa ab eo, q habuit ab alio potestatem concedendi, non ab ipso sed a primo dño videretur eē concessa. ad hoc bñ facit, de off. deleg. iudex li. 6. vbi delegatus inhabilis subdelegat. Tu distinguas inhabilitatis speciē, aut. n. pœnit, & ipso iure inhabilis est, quo casu nec substituet, ad hoc pdi. decr. iudex. in fi. Aut est inhabilis ad effectū ppter defectū auctoritatis, qua intercedente habilis esset, & eo casu necesse sit illius auctoritatē interuenire, vt substituere possit, vt hic: Aut est inhabilis per exceptionem qua non opposita habilis esset, & eo casu substitueret, argumen. prædict. decret. iudex in princi. & per hoc soluitur quęstio de excommunicato, an substituat, quam dixi, de proba post cessionem.

i Procurator inhabilis hñt mandatū substituēdi an substituere possit.

¶ Idem.

¶ Per obitum rectoris ecclesiæ reuocatur procurator ab eo pro ecclesia constitutus ēt quo ad iam cœpta.

CAP. IIII.

PRocuratorem [k] a prælato rectore, [l] vel alio quolibet, pro ecclesia [m] † sua, vel beneficio constitutum, per mortem

† Not. q bñficiat' pôt dicere bñficiū eē suū facit c. si tibi absēti de p̄b. li. 6.

ADDITIO. Huic est similis qō de incapace instituto, & rogato restituere capaci, vtrum possit cogi adire, & restituere, de qua plene in l. eam q̄, C. de fideic. Item, & illa vtrum nepos filij spurij possit institui ab auo, per medium. n. filium spurium deuenitur ad nepotē, vtrū ergo radix infecta inficiat totum, de qua per Bart. in l. Gallus, ff. de lib. & posth. Petrus

PRocuratorem] 1 Notabilis est casus q̄ quē prima facie qlibet rñderet Primo, ponit dictū. Secundo, illud ampliat, & declarat ibi, [Etiam.] In ola.

1 Ista Clemen. an habeat locū ī ciuilibus mortuo, vide oino Guid. Pap. decis. 578. Fon.

¶ Pręsupponendū est illud, qđ dr in insti. mandati, §. itē & l. mādatum. C. mand. ubi dr q re integra morte mādātis expirat mandatū. Et dr res integra vsq; ad litis ɔtestatiōnē, sed in mādato iurisdictionis res dr integra vsq; ad citationē, & extra iudicium dr res integra anteq̄ mandans, vel mandatarius fecerit aliqua pręparatoria.

CASVS. Cū essem litigaturus ɔ te, quia occupabas decimas meę ecclesię, cōstitui pcuratorē lite ɔtestata sum mortuus, utrū p mortem meā sit reuocata ptās mei pcuratoris, & vtru sit necesse, q p̄latus mihi succedēs ɔstituat nouum procuratorem? Et dicit, q sic. h. d. H. R. Nota casum, in quo reuocatur mandatum per obitum constituentis, etiam re non integra Zab.

[Glo. prima dicit quid approbet, vel reprobet.]

k ¶ Procuratorem] Se summat reprobans, q no Inn. de fo. comp. dilecti. & approbat in parte, q ibi no Host. de hoc in Spe. de synd §. 1. ver. quid si aliqua, & hoc, eo tit. §. 2 versi. sed nunquid procurator per Anch. eo. titu. si duo, lib. 6

l ¶ Rectore.] de ecclesiastico logr, q patet p verba sequentia, tñ ēt per rectore ciuitatis idem dicebat Inn & Sp.

[Gl. seq dicit quid de causa propria, & explanat opinionem Inno.

n. ¶ Pro ecclesia.] Innuit quod secus si pro ea propria mandatum nunc finiretur morte re integra, re non integra, non, ff. eo. si defunctus. insti. man. § item si adhuc ff. mand. l. inter causas. C. man. l. mandatum, & ibi no & in pręd. §. item si. Quando dicatur res integra, dic quod in iudicijs, ante litem contestatam, in negotijs, antequam

Mandatū an finiat p morté mādātis.

sequam fecerit præparamenta. Hoc autem ꝙ pro Ecclesia ꝯstitutus erat: mouebat Inno. qui dicebat, ꝙ cum Ecclesia non moriatur. 12. q. 2. c. liberti. de rescri. si gratiose, lib. 6. & procurator pro ea sit datus ab eo, qui poterit, s. prælato et sine ꝯsensu capituli, de rescrip. edoceri. nihil est, ꝙ ꝓhibeat illum agere causam sibi commissam, et si res sit integra, per præd. decret. dilecti, & per decre. petitio, sup. eod. tit. & per l. annua. ff. de annu. legat. de ꝓcuratore cōstituto ad negotia, quamuis generaliter fatebat, ꝙ post mortem ꝯstituentis non debebat incipere noua negotia, ff. de neg. gest. nam & Seruius, §. si viuo, sed Host aliter, vt statim dicā.

Ecclesia non moritur.

Procurator, si est cōstitutus a collegio in causis in qbus pōt, oibus de collegio mortuis, & alijs subrogatis, durat eius officiū, vt determinat Dy. in cōpromisso facto ad collegiū, vbi sūt de cē ex qb. 7. vel 7. postea mortui sunt: tenet n. ꝙ nō extinguat compromisū, ga vnum & idē collegiū remanet, & censet et alijs subrogatis, vt l. ꝓponebat. ff. de iud. & ita no. Bar. in l. qd in re rū. §. & si nauem, ff. de lega. 1. Petrus.

Per istā gl Panor. in c. exut pande, §. quia vero tradidit regulā, ꝙ vicarius Dño suo mortuo, iurisdōne vel officio suspēso, nō administrat. Fon.

constituentis reuocari [a] censemus: Etiam quoad negotia [b] iam incepta, & causas, in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem huiusmodi contestata. [c]

TITVLVS XI.

De restitutione in integrum.

[Glo. seq. primo ponit opi. Host & ipsius motiua, q̄ ostendit partim reprobatam, secundo opi. Archid.

a ¶ Reuocari censemus.] dicebat Hostiensis, ꝙ procurator iudiciorum non agit prælato mortuo 1 donec sit Ecclesiæ de prelato prouisum: Rō sm eum est, quia tūc cum vacat sedes, nihil debet innouari, ne se. vac c. 1. & vlt. quod loquitur de lit. ꝯtest. cum tractet de receptione testium, & mirabatur Host. qūo dubitatur de hoc: nec valet secundum eum si dicas, ꝙ in prædictis c. loquit de prælato ꝯuento, non de agente: nam si non ꝑmittitur tunc defendere, qđ fauorabilius est, multo minus agere, alleg. ff. eo. seruum quoque, §. publice, & l. Pōponius, in si & C. eo. alienam. & si Host. per hæc verba intellexit, ꝙ ꝑdictus procurator substituto prælato ex primo procuratorio litem ꝯsequi possit: hoc reprobaretur per hanc litteram, quæ dicit, reuocari censemus, nō dicit impediri, vel suspendi. Arch. tractans hanc materiam satis exquisite in prædi. decre. si duo dicit procuratorem ꝯstitutum a prælato, & capitulo in causa cōi, vel principaliter capituli, durare post mortem prælatis; in causa vero discreta prælati secus: & sic opiniones ꝑdictas voluit concordare. Et an hanc opinionem hæc decre. reuocare intendat, nō video ꝙ exprimi fuisset expediens, pro ea tamen facit, quod scripsi post Innoc. de ꝯsue. cum dilectus super 1. gl. & quod not de rest. in integ. c. 1. vbi dicit. quod mortuo Abbate cōuentus per syndicum agere potest, & conueniri de iuribus, quæ ꝑtinent ad conuentum, vel simul ad vtrosque, secus in his, quę segregatim pertinet ad Abbatem, ne sede vac. c. vlt. Poterit tamen dici hanc opinionem Archid. verā, quod durat procuratorium primis duobus casibus, nō tamen procedat procurator vacante Ecclesia: in casibus, quæ illa vacante tractari non possunt instituto tamen prælato procedet ex veteri procuratorio. In tertio vero casu locum habet hæc decre.

b ¶ Negotia.] credo, quod intendit per hoc designare procuratorem negotiorum, & per verba sequentia procuratorem iudiciorum.

[Gl seq. dat simile, & notat ad duas quæstiones]

c ¶ Contestata.] quantumcunque ergo sit dominus in stantiæ, mors reuocat, sicut & viuens ex certis causis reuocare posset inuitum, de quib. sup. eo cap. 2. lib. 6. Et facit hæc decre. ad id, quod no. post Host de offi. vica. c. pen quod mortuo eo, cui dedi vicariū, expirat illius officium: & ita seruamus, allegat de offic. vica. Romana, lib. 6. per quam probatur, quod si non esset mortuus, sed excommunicatus, suspenditur, sed non reuocatur officium vices gerentis, & sic diceremus in procuratore plati agetis. Facit et ad qōnē no. in Spe de arbi. §. finitur, vers. quid si platus, s. qđ mortuo plato, qui cōpromisit de reb. Ecclesiæ, finiat cōpromissum: ibi videas.

DE RESTITVTIONE IN integrum.

[Visum est supra de procuratoribus: verum quia Ecclesia aliquando litigat per procuratorem, & per negligentiam procuratoris sui aliquando læditur, & tunc debet restitui, & ideo occasione a procuratoribus sumpta, ponit titulum generalē, de in integ. rest.

¶ Clemens V. in Concilio Vienens.

¶ *Ecclesia probans se læsam per lapsum tēporis, ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tēpore læsionis.*

C. VNI.

AB ECCLEsia [d] †

AB eccla.] Pōit primum dictum: Secundo illud terminat, & dcla rat ibi. [Sed nō fiet.] CASVS. Ecclesia aliqua litigat per ꝓcuratorem contra Titium, & procurator Ecclesiæ petijt terminum ad producendum testes, acta, literas, & quæcunque alia munimenta sub pœna exclusionis, procurator iste fuit negligens ad producendum suos testes, & munimenta, quæritur vtrum aduersus istum lapsum temporis Ecclesia habeat reuelamentum: hoc est, vtrū hoc lapsu nō obstante possit producere suos testes, &c. Dicit, ꝙ sic Sed quæritur ad quantum tps Ecclesia restituitur, puta quia forte Ecclesia habuit tres menses, & fuit impedita per duos menses, vtrum restituetur ad tres menses? Dicit, quod non, sed solum restituetur ad tempus, in quo fuit læsa. Sed quæritur intra quod tempus possit repetere istam restitutionem? Dicit ꝙ intra quadriennium. Not ꝙ causa restitutionis in integrum debet inchoari, & finiri intra quadriennium a tempore læsionis: & sic officium nobile, quod imploratur ad impetrandum restitutionem in integrum, non ꝑpetuaē per lites constitutionem, secus est de actione, l. fi. C. de ꝑscrip. 30. vel 40. annorum, & C. quando libe prin. dat. l. 1. & 2. No. ꝙ Ecclesia petit restitutionem intra quadriēnium, licet tps. sit minus quadriennio. Et ꝯfundit opinio aliquorum legistarum dicentium, ꝙ solum quis debet restitui intra illud tempus, ad quod fuit læsus, vt si aliquis in præsentia mea inceperit vsucapere rem meā per biennium, & in primo anno fui absens causa reipublicæ, durante illo anno vsucapit, volo restitui: Dicunt isti, ꝙ nō possum restitui, nisi intra annum. Not. ꝙ officium rescindens est officium nobile, quod imploratur, vt iudex tollat impedimentum, quod obstat, puta tollat vsucapionem, vel præscriptionem, quo impedimento sublato, restituor ad actionem, quam prius habebam, & ista actio dicitur actio rescissoria, & ipsam debeo intentare post restitutionem infra tempus, quo fui læsus. Not. secundum gl. ꝙ ista restitutio intelligitur de lapsu temporis iudicialis. Hoc idē tenet gl. in c. auditis. in antiq. tamen maior pars doctorum tenet ꝯtrium, & dicunt ꝙ istud c. loquitur indistincte, siue Ecclesia sit læsa in iudicio, siue extra Not ꝙ ad hoc vt audiatur Ecclesia petens se restitui, sufficit ꝙ affirmet se læsam, vt hic in verbo, affirmat, & gl. in hoc verbo. No. ꝙ Ecclesia læsa restituitur in integrum, & est hæc restitutio in pristinum statum restauratio, C. de reputa. quæ fiunt in iudi. l. 1. ff. de mino. l. quod si. §. restitutio Zab.

† De intellectu huius Clem. Matth. de Afflic decis. 175.

[Prima glossa summat, & dicit quid determinat.]

d ¶ Ab Ecclesia] Casus: Ecclesia ꝓbans se lęsam per lapsum tps, ad illud tps tm restituitur, & ī. quadrienniō a tpe læsionis determinat no. ff. ex quib cau. ma sed & si per prætorem. §. quotiens, & l. nec non. §. si quis sæpius, C. de temp. in integ resti. l. fi. de resti. min. l. quod tempore & quod no. Gul. in Spe. 2. parte, eo. tit. §. intra qđ in prin. & §. 2. vers. sed cum dixerim.

Eccle-

* ¶Ecclesia.] cuius nomine hanc restitutionem petet prælatus, etiam sine speciali mandato, secundum Inn. qui hoc not. sup eo suscitata, & Guli. in Spe. eo tit. § 2. versi. prælatus aũt. Si vero per lapsum temporis non læderetur Ecclesia, sed solum psonæ ipsius Ecclesiæ, vt q̃a lapsum est tempus, quo prælatus debuit prouidere, vel canonici debuerunt eligere, tunc non cõpetit restitutio, vt scripsi sup. eo. c. fi. in 6. opp. & not. in prædi. § 2. vers. vt autem.

Prælatus sine mandato põt noĩe Ecclesię restitutionẽ petere.

aduersus [a] lapsum temporis, [b] in quo [c] se læsam, [d] affirmat, [e] in integrum restitutio peti [f] potest: & causa re- 10 stitutionis huiusmodi finiri [g] debet intra quadriennium [h] continuum [i] a tempore [k] læsionis, etiam si minus [l] quadrien-

vtile quo ad sui principium tm̃, quo ad progressum nõ, quinque continuum vno respectu, vt veniant dies feriati, & non alio, quia non currit iuste impedito, de hoc scripsi de conces præb c. 2 & c quia diuersitatem in fi. & forte hoc intendit hæc littera, q̃ ptinuum sit in principio per litterã quę sequitur.

minore, & maiore læsis.

[Glo. seq ponit differentiã: secundo notat pro opi. Inno.]

k ¶A tempore læsionis] in hoc differt Ecclesia a minore, & a maiore, quia minori currit in prin. 26 anni ætatis suę, scilicet cum factus est maior, C. de temp. in integ. resti. l. fi. maiori lęso tempore absentiæ currit post reuersionem, ff. ex quib. cau. maio ab hostibus, §. fi. in Ecclesia non sic, vt patet hic, & ĩ. eo c. 1. & 2 lib. 6. Et no. quod hæc littera facit pro eo, q̃ no. Inno. sup. eo. coram vbi dicit, q̃ si Ecclesia non pro- 20 bauit in peremptorio, a fine termini incipit currere quadriennium petendæ restitutionis, & non a die sententiæ, quod patet, quia finito termino completa fuit læsio ex qua daret restitutio, etiam si nulla sequeretur sententia, sup. eo. tit. c. 2. & 3. vnde dicit, quod caute facit læsus in omissione probationum, & sententia, si petit restitui contra sententiam, & ad probationes omissas. Alij secundum eum, quod quadriennium computatur a tempore sententiæ, & satis est contra sententiam restitutionem petere, ad hoc, ff. de mino. l. 1. §. sed prius 30 dictum plus placet Inno.

1 De dictione, aduersus, vide Cal. in c. sup spoliatione, d or. cog. Ruy. cõsi. 76. lib. 1. & ꝯsil. 3. lib. 5.

a ¶Aduersus. 1] Vsitatum est hoc verbum in iure, & maxime in hac materia, patet C. si aduer. rem iu. & in rub. seq sup. eod. c. 2. lib. 6. & ponitur pro contra.

c ¶Lapsum temporis.] pone exemplum sup. c. 1. & c. auditis, & c. coram, quia intra tempus statutum probationes non produxit, vel non obtulit intra tp̃s statutũ pretium emptori, cum posset, eo. tit. constitutus, vel pone in decennio appellationis interponendæ, eo tit. cap. fi. Quid de biennio prosequendæ appellationis, an Ecclesia intra illud tempus non prosequens iuste impedita indigeat restitutione, vel ipso iure seruetur illæsa? not. per Inno. & Host. de appel. ex ratione. De præscriptione vero 40. annorum contra Ecclesiam nil immutatur per hanc constitutionem, sed dic, vt no sup additis loquitur enim hic de illo tp̃is lapsu, contra quod restitutio competit, sed contra illud non competit, vt ibi.

c ¶In quo.] s. lapsu temporis.

d ¶Læsam] enormiter quod dic, vt not. sup. eo. c. 1. & patet, de reb. eccle. non alie. c. penul. Nunquid autem ex eo, quod non posuit declinatorias intra terminum ad id datum sit læsa, & restitutio cõpetat? satis scripsi post Ino. & Host. sup. eo. coram.

e ¶Affirmat.] in fi. dicit, probabit, & ibi dicam.

f ¶Peti potest.] de hoc non dubitabatur, nam maior lęsus ex tẽpore, quo abfuit causa reipu. vel alia iusta causa restituitur, ff. ex quib. cau ma. l. 1. cum sim.

Officium iudicis ñ sp perpetuat p litis ꝯtestationem.

g ¶Finiri.] hoc est, quod dicimus non perpetuari hoc casu iudicis officium per ꝯtestationem ad hoc supra de offic. iud. c. 3. si tamen non staret per Ecclesiam, sed per iudicem, vel aduersarium, non imputatur Ecclesiæ, C. de temp. in integ. rest. l. petendæ, in fi. vnde si per appellationem aduersarij fuerit protelata, nõ imputatur Ecclesiæ, sicut nec minori, ff. de min. intra vtile, & facit de re. iu. imputari, lib. 6. & facit eo tit. c. 1. lib. 6. & vide q̃d scripsi, sup. eo. tum ex litteris super gl. 2. sed quid si post finitum quadriennium detur restitutio? gl in l. fi. C. de temp. in integ. rest. dicit q̃ tenet, quia contra ius litigatoris, quod puto eum intellexisse, si non appelletur, C. quando prouo non est neces l. 1. sup. de re iud. cum inter vos quidam contra 2 dicentes, q̃ quia huiusmodi constitutiones contra ius commune conceduntur, sunt restringendæ, ff. de actio. & oblig. in honorarijs, §. sed cum rescissa, de reg. iur. quæ a iure, lib. 6. Item qua ratione non tenet ipso iure sententia lata post tempus accusationis, ff. de execu. tut scire oportet. §. consequens. eadem ratione nec hic, & facit quod not C. de iud. properandum, post prin & hoc placuit Dyno, pro quo facit j. de app si appellationem.

Restĩõ post quadriẽniũ data, an teneat

2 Et bene Panor. nesciens gl. istã alibi: p q̃ dicit sñiam ꝯ ius litigatoris priuilegiati aduersus ius cõe esse nullam ipso iure sic limitatur c. inter vos de re iud. Pon.

h ¶Quadriennium.] olim dabatur annus vtilis, qui vario modo computabatur ex diuersitate locorũ, quæ hodie sublata est, & loco illius datur quadriennium, C. de temp. in integ. resti l. fi.

[Gl. seq. instruit de tempore continuo, & vtili.]

i ¶Continuum.] habemus in iure tempus continuum & vtile: continuum est, quod continue currit, diebus feriatis, & non feriatis: in præsentia, & in absentia, siue sit copia iudicis siue non, C. de præscr. long. temp. l. si Tempus vero vtile non currit diebus feriatis, diebus absentiæ, & diebus quibus non est agendi copia. Et istud est multiplex, quia quoddam est continue vtile, quoddam

Restitutio q̃ñ peti dẽt ab Ecclesia.

[Glo. seq. ponit tres opin & tertiam hic approbatam coadiuuat, & contrarius respondet.]

l ¶Si minus.] Hic erant 3 opiniones legistarum, de quibus in 1. glo. Hicebant enim, aut est læsio in ꝯtu, vel sententia, aut in tempore. Primo casu fatentur indistincte verum, q̃ datur integrum quadriennium, sup. eo. c. 1. lib. 6. sup eo. ꝯstitutus, C. de temp in integ resti. l. fi. secundo casu subdistinguunt, aut læsio est tanti temporis, quantum est quadriennium, & tunc intra qua- 40 driennium in integ. datur restitutio, aut læsio est minoris temporis, & tunc dicunt, q̃ non datur integrũ quadriennium, sed solum tantum tempus ad restitutionẽ petendam, quantũ fuit tempus læsionis, & hoc placuit Bal. & Azo. & Accur quos sequitur Dy. in §. rursus inst. de act Iaco. Bald. contra quem sequi vr̃ Odofredus distinguens tempus intra quod, & tempus ad quod fit restitutio, dicens quod dummodo non reperiatur negligens intra tantum tempus, quantum erat tempus læsionis, habebit integrum quadriẽnium, alias si intra il- 50 lud tempus reperiatur negligens, nõ restituitur postea ẽt intra quadrienniũ, quia tempus negligentiæ computatur cum tempore læsionis, vel absentię, & sic intelligit, ff. quę in frau. cred. ait prętor, §. si conditionalis, q̃ primi allegant pro se. Alij in hoc vltimo dicto discordant, dicentes, q̃ tempus intra quod, semper est vniforme, & semper habet: quatuor annos, vt hic, & in concord. tempus vero ad quod, non datur amplius quam fuerit tempus lęsionis, & sic loquitur, ff ex quib. cau. maio. sed & si per prętorem, §. si terię, & l necnon. §. si 60 quis sępius, ff. de mino. l. fi. nam in lucro foret is, qui restituitur si amplius haberet de tempore quam fuerit tp̃s lęsionis: quod esse nõ debet, ff. ex quib. cau. ma l. 1. in princ. & l. videlicet, & hoc placuit Petro de Bel. & hoc approbatur, & merito: esset enim mirabilis rigor dicere, q̃ lęsus in die debeat obtinuisse restitutionem intra diẽ, quod vult prima opinio, vel saltẽ necessario separasse, quod vult secunda. Item concludit prima opinio quadriennium non dari contra vsucapionẽ, q̃ finitur triennio insti de vsucap in prin. cum tamen loco anni vtilis, qui dabatur olim, C. de resti. mil. si quid, & l. seq. det hodie quadriẽniũ, C. de tem in integ. resti. l. fi. quod præscriptioni, & vsucapioni est cõmune. Restat ergo tãdere ad contraria, quę inducit gl. in §. quotiens,

3 Hanc glossam late suo more declarat hic Ioã. Imo. cũ videto.

tiene.primo ipse § quotiens:& ead.l.§.si feriæ.determinant solum tempus ad quod puta, vt læsus in die restituatur ad diem,& sic concordant, sed non determinant tēpus intra quod.Eodem modo responderi potest ad l. necnon,§.si quis sæpius,eo.tit.vt, si loquatur de tempore ad quod, vel si vis intelligere de tpe intra quod loquitur de anno vtili:cuius loco. datur hodie quadriennium : sicut si hodie diceremus læsum in quadriennio restitui

driennii [a] tēpus læsionis existat. Sed non fiet restitutio nisi ad tantum tps, quantū se læsa fore pro-

intra quadriennium.Lex vlt ff.de mino.facit pro: quia ibi tempus intra quod præcedit tēpus ad quod,& dantur ibi hæc duo tēpora diuersis.ibi. n.ex tepore in integrum restōnis concessæ minori,qui nouauerat,restituitur creditori tempus,quod sibi superaerat de temporali actione nouationis tempore. Per eundem modum responderi potest ad l si.§.si debitrix.§.si.ff ad Velle.si diceretur, quod ibi restitutio fiat per iudicis officium. Vel dic verius, ut ibi no s.quod hinc temporis interuallo ipso iure per l restituitur prima actio, & per eundē modum responde ad § si conditionalis, superius alleg. ad l cum post.ff.qn act.de pec inde, ut ibi not. nec ibi de restōne loquitur. Ad restōnem q dicebant primi, q alias erit deterior conditio illius, qui usucepit tpe minoris ætatis,vel absentiæ causa reipublicæ, quam si nō vsucepisset, cōpleta.n.ætate,vel cessante causa vsucepisset, per triennium.& tu das quadriennium : Respōdeo,q non est deterior, quia cessante vsucapione ille posset uendicare,quod modo non potest:imo secundū quoldam est prius necessarium iudiciū rescindendæ, q

babit. [b]

FINIS LIBRI PRIMI.

est dicere,q prius rescindatur impedimētum vsucapionis, & postea rescissoriū datur,i pristina actio, q datur vsucapione rescissa: tamen seruatur quod simul vtrumqꝫ

Iudicium rescindēs, & rescissoriū simul intentari possunt.

intentatur,q fieri pōt,ut no.Gul.in Spec.4 par. eo.tit. ver sed nunq d in eodē. Nec est melior condō eius,contra quē usucapitur in absentia,q in præsentia.quia vendicando intra triennium perpetuaret sibi actionē per contestationē, sed officium non perpetuatur per contestationē,vt s̄.dixi.æque igitur datur tempus longius.

[Glo.sequens obiicit,& remittit.

a ¶ Quadriennio.] Sed contra,temporalis præscriptio non currit minori,sed ipso iure seruatur illæsus. C.in quibus cau.l.fi.ergo nec ecclesię.Solue ut dixi sup. eo. constitutus.super gl.consuetudo,&c.fi. in 6.oppo.

b ¶ Probab.t.] Licet ergo ex affirmatione minoris, vel ecclesiæ examinentur causæ restōnis in integrū, vt sup. non tñ conceditur restitutio nisi læsione probata,ut hic de quo vide in Spe.eo.tit.§. 2.ver.illud quoque.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS. DE IVDICIIS.

¶ Visum est de præparatoriis iudiciorum, & iudicibus nunc videndum est de iudiciis, quæ per magistratus exercentur,& reddūtur,quare ponitur Rubrica, de iudicijs.

LIBER II.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Clemens Quintus in Concil.Vienensi.

¶ Constitutio Bonifacij, quę habet, quod citationes etiam extra dies solemnes publice facta de mandato Papæ, in audientia litterarum Apostolicarum, vel Papalis Pa- *latio affixa ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum curia sua degit, arctent citatum ac si ad eum personaliter deuenissent, restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Ioann. Andr.*

CAP. I.

Dv-

DVDUM.] ¶ Primo, ponit cōstitutionē Bonifacij.secundo illā restringit, ibi: [Quia vero]Tertio, proreſtat, ibi [porro]

¶ Præsupponendum est quod habetur in cōstitutione Bonifacij Octaui, quæ incipiebat.item non nouam. videlicet,quod citan dis impediuntur in audientia contradictorum, vel in aula palatij Papæ, & postea affigebatur schedula in ualuis.i.in portis ecclesię principalis, ubi erat Papa, & hoc fiebat si per ipsum steterat, quominus posset citari, uel si ad eū non patebat tutus accessus Et condita seu facta fuit hæc Clementina pp opiniones, qa aliqui exponebant ꝑtestim,i.maxime alij exponebāt ꝑlessim,i.tm. Secundo,p̄suppone̅ndum est,q auditor, seu audientiator audientiarum dat literas simplices iustitiæ,& non tenet suum auditorium cum alijs in palatio Papæ, sed exercet in tertio ponte eundo versus S.Michaelem.

CASVS.Inter Titium,& me pendebat lis coram Papa. & erat articulus, qui non poterat expediri nisi citato Titio, quia erat snia ferenda,vel testes producendi,qritur qualiter sit citandus ? Dicit q secundū constōnem Bonifacij sufficit,q citetur in ordinario contradictoriarum,vel in palatio Papæ, dummodo non citetur in diebus solemnib. sed citetur extra dies solemnes,& post affigatur citatio in ualuis ecclesię principalis, vbi est Papa cum collegio: Tamē illa erat nimis rigorosa pluribus, ideo hic mitigat quia illa constitutio Bonifacij solū habet locum cōtra eos, qui impediūt quominus possint citari, vel qñ ad eos tutus non patet accessus,& tūc valet modo prædicto, videlicet, q citet, vt tactum est:tñ si Papa decerneret ex certa scientia eū citandum ex cōstitutione Bonifacij, quamuis per eū nō stet quominus citetur,vel si ad eū bene sit tutus accessus,& dicat, quod ipse vult,vt executio talis citationis valeat,tunc ualebit perinde ac si esset facta in personam.No. q quis est citandus personaliter si possit apprehendi, alias citandus est de informatione sup. de ele in c causam,videlicet, q citatio est affigenda in ualuis ecclesiæ,uel alterius loci, ita quod uerisimile sit, q executio citationis deueniat ad eius notitiam No casum i quo citat. quis vltra duas dietas,vt hic in gl i ver.vncunq; & idē Lau.& Zē No. q cessante cā legis,cessat lex.,phat hoc in eo, q excutat constitutionē Bonifacij propter malitiā temporis Zab.

[Prima

[Prima glo. summat, & diuidit, & ponit tempus constitutionis.]

a ¶Dudum.] Casus. Constitutio Bonifacij, quæ habet, quod citationes etiam extra dies solemnes publice factæ de mandato Papæ in audientia literarum Apostolicarum, vel Papali palatio, affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum curia sua degit, arctent citatum ac si ad eum personaliter deuenissent, restringit ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Et primo ponit constitutionem Bonifacij: secundo illam restringit: tertio prestat, ibi: [Porro.] Et constitutio ista precessit concilium, vt in prœmio dixi, & patet inf. c. proxi.

† Modus citãdi per edictũ in forma huius Clem. locũ hẽt i solo Papa, vt not. hic Zab. cum videto.

[Glo. secunda tempus exprimit.]

b Constituit.] in sua extrauagan. quæ emanauit post Sextum, quæ incipit, rem non nouam.

† ¶Papa] in inferioribus etiam locum non habet saluo eo, quod dicitur inf. ti. 1. quamuis.

K ¶Specialiter.] non sufficeret ergo generale mandatũ de citando talem, nisi Papa specialiter exprimat citationem fieri per hanc formam.

sunt ois casus, qui continent in pcessu bulle, quæ singulis annis Romæ in die cœnæ Dñi legitur solẽniter solet.

dum [a] † Bonifacius Papa Octauus prædecessor noster constituit, [b] vt citationes [c] auctoritate Apostolica de personis quibuscunque, [d] ac etiã vndecunque [e] ad instar edictorum in albo [f] prætoris propositorum, etiam extra dies solemnes, [g] in quibus Romani Pontifices processus consueuerunt facere generales, [h] ipso Papa [i] specialiter, [k] & ex certa scientia [l] id mandante, [m] factæ, in Apostolicarum audientia publica litterarum: [n] vel in Papali palatio [o] publice potimodum maioris [p] Ecclesiæ loci, in quo Romanus Pontifex cum sua curia residebit, ianuis affigendæ, sic valeant atque arctent citatos post lapsum terminum, † quem (considerata distantia locorum [q]) citationibus ipsis apponi conuenit cõpetentem, ac si ad eos personaliter [r] deuenissent.

¶Quia vero statutum ipsum rationabiliter [s] editum propter malitiam temporis tunc instantis nonnullis nimis rigorosum videtur: Nos rigorem ipsum mansuetudine

[Glo. seq. probat per scientiã excludi ignorantiam & errorem, & dicit quare.]

l ¶Ex certa scientia.] idem verbum de off. deleg. pastoralis. §. præterea, & vide, quod ibi no. ignorantia opponit scientiæ, de ord. ab epis. c. 1. de sen. excõ. pro illorũ, sicut error opponit conscientiæ, ff. de iur. om. iud. si per errorem, & ca. non dicit, quod propriũ erroris est approbare falsum pro vero. 18. dist. quamuis, & alibi & errare est aliud, quod alio putare. 22. q. 2. in quibus. cadit tñ error in ignorantia, vt prædi. c. quamuis. quare littera ista vr excludere mandatum, quod Papa faceret per ignorantiã, vel errorem, ac si intendat, quod requiritur certa scientia, per quam intendat tollere ius commune, quod debeat citatio fieri personaliter, vel ad domum, ut lit. non contest. quoniam, § porro, de eo, qui mit. in poss. c. fin. cum suis concor. int. tit. c. 1. & requirendi sunt amici, ff. ex quib. cau. ma. c. item ait, § vlt. & l. seq. super quo vide quod not. de do. & cont. causam.

† al. termini.

Error opponit conscientiæ, & falsum pro vero approbat.

[Glo. seq. soluit obiectionem intitulationis.]

c ¶Citationes.] Licet (quia de citatione hic tractatur) competenter poni potuisset sub tit. de dilationib. maxime cum prima 1 citatio videatur ante iudicialis, iuxta no. per Inn. & Host. de proba. quoniam, vt ibi scripsi super ver. citationes, quã et per primam firmatur iudicium, & perpetuatur, & præuenitur iurisdictio. de foro compe. proposuisti. de off. dele. gratum, cum concor. iõ in isto titu congrue ponitur, ut sciatur super tali citatione posse firmari iudicium, facit instit. de pœna teme. liti. § fi. & quod no. ff. de in ius vo. super rub. & huic si. eo. tit. c. 1. & 2. lib. 6.

1 Vide Mar. Soci. trac. de citat. ar. 31.

d ¶Quibuscunque.] exprimit ipsa constitutio cuiuscunque sint status, dignitatis, vel preeminentiæ ecclesiasticæ, uel mundanæ, etiam si imperiali 2 vel regali præfulgeant dignitate, tolli etiam omnes indulgentias, vt ibi patet.

2 Not. hic per verba gñalia, cõprehendi etiã illustres. Fon.

e ¶Vndecunque.] etiam vltra duas dietas, & extra prouinciam, est enim Papa Vicarius illius, cuius est terra, & plenitudo orbis terrarum, & c. de decre. tua. 2. 9. q. 3. cuncta per mundum. Io. And.

f ¶Albo.] erat locus 3 dealbatus vbi scribebantur edicta, de quo in Auth. de litig. § omnem, col. 8. ff. de iurisd. omn. iud. si quis id. ff. de albo scri. l. 1. & 2. de hoc vide in Spec. de do. & contu. § restat in prin. & de citat. § sequitur. ver. & no. secun. Vbi et vbi etiam no. qui iudices citare poterant per hæc edicta, & qui non.

3 Quid sit album prætorum vide g. recentiores lexicographos.

[Glossa sequens exprimit tres dies, & sequens quinque crimina, in quibus & contra quæ fieri solent processus.]

g ¶Solemnes.] Solent 4 esse dies Iouis septimanæ Sanctæ dies Ascensionis, & festum dedicationis Basilicarũ Petri, & Pauli, quod fertur esse de mente Nouemb. in Oct. Beati Martini.

4 Vide Io. And. & alios in ca. ut cõmis. §. 1. de hæ. lib. 6.

h ¶Generales.] cõtra hæreticos credentes, &c. vt scripsi de hæret. excõicamus, § iane. super 4 gl. portantes Saracenis merces prohibitas, vt scripsi de Iud. quod olim. super gl. & piratas, de hoc de rap. excõicatione, exigentes, vel imponentes noua pedagia, de cens. innouamus, falsarios litterarum papalium. de crim. fal. ad falsariorum.

5 Tales & his similes. 6

m ¶Mandare.] constitutio. rem non nouam, dicit iubente, per quod videntur hæc patria, & facit ad no. 24 q. 1. c. 6. & 18 q. 2. dudum.

[Gl. seq. ponit duas vel quatuor æquiparationes.]

n ¶Litterarum.] de simplici iustitia, de cri. fal. c. pen. & ibi manere solet contradictarum auditor. Alij auditores in palatio, de quo sequitur, & propter hoc decre. ne Romani, § sane. sup. eo. lib. de elect. dicit causarum, & litterarum audientia.

o ¶Palatio.] constitutio illa dicit, aula: cui uerbo concordat inf. de bapt. præsenti.

p ¶Maioris.] non dicit cathedralis, sicut sup. ead. cõpi. de ele. causam. §. 1. & inf. tit. 1. quamuis iõ, quia curia posset esse in castro, villa, vel oppido 6 vbi non esset ecclesia cathedralis, & concor. inf. de sen. exc. ex frequentib. voi æquiparat cathedralem, & matricem ecclesiam loci.

6 Not. ergo gl. ubi est Papa, ibi est Romana curia, facit gl. iuncta glo. in ver. bo. sede de præb. L. lib. 6. Fel.

q ¶Locorum.] conditionibus personarum, & negotij, de appe. cum sit Romana.

r ¶Personaliter.] ergo sicut personalis citatio constituit quem verum contumacem, non tñ manifestum, de sen. excom. venerabilib. § secus. lib. 6. fic & ista. Circa talium appellationem, vide quod dicam inf. de dolo, & contu. si ante. Et hoc intendit, quod ille processus, qui fieri posset personaliter citatum, fieri poterit contra istũ, & econuerso, sicut in eo, qui fieri non posset contra illum nec contra istum, super quo, vide quod scripsi de eo qui mitt. in pos. c. fi. & in quæstione, quam disputaui de receptione testium facta contra citatum ad domum, in mercu. sub tit. de testib. Item id quod ad excusationem contumaciæ posset docere personaliter citatus, poterit & iste, 7 & quod ille non posset, nec iste: facit de appel. si ape... vel quicquid autem.

7 Nota, quod plura pro de notitia citationis est iuris & de iure.

s ¶Rationabiliter.] concor. sup. de rescrip. statutum, de concel. præb. c. 2. lib. 6.

a ¶Tem-

a ¶Temperantes] 45.dist.disciplina, & c.sunt namq;.
[Glo seq.alleg.duas concord. & dupliciter iustificat hanc restrictionem.]
b ¶Restringimus.] simile de electio statutum.de hær. statutum 2.lib 6.& j. c.proxi. Et ꝯstitutio Bonifacij dicebat, ꝙ in his prædictis casibus locū habebat illa citationis forma, & accipiēdo illud præsertim, pro tūc, habebamus mētem huius constitutionis, quę fuit ęquissima: nam graue est dicere, ꝙ dicatur vere ꝯtumax ex tali citatione, quæ facile potest nō venire in eius notitiam, sicut dr̄ de voce præconis: quæ quandoq; paucis innotescit: in Authē.de lit. §.omnem collia. C quomodo, & quando iudi authen qui semel.

temperantes, [a] idem statutum & præfatum modum citandi restringimus [b] ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vendicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se, vel per alios [c] quoquo modo, ne ad eos possit citatio peruenire, [d] vel quorum [e] domicilia siue loca non possunt [f] tute [g] libereve adiri. ¶ Porro, ei quod circa citationes absentium tam diebus solēnibus, quam alijs, Ecclesia † Romana diuersis ex causis interdum, facere consueuit, [h] per præsentem constitutionem seu moderationem in nullo volumus derogari.

† In quodam manuscripto ita Ecclesia Romana diuersis ex causis processus interdum, &c.

c ¶Vel per alios.] simile.sup. ea. Comp. de tenun.c.vnico, & de offi. deleg. statuimus, lib. 6.
d ¶Peruenire] vt lit. non ꝯtest. quoniam. §.porro.&ibi de hoc.
e ¶Vel quorum.] alternatiua demonstrat, quod sufficit alterum istorum.
f ¶Non possunt.] hoc ęstimabit Papa spāliter, & ex certa scientia citationis modum committens, vt supra.
g ¶Tute.] dicit constitutio Bonifacij, cum (vt scriptum est) æstimare debeamus, an eo ire liceat, vbi est citatio facienda.
h ¶Consueuit.] de quo videre potes in Spe.de citatio. e vlt per totum. Io. And.

Dispendiosam. ¶ Primo ponit ꝯstitutionis causam. Secundo ibi, [Statuimus.] constitutionem. Tertio, ipsius extentionem: ibi, [Volentes.]

CASVS. Inter aliquos est ꝯtrouersia, & ꝯtentio de aliquo beneficio: quia aliquis clericus intendit ius in illo beneficium, vel forte est quæstio de aliqua dignitate, vel super aliqua electione, postulatione, vel prouisione, vel de aliquo matrimonio, vel super repetitione vsurarum, vel super illis causis in textu numeratis, quæritur vtrum iudex cognoscens de istis causis, debeat procedere sm̄ ordinem iudiciarium ad longum: puta ꝙ detur libellus in scriptus, quod lis contestetur, ꝙ fiant productiones testium, dilationes, & ꝯcludatur, ꝙ renuntietur, vel vtrum possit procedere summarie ordine iudiciario non seruato? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ in his causis in textu positis iudex potest procedere summarie, & de plano si velit, vel etiam si potest, obseruare ordinem iudiciarium. hoc dicit. Et dicit ꝙ de his verbis, Summarie & de plano, habemus in Cle. sæpe de verb. sign. quæ facta fuit ad exponendum illa verba, summarie, de plano & dic [Dispendiosam,] idest, damnosam. Ordina sic: Nos Clemens cupientes restringere in casibus scriptis, scilicet in textu, dispendiosam prorogationem, idest, damnosam prolongationem litium, quam interdum, idest, aliquotiens experientia causarum, siue prolongatarum docet prouenire ex obseruatione subtilis iudiciarij ordinis, &c.

Ordina no litteram.

¶ Et sic colligo notabile, quod quandoque subtilitas reprobatur, vt in glo.

quem nos dispendium esse, si prorogantur lites, C. de ind. l. properandum de do. & ꝯtu. c. finem. Not finaliter differentiam inter illa verba, simpliciter & de plano, sine strepitu iudicij, & figura, de hoc in gloss. in verbo, figura. Zabarel.

[Prima gl summat, diuidit, & exponit principium.]

¶Idem.

¶ In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absque iudiciorum strepitu & figura. Ioan. And.

CAP. II.

Dispendiosam [i] † prorogationem litium (quam interdum [k] ex subtili [l] ordinis iudiciarij obseruatione causarum docet experientia [m] prouenire) restringere [n] in subscriptis [o] casibus cupientes: [p] Statuimus, vt in causis super electionibus, [q] postulationibus, vel prouisionibus, [r] aut [s] sup di-

† Nota dispēdiū esse, si lites prorogentur. c. cum finem. de dolo & ꝯtu. l. ꝓperandum; C. de iud. Zabarel.

i ¶ Dispendiosam.] Casus. In causis etiā pendentibus beneficialibus, decimarū, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tāgentibus, procedi ꝑt simpliciter & de plano absq; iudiciorum strepitu & figura. Et primo ponit cōstitutionis causam, scdo ibi, [Statuimus,] ꝯstitutionē: tertio ipsius extensionē, ibi: [Volētes.] Et hoc est ius omnino nouum corrigēs quædam iura, vt j. patebit, & dic [Dispendiosam,] id est, damnosam. de constitu. c. 2. j titu. proxi. cap. 1 § eisdē, & concor. huic prin. de rescrip ca. dispendia, lib. 6.
k ¶ Interdum.] innuit, ꝙ non semper, alias esset dare, quod omnia iura, per quæ datur ordo iudiciorum, essent dispendiosa, quod esset absurdum.

a Vide gl. 2. qō. 1. in summa. Fon.

l ¶Subtili.] subtilitas quandoque reprobatur, quandoque commendatur a iure, de hoc sup. eo. tit. dilecti, in glo f. & ibi scripsi.
m ¶Experientia.] concor. de elect. quam sit, in princip. libro 6.
[Glo. seq. obijcit, & soluit, & quæstioni de eius iuris causa speciali respondet.]
n ¶Restringere.] non videtur hoc verbum conuenire pro eo, quod non restringit, sed subtilitatem taxat iudiciarij ordinis in his casibus. Sed dic, quod restringit dispendiosam prorogationem, de qua præmisit, & hęc est constitutionis causa generalis, sed causa causæ, id est quare plus in his, quam in alijs, potest dici de arbitrarijs, de quibus non cogimur reddere rationem, vt dixi de rescrip. si quando, ita etenim potuisset auctor adiungere causas primitiarum, oblationum mortuorum, testamentorum, legatorum, maxime ad pias causas, & ijs similes, in quibus viget eadem ratio. Mouit autem forsan auctorem, quod protestatio causarū beneficialium, & matrimonialiū est periculosa, vt lit. non contest. quoniam & idem periculum ponderauit in debentibus vsuras, vel decimas, & hæc faciunt ad instia dicenda.

Ratio de arbitrarijs non redditur.

o ¶Subscriptis.] in alijs ergo secus, in quibus non esset id expresse statutum, vel a principe specialiter commissum, & vide quod not. de verborum sign. sæpe in principio.
p ¶Cupientes.] hic incipe constructum.
q ¶Electionibus.] olim non tenebat processus in causis electionum partibus præsentibus lite non contesta. sup. de elect. dudum 2 quæ in hoc corrigitur, & ꝯcordat illi iuri de dolo, & contu. cum qui. lib. 6. [& de eo, qui mit. in pos. c. cum qui.]
r ¶Prouisionibus.] factis, vel faciendis, sup. de elect. vt circa &c. qui contra certam, lib. 6.
s ¶Aut.] repete in causis.

Cau-

a ¶Canonicatibus]concor.de elect.c.1.lib 6

[Glo.seq.querit,arguit negatiue, contrarium soluit,secundo soluit tria dubia , primum de causa monachationis per tres rationes: secundum , de causa proprietatis Ecclesiæ per rationem, & quatuor similia : tertium de causa priuationis, in quo distinguit.

b ¶Beneficij.) nunquid in causis super hospitalibus,eleemosynarijs, vel leprosarijs habebit hoc locum? Vr q non j de præben. per litteras. Tu dic q per verbum

gnitatibus, personatibus, officijs , canonicatibus ,[a] præbendis , seu quibusuis beneficijs [b] ecclesiasticis,[c] aut super decimis [d] (ad quarum etiam præstationem [e] possunt , qui tenentur [f] ad eas , præmoniti [g] censura ecclesiastica coerceri [h]) nec non super matrimonijs , [i] vel vsuris , [k] & eas quoquomodo tan-

officij,quod præmisit. Ad hoc j.de relig.dom.quia contingit , vbi rectores vocantur, & tutoribus & curatoribus similantur . 1 Eadem ratione cum monachatus sit officium , puto idem in causa monachationis, & si dicatur monachus eligi , postulari , vel prouideri , hoc est planum per litteram superiorem, & facit, quod dixi post Inn.& Host. de elect officij. Aliqua tamen iura dicunt monachum fieri,creari,recipi,ordinari, de reg. c.1.& vlt.lib.6 de elect.indemnitatib.§.si vero 16.q.vlt. c.vlt tñ negari non potest, quin canonicatus regulares in verbis superioribus includantur,quo iure monachatus excluderetur , non video . Item prorogatio dispendiosa non minus in regularibus, quam in secularibus est, causa ergo non deficit. 2 Tamen per litteram istã beneficij,dico q si de Ecclesia agatur, vt de proprietate non est locus constitutioni,cum illa quæstio beneficialis non sit,nec hic dicatur de causis Ecclesiarum . similis differentia quo ad missionem , vt lit.non contest c. 2.de do.& contu c. 2.de eo qui mitt.in pos.c.1.& eo tit. cum qui lib 6. & quo ad permutationẽ de rer.permu. ad quæstiones, & c cum olim, & c.cum vniuersorum, & quo ad præscriptionem, le iure patr.cura,de reg iuris. c.2.lib.6.& quoad transactionem,vt not.de transa sup. eo Si vero agatur ad remotionem beneficij,& negatur fœdus coniugij spiritualis, vel titulus,puto decre.locũ habere:secus si non negatur titulus,sed pp crimen petitur remoueri,facit quod dixi post Inn.& Host.vt lit. non contest quoniam,§.porro,super 2 glo.

1 Idẽ Lafran.hic.

2 Not.hic Imo.q ad monachatũ qs põt eligi.gl.c. indẽnitatib.§.si vero, de ele. lib.6.Fõt.

3 Hic notat Imol. exorbitãtia extendi ex idẽtitate rõnis. fi. gl. in cle auditor . de rescri.Fõ.

c ¶Ecclesiasticis]in secularibus ergo nil est mutatum quamuis in ecclesiastico foro tractentur.

[Glos. seq. primo soluit dubium de decima singulari:secundo quærit de Papali,& soluit per tres rationes: tertio quærit de iure percipiendi, & soluit tollens duo obstantia.]

d ¶Decimis.]intelligo communibus,& quod iure diuino debentur,quod probat sequens littera,ergo si debentur ex pacto,pollicitatione, vel voto,non erit locus huic constitutioni , & facit,quod not. sup. de deci. tua 2 in h. 1.gloss.Quid de decima Papali, de qua j.de deci. si beneficiorum , si inter illum cui Papa concessit,& clericum sit quæstio, erit ne locus huic constitutioni?puto q non fuerit hoc de mente, nec semper est illa decima,sed quandoque vicesima,vel alia quota ex vot.c.h Et ista constitutio iura corrigens,& exorbitans non est amplianda,vel habilitanda,de reg iur.quæ a iure lib 6 Sed quid si non est quæstio cum debitore decimæ , sed inter duas Ecclesias super iure percipiendi? tunc puto locum esse constitutioni per hanc litteram, & litteram quæ sequitur,& eas quoquomodo,&c. Nec obstat littera,quæ sequitur, quæ non est determinatio huius casus,vel restrictio,sed interpositio:quod probatur ex eo, quod dicit,ad quarum etiam,&c.Non obstat quod dixi super ver. beneficijs : quia causa super proprietate decimarum sit decimalis.

Decimæ Papalis, q̃stio an debeat tractari de plano.

e ¶Præstationem.] integram,& sine deductione seminis,vel sumptuum quo ad prædiales de deci. cum sint homines & c.non est,& c tua 2.quo ad personales dic, vt eo.tit.pastoralis.

4 Vide B. Tho. 2. 2. q. 7. art. 8.& seq.

f ¶Tenentur.] Quilibet 4 aut laicus tenetur q qui se non ostendit immunem.s.de deci.a nobis. De clericis dic,vt eo.tit.nouũ De religiosis dic sup.eo tit.ex parte, & q quocunque ex his agatur , locum habet constitutio: & q religiosos asserentes saltem decimam integrã in præcepto non esse, emanauit constitutio j: de pœnis. cupientes.

[Glo.seq.alleg. tres cõcord & ponit quandam obseruantiam.]

g ¶Præmoniti.]j. de decim. pueni. j. de sent.excom.sacro.& c.constitutionẽ, lib.6. Multi seruant, & est expediens Ecclesijs, q faciant monitionem generalem fulminantem excommunicationis sententiam in non soluentibus decimas fructuum prædiorum , quæ hẽnt in parochia, & postea non soluentes, petit Ecclesia denuntiari. facit de iureiur. ad nostram 1.& coaptant cã præcedenti culpę, moræ,vel offensæ, vt sanxitur decre. Romana.§.caueant.de sent.excom.lib.6.

h ¶Coerceri.] appellatione remota, de deci. tua. 2 in fi. quod intellige , vt ibi scripsi , & contra pertinaces 5 inuocari potest brachium seculare . de homici. postulasti .

5 Lafran. dicit q aliàs non vocabitur seculare brach.ũ. Fon.

[Glo.seq. primo distinguit an de fœdere matrimonij agatur, an de adulterio: primum multipliciter exemplificans,& ostendens in quo corrigitur ius vetus Secundo quęrit de sponsalibus. Tertio quærit de causa matrimoniali,quę succedit causa successionis .

i ¶Matrimonijs.] si quæratur de fœdere,nõ est dubiũ, siue agatur ad impediendũ , siue ad dirimendum siue ad declarandũ, vt quia vendicatur coniux negãs contrà. Quod autem de dirimendo dixi , intelligo siue petatur dirimi matrimonium,quod a principio nõ tenuit, vt contractum inter infideles , inter quos erat impedimentum dirimens: siue quod a principio tenuit dirimi petatur propter creatoris contumeliam super venientem in casibus de diuor.quanto,& cap gaudemus. Hoc autem casu quando de fœdere quæritur per vetera iura, procedi non poterat lite non contestata, nisi parte contumace,vt lit.non contest.accedens 2 & c.quoniam hodie secus,vt hic Quid si agatur de crimine adulterij ad separationem thori? Videtur per decre. 1 sup vt lit non contest q constitutio locum non habeat : nam vt ibi patet processus qui per iura vetera fieri poterat,parte contumace in causa matrimoniali fieri non potest eo casu.Quid si agatur de sponsalibus ? certum est q ista sunt diuersa, vt patet in rubrica,de sponsalibus , & matrimonijs: tamẽ per litteram sequentem videtur constitutio locum habere, 6 quasi sponsaliorum causa sit de tangentibus Quid si sit quæstio successionis,& natalium,in qua incidit causa matrimonialis in principali ? Non habebit locum constitutio, si tamen incidens matrimonialis quæstio defertur ad iudicem Ecclesiasticum, 7 potest locum habere constitutio:nam etiam per iura vetera, secundum Inno & Host. non erat tunc necesse litem contestari,vt scripsi qui ibi fuit legislator.

6 Scio, q cõsilio odiosa de matrimonijs loques ñ cõprehẽdit sponsalia. gl. in cle. 1.de cõsan. & affinit. Fon.

7 Imo dat hic regul. q qñ incidens diuersæ naturæ a principali,nunquã tractaẽ cotã eode, nisi cõpetes sit in vtraq; qõne.Fo.

[Glos.seq exemplificat, & duo dubia soluit,secundo tractat,quid de seculari foro.]

K ¶Vsuris]cum repetuntur, vel petitur, vt illas compenset vsurarius, vel ipsius hæres.Nec impediret hunc procedendi modum,si dicatur reus, q casus est quo compensare non tenetur, pone exemplum de vsur.salubriter, & c.quęstus Satis est enim , quod forma petitionis concludit causam vsurariam, 8 & facit qd scripsi post Inno. & Host de foro cõpe.cum sit non sic foret si creditor peteret debitum, & debitor excipit illud vsurarium , nam hic principalis causa non est super vsuris imo super credito , vel alio contractu ex quo agitur , nec constitutio ista manauit in fauorem, sed in odium vsurariorum. Et vide quod scripsi de fideiuss. constitutus super verbo, calumniæ,vbi vero debitor nõ simpliciter excipere, sed

8 Not.hic ad cognoscendã qualitate causæ inspici cõclusionẽ libelli.

petere

peteret pronuntiari ɔ̃tractum factum in fraudẽ vsurarũ, sic procedit ɔstitutio Et aduerte: quia si opinio Hug. & Lau & quæ placet Arc. 14.q.4. quid dicã. & Goff.de fo.comp.cu sit esset vera.s. quod vsuræ possint peti ɔ̃ laicum in seculari foro.decre tñ ista non habet locum in illo foro,non.n.potest nec intendit Papa iudiciariũ ordinẽ tollere, nisi quoad suum forũ.facit quod not de arbi.c.2.li 6.& e. li.de reg iu.c.3.dec. tñ, ad nostram 2.de iure quæ ad prædictam opinionẽ inducitur,non facit,quia illa nõ sunt ibi verba Papæ, sed partis iurantis, & sic non ponunt ius nouũ Et ɔ̃ illam facit, quod not eo tit.ex litteris in vlt.gl.& in prædicta dec cũ sit de off. ord. c.1. & 11.q. 1.in summa,& 6 q.2.1.& hę. decret.quæ tñ tm ecclesiasticis causis hanc admiscet Ad id, ꝙ dr̃, ꝙ leges etiam in his ecclesiasticis pœnam imponunt, respondet per decre.de hære. vt inquisitionis.§.pen.& c. seq in fi lib 6.

gentibus [a] ventilandis, procedi valeat [b] de cetero simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura. [c] Volentes non solum ad futura negotia, sed ad pręsentia, [d] & adhuc etiam per appellationem pendentia [e] hoc extendi.

TITVLVS II.

De foro competenti.

a ¶Tangent bus] causas electionum, & prouisionum tangeret.cum quæreretur,ad quem pertineret electio, vel prouisio,causas vsurarum,cum peteretur relaxari iuramentum de illis soluendis.de iureiu.c.1.

b ¶Valeat] non dicit debeatur per quod patet, quod potest iudex etiam contradicentibus partibus seruare iudiciarium ordinem in causis prædictis.ff.de iud.non quicquid de off.deleg ɔsuluit. non sic in illis,in quib. procedi debet,vt patet j. de verb.sign. sæpe contingit. in fi per quod consulo,ꝙ in casibus, in quibus dubitatur,an constitutio ista locum habeat, de quibus supra not.& similibus: iudex ad omne dubium tollendum seruet ordinem iudiciarium.

c ¶Et figura.] Quid importent hæc verba,determinat prædicta ɔstitutio,sæpe.j de verb. sig quæ summe fuit necessaria propter istam.vt ibi no.in 1.glo.

d ¶ Præsentia] concor.de off leg.c pen.in fi.lib.6 ad idem C de sacros.eccl.sancimus.1.& 2.& l vlt. in fi.C. de transac l.vlt in princ.

[Gl.seq notat drñam ex qua consilium infert]

e ¶Pendentia.] concor j. de seq.pos c.1.de proba.c.1. de re iud.c 1.de sent.excom c.1 in fi Fuit autem hoc dictum de pendentibus per appellationem, quia quo ad illa non sufficeret verbum, præsentia, per id ꝙ no. in prædicta l sancimus, in fi. & ppea, quæ not sup.de elect.licet canon,& quę no Compost de const cognoscentes, quæ quasi ad litteram ponit Gul.in spe.de appel § de officio ver sed quid si dum causa.Dato tamen ꝙ hæc verba non fuissent expressa, quia tamen constitutio illa dat modum procedendi tantum,de sui natura respiciebat pendentia,quoad facienda,vt not.in prædi.decre.licet canon

e Quia sic necessit arctur. vide gl.in c attendẽtes de sta. mo. Iuo. Pont.

DE FORO COMPETENTI.

[Visum est s̄.de iudicijs,verum quia conuenti in iudicio q̃nque excipiunt de incompetentia fori,& dubitaret aliquis quid esset forum competens,ideo, &c.]

Q Vamuis. Præsupponendum est illud,ꝙ dr̃ I c.Epm.9 q 2.& in duob.c seq.& illud ꝙ hr̃ 7.q.1 c.placuit,& in duob.c.sed.& illud ꝙ habetur in l.extra territorium.ff de iurisd. omn. iudi.videlicet, quod iudex,qui habet territorium limitatum potest sedere in quacunq; parte sui territorij, debet tamen seruare limites maiorum suorum, hoc est,debet sedere, vbi sui maiores ɔsueuerunt sedere, extra territoriũ est priuatus iurisdictione, nisi inter subditos volentes,& iudice illius territorij cõsentiente, & tunc fit prorogatio de loco ad locum.

Cõtinuatio domini Heliæ.

CASVS. Aliquis dñs secularis.puta Dux, Comes.Baro, miles ɔcepit odium ɔ̃ Epm Niuern vt vidimus a tpibus retro actis, & illum expulit a suo Episcopatu, ita quod non auderet intrare episcopatũ, etiam istud extitit practicatum in Epo Engolimen. modo,q̃ritur vtrum Eps possit exercere iurisdictionem in diœcesi, in qua est, vt exul,& expulsus a sua, contra expulsores, idest, contra illos, qui illũ expulerunt? Item cõtra fautores,& consiliarios ipsius Comitis, Ducis, vel Baronis expellentes ipsũ Episcopum? Respondet Romanus Pont ꝙ sic,dummodo petat licentiã ab Epo,in cuius diœcesi est, & quãuis ẽt licentiam non obtinuerit ab eo, poterit suam iurisdictionẽ exercere. Sed vtrum possit exercere iurisdõnẽ suam inter suos subditos,quia dicimus,ꝙpõt exercere & in diœcesi alterius petita licẽtia a diœcesano, quãuis non obtenta,cõtra fautores,expulsores & consiliarios; quare dubitat,an posset inter subditos:Et distinguit Romanus Pont Aut episcopus expulsus potest exercere suam iurisdictionẽ per alium,& tunc non potest exercere in aliena diœcesi inter subditos inuitos, sed debet deputare officialẽ. Si vero nõ posset exercere per se, nec per alium, quia iste dñs temporalis hoc non permittit,nec patitur, tunc petita licẽtia & non obtenta ab episcopo,in cuius diœcesi est, potest inter subditos inuitos suã iurisdictionem exercere, dum tamen eos subditos,qui non sunt de fautorib & consiliariis,non conueniat ad locum distantem à sua propria diœcesi vltra duas diętas. Sed qd si isti epi expulsi dicunt,ꝙ non audent conuenire vel citare vt iurisdictionem suam exerceãt.contra istos fautores, consiliarios vel expulsores,nec ad domũ nec ad ecclesiã cathedralẽ,quia ipsi sunt ita malitiosi & potẽtes, ꝙ nullus audet eis facere quicquã,ꝙ ipsis displiceat. Itẽ si ipsi episcopi expulsi dicunt, ꝙ non pñt exercere suam iurisdictionem in sua diœcesi nec per se,nec per alios, an ipsis simpliciter sit credendũ,& an nulla requiratur ꝓbatio, vel saltẽ nunquid tenebuntur iurare sic esse vt dicunt?Rñdet Romanus Pont.quod ipse vult stare super his assertionib.eorũde eporum simpliciter, tñ Roma. Pont iniungit ipsis epis sub pœna,quam expectabunt e diuino iudice, hoc est à Deo,ne circa pręmissa asserant aliquid dolose & ɔ̃ conscientiam. hoc dicit H.

¶Clemens V.in Concilio Viennensi.

¶ Concedit Concilium certo casu episcopis expulsis à suis sedibus, quod in locis aliarum diœcesum seruata forma, quam limitat, possint procedere contra expulsores, consiliarios & fautores, & inter subditos suos decere. Ioan. Andr.

C. VNIC.

QVAM-

Et vt bene ad longum ponatis casum, accipiatis diuisionẽ glo & procedatis per partes,& sic nihil omittetis. ¶ Collig o aliqua notabilia, Primo ꝙ episcopus non potest iurisdictionem suam exercere extra suam diœcesim,nisi cognosceret inter volentes,& haberet licentiam ab epo illius diœcesis siue illius territorij, & de hac licẽtia dẽt fieri mẽtio in processib puta sic dicẽdo,solo tibi accõmodato Not secũdo, casu quo iudex põt exercere iurisdictionẽ extra territorium inter subditos inuitos,dummodo petierit licentiã,licet non obtinuerit. No ꝙ si eps expellatur iniuriose a sua diœcesi,tunc in persona ipsius fit iniuria suę ecclesiæ,& eam potest vindicare, & sic episcopus potest esse iudex in causa suę ecclesię. Nota ordinem obseruandum in

citando expulsores, fautores & consiliarios: quia si possint commode apprehendi, debent citari personaliter si vero non possint cõmode apprehendi, debent citari ad suum domicilium: Si nõ possint citari ad domiciliũ tunc debent citari in valuis suæ ecclesiæ parochialis vel ecclesiæ cathedralis, alias si non possint citari in valuis suæ ecclesiæ parochialis vel cathedralis, debent citari in propinquis locis, quod est bene notandum. Not. dictionem, [Quamuis,] idest, quamquam: videlicet, tamen coniunctio aduersatiua, & acuit penultimam. Not. ꝙ dictio, [Canonibus.] canon canonis. m. t. græce, latine dr̃ regula, consuetudo approbata, siue institutio. 3. dist. canon. Et in vna significatione est id, ꝙ in concilio gñali vel prouinciali statuit, & sic accipitur de constõne, c. canonum statuta. In alia significatione vr̃ esse id quod ab emphyteuta de re emphyteutica soluit, & sic vr̃ sumi ab Azone in summa. C. d iure emphy. ver. ex hoc aũt contractu Etiam dr̃ illud quod sumitur pro pedagio vel vectigali. ff. de publica. & vectiga. vel canon largitionalium titulorum est summa tributi, & præstatur de regulari p̃statione à prouincialib. fisco. Et dicuntur tituli, quia ex specialibus titulis. i. litteris breuibus cauta leguntur. vt C. de iure fisci. l penul. Canon frumenti vrbis Romæ est certus numerus mensurarum frumenti, quod singulis annis metebatur Romæ. l 1. & de canone frumentario vrbis Romæ. C. li. 11 quod erat etiam de oleo, & ɔtra hoc non licebat alicui beneficium vel indulgentiam aut priuilegium impetrare, & impetratum non valuit, vt ibidem dr̃. Inde venit canonia, & est ius quod peruenit electione vel receptione in fratrem. Vel est ius percipiendi fructum præbendæ siue redditus. c. relatum de præbẽ. Canonica monitio est qñ interuenit citatio cum tribus monitionibus, vel vna peremptoria tres continens, de qua in c. constõnem. de sen. excom. lib 6. Not. interdictum i. prohibitum, de interdico interdixi interdictum, quasi interim dicere vel interim dictum, scilicet ꝙ interim annunciatur à iudice, non ꝙ perpetuo maneat, quasi quamdiu dictum & statutum est à iudice ¶ Et not. hic ꝙ in generali interdicto debent ista conferri ab ecclesia, scilicet sacramentũ baptismi parvulorum, pœnitentiæ morientium. Potest etiam eps parvulos baptizatos confirmare. Item semel in mense vel septimana populũ interdictum & excõicatũ ad ecclesiã aliquam conuocare, & ei prædicare Item põt Eucharistia in morte vere pœnitentibus dari. Vnde in decretali noua, scilicet. c. permittimus. de senten. excom. supra in antiq. dr̃. Permittimus ecclesiarum ministris semel in hebdomada tpe interdicti non pulsat s campanis, uoce submissa i. bassa & suppressa, ianuis clausis & firmatis, excõicatis & interdictis exclusis, Missarum solemnia celebrare cã conficiendi corpus Dñi, quod decedentibus in pœnitentia non denegatur Item permittitur in c. quod in te. de pœni. & remi. ꝙ clerici decedentes, qui plene seruauerunt interdictum, in cœmeterio ecclesiæ sine campanarum pulsatione, cessantibus solemnitatibus omnibus cum silentio tumulentur. Item conceditur ꝙ in conuentualibus ecclesijs bini, & bini, uel simul tres horas canonicas valeant & possint legere potius quam cantare, ianuis clausis, interdictis & excõicatis exclusis & expulsis, voce ita demissa & suppressa siue bassa, ꝙ exterius non possint audiri. i. ꝙ existentes extra ecclesiam illos dicentes horas non possint audire. Et sic patet ꝙ interdicti & multo fortius excõicati non possunt auscultare horas canonicas Item peregrinis accipientib. signum Crucis ob reuerentiã Crucifixi, non est pœnitentia denegãda, quod ẽt alijs peregrinis põt misericorditer indulgeri. ¶ Item not. ꝙ extrema vnctio, hoc est vltimum sacrm̃, non dẽt dari alicui laico, vel clerico, vel ẽt religioso in loco generali interdicto supposito, nisi super hoc hẽat priuilegium speciale. ¶ Et not ꝙ olim inter dictum aliud erat, nam erat quædã formata & solemnis conceptio verborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat vel prohibebat, qđ tũc maxime faciebat cum de possessione vel quasi possessione inter aliquos contendebatur, vt insti. de interdi. circa princi. & ff. eod. Et plura sunt interdicta. Vnum est interdictũ, de aqua quotidiana & æstiua, & datur habenti ius aquę quotidianę vel etiã æstiuæ ducendæ ad p̃dia sua cum aliquis ducere prohibet, vt. ff. de interdi. l. 1. in prin. Item est interdictum, de aqua de castello ducenda, & datur habenti ius ducendi aquã de canali vel castello ad irrigandũ. Item est interdictũ de arborib cædendis, & datur ɔ hos qui habent arbores, quarum folia pendent super ædificia vicinorum, vel agrum, ita ꝙ eis damnum inferant & consulitur eis ꝙ huiusmodi arbores succidant & ligna tollant, & eas arbores deglobent à terra vsque ad quindecim pedes. Idem est si per radices minatur periculum, vt l. 1. C de interdicto. & hoc interdictũ est prohibitorium. ¶ Item est interdictũ de cloacis priuatis reficiendis & reparandis. Si volens quis suam cloacam, idest, latrinam priuatam vel etiam publicam, vel fistulas, vel meatus seu conductus reficere & reparare vel purgare, vel ẽt de nouo facere, ab alio prohibetur, tunc prouisum est ei de interdicto de cloacis, quod est interdictum publice deputatũ: Et priuatũ de priuatis cloacis & est prohibitorium. Etiam est aliud restitutorium, scilicet quod datur ɔ iniicientem & proiicientem in cloacam meã vel publicã, vel immissum in cloacam impedit, vel quæ iubetur auferri, i deiectum est, vt ff. de cloac l. 1 & §. deinde. & § cloacæ. l fina. de interdictis. ¶ Item est interdictum de aqua pluuiali arcenda, vel de aqua pluuiali. Si facis opus aliquod in fundo tuo propter quod aqua pluuialis potest nocere fundo vicini tui, datur contra te actio pluuiæ arcendæ, per quam tuis expensis opus teneris destruere, & damnum contingens emendare. Si vero possideas opus ab alio factũ, teneris patientiam præstare, ut id opus quod nocet destruatur argumẽto. l. prima. & scda. §. 1. & fi & l. tertius colunus. §. Celsus scribit. versi si quidem alius ff de interdictis. & Specul. ibidem. ¶ Item est interdictum de fonte, quod datur ei, qui ducit aquam de fonte hoc anno, nec vi nec clam, nec precario de alterius fonte uel lacu, puteo, piscina, fossa, stagno, ut ff de interdi. l. 1. in prin. ¶ Item est interdictum fraudatorium quo tutoris creditor tenetur pupillo, ut si cum consilio fraudis participasse constabit ut fraudaretur, ut ff de solu. l. pupilli circa princ Hoc interdicto tenetur qui fraudem participando emit à creditore, qui non sit soluendo, melius forte diceretur à debitore. ¶ Item est interdictum de glande legenda, idest colligenda ut alios fructus. Et datur ei cuius glans uel fructus in fundum alienum ceciderit, ut singulo tertio die liceat legere. i. colligere & exportare. Et glandis noĩe omnes fructus continentur, ut l unica ff. de interdic ¶ Item est interdictum, de itinere actuq; priuato restituẽdo, prohibitoriũ ad tuendas. i. defendendas tantummodum rusticas seruitutes, & datum contra prohibentes aliquem uti seruitute sua, ut ff. eo l. 1. §. 1. Et datur confessoria contra negantem seruitutem, ut. l si forte. §. sciendum ff si seruitus uendicetur. & etiam datur aduersus eum, qui alium iniuste prohibet sua uti seruitute, nam tũc ẽt est confessoria, ut dicto § sciendum l. p̃allegata ¶ Item est interdictũ, de libero hom ine exhibendo i. ostendendo & competit unicuique de populo ad petendum in publicũ hoĩem liberũ ɔ & aduersus eũ, q liberũ hoĩ ẽ inuitum captum dolo malo detinet in seruitute. Item est interdictum, de liberis exhibendis, seu deducendis & datur patribus uel parentibus contra eos qui liberos suos uel nepotes in potestate eorum existentes sine eorum uoluntate detinent, unde l. 1. ff eod. titu de interdict ait prætor, Qui quæ uel in potestate Lucii Titii est, si is ea ui apud te est, dolo ue tuo factum est, quo minus apud me patrem esset, ita eũ eam ve exhibeas. ¶ Item est interdictum de migrando, quod datur inquilino, i. cõductori q domus conduxit, vt ipse libere cũ rebus suis possit de habitatione migrare, si in locatori satisfaciat, & de pẽsione totiꝰ tpis, vt ff. e. l. 1. §. si vero.

Domini

mis [a] sacris canonibus [b] sit generaliter [c] interdictum, ne quis episcopus iurisdi- tionem [d] in diœcesi exer- ceat aliena: Nos tamen episcopis, [e] qui a suis se- dibus proteruia [f] impio- rum [g] expulsi [h] non au- dent propter metum perse quentium [i] in suis ciuitati bus, vel diœcesibus, aut earum [k] parte aliqua resi- dere, nec iurisdictionem ad se spectantem per se, vel per alium [l] inibi [m] exer cere: [n] ne iniuria in eo- rum expulsione, ipsorum irrogata ecclesijs [o] hoc prætextu remaneat impu- 10 nita, duximus indulgen- dum, [p] vt in diœcesi- bus alienis, in ciuitati- bus videlicet, vel locis insignibus [q] suis ecclesiijs viciniorib us, [r] in quibus poterunt secure morari, & iurisdictionem [s] suam 20 libere exercere, possint, [t] contra suos expulso- res, [v] & eorum in hac parte consiliarios, [x] & fautores, [y] (dummodo

Domini mei plura alia interdicta habetis, quæ vobis scribam inf in c.cos qui.de sepul sub verbo interdicti. Nam habetis interdictum, de il ortuo inferendo Item interdictũ momentaneæ possessionis. Item interdictũ, ne quid in loco sacro fiat. Item interdictum ne qd fiat in loco publico vel itinere. Item interdi ctum, ne quid fiat in mari, vel flumine pu blico. Item interdi- ctum, ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat q̃ priori æstate fluxit Item in terdictum, de noui operis nuntiatione. Item interdictũ de loco publico truẽdo. Item interdictũ, de precario. Item inter- dictum, quod v. aut clam. Item interdi- ctum, quorum bono rũ. Itẽ interdictum. quorum legatorum. Item interdictũ. de riuis. Itẽ interdictũ, Saluianum. Item in- terdictum, de sepulchro ędificando. Item interdictum, de tabulis exhibendis. Item interdictum, de ripa mu nienda. Item interdictum, vt in flumine publico naui- 30 gare liceat. Item interdictum, vnde vi Item interdictũ, de vi & vi armata Item interdictum, vti possidetis. Itẽ interdictum, vtrobi. Item interdictum, de vxore dedu cenda marito Et sic habetis 35. vel 36 interdicta, quare ite ad ca eos qui, de sepulturis.

[Prima glo. summat, diuidit, & causam impulsiuam ponit.

a ¶ Quamuis.] Casus Concedit concilium certo casu ep̃is expulsis a suis sedib. q̃ in locis aliarũ diœcesum, seruata forma, q̃ limitat, possint procedere cõ expulso- res, consiliarios, & fautores inter subditos ius dicere. Et primo statuit de processu faciendo cõ expulsores, cõ siliarios, & fautores; Secundo de iurisdõne aliàs inter subditos exercenda Tertio de licentia diœcesanorum petenda: Quarto de fide adhibenda verbo ipsorum ep̃o rum. Quinto de suffragio vicinorum ep̃orum. Sexto protestat de iure p̃sidentium locis, vbi tales ep̃i iurisdi ctionem exercent Secunda, ibi, [eisdem.] Tertia, ibi, [Volumus.] Quarta, ibi, [Sanc.] Quinta: ibi, [eorundẽ.] Sexta, ibi, [Per præmissa.] Et quia in Viennensi cõcilio 50 plures erant ep̃i a suis sedibus expulsi, & maximẽ Itali- ci, vt Mediolanen. & Vincen. & aliqui alij, illis instanti bus fuit hæc constitutio promulgata.

b ¶ Canonib.] 9.q 2 ep̃m, & duob. c. seq. 7 q. 1. placuit 2. & c. seq. & nota pro generali allegatione, de quo dixi de cohab. cle. & mulie. vestra.

c ¶ Generaliter.] vt clarius patet exceptio, præmit- te regulam generalem. ff vt lit. non conte. quoniam, in princ.

d ¶ Iurisdictionem] contentiosam t. de illa, quæ consi 60 stit in excommunicando, & absoluendo, & in collatio ne beneficiorum, & delegatione causarum, dic vt not. de off. leg. nouit. Celebrare potest etiam ibi cum altari uiatico. de priui. c fi. lib. 6. sed an cum pontificalib. dicã inf de priui c 2

e ¶ Episcopis.] secus de inferioribus in electis tamen confirmatis idem puto de elect. transmissam. de tran- sact. c 1 & 2.

f ¶ Proteruia.] idest crudelitate, vel terribilitate. in Græcismo versus.

Improbus est aliquis verbis factisque proteruus.

g ¶ Impiorum.] etiam fidelium, & de istorum pœna, inf. de pœn si quis suadente.

h ¶ Expulsi.] 7.q. 1. pastoralis. & c. sciscitaris 3. q. 6. hoc quippe. 17 q. 4. si quis deinceps.

i ¶ Persequentium.] Quando persecutionem fugere 1 liceat necne. plene in textu, & in glo 7 q. 1 § hoc tunc. de renun nisi. § propter malitiam.

[Gl. seq. soluit vnũ, quare quærit de loco exempto arg. pro & contra, & soluit.

K ¶ Aut earũ parte.] quia nomine partis continetur dimidia. de deci. c. 2. §. 1. lib. 6. cũ cõcor. ne aliqs cre deret hic sic sumi, id subdit, aliqua. 3 Si er go in aliqua et mini ma particula diœcesis p̃prie secure morari & procedere p̃t, non est locus cõtrõni per hanc litteram: statur tñ ipsius assertioni sup hoc, vt sequit ĩ. Quid si in aliquo lo co diœcesis suę tamẽ exempto securius ma nere & p̃cedere pos- set, & ibi de facto recipitur, quæritur an possit ibi sede re pro tribunali? Videtur, quod non 18. q. 2. luminoso. 30 de off ord. cum episcopus lib. 6 pro & cõ. inf. de priui. c. 2 Dico per hanc litteram, & per prædi ca. luminoso. ad fi. ibi, nisi ab abbate, & c. quod ex quo ibi recipitur, ibi sedere poterit; nam si hæc constõ dat sibi licentiam se- dendi in loco non subdito diœcesi alterius, fortius in non subdito suæ diœcesis qui etiam quo ad aliqua sub ditus est, vt in prædi. decr. 2. ĩ. de priuil & tunc p hanc litteram sedere non poterit in alia diœcesi.

l ¶ Per alium.] si ergo per alium potest in propria, non procedat in aliena.

40 m ¶ Inibi.] idest, in aliqua parte diœcesis propriæ.

n ¶ Exercere.] contra illos. inf § sane.

o ¶ Ecclesijs] quasi innuat ep̃m iniuriã ecclesiæ vindi- care posse, sed non propriam, de hoc 2. q 7. si quis erga. & c. si quis ab ep̃o & ĩ. de maledic c. 1. de pœ. Rom. li. 6. & per Inn. de verb. sig c. in parte

p ¶ Indulgendum] olim. n. hoc non licebat, vnde dixit Vincen. de procu. petitio in fin 1. gl q̃ episcopus expul sus non possidens iurisdõnem exercere nõ poterat, al- le 11. q. 1 si quispiã. de conse dist. 1. hoc ergo. facit, qđ 50 post eum scripsi, qui filij sint legi per venerabilem. §. ra tionibus. super verbo. loco.

q ¶ Insignibus] quod expone, vt de rescrip. statutum. post prin. lib 6.

r ¶ Viciniorib us.] concor. sup. de electio. vbi periculũ, § porro. lib. 6. in viciniori ergo id facit siue sit ciuitas, siue locus insignis.

s ¶ Et iurisdõnem.] ista duo requiruntur coniunctim, habitatio secura & liberum iurisdõnis exercitium. per hanc copulam requiritur, & tertium, q̃ locus sit secu- 60 rus citatis, vt sequitur.

t ¶ Possint.] tolle literam ĩ. procedere.

u ¶ Expulsores:] tales censentur etiam, qui venientem non admittunt. ff de acq poss. clam. possidere. §. qui ad nundinas.

[Glo seq distinguit, & remittit.

x ¶ Consiliarios.] est consilium & fauor, qui adiicit ad delictum. & qui non adiicit de pœ felicis. § illud. lib. 6. & vterque tenetur, sed primus plus. vt ibi Qđo autem de fraudulento consilio dato circa delicta quis obliga- tur ei contra quem, non cui dedit, no de reg. iu. nullus ex consilio, li. 6.

y ¶ Fautores.] vide quod dicam inf. de pœ si quis sua- dente. in princ.

1 Quantũ ad exerci- tium iuris dõnis con tentiosæ redigitur ep̃s ad in- star priua ti postquã suã diœce- sim egres sus est, vt l. 1. ff de off. procõ. & leg. Rõ est. q̃ a iu- risdõ co- hæret lo co siue territorio vt l fin. & ibi Barto. C vbi & a pud quos.

2 De hoc articulo vide diuo B. Th 2. 2. q 186. ar. 6

3 Dictio, pars, iun- cta verbo aliqua, ve rificatur ĩ qualibet minima parte. vid Bar in l. si seruus. §. prætor ait. ff de acq. hæ. Ias. in l. 1. C. de pac. & A- lex. consi. 68. lib. 4.

a ¶ Loca huiuſmodi.]viciniora, in quibus habitare, & ius dicere poſſunt.

[Glo ſeq ſoluit vnum quare.]

b ¶ Fautoribus.] non dicit, vel ipſorum procuratoribus: quia in his arduis non cogitur quis procuratorem dare. de hoc de proc. querelam. 5. q. 8. ſi ꝗ [illegible]otans.

ciuitates, vel loca [a] huiuſmodi eiſdem expulſoribns conſiliarijs, & fautoribus [b] ſint ſecura, [c] & ipſi [d] perſonaliter, vel ad domum, [e] ſi hoc tute fieri valeat: alioquin [f] publice in eccleſia cathedrali [g] loci, vel domicilij eorundem citati fuerint) libere procedere, prout iuſtitia ſuadebit.

¶ Si vero dicti epiſcopi auſi non fuerint huiuſmodi ſuos expulſores, vel eorum conſiliarios, aut fautores dicto modo [h] citare, vel ipſi malitioſe impedimentum præſtiterint, ne potuerint ſic citari, licitum ſit eiſdem epiſcopis, vt [i] expulſores, conſiliarios, & fautores eoſdem diebus [k] aliquibus Dominicis, vel feſtiuis, [l] cum populus conuenerit ad diuina, [m] vt ſic facta citatio ad eos peruenire veriſimilius [n] † præſumatur, [o] citent, vel citari faciant publice in eccleſijs [p] ciuitatum, vel locorum inſignium prædictorum: & procedant deinde contra ipſos, ſi citari taliter ſtatuto ipſis peremptorio termino competenti [q] coram eiſdem [r] epiſcopis noluerint comparere, ac ſi citati legitime aliàs extitiſſent.

¶ Eiſdem etiam epiſcopis indulgemus, [s] vt inter ſuos ſubditos [t] ne ob defectum iuſtitiæ diſpendium aliquod patiantur [u]) poſſint in diœceſibus alienis, in quibus moram traxerint [x]: dummodo per ſe, vel per alium hoc in ſuis proprijs diœceſibus [y] facere non audeant, uel non poſſint) iuriſdictionem ſuam omnimodam [z]

c ¶ Secura.]vide, quod dicam infra de re iu paſtoralis. verſi. Piſana. & ſuper hac ſecuritate non ſtatur verbo epiſcoporum, vt infra dicam, & debent eſſe ſecura, etiam quo ad iter, vt lite non cõteſtata, accedens 1.

d ¶ Et ipſi.]Expulſores, cõſiliarij, vel fautores, & tolle litterã, citati fuerint, quod eſt infra.

e ¶ Domum.]habitationis, facit Clem. ſupra. de elect. cauſam. §. 1.

f ¶ Alioquin.] ideſt, ſi perſonalis citatio, vel ad domum tute fieri poteſt.

g ¶ Cathedrali.]con cor prædi. decre. cauſam, & eſt hoc ſpecialiſſimum, & facit, quod dixi ſupra. tit. pxi. dudu.

h ¶ Dicto modo.] perſonaliter ad domũ habitationis, vel in eccleſia cathedrali domicilij.

i ¶ Vt.] tolle litterã, citent, vel citari facient, &c.

k ¶ Diebus.] non videtur ergo ſufficere, quod vna die fiat citatio, duo autem ſufficiant, quia pluralis locutio, & c. de præbendis. ſi cui. lib. 6. ſecundo reſpon. de reg. iur. pluralis. lib. 6. tutius tamen eſt, quod fiat tribus diebus de cle. non reſi. ex tuæ. 24 q. 3 de illicita.

[Gloſſa ſequens ſoluit contrarium, ponit opinio. de qua remittit.]

l ¶ Feſtiuis.]ſpecialis caſus, quo fit citatio die feriato. contra id ſup. de fer c. 1. & vlt in prin. C de fer. l. fin. & ratio huius ſtatim ſequitur. Aliqui non curant, an fiat citationis præceptum, vel citatio die feriato: ſed an fiat ad diem feriatam, & tunc etiam diſtinguunt, an citetur, vt compareat, an vt reſpondeat, de quo ſatis ſcripſi in prædic. decr. vlt de fer. in prin. & Guli in Spec de cita § 1. ver. Item excipitur quod citatio fit ad diem & ver. ſeq.

[Glo ſeq. quærit, & ſoluit.]

m ¶ Ad diuina.] quid ſi conueniſſent ad audiendum verbum Dei? ſatis puto ſatisfactum conſtitutioni per id quod ſequitur, & quia prædicatio verbi Dei in diuinis includitur. facit de off. or. inter cętera & ſic in loco interdicto hæc citatio fieri non poterit, de ſent. excom. 1. reſpon. c. ſi ſuper verbo, eccleſiis.

n ¶ Veriſimilius.] quàm ſi fieret aliis diebus, vel loco.

o ¶ Præſumatur.]non eſt præſumptio iuris, & de iure, quæ dicitur fictio. reciperet enim probationem contrariam, qui ma accu. pol[illegible] ſi.

p ¶ Eccleſiis.]non repetit, cathedralibus, propter verbũ locorum, quod ſubmittit, & eſt ſimi. tat de ſent. excom. c. 1. & ſup. ti. proxi. c. 1.

q ¶ Competenti.]de appe. cum ſit.

r ¶ Eiſdem epiſcopis.]expulſis.

[Gl. ſeq. declarat duo hic indulta.]

s ¶ Indulgemus.] In duobus conſiſtit hæc indulgentia, quia ſubditos trahunt inuitos, & quia ſufficit diœceſanorum licentiam petere, & hoc locum habet in expulſis. Alij vero inter ſubditos, volentes in aliorum diœceſi de licentia diœceſanorum ius dicere poſſent, vt ſatis ſcripſi de off. leg. nouit. ſuper 1. gl. inter inuitos nõ de offi ord. cum epiſcopus. lib. 6.

[Glo. ſequens ſoluit quatuor dubia, ſcilicet de laicis, de prorogãtibus, quę aliàs nõ ſubſunt, ſi aliter ſolus ſub eſt, & de fortius forum.

t ¶ Subditos.] etiam laicos in his, quæ de iure, vel conſuetudine ſpectant ad forũ ipſorum. de excep. c. 2. lib. 6 Inter nõ ſubditos ergo, qui prorogare vellent iuriſdictionem ipſius, non habita, licet petita, diœceſani licẽtia, iudicare non poſſent per hanc litteram, [2] quam 2 idẽ puto ſi alter ſolus eſt ſubditus, ſit reus, vel actor, cuius aduerſarius nõ ſubditus ibi litigare conſentit, cũ hoc ius præiudiciale, & exorbitans a communi iure non ſit dilatandum. de reg. iur. quæ a iure lib. 6 fortius ſi aliter diſſentiat, ſi diceret de ſuis ſubditis, tunc potuiſſent de ſubdito etiã inuito actori non ſubdito iuſtitiam facere. Iſta tamen littera ſic late poſita, comprehendere etiam videtur eos, qui non ratione domicilij, ſed delicti, vel cõtractus ſubditi ſunt, quod non puto fuiſſe de mente, nec talis proprie ſubditus dicitur, 3 licet ſortiatur forum quo ad caſum illum.

u ¶ Patiantur.]ipſi ſubditi.

x ¶ Moram traxerint.]in hoc differt dictum a præcedẽtibus nam ibi procedit in loco viciniori, hic non curat ius, an alter locus inſignis ſit vicinior dum modo iſte non diſtet vltra duas dietas, vt ſequitur.

y ¶ Diœceſib.]vel ipſarum parte, vt ſup in prin.

[Glo ſeq primo declarat latã ſignificationẽ: ſecundo tractat, an ibi ſm ſuas cõſtitões procedere poſſit.]

z ¶ Omnimodam.]temporalem, & eccleſiaſticam, ſpiritualem, ciuilem, & criminalem, etiam ſi depoſitionẽ beneficii, vel ordinis exigat. Per iſtud. n omnimodam, ſatis patet, quod iuriſdictio ſumitur hic vt genus comprehendens etiam merum & mixtum imperium, 4 ff. de iuriſ. om. iud. l. 3 & 4 exigentib ergo culpis incarcerare poſſet de ſen exc. vt famę co. ti. ſi clericos l. 6 de pœ. ꝗ. uis. eo lib. Item per hanc litteram puto, quod nedũ ſecundum ius commune, ſed etiam ſecundum cõſtitutiones ſuas poſſit inter ſubditos iudicare, 5 ſiue cõſtitões ordinent litem, ſiue decidant caſum, vel puniant, dummodo caſus decidẽdi, vel puniendi intra ſuã diœceſim euenerint, vt hæc ſit mens, quod iuriſdictionẽ, quam in diœceſi exiſtens inter ſubditos exerceret, exercere poſſit hoc caſu, ſed certũ eſt, quod exiſtens in diœceſi, non iudicaret, vel puniret

† al. veriſimiliter.

Citatio quod poſſit fieri die feriato.

1 Ad hoc vide Alexan in ſu bri. de ac. qui. hæ. & Aretinum in c. qualiter, & qñ el. 2. extra de accu.

2 Facit in ſimili diſtinc. quã facit Decius in c. licet. in 2. notab. extra de foro.

3 Idẽ Cardi. Felin c. 2. de fo. cõp. Fon.

4 Gl. commẽdat Iaſ. rus in c. cõquerẽtus de io. cõ. Fon.

5 Idẽ doctores, & eſt ſingu. gl. ſecundũ Baſ. in ca. litteras de pœ. Fon.

puniret subditos secundum constitutiones suas de actibus commissis extra diœcesim. de consti. c. 2. li. 6. ergo nec illud facere poterit extra diœcesim existens.

exercere: [a] Ita tamen quòd subditi, qui expulsores, vel eorum fautores aut consiliarij non fuerint, [b] vltra duas dietas [c] à fine [d] suæ diœcesis nō trahantur. [e] ¶ Volumus insuper vt ante omnia [f] à diœcesanis [g] locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmissis: [h] quam si obtinere nequiuerint, [i] † procedant [k] nihilominus, prout superius est expressum. ¶ Sane [l] si prædicti episcopi asseruerint, se non fuisse ausos præfatos expulsores, consiliarios, vel fautores, personaliter, vel ad domum aut publice (vt præmittitur) in eorum ecclesia cathedrali citare, vel ipsos malitiose præstitisse impedimentum, ne per eos potuerint sic citari, aut quòd in suis diœcesibus iurisdictionem per se, vel per alium contra ipsos [m] exercere nequeunt, vel non audent, stari super his [n] volumus assertionibus [o] eorundem: Ipsis districtius iniungentes sub interminatione diuini iudicij, ne circa præmissa contra cōscientiam [p] quicquam mendaciter, aut dolose asserant, vel confingant. Eorundem autem episcoporum sententias, & processus, quos in præmissis casibus [q] in aliis diœcesibus duxerint

† al. nequibunt.

a ¶ Exercere.] etiam per alium: dummodo in loco illo moram trahat. ad hoc sup. proximo responso. ibi, citari faciant de reg. iur. potest lib. 6.

[Glo. seq. literam exponit, & dubium mouet.]

b ¶ Non fuerint.] quasi hi, q tales fuerunt, possint vlterius trahi, nam si procedi tur contra eos, vt expulsionis culpabiles, satis est quod locus sit vicinior, licet vltra duas dietas, vt su. Sed si ad petitionem aliorum citātur, videtur sufficere, q epūs ibi moretur, licet locus distet vltra duas dietas: & hoc durum est secundum quod posset trahi vltra quatuor dietas. Si ergo hoc intendit littera, debuerat aliquā metam adijcere: puta, qd tunc licet vltra duas dietas, non tñ vltra quatuor trahi posset, vt sępe facit curia Romana, maxime in litteris conseruatorijs.

c ¶ Dietas.] vulgares. de hoc satis, de rescri. nonnulli.

d ¶ A fine.] concor. de rescri. statutum. § cū vero. lib. 6.

e ¶ Non trahantur.] quod intelligo etiam si intra illas de facto trahi non possint.

f ¶ Ante omnia.] non valet ergo processus factus licētia non petita. simile de elect. prouida, lib. 6.

ADDITIO. Vtrum ista licentia debeat præcedere exercitium vide hic per Pet. de Ancha. in 14. notabili, qui dicit, q quando dispositio requirit iussum, tunc debet præcedere, & non sequi. auctoritas autem debet adhiberi in ipso actu incontinenti ante vel post: Consensus vero potest præcedere, vel sequi. Sed licentia debet præcedere, vt hic. Et similiter consilium, concor. vide hic p eum. Ista est dictio Bar. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcen. Ex Pet. de Anch.

[Gl. seq. soluit quatuor dubia s. de inferiori, de officiali, de instante, & de capitulo vacante sede.]

g ¶ Diœcesanis] Per diœcesanos intelligo eos, qui habent in loco epāli iurisdōnem, vel quasi i. facit si. ca. & q ibi dicam, q intelligo, si eam sic habent, q diœcesanus eps illam exercere non possit ibidem, alias si diœcesanus posset, licet & illi possint, semper eps requiret. Sed an officialis episcopi dare poterit hanc licentiam, vel sufficiet ab eo peti, non puto ex generali officialatu facit de temp. ord. cum nullus a. respon. lib 6. eod. li. de offi. vica. c. 2. & 3. & maxime præsente epo. de of. or. Roma. in fi eo. li. per quam vr̄ epus requirendum, si est in diœcesi, vel circa illam. Sed quid si multum distat, nec est ibi offi ia is, a quo possit haberi? vr̄ de mente, quod facta requisitione apud locum habitationis hoc poterit. facit 2. q 6. biduum. ē ead. compi. de elect. cām. ff. de iud. si longius & facit quod not. de restit. in integrum, ex litteris. in si. Capitulum autem vacante sede hanc licentiam dare poterit, vel sufficiet illam ab eo peti facit si. ca. & præal. decre. cum nullus. § 2. & inf. de haer. c. 1. & quod ibi dicam.

¶ Idē Card. licet ir regulariter, appellatione diœcesanorum veniant soli epi. gl. in c. 3. de vi. & ho. cle. gl. in c. 1. de iu. pa. Pont.

[Glo. seq. soluit dubium quærit, & soluit.]

h ¶ In præmissis.] Per hoc puto, q etiam primū casum includat, qui est de præmissis. Sed nunquid sufficiet generalis petitio. s. quod posset cōtra expulsores procedere, & inter subditos ius reddere? puto q sic: graue .n. esset in singulis personis, vel causis licentiam petere: dico tñ, quod si d spāli causa fuit petita licētia, siue data fuerit, siue denegata, pro alia causa debebit peti.

i ¶ Nequiuerint.] concor. inf. de sepul. dudum. vers. si vero. su. de regu. licet. & satis est per hāc litteram, q nequit habere licētiam, siue quia denegatur, siue quia petita, & expectata non datur. facit de appel. ab eo. lib 6.

[Gl. seq soluit quęstionē, & de incidenti remittit.]

k ¶ Procedant.] virtute huius constitutionis. Et per hoc patet, quod si subditi d processu iniquo episcopi vellent conqueri coram diœcesano loci, nō possent, cum propter necessitatem expulsionis hæc constitutio communicet sibi locum: & par in parem, & c. de elec. innotuit. si tamen alias præter casum, quo sedere potest ibi per hanc constitutionem, ibi delinqueret, bene cognosceret diœcesanus. 4 q 6. ca. 1. & de raptoribus. ca. 1. Quid de minore prælato habente iurisdōnem in loco, scripsi post Inn. & Host. de ma. & obe. cum inferior.

l ¶ Sane.] summe fuit necessarius iste §. vt aliquis fructus ex superioribus haberetur.

m ¶ Contra ipsos.] No. quia dato quòd epi expulsi contra alios, vel circa alia possent per se, vel per alios iurisdōnem in suis diœcesibus exercere: satis est q contra illos non possint, vt locum habeat constitutio.

[Glo. seq. notat a contrario, tria ponens exempla.]

n ¶ Super his] super alijs ergo ipsorū assertioni non statur: vnde si dicant loca, ad q̄ citant illos eis fore secura, in hoc eis non credit, cum hoc non sit de his express is. Eadem ratione non creditur, si dicant loca, in quibus procedunt, esse viciniora, in quibus possint tute manere & processus facere, & citati venire. Item nec credit eis in eo, q dicant aliquem expulsorem, consiliariū vel fautorem: ille tamen, cui hoc impingitur, habet se super eo defendere, & sic intelligas supradicta.

[Glo. seq. exprimit quatuor specialia, sic soluens contrarium.]

o ¶ Assertionibus.] Hic multa specialia, q creditur assertioni iudicis. Item quod creditur sine iuramento, & q vni soli, & in causa propria. Regulariter contra. de proba. quoniam de testi. veniens. & c. licet & c. nuper. vbi de hoc de conse. dist. 4. paruulos. 4. quæstio. 4. nullus. cum similibus.

p ¶ Conscientiam.] concor. de renun. nisi in fi. de vot. c. si. de rescri. statutum. §. assessorem. lib. 6.

[Glo. seq. arguit a contrario: contra illud argumentum obijcit, & soluit.]

q ¶ Præmissis casibus.] ergo alios processus vicini num quam non tenentur, 3 11. q 3. curæ. de treuga & pace, c. 1. solutio patet per litteram sequentem, nam factos in alienis diœcesibus extra prædictos casus exequi non tene-

tenentur, factos in proprijs sic, vt in contrarijs.

a ¶ Ab eis.] non videtur ergo sufficere, ꝙ requirantur a tertio, etiam cuius interest.

[Glo seq. alle. duas concor. & dubium soluit]

b ¶ Requisiti.] simile de fo comp. postulatis. eo. tit. Romana ver. si lib. 6. episcopus requirens illos no facientes puniare non posset: aget tamen corã illius superiore, vt illum cogat, & puniat, de iu. pat. null. nisi iustã habetcãm nõ petendi vt quia noto rij sunt inimici. de off. deleg. si quando. te offi. leg. studuisti.

c ¶ Quantucunque] est cuius initij, vel contrarij non sit memoria, ꝙ alias releuat ab onere ꝓbãdi titulũ. de praesc. c. 1. lib. 6.

d ¶ Hab. iurib.] habẽt in q̃nq. inferiores in loca, vel in personas ep̃alẽ iurisdõnẽ, vel quasi. de priuil. abbates. in si lib. 6

[Glo. seq. arguit a cõtrario, & huius rationem reddit.]

faciendos, deuenient, seu denuntiari faciant ꝑ suas dioeceses conuicini episcopi, cum ab eis [a] fuerint requisiti. [b] ¶ Per praemissa quoque nullum ex transcursu temporis quantucũque, [c] vel alias quoquomodo locorum dioecesanis, vel alijs quibuscunq; iurisdictionem habentibus [d] in locis praemissis, in quibus praedicti episcopi sic expulsi iurisdictionem (vt praedicitur [e] †) exercebunt, praeiudicium generetur. [f]

† al. pūnitur.

TITVLVS III.

e ¶ Vt praedicitur.] dat intelligere, ꝙ si alias inter subditos ipsorũ dioecesanorũ iudicarent, bene per taciturnitatem & ipsis lapsum eis praeiudicari posset : sed isto casu cum hoc faciunt iuris auctoritate, dioecesanis nulla negligentia pt adscribi, ergo nec ꝯ ipsos praescribi. ꝭ

f ¶ Generetur.] quando exercens iurisdõnem in loca, vel in certas personas, vel causas acquirat possessionem illius generalem, vel specialem, & quando praescribat, satis scripsi post Inno. de capel. mona. c. 2. & de hoc in Spec. de iurisd. om. iud. ad si. ver. illud etiam & de praeben. §. 1. ver. sed pone mates.

ꝭ Et hac glo. iuxto textu notat Card. ꝙ vres potestate sibi prius ꝯmune an priuilegiũ competẽti non cẽsetur hoc facere aio praescribẽdi. Font.

DE CAVSA POSSESSIONIS, & proprietatis.

[Visum est sup. de iudicijs & foro competentis vers quia aliqua causa intentatur super proprietate rei deducte in iudicio, quandoq; super possessione ipsius rei, dubitaret aliquis, quid sit ca proprietatis, & quid causa possessionis, ideo ad nos informandum annectit rubricam, de causa possessionis & proprietatis.

Causa.] ¶ Due sunt partes sicut duo supradicta. Secunda ibi. [Et in spoliantis.] Imo. ¶ Praesupponẽdum est primo illud, ꝙ dr̃ in c. appellanti ĩ de app. & 2. q. 6. ad fin. & l eos. C. de app. videlicet, ꝙ ad effectũ iudicis appellationis spectat cognoscere an bene, vel male fuerit appellatum, sed de ullo articulo appellationis nõ debet se intromittere. Simile dr̃ in c. Romana. de fo comp. in 6. Secundo praesupponitur ꝙ rõne decidendi ad textum, ꝙ licet de iure ciuili non possit adiri Imperator in prima instantia omissis medijs: tñ de iure canonico licitũ est adire papã omissis medijs ẽt in prima instãtia, quia Papa est ordinarius totius orbis, & concurrit cũ oib alijs: ideo in electione actoris est, coram quo velit defensorem, siue reum conuenire, vel coram epõ, hoc est corã iudice ordinario, vel coram Papa, qui Papa dicitus ordinarius ordinariorum.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauien. super aliquo beneficio, qui officialis contra te tulit sententiam, a qua appellasti immediate ad Papam, tñ poteras si voluisses appellare ad archiepiscopum Burdegalen. quod non fecisti: Intimasti, & notificasti appellationem, & comparuimus ambo coram Papa, & voluimus, ꝙ dimissa cã appellõnis ipse Papa cognosceret de cã principali. quaeritur vtrum possit illud facere? Et vr prima facie ꝙ non, vt dictum est in prima p̃suppositione, sed si Romanus Pontifex dicit, qđ potest cognoscere de principali, dimisso articulo appellõnis, cum ipse Papa sit generalis ordinarius, & cõcurrat cum oib. ordinarijs. Sic etiam, vt dicitur, legatus Papa omisso articulo appellationis potest cognoscere de principali causa ca. 2. de offi. deleg. in antiquis. Sed ponam' sã clarissime pater, quod aliqs fuit spoliatus re aliqua, & mouit ꝯtrouersiam super articulo proprietatis, in quo processum extitit vsq; ad conclusionem & renuntiationẽ causa: Ego actor, qui fui spoliatus ant. ꝙ fuerat renuntiatum, & conclusum in cã, volo suspendere causam proprietatis, & venire ad possessionem, an possim? Dicit quod sic, & hoc in odium spoliantis hoc dicit H R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo ꝙ quis non debet appellare ad Papam omisso medio, nisi obseruet formam c. 1. de appel. in 6. Nota secundo, ꝙ quis etiam in prima instantia potest litigare coram Papa omisso medio. Not. tertio, ꝙ si spoliatus intentauit petitorium intra conclusionem, & renuntiationem, antequam fuerit conclusum, & renuntiatum in causa, potest suspendere, & dimittere petitorium, & venire ad possessorium. Et ratio, quia probationes sunt faciliores in possessorio, quam in petitorio, quia in possessorio sufficit probare possessionem, & spoliationem: in petitorio vero requiritur probatio dominij, quae probatio est valde difficilis, ideo consulit lex, qui petitorio. ff. de rei vendit. quod quis primo agat possessorio, quam petitorio. Sed tamen (vt hic dicitur, & in c. pastoralis. eo. tit. in antiquis) aliquis põt primo intentare petitorium, deinde venire ad possessorium. Sed quaeritur, nonne dimittens petitorium, & veniens ad possessorium venit condemnandus in expensis? Dicit Glo. quod non, quia nihil praeiudicat aduersario, cum potest postea venire ad petitorium in eodem statu, in quo prius remansit. Et hoc debet facere ante conclusionem causae, videlicet ꝙ potest suspendere petitorium, & venire ad possessorium: secus si post conclusionem. Vnde concludere & renuntiare in causa est, quando partes nihil amplius volunt allegare, nec producere, & tunc iudex dicit, postquam nihil aliud vultis allegare, nec producere, ego habeo pro concluso, & renuntiato No. vlterius, ꝙ ut actus partat effectum, debet esse legitime factus : probatur in uerbo, legitime. ad hoc de transla. c. 2. de procu. c. le. 1. & ꝙ ibi not. gl. in uerbo. debito No. finaliter, quod appellatio est commune remedium appellanti, & appellato, ibi, [Tam appellanti, quam appellato.] pro hoc de appel. saepe. c. oblatae & c. Nicolao. & c. interpositis. Zab.

De causa possessionis, & proprietatis.

Clemens V. in Concilio Vienens.

¶ *In causa beneficiali delata etiam per appellationem ad curiam vtraque pars potest petitorium, & possessorium intentare. Et ante causae conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo, vel aduersarij possessorium prosequi.*

C. VNIC.

Causa [g] † beneficiali [h]

† Vide Paul. de Ca. consi. 277. lib. 1. & de intellectu Couarruuias lib. 1. uariar. reso. ca. 16. nu. 13.

g ¶ Causa.] te summat.

[Glossa secunda soluit duo dubia.]

h ¶ Beneficiali.] comprehendit minora, & maiora beneficia, & praebendas; & de hoc de reg. iu. cap. 1. lib. 6. in non beneficialib. autẽ non hẽt locum, ẽt si de ecclesia,

vt de proprietate sit quæstio facit quod dixi sup.ca.cõpil.de iud.dispendiosam super verbo, beneficiis.

Glo.seq obijcit, & soluit.

a ¶ Per appellationem.]fortius si per querelam: videbatur autẽ, q illud solum, super quo appellatum erat, esset p appellationis iudicem cognoscendum, vnde corã iudice appellationis non fit recõuẽtio, de hoc scripsi ĩ mu per. c 1. cognoscat ergo id solũ super quo appellatur, siue ante sñiam fuerit appellatũ, ad hoc inf.de app.appellãti. cum suis cõcor. siue à sentẽtia. .q.6. ad finẽ.siue extra iudicium, de elect. vt circa li.6.sed ex quo deuoluta est causa p decre.1.de elect.li.6. nõ expectato appellationis euentu, voluit Papa hoc licere. & hoc probat ver. ĩ. decernimus, p quod respondetur ad iura prædicta. Potest etiã dici, q decr.vt circa. locum nõ habet, cum quis suum prosequitur interesse, vt sup.ca.compil.de elect.constitutionem.in princ.

Reconuẽtio nõ fit corã iudice appellationis.

per appellationem [a] ad sedem Apostolicam [b] legitime deuoluta, [c] tam appellanti, quàm appellato [d] licere decernimus, ne dum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliantis [e] odium ante causæ conclusionem [f] suspendere [g] petitorium à se & [h] ab aduersario [i] intentatum, in solo [k] possessorio procedendo.

TITVLVS IIII.

De dolo, & contumacia.

b ¶ Ad sedem Apostolicam.]in inferiorib.ergo secus.

c ¶ Deuoluta.]ita q causa igia est in curia, secundum formam decre.1.de elect.lib.6.vt quia appellatio legitime interposita est.eo tit. vt circa. & appellatio legitime insinuata, vt in cle sup.de elect.cautam. & intra debitum tempus, ut ibi.§ pen.

d ¶ Appellato.] vtrunque enim æqualiter arctat illa constitutio 1.de elect. vterque ergo sentiat commodũ sicut onus de reg.iur.qui sentit.lib 6.

{Glo.seq.notat & remittit.contra glo.obijcit, & dupliciter respondet

e ¶ Spoliantis.]per hoc patet q loquitur in possessorio recuperandæ, de possessorio retinendæ, an intentari possit per eum, qui petitoriũ intentauit illa pẽdente, notaui & dixi sup.eod.pastoralis super 4 gl. quæ gl in ea parte, qua dicit ante medium, q de possessorio põt rediri ad iudicium proprietatis, reprobari vr per hũc textum: Si.n.speciale hoc inducitur in odium spoliantis, q suspenso petitorio transitur ad possessorium, ergo id non licebit in casu conuerso, in quo casu cessat. Sed gl. dupliciter potest defendi, 1 quia non dicit, q suspenso possessorio redeatur ad petitoriũ, sed q de possessorio, inchoato reditur ad petitorium: q potest intelligi renũtiato priori iudicio. Item volens dicere, quod suspendi & pedere possit possessorium, dicet hoc speciale hic addi in causa appellationis, vt dixi in gl.fortius, vt quod ibi olim nõ licuisset, hodie liceat in odium spoliantis.

Petitorio suspenso transire licet ad possessorium sed nõ econuerso.

{Glo.seq soluit obiectionem: arguit à contrario, & illud determinat }

f ¶ Conclusionem.]quæ licet fieri possit, vt hic: tamen in his beneficialibus potest omitti, int.de verb.sign.sæpe contingit.facta ergo conclusione hoc non licebit, q verum puto nisi in casu decr.pastoralis.in § sup eod.vt sicut hoc in aliis causis non beneficialibus tunc liceret & in ista saltem eo casu quo suspendit petitorium inchoatum a se, in quo loquitur illa decre.

Cõclusio in cã beneficiali potest omitti.

g ¶ Suspẽdere.] Sine metu condemnationis expẽsarũ, vt dixi eod.tit.pastoralis super ver.agi potest.

h ¶ Et.]pro vel, ff.de verb.signi sæpe.de rescrip.c.2.vbi de hoc.

{Glo.seq.not.pro opi.& reciset contrarium.}

i ¶ Aduersario.]Hæc littera & sequẽs approbare videtur, quod no.Io.2.q.2.c 1.& Ber.sup.c ordi cog.ca.fin. Gofre & Ian & Abbas de resti.spol ex cõquestione. §. quando super eadem re intentat vnus petitoriũ, alter sup.illa intentat possessorium recuperandæ, prius audiatur, & sic vtilius est sibi agere q̃ excipere, quod Host. non placuit: qui dicebat ex vi actionis eũ nõ prius audiẽdum, sed simul, dicẽs, quod in decre ex conquestione.prius excepit, postmodum egit, vt ibi scripsi.

Petitoriũ si intẽtet per vnũ, & possessoriũ per alterũ, q̃s prius audiatur.

Clemens V. In concilio Viennẽ.

¶ *Appellans ante diffinitiuam etiam à diffinitiua lata eo absente citato, vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit friuola manifeste, quo casu non appellat tanquam manifestus contumax. Ioan. Andr.*

C. VNIC.

SI † AN-

{Gl.seq no.signat ꝯtiũ, ibi remittit, & huic litteræ rñdet }

k ¶ Solo.] quasi nil habeat docere de petitorio. Et per hoc videtur. q petens restitutionem beneficii, nõ hẽat iustificare possessionem, vel pbare titulũ.de resti.spol.in literis, cõtra de sil presb constitutus, vide q dixi sup gl.2 & q not. Host.in sum.de rest.spol §.in casib.ver.quid ergo volens se defendere contra hunc tex.respondebit per decre.ex parte, de resti.spol vbi intẽtans possessorium, probat coniugium, & per decre ad decimas.eo.tit lib.6. Aliud est ergo intentare petitorium, aliud iustificare possessoriũ ex titulo, vbi natura possessorij hoc requirit: sed vide quod dixi in prædi.decre ex parte in gl quasi dicat.vltra medium.

Bñficii restitutionẽ petens an habeat probare titulum.

† Nota q appellari potest ante diffinitiuã, qđ ẽ verũ indistincte de iure canonico, dũ tñ appelletur ex cã rõnabili. c. vt debitus ex̃ de appel sed de iure ciuili nõ appellatur, nisi in certis casib. Zabarel.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

{Visum est sup.de causa possessionis & proprietatis: & qa aliqñ in causa possessionis & proprietatis dolus committitur rõne contumaciæ, quare posset aliquis dubitare de effectu illius doli vel contumaciæ: idẽo ponit Clemens de dolo & contumacia rubricam.

Cõtinuatio.

SI ante.]Ponit dictum, a quo secũdo excipit, ibi,]Nisi.]Imola.¶ Præsupponendũ est, qđ contumax in non veniendo nõ põt appellare, & hoc in odiũ suæ cõtumaciæ, puta si fuit citatus, vt veniret corã iudice ad audiẽdam sententiam, & non venit, & sic fuit contumax, talis non potest appellare. 2 q 6 §.sunt quorum, in prin. 24 q 3.c de illicita.C.de iudic.l. properandum §. cum autem.& quorum appellationes non recipiuntur l 2 & l cum autem.C de iud. Secundo præsupponendum est, q iudex nõ tenetur deferre appellationi friuolę interiectæ ab interlocutoria, & potest dare apostolos refutatorios, & procedere ad vlteriora, & citare partem appellantem si velit, vel si nolit, non requiritur quod citet, vt in c.eum qui eo.ti in 6 quia frustra citaretur.

CASVS. Ego conueni te coram competenti iudice, & processum fuit vsque ad productiones testium hinc inde, saltem pro parte mea feci probationes, & productiones, & probaui meam intentionem: tu reus proposuisti tuas defensiones, & admissus, id est, receptus ad illas probandas, cum velles producere aliquos testes, ego actor dixi illos non esse recipiendos: iudex in loquẽdo pronunciauit non debere recipi, tu reus ab illa sententia interlocutoria appellasti: iudex videns q tua appellatio erat friuola, forte quia inserta in instrumento appellatorio erant falsa, & sic non detulit, id est, aliquem honorem non fecit tuæ appellationi ob reuerentiã iudicis superioris, ad quem appellabat, sed dedit tibi apostolos refutatorios, & citauit te ad procedendũ ad vlte-

te [a] diffinitiuam sententiam, [b] à iudice quis appellando recedat, & iudex suæ appellationi non deferens, [c] eo citato vel etiam non citato [d] vlterius in causa procedens, contra ipsum etiam absentem [e] sententiam diffinitiuam promulget; [f] poterit idem appellans a dicta sententia in-

riora causæ, vel te non citauit: nunc adueniente die assignationis iudex procedit ad expeditioné causæ, & tandem tulit sententiam diffinitiuam contra te: Postea puenit ad notitiā tuā, ꝙ sententia fuit lata contra te: voluisti appellare. quæritur, vtrū possis? Dicit, quod si manifeste constaret, qđ appellatio prima interiecta ab interlocutoria esset friuola, puta quia nullam causam grauaminis expresserat in sua appellatione: vel forte bene expressit cām, sed illa causa erat notorie falsa, vel forte expressit causam veram, sed non erat rationabilis, certe illo modo secunda appellatio à diffinitiua non est admittenda: & ea non obstante iudex a quo non debet exequi suā sententiam diffinitiuam, hoc dicit. H. R. Nota quod appellans ante sniam diffinitiuam à iudice & recedens, etiam si eo citato ꝯ eum feratur diffinitiua sententia, potest à dicta snia appellare intra tempus debitum, nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste. quia si prima appellatio interposita in interlocutoria esset friuola, tunc ipse non posset amplius appellare à diffinitiua: & istud notabile continet medullam totius capituli. Nota, qđ de iure canonico quis potest appellare à snia interlocutoria, & à quocunq; grauamine: secus est de iure ciuili, nisi esset tale grauamē, ꝙ nō posset reparari in diffinitiua, quia si non posset reparari in diffinitiua, etiam de iure ciuili ab interlocutoria posset appellari. l. ante diffinitiuæ tempus. C. quor. appel. non recip. & l. 2. C. de episc. audi. Nota quod qñ appellatur ab interlocutoria, iudex pōt dare apostolos refutatorios, & non obstāte appellatione ipse pōt procedere ad vlteriora, posito, qđ causa appellationis sit irrationabilis c. cum ꝗ eo. ti. in 6. nisi post cognitionem appellationis dicatur, bene appellatum: quia tunc reuocatur, quod gestum est pendente appellatione: Secus in diffinitiua: quia ibi pendente appellatione iudex non potest procedere, nec debet. Not. ꝙ si is, qui appellauit ante sniam, appellet iterum à snia diffinitiua ꝯ se lata, ꝑ hoc nō renūtiat appellationi prius interpositæ, vt in gl. super verbo, appellare. Not. ex magna glo. in prin. quatuor modos, per quos qualibet appellatio ab interlocutoria dicitur manifeste friuola & quilibet illorum modorum excludit à facultate denuo appellandi, videatis dñm Panor. in clem. ista: quia bene elucidat istam magnam gl. Not. tex. ibi, [Diffinitiuam sententiam.] & not. primo, ꝙ sententia in genere secundum Hug. est iudicium, vel litis decisio, vel firma, & indubitata & secura ratio, vel animaduersio, vel sensus siue intellectus & dr̄ a sentio, sentis. Ite sententia quidam color rhetoricus dr̄ s. breuis oratio aliquid moralitatis generaliter comprehendens, vt.

Obsequium amicos, veritas odium parit.

Inde sententiosus, sa, sum, id est, plenus sententijs. Item sm Isidorū, snia est determinata acceptio alterius partis ꝯdictionis. Sententia sm Azonem in summa. C. quō & qñ iud. sniam proferre debeat, qñque potest dici cuiusq; rationis significatio, qñq; ponitur pro opinione magistrorū; qñq; dr̄ quicquid de re aliqua placet, qñq; est deportatio, qñq; excōicatio, vel interdictū sed improprie, quia excōicatio, vel interdictum potius ponit ꝗ ante sniæ imponit, ideo potius potest pœna dici quā sententia vel diffinitio, sententia dicitur qñque iudicantis præceptum, nō naturæ, non iuri, non bonis moribus ꝯtriu. Et secundū hac significationé distinguitur, quia sententiarū alia est diffinitiua, alia interlocutoria, alia conuētionalis, alia quæ dr̄ præceptū, alia mulcta, alia dispensationis. Sententia diffinitiua est diffinitio iudicialis controuersiæ finem imponens ex pronunciatione iudicis, damnationem. i. cōdemnationem vel absolutionem continens. Et hæc sententia diffinit principalem quæstionem, vt qñ auditis vtriusque partis allegationibus causa terminatur, & finis principali negotio imponitur, quam semel latam iudex reuocare non potest. Sententia interlocutoria est sententia semiplena, quæ profertur inter principium & finem causæ, non super principali, sed super emergentibus & incidentibus quæstionibus, puta super libello offerēdo, vel concipiendo, vel dāda dilatione, aut denegāda, & sup testibus recipiendis, vel nō, & similibus, principali causa durante, vt quando iudex non sedens pro tribunali, id est, in tribunali interloquendo inter partes sine solemnitate scripturæ aliquid pronunciat de plano, vel super aliquo incidenti vel emergenti extra primum intentum principale, & hanc sententiam potest iudex reuocare siue ipse sit ordinarius, siue sit delegatus, siue arbiter. Hoc debet tamen fieri cum causæ cognitione & iudice concedente non procedente. 2. q. 3. quæst. 3. §. à iudice. secundum Gof. Sententia conuentionalis est amicabilis compositio, vt quando iudex cōuenit aliquem, & commonet eum, ne faciat contra conuentionem. Sententia per errorem lata, a qua non est appellatum, reuocatur, si error probabilis postea detegatur, vt in cap. fraternitas. de frigidis & maleficiatis. sufficiat pro nunc. Vide glo. in ca. ad compescendas. in verbo diffinitiua. Not. textum [Appellando.] Appello las, late. a. p. id est, ad alium iudicē vocare. vel alterius iudicis sententiam postulare. Et vt dicit Ber. in lib. de consideratione. Appellasse inique iniquum est. Inique & impune, iniquarum appellationum fomes. Iniqua autem omnis appellatio, ad quem iustitiæ inopia non coegit. Appellare nō vt graues, sed si graueris licet. Vnde appellatione interiecta debet apostolos petere a iudice, a quo appellans. Vnde apostoli in iure, dicunt litteræ datæ appellanti, in quibus continetur allegationes, & qualiter in causa processum sit. Item apostolorum alij sunt conuentionales, scilicet quando pars admittit appellationem, siue in iudicio iudice refutante siue tacente, vel extra iudicium: vt extra de appel. ca. sæpe. & c. oblatæ. Alij sunt apostoli testimoniales: testificantes de appellatione facta. Alij sunt dimissorij per quos appareat, quod iudex detulit appellationi. Alij sunt apostoli refutatorij. per quos apparet, ꝙ iudex non detulit appellationi. Alij sunt reuerendi siue reuerentiales: scilicet quando ob reuerentiam superioris appellationi defertur, vt in c. 1. de app. in lib. 6. in gl.

[Glo prima dicit quid determinat.

a ¶ Si ante.] Se summat & determinat casum dubium circa decret. cum qui eod. tit. lib. 6. & quod ibi tangit Archid. & quod not. de re iudi. inter monasterium. in vlt. glo.

b ¶ Sententiam.] & sic oportet appellationé iustificari solum ex virtute grauaminis illati: propter quod appellauit, vt inf. de app. appellanti.

c ¶ Non deferēs.] si detulisset, sentētia postea per ipsum lata non valuisset, quod dic vt de app. cum appellationibus lib. 6. Bene autem fecit iudex non deferendo, ex quo putabat ex falsa causa appellatū. nunquam enim reuocabitur quod per eum fiet, nisi prius iustificetur appellatio: quod dic vt eo. tit. non solum lib. 6.

d ¶ Non citato.] quia citare non tenetur: vt in prædi. decre. cum qui.

e ¶ Absentem.] Fortificabant dubium hęc duo, qđ citatus fuit, & ꝙ fuit absens, per quæ aperte videbat contumacia in non veniendo, vt inf. dicam.

f ¶ Promulget.] quod potuit si lis erat contestata, & liquebat de causa. sup. eod. prout. Et idem si non erat contestata, sed erat de casibus, quibus procedi potest ad sententiam, lite non contestata contra contuma-

tiam

tem: qui habentur, vt lite non contestata, quoniam, in textu, & in glo.

a ¶ Tēpus debitum.] s. decem dierum, & a tempore notitię, de appel. concertationi. lib. 6.

[Glo. seq. ponit opi. quam probat, & pro solutione contrarij remittit.]

tra tempus debitum ᵃ appellare: ᵇ Nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste ᶜ.

b ¶ Appellare.] Not. Innoc. & post eum Host. de appe. dilecto vt ibi scripsi in fi. vlt. gl. & Gul. in Spe. de sent. pręla. § iuxta. vers. quid ergo si appellatio, quod appellans ante sententiam, qui postea appellat a sententia, p hoc nō renuntiet primæ appellationi, nec sniam ratificat: geminatio. n. appellationum non submittit, sed subtrahit appellantem a iudicis potestate. 41. q. 1. Lotharius, de appel. bonæ. & c. dilectę. Non obstante ff rem rat. hab. l. 1. § falsus, quod solue, vt no. Ber. de re iud. c. 1.

[Gl. seq. primo ponit quatuor exempla. Secundo no. 2 vero contumace nō manifesto. Tertio ponit duplicē distinctionē Gul. Quarto distinctionē. Iac. de Arena. Quinto, quatuor opi. de vero cōtumace, & quatuor de ficto contumace, & vtriusq; secundā approbat. Sexto, de appellatione cōtumacis ponit alias quatuor, ex quibus nouā opi. infert & includit. Septimo, 7 cō-lusionē obiicit locū a diuisione, & quadrupliciter rndet. Octauo, & vltimo infert solutionem quæstionis.]

c ¶ Manifestę.] ut quia nulla causa fuit ibi expressa, vel nō legitima, dato q esset vera, vel licet legitima, manifeste falsa, vel iam pronunciatū esset illā falsam, & nō appellatum. 1 Et 2 aduerte, quia pbare vr. hæc littera, q vera contumacia in non veniendo non impedit appellantē, vel appellationem, nisi sit manifesta, vt sic in uera contumacia distinguatur inter manifestam, & dubiam: appellans. n. friuole, & recedens vere contumax est, & tamen si hoc non est manifestum, appellat, & secundū hoc intelligenda videntur iura, quæ dicunt contumacem in non veniendo non appellare. 2. q. 9. §. sunt quorum in prin. 24. q. 3. de illicita. C. de iud. properandum. § cum aūt. C. quorum appe. non re. l. 1. In non veniendo ideo dixi, quia contumax in non petendo appellat. ff de app. creditor. §. tutus, & pro ratione diuersitatis dicit ibi gl. q iste peccat in uno tātū, ille in duobus, quod intelligo quia iste venit, sed non paret, ille nec venit, nec paret. Gul. 3, in Spe. de contu § 1. vers. & no. Primo distinguit duplicem cōtumaciā, verā & præsumptā. Secundo triplicem, s. euidentem veram, & præsumptam, aut fictā, dicens q verus contumax, quem citatio apprehendit non auditur appellans, & multo minus euidens. Et euidentem vocat contumaciam illius, qui dixit se non venturū: & an sufficiat hoc extra iudiciū dixisse nuntio citant, vide q no. de sent. excom. venerabilibus § secus lib. 6. Verā illius quem citatio apprehendit. Fictam vel interpretatiuam, citati ad domum, quē citatio non apprehendit. Iacob. 4 de Are. contumaciā, q̄ sup. dixi euidentē, dicebat uerissimam, & dicebat fictum contumacem appellare, uerū uenientē iudice sedente pro tribunali restitui ad appellandū. ff. de in integ. rest. l. diuus. uerissimū nullo iure ad appellandum admitti. ff. ex quib. cau. in posses. ea. l. Pulcinius §. si Sed circa 5 hoc est sciēdum, q in vero contumace quadruplex est opinio, & in ficto quadruplex. Nam aliqui dicunt uerum quem sup. dixi euidentem, uel uerissimum, alij inuentum, alij nō inuentū: tūc demum si se citatum nouit, alij citatum ab homine. Item quidam dicunt fictū inuentū, qui dicit se uenturū, uel tacuit, sed non uenit, & hanc ēt recitat gl. ut in l. fin. ff. de restit. in integ. Alij dicunt hunc uerum: sed fictum, non inuentū, facit quod no in l. ex consensu §. fi. ff. de app. Tertij in non inuento distinguunt, an citatio postmodum ad ipsum peruenerit, & sit uerus, an non, & tunc sit fictus, & facit quod no. in l. 1. § 1. ff. qn appe. sit. Alij dicunt fictū cū ius citat, verū cū citat ho, quia nuntius, &c. ff. de arbit. Celsus, & facit quod no. Compost. & Archid. de elect. c. 1. lib. 6. Sic vera interpellatio, quæ fit expresse per hominem. ff de vsur. mora. Ficta q̄ tacite fit p legē, vt in persona minoris. ff de lega. 2. l. Titia. Seio. §. vsuras. C. in quib. cau. rest. in integr. non est ne. l. in minorum. De vero & ficto placet opinio secunda 5 reprobata prima, & quarta. Et licet tertia in se sit vera, quia vere iudici contumaciter resistit is, q non inuentus citationis notitiam habuit, & non venit tn̄, quia id iudicialiter non constat, & ex præsumptione iudicamus, habemus illum pro ficto: 6 ubi iudicialiter ergo constaret, haberet pro uero, & sic posset intelligi §. sinautem, de quo submittam. Item 7 sciendum, q circa contumacis appellationem est opinio ēt quadruplex: Communis habet, q fictus appellat. C. quomodo, & qn iud. l. ab eo. ff qn app. sit. l. 1. in fi. C de lib. cau. l. si is. & facit hæc decre. Secunda singularis opinio Iac. Bal. & Odof. quam sequebatur dns meus in l. properandum q ēt ficte cōtumax non appellet, & hoc dicunt per § sinautem ead. l. de iud. quæ loquitur de parte non inuenta: pro his facit. ff de iud. l. & post edictum. in si sine suppletione legendo. Sed vt ibi dicit glo. si finis ille loqueretur de eo, qui nec uere, nec ficte contumax esset. non esset necessaria appellatio: quia ipso iure sententia nulla esset, & si exponas, quod ibi dicit: audietur beneficio nullitatis sine appellationis remedio, non conuenit responsio narrantis contra illud, de fide instrum. inter § cæterum. Alij dicunt ficte contumacem appellare posse, qui uenit iudice sedente pro tribunali, alias non appellat, & sic intelligunt §. sinautem. Alij dicunt nedum fictum sed etiam uerum appellare posse, dummodo non sit manifestus, quem sup. vocaui euidentem, vel uerissimum, & pro his facit hæc littera, & de sent. excom. venerabilibus §. idem est, vbi videtur expressum, quod citatus non ueniens sit præsumptiue contumax: quia potuit: impeditus sic, q uenire non potuit. Cum ergo eo casu beneficio absentiæ restitueretur contra sententiam, de re iud. cum Bertholdus. de resti. in integ. ex literis. & de hoc. ff de dam. infect. si finita. § si t. ite. de re iud. quāstum fortius, ergo beneficium probabilis absentiæ illum excusabit a contumacia, vt appellare possit, vt præsens, & obtinere sententiam retractari propter iniquitatem sui, non propter absentiam tantum, fateor tn̄ q ubi præsens appellare nō posset, ut qui a tertio citatus: tunc necessaria esset restitutio, de qua in prædictis iuribus. Et ex his concludi posset (& scio quod nouum uidebitur) quod si contumax, qui non uenit, appellat; iudex a quo appellat, si scit illum euidentem, uel uerum cōtumacem, appellationi non deferet, sed in causa, uel executione pcedet. iudex tn̄ ad quem appellationem recipiet, & prius de hoc præiudiciali cognoscet. an potuerit appellare, & si causa cognita inuenerit illum manifestū, uel euidentem contumacem, uel uerum, siue inuentum, siue non inuētum: quia tn̄ postea citatum se nouit, nec apparet ipsius iustum impedimentum, uel excusatio, & sic contempsit, pronunciabit appellationem nō deuoluere, & in appellationis causa nō procedet. Si uero sibi constabit illum, licet inuentum, fortius nō inuētum, qui postea se citatum nouit, iure impeditum propter quod uenire non potuit, vel saltem excusabile, ut quia credidit terminum prorogatum, de resti. in inte. ex litteris, & facit quod ibi scripsi post Vin. & Fanc. cum sic et hoc appareat eum non fuisse contumacem, quia non contempsit. ff. de re iudi. contumacia pronunciabit appellationem deuoluere, & de illa cognoscet. Et est simile, q scripsi sup. de app. ad hæc si in vna, & sup. de testi. ipo. solicite. de test. veniens 2. de app. nō solum. lib. 6. in 5. gl. Ad text. ergo redeūdo videtur secūdum pdicta, q de prima appellatione, vt præiudiciali primo cognoscetur. de ordi. cog. tuam cuius euentus alterius cognitioni dabit, vel denegabit introitū, de ele. si forte. li. 6.

Sed

1 Gl. hic relatā ad tex. Card. & Pan. reputāt singu. Fon.

2 Hic incipit secūda pars glossæ.

3 Hic tertia pars glossæ.

4 Hic incipit quarta pars glossæ.

5 Hic quinta pars gl.

6 Iste ergo quē citatio a principio non apprehendit, sed ipsius notitia superuenit postmodum, nec cōparuit, dēt censeri fictᵒ, & nō uerus, qa de ista scientia non apparet iudici: & quia iudicij. Et hoc tenet Cy. in l. properandū. C. de iud. in 8 q versi. seu qd si citatus, allegat ff. q fal. tu. l. 2. Petr. de Anch.

7 Hic est sexta pars glo.

Line numbers in margin: 10, 20, 30, 40, 50, 60.

1 Hic incipit septima pars glossæ.

Sed 1 ſm hoc quid releuat ſecunda appellatio, cum pronunciato ꝙ primo fuerit bene appellatum, reuocetur ſententia per modum nullitatis, vel attentati de appel. non ſolum. lib. 6. & pronunciato, quod male fuerit appellatum, apparet illum poſtea contumacē fuiſſe, & ſic nil reuocabitur. & facit quod ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. de appell. interpoſita. in fi. i. reſpon. Rñdeo: valet ad hoc, quia nō cogitur proſequi primam, ſed proſequendo ſecundam, ſi excipiatur de cōtumacia, replicabit de iuſta appellatione, de qua iudex ſecundo cognoſcet, non vt pronunciet bene, vel male appellatū, vel ut reuocet attentata, ſed ſolum, vt pronuntiet illum appellare potuiſſe, vel non: & ſic appellationem deuoluere vel non: & ſic iudex appellationis tertio ſuper eodē articulo interiectæ (quod nō licuit) de hoc cognoſcit, & pronuntiat ſup. de appel. ſua nobis. Item valet: quia ſm hoc audietur proſequens ſecundā, licet tēpore, quo proſequitur ſit lapſum tps primę proſequendæ, bñ facit de ſen. excom. licet. lib. 6. Si vero ēt tēpore ſecundæ appellationis lapſum erat tēpus proſecutionis primæ, vide ꝙ ſcripſi de app. dilecti ſuper gl. 2. itē ualet, ꝙ poſſet aliquod ꝓbabile dubiū primo appellantē excuſare a contumacia, licet appellatio per probata iuſta pronunciari non poteſt: facit de elec. c. 1. lib. 6. Item poſſet ſecunda eſſe interpoſita ad alium iudicē. qui magis expediret appellanti q̄ primus. ex prædictis 2 ſolui vr̄, quod no. ſup. ea. compi. de ele. cauſam. § pe. in vlt. gl. ꝙ arctatus per decre. illam, qui non venit nec miſit, ſi appellat a diffinitiua, ſi non doceat de iuſto impedimento, ꝙ excuſet contumaciam, non debeat audiri: fortius. n. cadit vera contumacia in citato per ius commune, ꝙ ignorare non licuit, quam in citato per iudicem.

2 Hic eſt octaua, & vltima pars gloſſæ.

TITVLVS V.

Vt lite pendente nil innouetur.

¶ Clemens Quintus in Concil. Vienenſi.

¶ Si duo litigantes ſuper beneficio, moriantur ſiue vterque in curia, vel ſolus poſſidens, vel neutro poſſidente alter tantum, altero alibi moriente: ad Papam, & in conuerſis caſibus ad ordinariū ſpectat collatio ſi ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur, ſi ſuperſtes, vel alius, cuius intereſt, litem proſequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio ſpectat. Io. An.

CAP. I.

Si duabus a *

VT LITE PENDENTE nil innouetur.

Cōtinuatio domini Heliæ.

¶ Viſum eſt ſup. de contumacia: quia per eam fit miſſio in poſſeſſione, q̄nq; ex primo decreto, q̄nq; ex ſecūdo. & ita fit nouatio, & aliquid innouatur. Et dubitaret aliquis vtrum lite pendente aliquid debeat innouari, vel vtrum omnia debeant manere in eodem ſtatu, quo ſunt lite pendente, ideo annectit, i. adiungit hic ſubſcriptam, vt lite pendente.

Si duobus] Præſupponendum eſt illud, ꝙ nr̄ in c. 1. de pręb. lib. 6. videlicet ꝙ licet generaliter collatio bñficiorū ſpectet ad Papam rōne plenitudinis poteſtatis: tñ ſpecialiter, & priuatiue collatio bñficiorū vacantium in Curia Rom. ad ipſum Papam ſpectat: ita ꝙ nullus alius illa bñficia pōt conferre ſine ipſius mandato ſpeciali; Alia uero bñficia uacantia extra Curiam Roman. ordinarij pñt conferre, & concurrunt cum Papa accumulatiue, & poſſunt præuenire Papam, niſi papa inhibuiſſet, ne ipſi haberent conferre.

CASVS. Duo litigabant coram Papa in Curia Romana ſuper aliquo bñficio, ꝙ bñficium quilibet dicebat ad ſe pertinere: iſti litigantes ſunt mortui in Curia Romana: quęritur ad quem ſpectat collatio beneficij: Dicit Roman. Pontif. Clemens, ꝙ ad ſolum Papam ſpectat collatio, etiā ſi ius illius beneficij neutri cōpetiſſet, quia ſi nullus eorum litigantium haberet ius in beneficio, ſed aliquis tertius habebat ius: tunc Papa illud beneficium conferre non debet, cum non vacet. Sed q̄d ſi vnus eſt mortuus in curia, alius mortuus eſt extra curiam, quæritur ad quem ſpectat collatio? Diſtinguit Clemens, an poſſidens bñficium mortuus eſt in curia, & alius non poſſidēs mortuus eſt ext. curiam, & tunc collatio benefi. ij pertinet ad ſolum Papam priuatiue: ſi autem poſſeſſor mortuus eſt extra curiam, tunc collatio pertinet ad ordinarium loci, in quo eſt beneficium, qui ordinarius poteſt præuenire Papam. Sed quid iuris ſi neuter poſſideat, & vnus mortuꝰ eſt in curia, alius mortuus eſt extra? Dicit Clemens, ꝙ collatio ſpectat ad Papam ratione ſuæ poteſtatis. Et idem ſi ambo poſſediſſent, ſecundū gl. Sed quid ſi vnus mortuus eſt altero ſuperſtite i. viuente. Dicit quod non eſt conferendū donec lis fuerit finita ꝯ ſuperſtitem, & tunc euentus demonſtrabit, ad quem ſpectat collatio: quia ſi dicatur bñficium ſpectare ad defunctum, tunc conſiderandum an defunctus ſit mortuus in Curia Romana, quo caſu collatio beneficij ſpectat ad Papam: aut mortuus eſt extra curiam, & tunc collatio ſpectat ad ordinariū. Sed quęritur, nunquid loco defuncti poterit ordinarius alium ſubrogare? Dicit Clemēs, ꝙ ſic. Sed quęritur an per iſtam Clementinam Papa idem intelligat in pſonatibus, in dignitatibus, & alijs bñficijs, in quibus ratione ſuæ poteſtatis habet plenā, & meram diſpoſitionem, ita ꝙ ſi is, qui moritur extra curiam, habebat perſonatum, uel dignitatem in controuerſia cum aliquo, an ordinarius poſſit perſonatum, vel dignitatem conferre, ſicut diximus de ſimplici bñficio? Dicit Clemēs, ꝙ per iſtam clementinam non intendit derogare principio capituli ſecundi de præb. lib. 6. ſed iſta Clemētina fuit ſpāliter facta ad decidendum dubium, quod fuit q̄n vnus mortuus in curia, alius autem mortuus extra curiam. h. d. H. K. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ ſi bñficiatus moriatur in Curia Romana, tunc collatio ipſius ſpectat ad ſolū Papā priuatiue, ita ꝙ nullus alius pōt conferre illud beneficium niſi ipſe Papa, & ſic collatio ad ipſum Papam ſpectat priuatiue: quia priuat omnes ordinarios. Not. ꝙ iſta clementina venit declaratiue, i. ue declarationem capituli ſecundi de pręb. lib. 6. No. de Romana Curia, & dicit Paul. ꝙ pro eodem accipiuntur hoc caſu Sedes Apoſtolica, & Roma. Curia de conceſ. pręb. c. 1 & c. præſenti. lib. 6. cuius c. præſenti, moderationem dicit Paulus locum habere in caſu huius cle. No. ꝙ per obitum beneficiati extinguitur titulus beneficij. Nam ſecun. Zen mors eſt diſſolutio corporis, & animę, de pęn. di. 2. charitas. ver. corpus de celeb. Miſſ. in quadam.

[Prima gloſſa dicit, quid determinat, ponit caſum, & diuidit]

a ¶ Si duobus.] Determinat caſum dubium circa decre. ſecundam. de pręben. lib. 6. quæ reſeruat collationē Papal. beneficia in curia uacantia, ad locum habeat in duobus litigantibus in curia ſuper beneficio ſite collato, ſi alter moritur, vel vterq; Et diſtinguit principaliter duo membra: quia aut vterque moritur in curia: aut vterque extra: aut alter tantū. In primo diſtinguit, aut vterq; moritur in curia, aut vterq; extra: aut alter intus, & alter extra, & hoc vltimo caſu, aut alter tātū poſſidebat, aut neuter, & ſi alter, aut q̄ moꝛitꝰ in curia, aut qui ſtabat

extra In secundo et principali mẽbro [Sicum moritur alter tantum, tunc subdistinguit: quia aut beneficium spectabat ad mortuum: aut ad superstitem, aut ad neutrũ, & si ad mortuum: aut moritur in curia, aut extra. & secundum principalem mẽbrum prosequitur ibi, [Si vero alter.] Tertio protestatur ibi, [Salua tamen.]

nis tempore possessionem habebat, tunc statim vacant priora. & in curia, vbi consecratur. & per hoc videtur, ꝙ si consecratur in curia possessionem non habens, vadit ad partes episcopatus, & possessionem apprehendit, ꝙ priora illius beneficia non vacet in curia, nisi specialiter fuerint reseruata. Scio tamen, ꝙ curia hoc non reciperet.

in Romana[a] curia super beneficio[b] sibi collato[c] litigantibus,[d] in eadem † curia mori[e] contingat[f] vtrumque, collationẽ huiusmodi beneficij ad Romanum Pontificem:[g] si vero extra dictam curiam,[h] ad ordinarium[i] decernimus pertinere: nisi[k] forsan alius ab eis[l] in dicto beneficio ius[m] haberet. Quod si vnum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat, si moriens in curia beneficium possidebat,[n] † ad Romanum Pontificem,[o] si vero alius,[p] ad ordinarium pertineat collatio supradicta. Neutro[q] autem ipsorum[r] beneficium possidente, erit Romanus Pontifex propter auctoritatis prærogatiuam[s] in collatione huiusmodi præferendus. ¶ Si vero[t] alter tantummodo, siue possessor, siue petitor decedat:[v] si superstes, vel alius cuius interfit,[x] causam nihilominus prosequatur:[y] (cũ

¶Duobus]vel pluribus, cum sit eadem ratio, cõcordat, quod not. de rescrip. duob. lib. 6.

a ¶Romana curia.] quod dic, vt eo. sup. de præbend. præsenti, lib. 6

b ¶Beneficio]large sumitur comprehendens dignitates. de præb. c. 2. lib. 6 saluo, quod ibi not. in 2. gl.

[Glo. seq. primo notat a ĵrio secũdo soluit dubium de electo. & per id opi. fortificat: tertio quęrit: ponit opi quam partim reprobat: quarto impugnat obseruantiam curiæ.]

c ¶Collatio] Secus ergo si litigarent illud sibi debitum, & concor. quod dixi sup. in cle. de rescri. auditor. Et per hoc puto solui, quod dubie tangebat Archid. de elect. si electio lib. 6 de electo in præpositum non cõfirmato, qui moritur in curia, an præpositura vacet in curia: allegabat pro, & contra, quæ not. 63 dist. quanto puto, ꝙ non, et si sic idem super electione, vel confirmatione litigabant, per hanc litteram: durat enim prima vacatio vsque ad confirmationem. facit de elect. cupientes, & c. quam sit in prin. lib. 6. quæ per confirmationem desinet. de transla. c. 1 & 2. facit hoc pro opinione, quam tenui de elect. cupientes §. quod si tñ glo. vlt. quę incipit, & pertinet. Sed de prioribus beneficijs confirmati in curia ad dignitatem cuius adeptio facit illa vacare, dubitatur, an vacent in curia, & placet Archi. in decre. commissa. de electio lib. 6. ꝙ non. quia non vacant per confirmationem, sed per possessionem pacificam, vel ex quo stat per confirmatum, quo minus illam habet, vt ibi. & de pbend. licet Episcopus eo lib. dicebat tamẽ, ꝙ si ille confirmatus manet in curia, & p procuratores possessionem apprehendit, ꝙ beneficia vacarunt in curia, quia talis possessio quoad priora beneficia fingit illum mortuum 7 q. 1. § ecce in quibus, sed mori nõ potest nisi vbi personaliter est, ergo &c. Non placet hoc dictum, ex quo sequeretur, ꝙ beneficium per pcuratorem renuntiatum in curia, vacaret eo loco, vbi esset renuntiationis tempore, qui procuratorem constituit: ꝙ est falsum, vt ipse idem not. in decre. 2 de præben. & ad § ecce. responde per not. de rescrip. susceptum lib. 6. in glo. penult. quia non est vere mortuus, sed fingitur. & illa fictio bene potest trahi ad locum, vbi possessionem apprehendit: vbi ergo procurator mandatum habens possessionem apprehendit ibi, & ea die vacat beneficiũ sed vbi amicus, vel negotiorum gestor id fecisset, procedere posset illa opinio. quia tunc vacant per acceptionem, vel ratificationem p illum factam in curia, & nõ prius, facit de præben. si tibi absenti. lib. 6. Item aduertendum est, ꝙ sæpe curia priora beneficia electi in Episcopum in curia consecrati statim confert: quod puto fieri non posse illo non consentiente, nisi prius habeat possessionem episcopatus: non enim per solam consecrationem vacant priora, sed per consecrationẽ, & trãslationem, & lapsum temporis, quo debuit consecrari, prout etiam scripsi post Inno. & Compost. de elect. cum in cunctis. ver. cum vero. super vlt. gl. si ergo consecrationis

d ¶Litigantibus]in hoc ad titulum.

[Glo. seq soluit duo dubia.]

e ¶Mori.]Idem puto in renuntiatione, vel alia vacationis forma, etiam si simul vacantur, vt quia vnus moritur, alius renuntiat, cum sit eadẽ ratio, & facit præalleg. § ecce 7 q. 1.

f ¶Cõtingat. simul, vel successiue.

g ¶Pontificem.]tolle litteram, decernimus pertinere.

h ¶Curiam.]repete. mori contingat vtrumque, collatione huiusmodi beneficij, &c.

i ¶Ordinarium.] idest, collatorem, etiam si alias haberet ordinariam iurisdictionem. sic de concess. præben si soli. lib 6.

k ¶Nisi.] hanc exceptionem etiam in inferioribus membris intelligas repetitam.

l ¶Ab eis.]litigantibus mortuis.

m ¶Ius.] in re, vel ad rem. de vtroque, de concess. præben c. vlt. lib. 6.

[Glo. seq primo dat simile: Secundo ponens ius vetus commendat hoc nouum]

n ¶Possidebat.] Sicut ergo in multis casibus est melior conditio possessoris. de præben. si a sede. libro 6. sic fit melior conditio illius, penes quem moritur possessor. Et not. quod si hęc constitutio non emanasset, vñ adhuc post mortem quærendum, ad quem de iure beneficium spectasset, vt ĵ dicitur, cum alter moritur, vt eo cognito haberetur consideratio loci mortis illius, sed quia hoc fuisset difficile, & facile neglectum, ideo fuit vtiliter prouisum.

o ¶Pontificem.]collatio, &c vt sequitur.

p ¶Alius.]i. moriens extra curiam, & repete, beneficiũ possidebat.

[Glo. seq quæstionem soluit.]

q ¶Neutro.] Idem puto, vbi possidebat vterque, vt in paritate possessionis semper sit potior conditio Papæ. facit. de rescr. duobus, lib. 6 & quod not. eo. lib. de pręb. si a sede, & possent ambo prouocare in interdicto vti possidetis, vel quia vterque contra reliquum appellauit, vt sæpius experimur, sed forte hunc casum omisit, quia vtroque possidere neuter possidere videtur, quia non insolidum, facit de probatio l cer, vel quia non pacifice. facit de electio. commissa lib 6.

r ¶Ipsorum.] i. quorum alter mortuus est in curia, & alter extra curiam.

s ¶Prærogatiuam.] concor. de præb si a sede, lib 6.

t ¶Si vero.] secundum principale membrum, distinctionis.

x ¶Intersit.] siue ratione tituli, in quo ius habebat in re, vel ad rem, siue ratione iuris eligendi, vel præsentandi, vel conferendi, quod se contendit habere: & forte mortuum elegerat, vel illi prouiderat, supra eodem capitulo secundo, libro 6. in glo. penul

y ¶Prosequatur.] si non prosequeretur, lis non penderet.

a ¶Interim.]

† al. Romana.

† Not. hic Imo ꝙ ex possessione præsumitur titulus, non solum ad cõmodũ possidentis, sed et tertij. Fõ.

1 Vide Decisiũ in ca. post cessionẽ. in primo notab. de pbat. & Fely. in c. olim in prĩcipio de præscrip.

1 Vide Decisiũ in c. 1. de pñc. vti li. vel inutil. & cõsil. 149.

2 Vide Rotam decis. 290. in nouis.

4 Vide Rotam dec. 11. in nouis.

a ¶Interim.]scilicet illa lite pendente.
b ¶Non possit]supra eod.c.2.lib.6.
c ¶Euentus.] Concor.de elect. si forte.lib.6.de frigi. fraternitatis.in fi. cum suis concor. iste autem euentus est dubius.ff.de pecul.quod debetur.
d ¶Pertinebit.] collatio,de qua pmisit.
e ¶In curia]sit defunctus, ꝙ sequitur.
[Gl.seq. soluit duo quare.]
f ¶Ad neutrum.] alterũ membrum subdistinctionis,qñ pronuntiaretur beneficiũ spectare ad superstitem, nõ exprimit quasi indubitatum, quia tunc nõ vacat: & sic nec per Papã, nec per ordinarium ↄferendum:ad vtrunque aũt impossibile est spectare. facit de elect. vt qs duas lib. 6.& ideo et illud nõ exprimendum.
g ¶Pertinebit.] Constat.n. ꝙ in curia nõ vacauit,etiam si ille, qui mortuus est. decesserit in curia.
h ¶Pertinere.]ↄcor. de preb. c.2.lib. 6.& facit de concess.ꝑb. proposuit.

interim [a] beneficium de iure conferri non possit[b]) ad quem collatio eius pertineat, futurus declarabit euentus.[c] Nam si ad defunctum pertinuisse beneficium fuerit declaratum, pertinebit[d] ad Papam, si ille in curia;[e] vel ad ordinarium,si extra curiam sit defunctus. Quod si ad neutrum[f] illud spectasse constiterit,ad ordinarium collatio pertinebit:[g] Salua tamen in præmissis omnibus Romani Pontificis potestate,ad quem Ecclesiarum, personatuum,dignitatum,aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plena, & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere.[h]

¶ Idem.

¶ Lis dicitur pendere,quo ad hoc,vt nihil debeat innouari cum citatio legitime peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus perueniret,cum talis expressione, quod potuit instrui super quo conueniatur.

CAP. II.

CVm † lite pendente[i] nihil debeat innouari:[k] litem quo ad hoc[l] pendere censemus, postquam[m] a iudice competenti[n] in ea citatio[o] emanauit, & ad partem[p] citatam peruenit, vel per

[Gl. prima dicit,& prosequitur quid determinat.]
i ¶Cum lite pendente.] Declarat,qñ lis pendere dicatur,determinans,quod not.Host.eo tit c.1.vbi dixit, ꝙ lis pendet nedum ca ↄtestatã. de verb. sign. ex parte 2. sed ẽt libello principi oblato. C.qñ libel.prin.da.l.1.& adhuc non sit impetratum. C.eo. tit.l.1. fortius ex quo impetratum est de appel. suggestum,& fortius ex quo negotiũ est commissum.de testi. causam 2. & fortius facta citatione.de off. deleg. gratum ꝙ quæ dixi ibi secure tenendũ, ꝙ non solũ ea, quæ post litẽ contestatam, sed etiam 1 ea, q̃ ante saltẽ post citationem attẽtant sine libello ex puro, & mero iudicis officio, reuocanĩ in statum pristinum.alleg. de ↄstit.cum M.in fi. de despon. impu. ad dissoluendũ. de acc. olim.in quib.nõ potest dici, ꝙ fuit lis cõtestata Et in hoc differt hæc rubrica a rubrica.de resti.spol. secundum ipsum,quia hic de plano expeditur,ibi libellus offertur,& lis contestatur. de rest. spol. olim.& tribus c.seq. & c.vlt.

1 Vide Perusinũ i c. ↄsuluit in 2. col. eẽ de app.

† Vide Dec. in c. 1.in fi. de rescri. & i c vt debitus.de appel & Abbaté in c. cãm.de testibus.

CVm lite.]Ponit dictum,quod secundo limitat, & declarat:Secu nda:ibi,[Duntamen.]Imola.
¶Lite pendente nihil est innouandum. Et quo ad hoc litem dicimus pendere postquam a iudice competenti citatio emanauit, & ad partem peruenit. Et capitulum istud venit declaratiue ad titulum,videlicet quando dicatur litis pendentia. Et dicit ex quo reus est citatus, & libellus est oblatus, quia in eo fuit inserta petitio actoris,vel aliquid æquiualens, tunc lis dicitur pendere.Sed quæritur, Iudex decreuit aliquem fore citãdum, qui audiens, ꝙ iussus erat citari, se absentauit, & per eum stetit, quo minus citaretur: Quæritur si nuntius fuerit ad domum,& illum non reperierit,sed misit citationem ad domum, vel eum citauit in persona vxoris, quæritur an per hoc lis dicatur pendere? Et rñdet,ꝙ sic hoc dicit Not.ꝙ competẽs iudex seu idoneus dr̃, qui habet in causa iurisdictionem cum exercitio, dato, ꝙ illa iurisdictio posset per exceptionem elidi,siue exceptio contingat iurisdictionem,siue contingat ꝑsonam, valet enim vtroque casu processus,si nõ excipiatur, merito ante exceptionẽ dr̃ competens,seu idoneus. Et no. glo.in cle nostra singulariter:quia potest facere ad multa,cum sæpe fiat mentio de iudice competenti. Not ꝙ quamquam ad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationem emanasse a iudice, licet non peruenerit ad partem,tamen quoad inducẽdum litis pẽdentiã,oportet,ꝙ peruenerit citatio ad partẽ,vt in glo.in ver. & ad parte tñ dicit tex. si factum est per partem, quominus citatio peruenerit ad eam,tunc non impeditur litis pẽdentia.Not ↄsilium in gl.vlt.ad inducendam litis pendẽtiam,ꝙ inferatur in citatione copia libelli,vt pars citata possit plene instrui super quibus sit in iudicio conueniendo. Not.quod quo ad hoc, vt citatio inducat litis pendentiam,quoad reuocandum innouata,expedit, ꝙ facta sit a iudice competenti. Not quod is per quem stat, ꝙ citatio ad eum non perueniat, habetur pro citato.simile secundum Zenze. ff.de cust.l. si ideo, & l. si dictum.§.pr æ tentẽ.Zabarel.

¶Pẽdente.]Quosdã casus in q̃b.ponderaĩ pendentia,vide not.de rsh.lega.præsenti. §.1.in gl, 2.lib.6.
K ¶Innouari. 2]quod fieret si possessor priuaretur possessione,vel alienaretur res litigiosa,vel super ea interpretaretur priuilegium tacita litis pendentia: antiqua vero possessione vti,non est innouari.& vide,quod scripsi eo.tit.super rubrica.
l ¶Ad hoc.]s.quoad innouationem impediendam, & fortius,quoad iurisdictionem perpetuãdam de fo. cõp. proposuisti.de offi deleg.gratum.
m ¶Postquam.]in pendentia ponderamus principium, & finem:hic determinat primum,s.qñ incipiat, secundum,s.quando desinat,patet eo.tit.c.2.lib.6 & 11. q.1. quia res.s.lite finita: quod esse potest per sñiam, a qua non est appellatum,vel aliter,vt not.de lit. contest. c.1. lib.6.& vide quod dixi de confes.c.vlt.super vlt.glo.& quod not. ĩ.tit proxi.c.vnico.
[Glo.seq.alleg simile, & arguit:quæstionem soluit,& prorogat]
n ¶Competenti] alibi dicitur idoneo. de appel. vt debitus & facit hæc littera ad id,quod ibi no.in gl 2.Cõpetentem autem hic dico eum, qui causæ iurisdictionẽ habet cũ exercitio,dato,ꝙ illa possit 3 per exceptionẽ elidi,siue exceptio contingat personam, vt quia suspectus,siue iurisdictionem,vt quia rescriptum surreptitiũ planum est enim ꝙ his casibus valet processus in principali si non excipiatur de re iud. inter monasterium. de hoc rescrip. ad audientiam sicut autem requiritur competentia in iudice, sic & in citatione. facit, quod scripsi de foro compe. proposuisti. de offi deleg.cum plures lib.6.in gl.fina.
o ¶Citatio]priuilegia, vel rescripta videntur impediri per solam causæ commissionem sine citatione.de testi. causam 2 & vide quod ibi dixi super gl penul.
[Glo.seq.ponit differentiam]
p ¶Ad partem.]Licet ergo, quoad perpetuandam iurisdictionem

2 An per impetrationẽ dicatur aliqd innouari vide Fely. in c. cæterum.de rescrip.

3 Vide Deciũ i c. ex tenore. de rescri. & i c.si duob. de app. & Fely. in c. cum ordinẽ. de rescrip.

dictionem sufficiat citationem emanasse secundum canones, & vide quod dixi de off. deleg. c. vlt in fi. tamen quo ad inducendam litis pendentiam nō sufficit emanasse, nisi peruenerit, vt hic.

a ¶ Factum.] dolose, vt in iurib. statim allegandis.

b ¶ Peruenerit] Cō cor. cle. sup. de elect. cām. de renun. c. vni. de iud. dudum. de fo. comp. quamuis.

c ¶ Expressa.] Cō cor. sup. de procu. nō pōt. ad idē. de elect. vt circa. & c. procurator lib. 6.

[Gl. seq litteram exponit, contulit, & dubium soluit.]

d ¶ Plene.] Si ergo dicat iudex appareas die tali responsurus Titio sup quadā domo, nō erit sufficiēs expressio, nec dicet lis pendere sup domo, vel domus eē litigiosa, & est simile. de do. & cōtu. c. 2. ē ergo ꝯsilium actoris cui expedit inducere litis pēdētiā, ꝙ īferat libellus in citatione. de dil. c. 1. bene facit cle sup. de ele. cām. tñ licet id non fiat, si tñ talis est expressio, per quam plene possit instrui, sufficit vt hic: vbi verbo iudex sufficienter expressit, sed nuntius ut non sufficienter retulerit, non iuuat: debuit n. emanasse, & peruenisse, ut sup dicitur.

¶ Vide Aret. de accu. in 2. col.

2 Vide Rota deci sio 79. in nouis.

† In vno manuscripto sicut ē impressum.

cam factum [a] fuit, quominus ad eius notitiam perueniret: [b] Dumtamen in citatione prædicta talia sint expressa: [c] per q̄ plene [d] possit instrui, super quibus in iudicio conueniatur.

TITVLVS VI.

De sequestratione possessionum, & fructuum.

¶ Idem. †

¶ Si super beneficio contra ipsum possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio, vel possessorio vna diffinitiua fer tur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet, quam impediens vel sequestratos fructus occupans excommunicatus est, et si est de litigantibus, cadit a iure suo, & respicit pendentia. Io. And.

CAP. VNIC.

Ad cōpescendas [e] litigantium malitias, diffinimus, vt vna [f]

nio non possedit in petitorio, vel possessorio vna diffinitiua fertur in curia, et si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet: q̄ impediens, vel sequestratos fructus occupans, excommunicatus est. Et si est de litigantibus, cadit a iure suo, & respicit pendentia. Et est illud summariū Clementinę. No. quod iudex, & superior debent obuiare malitijs hominum subditorū: q̄a melius est ante tempus occupare, quam post causam vulneratā remedium quærere No. tex. [Ad compescēdas,] idest refrenandas, vt i gl. No. [Apud,] idest circa, & debet scribi per d. Not [Promulgata.] vt sup. in cle. si ante. de do. & contu. No [Sequestretur, sequestro, stras, a. p. id separare, & ꝓprie certantes pacificare. vnde.

Diuido, pacifico, dic designare sequestro. Inde sequester, stri, quod, & tertiæ declinationis inuenitur: sed regulariter, i. cōmuniter & sæpius est secundę, ut hic sequester, stri, stro Et dicitur sequester reconciliator, qui discordes pacificat, & qui certantibus medius interuenit, qui apud Græcos a mesos dicitur, apud quem pignora, vel res aliæ litigiosæ deponi solent, idest solent tradi in custodiam. Et dicitur sequester a sequendo, vel a sequor: eo quod eius qui electus est utraque pars certantium, & litigantium sequatur fidem, vnde Deut. 5 Ego sequester, & medius fui inter Deum & vos. Inde hæc sequestra, stræ. i. recōciliatrix: & proprie certantes pacificans. Item proprie (vt ad nostrum propositum) sequester est is. apud quē res litigiosa deponitur a pluribus, & sequestratur, ut ei, qui in causa vicerit, reddatur. Itē sequestrum dicitur illud scriptum, quod de sequestratione conficitur, & si sit ex causa uoluntaria, transfert possessionem in sequestrum. Sequestratio est rei, de qua agitur separatio, uel dispositio, uel possessionis interdictio. Interim n ꝙ res apud sequestrum est, nec actor, nec reus possidet ff. de. po. l. licet. No ꝙ sententia lata super possessorio potest esse diffinitiua, quod colligit gl. in verb possessorio, q̄ nota. Nota finaliter casum, in quo titulus beneficii potest sequestrari, quod colligit glo. in verbo beneficiū. Zabarel.

† Vide Ægid. Bellam. deci. 54.

DE SEQVESTRATIONE possessionum, &c.

¶ Visum est sup. an & qū nouatio pōt fieri: dubitari posset an possit fieri sequestratio rei litigiosæ possessionis & fructuum, ideo, &c.

Cōtinuatio Dñi Heliæ.

Ad compescendas.] CASVS. Tu & ego litigabamus in Curia Rom. coram aliquo auditore super beneficio in petitorio, vel in possessorio: processum intantum extitit, ꝙ auditor tulit sniam diffinitiuam cōtra te possessorem: qui ab hoc triennio non possederas. appellasti: pendente appellatione peto, ut beneficium contentiosum sequestretur una cum fructibus percipiendis: quæritur vtrum debeat fieri sequestratio. Dicit Clemens ꝙ sic, et si opponatur de nullitate sniæ ipsius auditoris, & dicatur ꝙ snia auditoris lata cōtra possessorem non ualet: tamen hoc non obstante iudex ordinarius poterit sequestrare dictum beneficium. Sed qritur, per quem fiet sequestratio. Dicit, ꝙ per iudicem, & sequester exercebit ea, quæ pertinent ad beneficium. Item redditus non conuertentur in vtilitatem ipsius sequestri: sed imputabit beneficio: Et residuum debet reseruare & restituere illi, qui habebit victoriam. Sed quid iuris si aliquis impedit sequestrari, vel fructus sequestratos occupat utrum ille impediens vel occupās incidat in aliquam pœnam? Clemens distinguit, aut ille, q impedit est unus de litigatorib. aut nō, sed alius: Si secundo modo, incurrit pœnam excōicationis, quia hoc ipso ꝙ impedit, vel occupat fructus, ipse est excōicatus, nec v. nisi absoluendus, nisi omnia restituerit in manib. sequestri: Primo casu etiā incurrit sniam excōicationis, & vltra perdit ius, quod habet, vel ꝙ sibi competebat in beneficio. Et hęc Clementina, seu constitutio habet locum in litibus pendentibus, & no solum in futuris. h. d. H. K. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, si super beneficio contra ipsius possessorem, qui trien-

d ¶ Ad compescendas.] si super bñficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio, vel possessorio una diffinitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficii sequestratio per loci ordinarium fieri debet, quam impediēs, vel sequestratos fructus occupans excoicatus est, & si est de litigantibus, cadit a iure suo, & respicit pēdētia. Nouū & sgulsimum est, quod inducit hæc constitutio, quæ primo ponit nouum casum sequestrationis fiendę, secundo ponit impedientem: ibi, [Si quis autem] Tertio constitutionem ad pendentia prorogat: ibi, [Permissis] Quarto exceptionem: ibi, [Non obstante.]

e ¶ Compescendas] i. refrenandas. Et componit a con, & pesco, quod uerbum non est in vsu, concor. Clemen. de off. ord. c. 1.

f ¶ Vna.] fortius ergo si plures.

[Glo. seq. soluit tres casus.]

contra a possessorem diffinitiua b sententia super beneficio c apud Sedem Apostolicam dumtaxat d in petitorio, vel possessorio e promulgata, f beneficium g ipsum, etiam si h dignitas, vel personatus existat, & curam habeat animarum, a possessore huiusmodi (dumtamen triennio i † pacifice antea k ab eo possessum non fuerit) per loci l ordinarium apud aliquam personam idoneam m sequestretur, † quæ plenam de ipso & debitam curam gerens, id, quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus n) superesse contigerit, illi restituat, o qui finalem p in causa victoriam obtinebit. q ¶ Si quis r autem sequestrationem huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo præsumpserit occupare, s excommunicationis incurrat sententiam ipso facto: t a qua (nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus v restitutis x) nullatenus y absoluatur. Et nihilominus z si de litigantib. fuerit; a iure (si quod in huiusmodi beneficio, vel ad

a ¶ Contra possessorem.] si ergo contra petitorem pro possessore fertur sententia, non fit sequestratio. Item si inter duos, vel plures petitores beneficij fertur sententia pro vno contra reliquum, vel reliquos, non fit sequestratio. hoc probat hæc littera. Item si fertur sententia contra possessorem, non tamen pro petitore, qui forsan ad probationem agebat, non est locus sequestrationi. 1 quod probat littera sequens ibi, petitorio uel possessorio, & in fine huius partis, & facit qđ no Host in Summa huius titu ad fin.

b ¶ Diffinitiua.] in interlocutoria, ergo nō habet locum hæc constitutio. Est autem interlocutoria, quæ inter principium, & finem causæ fertur super iis, quæ incidunt, vel emergunt. Diffinitiua uero principalem quæstionem diffinit. de quo satis in Spe. de senté. pro. la. in 1. col.

c ¶ Super beneficio.] Ecclesiastico. concor. sup. de compe. de iud. c. 2. si ergo inter petitorem beneficij, & possessorem esset quæstio alia personalis, uel realis, & feratur diffinitiua pro petitore, non erit locus constitutioni.

d ¶ Dumtaxat.] si. 5. ea. compi. de rescr. auditur & fuit hoc prudenter sic temperatum: absurdum n. fuisset per singulas sententias ordinariorum, vel delegatorū possessores possessione priuari.

e ¶ Possessorio.] hic patet, quod et super possessorio fertur sententia diffin. 2 concor. de iud. c. vlt.

f ¶ Promulgata.] per auditores curiæ, a quorum sententijs appellatur, & puto decre. procedere, siue principaliter sniã feratur in curia, siue super sniã lata per ordinarium, a qua fuit appellatum ad curiam, diffinitiua sententia feratur ibidem, dummodo pro petitore contra possessorem, ut dixi.

g ¶ Beneficium.] No quod non fructus tãtum, imo etiam beneficium sequestratur, & hęc sunt diuersa, & est simile, quod notatur de preb. si tibi concesso. lib. 6. in glo. 2. iura ergo beneficij, & beneficiati exercebit sequester, qui possidet. super quo vide quod no. & scripsi de iud. examinata.

h ¶ Etiam.] prudenter fuit hoc additū ad tollendas cauillationes dicentium, quod in materia sequestrationis odiosa appellatio beneficij nō comprehendit infrascripta. de preb. c. vlt. eo. ti. cum in illis. lib. 6.

i ¶ Triennio. 3] pacifice. si. C. de fideic. l. 1. Ista duo requiruntur ne fiat sequestratio, quod triēnio sit possessum, & quod pacifice. de his ergo præiudicialib. bene poterit possessor excipere, & probare: nec puto sufficere annū tertium inchoatū, vel pro maiore parte illius tertij anni illum possedisse: requiritur. n. triennium consummatū. simile de regula ad nostram.

k ¶ Antea.] i. ante litem motā, quæ nunc est finita per vnam sniam: post litem. n. motam, non possidetur pacifice, quod requirit hæc constitutio, & per hoc patet inutilitas de illo quæri, qui tempore sententiæ non possidebat tertio anno: quod tamen triennium est completū tempore quo petitur sequestratio.

l ¶ Loci ordinarium.] non distinguit, an ad illum spectet institutio necne, & est simile de vita. quamquam. lib. 6. & quod ibi not. quandoque tamen per ordinarium comprehenditur instituens, & destituens de off. ordi. c. 3. in prin. lib. 6. & sup. tit. prox. c. 1. Et not. casum, in quo de causa deuoluta ad curiam se inferior intromittit. ad idem de app. cum teneantur, & quod ibi dixi post Hosti.

m ¶ Idoneam.] æquū essent hanc sequestrationem fieri existenti in ordine, quem requirit beneficium. 4 de elect. nemo deinceps. & c. cum ex eo. lib. 6. de regula. bene ficium. eodem lib. ad hoc littera quæ sequitur.

n ¶ Oneribus.] cōcor. de off. ordi. præsenti. § porro. lib. 6.

o ¶ Restituat.] cum sequester habet limitatam potestatem, scilicet de restituendis fructib., qui ad ones ra supersunt, dico quod illos nō posset in emptionem prædiorum pro beneficio, vel alias in vtilitatem beneficij conuertere, quod posset vbi nō esset ta lis limitatio, vt in præ dicta decret. præsenti & de officio. ordin. cum vos in fine.

[Glo seq dat tria exempla.]

p ¶ Finalem.] per pronunciationem Papalem, vel factam de ipsius speciali mandato facit de verb. sign. constitutionem 2 respon. lib. 6. vel per secundam sententiā, a qua non est appellatum, vel per tertiam, licet sit appellatum. de app. directæ, & ca. sua. nobis. quod dic, vt not. de iud. c. 1.

q ¶ Obtinebit.] hoc proprium est sequestri, quod res sequestrata restituatur victori.

[Glo. seq ponit dictum, cuius obiectionem soluit.]

r ¶ Si quis] pars uel alius, & includit episcopos. Non ob. de senten. excom. quia periculosum lib. 6. quia non loquitur hic de interdicto, vel suspensione, sed de excommunicatione.

s ¶ Occupare] in mala parte ponitur, qñq; in bona. de hoc de elect. in gener. 1. respon lib. 6.

t ¶ Ipso facto.] alios casus, in quibus ipso facto per has cle. quis excommunicationem incurrit, no & vide sup. de excomm. c. 1.

v ¶ Fructibus.] vel ipsorum æstimatione, si fructus non extant. facit de transa. veniens.

x ¶ Restitutis.] non sufficit ergo cautio de restituendo. & concor quod not. de cle. quia sæpe. de immu. eccl. quoniam. in fi lib. 6.

[Gl. seq. dicit per quem: secundo arguit ad quæstionem pro & contra, & remittit.]

y ¶ Nullatenus absoluatur.] per ordinariū, qa alias his cōcurrentib absoluere poterit de sent. exc. nuper & per istud negatiuū uerbum, vt, quod absolutio contra hęc facta non teneat. 5 cui concor. inf. de sepul. c. 1. & de hęre. c. 2. in fi & c. 3. post prin. de pœnis c. 1. in contrarium videt, cum hęc forma sit a iure data, non ab hoie. facit quod scripsi post Gof. de resti. spol. c. vlt. in prin. ad idē facit de sen. excom. venerabilibus. § ubi autem. lib. 6. vide quod dicam inf. de iurepa. c. 1. post prin.

z ¶ Nihilominus.] i. non eo minus, quod excommunicatus est, & sic imponitur duplex pœna. quod dic, vt not. de iud. ut si clerici.

a ¶ Fuerit.] ille impediens, uel fructus occupans.

1 Tenet Bar. dicēs idem si feratur pro petitore pendenti in beneficio ius reale. Fon.

† Supplet Bar. finito ante lit. dicens, & in præscriptio ne articulandū est, annos esse completos ań motionem litis c. cōmissa. de elec. in 6. notabil. Bar. & moderni in l. Celsus. ff. de vsuc. F.

† De sequestratione, vide p gl. I c. dilectus 5. e. doc in l. ab executore. C. quorū appel. non recipi.

2 Et a tali appellat si præiudicet proprietati, alias secus sic intelligit de Ancha. hoc not. q 6. in suma & c. cū ad sedē 5. de rest. spo F.

3 Vide regul. Cancel de triē nali possessore.

4 Facit c. ex tūc de qua & quali. in verb. idoneis & qui mai idoneitas ex cōi ęstima tione l si bo. ęfidei. ff. de rei vend. vnde si reperiat contrariū, locus est excusatio ni Largentum. ff. cō mo glo. in c. cū Apostolica de iis q fi a p la. Fon.

5 Ita tenet Zen. per c. Ro. § sententias. de sent. excō. Do. Petenet secundū m opi. Baso. Fon.

a ¶Vel ad ipsum.] hæc.n.sunt diuersa, hic ius in re,vel ad rem,vt satis patet de concess.præb.c.vlt.lib.6.

[Gl. seq.alleg.ꝯcor mouet dubium.alleg.pro & ꝯ.]

b ¶Cecidisset. simile de præb.eum qui.2.r.ñ.lib.6 Probabiliter dubitatur,an ordinarius ipse pronuntiare,vel declarare possit ipsu impedientem,vel occupantem cecidisse a iure suo: mouet dubium: quia causa est in curia, vñ non vꝫ plus posse ordinari, q̃ permittat ista constitutio: & hoc non est de præmissis. Ad ꝯtrium mouet, ꝙ occupatio, vel impedimentum fuit intra suam diœcesim,& sic poterit pœnam iuris pro delicto declarare,præcipue cum hic non sit necessaria priuatio,sed sufficit declaratio.

c ¶Pendentia.] ꝯcor. cle.sup. de iud.dispẽdiosam in fi & vide, quod ibi notatur.

[Glo seq.commendat finem, & dubiũ soluit.]

d ¶Non obstante.] multũ expediẽs fuit iste finis, alias ad impediendam sequestrationem quilibet de facto opposuisset nullitatem sententiæ. & allegasset pro se,ꝙ sententia nulla non meretur habere nomen sententiæ. de iud c si lib.6 ff de re iud l.4.§ ꝯdẽnatũ,cum suis ꝯcor. ff de testa tute.l.1 & de bo.poss ꝯ tabu l non putauit.§. 2.sunt autem multi modi nullitatis,quos no.de re iud. c 1.vbi de hoc remisi ad Spec. de senten. prola. §.iusta. puto tñ. ꝙ licet alia nullitas non possit opponi, illa tñ opponi poterit, per quam negetur iurisdictio: 3 oportet enim ꝙ pollet de sñia, vt hic dr̃ & per cõsequens de iurisdictione auditoris, qui tulit illam sñiam.bene facit.ff de pœnis,l 2.in fi.& quod not.de offi deleg cum in iure ex quo tamen de iurisdictione, & pronuntiatio ne constat, alia nullitas allegata sequestrationem non impedit.facit de testib.veniens 2.de spon c.vnico. lib. 6.C.de edic di Hadri.tol.l.fi.

† Alias ita: sed & circa ẽt p appellationem &c.

1 Hęc glo. est singularis ẽm Bald in l. gñaliter. C.de epis. & cle. & Matth.in dec. 10. & Dec. ꝯl.8.

ipsum [a] forsitam competebat eidem) hoc ipso se nouerit cecidisse: [b] præmissis nedum circa futura, sed † etiam circa per appellationem pendentia [c] negotia obseruandis: Nõ obstante [d] si contra præfatam sententiam de nullitate forsan opponatur.

TITVLVS VII.

De probationibus.

Clemeus V. in Concilio Vienen.

¶Verba litterarum Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illu gratia vel intentio Papa fundatur. Ioan. Andr.

CAP. VNICVM.

Litteris [e] † nostris, [f] quibus nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostræ,vel sedi Apostolicæ [g] reseruasse, [h] aut resignationem beneficij alicuius recepisse, seu recipiendi potestatem alij commisse, [i] vel aliquem excõmunicasse, seu suspendisse, seu aliquem capellanum nostrum, vel familiarem fuisse,vel alia [k] similia, super quibus gratia,vel intentio [l] nostra

verba narratiua rescriptorum papaliũ, qñ faciant fidem, & qñ non, & quam fidẽ faciant,distingue, vt colligitur ex gl fi. quia aut sup illis nõ fundatur intẽtio Papæ, & tuc non ꝓbãt, & tunc habet locum c si Papa de priuileg. lib. 6.& patet exemplum ibi in gl. 2. aut super illis fundat intentio Papæ. vt puta, quia ꝯferi beneficiũ, quod dicit sux collatiõi prius reseruasse per mortem beneficiati: & tunc aut illa verba sunt sup facto alieno, & tunc faciũt fidem,sed admittitur probatio in ꝯtrium: aut sunt de facto proprio, & tunc faciunt adeo fidem, vt nõ admittatur probatio in ꝯtrarium,ẽm glos & communem intellectum. Vide dominum Panor super hoc in eo c. Not. differentiam an Papa dicat, reseruamus nobis, an dicat sedi Apostolicæ de hoc in glo 3 & idem Pan.nam primo casu morte Papæ extinguitur: secundo non.de rescrip.si gratiose.in 6.

¶Colligo aliqua notabilia,ꝙ verbis narratiuis alicuius non creditur citra Papam regulariter,etiam si narrans sit legatus,& de reseruatione per eum facta vult facere fidẽ,vt in gl in verbo,reseruasse,& dic,vt not.in c. post cessionem.de proba. & in c. super his.de fide inst.Not.

† Vide Alex cõsi. 34.li.6 & Dec ꝯl.ꝯt & 410. & 510 & C.a uet ꝯs. 04 & Math. de Afflic. dec.405.

[Prima glos.summat, & dicit, quod inducebat dubium.]

e ¶Litteris.] Verba litterarum Apostolicarum,quibus Papa proprium factum narrat,plene probant,si super illis gratia,vel intentio Papæ fundatur.Inducebat dubiũ decret.si Papa sup.de priuil.lib.6 vt l.dicam.

f ¶Nostris.] de litteris enim inferiorum dubitabatur, an fidem faciant etiam quoad assertiua, de quo satis not.& scripsi sup.eod.post cessionem.

g ¶Sedi Apostolicæ.] quomodo hęc sunt diuersa,patet de reseri si gratiose lib.6.

h ¶Reseruasse.] narramus,quod est ꝯ Has reseruationes faciunt etiam legati,cum moderatione tamen,quę habetur de offic deleg c.3.& 4. lib. 6. sed in hoc differũnt,quia de legati reseruatione non sufficeret fieri fidem per ipsius verba narratiua. 3 de test.cum a nobis salua consuetudine curiæ, de qua ibi scripsi, & de fide instr.quod super his.

i ¶Commisisse.] hæc possunt facere inferiores,non tamen possent concedere facultatem recipiendi renunciationem & conferendi,quod dic,vt de offi.leg c penult.respõso lib 6.

k ¶Alia similia.] vt quia ꝯfert beneficium, quod narrat vacare per priuationem,quam fecit de Titio,vel scribit ordinario,quod nullam iurisdictionem exerceat in personas,vel loca,quæ narrat se exemisse.

l ¶Intentio.] licet ergo littera non sit gratiosa,sufficit, quod & super illis narratis intentio Papæ fundetur, vt quia mandat contumacem citari, moueri, priuari, vel capi. quem dicit sæpius excommunicasse,vel suspendisse,vel mandat cum citari;vel committit alicui prouisionem beneficij expressa persona,vel non expressa cui prouideri debeat, quod vacare narrat altero de prædictis modis.

3 Hic ex late recitatis ꝑ Barba collig. ꝙ creditur Cardinali asserenti se legatũ Arch.c.no bilissimus 97.distin. idẽ si asserat aliqd specialiter si bi cõmissũ,qd solet cõmitti legatis, & non prudicat alteri c. quod translatio nẽ de off. leg cum L. de sup I dic. li 10. C. Fonta.

[Glo.

DE PROBATIONIBVS.

[Visum est supra de iudicijs: verum quia in iudicijs probationes sunt necessariæ,ideo annectit rub.de probationibus.]

Litteris.] Primo ponit dubium.Secũdo, illud ostendit.secunda:ibi,[Volentes.] mo.

CASVS Papa mandauit Archiepo Bituricẽ. vt ei hi ꝯferret. & prouideret de bñficio vacante, puta sic dicendo: Venerabili fratri Archiepiscopo Bituricen in dño salutem.& Apostolici benedictionem: Mandamus quatenus ꝯferas tale beneficium vacans illi: quod beneficium reseruauimus nobis cum decreto irritante. Accidit ꝙ Archiep. Bituricen.dicit se b.neficium alteri contulisse, in possit illud dicere & si contulerit alteri an valeat eius collatio? Certe dicit. ꝙ non potest hoc dicere, quia Papa illud beneficium reseruauerat sibi cum decreto irritãte. Et ad hoc probã sum propono meam gratiam, in qua Papa dicit, ꝙ illud beneficium sibi reseruauerat cum decreto irritante:vtrum sim audiendus ita ꝙ illa verba narratiua in gratia mea faciãt fidem? Dicit,quod sic cum super istis verbis Papa fundat intentionem suam: ideo faciunt plenam fidem,vt dicit gl.hoc dicit H.R.

[Gl seq. soluit 3trium, & de quæstione remittit.]
a ¶Fundatur.] in narratiuis ergo, super quib. nou fundat papalis intentio, hēt locum decr. si Papa 1.rñso. de priuil. lib. 6. patet exemplum in eo, ꝙ ibi not. gl 2. facit, qđ not 1 q. 6 hæc quippe. & 93. dist Dñs Nunquid aût

fundatur[a] fecisse[b] narramus, censemus[c] super sic narratis fidem plenariam adhibendam: Volentes ad præterita, & pendentia[d] (etiam per appellationem) negotia hoc extendi.

TITVLVS VIII.

De testibus.

Clemens V. in Concilio Vienens.

instr̃m suiç, in quo dr̃ libellum oblatũ, litem 3testatam, & similia, de his fidẽ faciat? scripsi post Inn & Hostien s. eo qm̃ 3 super verbo, quę occurrerint. & not. in Spec de instrum edi. § restat. ad fi. ver in summa, & facit, qđ not in Spe. de proba. §. si ver sed pone iudex, & de ꝓcurator. §. 2. ad fi. ver. illud quoque.
[Glo seq. quærit, arguit, & soluit distinguendo]
b ¶Fecisse narram[9].] quid si talia narrata 1 super quibus fundatur intentio Papæ, non sunt de facto suo Per hanc litteram vr̃, ꝙ illa non probent, & facit versi. qui sequitur, super sic narratis: s̃m qđ vr̃, ꝙ si 3fert beneficium, ꝙ narrat in curia vacasse per mortẽ beneficiarij, cũ hæc narratio non sit de facto suo; non probet: qđ vr̃ graue tñ rõnem hēt in tanto: quia in facto proprio non sic ꝓsumit error, vt in alieno de rescr. ab excõicato. cũ suis concor. bene facit ĩ de sent excõ. si summus. Satis puto, ꝙ talia verba ꝓbant saltem præsumptiue, ex quo super illis fundatur intentio Papæ, ita ꝙ præsumptioni stabitur nisi 3trium probetur. facit ꝙ not de rescr. nonnulli. in glo pen. poterit tñ probari 3trium, puta illũ mortuũ esse extra curiam, ꝙ fieri non posset in ijs, quæ Papa narrat de suo facto, & hoc forte vult littera ĩ. ibi, fidem plenariam 2 quasi intendat, vt 3 illam rationem non admittatur probatio: qđ intelligo de probatione, q̃ perimat narrationẽ, vel ipsam falsam ostendat. probatio vero per q̃ stante narratione releuaret probans, bene admitteret. Pone in terminis, Papa narrans renunciationem beneficij factam in manibus suis, & per eum acceptatã, 3fert illud, vel 3ferri mandat bene potero probare, ꝙ illud beneficiũ ipse 3cessionis spectabat ad me, non ad cedentem: vel ꝙ ipse cedens prius cesserat in manibus ordinarij, vel per ipsum fuerat illo priuatus, & his similia, quæ narrationem Papæ non perimunt. facit de accu. cum, dilecti. Ex his distingue narratiua rescriptorum Papalium: aut super his non fundatur intentio Papalis, & tunc non ꝓbant, vt in decre si Papa, aut fundatur, & tunc subdistingue, aut sunt de proprio facto, & faciunt plenissimam, quæ perimi non potest: aut de alieno, & tunc faciunt plenam, sed perimi potest, vt prædixi
c ¶Censemus.] quasi iudicamus, sententiamus, statuimus, iubemus, deliberamus, existimamus, hæc omnia sonat hoc verbum, vt ĩ. dicam de concel præb. c. 1.
d ¶Pendentia.] concor. Clemen. de iud. dispẽdiosam. in fi. ibi vide.

1 Vide Alex. 3sil. 15 incip. visis nar ratis, li. 6.

2 Et an p tale verbũ excludat 3tria ꝓbatio, vide Dec. in c. ꝓposuisti. in §. notab de probat. & Alex. 3si. 212. li. 6.

DE TESTIBVS.

Vm Iudæi] Primo, ponit dictum. Secundo 3facienti pœnam imponit: ibi,]Quod si.] ¶Aliqui ponunt istam cle. in tit de prob. tamen dñs Panor ponit in tit. de testibus. Istud capitulum supplet Concilium Lateran sup eod. in cap Iudæi. In principio c dicitur, quod Christianus contra Iudæum in testem admittitur, vbi dicit, decernimus ferendos quicunque voluerint Iudæos præferre Christianis: & reddit rationem, cum eos, scilicet Iudæos, vel Sarracenos oporteat subiacere Christianis, & cum oporteat, eos foueri ab ipsis Christianis sola humilitate. Ista Clementina plus dicit, quia aliquotiens principes auari, vt tributum haberẽt ab istis Iudæis, ipsos faciebant venire ad suas ciuitates, & fulciebant quamplurimis priuilegijs, forsan Iudæi erant priuilegiati, ꝙ in quacunque causa, siue in criminali, siue in ciuili, Christiani non possent esse testes contra ipsos Iudæos, qđ nullus cõtra Iudæos ferret testimonium, nisi esset Iudæus, & sic cõueniebat, & decebat Christiano, si volebat habere testẽ 3 Iudæum, quod ipse Christianus acciperet Iudæũ pro teste: Et illud erat bene graue ipsis Christianis, quod ipsi Iudæi infideles essent melioris cõditionis, quam ipsi Christiani: Ideo Papa Clemens fecit hanc Clementinam, in qua cauetur, quod non obstante cõsuetudine quacunque, vel priuilegio, ipsi Iudæi conuincantur per testes Christianos. His præsuppositis, figura sic casum: Sunt nonnulli principes & quamplurimi, qui auaritia cæci attrahunt ad prouincias multos Iudæos, vel Sarracenos, vt ab istis Iudæis, vel Sarracenis quotannis, idest singulis annis possint ab ipsis Iudæis, vel Sarracenis pecuniam quasi infinitam extorquere, dictos Iudæos, vel Sarracenos priuilegiando priuilegijs priuantibus quamplurima iura communia, & nõ solum iura, sed etiam Christianam religionem inficiunt, & in opprobrium quamplurimum habent, siue religioni opprobriosum est: Nos Clemens Papa constituti ad hoc, vt orthodoxam, idest sanctam fidem conseruemus, quemadmodum, idest sicut fecit beatus Petrus, & melius si possibilitas nos non redarguat, in Domino exhortamur, & supplicamus principes tales, ne de cætero, idest deinceps, & amodo concedant talia priuilegia ipsis Iudęis, vel Sarracenis, & ne permittant, idest patiantur seruare iam concessa: quia si ipsi Iudæi, vel Sarraceni præsumpserint vti talibus priuilegijs cõcessis a principibus: nos volumus, ꝙ cõio, idest cõicatio Christianorum eis, idest ab eis subtrahatur, idest secludatur, & remoueatur: & si ipsi Christiani ꝑ hoc noluerint abstinere a cõione dictorum Iudæorum, vel Sarracenorum, compellantur ipsi Christiani abstinere censura ecclesiastica, idest per censuram ecclesiasticam, quę est excommunicatio, si opus fuerit. h. d. H R. Not. quod Christiani producti in testes contra Iudæos possunt per exceptionẽ criminis a testimonio repelli: quia licet Iudæi sint, non tamen debet legitima exceptio illis subtrahi, vt not. glos in verbo, Christianos. Not qđ Iudęi regulariter non compelluntur per Ecclesiam, sed per iudices seculares, in casibus tamen de eis iudicat Ecclesia, vt in gl. in verbo, principũ No. qđ principes nõ possunt priuilegiare Iudęos, vel Sarracenos in ijs, quæ sunt opprobriosa fidei, vt hic tex iuncta gl. præalleg. in verbo principum in fi Not. quod exhortatio est quoddam consilium, & est regulariter ad instar consilij Cõsilium autem reuerentię obligat, secus in consilio perfectionis, vt in glos in verbo, exhortamur. vide Panor. Not. de religione Christiana. sumitur autẽ & alijs modis religio, de quo remittit glos in verbo religionis. sed Pano prosequitur. Not. quod superior ex officio debet prohibere obseruantiam illicitam, & prohibitis: s̃m Pau. de ijs, quæ fi. s̃ma par. c. 2. de senten. excom. nouerint. de sup. negl. prælat. c. vnico. Zabar.

¶ *Per testes Christianos conuinci possunt Iudæi, & Sarraceni, non obstantibus contrarijs priuilegijs regum & principum, quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Io. And.*

CAP. I.

Vm † Iu-

† Iudæi qñ possunt esse testes cõtra Christianos, vide Doctores in c. 3 Christianos. & hęr. lib. 6. & Fel in ca Iudæi extra de testib.

[Pr ima

dæi [a] quidam & Sarraceni [b] (sicut accepimus) quod super ciuilibus aut criminalibus [c] conuinci per Christianos [d] non possint, se priuilegijs regum & principum [e] tuentur: quia id nedum iuri [f] contrarium, sed & Christianæ religioni [g] opprobriosum est quamplurimum & aduersum: reges eosdem & principes in Domino exhortamur, [h] ne concedant hmôi de cætero priuilegia, vel seruent, aut seruare † permittant [i] etiam iam concessa. Quòd si Iudæi aut Sarraceni priuilegijs talibus vel [k] præsum pserint, Christianorum communio eis subtrahatur, [l] sic quod Christiani ab eorum abstinere communione, censura ecclesiastica (si opus fuerit [m]) compellantur.

† al. seruari.

¶ Idem.

¶ *Publicatis attestationibus testes produci non possunt ēt in causa appellationis super eisdem articulis vel directe contrarijs. Io. And.*

CAP. II.

TESTI-

[Prima glo. summat, & dicit quid supplet.]

a ¶ Cum Iudæi.] Casus, per testes Christianos côuinci possunt iudæi & Sarraceni, non obstantib. ɔ̄trijs priuilegijs regum & principium: quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commerciū: per hoc partes patent. Secunda: ibi] Quod si] supplet concilium Lateranen. sup eod. Iudæi.

b ¶ Sarraceni.] vnde vtrique dicantur, scripsi de Iudęis & Sarracenis super rubrica.

c ¶ Criminalibus.] de vtrisque forte cô tinebat priuilegium, sed forsan de alteris tantum.

d ¶ Christianos.] licet Christiani contra illos recipiantur in testes, possunt tamen per exceptionem criminis per eos a testimonio repelli, vt latius scrip. post Host. sup. eo. Iudæi.

[Glo. seq. ponit regulam: remittit ad casus exceptos, & ponit motiuum.]

e ¶ Principum.] vide quod dixi j. de bap. c. vnico. Et Iudæi non compescuntur per ecclesiam, sed seculares Principes, sub quibus degunt. de Iudæ. Iudæi 2. & c. postulasti. & c. nonnullis. in fi. & facit j. de re iud. pastoralis. in princ. & s. de viu. post miserabilem in casibus tñ eos iudicat ecclesia, qui no in prædicto. c. Iudęi, ad quos addas situ n c. ilium Consueuerunt autē principes propter magnum lucrum, quod a iudęis in terris suis degentibus consequuntur, eis fauere, & eos priuilegiare, vt hic, & de viu. quanto. circa illa tamen quæ sunt opprobriosa fidei, illos priuilegiare non debent, vt hic.

[Glossa sequens obijcit, & soluit.]

f ¶ Iuri.] eo. Iudæi Sed cum in iudicijs sit seruanda paritas, de mut pet. c. 2. C de proxi. sa crin in sacris. de exce. cum inter. ergo vř iuridicum, ꝙ sicut Christiani Iudæos non recipiunt ɔ̄ se, sic nec ipsi ɔ̄ iudæos recipi debeant Sol æqualitas illa recipit personas actoris & rei, vt rſe non liceat vni, quod non liceat alteri de reg. iur. non licet lib. 6. sed non respicit personas testium, alias sequeretur ꝙ esse dignus, qui non respicit contra se criminosum vel excommunicatum in testem, nec contra illum in testimonium recipi posset.

g ¶ Religioni.] quatuor modos, quib. sumitur religio, no. sup. de regula. super rubrica.

h ¶ Exortamur.] ciuiliter loquitur hic Papa. & est simile de stat mon. recolentes. j de iud. c. 1. poterat eñi eis comminari, & infligere eis pœnam. de iu. iæ iudei 2. de maio & obed oes. & c. summæ de iud. nouit. Licet autem hæc exhortatio videatur consilium, est tamen reuerentiæ, a cui necessario parendum est de hoc de æta. & qualit. ad aures.

i ¶ Permittant.] concor. de his quę fiunt a ma. par. ca. quęquum. de sent. excom. nouerit. concor. concil. Vienen. sup. de sup. negl. pręla. c. vnic.

k ¶ Vel.] non punit impetrantem tantum, sed vtentem. simile de rescrip. ex tenore.

l ¶ Subtrahatur.] hic indirecte excô. cat illos ecclesia. de Iudęis, Iudæi, & c. si iudæos. & c. postulasti de decr. de terris. de viu. post miserabilem & cap. quanto. de periuri quanto.

m ¶ Si opus fuerit.] scilicet quia monitioni non paruit, quæ semp præcedit censuram. de sen. excô. sacro.

a Iudęi & alij infideles, an & qñ puniâtur p Ecclesiā, & in quibus casib⁹: vel an p principes seculares, vt de Anch. ɔsi. 15 Nicolao Eymericū in Directo - rio Inquisitorum par. 2. qō 46. Zach. tract. de hęret. ca. 16 Innocē & doct. in c. ꝙ sup his. de vot. & voti redē.

a Vide Dec. in c nā côcupiscentia de consti. & in c. ū pro debilitate. i primo no tab. de off. deleg.

TEstibus.] Primo, decidit casum dubium. Scđo, illius rationem reddit: ibi, [Cum non minus. Imol.

¶ Ista Clementina determinat c. fraternitatis. in quo dř, quod in causa appellationis super nouis articulis seu capitulis testes noui & veteres producantur: erat etiam dubium & nō terminabatur per illud cap. an in causa principali etiam liceret producere nouos testes vel veteres, si minus fuerat probatum, & fuerat renuntiatum & conclusum in causa. Et ibi respondet, ꝙ non licet nouos testes producere, nec in causa principali super eisdem articulis seu directe contrarijs. His præsuppositis.

CASVS EST. Titius habebat domum ꝗ̄ dicebam meam esse, & sic intentabam ɔ̄ ipsum rei vendicatione, & sic côtrouersia inter nos fuit nata: nos in iudicio intantū pcessimus: quod articulos, positiones, & testes nostros hincinde produximus, ita quod renunciauimus & conclusimus in causa, & testes publicauimus: id est quicquid testes deposuerunt, & dicta ipsorum legimus, & sciuimus quicquid dixerunt & posuerunt. Hoc facto publicatis testibus, video quod testes, quos produxi, non satis dixêt pro me, vt possim per eos probare me dñm domus, quam Titius possidet: quid facio? aduisaui me, ꝙ producerem tales & tales, & instru m eos taliter, ꝙ ipsi dicant verba, per quæ domus mihi adiudicabitur, vel ēt non volo producere testes nouos super eisdem articulis datis, sed super directo ɔ̄trijs, quæritur an possu? Rndet Clemens ꝙ non pp metum subornationis. Or video ꝙ in causa principali non possum producere testes nouos super eisdem articulis, vel directe ɔ̄trijs: pośtq in principali cā sui condemnatus, a qua quidem sic appellaui: quæro mō an coram iudice ad quem, hoc est, coram iudice, qui cognoscit an bñ appellauerim vel non, possim pducere testes nouos ad plenius probandum, ꝙ minus plene probaui in cā principali? Et rñdet ꝙ non, pari rōne: Videlicet pp metum subornationis. Sed an iterum possim producere testes, qui fuerunt producti in cā principali super nouis articulis? Rñdet ꝙ sic h. d. H. R. ¶ Vide tex. Sicut non licet in cā principali producere alios vel eosdem testes super eisdem articulis, vel super directo ɔ̄trijs: hoc dico, testib. & eorum attestationibus rite receptis & publicatis: sic dēt licere in cā appellationis, cū subornatio nō sit minus timenda, imo tam est timenda, ꝗ̄ in cā principali h. d. Not publicatio attestationum impedit testes super eisdem articulis vel directe ɔ̄trarijs produci, qñ receptio illorum testiū seu depositio tenuit alias, vt in glo. cum tex. in verbo, rite. No. ꝙ si publicatio attestationum est indiscrete facta: puta inuita vel inuita parte ex causa rationabili contradicente, nō impediet, quo minus pars, quę testificata non adhuc viait, testes producere possit, vt glo. in verb. publicatis. Not ꝙ parte aduersa consentiente cessat dispositio huius Clem. Not glo in verbo, [Producere,] quia nescio alibi Not. ꝙ super veteribus capitulis nullo modo probatis vel probabilibus aliter ꝗ̄ per testes, puta per instrumenta, licet producere testes in cā appellationis, in quibus casibus non hēt locum hæc Clementina, sed procedit lex,

per hic. C. de temporibus appel. in gl. fi. No. tex. [Rite,] idest recte, scdm Priscianum, & dr a ritu. Papias vero dicit, rite recte. i. iuxta more, legitime, probe. Not. [Attestationibus,] idest, dictis testium. Vn attestationes sunt dicta testium vel testimonia ordine iuris in scriptis redacta Not. publicatis. [nota quod dicta testium dicuntur publicata, quādo inter partes legitur illud, quod quilibet testis deposuit, & partes sciunt quomodo testes deposuerūt, vel pro eis, vel contra, & actor scit quod talis testis deposuit tale quid, & illud facit pro me: & talis testis deposuit tale quod, & illud facit contra me, & seruit reo. Econtra autem reus scit, quod talis testis deposuit tale quid, quod facit pro eo: alius testis deposuit aliud, quod facit contra eum: & isto modo dicta testium dicuntur publicata, quia publice fuerunt lecta, idest, coram partibus. No [Non minus,] imò tantum: quia tantum est timenda subornatio testium in causa appellationis sicut in causa principali. Not de verbo, rite, quod exponit Zen. idest, solemniter. quia hoc verbum iuris solemnitatem denotat ff de bon. poss. contra tab. l. non putauit § non quaius. de inoffi. testam. l. 2. pro hoc de sum. tri c. 1. ver. vnum. vbi distinguitur inter rite & recte. Not de articulis exhibendis in titub. de hoc inf. de verb. sign. saepe. Zabar.

bus[a] rite [b] receptis, & eorum attestationibus publicatis, [c] sicut non licet super eisdem [d] vel directo [e] contrarijs articulis alios [f] vel eisdem testes in principali causa producere: [g] sic non debet in appellationis [h] causa licere: Cum [i] non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio [k] sit timenda.

[Prima glo. summat, & ponit causam, quare breuiter glossauerit hanc decretalem.]

a ¶ Testibus.] Casus. Publicatis attestationib testes produci non possunt [etiam in causa appellationis] super eisdem articulis, vel directe ɔrijs. Determinat not. s. eo. fraternitatis. & 4 q. 3 si quis testibus Et quia decretalem illam solemniter commentaui, & ipsius commentum habetur copia, facilius hanc transibo

b ¶ Rite.] hoc dicit pro tanto, quia si receptio testium non teneret, puta facta per eū, qui non erat iudex causae, vel facta super principali lite non cōtesta. eo casu quo fieri non potuit vel lit non contest. accedens 2. publicatio istarum attestationum nō impediret productionem rite fiendam. facit quod no. s. eo. cum causam. in fi vlt glo. Item si aliqui testes deposuissent super articulo non incluso. super quo uide quod scripsi post Inno. in decret. fraternitatis in 5. quaest.

c ¶ Publicatis.] repete, rite. hoc dico pro tanto, quia si indiscrete, inscia uel inuita parte iudex publicaret, pars, quę testificata nondum didicit, adhuc & testes producere posset: 4 & hoc casu uerificari posset quod not. Ber. s. eo. constitutis 2. in ult. glo ut ibi scripsi.

d ¶ Eisdem.] super nouis enim hoc licet. etiam in causa principali, & quae sint noua plene scripsi in decre. fraternitatis. in q 2.

[Glo seq primo dicit quid de indirecta. Secundo, de directa, tot casum exceptum & ponit exempla]

e ¶ Directo contrarijs. 4] indirectam vero contrarietatē bene licet probare per testes post tot attestationes publicatas puta absentia partis vel testis a loco, eo tpe de quo deponit, per modum decreta. ex tenore. s. eod. quod intellige vt ibi dixi. ad idem C. de contrahen. stipul. optimam. super directa vero contrarietate non licet, nisi opponeretur falsitas directa ipsius testis cum corruptione, de quo scrip i de proba c. licet super glo. 1 Essent item directe contraria capitula de maioritate, & minoritate, de legitimat. & illegitimate, de praesentia & absentia, de furore & sana mēte, de actu sponaneo & coacto, de virginitate & corruptione, quando talia & similia de eisdem personis & actibus, de eodē instanti temporis sic contrarie formarentur.

f ¶ Alios vel eosdem.] reprobat opinionem Hostien. qui dicit in appellationis causa articulum antiquum posse reprobari per testes nouos, sed nō per antiquos.

g ¶ Producere.] hoc regulare fallit in multis casibus, quos scripsi in decreta. fraternitatis, in 9. q. & notat Spec. in titu. de testib. § satis vtiliter. & quod dicit producere, intellige contra partem inuitam, super quo vide quod scripsi in vlt. q.

ADDITIO. Petrus de Anchar. ponit hic xij. vel xiij. casus, in quib. licet super eisdem articulis testes excipere attestationibus publicatis.

[Glo. seq. ostendit quid reprobat, & quid approbat & remittit]

h In appellationis causa.] Reprobat cōem opinionem legistarum dicentium, quod publicatis attestationibus in pincipali, licebat producere in causa appellationis testes super eisdem capitulis. In hoc concor. Hug. Io. cre Azo, & Accur per l. eos. C. de appel & C. de temp. appel. per hanc. dicentes, quod § qui vero. in Auth. de testibus, coll 7 loquitur de testibus producendis in causa principali. sed canonistae contra, s. Glo. Lau. Vin. Tan. Phil Goff. & Innocen. in praedi. decre. quibus videtur consentire, Guliel in Spec. de testib. §. satis vtiliter. ver. sic. & breuiter. & mouebantur per rationem hic insertam. & vide quod no. in c. fraternitatis. in 3. glo & quod ibi scripsi.

i ¶ Cum.] pro quia, redditiuum causae concor. de confes. c. 2. & certe huic rationi legistae respondere nō pnt, quae sumitur etiam ex precedenti §. quia vero. vbi, de hoc. Ad leges Codicis, quas pro se inducunt facile respondetur, vt intelligantur de veteribus capitulis nullo modo probatis, vel probatis aliter quam per testes, super quibus in appellationis causa bene licet producere testes Io. And.

k ¶ Subornatio] ad huiusmodi intellectum, vide quod scripsi in decret fraternitatis. in 8. q.

1 Fallit si testes errant periuri. Ang. in l. cum h. § transact ff de transact.

2 Idē ait Card. si testes non iurauerunt. An partes pnt iurām. remittere, vide hic Bald.

3 Idem dicit Zen. si iudex sine publicasset. ad dit Bart. & probet se non didicisse testificata. & procedit ēt test. si pars dicit cerit nulla publicatio nefacta.

4 Testis si primo dicit vnum, deinde aliud, cui dicto stabitur, vide hic per Barba & l. eos. ss de fal.

Attestationib publicatis in principali, nō licet in cā appellationis testes producere super iisdē capitulis.

TITVLVS IX.

De iureiurando.

¶ Clemens quintus in concil. Viennensi.

¶ *Iuramenta, quae Rom. Eccl. praestant Romani principes, fidelitatis existunt. Io. And.*

R CAP. VNI. OMA-

DE IVREIVRANDO.

Romani.] istam clementinam lego vsque ad §. [Dudum.] quae ponit vnum exordium, in quo dicit, quod Romani principes, id est, Imperatores submiserunt & adstrinxerunt se vinculo iuramenti: puta iurando, sua capita Romanis Pontificibus submittendo. Sed figura sic casum; Certum est quod Deus nobis dedit vicarium in terris, cui dixit, Quaecunque ligaueris, ligata erunt, & quaecunque solueris, soluta erunt: hoc dicebant IESVS BEATO PETRO vicario suo, Petre quoscunque excōicaueris in terris, excomunicati & maledicti erunt in coelis; Et quoscunque solueris, i. dissolueris absoluendo in terris, erunt absoluti in coelis: Modo quaero, nonne IESVS voluit istos principes, quibus dedit iurisdictionem temporalem hoc est, dedit eis potestatem super rebus temporalibus exercendis, esse aliquo modo subiectos suo vicario, idest, Romano Pontifici; & nonne voluit vt isti principes praestent ipsi Romano Pontifici aliqua iuramenta: & nonne voluit vt ipsi submittant sua capita ipsi Romano Pontifici? Ad quod respondet in textu

Clemens,

ni[a] principes † orthodoxae[b] fidei professores, [c] sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius caput est Christus[d] redemptor noster, ac Romanum Pontificem eiusdem redemptoris vicarium † [e] feruore fidei & clarae deuotionis promptitudine [f] venerantes, [g] eidem Romano Pontifici, a quo approbationem personae ad imperialis celsitudinis apicem[h] assumendae, necnon vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere[i] capita non reputarunt indignum, seque[k] illi & eidem ecclesiae, quae à Graecis imperium transtulit † in Germanos, & a qua ad certos[l] eorum principes ius & potestas eligendi regem in Imperatorem postmodum promouendum peruenit, [m] adstringere vinculo iuramenti, prout tam mos obseruationss antiquae[n] temporibus nouissimis renouatae, quàm forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus[o] manifestant.

¶ Dudum sane inter quondam Heuricum Impera-

† al Imperatores.

† vid Turrecrem. in sum. de ecclesia lib. 2.c.137.

† De hac imperij translatione vide in c. venerabilem. & ibi late p glosa & doctores. extra de elect.

Clemens, q sic, dicendo vt sequitur, Principes Romani professores fidei orthodoxae, id est sanctae, venerantes feruore fidei, id est, cum magno affectu & promptitudine clarae deuotionis sacrosanctam Romanorum Ecclesiam, cuius Romanae Ecclesiae noster redemptor Christus ē caput: ac id est, etiam principes Romani, venerantes Romanum Pontificē vicarium eiusdem Christi nostri redemptoris non reputauerunt indignū se submittere. id est: subijcere sua capita, id est, se ipsos eidem Romano Pontifici, a quo ipsi principes assumunt approbationem suae personae ad apicē imperialis celsitudinis assumēdę: Nā Romanus Pontifex approbat eos, s. inspiciēdo, an sint tales, q pñt tēpore necessitatis fidem Christianā, id est, fidem Christi defendere. Et a quo Romano Pontifice ipsi principes assumūt id ē, habent, vel capiunt coronam imperij: nec non, id est, etiā ipsi principes accipiunt vnctionem, id est, vnguentum, quo vnguntur, & consecrationem, quia Papa eos consecrat: quare pro, & ipsi principes non reputauerunt indignum, imo crediderunt bene dignum se adstringere illi Romano Pontifici, & eidem ecclesiae vinculo iuramenti, quae ecclesia transtulit imperium a Graecis in Germanos, id est, Alemanos. Nam Graeci solebant habere imperium Et a qua ecclesia ius & potestas eligendi regem aliquem, suppleo postmodum promouendū in Imperatorem peruenit ad certos principes eorum, qui sunt certi princeps in Germania, qui habent potestatem & ius eligendi aliquem regem in Imperatorē, quod ius ecclesia eis concessit. Textus de se satis patet. Not. quod Papa est Christi vicarius, & si alicubi inuenitur, quod est Petri vicarius: illa est impropria locutio, vel exponitur, id est, gerit vicariam, quam gessit Petrus. Vicarius. n. non dat vicarium. de offi. vica. c. clericos hoc vult. glo. in verbo, [Christus.] Not. in vers. [Prout tam mos, &c.] q Papa probat iurām Imperatoris esse praestandum pp morem obseruantiae antiquae Antiqua ergo & diutina pstatio inducit obligationem in futurū. Quod quando sit verum, dic per doct in l. si certis annis. C. de pact. & l. cum de in rem verso. ff de vsur. per Bart in casu vero huius Clementinae non erat nuda praestatio: sed titulus, ex quo & alijs verisimilibus coniecturis Papa hic ipsum exigit tamquam debitum s. cit quod legitur & notatur in c peruenit de censibus. Pet. de Anch.

[Prima gl ponit casum & sic ul summādo diuidit.]

a ¶ Romani,] Casus declarat illa fore fidelitatis iuramenta, quae praestat Imperator Ecclesiae Romanae approbationis sua tempore, secundum formam capituli, tibi domino, & tempore coronationis, fm formam in Pontificali descriptam. Et primo ponit exordium, in quo dicit, Romanos Principes pro tpe Romanis Pontificibus sua capita submisisse, & se illis adstrinxisse vinculo iuris. Secundo ibi: [Dudum.] narrat assertionem Imperatoris Henrici, se negantis Romano Pontifici per fidelitatis iuramentum adstrictum, exprimens quod dedit causam denegationi pdictę Tertio: ibi, [Nos itaq;] prouidens ɔ futura pericula ponit duo iuramenta, quae praestiterit ipse Henricus Ecclesiae Romanae. Primū approbationis suae tempore per procuratores ad id mandatum habentes, fm formam c tibi dño Secundum, tpe coronationis & consecrationis suae, quod in vrbe praestitit per seipsum, secundum formam in Pontificali descriptam. Quarto ibi. [Caeterum.] narrat talia ēt sacramenta pstita p. Albertū immediatū predecessorem ipsius Rodulphi, & alios reges Romanos declarat illa forte fidelitatis iuramenta. Quinto ibi: [Porro.] ponit formam iuramenti, q ipse Henricus praestiterat in ingressu Italię, & quam innouauerat coronationis tempore, q dicit patere p litteras ipsius Henrici in archiuis curię Romanę reseruatas Io. And.

b ¶ Orthodoxę.] simile argum de sum. trin. damnatus. versic. licet ergo. & ibi exponitur.

c ¶ Professores.] Venerantes, quod est j. & redeas retrograde vsque ibi, fauore.

d ¶ Christus.] ad Collos. 1. de sac. vnc. c. vnico. vers. sed vbi.

e ¶ Vicarium.] de homi. pro humani. li. 6. de transla. c. 2. & 3. Et cum dicitur q est vicarius Petri, vt 63. dist. ego Ludouicus. 1. q. 1 non equales, & q 7 quotiens. est impropria locutio. Vel exponitur, id est, gerit vicariam, quam gessit Petrus: Vicarius enim non dat vicarium, de offi. vica. clericos.

f ¶ Promptitudine.] quasi parata & expedita affectione, & sine difficultate.

g ¶ Venerantes.] 17. dist. §. huic. & 19 dist in memoriam, 21 dist. nunc aut. & comitantum cu si. & hic tolle litterā non reputarunt indignum sua submittere capita.

h ¶ Apicem.] apes, apis, volatilis quadam est, de qua de consec dist. 5. nunquam de decr. nuntios & 7. q. 1. in apibus. sed apex, apicis, ponitur pro summitate, honore, vel distinctionis nota: quod in summo est, a pedibus, vel infimis distat, & haec summitas temporalia respicit de maior & obed. solitae

i ¶ Submittere.] facit. 63. dist Valentinianus. de iudi. nouit. versi. nos igitur.

k ¶ Seque.] adstringere vinculo iuramenti, q est infra.

l ¶ Ad certos.] qui sunt illi, not. de re iudi. ad Apostolicae in fin li. 6.

m ¶ Peruenit.] de elect. venerab. lem.

n ¶ Antiquae.] concor. ff. de transla quanto & mos fidelissimae vetustatis seruandus e C. de test t. stau ēta.

o ¶ Canonibus.] 63 dist tib domin

DVDVM. Postquam diximus in §. pcedenti, qualiter principes non reputauerunt indignum subijcere sua capita Romanis pontificibus vinculo iuramenti: Iste § dudum. narrat qualiter Hēricus Imperator asserebat, & affirmabat se non esse adstrictum Romanis Pontificibus vinculo iuramenti ab ipso Henrico praestiti. Et dat seu exprimit causam quare dicit se non esse adstrictum, vsque ad §. Nos itaque.]

CASVS. Diabolo parte litis instigante, bellum inter Henricum regem Romanorum Imperatorem & charissimum Robertum an tecum nostrum. filium nostrū in Christo regem Sicil. ac tunc suscitatus: ita quod grande damnum ecclesia imminebat nisi pax in proximo tempore fuisset tractata: Et nos papa videntes grādia peri-

 cula,

cula, quæ timebatur ex hoc bello prouentura: intendẽtes celeri, id est, veloci & opportuno, id est conuenienti obuiare remedio, misimus litteras quibusdam Cardinalibus existentibus tunc in ciuitate Romana: quæ litteræ tractabant de pace reformanda & fienda inter ipsos reges: Et inter alia inferentes & affirmantes, quod cum ipsi reges essent specialissimi filij Ecclesiæ, & cū ipsi deberẽt esse promptissimi defensores, & q alias fuissẽt adstricti multipliciter iuramento fidelitatis ipsi Ecclesiæ: Nos Papa supplicabamus eis, quod inirent pacem adinuicem, & quod essent muniti de cętero pro omni genere armorum scuto pacis. His auditis & visis, Cardinales quib. litteræ fuerant missæ, illas litteras præsentauerunt Henrico regi Romano & Imperatori, & illi supplicauerunt, vt suum propositum, & voluntatem pro responso haberet: Qui quidem Henricus audiẽs istas litteras facientes mẽtionem, quod multipliciter erat adstrictus iuramento fidelitatis: & hoc moleste ferens, tamquam iratus respondit, se non fore cuiquam ad fidelitatis iuramentum adstrictum, & de sua responsione publice tabelliones requisiuit, quod secrete facere debebat, & voluit acta habere, quatenus ipse dicebat, se non esse sub ditum, nec confitebatur se alicui subditum. Et ita dicebat in præsentia plurium hoc audire violentium. Item vltra dicebat, quod ipse nesciebat, quod antecessores sui Romani Imperatores vnquam iuramentum huiusmodi præstitissent; & dicebat quod non erat memor quod vnquam talia iuramenta præstitisset. Hoc dicit. Vide tex. [Sane,] pro sed [Dudum.] id est, olim graui discordia suscitata, id est, orta inter Henricũ quõdam Imperatorem, tunc regem Romanorum, & Robertum charissimum filium nostrum in CHRISTO regem Siciliæ Nos Romanus Pontifex intendentes obuiare, id est, contraire, ne bellum totius insurgat, celeri, id est, veloci remedio; & opportuno, id est, conuenienti multis grandibus periculis, quæ pericula timebantur veri similiter prouentura exinde, id est, mediante illo bello, duximus litteras destinandas, id est, mittendas sub certa forma, hoc est, deliberauimus mittere litteras quibusdam ex fratribus nostris Cardinalib. Sanctæ Romanę Ecclesiæ tunc in vrbe Roman. existentibus: quæ scilicet litteræ erant pro pace reformanda, & pro concordia solidanda id est, firmanda inter eosdem reges iam nominatos. Et in eis, scilicet inferentes in eis litteris, q cum ipsi reges sint specialissimi filij ipsius Ecclesiæ & quod cum ipsi sint adstricti ipsi Ecclesię multipliciter: & ipsi debeant esse promptissimi defensores eiusdem Ecclesię, vult concludere Romanus Pontifex, quod amplius bellum contra se inuicem non ducant, sed pacifice viuant: quia scribitur: Regna in se diuisa desolabuntur. Dictis autem litteris deductis, id est, lectis & declaratis in notitiam dicti Henrici iam promoti ad imperium, idem Henricus requisitus ab eisdem Cardinalibus vt ipse responderet, id est declararet voluntatem & propositum suum super contentis in litteris illis: Et cum ipse Henricus, suppleo, tulisset, id est, portasset in animo suo moleste, id est, male contentus, ex eo scilicet quod habebatur mẽtio in dictis litteris de iuramento fidelitatis per eum præstito, ipse non respondit Cardinalibus familiariter nec secrete, vt, id est, sicut qualitas pacis tractandæ exigebat, id est, requirebat. &c. textus satis patet. Not. de dictione [Quondam,] quæ remouet de præsenti, & ponit de præterito, vt hic & ff. de postula. l. cur. §. affinitates, tamen de sua natura denotat tria tempora, præteritum, præsens, & futurum: sicut olim & dudum, de quo de offic. deleg. c. olim. Not. quod ad Papã spectat reformare pacem inter Christianos, & sedare odia, & scandala. Item & ad alios prælatos similiter pertinet, & maxime ad bonos iudices, vt l. æquissimum ff. de vsufruct. & capit. in præsentia. de probatio. in nouel. post Innocen. facit de treug. & pace. capitulo prim. & de iudi. capit. nouit. [illegible] per tot. [illegible] Petr. de Anchar.

torem tūc Romanorum regem, [a] & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ [b] regem graui discordia [c] suscitata: Nos multis grandibusque periculis, quæ exinde prouentura verisimiliter timebantur, intendentes celeri [d] & opportuno remedio obuiare, [e] quibusdam ex fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus existentibus tunc in vrbe [f] pro reformanda pace [g] & solidanda concordia inter reges eosdem: litteras nostras sub certa forma duximus destinandas, inter alia inferentes in eis: [h] quod cum ipsi reges eiusdem Ecclesiæ specialissimi filij sibi † iuramento fidelitatis, † & aliás multipliciter essent adstricti, ipsius Ecclesię debeant † esse promptissimi defensores. Dictis autem litteris in notitiam dicti Henrici ad imperium iam promoti sic deductis, idem Henricus ab eisdem Cardinalibus requisitus, vt super contentis in illis suum propositum responderet, quasi moleste tulisset, quod de iuramento fidelitatis huiusmodi per eum præstito in dictis litteris mentio haberetur, non familiariter, [i] nec secrete, [k] vt tractandæ pacis qualitas exigebat, sed multis tabellionibus accersitis [l] & requisitis [m] ab eo, quod de responsionibus suis conficerent publica instrumenta: [n] in-

† al ita sibi sub iuramento, &c.

† Liquet ex epistola Leonis Aprilis anno Pontificatus sui 6. scripta Heluetijs tredecim Cantonũ confœderatis viris, q reges Siciliæ iurant Pontifici.

† al debebant.

a ¶ Regem.] qui nondum coronatus erat. Io. And.

b ¶ Siciliæ.] quæ est speciale patrimonium Ecclesię de re iudic. Ad Apostolicæ versi præter hæc cum suis concord. lib 6.

c ¶ Discordia] diuersitatem cordium designat.

d ¶ Celeri] de celeritate uide, pro & contra. de elect. cap [illegible] lib 6.

e ¶ Obuiare.] vide quod no. de resc. ad hoc. in vlt. glo. & quid ibi dixi.

f ¶ In vrbe.] antonomastice. de pęn. & remis. significauit. ibi, de hoc, de ver sign. f. [illegible] tesies

g ¶ Pace] quod ad eum spectabat de iudi. nouit & ad alios prælatos 90. dist. per totum de treug. & pa ca. 1. & vide quod no. de re iudi. ad Apostolicæ. uers. detexauit. lib 6., per Arch. 23 q. 1 noli.]

h ¶ In eis] litteris ad Cardinales directis

i ¶ Non familiariter.] quasi non mansuete, domestice, & amicabiliter

k ¶ secrete] 1. q. 3. in loco.

ADDITIO Tangit hic Pau. remissiue, quis grauius peccet, uel ille, qui delinquit occulte, uel ille, qui publice. not. de cele. miss. ab homine. 81. dis. un. clericus. 32. q. 4. nemo Pet.

l ¶ Accersitis.] quasi collectis, uel circa se sitis.

m ¶ Requisitis] nota tabellionem debere esse rogatum de hoc in Specul. de instrumen. edi § 2. vers. sed pone & § 1 in 2. colum. [per Innocent. supra de fide instru cap 1.

n ¶ Instrumenta.] ad perpetuam rei memo. 1. q 7. maximum. 27. q. 4. omnes [illegible]

a ¶ Re-

a ¶ Respondit.] Ista capitula continet hæc responsio.
b ¶ Cuiquam.] Romanum Pontificem includebat. de maior. & obe solitæ. ad finem.
c ¶ Præstiterat,] per nuntios, vt sequitur.
d ¶ Innouarat per seipsum. Ioan. And.

ter cætra publice, præsente multitudine hominum copiosa, respondit,[a] se nõ fore cuiquã[b] ad iuramentum fidelitatis adstrictũ, & † q̃ nunquam fecerit iuramentum propter q̃ foret ad iuramentũ fidelitatis alicui obligatus, & † q̃ ipse nesciebat, qđ antecessores sui Romani † Imperatores vnquam iuramentum huiusmodi præstitissent, simulãs se immemorẽ iuramentorum, quæ nobis ante coronationem suam præstiterat,[c] & post coronationem etiam innouarat.[d] Nos itaq; attendentes, quòd huiusmodi responsio si sub dissimulatione pertranseat, vel silẽ-

† al. eo q
† al. eo q
† al. Romanorũ.

¶ Nos itaque. Iste §. legitur vsque ad §. ceterũ Et dicit quid fecit Papa, quãdo audiuit Cardinales referentes ea, quæ dixit Hẽricus & quod responsum ipse Henricus dedit litteris suis, & quomodo Henricus non habuit litteras Papæ gratas, & quomodo ipse Henricus dixit se non iurasse in coronatione sua, quando fuit promotus in Romanum Imperium, nec post coronationem: Et etiam Cardinales retulerunt ipsi Papæ, qualiter ipse Henricus quando recepit litteras Papæ, quæ tractabant de pace: & cum secretæ esse deberent, q̃ ipse eas publicauit, accersitis, idest, conuocatis tabellionibus, & in copia multorum hominum: & quomodo ipse nesciebat, quod antecessores sui iurassent, & quod ipse erat immemor, q̃ vmquam iurasset. Et per hoc habes totum. § præcedentem repetitum. His sic recitatis à Cardinalibus Romano Pontifici, ipse Romanus Pontifex attẽdens, q̃ ipse dimitteret ipsum regem, qui de responsione sua haberet tabelliones vt conficerent instrumenta, vt posset in futurum præiudicare Romanæ Ecclesiæ, & talia sic recitata in principio istius §. in graue præiudicium redundarent ipsi Ecclesiæ, quare ipse Papa, siue Romanus Pontifex prospexit annectere, & in ius commune, siue in corpore iuris redigere, & scribere de huiusmodi iuramentis in huiusmodi constitutione, seu Clementina, recitans quomodo dictus Henricus quamprimum, i. quam cito, & illico, siue statim q̃ fuit electus in Romanum Regem, ipse misit nuntios, & procuratores ad nos, hoc est, ad Romanam curiam, vt ipse confirmaretur in Imperatorem, qui nũtij procuratorium habebant ad iurandum in animam ipsius, q̃ omnia, quæ iuranda erãt iurarent: quæ quidẽ iuramenta recepimus in Auinione, vbi tunc eramus in præsentia plurium Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum hic existentium: quare illũ regem nominauimus, & eius personam approbauimus, & declarauimus eum esse habilem, & idoneum ad apicem, & imperialis celsitudinis dignitatem: & decreuimus illum inungi, & consecrari, & a prædictis nuntiis accepimus iuramentum. Item similiter misimus Cardinales ad eum, vt ipsi sibi impenderẽt, & darent insignia consecrationis: qui Cardinales nomine nostro receperunt ab eo iurm̃ corporale, sicut continetur: & forma illius iuramenti describitur in libro Pontificali Romano. Et forma qualiter ipse iurauit ponitur ibi, Ego A. rex Rom. hoc dicit. vide tex. Nos itaque attendentes, q̃ si huiusmodi responsio facta per regem Henricum pertranseat sub dissimulatione, vel q̃ pallietur silẽtio, ipsa posse, redundare in magnum & euidens præiudicium Romanæ Ecclesiæ: ideo prospeximus admodum dignum, i. valde dignum, fore. i. esse oportunum, idest, conueniens, vt annectamus aliqua breuiter hmõi constõni pręsenti in hmoi Clementina. Et sum in tex. ibi [Dictus namque.] Et recitat, qualiter Henricus rex quando fuit electus, & quomodo ipse iurauit, & fecit illa, quæ tenentur facere Imperatores, quando eliguntur, ideo dicit, Dictus namq; Henricus quamprimum, i. ita cito quod fuit electus in regẽ Romanorum, ipse destinauit, i. misit ad nos nuntios solemnes, hoc est, vnam ambasciatam, quam gallice Ambassade appellamus, dans eis nuntijs mandatum speciale & plenum per suas litteras patentes, i. apparẽtes, & manifestas, & bene cognitas, nobis exponendi pro eo, i. nomine eius deuotionem ipsius, quia pręceperat nuntijs suis dicendo Dicatis Rom. Pont. qualiter ego sum deuotus, & obediens. Et dans eis nuntijs mandatum speciale exponendi reuerentiam filialem, quam ipse dicebat gerere ad nos syncero, idest integro affectu, idest desiderio, & etiam ad Romanam Ecclesiã, dicendo q̃ erat filius ipsius Ecclesiæ: quare supplicabat vt electionem de se factam Papa confirmaret, & eum discerneret inungendum, & consecrandum, necnon, i. etiam habebant dicti nuntij speciale mandatum petendi, & impetrandi gratiam a nobis & fauorem. Et ipsi nuntij habebant mandatum speciale offerendi, & præstandi pro eo, idest nomine eius iuramentum fidelitati debitę nobis, & debitæ ei Romanę Ecclesiæ in ipsius animam, quia per suam animam iurabat, q̃ teneret, & faceret omnia, quæ sui prædecessores fecerant. Ideoque ipsi nuntij habebant mandatum iurandi in ipsius animam per iuramentum fidelitatis, & per iuramentum cuiuslibet alterius generis, ac nihilominus, idest, non minus habebant tales nuntij mandatum speciale petendi a nobis vnctionem, & habebant speciale mandatum petendi consecrationem impendi ipsi Henrico regi per manus nostras: Et etiam petebat diadema imperij impendi, idest tradi per manus nostras: hoc dicit. Not. [Decreto,] idest, statuto, & habemus decretus, ta, tum, & hoc decretum, ti, statutum patrum, definitum iudicium. Inde hic, & hæc decretalis, & hoc le, vt ista dicta sunt decretalia, idest, quæ in decretis continentur. Et pluraliter hæc decreta, torum, pro libro, in quo continentur decreta. Inuenitur etiam decretalis substantiue, vt in tali decretali dicitur. Item decretus, ta, tum, inuenitur a decresco, scis, & potest, de, ibi esse augmentatiuum, vel priuatiuum. Et decretum est supinum duorum verborum, scilicet decresco, & decerno, & decreui est eorum præteritum Decretum secundum Specul. dicitur multis modis, quandoque dicitur sententia diffinitiua, vt ff. de re iud. l. decreta. vel interlocutoria ff de assesso. l 1. in 6. Quandoque dicitur id, quod Papa constituit, seu statuit de consilio Cardinalium nulla facta consultatione, & tunc in scripturis redigitur, vt de rescr. cap. præsenti. Et accipitur hic sic in proposito. Quandoque dicitur consensus eligentium in scriptis redactus, vt 2. q. 1. legum, de elect. innotuit. Quandoque est illud, quod capitulum, vel ordo, siue vniuersitas, vel maior pars ordinauit, vt ff. quod cuiusque vniuer. nomine l. plane. Quandoque est iudicis auctoritas in alienationibus rerum præcipue minorum interposita vt C. de prædijs mi. l. interposita. Quandoque dicitur auctoritas principis in rescriptis beneficialibus interposita, vt de rescrip. cap gratia lib 6. Et secũdum Azonem illud decretum est confirmatorium gratiæ, quia ex hoc princeps insinuat suam voluntatem, quæ seruanda etiam secundum eum ligat ignorantes. Est etiam quoddam decretum decurionum, quod in inuitos super muneribus rerum tribui potest, exceptis qui liberalium studiorum laboribus inseruiunt, & qui medendi causa funguntur, vt medici. C. de decre. decuri. l. exceptis. lib. 10. Et dicuntur decuriones, i. existentes de curia Quandoque decretum est iussus iudicis, quo mandat bona alicuius propter eius contumaciã possideri. Et est duplex: quoddã est primũ, quoddã secun-

tio pallietur, [a] posset in magnum, & euidens præiudicium Romanæ Ecclesiæ redundare, [b] dignum, admodum, [c] & opportunum fore prospeximus, vt de iuramentis huiusmodi constitutioni præsenti aliqua breuiter annectamus. Dictus namque Henricus quamprimum fuit in regem Romanorum electus, solemnes ad nos nuntios destinauit, dans eis per suas patentes literas plenum & speciale mandatum exponendi [d] nobis pro eo deuotionem ipsius, & reuerentiam filialem, quam ad nos, & Romanam Ecclesiam syncero gerere se dicebat [e] affectu: necnon petendi, & impetrandi à nobis fauorem, & gratiam consuetos: offerendi quoque nobis, & pręstandi pro eo, & in ipsius animam [f] debitæ nobis, & eidem Ecclesiæ fidelitatis, & cuiuslibet alterius generis iuramentum, ac nihilominus petendi a nobis per nostras sibi manus impendi vnctionem, consecrationem, & Romani Imperij diadema. [g] Præfatis itaque nuntijs in nostra, & fratrum nostrorum præsentia constitutis ad secundum dicti tenorem mandati Auinione, vbi tunc eramus, cum nostra curia residentes, in publico consistorio, in quo erat prælatorum, & aliorum, tam clericorum, quam laicorum non modica multitudo, & premissis per eos coram nobis expositis supplicādo petitis humiliter & oblatis: [h] Nos eodem mandato, & decreto [i] electionis eiusdem Henrici ex parte principum tam ecclesiasticorum quàm secularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuntios præsentatis, plena cum eisdem fratribus deliberatione discussis, factaque nobis de electione huiusmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoque persona ipsius Henrici, prout absentia patiebatur eiusdem, & de ipsius fide, probitate, & alijs, quæ in persona Imperatoris sunt merito requirenda, [k] cum pluribus prælatis, & alijs magnæ auctoritatis viris, qui eiusdem Henrici mores, conditionem, & statum plenius nouerant, [l] inquisito, eiusque persona; cuius etiam nos, & fratres nostri aliqualem [m] prius notitiam [n] habebamus, propter quod facilius transiuimus in examinatione huiusmodi, idonea reputata, ipsum nominauimus, denuntiauimus, † & declarauimus Regem Romanorum, ipsius approbantes personam, eumque sufficientem, & habilem declarantes ad suscipiendam imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, consecrationem, Imperijque Romani coronam sibi per manus nostras debere concedi: Et subsequenter à pręfatis nūtijs sufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habentibus secundum formam in decretis, quæ incipit: Tibi domino, [o] comprehensam, fidelitatis recepimus iuramentum. Postque idem Henricus consecrationis, & coronationis suæ tempore aliud eisdem Cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis, & coronationis insignia miseramus ad vrbem, illud nostro nomine recipientibus, iuramentum præstitit corporale, quod in libro Pontificali [p] Romano præstandum Pontifici per Imperatorem coronationis suæ tempore continetur: cuius tenor dignoscitur esse talis;

secundum. vt ff de dam. infect. l. si pupillus § Iulianus. Nota quod contra ea, quę publicè delinquuntur, publicè prouideri debet; sic enim prouidit Papa per hanc publicam constitutionem contra publica delicta Hēnrici. No quod dr breui fieri, quamuis multa dicantur dummodo breuiter. vt hic in verli breuiter. Zabarella.

a ¶ Pallietur,] idest, quasi pallio cooperiatur concord de vsu. pal c. nisi. in fi.

b ¶ Redundare.] prouidet circa futura, de hoc de ser. non ordi. cap. 1.

c ¶ Admodum.] ponitur pro valde. con cor. de cen. grauis & de cor. vi. c. 1. de magistris, quanto. infra de re iud. pastoralis. ver. nunquid etiam, & inf. de magistris. ca 1. post prin.

d ¶ Exponēdi.] No. formam, secundum quam constituendi sunt nuntij Romanorū Regis potentis approbationem ecclesiæ.

e ¶ Dicebat.] Seneca 8. epistola, Nil carius existimamus, q̄ beneficium quādiu petimus: nil vilius cum accepimus.

f ¶ Animam] con cor. de iuramen cal. c fi. lib. 6. & de testi. præsentium. lib 6.

g ¶ Diadema 1.] proprie dicitur corona imperialis, vel regia, & differt a serto, quod fit de floribus insertis, & a corona, quæ dicitur circulus capitis de quolibet metallo: diadema vero solum de auro. & lapidibus pretiosis. & componitur à dia, quod duo, & demo, is ex sui enim rotunditate principium demit & finem.

h ¶ Oblatis.] respicit tria, ad quæ mandatum habebant, s. exponendi deuotionē, petendi fauorem, vnctionem: & offerendi iuramentum.

i ¶ Decreto.] de quo 63. distinc. episcopus & de electione. innotuit.

K ¶ Requirenda] facit de sup negligentia præla. grandi.

l ¶ Nouerant.] ab his inquirenda sunt talia de purg. cano. cum P. de elect. postquam. & capit. scriptum.

m ¶ Aliqualē] quasi non plenam, quia tunc non uidetur examinatio personæ necessaria. de hoc 33. distinct qui Episcopus in glos. secunda. 47. distinctio. de Peto. & facit de appel constitutus 2.

n ¶ Notitiam.] fuerat enim pro promotione fratris sui Treuerensis Archiepiscopi aliquo tempore in curia

o ¶ Tibi domino.] 63. distin. & fuit iuramentum Ottonis, vt ibi patet. & dicebat Gultel. in peculeo titu. § 1. versic. illud autem post principium. quod electus præstabat primo illud iuramentum legato Apostolicæ Sedis: postea quando coronabatur: iterum præstabat illud Papę.

p ¶ Pontificali.] quod alias vocatur ordinarium Episcopale & nota Hostien. de ser. non or. consuluit. quod ille liber auth sit quia illius

1. Diadema regū sū ti Romani q̄ cæteris gētib. candidam fasciam esse constit. vt de Alex. de Alex. Genialiū dierū li. 1. ca. 28. de variis coronarum generib Aulū Gellius in li. 5. noctium Atti. c. 6.

† No. In. huc textū de execu. torib. apostolicis, vt prius personam declarēt idoneā, & tā quidcāt.

talis. Ego Henricus Romanorum rex annuente Domino futurus [a] Imperator, promitto, spondeo & polliceor, [b] atque iuro coram Deo, & beato Petro, me decætero protectorem, procuratorem † & defensorem fore summi Pontificis, & huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ in omnibus necessitatibus, & vtilitatibus suis, custodiendo, & conseruando possessiones, honores, & iura eius, quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum recta & pura fide: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

¶ Cæterum quin iuramenta huiusmodi fidelitatis exiitant a retro Romanis principibus nō fuit hactenus hæsitatum, immo tam quondam Albertus rex Romanorum immediatus [c] prædecessor memorati Henrici Bonifacio [d] Papæ viij. prædecessori nostro tempore approbationis eiusdem Alberti, quàm Rodulphus pater ipsius & alij prædecessores eiusdem Romanorum reges diuersis nostris prædecessoribus iuramentum fidelitatis & obedientiæ præstiterunt. Idemque Bonifacius memoratum Albertum iuramentum huiusmodi ab eo recepto de fratrum suorum consilio (præsente prælatorum & aliorum multitudine copiosa) auctoritate Apostolica recepit in specialem suum filium [e] & ecclesiæ memoratæ, ipsumque in regem Romanorum assumpsit, in Imperatorem post modum promouendum. Verum quia sæpe fatus Henricus, qui in proximis diebus fuit de hac luce subtractus, non virtutem & mentem, sed nudum verborum insectans † corticem, [f] sensumque confundens, iuramenta restringendo prædicta, curiose videbatur asserere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi: nouo morbo curiositatis [g] huius, luculentæ veritatis antidotum [h] præsentis declarationis oraculo prouidimus apponendum. Quia ergo capitulis iuramento † fidelitatis [i] contentis solicita meditatione pensatis, ipsa capitula [k] in præfatis Imperatoris iuramentis quantum ad effectum, mentem, & virtutem [l] ipsorum non est dubium contineri: Nos præmissis & alijs rationibus, ne quis in Romanum assumptus principem, vel in posterum assumendus, an iuramenta huiusmodi per dictum Henricum Imperatorem præstita, & per successores ipsius in futurum præstanda fidelitatis exiitant, in dubitationem deducere audeat, vel super his contrarium astruere veritati, auctoritate Apostolica de fratrum nostrorum consilio declaramus, illa iuramenta prædicta † fidelitatis exiitere, [m] & censeri debere.

¶ Porro præter iuramenta prædicta idem Henricus suorum inhærens prędecessorum vestigijs, [n] priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, sub

---

illius libri verba ibi ponuntur: simile, qđ de arbore dicitur p cap 35.q.5.ad sedē. Inducitur ēt 15.dist. canones & c.sancta. 38 dist quæ ipsis.tacit de offi archid.c. 1.& cap ad hæc hoc apertius probat hęc. littera.

a ¶ Futuris.] illud ē contra Ioan.qui no. 93.dist. legimus. qđ sola principum electio facit verum Imperatorē: vides enim quod etiā approbatus ab Ecclesia Imperator non est, donec coronationē & cōsecrationem receperit ab Ecclesia, & facit ꝙ dicā i §.porro sup verbo, reges, in glo]

b ¶ Polliceor.] dicitur l.3 ff de polli.qđ pactum est duorum consensus atque cōuentio: pollicitatio vero solius offerētis ꝓmissum.

¶ CAETERVM. CASVS Hic Papa siue Romanus Pōtifex probat contra ipsum regem, qui dicebat se nesciisse, seu ignorasse, quod antecessores sui Imperatores vnquā ꝓstitissent iuramētum: Et probat papa dicēdo, ꝙ nūquam fuit hæsitatum, id est, dubitatū, quin huiusmodi iuramēta exiitāt data a retro principib id est, ab antecessoribus suis: imo ꝓbat qđ Albertus quōdā Imperator prædecessor ipsius Henrici, similiter Rodulphus tempore Bonifacij viij. ꝓstiterunt iuramentum fidelitatis ipsi Bonifacio Domini mei aperui vobis positā illius capituli: ideo vos supplico vt residuū videatis ꝑ vos. Nota text [Caeterum,] vt sup in cle. ne Romani.de elec.

c ¶ Immediatos.] silguanter hoc dicit, cu ī positione vltima tempora spectanda sint de causa postel. eū ecclesia. post prin cip cum concor

d ¶ Bonifacio] similiatis est hæc proba- tio, cum papa alium papam inducit in testem, vt not. Ioan 9. q.3.patet.

e ¶ Filium.] de priuileg. si papa, verb. similiter.lib 6.

f ¶ Corticem] quod facere nō debuit. 1. q 1 Marcion.de verbo signi præterea & ca.intelligētia. ff de l.gi l.scire.lo.

g ¶ Curiositatis.] sumitur hic pro subtilitate exquisita, nimia cura. sic de renun.ca. 1 in prin lib 6.

h ¶ Antidotum.] ponitur pro contra donum, dic vt not ff de pet.hære.sed & si. §. consuluit, vel pro cōtra datū, vnde dici solet id, qđ dat ꝯ venenū, vnde ꝓ medicina ponit. de iura. calum. cæterū inde dr̄ quidā liber Antidotarius, quia ꝯ vitia compositus est.

i ¶ Fidelitatis.] quod habet. 22.q.5. de forma.& facit ī.eo ego N.& videre potes, ꝙ not Host.in summa. de feu.§ quid si fidelitas. vbi etiā ponit plenam & pleniorē fidelitatis formam. In quo, & quid differat ab homagio, dicā inf.de re iud. pastoralis.§ rursus. (de hoc p Inno. de reg. iur c vlt]

k ¶ ipsa capitula.] contenta in fidelitatis iuramento.

l ¶ Virtutem] ad maiorem expressionem inculcat hæc verba.

m ¶ Exiitere] non per hoc sequitur, qđ subiecti Imperatori sint de temporali dominio Ecclesię. facit quod not 8 1. distin. legitur & in Spec de feu.§ 2.versic 4.Ioā. And.

[Glo sequens tractat de trib. coronis imperij, & vbi, & p quos dentur, & quo modo de tripl.ci sūt metallo, & quare, & dat simile

n ¶ Vestigijs.] qui, scilicet in ingressu Italiæ iuramentū talle præstiterat Scire debes] prout habetur in Pōt ficali]

† Dictio, procuratorem, deest in antiquorib. codicib.

† al. sitũes.

† al. in iuramento.

† Dictio, prædicta, deest in antiquo orib codicibus.

quod rex Romanorum coronatur triplici corona. Prima est ferrea, quam recipit ab archiepiscopo Coloneñ. in Aquisgrano eiusdem diœcesis: ferrum autem fortitudinem designat, qua vincere dẽt rebelles, & infideles conculcare. Secunda est argentea, quam ingressus Italiā recipit a Mediolanensi archiepiscopo in villa Modiceñ. eiusdẽ diœcesis: tñ ipse Henricus recepit illā Mediolani in ecclesia sancti Ambrosii: argentū aūt designans munditiam & claritatem, significat ipsum principẽ talẽ esse debere. Tertia est de puro auro, qua coronatur p Papā in ecclesia sancti Petri, ad altare sācti Mauritij: & designat aurum, quod omnibus metallis ẽ excellentius, ipsum Imperatorem alijs regib. & principibus in potentatu & iustitia excellẽtiorem esse debere. Sic olim in his trib. metallis dabāt tributū Romanis, vt scripsi de fide instr. inter dilectos. super glo. in dictio.

ADDITIO. Hinc triplicem coronam tripplici carmine adnotatam videas.

Ferrea Romani gestant diademata reges.

Est argentea post hæc his oblata corona.

Hinc aurum capiti fuluum datur imperiali.

a ¶ Tactis.] episcopi etiam cum fidelitatẽ iurant, tangunt sacra, vt probatur sup. eo. Ego N in n. Non sic quando testimonium dicunt, vel de calumnia iurant. qđ dic vt d iu. calū. c. h.

testimonio suorum patentium litterarum in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis † scholastici ecclesiæ Tulleñ capellani nostri ad hoc specialiter per nos missi, nostro præfatæ Ecclesiæ nomine recipientis promisit, & tactis [a] sacrosanctis Euangelijs iuramento firmauit, quod eandem Ecclesiam, & fidem catholicam pura fide, totisque viribus conseruaret reuerenter, & etiam defensaret: omnemque hæresim, schisma, & hæreticos quolibet, fautores, receptatores, & defensores ipsorum exterminaret [b] pro posse: ac nunquam cum Sarraceno, Pagano, schismatico, seu alio quolibet communionem catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ Ecclesiæ inimico, vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto, vnionem quamlibet seu parentelam, [c] aut confœderationem iniret, sed tam nostram, quàm successorū [d] nostrorum personas, honorem & statum manuteneret, defenderet, & conseruaret contra omnes homines cuiuscunque existerent præeminentiæ, dignitatis, vel status. Eidem etiam † adijciens iuramento, quod manuteneret semper atque seruaret priuilegia omnia per prædecessores suos reges [e] ac Imperatores Romanos præfatæ Romanæ, & alijs quibuslibet Ecclesijs quocunque concessa tempore, & continentiæ cuiuscunque. Ipsaque omnia, & specialiter ac præcipue per claræ memoriæ Constantinum, [f] Carolum, [g] Henricum, Otthonem quartum, Fridericum secundum, atque Rodulphum prædecessores ipsius super concessione, recognitione, aduocatione, adnotatione, quietatione, & libera dimissione terrarum, & prouinciarum Romanæ ecclesiæ vbilibet positarum, quarum etiam multas nominatim expressit: sedi Apostolicæ Romanisque Pontificibus super † quocunque tenore concessa recognouit, confirmauit, & ex certa scientia innouauit, ac etiam de-

obtentum, & hoc disputauit, & tenuit Iac. de Are. cuius quæstionem ad litteram posuit Cynus in l. bene à Zenone C. de quadri. præscrip. Inno. in decre. venerabilem, dicit, quod si Imperator non possit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrādi recipere potest a Coloniensi archiepiscopo, ad quẽ spectat, vel ex ipsa electione habet illā secundum eum, refert Host. de verbo. significat. sup quibusdā. quod vidit in Alemania per principes iudicari & teneri, φ rex Romanorū post electionem concordem habeat omnẽ potestatem, quā Imperator, & φ vnctio [2] nihil addit, & facit, qđ not. Ioan. 93. dist. legimus vt l. rip si super ver. postquā. [& sup ver. futurus. in gl.] Sed φ plus ẽ, vidi, & habeo formas quarundam litterarum, quæ de registris Inn. iij. dicūtur extractæ, q̄ manarūt super negotio discordiæ electionis, de qua loquitur decre. venerabilẽ quarum altera dirigebatur archiepiscopis, episcopis, & platis & principib. Alemaniæ & Sclauiæ [vel Sclauoniæ:] altera specialiter Mogūtino, inter alia referẽtes, quod inconcussa consuetudo imperij facta, certa, rōni consona, iuri suffulta, per patientiā sedis Apostolicæ tolerata, & per tolerantiam approbata, hoc habet, qđ duob. electis in discordia, vterque administrat vt rex, & omnem imperij iurisdictionem exercet: quod declarat ibi Papa locum habere, donec per papam alterius electio fuerit approbata, aut reprobata.

[Glo. seq. de donatione Constantini ponit duas opiniones, secundum approbans.]

b ¶ Exterminaret.] idem verbum pe hæretic. excommunicamus. §. moneatur. & § seq. Et dicitur quasi extra terminos vitæ, vel iurisdictionis suæ eos ponere: vnde ponitur etiam pro dissipatione, desolatione, & exilio.

c ¶ Parentelam.] alludit vulgari Italicorum & ponitur pro affinitate. Consanguinitatem enim inire non posset facit instit. de legitima agnat. tu in fine.

d ¶ Successorum.] vide quod nota & dixi eo. tit. veritatis.

[Glo seq. arguit non coronatum priuilegiare posse: remittit. & tria doctorum dicta ponit, laudens textū antiquum.]

e ¶ Reges.] Romanos vt sequitur. Et per hanc litterā videtur φ rex Romanorū, qui nondum est Imperator vel coronatus, priuilegia dare [1] possit: de quo satis no. in Specul. de rescrip. præsentata § h. ver. item quod est

f ¶ Constantinum.] disputant aliqui, an donatio [3] per Constantinum facta Ecclesiæ Romanæ in persona B. Siluestri, de qua 96. distinct. Constantinus. [Palea est] valuerit, & an successor illam reuocare potuerit? Accursius tenet, quod donatio non valuit, in Auth. quomodo oportet episcop. post princip. Sed Ioannes contra, qui hoc notat 63 distinctio. Ego Ludouicus. quod valuerit & quod sit irreuocabilis, probat hæc littera, & supra de electio. fundamenta § ne autem. lib 6 & facit quod not. Hostien. in sum. de immunit. eccl. §. penul. ad fin.

g ¶ Carolum.] de quo 11. quæst. 1. volumus. de iudicijs, nouit.

† al. Melanis.

† Dictio, et, deest in antiquorib. codicibus.

2 Vnctionẽ nihil addere, accipiendū est sano modo, id est, nihil addit quo ad ius administrādi.

† al. sub

3 Vide textū in c. fundamẽta. de ele. li. 6. & extrauagāt. Vnā sanctā de maior. & obedien. Bar. & Cagnolū in l. cōstitutione Digest. Anto. par. i. hist. ti. 8. c. 4 § 8. & Guiad. consil. 1.

1 Qui electus ẽ Imperator ā possit ante coronationẽ priuilegia cōcedere, vide late Felyn. in c eā te. de rescript. & Dec. cōsil. 19 ursio te nore.

a ¶ Aduo-

nouo concessit: & terras ipsas atque prouincias recognouit ad ius, & proprietatem ipsius Ecclesiæ plenissime pertinere: easque nihilominus ex abundanti de nouo ecclesiæ sæpefatę donauit, sub prædicto se obligans iuramento, quod ipsas aliquamve ipsarum partem nullo vnquam tempore occuparet, seu quantum in eo esset, ab alio permitteret occupari: Nec in eis aut aliqua parte ipsarum iura aliqua possessiones, aut tenutas haberet, seu quomodolibet possidere; nec in eis etiam potestarię, seu cuiusuis capitanię, aut iurisdictionem quamcumque per se, vel per alium exerceret, quodque (vt princeps catholicus, & sæpæ dictæ Ecclesiæ aduocatus [a] atque defensor †) ipsam iuuaret, & consilijs, & auxilijs illi assisteret opportunis contra quoscumque inobedientes, & rebelles eidem: & præcipue contra occupantes, seu turbantes terras prædictas, seu prouincias, vel partē quamlibet earundē. Sed eodem ēt iuramento promisit, quod tam ipsam Romanam Ecclesiam, q̄ alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona, iura, prælatos, & ministros ecclesiarum ipsarum manuteneret, conseruaret, atq; defenderet, suo posse: Et quod Ecclesiæ Romanæ vasallos contra iustitiam nullatenus offensurus deuotos ac fideles ecclesiæ, etiam in imperio constitutos benigne tractaret, nec eos opprimeret cōtra iustitiam, aut (quantum in eo esset [b]) per alium opprimi sustineret, sed in suis potius iuribus, & iustitiis conseruaret. Hoc quoque iuramentum, & etiam pristinum, pro eo nobis per suos nuntios (vt præmittitur) pręstitum, receptis suę coronationis insignijs innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipsam eandem eius imperiali aurea [c] bulla inunitis inde confectis litteris, (quas in archiuis [d] Romanæ Ecclesiæ reponi & diligenter conseruari fecimus) plenius continetur.

TITVLVS X.

DE EXCEPTIONIBUS.

¶ Clemens Quintus in Conci. Vienen.

¶ Exceptio excommunicationis opponitur dilatorię quandocunque, peremptorio non obstante. Io. And.

CAP. VNI.

EXCOM-

a ¶ Aduocatus.] Vide quod notaui, & scripsi de elect. venerabilem. ver. quod autem.

b ¶ In eo esset.] facit 43. dist. Ephesiis 47. dist. quod ad nos, de testi. constitutus.

c ¶ Aurea bulla.] patet ergo, q ante coronationem non vtitur bulla, sed sigillo Sic & Papa aliter utitur bulla ante coronationem quam post, ut not. in fine lib 6. super data Priuilegia Imperialia cum aurea bulla vidisse non me mini nisi vnum: nec etiam multum videtur expediens priuilegijs bullam auream appendi: propter pretiositatem enim metalli est de subtractione bullæ periculum, ob quam ēt causam prudētes pręlati, & principes temporis nostri sigillis argenteis, uel aureis non vtuntur.

d ¶ Archiuis.] habetur idem verbum C. ne fi. instru auth. ad hęc 30. q 1. peruenit vt ibi not. Dicuntur archiui armaria librorum, & deriuatur ab arca. Hieronymus in prologo H. iter, dicit se ipsum librum leuisse de archiuis Hebręorum. (vide no. de proba. cū causam. de præscript. ad audientiam.)

Archiuia dicuntur grammatophylacia, siue chartophylacia, q latine tabularia ac taolina cuiū, vide Vlpianū l. 1. moris. ff. de pęn.

DE EXCEPTIONIBUS.

¶ Visum est supra de armis actorum, nunc videndū est de armis reorum, quę appellātur exceptiones, siue defensiones.]

E Xcōicationis.] primo, decidit duo. Sedo illud determinat, & declarat: ibi, seruata tamen. Imo.

¶ Pręsupponendum est, quod habetur in §. qui autem se vult excusare. insti. de excu tut. uel cura. videlicet si alicui competant plures exceptiones, si uelit tantum vnam proponere potest: Et si succumbat in illa, quia non potest eam probare, tunc potest proponere aliam, & sic de alijs. Ergo idem est dicendum partibus uocatis ad iudicium, ut si competunt eis plures exceptiones dilatoriæ, possunt vnam opponere post aliam: Et si primo proposui iudicem excommunicatum, possum postea proponere, quod est infamis Secundo præsupponendum est illud, quod dicitur in capit. pastoralis. eodem titu. in antiq quod iudex potest præfigere terminum peremptorium partibus ad proponendum omnes suas exceptiones dilatorias, ut ipse obuiet malitijs hominum, vt lites abbreuientur. Tertio præsupponendum, quod exceptio excommunicationis est dilatoria. Quarto præsupponendum est, quod habetur in capitu. pia. eodem titu. libro sexto. videlicet, quod exceptio excommunicationis potest opponi in quacunque parte litis: etiam post sententiā diffinitiuam.

CASVS. Feci te citari coram iudice competenti: die adueniente comparuimus coram iudice, dedi libellum meum: cepisti terminum ad respondendum eidem, vel proposuisti exceptionem dilatoriam: iudex timēs, ne velles proponere alias exceptiones, vt differres, & prolongares litis contestationem, præfixit tibi terminum ad respondendum, & proponēdum omnes tuas exceptiones dilatorias: die pręfixa adueniente nullam exceptionem dilatoriam proposuisti, sed litem es contestatus, postea circa medium processus proposuisti exceptionem excommunicationis contra me, & petebas causam differri, & protendi, siue prolongari, vsque post absolutionem. Ex parte mea fuit propositum, q non poteras opponere illā exceptionem: quia tu fueras litem cōtestatus, & illa est dilatoria, & ante litem contestat. debet opponi: Item quia iudex tibi assignauit terminū peremptorium ad proponendum omnes dilationes, & in die præfixa nullam proposuisti, quæritur vtrum bene dicam? Dicit Romanus Pontifex, quod non: Nam exceptio excommunicationis est exceptio anomala: nec est

est de natura aliarū exceptionū dilatoriarum: quia ibi est periculum excōicationis, quod imminet in quacunque parte litis, & incurrit sniam excōicationis minoris, & aliqñ maioris, qui participat cū excōicatis in crimine prohibito hoc dicit. H B. ¶ Collige aliqua notabilia Primo, quod exceptio excōicationis potest opponi in quacunq; parte litis, et post renūciationē, & conclusionem in cā ad impediendam prolationē sententiæ

municationis a † exceptio dilatoria b in qualibet parte litis c opponi d potest, termino peremptorio e per iudicem assignato, f ad proponendū exceptiones declinatorias † & dilatorias, g non

diffinitiuæ, imo etiam pōt opponi post sententiam ad impediendam executionem sententiæ.

† Not. q̄ excōicationis exceptio licet sit dilatoria pōt obiici in qualibet parte litis 9 naturā dilatoriarum, pulchrā rōnē huius notabil. assignat hic Ino.

No cum glo. q̄ exceptio excōicationis aliqñ est dilatoria, vt si opponatur contra actorem, aliquando est peremptoria, vt si opponatur contra electum, vel contra eligentes. Et dr̄ peremptoria: quia perimit, & destruit electionē eligentiū, & consecratione seu confirmationē electi, ita q̄ reddit electū inhabilē ad electionem. Not q̄ iudex pōt præfigere, & statuere terminum ad proponendum oēs exceptiones dilatorias, & post illum terminum non auditur reus: quia ille terminus peremptorius habetur loco litis contestatæ: quia sicut post litis contestationem quis non auditur ad proponēdum exceptiones dilatorias: sed oēs debet proponere ante litis contestationem, ita q̄ post terminum peremptorium quis non auditur, c. pastoralis. allegato: sic & ille terminus peremptorius habetur pro litis contestatione quo ad exceptiones dilatorias proponēdas. Not. tex [Excōicationis.] Excōicatio l. i. est extra cōionē Ecclesię separatio, uel censura ecclesiastica excludens a cōione fideliū. 11. q. 3. c. nihil & §. euidenter, uel æternæ mortis damnatio. 11. q. 3. nemo epōrum, & ca. nullam. Et excōicationis duæ sunt species, quæ frequenter vsitantur, de quibus. 3. q. 4. Engeltru an; Vna quę maior est, & dr̄ anathema, & excludit ab ingressu ecclesię, & a cōione fideliū, & a sacramentis: Alia est minor, q̄ solum separat a sacramentorū perceptione, i. receptione, de qua in c. si celebrat de cle. excom min. No. exceptio est rei defensio, per quam ipse reus se defendit, & tuetur ab actore Et sec. Azon. in summa. C. eo. ti. quandoque ponitur large, & improprie pro omni defensione, prout reo competit, etiam si nulla actori competit actio: Et nunc quidā uocant eam exceptionem facti, vt qñ sine actione quis calumniose ponit. Et plures sunt exceptiones, quædam sunt dilatoriæ, quædam peremptoriæ, quædam perpetuæ, quædam temporales, quędam sunt anomala, & est exceptio rei iudicatę. Exceptio dilatoria est, quę cautam differt, & prolongat. instit. eo. tit. §. appellantur. Exceptio peremptoria sm̄ Specu. vocatur sic, quia actionem, vel intentionē agentis perimit, vt cum quis petit decem ex causa mutui, alius excipit de pacto facto inter ipsos de non petendo, dicendo: Domine actor tu petis a me decem ex causa mutui, reminiscere, q̄ in tali diē fecisti pactum mecū, q̄ nunquam petes a me illa decem, quare excipio de pacto de non petendo, & ista exceptio perimit actionē. Exceptio perpetua est, quæ perpetuum habet effectum, vt cum petis a me decem ex causa debiti, excipio q̄ tu remisisti mihi, hæc exceptio perpetua dici potest, & perpetuo competit, qñcunque actor agit: quia exceptio non competit, nisi quis agat. ff. de excep. Exceptio temporalis est, quæ ad tempus vtilis est, vt cum petis debitum, excipio contra de pacto facto de non petendo, nisi vsq; ad quinquennium: ideo si petis a me ante quinquennium excipiam, post quinquennium non possum excipere, quia mea exceptio est temporalis, & solum durat vsq; ad quinquennium, de qua de secus plerunque. Exceptio anomala est, quę non sequitur normam, seu regulam aliarum: quia potest opponi ante lit. contest. & post, & intra litis contestatione, vt exceptiones alię, de quib. dubitatur, an sint perpetuę an tp̄ales, vt exceptio matrimonii, & exceptio nō numeratæ pecuniæ & non numeratæ dotis, vt no. instit. de exce. § appellantur. Exceptio rei iudicatæ non pōt opponi, nisi qñ sit super eadem re, & q̄ est ex eadē causa, & eadem persona No. [Termino peremptorio.] peremptorium dicitur a perimendo, eo q̄ cito perimat, vt terminus peremptorius, ultra quem non dantur ulteriores dilationes. Similiter exceptio dicitur peremptoria, quæ perimit actionem. Etiam citatio dicitur peremptoria quia omnes alias citationes abbreuiat, & accelerat, & qn quis citatur vno edicto peremptorie pro tribus, uel trib. citationibus præmissis, & quartum peremptorium, vt l. ad peremptorium. ff. de iud. No. [Seruata constitutione] scilicet c. pia eo tit. lib. 6 vbi dicitur, si quis reus actori opponat excōicationem, exprimat speciem excōicationis maioris, vel minoris, & nomen excōicatoris, quē nisi intra octo dies probauerit die, qua opponitur nō computata, condēnatur in expensis: Sed si tunc deficiat, & iterum eandē opponat & probet, repelletur excōicatus, & ualebit processus interim subsecutus. Itē non nisi bis potest opponi excommunicationis exceptio, nisi emergat noua, vel euidens probatio de antiqua. Et si opponatur post sniam, impediet sniæ executionem, sed snia ualebit. Item ex officio suo potest excommunicatum publice repellere qñcunq;. Hoc dicit illa constitutio, pia. quæ est constitutio tel. re. inn. No. q̄ generalis renunciatio tacita, vt hic, vel expressa, sicut illa, quæ fit in fine litis, de qua, de cau. poss. pastoralis, in fi speciales prouisiones non tollit per hoc, q̄ no. de transa. c. i. Zab.

† Aliquo non iudice præfigente terminum ad declinatorias, & dilatorias, opponēdas, nō potest postea opponi declinatoria iudicij: q̄a si opponeret, nil operatur præfixio termini respectu declinatoriæ, Barb. p text. hic pōderādo cū in verbo iudice. allega. Anch. ca. exceptionem, sup. cod.

[Gl. prima dicit quid reprobet, vel approbet.]

a ¶ Excoicationis.] Se summat reprobans quod no. Host. eod. tit. pastoralis, qui dixit obstare lapsum termini huic exceptioni proponendę, licet ubi terminus statutus non est, opponi posset vsq; ad sniam, & approbat q̄ ibi no. Ber. & Host. & Gul. in spec. eo. tit. § 2. vers. sed nunquid post, & intelligitur hoc de maiori excōicatione, quę repellit ab agendo sup eo a nobis. facit de sen. excom. si quem. lo. And.

[Gl. seq. distinguit, & de quęstione remittit]

b ¶ Dilatoriæ.] sau differendam litem actoris excōicati. de iud. intelligimus opponitur, interdum in vim peremptorię, puta ad perimendam electionem, ppter excōicatione eligentium. uel electi, quo casu locū non habet decre. pia. eo tit. lib. 6 & ibi no. dicit Gul. in Spe. q̄ etiam quando opponitur contra iudicem, uel contra procuratorem, non obstat l. plus termini. hoc no. in prędicto § uer. quid si termino, & ver. seq. de secundo dixi. de procu. in nostra.

Excōicatio dupliciter opponitur.

c ¶ Litis.] principalis, de cā vero appellationis plene scripsi. eo. tit. significauerunt in tex. & super gl. pen.

d ¶ Opponi.] quadruplex huius suæ ratio habetur in dec. pia in prin. gl.

[Gl. seq. ponit opinionem, quam contra hunc textū tuetur.]

e ¶ Peremptorio.] tenet Host. in decr. pastoralis. & Gul. in Spe. de dila. §. i. uer. exceptoriæ, q̄ talis terminus, etiā si hic non exprimitur, intelligitur peremptorius, allegat decre. consuluit. de off. deleg. hoc probat littera illius decre. pastoralis, & Gul. ib. ex tunc. vt ibi scripsi. Sed dato, q̄ iudex peremptorium expressit, non obst. hoc vult hæc littera.

f ¶ Assignato.] Iste terminus assignari debet ad petitionem actoris, non rei, ut satis dixi sup. eo. pastoralis.

g ¶ Dilatorias.] nunquid ad peremptorias proponendas possit iudex statuere terminum peremptorium? Fuit opinio, quod non, de qua supra eodem, pastoralis, super i glo.

Terminus ad exceptiones opponendas est peremptorius.

[Glo. seq. iustificat textum, & amplia.]

a ¶ Non

a ¶Non obſtante.] hanc opinionem in decre.paſtoralis. approbare ſolebam hac ratione: quia quadruplex ratio illius decr pia ita vrget poſt terminū,ſicut prius. Item, quia lis ↄteſtata eſt quaſi quidam peremptorius terminus dilatoriarum,de re iud. inter monaſterium, & tñ poſt illam proponit hæc exceptio. Item terminus datus ad exceptionem illā probandam,qui lapſus eſt, non impedit illam proponi de nouo ergo nec termin⁹ datus ad proponendum. Item ſnīa non præcludit viā huic exceptioni, multo minus termini lapſus: hæc oīa probātur in prædicta decr.pia Et his rationibus puto decre. hanc locū habere, etiam ſi nominatim de exceptione excōicationis terminus datus eſſet. Nec enim poteſt iudex beneficium iuris auferre reo,per quod eſt ſibi permiſſum,quod in qualibet parte litis illam opponat, de reg iur.indultū. cum concor.lib.6.

obſtante: ᵃ Seruata tamē conſtitutione ᵇ felicis recordationis Innocentij Papæ Quarti edita circa hoc in Concilio Lugdunenſi.

TITVLVS XI.

De ſententia, & re iudicata,

Clemen V. in Concilio Vienenſi.

¶Qui tres ſententias contrarias in quauis cauſa reportauit, de illarum nullitate non agit,nec excipit ipſarum executione non facta, & reſpicit etiam pendentia. Ioan, And,

CAP. I.

VT † ca-

Excōicatio in qualibet parte litis opponi pōt.

b ¶Conſtitutione.]eo titu pia.lib 6 quæ ſtatuit ſub qua forma proponatur,& quotiens,terminum probādi,& pœnam non probantis.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

[Viſum eſt ſupra de partibus iudicis, & de iuribus actoris & rei: verum quia examinato negotio, & iuribus partium auditis, iudex debet ferre ſententiam ſecundum allegata & probata: ideo annectitur ſequēs rubrica.]

VT calumnijs.] ¶Primo præmiſſa ratione decidit vnum caſum.Secundo ſimili ratione decidit alium,ibi,[ſimilia] Tertio declarat,& oſtendit ↄſtitutionem locum hr̃e ēt ad pendētia per appellationem,ibi,[Quæ ad cauſas.] Imola. ¶Præſupponendum eſt primo,ꝙ ab vna & eadem ſententia non eſt licitum ter appellare: Secundo præſupponendum eſt, ꝙ licet ab vna, & eadē ſententia non poſſim ter appellare: tamen poſſum illā dicere nullam,& agere de nullitate,puta, quia lata eſt die feriato, vel me non citato: vel quod lata eſt iudice deambulante,& non ſedente pro tribunali, vel ſi allegem aliquam aliam cauſam.

CASVS Tu & ego habuimus litem coram auditore Caluiginaci, vel coram alio iudice inferiore: ipſe tulit ↄ me ſnīam: appellaui ab illa ſnīa coram officiali Pictauien.qui officialis ſnīam ipſius auditoris ↄfirmauit: ab illa ↄfirmatoria iterum appellaui, & ſic bis appellaui a ſ aud torem Archiep ſcopi Burdegalen qui etiam ↄfirmauit duas primas ſnīas Certum eſt,quod nō poſſum appellare ab illa tertia ſnīa. Sed ponamus, quod antequam faceres exequi tuam ſnīam,feci te citari coram iudice ordinario,& propoſui quod prima ſnīa lata per auditorem Caluiginaci erat nulla: Modo quæritur,vtrum pendente cauſa nullitatis ſnīa debeat exequi,vel vtrum ſit differenda, & prolonganda in euentum nullitatis,idest quouſque fuerit iudicatum an ſententia prima auditoris Caluiginaci valeat, an non? Reſpondet Romanus Pontifex,quod vt obuietur malitijs hominum,quod pendente cauſa nullitatis, ſnīa debet exequi: ſed poſtea pronunciatur ſnīam fuiſſe nullam, tunc executio reuocabitur Sed quid,ſanctiſſime Pater, ſi non appellaui a tertia ſnīa, ſed appellaui a quadam interlocutoria:quia forte auditor Burdegalen.me grauauit in aliqua interlocutoria,a qua appellaui,& dedit mihi apoſtolos refutatorios, & pendete appellatione proceſſit ad diffinitiuā,& voluit exequi ſuā ſnīam? Ego d co,ꝙ non poteſt,pro eo,ꝙ pēdet lis ſuper appellatione interiecta ſuper interlocutoria. Quærit vtrū illa litis pēdentia debeat impedire ſnīam? Dicit,ꝙ non:ſed ſi iudicetur bene appellatū quia ſnīa erat nulla, tunc executio ſnīę reuocabitur h.d. H R.

¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ habens tres ſnias ↄ ſe ſuper eodē articulo,non pōt appellare a tertia, ſiue ſit diffinitiua,ſiue interlocutoria:ſe i bene pōt agere de nullitate. Not.iuncta gl. ꝙ habens tres ſnias ↄformes ↄ ſe, ſi agat de nullitate, anteq̄ admittatur ad agendum,prius debet parere ſnię,& executioni cum effectu Nota, ꝙ per appellationem ab interlocutoria non ſuſpendit officium iudicis,niſi iudex deferit ſuæ appellationi c...ſup de dolo,& ↄtuma arg. ſumpto a ↄrio ſenſu Not.quod ſi appellatur ab interlocutoria.& pendente appellatione feratur ſnīa, & executioni demandetur:ſi dicatur bene appellatum,& male pronuntiatum:tunc ſnīa eſt nulla,& executio reuocabitur,nec nocebit appellanti Not tex.vt calumnijs. & dic illas præſumi in quotidiano litigatore, qui nec accuſator nec teſtis eſſe poteſt Romanus ſingu.314. & c.ſuſpectos.3 q.5.Idem Corſetus in ſing.ſuis ver.an redemptor ſub littera T.per c.nullus.ea cauſa,& q. tacit §.1.46.diſt & habens iuſtam cauſam decipiat illos calumniatores.c dominus.23 q adde, quæ ego dixi in c. cupientes.de elect Not quid ſit cauſa poſſeſſionis,& quid cauſa proprietatis.ſ̄. de cau poſ & proprie.c.cauſa, & in c Eccleſia Sutrina illo eo.titu & notatur in cano. redintegrandæ.3.q.1 Et dr̄ petitorium,quando quis petit rem pure, & ſimpliciter Sed poſſeſſorium dr̄ quando duo ſunt in ↄtrouerſia de aliqua re, vel beneficio, & alter petit ſibi poſſeſſionem illius rei adiudicari:& poſtea cognoſcitur ſuper proprietate,& ſi fuerit victus in proprietate ſeu petitoria ipſe reſtituet poſſeſſionem, quam habuit Not [Executioni.]tamen tex.fallit ſi executio ſit irreuocabilis arg c baptizati.5 diſt. exemplū, vt cognitio virginis in cauſa matrimoniali 32. qō. 6.ſi Paulus eſt lectum per 430 q.Tholoſanę c apella.item fallit ſi nullitas ſit euidentiſſima,Bal.per illum tex.ibi. C.ne liceat in vna eademque cauſa.ter prou.l.1.Oldra. ↄſi.106 idem tenet declarans hanc cle. item non ſiet executio, ſi adſit prompta probatio nullitatis. arg l. is a quo,ff.vt in poſ leg & hic vide ſing. Corſeti.verſi ſentētia poſitum ſub littera S.

† De itellectu vide Oldr. ↄſil. 106.incip. quæ littera executoria.

¶Et not.ꝙ ſi iudex tulit ſnīam, in qua condemnat Titium in centum, ipſe illico non mandat ſuam ſententiam executioni: imo Titius habet tempus,quod datur iudicatis ad ſoluendum ſ. quatuor menſes. Quatuor menſibus elapſis ſi Titius non ſoluerit,iudex mittit apparitorem,ideſt,clientem ad domum Titij:& facit executionem de bonis ſuis vſque ad ſummam illorum centum,in quibus fuit condemnatus & bonis acceptis vſque ad dictam quantitatem, ſententia iudicis dr̄ executioni mandata Not.[Sententiæ diffinitiuæ.] quid ſit ſententia diffinitiua, & ſententia interlocutoria, vide ſ̄ in cle.ſi ante de do.& contu Et not.hic plures diffinitiuas ferri ſuper eodem facto:& illæ ſimul plus poſſunt vna ſola, l. de pupillo §. opus ff. de ope.no. nun. per quam dixit Aug. referētem hic Barba.ꝙ optimum

eſt

est petere confirmationem solæ, quamuis ab ea appellatu non sit, facit tex. in l. si quos. & ibi Bar. suadet. C. de decur. quod confirmetur conuentus iurisgentium. Not. [Tali prætextu,] id est tali colore, quod dicit se appellasse ab interlocutoria, vel grauamine, non debet pendere executio prædictarum trium sententiarum, vt apparet in textu ibi. [Similiter]

† Causa dicitur beneficialis, quando agitur de titulo beneficij simplicis, aut maioris, dignitatis: secus si agatur de Ecclesia, vt de proprietate, gl. in cle. 1. sup. de cā poss.

[Gl. prima summat, dicit respicere pendentia, commendat & dat simile.]

a ¶Vt calumnijs.] Calumnijs. Qui tres sententias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non agit nec excipit, ipsarum executione non facta. Et respicit etiam pendentia nouum, & æquum, quod hic dicitur, cui est simile, supra ea compil. de sequestra poss. c. fi. & huic prin. concor. de pœnis. calumniā.

Calūnijs litigantiū est obuiandum.

b ¶Quauis] includit spirituales, quasi spirituales, criminales, ciuiles, & mistas.

lumnijs [a] litigantium occurratur, is qui in beneficiali, † vel alia quauis [b] causa tres [c] contra [d] se in petitorio, vel possessorio [e] sententias [f] reportauit, ad † agendum [g] de nullitate ipsarum, vel alicuius [h] ex eis, nullatenus admittatur; [i] donec [k] huiusmodi sententiæ plenarie [l] fuerint executioni mandatæ.

¶Similiter si ille, contra quem tres sententiæ diffinitiuæ [m] latæ fuerint, [n] ab interlocutoria, vel grauamine ante prolationem ipsarum, vel earum alicuius [o] se appellasse, [p] & causam appellationis huiusmodi [q] adhuc pendere [r] proponat, sententiarum prædictarum executionem tali prætextu nolumus impediri. [s] Quæ ad causas qualitercunque etiam per appellationem pendentes [t] † duximus extendenda.

¶ Idem.

¶Sententia lata contra citatum extra citantis territoriū existentem nulla est ipso iure. h. d.

CAP. II.

PASTO-

c ¶Tres.] successiue, & super eodem articulo: non. n. locum habet hæc pars, quando super diuersis articulis licet eiusdem causæ, tres interlocutoriæ sunt latæ contra partem.

† In quodā manuscripto ita: ad agendū, vel excipiendum de nullitate, &c.

d ¶Contra se.] de tertio, qui vult propter suum interesse executionem sententię impedire, habetur eo. tit. cum super & ibi latius no. Inno & Host.

e ¶Possessorio.] concor. prædi. decre. 1. de sequestra.

f ¶Sententias.] non dicit diffinitiuas: sicut infra parte proxi. per quod patet etiam in interlocutoriis quarum facienda sit executio, locum habere, quod hic dicitur, & in quo iure petatur illarum executio, vide in Spe. de sen. excom. §. penul. circa fi.

[Glo. seq. quatuor remissiones facit.]

a De materia huius glossæ vide Sebastianum Vantiū in tracta. de nullitatibus processuum, & sniarum.

g ¶Agendum de nullitate.] Modos nullitatis, & coram quo iud. ce agatur de nullitate, & an coram iudice appellationis de hoc agi possit, scripsi post Inno. & Host. eod. tit. c. 1. de appel. dilecto. & Spe. eod. titu. § iuxta. per totum. & ad fi. & ibi. verū. sed si causa. tractatur an sententia pronunciata nulla ex prioribus actis causa iudicetur.

h ¶Alicuius ex eis.] hoc intelligo, quando simpliciter in secundo, & tertio iudicio confirmata est prima sententia, & si diuersa continebat capitula, vel vnum separabiliter, licet in parte fuerit infirmata: tamen quo ad illa capitula, vel partem, in qua, vel in quibus confirmata fuit, primo & secundo dicam hoc locum habere, & in alijs non exemplum patet de teste Raynutius, & c. Raynaldus.

[Gloss. seq. dubium soluit.]

i ¶Nullatenus admittitur.] per hanc litteram videtur, quod etiam si non petat a victor executionē, per modum tamen exceptionis repellere poterit de nullitate agentem. & est simile, quod plene scripsi, de ord. cog. c. fi. vltro ergo se offerat executioni, & sententijs pareat, si de nullitate vult agere. concord. de ordi. cog. cū dilectus.

a Vide Fel. in ca. exceptione. ext. de excep.

k ¶Donec.] facta ergo executione poterit agere, & si obtinebit in causa nullitatis, obtinebit etiam reuocationem executionis. facit de rest. in integ. suscitata. C. de preci. impe. offe. auth. supplicatio.

l ¶Plenarie.] concor. de resti. spol. c. fi. & patet per hoc verbum, quod non facta executione etiam minimæ partis eius, quod pronuntiatum fuit, impedietur agens. s. § q. 1 redintegranda.

m ¶Diffinitiuæ] hoc non expressit. s. proxi. respon.

n ¶Fuerint] successiue, vt s. dixi: quia victus a prima, & a secunda snia appellauit. a tertia vero, non potuit appellare. de app. sua nobis.

[Glo. seq. practicat quo, id esse possit.]

o ¶Alicuius.] maxime in vltima. hoc procedit cum. s. dico me appellasse a grauamine illato per iudicē secundæ appellationis, qua appellatione pendente confirmauit ipse iudex primam, & secundam sniam. hoc dico, quia si a grauamine illato per iudicē primæ appellationis appello, & ille postea tert diffinitiuam, si a b illa no appello, non erit dare tertiā diffinitiuam; multo minus si appellarem a grauamine iudices causæ principalis si vero appella

† Nisi hoc fuisset expressum, nō cōprehenderet ista clem. cās per appellationē pendētes. cle. di spēdiosā. de iudic. cle. 1. qđ Bar.

vero ab illa sententia, & vtranque appellationem prosequor, tunc procedere posset casus iste. facit cle. supra de do. & contu. si ante.

p ¶Appellasse] proponat, quod est infra.

q ¶Huiusmodi.] emissæ ante sententiam ab interlocutoria, vel grauamine, cuius prosecutio forte studio se differtur, vt videatur finis causæ principalis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

r ¶Pendere.] alias appellasse non iuuaret illum, si deferetur, vel contra eum finita esset illius appellationis causa. Sed quid si dicat se sic appellasse, & causam appellationis finitam pro se, scilicet, quia pronuntiatum fuit bene appellatum? Dico etiam, quod tunc non impeditur executio per respon sup. proxi. allegat enim nullitatem: quia per id constat iudicem a quo fuit appellatum, diffinitiuam ferre non potuisse. Sed si aduersarius ab illa pronuntiatione, qua pronuntiatum fuit bene appellatum, intra tempus deb. tum appellasset, tunc adaptaretur hæc littera, quia adhuc illius appellationis causa penderet.

s ¶Impediri.] licet ergo ex pendentia illius appellationis dubitetur, an saltem vltima sententia tenuerit, vult tamen quod fiat executio, saluo iure retractationis, tā sententiæ, quam executionis si iudicetur bene appellatū, vt dixi sup proxi. responso: non enim impedit hæc littera appellationis illius prosecutionem: dummodo ipsius fatalia non sint lapsa.

t ¶Pendentes.] vide sup. ea. compil de iud. dispendiosam in fi

PAstoralis.] ¶ Præsupponendum est secundum opinionem Legistarum in l. omnes. §. executoribus. C. de epi. & cler. videlicet, quod licet iudex non possit facere citari aliquem realiter extra territorium: tamen potest facere citari verbaliter, puta si quis de prouincia Lemouicensi deliquerit in prouincia Pictauien. præses Pictauien. non pōt illū facere citari realiter. i. non pōt facere illū capi in prouincia Lemouicensi: sed ipse præses Pictauien. debet rogare pśidem Lemouicen. vt illū, qui deliquit in Pictauien. quæ est in prouincia sua, capiat, & sibi remittat. sed si aliquis habeat principale domicilium in prouincia Lemouicensi, & in hac ciuitate Pictauiēsi habeat opeftorium, & contrahat in hac ciuitate tūc ratione contractus poterit hic conueniri, vel si possidet

aliquas

aliquas res in hac ciuitate: tu principale domicilium habet in ciuitate Lemouicensi: tunc potest citari verbaliter in ciuitate Lemouicensi: tenet Legista. ꝙ decretum de citando debet fieri in territorio Pictauensi, & non Lemouicensi: quia decretum de citando est iurisdictionis Sed denuntiatio per clientem, seu apparitorem potest fieri extra territorium, quia denuntiatio per clientem facta non est iurisdictionis, sed nudi ministerij, hoc præsuppositum est pro ratione dubitandi. Sed pro rõne decidendi psupponẽdum est, ꝙ snia lata ꝯ nõ citatum, est nulla ipso iure, nec opus est, ꝙ declaretur nulla per iudicẽ Itẽ psupponendũ est, ꝙ Rex Siciliæ est vasallus Ecclesiæ Romanæ, & in aliquo non subest Romano Imperatori, quia regnum Siciliæ est in partib. Imperij, quas donauit Imperator Constantinus Siluester Papæ, quando illum sanauit, seu curauit a lepra.

CASVS. Olim fuit controuersia, seu lis inter Henricum Imperatorem, & Robertum regem Siciliæ, occasione cuius inter ipsos fuit conceptum odium capitale, seu inimicitia mortalis, quia Rex Siciliæ procurauit mortem Imperatoris, & quasdam ciuitates Imperatoris fecit sibi rebelles, imperator indignatus fecit citari Regem Siciliæ voce præconis, idest voce clientis, & cum tuba, vel forte fecit citari personaliter, vt ipse rex comparetet coram ipso Imperatore in ciuitate Pisana, quæ ciuitas inimicabatur capitaliter ipsi regi Siciliæ: Quare hoc videns, & sciens ipse rex Siciliæ, non comparuit, & sic fuit reputatus contumax, & propter eius contumaciã Imperator declarauit crimina contra ipsum obiecta esse vera, & notoria, & tulit snīam contra ipsum Regem dicendo ipsum Regẽ Siciliæ esse proditorẽ, & hostem Romani Imperij Item declarabat illum esse reum criminis læsæ maiestatis, & bona sua confiscauit, non solum bona, quę tenebat ab Imperatore, sed etiã regnum Siciliæ, quod pertinebat ad Papam, & indixit, seu pcepit debitoribus ipsius regis, vt nihil ipsi regi, uel eius fisco, seu receptori, vel procuratori soluerent sub certis pœnis sibi Imperatori applicandis. Lapsu tẽporis Henricus Imperator mortuus est: Rex Siciliæ cõquestus est Romano Pontifici de illa snia ꝯ ipsum ab Imperatore lata: Et ad tollendũ murmur populi licet snia eẽt nulla, tñ Roman. Pontif. declarauit illam esse nullam propter multas causas, quæ clare patent. hoc dicit. H R.

¶ Colligo aliqua notabilia Et primo, ꝙ citatus ad locũ non tutũ, & non securũ, non tenetur cõparere, sed tenetur mittere excusatorẽ, imo etiã si non notoriũ sit, ꝙ ille locus non sit tutus, ipse non tenetur mittere excusatorem, nec appellare, & pro. essus factus est nullus. No. ꝙ iudex non debet sniam præcipitare, & maxime in crimine graui, sed plene det oia rimari, & inquirere l. omnes. C. de epis. & cle. & in hoc cap ibi, non maturo fuit iudicio, sed pręcipitio, & de tanto crimine promulgata. No. ꝙ iudex non põt aliquem citare extra territorium ẽt uerbaliter Et si arguatur d l omnes. §. executorib. C. de epis. & cle. dicit Bart. ꝙ qñ ista duo territoria sunt sub dño alicuius principis, tunc pręses vnius territorij põt citare in territorio alterius, ut præses Pictau. in territorio Lemouicensi, & sic intelligitur illa l. oes. C. de epis. & cle. §. executoribus. Si uero illa duo territoria non sunt sub dominio alicuius principis, tunc pses unius territorij non potest citare, nec realiter, nec uerbaliter aliquem in territorio alterius, ut hic in proposito nostro: quia regnum Siciliæ dicitur subiectum Romano Pontifici, & non Imperatori Sed hoc nõ placet domino Saliceto in d. l. omnes nec uoluit dicere illa lex, oes, quod quis posset citare extra territoriu, vel non citare, quia illa lex solum dicit. ꝙ cliens, vel apparitor citans in territorio, habebit sextas sportulas, i. certum salarium. Si extra prouinciam citat, habebit duos solidos, non aũt dicit ꝙ iudex possit facere citare extra territorium Vel illa lex intelligitur, ꝙ iudex territorij põt rogare alium iudicẽ, ut faciat citari aliquẽ de suo territorio, & tunc cliens habebit duos solidos, ut dicit illa lex, omnes, allega. Et hoc concludunt hic doctores iuris canonici, & Salicetus in prædicta l oes, ꝙ iudex extra territorium non põt citare, nec realiter, nec uerbaliter, sed debet requirere iudice illius territorij, ut faciat illum citari, que uult, & ꝙ sibi illũ remittat. Notetur textum. Et primo primam rõnem. c. videlicet. Pastoralis cura sollicitudinis nobis diuinitus super cunctas Christiani populi nationes iniuncta, nos inuigilare remedijs subiectorum eorundem periculis obuiare, & scandala remouere compellit, &c. Et dic, cura sollicitudinis pastoralis cõpellit. Crimen læsę maiestatis est, ubicunq; quis ꝯ urbem aliquid molitur, i. machinatur, aut ubicunque quis profugit ad hostes, uel hostes iuuat qualicunque rã, uel armis, uel consilio, uel pecunia, uel qui subiectas prouincias nititur facere rebelles, uel seditiones, aut bella mouere in ciuitate, uel ꝙ pręlatum, magistratum, uel principem occidit, uel qui circa latus eius militat, uel arma fert, & occupat contra rempublicam. Et idem dicit crimen perduellionis. s hosti le nã perduelliones dñr hostes. Secus si committitur hoc crimen, non contra rempublicam: quia tunc non dr perduellionis, sed simpliciter lęsę maiestatis. Et no. ꝙ non subditus crimen lęsę maiestatis nõ committit, ut hic in clementina nostra, maxime in §. rursus. Nam Robertus Rex Siciliæ non eo modo subfuit, eo modo non fuit subditus Imperatori Henrico, ꝙ crimẽ læsæ maiestatis in eum commiserit Et dicit Bernardus in repe. l. quisquis C. ad leg. iul. ma ꝙ extraneus ẽt in Imperio contra Imperatorem conspirans, non committit illud crimen læsę maiestatis. Sed Bart. in extrauag. qui sint rebelles, in gl. uerbi rebellando, sentit contrarium, dicens præsentem textum solum loqui in hominibus Eccle. ę. Adde ẽt contra Guil. de monte Lau. ꝙ plati Ecclesiastici habentes temporalia, committunt illud crimen. Argu in c. causam. qui fil sint legi. & facit sing. Lo. Rom. 701. Nota [Iurisdictionum,] vt sup. in cle. quamuis, de fo compet Nota [Si quando ueniret in suam imperij fortiam:] quia supra dixit, quod Imperator protulit contra eum sententiam declarando eum conuictum de criminibus impositis contra eum. Item priuauit eum terris suis, & etiam Regno Siciliæ. Item promulgauit sententiam capitalem, puta, & condemnamus eum ad sustinendum mortem quotiescunque inciderit in manus nostras, & quotiescunque inciderit in potestatẽ ipsius Henrici Et hoc est, quod vult dicere, qñ dicit: et promulgauit sniam mutilationis, & capitis si qñ contigerit, quod aliquando ipse Robertus ueniret in suam fortiam, i. in suam potestatem, & in potestatem sui Imperij. Nota Pet. Ancha. ibi, quia uerum, quod Papa hic ex officio reuocauit sententiam Imperatoris: constita enim iniquitate iudicis inferioris, nullo petente superior reuocat acta. cap. ex tenore, in fine. ibi not. de rescr. Nota [Notorium,] idest manifestum bene cognitum omnibus. Inde notorius, notoria, rium, id est manifestus Et secundum iuristas notorium multipliciter dicitur, uel distinguitur Nam aliud est notorium iuris, aliud facti. Notoriũ iuris est, de quo quis canonice est condemnatus, uel in iure confessus, uel per legitimas probationes conuictus Notorium uero facti est, cuius testis est populus, & dissimulationi, siue inficiatione non est locus. Et intelligitur populus esse testis, siue sit crimen oibus notum, qui sunt in loco illo, siue maiori parti. Itẽ in notorio iuris exigitur quandoque probatio contra negantem In notorio vero facti, non requiritur ordo iuris, qui est alias regulariter obseruandus. Euidentia. n. patrati sceleris, clamore non indiget accusationis. Et si forte iudex uelit taliter delinquentem, secũdum quod ius postulat, & requirit, corrigere, uel punire, & ille appellat, non est appellationi huiusmodi deferendum: imo semper debet procedere iudex corrigendo, uel puniendo. Item notorium facti subdiuiditur, quia aliud est notorium facti permanentis actu, ut si quis publice tenet adulteram, vel concubinam in domo: Aliud est notorium facti transeuntis actu,

vt si quis in publico interfecit hominem, uel fecit sacrilegium, uel aliquid simile. Aliud est notorium facti psumpti: vt si aliquis publice habitus est pro filio consanguineo, uel affine alicuius. Et hoc a quibusdam dr̃ notorium præsumptum. Dicunt autem, q̃ est notorium iuris, notorium facti, & notorium presumptum. Et est notorium, ut si aliquis publice habitus est pro filio alicuius, ubi non sequitur alia probatio, nec requiritur, q̃ enim aliquis sit filius istius, nõ põt uere probari. Idẽ dicunt in fornicatione. Si.n. clericus iuuenis, & cupidus secum habeat euidenter in domo iuuenculam suspectam, non est notoria fornicatio, sed præsumpta. Nã vt dicit Ouid. in Epist.

A iuuene & cupido, credatur reddita virgo.

Notant Im. & Pet. Anc. in uer. ecto igitur, q̃ rex, q̃ non obstante l. 1. de ijs qui per me. iu. & l. non est verisimile ff quod met. cau. q̃ Robertus non tenebatur comparere, quia factum fuit contrariũ presumptioni ll. allegatarum. Et terror armorum per l. 1 ff. de vi & vi arm. efficit ne propter fidei promissionem teneat credere capitalibus inimicis. c. accedens ut lite non contest. neque offerre me iniuriosæ morti. Vnde relaxatus a carcere, non debet ad mortẽ, uel iustam, uel iniustam redire, secun. Pet. Anc & Ant. quæ refert, & sequitur Imo. cui pr̃dicto est Pet. Anch. obstat l. nam & Seruius, ff de neg. gest. & l. 4. ff. de cap. & postli. reuer. ubi est pulcher tex. de Marco Attilio Regulo, qui e Roma redijt ad Carthaginenses. allego gl. bene facientem in l. succurrit, ff. ex quibus cau. ma. Card. in cle. 1. §. si. de spon. dicentẽ, periurium esse magis homicidio. Sed Card. non u dit glo. in ca. 1. 13. dist. & glo. cap. ille qui, 22. qõ. 5. Nota, [De more,] .i. de consuetudine. imo etiam de iure naturali quis repellit inimicum, & non male diceres de more, i. de iure naturali, sed proprie de more, i. de consuetudine. Et declinatur hic mos, ris, masc. gen. i. consuetudo, vt talis mos est in partibus nostris. i. talis consuetudo: & sequitur morem patriæ suæ, i. consuetudinem, sed differũt, quia mos est quod facit moram, & sic diffinitur: Mos est quædam consuetudo de moribus tracta tantummodo. Vel sic: Mos est quædam lex uiuendi nullo vinculo adstricta, siue lex non scripta, sed tantum vsu æui retenta. Vel mos est uetusta, & probata consuetudo, siue lex non scripta. Sed consuetudo est quoddã ius moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum lex deficit. Item mos. i. virtus hominis, sed proprie in plurali habet hanc significationem, ut iste habet bonos mores, & proprie dicitur de bono, sicut vitium de malo. Inde morosus, sa, sum: & producit primam mos, ris. Nota in uersi. [Absoluendo] q̃ Imperator p p delictum in eum commissum non potest absoluere qui cõdemnato tenetur, a fidelitate, & alijs hic expressis, si non sibi, sed Papæ subsunt, e conuerso Papa absoluit fideles Imperij ab Imperatoris obedientia, cum ipsum deponit, similiter absoluit alios laicos ab obediẽtia, & fidelitate dominorum temporalium capi. Apostolica. circa ff sup eo. 15. quæst. 6 alius, & capi. nos sanctorum, de her. c. fin. de pœnis cap. fi. Quærit Pau. si sentẽtia hic tenuisset, nũquid debitores debuissent soluere? Host. c. significauit de censi. dicit, quod non, ex quo sup crimine lata est snĩa, & bona confiscata debent fisco, tanquam hr̃di solui. C. de bo. dam. l. fi. inest n tali iuramento conditio, nisi creditor mutauerit statum, ad hoc sup. de iureiu. quemadmodum, ita q̃ a fidelitate secuta depositione, nõ intelligat liberatus, sed a principio rebellionis, vr̃ enim sub ipsa conditione, nisi sit rebellis &c. ita intelligatur, q̃ no. in l. qui ergo §. si heres. ff de leg. 1. Pet. de Anch. allegat etiam notata in cap. 1 titu. Hic fini. lex Corn. in usib. feu. col. 10. adde quę pulchre notantur per Doctores in l. si cum Cornelius fundum. ff de solu. & libe. Not. [tu feudum,] Feudum id est beneficium, & beneuola actio tribues gaudium capiẽti, c. ptensque tribuendo in id, quod facit, & sua sponte parata. Vel feudum bñficium, quod ex beneuolẽtia alicuius ita traditur alicui, ut proprietate rei, quæ in feudum datur penes dantem remanẽte, vsumfructum eiusdem rei, ita ad accipientem transferat, vt ad eum, hæredesque suos masculos, & fœminas, si de eis nominatim dictum fuerit, & in perpetuũ pertineat: ad hoc vt ipse, & eius heredes fideliter seruiant domino, siue illud seruitium nominatim dictũ fuerit a domino, quale esse debeat, siue indeterminate promissum sit. Dicitur aũt feudum a fidelitate, vel a fide, quã vasallus domino præstare tenetur. Nec. n debet aliqua inuestitura fieri ei, qui fidelitatem facere recusat. i. non vult; nisi feudum eo pacto sit acquisitum, vel de eo fidelitas non præstetur, vt in constitutionibus feudorum, per quos fiat inuestitura, & per quos recipitur ibidem; in quib. causis feudum amittatur. c. 2. § 1. in vsibus feudorum. no. Habemus et feudum ligium ſm Spe. Et est qñ cã, & occasio homagij cœpit a dño, vt quia Baro dicit alicui pauperi militi, quod aliquam rem immobilem sibi daret, si ei faceret homagium, & illam dedit: talis res vocatur feudum ligium, & talis vasallus vocatur homo ligius. Et feudatarius est ille, qui feudum recipit ab aliquo domino, qui etiam uasallus dr̃ a vulgariter loquẽtibus. Latino uocabulo beneficiarius appellatur. Nota in hoc tex quod quædam sententiæ, quæ sunt inualidæ in substantia, sunt validæ quo ad opinionem vulgi; & qñque exigitur cassatio sententiæ nullæ propter opinionem vulgi, & saluantur tex. dicentes cassari sententiam, quæ est nulla: electionem, quæ est nulla, quia cassantur quo ad opinionem in labijs vulgi; ad hoc gl. c. auditis. de elect. c. inter dilectos, de excessib. prelatorum. Imo. Nota, [Iuris naturalis.] quod ius naturale commune est omni nationi, eo quod ubique instinctu naturæ habetur, non aliqua constitutione facta ab homine, sed ab ipso naturæ conditore. s. Deo, ut maris, & fœminæ coniunctio, liberorum successio, & puerorum educatio, idest nutritio. Item ius naturæ dicitur equissimum, veluti. Quod tibi non vis fieri, alijs non feceris, i. tu non facias alijs illud, quod tibi non uis fieri. Inde dicuntur etiam precepta naturalia, quæ in lege, & Euangelio continentur, vt, non mœchaberis. Nos. n. habemus et ius ciuile, & accipitur diuersimode, ut di. stin. 1. c. ius naturale. Vno modo ius ciuile est id, quod quisque populus, uel et a u quæq; ciuitas sibi propriũ diuina humanaq; causa constituit, secun. Isidor. lib. 5. Secundo dicitur ius ciuile, lex duodecim tabularũ quę fuit origo totius iuris ciuilis, sec. gl. inst. de iur. naturali gentiu & ciuili, §. ex non scripto. in verbo, origo. ff. de origine iuris. l. 2 § 1. Et dr̃ lex duodec. tabul. lex scripta in duodecim tabulis, quarum decem a ciuitatib. Atheniensium, & Lacedęmoniorum a decem viris fuerunt allatæ, id est apportatæ, & duæ ad declarationem illarum per eosdem decem viros postea additæ, vt dicit glo. in verbo, decem viros §. deinde c. Moyses. di. 7. Tertio dicitur ius ciuile, q̃ ex legibus, plebiscitis, constitutionibus, Senatusconsultis, principum decretis, vel auctoritate prudentium inuenitur. Quarto dicitur ius ciuile illud, quod non est prætorium. Quinto dicitur disputatio prudẽtium, quæ fuit facta sub lege duodecim tabularũ. Sexto dr̃ ius ciuil., quicquid habemus scriptũ de iure. Septimo quicquid iure naturali, vel gentium subtrahitur, uel quod non est ius naturale, nec gentiũ. Et sic accipiendo, ius canonicum dicitur ius ciuile, & ita sumitur. 1. distinctione, ius autem. Nos habemus et ius gentium, quod est sedium, i. hostilium occupatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes, postliminia, fœdera pacis, induciæ, legatorum non vetandorum, vel non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Et dicitur ius gentium, quia eo omnes fere gentes vtuntur. c. ius gentium. 1. dist.

¶ Multa sunt alia iura. s. ius aureorum annullorum, ius militare, ius patronatus, ius publicũ, ius priuatũ, ius quasi naturale, ius Quiritium, ius prætorium, ius canonicum. Et si vis, vide de omnibus istis iuribus breuiloquum qui intitulatur. Guarinus Veronensis, Floro salutẽ plurimã, &c. Et dr̃ ius, iuris, a iubeo, bes, quia iubet

Et eſt ius lex diuina: Fas lex humana. Tranſire autẽ p agrum alienum fas eſt, ius vero nõ eſt. Item ius dr̃ eſſe lex ſcripta. Item leges humanæ ſunt, iura diuina ſunt. Item ius gñale eſt: Lex eſt eius ſpecies No. [vulgi.] vulgus, gi, eſt, plebs, populus, multitudo gentium: dr̃ a volo, vis, eo, ꝙ vnuſquiſque facit, quod vult: inde & hic hæc vulgaris, & hoc vulgare. Inde vulgariter aduerbium, vt ille loquitur vulgariter, id eſt, ſicut vulgus, & non litteraliter.

[Prima gl. ponit caſum, & ſimul ſummat, & diuidit.]

a ¶ Paſtoralis.] Caſus. Tres partes principales habet hæc cõſtitutio. ſ. exordium, narrationem, & concluſionem. Prima ponit exordium breue. Sc̃da ibi, [Sane.] narrans cauſas, & effectum cuiuſdam iniquæ latæ per quondã Imperatorem Henricum in regem Robertũ cum ſuppletione defectuũ, oſtendit nullitatem illius tã ex ipſius cauſis, & alijs inſertis in illa, q̃ ex perſonis a quo, & in quem ſnĩa lata fuit. Tertia ibi. [Vt igit.] concludendo declarat illam ſnĩam irritam: illam etiam irritat, quatenus de facto proceſſit. Secũdo ſubdiuiditur: quia primo narrat ſuiæ cauſas, defectuũ, & ſuppletionem, vt dixi: ſecunda ibi. [Verum.] ſub jcit illam examini, & dicit quia te. Tertia ibi, [Notorium.] improbat citationem, & proceſſum ex metu citati ratione aſſantium Imperatori, & ratione loci. Quarta ibi, [Verum illud.] illã improbat ratione loci in quo, & de quo citatio facta fuit. Quinta ibi, [Denique] concludendo contra ſnĩam, priu ſoluit duplex obſtaculum, quo dici poſſet regem vaſſallum imperij ſnĩam pr[...]m deli[...]uiſſe.

Sexto ibi, [Rurſus.] oſtendit diuerſis modis in illa ſententia Imperatore in ſua pot[...]ſtatis terminos exceſſiſſe. Septimo ibi, Cęterum ſtoluit ſuppletionem defectuũ, q[...] in ſententia [...] Imperatori.

b ¶ [...]ata.] his [...] conſtructum, & tale, vel ſimile [...]uio, quod erat [...] de decre. paſtoralis. in compil. Grego. ſub diuerſis titulis collocata, vt dixi ſup. de reſcrip. paſtoralis. in prin.

c ¶ Diuinitus.] per verbum illud: paſce oues meas: Ioan. vlt. de elect. ſignificaſti de maio. & obed. ſoluitæ.

ralis [a] cura [b] ſolicitudinis nobis diuinitus [c] ſuper cunctas † Chriſtiani [d] populi nationes iniuncta nos [e] inuigilare [f] remedijs ſubiectorum, eorundem periculis obuiare, & ſcandala remouere compellit.

¶ Sane [g] cum dudum inter quondam Henricum Imperatorem [h] Romanum, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Robertum Siciliæ regem grauis fuiſſet materia turbationis exorta; aſſerente [i] deinde Imperatore prędicto, quod cum quibuſdam ipſius [k] ſubditis [l] † Rex confœderationes, & conſpirationes [m] fecerat in ipſius maieſtatis offenſam: Quodque tractauerat & ordinauerat, [n] vt ciuitates quædam ſub imperij, & Imperatoris eiuſdem obedientia conſiſtentes contra eum & imperium rebellarent, genteſque ſui ipſius fultę [o] ſubſidio nonnullas alias imperij ciuitates, & caſtra (inde violenter electis ipſius Imperatoris officialibus) occuparunt, & pro ipſo rege occupata tenebãt: Ac aliàs etiam [p] in vrbe, & alibi in imperij, & Imperatoris eiuſdem contẽptum, & ſuæ maieſtatis iniuriam, & reipublicæ detrimentum multa grauia fuerunt † per regem eundem, ac malitiam, & inſtigationem ipſius tam a ſuis ſtipendiarijs, quam a ſubditis Imperatoris cõmiſſa. Præhabitis per Imperatorem eundem quibuſdam proceſſibus contra eum, abſentem [q] tamen, quamuis legitime (iuxta Imperatoris aſſertionem) citatum, ad quod ſupradicta erant notoria, per imperialem interlocutoriam declarata: [r] † Imperator ipſe regem affirmans propter præmiſſa læſæ maieſtatis criminis reum eſſe, in eum peremptorie (vt dixit) & ſufficienter citatum, ſed comparere contumaciter recuſantem, tanquam rebellem, proditorem, & hoſtem imperij, ac reum criminis ſupradicti, priuationis omnium dignitatum quocunque comprehenſarum titulo, & quibus ſe intitulabat Rex ipſe, auctoritatum quoque, honorum prouinciarum, terrarum, bonorum, iurium & iuriſdictionum, tam perpetuorum, quàm temporalium, & ſi quando veniret in ſuam & imperij fortiam, mutilationis † etiam capitis ſententiam promulgauit, omnem ſupplendo [s] defectum, ſi quis [t] forſitan fuerat ex ſolemnitate iuris omiſſus † in proceſſibus memoratis: præmiſſa (vt aſſeruit) faciens exigente iuſtitia, & de imperiali etiã poteſtate.

¶ Verùm, quia huiuſmodi ſentẽtia, quæ non a diſcretione matre [v] virtutũ, ſed

d ¶ Chriſtiani.] de homi. pro humani. libro 6. & facit extra uag. Bonifacij. vnam ſanctam. E. facit hęc littera ad id, quod dixi ſupra ead. compil de teſt. cap. [...]licili cet, quod regulariter Iudæos non compelſit Eccleſia.

e ¶ Nos, &c.] quod eſt infra.

f ¶ Inuigilare.] ponitur hic, in pro valde, ſicut de fide. inſt. cap. 1 de quo vide in Spe cu de dilpu. & alleg. §. poſt hæc. verſicu il lis. ibi imponitur. Et huic exordio, concord. procemium ſex ti, & de offic. deleg. officij. eodem lib.

g ¶ Sane.] narratio.

h ¶ Imperatorem.] inchoauerit enim diſcordia eo nondum coronato. ſup. eadem compil de iureiuran. cap. primo, poſt principium

i ¶ Aſſerente.] forte veraciter, quod tamen ſententiam nõ iuſtificat, vt ſequitur in §. ruſus.

k ¶ Ipſius.] Imperatoris, vel regis. primũ placet.

l ¶ Subditis.] idem ſi cum non ſubditis, vel hoſt. bus. C. ad leg. Iul. maieſta. ſi quis canonizata. 6. quæſt. 1.

m ¶ Conſpirationes.] vide quod ſcripſi de iud. exhibita.

n ¶ Et ordinauerat.] Rex Romanorũ Robertus.

o ¶ Fultæ.] id eſt munitæ, firmatæ, vel adiutæ.

p ¶ Etiam in vrbe.] Romana ſcilicet.

q ¶ Abſentem.] an ſuper crimine contra abſentem ſententia ferri poſſit, not. [...] dolo, [...] veritatis,

r ¶ Declaratio] vtile cõſiliũ eſt in notorij [...] interlo[...] & tac[...] noſtrã [...] delc[...]

ſ ¶ Supple[...] de eſt [...] huius clauſulæ, videas in Spe.

t [...] nunc oſtendendum, vt [...]

t ¶ Si quis.] ſcilicet defectus.

u ¶ Matre.] q̃ 5. prudentium, de offi. cuſto. c. 1.

a ¶ Nouerca

† Vide extrauagantẽ Bonifacij VIII. inci. Vnã ſanctã. ti. de maio. & obe.

† Qui tñ hic nõ nominatur vnde not. Anc. ꝙ in hmõi proceſſib. ſufficit noiare principale ſpãliter, & acceſſorios gñaliter.

† Alias i. ta: genteſque ſuæ ipſius ſubſidio, &c. ſed in antiquiorib. aliàter legitur ita: genteſque ſuæ ipſius fulta ſubſidio, &c.

† al. fuerunt.

1 Vide Turrecrematã in ſumma de Eccleſia. lib. 2. c. 29. & c. 77.

2 In qb. caſib. Eccleſia cõp ſcat Iudæos, declarauit Sanctiſſimus Dñs Gregori' XIII. i ſtatuto inci. Antiqua Iudæorũ improbitas. edito hoc ann. 1581.

† In recẽtiorib. legitur, declarata.

† Notãter dixit pœnæ capitalis, cũ illa ſit varia. ſm Petr. de Anch. g l. rei capitalis. ff. de pęnis. adde glo. & moder nos in l. tranſgere. C. de tranſa intelligetur I dubio de minori al leg P. A. in c. quã to de iure iur. glo in l. crimina li, C. de iu ri. om. iu. adde etiã glo. l. C. ne chriſt. man. vide Felca ex litteris ii. col. de cõ. ti tu.

† al. omiſſa.

a ¶ Nouerca.] sicut se habet nouerca ad priuignos, quæ sæuire solet in illos, sic se habet ad iustitiam voluntas præcipitantis iudicis: hoc intendit. Inde dixit quidam: Gaudet in afflictis sæuire nouerca potestas.
Sic et dicit canon. quod negligentia est nouerca eruditionis. 83. dist. nihil.

a nouerca [a] iustitiæ, voluntaria, scilicet iudicantis præcipitatione [b] processit, partus forsan se deteriores haberet, si ipsius sententiæ † inefficacia in publicum præcone iustitia non prodiret. Nos circa eam tali vti prouisione volentes, quę (detectis ipsius defectibus) seminata per eam extinguat pericula, & in ratione reddenda sit posteris profutura: [c] ipsam subijciendam esse prouidimus limæ [d] iustitiæ, ac rectæ libramini [e] rationis.

¶ Ex iisdem igitur causis, [f] & continentia, nec non conditione illorum, a quo [g] & in quem [h] lata fuit, diligenti, & debita consideratione pensatis, patenter ex eis illius [i] adstruitur euidentia nullitatis, & manifeste arguitur temeritas promulgantis.

¶ Notorium quippe ac indubitatum exstitit, quod grandis exercitus [k] tempore dictorum processuũ & sententiæ, continue Imperatori assistens regem ipsum & suos [l] persequitur odio capitali: Pisanaque † ciuitas, in qua lata fuit memorata sententia, regem capitali habebat odio notorio, [m] & antiquo.

¶ Esto igitur, quod Rex i, se alias ad † præmissa fuisset legitime per Imperatorem citatus, nunquid venire debuit ac iudicem exercitu feroci ac grandi, ipsique citato (vt præmittitur) odioso stipatum? [n] Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum [o] populoso: multum potenti, ac præfato [p] in eum odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur consistorij [q] talis subire † iudicium, & se in hostium sinu [r] reponere, ac ad mortem per violentam [s] iniuriam, non per iustitiam inferendam vltroneum se offerre? [t] Hæc quidem iure timentur, hæc de more vitantur, [u] hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura. [x] Desiperet [y] igitur, qui citationem huiusmodi saperet arctasse citatum. † Vt illud tanquam nouissimum nullatenus omittamus, quod regem extra districtum [z] imperij in regno, scilicet Siciliæ notorie ac continue tempore supra dicto morantem citare non potuit Imperator: nec citatio, si quam forsan de ipso intra imperij fines fecit, citatum extra imperium constitutum arctauit. [a]

¶ Nos quoque regis ordinarius iudex, quod ad Imperatoris iudicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam [b] fuimus requisiti: [c] imo licet ad nos curiam nostram temporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirent, & iuxta eum etiam quidã ex fratribus

b ¶ Præcipitatione.] d. [illegible] quod omnia præcipitat de pœ. dist. [illegible] Et est præcipitatio [illegible] modo, & [illegible] periculo se sepul [illegible] parte.
c ¶ Profutura.] vt [illegible] bene vnico.
d ¶ Limæ.] 37 q [illegible] § cum vero vers. ferrum. [illegible] est instrumentum fabrile & ferreum, quo metalla roduntur, poliuntur, [illegible] & purgantur.
e ¶ Libramini.] habetur hoc verbum [illegible] omnis de re iu. [illegible] libro 6. Et est librare per libram, quæ certum habet pondus, aliquid ponderare, vel æquare: inde dicitur, quod in mense septembri sol ingreditur signum Libræ: quia tunc dies, & noctes æquantur.
f ¶ Causis.] ex causa faciliter deprehenditur iniquitas sententiæ, de test. in integ. cum ex litteris, & ideo datur consilium, vt causa exprimatur. ad re iud. [illegible]
g ¶ A quo.] scilicet Imperatore.
h ¶ Et in quem.] scilicet regem.
i ¶ Illius.] scilicet nullitatis.
k ¶ Exercitus.] collectio hominum in expeditione.
l ¶ Suos.] propinquos, familiares, & subditos.
[Glo. seq. arguit pro op. & remittit.]
m ¶ Notorio.] facit hæc littera ad ea, quę scripsi [illegible] app. ex parte [illegible] Nam [illegible] non solum [illegible] loco notorie non tuto possit appellari et exceptione non opposita: sed et quod sine appellatione citatio non arctet, & facit, quod not. spec. de cita. § 1. vers. item quod citatio fit ad locum 1. & 2. vers. sed quid si citatus & quod no. Inno. & Host. de dila. c. 2.
n ¶ Stipatum.] quasi vallatum, circundatum, vel fulcitum.

o ¶ Admodum.] pro valde. sic in decre. Romani. vers. nos itaque, sup. ea. compil. de iureiur.
p ¶ Ac præfato.] scilicet capitali.
q ¶ Consistorij.] de hoc verbum 2. q. 6. anteriorum. § ad hoc & auth. [illegible] de appel. [illegible] & dicitur a consistendo, [illegible] Hostien. [illegible] princ. Sedebat super solium in consistorio [illegible]
r ¶ Sinu.] idem verbum 13. q. 1. § 1. circa [illegible] de Iudæis. [illegible]
s ¶ Per violentam.] per hanc litteram [illegible] quod si captiuus ad pœnam, vel periculum mortis relaxatur iuramento suo de redeundo ad carcerem certo die, si mors erat iniuriosa, redire non tenetur.
t ¶ Offerre.] quasi dicat nullus, nisi ex multæ patientiæ merito, sicut Ambrosius 23. q. 6. conuenior.
u ¶ Vitantur.] etiam per volucres. Ouid. in 2. de remedio amoris.
Quæ nimis apparent retia vitat auis.
x ¶ Natura.] quæ non solum scriptum, sed nec alium vult offendi, vnde Tul. li. 3. de offi. Homo naturæ obediens, homini nocere non potest.
y ¶ Desiperet.] concord. de renun. nisi cum pridem. vers. sed dicas.
[Glo. seq. not. & remittit.]
z ¶ Districtum imperij.] per hanc litteram, & sequentes patet, quod Imperator non distringit totum orbem, licet dicatur dñs mundi. [illegible] ad l. Rhodi. de iactu l. deprecatio [illegible] in apibus. [illegible] tamẽ pro ipso ius commune, quo fundat intentionem suam in orbe sicut episcopus in diœcesi [illegible] post Host. de offic. archid. c. [illegible] super 1 glo.

a ¶ Arctauit.] de constit. c. 2 lib. 6.
b ¶ Nequaquam.] scilicet puram negatiuam, quam percipere poterat.
c ¶ Requisiti.] hic & in inferioribus declarat no. de fo. comp.

† Dictio, sententiæ deest in aliis.
† al. & fama quoque.
† al. ita: ad præmissa fuisset perceptione citatus, [illegible] venire debuit ad iudicem exercitu feroci, & grandi, ipsique citato præmittitur odio [illegible] &c.
Consistorium vnde dicatur.
† al. subire iudicio, se in hostiu sinu reponere ad mortem.
† al. vt id.
Vide Cas. [illegible] catalogo gloriæ mundi [illegible] consideratione [illegible] vbi plenissime.

compe c.vlt.in prin. 3 q 6.c.1.de rapto.cap 1.De hac requisitione, vide quod no in Spec. de compe. iu. adi. §. 1.ver sed quomodo.& de accu § 1.ver. sed nunquid. & §.fin ver.vt autem.

a ¶ Essent.] p o ipsius coronatione, vt in ca. Romani. sup. de iureiurando

b ¶ De processibus.] de discordia bene sci erat prius, de iureiurando Romani.

c ¶ Forsan.] non est nota dubitationis.de hoc de test c 1.

[Gloss seq quærit, ponit duas opi. & duas incidentes quæstiones, in quarum qualibet ponit duas opiniones contrarias.]

d ¶ De more.] sed nunquid de iure voluit hoc dicere? Accursius in l.ii cui § fin.de accu dicit quod remissio illa sit ex vi banitate, vel ex voluntate, vel locum habet secundum eum, cum reus latitat, quod etiam videtur placere Innocentio, de rap.c.1. Sed gl.ibi & Host.dicunt, in omni graui delicto remissionem fieri ad iudicem delicti, p §. si vero quis comprehensorum in Authent.vt nulli. in coll. 9. imo dicunt quidam quod iudex delicti ad hoc pt cogere iudicem, sub quo degit per verbu, iubemus, ibi posito quod est nec. illatis. 24 q 1. quod percipitur & qd iussu.l 1.& 2. & nec no obstat qd dr, quod par in pare nō habet imperium. de elec.innotuit cum in hoc iudex delicti sit maior.& hoc placuit Iacobo d Rauen., & Pet in auth qua in prouincia. C vbi de cri. agi oportet, p his facit qd not Hug 85. di c n.Cotra eos facit qd notatio quod credo verius.l. quod male faciat iudex requisitus non remittendo: is tamen qui requirit, si alias non est illius iudex, illum cogere, vel punire non poterit, sed agetur coram superiore illius, ad quod facit de foro compet. Romana § contrahentes.lib.6.ibi,ad denunciationem, non dicit,ad mandatum,vel præceptum, facit et de offi. ordin pastoralis. in principio: & quod not. de offi de le prudentiam §.adijcimus. in vlt. gl. Nec obstat illud verbum, iubemus, in §. si vero quia licet Imperator ibi iubebat, non dat per illud iudici requirenti potestatem iubendi,vel puniendi non concessum, igitur nō attendit.23. q 5. amputato. Dicunt etiam præfecti domini legum, quod iudex requisitus remittet hunc ali-

qua cognitione, tum quia præsumptio est pro iudice requirente.de renun.in præsentia,tum quia requisitus est merus executor de offi.deleg.pastoralis §. præterea. C de execu.rei iudi. si vt proponis, & pro eis facit præd.l si cui.§. fin ff. de accu Quidam contra, quod præcedet aliqualis cognitio, alias sine causa infamaretur, qui sic fictitim ligatus remitteretur, ad hoc, ff.de custo & exhibi. re l. diuus.C.de exhib re. l.fina. C.vbi de crim ne agi oportet l 1.Et hoc i sua disputatio ne tenuit Barto. de Pratis,per prædictam l.diuus. inducēs etiā l.ne in arbitris.C de arbi.

e ¶ Citatum.] vide quod not. & dixi eo.tit.c. nos in gl.pen.

[Glossa sequens allega 4 cōcor. duplici ter exponit, & remittit,& differentiā sub dit.]

f ¶ Homoq. ligius.] de homagio habet, de accus.veniens. de simo.ex diligenti.de excel.præla grauem. de reg iur c.fin quod alias dr hominis ligium Dicitur autem ligius quasi ligatus, vel legius quasi legalitatem seruās, de hoc Martin de Fano cō posuit quendā tractatum, quē ponit Speculator, & latius prosequitur de feud §.2. Et vt ibi no.hominis ligiū fit Imperatori vel regi nullius alterius fidelitate salua, sed in vasallitico, vel fidelitate reseruatur saltē Imperatoris fidelitas, vel auctoritas.i li feu de prohib feu. alie.l.imperialem. Nec vr quis esse posse ligius duorum, sed bene pōt esse ligius vnius, & vasallus alterius, vt hic, vel vasallus plurium,& ibi de h c versi. 10. & vel sequentibus.

nostris essent, [a] prius tamen dictæ sententiæ promulgatio, quam aliquid de processibus [b] antecedentibus ad audientiam nostram peruenit. ¶ Denique licet rex ipse terras † aliquas ab imperatore tenere dicatur in feudum, non tamen in eis, sed in regno præfato domicilium suum fouebat: vnde Imperator in ipsius personam, nullam ratione terrarum huiusmodi (nisi ex natura feudorum) debitam superioritatem habebat. ¶ Quòd si punitio criminis intra districtum imperialem commissi,ad imperatorem forsan [c] pertinuisse asseratur; Verum est quidem si in eodem districtu fuisset inuentus delinquens, vel ad illum de more [d] remissus. Dici ne ergo sententia meruit, quę a iudice, qui per regem tute † adiri non potuit, & in loco notorie (vt præfertur) non tuto in absentem,nec citatum [e] legitime, ac inauditum,per consequens & indefensum, non maturo fuit iudicio, sed præcipitio, & de tanto præsertim crimine promulgata? Rursus non est silentio relinquendum, quòd ipse rex noster, & Ecclesiæ Romanæ ratione regni prædicti

notorie subditus, homoque [f] ligius, & vasallus, ac † in eodem regno, non vt præmittitur in imperio,certum, continuum,& notorium suum habens domicilium, ac originem [g] inde trahens, imperatori eo modo non subfuit, [h] quod in eum crimen læsæ maiestatis committeret, quantumlibet omnia in sententia supradicta contenta veritatem indubiam continerent: sicque nedum non iure, imo nec iuris colore tulit imperator sententiam supradictam † in regem, ex causa, quæ veritatis subsistentiam nō habebat,[i] propter quam [k] etiam quatenus in eo fuit, regem eundem priuando regno, & regia dignitate, ac terris etiam alijs, & iurisdictionibus perpetuis & tēporalibus, quæ sub eo nullatenus vel ab eo, sed a nobis, & sub nobis tenebat, necnon procedendo contra regem eundem ex illis,quæ per ipsius stipendiarios, ac nonnullos imperatoris eiusdem subiectos per malitiam,& instigationem regis ipsius contra eum fuisse commissa in vrbe dicebat: Cum etsi illa fuissent ibidem reuera commissa: punitio tamen eorum in regem velu

g ¶ Originem.] Nota pro foro originis, 3 de quo de paro.c.fi in 1.glo de temp ord. cum nullus. lib.6 & in Spe.de compet iudi adeundo.§.1 vers 42 & 43.

h ¶ Non subfuit.] innuit per non subditum crimen læsæ maiestatis non committi.

i ¶ Non habebat.] No. non valere sententiam,ex cuius tenore deprehenditur euidens iniquitas.de hoc d.c. xi post Innoc.eod.tit cum Bertholdus super verbo.concessimus.

ADDITIO. De hoc videre poteris Panor. in cap quoniam, de proba.

k ¶ Propter quam etiam.] tolle hic litteram,quæ est in

† Comitatū.pūniciæ dicit Bart i extraua. qui sunt rebelles i glo rebellando.

1 De hac remissione vide Bar & doctores i aut. que in prouincia C. vbi de cri agi o po & Guidonē Papę, decis. 101.

† al. secus. &c.

† In quodam manuscripto ita, ac in eo regno, vt pmittitur nō in imperio certum, &c.

† al. sæpe dictam.

2 Et tunc fœmina pot succedere.Dec. cons.139. & vid Abbatem in c. e.m te. de iurepa tronat.

3 vult hęc gl. iuncto tex. q rone origi nis fortit quis forū, q intelligē tam de origine ppria, quā prīa, vel auita vid p Bart.i l. assuptio. ff. ad municip.Abbas Siculus.

ti extra districtum [a] imperij commissorum ad Imperatorem nullatenus pertineret: inhibendo etiam in eadem sententia sub magnarum appositione pœnarum, quarum aliquas sibi applicari mandauit, ne quis dicto regi præsumeret in suis respondere debitis, [b] in ipsiusve familiaritate, vel seruitio remanere, aut eidem contra ipsum Imperatorem quouis modo impendere consilium, auxilium, vel fauorem: cum debitores, seruitores, & auxiliatores huiusmodi extra imperium, & in regno constituti prædicto nullatenus Imperatori subessent, † nec ex committendis in regno eodem dictis possent pœnis adstringi, vel aliqualiter condemnari per ipsum; absoluendo quoque ab omni fidelitate, [c] obligatione, seruitio, promissione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & castra (& † loca) ipsiusque vassallos, & feudatarios & alios quoslibet eidem regi quomodolibet obligatos; cum includerentur in absolutione huiusmodi terræ, & personæ nobis, & Ecclesiæ Romanæ subiectæ, [d] propriæ terminos potestatis excessit, in messem nostram mittẽs perperam suam falcem. [e] ¶ Ceterum defectus suppletio circa processus adhibita supradictos, non tantum valet ad iustificationem ipsorum, & sententiæ supradictæ, quantum ad eorum suggillationem & notam; cum nullam super præmissis potestatem haberet Imperator in regem, sibi alias quàm vt præfertur non subditum, non citatum legitime, aut remissum, & extra districtum ipsius continue, ac notorie consistentem: nec prædicta suppletio circa subditum etiam ad ea potuisset de ratione referri, per quæ de crimine presertim sic graui [f] delato, defensionis (quæ a iure prouenit naturali †) facultas adimi valuisset; cum illa Imperatori tollere non licuerit, [g] quæ iuris naturalis existunt. ¶ Vt igitur sicut memorata sententia iuris caret effectu, sic auctoritate, & nomine [h] rei careat iudicatæ, vt nec in opinione communi, aut vulgi [i] labijs nomen habere sententiæ mereantur; vt etiam in magnum iustitiæ ac pacis obsequium scandalosis occurratur periculis, quæ cum nostra & Ecclesiæ, & prouinciarum multarum, regnorum, & gentium turbatione non modica possent occasione ipsius pro tempore suboriri: Nos tam ex superioritate, [k] quam ad imperium non est dubium nos habere, quam ex potestate, in qua vacante imperio Imperatori succedimus: [l] & nihilominus ex illius plenitudine potestatis, quã Christus rex regum, & dominus dominantium [m] nobis licet immeritis in persona beati Petri concessit, [n] sententiam, & processus omnes prædictos, & quicquid ex eis [o] secutum est, vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorum consilio [p] declaramus fuisse, ac esse omnino irritos, & inanes, nulliusque debere, aut debuisse sortiri effectum, seu nocumentum, vel notam afferre cuiquam, vel quomodolibet attulisse. Ipsosque nihilominus quatenus processerunt de facto, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eos, vel in posterum sequi posset, in irritum reuocamus. [q]

fi. huius §. proprie ter minos potestatis excessit in messem nostram, &c.

a ¶ Districtum.] cum Roma sit de tẽporali dominio Ecclesiæ. quadragesimatertia dist. ego Ludouicus. vigesimatertia q. vlt. igitur. de elect. fundamenta. lib. 6.

[Glo. seq. quærit, & remittit.]

b ¶ Debitis.] quid de debitoribus per iuramentũ obligatis, hoc posito q̃ hæc sententia fuisset iusta, scripsi post Host. ĩ cẽsib. significauit sup gl. 2.

c ¶ Fidelitate.] hoc bñ facit Papa de subditis imperio 15 q. 6. alius & c. nos sancto rum, & eo tit cap. 2. lib. 6. & hoc ratione criminis, de hære. ca. fi. de pœnis. ca. fin. procedit autẽ hoc ex superioritate, de qua ĩ. §. fin.

d ¶ Subiectæ.] arg. ad not 16. q. 7. filijs. i 1. gl. s quod per damnationem, vel confiscationem iudicis secularis non perdit ius patronatus.

e ¶ Falcem.] quòd facere non licuit. de elect. venerabilem. in princ. cum suis concor.

f ¶ Sic graui.] læsæ maiestatis.

g ¶ Licuerit.] facit ad not. ff. de constit. princ. l. 1. & C. si contra ius, vel vtil. pu. l. vlt per Innoc. de constitu. quæ in ecclesiarum per Hostientem in sum. de rescript. §. quas vires. ver. potest autem. facit etiam ad quæstionem de iudice habẽte arbitriũ, ĩ no. inf. de verb. signi. sæpe. super versi. defensiones.

h ¶ Nomine.] sic eo. tit. c. si lib. 6. 2. q. 1. in primis, in fin.

i ¶ Vulgi.] cuius opinio quandoq; inspicitur. ff. de stu. l. 1. & ff. de fun. istr. l. cum delationis. §. asinam. de pu. vul. per totum. & not. de rescr. nonnullis. in 4 glo. Ouidius de Ponto.

[Vulgus amicitias vtilitate probat.]

k ¶ Superioritate.] vt in cõstõne, Romani. sup. de iureiu.

l ¶ Succedimus.] de fo. compe. licet ex suscepto & huiusmodi ptãti non participant legat. de latere d hoc Spe tit. 2. § nunc ostẽdendum uer. 19. l An.

m ¶ Dominantium.] Apo. 19. c. ip ultra me diũ, 1. ad Timoth. 6. & facit 7. dist. quę ĩ mores. in fi. decretaa 2.

n ¶ Concessit.] Mat thæi 16.

o ¶ Ex eis.] concor de relict. qualiter in fi. inf. de immu eccl. quoniam.

p ¶ Consilio.] uide quod no. eo. ti. c. 2 li. 6. in 1 glo.

q ¶ Reuocamus.] Cõcor. de reb. ec. le non alie. ligu s. eod. tit. ad audientiam. & quod not. ibi de offi. ord. c. pen. & 2. q. 1. c. 1. primates.

† al. subiacerent.

† Hic gl. late prosequitur hic Io. Imo. q̃ rẽs an bonis confiscatis, confiscet ius patronatus.

† Hęc duo verba, & loca, desunt in antiquioribus codicibus.

† l. ii vim vbi late doctores. ff. de iust. & iure.

TITVLVS XII.

De Appellationibus.

Clemens quintus in Concilio Viennensi.

¶ *Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellatio est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Zabarella.*

Si

S] à iudicibus.] CASVS. Tu & ego litigabamus super aliqua re coram pluribus iudicibus delegatis nobis datis vel ordinarijs: tulerunt sententiam contra te absentē legitime citatum, vel cōtra te præsentem, & non appellasti, sed voluisti peritos cōsulere, id est, voluisti petere cōsilium à peritis & sapientibus, an deberes appellare vel nō: cōsilio habito vis appellare: quæritur, vtrum ad hoc, quod valeat appellatio, requiratur, quod omnes iudices simul conueniantur, vel an sufficiat, quod adeantur separatim vnus in domo, alius in ecclesia, & an etiam possis petere apostolos separatim ab eis? Dicit Romanus Pontifex, quod sufficit interponere appellationem coram omnibus, vel coram maiori parte etiā separatim, & valet ac si simul conuenirentur. Sed quid? appellasti ab omnibus simul, & interposuisti appellationem tuam in absentia mea, nunquid debes mihi appellationem intimare, & etiam delationem vbi delatum est negotium principale, & etiam termini præfixionem, vt in termino possim me præsentare coram iudice, ad quem appellatur? Dicit quod sic: quia intimatio legitime est fienda mihi appellato secundum tenorem c. causam sup. de elect. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo iuncta glo. quod quis potest appellare à pluribus iudicibus separatim, vel à maiori parte, licet olim secus. Not. secundo differentiam inter appellantem ab electione, prouisione, vel postulatione, & appellantem à diffinitiua, vel ab interlocutoria, quia appellans ab electione, postulatione, vel prouisione debet intimare, id est, notificare appellationem suam parti appellatæ, hoc est contra quem appellatur, & sic debet intimare appellationē tm. Sed quando appellatur à diffinitiua sententia, vel ab interlocutoria, requiritur intimatio recusationis, quia non detulit appellationi tuæ, vel admissioni appellationis siue delationis, vel quia detulit iudex appellationi tuę & debet intimare terminum sibi præfixum, intra quem debet arripere iter suum ad prosequendam appellationem, vt ipse appellatus etiam suum iter arripiat ad comparendum, & defendendum. Et ratio diuersitatis est, quia quando appellatur ab electione, postulatione, vel prouisione, solum intimatur appellatio, non tamen delatio, vel termini præfixio: quando autem appellatur à sententia diffinitiua, requiritur, quod intimetur appellato appellatio. ¶ Item delatio vel recusatio, & termini præfixio est, quia in primo casu terminus statuitur à iure, intra quem quis debet arripere suum iter, si appellatio fuerit admissa, puta quia appellans intra mensem. in secundo casu, quando appellatur à diffinitiua, non statuitur à iure terminus, vt quis prosequatur vel defendat appellationem, quare statuitur ab homine. Nota iuncta glo. Paria sunt intimationem nullam facere & tacere, sed non legitime. Et dicitur fieri non legitime, quando fit ad domicilium cum possit apprehendi personaliter. Not. quod licet quis possit appellare à pluribus separatim iuxta formam hic contentam, tamen cum quis appellat, non debet ab vno solo, sed ab omnibus, vel à maiori parte appellare, ex quo omnes pariter procedunt: quia non potest vnus solus iudex grauare, vt gl. in verbo, simul, prope finē: Si autem vnus solus ex pluribus grauet, tunc ab illo solo pōt appellari. No. quod tam appellatio, quam apostolorum petitio potest separatim coram iudicib. fieri, vt glo. hic in verbo, appellare. Ex quo no. quod qualitas in fine posita, concernit omnia præcedentia, de quo per Bar. in l. prior § ff. vi bono. rapto. Not. quod appellatio nō est necessario interponenda in præsentia appellati, sed sibi ignoranti est postea intimatio, i. notificatio, seu insinuatio fienda, quando talis est appellatio, quæ ipso facto non deuoluit causam. Et virum appellatum ne... nisi citetur, vide

CAP. I.

S[à iudi-

hic per doctores, & in cle. cūm. sup. de ele. No. licet coram pluribus iudicibus possit separatim appellari, ipsi tamen iudices debent postea simul conuenire ad deferendum appellationi, i. an debeant admittere appellationem vel non, & debent simul conuenire ad præfigendū, i. ad statuendū terminū, vt in gl. in verbo præfixionis. Not. textum [à iudicibus] Iudex. n. dicitur, quasi ius dicens populo, vel iure, siue iuste disceptans, & est etymologia: iure autem disceptare est iuste iudicare. Nō enim est iudex, si non est in eo, iustitia, vt c. fons. §. in omni quoque negotio de verb. sign. Et iudex est, qui ex iurisdictione propria aut sibi delegata, & cōmissa, ius habet super causas litigiorum, vel litigantium cognoscendi. Et multi sunt iudices: quidā est iudex ordinarius, & est ille, qui habet potestatem à se iure suo, hoc ipso, quod est talis, vt episcopus, ballius, præses prouinciæ, & cōsimiles. Est alius iudex, qui dicitur delegatus, & est ille, qui habet potestatem de causa, aliqua cognoscendi ab aliquo sibi commissa, qui etiā dicitur iudex extraordinarius. Vel iudex delegatus est, cui causa committitur terminanda, vel exequēda, vices delegantis repræsentans, & in iurisdictionem nihil proprium habens, vt ff. de offic. eius cui man. est iurid. l. 1. in fi. & l. 5. de offi. deleg. vel delegatus est is, cui à Summo Pontifice, vel ordinario, vel delegato principis cā committitur. Inde subdelegatus, qui dicitur respectu delegati. Est alius iudex, qui dicitur iudex competens, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio sibi dato, quod per exceptionem possit elidi, siue exceptio cōtingat personam, vt quia suspectus, siue contingat iurisdictionem, vt quia rescriptum surreptitium, vt in cle. cum lite. sup. ut lite penden. nil inno. in gloss. Est alius iudex, qui dicitur incompetens, & est in quem licet non idoneū cōsenserimus, vel quia ipse nullam iurisdictionē habebat, vel quia interuenit error in adeundo ipsum, vel quia compulsus sum in eum consentire. Est alius iudex, qui dicitur compromissarius, & est ille, qui ex compromisso, i. ex consensu partium, & ex litigantium electione de cā cognoscit, qui nullā habet iurisdictionē propriā, seu delegatam. ff. de arbit. l. 1. Est alius iudex, qui dicitur pedaneus iudex, & est ille cuius officium est de minutis causis & infimis cognoscere, & inutilib. & vilib. licet sit ordinarius. Est alius iudex, qui dicitur iudex Chartularius. Et olim tales iudices erant priuilegiati ab Imperatore, vt qui vellēt corā eis litigare, possent: sed ipsi non poterant aliquē cogere ad litigandum coram eis. Et dicuntur etiā hodie iudices ordinarij creati à comite Palatino, qui non habent administrationem nisi in habitu, vt no. in l. 1. ff. de iudi. & l. fin. C. vbi & apud quos cognitio restitutionis agenda sit & isti iudices vocantur hodie notarii Apostolici & imperiales, & chartularij à charta: quia dū creātur, mittuntur in possessionem chartæ. Est alius iudex, qui dicitur domesticus, & isti iudices dicuntur esse, ex quibus pro magna parte pendet ius & consilium. Hi etiam dicuntur assessores, eo quod assident, i. iuxta sedent. Vel fiunt similes, siue comparantur iudici: & in causæ cognitione simul præbent consilium, vel officiū, vt patet ex rubr. C. de assesso. Not. [Apostolo.] Apostoli in iure dicuntur litteræ datæ appellanti, in quib. continentur allegationes, & qualiter in cā processum sit. Item Apostolorum alij sunt conuentionales, i. quando pars admittit appellationem, siue in iudicio iudice refutante, siue tacēte, vel extra iudicium, vt extra de app. cap. sæpe & cap. oblatæ. Alij apostoli sunt testimoniales, testificantes de appellatione facta. Alii sunt dimissorii, per quos apparet, quod iudex detulit appellationi. Alii sunt refutatorii, per quos apparet, quod iudex non detulit appellationi. Alii sunt reuerendi, siue reuerentiales, i. quando ob reuerentiam superioris appellationi defertur, vt c. 1. de appell. li. 6. in gl. & sup. in cle. si ante. de dolo & contu. Not. [Dilationi] Dilatio, dilationis venit à defero, defers, quid significet, vide ... in cle. si ante. de do. & cōtu. Not. [Terminum præfixionis] Præfigo, gis, componitur de præ & figo, quod idem est, quod imponere, immittere, infigere, fortiter & stabiliter imponere, & producit fi.

Et dic terminum p̄fixionis, i. impositionis termini, q̄ iudex dēt imponere, statuere, & ordinare terminū ipsi appellanti, intra quem ipse arripiat iter suū ad eundū prosecutū appellationē suā Not. [intimatio.] onis, venit de intimo, aui. a p. i. demonstrare, indicare, nūtiare, notificare Et dr̄ ab i timus, vel ab in & timos, q̄ ē mēs, quasi in mēte inculcare, & immittere, s̄m Hug. Vel dr̄ ab i, & time, q̄ ē aia, vel mēs s̄m Papiā. Not. q̄ appellatio dēt intimari appellato ignorāti. Dic tū sufficere, q̄ e: procuratori speciali ter i cā cōstituto intimet. de elect. cle. causam. 3. respon Zabarel.

¶ Nota q̄ indistincte dr̄ iudicib. in omnib. igitur cuiuscunque speciei iudicibus vendicat sibi locū: vt in gl. 1. Pet. de Anch.

[Prima gl. diuidit, & declarat, de quib. iudicib. intelligat] a ¶ Si à iudicib.] se summat Et sunt duę partes. Secūda: ibi. Est tn̄] Et q̄ dicit iudicib. intelligo ordinarius, vel deleg. tis:

† In quodam manu scripto ita: Est tamen ap pellato ēt ignorāti. &c.

cibus[a] † duobus aut pluribus fuerit appellandum,[b] quia forte de facili eorum præsentia simul[c] haberi non posset, liceat coram ipsis[d] vel maiori[e] parte ipsorum appellare,[f] & apostolos petere separatim: valebitque appellatio talis,[g] ac si simul[h] fuisset in eorum præsentia ab omnibus appellatum. Est † tamē appellatio ignoranti,[i] appellationis, necnon delationis[k] eorū,[l] & termini præfixionis,[m] si subsecutæ fuerint, intimatio legitime[n] facienda.

¶ Idem.

¶ Sufficit apostolos peti vno contextu sæpius & instanter: ad quos recipiendos, si iudex certum terminum statuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renuntiat. Idem cum iudex statuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debite non petiuit, vel oblatos recipere renuit.

CAP. II.

QVAMVIS

siue sint ad causas, siue sint executores ad gratias, & idem ēt puto de arbitris iuris, a quibus appellari pōt. de offic. deleg. ab arbitris, cum eadem sit ratio.

b ¶ Appellandū.] in iudicio, vel extra a sententia vel grauamine forte dato ergo, q̄ haberi posset ipsorū copia, locus esset ei, quod hic dr̄. Sed ante constitutionem istam tunc solum sic diuisim de facto appellabamus, qn̄ communiter iudices haberi non poterant, vnde ser uabatur, q̄ singulariter requirebantur, vt conuenirent.

[Glo. seq ponit opinionem Inno. quam comprobat.

c ¶ Simul.] scire debes, Inn. in decr. cū sup. de offic. de leg. in gl. magna circa med. dicit, q̄ ab vno, ex pluribus iudicibus nō potest appellari, nisi appelletur ab oībus, quia cum non sit licitū appellare nisi a grauamine, & vnus sine aliis grauare non possit, qu a solus iurisdictionem non habet, ergo non ab vno, sed ab oibus simul appelland. est. Sed si Inno. intellexit simul in loco, si congregatis tpe quo appellatur hoc hic corr gl. tur: sed si intellexit simul respectu formæ, vel interpositionis, hoc hic non tangitur. licet n. hic separatim appelletur, tamen ab omnibus appellatur Hoc tamē scias, q̄ quotiens vnus ex pluribus iudicibus procedere potest, & ab ipso solo si proceditur: poterit appellari, de primo vide, quod not. de arbi. c. 2. lib 6.

Appellās ab vno ex plurib. iudicib. an bene appellet.

d ¶ Coram ipsis.] vide quod no de elect vt circa lib 6. in præsentia enim iudicis appellandum est 2. q. 6 biduum vbi de hoc, & sup eo. tit. suggestum.

[Glo seq. exponit: quærit & soluit]

e ¶ Maiori.] qn sunt plures, q̄ duo. Nā in duob nō est dare partē maiorē: oportebit ergo tūc, q̄ corā ambobus fiat appellatio: si diuisim possunt haberi Sed qd si ambo ēt diuisim nō posūt haberi: vel qū sunt plures: non pōt haberi pars maior ēt diuisim? Sol. ex quo nō fiat p app. l. Itē, sibi nō nocet, facta igit protestatione appellet corā illis: vel illo. quos vel quē habere pōt: vel si nullū potest habere: coram publicis & honestis personis. cod. tit. c. n. de offi. ord. pastoralis. si haberet copiam iudicis ad quem: coram illo appellet 2. q 6. biduum.

Appellatio qualiter interponitur a duob. iudicib. qui eciā diuisim habere nō possunt.

f ¶ Appellare.] separatim: vt sequitur, est enim mens litteræ: quod quilibet istorum actuū, appellatio & apostolorum petitio separatim fieri possit.

g ¶ Talis.] supple, & apostolorum petitio.

Ignorātia præsumit.

h ¶ Ac si simul.] concor. de re iud. c. pen. li. 6.

i ¶ Ignoranti.] sciens enim certificari non debet de reg. iur. cum qui certus. lib. 6. Præsumitur autem ignorantia. de reg. iur. præsumitur. lib. 6. cum concor.

k ¶ Delationis.] vbi delatū est, tunc negotiū principale per hoc est corā iudice appellationis. sup. eo. cum appellationibus. li. 6. & ideo intimandū est appellato. Et facit hæc littera ad id, q̄ not. q̄ deferre appellationi, & terminum illi præfigere sunt diuersa.

l ¶ Eorū.] s. iudicū. [Glo seq. rōne reddit, qrit & soluit.]

m ¶ Præfixionis.] ad iter. n. arripiedū, vel ad se p̄sētādū potuerūt terminū assignare. eo. ti. cū sit Roma na, q̄ termini assignatio, q̄a multū operai vt eod. tit. sæpe, ideo parti hoc ignoranti dēt intimari. Sed nū quid hæc delatio, & termini præfixio separatim per illos iudices fieri poterit? q̄ vr̄ p hāc litterā: sed forsan est mēs litteræ, q̄ iudices illi postea cōuenient, & deferent, vel terminū statuent, quod intimari debet appellato.

Iudex appellationis pōt p̄figere terminū appellāti ad iter arripiendū: & ad se supertiori præsentandū.

[Glo. seq. exponit: dubium soluit. & vnam diuersitatis rationem subdit.]

n ¶ Legitime.] q modū qui hr̄. i ca. cōpil. de elect. cau sam. vt ibi patet in fi. Nec puto hāc intimationē solū fa ciendam: qn̄ sic separatim appellatur: sed ēt fiet qn̄ simul a iud: cib. appellat, vel qn̄ vnus solus esset iudex, a quo appellatur: pp rōnes: quas sup. notaui. Et aduerte quia decr. illa, ca. n nil dicit de intimatione delationis vel termini: sed solius appellationis, & est ratio: quia causæ beneficiales de quib. ibi dicitur, quo ad principa le deferuntur per appellationes, & habent terminū statutum a iure ad se præsentandum: & hæc pars, cui notificatur appellatio ignorare non debet: aliæ vero non: & ideo si deferatur: vel terminus statuatur ab homine notificetur hæc appellato: qui potuit ignorare.

Appellanti in causa beneficiali sufficit solam appellationem appellato intimare.

QVamuis.] Præsupponendum est, q̄ quis pōt appellare a quocunque grauamine: siue interlocutoria, siue in diffinitiua. Et appellans debet petere apostolos, i. rōnione iudicis Et quare dicant apostoli, vide sup. de apostolis dimissorijs, & reuerentiali. CASVS. Iudex dedit sniam ɔ me: appellaui quæritur an debeā petere apostolos sæpius, vel vltra sit necesse, q̄ in ter petitiones apostol rū sit aliqd interuallū, an aliqd spatiu tpis, vel vtrum sufficiat multiplicare vno, & eodem contextu dicendo Dne detis mihi apostolos, & iterū supplico, q̄ detis mihi apl̄os, & iterū vos deprecor, qd detis mihi apostolos? Et dicit, qd possum petere apostolos sæpius vno, & eodem cōtextu Sed qd erit si iudex a quo appellaui nō dedit apl̄os, sed mihi assignauit terminū ad dandum apl̄os, quæritur vtrū die assignata debeā coparere corā iudice, vt illa die recipiam apl̄os, aliqn videar renuntiare appellationi, nisi cōparea? Dic q̄d illa die debeo coparere alias si non comparuero, snia p̄t executioni demandari. Sed quid si iudex assignet mihi diem intra terminum iuris: qui terminus est triginta dierum a die sniæ cōputando, qn̄ fert sniā ɔ p̄sentē in iudicio C. eo. Si aūt ferat ɔ absentem, tūc incipiunt currere illi dies triginta a tpe notitiæ. l. 2. C quō, & qn̄ iudex/vtrum sit necesse comparere in omnibus illis triginta diebus, vel vtrum sufficiat semel cōparere? Dicit, quod sufficit aliquo die comparere, dum tamen compareant loco, & tpe congruis, puta qd non comparandum iudex est in mensa, vel in lecto, vel in balneo. Sed quid iuris, si iudex voluit dare apostolos, vel promisit

misit dare, & assignauit terminum: ille autem die assignata, siue in illo termino assignato non dedit apostolos? Dicit quod possum prosequi meam appellationē, ac si iudex apostolos dare denegasset. h d. H. R.

¶ Collige aliqua notabilia. Primo not. ꝙ æquitas pfertur rigori & hoc verum, loquendo de æquitate scripta, & rigore scripto: secus si nō esset æquitas scripta: quia nullus alius a principe potest sequi æquitatem non scriptam, dummodo rigor sit scriptus: quia nullus alius potest iudicare verum rigor cōtineat æquitatem, vel non. l. inter æquitatem C. de legib. tñ dicunt aliqui, qd domini de parlamento possunt præferre æquitatem non scriptam rigori scripto, tamen illud non reperitur iure cautum, licet domini de parlamento illud obseruent. Not. ꝙ apostoli sunt sæpius petendi, & non requiritur ꝙ petantur per interuallum, id est ꝙ interponatur actus extraneus, sed sufficit ꝙ eodem contextu petantur. Nota ꝙ si alicui appellanti iudex assignet certum terminum ad dandum apostolos, tunc appellans debet comparere illa die, alias sententia non impediretur executioni mandari. Nota quarto, ꝙ si iudex assignet appellanti terminum iuris, sufficit appellanti semel comparere coram iudice. Nota ꝙ pariter sunt denegare expresse Apostolos, & fraudulenter dissimulare. Nota ꝙ tempus præfixum, idest statutum ad petendum apostolos, currit a tpe sententiæ, & illud tempus est xxx. dierum: quia appellans intra 30. dies a tempore lata sniæ debet petere apostolos, vel incipit currere decendium appellationis interponendæ, i. tempore sniæ latæ, vt in glo 3. hic Nota ibi, [Decernimus,] ꝙ illud verbum decernimus, inducit ius nouum, vt in gl. in verbo, decernimus. No. ꝙ apostoli, qui petuntur in causa appellationis, interdum vocantur epistolæ, interdum dimissoriæ. Et quid sint apostoli, & vnde dicantur, dixi sup proxime, & etiam vide Spec. eo. ti. in quarta, parte. versi. sequitur. & glo. in c. cordi eod. ti. lib 6. Et dantur apostoli, vt instruatur iudex ad quem, vt dicit glo. in ver. nec petat. Nota quod obseruantia communis attendenda est: talis enim obseruantia, secundum Lau est optima legum interpres. de consue. cum dilectus maxime si in Romana curia obseruetur; quia qd Romæ fit, spectandum est ff. de offi. præsi. sed licet 12. dist. c. 1 2 & 4 Nota intra iuris terminum, qui terminus dicitur triginta dierum, & intra illos triginta dies debet apostolos petere, & etiam intra illum terminum debet iudex illos dare, vel recusare, & iste terminus ita bene arctat iudicem sicut appellantem. No. [Congruo] idest competenti, apto. Not. [Recusat,] idest refutet, renuat, vt s. in cle pastoralis. de sent. & re iud. in verbo. recusantem. Nota [Oblatos,] id est datos, de offero, vt s. ea. cle proxi. allegata.

uis [a] rigor iuris [b] exposcat, eū qui appellat debere petere apostolos congruo loco & tempore, [c] sęp-10 pius & instāter: Nos tamē antiquam, & cōem obseruantiā [d] † litigātium sequi & ęquitatem rigori pręferri [e] volentes; decernimus [f] sufficere, quòd per appellantem simul vno contextu [g] apostoli [h] instanter & 20 sæpius postulentur.

¶ Verum si iudex a quo appellatur, certum [i] terminum ad recipiendos apostolos appellanti assignet, & appellans in assignato sibi termino non compareat coram eo, nec petat [k] apostolos sibi tradi, appellationi suæ renunciasse videtur. [l] ¶ Similiter † si iudex appellanti responderit, intra iuris terminum apostolos se da-

[Glo prima summat, diuidit, & dicit quid determinat, & remittit.]

a ¶ Quamuis.] Casus. Sufficit apostolos peti vno contextu sæpius & instanter: ad quos recipiendos si iudex certum terminum statuat, appellans illos non petēs in termino, appellationi renunciat. Idem cum iudex statuat termino iuris incertum, intra que appellans illos debite non petiuit, vel oblatos recipere renuit. ponit vlt. tres casus, quib. appellans non habens apostolos, appellationem prosequi potest. Et sunt quatuor partes. Secunda, ibi, [Verum.] Tertia, ibi, [Similiter.] Quarta ibi. [Quod si.] Et determinat primum dictū, quod not. sup eodem ti. ab eo. lib. 6. in 5. glo vbi patet, quod mihi placebat iste rigor, de quo loquitur principium, & idem ibi Arch.

b ¶ Iuris.] 2. q. 6 post appellationem. & §. vlt. ad fin C. eod tit. iudicibus

c ¶ Tempore.] scilicet xxx. dierum, qui cur[r]unt a tempore sententiæ, vel ab eo tempore, a quo incipit currere decendiū appellationis, sic itelli[g]e quod not. s. e. ti. ab eo in glos. 2. & est simile quod not ff de excusa. tuto. l. quinquaginta. olim dabā tur v dies. 2. q. 6. ab eod. & est iste terminus etiam iudicis ad tradendum, vt pbāt iura prædicta.

d ¶ Obseruantiam.] simile s. ead. compil. de ætu. & quasi generalem. intantum autē vigebat hæc obseruantia, ꝙ dicebat Guli. ꝙ nunquam viderat hoc opponi, vt no. in decre. ab eo.

e ¶ Præferri] simile de re. permu c. vnico lib. 6 Quib. autem casibus præferatur æquitas rigori, & econtra la tis scriptū de transa. c. ti.

30 f ¶ Decernimus.] per viam declarationis, debuisset. n. dici contrarium, vt s. patet, & ideo vtitur isto verbo. simile de regula constitutionem. lib 6.

[Glo. seq. litteram exponit, & dubium soluit.]

g ¶ Vno contextu] Lex dicit de testamento in scriptis, quod vno contextu fieri debet, & declarat vno contextu fieri, cum nullus alienus actus miscetur. ff. de testa. hæredes palam, ad sī sic etiam electio vno contextu fieri debet, s. de elect. quia propter sed hic non imponitur necessitas hoc faciendi vno contextu: sed dicitur, 40 ꝙ si sic fiat, valet. & non curo, an hæc petitio fiat vno contextu, cum appellationis interpositione necne facit quod no. ff eo. l. 1. in gl fin. & in Specu. de app. §. sequitur. in q.

[Gl seq. ponit alias denominationes, & de 4. remittit.]

h ¶ Apostoli.] quos interdum epistolas. interdum dimissorias vocamus. 2 q 6. ab eo & c post appellationem. Quid sint apostoli, & vnde dicantur, & de quadruplici eorum specie, & eorum formis, vide in Spe. eo. tit. 4. parte, §. sequitur.

50 i ¶ Certum.] siue per denominationem diei, puta die Iouis proxima: vel per numerum, puta hodie ad 8. dies, vel octaua die mensis.

[Glo. seq. ponit diuersitatem, & eius rationem.

k ¶ Nec petat.] sola ergo comparatio non sufficeret. nō sic in casu decr. si a iudice. eo. ti. li 6 est. n. casus ille ab isto diuersus: apostoli. n. dantur vt instruatur iudex ad quem eo. ti. vt super li. 6 sed reuocatio grauaminis fit, vt iustitiam retumat iudex a quo. non est ergo mirum, si plus circa primum, quam circa secundum arctatur 60 appellans, & iudex a quo plus circa secundum, quam circa primum. Io. And.

[Gl seq fortificat textū, quærit: & sub dubio soluit.]

l ¶ Videtur.] etiam si iret, vel mitteret pro illa prosequenda. s. eo. ab eo. lib. 6. Sed quid dices si in isto casu vel sequenti comparuit appellans in termino certo, ut hic. vel [...] incertum, ut [...] proxi. sic. iudex assignat nouū terminu ad illos recipiendos, in quo nō cōpareat appellans: nunquid renuntiasse vi? Forte fuit de mente huius iuris, ꝙ ultra secundam vicē nō teneatur appellās corā ipso pro hac cā comparere. Tertius est ex quo secundus terminus est intra tempus iuris, i. intra quod ad hunc actum iudex est, ꝙ cora illo in termino prorogato com pareat

† Not. ꝙ obseruātia cōis attēdēda est: talis n. obseruātia sm Laud. est optima legu interpres de cōsuet. cum dilectus. Lau.

Apostoli intra 30. dies sunt petendi.

† Nota ꝙ terminus iuris hic æquiparatur termino hoīs, sicut. n. nō petens apostolos ī termino hoīs, cēsetur applōnē deseruisse, supproximo: ita & ī termino iuris, vt hic.

Apostoli varia habēt noīa.

† No. ꝙ iudex pt pfigere terminū sibi statutum: sed terminū quem ius parti assignat, nō pot arctare. de regul. in dutu. as. d. i. de lis. nisi vbi ius hoc pmittit. ca. cū sit. s. e. li. 6. kon.

parat: non tamen puto quod teneatur plus petere. sic procedat quod dixi de vice secunda: sed satis est quod exhibeat se paratum recipere, sicut in praed. decr. si a iudice. Et licet (ut dixi) hoc sit tutius: nõ tñ aestimo eum, qui bis cõparuit negligentem vel renuntiantem dici posse: alias sequeretur quod singulis diebus de termino xxx. dierum post appellationem extãtibus ad cõparẽdum posset urgeri.

[Glo. seq. not. differentiam litterae, quã declarat, & ex ea infert.]

† al. tradi.

a ¶ Intra dictum.] Not. quia s. proxi. re spõso dixi in assignato termino: hic dicit intra dictum terminum, ubi ergo est certus terminus, debet in termino cõparere: nec tũc sufficeret id ante terminũ facere. ubi vero sub hac incertitudine, scilicet intra terminum iuris satis est intra illũ terminũ petere iterato. Et no. quod licet termin' sit incertus, cũ respõdit se daturum intra terminũ iuris: puto tñ quod si respõderet se daturũ i termino] iuris, vel ultima vel penultima die termini iuris, quod termin' certus esset, nec tũc sufficeret ante terminum comparere. Et per id videtur hic expressum, quod citatus vel iussus ut compareat, vel aliquid agat int a certum terminum ut, quotidie fit, satis est quod intra terminum quãdocumque, dum tamen loco & tempore congruo compareat, vel id agat. exempla patent de dolo & cõtu. cum dilecti. de consue. c. si & de praeben. si pluribus. lib. 6. eod. lib. de electio. c. 2. & c. cupientes §. quod si per viginti.

† Dictio, p̃fixo, deest in antiquioribus codicib.

b ¶ Terminum.] qui etiam ipsum iudicem arctat, ut dixi in 1. responsio.

[Glo. seq. quaerit, & soluit, contrariam obseruantiam ponens, quã partim cõmẽdat in fine quaerit & arguit.]

Apostoli cuius expensis debent tradi.

c ¶ Oblatos.] Saepius vidi dubitari, cuius expensis apostoli sint tradendi. Communius seruatur quod expensis appellantis: sed haec littera facit contrarium dum dicit, oblatos. sicut ergo libellũ, quem actor tenetur reo offerre 3. q. 3 offerat. suis expensis tradit: sic & iudex, apostolos ad idem de off. ord. si canonici pro hoc facit 3. q. 6 ab eo. ubi dr̃ quod traditio apostolorum expeditur ex officio iudicis. Item facit. C. eo. tit. eos in fi. ubi dicitur, quod etiã non petenti dari debent hic ẽt utitur verbo dãdi, & verbo exhibendi, quo verbo ẽt utitur decre. quia & decr. ab eo. tit. lib. 6. & decre. ut super eo. tit. dicit, tribuat & L. iudicibus. C eo. canonizata. 2. q 6. in fi. dicit, conuenit praestari. satis est ergo, quod cuicunq; horũ verborum attribus possit gratuita datio. Itẽ praecedens decre. 1. & dec. ut super. praecipiunt eos exhiberi, & quod praecipitur necesse est fieri. 14. q. 1. quod praecipitur. de verbo sign. in his. ex quibus videtur gratis offerendos apostolos. & facit ad materiam quod scripsi de electio. ut praetegitae. ut dixi. Contrarium seruatur, quod aequitatem hẽt saltem in delegatis. Dubitari solet etiam an clausos & sigillatos appellans recipere teneatur. & arg. decre. intimauit. eod. tit. videtur quod non.

turum, appellationi suae renuntiasse appellans intelligitur, nisi intra dictũ [a] terminum [b] congruo loco & tempore instanter & saepius saltem uno contextu petat apostolos ab eodem iudice sibi dari, † vel si recipere recusat oblatos.[c]

¶ *Ponit tres casus, quibus appellans non habens apostolos, appellationem prosequi potest. h. d. Io. And.*

¶ Quòd si iudex in termino ad dandum apostolos praefixo per eum, ipsos appellanti petenti non dederit: [d] aut [e] dum peterentur apostoli, responderit se daturum eosdem, nullo termino certo sibi praefixo; [f] † vel intra [g] iuris terminum se eos asseruerit velle dare, & postea per appellantem congruo† loco & tempore saepius & instanter uno contextu ẽt requisitus, eos non curauerit intra eundem terminum exhibere: appellationem suam extunc [h] prosequi possit appellans, ac si expresse fuissent eidem apostoli denegati.[i]

Idem.

¶ *Appellans prosequi & finire tenetur appellationem extraiudicialem intra annum a die interposita appellationis, vel illati grauaminis; quo non facto (impedimento iusto cessante) appellatio est deserta. hoc dicit.*

CAP. III.

Sicut appella-

d ¶ Dederit.] hic tolle litteram s. appellationem suam, extunc, &c. idem facias in fine sequen. ver.

e ¶ Aut si.] secundus casus, per quem patet, quod appellans qui sufficienter petit apostolos coram iudice, qui respõdit se illos daturum, nullo termino statuto, comparere ulterius nõ tenetur. fortius ergo si nihil respõderit, alias inutile foret, quod dicitur sup. 1. responso. & adhuc fortius si denegauerit: sed hoc erat expeditũ in decret ab eo.

f ¶ Praefixo,] tunc vel postea.

g ¶ Vel intra.] tertius casus. & per id quod dicitur hic, & s. e. §. similiter, patet, quod iudex a quo potest intra tempus iuris tenere impeditum appellãtem. nec. n. cogit intra terminũ illos dare. facit de elect. com missa. li. 6. licet ergo satis sit appellanti intra terminũ illos petere p modũ qui sequitur, tenetur tamẽ finem termini expectare, ut videat an iudex offerret, & morã purgaret.

h ¶ Extunc.] scilicet in primo casu lapso termino praefixo p iudicẽ in secundo post responsionem iudicis si postea terminum nõ statuerit, in tertio post iuris terminum. sic intelligo litteram, ut sic cuique casui contingat iste finis, ut sup.

† Habet quod illud quod incumbit iudici, debet qui petere congruo loco & tpe. loco, n. quod quãdo est in prandio, vel in Missa, tpe. nõ de nocte. vel cũ est in matonibus occupat'. facit l cũ filius. §. fi. ff de ver. ob. & ibi g. Bal. & ce.

[Glo. seq. specificat septem casus ex textu, & duos addit, & poenam ponit.]

i ¶ Denegari.] nec tenet processus sup principali postea factus per iudicem a quo, quod dic ut s. eo ab eo in fi. li 6. Ex hac ergo constitutione elicias quatuor casus cõ appellantem, & tres contra iudicem. Primus, contra appellantem, cum apostolos nõ petit. Secundus & tertius cum in termino certo ad id dato, vel intra incertum illos non repetit. Quartus, cum illos sibi oblatos non recepit. Contra iudicem, ut denegasse videatur, sunt tres casus, cum in certo termino per se statuto illos non tradit, vel se traditurum dicit, sed terminum non statuit, vel dicens se daturum, intra iuris terminum requisitus illos non tradit. Duos casus addit, scilicet quando nil respondet vel denegat. Iudicis poena est, ut processus per ipsum habitus postea non teneat. Appellantis, ut appellationi renuntiasse videatur. sup. eo ut super. & c. ab eo. lib. 6. & hic Io. And.

Sicut appellationem. ¶ Praesupponendum est quod appellatio debet prosequi & finiri intra annum, & si appellans fuerit impeditus in primo anno, dabitur sibi alius annus. Sed quaeritur, quid iuris si fuerit impeditus etiam in secundo anno, utrum dabitur sibi tertius annus? Vide Panormit. in c. si ratione in antiq.

CASUS. Appellaui a grauamine extraiudiciali, puta cum essem in pacifica possessione vineae, domus, prati, vedi te paratum cũ armis ad me impediẽdũ: appellaui a futuro grauamine, vel cum canonici vellent eligere inhabilem in epm: ego decanus me opposui: utrum ista appellatio debeat terminari & prosequi intra annum? Dicit quod sic: alias applõ cẽsabit deserta, idest est, derelicta.

relicta. Sed quæritur, quando incipit currere annus? Dicit, quod si appellauerim à grauamine illato: tunc incipit currere annus à die interpositæ appellationis. Si vero appellaui à futuro grauamine, tunc incipit currere à die grauaminis: hoc dicit. R. H. ¶ Colligo aliqua notabilia.

tionem a iudicialem, b sic & extraiudicialem c intra annum à die d interpositionis ipsius, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro e grauamine appellatur, prosequi & fi-

Et primo nota, ꝙ dies appellationi, qua interponit appellatio, non computatur termino anni ad prosequendū & finiēdum præfixi. gl. in verbo, à die. Ex quo nota, ꝙ dictio, a, cōiuncta dierū numero, excludit illū diem, cui adiūgitur: exemplum hic in littera, à tali die. simile notatur in c. statutum de præb. li. 6. Nota, quod a futuro grauamine appellatur extra iudicium dumtaxat, & tunc tēpus anni currit non a die interpositionis ipsius, sed a die illati grauaminis. Et no singulariter duo ex hac littera. Primum notabile; quia sicut datur annus ad prosequendum in appellatione iudiciali, & ex causa datur biennium, ita in extraiudiciali. Secundum notabile, quod tempus anni datur ad prosequendum & finiendū in vtraque appellatione, & quod cessante impedimento vtraque appellatio per lapsūm anni remanet deserta. Et circa impedimenta vide hic glo. pen. Et dic latius, vt notatur in c. cum sit de app. Nota, quod appellatio extra iudicium, comparatur appellationi iudiciali, discōparatur etiam vt no. eo. tit. bonæ de hoc in gl. 3. in fine. Not. quod extra iudicium appellatur à futuro grauamine. de hoc in gl. in verbo, à futuro Zabarella.

[Prima glo. dicit quid approbat, & reprobat, & remittit.]

a ¶ Sicut appellationem.] in hac decre. & seq. breuiloquus fuit auctor, ita quod summandæ nō sunt Hic approbat in vno dicto, quod no. Inno eod. tit. constitutus. & c. bonæ. in alio determinat no. C de temp. app. l. fi. §. illud & reprobat opinionē. Host. quā not. eo. ti. ex rōne. approbat, ꝙ olim disputando terminaui, vt ī. patebit.

b ¶ Iudicialem.] 2. q. 6. ei qui. ī eod. tit. cū sit Romana.

c ¶ Extraiudicialē.] de qua eod tit. concertationi lib 6. & hoc probamus olim per decre. constitutus eod titu. quæ loquitur de appellatione extraiudiciali: & tamen appellans non impeditus excluditur à prosecutione post annum, quod ibi Inno tenebat cum determinatione huiusmodi capituli, scilicet, quod quando appellat futuro grauamine, tunc à tempore grauaminis annus prosecutionis incipiat. ▪ xij. differentias inter extraiudicialem, & inter iudicialem appellationē scripsi post. Host. eo tit. bonæ.

[Glossa sequens primo notat, allegans 4. concord. & vnam differentiam. Secundo ponit 5. opi. & quintam coadiuuat 5. rationibus. Tertio primam approbatam probat alijs 5 rationibus. Quarto respondet ad opi. & rationes contrarias.]

d ¶ A die.] Ergo vr̄, quod illa pars diei, in qua appellatur, cedat lucro appellantis, nec computetur in anno sic de elect. c. 1. de excep. pīa de resti. spol. frequens. sup. de præben. statutum li. 6. & in hóc differat à tēpore appellationis interponendæ, quod currit de momento ad momentum. de re iud. quod ad consultationem. Scire debes, ꝙ olim hanc quæstionē disputaui, s. quando deberet currere tēpus appellationis prosequendæ Accur. in l fi. C. de temp. app. ponit tres opiniones. scilicet hic approbatam, & aliam quę incipiat a tempore inchoatæ prosecutionis: pro qua facit lex illa ibi, & annale tempus post inchoatam litem præterierit. Tertia est, ꝙ appellans si non prosequitur intra annum a tempore appellationis, vel biennium ex causa, rata manet sententia: sed si inchoauit intra hæc tempora: tūc à tempore inchoationis habet annum, & ex causa biennium: sed vt ibi no. ſm has duas opiniones posset prosecutionis tempus extendi ad quadriennium. Est quarta opinio, quam ipse not. in Auth. de iud §. appellationes. coll. 6. vt cursui ipsius anni præponantur duo menses per §. prædictum. vbi videtur expressum. Est quinta opinio, q̄ placet Host. eo. tit ex rōne, quod currat annus à tēpore sententiæ, a qua fuit appellatum, alleg 2. q. 6. anteriorem. ver. & sancimus, sed ibi loquitur de tempore appellationis interponendæ. Iuuabam hanc opinionem per l. iudicibus C. eo quæ habetur. 2 q 6. in fi. vbi tempus apostolorum petendorum currit a tempore sententiæ, vt etiam dixi sup. c. proxi. in glo. 3. ad idē ea. q. propter superfluam. facit eod. tit. non solum. lib. 6. vbi attentata post sententiam, scilicet ante appellationem reuocantur per modum attentati. Item tempus restitutionis in integrum supplicationis contra sn̄iam currit à tempore sententiæ de restitu. in integ. c 1. lib. 6. C. de preci. Impe. offe. auth quæ supplicatio. Item annus executionis, qui datur delegato, currit a tempore sententiæ de offi deleg. quærenti sic dicam de isto, & videtur casus. C de temp. appel. l. 1. quod de tempore prosecutionis videtur debere intelligi. Prima opinio quam in solutione tunc tenui, sic probatur: Illud tempus datur appellanti & ad prosecutionem appellationis. 2. q. 6. ei qui alias incipit, si quis appellat. C. de tēp appe ei qui. eo. tit. cum sit. & c reprehensibilis sæpe &c. constitutus de sent. exc. licet lib 6. ergo oportet appellationem præcedere huius temporis cursum, ne lex sit impossibilis 4. dist. erit autē cum simi. Item decre. ad hoc a eo. titu. dicit post appellationem. Item lex 1. in prin. & l 3. post prin C. de temp. app ad idē. eo. tit. Nicolao. de dolo & contu. cum olim in fi. Itē cum decem dies dentur ad deliberandum, an expediat appellare, non cōputabūtur in tempore prosecutionis, nam ista diuersa sunt, ꝙ patet de proc. non iniuste. in fi. C. eo. tit inuitus Et facit quod ibi not. alias cum tempus interponendæ currat a tempore scīæ illius snīæ, 2. q. 6. biduum eo. tit. concertationi. li. 6 si tp̄s prosequendæ curret a tp̄e sententiæ, 1 secundum id post annum posset appellare, sed non prosequi simile, quod no. ff. de exc tut quinquaginta. facit ff. de requi re. l annus. per quæ iura, & per decre. ex parte. sup de rescrip hanc partem elegi, quæ hic approbatur. Ad ꝯtra respondetur, ꝙ secunda, & tertia opinio absurditatem habent, de qua dixi sup. potest ergo exponi, quod dicit ibi lex, vt ibi not. præterierit, idest præteriisse noscatur, vel clarius, idest, cursum suum compleuerit, & per eundem modum tollitur quarta, & qd dicit § appellationes post duos menses tempus fatale suum inchoare cursum, exponas, idest, inchoatum prosequi & finire, vel quod ibi dr̄ est locale, vel spāle, vt ibi no. Pro quinta opinione non facit decr. ex ratione, vt patet ex ea, & ibi scripsi. Lex, iudicibus nō obstat: quia licet appellare, & apostolos petere sint diuersa & habeant diuersa tpa: quia tn̄ fiunt coram eodem, & ſm accessorium primi, & in sola verbali petitione ꝯsistūt, voluit ius vnum tp̄s cum alio confundi: sed appellatio, & prosecutio fiunt coram diuersis: q̄ prosecutio in multa difficultate consistit, quare ius noluit vnum tempus in aliud imputari. In tempore restitutionis, supplicationis, & executionis, non est dare diuersa tempora, quæ possunt confundi, sed vnum solum in decre. non solum in beneficio deliberandi procedit, quod habet victus per decendium, quo reuocantur ante appellationem, & post sententiam innouatam. Lex 1. C. de temp. appe. varios habet intellectus, vt ibi no. Io. And.

e ¶ A futuro.] quia in iudicio nō appellatur nisi a grauamine illato, vel cōminato: ideo non in iudiciali, sed extraiudiciali procedit hæc distinctio: si ergo appellat canonicus, ne fiat electio eo excluso, vel ne fiat de Titio, vel ne fiat nisi de nominato per maiorem partem capituli, vel appellat possessor ne possessione inquietetur, ex tunc & non prius cum contra appellationes factum fuerat, illas prosequi tenetur: sic loquūtur de ele. cum nobis. & c. auditis & eo. ti. constitutus. & c. bonæ.

Appellationis prosequēdæ, qn̄ incipit tēpus currere.

Restitutionis, & executionis tēpus currit a tēpore sententiæ.

1 al. scientiæ.

Appellari nō pōt in iudicio a grauamine futuro

a ¶ Finite]in hoc conuenit tempus restitutionis in integ. sup. ca. compil. de restit in integ. c vnico & approbat in hoc, quod no. Inno sup eo. ex ratione. & Ber. super eo cum sit, & c oblatæ.
b ¶ Impedimento]de hoc, quod prouenit quandoque ex parte iudicis, quandoq; ex parte appellantis, quandoq; ex parte appellati, latis sup. eo ex ratione, & in Spe eo tit. §. nunc breuiter.
c ¶ Deserta]idem verbum inf. eo ca 5. & C. eo. l. quoniam. 1. Io. And.

Quandiu]Primo ponit dictum. Secūdo, ab illo exceptionem: ibi, [Nisi.] Imo. ¶ Presupponendum est illud, quod dicit in ca Romana. eo tit. lib. 6. videlicet, ꝙ licet appellans de iure habeat annum ad prosequendam suam appellationem, ita ꝙ non efficitur deserta nisi post annum: veruntamen iudex a quo potest illum terminum abbreuiare, & hoc verum, respectu prosequendæ appellationis, non autē respectu finiendæ, & terminandæ appellationis.

...nire [a] tenetur appellans. Quod si iusto impedimento [b] cessante non fecerit, debebit eius appellatio deserta [c] censeri.

¶ Idem.

¶ Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixum, non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu, nisi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat.

CAP. IIII.

QVandiu [d] † appellationis prosecutio per compromissum [e] vel aliàs [f] de partium expresso [g] consensu differtur, tempus

CASVS. Tu & ego litigabamus, fuit lata sententia contra te: appellasti, iudex dedit tibi apostolos assignando tibi terminum duorū mēsium ad prosequēdam tuam appellationem. Pendente illo termino duorum mensium, compromisimus in arbitros, i. consensimus in aliquos arbitros, qui haberent decidere causam principalem intra medium annum. Quæritur vtrum pendente illo termino medij anni, currat tps assignatū ad petendum apostolos? Dicit, ꝙ non, sed pendente termino arbitrij, terminus assignationis quiescit. Et finito cōpromisso habebis tempus, quod restat. Sed quid si expresse, & ex consensu nostro prorogauimus terminum vsque ad annum; quia forte viget tempestas & pestis: Vtrum pendēte prorogatione currat tps assignationis? Dicit, quod non, imo partes possunt facere istam prorogationem, nisi iudex ex suo officio videns periculum imminere, præciperet partibus vt procederent, & inciperet tūc currere à tempore præcepti: quia forte ex causa matrimonij, vel electionis, vbi imminet periculum. Nota primo, quod pendente compromisso inter appellantem & appellatum, non currit tps assignationis ad prosequendam appellationem tm̄. vel prosequendam & finiendam. Not. quod partes ex cōmuni cōsensu aliter q̄ p compromissum possunt ꝓtelare & prorogare tps ad ꝓsequendam appellationem tm̄ vel prosequendam & finiendam. Not quod iudex ex cā pōt p̄cipere partibus, vt pcedant in cā appellationis, non obstante cōpromisso vel alio consensu partiū, & sic ista Clementina addit tria ad auth. si tñ C de temp. app quæ sumitur ex illa auth vt prima glo. dicit. Primo addit, quia authentica bene dicit, ꝙ pendente ꝯpromisso non currit tps ad finiendā applōnē, & nihil dicebat de termino assignationis ad ꝓsequendā tm̄. Secundo, quia illa authentica solū loquitur de ꝯpromisso, & nō de prorogatione vel alio cōsensu: ista cle. loquitur de omni consensu. Tertio addit in hoc, ꝙ dicit, ꝙ iudex de officio suo pōt præcipere partibus, vt procedant, & hoc ex cā, videlicet qñ cā appellationis desiderat celeritatem, vt in matrimonio spūali, & carnali. Not. [Ex dilatione &c.] id est, ex progatione. Nā dilatio, est tpis in cā prorogatio. Vel fm Bal. est tps, ꝙ hēt certum principium & certum finem. Vel sic: Est tps datū a lege, vel a iudice partibus ad veniendum. Et talis est duplex, s. prima, q̄ datur ab hoīe vel a iudice. Scda, quæ datur a iure vel a lege, vt patet in rubrica de ferijs. Et dilationum[fm Ho. in sum. tit. de dilatio §. 1.] aliæ sunt citatoriæ, q̄ dantur vocato ad cām, vel ad veniendum ad iudicē ante litis cōtestationē: intra quas citatus se præparabit, vt veniat in termino, & nihilominus post terminū, vt de off. deleg consuluit. Aliæ sunt dilationes restitutoriæ, quę dātur his q spoliati fuerunt, vel quæ dantur ad appellandum, quę sunt decē dierū vel ad restitutionē in integrū petēdā, q̄ olim intra annū vtilē, hodie intra quadriēniū cōtinuum dantur, vt C. de in integ. resti. l. fi. Aliæ sunt deliberatoriæ, quæ dātur reis ad deliberandum, de quibus. C. de litis cōtesta. Aliæ sunt perēptoriæ, quæ dātur volenti probare, de quibus in l. 1. C. de dilatio. Aliæ sunt executoriæ, q̄ dant cōdēnato ad hoc, qd̄ satisfaciat, de his l. 2. de vsur. Aliæ sunt reuocatoriç, quæ dant hn̄ti ius reuocandi domū: de quib. hr̄ l. 2. § legatis ff de iudi. Aliæ sunt vacatoriæ, siue feriales, vt in l. 1 C. de fer. & ff. eo. & 15. q 4 per totum. Aliæ sunt persecutoriæ, q̄ dantur ad appellationē ꝓsequendā, de quibus in auth ei qui appellat. C de temp. app Et hic in nostro ꝓposito Aliæ sunt saluatoriæ, vt pœnitentiales. Aliç p̄ceptoriæ, de ap c. præterea. Aliæ electoriæ, vt de cōuer. coniu. c. ex publico. ff. de adop. l. mancipiorū, & de electione. pro defectu. Aliæ expectoriæ, vt de frigi & malefi. c. laudabilem. Aliæ exēptoriæ, vt q matr. acc. pos. c. fi. Aliç refutatoriæ, vt de app personas, & c. secundo requiritis. Aliæ executoriæ, s. ad proponendas exceptiones ꝯcessæ a iure de excep pastoralis. No ꝙ pendente compromisso, dormit cursus fataliū, & sic finito compromisso, reassumit suū cursum, & cōputant vltima tpa cū prioribus de verb. sig. dilecto. & de in integ rest. cle. vnica No. ꝙ in causis, in quibus vertitur periculum, pōt iudex etiam partibus non prosequentibus ad appellationem procedere, de hoc in glo. in ver. imminere. Zabarel.

[Gl. prima dicit vnde sumpta, & litteram exponit.]
d ¶ Quandiu]sumi potuit ex auth. si tñ. C. de temp. app. sumpta de corpore Authenticorum. de appel. §. 1. col. 5 q̄ tñ in tribus hic suppletur, vt inf. dicam & quod dicit, quandiu, exponas, i. quantumcunque diu, vnde dicit auth. etiam si decies mille anni influxerunt.

[Glo seq. ponit casum diuersum, pro ratione remittit, & litteram declarat.
e ¶ Compromissum.]non sic in eligentibus, qui compromittunt, quibus bene currunt electionum tpa de elect. si compromissarius. & responso. lib. 6. & ro diuersitatis ibi no. in glo fin. Si ergo compromissarius non pronuntiat reuertitur appellans ad idem, & idem puto si pronuntiat: sed appellans vult pœnam soluere & appellationem prosequi: nec illa littera. contradicit imo fauet, cum dicit tempus interim non currere &c. Item etiam ante pronuntiationem compromisso durāte, poterit appellans ad iudicem redire soluendo pœnam, vt no. de offi deleg. significantibus. in 1. glo.
f ¶ Vel alias.]hoc supplet hæc decre. quod nō dicebat auth. pone mortalitas, vel alia pestis cępit esse in loco appellationis prosequendæ, ita quod conuenerunt † appellans & appellatus differre ad certum tempus, ita quod tempora non currerent, vel aliquid tale.

[Gl seq. no aduerso, ponit exempla, & causam reddit.]
g ¶ Expresso.]non sufficeret ergo tacitus, puta, ꝙ simul appellans & appellatus ad domicilia redeunt, vel longam peregrinationem simul arripiunt, vel aliquid tale: imputet enim sibi appellans, qui sic itinerat. Itē per procuratorem prosequi poterat.

Dilatio quid est.

† De stellectu vide Matthesilanum in auth. si tñ C. de tēp. appe.

† Si non conuenissēt, pestis nō excusaret inquit Fanor. vide eundē in ca. cum dilecti de dolo & contu. Font.

a ¶ Ab

a ¶Ab hoie.] hoc est secũdum, in quo suppletur Auth. quæ loquebatur solum de tempore iuris.

b ¶Currere.] non intelligas, ꝙ compromisso deserto, vel tempore, de quo conuenit, finito, habeat appellans integrum tempus: sed solum habebit, quantum temporis compromissi superfuerat, dormit.n.tũc illius temporis cursus. facit sup ea.com pi.de testi.in integ.c. vni. quod plene not. de verbo.sig.dilecto, ff.ex qui.cau.ma. sed & si per prætorem. §. quotiens.

ad prosequendam eandẽ ab homine [a] vel a iure prefixum, currere [b] noluimus appellanti: [c] Nisi [d] forte iudex videns ex dilatione periculum imminere, [e] preciperet [f] in illa procedi.

c ¶Appellanti.] nec appellato.

d ¶Nisi forte.] tertium, in quo suppletur Auth.

e ¶Imminere, s. eo. oblatę.ad §. quę ponit exemplum de cã electionis, vel matrimonio spirituali idẽ ibi dixi de matrimonio carnali, secundum Goff. Hosti. & Ægid. alleg vt lit. non contest quoniam. Idem dicit ibi Goff. in aliis, quæ celeritatem desiderant, ff. de dam. infe.l.1.de fer.l.1.& 2.

¶Idem.

¶Ante diffinitiuam appellanti non licet prosequi causas in appellatione nominatim expressas. Nec processus primi iudicis iustificari, vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

ADDITIO. Idem si ex dilatione fit aliis præiudicium, vt si esset qõ hæreditaria, vel natalium, quæ differtur in fraudem legatorum, qui filij sint legi.lator. Ex quo no.secund. Lau. ꝙ ubi interest tertij, puta reipublicæ, seu Ecclesiæ, vel priuati, vel vbi periculum animarum imminet, potest iudex compellere partes ad litigãdũ, quom.& quan.iud.& Auth.qui semel de collu.c.1.& quod ibi no.Cardinalis.

f ¶Preciperet.]post illud ergo præceptum incipiẽt currere tempora, hoc intendit.

A Ppellanti. 1] CASVS. Appellaui ab interlocutoria iudicialiter lata, vel a grauamine extraiudicia li. A grauamine hoc modo: quia cum essem canonicus Ecclesiæ Bituricensis, alij canonici volebant eligere Titiũ, appellaui ne eligeretur, & in applõne inserui cãm appl̃onis, quia dixi, ꝙ erat illegitimus, inueni, ꝙ hæc cã erat falsa, volo prosequi alia, s. ꝙ est excõicatus, vtrum possim? Dic. ꝙ non: Sed quid si iudex aliquis fecit me citari ad locũ non tutum, & est notorium, ꝙ locus non est tutus? Certum est ꝙ non teneor cõparere verũtamen ex abundanti appellaui, pendente appl̃one fui recõciliatus, ita quod mõ habeo tutum accessum, ad uersarius meus vult impugnare assignationem mihi factam ex ista noua causa, quia non patet tutus accessus, vtrum possit? Dicit quod ex causa superuenienti assignatio nõ iustificatur. Et quid si iudex fecit me citari? Dicit, quod non teneor rñdere corã ipso, quia excõicatus est minori excõicatione iudex interlocutus est contra me, appellaui, nunc dico quod erat excõicatus maiori excõicatione, vtrum ex ista noua causa possim iustificare meam appl̃onem? Dicit quod non. h. d. H. R.

¶Colligo aliqua notabilia, & primo quod appellans ab interlocutoria, vel grauamine, tenetur cãm grauaminis exprimere in sua appl̃one, nec potest iustificare appl̃onem suam ex nouis causis expressis in appl̃one: secus si appellatur a diffinitiua, quia non est opus exprimere causam, sed sufficit dicere: volo a uestra sententia diffinitiua tanquam iniusta appellare, vel appello a vestra sententia diffinitiua tanquam iniusta. Not secundo, ꝙ sicut appl̃o non potest iustificari ex causa non expressa in appl̃one, ita processus iudicialis non potest iustificari ex causa coram iudice non proposita, vel de nouo expressa. fallit, ut dictum est in sententia diffinitiua, ubi non requiritur expressio causę, & hoc verum nisi in casibus, in quibus ius dicit appl̃onem non esse admittendam, quia tunc causa etiã in diffinitiua esset exprimenda. No ibi, Casus ꝙ in appl̃one ante sententiam potest quis exprimere, & prosequi plures causas, & de hoc in glo in ver. expressas. ibi, & no. quæ hic vult Zabar.

a Lud. Roma. singulari 278.i. par huius Cle. post Bal. in l.ꝑ hãc, C. de tẽ. app. limitat nõ ꝑcedere i causis, q̃ de nouo superueneiũt. Item si i terlocutoria sic grauet, ꝙ per appl̃onẽ a diffinitiua nõ posset separari. sed an verum dicat Ludo. tu vide verbis hic Zaba. & Bar. cũ Alexã. Ibi i j. addi. in l. ei qui. ff. de appe. vide Fel c. qualiter. col. 4 de acc. §.

CAP. V.

A Ppellanti [g] ab interlocutoria, [h] vel a grauamine iudicis, [i] non licet alias [k] causas prosequi, quam in appellatione sua nominatim [l] dumtaxat expressas: [m] Nec processus [n] primi iudicis ...

[Prima gl. dicit qd facit.]

g ¶Appellanti.] Se summat, habens duo dicta, quæ varias opiniones determinant, vt infra dicetur.

[Glo. seq. ostendit reprobatam opi Inno. & contrariam reprobatam.]

h ¶Ab interlocutoria.] Per hoc, & per verbum nominatim, ꝙ inf. sequitur, reprobatur opi. Inn. quam no. de no ope. nun. c. pen vbi tenet, ꝙ satis est appellantẽ ab interlocutoria exprimere illam iniustam, et si non adijciat in quo, vel quare, & licet ibi hoc approbet, prius tamen ibi dixerat, quod nimis est generale hoc verbũ, sicut & si diceret se grauatum, & non exprimeret in quo, dicit autem opinionem suam amplius procedere, quando appellans diceret sententiam iniustam, quia ex instrumẽtis, testibus, vel aliis productis aliter, vel contrarium pronuntiari debuerat. inducit decre.eo.tit. ex parte 1. Host. ibi contra, dicens, quod appellans habet exprimere causam, quare sit iniusta, & maxime per decre cordi eo. tit. lib. 6. & hoc placet Gui in Spec de appe §. qualiter. in prin. & hic approbatur, & merito, quia non esset alias differentia in expressione inter appellantem a diffinitiua, & ab interlocutoria, cuius contrarium vult decreta. vt debitus, supra eod. & prædi. decret. eo. di. & facit quod ibi not in 5. glo. An uero sentent a super peremptorio sit diffinitiua, vel interlocutoria dicam inf. cap. fin in princ.

Appellãs ab iterlocutoria, qd exprimere dẽt.

i ¶Iudices.] Facit pro Inn. qui intellexit decret. cordi. qñ ext[...] iudicium appellatur tantum a iudice, vide ꝙ ibi no in 4. glo. & hoc dicit, quia appellatio contra partem iustificatur ex futuro grauamine, vt sup. c. 2.

k ¶Alias causas.] etiam notorias, licet.n. notorium releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi, & vt scripsi sup ut lit. non contest. c. 2. super 1. glo.

l ¶Nominatim.] Concor. de sen. excom. cõstõnem. lib. 6. in appl̃onib in quib. arctat decre. ut circa. de ele. lib. 6. fortior sit expressio, vt ibi, & eo. tit. constitu. & in cle. de elect. constitutionem 2. respons.

[Gl. seq. primo dicit opi. Ber. approbatam, & contrariam reprobatam. Secundo no. & remittit.]

m ¶Expressas.] Approbat quod no. Ber. eod. tit cũ causam in vlt. gl. & reprobat quod not. Io. 2. q. 6. non ita, & ipse Vin. & Goff. in decre. ut debitus, vt scripsi super verbo, probabili, & iura, quæ pro eo faciunt, loquuntur cũ appellatur a diffinitiua, ff. eod. l. cio. in si Et no pro hoc plurale, quod adijcitur, causas, & per istud singulare verbum, appellanti contra stylum curiæ, quæ habet ex pluribus causis expressis in appellatione non exprimere nisi vnam in rescripto commissionis, super quo vide quod scripsi in prædic. decre cum causam, supra. vlti. gloss. & quod not. in Specu. de appe. §. de officio, in pen. colum.

a Sequũtur Pau. & Imo. hic vide Ias. i l. 2. col. 7. ff si qs in ius voc. ñ ierit Feli. c. cũ dilecta de rescr. col. 16. Fen.

Stylus curiæ in cõmittenda cã appl̃onis.

[Glo. seq. ostendit opi. Inno. approbatam, & cõtrariã reprobatam, cuius iurib rñdet hic, & inf glo. 2]

n ¶Nec processus] Hic approbat, quod no. Inn in prędict. decreta. penul. de no. ope nun. reprobans, quod ibi not. Hostien. & quod not. glos. in decreta. 2. vt lit.

non

Appellatio a diffinitiua ex nouis causis iustificari pōt.

non contest. in gl. quare dicit, quod et tenebat Ioan. & Vin. ibi tamen Hostien. contra, & no. ꝙ dicit processus, quia diffinitiua, a qua fuit appellatum, bene potest iustificari, & impugnari ex nouis causis, vel nouiter probandis, & sic loquuntur iura, quæ inducebat Hosti. de fide instrumen. cum Ioan. de testi. fraternitatis. saluo quod habes in cle. de testi. cap. 1.

dicis [a] ex nouis [b] aut de nouo probandis [c] iustificari potest, vel etiam impugnari: [d] sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt, vel exhibita coram ipso.

¶ Idem.

¶ Prosecutio appellationis deserta non impedit quin sentē censeatur in rem iudicatam transiuisse. b. d. Zabar.

a ¶ Iudicis.] a cuius grauamine, vel interlocutoria fuit appellatū, de quo pmisit.

b ¶ Ex nouis.] Vnde quod dicebat gl. pręd. decre. 2. vt lit. non contest. ꝙ ex grauamine receptionis testium factæ lite nō contestata iustificabatur pręcedens appellatio, reprobabā olim inducens decre. dilecto. sup. eod. tit. per quam patet, quod etiam præcedens grauamen non iustificat appellationem, nisi fuerit expressum in illa: si ergo iniquitas iudicis præcedens appellationem illam non iustificat, ergo nec subsequens, duo ergo requiruntur coniunctim, quod grauamen præcesserit appellationem, vt hic, & quod fuerit expressum in illa, vt supra proximo responso.

[Glo. seq. reprobat vnam lecturam, ponens aliam quam exemplificat.

c ¶ Probandis.] non intelligas, ꝙ veritas grauaminis probanda non sit coram iudice ad quem etiam ad iustificandam appellationem, licet probata non fuerit corā iudice a quo: quod dic, vt sup. eod. titu. interposita. 1. respon. sed hic intelligit grauamen iudicis, uel iniustitia processus oportet, ꝙ pateat exactis corā iudice. vñ si proposui exceptionem, probatione obtuli, & admissus non fui, hoc probato apparet grauamen, sed si exceptionem legitimam probaui, & iudex illam repulit, hoc probato grauamen apparet Sed si excipiebam actorem excommunicatum minori iudex illam repulit, nō iustificatur appellatio, nec impugnatur processus probando illum excommunicatum maiori, de q. [illegible] in primo iudicio non fuerat obiectum. Item si appellaui propter exceptionem, de loco non tuto, non admissam, non iustificabitur processus, licet nunc probetur, me postea reconciliatum.

d ¶ Impugnari.] Impugnatio respicit appellantem, iustificatio respicit appellatum: neuter autem ipsorum vti poterit his, quæ coram ipso acta, vel exhibita non fuerunt.

SI appellationem.] CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Bituricensi, ipse tulit sniam contra te, intra 30. dies non petisti Apostolos, vel si petisti, nō comparuisti in termino tibi assignato per iudicem a quo ad dandum tibi Apostolos, vel si cōparuisti tñ nō introduxisti tuam applonem intra terminum tibi assignatum, tñ postea prosecutus fuisti tuam applonem: Vtrum non obstante prosecutione prima snia transiuit in rem iudicatam? dicit quod sic.

¶ Collige aliqua nobilia. Et primo, ꝙ per negligentiā appellātis efficitur appellatio, i. deser ta, perinde habetur, ac si non fuisset appellatum, nec tunc fieret deuolutio ad superiorem. No. secundo, ꝙ appellatus pōt prosequi cām applonis appellante non prosequente, quia appellans potest renunciare appellationi quo ad effectum eius, ita quod appellatio deserta non assumit vires ex prosecutione Not. ergo sententiam totius ca. videlicet, ꝙ sententia, a qua fuit appellatum, transit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum, dummodo appellatio non fuerit prosecuta, sed deserta, puta, lata est snia contra me, a qua appellaui, sed intra 30. dies non petij apostolos: Quæritur, an talis sententia transiuerit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum? Dicit ꝙ sic. Sed pone, ꝙ post 30. dies petij apostolos, & prosequor meam appellationem: Quæro an ista prosecutio ipediat executionem sentētiæ? Certe nō, quia postquam transiuit in rem iudicatam pōt mandari executioni intra tempus legitimū, forsan intra qua tuor menses, qui dātur iudicatis ad soluendum iudicatum.

[Gl. prima dicit q̄d reprobet, vł approbet.

e ¶ Si appellationē.] Reprobat ꝙ no. Inn. eo. tit. ex ratione approbans, & fortificans, quod ibi not. Hostiensis.

CAP. VI.

SI † appellationem [e] per negligentiam [f] appellantis desertam, [g] appellans ipse cum appellato, [h] aut appellatus [i] etiam per se & principaliter prosequatur, non ideo minus in rem

† Prolimitatione Clem. vide Abbatem in c. ex parte. el 1j. ex tra de rescri. & de materia ibidē plenissime Fely.

Appło se esse desertam teste, & capłe.

Dilatiões appellati ꝓsunt appellanti.

Snia infirmationis lata post tps applonis prosequendæ, non possit appellat. petere, ut prima sētētia executioni mandet.

f ¶ Per negligentiam [vt quia neglexit Apostolos petere, vt in c. quamuis sup. eo. vel neglexit prosequi intra tempus iuris, vel hominis, ut in decr. sicut, sup. eo.

[Gl. seq. alle. concor. & soluit duo dubia.]

g ¶ Desertam.] idem verbū in pręd. decre. sicut. Et not. quia si in applone, quę a principio tenuit, & postea tenere desiit, procedit hoc dictum, fortius puto procedere in applone, quę diceretur a principio non tenuisse, vt quia dr interposita tertio, vel post decem dies. Item si procedit in tacite deserta per negligentiam, fortius in expresse deserta per renunciationem. facit. eo. titu. Romana. §. si uero, & §. si autem lib. 6.

h ¶ Cum appellato.] Licet ergo dilationes, quas petit appellatus, per quas protelatur applonis prosecutio, prosint appellanti, sicut et restitutionem petenti prosunt, quas petit reus contra quem petitur, C. de tem po. restit. in integ. l. pen. ipsa tamen prosecutio, quam facit et appellatus sibi non prodest, vt hic per rationem, quam infra dicam.

[Glo seq. ponit dictum Inn. & duas rationes ipsius, ad quas secundo respondet, ponens contrarium dictū Hostien. quod fortificat, & rationem reddit, cui rationi obijcit, & soluit.]

i ¶ Appellatus.] Hic fortificat dictum Host. quærebat. n. Inno. quid si post lapsum tempus prosecutionis fertur sententia infirmans primam sententiam, postea petit appellatus ipsam primam executioni mandari? Tenebat, ꝙ ipsi appellato obstabit exceptio rei iudicatæ ex secunda sententia infirmationis: nec ualebit si dicat per lapsum temporis ante sententiam infirmationis primam sententiam ratificatam, quia sm eum prætextu huius nouæ defensionis non debet secunda infirmationis snia retractari de re iud. inter monasterium, C. de transact. sub pretextu, nec valet et dicere, ꝙ non valet secunda snia lata ꝯ primam, quia vidicit, sm id nūquā valeret snia applonis primam infirmās nec esset etiam super eo prima lata in causa principali, & secunda snia in causa applonis, & hoc reprobat Host. dicens, ꝙ lapsus temporis ratificat sententiam, & facit haberi perinde ac si non fuisset appellatum: sententia ergo infirmationis postea lata, a non suo iudice lata fuit. Itē non valet snia contra rem iudicatā, de hoc in præd. decre. inter. Nec obstat prima ratio Innocen. quæ procederet in sententia lata a suo iudice. Nec obstat secunda ratio: quia ubi per appellationem suspensa manet prima sententia, bene tenet secunda contra primam, sed ex quo cessat prędicta suspensio appellatione deserta, non ualet secunda, sicut non valet si appellatū nō fuisset, hoc hic approbatur & fortificatur in tantū: quia pdicta procedunt non solū cum solus appellās prosequi

prosequitur, sed etiam cum vterque: & quod plus est, etiam si solus appellatus, quod forsan non cogitauerat Hostien. Sit huius ratio, quia petendo pronuntiari male appellatum, non est sibi contrarius in eo, quod dicit sententiam transisse in rem iudicatam: licet enim de appellāte dubitetur propter cōtrietatem, quod videtur i esse, an possit simul prosequi appellationem, & nullitatem sententiæ: de quo sat s scripsi, eod. tit. dilecto in vlt. gl. [post Innoc. & Host. & vide in Specu. de sent. prolat § iuxta, ad fin.] In appellato tamen dicente male appellatum, & sentētiam trāsisse in rem iudicatam, nulla est contrarietas. Sed dicer, imo est contrarietas in quantum dicit appellationem esse desertam: & propter hoc sententiam transisse in rem iudicatam: & non desertam, in quantum super eius iustitia pronuntiari petit per appellationis iudicem, & sic negat, & asserit illum iudicem. Sol. Et si vis, quod fateas hic aliquam contrarietatem inesse, tamen appellatus, qui reus est, potest vti contrarijs, maxime quorum finis non est contrarius, & actor potest in diuersis instantijs, quod dic, vt not de reg. iu. nullus pluribus, libro 6 nec hic dicitur, quod in eadem instantia hæc duo proponat appellatus.

iudicatam [a] censebitur transiuisse sententia, [b] a qua fuerat appellatum.

¶ Idem.

¶ A peremptoria repulsa ex alio, quam propter ineptitudinem, secundo appellans, & succumbens non auditur super ea in appellatione a diffinitiua. hoc dicit. Zabarel.

CAP. VII.

CVm [c] a repulsione [d] exceptionis peremptoriæ [e] secundo [f] appellans succumbit, [g] non est in causa appellationis postmodum a diffinitiua ...

a ¶Rem iudicatam.] hoc est ergo, quod dicunt iura, quod rata manet sententia, & quod appellans cadit a causa, eo. tit cum sit, & c. sæpe.

[Glo seq. dubium resoluit.]

b ¶Sententia.] quæ tamen erat aliqua, vt quia contra ius litigatoris lata si enim a principio fuisset nulla, sicut propter appellationem omissam non transiret in rem iudicatam, ita nec propter interpositam, & desertam, de sent. excom. licet, lib. 6. & quod ibi not.

CVm.] ¶Primo ponit dictum a quo, secundo excipit ibi, [Nisi.] Imola.

CASVS. Tu, & ego litigabamus coram Archidiacono Pictauien. proposuisti defensiones peremptorias ad excludendam intentionem meam, Archidiaconus interlocutus est illas defensiones non debere admitti, nec esse admittendas: Appellasti de Archidiacono ad officialem Episcopi, qui confirmauit sententiam interlocutoriam archidiaconi. Secundo appellasti de officiali Episcopi ad archiepiscopum Burdegalen. qui etiam cōfirmauit illas duas sententias contra te latas: certum est, quod tu non posses amplius appellare: Tu reuersus ad archidiaconum, qui cognouit super principali, qui etiam sententiam diffinitiuam tulit contra te, & iterum ab illa sententia diffinitiua appellasti: in causa appellationis vis allegare exceptiones peremptorias, quæ fuerunt repulsæ a principio, quæritur vtrum possis: Dicit Clemens, quod non, nisi repulsæ fuerint, quia eas proponas inepte, & nunc in causa appellationis proponis rite. quia forte allegabas præscriptionem, & non allegabas bonam fidem, & titulum, & ideo archidiaconus illas non admisit: Nunc vero proponis bonam fidem, & titulum, ideo possum admitti in causa appellationis. No. quod non licet tertio appellare, de hoc in glo in verbo, [Succumbit.] Not. quod sicut actor succūbens propter ineptitudinem iterum auditur, de iudi. examinata ita & appellans Zab.

[Gloss. prima dicit, quid determinat, & casum ponit.]

c ¶Cum repulsione.] determinat casum dubium circa decret vlti. eod. tit. lib 6. qui talis est; Titius contra me opposuit exceptionem peremptoriam, quæ per interlocutoriam est repulsa: appellauit, & confirmata est prima interlocutoria, iterum appellauit, & iterum confirmata est prima, & secunda: quia non potuit plus appellare: processit in principali, & lata contra ipsum diffinitiua appellauit ab illis, & in causa huius appellationis vult repetere contra illam interlocutoriam, & videbatur quod posset per prædictam decre. contrarium hic respondetur, vnus tamen casus excipitur.

[Gl. seq. primo dat duas lecturas, & duas remissiones circa illas. Secundo prosequitur qōnem, opinionem ponens, & probat.]

d ¶Repulsione.] verbali per interlocutoriam, vt prædixi. non est tamen necesse in peremptorijs interloqui. de hoc satis, de ord. cog. c. 1. Idem tamē in repulsione facti, cum illam non recipit, vel adulteriora litis procedit, eod tit. ex parte i. caute tamen facit excipiens, si procurat interloqui, vt not. in Specu. de appel. § qualiter, versi Item quod faciat, & dixi eod. tit. dilecto. Et per hanc decret. & illam patet, quod sententia lata super peremptoria, interlocutoria est, non diffinitiua: & hoc tenebat Gar. in decreta. cupientes. de electio. ver insuper. vbi etiam allegabat ad hoc decre. cum dilecti, de electio. & decreta. sua hic, eo. tit. Ad idem de offi. delega significantibus. & quia vt hic patet, hęc repulsio peremptoriæ non est diffinitiua, ergo nec pronuntiatio pro ipsa erit diffinitiua, vbi enim absolutoria definit, & condemnatoria, & econtra, C. de sent. & interlo. præses, ff de re iud. l. i. vt contrariorum sit eadem disciplina. 32. dist hospitiolum, ff de his, qui sui, vel alieni iu sunt, l. i. de accusa. qui accusare. Præterea natura diffinitiuæ est, quod ex ea oriatur actio in factum, sed a sententia lata super peremptoria non oritur actio, sed exceptio argum. in præd. decret. cum dilecti, in fi. C. de re. credi. l. actori. Item si sententia super peremptoria, & pro ea lata esset diffinitiua, non esset alia diffinitiua ferenda, cum tamen de necessitate super principali, voluntarie super peremptoria pronūtietur, de hoc in prædi decr. i. de ord. cog dicebat ergo Gar. quod siue super dilatoria, siue super peremptoria, siue super eo, quod permit appellationem, idest, quod appellans non potuerit appellare, feratur sententia, interlocutoria est: licet cum iudex cognoscens de appellatione interposita a diffinitiua, pronuntiat bene iudicatum, & male appelatum, vel econuerso: tunc enim diffinitiua est, C. de app. eos, ff. de his, qui not. infa. l. fur. ti in effectu tamen fatetur, quod sententia lata super peremptoria, quod obstet, habet vim diffinitiuæ.

Actio in factū orit ex snia diffinitiua.

e ¶Peremptoriæ.] & si, parat præiudiciū negotio principali: alias non liceret repeti, vt in prædi. decr.

[Glo. sequ. notat a contrario, mouet dubium, allegat pro, & contra, & soluit.]

f ¶Secundo.] Si ergo semel tantum appellasset & succubuisset, non haberet locum, quod hic dicitur: Si vero secundo appellat, sed appellationem non prosequitur, hic videtur dicere, locum habere, arg. sup. c. proxi videtur contra per id, quod inf. dicam, quod credo, vbi renuntiat sponte: quasi licet tarde vtatur iuris consilio expectando euentum negotij principalis, & sic nonpotteteuus resistat, vt ī dicam.

g ¶Succumbit.] si succumbit in secunda appellatione, ergo tres habet snias contra se, & sic a tertia non licuit appellare, eo. tit. dilecte, & c. sua nobis, C. de lit. in vna. causa, l. vna, sup. ea Compil. de re iud. c. i.

Appellare tertio nō licet.

[Gl. seq. ponit tria exempla.]

a ¶Diffi-

tiua [a] emissæ audiendus vlterius super [b] ea: Nisi tunc rite proposita ex eo prius [c] repulsa fuisset, quia proponebatur inepte. [d]

a ¶Diffinitiua.]prolata siue per primum,ad quem debuit causa remitti:ex quo fuit pronuntiatum male appellatum,per quascunque manus,de excep. dilectæ,siue per vltimum, qui forsan ex vi dilationis in principali processit, siue per alium, ad quem forte post causam remissam ad primum fuit in alio articulo bene appellatum, ita ꝙ expedito appellationis articulo, desinit postea principale.

10

Appellare secūdo,& succūbere tātum est quantum nō appellare.

[Gl seq.obijcit,& soluit.

b ¶Super ea]peremptoria sit tertio repulsa,& est mirabile, quod non appellans auditur,vt in prædi.decre. si sed secundo appellans, & succumbens non,vt hic cū secunda repulsio appellationis non deberet plus posse quam appellationis omissio. Nam & in appellatione a diffinitiua,æquiparamus ista,non appellare,vel secundo appellare, & succumbere : sed licet ista æquiparentur in diffinitiua, in interlocutoria non;lata enim tali interlocutoria, secundum leges debuit, sed ſm canones potuit appellationem differre ad euentum negotij primi,primum patet, C.de episc.audi.l.2 de iud.apertissimi, C.eod.tit. eos.§.super his,& quorum appe. non recip.l.penult.secundum patet in prædi. decreta. vlt.si ergo distulit iuris consilio,& postea victus appellauit.contra talem interlocutoriam auditur: sed si posse tenus interlocutoriam impugnauit, scilicet semel

20

& iterum appellando, ille articulus tam solemniter discussus vlterius examinari non debet,ex quo in secunda succubuit,per quod videtur, [1] quod etiam iudex causę principalis ante diffinitiuam non possit illam interlocutoriam reuocare, nisi tunc, s. in causa appellationis interpolitæ a diffinitiua.

1 Idem vt Card. hic Pel in c.qualiter & quido de accus. Fon.

c ¶Prius.] in causa principali.

[Gl.seq.ponit quatuor exempla.

d ¶Inepte.] simile de iud.examinata. ff. de tium. l.1. § Labeo. exemplum: petebas hæreditatem,vel electionis confirmationem, excipiebam te illegitimum, & quia nō specificaui,quod debui,tertio succubui: quod modo specifico in appellatione diffinitiuæ : super quo vide, quod scripsi,qui filij sint legi. peruenit. super 1. glos. Ad idem faciunt.quæ scripsi de elect.dudum 2 in prin. Vel contra prouisum possessionem petentem excipiebam de crimine,nunc addo infamiam de accu.accedens. Vel cum ius commune fundaret actionem suam, excipiebam de præscriptione : nunc exprimo titulum de præscrip cap.1. lib. 6. Vel opponebam peremptoriam non priuilegiatam, vt lite non contest. c. 1 libro 6. in vim dilatoriæ ad impediendum litem contestatam, succubui primo, secundo, & tertio,rediens ad iudicem principalis causę, lata diffinitiua a qua appellaui, illam exceptionem vi peremptoriæ proponere potero.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER

mortaliter peccare. 4. distin. denique. in fi. de off. arch. ca quæ. vbi de hoc: Not casum, in quo requiritur monitionem fieri per ipsum prælatum in verbo, [Moneant.] Vnde secundum Pau non sufficeret alterius monitio. de hoc inf. de deci. clem. 1. Zabar.

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Clemens Quintus in Concil. Vienensi.

¶ Punit clericos coniugatos, & alios personaliter, & publice carnificum, & tabernariorum officium exercentes, qui per diœcesanos nominatim, & tertio moniti illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam diœcesanos contra illos clericos, qui seculares actus exercent. Io. And.

CAP. I.

Diœcesanis [a] † locorum districte præcipimus, vt clericos [b] carnificum, [c] seu macellariorum, [d] aut tabernariorum [e] officium publice & personaliter [f] exercentes, nominatim [g] & ter-

† Vide Côci. Tri. sess. 22. de refor. c. 1. & Bern. Diaz in prac. crimi. cano. ca. 63.

¶ Visum est s. de iudicijs & singulis partib. iudiciorum: verum quia clerici in sacris constituti dent ab ipsis abstinere p c. vnicũ, s. de synd. & s. de postu. per totũ ideo: post illã annectit rubricã, &c. Vel sic: Visum est s. de iudi. & singulis partib. iudiciorũ, a quib. clerici dent abstinere: Et quia nõ solum ab illis dẽt abstinere, sed ẽt a vita, & moribus malorũ debent abstinere, vt pstẽt exẽplum bonæ vitæ ceteris, ideo, &c. Vel sic: Visum est sup. de actib. iudicialib. nũc videndũ est de actibus extraiudicialib. qui cõpetunt tã laicis quam clericis: Et quia clerici sunt digniores, ideo præmittit de actib. competentib. clericis, & postea determinat de actib. competentibus laicis.

Diœcesanis ¶ Tria facit: præcipijt, punit, & excitat. Secunda: ibi, [Qui si.] Tertia: ibi, [Aduersus.]

CASVS. Quidam iuuenis constitutus in præsentia Rom. Pontif. q̃siuit ab eo, vtrum oẽs artes competant clericis ex debito suæ honestatis. Et respondet Romanus Pontif quod non, imo si velint euitare pœnas hic contentas, ipsi debent abstinere ab officio carnificum, & ab officio tabernariorum. Et spectat ad officium diœcesani, vt clerici abstineant ab istis officijs. Sed quæritur, quibus pœnis diœcesani possint compellere clericos, vt abstineant ab illis officijs? Dicit quod non beneficiati, & non existentes in sacris debent monere, vt a talibus officijs desistant, & si non desistant, & sint coniugati, ipsi amittunt duo priuilegia clericalia, videlicet, quod quis verberando eos non incurrit sñiam excõicationis, & p crimine poterunt conueniri coram iudice seculari Si ipsi non sint coniugati, perdunt priuilegiũ in reb suis tantũ, quia tenentur soluere subsidia extraordinaria de reb. suis. h d. H. R.

¶ Colligo aliqua notabilia Et primo nota duo officia proposito clericali non conuenientia, s. officium carnificis, & officium tabernarij. Not quod clericus coniugatus si exercet illa officia, ipse perdit duo priuilegia clericalia, de quib in gl. Sed non coniugati perdunt priuilegium, quod eis competit in reb. suis.

No. [Commercij] Commercium commercij, cio, i. pluribus rebus vna venditio, vel diuersarum rerũ commutatio, vt si quis daret vel cõmutaret mantellum pro capa, vel econuerso: Vnde dr̃ commercium quasi commutatio mercium. Illa vero mirabilis incarnatio Iesu Christi fuit commercium, quasi commutatio merciũ, s. diuinitatis, & humanitatis: Nam homo quodammodo concessit Deo humanitatem, Deus homini largitus est diuinitatem. Descendit diuinitas, & ascendit humanitas, & exaltata est super choros Angelorum? Vnde cantitur. O admirabile commercium, creator generis humani animatum corpus sumens, &c No quod hæc dispositio est stricti præcepti. ibi, [Districte præcip imus.] concor. de decimis, non est. Ex quo infertur placientes

[Glo. prima summat, diuidit, dicit quod determinat, & dubium soluit.]

a ¶ Diœcesanis.] Casus, punit clericos cõiugatos, & alios psonaliter, & publice carnificũ, & tabernariorum officiũ exercentes, q per diœcesanos nominatim, & tertio moniti illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat ẽt diœcesanos cõtra illos clericos, qui seculares actus exercent. Et tria facit p̃cipit, punit, & excitat secũda: ibi, [Qui si.] Tertia: ibi, [Aduersus.] Determinat, & declarat decret. pen. in prin. & vlt. eo. tit. & quod not. Guli. in Spec de cler. coniug. ver. sed nunquid dices. Et no Verbum, [Diœcesanis.] non dicit, ordinarijs locorum, sicut sup ea. comp. de seq. poss. cap. 1. per quod vr̃, quod alij ordinarij, licet in loco iurisdictionẽ habeant, hoc non possint, inquantum hęc constitutio nouum inducit, & facit quod dicam inf. de iurepat. c. 1. post prin.

[Gl seq. soluit dubiũ de exemptis, circa quod distinguit.]

b ¶ Clericos.] puta quod includat etiam exẽptos, qui delinquerent in loco non exempto: cum per id subsint diœcesanis, vbi uero delinquerent in loco exempto, non vr̃, quod ad illos extendatur hęc constõ. cum excitet officiũ diœcesanorum tantũ ad hoc de off ordi. licet, & c. pen. maxime: quia qñ iura ista volunt dare iurisdictionem super exemptos, hoc exprimunt, vt patet sup. ea. cõpi. de sup. neg. prę la. c. vni. cum suis concor.

c ¶ Carnificum.] carnifex dr̃ a carnifico, cas: quia carnes facit, & vendit. facit de app. significante. vnde & homicidæ solent dici carnifices.

Carnifex vnde dr̃.

[Glo seq. dicit, vnde dicuntur, causam ponit, & dubium soluit.]

d ¶ Macellariorum.] hi sic dicuntur: quia pecora, vel quadrupedia mactant a macello, as, quod est mactare, & trucidare, & propter horrorem, & vilitatẽ illorum duorum officiorũ, s. macellarij, & tabernarij, hoc est specialiter de his prouisum; licet multa alia sint vilia, puta aptare pelles, & coria, & his similia, in constitutio locũ habet solum in expressis.

Macellarij, qui dicuntur.

e ¶ Tabernariorum.] Taberna dicta est a tabulis, quæ mercibus substernuntur, & proprie dr̃ domus in qua panis, vinum & carnes cocta venduntur: talia loca nedum tenere, sed nec ingredi debent clerici. eo. tit. clerici. 44. dist. clerici.

[Gl. seq soluit dubium, & contrario respondet.]

f ¶ Publice & personaliter.] Coniunctim requiruntur hęc duo si ergo occulte, vel per aliũ hoc exercet, cessat pœna, licet nõ culpa & sic soluit, quod opponi posset de decr. fundamẽta de ele. li. 6 § ut ergo & §. seq. de decr. mulieres. de sen. exc. qui p aliũ de reg iu lib. 6. cũ cõcor.

g ¶ Nominatim.] i. proprijs nominib. eorũ expressis: quasi non sufficiat diœcesanos monere in genere clericos diœcesis suæ, vel clericos talis plebanatus, vel talis ecclesiæ, sed monere dẽt exprimẽdo illius, vel illorũ nomina.

nomina,& concor de sent.excom.constitutionem, lib. 6.& inf.de sent excom.grauis.in fi.

a ¶Tertio.]de sen.excom.sacro.& c.constitutionē, lib. 6 debet ergo hr̄e aliquorū dierum interualla, vt ibi dr̄ nec dr̄ hoc sufficere, q emanaret vnum peremptorium per hanc litteram.

tio [a] moueant, vt sic ab huiusmodi officiis intra conuenientem † terminū monentium ipsorum arbitrio moderandum [b] desistant, & quod ipsa nullo [c] vnquam tempore reassumant.

¶ Qui si taliter [d] moniti ab his non destiterint, aut ipsa (vt præmissum [e] est) exercendo resumpserint [f] quandocunque, [g] coniugati omnino, [h] non coniugati vero in rebus: [i] & si omnino incedant, vt laici, † in personis priuilegium clericale, quandiu [k] præmissis institerit, eo ipso [l] amittant.

¶ Aduersus vero alios [m] clericos, negotiationibus, vel commercijs secularibus, vel officijs non conuenientibus clericali proposito publice insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant instituta [n] quod, & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa hęc negligentia nequeant reprehendi.

† al competētem.

b ¶ Moderandum.]de app cū sit Romana.

c ¶ Nullo] simile de cohabi. clc. & mulie. sicut.

d ¶ Taliter.] scilicet per diœcesanos nominatim, & tertio p̄fixo termino congruenti.

e ¶ Præmissum.] scilicet publice, & personaliter.

f ¶ Resumpserint]la pso termino hoc dico, quia si habuisset terminum mensis, & 5 die dimisissent, decimaquinta resumpsissent, dummodo i tra terminum postea dimisissent, nō esset locus pœnæ. 1

1 Quia I talibus finis est spectandus. Pau. Car. di. Fon.

g ¶ Quandocunq;.] quasi etiam post tempora longiora. & est simile.de ord.cogn.c. 2.Io. And.

[Gloss. sequ. litteram exponit, duas lecturas ponit, & inducit sim.

h ¶ Omnino.] s. quo ad duo priuilegia, q̄ poterant habere, per decre.vnicam de cle. coniu. lib. 6. & si hic coniungis totā illam partem, scilicet priuilegium clericale quandiu, & c. multum facit ad id, qd̄ no.de cle.coniug.Io.in 4 q sed si istud, oīno, intendit p̄petuitatem priuat onis inducere, vt si coniugatus hic illud verbum, solum priuilegiū clericale eo ipso amittant, resultaret contrarius intellectus similis disputatio de hac dictione, omnino, ff. de fideiussoribus, l. Græce.§ illud.

i ¶ In rebus.]proprijs, in quibus alias gauderent immunitate.eo.tit.c. vlti.de immu eccle.c. 1 lib.6.

k ¶ Quandiu.] Recuperabunt ergo desistentes priuilegium, & facit de vita & hone.cle.c.vlti.& quod ibi dixi post Inn.ibi etiam no.Ber.& facit quod no. 32.dist.nullus.& 18.dist.si qui sunt presbyteri.

2 De hoc verbo vide Ias. in l. Cēturio ff. de vul. & Abbatē in ca. 1 in vlt.no.extra de sen. & re iud.

l ¶ Eoipso] 2 Licet ergo sit necessaria monitio, non tn̄ est necessaria priuatio concordat de sen.excom.in audientia, & c.contingit.simile de preb.extirpandę de rapto.excommunicationi.inf.de deci c 1.de sta. mon. attendentes.in fi.

m ¶ Alios.]non carnifices, vel tabernarios.

n ¶ Instituta.]eo.tit.c.2.& c.clerici.& c vnico.lib.6 ne clerici, vel monac.capit.1.de lentent.excommunic.contingit.

Q Voniam.] ¶ Diuiditur in sex partes, vt patet in rubro.Secunda:ibi, [Si vero] Tertia: ibi, [Idē quoque] Quarta:ibi, [Dignitatē] Quinta, ibi, [Sed tales.] Sexta ibi, [Huic insuper.] Imo.a.

CASVS. Visum est sup.qualiter clerici debent abstinere a quibusdā artibus: Sed queritur vtrum debeant abstinere a quibusdam vestibus, vel vtrum sit eis licitum vti quibuscunq; vestibus? Dicit, q clerici debent abstinere a veste diuerso colore colorata.& si vtantur publice, ipsi incurrunt pœnas, hic contentas. Sed quæritur nunquid presbyteri possunt portare caligas scacatas? Dicit quod non. hoc dicit. H. A.

¶ Idem.

¶ Pręmisso exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata, vel partita veste. Secundo subdiaconus, & diaconos Tertio omnes clericos tonsuram publice cum tali veste portantes. Quarto, habentes dignitatē, personatum, beneficium curatum, et sacerdotes, & religiosos publice, portantes talē vestem, vel infulā. Quinto, punit oēs prædictos vtētes tabardo notabiliter breui, integre foderato. Sexto, certas caligas clericis interdicit. Io. And.

CAP. II.

QVO-

¶ Collige aliqua notabilia Et primo, quod per decentiam exteriorem cognoscitur honestas morum interiorum. Not q clerici prohibentur portare vestes diuersis coloribus coloratas Vnde si sunt clerici beneficiati, ipso facto sunt suspensi a perceptione fructuum sui beneficij per sex menses: Si non sunt beneficiati, tunc per sex menses sunt inhabitabiles ad obtinendum beneficium quod.un que. Si vero sint in dignitate constituti, tūc magis puniunt. Not. q clerici interueniente cā sufficienti, puta causa timoris, possūt assumere vestes laici. No [virgata] i. virgidi No. [Sancimus]vt sup in clem. cum illusio de denuntiatione. Not. [Contemus.] vt sup.cle.causam de electione. No. [Tōnsuram,] idest, coronam clericalem.de tōdeo. No] Deferentibus,] idest, portantib.a defero, defers, detuli, & est compositum de fero, fers, vt sup. in cle. si ante, de dolo, & contu.No. [personatum]personatus.tus,tui. Et persona fœ. gen.est rationabilis creaturæ indiuidua essentia. Et secundum hoc dicitur persona, quasi per se vna, & est etymologia. Et secundum hoc persona videtur spectare ad deitatem. Item persona dicitur histrio repræsentator comœdiarum: quia diuersis modis personat diuersas personas præsentando Et hinc persona dr̄ in Grammatica: plum suppositum, qñq; p̄prietas suppositi, qñq; p̄prietas vocis, qñq; vox ipsa, qñq; modus significandi, & qñq; personalis p̄prietas. Item persona dicitur in Ecclesia, qui dignitatem habet præ cęteris. Et hoc ab histrione sumptum est, qui diuersas personas repręsentando, diuersos solet accipere ornatus, secundum dignitatem personæ, quam habet repręsentare. Et hinc tractum est, vt persona dicatur in Ecclesia, quæ dignitas personatus dr̄, nā secundum diuersos gradus dignitatis personæ distinguuntur in Ecclesia. Et hinc ēt tractum est, vt in Grammatica vna persona dicatur prima, alia secunda, alia tertia, quod fit ratione dignitatis. Inde uenit hic personatus, tus, tui, dignitas, vel officium personæ, sec. Hug & hęc personalitas. tatis. No. [per decentiam]idest per conuenientiam habitus, quia non omnes habitus sunt conuenientes clericis. No ibi, [Scacatis,] q scacatio dicitur claudū, vel claudico, siue inæqualitas, & est Gręcum, & inde sumptum est hoc nomen scacatus, ta, tum Et dic caligis scacatis, idest, inęqualibus. Gl. tractat pro sel: duo No ex causa rationabili licitum est clerico, vti veste virgata, vel partita, & dic rationabilem causam, scilicet timoris, co-

ris.

cit. clerici Not. ꝙ hic punitur solum, qui publice vtitur tali veste: secus ergo si occulte, puta in camera, vel in prandio: vt quia caret alio panno. Solus ergo publicus vsus hāc pęnā meretur, si. sup. c. proxi. ſm Pau. Zabar.

lib. 6. vbi specialiter offenditur Ecclesia, ad quam indignus eligitur, vel ad quam dignus electus impeditur. & est simile ꝫ. de pœnis c. 1. post prin. posset autem talis eligere, de elect. cum Vinton.

m ¶Eo ipso.] hic ergo non est necessaria monitio nec sententia. aliter sup. ea. proxi.

[Glo prima summando diuidit, & dicit ad quid emanauit.]

† Hæc cōsti tutionem innouat, & amplia Conc. Triden. sessi. 24. de ref. c. 6.

a ¶Quoniam.] Casus: pmisso exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata, vel partita veste: Secūdo subdiaconos, & diaconos. Tertio, oēs clericos tonsurā publice cum tali veste portātes. Quarto habentes, dignitate, psonatū, beneficiū curatū, & sacerdotes, & religiosos publice portantes talē vestē, vel infulam. Quinto punit omnes prædictos vtentes tabardo notabiliter breui, integre foderato. Sexto certas caligas clericis interdicit. emanauit executiue ad iura 21. q. 4. per totum, eo tit. c. penul.

nam[a] † qui abiectis vestibus proprio congruentibus[b] † ordini, alias assumere, & in publico portare rationabili causa cessante[c] præsumit, professorum illius ordinis prærogatiua se reddit indignum:[d] Præsenti constitutione sancimus, quod quicunque clericus[e] virgata, vel partita[f] veste publice[g] vtetur[h] (nisi causa rationabilis[i] subsit) si beneficiatus extiterit, per sex menses[k] a perceptione fructuū beneficiorū,[l] quæ obtinet, sit † eo ipso[m] suspensus.[n] Si vero beneficiatus non fuerit; in sacris tamen ordinibus citra sacerdotium[o] constitutus, per idem tempus[p] reddatur eo ipso inhabilis[q] ad Ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus de clericis alijs[r] vestem talem[s] simul & tonsuram[t] publice deferentibus clericalem.

¶Dignitatem vero, perso-

† al. ita: sit ipso facto suspēsus.

[Glo. seq. primo soluit tria dubia: secundo q̄rit, & soluit, & de duobus remittit.

n ¶Suspensus.] si tñ interim illos pcipeter, non est irregularis, cum hoc non sit expressum ī iure. de sent. excō. is, qui lib. 6. nec beneficijs priuatus, cū hoc hic nō exprimatur, sicut in casu. de elect. c. 1. § fi. & c. cupientes, §. cęterum, lib. 6. tenet tñ, ad ipsorum restōnē. Sed cui fiet restitutio? hic videndum est cui accrescāt fructus tempore suspēsionis puto, quod quotidianæ distributiones accrescāt socijs, vt dixi sup ea. Compil. de æta. & qualita. vt hi qui. fructus præbendæ, vel distincti beneficij accrescant Ecclesiæ, de cleri. non resi. c. pen. & sic intellige, quod no. 91. dist. clericus victum, & quod not. Inno. de coha. cler. sicut Quid autem si isti suspensi nollent interim officiare Ecclesiam, & an interim eligant, vel eligantur? Vide quod not. in præalleg. §. cæterum, in gl. non ergo.

Suspensionis tēpore durante cui accrescunt fructus clerici suspēsi.

b ¶Congruentibus.] congruentia vestium respicit nō solum clericos, de quibus hic, & in iuribus præallegatis, & monachos, de quib. ꝫ. de sta. mona. ne in agro, sed etiam omnes laicos. 41. dist. § 1. & c. parsimoniam 30. dist. si quis virorum, & variatur ex diuersitate sexuum, ea. dist. si qua mulier.

c ¶Cessante.] sup. eo. Deus qui.

d ¶Indignum.] de sent. excom. in audientia, eo. titu. si iudex laicus, lib. 6. de iniu. item apud, §. si quis virgines, & est simile de stat. mona. recolentes.

e ¶Clericus.] includit habentem primam tonsuram tantum de æta. & qual. cum contingat.

Clericus est q primā tonsurā habet. Vestes virgatę, & partitę sūt clericis prohibitę.

[Gl. seq. allegat duas concor. & dubium soluit.]

f ¶Partita.] dicit canon, quod diuersi coloris, vel diuersæ partis vestis esse non debet, 10. q. 1. c. vlti. in fi. alibi, quod vestis non debet esse varia sericis texturis, nec habere variorum colorum ornamenta, 21. q. 4. c. 1. in fi. Et quod licet vestes rubei, & viridis coloris prohibitę sint clericis, sup. eo. c. pœnæ tamen istius constitutionis locum habent solum in vestibus hic expressis, & concor. quod dixi sup. c. proxi.

g ¶Publice.] concor. sup. c. proxi.

ADDITIO. Dicit Lau. ꝙ dicitur publice portare cum multitudini hoc patet: sicut etiam dicitur publice aleator, vel vsurarius, vel maleficus, vel meretrix, vt excōcatus, de excess. prælat. inter. de malefi. c. 2. de exceptione exceptionem 14. dist. vidua. In domo vero dr̄ secrete, quia domus rem secretam, & non publicam denotat 6. q. 1. ex merito Zabarella.

[Gl. seq. soluit dubium, & solutionis obiectionem.]

h ¶Vtetur.] vestibus ergo etiam prius factis publice vti non poterit sine hac pœna, nec propter hoc constitutio respicit præterita: damnat enim solum futurum vsum, & facit, quod dixi sup ea. Compil. de æta. & qua. vt hi, qui. in gl. quod possessis.

i ¶Rationabilis.] puta timoris eo tit. c. penul.

k ¶Sex menses.] inchoandos post talem publicam delationem.

[Gl. seq. q. soluit, & rationem reddens contrario respōdet, inducit simile, & dubium soluit.]

l ¶Beneficiorum.] oium, propter indefinitam de hoc, de elect. vt circa. lib 6. offendit enim vniuersum statū Ecclesię, nec minus vnam Ecclesiam, q̄ aliam, & sic soluitur, de elect. ꝫ cōpromissarius, § huiusmodi, & §. seq.

o ¶Sacerdotium.] hic ergo est ius diuersum inter sacerdotium, & alios sacros ordines, concor. 55. dist. ex antiquis, ne cle. vel mo. c. fi.

p ¶Per id tempus.] sex mensium.

q ¶Inhabilis.] tenet Guli. in Spe. tit. § superest. versi. sed nunquid potest, q legatus, & Eps hanc pęnam infligere possint, etiam in perpetuum clerico, & laico ex cā. & vides, ꝙ in defectum beneficij succedit hæc pęna [1] inhabilitatis: alibi deficiente beneficio succedit pęna excommunicationis, ꝫ. de deci. c. 1.

1 Notat Imo. ꝙ inferior a Papa ex statuto inhabilitare pōt clericos ad obtinēda beneficia Fon.

r ¶Alijs.] qui nec beneficiati sunt, nec in sacris.

s ¶Talem.] virgatam, vel partitam.

[Glo. seq. infert ex copula, & arguit. Secundo quærit, quæstionem declarat, soluit opi ponit. Tertio, specialia quærit, & soluit.

t ¶Et tonsuram.] si ergo vestem ferant siue tonsuram, non est locus pęnę, & facit ad ea, quæ not. & scripsi de apost. tux. vides enim, ꝙ constitutus in minoribus, secularibus vestibus vtens, non incurrit hanc pœnam, nisi immisceat tonsuram. Et quia de tonsura clericorum iura varijs verbis vtuntur quędam dicunt rasuram, in parte superiori admodum sphæræ 24. dist. §. clerici, & c. seq. Dicitur autem sphæra rotunditas, vel corpus, seu spatium rotundum: quædā dicunt coronā, & rasuram. 11. q. 1. duo sunt, quædam tōsuram, & coronam. eo. tit. clerici, de cle. coniu. cap. vlt. & ꝫ de celeb. Mis. c. 1. quædam simpliciter tōsuram, eo. tit. clericus. simile de cle. coniu. Ioannes, & c. ex parte eo. tit. c. vnico. lib 6. & eod. lib de biga. altercationis, de senten. excom. si iudex, & hic, quid hæc verba intendant, videamus. Circa hoc sciendum, ꝙ clericis deputatis ad diuina ministeria, cōpetit rasura, & tonsura in modum coronæ ratione figuræ, quia corona est signum regni, & perfectionis, cū sit circularis carens angulo, in signum carentiæ sordium, quia vbi angulus, ibi sordes. se ergo, & alios virtutibus regere, & sordibus mundare debent, & sic in Deo regnabunt, vt in præd. decre. duo. per rasuram autem ex parte superiori capilli subtrahuntur, ne mens

Corona, tōsura, & rasura differentes aliqualiter, quid ſ clericus repręsentāt.

Sordes sunt in angulis.

ipsorum

ipsorum per occupationes temporales retardetur a contemplatione mysteriorum diuinorum. Summitas enim capitis est eminentia mentis, fac. i. de sacra vnct. c. vnico, vers. in vertice. per ipsius ergo denudationem mentis releuatio designatur: Et quia quieti ministerijs diuinis non occupantur, superius non radun tur, licet inferius tondeantur, quia temporalia deponunt. Tonsura vero ex parte inferiori capillo tondet vsque ad releuationē sensuum, scilicet visus, & auditus: ne s. oculos, vel aures impediant, & est signum, quod praescindenda sunt vitia cordis, & corporis ne omnino diuino rum impediant: & ex his debetur corona coelestis. Vnde dicit canon, quod incedere debent clerici detonso capite, & patentibus auribus. 24 dist. c. penul. Ex praedictis vr, quod proprie rasura respiciat partem superiorem: quam dicimus clericalem coronam, circulum capillorum: tonsura, abscissione ipsorum. facit de sen. excom. contingit. 2 ibi, circa e. his crinibus. Hostiensis tamen in decre. cleri. ci, eo. ti. vt ibi scripsi, quod sup. dixi clericam, vr vocare tonsuram, dicens, quod maiorem tonsuram, & altiorem, & rotundiorem coronam debet habere monachus, quam clericus, & notauit etiam de hoc in summa, eo. tit. §. 1. Haec dicta ad discutiendum an tonsura consistat in clerica, vel in tonsione crinium, vel in vtroque: & specialiter per hoc ad textum, an clericus in minoribus deferens talem vestem cum clerica, & longis crinibus, vel e contra tonsis crinibus, seu sine clerica incurrat hanc poenam. Et in primo casu, si clericam caputio, vel alitere cooperit, & in secundo, si tonsionem crinium coopertam portat forte vestito caputio certum est, quod non est locus poenae: per verbum, publice, quod respicit vtrumque. s. vestem, & tonsuram: remanet ergo dubium cum alterum solum defert, & publice, egeret declaratione: sed credo de mente, quod si im publico exhibeat, quod videatur clericus cum ea veste, locus sit poenae. tuto enim, vel nunquam in capite caputium, biretum, capellum, vel aliquid tale deferens, ostendat vtrunque.

[Gl. seq. notat ad quaestionem disputatam.]

† al. pileū iuuenum.

Clericus aures habeat patētes.

natum seu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, necnō caeteri in sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci [a] motum intrinsecam honestatem ostendere, si (praeterquam ex causa rationabili) publice vestem ferant huiusmodi, aut infulam [b] seu pileum † lineum [c] publice portent in capite, sint eo ipso beneficiati, videlicet a perceptione fructuum beneficiorum, quae obtinent, suspensi per annum. Caeteri [d] vero sacerdotes, & religiosi quilibet per idē tempus [e] reddantur inhabiles ad quodcunque [f] beneficium ecclesiasticum obtinendum.

¶ Sed & tales, [g] & caeteri quicunque clerici vtentes epithogio [h] seu tabardo foderato vsque ad orā, [i] & ita breui, quod vestis interior notabiliter videatur: [k] epithogium ipsum † seculares clerici, & religiosi administrationē habentes, teneantur intra mensem [l] dare pauperibus. Caeteri vero religiosi administrationem non habentes, intra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare in pios vsus aliquos conuertendum. [m] Alioquin beneficiati suspensionis, caeteri [n] vero inhabilitatis poenas praedictas per idem tempus [o] se nouerint incurrisse. Huic insuper adijcimus sanctioni, [p] vt clerici praeter-

d ¶Caeteri.] non beneficiati, & religiosi poenam hic expressam incurrunt vltra poenam excommunicationis, qui ligantur per aliam constitutionem de cleri. vel mona. cap. 1. li. 6.

e ¶Per idem tempus] annale.

f ¶Quodcunque beneficium.] includit praestimoniā, vel pensionem, quod haberet titulum, facit, quod dixi de rescri. postulasti.

g ¶Et tales.] de quibus proxime dictū est.

h ¶Epithogio] Dictum est ab epi, quod est supra, & tego, tegis.

† al. ipsū.

i ¶Oram] sine aspiratione designat finē, vel extremitatē seu praecipue regionum, & vestium. Vnde dr. 1 Reg. 14. Quod Dauid percidit orā clamidis Saulis. 1. q. 7. §. de his, & Genesis 41. Repererunt in ora saccorum ligatas pecunias. ac Hebraeos 11 Sicut arena, quae est ad orā maris. Nō aspiratur etiā qn ponitur pro plurali, de os, oris aspiratur autē qn designat tempus: vt horam Tertiā, vel Nonae.

Ora sine aspiratione, & cū aspiratione, quid denotat.

k ¶Videatur.] Dicit canon, quod superior vestis clericorū debet esse talaris, idest, longa vsque ad talos 23. dist. penult. & sic breuitatem vestis superioris decernimus huius constitutionis causam videretur constitutio locum habere etiam in tali tabardo non sic foderato: quod non credo, cum sit penalis, & sic non extendenda, de electio. statutum lib. 6.

l ¶Intra mensem.] quia supra dixi vtentes, videtur, quod mensis incipiat post inchoationem vsus.

[Glo. seq. arguit, quaerit & soluit.]

m ¶Conuertendum.] facit ad no. 12. q. 1 non dicatis, quod monachus administratione carens eleemosynam facere non possit. Sed quid si talis monachus erat in studio de licentia abbatis, a quo multum distat? Satis puto, quod tunc quamuis administrationem habeat, hac erogationem facere possit. per ea, quae not. Host. in summa de poe. & remis. §. quibus, & qualiter. char. pen. vers. quid de facientibus eleemosyna, vbi tenet, quod monachus, qui de licentia abbatis est in studio, vel peregrinatione, potest facere gratuitā eleemosynam moderatam. allegat de offi. deleg. praeterea, ff de procu. ad te & l. ad legatum, de iud. si longius. fortius ergo faciet hanc necessariam, & facit quod not. de accu. ca. pastie.

Eleemosynā facere an sit monachis permissū.

n ¶Caeteri vero.] non beneficiati.

[Glo. seq. ponit tres lecturas.]

o ¶Per idem tempus] annale, vt sic respiciat, quod proxime dictum fuit, a vel originaliter, cum vel vt restringatur poena potest intelligi de sex mensibus, de quibus in principio dixit, vel dic diuersificari poenas praedictas, s. annum, & sex mensium secundum qualitates diuersas clericorum, de quibus praemisit, vt semestre locum habeat in his, de quibus loquitur vsque ad ves. dignitatem annus in alijs.

[Glo. seq. soluit obiectionem, & dubium.]

p ¶Sanctioni.] non dicit, quod illa sit sanctio, sed addi-

a ¶Extrinseci.] Haec littera, & principium huius capitu li ibi, in publico portare, facit ad quaestionem olim disputatam de monaco, qui bene portat habitum suum, quem tamen cooperit habitu clericorum secularium, quod sit apostata: & ita fuit hic terminatum, & inducebat decre. penult. eo tit. de iudae. in nonnullis, & ponitur in Mercuria sub tit. de apostatis.

b ¶Infulam.] Sumitur interdum pro corona imperiali, C de quadri. pra. l. fi. quandoque pro alba fasciola sacerdotalis capitis, & loco subrumit, seu pileum, quod dr a pilis, quia pilos capitis tegit, & stringit. & nota, quod etiam diaconum portantem infulam non punit haec constitutio: nisi sit de hic expressis.

a Infula fascia erat in modū diadematis (vt ait Seruius li. 10. Aene.) a qua dependebant vittae ab vtraq; parte.

c ¶Lineum.] idem puto si sericu, quod apud nos multum est in vsu, cum maior, vel saltem eadem sit ratio,

tur sanctioni. In præcedentibus n. constitutio est pœnalis, hic non. hoc dico propter not. 3 dist in fin. summæ erit autem hic locus pœnæ arbitrariæ, ex quo certa non statuitur de offi. deleg. de causis.

a ¶ Præsertim.] pro maxime.

b ¶ Caligis.] 23. dist. clerici.

c ¶ Viridibus.] isti colores i ipsorū vestib. erant prohibiti. e. ti. cap. pe. & vide quod ibi scripsi.

d ¶ Vtantur.] prouidit Clemēs circa infulas caligas, & vestes, ꝓuideat successor circa scarpitulos, quarū ꝑforationem, vel incisionē multiformem sugillitiola curiositas apud clericos pullulans adinuenit.

DE PRAEBENDIS, & dignitatibus.

Cōtinuatio. [Visum est supra de vita & honestate clericorum; verum quia clerici nō possunt viuere, nisi habeant beneficia, & dignitates: vnde cōmodi possint vitam sustentare: ideo &c.

tim [a] beneficiati, caligis [b] scacatis, rubeis, aut viridibus [c] publice nō vtātur. [d]

TITVLVS II.

De præbendis, & dignitatibus.

Clemens V. in Concilio Viennensi.

¶ Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per quā prouideri mandatur, ne animarum cura, si dignitati imminet, negligatur: vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, nō facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. h. d. Io. And.

tię faciat mentionem de beneficio aliquo incompatibili, non propter hoc vř secum dispensare, sed solum mētio illius beneficij incompatibilis hoc operatur, ꝙ collatio alterius no erit surreptitia. c. nō pōt. eo. tit. in 6. Et hoc verum, nisi Papa ꝓprio motu illi concederet beneficium. ca. si motu proprio eo. tit. in 6. imo secūdo impetrās debet petere a Papa, vt secum dispēset, alias nō posset obtinere. No. secūdo, ꝙ impetrās aliud beneficium dēt facere mentionem de qualitate sui beneficij, ā fuerit dignitas, cui imminet cura animarū, vel nō. No. tertio drīam inter litteras gratiæ, & litteras iustitię, q̄a litterę gratię vitiantur, & sunt ipso iure nullę, si fuerunt obtētę p surreptionē: Litterę vero iustitię nō sūt ipso iure nullę, sed veniunt annullandæ per exceptionē. ca. cū dilecta. de rescr. in antiq.

CAP. I.

SI dignitatē [e] habenti de alia prouideri mandemus, [f] † dispensantes [g] cum eo, vt simul vtramque valeat retinere: [h] de animarum cura, quæ illis, vel

† De mandatis d ꝓuidendo, vide q̄d nouissime sanciuit cōcil. Trid. sess. 24. c. 19.

I dignitatem.] ¶ Duo sunt dicta, secundū: ibi, [Ad hoc.] ¶ Præsupponēdum est, quod habetur in c. cum in illis. eod. tit. in sexto, quia ad eius declarationem fuit facta hæc Clementina, videlicet, ꝙ si Papa mandet prouideri alicui de aliquo beneficio, virtute illius mādati non potest prouideri de beneficio curato, nisi expresse fiat mentio de beneficio curato. Secundo pręsupponendum est, quod dicitur in eo c. cum in illis, quod si Papa mandet prouideri alicui de aliqua dignitate, vel personatu, virtute illius mandati non potest prouideri de dignitate electiua, nisi expresse caueatur in litteris de beneficio electiuo.

CASVS Habebam vnam dignitatem: volui habere aliam, cuius collatio pertinebat ad Papam, quia forte collationem illius dignitatis sibi reseruauerat, vel vacauerat in curia Romana, vel forte impetraueram ab ipso iure præuentionis: porrexi p̄ces supplicatorias papę, vt mihi conferret illam dignitatem, & in precibus continebatur, ꝙ habebam aliam dignitatem, & petebam dispensari ad obtinendam aliam, in qua imminebat cura animarum: Papa dispensauit: in litteris non fuit appositum, ꝙ illi dignitati imminebat cura animarum: sed tamen apposita fuit hæc clausula, prouiso, ꝙ cura animarum nullatenus negligatur: Quęritur vtrum illa clausula sit sufficiens, vt mihi prouideatur de illo beneficio, cui imminet cura animarum? Dicit Clemēs ꝙ non, nisi in litteris ponatur talis clausula: prouideas tali habenti tale beneficium, cui imminet cura animarum de tali beneficio, cui etiam imminet cura animarum. Sed quid si Papa mandet, ꝙ mihi prouideatur de dignitate ad cuiuscunque collationē, prouisionem, vel institutionem pertineat, & non dicit electionē: tñ in prohibitione fecit mentionem de electione sic dicendo: Inhibeatis omnib. ad quos pertinet institutio, vel electio, vt nihil habeant attentare in p̄iudicium nostri: Quæritur, vtrum virtute illius rescripti, possit mihi prouideri de dignitate electiua? dicit, ꝙ non, nisi fuerit et facta mentio de dignitate electiua in parte dispositiua rescripti. vnde in rescriptis Apostolicis sunt multę partes. s. salutatio, exordium, narratio, dispositio & prouisio. No. prima iuncta gl. quod licet Papa in litteris gratię

Not. quod executor mandati Apostolici non potest alicui prouidere de dignitate electiua, nisi fiat expressa mentio de dignitate electiua in mandato in parte dispositiua. Not. [Dispensantes.] Dispensatio est iuris cōis prouida relaxatio, vtilitate, seu necessitate pensata secundum Guli. in Specu. tit. de dispensa. Vel sic, Dispēsatio est rigoris iuris per eum, ad quem spectat canonice facta relaxatio 1. q. 7. nisi rigor. & ca. seq. Capitur tamen quandoque dispensatio improprie. s. pro iuris declaratione, vt in ca. Quintauallis de iure iur. Not. in §. ad hoc ibi. [Consueuit.] quod per consuetudinem dignitas efficitur electiua pro hoc eo. tit. cum de beneficio lib. 6. Zaba.

[Glo prima summat, diuidit, & dicit quod principiū approbet.]

e ¶ Si dignitatem.] Casus. Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per q̄ prouideri mandatur, ne animarum cura, si dignitati imminet, negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatā, vel ad quam quis per electionem assumitur. Duo sunt dicta. Secundum ibi: [Ad hoc.] Quod in principio dicitur de dispensatione, vsq. ad versi. quamquam. tenebat Host. de elect. postulatū Guli. in Spe. de leg. §. videndū. verū sed nunquid nocet.

f ¶ Mandemus.] idem puto si prouideret, dum tamen non motu proprio. inf. c. 3 cum eadem sit ratio.

[Glo. seq prorogat dictum.]

g ¶ Dispensantes.] Quid si nulla fiat dispensatio super pluralitate, sed solum prouidere mandatur de dignitate non adiecto de cura, postea sumitur hac clausula? Dicas idem, cum eadem sit ratio. Sed quia clausula illa poni non solet, nisi cum fit dispensatio super pluralitate, vel simili. facit de offi. ord. ca. ordinat. § §. prouideat lib. 6. ideo sic loquitur, similis, ideo dixi, quia q̄n fit super ætate, ordine, vel residentia, etiam apponi solet hæc clausula. vnde quamuis in litteris gratiæ super his dispensetur, adiecta illa clausula, gratia tamen non extenditur ad curatam.

h ¶ Retinere] quod non posset sine dispensatione ex vi expressionis, vt eod. tit. non obest. § fi. lib. 6.

[Gl. seq. ponit tres lecturas, contra tertiam allegat, & declarationem ponit sub dubio, primam eligens, & contrarijs respondens.]

a ¶ Vel alteri.] Si intelligat secundæ, planum est, quod sequitur de gratia surreptitia, vt eod. tit. ca. cum in illis. li. 6. sed si de prima hoc intelligas: tunc licet gratia sit surreptitia quo ad dispensationem pluralitatis, nõ tñ quo ad prouisionem dignitatis, ex quo propter illã paratus est dimittere primam. Vnde si Mutinensis Archidiaconus impetrat Archidiaconatũ Bononiẽsem nõ curatũ, vel curatũ, hoc tñ expresso: & dispẽsatus cum ipso super vtroq; tenẽdo, licet dispensatio pluralitatis non valeat, ex quo Mutinẽsis Archidiaconus habet curam, & hoc non expressit propter rationem quã j. dicam super verbo, momenti; videtur tamen quod valeat impetratio, ita, quod per ipsam Mutinen. dimitten do, consequi possit Bonon. Non enim habetur in iure expressum, quod impetrans, qui tenetur facere mentionẽ beneficiorum, quę habet, teneatur etiam qualitatem eorum exprimere: sicut nec hr̃ in iure, quod teneatur exprimere qualis ordo sit annexus beneficio, vel quantitatem redditũum, quam habet ex vno beneficio, vel pluribus, licet beneficia teneatur exprimere. cum ergo per expressionem nulla fiat dispensatio, sed solum vitiatur surreptio eod. ti. non potest. in fin. lib. 6. vr̃ quod valeat impetratio, ex quo illud expressit, licet non expsserit illius curam, sicut valet, licet non expresserit annexionem ordinis, vel redditũum quantitatem vt dixi, & ratio decre. cum in illis adaptatur, cum de dignitate consequenda quæritur, non cum de exprimenda: Nisi dicas aliter legendo, quod hoc nouum declarat, vel inducat hæc constitutio: 1 quod etiam qualitas curæ imminens beneficio, quod habet impetrans, exprimenda sit in impetratione, quod probat littera, nullius penitus, quæ sequitur, quasi hoc sit de his quę possent mouere principem ad gratiam denegandam. facit eo. ti. quamuis. & c. si cui. 1. respon. li. 6. & quod no. Com. post. de rescri. c. capitulum in fine magnę glossę, & vr̃ expressum i. ea. compi. de offi. ordi. ca. 1. si intelligitur illud speciale, quod ibi ponitur de specialitate, quæ ẽt exprimat qualitatem curæ, & talem expressionẽ communiter hodie faciunt impetrantes, & caute. Posset dari tertia lectura, quod mistura dispensationis, & gratiæ prouisionis in eadem littera concessarum vitiat vtramque, quę, quæ si segregatæ forent, valeret prouisionis gratia, vt primo dicebatur. Contra hãc facit de reg. iur. vtile lib. 6. & quod ibi no licet enim secunda gratia dispensationis pendeat a prima, & sic sit inseparabilis, prima tamen gratia, s. prouisionis bene est separabilis a secunda, quare illa vtilis per illam inutilem vitiari non deberet. hoc egeret declaratione. in dubio tamen placet prima lectura. Ad inducta secundo respõdetur, primo ad litteram sequentem, vt statim dicam. Ad id quod allegatur de motu principis, responde per decret. non potest in fine superius allega. in decret. si cui. secundum cum primo tenebatur, & ideo primũ esse debuit non curatum, si enim primum dimitteret, cu a non obstitet, vt ibi, 1. respon decre. 2. de offi. ordi. requirit specialem mentionem beneficij, vt non sufficiat generalis. & est pro Host. contra Compoit in rjs, quæ no. de rescri. in nostra in si sed non requirit expressione qualitatis, vt superius dixi.

b ¶ Nullius.] vniuersale negatiuum est, & adhuc submittit penitus. & facit ad superius dicta, quib. tamen non obstabit hæc littera si dicas, gratia s. super pluralitate concessa fecit enim mentionem sup. de mandato prouisionis & de gr̃a dispensationis. Primum consistit in gratia facienda. Secundũ, in iam facta, facit quod no. de preb. si cui. lib. 6. in vlt. glo. vel si exponas alteri de secunda, vt ibi dixi in princ. glo.

c ¶ Momenti.] hoc tenebat Host. in præd. decre. postulasti reddens rationẽ quod circa pluralitatem in personatu cum cura duo sunt impedimenta. s. personatus, & cura. eo. ti. de multa sublato ergo primo impedimẽto, scilicet personatus, remanet secundũ. s. vt ibi scripsi. & idem Guliel. in præd. vers. sed nunquid.

ADDITIO. Infertur ex hoc textu, quod cum obreptio vitiet litteras bñficiales ipso iure, processus vigore talis factus est nullus; licet secus sit in litteris iustitiæ de rescri. sug litteris. Et dicit Lau quod quandoque littera est falsa, vt quando omnino præter conscientiam principis emanat, & tunc quicquid ex ea fit. nullum est. de fals. super eo pro hoc de offic. vica. ca. penultim. Quandoque surreptitia, vt quando de scientia principis est habita sed aliquid falsum est suggestum, vel verum suppressum: ut hic, de conces. præbend. cum nostris Cardina.

alteri a earũ imminet non habita mentione, gratia hm̃õi velut surreptitia nullius b † penitus est momẽti: c quamquam confectis super ea litteris sit insertum, d quò l animarum e cura (si dignitatibus f ipsis vel alteri earũ immineat) nullatenus negligatur.

¶ Ad hoc si alicui prouideri mandemus de dignitate g ad cuiuscunque vel quorũcunq; collationem, prouisionẽ, seu quamuis h dispositionem aliam in

d ¶ Insertum.] quod sumi põt ex decr. de off. ordi. ordinarii. c. ordinarii. §. prouideat, lib. 6.

e ¶ Animarum cura 1.] hoc inducebat dubium: quasi per hoc de curato Papa prouideri uoluerit & sufficiat quacunq parte litteræ talis uoluntas appareat, ut sic finis trahatur ad principium; facit de appel. secundo requirit cum concor de rescr. olim. sicut sufficit quacunque parte actorum certificetur snia. C. de sent. quæ si. cer. quan. l. 3. sed hæc clausula non ponitur ad gratiã augendam, ut inf. prox. respons. sed ad indemnitatem dignitatis in executione seruandam, nec sonat in conditionem prouisionis, uel qualitatis expressionis, sed potius in monitionem: unde ualeret prouisio hac monitione non seruata, ut no. eodem titu non potest. 3. respon. lib 6.

f ¶ Si dignitatibus.] quid si non potest, si. puta quia dicitur prouisio, quod animarum cura dignitatib. imminens nullatenus negligatur? Idem puto per id quod proxime dixi. Item intelligitur imminens, id est si qua imminet.

g ¶ De dignitate.] decr. ẽt, cum in illis eo. ti. 2. respon. loquitur de dignitate, uel personatu, & ibi in 3. respõ. quod de beneficio loquitur, de electione non repetit, declarari uellem, an in beneficiis maioribus, quæ per electionem, & confirmationem prouidetur, locum habeant hæc iura: communiter tenetur quod sic. & facit inf. de relig. do. c. 2. 2. respon. in prin.

(Glo seq. ponit opi. & contrarium consilium, & duas ipsius rationes. Secundo mouet dubium ponit opi. cõtra quam alleg. respondet.]

h ¶ Quamuis.] illud uerbum non est in decre cum in illis per quod quandoque, dicebant impetrantes, ad hoc ut aliquid adderet electionem includi. Iamdudum consulueram contrarium in quadam causa Florentina, illa ratione, quia cum regulariter in iure indefinita æquipolleat uniuersali, de quo not. de electi. ut circa. lib 6. illud uerbum nihil addet. Item quia cũ per decre. cum in illis. uerbum dispositionis, non includit electionem, quasi diuersæ sint species, uniuersale adiectum illi speciei, quamuis illam amplificet, tamen aliam non includet, maxime in hoc casu, quo de materia restringibili loquimur, 3. ut ibi in secundo, §. modo uides hoc hic approbatum. Vide etiam du b. cui, si nullus ipsorum modorum exprimatur: quia simpliciter mandatur prouideri de dignitate, uel prima, quæ uacabit, uel quam duxerit acceptandam: nunquid includatur dignitas, cui prouidetur p electionem? & tenent aliq quod hoc casu ita ueniet modo electionis, sicut

† Not. quod obreptio vitiat litteras bñficiales ipso iure, quod melius probat hic, quam alibi & de hoc de rescr. ad audientiam sm Zab.

† Sic dicẽdũ est, quia si dictio, alteri, referat ad sm tãtũ, violabis litterã ? l. si aliter, ff. de le. 3. & Host. c. in nr̃a. su. de resc. referi Clemẽtẽ pronuntiasse, p hac opinione, & illam seruat hodie Cancellaria. Pon.

1. Panor. sequitur illã gl. istũ tex in 2. respon. quẽ dicit nõ esse alibi Fon. § Idẽ Pl. facit c. sedes su. de rescri. c. q ad agẽdum de pr. li. 6 nec obstat quod H ppo. in l. vnius fa cinoris §. cognito ... in 11 col. notabiliter voluit quod ista gña ... adiectiua amplia nt significatũ dictionis cui adiungunt ad ultimam significatione nec gñ ... §. vxor ff. de vsuf. l. addo ... singu ... Per. l. abe nationes ... Alc. Fra. ... qd verba generalia recipiũt restrictio a iure ... Fon.

sicut quiuis alius: t ex quo nullus exprimitur cum mēte Pa- illa dec. & ista non dicant modum electionis non includi nisi exprimatur:sed dicunt vno casuum expresso alium non venire. Contradicere vr̄ finis huius capituli.Sed respondeti pōt, quod respicit casum narratum, vt ibi dicam.

Est de mēte Pa nor. facit c. dilecti. de offic. leg. & tenet Rota in nouis dec. 599. Font.

[Gl.seq. de præpositione,in,duo dicta ponit,& opi. contra primū infert cōtra opinionem.

a ¶ In certa]de isto enim scias,ꝙ Io Monac.not.de reg.iu.in generali.lib 6 & Archidiaconus eo. lib. de concess.præbē ne captandæ. Clementem quartum termi nasse auctoritate sūpra de lib. 2. Reg. 12.capit.[& 3. q.7.§. vlt.]de illo q habebat vnicam oué, & ex Lullicitas §.ne temuis.& de offi.presi. de illo qui habebat vnicū lumen, ꝙ cū scribitur alicui ,pui deri de dignitate in aliqua ecclesia,& nō est ibi nisi vnica & principalis, illa non debetur:& sit etiam ratio: quia ,puidere de illa dignitate, nō est prouidere in ecclesia, sed de ecclesia. alleg. et decisam.dece.vlt.eod.tit & facit,quod no.de offic leg.cap. pen.in glo 2.lib 6 dicit etiam ibi Io.Mona. & Archid. eo.tit si pro clerici.lib.6.Bonifacium viij.pronunciasse in forma pauperum,quod cū scribitur alicui de aliquo beneficio in ecclesia prouideri, si non sit ibi nisi vnicum,vel scribitur ad collationem alicuius,qui non confert nisi vnicum,de illo prouideri non potest,cum illud,in al quo, sit relatiuum supponens diuersitatem. Circa primum tñ refert Archidiaconus in addi.ꝙ quidam magni viri tenent ꝯtrium per decre.eo.tit. quamuis.li. de con.ei.præb.nulla.6 q 1.scite quo ad superficiē, facit de simo c.ti.& faciunt prædicta contra Ioan. Mo & Archid in his quæ no.de elect.quam sit.lib 6. qui dicunt dec. illam , quæ statuit tempus præsentandæ electionis & petendæ confirmationis locum habere solū in principalib prælaturis ecclesiarum, & tñ tex. ibi dicit,electio in aliqua ecclesia celebrata contrarium etiā probatur ibi.§.si.dum dicit,quiuis electus.

certa [a] ecclesia [b] pertinente, quam intra mensem [c] duxerit acceptandam, inhibentes illi vel illis, ad quorum collationem, prouisionem,seu electionē, [d] dignitates in ipsa ecclesia pertinere noscuntur, ne interim [e] ad collationem ipsarum seu prouisionem procedant, vel quemquam eligant ad easdem, de dignitate ad quam consueuit [f] quis per electionem assumi, impetranti non poterit prouideri; cum [g] in concessione gratiæ [h] (ad quam non augendam, sed exequendam debent,quæ de inhibitione sequuntur referri) nullam de electione

b ¶ Ecclesia.]diœcesi vel prouincia , cum sit eadē ratio.
c ¶ Mensem]solet dici in litteris,a notitia vacationis, vt inf c c 5 c. vnico & quando tunc incipiat mensis currere,ibi habes in fine.
d ¶ Seu electionem.]hoc inducebat dubium.
e ¶ Interim]id.licet intra mensem acceptationis.
f ¶ Consueuit.]vide quod dicam infra c pen. in glo. coniuge.
g ¶ Cum.] pro quia , redditiuum causæ, & iunge hic litteram nullam,&c quæ est in fine.
h ¶ Gratiæ.]superius narratæ,scilicet quæ certos modos habebat expressos.

Per litteras.]Ponit dictum,a quo excipit:ibi,[Nisi] i nol.

CASVS Papa mandauit reuerendo in Christo patri & domino,dñ.o Io anni cordis diuina fauēte gratia Biturricen archiepo,vt mihi,qui eram de sua diœcesi,prouideret de beneficio primo vacaturo, sub hac forma : Siue eēt dignitas vel psonatus , vel ei immineret cura animarum,siue aliud beneficium,ad quod quis cōsueuerit assumi per electionem , siue quodcunque aliud beneficium ecclesiasticum: Vacauit hospitale vel eleemosynaria, vel leprosaria : Quæritur vtrum ista loca pia comprehendantur sub illa clausula? Dicit ꝙ non, nisi expsse fuerit dicto de istis locis: nec sufficit clausula gñralis,siue cuiuscunq; conditionis fuerit illud beneficiū ecclesiasticū,etiam posito quod illa loca pia haberent iura spiritualia,puta decimas , & sepulturas: hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia.Primo no.ꝙ i materia odiosa appellatione bñficij ecclesiastici non veniūt ista loca pia , de quibus in littera ista dicit: Et insurgit illud odiū,quia ista loca pia sūt ambitiosa.Itē vt curretur votum captādę mortis. Not. quod ad hoc vt ista loca pia comprehendantur sub gratia,non sufficit mentio sub clausula generali cuiuscunq; conditionis sit beneficiū ecclesiasticū,sed oportet,ꝙ de illis fiat mentio expressa:hoc modo, siue sint hospitalia,vel eleemosynariæ, vel leprosariæ. Not. textum.[Directas.]id est missas,& venit a dirigo gis, direxi,quasi in diuersam partē rego. Et dr̄a di,& rego, gis & cor.ti Vnde dirige gressus meos , idest , rege passus meos No.ꝙ comparantur litteræ Apostolicæ,& litteræ legatorum,simile de offi.leg.collatio l b 6.quandoque tñ discomparantur,vt tangit hic Cardinalis in 3.q.

fecerimus mentionem.

¶ Idem.

¶ Litteræ super prouisione clericorum non includunt hospitalia, & loca similia , & habentia iura spiritualia , nisi id exprimatur. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

PER litteras [i] à sede Apostolica vel legatis [k] ipsius super prouisione [l] quorumlibet clericorum directas, [m] † de xenodochijs, [n] leprosarijs, eleemosynarijs [o] seu hospitalibus (etiamsi ecclesias [p] uel capellas,

† Directas. subaudi, alicui , vel aliquibus executoribus.

[Glossa prima summat.]
i ¶ Per litteras.] Casus litteræ super prouisione clericorum,non includunt hospitalia,& loca similia,& habentia iura spiritualia,nisi id exprimatur
k ¶ Legatis.]de latere,per decre 1.de offi.leg.lib.6.
Gl.seq cum secunda sequenti soluit duo dubia.
l ¶ Super prouisione.]satis videretur idem in litteris, quæ emanant super reseruatione fructuū beneficiorū, vt alia illis non includantur , nisi exprimantur, per rationem,quam inf. dicam.
m ¶ Directas.]intelligo etiam proprio motu nam motus proprius non ampliat gratiam, vel vim verborum, licet excludat surreptionem eius,pro quo scribitur.inf. eo.ti.si Romanus.
n ¶ Xenodochijs.]de relig.do c.3 & varia nomina talium locorum,vide 23.q.vlt.sancimus, & ibi de hoc,& 1.q 7 si quis omnem.ad fin.in Auth. de ali. & emphy. in prin.col.9 & de eccle tit.§.si.ea colla.
o ¶ Eleemosinarijs.] in multis locis hospitalia vocantur eleemosinariæ in aliquibus domus Dei , de appel. dilecti.multa enim monasteria sine certo loco hospitalitatis habent talia officia eleemosynariorum : & cum omnia ista deputata ad certum vsum , ad alium vsum sine Papę licentia conuerti nō debeant inf.de relig.do. c.2.post prin. merito non comprehenduntur sub litteris beneficialibus,qua ratione idem puto de fabricis.
[Gl seq rōnem ponit,quam determinat: secundo diuidit quatuor membra, & in tertio distinguit.]
p ¶ Ecclesias.]quia talia sunt loca religiosa, quod intelligas si auctoritate epi ad hoc sūt instituta , de reli.

Eleemosynaria , hospitale & Dei domus, idē.

do.ad hæc.& ideo talia ſpiritalia pñt illis accedere, & facit, ꝙ ſcripſi poſt Inno & Hoſt.de iurepa. ex litteris. Et aduerte, quia ſi hoſpitale ſit principale, cui accedit eccleſia vel capella, per litteras non debetur, vt hic: ſi vero conuertas, ꝙ eccleſia ſit principale habens annexum hoſpitale: tunc non puto hoc locum habere, ſed tūc iure accessorij veniet, qđ principaliter non veniret. benefacit eod. tit.ſuper eod.lib.6 de reg.iur.acceſſorium, & ꝙ ibi not. Quid in dubio, vt quia extat hoſpitale & eccleſia, & neſcitur, quod ſit principale, & quod acceſſoriū? Sol ſi appareat poſſeſſio & denominatio, per quam poſſumus alterū præeligere, illud ſequemur.eo tit.cum de beneficio. lib.6. de proba per tuas, cum ſi.ſed ſi non apparet repellam impetrantem: conſtat.n.de hoſpitali, nec conſtat illud acceſſorium eccleſiæ: nam & ſi hoſpitale & eccleſia eſſent annexa, ita quod neutrum principale, puto hāc decret.locum habere per no.ne ſe vacan.ca.1.ſa.ii, quod no.de conceſ præb ſi capitulo lib.6 in glo. quæro in fi.

Acceſſorij iure venit. quod principaliter nō veniret.

† Nota, ꝙ hoc verbum facit nouū ius & hoc tenet Zen. zc.de hoc decernimus Zabarel.

decimas[a] aut alia ſpiritualia[b] iura noſcantur habere) nulli poſſe decernimus[c] † prouideri:[d] Niſi hoc in Apoſtolicis[e] litteris[f] caueatur expreſſe.[g]

¶ Idem.

¶ Quo caſu vacat vna dignitas per retentionem alterius, vacant etiam plures.

a ¶ Decimas.]id eſt ius percipiendi decimas. An autem de redditibus horum locorum debeat ſolui decima, habetur in declarationibus, de quibus dicam inf. d.deci.cap 2.

b ¶ Spiritualia]vt cœmeterium.& ius funerandi.inf. de relig.domi.quia contingit in fin.

c ¶ Decernimus.]videtur ergo eſſe ius nouum, & hic incipe conſtructum.

[Gloſſa ſequens quærit & ſoluit, ſecundo quærit & remittit]

d ¶ Prouideri.] vnde nec hodie talia clericis ſecularibus in beneficium dari poſſunt.inf.de reli do. c 2.1.re ſpon in princ. ſed eſt dubium, an in duobus caſibus ibi exceptis in ver.niſi in fundatione, & c locum habebat hæc decr.& puto, quod ſic, cum generaliter loquat: nec ſequitur, ſi concedi poſſunt illis caſibus in beneficiū: ergo includuntur in litteris: tolle inſtantiam ſup c.proxi.eod.tit.quamuis 1 lib.6.Sicut ergo certæ qualitates ſunt in litteris beneficialibus exprimendæ, ſic & iſta ad hoc vt talia in litteris includantur, & tunc facta expreſſione talium debebuntur ſolum in illis caſibus, niſi in expreſſione appareat Papam amplius voluiſſe. Et nunquid cum beneficijs permutari poſſint, dicam inf. de re permu c vnico.

1 Secūdū Imol. qui vult, ꝙ legatus non poteſt expreſſe collationi ſuæ reſeruare hæc loca. vnde p hanc glo. notat Barba. & poſt eum Ffely. cap. nullus.de foro compe.col.11, ꝙ procedit arg. a contratio etiam ſi contigat, ius coe in generatione.

e ¶ Apoſtolicis] No.ꝙ non repetit de legatis, & hoc forſan per id, ꝙ dixi in gl prox: Et eſt ſimile, quia legatus non confert eccleſiam ſpectantem ad præſentationem laici patroni: quam tamen Papa confert. de iurepa.cum dilectus.de offic.leg.dilectus. quod intelligas hoc expreſſo, vt ibi dixi.ſi ergo ſit circa iſta reſtricta poteſtas legatorum, & circa alia.de offi.leg ca.pen. & antepe lib.6.

f ¶ Litteris]Probatio ergo teſtium vel alia non ſufficeret in hoc caſu facit quod no.eod. tit. ſi motu proprio lib 6 in vlt. glo.

g ¶ Expreſſe.] per quod ſufficere non videntur verba generalia, vt ꝙ de quibuſcunque beneficijs, dignitatibus, perſonatibus officijs, &c.& facit ſup. ea.compil.de offi.ordi.c.2.

SI plures.]Ponit dictum, ad quod adducit ſimile, ſecundum ibi, Sicut] Imola ¶ Præſupponendum eſt illud, quod dictū eſt in c de multa.eo ti.in antiq. vide licet, quod ſi alicui obtinenti dignitatem vel perſonatum, vel eccleſiam parochialem conferatur aliud ſimile beneficium incompatibile, & accipiat poſſeſſionem pacificam illius: tunc vacat ipſo iure primum, ita quod collator poterit illud conferre.

CASVS. Ex diſpenſatione tenebam duas dignitates, vel duos perſonatus, vel duas eccleſias parochiales, vel vnam dignitatem, & vnam eccleſiam parochialem, vel perſonatum, & vnam dignitatem, vel duo beneficia incompatibilia: fuit mihi collatum tertium beneficium ſimile: iſtud tertium acceptaui, & adeptus fui poſſeſſionem pacificam. Quæritur, vtrum duo beneficia ſuperiora, quæ obtinebam, vacēt ipſo iure, vel tantum vnum ex illis? Dicit Clemens Papa, quod duo prima beneficia vacant ipſo iure, ſicut ſi tenerem tātum vnum ſine diſpenſatione, per adeptionem alterius ſimilis beneficij vacat primum ipſo iure, per dictum c.de multa eo.tit. in antiq.

CAP. III.

SI plures[h] † obtinens[i] dignitates[k] aliā dignitatem beneficium aut curam animarum habens acceptet, diſpenſatione ſuper[l] hoc legitima non obtenta, eius[m] poſſeſſione adepta[n] pacifice, dignitates, quas prius habebat, ipſo facto

† Vide cõc.lñi Tri. ſeſſ 7. de reforma. c.4.& ſeſſ. 24.de ref. c.17.

Nota primo iuncta glo ꝙ quis non poteſt obtinere duo beneficia incompatibilia ſine diſpenſatione: tamē epiſcopus poſſet diſpenſare in duabus dignitatibus, nō autem in duabus eccleſijs parochialibus. De hac materia vide Panor in c de multa, de præbend.in antiq Not. ꝙ beneficia, quæ requirunt reſidentiam perſonæ, dicuntur incompatibilia: quia nemo poteſt eſſe in duobus locis ſimul & ſemel naturaliter.

No quod ſi alicui habenti duo beneficia incompatibilia, ex diſpenſatione conferatur tertium, & habuerit pacificam poſſeſſionem illius tertij, ipſo facto vacāt duo prima: Vnde diſpenſatus ad duo beneficia incompatibilia, ſua diſpenſatio non ſe extendit niſi ad duo beneficia, quæ primo obtinebat cap.non poteſt.eod.tit.in 6 & ſi vellet dimittere vnum, & aliud acceptare, non poſſet, niſi illud caueatur in ſua diſpenſatione, quod poſſit dimittere vnum vel ambo, & aliud acceptare, & tunc debet eligere vnum de duobus primis, quod ſi detur ſibi, ipſe non debet acceptare aliud, ſed debet prius dimittere vnum de obtentis. Sed ſi nolit ſe ponere in iſto periculo, quia forte ſecundum bñficium eſt litigioſum, tunc coram tabellione debet proteſtari, quod habita pacifica poſſeſſione illius ſecundi bñficij, ipſe non intēdit tale primum beneficium retinere, ſed intendit reſignare illud in manibus alicuius tertij.

[Gloſſa prima ſummat, dicit quid approbet, & conqueritur]

h ¶ Si plures.Caſus, quo caſu vacat vna dignitas per receptionem alterius vacant etiam plures. Approbat, qđ no Compoſt.de ele.dudum 2.ad fin & Guli ponens ad litteram ipſius verba in Spec tit 2 § videndum verſi.qđ ſi habens duos, & Io. Mo offi.ord.ca ordinarij.lib 6.& Archidiaconus in decre non poteſt eod t.t.li.6.debuiſſet clarius formari, vt inf dicam.

i ¶ Obtinens.] per ſufficientem diſpenſationem, vt aliqua ſit dubitatio.

k ¶ Dignitates.]perſonatus vel beneficia curata, vel alterum cum altero, cum ſit eadem ratio.

l ¶ Super hoc] ſcilicet ſuper illa vel illo retinendo vna cum primis, vel cum altera primarum.

m ¶ Eius] dignitatis vel beneficij curati vltimo collati & acceptati.

[Glo.ſeq prorogat, probat & determinat.]

n ¶ Adepta.]Idem videtur ſi per eum ſtaret quo minus adipiſceretur eo tit licet epiſcopus.de elect con.nulla. lib.6.quod probat ſimilitudo, quæ ſequitur. hoc verum, quando tenet collatio vltimi, ſecus ſi collatio non teneret: quia tunc abſtinendo a poſſeſſione pœnam iſtā cauderet, vt inf dicam.

[Gloſſa

[Glo. seq. primo soluit obiectionem superfluitatis: Secundo ponit duas opi. reprobatas, & ipsarum iurib. respondet. tertio mouet, & aperit dubium: ponit opin. & distinguendo soluit.

Dispensatio super duob. beneficijs, intellis de duob. primis.

a ¶ Vacare.] Si intelligas de ijs, quæ per dispensationẽ habeãtur, videbatur expeditum eo. ti. nõ potest. 2. respon. li. 6. inquantum ibi dicit quod dispensatio data super duobus, intellig. de primis duobus: ergo tertium in locũ primi, vel secundi surrogare nõ põt: sed quia poterat etiã Dominum super illis dispẽsatũ esse, scilicet super tali, & tali beneficio, & dignitate, quem casum §. ille nõ contingebat, vtilis fuit declaratio. Et videbatur quibusdam quod nõ vacarẽt, sed princeps deberet eligere quam ex primis dimitti volebat. arg. ff. de excu. tut. l. 6. quæ incipit, si duas. Alijs videbatur, ꝙ ipse idẽ prouisus eligeret, per decre. ꝑterea eo. ti. & c. referente expeditum est, ꝙ vacant omnes primæ. Ad l. prædictam rñdebat Compost. ꝙ licet quis plurib. tutelis grauari non debeat; p vnius tñ receptionem non vacat altera. Ad decretales rñdebat, quod correctæ sunt per decr. de multa. & hæc satis sunt plana. Sed remanet dubium satis forte, nunquid valeat collatio vltimi: hoc dico propter decre. ordinarij. de offi ord. lib. 6. vbi dr̃, quod habenti pluralitatem talium, etiam cum dispensatione sufficienti non põt aliud tale conferri, nisi dispensatio et extendatur ad illud: vel nisi prius habita resignet. & vitiat collationẽ aliter factam. & facit, quod ibi not. post Gar. in vlt. gl. & forte fuit hoc dubium huius decr. cum n. illa decr. ordinarij. dicat collationem vltimi nullius esse momenti: ergo per eam non vacat prima. Sed in prædicta decr. non potest. Archidiaconus tenet, ꝙ non valet collatio vltimi: nihilominus vacat, ex quo possessionẽ habuit vltimi. Ad hoc eo. tit. cum qui lib. 6. & sic dicitur per magnum virum pronuntiatum in curia: contra q̃ tn̄ pronuntiationem fecit, ꝙ pendebat appellatio. hoc ergo declarare procurassem si compositorio adhæsissem. Puto tñ. ꝙ si habenti vnum curatum confertur secundum tale, valeat collatio secundi, & ex quo stat per eum quominus hẽat possessionem secundi, vacat primum. Si vero habenti plura talia ex dispensatione sufficienti confertur aliud tale, valet collatio, si dispensatio sufficiens est etiam, quod ad illud, & tunc de vacatione non quærimus. Si vero dispensatio ad hoc vltimum non iuuat: dico, quod si dimisit primũ ante collationem vltimi, valuit ipsius collatio, nec tunc etiam de vacatione iuris quærimus. Si vero nõ 1 dimisit, collatio vltimi non valuit, tamen per acceptationem non perdit prima: imo illa retinet, sed sano vsus consilio videns collationem vltimi non valere, ipsius possessionem non apprehendat, vt sic hum. anitas iustæ plenitudinis non auferatur. 2. q. 6. si quis libellos de app. cum cessante. & faciunt nota de cler. coniug. diuersis. cum concor. Si vero possessionem ipsius vltimi apprehendit hac possessio facit primam vacare, nam hoc casu cum ex tali vitiosa possessione vacaret vnicum, vacabunt & illa per literam quæ sequitur.

Beneficiorũ incopatibilium pluralitatem habenti, non possit aliud tale conferri.

1 Gl. vult ꝙ post collationem de tertio beneficio dispẽsat ad duo incõpatibilia, nõ ꝑt primu ex illis duobus icõpatibilib. relinqre, vt acceptet tertiu sibi iam collatum Gar. Fou.

[Glo seq. quæstionem soluit, & ampliat.]

b ¶ Sicut si.] Per hanc literã dico, ꝙ si casus esset, quod possessio secũdi non faceret vacare vnicum, vt eo tit. sup eo. & c. si tibi cõcessũ. li. 6. nõ vacabũt illa plura, & hoc puto verũ siue valuerit, siue ñ valuerit collatio vltimi.

c ¶ Vacaret.] per decre. de multa eod. tit. & hodie per constitutionem Ioannis, execrabilis. si primum absq. mora, dispẽdio, verbo, & facto in manib. ordinarij sub testimonio publico nõ dimittat, priuatus est scdo & inhabilis ad sacros ordines, & bñficia, vt ibi. §. porro q. a.

Si Romanus. Non recipit diuisionem. ¶ P. ꝓsupponẽdum est ꝙ hr̃ in c. si sup. de offi ord. videlicet, quod si beneficiatus impetret aliud beneficiũ a Papa, in impetratione secũdi beneficij dẽt facere mẽtionẽ de primo obtẽto: & si nõ fecerit mẽtionem, sua impetratio erit surreptitia.

vacare [a] cẽsemus: Sicut [b] si dignitatem vnicam obtinenti alia similis conferretur, eius pacifica possessione habita prima de iure vacaret. [c]

¶ Idem.

¶ Valet prouisio facta proprio motu Papæ tacentis beneficia prouisi quæcunque sint, & quotcunq; , hoc dicit. Io. And.

CAP. IIII.

SI Romanus [d] Pontifex [e] de beneficio [f] alicui motu proprio [g] prouideat, [h] de beneficijs, quę obtinet [i] non habita mẽtione, prouisionem, seu gratiam huiusmodi fore validam [k] declara-

CASVS. Obtinebam duo beneficia simplicia, vel nõ simplicia: cum dispensatione, vel sine? Romanus Põtifex proprio motu cõtulit mihi aliud beneficium, & nõ fecit mentionem de obtentis: q̃ritur, vtrum illa collatio sit surreptitia? Dicit Clemens, ꝙ nõ, quia proprius motus tollit omnem surreptionem: tamen per illam collationem Papa non vr̃ mecum dispensasse de obtentis beneficijs incompatibilibus, si illud beneficium est incompatibile, nisi istud dicatur in collatione. Quæritur quomodo cognoscemus, ꝙ Papa proprio motu mihi confert beneficium, vel quãdo confert ad preces meas? Dicit Clemens, ꝙ Romanus Pontifex non vr̃ mihi conferre beneficium proprio motu, nisi expresse illud dicatur in collatione, vt in c. si proprio motu, eo tit. in 6. No. ꝙ proprius motus Papæ validat gratiam ꝯ vitium surreptionis, idest validat gratiam, vt illa gratia non dicatur surreptitia. Aliam autem inhabilitatem illius pro quo scribitur, non tollit, nisi aliud exprimatur, ẽt si in illa inhabilitas surgat ex detentione plurium beneficiorum incompatibilium, vt gl. in ver. validat quã tene menti, & maxime in eo, ꝙ postea dicit satis esse illi clausulæ, ꝙ certum operetur effectum. Et adde hic aliam gl. quæ habetur sup eo tit. in clem. 2. in ver dilectas, quæ dicit, ꝙ motus proprius non ampliat gratiã, vel vim verborum, licet excludat surreptionem. Not. quod nomine beneficij intelligitur de quocunque, vt hic, iuncta glos. 3. & idem Pau. Not. de verbo, declaramus, per quod nouum ius non inducitur, de hoc de iudic. decernimus. Zab.

Papæ motus ꝓprius quid operatur.

[Gl. prima summat, & dicit q d approbet. & reprobet.]

d ¶ Si Romanus.] valet prouisio facta proprio motu Papæ tacentis beneficia prouisi quęcunque sint, & quotcunque. Approbat, quod not. per Arch. & me, eod tit. si motu proprio, lib. 6. & reprobat, quod ibi no. Io. Monachus.

e ¶ Pontifex.] De legato est opinio 2. no. de offi leg. c. vlt. lib. 6. & no sup. ea. compi. de offi. ord. c. si.

f ¶ Beneficio.] Large sumitur, de reg. iur. c. 1. li. 6.

g ¶ Proprio.] quod non intelligitur nisi exprimatur, vt in prædi. decr. si motu. in si.

h ¶ Prouideat.] vel prouideri mandet: cum eadem sit ratio.

i ¶ Obtinet.] iure, vel spe. sup. eadem compi de rescri. gratiæ.

[Gl. seq. exponit litteram dicens, quare sic.]

k ¶ Validam.] quoad vitium surreptionis. i. non surreptitiam: aliam enim inhabilitatem illius pro quo scribitur, non tollit motus proprius, vbi aliud non addat, ẽt si illa ex talisũ pluralitate procedat, vt quia sine dispensatione habebat pluralitatem dignitatum, vel curatorum, quæ facit quem inhabilem, etiam ad minora beneficia, de elect. dudum 2 & ibi dixi in 1. gl. & patet apertius per ꝯstitutionem Ioannis, execrabilis satis est ergo illi clausulæ, ꝙ certum hẽt effectum, nec alium 3 operabitur præter intentionẽ scribentis, sup. c. 1. de qua

2 Dic idẽ ĩ eo. Car. hic d Anchar. inde vlt vt ibi notaui. F.

3 Idẽ Zab. & Panor. hic, Rota decis. 11. tit seq in nouis. Geminianus ꝯl 104. & Alex. consi. 215. lib. 7.

intentione si appareat, illi stabitur, vt dixi de rescript. cu n adeo in fine.

a ¶ Declaramus.] reprobat ergo, non simpliciter corrigit opi. contrariam.

[Glossa sequens rationem reddit.]

b ¶ Quantocũque.] Ratio enim proprij motus excludens surreptionem prouisionis ita coaptatur curatis, vel simplicib. multis, vt vni. Item per id non intelligitur in retentione dispensatum esse. co. ti. non potest. in si lib. 6. & per hoc ibi hanc opin. tenebã in 1. gl.

mus, [a] qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut personatus cum cura, vel sine cura; & in numero quãtocunque [b] † quæ is habebat, cum sibi prouisio facta fuit.

¶ Idem.

¶ Expectans beneficium ad collationem episcopi deuolutum ad illius capitulum obtinere non poterit: deuolutũ tamen ad episcopum, vel etiã ad Papam ex cuiuscunque negligentia poterit obtinere.

SI beneficio.] CASVS Papa mandauit Priori Sancti Cirici de Exolduno, vt mihi prouideret de primo beneficio vacaturo in collatione epi Lemouiceñ. vacauit beneficiũ per tm tps, q collatio deuoluta fuit ad capitulũ Ecclesiæ Lemouiceñ. s͠m tenorẽ, c nulla. de cõcess. pb. in antiquis. Quæritur vtrũ de isto bñficio mihi possit prouideri virtute meæ gratiæ, seu mandati, ita q prior sancti Cirici executor possit mihi prouidere de beneficio illo, quod deuolutum est ad capitulum: Dicit Clemens q non, quia Papa per suas litteras non intendit grauare nisi epm Lemouicẽ. & non capitulum. Sed beneficium vacauit per tantũ tẽpus, q collatio deuoluta est ad Papã: quæritur vtrũ virtute meæ gratiæ possit mihi prouideri de illo beneficio? Dicit Clemens q sic, & sic gratia conceditur in præiudicium concedentis. Sed quid si collatio beneficij pertinet ad inferiorem, puta ad abbatem, qui prælatus fuit negligens in cõferendo, ita q collatio deuoluta est ad epm: quæritur, vtrum illud beneficium cadat sub gratia mea, quandiu est intra sex menses, in quibus eps potest conferre? Dicit, q sic: hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q quando episcopus est grauatus, vt aliquis executor de beneficijs ad episcopum pertinentibus prouideat alicui, tunc executor potest prouidere de beneficio eius collationi spectante iure deuoluto: siue etiam ad eius collationem pertinet originaliter. Not. q executor poterit prouidere de beneficio spectante ad collationem episcopi, etiam si deuolutio fuerit facta ad Romanum Pontificem. Et hoc est verum, dum tamen deuolutio habeat initium in persona episcopi originaliter, quia prima collatio pertinebat ad episcopum, secus si deuolutio habuit initium in persona alicuius inferioris, & collatio propter negligentiam inferioris fuit deuoluta ad episcopum, & de episcopo ad Papam. Et possem reddere rationem, quia dum Papa mandabat executori, vt mihi prouideret de beneficio vacaturo in collatione episcopi, ipse solum volebat grauare ipsum episcopum, sed si ipse conferret beneficium, quod fuisset deuolutum, ipse non videretur grauatus, & per cõsequens intentio Papæ non adimpleretur. Item si Papa conferret, vel executor illud beneficium, quod sibi deuolutum fuit ab episcopo, quod etiam ad episcopum fuerat deuolutum per negligentiam prælati inferioris, ipse exoneraret episcopũ, ita q episcopus nõ amplius teneretur conferre beneficium: quare executor non poterit prouidere de beneficio, q deuolutũ est ad ipsum Papam per deuolutionem episcopi.

[Prima glossa dicit quid facit.]

c ¶ Si de beneficio.] Se summat quattuor ponens casus, & quasdam opiniones determinans, vt ĩ. dicã.

d ¶ Cuiuscunq.] exemptos, & non exemptos, & superiores episcopis, per hoc intendit includere.

[Glo. sequens soluit quæstionem distinguendo.]

e ¶ Scribamus.] executori, idem si scriberetur ipsi episcopo, saluo q in vltimo casu cum est deuolutum ad Papã, distinguitur, an per litteras exerceatur officiũ, an constituatur delegatus, de offi. ordi. licet. & ca. pen. de rescrip. cũ n aliquib. lib. 6.

CAP. V.

SI de beneficio [c] ad cuiuscunque [d] Episcopi collationem spectante alicui conferendo scribamus: [e] sibi illud conferri non poterit, cuius collatio ex negligentia [f] † ipsius Episcopi [g] ad eiusdem capitulum [h] deuoluta existit: [i] Licet prouideri sibi possit de illo etiam, cuius ad ipsum episcopum ex sui capituli, [k] vel alterius cuiuscunque, [l] siue ad [m] nos ex

[Glossa sequẽs duo dubia soluit.]

f ¶ Ex negligentia.] Idem si ex delicto, licet sit opinio, an hoc casu deuoluatur ad capitulũ, vt scripsi de elect. cũ in cũctis. in fi. & sup vlt gl. vbi vel so ex cõmissione epi cap tulũ. vel alius ha beret cõferre: hoc nõ impedit executorẽ, vt probat co. ti. c. fin. lib. 6 [illegible] quod not. [illegible] excludere impetrantẽ.

† No. q si negligentiã epi deuolutus collatio ad capitulũ. & dicas Lau. q ipso iure de voluit nõ indiget facto hõis, q n statim sua [illegible] ab ip so negligente deuoluatur in manus fugiont, nec potest purgari mora. de sup ne p̃ la licet cũ ca seq. Et dic q negligentia currit a die scientiæ cedente impedimento. de elect. c. n. de concess. preb. quia diuersitatem Car. No. secũdo, q impetrans ad collationem epi prouideri de bñficio ex negligentia epi ad Papam deuoluto. Zab.

de inst. c si. alias posset facile eps eludere impetrantẽ.

[Gl. seq. quærit; opinionẽ ponit, quam determinat.]

g ¶ Episcopi.] Sed nunquid negligente ipsius executoris, quando, scilicet eo sciente vltra sex menses vacauit beneficium, quod conferre poterat, obest ei? Compos. in de cre. capitulũ. de relicti in magna gl in 4 char. versi. item nunquid executor. tenet q non & decre. a de conc. præb. in ordinarijs collatorib. loquit it. non in executore, q confert vice Papæ. Aduerte, q verũ est hoc si executor prouidere põt ad cuiuscunq; collationẽ spectet, nec tẽpus accep; nunc adscitur hoc dico per decret. vnicam. in fin. & vide quod ibi dicã in gl. de terminus. sed si certa persona grauatur per rescriptũ, & illius tẽpus est lapsum: tunc conferre non poterit donec deuoluatur ad Papam, hoc probat decretalis ista.

h ¶ Capitulum.] vel alium, cum eadem sit ratio, & facit, inf. versi. vel alterius.

i ¶ Existit.] Intelligo tpe prouisionis suæ, non datæ, & sic est dare q potestas illius executoris variatur s͠m tpa, & sicut in exemplo quãdiu enim beneficium est in collatione epi scopi, confert illud, illo ad alium deuoluto non confert illud, ita est de beneficio ad inferiores spectante, q ipse non confert, donec ad epm deuoluatur, vt sequitur Roma. quia cum epm Papa grauare voluerit, confert executor quãdiu est in manib. epi nam licet ex deuolutione: proprium tñ est pro ea vice, & ipse tunc ex collatione grauat: quãdiu est in manib. alterius nõ confert executor, quia Papa illum grauare noluit.

[Glossa sequens quærit, dubium aperit, & soluit.]

k ¶ Capituli.] Coniunge hic & in casu sequenti hinc capitulum. Sed quid si ad capitulũ spectabat electio sim, & debebat ad collationẽ epi. nunquid deuoluto iure ad epm cõfert executor? Dubiũ fuit illud quæritur an deuoluatur eo casu prouisio, an electio, de quo satis scripsi d elec. pro de tecto. Item facit dubiũ, quia & si dicatur deuoluta collatio, tñ ex quo primo gradu assumebatur p electionẽ, non videbatur includi in litteris, in quib solum de collatione fit mẽtio ad q satis facit. ĩ. co ti. c. circa fi. ibi, ad quam consueuit quis per electionem assumi.

l ¶ Cuiuscunq;] Hoc dicit, quia p quotq. gradus, siue proximos, siue mediatos ad epm deuenerit, executor cõfert quandiu est in manibus episcopi. Ioan. And.

[Gl. se. dicit primo qd determinat secũdo distiguit inter deuoluta, & ppria, rõnẽ reddit: tertio arguit ad qõnẽ.]

m ¶ Siue ad nos.] Determinat q no. In. & Pet. de ost. de leg.

leg. sup. eo vbi dicebãt, quosdã tenere, q̃ delegatus Papæ prouideret de bñficio ad Papã deuoluto. Fuit et hæc q̃ö olim disputata p dñm Iacobũ Canonicũ Bon. q̃ in Mercu. vide in littera D sub rub de off. & pote. executo rum. & tenui. q̃ non posset si dicatur in rescripto, volẽtes illi gratiã facere spẽlem, dicti.n q̃ cũ in illo alius quã Papa non laudatur, non debet dici gratia, nec de deuolutis Papæ sic scribit induxit de conce præb litteras, & c. cum nostris. ni tamilis solutio fuit illa. Scias aũt quod beneficium deuolutum ad Papam semper cõfert executor, ex quo primus collator est de his, qui per

ipsius episcopi, [a] & aliorum in hoc eidem succedẽtium [b] negligentia, collatio fuerit deuoluta.

¶ Idem.

¶ Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa; hoc dicit. Io. And.

litteras grauat ãntesiue nominatus, vt hic: siue innominatus, vt quia scribitur ad cuiuscũque collationem: cum eadem sit ratio: sed secus in beneficijs spectantib. ad collationem Papæ, quia vacauerunt in curia. eo. tit. c. 2. lib 6. tunc enim Papa confert iure proprio non deuoluto: nec mirum si aliud in deuoluto: nam Papa dãdo executorem ad prouidendum auferebat collatori potestatem. de concel. præb si capitulo. lib. 6 ex quo ergo collatio de illo deuoluta est ad Papam conferat executor, vt hic. Et licet alias in beneficijs fiat stricta interpretatio eod. tit quamuis. lib 6 hic tñ fit larga ꝯ concedentem de consuetud. cum dilectus Facit et hæc littera ad quæstionem not de offic. leg. c. 1. lib 6 sc. licet, q̃d legatus Papæ possit talia beneficia ad Papam deuoluta conferre, præferretur tñ delegatus quo ad illa quę sibi specialiter sunt commissa. de off. lega. studuisti. & facit de reg. iur. generi. lib. 6.

Executor Papæ bñficium ad Papam deuolutum confert.

[Glo seq exponit, dicens quare sic.]

a ¶ Episcopi.] primi collatoris: quod puto necessariũ, si enim de Archidiacono vel capitulo ad episcopum, & demum per ipsius negligentiam gradatim ad Papam datur, non confert executor, cui ad collationem episcopi scribebatur Io And.

[Glo. seq distinguit tria tempora.]

b ¶ Succedentium.] Et sic habemus primo tp̃s epi: secundo tempus medium aliorum facientium gradum inter epũ & Papam: tertio tp̃s Papale, primo & vltimo tempore confert executor medio vero nõ. & semper intelligas, vbi tempus acceptationis elapsum non impedit executorem inf. tit. proxi c. vnico.

SI iuxta.] Primo ponit vnum dictum: Secundo circa illud soluit vnũ dubiũ ibi: [Primaque.] Imol. ¶ Præsupponendum est, quod quis non potest obtinere duas præbendas in vna & eadem ecclesia. c. nulla de concel. præben in antiq.

CASVS Papa mandauit epõ & capitulo ecclesiæ Rutinensis, vel Pictauiensis, vel Bituricensis, vt me reciperẽt in canonicum & fratrem, & vt mihi assignarent p̃bendam vacantẽ, vel primã vacaturam, & et quod assignarent dignitatem vacantem vel dignitatem vacaturam: Fui receptus in fratrem, etiam fui adeptus possessionem eiusdem præbendæ: postea vacauit dignitas, cui annexa est præbenda puta archidiaconatus; quæritur, vtrum possim acceptare dignitatem cum prębenda: Vr̃ quod nõ, q̃a in ista eccl̃ia nõ possum habere duas p̃bẽdas, tñ Romanus Pontifex decidit ꝯtrium, sed per adeptionem dignitatis & p̃bendæ sibi annexæ, prima præbenda vacat ipso iure, & collator põt illam conferre. hoc dicit H R. ¶ Collige aliqua notabilia. Primo, q. si mandatur prouideri per rescriptum Papæ alicui de dignitate, an prouideri possit illi de dignitate habente p̃bendam annexam Gl est in versi. mandati. quæ vr̃ in hoc dubitare. Et primo dicit, q̃d hoc egeret decl̃one.

In fine vero sentit, q̃ debeatur, sed loquitur cum mandatur prouideri de dignitate, aliàs habenti præbendã a capitulo Nota, q̃ expectans p̃bendam ex gratia Apostolica, non potest acceptare præbendam dignitati annexã: quia dignitas, quæ est principalis, non est debita, secus si expectat dignitatẽ: tunc.n illã põt acceptare, licet pręb enda sit ei annexa Nota, q̃ archidiaconatus est dignitas, quia ex vi mãdati super dignitate cõsecutus hic fuit archidiaconatũ. Nota casum singularem, in quo rescriptum ad præbendam consummatur successiue in duobus, quod est mirabile, cum videatur

CAP. VI.

SI iuxta [c] nostri formam mandati [d] canonicatũ & præbendam ecclesiæ Rutinensis adeptus, dignitatem, quam duxerit acceptandam [e] ibidem expectet: archidiaconatum [f], † inibi [g] post [h] va-

consummatum per aceptionem primæ. eod. tit. lib. 6. Zabarella.

† Nota, q̃ archidiaconatus est dignitas, vide doctores in ca. de multa. de præben. Archidiaconũ in c. 1. de ſtue. tu li. 6 & Abbatẽ I c. nouit de iudic.

[Prima glossa summat.]

c ¶ Si iuxta. Adeptus in ecclesia dignitatem habentẽ præbendam annexam, perdit primam præbendam, q̃ habebat in illa.

[Glo. seq ponit duas lecturas: declarationem petit: æquitatem exprimit.

d ¶ Mandati.] non solum secundum vnam lecturã factu narrat, prout acciderat in hac ecclesia, de qua loquitur, sed etiam fortificat dubium: quia fortius si ex receptione capituli vel aliter hẽt hanc canoniam, & præbendam. facit eo. tit c antepe li. 6. vbi enim auctoritate Apostolica præbendam expectans consecutus est vnam, non videbatur, q̃ aliam consequi posset. facit eo. tit non potest 2 respon. lib 6 cum concor. Sed cum adhuc penderet gratia in parte principaliori, & facta fuisset super vtroq; vno contextu, æquum fuit vt prima dimissa secũdã ꝯsequi posset. Alia lectura est, q̃ iste textus ponat ius, quasi dicat, ex quo Papa de dignitate & pręb enda sibi voluit prouideri, consequitur dignitatẽ hñtem [r] pręb endam annexam, licet prius aliã suisset adeptus: sed vbi solum de dignitate scribebat, non poterat consequi dignitatem habentem p̃bendam annexam: cum hoc Papa non intenderet. Egeret declaratione. Suadet tñ æquitas quòd decre. locum habeat siue ex vnico rescripto debeatur vtrumq;, siue ex diuersis successiue, siue sola dignitas debeatur per rescriptum aliã habenti pręb endam ab ordinario collatam.

r Contra hũ tenet Zaba. hic: qa annexatũ tãquã accessoriũ non considetatur. c. super eo. de præb. lib. 6. sed idem, q̃ glosa tenet Ioan. staphile de litteris gratiæ, capi. 2.

[Glo. seq. remittit, quęstionem soluit: ponit dictum quod determinat.

e ¶ Acceptandam.] de quo dic vt j̃ tit. c. vnico. & idẽ puto si non haberet beneficium acceptandi sed deberetur prima vacans, cũ ratio sit eadem & fortior. Quod aut hic dr̃ de potestate acceptandi, respicit dignitatem: pręb endam ergo, quę prius vacauerat necesse habuit petere, nec sibi fieret pręiudicium, per decre. si clericus: eo tit lib. 6 vr̃ tñ, q̃d si habens canonicatum & ius ad p̃bendam primo vacantem, & ad dignitatem quã duceret acceptandã: præbendam, quę primo sine dignitate vacauit, noluerit petere, protestans, q̃d hęc faciebat quia oẽs dignitates ecclesię p̃bendas habebant annexas, & totũ simul consequi volebat, satis esset hęc iusta cã ad negligentiam excludendam, cum mutationes beneficiorum nec populo, nec iuri sint gratę 21. q. 1. c. 1. de transla quanto. sed si potestas acceptandi respiceret etiam pręb endam, tunc nullum dubium.

Beneficiorum mutationes gratę nõ sunt.

f ¶ Archidiaconatum.] Factum ponit, nam idem in quauis alia dignitate.

g ¶ Inibi.] in ecclesia illa. & vide inf. de regula. cap. 1 lib 6.

[Gl. seq ostendit per textum quęstionem solui.]

h ¶ Post.] datur intelligi, q̃d si prius vacauerat cũ sua

præbenda,& ipse sciens recipit aliã præbendam: in acceptatione archidiaconatus sibi viam præclusisse vř.

[Gl.seq.aperit dubium: quærit,& soluit.]

a ¶ Annexa præbenda.] Istud inducebat dubiũ: si.n. non fuisset annexa retenta prima præbenda consequeretur dignitatẽ sine præbenda,quæ cum illa vacauit.eo.ti.qa sæpe.li.6.sed cum dignitatem sine præbẽda non possit habere propter annexionem, nec duas p̄bendas in eadem eccl'a de cõces. præb.litteras.ratione annexi ĩ principali impediri vř: sed prompta est prouisio, scilicet vacationis primæ, quã submittit. Sed q.d dices in casu cõuerso: adeptus sum dignitatem per rescriptũ Apostolicũ: expecto ibi præbendam cum beneficio acceptãdi, vel si vacat præbẽda cũ dignitate cui est annexa: nunqd prima dignitate dimissa consequi potero hanc præbendã cum sua dignitate: Puto ꝙ non, quia non est eadem rõ principalis ad accessoriũ,& accessorij ad principale. de consec.eccl.vel alta.c.vnico li.6. Facit eo ti qa sæpe. & c.super eo de reg.iur.accessorium lib 6.cum concor.

cantẽ non obstante,quod certa sit sibi annexa [a] præbenda, poterit [b] acceptare: Primaque præbenda hoc ipso [c] vacabit,[d] quod secundam cum archidiaconatu prædicto pacifice fuerit assecutus.

TITVLVS III.

De concessione præbẽdæ, & ecclesiæ non vacantis.

¶ Clemens VIII. in Concil. Vieñ.

b ¶ Poterit.] quod intellige vbi alteri non debetur ex prioritate tpis vel prærogatiuæ gratiæ vel alio iure.

c ¶ Hoc ipso.] Patet ꝙ in præbendis eiusdem ecclesiæ ipso iure per receptionem secundæ vacat prima.

[Gl seq.rõnem reddit,notat argu't,& opi ponit]

d ¶ Vacabit] non.n posset esse triplex in ecclesia sine dispensatione Papali,nec valet in hoc consuetudo de consue.c.1.lib.6.Et no ꝙ plus abhorrent iura habere duas præbendas in vna ecclesia,q̃ alias habere duo curata.primum n.non licet ẽt iure annexionis,quã hẽt præbenda ad dignitatem,vt hic sed s̃m licet iure annexionis,q̃ habet curatum ad præbendam eod. tit. super eo lib.6.Et facit ad opinionem, quam teneo in decre. litteras.de conc. præben sequendo Inno.s.ꝙ in duab. canonijs eiusdem ecclesiæ non possit ep̃s dispensare. licet dispensare possit in canonia & personatu vel officio rationem huius ibi plene scripsi super vlt glo.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ ET ecclesiæ non vacantis.

¶ Visum est supra de præbendis & dignitatibus: verũ quia aliquis dubitare posset vtrum præbendæ, dignitates, & alia beneficia ecclesiastica possint conferri antequam vacent, vel etiam promitti: ideo annectit rubricam de concessione præbendæ.

C... ct.] Diuid tur in quatuor partes: Primo declarat,qñ assi... decretũ condition... non a dicto termino mẽsis Secudo qñ afficiat illo a dictionib.[Secus] Tertio,an petẽdo sibi cõferri bñficiũ, vel recipiẽdo illud collatũ videa'r qs acceptare:ibi, Quinetiã.] Quarto declarat,qñ qs dicat hẽre notitiã vacationis bñficij: ibi[Cæterũ.] Imola.¶ Præsupponẽdum est, qđ si Papa mandet alicui prouideri de beneficio ecclesiastico vacãte aliquo uel proxime vacaturo, licet collator non obediendo mandatis Apostolicis male faciat:tñ si conferat alteri,collatio valet,ex quo mandatum non continet decretum irritans:alias si haberet decretum irritans collatio alteri facta esset nulla. Et appellamus decretũ irritans, istã clausulam, quæ consueuit apponi in mandatis Apostolicis,scilicet,decernentes irritum & inane quicquid in præiudicium mandati nostri attentatũ fuerit.Vel decretum irritãs est,qñ Papa mãdat ep̃o vel archiep̃o, cõferas bñficium primo vacaturũ tali, ꝙ si nõ feceris, & alteri feceris collationẽ oĩa sit irrita & vana.

¶ *Decretum conditionale ante conditionis euentum non afficit potestatem ordinarij vel alterius collatoris: secus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab. executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse, quia vocatio nota dicitur expectanti,ex quo in loco beneficij publice scitur.*

C. VNIC.

Cum †

CASVS. Aliquis pauper clericus ,pmotus ad sacros ordines sine titulo,vnde possit sustẽtari, accessit ad Apostolicã sedem,& notificauit: Papæ, ꝙ suus ep̃s sine titulo eum ordinauit,& ꝙ recusauit,sibi prouidere de aliquo beneficio,vnde possit sustentari, adeo ꝙ ipse clericus cogitur mendicare. Papa deputauit aliquos ad ipsũ examinãdum, an esset idoneus scientia ad obtinendũ beneficium:hoc facto,quia constitit Papæ,qđ erat idoneus, ipse mandat ep̃o cum decreto irritante,vt si constaret istum pauperem clericum esse vitæ laudabilis & honestæ conuersationis, sibi conferrat beneficium certi valoris,puta 20.vel 30.librarum,vel etiam minoris valoris,si ipse vellet acceptare:antequam executor istarũ litterarum præmisisset inquisitionem super vita laudabili istius clerici pauperis: vacauit beneficium valoris 20 vel 30.librarum,quod beneficium ordinarius contulit alteri: Quæritur vtrum valeat talis collatio? Vř quod non:quia in mandato continebatur decretũ irritans,quod ligat manus ordinarij ne possit conferre illud beneficium:Tamen dicit Romanus Pontifex, ꝙ collatio per ordinarium facta valet. quia decretum erat conditionale:Vel etiam ponamus, qđ executor fecerat inquisitionem super vita & honestate istius clerici tamen beneficiũ illud erat minoris valoris 20. vel 30.librarum, & conferebatur sub conditione, si vellet acceptare, & antequam iste clericus illud beneficium acceptasset,ordinarius contulit alteri,quæritur vtrum valet collatio? Dicit, qđ sic. Sed quid si mandabatur illi clerico prouideri de beneficio vacãte,vel proximo vacaturo, si infra mẽsem ipse acceptat cũ decreto irritante:tamen ordinarius contulit alteri intra mensem, quæritur,vtrum valeat collatio;Dicit qđ non, quia tempus videtur apponi in fauorem acceptantis. Sed quæritur, quando dicatur iste clericus acceptasse beneficium: vtrum solum quando exprimit verbum acceptationis coram executore,dicendo:accepto illud beneficium,& peto vt mihi conferatis, vel quando non exprimit,accepto:sed tantum dicit,conferatis? Respondet qđ sufficit petere collationem beneficij sine expressione verbi acceptationis.Sed quæritur quando currit tempus illius mensis, infra quem pauper clericus potest acceptare? Dicit quod tempus incipit currere a tẽpore scientiæ & notitiæ,quo ipse scit beneficium vacare. Sed quæritur vtrum ad hoc,qđ ipse dicatur habere notitiam, ... scire beneficiũ vacare, requiritur, qđ aliquis sibi notificet,dicendo,vade ad collatorem,vacat tale beneficium,quod potes acceptare intra mensem. Respondetur,qđ hoc nõ requiritur. imo dř habere notitia vacationis illius beneficij, ex quo vacauerit publice,immo ubi impetrabit,si ipse nõ fecerit inquisitionẽ. Not.primo iuxta gl. qđ qñ Papa scribit ꝓ clerico paupere

† No. qđ ꝓmouendus ad bñficiũ dẽt esse idoneus, de quo præter doctores, hic vide de canonicis in c si eoꝛge de reb.li. 6. & in c. et cum de præb. eo. li Abb in c dudum de elec & Fely. in c. vlt de præsump.

pere ipse consueuit illum facere examinari, vtrum sit scientia idoneus, postea mandat vt sibi conferatur beneficium si cō̃stiterit, φ sit vitæ laudabilis, & honestę cō̃uersationis. Not. se ūdo, φ qñ scribitur pro clerico paupere sub forma prædicta cum decreto irritante, illud mādatum nullas habet vires, nisi prius constiterit de vita laudabili: ideo est consilium, quod impetrans citius quam poterit faciat inquiri de vita sua, & conuersatione. Nota, quod si mandetur eps̃o, vt conferat beneficium certi valoris, ipse eps non pōt conferre beneficium maioris valoris, nec minoris: quia verba grę non sunt amplianda nec restringēda. No φ decretū̃ conditionale irritans non habet effectum, nisi impleta conditione. No q̃d qñ Papa scribit, cum decreto irritante, si acceptet inf. certum tempus, minus ordinarij sunt ligatę vsque ad illud tempus. No. φ non refert. qñ quis accipiet beneficium verbo, vel re ipsa. No quod promouendus ad beneficium, debet esse idoneus in scientia, & quæ scientia exigitur no Inn de ele cum in cunctis, in prin No quod promouendus debet esse vitæ laudabilis, & hoc perpenditur ex bonis operibus, & abstinentia vitiorum, secundum Pau Zabar.

† In antiquioribus libris constanter legitur, ac ex nunc.

ei [a], quem in scientia reputamus [b] idoneū, [c] si p̄ [d] inquisitionē [e] executoris sibi deputati a nobis repertus fuerit esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ, de beneficio certi valoris [f] alicui prouidere mādamus, adijciētes, [g] quod de beneficio minoris valoris possit eidem si voluerit [h] prouideri. ac extunc [i] † etiam inane decernentes, & irritum si secus a quoquam quauis auctoritate contigerit attentari: [k] Quia decretum huiusmodi in euētum dumtaxat prædictarum conditionum suum sortitur effectum [l] antequam extet [m] p̄ima conditio, beneficium præterea valoris, & etiam minoris, priusquam suā impetrans super valore huiusmodi voluntatem declaret, [n] conferri libere poterit per ordinariū [o] aut alium executorem [p] a nobis ad prouidendum de tali beneficio

tit. c. r. §. subiunctum. in si lib. 6.

[Gl. seq. exponit, & consulit.]

m ¶ Extet.] prima, s φ per executoris inquisitionem sit repertus, & c. vtile consilium est. φ super illa pronunciet executor; vel quod facta mentione de illa inhibeat vel s litem suam potestatem insinuet collatori, aliàs non facile forte constare post conditionem extitisse.

n ¶ Declaret.] ēt in executoris absentia, dummodo de ea cō stet, vt infra dicam.

o ¶ Ordinariū.] Hoc probamus p prædic. decr. i. eo. tit. lib. 6. vt sicut ibi decretum datum cum beneficio acceptandi, ante acceptationem non impedit potestatem ordinarij, ita nec datum sub conditionibus illis, vel alijs ante conditionis euentum. Io. And.

2 Supple secundo. & hoc verū ait Pe. de Anch. si secundus non habet decretum.

3 Petr. de Anc. post Lap tenet quum: q a gr̃a facta pute illi scdo, itatum habuit effectū suum, quē iam nō hēt ex istētia cōdōnis ipe dire. ar. §. ab eo. de ele. lib. 6. l. insulā §. n tt. solumatt.

[Prima gl. sūmat, & diuidit, & dicit q̃d determinat.]

a ¶ Cum ei.] Decretū conditionale ante cō̃dōnis euentū non afficit potestatem ordinarij, vel alterius collatoris: secus qñ acceptationi bnficij p̄s adijcitur cū decreto. Et qui beneficiu vacans ab executore petit, vel recepit, illud intelligitur acceptasse, quę uacato nota dī ex peccatis, ex quo in loco bnficij publice scitur. Partes patent. Secunda ibi, [Secus.] Tertia ibi, [Quinetiam,] Quarta ibi, [Ceterum.] Et determinat casus dubios cir ca decre quia cunctis. eo tit. lib 6.

b ¶ Reputamus.] per relatonē examinatorū ad hoc deputatorum, quib. creditur, & est ista forma pauperū, in qua fit examinatio qui legant, cantent, & construant.

c ¶ Moretam.] iunge hic litteram, prouideri mādamus de beneficio, &c.

d ¶ si per.] jecce conditionem de qua inf loquitur.

e ¶ Inquisitionem.] Non ad hoc vocanda sit pars, plene no. ī̄ er comp. de off. dele. c. vnic.

f ¶ Valoris.] D. pensatione prouideri nō possēt, de preb. quamuis s i. lib. 6.

g ¶ Adijcietes.] nisi hoc fuisset additum de bnficio minoris estimationis ei sibi volenti prouideri nō potuisset. v. preb. cui de non, §. du lib 6.

h ¶ S. vo uerit.] secunda conditio.

[Gl. seq. aperit dubium, & respondet & p̄ opi. not.]

i ¶ Extunc.] Hoc fortiti abat dubium, quia si a ipe data Papa voluerit φ decretum afficeret, sed contrario sūdetur. & supple nunc. ex nunc, vt uacat extunc. Facit de vot. & vot red. licet ad ti & sic facit hac littera contra. Arg. ptu inn Host. & Abba. eo, quod si sipi de appe. præterea 2. super ver. excommunicatum.

k ¶ Attentari non dicit ignoranter, & tū ex inferioribus patet, φ certis casib hoc decretum afficit ignorātes, per quod patet, quod decretum Papę afficit ignorātes, & de hoc de elect. si eo tempore, lib. 6. & probatur de præb. c. pen. eo. lib.

l ¶ Effectum.] Alias fuisset editum super incerto, eo,

1 Imola notat hic φ clausula, ex nūc prout ex tūc, recipit condiōnē exstantē, nō tps actus celebrati, remittit ad not. in l. 1. C. de cod. ol. in l. hnōi. de ver. ob li. l. secta. si cer. pet. F. nec miterim legat Olds. q. 175.

[Glo. seq fortificat text. secundo tribus rationib. quęstionem soluit, solutioni obijcit, & respondit, opin. ponit, & dicit primum æquum, tertio format dubium, hic soluit.]

p ¶ Executorem.] Si. n. non afficit potestatem ordinarii, ergo nec executori alterius, qui maiori est ordinario, de offi. deleg sane. 2 & cum hoc oporteat intelligi de executore secundo: primus enim conferret beneficiū ēt post q̄ euenisset conditio. Itē cū hic dicatur, φ secundus confert ante condōnis euentū, per q̃d a contrario infertur, φ postq̄ euenisset conditio primi, cōferre non posset 2. Item cum gñaliter de executore loquatur, per quod ēt executorem in forma gratiæ videtur includere: hic videtur solui, φ hic fuit disputatum, an impetrans primo in hac forma pauperum præferat. 3 secundo, qui impetrauit in forma gratiæ in eadem ecclesia, vel ad collationē eiusdem, & ponitur in Mercuriali in littera N. sub tit. de preb. hic. n vī, quod dummodo conditio præcellerit vacationē, vel saltem collationem factam secundo, debet primo. 3 Facit de rescr. ubi qui lib 6. sed obstat eo lib. & tit. c. si pro te Sol. ibi conditio pendebat ex alterius arbitrio, ita φ illo recusante nullum ius habeat impetrās: hic vero pendet ex existentia rei, 4 vt in primo casu, vel ex voluntate ipsius cui facta est grā in scdo Aliquib. vī φ secundus impetrans añ conditionem in forma gratia præfat, & em. hoc licet hac prima conditio quo ad idoneitatem personæ sit de p̄senti, inquisitio tn circa id sienda est de futuro De secunda ei non dubitatur quin sit de futuro, & secundū hoc sequeretur, φ si duo impetrauerunt sub hac forma, si secundus primo præuenit ad conditionē, erit potior 5 cū prius ipsius decretum afficiat, vt hic facit prædic. decre si pro te. & quod no eo. tit. si sol lib. 6. aquum vī quod prius dixi, vt ex quo cōdō primi præcessit collationem factā secundo, præferatur primus secundo habenti forma gratię, vel pauperum: nec verum est, φ semper debeatur illi, p quo prius est affecta, vt probat preb. dec. i. bi. 6 sic ergo est fortior gratia conditionata ex existentia rei, vel voluntate eius pro quo scribitur, q̄ depēdes ex voluntate tertij, vt predixi. Sed fingas hunc casum. Habet A hanc form am pauperum in certa ecclesia, secundo hēt B speciale grām in eadem & talem quæ afficit: vacat beneficiū in ipsa ecclesia, quod ante primi conditionem extantem ordinarius confert, C. demū extitit conditio postq̄ executor B. sibi contulit illud, & post quę executor A. primi illud sibi cōtulit, qua

4 Ancha. dicit ex ptāte executoris, cuius declaratiōi stat argu. not. in fi. prudētiā, de of. del.

5 Idē Ancha. quia bñficium est ei affectū & forte hic prædicarci. Imola.

6 In o nō p bat cū vtraque gr̃a fuerit ibi puta, vna hic ditionalis qua pendente nil .n. obsone. Font.

quæritur cuius sit beneficium? Dico secundū prædictam opinionem per decr. pen. de præb. lib. 6 quod prius est potior collatio ordinarij facta, C. non valuit nec tenuit impediente gratia illius B pro quo beneficium illud erat affectum in cū casum, in quē nō debebat illi A. effectus ergo cōditiōis postea existēns, quod est vt decretum assistat, vt hic, per illā collationē īpediri nō potuit. collatio. n. facta B. non tenuit, ex quo prius extiterat primi cōdō. 1 ex quibus cōcluditur, quod p ç fixi assurgat ergo primus secūdo, ex cuius persona consequitur, quod alias sibi peruenisset, & est simile co. ti auctoritate lib 6. Si vero collatio facta B. præcessisset condōnem primi, tunc ēt planum esset quod B potior esset in beneficio, per hāc litterā. Idem si tenetur secunda opinio, quæ habet, quod forma gratiæ præue niens conditionem faciat secundum potiorem, et in beneficio post conditionem vacante.

putatum. ¶ Secus [a] autem fore censemus, [b] cum decreto apposito, alicui prouideri madamus de beneficio, quod intra mensem [c] a vacationis ipsius notitia [d] duxerit acceptandū, vt apposito mensis eiusdem aliquid afferat [e] impetranti. Quin etiam [f]

1 Imo tenuit Pet. Anch. forti ter repugnans gl. Imo etiā ait glo. in prima cōditione hui^b tex. de iure nō procedere. Fō.

[Gl. seq. dicit quid approbat, & exponit.]

a ¶ Secus.] Hic approbat quod no. sup. eo. tit quia cunctis. in prin. lib. 6. & quod no. Arch. co. lib. de præb. dudum, & dic, secus in hoc, s. quod in casu isto non valeret collatio ordinarij, vel alterius executoris intra mensem facta licet ante acceptationem.

[Glo. seq. soluit dubium, & litteræ respondet.

b ¶ Censemus.] Licet per hoc verbum videretur ius nouum inducere, cum tñ rō antiqua, & directe ab olim inuenta fuerit hæc forma contra decr. quia cunctis, vt ibi no. in 1. gl. puto, quod resp ciat præterita. 2 nec cōtradicat hoc verbum, quod secundum deriuatores ponit ēt pro iussu, deliberatione, æstimatione, & sententiæ prolatione, & concor. int. proxi. resp. & dixi sup ea. compil. de proba. litteris.

2 Ex hac gl. no. quod qñ cōtōnis so est antiqua, extēditur tunc con stō ēt ad præterita, quod est valde notabile. Abb.

[Gl. seq. soluit dubium, & ponit stylum, secūdo quærit ponit opi & duas ipsius rōnes, & soluit, ad rationes illas rñdēt. tertio aliam quæstionem soluit, & solutionem impugnans tenet ipsius contrarium.]

c ¶ Intra mensem.] Iste terminus inualuit de stylo, & more curiæ. idem tamen dicas de quolibet alio termino maiori, vel minori in litteris expresso. Solet autem curia sic scribere: Beneficiū ecclesiasticū cū cura, &c. et si dignitas, &c. si quod vacat ad præsens, vel vacabit in tali, &c. quod per te, vel procuratorem tuum ad hoc legitime constitutū intra vnius mensis spatium postquā tibi, vel eidem procuratori vacatio huiusmodi innotuerit, duxeris acceptandum, conferēdum tibi, & cap. districtius inhibentes venerabilibus, & c. ne de illis interim etiam ante acceptionē huius disponere quoquomodo præsumant. ac decernentes irritum, & inane, & c. tñ ex hac littera videtur, quod minus plena clausula, s. habens mandatum cum potestate acceptandi, & spatio temporis, & decreto sufficiat. Sed quæritur an talis expectans possit acceptare post mensem beneficium adhuc vacans? Vr quod sic: cū hæc clausula in ipsius fauorem opposita ad ligandas manus ordinarij, in ipsius expectantis odium non debeat retorqueri. de reg. iu quod ob grām. lib. 6. cum suis concord. & hoc placet Archid. 3 de præb. dudum, lib 6 & vr expressum, eo. lib & tit. si tibi absenti. nō credo quod si clausula reseruationis, & potestas executoris adiungitur beneficio vacaturo, quod acceptabit impetrans intra mensem, vt in tex. & in forma, quam superius scripsi: quod post mensem per expectantem acceptari possit beneficium, vel ei conferri. Et tunc ad rationem, quod ob gratiā, rñdetur ut ibi no. quod hoc inducit forma mandati, per decr. sui de non de præben. lib. 6. Ad decret. si tibi. respondeo quod loquitur cum collatio præcedit acceptationem, scilicet cum beneficium ab ordinario pure cōfertur, & postea ad acceptādum terminus assignatur, tunc enim cum prima pura collatio per illius termini lapsum peremptā non sit, pro-

Accepta-re ualens intra mēsem an post mēsē acceptare possit.

3 Cuius dictū fortificāt Pe. de Anc. p l. 15 q. bo ni. §. 1. ff de cef bo nū tenet cū gl. pe l. Tha. §. iuri. ff. de fideic lib. & l. quæ lmo. Fō.

visus te integra post triennium acceptabit: hic vero acceptatio præcedit collationem, cuius faciendæ ptātē executor non habet, nisi intra tēpus limitatū fuerit acceptatum, fateor tñ quod ita posset esse diuisa reseruatio a spatio temporis, quod locus esset opinioni contrariæ, vt si dicatur, bñficium qd in tali loco vacauerit quod duxerit acceptandum, tibi conferēdum collationi nostræ præsentibus reseruamus, inhibētes ne intra mēsem post quā tibi de vacatione constiterit, aliquis de illo præsumat quoquo auctoritate disponere, &c. ponderetur ergo resc. totum tenor. de priuil porro. Si autem secundū nouā formam Papa dat canonicatum, & circa præbendam dat beneficium acceptandi inf mensem tunc licet reseruatio, & executoris potestas adiungatur præbendæ, int. mensem acceptare poterit, vt supra dixi, ita quod post mensem ex vi reseruationis acceptari, vel per executorem conferri non possit: quia tamen canonicus ex vi canonicatus, videtur quod si nullus ibidem expectat etiam post mensem sibi petenti per ordinarium conferri debet, & cum decreto, quod alteri collata non tenet, per decret. si clericus. 2. resp. de præben. lib. 6 sed hoc casu posset dici contrarium: quia in casu decre. si clericus expirauerat potestas executoris: sed hic adhuc durat quo ad aliam, quæ uacabit, si acceptabitur intra mensem, nihil ergo mirum si ibi ordinarius aditur. Item sicut nec ibi ordinarius habet potestatem super neglecta. 4 ita nec hic, & hoc teneas.

Rescripto tū tenor est ponderandus.

[Glo. seq. primo soluit vnam quæstionem, secundo soluit incidentem exertia.]

d ¶ Notitia.] hoc determinabit in fi. Et nota, quia in ista forma non est locus decre. nec captandæ eo. ti. lib. 6. vt possit acceptare primum incertum quod vacabit illa. n. locum het, ut ibi patet cum simpliciter scribitur de beneficio quod duxerit acceptandum, tunc. n. potest se fortunæ submittere, acceptādo primum vacaturum, vel alterius ex causa: sed qñ scribitur de bñficio quod a vacationis notitia intra mensem duxerit acceptandum hæc verborum forma non patitur, quod vacaturum acceptet, fateor tñ quod uacans potest acceptare, etiam si vacabit tempore gratiæ, verbum. n. notitia vacationis, præsentem, & futurum includit dummodo vacet, de priuileg. quia circa hoc obstat si præcedat verbum, quod vacab in reseruatione sine verbo præsentis tpis. si qd' vacat: nam illud uacabit, quod uacans reperitur: vnde dicit lex quod verbum oportebit, tam præsens q futurum. tps significat, ff. de ver. sig. l. verbum in prin. tit. Ad idem contra uacabit erit & aliud est dicere uacabit, aliud, vacare inchoabit. & hoc conuenit huic menti, secus vbi mens resisteret, ut ibi.

4 Dicit Imo si nemo alius ibi expectet ordinarius potestas ex sua liberitate conferre neglige. Fon.

Oportebit, præsens & futura tps significat.

e ¶ Afferat.] simile de priuil si Papa lib. 6.

[Gl. q cōmendat & fortificat, obiicit, & soluit.]

f ¶ Quin etiam.] non fuit vtilis ista particula. cum enim executor datus cum clausula acceptandi, potestatē non habet in conferendo beneficium, nisi ex quo fuerit acceptatum, tota die de collationib. opponebatur quod non ualebant, quia non præcesserat acceptatio, & quia ipsius præcedentis acceptationis deficiebat quandoque probatio, succumbebat expectans, licet igitur verbum acceptationis non exprimat, satis est tamen, quod petit conferri, vel recipit collatum. Multa similia colligas ex no. de ijs quæ fi a maio. parte capit. ex ore. de appellationibus, ad audientiam & capit dilecti a vnde ex quo per instrumentum de promissione constat, præsumitur interrogationem præcessisse. insti. de inutil. stipulat. §. si scriptum, ff. de verborum obli. sciendum, sic satis est, quod hæres se immisceat, licet verbo non adeat. insti. de hære. quali. § pen. ff. de acqu. hære. l. Iulianus. § si ser uum & l. si quis extraneus, § interdum. Tamen quoque non

non sufficit facti prosecutio de app. ab eo. 1. respõ li. 6. de elect. ecclesia j. de baptis. c. 1. & penul. sed in decr. ab eo. eundo ad iudicem appellationis non satisfit iuri volenti per apostolorum delationem ipsum iudicem instrui. Electio, & baptismus formas habent, nec sine illis sufficeret 1 animus et de quo cõstaret: sed cum hic solũ de animo, & acceptatione quæratur de illo satis constat per hic expressa. Io. And.

1 Si baptismus aquæ suscipi pt omnino suscipiendus est nec sufficit animus seu proposituo: q̃ si suscipi nõ possit tũc p baptismũ flaminis, vel sanguinis, q̃s saluari pt vid. B. Th. par. 3. qõ. 66. ar. 12.

a ❡ Executorem.] licet petitio, & collatio de quibus hic loquitur, requirũt executoris præsentiam, cũ alias de acceptatione non appareat: acceptatio tñ sine præsentia executoris fieri potest, dummodo de illa fides fieri possit. vt not. eo ti. quia cunctis ad fin. lib. 6. quod etiã ibi placet Innoc. Host. Arch. & Gul. in Spe. de act. & peti. §. pen. versi. item not. ad finem licet Compost. videat velle cõtrium, de rescrip. eo. cap. in gl. magna. circa fi. versi. quid si litteræ.

b ❡ Aut.] nota alternatiuam sufficit ergo alterum.

beneficium, quod acceptare poterat petendo sibi per suum executorem[a] conferri, aut[b] recipiendo sibi præsenti[c] collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationem taliter sibi factam valere cẽsemus.

❡Cæterum,[d] vt tam diuturnis vacationibus, quã fraudib. & litibus occurratur, prędictę vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco[e] vel Ecclesia[f] huiusmodi beneficij publice nota[g] erit. Imputet quidem sibi si hoc casu, quo de ipsius commodo agitur, id quod per se, vel per alium scire[h] potuerit, ignorauit.

c ❡ Præsenti.] idem in procuratore habente ad hoc speciale mandatum, quod probat stylus curiæ que in præmiss. & scrip. in de præb. accedẽns. ad hoc finis huius c. ibi, vel per alium. Sicut & electio per procuratorem fieri potest de elect. quia propter, & c. pen. & matrimoniũ cõtrahi. de procu. c. fi. lib. 6. facit etiam eod. lib. de reg. iur. potest quis, & ff. de procur. si is qui Stichum, & ff. de lega. 1. si sic. § si quis ita Nõ obstat, ff. de verb. obl. l. vlt. in prin. & l. si stipulatus fuerim, in prin. quę non loquuntur in procuratore.

(Glossa seq. quæstionem soluit.)

d ❡ Cæterum.] æquissima, & expediens fuit etiam hæc prouisio.

e ❡ Loco.] si locus, vbi sita est Ecclesia careret habitatoribus, tunc videretur por deranda notitia loci vicinioris, sicut in supra. Compil. de foro compe. quamuis de elect. vbi periculum, §. porro. lib. 6.

f ❡ Vel Ecclesia.] not. per alternatiuam, quod satis est, quod Ecclesia sit publica, licet in loco, vel oppido sit occulta.

(Gl. seq. sub dubio forte ponit dictum, per quod etiã soluit quattuor dubia, & solutionem fortificat.)

g ❡ Nota erit.] forte, quod hunc casum inductus est rigor iste q̃ mensis currat etiam ei, qui non fuit in culpa, vt quia tñ distabat a loco beneficij, quod post factã gratiam cum tunc vacaret, vel paulo post vacasse, intra mensem id scire non potuit, vel procuratorem habebat in loco, sed mortuus est, vel his simile: per hoc tñ, quod in hoc casu specialiter statuitur, vt probat littera, quæ sequitur in hoc casu: & quod præcedit ibi, prædictæ vocationis, non recedo ab eo, quod no. de præb. § clericus lib. 6. hic enim datus est mensis in litteris, qui currit a tempore notitiæ. Determinat ergo quando dicatur habere notitiam in hoc casu, ibi vero puniatur simpliciter negligentia, & sic non se tãgunt. Et idẽ dico de iis, quæ notaui de rescrip. capitulum super gl. & ita dico & quod hic dr̃ locum non habere in casu decre. si pluribus, de præb. lib. 6 Vnde si Papa ptulit proprio motu præbendã, si qua vacabat in Ecclesia, & duæ æquales vacabant: notitia vacationis postq̃ currunt decem dies prouisio ad eligendum non recipietur p hũc modũ: quia ibi forsan tempore, quo fiebat gratia, vel prius erat notitia vacationis, de qua hic dicitur, quã forsan impossibile esset scire prouisum intra decem dies, & sic in totũ sibi periret priuilegium optandi. q̃ non fuit in culpa: & idem dico de extrauag. Io. quæ incipit: suscepti. circa mediũ sed dato, quod hic subsit impossibilitas vel desit culpa, durat tñ circa alia beneficia priuilegiũ acceptandi, facilius ergo procedit hic iste rigor, vt in principio dixi, & tñ ex littera sequenti vr̃ colligi, q̃ vbi ita deficit culpa, q̃ nec per se, nec per aliũ scire potuisset, nõ est locus huic rigori.

† al. ita. Idem.

h ❡ Scire potuerit.] imputatur ergo illi, qui scire potuit inquirendo, sic etiam imputatur illi, qui scire potuit peritiores consulendo, ff. de bono poss. l. in bonorum, vnde dr̃, quod vigilantibus, &c. ff de his, quæ in fraud. cred. l. pupilius.

Imputat ei, qui peritiores ɔsulere potuit.

TITVLVS IIII.

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

Clemens V.† in Concilio Vienen.

❡*Religiosus, qui concedit alicui ad vitam, vel certum tẽpus, iura, redditus, vel possessiones administrationis cui praest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant, nec valet concessio duos casus excipit. h. d. Io. And.*

CAP. I.

MONASTE-

DE REBVS ECCLESIÆ NON alienandis.

(Visum est supra de concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis, posset aliquis dubitare, vtrum res Ecclesiæ possit alienari, vel non, ideo annectit rubricam, de rebus Ecclesiæ non alienandis.

Continuatio.

Monasterium. CASVS Quidam religiosus. Prior alicuius prioratus, vel habens aliquã administrationem in abbatia nostræ dñæ de Exolduno, concessit alicui ad suam vitã redditus, & fructus suæ administrationis siue prioratus: & hoc fecit sine causa rationabili, vel si fecerit cum causa, tñ sine decreto abbatis: quæritur, vtrum valeat talis concessio? Dicit q̃ non: & concedens incurrit pœnas huius cap. Sed quæritur, vtrum religiosus possit locare, vel dare ad firmam, aut vendere ad modicum tempus fructus suæ administrationis siue prioratus? Dicit q̃ sic hoc dicit. H R. Not q̃ religiosus non põt alienare fructus, & redditus sui prioratus sine administrationis ad magnum tempus, & si contra fecerit incurrit pœnam suspensionis, quæ suspensio etiã suspendit a celebratione, & si celebrauerit incurrit irregularitatem. Nota ibi, [Conuentus,] q̃ abbates aliquando habent specialem iurisdictionem in prioratibus sibi subiectis, & tunc alienatio fructuum, & iuriũ prioratus potest fieri cum consensu abbatis, & conuentus seu etiam capituli, quando capitulantur, & non requiritur consensus Episcopi, & istud hodie seruatur, quia priores faciunt decretari istas alienationes in capitulo generali. Nota, q̃ beneficiatus potest locare fructus

ctu sui prioratus ad modicum tps. Sed quæritur, qd' tps dr modicum? Quidā dicunt per c.si ne prælati vic. suas in antiq. q beneficiatus pōt locare fructus sui beneficij ad septem annos, sed cōis opinio est, q pōt locare ad decem annos. Nota ibi, [Cupientes occurrere dispendijs,] idest damnis, q melius est ante tps occurrere, quā post causam vulneratam remedium quærere. Nota, ibi [Prohibemus perpetuo edicto,] id est prohibemus siue statuto in æternum duraturo, quia volumus, q illud edictū siue statutū, de reb. ecclesiæ non alienandis, sit perpetuū, ita, q nunquam alienentur res Ecclesiæ. No. [Reditus,] tus, tui, pen. correp. & dr a redeo redis, & significat duo. Reditus enim dicitur, quod redit, quia singulis annis redeat. Vnde Ouidius de sine titulo.

Turpe thori reditu census augere paternos.

Item reditus, idest reuersio: Vnde Ouid. in Ep. st.

Vera queror reditu verba carere fide.

Et dic redditus, idest census, qui singulis annis redduntur. Nota [Possessiones.] Possessio, secundum Azo, C. de acqui. & retinend. poss. est corporalis rei detentio, corporis, & animi, & iuris adminiculo concurrente. Vel sic. Possessio est ius quoddam, quo aliquis rem corporalem vere in potestate habet. Et dicitur corporalis rei ideo, quia sola corporalia possidentur. Incorporalia autem dicuntur quasi possideri, & quasi tradi per patientiam & vsum. Nam incorporalia non possunt corporaliter apprehendi, sicut sunt iura, & seruitutes, & ideo non possidentur, c. conquestus, de foro compe. in glo. ff. de viuca. l. sequitur, §. si via, & tamen præscribuntur. Possessiones sunt agri, fundi late patentes, publici, priuati, quos etiam in initio quisque, vt potuit occupauit atque possedit, vnde & nuncupati sunt. Inde possessiuncula, culæ, idest parua possessio: nomen diminutiuum de possessio. Nota in verb. [Conuentus.] q sicut non licet prælato sine consensu capituli agere, sic nec contrahere. Lau. qui alleg. de iudi. causam. Sed primum regulariter non est verum de relcrip. edoceri. dic, vt ibi. Item nec secundum, nisi quando contractus sapit alienationem, vt hic Zabarella

me enim propter obedientiarios, qui faciebant hos contractus reuocari timentes ad claustrum, emanauit hæc constitutio, & dato q non sint obedientiarij, facilius remouentur a suis administrationibus de accus. qualiter & an hoc de simo. licet, &c. per tuas non autem puto eam locum habere in religioso, q præest Ecclesiæ secu lari, & quasi clericus secularis, & hoc probat principium.

riorum, [a] & aliarum administrationum regularium dispendijs occurrere cupientes, perpetuo [b] prohibemus [c] edicto, † ne quis religiosus [d] monasterio, prioratui, Ecclesiæ, seu administrationi cuius [e] præsidens, iura redditus [f], aut possessiones [g] eiusdem, alicui [h] ad vitam eius [i] seu aliud certum tempus, pecunia [k] etiam inde recepta quouismodo [l] concedat, nisi necessitas [m] aut vtilitas [n] monasterij, prioratus, Ecclesiæ, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat, conuentus sui, aut si conuentū non [o] habeat, prælati pro, rij [p] assensu ad hoc nihilominus [q] accedente. Si quis autem contra hoc fecerit, † pœnam [r] suspensionis ab officio [s] eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur. [t] ¶ Verum præ-

f ¶Redditus.] differunt a fructibus, vt patebit in si. lo. An.

g ¶Possessiones.] certas, vel omnes.

h ¶Alicui.] priuato, vel collegio.

i ¶Eius.] recipientis vel concedentis: & talis concessio dicitur perpetua si pro sociu. l. 1. & not. 10. q. 2. perpetua.

k ¶Pecunia.] an dās hanc pecuniam repetat? & vide qd not. & dixi, eo tit. ad audientiam.

l ¶Quouismodo.] ab hac generalitate excipit duos modos in fine cap.

m ¶Necessitas aut vtilitas.] sufficit alterum, sic alibi æquiparantur hæc duo de æta. & quali quatis, de præben. exposuisti, & in dispensationibus. 1. q. 7. tali, & facit, eo tit. dudum, lib. 6

n ¶Vtilitas.] de syndi. c. vnico.

[Glo. seq. notat a contrario, & illud determinat.]

o ¶Non habeat.] innuit, quod si habeat conuentum, non requiritur consensus prælati hoc verum, quo ad euadendam huius constitutionis pœnam: sed alias ad validandum contractum perpetuum requiritur omnis solemnitas alienationis, eo tit. dudum, lib. 6 & contra ius Episcopi 12. q. 2. abbatibus, & c. seq. & c. placuit 17. q. 4. in venditionibus.

[Glo. seq. dupliciter exponit, & no. pro Inno.]

p ¶Propri.] de Episcopo videtur intelligendum in non exemptis per iura allegata in hac proxima glossa, in exemptis de Papa, de priuileg. auctoritate, §. 1 libro 6 forsan intendit ille textus approbare, quod recitabat Innoc. de transact. statuimus, vbi dicit quosdam dicere, quod Abbates, qui habent Ecclesias ad se pertinentes pleno iure, possint in illarum alienationibus auct. etiam præstare, & facit int. de statu mona. attendentes, post princ. & quod not. in Auth. de alie. & emphy. contract. in princip. coll. 9. & hoc communiter seruatur: quod videtur fieri posse, ex quo habent Episcopalem iurisdictionem, vel quasi, ad hoc de priuileg. Abbates in si libro 6. vnde dicebat Innoc. de priuileg. cum & plantare, & in Ecclesijs, & placet ibi Host. quod presbyteri non poterant alienare nec maximas causas agere sine consensu patronorum exemptorum: quia tales exempti vices Episcoporum gerunt, argum. 12. q. 2. si qua & c. placuit. de vo. magnæ. §. cum igitur. cum concor.

q ¶Nihilominus.] id est non eo minus, quod subsit necessitas, vel vtilitas in contractu.

[Glo. seq. ponit dictum, & remittit: secundo quærit, & remittit.]

r ¶Pœnam.] qua de sui natura perpetua est, ex quo tempus non ad iectum, de hoc de consti. ex litteris, sed quis absoluet? Vide quod dixi de solu. c. 1. in si. & qd' dicam j. de hær. c. 1. circa finem.

s ¶Officio.] vide qd dixi super eo. ver. j. de deci. c. 1.

t ¶Acquiratur.] simile eo tit. hoc consultissimo, lib. 6. vbi contractus non valet, & punitur faciens.

[Prim. gl. summat, & dicit quid facit, & diuidit.]

a ¶Monasteriorum.] religiosus, qui concedit alicui ad vitam, vel certum tempus iura, redditus, vel possessiones administrationis cui præest, suspensus est ab officio, nisi duo cōcurrant: nec valet talis concessio. Duos casus excipit, & tria facit. Primo prohibet. Secundo: ibi, [Si quis.] punit & decernit. Tertio excipit: ibi, [Verū.]

b ¶Perpetuo.] idest, generali, vel perpetuo duraturo, de elect. vt circa, & c. perpetuo, lib. 6.

c ¶Prohibemus.] saltem, quoad pœnam fateri oportet, quod est iuris noui editoria.

[Glo. seq. notat a contrario, & incidens dubium soluit.]

d ¶Religiosus.] seculares ergo clericos non comprehēdit hæc constitutio, sed si tales concessiones faciunt, dic, vt legitur & not. 16. q. 1. possessiones de ijs, quæ fiunt a prælat. continebatur, si alias alienant, locus est canoni 12. q. 2. monemus, eo tit. si quis si locans, dic vt not. ne prælati vices suas, c. fi.

[Glo. seq. exponit, & quæstionem soluit.]

e ¶Cuius.] idest siue perpetuæ siue temporali, maxi-

† Propter expressionē huius verbi nec constō ab omnibus, vt lex generalis est seruanda, vt l. 3. C. de legib. Bonifaci. de Vital.

† Not. Panor. q in definita iuris non æquipollet venturi tali. Foet.

† al attentauerit.

a Ita, si habebat bona nec, si mala dat hico, aut pauperi: b. gl. Bart. in l. iubem. 2. §. sane, C. de facro san. eccle. Fon.

† Pro hac gl. vide Fely & alios in c. audistis cx. de præter. Panor. in c. at si clerici §. de adulterijs, de iud. & in c. statuimus de transac.

Pœna de sui natura est perpetua.

[Gol.]

[Clo.seq dubium soluit, & solutionis obiectioni respondet, opi. ponit, quam improbat, & de incidenti questione remittit.]

a ¶ Locationes] prohibitus alienare, obligare, vel vendere, pōt locare, & quod plus est conductorem creditoribus delegare. ff. de lega. 2. l. pe §. instituto. ad id. ff. loca. non solet. Prelati ergo locāt, nec per statutū episcopi pōt adstringi, vt locet certis personis de loca. c. 2. Quod autē dixi, ꝙ locare non ē alienare, illud uerū est, si hat ad modicū tēpus, vt hic: & sic nō obstat eo. tit. nulli. vt ibi dixi, licet Accur. in prædicto §. instituto in fi. dicat, ꝙ prohibitus alienare locet ad centum vel mille annos, sed non approbatur, & Dyn. ibi contra. Si aūt Prælatus locans ad modicū tēpus, intra tēpus moritur: quid iuris, no. ne præla. vices suas. c. fi.

Locare non est alienare.

missa ad locationes [a] vel etiam reddituum aut fructuum [b] venditiones ad tempus modicū [c] faciendas declaramus vllatenus non extendi.

¶ Idem.

¶ Episcopus unire potest ecclesiam alteri, vel loco religioso donare, etiam non vocato rectore vel defensore h.d. Zab.

CAP. II.

SI vna † Ecclesia [d] alteri [e] ecclesiæ, seu dignitati [f] alicui vel prebendæ [g] per episcopū, [h] suo consentiente [i] capitulo uniāt, [k] aut religioso loco donetur [l] ex eo quod rector [m] ipsius ad hoc

b ¶ Fructuū.] concordat de ele gñali. in fi. lib. 6 & quo plus est in redditu q̄ in fructu, ibi no. in gl. pen.

[Glos. sequ. exponit, quærit, ponit opin. quam commendat, subdit os quinque alias opi. & pro pluribus habendis remittit.]

c ¶ Ad tēpus modicū.] Determinat tā verbū, locationes, q̄ verbū, vēditiones, vt sit sensus, ꝙ locatio ad modicum tēpus, & venditio fructuū ad modicū tēpus non includatur in ꝓhibitione. Sed dubitatur, ꝙ dicatur modicū tēpus gl. ff. de super. l. 1 §. quod ait, dicit id relinquendum iudicis arbitrio, allegat, ff. de iure delib. in fi. ff. de estu. l. 1 §. ... & facit, de off. deleg. de causis, de accus. inquisitionis 1. responso, & quod no. de loca. poterit, & ꝙ no. sup. eo hoc consultissimo lib. 6 & videt hoc equū propter uarias conditiones regionum. Idem tenuit olim in l. fi. ff. si ager vectiga. sed postea in additione vr approbasse, quod modicum tēpus dicat intra decenniū C. de prescr. long temp. l. si qui, & a quib. ma. si cum fideicommisso, § Aristo ponit ēt opinionem, que habet, ꝙ modicū tempus dicatur triginta dierum, ff. de itine. actuq pri. l. 1. § 1. Alij biennium, ff. loca & condu. cum dni. initit. de licel. ob in fi. Alij quinquennium, facit ꝙ no. lo. de coniu. ser. licet, & quod no Host. vt eccle. ben. c. uni. in fi. Alij septennium ne prela. vt supra cap fina. De diuersis spatijs temporum potest argui per ea, quæ scripsi de fideiuss. cap. fina. de cler. coniuga. Ioan in 4. quæstione.

Tempus modicum quid continet.

SI vna,] CASVS Papa vel episcopus cōsiderās paupertatē alicuius ecclesiæ, uoluit unire aliā ecclesiam illi ecclesiæ certis ex causis: Et ponamus, ꝙ iste ecclesiæ habeant rectores, querit vtrū ad unionem requiratur cōsensus rectorum? Dicit ꝙ non. Sed quid si velit unire ecclesiā parochialem alicui monasterio, quæritur vtrū requiratur consensus rectoris? Dicit ꝙ non, tñ nō aufert ꝓp hoc aliq᷑ preiudicium ipsi rectori durāte vita sua, sed q̄tū ad ualitudinē unius non requirit consensus rectoris. Sed quid si episcopus uult unire ecclesiam suæ mensę episcopali, quærit, utrum possit cū consensu capituli? Dicit quod no, quia non pot se facto authorizare in cā sua, sed opus est q̄d adeat archiepiscopus. Sed utrum ipse possit aliquā ecclesiam parochialem unire mensæ sui capituli? Dicit ꝙ non, quia capitulum nō potest dare consensum ad suā utilitatē. No. quod episcopus pōt unire unā ecclesiā alteri sine consensu rectoris, sed tñ per hoc non fit preiudicium ipsi rectori. No. q̄d episcopus alicui loco religioso pōt concedere aliquas ecclesias cū consensu capituli, c. pastoralis de don. in anti. sā vt dictum est, non fit præiudicium rectori, c. consultationib. eo. tit. in anti. No. ꝙ antiquitus in episcopus

esset particeps in suffragijs aliquorum religiosorum, donabat ecclesiam, tenendam cum perceptione iuriū, & fructuum. No. per hoc, quod dicit, [Decernimus,] quod hic Papa inducit nouum ius No. ꝙ dictio, alter, repetit eandem qualitatem, probatur hic in verbo, [Alteri.] iuncta glo. quæ intelligit, alteri, s. ecclesiæ. Simile no. de dictione, alicuius, de rescri. sedes. No. ꝙ ecclesia dari potest loco religioso. & multis modis modis potest ecclesia spectare loco religioso, de quibus de preben de monachis, & supra de sup. plen. negligen prela. cle. vnica Zab.

† Circa vniones vide statuta in Conci. Trid. sess. 7. de refo. c. 6. & sess. 24. de refor. c. 13 & 15. & sess. 25. de refor. c. 9.

[Gloss prima dicit quid faciat, & quid determinat.]

d ¶ Si vna ecclesia.] Se summat duo dicens, & quas opiniones determinet, inf. dicam, sed que no. Inn. & Host. vt eccle. ben. c. uno. in fi.

e ¶ Alteri ecclesiæ. [10 q 3. unico, & si sit alterius dioecesis per unionem non preiudicatur dioecesano. de relig. do c. 2. & scripsi de priui. pastora.

f ¶ Dignitati] de preb. extirpande, §. qui uero.

g ¶ Prebendæ.] ut in predic. §. qui uero, & eo. tit. exposuisti, & intellige per predi. decret. etiam de prebenda cathedralis ecclesiæ, non obstante infra proxi. responso, vt ibi dicam.

[Gl. seq. opi. ponit, quam probat, & remittit.]

h ¶ Episcopum. de exces. præla. sicut unire, ubi no. Inn. & Abbas post eum, quod licet ad abbates spectent ecclesię pleno iure, tñ illas unire non possunt, uel unum alteri subijcere, cum hoc sit episcopale per præd. decre. alle. etiam de consuet. cum dilectus, facit quod dicā ī. c. proxi. & inf. de sta mon. ne in agro § ad hoc ubi dicā, an hoc scribere possint.

[Glo sequ. successiue ponit duo dicta Host. que improbat.]

i ¶ Consentiente.] Non est iste casus, in quo sufficiat cōsilium, & hic reprobat quod no. Host. de iis quæ fiunt a prela. nouit. vbi dicit episcopum sine capitulo posse donare ecclesiam loco egenti ad sustentationē ministrorum, allegat de donat. consultationibus, item quia facit quod debet prouidendo egentibus, & in hoc officium suum exercet 12 q 2. precipimus, & c seq. 10. q 1. regenda, & c. seq. 93. dist. diaconi. ergo non est locus contradictioni. de preb. extirpandæ 1. & 2 respon. Dicebat tamē, quod tutius erat consilium canonicorum requirere, sed prout uides hic requiritur consensus, & secundum hoc, intellige prædi. decre. sicut unire. in prin. & de priuileg. tuarum in prin. c. No. etiam ipse Host. eo. titu. ea noscitur, quod de consuetudine prelenti 1 pōt episcopo cōpetere, ut sine consensu capituli possit conferre Ecclesiā alteri ecclesiæ ad ædificationem. Et contraria eo ti. tua. & c. pastoralis, & de dona pastoralis, intelligi de iure communi, & cum Episcopus circa hoc indulgentiā, uel præscriptionē non habet, iñ cōsiliū præscribi nō pōt ∂ni eum, secus ēt dixi de voluntaria concessione, q̄ 1 ne causa fieret ecclesię habenti congruam sustentationē arg. 1. q. 2. pastor, uel q̄ fieret laico, sed non puto præscriptibile, quod etiam in casu licito alienet prælatus sine cōsensu capituli, ut scripsi de do, pastoralis, in fi. & facit fi. nis huius capituli.

1 Vide Fel. & alios in c. auditus ext. de prescr. & omnino eundē Fel. in ca. cū ēē de iudi.

k ¶ Vniatur] de unione satis no na sede vac. c. 1. 16. qō. 2. & temporis.

l ¶ Donetur.] iunge litteram inf. nequaquam id poteris impugnari, & facit quod metus causa, cum dilectus, et quod ibi not.

m ¶ Rector.] de rectore ecclesię, nō de prelato cui subest

1 Idem Pa nor. Fon.

ecclesia loquitur, cuius cõsensus requiri videtur 1 infra de sta mo.c.1.§.ad hoc.

[Glo seq. rationem reddit, quam opi. coadiuuat, & ostendit reprobatam opi. Host.]

a ¶ Vocatus.] non extitit, ꝙ est inf. Et rõ huius sumitur, de dona. consultationibus: fit enim talis vnio vel donatio sine præiudicio rectoris, vt ibi. Dicebat ergo Inn. in decret. ut nostrum, ꝙ dignitas instituta diminui nõ poterat irrequisito illo, cui⁹ erat sine causæ cognitione. Nota

Vnio duarũ ecclesiarũ põt fieri sine consensu ambarum.

vocatus a vel si vacabat, b defensor c ei super hoc datus non extitit, nequaquã id poterit impugnari. ¶ Quod d si episcopus (sui etiam capituli accedente consensu) mensæ e suæ, vel ipsi f capitulo g aliquam duxerit ecclesiam h vniendã: hoc irritum esse decernimus i & inane, contraria quauis k consuetudine non obstante. †

men Host. de excel præla. sicut vnire. ꝙ episcopus ecclesiam vnire non poterat sine collaudatione, vel cõsensu ambarũ ecclesiarum. alleg. eo. titu. c. 1. & de ijs quæ fi. a prælat. c. 1. & in hoc dicebat eum a Papa differre, vt ibi scripsi, ꝙ hic reprobatur.

[Glo. seq. docet, quod approbat, signat contrarium, & dupliciter soluit.]

b ¶ Vacabat.] approbat quod no. Inn. & Host. vt eccl. ess. benefi. vt nostrum, in fine, ubi tenent ecclesiã uacantẽ vniri, & donari posse: sicut & dignitas vacans supprimi posset, de consti. cum accessissent. Contra ne se. va. c. 1. vbi sede vacante non dissoluitur vnio: ergo igitur videretur, ꝙ tunc fieri non posset. Sol. illud in epalibus sedibus. Vel ibi Papam principaliùs mouit secũda rõ: ne, s. notari posset de subita mutatione, & ꝙ ordinationem prius factã fecisset contemplatione personæ tunc viuentis nunc defunctæ: alias etiam vnionem episcopatuum facit mortuo altero epõ, vt 16. q. 1. & temporis.

Ecclesia vacãs vniri, et donari pót.

[Glo. se q. ponit obie. et sol. quam fortificat per similia, & per opinionem.]

c ¶ Defensor.] Videbat cõtrariũ, quia si res ecclesiæ vacantis ex cã dignitati donetur, oportet defensorem dari, ut eo. tit. dudũ. lib. 6. Est ergo hoc de casib. in quibus minus prohibetur, vbi maius permittitur: potest enim ecclesia uacans dari sine defensore, vt hic, sed possessio vel res ecclesiæ non, vt ibi. Et est simile de elect. nemo deinceps lib. 6. & ꝙ no. de consuetu. cum dilectus. in 3. gl. de transla. c. vlt. in gl. pen. Dicebat Inno. de elec. significasti, ut ibi scripsi, super gl. 2. ꝙ eps, & capitulum poterant aliquid statuere super beneficio vacãte, & electus illud seruare teneatur alleg. decre. vt nostrum, quod intelligit ibi Host. ex cã & ad tempus, 2 sed perpetuũ p̃iudicium non possent inferre dignitati, vel rectorię, ipsa sic manente: licet illam possent in totum tollere, de constit. cum accessissent, vel religioso loco conferre, de dona. consultationibus, & c. pastoralis. Et ad id qd' dr, qui põt totum, põt & partem. de off. dele. pastoralis. in prin. ff. de rei vend. quæ de tota Rñdet Host. ꝙ in totũ conferri permittitur, vt diuinus cultus augeatur. de constit. ex parte, & ut pauperes sustententur, de præbẽ. exposuisti. Permittitur et tolli: quia superflua, uel onerosa. arg. 68. dist. chorepi. Diminutio, uel detractio denegatur, vt ecclesiastica beneficia in sua integritate permaneant, nisi ex cã magna. remittit ad decr. dudum. ẽ. ti. de p̄eb maiorib. & c. vacante. Ex his patet, ꝙ sępe id, qd' minus videtur, est maius, eod. respectu, quo ius plus illi resistit ex causa. 3

Minus prohibet quãque ubi maius permittitur.

2 Idem Panor.

3 Placet doctorib. Fon.

[Glo. seq. iustificat, & dicit qd approbat & reprobat.]

d ¶ Quod si episcopus.] Quod hic dr̃ probatur olim per c. quæst. sunt. 17. q. 4. & approbat quod no. ibi. Io. in §. precedente, & quod no. de dona. pastoralis, & reprobat quod no. Inn. in d. c. ut nostrum, vt eccl. benefi. ubi tenebat, ꝙ auctoritate capituli sui eps poterat ecclesiã in suos vsus conuertere.

[Gl. seq. primo rõnem reddit, quam per opi. coadiuuat. Secundo arg. a minori, qõnem soluit. Tertio no. ad duas opi. Host. & vtramq; determinat.]

e ¶ Mensæ suæ.] vt dicebat Io. in gl. prius alleg. eps non põt auctorizare in facto proprio, 4 sicut nec œconomus. 10 q. 2. hic vlus. in fi. nec tutor, ff. de auct. tu. l. 1. & l. pupillus. nec prælatus, de insti. c. fi. & idem de capitulo, ut statim sequitur, quod et tenebat Gul. in Spec. de ijs quæ fi. a præla. in fi. & facit quod dixi post Inn. de censi. p. prohibemus su per glo. 1. Et nn. quia si non valet vnio, cõ alter solus. l. eps, vel capitulũ auctorizat in facto proprio, tortius non valet cum auctorizaret vterque, vt si communiter mensæ epi, & capituli p cos vnitur ecclesia. Facit autem hęc littera ad no. per Host. in summa de deci. § & vtrum uer 12. in fi. ubi tenet, ꝙ laicus habens decimam per antiquum feudum ab alia ecclesia, non põt illam donare epo, ne ipse eps auctorizaret in facto proprio: tuto tñ q. bene posset illam donare capitulo episcopali, auctoritate epi, & est rõ, puta cum in casu illo sufficiat auctoritas epi sine capitulo, vt dixi in decret. cũ Apostolica. de ijs quæ fi. a præla. non põt dici, ꝙ capitulum eo casu auctorizet in facto proprio: sed in vnione, vel datione ecclesiæ secus, cum ibi consensus capituli sit necessarius. de ijs quæ fi. a præla. tua de dona. pasto ralis. Item facit p̃ & contra ad id ꝙ ipse Host. not. de consti. cum accessissent. ubi tenet, ꝙ dignitas non confirmata per Papam, de Ecclesia Cathedrali tolli potest per ipsius capitulum ex iusta causa, & epo auctorizante, si bona episcopi & capituli sint diuisa, si vero essent cõia, nonne auctorizaret eps in facto suo? Sed dicit tunc recurrendum ad Archiepm, vel ad Papã de iure. pa. nullus Vr̃ quod cum iste non sit de casib. archiepiscopo reseruatis, qui not. de eff. ordi. pastoralis, quod eo casu, & isto de quo text. loquitur, ad Papam sit necesse recurri. 5

4 Vide Alex. con. 79. lib. 2. cip. circa primum, et con. 106. inc. quo ad p...

† In quodã manuscripto istis uerbis post verbũ non obstante, statim subsequitur, hæc verba, nisi ad id superioris sui consensus accedat.

f ¶ Ipsi.] suo scilicet.

[Glo. seq. in quæstione remittit, secundo diuersitatẽ ponit, & rationem reddit.]

g ¶ Capitulo.] Cum capella curata donatur capitulo, quis habeat eius curam, vide quod scripsi post Host. de p̄eb. exposuisti, super gl. 3. & eo. tit. cum non ignores, in prin. Et not. quia singulari p̄ębenda et mensæ ecclesiæ põt vniri ecclesia per epm, & capitulum, vt s̃. proxi. resp. capitulo uero non, vt hic, & ratio sumitur, 12. q. 2. qui manumittitur, cum suis concor. quia capitulũ non auctorizat in facto proprio, cum singulari p̄ębendę capituli unitur Ecclesia.

5 Idẽ Panor. dicens gl. mente tenendã. F.

[Gl. seq. ponit dictũ Host. ꝙ dicit declarari debuisset.]

h ¶ Ecclesiam.] Declarari debuisset, an sit idẽ in donatione, quam facit eps capitulo suo de eo quod spectat ad mensam suam, quod no. Host. de ijs quæ fi. a p̃la. nouit, et ponit casum de epo abundante, et capitulo egente, et dicit quod ualet. mouetur quod supra dixi in g. ol. non est. Dicit etiam quod non obstat iuramentum de non alienando, cum non sit propriè alienare, quod in dominio Ecclesiæ retinetur, ff. de lega. 2. vnum. ex fam lia, et l. Imperator, §. fi. et l. seq. d. est tamen, ꝙ tutius esset, quod illud haberet superioris auctoritate insti. de aucto. tut. in fi.

6 Idẽ Pan. dicens gl. p̃cedere, si ponant verbatim lia, l. q̃tũcũq; sęp, nulla consuetudi ne, secus tñ si simpl' dãret consuetudo, & cui p̃cipitionis huiusdam non intelligit. Host. de corpicu ptione c. j. de pleb. li. 6. de hic do Cal. §. p eps a. col. vei. & ...o. Fon.

[Glo. seq. sub dubio quęstionem soluit, et contra solutionem allegat.]

i ¶ Decernimus.] Licet rõ huius iuris sit antiqua: forte noluit cõprehendere p̄eterita. Et est simile de postu. c. vni. lib. 6. Sed contra hoc facit littera sequens, quæ consuetudinem damnat, consuetudo vero notat tẽpus p̄ęcedens, ergo videtur p̄ęterita respicere.

[Glo. seq. exponit, et dat simile.]

k ¶ Quamuis.] s. et cuius contrarij, uel initij nõ sit memoria. 6 Damnatur ergo hęc consuetudo, ꝙ auctorizet in facto proprio. Alibi ꝙ quis sit iudex appellationis a se interiectę, de consue. c. 2. lib. 6.

DE

DE RERVM PERMVTATIONE.

[Visum est supra de bonis Ecclesiæ non alienandis, dubitaret aliquis, vtrum res Ecclesiç possent permutari, hoc est de vna persona in aliam transferri: ideo annectit rubrica, de rerum permutatione.

TITVLVS V.

De rerum permutatione.

Clemens V. in Concilio Vienens.

¶ *Collatio de beneficijs causa permutationis vacantibus facta alijs, quam permutantibus, non tenet. hoc dicit Zabarel.*

CAP. VNICVM.

Ne concessione[a] iuris vtentibus[b] præsertim circa spiritualia illudatur.[c] si qua † beneficia[d] ex causa[e] permutationis ab aliquibus resignata, alijs quam ipsis permutare volẽtibus[f] conferantur,[g] nullius hoc esse volumus[h] firmitatis.

TITVLVS VI.

De testamentis, & vltimis voluntatibus.

Clemens V. in Concilio Vienen.

¶ *Ordinarius loci rationem exigit a religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit Io. And.*

Ne concessione.] Præsupponendũ est primo illud, quod hr̃ in c. vnico, eo. ti. in 6. videlicet, φ bñficiũ q̃d est resignatum in manibus superioris cã permutationis faciendæ, φ per talem resignationẽ non dr̃ beneficium vacare, sic φ possit alteri, q̃ nõ sit de compermutantibus ꝯferri. Scd̃o præsupponendũ est, φ actus legitimi nõ recipiunt diem nec cõditionem, & sicut collatio beneficij nõ pt̃ fieri sub cõdõne, ita nec resignatio.

CASVS. Cum possideres iuste & canonice aliquod beneficiũ mihi propriũ, & ego possiderem aliud beneficium tibi ꝓpriũ, affectabamus permutare adinuicem hmõi beneficia. Et tractauimus de permutandis beneficijs nostris, qui tractatus est permissus dũmodo non fiat pactio arrestata inter partes, sed totum ponatur in arbitrio superioris: accessimus ad Ep̃m, & supplicabamus, vt ipse vellet acceptare resignationes causa permutationis faciẽdæ: Ep̃s recepit resignationem, & sic vacauerunt nostra beneficia: quæritur, vtrum Episcopus possit illa beneficia vacantia conferre, & dare quibus voluerit? Dicit φ nõ: sed tuum mihi, & meum tibi conferre debet. h. d. H R. Colligo aliqua notabilia Primo, φ quis non debet decipi legis auctoritate. Secundum, φ beneficia vacantia causa permutationis faciendæ, non possunt conferri nisi cum compermutantibus. Not. tertio, φ volentibus permutare sua beneficia, licitum est exprimere, φ resignatur causa permutationis faciendæ, & non alias. No. φ maxime in spiritualibus debet euitari illusio, sic etiã duplicitas & fraudandi voluntas 21. q. 2. ne quid 14. q. 5. excõicatorum, de postula. c. fi. Not. finaliter, φ ante permutationem potest præcedere tractatus, de hoc in gl. in ver. volentibus Zaba.

[Glo. prima dicit quid facit, & quid determinat.]

a ¶ Ne ꝯcessione.] sic summat ponens ius nouum, & æquitatem. Et determinat decretalem, inter cætera de præb. & sup. eo. tit. cum vniuersorum.

b ¶ Vtentibus.] per hanc litteram dico decre. hanc locum non habere, vbi in fraudem expectantium fieret permutatio, cum illi non vtantur concessione iuris: sed ius fraudent, eo. titu. cap. vnico, lib. 6. de renun. c. vlti. eod. lib.

c ¶ Illudatur.] concor. clemen. sup. de renun. cap. vnico & ibi concord.

d ¶ Beneficia.] includit † etiam hospitalia, & loca similia, quæ permutari possunt his casibus, quibus in beneficium conceduntur: quæ habentur j. de relig. domi. quia contingit §. vt autem illa vero, quæ non conceduntur in beneficium, non videntur posse cum beneficijs permutari, cum beneficiorum adinuicem permutatio fieri debet.

e ¶ Ex causa.] bene ergo licet renuncianti in actu renunciationis hoc exprimere, φ renunciat permutationis causa, & dato φ hoc non exprimatur, satis est, quod constet ex coniecturis, vel prius actis.

f ¶ Volẽtibus.] ergo tractatus ꝑmutationis inter partes, ꝓcedere põt: tñ ipsa permutatio expeditur superioris officio, & vide quod scripsi. s. eo. quæsitum.

[Gl. seq. generaliter intelligitur, dicẽs, φ Episcoporum est ꝑmutare, & tõnẽ reddit: quærit de capitulo vacãte sede, & soluit distinguendo in fi. ampliat textum, & soluit contrarium.]

g ¶ Conferantur.] φ illos, in quorum manibus, fiebat resignatio, vel per alios collatores. Hoc tñ scias, φ episcoporũ est permutare, vel permutationib. auctoritatem præstare, & non inferiorum, vt not. Host. in summa huius tit. §. quis potest. v. er. & nũquid & dixi, sup. eo. quæsitum, cum. n. Concilium Turon. prohibet permutationem, contra id non dispensat, nisi cui permissum est, & idem Archidiaconus, eo. tit. c. vnico lib. 6. & facit, quod not. sup. c. proxi. in prin. ipsi tñ inferiores, quorum est conferre, vel eligere, habent ꝯsentire, vt not. in prædict. decre. vnica. Quid de capitulo vacante sede episcopali: poterit ne permutationi auctoritatem præstare? Puto, quod sic, cum hoc sit iurisdictionis episcopalis, in qua tunc succedit, de maio. & obed. ijs quę, & c. cum olim eo. tit. c. vnico lib. 6. cum concor. hæc vera, nisi beneficia illa, vel alterum illorum spectarent ad collationem Episcopi solius sine capitulo: quia cum in talium beneficiorum collationem nõ succedant: ergo nec in cõsensu, quem necesse habet præstare collator; & idem habet eligere, vel præsentare, vt scripsi, ne sede vacante c. 2. ne vna via concedat, q̃d alia prohibetur de reg. iur. cum quid lib. 6 Si vero vna cum capitulo hr̃et facere prædicta, cum capitulum tunc possit ꝯferre, eligere, vel pręsentare, ne sede vac. c. vnico lib. 6 ergo poterit, vt capitulum ꝯsentire, & vt Episcopus auctorizare. Puto aũt, φ hoc decretum afficiat, nedum collationem, sed etiam omnem electionem, postulationẽ, & præsentationem, quæ fieret de alio ad aliud beneficium sic renuntiatum: hoc enim est de mente, & eadẽ ratio est 2. Et decre. de præb. cum in illis, lib. 6. loquitur in impetrationibus beneficiorum, quæ sunt odiosæ.

h ¶ Volumus.] hoc iure nouo, quasi innuat, q̃d olim in hoc casu necessaria erat gratiosa prouisio, & sic soluantur no. eo. tit. cum vniuersorum, de præb. inter cætera. sicut alias in simili casu agitur ad interesse, ff. de præscrip. verbis, l. naturalis. in prin. & in fine.

† In vetustioribus codicibus et impressis cõstanter legit ita: si bñficia ex causa, &c.

Episcoporũ & non inferiorũ est permutationib. auctoritatẽ pstare.

Capitulũ sede vacãte, põt permutationibus auctoritatẽ præstare.

1 Not. nõ exorbitantia ex idẽ t. tate tõnis extendi. Font.

1 Vide Felyn. c. de q. tarta ex de præscr.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS voluntatibus.

[Visum est supra de actibus viuentium: nunc videndum est de actibus decedentium, siue morientiũ: ideo annectit rubricam, de testamentis, &c.]

Cõtinuatio.

Religiosis.

Religiosis. ¶Præsupponendum est primo, qd̄ ad curam Episcopi spectat, & pertinet, vt vltimæ voluntates demandentur executioni: Et ex officio potest cogere executores, vel hæredes ad exequendum hm̄oi voluntates, & ad reddendū rōnē de iis, quę fuerunt relicta a testatore. Secundo, pręsupponendum est, qd̄ religiosi non pn̄t deputari executores alicuius testamenti sine consensu sui Abbatis.

CAP. VNIC.

Religiosis [a] etiam exemptis, deputatis [b] ad executionem cuiuslibet [c] vltimæ voluntatis, circa ipsius executionis officium (quod vtique [d] non possunt nisi a superiori suo petita super hoc licentia & obtenta, [e] suscipere [f]) volentes pręscindere materiam [g] delinquendi; Pręsentis constitutionis auctoritate statuimus, quod tales [h] (etiam si prælationis fungantur officio) locorum [i] ordinarijs † debitam reddere, [k] ipsique ordinarij ab eisdem absque dolo, fraude, seu negligentia, de susceptæ executionis officio

CASVS Titius tendens ad mortem facit suum testm̄ instituit pauperes hr̄des, vel aliqua legata eis reliquit: ad exequendum suam voluntatem fecit suum executorem aliquem religiosum, q accepta uit hm̄oi officiū executoris petita prius licentia a suo Abbate, & obtenta: Episcopus voluit cogere illum religiosum, vt ostenderet qualiter fuerit executus voluntate testatoris: dicit ille religiosus, quod erat exemptus a iurisdictione Episcopi, & quod non tenebat coram eo comparere: quæritur vtrum iste religiosus bene dicat? Dicit, quod non imo non obstante sua exemptione potest compelli ad reddendam rōnem: & si deliquerit, Episcopus poterit illum punire. Not. quod religiosus datus executor ab aliquo testatore, non pōt hm̄oi officium acceptare, nisi petita & obtenta licentia a suo Abbate. Not quod Episcopus potest cogere hæredes, qn̄ non sunt executores specialiter deputati ad reddendum rationem, qualiter impleuerunt voluntatem defuncti. Not. quod si executor testi deliquerit in exequendo testamento, Episcopus poterit illum punire. Not casum, in quo exempti perdunt priuilegiu exemptionis, videlicet si fuerint deputati executores alicuius testamenti. Alium casum habes in c. i. tit. j. proxi. Not. quod quis dr̄ pręscindere materiam delinquendi, qn̄ obuiat rei, quæ posset esse causa delinquendi, vt hic clare patet. Not quod consummatio testamenti dr̄ executio testamenti: simile sup eo tit. Zaba.

[Prima gl. summat, diuidit, & dicit qd determinat.]

a ¶Religiosis.] ordinarius loci rationem exigit a religiosis etiam exemptis de testorū executionibus quas gesserunt, & si circa id deliquerint, illos punit. Et primo ponit motiuum ɔstituentis. Secundo ɔstitutionem. Tertio pœnam. Et incipe ɔstructum ibi: [Volentes.] Et quo ad rationem per executorem reddendam determinat, quod not. in Spec. de inst. edi. §. nec vero aliqua, ver. sed an simplex, quod quasi ad litteram ponit Archi. 88. dist. Episcopus tuitionem.

[Gl. seq tractat, quid de deputatis, soluens distinguendo tria membra, & in tertio subdistinguit.]

b ¶Deputatis.] not. quod non dicit, deputandis: per qd̄ vr̄ velle, quod ɔstitutio respicit præterita: quod verum puto de futuris gestionibus ñeōis etiam per iam deputatos, q̄uis exemptos, & facit quod not. sup ead Cōpil. de a. a. & quali. vt hi qui in gl. quod potestis, & de vi. & hone. cler. c. 2. post princ. Sed in præteritis gestionibus factis iam per exemptos ante hanc ɔstitutionem, non puto, quod hæc decre. locum habeat: ad qd̄ facit littera sequens: ɔstat enim quod circa iam gesta pręcidi nō pt materia delinquendi. Si vero exemptus religiosus prius deputatus tam ante ɔstitutionem partem gesserat, partem vero gessit post ɔstitutionem, si ratio post gestorum non connectitur prius gestis: quia singulis annis percipit certos redditus, quos cōuertit in certos pios vsus, de postea gestis rationem reddat: ad hoc de elect. si eo tempore lib. 6 sed si ratio post gestorum sine prius gestis inutilis videretur non tñ cogetur ad illam reddendam, ad hoc sup. de app super eo i. reddat ergo Papæ, Legato, vel suo superiori, vt quo ad illā stemus ant. quo iuri.

c ¶Cuiuslibet.] cōprehendere vult etiā codicillos, & vide q scripsi, eod. tit. super rubrica.

ADDITIO. Dicit Paulus, quod vltima voluntas cōprehendit omnem testorū speciem, siue sit militare, vel priuatū, solemne, vel nuncupatiuum, C. eo. hac cōsultissima, & l. iubemus, & de his per Host. in summa. co. §. 3. & in Spec. de instru. edi. § cōpendiose. vers. ad huius autem Zenzelinus dicit, quod cōprehendit quamlibet vltimam voluntatem, siue sit testamentum siue codicillus, siue donatio causa mortis: siue epistola, cum indistincte loquatur ff. de cstra. l. 1. de priuile quia circa dicit etiā Pau. qd̄ procedit, qd̄ hic dr̄, etiā si vltima volūtas sit ɔfecta in sanitate, dum tñ sit morte confirmata, 13. q. 1. c. fi. de ecle. Mis. cum Marthæ Zabarella.

d ¶Quod vtique.] interpositio, quæ tamen habebatur eo tit. c. 2. lib. 6. & de claustralibus loquitur, vt ibi no.

[Glo seq primo dicit, quid reprobat: secundo quærit arguit negatiue, & soluit.

e ¶Obtenta.] reprobatum vr̄, quod disputando soluerat dn̄s meus, in hoc casu tacitam licentiam superioris sufficere, quod vide in Merc eo tit. sub littera G. [alias sub littera S] Sed dubitatur nunquid superior, qui religioso dedit licentiam suscipiendi hoc executionis officium, possit licentiam reuocare re non integra, vt fortior sit quęstio Et vr̄, quod reuocari non possit, cum sit adstrictus rationi reddendæ, vt hic: & qui semel suscepit, exequi cogitur, eo. tit. Ioannes. puto quod male facit sine causa reuocando, non tamen credo, quod subditus resistere possit, cum velle non habeat, & optime facit 33 q. 5. manifestam, tunc ergo perficiet executionem collega, si quem habet, vel is, de quo testator prouidit, vel Episcopus, quod dic, vt eo. tit. c. 2. lib. 6. & vt ibi no. in glo penult.

f ¶Suscipere.] Fratres Minores non licentiantur hodie ad hæc officia, nec illa suscipiūt, quod dic, vt j. de verb. sig. exiui § proinde versi. item quod executione. & §. cupientes versi. verum etiam.

g ¶Materiam.] concor. de vsur. c. 1. lib. 6.

[Glo seq. quæstionem soluit.]

h ¶Tales.] i. religiosi etiam exempti, & per hoc puto, quod in secularibus exemptis non habet locum, quod hic dr̄, & licet subsit eadem ratio satis est tñ quod eorum priuilegijs ɔstitutio ista non derogat † & fuit forte impulsiua ratio: quia religiosi plus delinquebant in his Et simile j. de cen c. 1. & de priuileg. c. 1 & de pœnis cupientes post prin de sen. excom. c. 1. de deci. c. 1. & v de quod no. in 1. glo.

i ¶Locorum ordinarijs.] non dicit, diœcesanis, & facit ad id, quod scripsi eod. tit. Ioannes super ver diœcesanis.

[Glo. seq. alleg. concor. quærit & remittit]

k ¶Reddere.] rōnem teneantur, quod sequit. ɔcor j de relig. do quia ɔtingit. § illi etiam Quid si testator liberauit eum onere rōnis reddendæ. Vide quod scripsi eo. tit Ioannes, in penult. q. vbi etiam aliquid de modo rationis reddendæ not & in spec. prædict §. nunc vero, ver. sed nunquid secundum dictum.

[Glo.

† Vide Cōcil. Tridē. sess. 22 de refo. c. 8.

Testamenti exequēdi licentia religioso data, an p superiore re integra reuocari possit.

Fr̄es Minores nō pn̄t esse testamentorū executores.

† Not hic Card. qd̄ licet ius odiosum extendat p identitatem rōnis nō tñ extendit ad casum priuilegiatū, vñ ... intentio priuilegiū no tā tam ... pñt sicut ius ... de quo ... ita in l. ... iuri. Fo

[Glo. seq. notat, per quod dubium soluit]
a ¶ Exigere.] nota q̄ duo ponit, & ut diuersa, p quod uñ, q̄ illi executores ēt ordinarijs non petentib. rationem reddere debeant si tñ offerunt: sed si ordinarius nō recipit, eis non imputabitur. de reg. iu. imputari. lib. 6.

b ¶ Exemplum.] su. e. compil. de off. ord. c. 1. cum sui s concor.
c ¶ Debita] arbitraria, ex quo certa statuta non est de off. deleg. de causis.
d ¶ Priuileg.] j. c. px. & vide q̄ ibi dicam.

teneantur exigere [a] rationem: Illos, quos circa id deliquisse repererint, in aliorum exemplū [b] pœna debita [c] (quocūque non obstante priuilegio) [d] puniturі.

Cõtinuatio.

DE SEPVLTVRIS. [Visum est sup de testamentis: verū quia testatores in testō eligūt suas sepulturas, ideo annectit rubricam de sepulturis.

TITVLVS VII.

De sepulturis.

¶ Clemēs V. in Cōc. Vien.

Eos qui.] CASVS Certis ex causis posuit episcopus istam ciuitatem sub interdicto ecclesiastico, cuius interdicti effectus est, vt tpe interdicti non administrentur mysteria diuina, exceptis duobus videlicet Baptismatis, & Eucharistię; Durante interdicto aliquis mortuus elegit sepulturam apud locum nostræ dnę Burdegalen̄ vel apud aliū locum exēptum ab epo, vel archiepiscopo: modo quæritur, vtrū isti exempti possint impune tradere sepulturæ corpus illius mortui? Dicit q̄ non, imo ipso facto sunt excommunicati. Et idem dicendum est, si aliquis tradat sepulturæ alicui ecclesię excōicatum publice, vel interdictum, vel publicū vsurarium Not. [Temeritatis] Temeritas, tis, idest fatuitas, præsumptio. & habemus temere aduerbium, vt sup in cle. de sum. tri. & fide cath. No [Contemptum.] i. spretum. No. [Interdicti] Quid sit interdictum dixi sup in cle. quamuis. de fo compe. & ibi dixi q̄ sunt plura interdicta: & promisi vobis ibi dicere de alijs interdictis, quæ hic subijciam, & continuabo ad alia s̄ videlicet, q d est interdictū, quod dr̄ interdictum de mortuo inferendo, & hēt locum, vt qs non prohibeatur mortuum inferre & sepelire quo licet ei inferre, & sepelire, vt ff de interd. l. 1. in prin. vt si via prohibeatur, vel sepulchrum ędificare, vel lapides ad ædificandum per fundum ducere, vt ff eo. l. 1. §. prætor ait & § si iter mihi §. vim habes e. & § fi. ¶ Item est interdictū momentaneę possessionis, & est illud, quo agitur de possessione retinenda sicut vti possidetis, vt ff vti pos. l. 1. §. 1 uel agitur de possessione adipiscenda, ut est, quorum bonorum, quorum legatorum. uel quo agitur de possessione recuperanda, ut unde ui. ff. eo. tit. de interdictis. §. 1. Item est interdictum, ne quid in loco sacro fiat & omnia sequentia hmōi dantur cuilibet de populo ad prohibendum ne fiat, ꝯ q̃ prohibitionem si quid actū fuerit interdicto q̄ ui, aut clā, suis sum pub. uel destruere cogetur oē, qđ factū fuerit, aut i pristinum statū reducere, vel reducere tenetur, ut ff. ne qd in loco publico l. §. ait ꝑtor q̄ in via. ¶ Itē interdictum ne qd fiat in loco publico, uel itinere. & hoc interdictū prohibitorium est, & tam publicis utilitatibus, quam priuatorum per hoc prospicitur. Loca enim publica u[illegible] priuatorum usib deseruiunt iure scripto ciuitatis, ut l. 1. §. 1 item interdictum; ne quid fiat in mari, uel flumine publico ripa ue eius, quo peius nauigetur, aut in uia publica quo peius eatur. Hoc interdictum datur perpetuo omnibus. & in omnes habet condemnationem in id, quod actoris intererat, ut l. 1. in fi ff. de uia pub. & itinere publico reficiendo. ¶ Item interdictum ne quid fiat in flumine publico ne aliter fluat q̃ priori æstate fluxit, idest, ut aqua fiat altior, depressior, rapidior cum incommodo accolentium, ut ff. ne quid in flumine pub. l. 1. in prin. §. non aūt omne. ¶ Item interdictum, de noui operis nuntiatione, datur ei, q prohibetur ædificare, nisi postquā satisdederit, ut ff de nou. ope. nunt. l. ꝑtor ait. § hoc autem interdictum ¶ Item interdictū de loco publico fruendo, est publicæ utilitatis causa propositum, quia tuetur uectigalia publica, ergo quis prohibetur uim facere ei sociove eius, qui conducit locū publicum fruēdum ab eo, qui locandi ius habuit, quo minus loco publico sibi frui liceat ex lege locationis, uel conductionis, & hæc habentur l. 1 §. 1. in prin. ff de loco publico fruendo. ¶ Item interdictū, de precario, quod restitutorium est, datur ei, qui precario rogauit, & precario hēt, imo ēt si non rogauit, dum tñ possideat, vt ff. eo l. 1. in rebus §. 1. & per totam l. precarium uř rogare, & habere, si rogauit pro se, & hēt pro suo, uel si rogauit procurator suus, uel negotiorum gestor, & ipse ratum habet, ut ff eo. l. certe. §. 1. dum tamē accipiat in personam suam ꝯtractum, aliter non, ff. de acquir. pos. l. possessio § fin. ¶ Item interdictum q̄ ui, aut clam. datur aduersum eum, qui in loco alterius aliqđ opus construxit, uel destruxit, dum tamen factum sit in solo. ff. eo ti. l. 1. § hoc interdictum. Et ēt si ui, i. per uiolentiam, aut clam, i. occulte sine notificatione alteri facta fecit, cum timeret ne si sciret, sibi prohiberetur, ut ff eo. ti. l. 1. ¶ Item interdictum, quorum bonorum, a prætore inuentum est. Et datur filio emancipato aduersus heredem, uel possessorem, uel contra illum, q pro hęrede, uel possessore possidet, ad uniuersa bona adipiscenda non ad singulares res Et est duplex, s. directū & utile. Directum datur ei, qui est bonorum possessor. Vtile datur ei. qui succedit iure ciuili ex testamento, uel ab intestato. ¶ Item interdictum quorum legatorum, competit heredi ad repetendum legata, quæ sine voluntate eius legatarius occupauit. Repetet itaq. hēs, ut deducat Falcidiam, alioquin si repeteret, statim recepturus, exceptione doli poterit remoueri ¶ Item interdictum de riuis, est utilissimum, quia riuos, specus, & septa reficere, & purgare prætor aquæ ducendę causa permittit, dum tamen non aliter aquam ducat, quam priore æstate fluxit, ut in leg 1. in princip. ff. de riuis. ¶ Item interdictum Saluianum, competit domino fundi aduersus colonum in sua domo habitantem, & eius hæredes de rebus coloni tacite pignoratis pro mercibus, quas colonus in fundum intulit, ut l. prima, ff. eod. titulo. ¶ Item interdictum de tabulis exhibendis, datur omnibus, quibus aliquid est adscriptum in talibus, uel pure, uel in diem, uel sub conditione, siue sint hæredes, siue legatarij, siue fideicommissarij.
¶ Interdictum de ripa munienda, merito propositum fuit: Nam ripas fluminum publicorum reficere & munire utilissimū est, ne ob id omissum nauigatio deterior fiat, ut in l. unica. §. 1. ff. de ripa munienda. ¶ Item interdictum, ut in flumine publico nauigare liceat, est quo prospicitur, ne quis in flumine publico nauigare nauem, ratem, ue agere, uel in ripa onerare prohibeatur, sed ut per lacum, fossam, stagnum publicum nauigare liceat, ut in l. unica, §. 1. in princip. ff. eodem titulo, ubi subdit Vlpianus: Lacus est, qui habet perpetuam aquam: stagnum uero, quod tempo-

¶ Excommunicati sunt etiā exempti, qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti, vel qui scienter sepeliunt excommunicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios.

CAP. I.

Eos †

† De Itellectu uid Decimo I c. ad hæc extra de priuil.

qui [a] propriæ teneritatis audacia defunctorum corpora, non sine contemptu clauium [b] Ecclesiæ, in cœmeterijs [c] interdicti tempore, [d] in casibus non concessis a iure [e] vel excommunicatos [f] publice, [g] aut nominatim [h] interdictos, [i]

taleın continet aquam ibidem stagnantem, q̃ quidem aqua plerumq; hyeme colligitur. Fossa est receptaculum aquæ manufactum. ¶ Item interdictum vnde vi, locum hẽt, cum quis possessionem soli per vim amisit: Et datur directe contra deiectorem illi, qui de possessione alicuius rei immobilis deiectus est, sine omni cã, vt restituatur possessio, de qua deiect⁹ est, & oĩa ablata, imo dato q̃d ibidem essẽt aliqua quæ penes violẽtum fuerint mortua, vel aliquæ res, quæ casu fortuito perierunt, non propter hoc liberabitur, sed in totum condemnabitur ad earum æstimationem. quia nec mortalis, nec fortuitus casus liberat deiectorem. ¶ Item interdictum de vi, & vi armata: cum interdicto vnde vi, datur & proponitur ei, qui deiectus est. Fuit.n. æquissimum vi deiecto subuenire, ergo ad recuperandam possessionem hoc interdictum inuentum est. Ne quid.n. per vim admittatur legib prospicitur publi[...], & priuatorum, nec non cõstitutionib principum, vt l.1.ff.eo ti §. hoc interdictum. & §. seq Item interdictum vti possidetis, locum habet in reb. immobilib. s. dum de fundi, vel ædium possessione contenditur. Inst eo.ti. de interdictis.§. sed interdictum. Habet etiam locum in incorporalib. vt in quasi possessione, & datur Possidenti ciuiliter, & possidenti naturaliter: vel etiam quasi possidenti gratia retinendæ possessionis. Et proponitur quotiens inter litigatores contentio est, vtrum possideant: quia alteruter magis se possidere affirmat. ¶ Item interdictum vtrobi, idem est cum interdicto vti possidetis: nisi q͂ in hoc differunt: quia illud interdictum, s. vtrobi, locum hẽt, cum quæstio est de retinenda possessione rerũ mobilium, v. ff. vtrobi. l. vnica.§ hoc inter. Sed vti possidetis, locum hẽt, cum quęstio est de retinenda possessione rerum immobilium. ¶ Item interdictum de vxore deducenda, marito datur aduersus & contra eum, qui dolo eam retinet sine voluntate mariti, licet ipsa volente. ff. eo ti. de interd l.1. Et de omnibus illis interdictis nihil ad propositum nostrum, nisi in illa significatione, vt dixi sup. in cle quamuis. de for. comp. quia tẽpore interdicti nulla conferuntur sacramenta, vel nulla solemniter celebrantur diuina, & tempore interdicti solum confertur baptismus, & pœnitentia, & alia, vt dixi sup. in illa cle. in prin. Sed omnia ista alia interdicta scripsi pro dominis canonistis, vt ipsi non habeant pœnam ad illa interdicta inuestiganda, quia ipsi quamplures allegantias abhorrent, ideo continuens adinuicem ista interdicta: quia vtile est ista scire.

¶ Not. ibi: [Decernimus.] q͂ totiens quotiens vtitur papa hoc verbo, decernimus, ipse nouum ius inducit. No. q͂ temeritas reprobatur, 17. q 4. si quis, ne cler. vel mona. c. 2. lib. 6 No. de pluralitate clauium. de hoc in gl. a, & 20 dist. §. 1. Zabarella.

[Glo prima summat, diuidit, & dubium soluit.

a ¶ Eos qui] Excommunicati sunt etiam exempti, q in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti: vel qui scienter sepeliunt excõicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios. Et primo ponit secundo tollit obstantia: ibi [Nulla] Et per hoc quod dicit eos, includit cuiuscunq. professionis viros, clericos, & laicos: includit et mulieres & de hoc de elect. in generali. lib. 6.

b ¶ Clauium]de excess prela. c. fi. de pœn c fi. & no. pro pluraliter clauium. 1 de hoc remissionem dedi. de lum tit. c. 1. ad fi.

[Glo. seq. notat & fortificat.]

c ¶ Cœmeterijs] si igitur in cãpis & locis priuatis eos sepeliant, non est locus huic pœnę: quod intelligo ẽt si locus ille esset vicinus vel contiguus ecclesiæ vel cœmeterio: quia ex quo ad vsum cœmeterij non est per epm benedictus. de conse. dist. 1. nemo non erit locus huic pœnæ. quare autem in cęmeterijs corpora sepeliãtur. vide not. 13. q. 2. cum grauis.

d ¶ Tempore]quo tpe interdicta est ecclesiastica sepultura. de pœn. & rem. q͂ in te. de priui vt priuilegia.

[Glo seq. ponit duo exempla, & dubium soluit

e ¶ A iure.] hoc dicit propter clericos, qui seruauerũt interdictum: quibus cõcedit eo tpe sepultura cũ silẽtio, & absq. cã panarum pulsatione: vt in prędi. decre. q͂ in te. & propter priuilegiatos circa confratres. de quibus in prædi. decre. vt priuilegia. In quatuor vero festiuitatibus, in quibus eo tempore celebrari põt alta voce, & c. de quibus in decr. vlt. §. pen. de sen. exc. lib. 6. non puto posse mortuos, sepeliri, licet multotiens fuerit ɔ̃rium obseruatum: & hoc bene probat decre cum & p antare. § q͂ si. de priui & ille §. qui dieb. illis permittit participationem diuinorum, de audiendis officijs loquitur, non de sacramentis: quod patet ex diuisione ca. Item cessat cã ibidem expressa de spe reconciliationis.

f ¶ Excommunicatos] ab homine vel a iure, & intelligas de excõicatione maiori. de sen. excõ si quẽ. licet enim excõicati minori sic decedentes. sepeliendi non sint, vt no. Inn. eo. ti sacris. huic tamen pœnæ tunc locus non esset. de hereticis, qui excommunicati sunt spẽaliter fuerat prouisum. de hære. c 2. 1 responso. lib. 6.

[Glossa sequens tractat quæ sit excõicatio publica, & quid de occulta, ibi not.

g ¶ Publice.]de hoc de re iud. ad probandũ de exce. exceptionem. in gl. pe. quæ gl non placet simpliciter quo ad casum istum: licet n. fatear illum publice excõicatum, ɔ̃ quem publice lata est snia, licet denuntiatus nõ sit: cum prædicta decre. ad probandum, non dicat publice nuntiatum, sed publice excõicatum non tamen fateor, q͂ hoc ipso q͂ excõicatus est per iudicem, loco quo iudicare consueuit, præsentibus officialib. suis, & partibus, vel altera contumaciter absente dicatur publice excõicatus. sed ex qualitate fori multitudine s. vel paucitate officialium. & astantium, dicatur publica, vel non publica: ita q͂ in hoc veritas rei ponderet, 2 vt quo ad hunc casum videamus an præsumantur sepelientes scire vel saltem sit casus, quo sit eis imputandum si ignorarunt q͂ publice sciebatur, 12. q. 1. qui & humanit. a'ias posset esse occulte: licet per iudicem in banco coram duob vel trib fuerit promulgata. facit in Auth. de litig. §. omnem vero. coll 1. ad hoc mouet mens & ratio iuris præponderanda verbis: 3 & quod alleg. ibi in gl. no probat, vt ibi dixi. & vltra iura, quæ communiter allegantur de do & contu c. fi. de eo qui mit in pos c fi. de cle. non resi. ex tuç. ff de miss. sed & si. §. 1 & 2. bene facit cle fu de ele. ca. cum §. verum n & facit sup. de iudi dispendiosam. de for. comp. quamuis. facit quod no. Compos. de consu t. cum dilectus quod scripsi de elect illa in glo. magna circa fin. Et per hoc quod dicit, publice, dico q͂ si esset occultus dato quod sepeliens sciret, non est locus huic pœnę. An vero sit locus excõicationi minori, not. de priui ad hęc. in gl 1. additur aũt hic pœna ad pœnam, q͂ statuit decre. epo. rem, de priui lib. 6 quæ per hanc sublata non est.

h ¶ Nominatim.] concor. de priui cum & plantare. §. excõicatos & vide quod ibi not. ad idem co. ti. priuilegia de præb. in Lateranẽ. de cle. excom. propositum & est simile sup. ca compria. de vi & hon. cl cap. 1. & per hanc litteram & prædictas similes uidetur, quod possit in cœmeterio sepeliri interdictus non nominatim, dummo so locus interdictus non sit.

i ¶ interdictos.] nõ sufficere, q̃d interdictũ sit tale, q͂ priuet sepultura, ut in casu de sen. exc. is cu. 1 ẽn lib 6. facit quod scripsi pad Inn. & Host. hoc eo. titu. sacris.

[Glo.

Sepeliri non põt mortuus potest interdicti, ẽtiã quatuor magnis festiuitatibus.

Excõicatus p iudicẽ in loco iudiciali, an dicat publice excõicatus.

1 Vide B Th. in q. additis ad 3. p qu. 17 art. & 3.

2 Placet Pe & Anc. & Imo. q mihi vñt pbare gl. ubi ẽ ipsa nẽda pœna: sed aliis an iudicio excõicatus. Fant.

3 Facit gl. Zen. in ex trau. exe crabilis §. statuimus in verbo, immiscere. Font.

[Glo seq remittit, excipit, determinat, id declarans.]
a ¶ Manifestos] qui sint manifesti, no. de vsur. c. 1. & 2. in prin. lib. 6. & intelligas, nisi cautũ sit de restituendo vsuris, & puto sufficere, quo ad sepulturam: non dico quo ad validandum ipsius testamentum, quod caueatur post mortem: quod verum intelligo in illo, qui mãdat satisfieri de vsuris: alias enim non sufficeret cautio hæredum, cũ decessit in peccato. de vsur. quia in omnib. & hoc probat littera illius decr. quamquã de vsur. li. 6. in prin. & si. 1 rñ. accumulat autem hæc pena ad pęnam prædict. Lateran. cõcilij, quæ ad huc hodie locum n habet, cũ expresse sub lata non sint.
b ¶ Scienter] requirit ergo sententiã hæc excommunicatio. cõcord. de sent. excom. significauit, & c. cum desideres, & de hęre. c. 2. in prin. lib. 6.

Secus ergo si ante mortẽ, nõ obstat. l. si vsus. & l. eius. ff de test. imo idẽ si post mortẽ, vt voluit Io. And in c. q̃q̃ d vsu. li. 6 i col. si ad si q̃. quã imo. huc neget ibi hoc di [...] per Io. An. Fon.

vel vsurarios manifestos [a] scienter [b] sepelire [c] præsumunt: Decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere: [d] a qua nullatenus absoluantur, nisi prius [e] ad arbitrium diœcesani episcopi eis, [f] quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competẽtem: nullo eis [g] circa præmissa exemptionis, vel quouis alio priuilegio [h] sub quacunque forma [i] verborum concesso aliqualiter suffragante.

[Glo. seq declarari petit quinq; dubia, circa quæ ponit nouem modos quibus iura loquuntur: inducit tres rationes pro, & vnam contra.]
c ¶ Sepelire.] hic occurrunt dubia, quæ principis declarationem plusquam glossantis opinionem exposcunt: scilicet an portantes ad sepulturam, qui tamen non sepeliunt, sint excommunicati. Item quæritur de concomitantibus funus. Item de fodientibus, fabricantibus, vel aperientibus sepulchrum. Item de prælatis, clericis, vel ministris ecclesiarum, in quarum cœmeterijs sepeliuntur, qui id non prohibent, vel patiuntur. Item de iis clericis vel laicis, qui portant cereos, cruces, & similia. Et circa hoc aduertendum, q̃ quandoq; iura prohibent in cæmeterio sepeliri, vt hic, & de priui. ad hæc. de sent. excom. is cui 2. respon. lib. 6. quandoq; in cęmeterio tumulari eo. tit. sacris. Quandoq; sepulturæ tradi de vsu. quia in omnibus de hære c. 2. respon. li. 6. Quandoque ad sepulturam admitti, de vsur. quamquam. lib. 6. eod. lib. de priuileg. epõrum. Quandoque sepulturæ clericos interesse de cap. super eod. Quandoque corpora cum psalmis ad sepulturam duci. 13. q. 5. placuit. Quandoque iubeat sepultura carere de torne. c. 1. de pęni. & remis. omnis. Q̃nque præcipiunt extra cæmeterium subterrari. de sta. mo. cum ad monasterium. Quandoq; permittunt cum silentio tumulari, de pęnit. & remis. q̃ in te. Cum ergo hic puniat sepelientem, & non admittentem, interessentem, vel cooperantem [sepelire autẽ est mortuum humo vel tumulo concedere] videretur solos humo vel tumulo corpus imponẽtes ligatos esse. facit pro hoc æquitas, ne ex vnius funere multitudo ligetur. Item constat, quod portantes & commitantes, vel fabricantes, si non sequeretur talis sepelitio, excommunicati non essent. In contrarium, esset hæc constitutio lusibilis, si vnus solus ribaldus, vel seruiens, p quem poterit id expediri ligari dicatur, reliquis vtilitatis pompose & solemniter expeditis.

Sepultura vario mõ à iurib. inhibetur.

Sepelire, ẽ mortuũ humo vel tumulo condere.

[Glossa sequens remittit, dubium soluit, remittit etiam de quæstione, & de ipsius dubio incidenti, quod soluit.]
d ¶ Subiacere.] alios casus, quibus quis ipso facto excõicatur per has clem. vide no. s. de sent. ex com. c. 1. hanc aũt pœnam locum habere non puto in alijs casibus, quib. denegatur sepultura quos habes no. eo ti. ex parte de sta. mo. c. 2. & c. cum ad monasterium. Quid de illo, q sepeliit manifestum vsurarium, excommunicatum publice, nominatim interdictum, & tempore interdicti: nunquid vna vel quadrupli excommunicatione ligabitur ex hoc facto? vide de hoc plene, quod scripsi in quæstione Gualteri, siue tamen vna sola, siue pluribus sẽtẽtijs ex his diuersis causis, quãtum q̃libet per se sufficiat, excommunicatus dicatur: planum est, q̃ de omnibus debet satisfacere, & ab omnibus absolui, de quo satis no. de offic. ord. ex parte. de sen. excõ. cum pro causa.

Excõicatio a mul tiplicitur multiplicato delicto.

¶ Idem in eodem.

¶ Pars, quæ titulum respicit hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis suis libere sepeliunt illos qui hoc libere elegerint. De funeralib. tamen & quibuscunque obuentionibus & relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica, quartam & non vltra soluent ecclesiæ parochialis: h. d. Ioan. And.

e ¶ Nisi prius.] concor. cle. s. de seques. pos. cap vnico & vide quod ibi not. Ioan. And.
[Glo seq successiue de duobus quęrit, & soluit. ponit duo dicta Inn. & Hostien. & secundum determinat.]
f ¶ Eis quibus.] sed qui sunt hi? forte intellexit, de iis, quorũ fauore fuerant latæ sñiæ excõicationis, vel interdicti in loca, vel personas quo ad vsurarios illos, quibus fieri debebat restitutio: i quã etiam violentia in his fuisset illata clericis vel ministris, illis etiam fiet satisfactio. Itẽ si illorum corpora vel ossa discerni possunt, exhumanda sunt. eo. tit. sacris, & hoc in vltimis tribus casibus. Sed quid de primo? Dic, q̃ si ille fuit pęnitens, licet non debuerit sepeliri, tñ non exhumabitur, saltem post relaxatum interdictũ, vt no. de sent. excom. si ciuitas. in glo. pen. lib. 6. & no. Inno. & Host. in decre. vlt. de excel. prælat. ad si & facit, q̃ not. de sent. excom. à nobis 2. in glo. pen. not. etiã Inn. & Host. in prædi. decre. vlt. q̃ pęnitens qui sepultus non fuit in cæmeterio pp interdictum, relaxato interdicto debet in cœmeterio sepeliri. Inn. in alleg. de sen. excõ. cũ illorũ & Host. in prædi. decr. a nobis & dñt, quod ex quo pęnitens ẽ mortuus: mortuaria, ab eo licite recipi possunt: cũ p ipso sit orandum. alleg. 13. q. 2. quæcunque secus si non fuisset pęnitens. 88. dist. c. si. & vide, q̃ post eos dixi de sent. excom. cum voluntate, si intelligas de mortuariis, quæ ipse pęnitens de loco interdicto reliquit in morte, verum puto. Idem si intelligas de mortuariis, q̃ postea darentur cũ funere sepulto in cœmeterio post relaxatum interdictũ: de funeralibus vero, quæ darentur cum funere sepulto de facto tempore interdicti, non puto clericos licite recipere posse: quia viderent participare delicto.

Sepultus in cœmeterio tpe interdicti an debeat exhumari.

g ¶ Eis.] sic sepelientibus.
h ¶ Priuilegio.] vt si priuilegiati essent s. decr. 1. de priuileg. lib. 6.
i ¶ Quecũq; forma.] arg. q̃ generalia & derogatoria verba sufficiãt, facit de hære. sicut s. c. pxi. ver. nos etenim & per Dinum de reg. iur. quod semel. lib. 6.

CAP. II.

D Vdum. [...]

Dudum.] præsupponendum est, q̃ facultas prædicãdi verbum Dei pertineret solis epis & rectorib. parochialium ecclesiarum de iure cõi, Item facultas audiẽdi cõfessiones, iniungendi pœnitentias & absoluendi, de iure cõi pertinere epis & archiepis, & rectorib. parochialium ecclesiarum. Item facultas funerãdi. i. sepeliendi, pertinet solis rectorib. parochialium: & non pertinet monasterijs, nisi respectu suorum fratrum. Itẽ præsuppone, quod Minores & prædicatores fuerũt priuilegiati in istis tribus: quod priuilegiũ fuit eis concessum multum large: postea fuit cassatũ huiusmodi priuilegium: & tunc quia erãt magnæ discordiæ, ideo huius

dum[a] † à Bonifacio Papa octauo prædecessore nostro infrascripta edita decretali, Benedictus Papa vndecimus prædecessor noster aliam[b] illius reuocatoriam promulgauit, quia (vt probauit effectus) nedum[c] pacis ab auctore[d] ipsius speratæ fructum non attulit, quinimo discordiæ, pro qua sedanda processerat, fomentum[e] non modicum ministrauit:[f] Nos eam omnino[g] cassantes, aliam à præfato Bonifacio editam sacro instante[h] & approbante concilio innouamus: subijcientes tenorem[i] illius, qui dignoscitur esse talis: Bonifacius episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.[k] Super cathedra[l]

modi prædicandi facultas eis fuit data, videlicet, quod ipsi possent prædicare in suis domibus & alijs locis publicis, nisi episcopus vellet prædicare, vel prædicari facere quia tunc ipsi cessant. Quantum ad secundã facultatem ipsi Minores & Prædicatores petant licentiam pro audiẽdis confessionibus ab ipsis epis. & licẽtia obtenta eligãt ex fratribus idoneos fratres ad confessiones audiendas, & absoluant à peccatis, nisi à casib. epalibus: tamẽ absoluere possunt à casibus episcopalib. si sibi fuerit permissum ab epo. Quãtum ad tertiam facultatẽ ipsi Minores, & Prædicatores possunt sepelire corpora mortuorum, dum tamen soluant quartam, vel legitimam rectori ecclesiæ parochialis. Item ipsi non debent procurare, quod aliqui eligant sepulturam in domibus ipsorũ, vt faciant eis donationes inter viuos, quas facerent inter mortuos, alias ipsi rectores habebunt quartam siue legitimam, ac si illi fecissent donationem in morte: hoc intendit totum illud magnũ capitulũ No. quod de iure cõi officium prædicandi spectat ad epos & rectores parochialium: tamen etiam ex speciali priuilegio põt competere alijs, & non extenditur istud priuilegium ad alios Mendicantes, cum sit odiosum: sed crederem quod alij Mendicantes etiam haberẽt simile: sed illud non est clausum in corpore iuris: ideo si eis moueretur quæstio, ipsi tenerentur probare. Not. quod prædicatores & Minores solum habent facultatem prędicandi in suis domibus & locis publicis: Not. quod parochianus dimisso proprio curato põt fratribus priuilegiatis confiteri: nec tenetur petere licentiam à suo proprio curato, licet esset sibi meritoriũ, si peteret pp bonum obedientiæ No. formam, quam dẽt quis obseruare in confessionibus audiendis: quia primo debet audire confessionẽ deinde pœnitentiam iniungere, & postea absoluere. Et si confitens sit excõicatus, tunc presbyter debet illũ absoluere ab excommunicatione. No. quod isti Prædicatores & Minores eandem habent potestatẽ, quam habẽt rectores parochiarum. ¶ Item nota, quod ipsi habent ius liberæ sepulturæ. Et dicunt doctores, quod si cõsuetudo sit, quod primo portetur corpus ad Ecclesiam parochialem: & ibi rector, seu curatus liberet eis illud corpus, quod illa consuetudo est seruanda: sed aliàs ipsi Mendicantes possunt processionaliter ire ad domum defuncti, & portare corpus: licet glo teneat cõtrarium: quia in hoc non approbatur No. de verbo, innouamus, quod exponit Lau. id est, restituimus: quia fuerat reuocata, de rescri. quamuis. lib. 3. q. 3. § notandum, & dicit Lau. quod innouare nihil aliud est nisi canones, qui in desuetudinem abierant reparare 18. dist. pp. No. ibi,]Bonifacius.] quod constitutiones fiunt ad perpetuam memoriam pro qua etiã fiunt instrumenta & scripturæ aliæ: & sic recipiuntur testes & publicantur. 1. q. 7. saluberrimum. Zabarel. Not. quod quæstio erat inter rectores, & clericos ex vna parte, & istos fratres ex altera. Ex hoc colligit Paulus, quod nedum sacerdos, sed clericus habeat partem oblationum, & funeralium, ad hoc de fil. presby. c. propositi & c. ex parte. quod satis vr̃ verum sin cum: nisi consuetudo vel statutum aliud inducat. de verb. sign. cum inter. in contrarium tamen facit littera inf. in vers. verum ibi, [Sacerdotibus & Ecclesiarum rectoribus,] &c. voluit, quod illud non excludit portionem clerici, si est in ecclesia causa iuuandi sacerdotem, qui sine clerico celebrare, & alia similia facere non potest,

† al. hæc cõment. cõprehendat alios religiosos Mẽdicãtes præter cõprehẽsos seu nominatos in ea, vid. oĩno glossã in ca. q̃ à iure. de regu. iur. lib. 6.

de consec. distin. 1. iubemus, & de vita, & hone. cle. vt quisquis. Not. in ver. [Hora illa duntaxat.] &c. quod in concursu prædicationis præferuntur prælati istis fratribus: habent enim prælati in hoc ius potentius, vtpote ordinarium & ius commune fratres autẽ extraordinariũ & priuilegium: sed in concursu taliũ fortius est ius cõmune, quam singulare, & ordinarium auxiliũ quàm extraordinariũ, vt l. eius militis. § si militia ff. de testa. mil. & l. in causæ ff. de mino. § causæ. Et potẽtior est causa naturalis quã accidentalis, vt l. qui habebat, ff. de iure' & l. libertus § præter pe. ff. ad municip. Petrus de Anch.

[Glossa prima diuidit, & subdiuidit, & docet, quid vnaquęq; pars faciat: & summat partem, quæ titulum recipit.]

a ¶ Dudum] duæ sunt principales partes: in prima procemium Clementis innouantis in concilio constitutionem Bonifacij, & cassans reuocatoriam Benedicti: in secunda constitutio ibi, [Bonifacius] quæ subdiuiditur in titulum & constitutionem, ibi: [Super cathedrã.] quæ constitutio præmittit exordium: in quo dicit se vigilem circa scandala cleri tollenda. Secundo ibi: [Ab olim,] narrans discordiam Prædicatorum, & Minorum cum clero super prædicationibus, confessionibus, & sepulturis. Primo prouidet circa prædicationes: Secundo ibi: [Statuimus] circa confessiones. Tertio ibi: [Huiusmodi.] circa sepulturas. Quarto ibi: [Nos etenim.] reuocat priuilegia, consuetudines, statuta, & pacta contraria. Quinto ibi: [Cæterum] hortat & præcipit prædictos ordines, & pfessores ipsorũ per clerum benigne tractari, & contrafacientib. comminatur. Et pars, q̃ titulum respicit hoc intendit, Prædicatores & Minores in locis suis libere sepeliunt illos, qui hoc elegerint De funeralibus tamen & quibuscunque obuenientibus, & relictis etiam, de quibus alias non debetur canonica, quartam & non vltra soluent Ecclesiæ parochiali.

b ¶ Aliam] quæ incipiebat: inter cunctos.

c ¶ Nedum] non attulit fructum, quod est infra.

d ¶ Ab auctore] Benedicto.

e ¶ Fomentum.] id est, nutrimentum.

f ¶ Ministrauit.] simul de ætate & qualitate, ad: aures

g ¶ Omnino.] simile de immu. eccle. quoniam.

[Glossa sequens alleg. [illegible] huius constitutionis præter istud, per quæ derogatur priuilegijs, vel exemptionibus.

h ¶ Instante.] Multotiens dixi, quod concilia fieri priuilegiatis vel exemptis non expedit, quod collige ex hoc Viennen. concilio hic & supra ca. proxi. & supra tit. proxi. c. vnico. & supra de supplen. negli. præla. quia regulares. de sta. reg. attendentes. de religio. domi. quia contingit. de iure patro. vt cõstitutio. de priuil. religios. & c. archiepiscopi. de pœn. & remis. abusionibus. de sen. excom. cap. 1.

i ¶ Tenorem] simile de confirma. vti. vel inuti. cap. penultimo.

k ¶ Memoriam.] vide quod not. de re iud. ad Apostolicæ in 1. gl. lib. 6.

l ¶ Cathedram.] secundum Hug. Græcum est, & ponitur pro alta excelsa sede iudicis præsidentis; & componitur à chatos, quod est sedes, & hedra, quod est sponda, quasi spondata sedes. ponitur etiam pro sede doctoris vnde in Gratiano.

Ecc.

Rex solium, doctor cathedrã, iudexque tribunal.

Possidet, ac sedem præsul: prætorque curule.

Quasi curule: quia ferebantur in curru. De hac cathedra iudicantis, & docẽtis. 40. dist. multi.

a ¶ Etsi.] pro quamuis.

b ¶ Alueum.] Alueus dicitur venter fluuiorum. dicitur etiã uas factum a l modũ aluei fluuij, in quo lauantur pedes, carnes, & olera: & dicitur ab aluo, quod est quoddam ventris receptaculum recipiẽs cibum.

c ¶ Confluunt] 2. q. 6. ca. 2. cum septem cap. seq.

d ¶ Torrens.] dicitur fluuius, vel aqua veniens cum impetu in imbre, quæ in æstate torrescit, id est arescit.

e ¶ Instantius.] nota, quod habens ad multa intendere, ad id qd est grauius debet manum apponere: sicut iuris peritum ptione, qui vult se liberare, soluẽdo, se liberat ab eo quod est grauius ff. & C. de so lutio leg. 1. secũdum Io. Monac.

f ¶ Radicitus.] frustra ramos conatur incidere, qui radicem non euellit. de pœnit distinct. 2. qui a radix.

g ¶ Vepribus.] vepres dicuntur spinæ, quę vi præhendunt, & lacerant carnes, & vestes.

h ¶ Anfractibus.] sic dicti: quia vndique frangunt, & dicuntur viæ asperæ diuerticulis circunfractionibus, & ruinis. & habetur idem verbum de elect. quorundam ib.

i ¶ Antistites.] hi solent dici episcopi quasi ante alios stantes.

K ¶ Includit] 12. quæstione 1. cum in, duo sunt. de ætate & qualitate. cum contingat.

præeminentiæ pastoralis diuina disponente clementia constituti: etsi ᵃ multis, & arduis, quę in amplum Romanæ curiæ alueum ᵇ vndique confluunt ᶜ quasi torrens, ᵈ prægrauemur negotijs, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur circa id tamen feruentibus † votis intendimus, vacamus instantius ᵉ ac operosæ studium solicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis † gloriam, exaltationem catholicę fidei, & profectum fidelium animarum (pręcisis radicitus ᶠ dissidiorum vepribus, ᵍ & litigiorum anfractibus ʰ omnino subductis) inter ecclesiarum antistites ⁱ ad curam, & regimen gregis Dominici deputatos, cæterasque personas, quas ordo clericalis includit, ᵏ pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, ˡ inualescat ᵐ concordiæ vnitas, † animorum identitas perseueret: scimus enim & ex euidentia ⁿ facti colligimus, quod non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod dissensiones, & scandala prauis actibus ᵒ aditum pręparant, rancores, & odia suscitant, & illicitis moribus ausum prębent. ᵖ

¶ Ab olim siquidem inter prælatos, & rectores, seu sacerdotes, ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & Pręedicatorum, & minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo, ᑫ satore ʳ † zizaniæ ˢ procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata, super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitentijs iniungendis eisdem, & tumulandis 10 defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscuntur eligere sepulturam.

¶ Nos autem (pii patris ᵗ more laudabili) moleste ferentes incommoda fi- 20 liorum, reducentes ad exactæ ᵘ considerationis examen, ac intra pectoris claustra solicite reuoluentes, quam sit plena periculis, ˣ quam onusta ʸ dispendijs, quamque 30 in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa ᶻ discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis 40 vnquam futuris temporibus fauente † Domino suscitandam; grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotium, quod potissime insidet cordi nostro, finem salubrem, ᵃ & celerem per Apostolicæ 50 solertiæ ᵇ studium cõsequatur, diligenti cum fratrib. nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem ᶜ Dei, & exaltationem Catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum 60 fidelium incrementum, de † ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica statuimus, & ordinamus, vt dictorum ordinũ fratres in ecclesijs, & locis ᵈ eorum, ac in plateis communibus ᵉ † libere valeant clero & populo prędicare, ᶠ ac proponere

l ¶ Exæstuet.] quasi ferueat, bulliat, vel calescat.

m ¶ Inualescat.] quasi valde valeat, crescat. & abundet.

n ¶ Ex euidentia.] de electio, quam sit. in prin. lib. 6.

o ¶ Actibus.] Ecclesiast. 28. abstine te a lite & minues peccata.

p ¶ Pręebent.] concord. G. de iudi. procurandum. in princip.

q ¶ Aemulo.] concor. procœ. compilat. Grego de hoc ver. nota. 43. distinctio scimus. & facit 16. quæstio 1. ca. 1. post principium.

r ¶ Satore. idest, seminatore.

s ¶ Zizaniæ.] seges vel herba peruersa, scilicet folium 56 distin. nasc. 24. q. 1. quoniam. Et quãdoque ponit pro sorde omnium segetum. huic literæ cõcor. de elect. licet.

t ¶ Patris.] qui habet quærere cõsiliũ prolibens. ff. de adul. nec in ea. in fin. Io. Mona.

u ¶ Exactæ.] quasi exquisitæ. C manda. in re mand. ta. 3. Io. Mona.

x ¶ Periculis.] dictis a pereo peris.

y ¶ Onusta.] quasi onerata. de elect. vbi periculum, in princi pio lib. 6.

z ¶ Exosa.] idest, perfecte odiosa.

a ¶ Salubrem.] quasi salutis vberem.

b ¶ Solertiæ.] vide quod dixi s. ea. com pila. de offi. deleg. ca. vnico.

c ¶ Ad honorem] simile de vsu. pal. cap. ad honorem.

d ¶ Locis eorum.] quicquid est intra septa, vel ambitũ, etiã in pratis, vel hortis, vel alijs spatijs, vide tur includere.

e ¶ Communibus.] in priuatis ergo secus.

f ¶ Prædicare] etiam tempore interdicti. de sent. excommu. 1. respons.

† al. frequentib.

† al. numinis.

† al. & animorũ, &c.

† al. satoreque.

† al. ita auctore Domino.

† al. ita de fratrũ nostrorũ, cõsil. &c.

† Idest publicis, iõ ait Pet. de Anc. Papa sine alio-rũ. pudicio de eis disponit. argu. l. sicut locus §. fina. ff. quẽadmo dũ. seru. amitta. ex quo ego infero, φ Papa pot disponere aliqu faciẽdũ i re dñi tp. lis sauore fidei. Font.

a ¶ Verbum Dei.] de offi. ordi. inter cætera in prin.
b ¶ Prælati.] iure cõi, vel consuetudinario, secundum Io. Mo. qui dicit rectorem ecclesię non contineri nomine prælati, cum tñ. sit expressus post prelatum in ver. ab olim. de vicario tñ dicit idẽ qđ de plato: quia qđ per se non possunt ordinarii, p alios faciunt. de offi. or. inter cętera. & eo. tit. si episcopus. li. 6.
c ¶ In qua.] hora.
d ¶ Generalibus.] id est, locis habentibus studiũ ex priuilegio, vel consuetudine, cuius initij non sit memoria de cl. nõ resi. tuę. infra de priui. c. 2 lib 6. & i proęmio digestorum. §. hęc autem tria.
e ¶ Nisi.] à primo dicto huius ver. excipit non a duobus sequẽtibus, quod satis verba demonstrant.
f ¶ Superior.] non respectu episcopi, de quo pręmisit, sed clerici, cui superest de cõsuetudine, vel priuilegio, secũdum Io. Monac.
g ¶ Generaliter.] secus ergo vbi speciali ter vocaret prælatos, doctores, vel huius similes.
h ¶ Ecclesijs.] nec ipsarum capellis, vel cemeterijs, de sẽ. exc. si ciuitas lib. 6. secũdũ Io. Mo. secũdũ quem nõ ꝙ in ver. pręcedẽ permittit his pędicare cum certa modificatione: hic ꝓhibetur nisi certis casib⁹: quare cũ de iure cõmuni illis pędicare nõ competat, sed solum prælatis, & curatis infra § huiusmo. di. reputat istis omnẽ locum interdictum, qui nõ reperitur, hic permissus.
i ¶ Sacerdotibus.] puto sufficere si isti sũt vicarij perpetui, cum ad eos spectet cura. de offi. vica. c. si. de præb. super eo. lib 6. & idẽ puto in tẽporalibus datis in casu licito auctoritate episcopi, vt de elect. cum ex eo lib. 6.
[Gl. sequens subdiuidit.]
k ¶ Statuimus.] secundus articulus cõfessionum, cir. q. ꝗ ꝓuidet, primo de licentia petenda, secundo de confessoribus eligendis, & præsentandis, ibi. (Ac deinde.) tertio limitat locum, & numerum, ibi, (extra ciuitates.) quarto prouidet, qñ licentia datur, & electi acceptantur, & qñ non acceptantur ibi? (Et si iidem.) quinto quando denegetur licentia, dat gratiã cũ certo moderamine, ibi, (Si vero.)

Prælati noĩe non uenit rector ecclesiæ.

verbum [a] Dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum prælati [b] prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, in qua [c] prędicare cessabnnt: pręterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, [d] vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solemniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundem fratrum possunt ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare: † nisi [e] forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, episcopus, vel pręlatus superior [f] clerum ad se generaliter [g] conuocaret, aut ex aliqua ratione, vel causa vrgente clerum ipsum duceret congregandum. In Ecclesiis [h] autem parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel † debeant prædicare, vel proponere verbum Dei: nisi fratres prędicti à parochialibus Sacerdotibus [i] inuitati † fuerint, vel vocati, & de ipsorum beneplacito, & assensu, seu petita licentia fuerit, & obtenta; nisi episcopus, vel prælatus superior per eosdem fratres prædicari mãdaret.

¶ Statuimus [k] etiam, & ordinamus auctoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus, & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur, vel in ciuitatibus, & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, [l] Magistri † Priores prouinciales Prædicatorum, aut eorum Vicarij; & Generales † & prouinciales Ministri, & Custodes [m] Minorum, & ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum [n] eorundem locorum se conferant per se, vel per fratres, quos ad hoc idoneos, fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibns, & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire [o] libere valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere, salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere, de licentia, gratia, & beneplacito eorundem: Ac deinde [p] præfati magistri, priores, prouinciales, & ministri [q] ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficienter, [r] idoneas, vita probatas, [s] discretas, modestas, atque peritas, ad tam salubre ministerium, & officium [t] exequendum: quia sic ab ipsis electas repræsentent, vel faciant præsentari [u] prælatis, vt

l ¶ Non habentur.] dato ergo, ꝗ fratres non haberent locum Mutinę, possent tamen pręlati, de quibus sequitur ab episcopo Mutinẽ. petere quod sequitur, & pro ipsa diœcesi electionem facere.
m ¶ Custodes.] priores ergo conuentuales quo ad Prædicatores, & Guardiani quo ad Minores hoc non possunt.
n ¶ Prælatorũ.] scilicet episcoporũ, & superiorum, de quibus pręmisit, & patet hoc infra ibi, in eorum ciuitatibus, &c.
o ¶ Audire.] Nota hunc ordinem. 1. vt primo audiatur confessio, secundo imponatur pęnitentia: tertio fiat absolutio nõ ergo præcedat absolutio impositionẽ pęnitentiæ, vt sic absolutionem pręcedat cordis contritio, oris confessio, operis satisfactio, talẽ effectu.
p ¶ Deinde.] ergo non prius non tñ est necesse ꝙ talem licentiam habeãt: sed satis est, ꝙ petant quo ad hoc, vt eligere possint.
q ¶ Ministri.] scilicet generales, vel prouinciales. Et nota, ꝗ de vicarijs Priorũ prouincialium, & custodibus nõ repetit, de quibus præmiserat, licet ergo illi petitionẽ possint facere, de qua præmisit, non tamẽ electionem, de qua hic loquitur.
r ¶ Sufficienter.] sex qualitates exprimit Io. Mona.
s ¶ Probatas.] Beatus Bernardus ad Eugeniũ: Probatos oportet eligi, non probados. & facit præb. in Lateran. in fi.
t ¶ Officium.] quod est ars artium. de qua. & qualit. c. cum sit. l. Mona.
u ¶ Pręsentari.] personalis ergo pñtatio fieri dẽt. Nã dr̃ plens ꝗ pbetur sensib.

† Supplet Zen. extra monasteria, & loca sua, vt verba operent aliqd vltra pedẽtia, de ver. si. Abbate Font.

† al. nec debeant.

† In quodã manu scripto ita: inuitati fuerint vel vocati fortassis extiterint, aut de ipsorũ beneplacito, &c.

† al. Magister.

† al. Generalis Minister.

Pœnitentiæ impositio ablutionem præcedere debet. 1 Vid. textũ & nota ta ibi: in hac editione i c. vlt. de cẽsib. lib. 6. vbi refellitur hæc glo.

probati & nõ probãdi sũt eligendi.

presẽs dz ꝗ præbet sensib. corporis.

sensibus corporis facit ff. de verb. obl. l. 1 in prin.

[Glo. seq. arguit istos curatos: tenet contrarium, & rationem reddit.]

a ¶ Impediant.] cum determinatione, quę habetur inf. ver. per hmōi, & licet ista sint de cura animarum, & articulus præcedens & subsequens: p qd videtur istos esse curatos saltem in tāto, vel ex delegata potestate, vt hic: vel ordinaria, vt inf. ver. si vero. Dicit finaliter Io. Mon. quod isti non sunt † curati: quod etiam secūdum eum esset quo ad fratres Minores contra constitutionem, exiit. de verb. sign. lib. 6 si ratio: quia nec ipsi adstricti sunt ad executionem vel exercitiū istorum actuum: nec fideles sūt adstricti, vt ī his ad eos recurrāt: & sic licet ex privilegio huius perpetuæ cōstōnis hoc possint, nō per hoc sunt censendi curati.]

b ¶ Deputari.] simile de accu. sicut olim.

[Glo. seq. dubium soluit, & remittit.

c ¶ Audituræ.] si nō electus se ingerit, vel electus extra diœcesim, in qua deputatus est, bona fide illi confessus, & ab illo absolutus, tutus esset quo ad Deū, & vide, qd not. de ele. dudū 2 in glossa, quia cum iam desierit, & quod ibi scripsi.

d ¶ Paucitas.] simile de voto, ꝙ super his. ver. quamuis. 11. dis. in nouo in fin.

[Glo. seq. notat, & quęstionem soluit & consuluit.]

e ¶ Exigit.] not. numerum præsidentium deputari secundum quantitatē subiectorum. Simile de vi. & hone. cler. quoniam, cum suis concord. si autem contendit episcopus cum fratribus, dicens minorem numerum sufficere: recipiat episcopus numerum, de quo videtur, de reliquis recurrat ad arbitrium boni viri, i. iudicis ff. de verb oblig. continuus. §. cum ita, secundum Ioan. Mona. qui dixit, quod caute forte faceret episcopus, si in principio cum concedit licentiam, taxaret numerum: liceret n. à principio quandoque, quod non liceret ex post facto ff. de pact. in traditionibus C. de do. quæ sub mo. l. 1. & l. perfecta facit de condi. appos. verum.

f ¶ Concesserint.] quam sine causa reuocare non possent. de reg. iur. decet lib. 6.

g ¶ Actione.] simile de censi. cum Apostolus ante medium. de immunita. eccl. aduersus.

[Glo. seq. arguit ad quæstionem, & contrariū soluit.]

h ¶ Quemquam.] vī quod omnes refutari nō possint: dec contra secundum Ioan. Mo. cum hoc verbum, iuris æquipollet vniuersali: & extendatur in edictis prætorum. ff. vi. bon. rap. prætor. §. homines ff. de consti pecu. l. 1. §. de neg. gest. l. 1. §. 1. & 3. aliàs secundum eum fieri posset fraus constitutioni: quæ multa requirit in talib. fratribus. sup. ver. ac deinde.

¶ Ex hac gl. cognoscas quando beneficium dicatur curatū. Pan. in ca. de multa. de præbend. Fon.

† Hę duę dictiones: i posterū, desunt in antiquioribus codicibus.

† al. ita: put vniuersitas cleri & populi multitudo vel paucitas exigit eorundem.

de eorum licentia gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ confessiones confiteri sibi volentium audiant, imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis (in posterum †) impendant,[a] prout superius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ: per quas eas volumus & non per prouincias deputari,[b] confessiones nullatenus audituræ.[c]

¶ Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officium exercendum, esse debet prout † vniuersitas cleri & populi ac multitudo vel paucitas[d] exiget[e] eorundem.

¶ Et si ijdem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint:[f] illam præfati Magistri, Ministri & alij cum gratiarum recipiant actione,[g] dictęque personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur. Quod si forte iam dicti prælati quemquam[h] ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent[i] habere, vel non ducerent admittēdum: eo amoto vel subtracto, loco ipsius similiter eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari.[k]

¶ Si vero ijdem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiendas electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint:[l] nos ex nunc ipsis, vt confessiones sibi confiteri volentium[m] libere[n] † liciteque audire valeant, & eisdem pœnitētias imponere salutares, atque eiusdem beneficium absolutionis impartiri[o] gratiose concedimus[p] de plenitudine Apostolicę potestatis.

¶ Per huiusmodi autem concessionem nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis ad id aliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est à iure concessa:[q]

Numerus præsidentiū secūdum quantitatem subiectorū est deputandus.

i ¶ Nollent.] factum & proprium motū, non causæ cognitionem denotat, secundum Io. Mo.

k ¶ Surrogari.] si nō recipitur, sed ex iusta causa: quia non est qualis supra describitur, sibi imputēt qui malum elegerunt, si sine causa succedit Papæ licentia, vt statim sequitur, secundum Io. Mo.

[Gloss. seq. supplet tertium casum.]

l ¶ Recusarint.] si nō recusat expresse: sed nō dat, vel negligit, videretur. ꝙ locū haberet, hoc priuilegiū post trinā monitionē vel requisitionē: per decr. 1. de suppl. negl. pla. & facit de app. ab eo. li. 6. & ī. ea compil. de app. quamuis.

m ¶ Volentiū.] forte non intellexit de religiosis, qui secundū suorum ordinum statuta suis prælatis cōfiteri debent, vt etiā dicebat cōstitutio Benedicti.

[Gl. seq. notat contra opinionem.]

n ¶ Libere.] denotat ꝙ nō est necesse licētiam sacerdotis parochialis haberi, & est simile de præben. licet episcopus. li. 6. cuius contrarium vide tur hic velle Ioan. Monac.

Gl. seq. soluit dubiū, respondens ad ꝯriū, & opi. ponit.]

† De hoc verbo, libere, vide Franciscū de Aretio consil 76. inci. Diligenter, & Dec. consil. 131. & in c. si ꝓ debilitate. de off. deleg.

o ¶ Impartiri.] absoluti ergo non habebunt necesse vlterius confiteri proprio 2 sacerdoti: nec obstat decret. omnis, in prin. de pœni. & remis. quæ intelligitur de illo, qui alteri legitime confessus non est, vt dicebat Benedictus in constitutione, inter cunctas. Et vide quod scripsi post Host. in c. omnis, super verbo, proprio, huius tamen contrarium tenebat prolixe hic Io. Mon. nisi cum iusta causa subesset, non confitendi proprio sacerdoti. Ioan. Mand.

p ¶ Concedimus.] concor. sup. ea compil. de foro comp. e. quamuis. §. volumus.

[Glo. seq. exponit & remittit: quæstionem soluit: solutionis obiectioni respondet.]

q ¶ Concessa.] hoc intendit: ꝙ in casibus epo reseruatis non possunt absoluere, & q. sint illi no. de pœni. & remis. si eps, lib. 6. & hic per Io. Mon. & plene per Host. in summa huius tit. §. cui confitendū in fi. 2. coll. Dicit autem hic Io. Mo. ꝙ episcopus casus, de quibus ante hanc constōnem poterant curati absoluere, sibi reseruare

2 Et hæc snīa est iā declarata per extrauag. inci. Vas electionis. habet in extraua. com. sub tit. de hæret.

 uare

uare posset hac constitutione non obstante, quia licet fratres sint exempti, parochiani non: allegat de priuile. ex ore eod. tit. per exceptionem li. 6. Nec dicitur a iure concessum, quod iure reuocatũ est arg. ff. de diuort. l. diuo. tum. Item si potest arctare potestatem ordinariam curatorum, fortius hanc extraordinariã, ne idem subditus censeatur diuersi iuris quo ad curatos & quo ad fratres, de priuileg. quia circa. sit ergo sensus, quod nõ absoluat frater, quẽ nõ absoluit curatus. ista igitur accidentalia & de bñ esse, non mutant substantialẽ † al. corõ. & ordinariam potestatem episcoporum, de hære. per hoc. li. 6. Nõ obstat si dicas, quod hoc erit auferre, vel decurtare priuilegiũ: quod fieri non potest, et indirecte. de priuileg. quanto. quia licitum est cuilibet facere quod libet in re ppria, dummodo non faciat animo iniuriandi, nec alicui faciat iniuriam, &c de elect. cũ ecclesia Vulterana. cum suis concord.

nisi forsan eis ecclesiarum prælati [a] vberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam.

¶ Huiusmodi [b] quoque statuto & ordinationibus nostris adijcimus, vt fratres dictorum ordinum in ecclesijs uel locis suis † vbilibet constituti liberam (vt sequitur) habeant sepulturam. [c] videlicet, quod omnes ad eã recipere valeat, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesijs memoratis.

¶ Verum ne parochiales ecclesiæ, & ipsarum curati siue rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure competere, prędicare, [d] seu proponere verbum Dei, & confessiones audire fidelium, debitis & necessarijs beneficijs defraudentur, cum operarijs mercedis exhibitio debeatur: [e] auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinũ fratres de obuentionibus [f] omnibus, tam † funeralibus, [g] quàm quibuscunque, & quomodocumque relictis distincte vel indistincte, † ad quoscunque certos, vel determinatos vsus, de quibus etiam quarta siue canonica portio dari siue exigi non consueuit, vel non debet de iure, [h] nec non de datis [i] vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua decesserit [k] quomodocunque directe vel indirecte, [l]

a ¶ Prælati.] episcopi & superiores: vnde videmus, quod hodie aliquibus ex illis conce dunt casus reseruatos.

b ¶ Huiusmodi quoque.] circa partem istam plures quæstiones occurrunt quam circa præcedentes: ratio patet, quia hic de lana & lacte, vel reddit u agitur, sed non ibi. vidi autem & habeo formam cuiusdam litteræ, quæ dicitur ab ipso Bonifacio episcopo Moreñ. emanas[illegible] querelam clerici Moreñ. quæ quasdam ex illis determinat, declarando & iudicem dando in modum conseruatoris, quas inf. subiungam, & rationes, quas inducit, per iura probabo.

c ¶ Sepulturam.] quam alias de iure communi non haberent, ex quo populum non habent, hoc scripsi post Inno & Host. eo. tit. c. 1. in princip.

d ¶ Prædicare.] vide quod scripsi post. Innoc. & Host. de hære. excommunicamus. 1. §. quia vero.

e ¶ Debeatur.] sup. eo. tit. ca 1. 12. q. 2. quicquid; suffragio.

[Glo. seq. tractat de distributis in ipsos, de mandato defuncti vel sine, per executores vel legatarios.]

f ¶ Obuentionibus omnibus.] declarat prædicta commissio, quod si non relinquitur fratribus: sed frater datur executor ad certam summam distribuendam arbitrio suo, vel sibi legatur aliquid distribuendum: quam summam, vel quod legatum ipse executor, vel legatarius postea distribuit in eosdem, quod debetur quarta: cũ eo casu recipiatur ab executore vel legatario, vt a ministro. ff. de leg. 2. si quis Titio. & si cui plus quàm per legẽ Falcidiam. l. diuus. Nec obstat littera infra ad quoscunque, & c. quæ cum cã dubitationis tollendæ adiecta fuerit obuentionum generalitatem nõ minuit. ff. mand. qui mutuam, & ff de reg. iu. quæ dubitationis. Ide ibi declaratur, qñ nil relinquitur fratribus, sed decedẽs mandat executori, vt ipsis fratribus det aliquid, vel promittat; quia cum illud palam capere possunt relicti iu ac censetur & debetur quarta, sicut & fideicommissum tacitum nõ capaci dimissum subiacet Falcidiæ: probatur hæc ff de iure fisci. l. 3. §. si quis, & § quando. ff. de ijs quib. vt indig. l. in fraude. n. C. ad leg. Falcid. l. 1.

[Gl. seq. ponit ius reuocatũ, ex quo sient duo rigorosa.]

g ¶ Funeralibus.] declarauerat Benedictus illa esse funeralia, quæ cum funere deferuntur, in prædicta constitutione, inter cũctas, & ibi statuerat 3 cãdelis, quod danĩ ad manus, quas iam non deberi: sed ex quo reuocata est illa constitutio, puto etiam de illis eande[m] l[ex] debere; & licet hoc sit rigorosum: hoc tamen vult ista littera, & verbum omnium, quod præcedit, & quibuscunque, quod sequitur: per hæc verba etiã puto eos teneri de ijs, quæ leguntur pro Missis dicendis.

¶ [Gl. seq. quæstionẽ soluit & remittit.]

h ¶ De iure.] et patet de testa. c. fi. de verb. sign. ex parte 1. Et, et hoc patet, quod ista constitutio est iuris veteris correctoria, & sic restringenda, & ad alios [illegible] ad Prædicatores & Minores non extendenda, vt not. de regu. iur. quæ a iure lib. 6. & eod. lib. de 40 regula constitutionem.

ADDITIO. Ista constitutio est veteris iuris correctoria; cum debeatur quarta vigore eius etiam de relictis priuilegiatis, contra c. fi. de testa. ideo merito est restringenda, vt dicit hæc glo. Abbas Siculus.

[Glo. seq. dicit quid de legato in vita soluto.

i ¶ Datis.] declarat prædicta commissio, quod si testator legatum soluit in vita, nihilominus debetur quarta quia videtur soluere vt legatum: vnde legatarius illud iterum post mortem, non petit, & si Falcidiæ locus 50 sit, illam propterea non euadit; primum probatur C de leg. filia ff. de leg 2 Lucius 1 & l. Lucius 2. §. impuberẽ. ad idem. ff. ad leg. Falc. cum quo § si secundum probatur C. ad leg. Falc. in donationibus, & l. penult. C. famil. ercisc. si cogitationem.

[Gl. seq. dicit quid de sepulto in ipsorum habitu.]

k ¶ Decesserit.] hac rõne declarat pdicta commissio, quod licet tales petãt in illorũ habitu sepeliri, quarta debetur: nam etsi ad ipsorum religionem transirent in ægritudine, de qua decederent, deberẽ quarta eod. tit. de his.

60 Gl. sequens tractat, quid de dato vel relicto singularibus fratribus.

l ¶ Indirecte. per hoc dicit commissio prædicta patere, quod quarta debetur de ijs, quæ testatores relinquunt, vel dant in infirmitate, de qua decedunt, vel dari mandãt post mortem, de hoc in testamento mentione nõ facta singularibus a fratribus, ad eorũ commoditatẽ, puta emptione librorum vel vestium; addens rationẽ, quod id eis conuentui quæritur, sicut per monachum monasterio, per seruum domino, & patri per filium 12. q. 1. non dicatis. 19. q. 1. ca. 1. in fi. inst. per quas personas. in princip. C. eod. tit. l. sin si & l. vlt. & in legato seruo inspicitur persona domini, & an sibi legare potuerit, & ex tali legato potest dominus fideicommissio gratuan.

† al. item tã de funeralib. quàm de quibuscunq; &c.

† Ista. ver ba dicit Oldr. cõs. 389 quod vnt loqui de legatis factis vni ex suo collegio fratrum, non d ijs, quæ fiunt alicui singulari fratri, quia de illis non est dãda quarta, argu. l. tutor petitus. §. 1. de castr. pecu. l. a filio §. fi. de alt. & cib. leg. &

1 Vide Alc. cons. 196. inci. Vno testamento. li. a. 2 Idẽ Feder. de senis cõs 4. Calderin. cõs. inci. eo. tit. Pe. de Anch. cõs. 369. & Gemi. cõs. 46. tñ quod nõ cadat in quartã, cessante fraude, vt qñ cõtẽplatione stantium fratrum tenet Old. q. 114 & q. 187. & q. 189. & Bal. consil. 104. lib. 1. & consil. 136. lib. 2.

…uri. hæc probatur, ff. de leg. 1. l. cum filiosa. de lega. 2. si alienus seruus. de hære. instit. l. non minus C. de hære. instit. l. neque. Non obstat prædictis de testa requisisti. ad si quod loquitur in illo, qui potest habere propriũ. Ioann. And.

[Gl. seq. quærit, recitat opi. contrarias, & declarat circa primam.]

a ¶ Quartam.] quæro an prædicatores, & Minores teneãtur ad hanc quartam de ijs, quæ relinquunt eisdẽ per eos, qui apud illos non sepeliunt: Prædicta commissio recitat, quod non leuis opiniõis doctores dixerũt quartam deberi ecclesiæ parochiali de oĩbus relictis a suis parochianis, etiã si sepulti fuerint apud illam, placuit autem hæc opinio Hostien. Petr. & Aegid. Sed Tancre. glos. Innocen. & Abbas contra, quæ opinio placet Archid. & mihi, vt scripsi eod. tit. capi. 1. & hic Ioan. Mon. dicit demum illa commissio, quod ex qualitate personarum, & quantitate relictorũ, & ex præteritis præsumi potest fraus, maxime quia quando non tenebantur ad quartam, sepulturas præcipue diuitum totis viribus procurabãt, & vt dicit ex his iura quandoque præsumunt fraudem, & faciunt coniecturas: supposita vero fraude constat, quod debetur. de testam. offi. cij, & ca. requisitis. in fi. & c. si. primũ probatur de renun. c. 2. 10. 6. ff. si quis omis. cau. testa. l. 6 & l. Iul. de actio empt. Iulianus. al. as, inter cum, §. ibidem, de vsur. l qui semisses, de pig. act. l. vel vniuersorum, de leg. 1. si seruus plurium in fi. Io And.

fratribus ipsis, vel alijs pro eisdem, quartam[a] partem) quam auctoritate Apostolica taxamus, & ẽt limitamus) parochialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus, seu curatis largiri [b] integre [c] teneantur: Facturi, & curaturi, quòd nec alij, nec alijs, a quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrũ vtilitatem, vel commodũ huiusmodi fiant relicta aut in eos taliter data, vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandum, vel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundẽ dantiũ, vel donantiũ sanitate sibi dari, vel donari procurent. In quibus per ipsos vitandis, eorum intendimus conscientias onerare, [d] vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo, vel fraude quicquam in hac parte agi fortasse contigerit (præter id quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiusmodi nihil valeant parochiales rectores, curati, & prælati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id a quoquam possint aliqualiter coerceri. [e] Nos etenim (vt in cunctis æqualiter, & pacifice fauente Domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratia, indulgentias, verbo [f] seu scripto, sub quacumque forma, [g] vel expressione, seu conceptione verborum a nobis, vel prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuicunque ordinum prædictorum concessa, necnon consuetudines, conuentiones, statuta, & pacta, [h] in quantũ sunt præmissis, vel alicui præmissorum [i] contraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus: quinimo cassa, vacua, & irrita nuntiamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis.

¶ Cæterum vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscumque præeminen-

nes, quas habuit parochialis sacerdos in missa funeris dicta apud suam ecclesiam, priusquam funus portaretur ad fratres, secundum Ioann. Monac. quia iuri communi stetur, vbi non est mutatum, alleg. de elect. constitutio lib. sexto. Dicit etiam, quod si consuetudo habet, semper prius funus portabitur ad propriam ecclesiam. Ista enim decret. non tollit cõsuetudines, nisi præcedentibus aduersas. Dicit etiam, quod vbi non est consuetũ, do etiam esset deferendum, vt sic haberet Missam in propria Ecclesia, & sic recipiat ibi vltimum vale, a suo curato, alleg. in argu. de conse. distin. 5. non oportet. 2. nec istud electioni sepulturæ repugnat, sed concordat.

d ¶ Onerare.] concord. supra ead. compi. de foro compet. quamuis, §. penultimo. in fine.

e ¶ Coerceri.] innuit quod ad quartam coerceri possent, sed propter exemptiones ipsorũ non habet clericus a quo iustitiam consequi possit, & de hoc summe conqueritur.

[Glo. sequens notat ad quæstionem, de qua remittit.]

f ¶ Verbo.] hic videtur expressum, quod valeat priuilegium, vel gratia Apostolica, de qua constat, licet scriptura super ea confecta nõ sit, de quo satis no. Archi. in proœ. sexti, & vltra ea quæ ibi allegat bene facit 25. q. 2. institutionis, quod ibi not. de hoc vide in Merc. sub rubri. de priuil.

[Gl. sequens tractat an legatum integrum soluendũ sit fratribus.]

b ¶ Largiri.] per hoc dicebant ipsi fratres, quod hæredes debebant eis soluere integra legata, quorum quartam curati de manibus suis recipere debebant, sed declarat prædicta commissio, quod sicut falcidia est in bonis hæredis, sic ista quarta in bonis ecclesiarum parochialium, quare curati eam vendicare possunt, & inhibere hæredibus, vel per fideicommissum grauatis, ne illam soluant fratribus: præcipue cum illos suspectos habere possunt, quod sibi non soluant eandem, ad hoc, ff. ad Trebel. hæres, in fi. ff. ad leg. Falcid. lineam margaritarum.

[Glo. seq. tria dicit circa funus: primo deferendum ad ecclesiam parochialem.]

c ¶ Integre.] Ita quod non diminuetur propter obuentio-

g ¶ Forma.] concor. sup. eo. c. proxi. in fi. Io. And.

[Glo. seq. tractat, quid de pacto firmato per sententiam, & confirmationem.]

h ¶ Pacta.] dicit Io. Mona. quod super pacto, quod erat super sepultura, sententiatum erat per Papam, & confirmatum pactum ante hanc constitutionem, quod per istam litteram illa sententia, & confirmatio non tollitur, imo stabit, quia non est expresse sublatum, C. de appellat. præcipimus. in fine. nec sequitur, pactum est sublatum, ergo & pactum firmatum sententia, & confirmatione. 2 Plus enim potest hoc tale, quam hoc simplex, facit de pact. quamuis, de iureiurando. licet de foro competen. capit. fina. lib. 6. inducit etiam Authen. vt cum de appellat. cog. in princip. & §. 1. colla. 8. vbi not. legem nouam non extendi ad causam pendentem, vel decisam, etiam si ad præterita referatur:

i ¶ Præmissorum.] ergo non solum vltimum articulum de sepulturis, sed etiam præcedentes duos respicit, secundum Io. Mon.

a Præter Pano. hic vide Fed. de Sen. cõsil. 10. & Old. cõsil. 287.

Priuilegiũ ẽt sine scriptura valet.

2 Romanus singu. 8. per gl. dicit pactũ iuratũ nõ tolli per clausulam non obstante pacto, vide Rot. ĩ nouis decisi. 298. Cor. in reper. Rub. de iureiu. I 11. priui. remissiones ibi positas, & gl. cũ ibi per me notatis, c. cũ nõ deceat. de elect. lib. 6. Fonti.

2 ¶ Coope-

a ¶ Cooperatores.] de off. ord. inter cętera in fine.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, & obligationibus.

Cōtinuatio.

¶ Visum est sup. de vno iure parochiali, s. de iure funerādi: verū quia est unū aliud ius parochiale, s. ius decimarum: idō, &c. De iuribus parochianorum, vide Pan. in Rub. de parochia. & alien. parochianis. in antiq.

† Alias ita, nihilominus eis districte pręcipiendo mādātes, &c.

Religiosi.] ¶ Pia sup. ponendū est, q. licet religiosi cuiuscunque ordinis teneantur soluere decimas de fructibus suarum possessionum, tamen sunt aliqui exempti, vt non soluant decimas de terris, quas proprijs manibus excolunt, & excoli suis faciunt proprijs sumptibus: similiter nō soluunt decimas de fructibus animalium. Secundo præsupponendum est, q. isti religiosi exempti aliquando committebant fraudes: quia coniungebant animalia suorū vicinorum cum suis, vt fraudarent, ecclesias parochiales a decimis, vel etiā fingebāt emere animalia, & dimittebāt empta apud venditorem.

† al. & propositionibus.

CASVS. Sum in titulo de decimis, vellem informari de tali dubio, scio q. sanctitas vestra aliquos religiosos priuilegiauit, vt non teneantur soluere decimas de fructibus possessionū suarū, quas proprijs manibus excolunt, vel etiam quas excolunt proprijs sumptibus, nec etiā de suis aīalibus, sed accidit, q. isti religiosi tradunt possessiones suas excolendas aliquib. colonis pro certis redditibus, & tradunt illas possessiones liberas a decimis, vt consequantur maiores redditus. Item ducunt animalia vicinorum suorum cum suis, vt vicini sui non soluant decimas, quæritur, vtrum possint istud facere impune? Dicit Clemens quod non: imo si tales religiosi habeant administrationem, post vnum mensem postquam fuerint requisiti a rectoribus ecclesiarū restituere decimas, sunt suspēsi a diuinis. Si vero sint simplices religiosi, tūc post duos menses ipso facto incurrunt excōicationem, a qua non veniunt absoluendi nisi post restitutionem. Sed ponamus, quod laicus donauit se & sua monasterio priuilegiato: quæritur, vtrum talis laicus debeat soluere decimas? Dicit Clemens, quod non, hoc dicit. Helias Re.

...tiæ, status vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales, & curatores siue rectores prædictos, præsentium tenore rogamus, & hortamur attente, nihilominusq; † eis districte præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina, & Apostolicę sedis reuerentia prædictos ordines, & professores eorū habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prędicationis officio & † propositionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs supradictis tanquam cooperatores [a] eorum idoneos, & laborum suorū participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere non omittant, vt proinde illis ęternę beatitudinis pręmium augeatur, & animarū salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, Apostolicæ sedis benignitas, quæ ordines, & professores eosdem vbere fauore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur, nec eadem æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunæ remedium adhiberet, ipsosque nihilominus cælestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minime pręteriret.

TITVLVS VIII.

De decimis (primitijs † & oblationibus.)

¶ Clemens Quintus in Concil. Vienensi.

¶ Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauātes, vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas si requisiti per illos quorum interest, nō desistunt intra mēsem, vel de vsurpatis, vel retentis intra duos menses nō fecerint emēdam suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs, & talia non habentes sunt excommunicati Secundus, tertius, & quartus casus ibi, Seu qui. le. And.

CAP. I.

Religiosi [b] †

¶ Colligo aliquot notabilia. Primo, quod religiosi priuilegiati magis sunt puniendi quam non priuilegiati: quia priuilegiati facientes fraude circa decimas, sustinent pœnas hic contentas, secus de non priuilegiatis. Not. quod religiosi exempti a solutione decimarum circa decimas non debent facere fraudes. Nota quod religiosi isti non sunt exempti a decimis, nisi quando excolunt possessiones proprijs manibus, vel colere faciunt proprijs sumptibus. Et dicuntur excolere proprijs sumptibus qn̄ habent aliquem mercenarium, cui tradunt aliquam pensionem annuam: siue percipiant fructus, siue non. Nota, ibi, [Immiscentium.] contra c. quod in dubijs, de conse. ecclesi. vel alta. admistū non sortitur naturā eius, cui admiscetur, & hoc quia tali admistiōe fieret legi fraus, l. athletas, §. prior att, ff. de inf. Item mista possunt, hic separari, & de ista mistura separabiliū, & inseparabilium, vide [sit Ancha] quę in simili notat gl. in l. si sponsus. §. generaliter, ff. de iis, qui no. inf. Et Bar. in l. eotem ferro, § domīnus, ff. de dub. nota de cōtitatione illicitorum adiunctorū licitus Fontanus.

† In antiquioris. codicibus et ipressis desunt hæc duo verba: primitijs, & oblationibus.

Nota de verbo. [vsurpare.] quod sumitur in malum, de ele. generali, vbi de hoc per A. chid.

† Vide Cōci. Tri. sel. 25. de refo. c. 12.

Nota de verbo. [Requisitionem.] quod sit in singulari, probat hoc casu sufficere vnam requisitionem, & de hoc in glossa concord. Zabar.

[Prima glossa summat, diuidit, & soluit duo dubia.]

b ¶ Religiosi.] Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauantes, vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorū interest, non desistunt intra mensem, vel de vsurpatis, vel retentis intra duos menses non fecerint emēdam, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs, & talia non habentes

sunt

sunt excõicati. Secundus, tertius, & quartus casus ibi. [Seu qui.] Et primo ponit constitutionem, cum suis pœnis, quam secundo moderatur ibi, [Cæterum.] Et per hoc verbum, religiosi, patet in secularibus clericis, vel laicis, qui in hoc delinquerent, non esse locum his pœnis, ꝯcor. sup. ead. Compil. de test. c. vni co ī. de priuil. causa 1. & facit quod ī dicã in casu secundo, & potest esse ratio: quia cõis religiosi delinquebant in his, & q a ambire, & ꝯcupiscere aliena reprobabilius est in religioso de electione, quorũdam lib. 6 ꝯm de hæreticis. accusatus. in fi. eod lib. In religioso translato ad Ecclesiam secularẽ (licet forte non fuerit de mente) vr̃ has pœnas locum habere per verbum vniuersale, quod sequitur, & facit quod not. de electione, quorundam, lib 6. in glo. penult.

quicunque [a], qui noualium [b] aut alias decimas Ecclesijs [c] debitas [d] ad eos ex aliqua causa legitima non spectantes [e], appropriare [f] sibi præsumpserint, aut exquisitis fraudibus siue coloribus [g] vsurpare. Seu qui de animalibus [h] familiarium [i] & pastorum [k] suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gregibus [l] immiscentium [m]: Seu qui de animalibus, quæ in fraudem Ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaque tradunt vẽditoribus, vel alijs ab ipsis tenẽda: [n] Seu qui de terris, quas tradunt alijs excolendas [o] decimam solui Ecclesia non pmiserint [p], aut prohibuerint: [q] nisi post requisitionẽ per eos, quorũ interest, [r] super hoc eis factã [s]

Feminini sub cõprehẽditur p masculinum.

a ¶ Quicunque.] etiam Hospitalarios, & Cistercienses includit, de quibus eo. tit. ex parte 1. Et comprehendit & feminas, de hoc de elec. generali, lib. 6 in gl. 2.

b ¶ Noualium] quid sit nouale, habetur de verb. sig. c. 1. & c. quid per nouale, de priuileg. c. vlt.

[Gl seq. soluit qõnem, quando debentur priuatis.]

c ¶ Ecclesijs.] per hoc puto constitutionem locũ non habere, quando illæ decimæ deberentur priuatis, puta per antiquum feudum, de ijs, quæ fi. a prælat. cum Apostolica, vel priuilegium, facit ī c. proxi. agant ergo tunc via ordinaria. ista enim constitutio illis noluit subuenire, facit eo. tit. tua 2.

d ¶ Debitas.] de iure communi, vel singulari: est autẽ debitum, quod exigitur ab inuito, ff. de verb. sig. l. debitor, facit 14 q 1. quod debetur. Io. And.

e ¶ Spectantes.] tunc ergo cessat constitutio, & merito: quia nemini facit iniuriam, qui iure suo vtitur, vt sup. de elect. cum Ecclesia cum concor.

f ¶ Appropriare.] ī dicit, vsurpare, & de his ī. dicam.

g ¶ Coloribus.] concor. de elect. auaritiæ, lib. 6 & infra tit. 1. c. 1 § quia vero.

[Glo seq. notat pro Aegidio.

h ¶ Animalibus.] per hunc versi. & sequentem approbata vr̃ sectura Aegidij dicentis, de eccl. ædifi. cum dicat q priuilegium leprosorum de non soluendis decimis, de nutrimentis animalium intelligitur, idest, de animalibus, quæ nutriũt. sic enim adaptantur fraudes quæ sequuntur, sic ergo vr̃ intelligenda decre. ex parte 1. sup eo tit. licet autem religiosi tacientes has duas fraudes ligentur his pœnis, leprosi non sic, alias religiosi non sint, vt dixi in 1. gl. Io And.

a Vide Abbatẽ in c. 2. ext. de tut cop.

i ¶ Familiarium.] familiantium [a] scilicet in hoc tamen non est vis per id quod sequitur, intelligitur tamen de non plene oblatis, vt in n & est si. de priuileg. auctoritate, in si. l. b. 6.

k ¶ Pastorum.] qui tenentur de custodia. de hoc de regu iur. quamuis. Io. And.

l ¶ Gregibus.] licet stricte grex differat ab armento quod est maiorum animalium, vt equorum & boum, grex vero minorum, vt porcorum, caprarum, & ouium; hic tamen large sumitur pro maioribus & minoribus, quæ greganturs, & facit ff. de abigeis, l. h. Cum vero Ecclesiæ debeatur decima de fructu gregis, not. 13. q. 1. §. 2. & eo tit. ad Apostolicę. Io. And.

[Gloss seq. arguit & respondet.]

m ¶ Immiscentium.] hic iunge litteram infra. decimam solui, &c. ex hac mixtura vr̃, q deberent perdere priuilegium etiam circa propria animalia, vt sic inutile: dictum vitiaret, quod erat vtile. de offi. deleg. cum super. sed hic ista sunt separabilia, ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. § Trebatius, de quo dic vt not. de reg iur. vtile. lib. 6.

n ¶ Tenenda.] sicut ergo priuilegium de decimis laborum non extenditur ad terras, quas colẽ dus tradunt, vt sequitur: ita priuilegium de nutrimentis animalium, non extenditur ad animalia, quæ traduntur alijs nutrienda.

[Gl seq. primo dicit in priuilegijs duo requiri, secundo tractat, de quibus colonis intelligatur: tertio, an coloni teneãtur ad decimas.]

o ¶ Excolendas.] in priuilegio enim de decimis laborũ hæc duo requiruntur, q prædia sint propria, eo tit. dilecti, & q illa laborent proprijs manibus, vel sumptibus, 2. eo titu licet, & intelligo hoc non solum de colonis censualibus, sed etiam partiarijs, de vtrisque not eo. titu. tua 2. 3. Dicebant tamen quidam ex his priuilegiatis super decimis laborum, q includebantur terrę datæ colonis partiarijs, quia sumptibus ipsorum coluntur propter partem, fructuum, quam habent ex cultura coloni, sed vt dixi in prædicta decre tua, & cap cum sint homines, pars talis coloni potius est fructus, quam lucrũ: submittit enim illa fortunæ, & diuinæ misericordiæ, quando igitur conducunt operarios, dant certum pretium, vel certos corbes pro cultura: dato quod nil proueniat ex prædio, tunc suis sumptibus colunt. 4 Sed nunquid coloni partiales, vel censuales priuilegiatorum, simpliciter super decimis non soluendis teneantur ad decimas puto ponderanda verba priuilegiorũ, facit de priuile. porro. quæ si eximunt terras ipsorum ab hoc onere, colentes illas priuilegio participant: si vero eximunt personas, tunc licet illi de sua parte non soluant, coloni non exempti de sua soluent facit eo. tit. a nobis, & 16. q 1. questi de priuileg. per exemptionem lib. 6.

2 Idem Doct. Fõ.

3 Idem Doct. placet Pet ꝯ Anch. & Imo. commendãtibus gl & faciũt hic dicta Bar. ī l. si merces. §. vis maior ff. loc c. tua, c. cum sit. sup. eo.

4 Idem Imola, & Pe. de Ancha.

p ¶ Non permiserint] facto.

[Glo. seq. addit tertium casum, de quo quærit. arguit, pro, contrarium soluit.]

q ¶ Prohibuerint.] verbo. In tribus ergo vltimis casib. vult hæc constitutio non permittentem, vel prohibentem: in primo, appropriantem, vel vsurpantem. Sed dubitatur, an liget non soluentem, quod videtur per verbum, quod sequitur, retinere. Non puto q hoc sit de mente, q religiosi non soluentes decimas incurrant has pœnas: aliud enim est appropriare, vel vsurpare, aliud non soluere, & verbum retinere, quod sequitur, respicit illas appropriatas, vel vsurpatas, vbi ergo ex aliquo feudo, sibi rite donato, vel per priuilegium percipiunt decimas intra certos limites, quos excedunt, vel certa quota illis debetur, quam excedunt, vel non permittunt, vel prohibent colonos suos decimas soluere in casibus, in quibus debentur, locus est his pœnis.

5 Quia separatorũ est separata rõ. not. Arch. 1 1. q. 1. c. clericũ sicut fructus ecclesiæ ad firmã dari aut vendi, imo si portantur ad vendẽdum, dicit Pe. de Anchar. non gaudent priuilegio Ecclesiæ. facit l. licitatio. §. vl. ff. de pub. c. pe de cẽ lib. lib. 6

r ¶ Interest.] scilicet per prælatos ministros illarum Ecclesiarum, quibus debentur.

[Glo. sequen alleg. concor. notat, differentiam & tres casus]

s ¶ Factam.] concordat de offi. ordi. si canonici, lib. 6. sufficit autem quomodocunque de hac requisitione legitime constet non sic in casu decre 1. de sen excom. lib. 6. vbi oportet constare per publicum instrumentũ, vel sigillum authenticum, & est speciale, vt ibi no. Et ex illo & tibi c. & ex decr. ī. de priui. not. casus in quibus

bus requisitio partis etiam vnica constituit quem contumacem: etiam quo ad incurrendas suspensionis, & excommunicationis pœnas.

a ¶A præmissis.]prohibitione, fraudulenta emptione, & commissione

b ¶Mensem.] quot dies hře debeat, no. de electio. quam sit. lib. 6.

[Glo. seq. ponit diuersitatis rationem, & dubium soluit.]

c ¶Duos menses.] §. da enim mensem tantum, quia sufficit desistere, hic vero requiritur emenda, quam durius est facere, & ideo datur maius tempus. & vř φ isti duo menses currut ab vsurpatione, vel retentione, licet superior curat a requisitione. si. le de sepul. c. 1. in fi. lib. 6. sed puto de mente φ requisitio respiciat vtrumq; casum.

[Glo seq. declarat, petit dubium quod aperit]

d ¶Officij.] declarari debuisset, an intelligeret, & de diuinis, an de alijs officijs, puta quia sacrista, cellarius, camerarius, eleemosynarius, vel his similes, & pro hac littera, & lectura facit de solu. ca. 2. de reg. iur. in pœnis lib. 6. pro prima facit, quia intra non repetit de officijs.

[Gl. seq. dubium soluit, & opi. ponit, quā determinat.]

e ¶Donec]sic suspensi indigent absolutione: quia de satisfactione dubitari posset, non sic in suspensis ad tempus determinatum, puta mensem vel annum secundum Inno qui hoc not. de æta. & qua. cum bonæ. Satis crederē φ sufficiat iudicis declaratio super satisfactione sine alia absolutione. In excōicatis vero necessaria est absolutio post satisfactionem, vt infra patet.

f ¶Non habeant.] similis distinctio ī. ea compil. de vita & honest. cleri qm. in prin & circa fi. & ī. de statu mona. ne in agro. §. si quis, & ī. de poe. multorum.

g ¶Quibuscunque]per quæ possent prædictę iniæ impediri: priuilegia enim super decimis illis concessa, tollere non intendit: quod patet ex principio.

h ¶Præmissa.] sup secundo & tertio casu. Io And.

i ¶Oblatos.]de his. 18. q. 2. vt lex continentiæ, vbi not. an tales conuerti & oblati intelligantur tenuntiasse propriis, & continentiam vouisse. Io. And.

K ¶Cum effectu.] tollit hoc verbum fictiones & fraudes. Item conditiones & pacta, quæ suspensum tenerent talem oblationem effectum.

[Glo seq. declarat, & obiectionem soluit.]

l ¶Se & sua.] non sufficit ergo, quod bona donassent manentes in seculo, ipsorum fructu retento, non obstat de priuilegijs, vt priuilegia tales enim confratres sunt, & in aliquibus priuilegiati, vt ibi, sed plene oblati non sunt, vt hic.

SI beneficiorū.] Duæ sunt partes principales aut duo sunt dicta: primo enim declarat secundum quam taxationem, & secundum quam monetam solui debet decima beneficiorum alicui concessa Secūdo prohibet propter illum occupari, vel distrahi ornamenta diuinis deputata, secunda ibi, in ver. (Nec per collectores.) Imo.

1 Dicunt hic Pet. & Anch. & Imo. φ habens exercere diuina offi. ia & et alia de qb. in gl. hic ab illis suspēdi si aut hēat solū diuina officia exercere, benignius est, φ ab illis suspensus dicat potius φ excōicatus, cū excōicatio sit nimis magna pęna. c. feramus 24. q. 1. tū §. φ si. vř dicere, φ sitexcōicatus: nec curauit repetere officia, quasi sola suspēsio ab illis esset in nimis parua pœna, & hoc credere. Panor nil dicit Pet. Anc & Imola gl non satis exemplificant. Vide si gd boni dicat Zaba. Font.

a præmissis [a] destiterint intra mensem, [b] aut si de ijs, quæ contra pręmissa vsurpare, vel retinere præsumpserint, intra duos [c] menses damnificatis Ecclesijs emendā non faciēt competentem: sint & tandiu maneant ab officij [d] administrationibus & beneficijs suis suspensi, donec [e] destiterint & satisfecerint, vt superius est expressum. Quod si religiosi huiusmodi administrationes, vel beneficia non [f] habeant, eo casu quo alij supradicti suspensionis, ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante satisfactionem condignam nullatenus ab soluendi: priuilegiis non obstantibus quibuscunque. [g]

¶Cæterum pręmissa [h] extendi nolumus ad animalia, quæ per religiosorum ipsorum donatos, seu oblatos [i] tenentur, dum tamen illi religiosi eisdem cum effectu [k] donauerint aut obtulerint se [l] & sua.

CASVS. Certis ex causis Papa donauit regi Francorum decimam omnium beneficiorum existentium in suo regno: Ponamus φ aliqua abbatia est taxata ad mille aureos, & tamen valet plus, vel minus, quæritur vtrum rex debeat hře decimam secundū antiquam taxam, vel secundum valorem ipsius beneficij. Et vtrū φs possit soluere decimam in moneta loci ī loco beneficij: puta si collectores decimæ volunt, φ soluat in sua moneta, & non in moneta loci beneficij? Dicit Clemēs, φ debet solui in moneta loci beneficij Sed quæritur vtrū collectores possint capere calices, & alia ornamenta Ecclesiæ deputata ad seruitiū Dei? Dicit Clemens φ nō, sed si Ecclesia habeat alia bona, illa debent capi. Not. φ Papa ab oībus Ecclesijs orbis, i. ab Ecclesijs sibi subditis pōt decimā petere, tū illud non facit nisi cum magna necessitate, No. φ Papa illam decimā potest donare principi seculari. Not. φ cum illa decima est data alicui, tunc ipsa est soluenda secundum taxationem antiquam, & non secundum valorem beneficij. Not. quod sicut pro executione rei iudicatæ non capiuntur illa, quibus vitam quis sibi quærit, multo fortius non debent capi illa bona, quæ sunt deputata cultui diuino, sed si Ecclesia habeat aliqua bona superflua, tunc possunt illa capi. Not. de taxatione beneficiorum consueta, quæ attenditur: sic & alias attenditur status beneficij consuetus. de præben. cum de beneficio, libro 6 & dic, taxationem, idest terminationem sic, ff. de vi. triti. & oleo lega. cum certus. Not. quod attenditur moneta currens censualis, & in tali facienda est solutio, etiam si non exprimatur, ff. de leg. 1. si seruus plurium. § si. de reg. iur. l. semper in stipulationibus. de cēsib. c. penult Zabarella.

¶Idem in eodem.

¶ Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur secundum taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere, vel occupare ornamenta. h. d. Io. And.

CAP. II.

SI beneficiorum [m] decimæ alicui, tunc ipsa est soluenda...

[Prima gl summat diuidit, notat ad rubricam, quærit de quinque & soluit.]

m ¶Si beneficiorum]Decima beneficiorum alicui cōcessa sibi debetur secundum taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere, vel occupare ornamenta diuinis officijs deputata. Secunda ibi, (Nec per.) Et not. sub rubrica de decimis ponit de decimis beneficiorum, quas Papa [2] sæpe imposuit sibi, vel alijs soluendas ex causa, & ad tempus. facit de Iudæ ad liberandam de vo cap. fin. & an in his locum habeat constitutio, dispendiosam, supra ca. Compil. de iu l. dixi super verbo, decimis. Item per hoc quod dicit beneficiorum, quæritur de quinque. Primo an includantur hospitalia, xenodochia, & loca similia. Secundo, de fabricis. Tertio de ijs, qui habent Prioratus, domos, grangias, pensiones, vel redditus a monasterijs, vel Ecclesijs. Quarto, de quotidianis distributionibus, quæ dantur solum interessentibus horis, & de minutis oblationibus an veniant decimandæ. Quinto, quid de capellanis, vel beneficijs altarium. Et sciendum, quod tempore Clementis Quarti & Honorij emanauerunt declarationes super solutione decimarum

2 Vide Abbatem in c. nouerit genus, co. titu.

decimarum, quas tepetitas tempore Bonifacij Octaui, vidi sub bulla. De primo vt quod non includantur, sup. ea. compil. de præb litteras, pro & contra inf. de relig. do. quia contingit, § vt autem. Expeditum est in prædictis declarationibus, in principio, vbi sic de redditibus, & prouentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperum, qui in vsus infirmorum, & pauperum conuertuntur decimæ non soluentur. Secundum etiam expeditur ibi in fine, vbi dicitur, quod de redditibus ecclesiasticis deputatis ad fabricam ecclesiarum decima persoluetur, submittit demum, quod de oblationibus, & eleemosynis, quæ dantur ad opus fabricæ, non debetur decima. Tertium etiã ibi est expeditum, quod si habentes prædicta habent illa in beneficium vel ex mera gratia, ipsi tenentur ad decimam. Si autem hñt il la ex cõtractu conductionis ad firmam, vel emptionis fructuum, vel pro mercede, vel remuneratione sui laboris, tũc illi, quorum est proprietas, illa decimare debebunt. Quartum etiam ibi expeditur, quod de minutissimis oblationibus, recipiunt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarum pro sepulturis & dandis pœnitentijs, & distributionibus, soluetur decima. De quinto nihil ibi dicitur, sed videtur, quod non includantur, sicut nec includebantur in reseruatione fructuum, quam sibi fecit Dominus noster. Tu dic contra: quia stant illa esse beneficia ecclesiastica ex quo sic sunt per Episcopum ordinata, 1. q. 3. quæsitum, & capit. penult. de præbend. significatum, quod dicitur de reseruatione fructuum, facit pro; quia nisi fuissent excepta, intelligerentur inclusa.

ma cuius [a] simpliciter [b] concedatur ad [c] tempus: secundum taxationem [d] decimæ in illis partibus, in quib. fiet concessio, consuetam, [e] & ad [f] monetam [g] currentem † communiter ipsa decima leuari poterit, & debebit.

¶ Nec per collectores, † leuatores, siue exactores ipsius decimæ, ecclesiarum calices, [h] libros, & alia ornamenta diuinis officijs deputata, [i] ex causa pignoris, vel distractionis capi, [k] vel recipi volumus, nec distrahi, seu quomodolibet occupari.

TITVLVS IX.

a ¶ Cuius.] Prælato, principi, vel alteri. In regno Franciæ sæpe practicatur iste casus.

b ¶ Simpliciter.] si ergo aliquid certum exprimat Papa, illud seruabitur.

c ¶ Ad tempus.] hoc dicit: quia perpetua curia non fecit per tempora, nec facere intendit, facit de reseri. cap. fi. lib 6.

[Gl. seq. declarat duas diuersas consuetudines.

d ¶ Taxationem.] In quibusdam partibus sunt beneficia taxata, cõi æstimatione prouentuum, vt si taxatum sit in centum, soluat de eo: & si haberet mille, non plus soluet, & si haberet solum quinquaginta, tantum soluet: & hec voluit reseruatio fructuum beneficiorum quam nunc fecit Papa, qui dat collectorib. electionem, an velint recipere fructus secundũ taxationẽ decimæ, an uelint illud relinquere bñficiato, & recipere residuum. In multis tñ partibus nulla est taxatio, sed singulis annis prout plus, vel minus recipit beneficiatus, plus vel minus soluit patet hoc in extrauag. Io. quæ incipit, suscepti. ex quo ergo habet consuetudo, quod plus, vel minus singulis annis soluitur secundum quantitatem fructuum, & illud reseruabitur. Et quæ expensæ deducantur, & de quibus fructibus soluatur, patet in declarationibus prædictis. Nam inter cætera deducuntur expensæ factæ pro fructibus, & sine quibus fructus haberi non poterant, quod non est in communibus decimis, sup. eo. cum sint homines.

[Glo. seq. alium casum per hunc soluit.]

c ¶ Consuetam.] hic iunge litteram, ipsa decima, &c. & quod hic dicitur, locum habet etiam cum Papa mandat alicui prouideri de beneficio vsque ad summam tot librarum paruorum Turronen. ad taxationem decimæ: inspicitur enim illarum partium consuetudo in taxatione, vt hic, & si non currunt ibi Turon. monetæ currentis ad taxationem Turonen. fiet computatio, vel computatio iuxta pondus, & consuetu tineni cambij, quæ communiter esse solet, non iuxta casualem cambium, vel vilitatem, quæ propter casum accidere.

f ¶ Monetam.] in pecunia. n. & non in ipsis rebus debet fieri solutio decimæ, vt in declarationibus.

[Glo. sequens alle.

De regularibus, & transeuntib. ad religionem.

¶ Clemens Quintus in Concil. Vien.

¶ Professi ordinum Mendicantium, etiam licite transeuntes ad non Mendicantes, licet administrationes habẽt, non habent vocem in capitulo, etiam si alij de capitulo, id concedant, nec deinceps consequi possunt administrationes, prioratus, vel officia, etiam tãquã vicarij, nec pro se, vel alios animarũ curam gerere, & irritat contra factum. vltimo ponit casum exceptum Io. And.

CAP. I.

Vt professio- concor. declarat. & notat.]

g ¶ Currentem.] facit de malefi. c. 2, cum forte currerẽt ibi Turon. Boñ. vel Sterlingi, collectores volebant, q̃ fieret solutio in florenis, uel soluentes volebant soluere in Turon. uel florenis, cum illa moneta ibi nõ curreret, hoc prohibet, & hoc dicebatur in illis declarationibus, q̃ soluẽtes pecuniam cambiare non tenebantur. Et not. quod dummodo moneta cõiter currat, licet & alia currat, in illa fieri poterit solutio, per hanc litterã, & sic erit electio soluentis, de regu. iur. in alternatiuis, libro 9.

h ¶ Calices.] concor. de pig. c. 1.

i ¶ Deputata.] In alijs ergo non habet locum hæc prohibitio, vt si extant ciphi argentei, libri iuris, uel artium vel romacij, ornamenta, mẽsalia lectisternia, uel similia.

k ¶ Capi.] dicitur in declarationibus, quod non soluentes per secularem potestatem cogi non debent nisi nõ soluentis tanta fuerit rebellio, quod propter ecclesiasticæ censuræ contemptum, inuocãdum sit contra ipsum, brachium seculare.

DE REGVLARIBVS &c.

¶ Quia clericorum duo sunt genera, quidã. n. sunt seculares, alij religiosi. De primo genere dictum est in titulis præcedentib. nunc dicendum est de alio genere clericorum, videlicet de regularibus.

Vt professores.] Casus. Est aliquis religiosus de ordine Mendicantium, qui tractu temporis de licentia Papæ transiuit ad ordinem non Mendicantium, videlicet ad ordinem Sancti Benedicti, vel Sancti Augustini: quæritur an in huiusmodi ordine possit obtinere aliquem Prioratum, vel aliam administrationem, vel etiam aliquod beneficium, vel an cogatur remanere simplex monachus claustralis: Dicit Clemens, ut ante tempus.

Vide Dec. cons. 59.
† Vide Gem cõs. 147 & Albert. Bru. cõsi. 98.
† De præ. te collectorũ, & subcollectorũ, & an dẽat cõstare p litteras vide Rot. deci. 166. in nouis.
2 An hñs pentionẽ teneatur pro rata vide Belẽzinũ in tract. de charitatiuo subsidio q. 17. & Dec. cõs. 145. inci. statuis, & Fely. in c. de quar. ext. de præscr.
3 In impetratione beneficij valor iteft exprimendus ẽ in cõi cursu, nõ ẽn taxationẽ decimæ, vide Rot. de decis. 292. in nouis.
4 Qualis nummus fuerit sterlingus, vide de Couarruuiã tracta de collat. veterũ numismatum, c. 2.
Cõtinuatio.

tempus hmōi constitutionis, talis transiens ad ordinem non Mendicantium habeat aliqua officia, uel administrationem, illa officia, uel administrationes debent sibi remanere, sed tamen non habebit vocem in capitulo, etiam si alij monachi cōsentiant. Sed quid si aliquis Mendicans post illā constitutionem uelit transire ad ordinem non Mendicantium: quęritur, vtrū possit obtinere illa officia, & administrationes? dicerem, ꝙ non, nec ēt pñt esse vicarij pro alijs: rō est in principio. c. Sed ponam', ꝙ erat religiosus de ordine non approbato: vtrum ista costitutio cōprehendat ipsum? Dicit ꝙ non. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ex prin c. quod quilibet debet esse contentus ea vocatione, qua vocatus est, nisi vellet dimittere primam religionem, & transire ad frugē melioris vitæ. c. licet. eo. titu. in antiqu. Not. scđo, ꝙ ordines Mendicantiū appellantur ordines paupertatis: nā tales nec in cōi, nec in particulari quid debent hr̄e. Alij vero religiosi ēt nihil debent habere in particulari, sed bene in cōi. Tertio, & religiosus Mendicans de licentia sedis Apostolicæ pōt transire ad ordinem non Mendicantem, ēt ad ordinem laxiorē: sed talis tunc Mendicans non habebit vocem in capitulo ēt si ab alijs religiosis sibi concederetur, sed tales debēt esse simplices monachi claustrales. No. ꝙ constitutio ista incipiebat ibi: [Sacro Concilio. & principium Clementinę, videlicet: Vt professores, est cā seu motiuum, quare ista constō fuit facta. Vide diuisionem gloss. & maxim. e. glo. in uerbo, inibi, quia gl videtur tenere, ꝙ debemus pūctare nostrum tex. post aduerbiū, [inibi.] & nō ante. videlicet ibi, [obtineant]No iterum istam constitutionem, videlicet ꝙ professi ordinem Mendicantium, & licite transeuntes ad non Mendicantes, licet administrationem habeant, non habent vocem in capitulo, etiam si alij de capitulo id concedant, nec deinceps consequi possunt administrationes, prioratus, vel officia, etiam tamquā vicarij, nec pro se, nec pro alijs animarum curā gerere: & irritat contra factum, & vltimo ponit casum exceptū. Et rō totius istius notabilis est, vt professores, & religiosi, ēt cuiuscunque ordinis melius maneant in suis religionibus, quia si transeundo de vno ordine in alium, haberēt in alio, in quo secundo intrant, tantā auctoritatem, præeminentiam, vel maiorem alijs, ipsi nūquā, vel vix starent in uno ordine per annū, sed quolibet anno ipsi exirent, & ingrederentur nouum ordinem, ideo constitutum est, ꝙ tales sic transeuntes, de cętero non possent obtinere aliquas administrationes, prioratus, vel officia, imo oportet quod sint simplices religiosi. Item propter istā rationem, quæ sequitur, fuit edita illa cōstō, quia si tales, qui transeunt forsan de ordine Mendicantium ad ordinem non Mendicantiū, possent habere beneficia, administrationē, & cę. multæ orirentur discordiæ, multa schismata, id est, multa diuisiones, quæ sæpe producūt, & generant ambitionem. Nam religiosi, qui primo intrauerunt ordinem, si viderent istos religiosos, qui venerunt de alia religione, assumere beneficia, vel administrationes, ipsi sibi inuiderent, & ex illa inuidia orirentur multa alia inconuenientia, ut apparet bene inspicienti, quare Clemēs fuit motus facere hanc constitutionē, & ista rō habet in textu, in pri. c. vsque ibi [Sacro.] Not ꝙ idem est dicere ordo paupertatis, quod ordo Mendicantium, & dicit Lau. Mendicantes dicti a mene, quod est defectus. ideo luna dr̄ mene ꝑꝑ defectus, quos patitur. No. casum in quo non possunt illi de collegio alij cōferre vocem, de hoc in gl. de capitulo. Zabar.

[Prima glo. summat, diuidit, docens, quid singulæ partes contineant & quæstionem soluit]

res [a] cuiusuis paupertatis [b] ordine, eò [c] libentius, in qua vocati sunt vocatione [d] persistere, [e] transeuntesq; ad nō Mendicantium ordinem in eodem conuersari quietius studeant, quo [f] in ipsis [g] discordiarum [h] & schismatum productiua ambitio [i] reprimetur: † Sacro Concilio approbante statuimus, [k] Mendicantes quoslibet, [l] qui ad nō Mēdicantium [m] ordines, ēt auctoritate Apostolica [n]

a ¶ Vt professores] prop si ordinem Mendicantium, ēt licite transeuntes ad non Mendicantes, licet administrationes habeant, no habēt vocem in capitulo, etiam si alij de capitulo id concedant, nec deinceps consequi possunt administrationes, prioratus, vel officia, etiam tanquā vicarij nec pro se, uel alijs animarū curam gerere, & irritat contra factum, vltimo ponit casum exceptū. Et primo ponitur cōstitutionis causa: Secundo constitutio: ibi, [Sacro] Tertio ipsius moderatio: ibi, [Ad illatum.] Secundo tria facit. Primo prouidet circa vocē, & locum capituli. Secundo circa futuras administrationes, vel officia, ibi, [Ad prioratus.] Tertio decretum apponit: ibi, [Quicquid.] Et per hanc litterā, [Professores, & ꝙ inf sequitur, [Mendicantes quoslibet, dico decr. non hr̄e locum in illo, qui inf. 15. suæ ętatis annum, vel alias intra annum probationis fecit professionem in ordine Mendicantiū, si intra ipsum annum exiuit. & transiuit ad non Mendicātes, cu illa professio nō adstrinxerit eū ordini in spē, sed religioni in genere. eo. tit. c. 1 & c. non solum. & c. constōnem. lib. 6.

b ¶ Paupertatis.] vide quod dixi de statu monach. recolentes. in fi.

c ¶ Eo.] id est, intantum.

d ¶ Vocatione.] id est, religione.

e ¶ Persistere.] studeant quod est inf. & hr̄ hoc. v. ad Corin. 7. 21. q. 1. c. 1 eo. ti licet, in prin.

f ¶ Quo.] id est, inquantum.

g ¶ In ipsis.] Mendicantibus, manentibus, vel transeuntibus, & hic surge verbum, reprimetur, & redeas retrograde.

h ¶ Discordiarum.] facit sup. ea. compil de sepult. dudū. post princip.

[Glo. seq. contra ambitiosos duo iura, & tres rationes inducit]

i ¶ Ambitio.] concor. de ele auaritię. in prin. & ca. quorundā. in prin. lib 6. dixit ille Statius Poeta.

Ambitus impatiens, & sum mo dulcius vnum
Stare loco, sociisque comes discordia regnis.

Et Seneca ep. li. 78. Ambitiosis, alias ambitioni. non tā iucundum est multos videre post se, quam graue aliquem ante se.

k ¶ Statuimus.] constat, ꝙ aliqui ordines Mendicantes habebant quædam ex his per priuilegium, quod modo in multis ampliatum, & in ius coe, simile, de offi lega. ꝙ translationem, de sen excom c vlti lib 6.

[Glossa sequens casus differentiales colligit, & dubiū soluit.]

l ¶ Quoslibet.] Prædicatores. Minores, Eremitas S Aug. & Carmelitas. de elect quorundam. de relig. do. c vnico. lib. 6. & ibi habetur, qui dicantur ordines Mendicātes, & ex illis tantum, & hoc c. eo. tit. non solum, & c. constitutionem, lib. 6 de sta. reg. c. vni. § sane. eo. lib de excess. pręla. c. vnico eo. lib. & inf. de pœnis cupientes in prin. collige differentias Mendicantium ad non Mendicantes, & adde quod dicam inf de sen. ex com. m. c. 1. & per prædi. § sane. dico hanc constitutionem locum habere, etiam in fœminis ordinum Mendicantium, si transeant ad non Mendicantes, facit quod no. de elect generali. in prin lib 6.

m ¶ Non Mēdicantium.] cessat ergo constō, cum Mendicans transit ad alium ordinem Mendicantium, vel cum ille, qui transit, est non Mendicans, siue transeat ad Mendicantem, siue ad non mendicantem, vt sic ex quattuor casibus vnum solum includat.

n ¶ Apostolica.] ad hoc excepit. in fi.

† al. reprimatur.

¶ Quo ætatis anno debeat fieri professio, ad hoc vt sit valida, vide oino Cōci. Tri. ses. 25. tit. de regula rib. c. 15.

a ¶Transierunt.] repete, etiam auctoritate Apostolica.& vide quod dixi, ead. compil. de ætate,& quali.vt hi qui super ver in posterum.

[Gl.seq.præmisso dicto Ouidij, ponit duas lecturas. obijcit, ponit, solu. quam impugnat,]demum soluit,& huic litteræ triplici-ter respondet, & remittit.]

b ¶ inibi] aduerbiũ ex in & ibi compositum.Ouidius fecit,librum quẽ intitulat Ibim,i. lest ꝯ ibi n. aduersarium n. suũ & corriualem, quia cum vxore sua mœchabatur, vituperare volens, vocauit illũ Ibim,ab ibis, ibidis, quæ dr̃ ciconia, auis vituperabilis, quia immunda ex causa, quam taceo alias tñ auis commẽdabilis, quia pia in parentes senes:quod ꝓpe quitur Ambr. in Hexameron. v. dixit ergo ibi Ouidius.

transibunt in posterum, qui ve hactenus transiuerunt,[a] quãuis nunc prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarum,vel regimẽ quodcunque obtineat inibi,[b] vocem aut locum[c] in capitulo non habere, etiam si hoc sibi ab aliis[d] libere concedatur.

¶ Ad † prioratus quoque administrationes,aut quæcunque in antea non assumi officia,[e] etiam tanquam vicarioš[f] seu ministros, vel locum aliorum[g] tenentes:quodque animarum curam & regimen, nec pro se possint,nec pro alijs exercere.[h] Quicquid autem in contrarium attentatum fuerit,sit irritũ[i] ipso iure quouis priuilegio[k] non obstante.

¶Ad illorum autem Mendicantium ord nes,[l] quos Apostolica sedes eo modo subsistere † voluit, vt eorum possessoribus ita in illis remanere liceret, † quod nullum ex tunc ad-

† In manuscripto vetusto sã tis & emẽdato ita: Ad priora tus quoslibet administratiões, aut q̃cunq; ẽt annua officia non assumi, & tanq̃ vicarios seu ministros vel loca aliorũ tenẽtes.&c.

1 Idẽ Panor.Imo. & Pet.Anch. expresse, q̃a posset venire casus,quo nihil sine principali liceret.de reb.eccle. non alie. dudũ lib. 6. Font.

2 Restringe tñ & similia pcedentib. Laun. tr de vi.trici. & oleo leg. item hic lex. est pœnalis. ergo. Font.

3 Facit cũ bru & nigrũ de ijs q̃ fiũt a p̃la. sine cõsensu ca. ista vox stricta significatiõne dicit Auc. comprehẽdit mẽbra nõ caput,sed larga significatiõne etia ca put. de ijs quæ fiũt Fõ.

Ibidis interea tu quoque nomen habe.

Sed istud inibi difficilius exponitur, nam clarius for-mari debuisset.Circa q̃ sciendum est, q̃ hic est duplex punctuatio:Prima post hoc aduerbium,& tunc exponitur ibi,s in ordinibus non Mendicantibus,& iungitur ibi:quamuis nunc inibi obtineant prioratus, &c.& sic legendo non prohibet hanc vocem hr̃e in seculari Ecclesia collegiata, si ibidem administrationem haberẽt. Sed si punctuetur prius, idest ante hoc aduerbium, resultat ꝯrius intellectus,& exponitur inibi,s.in ecclesijs, in quibus obtinent prioratus, administrationes, &c. Credo tñ q̃ prima punctuatio sit de mente. Sed vr̃ admirandum quoad prius transeuntes & prælatos, q̃ remaneant prælati, & in capitulo vocem non habeant. Et si dicis, capitulum expediret negotia sine tali prælato,ac si vacaret sedes: Rñdeo, q̃ in vacatione est istud expressum quoad quædam. Item vacatio præsumitur esse breuis pp̃ tempora a iure limitata, de quibus no. de elect. si electio lib.6 in glo pen &.facit sup ea.com. p l de elect. ne Romani,in si ded prælatus iste vltra quadraginta annos viuere posset, quare non puto hoc fu.ſ. se de mente.q̃ l talis est Abbas, vel principalis prælatus monasterij quod in tractan lis negotijs monasterij vna cum capitulo vocem non habeat. Vnde põt intelligi littera d. voce habenda in capitulo generali, vel ꝓ vniuersali de ista monacho.in singulis sup tit 1 c.1.in n.talis.n. Abbas, vel Prior in illis capitulis vocem non haberet cum alijs Abbatibus, vel prioribus,& hoc sonat littera, aut locum,solent.n. tales in talibus capitulis sibi vendicare certum locum in numero, puta primum, vel quartum, facit de priuileg ex ore Vel intelligas 1 de prioribus, & alijs administrationem habentibus in monaster j., qui tñ non sunt principales prælati monasterij, & illi in capitulo etiam speciali ipsius monasterij vocem nõ habebant. vnde nec de Abbatibus exprœsit littera. Et licet quædam monasteria reguntur per priores, de illis tamen non intellexit. tñ illud verbum: regimen quodcunque multum est generale 2 sed cum excludat a voce capituli,& capitulum sit quid diuersum a principali prælato 3 non puto, q̃ ipsum excludat.vt no.ead compil. de ætate & quali.vt hi qui. in gl.cathedralib. vt ibi vide.

c ¶ Locum.] aliquid plus ponit quam præd. decre. vt hi qui. forte pp̃ illud.qd proxime dixi: & licet prohibeat locũ capituli,non prohibet stallum chori,vt ibi dixi.

d ¶Ab alijs.] de capitulo,& concor. prædict decre.vt ij, qui & de elect.constitutis.

[Glo.seq.exemplificat, & opponit,declarationem ponens. Secundo, quærit,arguit pro: contrarium soluit, & allegatis respondet]

e ¶Officia.]ergo nõ poterunt sacristę, camerarij, castaldi, œconomi, syndici, vel his similes & egerẽt hæc ẽt declaratione, vr̃ enim includere solum officia subiecta ecclesiasticæ regulæ.pro.& ꝗ.1.q. 3.saluator.circa medium. Sed vidi dubitari an possint prædicare? & vr̃ q̃ sic:quia verbum Dei non debet esse alligatum.2.ad Tim. 2.& Apostolus ad Philip. siue per occasionem, siue per veritatem Christus annunciatur,in hoc gaudeo & gaudebo.ad idem 19. dist. secundũ. vbi dicitur,quod non refert quis prædicet,sed qualia prædicet.Contrarium puto, cum prædicare sit officium curæ,& officium, & cura sint eis hic prohibita,nec etiam pro alijs exerceant. Primum probatur de officio ordina inter cætera, sup.ea.compil. de sepul.dudum,§.huiusmodi, de hære.cum ex iniuncto & cap. excommunicatur,§ quia vero,& quod ibi dixi, & cap. sicut,si.de Iudæis, quam sit. Auctoritates Apostoli intelliguntur de ijs,quibus competit.42.distinct quiescamus, qui licet propter vanam gloriam vel temporale commodum prædicent, gaudet Apostolus de prædicatione, licet non de ipsorum motiuo. Ad cap. secundum,respondet vt ibi not & vide quod not. 92. distin. in sancti 6 q 1.adijcimus. Fateor tamen, quod in hoc inferior pœna non competit,vt infra dicam sed ad hoc valet istud scire, quia possunt prohiberi,& hoc facientes puniri.

f ¶Vicarios.]prouidet ergo contra fraudem, qua tales procurassent amicos præfici administrationibus,vel curæ animarum, per quos fecissent se constitui vicarios, & facit de reg.iur.quod alicui,lib.6.

g ¶Locorum aliorum.] plura ponit,vt omnem fraudem,quæ in nomine fieri posset,excludat,facit,in Authen vt nulli iu.si.ha.lo.seruã.in princi.coll.9 de elect. auaritiæ,& c fundamenta, lib.6.cum similibus.& forte hoc dictum propter id,quod not. Host. de offic. vic. cap.clericos,vbi dicit,quod vicarius non substituit aliũ in vicaria, ex causa tamen ad modicum tempus ponit aliũm loco sui.

h ¶Exercere.]repete,statuimus.

[Glo.seq.in hoc decreto distinguit]

i ¶Irritum.] irritat ergo suffragium vocis, & promotionem fiendam contra hanc constitutionem: illa enim cadunt in decretum irritũ, quæ sunt retractabilia. Sunt enim quædam de officio curæ, quæ si exercuissent, non essent irrita, vt baptizare, Eucharistiam dare, & his similia. Item quædam, quæ consistunt in facto, & nequeunt non fuisse, sicut prædicare,de quo prædixi, castaldi, & similia, & vide quod dicam ꝯ de hær c.1.ver.duro.

k ¶Priuilegio.]prius concesso,tamen iam cœpit curia tales priuilegia e contra hanc constitutionem, n. c voluit, 4 nec potuit Papa legem inducere successori, de elect innotuit,cum concor.

l ¶Ordines.] approbatos per sedem Apostolicam, tñ post Concilium generale.

† al.sustinere.

† al.liceat

4 Vide Fely.in c nõ nullis ver. 6 amplia extra de rescr.

a ¶Ad-

a ¶Admitterent.] ita ꝙ opportet, ꝙ desinant in seipsis.
b ¶Approbatos.] etiam minoris religionis.
c ¶Transeundi.] singulariter, non collegialiter, vt patet de rel. gr. do. c. vnico, in fi. lib. 6. In his ergo cessat ratio inducta in prin. c. quia non expedit in ea vocatione manere, in qua vocati sunt.

mitterent ᵃ ad professionem eorum, quibusq; concessit hic etiam generalem ad approbatos ᵇ alios ordines transeundi, ᶜ præsentem volumus constitutionem extendi.

¶Idem.

EOs qui.] Se summat. Præsupponendum est primo, ꝙ duplex est professio, per quam quis obligatur religioni: Quædam est expressa, quę fit per ista verba. Promitto Deo & tali sancto, puta S. Benedicto (si fit in ordine S. Benedicti) & tibi Abbati obedientiam, & reuerentiam, & castitatem: & iste talis obligatur irreuocabiliter, dum tamen aliqđ impedimentum non obstet. Alia est professio tacita, quæ inducitur plurib. modis: Aliqñ inducitur, qñ nouitius immiscet se actibus professorum. Aliqñ inducitur assumptione habitus professorum, & perseuerat triduo professor. Aliqñ inducitur talis professio tacita ex delatione habitus religionis. idest portando habitum religionis per annum integrum, & ista est materia huius capituli. Secundo præsupponendu est, ꝙ inter habitus religiosorum professorum est aliqñ dña latens, idest non apparens: aliquando est dña patens & apparens. Dña habituum professorum dr̃ latens, qñ non est dña in coloré, scissura, & figura: sed est alia dña forte, quia habitus professorum benedicuntur, habitus autem nouitiorum non benedicuntur. Vel nulla est alia dña inter habitus professorum, & habitus nouitiorum, nisi quia habitus professorum dantur in capitulo, vel ante magnum altare: habitus vero nouitiorum dantur in alio loco. Vel forsan talis est dña, quia habitus professorum dantur per Abbatem, & habitus nouitiorum dantur per alium, forsan per priorem, vel alium officiarium seu religiosum. Alia est dña inter habitus professorum, & nouitiorũ, quæ est patens & omnibus nota, quę est in colore, vt habitus nouitiorum sunt alterius coloris ab habitu professorum. Est etiam dña patens in scissura, sicut in ordine fratrum Minorum, quia nouitij non habent caputium suum cum suo habitu: professores vero habent. est etiam differentia in figura, quia nouitij habẽt habitum breuiorem in aliqua parte habitus, quam habeant professi.

CASVS. Titius intrauit religionem approbatam, recepit habitũ: tñ voluit experiri, & tentare asperitates, & labores illius: ét monasterium voluit experiri mores illius Titij: Ipse Titius portauit habitum per lapsũ vnius anni, non proclamauit nec protestatus fuit: vtrum per delationem habitus videatur fecisse tacitam professionem? Distinguit: aut habitus nouitiorũ non sunt distincti ab habitibus professorum, & tunc dr̃ fecisse tacitã professioné, & inducitur professio per lapsum anni, etsi maneret in monasterio per 20 annos in tali habitu nouitiorum. Si aũt habitus nouitiorum & professorũ sunt distincti in colore, in scissura, & in forma siue figura, & non accipit alium habitum, nisi habitum nouitiorum, tunc per lapsum anni non dr̃ professus. Not ꝙ quis obligatur religioni, ét per tacitam professionem, & quia gl. 2 vr̃ inuenibus intricata pp diuersitatem casuum, pone aliquas ɔclusiones. Prima est: Delatio habitus manifeste distincti, vt in colore, scissura, vel forma seu figura, quantocunque tpe non inducit professionem, hoc probatur hic in fine textus iuncta gl. Secũda conclusio: Delatio habitus indistincti siue per modum, de quo in c. 1 eo. tit. lib. 6. vt quia non solum professi & monachi illo vtuntur, sed et gerentes vitam cõmunem cũ eis: non inducit professionem in eo, qui in pupillari ætate cũ assumpsit, quantocunque tpe deferatur, vt probatur in d. c. eo tit. lib. 6 nec hodie corrigitur per istum tex. vt no. hic in gl. super verbo portauerint, secus autem in eo, qui cum habitum assumpsit in pubertate: inducit. n. in eo tacitam professionem post annum, vt probatur in d. c. 1. § qui vero. lib. 6. Tertia ɔclusio: Delatio habitus extra religionem quantocunque tpe non inducit professionem. Hoc voluit tacite iste tex. in vers. in aliqua religione, argumento isto sumpto per ɔtrũ, & expressius tenet hic glo. in ver. aliqua quam singulariter notabis facit cap. vt clerici. de regu. Quarta ɔclusio: Delatio habitus indistincti, vt est ille, quo vtuntur pariter monachi, & conuersi, inducit intra annum post pubertatem professionem tacitam in c. 1 eo. lib. 6. Quinta conclusio: Delatio habitus distincti latenter, puta per benedictionem, inducit per annũ professioné in illo monasterio, in quo habitus delatus fuit. Hæc ɔclusio singulariter probatur per istum tex. assumptio aũt habitus professorum inducit professionem in genere, si datur perseuerantia tridui, de quo tñ dicendum, vt hr̃ in c. ɔstitutionem eo tit. lib. 6. in fi. ét si talis habitus patenter distinguatur ab habitu professi. vt probatur in d. c. 1. in fi nec in hoc ille mutatur per istum, quia loquitur in alio casu, ad quem littera ista restringitur, vt notatur hic in gl. magna in verbo, hodie vero quoad hunc casum. Ex prædictis, & ex magna gl. in ver. ex his nota triplice habitu nouitiorum. Et ꝙ ad professioné faciendã tacite, vel expresse requiritur pubertas, ita ꝙ masculus debet esse 14. annorum, fœmina vero 12. nec sufficit ad istum effectum, ꝙ prudentia, vel malitia suppleat ætatem: & hoc voluit gl. in versi. ætate. Nota de habitu nouitiorum, & quo ad hoc dr̃ nouitius quicunque non professus; aliter accipitur hoc verbum j. in cle. prox. § sane 1. vbi de hoc in gl. 1. scholasticis. Nota de professione, quæ obligat speciali religioni in genere de hoc in gl. licet igitur. Zab.

¶ *Pubes per annum deferens habitum nouitiorum non patenter distinctum ab habitu professorum, intelligitur professus. Io. And.*

CAP. II.

EOs † ᵈ qui deinceps ᵉ in discretionis consti-

[Gl. prima dicit, quid determinat.]

d ¶Eos qui.] Se summat determinans decre. ex parte. eo. tit. & quod ibi not. Ber. & Inno. & ipse Inn. & Host. eo. tit. c. 2 & Abb. eo. tit. consulti. & decr. 1. eo. tit. lib. 6.

[Gl. seq. probat ꝙ ius nouum continet, dicens q̃d de iure veteri, & quomodo capitulum suum casum non excedit, distinguens triplicem habitum.

e ¶Deinceps.] per hoc patet, & per verbum j. decernimus, ꝙ hæc constitutio ius nouum statuit, & præterita non respicit. Dicebamus enim olim, ꝙ tunc delatio habitus per annum inducebat professionem tacitam, qñ erant habitus indistincti: & sic intelligebat decret. ex parte, eod. tit. vt ibi not. in fi. vlt. gl. Si vero erant distincti, secus, qualiscunque foret distin. eo tit. statuimus & apertius eo. tit. c. 1. in fi lib. 6. Hodie vero quoad hunc casum distinguimus qualis sit distinctio habitus, an patens altero de tribus modis hic expressis: an latens, puta per benedictionem vestium, personã danté, loci, vel formã dationis ex duabus. n. capis quarũ altera benedicta, vel data p prouincialé, vel in capitulo, altera non: primã a secunda discernere nescis. Primo casu delatio talis habitus, ét vltra annu non inducit tacitam, scđo sic: Ideo aũt dixi quo ad hunc casum, qa quo ad alios casus adhuc stamus iuri antiquo, vt sufficiat qualiscunq; distinctio: Vnde adhuc hodie maior, qui scienter & sponte recipit habitũ distinctũ per modum quem s. dixi latenté, si perseuerat triduo, professus est, quod dic vt eo. tit. constitutionem lib. 6. Ex his not. tripucé habitum nouitiorũ, distinctum, indistinctum, & indistinctissimum. Item primus, scilicet distinctus duplex, habens

† De materia vide omnino Abbatem, & Doctores post glossam in c. ex parte, extra de regularibus, & doctores. in c. 1. §. distinctos, de regularibus, lib. 6.

Habitus distinctio quinque est: patens quãque vero latens.

Nouitiorũ habitus triplex.

turi ætate[a] nouitiorum habitum in aliqua[b] religione[c] per annum[d] portauerint,[e] hoc ipso religionẽ illã[f] decernimus esse professos: Nisi huiusmodi habitus in colore,[g] scissura,[h] vel forma se distinctum patẽter exhibeat ab habitu professorum.[i]

habens.s.distinctionem latentem, & patentem, vt hic. In habitu ergo non nouitiorum latẽter distincto, vel indistincto, vel indistinctissimo, dummodo receptus fuerit ab adulto, delatio p annũ inducit tacitã, & hoc indubitatũ. Delatio vero habitus nouitiorum patenter distincti, vel indistincti, vel indistinctissimi, vbi receptus fuerit ab impubere, per lapsum anni non inducit tacitam, & in hisca dubs adhuc verum esset qd no. Inn. decre. ex parte & Abbas i decre consulti. qui dicebant, q̃ delatio habitus nouitiorum distincti quantocunq tpe, non inducat professionem Et Abbas dicebat, q̃ vidit litteram Papalẽ absolutoriam concessã illi, qui talẽ habitum detulerat fere p xx. annos hęc probãtur s̃. e. ex parte 1. & c. statuimus & e. tit. c. 1. lib. 6 & hic. Dubitatur tñ ne decretalis ista intendat corrigere, quod vltimo dixi de habitu indistinctissimo recepto ab impubere, vt inf. dicam.

a ¶ Ætate] xiiij. 1 in viro. & 12. in muliere & requiritur ætas consummata s̃. eo. ad nostram. Nec sufficit, q̃ prudentia, vel malitia suppleat ætatem. de hoc sup. eod postulasti.

b ¶ In aliqua.] secus ergo si extra religionem, & sic non corrigitur decre. vt clerici. sup. eod.

c ¶ Religione] per sedem Apostolicam approbata. de re. c. vnico li. 6. sup. eo. c. proxi. in fin. siue sit Mendicans vel non Io. Andr.

[Glo. seq exponit, & dubium soluit.

d ¶ Per annum.] integrum. eo. ti. c 1. lib 6. & ibi, & q̃ si totum &c. & per hanc litteram, quæ hr̃ sup. eo. ex parte & eo. ti. c. 1. lib. 6. patet, satis esse, q̃ detulerit per integrum annum, licet annum non excesserit: debet ergo nolens obligari, intra annum deponere sup. eod. statuimus Io. And.

Glo. seq exponit casum excipit, quem dicit non correctam, & dubium soluit.

e ¶ Portauerint.] licet enim ante annos discretionis induerint: ex quo tamen post illos per annum portauerunt, sunt professi: hoc verum, nisi eo casu tãta esset indistinctio habitus, q̃ seculares illis conuenientes vterentur illo. eo. ti. c 2. respon lib. 6 Nisi dicatur, q̃ hęc decre. quæ solum põderat dilatiõnem non assumptionem, illud corrigat, secundum, q̃ non esset hodie dare habitum, indistinctissimum. Sed non credo, q̃ hæc decre illud corrigat, quod probat littera s̃. nouitiorum habitum facit de electione. cum expediat. li. 6. cum cõcor. Item intelligas hanc litteram de illo, qui sponte recepit, vel saltem portauit, alias non obligaret portatio, quę fieret durante probabili metu. quod me. cau. c. 1. Io. Andr.

f ¶ Illam.] licet igitur illa tacita professio, de qua eod. ti. constitutionem, 2 respon li. 6. obliget religioni in genere, vt ibi: ista tamen obligat in specie, vt hic.

g ¶ Colore.] vt quia nouitij album, alij griseum, vel nigrum: apud quasdam Moniales distinguuntur professæ per velum album ab nigro. Sed communiter est illud distinctiuum consecrationis.

h ¶ Scissura, vel forma.] patet in ordine Minorum, vbi nouitij non habent suum caputium.

[Glo. seq. addit casum, de quo remittit.]

a Vide Co no conci. Trid. sess. 25. ti. de Reg. c. 15. vbi ad professione validã, tacitã manifestam, ĝ in fœminis ætas 16. annorum requiritur.

i ¶ Professorum.] adde casum qñ protestatur, q̃ p lapsum non intendit obligari religioni: & hoc præcipue si protestatio fuit conuentionalis. de hoc scripsi p' ll Vin. e. ti. ex parte post Host. eo tit. ca 1 & c. ad Apostoli cam & de hoc in Spec. de ista. mona in vlt q.

TITVLVS X.

De statu monachorum, vel canonicorum regulariũ.

Clemens quintus in concilio Vienn.

¶ *Præmittit exordium breue, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictũ monachorum nigrorũ circa exquisitum ornatum, vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectisternijs.*

CAP. I.

NE IN † AGRO[k] DO-

DE STATV MONAchorum, vel canonicorum regularium.

[Visum est s̃. qualiter quis obligatur religioni et per tacitã professionem, verum quia posset dubitare aliquis de statu obligatorum, iõ subijcit rubricã, de statu monachorum, & canonicorum regularium.]

Ne i agro] Diuidit i decẽ partes, vt patet i rubro Secũda, ibi, [Statuimus.] Tertia, ibi, [Sane.] Quarta, ibi, [Porro.] Quinta, ibi, [Si quis autẽ.] Sexta, ibi, [Quia vero] Septima, ibi, [Ad hęc.] Octaua, ibi, [Cęterũ.] Nona ibi, [Ad amplicationem] Vltima, ibi, [Pręmissa.] Imola.

CASVS. Vidi s̃. de regularib. & qualiter quis obligatur religioni, sed vellem informari de conuersatione obligatorum religioni, & vtrum sit eis licitum vti quibuscunque vestib. cibis, & lectisternis ad libitum suæ voluntatis? vel vtrum aliquam modestiam in prædictis teneantur seruare? Dicit Clemens Romanus Pontifex, q̃ ipsi debent cauere, ne ponant excessum in vestimentis, cibis, & lectisternijs Et rõ huius constitutionis ponitur in prin. huius c. Et quia cap est nimis longum, ideo, accipiatis diuisionem gl. vestræ, & procedatis per partes secundum diuisionem. No. q̃ ista cle. hẽt decem partes Prima incipit, ibi, [Ne in agro.] in qua ponit exordium, & causam, quare fecit istam ↄstõnem & prohibet generalr̃ monachis, ne excedant in habitu, siue in vestib cibis, & potibus, equitaturis, & lectisternijs. Secundo, ibi, [Statuimus.] spãliter prouidet circa vestes proximas habitui, vt sunt almutia, caputia, calceamenta, zonæ, cultelli, calcaria, sellæ, & frœna equorum: & vltimo circa habitum superiorem. Tertiò, ibi, [Sane] Prouidet circa ipsorum monachorum confessionem, communionem, & circa expositionem rſæ, & circa instructionem, seu doctrinam paruorum nouitiorum Quarto, ibi, [Porro] prouidet circa venationes, & aucupationes, qualiter, & qñ debet venari Quinto, ibi, [Si quis autem] ponit aliquos transgressores istius constitutionis, & iubet puniri alios secundum disciplinam rſarem. Sexto, ibi, [Quia vero nonnulli,] prouidet seu statuit ↄ professores euntes ad curias principũ, vel alias vagantes, vel intra septa monasterij arma tenentes. Septimo, ibi, [Ad hęc prædecessorum.] prouidet ↄ ipsorum solitudines. Octauo, ibi, [Cæterum prioratus] prouidet de priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione, & habitatione Nono, ibi, [Ad ampliationẽ aut], pũidet de monachorum ordinatione & de ipsorũ doctrina Decimo, ibi, [Præmissa igit oĩa.] confirmat, & innouat decretale s̃ eo. cum ad monasterium, & c. in singulis. Et p partes poteris legere Clementinam.

[Prima glo. summando diuidit]

k ¶ Ne in agro.] pmittit exordiũ breue, in quo ↄstõnis causam ponit. & generale interdictum monachorum nigrorum circa exquisitum ornatum, vel notabile excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis, & lecti-

† No. primo de laudib. regu. monach. de hoc in 2 ibi i vestib & ibi in cibis & morib. reuersor mãdis tã in vestib. q̃ i cibis. & quo ad cibos, dic q̃ qui q modis excedit. & plene dist. 6 quinq. quos psequitur Stepha. i quo non excedit instare. Zabar.

sternijs. Secundo specialiter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, capucios, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & fræna ipsorũ, & vltimo circa habitũ supiorẽ. Tertio circa ipsorũ cõfessionẽ, cõionẽ, expositionem reg-læ, & instructionem nouitiorũ. Quarto circa venationes, & aucupationes ipsorũ. Quinto pũnit certos prędictorum trãsgressores, omnes alios puniri iubens, iuxta disciplinam regulę. Sexto contra professos eũtes ad curias principum, vel alios vagãtes, vel ꝗ. septa monasterij arma tenẽtes. Septimo circa ipsorum solitudines. Octauo prouidet de priorũ ętate, & ipsorum sacerdotio, professione, & habitatiõe. Nono de Monachorũ ordinatione, & ipsorũ doctrina. Vltimo cõfirmat, & innouat decr. ĩ. c. cũ ad monasteriũ, &c. ¶ singulis Partes huius diuisionis, quę aliter ẽt fieri possent, signabo in textu.

† al. perniciosam in segetem.

* ¶ Agro.]habet Dñs agrũ, vt hic. & vineã. de magist. c. vlt. in fi. domum. de elec. cũ in cũctis, in prin. de custo. Eucha. c. 2. & amplam, in qua sunt mãsiones multę, de pęn. dist. 4 in domo. quid vltra? nõ instemus in his, quia ipsius est terra, orbis terrarũ, &c. de deci. tua 2.

minico sacra [a] videlicet monachorum nigrorum [b] religione, indecorum aliquid obrepat, [c] aut vitiosum quicquam perniciose † in segetem [d] coalescat, [e] sed vt in illa [f] potius flores honoris, & honestatis [g] fructus in vbertate succrescant: eis [h] in vestibus inordinatum [i] omnem seu exquisitum [k] ornatum, aut cultum, necnon in cibis [l] & potibus, equitaturis, [m] & lectisternijs [n] quemuis notabilem interdicentes excessum. [o]

¶ Specialiter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, caputia, calceamenta. Zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frenos ipsorum, & vltimo circa habitum superiorem. Ioan. Andr.

¶ Statuimus, [p] vt superior vestis ipsorum habitui [q] proxima, nigri, [r] aut albi coloris [s] existat, iuxta morem apud eos seruari solitum in regione [t] qua degunt; [v] nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quæratur quod pretiosius, & subtilius, [x] sed quod vtilius valet inueniri.

¶ Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitum, & non scissa, nec longitudine nimia aut breuitate [y] notanda: largas etiam manicas habeat vsq. ad pugnum [z] protensas non consutitias, vel quo modolibet [a] botonatas. Almutijs de panno nigro, vel pellibus caputiorum loco cum caputijs habitus, quem gestauerint, sint contenti, iuxta tamen dispositionem abbatis scissis super humeros, [b] & honestis caputijs vti possint. ¶ In vestibus sendа-

f ¶ In illa,]religione nigrorum.
g ¶ Honestatis.]Ecclesiastici 24. Flores mei fructus honoris, & honestatis.
h ¶ Eis.]interdicentes. quod est infra.
i ¶ Inordinatum.] beatus Bernardus cõtra Cluniacẽ. Nullus quidẽ ordo quidpiam recipit inordinatum.
K ¶ Exquisitũ.] hoc soluit omne ꝗtium, quod de mõditia, vel ornatu posset opponi. quod dic vt nota, 21. q. 4. in summa. & per totum de custo. Eucha cap vlt in vlt. glos.
l ¶ Cibis, & potibus] de vita & hone. cler. a crapula. & de his in regula 39. & 40. dist. capitulis. Dicit autẽ Anastasius: Abstinentia continẽtiæ nutrix est, quę facilius fręna patitur, si non delitiarum calcaribus incitetur.

Abstinentia est cõtinentię nutrix.

m ¶ Equitaturis.]de his inf. dicetur.
n ¶ Lectisternis.] cõponitur lectus cum sterno: & sumitur pro lecto strato, & parato, & omni ipsius paramento.

Lectisternium quid significat.

o ¶ Excessum.] sonat in vitium. ꝗ. ti. 2. ca 1.
p ¶ Statuimus.] secũda pars.
q ¶ Habitui.] froco, cucullę, vel scapulari, vt inf. dicetur.
r ¶ Nigri, bruni, aut albi.]hos tres colores permittendo, alios omnes, vel misculos prohibet, quod multi non ponderant, quod ergo dicit regula 45. ca. de colore, non causentur monachi non intendit, ꝙ omnibus coloribus licet eis vti, nam etiam secularib. clericis sunt quidam interdicti. de vi & hone. cler. clerici 2 sed hoc intendit, quod non causentur inter colores permissos, quod iste sit fusior, pulchrior, vel melior illo.

Glo. seq. alleg. duas concor. & ponens antiquum, & modernum statum ordinis, & duplex significatum coloris, constitutionem commendat.]

a Sacra]concor. ĩ. eo. recolentes in princip. de priuil. cum & plantare. in prin. Sanctitatem, & venerationem huius ordinis ostendunt documenta patrum, & abundãtia temporalium, quibus monasteria huius ordinis pullularunt: sed nunc 3 pro dolor quam in multis deficiunt verborum, & exemplorum documenta, & ad instar filij prodigi dissipatæ sunt patrum substantiæ, & quandoque nostri cupiunt replere de siliquis ventrẽ suum, Lucę xv. 35. dist. §. hanc etiam ille filius. & cum habitus nigredo in mortificationem carnis vitiorum fuerit inuenta, vtinam meritorum, & virtutum obfuscationes per illam hodie nõ signentur, ad quod optatum laborat hęc constitutio Io. Andr.

3 Hæc recipiendo sũt a malis & discolis religiosis: nũquam tamẽ defuerunt, nec desũt, qui obseruẽt disciplinã regularem, quã nouendo [illegible].

[Gl seq soluit dubiũ, & rõnem diuersitatis reddit.]

b Nigrorum.]in alijs non videtur hæc constitutio locum habere, inquantum ꝗ.ius nouum inducit, saluo ꝙ infra dicam §. sane in prin. & §. quia vero. cum §. sequentibus & potuit esse consideratio, quia alij monachi communiter habent corpus, & caput maius, vt Cistercieñ. Camaduleñ. & his similes: quo quia carent nigri monachi, minus ibi viget correctio facit inf. capi. prox. in prin.

c Obrepat.] quasi latenter subintret. & est idem verbum in procemio huius compil post prin.

d Segetem.]24 q. 1. quoniam vetus 66. dist. nasci.

e Coalescat.]quasi calescat, alatur, vel nutriatur.

s ¶ Coloris.] isti colores sine tinctura ex lana possunt haberi, & ideo potius approbati.

t ¶ Regione.]regio, regionis dicitur a rex, regis, patria, s. quam rex regit, & habet diminutiuum regiuncula, quasi parua regio.

Regio dicitur a rege.

u ¶ Degunt.]concor. 12. dist. illud. 76 dist. vtinam.

x ¶ Subtilius]vnde dicit regula prędicta ca. 51. de grossitudine non causentur monachi.

y ¶ Breuitate,]de vita & hone. cle. clerici. 23. dist. non liceat 3.

z ¶ Pugnum.]hoc est clausa manus cum apprehensione digitorum, & dr̃ a pungo, qui enim manu vult pungere, stringit pugnum, non denudent ergo brachium, vt faciunt dominę, & quidam Hispani, nec vtantur guernachijs, quas prohibet hæc littera.

Pugnus vnde est.

a ¶ Quomodolibet.]ergo etiam vnum, vel duos botonos portare non licet.

b ¶ Humeros] apud nos cõius scindunt ante pectus: & io ꝗ. imponitur pœna. Et aduerte quia modum scissuræ non reliquit hic disponi abbatis, sed solum in deferẽdo vel nõ: latius tñ videret sufficere dispositio taciba.

ta, scilicet cum ipse abbas caputio vtatur ista vero scissura debet esse tanta, quod appareat & patens sit. facit ... vit pro xt.c.si. & quod dixi. sup. ea. compil. de vita & honest. cleri. cap 2.

a ¶ Sendatum.] omne sericum comprehendit, & vide, quod dixi ... c. 3. super ver. sericis.

b ¶ Æstiualibus.] in vulgari vocamus ... uale, & sunt calceamenta corii. quibus in æstate vtor, & optima fiunt apud sanctum Seuerinu.

c ¶ Botis altis.] quae capiunt supra tales, & aliquid de cruce, & ligantur quandoq; & hos infra vocat sotulares corrigiatos.

d ¶ Ad ornatu] per hoc verbum sup. duplicatu patet, quod quando ad ornatum, sed propter ingruentem necessitate talib. vteretur, essent excusabiles. ad hoc de vita & honest. cler. clerici. & infra §. porro.

e ¶ Duodecim monachoru. Incluso prælato. de simo. c. si de priuileg. ex ore.

f ¶ Septa.] id est clausuram sic dictu a sepio, pis, per, c, scripta aliud significabit, vt dicetur infra, de hæret. ad nostrum. in princip.

g ¶ Flocum.] in regula no habet hoc nomen & infra dicetur, quid sit flocus

h ¶ Consueto.] sic ergo videntur excusabiles Monachi Angliæ si meliori panno vtuntur quam nostri.

i ¶ Soliti] concord. 31. dist ca. 1. de cessi. cu Apostolus in fin. Ioan. And.

k [Cucullas] de hoc 20 q 3. præsens 19. q. 3. capit. 2. de ætate & quali. cap. intelleximus.

l ¶ Capam.] rodelli, qui nunc in vsu sunt, non sunt proprie capæ, siue capa dicatur à capite, siue à capio capis: quia totu hominem capiat: non enim habent caputium appensum. Et not. qa licet sub capa sit portandu talem scapulare, sub floco vel cuculla no quasi illa sint habitus, sed non capa.

m ¶ Albis.] non ponitur pro colore, sed pro veste sacra, de qua sequitur versus.

Dicitur vrbs Alba, vestitur presbyter alba.

Vrbs illa de qua loquitur versus, est de prouincia [Lombardiæ]

n ¶ Sane.] tertia pars.

o ¶ Mensibus.] arctantur ergo monachi singulis mensib. ad qd fideles arctantur singulis annis de pœnit & remiss. omnis. propter religionis. n. perfectionem aliquid debet ad perfectam sanctæ institutionis adijcere. 4. dist. denique.

p ¶ Singuli.] concor. de excel. pla. nimis. 1. & 2. in fin. Et dubito an p hoc intedat dilatare hanc constitutionem quo ad alios monachos, qd latis est honestum.

q ¶ In prima.] no pu to, quod solemnitas festi occurrelis ea die, puta Resurrectionis, Pentecostes, vel patroni monasterij, habeat hoc altare, facit eod. tit. cum ad monasterium in prin.

r ¶ Abstineant.] con cor. de pœnit. & remiss. omnis.

s ¶ Iuniores.] vbi ergo tales non essent, ista expositio no fieret facit de elect. indemnitatibus, §. pen. lib. 6 & infra de iure patron. c. 1. §. sane.

t ¶ Exponatur.] 8. q. 1 oportet. 43. dist. §. vltimo.

u ¶ Nouitijs] Id est scholasticis non instructis, q sub disciplina degunt: dato etiam, quod sint pro fessi, cum eadem & fortior sit rō; aliter sumitur sup tit. 1. ca. si. cum concor.

x ¶ Fidelis.] non solum catholicus, sed etiam diligens, & si delis & legalis.

y ¶ Instructor.] 12. q. 1. c. 1. 18. distin. de his in authen de mo na §. volumus in fin. col. 1.

z ¶ Porro.] quarta pars.

a ¶ Venationibus.] Hæ propriæ sunt ad bestias, aucupationes, de quibus sequitur. sunt ad aues: inde accupator, auium captor.

Margin: Sendatum quid notat. † al. fodeatura. † al. ita: abbas aut prior, aut alius præsidens portet flocu de panno pro flocis aut cucullis in ipso Monasterio cosuetum. Septa & cepta differunt. Capa vnde dicitur. Alba dupliciter accipitur. Monachi singulis mensibus communicent. † Vide co cilia Tridet. Sess. 25. tit de Regularibus. c. 10. Et qd dispositio huius. §. habeat locu canonicis Regularibus tradit Oldradus cosi. 121. † Not. de regula exponenda vulgariter, quod sit ad plena eius notitiam. Ex hoc infert Paulus ad examinatione testiu, quibus capitula dent legi vulgariter, si no intelligunt litteras, & debent exponi de verbo ad verbu, vt no. l Spe. de teste §. nunc tradadum . post prin. Card.

tum [a] pro foderaturis † non portent Æstiualibus [b] largis, aut botis [c] altis pro calceamentis vtatur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum sella clauorum ornatu decorata superfluo, vel nimis aliàs sumptuosa, siue cum freno ferraturam ad ornatum [d] habente equitare præsumat.

¶ Rursus in locis, in quib. fuerit congregatio duodecim [e] monachorum, aut supra, intra septa [f] monasterij abbas, † prior, aut alius præsidens portet flocum [g] de panno pro flocis aut cucullis in ipso monasterio consueto: [h] monachi vero alij in monasterijs, in quibus flocos soliti [i] sunt portare, debent etiã vti eis. In alijs autem monasterijs, & intra domos, & alios Prioratus, vbi nõ est tanta congregatio monachorum, cucullas [k] clausas deferant & honestas. Cum vero abbates, priores, aut alios præsidentes & monachos alios extra monasteriũ proficisci contingat, flocum, cucullam, aut capam [l] clausam habeant: & subditus capam, si eam portauerint, cucullam deferant: aut si maluerint scapulare. Cum autem ad seruiendum in diuinis officijs albis [m] vel sacris vestibus induentur, aut cum occupabuntur in operibus vti eis liceat scapulari.

¶ Verum ne ex diuersa acceptione, quam in diuersis regionibus huiusmodi vocabula, flocus videlicet & cuculla, dicuntur habere, hæsitandi circa præmissa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, sed manicas non habentem: nomine vero floci habitum, qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere debeamus.

Prouides circa monachorum confessiones, communionem, expositionem regulæ, & instructionem nouitiorum. Ioan. And.

¶ Sane [n] † singulis mensibus [o] tam in monasterijs quàm extra (sublata occasione quacunque) ad confessionem saltem semel accedant omnes, & singuli [p] monachi. Et in prima [q] Dominica mensis cuiuslibet in monasterijs semper communicent: nisi ex causa forte, quam abbati, priori, aut pœnitentiarijs monasteriorum non differant intimare, eorumque iudicio, vel abstineant, [r] vel accedant. Regula quoq; cum in capitulo legitur ab illo, qui præest ipsi capitulo, vel alio, cui hoc ipse iniunxerit, propter iuniores [s] vulgariter † exponatur.[t] Nouitijs [u] etiam fidelis [x] deputetur instructor [y] tam in diuinis officijs, quam in obseruantia regulari.

Prouides circa venationes, & aucupationes monachorũ Io. And.

¶ Porro [z] a venationib. [a]

a ¶ Interesse.] concord. inf. de bapt. præsenti, cum concordan.

b ¶ Venaticos] de alijs, qui sunt ad custodiam, non prohibet.

c ¶ Præsumant.] hæc prohibentur etiam secularibus clericis. de cleri. venat. c. 1. & 2. cũ suis concord.

d ¶ Familiaribus.] tenetur quis de facto familiæ. de hoc de test. spolia. cum ad sedem in gloss. penult.

e ¶ Saltus.] de saltibus & viarijs habet. ff de vsufruct. l. vsufructuarium venari. primo respõso, & primo § Dicitur autem saltus nemus raras habẽs arbores, vbi feræ, & venatores & canes bene saliunt, dixit quidam.

Esse nemus, saltus, salientis dr̃ actus. Viuaria dicuntur talia loca, quia ibi viuunt, & nutriuntur feræ, & circa pisces vtimur hoc verbo Garenæ non est nostrum vulgare, & forte dicũtur a garrio, garris. Et quo & quare dicãtur ista loca forestæ, syluæ, insulæ, & prata, scripsi post Host. de don. cum dilecti super 1. glos.

[Gloss. seq. ostendit reprobatum opinionem. Host.

f ¶ Personalem.] reprobat, quod no Hostien. de cle vena c. 1. vbi dicit per ver. vagationes, vt si redditus clericorum et religiosorum consistũt in venatione, puta cuniculorum, vt in prouincia, vel ferarum, vt in anglia, licebat illis tamen tempore competenti maxime deficiente familia, & in proprijs personis venationẽ capere & vendere, cum id non sit vagari, sed necessitati & vtilitati ecclesiæ subuenire, ad qd clerici tenentur. 7. q. 1. præsentium, & c. placuit, vt nemini. 16. q. 1. qui vere. & c. vos aut. in quo ad religiosos hoc hic corrigitur.

g ¶ Si quis autem.] quinta pars.

h ¶ Regulari.] id est, quam dictat regula, scilicet 23. c. & duob. seq. 28. & duobus sequentibus, & de hoc scripsi de regu. cap. fin.

i ¶ Sotulares.] a sub & talo, nec recedit à præmissa permissione æstiualium: sed dicit sotulares cum illis vtuntur tales esse debere.

Sotulares vnde dicuntur.

& aucupationib. omnes semper abstineant: nec eis interesse,[a] aut canes, vel aues venaticos[b] per se, vel alios tenere præsumant,[c] nec a familiaribus[d] secum morantibus teneri permittant, nisi saltus,[e] viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur: dum tamen intra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras uenaticos canes non teneant, nec uenationi præsentiam exhibeant personalem.[f]

¶ Punit certos prædictorum transgressores, omnes alios puniri iubens iuxta disciplinam regula. Io. And.

Religiosorum redditus quãdoq; consistũt ĩ venatione.

¶ Si quis autem[g] præmissorum temerarius extiterit uiolator, regulari[h] subiaceat disciplinæ; Et nihilominus si sotulares[i] non corrigiatos & altos,[k] aut caputia (ut præfertur[l]) non fissa[m] portare præsumpserit, si quidem abbas, uel prior non[n] habens abbatem proprium fuerit, per annum se nouerit a beneficiorum collatione suspensum: Si uero alius[o] fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus. Quod si nullam[p] habeat, eo ipso per annum reddatur inhabilis ad administrationem & ecclesiasticum beneficium obtinendum.

¶ Si qui uerò eorum uenationi, aut aucupationi clamosæ, uel aliàs cum canibus aut auibus[q] ex proposito[r] interfuerint, iuxta præmissam personarum distinctionẽ[s] dictarum suspẽsionis & inhabilitatis pœnas per biennium ipso facto incurrãt. Abbate autem uel priore a collatione (ut præmittitur[t]) beneficiorum suspenso, ad priorẽ claustralem cum consilio & assensu conuentus, uel maioris partis ipsius, eorundem beneficiorum collatio deuoluatur.

¶ Prouidet contra professos euntes ad curias principum; vel aliàs vagantes, vel intra septa monasterij arma tenentes. Io. And.

¶ Quia uero[u] nonnulli monachorum ipsorum (sicut accepimus) suaui[x] iugo[y] obseruantiæ regularis abiecto, interdum (proprijs relictis monasterijs se in eis secure morari non posse fingentes, uel alio colore quæsito) per curias principum euagando discurrunt: & nisi a prælatis eorum petita pensio uel subuentio assignetur eisdem, conspirantes in illos, eisque proditionem, uel alia grauamina imponentes, eos capi, & incarcerari, ipsorumque monasteria comburi procurant, & interdum monasteriorum ipsorum bona in totum uel in partem non modicam occupare præsumunt: Nos eorum in

k ¶ Altos.] de quibus prędixi ibi. bottis altis

l ¶ Præfertur.] in parte v verb. almutijs.

m ¶ Non fissa.] super humeros.

n ¶ Non habens] cõcord. eod. tit. in singulis in prin.

o ¶ Alius.] quàm abbas, vel prior non habens abbatem.

p ¶ Nullam habeat.] similis dist. sup ca cõ pl. de vita & honest. clerico quoniam. de deci. c. 3. & inf. de pœnis multorum.

q ¶ Dubius.] si ergo sine his fieret venatio vel aucupatio cũ retibus vel laqueis, non est locus huic pœnæ.

r ¶ Ex proposito.] secus si ex casu, & concor. de sentẽ excom. cum voluntate. in princ. de schis. c. vnico. ver. omnem.

s ¶ Distinctionem.] vt scilicet abbates, & Priores nõ habẽtes abbatẽ, a collatione beneficiorum, alij ab administratione bñficiorum sint suspensi, & non habentes sint inhabiles p biennio, & ex maioritate pœnæ patet, quod ista est maior culpa, quàm præcedens. 1 j. q. 1. non afferamus.

t ¶ Vt præmittitur.] restringit ergo hanc prouisionem ad hos casus. in alijs ergo seruetur, quod habetur ne sede vacan. c. vnico lib 6.

u ¶ Quia vero.] sexta pars. cuius causa potuit esse, quod no. Io. Mo. de elect. g. ne tal. ver. clericos li 6.

x ¶ Suaui] Matthæi 11. in fin. & dic suaui iustis & appetentibus de pœn. distin. 1. perfecta quibus est claustrum quasi aqua pisib. 16 q. 1 placuit. r. alijs est carcer. de senten. excom. vt famę ad vtrumque. & dist. de his.

y ¶ Iugo.] Idem ver. in prædic. ca. de his. & de præsum. cum

† Ablecto vel in parte nõ modica.

Iugũ vnde dicitur.

hac parte reprobis ausibus obuiare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi aut regulares canonici [a] administrationem aliquam nō [b] habentes, ad curias [c] principum absque speciali [d] prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quod si vt suis prelatis aut monasterijs damnum aliquod inferant, † ad dictas curias se conferre præsumpserint, excomunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto. [e] Prelatis eorum districte nihilo minus iniungentes, vt ipsos a prædictarum curiarum accessu, & alijs quibuslibet vagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eisdem, seuere corrigere non omittant. Prefatæ quoque sententię, monachos [f] intra [g] septa monasteriorum sine licentia abbatum suorum arma [h] tenentes [i] decernimus subiacere.

¶ Prouidet circa monacorum solitudines. Ioan. Andr.

¶ Ad hæc [k] prædecessorum nostrorum [l] vestigijs inhærentes [m] perpetuo prohibemus edicto, ne monachi [n] singuli in singulis sibi commissis administrationibus, vel prioratibus habitare presumant Sed si prouentus prioratuum seu administrationū huiusmodi duobus [o] forte non suppetant: ijdem prioratus seu administrationes, nisi per abbates ad sustentationem duorum sufficientes reddantur, locis alijs vicinioribus ad eorum monasteria pertinentibus, vel ipsorū monasteriorum officijs [p], aut inter se inuicem, [q] prout erit commodius, cum consilio & assensu [r] abbatum per

---

[illegible] in iuuentute. in princ. & dr a iungo gis & sic solet vocari instrumentum, quo boues iunguntur.

a ¶ Canonici.] de hac ergo parte, non dubitamus quin liget etiam monachos non nigros.

b ¶ Non habentes.] illos enim qui que pro ipsarum administrationum causis illuc ire oportet, quas psequi possunt, licet non sint perpetui. de iu. cum deputati.

Glo. seq ponit secūdum Hug. 12. abusiones claustri: primā psequēs de qua hic loquitur, & deinde secūdū Cyprianū.)

c ¶ Curias principum.) de offic. ordi. quanto. Inter duodecim abusiones claustri enumerat istam Hug. de Folleto, li. 2. de anima claustro, sic dicēs: Duodecim sunt abusiones claustri, quibus tota religionis massa corrumpitur, prælatus negligens, discipulus inobediēs, iuuenis ociosus, senex obstinatus, monachus curialis, monachus causidicus habitus preciosus, cibus exquisitus, rumor in claustro, lis in capitulo, dissolutio in choro, irreuerentia circa altare. Et hęc singula ibi pulchre prosequitur, & dicit ibi ad ppositum, q cum dicitur monachus curialis, ex adiuncto designatur aliquid leuitatis. Ordo enī claustri & ordo curiæ, diuersus est, ibi dextra tua repletur muneribus, hic lauas manus tuas inter innocentes. Ibi pauperum res violenter auferuntur, hic a paupere spōte offeruntur. Ibi laudatur peccator in desiderijs animę suæ, hic bene fit iusto Et post pauca submittit, q monachus curialis pro seculari principe Alpium frigora, & Italicos calores libenter patitur, qui pro magistro spūali multo minora forsan inuitus pateretur, & huic concor. 47. dist. omnes. Et ex quo circa ista vagamur, ad religiosorum refugium, scire debes, q Cyprianus librum fecit de duodecim abusionibus seculi, dicens, quod sunt hę, sapiens sine operibus, senex sine religione, adolescens sine obedientia, diues sine eleemosyna, fęmina sine pudicitia, dñs sine virtute, Christianus contentiosus, pauper superbus, Rex iniquus, episcopus negligens, plebs sine disciplina, populus sine lege, dicens quod sic suffocatur iustitia: & ibi singulas ordinate prosequitur.

d ¶ Speciali.] generalis ergo, puta, q possint se quo voluerint absentare non sufficit.

Glo seq notat ad hanc pœnam duo requiri, & illa sufficere, & contrarium soluit.

e ¶ Ipso facto.] ad hanc excommunicationem incurrendam duo videntur necessaria, scilicet quod intrauerint curiam, & q causa damnificandi monasterium. vel prælatū: licentia vero habere, non puto ponderandum, cum hic non repetatur, sine est q etiam de licentia prælatu-intrās curiam, si ad hoc intrat, ligatus est: ex solo igitur exitu claustri ob hanc causam non ligatur. simile ne cler. vel mona. c. 3. & vlt. Idem ex quo intrauit ob hanc causam, licet damnum nō intulerit, siue quia non potuit, siue quia pænituit, ligatus est. ff. de ho. pro humani lib. 6 & q ibi no. Nō obstat. ff. de furtis, vulgaris. §. qui furti quia licet is, qui domum intrauit animo furandi, adhuc nō teneatur furti, tenetur tamen iniuriarum, vel de vi, si vim intulit, vt ibi. sic & iste, licet de damno non teneatur, quod nōdum intulit, tamē intrando consummauit delictum quo ad hanc pœnam.

f ¶ Monachis.] non repetit regulares canonicos.

g ¶ Infra.) pro intra. Et patet per hoc, q extra tenētem pęna non includit. Ioan. Andr.

h ¶ Arma.] in communi significatione cōprehendunt tela, sed dicuntur arma stricte, quibus defendimur. tela, quibus impugnamus. institu. de publ. iudi. § item lex Cornelia. de homi. si perfodiens. sed vt ibi not. telorum appellatio, etiā fustes & lapides comprehendit, & omne, q arcu & manu mittitur dicto. §. item lex Corneli. & ff. de verb. signi. armorum appellatio, non puto tamen auctorem sic latissime intellexisse. Io. Andr.

i ¶ Tenentes.] Veniens de foris ad claustrū cum armis non animo tenendi, nec tenet, ex delatione ligari non videtur, vt verbum cum effectu, &c. de cleri. non resi. relatum, cum concor.

k ¶ Ad hæc.] septima pars. & expone, idest, præter, vel vltra hæc.

l ¶ Nostrorum.] scilicet Alexandri & Honorij. eo. tit. c. 2. de capel. mona. c. pen. & vlt.

m ¶ Inhærētes.] concor de iuramen calum. ca. 1. & de re iud. cum olim. de tornea. c. 1. Io. Andr.

n ¶ Monachi.] simpliciter loquitur, vnde de omnibus intelligitur Io. Andr.

Glo. seq. notat contra opi. & remittit.]

o ¶ Duobus.] scilicet priori & socio, & per hoc patet non esse necesse, quod prior habeat duos socios: licet quidam contra per decreta. vltim. de capellis mona. ad quam responde, vt ibi scripsi super verbo, monachos.

p ¶ Officiis.] vt eleemosynarię, sacristiæ, cellelariæ, & similibus.

q ¶ Inuicem.] quia. s. duo talia loca, quorum prouentus sufficit ad priorem & socium, vniantur.

r ¶ Assensu.] si hoc non addidisset, sufficiebat consiliū quærere. de his quæ fi. a præla. c. 1. & licet hic requiratur consensus abbatis, nihilominus necessarium puto consensum

† Idem si inferre attentauerint, & nō inferant, vt dicit gl. in verb. ipso facto, facit l. si quis. C. ad leg. Iuliā. maiestat. tū Io. An. in ca. in pęnis. de reg. iu. li. 6. dicit, q pęna p lege ipso facto inflicta, regitur per dicta cōtum maiorum. F.

Ordo claustri diuersus est ab ordine curiæ.

Domū intrans aio furandi, an statim teneatur furti.

Arma & tela differunt.

capi-

capituli ecclesiæ cathedralis. ĩ. ea compila. de rebus eccle. non alie. si vna.

[Glo. seq dicit q .i. approbat, secundo quærit, alleg. pro & contra ponit opi. q approbat cũ determinatione.)

a ¶ Ordinarios] approbat, quod not. Innoc. & Abbas de excess. prælat sicut vbi tenent, quod abbates ecclesias, etiam pleno iure sibi subiectas, vnire non possunt. & facit quod dixi ĩ. ead compila. de re. eccl. non alie. si vna. de rerũ permu. c. vn. co Quærit. Archi. de præb cum singula lib. 6. an abbates possint hoc præscribere, allegat quod sic de excess. prælat accedentibus. Allegat ad contrarium.100. dist. contra morem 94 dist illud. tenet quod possint saltem circa prioratus simplices manuales non habentes curam, sicut possent vnire grangias vel maneria. ff. de leg. 1. quod in rerum. §. vlt. de leg 2. Caius. §. 1. ff. de verbo. sign l. locus ad hãc allegationem facit quod nota de præb suæ. Satis. videtur per ea. quæ no. de præscri auditis. & quæ scripsi in prædicta decreta accedentibus. quod cum istud sit dignitatis & iurisdictionis ordinis, quod præscribi possit tamen cum titulo, nisi præscriptio sit talis, cuius initij non sit memoria. de præscrip. c 1. lib. 6.

† al. & ecclesiis.

† In hoc casu dubitat Abbas nam q̃ sunt pleno iure subiectæ, põt abbates i illis exercere Ep̃alia iurisdictionalia, vt no gl. singularis in cle. 1. de re bus eccle. nõ alie & facit qđ plene dixit ipse Abbas in c. significasti de fo. comp. hæc ex Panormit.

locorum ipsorum ordinarios[a] vniantur. Monachis locorum, quæ alijs vniuntur prioribus, ad claustrum[b] primitus reuocandis, & † clericis seruitutis[c] ibidẽ, de locorum ipsorum prouentibus prouisione debita facienda.

¶ *Prouidet de priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione & habitatione. Ioan. Andr.*

¶ Cæterum[d] prioratus cõuẽtuales[e] alicui, nisi xxv. annum attigerit, alii vero curam animarum habentes, etsi[f] cura ipsa per seculares habeat presbyteros exerceri, cuiquam nisi xx. annum peregerit,[g] conferri nequeant aut cõmitti. Qui autẽ prioratus istos,[h] vel illos habuerint,[i] infra annum computandum a tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis eorum adeptæ,[k] vel intra vigesimum quintum ætatis suæ annum, si ante[l] annum ipsum non conuentuales prioratus eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad sacerdotium promouerit. Quod si (cessante rationabili[m] causa) non fecerint, eo ipso nulla etiam monitione præmissa prædictis prioratibus sint priuati, qui ipsis iterum ea uice nullatenus conferantur.[n]

¶ Sane, prioratus aliquis siue administratio committi alicui vel conferri non possit, nisi expresse[o] professus fuerit ordinem monachalem: neque prioratus aut administrationes extra monasteria obtinentes, permittantur in monasteriis, sed teneantur in ipsis prioratibus seu administratorib. (quacunque non obstante consuetudine[p]) reside-

singuli. facit de excess. præla. dilecta. talis autem potest dari de legatus per Papam. sup. ead. cõpil. de rescr. ca. 1.

f ¶ Etsi.] pro quamuis vbi vero curam deberet exercere per seipsum, puto, q debeat attigisse 25. annum de elec. cum in cũctis. §. inferiora. Non obstat, q sit manualis. facit de elect. nemo deinceps. lib. 6. & per istud, quamuis §. videtur comparare ad minorem ætatem: videtur enim aliquibus sufficere talem esse maiorem 24. annis, ex quo alius curam exercet, & hoc tollit: tamen de mente iuris non est, q claustralis gerat curam populi. de capel. monacho. c. 1. & vide quod ibi dixi.

[Gl seq. alleg quinque concor. & rcusat, & rationem diuersitatis dicit non reddendam.]

g Xx annum peregerit] concor. de regula. ad nostram. de offic. deleg. cum vicesimum. vbi de hoc plenius. de elect. cum in cunctis. ad idem eo ti. indemnitatibus. lib. 6. d æta. & qual. c vni. li. 6 q autem hic requiratur annus perfectus, & supra sufficit inchoatus, & de arbitrarijs, quæ pendent ex principis voluntate.

[Glo. seq. probat quod dicitur, monachos non manere solos, de claustralibus intelligi.

b ¶ Ad claustrum] sæpius dixi & scripsi de capel. mona. ca. si. quæ concor. huic, quod iura, quæ tractant de monachis ne soli maneat in capellis, de claustralibus intelliguntur: quod patet hic & ibi. Si ergo monachus est perpetuus institutus ad curam populi, & sic nihil habet commune cum monasterio. 15. q 1 ne pro cuiuslibet. socium non tenet, & sic seruatur de facto, nec occurrit ratio, quare abbas talem monachum de suo claustrali monacho sociaret, sed obedientiarius, qui claustralis est, qui solo nutu abbatis reuocatur ad claustrum, iste non debet esse solus, vt cum socio aliqualem stabilitatem claustri seruet, & idem in regulari canonico, vt scripsi eo tit. quod Dei timorem. super magna glo.

[Glo. seq. exponit, & obiectionem soluit.]

c ¶ Seruitutis.] cum titulo vel sine, de capel. mona c si. inf. de exce præl frequens. ver. quidem. Sed dices quod etiam clericus secularis debet habere socium, cũ quo celebret. de fi. presby. veniens cum concor. fateor, quod eget seruitore, sed non socio, & ideo sufficere poterit talis locus presbytero & seruienti, qui duobus monachis non sufficeret.

d ¶ Cæterum.] octaua pars.

e ¶ Conuentuales] in quibus s. sunt plures collegialiter, de quo satis scripsi de iure patro. nobis, non vt

h ¶ Istos vel illos.] scilicet conuentuales, vel nõ conuentuales curatos. Et no q licet decre. licet canon, de elect. lib. 6. locũ non habeat in ecclesiis collegiatis, & assumptis ad ipsarum regimen. vt e od. tit statutum in prioratibus tamen conuentualibus, & religiosis, & ipsorum prioribus locum habet, vt hic.

[Glossa seq. notat specialem casum]

i ¶ Habuerint.] non dicit, receperint, per quod vult cõprehẽdere etiam iam promotos, & est simile de elect. cũ in cũctis. §. hoc sa. e. sed cõtradicit littera sequens: ibi, a tempore collationis, & c. sed supplendum videt In prius commissis a tempore, quod ligat constitutio.

k ¶ Adeptæ.] vel ex quo per eos staret. de elect. commissa lib. 6.

l ¶ Si ante annum.] & sic nõ sunt apti ad sacerdotium. sup ead. compil. de æta. & qual generalem.

m ¶ Rationabili causa.] vt infirmitatis, irregularitatis superuenientis sine culpa sua, vel præcedentis, in qua sufficienter dispensatum esset. de æta. & quali. tuam vel his similibu.

n ¶ Conferantur.] concor de elect. commissa. §. porro. lib 6.

o ¶ Expresse.] reprobat q no. Ægidius de elect. cum in magistrum. vbi dicebat tẽporalibus administrationibus monasteriorum posse præfici non professos. cũ illi sint quasi castaldi. hic aũt vides q non sufficit tacita professio, vt decre nullus de elect. lib. 6. etiam in his hodie locum habeat.

p ¶ Consuetudines] no. casum nouum, quo damnatur con-

Cap. licet canon. in Prioratibus habet locum.

re: [a] nisi ex studiorū [b] vel alia causa [c] rationabili ad tempus forte ab huiuſmodi resi dentia excusentur.

¶ *Prouidet de monachorum ordinatione & ipsorum doctrina. Io. And.*

¶ Ad ampliationem [d] autem cultus diuini: statuimus, quod monachi quilibet [e] ad monitionem abbatis se faciant ad omnes ordines sacros (excusatione cessante legitima [f]) promoueri. [g] Rursus, vt ipsis monachis proficiendi in scientia, via opportuna non desit, [h] in singulis ipsorum monasterijs, quibus ad hoc suppetunt facultates, [i] idoneus teneatur magister, qui eos in primitiuis sciētijs instruat diligenter.

¶ *Confirmat & innouat decretalem supra eodem, cum ad monasterium, &c in singulis h d. Io. And.*

¶ Præmissa [k] igitur omnia, & ea nihilominus, quæ felicis recordationis Innocētius Papa quartus prædecessor noster circa statum monachorum ipsorum pro vberiori cultu obseruantiæ regularis, quo ad vsum camisiarum, abdicationem proprietatis, silentium, & esum carnium, ac de eorum capitulis de triennio in triennium celebrandis, & etiam quo ad quælibet alia statuit, [l] (quæ omnia innouamus & approbamus) expresse volumus, & statuimus firmiter obseruari. [m]

¶ Idem in eodem.

¶ *Moniales, quæ nulli subsunt nisi Papæ, & canonici seculares, per ordinarios, & alia exempta per suos prælatos debent annis singulis visitari. Et ponit numerum personarum visitationi interesse debentium hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

ATtendentes [n] † quod vbi gubernaculum disciplinæ contemnitur [o] restat vt religio naufragetur, [p] prouidendum censuimus esse præcipue, ne per contemptum huiusmodi [q] in his, qui se Christo [r] voto celebri [s] despondérunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam, &

consuetudo. sic inf. c. proxi. in fi. & inf. tit. 1. c. 2. §. vt autem. & sup. ead. compil. de æta. & quali. vt hi. cum suis concor. Et no licet damnet consuetudinem de non residendo in prioratibus, nō per hoc damnat illam, quæ habet, quod tales priores vocem habeant in electione maioris abbatis, de qua no. de priuil. ca. 1. in fi. lib. 6. & dixi de re. lig. domi. c. fi.

Cōsuetudo de nō residēdo in Prioratibus nō valet.

[Glossa sequens notat septem æquiparantias.

Prioratus manualis æquiparat in multis perpetuis bñficijs.

a ¶ Residere] collige ex hac constitōne, & ex illa sup. ea compil. de supplen. negli. prælat. c. vnico. quomodo in multis æquiparantur Prioratus manuales perpetuis beneficijs, scilicet in tempore Lateran. cōcilij. de conces. præben. cap. 3. in centib. nouis non imponendis, neque antiquis augendis, in fructibus ipsorum cum vacent non occupandis, in ipsorum pluralitate non habenda, in ætate, in ordine, in professione, & residentia.

b ¶ Ex studiorū.] de cle. nō resi. relatum.

c ¶ Causa rationabili.] propter infirmitatem, aeris intēperiē, capitales inimicitias vel similia.

d ¶ Ad ampliationem:] nona pars, & huic princip. concor. de consti. cap. penultimo.

e ¶ Quilibet.] nō pōt ergo neg. ri, quin in omnibus monachis locum habeat quod hic dicitur.

Seruus contra dñm supplicare potest.

f ¶ Legitima] quam si habet & non exauditur, supplicet vel appellet ad superiorem abbati ad instar serui supplicantis cōtra dominum, C. de precl. Impe. offe. l. 1. de ap. de priore. de iure patronatus nullus.

g ¶ Promoueri.] ita & contra prohibitionem abbatis promoueri non debent, de temp. ordi. ad aures.

h ¶ Non desit.] concor. de magistris. cap. 1. & cap. quia nonnullis.

i ¶ Facultates.] Si Abbas hoc non seruans, dicit facultates non sufficere, episcopus, facta de hoc inquisitione, si inuenerit illas sufficere, illum coget ad hoc, vel ponet ibi magistrum de magistris, c. 2.

k ¶ Præmissa] decima pars.

l ¶ Statuit.] eo tit. cum ad monasterium, & c. in singulis, & ibi vide de his prohibitis.

m ¶ Obseruari] præcedens ergo dissuetudo circa prescripta vel supradicta non iuuat, & tamen innouatio ista de facto non prodest.

ATtendentes] CASVS. Sanctissime pater, vellem informari a sanctitate vestra, videlicet vtrum ordinarii, hoc est episcopi debeant visitare monasteria Monialium, & qualiter debeant visitare? dicit Clemens, siue monasteria sint exempta siue non, ordinarii debent illa visitare: sed si exempta visitant auctoritate huius c. sibi delegata a Papa si nō sint exempta, tunc visitāt auctoritate sua ordinaria Sed quaeritur, sub qua forma debeant visitare illa monasteria? Dicit quod forma hic contenta. Nota ibi, [Monialiū &c.] de monasterijs Monialiū visitandis. Et dicit Pau. quod nomine Monialiū non comprehendunt monasteria virorum. ff. de leg. 3. si ita scriptū, quia fœmininū non comprehēdit masculinum. vt ibi. per hoc no. §. statuimus, in glo. in abbatib. Nota de macula euitanda in religione: nam sine macula & ruga debet esse spōsa Christi. 11. dist. quamuis. Zabarella.

[Prima glossa simul diuidit, & summat.]

n ¶ Attendentes.] ¶ Primo ponit exordium. Secundo, constitutionē: ibi, [Hoc igitur sacro.] in quo primo statuit, quod ordinarij singulis annis visitent monasteria Monialiū nō exēpta, & exempta, quæ soli Papæ subsunt: reliqua exempta visitent superiores ipsorum. Secundo statuit de officio visitantiū: ibi] visitatores. [Tertio præcipit abbatissas benedicendas debere intra annū, post confirmationem bñdici, & pœnā imponit: ibi. [Statuimus.] Quarto: ibi. [Illas quoque.] constitutionem prorogat ad canonicas cū quadam protestatione. Quinto: ibi. [Ipsos autem.] determinat comitiuam visitantium. Sexto, ibi, [Si qui vero.] punit illos, qui visitantes prædictos impediunt.

† Vide Conc. Trid. sess. 24. ti. de Regularibus.

o ¶ Contemnitur.] 45. dist. Salomon &c seq. Io. Chrysostomus: Vbi non timetur reprehensor, securius accedit tentator. & facilitas veniæ, &c. de vita & honest. cleri. vt clericorum. cum suis concor.

p ¶ Naufragetur.] quasi naufragium patiatur, facit de pœnit. dist. 1. post naufragium. 24. q. 1. non turbatur. 24. dist. c. 1. post princ.

q ¶ Huiusmodi.] correctionis & disciplinæ.

r ¶ Christo] 27. q. 1. quæ Christo.

s ¶ Celebri.] Dicitur a cœlo, & ponitur pro sancto, pro solemni, pro festiuo, pro frequentato.

diuinam merito possit offendere [a] maiestatem.

¶ Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuendum, vt singula Monialium monasteria per ordinarios, [b] exempta videlicet, quę ita sedi Apostolicæ, quod nulli alii subiecta noscuntur, Apostolica: [c] non exempta vero ordinaria auctoritate, ac exempta alia [d] per alios quibus subsunt, annis [e] singulis debeant [f] visitari.

¶ Visitatores autem huiusmodi solicitudinis studium diligenter impendant, [g] vt Moniales [h] ipsæ (quarum nonnullos dolentes [i] audiuimus in subscriptis excedere [k]) pannis sericis, [l] variorum foderaturis, sandalitijs, [m] comatis & cornutis [n] crinibus, scacatis & virgatis [o] capuciolis non vtantur: non choreas, [p] non festa [q] secularium prosequantur, non die noctuve per vicos & plateas incedant, [r] aut voluptuosam aliàs vitam ducant, easque solertius [s] retrahant ab insolentijs [t] quibuslibet & mundi huius illecebris, [v] ac inducant easdem ad impediendum in monasterijs suis deuotum & debitum virtutum Domino famulatum. Ad quæ omnia [x] obseruanda Moniales easdem (non obstantibus exemptionibus & priuilegijs quibuscunque, quibus tamen quo ad alia [y] nolumus præiudicium generari) per illos, de quibus supradictum est, compelli [z] iubemus remedijs opportunis.

¶ Statuimus insuper, vt quæuis ad regimen abbatiarum assumptæ in mo-

a ¶ Offendere.] quod grauius est, quàm offendere terrenam. de hæret. vergentis.

b ¶ Per ordinarios.] annis singulis debeant visitari, quod est nof.

c ¶ Apostolica.] auctoritate, quod sequitur.

[Glo. seq. distinguit duas species exemptorum, & ad quæstionem respondet.

Monasteriorũ exemptorum duæ sunt species.

d ¶ Alia] istorum ergo monasteriorũ exemptorũ duæ sunt species: aliqua sunt exempta, quæ nõ recognoscunt superiorẽ: nisi Papam; alia sunt exempta, quia sunt ordinum exemptorũ; sicut monasteria ordinis Cisterciẽs. Camaldul. & similiũ; illa ergo nõ corriget ordinarius loci, sed Abbas vel Prior, cui subsunt. Si autẽ monasteria Monialiũ, subsũt alijs monasterijs Monialiũ, cu illa maior plata clausuram exire nõ debeat. eo tit. c. vnico, li. 6 vñ quod illud monasterium sic subiectum possit ordinarius visitare. Archidiaconus in pñ. d. decr. vnica. tenet, quod illa maior plata per se visitare nõ possit, sed cũ iuste sit impedita, visitabit p aliũ 10. q. 1. episcopum. facit de offi. ord. inter eo. tit. si episcopus lib. 6. & secundum hoc cessabit ibi officium ordinarii.

[Glo seq. in quæstione remittit, & aliam soluit.

Visitatio iterari pt.

e ¶ Annis singulis] an sufficiat hoc fieri in fine primi anni & in principio secundi, vide quod scripsi eod. tit. in singulis, in prin. hæc autem visitatio fit semel tantum in anno: iterari tñ poterit, si subsit causa, vt dic vt no. de offi. archi mandamus de censi cum venerabilis, ꝙ de non exemptis est indubitatum: sed idem puto de exemptis nec ista littera contradicit.

Debeo, debes necessitatẽ importat

f ¶ Debeant.] male facient prælati, qui has visitationes omittunt, cum hoc verbum sit præcepti, & necessitatẽ importet, de appell. oblatæ in fi. de senten. excom. vt famæ, etsi quandoque sapiat honestatem: sed illud speciale. de despon. impu. c. 1.

g ¶ Impendant] capitula, super quibus inquirunt visitatores monasteriorum, formauit Guli. in Spe. de inquisitione. §. nunc tractemus. versi. licet autem.

h ¶ Moniales.] Abbatissas includit. de simo. cap. fi. de prim. ex ore.

i ¶ Dolentes.] concor. sup. eo. recolentes in princ. de celeb. Mis. dolentes. inf. de censi. ad nostrum. in princ. sup. ea. compil. de elect. in plerisque.

k ¶ Excedere.] iunge hic litteram, non vtantur. Ioan. Andr.

l ¶ Sericis.] imo nec habere debent sericam texturam. 21. q. 4. c. 1. sed portare debent vestes aptas professioni & sanctimoniæ 28 q. 4. c. si 23. dist. sanctimoniales, & facit sup. ea. compil. de vita & hon. cle. quoniã in prin.

Fulgentii dictum.

Fulgentius ad Probam. Vestis talis sit sacræ virginis, quæ testis sit internæ castitatis.

m ¶ Sandalitii.] de his de vsu pal. c. si & 94 dist. § compagis, & sunt calceamenta, quibus vtuntur epi induti pontificalibus.

[Glo. seq. tractat, an Moniales tondeantur.

n ¶ Et cornutis.] per hanc copulam non videtur prohibere comas ipsarũ, vbi cornutæ nõ sũt, facit 30. dist. quicunque & 20. q. ... vbi tenet hoc Lau. cũ ibi pcipiat clericos tonderi & nõ Moniales: apud nos cõiter tondetur Moniales: & c. quęcunque. de secularibus fœminis intelligitur, quæ in sui velamen & subiectionis signum crinibus vtuntur. Refert Vegetius de re militari, ꝙ cũ Romanis neruorum & funiũ copia defecisset, & nõ possent ad tendẽdũ bellatoribus machinas reparare, Romanæ mulieres abscissis crinib. eos maritis tradiderũt p quos reparatis machinis aduersariorũ impetũ repulerũt, maluerũt n (vt ipse dicit) pudicissimæ fœminæ maritis conuiuere capite deformato, quàm integris crinibus hostib. seruire, sic puto plus Monialib. expedire, deformato capite Deo cõuiuere, ꝙ crines poliendo humani gñis hosti seruire. Io. An.

Mulieres Romanæ ꝓ machinarum reparatione crines abscideꝛunt.

o ¶ Virgatis.] hæc prohibentur etiam secularibus clericis, sup. ea. compil. de vita & hon. cleri. quoniã, in prin. & in fine.

p ¶ Choreas.] Vide quod dicam infra, de celeb. Miss. c. vnico circa medium.

q ¶ Festa.] Cyprianus de laude virginitatis sic loquitur. Nec computari iam potes inter puellas virgines Christi, quæ sic viuis, vt possis adamari.

r ¶ Incedant.] etiam ex honesta causa, debent enim manere sub clausura eo. tit. c. vno. lib. 6.

s ¶ Solertius.] sup. ea compil. de offi. ord. cap. vnico. ibi exponitur.

t ¶ Insolentiis.] sup. ea. compil. de offic. ord. cap. 2. ibi exponitur.

v ¶ Illecebris] scilicet carnalibus, vel illicitis delectationibus: sic dictis, quia illiciunt.

x ¶ Omnia.] & similia de consti. translato de rescr. inter. ff. de legi. non possunt vnde si portarent vestes rubeas vel virides, vel in similibus hic non expressis excederent coercebunt ordinarii.

Procuratio visitationi est annexa.

y ¶ Alia] legis diœcesanæ vel iurisdictionis, quæ plene no. ff. de offi. ord. dilectus. per hoc tamen non eximit illas a procuratione, cum illa sit annexa visitationi. de præscript. cum ex officii. de censi. cum venerabilis.

[Gl. sequens soluit dubium principale, & quoddam incidens.

z ¶ Compelli.] per hoc vt. ꝙ non possunt exemptas distinuere, facit quod scripsi post Inn. de ætate & qualitate. in fi. de rescr. dilectus. 1. & facit. s. eo. ti. ea quæ.

versiculi hec cadem, quam per hanc immutari non puto, quinetiam hodie illa loca visitant visitatores a capitulis prouincialibus deputati, quod patet, quia visitant exempta, vt ibi, ergo ordinariorum potestas nō impedit ipsorum officium, exerceant ergo ordinarij quo ad exemptas censurā, & disciplinas regulę, sup. c. proxi. §. si quis, & hęc sunt remedia opportuna, de quibus sequitur.

[Glos. sequ. infert, quęrit, & soluit.]

a ¶ Solitę.] licet ergo Abbatissę benedicantur, tamen non omnes, inspicitur ergo mos monasterij, concord. sup. capit. proxi. parte 2. versi. monachus alienationes, & 12. qō. 2. alienationes. Quid si aliquę fuerint bñdictę, aliquę non? puto si de more seruato per xl. annos patere posset, illū sequendū, licet prius vel post seruatum fuerit contrarium, argu. de preb. cum de beneficio lib. 6. ubi uero affirmatiua, vel negatiua tanti tpis nō apparet: puto poenam istam locum non habere quasi ex uaria obseruatione videatur hoc voluntarium, ad hoc de censi. ex parte.

Abbatissę nō oēs benedicūtur.

† al. numerādū.

nomus, & no. 11 q. 1. quomodo virginibus, non. n. posset corrupta virginitatem hortari. 39. d. ii. c penul. in fi. ergo non prestit virginibus.

[Glo. seq. quęstionem soluit.]

e ¶ Cecidisse] in abbatibus, in quibus hoc non exprimitur, non habet locum hęc poena: licet enim masculinum 2 comprehēdat foemininū, non tamen conuertitur: exemplo .n. & c. fi. de lega. 2. si ita sit scriptum.

f ¶ Per illos.] siue sint collegia, ad quę spectat de iure communi, de elect. 16. q. vlti. c. vlti. & de elect. c. 1. siue sint alij, ad quos de iure speciali spectet prouisio de resti. in integ. c. 1.

2 Vide Arch. in ca. siquis suadente. 17. q. 4.

g ¶ Vulgo.] facit infra c. proxi. in princi. cum concor.

h ¶ Canonicę seculares.] de his de elect. c. indemnitatib. §. pen. lib. 6 & no 11 q. vlti. c. vlti. & de maior. & obe. dilecta: in gl pe.

i ¶ Approbare] imò reprobare videtur 18. q. 2. perniciosam:

nasterijs, in quibus abbatissę sunt solitę[a] benedici,[b] intra annum a suę cōfirmationis tempore[c] cōputandum, † munus benedictionis suscipiant, alioquin a iure suo (nisi subsit causa rationabilis,[d]) prorsus se nouerint cecidisse,[e] per illos[f] ad quos id pertinet prouisione de abbatissis monasterijs ipsis canonice faciēda. ¶ Illas quoque mulieres, quę vulgo[g] dicuntur canonicę seculares,[h] & vt seculares canonici vitam ducūt non renunciantes pprio, nec professionē aliquam facientes, per locorum ordinarios, si exemptę non fuerint, suas si vero exemptę fuerint, Apostolica auctoritate pręcipimus visitari: Per hoc tamen non intendentes earū statum, regulam seu ordinē approbare.[i] ¶ Ipsos autem visitatores notariis duobus,[k] & personis duabus[l] suę[m] ecclesię: quatuorque viris[n] alijs honestis vtique & maturis[o]. pręcipimus in ea, quam visitando facient, inquisitione fore contentos.[p] ¶ Si qui uero uisitatores ipsos[q] in pmissis impedire[r] pręsumpserint,

[Gl. seq. ponit differentiam inter benedictionem abbatis & abbatissę: secundo quęrit, an sit iterabilis, & duas opiniones ponit.

b ¶ Benedici.] vt scripsi post Host. de accusa. meminimus, minus habet benedictio abbatissę quàm abbatis quia abbas benedictus monachos benedicit. de suplen. neglig. pręla. c. 1. & confert minores ordines, de ęta. & qualit. cum contingat, quod ex fragilitate sexus abbatissę non facit de poeni. & remi. noua. cum simil. Licet ergo benedictio abbatis nō sit simplex, sed mixta inter simplicem, et ordinariam, vt scripsi post Host. de ęta. & qualit. tuam. benedictio tū abbatissę simplex videtur. Item licet benedictio abbatis, a qua dependet ordinandi potestas his diebus dari debeat, quibus dandus est ordo, sec. Host. qui dicit id tutius, de ęta & qualit. cum contingat. de illa tū, a qua potestas illa non dependet, minus vr̄ dubiū, quin quolibet die dari possit, facit de consecr. eccl. vel alta. c. 2. & satis est certum tps illi, vel suis dependentijs non esse pręfixum. Sed dubitatur an hęc benedictio sit iterabilis? 1 Hug. hic tenet q nō 1. q. 1. manus, est n. quasi sacramentum, & ad instar benedictionis nuptiarum, de sec. nup. c. 1. & 3. Quidam contra. Inquirendum esset quid teneat curia: certum est autē pro his benedictionibus dandis, vel datis pretium exigi non debere. de simo. sicut 3

Abbas plus cōsequitur per benedictionē quam abbatissa.

1 De hoc dubio vide gino Turrecrematā in ca. manus impositio 1. q. 1.

c ¶ Tempore.] sic ēt currit tempus consecrationis epi, s. post confirmationem 100. di. c. 1. de hoc de ele. cum in cunctis, vel cum vero.

[Gl. seq. ponit quinq; exēpla notabilia p necessitate.]

d ¶ Rationabilis.] puta ipsius infirmitas, volūtas diœcesani per ipsum sępius requisiti, vacatio sedis, vel his similia 2. Idem puto si possessionē abbatię nō habuisset, neq; per eam intrasset, ad hoc 92. di. si qui epi. de elect. commissa, li. 6. Item si corrupta promota esset per eum, qui posset, non bñdiceretur, & facit qđ no. Host. 20. q. 1. iuuencula, per eum qui posset, dixi quia corrupta non pōt in abbatissam eligi, vt ibi, & facit 1. q. 7. c. 1. vel no-

k ¶ Duobus.] negatiue sumitur, i. non pluribus, facit 26. d. c. 1. & de hoc not. de testi. licet 1. Idem repete de sequentibus, & hęc probat littera, contentos, quę sequitur.

[Glo. sequ. soluit contrarium.]

l ¶ Duabus.] decr. ut iuxta, de offi. ordi. dicit de duabus uel tribus, sed hęc decre. specialiter loquitur in monasterijs Monialium.

m ¶ Suę ecclesię.] cathedralis vel inferioris.

n ¶ Viris alijs.] non distinguit, sint clerici, vel alij, tamen decreta ut iuxta, de offic. ordinar. pręcipit seculares excludi.

o ¶ Maturis.] ętate, de ele. cum in cunctis, in prin.

[Glo. seq. ponit duo diuersa, & dubium soluit.]

p ¶ Contentos.] circa visitationem aliorum monasteriorum, & locorum seruetur decre. ut iuxta, de off. or. circa visitationem, q̄ facit eps de proprio capitulo, pręcipue regulari, seruetur extraua. Bonifacij, de offi. ordi. debent. hic autem taxat numerum intromittendorum in capitulo tempore visitationis, per hoc tamen non restringit numerum procurandorum statutum. de censi. cum Apostolus.

Visitans quot pionas secū dēt hēre.

q ¶ Ipsos] ordinarios uisitantes Apostolica auctoritate, vel propria, vel superioris ipsorum monasteriorum.

[Glo. seq. primo soluit quęstionem, secundo quęrit, arguit primo & contra.

r ¶ Impedire.] per hanc litteram puto, q necesse sit impedimentum pręcedere, & monitionem sequi ad hoc, ut locus sit huic poenę, hoc dico quia vidi pręlatos scribentes quandoque Monialibus, quod parent se certa die ad recipiendam visitationem ipsorum, & in eisdem litteris faciunt monitionem, q nullus impediat, talis enim monitio debet fieri, vt desistant ab illato impedimento, vt locus sit huic poenę, facit quod scripsi de concel. preb. cum nostris, & super glo. 2 Sed nunquid illato impedimento fiet monitio nominatim, an sufficit generalis? ē pro & contra facit sup. ead. compil. de vita & honestate clericorum, cap. 1. de senten. excom. constitutionem, lib. 6.

Visitare volēs, an dēat pręmonere visitādos.

[Gl. seq. remittit ad simile, secundo dubium soluit.]

a ¶ Ipso

a ¶ Ipso facto.] est ergo iste casus, quo sufficit monitio, nec est necessaria sententia concor. decre. sup. ead compil. de vita & honest. cle. cap. 1. Absoluit autem ordinarius, ex quo Papa non reseruat, vt de sentent. excomm. nuper.

id consilium, auxilium, vel fauorem. Tertio protestatur statum pœnitentiæ, & humilitatis per id mulierib. non prohiberi. ibi, [Sane.] Constitutioni forte causam dedit, quod not. Hostien de pœniten. & remiss. cum ex eo, dum enim ibi dicitur, quod quæstores eleemosynarum

CVM de quibusdã.] Accipe gl. & sũm diuisionem prosequere particulas, & nõ indigebis positione cas. No. primo, quod ad hoc, quod quis datur religiosus, oportet quod promittat tria vota, quæ sunt de substantia cuiuslibet religionis, s. obedientiam, paupertatem, & castitatem. Secundo not. iuxta glo. personas, quibus permittitur prædicare. Not tertio casum, in quo quis ipso facto incurrit sniam excõicationis: videlicet, si mulieres Beguinæ assumant statum suum post istam cõstõnem, vel si non dimittant, tũc. n. ipso facto sunt excõicatę. Not. tres sunt ordines B. Francisci: Primus est masculorum, qui pfitentur omnia substantialia ordinis, & religionis cuiuslibet: Et iste est strictissimus, de quo in clem exiui de paradiso. de verb. sig.

seu aliquo pręmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso facto [a] excommunicationis sententiam se nouerint incursuros, priuilegijs, statutis, & cõsuetudinib. quibuslibet in contrariũ minime ualituris.

TITVLVS XI.

De religiosis domibus, vt episcopo sint subiectæ.

¶ Clemens Quintus in Concil. Vienensi.

¶ Mulieres statum Beguinarum sectantes, & de nouo assumentes, ac religiosi in hoc dantes consilium, vel fauorem ipso facto sunt excommunicati: status tamen pœnitentialis per hoc non interdicitur, secundum Panor.

CAP. I.

CVM [b] † de quibusdã mulieribus [c] Beguinabus [d] vulgariter [e] nuncupatis [f] [1] quę cum nulli † promittant obedientiam, [g] nec proprijs renuncient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam religiosæ nequaquã existunt: quamquam habitum, qui Beguinarum dicitur, deferant, & adhęreant religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio [h] earundẽ) nobis fide digna relatione insinuatum extiterit, quod earũ aliquæ quasi perductæ in mentis insaniam, [i] de summa Trinitate ac diuina essentia disputent [k] & prædicent, [l] ac circa †

non hospitentur in locis incongruis, dicit ibi Hostiensis, parcit, quod non dicit prostibulis: sed cauendũ est a quasi prostibulis, sicut sunt hospitia Beguinarum, quod perniciosum genus est mulierum, quæ † de facili alios quam religiosos admittũt, a quibus omnib. modis est cauendum. 18 q. 2. diffinimus. & c perniciosam. Alibi etiam no Host. quod a Beguinis cauendum est. de fri. fraternitatis, post prin. de vi. & honest. cle. monasteria alibi not. de iureiur. & Christus, ver. Angelus. quendã dixisse tempora mutata in malum, ex quo conscientia cœpit esse peccatum: Deus nouit iuramentum, & Beguinat' religio. dicitur quædam declaratoria super hac constitutione emanasse. quam de curia habere non potuit, & a quibusdam audiui, quod a curia non manauit. Vide autem duas contrarias, & vt puto in Alemania compositas, quarum altera videbatur edita ad consultationẽ Episcopi Argentini.

† Vide cle. Ad nostrũ j. de hæreti. & extrauag. Io. 22 in ca. S. Romana. tit. de relig. domib.

† al. nullam.

† al. ita: nec de facili alios, &c.

† al. ita: ac circa fidei catholicæ articulos, &c.

Secundus ordo B. Franc. est ordo S. Claræ sororũ, quæ etiã profitent illa substantialia. Sed differt a primo, quia ille habet pprium in cõi, quod non hẽt primus ordo Minorũ. Tertius est ordo cõis masculis. & fœminis, in quo existentes promittunt obedientiam, & quandam habet regulam, non proprie quo ad tria substantialia, sed ad quendam modum viuendi per Sedem Apostolicam approbatum, & hoc voluit glo. in ver. obedientiam. Et iste tertius ordo est pro viuentibus in coniugio, tamen secundum modum viuendi eis datum abstinent certis diebus qualibet septimana a thoro: ideo nota ex pdictis, quod non profitentes tria substantialia, non dicuntur proprie habere regulam, sed quendam modum uiuendi, & per consequens, nõ dicunt proprie regulares. No. etiam quod nedum fœminis, & laicis maribus pdicare non licet, sed nec etiam & laicis, qui non sunt curati, vel priuilegiati. No q' nomine mulierum continentur mulieres cuiuscumque conditionis, etiam uirgines, de hoc gl. 2. No. in § [Sane, in fine, quod inspiratio ad bonum procedit a Deo, & hęc est lex priuata, quę superat omnem, de reg. licet. de renũ. nisi § verum, 21. q. 2. duę. dat Lau. ver.

Tu spiras vbi vis, tu munera diuidis vt vis.

Tu quod uis cui vis, tu quẽ uis munere quo vis. Zab.

[Prima glossa summando diuidit, dicit quid causam constitutioni dederit, tandem subdit de quibusdam declaratorijs.]

b ¶ Cum de quibusdam.] Primo ponens constitutionis cãm abolet, & damnat statum Beguinarum, & excommunicat illum sectantes, uel de nouo assumentes. Secundo ibi, [prędictis] excõicat religiosos dantes circa

e ¶ Mulieribus.] Virgines, nuptas, & viduas comprehendit, de hoc ff de verb. sig. mulieris in prin.

d ¶ Beguinabus.] de erroribus Beguinarum, & Beguadorum Alemanię, inf. de hære ad nostrum.

c ¶ Vulgariter.] insp. citur elocutio uulgi sup. tit. proxi. c. vlt. ver. illas quoque, infra de hære. c. 2 § sane de torne. c. 1. de iniur. js. & ii pignorationes, in prin. lib. 6. cum suis concor

f ¶ Nuncupatis.] hic iunge litteram, nobis fide digna, &c. quod sequitur est interpositio.

[Glo seq. remittit, & quæstionem soluit.]

g ¶ Obedientiam.] vide quod scripsi, qui cle. uel uo. cõsuluit, & quod no. Spe. de sta. monac uer. 37. Et per hoc vr, quod hæc constõ sorores minorum, quæ dñr tertij ordinis, non includat, cum illæ promittant obedientiã, & habeant regulam non proprie quo ad tria substantialia, sed quendam modum uiuendi per Sedem Apostolicã approbatum, quod mihi constat, & facit inf. de senten. excom. cum ex eo, in prin. Secundus autem ordo est sororum S. Claræ, quæ profitentur substantialia, sed differunt a primo, quia habent proprium in communi, quod non habet ordo Minorum.

h ¶ Affectio.] sic 96. dist. olim.

i ¶ Insaniam.] sicut illæ de quibus habetur 26. q. 5. epi, quæ sequi se dicunt Dianam.

k Disputent. quod ẽt maribus laicis non licet de hære. c. 2. §. 1. lib. 6. C. de sum Trin l. pen.

l ¶ Prædicent.] hoc non licet mulieribus ẽt & prælatis

1 De horũ erroribus vide plene p Guidonẽ Carmelitam summa de hæresibus ti. de hæresibus Beguinorũ & Beguinarũ.

3 Vide Concil. Car. 4. ca. 99. refert in decreto pe. 8 ca. 134 & Grat. in c. mulier hoc loco citato 23. dist.

Sorores Minorũ sunt indiplici dãta

de pœnit.& remis.noua.23.dist.muliet. 33.q.5.mulie-rem.nec licet maribus laicis,de hæret. cum ex iniũcto. nec clericis,nisi sint curati, vel super hoc priuilegiati, sup.ead Compil.de sepult.dudum,post prin.& §.huius modi,in principio. facit 21. dist. de Constantinopolitanæ in fine. Secundus, subdere se æquali, nec præferre se minori. Tertius subdere se minori, facit de pœnitentijs, distinctione secunda, capitulo primo. Prima dicitur sufficiens, & necessaria, secunda abundans, tertia super abundas. De humilitatis efficacia, diabolus ad Macharium, vt legitur in vitis patrum: ieiunas interdum, & ego nullo vnquam cibo reficior; tu sæpe vigilas, me nunquam sopor oppressit: humilitas tua sola me vincit, & Ambrosius dicit, quod humilitas est clauis, quæ aperit regnum cœlorum, & reserat mysteria scripturarum. Et Gregorius in 4. Dominica de Aduentu: Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum puluerẽ portat, & vnde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur, & vide 95. dist. Dominus. 100. dist. contra morem.

fidei articulos, & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei cõtrarias introducant,[a] & multos super his decipientes simplices, eos in errores diuersos inducant, aliaque quamplura periculum animarum parientia † sub quodam velamine sanctitatis[b] faciant & committant: Nos tam ex his, quam ex alijs de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earundem sacro approbante Concilio perpetuo duximus prohibendum, & a Dei Ecclesia penitus abolẽdum.[c] eisdem & alijs mulieribus quibuscũque sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto[d], iniungentes expresse, ne statum huiusmodi dudum[e] forte ab ipsis assumptum quoquo modo sectentur[f] vlterius, vel ipsum aliquatenus de nouo assumant.

¶ Prædictis vero religiosis,[g] per quos eędem mulieres in huiusmodi Beguinarii statu foueri, & ad ipsum suscipiendum induci dicuntur, sub simili excommunicationis pœna quam eo ipso, quod secus egerint se nouerint incursuros,[h] districtius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statum (vt premittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de nouo forsitan assumentes, quomodocumque admittant: ipsis super eo sectando, vel assumendo præbentes vllo modo consilium, auxilium, vel fauorem, nullo contra præmissa priuilegio valituro.

¶ Sane per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissa continentia, vel etiam non promissa honeste in suis conuersantes hospitijs pœnitentiam agere voluerint, & virtutum[i] Domino in humilitatis[k] spiritu deseruire, hoc eisdem liceat prout † Dominus ipsis inspirabit.

¶ Idem.

¶ Ponens constitutionis causam, statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad cõseruationem locorum, & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam, statuens per locorum ordinarios suppleri defectum, vel negligentiam collatorum etiam circa exempta. Io. And.

CAP. II.

QVIA † con-

a ¶ Introducant.] quod hæreticũ est, de hæret. ad abolendam, in prin.

b ¶ Sanctitatis.] secundum Gregorium. Simulata æquitas, duplex est iniquitas: ratio est, quia malum facit, & abutit bono.

c ¶ Abolendum.] concor. 68 dist. chorepiscopi.

d ¶ Ipso facto.] ex quo Papa sibi, vel alteri absolutionem non reseruat, absoluet ordinarius, de sen. excom. nuper.

e ¶ Dudum.] respicit præterita, quia illud exprimit, & est ratio huius antiqua.

f ¶ Sectentur.] quasi sequantur, vel assequantur.

g ¶ Religiosis.] alios non ligat, vt dicam j. de sen. excom. c. 1.

[Glo. seq. obiectionem soluit.]

h ¶ Incursuros.] qui participans crimini damnato, incurrit eãdem pœnam excommunicationis, de sẽ. excom. nuper. & c. si concubinę, non videbat hoc exprimi necesse: sed quia vt scripsi in prædict. decre. nuper. illa pœna locum non habet, nisi duo concurrant, quod crimini, & criminoso participet, ideo fuit hic expressum.

i ¶ Virtutum.] ĩ. tit. proxi. c. vlt. ver. visitatores in fi.

[Gl. seq. de humilitate dicit vnde dicatur, & plurib. auctoritatibus illam commendat, tres ipsius gradus interserit.]

k ¶ Humilitatis.] i ab humo dicitur, & vt B. Bernardus dicit lib. de gradibus humilitatis: Humilitas est virtus, qua homo verissima cognitione sibi vile fit, & post multa: Gloriosa res humilitas, quia ipsa quoque superbia palliari se appetit ne vilescat, facit 8. q. 1. in scripturis, in fine, de talibus dicitur, quod sub specie agni lupum gerunt, de hæret. vt officium, libro 6. Cassianus ponens decem humilitatis indicia, ponit illud octauum, cum quis se reliquis inferiorem non superficie pronuntiat labiorum, sed intimo cordis credit affectu. Inde dicuntur tres gradus humilitatis: Primus, subdere se maiori, & non præferre se æquali.

QVia contingit.] Diuiditur in quattuor partes, vt patet in rubro secunda: ibi [Vt autem.] Tertia. ibi, [Præmissa.] quarta: ibi, [Cæterum.] Imol.

CASVS. Quia rectores eleemosynariarũ & leprosariarum negligebant curam dictorum locorum, & illa cura seu solicitudine postposita res, & bona ipsorum locorum non curabãt reuocare ad proprietatem, & bona ipsorum locorum conuertebant in suos vsus, quod est contra intẽtionem fundatorum, & augmẽtationem ipsorum locorum: ideo fuit Papæ supplicatũ, vt Concilium dignaretur prouidere, quod Cõcilium statuit, vt bona alienata reuocent, & de redditibus faciant reparationes vtiles, & necessarias ipsis locis, & non conuertant in suos proprios vsus. Et quia rectores isti possent esse negligentes, ideo statuit concilium, quod ordinarius loci eos compellat ad faciendum inuentarium de omnibus bonis spectantibus ad ista loca. Item quod compellant ipsos ad reddendam rationem quolibet anno. Item ordinauit Concilium, quod illa loca non dentur clericis in titulum, sed personis honestis, quæ habent vnde possint resarcire damna, si qua eisdem locis intulerint. Item dicit, quod si in illis locis sint pau-

peres

† al. parã-dis.

† Humilitas, qd sit & de reliquis spectantibus ad materiã huius gloss. vide plene B. Tho. 2. 2. q. 161.

† al. ita: put ipsis Dominus ministrabit.

† Vide cõcil. Triaẽ. sess. 7. de reform. c. 15. vbi hãc constitutionem innouat, cũ derogationibus in ea contentis. & session. 25. de refor. c. 8.

peres tendentes ad mortem, licet de iure communi de bereat recipere sacramenta ecclesiastica a rectore parochialis Ecclesię c. 1. de sepul. & c. 1. de cele. Mis. in antiq. tamen stabitur consuetudini illius loci, vt si consueuerint accipere sacramenta a capellano illius eleemosynarię vel hospitalis: tunc rectore illius ecclesiæ parochialis in consulto, debet eis ministrare sacramēta. Not primo, quod Epūs non pōt redditu deputatos ad locum pauperū, deputare ad alium locū; imo pertinet hoc soli Papæ. Et sic est casus pertinens ad solum Papam, q̄ Papa potest alienare redditus deputatos ad hospitalia, & eleemosynarias. Nota, q̄ rector hospitalis tenetur Epō, vel archiepō loci reddere rōnem de male administratis Not q̄ eleemosynariæ, quæ non sunt annexæ alicui Ecclesiæ parochiali: vel q̄ sunt ad aliquod monasteriū, nō possunt alicui conferri in titulum. Not, q̄ collator illorum locorum debet exigere a rectoribus, vt faciant inuentarium, & reddant rationem de redditibus illorum locorum: alias collatio est nulla, & sic fuisse factum scio in hospitali villæ Exoldunen. Not iuncta glo. q̄ pauperes existentes in eleemosynarijs, & leprosarijs, debent recipere sacramenta diuina a rectore Ecclesiæ parochialis, in qua fuerit eleemosynaria: nisi aliud habeat consuetudo, vt in dicto hospitali villæ Exoldun. est quidam vicarius perpetuus, qui singulis hebdomadis tenetur celebrare, vel celebrari facere duas Missas tali die qua voluerit, & tenetur audire confessiones pauperum existentium in domo seu hospitali, ita quod si veniret infirmus ad portam volens intrare, rector non tenetur illum recipere, nisi primo fuerit confessus a suo curato: & eo existente in domo, si iterum petat confiteri, vicarius tenetur illum audire, confiteri, & sibi conferre alia sacramenta: & iste vicarius est perpetuus, & tenetur intra annum promoueri ad sacerdotium secundum formā cle. sup ea. Compil. quæ de Ecclesijs, de offi vica imo cum simplici tonsura dictam vicariam poterit tenere. Not. q̄ rectores hospitalium non possunt vltra victum & vestitum fructus, & redditus conuertere in proprios vsus, etiam si fructus sint a solo separati. vide hic textum iuncta glo in verbo, vsus suos. Not. per te expositionem textus, quia multa exposui supra, quæ videntur sufficere pro multis dictionibus Not. ibi, [Interdū,] quod iura aliquādo adaptantur ad ea, quæ raro emergunt, ꝯ id ff. de legi nam ad ea de quo de despon. impu litteras. No. contra eos, qui nolunt recuperare bona Ecclesiæ. male enim faciunt: quia vt dicit Zenze. nedū deperdita recuperare imo si possunt noua acquirere tenentur, alias enim imputatur. 12. q. 4. quicunque C. arbi. tut. quicquid. Zab.

[Gl. prima summat, & diuidit.]

a ¶ Quia contingit. primo ponens constitutionis causam statuit hospitalia reformari per collatores ipsorū, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum, & iurium suorum, & ad hospitalitatem tenendam, ita

[Main text]

tingit[a] interdum, quod xenodochiorum, [b] leprosariarum, eleemosynariarum, seu hospitalium rectores, locorum ipsorum cura[c] postposita, bona, res, & iura ipsorum interdum ab occupatorum & vsurpatorum manibus excutere[d] negligunt: quinimo ea collabi, & deperdi, [e] domos & ædificia ruinis deformari [f] permittunt: & non attento, quod loca ipsa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectique lepra reciperentur † inibi, & exponentibus sustentarentur illorum, id renuunt inhumaniter [g] facere, prouentus eosdem in vsus suos[h] damnabiliter conuertentes, † cum tamen ea, quæ ad certum vsum largitione[i] sunt destinata fidelium, ad illum debeant non ad alium [k] (salua quidem sedis Apostolicæ[l] auctoritate) conuerti: [m] Nos incuriam † & abusum huiusmodi detestantes, hoc sacro concilio approbante sancimus, vt hi, ad quos id de iure [n] vel statuto in ipsorum fundatione locorum apposito, [o] aut ex consuetudine præscripta legitime, [p] vel priuilegio sedis [q] Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis

tuens per locorum ordinarios suppleri defectū, vel negligentiā collatorū et circa exempta: Secundo præcipit hospitalia in beneficium non ꝯcedi, nisi in duobus casibus, & reprobat ꝯtrariam ꝯsuetudinem, submittens quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iurā, inuentario, & ratione reddēda: & decretum apponit. Tertio declarat cōstitutionē non extendi ad hospitalia religiosorū, vel militiarum ordinum Quarto conseruat antiquas consuetudines talium locorum circa diuina officia, & sacramenta. Secunda ibi: [Vt autem.] Tertia: ibi, [Præmissa.] Quarta: ibi, [Cæterum.]

b ¶ Xenodochiorū.] de hoc & sequentibus nominibus, sup. ea Compil de præb. per litteras, & ibi de dit remis.

c ¶ Cura.] spaliū, vt innuunt sequentia.

d ¶ Excusare.] repetendo illa in iudicio, quod possunt in Ecclesiastico, etiam si illi sint laici. de foro competente cum sit.

e ¶ Deperdi.] permittunt, quod sequitur.

[Glo. seq not pro curatis, & alijs beneficiatis.

f ¶ Deformari.] hæc est probatio malæ administrationis. 12. q. 2. quatuor. de elect. fundamenta. ver. nunquid lib. 6 C. de admini. tuto. lex quæ facit constitutio loā. Execrabilis. 1. respon. reparari autem debent de redditibus locorum, qui superfluunt, quod dic, vt de eccle. ędi. c. 1. & cap. de his.

g ¶ Inhumaniter.] de præscri. cum ex offic. j. post prin. de censi licet.

h ¶ Vsus suos.] scilicet vltra victum & vestitum forte in patrimonio augendo, vel conseruando facit de præb. cap. 1. & patet, quod illi fructus etiam separatos a solo suos non faciunt. De alijs clericis, & prælatis not. de offi or. præsenti lib. 6.

i ¶ Largitione.] in vita & morte.

k ¶ Non ad alium.] etiam pium, & est huic simile de appell. cap. tertio, & ibi concordan de hoc in prima gloss. & bene facit, ff de admin. re. ad ci. pert. l. cum concor. primæ glossæ: quandoque tamen rebus vtimur ad alium vsum, quam fuerunt inuentę de pœnis, quamuis, lib 6.

l ¶ Sedis Apostolicæ.] nota per hanc litteram solum Papam alterare posse vsum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta & addendus est iste casus ad alios. de offici. leg. quod translationem. 1

m ¶ Conuerti.] per solicitudinem diœcesani. eo titu. de Xenodochijs

n ¶ De iure.] vt Episcopi, vt in prædi. cap. de Xenodochijs.

o ¶ Apposito.] per dioc. esanum de consensu patroni de consuet. cum dilectus facit 18. q. 2. Eleutherius, de iurepatr. præterea 2.

p ¶ Legitime.] spatio 40 annorum cum titulo, nisi sit tanti temporis præscriptio, cuius initij non sit memoria, quod dic, vt de præscri. cap. 1 lib 6.

q ¶ Sed is Apostolicæ.] hoc dicit: qa licet Epi possunt aliqua episcopalia iura remittere, vel conferre, nō

tamen

[Margin notes]

† al. reparentur.

† Vide l. legatum, ff de admin. rer. perti. c. reuera. de ꝯlect. dist. 2 c quamuis de pœnit. lib 6.

† al. incuriam.

1 Vide Turrecrematam in c. huic § di. 17. dist. vbi plura refert, q̄ a solo Papa heri pōt.

tamen possunt a se correctionem, & visitationem, de qua hic loquimur abdicare. de hoc de censi. cum venerabilibus de relig. do constitutus.

[Glo. sequ. notat.]

no de exces. prela nimis 2. in 5. gl. De laicis autem fatemur per predic c. quidam, quod praefici possint etiam si habeat rector curam pauperum, vel familiae extra potestatem clauium, talem enim curam habet, & pater, & dominus super familiā. Ista ergo non impedit laicum praefici. facit de sentent. excommu. canonica. & quod ibi dixi. Nec sufficeret ad praeficiē dum monachum talis cura, nisi ex potestate clauium curam habeat de hoc de offic. Archid. cum satis de poenité. & remiss. omnis. In prima tamen editione huius Concilij hoc fuerat prohibitum, nec laicis habentibus filios, vel vxorem, ex qua possent uerisimiliter filios procreare. talia loca conferrētur, quod postea fuit sublatum.

omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebite [a] in statum reduci debitum faciant, & ad ipsarum miserabilium personarum receptionem, & sustentationem debitam, iuxta facultates [b] & prouentus locorum ipsorum rectores praedictos compellere non omittant. In quo [c] si forte commiserint negligentiam, [d] vel defectū, ordinariis locorum iniungimus [e] ut etiā si pia loca praedicta exemptionis priuilegio munita consistant, † per seipsos vel alios impleant omnia praemissa & singula, & rectores eosdem utique non exemptos, propria: exemptos uero, & alios priuilegiatos, [f] Apostolica [g] ad id auctoritate compellant.

¶ Contradictores cuiuscunque status aut conditionis existant, ac praebentes eisdem circa praemissa consilium, auxilium, uel fauorem, per censuram [h] ecclesiasticam, & aliis iuris remediis [i] compescendo: nullam tamen per hoc exemptionibus, seu priuilegiis ipsis quo ad alia [k] praeiudicium generando.

¶ Praecipit hospitalia in beneficium non cōcedi nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinem, submittens quales esse debeant, quibus administratio ipsa cōmittitur, & de ipsorum iuramento, inuentario, & ratione reddenda, & decretum apponit. Io. And.

¶ Vt autem † praemissa promptius obseruentur, nullus ex locis ipsis secularibus [l] clericis in beneficium [m] conferatur, etiā si de consuetudine (quam reprobamus [n] penitus) hoc fuerit obseruatum, nisi in illorum fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionem [o] sit de rectore locis huiusmodi prouidendum. Sed eorum gubernatio viris prouidis, idoneis, & boni testimonij committatur [p] †qui sciant, velint, & valeant [q] loca ipsa bona eorū ac iura utiliter regere, † & eorum prouentus & redditus personarum usum miserabilium fideliter dispensare, & quos in usus alios bona praedicta cōuertere praesumptio uerisimilis non existat,

a ¶ Indebite.] Ad haec recuperanda admittitur quilibet de loco, & dic ut de rebus eccl. non alien. si quis presbyterorum.

b ¶ Facultates.] quarum semper in sumptibus, & procuratio nibus habenda est ratio de vita & honest. cle. quoniam de censi. sopitae, cum suis cōcord.

c ¶ In quo.] scilicet in reformando, & complendo, ut dictum est.

d ¶ Negligentiam.] hoc patebit ex facto notorio. de censi. Romana. §. notoria, vel per assignationē termini ad hoc praefixi. & elapsi, tacit inf. tit. proxi. c. 1.

e ¶ Iniungimus] non dicit permittimus, per hoc patet quod ordinarii ad hoc tenentur ex praecepto, & facit quod dixi. sup. ti. pro. xi. c. 1. post prin super ver. debeant.

f ¶ Priuilegiatos.] de priuileg. quoniā, & c. cum capella. eod. tit. volentes. §. in eos lib. 6.

g ¶ Apostolica.] concor. inf. ea. compil. de suppl. negli. praelato. cap. vnico, & ibi concor. de hoc.

h ¶ Censuram.] de verborum signi. quaerenti.

i ¶ Remediis.] Inuocando (si expedierit) brachium seculare, de off. ord. c. 1. & quoniam.

k ¶ Ad alia] sic sup. tit. 1. c. 1.

[Glo. seq. quaerit de monacho, dicit quid iudicatū, & quare, ponit opi. contrariam subdit quid laico, & ponit huius constitutionis prohibitionem.]

l ¶ Secularibus.] 1 dubitatur an hospitalibus praefici possit, & de leprosariis iam vidi obtentum, quod eis praefici potestur per illud, quod no. in. de eccle. aedi. cum dilecti, nos dicit collegium leprosorum religiosum, & licitum & a iure approbatum, & per c. quidam in a qd 2. Arch. ibi dicens, quod ipsum c. quidam loquitur de simplici genere locorum, & personarum. Vnde quod ibi de monachis dicit, non hospitalia, sed martyria, & monasteria recipit, sic ratio, quia quod monachus extra monasterium constituetur, non est permissum, nisi pro curam animarum, de reg. super eo. vbi ergo regimen hospitalis caret cura, qui dicit religiosum illi praefici posse, ostendat ius expressum. Nec est et verum, quod dicit, in collegiū leprosorum, religiosorum, ut ibi et scripsi, & facit quod

m ¶ Beneficium.] cō cor. sup. ead. compil. de praebend. per literas, & vide quod ibi dixi in glo. vnde nec. & quod statim dicam super ver. committatur.

n ¶ Reprobamus] concor. 3 ea. compil. de aeta. & quali. ut hi qui. cum suis concor. Si autem expresse non reprobasset consuetudinem, puto quod durasset sicut statutum, de quo sequitur. de constitutionibus. cap 1. lib 6.

o ¶ Electionem.] per superiorem confirmandam. 2

[Glo. seq. ponit lectura, quam dicit consuetudine nō approbari, & declarationem ponit.]

p ¶ Committatur.] si intelligeret ad tempus, s. quādiu placuerit committenti, tūc esset littera illa clarior, quae scilicet prohibuit illa in beneficium concedi, quasi diceret, beneficia de sui natura sunt perpetua 55. di. praecepta. ille vero erit temporalis ad instar tutorum, & curatorum, de quibus sequitur, & praesidentium ciuitati Romanae, de quibus de elect. fundamenta. lib 6 vel aliis ciuitatibus, vel vniuersitatibus, de quibus satis scripsi post Host. de iud. c. si fuerit ad hoc sup. ea. compi. de sup. neg. prala. c. vnico. in prin. ibi, committere, & quod ibi dixi, consuetudo non recipit hāc litteram, imo ita hodie sicut olim instituuntur perpetui rectores in locis talibus, & facit litterā regere, quae sequitur, declaranda esset in hoc mens huius literae.

q ¶ Valeant.] cum effectu, supra de cler. non resi. capit. 3. & 4.

[Glo. seq. & ponit formam iuramenti tutorum, & curatorum, & quibus dentur.

a ¶ Tuto-

† al. existant.

† Vide Cōcil. Tri. sess. 22. de refor c. 9. & ses. 25. de refor. c. 18.

† al. conferuntur.

2 Vide Fel. in ca. in nostra. corol 32. de rescr. & Old. cons. 159.

† al. gerere.

9 Materiā huius glo. late tractat hoc loco more suo Imo. hic cum videto.

a ¶ Tutorum & curatorū] iurant.n. isti facere vtilia pupillis, vel adultis, quibus deputantur, & prætermittere inutilia ipsorum, et res, & personas ad commodum, & vtilitatem eorum bona fide custodire, & saluare, inuentarium de rebus eorum facere, & administrationis suæ rationē tempore debito reddere cum residuorum resignatione, eo saluo, quod semper vtilitati valeant ueritate, quod vide in Spe. de tute. in prima columna. & probatur, C. de episco. aud. l. de creationibus, C. de curato. furio. l. fin. cum similibus. Tutor autem datur pupillo, curator adolescenti. & interdum maiori furioso, vel prodigo, vel his similib. datur etiam bonis, & ad causas & lites, de quibus omnibus in Spe. de curatore.

Tutores, & curatores quid iurare tenentur.

† al. gubernatio.

Tutor, & curator quibus dantur.

† al. inuentarium.

b ¶ Iuramentum.] concordat infra de hæret. capit. per mo. § porro.

[Gloss. sequ. notat istos ad satisdādum non arctari, & dat simile]

c ¶ Præstare.] Not. quia de satisdatione nil dicit: ad quam tamen tutores, & curatores tenentur, nisi sint testamentarij, vel ex inquisitione dati, C. de tutore vel curatore, qui nō satisd. l. in dubium. & l. non omnium. de curatore furioso, §. fina. institu. de satisda. tuto. in prin. & sic soli legitimi, & sine inquisitione dati satisd. & ibi de hoc, & in Specu. de tut. §. si autem. ver. horum. cum autem isti rectores ex inquisitione dentur, merito satisdatione non onerantur, facit, C. de episcop. & cleri. orphanotrophos. in princi. nisi propter vxorem, & filios suspectus 23. distinct. de Syracusanæ, sed tali suspecto committi non debet, vt supra.

Tutorum, quidā tenentur satisdare, quidam non.

d ¶ Bonis] mobilibus, & immobilib. de testa. relatum s. ff. de verb. sig. l. bonorum.

e ¶ Inuentaria.] quę alias repertoria dicuntur, ff. de administ. tut. tutor, qui repertorium, & ad hoc tutores, & curatores tenentur, C. de admi. tu. l. tutores s. de cur. fu. l. ff. & formas diuersorum inuentariorum vide in Spe. de instr. edi. §. ff. & de his ibi ver. sunt etiam.

Inuentarium, & repertorium idem.

[Glo. seq. soluit dubium tendens contrario.]

f ¶ Annis singulis] per hanc l. t. sani vr̃ quod et nō peritam tenεatur offerre, alias si terminus statutus nō eēt (pone exemplum sup. ea. con. pr. de testa. Clemen.) satis videretur sufficere, q̃ hoc faceret cum requisitus esset. de iureiu. c. breui & facit quod no. de elect. cupientes, §. si uero in 5. glo.

Idem Zabar. & Pan. hic. & Alexā. cōs. 1. nu. 6. lib. 7.

[Gl. seq. signat contrarium, ponit opin. & soluit.]

in quibus sub obstrictione diuini iudicij illorum, ad quos dictorum locorum commissio † pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam, quib. dictorum locorum gubernatio, seu administratio committetur, ad instar tutorum [a] & curatorum iuramentum [b] prestare, [c] ac de locorum ipsorum bonis [d] inuentaria [e] † conficere, & ordinarijs, seu alijs quibus sub sunt loca huiusmodi, vel deputandis ab eis annis [f] singulis de administratione sua teneātur reddere [g] rationem. Quod si secus a quoquam fuerit attentatum: [h] collationem, prouisionem, seu ordinationem ipsam carere decernimus omni robore firmitatis.

¶ Declarat constitutionē nō extendi ad hospitalia religiosorum, vel militarium ordinum. h. d.

¶ Premissa [i] vero ad hospitalia militarium [k] ordinum, aut religiosorum etiam aliorum [l] extendi minime volumus; quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctę obedientiæ virtute mandamus, vt in illis secundum suorum ordinum instituta, & antiquas obseruantias prouidere pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorum arcta † districtione cogantur, statutis quibuslibet non obstātibus præmissis.

¶ Conseruat antiquas consuetudines talium locorum circa diuina officia, & sacramenta. Io. And.

¶ Cęterum [m] nostrę intentionis existit, q̃ si quę sint hospitalia, altare [n] vel altaria, & cęmeterium ab antiquo habentia, & presbyteros celebrantes, & sacramēta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales [o] rectores cōsueuerint in illis † exercere præmissa, antiqua consuetudo seruetur, quo ad exercenda, & ministranda spiritualia supradicta. [p]

g ¶ Reddere rationē.] contra, C. de epis. & cler. orphanotrophos. in fi. & Auth. de eccle. titu. §. pen. col. 9. vbi dicitur tales ad rationem reddendam non teneri. Solu. illud correctum per Auth. posterior. de san. epis. § œconomus, colum. 9. ita ibi soluit glo. Tu dic verius primas leges nō correctas, sed loquuntur de ratione reddenda orphanis, vel pauperibus, ad quam isti non tenentur, quod sonat ibi textus dicens, q̃ non subiacent tutelaribus, uel curatorijs rationibus, §. œconomos, loquitur expresse de ratione reddenda episcopo, ad quam tenentur, vt ibi, & hic: sed hoc ibi additur, q̃ singulis annis ad hoc teneantur.

Hospitalis magistri pauperib. rōnē reddere nō tenentur.

† al. ecclesiastica.

h ¶ Attentatum.] s. quia conferuntur in beneficium secularibus clericis vel personis, non talib. ut dictus est sup.

i ¶ Præmissa.] s. de suppletione ordinationū, et quo ad extera, q̃ non conferant in beneficium, de iure, inuentario, & ratione reddenda.

k ¶ Militarium.] vt S. Io. Hierosly. S. Mariæ Theutonicorum, Calatrauensium, & similibum.

l ¶ Aliorū.] sunt quędam religiones super hospitalitate fundatæ, vt Crucifero rum, vel dato, q̃ non sint ad hoc fundatæ habent tñ hospitalia.

† al. ita in illis partibus, &c.

m ¶ Cęterum.] quarta pars.

(Gl. seq. ponit duas hospitalium species, & remittit.)

Hospitalia de cuius licētia sunt erigē da.

n ¶ Altare.] talia hospitalia cum ecclesia, uel altari, cœmeterio, vel alio iure parochiali, vel quæ alias sint perpetua, & religiosa, erigi non possunt sine auctoritate diœcesani, alias tñ quilibet domum suam, vel partem domus ad hospitalitatem pauperum disponere posset, sed tūc pœnitere posset, & vide quod dixi eo. tit. ad hoc. super prima glo. & quod no. Hostien. in summa de reg. §. 1. versi. quia de rusticis ex quo autem hospitale est locus religiosus, & auctoritate Episcopi deputatus, bene possunt talia sibi accedere. sup. ead. compl. de præben. per literas.

o ¶ Parochiales.] s. in quorum parochis constructa sunt hospitalia, pro quib. facit ius coc. de præsc. ex trāsmissa, & de testi. ipso ad decimas, lib. 6. statur tñ consuetudini. Licet ergo hospitale, & ipsius familia, & pauperes ibi degentes sint de parochia matricis Ecclesiæ, potuit tamen præscribere hospitale, quod per proprium sacerdotē illis spiritualia ministrentur.

p ¶ Supradicta.] conco. vigesimaquarta, questione 1. pudenda de elect. nihil est, in fi. & facit int. de priuil. cap. 1. in hac.

Hospitalia cuius parochiæ sunt.

DE IVRE PATRONATVS.

Cōtinuatio.

[Vidimus supra de præbendis,& dignitatibus,& alijs beneficijs clericorum tam secularium, quam religiosorum: verum quia nonnunquam in dictis beneficijs est effectus præsentationis & aliqđ ius, q̄ patronis debetur: ideo annectit rubricā de iure patronatus.]

TITVLVS VII.

De iure patronatus.

Clemens V. in Concilio Vienen.

¶ Si præsentatis ad Ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non consueuerūt omnia onera supportare, non assignetur intra terminum competentem congrua portio diœcesanus eam assignare debebit: Quod locum nō habet, quando onera sunt per patronos supportanda. h.d. Zabar.

VT constitutio.] Præsupponēdū est, q̄ dr̄ in ca. de monachis de p̄b. in antiq. videlicet, q̄ si aliquibus religiosis, vel clericis cōpetant Ecclesiæ quantum ad proprietatē, forte ex donatione capituli, vel conuentus facta cum consensu Episcopi, vel Abbatis, & cum causa rationabili.s. pro alimentis religiosorū,& isti religiosi præsentant Episcopo clericū secularem, quē appellamus vicariū perpetuum, vel rectorem: ratione curæ Episcopus non debet instituere aliquem nisi sibi constet, quod ipse præsentatus habeat portionem seu pensionem a dictis religiosis, vnde decenter possit viuere, soluere iura episcopalia,& hospitalitatem tenere. Secundo præsupponendum est, quod dr̄ in c 1. eo. tit. in 6. videlicet, quod illud c. intelligitur etiam si monachi sint exempti a iurisdictione Episcopi. istud c. venit quodammodo executiue: quia ponit quid iuris si patroni præsentantes nolint assignare pensionem decentem ipsi vicario perpetuo.

CASVS. Fuit a nonnullis in Concilio Viennensi propositum, q̄ c. de monachis, alleg. & c 1. eo tit. in 6. erat quasi nullius efficaciæ, eo quod non prouidebat si religiosi nollent assignare certam pensionem dictis vicarijs: vnde Concilium primo prohibuit Episcopis, vt nō instituerent aliquem vicarium ad præsentationem religiosorum patronorum, nisi prius eidem vicario fuerit assignata certa portio: Et si patroni nolint portionem illam assignare, tunc Episcopus debet eis præfigere terminum ad assignandum hmōi portionem, & termino elapso facultas assignandi hmōi portionem deuoluit ad ipsum in pœnam patroni: quæ pœna est ista? quia forte Episcopus assignabit prædium, vel partem parochiæ, quæ erat magis propitia ipsius religiosis: & debet Episcopus procedere cum summa conscientia in assignatione hmōi, ita q̄ non inducatur odio, prece, fauore, vel pretio Sed quæritur, vtrum ista sint vera indistincte, videlicet q̄ Episcopus non debet vicarium instituere, nisi prius fuerit sibi assignata portio congrua? Dicit quod non est verum indistincte: quia in aliquibus prioratibus ipsi religiosi supportant omnia onera, quia soluunt iura episcopalia,& tenēt hospitalitatem. idest tractant vicarium honeste tanquam hospitem, & non tenentur assignare aliquam portionem: sed sufficit q̄ teneant vicarium honeste tam in victu, quam in vestitu, vt nō vituperetur sacerdotale officium. Not. q̄ cum Ecclesia competit ad clericos ex donatione Epī cum consensu capituli, cuius donationis effectus est, q̄ oēs redditus & oīa temporalia pertinent ad clericos, ipsi clerici tenentur assignare congruam portionem ipsi vicario perpetuo, vnde possit viuere, iura episcopalia supportare,& hospitalitatem tenere. Not. q̄ si religiosi, vel clerici nolint assignare congruam portionem, Eṗs potest illi assignare, & de hoc Papa onerat conscientiam Epi. Not. quod si religiosi supportent onera illius Ecclesię, tunc non tenentur assignare portionem siue pensionē ipsi vicario, sed sufficit, q̄ vicariū habeāt honeste tractare. No. casum, in quo cessat priuilegium exēptionis, sic q̄ religiosi exēpti subsunt Epo: puta si nolint decenter tractare vicariū perpetuum. Not. q̄ institutis in beneficijs debet assignari vñ possint hr̄e congruam sustentationē, & iura episcopalia soluere: subaudit Pau. & alia incūbētia supportare, de p̄bē. de monachis. & eo. tit. c. 1. lib. 6. Et quæ dicatur sufficiens portio illorum, not. de præb. extirpandæ. 21. q. 1. c. 1. de rescrip. cum adeo. Not. q̄ debet assignari terminus competens habentibus præsentare, intra quem prouideant de congrua portione, de hoc gl. in ver. competentem. Zaba.

CAP. I.

VT constitutio, [a] quæ ad Ecclesiam aliquam, quemuis etiam ad exemptorum præsentationem admitti consuetudine nō obstante [b] contraria prohibet, nisi præsentato de prouentibus eiusdem Ecclesiæ, talis coram diœcesano portio fuerit assignata, vnde iura possit episcopalia soluere,& sustentationem habere [c] cōgruam sicut expedit, [d] obseruetur; ipsā declarare [e], ac † quædam adijcere [f] consulta huiusmodi sacri Concilij approbatione prouidimus, Diœcesanis [g] sub obtestatione diuini iudicij di-

† In antiquioribus codicibus cōstanter legit ita s ac ei, quędam, &c.

[Prima glo. simul summat, & diuidit, item remittit & exponit.

a ¶Vt constitutio] in prima exordium, in quo expedientiam obseruantiæ antiqui iuris pro constitutionis causa ponit. in secunda constitutio ibi: [Diœcesanis.] quæ tria facit: primo prouidet circa assignationem partis prouentuum ecclesiarum faciendam prælatis, vel vicarijs ipsarum, per patronos ecclesiasticos, qui non solent ipsarum onera supportare. Secundo ibi: [Sane] circa illos patronos, qui solent supportare prædicta. Tertio ibi. [Ad quæ.] circa executionem constitutionis dat potestatem diœcesanis, & tollit obstantia, determinat opiniones, de quibus dicam super verbo,] Deuoluatur.] & hic, vt ponitur causatiue, sic de appe. vt debitus. vbi dixi.

¶Constitutio Clemens IIII. de præb. c. 1. lib. 6. quæ supplet constitutionem Alexandri, eo ti. de monachis. circa exemptos,& consuetudinem reprobandam, de quo sequitur.

b ¶Non obstante.] concor. de præb. extirpandę.

c ¶Habere.] & reliqua incumbētia onera supportare, vt in prædictis iuribus.

d ¶Expedit.] Ecclesiarum vtilitati, & animarum saluti, vt ibi.

e ¶Declarare.] hoc facit ꝟ. § sane.

f ¶Adijcere] adijcit circa formam inhibitionis. Item de termino statuendo, de præsentato instituendo, de assignatione post terminum per ordinarium facienda, & illud quod habetur in fi.

[Glo seq. quærit & soluit.

g ¶Diœcesanis.] 1 quid de inferiorib. ad quos spectat institutio, quod esse pt de offi. deleg. sup eo. de cler. pereg. c. si de præb. referente, ī. ea. compil. de præb. si de beneficio? Sol. in quantum ponit hęc decre ius nouū, in illis non habet locum: alias simpliciter dixisset, ordinarijs simile sup. ead. Compil de sequestr. pos. c. vnico. de statu regu. c. 2. sup tit. proxi. c. 2. post prin ꝟ. de priuileg. c. 2. de pęnit. & remis c. 1. & tunc tales comprehenderet, de offi. ord. ordinarij. in prin. lib. 6. & quod ibi not.

1 Appellatione diœcesanorū non veniūt inferiores prælati, vide Abbatem in c. cum olim in 4. not. extra præscri.

Nec

Nec potest negari quin setiose dioecesanos exprimat: cum non sit hic ociose repetitum, nec miru quia decre. de monachis, & decre. 1. lib 6 de praeb. de dioecesanis etiam expresse loquantur, si sup ea. Compil de sup pl negl. praela c vnico, de foro compet quamuis §. voluimus, de vi & honest. ci c.1. in prin. & quod ibi dixi Inferior ergo praelatus habens instituere, ad dioecesanum recurret, vt terminū statuat ad assignationem. facit prin nuiut c quod si nō fiat per inferiorē, ad quem spectat, admittitur, institutus, & per dioecesanos fiet assignatio, & reliqua hic expressa, & est simile, quod de literis commendatitijs scripsi in praedi. decret. fin. de cleri. pere. su per vlt gl.

[Glo seq primo dicit quid addit, quaerit quid si cōtra hat alleg. quod valeat, secundo. quod non valeat, respōdēs ad quaedam contraria: tertio soluit tenendo primum, & contrarijs respondet.]

a ¶ Inhibentes] hic addit fortiorem expressionem inhibitionis: Scripserat enim Alexander dioecesano, quod prouideret, quod nullum. &c Clemens Quartus statuerat & mandauerat constitutionem inuiolabiliter obseruari, hic Clemens Quintus inhibuit districte sub obtestatione, &c Sed quaero quid si contra hanc inhibitionē dioecesanus admittit praesentatum assignatione non facta? Videtur quod valeat de praeb. dilectus 2. de concess. praeb. si soli. in princ & facit, quod not. de offi ord. Romana. ad fi. lib. 6. & eo. lib. de immu. eccle decre ad fi. ex quo non apponitur decretum, vt ibi & facit de spō. impu. ad dissoluendum in fi. Item cum haec principaliter fauorem Episcopi, & instituendi recipiant, vt sup. in princ. possunt suo renuntiare fauori, de regula ad Apostolicam, C. de legib quod fauore, & facit, ff de noui ope. nuntia. l. 1 § & post operis Contra de elect prouida lib 5 vbi non valet confirmatio facta, illa inquisitione omissa, quę praemitti debebat: ita nec hic valeat non praemissa hac assignatione, ad idem eo. tit c. fi. vbi omissio citationis vitiat cōfirmationem. Item contra hoc eo. tit cum dilectus. vbi non valet collatio post inhibitionem legati. Ad idem praedi. decr si soli ver aut. vbi inhibitio executoris ad compellendum afficit ēt sine decreto: nam plus operatur expressa inhibitio quam mandatum, 2 vt ibi patet, & sic respondetur ad principiū ipsius decreta & decret. dilectus, in contrario allegatum. Item non obstat, quod hic non apponitur decretum: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse &c. C. de leg. non dubium. de reg. iur. quae contra, lib. 6 cum con cor. Nec est verum quod hic vertetur solum fauor instituētis, & instituti, imo versatur fauor ecclesiarum & salus animarum, vt patet in decre. 1. de praeb & sic renuntiare non potuerint facit. quod dixi post Inn. & Hostien. & Compost. de rescrip. cum dilecta super 4. gl Per hoc vr, quod institutio, vel confirmatio non valeat, puto, quod cum dioecesanus non recipiat potestatem cōfirmandi ab hac constitutione, sed det cōstitutio iurisdictionem habenti certum modum sine decreto, quod confirmatio contra hanc inhibitionem facta valeat: 2 & quod hoc sit de mēte, colligo per verbū praecedens, sub obtestatione, &c. Fateor tamen. quod puniendus est faciens, vt in decre. si soli cum concor. facit infra de iud c. vnic. Ad decr. prouideā, respondeo, quod ibi ordinarius recuperat iurisdictionem

per cōstitutionem Gregorij, quamuis, eo tit. sed modificatam. si ergo modum non seruet, deficit iurisdictio. ita cit. ff de transact cum his. §. si praetor, & de reo eo. qui sub tu. vel cur. l. magis, § si ex alienum Ad decre. vlt. eo. tit. dico quod ex vi decreti non valet ibi cōfirmatio q alias valuisset. In decret. cum dilectus, & dec. si soli, verti aut erat ius alteri acquisitū pro quo scribebatur. Lex, non dubium loquitur, in his, q habent perpetuam prohibitionis caulam, vt no. de spō. duorū. tua. quae hic cessat: nam etiam post institutione assignatio fieri potest, vt sequit & ad hoc adde quod dixi s. ea. Cōpil. de sequest. pos. c. vnico. ver aqua.

b ¶ Praesentatum.] instituendum ad regimen Ecclesiae, vel curam populi.

c ¶ Ius praesentandi.] nō nudum, sed vna cum dominio temporalium, vt j. §. sane, alias non fieret assignatio ista, quia rector totū haberet, super quo vide quod scripsi, de praeb. de monachis super fi vlt gl.

d ¶ Competentem.] de elect c. 1 de appel cum sit.

e ¶ Coram.] vide quod super hac dictione not. de cle. vt circa, lib. 6.

f ¶ Terminum ipsum.] a dioecesano statutum.

g ¶ Noceat.] facit de elect. publicato, & ad ea, quae ibi scripsi in 10. q.

h ¶ Ex tunc.] idest, lapso termino, & extremum tēpus designat, ff de condi. & demon. l. 4. in fi.

[Glo seq. ponderat litteram per id quaestionem soluens: secundo quaerit, & soluit.]

i ¶ Et in poenam.] non dicit, & postea in poenam, nec supra proxi. dixit, prius debent: per quod dico, quod dummodo lapsus sit terminus non attento ordine huius litterae sicut assignatio patronorum praecedit institutionem, sic & dioecesani prius poterunt assignare, & postmodum instituere: faciunt not. de rescrip. cum dilecta. in 4. gl. & sic illud, ex tunc, quod pręcedit, determinat verbum, debeant, & verbum, deuoluatur. Sed in quo est hic poena, cum nihil videatur referre, an per ipsos, an per Episcopum hoc fiat, ex quo modus non exceditur? Solu assignabit forte Episcopus tale praedium quod sibi tenere voluissent: perditio ergo electionis est hic poena facit de praeb. si pluribus. in fi. lib 6. ff de leg 2. statuliberū §. Stichum, & est simile de sup. negl. praela vnico ea Con. pil.

[Gl. seq ponit duas opiniones hic decisas.]

k ¶ Deuoluatur.] Tan. Gosfr. Inno & Hostien. dicebant de praebend. de monachis, quod si monachi assignare nollent hanc portionem, Episcopus elapsis sex mensibus ordinaret Ecclesiam, per decrét. sicut de suppl. neg. pręla. Sed Arch in decret 1. de praeben libro 6. dicit decret. sic loqui in defectu praesentati, non in defectu prouentuum, quare dixit Episcopum hoc casu non posse Ecclesiam ordinare, sed coget illos ad assignationem faciendam, hodie melius prouisum est per hanc litteram.

[Gl seq allegat duas concor. & dubium soluit.]

l ¶ Oneramus.] concor. sup. de voto c fi. vbi concor. de hoc sup. titu proxi. c vlt §. vt autem. in hunt. de haeret. cap. 1 post princip Et per hanc litteram, & ea quae not. de rescrip. statutum §. assessorem, libro 6 video, quod per patronos, vel presbyteros non possit Epo quaestio

strictius inhibentes,[a] ne praesentatum[b] aliquem per quamcunque personā ecclesiasticam ius[c] praesentandi ad ecclesiam aliquam habentē, admittāt, nisi intra certum terminum competentem[d] per dioecesanos ipsos † praesentantibus praefigēdum, ipsi praesentato fuerit coram[e] eis (vt praescribitur †) congrua de prouentibus Ecclesiae portio assignata: Quam si forsan ijdem praesentantes intra terminum[f] ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat[g] praesentato: statuimus, vt ex tūc[h] dioecesani debeant praesentatum (nisi aliud canonicum obsistat) admittere, & in poenam[i] praesentandum ad dioecesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi deuoluatur[k]. Praecipimus autem dioecesanis eisdem sub ipsius obtestatione diuini iudicij, ipsorumque conscientias oneramus,[l] quod

† al. Episcopos.

† al. praemittitur.

mita illi, vt per Petrusinū casu quo fronte de app. adde Pel. in cap. ex parte de cōsti. & in c. cum dilecta. de rescri.

a Actus contra mandatū an teneat, & an contra decretū, vide per Deciū in c. cū in matrimonij. in 4. col. in fin. de offi. de leg.

a Vide ad istam glo. Dec in c. de causis, de off de lega. & li-

seruari

referri, & q si appellarent patroni, dicentes q excessit vel presbyter, dicens q portio non sufficiat, eps nō deferret, fateor tñ quod superior, ad quem appellatũ est, emendaret quod male factum esset. supr. de app. pastoralis in prin. Idem puto cũ ante lapsum termini est cōtētio inter patronos, qui dicũt portionem antequā vel auctã p ipsos sufficere & episcopũ hoc negantẽ

† al. pensionis.

a ¶ Moderationem.] idest, moderatã taxationẽ, hoc dico, quia moderationis verbũ diminutionẽ sapit, de verb. sig. c. si & est huic simile de ele. cupiẽtes. post pri. lib 6.

Moderatio sapit diminutionem.

b ¶ Odio vel fauore.] p̃sentati, vel p̃sentãtium.

c ¶ Vel alias.] puta pręmio vel timore. 11. q. 3. quatuor. de te iud cum æterni. lib. 6. inf. de hære. c. 1.

d ¶ Vel minori.] concor de offi. cust. c. 1 & quod ibi no. in 3 gl.

e ¶ Sane.] hic declarat p̃dicta omnia, vt infra dicam.

[Glo seq. rationem reddit, infert, sed tenet contrarium.

f ¶ Obseruentur.] ex quo enim pręsentati & instituti non sustinẽt onera, sed procurationem, cathedraticum, & alia iura episcopalia, & hospitalitatis onera & his similia subeũt patroni: nō fiet assignatio prædicta etiã pro sustentatione rectoris, vt sequitur. Si ergo aliqua onera, puta procurationum subeunt patroni, reliqua subit presbyter, vr̃ quod assignatio fieri debeat sufficiens pro his oneribus tantum, quæ subit presbyter. facit de præscrip. accedentes. de sta. mo. in singulis de deci. tua 2. puto n. hoc esse de mente horum iurium, quod aut omnia subeant patroni, aut omnia presbyter. facit de consc. dist. 2. comperimus ff. de admi. tut. cum quæritur. Nam particularis exactio multa habet incomoda, ff. fami. erci. l. plane. facit de exerci act. l. 1. §. de censi. cum instantia, & hoc probat sequens littera.

Exactio particularis multa habet incomoda.

g ¶ Perpetuis.] de capel. mona. c. vnico. lib 6.

h ¶ Vicarijs.] repete perpetuis de offi. vica. ad hæc.

i ¶ Subire.] teneantur, quod sequitur.

k ¶ Decenter.] hoc respicit honestatẽ de vo. magnæ. honeste ergo locabuntur in sede, de exces. præl. c. 1. de ma. & obe. solitæ & honorabit in eis sacerdotale officiũ. de hære. cũ ex iniuncto. vers. licet aũt 95. dist. esto.

l ¶ Præstare.] hic patet, q etiam pro sustentatione rectoris non fiet assignatio.

m ¶ Sufficientem.] vide quod not. 21. q. 1. de refer cum acco in glo 2.

n ¶ Ad obseruationem.] non poterunt ergo tollere uel minuere portionem per episcopum assignatam, facit de pręben auaritię.

o ¶ Alio.] cum rector uel uicarius sustinet onera, & intra tempus per diœcesanum statutum assignatio per patronos facta non fuit.

p ¶ Consuetudinibus.] concor. uide §. ead. compil. de

moderationem [a] portionis † ipsius debite faciant, nec odio [b] vel fauore, vel alias [c] in pluri vel minori [d] circa illam scienter excedant.

¶ Sane [e] in prioratuum vel aliorum tam regularium quam secularium locorum ecclesijs, in quibus religiosi vel alij, ad quos eorum redditus pertinere noscuntur, prædicta consueuerunt onera supportare, præmissa nullatenus obseruentur: [f] sed onera omnia, quæ ecclesiarum ipsarum perpetuis [g] presbyteris, aut vicarijs [h] incumberent si dicta eis assignatio facta esset, religiosi & alij supradicti plene subire [i], ac presbyteros, seu vicarios ipsos decenter [k] tractare, nec non sustentationem eis præstare [l] sufficientem, [m] & congruam teneantur. ¶ Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obseruationem [n] debitam assignationis per diœcesanum in casu alio [o] (vt premittitur) faciendæ, religiosos prædictos & alios quoslibet à diœcesanis eisdem ecclesiastica † volumus censura compelli: Non obstantibus exemptionibus, aut aliis quibuslibet [r] priuilegiis, consuetudinibus, [p] vel statutis, quę circa pręmissa [q] vel eorum aliquod religiosis ipsis, aut alijs in nullo volumus suffragari.

† In quodam manuscripto ita: Ecclesiastica volumus cẽsura cōpelli nulla pactione seu cōuentione in contrarium habita, ualitura, nō obstantibus, &c.

¶ Idem.

¶ In plures hæredes unius ex pluribus patronis transit iuspatronatus per stirpes, hoc dicit Zabar.

CAP. II.

PLVRES [a] †

æta. & quali. vt hi qui. ad finem.

q ¶ Circa præmissa.] In alijs ergo non læduntur priuilegia. sic sup. tit. 1. ca. vlt. versi. nullo Io. Andr.

Plures.] Se summat, tria dicens. Secunda ibi, [Et vt facilius.) Tertia, [Quibus.]

CASVS. Frater meus & ego habemus ius patronatus in aliqua ecclesia; volumus pręsẽtare personam idoneã, certũ est q si patroni dissentiãt, tunc pręsentatus a maiori parte dẽt institui. c. qm̃ eod. 11 in antiq. Sed quęritur, vtrũ filij fratris mei habebunt quilibet suã uocẽ, vel vtrũ ipsi simul habeãt vnã vocẽ? Dicit, q solũ hñt vnam vocẽ, qa iuspatronatus competit per stirpes, non per capita. Sed quæritur, utrum possumus conuenire inter nos vt pręsentemus episcopo aliquẽ clericum alternis vicibus? Dicit q sic, vt facilius prouideatur ecclesijs. Sed vtrum laicus pōssit præsentare tres clericos sub conditione, vt eps eligat, quem voluerit? Dicit q sic, q a potest laicus patronus variare, secus si esset patronus clericus.

¶ Colligo aliqua notabilia, Primo, q plures hæredes non hñt nisi vnã vocẽ, quia si defunctus uiueret, ipse non haberet nisi unam uocem. Nota q patroni possunt conuenire inter se, ut præsentent alternatis uicib. Not q patroni plurium ecclesiarum inter se possunt illa iura diuidere, ut scilicet unus sit patronus in una, alius in alia, licet sit secus in patronatu libertorum, talis enim patronatus inter patronos diuidi non potest, licet alimentorum præstationes diuidere possint. ff famil. ercis. l. quædam Et primo ideo, quia fortius est ius patronatus libertorum quam ecclesiarum, unde illud non alienatur, istud autem sic. Item illud transit in suos, etiam non hæredes, ut ff. de iurepatro. l. filij. istud non hoc uult gl. in uersũ libere. Not. dicitur, patronis ecclesię, & sic ecclesiæ, quia sunt & alij patroni, de quibus in glo habemus. Not in §. [Quibus] de uerbo [permittimus] ex quo inducitur nouum ius, ut probatur hic iuncta glo. in hoc uerbo, quod not. singulariter Zabarella.

† De intellectu uide Lambertinum de iure patronat. ar. 12. q. 1. part. 1. nu. 5.

[Glossa prima primo dicit quid prima pars determinet, recitans duas opiniones contrarias, & tertiam mediam, quam impugnat. secundo pro opinione reprobata inducit tres æquitates, & tria similia, & unam decre & intricationem, quæ insurgit ex opinione hic approbata, quam explicat tertio, subdit dictum Goff. quarto inducit pro opinione approbata duo iura, & æquitatem, propter quam indicat, quid uidetur faciendum.

a ¶ Plures.] Se suminat tria dicens, & partes, quarum prima pars determinat notata 16 q. ult. piæ mẽtis. plenius. ea. q. si plures & co. ti. c. 1 p q̃ patet hic reprobari opinionem, quæ placere uidebatur Alan. Hug. Lau. Io.

Clemen. L Tancr.

Tancr. Vincen. Bernar. & Goffre. quæ mihi etiam placebat. Et approbat opinio Innoc. & Hostien. dicentium in præd. c. i. quod in iure patronatus successio fit per stirpes, non per capita: cum hoc esse debeat in linea descendenti. in titu. de hæred. quæ ab intesta. defe. §. & quia placuit vt sic plures vni succedētes, loco vnius habeantur. ff. de cōd. & demonst. cui fundus. & dicebat Inno hanc æquitatem præferendam subtilitati contrariæ. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. in fi. ff de inst. l. i. his concor. Roffredus Beneuētanus in libello suo, eo. tit. §. nunc de vltimo. Primū ad quod inducebat Vin. quod patroni veniunt ad successionem liberti per capita, non per stirpes. instit. de succes. lib. §. sed nostra, alias incipit, multis facit ad hoc, quia stipulationes indiuiduæ, non diuidun tur inter hæredes. ff de verb. obl. l. 2. & l. eadem. § Cato. & l. stipulationes non diuiduntur Archid. in præd ca. si plures. concordare voluit opiniones, dicens opinionē Innocentij esse verā in his, qui ex diuersis causis sunt patroni Et ita ponebat Rof. vt si vnus ex fundo, alter ex dote. Oēs. n. ex altero descendētes loco vnius habentur: quando vero vnicus fuit patronus, tunc locum habeat opinio contraria, vt sic inspiciamus initium. Sed licet hoc aliquantulum mulceat aures, cui nec vr hæc decre. obstare: quæ ponit plures patronos, & vnum ex plurib. non vnum solum: tñ non video rationem, quare aliud in duobus patronis ex diuersa causa, quam ex eadem, vt si duo dederint dotē. Item nec video, quare magis inspiciamus stirpem primo gradu, quam secundo vel vlterioribus. Cum igitur in hoc omnes concordent, quod hoc ius est simplex & indiuisibile: itē concordent, quod in hæredes & in æqualibus partibus æqualiter transit, licet forsan vt dicebat Inn. pinguior sit vox illius, qui plus hēt in hæreditate: Item cum omnes concordent eum qui aliquid in dote posuit, ita patronum esse, sicut eū qui plus posuit, & de oībus his scripsi eo. titu. c. i. mihi placebat opinio hic reprobata, quæ licet in parte haberet contrariam æquitatem, tñ expediens mihi videbatur ecclesiis, vt sicut patronis per capita debetur ius processionis, ius alimētorum, & ius defensionis: ita per capita debeatur ius præsentationis. scilicet vt quot sunt capita patronorū, tot sint suffragia vocum, & non plura, ad hoc facit eo. tit. ca. i. quod loquitur etiam de hæredibus fundatorum in plari, & tamen dicit præficiendum illum qui plurimorum approbatur assensu: & nō plura dixit, vt scilicet si patronus sit hæres cōpatroni, solum vnam vocem habeat, cuius contrarium innuit hæc littera, vt scilicet si sit de hæredibus triū patronorum, in trib. vocibus partem habeat, vel si solus esset hæres trium, habeat tres voces. facit de re iu. cum olim. Et ex opinione hic approbata timeo, quod nascentur inextricabiles quæstiones. Pone quod A. patronus, cuius hēdes hēt dēnt pro vna voce, habuit tres filios, quorū primus B. nomine, habuit duos filios, secundus. C. nomine habuit quatuor, tertius D. nomine habuit sex, quo iure oēs isti habēt vnā vocem. eo. iure habent duo filii B. tertiam illius vocis, quatuor filii C. aliā tertiam, sex filii D. aliam tertiā. Si ergo ad aperiendum intellectum dicendorum, hanc vocem reducamus ad vnum as, idest ad xii vncias, & faciamus, quod quælibet vncia in voce sit Bonon. grossus, & quilibet grossus valeat. 12. Bonon. paruos, quælibet stirps habebit quatuor vncias, quid erit ergo si vnus ex duob. tres ex quatuor & duo ex sex, præsentāt Titium, & reliq. scilicet vnus ex duob. vnus ex quatuor, & quatuor ex sex præsentant Seium? de numero personarum patet, de vnciis etiam patet: quia præsentatores Titii habent sex vncias & quatuor denarios, præsentatores Seii habent quinque vncias & octo denarios, sed explica stirpem. Item descendendo ad tertium gradum, si vnus ex illis duobus filiis B. habeat vnum solū filium, qui clericus est, alter octo, quorum duo ēt sunt clerici, sic totus habebit duas vncias, & illi octo diuident alias duas, & si quilibet ex illis octo habebit tres denarios. Item si quilibet ex quatuor filiis C. habuit filios, primus quatuor, quorum vnus clericus, secundus tres, quorum duo clerici, tertius duos clericos, quartus unum, quatuor filij primi hēnt unciā, & sic quilibet tres denarios, tres filij secundi unciam, & sic quilibet quatuor denarios, duo filij tertii unicā aliā, & sic quilibet sex denarios, & solus filius quarti hēt integrā unciā. Itē si ex tertia stirpe, s. ex sex filijs D. quilibet hēt filios, pone quilibet ex tribus duos, & sic sex, quorum unus solus est clericus, & quilibet ex alijs trib. quatuor, & sic duodecim, quorum octo sunt clerici, quilibet ex parentibus habebit octo denarios, quilibet ergo ex duobus filijs primorum trium habebit quatuor denarios, & quilibet ex quatuor filiis secūdorum trium habebit duos denarios. Habemus ergo secūdū prædicta triginta septē pronepotes ex duodecim nepotib. natis ex tribus filiis patroni, Finge quod uacat ecclesia, & isti triginta septem discordāt, uiginti laici ex eis p̄sentant unum, decem & septē quos dixi clericos, alium, Tu qui dicis per stirpes deberi uoces patronorum, extrica mihi casū istū, quo iure etenim ponderas stirpē in primo gradu, eo iure et in ulterioribus, ut prędixi, in unciis bene pōt explicari, quia pars clericorum hēt sex uncias & unum denariū, pars laicorum sex uncias minus vno denario; adhuc fortior intricatio, ubi ponit alium compatronum habuisse totidem descendentes, quorum aliqui cōcordant cum clericis prędictis, alij cum laicis. Et scias, quod si in p̄dicto computo fuissem ultra ternarium usus impari numero, ut v. vii. uel ix. adhuc fortior esset intricatio. Item si esset intricatio tanta in pronepotib. quanto amplior in filijs pronepotū uel ulterioribus? quod est dicere, si hæc intricatio est in tertio gradu, quanto maior in quarto, quinto & vlteriorib. Item si intricatio est in casu sic explicite & certitudinaliter posito, quāto maior in eo post probationes certificandi. Pro tanto terreor de hac approbatione, nec sic terreor de eo quod scripsi post Inno. & Host de elect. scriptum. super uerbo propositi, ubi dico quod p̄latus possit habere tertiā electionis, capitulū tertiā, clerus tertiā, quia fateor ut ibi scripsi, quod possit esse intricatio in calculo, non tñ tanta ut hic, & hoc propter successiuas stirpes Dicebat ergo Gof. eo tit. quod consuetudo, per quam in quibusdam partib. ut Neapoli, ius patronatus diuiditur per uncias, possit excusari, ut fiat diuisio nō respectu iuris patronatus, quod est indiuisibile, sed respectu portionū, secundum quas hæredes successerunt patrono uni uel plurib. & nō respectu portionū, quas contulerūt ædificando uel dotando & pōt esse utilitas harū diuisionum, ut ecclesia in alendo & in honorib. magis teneantur ei a quo plus recepit, sed actus pręsentandi cōis sit omnib. Posset ēt circa gratificationem (quę aliquando facienda est eo. tit. cū autem.) uox illis pręferri, qui plus cōtulit, & hoc dictū mihi placebat Sed ut dixi, opinio hic, approbata pro qua facit de rescrip pastoralis in prin. de testa. licet ex quadam. ibi. non utique, uno, &c in tanto habet æquitatem, quia absurdum erat patronum instituendo decem hēdes, forsan ad hunc finem, ut defraudare posset compatronum actu præsentandi, quod esset si isti haberent decem uoces, & ille unā, & quia hoc ita posset contingere in secundo gradu, tertio & ulterioribus, sicut in primo, nō uī habere rōnem opinio Archidiaconi, & propter hanc fraudem uel iniquitatem multotiens cogitaueram, quod bonū esset statuere, quod extantibus descendentibus hæredibus sanguinis ex aliquo patronorum, ius istud non posset transmitti in extraneos. In hæredes uero sanguinis transiret per capita ēt quo ad actu præsentationis: & tunc non conquereretur patronus de compatrono, sed de Deo creante, si plures descendentes prębuit cōpatrono, quam sibi. Deficientib. uero compatronis, tunc patronus descēdentes nō habens, posset transmittere in extraneos, quib. et succederent soli descendentes sanguinis, & per capita. Et forsan non esset absurdum statuere, quod nullo casu in extraneos. i. non descendentes posset transmitti, ut sic facilius liberarētur ecclesiæ ab hoc iure. facit de deci. prohibemus, & c. non.

Glo.

Ius patronatus trāsit ad hæredes per stirpes.

Stipulationes indiuiduæ inter hæredes nō diuiduntur.

Patrono duo iura debētur.

Ius patronatus quōmodo inextricabiles producere pōt ex hæredum multitudine ad quos transit.

Ius patronatus per uncias Neapoli diuidīt.

[Glo. secunda quærit, & soluit.]

¶ Plures.] quotcunque, cum sit eadem ratio sed ad minus duos comprehendit. de reg. iur. pluralis lib. 6. cum concor. & dic plures etiam singulares; in collegiatis. n. minus est dubium, de ijs, quæ fi. a præla. c. ea noscitur.

a ¶ Ab vno] ergo secus si plures a plurib. vel vnus a plurib. vt dixi in magna glo.

Patroni sunt triplices.

b ¶ Patronis ecclesiæ.] habemus patronos libertorum, & patronos causarum, de quibus dixi eo. tit. super rubrica.

[Glo. seq. dubium soluit.

c ¶ Relicti.] licet verbum. relicti, ad viui tabulas non pertineat, ff. de tab. exhi. l. 1. ad fi. facit de foro comp. conquestus. Idem tamen puto si inter viuos transferat vendendo pluribus vniuersitatem, vel permutando cum pluribus, vel plurib. donando, qui sunt modi transferendi, vt nota. eo. ti. cum seculū. donationem tamen non posset facere priuatus sine consensu episcopi. vt plane scripsi eo tit. illud.

Ius patronatus multipliciter transferri.

ab vno [a] ex patronis [b] ecclesiæ relicti [c] hæredes, [d] vocem dumtaxat vnius habebunt in præsentatione 10 rectores. [e]

¶ Et vt [f] facilius [g] prouideatur ecclesijs, non inconueniens reputamus patronos [h] ipsos inter se posse libere [i] conuenire, 20 de rectore ab eis alternis [k] vicibus præsentando: Quibus [l] etiam ex eadem [m] causa permittimus, [n] vt plures [o] ad vacantem ecclesiam possint eo modo præsentare [p] personas, [q] quod 30 vno ex eis eligi per episcopum [r] valeat, & admitti.

d ¶ Hæredes.] sui vel extranei, cum non distinguat de hoc 16. quæst. 7 considerandum, & dixi eod. tit. cum seculum.

e ¶ Rectoris.] & clerici, cum eadem sit ratio est tamen in hoc opinio, an patronus præsentet clericum: tenet tñ 40 quod non eo. tit. postulasti.

[Gl. seq. docet de tribus opi. primam approbatam, & duas alias reprobatas.]

f ¶ Et vt] circa hunc ver. erat triplex opinio. Prima, quod hoc fieri posset: Secunda, quod non posset: Tertia, quod posset de auctoritate epi, alias non hic reprobatur secunda, quam tenebat Inn. eod. tit. c. 1 & tertia, quam ipse idem tenebat eo. tit. querimoniam, & approbat primam, quam tenebat Ber. eo. tit. c. 1 in fi. 1. glossę. & apertius ibi Tan. quod placebat Vin. Phil. & Gof. inducebant. l. quoties. ff. de vsuf. & ff. de ser. l. via. in fi. ad idem ff. cōi. diui. l. communi diuidundo § cum de vsufructu.

g ¶ Facilius.] optarem hanc rationem ponderatam fuisse sup. proxi. responso.

h ¶ Patronos.] Ioes; facit quod no. de elect. quia propter verū vel saltem alias iure communi, &c. de reg. iur. in re communi lib. 6.

[Glo. seq. dupliciter litteram exponit, & contrarium soluit: secundo soluit qonem. ɔ sol. alleg. iura, quib. respondet, & solutionem iustificat.

i ¶ Libere.] id est sine superioris auctoritate, & sic improbat, quod no. Inno. in decre. qu. testimoniam. Item dic libere, etiā si non vacet ecclesia facit de dona. consulta tionibus. sup. ea. compil. de rebus eccle. non alie. si vna. hoc probat plurale. alternis vicibus: certum est n. quod vna vice non concurrit duplex vacatio Non obstat de ɔ cl. præben. c. h. quia illud fiebat in fraudem vacaturæ, hoc aūt fit ad tollendam discordiam, & ad faciliorem prouisionem ecclesiæ Et eadem rōne videretur patronos plurium ecclesiarum posse inter se diuidere. s. vt vnus sit patronus in vna, & alius in alia, vt not. Vinc. eod. titu. cap. 1. & c. ex insinuatione. Sed contra ff. fam. ercis. l. quædam. ff. de ali. leg. l. 3. ff. de iure pat. l. fi. per quæ pa-

Patroni plurium ecclesiarum

ter, patronatum libertorum inter patronos diuidi non posse, licet alimentorum præstationes diuidere possint. Sed dici posset, quod fortius est ius patronatus libertorum quàm ecclesiarum, vnde illud non alienatur, illud sic: illud transit in suos etiam non hæredes ff. de iurepa. fili. ff. de lib. le. Aure lio § Caius istud nō vt scripsi post Innoc. eo tit. cum secūdum. Item vt ibi nota. permutatur patronatus cum patronatu, quare ergo pars patronatus vnius ecclesiæ cū parte, quā habet compatronus in alia, non poterit permutari, vt quod iuris de toto, &c. de offi. deleg. pastoralis. § 1. ff. de rei vend. quæ de tota.

pōt inter se facere, quod vnus sit patronus in vna, & alius in alia.

TITVLVS XIII.

De censibus, & exactionibus & procurationibus.

¶ Clemēs V. in Cōc. Vien.

¶ Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebant ecclesijs per eos ante hoc concilium acquisitis, nisi priuilegio, exemptione, vel alia iusta causa inueniantur: quæ priuilegia vel exemptiones non iuuant in ecclesijs post concilium acquirendis h. d. Io. And.

CAP. I.

CVM

k ¶ Alternis vicib.] idest, quod vnus prima vice qua occurret vacatio, alter secūda, alter tertia: has ēt vicissitudines qnq; seruant singulares personæ collegiorum in collationibus spectātibus ad collegia. de præb. c. vlt. lib. 6.

Collationes qnq; fiunt per vices.

l ¶ Quibus etiam.] tertium dictū inducens ius nouum & æquissimum. quod intelligo de laicis vt inf. dicam.

m ¶ Ex eadem cā.] facilioris prouisionis ecclesiarum.

n ¶ Permittimus.] olim ergo hoc non licebat: bene. n. poterat laicus præsentato vno alium præsentare. eo. tit. quod autem & c. cum autem & potior erat conditio in statuti ab episcopo, vt ibi: videbatur tñ eps primo teneri: quod intellige vt dixi eo. tit. pastoralis. Si ergo licebat sic successiue accumulare, honestum est, vt liceat ēt sic præsentare.

o ¶ Plures.] quotcunque, vt dixi in princ. cap.

p ¶ Præsentare.] simul vel successiue. licet enim cum olim laicus præsentabat secundum, daretur optio epo, ipse tñ laicus instabat pro secundo: mō vero potest relinquere hoc epi optioni. Et sic no. quod licet electiones non possint fieri alternatiue. de elect. c. 1. lib. 6. præsentationes sic, vt hic quod de laicis intelligo vel clericis præsentantibus ex patrimonio, in quibus locus habebat, quod dixi sup.

Electiones non possunt alternatiue fieri.

q ¶ Personas.] Etiam in minoribus constitutas. quod dic vt de instit. c. 2. lib. 6. Io. And.

r ¶ Per epm.] vel aliū instituentē, cum eadē sit ratio.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, &c.

60 ¶ Visum est sup. de iure pat. verum quia patronus aliquā in fundatione, & ēt dotatione retinet aliquem censum auctoritate epi, & alias procurationes seu comessationes: ideo annectit rubricam, de censibus, &c.

Cotinuatio.

Vm sit.] duæ sunt partes: quia primo, rōne præmissa ponit statutum suum cum exceptione. Secundo, exceptionem limitat & declarat: ibi, [Priuilegia.] Imol.

CASVS Papa alicui loco religioso ecclesiā Pictauien. vel Bituricen. diœcesis donauit, vel forte ipse episcopus cum consensu sui capituli, a qua ecclesia episcopus consueuerat habere iura epalia, puta exigere procurationem ratione visitationis: quæritur vtrum per istam donationem ecclesia sit exempta ab omnibus oneribus

ribus & iuribus epalibus, vel vtrum religiosi illa onera teneantur soluere? Dicit clemens, quod tenetur supportare huiusmodi onera, nisi velint assignare congruam pensionem vicario, vt possit illa onera supportare: & hoc verum nisi iuuarentur priuilegio exemptionis, vel alia causa legitima, tamen priuilegium vel exemptio (si qua cōpetat) non pficit in ecclesijs post ↄcilium acquirendis Not ꝙ q sentit commodū, nō debet onus recusare. vulgariter: Qui sentit onus, sentire debet & commodum. Et sumpta sunt hæc. ff. de reg. iur. tñ melius diceretur, quod sumunt a iuribus, vnde sumitur regula. l. ff. de reg. iu. No. magis specifice cum ecclesia datur loco religioso ex donatione epī, Papæ vel legati, tunc datur cum omnibus oneribus suis, & hoc nisi donarent pēsionem vicario vt sustineret huiusmodi onera. No. iuncta gl. qđ Papa potest priuilegiare aliquē, vt non teneatur ad procurationem Apostolicæ sedis, vel vt non teneat ad iura episcopalia. Et sic princeps pōt priuilegiare aliquē a solutione talliarum, vt ille priuilegiatus non teneatur soluere talliam: tamen secundum doctores illam portionem non debet imponere alijs, aliàs peccat. No. quod vicarii constituti beneficijs spectantibus ad monachos, non tenentur ad onera, sed ipsi monachi. Not. quod priuilegia sunt restringenda pro hoc hæc littera in fi. ibi, [Non extendi] & de rescrip. c. vlt. lib. 6. de deci. cap. 2. eod. lib. Zabar.

sit [a] naturæ [b] consonum illos non recusare onera, qui rerum commoda complectuntur: Hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt religiosi [c] quicunque pro monasterijs & ecclesijs, quæ ad eos quocunque sunt titulo [d] deuoluta, procurationes legatorum sedis [e] Apostolicæ, ac iura episcopalia [f] & alia præstari pro ipsis antequam ad eos peruenissent, solita, [g] prompte soluere studeant: nisi forsan sedis Apostolicæ, priuilegio, [h] exemptione, [i] vel alia causa legitima [k] ab his se valeant excusare.

¶ Priuilegia vero seu exemptiones [l] huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quæ ad eos obuenire contingit, in posterum [m] volumus [n] non extendi.

¶ Idem.

¶ Ponit quædam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, præcipue Cistercienſibus, & illa fieri prohibet statuens, quod episcopi, qui in monasterijs Cisterciensis ordinis charitatiue procurantur, sint contenti cibarijs, quæ per illos sibi ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis volentibus carnes ministrari debent extra septa monasterij, vel saltem extra portam, quæ dicitur Regularis. Ipsorum etiam eleemosynarij fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. hoc dicit. Ioan. Andr.

[Glo. prima summat, & diuidit.]

a ¶ Cum sit.] religiosi subire tenent onera, quæ imcumbebant ecclesijs per eos ante hoc ↄcilium acquisitis: nisi priuilegio, exemptione, vel iusta cā iuuentur quæ priuilegia vel exemptiones non iuuant in ecclesijs post concilium acquirendis. Secunda: ibi, [priuilegia.]

[Gl. seq dubium soluit inducens duo similia.

b ¶ Naturæ.] sumpsiunt de regula formata per modum conuersum. ff. de reg. iur. secundum naturam. & vide de reg. iur. qui sentit. lib. 6. & dicit lex, quod non est ferendus, qui lucrum amplectitur, &c. C de cadu. toll. l. vnica §. pro secundo in fine.

c ¶ Religiosi.] in alijs ergo locum non habet inquantū inducit ius nouum. simile sup. ead. compil. de deci. ca. 1. de testa. c. 1.

[Gl. seq. tria exempla approbat, & tria reprobat.]

d ¶ Titulo.] vt donatione. de do. consultationib. permutatione. de re. permu. ad quæstiones: vel præscriptione. de iure pa. cum. titulo vero emptionis haberi non pñt de simo. querelam de iure pa. de iure. & an trāseat cum vniuersitate, scripsi eod. tit. ex litteris titulus et ædificationis vel fundationis adaptatur huic casui.

e ¶ Sedis Apostolicæ.] de iure iur. ego. N. de censi. cum instantia.

[Glo. seq. quæstionem soluit.]

f ¶ Iura episcopalia.] de quibus de offi. ord. conquerente. sup. tit. 1. c. 1. Et vides ꝓ procuratio legatorum, & iura episcopalia ponuntur vt diuersa: per quod patet, quod qui ex pacto tenentur ad iura episcopalia, non per id tenentur ad procurationem prædictam.

[Gl. seq. tria ponit exempla.

g ¶ Solita.] vel ex impositione facta tempore fundationis. 18. q. 2 Eleutherius. e. tit. quāto de iure pa. præterea 2. vel ex antiquo vsu de hoc eo. ti. peruenit. vel qa res aliqua habēs onus annexū, peruenit ad ecclesiam in quam transiuit cum suo onere. 16 q. 1 si quis laicus, de deci. pastoralis ff. de pig. c ex litteris ff. đ ↄhc emp. alienatio

h ¶ Priuilegio.] hoc iuuat quo ad omnia prædicta.

i ¶ Exemptione.] si intelligas ab epali iurisdictione, hoc non iuuat quo ad procuratione legatorū sedis Apostolicæ, ad quas exēpti tenētur. nō obstat eo. tit. cum instātia, ꝙ expone vt ibi dixi ↄ illas nō valet præscriptio de præscr. accedentes.

[Gl. seq ponit tria exempla. in primo & tertio distinguit, secūdo quærit & soluit.]

K ¶ Legitima.] puta compositione. ꝟ. c proxi versi. nec compositiones, ꝙ intellige quo ad illa, in quib. valeret compositio. de hoc eo. tit. cum venerabilis. vel res iudicata. de re iud. cum inter. & no. de præscr. cum ex officij. in vlt. gl. Præscriptio nō vr̄ hic adaptari, cum loquatur textus de his, quæ præstari solebant. noua vero p̄scriptio post acquisitionem illarum bene posset adaptari in his iuribus, quæ sunt præscriptibilia, de præscrip. de quarta. Sed nunquid erit legitima causa, si dicat indebite fuisse? Sol. puto de mente huius constōnis, quod percipiens in possessione defendatur, donec probetur indebitum. eo. tit. peruenit. facit de elect. querelam ad finem, & quod ibi no. de offi. ord. duo simul, in 3. glo.

l ¶ Exemptiones huiusmodi.] intelligo generales, vel a prædictis iuribus.

[Glo seq. alleg 2. concor. ponit tempus concilij: quærit & soluit.

m ¶ In posterū.] concor. de deci. nunq simile. ꝟ. ea. cōpil. de rescri. littera. Vides ergo, ꝙ priuilegia vel exemptiones, quas habebant religiosi, et circa ecclesias acquirendas non hñt locū nisi in acquisitis ante concil. Verū de religiosis dūtaxat circa seculares nil innouat ista constitutio. Et scias, ꝙ conciliū inchoauit anno dñi M. 311. die cal. Octobris, & terminatū fuit anno sequēti 6. die Aprilis, & sic durauit vltra sex menses Scito ergo qñ acquisiuerint, scias ante cōcilium vel post Quid de acquisitis durante cōcilio vel post conciliu anteq̄ constitutiones ligarent, de quo satis dixi in proœ. 10, a quo videtur, ꝙ acquisitæ anteq̄ ligarent constitōnes priuilegijs & exemptionibus gaudeant per ea, quæ ibi dixi.

[Gl. seq. obiectionē soluit, & allegat quatuor similia.]

n ¶ Volumus.] in prolatione voluntas, cum alias deceat.

Titulo multiplici pōt ecclesiæ ad religiosos pertinere.

Clementinæ qñ fuerunt factæ.

Volentes qñq; præceptum.

CAP. II.

AD † nostrum [a] (quod dolẽtes [b] referimus) peruenit auditum, quod ecclesiarũ prælati ad monasteria Cistercienſis ordinis accedentes, licet ab eis charitatiue recipiãtur et eis curialiter necessaria ministrentur: cibis tamen regularibus [c] non contenti, contra priuilegia dicti, ordinis carnes petunt, & si eis non ministrentur, auferunt violenter. Et licet in locis eisdem fiant eleemosynæ competenter; ipsi tamen prælati ipsis religiosis inuitis [d] alias eleemosynas faciunt etiam in aliquibus locis, in quibus procurationes non habent de consuetudine, vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis licet ferris [e] non egeant, & coci eorum sui officij [f] ratione pecuniã exigunt & extorquent: Nec compositione [g] super procurationibus inter prælatos

erat priuilegium principis esse mãsurum. de reg. iur. decre. li. 9. cum concor. & est in [illegible] ead. compil. de sepul. dudum §. pe. in fin. & [illegible] tit. 1. c. 1. in si de rescri. cap. vlt. de deci. ca. 2. lib. fuit tamen mot[u]uum, quia priuilegium tendebat ad nouã de deci. suggestũ. vbi de hoc.

AD nostrum.] presupponendũ est q aliquando patroni faciunt ordinari per episcopũ, vt tali die illa ecclesia teneatur dare vnam procurationem, idest, comestionem.

CASVS. A nonnullis in concilio Viennensi fuit expositũ, q episcopi in fundatione ordinis Cisterciensis, qui ordo est exemptus a diœcesanis, petebant procurationes, siue comestiones, quas monasteria tenebantur soluere: isti episcopi nõ erant contenti cibis vel epulis regularib. & comunibus ipsis secundum regulam suam, sed petebant carnes, & etiã illas petebãt administrari sibi intra septa monasterio rum, q est ꝯ ipsorum regulam. Et cum ipsi Cistercienses nõ vellent sibi dare ꝓcurationes, vt ipsi epĩ petunt, ipsi rapiũt violẽter, & faciũt quam plures eleemosynas de bonis religiosorum, quamuis et ipsi religiosi sufficientes eleemosynas faciant, & etiã epi istas procurationes accipiunt in pluribus locis, in quibus non debent habere de iure vel consuetudine. Item episcopi vt magis grauarent monasteria Cistercien. faciebant ferrari equos suos, quamuis non indigerent. Itẽ coci episcoporũ dicebãt, date mihi pecunias, ego feci coquinã & paraui cibaria vestra dño meo, ego non teneor sibi parare ipe visitationis, imo monasteria tenentur mihi soluere, & sic iste cocus exigebat vnam quantitate pecuniæ. Item isti epĩ non approbabant compositiones factas inter prælatos super procurationibus recipiendis, imo existebant graues & rebelles, sic quod multa bona monasteriorũ diminuabant & cõsumebant in modico tempore, & adhuc non erant cõtenti de ꝓcurationibus suarum personarum, sed ẽt habebãt magnos & paruos canes venaticos, quibus necesse erat procurationes dari. Item habebant aues venaticas, vt accipitres, & quamplurima alia onera inferebant Nã si religiosi non satisfaciebant voluntati ipsorum eporum, ipsi vel seruitores frangebant portas monasteriorum Item ipsi recipiũt plures ꝓcurationes in die: quia accipiunt pecuniam loco procurationum, & non visitant quę visitare dẽnt, imo omittunt visitare accepta pecunia pro procurationibus, & sic ipsi prælati accipiunt & exigunt ab ipsis religiosis illa, ad quæ ipsi non tenentur. Itẽ sunt aliqui prælati, qui quando vident, q Papa mittit aliquos nuntios in diœcesi ipsorum, ipsi exigunt pecuniam pro procuratione illorum nuntiorum, & illam exigunt. saltem exigunt maiorem partẽ a locis exemptis & alijs locis religiosis, & hoc faciunt vt ipsi non tantum grauent presbyteros suos, sed etiam vt ipsi seipsos liberent. Et illi, qui ista exposuerunt in concilio, dicebant: q isti prælati grauabant monasteria exempta in multis alijs, quare isti exponentes quærunt a Romano Pontifice qd fiendum de istis? Et dicit Clemens, q si isti prælati epi veniant ad ista monasteria exempta non causa visitationis, sed charitatiue & gratia hospitalitatis: tunc ipsi dẽnt esse contenti, & debent recipere victualia regularia, & illa cibaria debent illis tradi intra septa ipsorum religiosorum, non tñ intra portam, quam regularem appellant, & hoc maxime si illa cibaria non sint consueta nec secundum regulam ipsorum religiosorum Et [illegible] hoc quod supradixi, q isti faciebãt eleemosynas, quamuis religiosi sufficiẽter facerent: Respondet, q ipsi pñt facere eleemosynas de fragmentis mensæ, hoc est, de residuo corũ, q restant ex mensa. Et si de cætero isti prælati velint curare indignationem sedis Apostolicæ, docet eos quiescere ab istis grauaminibus superius expressis. Nota q episcopus nõ dẽt recipere eadẽ die plures procurationes, ni si hoc haberet ex priuilegio sedis Apostolicæ: ideo dicit textus: pluresque procurationes recipiũt vna die sedis Apostolicę priuilegio non suffulti. Nota iuxta glossã, q potest fieri compositio de [illegible] sup modo procurandi, & numero procurandorum, si contentio & controuersia fuerit inter procurandum, & illum, qui debet procurare: puta episcopus potest facere talem compositionem, totiens quotiens ego veniam charitatiue vos visitando, dabitis procurationem, idest alimẽta pro me, & sex de meis seruitorib vel quatuor, vel plus, vel minus Nota q epi cum visitant, non debent habere canes venaticos, nec aues: imo etiam non debent habere, dum non visitant. quia omnia ista sunt prohibita clericis ẽt secularibus. Nota: ibi, [Sunt nonnulli.] q tam exempti q̃ non exempti tenentur conferre ad procurationem legati seu nuntii sedis apostolicæ No ibi, [Charitatiue recipiantur.] q monasteria tenentur ad recipiendos hospites sic & alii clerici de præb. de monachis. de emp & vendi. ca. 1. Et dicit Laud q ad hoc possunt per excommunicationem compelli 44 dist. §. hinc etiam. Nota de cibis regularibus & de hoc in glo. 3 & sunt oua, caseus, & pisces. Zabarella.

[Prima gl. summat, & diuidit.]

a ¶ Ad nostrum] Ponit quædam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, ꝓcipue Cisterciensibus, & illa terti prohibet, statuens, q epi, qui in monasterijs Cistercien. ordinis charitatiue ꝓcurantur sint contenti cibarijs, quæ per illos ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis volentibus carnes ministrari debent extra septa monasterij, vel saltem extra portam, quæ dr Regularis. Ipsorum etiam eleemosynarij fragmentamentarum pñt pauperibus erogare Prima pars ponit grauamina, secunda prouidet. ibi, [Nos igitur.]

b ¶ Dolentes] s. ead compil. de statu mona. ca. 1. ver. visitatores. & ibi concor.

c ¶ Regularibus.] de quibus in regula B. Bñdicti. 39. ca

d ¶ Inuitis.] non erat ergo dicenda eleemosyna, quæ de rapina fiebat. 1 q. 1. non est putanda.

e ¶ Ferris] vide quod no eo tit exigit. in gl. 2. lib 6.

f ¶ Officii.] ꝯd eo. tit. Romana. §. procurationes. lib. 6.

[Glossa seq. obiectionem solui.]

g ¶ Compositiones.] compositio, per quam tollatur procuratio debita visitanti, non valet: sicut enim visitatio per compositionem tolli non posset, ita nec procuratio quæ debet iure annexionis, sicut de præscriptione dr de pscrip. cum ex officii sed erant compositiones sup modo ꝓcurandi vel numero ꝓcurandorum, quæ [illegible] quod no. ib. c. 7. quicunque: sicut

† Vide c. cum Apostolus extra de censibus. & c. 1. 2. & 3. eo. tit. li. 6. & cõc. Trid. sess. 24 de refor. c. 3. vbi plene de materia visitationis.

1 Procuratio visitanti debita tolli non pt p compositionẽ. vide plene Abbatẽ in c. cũ ex officii. de præscr.

etiam sup decimis sit cōpositio. de deci. ex multiplici.
a ¶ Ipsis.] prælatis.
b ¶ Consumit.] contra id eo. tit. cū Apostolus Refert Suetonius libro 2. ꝙ Tiberius præsidibus suadentibus prouincias onerari tributo, rescripsit, boni pastoris est tondere pecus, nō deglutire.
ADDITIO. Vel potius deglubere. id est, pilos euellere: ita dēt esse, q aliter legit non intelligit.

fiatum, etiam si domus essent ad hoc aptæ, nisi prelati consentirent ibi procuratori.
q ¶ Alioquin.] idest si extra septa non fuerint domus monasterii ad hoc aptæ.
[Glossa seq. alleg. vnam concor. quærit & soluit, & solutionem determinat]

ipsos & eos initas eis seruant: Ipsis [a] etiam in recipiendis procurationibus ita graues existunt, quod ipsis in eorum monasterijs & ecclesijs procurationes recipientibus longi temporis victum breuis hora consumit: [b] & dum procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones, & accipitres secum habent; [c] Et nisi voluntati satisfiat eorum, valuæ [d] monasteriorum seu ecclesiarum per violentiam sæpe franguntur, [e] & ornamenta ecclesiæ exportantur, [f] pluresque procurationes recipiunt vna [g] die sedis Apostolicæ priuilegio non suffulti: interdum in pecunia numerata, visitationis etiam officio non impenso, [h] occasione dictarum procurationum iidem prelati ab ipsis frequenter exigunt, quæ illis soluere non tenentur, intolerabilia eisdem grauamina cumulantes: Sunt † & nonnulli, qui procurationes nuntiorum Apostolicæ sedis, aliaq. extraordinaria onera exemptis, & aliis religiosis pro maiori parte imponunt. vt se ac presbyteros liberent seculares, religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem [i] minime assumentes: [k] In multis etiam aliis præfati prelati, exempta monasteria, & ipsorum ecclesias vtroque [l] illis iure subiectas, grauant in procurationibus recipiendis, & oneribus insolitis imponendis.

¶ Nos igitur super his volentes de opportuno remedio prouidere, sacri approbatione concilii duximus statuendum, vt si episcopi non causa visitationis, sed charitatiuę hospitalitatis ad monasteria venerint supradicta, [m] victualia gratiose [n] recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsis autem episcopis ad monasteria venientibus supradicta, & procurationes ibidem recipientibus sibi debitas de iure communi, consuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali, [o] in domibus ipsorum [p] monasteriorum, extra tamen septa ipsorum existentibus, si quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin [q] intra septa ipsa non tamen intra portam, quam regularem [r] appellant, carnium pro congruentia temporis si voluerint [s] (priuilegio non obstante quocumque) cibaria ministrentur. Nec inconueniens reputamus si fragmenta, [t] quæ de mensis ipsorum episcoporum, & suorum familiarum [u] colliguntur, [x] per ipsorum episcoporum eleemosynarios ibidem [y] pauperibus erogentur. Ab

c ¶ Habent.] cōtra id eo. titu. cum apostolus. de cle. vena. cap. 1 & 2.
d ¶ Valuę.] de spon. cōsultationi. in principio.
e ¶ Franguntur.] an hęc liceāt etiam habenti iustam causam & possidenti, cui denegatur pēsio vel hospitium. vel procuratio plene scripsi post Inno. de immu. eccl. cap. 1.

a Vide ibidem Panormit.

f ¶ exportantur.] hoc non possunt etiā collectores decimarū, sup. ea. compil. de deci. si beneficiorum.
g ¶ Vna die.] cum tñ numerus procurationum non debeat excedere numerū dierum. e. ti. procurationes. quod locum hēt etiam in visitāte plura loca, quorū quilibet ad procurationē sufficiat. e. tit. felicis. lib 6.

Procurationū numer' dierū numerum non excedat.

h ¶ Impenso.] contra id e. ti. procurationes & c exigit lib. 6. eod. lib. de offi. ord. si episcopus.

† al. Sunt etiā, &c.

i ¶ Assumentes.] contra id. de regu. iur. ꝙ omnes. lib 6.
k ¶ Alijs.] de quibus de excel. præla. frequens.
l ¶ Vtroque.] de priui leg. quoniam.
m ¶ Suprad cta.] scilicet Cistercientis ordinis, tamē & de aliis idē videretur, ab idētitate rationis & sup. proxi. generaliter loqt de exēptis.
n ¶ Gratiose.] dicit prouerbium Italicorum, nō respiciendū dentē equi donati. (vnde quidam: Quadrupedis dentes donati cernere noli) cui conuenit ff. de ædi. edic. ad res donatas.
o ¶ Speciali.] puta pacto vel onere imposito fundationis tempore, vt dixi sup. c. proxi.
p ¶ Ipsorum.] ergo non aliorū priuatorum, vel eccle-

r ¶ Regularem.] licet ergo in parte domus, ꝙ in alia parte non licet. de sta. mo. cum ad monasteriū. Sed qd si extra portam illam non est locus aptus? Satis videt ꝙ propter necessitatem, quæ sic arctat possint tūc intra portam illam ministrari, vt sicut propter necessitatem tempore prohibitio licet carnes comedere, sic liceat ex eadem causa etiam i loco prohibito. de obser. ieiu. consilium, in fine de reg. iur. quod non est. facit de custo. Eucha. c. 2. Posset tamen dici, ꝙ cum priuilegium istorum non tollatur intra portam, q tunc eps secundum formā priuilegij cibis regularibus debeat contētari. vbi vero non haberent priuilegium contrarium, sit locus ei, quod prius dixi.

Carnes licet comedere tpe prohibito pp necessitatem.

s ¶ Si voluerint.] honeste facerent episcopi declinādo ibidem sexta feria vel sabbato, vel die, qua cibaria regularia conuenirent: tamen si alio die declinant, subditi superiori [illegible] legem cibariorum nō dabunt. [illegible] nō cogantur. & concor. de cen. cum instātia. in fine.
t ¶ Fragmenta.] dicta a frango, gis. panes ergo integros, qui de mensa leuantur, inuitis monachis, non dabit eleemosynarius, vel cypones integros vel similia.
u ¶ Familiarium.] scū episcopo, vel post comedentium.
x ¶ Colliguntur.] in procuratione, quę dat ex debito, hoc est certū: sed in illa, quæ datur gratuito, non videtur id inuitis monachis fieri posse. & forsan auctor de vtraq; intendit, quasi fragmenta videantur esse largita.
y ¶ Ibidem.] ad alium ergo locum mittere non posset distribuenda illis inuitis.

a ¶ Euitare.]

alij autem grauaminibus expressis superius, prælati diligenter † abstineant, si Dei & Apostolicæ sedis in- 10 dignationem voluerint euitare.[a]

¶ Idem in eodem.

¶ Diœcesani (quibus hoc constat) illos, qui exigendo a clericis pedagia vel guidagia excommunicati sunt vel interdicti, publicare debent. Io. And.

CAP. III.

PRæsenti[b] † constitutione iubemus,[c] vt locorum diœcesani contra eos, 30 qui ab ecclesijs vel personis[d] ecclesiasticis pro earum rebus[e] proprijs,[f] quas non negotiandi[g] causa deferunt, aut deferri faciunt vel transmittũt, pedagia,[h] vel guidagia 40 suo vel alieno[i] nomine, exigunt vel extorquent[k] in animarum suarum periculum, & eorum, a quibus ea exigunt, præiudicium & grauamen, excommunicationis[l] & interdicti[m] sententias a iure[n] 10 prolatas, postquam de † his ipsis constiterit,[o] omnino publicent, vel a suis subditis[p] tamdiu faciant publicari, donec[q] illi sic exacta † restituerint,[r] & de transgressione huiusmodi satisfecerint[s] com- 20 petenter.

TITVLVS XIIII.

De celebratione † Missarum, & alijs diuinis officijs.

30 ¶ Clemẽs V. in Cõc. Vien.

¶ Prælati, ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse soliciti, vt horis debitis in cathedralibus & collegiatis 40 ecclesijs horæ canonicæ deuote psallantur, & quod in ecclesijs alijs celebretur conuenienter & debite diurnum officium & nocturnum. Io. Andr.

a ¶ Euitare.] Vide quod dixi inf. de sent. excom. c. 1. in glo. Mendicantes in fine.

PRæsenti.] CASVS. Ista Clementina venit executiue, vel est executio c. quamquam. eod. tit. lib. 6. quia illud c. dicit, quod exigentes a clericis pedagia vel guidagia ipso facto sũt excõicati; Istud c. mandat oib. diœcesanis, vt illos exactores denuncient & faciãt publice denũtiari excõicatos, donec & quousq; venerint ad cõdignã satisfactionem. No. [Deferũt.] i. portãt. No. q verbũ, (iubeo,) est pceptiuũ & obligat. i. gl. hic i. verbo, (iubemus.) & p cõñs infertur, q plani nõ obseruãtes hmõi clementinæ dispositione. n. peccant mortaliter, vt in c. q præcipitur 14. q. 1 iuncto c. 2. de maio. & obe. No. ibi, [Vel psonis.] q bona clericorum gaudẽt eodẽ priuilegio cũ reb. ecclesiarũ, fm Lau. & Pau. Not. ex verbo, (negotiandi.) a cõrio, q in his, q̃ deferunt clerici cã negotiandi, non gaudent immunitate de hoc in glo. a contrario Zabarel.

[Prima gl. summat, & dicit quid declarat.]

b ¶ Præsenti.] Casus. Diœcesani (qbus hoc constat) illos qui exigedo a clericis pedagia vel guidagia excõicãti sunt vel interdicti publicare dent. venit executiue ad decre. quamquam eo. tit. lib. 6.

c ¶ Iubemus.] ergo obligat ex præcepto. 14. q. 1. quod præcipitur, quod non bene ponderatur. simile sup. ead. 50 compil. de sta. mo. c. 1. de relig. do. c. 2.

d ¶ Personis.] vide quod dixi in decre. quamquam.

e ¶ Rebus.] vel personis, vt in pdicta decre. quamquã.

f ¶ Proprijs.] scilicet personarum vel ecclesiarũ, vt sic etiam professos, qui proprium habere non possunt, includat pro talibus rebus, quæ ad usum proprium portantur, etiam laici non soluunt vectigalia. C. de vecti. & com. l. vniuersi. Plures alios casus in quibus non soluuntur, vide quæ no. ff. de publi. l. 4.

(Glo seq. arguit ad contraria, & remittit: mouet dubia, & soluit.)

g ¶ Non negotiandi.] a cõrio datur intelligi, q in his, quas causa negotiandi deferunt, non gaudent immunitate, vt etiam no. Guil. in Spec. de immu. eccle. in fin. vbi etiam arguit contra emptores redditũum clericorum, qui volunt immunitate gaudere, sed ipsi et clerici non gauderent negotiationis causa deferendo, vt hic. Si autẽ inter leuatorẽ pedagij & delatorẽ sit quæstio, vt quia ille neget eũ clericum, vel dicat res deferri negotiationis causa, vel res illius non esse, graue esset ip iudicãdum pro fide huius rei recipienda, vnde vf committendũ iuramento deferentium vel suorum nunciorum, si personarum qualitas non dissuadeat, vel nisi de contrario fides haberetur in promptu. facit de iureiur. cap. fin. quod me. cap. ii. Quo ad personam videtur sufficere, si sit in habitu & tonsura clericali. per decre. si iudex de sent. excom. lib. 6.

h ¶ Pedagia vel guidagia.] exponuntur hæc de verb. significatione, super quibusdã, & omnia ista dicũtur portoria vel vectigalia, vt ibi not.

i ¶ Alieno.] de reg. iur. quod alicui. lib. 6 cum concor.

k ¶ Extorquẽt.] vbi enim recipiũtur ista a sponte soluẽtibus, non est locus pœnis. simile de simo. dilectus 1.

l ¶ Excõmunicationis.] quo ad singulares personas.

m ¶ Interdicti.] quo ad ciuitates, castra, vel loca, quorũ collegia, vel vniuersitates i his delinquũt. & periculosissimũ est: p q forsan tota Italia est Iterdicta: & vltra Italiam, testificẽtur experti & vide quod dicam inf. de sen. excõ. grauis in prin.

n ¶ A iure.] eod. tit. quamquam. lib. 6.

Glo seq. supplet & remittit. secundo dubiũ soluit per duas rationes.]

o ¶ Constiterit.] parte vocata, ꝯ quam fit publicatio, de quo satis scripsi ea compil. de offi. deleg. c. vnic. Puto autẽ de hoc inquiri, & constare posse etiam in illo, qui soluit de hoc non conquerẽte: tum quia hoc bñficium respicit fauorem ordinis clericalis, non personæ tantũ, 50 & spectat ad ius publicum, de foro comp. si diligenti. de sent. excom. contingit. 1. dist. ius publicum. tum propter animarum periculum, de quo præmisit, & præcipue in facto manifesto, de vsu scum in diœcesi. de diuor. porro.

p ¶ Subditis.] vicinos etiam epõs requirere possunt 11. q. 3. curæ. de treu. & pace. c. 1 sup. ea. compil. de foro competẽ. quamuis § penult.

q ¶ Donec.] licet isti restituant, & satisfaciant, vt sequitur: est tñ necessaria absolutio excõicationis vel relaxatio interdicti, vt in prædicta decr. quamquam in fine: 60

r ¶ Restituerint.] plenarie dicit decre. quamquam, qd forsan hoc omittit: quasi sonet in idem verbum restitutionis & plenæ restitutionis. facit ff. de verb. sign. cum prætor. ff. de vsur. videamus 2. § in Fauiana nec sufficeret hic cautio concord. quod no. de elect. quia sæpe. li. 6.

s ¶ Satisfecerint.] vide quod dixi post Inn. de cohabi. cleri. sicut.

† al. ita. diligenter prorsus abstineãt.

† Nota, q res clericorũ gaudẽt eodẽ priuilegio, quo res ecclesiarũ cap. vlt. de vi. & ho. cle. c. ecclesia sũ seruos. 22. q. 2.

Laici quæque vectigalia non tenentur soluere.

Pedagij rõne orta qstio inter leuatorẽ ipsius & delatorẽ rerũ qualiter terminatur.

† al. de ipsis eis cõstiterit, &c.

† al. extorta.

† al. ita: De celebratione missarũ, & aliorũ officioru.

Restitutio & plena restitutio in idẽ sonant.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, &c.

¶ Visum est sup. de capellis & ecclesijs tam religiosorum, quam secularium, in quibus diuina officia & Missarum solennia celebrantur: ideo, &c.

Ravi.] CASVS. Concilio generali Spiritu sancto legitime cõgregato fuit ppositũ, ꝙ plures clerici dicebãt Horas Canonicas, discurrẽdo, & q̃nq; verba inhonesta proferẽdo, & dum ibant ad diuinum officium, ducebant secum canes venaticos, & aues; vnde modicã reuerentiam faciebãt ipsi ecclesiæ, & scandalum inde oriebat; constituit cõcilium, ꝙ ipsi celebrẽt diuinum officiũ cum deuotione & reuerentia, & ꝓ hoc deputauit aliquos, vt cõpellãt clericos ad celebrãdũ cũ deuotione vt decet: & cãtor, vel decanus, vel Prior tenetur cõpellere clericos suæ ecclesiæ, & in defectu ipsorum eps. Nota: ibi, [Ministri.] iuncta gl ꝙ clerici nõ bñficiati non tenent ad Horas Canonicas, dicẽdas, nisi essent in sacris ꝯstituti. [Nota; ibi,] Fructũ. iuncto c. dolẽtes eo. ti. in ant. q. videlicet, qđ qui est adstrictus ad dicendũ Horas, illas dẽt dicere attente. No. ꝙ obligatus ad Horas canonicas debet singulas dictiones & syllabas distincte proferre. Not. ꝙ beneficiati cum ad ipsas ecclesias accedũt, debẽt accedere, id est ire cum humilitate: Item debent esse honesti in corona seu tonsura & in vestibus: vnde tonsura est rasura in superiori parte capitis: Sed rasura est in inferiori parte capitis. No. quod in cœmeterijs, non debent celebrari choreæ, nec cantilenæ dici, & multo minus in ecclesijs. Not. ꝙ licitum est turbari super delinquentes; nã Deus his turbatur & irascitur de reb eccl non alie si quis. No. ꝙ Horæ Canonicæ debent dici cum puritate. Ex hoc arg. qđ quis est in mortali, si dicit eas, nihil agit, sicut sunt concubinarij, fures, & similes, vnde in Psal. Peccatori aũt dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas? Zabare.

† De materia huius Clemen. præter doctores hic vide canonistas in c. 1 & c. dolentes. ex. de celeb. Missarũ.

CAP. I.

GRAVI [a] † nimirum turbatione mouemur, quod ex nonnullorum rectorum negligentia, quæ [b] dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consueuit [c] in subditis, plerique ecclesiarum ministri [d] modestia ordinis clericalis abiecta, dum offerre Deo sacrificium laudis [e] fructum [f] labiorum suorum in puritate conscientiæ & animi deuotione deberent, Horas [g] Canonicas [h] dicere, seu psallere [i] transcurrendo, syncopando, [k] extranea quidem & plerunque [l] vana, [l] profana, & inhonesta intermiscendo colloquia, [m] tarde ad chorum conuemiendo, seu ecclesiam ipsam absque rationabili [n] causa ante finem officij exeundo [o] frequenter, aues interdum portando seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos, [p] ac quasi nihil prætendentes de clericali militia, [q] in corona vestibus & tonsura [r] diuina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indeuote præsumunt.

¶ Nonnulli etiam tam clerici quàm laici præsertim in festorum certorum vigilijs, [s] dum in ecclesijs deberent oratio. ni [t] insistere, non verentur in ipsis earumque cœ-

[Prima gl. dicit, quid facit, & diuidit, & summat.

a ¶ Graui.] Prima pars ponit tres species excessuũ, quos secunda pars per successores corrigi præcipit: ibi, [Ne igitur.] Et est prima species de clericorũ excessibus in celebratione diuinorum. Secunda: ibi, [Nonnulli,] de dissolutionibus clericorum & laicorum, quas in ecclesijs & suis cœmeterijs faciebant. Tertia: ibi, [in multis] de ind. centia vestimentorum, vasorum, & ornamentorum ecclesiasticorum. Et principaliter hoc intendit, prælati, ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse soliciti, vt horis debitis in cathedralibus, regularibus, & collegiatis ecclesijs Horæ Canonicæ deuote psallantur, & quod in ecclesijs alijs celebretur conuenienter, & debite diurnum officium, & nocturnum.

b ¶ Quæ.] negligentia.

c ¶ Consueuit.] de vita & hon cle. vt clericorum cum sitis concord.

d ¶ Ministri.] argue pro clericis, qui beneficiati non sunt, quod non teneantur [1] ad horas. de quo satis scripsi eo. tit. c. 1. super glo.

1 Vide Io. And. & alios in c. 1. de cel. bra. Mis. & Arch. in c. Eleu terius. 93. dist.

e ¶ Laudis.] Psal. 9. Deus Deorum, ibi, Imola Deo sacrificium laudis.

[Gl seq dat quotam: arguit & remittit.]

f ¶ Fructum labiorum.] sumptum ad Hebręos vltimo, vltra mediũ. Et arguit ex hoc, qđ satis est, labijs [a] seruire [d]iuinis Horis, licet cor diuertat ad alia. de hoc scripsi post Inn. & Host. eo. titu. dolentes, & facit quod de oratione dicã inf. de relig. c. vni co. in glo. de oratione, in septimo membro.

a Prius descẽdas in hãc gl. iniam cõsule Theologos & pictum B. Tho. li. 4. sen. d. 15. q. 4. & ibi. Paludanũ dis. 15 q. 5. & Gabrielẽ in canone Missæ lectione 62.

g ¶ Horas.] aspirat, vt dixi sup. ead. cõpil. de vi. & hone. cle c. 2.

h ¶ Canonicas] septem, de quibus eod. tit. cap. 1. & quare sic fuerint per ecclesiã institutæ, & q tenentur ad eas dicendas, ibi scripsi: Missam de officio dicimus, sed non de Horis qđ patet, quia etiã epi de honestate inuitãtur ad illas dicendas vel audiẽdas, de priuile. c. si lib. 6. distributiones tñ ꝓ Missis vt ꝓ Horis in ecclesijs ita tuuntur, facit ꝗ. t. t. 1. c. 1. ti. si. Canõ distinguit solum duas Horas Matutinalẽ, & Vespertinã. 11 q. 3 si quis episcopus in cõcilio.

quod quo intelligatur, no. 92. dist. c. vlt. Pithagoras etiã dicebat suorum temporum curam habendam, sanane & vespert, id est eorum, quæ actum sumus & eorum, quæ gessimus.

i ¶ Psallere.] hic iunge litteram inf. nimis indeuote præsumunt.

k ¶ Syncopãdo.] hoc exponit eo. tit. dolentes in 1 glo.

l ¶ Vana.] cũ tñ de of verbo otioso reddituri sumus rõnem in die iudicij. Matth 12. 12 q. vlt. c. quotiens.

Verbi cuiuslibet otiosi reddenda est ratio.

m ¶ Colloquia.] 1. ad Corinth. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia mala & no. 37. dist. turbat.

n ¶ Rationabili causa.] esset rationabilis, qñ nimis fatigatus est spiritus, & cã recreationis sine scandalo aliquantulum exit ecclesiam, vt scripsi post Inn eod tit. dolentes. Idem si infirmitas vel subita occupatio superuenirer 7. q. 1. illud. & c. seq. de consec. dist. 1 nullus. de cler. non resi. ex parte 2. eo tit c. vnico lib. 6.

o ¶ Exeundo.] et laici Missã audiẽtes ante bñdictionẽ sacerdotis exire nõ dẽnt. de cõsc. dist. 1 Missam. & c. seq.

Missa integraliter ẽ audiẽda.

p ¶ Venatio.] quod et extra ecclesiam eis non licet. de cle. vena per totum.

q ¶ Militia.] quæ cœlestis est 11 q. 1. Christianis. de cle. ægro c. 1 nec le. vel mon c. 1. in fi.

r ¶ Tonsura.] de vita & hone. cle clerici. 1. & sup ead. compil eo. tit. c. 2. & quid corona & tonsura designet, ibi scripsi, & habetur 62. q. 1. duo sunt.

s ¶ Vigilijs.] in quibus clericalis modestia deberet studiosius obseruari. de statu mon. cum ad monasterium. ver. in refectorio. vbi sæpius dixi verbum Senecæ. 18. epistola ad Lucillum: Festiuis maxime diebus animo imperandum est, ut tunc a voluptatib. solus abstineat, cum in illas omnis turba procubuerit.

Senecæ dictum notabile.

t ¶ Orationi.] vide quod de oratione dicam inf. tit. 2. c. vnico. ad fin.

a ¶ Choreas.]

Chorea vnde dr.

a ¶ Choreas.] dicitur a choro: chorizantes enim in suis ludicris cantilenis, & saltibus quodammodo tenēt chorum, & de his forte loquitur psalm. 11. In circuitu impij ambulant. & facit de vita & honesta. cleri. cum decorem 10 quæstio prima legi. & has euitare debent Moniales supra ead. compil. de statu monac. 2.

b ¶ Cantilenas. §. 37. dist c. 2.

c ¶ Insolentias.] de off. ord. c. 3. ead compil. & ibi expolui.

d ¶ Violationes.] in talibus enim facile veniri solet de ludo ad rixam, ex qua sequi solent effusiones sanguinis, vulnera & homicidia, per quæ loca polluuntur, de consecr. ecclesiæ vel altar. proposuisti. & quando vno polluto pollutum sit reliquum, dic, vt eod. titu. cap. lib. 6.

Pollutio loci sacri ex quib. procedit.

e ¶ Perturbatur.] vide quod not. & dixi de app. dilectus.

† al. perturbant.

f ¶ Indecentib.] non ex immunditia, contra quam prouisum erat. de custo. Eucha. capit. 2. sed ex vilitate pretij, vel æstimationis ipsorum: quod patet ex eo, quod de facultatibus quæritur, & de his de consecra. dist. 1. altaris pala & ca. vasa. cum duobus c. seq. In statutis vero M. norib. reprobatus excessus circa ista ornamenta. sup. de verb. signific. exiui. versus finem, §. quamuis.

g ¶ Inualescāt.] principijs obstat, & c. sp. vt no. de relict. ad hæc in finem.

[Glo seq. arguit, & remittit.]

h ¶ Negligentiā.] arguo, q. de iurisdictione minorum prælatorū diœcesani se non intromittunt, nisi in casu negligentiæ, de hoc de offi. ordi. cum ab ecclesiarum, & c. pastoralis.

[Glo seq. quæstionem soluit.]

i ¶ Superiores.] voluit his casibus dare diœcesanis delegatam potestatem, sicut fecit ea. compil. de suppl. negli. prælat. c. vnico. de sta. mona. c. 2. de relig. dom. c. 3. quia propter hæc multum vitatæ nimis præiudicatum fuisset priuilegijs exemptionis.

k ¶ Relegata.] hic iunge litteram, solicitam curent diligentiam adhibere.

l ¶ Debitis.] dicebat Host. eo tit. c. 1. q. pulsare, & psallere Horas debitis horis tenebatur in cathedralibus, & collegiatis ecclesiis.

† al. ita: et interdum, &c.

meritis choreas [a] facere dissolutas, & † interdum canere cantilenas, [b] ac multas insolentias [c] perpetrare: ex quibus ecclesiarum, & cœmeteriorum violationes, [d] inhonesta variaq; delicta quandoq; sequuntur, & ecclesiasticum plerumque perturbatur [e] † officium in diuinæ maiestatis offensam, & astantium scandalum populorum.

¶ In multis insuper ecclesijs cum vasis, vestimentis, & ceteris ornamentis ad diuinum cultum necessarijs, indecentibus [f] vtique (pensatis earum facultatibus) deseruitur.

¶ Ne igitur trāsgressiones inualescant [g] huiusmodi, aliisque veniant in exemplum, sacri Cōcilij approbatione hoc fieri prohibētes, sancimus, vt illi, ad quos id pertinet, & in eorum, si utique exempti non sint, negligentiam [h] vel defectum locorum ordinarij, si vero exēpti fuerint, aut alias circa hoc priuilegiati, superiores [i] ipsorum (omni negligētia vel incuria penitus relegata [k]) circa reformāda præmissa, & eorum singula corrigenda, necnon vt in Cathedralibus, Regularibus, & collegiatis ecclesijs horis debitis [l] deuote psallatur: In alijs uero conuenienter, & debite celebretur diuinum † diurnum, & nocturnum [m] officium, si Dei, & Apostolicæ Sedis indignationem euitare voluerint, solicitam curent diligētiam adhibere, contradictores per censuram ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere [n] pertineat) aliisque opportunis remedijs compescendo, faciētes prout ad eos spectat in his, & alijs, quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinēt, ac ecclesiarum, & cœmeteriorum respiciunt honestatem sacrorum statuta canonū, ad quæ [o] sciēda [p] diligens curent adhibere studium [q] irrefragabiliter obseruari.

m ¶ Nocturnum.] eo. ti. dolentes in fi.

n ¶ Exercere pertineat.] excludit fœminas licet prælatas quod dic, vt de maior. & obedien. dilecta. De maioribus curatis, & qui iurisdictioni præsunt, dic vt not. secunda quæstione prima, nemo de offic. ordina. cum ab ecclesiarum, plenius per Host. in sum. ma. de sent. excomm. §. quis possit excommunicare. in vlti. col. Io. And.

o ¶ Ad quæ.] statuta. Io. And.

p ¶ Scienda.] propter medium horum trium quæ præmisit, scilicet de reformatione morum non esset facile iura colligere, de quibus sciēdis hortatur, sed sufficiat allegare. de vita & honest. cleri. per totum, ad primum eod. tit. per totum de consec. dist. 1. per totum. ad vltimum, de cust. Eucha. c. 1. de immu. eccles. per totum, & eo titu. per totum lib. 6.

q ¶ Studium.] 10. dist. si decre.

† al. diurnum officium pariter, & nocturnum.

¶ Idem in eodem.

¶ Clerici etiam religiosi domestici, commensales Cardinalium, vel Episcoporum, se possunt illis in diuinis officiis coaptare. h. d. Io. And.

CAP. II.

Dignum [r] † prorsus & congruum [s] arbitrantes, quod clerici tam religiosi, quàm alij [t] Cathedralium sacrosanctæ Romanæ [v] Ecclesiæ, ac quorumcunq; Pontificum Not. quòd quis debet se coaptare ijs, cum quibus conuersatur. 22 distinct. illa. in q. 40. distinct. capit. primo. in tantum quod etiam sibi propter hoc licent aliqua, alias quæ non licent, vt hic de hoc de statu mona. recolentes.

Dignum.] Primo ponit dictū. Secundo circa illud remouet dubiū. Secundo ibi, (Nec ad dicendū.) Imo, ¶ Præsupponendū est, q. quilibet tenetur dicere Horas Canonicas ad vsum illius diœcesis, in qua est beneficiatus. CASVS. Ego sum cōmensalis, vel domesticus alicuius Cardinalis, vel epi. qui dicit Horas ad vsum ecclesiæ Rom. Ego sum de alia diœcesi quærit, an possim dicere Horas meas sicut ipse. Et in tali usu? Dicit Clemens, q. sic.

No. q. appellatione Pōtificum nō veniūt electi in episcopos, & cōfirmati, nisi sint consecrati, etiam in concessione priuilegiorum, vt gl. cum tex. in verbo, Pontificum

† Vide oīno extrauagantē Pij V. Pont. Max. incip. Qd a nobis p. q̄ te citatio Rom. Breuiarij restituitur, & aliorū abolētur.

[Glo. prima summat.

r ¶ Dignum.] Clerici etiam religiosi, domestici, commensales Cardinalium, vel episcoporum, se possunt illis in diuinis officiis coaptare.

s ¶ Congruum.] quasi conueniens.]

t ¶ Alij.] commensales domestici, q. est inf.

v ¶ Romanæ.] non Compostellanæ, vel Rauennatis. &c.

d : offi. archipresby. c. 2. & dixi de consti. cum omnes, su per tertia glossa.

a ¶ Pontificum.] electos confirmatos nondum consecratos non videtur includere.

b ¶ Habentium.]simile de præscrip. veniens, & exponitur hoc verbum, de offi. ord. quod sedem. in vlti. glo.

c ¶ Domestici.] de his de verbor. sign. c. fin. lib. 6.

d ¶ Possint.] non dicit, quod teneantur: facit ff. de iud. non quicquid.

e ¶ Ipsis.]Cardinalib. vel Episcopis.

f ¶ Officijs.] si de cibis addidisset, hoc multũ monachis placuisset, per ea, quę nota. 16. q. 1. c. 3.

g ¶ Coaptare.] facit 12. dist. illa. & hic iunge finem.

h ¶ Officiũ.]sic Gregorianum, Ambrosianũ vel monachale cuiusuis ordinis. Item siue dicant de feria, vel de festo.

i ¶ Licite dicere.]No. ad quõnem 1 de monacho prælato ecclesiæ secularis, quod reget illam secundum officiũ clericale non monachale, hoc placet Io. 17. q. 1 c. 3. Gof. de sta mona. in summa, §. sed nunquid absoluitur. & Hos. in sum. ipsius tit. §. 2. ver. sed nunquid talis, facit de præscri. cum olim. Sed dices contrarium probari per hanc decretalem, dum hic fuerit concessa specialis indulgentia, præter quod hoc non licuisset, ut dicam in fi. Sol. isti non sunt perpetuo translati, sed ille nihil habet commune cum monachis 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.

k ¶ Indulgemus.]prius ergo hoc non licet.

† al. ita: sacro approbante concilio indulgemus.

• Monachus prælatus Ecclesiæ secularis, quod officium dicet, huc spectant tradita per B. Th. 2. 2. q. 185. ar. 8. cum videos.

cum [a] gratiam & cõmunionem Apostolicæ Sedis habentiũ, [b] cõmẽsales domestici [c] se possint [d] ipsis [e] in diuinis officijs [f] coaptare, [g] vt illud quod ijdem Cardinales, seu Pontifices dicent officiũ [h] licite [i] dicere valeant: Nec ad dicẽdum aliquid aliud teneantur, sacri † approbatione Concilij indulgemus. [k]

TITVLVS XV.

De baptismo & eius effectu.

¶ Clemens Quintus in in Concil. Vien.

¶ In fontibus ecclesiarum nõ in priuatis domibus debet baptisma cõcedi, duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit. Io. And.

CAP. VNIC.

PRæsenti [l] † prohibemus edicto, ne [m] quis de cœtero in aulis, [n] vel cameris, [o] aut alijs priuatis [p] domibus, sed duntaxat in ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, [q] aliquos [r] (Nisi regum [s] vel principum, quibus ualeat in hoc casu

DE BAPTISMO ET EIVS EFFECTV.

¶ Visum est de sacro Ecclesię, quod est sacrũ Eucharistiæ, nunc videndum est de sacramento baptismi.

PRæsenti.]Tres sunt partes principales, quia primo ponit regulam. Secundo duos casus excipit ab ea: ibi, [Nisi] tertio punit cõtra facientes: ibi. [Quia autem] Io. o.

CASVS Fuit a nonnullis in Cõcilio Generali expositum, quod licet fuissent in ecclesijs parochialib. deputati sacri fontes ad baptizandos paruulos: tamen plures baptizabant in suis domibus, vel alijs locis priuatis, propter quod fuit ortum scandalum, ideo constituit Concilium, quod de cœtero nulli baptizentur, nisi in ecclesijs, demptis & exceptis filijs principum, vel nisi subsit rationabilis causa, & contrafacientes puniuntur, vt in textu. No. quod æquiparantur nobilitas & necessitas, de hoc in gl. hic, comparantur no. quod necessitas legi non subiacet, de obser. ieiu. consil. um. regula, quod non est. de re iud. Zab.

[Glo primo summat diuidit.]

l ¶ Præsenti.]in fontibus ecclesiarum, non in priuatis domibus debet baptisma concedi. Duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit Exceptio: ibi, Nisi punitio: ibi, [Qui autem.]

m ¶ Ne quis.]omnes comprehendit, nedum eos, quib. ex officio competit baptizare, vt presbyteros. De diaconis dic, vt 94. dist. diaconos

n ¶ In aulis.] aula dicitur sala, vel spatiosum habitaculum communiter quatuor habens alas.

o ¶ Cameris.]concor. de appel. qua fronte, & quod ibi no. in glo. 2.

p ¶ Priuatis domibus.] bene concord. in Auth. vt in priua. do. sacr. myst. non tract. col. 3. per totum.

q ¶ Deputati.] de maio. & obed. & his quę. de capel. mo. c. 2. & ta les ecclesiæ dicuntur baptismales, de nou. oper. nun. c. 1. in prin. & de his 16. q. 1. de decimis, §. 2. 13. q. 1. §. 2. versi. decimas, & quia renascimur per baptismum, dicuntur matrices. de præscrip. ex transmissa, int. de sen. excom. c. 1.

r ¶ Aliquos] hic iunge literã int. audeat baptizare.

[Glo. sequ dat tres concor. quæritur quis dicatur princeps: ponit 12. æquiuocationes, & soluit, dicens tyrannos non includi, & respondet contrario.]

s ¶ Regũ.]simile de offi. deleg. c. vlti. de priuil. ne aliqui. lib. 6. Sed iura illa loquuntur solum de regibus. hic addit de principibus. sic supra ead. compil. de testib. ca. 1. Et quos hic dicat principes, dubitatur Deus. n. princeps dici, Isa. 9. ibi, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Interdum Angelus de se dicens Iesuæ 9. Ego sum princeps exercitus. Interdum Papa de consacra. dist. 1. corpora. interdum epis. de maio. & obed. si quis, vel alij iudices ecclesiastici. 17. q. 4. diffiniuit in fine. Imperator. de re iudic. ad Apostolicæ. in prin. lib. 6. Rex. de sacra. vnc. cap. vni. uer. vnde in veteri. de accusa. veniens, de elect. innotuit. de bapt. maiores, circa fi. 45. di. de Iudęis. vel alias principans populo, de maio & obed. omnes. Exodi 22 principi populi tui non maledices, vel loco de Iudęis. Iudei. & c. sequ. & c. in nonnullis in fi. de vsuris, quanto, & j. de Iudęis, in c. 1. in prin. de hęret. cũ secundũ in fi. de homi. pro humani. lib. 6. Sed si sic large principatus sumatur pro dominio, vel dominatione populi, iam videretur, quod omnis baroniam habens, sit princeps, sic & large cuiuis regens prouinciam, dominium, gentem, prolem, vel plebẽ dici potest rex 23. q. 4. duo illa. Apes et & grues habent principem 7. q. 1. in apibus, & diabolus ẽt dr̃ princeps mundi, Ioan. 14. & vit. eum, de pœn. distinct. 2. princeps, & in his multum posset instari, sed non expedit. Et componitur princeps ex primum, & capio, & dicitur quasi primum capiẽs locum, vel dignitatem. Sunt etiam certæ dignitates seculares specialiter sic uocatæ, ut principatus Achaiæ, & his similes, ad illas tamen hunc textum non puto restringi, facit de verborum signif. quanimus. Est aduertendum, quod decre. fundamenta § si ergo, loquens de Imperatore, Rege, & principe, subiungit de marchione, duce, comite, & barone, vel alio † notabili potentatu, per quod vr̃ ex ordine, quod princeps maior sit prædictis, marchione, duce, &c. Et ex hoc puto, quod principatus hic sumatur pro notabili potentatu merito comparando regiæ dignitati. facit ead. decre. fundamenta. in fi. Tyrannos autem, [quibus in Italia constellatio nunc fauet] includi non puto: Nam (vt ait Gregorius) Tyrannus est proprie, qui in Repubi. non iure principatu: Et Philosophus, quod sicut regnũ est rectus principatus, in tyrannia est peruersum dominiũ.

de

a Vide B. Tho 3. pa. q. 67. de ministris sacramenti baptis.

Ecclesiæ baptismales dicuntur matrices.

† Conferunt tradita per B. Th. pa. 3. q. 84. art. 3.

Principis appellatio nullos cõprehendit.

Princeps vnde dr.

† al. ita: vel alio notabili potentatu.

Tyrãnus quis dr.

de quo sitis 4 & 5. Politi. cum ergo princeps tendat ad bonum cōe, tyrannus ad propriū: ergo nō est princeps: Vnde Isa. 32. Princeps ea, quæ sunt digna principe cogitat. Absit ergo ꝙ illos quantumcunque sint potētatus, hæc ɔstitutio priuilegiet, ad hoc de relicti. grauote, in ff. lib. 6. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter 1. respō. Nō obstat de hæret præsidentes, lib. 6. quia illud speciale fauore fidei.

(Glo. seq ponit differētiam inter filios & liberos: arguit pro naturalibus: soluit ɔ̄trium, ad allegata respondens.)

Liberi, & filij differunt.

a ¶Liberi.] cōprehēdit nepotes ex filijs & alios descendētes, ff. de verb. sig. l. liberorū. secus si dixisset, filij. Appellatio. n. filiorum sꝫ non comprehendit nepotes, instit. qui test. dare tu. pos. in ti. cau. saliter ɔ̄ ff. de verb sig filij, & ibi de hoc. Et ꝙ dixi, cōprehendit nepotes, intellige de descendētibus ex filijs masculis, ff. de sena. l liberos, in fi de pœnis, vbicumque, li. 6. Vꝫ hoc etiā intelligi posse de naturalibus, non de legitimis, per prædict. l. liberos 1. responso, & per id quod notat. de probat. in præsentia, in prin. 1. gl. & dixi post Host. de sent. excō. si vero, § fi. Verius vꝫ illos non comprehendi, per l. cum legitime, & per ibi nota. ff de stat ho. facit instit. de nup. § fi. ff de in ius vo. quia semper, in auth. qui. mo. na. ef. si sui § fi. coll. 8. & 1 l liberos, non intelligitur de naturalibus, qui legitimi sunt, vt ibi not. Ad not in decre. in præsentia, responde per not. in l. ibi allegata, ff. de Theo. Lex facto, § si quis rogatus. Ad l. vlt allega. dic, ꝙ quo ad parentem reuerentiam bene habetur ratio naturalium tantum, sed quo ad commodum liberorum, vel honores non vt in contrarijs.

a. In pleanisque aequioribus ita, & lex libe ros, intelligitur de natura libet legitimi sunt. & ita vꝫ legere. Io. Imol.

deferri, liberi [a] extiterint, Aut talis necessitas [b] emerserit, propter quam nequeat ad ecclesiam absq; periculo[c] propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præsumpserit, [d] aut suam præsumpserit, [d] aut suam in hoc præsentiam [e] exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur, [f] quod alij attentare similia non præsumant. [g]

TITVLVS XVI.

De reliquijs & veneratione Sāctorum.

Clemens V. in Concilio. Vienen.

¶Festum corporis Christi celebrari debet Feria quinta post octauam Pentecostes, & certa indulgentia conceduntur ijs, qui in festo, vel intra octauam officio, vel horis intererunt. Io. And.

b ¶Necessitas.] hic cōparantur nobilitas, & necessitas alibi nobilitas & litteratura de præb. de multa. in fi.

c ¶Periculo.] forte pueri baptizandi existentis in mortis articulo, eo d tit c pen vel deferentium, vel quia est hostilitas, vel locus obsessus.

d ¶Præsumpserit.] baptizando in locis talibus.

e ¶Præsentiam.] ex proposito, sup. ea. Compil. de sta. mona. ne in agro. § porro, in fi & § seq & huic concor. de vi & hone. cle. clerici ne cle. vel mo c. pen. in princ. & de cla nde d. spon c. vlt. circa finem, de vsur. quamquam, lib. 6. ad finem.

f ¶Castigetur.] arbitrarie, de offi. deleg. de causis, cum concordantijs.

g ¶Non præsumant.] ꝫ ea. compil. de offi. ord. c. 1. cum suis ɔcordant. ja. licet aūt puniatur faciens, baptismi collatio tenet, ex quo enim ɔcurrente debita materia, & debita forma cum intentione baptizandi, valet a quocunque 2 collatum, de summa Trin. c 1. sacramentū, & in quocunque loco est, facit de baptis. debitum.

a Vide D. Th. 3. par. q. 67. per tota qō. vbi intelligēs ver. ta huius glossæ.

DE RELIQVIIS ET VENERATIONE Sanctorum.

(Visum est supra de Ecclesijs tam secularibus, quam regularibus, etiam de quibusdam sacramentis ecclesiasticis: nunc videndum est de reliquijs, & veneratione Sanctorum.)

SI Dominum.] ¶ Præsupponendum est, ꝙ Vrbanus Papa Gallicus, qui præfuit Ecclesiæ Romanæ tribus annis, fecit ɔstitutionem, ꝙ feria quinta post festum Pentecostes celebretur festum de corpore Christi, & ad animandū populum Christianum dedit indulgētias illis, qui interessent diuinis officijs Et q a illa ɔstitutio Vrbani non fuit recepta ab oībus, ideo Clemēs Papa V. innouauit illam ɔstitutionem, & illam præcepit ab oībus seruari. Accipiatis diuisionem gl. & prosequamini sicut ipsa tradit.

¶Colligo aliqua notabilia Primo ex principio textus, ꝙ valet argūm a minori ad mai' affirmatiue, vt i auth. multo magis, C. de sacrosā eccl Nota plura miracula, & plures effectus sacramenti altaris. Nota rationem ɔstitutionis festi oium sanctorū. cur in illo die fiat. Not. effectum huius c. ꝙ die Iouis post festum Pentecostes debet celebrari festum Corporis Christi. Et nota indulgētias concessas illis, qui intererunt omnibus diuinis officijs. Not lecturam sui textus, & pulchra in illo existentia. Not. quod Deum iubemur laudare in sanctis eius, idest laudare Dei mirabilia, laudando ea, quæ sancti fecerunt in Dei virtute, de hoc in gl. 2. No. ꝙ quandoque iustum & honestum simul concurrunt, vt in littera ibi, (Dignum profecto, iustum,) &c. quandoque videtur aliter. Zabar.

† Vide Cōc. Tri. sess. 13. de sanctissimo eucharistię sacramento. & sess. 22 de sacrificio Missæ, & D. Thom. opusculo. 57.

CAP. VNICVM.

SI Dominū [h] † in sanctis eius laudare iubemur, [i] dignum profecto [k] iustum & salutare nobis existit, vt sibi in sui[l] quo nos quotidie spiritualiter reficit [m] memoriam corporis laudes festiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur consideratione inducti, constitutionem a bonæ memoriæ Vrbano [n] Papa

(Prima gl diuidit dicens quid singulæ partes faciāt, & deponit summam.)

h. ¶Si Dūm.] duæ sunt principales partes: in prima, pęmium Clementis, qui expressa monitione seruari præcipit ɔstōnem Vrbani, in secunda prędicta ɔstō ibi (Vrbanus,) quę subdiuiditur in titulū, & prosam ibi, (Trāsiturus.) in qua præmittit de corpore Christi suaue, longum & prolixum exordium, principaliter ostendēs causam institōnis ipsius festi, & ipsius effectū. Secundo. ibi, (Licet igitur.) ponit narratio, in qua præmissa multiplici causa celebrationis festi corporis Christi, diē statuit, qua debeat celebrari. Tertio ibi, (Ideoque) ɔcludit. ponens exhortationem de festo colendo cum certis indulgentijs Et hoc intendit. Festum corporis Christi celebrari debet feria quinta post octauam Pentecostes, & certe indulgentiæ conceduntur ijs, qui in festo, vel infra octauam officio, vel horis intererunt.

i ¶Iubemur.] Psal. vlt. Laudate Dūm in sanctis eius. ADDITIO. Facit eo. tit. c. 1. & eo. tit gloriosus, lib 6.

k ¶Profecto.] pro certe 5. & est sensus laudare iubemur Dominum in sanctis, fortius in seipso, & est argumentum a minori, de quo de elect. cum in cunctis, vel quo dicimus, propter quod vnumquodque ta. e, & illud magis.

‡ Hæc gl. notanda est pp modos argūdi. Ioan. Imola.

l ¶In sui.] corporis memoriam, quod sequitur,

m ¶Reficit.] de ɔsecr. dist. 2 qui manducat. in prin.

n ¶Vrbano.] qui fuit natione Gallicus, & Trecensis, & parum vixit vltra triennium in Papā: & tunc is, qui regnum Siciliæ contra Manfredum contulit Carolo fratri.

fratri regis Franciæ, vt patet in Chronicis.

Quarto prædecessore nostro super hoc editam, de fratrum nostrorum consilio districte præcipimus [b] obseruari, cuius tenor sequitur in hæc verba: Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Ecclesiarum Prælatis: & cætera.

¶ Transiturus de hoc † mundo ad patrem Saluator noster Dominus Iesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumpta [b] cœna, in memoriam mortis suæ instituit [c] † summum & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentum, corpus in cibum, & sanguinem in poculum [d] tribuendo: Nam quotiens hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem Domini annuntiamus. [e] In institutione quidem huius sacramenti dixit ipse Apostolis: [f] Hoc facite in meam commemorationem vt præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximij, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum & venerabile sacramentum: memoriale, inquam mirabile ac stupendum, delectabile, suaue tutissimum, ac super omnia pretiosum. [g] In quo innouata sunt signa, & mirabilia [h] immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suauitas, [i] ipsaque dulcedo Domini degustatur, in quo vtique vitæ suffragium consequimur, & salutis. [k] Hoc est memoriale dulcissimum, † memoriale sacratissimum, & memoriale salutificum in quo gratam redemptionis nostræ recentemus memoriam, [l] in quo a malo retrahimur & in bono [m] confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profecto proficimus ipsius corporali præsentia Saluatoris. Alia namque, quorum memoriam agimus, spiritu menteque complectimur: sed non propter hoc realem eorum

a ¶ Præcipimus.] Licet hoc proœmium sit simile illi quod habetur, sup. ca. compil. de sepu. dudum, tamé in hoc differunt, quia illud in Concilio, hoc est extra Concilium. Item hic constitutio Vrbani solum seruari præcipitur: ibi constitutio Bonifacij innouatur. ratio patet, quia illa fuit per constitutionem Benedicti reuocata, illa vero nó fuit reuocata, sed per aliquos non recepta.

b ¶ Sumpta cœna] ratio huius habetur de consecr. dist. 2. liquido.

c ¶ Instituit] Matthæi 26 de consecr. dist. 2 panis est in altari, de celebra. Miss. cum Marthæ.

d ¶ Poculum.] facit hæc littera quod alia sit transubstantiatio corporis, & alia sanguinis, de hoc de consec. dist. 2. cum omne, & cap. comperimus, & c. quia corpus.

e ¶ Annuntiamus.] 1 ad Corinth. 11. circa finem.

f ¶ Apostolis.] Lucæ 22. de consecr dist. 2. in Christo semel. in fi. & vide quod ibi no.

g ¶ Pretiosum.] 95. dist. ecce. de consec. dist. 2 nihil [Gl. seq primo allegat quoddá, & remittit, secundo ponit septem mirabilia in corpore Christi, ad singula inducens saltem vnum casum & figuram.]

h ¶ Mirabilia] quod optauit Ecclesi. 36. c. ibi. Innoua signa, & immuta mirabilia. de his mirabilib dixi de celebr Miss. cum Marthæ §. quæsiuisti Et nunc aliter tractando dicamus cum theologis, quod in hoc sacro notatur mirabilis productio: quia de cœlo nobis productum est, & ad vocem sacerdotis aperiuntur cœli, &c. de consecra. distin. 2. quid est sanguis quod figuratum [illegible] fuit Exod. 16. in prin. Ego pluam vobis panes de cœlo. Item notatur mirabilis multiplicatio, qua quotidie conficitur & sumitur, nec diminuitur. de consecr. dist 2. in Christo semel, & c qui manducat 2 quod figuratum fuit 2. Regū 6. circa finem, vbi dicitur quod Dauid partitus est in vniuersá Israel multitudinem singulis collyridam panis vnam, & assaturam bubulæ carnis vnam, & 4. Regum 4 in fi. de viginti panibus saturati sunt centum viri. Item mirabilis ministratio, quia quo ad effectum, ita per malos 2 vt per bonos ministrantur, 1. q 1. contra catholicam, cum c seq vsque ad §. sed obijcitur, de consec. dist. 2 vtrum quod figuratum est 3 Regum 17. in prin. vbi dicitur quod Helia, qui fugerat ad Torrentem, corui deferebant panem, & carnes mane, & vespere. Item mirabilis confortatio: quia fulcit animæ nostræ substantiam, & quotidie 3 accipiendus est iste panis, vt quotidie prosit, de consec. dist. 2. non iste panis, & qui de eo manducat, in æternum non deficit, ead. distin. Christus panis est & hoc figuratum fuit 3. Regum 19. post prin. vbi Heliæ fugienti per desertum viam vnius diei, & tandem dormienti, Angelus ad caput eius posuit panem subcinericium, dicens: surge & comede, qui cum comedisset, ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Et qui contemnit, vel negligit hunc panem sumere, debilitatur & cadit a virtutibus, de consec. dist 2 si quotiens, & c si quis intrat, quod figuratum est 1. Reg 28. ad fine: ibi: statimque Saul cecidit super terram, & robur non erat in eo, quia panem non comederat illa die. Item mirabilis mundatio: quia nisi digne & a dignis sumatur, propinat mortis iudicium 4 de conse cra. dist. 2 qui scelerate, & cap. timorem, quod tangere voluit Psalm. dicens. Qui manducatis panem doloris, & cum buccella, quam Christus dedit Iudæ, introiuit diabolus in eum, de consecr distin 2. esca. Item mirabilis transubstantiatio, quia etiam prece multi 5 fit transubstantiatio virtute Spiritussancti, non merito sacerdotis, 1. q. 1. cum scriptura, quod figuratum fuit in historia quæ ibi tangitur de Gedeon, Iudicum. 1. circa mediú, cui præcepit Angelus, quod panes, azimos, & carnes tolleret, & illa poneret super petram: & extendit Angelus summitatem virgæ, quam habebat in manu, & ascendit ignis de petra, & consumpsit sacrificium. Item mirabilis transmissio, quia transmittitur etiam ad defunctos, non summe malos, nec summe bonos duodecim., quæstione secunda, non æstimemus, & cap Animæ, quod figuratum fuit Danielis vlt. ad finem, vbi præcepit Angelus Abachuc, quod panes, & pulmentum, quod ferebat messoribus, portaret in Babylonem Danieli posito in lacu Leonum, & cum nesciret Abachuc locum, apprehendit illum Angelus capillo capitis sui, & posuit eum in Babylone super locum, & accepit Daniel prandium, &c. quædam alia miranda ex inferioribus collige. Io Andreæ.

i ¶ Suauitas.] Sapientiæ 16.

k ¶ Salutis] de consec. dist. 2. cum omni, in prin. & cap. species, in fi io And

l ¶ Memoriam.] de conse. dist. 2. semel Christus, & cap. in Christo semel.

m ¶ In bono.] vt de statu mona, cum ad monasterium ver. prior.

¶ Forma

† In antiquiorib. codicibus deest dictio, hoc.

† Vide omnino B Th. par 3 qō. 37. ar. 5. & q. 83. ar. 2. vbi agit de gloriosa, & sanctissima huius venerabilis sacramenti institutione.

1 De figuris huius sacri Beatus Th 3. par. q 73. art 6. & q. 80. art. 10. ad 2. arg.

2 B Th. 3. par. q 82. ar. 7. & 8.

3 Vide omnino B Th. 3. par. q0. 80. ar. 10.

† B. Th. opusculo 57.

4 B. Th 3. par. q 80. ar 4 & 5.

5 B Th. 3. par. q 82. ar. 7. & 8.

præsentiam obtinemus. In hac vero sacramentali Christi commemoratione Iesu Christi præsens sub alia quidem forma [a] in propria vero substantia est nobiscum: Ascensurus enim in cęlum dixit [b] Apostolis, & eorum sequacibus: [c] Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi, benigna ipsos promissione cõfortans, quod remaneret, & esset cum eis etiam præsentia corporali. O digna, & nunquam intermittenda memoria, in qua mortem [d] nostram recolimus mortuam, nostrumque interitum interijsse, ac lignum [e] viuificum ligno Crucis affixũ fructum nobis attulisse salutis. Hęc est commemoratio gloriosa, quæ fideliũ animos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ deuolutionis lacrymas subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicam, per quam liberati sumus, vix lacrymis continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione ad sunt nobis suauitatis gaudiũ simul, & lacrymæ: quia & in ea congaudemus lacrymantes, & lacrymamur [f] deuote gaudentes, lætas habendo lacrymas, & lętitiam lacrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas.

¶ O diuini amoris immensitas, diuinæ pietatis superabundantia, diuinæ affluentia largitatis † dedit † enim nobis Dominus omnia, quæ subiecit sub pedibus [g] nostris, & super vniuersas terrę creaturas contulit nobis dominij principatuum.

¶ Ex ministris etiam spirituum superiorum † nobilitat, & sublimat hominis dignitatem: Administratorij [h] namque sunt omnes in ministerium propter eos, qui hæreditatem salutis capiunt destinati. Et cum tam copiosa fuerit erga nos eius munificentia, eolens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatem præcipua liberalitate mõstrare, semetipsum [i] nobis exhibuit, & transcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in donum, & datum est idem penitus cum datore. [k] Quam larga, & prodiga largitas, cum tribuit quis seipsum. [l] dedit igitur nobis se in pabulum, vt quia per mortem [m] homo corruerat, & per cibum ipse [n] releuaretur ad uitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum, † releuatus est homo per cibum ligni vitalis: In illo pependit esca mortis, in isto pependit vitę alimẽtum. Illius eius meruit læsionem, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciauit, & gustus sanauit, uide quia unde uulnus est ortum, prodijt & medela: [o] & unde mors subiit, exinde uita euenit. [p] De illo si quidem gustu dicitur. [q] Quacunque die comederis, morte morteris. De isto uero legitur: [r] Si quis comederit ex hoc pane, uiuet in æternum. Hic est cibus, qui plene reficit, uere nutrit, summeq; impinguat, non corpus sed cor, non carnem sed animam, [s] non uentrem [t] sed mentem. Homini ergo, qui spirituali alimonia indigebat, saluator ipse misericors de nobiliori, & potentiori huius mundi alimento pro animę refectione pia dispositione prouidit, decens quoque liberalitas.

Matt. vlt.

† al. superiorum.

Heb. 1.

Gen. 2.

Ioan. 6.

† al. mortiferi.

† al. ita dedit nobis Dñs omnia, quę subiecit omnia sub pedib. nostris, & super, &c.

r. Vide præceteris S. Th. 2. 2. q. 88. arti. 6 ubi plene de hac quæstione. & eum per oia sequit hic glo.

a ¶ Forma.] & quare hoc, no. de consec. di. 2. forte.

b ¶ Dixit.] Matthæi vlt. in fi.

c ¶ Sequacibus.] per fidem de successoribus Apostolorũ not. 12. q. 1. videntes.

d ¶ Mortem nostrã.] æternam.

e ¶ Lignum viuificũ.] s. Christum.

f ¶ Lacrymamur.] simile 2. ad Cor. 6. de excess. prælat. nimis 1. in prin.

g ¶ Sub pedibus nostris.] Psal. 8. Domine Dominus noster. & ad Heb. 2. ubi dicit Apostolus, quod omnia submittendo nil demisit nõ subiectũ, & concord. de maio. & obed. solitæ. circa finem.

h ¶ Administratorij.] sumptum ad Hebr. 1. cap.

i ¶ Semetipsum.] ad Ephę. 5.

K ¶ Cum datore.] concor. de conse. dis. 2. nec Moy. de Sum. Trinit. cap. 1. §. vna in prin.

[Glo. seq. duo notat, & fin triplicitet probatur.

l ¶ Seipsum.] not. pro forma salutationis, qua quis offert seipsum qua breuitatis etiam causa multum vtor. Item not. pro theologis, qui tenẽt, quod idem opus meritoriũ laudabilius est in vouente † vel professo, quam in alio, probãnt, quia vouere opus latriæ est, quæ præcipua virtus est inter morales: opus autem nobilioris virtutis ẽ melius, & magis meritorium, ergo, & de latria, quæ est cultus, & seruitus, quæ soli Deo debetur. de consecrat. distinct. 5. venerabile. Secundo, quia uouens non solum quo ad actum, sed etiam quo ad potestatem subijcit se Deo, vt de cętero aliud agere nõ possit: ergo plus dat secundum Anselmum lib. de similitu dinibus: cum dat fructum & arborem, quam qui dat solum fructum. Tertio, quia propter votum immobiliter voluntas firmatur in bonum: ad perfectionem autem virtutis pertinet aliquid agere ex voluntate firmata in bono, vt patet per Philosophum 2. Ethycorum. Et Augustinus: Felix necessitas, quæ ad meliora compellit. ergo magis meritorium. Ioannes Andr.

m ¶ Mortem.] clarius ad propositum dixisset, quia per cibum in mortem homo, &c.

n ¶ Ipse.] homo.

o ¶ Medela.] & sic de cibo dicere possumus, cibus damnauit, qui saluauit, vt de muliere dicitur, & not. de sacra vnct. c. vnico. ver. Per frontis. sed non est idem specie, vt hic patet. Io. And.

p ¶ Euenit.] concordan. præfatio Crucis, vt dixi supra eadem compil. de sum Trinit. cap. primo. super ver. cruci.

q ¶ Dicitur Gen. 2. circa medium.

r ¶ Legitur.] Io. 6. circa finem. de pœn. di. 2. charitas est a qua. Io. And.

s ¶ Animam.] de offi. ordina. inter cętera.

t ¶ Non ventrem.] de consecratione distinct. secun. vt quid paras.

a ¶ Factum

litas extitit, & † conueniens operatio pietatis, vt verbũ Dei æternum quæ rationabilis creaturæ cibus est, & refectio, factum [a] caro, se rationabili creaturæ carni, & corpori, homini videlicet in edulium largiretur: panem.n. Angelorũ manducauit [b] homo, & ideo Saluator ait, [c] Caro mea vere est cibus. Hic panis sumitur, sed vere nõ consumitur: manducatur, sed nõ transmutatur: quia in edentẽ minime transformatur: sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur. [d] O excellentissimum Sacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum laudib. dignis præconijs exaltandum, cunctis honorandum studijs, deuotis prosequendum obsequijs, & synceris mentibus retinendum. O memoriale nobilissimum intimis cõmendandũ præcordijs, firmiter animo alligandum, diligenter reseruãdum in cordis vtero, & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuam debemus celebrare memoriã, vt illius, cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cuius domũ, vel munus frequentius aspicitur, huius memoria strictius retinetur.

¶ Licet [e] igitur hoc memoriale sacrũ in quotidianis Missarum solẽnijs frequẽtetur: [f] cõueniens † tamẽ arbitramur, & dignum, vt de ipso semel saltem in anno ad confundendam specialiter hæreticorum perfidiam, & insaniam, [g] memoria solemnior, & celebrior habeatur. In hac namque Cœne Domini, quo die ipse Christus hoc instituit Sacramentum, vniuersalis Ecclesia, pro pęnitentium reconciliatione sacri cõfectione [h] chrismatis, adimpletione mãdati circa locationem [i] pedum, & alijs plurimum occupata, plene vacare non potest celebrationi huius maximi Sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum veneramur, ipsa obseruat Ecclesia, vt quãuis in letanijs & Missis, ac alijs etiam ipsorum memoriam sępius renouemus: nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solemnius recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solemnitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut alias ex humana fragilitate omittitur: statuit ipsa mater Ecclesia certam [k] diem, in qua generaliter omnium [l] Sanctorum commemoratio fieret; vt in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in proprijs ipsorum festiuitatibus omissum extiteret, † solueretur.

¶ Potissime igitur exequendum est erga hoc viuificum Sacramentum Corporis, & Sanguinis Iesu Christi, qui est Sanctorum omnium gloria, & corona, [m] vt festiuitate ac celebritate præfulgeat speciali, quatenus in eo, quod in alijs Missarum Officijs circa solemnitatem est forsitan prætermissum, deuota diligentia suppleatur, & fideles, festiuitate ipsa instante, intra se pręterea memorantes, id quod in ipsis Missarum solemnijs secularibus forsan agendis implicitis, aut alias ex negligẽtia, vel fragilitate humana minus plene gesserunt: tunc attente in humilitate spiritus, & animi puritate restaurẽt. Intelleximus autem olim dum in minori essemus officio constituti, quod fuerit quibusdam catholicis diuinitus reuelatum, [n] festum huiusmodi generaliter in Ecclesia celebrandum. Nos itaq; ad corroborationem, & exaltationem catholicę fidei, digne ac rationabiliter duximus statuendũ, vt de tanto sacramento pręter quotidianã memo-

† al. ita, & sic in cõueniens, &c.

Psal. 77.

Io. 9.

† Vide Cõci. Tri. sess. 13. de Sanctissimo Eucharistiæ Sacro. c. 5. & cano. 6.

a ¶ Factum caro.] Io. 1. de bi ga. debitum.

b ¶ Manducauit homo.] Psalmo 77. Attendite popule me.

c ¶ Ait] Io. 6. de conse. distinct. 2. dupliciter.

d ¶ Conformatur.] vide quod no. de consecratione distinctio. 2. non iste. & quod no. & dixi de Iud. c. si Iudæos.

e ¶ Licet igitur.] secũda pars.

f ¶ Frequentetur.] quod ex multis causis sapientia Dei vtile fore præuidit, quod dic, vt de conse. dist. 2. iteratur.

g ¶ Insaniam.] de quibusdam illorum erroribus, de consecra. dist. 2. cum omne. Io. And.

h ¶ Confectione.] quæ fieri debet singulis annis, & vetus cremari. de consecra. distin. 3. in litteris Et potest fieri tempore interdicti. de senten. excommu. quoniam lib 6.

i ¶ Locationẽ pedũ] Io. XIII.

K ¶ Certam diem.] scilicet calendæ Nouembris sic dictæ quia nouus mensis inchoando a Martio, vt inchoabãt antiqui, qui solum decem menses habuerunt, vsque ad tempus Iulij Cæsaris, & Numæ Pompilij, & tunc distincto, correcto anno secundum cursum solis redeuntis in fine anni ad eundem punctum additi fuerunt duo menses in principio anni. scilicet Ianuarius, & Februarius. & propter horas sex, quæ supererant, oportuit singulis quatuor annis addi diem bissextilẽ, quod dic, vt de verbor. significa. quæsiuit. & tunc tempore Iulius vocabatur Quintilius, & Augustus Sextilis: qui postea a Iulio & Augusto denominati fuere, vel propter ipsorum ortum, vel propter rem prospere gestam.

l ¶ Omnium sanctorum.] quo Italici anseres deuorant, quod Romani facere non deberent, vt enim dicit Ambrosius in Hexameron V. Merito debes anseribus Roma, quod regnas, dij tui dormiebant, & anseres vigilabãt, illis potius debes sacrificare quam Ioui, cedant enim dij vestri anseribus, a quibus se sentiunt esse defensos, ne & ipsi a hoste caperentur. Et Isidorus xij. Etymolog. Gallorum ascensus in Capitolio anseris clangore deprehensus est, nullum enim animal ita odorem hominis sentit, vt anser. Ioann. Andr.

m ¶ Corona.] ad Philip 4.

n ¶ Reuelatum.] hoc nõ creditur simpliciter.

Io. 12.

¶ al. extitit.

Phil. 4.

ter asserenti, de hæc cum ex iniuncto: Mihi autem re ueiatur, quod hoc festum adiungetur ad alia festa: de quibus in decreta vlt. de senten. excom. lib. 9. & tunc eadem constitutione notabilia ipsius constitutionis dubia supplico declarari.

prouerbium respondet. & obiectionem soluit. Ad quintum respondet, & incidēter quærit, an peccatorum oratio exaudiatur, arguit pro, & contra, & soluit Ad sextū respondet, & responsum determinat. De septimo remittit ad plura: sed quatuor prosequitur, incidenter quærens, an oratio debeat esse vocalis, alleg. p. & contra, & soluit. Circa octauum tria prosequitur. Circa nonum, & vltimum ponit duplicem effectum: secundum probans, iuribus, quinque auctoritatibus, & tribus exemplis, de pluribus remittens.]

memoriam, quam de ipso facit Ecclesia, solēnior, & specialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc designantes, & describentes diem, videlicet feriam [a] quintam proximam [b] post octauam [c] Pentecostes: [d] vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuose concurrant, & tam clerici, quam populi gaudentes in cātica [e] laudum surgant: tunc enim omnium corda, & vota ora, & labia, hymnos [f] persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, [g] iubilet [h] chorus, puritas iocundetur: tunc singuli alacri animo pronaque voluntate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo, tāti festi solemnia celebrantes: & vtinam ad Christi seruitium sic eius fideles ardor inflamet, vt per hæc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulus apud eum, qui se sededit pro eis in pretium, [i] tribuit se ipsis in pabulum, tandem post huius vitę decursum eis se in præmium [k] largiatur.

¶ Ideoque vniuersitatem vestram monemus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus in remissionē peccaminū iniungentes, quatenus tam excellum, & tam gloriosum festum, prædicta quinta feria singulis annis deuote ac solemniter celebretis, & faciatis studiose per vniuersas Ecclesias ciuitatum vestrarum, & diœcesum celebrari: subditos vestros in Dominica, dictam quintam feriam proxime præcedente, salutaribus monitis solicite per vos, & per alios exhortantes, vt per veram, & puram confessionem, eleemosynarum largitionem, [l] attentas, [m] & sedulas orationes, [n] & alia deuotionis, & pietatis opera, taliter se studeant præparare, quod huius pretiosissimi sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum susci-

Feria qd significat & vnde dicitur.

a ¶Feriam quintā.] s. diem Iouis: & licet propria feria sumatur pro festo: tamen omnem diem vocamus feriā, vel a faudo: q. qualibet die fabatur Deus, Gen. 1. vel quia singulis diebus fari possumus in diuinis, vel humanis simile de verb. signo. forus.

b ¶Proximā] intelligebatur, ff. de verb. oblig. eum qui kalēdis.

[Gl. seq. signat contrarium. & soluit.]

c ¶Octauam.] ɔ de ferijs. capellanus. illud quoad officij celebrationē, hoc quo ad dierum numerum, & concor. eod. tit. c. 2. de sest. in integ co sam, in fine

Pētecoste qd est, & vnde dr.

d ¶Pentecostes] sic dicitur a pēte, quod est quinque (facit de deci. cap. 1. in fine, & quod ibi not.) & coste decem, quia quinquies 10 dies sunt inter festum Resurrectionis, & Pētecostes computato vtroque festo, & quidam declinant pentecoste, pentecostes: alij vero hoc pentecoste indeclinabile.

e ¶ Cantica.] ad Ephes. 5.

Hymni & threni differunt.

f ¶Hymnos.] hi sunt cantica laudis, sicut Threni cantica lamētationis. vt scripsi de somma eccle. non minus.

g ¶Plaudat.] quasi manus iungat.

Iubilus quid est.

h ¶Iubilet.] quod est cantare voce quadam confusa præ gaudio, vnde dicunt quidam quod iubilus est gaudium, quod verbis explicari non potest. nec tamen penitus reticeri.

i ¶In pretium] 1 Corinth. 6. in fi. ibi, Empti enim estis pretio magno.

k ¶In præmium.] Tobiæ 4 post princ.

Eleemosyna est triplex.

l ¶ Largitionem.] 82. dist. fratrem de triplici eleemosyna 45. dist. tria. sed aliter per Host. in summa de pœ §. quis sit effectus, ver. eleemosyna, de temp. ord. §. & cui, sub §. item prima

m ¶ Attentas, & sedulas.] idest continuas, vel assiduas.

[Glo seq. de oratione, primo remittit, secundo format summam, quærens de nouem, in fi. gl. prolixitatem excusat. Ad primum me ibi summæ quadrupliciter respondet Ad secundum datur multa etymologia. Ad tertium varia diuisio. Ad quartum & ad incidens

n ¶Oratione.] De oratione [1] tractauit Host in sum. de pœnit. § quis sit effectus ver carnis autem maceratio Sed plenius per modum summę videamus, quid sit oratio, vnde dicatur, quę sit, eius diuisio, ad quem sit porrigēda, per quem, ad quid, qualiter, vbi, & quis sit eius effectus. De primo oratio s. m Augustinum lib. de verbis Domini, est quędam petitio. Alibi dicit, quod est pius mētis affectus directus I Deum, & plerunque ne pigritetur in vocē prorumpēs, & colligitur de cōse. dist. 1. quā autem. Vel oratio est congeries vocum in Deum tendentiū ad aliquid impetrandū. Et s. m Damascenum est ascensus intellectus in Deum, vel petitio ducentium ad Deum, vel petitio descendentium a Deo. 2 dist. cap. si Ad secūdum dic, quod dr secūdum Cassianum, Isidorum, & Bernardum, quasi oris oratio: vt scilicet, rationabile petatur: alias non esset oratio, simile de rebus eccle non ali. c. si. & per hoc videtur q. debeat esse vocalis de quo dicam sub septimo mēbro. De tertio secūdum q. Cassianus [2] post Apostolum 1. ad Tim. 2. hanc diuidit in quatuor species. In obsecrationem, qua quis compunctus pro commissis veniam deprecatur. Orationem, per quam fit ascensus intellectus in Deum. vel per quam aliquid Deo vouetur, vel offertur: Postulationem, quam constitutus in spiritus feruore pro alijs solet emittere: Gratiarum actionem, quā mēs Deo refert per excessum ineffabilem recolendo præterita Dei beneficia, vel contemplando præsentia, vel prospiciendo futura iam preparata dilectis. B. Bernardus in quodam sermone dicit, q. obsecrationes fiunt effectu verecundo, orationes puro, postulationes amplo. gratiarum actiones deuoto. De quarto dic quod porrigenda est ad Deum Matth 9 Cum oraueritis, dicite: Pater noster. &c Ad Sanctos autem porrigi potest non tāquam per ipsos implenda, sed vt precibus, & meritis ipsorum exau-

[1] De materia huius glos. vide plenissime B. Th. 2.2 q. 83. per totā quōnem.

[2] In collationib. patrū collat 9 c 11. 12. & 13.

Oratio ad quē porrigi debeat.

exaudiatur a Deo patet hoc ex modo orandi. quo vtif Ecclesia ad Christum.n.non dicit, ora pro nobis: sed au di nos, vel miserere nobis: ad Sanctum dicit, ora pro nobis. Et tenent Theologi, q Sancti orationes nostras cognoscunt: vnusquisque enim Beatus tantum in essen tia Dei videt, quantum perfectio beatitudinis requirit: hoc autē requirit ad perfectionem beatitudinis, vt homo habeat quidquid velit, nec velit aliquid inordinatum: sed recta voluntate quilibet cognoscere vult, quæ ad eum pertinent: ergo et Sancti (cum eis nulla rectitudo desit) hoc volunt: oportet igitur, q vota hominū orationes, & deuotiones in verbo cognoscant: Nam ad eorum gloriam pertinent, q auxilium egentibus pbeant ad salutem: Sic.n. Dei cooperatores efficiuntur. Et si dicis, solus Deus cognitor est cordium: de simo.tur in fi. cum scor. sed oratio consistit in corde: ergo & c. Rñdeo, q cordium cogitatione solus Deus nouit per seipsum, sed tñ alij cognoscere pñt quātum eis reuelatur, vel per visionem verbi, vel alio modo Fatēdum ergo, quod orationes, quas ad Sāctos verbo, vel corde dirigimus, Deo manifestāte cognoscunt. De quinto dic, quod porrigēda est per bene dispositum, contritum, & pœnitentē: quia cum is, qui displicet, & c. 3 q 7. iudicet. 49 dist. §. 1. vbi etiam not an orationes malorum prosint ijs pro quibus orant. Competit autem orare etiam summe pfectis, vt dicam j de hæret ad nostram, versic 2. De hoc autem dubitatur, an exaudiat Deus peccatores orātes. Arg. quod sic. 1 q. 1. ipsi contra ead q. si quis inquit. ver. ad hæc oīa, & c. sacrosancta. Dicit Tho. 1 quod si peccator petit aliquid inquātum peccator, idest secūdum desiderium peccati, non auditur a Deo ex misericordia: sed quāque exauditur ad vindictam, dum permittitur amplius ruere in peccata. Vnde secūdum August. 2 Deus quædam negat propitius, quæ concedit iratus. Sed si peccatoris oratio procedit ex desiderio bonæ naturæ, Deus exaudit, non quasi ex iustitia: quia talis non meretur: sed ex pura misericordia: si tamē alia in oratione concurrant, de quibus j. dicetur. De sexto dicendū, quod orare debemus principaliter salutē fera, Matth. 6. Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & licet Valerius lib. 7. c. 1. dicat, quod Socrates quasi quoddam humanæ sapientiæ terrestre oraculum, nil vltra petendum a dijs immortalibus arbitrabatur, quam vt bona tribuerent: patet tñ ex oratione Dñica, quod et aliquid determinate petere possumus, vñ Aug ad Probā dicit, quod ad Deum id licet orare, quod licet desiderare dicens, quod oratio Dñica ostendit et temporalia a Deo peti posse. dum dicit: Panem nostrum quotidianū, & c. Tenent ergo Theologi, quod temporalia a D. o orando petere possumus, non vt finem constituamus in illis, sed vt sicut adminicula beatitudinis cōsequendæ: vt. s. quasi instrumentaliter nobis deseruiant ad sustētationem vitæ corporalis exercendæ ad actus virtuosos, facit 1. q. 3. si quis obiecerit, & quod dixi de regula, Ioannes, in oppo. 2. De septimo scias, quod Host. in prædict. versi po nit 14. quæ requiruntur in oratione. s. quod sit fidelis, secura humilis, discreta, deuota, verecunda, secreta, pura, animosa, attenta, continua, feruida, operosa, & assidua. Sed in q̄tum ad præsens membrum ptinet, bř dic, quod modus orandi requirit humiliationem corporis, deuotionem cordis, attentionē, & breuiloquiū, de primo Ee clesi. 35. Orō humiliātis se penetrabit nubes, de ele. vbi periculum, §. pen. lib. 6. & Cyprian lib de oratione Dominica. Sit orantibus sermo cum disciplina quietem continens & pudorem; incuruatio tamen vel corporis humiliatio, non refectionis, sed deuotionis obtentu fieri debet: vt dicit C ssianus, & facit 8 q 1. secundum, C. de ijs qui spon. mu sub l 1. & .. Et de secundo, patet de vo. mag. x, circa fi. & prædic. decr. vbi periculum, § pen Et Aug Quid prodest strepitus labiorum, si mutum est cor? & Greg in mor. l. Veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, nō verba composita resonare. Et ibidem; Ad aures Dei verba sunt ipsa desideria, in quibus tanto quis minus clamat, quanto minus desiderat. De tertio patet hic, de conse. distinct 5. numquam in prin. & Cyprianus: Nil aliud cogitet animus quam id solū, quod precatur. de consec. dist. qñ autem. & dicit Grego. q illam orationem Deus non audit, cui ille qui orat, non attendit. Dicunt tñ Theologi 4 hoc intelligendū qñ attentio nullo modo orationi coniungitur, non enim requiritur, q attentio semper maneat in oratione per actus essentiam Psalm. 37. Cor meum dereliquit me, satis enim est, q maneat per virtutē, quod est qñ cum bona intentione quis ad orationē accedit, etsi in prosecutione mens ad alia rapiatur. Semper enim primæ intentionis vis permanet: nisi tanta sit euagatio, q attentio omnino depereat, & tunc locus esset ei, quod dicit Cyprianus, lib. de oratione Dominica. Quomodo a Deo audiri te postulas, cum ipse te non audias? & Beatus Bernardus: Causamur nobis deesse gratiam, sed iustius ipsa gratia conqueritur nonnullos deesse sibi, & Cassianus: Numquam orat quisquis etiam flexis genibus si vagatione distrahitur, & facit quod de officijs scripsi de celeb. Miss. dolentes. De quarto 5. Matth 6. Cum oraueritis, nolite multum loqui, & c facit, de con sec. dist 5. non mediocriter. & uide quod not. de ætate. & qual c. pœn. in vlt Nec tamen putes breuiloquium esse de necessitate orationis: nam oratio non solum secundum suam causam, quæ est desiderium charitatis, sed et fm seipsam potest esse diuturna: nam & de Christo legimus, q pernoctauit orando, Lucæ 6. & q prolixius orauit, Lucæ 22 Item dr Luc. 18. in prin oportet semper orare, & nō deficere. facit 76 dist nosse ibi: orationi per noctanter insistimus Sed quia ut dicit Aug. ad Probāt Multum loqui in orando, est rem necessariā superfluis agere uerbis, cum plerunq; hoc negotiū plus gemitib. quam sermonibus agatur, ideo monent ut ad breuiloquium, nā vt dicunt Sancti, frequens & breuis debet esse orō, ne immorantibus nobis aliud cordi nostro inferat inimicus. Sed dubitatur an oratio debeat esse vocalis, 6 qd' vr Psal. 3. & 76. Voce mea ad dñm clamaui, voce mea ad Dominum deprecatus sum Contra, oratio Deo porrigitur, vt dictum est, sed Deus cordis locutionē cognoscit, frustra igitur uox oris adiungitur; facit 38. dist sedulo. Dicunt Theologi, q cōis oratio, q fit per ministros Ecclesiæ 12 q 1. duo sunt, in prin in personā totius populi, ut innotescat ei, pro quo fit, merito ex institutione debet esse uocalis. Sed singularis, quam quis pro se, vel alio porrigit, de necessitate non est uocalis, adiungitur tamen vox triplici ratione. Primo ad excitandum interiorem deuotionem, verbis enim, & signis nos ipsos interius excitamus ad sanctum desiderium augendum, vt dicit Aug. ad probum. 7 Secūdo ad redditionem debiti, s. vt seruiat orans Deo, secundum se totum, s. corde & corpore, de conse. distinct. 5. numquam. Tertio ex quadam redundantia ab anima in corpus ex vehementi affectione. vnde Psal. 15 Lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea. De octauo patet Matth. 6 Cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscōdito. Et ut dicit Cassianus, intra cubiculum oram us cum a cognitionem, & sollicitudinū strepitu corde remoto, secrete & familiariter preces nostras soli Deo referimus, & facit quod not. 4 dist paruimoniam, & August de Sermone Domini, Videri ab hominibus non est nefas sed id agere, vt ab hominib videaris, recipit enim illi mercedem suā. de pœniten dist. 3. cauendum Orationes enim principaliter sunt in Ecclesia faciendæ de pur. poti par. 4 vnico. de immu. eccle. decre lib. 6. sup. ead. com pri. de celebra. miss c. 1. Sed ut dicit B Bernar. lib. meditationum. Vbicumque fueris, intra te ipsum ora, si longe fueris ab oratorio, non quæras locum, quoniam ipse locus est. Vi quit uidam, q fieri debeat ad Orientem, sed cum Deus sit vbique, ad omnem partem possumus ad eum orare, sequitamen oramus, & Missæ sacrificium facimus versus Orientem de hoc 11. dt eccl. siasticarum. De vltimo dicendum, q orationis effectus 8 est duplex habet. n. virtutem merendi, & impetrand i. primum duplicitér. primo,

1 Id hēt B. Th 2. 2. q 8 3. arti. 16.

2 Tracta. 73. in Ioā. & de verbis Dñi serm. 53.

3 Epistola 121. c. 2. 5. & 12.

4 Vide B. Th. 2. 2. q. 83. art. 13.

5 B Th. 2. 2. q. 83. art. 14.

6 Orō an debeat esse vocalis. B Th. 2. 2. q. 83. art. 12.

7 Epistola 12. c. 9.

8 B. Tho. 2. 2. q. 83. art 15.

pere reuerenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos. n. Christi fideles ad colendum tantum festum & celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus vere pœnitentibus & confessis, [a] qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia [b] in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum: [c] Qui vero Missæ, totidem: qui autem in primis [d] ipsius festi vesperis interfuerint, similiter centum: Qui vero in secundis: totidem: [e] Illis vero qui Primæ, Tertiæ, & Sextæ, Nonæ, ac Completorij officijs interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta: [f] Illis autem qui per octauas † illius festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prędictarum Horarũ officijs [g] interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Apostolorũ eius Petri & Pauli auctoritate confisi, de iniunctis [h] sibi pœnitentijs relaxamus.

TITVLVS XVII.

De immunitate ecclesiarum.

¶ Clemẽs V. in Cõc. Vien.

¶ Reuocat et pro infectis vult haberi decretalẽ, clericis. eo. tit. li. 6. cum suis declarationibus. Io. Andr.

CAP. VNI.

QVO-

Primo, quia vitatur p eam tentatio Hieron. sup Matth. 14. In tẽtationẽ intrat, qui orare negligit. Et Augu. oratio est orãti ꝑsidiũ, aduersario incẽdiũ, angelis solatiũ, Deo gratũ sacrificiũ. Nam principaliter valet contra vitia spiritalia, vnde Hiero. super Matt. ca. 17. ibi, Hoc genus dæmoniorum non ejicitur, nisi in oratione & ieiunio, quod etiam habetur Matth. 9. dicit sic: Nõ sanat oculum, quod sanat calcaneum: ieiunio sanãtur pestes corporis: oratione vero sanãtur pestes mẽtis. Secundo quia procedit ex radice charitatis, penes quã cõsistit omne meritum, & est fons viuus, &c. de pœnit. dist. 2. charitas 2. de regula. licet. in fi. De virtute impetrãdi probatur 23. q. 8. in qualibet. sup. eo. cõp. de ele. ne Romani. in fi. Mat. 11. Quodcumq; orãtes petitis credite, q a accipietis. Vnde p oratione reuelantur secreta diuina. 8. q. 1. si ergo. Boetius dicit: nõ frustra in Deo spes ponitur: præces n. quæ rectæ sunt, inefficaces esse nõ pñt, & beat. Bernardus li. meditationum: Ex duobus vnũ indubitanter sperare debemus: aut dabit nobis, quod petim', aut quod nouit esse vtilius. Et aug. in lib. sent. Prosperi 1 dicit, orans misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid. n. infirmo sit vtile, magis nouit medicus quam ægrotus. De his Valerius lib. 7. c. 1. dicit, ꝙ votis sæpe expetimus quod non impetrasse melius foret. & ponit exempla, dicens: Diuitias appetis, quę multis fuerunt exitio, honores concupiscis, qui quamplures pessundederunt, regna tecũ ipsa voluis, quorum exitus sæpenumero miserabiles cernũtur, splendidis coniugiis manus iniicis ad hoc vt aliqñ te illustrent, ista nonnunquam funditus domos euertunt. Suadet ergo cęlesti arbitrio nos submitti, a Effectum orationis sumus in Italia nuper experti, qñ enim cum versibus illis; Exurgat Deus, & c. cœpit Ecclesia ꝯ rebelles orare, peremptι & exterminati sunt quasi subito, qui censura ecclesiastica & armis bellicis iam dudum domari non potuere. beneficit 36. di. ca. vlt. vbi dicitur, ꝙ orante Moyse vincebat populus; vincebatur aũt dum dimittebat manus & vide Host. in sum. de remis. §. ad quid valent ver. fateor. vbi posuit exempla de Daniele, Moyse, & Dauid orantib. Sed qui leget tripertitam historiam. Hug. Horaceñ Helimãdum, Rufinu & historiographos, inueniet ꝙ Theodosius Imperator senior suis orationib. miraculosam victoriam obtinuit ꝯ Eugenium & Arbogastem, quorum exercitus iacula vehementissimus ventus retorquebat ĩ ipsos, & iacula partis Theodosii cũ maiori fortitudine vltra mensurã humani ictus impingebat ĩ illos, & hoc voluit ipsus Claudianus poeta, q tunc florebat dicens;

O nimium dilecte Deo, cui militat ether,
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Hoc autẽ obtinuit ipsius Theodosii oratio, quæ talis fuisse legitur. Omnipotens Deus, tu nosti ꝙ in nomine Christi filii tui vltionis iustæ, vt puto, ꝑlia suscepi: similiter, in me vindica. si vero cum iusta cã, & in te confisus huc veni, porrige dexterã tuis: ne forte dicant gentes: vbi est De' eorũ. concor. huic fi. de vo. magnæ, post prin. Et huic glos. sit finis: de cuius prolixitate sũ excusabilis: tũ quia in orationis suffragio sperans, sum effectũ illius expertus ĩ assequendis prosperis, & euitãdis vel saltem temperandis aduersis: tum quia secundum materiam debe rem esse prolixior & si per ista non satisfeci, excuset coęquatio textualis [de hoc de immuni. eccle. decer. lib. 6. per Arch. 1. q. 1. dictum.]

a ¶ Confessis.] Quis est hic, & laudabim' illum? Eccl 31. has ergo remissiones quib. pauci participãt amare ĩterpretari nec decet nec expedit. vt dixi de pœni. & remis. quod autem.

b ¶ in Ecclesia.] per hãc litteram, quę habetur etiã sup. parte proxi ĩ fi. patet ꝙ nõ sufficit interesse Horis extra ecclesiam, & intelligo etiam si dicãtur in priuato oratorio. de quo de cõsecre. dist. 1. concedimus. & c. vnicuique. & c. si quis. extra de censibus. c. fi.

c ¶ Centum dies.] quod est infra.

d ¶ In primis.] facit ad no. de sen. excõ. c. vlt. §. in festiuitatibus. lib. 6 in 1. glo. & quod de completorio sequitur, facit contra.

[Glo. seq. argu. ad duo.]

e ¶ Totidem.] argue pro æquandis distributionibus in his trib Horis, Matutino, Missa, & Vespere. Item argue, ꝙ vbi in illis Horis dantur decem, in aliis dari debent quattuor. vide ꝙ dixi sup. ead. com. pri. de ætat. & qualit. vt hi qui. ad finem.

f ¶ Quadraginta.] & sic ducentos.

[Glo sequens dubium soluit.]

g ¶ Officiis] oibus quo ad dies octauæ, nec puto, ꝙ hic fiat distributio, vt partem hẽat qui certis interest.

h ¶ De iniunctis] vide qđ scripsi đ pę. & remis. cũ ex eo.

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM.

(Visum est ſ. de ecclesiis & reb. ipsarũ, verum q a res ecclesiæ gaudent immunitate ecclesiarum, ideo, &c.)

QVoniam) Primo præmittit causam & reuocationem constitutionis cap. clericis laicos, supra eodem lib. 6. secundo illam reuocat. Tertio seruari præcipit ius antiquũ ante prędictam constitutionem. Secunda ibi, [Nos] Tertia ibi [volentes] In gl. ¶ Præsupponendũ est illud, quod habetur in c. non minus, & in c. aduersus. eodem tit. in antiq. dicitur in c. non minus, q cle-

a Non tñ hic ĩtelligas nõ esse orãdũ, sed ita orãdũ vt ipse, q oia nouit liberet nos a malo.

Claudianus versus.

Remissiones festi corporis Xp̄i pauci participant.

rici pro rebus suis non dent soluere tallias, nec ali qua onera ad quæ laici adstringuntur: Et si dñi temporales cōpellant eos ad soluendū hmōi onera de rebus ecclesiarum suarum, etiam de rebus propriis, tales dñi temporales sunt monendi vt non compellant: & si non desistant, sunt excōmunicandi: tamen dicit quod clerici possunt dare per modū eleemosynæ de cōsensu prælati aliquid laicis Et dicit in c. clericis eodem ti. lib. 6. quod etiam clerici de consensu prælati non possunt dare laicis: imo dicitur qđ recipiētes huiusmodi dona etiā gratis, sunt excōmunicati ipso facto: & positum fuit illud c. clericis. in odiū Philippi regis Franciæ, qui conferebat beneficia i suo regno: vnde Papa indignatus fecit illam cōstitutionem, clericis, & ex illa constitutione fuerūt orta multa scandala: vnde Clemens Papa voluit qđ antiqua iura seruarentur, & non illa cōstitutio, c. clericis. eodē tit. in 6. vide diuisionem gl. Not. ꝙ laudat celeritas. de hoc in glo. concor.

nas extēdi solū ad exigentes: vel dantes in exigēdo auxiliū, cōsiliū, vel fauorē: ita ꝙ pœnæ locum non haberēt in soluentibus, vel recipientibus a sponte soluentibus.

d ¶ Declarationibus.] dicebātur & aliæ processisse: & ideo ad omne dubium tollendum plurali vtitur.

e ¶ Celeri.] cōcor. de accu. c. si s ead comp. de iureiu Roman. in prin.

ADDITIO. De rescr. ad hæc. Et casus, in quibus desideratur celeritas, no. Archid. 93. distin. c. 1. & illos, in quibus non desideratur, notat 23. distinct. communis. & de hoc de cle. ca fin. lib. 6 Cardinalis.

f ¶ Ob eas.] concor. de elect. qualiter. in fine.

g ¶ Pro infectis.] per hoc puto ꝙ excōicatus ex viribus illius constitutionis absolutione non egeat Et vide quāta est papalis potestas circa ea, quæ simpliciter sunt de iure positiuo: quia reuocat illa vt ex tunc & facit ad ea, quæ scripsi, qui filii sint legi. per venerabilem glo. 2.

h ¶ Illud. inuiolabiliter obseruari, ꝙ est infra.

† No. succurrendū esse magnis periculis & in cōmodis grauibus. de dolo, finem. de of. or. vt litigātes, li. 6. de statu reg. vt periculosa. lib. 6.

† al. præsumūtur.

† In vetusto codice manuscripto ita: ac oīa & singula cōtēta in eis penitus, &c.

Quoniam[a] † ex constitutione Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, quæ incipit, Clericis[b] laicos. & ex declaratione[c] seu declarationibus[d] ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda grauia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri[e] remedio succurratur) præsumitur † verisimiliter in futurum: Nos de consilio fratrum nostrorum constitutionem & declarationem seu declarationes prædictas, & † quicquid ex eis secutum est, vel ob[f] eas, penitus reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis[g]: Volentes & firmiter statuentes illud[h] (contra quoscunque[i] laicos exigentes seu extorquentes ab ecclesiis ecclesiasticisque personis tallias, seu collectas, aut exactiones quascunque,[k] & contra dantes[l] ad id facendum consilium, auxilium, vel fauorem:[m] nec non & circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarum Prælatis, ac aliis viris ecclesiasticis) inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecessoribus[n] nostris in Lateranen. & generali conciliis[o] quæ nos sub obtestatione diuini iudicii præcipimus obseruari districte, salubriter est prouisum.

(Prima gl. summat & diuidit, ponit tempus editionis, & causam constitutionis.)

a ¶ Quoniam ex constitutione.] Casus reuocat, & pro infectus vult haberi decret. clericis eo. tit li. 6. cum suis declarationibus, & præmittit reuocationis causam. Secūdo reuocat, ibi [Nos] Tertio seruari præcipit ius antiquū ibi. [Volentes.] Et fuit ista de primis constitutionib. Clemētis editis a principio ꝓmotionis suę, & incipiebat; Pastoralis. cuius decidit exordium, post ꝙ sequebatur, sane quoniam, &c. Et Rex Franciæ: qui fuit passiua causa cōstitutionis, fuit actiua causa reuocationis, vt sic conueniat de reg. iur. c. 1.

b ¶ Clericis. eod. tit. lib. 6.

c ¶ Declaratione.] declarauerat. n. Benedictus in sua extrauag. quę incipit; Quod olim illam quo ad sui pœ-

i ¶ Contra quoscunque, &c.] quod super his &c. vsq. ad finem.

k ¶ Quascunque.] vide quod no. & dixi eod. tit. nō minus. Ioan. And.

l ¶ Dantes.] Dicebat constitutio Bonifacii publice vel occulte: per quod probatur, quod excommunicatio canonis ligat etiam occulta 2. delicta: vt inf. dicam de hæret. multorum ad finem.

m ¶ Fauorem.] vide quod dicam inf. de pæniten si quis in princ.

n ¶ Prædecessoribus.] Alex. 3. eo. tit. non minus. Inno. 3. eod. tit. aduersus.

o ¶ Cōciliis.] vtrūque generale, & Lateran. sed Alexandrinum vocamus Lateranēse. Innocentianū vocamus generale. de hoc de cap. monach. c. finali.

1 Vid. Turrecremata in summa de Ecclesia li. 2. c. 25. vers. nono, plenitudo Ro. Pon.

2 Vid. singularē di[...] Caietani apud B. Th. 2. 2. q. 11 ar. 3. & Alfonsū Cast. li. 1. de iusta hæret. pu[...] c. 13.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER

LIBER QVARTVS.

DE CONSANGVINITATE & affinitate.

¶ Visum est supra de actibus clericis competentib. nũc videndum est de actibus laicis conuenientibus: ideo, &c.

Cõtinuatio.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

Clemens V. in Concilio Vienens.

De consanguinitate [a] & affinitate.

¶ Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, vel cum moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet & vitari. Idem in professo & professa vel constituto in sacris. Io. And.

CAP. VNICVM.

Eos [b] † qui diuino timore [c] postposito, in suarum periculum animarum scienter [d] in gradibus consanguinitatis & affinitatis constitutione canonica [e] interdictis, [f] aut cum Monialibus contrahere [g] matrimonialiter [h] non

Eos qui.] ¶ Primo ponit statutũ pœnale. Scdo illud aggrauat. Tertio præstatur. Secunda: ibi, [Præcipiẽtes.] Tertia: ibi, [Per prædicta.] Imola.

¶ Habemus in iure, ꝙ ꝯtrahẽtes incestas nuptias, graues pœnas sustinent: videlicet, ꝙ sunt infames, & ꝙ bona ipsorũ cõfiscantur, & plures alias pœnas sustinẽt: de quibus in authẽ. incestas. C de incest. & inutiib. nuptijs. quæritur, vtrum de iure canonico, incurrant alias pœnas. Dicit Clemens, ꝙ sic. Et dicit, Contrahens cum cõsanguinea sua, incurrit sententiam excommunicationis ipso facto. Idem si cum moniali. Idem si clericus in sacris constitutus cõtrahit matrimonium. Idem si monachus professus ꝯhat, posito, quod matrimonium non fuerit consummatum. h.d. H.R. Colligo aliqua notabilia. Primo, quod ratione consanguinitatis vel affinitatis matrimonium est prohibitum vsque ad quartum gradum. c. non debet. eo. tit. in antiq. No. secundo, quod non solum contrahentes in casibus prohibitis in lege canonica debent sustinere pœnas hic contentas: imo etiam contrahentes in casibus prohibitis in lege diuina. Not. quod contrahens cum consanguinea vel affine ipso facto incurrit sentẽtiam excommunicationis, nec ipsa excommunicatio est relaxanda, nisi satisfactione habita. Not. quod si sint alia iura imponentia pœnam sic contrahentibus, quod ipse Clemens non intendit illis iuribus per hanc clementinam derogare.

[Glo. super Rubrica notat veritatem.]

a ¶ Rubrica de consanguinitate & affinitate.] ita venit sub bulla: sed vidi quosdam hic habere rubricam de sponsalibus Ioan. And.

[Prima gl. summat, & duas quæstiones soluit.]

b ¶ Eos qui.] scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cũ Moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet & vitari, idem in professo & professa, vel constituto in sacris. Et incipe constructum, ibi, [Cupientes.] Et nota [1] quod in sex casibus hic expressis tantum locum habet hæc constitutio & eius pœna: vnde si contrahat quis cum habente maritum, vel cum Iudæa, vel cum Pagana, vel cum cognata spiritualiter vel legaliter, vel ꝯ impedimentum publicæ honestatis, licet non teneant matrimonia: tamen non est locus huic pœnæ, quæ in his casib. vel similib. expressa non est. Item in his sex casibus tunc demum est locus pœnæ, quando illicite ꝯhuntur. Si enim licite, vt ex dispensatione Papæ, tũc cessat culpa: ergo & pœna. de consti. c. 2. de qua dispensatione not. de rest. spol. litteras. in prin. de sta. mona. cũ ad monasterium & scripsi de vo. c. 1.

[1] Hanc glossam suo more explicat hic Ioan. Imola, cũ videto.

c ¶ Timore.] concor. de elect. cum in cunctis. ad finem.

[Glo. seq. primo no. a contrario, & illud determinat, & incidens dubium soluit, secundo quærit, arguit: pro contrario soluit. tertio quærit & remittit.

d ¶ Scienter.] Ignorantes [1] ergo non ligat constitutio, quod intelligo in ignorantia facti probabili, & non affectata, scilicet quia ignorabant se consanguineos vel affines. Si vero ignorabant ius, nescientes gradum in quo erant, esse prohibitum: ex quo enim sciebant gradum, ligat cõstitutio de reg. iu. ignorãtia. lib. 6. cum suis cõcor. Si vero alter sol. sciebat, ille solus ligat. facit 34. q. 2. nõ satis & c. in lectum. de simo. de simoniace. C. soluto matri si ignorans. Sed quid si contraxit ignorans: post tempora sciuit, & eo habitauit consanguineæ? vr ligari. arg. 1. q. 1. eos. l. fi. de simo. sicut suis. C. d incest. nupt. cũ ancillis. Contrarium credo cũ ista ꝯstitutio non puniat cohabitationem vel incestum, sed contractũ, vt ĩ. dicam. facit ff. de ijs qui no. infamia. q. d. ergo. in prin. C. de vsuca. transfor. l. 1. ad fi. ff. de vsu. qui scit. in fi. & ff. de bo. lib. qui cum maior. & de minori l. 3. §. scio. sicut qui ignoranter eligit indignum, licet postea sciat, non incurrit pœnam ꝯcilij, cum in cunctis. de elect. cum in hoc ponderetur initium. eod. tit dudum. probat hæc solutio ex eo quia sine iudicio Ecclesiæ ab illa diuerteret non posset de diuor. porro. cum suis concor. fateor tñ, quod peccat cognoscendo: & sic loquuntur ꝯtraria. de sent. excom. inquisitioni. Quid si contraxi cum illa, quam credebam esse consanguineam, affinem, vel Monialem, sed in veritate non erat? Solue per not. de sent. excom. si vero 2 & c. in audientia 2.

[1] Vide ꝓpositũ in c. nõ dẽt extra de ꝯsang. & affin. circa finem num. 21. vers. pro complemento quarto.

† Vide ꝯc. Trid. sess. 24. de refor. ca. 5. & de itel lectu B. Ant. trac. de excõicatione. c. 36 adde Couar. li. 4. Decretalium par. 2. c. 3. §. 3. nu. 2.

e ¶ Canonica.] nedum diuina.

f ¶ Interdictis.] s. in quarto vel citeriori gradu ꝯsanguinitatis vel affinitatis primi gñis eo. tit. non debet.

Glo. seq. notat, quærit, allegat duo iura pro: soluit cõtrarium, & ad illa iura respondet.]

g ¶ Contrahere.] non punit ergo incestũ vel coitũ, sed ꝯtractum, vt sic ꝯhens ligetur, licet non consummat. Quid si non ꝯxit matrimonium, sed sponsalia tñ? Arg. quod ligetur ff. de spon. oratio. vbi prohibitio nuptiarum includit sponsalia. Ad idem, de eo qui duxit in matrimonium ca. cum haberet. vbi æquiparantur sponsalia & matrimonium. Non puto ligari, cum constitutio sit pœnalis, & verba hoc non importent, quod verũ puto nisi consummauerit per copulam carnalem: q̃a tunc ligatur quasi tunc ꝯxisse videat de sponsa. veniens, & c. is qui. Contrarium non obstat. q̃a licet fatear, ꝙ vbi prohibetur matrimonium, prohibentur sponsalia, non sequit, ꝙ contrahenti sponsalia sit eadem pœna, quæ contrahẽti matrimonium. bene facit de elect. perpetua. lib. 6. in decre. cum haberet. sponsalia cum adulterio inducunt impedimentum matrimonii, sicut inducunt publicam honestatem. de spon. c. vnico. lib. 6.

[Gl. seq. arguit, & illud determinat in vno membro: in alia alleg. pro: soluit ꝯtrium, & allegatis respondet.]

h ¶ Matrimonialiter.] per hanc litteram, & per litterã. ĩ. eo. tit. matrimonia contrahentes, vr ꝙ coactus ad ꝯhendum non incurrat hanc pœnam. Et si de absoluta coactione loquimur, hoc est certum, quod met. caus. factis. sed si de conditionali, licet tali, quæ debuerit cadere in constantem virum, vr ligari per eam decretalem; sed cum non sit matrimonium deficiente cõsensu, ita ꝙ non inducit publicam honestatem, de spon. c. vnico. lib. 6. de æquitate videtur talis non ligari. facit de sen.

excom. significauit. In decre. sacris. punitur communio quæ ibi interuenit, licet per metum.

a ¶ Religiosos.] scilicet professos, tacite vel expresse religionem approbatam de vo. c vnico, lib 6. quod intelligo etiam si professio illa tacita vel expressa nō obligat illi religioni, sed religioni in genere. pone exemplum de reg non solum. & ca. seq. lib 6.

b ¶ Et moniales.] quia supra iam nominauerat ꝯhentem cum Moniali, & hic repetit de Moniali, videtur hic ꝓbari, quod communicās in illo actu, ꝓ quo quis excommunicationē incurrit, excommunicatus non est. de hoc scripsi de senten. excom. contingit i. Posset tamen dici, quod supra punit scienter contrahentem cum Moniali, hic vero punit Monialem contrahentem etiā eo casu, quo cum ea contrahens nō ligatur: vt quia hoc ignorat.

c ¶ In sacris.] stricte hoc dico propter no. 32. distin. in summa.

[Glo. seq. dicit quare non repetit scienter, & dictum illud determinat.

d ¶ Contrahentes.] non repetit scienter: quia licet ignoranter posset quis contrahere cum consanguinea, affine, vel monacha, non tamen in monachum, monacham, vel constitutum in sacris contrahentem cadit ignorantia, facit de rescrip. ab excommunicato. C. de hæret. insti l. fin. Puto tamen, quod vbi esset probabilis ignorantia, vt in ordinato ad sacros in amentia vel dormitione: etiam eo casu, quo character imprimitur, de bap. maiores in fin. vel intra pubertatem de cleri. per sal ꝓmo c vnico, nō esset loc⁹ huic pęnę.

e ¶ Constituerit] cuā ex officio & nemine deferente. de diuor. porro. 2. respon. & vide, quod dixi ī. ca. compil. de cens. c. fi.

f ¶ Separentur.] Præcedit satisfactio sicut in manifesta offensa. de sent. excom. venerabilibus. lib. 6.

g ¶ Obtinere.] per episcopum. de sent. excom. nuper. & hic patet, ꝙ non sufficit satisfactio, nisi sequat absolutio. cod. tit. cū desideres. in fi.

[Gl. seq. ponit triplicem speciem iurium.

h ¶ Iuribus.] de clandest. despon. cap. fin C. de incest. nupt. qui contra. Instit. de nupt §. si aduersus. de hæret. cum secundum. in princ lib. 6 & hic. Quo ad primum de consanguineis & affinibus, de hoc de donat. inter v. r. & vxor. & si necesse. Quo ad secundum, de profes. sis. 27. dist. cap. 3. & cap. seq. 27. q. 1. per totum. 26. q. 1. si quis non dicam. Quo ad tertium, de constitutis in sacris. 28. dist. presbyterum. 15. quæst. vlt. cum multæ. de cleri coniug. ca. 1. & c. sane 2. qui cler. vel vo. c. 1. & 2. cū similibus.

uerentur: Necnon religiosos [a] & Moniales [b] ac clericos in sacri [c] ordinibus constitutos matrimonia † contrahentes, [d] refrænare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: Præcipientes ecclesiarum prælatis, vt illos, quos eis constiterit [e] taliter contraxisse, excommunicatos publice tandiu nuncient, seu a suis subditis faciant nunciari, donec suum humiliter recognoscentes errorem separentur [f] † abinuicem, & absolutionis obtinere [g] beneficium mereantur. Per prædicta quoque iuribus, [h] quæ sic contrahentibus aliàs pœnas imponunt, in nullo volumus derogari.

† In vetusto codice manuscripto ita: matrimonia ꝯhentes, & inter eos sciente eadem celebrātes refrænasse, &c.

† Quis dicatur religiosus vide per doctores in Rubrica de relig. dom. & ī ca. eccl. S. Mariæ de constit. & in c. 1 de voto lib. 6. adde Felyn. in ca. non dubium. de sent. exc. lib. 6.

Satisfactio pcedit in manifesta offensa.

† In eodē vetusto codice manuscripto ita, separētur abinuicē & iā ipsi q̄ celebrātes ꝑdicti absolutionis bn̄ficium obtinere, &c.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER

LIBER QVINTVS.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQVID exigatur pro, &c.

Cõtinuatio dñi Ioan.

[Cõtinua sierubricã. Visum est s. de eccle. sijs & rebus ipsarũ: verum quia ecclesia ad sui regimen indiget magistris. ideo annectit rubricam de magistris, &c.]

Inter. Ji. stus.c.di cit, quod i ciuitate Romana in ciuitate Parisien. Oxoniesi, Bononiensi, & Salamantina, vbi est vniuersitas generalis, dẽnt esse duo magistri, q sciãt loq idiomata, de quib⁹ i textu, & quod valeãt docere & erudire infideles, & errãtes ibi existẽtes, qui diuersarũ linguarum existunt: & isti magistri in vniuersitate Parisiẽsi debẽt institui p regem Franciæ. In Oxoniẽsi debent institui per regem Angliæ: & sic de alijs: vt in littera: hoc dicit. H R. Nota quod in hac cle. primo ponit exordium: in quo facit duo. Primo ponit intentionẽ suam generalem. Secundo specialem: ibi, [Nõ ambigimus.] Et dic, non ambigimus, idest dubitamus de ambigo, gis, quod idẽ est quod dubito dubitas. secunda: ibi, [Vt igitur.] vide glo. No. quod Papa debet esse sollicitus vt errantes reducat ad viam veritatis, de hoc in glo. 2. 3. & 4 Nota quod commendatur vigilia cũ studiosa diligentia. Zabarel.

¶ Vid. Ludouicum Gomezũ in regula cãcellariæ de idiomate vbi plene de materia linguarũ.

[Prima gl. summat. & diuidit.

a ¶ Inter] In studiis, Romanę curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino. dẽnt esse magistri catholici scholas regentes in linguis Hebraica, & Arabica, & Chaldæa, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendiis & sumpt b. prouideri. Et ponitur primo exordium, in quo duo facit. primo ponit intentionem suam generalẽ, Secundo specialem: ibi, [Non ambigimus] In secunda: ibi, [Vt igitur. ponitur constitutio primo prouidens circa loca magistrorum, secundo circa expensas: ibi, [Quibus.]

b ¶ Solicitudines.] cõcor. de purga. canones. inter. vbi ponitur alia, scilicet de vulpeculis capiẽdis.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

Clemens V. in Concilio Viennens.

¶ In studijs Romanæ curiæ, Parisien. Oxoniens. Bononiẽ. & Salamantino, debent esse magistri catholici scholas regentes in linguis Hebraica Arabica & Chaldea, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur, per quos eis debeat de stipendijs & sumptibus prouideri.

CAP. I.

Inter a † solicitudines b nostris humeris incumbentes perpetu c cura reuoluimus, vt errantes in viam veritatis inducere, d ipsosque lucrifacere Deo sua nobis cooperante e gratia, valeamus: hoc est quod profecto desideranter exquirimus, ad f id nostræ mẽtis sedulo destinamus affectum, ac circa illud diligenti studio, & studiosa diligentia vigilamus. ¶ Nõ ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrum desiderium assequẽdum† diuinorum eloquiorum sit expositio congrua ipsorumque fidelis prædicatio admodũ g opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi h noscantur inaniter i, vacuaq; redire, si auribus linguam loquentis ignorantium proferantur: k Iõque illius, cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplũ, qui ituros per vniuersum mundum ad Euangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore volunt l eruditos, viris catholicis notitiã linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipue, abundare sanctam affectamus ecclesiam, qui m infideles ipsos sciãt, & valeant sacris institutis instruere, christicolarumq; collegio p doctrinã Christianæ fidei, ac susceptionem sacri baptismatis aggregare. ¶ Vt igitur peritia linguarũ huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri: n Hoc sacro approbante concilio scholas in subscriptarum lin-

c ¶ Perpetu.] quasi perpetua, continua, vel assidua, & est infiniti vnum huius verbi perpetior. & ponitur pro diu tolerare, vel valde pati.

d ¶ Inducere.] 45. dist. tria sunt de spon. inter opera.

[Glossa sequens exponit, & de gratia duas op. ponit quib⁹ inducit duo similia.]

e ¶ Cooperante gratia.] per quã cognoscitur, quid agẽdum sit, & quid vitãdum & adiuuamur ad faciẽdum. de cõse. dist. 4. gratia & tribus vltimis capitulis. Est autem gratia operãs, & cooperans: prima præparat hominis voluntatem vt velit bonum: Secundo adiuuat, ne frustra velit. vñ tñ qui busdam quod eadẽ sit gratia, idem donum, vel eadem virtus operans: & cooperans: sed propter diuersos affectus distinguuntur in verbo. Gratia enim, quæ parat hominis voluntatem ad bonum, cũ non sit otiosa, vt augeatur & aucta perficiatur, coadiuuat ne frustra velit, sed perducat ad opus, quod cunq. recipias coaptabit hęc littera. Huic altercatiõi Theologorũ est similis altercatio Canonistarũ, an sit vna fides cõiugii, an sint duæ, de qua 27. q. 2. coniuges. Item altercatio Legistarum, an sint duæ possessiones differentes specie, an vna tñ tum diuersificata per accidentia de qua satis patet per Dynum de regu iuris in sextia reg. li 6. Et an sit vnicum interesse, an triplex, de quo etiam satis per eum c. tit. mora lo. And.

f ¶ Ad id] scilicet ad inducendum errãtes ad ueritatis uiam.

g ¶ Admodum] pro valde concor vide s. ead. compil de iureiuran. Romani ver. nos itaque.

h ¶ Promi] idest proferri vel promulgari, & hi hoc verbum, de iud. nouit ver. quicunque 11. q. 4 non potest. in si. ponitur. n. promere pro proferre, manifestare, aperire, ore dicere.

i ¶ Inaniter.] quasi in vanum vel inutiliter.

k ¶ Proferantur.] simile de offi. ordi. quoniam.

l ¶ Volunt.] Actuum 2. in prin. de varietate linguarum 86. dist septuaginta in fine.

m ¶ Qui.] viri catholici.

n ¶ Obtineri.] simile eo. tit. c. finali.

† al. exequẽdum.

¶ De hac gratiæ diuisione vide oĩno B. Th. 1. 2. q. 3. art. 3.

Promo qd significat.

a ¶ Romanam curiam.] quæ habet studium generale, & priuilegia studij de priuileg c.1.lib.6.
b ¶ Residere.]quod dic vt sup.ead. compil. de cle. ne Romani.§.saue.

[Glo.sequens ponit etymologiam tractãs de ordine litteræ,& de tempore huius studij]

c ¶ Bononien.] dicit Bononia,quasi super omnia bona,vel bonorum notitia nimis amabilis. nõ puto, ꝙ ordo iste procedat ex ordine studiorũ, sed ex gratificatione prouinciarũ,& hoc quia dicebat Romanã curiã præmitti, quæ vltimo studiũ habuit a tẽpore Inn. IIII. vt ꝑd decre.2.de priuil. lib. 6. Quicquid sit, hoc cõstat, ꝙ Bonon. habuit priuilegia studij a Theodosio : de minore tamẽ intelligo,qui regnare cœpit [prout ex Chronicis, quas veriores puto, percipio]anno Domini 415 & regnauit annis 27.quo in anno sui imperij hęc concesserit, nõ percipio: currentibus autem 452. successit Martianus.

d ¶ Sufficientem.]nõ dicit eminentem cõtra. de cl.cum nobis olim. de præben. ca. penult.

e ¶ Hæbraicæ.In originali habuimus Hebraicę,Græcæ, Arabicæ,&c.& illud, Græcæ in ipso originali erat cancellatum : & forte pp litterã, quæ est sup quibus vtuntur infideles,& c can cellata fuit,cum Græci fideles sint,& olim sub obedientia Ecclesiæ.de baptis licet & facit qd not.de sum. trin.c.1.li 6.tñ hodie schismatici sunt, nec recognoscunt caput Romanæ ecclesiæ: & forte esset expeditior suæ linguæ doctrina , quam aliarũ.
Iudæi autem habent litteram Hebraicam;sed linguam specialem in vulgari non habent : habemus enim , ꝙ eu.... ipsorum lingua vulgaris. Arabica littera est Saracenorum, Chaldea Chaldæorum de qua 37. distin. § hinc etiam & c. turbat & c,de quibusdam., & tñ fertur,quod hæc littera hodie non habeatur.

f ¶ Per sedem Apostolicam] in stipendijs competentibus & sumptibus volumus prouideri , quod sequitur.

g ¶ Vualiæ.] scribitur per duplex,vt dixi de tempo. ordin.c 2.

h ¶ Rectores.] alios beneficiatos non vl excludere

x Al. contingat.

† al.ita:vt in locorũ ipsorũ studijs, &c.

† in aliquot antiquiorib. codicib. ita, Hebraicę, Græcæ, Arabicæ, & Chaldæę, &c. vide glo. hic in verbo , Hebraicæ.

† al.regentibus.

guarum generibus vbicunque Romanam[a] curiam residere [b] contigerit, † necnon in Parisien. & Oxonien. Bononien. [c] & Salamantino studijs prouidimus exigendas : Statuentes, vt † in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem [d] habentes Hebraicæ, [e] † Arabicæ, & Chaldææ linguarum notitiam : duo videlicet vniuscuiusque linguæ periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicite doceant, earumque peritiam studiosa in illos instructione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legantibus † per sedem Apostolicam, [f] in studijs vero Parisien. per regem Franciæ, in Oxoni. Angliæ, Scotiæ, Hyberniæ, ac Vualiæ, [g] in Bononien. per Italiæ, in Salamantino per Hispaniæ prælatos, monasteria, capitula, conuentus collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores [h] in stipendijs competentibus, & sumptibus volumus [i] prouideri : contributionis onere singulis iuxta facultatum [k] exigentiam imponendo, Priuilegijs & exemptionibus quibuscunque contrarijs nequaquam obstantibus : quibus tamen nolumus quo ad [l] alia præiudicium generari.

¶ Idem.

¶ Is,ad quem spectat magisterium vel doctoratum tribuere,prius a doctorando recipiat iuramentum, quod in solemnitate sua non expendet vltra summam trium millium Turonen. argenteorum Quod si non fecerit, etiam si sit episcopus, per sex menses a collatione magisterij est suspensus.hoc dicit. Io. Andr.

CAP. II.

CVm † sit [m] nimis absurdum, vt quis cum vanitate & imperitia, ad honorem ascendat peritię litterarum, non sine turbatione miramur illum apud scholasticos [n] inualuisse abusum,quod plerique eorum, qui quauis scientia ad doctoratus [o] vel magisterii assumun-

i ¶ Volumus.] hæc voluntas in suis manet terminis quia non fuit de executore prouisum.
k ¶ Facultatum] de cen. sopitæ. cum suis concordan. & inf c.proximo.
l ¶ Ad alia]concor.ſ.ead.compil. de statu monac. ca. 2 de reli.do.c. 2.

CVm sit.] ¶ Quia nõnulli doctoratum siue magisterii assumentes, considerantes ꝙ non erant perfecti in scientia, faciebãt magnum festum in assumptione ipsius gradus , vnde multotiens redibant ad suas partes vacui, & nihil possidentes, & etiã multis creditoribus obnoxij, & est obligati: propter quod oriebatur magnũ scandalum,ideo Papa Clemens in cõcilio Viennensi statuit,ꝙ nullo modo tales recipiantur ab iis qui sibi dant auctoritatẽ magisterij, nisi primo iurauerint non expẽdere vltra summam ducentorũ quinquaginta aureorum.

[Prima gl. summat & diuidit.]

m ¶ Cum sit.] is ad quẽ spectat magisterium, vel doctoratũ tribuere, prius a doctorando recipiat iuramentum, quod in solemnitate sua non expendet vltra summam trium milium Turonen. argenteorum;quod si non fecerit, et si sit episcopus,per sex menses a collatione magisterii est suspensus. partes patent. In prima exordium,ponẽs cõstitutionis causam. In secunda constitutionẽ ibi,[Volẽtes.]In tertia punitionem transgressorum :,ibi , Si quis.]

n ¶ Scholasticos] idẽ verum.38 dist. sedulo in prin. de hęr. cũ ex iniuncto. §. licet. de restit. spol.frequens libro 6.

[Glossa seq ponit differentiam, quam improbat , & diuinationem subdit]

o ¶ Doctoratus vel magisterij.]37.dist. de quibusdam. Et dicunt quidã ꝙ doctores in iure canonico vel ciuili, magistri dñi in theologia vel artibus : & qui doceant septẽ liberales artes, satis per Host.in summa huius titu.§.4. facit ad primum, proœmium lib. 6. circa medium. ad secundum eod.titu.cap.penult. & vlt. & hoc recipitur apud Italicos . Sed vltramontani cõiter vocant magistros Nec debet alicui hæc denominatio, fore

† No. primo principium,ꝙ nimis absurdũ est, vt qs cum vanitate, vt imperitia ascendat ad honorẽ peritiæ litterarum : pro hoc, quia ascensus dẽt esse gradatus non vitiosus, 40. de panit. dist. 1. dñ, sanctã in fine No. secundo, ꝙ prohibetur excessus expẽsarum. ic hoc in gl. in verbo, cedunt. Zabarel.

tore molesta, cum Christus sic a discipulis vocaretur. Ioan 13 quod ipse acceptabat Ioan. 13. dicens. Vos vocatis me magister & Dne, & bene dicitis: sum etenim. Et dr magister quasi maior in statione: sicut minister quasi minor. ibidem inf tit. 2. c. 1. §. sane. dr a monendo vel a monstrando. & de his per Host. in sum. eo tit. §. 1.

Magister vnde dr.

a ¶ Honorem.] hunc honorem sine peccato quis postulat in quacunque scientia, si est dignus 8. q. 1. in scripturis. versi. ecce ego eo. ti. quarto Ratio, quia p hoc petit opportunitatem communicandi, quod habet, & quod laudabile est, & ad charitatem pertinens. In indigno vero est peccatum præsumptionis. de hoc per Arch. 48. dist. c. 1.

Doctoratus & magisterium si ne peccato postulari possunt.

b ¶ Principia.] ita loquuntur quidam in studiis quibusdam vl tramontanis.

c ¶ Insignia doctoratus.] ita loquimur nos & ista insignia sunt cathedra, birretum apud aliquos liber, annullus, osculum.

d ¶ Excedunt.] sicut quandoque imperfectum scientiæ supplet perfectio charitatis. de renun. nisi. §. pro defectu. sic quandoque in talibus imperfectum scientiæ supplet profectio expensarum.

Scientiæ imperfectu expensarū perfectione qñ doq; supplet.

e ¶ Vacui.] prius habitis & consumptis.

f ¶ Grauati.] onere debitorum. Io. And.

g ¶ Iuramento.] simile de Iudæ significauit. ti. ead compil. de relig. domi. ga ver. il li etiam. & inf. tit. 1. c. 1. §. porro. De multis iuramentorū formis expressis in iure, vide in Spe. de iureiur. §. 1. ver. illud ad quas addas istas.

Iuramentorū formæ multæ sunt.

† al. argē ti.

† al. ipsos que.

tur honorem,[a] cum sua solemniter principia[b] faciunt, aut sui recipiunt insignia[c] doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedunt,[d] quod & ipsi transeunte ex pensarum huiusmodi vani tate vacui[e] plerumque remaneant & grauati:[f] Et cæteri, qui vel nolunt, vel nequeunt similes expensas subire, hac occasione frequenter a receptione honoris huiusmodi retrahuntur.

¶ Volentes igitur de opportuno super his remedio puidere, illis ad quos vbilibet pertinet honorem tribuere memoratum, & districte præcipimus, vt quoscunque ab eis de cætero dictum recipientes honorem, iuramento[g] prius adstringat, ne vltra tria millia Turoneñ. argenteorum[h] † in solemnitate, circa huiusmodi doctoratum[i] aut magisterium quomodolibet adhibenda, expendant: ipsos † nihilominus (nisi forsan notabilis † conditionis extiterint) vt intra summam prædictam huiusmodi moderentur ex pensæ, efficaciter exhortantes: ac si hoc illorum congruere statui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quod certos infra summam præfatam taxandos[k] ab ipsis expensarum terminos non excedant. ¶ Si quis autem pontificali[l] etiam † dignitate præfulgens, non recepto prius iuramento præfato, honorem cui quam tribuerit supradictum: a collatione magisterij seu doctoratus cuiuslibet[m] per sex menses sequētes[n] eo ipso nouerit se suspensum.

mestri iterum violet hanc constitutionem, an statim curtat secundum semestre, an tunc cum finitum fuerit primū, dubitatur, & cō ter tenet, q non sit duplicatio totius: sed statim post secundam transgressionem, inchoat & in semestre, per leges. ff ad leg Aquil. ita vulneratus. & ad Turp. l. in senatus. in fi ad Car bo. l Carbonianum. §. fi. & l. sequēs. & facit j. de priui. cap 1. ver. si q vero. de hoc satis scripsi de ele. cū in cunctis. in fi. Sed nunquid suspēsione pēdente valet collatio doctoratus facta per suspensum? constat, q iste non est cassus, quo imprimatur character: Item nec datur hoc officium ex impresso characte re, sed ex potestate officij: & est quædā auctorizatio, & declaratio, q̄ declarat illū dignum ad officium doctrinæ, & dat auctoritatē vt doceat; puto igit, q si suspensio esset occulta, hanc auctoritatis dationē non sit necesse iterari: secus si esset publica facit de re iud. ad pbādū, & q ibi no. & vide, qd dixi de hæret. si aduersus, & quod not. in Spec de instru. edi. §. restat. versi. quid si tabellio.

† Dicitur, id est, in antiquo rib. exemplarib. & impressis.

Doctoratus & alii gradus a quib. conferri pñt.

TITVLVS II.

De Iudæis & Sarracenis.

¶ Clemens V. in Concilio Vieñ.

¶ Principes Christiani compescere debēt Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica nominis Mahumeti & a peregrinatione, quam facere solēt ad sepulchrum ipsius. hoc dicit. Io. And.

[Gl seq. primo soluit dubium. Secundo mouet aliud dubium, & soluit. tertio quærit & soluit.]

h ¶ Argenteorum.] ascendunt 1 ad monetam Bonoñ. quingentas libras Bononeorum paruorum: ponendo Turon. pro duobus Venetis vel 40 Bonoñ. paruis, vt valere consueuerant.

† al. nobilis.

1 Vid Contrarium tract. de veterū numismatū collatioe c. 3. §. 2.

i ¶ Doctorum.] expensas priuati examinis non videtur includere.

k ¶ Taxandos.] simile sup de vsu quaquam. ver. cæterum lib 6.

l ¶ Pontificali.] aliàs non includeretur de sent. excom. quia periculosum de elect. si compromissarius. § huius. modi lib. 6.

m ¶ Cuiuslibet.] non illius scientiæ tantum, cuius doctoratum contulit, non recepto iuramento: & est simile de tempor. ordina vel non est.

[Glo. seq. quærit, soluit, & remittit. Iterum quærit & remittit.]

n ¶ Sequentes.] immediate: si autē pendente primo se

h ¶ Suspensum.] violans hanc suspensionem, irregularis non est de sent. excom. is qui. lib 6 & dixi de exces. prælat c fin declarari debuisset ad quem tunc spectaret collatio: sicut factum fuit sup ead. compil. de sta. mo c. 1. ver. abbate. Et sciendum, q aliqui conferunt auctoritate Apostolica, vt archidiaconus Bononiensis, aliqui de cōsuetudine aliq de iure communi, secundum Hostien. qui n ot. in sum eo. tit. § penul in prin. quod vbi aliud non apparet, episcopus cum capitulo hoc faciet. alleg. eod tit. quia verum parum facit, & maxime ponderata decr. 2 eod. tit & ipsius suprascriptione: puto q in studio isto, cum ex priuilegio Apostolico dato ab Honorio iij archidiaconus hoc faciat, deuolueretur ad Papam. de conces. præbend. quia diuersitatem. sed quia per aliud priuilegium Apostolicum mortuo vel absente archidiacono episcopus & capitulum exercent officium, ipsi succederent, & idem esset vbi archidiaconus, vel alius conferret de consuetudine, vel de iure: quia superior supplet. eod. tit. c. 2. 1 responso. Quid de officiali archidiaconi? Dico quod ipse suspensus est, non archidiaconus, nisi ratum habuisset. de elect. si compromissarius §. por ro lib. 6.

DE IVDÆIS ET SARRACENIS.

Edit.] ¶ Ista clementina iubet principibus, vt ipsi compescant Sarracenos sibi subditos ab inuocatione Mahumeti: & prohibet ipsis principib ne patiantur eos ire ad sepulchrum ipsius. Figura sic casum: Sunt aliqui principes Christiani in pluribus mundi partibus, qui propter eorum auaritiam vt accipiant tributum a Iudæis & Sarracenis, in suis partibus tolerant & patiuntur esse & morari: aliquotiens patiuntur eos esse seorsum, id est diuisos a Christianis. aliquotiens patiuntur & tolerant esse mixtos cum Christianis in eadem ciuitate, in eodem vico: qui quidem Sarraceni conueniunt in vnum, id est simul in Mesquitis, id est templis eorum: & ibi faciunt inuocationem Machometi. Item quid vltra faciunt? Certe sciatis quod ipsi faciunt talia: Est vnus, qui alià fuit sepultus in quodam sepulchro, & istum tanquam sanctum in lege eorum habet, & annis singulis & diebus vadunt ad peregrinationem ad illud sepulchrum: quare graue scandalum in cordibus fidelium generatur. Quare quæro a vobis sancte pater, an tales principes benefaciant? Et respondet, quod non; quia illud, quod Deo displicet, non est tolerandum; quare inhibemus & prohibemus vniuersis & singulis principibus catholicis, sub quorum dominio isti Sarraceni morantur, quod de terris suis omnimodo dictos Iudæos & Sarracenos auferant, depellat & procurent auferri a subditis suis. Et inhibemus & prohibemus expresse, ne præfata inuocatio Machometi seu professio sui nominis publice valeat ab aliquo Sarracenorum subditorum inuocari; quod si qui contrarium fecerint, castigentur, id est, puniantur ob diuinam reuerentiam, vt alij perterriti exemplo, talia facere non præsumant. videatis textum. No. quod aliqui puniuntur, vt cæteri capiant exemplum simile in clement. vt cler. eorum sup. de offi. ord. Nota, quod cauenda est Dei offensa & per superiorem non est dissimulanda, vt dicit glo. a Nota de modo quo Sarraceni conueniunt ad suas Mesquitas. de hoc in glo. audiui Zabarella.

CAP. VNICVM.

Edit quidem [a] in offensam [b] diuini nominis, & opprobrium fidei Christianæ, quod in quibusdam mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdum seorsum, [c] interdum vero permistim [d] cum Christianis habitant Sarraceni, [e] sacerdotes eorum Zabazala [f] vulgariter nuncupati, in templis seu Mesquitis [g] suis, ad quę ijdem Sarraceni conueniunt, [h] vt ibidem adorent perfidum Machometum, [i] diebus singulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen, Christianis & Sarracenis audientibus, alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorem publice profitentur. Ad locum [k] insuper vbi olim quidam sepultus extitit Sarracenus, [l] quem vt sanctum Sarraceni a-

[Prima glo. summat, & diuidit.]

a ¶ Cedit quidem.] Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica Machometi, & a peregrinatione, quam facere solet ad sepulchrum ipsius. Et prima pars ponit duplicem Sarracenorum excessum, quem secunda corrigi præcipit ibi, [Cum autem.]

b ¶ Offensam.] quæ dissimulanda non est; eod. tit. in nonnullis.

c ¶ Seorsum.] puta quia totam vnam terram, villã, vel populationem tenent sub principe Christiano; vel habent vnam extremitatem terræ vel parochiæ.

d ¶ Permistim.] quia in qualibet parte ciuitatis cohabitant Christiani; quodlibet istorum fertur esse in Aragonia, & diuersis terris Hispaniæ.

e ¶ Sarraceni.] qui debent a Christianis publice distingui per habitum eod. tit. in nonnullis.

[Glossa sequens de sacerdotibus Sarracenorum ponit duas species. Item ponit de ipsorum ministeriis & eorum officijs. Item de horis ipsorum.]

f ¶ Zabazala.] habui a reuerendo viro antiquo domino Ioanne thesaurario regis Franciæ, qui fuit captiuus eorum per quadriennium, quod erratum est in vocabulo: quia duo habent genera sacerdotum. Primi in singulatim vocantur Foquim, in plurali vocantur Foca & isti sunt vxorati: & manent in Mesquitis. Secundi vocãtur Alhages: & isti communi et nõ sunt vxorati, & relinquũt mundum. & sic diuersi sunt a primis in habitu & alijs: sicut apud nos religiosi a secularibus clericis: & isti semel accedunt ad sepulchrũ Machometi: & quælibet Mesquita habet vnum sacerdotem de primis, & vnum ministrum, qui vocatur Muerdem, quod sonat præco, qui supplet defectum campanarum, quas licet Sarraceni multum commendent; quia tamen Christiani in eis habendis præuenerunt, nolunt eis vti. Illius præconis officium est; quia horis de quibus infra dicetur, ascendit turrim Mesquitæ quadratam, in qualibet parte sui fenestram magnam habentem; & ad illarum quamlibet clamat alta voce obturatis auribus cum digitis, vt vox fortius resonet in sua lingua, verba hæc sonãtia: nil aliud posse, nisi Deus & Machometus eius nũcius, venire ad orationem faciendam in releuationem peccatorum vestrorum, & postea submittit: Legalipille Halla; quod est dicere, non est alius victor, nisi solus Deus, & hæc verba omnes milites Sarraceni portant in scutis suis; & adhuc submittit; Deus est omnipotens. Horæ autem, quibus hoc facit, de quibus infra sequitur, sunt quinq; Prima est in aurora, quam vocant Salarazobh quod est dicere oratio matutinalis. Et forte hæc fuit causa erroris huius verbi secundum eum male recepti, cum ab illo præcone profertur. Secunda hora est in tertiis. Tertia, in vesperis. Quarta, in completorio, quæ resonat in cœnam. Quinta, in crepusculo noctis, quæ sua lingua resonat in tenebris, & qualibet istarum horarum Sarraceni faciunt certas genuflexiones, sicut de sero nos facimus ad laudem Virginis.

g ¶ Mesquitis.] quod nos vocamus basilicas, vel ecclesias, ipsi vocant Mesquitas, Iudæi synagogas eodem titulo, Iudæi, & c. consuluit.

h ¶ Conueniunt.] audiui, quod feminæ non conueniunt ibi cum maribus & quando intrant, hoc faciunt nudis & lotis pedibus, & cum certa deuotione.

i ¶ Machometum.] in historia ecclesiastica legitur Machometum nutritum fuisse a quodam clerico nobili Romano, qui cum tempore Bonifacij Papæ quarti quandã petita impetrare non potuisset, apostatauit a fide & nutriuit illum cum quadam columba alba, quæ recipiebat grana de aure eius, & sic erudita per hoc, quod quando volebat Machometus, illa ponebat in publico os ad aurem, & sic dicebat quod spiritus sanctus alloquebatur, & instruebat illum, iste postmodum dedit legem Sarracenis, vt hæc in historijs ecclesiasticis plenius reperiri possunt.

k ¶ Ad locum.] qui dicitur Mecha.

l ¶ Sarracenus.] cõmuniter habemus, quod fuerit Machometus, de quo præmittitur.

Sarraceni duo gñra sacerdotũ habent.

Sarraceni campanis nõ vtunt.

Sarraceni quinque horas obseruant.

Basilicæ & Mesquitæ, synagogæ differunt.

i De Machometi initijs, incremẽto, & nefanda ac impia secta confusæ bonorũ autorum historias.

Machometus legem Sarracenis dedit.

a ¶ Alij.] qui nō cohabitant Christianis.
b ¶ Principibus.] ad quos spectat coercere tales: cum enim non sint creaturę ecclesię, illos ecclesia nō coercet, de diuor. gaudemus. Io. And.
c ¶ Perterriti.] sup. ea. compil. de offi ord. c. 1. cum concord.

lij[a] venerantur, & colūt, magna Sarracenorum earundem partium, & etiam aliarum confluit publice multitudo: ex quibus nostræ fidei non modicum detrahitur, & graue in cordibus fidelium scandalum generatur.

¶ Cum autem hæc in † diuinæ maiestatis displicentia non sint vllatenus tolleranda, sacro approbante Concilio, ipsa in terris Christianorum districtius fieri deinceps inhibemus: vniuersis, & singulis principibus[b] catholicis, sub quorum dominio dicti Sarraceni morantur, & fiunt prædicta, sub obtestatione diuini iudicij obnoxius † iniungentes: quatenus ipsi tanquam veri Catholici, & Christianæ fidei seduli zelatores, opprobrium, quod tam ipsis quam cœteris Christicolis per præmissa ingeritur debita considerantione pensantes: ipsum (vt proinde ęternæ beatitudinis præmium assequantur) de terris suis omnino auferant, & a suis subditis auferri procurent: inhibendo expresse, ne pręfata inuocatio, seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi publice, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum existente dominio audeat attentari de cœtero, vel quomodolibet sustineri. Hi uero, qui secus præsumpserint, taliter ob diuinam reuerentiam castigentur ab ipsis, quod alij eorum exemplo perterriti[c] a præsumptione simili arceantur.

TITVLVS III.

De hæreticis.

¶ Clemens Quintus in Concil. Vienensi.

¶ *Pręmittit constitutionis causam. Io. And.*

CAP. I.

Multorum[d] † querela Sedis Apostolicæ pulsauit[e] auditum, quod nonnulli inquisitores per sedem eandem contra prauitatem hæreticam deputati, metas[f] sibi traditas extendentes,[g] sic interdum extendunt † suę potestatis officium, vt quod in augmentum fidei per circumspectam eiusdem sedis uigilantiam salubriter est prouisum (dum sub pietatis[h] specie grauantur innoxij[i]) cedat in fidelium detrimentum.[k]

¶ *Ponit constitutionē de officio inquisitionis exercēdo per diœcesanos, et inquisitores: primo ponens quinq;, quæ pōt alter sine altero. Secūdo tria quæ nō pōt. & decretum appo nit submittens, qūo impediens vel interesse nolens committit alij, vel consentit. Io. And.*

¶ Propter quod ad Dei gloriam, & augmentum eiusdem fidei, vt negotiū inquisitionis huiusmodi co prosperetur felicius, quo deinceps eiusdem labris indago[l] solemnius, diligentius, & cautius peragetur, ipsum tam per diocœsanos Episcopos, quam per inquisitores a Sede Apostolica deputatos[m] (omni carnali amore,[n] odio, vel timore,

---

Glossa:

† Dictio, in, deest in antiquis ibus etiā impressis.

Multorū.] ¶ Ista clementina est lōga, cape diuisionē glo. & prosequere tex. Et dicit, q̄ querela multorum pulsauit auditū Sedis Apostol. ac si diceret Papa, fuerunt nōnulli, q̄ conquerebātur de tali re, uel tali. Not. q. querelæ multorum mouent principem, de hoc in glos. 2. & dicit Paul[us] eum moueri, quando que relantes mouētur bono zelo, ut hic, & de accusatio. qualiter 2. alias secus, ut in c. cū in iuuentute, de pur. cano. No q̄ nō debemus excedere metas nostras. de hoc in gl. 3 & pro hoc fines mādati sūt diligēter seruādi de rescr. cum dilecta. de offi. deleg. cū venerabili. Zab.

† In antiquioribus et impressis coottā ter legit, obnoxius.

[Prima gl. simul diuidit, & summat.]
d ¶ Multorum.] Primo præmittit constōnis causam: Secundo: ibi, [propter quod] ponit constōnem de offō inqsitionis exercendo per diœcesanos, & inquisitores. Primo ponamus q̄ quinque, quæ potest alter sine altero. Secundo tria, quæ non potest. & decretū apponit, submittens quomodo impedit, vel interesse nolēs cōmittit alij, uel cōsentit. Tertio ibi [Sane.] p̄uidet circa muros, vl carceres hæreticorū, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros: Quarto: ibi. [Porro] ponit iuramentum custodū, ministrorū suorū, notariorū, & aliorū officialium. Quinto, ibi, [Vi

tū.] punit episcopos, inquisitores, & corū substitutos, qui faciēdo, vel omittēdo delinquunt in officio. Sexto ibi, [Alia.] cōfirmat antiqua iura huic cōstitutioni non obuia Io. And.
e ¶ Pulsauit.] talis pulsatio communiter principes mouet, vt hic: quandoque etiā non mouet ex causa de purg. cano. cum in iuuentute.
f ¶ Metas.] dī a metior metiris. & est finis, uel termin[us] agri, vel cuiuscunq; rei, ha bēmus meto, metis, quod ponitur p̄ collectione messium, de pœn. & remiss. cū ex eo. post prin. inde dicit quidam, [Dū tua iura meus, uicinis par cito metis] Has vero metas non licet transgredi. de sepul. c. 1. ubi de hoc.
g ¶ Excedentes.] alias extendentes.
h ¶ Pietatis specie.] concor. 10 q. 1 nosse, cum suis concor. eo. titu. excommunicamus, §. quia uero, de simo. ad Apostolicā infra ca. fin. ver. nonnulla.
i ¶ Innoxij.] quod est non debet de lentē, excommu. Romana. in si lib. 6.
k ¶ Detrimentum.] quod esse nō debet, de pœnis, in quibusdam, de appel c. 3. & cap. suggestum, de offic. ordina. irrefragabili.
l ¶ Indago.] quasi indagatio, inquisitio, vel inuestigatio, de hæreticis, quanto. post prin. de offi dele. c. 1. & vit. lib. 6.
m ¶ Deputatos.] generaliter, sup. eo. tit. per hoc, libro 6. & vide quod ibi notatur in prima glo.
n ¶ Amore.] quatuor modos exprimit c. 11. q. 3. peruerti solet humanum iudicium, 11. q. 3. quatuor. de te iu di. cum æternis. lib. 6. [Etiā ista quatuor modi possunt his uersibus comprehendi.] Quatuor ista: metus, odium, dilectio, census, Sæpe

† De materia, & fine, & intellectu vide doctores in c. vt cōmissi. & cap per hoc de hę re. lib. 6.

Meta q̄d est, vide l. cum de lanionis, ff de fun. instru. uel instr. le. & c. fi. de of.

† al. excedunt.

e Vide alios modos, quib. peruertit humanū iudicium p glos. & Turrec. in c. quatuor & c. quicū que 11. q. 3.

¶ Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus,

a ¶ Citare]hoc est primum de quinque, de quib dixi.

b ¶ Capere.]secundū qđ differt a sequenti, sæpe etenim capitur qui non incarceratur, de sen. excom. si clericos. lib. 6. infra de excess prœla. frequens, in princip. & post principium.

c ¶ Mancipare.] tertium.

d ¶ Ponendo.] quartum.

e ¶ Manicis.]sicut cōpedes sunt catenæ, vel vincula circa pedes, ita manicæ catenæ, vel vincula circa manus. de vtroq; Psalm. penulti. 1. Ad aligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Ioā. And.

f ¶ Oneramus.] concor. sup. ea. compi. de iure pat. c. 1. & ibi dedi concor. de hoc.

g ¶ Inquirere.] quintum.

h ¶ Duro.] posuit quinq; alteri soli p missa: nunc ponit tria prohibita, & ecce primum.

ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exercere: Sic quod quilibet de prædictis sine alio citare [a] possit, & arrestare siue capere, [b] ac tutæ custodiæ mancipare, [c] ponendo [d] etiam in compedib. vel manicis, [e] ferreis, si ei visum fuerit faciendum: super quo ipsius conscientiam oneramus, [f] necnon inquirere [g] contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiam viderit expedire: Duro [h] tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad [i] pœnam, quam ad custodiam videatur, vel tormētis, [k] exponere illos, aut ad sententiam [l] procedere contra [m] eos, episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede [n] vacante capituli [o] super hoc delegato, si sui adinuicem copiam habere valeat, intra octo dierum spatium, postquam se inuicem requisierint, [p] non ualebit. Et si secus præsumptum fuerit, nullum sit, & irritum ipso [q] iure. ¶ Verū si episcopus, vel eius capituli

contrariam declarationem exposcit, & probationes concordat.]

o ¶ Capituli.] hæc littera infra pluries repetita: & decretalis infra proxima, faciunt ad quæstionem, an capitulum sede vacante, 3 possit visitare, & debeat procurari, de quo per Ioā. Mon. de suppl. negli. prælat. Ecclesiæ, & per Archidia. eod. titu. si episcopus, & quod possit, alleg. quia episcopus hoc potest, & est iurisdictionis, in qua succedit capitulum. de maio. & obe. his quæ, & cap. cum olim eo. titu. capitu. primo. libro 6. de institu. capit. primo. eodem. lib. ergo hoc poterit: alias tempore vacationis remanebunt crimina incorrecta, alleg. etiam prędictam decretalem, ecclesiæ, vbi visitator datus a metropolitano, a quo certus casus excipitur, in alijs videtur potestatem habere: quasi per exceptionem firmetur regula, ff. de fun. instru. quæsitum, §. denique Neratius 32. quęst. 7. dominus. Cum autem metropolitanus nil habeat nisi de iure transfuso de capitulo in metropolitanum: ergo capitulum hoc habet, faciunt notata per Inno. de hære. ad abolendam. In contrarium, hoc nō est iure expressum, ergo nec attribuendum, licet enim capitulum conseruet iura episcopatus 12. quæstio. secunda. charitatem, & capitu. illud & ius reddat agentibus, accusantibus, denuntiantibus: non tamen visitat: sed is, qui datur a Papa 62. distin. obitum, vbi probatur, quod vacans Ecclesia destituitur visitatione. Sed sec Archi. dici posset, quod illud (destitutæ) non respicit visitationis operam, sed ecclesiæ vacationem: sicut de elect. ecclesia 1. & 2. in prin Item capitulum 4 est necessarius, non voluntarius administrator, ergo non poterit, quod administrationi necessario non incumbit. Et hoc tenet Io Mona. sed Archid. non eligit: videtur tamen plus accedere primo dicto, pro quo facit: quia iste non est actus, per quem præiudicetur episcopo. sicut beneficiorum collatio, & alienatio personarum, & rerum, de quibus de maiorita. & obedi. cap. 1. 71. dist. fraternitatem 12. quæst. 2. si qua de rebus egeret declaratione nō solum in hoc, sed in pluribus alijs articulis hoc, quod dicitur, capitulum succedere in iurisdictione vacante sede. Volens tenere opinionem Io posset dicere illam veram in generali visitationis ciuitatis, & diœcesis, contrariam in speciali uisitatione, uel inquisitione contra certas per uel loca.

i ¶ Ad pœnam.]de pœnis c. quamuis, lib. 6. de verb. sig. nouimus, de aposta. c pen.

[Glos. sequen. de tormentis remittit, & dubium soluit.]

k ¶ Tormentis.]secundum De tormentis testium actoris, & rei notatur 15. q 6. in summa facit 5. q. 5. illi qui. de regu iur. cum in contemplatione. Puto autem quod ieiunia, quę inquisitores ad veritatem eruendam solent inducere, sint tormenta, ita quod alter hoc non possit sine altero: per hanc litteram. Nam qōnis verbo, intelligimus tormenta corporis, dolores, & malam mansionem, ff. de iniu. item apud. § qōnem, & § quæstionis, & ff. ad Syllania. l. 1. §. quæstionem. item patet per etymologiam, qua dicitur tormentum, quasi torquens mentem. Io. And.

l ¶ Ad sn̄iam]Tertium, Olim aūt qn̄ alter solus procedebat, solus sententiabat. Si ambo procedebant licet diuisim, communicabant sibi processus in fine, cum non restabat nisi ferre sententiam eo. ti. per hoc. lib. 6. & in in extraua. Benedicti, ex eo. quod tamen ad hoc hodie seruabitur, qꝫ dicit decretalis per hoc, vt si discordent in sententia, consulatur Papa.

[Gl. seq. quærit an solus absoluat, soluit? quod sic.]

m ¶ Contra eos.]sed nunqd pro eis 2 posset alter sine altero definire? vī qꝫ sic: quia a iure veteri non recedimus, nisi inquantū inuenitur expressum. Sed ita est, qꝫ olim, & hodie alter solus pōt inquirere, & de iure veteri, cum solus procedit solus pronuntiat, ut dixi in glos. proxima, quod hodie immutatum est, si cōdemnat per hanc litteram. ergo si absoluit remanet ius antiquū, facit de elect. statutum. lib 6. & est simile, quod notatur, 12 dis pręceptis. 3 q 6. accusatus.

[Glo seq ad duos casus prorogat]

n ¶ Sede vacante.]vel quasi vacante, vt in casu decretalis, si episcopus, de suppl. negl. pręla. lib. 6 Item intelligo sedem vacare quo ad hunc casum iurisdictionis capituli, et qn̄ prouisum est, sed prouisus administrare non potest, quia nondum habet litteras per consti. Bonifacij iniunctas, facit de transla. c. 2.

[Gloss sequ ad quæstionem, an capitulum visitet, arguit pro, & contra, ponit opinionem Ioan. Monach &

[Glo. seq notat & remittit, & duo dubia soluit.]

p ¶ Requisierint] requirit ergo pars partem, de hoc de off deleg. cum causa, in 1 gl. puto sufficere vnam 5 requisitionem, & facit quod notatur 18 distinct. si episcopus. in vlti. glo & quod dixi de iureiurando, ego N. & in requisitione non est necesse terminum exprimi, sed ipso iure statim currit sic de excep. pia lib. 6. & sup. eadem compilatione. de deci cap. 1. & hic adde quod ibi dixi. Io. And.

q ¶ Ipso iure.]quo ad iuris effectum. 6 si n. de facto tortus est, vel de iure carceratus, hoc nequit nō fuisse ff de capti. & postliminio reuer. l. in bello, §. factæ, & facit, quod dixi, de appel. ut nostrum. Sed si interlocu

toria

Manicæ & compedes sunt vincula.

1 Psal. 149. inci. Cantate Dño canticum nouum.

Quęstio quid cōprehēdit.

Tormentum torquet mētem.

2 De materia glossæ, & an rei possint absolui ab inquisitore sine epō, & eō, vi de Zách. infra. de hær. c. 15. nu 2. Fel. in c. 5. de sent. & re iud. Deci. I l. nemo n. de reg. iur.

3 Capitulū verò sede vacāte possit visitare, & ꝓcuratione exigere. vide Ioā. de Lino, & Abbat. in c. cum olim ext. de maio. & obe.

4 Vide Abbatē in c. verum, de fo cōp. & Felí. c. cū oēs. de cōsti. & decisi. Rotæ 32. in nouis.

5 Vide Felí. in c. ex literis. de cōsti. Pan. c. ego. n de iureiur. Ro. consi. 486. Alex. cōs 18. li. 6. p̄onam.

6 De materia glossæ vide Corteis l regulanbus i verbo cōsi sio & in verbo appellatio. & Zach. tract. de hæc. c. 15.

toria solum esset super carcere, vel tortura, illa nulla esset & lex permittit tunc appellare, quia grauamen tolli non posset per appellationem interponendam postmodum a diffinitiua, de appel super eod 2 1 |respon.2. 6.ante sententiam, ff de appel. recip.vel non l. 2.

eodem, cum suis concor. lib. 6.

n ¶ Diuersæ] ne vnus custos sine altero possit aperire. Interdum enim in eadem sera habent plus socij plures claues, quilibet per se & aperire, & claudere posit: cuius contrarium hic intendit.

a ¶ Nolit.] simile de refer scisceatur, in fi.

b ¶ Inquisitori] hic iunge finem, super illis, &c.

c ¶ Super illis.] carceratione, tortura, & sententiis.

d ¶ Per litteras.] concord 61. dist. c. 1. & 2. de temp. ord. nec Episcopi.

[Glo. seq. ponit diuersitatem & rationem disiunctæ.]

e ¶ Consensum.] sufficit ergo, quod committat, vel consentiat illum procedere: quæ sunt diuersa. facit, quod scripsi de foro comp. significasti super glo. fi. de eccle. ædifi. ad audientiam 2. super 2. glo vnde in electione licet primum, & non secundum. de elect c. penult. in fi. lib. 6. ita hic delegatus Episcopi, vel capituli potest secundum & no primum: quod forte fuit causa huius disiunctæ: alterum vero istorũ hic est necessarium infra octo dies post requisitionẽ, post octo vero dies neutrũ est necessarium, vt sup.

f ¶ Muri] eod. tit. de commissi, lib 6. vers. & illorum

g ¶ Vulgariter] simile ead. compil. de relig. domi. cap 1. in prin. & ibi concor.

[Gl. seq. in quæstione allegat pro, & soluit contrarium.]

h ¶ Duos.] nisi de vno concordarent:

sede vacante delegatus cum inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundem propter præmissa nequeat, aut nolit[a] personaliter conuenire: possit Episcopus, vel eius seu capituli sede vacante delegatus inquisitori,[b] & inquisitor Episcopo, vel eius delegato, seu sede vacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus super[c] illis committere vices suas, vel suum significare per[d] litteras consilium, & consensum.[e]

¶ Prouidet circa muros, vel carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros. Io. And.

¶ Sane, quia circa custodiam carcerum hæreticalium, qui muri[f] in quibusdam partibus vulgariter[g] nuncupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpensatas, Nos † volentes super hoc prouidere statuimus, vt quilibet talis carcer, vel murus, quem decętero Episcopo, & Inquisitori prędictis volumus fore communem, duos[h] custodes habeat principales, discretos, industrios, & fideles, vnum quem volet Episcopus, & prouidebit[i] eidem, alium, de quo voluerit Inquisitor, cui etiam[k] prouidebit, & quilibet prædictorum custodum sub se alium bonum & fidum poterit habere ministrum.[l] In quolibet etiam conclaui[m] eiusdem carceris siue muri, erunt duæ claues diuersæ,[n] quarum vnam vnus, aliam alius tenebit prædictorum custodum, & eam cum officio ministrandi, quæ incarceratis fuerint ministranda suo poterit committere, vel subdelegare[o] ministro.

¶ Ponit iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, & aliorum officialium. Io. And.

¶ Porro coram Episcopo, vel capitulo sede vacante, & Inquisitore prædictis, vel substitutis ab eis, custodes supradicti, antequam suum officium exequantur, iurabunt[p] ad sancta Dei Euangelia corporaliter a se tacta,[q]

o ¶ Subdelegare.] quod alias non posset: cum sibi ministerium demãdetur sine iurisdictione, in quo vsi electa industria personæ, de off. dele cap. fin. & puto per hanc litteram, quod in assumendo ministro non requiretur consensus Episcopi, vel inquisitoris.

p ¶ Iurabunt] simile sup. ead. compil. de relig domi. c. 2. ver. illi etiam, de magist. cap 2. sed in illis nihil dicitur de corporali tactu.

[Glo. seq de corporali iuramẽto remittit, & opinionem ponit, cuius rationem determinat, ponit dictum Innocẽtij. subdit quadruplice formam iurandi, & consuetudinis interpretationem, quam determinat.]

q ¶ Tacta.] vt no. de elect. vt circa ver. coram, lib 6. in glo. 2. in corporali iuramento non sufficit præsentia, sed requiritur tactura Euãgeliorum. Quidam dicunt, quod ad corporale iuramẽtum satis est, quod habeat corporis sensum, vt visum, facit 35 q. 6 Eps per id, quod de possessione dr, quod ibi requiritur actus corporalis, & cum visu transfertur, ff. de acqui. poss leg. quod meo. §. si per venditorem, & l. 1 §. pen. & not de consue. ca. 2.

in casu enim discordiæ manasse videtur hæc prouisio, facit de appel. cum speciali, puto contrarium, scilicet, quod de vno conuenire non possint, sed necessarij sint duo, nec est hoc prouisum propter discordiam, sed ad securiorem custodiam, quod satis sonant verba, facit optime, ff de custo reor. l. vlti in princ. ibi, nec vni, sed duobus custodia committenda est, & idem dicimus de ministris, de quibus sequitur.

i ¶ Prouidebit eidem.] de suis redditibus, non de parte prouentuum inquisitionis officio deputato, vt in extrauag. Benedicti, ex eo quod § verum quia.

k ¶ Etiam prouidebit] inquisitor, scilicet de prouentibus deputatis officio.

l ¶ Ministrum.] simile de fil. presby. proposuit in fin. facit, quod dixi super rubrica, de offic custo. Ioan. And

m ¶ Conclaui.] concordat de elect. vbi periculum. §. in

sed illud verum, cum tradens & accipiens hoc intendunt, secus si possessio erat vacua, vt ibi not. Vt ergo scripsi post Inno. de iureiuran etsi Christus, versi. quod autem. iuramenta, quæ pręcipiuntur a iure, sicut testis, calumniæ, veritatis, vel quæ a iure, iudice, vel parte ex necessitate deferuntur, debent fieri tactis Euangelijs: alias fieri possunt sine tactura, & vide quod not 22. q. 1. in summa Sed videtur, quod plus obliget corporale: facit 2 q 5 quanto & c. seq. C. si minor se maio dix. l. si alterius. Quædam autem iura dicunt simpliciter iurari, quædam corporaliter, quæd im super sancta Dei Euangelia, quædam addunt ipsorum tacturam, vt hic & 1. q 7 quoties. & sup ea compil. de iureiu Romani. ver. porro. de frigid. & malef. lau dabilem. Pater. de primo, de iureiur. eo. titu. per totum, libro 6. de testibus præsentium, & cap. penult de excep pastoralis, qui ita ac cus. post cum in tua, de senten. excom. ex tenore De secundo,

† De materia istius §. vide Zachi. tract. de hæret. c. 8. & 10. Gondis l nu tracta. de hæret. q. 22. Syluest. in verb. hæresis 2.

Iusta an sit per pplari debeat ta ctis Euangelijs. Vid Abbatẽ I c etsi Xps de iureiu. & in c. fraternitatis de testib. Ancha. in c. vt circa. de elec. li. 6 & Fely. in ca 1. de fide instr.

secundo, de hære. ad abolendam, §. statuimus, de senten. excommu. venerabilib. de elect. vbi periculum, §. super his, &c. vt circa, & c procurator, lib 6. De tertio, de purga. cano. quotiens. Apud Italicos interpretatur consuetudo, quod sufficit quemlibet librũ, vel quamlibet scripturã tangere: quod satis puto procedere, etiã vbi de corporali iuramento exprimitur, non sic vbi de tactu ra Euangeliorum, vt hic, & in concor.

† Vide Arch. in c. clericus 81. dist. & in c. si peccauerit 2. q. 1. & Ioan. And. in c. vlt. de hæret.

a ¶ Ponendorum.] vbi hoc exprimitur, iuratur super futuris & sic non obstat de iureiur. c. penul.

b ¶ Poterunt. 22. q. 2. faciat.

c ¶ Secreto] simile de elect. vbi periculum, §. nulli, lib. 6. cũ suis concord. & de secreto habetur infra, cap. proxi. de pœni. dist. 1. § hoc ergo, in princ. & ver. filiam, & de hæret. cap. vlti. libro 6. nec sumitur tam amare hoc verbum, quin alter custos in absentia al[t]e[r]i[us] qui possit, de non secretis ipsis incarceratis.

Ministri quidã sũt infideles dñis suis.

d ¶ Absque diminutione.] non sicut infideles seruiẽtes, vel ministri, qui semper de eo, quod dominis datur, decimam, vel aliam quotam subtrahunt, vt notatur 1. q. 1. Christus 13 q. 1. §. 1. ver. sed videte.

e ¶ Coram eisdem.] Episcopo, vel capitulo, & inquisitore, vel substitutis ab illis.

† De iure notariorũ Hostié. & doctores in c. vt officium. §. ad cõscribẽdas de hæret. lib. 6 & in c. sicut, ne cleri. vel mona.

f ¶ Pro dicto crimine] de incarcerandis ergo pro alijs criminibus non iurant inquisitori.

g ¶ Deputandi.] dato ergo, quod capitulum haberet iurisdictionem & carcerem: non tamen in suo carcere, sed episcopali tales tenebit sede vacante.

h ¶ Notarij.] qui possunt esse constituti in sacris, & religiosi: quod dic, vt eo. tit. vt officium, §. ad conscribendas, libro 6.

quod in custodia immuratorum & aliorum pro crimine supradicto, in sua custodia pastorum, & ponendorum,[a] omnem diligẽtiam & solicitudinem, quam poterunt,[b] fideliter adhibebunt: Et quod alicui incarcerato nihil vnus in secreto[c] † loquetur, quin hoc audiat alter custos. Et quod prouisionem, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud, quod a parentibus, & amicis, vel alijs personis fidelibus offeretur eisdem (nisi Episcopi & Inquisitoris, vel suorum commissariorum ordinatio refragetur) ipsis fideliter, & absque[d] diminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramentum & coram[e] eisdem personis ministri custodum, priusquam suum exerceant officium, exhibebunt. Et quia sæpe contingit Episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis Inquisitoribus non communes: volumus & districte præcipimus, vt custodes ad incarceratorum pro dicto crimine[f] custodiam, per Episcopos, vel sede vacante per capitulum deputandi,[g] & eorum ministri coram dictis inquisitoribus, vel substitutis ab eis præstent simile iuramentum. Notarij[h] † quoque inquisitionis coram Episcopo, & Inquisitore, vel substitutis ab eis iurabunt[i] suũ officium fideliter exercere. Et idem fiet de alijs personis[k] necessarijs ad prædictum officium exequendum.

¶ Punit Episcopos, Inquisitores & eorum substitutos, qui faciendo vel omittendo delinquunt in officio. hoc dicit.

¶ Verum, quia nimis est graue ad exterminationem prauitati prædictæ non agere,[l] quod ipsius contagiosa enormitas agendum requirit: graue est quoque, & damnatione dignissimum[m] malitiose insontibus eandem imponere prauitatem: Episcopo, & Inquisitori prædictis: ac alijs ad dicti executionem officii substituendis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt si discrete, & prompte contra suspectos, vel diffamatos de huiusmodi prauitate procedant, quod malitiose, aut fraudulenter[n] tantam labem, seu, quod ipsos in executione officij Inquisitionis impediat, falso alicui non imponant. Quod si odij, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu,[o] contra iustitiam, & conscientiam[p] suam omiserint, contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, aut obtentu eodem[q] prauitatem ipsam, vel impedimentum officij sui alicui imponendo, cum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) Episcopus, aut superior suspensionis ab officio per triennium, alii vero[r] excommunicationis sententias eo ipso[s] incurrant: A qua quidem

i ¶ Iurabunt.] specialiter[1] est propter magnitudinem criminis, & fauorem fidei: alias sufficere debet iuramentum in creatione præstitum, de præscript. ad audientiam. de cuius forma scripsi. ne cleri. vel monac. sicut te. [& Specul. de fide instr. §. restat versi. sed quæro.]

1 Vide Angelum de hære. notab. 16. Bernardũ in lucerna, verbo notarius primo.

k ¶ Personis.] officialibus, nuntijs ad citationes faciendas, & apparitoribus de quibus, infra capitu. proxi.

l ¶ Non agere.] concor. de simo. nemo, & quod ibi not.

m ¶ Dignissimum.] idem verbum 81. distinct. capitu. primo, in fi.

n ¶ Fraudulenter.] falso alicui non imponant, quod sequitur

o ¶ Obtentu] vbi ergo non pp alterum prædictorũ: sed forte timore, vel propter vitandum scandalum hoc omitterent, non est locus pœnæ.

p ¶ Et consciẽtiam.] Nota, quod & copulat.[2] concord. c. [l]e iudicata, cum æter ni, lib. 6.

2 Et copulat. l. ea 16 adiectio, ff. de leg. 3. l. hæredi. § Caio ff de fundo instru.

q ¶ Eodẽ.] odij, gratiæ, &c. vt sup.

r ¶ Alij vero.] s. inquisitores, vel substituti ab eis, vel ab Episcopis, vel capitulis vacãte sede.

[Gloss. seq. inducit hoc computato 10 iura, quod constitutio Ecclesiæ liget ad pœnam omnino occultam: dicens per hoc indubiam q̃onem de dubio hæretico. In qua recitat opinionem. In contrarium inducit 13. iura sub dit duas opiniones, & prius dictum approbat.

Crimina occulta an ligentur p constitutionẽ Ecclesiæ militãtis. Vide Doctores ibi citatos.

s ¶ Eo ipso incurrant.] hic patet aperte, q constitutio Ecclesiæ militantis ligat crimen omnino occultum

casum quo ad pœnas suspensionis, & excommunicationis, ad idē sup. ca. compi. de statu mona. c. 1. §. quia vero infra de pœn. c. cupientes, §. qui. vero. Nec turbetur aliqui: nam hoc idem probatur, de schisma. cap. 1. ver. omnes. lib. 6. & eo. lib. de elect. ubi periculum. ver. nulli. & fundamenta §. quod si secus & ca. quia sæpe. facit eo. ti. sciant, & ca. sequen. & c. indemnitatibus, §. postremo de offic. deleg. ca. si §. pars vero. de offi. ord. c. vlti. de iud. c. 2. uer. proui so, de re iudi. capi. 1. & 2, ad fin. de homici. pro humani. vers. facti. Ad idem antiqua iura de sent. excom. porro. & c. cum non ab homine, de temp. ordi. c. vlti. patebat idē de immunitate ecclesiæ, cleri cis, li. 6. ver. necnon. Et ex his videtur indubitatum, ꝙ Arch. habebat pro dubio, & disputationi relinquebat in decretali, cum quis, de sen. excom. lib. 6. an hæreticus omnino occultus sit excōicatus. Ioan. tenet quod sic. 34. q. 1. in summa, & in gl. sequen. de pœni. distin. 1. cogitationis. placet etiam Gof. & Ray. in summa, de hære. Ad contrariū inducitur 23. dist. erubescant, & ꝙ ibi notatur 34. dist. habuisse, 50. d. §. sed illud in fi. 2. q. 1. nomē, & q. 5. 5. soluisti. & 6. q. 1. si oīa. 11. q. 6 c j uer. nō potest, 30. quæstione vlti. §. his ita, & capit sequen. 32. quæstione 5. ca. vlti. de simon. sicut tuis. in fi. & cap. sequen. Facit ad hoc, quia ex uoluntate, quę non procedit in actum, non scandalizatur Ecclesia, 14. questio. 3. Deus quibus. Sunt qui uolunt fateri per clauem Ecclesiæ ligari posse omnino occulta, nisi illa sint expressē lege diuina damnata, vt usura, in qua damnatur spes occulta de viu. consuluit. Alij dicunt, quod si factum est publicum, sed occultum quis fecerit, ligari potest per Ecclesiam. 5. q. 1. quidam. de off ord. si sacerdos. Si uero & factum, & faciens sunt occulta, secus, vt in contrarijs. Sed vtriq; dicto obuiant iura allegata in prin. glossæ, quare de plano fateamur, ꝙ consl̄o militantis ecclesiæ ligat omnino occulta, non tamen nominatim, de illis iudicat tribunal Ecclesię, imo ipsu Ecclesia in quantum per hominem, iudicat hominē nominatim, & inquantum est collectio fidelium, ligatos sic occultos habet pro solutis de senten. excom. a nobis 2. & sic loquuntur contraria.

[Glo sequens in quęstione alleg affirmatiue, & soluit contrarium format incidentem quæstionem quam soluit]

a ¶ Excōicationis sn̄ia.] de suspensione nil dicit, quare videtur, ꝙ ab illa superior possit absoluere. Dicit Ȝ. & ratio illius omissionis fuit, quia tempus habet determinatum, & ubi sic determinatum est, vr̄ ꝙ non possit superior absoluere, vt no. de elect. cupientes, §. cęterū. in gl est ergo. Sed quid si tempus determinatum non esset? Videtu, quod possit ex quo superior non reseruat. de sen. excom. nuper. nec prohibet, ut inf. de priuileg. c. 1. uel, si quis facit quod not. de reg. non solum, in fi. lib. 6. & quod dixi. de solu. c. 2. in fi. secus si reseruasset. de testi. tam litteris in fi

b ¶ Mortis articulo.] qui casus semper excipitur. inf. c. prox. de offi. ord. pastoralis, & uide ꝙ ibi no.

c ¶ Et tunc.] s. quando in mortis articulo per episcopū vel presbyterum absoluuntur, & hoc intelligo, si facultas est faciendi, & tempus hoc patitur, alias absoluetur cum cautione facit, inf. c. prox de sepul. c. vlti. de sent. excom. a nobis.

d ¶ Manere.] concor. eo. ti. c. vlt. in fi. lib. 6.

¶ In mortis articulo nulla est casuū reseruatio, atque ideo oēs sacerdotes quosli bet pęnitē tes a quibuslibet peccatis & cēsuris ab. soluere pōt, ita cō cil. Triden. 24. c. 7. de casiuū reseruatiōe.

§ Hæreticus oino occultus, an sit excōicatus, de quo vi de oino Alfonsū Cast. li. 2. c. 18. de iusta hæret. punit. & Caie. apd. D. Th. 2. 2. q. 11. ar. 3.

excommunicationis[a] sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificem, nequeant, præterquam in mortis[b] articulo, † & tunc[c] satisfactione pręmissa, absolutionis beneficium obtinere; nullo in hac parte priuilegio suffragante.

¶ Confirmat antiqua iura huic constitutioni non obuia. Io. And.

¶ Alia sane, quæ circa præmissum inquisitionis officium a nostris sunt ꝑdecessorib. instituta (quatenus pręsenti decreto nō obuiant) sacri approbatione Concilij roborata, in sua volumus firmitate manere.[d]

¶ Idem in eodem.

¶ Primo, ponit constitutionis causam. determinat ætatem inquisitorum. Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum Ecclesiarum bona confiscant. Tertio, pręcipit notarijs, officialibus, & socijs, ut hoc facientes reprehendant, & superioribus denuntient, si probare possūt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem, vel qualitatem officialium hoc dicit. Io. And.

CAP. II.

Nolentes[e] splendorem solitum negotij fidei ꝑ actus indiscretos & improbos[f] quorumuis inquisitorum hęre-

N Olentes.] Diuiditur i quatuor partes, vt patet in rubro Secundo, ibi, [Inquisitoribus.] Tertia: ibi, [Notarij.] Quarta: ibi, [Porro] Imola.

¶ Pro casu nota, ꝙ Inquisitor hæreticæ prauitatis non est aliquis denotandus, nisi habeat quadragesimum annum. Et sic est casus specialis cōtra capit. cum vicesimum. de offi. & pote state iudicis, delega. in antiq. Et istud fit, quia agitur de magno scandalo. Nota, ꝙ inquisitor, uel eius commissarij sub vmbra sui officij facientes illicitas exactiones, est ipso facto excommunicatus, a qua excommunicatione non absoluitur nisi satisfactione plenarie facta, nisi in articulo mortis. Nota, ꝙ pro delicto prælati dona Ecclesiæ non confiscantur, & hoc uerum, quando solus Prelatus delinquit, secus si. Prelatus, & capitulum deliquerunt habita deliberatione, tunc enim bona Ecclesiæ confiscarentur. l. iubemus, de sacrosanct. eccle C. ubi nauis Ecclesiæ fuit confiscata Imperatori. Not. quod si in constitutione ponatur verbum, extunc, incipit ipsa constitutio obligare a tempore ipsius publicationis, non expectato lapsu duorum mensium, qui alias regulariter præfigitur, ꝙ intelligo quo ad hoc, ut contra factum non ualeat, nō autem quo ad hoc, ut contra facientes hoc ignorantes obligati sint ad culpam, ut not. glo. notabilis in verbo, exnunc: Pro clara intelligentia huius Clementinæ accipe diuisionem glossæ, & illam prosequere. Nota de splendore fidei. Et dicit Lauren. quod talia, quæ sunt fidei, in luce, & splendore tractari debent. Not. quod improbi actus vitandi sunt, de hoc in gl. 2. Zabar.

Ecclesiæ bona ꝑp delictum prælati nō cōfiscant.

[Prima gl. simul diuidit, & summat.]

e ¶ Nolentes.] Casus. Primo, ponens constōnis cām, determinat ætatem inquisitorum: Secundo, ponit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum ecclesiarum bona confiscant. Tertio, pręcipit notarijs, officialib. & socijs, ut hęc facientes reprehendant, & superiorib. denūcient, si probare pnt. Quarto prohibet inquisitorib. abusum armorum, & circa quantitatem, vel qualitatem officialium partes patent.

f ¶ Improbos.] qui dederunt causam, & merito huic cōstitutioni, & præcedenti.

ADDITIO. 9. dil. huic etenim. Zab.

- Vide probatē f litteris, & testib.

a ¶ Gali.

a ¶ Caligine.] Esaiæ 5. in fine. Lux obtenebrata est in caligine.

[Glo. sequens duas lecturas ponit.]

b ¶ Extunc.] ac si dicat, deinceps, vel forsan 1 voluit Papa per hoc, quod hæc pars constitutionis statim ligaret a tempore promulgationis, non expectato lapsu duorum mensium, de quo dixi in procemio: non quo ad hoc, quod contra facientes hoc ignorantes obligati essent ad culpam: sed quo ad hoc, vt contra factum non valeret: prius vero datos afficere non intendit.

1 Vide Abbatë, Fel. & doctores in c. 1 de constitu.

c ¶ Quadragesimū.] concord. 20. quæstione prima. sanctimoniales. Et 3 est mirandum, qđ in Inquisitore maior ætas requiritur, quam in episcopo, qui tamen inquisitor est, & est simile de elect. nemo deinceps lib. 6 & hoc est de arbitrarijs, de quibus non cogimur reddere rationem. vt scripsi de rescr. si quando.

3 Inquisitor debet esse antiquor Episcopo. Vide Conradū Brun. de hæret. lib. 4. c. 1.

...ticę prauitatis, quasi tenebrosi fumi caligine [a] obfuscari: hoc Sacro Concilio approbāte statuimus nullis extunc, [b] nisi qui quadragesimum [c] ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi [d] inquisitoribus. Et tam ipsorum, [e] quam episcoporum, seu capitulorum, Sede vacante super hoc deputatis commissarijs, [f] quibuscunque districtius iniungentes, ne prætextu [g] officij [h] inquisitionis quibuslibet modis illicitis [i] ab aliquibus pecuniam [k] extorqueant: nec scienter [l] attentent ecclesiarum [m] bona ob clericorum delictum [n] † prædicti occasione officij fisco etiam ecclesiæ [o] applicare. [p] Quod si secus in his [q] vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententiæ eos subiacere decernimus ipso facto: A qua nō possint absolui [r] præterquam in mortis [s] articulo, donec illis, a quibus extorserint, plene satisfecerint [t] de pecunia sic extorta. Nullis priuilegijs, pactis, aut remissionibus [u]

f ¶ Commissarijs.] de episcopis loqui non videtur, & ideo licet etiam ipsi ab his debeant abstinere: pœna tamen quæ sequitur non habet locum in illis concord. inf. ver. notarij. voluit ergo dignitati deferre. de off. deleg. c. 2. lib. 6.

g ¶ Prętextu] vbi ergo non eo prætextu illicite exigit, licet male faciat, non tamen est locus pœnę.

h ¶ Officij.] & si hoc committit crimen concussionis, de quo. 1. quæst. 1. ad fin. 23. q. prima. capit. 2 in fi. & c. militare. & de immun. eccles. quia plerique. tamen talis absolui permittit infra restituendo simplum tantum: cum tamen concussor soluat quadruplum. 18. dist. quoniam. in fi.

† Delictū plati qđ noceat ecclesijs, vide Felinū ca. ad audientiam. de rescr. & Alex. col. 23 lib. 1.

i ¶ Illicitis.] Pęnas pecuniarias 1 applicandas officio non prohibet imponi, & exigi, sed illicitas exactiones fieri, ff. de of. pręsi. illicitas in prin. de simo. in tantum, & c. audiuimus. & cap. sequ.

1 Vide gl. in c. licet de pęni. Io. Andr. c. 1. de homi. in 6. Anch. col. 12 & Zanchi. in tra. de hęret. c. 19.

k ¶ Pecuniam.] intelligo large, 1 quęstione 3. per totum.

l ¶ Scienter.] ignoranter ergo non tenet hæc pœna. simile, sup ea. compi. de consan. & affi. c. vnico.

[Glo sequ no. a contrario, & soluit quęstionem de monacho]

m ¶ Ecclesiarum.] de bonis ergo clericorum proprijs non prohibet. Et per hoc dico, quod si monachus pręesset Ecclesiæ, quod etiam eorum, quæ acquisiuit intuitu personæ, applicatio ista fieri non posset: cum enim impediente professione sibi non possit acquirere, & sic acquisita post possessionem adeptam sint Ecclesię, 18. q. 1. c. vnico. de priuileg. cum olim 2. ergo etiam in illis est locus ei, quod hic dicitur, quod tamen in quodam inquisitoris consilio ante hanc constitutionem clamare non protuit.

Monach. sibi acquirere non poteſt.

n ¶ Delictum.] de regu. iur. delictum cum suis concor. libro sexto.

o ¶ Ecclesiæ.] multo minus sibi ipsis, vel officialibus, uel fisco seculari, cui alias applicata sunt ipso iure bona laicorum damnatorum, de hęret. eod tit. cum secundum. lib. 6. Et uide, quod not. de concess. preben quia diuersitatem, & quod ibi dixi super glossa antepenultima.

p ¶ Applicare.] idem verbum, de pręb. c. 3. probatur autem hoc eo si excommunicamus. in prin. vbi bona clericorum damnatorum diuidi iubentur inter Ecclesias, a quibus beneficiati sunt.

q ¶ In his.] duobus proxime dictis, s. de pecunia extorquenda, & de bonis Ecclesiæ confiscandis, primum. n. calum, s. de ætate, includi non puto, quod patet per sequentia, ibi, donec illis, &c.

r ¶ Absolui.] per ordinarium, cum sibi non reseruet. de sent. excom. nuper.

s ¶ In mortis articulo.] sup. c. proxi. in fi.

t ¶ Satisfecerint.] nisi habent vnde: aliàs vero paupertas excusat. de vsu. cum tu. de rap. c. 2. & vide quod not. de verb. sign. ex parte 1. in fi. 4. gl.

u ¶ Remissionibus] concor. de censi. exigit. ad fin. de rescrip. ad statutum, circa finem, lib. 6. & adde quod ibi nota.

[Glossa seq. dicit per quos, secundo quærit, soluit, & remittit,]

d ¶ Committi.] per plātos prouinciales, vel Ministros illorum ordinum, quib. deputatio talium a sede Apostolica est commissa. Idem puto de inquisitoribus ab episcopis vel capitulis sede vacante: vt si quibus committunt, hře debebant hanc ætatem. Sed quid si cō fiat; certū est, q puniendi sunt cōmittētes, transgredientes hoc præceptum, & vide, quod not de ele. generali. §. illos. in vlt glo. lib. 6. & licet hic non apponatur decretum: vł tū quod non valeat commissio, pro & contra de ele. licet canon. lib. 6. & vide, quod ibi, not. in gl. 2.

[Gl. seq. dicit hic qōnem solui, contra quam allegat, deinde illud fortificat, & contrario respondet.]

e ¶ Ipsorum.] cōmissarijs, quod est intra. Et per hoc, & per c. sup. proxim. soluitur, quod olim dubitabatur, an Inquisitores possent committere vices suas: & videbatur quod non, quia decretalis, vt commissi in prin. eod. tit. lib. 6. permittit, vt committant citationes, & sententiarum denunciationes: vltra illa ergo permissa committere non poterant, de transla. c. 2. facit de off. deleg. c. vlti. §. vices quoque, vbi etiam conseruator non committit nisi illa duo, videtur. n electa industria personæ, de off. deleg c. vlt & c. is cui. lib. 6. Contra, quia siue ordinariam, siue delegatam iurisdictionem inquisitor habeat committere potest. Primum patet Secundum, s. cū dicitur, delegatus: quod videtur verius per decretalē, per hoc. eo. tit. lib. 6. pro & contra, eo. titu ne aliqui. est tamen delegatus principis, & cum iurisdictione, non cum ministerio tantum: ergo committit. ita seruatur. dant ergo inquisitores commissarios, quos vocamus vicarios, vel substitutos. sup, eo. c. proxi § porro. & §. notarij, & §. verum. Ad decretalem, vt commissi. responde tur, quod non loquitur negatiue, sicut illa, quæ loquitur de conseruatore, s. quod non possint nisi illa duo committere, sed loquitur affirmatiue, 4 s. quod illa duo committere possint, & de illis forte dubitabatur, quasi ante citationem non esset perpetua iurisdictio, & per diffinitiuam esset functus suo officio. Ad primum. de off. deleg pastoralis. § 1. Ad secundum. eo. tit. in litteris. Io. And.

Inquisitores hæreticorum an possint alijs vices suas committere, Vide Deciū in ca. cām. de appellat. Gondisaluū de hære. quęs. 7. Zanchiuū de hęre. c. 30.

4 Vide Feli. in c. nōne de pręsump.

a ¶ Com-

a ¶ Commissarios.] nil dicit de episcopis, vt etiam sup. dixi. & facit. j. verbum, prælatis.
b ¶ Talia.] in alijs ergo non habet locum, quod sequitur.
c ¶ Corrigere.] quantum in eis est: vel, idest corripere qđ possunt, sed non corrigere: manus cõ primere possunt, sed non animum mutare. 47. dist. §. necesse. in h. Io. And.

Corrigere & corripere differunt.

d ¶ Secreto.] 2. q. 1. si peccauerit.
e ¶ Valeant.] alias, teneant. 2. q. 7. plerunque. Io. And.
f ¶ Amoueri.] licet Prælatus inquisitoris, s. Prouincialis illum ab officio remouere possit, vt hic patet: iurisdictio tñ inquisitoris non ab ipso prælato, sed a Papa immediate depẽdet: vt solus actus cõmittendi, vel remouendi pẽdeat penes illum, & hæc patent in priuilegijs officij: ex quo sequitur, q̃ corrigere, vel alterare non possit facta g illum virtute officij: sed illum amotum puniat, vt hic.

Inquisitor hæretica praui tatis an possit remoueri ab eo, qui sibi iurisdictionẽ nõ dedit, vide nota ta per Doctores in c. si de re. scr. & Dy. I Aut. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi. opor.

g ¶ Teneantur.] non dicit, possint.
h ¶ Prædictos] nota tios, officiales, & socios Io. And.
i ¶ Quibus.] ordinarijs locorum.
k ¶ Perferant.] de statu reg. c. vlt. de cleri. ægro. c. vnico, §. si autem. lib. 6.
l ¶ Concessione.] facta per priuilegia officij, vt hic possit officiales armatos.
m ¶ Exequẽda.] sint enim tales, q. velint, & possint officio deseruire, si. de præben. super inordinata, de cler. nõ residen. cap. 3. & 4.

AD nostrum.] A nõnullis in Cõcilio Vienẽsi fuit expositum, quod erat quædam secta hominum, qui homines vulgariter appellantur Beguardi: & quædam mulieres nuncupatæ Beguinæ: quæ sub vmbra cuiusdam sanctitatis seminabant multos errores, de quibus ponuntur octo in textu: tunc Concilium reprobauit illam sectam & errores suos: & præcepit eis, vt desisterent a tali secta: & similiter præcepit Episcopis, vt illos non admitterẽt: & imponit pœnam, si perseuerauerint in sua secta. Nota de verbo. [Secta,] quod accipitur hic in malũ, alibi in bonum, de hoc in glo. j. Nota, quod diabolus dr sator malorum, de hoc in glo. in verb. satore, de sepul. clem. dudum, ver. ab olim. Zabarel.

† Vide Gondisaluum de hær. q. 1.

super hoc valituris. Notarij vero & officiales dicti officij, nec non fratres, & socij Inquisitorum & cõmissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut cõmissarios [a] secrete nouerint talia [b] commisisse (si indignationem Dei & Apostolicæ sedis vitare voluerint, & offensam) ipsos grauiter arguere, & corrigere [c] studeant in secreto. [d] Quod si taliter ea sciuerint, vt ea probare valeant, [e] & sit opus, hæc prælatis Inquisitorum & commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nuntiari sollicite debeant. Qui equidem prælati, inquisitores & commissarios prædictos reos inde repertos ab officijs amouere, [f] & amotos alias punire debite seu corrigere teneantur. [g] Prælatis autem inquisitorum id negligentibus agere, præmissa omnia nuntiari per prædictos [h] locorum ordinarios volumus: quibus, [i] vt ea in Apostolicæ sedis notitiam perferant, [k] in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, & mandamus.

¶ Porro inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concessione [l] portationis armorum, † nec officiales, nisi sibi necessarios habeant tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exequenda. [m]

¶ Idem in eodem.

¶ Damnat sectam Beguardorum, & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum, & Inquisitorum officium contra illos. h. d. Io. And.

CAP. III.

AD † nostrum [n] (qui desideranter in votis gerimus, vt fides catholica nostris prosperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non sine displicentia [o] grandi peruenit auditum, quod secta [p] quædam abominabilis quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quæ Beguinæ [q] vulgariter appellantur in Regno Alemaniæ (procurante satore [r] malorum operum) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrina sua sacrilega, & peruersa inferius designatos errores. Primo [s] videlicet, quod homo in vita præsenti tantum, & talem perfectionis gradum [t] potest acquirere, quod red-

[Prima gl summat, & diuidit.]
n ¶ Ad nostrum.] CASVS. Damnat sectam Beguardorum, & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum, & Inquisitorum officium contra illos, & Primo ponit sectam & errores. Secundo: ibi, [Cum autem,] illam damnat. Tertio excitat: ibi, [Porro.]
o ¶ Displicentia.] simile supra eadem Compil. de censi. ad nostrum.
[Gl seq. ponit differentiam.]
p ¶ Secta.] scribitur per c, & non per p, & dicitur a seco secas, alij quod a sequor sequeris: & est proprie habitus animorum, & propositum in malo circa falsam disciplinam inde tales dicuntur secti, idest separati, & diuisi ab vnitate fidei, & Ecclesiæ: tamen interdum sumitur in bona parte C. de pactis, l. vlti. in fi. Per p, scripta designat clausuram sup. ead. Compil. de sta. tu mona. ne in agro post prin.
ADDITIO. Scribitur etiam seta sine c, & p, & significat pilum durum, cũ quo potest trahi filũ, de pœni dist. 1. sicut seta Zab.
q ¶ Beguinæ.] de quibus sup. ea. Compil. de relig. domi. c. 1.
r ¶ Satore.] idest seminatore diabolo. su pra de elect. licet de euitanda, in princ. & supra eadem Compil. de sepul. dudum post prin.
s ¶ Primo videlicet] scio, qđ expedit textum cu cunque facultati cõueniat per glossam aperiri. Itẽ puto dicere, quod in declarãdis infrascriptis erroribus, loquor apertius mere canonista: quia in sacra pagina licet modicum studui sub ipso excellentissimo Doctore magistro Io. de Parma, ordinis Prædicatorum, per eius doctrinam Deo duce ista claresceñt: hoc dixi, vt prolixitati parcatur.
t ¶ Gradũ.] vide qđ no. de pœ dist. 2. radicata, §. hæc que, de charitate, in 1. & 2. gl. 47. dist. omnes, in fi.
[Gl. seq. ponit duos intellectus, quorum primus catholicus, secundus hæreticus, de auctoritate, quæ facit pro secundo, remittendo respondet.]

† De secta & erroribus Beguardorũ vi de Clem. 1. sup. de relig. do. & extrauag. Ioã. XXII. incip. Sancta Romana. de relig. dom. & extrauag. eiusdem Ioã. XXII. incip. Rõ recta, eo. ti. d relig. do. inter cões adde Guidonẽ Carmelitã in summa de hæresibus Beguinorũ, & Eymericũ in directorio Inquisitorũ par. 2. q. 17.

a ¶ Impecca-

detur penitus impeccabilis,[a] & amplius in gratia proficere non valebit:[b] nam (vt dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior[c] inueniri. Secundo,[d] quod ieiunare non oportet hominem, nec orare[e] postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas[f] est ita perfecte spiritui & rationi subiecta, quod homo potest libere corpori concedere quicquid placet.[g] Tertio, quod illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ,[h] nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ[i] obligantur: quia

Impeccabilis an possit aliquis fieri.

a ¶ Impeccabilis.] si hoc intelligeretur de Dei potẽtia absoluta, catholice dictum esset, per eam reddi posse quem impeccabilem, & hoc priuilegium gloriosæ virginis Mariæ creditur datum esse diuinitus: dicere aũt hoiem hoc posse ſm legem cõem, qua Deus sanctis donu gratiæ suæ dispensat, hoc est hæreticũ. Nam ſm legẽ cõem nullus pt impeccabilis fieri, nisi p Dei beatificam visionẽ, qualis solũ post hãc vitam datur beatis, vt j. dicetur, & etiã dicit B. Tho. par. 1. q. 100 ar. 2. Forte mouebantur illi auctoritate Ioan. in epist. 1. c. 3. ibi: Omnis, qui natus est ex Deo, n̄ peccat. Sed Hieronymus ɔ̄ Iouinianum plene huic auctoritati respondet, de pœ. dist. 2. si enim, inquit. probans multis auctoritatibus, hominem etiam perfectum in via, aut in hac vita peccare posse: illud idem probans exemplis Dauidis, Salomonis, Iosuæ, Petri, & aliorũm prælectorum, quia in via peccauerunt. Io. And.

Charitas pfectissima i hac vita habẽri nõ pt. 1. Psal. 83.

b ¶ Non valebit] Augustinus ad Hieronymum ɔ̄dicẽs, quod charitas in quibusdam est perfecta, in quibusdã imperfecta, sed perfectissima in hac vita haberi non potest, de pœ. dist. 2. charitas, in quibusdam, facit ead. dist. si quis tantam, dicebat enim Psalmista 1. Ambulabunt de virtute in virtutem, & Apostoli Lucæ 17. in prin. Auge nobis fidem, quæ plene videas, de pœn. dist. 2. cum sanctam.

[Glo. sequ. arguit, respondet per rationem, quam per simile probat, & concludit.

c ¶ Perfectior.] hoc est falsum: minus enim per augmentum potest peruenire ad quantitatem maioris in ijs, quæ habent quantitatem vnius rationis, & facit de priuileg. ex ore, versi. porro, sed gratia alterius hominis se habet ad gratiam Christi, sicut virtus particularis ad vniuersalem. vnde sicut virtus ignis, quantumcunque crescat, non potest æquari virtuti Solis: ita gratia hominis quantumcunque perfecti, non potest æquari virtuti & gratiæ Christi: vt etiã dicit Thom. 3. parte, qõ. 7 art 11. in fi. non est ergo facienda æquatio finiti ad infinitum, facit de sum. Trin. damnamus, ver. cum ergo, in fi.

[Gl. seq primo hoc dictũ improbat ratione, & exemplo. Secundo allegat pro illo dicto auctoritatem Euangelij, & tripliciter respondet.]

Ieiunare tenentur sit pfecti.

d ¶ Secundo, quod ieiunare.] hoc est hæreticum, constat enim quod perfectio quantumcunque magna, in hac vita ordinem Ecclesiæ non subuertit, sed perficit, sed quandiu manet ordo Ecclesiæ, manet obedientia inferiorum ad superiores: sic. s. quod eorum præceptis obedire tenentur. 93. dist. per totum de maio. & obedien. per totum, ergo per nullum gradum perfectionis absoluitur a præcepto ieiunij, vel alijs præceptis Ecclesiæ, vt dicam infra versi. proxi. Qui tamen teneantur ad ieiunia Ecclesiæ, scripsi de obser. ieiu. super rubrica, & c. 2. in fi. Paulus ergo, qui perfectissimus fuit, per ieiunia & corporalia exercitia castigabat corpus suum dicens: Castigo corpus meum, &c. 1. ad Corinth. c 9. in fi. & de pœn. dist. 2. si enim, versi. Paulus. Sed pro istis faciebat Lucæ 5. ibi, Non possunt filij sponsi ieiunare, quandiu cum ipsis est sponsus. Sed sponsus est cum perfectis, spiritualiter illos inhabitans, Matthæi vlt. Vobiscum sum vsque ad consummationem seculi: ergo perfecti ad ieiunia Ecclesiæ non obligãtur. Sed ad hoc respondetur tripliciter. Primo secundum Chrysost. istud intelligitur de Discipulis, qui adhuc imbecilles in corporali præsentia Christi, magis erant fouendi dulcedine, quam exercendi austeritate ieiunij, vel secundum Hieronymum illud de ieiunio veterum obseruantiarum, quasi per id innuat Dominus Apostolos non detinendos in veteribus obseruantijs, quos perfundi oportebat gratiæ nouitate. vel tertio secundũ Augustinũ illud intelligitur de ieiunio quod pertinet ad humilitatem tribulationis. vnde vbi Lucas dixit filios sponsi ieiunare, Matth. 9. c. dixit lugere, hoc non conuenit perfectis, quibus conuenit ieiunium cum gaudio mentis in spiritualia suspensę, & de hoc Tho. 2. 2. q. 147. art. 1. in fi.

[Glo. seq. probat duplicem orationem conuenire cuique perfecto, & de vtraque remittit.

Orare tenentur & pfecti.

e ¶ Nec orare.] hoc est falsum, nam homo quantumcunque in statu viæ perfectus, habet orare, vt diuina virtute perseueret in illa perfectione, ad quam perseuerantiam virtus propria non sufficit, vnde omnibus viatoribus, quantumcunque perfectis dicere incumbit ex Dei præcepto, Matth. 6. Et ne nos inducas in tentationem, & reliqua contenta in oratione Dominica. hoc dicit Augustinus in libro de perseuerantia, constat etiam quod multis datur gratia, quibus non datur perseuerantia in gratia, nec neges per hoc illam gratiam, habebant enim per illam quod perseuerare poterant. Item illa inchoata est quantum ad mẽtem, sed non consummata quantum ad carnem, quod prius erit in patria, vbi non solum perseuerare poterit, imo non perseuerare non poterit, & hoc per Tho. 1. secundæ, q. 109. art. vlt. Item quantumcunque in vita perfectus habet orare pro beatitudinis adeptione, quam nondum habet, sicut Psalmista, Vnam petij a Domino, hanc requiram vt inhabitem in domo Domini. Vnde Christus inquantum homo orauit pro corporis gloria, & similibus dicens, Ioan. XVII. Clarifica filium tuum, &c. & de hoc etiam quomodo Christo conueniebat oratio, Thom. par. 3. quæst. 21. artic 3. de oratione autem satis scripsi sup. ead. Compil. de celi. c. vnico, ad finem.

Sẽsualitas quid est.

f ¶ Sensualitas.] quæ est vis animæ appetens desiderabilia corpori, & refutans nociua, & hanc dicimus animam sensitiuam, de qua satis dixi, sup. ca. Compil. de sum Trini c. vnico. 2 responso.

Ouidij dictũ singulare.

g ¶ Placet.] dicunt isti licere quodlibet. 4. dist. denique in fi. Alexander ad Didymum. Et quæ voluntas ubi vendicat, honestate plerunque negamus admittere, dedit nobis multas natura blanditias, quas plerunque virtus cohibet Ouidius epistolarum.

Est virtus, placitis abstinuisse bonis.

facit 11. q. 1. aliud, & q. 3. qui ergo.

Papæ otẽnes obedire, paganitate incurrit.

h ¶ Tertio quod &c obedientiæ.] reprobatur, de renuntia. nisi versi. sed dices de regul. licet, & peccatum paganitatis incurrit, qui cum Christianum se asserat, sedi Apostolicæ obedire contemnit. 81. dist. si qui sunt, in fi. quod intellige, vt not. 19. dist. nulli fas, & de elec. generali. §. illos, lib. 6.

[Glossa sequ. improbat dictum per auctoritatem & similitudinem Ecclesię triumphantis, & per naturalẽ rationem.]

Ecclesia quare est vna.

i ¶ Ecclesiæ.] hæc sunt omnino hæretica & contraria illi articulo fidei, vnam sanctam catholicam Ecclesiã. Constat enim Ecclesiã ideo vnam, quia in vniuersali Ecclesia est vnum caput supremũ, cui omnes de Ecclesia

ſi obedire tenentur, ſcilicet Papæ hoc illo ſtatuẽte, per quem reges regnãt, & legũ conditores iuſta decernunt. prouer. 8. alias. 3. Eſt enim Eccleſia militans exemplata diuinitus a triumphante, dicente Ioan in Apoc 21. in princip. vidi Hieruſalem ſanctam nouam deſcendentem de cœlo, &c.

Et Moyſi dictum eſt Exod. 25. in fin. quod omnia faceret ſecundum exemplar ſibi monſtratum in monte. cum igitur in Eccleſia triumphãte ſit vnus princeps ſupremus, cuius obedientię tota ipſa Eccleſia perfectiſſime ẽ ſubiecta, ſcilicet Deus: necessario ſequitur toti militãti vnum ſupremum Principem præſidere, ſcilicet Papam, cuius præceptis oẽs obedire tenẽtur: & hoc eſt de neceſſitate ſalutis, vt in extrauag. Bonifacij. vnam ſanctam, & fortius in ijs, qui ſunt perfecti 12. q. 2. ne quis. Inde prædictum fuit, Oſee. 1. Congregabuntur filij Iudæ, & filij Iſrael pariter, & ponent ſibi caput vnum. & Ioan. 10. Fiet vnum ouile & vnus paſtor de bap. licet. & infra de ſenten. excommu. cap. 1. cum concord. Hanc obedientiam probat naturalis ratio: ſicut enim operationes rerũ naturalium ꝓcedunt ex naturalibus potentijs, ita operationes humanæ procedunt ex humana volũtate: oportuit autem in naturalibus vt ſuperiora mouerent inferiora ad ſuas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatæ diuinitus: ſic oportet in reb. humanis ꝙ ſuperiores moueant inferiores ꝑ ſuam voluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ, vt ſatis ꝓbat Tho. 2. 2 q. 10. art. 1. iſtorum autem ſuperiorum mouentium vnus eſt ſupremus, vt prædixi. Omnes igitur ſunt ſubiecti motioni illius, & ſunt in illo quaſi membra de membro, & c. de cle. ſignificaſti, quod allegant iſti, non obſtat vt ſtatim dicam.

Obedire Papæ eſt de neceſſitate ſalutis.

(vt aſſerunt) vbi ſpiritus Domini, ibi libertas. [a] Quarto, quod homo poteſt ita finalem beatitudinem, ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti aſſequi, ſicut eam in vita obtinebit beata. [b] Quinto, quod quælibet intellectualis natura in ſe ipſa naturaliter eſt beata: quodque anima non indiget [c] lumine gloriæ ipſam eleuante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, quod ſe in actibus exercere virtutum eſt hominis imperfecti, [d] & perfecta anima licentiat

[Glo. ſeq. reſpondet auctoritati Apoſtoli.]

a ¶ Libertas] 2. ad Corint. 3. 19. q. 2. duæ ſunt, in fin. & hoc intelligitur de libertate a ſeruitute peccati, non a ſeruitute qua viri quãtumcunq; perfecti ſunt adſtricti Prælatis Eccleſiæ vel ſecularib. principib. nam ſeruitus, qua homo ſubijcitur homini ad corpus pertinet, non ad aĩam, quæ manet libera, licet ergo in via per Chriſti gratiam a defectibus animæ liberemur, non tamẽ a defectibus corporis, quod patet per Apoſtolum ad Rom. 7. Filij ergo Dei per gratiam licet ſint liberi a ſpuali ſeruitute peccati, non tamen a corporali, qua eccleſiaſticis vel temporalibus dominis ſunt adſtricti, vt dicit gloſſa ſuper 1. ad Timoth. 6. illi quicumque ſub iugo, &c.

Seruitus eſt duplex.

[Glo. ſeq. improbat primo hoc dicto per rationem; de qua remittit. Secundo diſtinguit abſolutam Dei potentiam & legem communem. Item beatitudinem accidẽtalem & eſſentialem]

b ¶ Quarto, quod homo, &c Beata.] Hoc eſt falſum. quia vt ſupra dixi, in via huius peregrinationis charitas quãtumcunq; perfecta deleri poteſt, ſed non in patria. & vide, ꝙ notaui de pœni. diſt. 2. in ſumma & diſt. 4 ſi ex bono. circa medium in gloſ. vnde Ouidius. & facit Prou. 24. de pę diſtin. 3. ſpecies vnde Apoſtolus. 1. ad Corint. 13 in fi. Videmus nunc ꝑ ſpeculum in ænigmate, tũc aũt facie ad faciem. Circa hoc aũt ſciendum, ꝙ homo mortale vitã agens, ẽt per Dei potentiam abſolutam non vr poſſe obtinere omnem gradum pfectionis beatificæ, loquẽdo de batitudine accidentali. Ratio; quia ad illius beatitudinis pfectionem pertinet perfecta impaſſibilitas & glorificatio, q̃ pp ꝯdictionem cum eius paſſibilitate ſtare nõ pt; ſecundum ẽt legẽ communẽ, qua Deus beatificat hoĩes, nullus pt eleuari a Deo ad ſuę eſſentiæ beatificã viſionẽ, niſi totaliter moriatur, ſicut coĩter eſt de animabus nunc beatis vñ Exo. 33. Nõ videbit me homo, & viuet: vel niſi ſic abſtrahatur a ſenſib. corporis, ꝙ neſciat an ſit i corpore, vel extra corp⁹, ſicut accidit Paulo, vt inf. dicã. & de hoc Th. p. 1. q. 12. ar. 11. Sed dicere hoĩem ꝑ Dei potentiam abſolutam, & ipſius priuilegium ſpeciale poſſe finalẽ beatitudinẽ cõſequi ſecũdum oẽm gradũ beatificæ pfectionis, quantum ad eſſentialem beatitudinẽ, quę cõſiſtit in perfecta viſione diuinæ eſſentiæ. & ſecundũ quoſdam in perfecta Dei dilectione & fruitione ſecundũ doctorẽ meum catholicũ eſt: & inducit illud Auguſtini 12 ſuper Geneſim, ad litteram. & in li. de videndo Deum, ad Paulinã dicemus, ꝙ Moyſes ex Dei priuilegio ſpãli adhuc mortalẽ vitã ages, Deũ ꝑ eſſentiam vidit tanquam futurus Iudęorũ doctor. vñ Numeri 12. de ipſo, palam vidit Deũ, & non ꝑ ænigmata, & facie ad faciem allocutus eſt eum Exo. 33. 8. q. 1. Moyſes. vbi de hoc, & Paulus idem priuilegium habuit tãquam futurus doctor gentium. vnde dicit 2. ad Corint. 12. ſe raptum in paradiſum Dei. cõſtat autem intelligentib. ſecũdum eum, quod omnem perfectionem beatificæ viſionis & fruitionis purę creaturæ poſſibilem potuiſſet Deus eis conferre & communicare per ſuam potentiam abſolutam. alleg. Th. 4. ſent. diſt. 46 ar. 7.

[Gloſſa ſeq. errorem litteræ oſtendit per canonẽ, auctoritatem, & rationem.]

c ¶ Quinto quod, &c. Non indiget.] quaſi hoc poſſit ſua naturali virtute. Hoc expreſſe eſt hæreticum & reprobatum de conſ. diſt 4. c. vlt. & ibi ſoluitur, qđ opponitur de libertate arbitrij: & eſt ꝯ doctrinam Apoſtoli ad Rom. 6. Gratia Dei vita æterna, ideſt beatitudo perfecta. Huius rõ eſt quia illud, quod eſt proprium ſuperioris naturę, non poteſt natura inferior aſſequi, niſi per actionem ſuperioris naturæ, cuius illud eſt proprium, ſicut nec aqua põt fieri calida, niſi per actionẽ ignis, videre aũt Deum per eſſentiam (in quo perfecta beatitudo conſiſtit) ſoli Deo eſt ꝓprium, nulla igitur natura intellectualis põt Deum per eſſentiam videre, niſi Deo hoc faciente, propter quod Dominus Ion. 14. Qui diliget me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum, & vide quod dixi ſup. ead. compilatio de magiſt. c. 1. in princip. in gloſſ. per quam.

Deũ videre ꝑ eſſentiã nulla intellectualis natura põt.

[Glo. ſequens ponit duplex ſignificatum imperfecti, ſ pro non habente ſummam perfectionem, & pro vitioſo, ponit etiam duas ſpes virtutum purgatorias, & animi purgati, per hęc concludens hæreſim. in fine oſtendit inſaniam]

d ¶ Sexto ꝙ ſe, &c. Imperfecti] Ad huius intelligentiã ſciendum, ꝙ Macrobius ſuper ſecundo de ſomnio Scipionis dicit, ꝙ Plotinus inter philoſophiæ ꝓfeſſores cum Platone maxime diſtinguebat duo genera moralium virtutum, q̃ diſtinctionem approbant Theologi. quædam. n ſunt modificatiuæ paſſionum inſurgentiũ in ſenſualitate hoĩs, vel actionũ occurrentium hominis, ſicut tẽperantia modificat delectationes exiſtentes in cibis & venereis, fortitudo timores & audacias, q̃ ſunt circa pericula mortis, & ſic de alijs, & iſtæ dñr purgatoriæ, q̃a ſunt hoĩum nondum purgatorum a paſſionũ inſultibus, & ꝑ cõſequens non ſumme perfectorũ, ſed id toto conatu tendentiũ. Aliæ ſunt non regulares paſſiones ſe. ſuſcitatis, ſed ſolũ tenentes aĩam hominis in Deo & in ſumma perfectione, vt ſi tem pe-

Virtutum moraliũ duo ſunt genera.

detur penitus impeccabilis,[a] & amplius in gratia proficere non valebit:[b] nam (vt dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior[c] inueniri. Secundo,[d] quod ieiunare non oportet hominem, nec orare[e] postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas[f] est ita perfecte spiritui & rationi subiecta, quod homo potest libere corpori concedere quicquid placet.[g] Tertio, quod illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ,[h] nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ[i] obligantur: quia

Impeccabilis an possit aliquis fieri.

a ¶ Impeccabilis.] si hoc intelligeretur de Dei potētia absoluta, catholice dictum esset, per eam reddi posse quem impeccabilem, & hoc priuilegium gloriosæ virginis Mariæ creditur datum esse diuinitus: dicere aūt hoīem hoc posse s̄m legem cōem, qua Deus sanctis dona gratiæ suæ dispensat, hoc est hæreticū. Nam s̄m legē cōem nullus p̄t impeccabilis fieri, nisi p̄ Dei beatificam visione, qualis solū post hāc vitam datur beatis, vt j. dicetur, & etiā dicit B. Tho. par. 1. q. 100 ar. 2. Forte mouebantur isti auctoritate Ioan. in epist. 1. c. 3. ibi: Omnis, qui natus est ex Deo, n. ō peccat. Sed Hieronymus ɔ̄ Iouinianum plene huic auctoritati respondet, de pœ. dist. 2. si enim, inquit, probans multis auctoritatibus, hominem etiam perfectum in via, aut in hac vita peccare posse: illud idem probans exemplis Dauidis, Salomonis, Iosuæ, Petri, & aliorum prælectorum, quia in via peccauerunt. Io. And.

Charitas pfectissima i hac vita haberi nō p̄t. 1. Psal. 83.

b ¶ Non valebit.] Augustinus ad Hieronymum ɔ̄dicēs, quod charitas in quibusdam est perfecta, in quibusdā imperfecta, sed perfectissima in hac vita haberi non potest, de pœ. dist. 2. charitas, in quibusdam, facit ead. dist. si quis tantam, dicebat enim Psalmista 1. Ambulabunt de virtute in virtutem, & Apostoli Lucæ 17. in prin. Auge nobis fidem, quæ plene videas, de pœn dist. 2. cum sanctam.

[Glo. sequ. arguit, respondet per rationem, quam per simile probat, & concludit.

c ¶ Perfectior.] hoc est falsum: minus enim per augmentum potest peruenire ad quantitatem maioris in iis, quæ habent quantitatem vnius rationis, & facit de priuileg. ex ore, versi. porro, sed gratia alterius hominis se habet ad gratiam Christi, sicut virtus particularis ad vniuersalem. vnde sicut virtus ignis, quantumcunque crescat, non potest æquari virtuti Solis: ita gratia hominis quantumcunque perfecti, non potest æquari virtuti & gratiæ Christi: vt etiā dicit Thom. 3. parte, q̄ō. 7 art. 11. in fi. non est ergo facienda æquatio finiti ad infinitum, facit de sum. Trin. damnamus, ver. cum ergo, in fi.

[Gl. seq primo hoc dictū improbat ratione, & exemplo. Secundo allegat pro illo dicto auctoritatem Euangelii, & tripliciter respondet.]

Ieiunare tenentur sic pfecti.

d ¶ Secundo, quod ieiunare.] hoc est hæreticum, constat enim quod perfectio quantumcunque magna in hac vita ordinem Ecclesiæ non subuertit, sed perficit, sed quandiu manet ordo Ecclesiæ, manet obedientia inferiorum ad superiores: sic. s quod eorum præceptis obedire tenentur. 93. dist. per totum de maio. & obedien. per totum, ergo per nullum gradum perfectionis absoluitur a præcepto ieiunii, vel aliis præceptis Ecclesiæ, vt dicam infra versi. proxi. Qui tamen teneantur ad ieiunia Ecclesiæ, scriph de obser. ieiu. super rubrica, & c. 2. in fi. Paulus ergo, qui perfectissimus fuit, per ieiunia & corporalia exercitia castigabat corpus suum dicens: Castigo corpus meum, &c. 1. ad Corinth. c 9. in fi. & de pœn. dist. 2. si enim, versi. Paulus. Sed pro istis faciebat Lucæ 5. ibi, Non possunt filii sponsi ieiunare, quandiu cum ipsis est sponsus. Sed sponsus est cum perfectis, spiritualiter illos inhabitans, Matthæi vlt. Vobiscum sum vsque ad consummationem seculi: ergo perfecti ad ieiunia Ecclesiæ non obligātur. Sed ad hoc respondetur tripliciter. Primo secundum Chrysost. istud intelligitur de Discipulis, qui adhuc imbecilles in corporali præsentia Christi, magis erant fouendi dulcedine, quam exercendi austeritate ieiunii, vel secundum Hieronymum illud de ieiunio veterum obseruantiarum, quasi per id innuat Dominus Apostolos non detinendos in veteribus obseruantiis, quos perfundi oportebat gratiæ nouitate. vel tertio secundū Augustinū illud intelligitur de ieiunio quod pertinet ad humilitatem tribulationis. vnde vbi Lucas dixit filios sponsi ieiunare, Matth. 9. c. dixit lugere, hoc non conuenit perfectis, quibus conuenit ieiunium cum gaudio mentis in spiritualia suspensę, & de hoc Tho. 2. 2. q. 147. art. 1. in fi.

[Glo. seq. probat duplicem orationem conuenire cuique perfecto, & de vtraque remittit.

Orare tenentur et pfecti.

e ¶ Nec orare.] hoc est falsum, nam homo quantumcunque in statu viæ perfectus, habet orare, vt diuina virtute perseueret in illa perfectione, ad quam perseuerantiam virtus propria non sufficit, vnde omnibus viatoribus, quantumcunque perfectus dicere incumbit ex Dei præcepto, Matth. 6. Et ne nos inducas in tentationem, & reliqua contenta in oratione Dominica. hoc dicit Augustinus in libro de perseuerantia, constat etiam quod multis datur gratia, quibus non datur perseuerantia in gratia, nec neges per hoc illam gratiam, habebant enim per illam quod perseuerare poterant. Item illa inchoata est quantum ad mētem, sed non consummata quantum ad carnem, quod prius erit in patria, vbi non solum perseuerare poterit, imo non perseuerare non poterit, & hoc per Tho. 1. secundæ, q. 109. art. vlt. Item quantumcunque in vita perfectus habet orare pro beatitudinis adeptione, quam nondum habet, sicut Psalmista, Vnam petii a Domino, hanc requiram vt inhabitem in domo Domini. Vnde Christus inquantum homo orauit pro corporis gloria, & similibus dicens, Ioan. XVII. Clarifica filium tuum, &c. & de hoc etiam quomodo Christo conueniebat oratio, Thom. pat. 3. quæst. 21. artic. 3. de oratione autem satis scripsi sup. ead. Compil. de reli. c. vnico, ad finem.

Sēsualitas quid est.

f ¶ Sensualitas.] quæ est vis animæ appetens desiderabilia corpori, & refutans nociua, & hanc dicimus animam sensitiuam, de qua satis dixi, sup. ca. Compil. de sum. Trini c. vnico. 2 responsio.

g ¶ Placet.] dicunt isti licere quodlibet. 4. dist. denique in fi. Alexander ad Didymum. Et quæ voluntas sibi vendicat, honestate plerunque negamus admittere, dedit nobis multas natura blanditias, quas plerunque virtus cohibet Ouidius epistolarum.

Ouidii dictū singulare.

Est virtus, placitis abstinuisse bonis.

facit 11. q. 1. aliud, & q. 3. qui ergo.

Papæ cōtēnēs obedire, paganitate incurrit.

h ¶ Tertio quod &c obedientiæ.] reprobatur, de renuntia. nisi versi. sed dices de regul. licet, & peccatum paganitatis incurrit, qui cum Christianum se asserat, sedi Apostolicæ obedire contemnit. 81. dist. si qui sunt, in fi. quod intellige, vt not. 19. dist. nulli fas, & de elec. generali. §. illos, lib. 6.

[Glossa sequ. improbat dictum per auctoritatem & similitudinem Ecclesię triumphantis, & per naturalē rationem.]

Ecclesia quare est vna.

i ¶ Ecclesiæ.] hæc sunt omnino hæretica & contraria illi articulo fidei, vnam sanctam catholicam Ecclesiā. Constat enim Ecclesiā ideo vnam, quia in vniuersali Ecclesia est vnum caput supremū, cui omnes de Eccle-

(vt asserunt) vbi spiritus Domini, ibi libertas. [a] Quarto, quod homo potest ita finalem beatitudinem, secundum omnem gradum perfectionis in præsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata. [b] Quinto, quod quælibet intellectualis natura in se ip- 10
sa naturaliter est beata: quodque anima non indiget [c] lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, quod se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti, [d] & perfecta anima licentiat

sis obedire tenentur, scilicet Papæ hoc illo statuēte, per quem reges regnāt, & legū conditores iusta decernunt. prouer.8.alias.3 Est enim Ecclesia militans exemplata diuinitus a triumphante, dicente Ioan in Apoc 21. in princip. vidi Hierusalem sanctam nouam descendentem de cœlo, &c Et Moysi dictum est Exod.25.in fin.quod omnia faceret secundum exemplar sibi monstratum in monte. cum igitur in Ecclesia triumphāte sit vnus princeps supremus, cuius obedientię tota ipsa Ecclesia perfectissime ē subiecta, scilicet Deus: necessario sequitur toti militāti vnum supremum Principem præsidere, scilicet Papam, cuius præceptis oēs obedire tenētur: & hoc est de necessitate salutis, vt in extrauag. Bonifacij. vnam sanctam, & fortius in ijs, qui sunt perfecti 11.q.3.ne quis. Inde prædictum fuit, Osee.1. Congregabuntur filij Iudæ, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput vnum. & Ioan. 10. Fiet vnum ouile & vnus pastor de bap.licet. & infra de senten.excommu.cap.1° cum concord. Hanc obedientiam probat naturalis ratio: sicut enim operationes rerū naturalium pcedunt ex naturalibus potentijs, ita operationes humanæ procedunt ex humana volūtate: oportuit autem in naturalibus vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatæ diuinitus: sic oportet in reb. humanis ꝙ superiores moueant inferiores p suam voluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ, vt satis pbat Tho.2.2 q.10.art.1. Istorum autem superiorum mouentium vnus est supremus, vt prædixi. Omnes igitur sunt subiecti motioni illius, & sunt in illo quasi membra de membro, & c.de ele.significasti, quod allegant isti, non obstat vt statim dicam.

Obedire Papæ est de necessitate salutis.

[Glo.seq.respondet auctoritati Apostoli.]

a ¶ Libertas] 2.ad Corint.3.19.q 2.duæ sunt, in fin. & hoc intelligitur de libertate a seruitute peccati, non a seruitute quia viri quātumcunque perfecti sunt adstricti Prælatis Ecclesiæ vel secularib. principib. nam virtus, qua homo subijcitur hominis ad corpus pertinet, non ad aiam, quæ manet libera, licet ergo in via per Christi gratiam a defectibus animæ liberemur, non tamē a defectibus corporis, quod patet per Apostolum ad Rom.7. Filij ergo Dei per gratiam licet sint liberi a spūali seruitute peccati, non tamen a corporali, qua ecclesiasticis vel temporalibus dominis sunt adstricti, vt dicit glossa super 1.ad Timoth.6.illi quicumque sub iugo, &c.

Seruitus est duplex.

[Glo.seq.improbat primo hoc dicto per rationem; de qua remittit. Secundo distinguit absolutam Dei potentiam & legem communem. Item beatitudinem accidē talem & essentialem.]

b ¶ Quarto, quod homo, &c Beata.] Hoc est falsum. quia vt supra dixi, in via huius peregrinationis charitas quātumcunq; perfecta deleri potest, sed non in patria.& vide, ꝙ notaui de pœni.dist.2. in summa & dist. 4 si ex bono.circa medium in glos.vnde Ouidius.& facit Prou.24.de pę distin.3.species vnde Apostolus. 1.ad Corint.13 in fi. Videmus nunc p speculum in ænigmate, tūc aūt facie ad faciem. Circa hoc aūt sciendum, ꝙ homo mortale vitā agens, ēt per Dei potentiam absolutam non vr posse obtinere omnem gradum pfectionis beatificæ, loquēdo de batitudine accidentali. Ratio 3 quia ad illius beatitudinis pfectionem pertinet perfecta impassibilitas & glorificatio, q̃ pp ɔ̃dictor um cum eius passibilitate stare nō pt secundum ēt legē communē, qua Deus beatificat hoīes, nullus pt eleuari a Deo ad suę essentiæ beatificā visionē, nisi totaliter moriatur, sicut coīter est de animabus nunc beatis vn Exo. 33. Nō videbit me homo, & viuet: vel nisi sic abstrahatur a sensib. corporis, ꝙ nesciat an sit i corpore, vel extra corp9, sicut accidit Paulo, vt inf. dicā. & de hoc Th. p.1.q.12.ar.11. Sed dicere hoiem p Dei potentiam absolutam, & ipsius priuilegium speciale posse finalē beatitudinē cōsequi secūdum oēm gradū beatificæ pfectionis, quantum ad essentialem beatitudinē, quę cōsistit in perfecta visione diuinæ essentiæ. & secundū quosdam in perfecta Dei dilectione & fruitione secundū doctorē meum catholicū est: & inducit illud Augustini 12 super Genesim, ad litteram.& in li.de videndo Deum, ad Paulinā dicemus, ꝙ Moyses ex Dei priuilegio spāli adhuc mortalē vitā ages, Deū p essentiam vidit tanquam futurus Iudęorū doctor. vn Numeri 12. de ipso, palam vidit Deū, & non p ænigmata, & facie ad faciem allocutus est eum Exo.33.& q.1. Moyses. vbi de hoc, & Paulus idem priuilegium habuit tāquam futurus doctor gentium. vnde dicit 2.ad Corint.12.de raptum in paradisum Dei. cōstat autem intelligentib. secūdum eum, quod omnem perfectionem beatificæ visionis & fruitionis purę creaturæ possibilem potuisset Deus eis conferre & communicare per suam potentiam absolutam. alleg.Th.4.sent.dist.46 ar.7.

[Glossa seq.errorem litteræ ostendit per canonē, auctoritatem, & rationem.]

c ¶ Quinto quod, &c. Non indiget.] quasi hoc possit sua naturali virtute. Hoc expresse est hæreticum & reprobatum de cons.dist 4.c.vlt.& ibi soluitur, qđ opponitur de libertate arbitrij: & est ɔ̃ doctrinam Apostoli ad Rom. 6. Gratia Dei vita æterna, idest beatitudo perfecta. Huius rō est quia illud, quod est proprium superioris naturę, non potest natura inferior assequi, nisi per actionem superioris naturæ, cuius illud est proprium, sicut nec aqua pōt fieri calida, nisi per actionē ignis, videre aūt Deum per essentiam (in quo perfecta beatitudo consistit) soli Deo est pprium, nulla igitur natura intellectualis pōt Deum per essentiam videre, nisi Deo hoc faciente, propter quod Dominus Ion. 14. Qui diliget me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum, & vide quod dixi sup.ead.compilatio de magist. c.1. in princip. in glos. per quam.

Deū videre p essentiā nulla intellectualis natura pōt.

[Glo.sequens ponit duplex significatum imperfecti, s pro non habente summam perfectionem, & pro vitioso, ponit etiam duas spēs virtutum purgatorias, & animi purgati, per hęc concludens hæresim. in fine ostendit insaniam.]

d ¶ Sexto ꝙ se, &c. Imperfecti] Ad huius intelligentiā sciendum, ꝙ Macrobius super secundo de somnio Scipionis dicit, ꝙ Plotinus inter philosophiæ pfessores cum Platone maxime distinguebat duo genera moralium virtutum, q̃ distinctionem approbant Theologi. quædam n sunt modificatiuæ passionum insurgentiū in sensualitate hois, vel actionū occurrentium hominū, sicut tēperantia modificat delectationes existentes in cibis & venereis, fortitudo timores & audacias, q̃ sunt circa pericula mortis, & sic de alijs, & istæ dr̄ purgatoriæ, q̄ sunt hoīum nondum purgatorum a passionū insultibus, & p cōsequens non summe perfectorū, sed id toto conatu tendentiū. Aliæ sunt non regulates passiones sensualitatis, sed solū tenentes aiam hominis in Deo & in summa perfectione, vt si tempe-

Virtutum moraliū duo sunt genera.

tantis terrenas cõcupiscẽtias ignoret, fortitudo passiones nesciat, prudẽtia solis diuinis intẽdat, iustitia mentem cũ Deo perpetuo fœdere teneat, & hę virtutes dicunt animi purgati, quia sunt solum hominum totaliter purgatorum a passionum molestijs, quod est solum beatorum vel paucissimorum in hac vita pfectissimorum. huic conuenit qđ dicit Augustinus 12. de Trini. quod nunc agit iustitia in subueniẽdo miseris, quod prudẽtia in præcauendis insidijs, quod fortitudo in perferẽdis molestijs, quod temperãtia in coercẽdis delectationibus prauis, ibi nõ erit vbi nil mali erit, sed iustitiæ erit, Deo regenti subditum esse: prudẽtiæ, nullum bonum Deo præponere vel æquare: fortitudinis, ei firmissime cohærere: temperantiæ, nullo affectu noxio delectari. Et p hoc patet hoc sustineri posse, ꝙ anima perfecta pfectione patriæ vel summa pfectione, quã paucissimi, habuerunt in via, licentiat virtutes has quantũ ad actum: q₂ hñt alios actus specie ab ijs, qui in viatoribus inueniuntur, sed non licentiat quo ad habitũ: imo tũc perfectissime illas hẽt: nam hẽt charitatem in summo: & per consequens oẽs habitus virtutũ moralium. Vnde Apostol. 1. ad Cor. 13. Charitas patiens est, benigna est, &c. & facit de pęni. dist. 2. charitas 2. Hoc viso sciendum est, ꝙ dicere imperfecti hominis esse se exercere in actibus virtutum moralium reprimẽdo, s. impetum passionum per iudicium rõnis, & imperiũ voluntatis, hoc est benedictum: si sumamus imp̃fectum pro nondum habẽte summam perfectionem, vt prius dixi, qualem. s. hñt beati in patria: & qualẽ habuerunt paucissimi in hac vita, s. Christus, beata Virgo, primi Parentes in statu Innocentiæ: & forsan alii ex priuilegio speciali. Sed si summamus imp̃fectum pro vitioso, vel carente pfectione necessaria ad salutem, hoc est hæreticum Apostolus. n. qui perfectissimus fuit in via, reprimebat insultus carnalium passionum. vnde dicit 1. ad Cor. 9 in fi. Sic pugno nõ quasi aerem verberans: sed castigo corpus meum, s. motus carnis illicitos reprimendo, ẜm Augustinum, & in seruitutem redigo, s. carnem spiritui seruire cogendo, ẜm eũ. ad idem ad Rom. 7. Video aliam legem &c. & 2. ad Cor. 12 Ne magnitudo reuelationum me extollat, datus est mihi stimulus carnis. Item Hierem. & Io. Bapt. qui fuerũt sanctificati in vtero, ẜm Theologos habuerunt fomitem inclinantem ad venialia, licet non ad mortalia: & ꝯ tales insultus bellauerunt. vnde cantat Ecclesia de Ioã. Bapt. Antra deserti tenebris sub annis, Ciuium turmas fugiẽs petisti, Ne leui saltem maculare vitã Famine posses. Beatus Martinus legitur, ꝙ carnem spiritui seruire cogebat. De beato Benedicto Gregor. dicit 2 dialogo. ꝙ insultus carnalis tentationis repressit proijciendo se inter vrticas, & spinas, vt per vulnera corporis educeret ab aĩa vulnus mentis. Ex quibus patet, ꝙ pfecti perfectione necessaria ad salutem non licentiant a se virtutes ẽt in actu: imo se exercent in actib. virtutum moraliũ. vnde ipse Apostolus ad Philip. 4. Quęcunq; sunt vera, quæcumq; pudica, quæcũq; iusta, quęcumq; amabilia, quæcũq; bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hoc cogitate, quæ accepistis, & audistis, & vidistis in me. De hæresi vidimus De insania ẽt huius opinionis, patet: quis n. sciat se perfectum, vt licentiare possit virtutum actus; certe nullus. de pœni. dist. 2. si n. versi. nos aũt iuxta, & de purg. can. c. vlt. Ver. sed hoc & quod ibi dixi Io. Andr.

[Glossa sequens distinguendo duplex mortale, s. secundum speciem, & secundum causam concludit hæresim, & negat rationem, in fine ostendit insaniã, dato quod ratio esset vera.]

Exercere se i actib. uirtutum mortaliũ an sit hominis imperfecti.

Ioã Bapt. & Hiere. fuerũt in utero s̃ctificati.

a se virtutes. Septimo,[a] quod mulieris osculum (cum ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatum: Actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non[b] est, maxime cum teneatur[c] exercens. Octauo, quod in eleuatione corporis Iesu Christi, non debent assurgere, nec eidem reuerentiam exhibere:[d] asserentes quod esset im-

a ¶ Septimo, ꝙ mulieris osculum.] Et est sciendum; quod peccatum mortale dr̃ dupliciter. Vno modo secundum suam speciem, vt furtum, adulterium, periurium de iureiur. etsi Christus vel quadam, & hoc modo oscula, amplexus, vel tactus non sunt mortalia, cum possint absque libidine fieri, vel ex consuetudine regionis, vel propter pacem, uel aliam necessariã uel rationabilem causam. Alio modo dicitur mortale, procedens ex inordinata, & mala causa: vnde peccat mortaliter dãs eleemosynam pauperi, ut illum inducat ad hæresim. Cum ergo non solum deliberatus cõsensus in actum peccati mortalis, sed ẽt in delectationem ei annexam [secũdum Augustinum, & Theologos] sit peccatum mortale, & per consequens consensus deliberatus in actum luxuriæ & delectationis ei annexæ, ut probant doctores, sit mortale: oscula autem libidinosa, amplexus, & tactus si fiant propter delectationẽ huiusmodi, sic n. solũ libidinosa censenẽ manifestum est propter hanc causam libidinosa oscula fore mortalia, & hoc tenet Tho. 2. 2 q. 15. art. 4. nec mirum, cum id dicatur etiam de libidinoso aspectu. 32. q. 5. nec solo, & c. seq. Et falsa est ratio, ꝙ natura non inclinet ad illa, cum illa ordinentur ad actum carnalem consummatum sicut ad finem: sicut aũt natura inclinat aliquid in proprium finem, ita inclinat in omnia de se ordinata in illum finem, sicut n. grauitas rei grauis naturaliter inclinat illam ad esse deorsum, ita ad descendẽdum deorsum. Item dato quod ratio esset vera, non tamen concludit; si n. aliquid esset mortale, quia natura non inclinat ergo ieiunare & peregrinari, & alia pęnalia facere: credere Deum trinum & unum & alia quę fidei sunt, ad quæ non inclinat natura, essent mortalia: quod est insanum.

[Glos. sequens reprobat id per canonem, & quinq; auctoritates, & de ratione remittit.

b ¶ Non est] hoc reprobatur ẽt in simplici fornicatione. 35. dist. 5. alias ea demum. 22 q. 1. predicandum. 32. q. 4. meretrices. Hoc probat Apostolus ad Galat. 5. ubi præmissa fornicationẽ, & alijs uitijs submittit, Qui talia agũt regnum Dei non possidebunt. solum aũt mortale excludit a regno Dei: ergo, &c. ad idẽ Tob. 3. ibi. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam non patieris crimẽ scire sed crimẽ importat mortale. 81. dist. c. 1 ad idem de pæn. & remis. Deus qui. Itẽ est præceptum decalogi, Nõ mœchaberis. Exo. 20. 32. q. 6 non mœchaberis. Ad idem Deut. 23. ibi, Non erit meretrix, &c. & 1. ad Cor. 6 Fugite fornicationem, hoc idẽ ratione concluditur, quam plene Thom. prosequitur quæstione, quam proxima glossa allegaui in secundo articulo

c ¶ Cum teneatur.] tunc est resistendum, & actu uirtutis utendum, ut dixi supra uersi proxi non tero, de corpo. uiti significauit.

[Glossa sequens reprobat hoc dictum per auctoritates, canones, & per rationes, in fine ostendens illorum rationem esse insaniam.]

d ¶ Octauo quod, &c. Exhibere.] cum tñ scribatur ad Philipp. 2 ꝙ in nomine Iesu oẽ genuflectatur. & de immu eccl decet. lib. 6. reprobatur etiam hoc de celeb. miss. sane. de cõsec. distin. 2. nihil. Nam etiam cum Euangelium legitur, curuari debemus de consec. dist. 1. Apostolica, ad idem 50. dist. in capite. Hæresis aũt & insania huius dicti patet, quia contradicit doctrinæ utriusque testamenti. præcipit enim Propheta etiam perfectis in Psal. 97 Dominus regnauit, irascantur populi: ibi. Adorate scabellum pedum eius, quoniã sanctum ẽst; quod de Christi humanitate, & specialiter de

Peccatum dr̃ mortale dupliciter.

Oscula libidinosa, sunt mortalia.

Fornicatio simplex est peccatum mortale.

perfectionis eisdem, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantum, descenderent, quod circa ministerium seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent: Nonnulla etiam alia sub simulata quadam sanctitatis [a] specie dicunt, faciunt & committunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt, & graue in se continent periculum animarum.

¶ Cum autem ex debito commissi nobis officij huiusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur [b] vlterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur) extirpare ab Ecclesia catholica necessaria habeamus: Nos sacro approbante concilio, sectam ipsam cum præmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino, inhibentes districtius, ne quis ipsos decætero teneat, approbet vel defendat: Eos autem, qui secus egerint, animaduersione canonica decernimus puniendos.

¶ Porro diœcesani & illarum partium inquisitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinæ huiusmodi commorantur [c] suum officium circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & conuersatione ipsorum, qualiterve sentiant de articulis fidei & Ecclesiæ sacramentis. In illos vero, quos culpabiles repererint) nisi abiuratis sponte prædictis erroribus pœnituerint, & satisfactionem exhibuerint cōpetentem) debitam exerceant vltionem. [d]

TITVLVS IIII.

De homicidio voluntario vel casuali.

¶ Clemens V. in Concilio Vień.

¶ Furiosus, infans, vel dormiens, hominem mutilās vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequiens, suū inuasorē occidit vel mutilat. hoc dicit.

CAP. VNICVM.

SI † su-

---

de Christi carne exponit Augustinus: sic etiā dicit Apostolus ad Hebræ. 1. Introducit primogenitum in orbem terræ, & adorent eū oēs angeli Dei, constat etiam nō solū p̄ pceptum Ecclesiæ. de pœn. & remis. oīs. sed ēt per præceptum Christi. quod oēs, quantumcūque perfecti, tenentur determinato tpe sumere corpus Christi. Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinē, &c de pœc. dist. 2. prima & Luc. 22. Apostolis summe pfectis 1 dixit. Hoc facite in meam cōmemorationem. 3. ead. cōp. ā relig. & vene. si dñm post prin. Sed qua ratione tenetur quis corpus Christi sumere & spiritualiter manducare, eadē ratione tenetur ipsū adorare, etiam latriæ adoratione, vt pbat Augustinus sup Psal. prędi. & probat Tho. 3. par q. 25 art. 1 & 2. Ratio autem istorū, quæ sequitur, est insania: Cum quam Virgo beata: Euangelistæ, Apostoli: itē patriarchę, Prophetæ fuissēt summe imperfecti, cū ex gestis & verbis ipsorum appareat, q̄ circa hoc iugiter cogitabant plus: q̄ omnes beati de imperfectione notarentur, q̄ in diuina essentia vidēt quotidie omnia sacramenta humanitatis Christi, & illa liquidissime contemplantur.

1 Collatio cū eis, qui successerunt tanq̄ fundamenta totius Ecclesiæ.

a ¶ Sanctitatis.] vide quod super eodem versi. dixi. ca. compul. de relig. domi cap. 1. Tullius lib. 1. de offi. Totius iniustitiæ nulla capitalior, q̄ eorū, qui cum maxime fallant, id agunt, vbi boni videantur.

Tullius 3 simulatores.

b ¶ Propagentur.] est propago propaginis vitis extensa sub terra. Item alicuius progenies vel prosapia: est propago propagas, quod respicit producentē vel procreantem. inde dixit quidam.

Vitem propago, bibet inde futura propago.

Propago est æquiuocum.

c ¶ Commorantur.] vide eo. tit. vt commissi. li. 6 ver. & contra illos.

d ¶ Vltionē.] eo. tit. ad abolendā. & c. excōmunicamus.

DE HOMICIDIO VOLVNTARIO, vel casuali.

Continuatio.

[Visum est superius de crimine hæresis, qđ est grauissimum crimen: nunc videndum est de alio crimine, videlicet de homicidio. Et quia homicidium aliquādo committitur voluntarie cum deliberatione, aliquādo casualiter; ideo annectitur, præsens rubrica, de homicidio voluntario vel casuali.]

SI Furiosus.] Se summat habens duo dicta, in quorum primo determinat tres casus, in secundo, quartum. præsupponendum est, quod si quis hominem occiderit, vel hominis membrum mutilauerit, id est separauerit, talis efficitur irregularis: adeo q̄ si tempore homicidij non sit promotus ad sacros ordines, non poterit promoueri. Si vero sit promotus, non poterit ministrare in ordinibus susceptis, nisi cum eo dispensetur. Et licet dicant quidam, quod nullo modo possit dispēsari cū talibus: quia sunt irregulares de iure diuino per illa verba ad Dauid regem: Nō ędificabis mihi templū, q̄a vir sanguinis es: tā communis opinio est, quod possit dispēsari: sed Papa non cōsueuit dispensare cū talibus.

CASVS. Quidam furiosus incidit in furiam, adeo quod erat mente alienatus: iste non fuit positus sub custodia a suis parentibus: quod fieri debebat, per l. diuus ff. de offic. præsi. Iste furiosus occidit aliquē, vel mutilauit membrū hominis: postea fuit a furore liberatus. Quæritur, an possit in ordinibus susceptis ministrare: Dicit Clemens quod sic. Idem dicendum est, de infante. Idem de illo, qui dormiendo aliquem occidit. Idē de illo, qui occidit aggressorem, cum non possit alias mortem euitare, adeo q̄ iste sic inuasus posset se defendere. h. d. H. R.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q̄ mutilatio fit per separationem membri, sed debilitatio est, quando non fit separatio, sed redditur corpus debile. Nota q̄ furiosus ex homicidio non incurrit irregularitatem. No. q̄ furiosus pprie non delinquit, quia delictū non fit sine animo delinquendi. Nota q̄ ex homicidio vel mutilatione incurritur irregularitas. Nota q̄ idem dicendum est de infante, sicut dictum est de furioso, secus de impubere proximo pubertati, quia in eo cadit omne delictum præter carnis, nisi malitia & vigor naturalis suppleant ætatem: quia etiam talis impubes potest contrahere matrimonium. Nota ex quibus quis incurrit irregularitatem: scilicet ex homicidio & mutilatione, & re

† Hanc Clementinam latissime repetiuit Didacus Couarr. cum videro.

quiritur quod sit membrum principale: ideo clericus mutilando digitum, non efficitur irregularis, quia digitus non est membrum sed officium membri. l. herma. phroditus. ff. de statu homi. Nota quod licet sit licitum alicui vim illatam repellere, ita quod non teneatur fugere, cum esset honesta persona, cui non esset honestum fugere, si resistendo occidat: incurrit irregularitatem, licet nō veniat puniendus in foro seculari. No. quod mutilare & occidere æquiparantur quo ad contrahendam irregularitatem, de hoc in glo. no. quo ad irregularitatem. Nota quod multiplex est irregularitas, quod videtur velle littera ibi: [Nullā irregularitatem.] est enim quædam, quæ tantum impedit promouendum: quædam deijcit etiam iam promotum, vt not. 50. dist. de his. de homi. sicut.

riosus, [a] aut infans [b] seu dormiens [c] hominem mutilet, [d] vel occidat, nullam [e] ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem [f] de illo censemus, qui mortem [g] aliter vitare non [h] valens, suum [i] occidit [k] vel mutilat inuasorem.

TITVLVS V.

De vsuris.

[Prima glo. dicit quid determinat.

a ¶ Si furiosus.] se summat habens duo dicta, in quorum primo determinat tres casus: in secundo quartū. Et primo determinat quæ habentur 15. q. 1. § de furiosis. vsque ad finem quæstionis. & quæ no. ead. q. in summa. & c. merito.

[Gl. seq. per septem similia, & per rationem coadiuuat textum]

Furiosus iniuriam facere nō potest.

a ¶ Furiosus.] Iste siue continuo furore laboret, siue per interualla: quamdiu furit, pati potest iniuriam, sed nō facere ff. de iniur. illud. canonizatæ 15. q. 1. illud, & quod per eum fit, hr̄ perinde, ac si casu aliquo accidisset sine facto personæ. ff. de admini. tuto. l. vlt. in fi. vnde si damnum dat, non tenetur Aquil. sed est perinde, ac si quadrupes fecisset, vel tegula cecidisset. ff. ad leg. Aql. sed & si quæcunque § 2. Et idem ibi dr̄, de infante, & alibi dr̄, quod infans vel furiosus perdidit vel corrupit, impunitum est. ff. de rei vendi. quod infans. & rōnem reddit lex, quæ de homicidio loquitur. ff. ad leg. Corn. de sica. l. infans vbi dr̄; infans vel furiosus si hominem occiderit, lege Cornelia non tenetur, cum alterum innocentia consilij, alterum fati infelicitas excuset, satis ergo suo furore punitur. ff. ad leg. Pomp. de parric. l. penul. in fi. ff. de offi. præsi. diuus. 1. respon. & afflictio non est addenda afflicto. 7. q. 1. cum percussio de cler. ægro. c. penul. C. de episc. audien. tam dementis. in fi. Sicut ergo furiosus non testatur. C. qui testa. fac. poss. furiosum. de succes. ab intest. c. fi. nec religionem profitetur. 17. q. 1. Gonsaldus. de regula sicut tenor. nec matrimonium cōtrahit de spon. dilectus. nec baptizat, de hoc 1. q. 1. § ecce. qñ. nec baptismum recipit nisi in casu. de bapt. maiores. ita nec occidendo irregularitatem cōtrahit, vt hic, & facit 5. q. 6. iudicas & quis probet, ibi no & in præd. decr. cum dilectus in glo. hoc ideo & quomodo probetur, ibi scripsi. & facit quod not. 46. dist. c. 1.

Furiosus testari nō pōt, nec religionē profiteri, &c.

Puer non doli capax aliquem occidēs, an sit irregularis.

[Glos. seq. rationem reddit, quam fortificat, secundo ponit op. Host. hic reprobatam.]

b ¶ Infans.] minor septennio. C. de iure delib. l. si infanti. de despon. impu. c. vnico. in princip. lib. 6. & est ratio (de qua supra dixi) quia ætas illas ignorat, quod videt. C. de fal. mo. l. 1. inde est, quod ex talium sponsalib. nō contrahitur publica honestas. de despon. impu. litteras. & ca. accessit. Sed Host. in decret. illa de delictis puerorum, dicebat, quod puer non doli capax, si proijciendo lapidem vel cultellum occidit aliquē, irregularis est, licet non habuerit animū occidendi: quia in lege promotionis non voluntas, sed factū attenditur. dicebat tñ tale

homicidium dispensatione dignū, cum censeatur quasi casuale non habita distinctione, ex quo non discernit, an dederit operam rei licitæ, vel adhibuerit diligentiā. hoc hic reprobatur.

Dormiendo aliqua agi pōt.

c ¶ Dormiens.] de isto habetur de baptis. maiores. § verum ff. de acq. pos. l. 1. § furiosus, sicut aliqui dormiendo loquuntur, ita sunt qui agunt et dormiēdo.

¶ Clemens V. in Concil. Viennensi.

¶ Officiales communitatum facientes, dictantes, vel scribentes statuta super vsuris soluendis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes secundum illa, vel non delentes illa (si possunt) intra tres menses de libris communitatum, vel illa seruantes, excōmunicati sunt. Io. Andr.

[Glo. seq. æquiparationem probat per alia nouem iura.

d ¶ Mulier.] not. quo ad irregularitatē mutilationē homicidio cōparari. ad idem 51. dist. aliquantos. & c. si quis post. & ca. q. in aliquo. 54. dist. si Euangelica. ne cler. vel mon. clericis & cap. sententiam. de rapt. in archiepiscopatu. de cle. pug. in due. cap. 1. in fi. eo. tit. is qui lib. 6.

e ¶ Nullam.] hoc tollit dictum illorum, qui dicebant tales quo ad ordines suscipiendos irregulares esse, sed non quo ad susceptos; quod videbatur placere Gratiano 15. q. 1. in fi. Item illorum, qui distinguebant dispensabilem ab indispensabili, vt dixi in gl. minor. in fine.

[Gl. seq. dicit quid determinat, secunda pars, & tres opin. ponit.]

f ¶ Et idem.] determinat no. 50 dist. de his sup. eo. tit. c. 2. & c. sicut dignum in fi. magne gl. per quæ patet, quod triplex in hoc erat opinio. Prima Hug. quod talis erat irregularis. Secunda, Io. & Gof. quod quo ad suscipiendos irregularis esset, sed dispensabilis, sed in susceptis licite ministraret. Tertia hic approbata fuit Bart. Brixien. in prædicto ca. de his & in quæstione quæ incipit. Aliquis repellendo violentiam, quam tenebat Hostien. in prædi. decre. 2 & in decre. sicut dicens, quod Clemens quartus & curia sic tenebat.

g ¶ Mortem.] propriam, vt sequitur.

[Gl. seq. exemplificat, & dubium soluit.]

h ¶ Non valens.] in angulatus erat, vel sic arctatus, quod fugere non poterat: nec se iuuare clamore, vel aliter. Si de hoc dubitatur, in foro contentioso, non crederetur sibi, sed per circunstantias apparētes oporteret hoc iudicari. in foro pœnitentiali crederetur hoc asserenti. eo. tit. significasti 2. de spon. tua.

1 Vide Alexan. cons. 109. lib. 1. incip. Visis, & vt oportet cōsideratis, & Aretin. 31. & c.

[Gl. seq. not. a contrario. & id approbat, & obiectioni respondet]

i ¶ Suum.] hæc littera innuit, secus in illo, qui occiderit volentem occidere patrem, filium, coniugem, vel personam coniunctam, quam aliter iuuare nō poterat, quod verum puto, quasi casus ille non includantur sub necessitate ineuitabili, sed euitabili. Et hoc dico, dato quod verum sit, quod no. Inno. de sent. excom. si vero, vbi tenet, quod eo casu percutiens clericum non est excommunicatus, vt ibi scripsi, irregularitas enim ista contrahitur sine culpa etiam ex merito, vt in iudice iuste occidente. 51. dist. cap. 1. & dixi de spon. inter opera. sed illa excommunicatio non: imo oportet, quod præcedat diabolica suasio circa clericum percutiendum. 17. q. 4. si quis suadente.

k ¶ Occidit.] etiam vibrando, nec restringas ad exemplum, quod ponit gl. pen. Ber. in decre. sicut.

DE VSVRIS.

Cōtinuatio.

[Visum est supra de quibusdam delictis, verum quia crimen vsurarum est graue: ideo videndum est de vsuris.]

Ex graui.] Tres sunt partes principales In prima parte pręmittit abusum circa vsurarum solutione, & repetitionē, & cōstitutionē, per quā excōicat ipso facto fauentes vsurarijs in sex casibus hic positis. In secunda parte ... ratione statuit librum seu codicem rationum vsurarii debere exhiberi ibi, [Cęterū.] In tertia parte declarat hęreticum esse asserere pertinaciter exercere vsuras nō esse peccatum: & contra suspectos de hoc vel diffamatos de hoc velut de hęresi posse procedere. tertia ibi, [Sane.] Imola ¶ In concilio generali in ciuitate Viennēsi celebrato, plures iudices ciuitatum in fraudem cōcilij Lateranensis, de quo in c. quia frustra eodem ti. in antiq. faciebāt statuta de vsuris non repetēdis & non soluendis: & per sua statuta cogebant debitores ad illas vsuras soluendas indirecte, sic videlicet cum bene scitēt quod vsuras non possent habere a suis debitoribus ipsi mutuabant pecunias, & conueniebāt simul dicentes: Ego mutuabo tibi cētum vsque ad decem annos, & tu in termino solues mihi illa centum: Et iterum dabis mihi nomine mutui totidem hoc est, iterum te obligabis in centum, & istud erat magis graue debitoribus, quam si soluerent vsuras. Concilium ordinauit quod talia statuentes, & etiam dictantes statuta illa, & etiam successores eorū vtentes illis statutis sunt excommunicati. Sed qd si solui vsuras, & illas volo repetere, ad probandum solutionem vsurarum peto mihi edi librum rationū, vtrū teneatur creditor mihi edere, i. monstrare, & ostendere librum rationum? Vr quod non, quia est instrumētum priuatum, & instrumenta priuata non debent edi: Dicit quod imo debet edi, & hoc est speciale in odium vsurarum. Colligo aliqua notabilia. Primo quod facrētes statuta impedientia repetitionem vsurarum, vel cōpellentia debitores ad solutionem vsurarum, ipso facto sunt excōicati. Idem de scribentibus, vel dictantib. illa statuta. No ꝙ licet regulariter reus non teneatur edere instrumenta ad fundandum intentionem actoris, l. qui accusare, C. de eden. fallit in vsurarijs, & hoc in odium vsurarum, vt ipse teneatur edere, i. monstrare instrumētum ad fundādam intentionem actoris. No. ꝙ asserēs, i. affirmans exercere vsuram non esse peccatum, potest vt hęreticus puniri si pertinaciter asserat, & peccat contra articulum. In vnam Sanctam Ecclesiam Catholicā. No. quod in offensam Dei est quidquid statuitur in fauorem vsurarum, & dicit Stephanus, quod in offensā, quia per hoc ... animas furantur, 14. q. 5. poenale. Not. contra statuta iniqua, & facit Isa. 10. Vę vobis qui conditis leges iniquas. Zab.

† Pro materiae intellectu vide B. Tho. 2. 2. q. 78. per totam q.

† al. sed & ad soluendum easdem &c.

† al. aut.

CAP. VNI.

Ex † graui [a] ad nos insinuatione peruenit, quod quorundam communitates locorum in offensam Dei & proximi [b] ac contra iura [c] diuina pariter & humana [d] vsurariam approbantes quodammodo prauitatem, per statuta sua iuramento [e] quandoque firmata, vsuras exigi & solui nedum cōcedunt, † sed ad soluendas eas debitores scienter compellunt, ac † iuxta ipsorum continentiam statutorum grauia imponendo plerunq; vsuras repetentibus onera [f], alijsq; vtendo super his diuersis coloribus, & fraudibus exquisitis [g] repetitionem impediunt earundem.

¶ Nos igitur perniciosis his ausibus obuiare volentes, sacro approbante concilio statuimus: vt quicunque communitatum ipsarum Potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, consiliarij, aut alii quiuis officiales statuta huiusmodi de cętero [h] facere, [i] scribere, vel dictare, [k] aut quod soluantur vsurę, vel quod solutę cum repetuntur non restituantur plene ac libere scienter iudicare [l] pręsumpserint, sententiam excommunicationis incurrant: [m] Eandem etiam sententiam incursuri, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem [n] ha-

[Prima gl. simul summat, & diuidit.]

a ¶ Ex graui.] Casus. Officiales cōitatū facientes, dictantes, vel scribentes statuta super vsuris soluēdis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes secundū illa, vel non tollentes illa, si possunt infra tres menses de libris cōitatū: vel illa seruantes, excōicati sunt hoc primo. Fœneratores in causis vsurarū edere cogūtur libros rōnū suarū, hoc secūdo. Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatū, hęreticus est. hoc tertio. pates patent

[Gl. sequens in quęstione remittit.]

b ¶ Proximi.] cui restitutio debetur. An vero valeant talia statuta, quę tollunt rerum dominia, vel actiones puenientes de iure gētiu vel ciuili. satis scripsi post Inn. & Host. & Cōpost. de cōstit. q̄ in ecclesiarū. & facit quod not. ff. de const. prin. l. 1.

c ¶ Iura diuina.] Leuitici 25. Deuter. 23. Lucę. 9.

d ¶ Humana.] idest ab hominetraditis, & de iure canonico loquitur, saluo, ꝙ not. 14. q. 4. quid dicam & eod. tit. c. 3 & C. e. tit. Authen. ad hęc & in Auth. de eccles. ti. in prin. coll. 9.

Glo.] seq. ponit dictam & eius rationē & obiectionem soluit.

e ¶ Iuramento.] qd nō obligat: de reg. iur. non est lib. 6. cum principale nō teneat de fo. cōp. si diligenti. Non. obstat de iureiu. debitores. quia licet valeat iuramentum debitoris super vsura soluenda, cum seruari possit sine periculo animę, nec sit in alterius pręiudicium: iuramentum tamen super seruando iniquo statuto, de quo hic loquitur, respicit alterius pręiudicium, vt supra: nec seruari potest sine periculo salutis ęternę, sicut nec statutum.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7.

f ¶ Onera.] Fertur ꝙ Pergami est statutum, ꝙ repetentes vsuras in foro ecclesiastico, per potestatem cogantur vsurario mutuare tantā pecuniam a tanto tpe, q̄to tenuerunt pecuniā vsurarij, deducunt ergo naturalē obligationē in ciuilem, qd non licet. 2 vt scripsi eo. tit. consuluit (ibi scribit Io. Goth. 14. q. 3. c. 1.)

2 Vide Dec. cons. 118. col. 3.

g ¶ Exquisitis) simile de hęret. statutum. 1 lib. 6.

h ¶ De cętero.] quo ad pœnam excōicationis, quam hic ponit infra, respicit futura. iatro tamen constitutionis est antiqua. eo. tit. cum tu. Io. And.

[Glo. seq. quęrit, arguit pro, soluit contrarium.

i ¶ Facere.] quid si hat statutum, ꝙ nullus pro vsura recipiat vltra 3 duos denarios pro libra in mense? videtur, ꝙ locum habeat pœna, quasi de pluri negando videatur de tanto concedere. de pręsump. nom. ... cum concor. contrarium puto eo. ti. quanto, de treug. & pace cap. 1.

3 Idē de dictione, pter, tenet apostilla ad Abbatē in c. litteris de pign. & Dec. cōl. 57. colum. 2. in 8. vol.

K ¶ Dictare.] coneor ne cler. vel mon. sententiam.

l ¶ Iudicare.] de scribentibus iudicata non exprimit, sicut in decret. nouerit. de sent. excom.

m ¶ Incurrant.] incontinenti sine tpis interuallo. & vide ꝙ scripsi in decre. nouerit super verbo, statuarij,

n ¶ Potestatem.] sic ergo intelligatur de sent. excom-

nouerit.& ibi no.per Inn & Host.& eo.ti grauem.& in t.illigo de pot. state iuris & facti.

a ¶ Tres menses.] in decr.nouerit dātur duo tantum, sed casus sunt diuersi: & ibi statutum erat contra libertatem Ecclesiæ, hic alias iniquum.

i ¶ Ipsos.] vsurarios & idē puto de ipsorum hæredib. suis vel extraneis de vsur tua nos, & c.Michael ff de eden.si quis ex argentarijs.§.1.& l.quædam.§.nihil.

[Gl.sequens quærit,arguit,& soluit: contrario respondet,& solutionem modificat.]

buerint) intra tres [a] menses deleuerint, aut si ipsa statuta siue consuetudines effectum eorum [b] habentes quoquomodo præsumpserint obseruare. [c]

¶ Fœneratores in causis vsurarum edere cogantur libros rationum suarum. Io. An.

¶ Cæterum quia fœneratores sic vt plurimum contractus vsurarios occulte ineunt & dolose, [d] quod vix conuinci possunt de vsuraria prauitate, ad exhibendum cum de vsuris agetur [e] suarum codices [f] rationum, [g] censura [h] ipsos, [i] decernimus ecclesiastica compellendos. [k]

¶ Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. Ioan. And.

¶ Sane si quis [l] in illum errorem inciderit, vt pertinaciter [m] affirmare [n] præsumat, exercere vsuras non esse [o] peccatum: Decernimus eum velut hæreticum [p] puniendum: locorum nihilominus ordi-

b ¶ Eorum.] scilicet statutorum. Et hoc dicit, quia quandoque non statuunt talia, sed assuescunt, i. in cōsuetudine inducunt.

c ¶ Obseruare.] vt scripsi secūdum Inn. in decr.nouerint ob. seruantes,nisi sint de ēsumis expssis,excommunicati non sunt.

d ¶ Dolose.] satis scripsi de empt.& vend. ad nostram.

e ¶ Agetur.] quo casu proceditur simpliciter & de plano sup. eadem comp. de iudi. dispendiosam.

Codex quid significat

f ¶ Codices.] licet hoc sit spāle nomen cuiusdam libri ciuilis sciētiæ: tamē ampliatur ad omnes libros de sum.trin.damnamus.ver.non enim. ff. de eden. argentarius §. 1.

[Glo.seq.de rationū editione remittit, distinguens triplicem formam petendi, ostendit quid addit decr.hic: in fine dubium soluit.]

g ¶ Rationum.] vide quod no.& dixi de prob ca.1.& per Azonem in sum de eden §.nunc. de editione rōnum. Quicquid scribatur de rōnibus edendis, veritas videtur, quod rationis editio per spāles actiones petitur a tutore,curatore,socio,procuratore, & gestore,s. p actiones tutelæ,pro socio, mandati,& his similes, sed per edictum de edendo, iuste petitur ab illo,qui fecit illam ex publico officio, sed si non petitur rōne publici officij, tunc videtur idem in illis quod in instrumentis. Si igitur vt priuatus quis confiscat scripturam in libro de datis & acceptis,non cogitur ad illas rōnes edendas sine causæ cognitione, & in cāç cognitione vertitur, qd illis vtatur, vel quod petens sit priuilegiatus, vt fiscus. ff. de eden.l.3.& sic potest recte intelligi l.1.C.de edē.hoc ergo nouum facit hæc constitutio, quod addit aliū casum priuilegiatum,in quo et talium rōnum fit editio,q ante constitutionem istam non fiebat, vt fuit olim determinatum per dnm Iacobum de Mysio fratrem Archidiaconi, qui querebat de manifesto vsurario, qui rēpo satisdederat,quod vide in Mercu. hoc tit. sub litera E. Item scias quod illis rationibus statetur 4. contra eos, pro eis non,C.de prob.l.instrumenta & l.rōnes. & l.exemplo.& not ff.de eden l quædam.§.nummularios. in gl. sed an idem hodie & facit quod not. de fid.inst.in cap. 3. in fin. i glo. & 14.quæst. 2.sane profertur.in glo. sed quod.

[Glo seq not ex pœna expressa, & remittit, secundo, quæstionem soluit.

h ¶ Censura.] quid contineat, habetur de verb signi. querenti.Non vult ergo hæc cōstitutio, ipso inuito donum ipsius ingredi, vel arcam ipsius frāgi, & vide, qd no in Spec.de instr edi.§.videndum restat ver. pone in statu.venta.Et quia hanc censuram licet non directe, tamen indirecte contra Iudæos exercet Ecclesia eo tit. post miserabilem,&c.quanto satis videretur,quod ēt in Iudæis haberet hoc locum, si per seculares principes tales libros edere non cogantur, per iura prædicta, & facit, quod dicam infra parte proxima,

Ed itio rōnis p quas actiones petitur.

4 Vide Abbatem in c. 1. de fi instru.

k ¶ Compellendos.] qd si dicat vsurarius vel hæres, se non habere rōnes,vel se illas perdidisse? Videretur credendum ipsius sacramento.ff de eden. l ptor §.sed si secus. C.de fi.d.instr l.vlt.qd me cau c.vlt. & facit quod no. de priu. cū olim 1. dic.contra.facit de pur.can.c.1.In eo ergo,quod dicit se nō habere vel pdidisse, non credetur nisi aliter pbet hēt ergo pbare amissionē cū casu,pone incendio,vel ruina.ff.de edē.l.siqs ex argentarijs.in fi.l. vlt de fid.instr Et qd no.in decr cum olim nō obstat,quia ibi necesse est plene pbari tenorem: nō fit ergo magnum præiudicium, si super amissione statur iuramento facit de proc.ex insinuatione. Sed cognosco v. surarium,non qui scribit rōnes in libro,sed in schedulis,quas statim dilaceat solutis credito & vsuris, si tali succederet hæres non vsurarius, sed aliās fide dignus, statim videretur stari iuramento, si huic rei fama consentit de testi.præterea de prob.cū causam.de plumpt. illud & hoc casu, vel qn alias non possent haberi, posset recurri ad suffragium decr.ad nostram 2. de iureiu.

l ¶ Si quis.] vsurarius vel non. Et sic no.quod iura non solum puniunt vsurarios,de quorum pœna eo.titu. quia in omnibus & cap præterea, & c quamquam. lib 6.sed etiam puniunt fauentes,qui ad hoc opus alienigenis domos concedunt, vel tales in terris suis habitare permittunt eo ti. vsurarum. lib. 6 Item fauentes per modum, de quo s.1 responso. grauius autem puniuntur fauentes per modum hic expressum. Et sic patet plus puniri auctorizantem. quam facientem. de hoc de of. de elec.c. 15.

m ¶ Pertinaciter.] habetur hoc verbum s. ead.cōp.de summa Trin.c.vnico.§ porro.& ibi exposui

n ¶ Affirmare.] vide quod no.de sum.Trin.ca 1.li.6. in vlt glo.

[Glossa sequēs ponit duo dicta,q reprobat & remmittit.

o ¶ Non est peccatū.] ex his aliqui dicunt vsurarium non obligatum restōni,a'ij fatentur eum restōni obligatum,sed sicut mutuum, commodatum, vel depositum recipiens facta restone, ad quam obligatus est, nō pœnitet,ita vsurarius facta restōne vsuræ,pœnitere non tenetur,sed hoc est falsum:quia obligatus restōni ex delicto,furto, vsura, rapina, vel simili modo, etiam post restitutionem habet pœnitere.de homic. sicut dignum §. eos.de fur.ca vlt.de rapto cap.2.de iniur si quis domum. cum similibus. & vide quod not. Host. in summa de pœn. in vlt col. ver. sed nunquid sufficit. & sequentibus.

[Gl.sequens rōnem ponit:& soluit qstionē de Iudæis.]

p ¶ Hæreticum.] non solum est hæreticus male sentiens de articulis fidei vel sacramentis ecclesiæ, de hæ. ad abolendam in prin. sed et qui peruersum habet dogma vel falsas,vel nouas opiniones gignit, aut sequitur.24. q.3.inter schisma & hæresim, & ca.hæreticus. istud aim eū doctrinam Ecclesiæ.eo.tit.c.3.& c.cū in, in fin an

¶ Et vide ibi Phil. p. pū Deciū.

Vsurarius et facta restōne pœnitere tenetur.

Hæretic' qs ē, & vide Turre cremat. summa de Ecclesia. li. 4 p. 2. c. 12. & 13.

dæi vero, qui dñt hoc, inducentes auctoritatē Deut. 32. Non fœnerabetis fratri tuo: pro quibus facere vr 14. q. 4. ab illo, non includuntur hac constõne. q; nō cadit in illos, pp tie hæresis, q̃ diuinitate notat, quia ipsi nunq̃ in veritate fuerunt. Itē certum est, q peccant in articulo fidei, qui sapiunt humanitatē Christi, de quib. dr̃ de sum. trin. firmiter, & hoc sēit Ecclesia, & illos iusti net, & nihil ad nos, & c 1. q 1. multi. de di uor. gaudemus. possent, tñ supee his g Ecclesiā cōpesci, sīta lia dogmatizarēt inter Christianos, vt scripsi post Innoc. & Host. de voto, q sup his. ver. defensione. & cur & in alijs casibus coercentur, qui no. de Iudæ. Iudæi sine. Adtōnes vero ipsorū iñ de vt scripsi eo. tit. cō questus. & no. Host. in sum. eo ti. §. 1 aliquo.

a ¶ Non omittant.] g modū, de quo sup. ea. compil. de hæret. c. 1.

[Margin: ¶ Iudæi qñq; pñt ab Eccl̃a coerceri, & in qb. casib. per Ecclesiā puniātur, vide in extrauagan ti Gregorij xiiij. incip. Antiqua Iudæorum improbitas edita anno dñi 1581.]

narijs & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omittant. [a]

TITVLVS VI.

De excessibus prælatorum.

¶ Clemēs V. in Cōc. Vien.

¶ Prouiderat Gregorius contra xxvij. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant. eod. tit. num. 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, a quibus prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubens ipsorum priuilegia & iura seruari. h. d. Io. And.

CAP. VNICVM.

Frequens [b] & assidua nos quorundam religiosorum, querela circumstrepit, [c] quod plerique episcopi, & eorum superiores, [d] ac cęteri ecclesiarum prælati, ipsorum religiosorum quietem iniuste in subsequentibus multipliciter inquietant. [e] Quidam enim exemptos capiunt, [f] & incarcerant, in casibus non concessis a iure. [g] Quidam [h] per grauium interminationem [i] pœnarum impediunt, ne debentes exemptis decimas seu redditus illos soluant eisdem: Neve, [k] aliqui Missas eorum audiant: [l] Molentes [m] in molendinis, & coquentes in furnis eorum: Seruientes quoque & vasallos, & domesticos [n] eorundem, vel alios qualitercunque contrahentes & participantes cum ipsis suspendunt, interdicunt, & excommunicant absque causa rationabili [o] pro libito voluntatis: [p] Bona illorum interdum nihilominus illicite occupantes: Et appellationibus, [q] quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia gra-

DE EXCESSIB. prælatorum.

[Visum est s̄. de vsuris. & de diuersis criminib. & eorū pęnis, verū quia qñq; plati excedūt fines, siue limites suę ptātis: ideo ad nos informādum ponit rubricam, de excessib. prælatorum.

Frequēs.] Diuidit in tres partes: qa primo pcliū narrat 30. grauamina, q̃ inferebant religiosis. Scdo pmissa rōne ǭ illa prouidet Et sic pcipit ab illis platos cessare, & facere suos subditos cessare; iubens ipsorum religiosorum priuilegia & iura seruari, ibi; [Verum.] Tertio ptra 30 grauamina prouidet, ibi: Et qm.] Prima pars posset subdiuidi in tot partes, quot sunt grauamina. Io. ol.

¶ In pcilio Viennensi fuit expositū; q diœcesani non cōtenti suis finib. & metis, sed in odiū exemptorum, qui subsunt dño Papæ immediate, vel alij, cui Papa dedit in ipsos conseruatione, committebant 27 vel 30. excessus in ipsos exemptos, qui excessus sunt clari in textu ; Concilū ordinauit, quod diœcesani cessent ab hmōi excessib & q dimittant ipsos exemptos in quiete, hoc dicit. H. R.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, quod ordinarius nō hēt iurisdōnem in exemptos, nisi in casib. a iure pmissis iō pcessus coram ordinarijs agitatus est nullus ipso iure. Ita q exēpti non tenent appellare. Not. q diœcesani nō dēnt p obliquū exercere illud, qđ de directo eis non pmittit, & sic non pmittitur vna via, q alia est prohibita. Item nota, q exempti dēnt contribuere in iucundo aduentu epi. qđ appellamus subsidiū charitatis. Not. qđ Christianitatis est vna Eccl̃a, licet habeat plura mēbra.

Not. ibi, [Cum armis & erecto vexillo,] q eps vel ēt qui cunq; alius non dēt violentiam publicam committere cum armis & vexillo erecto, imo violentiæ sunt a iure reprobatæ. Not. q hic prouidetur ǭ grauamina, quæ prælati religiosis inferunt. concor. eod. tit. sine de priu le. dilecti. & c. quāto. de censi. cle. ad nostrum. Not. ibi, [Cæteri ecclesiarum prælati.] q prelati dicuntur non epi: alibi pręlati dicūtur soli epi. de sepul. cle. dudum Zaba. [Prima gl. dicit qđ sa cit, & dat simile.]

b ¶ Frequens.] pui derat Greg. ǭ 27. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant. eod. tit. nimis. 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, a quibus prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubens ipsorum priuilegia & iura seruari: & est huic simile sup. eade compil. de cen. ib. ad nostrum.

c ¶ Circunstrepit.] sumptum 54. dist. frequens & de rest. spol. frequens. & in princ. lib. 6. & ibi exponitur.

d ¶ Superiores.] archiepiscopi & patriarchæ.

e ¶ Inquietant.] sumptum. eo. tit. nimis. in princ.

f ¶ Capiunt.] etiam prælati sunt excommunicati cum iniuriosas manus inijciūt in clericos. de sentē. excommun. vniuersitatis.

g ¶ A iure.] de priuileg. cap. 1 lib 6. de hæret. ad abolendam. Per has tamen constitutiones Clemen. in multis casibus habent ordinarij iurisdictionem super exemptos, quos dicam inf. de pœnis cap. 2.

h ¶ Quidam.] secundum.

i ¶ Interminationem] hoc non ligat ad pœnam, quod dic vt no. de sagit. c. vnico. cum concor.

k ¶ Neve.] tertium.

l ¶ Audiant] quod tñ licet sine præiudicio parochialiū ecclesiarum, de paro. c. 2. quod dic vt ibi, & quod eis offertur, suum est, de sta mona. ca. 1. religiosi tamen non debent aliquos retrahere ab accessu vel frequentia suarum ecclesiarum. inf. tit. 1. c. 1.

m ¶ Molentes] quartum.

n ¶ Domesticos.] inf. tit. 1. c. 1. ad finem.

o ¶ Causa rationabili.] contra hoc erat prouisum. de sent. excom. sacro.

p ¶ Voluntatis.] contra hos erat prouisum de priuile. quanto, sed ista loquitur de exemptis, vel priuilegiatis, ista generalius de omnibus, vt patet in fine.

q ¶ Et appellationibus] quintum.

a ¶ Interponunt]vide quod not.de priuil.auctoritate. lib.6.in vlt.gl per Inno & Host.de app dilectus.
b ¶ Mancipari]puniendi sunt,vt vt 2 q.6.decreto.de appel.de priorg. Et timentibus talia sufficit protestari. qd dic vt de appel cap. vlt.

essent digni, agere possunt præsentantes & præsentati 10.q.7.decernimus.de iure pat. ex litteris. & c.ex insinuatione de re iud cum Bertholdus.
x ¶ Quidam etiam.]decimumquintum.
[Gl. seq.ponit dictum Inno circa id quærit. & soluit sol. obijcit & rñdet.]

uamina rationabiliter interponunt [a] quandoque minime deferentes, appellantes occasione appellationum huiusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, & carceri mancipari. [b] quidam [c] præterea capellanos in ecclesijs pleno [d] iure spectantibus ad eosdem (licet nulla causa subsit legitima) celebrare non sinunt, nec ministrare parochianis ecclesiastica sacramenta. Nonnulli [e] † etiam indebite abbates, monachos, & conuersos exemptos, necnon & clericos ipsis pleno iure subiectos, si eis non pareant in his etiam, in quibus non tenentur eisdem, inconsulta facilitate suspendunt, excommunicant, capiunt & incarcerant, ac loca & ecclesias interdicunt [f] ipsorum. In exigendo [g] insuper ab ipsis exemptis, ipsorumque subditis subsidia charitatis, excedunt [h] nimium contra eos. Et insolitas [i] ac indebitas ipsis contra [k] iura exactiones imponunt. Nouos [l] census & indebita onera parochialibus imponunt ecclesijs, in quibus exempti ius obtinent patronatus: Processus [m] iuste factos seu sententias 10 iuste latas a delegatis sedis Apostolicæ, vel a conseruatoribus pro exemptis, publicari seu executioni mandari a suis subditis non permittunt: [n] Tabellionibus [o] publicis inhibent, ne instrumenta 20 conficiant: [p] Et iudicibus ne iustitiam faciant, ac iurisperitis, ne consilium vel auxilium præbeant in causis seu negotijs eorundem: Præsentatos [q] per exemptos ad ordines, vel benefi- 30 cia, quorum præsentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, nisi præsentantes ponant obedientiam [r] in salutatione litterarum, [s] quas pro huiusmodi præsentatione 40 transmittunt, Ecclesias [t] quoque vacantibus, in quibus monasteria ius obtinent patronatus (repulsis personis idoneis præsentatis ad eas) personas instituunt inhabiles & indignas. [v] Qui- 50 dam [x] etiam ecclesias curam animarum habentes ad mensam [y] Abbatum spectantes, quarum fructus quandoque clericis secularibus tradunt, seu

c ¶ Quidã præterea.] sextum.
d ¶ Pleno iure.] 19. q.2.visis. de priuileg. quoniam.
e ¶ Nonnulli.] septimum.
f ¶ Interdicunt.] si de exemptione constat, sententiæ non ligant de appel. si duobus.de relig.domi.cũ dilectus.de hoc de accu veniens.in vlt glo. cum suis remissionibus.
g ¶ In exigendo.] octauum,& argue ad ea, q̃ scrip'i de censi. cum Apostolus.super verb. charitate. ꝙ eps potest exigere charitatiuum subsidium, dummodo sit moderatum Io. And.
h ¶ Excedunt.] cum tñ illud esse debeat moderatum. de cẽsi. cum Apostolus.§ prohibemus.de offi ord. conquerente.in fi.
i ¶ Et insolitas.] nonum.
k ¶ Contra iura.]eo. tit c 1.de censi. c.3.& c ecclesijs.
l ¶ Nouos.] decimũ. & est hoc cõtra id de censi.prohibemus.
m ¶ Processus.] vndecimum.
n ¶ Permittunt.] per hoc põt a delegatis vel conseruatoribus puniri, cum illorum iurisdictionem impediant de off. deleg.c. 1. etiam ab ipsis subdelegatis, si iurisdictionem habent eo. titu.ex litteris. saluo, quod de conseruatoribus dr̃ eod tit.c.vlt. §.vices lib.6.

y ¶ Ad mensam.]no. Inno.de reb. eccl.nõ alie.vt super.ꝙ res,in quibus ecclesia habet directum dominium sed alius vtile,vt sunt feuda, non possunt dici de mensa:cum alius fructus percipiat & pro tanto illorum etiam ad ecclesiam reuersorum fieri permittitur noua infeudatio de feudis. ca.2. Sed quæritur,quæ ecclesia dicatur proprie de mẽsa prælatorum vel capitulorum, vel singularium dignitatum vel præbendarũ? Et vr̃ ꝙ illæ,quę sunt mensis eorum vnitę, in tãtum, quod rectorem vel vicarium perpetuum non habent alium,quam illũ, cui facta est annexio, qđ probãt hęc littera,& sup.ead compil.de rescri.c 1. de sup. ne gl. præl.c.1.illud autem potest sic esse p vnionem sic factam p epi scopum de consensu capituli.sup ea. compil.de reb. eccle. non alie.si vna.de stat.mona.ca.1. §. ad hæc per præscriptionẽ,vt not. in præal.decre. vt super per papalem concessionem, & de hac non dubitatur de priuile. pastoralis. Nec putes,ꝙ eccl. sia, quæ pleno iure subiectionis spectat ad illos, propterea dicatur de mẽsa, licet enim rector talis ecclesiæ institutionem & destitutionem ab illis recipiat, & ab illis vnita, etiã quo ad temporalia, non tamen possunt fructus ad suos 60 vsus conuertere,nisi illam habeant in mensam, vel in suos vsus conuertendam, quod probat prædicta decreta.Sed obstat ei,quod dixi in ecclesia,quæ spectat ad mensam poni & deponi pro libito vicarium tẽporalẽ. decre.extirpandæ.§ qui vero.de præb & 3.ea.compil.de iure patr.ca.1.per quæ patet, ꝙ in ecclesia annexa quo ad temporalia instituitur rector vel perpetuus vicarius. Sed dico, quod aut ecclesia spectans ad mensam prælati,vel collegij,vel dignitatem habentis,vel præbendarii recipit superioris institutionem quo ad regimen ecclesiæ, vel saltem populi. & tunc locum habet quod dicitur de vicario perpetuo: aut pleno iure spectat ad illum etiam quo ad spiritualia, & tunc habet locum quod dicitur de vicaria temporali,etiam si sit curata.

o ¶ Tabellionibus] duodecimum.
p ¶ Conficiant] in causis vel negotijs, &c.vt sequitur, & hoc est contra formam iuramenti ipsorum, de qua dixi,ne cle vel mona.sicut te & no. in Spe.de instr.edi. § restat.ver sed quarto sup qua.
q ¶ Pręsentatos.] decimumtertium.
r ¶ Obedientiam.] dicendo salutem.& obedientiam debitam & deuotam, vel his similia, si sunt exempti, non tenentur obedientiam profiteri de priuil. cũ olim 2. si non sint exempti, satis est, ꝙ a principio promiserint de simo.ne Dei.
s ¶ Litterarũ.] fit ergo p̃sentatio per litteras, ut de his quæ fiunt a prælatis, ea nosceatur. vbi de hoc in glo.
t ¶ Ecclesijs.]decimumquartum,alias in ecclesijs.
u ¶ Indignas.] ad eorum remotionem dato ẽt, quod

Eps charitatiuum subsidiũ põt exigere.

† In vetusto quodã manuscripto ita: Nonnulli etiã abbates indebite monachos & querſos ẽt exẽptos, &c.

Mẽsæ p̃latorum aliquã bona q̃dã applicantur.

Ecclesiæ põt effici de mensa p̃latorũ multis modis.

r. Præsentatio fit p litteras ut de Lapa alleg. 17. & Rocã Curte de iure. patr.

vthic, & super his, vide quod scripsi, si de præbendis, de monachis de priuilegijs pastoralis.

ex quo per epm fit priuatio, vt præmisit. Quicquid vindicat Archidia. in decret. propter. puto, quod si in priuilegio dicitur de beneficijs diœcesis suæ, veniunt exempta. secus si diceretur de beneficijs sibi subiectis, & est simile, quod scripsi de rescript. abbatem, ubi patet respõ. ad decret graue. de offi. ordi. quæ inducitur ad primum.

concedunt ad firmam [a] clericis ipsis decedentibus suis conferunt clericis: quamquam ipsæ propter hoc ecclesiæ in veritate non vacent. [b]

Nonnulli [c] quoque in ecclesijs monachorum iura ipsorum iniuste sibi appropriant; & de ipsorum redditibus, vt volunt, ordinant, ita quod rectoribus [d] earum † non remaneat vnde valeant sustentari. [e]

Quidam [f] cum [g] armis, & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iustitiam destruunt exemptorum: quæ etiam tanto tempore possederunt, quod de contrario memoria non existit: [h] Mittuntque [i] frequenter ad monasteria suarum ciuitatum, & diœcesum suos consanguineos, & nepotes, & interdum animalia sua cum custodibus, vt eis [k] de bonis monasteriorum debeat prouideri: Abbates [l] insuper, & Priores monasteriorum frequenter compellunt, vt suis consanguineis, & nepotib. monasteriorum, seu Prioratuum possessiones † concedant in perpetuum, vel ad tempus: quas quidem concessiones, (vel † pensiones nonnullas esse volumus ipso iure: [m] Eosdem [n] quoque abbates, & priores quandoque compellunt ad præsentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, & ad monachãdum [o] interdum suos familiares consanguineos vel nepotes.

¶ Frequenter [p] etiam permittunt, & tacite consentiunt, quod in suo dominio temporali per milites, vasallos, & ipsorum temporales monasteriorum bona mobilia, & immobilia per violentiam occupentur, in casibus non permissis a iure: Et [q] aliæ variæ iniuriæ personis ecclesiasticis, & monasteriorum hominibus irrogentur. Præterea [r] interdum iniuste Abbates, Priores, ac alios beneficiatos beneficijs suis priuant, vt sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno, prætextu priuilegij, quod asserunt se habere, quod vsque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni: [s] Quibus [t] non contenti equos, boues, thesaurum, & alia bona monasteriorum, & beneficiorum vacantium illicite [u] occupat, quæ essent futuris successoribus reseruanda. [x] Quidam [y] militibus, & alijs potentibus dignitatũ suarum redditus, & prouentus vendunt ad tempus: vt per ipsos [z] exempti vicini fortius opprimantur: Nonnulli [a] etiã indebite [b] monasteria dirimunt: Alij [c] domos, & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia, & immobilia frequenter occupant, [d] & detinent occupata: Pluries [e] quoq; sine causa impediunt, ne exempti loca sua valeant reparare: [f] Quidam [g] statuta faciunt, per quæ derogatur priuilegijs [h] exemptorum. Et generaliter [i] quãplures Prælati religiosi

---

† Firma vox ẽ Anglica, de qua vide Host. in c. vestra. de locato, vbi declarat quã qd dari dicatur ad firmam.

† al. eorũ.

† al. pensiones.

† Hæc duo verba: vel pensiones, nõ hñtur in antiquioribus codicib ẽt im pressis.

Licitũ ex animo sit illicitum.

a ¶ Ad firmã. 1] de loc. vestra ne prælati vices suas. c. finali.
b ¶ Non vacent.] facit, sup. ea. comp. de rescri. c. 1. de sup. neg. prælat. c. vnico, § præmissa. illi non erant rectores, sed firmarij, secus si rectores fuissent, licet manuales, ut ibi.
c ¶ Nonnulli.] decimumsextum.
d ¶ Rectorib.] qui alibi dñr vicarij. de præben. de monachis.
e ¶ Sustentari.] ẽ i d sup. ea. compil. de iu patro. cap. 1. cum concord.
f ¶ Quidam.] decimumseptimum.
g ¶ Cum armis.] tenentur ergo de vi publica. de hoc. de ord. cog. c. 1. in 1. gl.
h ¶ Non existit. & sic in præscriptione relevatur ab onere probandi titulum, de præscr. c. 1 lib. 6.
i ¶ Mittuntque.] decimumoctauum.
k ¶ Vt eis]. i consanguineis, nepotib. animalibus, & custodib. ipsorum.
l ¶ Abbates.] decimũ nonum.
m ¶ Ipso iure.] concor sup. ead. compil. de reb. eccle. nõ alie. c. 1 & ibi concedenti pœna suspẽsionis imponitur.
n ¶ Eosdem] Vigesimum.
o ¶ Monachandum.] quod quæque spectat ad solos prælatos. quod dic, vt de regula c. si. lib. 6.
p ¶ Frequenter] vigesimũ primum.
q ¶ Et.] repete permittunt qd' aliæ. &c.
r ¶ Præterea.] uigesimumsecundum.
[Glo. sequ. dicit, quod probet, & quod non probet, & quod de casu tenendum.
s ¶ Primi anni.] de rescri. si propter, lib. 6. Et licet hæc littera posset induci, quod priuilegium tale comprehendat beneficia ẽt spectantia ad exemptos, non tñ probat de beneficijs exẽptis:

t ¶ Quibus.] Vigesimumtertium.
u ¶ Illicite.] Illa enim, quæ ad fructus non pertinent, vsurpare non debent. de elect. generali, § vlti lib. 6. & cõcor. sup. ea. compil. de deci c. 3.
x ¶ Reseruanda.] de offi. ordina. præsenti. lib. 6.
y ¶ Quidam.] Vigesimumquartum.
z ¶ Vt per ipsos.] hoc alias licitum, ex animo fit illicitum: ſu per quo, vide quod no. de reg. iur. locupletari. lib 6. 11. q. 2. si quis vero, & est simile huic. de deci. in aliquib. de iud. c. penu. & quod scripsi de sent. excom. quinta.
a ¶ Nonnulli.] Vigesimumquintum.
b ¶ Indebite.] ergo secus si ex causa iusta. 7. q. 3. & tẽporis 16. q. vlt. si quis vult. de ple. disti. 1. tribus.
c ¶ Alij] Vigesimumsextum.
d ¶ Occupant] dicendo sibi ius per violentiam, & cadunt a iure suo, si quod hñt, C. vnde vi, si quis in tantam, 16. qõ. 6. placuit, de præben. cum. qui. lib. 6.
e ¶ Pluries.] Vigesimumseptimum.
f ¶ Reparare.] quod tamen Iudæis permittitur de suis synagogis, iuxta primum statutum, de iudæis, consoluit.
g ¶ Quidam.] Vigesimum octauum.
h ¶ Priuilegijs.] hoc non possunt, 25. q. 1. c. 1. & 2. imo nec ipsum principem decet hoc facere, de reg. iu. decre. cum suis concor. lib. 6.
i ¶ Et generaliter.] Vigesimum nonũ generale.

a ¶ Plures.

a ¶ Priuilegia.] decutiendae erant ipsis eorum priuilegia, de priuil. dilecti.
b ¶ Saluatur. de Sum. Trin. c. 1. § vna.
c ¶ Vnus est Dominus] ad Ephes. 4. habetur de hac triplici vnitate, & sup. ea. compil. de Sum. Trin. c. ca. 13. ad hoc & inf. de senten. excommun. cap. 1. ad idem 24 quaest. 3. loquitur.

Decet cōcernit honestatem.

d ¶ Decet.] inspicimus, quod dicat, quod proprie respicit honestatē. de vot. magnę. de ele. cum non deceat lib. 6.
e ¶ Corporis.] mystici, quod est collectio fidelium, de consecr. dist. 1. Ecclesia. cuius caput est Christus. de sacra. vnctio. cap. uni. vers. sed ubi.
f ¶ Contenti.] supra eodem titu. accedentibus.
g ¶ Et quoniam.] trigesimum.
h ¶ Inhabitetur.] 24 dist. quamquam. de haeret. si aduersus.
i ¶ Capitula.] concor. 33. q. 4. sicut circa si.

Cōtinuatio.

DE PRIVILEgijs, &c.

¶ Visum est sup. de excess. prela. qui sunt causa priuilegiorum, & exemptionū, ideo sequitur de priuilegijs, quia priuilegiati quandoque abutuntur suis priuilegijs.

Religiosi] CASVS. Aliqs parochian' petijt sibi dari extremam vnctionem, quae fuit sibi data per religiosum forte mendicātem sine meo mandato: vel etiam forte in die Paschae religiosi receperunt aliquos in suo altari ad recipiendum corpus CHRISTI: vel fecerunt solemnia nuptiarum: quaeritur, qualiter veniant puniendi? Dicit Clemens, quod sunt excommunicati ipso facto, & solum ueniunt absoluendi per Roman. Pontifi. Sed quid si curatus praecipit parochianis, vt in vna de tribus dominicis uenirent ad suam ecclesiam, illi, qui non ueniunt, sunt excōicati a Canone. Ponamus. quod aliqui religiosi debeant habere prātem absoluēdi excōicatū a Canone, & de facto absoluerunt: Quaerunt quā poenam incurrunt. Dicit, quod ipso facto sunt excōicati. Sed sanctissime pater, vellem informari, an sint alia, a quibus alii religiosi se debeant abstinere? Dicit Clemens, quod sic, videlicet ne in suis sermonibus detrahant plātis, epis. archiepis, vel curatis, ne diminuatur fama ipsorū prelatorū, et cauere debent, ne extrahant personas a suo curato, & ecclesia paroch. alias puniuntur, vt in versi. si quis vero praemissa. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, quod quilibet tenetur recipere sacramenta Eucharistię, & extremae Vnctionis, & alia sacramenta a suo proprio sacerdote: salui in sacramento poenitentia. No. quod quis non debet admittere, i. recipere alienos parochianos ad solemnia nuptiarum, nisi de consensu curati No quod absoluentes aliquos a sententia Canonis, vel a sententia lata in synodo, sunt ipso facto excommunicati No quod in casib positis in littera religiosi subiunt ordinarijs, & possunt conueniri coram epō, & possūt declarari excōicati, vsque ad condignam satisfactionem.

Nota, quod citatio debet esse formata ad casum, sic, Citatis talem P. significaturum quod recepit tales ad solemnia nuptiarum: vel quia ministrauit sacramentū Eucharistiae. Not. quod in virtute Sanctae obedien. praedicatores in suis sermonibus debent esse sobrij in loquela, nec debent aliquid detrahere praelatis, ipsos demonstrando digito, vel alijs demonstrationibus, & coniecturis. No. quod religiosi non debent detrahere testatores a legato, vel electione sepulturę in sua Ecclesia matrice. No quod religiosi non debent inducere testatorem, vel sibi confitentes, vt aliquid det suis monasterijs, alias sūt puniendi, ut hic, & superiores illos non punientes ipso facto sunt excōmunicati.

No. quod quandoque quis excommunicatur a Canone, et in quibus casibus hoc accidat, prosequitur Math. dic, vt infra de senten. excomm. clem. 3. in gl. est sciendum. No. ibi. [vt verbis eorum, utamur.] modum excusandi improprium locutionem. de hoc in gl. cōcor. Et vtimur quāque improprijs locutionibus causa maioris expressionis, vt hic, & in iuribus alleg. in gl. c. vet. vtamur. Zabar.

¶ Glo. prima summat, & diuidit, soluit vnum dubiū, & de alia remittit.

K ¶ Religiosi] ponit sex casus, in quibus religiosos excōicat, & absolutionem Papae reseruat, & priuilegijs, & exemptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorum denunciari praecipit: Secundo ibi. [Quibus.] ponit septem culpas religiosorum a quib. praecipit abstinere sub certis poenis, quas eis imponi iubet, & quas praelatus ipsorum imponit, si non satisfecerit; Tertio ibi. [Sane.] ponit moderationem circa duos primos casus, &c. No. per hec principium hanc confiōnem cum suis

praesertim exemptis & priuilegiatis ī personis, & rebus suis ac iurib spiritualibus, & temporalib. graues inferunt contra iustitiam, & eorum priuilegia,[a] iniurias, & iacturas.

¶ Verum quia vna est regularium, & secularrū praelatorum, & subditorū exemptorum, & nō exemptorum vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur,[b] quorum omnium vnus[c] est Dñs, vna fides, & vnum baptisma: decet[d] vt oēs, qui eiusdem sunt corporis,[e] vnius et sint uoluntatis, & sicut fratres ad inuicem vinculo charitatis sint adstricti: Decet igitur, vt & praelati & alij, tam exempti, quā non exempti suis iuribus sint contenti,[f] & alter in alterius iniuriam non prosiliat, seu iacturam.

Vniuersis itaq; Prelatis ecclesiarū pñtis sanctionis edicto districte pcipiendo mandamus, quatenus ipsi predictis grauaminib. omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exemptos, priuilegiatos, & non exemptos, mēdicantes, & non mendicā-

tes charitatiue tractent & foueant, & sua iura & priuilegia inuiolabiliter eis seruent. Et quoniā[g] plus solet timeri, quod specialiter, quam quod generaliter inhibetur,[h] eisdem prelatis districtissime inhibemus, vt abbates, priores, & alios religiosos, ne ad sua generalia, vel prouincialia vadant capitula,[i] impedire quomodolibet non presumant.

TITVLVS VII.

De priuilegijs & excessibus priuilegiorum.

¶ Clemens Quintus in Concil. Vieñ.

¶ Ponit sex casus in quib. religiosos excommunicat, & absolutionem Papa reseruat, et priuilegijs, & exemptionib. non obstantibus eos per ordinarios locorum denunciari precipit. Io. And.

CAP. I.

Religiosi,[k] qui clericis, aut laicis sacramentum

ſuis pœnis ita locū hēre in religioſis, q ſeculares clericos non includit. An vero includat religioſos præfectos Ecclesijs parochialibus quo ad non ſuos parochianos, dubitat: & vide qđ dixi ſup. ca. cōpil. de deci. c. 1. in 1. glo.

a ¶ Vnctionis.] de hoc ſacro 55 diſt. §. ſed illud & c. ſeq. de ſacra. vnc. c. vnico, in prin. de verbo. ſign. quæſiuit, de pœn. & remiſ. quod in te (& dic, vt ibi.)

b ¶ Eucharistiæ.] dr̄ ab eu, qđ eſt bonū, & charis, qđ eſt gratia, quaſi bona grā, & de hoc latis ſupra c. compil. de reliq. & vene ſan. c. vni.

c ¶ Solemnizare.] id eſt, ſolēniter benedicere, de hac bñdictio ne habetur 30. q. 5. c. 1. & 4. & ſeqq. 23. diſt. c. vlt. de ſpon. conſultationi, de ſecundis nup. c. 1. & 3.

1 Euchariſtia vnde dr̄, & vide B. Th. par. 3. q. 73. ar. 4.

Vnctionis [a] extremæ, vel Euchariſtiæ [b] miniſtrare, matrimonia, vel ſolemnizare, [c] non habita [d] ſuper his parochialis [e] presbyteri [f] licentia ſpeciali; [g] aut qui excommunicatos a canone, [h] præterquam in caſibus a iure expreſſis, [i] vel per priuilegia ſedis apoſtolicæ conceſſis [k] eiſdem, vel a ſententijs [l] per ſtatuta prouincialia, [m] aut ſynodalia promulgatis, ſeu (vt verbis eorum vtamur [n]) a pœna, & culpa abſoluere quemquam [o] præſumpſerint: excommunicationis incurrant [p] ſententiam ipſo facto per ſedem Apoſtolicā dūtaxat abſoluendi: [q] quos etiam locorum ordinarij (poſtquam de hoc eis conſtiterit) excōmunicatos faciant publice nuntiari, [r] donec de abſolutione ipſorum eis

dixi de Iudæis, ſignificauit, de re iudic. inter, ſuper 3. gloſſa.

[Gloſſ. ſeq. quærit, conſulit, & ſoluit, in fi. ſoluit aliam quæſtionem.]

g ¶ Speciali.] hic etiam eſt dubium an hæc ſpecialitas reſpiciat ſolū expreſſionem ſacramentorum an et requirat expreſſionem perſonarum, q eſt dicere, an ſit ſatis, q presbyter licentiet religioſum, vt parochianos ſuos poſſit iniungere, [2] & eis Euchariſtiam præbere: an requiritur parochianorum expreſſio, quibus hæc ſunt præbenda. Itē an ſufficiat generalis licentia data parochiano, q poſſit illa recipere a quo vult religioſo: an vero tali religioſo vel parochiano de tali religioſo ſpecialis licentia requiratur. Vt bene ſatiſfiat huic litteræ, conſulo q de perſonis, & de conferente, & recipiente, & de ſacramentis fiat ſpecificatio ad hoc de ſen. excom. conſtitutionem, lib. 6. de do. & contu. c. 2. cum concor. ſup. ca. Compil. de vita, & hone. cleri. c. 1.]. de ſen. excom. grauis in fi. Crederem tamen, quod ex quo de ſacramento fit ſpecificatio, licet non exprimatur nomen parochiani, cum datur licentia religioſo, vel nomen relig oſi, cum datur licentia parochiano, euitetur pœna, facit de tempo. ord. c. 3. & de offi. vicarij c. vlt lib 6 Et not. quod hic de pœnitentia non dicitur, quæ etiam de licentia ſacerdotis proprij recipi non poſſit a presbytero non habente curam, de hoc de pœ. & rem. ſ. omnis, & tamen dato, quod reciperetur, non eſt locus huic pœnæ: ſicut etiam non habet locum pœna in ſacramento baptiſmi, cum illud hic non exprimatur, ſio, And.

2 Fortaſſis legendū, inungere.

[Gloſſ. ſeq. quærit & ſoluit contra ſolutionem obijcit, & reſpondet.]

Parochiano credit, q ſe dicit hēre licentiam a curato.

d ¶ Non habita.] ſed nunquid credet religioſus parochiano dicenti ſe hēre talem licentiam? Vr̄ q ſic: per id, quod not. de pœn. diſt 6. placuit, quia non eſt præſumēdus immemor ſuæ ſalutis, 1. q 7. ſancimus, de hom. ſignifi aſti 2 Sed], quia videmus in ſacro ordinis cum datur a non ſuo Epō, q ibi requiritur plena fides de licentia, & qūque de cauſa. de temp ordi. c. 1. & c. lib. 6. cum ſimilib. Item iſta eſt quædam abſolutio facta per parochialem presbyterum, ſuper qua non creditur ei, qui ſe dicit abſolutum, de offi. ord. ex parte de ſent. ex com. ſicut idem ſi dicatur delegatio, de offi. deleg. cum in iure. Sed poſſet ad primum rūdere illud ſpeciale: quia ſacrum ordinis non datur pp recipientem tantū, imo propter alios: & ideo dr̄ ſacrū dignitatis. 1. q. 1. §. ſi ergo, & §. ecce ſi clericus, & facit quod not de conſu. ter uo. c. 1. in gloſ. 2. ſed iſta ſacra recipit quis propter ſeipſum. Ad ſecundo allegata reſpōdetur, quod illa vera in foro contentioſo; ſecus in pœnitentiali, vt dixi in prædi. decre. ſicut ſuper 1 gloſſa.

[Glo. ſeq ſoluit dubium, & remittit.]

e ¶ Parochialis] per hoc quo ad ſcholares, mercenarios, & his ſimiles intelligo presbyterum in cuius parochia inhabitant, facit q not. de pœnis, diſt. 6 placuit, de hoc ſcripſi de pœni. & remiſ. omnis, ſuper verbo, ſacerdote, & Hoſt tractauit in ſumma, de paro. §. pe. ver. quis intelligatur parochianus, & de pœn. & remiſſio §. cui confitendum, ad finem.

[Gloſſ. ſeq ſoluit tria dubia, & tertio tamen aliud con ſuluit.]

Curatus non dum presbyter ſuis parochianis pōt dare licentiam alibi ſacra recipiendo.

f ¶ Presbyteri] puto licentiam parochialis ſufficere, q adhuc presbyter non eſt: puta quia eſt intra annum, vel diſpenſatum eſt cum ipſo ſm formam decre. cum ex eo de elect. lib. 6. vel eſt parochialis collegiata, eod. tit. ſtatutum. facit de elect. ſuffraganeis, de tranſla. c. 1. & quod ibi not Vr̄ etiam ſufficere licentia vicarij gerentis curam per modum prædi. decre. cum ex eo. facit]. de pœnis, cupientes. Puto etiam poſt factum a pœnis excuſari illum, qui hoc facit de auctoritate diœceſani, facit de pœni. & remiſ. c. 2. in fi. lib 6. nam diœceſis eſt parochia Epiſcopi, de dona. Apoſtolicæ, in prin. & Eps presbyter 95. diſt. olim, de pecu cleri. c. 2. & facit quod ſcripſi de pœnit. & remiſ. oīs ſuper verbo, proprio, & hoc eo fortius, qñ vacat parochialis Eccleſia: ſed quando non vacat ante factum, conſulas abſtinere: & ex licētia Epiſcopi, vel Archipresbyteri Ciuitatenſis hoc non fieri, licet ab illis recipi poſſint: vt ſcripſi de offi. archipresbyteri c. 3. & eſt ſimile de iure ſu. rerum, & quod,

Diœceſis eſt parochia Epi.

[Gloſſa ſeq exponit, ad quæſtionem alleg. & contrarium ſoluit.]

h ¶ A canone.] quocunque etiam a quo Eps, [3] vel ſacerdos poſſet abſoluere de ſent. excom. nuper, & vr̄ idē de ſnia hominis, de qua forte ideo non expreſſit: quia ab illa abſoluit, qui excommunicauit, vel eius ſuperior, de offi. ordi. paſtoralis, ſed contrarium puto, vt in caſu illo non expreſſo non ſit locus pœnæ, de elect. ſtatutum cum concor. lib. 6. & ad hoc]. eo. tit. ibi, a ſententijs per ſtatuta, &c.

3 An ſententia canonis aliquis abſoluere poſſit præter Epm, vide Abbatem in c. at ſi clerici, §. de adulterijs 8 iudicijs vbi limitat.

i ¶ Expreſſis.] de ſent. excō. monachi, &c. cum illorum.

k ¶ Conceſſis.] habent multi rel gioſi priuilegium ab Apoſtolica ſede ſuper abſolutionibus diuerſorum caſuum.

l ¶ Sententijs] puta quod omnem ſententiam includat excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti: cuius neceſſaria ſit abſolutio.

m ¶ Prouincialia, aut ſynodalia] de vtriſque de accuſatio ſicut olim, cum concor.

Quodcunque dicēs nihil excipit.

n ¶ Vtamur.] concord. de hæreti. accuſatus. §. ille quoque, lib. 6 infra de pœni. & remiſ. c. 2. & vide quod ibi dicam.

o ¶ Quemquam] etiam religioſum, vel conſocium: nihil enim excipit, qui dicit, quodcunque de maio. & obed. ſoluitæ, in fine.

p ¶ Incurrant] quid de recipientibus abſolutiones, vel ſacramenta præſtita: an ex tali participatione ſint damnati? vide quod dixi de ſen. excom. contingit, c. 1.

q ¶ Abſoluendi.] niſi in mortis articulo]. ca. Compil. de hære. c. 1. & 2. de pœnit. c. 1.

r ¶ Nunciari. [4]] ſic ſup. ca. comp de cenſi. c. fi.]. tit. 1. c. 2. in hac.

4 Vide Fely. in c. nō pōt in 2. col. extra de re iud.

¶ Suffre.

a ¶Suffragante.] qui ſ pœnam incurrant, & denuntientur, vt dictum eſt priuilegia.n.ſuper his conceſſa tollere non intendit, vt ſup patet, concor. quod dixi ſup ca Compil de dec c.a.in fi.

[G'o ſeq.inducit duas auctoritates, & litterã exponit.]

tendum in fi.2.colum.

i ¶Abſoluere.] a peccato, vel culpa, de abſolutione enim ab excommunicatione dixi in prima parte.

K ¶Præſertim.] hic duplex punctuatio.

l ¶Delegatis a nobis.] facit de immu.eccl. c.quoniam libro 6.

fuerit facta fides, nullo religioſis eiſdem ſuper hoc exemptionis, vel alio priuilegio ſuffragante.[a]

¶ Ponit ſeptem culpas religioſorum, a quibus eos præcipit abſtinere ſub certis pœnis, quas eis imponi iubet, & quas prælatis ipſorum imponit, ſi non ſatisfecerint. Io.And.

¶ Quibus etiam in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ diſtrictius inhibemus, ne in ſermonibus ſuis † eccleſiarum prælatis detrahant:[b] † Aut etiam retrahant laicos ab Eccleſiarum ſuarum frequentia, vel acceſſu,[c] ſeu indulgentias pronuntient indiſcretas:[d] Neve cum confectionibus † teſtamentorum intererunt, a reſtitutionibus debitis, aut legatis matricibus[e] Eccleſijs faciendis retrahant teſtatores: Nec legata, vel debita, aut male ablata incerta ſibi, aut alijs ſingularibus ſuis ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum[f] præiudicium fieri, ſeu erogari procurent: Nec etiam in caſibus ſedi Apoſtolicæ,[g] aut locorum ordinarijs[h] reſeruatis quemquam abſoluere:[i] Aut perſonas eccleſiaſticas præſertim[k] coram iudicibus delegatis[l] a nobis, ſuam contra eos iuſtitiam proſequentes vexare indebite, aut ad loca[m] plura, & præſertim multum remota[n] conuenire præſumant. Si qui vero præmiſſa, vel aliquod[o] de præmiſſis attentare præſumpſerint, per duos menſes ſubiaceant pœnis illis, quæ ſecundum eorum regulam, vel ſtatuta pro grauibus[p] criminibus ſeu culpis eis conſueuerunt imponi: Super[q] quibus abſque manifeſta neceſſitate[r] cum eis non valeant diſpenſari. Cæterum prælati eorum, niſi de his, quæ occaſione præmiſſorum † exceſſuum, ad eos quoquomodo peruenerint,[s] Eccleſijs aut perſonis Eccleſiaſticis[t] damnificatis, vel læſis ſatisfactionem plenariam[u] exhibuerunt intra menſem, poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti,[x] ſuſpenſionis[y] ſententiam vſque ad ſatisfactionem debitam eo ipſo incurrant, non obſtantibus † præmiſſis ſtatutis, aut quibuslibet priuilegijs cuiuſcunque tenoris exiſtant.

¶ Ponit moderationem circa duos primos caſus. hoc dicit. Io.And.

¶ Sane religioſis illis, quibus eſt ab Apoſtolica[z] ſede conceſſum, vt fami-

b ¶Detrahant.] 6.q.1.detractores dicit Hieronymus ad Ruffinũ: Non eſt humilitatis meæ atque menſuræ de miniſtris Eccleſiarum ſiniſtrum quippiam dicere: habeant illi ordinẽ ſuũ & gradũ 16.q.1.ſi clericatus Tullius in inuectiua cõ Salluſtium, in fi. Sępe vide grauius offendere aĩos auditorum eos, qui aliena vitia aperte dixerũt, q̃ eos qui committũt. Intelligo autem hanc litteram cũ nominatim detrahunt, vel per circunlocutionem, quæ vicem habeat ꝓprij nominis: alias in genere bene liceret ꝑdicatori tangere vitia prælatorũ. vnde Dñs dixit: ſup cathedram Moyſi ſederũt ſcribæ, &c. Matthæi 23.2.q.1 omnia licet ergo in genere, qd non in ſpecie, de offi ord. ſi ſacerdos, caueant tñ vt ẽt in generali locutione linguam retraneant q̃a qui inconſiderate loquitur, ſentiet mala 5.q.5 §. ſed aliud 44.diſt.ſit rector.

c ¶Acceſſu.] facit de paro.c.1.

d ¶Indiſcretas.] ſ.nõ conceſſas, de his j.de pœn.& remiſſ.c.2.

e ¶Matricibus.] cathedralibus, vel alijs de verb. ſig venerabili, de præſcrip c. 1. & c ex tranſmiſſa, de tranſ. præterea 2. j. de ſent.excom. c.1.

f ¶In aliorum.] ſcilicet quibus debetur, vel quibus legare volebant, poſſet etiam intelligi de epiſcopis quibus competit diſpoſitio male ablatorum incertorum, de quibus præmiſſit. & tunc faceret pro Hoſt. in his, quæ ſcripſi poſt eum, de Iudæis, cum ſit de vſu. cum ſi. alias videretur facere contra per Archid. in eo, quod legitur & not. de teſta cap.2.lib 6.

g ¶Sedi Apoſtolicæ.] hos colligit Guil. in repertorio de pœn.& remiſſ.

h ¶Ordinarijs.] de hoc not. de pœn.& remiſſ.ſi Epiſcopus, libro 5.& per Hoſt. in ſumma, de pœn.§. cui confi-

m ¶ Ad loca plura.] de reſcript. capitulo finali.]

n ¶ Remota.] licet enim in hoc ſit prouiſum per decre nõ nulli, de reſcript. & eod.titu ſtatutum, libro 6 tamen quandoque dantur eis cõſeruatores, quibus datur poteſtas trahẽdi vltra duas dietas, non obſtãtibus, &c.

o ¶ Vel aliquod.] Nota, q̃ æqualis eſt pœna pro vno actu prohibito, & pro pluribus. ſic infra titu 1. capit. primo, §.ciuitas & facit ad not.6. quæſt.1. imitare, & ad id qđ ſcripſi in quæſtione Gualteri.

p ¶Grauibus.] decre. non ſolum.in fi. de reg libro 6.dicit, pro grauioribus.

q ¶Super quibus.] pœnis.

r ¶ Neceſſitate] puta infirmitate, ſenectute, vel his ſimilibus.

ſ ¶ Peruenerint.] ergo vbi nil peruenit, non eſt locus huic pœnæ.

t ¶ Eccleſiaſticis.] laicis ergo non prouidet.

u ¶ Plenariam.] concor.ſupra ead.compi. de hæret.cap.2. verſi. a qua. intelligo autem, quod ſiat plenaria, quando præceptum ad illam ſufficit, ut probat præcedens littera.

x ¶ Requiſiti.] facit, ſup ea compi. de deci. c.1.& dic, requiſiti ab his, quorum intereſt, vt ibi.

y ¶ Suſpenſionis.] declarari debuiſſet an ab officio, an ab adminiſtratione: puto tamen, quod de ſuſpenſione ab officio loquatur, & an includat ſuſpenſionem beneficij, dicã infra de pœn.cupientes.

z ¶ Apoſtolica.] generale priuilegium circa hoc, ſ.totum orbem reſpiciens ſolus Papa concedit: ſpeciale tamen quo ad ſuam diœceſim concederet Epiſcopus ex cauſa, quod dic, vt de relig. do.conſtitutus. de reg. iur.cum inter. Simile quod dixi de altari viatico, de priuileg. in his.

† Vide olim Concilium Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 11. in decr in c. Supernæ maieſtatis præſidio.

† al. factionibus.

† al. prædictorum.

† In antiquioribus codicibus ẽt impreſſis aliter legit ita: non obſtãtibus in ꝑmiſſis ſtatutis, &c.

a ¶ Do-

a ¶Domesticis.] de verb.sign.c.vlt.lib.6.
b ¶Ministrare.] concor.sup ea.compi.de relig. do. quia contingit in fi.per quam quod hic de priuilegio dr, vt ēt ex consuetudine posse competere, nisi dicas, q̄ illa decre. nō dicit valere consuetudinem, q̄ religiosi talia ministrent; sed dicit valere consuetudinē, q̄ sacerdotes hospitalium, vel sacerdotes parochiales pauperibus. & familię illa ministrent. posset ergo priuilegium hoc casu, quod non potest consuetudo; facit de pœn. & remiss. si episcopus in fi. lib. 6.

liaribus suis domesticis[a] aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus, sacramenta possunt ecclesiastica ministrare,[b] nullum ex pmissis uolumus quo ad hoc pjudicium gnari.

¶ Idem in eodem.

¶Archiepiscopi per loca exempta prouincia sua faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiā & diœcesani ibi benedicunt, audiunt diuina, & alia celebrant, & faciunt celebrari, per hoc tamen exemptis, vel priuilegiatis in alijs nullum fit praiudicium. Io. And.

CAP. II.

ARchiepiscopo[c] † per quęuis loca exempta[d] suæ prouinciæ facienti transitum, aut ad ea forsitan declinanti,[e] vt Crucem[f] ante se libere portari faciat, benedicat[g] populo, diuina officia pri uatim vel publice ibidem audiat, & ea etiam in pontificalibus[h] celebret, & faciat in sua præsentia sine[i] pontificalibus celebrari[k] (quouis priuilegio contrario non obstante) sacro approbante concilio, præsentis constitutionis serie duximus concedendum ¶Simili modo cōcedimus episcopo, vt in locis eiusdem[l] suæ diœcesis possit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiā[m] celebrare, & in sua præsentia facere[n] celebrari. Si tamen quod prętextu concessionis huiusmodi, in locis ipsis exemptis, uel circa hoc priuilegiatis, nullam aliā iurisdictionē[o] idē archiepiscopus, uel episcopus

† Vide notata p doctores in c. 1. vt lite pen. & in c. antiqua de priuil.

ARchiepiscopo.] Tria sunt dicta, quæ patent in rubro. secundum: ibi. [Simili modo.] tertium, ibi. [Sic tamen.]

¶Præsupponendum est, quod archiepiscopus non potest ante se crucē facere portari nisi ī sua prouincia. Item quod licet loca exempta non sint de sua diœcesi, sunt tamen in sua diœcesi.

CASVS. Archiepiscopus Bituricensis faciens transitum per prouinciam Lemouicorum, certum est, q̄ potest facere portari crucem ante se ī sua particulari diœcesi: Sed quid si inter locum exemptum: quęritur utrum possit facere portari Crucem? Dicit quod sic, & ēt celebrare Missam in Pontificalibus. Item pōt dicere benedictionem solemnem: non tamen per hoc fit præiudicium illis locis exemptis: q̄ possit dicere illa loca sibi subiecta Not. quod Archiepiscopus transiens, uel declinans ad locū exemptum in suæ prouinciæ, potest ibidem benedicere populū ēt solemniter per illa verba, Sit nomen domini benedictum. Et idem in episcopo quo ad loca exempta suæ diœcesis, ut glo. in uerbo benedicat Et no. ex textu quęque, quæ potest facere archiepiscopus in locis exemptis suæ prouinciæ. & episcopus in eo. idem locis suæ diœcesis, præter Crucis delationem, quæ non competit episcopo, sed archiep.scopo.

[Glo. prima summat, & diuidit.]

a ¶Archiepiscopo] Archiepiscopi per loca exempta prouinciæ suæ faciūt Crucem ante se deferri: ipsi ēt & diœcesani ibi benedicunt, audiunt diuina, & illa celebrāt, & faciunt celebrari, per hoc tamen exēptis, vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudicium. Secunda: ibi, [Simili.] Tertia: ibi, [Sic tamen.]

d ¶Exempta.] hoc decernitur per ea, quæ habentur, eo. tit. si Papa lib. 6.

e ¶Declinanti] de præscri. cum ex officij Et hic iunge litteram. sacro approbante concilio præsentis constitutionis serie concedendum. Io. And.

f ¶Vt Crucem.] de hac eo. t. antiqua, & vt lit. pen. c. 1.

g ¶Benedicat.] solemniter per illa verba: Sit nomē Domini benedictum, & vide quod not de conse. dist. 1. cū ad celebrandas, 26. q. 6. ministrare, 95. dist. ecce. & qd̄ not. de priuile. abbates, lib. 9.

h ¶Pontificalibus.] intelligo etiam cum pallio, quod est Pontificale Archiepiscopi; diebus tamen permissis, qui no. de vsu pal. ad honorem, & intra ecclesiam. eo. titu. cap. 1.

i ¶Sine pontificalibus.] ergo episcopus non posset ibi facere in pontificalibus celebrari, quod intellige, nisi esset diœcesanus. vbi hoc competit suo iure, ut infra dicam. facit pro Inn. hæc littera.

K ¶Celebrari.] ponit hic duo, vt diuersa: vnde aliud est celebrare, aliud quasi auctorizādo sibi facere celebrari: aliud simpliciter audire. In primo, & secūdo casu ex cōicatus irregularitatem incurrit, & sic loquitur de cler. excom mu. illud in fi. in tertio non, de hoc scripsi. de excess. prælato. cap. si.

l ¶ Eisdem.] scilicet exemptis, vel circa hoc priuilegiatis.

[Glo. sequens ponit dictum Innoc. & contrarium Hostien. pro vtroque alleg. & illa distinguendo cōcordat.]

m ¶ Etiam celebrare.] in pontificalibus per illud, quod dicit, simili modo, scias q̄ no. Inno. de vsu pal. c. si q̄ epi in diœcesibus alienis, etiā si de licentia diœcesanorum celebrent, non vtuntur pontificalibus, nisi super hoc sint priuilegiati. allegat. de renunt. ad supplicationem. Sed Host. ibi dicit, q̄ etiam in Pontificalibus, & sine licentia poterunt celebrare, sicut seruat generalis consuetudo, & ēt prædicare, nisi specialiter prohibeantur, remittens ad no. extra, de hære cum ex iniuncto. Ista littera videtur facere pro Host. in quantū in locis exemptis his vtitur. In contrariū facit pro Inn. inquantum littera dicit, q̄ archiepūs sibi celebrare facit sine pontificalibus, fortiter facit. Item quia hic dicit littera vsum pontificalium competere archiepō intra prouinciam, epō intra diœcesim, facit, eo. tit. abbates, & c. vt Apostolicæ. lib. 6. Posset dici dictum Hosti. procedere qn̄ pontificalibus vtitur sine[1] iurisdictionis exercitio, vt Missam celebrando, & prædicando, facit eo. tit. c. vlt. li. 6 & quod no. 6. q. 5. c. 1. Sed obstat sup. prox. respon. vt prædixi. Dici posset, q̄ archiepūs non committit epo vsū pontificalium extra suam diœcesim, sed suo iure eps celebrans vtitur illo, quod (vt dixi) approbat cōsuetudo. Sed si iurisdictione, vel officio vti uellent, puta ordinādo, degradando, chrismando, uel similia faciendo, tunc sine licentia epi id non poterunt. 9. q. 3 per totum, si tū circa illorum exercitium hūt licentiam epi, puto quod vti poterunt pontificalibus, & in hoc differunt pontificalia a pallio, quo non vteretur archieps in aliena prouincia, ēt de licentia illius, ad quem spectat, nisi super hoc esset priuilegiatus, de vsu pal ex tuarum. item or etl. n. vlus pallij, q̄ pontificalium, ut ibi patet, & eo. tit. ad honorem. & c. 1. & 2.

n ¶ Facere celebrari.] siue pontificalib. vt sup.

o ¶Iurisdictionem.] facit 13. q. 2. luminoso de off. ord. cum episcopus lib. 9.

Epi in diœcesib alienis celebrātes, an possint vti Pontificalibus.

1 Glo. placet Card. & cā extollit, ut sing. Barba. in c ex cōicatis. de off. leg. Fon.

Mdictio solēnis q̄ verba fiat.

Pallio Archieps vti nō pot in aliena prouincia.

exerceat, † nec personis exemptis vel priuilegiatis molestiā inferat † vel grauamen, nullumque † exēptionis, vel priuilegijs eorundem aliud prēiudiciū generetur, [a] nec ipsis archiepiscopo, vel episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur. [b]

† al. exerceant.

† al. inferant.

† al. ita: nullumq; exēptioni eorū, uel priuile-gijs alias pīudiciū generet.

a ¶ Generetur.] concor. sup. ea. compil. de fo. compeien. quamuis. in fi.
b ¶ Acquiratur. concor. sup. eo. titu. quia intentionis.

DE POENIS.

¶ Visum est simpliciter, & diuisim de poenis: verum quia non est nouū, vt aliquib. specialiter enumeratis subijciatur verbū gñale. Vel sic. Visum est de poenis in specie, nūc videndū est in genere.

SI q s suadente.] CASVS. Aliquis fuit ita temerarius, quod iniuriose, i. non iure, vel animo iniuriandi manus iniecit in episcopū, vel ipsum inuitum detinuit in carcere, vel illū tamquam bannitū expulit a terra, vel si non fecit, tamen id mandauit fieri, vel fuit factum sine mandato eius: postea ratum habuit, vel etiam fuit particeps, & praebuit auxilium. Quaeritur, quas poenas talis incurrit? Dicit Clemens, quod ipso facto, i. eo ipso, & ita cito, quod fecit illud factum, ipse incurrit sententiam excommunicationis, etiam in casibus, in quibus olim non incurrebant excommunicationem, etiam in casibus de quibus in littera. Item si talis talia faciens obtinebat res ab ecclesia ad locationem, vel in emphyteusim, perdit illas ipso facto, & filij eius sunt inhabiles ad obtinendum beneficia in illa dioecesi. Item terra illius delinquentis, si non contineat vltra vnam dioecesim, est supposita interdicto ecclesiastico: Si vero contineat vltra vnam dioecesim: tunc principalis domicilij, vel ciuitas est supposita interdicto. Item consiliarij illius sunt excōicati ipso facto. Postea remouet vnum dubium, quod nō est mirandū, si pro isto delicto imposuerit tantas pœnas, quia illud delict adhuc requirit maiores. No primo, quod Christus est primo Pontifex, quasi pontem faciens quo intrmus ad regnū celeste, postea fuit appellatus Papa Vicarius Chri, postea epi q faciūt nobis potē dādo indulgentias peccatorū. No. quod si Papa scribat epo, dicit, dilecto fratri, si aliter scriberet, litterę essent surreptitiae Si vero scribat laicis, vel abbatib. dicit dilecto filio No. ex principio tex. quod inijciens manus violentas in epm dr sacrilegus, quia violat rem sacram. Idem de sacerdotibus. l. si quis, C. de epis. & cler. No. quod talis inijciens manus in epm, vel prębens auxiliū ad illud faciendum, incurrit sniam excōicationis ipso facto, a qua nō pōt absolui nisi a Papa, pręterq̄ in mortis articulo: tñ recepta sanitate tenetur adire Papam super satisfactione, alias incideret ī eandē excōicationē. No. quod talis violator perdit ipso iure emphyteusim, & locationes, quas hēt ab ecclesia ipsius epi. Nota casum, in quo filius punitur pro delicto patris, & sic aliquis est habilis ad obtinenda beneficia in vno loco, & non in alio Not quod terra illius violatoris supponitur interdicto: cuius interdicti effectus est iste, quod ibi sacramenta non ministrentur, exceptis necessarijs, s. sacramento baptismi, & pęnitentiae siue confessionis Nota quod diuersa sunt genera sacrilegiorum, quod innuit littera ibi, in hoc sacrilegij genus, & sic praesupponit, quod sit & aliud genus, de hoc in gl. sunt n. Not. quod anathema dr mucro. Et quid dicatur anathema, notatur de iudi. cum non ab homine. Zaba.

[Prima gl. simul summat & diuidit.]

TITVLVS VIII.

De pœnis.

¶ Clemens Quintus in Concil. Vień.

¶ Percutiēs episcopū capiēs, & banniens, vel hoc mādās, vel ratificans, socius, consiliarius fautor, et defensor cum suis posteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœnis varijs per Concilium puniuntur. Io. And.

CAP. I.

SI quis † suadēte [c] diabolo [d] ī hoc [e] sacrilegij genus proruperit, quod quamuis [f] Pontificem iniuriose, vel temere [g] pcusserit, aut ceperit, seu bannïuerit, [h] vel hęc mandauerit [i] fieri, aut facta alijs rata [k] habuerit vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, aut fauorem, seu scienter [l] defensaue-

c ¶ Si quis suadente.] percutiens epm, capiēs banniēs, vel hoc mandās, vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensator cum suis posteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales poenis varijs per concilium puniuntur. Secundo ibi, [Nec super hoc.] excusat rigorem dicens, quod grauiores poenae deberēt imponi. Tertio [Sane.] repetit ius antiquū, de absolutis in mortis articulo, qui sanati reincipiunt, si non satisfaciant.

† De irrid lectu hui' Clem. cō de lo. Lapū in tracta. de libertate Ecclesiastica, q. 1. q. 2.

d ¶ Diabolo.] conco. 17. q. 4. si quis suadēte diabolo, & facit ad casum ca. qō. si quis deinceps. 2 q 2. in prin, versi. de persona Ianuarij. C. de episc. & cleric. l. si quis in hoc.

e ¶ In hoc.] sunt n. diuersa genera sacrilegiorum, de quibus 17. q. 4. §. sacrilegium, & ca. sequ. & de hoc, & de ipsius varijs poenis not. ead. quaest. sacrilegium.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

f ¶ Quamuis Pontificem.] illos ergo qui renunciauerunt loco nō ordini, vr includere de or. ab epo. ca. 1. sed tunc nō erit locus poenę, de qua inf. ver. a feudis, & ver. ipsius filij, electos vero nondū consecratos, qui Pontifices, i. episcopi non sunt, videtur includere.

g ¶ Vel temere.] ille igitur, qui pcuteret se defendēdo, non ligabitur his pęnis. facit co. tit. in quibusdā, & qd' ibi no. & co. tit. felicis in prin. lib. 6.

h ¶ Banniuerit.] cōcor. de iniurijs, olim. Et not. quod plus habet decre. felicis, eo tit lib. 6. q̄ ista in eo, quod punit hostiliter insequentem, ista sola percucientē, capientē. vel bannientem, habet tñ plus ista in eo, quod punit bannientem, quod illa non facit.

[Glo. sequens notat speciale, quod impugnat, quia durum.]

i ¶ Mandauerit.] Nota casum, quo punitur solū mandatū, & est maleficium perfectū, concor. de hom. pro humani, ad fi. lib. 6. & ut ibi not. poenitentia & reuocatio hoc casu nō prodest. Sed quia hoc durū vr, quē ex solo mandato maleficio nō secuto, tot poenis inuolui, & quia regulariter verba cū effectu recipiunt de cle. non resid. relatum, cū concor. ideo pōt exponi, vel haec, s. percussiones, captiones, vel banna iam facta, facit, eo. tit. felicis. in prin. de sen. excom. cuicunq; lib 6.

Mandatū solū quoq; punitur.

k ¶ Rata habuerit.] oportet ergo, qd' haec facta fuerint ipsius contemplatione, alias ratum habere non posset. de reg. iur. ratum quis, lib 6. & eo. lib. de sen. excō. cum quis. & no eo ti. felicis in prin. lib. 6.

l ¶ Scienter.] qui hoc alleg hoc probet, quod dic, vt de reg. iu. praesumitur, lib. 6.

[Gl. seq quatuor prosequit, quę ponit littera, & primo de socio sm distinctiones, deinde sm iuristas ponit sex societates. De secunda, s. criminis ponit triplicē modū: secundū primum dicit hoc intelligi, s. de cooperante. De consiliario dat quatuor remissiones.]

De-

De fauente dat triplicem modum. & de secundo remittit. De defensore ponderat litteram distinguendo duplicẽ defensionem in facto & post: & in secunda distinguit tres species: & de tertia remittit.

a ¶Defensauerit.] quia littera ista de his quatuor tractat, s. de socio, consiliario, fauorem dante & defensante: de singulis videamus. Circa primũ sciendũ est, quod socij proprie dũt secundum deriuatores pp periculi, vel operis societatẽ: & dr socius a sequor sequeris: vnde dicũt, quod socius proprie in periculo, collega in officio, comes in itinere, consors in pmio, sodalis in mensa, vel ĩ sede. Sed nos iuristæ dicimus socium in crimine. 22. q. 4. si ad peccatũ 16. q. 2. illud in fi. In Ecclesia de offi deleg. cum R. de sent. ex. o. ex tenore. In ordine, de confessi. c. 1 in fi. In via. de vo. ca. 2. In coniugio. 27. q. 2 cũ societas. In lucro, de spon c. 2. de sepul. c. 1. de socio criminis, de quo ad propositũ & quem qñque vocamus consortiũ de hæte. cum sm lib. 6. Dicit canon, quẽ malis triplicites sociari, committendo, fauendo, non corripiendo. 23. q. 4 ita plane, & ideo non caret scrupulo societatis occultæ, & c. 86 dist facientis, 2 q 7. negligere, de homi sicut, § 2 Hic tamen puto stricte socium sumi pro agente, qui aliquid cooperatur ad actũ percussionis, captionis, vel banni Et licet in delinquẽdo sint qñque plures socij, quorum nullus est principalior: & tales includuntur sub agentibus, de quibus præmisi: qñque tamen vnus est principalis alter cooperans, & sic sumitur hic socius, quod patet. quia de faciente præmiserat, & est similis distinctio circa ratione, not. ne sede vaca. c. 1 Circa sm de consiliario, 2 non insisto, sed vide quod not. de reg. iur. nullus ex cõsilio, lib 6. ff. de verb. sig. sæpe, in fi. ff. manda. l. 2 in fi. insti de obli quæ ex delic. § ope. Circa tertium de fautore, vel fauente sciendum est, quod est simplex fautor, qui nil adijcit ad peccandum, de quo cod tit. felicis. § illud lib. 6. & de tali non vr hic intelligendum, per id, quod dicit in his: vt statim dicam sciendum quod canon dicit illum impietati fauere, quia obuiare potest & non obuiat 23 q. 3. qui potest 83. dist. error de sent. excom. quantæ, sed de hoc dic, vt ibi Et quia littera hic dicit, in his, scilicet percussione, captione, vel banno: patet quod fauens huic delinquenti post delictum præter defensorem de quo sequitur non incurrit hanc pœnam. In materia hæreticorum latius recipiuntur fautores 3. de quibus de hæreticis, excommunicamus, §. credentes, eod. tit. c. 2 & c. contra Christianos, lib. 6 vt legentur ibi ẽt post delictum, & post sniam fauentes, de quo per Hostiensem in summa, de hæret. § penu. & dixi in prædi § credentes, & facit de hæret. accusatus. §. penul. lib. 6. Circa quantum de defensores est aduertendum, quod littera non repetit in his, quod prædixi in tribus proximis casibus, per quod puto, quod etiam defensorem post maleficium punire intendit. Est ergo quidam defensor, vel auctorizator delicti: & talis grauius punitur, quã agẽs. 11. q 3. qui consentit. 24 q. 3. qui aliorum, & no. 2. q. 1. notum, de offi. deleg. c. 1. Est alius defensor, qui etiã delictum defendit, puta impediendo ne delinquens ad manus iudicis veniat examinandus, 17. q. 3. si custos, tacit 11. q. 5. per totum, vel ne fiat executio, de offi. deleg. ex litteris, & hunc etiam intendit includere, & probat eod. tit. felicis, lib. 6. post princip. ibi postea receptauerit, vel defensauerit, &c. Nõ tñ puto, quod is qui talẽ defenderet ne læderetur a priuato: nedum tertio: sed illo offenso, puta Episcopo, vel eius cõsanguineis vindicare violẽtibus, includatur hac pœna: cum illa sit in iuria, ad quam etiã propulsandam a socio quis tenetur. de sent. excom. delicto, cum suis cõcor. lib. 6. De illo, qui defendit in iudicio patrocinando, vide quod dixi post Hostien. de cle. excommuni. proposuit super ver. fautorem.

1 Vide Alexan. consi. 40. incip. perspectis, lib. 4.

† al. supremum.

† In articulo mortis nullaest casuũ reseruatio. atque iõ oẽs sacerdotes quoslibet pœnitentes a qb. suis peccatis, & censuris absoluere pñt ita cõcil. Tridẽ sess. 14 c. 7 d casuũ reseruatione.

2 De materia vide plene Phil. Dec. in c. 1. de offic deleg.

3 De his vide Eymericum in directorio inquisitorũ par. 2. q. 53. & Zanchinũ tract. de hæret c. 5.

rit[a] eundem: in illis casibus de prædictis, [b] in quibus excommunicationem per iam editos canones [c] non subiret; sit huius nostræ constitutionis auctoritate (non obstante quacunque consuetudine, [d] quam reputamus reprobante sacro concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percussus, a quo nequeat, nisi per summum † Pontificem [e] (præterquã in articulo mortis †) absolui. A feudis insuper, locationibus, officijs, & beneficijs spiritualibus siue temporalibus, quæ ab Ecclesia, cui sic offensus præest episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandem Ecclesiam libere reuertatur. [f] Ipsius filij per masculinam [g] descendentes lineam, vsque ad generationem [h] secundã) omni spe dispensationis adẽpta) reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate, [i] & diœcesi, in quibus idem Episcopus præsidet, obtinenda. [k] Terra quoque ipsius (duntamen vltra vnam diœcesim non contineat) vsque ad condignam satisfactionem eiusdem: Necnon † locus aut loca in quibus captus Episcopus detinebitur, [l] quamdiu detentio ipsa in eisdẽ durauerit, ecclesiastico subiaceant interdicto. Quod si terra eiusdẽ duas diœceses, vel vltra contineat, diœcesis domicilij principalis ipsius, & † illa etiam in qua fuerit de-

† al. ita: Nec non locus, aut loca alia in quibus &c.

† al. ita: & illa & ter ra, in qua &c.

b ¶De prædictis.] vt in banniente, vel id mandante, vel id ratum habente socio, &c. & hæc littera probat, quod in his casibus quibus per antiqua iura contrahebatur excommunicatio: non iteratur per hanc constitutionem.

c ¶Canones.] 17. q 4. si quis suadente, de sent. excom. nuper, & c. quicunque Io. And

d ¶Consuetudine.] quæ forsan habebat tales capi, vel banniri per reges, vel principes concordan. de imd. clerici

e ¶Pontificem.] concor. de sent. excom. c. 1.

f ¶Reuertentur.] concor. eo. tit. ad aures, & c. in quibusdam.

g ¶Masculinam.] intelligebatur etiam si non fuisset appositum, eo. tit. vbicunque, lib 6.

[Glos. seq. obiectionem soluit, diuersitatem casuum exprimens.

h ¶Generationem secundam.] decret. in quibusdam. eod tit punit quartam. sed illa in homicidio, vel mutilatione, & quo ad personas ibi expressas: scilicet patronos, aduocatos, vicedominos, feudatarios, & beneficiatos: & priuat quartam generationem, etiam a clericorum collegio, ista latius loquitur quoad personas, strictius, quod ad descendentes, & pœnam inhabilitatis beneficiorum in illis diœcesibus tantum.

i ¶In ciuitate.] Not. inhabilitatem beneficij in vno loco, non in alio concord. de exces. prælat. illud. & facit, quod not. de appella. pastoralis, in vltima gloss. & est simile de electio. si compromissarius, §. penult. libro 6

k ¶Obtinenda.] non priuat obtentis: credo tamen, quod illa permutare non posset cum alio beneficio illius diœcesis.

l ¶Detinebitur.] concor. de spon. non est robis, & vide ibi not.

a ¶Si sua sit]vide ꝗ not. & dixi de postul prę l c. 2.
b ¶Vicinę.] concor. de priuil. c. super specula cum suis concor.

u ¶Concupisci]24. q. 1. quotiens, de accus. licet in fi.
x Columnę]2. q 7. accusatio de accus. qualiter 2.

lictum commissum, si sua [a] sit, & duę aliæ, quę sub ipso sint eadem loco magis vicinę, [b] interdicto subiaceant supradicto. Et quia eo maior erit ipsius confusio, quo sua fuerit culpa patientior: quousque dignam † satisfactionem præmiserit, per omnes illius loci, in quo commissum est facinus, necnon ciuitatum, & dioecesum vicinarum Ecclesias, quibuslibet diebus Dominicis, & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis [c] excommunicatus publice nuntietur. Et cum absoluendus fuerit, sufficienter & idoneę caueat, quod inferendę pœnę parebit, & auxiliante Domino pœnitentiam peraget iniungendam. [d] Ciuitas autem, quę præmissa, vel eorum aliquod in Episcopum suum commiserit, interdicto [e] donec [f] satisfecerit, subiaceat memorato. Potestas vero, consiliarij, balliuus, [g] scabini, [h] Aduocati, Consules, Rectores, & Officiales ipsius, quocunque nomine censeantur, in præmissis culpabiles existentes, similiter excommunicationis sententię, a qua (nisi vt præmittitur, [i] non valeant absolutionis obtinere beneficium) sint subiecti. Quę † omnia tanto [k] magis in Episcoporum interfectoribus sunt seruanda, quanto in eos seuerior, quam in præfatos pœna debet exurgere, & grauioris indignationis aculeus desęuire. [l]

¶Excusat rigorem dicens, ꝗ grauiores pœnæ deberent imponi. Ioan. And.

¶ Nec super hęc quisquam miretur, quod præmissa perpetrantibus pœnas non inferimus grauiores: licet enim (quod dicere pudet) hęc, proh dolor [m] frequenter occurrant: multisque grassantibus [n] opus esset exemplo, [o] & ex dignitate offensi [p] pœnam meriti deceat offendentis; Episcopi enim dicuntur sanctissimi, [q] Christi legati [r] existunt, spirituales sunt patres [s] nostrique fratres, [t] & coepiscopi, [v] columnę [x] comprobantur Ecclesię: quare grauem oporteret esse pœnam [y] culpę violantis dignitatem tantę præeminentię adæquandam: Volumus tamen ad præsens in pœnarum exaggeratione temperare rigorem ad pœnas alias procedi, si proteruitatem [z] delinquentium hoc exposcere videamus.

¶Repetit ius antiquum de absolutis in mortis articulo: qui sanati reincidunt, si non satisfaciant. Io. And.

¶Sane si quis in aliquo casuum prædictorum fuerit ab excommunicationis sententia in mortis articulo absolutus, nisi postquam pristinę restitutus fuerit sanitati, quamcito commode poterit [a] conspectui Romani Pontificis se præsentare curauerit, eius mandatum † humiliter recepturus prout iustitia suadebit: in eandem excommunicationis sententiam

c ¶Accensis.] extinctis, & pedibus conculcatis 11. q 3 debent.
d ¶Iniungendá.] concor. eod. tit. felicis. §. cum autem lib 6.
e ¶Interdicto.] concor. eo. tit. felicis. in fi de elect. vbi periculum § ciuitas, lib. 6.
f ¶Donec]vide quę super eodem verbo dixi, sup. ea Compil. de dec. 1.
g ¶Balliuus.] vulgare prouincialium. de sent. excom. dilecto lib. 6. in Francia dñi ꝓpositi, de verb. sign. ex parte 1.
h ¶Scabini.] vulgare Gallicorum, concor d al. iu. mu can. fac. c. 2. de immu. ecclę c 1. lib 6.
i ¶ Vt præmittitur.] scilicet per sedé Apostolicam in mortis articulo.
k ¶Tanto magis.] arguit a minori, de hom. de elect. cum in cunctis.
l ¶Desęuire]cócor. eo. tit. felicis. §. si qs vero, lib 6.
m ¶Prohdolor.] interiectio dolentis: cũ aliquis in dolore loquitur, aliqui dicunt ꝗ sunt duę partes, & duobus ascentib. debent legi.
n ¶Grassantibus.] quasi crudeliter, gradientibus 2. Regum vlt. Cesset interfectio alias indignatio, ꝗ grassatur in populo, ad idem 23. q. 2. militare, ff eo. capitalium, vltra medium, & §. finali.
o ¶Exéplo. ff. de pœnis, aut facta, § fi.
p ¶Offensi]de sent. excom. cum illorũ, & vide quod not. de calum. c. 1 in glo 2. de ætate & qua. cum bonę, in 1. gl.
q ¶Sanctissimi.] in Authen de san. epis. coll 9.
r ¶Legati.]2. q. 7. accusatio quoque, i fi. & 12. dist. in nouo.
s ¶Fratres]2. q. 7. qualis.
t ¶Fratres.]de crim. fal. quam graui.

† al. condignam.

Balliuus, qualis dictio, & qd significet.

† al. ita: Quę etiá tanto magis, &c.

y ¶Pœnam, ad ęquádam culpæ violantis dignitaté tantæ præeminentię, quod sequitur.
z ¶Proteruitatem.] vt lite non contesta. quoniam in fin. de iudi cum non ab homine.
¶Glo. seq. alleg concor. & similis litterę ponit glo. Host. & ex his quęstionem soluit, & solutionis obiectioni respondet.
a ¶Quam cito cómode poterit.]idem ver bũ de sent. excõ. eos, qui. 1. & 2 rñ. li. 6. de cret. de cętero, eo. tit. dicit quam citius opportunitaté habuerit quod exponit ibi Hostiensis idest, cessante impedimẽto, & aliquo modo tempore indulto, quo sibi de necessarijs valeat prouidere, allegat, ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostib. § fi. per hoc patet, ꝗ non crederetur circa hoc absoluto: sed iudex habebit hoc arbitrari. facit de elect. ꝗ tit. in princ. & quod ibi not. & eod. titu. cupientes, §. cęterũ, lib. 6. alias ipse absolutus ex friuolis excusationibus frigoris & caloris, & his similibus ꝯstitutioné eluderet, facit de do. & ꝯtu. cum olim, de accu. veniens. Nec obstat, ꝗ de occultate, & de animę periculo quęritur, & sic sibi credẽdum de homi. significasti 2. de sententia excõicat. si vero 1. fateor id verũ i foro pęnitentiali, de sponsalibus, tua. & quoad vinculũ occulte ꝯhendum vnde ex quo scientiam habet de mora, scire debet se excõicatum: iudex tñ eum non denuntiabit, nisi prius eo vocato per ꝯiecturas viderit illũ esse morosum, cognitione super hoc summaria præmissa, infra titu. proximo. in fine, & facit ad ea, quę not. s. ea. Compil. de hæret. c. 4. ad fi.

Absolutus in infirmitate ab infectione, qñ debet se præsentare superiori.

† al mandata.

a ¶Alij.

a ¶ Alibi]de sent.excom.eos qui lib 6.
b ¶ Excusare. simile de loca c.1.in fine. de simo. quoniam.in fin de pœniten.& remissionis.

Multorum.] CASVS. Cum haberem titulum canonicum,idest,iustum & æquum in beneficio,fui a possessione expulsus per aduersariũ meũ: vel aduersarius meus procurauit, ut incarceraret donec renuntiassem meo iuri in manibus collatoris: vt sibi cõferret beneficium. Non est dubium,vel saltem nemo debet dubitare, quin capies & procurans sint ipso facto excommunicati: Sed quæro,nonne incurrunt ipsi alias pœnas? Dicit,quod sic: vnde si sint prælati, tunc suspensi a beneficiis per tres annos: si nõ sint, tunc ipso facto priuati sunt a sua beneficia. Idẽ de illis, qui capiunt citata ad curiam Romanã, ne ad diẽ assignatum compareat. Idem est de citato, qui procurat capi, ne possit comparere ad diem suæ assignationis. Colliguntur aliqua notabilia. Primo, quod constitutio pœnalis de clericis disponens, non extẽditur ad laicos, licet in eis videatur ratio eadem: tamen constitutio pœnalis disponẽs contra obtinentes dominium temporale certis casibus, extenditur etiam ad personas ecclesiasticas dominium tẽporale obtinentes,vt dicit glossa in verbo, dominium iuncto tex in verbo, ecclesiasticos. Nota, quod quamuis lex vel canon imponat priuationem omnium beneficiorum obtentorum non tamẽ propter hoc videtur inhabilitare ad obtinenda, vt glo. in verbo,obtentis. Idẽ est in casu conuerso. inhabilitatus enim circa obtinenda non censetur priuatus obtentis,vt in clemen si q. suadente.sup eo ti iuncta glo. in ver.obtinend. No quod secularis capiens clericũ, licet non animo iniuriandi seu iniuriam faciendi, ne citatus vadat ad curiam Romanã, incidit in excommunicationem, quia iste actus sua seua & iniuriosa est sedi Apostolicæ,& toti ordini clericali, vt in glo. in verbo , secularis. No quod procurãs suã captionẽ,ne citatus ipse vadat ad curiam Romanam, incidit non solum in pœnam hic contentam , sed tũ de hoc constitit ꝯ ipsum ꝓcedetur tanquam cõtumacem vt in glo. in verbo , procurauit. No quod resignatio beneficiorum facta per intrusum in carcere,ad illũ effectum resignationis consequendæ, est ipso iure nulla,et quo ad ipsum resignantem,quamquam a resignatariis ipsorũ platis recepta vel rata habita sit, vt dicit glo. in ver. nullius. Et no hic duos casus, quib aliquis ipso facto incurrit sententiam excommunicationis. Not quod ad Papam pertinet conseruare personas ecclesiasticas in quieto & prospero statu. & exponit Zenzel. [quieto] ab actibus humanis ne cleri. vel mona per totum [prospero,] quo ad actus spũales inducendos. 23. q. 8. conuenior. Not in pœnis ponendis distinguitur inter maiores & minores, de hoc in glo similis , & pro hoc de accus inquisitionis in princ. & ca. qualiter 2. § licet. Zabarella.

[Prima glossa summat,& diuidit.]

dat ipso facto . Quamuis enim super hoc satis plene in iure alibi [a] sit prouisum : ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia iuris se satagat excusare , [b] hoc expresse præmissis duximus annectendum.

¶ Idem.

¶ Procurantes capi viros ecclesiasticos, vt renuntient beneficijs, vel vt citati non vadant ad curiam: præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrunt, si sint prælati, a perceptione fructuum per triennium, sunt suspensi: inferiores vero beneficijs sunt priuati. Eandem pœnam incurrunt ipsi citati,qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiamsi per prælatos recepta fuerit vel ratificata: hoc dicit. Io. And.

CAP. II.

Multorum [c] ad nos grauis querela deduxit, quod nonnulli obtinentes temporale dominium [d] viros sæpe ecclesiasticos [e] capere, captosque , [f] donec sua resignent beneficia , aut ne citati ad Apostolicam [g] sedem ab homine [h] vel a iure [i] venire ad ipsam valeant, ausu detinere sacrilego non verentur : citatos eosdem in exitu eorum † districtuum vt plurimum capientes.

¶ Considerantes igitur quantum ex his tam nostro & Apostolicæ sedis honori , [k] quam personarum ecclesiasticarum quieto & prospero statui non sine damnanda exempli pernicie derogetur : sacro approbante concilio statuimus , vt præter sententiam canonis , [l] quam facientes , & fieri procurantes præmissas [m] † incurrere dignoscuntur : procurantes ipsi personæ ecclesiasticæ [n] existentes , a perceptione fructuum ecclesiarum suarum , si fuerint prælati , [o] triennio sint su-

c ¶ Multorum.] procurãtes capi viros ecclesiasticos,vt renuntient beneficiis,vel vt citati non vadant ad curiã, præter pœnam excommunicationis, quã per canones antiquos incurrũt,si sint plati a perceptione fructuum per trienniũ sunt suspẽsi:inferiores vero beneficijs sũt priuati. Eandem pœnam incurrunt ipsi citati,qui se capi procurat. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiam si per prælatos recepta fuerit,vel ratificata. Et primo ponit excessum. Secundo ibi,[Considerantes] prouidet, statuendo pœnam Tertio ibi,[locorum] prouidet circa ipsius publicationem, & executionem.

† al. ita : suorũ districtuum , &c.

d ¶ Dominium.] quod quãdoque etiam habent clerici:quem casum etiam videtur includere, ne cleri. vel mona.c.vlt.lib.6.

† In antiquioribus codicib. et impressis ptãter legit. præmissa.

[Glossa seq. notat a contrario]

e ¶ Ecclesiasticos]in laicis ergo si caperentur ad impediendam citationem ipsis factam ad curiam , nõ est locus pœnæ.

[Glossa sequens dubium soluit.]

f ¶ Captosque]hic iunge literam,ausu detinere sacrilego non verentur,& per hanc copulam dico,quod procurans capi clericum non ad resignationem beneficij vel ad citationem impediendam . licet excõicationem incurrat,non tamen alias pœnas hic insertas.

g ¶ Ad Apostolicam sedem,] si citati essent per alium, non est locus huic pœnæ

h ¶ Ab homine.] de do & contu cum dilecti de accu. ueniens.

i ¶ A iure]de ele c.1 & c.cupientes.de off. ord. quamuis.de appel c.1.lib 6.

k ¶ Honori] quem Papa negligere non debuit.de vsu pal.ruth.de in iu u.eccle. quoniam lib 6

l ¶ Canonis.] 17.q. 4 si quis suadente. de sent. excom. nuper.

m ¶ Præmissas.]captiones scilicet & detentiones ob causas prædictas.

n ¶ Ecclesiasticæ] laicos non punit, nec sunt capaces huius pœnæ.

o ¶ Prælati] non curo siue sint ad quorum collationẽ spectant beneficia,de quorum renuntiatione quæritur,vel

alij: cum generaliter loquatur. & fortius hoc quo ad secundum casum de impedienda citatione.

a ¶ Suspensi] vide quod no. de elect. cum Vuintoñ. in glo not quod, in fin.

[Glo. seq. alleg. 3. concor. & ex his infert; & remittit.]

spensi: [a] quod si inferiores [b] extiterint, eo ipso obtentis [c] beneficijs sint priuati. Illis pœnam incursuris eandem, [d] qui ne citati (vt præmittitur) ad sedem Apostolicam veniant, sed vt se sub obtentu huiusmodi a veniendo excusent, a potestate seculari [e] se capi, (vt interdum contigisse audiuimus) procurarint. [f] Sane resignationes beneficiorum modo [g] supradicto extortas (licet a resignantium ipsorum prælatis receptę, [h] aut ratæ [i] habitæ fuerint) nullius [k] omnino decernimus † esse firmitatis: Locorum ordinarijs iniungentes, vt postquam eis constiterit [l] aliquos sibi subiectos pœnam & sententiam incurrisse prę missas, ipsas publicare [m] non differant, executionique debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

b ¶ Inferiores.] simi lis l. sinctha sup ca. compi. de vi. & hone. cl. quoniam in prin. & circa fi. de deci c. 1. de statu mon. ne in agro. §. si quis. Et sic patet, quod in pęnis defertur dignitati. de offi. delega. ca. 2. li. 6. de hoc de trāsact. o ca. vltimo in vlt. glos sa de iureiuran. cum quidam.

c ¶ Obtētis.] in obtinēdis nō videtur impedire: ecōtra supra c. proximo, ver. ipsius filij.

d ¶ Eandem.] suspensionis a pceptione fructuum per triēnium, si sint prælati, & priuationis beneficiorū quo ad inferiores.

† Singularis tex. ad hoc, q no. in 3. not. quia alias vt notāt de Imo. s gl. nullus & Anch. gesta p metū tenent ipso iure. c. Abbas, qd met. cau & dicit hic Imo gñaliter act. qui fiunt cū icarcerato non valere. l. q i carcerem ñ qd me. cau. Fon.

e ¶ Seculari.] nō est ergo locus pęnæ, cū per potestatē ecclesiasticam se capi pcurant. Et scias quod secularis potestas hoc faciēs, canonis excōmunicationē incurrit, etiā si clerico nō intēdat iniuriari: magnus enim est sçua & iniuriosa sedi Apostolicę, & ordini clericali de sent. excommu. contingit. Ioan. An.

f ¶ Procurarint.] & tales non solum hāc pœnam incurrunt: sed etiam, si de hoc constiterit, procedetur contra ipsos vt contra contumaces, vt lit. non conte. quoniam. post prin. sup. ca. cōpil. de iud. dudum. ff si quis cau. l. 2. in fi. cum concor. & huic est simile de offi. delega. pastoralis, in fine

g ¶ Modo supradicto.] scilicet per captionem & detentionem secularium potestatum. & facit quod no. quod metus cau. Abbas. & c. seq.

h ¶ Receptæ] a principio.

i ¶ Ratæ habitæ.] ex postfacto.

[Gl. seq. exponit, arguit, quærit, remittit, & soluit.]

K ¶ Nullius oīno.] ita q nō valeant et quo ad renunciantem. & facit ad ca, q notaui & scrips. de renun. q in dubijs. Quid si interuenerit iuramentū? vide q no. de iureiu. si vero. & tene quod habes eo. ti. verum.

l ¶ Constiterit] parte vocata. & vide quod no. sup. ca. compil. de offic. deleg. c. vnico.

m ¶ Publicare] non requiritur snīa, quam incurrunt ipso facto, sed sufficit publicatio concord. de homi. p humani. in fi. lib. 6. sup. ead. compi. de cens. pręsenti. de priuil. c. 1. in princ.

Cupiētes] Tres sunt partes principales secunda: ibi, [Illos] tertia, ibi, [Sane] Imola.

CASVS. Dicitur in c. 1. de exces. pla. in 6 q religiosi Mēdicantes non acquirant aliqua loca de nouo Romano Pontifice inconsulto, nec loca donata a laicis recipiant, nec aliquas domos permutent ipso Romano Pontifice inconsulto, & ignorante: Ponamus, quod quidam religiosi fecerunt totum cōtrarium, quia acquisiuerunt res hæreditarias, domos suas permutauerunt, & sine consilio Romani Pontificis: quæritur quam pœnam tales incurrunt? Dicit Clemēs q vltra pœnas cōtentas in capitulo primo de exces. prælat. in 6 ipsi incurrunt sententiam excommunicationis. Item multi erāt religiosi, qui in sermonibus suis subtrahebāt parochianos a solutione decimarū. Itē in confessionibus dicebant populo, ne decimas soluerent suæ ecclesię parochiali: & qd non soluendo nō peccabant. dicit Clemens Pōtifex Romanus, quod tales ipso facto sunt excommunicati. immo mandat ipse Pontifex Romanus, quod ipsi religiosi commoneāt populum, vt soluant decimas locis, quibus debentur, & cōtrafacientes vltra pęnā illius capituli incurrunt sententiam excommunicationis hoc dicit.

¶ Idem.

¶ *Excommunicat religiosos Mendicantes transgressores constitutionis Bonifacij de excessibus præla. c. vnico. lib. 6. Item omnes religiosos, qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant a solutione decimarum, quarum solutionem certis diebus, & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: Nisi sint tales, quorum monasterijs vel ecclesijs competat percipere decimas. Ioan. And.*

HR ¶ Colligo aliqua notabilia, & primo q constitutio disponēs contra Mendicantes non includit alios religiosos non mendicantes: secus si constitutio disponat cōtra religiosos in genere: tūc enim comprehendūtur Mendicantes & non Mendicantes, vt dicit gloss. in verbo, religiosus. No diuisionē gl. & summarium, & secundum illā lege tex. & facilem reperies. No q virtutib. præmia tribuenda sunt, de hoc in gl. 2. & pro hoc 12. q. 2. eccl'asticis. vnde in psal. Beati qui faciunt iustitiam in omni tempore. No. q qui non pñt per præmia induci ad obseruantiam iuris: debent per pœnas coerceri. pro hoc quia quos Dei timor, & c. de elec. cum in cunctis. § clerici & de hoc in glo. 4. Zaba.

CAP. III.

Cvpientes [n] eos, quos ad obseruantiam iurium, virtutum [o] præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione [p] pęnarum, quam adijciendarum de nouo formidine [q] a temerarijs ausibus refrçnare, trāsgressores constitutionis [r]

Prima glossa dicit quid faciat.]

n ¶ Cupientes.] Excōicat religiosos Mendicātes transgressores constitutionis Bonifacij de excessib. prælat. c. vno, lib. 6. Item omnes religiosos, qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant a solutione decimarum: quarum solutionem certis diebus & in confessionib. suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt, nisi sint tales, quorum monasterijs uel ecclesijs competat percipere decimas. Vltimo ibi, [Sane.] excommunicat violatores decre. 1. de sepul. li. 6. & absolutiones Papæ reseruat.

o ¶ Virtutum pręmia] facit C. de sta. & ima. l. vl. in prin. ff. de iust. & iur. leg. 1. post princ.

p ¶ Exaggeratione.] id est, aggrauatione.

q ¶ Formidine.] de elect. cum in cunctis in fin. cū suis concordan. & de præben. cum qui a. respon. lib. 6. [adde no de offi. ord. irrefragabili. in vlt glo.

r ¶ Constitutionis.] Bonifacij de exces. prela. ca. vnico. lib. 6.

quæ religiosis mendicantibus [a] domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta hucusque mutare, vel ea transferre in alios cuiusuis alienationis titulo interdicit: Illos † etiam religiosos, [b] qui aliqua proferre, vt audientes a decimarum ecclesijs debitarum solutione retrahant, in sermonibus suis vel alibi proferre præsumunt: excommunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto.

¶ Et quia nisi fiat, quod bonum est, à malo abstinere non sufficit: [c] religiosis omnibus iniungimus sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt quotiens populo [d] prædicabunt in prima [e] Dominica, quarta, & vltima Quadragesimæ, & in festis ascensionis Dominicæ, Pentecostes, [f] natiuitatis beati Ioannis Baptistę, assumptionis, & natiuitatis beatissimæ virginis Mariæ matris Dei, audientes expresse [g] studeant informare, si ab ecclesiarum rectoribus vel vicarijs, aut loca tenentibus eorundem requisiti [h] fuerint: Necnon & his, quorum confessiones audient, conscientiam facere. quod decimas soluere non omittunt. Quod si forte in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores eorum grauiter arguantur. [i] Quibus etiam superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, vt contra taliter omittentes statuta pœnalia faciant: [k] secundum quæ sic acriter puniant transgressores, quod pœna eorum sit cæteris in exemplum: Constitutione bonæ memoriæ Gregorij [l] Papæ decimi † prædecessoris nostri circa hęc edita in suo nihilominus robore duratura. Qui vero scienter postposuerunt confitentibus conscientiam facere de soluendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneant ipso facto suspensi, [m] donec confitentibus ipsis (si hoc ipsum sibi

Vide c. Trid. sess. 25. de ref. c. 11.

a ¶ Mendicantibus.] qui sint hi, habetur de relig. domi. c. vnico. lib. 6. ibi & alibi differunt mendicantes a non mendicantib. de elec. & quia tanda lib. 6. de regu. non solum. & c. constitutione. de sta reg. c. vnico §. sane. eod. lib. & facit, quod dicam infra de sent. excom. cap. 1.

b ¶ Religiosos.] Mẽdicantes vel alios, facit § ver. proxi. seculares ergo clericos vel laicos nõ arctat hæc pœna. concordantias dabo infra de sent. excom. c. 1.

c ¶ Non sufficit.] ps. 33. Benedicam Domino, ibi declina. alias diuerte a malo, & fac bonũ, inquire pacem, &c. & 22. q. 5. de forma. 12. q. 1. duo in fi. de pœn. dist. 2. si n. ibi, scienti bonum & non facienti illud peccatũ est, quod fuit verbum Iaco. c. 4. in fine.

d ¶ Populo.] cũ sermocinantur, ad clerũ nõ videtur adstringi.

[Glo. sequens quæstionem soluit.

e ¶ In prima.] octo festa enumerat, quibus voluit hoc prædicari. fuit autẽ de arbitrio. & facit, quod dixi, de relcrip. si q̃n. & sic non cogimur aliter respondere, quare non dixerit de festo Natiuitatis Domini, & Resurrectionis.

f ¶ Pentecostes.] vide quod dixi sup. ca. cõpil. de reliq. & vener. sanctorum. ca. vnico: circa finem.

g ¶ Expresse.] satis exprimunt, sed parum informant.

h ¶ Requisiti.] aliàs nõ tenentur. de iure iur. breui de sent. excom. c. 1. cum concor. lib. 6.

i ¶ Arguantur.] hoc spectat ad prælatorũ officium. dist. 45. cap. 1. & ca. cum beatus in princip. de accus. qualiter 2. ver. licet autem.

k ¶ Faciãt.] Nota, q̃d religiosi correctio primo spectat ad suum prælatum. de ho., de offic. ord. quanto.

l ¶ Gregorij.] de deci. cap. 1. lib. 6. quæ dirigitur solis Prædicatoribus & Minoribus, & loquitur non solum de decimis, sed de alijs rebus ecclesijs debitis, hic solum de decimis.

[Glo. seq. primo remittens de varietate pœnarum. de suspensionis pœna prosequitur ponens 25. suspensionis species, cum suis diuisionibus, secũdo infert suspensum ab officio non suspensum a bñficio pones circa id quinque opiniones, quarum tres vltimas dicit diiungendas.

m ¶ Suspensi.] Nota nouam speciem suspensionis. Ad eius euidentiam sciendum varias species pœnarum a iure statutas. de offi. ord. ad reprimendam & ibi de his in glo. a plerisq. per Hostien. in summa, de pœnis. § quot sint species. inter quas est pœna suspensionis, de qua prosequendo sciendum est, q̃ de suspensione multiplici tractant iura: Est. n. suspensio a communione fratrum simplex. 18. dist. si quis autem. determinata ad duos menses. ea. dist. c. fi. Quandoque ad fratres nõ suæ ecclesiæ ea. dist. placuit. 58 dist. c. fin. Est etiam suspensio a cõmunione eucharistię, donec pœniteat. de elec. Olius. de his q̃ fiũt a ma. par. ca. cap. 1. 10 fi. Item ab oblatione altaris. 27. q. 4. mitor. Item a perceptione sacramẽtorũ. 11. q. 3. sicut Apostoli. & c. sequentib. de cleri. excom. mini. ca. fi. Itẽ a cõsecratione episcoporum simpliciter de transl. c. 2. & determinata ad annũ de elec. prouida. li. 6. Item a collatione ordinum oĩum, & simpliciter. de temp. ord. vel non est & c. dilectus. & cum determinatione anni, eo. tit. eos qui lib. 6. & triennii. de simo. c. penult. Quandoq. cęterorum ordinum tantum eo. tit. litteras. Quandoque clericalis tonsuræ tantum. eod. titu. nullus lib. 6. Item ab ipsorũ executione q̃nque simpliciter. eod. tit. nullus. li. 6 Quandoque certi ordinis tantũ simpliciter. eo. tit. litteras vel ad tẽpus, eo. tit. vel nõ est, de simo. c. pen. Q̃nque a pontificalibus. tantũ. de transla. c. 2. Q̃nque ab officio sacerdotali. de off. dele. sane 2 eod. tit. c. 2. li. 6 Q̃nq; non a toto sacerdotali officio, sed solum a celebratione Missę. Q̃nq; per duos menses. de cleri per. cul. præterea. Quandoque per annum 55. dist. nullus de consecra. dist. 1 relatum. Quandoque per duos annos de cler. percul. præsentium. Item est suspensio ab ingressu ecclesiæ quandoque simplex. 17. q. 4 nullus. & c. si quis deinceps. de pœnit. & remis. omnis. de offi. deleg. c. 2. lib. 6. Quandoque determinata ad mensem de sent. excom. sacro Q̃nque quousque satisfecerit de censi. exigit lib. 6. Quandoque suspenditur quis ab ingressu & diuinis p. mẽsẽ. de sent. excõ. eo tit. lib. 6. Et quid importet suspensio ab ingressu, habetur de sent. excom. is cui. li 6 Item est suspensio ab officio quandoq; simplex. de vsur. quia in omnibus in fin & sup. ea copil. de reb. eccl. non alie. c. 1. Quandoque per annum de off. deleg. c. vlt. §. vt autem. lib. 6 de re iud. cum æterni. eod. lib. Q̃nque per triennium de cland. desp. c. si ad si & sup. ea compil. de hæret. c. 1. ad nu. Item est suspensio a voce capituli, donec quis ordinetur. ĩ. ea. compil. de æta. & quali. vt hi qui. 2. in.

Pœnarum spe..., varie..., ...

Suspẽsio est multiplex.

† In manuscripto codice legit non illa constõ cuius hic fit mẽtio, q̃ hẽtur in c. de decimis, lib. 6. in oĩb. exẽplaribus tam manuscriptis, q̃ ẽt impressis quæ videre licuit, tribuitur Gregorio nono.

bi dicendi [a] commode facultatem habuerint) conscientia fecerint: Exinde [b] excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si prędicare pręsumpserint prędicta negligentia (ut pręmittitur) non purgata. Ad † religiosos tamen monasteriorum uel rectores ecclesiarum decimas percipientium [c] nolumus hoc extendi. [d]

¶ Sane temerarios uiolatores constitutionis [e] illius, quę religiosis & clericis secularibus prohibet, ne aliquos ad uouendum, iurandum, uel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut sepulturam apud eorum ecclesias eligant, uel iam electam ulterius non immutent: similem [f] sententiã (poena in dicta constitutione contenta [g] in suo perdurante robore) incurrere uolumus ipso facto; ab alio quam a sede Apostolica (pręterquam in mortis † articulo) nullatenus absol-

¶ Excommunicat violatores decre. 1. de sepul. lib. sexto, & absolutiones Papa reseruat: hoc dicit. Ioan. And.

Item a beneficio habito simplex. de elect. nihil est determinata ad sex menses & annum, sup. ead. compil. de vita & honest. cleric. c. 2. Ad triennium de rebus eccle. non alien. cap. 2 lib 6. de elect. cum in cunctis. eod. tit. cap 1. & cap. cupientes. § caeterum. lib. 6. Ad tempus incertum, scilicet quandiu tacuerit. de elect. generali. lib. 6. determinatam etiam quo ad partem distributionum, vt in praedict. decre. vt hi qui. 2 respon suspenditur etiam quis a beneficio obtinendo per sex menses & per annum, vt in praedi decre 2. de vita & honest. cleri. Quandoque per annum, & biennium. de statu mona. ne in agro. §. si quis. Item est suspensio ab officio & beneficio simplex. de testi. tam litteris. in fi. de secund. nupt. cap. 5. de priuileg. tua rum. Quandoque determinata ad tempus satisfactionis: vel restitutionis: de electio. quia saepe. de censi exigit lib 6. & quandoque haec suspensio dicitur ab ordine & dignitate. de schismati. capit. 1. in fin. & quandoque fit alternatiue. de vita & honesta. cleri. a crapula. Item suspenditur quis ab administratione simpliciter. de solut. cap 2. & cum determinatione triennij. de reb. eccl. non alien. c. 2. Et interdum suspenditur ab officio, administratione, & beneficio vsque ad satisfactionem sup ea. compi de deci. c. 1. Item suspenditur quis a priuilegio clericali, quandoque in persona, quandoque in rebus, de vita & honestate cleri. c. vlt. & supra ea. compil. eod. tit. c. 1. Itẽ suspenditur quis a collatione beneficiorum simpliciter, de praeben. graue. ne sede vacante cap vnico. lib. 6. & cum determinatione anni vel biennii, sup. ead compil. de statu mona. ne in agro. §. si quis. Item suspenditur quis a confirmatione episcoporũ simpliciter. de transla cap 2. quandoque per annum. de elect prouida. lib. 6. & quandoque a confirmatione inferiorum. de elect. nihil est. Item suspenditur praelatus regularis a receptione professionis. de regular. Non solum in fin lib. 6. Item suspenditur officium minoris legati praesente legato de latere de offic. leg. volentes. Item suspenditur status canonicorum Alemaniae. de elec. indemnitatib § pen li. 6. & sup ea. compilatione. de statu regul. attendentes §. illas quoque. Item suspenditur quis ab officio aduocationis & notariae. de haer. si aduersus. Item a collatione magisterii sup ea. compilatione. de magi. cum sit. Item ab officio praedicandi, vt hic. Et quia supra posui vt diuersa suspensionem officii, & beneficii, uidetur, quod suspensus ab officio: non per hoc sit suspensus a beneficio. alias superflue adderetur secunda, si includeretur sub prima, & hoc putabat Hostiensis verum in suspensione iuris ut not. post eum de iud. cum aeterni. li. 6. cui concor. Archid. ibi vt sic statutum iuris pęnale restringatur de elect. statutum li 6. facit de deci. ad audientiam. cum concor. Secus dicunt ibi in suspensione hominis, de cleric. coniuga diuersis & cap. Ioannes de praebend. cum secundum. de aetate & quali. cum bonae, de appell pastoralis. de excepti. Apostolicae. & sic dixit Hostiensis intelligendum, quod not. in summa de verbor. signif. § vlt. ver. in fin. not. & seq. Ad hoc facit, quod dicitur mitius agi cum lege quam cum ministro legis ff de arbi l. Celsus nec debet iudex esse clementior lege. in Auth. de iudic. §. oportet coll. 6. In contrarium 81. distin. si quis sacerdotum. & cap. eos & quod ibi no. de consue. cum dilectus. in glo. suspensus. circa medium & de cleri. excom. mini. latores. nam beneficium datur propter officium. de rescript cap. si lib. 6. & videtur expressum. 23. distinct. praeter hoc. & ibi directe contradicit Ioannes supradictae distinctioni Hostiensis, vt scilicet suspensus ab officio a iure, sit suspensus a beneficio, si ab homine, non: nisi in sententia exprimatur & ibi vide. Tanc. & Vinc dicebant de aetate, & qualit cum bonae, vt ibi dixi super glo. 2. tunc demum suspensio subtrahi beneficium, cum est in mora petendi absolutionem, alias non: allegant de elect. ca. vlt. 2 quaest. 5. super causa. I. cit ne sede vacan cap. vnico § cum vero lib. 6. Abb. in decret. a crapula de vita & honestate cler. vt ibi dixi, super glo 2 distinguebat suspensum ab officio pro crimine, uel pro infamia tantum vel facto, de quo dubitatur an sit mortale, vt primo casu sit suspensus a beneficio: secundo, non facit secunda quaest. 5 presbyter. de purg. cano. cap. 2 & cap inter hoc fortan habuit a Goffr qui no de appel pastoralis in vlt. gloss quod cum plerunque suspensio fiat ex leui causa, vt propter infamiam vel scandalum: vt praed. cto c. presbyter non subtrahetur per id beneficium, quod sine magna causa subtrahi non debet 16 quaest 7. inuentum: quia nec sunt subtrahenda stipendia quandiu. &c C de exec rei iu. l. stipendia secus vbi suspensio sit ex magna causa. de pur c. n. cum inter. vel si suspensus contemnit suspensionem de aetate & quali. cum bonae Videntur istae tres vltimae opiniones coniungendae & sequendae: nisi aliud pro vel contra in sententia iuris vel hominis exprimatur.

a ¶ Dicendi.] Nota contraria contrariis purgari. ad idẽ de purg can inter. & c cum in iuuentute de haeret. c 2 in princ. lib. 6 peccatum ergo tacendi dicendo purgatur 41 d. si sit rector.

b ¶ Exinde] posset exponi, id est post suspensionem. vel id est. postquam omiserint cum potuerint. oul. sententiam contentious facere, de qua praemisit Io And.

c ¶ Percipientium.] soli enim non percipientes solent in his delinquere.

d ¶ Hoc extendi.] in originali littera est haec, per quod videtur respicere etiam versus illos etiam, vt scilic. religiosi tales asserentes aliqua, qua retrahant a solutione decimarum, excommunicati non sint.

e ¶ Constitutionis.] de sepul. c. 1 lib. 6.

f ¶ Similem sententiam.] excommunicationis, de qua dixit vltimo, & illam supra vocauit sententiam. reliqua sunt poenae.

g ¶ Contenta.] punit illa constitutio eligentes, vt qua ad sepulturam intestati decedant. Item allicientes, vt si eos sepelierint, restituere teneantur corpora, si petatur, & omnia, quae peruenerunt ad eos ratione sepulturae intra decem dies, alias ipsorum ecclesiae, vbi sepulti fuerunt, & ipsarum coemeteria sunt interdicta.

† In antiquiorib. codicibus et impressis constanter legitur ita: Ad religiosos tñ monasteriorũ vel ecclesiarũ decimas percipientium, &c.

Suplic ... cuiusd ... ius, q ... ra ministrans.

† In articulo mortis nulla est caluẽ reseruatio, atque ideo oẽs sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusuis peccatis, & censuris absoluere pñt ita cõcil. Trid. sess. 14. c. 7. de casuum reseruatione. Beneficium sine magna cã nõ est subtrahendum.

a ¶ Absolutus

a ¶ Absoluendos.] hoc respicit vltimum casum nisi sic separatũ ab alijs: a superiorib. ergo excõmunicationibus absoluent ordinarii. de snia excõicationis, nuper.

e ¶ Pœnitentia.] nec Eucharistiæ.eo. tit. quod in te. & de hoc satis dixi. de celebr.Miss. sane, & de sepultura, patet in prin. c.vlt. 13 q.vlt.no. Host.de sepult. ex parte 2.φ furca suspensus non deponetur sine licentia iudicis,φ tamen petitam facile concedere dẽt ff.de cadaue. l. 1. & 2 & 3. & si postea fuerit pœnitens,sepelietur, vt in præd.c.vlt.

f ¶ Misericordiæ.] cui nec mẽsura poni põt, nec eius tẽpora possunt definiri. 26.q.6. is qui.de pœn. dist.1. multiplex.

g ¶ Commode poterunt.] simile de elec. quã sit, & ca.cupientes.§.cæterum. lib.6.

h ¶ Necesse.] φa monitioni non parent.

i ¶ Censura.] de ver. sig.quærenti.

† Vide Antoniũ Gomeziũ tom. 3.var. reso lu. ca. 14. nu. 8. ubi pulchre agit de materia huius gl.

DE POENITENTIIS ET remissionibus.

¶ Visum est supra de pœnis in foro contentioso, seu litigioso: nũc vidẽdum est de pœnis in foro pœnitẽtiali. Et quia in remissionem vel diminutionẽ pœnæ solent concedi indulgẽtiæ: ideo,&c.]

Cum secũdum. CASVS. In cõcilio Vienensi fuit a nõnullis expositũ, φ licet Statutis canonicis sit cautũ, φ condemnatis non debet denegari sacramentum pœnitentiæ & Eucharistiæ: tamen plures iudices temporales cõdemnatis hoc denegabant, & ad suã excusationẽ allegabant consuetudinem. Cõcilium primo damnauit illam cõsuetudinem, quæ potius abusus dicitur.& mãdat ordinarijs locorum,vt moneant iudices, vt non faciant denegari illa sacramenta condemnatis & si recusauerint obedire, illos cõpellãt censura ecclesiastica, idest,excõmunicatione & interdicto, q̃d continetur nomine censuræ, hoc dicit. H R. ¶ Collige aliqua notabilia. Primo, φ sacramentum pœnitentiæ condemnatis ad mortem non debet denegari Idem de Eucharistia, quãuis non loquatur tex Clemen.formaliter,nec valet consuetudo contraria. No. φ aliquando verba exhortatiua & deprecatiua imponunt necessitatẽ: quia habemus consilium reuerẽtiæ, quod obligat sicut præceptum, quando materia est necessaria.s.ob reuerentiam personarũ, quibus Papa scribit: verbis deprecatiuis, & exhortatiuis,vt hic. Nota q̃d diœcesanus potest monere & excõmunicare dominum temporalem Nota modum obsecrandi per viscera misericordiæ Iesu Christi. concord. de elect.vbi periculum. §. cæterum.lib 6. Nota quod qui misericordiam facere recusat, Christum, qui est misericordia,negat.7.q 1.omnis. de pœn.distin: 1. serpens. Zab.

¶ Vide not. tota p doctores in c. 2. extra de furtis.

uendos:a nullis priuilegijs, aut statutis cuiuscunque tenoris existant,super his valituris.

TITVLVS IX.

De pœnitentijs & remissionibus.

Clemens V. in Concilio Vienens.

¶ *Damnatis ad mortem hoc petentibus pænitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo. Secundo locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, Locorum hoc dicit. Io. Andr.*

CAP. I.

Cum † secundum b statuta canonica c vltimo deputandis supplicio, negari (si petant d) non debeat pœnitentiæ e sacramentum: abusum damnabilem in quibusdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iustitiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiusmodi desistant abusu hortamur in Domino, & obsecramus per viscera misericordiæ f Iesu Christi: Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eos ad hoc cum primum commode g poterunt diligenter monere, & si necesse h fuerit; ecclesiastica censura i compellere non omittant.

¶ Idem.

¶ *Repetit concilium generale de quæstoribus non admittendis sine litteris Apostolicis, vel diœcesanorum, Et addit per diœcesanos litteras Apostolic. prius examinari.h.d. Io. And.*

CAP. II.

Abusionibus, k † quas nonnulli eleemosynarum quæstores in suis proponunt prædicationibus, vt simplices deci-

[Prima glossa summat,& diuidit.

b ¶ Cum secundum] Damnatis ad mortem hoc petentibus pænitentia concedi debet,nec valet contraria cõsuetudo. Secũdo,locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat:ibi,[Locorum]

c ¶ Canonica.] 1.q.vlt c. pen.de furtis c. 2.

d ¶ Si petant.] facit de eo qui dux. in matri. ca significasti, in fi.& quod ibi not.

A Busionib.] Tres sunt partes principales, quæ patent. CASVS. Fuit in concilio Vienẽ. expositum,φ nonnulli, id est, aliqui quæstores eleemosynarum plures abusus perpetrabant, vt subtraherẽt pecunias a populo. Concilium decreuit, vt nullus quæstor admittatur, nisi ostendat litteras domini Papæ, vel diœcesani, per quas sit ei concessa facultas & licentia faciendi quæstum:& nisi etiam declaret causam sui aduentus, & debet litteras suas ostendere diœcesano,in cuius diœcesi vult facere quæstũ. Et si Diœcesanus timet de abusu,nõ debet illos admittere, nisi constet, de approbatione sedis Apostolicæ. Postea in vers.[Ad hæc.] recitat Clemens abusus, quos perpetrabant & faciebant isti quæstores, & mandat vt ab ipsis abstineant.hoc dicit. H R. ¶ Collige aliqua notabilia.

¶ Primo ex principio c.φ quæstores non sunt permittẽdi prædicare,sed solũ declarare contenta in suis indulgentijs. Not.φ quæstores non sunt recipiendi,nisi exhibeant, idest,nisi ostendant litteras suæ facultatis & potestatis. Not iuncta gl.φ minores epi non possunt sua auctoritate concedere indulgentias. Not ex,siue, φ quæstores in huiõi officio subijciuntur ordinarijs: non obstante priuilegio exemptionis. Not φ abusio est euitãda: unde priuilegiũ perdit,qui abutitur. 11 q. 3 priuilegium.damnatur etiam abusus clauiũ,11. q. 3. ipsi Not. φ simplices non sunt decipiendi & vr, hic excusari simplicitas, & quo ad hoc simplices, dicuntur,qui de facili credunt. 12.q.4.innocens Zabar.

† Quæstorũ nomen & visũ omnino aboleuit cõcilium Trid. sess. 21.de refor. c 9.

[Prima glossa dicit quid facit,& diuidit.

k ¶ Abusionib.] repetit concilium generale de quæstoribus non admittẽdis sine litteris Apostolicis, vel diœcesanorũ. Et addit p diœcesanos litteras Apostolicas prius examinari. Ponit sc̃do osto reprehẽsibiles. Clue

quæstorũ, quos fieri prohibet: & cõtraria priuilegia reuocat. Tertio delinquentes per episcopos puniri præcipit non obstantibus priuilegijs. Secunda: ibi, [Ad hęc.] Tertia: ibi, [Quæstores.]

a ¶ Ingenio.] sumptum. C de commer. & mer. l. 2. facit. 14. q. 5. dixit.

b ¶ Possibile.] de ele. vt circa, in prin. lib. 6. inf. de verbo. signifi. sæpe.

c ¶ Generalis.] eo. ti. c. cum ex eo.

d ¶ Quæstores.] eleemosynarum. de quibus de priu. tuarum. In princip. habemus enim quæstores iudiciorum, de quibus de ver signi forus. & de his quæstoribus pecuniarum & ærario-rum, vide quod not. ff de offic. quæsto. vnica.

e ¶ Nec permittantur.] vllatenus ipsi populo prędicare, quod sequitur.

f ¶ Competat.] concor. de hæret. vt officium §. compescendi. lib. 6.

g ¶ Nec.] repete, permittantur.

h ¶ Litteras.] hoc addit concilium generale.

i ¶ De facto.] Hoc enim est episcoporũ, & non inferiorum. de exces. prała. accedentibus. & quo ad proprios subditos, non quo ad extraneos. eod. titu quod autem.

k ¶ Votis.] hoc etiam est episcoporũ. quod dic vt dixi de do. capit. 1.

l ¶ Incerta.] vide q͂d dixi supra. ea compil. de priuil. c. 1. ver. nec legata.

m ¶ Quartam.] idem puto de alia quota.

n ¶ Mendaciter.] cum sint Dei iudicio reseruatę. 25. distin. qui lis. profunt timẽ suffragia, 2 de quibus 14. q. 3. animæ defunctorum. & vide quod dixi sup. eod. tit. ꝙ autem & quod no. Hos. in summa. de remis.

† al. cedũt

† al. statutum.

r Vide Theologos scholasticos li. 4. sen. di stin. 45 & Ioannem Roffensẽ contra Lutherũ ar. 19. & aliquot sequẽtibus.

piant, & aurum subtili vel fallaci potius ingenio [a] extorqueant ab eisdem: cum in animarum cedat † periculum & scandalum plurimorum, viam, prout est nobis possibile, [b] præcludere cupientes, iuxta statuta † concilij generalis [c] duximus prohibendum districte, ne quæstores [d] aliqui (nisi Apostolicas, vel diœcesani episcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur [e] (Cum solum ipsis competat [f] indulgentias sibi concessas insinuare populo, & charitatiua postulare subsidia suppliciter ab eodem) vllatenus ipsi populo prædicare, nec [g] aliud exponere, quam quod in litteris continebitur supradictis: Litteras [h] quoque Apostolicas, diœcesani episcopi (ne quid fraudis committi valeat per easdem) antequam admittant quæstores ipsos examinent diligenter.

¶ *Ponit octo reprehensibiles actus quæstorum, quos fieri prohibet, & contraria priuilegia reuocat. Ioa. Andr.*

¶ Ad hæc, cum aliqui ex huiusmodi quæstoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatum, non sine multa temeritates audacia, & deceptione multiplici animarum indulgentias populo motu suo proprio de facto [i] concedant, super votis [k] dispensent, a periurijs, homicidijs, & peccatis alijs sibi confitentes absoluant: male ablata incerta [l] (data sibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant; tertiam, † aut quartam [m] partem de pænitentijs iniunctis relaxent; animas tres vel plures parentum vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de purgatorio (vt asserunt mendaciter) [n] extrahant, & ad gaudia paradisi perducat, benefactoribus locorum, quorum quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos a pœna [o] & a culpa (vt eorum verbis vtamur) [p] absoluant: Nos abusus huiusmodi, per quos censura vilescit ecclesiastica, & clauium Ecclesiæ auctoritas ducitur in contemptum, omnimodo aboleri volentes: Ea per quoscunque quæstores fieri, vel attentari de cætero districtius inhibemus: Omnia & singula priuilegia, si qua super pręmissis, vel eorum aliquo sint aliquibus locis, ordinibus vel personis [q] quæstorũ huiusmodi quomodocunque †, concessa (ne ipsorũ prętextu sit eis materia talia vlterius præsumendi) auctoritate Apostolica quãtum ad præmissa penitus reuocantes.

Delinquentes quæstores per episcopos puniri præcipit, non obstantibus priuilegijs. hoc dicit Ioan. Andr.

¶ Quæstores autem, qui deinceps in pręmissis vel aliquo pręmissorum deliquerint, vel aliàs etiam quibuscunque suis priuilegijs abusi fuerint, sic per locorum episcopos puniri [r] volumus (nullo prorsus eisdem quæstoribus in hac parte priuilegio suffragante) quod a suis temerarijs ausibus, qui vbique (vt communis habet assertio) nimium excreuerunt, pœnæ formidine propensius [s] compescantur.

§. quibus prosint. & §. vlt.

o ¶ A pęna & culpa] ista est illa plenissima peccatorũ remissio, quæ conceditur cruce signatis pro subsidio vltramarino. de qua scripsi post Hosti. de Iudæ. ad liberãdam, quę datur in anno centenario: in extrauaganti Bonifacij: Antiquorũ habet. quam solus Papa concedit.

p ¶ Vtamur.] concor. s. ea. com. de priuil. ca. 1. in principio.

q ¶ Vel personis] quandoque hæc differunt, de priuil. ne aliquib. lib. 6.

[Gl. seq. ponit quattuor species iurisdictionis, quas per Clemen. habent ordinarii in exemptos.]

r ¶ Puniri.] per has Clementinas quãdoque ordinari⁹ punit exemptos, vt hic, & supra de testa. c. 1. de sta. reg. c. 2. de reli. do. c. 2. & iure pa. c. 2. quãdoque nõ punit, sed pęnã iuris publicat. s. de pri. c. 1 quãdoq. nõ punit, sed absoluit. de sepul. c. 1. quãdoq; solũ circa loca datur iurisdictio. de sup. negl. prała. c. vnico. de priui. c. 2. generaliter datur iurisdictio cõtra eos. de priui. c. 1. lib. 6.

s ¶ Propensius.] idem verbũ s. e. ad compila. de ætate & qualitate. vt hi qui. & ibi exposui.

† al. ita: tertiã, aut quartam partem alijs de pænitentijs, &c.

a Vide alias extrauagantes aliorũ põtificũ tit. de pęni. & remis. in cõib⁹ vbi annus centesim⁹ ad minus tẽpus reducitur.

Exempti quãdoq; puniuntur per ordinarium.

† aliquo. quomo.

DE

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIOnis, suspensionis & interdicti.

[Visum est supra per discursum titulorum de plurib. delictis: verũ quia pro delictis hoies incurrunt sententiam excōicationis: ideo videndũ est de sententia excōicationis: Vel sic pōt continuari ad rubricam præcedentem, videlicet, de pœnitentijs,&c. Visum de sacraméto pœnitentię, cuius sacramenti excōicati sunt incapaces; idcirco videndũ est de sententia excōmunicationis.

TITVLVS X.

De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti.

¶ Clemens V. in Concilio Vieñ.

¶ Religiosi etiam exempti violantes interdictum positum per sedem Apostolicam vel ordinarium loci, vel generalem cessationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum, qui hoc possit, seruatam per cathedralem vel matricem ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: Non obstantibus priuilegijs, conuentionibus, consuetudinibus & statutis: & respicit pendentia. hoc dicit. Ioannes Andr.

CAP. I.

Ex frequentibus [a] † prælatorum querelis [b] accepimus & nos ipsi experientia [c] certa probauimus in minoribus constituti, quod plerumque religiosi nunc patenter excusationibus fucatis [d] & friuolis innitentes, nunc latenter ecclesiarum suarum ianuis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis aliis exquisitis, non absque damno cathedralium & parochialium ecclesiarum & scandalo plurimorum, dirumpendo neruum [e] ecclesiasticæ disciplinæ, ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia [f] interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt.

¶ Nos igitur in sancta Dei Ecclesia, cui disponente Domino pręsidemus, quæ quidem vnica est, & vnum Deum prædicat atque colit, vnam [g] fidem firmiter & simpliciter confitetur, vniformitatem (quantum commode possumus) conseruare volentes: circa interdictorum obseruantiam prædictorum auctoritate sedis [h] Apostolicæ, vel a locorum ordinarijs positorum, de fratrum nostrorum consilio districte præcipiendo mandamus: quatenus religiosi [i] quicunque tam exem-

Ex frequentibus.] ¶ Casus sic figuratur. Concilio generali in spiritu sancto legitime celebrato, fuit a nōnullis pręlatis expositum ꝙ plures religiosi, maxime exempti tam Mendicantes, quam non Mendicantes violabant interdictum gñale celebratum in aliqua prouincia, & istud faciebant latenter & secrete seu colorando facta sua; Cum enim prohibitum sit omnib. clericis celebrare diuinum officium quotiens interdictum est positum. Item cū sit prohibitū, vt nulli accedant ad Ecclesiā, vt valeāt audire Missam vel aliud diuinũ officiũ, isti religiosi faciebant foramina in ianuis suis & in parietibus suis, vt populus audiret diuinum officiũ; ex quo ecclesiæ cathedrali graue generabat scandalum, propter quod ordinauit cōcilium, vt postquam interdictum gñale erit celebratũ, ꝙ nulli sint tā audaces vt faciant de cætero, & amodo seu deinceps talia foramina in ianuis suis vel parietibus suis, alias ipso facto incurrunt sententiam excommunicationis, vt in c. alma. li. 6. h. d tit. &. No ꝙ vnica ecclesia est, licet ipsius plura sint membra Et dicitur ecclesia congregatio fidelium in ea existentiũ; quia Sarraceni & Turcę non sunt de ecclesia No. quod vniformitas ecclesiæ est seruanda. Not. quod religiosi exempti debent seruare interdictũ celebratum in ecclesia matrice vel cathedrali. No. quod non solum in legem committit, qui offendit verba: sed etiam ille, qui offendit mentem legis. No. quod tempore interdicti in tantum debet ianuis clausis celebrari, vt nec per foramina, vel fenestras laici respiciant. Not. quod sententia censuræ est neruus ecclesiasticæ disciplinæ. de hoc in glo. ¶. Zabarella.

¶ Not. ex verbo, frequentib. ꝙ iura adaptātur ad ea, quę frequēter emergūt. de hoc de despon. impub litteras. Zabarella.

[Prima glossa summat, diuidit, & in fine remittit de tempore huius constitutionis.]

a ¶ Ex frequentibus.] Casus. Religiosi & exempti violantes interdictũ positũ p sedem Apostolicam, vel ordinariũ loci, vel gñalem cessationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum, qui hoc possit, seruatam per cathedralem, vel matricem ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: non obstantib. priuilegijs, conuentionib. consuetudinib. & statutis. Et respicit pendentia. Et primo ponit religiosorum excessum, qui fuit cōstōnis causa. Secundo: ibi, (Nos igitur.) prouisionem circa obseruationem interdictorum, & cessationum cum sui pœna, quam tertio: ibi, [Porro.] prorogat ad pendētia, & tollit obstantia. Et vt in proœmio dixi, hæc decretalis præcessit concilium, & hæc probat sequens.

b ¶ Querelis.] simile de priuile. episcoporum. lib 6.

c ¶ Experientia.] quę est rerum magistra. de elect. quàm sit. in princip. lib. 6. vbi de hoc.

d. ¶ Fucatis.] quasi tinctis vel coloratis. & habetur hoc verbum de conse. dist. 5. fucare. vbi no. versus.

Si vitium frontis alicuius fucus inarret, &c.

Fucatus quid significat.

e ¶ Neruũ.] de ꝯsue. cũ inter. [Et expone neruum, idest vigorē Panormitanus.

f ¶ Generalia interdicta.] de ver. signif. cū in partibus.

g ¶ Vnam fidem.] ad Ephes 4. & ea. compi. de sum trin. c. vnico. §. ad hæc. de exces. præl. frequens. ad fin. Vide quod de multiplici vnitate scripsi de sum. tri. damnatus super verbo, collectiuam.

Vnitas est multiplex

h ¶ Sedis Apostolicæ.] per hoc vř comprehendere interdictum iuris exemplum sup. ea. compil. de pęnis. si quis suadente. § ciuitas. cum concor.

[Glo. seq. præter istam ponit decem clementinas, quę ligant solos religiosos, & quatuor, diuersimode tamen ligant mendicantes, & duas eis fauentes, & ipsorum querelam.

i ¶ Religiosi quicunque.] mendicātes vel non. Et per hoc patet, ꝙ clericos seculares nō seruātes interdictum vel cessationem, q̄ seruat matrix Ecclesia, non ligat hęc constitutio. Et multos tales casus, quib per has clementinas ligantur religiosi tantum, collige sup. de elec. c. in plerisque. ver. nullus de sup neg prę c. vnico. de rebus eccl non alien ¶. 1. de testa. ca. vnico. de dec. ca. 1. de sta. mo. c. 1. de reli. do c. 1 ver. prædictis. de censi. c. 1. de priui. ca. 1. de pœnis, cupientes. ver. illos etiam. & ver. seq.

Religiosi ꝑ multas clementinas ligantur.

Specialiter contra mendicantes, qui transeunt ad non mendicantes, prouidet decre. 1. de regu. Generaliter contra mendicantes prædi decr. cupientes. in prin. de pœnis. Specialiter contra prædicatores & minores decre dudum. de sepul. specialius contra minores. inf. eo. cum ex eo. pro religiosis emanauit. de censibus, c. 2. de exces. prela. frequens conqueruntur tñ religiosi, quod constitutiones, quæ fauorem ipsorum respiciunt, sunt sine pœna: sed contra ipsos editæ sunt pœnales.

a ¶ Exempti.] quo per diuersas constitutiones Clementinas probatur non expedire priuilegiatis vel exemptis, quod fiant generalia concilia, dixi sup. ea compil. de sepult. dudum. in principio.

pti, [a] quàm non exempti cuiuscunque ordinis, & conditionis exiftant, cum cathedralem vel matricem [b] (seu parochialem †) loci ecclesiam illa viderint aut sciuerint [c] obseruare [d] (non obstantibus quibuscunque appellationib. [e] antea etiam ad eandem sedem, vel alium, seu alios interiectis & alijs obiectibus quibuscunque [f]) absque dolo & fraude, cum moderatione tamen decretalis Alma, [g] inuiolabiliter † conseruēt: Alioquin non seruātes excommunicationis sententiæ [h] hoc ipso volumus subiacere. [i]

¶ Quod etiam in interdi-

†Hęc duo verba, seu parochialē, delent in antiquo lib. exemplarib. & impressis.

† l. ita, inuiolabiliter ea seruent.

[Gl. seq. primo exponit quid sit matrix, & quare de ea dictum. & dubium soluit. Secundo quærit mistum de duobus, & soluit. Tertio quærit de metropolitana. Arguit pro, soluit contrarium. Quarto quærit, quæstionem specificat, & soluit illam & similem.]

Matrix est ecclesia baptismalis.

b ¶ Matricem.] id est maiorem & baptismalem, quæ dicitur matrix; quia sicut mater generat, sic & illa regenerat per baptismum. sic sumitur de præscript. cap. 1. & c. ex transmissa. de transac. præterea 2. igitur interdicuntur quandoque loca non habentia intra se ecclesiam cathedralē, habent tñ matricem, ideo hoc expressit. & dico hoc locū habere etiam, cum illa matrix ecclesia religiosis non seruantibus subest quo ad præsentationem, collationem, vel quia sit ipsorum vicaria, cum hic generaliter loquatur. Sed quid dices hic ecclesiam, an episcopum vel prælatum tantum, vel capitulum tñ, vel vtrunque mistum? quid si vacat ecclesia cathedralis, & partes capituli seruat: & pars non seruat. & partes forte sunt æquales? In omnibus his casibus puto ecclesiam sumi pro ipsa materiali ecclesia & ipsius ecclesię parietibus de hoc ne prel. vic suas. c. vlt. cum concor. & quod ex quo in ecclesia celebretur cōtinue ianuis apertis, &c. siue per plātū siue per capitulum totū, vel per partem, siue per alios clericos ecclesiæ, non sit locus huic pœnæ, licet pœnæ irregularitatis & aliæ, de quibus infra dicam, possent locum hēre vt sit mens litteræ, quod ex quo in matrice ecclesia seruitur & in alijs obseruetur. Sæpissime videmus quod in cathedralib. & matricibus ecclesijs inferiores clerici, mansionarij & capellani, vt plurimum et sine plato & canonicis officiant ecclesias ipsas. Sed nunquid quo ad interdictum prouinciæ dicetur ecclesia metropolitana matrix, ita quod illa seruante interdictum religiosi totius prouinciæ nō seruantes, ligati sint hac pęna, & de scienti bus loquor. Vr quod sic, de post. c. 1. ver. sed inde. 12. dis. his, contrium puto per hanc litteram, quæ dicit, cathedralem vel matricem loci. Constat aūt quod metropolitana ecclesia, pone Rauenas, non est matrix vel cathedralis ciuitatis Bonon. vel Mutin. de offi. ord. pastoralis 9. quæst 3. si autem. &c nullus ligabuntur ergo religiosi diœcesis Rauennæ tantum. Item quid si interdicta est villa vel castrum non habens inclusam certam ecclesiam cathedralem, vel matricem, qd esse posse t: puta quia matrix ecclesia est in alia terra non interdicta, vel quia plures sunt ecclesiæ in villa vel castro, & nulla principaliter, quia quælibet baptizat suos parochianos, & forte ex illis ecclesijs aliquæ seruant interdictū, aliquæ non. Puto, quod tunc non sit locus huic constitutioni deficiunt enim mens & verba: sicut nec locum haberent quando in loco singulariter interdicto nulla ecclesia esset, nisi illa religiosorum non seruantium. Habeant ergo tunc locum iura antiqua, vt dicam infra in ¶ qu addidi ...

Ecclesia quid cōprehēdit, cle. 1. de sen. excō.

Ecclesia metropolitana an dicat matrix quo ad interdictum prouinciæ.

c ¶ Sciuerint.] alio sensu quam per visum, de quo præmisit probabiliter: ergo ignorantes talem obseruantiā non ligat hæc pœna.

[Gl. seq. qōnem soluit, quinq; rationes inducens.]

d ¶ Obseruare.] No quia non obseruando non dicit, quod se conforment: adde te.n. intendit hæc cōstitutio nō diminuere ab obseruantia interdictorum, vt patet in principio, sup. ea compil. de preb c. 1. in fi. Et statutū hic factum ad pęnam, nō debet trahi ad gratiam. de transla. ca. 1. vltra medium. Et argumentū a contrario sensu cessat: vbi illius argumenti contrarium reperitur in iure, vt satis scripsi de elect. publicatio. super vltima glo. Item contrariorum non est eadem disciplina, vbi verba & mens resistunt. de verb. signi. c. fin. de offi. leg. studuisti. Excessus ergo clericorum matricis ecclesiæ non dabit religiosis materiam delinquendi. de priuileg. pestis. intelligo autem illos seruare, quando abstineat animo obseruandi & facit, quod ibi dixi super verbo, violauerint.

Argumentum a cōtrario qñ cessat.

Cōtrariorum non semper e eadem disciplina.

[Gl. seq soluit contrarium.]

e ¶ Appellationibus] non dicit, quod præcedens appellatio non vitiet interdictum, ne corrigat de app. ad hoc quoniam, &c. dilectis cum similibus. Sed dicit, quod quamuis interdictum sit nullum propter præcedentem appellationem vel aliam causam, ex quo tamen matrix ecclesia illud seruat, religiosi violantes sunt excommunicati.

f ¶ Quibuscumque.] quibus allegarent nullitatem sententiæ, quod potest esse multis modis. not eod. tit. præsentis lib. 6.

g ¶ Alma.] eo. tit. lib 6.

[Gl. seq. enumerat 52. casus quibus excommunicant clementinæ: quorum 16. sunt reseruati.]

h ¶ Excommunicationis sententiæ.] est sciendū, quod per 18. constitutiones clementinas comprehensi sunt quinquaginta casus, quorum 16 sunt reseruati Papæ, quib. quis ipso iure excōicationem incurrit expresse, & per duas duo tacite. Et est præmittendum, quod Hostiensis colligit triginta tales casus iuris veteris in sum. eod. tit. § 3 in prin. ego collegi 32 lib. 6. eod. tit. eos qui. Nunc exprimam hos nouissimos Primus est de seque. pol. c. 1. Quatuor de sepul cap. 1. Alij quatuor, de deci. ca. 1. Duo de statu mona. c. 1. § quia vero Duodecimus, eo ti. c. 2 in fin. Tertius decimus & 14. de reli. do. c. 1. Alij sex & 1e 20. de consangui. & affi. c. 1. Tres, & sic 23. & sunt Apostolicæ sedi reseruati de hæret ca. 1 ad finem. Duo & sic 25. eod tit. c. 1. Septem, & sic 32 de vsu c. 1. Alij & 6. & sic 38 & sunt etiam Apostolici, de priuil cap. 2. stringamus sub duobus casibus, qui sunt etiam Apostolici sup de pęnis c. 1 in prin. & ver. potestas Duo, & sic 43. eo tit cupientes in prin. 43. eo. tit § qui vero 44 eo c. in fin & est Apostolicus 45 hic quatuor etiam Apostolici, & sic 49. inf c. proxi. Quinquagesimus inf eod. cum ex eo. Duos autem casus tacitos habemus de sum. tri. c. vnico. § porro. de vsu ex graui in fi.

Excōicatur quis ipso facto per clementinas in 52. casibus.

[Glo. seq. distinguit quatuor casus diuersos.]

i ¶ Subiacere.] additur hæc pęna ad alias, quę habentur de exces. præl. c. de priui. auctoritate. & c. epoib. li. 6. eo. tit. is qui. eod. lib. Posset tamen casus esse, in quo ista pœna sine illis ligaret, & contra Pone quod sententia interdicti vere non ligat impediente appellatione vel alia nullitate, tamen matrix ecclesia illam seruat, ligantur religiosi hac pœna, sed non illis. Eō bene ligat totia, cum matrix ecclesia non seruat illā: tūc ligatur illis & non ista. Qui vero tenet & seruat per matricē, tunc locum hēt quod

quod prius dixi, ꝙ ligantur vtrisque: quõque non tenet, nec seruatur per matricem, & tunc neutris ligantur.
a ¶ Cessationibus]generalibus, sequitur.
b ¶ Comprobatur] 20.dist. de quibus, de off. dele. prudentiam, post prin. Prouer 24. Ibi salus, ubi multa consilia. & 15. Dissipantur cogitationes, vbi non est consilium, & ubi sunt plures consiliarij, confirmantur.
c ¶ Generalibus.) speciales enim seruantur solum in ecclesijs, in quib. sunt inductæ, de appell. dilectis.
d ¶ vnico lumine.] sumptum, ff. de offic. præsi. illicitas, §. ne tenuis.
e ¶ Edita.]de offi. or. irrefragabilis. § cæterum. eodem titulo, si canonici, & capit. quamuis in lib. sexto. & ibi vide in vlti. glo.
f ¶ Pendentia.] concor. sup. ea compi. de iud. dispendiosam, cũ suis concor.
g ¶ Conuentionibus] sic sup. ea. compil. de sepul. dudum. circa finem.

Grauis. ¶ Presuponendum est illud, ꝙ dicitur in ca. alma. lib. 6. eod. titu. quod si interdictum sit celebratum in aliquo loco, canonici possunt celebrare diuinum officium, sed hoc debent facere voce submissa & bassa, & ianuis clausis, & ꝙ nullus admittatur ad diuinum officium audiendum, alias si quem admittẽt, seu recipiant, ipso facto sunt excommunicati.

ctis, & in cessationibus [a] a diuinis indictis per prouincialium conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate (cum maius sit Prouinciale Concilium, quam singularis Prælati prouinciæ, ac iudicium integrum, quod plurimorum sententijs comprobatur) [b] volumus obseruari.

¶ In cessatiouibns vero generalibus [c] a diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conuentus secularium, aut regularium ecclesiarum sibi vendicant, (quia ipsos hoc vnico [d] lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare nolumus, nec debemus) idem intelligimus obseruandum. Ipsi vero sint diligenter attenti, vt statuta Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum super his edita, [e] diligenter obseruent.

CASVS. Sic figuratur. Concilio Generali in Spiritu Sancto legitime celebrato fuit expositum, quod plures domini temporales, Reges, barones in contemptũ ecclesiæ cogebant presbyteros tempore interdicti in omnibus ecclesijs celebrare diuina, & cum non poterant habere facultatem campanarum, faciebant populum per præconem cum sono tubæ conuocari, vt veniret ipse populus. & omnes de populo ad diuinum officium. Et illud non solum faciebant in suis capellis, quæ capellæ sunt in domibus ipsorum, seu castris. sed hoc faciebant in Ecclesijs Cathedralibus, & matricibus, & aliquando uocabant aliquos, vt uenirent ad diuinum Officium, aliquando alios. & si venire ad diuinum Officium nolebant, illos compellebant, quod est peius: Aliquando isti domini temporales conuocabant aliquos excommunicatos, vt uenirent ad diuinum officium, & dum clerici uidebant illos excommunicatos, nolebant finire, nec perficere diuinum Officium, & sic remanebat inexpletum, & imperfectum: propter quos excessus oriebatur scandalum in Clero, & populos. Vnde constituit Concilium, vt de Cætero talia non faciant. Ipsi domini temporales: Et quod excommunicati, moniti, vt exeant ab ecclesia, immediate recedant ab ea, quod si secus fecerint, id est contrarium fecerint, ipsi sint excommunicati, nec absolui poterunt, nisi per Romanum Pontificum. Nota primo. quod tempore interdicti generalis, puta quia tota vna diœcesis est supposita interdicto non sunt diuina officia, celebranda. Nota pœnam principum, qui compellunt celebrare clericos tempore interdicti: nam ipso facto incurrunt sententiam excommunicationis. Not. quod quis non debet celebrare in præsentia excommunicati, quem scit publice excommunicatum: alias ipse suspenditur a suis beneficijs. No ex tex. iuncta gl. ꝙ licet sacerdos incepit celebrare Missam, si superueniat excõicatus, dẽt ipse sacerdos cessare a celebratione Missę. Et si ipse excõicatus monitus noluerit exire, ipse sacerdos debet illum realiter extrahere ab ecclesia, & si nõ possit, debet vocare p̃sentes in auxilium. No. quod excõicatus potest iterum excommuncari, tamen secunda excommunicatio, non habebit effectum, nisi effectũ retentionis: qa retinebit eum extra gremium Ecclesiæ, quamuis fuerit recõciliatus de prima excommunicatione: tamen retinetur adhuc vt expulsus a gremio ipsius ecclesiæ, donec reconcilietur secundo. Not. ibi, [Nobiles.] quod dicuntur nobiles etiam si delinquant, vt hic, & hoc quia hic dicuntur nobiles a coruscatione clari sanguinis, secundum Lau. Nota de locis insignibus, de hoc in uerbo insigniũ in gl. & in Spe. de citatione, §. 1. uer. sed quæ loca. Zab.

¶ Porro hanc † sanctionem ad pendentia [f] trahimus, non † obstantibus priuilegijs conuentionibus, [g] staturis, & consuetudinibus quibuslibet, quæ contra præmissa, seu aliquod præmissorum religiosis ipsis in nullo volumus suffragari.

† al. ita, porro hãc et sanctionem, &c.

† al. ita, nõ obstãtibus priuilegijs concessis eis, et statutis, & consuetudinib. quibuslibet, q̃ super p̃missa, etc.

¶ Idem.

¶ Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt tũc ad illa audienda populum euocari, vel probibent, ne publice excommunicati, vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui non exeunt, excommunicati sunt, et per Papam absoluendi, hoc dicit. Io. And.

CAP. II.

Grauis [h] ad nos prælatorũ querela perduxit, quod nobiles † quidam [i] (terris eorum eccle

† Nobiles qui dicantur, & aus ita vocant late docet Tira. trac. de nobilitate, ca. 2.

[Prima gl. summat, & diuidit]
h ¶ Grauis] Casus. Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina. vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent, ne publice excommunicati, vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui non exeunt excommunicati sunt, & per Papam absoluendi. Et primo narrat, secundo pœnam imponit, ibi, [Ne igitur.]
i ¶ Temporales.] etiam si sint Episcopi, vel Ecclesiarum Prælati, videtur locum habere, quod hic dicitur, ne cle uel mona. cap vlt. lib. 6. facit, de excess. prælato. tanta, & facit, quod dixi ea. compil. de pœnis, multorum.
[Glo seq. notat ad quæstionem pro qua alleg. duo iura, & regulam, & opi. distinguentem, alleg. duo iura in contrarium, ad quæ pro ipsorum responsione remitti, & prouisionem petis.]

a ¶ Sup-

fiastico suppositis [a] interdicto) nedum in locorum suorum capellis, [b] sed & in collegiatis & alijs insignium [c] locorum ecclesijs, Missas & † alia diuina officia publice & solemniter faciunt celebrari. Ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc [d] illos vocantes, [e] & interdum (quod est deterius) cōpellentes, hisq; non contenti excessib. [f] per campanarum [g] non solum pulsationem, sed & voce præconia [h] populos etiam interdictos, vt (interdicti non obstante sententia) ad audiendas Missas huiusmodi veniant, faciant euocari. Nonnulli quoque ipsorum suis plerumque subiectis, [i] ne (licet excommunicationis, vel interdicti sentētia publice [k] sint innodati (de ecclesijs dum in ipsis Missarum celebrantur solemnia instantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: Ex quo frequenter contingit, ꝙ non sine Dei offensa, clerique ac populi scandalo, ipsa missarum solemnia remanent inexpleta. [l]

¶ Ne igitur excessus sic graues excedentium impunitate trahantur ab alijs in exemplum, [m] præsumptores præfatos, qui locis interdicto suppositis quamquam de cætero diuina celebrare officia quomodolibet [n] cogere: [o] Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præsertim vel interdicti ligatos sententia euocare: [p] Seu qui ne excommunicati publice [q] aut interdicti de Ecclesijs, dum in ipsis Missarum [r] aguntur solemnia, a celebrantibus moniti [s] vt exeant, prohibere. [t] † Necnon excommunicatos publice & interdictos, qui in ipsis Ecclesijs nominatim [u] a celebrantibus vt exeant moniti, remanere [x] præsumpserint: excommunicationis [y] sententia (a qua per sedem dumtaxat Apostolicam possint absolui) sacro approbante concilio innodamus.

¶ Idem.

¶ Fratres Minores si ipse interdicti recipiūt in suis ecclesijs ad diuina fratres, et sorores

---

Interdictū nondum denunciatū, an qs illud sciens seruare teneatur.

a ¶ Suppositis.] ab homine, uel a iure. et hæc littera facit ad quæstionem de illo, qui scit locum interdictum ab homine, vel a iure: tamen denuntiatio eius non est facta, an illud seruare teneatur: satis enim est locum esse interdicto suppositum. vt h.c, licet non sit publicatum, facit eo. tit. cum non ab homine, & ꝙ ibi not. eod. titu. cum desideres. 1. respons. in fine. Qui enim sciuit, certiorari non debuit, de regu. iur. eum qui. lib. 6. cum concor. et hoc placet. Archid. eod. tit. is qui lib. 6. Illa etiam ratione, quia celebrare dependet ꝯ uoluntate agentis: Vnde in culpa est agēdo rem illicitam, propter superioris prohibitionem, & loci inhabilitatem. allegat. de consec. dist. 1 sicut ꝙ verum intelligit, nisi factum esset occultum. 6. quæst. 2. si tantum, et prędi. decr. cū non ab homine, & facit, quod inf. dicam in glo. contra. sup. ca. proxi. a contrario ibi soluitur in glos not. Forsan expediret [1] per constitutionem prouideri clericos nō teneri ad obseruationem interdictorum latorum a iure, nisi prius fiat illorum declaratio. simile de hæret. cum secundū. lib. 6. Ad quod dicendum multum mouit de censi. quamquam. lib. 6. et sup. ea. cōpil. eo. tit. præsenti. cuius etiā littera satis huic dicto conuenit.

† al. ita, & alia diuina officia, et quæque publice ac solēniter, etc.

1 Vide Felyn. in ca. Rodulph. ext. de re. scrip.

b ¶ Capellis.] nō intendit, ꝙ in talibus capellis istis in loco īterdicto hoc liceat: sed dicit, vt aggrauet contemptū: quasi dicat, multum esset hoc facere in capellis, sed grauius in talibus ecclesijs.

c ¶ Insignium.] de rescr. statutum. post prin. lib 6.

d ¶ Nunc illos.] concor. de sta. mona. cum ad monasteriorum. ver. sed nec.

e ¶ Vacantes.] licet de vacatione narret, solum coactionem punit.

f ¶ Excessibus.] tolle litteram inf. faciunt euocari non solum per campanarum, &c.

g ¶ Campanarum.] de off. custo. c. 1. cum concord. & ibi dixi de diuersis campanarum officijs.

[Glo. seq. obiectionem soluit.]

h ¶ Voce præconia.] vt dr in Auth de liti § omnem. col, 8. vox præconis quandoque paucis innotescit, & hoc respectu fortior vr vocatio per campanam, sed quia pręco loquitur, & edictum ponit ex parte mandātis, ideo maior est contemptus,

i ¶ Subiectis.] pręcipere non uerentur, quod est infra.

k ¶ Publice.] occultum [2] enim excommunicatum nō vitamus in publico, 6. quęstio. 2. cap 2 eodem tit. cum non ab homine, vnde dicit Rayn. in sum. huius § item quæritur, quod ille, qui scit occultum excommunicatum etiam in Ecclesia, caute si poterit exhibit, si autem id non posset, sine scandalo, non debet exire, per infra prædicta, & ne sit proditor, secunda, quæstione prima, si peccauerit.

2 De art. huius gl. plene Fel. in ca. Rodulphus, ext. de rescr. nu 39. cū uideto.

l ¶ Inexpleta.] debet enim sacerdos dimittere officium Missæ propter præsentiam excommunicati, nisi iam incepisset canonem Missæ, de quo scripsi post modernos eodem titu. capit. nuper. & facit, 7. quæst 1. illud, &c. nihil, & quod no. 11. quæstio. 3. sicut Apostoli.

m ¶ In exemplum.] quia si ea, quę male vsurpetur, &cę. 94. distinctio. peruenit, & facit, 23. q. 1. paratus. in fine.

n ¶ Quomodolibet.] omnem modum cōpulsionis realem, personalem, directum, et indirectum comprehendit, ut si res ipsorum occupans, consanguineos grauant personis, vel rebus, facit, de elect. sciant cuncti. eod. tit. quicūque, lib. 6.

Cōpulsio est multiplex.

† In manuscripto ita, prohibere, uel ēt impedire necnō, &c.

o ¶ Cogere.] præsumpserint, quod est infra, & est primum.

p ¶ Euocare.] præsumpserint, quod sequitur: & est secundum.

q ¶ Publice.] concor. supra ead. compil. de sepul. cap. 1. & ibi videas.

r ¶ Missarum.] in alijs ergo diuinis officijs, non est locus pœnæ.

s ¶ Moniti.] non dicit nominatim, vt j. prox. uersi. per ꝙ patet, ꝙ ad prohibentes sufficit generalis monitio, puta monet, ꝙ omnes excommunicati, & interdicti exeant, ille præcipit, vt non exeant.

t ¶ Prohibere.] præsumpserint, quod sequitur, & est tertium.

u ¶ Nominatim.] ex generali ergo monitione nullus ligatur ex eo, quod remanet soli: ergo nominatim moniti remanentes ligabuntur. concor. eodem titu constitutionem, lib. 6. & sup. ead. compil. de vita & hone. clerico. cap. 3.

x ¶ Remanere.] intelligit etiam si ipsi temporales domini hoc non mandent.

y ¶ Excommunicationis.] excommunicatus ergo iterū excommunicatur. de hoc 3. q. 4. Engeltrudam, de iudę. ita quorundam.

CVm ex eo.] ¶Primo præmissa ratione ponit statutum suum: secundo cõtra facientes ponit tibi, [Qđ si.] Imola.

¶Præsupponendum primo est illud quod hr, sup. in c.1. videlicet, qđ religiosi cuiuscunque status, vel præminẽtiæ existant violantes seu non seruantes interdictũ, qđ debuit seruari ab Ecclesia cathedrali seu matrice, hoc est parochiali, sunt excõicati. Et dr Ecclesia matrix quasi mater suorum parochianorum. Præsuppono vlterius illud qđ hr in gl. posita in ver. Tertio videlicet, qđ tres sũt ordines Minorum: Primus fuit Fratrũ Minorum viuẽtium secundũ regulam beati Francisci: quorum ordo est multum arctus, & strictus, & nõ possunt hre propriũ nec i particulari nec in cõi. Est secundus ordo Sanctæ Claræ, & talis non est ita arctus, quia possunt aliquid habere in cõmuni. Tertius est ordo, in quo sunt homines, qui dicuntur continentes.

¶No q ista cõstitutio est particularis, qa solum concernit fratres Minores, & eorum Ecclesias vñ nõ cõcernit alios Mendicãtes. Bonifacius de Vitalinis.

¶Casus sic figuratr. Nos vidimus in c. pcedẽti sup eo. tit seu rubrica, q religiosi cuiuscunque status existant non seruantes interdictum seu violantes, q celebratur in Ecclesia cathedrali, vel matrice, sunt ipso facto excõicati. Sed quæro, an fratres Minores, qui sunt de primo ordine, possint admittere, & recipere homines continẽtes seu de pœnitentia, qui sunt de tertio ordine Sancti Francisci? Et respondet Papa, q non quod si fecerint, sunt ipso facto excommunicati, nec poterunt absolui nisi per summum Pontificem. h.d.H. B.

¶Colligo aliqua notabilia, primo ex prin c iniuncta gl. quod B. Franciscus tres ordines instituit. Primo ordinẽ Fratrum Minorum: & iste ordo est arctissimus, & strictissimus, quia ipsi non debent hre granaria, sed debẽt viuere ex incerta pensione; itẽ non debent hre duas vestes. Est alius ordo, quẽ instituit B Franciscus, qui dr ordo S. Claræ: & talis ordo non est ita arctus, nec strictus: quia bene põt hre aliquid in cõi. Alius est ordo, cuius professores vocantur cõtinentes: & iste nõ est proprie verus ordo: quia non vouerunt tria necessaria, q sunt in pfessione. Not. q licet tertius ordo fuerit institutus a B. Francisco sicut ordo Minorum, & sit aliqua cõio: tamẽ Minores non põt illos admittere seu recipere ad diuinum officium ac si essent extranei: & si de facto admittant, sunt ipso facto excõicati, & non põt absolui nisi p Romanũ Pontificẽ. Not. q mulieres de tertio ordine B. Francisci dñt sorores. Ex hoc infert gl. 2. q nõ sunt Beguignæ, & infert hoc ex eo: qa sũt sub obediẽtia sm traditiones tertij ordinis: Beguinę vero nõ sũt sub obediẽtia, vt remittit gl. de relig. do. cle. 1. vbi de hoc in gl. vide.

tertij ordinis, excommunicati sunt, nec priuilegia iuuãt. h.d. Ioan. And.

CAP. III.

CVm † ex eo [a] quod religiosi viri fratres Minores in suis recipiunt Ecclesijs ad audienda diuina officia tempore interdicti, fratres & sorores [b] de ordine tertio [c] (quem Beatus Franciscus instituit) existentes, qui continentes, [d] seu de pœnitentia nuncupantur scandalum [e] aliorum, qui ab his excluduntur, mentibus generetur censura vilescat [f] ecclesiastica, & minoris auctoritatis interdicti sententia reputetur: Eisdem fratribus minoribus [g] districtius inhibemus, ne de cætero aliquem vel aliquos prædictorum (etiam si super hoc hi, [h] vel illi [i] priuilegijs quibuscunque muniti extiterint, quæ ipsis in nullo prorsus quo ad hoc volumus suffragari) ad diuina in suis Ecclesijs [k] tempore interdicti quoquomodo admittant [l]. Quod si fecerint, eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere: [m] a qua per alium, quam per Romanum Põtificem, vel satisfactione præmissa per locorum Episcopos (quos auctoritate Apostolica [n] fungi volumus in hac parte) absolutionis beneficium nequeant obtinere.

¶Idem.

¶Si Papa etiam scienter excommunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat, hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioan. And.

CAP. IIII.

SI SVM.

Not casum, in quo ordinarij sunt delegati Apostoli. simile de hæc ad abolendam. de sup negl. præl. cle. vnica, de sta mo. cle. vlt. Zab.

[Prima glo. summat.]

a ¶Cum ex eo.] Fratres Minores si tpe interdicti recipiũt in suis Ecclesijs ad diuina fratres, & sorores tertij ordinis excõicati sũt nec priuilegia iuuant.

b ¶Sorores.] ille igit non sunt Beguinæ, vt dixi sup ea. comp. de reli do. c 1.

[Gloss. seq declarat tres ordines B Francisci, & in quo differant.]

c ¶Tertio.] Primus fuit fratrũ Minorũ, q est arctissimus, & caret proprio ẽt in cõi: de hoc satis j. tit. 1 c. 1. Secundus fuit Sanctæ Claræ, q differt a primo, quia ordo ille licet ẽt fœminis, arctissimus, habet tamẽ proprium in cõi. Sed iste tertius 1 ẽt pro viuentibus in cõiugio maribus & fœminis adinuentus est: & habent professi propriũ in singulari: & potius est modus viuendi, q proprie dicatur regula: est tñ approbatus per Nicolaum III. & hoc constat.

Ordo Sancti Francisci est triplex.

1 Vide gl. cle. 1. sup ver. obedientiam j. de reli. do. Fon.

[Gl. seq. obiectionẽ soluit.]

d ¶Continentes.] nõ promittunt cõtinẽtiã, imo viuunt in coniugio, vt prædixi, tñ & secũdũ modũ viuendi eis datũ certis diebus qualibet septimana abstinenti a thoro, sicut & septimana vicis suæ abstinebant sacerdotes veteris testamenti 82. dist. plurimos.

e ¶Scandalum.] vitandum, quod dic, vt not. de noui ope. nun. c. 2.

f ¶Vilescat.] ad hoc & ad id quod sequitur, concor. j. ea. compil. de pœnit. & remis. c. 2.

g ¶Minoribus.] alios non ligat constitutio.

h ¶Hi.] fratres Minores.

i ¶Vel illi.] fratres, & sorores tertij ordinis, & est mirabile: quia eo casu in alijs Ecclesijs recipi possent, si priuilegium est generale.

k ¶Suis Ecclesijs] super hoc verbũ, quod etiam sup præmisi, dico q si in alienis Ecclesijs hoc facerent, cessat hęc pœna. posset tñ habere locum alia pœna cõis, & est simile, quod dixi sup hoc tit. c. 1. in gl. additur.

l ¶Admittant.] nisi in quantum illis, & alijs permittitur. per decr. vlt eod. tit. lib. 6.

m ¶Subiacere.] si alias bene seruant interdictum, qđ seruat matrix Ecclesia, non ligantur pœna illius decre. sup. c. 1 sed ista tantum, facit de iud. at si clerici. in si. cũ suis concord.

n ¶Auctoritate Apostolica. 2.] h.d propter exemptionem, & quia deliquerant in locis exemptis.

2 Sing. gl. sm Pano. hic & i c. cũ tge. j. de arb. ad hoc, quod exẽptus si põt renũtiare priuilegio suæ exemptionis, ẽt se subijciendo ordinario. Fon.

SI summus.] Primo ponit vnum dictum secundo, aliud illi simile ibi, [Similiter.] Imola. ¶Pro declaratione

tione huius c sciendum est, ꝙ istud c. emanauit ad declarationem c. si aliquando, eo. tit in anti Et præsuppono, regulariter cum aliquis excommunicatur, oportet, ꝙ absoluatur in forma Ecclesiæ, videlicet quod præstet cautionem, de parendo iuri. Præsuppono etiam quod Imperator siue Rex non est subditus legibus suis.

¶ Casus hic figurat: Ponamus, ꝙ ego sū excommunicatus iu ste, forte pro contumacia, vel alias: Papa sciens me esse excōicatum habuit mecū communionē: quia forte misit mihi litteras, in quibus dabat mihi benedictionem, & bene me excommunicatum scie bat, vel forte tradidit mihi osculū, vel alio mō habuit me cum communicare. Quæritur vtrum Papa ex hoc videat mihi impendisse beneficium absolutionis? Respondet ꝙ nō, nisi ipse Papa expresse dicat, volo te absolutum esse, & tibi beneficium absolutionis impendo. Sed ponamus, ꝙ erā intrusus in alio beneficio, ita ꝙ non habebam titulum, & Papa scripsit mihi litteras, i q bus appellauit me Episcopum illius loci, quem obtinebam sine titulo: Vel ponamus ꝙ illud beneficium vacabat, & nullus obtinebat, & ipse in litteris suis appellauit me Episcopum illius loci: an per hoc vr̄ mihi ius tribuere in illo beneficio: Respōdet Clemens Papa, quod non. h. d. H R. Not quod non solum sufficit non loqui cum excommunicato, sed etiam non debent sibi mitti litteræ. Not quod scribens litteras excommunicato, incurrit minorem de hoc in glo. arg. Idem dicit Lau. si mittit ei nuntium: quia hæc sunt parta, de electio. vbi periculum § nulli, lib 6 & de hoc ibi Not. quod multis modis communicari dr̄ excommunicatio. de hoc in gl. vt in conuiuio Zabar.

† Rō decidendi in hac clem. pōt esse il la, quam affert glo. in c. 1. extra d̄ schisma. i ver bo dispensatum, ga dispēsatio debet esse expressa. adde Dec. in c. si qn̄ in 3. not. de rescri.

† Vide Fely. in sub. procœmij Gregoriani. & in c. cum vigesimum de off. deleg.

mus [a] † Pontifex scienter [b] etiam excommunicato participet [c] litteris, [d] verbo, vel osculo, [e] seu alio quouis [f] modo; ipsum per hoc absoluere nulla ratione censetur, nisi se velle [g] forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi.

¶ Similiter quoque si quem sub titulo cuiuslibet dignitatis, [h] ex certa etiam scientia, verbo, constitutione, vel litteris nominet, [i] † honoret, seu quouis alio modo tractet, [k] per hoc in dignitate illa ipsum approbare [l] non intelligitur, [m] aut quicquam ei tribuere noui [n] iuris.

TITVLVS XI.

[Glossa primat summat, & dicit quare emanauit, & quid prima pars determinat.]

a ¶ Summus.] si Papa etiam scienter excommunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in dignitate non probat. Creditur ꝙ propter Dominum Fredericum de Sicilia emanauit hæc decre. Pars prima determinat no. 93. dist. si inimicus, & eod. tit. si aliquando, per Gost. in procœm compil. Greg. per Inn & Host. de priuileg. cum olim 1. Et facit hoc c. pro ibi no. per Inn & Host. vt sicut per participium Papa non absoluit, ita nec per euitationem excommunicat: vnde non incurrit minorem, qui participat illi, quem Papa vitat &c. si inimicus loquitur de illo, quem vitat, & vitari præcipit.

b ¶ Scienter.] etiam si ignoranter, non erat dubiū per præcedentem decr. si al. quando.

c ¶ Participet.] quo participio non ligatur minori, vt no. in iuribus alleg. in 1 gl eo. tit. nulli.

d ¶ Litteris.] argue, quod scribens excommunicato incurrit minorem, & de hoc eodem titu. constitutionem. libro 6. in 3 glos

e ¶ Osculo.] formatur ab os, oris, nec debet scribi per h.

f ¶ Quouis modo.] vt in conuiuio, oratione, vel itinerando, vel consedendo.

g ¶ Velle.] est sibi pro ratione volūtas, inst. de iure natu. §. sed & ꝙ prin. sic & princeps sola voluntate sua ... mittit. ff. de manu. apud eum, C. de fideicom. lib si voluntate in inferioribus a Papa non haberet hoc locum, eo. tit. cū desideres.

h ¶ Dignitati.] ecclesiasticæ, vel secularis, cum eadem sit rō.

i ¶ Nominet.] ꝯtrum videbatur notari 99. dist. dominus, & vide quod not. 11. q. 1. sacerdotibus, q sil. sint legiti. per tuas concord.

k ¶ Tractet.] vocans illos, qui sunt eiusdē dignitatis, vocat illū.

[Glo. seq. notat ad opin.]

l ¶ Approbare.] facit ad not per Innoc. & Host. de fil. presbyt. ueniens, vbi tenent, qd̄ si Episcopus Missam audiat, vel procurationem recipiat a male ordinato, vel in stituto, quod per hoc non dispensat cum illo, dato ꝙ sit casus quo dispensare posset, & ibi scripsi.

[Glossa sequens obiectionem soluit.]

m ¶ Non intelligitur.] non obstat sup. de compil. de proba. c vnico, illud enim intelligitur cum Papa narrat factum proprium, super eo fundatur ipsius intentio, vt ibi no. in gl. quid si talia.

n ¶ Noui iuris.] simile de hæret. præsidentes, in fi. lib. 6. & intellige nisi hoc exprimat se velle, vt supra proxi. responso.

Eccles. 24. † lo. And. cuius sūt glossæ in clem. nihil scripsit super hac Clem. causam tradūt Anch. Zabar. & alij gl. uero, quę apponuntur ex cōmentarijs Zab. sūt descriptæ. Epūs audiens Missam a malę ordinato, ñ dispensat cū eo. Continuatio.

De verborum significatione.

¶ Clemens V. in Concilio Vienens.

¶ *Declaratur in aliquibus capit. Exijt. eod. tit. lib. 6. præsertim, an fratres Minores teneantur ad obseruationem eorum omnium, quæ in regula sub verbis imperatiui modi ponuntur: deinde multa inseruntur, ad quæ fratres ipsi obligantur. Et consequenter eorum nouem excessibus prolixe discussis, de electione ministri ipsorum luculentissime tractatur.*

CAP. I.

Exiui † de paradiso, dixi rigabo hortum plan-

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

[Visum est supra per discursum titulorum de singulis partibus iuris: Verum quia in iure multæ dubitationes oriuntur circa verborum significationem, ideo præsens annectitur rubrica.

Exiui.] ¶ Glossa, & alij scribentes quam plures nihil hic scripsere: forte quia Nicolaus III. Leo. tit. lib. 6 (quod c etiam exponit regulam S Francisci) excōicauit glossantes illud c. & in glossando inducentes contrarietates, concordantias, seu opiniones diuersas, vel aduersas: quia tamen permisit glossas fieri, per quas verbum, vel verbi sensus, seu constructio quasi grammaticaliter ad litteram, vel intelligibilius ponatur, & quia etiā pœnas illius cap suspendit. Ioan. XXII. in extrauagan. Quia non nunquam, & quia licet illa constitutio prohibita fuerit glossari, non sic ista. Item quia dimittendo hanc sine expositione, inducuntur legentes ad omittendam ipsam, vñ causatur eius ignorantia, cum tñ ipse Nicolaus præceperit, vt illud c. Exijt. sicut cæteræ declarates legerentur in scholis: ideo aliqua breuia hic scribo.

Quoniam

tationum, [a] ait ille cælestis agricola, [b] qui vere fons sapientiæ verbum DEI, a parte in patre manens, genitum ab æterno nouissime diebus istis (fabricante sancto Spiritu) in Vtero Virginis Caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exemplar † sedenpo cælestis vitæ, præbens hominibus semetipsum. Verum quia plerumque mortalis vitæ solicitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu † diuertebat: verus noster Salomon [c] in solio militantis Ecclesiæ hortum [d] voluptatis inter cæteros quêdam fecit a procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius ac securius vocantur contemplandis seruandisque huiusmodi operibus exemplaris in hunc mundum intrauit ipse, vt rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ, & doctrinæ. Hic hortus [e] siquidem est fratrum Minorum Sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndique circumclusa, intra se solo contenta Deo adornatur abunde nouellis plantationibus filiorum.

Ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis pœnitentiæ myrrham metit [f] cum aromatibus, [g] quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circumfunditur. Hæc est illa cælestis vitæ forma, & regula, quam descripsit ille confessor CHRISTI eximius Sanctus Franciscus: ac seruanda a suis filijs verbo docuit pariter, & exemplo.

¶ Quia vero dictæ sanctæ regulę professores ac emulatores deuoti, & assumpti, & ueri filij tanti patris affectabant, sicut & feruenter affectant, ad purum, & ad plenum prę missam regulam firmiter obseruare: Attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis, † ut certificati per ipsam, cuius pedibus etiam per ipsam regulam subiecti, possent Domino (pulsis cunctis dubijs) cum plena charitate conscientiæ deseruire.

Horum autem ac iustis supplicationibus plures prædecessores nostri Romani Pontifices successiue (sicut dignum erat) applicantes aures, & animum, declarauerunt ea, quæ dubia uidebantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire uidebant fratrum conscientijs, ac puræ obseruantiæ status. Verum quia plerumque, ubi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratę, [h] quę in uia Dei quodcunque deuium expauescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorū omnium fratrum conscientię quietatę, quin certa aliqua ad regulam ipsorumque statum pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras pluries, & de quampluribus in publicis, & priuatis cōcistorijs est perlatum. Qua propter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatū, quatenus prędictis dubijs, quę occurrunt, & quę possunt occurrere in futurū, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate Sedis Apostolicę curaremus.

¶ Nos igitur (cuius animus ab ętate tenera pia deuotione efferbuit ad huiusmodi professores regulę, & ad ordinem ipsum totum: nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis, quam immeritu sustinemus, ad ipsos fouendos dulcius, & attentius gratiosis fauorib. prosequēdos tanto pronunciamus ardentius, quanto frequentius intenta mēte reuoluimus fructus uberes, quos ex eorū exēplari uita, & salutari doctrina toti uniuersali Ecclesię cōti-

nue:

Quoniam autem per diuisionem res melius intelligitur: Instit. de lega. §. sed non vsque. no. ff. de do. except. l. prima. glo. prima. Ideo diuide: quia primo exordium, secundo narratio & petitio: ibi, [Quia vero dictæ.] tertio, exauditio: ibi, [Nos igitur.] Et ibi primo declarat non omnia Euangelica consilia esse præcepta quo ad fratres, declarans, quæ obligent eos ex pręcepto Secundo, in § [Cæterum.] determinat, quid seruandum quo ad bona ingredientium. Tertio, in §. [Prętere. de vestibus, & calceamentis fratrum. Quarto, in §. [Deinde.] de ieiunijs eorum. Quinto in § [Porro.] de non recipienda per eos pecunia. Sexto, in §. [Proinde.] de paupertate, & humilitate ipsorum, & enumerat ti excessus, qui sunt contra paupertatem, & humilitatem, quibus prouidet. Septimo, in §. [Ex pręmissis] soluit dubium oriens ex his, quę de paupertate dicta sunt. Octauo, in § [Dicere.] remouet quendam errorem. Nono, in § [Demum.] determinat de electione, vel institutione ministri prouincialis. Decimo, in §. [In destitutione] determinat de ipsorum ministrorum prouincialium destitutione. Vndecimo, in §. [Cęterum] determinat, quod litteratis carentibus ministro generali supplent vicarius ordinis vices eius. Duodecimo, in §. [Porro.] apponit decretum in his, quę dicta sunt de prouinciali ministro, si aliter fiat.

a ¶ [Plantationum.] Ecclesiastici 24.

b ¶ [Agricola.] Christus.

c ¶ [Salomon.] Christus, de quo Matt. 12. Ecce plusquam Salomon hic.

d ¶ [Hortum voluptatis] vitam Christi, ipse enim cœpit facere, & docere, Actuū primo.

e ¶ [Hic hortus.] descendit ad speciem, & applicat, quæ dixit ad propositum.

f ¶ [Metit.] alias messuit.

g ¶ [Aromatibus.] Cant. 5. & per myrrham intelligit pœnitentiam: per aromata fructum exempli inde prouenientem.

h ¶ [Timoratæ.] quinta distinctio. ad eius.

a ¶ In

Diuisio materiā reddit faciliorem.

Al ita: exemplar sequendo cælestis, &c.

† Alias, continuit.

† Ca. Exijt. §. pen. eo. ti. lib. 6. Fon.

nnc cernimus prouenire) tam pia supplicantium intentione commoti, ad peragendum diligenter, quod petitur, studia nostra duximus conuertenda: ipsaque dubia per plures archiepiscopos, & episcopos, & in Theologia magistros, & alios litteratos, & prouidos, & discretos examinari fecimus diligenter.

¶ Cum igitur † in primis ex eo, quod in dictæ regulæ principio habetur: Regula & vita fratrum Minorum, hæc est, scilicet Domini nostri IESV CHRISTI sanctum Euangelium obseruare, in obedientia [a] viuendo sine proprio, & in castitate. Item infra: Finito vero anno probationis † recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper, & regulam obseruare, &c. Item circa finem regulę; Paupertatem, & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini Nostri IESV CHRISTI, quod firmiter promisimus, obseruemus: Fuit hæsitatum, an Fratres eiusdem ordinis ad omnia, tam pręcepta, quam consilia Euangelij, ex professione suæ regulæ teneantur: Quibusdam dicentibus, quod ad omnia, alijs autem asserentibus, quod ad sola illa tria consilia, videlicet, viuere in obedientia, in castitate, & sine proprio, & ad ea, quæ sub verbis obligatorijs ponuntur in regula, obligantur.

Nos circa hunc articulum prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, ipsumque articulum quo ad aliquid clarius prosequentes, dictæ hæsitationi duximus respondendum: quod cum votum determinatum † cuiuslibet habeat cadere sub certo, vouens regulam non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea consilia Euangelica, quæ in regula non ponuntur. Et quidem Bea. Francisci conditoris regulæ, hæc probatur fuisse intentio, ex hoc, quod quędam Euangelica consilia in regula posuit, alijs prętermissis. Si enim per illud verbum, Regula, & vita fratrum Minorum, hęc est, & cętera, intendisset eos ad omnia consilia Euangelica obligare, superflue, & nugatorie quędam eorum, suppressis cęteris, in regula expressisset. Cum autem [b] natura termini restrictiui hoc habeat, quod sic excludit ab ipso extranea, quod cuncta ad ipsum pertinentia concludit: † Declaramus, & dicimus, quod dicti Fratres non solum ad illa tria vota nude & absolute accepta ex professione suæ regulæ obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipsa ponit, Nam si ad hæc tria prædicta tantum pręcise, & nude promittentes se seruare regulam viuendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, arctarentur, pro nihilo, & vane proferentur hęc verba: Promitto semper hanc regulam obseruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quòd Bea. Franciscus professores huius regulæ, quantum ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa, intéderit ęqualiter esse obligatos: quin potius aperte discreuit, quo ad quędā ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quo ad quędam alia non. Cum ad quędā ipsorum verbum apponat pręcepti, vel ęquipollentis eidem, & quo ad aliqua verbis alijs sit contentus.

¶ Item [c] quia præter ea, quæ expresse verbo pręcepti, ac exhortationis seu monitionis ponuntur in regula: nonnulla verbo imperatiui modi negatiue, vel affirmatiue apposito inseruntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad illa, vt ad habentia vim præcepti. Et quia, vt intelleximus, non minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo, quod felicis recordationis Nicolaus Papa Tertius prędecessor noster noscitur declarasse, quod fratres ipsi ex professione suæ regulæ sunt astricti ad ea consilia Euangelica, quæ in ipsa regula pręceptorie, vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur, & nihilominus ad eorum omnium obseruantiam, quæ ipsis in eadem regula sub verbis obligatorijs inducuntur: supplicauerunt prędicti fratres, vt

ad

a ¶ In obedientia.] sine proprio, & in castitate, tria substātialia religionis, de statu mon. cum ad monasterium. Nota ibi [superflue, & nugatorie.] quod superfluitas, & nugatio reprobantur in proœmio Greg. §. sane.

b ¶ Cum autem.] Nota de natura termini restrictiui: quia per exclusionem aliquorum cætera includit, & hoc idē est dicere quod alias dicimus, quod exceptio firmat regulam, ff. de milit. testa. tribunus, §. fina. 32. quæst. 7. dominus. no. Dyn. de regu. iu. super rub. in fi. lib. 6. Secūdo no. ibi, [Pœnitentia.] quod id, quod disponitur, de aliquo, intelligitur etiam de illo, quod ad aliud pertinet, de offi. deleg. c. 1. & cap. præterea. Tertio no. ibi (Pro nihilo, & vane.) quod verba debēt poni cum ministerio de priuileg. ut hic. & eodem titu. si Papa. lib. 6. Quarto not. quod de æquipollētijs idē iudicium hic, vt infra proximo, §. & ff. manda. l. fina. de verbo. significa. in his, de consangu. tua. & facit de iud. capitu. primo. Quinto no ibi, [Quo ad aliqua.] quod id quod de vno dicitur, de alio excluditur, ff. de iudi. cum prætor. de præsumptio. nonne.

c ¶ Item quia.] Not. quod in his, quæ animæ salutem respiciunt, pars securior tenenda est. 28. dist. presbyter. de sponsa. iuuenis. not. de seru. in or. fac. ca. vnico. in gloss. fina. Secundo no. quod nō omnia, quæ imperantur, important necessitatē. 18. quæstione prima. hic cum not. glo. 14. quæstione secunda. quod præcipitur. regulariter contra. dicto cap. quod præcipitur.

† Vide Cōci. Tri. sess. 25. tit. de Regularibus, & Monialib. c. 4.

† Vide Cōci. Tri. sess. 25. tit. de Regularib. & Monialib. ca. 15.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 1. & 2.

† Per l. obses, C. da. præd. mi. Bar. l. secut noie, ff. de vsu. et si cōsō cēt pęna. gl. Sal. l. si. C. de reuo. dona. aut si loīs essent per tunera. de consuetudine. Bar. l. viros, C. de dinee. off. lib. 12. vñ cōcessio tibi, q capias mutuo, aliqui ad centū tm̄ potes capere ad cāonū, q ita cōsuetū est; Potanus. cō. 114. Fon.

† In codicib. antiquib. et impressis ptates legitur ita: Nic. Papa 4. Et decr. Exiit, de qua loqt iste tex. q hr co. tit. lib. 6. etiā tribuitur Nico. 4. in antiquioribus, & emēdatiorib. exemplario. sicut in hac condone obseruatum est.

ad ipsorum conscientias seruandas † declarare, quę horum censeri debeant præceptis æquipollentia ac obligatoria dignaremur. Nos itaque, qui in synceris horum conscientijs delectamur, attendentes, quod in his, quæ animæ salutem respiciunt ad vitandos graues remorsus conscientiæ pars securior est tenenda: † dicimus, quod licet fratres non ad omnium, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum seu præceptis æquipolentium obseruantiam teneantur. Expedit tamen ipsis fratribus ad obseruandam puritatem regulæ, & rigorem, quod ad ea sicut ad æquipollentia præceptis se nouerint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Vt autem hæc, quæ videri possunt æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ de qua agitur, seu ex vtroque sub Compendio habeant: Declaramus, quod illud, quod ponitur in regula de non habendo plures tunicas, quam vnam cum caputio, & aliam sine caputio: Item de non portandis calceamentis, & de non equitando extra casum necessitatis: Item quod fratres vilibus induantur: Item quod ieiunare a festo omnium Sanctorum vsque ad Natale Domini, & in sextis ferijs teneantur: Item quod clerici faciant diuinum officium secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ: Item quod Ministri, & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis, solicitam curam gerant: Item quod si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alij fratres debent ei seruire: Item quod fratres non prædicent in Episcopatu alicuius Episcopi, cum ab eo illis fuerint contradictum: Item quod nullus audeat penitus populo prædicare, nisi a Generali Ministro, vel alijs, quibus secundum declarationem prædictam id competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus: Item quod fratres, qui cognoscerent, se non posse præmissam regulam specialiter obseruare, debeant & possint ad suos Ministros recurrere. Item quod omnia, quæ ponuntur in regula ad formam habitus tam nouitiorum, quam etiam professorum: necnon ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipientibus quo ad habitum nouitiorum (sicut dicit regula) secundum Deum aliter videatur: Hæc, inquam, [a] omnia sunt a fratribus tanquam obligatoria obseruanda: Item [b] ordo communiter sensit, tenet & tenuit ab antiquo, quod vbicunque ponitur in regula hoc vocabulum, teneantur, obtinet vim præcepti: & obseruari debet a fratribus sicut tale.

¶ Cæterum, [c] quia Christi confessor prædictus agendorum, ac seruandorum circa recipiendos ad ordinem Ministris, & fratribus modum probens, dixit in regula, quod caueant fratres, & eorum Ministri, ne sint soliciti de rebus suis temporalibus, vt libere faciant de eis, quicquid ipsis a Domino fuerit inspiratum, licentiam tamen habeant ipsi Ministri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur. Dubitauerunt & dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingredietium quicquam recipere si donetur, & si ad dandum personis, & conuentibus possint eos inducere sine culpa, si etiam ad disponendum de distributione rerum talium debeant ipsi ministri seu fratres dare consilium, vbi ad consulendum alij quam ex ipsis, ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inueniri. Nos autem considerantes attente, intendisse Sanctum Franciscum suæ regulæ professores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ingredientium per dicta verba specialiter, & totaliter elongare, vt quantum est ex parte fratrum ipsorum, receptio ad ordinem sancta, & purissima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorum temporalia, sed ad ipsos tantum diuino seruitio mancipandos: Dicimus † decætero debere tam ministros, quam fratres cæteros, dictis inductionibus ad sibi dandum, & suasionibus, necnon & dandis circa distributionem consilijs abstinere, cum per hoc ad timentes Deum status alterius mit-

tā

a ¶ Hæc inquam.] omnia repetit, vt clarior sit oratio, & potest dici color rhetoricus, qui dicitur repetitio.

b ¶ Item ordo.] not. quod antiqua interpretatio habet vim iuris: minime enim mutanda sunt, &c. ff de leg. minime. de consuet. cum dilectus.

c ¶ Cæterum.] secunda tertiæ, vbi de bonis ingredientium. Not. ibi, [Maxima paupertate.] quod ordo Minorum fundatus est in maxima paupertate. de excess. prælatorum. vbi de ipsis & Prædicatoribus dicitur, quod in altissima paupertate Christo pauperi famulantur. & dicitur maximū, quod principalem gradum tenet ff. de verb. oblig. vbi autem in princi. nam superlat nū vni soli cōuenit. 63. dist. metropolitano. vbi glos. Quomodo autem paupertas cōueniat religioni, dixi, de regula tanc q. 14 & per ibi notata patet, quod in paupertate nō est perfectio simpliciter, sed in sequela Christi: paupertas autem est instrumentum perfectionis: & hoc vario modo prout variæ sunt religiones. de hoc ibi, & per Thomam 2.2 q pen ar. 7. & infra §. proinde. Secundo not. ibi, [Cūctis pateant.] quod curandum est, sed bono testimonio, & opinione. di. facta vacti. c. unico. §. ad exhibendum.

† al. seruandas, idest clarificandas, siue ad serenitatem, & tranquillitatem deducēdas.

† Cap. cōsilium, & ibi gl. de obiectu ieiu. ar. de spo. e intellectu 34 q. 2 fa. ut singulare. Hippo. ii 5 ... al legat Fely c. audi... tu, antepenul. de præsc.

Gradus superlatiuus vni soli conuenit.

† al. Dicimus oino debere tā ministros &c.

a ¶Cum vero.] hic de eadem declaratione Nicolai III. § item quia. Nota, quod quãtitas notabilis facit illicitum, qđ alias licet, sic de relect. statuiĩ, § insup lib 6. Secundo no. quod ex futuris præsumitur circa præteritum: nam hic vetat accipi notabilem quantitatem etiam gratis: ne præsumatur, quod mori fuerint ad recipiendum istũ, quia oculum habuerũt ad eius bona tpalia, sic 33. q. 2 cũ p bellicam, in fi. vbi glos. de multiplici præsumptione, scribã in glo. fin. Quæro, quia hic & in 9. pcedenti dř, quod fratres non sint soliciti de bonis tẽporalibus eius, qui recipitur ad ordine, licet possit ipse dare fratrib. de suis bonis p modũ eleemosynę, quid si ingrediẽ non facta dispositione de bonis suis? Sol. Quicquid sit de alijs Mendicantibus, de quo not. de probat. in præsentia quo ad fratres Minores dic, quod nihil habebunt fratres: dř enim in regula, quod volẽtibus ingredi, dicat quod vendant oĩa sua, & studeant pauperibus erogaĩ: & sic fuit intentio B. Francisci, quod non recipiant nisi prius disposito de bonis suis: qđ si nõ fuit factũ, dic quod trãseant bona ad venientes ab intestato: nam solus vnus modus pmittit fratribus habendi de bonis illius. f. si ille contulit per modum eleemosynę, vt hic et go alij prohibentur, & de ud. cũ prætor. de præsum nonne, & ho. quod dico.] co. p. omnde q. 2.

b ¶Præterea.] hic de vestibus fratrum declarauit in dic. exijt, § licet autem ibi dř, quod de licentia Ministrorum, & Custodũ coniunctim, & diuisim in administratio nibus sibi cõmissis, possunt tres vti pluribus: ipsi autem Ministri, & custodes licentiam pcedant, cũ eis viderint, pensatis necessitatibus, & alijs circunstantijs, quæ fm Deum & regulã attẽdendæ videntur pro hoc] § proxi. vbi vilitas attenditur secũdum consuetudinem

Præsumitur ex futuris circa præterita.

Religionẽ si quis ingreditur nõ dispo sito de bonis, qđ fiet de illis.

ti debeant, non ad fratres: vt vere cunctis pateant esse tam salubris instituti paterni studiosi zelatores seduli, & perfecti. Cum vero [a] facere de rebus suis, quod Dominus inspirabit, ipsamet regula ingredientibus liberum velit esse, non videtur quin liceat eis recipere, consideratis, scilicet eorum necessitatibus, & moderaminibus declarationis iam dictæ, si quid de bonis suis intrans sicut, & cæteris pauperibus per modum eleemosynæ libere velit dare. Cauere tamen in acceptatione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili, præsumi possit sinister oculus contra ipsos.

¶ Præterea [b] cum dicatur in regula, quod illi, qui iam promiserunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint. Item quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur: Nosque prædicta verba declarauerimus æquipollere præceptis; Volentes hæc determinari plenius, dicimus, quantum ad numerum tunicarum, quod pluribus vti non licet, nisi in necessitatibus, quæ haberi possunt ex regula, secundum quod hunc passum memoratus prædecessor noster plenius declarauit. Vilitatem [c] autem vestium tam habitus, quam interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ secundum consuetudinem, vel conditionem patriæ, debeat quantum ad colorem panni, & pretium vilitas merito reputari: non enim quo ad regiones omnes potest determinatus vnus modus in talibus assignari. Huiusmodi etiam vilitatis iudicium Ministris, & Custodibus, seu Guardianis duximus committendum, eorum super hoc conscientias onerantes: ita tamen, quod seruent in vestibus vilitatem. Quorum [d] etiam ministrorum, Custodum, & Guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calceamenta portare.

¶ Deinde [e] cum duobus temporibus annotatis in regula, scilicet, a festo omnium Sanctorum vsque ad natiuitatem Domini, & maxime Quadragesimæ, in quibus ieiunare tenentur inferatur in eadem regula: Alijs autem temporibus non teneantur nisi sexta feria ieiunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quod dicti ordinis fratres non tenentur nisi ex condecentia ad alia ieiunia, quam ad ista: Declaramus, debere intelligi eos non teneri ad ieiunium alijs temporibus, præterquam in ieiunijs ab Ecclesiæ constitutis: non est enim verisimile, quod vel institutor regulæ, vel etiam confirmator absoluere ipsos intenderit a seruandis illis ieiunijs, ad quæ de commu-

patriæ, & arbitrium Ministrorum, & Custodum.

c ¶Vilitatem.] de eodem nota, quod vilitas rei consideratur ex pluribus, in eo autem dicit, vilitatem attendi secundum consuetudinem patriæ pro hoc 93. distin. legimus, vltra medium, ibi. [Priuilegium, &c.] Secundo no. quod in iudicando vilitatem attenditur reputatio, de hoc sup in proxi. notabili, sic etiam in æstimando pretium rei attenditur reputatio non singulorum, sed cõis, ff. ad leg. Fal ci. pretia. in prin. Tertio, no. quod quandoq; specialiter operatur conscientia commissarij, vt hic. Et ad hoc casu possit cõmittere vices suas, dixi supra de concel. præb. cle. vnica in princ. q. 6. Quarto not. quod hoc de vilitate vestium non indistincte cõmittitur Ministris, & Custodibus: quia nõ possunt concedere, quod vtantur non vilib. sed habent declarare, quæ censeantur viles: tamen si declararent censeri viles eas, quę essent manifeste preciosæ, talis declaratio non excusaret fratres talibus vtentes. sic nec præceptum intuitum excusat. de tem po ord. ad aures sine nec compulsio superioris, de excel prælat. sãta 11. q. 3. ita enim & quod hic de vilitate relinquitur arbitrio Ministri, & Custodum, extra. gan. lo. 22. quorundã, ad longitudinem, latitudinem, grossitiẽ, & subtilitate, & quoad formam & figurã, & similia accidentia, quæ omnia relinquuntur arbitrio prædictorũ.

d ¶Quorum.] hic de calceamentis.

e ¶Deinde.] hic de ieiunijs commu. Not. ibi. [Sexta feria,] quod licet exceptio vnius aliorum sit inclusio: quia exceptio firmat regulã, vt dixi s. § cum autem in primo notabili, tn si per alia iura de illo erat dispositũ, non tollitur illa dispositio: licet enim hic dicat, & alijs temporibus, q̃ a festo omnium Sanctorũ vsq; ad natiuitate, vel in Qua-

Vilitas habitus cõdigꝫ cõmitti ar bitrio Ministrorum.

Exceptio firmat regulam. Facit c. litteras, & ibi Pano. de restit. spolia. vbi Deci. in l. s. ff. de regu. iur. & scribentes reputant istu tex. hic singularẽ. For

Quadragesime fratres nõ teneantur ieiunare, nisi sexta feria, non per hoc includit, q possint non ieiunare in ieiunijs ab ecclesia institutis: est ergo tantu sensus, q ad ieiunia alia extra sextam feriã non tenentur ex præcepto regulæ, & sic nõ plus quam alij, sed ad ieiunium sextæ feriæ tenentur plus q̃ alij, de obser. ieiu. c. ti. Secundo, nota arg. a uerisimili, ibi, quod nec. cũ: nõ est verisimile, se. pro ea cũ de qua. de te. st. ob car men § h de reg. iu. l. in obscuris de plum. q verisimi c. Tertio, no. q in uictũ ad augendum non dẽt operam i diminutionẽ: & idem econuerso, ff. de alimen. leg. legata inutiliter. de cond. & demonst. cum male, §. n qua ratione nõ operatur contrarios effectus, de iureiurãdo intellectu regulæ, quod ob gratiam libro 6 Quarto nota, quod ad ieiunia indicta ab Ecclesia, omnes Christiani obligantur, de obseruat. ieiun. consilium, §. cum autem, quod declarat. ibi quæst. 1. & 2. & dixi sup de here. ad nostrũ, § 2. quæst. 2.

a Porro,] hic de non accipienda per eos pecunia.

b Posuerit]dicto ca. exiij, § cæterum, vbi determinat, qd nõ licet eis mutuu cõtrahere, sed si quis vult succurrere, põt se offerre, quod volunt si debitor laborare, vt ei satis bat, & hoc male seruatur, quia sæpe cõtrahunt mutuum, declaramus ibi, & q̃ dam alia, sed præcipuum est quod fratres non recipiant ipsi pecuniã: sed tamen quod dare põt aliquẽ eis nuntium, cui p eũ, qui vult eis facere eleemosynam cõmittatur executio, domino tamen tã ac proprietas ac possessio pecuniæ remanet penes dantem, cum libera potestate reuocandi vsque ad consecrationem ipsius in rem deputatam, & dic plenius in d. c. & duobus sequentib.

c Cippi vel trunci]vel, pro, i & est cippus lignum in ornatum & magnum, & perforatur ut cedat loco capræ, hæc tamen male seruant fratres. nota differentiã inter denarios, & pecuniam: quia denarius est, qui pro decem nummis olim computabatur: pecunia vero proprie est substantia ac peculijs proueniens: tamen hoc hodie cõiter accipitur pro eodem, & ideo expone literam ibi, denario vel pecuniam, uel, pro, id est, & nomine denariorum cõtinetur omnis moneta magna, vel parua, aurea, vel argentea, vel alterius generis, & hoc quia fauorabile est sic intelligi, & quia indistincte loquitur, licet nummis legatis veniant exiguores tantum, ff. de legat. 3. nummis. Secundo, nota quod id, quod per me non licet, nec per interpositam personam, regula, qui per alium, lib. 6. Tertio nota, quod in his, quæ generaliter prohibẽtur, omnia intelligũtur prohibita, quæ non inueniuntur cõcessa, de hoc de transla. cap. 1. ver sed neque, in gl. argu, ut ibi dixi.

ni statuto Ecclesiæ obligantur Cæteri Christiani.

¶ Porro [a] cum dictus Sanctius volens fratres suos super omnia a denarijs seu pecunia esse totaliter alienos, præcepit firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam: illumque articulum declarans idem prædecessor noster, casus & modos posuerunt,[b] quibus se uatis a fratribus non possint dici, nec debent per se, vel per alium pecuniæ receptatores contra regulam, vel sui ordinis puritatem dicimus, fratres teneri cauere summopere, quod pro alijs causis, & sub modis alijs, quam ponat dicti prædecessoris nostri declaratio ad dantes pecunias, siue deputatos nuntios non recurrant: ne (si secus ab ipsis attentatum fuerit) transgressores præcepti, & regulę merito possint dici, nam ubi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expresse non conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæstus omnis pecuniæ ac oblationum pecuniarum receptio in ecclesia, vel alibi, cippi [c] vel trunci ordinati ad offerentium, seu donantium pecunias reponendas: nec non & quicunque recursus alius ad pecunias, seu habentes ipsas, qui per declarationem prædictã non conceditur: hæc inquam omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cum [d] etiam recursus ad amicos speciales expresse tantum in duobus casibus secundum regulã concedatur; videlicet, pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque pie, & rationabiliter considerata necessitate uitæ ad alias necessitates fratrum pro tempore occurrentibus [e] cessantibus eleemosynis, seu etiam ingruentes, ipse prædictus prædecessor noster duxerit [f] extendendum. Attendant fratres prefati, q pro nullis causis alijs quã prædictis verisimilibus, [g] in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiusmodi, siue sint dãtes pecunias, seu deputati per ipsos, siue nuntij, uel depositarij, seu alio quouis nomine appellentur: etiã si concessi per eandẽ declarationem modi [h] circa pecuniam integre seruarentur. Denique cum idem confessor summe affectauerit suæ regulæ professores totaliter [i] esse abstractos ab affectu & desiderio ter

d ¶ Cum et.] de eodem præcedenti.

e Occurrentes] pro quibus subueniatur fratri ab aliquo, cui habent fratres procuratore, vt reddatur pecunia, & sic dicũtur necessitates non ingruentes, i. imminentes de præsenti, sed iam præteritæ: tamẽ quo ad hoc, quod hic dicitur, idem in vtrisque, ut reprobat qd sequitur.

f ¶ Duxerit] eo cap. exiij, porro. in fi.

g ¶ Verisimilibus] necessarijs, non voluntarijs, declaratur autem in dicto § porro quod in his, quę sunt necessaria ad victum, vestitum, diuinum cultum, & spiritnale studium, concessus est fratribus vsus necessariorum rerum, & hæc causa mouent generaliter omnes necessitates cõprehẽdere, tñ qui quã et sunt eis necessaria, q̃ no posse concernunt causas præmissas immediate: deo h c adiecit qd et hoc eis liceat pro causis similibus, vt si du tran cãt de loco ad locum cã ordinis, non permittuntur in certo loco transire, nisi soluant pedagium, licet non debeant ad hoc cogi, tamen ex quo de facto coguntur, licitum est eis requirere per eleemosynam vt soluant, ne impediantur, pro hoc quod in via sequitur, &c

h Modi.]et qd ipsi nõ recipiant, nec administrent, pro hoc qd dixi s § porro, super 1 litera, & inf. § prox.

i Totaliter,] nam hic ordo fundatus est in maxima paupertate, sup. § cæterum

Pecunia denarius differunt.

renorū, & specialiter a pecunia & eius vsu totaliter inexpertos, sicut probat prohibitio de recipienda pecunia in regula sæpius repetita: [a] curare fratres vigilanter necesse est, quod cum ex causis prædictis, & modis ad hittes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit ad retinentes ipsas, quicunq; hi fuerint principales vel nūtij in omnib. sic se gerant, quod se cunctis ostendant in dictis pecunijs (sicut nec habent [b]) penitus nil habere. Quapropter [c] præcipere, quod & qualiter pecunia expendatur, cōputumque exigere de expēsa, eam quomodocunque repetere, siue deponere, aut deponi facere capsulam pecuniæ, vel eius clauem deferre, hos actus, & consimiles sibi fratres illicitos esse sciant: Prædicta n. facere ad solos dominos pertinet, qui dederunt, & eos quos ipsi deputauerunt ad hoc ipsum. ¶ Proinde [d] cum vir sanctus paupertatis præmissæ in regula modum exprimens dixerit in eadem: Fratres nihil sibi approprient nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sed tanquam peregrini, & aduenæ in hoc seculo, in paupertate, & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter: Sicque declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, quam etiam in communi, propter quod, & rerum omnium concessarum, oblatarum, & donatarum fratribus (quas & quarū vsum facti, scilicet ordini, vel † ipsius fratribus licet habere) proprietatem, & dominium in se, & Romana Ecclesia receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo vsu facti sim-

a ¶ Repetita] Supra e. § proximis.

b ¶ Nec.] habent, vnde contra ipsos non habent actionem nec persecutionem in iudicio nec ext. d. c. exiji §. Cæterum, & inf. proximo §.

c ¶ Quia propter,] No. singulariter, quod in pecunia non est dare possessionem separatam a dominio, quod probat littera in eo quod dicit, ad solos dominos, vel eorum cōmissarios spectare hęc quæ hic enumerantur, & est ratio, quia pecunia facile fit nostra: vnde etiā aliena mihi mutuata per nō dñm per commistionem cum mea, fit mea, si bona fide accepi ff. de solu. si alieni, quod est singulare, & est hoc propter singularia præcepta pecuniæ numeratæ, ff. si cer. peta l. singularia.

d ¶ Proinde.] hic de paupertate, & humilitate ipsorū. Et numeratis nouē excessibus prouidet de prio: deinde prouidet de alijs in § sequ. No. quod fratres Minores non hñt proprium nec in speciali, nec in cōmuni, & hoc non videtur speciale i eis, sed locum habet etiam in alijs mendicantibus, vt in prædicatorib. & similibus, qa ex regula nō licet habere redditus aut possessiones, sed per quæstum publicū victum tribuere solet incerta mēdicitas de reli. domi. cap. vnico, lib. 6 tamen non in omnib. æquiparant. Nam Prædicatores habent aliqua in communi quo ad proprietatem, vt in extrauagan. Io. 22. quia quorundam, § præterea hic autem dicitur generaliter, quod fratres Minores nihil sibi approprient, & quod hæc expropriatio intelligitur tā in spāli, quam in communi, dissentiunt, & in alijs quod dic plenius, vt inf. quæstio prima in solutione tertiæ rationis Secundo no. in verbo cū enim quod ex exteriorib. actibus repræsentatur mentis dispositio & præsumptio ex studiis, quod tamen proprie non colligitur hic, sed potius colligitur, quod is qui vult esse rectus in mente, hoc insistet ex operibus nam ex fructibus eorum cognoscetis eos. Matt. 8. de regu iu. cap 2. Tertio no. quod fratres Minores sunt incapaces successionem, sed legatorum sic, nisi fiat in fraudem. de hoc inf. q. 2 Quæro in eo quod dixi in primo not. quod fratres Minores nō habent propriū, nec in speciali, nec in communi An hoc procedat quo ad omnia? Antequā veniatur ad argumentum, sciēdum est, quod hæc quæstio scrupulosa est, & peperit in Ecclesia Dei perniciosos effectus, præcipue tempore Ioā. Papæ 22. quia nonnulli magistri sacræ paginæ uerbis, & in scriptis nisi sunt ostendere, quod fratres prædicti etiam in reb. vsu consumptibilibus habent tantū simplicē vsum facti, & quod hæc est altissima paupertas, in qua sunt fundati, & quod hæc etiam fuit vita Christi & Apostolorum, dicētes, quod perfectioni vitæ Christi & aliorum perfectorum non est consonum aliquid habere proprium, sed solum facti vsum, & inter istos fuit Marsilius de Menandrino Paduanus, de quo mentionem fecit de c. ex. venerabilem, ver. verum, qui multis rationib. & auctoritatibus prædicta confirmat in libris quos allegaui in d. ver. verum. ipse autem Ioann. 22. in extraua. cum inter nōnullos, declarauit, quod asserere pertinaciter, quod redemptor noster & eius Apostoli non habuerunt ius vtendi in ijs, quę sacra scriptura eos habuisse commemorat, & illa vendendi seu donandi, aut ex ipsis alia acquirendi est hæreticum, & idem Io. 22. in extrauag. quia quorundam late prosequitur hęc, respondendo rationibus, quas tenentes cōtrarium adducebant, & in eadem extrauagā. dicitur, quod in ijs quæ sunt vsu consumptibilia, fratres Minores habent ius vtendi, & idem dicitur in extrauag. eiusdem Io. ad conditorem, quia non est possibile, quod sit vsus facti licitus sine iure vtendi, & quia isti magistri, qui tenuerunt contrarium vsi sunt rationibus apparentibus, habuerunt sequaces multos: vnde secutum est quod adhuc hodie ē magna multitudo, quę dr̃ Fraticellorum, qui ex hoc errore lapsi sunt in alios, dicentes quod a tempore illius Ioan. 22. quem damnant per prędictas extrauagantes tanquā hæreticum, non fuit aliquis verus Pontifex; & alia multa nefaria dogmatizant, & in his si comprehenduntur per epos, persistunt, et permittentes se comburi vt vidi Florentiæ: vnde sæpe cogitaui, quod vtile esset quod Ecclesia Romana permitteret libere de hoc disputare An Christus habuerit, vel non habuerit, vel habere potuerit propriū, uel nō potuerit, & similiter de vita fratrum Minorū, an possint aliquid habere propriū, cū in hoc non versent articuli fidei, ex tali n. libertate occurreret eorum erroribus, q forte de facili corrigerent in alijs, nec per hoc etsi discerētur, quod Christus no habuerit propriū aliquid inferri possit contra proprietatem Ecclesia Rom. cum multa sint & in alijs immutata, prout visum fuit sanctis patribus sm̃ exigentiam temporum. sed interea stantibus illis extrauagantibus, & hac constitutione, & constitutione capi. Exiji. videamus aliqua de quæstione. Et videtur quod Fratres habeant quo ad omnia solum simplicem vsum facti, per c. exiji, § porro, ubi dicitur quod in rebus temporalibus est considerare proprietatem, possessionem vsumfructum,

† al. ita vel ipsius.

Fraticellorum error.

F. Minor. an nihil proprij possint habere.

iua

plicis. Ad nostrum fuerunt deducta examen, quę in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis, quæ remedio credimus indigere, quod se institui hæredes non solum sustinent, sed procurant: item quod redditus annuos recipiunt interdum in tam notabili quãtitate, quod conuentus habentes totaliter inde viuunt. Item quod cum ipsorum negotia etiam pro rebus temporalibus in curijs agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad inuestigandum eosdem se ibidem personaliter repræsentant: Item quod executiones vltimarum suscipiunt † voluntatum, & gerunt; seque intromittunt quandoque de vsurarum uel male ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis: Item quod alicubi non solum excessiuos hortos, sed etiã vineas magnas habent, de quibus tam de oleribus, quam de vino multum colligitur ad vendendum: Item quod temporibus messium vel vindemiarum sic copiose granum & vinum mendicando, vel aliunde emendo colliguntur à fratribus, & in cellarijs & granarijs recõduntur, quod per anni residuum & absque eorum mendicatione possunt transfigere vitam suã: Item quod ecclesias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate & curiositate figuræ & formæ, ac sumptuositate notabiliter excessiua, sic quod non videntur habitacula pauperum, sed magnatum: Paramenta etiam ecclesiastica in plerisque locis tam multa habent, & tam notabiliter pretiosa, quod excedunt in his magnas ecclesias cathedrales: Equos insuper & arma eis oblata in funeralibus recipiunt indistincte: Tamen communitas fratrum & specialiter rectores ipsius ordinis asserebant, quod prædicta seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, quod & si qui reperiuntur rei in talibus, rigide puniuntur: necnon contra talia ne fiant, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorum fratrum prouidere conscientijs, & cuncta dubia (quantum possibile nobis est) de ipsorum pectoribus remouere, ad prædicta, modo qui sequitur, respondemus. Cum enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id quod exterius agitur, integriorem mentis dispositionem & habitum repræsentet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta a temporalibus abstraxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi esset,

ius vtendi, & simplicẽ facti vsum: & q vltimo tanquã necessario eget vita mortaliũ, licet prius carere possit, & q condecens est huic professioni, q sponte deuouit Christum pauperẽ in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dñium, & rerũ sibi necessario vsu fore contentam. Secundo ad idẽ inducitur hæc littera in eo, qđ dicit, q rerum concessarum fratribus, licitum est eis hẽre simplicẽ vsum facti: & q dominium & ꝓprietas est penes Ecclam Romanam. Tertio qa fratres isti profitent altissimam paupertatẽ. de excess. prælat. nimis 2. & sic tale, qua nulla maior dari potest. s. § cętерũ. vbi dixi in 1. not. maior autem est paupertas, quæ nihil sibi appropriat, q̃ quæ habet aliquid proprij. Quarto, qa in eorum regula ponit in principio: Regula & vita Minorum hæc est, s. Domini nostri Iesu Christi sanctum Euãgeliũ obseruare, viuẽdo in obediẽtia, sine ꝓprio, & in castitate ex quib. verbis vr, q beatus Frãciscus voluerit, q fratres obseruarẽt ɔsilium Euangelij traditũ illis, qui volunt esse ꝑfecti, de quo Matth. 19. Si vis ꝑfectus esse, vade omnia quæ habes, & da pauperib. & habebis thesaurũ i cęlo. Quinto ad idẽ ĩ. § denique. vbi dicit, q temerariũ est asserere, q sit hæreticũ dicere vsũ pauperẽ includi, vel non includi suo voto Euãgelicæ paupertatis: & vr velle, quod in suo voto Euangelicæ paupertatis includit vius pauper. Sexto, inducit Matth. 10. vbi Xp̃s dicit Apostolis: Nolite possidere neque aurum, neq; argentũ neq; pecuniã, neq; pecũ neq; duas tunicas, neq; calceamẽta, &c. Itẽ Matt. 19 Apostoli dixerũt ad Iesum, Ecce nos reliquimus oĩa & secuti sumus te. Itẽ ipse redẽptor de se dixit Matth. 8. Vulpes foueas hẽnt & volucres cœli nidos: filius autem hominis non hẽt vbi caput reclinet. Ex quibus & similibus auctoritatibus & rationibus, quæ ad hoc inducuntur, nituntur aliqui inferre, q perfectissima vita sit carere omni ꝓprio

† An ipsi possint esse testes ĩ vltima uoluntat. Guido in decis. Delphynat. q 517 tenet q sic: p gl. § cogitãdum. aut. de monach. coll. 1. licet Faber § testes. instit. de testa. dicat ɔtriũ. Et idem Guid. q. 522. dicit q pñt institui hẽdes. Fon.

& habere solum simplicem vsum facti, & q hæc fuerit vita q̃ Christus docuit verbo, & exemplo firmauit, vt dr in eo c Exijt § porro, In ɔtrium sunt rõne, quæ fiunt in extrauag. præalleg. ad cõditorem & in extrauag quia inter nonnullos & in eadem extraua. ad conditorem, determinat, q in bonis quæ in posterum conferent vel offerẽtur, vel alias quomodolibet obuenire cõtingit fratribus, seu ordini supradictis, nullum ius seu dñium acquiratur ecclesiæ Romanæ, cuius cõtrariũ dr hic, vt dixi sup. in rationibus partis ɔtriæ, rõne secunda. Item vr, q nihil hẽre ꝓprij, nõ est summæ ꝑfectionis: quia epi habent propria. 12 q. 1. epi 2. & c. seq & tñ status epõrũ est ꝑfectior, q̃ religiosorũ. de regula, licet. de renun. nisi. ad si ex quibus colligitur, qđ ex vita epali surgit maior fructus & vtilitas quã ex religione. Vnde monachus licite põt eligi ĩ epm. 18. q. 1. c. vnico. de ele. nullus. li. 6. & qa in hoc habemus extrauagãtes illas, quib est stãdum in eo, q dicunt, q in his quæ cõcedũtur fratrib. ad vsum, ipsi fratres non hẽnt simplicem vsum facti, imo habent ius vtẽdi, nõ expedit in hoc instare ĩ plurib. rationibus. Sol. vr dicẽdum, q fratres nõ habẽt aliqua propria nec in cõi nec in speciali, sed hẽnt vsum facti nõ nudi, sed tacti iusti & liciti, vt volũt dictæ extrauagantes, & sic aliquo modo põt dici aliqd hẽre proprium, s. ipsum vsum. Et ex hoc vr, q res vsu consumptibiles eorũ proprie dici possint: qa neq; naturali rõne neque ciuili hæres recipiũt vsumfructũ, insti. de vsufru. § constituitur. & si. cũ vsus non separetur a dñi, vr q eo ipso, q possunt vti, deãnt censeri habere proprietatem. Sed q velet satisfacere rationib ɔtrium, dicere posset, q licet in his reb. non possit constitui vsufructus, propter tñ constituitur quasi vsufructus, & satisdatur de restituendo tantundẽ in quantitate. d. § constituitur. ff de vsufr. ear. rer. q̃ vsu consum.

vel posset videri contrarium, abstinere. Quia igitur in successionibus transit non solum vsus rei, sed & dominium suo tempore in hæredes: fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt, etiam in cõi: declarando dicimus, quod successionum † huiusmodi, quæ etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia

l. 1 & 2 de pig. c. & Item licet non possit dari vsus licitus sine iure vtendi, tamen dici posset, quod hoc ius vtendi non est nisi quædam facultas, quæ non infert aliquid esse proprium: dicitur enim res propria quando quis potest de ipsa libere disponere vt vult per modos iure non improbatos, quod dixi de testi. spol olim. 1. fratres autem non accipiant res vt velint posse disponere vt volunt, sed ad vsũ tãtum facti, vt supra in 1. & 2. ratione partis contrariæ. id est, vt vtantur de facto in suas necessitates: qui tamen vsus non infert aliquam proprietatem? sed vtitur de licentia dantis, & dicemus, quod ipse dãs libere potest id, quod dedit reuocare, quousque vtantur: & sic dicendo saluaretur intentio illorum, qui dixerunt fratres excludi ab omni proprio quoquo modo: nec esset aliqua absurditas: sed non video quod in hoc sit summa perfectio, sed potius est contentio de verbis: Nam dummodo abdicauerint propria, ita ꝙ nihil dicant, proprium, quin parati sint illud dimittere, nec velint ꝓ illo in iudicio contendere, non potest dici, quod habeant ꝓprium, qđ impediat perfectionem. vbi considerandum qđ abrenuntiatio proprij prout est in actu, non dicit ꝑfectionem, sed est instrumentum ꝑfectionis, secundum ea, q̃ dixi, de regula sane q. 14 & 3. § cæterum. sed prout ex animo surgit in hoc est perfectio, vt sit homo paratus, si opus fuerit, omnia dimittere, vel distribuere de hoc per Thomam secunda secundæ quæst. 182. artic. 7. fratres tamen habent hanc expropriationem, seu habere debent vtroque modo: in episcopis autem sufficit, quod sit vltimo modo, nec ex hoc dicuntur fratres esse in perfectiori statu: quia alijs respectibus episcopi sunt perfectiores tamquam per quos veluti alios regentes maior fructus prouenit in congregatione fidelium, imo & inter religiones non potest argui, quod vna sit perfectior altera, ex eo, quod pauperior posset ẽt alias excedere in ijs, quæ ꝑtinent ad obedientiam & castitatem: & tunc diceret similiter perfectior: quia id, quod excedit in melioribus, est simpliciter melius, de hoc ꝑ Thomam secunda secundæ q. 188. art. 7 & dixi de regula. sane. q. 14 & seq. Et si dicatur saltem cœteris paribus perfectior est status, quando renuntiat quis omni proprietati: Dic quod etiam hoc concesso nihil resultat contra superius dicta. Et denique cum multum cogitaui, videtur, quod dummodo fratres minores abstineant a proprio, ita quod nõ hẽant possessiones immobilium, ex quibus fructus colligantur, nec insuper habeant mobilia, de quibus agant tamquam domini contrahẽdo, sed habeant solum ad vtendum, quæ parati sunt dimittere, vt proximo dixi, nihil refert interdicere, quod ipsi sint domini locorum suorum suo modo, sicut & alia collegia ecclesiastica, vel quod sint domini suorũ librorum, vel aliorum vtensilium, siue dicatur, quod habent tantum vsum, nam etiam si dicantur domini, tamen improprie dicuntur solum quo ad hoc, quia possunt libere vti, nec in hoc est vis nisi in verbo, nisi quo ad hoc, qđ alij seculares vel religiosi non mendicantes pro prædictis agere possunt in iudicio: Ipsi autem fratres minores nõ, j. § verum. Ista vero diuersitas, quæ turbauit mundum, videtur penitus exigua & nullius effectus quo ad fratres minores, an dicatur, quod in ijs, quibus viuntur, habeant ius vtendi, an vero dicatur, ꝙ habeant vsum facti, quia vtroque modo saluatur perfectio status eorum, & consistit hoc in sola disputatione respectu eius, quod proxime dixi, nec est conueniẽs in hac religione, quæ in simplicitate fundata est, his insistere, sufficit enim, quod sibi nihil appropient, vt per hoc velint in iudicio contendere, pro hoc dicto c. Exijt.

§. cæterum. Ad contraria dic ad primam & secundam rationem, cum dicitur, quod habent tantum vsum facti: dic. quod habent vsum tamen licitum, qui aliquo modo est iuris, nec propterea dicitur non esse simplex vsus facti, quia in his, in quibus vsus separatur a dominio, habent tantum vsum licitum. In alijs autem si dicis, quod habeant proprietatẽ, dic quod non habẽt tamquam proprietatem, sed in consequẽtiam vsus: si autem dicis, quod non habent proprietatem, sed est concedentis donec vsi fuerint, tũc cessat ratio.

Et licet extrauagantes prædictæ approbent primum dictum, alias modum, quod habent proprietatem propter inseparabilitatem: non tamen multum in hoc refert, vt prædixi, quodcunque teneatur. Ad tertium, cum dicitur, quod sunt in altissima paupertate: dic quod non excludit hæc paupertas vsum necessarium modo nunc dicto. Item cap. nimis præalleg. loquitur etiam de prædicatoribus, quos pariter dicit esse in altissima paupertate, & tamen fratres prædicatores habent aliqua in communi quo ad proprietatem, vt in extrauagan. quia quorundam § præterea. & dic aliqua vt sunt horrea & cellaria, vt dicit ibi gloss. 2. mi quod dixi supra eodem § in primo notabili, fratres vero minores in altiori paupertaté sunt in eo, quod dicitur de pecunia supra. §. porro & quia non habent proprietatẽ aliquam nisi vt prædixi supra eadem quæst.

Item non possunt capere etiam, vt vendant infra §. proximo, quod secus videtur de prædicatoribus, vt dico infra quæstio. sequen. cap. final. Ad quartum dic, quod obseruant illud consilium: vende omnia, quæ habes, &c. nam quando ingrediuntur, nihil secum afferunt, nec ex hoc aliquid fratribus obuenit, nisi dederint eis intuitu eleemosynæ, supra § cæterum. & § cum vero. Ad quintum dic, quod vsus paupertatis includitur in voto perfectionis seruato vsu licito, vt sup hac q. dixi. Ad sextum dic, quod illud, nolite possidere neq; aurum, &c. non prohibet conseruationem rerum ad tempus, & quo ad vsum de quo per Thomam secunda secundæ q. 188. art. 7 in fine.

Ad illud, ecce nos reliquimus omnia, dic quod facit pro his, quæ dixi supra eadem quæst. quod non sit perfectio in hoc, quod reliquerunt, sed in hoc, quod Christo adhæserunt. vnde subiungitur, & secuti sumus te. quod dixi de regula. sane. quæst. 13. Ad illud, vulpes foueas habent, & c. dic quod non probat, nisi quod Redemptor non habuit propriam domum, non per hoc infertur quin habuerit aliqua propria, vt dicitur in extrauagan. cum inter nonnullos, nam loculos habuit, Ioannes xij. & licet illi, qui tenent vsum facti simplicem pertinere ad summam perfectionem, dicant, quod habuit solum quo ad vsum facti simplicem, vt conseruaret ad casum deficientium necessariorum, contrarium tamen voluit Nicolaus iij in c. Exijt. §. porro, vbi dicit, quod in hoc Christus assumpsit personam infirmorum, quod dic vt in dicta extrauagante, quia quorundam. & de hoc per Thomam in dicto articul. 7. in solutione. Et potest in hoc etiam dici, quod Christus conseruauit in loculis etiam pro distribuendo in pauperes, vt patet Ioannis xij & hoc etiam non dissonat religioni, imo consonat, dum tamen conseruatio ista non sit ita diuturna, quod per eam tollatur mendicitas. infra §. rursus. Secundo, quæro in eo, quod dixit in tertio notabili, quod fratres non sunt capaces successionum, an hoc sit indistincte verum? Solu. Bartolus fecit quẽdam libellum, qui dicitur Minoricarum, in quo hæc & alia quam plura similia prosequitur, quia

† Per istũ tex. dicit Bart. in 2. li. minor. 2 di. ꝙ si poterit eis relinqui hẽditas iure fidei cõmissi. si tñ esset clausula & oĩ meliori modo: etiam dẽret cẽsare cessante suspicione fraudis: & vide hic q̃ dixi in §. rursus. 1. extrauagã. ad conditorẽ, & contra dẽ Bart. 2. li. ꝑ totã primã di. Non Prædicatores bẽne in cõi.

quæ nõ est ad propositum attingere, nisi quatenus declaret hæc littera. Quo ad quæsitum aũt dic, ꝙ quæri põt, an sint capaces successionũ vniuersalium ex testamento. Item an ab intestato? De vtroque tñ modo satis hic deciditur, ꝙ taliũ successionũ nõ sunt capaces, & ꝙ ẽt non debeat eis æstimatio, vr̃ ex eo, quod hic dicit, ꝙ etiam iure legati nõ licet eis dimitti valorem hæreditatũ, vel tãtam earũ partẽ, ꝙ præsumi possit hoc in fraudem fieri, & sic si iure successiõis relinquitur, non tenet etiã quoad æstimationem, pro hoc §. cæterum. §. cum vero, quia non transeũt ad eos bona etiam eius, qui profitetur eorum ordinem, de quo dixi in d. §. cum vero, q̃ tñ bona trã-

mobilia, & immobilia se extendunt (considerata sui puritate voti) nullatenus sunt capaces: Nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partem, quod præsumi posset hoc in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere: quin potius illa sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumque annui redditus inter immobilia censeantur a iure, ac huiusmodi redditus obtinere, paupertati, & mendicitati repugnet, nulla dubitatio est, quod prædictis fratribus redditus quoscunque sicut & possessiones, vel earum † etiam vsum (cum eis non reperiatur concessus) recipere, vel

†al. eorũ.

seunt ad religiosos aliarum religionum non Mendicantium, de proba in pñsentia, ergo multo minus dẽnt possic capere ab extraneis hæreditates vniuersales. Et si dicatur, ꝙ hoc casu cessat ratio de qua in prædicto, §. quæ est, ne videantur habere oculum ad bona ingredientium: subest tñ ratio gñalis, de qua ibi, vt fratres sint remoti ab affectu temporalium: nam si succederent in hæreditate, tenerentur ad onera, d. c. in præsentis, & sic oporteret eos implicari litibus. Contra id j. §. verum. Et licet in hoc possit instari ex his, quę no. Bar. in tract. Minorica, & Bal. C. de sacros. eccl. aut. ingressi, tamen hæc littera clare hoc probat: quæ (vt prædixi) etiã iure legati prohibet fratres accipere valorem hæreditatum, vel tantã earum partem, ꝙ præsumi possit hoc fieri in fraudẽ, & sic relinq͂t vnũ solũ casum, qñ legat eis aliquid de hæreditate: ꝙ non est tm̃, ꝙ possit p̃sumi in fraudẽ hoc fieri. omnis ergo alius modus est ꝓhibitus per id, ꝙ dixi s̃. §. cũ vero. Ad idẽ s̃ §. porro, & §. cum ẽt, vbi solu certi modi ꝯsequendi eleemosynã pmittunt. Ad idẽ est c. exijt, §. ad hæc vbi permittit tm̃ ꝙ iure legati possit eis relinqui. & vltra hoc oportet, ꝙ in legato nõ adijciatur modus, qui non sit licitus fratribus. vñ si legatur fratribus vinea, vel ager ad excolẽdũ, vel domus ad locandum, vel similia, a tali legato debẽt fratres abstinere, vt ibi: secus si modus est licitus, vt qñ legat pecunia pro necessitatib. fratrũ, vel domus, ager, vel vinea, vt ꝑ idoneas personas distrahãt, & pecunia in necessitates fratrum ꝯuertatur. Si aũt modus non fuit adiectus in legato, declarat in eodẽ, § ꝙ valet legatũ, & intelligitur relictũ sub modo licito. cum ergo tm̃ de legato ibi permitt[a]t, vr̃ aliud dicẽdũ de vniuersali successione. Et si dicat, ꝙ eode modo deberet valere institutio vniuersalis, si adiectus est modus licitus, ꝙ bona distribuantur, & pecunia in eorũ vsus ꝯuertat, vel ẽt si nullus modus est adiectus, vt proxime dixi De legato, & ideo vt dixi sup. ea q. eo. tamen casu quo instituto aliquo vniuersaliter, præcipitur ei, ꝙ hæreditas per eum vendatur, & erogetur in fratres, non prohibebunt capere talem erogationem: quia cessat ratio præmissa: transibant enim bona in eos deductis oneribus alieni æris, & similibus. Et per hoc de æquitate dici posset, quod quoque frater instituitur Eps. qui est executor legalis vltimarũ voluntatum, ꝑcipue piarum, qualis est hæc, arg. de testa. cum tibi, capitet tanquam hæres, & deductis oneribus distribuet in fratres: sed non potest hoc bene probari iure, & hoc quo ad fratres Minores, per ea quę dixi ea. q. licet multi hoc vltimum fauẽt in fratribus, aut Prędicatorib. facilius hoc potest defendi, præcipue, quia dicuntur habere priuilegium Apostolicum, ꝙ sint capa-

Legati iure cordi digeris, pñt aliqua relinqui.

Fratres prædicatores pñt recipere, & vẽdere bona illorũ, qui suam religionẽ ingrediũtur.

ces successionum, & ꝙ possint apprehendere, & vendere, & per illud priuilegium ꝯcludit Gaspar de Calderinis, ꝙ bona ingredientis transeant in monasterium, vt possit vendere, & ꝯuertere in vsus suos: quia per hoc nõ dicuntur habere proprium, sicut non dr̃ verum, quod nõ durat verum, ff. de in rem versi pro parte, §. verum, pro hoc quod dico de verbo. signif. nam & ego, & ita vt opinor tandem conceditur fratribus Minoribus, quia in multis locis habent & ipsi, & prædicatores possessiones, & annuos redditus, licet faciant instrumẽta fieri nomine monasteriorũ monialium eis subdita rũ. & sic fit fraus legi. & quia hęc altissima paupertas (itelligo rigide, vt volunt hęc constitutio, & c. exijt.) propter refrigescentem charitatem non bene seruatur, propterea ad euitandam peiora, faueri põt opinioni illi, quæ vult ꝙ capiant valorẽ successionum: nam et ex coniecturis põt percipi: tandẽ fient possessionati, & vtinam in alijs saltem bene seruent, stantibus autem illis ꝯstitutionibus fratres minores non possunt capere immobilia, etiam vt vẽdãt. j. §. proxi. vbi dico in 2. no.

a ¶Cumque annui.] prouidet secundo excessui. Not. ꝙ annui redditus inter immobilia computãtur, & ad hoc singulariter allegatur. & pro hoc in Auth. vt hi qui obli. se habe. perhi. res minorum. §. vero. colla. 6. ibi glo. in versi. redditus, de hoc j. q. 1. Scdo nota, quod fratres isti non possunt recipere possessiones, & sic ẽt si sint distracturi, pro hoc quod dico j. seq. qõ. Quæro in eo qđ dixi in 1. nota, ꝙ annui redditus computant inter immobilia, an hoc sit indistincte verũ. So. Fridericus in consi. 175. alias. 80. vbi refert id, qđ sibi quærenti rñdit Ioan. Paliarensis, qui dixit qđ si legatũ annuũ p̃t continere perpetuitatẽ. vt quia legatarius non potest de facili deficere. tale. legatum impugnatur in hoc §. sed si persona legatarij deficere potest, cum non sit aptum esse ꝑpetuũ, vr̃ valere. Vnde dixit, ꝙ si legatur hospitali S. Mariæ domus, ita qđ singulis annis teneatur dare Prædicatoribus annuatim decem solidos, illud legatum non valet: sed si limitetur vsque ad decem annos, vr̃ valere. arg. cpt. ff qñ dies leg. ced. l. cum ꝑfinitione. hæc tñ lex non vr̃ facere: ibi enim dr̃ ꝙ legatum annuum cum ꝑfinitione temporis, puta x. an. si est relictum causa alimentorum, intelliguntur plura legata, si ex alia causa, intelligitur esse vnum legatum, & primo casu legatarius decedẽs non transmittit legatum sequẽtiũ annorum ad hæredẽ. secundo casu secus. la tñ lex melius faceret si relinqueret quod daret certis fratribus: quia tunc eorum obitu extingueret legatum. Ipse autem Frideri. in consi. 112 super hoc ponit duo consilia. & tãdẽ cõcludit distinguendo, quod aut redditus annuus relinquit ad certũ vsum diuini cultus, puta vinũ ꝓ sacrificio, frumentũ ꝓ hostijs, & conuentus est capax arg. de excel. pla. nimis 1. in fin. & in te[s]tis c. si. de sepul. Clemen. dudum §. verũ. vbi dicit de solictis fratribus, ad certos vsus quartam debeti, & sic p̃supponit relinqui posse ꝓ ho., quia per hoc non tollit mendicitas fratrum: aut redditus deputatur victui vel vestitui, vel indistincte relinquit, & aut ad modicũ tempus, & ꝯuentus est capax: quia vr̃ vnum esse legatum, cuius summa est diuisa quo ad solutione. nec per hoc tollitur mendicitas, sed subleuatur: aut relinquitur ad ipsos non modicum, & non valet, quia sic computatur in

ter in mobilia, vt hic § distinctio est æqua. & dic non modicum ips esse decentum vel vltra, not. de reb. eccl. non alie. clemen. 1. in gl. § & bene facit illa cle. ad p̄dicta: quia ibi locatio redditus ad modicum tempus non prohibetur tanquam alienatio.

executores, vt nō sint in iudicio, vel ne contrectēt pecuniam, sed etiam subest ratio ḡnalis, ne auocentur à spiritualibus laboribus, q̄bus quotidie debent occupari, j. §. prox. Item posset fieri fraus, quia fratres eligerent aliquos, cum quibus participarent: facile namq; in talibus fraudes contingunt: nam nec pōt negari, quin electio sit pars executionis, vt nunc dixi: & indistincte hic ꝓhibetur ne sint executores: vnde etiam si ratio ꝓhibitionis cessaret, staret prohibitio: sufficit enim, quod hoc aliquando contingere potest, pro hoc littera ibi, cū hęc sępe absque litigio & contrectatione, &c & sic etiam si hoc nō accidat, locum habet prohibitio.

bere (conditione considerata ipsorum) non licet. Amplius[a] cum non solum quod malum esse dignoscitur, sed & omne quod speciem habet mali, sit a viris perfectis specialiter euitandum:[b] Ex talibus autem assistentijs in curijs & instigationibus, cum de rebus agitur in ipsorum commoda conuertendis creduntur verisimiliter ex his quæ foris patent (de quibus habent homines foris iudicare) in ipsis rebus fratres † assistentes aliquid querere tanquam suum,[c] nullo modo debent huiusmodi voti & regulæ professores se talibus curijs & litigiosis actibus immiscere: vt & testimonium habeant ab his qui foris[d] sunt, & puritati satisfaciant voti sui, ac euitetur per hoc scandalum proximorum.[e] Verum etiam cum dicti ordinis fratres non solum a receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verumetiam[f] a contrectatione qualibet ipsius & ab ea sint penitus alieni, quemadmodum sępe dictus prædecessor noster in declaratione huius modi regulæ plane dixit:[g] Cumq; dicti ordinis professores pro nulla re temporali possunt in iudicio experiri, prædictis fratribus non licet nec competit, quin potius considerata sui puritate status, debent sibi scire interdictum, quod huiusmodi executionibus se exponit: cum hæc sæpius absque litigio, & contrectatione vel administratione pecuniæ nequeant expediri. Veruntamen in his exequendis dari consilium ipsorum statui nō obsistit, cum ex hoc, ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur.

¶ Licet[h] verò non solū sit[i] licitum, sed & multū conueniens rationi, quod fratres, qui in laboribus spiritualibus orationis & studij sedulo occupantur, hortos & areas habeant competentes ad recollectionem vel recreationem sui, & interdum ad seipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda necessaria hortalitia pro se ipsis: habere tamen hortos aliquos vt colantur, ac olera, & alia hortalitia pretio distrahantur, necnon & vineas, repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati, secundum quod dictus prædecessor declarauit ac etiam ordinauit[i]:

a ¶ Amplius,] prouidet de tertio.
b ¶ Euitandum,] 1. ad Thessal. 5. de ui & hon cle. cū ab omni.
c ¶ Tanquam suum] id est temporale, ad Phili. 2. de censi. cum Apostolus.
d ¶ Foris,] 1. ad Thimoth. 3. de sacra vnc. cap. vnico, vers. ad exhibendum. & dic foris, idest, infedilibus, vel idest, non tantum domesticis, sed etiā alienis, secundū Hieronymum.
e ¶ Proximorum,] 2 ad Corint. 8. de renūtiatione, nisi, § pro graui. de noui ope. nunc. cum ex iniuncto. No quod fratres non debent se curijs immiscere, & hoc nō est in fratribus minoribus speciale, sed locum habet in omnibus monachis, de statu monac. cleme ne in agro, § qui vero.
f ¶ Verū etiam] ꝓuidet quarto.
g ¶ Dixit,] eo tit. exiji, § cęterū. ad idē j. §. porro. Nota, q̄ fratres nō possūt esse executores vltimarum voluntatum, sed possunt sup eis exequendis dare consilium, quod dic vt in seq. q Quæro an hęc prohibitio, ne fratres sint executores vltimarū voluntatum indistincte pcedat? Sol. Bartolus l. Minorica distinguit: inter cętera dicit, q̄ certo casu valet, vt si quis tegrit, q̄ x florēi expēdātur in x. pauperes, qui eligātur per talē fratrem Minorē, qa nullū, lingū habebit fieri, nec ipse frater habebit administrare pecuniam, sed solum eligere: & sic cessant rationes, de quibus hic. Item nec habet speciem mali, imo si fideliter fiat, meritoriū est; nam etiam ipsi fratres, qui audiūt confessiones, melius cognoscūt pauperes verecundos, quàm alij. Dic indistincte standū litteræ, quæ generaliter prohibet, ne suscipiant executionem argu. dist. 19 si Romanorum, de maio. & obed. solitæ, & sic tolli distinctio Bar. etiam in quibusdam alijs, in quibus limitat hanc litteram. Item qa electio est pars executionis: qa nec ista fuit sola ratio prohibendi, ne sint

h ¶ Licet,] prouidet de quinto.
i ¶ Declarauit,] dicto c. exiji. § sed hæc. No. q̄ orō & studiū sunt labores spirituales, & quomodo conueniunt religioni, dixi de reg. iure. q. 5. & 6. & de orone, s̄. de reliquijs, clem. si dominū, ver. ideoque, i gl. de oratione. Scd̄o nota, q̄ etiam religiosis licitū est spatiari, dū tñ honeste, & p areā vel hortū, & hoc p recreationem sui a laboribus studij vel orationis: quod facit ꝯtra eos, q̄ sine modestia immorantur studio vel orationi: vnde accidit, q̄ sępe incurrunt graues ægritudines, & q̄ndoque etiam mentis alienationē, quod est cauendum: nam i omnib. debet seruari modus, vt cum dulcedine fiāt de offi. cust. c. vni co. Terectius in Andria: Id arbitror in vita apprime esse vtile, vt nequid nimis. Tertio, nota, q̄ nō licet fratribus habere hortos, vt inde nascētia pretio distrahantur: quia hoc appropinquat ad naturam prouentuum vt in littera & de hoc seq. contrario.

Oppono ad hoc, q̄ illud non appropinquet ad naturam prouentuum, imo sint prouentus: nam fructus ḡnali vocabulo dicunt redditus seu ꝓuentus, ff. de annu. leg. libertę. in prin C. de dona. si quis argentū, §. 1. & redditus seu ꝓuentus, quod dixi, de deci. pastoralis, q 3. & 4. tñ vt ibi dixi, & probāt iura alle. hęc accipiuntur, ꝓmiscue: potuit enim hæc littera habere respectū, quia j. §. cumque annui prohibitti sunt fratribus annui.

quod si talia ad vsus proxime dictos, vt puta agrum vel vineam ad colendum & consimilia fratribus legarentur, per omnem modum fratres à receptione talium abstinerent, cum etiam præmissa habere vt pretium fructuum suis temporibus habeatur, † ad naturam & formam prouentuum appropinquet. Rursus [a] cum prædictus sanctus, tam in exemplis vitæ, quàm verbis regulæ ostenderit se velle, quod fratres sui & filij diuinæ prouidentiæ innitentes, suos in Deum iacerent cogitatus, qui volucres cœli pascit, [b] quæ non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile voluisse ipsum eos habere granaria, vel cellaria, vbi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore leui relaxare † se debent ad congregationes & conseruationes † huiusmodi faciendas: sed tunc tantum, cum esset multum credibile ex iam expertis, quod non possent vitæ necessaria aliter inuenire. Hoc autem ministrorum & custodum simul & separatim in suis administrationibus & custodijs) cum guardiani & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu) duximus iudicio relinquendum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est [c] etiam, quod cum vir sanctus fratres suos in paupertate summa, ac humilitate fundare voluerit, quo ad affectum pariter & effectum, sicut fere regula tota clamat, conuenit ipsis, quod nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri sustineant ecclesias, vel alia quæcunque ædificia, quæ (considerato fratrum habitantium numero) excessiua in multitudine & magnitudine debeant reputari. Ideoque volumus, quod vbique in suo ordine deinceps temperatis & humilibus ædificijs sint contenti, ne huic tantæ paupertati promissæ, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamuis [d] etiam paramenta & vasa ecclesiastica ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse Deus: tamen qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum: nec per illas sibi vult seruiri, quę suorum seruitorum conditioni & statui dissonarent: propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia, in numero & in magnitudine sufficientia competenter. Superfluitas autem aut nimia pretiositas, vel quæcunque curiositas in his seu alijs quibuscunque, non potest ipsorum professioni vel statui conuenire: cum enim hæc sapiant thesaurizationem seu copiam, paupertati tantæ quo ad humanum iudicium derogant manifeste. Quapropter præmissa seruari à fratribus volumus & mandamus. Circa [e] equorum vero & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus & per omnia obseruandum, † quod per declarationem prædictam [f] in pecuniarijs noscitur eleęmosynis diffinitum. ¶ Ex præmissis [g] autem

† al. habeant

† al. laxare

† al. obseruationes

† al. secundum

annui redditus, & tāc videnť dicēdi annui, qñ sunt certi & constituti: quod non sic est in fructib. horti, qui nō sunt certi licē non semp vendunt: ppterea dicit, q hēre tales fructus vt pretium suis temporib. habeatur, appropinquat ad naturam prouentuum, quia non est proprie prouentus.

a ¶ Rursus.] puidet de sexto.

b ¶ Pascit.] Matthæi 6. Lucæ 12. No arg. à verisimili ī § deinde. vbi dixi in 2. no. Secūdo no. q timor leuis nō excusat, quo i metus cā, cum dilectus. Tertio, no arg. ab experientia, de electio. quā sit. vbi de hoc in glo. 3. lib. 6. Quarto, no. quod ex præteritis præsumitur circa futura. de præsumpt. scribam quāq; econuerso ī. § cum vero, vbi dixi. Quinto no. q non repugnat mēdicātiū pseruare victualia, qñ timetur, quod aliquo modo haberi nō poterunt. Sexto no. differentiam inter consilium & assensum. de hoc de ele. cum in veteri. de arbit. cum olim & i. regula, nullus ex consilio. lib 6. Septimo not. quod quāq; specialiter onerātur conscientia cōmissarijs, sup. §. vtilitatem circa in 3. notabili.

c ¶ Hinc est.] prouidet de septimo. Not. q fratres fundati sūt in summa paupertate & humilitate, & d paupertate ī §. cæterum, vbi in 1. no. dixi. & §. pr inde, in 3 q. d humilitate, de maio. & obe. humilis. Secūdo no. quod nō debent habere ecclesias, vel alia ædificia excessiua: hac tā non seruātur, & mirum est, q auctor hoc adijcit, cui vsq; tunc debuit constare, q in multis locis sūt excellentiores ecclesias, quam sint cathedrales, & Papa scit, & tolerat. Tertio, no. q ex ædificiis illicitis præsumitur de mente contaminata, de præsump c. 1. sic n. dicit, q ex ædificijs immoderatis plumitur contra humilitatem & promissam paupertatem fratrum.

d ¶ Quamuis.] prouidet de octauo. Nota, quod Deus fecit omnia ad honorem sui ordinis. Prou. 16. Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: & dic propter se, id est, propter suam bonitatem vt ea fruamur, d hoc p Thomam parte 1. q. 44. ar. 2. Secundo no. qd solus Deus est cognitor absconditorū. 32. dis. erubescant. de iud. nouit. de sen. excom. à nobis 2. quam quā. n. hic nō dicat, quod solus Deus, tamē illa iura hac supplent. Item satis d hic, cum hoc tamquam proprium sibi attribuatur. Tertio nota, qd superfluitas etiam reprobatur in rebus ad cultum diuinum deputatis: & ratio redditur in littera, & ppter qua oēt in oībus seruari modus, quod dixi s. §. licet, in 2. no. Quarto no. qd curiositas reprobatur, de renun. ca. 1. lib. 6. Quinto no. q curandum est ēt p religiosos ne humano iudicio damnētur s. §. cæterum.

e ¶ Circa.] prouidet de nono.

f ¶ Prædictam.] s. §. porro.

g ¶ Ex pmissis.] soluit dubium oriens ēx prædictis de paupertate, & refert duas opiniones, & secundam approbat.

a ¶ Dicere.

tem succreuit non parum scrupulosa quæstio inter fratres: videlicet, vtrum ex suæ professione regulæ obligentur ad arctum & tenuem, siue pauperem vsum rerum: Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quod sicut quo ad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctissimam, ita ipsis quoad vsum arctitudo maxima & exilitas est indicta. Alijs in contrarium asserentibus, quod ex professione sua ad nullum vsum pauperem, qui non exprimatur in regula obligantur, licet teneantur ad usum moderatum temperantiæ, sicut & magis ex condecenti quàm cæteri Christiani. Volentes itaque conscientiarum prædictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finem dare, declarando dicimus, quod fratres minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur ad arctos usus seu pauperes, qui in ipsorum regula continentur: & eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos usus.

¶ Dicere [a] autem, sicut aliqui asserere perhibentur, quod hæreticum sit, tenere usum pauperem includi uel non includi sub uoto Euangelicæ paupertatis, præsumptuosum & temerarium iudicamus.

¶ Demum [b] quia ex eo quod dicta regula per quos & ubi fieri debeat ministri Generalis electio tradens, nullam facit de ministrorum prouincialium electione uel institutione penitus mentionem oriri super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos uolentes posse ipsos clare ac secure procedere in omnibus factis suis: Declaramus, statuimus etiã, & ordinamus in constitutione in perpetuum ualitura, ut cum alicui prouinciæ de ministro fuerit prouidendum, ipsius ministri electio † penes capitulum prouinciale resideat; quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipsius autem electionis confirmatio ad ministrum pertineat generalem. Et si quidem ad electionem huiusmodi per formam scrutinij procedatur (uotis in diuersa diuisis) electiones plures in discordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori parte capituli numero (nullà zeli uel meriti collatione, aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunq; alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrũ de consilio discretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione præmissa) confirmetur, uel etiam infirmetur, prout eis secũdum Deum uisum fuerit expedire: Et si fuerit infirmata, ad capitulum prouinciale electio huiusmodi reuertatur.

¶ Cæterum si capitulum memoratum die prædicta ministrũ eligere prætermitat: ex tũc ministri prouin

† De mõ electionis faciendæ, vide nouissi. decreta in cõcil. Trid. sess. 25 tit. de Regularibus & monialibus. c. 6.

a ¶ Dicere.] remouet quendam errorem: quidam enim dicebant, quod hæreticum erat dicere, quod vsus pauper, id est abdicatio paupertatis includat vel nõ includat sub voto Euãgelicæ paupertatis. Et videntur isti velle, quod ad votum Euãgelicæ paupertatis nihil ptinet dicere, quod redemptor & Apostoli habuerunt bona tãtum in vsu, hoc autem asserere dicit temerarium, & præsumptuosum: & sic videtur fauere illis, qui dicunt, quod vsus pauper includitur sub voto Euãgelicæ paupertatis: tamẽ hoc nõ affirmat & hodie stãdum est, extrauaganti, cum inter nonnullos. de qua dixi s. § proinde. q. 5. post principium.

b ¶ Demum.] hic de electione vel institutione ministri Prouincialis. Et primo determinat generaliter quo ad totũ ordinem: secundo, specialem modum tradit quo ad prouincias vltramarinas Hyberniæ, & Greciæ, in §. vtrum. Prima subdiuidit, quia primo determinat, ꝙ electio fiat ꝑ capitulum prouinciale: & quod fiat die sequẽti postq̃ fuerit congregatum. secũdo: ibi, [Ipsius.] quod cõfirmatio spectet ad Gñalem. Tertio: ibi. [Et si quidẽ.] quod si plures eligerentur, in discordia, cõfirmetur electus à maiori parte numero, omissa collatione & reiectis exceptionib. quarto: ibi, [Et si fuerit.] ꝙ si electio fuerit infirmata, redeat ad capitulum. quinto: ibi, [Cæterũ.] ꝙ si capitulum prædicta die non elegerit, deuoluat ad Generalem. Nota differentiã inter hæc verba: declaramus, statuimus, & ordinamus, pro hoc, qđ nõ iudi. decernimus. videtur tamẽ, quod verbum, ordinamus idem importet, qđ statuimus: & sic quod nouum ius inducat: simile, qđ no. de verbo. volumus, de of. vic. clem. vnica. in gl. fi. Secundo, no. ꝙ in electione ministri Prouincialis non hēt locum tempus Laterã. cõcilij, de cõces. p̃b. c. 2 hic tñ non disponit de cõgregatione cõcilii, sed dēt intelligi, quod fiat prout constitutum fuerit in capitulo ante celebrato. Itẽ ex hac cã qñq; congregatur, & solum post cõgregationem currit tps, ꝙ hic breuissimum constituitur, s. dies: nec timeri põt, ꝙ differatur capituli cõgregatio. q2 super hoc prouidet Gñalis vel vicarius ordinis, de quo i. § cæterum. Tertio no. casum singularẽ, in quo confirmatur electio celebrata à minori parte capituli dũ modo sit facta à maiori parte partium comparatione minorum: cuius contrarium alias est de iure, de elect. ecclesiæ. 1. Quarto no. alium casum singularem, in quo i electione omittitur collatio zeli & meriti. Simile in electione abbatissę, quę fit per moniales, de electio. indemnitatibus, §. vt autem. li. 6. Quinto no. ꝙ in confirmatione Ministri prouincialis non procedit iudicialiter: quia vt dr̃ hic, nõ admittuntur exceptiones partis alterius, q̃ tñ in aliis contradictionibus admittunt, de elect. c. ii. lib. 6. Simile in electione abbatissæ factæ a duab. partibus monialiũ, quæ etiam confirmatur non obstante cõtradictione partis alterius, d. cap. indemnitatibus, §. sane. quamquam autem glo. ibi dicat, quod admittet exceptio, quæ votum eligẽtis reddat nullũ, tñ nec vr̃, quod sufficiat, qđ sit facta a maiori parte numero, & sic attendantur voces tñ, sicut hi de ele. i. cle. ꝙ circa Sexto no. casum, i quo infirmata electio

electione indistincte committit ius eligendi ad eligentes: nec distinguit, an elegerint indignum scienter vel ignoranter: cum tamen alias si elegerunt indignum scienter: non ad eos, sed ad superiorem deuoluatur, de ele. cum in cunctis, in §. & c. bonae 1. & c. quamquam. lib. 6.

Electiōe cassata, quãq; indistincte iam ad eligentes reuertitur.

cia les prouisio ad generalem ministrum libere deuoluatur. Verum[a] si ministro prædicto & capitulo generalibus ex certa, manifesta, ac rationabili causa videtur aliquando in prouincijs vltra marinis, Hyberniæ, Græciæ seu Romæ, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire ministrum prouincialem per ministrum generalem, cũ proborum ordinis consilio potius quàm per capituli prædicti electionem præfici in prouincijs; Hyberniæ etiam vltramarinis irretragabiliter, In Romana vero, vel Græcia quando minister dictæ prouinciæ moreretur, vel absolueretur citra mare; illa vice seruetur absq; dolo, partialitate & fraude (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum.

¶ In destitutione[b] vero dictorum ministrorum prouincialium seruari volumus quod super hoc hactenus de ipso ordine extiterit obseruatum. Cæterum[c] si contingeret eosdem ministro generali carere, per vicarium ordinis

a ¶ Verum.] hic de modo creandi ministrũ prouincialẽ in prouincijs vltramarinis Hyberniæ, & Græciæ: & permittit ministro gñali, quod si ei & capitulo gñali videbit, possit ipse cum proborũ ordinis consilio pñficere Ministrum in prouincijs Hyberniæ & vltramarina. in Romana vero seu Græcia hoc idem possit, qñ minister illius prouinciæ moritur, vel absoluitur citra mare. No. casum, in quo electio ministri, prouincialis nõ spectat ad capitulũ prouinciale: sic etiam electio abbatis quãq; non libere spectat ad conuentum. de consue. cum dilectus secundo no. in si quod quãq; õne ratur [illegible] commissarij. ij. §. rursus. vbi dixi in §. notabili.

b ¶ In destitutione] hic de destitutione ministrorum Prouincialium.

c ¶ Cæterum.] hic determinat, quod [illegible] carentib. ministro gñali, suppleat vicarius ordinis vices ei[9] Quæro per quẽ creabit iste vicarius? Sol. videtur quod per Papã, ex quo alius modus nõ traditur fratres autẽ Prædicatores dicunt obseruare, quod minister illius prouinciæ, in qua occurrit celebrandum gñale capitulum post obitum sui magistri gñalis, vicarius est ordinis vsq; ad tẽps capituli: & similiter fratres minores habent constitutionem gñalem, quod generali mortuo, minister prouinciæ vbi occurrit celebrandum gñale capitulum, potestatem hẽt super alios in capitulo, quo ad ea, quæ spectãt ad expeditionem capituli: & ex hoc quia solum habet potestatem in his, quæ spectant ad capitulum, patet quod non in alijs arg. de plurimis nõne, & quod mortuo gñali non debeant fratres aliquem vicarium ordinis facere sine licentia Papæ & protectoris ordinis, qui est. Contrarium determinat Nicolaus Papa, vt patet in eius literis, quarum copiam vide inter constitutiones fratrum.

d ¶ Porro.] apponit decretũ in his, quæ de ministro prouinciali dicta sunt ꝗ. §. demum, & duob. seq. No. de cassa decreti. simile de rescr. statutum in §. li. 6. & pro hoc quod no. ĩ de immu. eccl. clem. vnica. in 6. notab. & i. contrario Cardinalis de Zab.

fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem ministrum, vsquequo prouisum fuerit de generali ministro.

¶ Porro[d] si quid de huiusmodi ministro prouinciali secus attentari forte contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, dictorum commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionũ, indicationum, & volũtatum infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

¶ Idem (Clemens † quintus.)

Determinat et declarat, quid significent hæc verba inserta in iudicialib. commissionibus, quæ fiunt à principe vel à iure scilicet, quod procedatur simpliciter et de plano & sine strepitu & figura iudicij. Io. Andr.

CAP. II.

SAEPE CON-

SÆpe contingit.] CASVS. Ponamus, quod Romanus Pontifex alicui iudici commisit aliquam cãm, & eidem mãdauit, quod in eadem cã procedat de plano, summarie, sine strepitu & sine figura, i. sine aliqua forma iudicij: quæritur quid significant ista verba, quod procedat de plão, summarie, & c. Vel sic: Ponamus quod tales causæ sint examinandæ simplr, & de plano, summarie, & sine strepitu iudicij: Quæro quid importat talia verba, de plano, &c. Rñdet Clemens, quod talia verba hoc volunt: Nam iudex dẽt procedere in illa cã, & dẽt dimittere plures solemnitates: Primo enim vr̃ esse remissa & dimissa illa solẽnitas, quæ fit in iudicio: videlicet, oblatio libelli: quia sufficit, quod in tali cã, in qua Papa mãdat, vt iudex procedat summarie & de plano, vt actor faciat de mandatum seu petitionem suam verbo, & quod protophartus illam redigat apud acta curiæ. Item per dicta verba vr̃ esse remissa litis contestatio: Item per dicta verba iudex accipit facultatẽ procedẽdi in cã tp̃e messium & vindemiarum, quod in alijs causis facere non põt per ferias: Itẽ per similia verba iudex, qui cognoscit accipit facultatẽ amputandi dilationes, nam ipse nullas dẽt dare dilationes. Item recipit facultatem, vt possit repellere dictas dilationes seu prolongationes, & exceptiones, & appellationes, Item aduocatorum & procuratorum iurgia seu contentiones põt repellere. Item põt repellere multitudinem testium. Et sum in versiculo [Non sic tñ iudex.] Et quæritur, vtrum iudex possit procedere reo non citato, Et respondet Clemens quod non. Item dicit Romanus Pontifex, quod per talem facultatem datam iudici, videlicet quod procedat summarie & de plano: no: videntur esse remissa iuramenta de calumnia, nisi expresse remitteret. Et sum in versiculo. [Verum quia.] quod declarat principium capitu. dicimus, quod actor potest in causa sine libello procedere, quærto quomodo.

† Illa duo verba: Clemẽs quintus, absunt a vetustis codicibus.

do debeat illud intelligi: & quomodo sciet iudex qd vult hic actor, nisi ipse actor proponat libellum suum? Rndet Clemēs, q ista demanda seu petitio actoris dēt dari siue verbo siue in scriptis. Videatis ergo textum, & melius dicetis oīa: qm dummodo pponat suam demandam verbo sufficit: & hoc modo qd graphatius redigat dictam demādam seu petitionem i actis esse prolatā verbo, & sicut ipse illā pfert & pronuntiat. Hęc dicit H. R. doctor egregius. No in verbo, [Significatione.] iuncta gl. in hoc, q decretales dēnt ɔgruere titulis, s. in proœmio Greg. & in proœ. Sexti, & in versi. [Tandem.] No. drām inter constitutionem & sanctionem de hoc in gl. non dicit.

tingi, quod causas[a] committimus, & in earum aliquibus simpliciter[b] & de plano, ac sine strepitu, & figura,[c] iudicij procedi mandamus[d]: de quorum significatione[e] verborum à multis contenditur, &

[Gl prima primo decretalem commendat dicēs illā summe necessariam, secundo dicit qd & quas opiniones determinat. tertio diuidit summando. quarto aliter summat recitando.]

Res optima sui natura satis ornatur.

* ¶ Sæpe ɔtingit.] Quoniam secundum Quintilianum li. 7. de oratoria institutione, Optimarum rerum inuentio, & si lenociniis verborum destituta sit: ipsa tñ sui natura satis ornatur, cui bene conuenit, ff. de in integr. rest. l. 1. in prin. hanc constitutionem verborum blanditijs non egentem, glossandum aggredior: de cuius cā impulsiua pars fui: Ex quo enim sciui mandasse concilium Vieneñ. s. de iud. dispendiosam, existimaui non tantum vtile, sed summe necessarium, verba, de quib. hic loquitur declarari, dominos ac peritos curię soli citaui sæpius pro constōne declaratoria procuranda, q desiderata se nunc exhibet. Et in summa determinat & declarat, quid significent hæc verba inserta in iudicialib. commissionib. quæ fiunt a principe, vel a iure, s. quod procedatur simplr & de plano, & sine strepitu & figura iudicij. Determinat autem p Innoc. & Host. de accu. olim. de statu regul. ca. quæ per Aegid. de iudicijs. nouit. in fi. per Gul. in Spe. de inquisi. §. nunc tractemus, versicu. quid igitur, & per Archidiac. de elect. in dignitatib. §. si vero. lib. 6. & per Ioan. Monac. & per me eo lib. de hæret. c. fi. Et sunt 4 partes. In prima ponitur quæstio. In secunda solutio: ibi, [Nos autem.] In tertia prorogatio: ibi, [Quæ omnia.] In quarta quædam instruens protestatio: ibi, [Si tamen.] Secunda pars, in qua ponitur solutio, subdiuiditur: quia primo ponit nouem specialia, vel vndecim, si diuidatur octauum in tria, quæ potest iudex sic datus, secundo: ibi. [Non sic.] ponit quintum vel septimum diuidendo quartum in tria p formam huius non exclusa, tertio: ibi, [Et quia,] ponit sex, quæ talis iudex pot, quatuor interserens quę non pōt. Si igitur non contentat summarie quod potui: quia non est recitare summando, sic recites diuidendo prohibita a permissis, vt melius apprehendas. Iudex, qui datus est simplr & de plano, sine strepitu & figura iudicij, procedere pōt sine libello, litis contestatione & ferijs inductis fauore hominum, amputat dilationes, abbreuiat lites, repellit frustratorias exceptiones & appellationes, refrænat iurgia partium, & multitudinem testium: dat simul terminum ad ponendum & articulandū primo, secūdo ad producendū oīa acta & munimenta causę: interrogat partes vbi suadet ęquitas: non citat peremptorie ad initium, quam profert litam vel ledeus etiam conclusione non facta. Citare tamen tenetur & recipere petitionem in scriptis vel verbotenus, tunc scribendam in actis Item iuramenta calumnię, veritatis vel malitiæ, probationes necessarias, & defensiones legitimas, & facta remissione pro testib. producendis dēt tunc instrumenta recipere: tenetur partes ad sniam citare, q a u tenetur in scriptis ferre, etiam secundum acta causæ. hoc dicit.

Diuisio & subdiuisio textus.

Declaratio textualis.

[Gl. secunda dat concor. & dicit cur constitutum.]

* ¶ Sæpe cōtingit.] concor. de resti. spol. sæpe. de appel. sæpe Ex quo vero id sæpe accidebat, per constitutionē fuit prouidēdum, quæ tñ interdum etiam prouidet de raro contingētib. de. hoc de desp. impub. lfas. in 3. gl.

a ¶ Causas.] de negotijs extra iudicialib. sic commissis non erat dubium de accus. sicut olim.

b ¶ Simpliciter.] quasi sine plica vel inuolutione, facit de sum. tri. firmiter, in prin. ff. de leg. 2. codicillis. § instituto.

Simpliciter unde dicitur.

[Gl. seq. no ad qōnem, q specificat ponendo sex alias spēs, & eam dubie soluit, declarationem poscens, secundo quæris quid si vnica vel nulla sit, vel ponant hæc disiunctim, & omnia soluit.]

c ¶ Et figura.] Notandum est, q ad hæc quatuor verba triplex inseritur copula, p quod vr solui quod quæritur, an si aliquod istorum verborum desit in forma commissionis, locus sit huic constitutioni. vnde aduertendum est, q qñq; in commissione ponitur solum verbum de plano. s. de iud. nouit. ad fi. de spons. cum in tua. concor. ff. de offi. procons. nec quicquam. §. de plano ff. de accus. leuia, & de adult. l. miles. §. sexaginta, ff. de q vnius, in fi. quis ordo in bon. pos. ser. l. 2 Quandoq; ponuntur, simpliciter & de plano de accusa. sicut olim. Quandoque absq; strepitu. de statu monach. ea. quæ §. quod si. Quandoq; de plano & absq; strepitu, de accus. olim. Quandoque sine strepitu & figura de elec. indemnitatib §. si vero lib. 6. Quandoq; hæc quatuor coniunguntur. vt hic, j. de iud. c. dispendiosam. Quandoque ad hoc additur verbum aduocatorum, vt de hær. c. fi. in princ lib. 6. Quid ergo dicemus de his formis, vbi ista quatuor non coniunguntur? Satis vr constitutionem totam & quo ad omnem sui partem tunc locum non habere pp has copulas repetitas, j § pen. & in c. dispendiosam s. de iud. cum enim exorbitet a iure communi, inhibitandum vel dilatandum non est, de regu. iur. quæ a iure, cum suis concord. lib. 6. dicebamus tñ olim principaliter p hoc vltimum verbum, figura, substantialia iudiciorum tolli, vt patet in glo. in prin. alleg. & dicam j in gl. est mens, & in glo. facit ad hoc, & fortan adhuc idem dicere non esset absurdum, secundum q et in casu prædi. decr. in dignitatibus, §. si vero locum haberet hæc constitutio ex vi verborum suorum, posito q ille casus non includeretur sub prædicta constitutione, dispendiosam, sed certum est hodie, q illa constitutio includit casum illius. §. & sic in illo non est dubium hanc constitutionem locum habere In aliis ergo nō inclusis remanet dubium. an aliquo suppresso hēat locum hæc constitutio. Si a ... compilatorib. procurassem declarari: quædam tamen ex j dicendis alteri tantum istorum verborum aptari videbitur, vt j dicam. Sed quid si ista quatuor ponantur sine copulis, vt quia dr. simpliciter de plano, sine strepitu & figura? Dicas idem, q vltima copula in pcedentib. repetita censetur, de appel. secundo requir. & facit ff. de hær. inst. cum in testamento. §. ... Plus dico, q etsi nulla sit copula, idem erit. facit ff. de uer. sig. simplici modo Et satis æque uideretur dicendum, q si disiunctiue ponantur, puta simpliciter uel de plano, uel absq; ac iudicij strepitu uel figura: Idem sit sensus, & locus erit constitutioni: cum ratio sit eadem: & ponetetur tunc disiuncta pro coniuncta. C eod. tit. l. pen. & eo. l. sæpe. Non sic si uerba huius constitutionis prolata fuisset disiunctiue: quia tunc soluta esset quæstio principalis: & esset sensus, q quodlibet prædictorum uerborum haberet hunc effectum, quem ponit hæc constitutio.

Cū si cōmittatur simplr solū, uł simplr & de plano, an possit expediri sine ordine iudiciario.

d ¶ Mandamus.] q alius non possit et legatus de hære. ut satis no. in præd. decr. si de hæ. li. 6. & Gul. in Spe. in tit. 2 §. superest, in 1 colum.

e ¶ Significatione.] in hoc respicit titulum.

a ¶ Possi-

qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantum nobis est possibile [a]) decidere cupientes [b] hac in perpetuum [c] valitura constitutione [d] sancimus, ut iudex, cui taliter causam committimus, necessario [e] libellum non exigat [f], litis contestationem [g] non po-

a ¶ Possibile.] facit prooemium harum constitutionum in principio ele. ut circa. lib. 6 saepe etenim per solutionem unius dubitationis inducitur alia fortior: eod. tit. cum olim. ubi de hoc.

[Gl. seq. ostendit indigentiam novae constitutionis.]

b ¶ Cupientes.] ad est enim promulgatorem aliarum iurium vel rescriptorum hoc spectabat. n. desent excom. inter alia, cum suis concor. & sine dubio ad hoc dubium tollendum glossae non sufficiebant, sed necessaria erat constitutio: ut per inferiora patebit: quis enim glossando probare potuisset plus requiri ista praestari, vel saltem in scriptis ferri, quam litem contestari? idem in similibus.

c ¶ In perpetuum valitura.] superfluit, quia intelligebatur. ψ. dist. c. 1. sed est modus loquendi, cui concord. de postul. c. unico. de elect. perpetuae. lib. 6.

d ¶ Constitutione sancimus.] non dicit sanctione statuimus: quia potius est constitutio, quam sanctio: de quo vide ; dist. in summa.

[Gl. seq. arguit in aliis causis libellum offerendum: de quo remittit ad gl. & Spec. ponit quinque opiniones & suam solutionem, quam impugnat per hoc c. & impugnationi respondet.]

e ¶ Necessario.] datur per hoc intelligi, quod in aliis causis, quibus non proceditur simpliciter, &c. necessario sit libellus offerendus. de hoc notavi s. de libel. obla. c. 1. ubi Ber. Inno. & Host. tenent libellum esse de substantia iudiciorum inducunt praedi. decre. & auth. offeratur. Inno. inducit Auth. de temp. non sol. pen. super § q. ; & Inno. inducit Auth. de exdote §. contestationem. col. 7. Host. inducit Auth. de exhibend. & introd. re §. illud col 5 ubi dicit expressum, & tenet ad c. si quis cum clerico. 11 q. 1. & ad decre. prout. de dolo & contu. & ibi not. pro hac opinione, facit: quia Auth. dicit libellum offerendum: sed offerri proprie non petenti, ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si re. de testi. spol. litteras, circa fi. de app. interposita. in prin. Tanc. Vinc. & Phil. dicebant per prae. c. si quis & prout, quod de iure canonico libellus non erat de substantia. Guliel. de hoc tractabat nil approbans in Spec. de libel. concep. § vtru libellus. Accursius in auth. offeratur. C. de lit. cotest. tenet, quod tacite posset omitti, sed in principio. §. illud alleg. §. seq. in Auth. de exhib. & intro. re. tenet, quod etiam remitti expresse possit ultra medium magnae gl. Dominus meus in legibus dicebat, quod si libellus petitur & offert, bene proceditur si nec petitur, nec offertur, non tenet processus: quia licet posset expresse remitti, secundum eum. C. de epi. & cler. auth. generaliter in fin. C. lib. 11 de privi. leg. schol. l. quoties. in fi. non tamen tacite. praedi. auth. offeratur, & C. de sen. & interlo. l. prolatam. Si vero petitur & non offertur, non valet processus, cum nulla remissio intervenerit. Si vero offertur, sed non petitur nec recipit oblatus, tunc valet processus: tum quia favore rei vr inducta oblatio, & quilibet suo favori renuntiat. C. de pact. si quis in conscribendo, & quia invito non confertur beneficium, ut ff. de reg. iu. invito. & quia secundum eum expresse renuntiare vr oblatum non recipiendo. Alij dicunt reum renuntiare posse, ne libellus tradatur in scriptis: & tunc remittit tacite, sed ne ullo modo tradatur, renuntiari non pot. tacite vel expresse. Unde dicebas ff. cõi. diuid. ut fundus ff. de pe. l. si praeses. Unde dicere soleo in praedi. c. 1. quod petitio sit de substantia: sed si fiat in modum petitionis apud acta, non in modum libelli. & sup. ea lis praecetur. credo tenere processum: satis enim promissum est menti iuris, ut inf. dicetur in ver. verum. parte vero petente necesse sit in modum libelli petitionem offerri per iura primo allegata. Sed haec opinio vr hic reprobari. si. n. spec. ale est in his, in quibus procedit simpliciter, & de plano, &c. quod non est necesse libellum offerri, sed sufficit petitionem apud acta describi ut sequitur: ergo in alijs sufficit petitionem non sic scribi, sed est necesse libellum offerri. Sol. per hanc decr. ab opinione praedicta non recedo: Nam primo approbatur ea parte, qua dico de necessitate petitionem describendam in actis. Si. n. hoc in his, fortius in alijs. Ad oppositionem, adeo in his casu speciale, quod in his et parti petenti non est necessario libellus esse. edus: ut tamen petenti in alijs necessario dent offerri: quod intelligo exceptis his casib. quib. sine libello procedlitur, quorum aliquos not. Host. in prae. decre. prima, de libel. obla. & Accursius in gl. palleg. in Auth. de exhib. & intra reis. sed Guil. plenius colligit in Spe. de libel. prae. §. nunc dicendum. Non tamen putes, quod in omni casu, quo non exigitur libellus, locus sit huic constitutioni: quod per multa exempla ibi posita videre poteris: & satis est hoc expressum non esse.

[Gl. seq. ostendit per verbum, figura, ista remissa: & ponit duas opiniones contrarias, & remittit.]

f ¶ Non exigat.] est mens litterae, quod iudex necessario non habet exigere, nec actor necessario habet offerre: sponte vero offerri posset: & recipi, ut in fin. Istud autem & sequens proprie sunt de figura iudicij. Cum enim figura cuiusq; rei sit ipsius apparens forma vel facies, in qua rei substantia fingit. ff. de act. & oblig. non figura. facit de celebra Miss. cum Marthae. ver. ex eo & iudicium sit actus trium personarum: iudicis, actoris, & rei. eod. tit. totus. C. de asser. tol. l. 1. in fi. ipsius forma, facies & figura principaliter consistit in his, ita quod altero deficiente dr quasi figura. C. de cadu. tol. l. unica. §. simili modo. ibi. n. quia non erant nisi duae personae iudicis & dni servi nominantis illum filium, non erat proprie figura. Sublata igitur figura non vr iudex adstrictus ad aliquas formas, simulas, vel figuras iudiciorum, nisi quantum hic exprimitur, & expressa plus respiciunt figuram facti, negotij, vel causae, quam iudicij, ut j dicam. Dicunt et quidam libelli oblationem remitti per verbum, de plano. C. de nautis. 1. de submersis navib. lib. 11. Alij contra & de hoc ff. de accu. levia. & de off. procons. nec quicquam. §. ubi decretum, & in tractatu, quem allegabo j. glo. 2.

[Gl. seq. quaerit de liberatorijs: dicit quid in aliis causis, arguens in his illas non dari. solvit contrarium tribus rationibus.]

g ¶ Litis contestationem.] sed cum petitio sit in actis scribenda, ut infra. ver. verum. sed lit. conte. non est facienda, ut hic, quid de deliberatorijs: dabuntur ne aliquae deliberatoriae reo? In alis iudicijs planum est deliberatorias esse de substantia, si petantur, ut no. 3 q. 3. in summa & 3. q. 3 cum accusatus: & patet in auth. offeratur. ea. q. unde dicunt Inn. & Host. de libel. obla. cap. 1. ut ibi scripsi super 1. glo. deliberatorias arctari posse, sed non penitus denegari, licet tacite & expresse possit his renuntiari. alleg. ff. de fer. l. 1. C. de epis. & cle. auth. generaliter & hoc etiam de dilat. c. 1. & 2. sed in his causis, ex quo non est necessaria contest. litis, non vr necessaria deliberato. Ad hoc facit, quia interdum in his, quae summariam cognitionem requirunt, simul petitur & iuratur. ff. de eden. quaedam. §. si. Sed contra, exigitur iuramentum calumniae in his causis ut sequitur. Item potest reus convenire, ut inf. ver. verum. in deliberatorijs autem quomodo iuravit vel reconveniet? Item per hanc formam non tollitur iudicis recusatio, cum exceptiones & defensiones legitimae reserventur, ut sequitur. Item absurdius esset hunc iudicem, si suspectus est, recusari non posse, quam eum qui procedit in figura iudicij, cum iste plus laedere possit: saltem igitur super hoc deliberare permittatur, nec arctetur tam praecipit.

Marginal notes:

1 Quia hic poena non adijcitur Zabarel.

Libellus an sit de substantia iudiciorum.

Libellus det offerri si petatur à parte: sed si non petat, sufficit, quod petitio in actis redigatur.

Deliberatoriae an sint reo dandae in causis summarijs.

cipiti festinatione iudicium suscipere. ff. de admi. tut. l. tutor qui repertorium §. 1. in fi. ff. de iure fis. l. edicto §. cum autem.

a ¶ Non postulet.] scire debes, quod Ioannes Fasciolo Pisanus legum doctor composuit quendam tractatum de summaria cognitione, quem Guli. posuit in Spec. in parte de offi. iudi. § fi. vbi inter alia tractat, an in summarijs requiratur libellus vel contestatio, de quo vide in præd. § versi. quinto. & ver. sequenti.

b ¶ Feriarum.] istud fortè induceret solum verbum, de plano: quasi plane & in domo, non pro tribunali sedendo id valeat expediri. facit ff. de fer. l. 2. & l. miles §. sexaginta. ff. de adulte.

[Gl. seq. primo exemplificat. ponit differentiam: & à contrario quæstionem soluit secundo quærit de repentinis, & soluit.]

c ¶ Ob necessitates.] sicut est tempus vindemiarum & messium, quibus etiam ferijs partes renūtiare possunt. ẽ. de fer. c. fi. in fin. In hoc ergo differunt hæ causæ ab alijs: quia in his procedit iudex inuitis partibus in alijs secus, in quibus præter appellationem snia esset nulla lata parte inuita vel absente. ff. de fer. l. 1. A contrario vero huius lræ patet, quod ferijs introductis in honorem Dei vel sanctorum procedere non potest talis iudex. per quod viderentur expedita quæ no. 15. q. 4. in summa. p Gul. in Spec. de fer. § 2. ad fi. ve. s. in causis matrimonialibus bñficialibus, decimarum, & vsurarum non possit procedi ferijs indictis ob honorem Dei, sed in ferijs rusticis sic, cum in illis proceditur simpliciter & de plano &c. vt vt in decr. dispendiosam. sup ex. compil. de iudi. Sed quid dices de ferijs repentinis, quæ repente indicuntur propter principes coronat. onem, victoriam prosperè gestã, vel similem causam, de quibus. ff. ex quibus cau. maio. l. sed & si per prætorem § si feriæ. C. de dilat. siue pars. C. de fer. l. 1. in fi. Puto, quod in illis procedere non potest talis iudex: ad quod sufficit in illis non esse permissum, maxime cum ab alio, quàm à principe indici non possint C. de fer. a nullo ergo prout ab eo sunt indictæ, teneantur. Hoc maxime secundum veram opinionem, quæ habet etiam talibus ferijs renuntiari non posse. de quo in Spec. de fer. § fi. in prin.

Feriæ quo tempore sunt, & quibus pñt litigãtes renuntiare.

Feriæ repentinæ à solo principe indicuntur.

d ¶ A iure.] tamen in ministerio hois: quia ius non determinat tempus pp varietatem locorum, quibus citius vel tardius prædicta colliguntur: & sic citius vel tardius prædictæ indicuntur. ff. de fer. l. præsides. de off. procon. l. in aliquem in princ.

[Gl. seq. notat ex littera id, quod dicit æquum, & illud probat per rationem, & simile.]

e ¶ Valeat.] non quicquid iudicis potestati, &c. ff. de iudi. non quicquid ff. de offi. præsi. l. sæpe. ẽ. de offi. de le. consuluit. pp. quod honestum puto, quod si iudex sic datus viderit grauiter lædi partem ex processu tali tempore faciendo supersedeat, habet enim iudex prouidere vtilitati causæ & partium, vt lit. non contest. accedens. ẽ. de rescrip. statutum § insuper. li. 6. C. communi diui l. iudices ff. de leg. 1. l. potest & facit, quod no. in Spe. de arbi. in fi. ver. sed nunquid tunc sedere, vbi tractatur, quod arbiter in cuius compromisso renuntiatum est his ferijs, nõ tenetur procedere tali tempore ferato.

f ¶ Amputet.] istud & quæ sequuntur vsque ad versi. non sic. non videntur in his causis specialia. cum in omni causa iudex laborare debeat ad lites breuiandas, dilationum materias amputandas, & alia, quæ sequuntur, iura sunt vulgaria. Sed dici potest speciale, quod in his fortius, quàm in alijs iudex hoc poterit.

g ¶ Poterit.] id dicimus posse, quod honestè possumus 22. q. 2. faciat ff. de condi. insti. filius qui. de verb. sign. l. nepos. vnde hoc determinat fiendum sine partium præiudicio. j. ver. non sic.

Possum honeste possum.

stulet, [a] tempore etiam feriarum [b] ob necessitates [c] hominum indultarum à iure, [d] procedere valeat. [e] amputet [f] dilationum materiam, litem quantum poterit [g] faciat breuiorem, exceptiones, [h] appellationes dilatorias [i] & frustratorias repellendo partium, aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia, [k] testiumque superfluam multitudinem [l] refrenando. Non sic tamen iudex litem abbreuiet, quin probationes necessariæ, [m] & defensiones [n] legitimæ admittantur. Citatio-

h ¶ Exceptiones.] hæc & sequẽtia videtur tolli p verbum, absq; strepitu: talia .n. p quẽdam sui cũ clamore & tumultũ solẽt examẽ obstrepere, & veritati habẽdæ obstaculũ pbere. vnde dicit canon, quod cultum suũ iustitia perdit, quando silentia iudicii obstrepentium turba priundit. 5 q. 4. in loco. ad quod facit C. de inoffi. testa. si quis in suo de consor. eiusdem li. l. 1. & de adul l. adulterii. C. de stud. lib. vrb. Ro. l. vnica. in fi. li. 11. de tali strepitu habetur de synd. c. vnico. de elec. quocundã. lib. 6.

[Glo. seq. dicit quare sic ordinetur littera. quærit, & solutionem poscit.]

i ¶ Dilatorias.] non dicit exceptiones dilatorias & appellationes frustratorias, vt per hoc innueret exceptiones surreptionis vel nullitatis contra rescriptum, vel recusationis contra iudicem, vel dilatoriam solutionis vel his similes repellendas. sed hoc intendit, quod omnis exceptio frustratoria, & ad differendum iudicis processum malitiosè opposita repellatur. Sed quæro quam exceptionem vel appellationem per istæc verba, non dico per hanc constitutionem, possit talis iudex repellere, quam alter iudex tenetur admittere: hoc vellem doceri.

k ¶ Iurgia.] de his ẽ. de verborum significatione, forus. § iurgium.

l ¶ Multitudinem.] hoc commune vt in omnib. causis. sup. de testi. signi. ficau. tuut. & c. seq. ff. de testi. l. 1. in fi. tamen hoc in his amplius quàm in alijs poterunt per hanc litteram.

m ¶ Necessariæ.] actori vel reo.

[Glo. seq. allegat quatuor iura. & notat ad quæstionem Legistarum, quam soluit, & solutionis oppositionem distinguendo respondet.]

n ¶ Defensiones legitimæ.] facit ad hoc de offi. dele. ex parte, 2. q. 7. lator, & ibi no. C. de preci. Impera. offeren. l. quotiens. Et facit hæc littera, & finis illius secundæ partis, & iura prædicta ad quæstionem Legistarum de potestate, qui habet arbitrium, an teneatur iustitiam partis seruare, vel possit illam contra iura, & iustitiam condemnare, & voluntate vti. Et tenent, quod iustitia, & legitima partis defensio non tollitur per dationem arbitrii alleg. C. de inoffic. testa. si quando. ff. de condi. indebi. si procurator, in prin. ff. de dona. si filius, & de pecul. l. qui peculi. ff. manda. l. creditor, § Lucius, ad mancip. l. Lucius Imperator, ff. de pactis, contra iuris, ff. ad Trebell. si cum hærede, facit de. reg. iur. in generali, lib. sexto, cum suis concor. & optime probat constitutio. Clemen. supra de re iud. pastoralis, § penult. in fi. Et dicas arbitrium, ab eo, qui potuit concessum, debet aliquid operari? Respondetur, quod ad solennitates, quæ figuram iudicij respiciunt, non tenetur, vt hic. Vnde not. quod de iu, quæ in iudicio aguntur quædam sunt acta causæ, vel litis: quædam iudicij: confessiones ergo, attestationes, & ea, quæ respiciunt factum propriè sunt acta causæ. Citationes, laudationes, & similia sunt acta iudicij, de hoc per Innoc. & Hostien. de testi. causam, & per Archid. de elec. indemnitatibus, §. si vero, verba igitur, sine figura iudicij, licet tollant aliqua ex eis, quæ ordinãt iudicium, non tñ illa, quæ instituuntur.

Iudex habens arbitrium, partẽ contra iura condemnare non pôt.

Actorum quædam sunt acta causæ quædam iudicij.

instituunt, & decidit cām, non est ergo mirum si proba tiones, & legitimas defensiones talis iudex admittit. Nil igitur talis iudex omittit, per quod impediatur, vel occultetur cognitio ueritatis, ut sequitur, & per singula discernere potes, illa vero, quæ solemnitatem respiciūt, siue sint actus, qui respiciunt iudicem, siue partem vtramque, vel alterā, remittuntur, & facit, ff. de legat. 2. l. si ser nus veritas, cum suis concor.

Citatio dēt eē tri na, vel pe remptoria.

a ¶ Citationem.] per hoc singulare videt, quod sufficiat vnica, cum alias saltem in principio causæ requiratur trina, vel peremptoria, ut lit. non con test. quoniam, §. porro, de hoc 14 q. 1. de illicita.

nem* vero ac præstationem iuramenti de calumnia uel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi intelligimus non excludi.[b]

¶ Verum quia iuxta petitionis formā[c] pronuntiatio[d] sequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, si quid[e] petere voluerit, est in ipso litis exordio[f] petitio facienda, siue in 10 scriptis, siue verbo,[g] actis tamen continuo[h] (vt super quibus pensiones, & articuli formari[i] debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat diffinitio clarior[k]) inserenda. Et quia positio 20

b ¶ Non excludi.] intellige plusquam in alijs, quibus non proceditur simpliciter, & de plano: vnde sicut in illis, sic & in isto: si tamen tacite omittentur hæc iuramenta, non vitiatur processus, de iuramen. calum ca. sed lib. 6.

c ¶ Formam.] de ord. cog. c. 2. de accus. qualiter 2. de fimo. licet ubi de hoc facit de cau poss. cum super, ff. de iudi. de qua re, sup. de instr. inter dilectos, ver. cæterum.

[Gl. seq. ponit tres expeditas petitionis scribendæ, 30 subdit opinionem, & casum, quo procedit.]

d ¶ Pronuntiatio.] expedit igitur petitionem in actis describi propter iudicē, vt pronuntiationē petitioni conformet, vt hic, & ff. commu. diuidū vt fundus. propter actorem, ne frustra fatigetur, & ut uideas super quo positiones, & articulos formet, vt sequtur, & ut sibi ex alia causa agenti non obstet exceptio rei iudicatæ, sup. de re iud. abbate lib. 6. expedit reo, vt liberare possit. 3. q. 3. offeratur. suas defensiones formare, vt ex ineptitudine absoluatur ab instantia, & absolutus in principali, 40 non possit iterum conueniri. Dicunt quidam, quod oblatio libelli solum respicit fauorem rei, quod si tenere velis, dicas id verum de oblatione, quæ sibi fit expensis actoris. petitionem vero in actis describi triplicem fauorem respicit, vt prædixi.

[Gl. seq. tractat, an in his fiat reconuentio de causa, quæ requirit plenam cognitionem, ponit opinionem, quod nō, secundo ponit contrarium, tertio reuertitur ad primā, respondens ad legem contrariam, quam huic opponit, quod dupliciter soluit.]

Cōuēta in cā summaria, an possit reconuenire in cā plenaria.

e ¶ Si quid petere uoluerit.] quod requirat summariam cognitionem, & sit eius naturæ, quod in eo possit procedi, sine strepitu, & figura, &c. hoc dico, quia no. Inn. & Host. post cum de mu. peti c. 1. quod conuentus in causa quæ requirit summariam causæ cognitionem, reconuenire non potest, nisi super causa consimilis cognitionis; sit ratio secundum eos, quia cum conuentio, & reconuentio simul sint tractandæ, de ordi. cog. c. 2. vbi una requirit plenam cognitionem, altera summariam, rella, quod sine alterius præiudicio simul tractari non possint, cum alte ra accelerationem exigat, altera dilationes longiores exposcat. facit pro Inn. C. depositi l. fi. & C. de compen. l. fi. & supra de do. bona fides in fi. & facit hoc dictum multum contra opinionem Inn. & pro opinione mea, de qua statim dicam. Sed quidam Legistę contra, per l. sed nec §. non solum, ff. de procu. ubi si per procuratorē actori petitur cautio damni infecti, quę tamen celeritatem desiderat, ff. de dam. infect. l. 1. & 4. §. pen. ff. de ser. l. 1. & reus uelit dominum in aliqua actione reconuenire, procurator tenetur illum defendere, & hunc intellectum approbat ibi glos. Petr. de Bel. sequitur Ino. per l. primā, C. ubi cau. ita ubi hoc not. C. de sen. & inter. authen. & consequentes. & Cyn. idem post eum per

rationem Inn. Ad §. non solum, respondent, quod §. est volubilis, & debet intelligi in procuratore, qui reconuenitur causa damni inf. & iuxta secundum intellectū ibi positum in gl. Prædictis obstare videtur decre. 2. de mut. peti. vbi modus præter, vel contra ius datus in conuentione, seruatur in reconuentione, & sic arguitur, quod in causis, quæ requirunt plenam cognitionē, beneficio reconuentionis possit hoc casu procedi summarie, sicut in conuentione, & sic cessabit ratio Innu. Volens tenere, quod præmisi, dicere posset, quod aliud est per rescriptum id tolli, quod respicit fauorem partium, vt appellare, & tunc sicut illud non licet reo in conuentione, ita nec licebit actori in conuentione, ut ibi aliud sit tolli substantialia iudicij per rescriptum, & tunc restringitur ad casum cōuentionis expressum, facit de reg. iur. quæ a iure. lib. 6 cum concor. & sit huius ratio, quia in primo valeret impetrantis renuntiatio, C. de temp. appell. l. vlt. ad fi. in secundo non, ut dicam inf. in vlt. gl. Aeque tamen dici posset, quod aut ordinarius, uel delegatus cognoscit de cā, in qua de iure na tura summarie proceditur, & tunc sit locus prædictæ opinioni Innocen. & sequentium, vt qualitas causæ reconuentionem impediat, sicut & alias no. de mut. peti. c. 1. in sum. pen. gl. & de arb. cum dilectus, in glo. 1. Aut delegatus uirtute commissionis i causa, in qua alias plena cognitio requirebatur, summarie cognoscit, & tunc subdistingue, aut Papa proprio motu tollit substantialia, & tunc idem, quod sup. ad petitionem impetrātis, & tunc arg. prædictæ decretalis, & l. vlt. C. de fru. & lit. expē videatur esse remissa plena cognitio, etiam in reconuentione, & sic cessabit obstaculum Inno. vt prædixi. Pro hoc facit hæc littera sic generalitēr loquēs, si quid petere voluerit, & c. & ad substitutionem. facit de præbe. si motu proprio, & c. seq. lib. 6. & quod not. in prædi. decr. in fi. vlt. glo.

[Gl. seq. de conuentione, an fiat post lite m contestatam, ponit duas opiniones cōtrarias, & secundam approbat per hunc textum.]

f ¶ Exordio.] No. cōtra opinionem Ber. Vin. Inn. & Gul. & Archi. quæ habet, quod vsque ad cōclusionem possit fie 50 ri recōuentio. & pro opinione Azoni, Tan. Gof. & Hostien. & Ioan. Mon. quæ placet, quod ante lit. contest. sit facienda, vel statim post lit. contest. vt no. Accursius in Auth. & consequenter in gl. fi. in Auth. de execut. § tancimus, in 1. glo. vt plene scripsi de mut. petit. c. 1. supra 1. glo. & contra ipsum Inn. facit quod post eum dixi supra proxi. glo. Hoc ergo teneas, quod licet quandocunque reus conuenire possit actorem durante iudicio: nō tamen illa conuentio vim reconuentionis habebit, vt simul tractetur, & finiatur, de ord. cog. c. 2. nisi fiat in 60 litis exordio, vt hic.

g ¶ Siue verbo.] eligat ergo petens, quod vult, vel scriptam dare, vel verbo proferre, vt de suo ore scribatur apud acta, vt solet fieri postea.

h ¶ Continuo.] tolle verbum, inserendo, quod infra, & interserit quare.

Libellos triplicant cauti aduocati. Memoriæ labilis &c.

i ¶ Formari debeant.] cauti aduocati actorum faciunt triplicari libellos: vnum dant notario, qui scribit acta: alium reo, tertiū sibi seruant ad finem, de quo dr., vt melius, & certius positiones, & articulos forment.

k ¶ Clarior.] cum ratione men oriæ, quæ labilis est, 21. dist. præterea, C. qui test. fac. pos. hac cōsultissima, verti. at cum humana, propter quod nō scribere petitionem posset impedire, & occultare veritatem, cum quia ex.

quo

nes [a] ad faciliorem † expeditionem litium propter partium confessiones [b] & articulos [c] ad clariorem probationē vsus lōgæuus [d] in causis admisit: Nos vsum huiusmodi obseruari [e] volentes: Statuimus, vt iudex sic deputatus a nobis (nisi aliud de partiū [f] voluntate procedat) ad dādum simul vtrosque [g] terminū dare possit, & ad exhibendum omnia acta, & munimēta, [h] quib. partes vti [i] volunt in causa post dationem [k] articulorum diem certā, quandocunq; sibi videbitur, valeat assignare, eo saluo, quod vbi remissionem [l] fieri contingeret, pro testibus [m] producendis [n] possint etiam instrumenta produci, assignatione † huiusmodi nō obstante. [o] Interrogabit [p]

---

quo petitio in libellis descripta est, exprimi poterit in sententia, vt moris est.

Positionis vtiles multū releuat probantē.

a Positiones.] de his & ipsarum formis satis no. de confes. cap. 1. lib. 6.

[Glo. seq. obijcit quod positiones inutiliter fiāt, & sol.]

b ¶ Cōfessiones.] sed si pars negat, quod petitur, quid releuat positiones facere, quas etiam negabit? Sol. sæpe cōtingit, quod vsus positionum multum releuat, probantem, vt si petam a te centum, quæ mutuaui Titio cuius es hæres, resistis negando: modo ponam, quod mutuaui Titio centum, quod promisit illa restituere tali die, quod Titius istituit te hæredem, quod mortuus est, quod hæreditatem adiuisti, vel hæc uisti, hæc omnia habeo necesse probare, sed forte duas primas negabis, reliquas confiteberis: multum ergo me iuuit posuisse: forte etiam licet resistas, dicens exceptionem pacti solutionis, vel similem tibi competere, omnes prædictas positiones confiteberis: per quod patet, quod etiā super principali, cui resistit aduersarius, ponere quandoque multum iuuat.

† Nota, quod positiōes sunt inuētæ ad faciliorē litis expeditionē, nisi n. q. s cōfiteri, vt tō eā terminari, vn de dicit Papa vl. qnq. dicit non posse delinquere pp. plurimā partis, q. a confessio haberi non pt, ut not. Inn. de dolo. put. Cardinal.

c ¶ Articulos.] de his supra de testi. per tuas, & eo. tit. præsentium lib. 6. Et in quibusdam foris dicitur intentio, vel assertio, facit sup. de cau. poss. cum ecclesia, post prin. C. de temp. appel. l. per hanc.

d ¶ Longæuus.] i. a tempore Greg. IX quia prius de positionib. non habemus expressum: sed per ipsum habemus, de ele. dudum, 2. de lit. contest. vnico.

e ¶ Obseruari uolentes.] in omnibus causis, nedum in his, in quibus sine figura proceditur, ita puto auctorem intellexisse. Et dato, quod dicas illum intellexisse solū de his, in quibus proceditur sine figura, fortius ergo seruandus est in alijs.

f ¶ De partium.] propter plurales, non puto, quod pars altera sola resistere possit, ambabus autē resistentib. nō vr iudicem hoc posse, sed per hoc colligo, quod si iudex, qui sine figura procedit inuitis partib. non dat simul terminum ad ponendū, & articulādū, & multo min', & al-us.

Positiōes negatæ in articulos deducuntur.

g ¶ Vtroque.] i. positiones & articulos, vnde & quidam in causis hæc coniungitur, dicentes, ponit, & si negetur probare intendit, &c. non tñ in alijs causis debet quis ad hoc cogi: primo. n. potest ponere, & demum negata in articulos deducere.

ADDITIO De quo Spe. in tit. de test. §. nunc videndū, in principio.

h ¶ Munimenta.] i. per quæ munitur causa, & idem ver. de ele. cupientes, in §. 3 resp. & §. electos, de off. ordi. quoniam, lib. 6 & sup. de in integ. resti. coram.

[Glo. seq. ostendit hoc speciale in his: ponit dictum Gulielmi.]

i ¶ Partes.] patet ergo, quod in his causis, in quibus sine figura proceditur, vnus & idem terminus datur actori, & reo ad probādum, cum in alijs causis dicatur statuēre, quod reus probet defensiones suas, nisi prius actoris intentio sit fundata, ut no. sup. de test. c. de testibus. Dicebat Guliel. in Spe. de instru. edi. § nunc dicamus sæpe obtinuisse, quod post litis contestationem, & iuramentum, iudex possit partibus statuere terminum peremptorium ad exhibendū omnia, quib. in causa sunt usuræ allegat. ff. de eden. l. 1. § edenda. & quod ibi no. dicit tñ quod quibusdam videtur hoc dictū n. cum id liceat vsque ad conclusionem, de fi. instrum. cum dilectus & dicunt, quod licet iudex id possit, non tñ debet, ff. de iudic. nō quicqd tñ quod aliud, & adde qd' statim dicetur.

Reus famus esset, si poneret defensiones suas actoris intentione non fundata.

[Glossa sequens ponit duas lecturas, & primum approbat.]

k ¶ Post dationem.] si verbum istud coniungitur, cum verbo, assignare, quod sequitur, est sensus, quod datis articulis, & non prius assignare possit hunc terminum. Si vero coniungatur cum verbo exhibenda, est sensus, quod potest dare terminum, pone decem dierū, ad ponendum, & articulandum, & ex tunc dare alios decem, vel mensem ad producendum, &c. vt sic simul dentur duo termini. simile de testibus cogen. capi. 2. & facit littera, quandocunque sibi videbit. prima placet maxime: quia positionibus datis in termino respondendum est, articuli etiam examinatio: illud ergo tempus, quo super his instatur, non currit in termino productionis, nec est congruum parti statui terminum ad probandum, prius quam sciat, in quibus releuetur, & quos articulos probare teneatur.

† al. ita assignatione termini nō obstante.

l ¶ Remissionem.] cuius formam habes sup. de testibus præsentium, lib. 6.

m ¶ Pro testibus.] probatorijs, & hoc est certum, sed quia littera gñaliter loquit, vr idem in reprobatorijs, de quibus de prob. licet, de testib. licet 3. nam in illis etiā fiet remissio, vt in præce. decr. præsentium.

n ¶ Producendis.] non semper in dilatione data ad producenda instrumēta, licet producere testes, ut dicit post Pet. & Guli. de test. cogen. peruenit.

o ¶ Non obstante.] ubi ergo non fit remissio, pro testibus producendis, terminus datur, & elapsus bene obstat, ne produci possint ulterius instrumenta. Et sic vr solui quod quæritur, an post terminum datum ad producenda instrumenta audiatur uolens illa producere. Odof. & Gul. in Spec. de dila. §. videndum. versi. quid si datus, dicunt quod non: alleg. Gul. ff. de optio. lega. l. mancipiorum, C. de inge. ma. diffamari. facit pro eis, C. qui accu. non pos. l. ea quæ. de remi. pig. l. eo tempore, sup. de prob. licet, in prin. & quod ibi no. in 1. glo. & quia boni iudicis est lites dirimere, sup. de dolo, & contum. finem litibus, & c. fi. Alij contra, cum non sit quis cogēdus edere instrumenta, nisi cum eis ut tur, ff. de eden. l. 1. §. edenda. & videtur expressum sup. de fi. instru. cum dilectus, ubi patet hoc licere, vsq; ad conclusionem, ad idem, C. de iud. iudices, & authen. iubemus, & quæ ibi not. Inducitur ad idem, C. de lib. cau. nec omissa. de quali unius § fina. Confitebitur enim forsan aduersarius videndo instrumenta pro & contra, facit constitutio Clemen. supra de except. excommunicationis. Tertij distinguunt [quod uidetur æquum] an ius aduersarij sit latum, vt quia perierunt testes per quos poterat instrumentum se probasse si fuisset productum in termino, quo casu audiatur: aut ipsius ius est integrum, & eo casu produci poterunt. hoc probant per prædictam legem mancipiorum, ff. de opt. leg. ad quod facit, de dolo, & contum. capit. primo de præbend. si tibi absenti, lib. 6. & quod no. ff. de euictio. si rem, §. quolibet, & dixi de emptione, & uenditione, capit. fin. super glossa.

p ¶ Interrogabit.] hoc non videtur in his speciale. xxii. q. 5 iudicantem, de fide instrum. cum Ioan. ad fin. ff. de interrogat. actio. ubicunque. facit de iuramen. calum. capit. 2. in hoc lib. 6. nisi dicas in his speciale, quod etiam

etiam partes, siue ad earum instantiam, siue ex officio vbicunque hoc æquitas suadebit. Sententiam vero diffinitiuam (citatis ad id [a] licet non peremptorie [b] partibus) in scriptis, [c] & (prout magis sibi placuerit) stans, [d] vel sedens proferat: etiam (si ei videbitur) conclusione [e] non facta, prout ex petitione, & probatione, & aliis actitatis in causa fuerit faciendum. [f] Quæ omnia etiam in aliis casibus, in quibus per aliam constitutionem [g] nostram, vel alias [h] procedi potest simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicii, volumus obseruari. Si tamen in præmissis casibus solemnis [i] ordo iudicarius in toto, vel in parte non contradicentibus [k] partibus [l] obseruetur, non erit processus propter [m] hoc irritus, [n] nec etiã irritãdus, [o] data Auinione 13. Kalen. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

etiam post ꝯclusionẽ ad petitionem partis interroget.

a ¶Ad id.] non sufficit ergo citari nisi exprimatur id, ꝙ ad sñiam audiendam, quæ sent. sine appella. rescin. l. 1. § item cum ex edicto, tacit de test. cum olim. ff de dolo & ꝯtuma cum qui. lib. 6. nã si hoc in summarijs, fortius in alijs, vt sæpius, dixi.

Citatio peremptoria an sit ad sñiam audiendã necessaria.

b ¶Non peremptorie.] arg ꝙ in alijs causis in quib. seruatur iudiciorũ figura, sit necesse peremptorium exprimi, vbi non sit trina citatio ad sentẽtiã audiẽdã, qđ vr̃ tenere Io. 24 q. 3. de illicita Ber. de offi. de leg. ꝯsuluit, Inno. de accus. ad petitionem Guliel. in Spec. de cita. §. viso de tempore. ver. alias autem, & in ver. quid si lata.

In antiquorib. et impressis ꝯstãter legit ita: prout ex petitione & pbatis, & alus, &c.

c ¶In scriptis.] proferat, quod est ꝯ. Et huius ꝯtriũ tenebat Ægidius, in decret. nouum, & solũ ex vi illius verbi, de plano. Et p hoc nõ duo, in quib. ꝯueniũt istę, & aliæ causę, s. ꝙ in his, vt in alijs necesse sit diffinitiuã in scripto proferri. Item ꝙ iudex sicut in alijs, ita in his habet illam per se ipsum proferre, & de vtroque satis no. de sent. & re iud. c. fi. lib. 6. vbi videas, ꝗ noluit ergo scripturam, quæ in sñijs requirit, & prolationẽ iudicis in his causis prætermitti, ne per id ꝯtingeret occultari veritatẽ ꝓpalatã & iudicio diffinitã, & p ꝯñs victorẽ ridiculose, & frustra in tali processus iudicio laborasse.

d ¶Stans.] in hoc diuersũ est ius in his causis ad alias, quæ requirunt figuram iudiciorũ, quæ ferri dẽnt a iure sedente, de quo vide in prædi. decr. in fin. de re iud. lib. 6 in glo. pen. & vr̃ quibusdam hoc induci etiam per solum illud verbum, de plano, vt dixi in principio huius partis & hoc tenebat Aegi. in decr. nouiter.

Cõclusio, in causa an sit necessaria.

e ¶Conclusione.] ita littera vr̃ velle, ꝙ in alijs causis requirentibus figuram iudiciorum necessaria sit conclusio, & de conclusione hr̃ supra de procur. auditis, de causa possel. pastoralis, & in constitutione Clemen. eo. tit. causa, de prob. quoniam contra, de fide instr. cum dilectus, & c. cum Ioannes. Communiter in secularibus foris apud nos non fit conclusio: in ecclesiasticis fit per partes. Item ipsis, vel altera ipsarum inuita, ex quo sufficientes dilationes datæ essent, & elapsæ, pronũtiaret iudex ꝯclusum in causa: & vide in Spe. de renun. & conclu. in prin.

f ¶Faciendum.] patet ergo etiam in causis, quib tollitur figura iudicij, secundum ius pronunciari debere, vt dixi super verbo, detentione.

g ¶Constitutionem nostram.] supra de iud. dispendiosam.

h ¶Alias.] vt in casu decre. fi de hæret lib. 6. & in casu decre. indemnitatibus, §. si vero de electio eo. lib. quod dic, vt dixi in prin super ver. figura.

i ¶Solemnis ordo.] vt libelli oblatio, litis contestatio, & similia.

k ¶Non contradicentibus.] innuit, ꝙ partibus ꝯdicentibus non possit iudiciorum figura, vel solemnitas vltra id, quod hic exprimitur obseruari, qđ verum intelligo, qñ sic procedere non est in iudicis ptãte, vt quia Papa sic prodi mandat, in prin. c. secus si sic procedere voluntati iudicis relinquatur, vt in ꝯstitutione dispendiosam, supra de iudic. vt ibi dixi super verb valeat. Secundo nota casum, quo sufficit tacitus consensus non reclamantis, concor. de accus. c. 2. lib. 6. interdum requiritur expressus, C. u. t. de. test. statutum in nullo alias nõ ꝯdicere sapit medium inter ꝯsensum, & dissensum, qđ dic vt no de reg iur is qui tacet, lib. 6.

Cõsensus tacit[s] quãque sufficit.

l ¶Partibus.] vr̃ per plurale, quod ꝯdictio huius partis triũ non vitiet processum: ita res de facili reuertitur ad sui naturam, vt dicam in vlt. gl. & facit quod dixi super ver. & quia in gl. pp alias digessit, vel ea sum altera. Sed forte hoc subauditum est de mente, quod patet si resoluatur non ꝯdictio in sensum, vt si dixisset, ꝯsentientibus partibus: quia tũc patet, ꝙ alterius ꝯdictio vitiaret, & est similis altercatio, q̃ scripsi, sup ea cõp. de ele. in plerisque. Sed pone, quod de ꝯsensu partium iudex seruauit solemnia ordinis iudiciarij: postea pœnitet partes, & volunt, quod procedat sine figura. nũquid deinceps illis inuitis poterit seruare solemnia? Vr̃ sic, per regulam, quod semel de reg iu. lib 6. cum suis concord. & vnico actu quis renunciat, & consentit, de constit. cum accessissent, vbi de hoc, de offi. deleg gratum, de appella. solicitudinem. & sufficit semel tactum, qui matr. accus. poss. insuper. & propter sui contrarietatem illæ vix præiudiciales videtur, & sic vna electa non venit alia, de postul. c. vnico, de elect. si quis, lib. 6 Item vniformis debet esse finis principio, de baptis. maiores, ante medium, de appel. secundo requiris. His rationibus puto, quod si partes expresse consenserunt, quod iudex in tota lite, vel simpliciter seruaret ordinem iudiciorum, quod inuito iudice, qui sic inchoauit procedere, pœnitere non poterũt: vbi vero non consenserunt expresse, sed non ꝯdixerunt: puto, quod incontinenti occurrentibus postea ꝯdicere poterunt, facit littera præcedens, ibi [in toto vel in parte] Item singulares actus iudiciorum sunt per se actus perfecti: vnde singulariter intitulantur, de libel. obl. cum sub. seq. bene facit, quod scripsi post Vinc. & Compost. de re scrip. dilectus 2. in prin. quod etiam no Guliel. in Spec. de appel. restat. ver. & no secundum Vinc. de cita. § 1. vers. quid si reus.

Iudex procedẽs vno modo de consensu partiũ, an possit illis pœnitentibus, & inuitis illũ modũ prosequi.

m ¶Propter hoc.] posset enim subesse alia causa irritationis.

n ¶Irritus.] ipso iure, vt alias de lit. contest. c. vnico, & tit. seq. accedens. & 2.

o ¶Irritandus.] per sententiam, vt alias de re iudicata, cum causa, & c. cum Bertholdus, in fin. & concor. huic fini de iuram. calum. c. 1. respon. in fi. lib. 6 Et scias, quod iste finis non conuertitur nam si in causis, quæ requirunt figuram iudicij, procederetur non ꝯdicentibus sine figura, non teneret processus, & idem si expresse consentirent, de hoc de offi. deleg. & causis, in glo. 2. q. 1. in primis, in fi. & c. seq. & in Spec. de sen. pro. §. iuxta verb. quid si de partium, quod intelligo, vt not. de re iud. c. vlt. lib 6 in glo. Ratio diuersitatis patet, quia in casu isto fit contra ius commune, sed in casu, quem ponit littera, res redit ad ius commune, & ad sui naturam, quod facile fit. ff. de const. ab exordio, ff. de pac. si vnus, § quod si non in totum. Natura vero naturans, cũ ad illam redibimus, per intercessionem Virginis gloriosæ colloçet cum electis. Amen.

Processus in causis plenis omisso iuris ordine de partiũ ꝯsensu nõ tenet.

F I N I S.



PRO istius arboris declaratione, quam format glossa hic, præmitte, ꝙ A patronus positus in radice siue in prima cellula istius arboris habuit tres filios, s. B C D. vt patet ascendendo ad tres cellulas sequentes, & duodecim nepotes, vt patet ascendendo ad duodecim cellulas immediate sequētes: & triginta & septem pronepotes tam laicos, quam clericos, vt patet ascendendo ad duodecim vltimas cellulas. Et aduerte, ꝙ in istis vltimis cellulis clerici significantur per istā litterā C. & laici.

laici, per istam litteram L. ita quod quoties ponitur littera C. in cellulis superioribus signifi at tot fore patronos clericos, & idem de littera L. quo ad laicos.

SEcundo aduerte, quod iste A. patronus habebat iuspatronatus, quod reliquit vna cum hæreditate tribus filijs quos habebat, s. B C D Cu ū pręsentationem secundum Card. hic ipsi filij diuiserunt in tres partes, & sic p capita, nec adhuc habet locum dispositio istius clemen. Iuspatronatus tamen est insolidum penes quemlibet il lorum, cum sit indiuisibile. eius pręsentatio n potest diui di, sec. Inn. c. i. sup. eo. ti & Card hic & in prima voce succedet primus filius istius A. s. B & post eum duo filij eius, s. primus & secundus, & isti succedent in illa voce per stirpes, secundū dispositionem istius cle secundum cōem intellectum, & post istos duos filios B. in eo dem iure succedent nouem nepotes ipsius B. s. tres clerici, & sex laici, qui ponuntur in duabus cellulis descendentibus a duobus filijs B. in quarum est prima littera C. & in secunda sunt litteræ C duæ, & litteræ L. sex: & isti nouem sunt pronepotes ipsius A. primi patroni positi in prima cellula.

SImiliter C secundus filius ipsius A. succedet in secunda voce, & quatuor filij eius positi in quatuor cellulis descendentib. a cellula C. succedent eidem C. in illa voce per stirpes, iuxta tenorem istius cle. & eodē iure decem nepotes ipsius C succedent in eodem iure patronatus per stirpes, quorum nepotū quinque sunt clerici, & alij laici Et ponuntur oēs isti nepotes in quatuor cellulis superiorib. trahentib. ordinem a quatuor filijs C. in quarum prima sunt una littera C. & tres L. in secunda, duæ C & vna L. in tertia duæ C. in quarta, vna L. & oēs isti sunt pronepotes ipsius A. sicut alij nouem, secundum computationem gl. hic.

SImiliter D. tertius ipsius filius A succedet in tertia voce, sicut dictum est de duob primis filijs, & sex filij eius post eum succedent in illa tertia voce iuris pręsentandi per stirpes, eodem modo sicut dictum est de alijs, ita quod illi sex non computabuntur nisi pro vno, sicut eorum pater, qui viuebat. s. D. & decem & octo nepotes ipsius D. eodem modo succedent in illa voce per stirpes succedendo sex filijs ipsius D. & isti decem, & octo nepotes ponuntur in sex cellulis descendentibus a sex filijs D, quorum nepotum nouem sunt clerici, & alij sunt laici, vt patet in figura, secundum I nolā hic: & omnes isti decem, & octo sunt pronepotes ipsius A. primi patroni.

TErtio considera secundum gl. hic quod isti tres, s. B. C. & D æqualiter successere isti A. in hæreditate, & in iure patronatus ei hęrditati annexo, & sic diuisa hęreditate quęlibet habet quatuor vncias, & totidē in iurepatronatus ei annexo. licet sec Imo. hic, & Inn. in c. i. eo. tit. hęredes inæqualiter, succedant, iuspatronatus tamen ad eos transit æqualiter, vt ponamus, quod A, habet heredes B. C. & D & quod B. succedat eidem in sex vncijs, D in quatuor, C. in duabus, & sic in portionib. inęqualib. omnes tū ęqualiter succedent in iurepatronatus annexo illi hęreditati.

QVarto notādum est pro declaratione vltimarum cellularū, in quib. reponuntur pronepotes ipsius A, quod licet aliqui illorum pronepotum sint clerici, aliqui laici, iuspatronatus tū illis competit iure laico, non iure eccle iastico, imo iure successionis, & pinde haberi debet ac si eēnt omnes laici quo ad istud ius, ita quod clericorum non erit melior conditio propter clericatum in isto casu ex quo infertur, quod clerici in isto casu poterunt variare in eorum præsentatione sicut laici vsque ad acceptationem a superiore factā, nec habebunt nisi quatuor menses ad præsentandum sicut laici, secun. Car. hic, & Pan in c. eam te. de iurepat. & sec. Specu. in tit. de relig. dom in § vnico. versi. esset etiam sufficiens, quod est valde notandum pro declaratione istius figuræ.

QVinto notandum est, quando vni soli patrono originario succedunt plures hæredes per capita illi etiā sunt patroni in capita, & tunc non seruatur dispositio istius cle filij vero illorum, hęredum succedūt in stirpes eorum patrib. vt est videre in trib. cellulis B. C. D. descēdentib. a cellula A nam illi tres respectu A. eorum patris succedent in capita, du i filij B. quatuor filij C. sex filij D. succedent in stirpes sublatis de medio eorum patribus s B C. D. & tunc seruabitur dispositio istius clem. sec gl hic Car & Imo. & secundum Roc. de cur in tract. de iurepat. colum 14.

SExto pro declaratione discrepantiarum, quæ solēt esse in istis cōpatronis, aduertēdū est circa pręsentationes quod in pari numero stipitū siue patronatuum originariorum regulariter locus est gratificandi, dūmodo merita pręsentatorum paria sint, & non obstet aliud canonicū impedimentū. Numerus tū stirpis pōt esse par, & eius pręsentatorū erit impar, vt est videre si vnus pręsentaretur ab vno filiorum B & a tribus filijs C. alter pręsentaretur a tribus filijs D. & ab vno filio C ibi quilibet pręsentatur a quatuor. & tū si cętera sint paria, pręsentatus ab vno filiorum B & a tribus filijs C. præfertur: quia licet ab ęqualib. pręsententur in numero, nō tū in suffragio Car. in prin. q. 2. & Imo col. 5. Ex quo infert Card ubi sup quod non sunt hic tot suffragia vocum, quot sunt cap ta patronorum, nam vna stirps non habet nisi vnam uocem, vt decem, & octo nepotes ipsius D, qui ponuntur in sex cellulis superioribus partis dextræ, non habent nisi vnam uocem si ut D. eorum auus habebat, & de alijs idem.

ADuerte tū ad unū, licet [illegible] magna aliter dicat hic & male, quod illud, quod fit a maiori parte unius stirpis, respectu minoris partis eiusdem, habetur pro ualido ad illam stirpem, respectu præsentationis tendæ per totam illam stirpem, dummodo non contemnatur minor pars: quia plus obest conte nptus vnius, quā contradictio multorum, ut d cit tex. in c uenerabilium sup. de elect. & ideo si minor pars stirpis recte uocata a maiori in pręsentatione fienda discordet, nihil habebit in pręsentatione pro illa vice, vt possumus videre, si tres ex quatuor filijs C præsentarēt unum, & quartus nollet eum præsentare, ille quartus nihil haberet in pręsentatione. Idem si quatuor ex sex filijs D. præsentarent unum, & alij duo alium, præsentatus a duobus non haberet ius ex parte pręsentationis illorum duorum, ita dicit Panor. in c cum inter canoni os. de elect. post tex. ibi, quod maior potest renuntiare fauori introducto in honorem totius collegij, quod est ualde notabile, & regulariter uerum, & traditur regula per Barto. in l. quod maior, ff ad municip. fallit tamen in sex casibus positis per Soci in regula, factum in fallen. fuis.

SEptimo no secundum Roc ubi sup. in declaratione illius uerbi, ipse, vel is a quo causam habuit, & glo. hic, quod licet ista arbor intelligatur in descendentibus eodem modo dicendum est in collateralibus, s. quod fiat successio in stirpes in iurepatronatus, licet aliter dicatur de hæreditate collateralium, vt per scribē in §. cum filius. Institut. de hære. quæ ab intesta defe. Alia tamen iura debita patronis ratione iurispatronatus, ut alimēta egestate pinguiora quam alijs pauperibus de fructibus ecclesię patronatę, honorabilis locus processionalis, studiosum obsequium, debentur per capita patronis, licet iura pręsentandi debeantur per stirpes, secundum Inno. & Panor. in c. i. sup. isto tit. Cardin & Imo. hic, & Roc. ubi sup

ADuerte tamen ad unum dictum Io. de Imo hic col. 2 circa medium, quod declarare sigillatim, quot gradus præsentationis habeRet qualibet istarum personarum situatarum in cellulis superioribus, illud esset magis tædiosum quam utile, cum quilibet bonus computator hoc facilius inueniat quàm bonus canonista & etiam propter difficultatem probationis: nā pauca habemus alia iura hæc pro bantia, nam istam cle. ideo non eget aliori declaratione.

SVB BREVIVSCVLAE SVPPLETIONES,

Titulos Clementinarum luculenter declarantes, cum capitulorum numero in marginibus signato.

Cap. 1. [De summa Trinitate, & fide Catholica.]

FIRMITER credenda pro fundamento circa titulos humanitatis Christi, iuxta Euangelium Io. 19. & quod virtutes per baptismum infundantur infantibus in habitu.

Cap. 3. [De rescriptis.]

Subaudi regulariter exequendis, & fallit in quinq; casibus de quibus hic.

Cap. 8. [De electione.]

Subaudi formaliter facienda, & etiam confirmanda, canonice, aliter cassanda, fallit in quinque casibus, & qualiter causæ beneficiales, quæ ad Curiam Romanam deuoluuntur, per appellationes prosequi debeant.

Cap. 1. [De renuntiatione.]

Subaudi vt facta canonice admittatur, & teneat. nisi cum procuratoris ad renunciandum reuocatio intimatur superiori, &c.

Cap. 1. [De supplen. negligen. prela.]

Subaudi auctoritate Apostolica per superiores, & ordinarios circa collationes prioratuum regularium. Vt non applicentur mensæ.

Cap. 2. [De æta, & qualit ordin.]

Subaudi necessario requisita, & ad consequenda beneficia iuxta canones, & promotione canonicorum ad sacros ordines obseruanda, iuxta Ecclesiæ consuetudinem generalem.

Cap. 1. [De officio vicar.]

Subaudi perpetui, vt etiam assimiletur alijs sacerdotibus curatis in iure.

Cap. 1. [De officio deleg.]

Subaudi & executoris apostolici cum potestate subdelegandi certum articulum.

Cap. 2. [De officio ordi.]

Subaudi & eius potestate & iurisdictione plena sibi competente, & collatione beneficiorum etiam per legatos facta.

Cap. 4. [De procurat.]

Subaudi, vt eorum mandata generalia, vel specialia ad iudicia, vel negotia exequi debeant, etiam probari per litteras, fallit in quatuor casibus, de quibus hic.

Cap. 1. [De in integ. restit.]

Subaudi concedenda ecclesiæ læsionem probandi intra quadriennium continuum, &c.

Lib. ij. Cap. 1. [De iudicijs.]

Subaudi ordinarijs, & quandoque summarijs, & citatione, & alijs eorum partibus, & in toto iudiciali processu canonice procedendo. & de citatione per edictum.

Cap. 1. [De foro compe.]

Subaudi, vt. s. forum rei actor quilibet sequatur, fallit in casu de quo ibi.

Cap. 1. [De causa posses & propr.]

Subaudi, s. simul eodem iudicio tractanda: nisi suspendatur possessorium, etiam in secunda instantia alterius partis.

Cap. 1. [De dolo & contu.]

Subaudi, scilicet canonice punienda, vt, s. absque alia citatione procedi possit ad diffinitiuam contra friuole appellantem.

Cap. 2. [Vt lite penden. nil inno.]

Subaudi s. neque per iudicem, neque per actorem, neque per alium quemcunque etiam post citationem intimatam partem plene informantem.

Cap. 1. [De sequest. poss. & fruct.]

Subaudi quando que permissa, scilicet post primam sententiam latam in Romana Curia, in possessorio, vel petitorio.

Cap. 1. [De probat.]

Subaudi quibuscunq; regulariter admittendis, s. ex verbis Papæ renuntiatiuis de facto proprio, vel alieno, in quo fundant intentionem.

Cap. 2. [De testibus.]

Subaudi, & attestationibus regulariter admittendis etiam Christianis contra Iudæos, & Sarracenos etiam in criminalibus: non tamen post publicationem, & in causa appellationis super eisdem, vel directo contrarijs articulis.

Cap. 1. [De iureiurando.]

Subaudi regulariter præstando, & obligatorio, & obseruando, & per Imperatores, & Reges Romanæ fidelitatis in forma, de qua hic.

Cap. 1. [De exceptionibus.]

Subaudi, excommunicationis, & alijs regulariter admittendis, tam dilatorijs, quam peremptorijs.

Cap. 2. [De sententia, & re iudi.]

Subaudi ferenda canonice, & exequenda, & confirmanda.

Cap. 7. [De appellationibus]

Subaudi iudicialiter, & extra iudicialiter regulariter admittendis, & temporalibus earum.

[De vita & honest. cleric.]

Subaudi moraliter obseruanda iuxta canones.

Lib. iij. Cap. 2. [De præbendis.]

Cap. 6. Subaudi canone impetrandis, per quarum impetrationem etiam motu proprio vacant priora beneficia incompatibilia, nec in eo veniunt dignitates curatæ, eleemosynariæ, nec hospitalia.

[De concessione præben & ecclesiæ non vacantis.] Cap. 1.

Subaudi & mandato de prouidendo, cum afficiente decreto ne ad id compellantur, alias priuantur ordinarij ante conditionis insertæ euentum sine temporis adiectione currentis, ex quo publice in loco est nota vacatio.

Cap. 1. [De reb. eccle. non alien.]

Subaudi nisi ex necessitate seruatis seruandis, & vnione earum mensæ episcopi non facienda.

Cap. 1. [De rerum permut.]

Subaudi, & beneficiorum alias quam permutationibus conferendorum.

Cap. 2. [De testamentis, & vltimis voluntatib.]

Subaudi, & eorum executore, ad cuius rationes reddendas religiosi etiam exempti sunt compellendi.

Cap. [De sepulturis]

Subaudi ecclesiasticis regulariter prohibitis tempore interdicti ecclesiastici, alias exempti contrafacientes eo ipso sunt excommunicati.

[De

[De decimis.]

Cap. 1. Subaudi non vsurpandis, & appropriandis per religiosos: & de decimis beneficiorum secundum taxam, & monetam loci exigendis absque occupatione ornamentorum ecclesiasticorum.

[De regularibus.]

Cap. 2. Subaudi mendicantibus, etiam licite ad non mendicantes translatis, non assumendis regulariter ad locum, nec vocem capitulo, nec ad prioratus. & tacite per annum professis cum habitu professorum.

[De statu monachorum.]

Cap. 1. Subaudi nigrorum, & alborum moderando in vestibus, cibo, potu & sacramentis: vagatione & armis, & monasterijs monialium visitandis annis singulis.

[De religiosis domibus, vt Episcopo sint subiectæ.

Cap. 1. Subaudi Beguinis abolitis, &c & pijs locis, vt eorum cura non postponatur.

[De iurepatronatus.

Cap. 1. Subaudi, vt patroni per dioecesanum compellantur ad assignandum congruam portionē præsentatis, &c. & vt eorum plures hæredes vocē vnius tm̄ habeant.

[De censibus.]

Cap. 3. Subaudi, & procurationibus per religiosos regulariter soluendis, visitantibus in temporibus a iure statutis. Et pedagijs, & guidagijs non exigendis ab ecclesiasticis, vel ecclesijs.

[De celebratione missarum.]

Cap. 1. Subaudi, & diuinis officijs debite celebrandis in cathedralibus, & collegiatis, &c. in quibus commensales Cardinalium, & episcoporum possunt se illis coaptare.

[De baptismo.]

Cap. 1. Subaudi in ecclesijs, & fontibus deputatis faciendo: salua necessitate, & potestate deferendi principibus: alias præsumentes castigentur.

[De reliquijs & veneratione sanctorum.]

Cap. 1. Subaudi in quibus Dominus laudari iubetur, & de festo sacri Corporis Christi cum indulgentia.

[De immunitate ecclesiarum.]

Cap. 1. Subaudi regulariter seruanda, iuxta concilium generale, & Lateranense, reuocato c clericis, eo. ti. in 6.

[De consanguinitate, & affinitate.]

Lib. 4. Cap. 1. Subaudi regulariter non contrahendo in gradibus prohibitis, neque alias per clericos, vel religiosos: alias eo ipso sunt excommunicati sæpius nuntiandi.

[De magistris]

Lib. 5. Cap. 1. Subaudi deputandis ad linguam Hebraicam, Arabicam, Chaldæam docendam. Et de moderatione expensarum circa doctoratum.

[De Iudæis, & Sarracenis.]

Cap. 1. Subaudi quibus Machometi nominibus prohibetur inuocatio, & ad veneranda corpora suorum deuotorū peregrinatio.

[De hæreticis.]

Cap. 1. Subaudi per dioecesanum, & inquisitorem simul cō-10 demnandis, &c. & de octo erroribus Beguinarum, vel Beguinorum.

[De homicidio voluntario, & casuali]

Cap. 1. Subaudi commisso per furiosum infantem, vel arctum, vt non inducat irregularitatem.

[De vsuris.]

Cap. 1. Subaudi super quibus statuentes, aut statuta non reuocantes, aut iudicantes, quod soluantur, aut soluta non repetantur, sunt excommunicati, & quod eorum libri edantur, & pro hæreticis habeantur, negantes eas 20 exigere non esse peccatum.

[De excessibus prælatorum.]

Cap. 1. Subaudi non committendis, & puniendis, scilicet, si suis iuribus non contenti alijs iniuriantur.

[De priuilegijs.]

Cap. 2. Subaudi ministrandi sacramenta prohibitis religiosis: alias ipso facto sint excommunicati. Et quod liceat archiepiscopis crucem ante se deferre etiam per loca exempta.

[De poenis.]

Cap. 1. Subaudi offendentium Episcopos, & filiorum, sapi-30 entium Ecclesiasticos, vt propterea renuntient beneficijs, & excommunicantur etiam religiosi prohibentes decimas solui.

[De pœnitentijs.]

Cap. 2. Subaudi non iniungendis per quæstores: alias puniatur per ordinarium.

De sententia excommunicationis.]

Cap. 1. Subaudi ipso facto incurrenda a religiosis, & dominis temporalibus, & eorum subditis violantibus interdictum: & vt sorores scilicet temporalibus tunc ad di-40 uina non admittantur.

[De verborum significatione.]

Cap. 2. Subaudi videlicet illius clausulæ, simpliciter & de plano sine strepitu & figura, &c. & regulæ Mēdicantiū.

F I N I S.

EXTRAVAGANTES TVM VIGINTI D. IOANNIS PAPAE XXII. TVM COMMVNES SVAE INTEGRITATI *VNA CVM GLOSSIS RESTITVTÆ.*

Et nunc recens illustratæ nouis Additionibus D. Prosperi Carauitæ, Patricij Ebolitani, & Iuriscon. celeberrimi.

VENETIIS, M. DCV.

IOANNES Papa XXII. natione Gallus, patria Caturcensis ex prouincia Aquitania, anno MCCCXVI. Romanus Pontifex creatus est. Is præter constitutiones Clementis V. prædecessoris, multas quoque suas publicauit.

Ad quas Zenzelinus de Cassanis, quem alij Genzelinum vocant, vberes composuit commentarios.

TABVLA EXTRAVAGANTIVM TVM Viginti Ioannis XXII. tum etiam titulorum, & capitulorum Extrauagantium communium per alphabeti ordinem distincta.

Tabula Extrauagantium viginti Ioannis xxij. secundum ordinem alphabeti.

Tabula titulorum quinque librorum Extrauagantium communium secundum ordinem alphabeti.

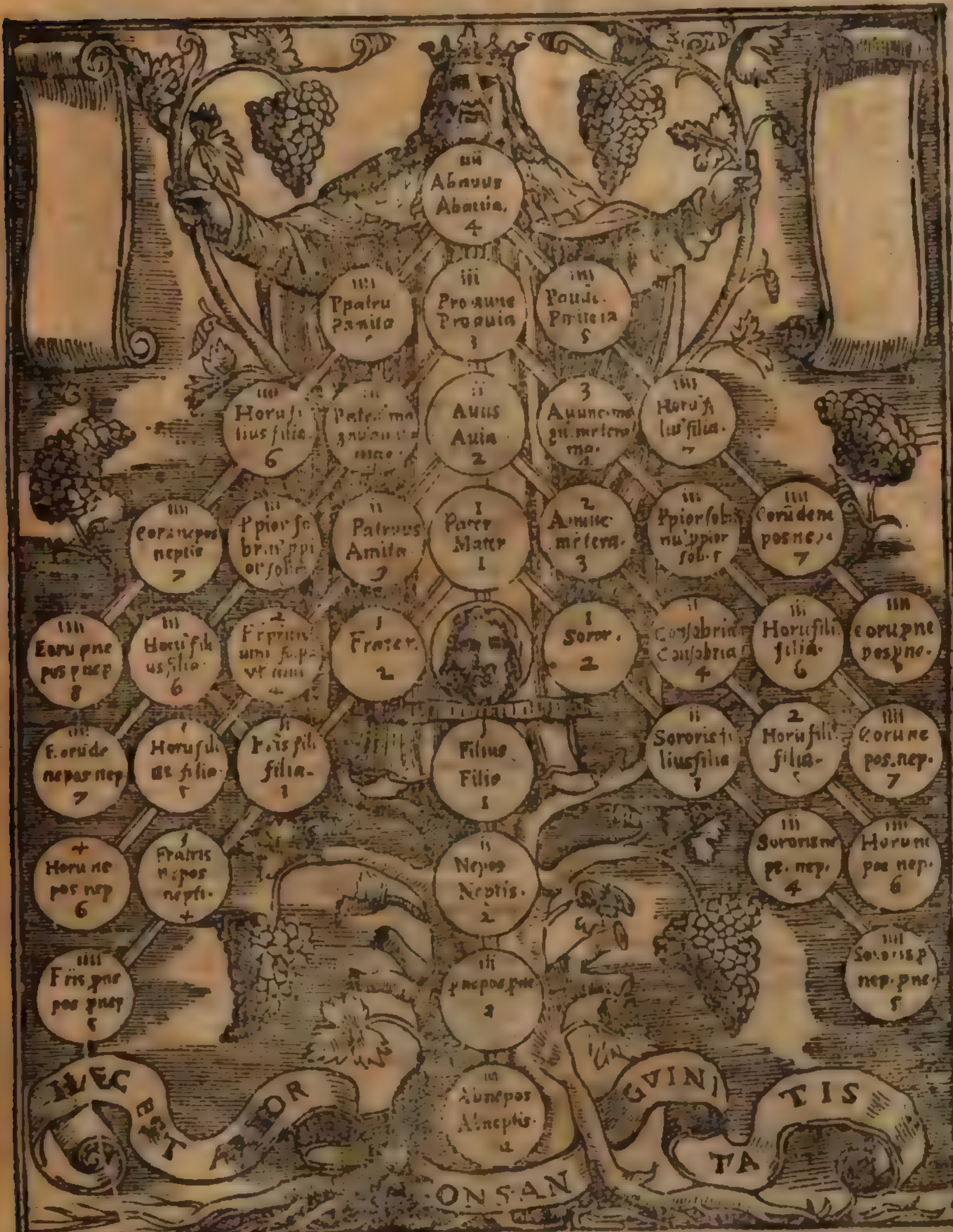
Tabula

Tabula capitulorum Extrauagantium communium.

Tabula omnium capitulorum Extrauagantium communium secundum per alphabeti ordinem.

F I N I S.

Non gignunt dextros, qui ſtant in parte ſiniſtra,
Laua dat vxores, dat tibi dextra mares.



FIGVRA Arborea licet ad septimum deberet gradum protendi, cum vsq; ad eum secundum decreta sit prohibitio cõiugalis. su. q. 3. cap. de affinitate, & extra de clande. despon. c. cũ inhibitio. tñ quia per iura noua ipsa coniugalis prohibitio est in tribus postremis gradibus reuocata, vt dicto c. cum inhibitio. & de consan. & affin. c. non debet, ideo vsq; ad quartam duntaxat figuram hanc diximus extendendam. Nec idipsum graduum cognitionem quoquo pacto impedit, Quin duorum aut trium computationem agnouerit, illam etiam vsque in gradatum centesimum, & eo amplius si opus sit, deducere poterit.

Quam aptissime hęc imprimatur, tum consanguinitatis tum affinitatis, arbor iudicet qui huiusce causæ trigesimæquintæ cum canones & legit, & intelligit.

Consanguinitas est attinentia personarum ex eo ꝓueniens, ꝙ vna descendit ab altera, vel ambæ ab eadẽ. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Et dicitur a con, quod est simul, vel vnitum; & sanguine, quasi sanguinis vnitas.

Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continẽs, & numeros distinguẽs, & est triplex, scilicet graduum descendentium ascendentium & collateralium.

Gradus est habitudo distãtium personarum, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt. Et dicũtur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum procliuium, quia gradimur de proximo in proximum.

CONSANGVINITAS PER tres regulas declaratur.

PRIMA. Regula magistralis pro linea recta. Ascendentium & descendẽtium quot sunt personæ de quib. quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantum defiat abauus a Petrucio (Petrucium esse fingimus in cellula vbi est facies) vtroque computato & inter mediis quinque sunt personæ: deme vnam, quatuor sunt gradus: sic de aliis.

¶ *Pro linea collaterali duæ sunt regulæ.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat a communi stipite, toto distant inter se vel sibi attinent. Exemplum pone. Cum facias abauum stipitẽ inter P. & pronepotem propatrui (nam illi sunt in linea æquali:) quilibet distat a stipite quarto gradu: ergo inter se quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collateraliũ in linea inæquali quoto gradu remotior distat a communi stipite, toto distant inter se. Exẽplum pone faciendo abauum stipitem. P. & filius propatrui sunt in linea inęquali. Computemus ergo a remotior, scilicet a p. sed p. distat a stipite quarto gradu ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige secundum canones.

¶ *Pro arbore consanguinitatis secundum cõputationem ciuilem dantur tales regulæ.*

PRIMA. In linea recta ascendentium & descendentium quot sunt personæ, de quibus quæritur computatis inter medijs vna dempta. tot sunt gradus inter eas.

¶ *Pro linea collaterali.*

¶ Collateralium in linea ęquali quoto gradu quis distat a communi stipite, toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent Non secundum leges quęlibet persona gradum facit in collateralibus. Computatio enim. Legistarum ob aliud fit, quam computatio Decretistarum.

¶ Collateralium in linea inęquali quot sunt personæ stipite dempto, tot sunt gradus. Si ampliorem optas enucleationẽ, recurre ad Ioannis Andreę declarationem.

CIRCA LECTVRAM Arboris diuersis olim diuersum modum tenentibus, Ioannes de deo Hispanus post eos lecturæ ipsius arboris nouum modum assumens, per suas metricas regulas ipsius intellectum nisus fuit aperire: sed propter multitudinem regularum, & versuũ obscuritatem aliquibus notum ignotum, alijs ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Io. An. inter decreto rum doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuisse. vt habentibus materiam consanguinitatis, & affinitatis ignotam nota: & habentibus notam, ex oculorum in spectione notissima fieret: antiquorum scripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

¶ Primo quærens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris necessaria. Secundo, an sit authentica, Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ q̃stionis ex superius dictis patet solutio. probatio enim ad oculum alias vincit insti. de gradi § agnationi. 27. q. 1. nec aliqua. Ex ostentione enim facti quædam melius percipiũtur, quam elocutione, extra de donat. Apostolicæ. ver. si Hinc est, quod agrorum dimensio subijcit oculis. 16. q. 3. inter de pręscrip. quia in indicãte C. fin reg l. 3. Ventris inspectio: an mulier sit prægnans. ff. de ven. in spi. l. 1 in prin. Locorum pudicitię inuestigatio, an mulier sit virgo: extra de prob. posuisti. an arcta, de frig. & ma fraternitatis. vel aliter impedita, cod. tit ex litteris. Iniuriæ. an sit atrox æstimatio. ff. de fer. l. 2. Et litteræ papales an sint veræ vel falsę. de cri. fal. licet.

Oculis multa subiciũtur.

¶ Ad secundum, dic quod arbor authentica est, qđ patet ex canonib. Isidori, & Alexandri 34. q. 5. c. 12 & vlt.

¶ Ad tertium dic, ꝙ quia in decretis de consanguinitate, & affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere, & quia in decretalib. est idem tractatus, & in hoc volumine vtile fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id satis esse validum satisq; famosum, quod repetita lectio probat C. de emend. iu co. l vna Item ex eo quia antiq canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: vnde expediens fuit secundum statutum iuriũ nouorum antiquam arborem decidere.

DEinde ad arborem cõsanguinitatis specialiter descendamus Et primo quæritur quid sit consanguinitas, & vnde dicatur: quid linea: quid gradus. Secundo quæritur, quomodo arbor formet & quare sic formetur, & quare sic punctetur & interseremus regulas, per quas cognoscimus gradus, demum ponemus quędam notanda, & quasdam quæstiones.

¶ Ad primum dico, ꝙ cõsanguinitas est attinentia personarum ex eo prouenientis, quia vna descendit ad altera, vel ambæ ab eadem. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum, quod satis est idem. Dicitur aut consanguinitas, quasi sanguinis vnitas a con. & sanguine. quia de communi sanguine descendunt. & quo ad probatione coniugij non distinguo, an tales consanguinei sint producti ex vxorio toro, vel ex fornicatio, quod est expressum extra de proba. per tuas

Consanguinitatis diffinitio.

¶ Linea vero est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens, & numero distinguens. Et est triplex linea scilicet graduum descendentium, ascendentium & collateralium, vt infra patebit, & ff. de gradi l. 1. & l iurisconsultus

Lineę diffinitio: & eius multiplicitas.

¶ Gradus est habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt Et dicuntur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum procliuium, quia ita gradimur de proximo in proximum. ff. de gradi. l iurisconsultus §. gradus.

Gradꝰ descriptio.

¶ Formatur autem sic arbor. primo vide cellulas ascendentium: secundo descendentium, demum collateralium

Arboris cõsanguinitatis formatio.

tium. Ascende super cellulam vacuam: quæ remansit ideo vacua, quia non potuit nomen proprium habere: & aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitiuum nominantur) sumant nomen ab ipsa. Quomodo enim possemus illam cellulam nominare, quam dicimus filiũ patris, fratrem fratris, patrem filii, & sic de singulis? & eam alij vocant Ioachim alij Protheum, alij truncum. nos autem a nomine bidelli nostri vocemus eam Petrucium. Et scire debes, ꝙ cõpetenter illæ cellulæ mediæ ascendentium & descendentium diuiderentur directe per medium, vt a latere dextro illarum cellularum ponerent nomina mariũ, vt abauus, proauus, &c. a latere sinistro nomina mulierum, Vt abauia, proauia, &c. quia positi à latere dextro descendunt a maribus, & econuerso. Supra cellulam vacuam est cellula hæc continens pater, mater, & vnum punctum supra, & vnum infra. Supra illam est cellula auus, auia, continens duo puncta supra, Et duo infra. Supra illã est cellula proauus proauia continens tria puncta supra, & tria infra. Supra illam est cellula abauus, abauia, habens quatuor supra, & quatuor infra. Descendendo sub cellula vacua est cellula habens filium & filiam: & habet vnum punctum supra, & vnum infra. Sub illa habens nepotem & neptem, & duo puncta supra, & duo infra. Sub illa proneptem & pronepote: & tria puncta supra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quatuor puncta supra, & quatuor infra.

¶ Antequam ad collaterales transeamus, scire debes ꝙ punctorum numeratio est numeratio graduum habito respectu ad cellulam vacuam, & puncti superiores denotant computationem secundum ius canonicum puncti inferiores secundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in superiori parte cellularum: ciuilis vero in inferiori, vt detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile: & maxime quo ad hunc casum, quo instruimur in matrimoniis, quæ licite contrahi possint necne. & cum matrimonium sit sacramentum ecclesię, in eo præcipue lex minor est canone extra de secun. nup. c. vlt. & pẽn. Vides autem ex punctatione prædicta, quod in computatione ascendẽtium & descendentium cõcordat vtrumque ius: quia in eis semper persona addita personæ per carnis propagationem gradum adiecit.

Ius canonicũ excellẽtius ciuilis.

Regula linea recta

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos secundũ vtrumque ius, tolle hanc magistralem regulam. Ascendentium & descendentium quot sunt personæ, de quibus q̃ritur, cõputatis intermediis vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitr̃ vis scire, quãtum distat abauus a Petrucio: vtroq; computato & intermediis, quinque sunt personæ. de me vnam quatuor sunt gradus. Idem dico de ipso P. ad abnepotẽ: quia eo modo erit reperire quinque personas: & sic quattuor sunt gradus. Si velis, scire, quot distet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem personas computato P. & sic octo erũt gradus. Scias autem, ꝙ iste P. non habet totam suam cõputationẽ in arbore. Scias. n. ꝙ quilibet habet duos parẽtes quatuor auos: octo proauos: sexdecim abauos: & sic semper ascendentes duplicantur. Vnde impossibile fuisset tot personas in arbore scribere.

Coniugalis prohibitio in recta linea est ꝑpetua.

¶ Quæro an inter ascendentes & descendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartũ gradum? Et dicit Goff. in sum. de consang. & affini. §. iterum quantum, ꝙ non, per decre. non debet eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alii communiter contradicentes inter ascendentes, & descendentes perpetuam esse prohibitionem dicunt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc. 35 q. 3. progeniem. & duobus capitulis sequent. in quibus dr̃, ꝙ olim non solum vsq; ad secundum gradum, sed etiam in quantũ notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum est alterum descendentem & alterũ ascendentem, perdurat prohibitio, ad idem institu. de nup. §. 1 ff. de rit. nup. l. nuptiæ, & hoc verum puto.

Regula collateralium.

¶ Ad collaterales transeamus, & ad fratrẽ & sororem & causa breuitatis prosequendo solũ partem mediam arboris ad modũ vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur: quod per se patet. dicamus de fratre & descẽdẽtibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis: & frater P. est cũ P. in primo gradu ſm canones: in secundo ſm leges. Eius filius in secũdo ſm canones: in tertio ſm leges. Nepos in tertio secũdũ canones, in quarto secundu leges. Fratris pronepos est ipsi P. in quarto ſm canones: in quinto secundum leges; & sic debet esse vtraq; punctatio, & isti sunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus stipitem. Fac consequẽter stipitem de auo, ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis, & amitinus, soror patruelis & amitina, ex illa horum filius filia: ex illa horum nepos neptis. Patrus est P. secundo gradu, frater patruelis et secundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto secundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in sexto: & sic debet esse vtraque pũctatio. postea fac proauum stipitem, & habet filios patruũ magnum, amittam magnã, auum & auiam, auunculum magnũ, & materteram magnam illos non prosequimur. Ex cellula patrui magni propior sobrinus, propior sobrina, ex illa horũ filius filia, ex illa eorũdẽ nepos neptis. Et quia P. distat a proauo, quem nunc feci stipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio. & à propiori sobrino tertio, & à filio tertio, & à nepote, qui exit lineam æqualitatis, quarto secundum canones, secundum leges vero distat P. à patruo magno quarto, à propiori sobrino quinto, & a filio sexto: a nepote septimo, & sic debet esse vtraque punctatio. Modo fac abauum stipitem cum tribus filiis, scilicet propatruo, proauo & proauunculo, de proauunculo nõ prosequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum filius filia, ex illa horum nepos neptis, ex illa eorundẽ pronepos proneptis. Isti omnes sunt cum P. in quarto gradu, quia P. distat à stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes distant quarto, secũdum leges ꝓpatruus distat v. filius vi. nepos vii. ꝓnepos viii. & sic dẽt esse vtraq; punctatio.

Regula canonica ꝓ collateralib. in linea æquali.

¶ Nunc videndum est q̃bus regulis gradus illorũ collateraliũ cognoscantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam secundum canones.

¶ Collateraliũ in linea æquali quoto gradu q̃s distat à communi stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent. hoc secũdum canones. Exemplum pone: q̃n facis abauum stipitem inter P. & pronepotem propatrui, nã quia illi sunt in linea æquali, quilibet distat a stipite quarto gradu: ergo inter se quarto.

¶ Secundum leges uero aliter est, & sic dicimus regulam Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cõi stipite: toto duplicato distant inter se, vel vel sibi attinent. Vides ergo ex superius dictis, & ex pũctatione, ꝙ pdicti P. et pronepos propatrui distant viii. Et insurgit illa diuersitas, quia secundum leges quali bet persona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: secundum canones vero duæ personæ faciunt vnum gradum Vnde (vt patet in cellula fratris) frater est cum P. in primo gradu secundum canones, in secundo, secundum leges: sed computatio eorum ob aliud fit, quã nostra. 35 q. 5. ca. 1. Bene ergo dr̃ secũdum leges, ꝙ in æquali linea collateraliũ siue linea sit paris numeri, siue disparis, non est reperire disparem gradum. vide in linea paris numeri secunda, vel iiii. disparis numeri vel iii. In prima ii gradus, in secunda iiii. in tertia vi. in quarta viii. quod non est ſm canones, quia inæquali linea disparis numeri habemus disparem gradum; quia in prima primũ in tertia tertium, in quinta quintum: et sic de singulis.

Regula ciuilis ꝓ collateralib. in linea inæquali.

¶ Nunc restat videre de collateralib. in linea inæquali, de quibus traditur talis regula secundum canones Collateraliũ in linea inæquali quoto grado remotior distat a communi stipite, toto distant inter se. Exẽplũ pone faciendo abauum stipitem P. et filius propatrui

sunt in linea inæquali, computemus ergo à remotiori, ii a P. sed P. distat a stipite quarto gradu: ergo à filio propatrui iiij & idem in descentibus vsque ad lineam æqualitatis: & hoc est, quod dicimus, quod persona addita personæ vsque ad lineam æqualitatis non crescit gradus, quia propatruus, filius, eius nepos, & pronepos omnes distant iiij gradu à P. Sed aliter secundum leges secundum quas talem regulam tradimus.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ (stipite dempto) tot sunt gradus vnde P à stipite distat à iij. à propatruo v. a filio vj. a nepote vij à pronepote viij & sic quælibet persona facit gradum, Vides ex supradictis, quod P. non potest contrahere cum aliqua de arbore. Distat n a summo, s. ab auo: ab imo, s. a nepote; ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto; a medijs citeriori: per quod satis patet, quod cũ nullo potest contrahere. Sed si extremus in collateralibus: vt puta si pronepos propatrui, vel pronepos fratris, procrearet filiam, posset P cum illa contrahere, licet autem contrahitur in quinto gradu, remanet tamen consanguinitas, prohibitio enim, quæ per ius positiuum processerat, potuit tolli. sed naturalia sunt immutabilia §. dist. in princ.

Regula ci[illegible] in [illegible] qua[illegible]

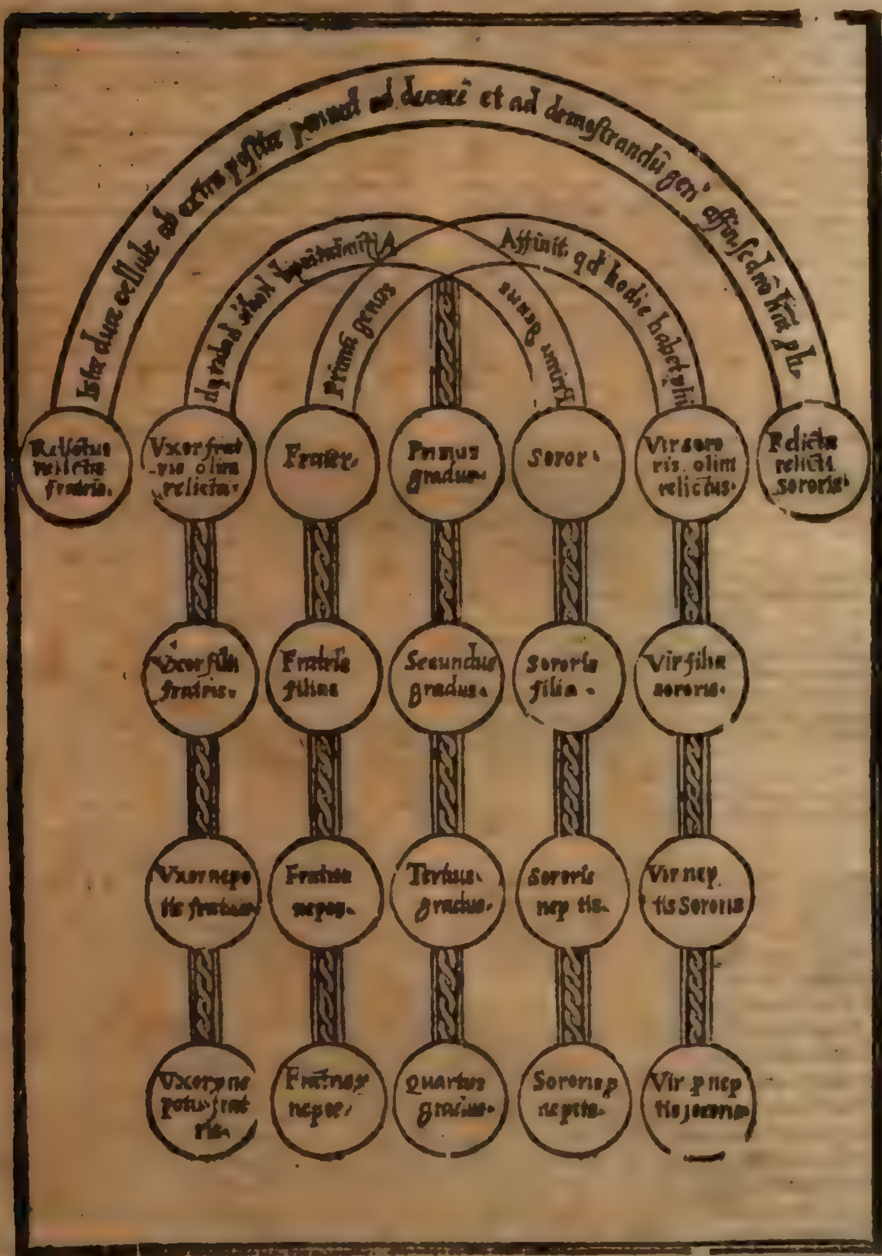
¶ Scire debes, quod communiter dicunt doctores, quod abauus & proauus & auus sunt bigami dicentes, quod si non essent bigami, non possent filij eorum coniungi, cum essent fratres: sed de hoc nõ multum curo: quia eadẽ ratione sic esset de alijs cellulis duplicibus, quod personæ earum essent bigami. vnde fingamus perinde ac si in qualibet duplici cellula haberemus quatuor personas, ac si diceretur propatruus & vxor, proamita, & maritus, vnde duplicatio posita fuit, vt nomina demonstraret in vtroque sexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum est etiam, quod in collateralibus æqualis lineæ bene sequitur ista regula affirmando & negando. Ego & tu sumus consanguinei in linea æquali, & ego possum accipere filiam tuam ergo tu meam. Et negatiue, Ego non possum accipere filiam tuam. ergo nec tu meã. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando, vel negando: quia si vnus est in quarto, alter in tertio vel citeriori, qui est in tertio vel citeriori, potest contrahere cum filia eius, qui est in quarto gradu, & non econuerso. vnde propatruus huius filius & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non econuerso.

Quæstio notabilis.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorum vnus est in quinto, & alter in primo puta filia P. & propatruus possint ad inuicem contrahere? Dicit Host. quod non & hoc not extra eod. quod dilectio. & c. tua & in summa huius tit de consan. § nunquid in v. & j. quod per sua argumenta nititur probare sic, scilicet pater & filius vna persona censetur. C de impu & aliis sub, l. vlti. Sicut ergo non contrahitur cum stipite, sic nec cum filiis stipitis. bene facit prædicta decre. tua, vbi fratres videntur poni pro stipite Contrarium tenet Ber. quod colligitur ex alio, quam ponit supra eod. tit. cap. vlt. & Ra. & Ioan. de Deo: & hoc est verissimum, quod probant verba regulæ positæ ĩ eo c. vlt. dum dicit ibi: descendẽtium ab eodem, sed certum est, quod propatruus descẽdit a stipite. Præterea aut dicis, quod est inter eos prohibitio ascendentium, & descendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quod certum est filium P. non descendisse a propatruo. Est ergo prohibitio collateralium. sed certum est, quod isti distant quinto, quid igitur impediat istos collaterales contrahere, nõ video, Io. And.

ARBOR AFFINITATIS.

Multa dies, variusque labos huiusce parauit.
Artis notitiam quæ modo clara patet.



AFFINITATIS DECLARATIO.

AFFINITAS secundum canones est personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas: eo quod duæ cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur: & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradi. cogna. l. non facile. §. affines.

¶ Scias autem, quod affinitas est perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulieris contrahitur affinitas primi generis eiusdem gradus, cuius est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dictum est in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris: quia secundum canones etiam per coitum fornicarium & incestuosum contrahitur affinitas. patet de eo qui cogn. consan. vxo. suæ. c. discretionem. & ca. penul. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierem, ideo dicitur: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas. vnde duo fratres cõtrahunt cũ duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia. sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virum, & consanguineos viri & ipsam mulierem. de consang. & affini. quod super his.

REGVLA. Quotiescunque inter vnam personarum, de quibus quæritur, & coniugem alterius non est vel non fuit consanguinitas intra quartum gradum inclusiue, nulla est prohibitio: vt inter me & coniugẽ nepotis mei non potest esse matrimonium: quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum: ea mortua maritus eius aliam accepit, quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla est, nec fuit consanguinitas.

AD ARBOREM. Affinitatis, & eius materiã transeamus. Et primo videndum est quid sit affinitas, & vñ dicatur: & quomodo ipsius genera insurgant, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponemus postea quædam notabilia, & quasdam quæstiones.

Affinitatis definitio.

Est autem affinitas personarum proximitas ex coitu proueniens omni carens parentela. hoc secundum canones: sed secundum leges est proximitas proueniens ex nuptijs, & requiritur secundum leges, quod legitimæ sint nuptiæ, non interdictæ, vt contrahatur affinitas ff. de gradi. l. non facile §. sciendum. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas, eo quod duæ cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ea l. §. affines.

Sed quod per fornicarium coitum & incestuosum secundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. consan. vxo. suæ c. discretionem, & eod. ti. ca. penult. Sed consideratio legis fuit circa hæreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduersus affinem testimonium dicere, ff. de gradi. l. iurisconsultus, in prin. & ff. de testi. l. 3. & 4. quæst. 3. 5. itẽ in criminali. ver. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda considerauit vnionem carnis, quæ insurgit ex copula. Et est videre secundum hoc, quod concurrere potest attinentia consanguinitatis, & affinitatis: vt si quis cognoscat consanguineam tuam, omnes consanguinei vtriusque sunt vtrique affines.

Affinitas per coitũ nefarium cõtrahit.

Scias autem quod affinitas est perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra claustra pudoris 35. q. 3. extraordinaria. & adde. quod ibi not.

Et insurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honestate, interdum sine: & publica honestas interdum sine affinitate, vt si cognosco vxorem vel sponsam, hic impedimentum est publicæ honestatis, & affinitatis; si cognosco non sponsam hic affinitatis sola est: si sponsam nondum cognoui, ibi sola publica honestas. Hoc dico, quia si mortua est vxor tua, & vis contrahere de dispensatione ecclesiæ cum consanguinea sua, & ecclesia dispensat, quod possis contrahere cum illa, non obstãte quod sit tibi affinis, tali gradu per dispensationem adhuc contrahere non poteris: quia licet sublatum sit impedimentum affinitatis, non tamen sublatum est impedimẽtum publicæ honestatis. Debes ergo facere exprimi, quod possis cum tali contrahere non obstante impedimento publicæ honestatis pro eo, quod desponsasti consanguineam eius in quarto gradu. & non obstante, quod est tibi affinis in quarto, pro eo quod dictam desponsatam carnaliter cognouisti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per quam regulam cognoscit.

Genus affinitatis cognoscitur per hanc regulam, sed nõ gradus. Persona addita. personæ per carnis copulam mutat genus, sed non gradum. Isto modo, si is, qui est mihi in secundo gradu consanguinitatis, cognoscit mulieré, illa est mihi secũdo gradu affinitatis, & primo genere: si alius eam cognoscit, ille attinet mihi secundo genere affinitatis & secundo gradu: si ille aliam mulieré cognoscit, illa attinet mihi

mihi tertio genere affinitatis, & secundo gradu. Sed quia solum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B, pleue tradidit, extra de consan.& affi.non debet.hic circa hoc non insisto. ergo si persona mihi consanguinea coniungat sibi aliam personam carnali copula, persona iuncta est mihi affinis primo genere affinitatis, si attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula se alteri commisceat, illa attinet mihi secundo genere, si affinis mihi secundo genere aliquam cognoscat, illa est mihi affinis tertio genere, sed eodem gradu. Est igitur videre de gradibus. Certum est quod affinitas non habet hodie prohibitionem nisi in primo genere, & in illo vsque ad quartum gradum, licet affinitas non habeat suam specialem computationem graduum, sed computantur gradus affinitatis secundum gradus consanguinitatis. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem, si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier, vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus secūdum regulas, quas tradidi in proxima arbore, & quoto est tibi ille cōsanguineus toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere.

Affinitatis gradus computantur sicut gradus cōsanguinitatis.

Nunc formemus arborem, & in medio arboris sunt quatuor cellulæ, & in prima superiori ponitur primus gradus, in secunda secūdus in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quæritur, quare ponantur in medio fratris, & sororis: Secundo, quare non exprimant attinentiam, dicendo primus gradus affinitatis, & sic de singulis.

Arboris affinitatis ordinatio.

Ad primum dic, hoc fuisse, vt detur intelligi, quod affinitas oritur ex consanguinitate, & quod ab vtroque sexu virili, & femineo affinitas contrahatur.

Ad secundum dic, attinentiam non fuisse expressam, vt illa computatio graduum ad cōsanguinitatem, & affinitatem referatur. vnde soror & frater sunt in primo gradu cōsanguinitatis, frater & vir sororis sunt in primo gradu affinitatis, & sic de alijs. Deinde a latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quatuor cellulas continens. in prima scribitur frater, in secunda fratris filius in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorsum huius alia linea continens alias quatuor cellulas, in quorum prima scribitur uxor fratris olim relicta, in secūda vxor filij fratris, in tertia uxor nepotis, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere sinistro sunt aliæ quatuor cellulæ, quarum prima soror, secunda sororis filia, tertia sororis neptis, quarta sororis proneptis. Ad dorsum harum sunt aliæ quatuor: prima uir sororis olim relictus, secunda vir filiæ sororis, tertia vir neptis sororis, quarta proneptis sororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, vna a latere dextro continens relictus relictę fratris, a sinistra relicta relicti sororis: q̄ secundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonstrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem non habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri sororis: in qua scribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quę oritur in cellula sororis, & terminatur in cellula uxoris fratris, in qua idem scribitur.

Circa hoc quæro quare in cellula, vxor fratris scribitur, olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiusdem lineæ? Et dic hoc factum fuisse propter cellulam, quæ ponitur ad dorsum illius: quasi dicat, frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro, illa demum mortua relictus a relicta fratris vult contrahere cum sorore, nunquid potest: Olim non poterat, quia erat sibi in secundo genere, & primo gradu: hodie vero potest. Idem fit repetitum quoad cellulam viri sororis.

Quæstio.

Ad cognoscendum ergo gradus affinitatis, & genus tam per formam arboris, quam ex prius dictis tolle hanc suā regulam magistralem. Per carnalem copulam uiri, & mulieris inter consanguineos mulieris, & uirum, & inter cōsanguineos uiri, & mulierem cōtrahitur affinitas primi generis, & eiusdem gradus cuius est cōsanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam viri, & mulieris, & nō viri & uxoris, collige ex his, quę in principio dixi. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri, & mulierem, ideo dixi, quia inter uirum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas, vnde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus pater, & filius cum matre & filia. Sed est affinitas inter consanguineos mulieris, & ipsam mulierem, extra de consan.& affi.q̄ super his. Primi generis quare dixerim etiam ex superioribus patuit, & eiusdem gradus cuius est cōsanguinitas, unde hoc in arbore, nam frater, & soror sunt in primo gradu consanguinitatis, maritus sororis ex fratre in primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori, & sic filia sororis est filia fratris, & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis, maritus eius in secūdo gradu affinitatis, & econuerso, & sic in reliquis.

Regula magistralis gradus affinitatis & genus manifestans.

Vnde

Vnde vir pronepotis sororis attinet fratri, & omnibus descendentibus, qui sunt in arbore, quarto gradu affinitatis, & hoc ideo quia toto gradu consanguinitatis attinet prædictis ipsa proneptis. Qui sunt in arbore, ideo dixi, quia si pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & sic attinet quinto gradu, secundum regulas traditas in proxima arbore.

Post hoc notandum est, illud præcise non sequitur, ego & tu sumus affines, ergo filius, quem procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego sum tibi affinis, & ipse consanguineus, interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum. interdum nec mutat genus, nec gradum. Exemplum si ego, & tu sumus affines per appositionem mei quia, scilicet contraxi cum consanguinea tua si ex dicta consanguinea tua filium procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis, sed si ego maritus consanguineæ ex alia muliere filium procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis: Si vero tu consanguineus uxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis, sed tu & uxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio ipsa in secundo, vel primo: tunc ipse filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si uero tu, & uxor mea eratis consanguinei in linea inæquali, sed vxor mea erat remotior, vt quia ipsa tertio, & tu in secundo: tunc filius tuus non mutat genus, nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipse affinis: tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu. Item not. quod illud etiam non sequitur, ego & tu sumus affines, & ego non possum accipere filiam tuam, ergo nec tu meam, quia si habeam consanguineam tuam in vxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quam habui, & alia muliere, quia affinitas non contrahitur inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris, sed inter virum, & consanguineos mulieris, & inter mulierem, & consanguineos uiri, ut dixi. & probatur extra de consanguin. & affi. quòd super his. Sed ego non possum contrahere cum filia tua, nisi forsan illa excederet quartum gradum, ut quia esset in quinto, & est simile secundum quod dixi supra in proxima arbore circa fi.

Affinitatis prohibitio inter ascendentes, & descendêtes est perpetua.

Nunc quæritur an affinitas inter ascendentes, & descendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantum vsque ad quartum gradum? Et si teneremus opi. Goff. de qua dixi supra in arbore proxima circa medium, diceremus quod usque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo contrariam opinionẽ dicemus quod prohibitio sit perpetua. Dicit enim tex. quod ita abstinere debemus a consanguineis uxoris, ut a proprijs, extra de consang. & affi. ca. 1. 35. q. 4. de propinquis, & capit. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes, & descendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines, ad idem Instit. de nupt. §. affines ascendentes, & descendentes habentur loco parentum, & liberorum, ff. de gradi. l. non facile, §. & retro. in fi. Eodem modo posset formari quæstio de affinib. quorum unus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra in arbore proxima, in fi. An autem liceat diuersis temporibus habere in uxores duas cognatas, s. uxores duorum fratrum, & an côiuncti olim in gradu prohibito hodie permisso simul manere possint de hoc, uide no. de consang. & aff. c. non debet.

Consanguinei, & affines quo iure prohibeantur coniungi.

Vltimo quæritur ad utramque arborem an prohibitio consanguineorum, uel affinium cõiungendorum procedit ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias quod olim propter necessitatẽ frater necessario habuit contrahere cum sorore, & consanguinei cum consanguineis, unde tunc in collateralibus nô erat prohibitio. hoc fuit a principio generis humani in filijs, & nepotibus Adæ: hoc etiam fuit post diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico uero prohibitæ fuerunt fere duodecim personæ quas, uide nota extra de resti. spo. litteras. & de diuo. ca. gaudemus. Demum ius positiuum canonicum prohibuit consanguineos, & affines primi generis coniungi in vij. gradu & citeriori, quæ prohibitio postea vsque ad quartum gradum est restricta extra eo. non debet. reuocatis etiã quibusdam alijs prohibitionibus ut patet. Reuocatio vero fuit ex causa, quę ibi ponitur, & extra de test. ca. licet ex quadam. per quod patet quod prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere possunt iure diuino, sed non positiuo. Ratio vero prohibitionis sumitur. 35. q. j. §. j fuit enim propter charitatem ampliandã. Nam si contraeere cum sorore: idem esse pater, & socer, mater & socrus, vir & frater, & c. Sed si alium habeo patrem, alium socerũ, numerosius se charitas protẽderet, in qua vniuersi fideles, & præcipue studentes continue perseuerent per gratiam eius, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Rô prohibitionis matrimoniorũ inter aliquas personas de iure positiuo.

Nota

ADDITIONES SVPER CLEMENTINIS, D. PROSPERI CARAVITAE PATRICII EBOLITANI, & iureconsulti celeberrimi,

PRINCIPATVS PROVINCIÆ CITRA, & Basilicatæ, Regij Aduocati fiscalis.

Quæ quidem quàm sint in Theorica, & Practica vtiles, imò verò & necessariæ, facilè ex eo cognosci potest, cùm in eis ferè omnia quæ desiderari possent, summa quadam, & breui compendio, contineantur.

Vnde etiam clarè patet, qualis & quanta fuerit huius Nobilis viri doctrina, labor, et studium cùm hæc talia, nisi à peritissimis, & sapientissimis viris, scribi non soleant.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, *Apud Iuntas.* M DCV.

ADDITIONES D. PROSPERI CARAVITÆ Patric. Ebo. super Clementinis.

LIBRO PRIMO.

DE RESCRIPTIS.

In cap & si in glo. in verb. obseruari. versic. hoc expresso.

Adde Gram. decis. 59. num. 33.

In cap. auditor.

Vide M. Mant. dialog. 91. circuitus.

DE ELECTIONE, & electi potestate.

In capit. cum rationi. in glo. in verb eligatur. vers. contrarium tamen.

Vide ad istam glo. Mantua. dialog. 70. extensio.

In cap. ne Romani. in verb quod lex.

Vide M. Mantu dialog. 89. Inferior.

In glo in verb non consonam. versiculo huic expresse.

Adde Capit. decis. 114.

In glo. Atque etsi § sand versi. ad tales.

Adde Dec. consilio 146. numero 14. versiculo 2. non obstat.

In § porro in glo in verb. omnes.

Sequitur Dec. consil. 151. num. 18.

In capit. causam. in glos. in verb. commode. versicu. veniet hoc.

Vide Iaco. Menoch. de arbit. iud. casu 227.

DE SVPPLENDA NEgligentia prælatorum.

In cap quia.

Pro intel. & an iste tex. habeat locum in mandato, quod datum est ad præsentandum? vide Couar. pract. quæst. c. 9. n. 8.

In eod capit. in verb qua consueuerunt.

Et est ratio, quia debent eligere eo modo, & forma, quibus illi eligebant, quorum loco ipsi nunc eligunt, vt per Dec consi. 40. n. 4.

DE AETATE, ET QVALITATE, & ordine præficiendorum.

In cap. vt ij, qui in glo in verb. constitutus. versi tu dicas.

Not. glo. officialem electum sufficere esse habilem tempore exercitij licet tempore electionis sit inhabilis, & vide Dec. consilio 40. numero 2. & fac. not. per eund. consilio 129. numero 2. ibi non obstat illud, & vide tex. vbi pol. insti. qui testam. dar. tutor. possess. § furiosus.

In eadem glos in verb. annexi. versicu. dico tamen.

Adde Dec. consi. 129. nu. 5.

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

In cap. vt clericorum. in addi restringenda in §.
Dec. consil. 128.

DE PROCVRATOribus.

In cap religiosus.

Ad materiam an religiosus habens administrationem sui beneficij possit esse in iudicio sine licentia superioris? vide Francis. Marc. decisio. 374. vbi etiam vide de ratione, quare religiosus non possit agere sine licentia.

Vide pro limit. Diaz. reg. 135.

In capitul procuratorem. in summaria. in fine.

Adde Frec. libro tertio. in diff. feud. quatern.

versicu. 15. & Afflict. pro limit. decisi. 128. numero 8.

DE RESTITVTIONE in integrum.

In cap. ab ecclesia in summario. in fine.

Vide Affl. dec. 175. & Dec. consil. 36. nu. 9.

LIBRO SECVNDO.

DE IVDICIIS.

In capitulo dispendiosam. in summario. in fine.

Vide M. Mantu. dialo. 77. ordo iudiciarius, & Lanfran. hic.

In glos. in verbo. vsuris. versicu. satis est eum.

Adde Decius consilio 44. numero quinto, & consilio 57. & in principio, & consilio 62. numero 1. & consil. 136. in princ. & consil. 162. numero 1.

DE CAVSA POSSESSIONIS.

In capitulo causa in verb. suspendere. in fine.

An habeat locum in profanis. vide Capit. decis. 28. num. 2.

VT LITE PENDENTE nil innouetur.

In cap. si duobus.

Adde Decius consilio 121. in princip. & consilio 169. nu. 6.

In capitulo cum lite. in verbo. in ea citatio.

An litis pendentia inducatur per solam citationem, vide Afflic. decisio. 220. numero 13. vbi alleg. consilium Romani pro intellect. huius tex. & vide in materia eund. decis. 366.

DE SEQVESTRATIONE possessionum, & fructuum.

In cap. ad compescendas

Vnde habuerit originem ista regula de triennali possessione, vide Paris. consi. 81. num. 1. 4. vol. an autem effectus istius regulæ impediatur per decretum citationis non exequutæ vide ibi num. 2. & 12. & hæc regu. tum etiam pacificè possidentes in negligentium contumaciam, ibi num 3. sed debet intelligi de possessione habili per eund. consi. 96. n. 1. vol. 4. & an habeat locum in spurio, & illegitimo, ibi n. 2. 6. & seq. regu. tamen ista solum tuetur a molestijs. ibi n. 5. sed an extendatur ad casus similes exceptuatis, vide ibi n. 20. & quando, & quo casu, & in quibus procedatur, vide eundē consi. 31. n. 58. 4. vol. & hæc reg. tuetur possessorem triennalem. idem consi. 47. nu. 10. sed declaratur nu. 39. 40. 4. vol. & vide pro amplia. & limit. huius tex. quod possidens pacifice per triennium non potest molestari Pet. Duen. reg. 70. beneficium ecclesiast.

In eod. cap in verb. dum tamen.

Vide M. Mantua. dial. 97. iurisdictio, & Affli. constit exceptiones n. 3. & Dec consi. 38. n. 7. & vide ad istam gl. Diaz. reg. 251. exceptio. & pro limit. Dec. consi. 107. in princ.

In glo. in verb. definitiua. in fine.

Vide Affl. constit. præsenti lege nu. 3.

In ea gl. in verb. nō obstante. ver. puto tamen quod

Vide ad istam glo. Ant. Gabr. de statut. concl. 3. lib. 6.

DE PROBATIONIBVS.

In cap. litteris nostris.

Vide plene Ant. Gabr. conclusione 2. lib. 1. & conclu. 3. eo. lib. de probationibus, & Iser. qui succ. ten. el 1. n. 14. & ibi, & quid in facto alieno.

Vide ad hunc tex. omnino Aff. dec. 105. n. 14. an autem credatur Regi, si in priuilegio concessionis, quam facit alicui, dicat, q ea ideo concedit, quia Dominus fuit rebellis. vide Nigr. in c. regni nuper apud nu. 45. & Dec. consi. 445. n. 62. consi. 410. n. 9. & cōs. 606. Gram. decis. 105. & dec. 65. n. 62. Loffredus consi. 45. col. 7. & Cap. dec 166 n. 7. vide etiam de materia Mar. Mant. dia. 79. verba narratiua. & an credatur Imperatori cōtra Papam in his quæ de iure spectāt ad Pontificem, & econtra? vide Affl. in prælud. consti. reg. quæstio. 18. & ad materiam quando credatur regi. vide Affl. in constit. magistris procuratoribus nu. 4. & constit. priuilegia n. 2. & vide Frec. de subfeud. lib. 2. quæst. 24. 153. Vita. in tractatu. fo. 158. & Chass. in sua glo. par. 9. conclusione 27. vbi quid de Imperatore, & Rege, qui est Monarcha & quid de verbis assertiuis priuilegij? vide Dec. cōsi. 152. & plene in verbis narratiuis Papæ sit credendum, vide Fran. Marc. dec. 1174. & in materia, & pro intell. vide Iacob. Men. de arbit. iud lib. 1. q. 76. procedit in Papa tantū, non alio, Gra. decis. 15. n. 13. & vide Gram. dec. 59. n. 41. & dec. 64. n. 1 r. dec. 10. 65. n. 6. & 10. & 58. cum sequ. & dec. 81. nu. 1. vbi an credatur

literis

literis episcopi asserentis, quem esse clericum, & quid in litteris Papæ, & de materia plene, & pro intell. & declar. vide eundem decis. 103. n. 227. & dec. 105. & decis. 86. Capit. in prin. & vide ad tex. hic, & pro declaratione Dec. consi. 114. n. 5. & reg. huius tex. non procedit in his, in quibus Papa non habet liberam potestatem quia tractatur de præiudicio tertij. Dec. cons. 151. num. 22. vers. quod autem.

DE TESTIBVS.

In cap. testibus.

Ad hunc tex. vide omnino Bal. in l. ampliorē n. 5. C. de app. quem sequitur Ale. in l. 4. §. hoc iudicium n. 13. ff. de damno infecto, vide etiam Rom. in rubr. ff. de arbit. nu. 36. & Ant. Cor. in sing. ver. testis cautelam nouā, & Hippo. omnino. in l. 1. §. fin. n. 6. cū pluribus sequentibus ff. de quæst. in consi. 39. n. 14. cons. 43. n. 26. cons. 60. n. 19. & consi. 73. nu. 22. & omnino Rob. Mar. in 4. p. suæ pract. contra dist. iud. nu. 28. & Ias. in l. vbi pactū n. 14. C. de trans. Maran. in 6. p. verb. instrumentorum productio n. 27. & prag. reg. post conclusionem, & ibi Mode. & q. d. i causa criminali, vide Affl. in const. terminū vitæ n. 44. vbi multa de materia. & adde, q. periti in arte possunt examinari post di. si cita testificata. Ale. consi. 148. eccell. Domine Vicar. circa fin. 2. volum. quem sequitur Affl. d. const. n. 47. & lim. non procedere in examinatione facienda per ocularem inspectionem. Affl. const. si quis in posterum n. 16. & 31. & vide Capit. decis. 61. & cum hoc tex. concordat const. iurisperitorum, vbi vide Affl. n. 1. & per totum de materia, & vide plures limi. ad regulas huius tex. p. eund. Affl. & ad d. a. l ipsū dec. 33.

DE SENTENTIA, ET re iudicata.

In cap. vt calumniis in summar. ins.

Fallit, vt per Socin reg. 121.

In tex. in verb. vel alia quauis.

Pro declarat. vide Paris. consi. 98. n. 21. 3. vol. & Couarr. pract. q. ca. 15. vbi etiam ponit quando dicantur tres sententiæ cōformes, & omnino ad materiam vide Iac. Men. de arb. iud. lib. 2. casu 9. & Anto. Gabr. de except. concl. 4. lib. 2. & Bero. q. 131. & Ant. Gabr. de execut. rei iud. conclu. 1. lib. 2.

In ed. tex. in verb. ad agendum.

Nisi ex defectu iu[d]icis nullitas peruenerit. Rober. Mar. 4. p. suæ pract. 16. dist. iud. nu. 7. & Gramm. consil. 1. post decis. num. 48.

In cap. pastoralis § cæterum in verb. cum illa.

Vide M. Mantu. dialo. 98. defensio, & Afflict. const. item dura, & dira. Gram. dec. 19. nu. 15. & quod dicitur hic defensionem non posse tolli, maxime in criminalibus limita vt per eund. dec. 36. nu. 50. & de citatione an possit tolli? vide eundem dec. 65. n. 3. & 49. 57. & Capi. dec. 69. n. 26. & Pet. Duen. reg. 43. lim. 5. et Gram. ad Affl. deci. 361. in addit. 3.

In gl. in verb. per violentiam. vers. quod si captiuus.

Adde ad istam glo. Couar. varia. resolu. lib. 1. cap. 2. num. 7.

In ead glo. in verb. de more. versic. quidam contra.

Vide hoc late tractatum per Boss. in tract. suo criminali in tit. de for. compet. n. 50. 51.

In ead glo. in verb. homoq; versi. nec videtur.

Adde Capit. decis. 162. nu. 11.

In ea glo. in verb. non sub fuit.

Adde Cap. decis. 162. nu. 12.

DE APPELLATIONIBVS.

In cap. sicut in glo. in verb. a die.

Et ideo si concordia debet fieri in octo dies a die inchoati processus, si fuerit facta eodē die valet cum cedat lucro ipsius, licet illa dies non sit illorum octo dierū B. l. per istā gl. in l. cū anterioribus n. 2. C. de temp. appel. sed contra hoc facit glo. in clem. præc. ver. intra dictum, & Bald. in l. fi. n. 3. C. qui admodum alleg. Bar. in l. qui ante Kalendas de ver. obli. sed vide ibi Pau. de Castr.

In cap. appellanti in verb. quam in appellatione.

Vide Capit. decis. 1. nu. 21.

In eod cap. in verb. sed tantum.

Procedit in app. ab interlocutoria Per. Duen. reg. 47. appell. ab interlocutoria, & vide Afflict. dec. 79. n. 9.

In glo. in verb. alias.

Vide de hoc M. Mant. dial. 65. allegatio necessaria, et Affl. constitu. vt vniuersis nu. 10. et Diaz. reg. 497. notorium.

In cap. Cum in gl. in verb. super ea. vers. sed si posse.

Interlocutoria his causa firmata per appellationem non potest amplius reuocari. vide Diaz. reg. 351.

LIBBRO TERTIO.

DE VITA, ET HONESTATE clericorum.

In c. Diœcesanis in gl. in verb. 3. vers. nec videtur.

Adde Affl. decis. 289. nu. 6.

In

In cap quoniam in glo in verb. sanctioni.

Et sic pœna apposita in principali dispositione non censetur repetita in additione, vide Dec.consi.190 n.1.& prope finem.

DE PRAEBENDIS, & dignitatibus.

In capit si dignitatem in glo in verb. vel alteri.ver. teneatur etiam.

Dñi de Rota tenent contrarium decisio.292. in nou.quorũ dec lim.ut per Diaz. reg 61.

In tex. in verb. ad quem non augendam, in fi.

Clausula posita pro faciliori executione, non intelligitur alterare dispositum, seu contentum in principali dispositione. Dec.consil. 90.n.3.& faciunt not.per eund. conf.106. in fi.& vide eundem consi.115.versi.vltimo non obstat, & consi.142.in fi.

DE CONCESSIONE præbendæ,& ecclesiæ non vacantis.

In cap cum ei in glo.in verb.notitia versi si praecedat circa medium.

Vide Frec.lib.2. de subfeud.q.11.f.136.

In ead glo.in verb.scire potuerit.

Adde Dec.consi.160.nu.5.

DE REBVS ECCLESIAE non alienandis.

In cap monasterium in glo in verb.necessitas.

Adde Affl.decis.289.nu.33.

In ead glo in verb.locationes. versic quod locare.

Adde Dec.consi.142.nu.3.

In ea glo in verb.ad tempus in verb.quod dicatur.

Vide plene Iac. Men.de arb.iudi.2.li.casu 5.

DE RERVM PERMVTATIONE.

In cap.ne concessione. in gl.in verb. beneficia. versic. illa vero.

Adde Affl.decis.17.nu.1.

In ead gl in verb. volentib vers. tamen ipsa.

Adde Dec.consi.141.nu.4.

DE SEPVLTVRIS.

In cap. dudum § ac denique.in glo.in verb. libere.

Verbum libere quid importet? vide Dec.consil.131.in prin.

In § verum eiusdem cap.

Vide in hoc 9.Capit.dec 23

In ead.gl in verb. verbo.vers quod valeat.

Vide Affl decis.252.

In ead.gl in verb.pacta.

Adde Gram.decis.66.nu.8.

DE DECIMIS PRIMITIIS, ET oblationibus.

In cap religiosi in glo.in verb donec.

Adde Dec.consi 141.

In c si beneficiorum in gl.1.in vers.3.de §s in prin

Vide Capit.decis.200.

DE STATV MONACHORVM, vel canonicorum regularium.

In cap.ne in agro § quia verò in gl in verb.ipso facto.ver siue quia.

Non est locus pœnitentiæ quando pœna imponitur ipso facto Dec.consi.138.n.4.

In § caeterum.in gl in verb rationabili causa.

Adde Affl decis.289.n.27.

Adde Nigr.in c.post commissum.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

In cap cum de quibusdam in glo.in verb.obedientiam.vers & per hoc videtur.

Tres sunt ordines sancti Francisci approbati vide Ordo minorum. Ordo sororum sanctę Claræ,& Ordo tertij ordinis, vide Capit.decis.15 5.nu.9.

In cap quia contingit.in verb.cum tamen.

Adde Dec.consi.72.n.2.in fi.

In eod.cap in verb.non ad alium.

Legatum ad certum vsum non potest ad aliũ conuerti.vide Bened.Cap reg.112.

DE IVRE PATRONATVS.

In cap.plures.

Qualiter intelligatur iste tex.vide Dec.consil. 696.nu.12.

DE BAPTISMO, ET EIVS effectu.

In cap praesenti.in glo.in verb.regum.versi.iam videretur.

Vide Affl.constit.scire num.1.

In ead.gl in verb.liberi versi utrius videtur.

Ideo bastardi non includuntur in dispositione legali, vt hic quia affectio legis non est ad eos, qui propriæ non dicuntur filij. verba enim legis ex nobili præsumptione de iusto filio intelliguntur, qui honestè potest filius nominari, qualis est legitimus, vt plenissime per Chassa.in sua glo.11.p.cõclusione 15. vbi plene de materia, in quibus comprehenduntur, vel non naturales, & a quibus prohibentur.

LIBRO QVARTO.

DE CONSANGVINITATE, & Affinitate.

In cap vos qui in summo in fine.

Vide Affl.in cõstit.inconsutilem n.23.de her.

LIRBO QVINTO.

DE HAERETICIS.

In c.multorum in § propter in verb aut inquisitor.

Vide Iac.Men.de arb.iud.lib.1.q.13.n.31.

In eod § in verb. verum si episcopus

Ad intell vide Iac. Menoc. de arbit. iu. lib. 1. quæst. 4. nu. 40.

In cap. volentes in glo in uerb ipsorum. uers. sicut cum dicitur.

Adde Dec consi. 137. nu. 3.

DE VSVRIS.

In cap. in graui § nos igitur in uerb aut alij.

Inferior non potest permittere, quæ vetuit superior, vide Affl. decis. 22. n. 4. vbi etiam vide de materia huius tex.

In § saue. in glo in uerb. hæreticorum. uers ad abolendam.

Et ideo pertinaciter asserens decimas non debere prælato ecclesiæ, hæreticus est. Petr. de Anch. hic, & Affl. in constit. reg. inconsutilem nu. 22. de hæret.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESsibus priuilegiorum.

In cap religiosi in gl in uerb. non habita in fi.

Adde Dec. consi. 137. n. 4. in fi.

DE SVPERBORVM SIGNIFIcatione.

In cap. exiui de Paradiso.

Adde M. Man. dialo. 102. fratres minores.

Et vide Petr. Duen. reg. 381. fratres minores.

In § item. in uerb nulla dubitatio est.

Adde Arnon. soldo. 6.

In cap sæpe.

Vide decis. Rot. 33. in nou.

Adde M. Mant. dia. 101 cognitio, & Lanf. hic.

In eod cap in uerb sine strepitu.

Quis sit strepitus iudiciorum vide per Affli. consti. pessimam n. 6. vbi etiam vide quod quando proceditur sine strepitu iudex procedit in domo sua.

In eod. cap. §. citationem uero.

Iuramentum de calumnia in causis, vbi iudex procedit suo arbitrio, an sit necessarium? vide Iac. Menoc. de arbit iud lib. 1. q. 20.

In eod cap § uerum.

Limit. vt per Soc. reg. 357. sententia.

In eod. cap. § sententiam.

An iudex qui suo arbitrio procedere potest, antequam sententiam proferat citationē peremptoriam facere teneatur. vide Iaco. Menoch. de arbit. iud. lib. 1. quæst. 591.

In glo in uerb. mandamus.

Vide Diaz. reg 418. legatus.

In glo in uerb. ad id non sufficit.

An citatio ad sententiam sit necessaria vide Capit. decis 1. n. 35 & Affl. decis. 283.

An conclusio in causa sit necessaria vide Aflict. in const. pacis cultum nu. 54. & addi. quod licet in summarijs non requiratur conclusio, tamen si fuit facta operatur effectum suum, & non debet reuocari. Affli. decis. 272. nu 4.

In glo. in uerb in scriptis.

An iudex arbitrarius teneatur sententiam in scriptis proferre. vide Iac. Men. de arbi iudic lib. 1. quæst. 60. vbi pro intell. tex. hic.

FINIS.

ADDITIONES SVPER EXTRAVAGANTIB. COMMVNIBVS,

D. PROSPERI CARAVITÆ Patr. Ebol. & iureconſ. celeberrimi,

PRINCIPATVS PROVINCIÆ CITRA, & Baſilicatæ, Regij Aduocati fiſcalis.

DE POENITENTIIS, & remiſſionibus.

In cap. etſi Dominici.

Caſus Papæ reſeruatos, vide per Chaſſan. in ſua glo. 24. conſuetu. in fine, & vide infra eodem titu. extrauag. final.

DE SENTENTIA EXcommunicationis.

In cap. proinde.

Pro intelle. & declarat. vide Petrum Duenã regula 153.

FINIS.

Diuini ac humani Iurisconsulti, & causarum sacri palatij auditoris, D. Ioannis Francisci de Pauinis, ad Extrauagantium, Regularum cancellariæ, & Decisionum Rotæ notitiam, vtile præludium.

Quintus Mutius versus Seruium Sulpitiũ illo fuit vsus sermone: Turpe est patritio & nobili viro ius, in quo versatur ignorare, sed longe magis in plerosq; nostra ætate hęc iniia retorquenda est, quod Extrauagãtiũ sãctiones, Põtificũ iura enucleata, desidia aut ignauia ptenere videntur: cũ oẽs magistratus, prefertim ecclesiastici, in dicendis sententijs, & cæteri iurisperiti, quib interpretandi consulendiq; tribuitur facultas, respõsa sua iuxta illarum decisiones sint platuri si ipsis Extrauagãtibus adsint req̃sita, q̃ epistola Inno. 3. ad Helicẽ. epm deposcit. Quare ad ipsarum lectionem iterum atque iterum hortor moneoque, ne cum Sulpitio iure obiurgemur, immo illũ imitemur, qui post reprehẽsionem adeo iuri operam dedit, vt inter iurisconsultos merito palmam fuerit assecutus. Verũ ipsis Extrauagantib. parẽ vim pene regulæ Cancellariæ viuent earum conditore & non mediocre decisiones Rotæ vti prudẽtũ responsa auctoritatem habere cẽseo: sicut enim illis interpretandi ius ciuile & prætorũ edicta potestas summa erat sita & auditoribus Rotæ in summorum Pontificũ lege impertitum est ab ipso principe summum arbitrium. Igit circa tria hæc breuem & perutilem subieci notam.

Loquitur de c. pastoralis de fid. instr.

Notandũ est, q̃ sñia lata contra Extrauagantem publicatam & indubitatã, est ipso iure nulla: ante publicationem vero secus, vt no. in procemio Clementinarũ, in verbo, decætero & in cle. noientes. de hære. Sed si est publicata & indubitata sententia contra eam lata est ipso iure nulla, vt dictum est tamquam lata contra legem scriptam, vt no Bal. in l 2 C. quando prouo. non est neces. & Butr. in c. 1. & c. cum inter de re iud & pbatur in l. 1. § iterum cum ptra sacras ff quæ. sen. sine appel. rescin. exemplũ in Extrauagãti, execrabilis secundum Abbatem in c pastoralis de fide instr. idẽ de Extrauaganti, ad regimen quam allegat decisio in nouis 349. incipit item si mandat Secus autem si de ea dubitatur, per c. pastoralis, de fide instr. & l. cum prolatis, ff. de re iudi. sedm vnam lecturam. ideo super ea papa est consulendus & si reperitur in archiuo publico, oñr indubitata per authenticam, ad hæc C. de fid. instru. & l. Celsus. ff de proba secundum vnam lecturam, facit ca. ad audientiam de præscrip. & idem pluriũ, qñ reperit inter Extrauagantes. 10 q. 1. c. quoniam progenitorum. maxime si reperit glossata p doctorem famosum: sicut Zenz. Lau. & Io. Mo & alios: p no in d̃cto c. pastoralis probatur. l. 1. in fi. C. de nouo codi. com. & q̃ no. i l. 3. C. de leg. vel si fuit diu obseruata, vt no. Bar. in gl. fi. sup Extrauagãti, q̃ sunt rebelles. de quibus plenius p Bar. in l. cum prolatis pale & Butri. & Abbatem, & modernos in dicto c. pastoralis. vbi sedm Boetu. põt de ea dubitari ad instar eius, quod no. in c nemo de elect. in 6. de q̃bus etiam per Ludoui. in consi. 250. quod incipit, in Christi nomine in proposito casu. vbi etiam subdit, q̃ si fuisset tpalis, per declarationem successoris efficitur perpetua: quia declaratio Papæ, ẽt ad petitionem singularis personæ facta ad legem vel ordinationem aliquam præcedentem, legem gñalem constituit ad omnes per l. fi. C. de legibus & no. in c. causis. de re iud. q̃ facit ad id quod dicam super Extrauaganti, ad onus & Extrauagãti, insũctę & ad Apostolatus, & c. Ex quibus idẽ dicit Bal. in statutis in suo peculio, in ver statutũ. licet non sic, & c. itẽ nõ est necesse, q̃ constet de datis, secundu Bar. in dicta data, qui sunt rebelles. Præmissa intelligo de Extrauagãtibus emanatis, post compilationem lib 6. secundum Io. And. in procemio lib. 6. ad fi. & in c. fi. de hęret. eo lib Etsi cõtradicant iuri scripto. dic vt plene per Io. And. Io. de Ligna. Io. de Sandæis, & Dominicum post Io. Mon. in cap. 1. in princ de const. lib 6. & per Archi. post Hug. 19. dist. ca. . si Romanorũ. & in summa. Adde Bal. in l. leges sacratissimæ C. de legi. & in c si in laicis. 30 dist. Nec est de substantia [vt redigatur in scriptis] de quo plenius per Io. An. in reg. nemo potest de reg. iu. in mer. lib. 6. & in decisionibus Rotæ, dec. 238. per gl in l. 1 C de legi. probatur in cap. 1. de renun. lib. 6. & per Abbatem in c. 1. de postu. præl. qui dicit q̃ de hoc videt communis opinio.

Sententia contra extrauagante lata an teneat.

Scripturã nõ est de substantia extrauagantium.

Dẽnt aut Extrauagantes quando de eis dubitatur, pallegante in forma authẽtica produci sub plumbo si extra curiã sunt producẽdæ: vel sub signeto vice cãcellarij, si in curia sunt pducẽdæ. & hoc de illis, quæ sunt descriptæ in libro cancellariæ. illę autem, quæ sunt descriptę in camera Apostolica, signantur cum signeto camerarij vel sub plumbo, &c. Et ita seruatur in curia Romana. Et idem. s. q̃ in forma authentica debeãt produci, dicimus in statuto non contento in volumine statutorũ, secundũ Bar. in l oẽs populi, ad fi. ff. de iu & iur. & modernos in d. c. 1. de const lib. 6. & in d. ca. pastoralis. forma autem authenticæ habetur in regulis & stylo cãcellariæ. Quid aut de sñia principis diffinitiua vel interlocutoria? Dic vt in c. in causis. de re iudi. & 16. q. 3. licet. & ff. quod met. cau. l. metum. § sed q̃ ait prætor. Et præsumitur quęstio determinata pro illa parte & opinione, pro qua fuit vltima collatio facta, vbi aliter non constat de expressa decisione, secundum Bal. in l. bona fides. ff. depos. Et no. Dom. in ca fi. de hære. lib 6 q̃ ordinationes & mandata papæ habent eandem vim, quã habẽt ptitutiones, per no. in c a à nobis 1. de sent. excom. per l. 1. & fi. C cõmina vel epistol Item q̃ resp̃õsa Papæ ad consultationẽ inferiorũ sunt pro iure seruãda alleg. 3 dist In summa.

Extrauagãtes qualiter & vbi debeant produci, si de eis dubitatur.

Mandatũ papæ habet vĩ cõstitutiõis.

De interpretatione autem doctorũ & cõi opinione dic vt per Abbatem in ca. 1. de postu prælat. vbi glo & no in c. vnico, eo. tit. lib 6 & in l 1. C de profes. qui in vrbe Constantinopolitana, &c. de cõi opinione notatur 3. q. 7 § tria & an excuset, a dolo, no. decisio Rotæ 279 & Oldr. in l. quælisũ, ff. de fun. instru. Et an sit standũ vlti. opinioni. glo. & Innoc. &c. no. Ioann. Andr. de pœnis, c 1. & de sen excom c. 1 lib 6. in nouella & no. in l. q filium, ff. d Treb. & per Bald. in l. si mater. § tua. ne de statu defuncto. & in l 1. ff. de constit. principum & in si apud quem controuersia feudi determi. in vsib. feu faciunt no. in c. capellanus, de fer. De his tamen plenius tractat Matth. de Matthęsilanis in suo tractatu de electio. opinionũ q incipit, quidã tractatellus Et de opinione glossæ pręterenda, dic vt per Iac. But. & alios in l. 1. C. qui pro sua iuris. & Lapũ alle. 48. incipit, magister Hospitalis

Regulę cancellarię sapiunt naturam legis vt no. in c. a nobis, de sent. excõ. & in cle. 1. de vi. & hone cler. de quo per But. in procemio Clementinarũ, vbi videtur aliter sentire: quia non sunt perpetuæ, no. Ioan. Andr. in regula, nemo potest iu vlt. col. in nouella, & quale ius faciant, not per Petr. de Anch. in cons. 296. & 298. in quibus vult, q̃ non censeantur constitutiones gnales sed delegatoriæ voluntatis Papæ edentis, & expirant morte, &c. de quo tñ dic vt in decis. 149 quæ incipit, itẽ si mãdatur. Quædam vero ex eis sunt de dandis, & istæ vt fidẽ faciant extra curiã dantur sub plumbo in forma aliarũ bullarum: Aliquę autẽ dantur cum sub-

Regulæ cancellariæ quam vim habent.

subscriptione duorum officialium de Parco maiori, & signeto vice cancellarij: & ista hidem faciunt solum in Romana curia, si producantur in Rota, vel apud alios officiales & cōmissarios curiæ Romanæ. Et productæ semel coram vno auditore. pstt postea reproduci coram omnibus alijs, habita de hoc fide a notario producente. Illæ vero, quæ non sunt de dandis, nō faciunt tidem extra cancellariam, quasi dent normam solis officialibus cancellariæ: & si non essent seruatæ in confectione litterarū, remitteni litteræ ad cancellarium corrigendæ, &c. vel de speciali mandato Papæ, vel per auditorem, aut alios commissarios, coram quibus causę pendetent.

Decisiones Rotę non faciunt ius, nec iudex secundū eas tenetur iudicare: sed habentur pro decisionib. magistralibus, per no per gl. de postu. præla. ca. 1. in gl. no ꝙ & c. Et sæpe Rota iudicat ɔtra ipsas, vt dicit Car. in c. pastoralis. de fide instru. in vl. q quod intellige, nisi secundum eas sæpius reperiatur iudicatum: adeo ꝙ introductus sit stylus vel consuetudo, per l. si de interpretatione & l. nam Imperator. ff. de legi. & no. in l nemo iudex. C. de sent. Et si reperiantur contrariæ adeo, quod per distinctionem non possunt concordari, tunc stabitur vltimis, secundum doctores in simili. in c. 1. de consti. li. 6. & in c. contingit, de iureiur. eo. li Et quod decisiones faciant ius, probat tex. in c. sicut de re iud. vbi Papa allegat stylum sapientium, facit ꝙ no in c. si. 20. dis. No. tamen ꝙ Cardi. & Pet de Ancha. & Domi. consuluerunt contra decisionem Rotæ no. 114. incipit, item si vnus, inquantum approbat opinionem Archid. vt refert idem Domi. cap. duobus, de rescri. li 6. Et (cum pace eorum) minus bene: quoniam ad auditores principaliter spectat interpretari verba, & mentem Papæ in rescriptis, & cum causæ cognitione & pleno examine, &c & sunt in hac quasi possessione sciente & patiente imo volente & mandante Papa. arg. eius ꝙ no. Io. And. post Host. in c. 1. de postu. præla ꝙ non est dubitandum in curia Romana propter earum obseruantiam continuam, ꝙ clemen. 2. vt lit pend. non habet locum in curia Romana. decisio. 275. incipit, item quod cle. 2. similiter c. oblatæ. de appe vt patet in decisione 99. incipit. item no. ꝙ c. oblatæ Similiter ꝙ c. nonnulli. de rescrip. & c. ipso iure. eo. titu lib 6 non habent locum in Romana curia, vt patet in decisione 167. incipit, item ꝙ commissio Quod patet etiam determinatum expresse per decisiones in nouis 55. incipit, item legitimus. vbi reprobatur opinio Ioan. Mona. & Ioan. And. Item decisio 65 quæ approbat opinionem Ioan. Mona. c. 1. de offic. vica. Approbant etiam & allegant opiniones doctorum, vt patet in opinione Io. And. in c. duobus. de rescrip. in 6. per decisionem 58. quæ incipit, item voluerunt & idem in decisione 213. incipit. item si qs dicit vbi patet ꝙ color probādus est per spoliatum petentem se restitui in beneficialibus, & no in cle. 1. de cau. pos. & propriet. & per Io. And. in additione spe. de resti. spo in prin. & in multis alijs similibus. ad idem dec sio 364. incipit, item si in forma communi, &c. & in decisionibus antiquis, 316 & idem cle. 1. cum in multis, de rescr. li. 6 & in decisionib antiquis, incipit, item cum actor. & patet in decisione 96. incipit, item omnes Domini. Item decisio in nouis 359 quæ incipit. item si mandatur mihi prouideri. Item decisio in nouis 158. q incipit, item in religiosa, quæ concludit contra communem sniam doctorum. Item in nostris constitutionibus approbatur opinio Io. And. inc. si. de consue. li. 6. ꝙ motus proprius cum clausulis generalib. apponi consuetis in bullis tollat statuta & consuetudines operando Ex quibus patet, quod saltē decisiones in curia Romana faciunt ius ad instar styli, per not. in cap. ex litteris. de consuetudine & in cle. 1. de sequest pos & fruct. & ꝙ no. Lap. alle. 18 c. fraternitatis. de frigid. & no. in cle. 1. de senten. excom. & c. q̄ graui. de crimi. falsi. & c. pe. de confit. vti. vel inuti. & c. ad audientiam 1. de rescrip. Et extra curiam tamquam responsa prudentū Institu. de iure nat. gen. & ciui. §. responsa prudentum, velut electiua discrepantium opinionum doctorum, quibus reuelat præcipuam sanctus spiritus veritatem in medio illorum constitutus, tam in Missa, quam in peculiari eorum oratione inuocatus. 20. dist. c. de & Matt. 17. cap.

F I N I S.

CON-

Reuerendissimo in Christo patri domino domino suo, Arnoldo, Dei grã sancti Eustachij diacono Cardinali Zenzelinus de Cassanis vtriusque iuris doctor minimus, cũ recommendatione sui ad intellectus acumen deducens præsens opus, Deus ab æterno præuidens, & humanæ naturæ ad malũ procliuæ misericorditer prospiciens, vicarium suum in terris instituit vniuersalis Ecclesiæ regimini præsidentem: qui ex varietate causarum, personarum, locorũ, & temporum, nunc per nouorum editionem iurium, nũc antiquorum declaratione, modificatiõe correctiõe, nec nõ & rebelliũ debita coërtione ad ea, quæ medentia sunt, manum apponat. Cum igitur instructor peruigil humani generis verbo pariter & exẽplo, videlicet sanctissimus pater dominus Ioannes digna Dei prouidentia Papa xxij. nonnullas constitutiones per se nouiter editas promulgauerit: mũdo ꝓspicere cupiẽs vniuersoꝗ quidẽ pp intellectus simplicium ruditatẽ, in eruditione aliquã dirigendam expositionẽ interpretationẽ, elucidationẽ in aliquibus exposcere dignoscuntur: ea propter ad honorem illius, cuius opera sunt inseparabilia sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, ac etiam matris vnigeniti Dei filij incarnati in eius vtero virginali & vniuersalis Ecclesiæ sponsæ tuæ, suique vicarij generalis veri pastoris & gregis Dominici directoris, ac etiam nostri decus, licet hebes & ingenio rudis & imbecillis in iurium intellectu, confisus de omnipotentis Dei gratia, reuelando sibi viam meam, & sperans in eo vt ipse faciat, iuxta verbum Prophetæ, audaciam sumpsi [vtinam ad vtilitatem publicam] aliqua per modum commẽti in scriptis redigere super constitutionibus antedictis: eadem vestræ paternitatis salubri correctioni more solito commendando.

re in loco Petri & Pauli. 40 dist. c. non est, & ad hoc ad de quod dixi in decre. suscepti in ver. sollicitat licet aũt istis respectibus dicatur onus, nihilominus tamen honor est summus, cum dicatur apex dignitatis omnes, qui ad eam eriguntur, illustrans, 40 dist. c. non vos.

CONSTITVTIONES XX.

IOANNIS PAPAE XXII.

Cum familiari apparatu D. Zenzelini de Cassanis, adiectis patentibus summarijs, dataque singulis apta situatione, nec prætermissa glossarum vtili explicatione.

TITVLVS I. CAP. I.

De electione & electi potestate.

¶ *Electi, qui pro suarũ electionum negotio ad curiã venire tenentur, et sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia morã trahere: & licet alibi morentur, nullum eis præiudicium generatur. facit Cle. ne Romani. § si. eod. tit.*

AD onus [a] Apostolicæ seruitutis [b] superna dispositione [c] vocati, ambiguitates [d] ex quibus possent ecclesijs [e] dãnosa prouenire dispendia, tollere cupientes, [f] de potestatis plenitudine, [g] ac fratrum [h] nostrorũ consilio [i] ordinamus, [k]

AD onus.] Hæc extrauagans licet propter styli connexitatem commode diuisionem non recipiat: tamen non inepte dici potest, quod habet duas partes. in prima parte constitutio iuris electorũ conseruatiua ponitur, In secunda obstaculum obuians tollitur. ibi, Non obstantibus.

a ¶ Ad onus.] Nota reputari onus in Apostolica sede seruire. Multæ. n. & innumerabiles sunt ei præsidentis solicitudines, extra de purg. can. ca. inter solicitudines, & de magi. inter sollicitudines, cle. 5. per quas ad morũ correctionẽ & vitiorũ extirpationem adstringit attendere, ne sanguis subditorum de suis manib. requiratur, 43. di. c. Ephesijs, extra de offi. ord. c. irrefragabili. cum si. & secundum B. Hieronymum non sit facile stare

b ¶ Seruitutis.] a seruiendo reipublicæ dicta, ff. rem pu. sal. fo. l. 2. ff. de adopt. l. non aliter, C. eo. tit. l. 2. & hoc respectu papa se vocat seruum seruorũ, quod dico vt no. 1. q. 7. c. quotiens cordis nõ autem a seruã do, de qua loquitur tex. insti. de iure per so § seruit. illa enim est, quæ impedit ad honorem ꝓuehi. C. si seruus, aut libertus ad decu. asp. l. 1. & 2. li. 10. extra de ser. nõ or. c. 1. 54. dist. quasi ꝑ totum.

Papa se vocat seruum à seruiendo.

c ¶ Superna dispositione.] hoc dicit, quia non debet sibi quisquam honorem assumere, nisi qui vocatͤ a Deo tãquã Aaron. ad Hebræ. 5. 8. q. 1. in scripturis, & extra de elect. qualiter post obitũ, C. de episc. & cle. l. si quẽquam, potissime autẽ in tanti honoris fastigio hoc ꝓcauẽdum, cum vniuersitas fideliũ ex illius incolumitate animaduertat se pẽdere ꝓpẽsius, 40. di. c. si Papa iuxta illud, Integritas præsidentium salus est subditorum, 61. dist. miramur. in corp. Auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. cogitatio col. 2.

d ¶ Ambiguitates.] i. dubitationes, simile C. de vsufr. l. ambiguitatem, de testi. l. ambiguitates.

e ¶ Ecclesijs.] hoc videas, quod no. in c. suscepti. super ver. ecclesijs.

f ¶ Cupientes.] attende principem Ecclæ cupere & desiderare, vt tollantur ab ecclesijs damnosa solicitando, remedijs inuigilat subiectorũ, vt quietẽ ẽt eis ꝑparet, labores voluntarios appetendo In corpo. Authẽ. vt diuinæ iussiones, in prin. col. 8. & in proœmio 6. libri.

g ¶ Plenitudine.] qua solus princeps ecclesiæ gaudere reperitur; cæteri enim in parte solicitudinis sunt vocati, 2. q. 6. decreto, & c. qui se, extra de vsu pal. c. ad honorem, de ele. illa, de ista enim plenitudine 1 potestatis non oportet sermonem effundere: quia superfluum est solem facibus adiuuare, 6. q. 1. si omnia. & super hoc videre potes, quod no. Ber. extra de transl. epi. ca. quanto. & Host. plenius de ꝯcess. præb. proposuit, de vo. & vo. re dem. c. magnæ. Quibus autem rationib. fulciri pot talis plenitudo vide, ꝙ no. g Host. extra qui filij sint leg. c. ꝑ venerabilem, circa fi. in verbo. plenitudine potestatis.

1 De plenitudine ptãtis Romani Pontificis vide domino Turrecrematam in summa de ecclesia, lib. 2. c. 51. & 52.

h ¶ Fratrum.] hic videas, ꝙ dicam in decre. execrabilis, in ver. fratribus, & in decr. quia quorundam.

i ¶ Consilio.] & hic si places, attende quod dicam in decre. execrabilis.

k ¶ Ordinamus.] non dicit, declaramus, vt denotet, ꝙ ꝗ sequitur, esse ius nouum non antiquum, cum forte secundum hoc, esset contrarium eius, quod hic statuitur, vt infra subijcietur.

quod quibuscunque [a] electis, [b] qui ad sedem [c] Apostolicam venire [d] vel mittere [e] tenebantur, [f] ac ipsorum electionum instructoribus, [g] qui in veniendo ad sedem [h] ipsam & se præsentando [i] ipsa sede vacante, vel non vacante seruauerunt [k] tempora a canonibus [l] instituta (dummodo præsentialiter [m] adsint [n] in ciuitate [o] Lugdunen. vel fuerint Auinione in calendis [p] Octobris) vbicunque [q] sede vacante moram traxerint, nullum [r] ipsis [s] seu eorū [t] iuri præiudicium ex mora interim facta vbilibet [u]

a ¶ Quibuscunque.] Nota verbum vniuersale, vt omnes electos venire adstrictos, vel mittere comprehendat, siue sint exempti, siue non ad cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias electi, argu. ff. de hære. insti. l. hoc articulo extra de maio. & obed. c. solitæ, 19. di. si Romanorum, sic sensit Card. de ele. cupiētes, in ver. cathedraliū & ibi dixit, licet Guliel. ibi contra sentire videatur.

b ¶ Electis.] subaudi vel promissis: a quorū prouisione appellatur ad papā, cum in illis sit eadē ratio & penitus similis: vnde cōstitutio illa, cupiētes, licet pœnalis loquens tantum de electis, in casu penitus simili idem statuisse videtur. arg. ff. de adult. l. si postulauerint § ratio. de eden. l. quædam. verbo, nummularios, & colligitur ex decret. cupientes, iuncta ad illam decre. si postquam §. vlt. de elec. lib. 6. [1] & ex decret. licet canon eo tit. iuncta cum decret. vnica, de offi. deleg. clem. 5. sic sentit Card. dicto cap. cupientes, in ver. omnes electi, & Accur. in corpo. Authen. vt hi qui obli. se ha. perhibētes minorum, §. 1. vbi lex pœnalis inducta ꝯ creditorem suscipientem curā sui debitoris, extendit, vel inducta censet ꝯ suscipientem tutelam pp identitatis rōnem, vt ibidem no. gl. quæ incipit Nunquid idē. de hoc scripsi plenius de rescrip. abbates, cle. 5. in gl. se. 1 gestia huius. Item intellige, electis, per quorum mortē vacare dicuntur ecclesiæ, arg. de elec. ne pro defectu, & sic electus in magistrum maiorem Hospitalis vt quondam Templi, non adstringit dicta constitutione, cupientes cū per eorū morte vacare ecclesiæ nō dicantur, cum iuris spiritualis & ecclesiastici non sint capaces, vtpote in pluribus laicis, vel illi etiā qui eliguntur ad dignitates, quæ subsunt alijs, puta ad præposituras, ac archidiaconatus vel similes. sic no. Car. dicto c. cupientes, i ver. oēs electi, & in ver. cathedralium. Item quod dicit, electis debet intelligi de masculis, secus de fœminis. In illis. n. constitutio, cupientes non vendicat in omnibus sibi locum ob sexus fragilitatē, extra de elect. c. indemnitatibus, §. sed cum eis, li. 6. & antea idem no. Car. in dicto c. cupientes, in glo. 1 episcopalium.

c ¶ Sedem Apostolicam.] intellige ēt vacantem per iura noua de elect. ne Romani, § vlt. clem. 5. & sic sentire videbatur Card. licet ex falsa cā, dicto c. cupientes, in ver. coram nobis, in ver. canon. Guliel. autem ꝯtrarium ibi tenebat, cuius opinio hodie succumbit.

d ¶ Venire.] personaliter.

e ¶ Mittere.] procuratores sufficienter instructos.

f ¶ Tenebantur.] exempla pone de his per decre. statuimus, cupientes. indemnitatibus, § sed cum eas, lib. 6.

g ¶ Instructoribus.] de istis habes dicto c. cupientes, §. ad hoc. & §. si vero.

h ¶ Ad sedem ipsam.] vacantem, ad quem sicut ad non vacantem tenentur hodie venire, vt sup. dixi.

i ¶ Se presentando.] s. personaliter: & hoc si possent, alias sufficeret hoc publice protestari, arg. ff. de nau. fœno. l. 1. sed an vnica protestatio eis sufficeret, vide quod no. Card. dicto c. cupientes in ver. prædictos.

k ¶ Seruauerint.] In illis igitur, qui non seruauerunt, non habet locum, qđ infra sequit, nec beneficio huius constitutionis gaudent. Tum quia, qđ de certis statuitur contra ius commune, de alijs denegatum videtur, ff. de iud. l. cum prætor. extra de præsum. nonne. Tum quia si de omnibus conditor idem statuere voluisset, hoc vtiq; expressisset, arg. extra de deci. ad audientiā, C. de cadu. tollen. l. 1 § sin autē ad deficientis. Tum ēt quia in terminatibus tempora diuersa, ratio iura diuersa inducere facit. C. de transac. l. interposita, ff. de legi. l. qđ vero omnes, extra de reg. iu. quæ a iure li. 6. quia ipsi nullam diligentiam adhibuisse reperiuntur, sed seruantes sic, tam in veniendo quam in præsentando.

l ¶ A canonibus instituta.] extra de elect. statuimus, &c. cupientes, lib. 6.

m ¶ Præsentialiter.] nō ergo sufficeret p aliū ibi esse, cū opus sit præsentia personali. arg. C. de procur. l. vlt. si minor se maiorē di. l. 2. extra de iudi. ca. 1. de elec. vt circa, lib. 6.

n ¶ Adsint.] scilicet de præsenti tempore huius constitutionis. verbum enim, quod de se præsentis temporis est, nec ad præteritum, nec ad futurum proprie trahi potest, arg. ff. de iniu. & iuri. test. l. cum in seruo. si cert. pet. cum quid. præsens.

o ¶ Ciuitate Lugdun.] in qua fuit creatus in papam dominus noster Io. Papa xxij. Sed qualiter intelligas istos præsentes in ciuitate, an illos, qui sunt infra muros, vel etiam qui sunt in suburbijs? Videtur quod illi, qui sunt infra muros tm̄, arg. ff. de verb. sign. l. urbis, extra de sen. ten. excom. c. si ciuitas, lib. 6. Sed contrarium credo, cū hic agatur de pœna vitanda: cuius vitatio est fauorabilis, & sic extendenda, ff. de lib. & posth. l. cum quidam. extra de reg. iur. odia lib. 6. & quia satis censetur præsens in ciuitate, qui in suburbijs est. ff. de ver. sign. l. qui in continentibus & l. edificia. & l. pupillus, § incola. & de pen. leg. l. nam quæ liquidæ, §. item si ita ad muni. l. qui ex vico de procur. l. præsens, C. de epi. & cle. nulli, § quod si in vico. de na. li. l. si quis seu liber, extra de ele. vbi maius, §. porro. 1. 6. ad idem 63. di. ergo Ludouicus, cum ibi not. & per Guiel. extra de rescri. statutū. in ver. ciuitatibus. Quid enim si electi essent tot numero, quod cum alijs curialib. non possent intra muros ciuitatis commode recipi, eos non reputari fuisse præsentes videtur forte absonum & iniquum.

p ¶ In Calendis Octobris.] sed de proximis calendis post huius constitutionis publicationem dēt intelligi ff. de verb. obli. l. cum qui calendis & hoc si a tempore publicationis huius constitutionis restabat tm̄ de tempore, qđ in calendis Octobris posset commode apud Auinionem peruenire, alias non de proximis primis, sed alijs subsequentib. haberet intelligi arg. de ver. oblig. l. interdum de eo, qđ cer. lo. l. non vtique, §. si quis ita. Sed si in die ipsarum calendarum fuisset huius constitutionis facta publicatio, de sequentib. videretur intelligendum, vt dicta l. cum qui.

q ¶ Vbicunque.] in hoc inducit ius nouū hæc constitutio: nā alia primæua iura arctātia electos ad veniendū, & se personaliter præsentandum videbātur exposcere, qđ ipsi sede vacante in curia haberent morā trahere, & nec ab ea sine licentia possint discedere donec ecclesiæ esset de pastore prouisum extra de elect. cupientes, iuncta decret. si postquam, § si eo tit. lib. 6. & c. ne Romani, § vlt. cle. 5. ad quid enim arctarentur electi venire sede uacante ad curiam, ut ibi dixi, nisi & u. nientes expectarent creationem noui pastoris? certe stultitia potissime cum spes sit de proxima eius creatione, vt ibidem, & adde quod dixi sup. in glo. intellige.

r ¶ Nullum.] præiudicium, quod suum sequitur.

s ¶ Ipsis.] scilicet electis.

t ¶ Eorum iuri.] id est, eis per electionē quæsito. quod & quale sit illud, dic vt no. 63. dist. quanto.

u ¶ Vbilibet.] ex hoc verbo & alio simili vbicunque, quod est s. intelligā, siue in loco primo ad curiā, siue remoto electi moram traxerint, cū hæc duo verba singula

Cōstitō pœnalis, pp identitatē rōnis est protogabilis.

1 Vide quæ ego ibi no. in glo. fi. & i glo. Italiæ c. 1. de temp. ord. li. 6. & uide Euerardū doctoré Louaniēsem in loco a rōne legis larga. ver. tertio casu principali, quo remigē te cure nauigabis illud periculosum mare extensionum. Fōt.

Præsens ī ciuitate est, qui in suburbiis est.

Calendæ sunt de primis intelligēdæ.

gula per se loci vacationẽ de sui natura denotent, extra de priuil. antiqua. §. dominicæ, & eo. ti. ca vlt. lib. 6 sicut & temporis. ff. de interrog. actio. l. vbicunque, extra de pœnis c. vbicumque lib. 6.

a ¶ Generet.] ꝙ ante hanc decre. generandum videbatur, scilicet priuatio nis ipso iure ab eo iure sibi per electionem acquisito, dicto c. cupiẽtes, §. insuper & ca. si postquam, §. 1. de ele. lib. 6.

b ¶ Sed eorum iura.] Idest, eis per electionem quæsita.

c ¶ Hoc nõ obstante.] scilicet ꝙ sede vacãte vbilibet alibi morã traxerint.

d ¶ Sedem Apostolicam.] Sed vbi reputabis esse sedẽ Apostolicam cum vacat? Põt dici, ꝙ sicut sedes reputatur esse, vbi Papa viuens morã trahit. arg. extra de præb. c. præsenti, §. loca. li. 6. cũ cathedra sacerdotem non faciat, sed sacerdos cathedram: nec locus sanctificat hoĩem, sed homo locũ, 40. di. c. multi, de quo plenius dic in c. execrabilis, in ver. Romanæ Ecclesiæ, sic & ipsa remanere dicetur in ciuitate, in qua vel in cuius territorio ipsum mori contingit, cum ibi successoris sit regulariter electio celebranda, extra de elect. vbi maius, § 1. & §. porro. lib. 6. & eo tit. ne Romani. §. sane, cle. 5. Et quia per mortem Papæ sedes vacare dicitur, alibi nisi vbi est, mori non potest: ergo ibi erit sedes vacans, vbi mors eius contingit. Nisi diceres Papa moriente in certo loco seu situm, & litterarum Apostolicarum audientiam alibi remansisse, nec per papam viuentem ordinatum fuisse de ipsa alibi transferenda: in illo enim casu sedes vacans remanere diceretur forte vbi audientia remanserat, cum ibidem sit successoris pastoris electio celebrãda, vt dicto §. sane, & in sede vacante si commode fieri potest, sit electio facienda, 23. di. in nomine Domini. extra de elec. quod sicut.

Sedes Apostol. vbi dr̃ eẽ cum vacat.

gene rentur: [a] sed [b] eorum iura circa electiones huiusmodi hoc [c] non obstante perinde seruentur illæsa, ac si apud sedem Apostolicam [d] moram contraxissent: [e] Non [f] obstantib. prædecessorum [g] nostrorum constitutionib quibuscumque: quibus tamen quo ad alia nullum volumus [h] præiudicium generari. Nulli [i] ergo, &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum [k] Lugduni viij. Idus Septẽbris, anno 1.

e ¶ Morã cõtraxissent.] sed quare Papa sic voluit istis electis iura sua seruari ac si statuta canonũ obseruassent, quæ tamen non seruauerunt, imo illa contempserũt alibi q̃ apud sedẽ ipsam moram trahendo? Ad hoc põt dici, ꝙ qa per creationem de se factam ad apicem summi Pontificatus de puro hominæ primæuo factus fuit Christi vicarius, & sic quo ad ptãtem clauium nouus homo factus. arg. ff. de adr. leg. l. si seruus, igitur ob gam iucundã creatione exuberare suã munificẽtiam voluit, arg. C. de fer. l. omnes dies, circa fin ibi, nostris ẽt diebus, & ca. & extra de priui. c. vt priuilegia. § illud, Vel põt aliter ad hoc dic, ꝙ Papæ sic disponere placuit, quia cum sede vacante an sui creationẽ Dñi Cardinales, ad quos spectat futuri pastoris electio, essent in multis partib & locis d. ipsi, vt experientia facti man. festauit, quorum aliquos electi, & alij alios sequebantur, forte ꝓ suarũ electionũ expeditione in futuru fructuosius ꝯsequenda vel forte ad eos inducẽdũ, vt se congregare vellent simul ꝓ futuri electione pastoris, & sic in totum desides forte nõ erant in ꝓcurando quantũ in eis erat honorẽ, & ꝯmodum vniuersalis ecclesiæ & suorũ membrorum: merito ergo remunerationе aliqua digni fuerunt, maxime cum supponas statuta canonum tam inveniendo q̃ in se præsentando legitime obseruasse; nec enim ad alios huius ꝯstitutionis bñficium se extendit vt ẽ in ver. seruauerint, quasi ẽt in latus leui culpa dicantur fuisse, si cõtinue apud sedẽ vacãtẽ moram traxisent, cum tũc suarũ electionũ expeditionẽ obtinere minime potuissent a cætu dñorũ Cardinaliũ sede vacante iurisdictionẽ aliq̃ nõ habente de elec. ne Romani clem. 5. licet Car. ꝯtrarium notaret in c. cupientes, arg. ff. si quis in ius vo. ñ e. l. 2. §. vlti. & eorum quæ no. in simili ꝑ Ber. extra de do. & contu. c. vlt. & eod. tit. c. actor. li. 6. quare talis culpa de facili prout & debuit remitti. argum. extra de accu. c. cum dilecti. ff. de ven. inspic. l. 1. §. vlt. vel dicas, quod papæ sic placuit ordinare reuocãdo in hoc suorum prædecessorum statuta. vt sequitur de suæ plenitudine potestatis, vt ẽ. dicitur Sed cum ibi subiungit, ꝙ de fratrum cõsilio sic ordinauit, & non sit verisimile papam cõsulẽtem & fratres cõsilium dantes motos fuisse super hoc sine causa, arg. C. de legi. l. humanum, potissime cum in rebus nouis constituendis, &c ff. de consti. prin l. in rebus, extra de consue. consuetudinis, quod prius dixi magis placet. Per hoc autem, quod dicit textus, perinde seruent illæsa ac si, &c. apparet quod si isti electi venerunt ad curiam sine munimentis, & actis factum electionum suarũ concernentibus, non seruantur indem nes vel illæsi in hoc, quod possint obtinere remissionem pro illis exhibendis alibi quam in curia, nisi ex causa, vt in decre. cupientes. §. insuper, ver. electos, cum nec ob hoc seruentur immunes illi, qui apud sedem continue resedissent, & isti ex beneficio constitutionis huius habentur solum perinde, ac si continuam traxissent ibidem moram, vt dicitur.

An Cardinaliũ cœtus sede vacante iurisdictiõnẽ habeat.

Papa cum Car. nihil facit sine causa.

¶ *Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alij, qualiter debeant fructus ipsi diuidi inter ipsum annalia habentem, & beneficiatum, & diuisione facta cuius sit electio, hac declarat constitutio. Et potuisset poni sub titulo, de rescrip. vel, ne sede vacan. vel, vt eccles. beneficia. vel, de verbo significa.*

CAP. II.

Svscepti † regimi-

† Hæc extra vagans reperitur inter cões sub titu. ne sede va cum gl. Domini Gul. de Mõte Laudano. Et vide extra uag. P j V. incip. Dudũ nimis.

f ¶ Non obstãtibus.] attẽde, ꝙ Papa hic in ordinatione sua contraria primiquis iurib facit mentionem de illis vt illa reuocet: sed hoc facit ex abundanti: quia ista ordinatio sua vltima ius inducens, quo ad electos, de qb. fit hic mẽtio, reuocaret priora iura sibi ꝯtraria, licet de illis nõ facerent mẽtionem, extra de ꝯst. c. licet Romanus, li. 6. de cog. spi. c. 1 ff. de legi. l. sed & posteriores, vel forte ideo hoc facit, qa iura prædecessorum expresse non statuebant electos apud sedẽ vacãtẽ debere cõtinuã morã facere, licet ex illorũ mente & inia hoc colligeret: vt ergo illa quo ad eorum mentem reuocaret, q̃tum ad istos electos de istis facere voluit mentionem, vel quia quo ad istos electos fuit indulgentia specialis, vt innuit vr̃ ẽ. cum dicitur, de ptãtis plenitudine, q̃ haberet de iure cõ ꝯtrario facere mentionẽ, extra de capel. mo. ex parte, licet illa possit intelligi de indulgentia singulari. Veldic vt sup. in glo. sed quare.

Cõstitutio secunda primã reuocat ẽt non facta mentione de ea.

g ¶ Prædecessorum.] s. Nicolai 4. qui condidit, c. cupientes, & Bonifacij 8. qui fecit. decr. si postquam, de elec. lib. 6. & Clemen. v. qui promulgauit decre. ne Romani. eod tit.

h ¶ Volumus.] quia quod non mutat, &c. C. de app. præcipimus, & de testa. sancimus, in corp. Auth. de admi. distri. circa fi. coll. 3. & sic constitutio in vno. articulo reuocata in alijs firma remanet vt hic.

i ¶ Nulli ergo.] sup hac clausula. q̃ requirit, vide ꝙ plene no. in decre. execrabilis. vbi est similis clausula.

k Datũ.] & hic recita q̃ dixi l dicto c. execrabilis. Zen.

Svscepti.] Diuide constitonem in partes septem In prima præmittitur harenga, & constitutionis ratio,

In ſecunda ſubiungit facti dantis cām conſtitutioni recitatio ibi. Cum itaq;. In tertia annectitur ipſa conſtitutio ibi, Nos de illo, &c. In quarta ſubinfert conſtitutionis determinatio, ſeu declaratio ibi, Et hoc in eccleſijs In quinta determinationē non ſeruantus punitio ibi, Quod ſi aliter, &c. In ſexta conſtitutionis præſentis trāſgreſſorum pęnæ inflictio ibi, Et ſi quicquam, &c. In ſeptima priuilegiorū & cęterorum cōſtitutioni obuiantīum reuocatio ibi, Non obſtantibus, &c.

nis [a] nos cura [b] ſolicitat, vt quę in eccleſijs [c] non abſque diſpendio [d] miniſtrorum, & cultus [e] detrimento diuini ſeruari viderimus, per appoſitionē congrui moderaminis [f] in melius rſformemus. [g]

¶ Cum [h] itaque in [i] nonnullis eccleſijs obſeruetur, & a longis retro temporibus fuerit obſeruatum, quod fructus primi vel ſecundi, aut alterius cuiuſcunque ſequentis [k] anni beneficiorum vacantium in eiſdem, defuncto, [l] vel fabricæ, [m] aut eccleſijs, [n] vel [o] perſonis habentibns annalia † [p] de conſuetudine, priuilegio, [q] vel ſta-

† Alias annualia.

a ¶ Regiminis,] id eſt, gregis Dominici & vniuerſalis Eccleſiæ Petro Apoſtolorum principi regendæ commiſſę, Lucæ 22.c.21.di.§ 1.extra de elec. ſignificaſti, & in eius perſonam omnib. ſuis ſucceſſoribus, extra de re iud.ca. ad Apoſtolicæ,§.nos itaque,lib.6 40.diſt.c non nos.

b Cura ſolicitat.] Hoc dicit ɔſtitutionis præſentis conditor, attendens non eſſe facile ſtare in loco Petri & Pauli, tenere cathedrā regnātiū cū Xp̄o: non. n.ſanctorum ſunt filij, qui loca tenent ſanctorum, ſed qui exercent opera ſanctorum, 40.diſt.c.non eſt.37.diſt.c.eccleſiæ, curā ergo ſolicitā non refugit in ſummi pontificatus regimine, ad mentē reducēs verbū B Gregorij, Tanto q̃s eſſe humilior, atque ad ſeruiendum Deo promptior quiſque dēt ex munere, quanto obligatiorem ſe conſpicit in reddenda rōne, volenſq; vitare negligentiam, q̃ in p̄lato frequenter mortale peccatum inducit 21.diſt.c.dictum, extra de reg.iur.quamuis, de offic.archid.c ea quæ. in quibus.de hoc.

Filij ſanctorū non ſunt qui loca ſanctorum tenēt, ſed qui exercēt opera ſanctorū.

c ¶ Eccleſijs.]Verbū, Eccleſia, 1 multipliciter ſumitur. vt plene no.extra ne præl.vic ſuas,ca. vlt.& proprie eccleſia dr̄ congregatio fidelium, de conſe.di.1.c.eccleſia. quæ vna tantum eſt, vt in ſymbolo Apoſtolorum: & in vnā ſanctā eccleſiā, de quo habet 15.diſt.c. canones, & q̄ ſit vna, patet extra de ſum.tri.c.firmiter,§.vna, de excel p̄l.c.frequēs, §.vtrum Clem. Papa V. in plura n̄ membra diſperſa.7.q.1 Nouatianus, de quibus membris vniuerſalis eccleſię hic loquitur,

1 De multiplici ſignificatione huius verbi eccleſia, late Turrecremata in ſumma de Eccleſia, li.1.2.

d ¶ Diſpēdio.]ideſt damno, quod vitandum eſt, de reſcrip diſpendia.lib.6.licet ibi aliter hoc verbum per alios exponi conſueuerit.

e ¶ Cultus detrimento diuini.] qui potius augeri quā minui deſiderandus eſt.extra de conſti.ex parte, de reſcrip.qui p̄ ambitioſam.lib 6.Sed in quo eſt detrimentum cultus diuini diſpendium miniſtrorum? Rn̄deo quia ſublata ſufficiētia victus ipſis miniſtris, neceſſe eſt ſummoueri cultū diuinū, cum corporalis eccleſia ſine rebus corporalibus in nullo proficiat: ſicut nec anima ſine corpore exercendo ſenſus corporeos viuit. 1.q. 7 ſi quis obiecerit.

f ¶ Moderaminis] Nam nouis morbis noua conuenit antidota p̄parari extra de iura.calu.cæterū, & rei nouæ, eſt nouum ɔſilium, & remedium ſuggerendum, ff. de ven.inſpi.l.1.nā q̄ medicamenta morbis exhibent, hoc exhibent iura negotiis, in corp.auth. hęc conſtitutio in nouat.coll. 8.extra de reſcri. ad hoc, & experimenta morborum nos cogunt multas adinuenire medicinas. 50.diſt. vt conſtitueretur, no.dicto,c.cæterum.

Nouæ rei nouum ſuggerēt remediū.

g ¶ Reformemus.]ad hoc p̄ſidentis officium dēt eſſe attentum in proæmio dn̄i noſtri Ioan.Papæ.22.clementinarum conſtit.§.hæc ſane.& arg 22.q.4.c. magnæ, ff. de eo.l.bo.l.nonnunquam.

h Cum itaque.]Secunda pars.

i In nonnullis.]id eſt, aliquibus, duabus negatiuis affirmatiuæ æquipollentibus, ff.de verb.ſign.l. duobus. & dixi plenius in decre.cum inter nonnullos.

K ¶ Sequentis anni.]puta tertij,& vlterioris.

l ¶ Defuncto,] ideſt, expendēdi pro redemptione animæ defuncti, vel in cæteros modos liberandi animam a purgatorio, q̄ ſunt multi, vel eleemoſynæ largitio. 13. q 2.ca. animæ defunctorum, & c.tempus. 82.diſt.ca presbyter. aliter enim defuncto applicari nō poſſent, argu.ff.de ope. lib.l. qui libert°,§ poſthumus 20.di. c. qualis, cum mors omnia ſoluat in corp. auth. de nup.§ deinceps col. 3.

m ¶ Fabricæ,]ſcilicet piæ, puta hoſpitalis, pontis, vel eccleſiæ, ſimile de reſcri.ſi propter, lib.6.

n ¶ Eccleſijs,] quib. forte applicabantur tales fructus conuertendi in ornamenta ipſarum, vel aliam iuſtam cām, vt ad exonerationem æris alieni, vel ſimile, arg. ad hoc extra de teſti.c.vlt.vt eccleſ. benefi.c vnico.

o Vel p̄ſonis.]Si intelligas de eccleſiaſticis, planum eſt, q̄ ad eas fructus tales ſpectare p̄nt de conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto, cum ipſi viri eccleſiaſtici ſint capaces, extra de for.comp.cū contingat.no.Inno.de reſt. ſpol.ca olim inter.Si intelligas de ſecularibus, poterunt ne tales fructus & ipſorum perceptio ad ipſos p̄tinere? Dic q̄ ſic ſpāli priuilegio Papæ: nam frequenter viſum eſt de regibus, & alijs mundi magnatibus, quibus Papa ipſos p̄ priuilegiū concedebat, arg. 63 di. Hadrianus, & c.ſe q.cum excōicare clericū poſſunt de ſpāli Papę commiſſione, arg. 96.di.ca.bonæ, & ibi no. & 32. di.§.verum quidem, per Gul extra de offic.delega.cap. ab arbitris,li.6. Sed vtrū de conſuetudine talium fructuum perceptio poſſit ad tales ſpectare perſonas? Videtur q̄ ſic: quia q̄d pōt pactū, pōt præſcriptio, arg. ff.de pact. non impoſſibile, vt no de fun. pa l. vlt. lib. 12. ſed per pactū t̄pe fundationis appoſitum pōt ſibi laicus tales fructus retinere beneficij cum vacabit, 18.q.2. Eleutherius, ergo & per pręſcriptionem. Sed contrarium dicit, cū nec iura eccleſiaſtica tractare, vel ſpiritualia ſibi poſſidere, & ſic nec pręſcribere pōt ius ipſum talia percipiendi, arg.extra de elect. Maſſana. & ca.ſacroſanctam, de iud.decernimus,&c.quanto, de arb. ca.contingit de reb.eccl.non alie.c.cū laicis, de pręſcri.ca.cauſam quæ 96.diſt bene quidem, cū ſim. & quia talis conſuetudo reputari poſſet eccleſiis oneroſa, & ſic inualida, extra de conſue.c. 1. quia laici clericis oppido ſunt infeſti. 2.q 7.c.laici, extra de immu.eccl.cler.ius.lib.6. Nec obſtat quod dictum eſt de fundatore laico: quia illud eſt ſpāliter introductum in patrono, ut per pactum fructus tales ſibi poſſit retinere in ſuæ liberalitatis fauorē, vt ſic quilibet laicus citius inducatur ad fundandū vel dotandum eccleſias, & ne a tali exercenda liberalitate detrahantur. arg.ad hoc, C.de bon. quæ lib. l.2.ff. de ope.pu.l 2.& iſta rōne de ſola grā non de mero iure laico tali ex fundatione, ſeu donatione, ſeu conſtructione de iure permittitur ius patronatus, argu 19. q. 2.c. ſi quis epiſcoporum.extra de iu.pat.c.qm. & ibi n. per Hoſt.iſta etiam ratione eccleſia patronalis non pōt erigi in collegiatam per ordinarium inuito patrono, ſecundum Ber.notantem extra de iure patr. c.nobis.

Excōicare poteſt laicus ex Papę commiſſione.

Ius patronatus quare laicis concedit.

p ¶ Annalia]ſic vulgariter dicta, quia per annum emolumenta talium beneficiorum percipiebātur: & ſic ad uulgi denominationem reſpectus hr̄. argu. ff.de fin le. 2.§. 1. de ſun. inſtr.l.cum de lanionis,§.aſinam.

q ¶ Priuilegio.] intellige per Papam conceſſo, quo ad perſonas ſeculares: illius n. ab alio tale priuilegium concedi non poſſet, iuxta not.iup.in gl.ſi intelligas, & ſuper

tuto applicantur in [a] totum ita: quod illi, qui huiusmodi beneficia canonice [b] obtinent, & ad quos alias [c] de iure fructus ipsi spectare deberent, [d] nihil inde percipiunt: [e] vnde illud inconueniens [f] sequitur, quod commode [g] nequeunt ad impediendum seruitium [h] debitum residere [i] in ecclesijs, in quibus [k] beneficiati existunt: Nos [l] † de illo super his remedio prouidere volentes, [m] per quod hi [n] & illi [o] in fructuum prædictorū perceptione participent, [p] & ecclesiæ debitis seruitijs non [q] fraudentur; Præsenti decreto statuimus [r] de fratrum [s] nostrorum consilio, quod illi, qui fructus prædictos ibi † hactenus integre [t] vendicabant [u] ex priuilegio, consuetudine vel statuto, nihil [x] exinde vltra summam, pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in solutione [y] decimæ taxari,

per hoc vide quæ no. per Inno. & Host. extra de arbit. contingit.

a ¶ In totum,]& male extra de præb. c. de monachis, & eo. tit. c. vlt. constitutio Cle. Papæ V.

b ¶ Canonice obtinent,] hoc dicit, quia aliter obtineri beneficia non possunt. extra de inst. c. ex frequentibus, de reg. iur. lib. 6. ca. beneficium, & argu. ff. de decur. Herennius, Vnde ad titulum beneficij exhibendum bñficiatus possidens potest cogi ex officio ordinarij absq; libello, reiecta omni recusatione, licet non ad partis instantiam: vt no. Host. extra de simo. ca. licet Hely. & clarius Cōpost. sup. de rescr. capitulū in gl. magna super verbo: sed secundū hoc.

1 Bñficiatus an fructus bñficii faciat suos. Et vide de hac qōne Couarruuiā in c. cum § officiis: extra de testamen.

c ¶ Alias,] scilicet deficiente tali consuetudine, priuilegio, vel statuto.

† Ego ex hoc §. noto, q̄ princeps modificare pōt aliorū priuilegia, siue sit cessa l. fundos. & docto res ibi C. de oī. agr. deser. li. 11. siue ab aliis c. q̄. to & ibi Petr. de Anch. de ea. Fon.

d ¶ Deberent.] argu. efficax videtur hic sumi posse, quod beneficiatus fructus beneficij suos faciat, ad idem ext. de fideiul. peruenit. de cle. non resi. c. vnico §. qui vero, lib. 6. & hanc opinionem amplectitur Host. extra de præb. de multa in verbo, de suis, & Io. 12. q. 1. c. duo sunt gña. ipse tamē contra, no. ea. q. c. res Ecclesiæ. quod prosequere, vt plene no. Guli. extra de rescri. statutum §. assessorem, lib. 6. Et huic textui potest colorate responderi, quod ad beneficiatum spectent, scilicet percipiendi & custodiendi, & in suas necessitates conuertendi, & fideliter inter pauperes distribuendi.

e ¶ Percipiunt,] vnde scrupuloso corde moueri possūt. 12. q. 7. decimas ex multis, quæ textualiter leguntur. 13. q. 1. §. quia ergo.

f ¶ Inconueniens sequitur,] quod vitandum est per ea, quæ notaui ī. in gl. qui potius.

g ¶ Commode nequeunt.] vnde pro non potentib. habentur ff. de verb. sign. l. nepos, & ar. de oper. libe. l. eius & l. hoc. 11. 21. q. 1. c. faciat homo. & per ea, quæ plene no. in decr. Execrabilis, in verbo, mendicant.

h ¶ Seruitium] occasione cuius datur beneficium, de rescrip. quia per ambitiosam, lib. 31 dist. c. eos.

Bñficium quodlibet residētiā exigit.

i ¶ Residere,] Sed in quo bñficio quis residere tenetur? Dicas quod in quocunque in dubio: cum omne beneficium residentiam exigat, nisi de contrario constet: vt no. Inno. de cle. non resi. cap. vlt.

k ¶ In quibus,] subaudi, vel ad quas: proprie n. loquendo aliud est beneficiari in ecclesia. & aliud ipsam ecclesiam assequi, vt dixi de æta. & quali. c. vt hi. cle. V.

l ¶ Nos de illo,] Tertia pars.

m ¶ Volentes,] salutare & æquum fuit hoc remediū, cū p ipsum habentes fructus percipere in totum non frustretur effectu ꝯsuetudinis vel statuti. arg. ad hoc decr. Execrabili. §. nos itaq; & bñficiati onus seruitij sine fructu se subire non lugeant. arg. 13. q. 1. §. quia ergo. 12. q. 2. c. hęc huius placitu, & c. charitatem, & c. ecclesiasticis, de re iu. c. q. sentit. li. 6. de don. l. Aquilius. in corpore Auth. de iud. §. ne autē. colla. 6. C. de assel. l. 1. cum sim.

2 Not. q̄ modificare & minuere priuilegium nō est ipsum tollere. Pone.

n ¶ Hi.] s. bñficiati, de quib. immediate p̄dixerat, vt sic ad proxima fiat relatio ar. ff. de iurisd. om. iu. si idem.

o ¶ Et illi,] s. habentes fructus percipere, vt supra

p ¶ Participēt,] talis participatio seruat consuetudinē, priuilegiū & statutū, ne totali careant effectu 1, & ne beneficiati & ipsa beneficia suo iure in toto priuentur, ar. ne quid in flu. pu. l. 1. § sunt qui putant, de leg. 3. l. fideicommissa, §. si quis decem.

q ¶ Non fraudentur,] simile de appel. peruenit, de elec. cū in eo. lib. 6. fraudarentur aūt ipsorū rectoribus residere non potentibus, ob temporaliū defectū, vt ī. dixi in gl. qui potius.

r ¶ Statuimus,] per hoc vr̄ constō fore noui iuris editiua.

s ¶ De fratrū] quid hæc clausula operet, dixi in decret. Execrabilis. §. nos.

t ¶ Integre.] id est in totū, vt s. dixi: & sic nulla parte saltē modica beneficiatis reseruata. Pone igitur, q̄ ipsi bñficiati percipiebāt portionem paruulam de fructibus, toto residuo habentibus annalia applicato: habet ne hoc casu locum. q̄ sequitur; Vr̄ q̄ non: cū in hoc casu non loquatur: & ad casum omissum prouisio se extendere non videtur, arg. ff. de lib. & posthu. l. commodissime, sol. mat. l. si cum dotem, cum si. In contrarium videtur attenta mente præsentis constitutionis prouidentis, ne ecclesię debitis fraudentur seruitijs, quibus fraudarentur si bñficiati ita modicum perciperent de fructibus, ex quib. non possent sustentari, perinde ac si nihil perciperent, arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. ita autem, de admi. re. ad ciui. peri. l. legatum. & derisoria posset esse talis perceptio, vnde dēt haberi pro nulla, arg. ff. de iure do. l. cum posset. §. igitur, arg. de leg. 1. legato, cū no. in eis. & quo ad hoc, modicum & nihil æquiparantur, de præb. c. de monachis, & c. auaritiæ, & eo. ti. c. suscepti lib. 6. de appel. c. peruenit, quasi illi hoc casu videātur integros fructus percipere, qui modicum bñficiatis relinquūt, arg. de cōse. dist. 2. c. re vera, ff. de iud. l. sed & si susceperit, §. sed & si ꝓponat. & alibi paria videnē. quem esse spoliatū oīb. bonis suis, vel maiori ipsorū parte, extra de rest. spo. frequens, lib. 6. vel pati litem in oībus bonis suis, vel maiori ipsorū parte, ff. de excu. tu. l. pp litē inst. cod. tit. §. item pp. & minus debito dare & nihil dare, paria censeri vñr. ff. de trib. act. l. illud quoq; §. minus, de verbo. sig. l. verbum amplius & l. minus. & talis mens ꝯstōnis cortici superficiali verborū præferenda est, ff. excu. tu. l. credendum, extr. de elect. si postquam, §. 1. li. 6. de iureiur. c. Romani, § verum, cle. 5. ff. de leg. 1. scite. nam & a propria & stricta verborum significatione discedit, vbi mens alias salua esse non potest, C. de libe. præte. l. 3. ff. de iur. pat. adigere, § quamuis. & ciuili modo, non calumnioso verba sunt intelligenda, ff. de serui. l. si cui. ad exhib. l. pen. de leg. 2. l. debitor §. vlt.

† Alias, sibi.

Spoliati oīb. bonis & maiori parte bonorū, paria sūt.

Verba ciuiliter sūt intelligēda.

u ¶ Vendicabant,] id est, sibi appropriabant vel applicabant. simile verbum & similis expositio extra de elect. c. generali §. verum, lib. 6 cum similibus.

x ¶ Nihil.] intellige etiam modicum, tum quia dicit, nihil, quod verbum de sui natura nihil includit: sicut per cōtrarium vniuersale affirmatiuum nihil excludit, extra de ma. & obe. c. solitæ de priui. quia circa. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. tum quia dicit vltra percipi. diceretur etiam pro modico. ff. de offi. præfec. præto. l. 1. §. in initio. de verb. sign. l. collegarum, § qui extra, tum q̄a ī dicit, nullo modo, & duntaxat, & sunt omnino contenti, & totali, &c.

y ¶ In solutione,] scilicet decimæ, si non habes in textu, & inf. colligitur.

prætextu cuiusuis priuilegij, [a] consuetudinis [b] vel statuti quouis modo [c] percipiant: sed ipsius summæ [d] perceptione duntaxat [e] sint omnino [f] contenti, totali [g] residuo prędicta obtinentibus beneficia remansuro, [h] nisi forsan [i] illi, qui fructus [k] eosdem soliti fuerant (vt [l] præfertur) cum integritate percipere, pro se [m] mallent ipsum habere residuum, [n] & obtinentibus ipsa beneficia summam [o] dimittere memoratam, quo [p] casu percipiendi qđ maluerint illis [q] relinquimus optionem [r] sic qđ infra decē [s] dies postq̄ [t] sciuerint bñficia ipsa vacare, ij, quibus annalia [u] † ipsa debentur ex priuilegio, consuetudine vel statuto, vel ipsorum annaliū † collectores [x] quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ [y] taxationem [z] vel illa dimissa residuū [a] nulla [b] subhastatione

a ¶ Priuileg ij.] sic vides, q priuilegiū alicui cōcessum restringitur & limitatur, nisi alias foret enormiter iuri alterius derogatiuū: nec mireris de hoc: cum alias, ɔtingat ex hac cā ipsū totali effectu vacuari, extra de deci suggestū & c. dilecti. de verb. sig l. quid p nouale.

Priuilegiū qñq; in totum euacuat.

b ¶ Cōsuetudinis vel statuti.] collige etiā effectu cōsuetudinis vel statuti im partem tolli ob vitandum enorme alterius detrimentū, nec de hoc ēt est admirandum, cum & statuta iuris cōis, ex tpe & loco & ex causa sępe mutationem recipiant. 29. di. sciendum extra de consan. c. non decet cum sim.

Ius commune qñ q; mutat.

c ¶ Quouismodo.] quasi dicat siue in ipsismet fructibus, siue ēt ipsorū ęstimatiōe.

d ¶ Summæ,] id est, taxationis decimæ.

e ¶ Duntaxat,] id est tantum: hoc enim verbum limitationem & taxationē denotat, arg ff de tri. vi & ole. leg. cum certus. de ɔtrahen. empt. l si debitor, §. verisimile.

f ¶ Omnino, id est, in totum, vt plus petere non possint simile de rescrip. duobus circa finem, lib. 6.

g ¶ Totali residuo] id est, restanti vltra summam taxationis decimæ.

h ¶ Remansuro,] considerato iure communi secundū quod ad eos fructuum perceptio pertinebat, vt sup.

i ¶ Nisi forsan] exceptionē ponit ad proximū dictum.

k ¶ Fructus eosdem,] scilicet vacantium beneficiorum primi vel secundi, vel vlterioris anni.

l ¶ Vt præfertur.] scilicet prætextu consuetudinis, priuilegij vel statuti.

m ¶ Pro se] id est, pro suo commodo vel vtilitate.

n ¶ Residuum,] id est, quod restat detracta summa taxationis decimæ.

o ¶ Summam] scilicet taxationem decimæ.

p ¶ Quo casu,] scilicet vbi magis volunt residuum summa, quam ipsam summam habere.

q ¶ Illis.] s. qui soliti erant fructus integre percipere.

r ¶ Optionem,] id est electionem. ar. ad hoc, ff. de manu. vin. l. pater.

s ¶ Decem dies,] similis decem dierum dilatio ad optādum datur de præb si pluribus. lib. 6. & alibi, ff. de ɔsti. pe. promissor. & in corpore auth. de appel § 1. col. 4. Et si quæras quare talis dilatio ad hoc datur, num maior vel minor? Rñdeo quia sic iuris conditori placuit: nam in talibus iuribus positiuis est pro ratione voluntas. instit. de iure nat §. sed & quod prin ff de consti. l 1. & habet locum, quod dicitur, non omnium, quæ a maiorib. statuta sunt ratio reddi potest, ff. de leg l. non omnium, 24 q 4 Nabuchodo. §. de Tirijs, & pro hoc facit, quod no. extra de elec. si quando. Si etiam quæras a me, an talis terminus vel dilatio possit minui vel augeri: dico quod non: tum quia talis est, cuius lapsus ius aufert vni eligendi & in alium transfert, vt sequitur. arg. C. de dila. l. 1. sicut nec terminus x. dierum ad appellandum, vel anni ad appellationem prosequendam: vt no C. de lit. contest. auth. offeratur. tum etiam quia à Papa arbitrarie statutus est, arg. extra de offi deleg. de causis de sud. cum venissent, C. de temp. in integ resti. l. superius cuiu, & arg. eorum quæ no. extra de accus. cum p. in gl. vlt. de forti. c 2.

Voluntas in iuribus positiuis est pro ratione. Termin⁹ ad appellandum, nō potest augeri nec diminui.

t ¶ Postquā sciuerint,] nō ergo prorsus ignoranti currit tale tempus, arg extra de concel. pr. c quia diuersitatē. C. quō & qñ iud. l. ab. co. cū, n. pcipuo de se contra negligentē currat, arg. C. de an. excep. l. vlt. & ignorans negligens dici nō possit: sibi igit nec curret ne iusta ignorātia feriat. C de iab. gñali, lib. 10. Sed qualē reputabis vel pręsumes scientē? Forte illū, qui vere scit vel iuris interpretatione, iuxta c. cū ei quē. in fine, de ɔcel præb. cle. 5. & arg ff de infi. l. sed & si pupillus §. proscribere. Sed dicas hic arbitrarie ɔside rādū iuxta locorum distantiam, vel vicinitate, & bñficij qualitatem & famā super hoc exortam arg extra de plumpt. c. quosdā. qui matrimo accu pos. cum in tua. & per ea quæ not. Host. extra de cōces. præb ex parte. in glo. quasi archiepūs. Non obstat c. cum ei. Tum quia loquitur de impetrante litteras ad beneficium, in quib. vtpote ambitiosis stricta fit interpretatio. extra de rescri. si gratiose. de præb. quamuis lib. 6. Hic autem agitur de mero priuilegio, ɔsuetudine vel statuto, quæ vel ex superioris liberalitate vel consensu illorum, quibus præiudicant, sunt inducta, quare non sic ambitiosa dici possunt arg de præb. c. si cui nulla. lib. 6. C. de bo. va. l. si qñ. lib. 10 Tum quia periculum diuturnæ vacationis & vitatio fraudis ibi præsumptam scientiam introducunt, quod periculum hic non subest, cum infra tps statutum beneficium vacans haberet cōferri, licet illius fructus ad tps ad alium spectent, vt no Bern. extra de magi. c quia nonnulli. in gl. vlt. & Host. de ver. sign. c. tua & aliàs dixi de præb c. si tibi concesso, lib. 6. tum etiam quia ibi fingitur inesse scientia in certo, quę fictio ad casum non expressum non extenditur, cum sit contra ius commune, præsumens ignorantiam vbi scientia non probatur. ff de proba l verius. extra de reg. iu li. 6. c. quæ a iure & c. præsumitur, ff. de leg. l quod vero, & hunc intellectum innuit si. c. cum dicit, impetrantē interpretamur habere, & sic loquitur in certo casu. arg ad hoc extra de re. permu. c. 1 lib. 6.

Ignorans nō dr̄ negligens.

† al. annualia.

† al. annualium.

Fictio nō extendit ad casum non expressum.

u ¶ Annalia ipsa.] hoc expone vt dixi in parte pcedēti.

x ¶ Collectores,] qui frequēter per Papā vel reges vel alios, quib. tale datur priuilegium, ad hoc pficiuntur. Sed pone, q tales collectores non eligunt, vt hic statuit infra x dies: nocebit ne regi vel alteri, q tales præposuit? Potest dici q sic: nam negligentia talium nocere vr̄ proponenti eosdē arg. C de acqui. pos. l. ex libertis, §. 1. ff. loca. l. videamus & l cum plures, § seruum, de neg. gest. l. nam & seruus, §. vlt. imputatur enim talium negligentia electo præponenti eosdem, arg. ff. de inino. l. 3 §. vlt & l cum mandato, de insti. act. l. sed & si qs. §. fi. & arg. extra de elect c generali. lib 6.

Decimarū collectores à qb. deputāt.

y Decimæ,] cuius perceptio per Papam qñque conceditur regibus vel aliis: quo casu qualiter seruari possit colligitur de deci. c. si beneficiorum cle 5.

z ¶ Taxationē,] illa deficiēte quid iuris sit. dr̄ in §. seq.

a ¶ Residuum,] expone vt supra.

b ¶ Nulla subhastatione,] id est proclamatione vel pconizatione, per quam appareat fructus beneficiorum fore ęstimandos, & plus offerenti dandos, arg C de sacrosan eccl. auth. hoc ius porrectum & talis proclamatio vel subhastatio alibi appellatur hastarum solemnitas, quæ deinc eius in venditione rerū debitoris fisci reuoc ri facit eā & sic sumitur, C. de fi. instru & iure hastę fisca. l. 1 & 2. & vlt. li. 10 vbi talis expositio colligitur, & qui in tali subhastatione in plus offerendo aliū superat, ipsū licitando vincere dr̄, ff. de publ. l. licitatio.

S.

præmissa eligere teneantur.[a] Quam electionem [b] si intra dictos decem dies non fecerint, (vt dictum est) extunc [c] ad eum cuius † est [d] beneficium, huius optio [e] vel electio [f] transeat [g] ipso iure. Et hoc [h] in ecclesijs & partibus [i] illis, in quibus beneficia maiora, [k] & alia, quæ ad solutionem decimæ sunt taxata, [l] volumus obseruari. In illis

Si quæras quare talis subhastatio hic prohibetur: pôt dici, quod cum esset facienda nô ob necessitate bñficij, sed solum ad commodum bñtis fructus percipere prohibet, ne qualitercunq; de honestari dicatur status, & qualitas bñficij, detegendus p talem subhastationem, arg. ff. ad leg. Aquil. si qs testim. C. de ali. pup. prętita. l. 2. & a. cedat, qđ legitur, quid enim tã durũ, tam inhumanũ est, q̃ publicatione pompaq; rerum familiarium, & paupertatis detegi, vtilitatẽ, & inuidiæ patere diuitias? C. qñ & a quib. quarta pars, l. 1. in ver. mobiles autem res, & c. lib. 10. & ne per talem subhastationem oblata licitatione in dubium de facto reuocet quid vtilius sit, vel recipere taxationem, vel residuum, vel vt sic beneficiati cuius certi reddantur, quid eis fuerit remansurum. Sed huius gratia quero, nunquid bñficiatis sit licitum fructus horum bñficiorum suorũ pręmissa subhastatione vendere? Vr quod non, per iam dicta. Sed contrarium credo, tum quia prohibitũ non reperitur, quare permissum dêt intelligi, arg. C. de reli. l. statutas, ff. qui. ex cau. ma. l. necnon §. quod eis 39. q. 4 illud, 1. qõ. 4. spiritualem. Tum quia subhastatio de se est fraudis vitatiua, cum fiat publice, ar. ff. de ri. nupt. l. vlt. de admi. tut. l. non æstimo induci frequẽter vtilitatem bñficiati, & per ɔ̃ns beneficij per pluris oblationem, & licitationem, ut d. l. licitatio. Tum quia permissum est indistincte bñficiatus bñficiorũ fructus vendere, illos ad firmã cõcedere libere, meliorẽ suã conditionem faciendo, extra de loca. c. vestra. in prin. vi. su. c. vlti. sicut vsufructuario permittitur, ff. de vsuf. l. arboribus, §. vsufructuarius.

a ¶ Teneantur.] simile de præb. si pluribus, lib. 6. in decr. execrabilis, §. nos.

b ¶ Quam electionem.] scilicet de taxatione decimæ, vel residui.

c ¶ Extunc.] hoc verbum temporis extremitatẽ denotat, vt ante lapsum x. dierum talis optio in bñficiatum non transeat, ar. ff. de leg. 2. statuliberum, § Stichus, iuncta l. 4. ff. de condi. & demon.

d ¶ Cuius est.] facit in ar. quod res & iura bñficij sint ipsius bñficiati, sup. hoc vide, quod no. de cau. poss. ca. cũ super, & Host. de pecu. cle. c. vlt. & Car. de reb. ecc. non alie. c. hoc consultissimo lib. 6 & 10. q. 1. expedit.

e ¶ Optio.] s. retentionis, taxationis, decimæ, vel residui, vt supra.

f ¶ Vel electio.] p eodẽ sumi vñr hæc duo verba, ut hic colligitur & de côcess. pb. quia cunctis, § pe. & si. li. 6. ff. de opt. leg. l. 2. in prin. & § 1. & l. cũ optio. cum simi. qa hic non copulat per copulatiuã, q̃ de sui natura côiungit diuersa ff. de leg. 3. l. ea tñ adiectio. de hære. insti. si hæredi plures. Sed disiunctiuam, ut innuat non referre, an dicatur optio uel electio.

g ¶ Transeat ipso iure.] q. d. absq; ministerio, & translatione hominis, si. utile de rescr. ipso iure, de elect. quam sit, de hær. c. cum secundũ, lib 6. in corpore Auth. de rap. mu. §. vlt. coll. 9. ff. de pu. vec. & commiss. l. commissa, de iu. fis. l. 1. §. bona, cum si. Et per hoc collige, quod vbi ille, cui datur electio rus. certũ tẽpus faciendã, neglegit eligere, ad aliũ pñs deuoluitẽ eligendi, siue dêt electio ab homine, ff. de leg. 2. statuliberum, § Stichum, siue a lege, ut hic, & de pb. c. si pluribus lib 6. de elect. ne pro defectu lib. §. cum si. Vnde facit ad decisionem qõnis, quę fieri posset, vtrum mora in hoc casu tẽpore lapso purgari possit? Et dicas quod non, qa cũ per lapsum eius ad aliũ eligendi ptãs sit translata, in eius præiudicium alius ĩ ẽ alium mutare nequibit, ff. de regu. iur. nemo potest, & eo tit. c. mutare, lib. 6. et arg. de ele. c. electionem, §. insuper, cle. 5. et videi expressum, ff. de fideic. libe. l. hais ancilla, §. intra, & super hoc, vide quod plene not. de

ɔ̃ e preb. c. cũ ei quẽ cle. §. p hoc ẽt facit, quod no. Car. d. c. q̃ in Sed pone, quod ille, q. poterat optare, elegit unum, puta taxationẽ decimę, post adhuc existens intra decẽ dies vult variare, & eligere residuũ vel eõ. poterit ne? Vr quod sic, arg. ff. de act. emp. & ven. l. si sterilis, § vlt. de le. leg. Aurel. § penul. de prohi. c. licet, lib. 6 cũ si. Sed ɔ̃rium dicas, quia per elect. de vno ex his factam, semel ius in alio alteri q̃si tum remanet, qui re no est locus variatio ni. vt sup. proxi. d. x., & probat ff. de op. le. l. apud, de leg. 1. tertui de ele. c. nulli, & c. ab eo. lib 6. & q. ɔ. q. semel placuit, & c. ff. de neg. gest. l. Pomponius, de reg. iu. quod semel, lib. 6. 8. qõ. 1 dilectissimi, cum simi. ad hoc ẽt facit quod not. per Compo. de rescr. capitulum in gl. magna, §. sed quid si ɔ̃ bñficia. Et hoc verum intelligas: nisi eligens in eligendo fuisset deceptus: puta persuaso sibi quod taxatio decimæ erat maior, & illam elegit, vel persuaso sibi, quod residuum maius erat, cum esset minus, & illico elegit: qa adhuc eligere poterit, arg. ad hoc, ff. de adu. l. si maritus, § vlt. de opt. leg. l. 1. extra de præsum. quia verisimile, sic sentit Host. in ti. de conces. pb. qa cunctis, circa fi. in ver. extantibus. Supradicta autem vera dicas vbi ius eligẽdi competit de præsenti, vt hic: secus si in tpe mortis alicuius sit collatũ: quia tunc variare pôt habens eligere. Sic non obst. ff. de leg. 2. l. vnum ex familia, & l. cũ pater, §. filia. Et ad arg. in ɔ̃rium allegata patens est rñsio: quia in l. si sterilis, obligatus alternatiue ad habitationẽ domus emptæ præstãdam, vel decem, singulis annis semel vel pluries, vnum de illis pręstando eligens, in reliquo non trãstulit ius eligẽdi in creditorẽ, quare variare pt, & aliud soluere: naturę obl̃onis alternatiuę satisfaciens, q̃ variantẽ admittit, ff. de ver. obl. l. cũ qui. cum in alternatiuis sit electio debitoris, ff. de cõtrahen. emp. l. si emptio. §. emptio, de iu. do. l. plerunq;. §. vlt. extra de rescri. c. inter cętera, de reg. iu. c. in alternatiuis lib. 6. hic autẽ secus, quia semel vnum eligendo reliquum fecit aduersario effectualiter applicari. l. Aurelius, § penul. nõ obstat, ibi enim non agitur de semel exigente variare volẽte, sed de test. pro parte approbante, vel pro parte nõ approbante, quare potius casus est dissimilis q̃ cõtrarius, c. licet, non obst. quia ibi variatio admittitur, quia fit sine alterius pŕudicio, & in illo prima uoluntate manẽte, hic autem non ita. Vel potes ad hęc contraria, & similia rñdere si vis, ut no. per Dyn. de reg. iu. c. mutare, & c. quod semel lib. 6.

h ¶ Et hoc.] quarta pars, & expone hoc, s. quod dictũ est, vt habentes annalia possint, vel taxationem decimæ, vel residuum eligere int. decem dies, & alias in beneficiatum electio transeat ipso iure.

i ¶ Et partibus.] i. regionibus.

k ¶ Maiora.] beneficia maiora dñr epatus, vel archiepiscopatus, vel patriarchatus, alias respectiue minora dicuntur, sic no. Host. de præb. c. maioribus.

l ¶ Taxata.] sed an semel taxatio facta augmentũ, vel diminutionem recipiat ex fructuũ augmẽto, vel diminutione? Vide si placet quod not. de deci. c. & bñficiorũ, cle. §. Pone igit, quod maiora bñficia reperiunt taxata, nõ minora, vel econtra, vel reperiunt aliqua minora taxata, nõ tñ oĩa, hęt ne locũ, qđ dr in parte pcedẽti, & hic seruari mandat? Vr quod nõ, cum hic tex. ad hoc, vt seruetur, in §. pręcedenti videat exigere, quod maiora & minora beneficia sint taxata ob copulatiuã, q̃ de sui natura exposcit oĩum copulatorũ existentiã, ff. de cõdi. insti. l. si hęres de ver. ob. si quis ita stipulatus. ext. de refor. ex parte S. Sed cõtra dicas, quia sufficit, quod illud bñficium, de cuius fructuum perceptione agit, sit taxatũ, licet non alia, & expone, maiora & alia, i. de quorum fructuum pceptio ne contendatur, & hanc credo fuisse mentem conditoris huius

† al. ita cu ius ẽ bñficium huiõi, optio, &c.

Copulatiua côiungit diuersa.

Mora purgari nõ pt ab eo, q̃ infra tpõ nõ elegit taxationem decimæ, vel residuum.

Eligere bñs taxationẽ decimæ, vel residuũ intra decem dies, si unũ elegerit, licet adhuc intra tps existat, variare nõ poterit.

Copulatiua cũm copulatorũ existentiã exposcit.

huius capituli prouidere volentes hñtib. fructus pcipere, & ipſi bñficio, alias ſequeret abſurditas, q ꝓpter vnũ modicum bñficium, q in religione reperiret non taxatum, in alijs taxatis prouiſio huius decret. foret inualida, & expones textum vt dixi, vel expones, & pro uel, nec eſt hoc nouum: quia ſæpe coniuncta pro diſiuncta, & econtra ponitur, ff. de ver. ſignifi l ſæpe. C. de inſti & ſubſt. generaliter, vel dicas, q hæc copulatiua non expoſcit omnium copulatorum exiſtentiam: cum alterum ex eis tantum ſufficiat ad rem, de qua agitur, explicandam.

Coniũcta p diſiuncta ponit, & ecõtra.

† al. quos.

vero eccleſijs, & partibus, in quibus decimarum taxatio non eſt facta, ſeruetur, quòd fructus [a] & obuentiones beneficij tunc [b] vacantis, quod [c] † decimam ſoluere [d] conſueuit, per medium [e] diuidantur: quorum medietatem habeat is, cui annalium † per alterum de prædictis [f] modis perceptio eſt conceſſa: Reliquã vero medietatem percipiat ille, cui beneficium eſt conceſſum pro ſuſtentatione [g] ſua, & alijs [h] Eccleſiæ oneribus ſup-

a ¶ Fructus & obuentiones.] denotare videtur differentiam inter fructus, & obuentiones, cum per copulam, &, coniungantur, quæ de ſui natura diuerſa copulat, ff. de leg. 3. l. ea tñ adiectio. de hær. inſti. ſi ita quis. Vnde põt non incolorate dici, q licet in fructu cedant regulariter, quæ ex terra naſcuntur, vel ipſa alimentantur, ff. de vſu. l. in pecudum, & l. fructus obuentiones. tamen dici poſſunt, quæ ex facto hominis proueniunt, vt puta oblationes, funeralia, & ex ſigillo, vel alio emolumento curiæ, beneficij, & ſimilia proueniunt, arg. extra de ele. vbi periculum maius, §. prouiſioni, lib. 6 & eo. tit. ſtatutum, Clem. 5. & ff. de verb. ſign. l. lege obuenire, cum ſimilibus.

Et, de ſui natura copulat diuerſa.

b ¶ Tunc vacantis.] ideſt, quod vacare tunc continget, cum de perceptione fructuum eius tractabitur.

c ¶ Quod.] ſ. beneficium, aliàs in littera, quos, & expone, quos, ſ. fructus, & obuentiones.

d ¶ Soluere conſueuit.] ſiue habeas quod, ſiue quos, eſt ſenſus, q diuiſio ſolum fiat de fructib. conſuetis decimari, vel fiat de fructib. beneficij. quod in decima dari pro fructib. conſueuit. Quid ergo erit, ſi beneficium vacans nihil dare in decima conſueuit de aliquibus fructibus, vel quid ſi de cæteris conſueuit, & non de alijs: fiet ne tũc nulla, vel de nõ cõſuetis aliqualis diuiſio? Vr q nulla ſumpto argumẽto a ꝯtrio ſenſu in iure fortiſſimo reputato 15. q. 3 ex eo. ext. de his quæ fi a prælat. cũ Apoſtolica, in fi ff de teſta. l. qui teſtamento, §. mulier, cũ ſi. potiſſime, quia inf. in parte penult punitur percipiens vltra hæc ſtatuta. Sed ſi hoc ſit uerum ſummã iniquitatẽ vr continere in hoc illa conſtitutio, q conſuetudo, ſtatutum, vel priuilegium ex rationabili cauſa inducta pro fructibus applicandis alicui perſonæ, vel vſui, ad tempus beneficiorum vacãtium ſit caritura effectu abſque culpa illius, ſaltem in beneficijs, quæ nihil pro decima ſoluere conſueuerunt, vel in illis fructibus, de quibus decima per beneficium ſolui non conſueuit: & conſtõ principis debet eſſe rõnabilis, non iniqua, iuris alieni non ſublatiua. 4. diſt. erit autem lex, & quę cõſuetudinem, vel ſtatutum pro alio inductam nõ vr tollere, niſi hoc ſpecialiter exprimat, de conſt. c licet, lib. 6. quod hic non facit, ut dicam in parte vltima, quare dicam hic ceſſare dr argumentũ a contrario ſenſu, vt euitetur iniquitas, abſurditas, & iurium ꝯtrietas, C. de epi. & cle. l. conuenticulam, no ext. de fo. compe. c ſignificaſti, uel ſubaudiri debere ad textum verbum, maxime, vt maxime fiat diuiſio fructuum beneficij conſuetorũ decimari, & conſueti decimam ſoluere, idem tamen de alijs & alio, & q ideo de talib. fructibus, & de tali beneficio, q hic dicitur, fuerit introductum ad tollendũ dubium, quod fieri poſſet, an annalia percepturus poſſet illam decimam eligere, vel totum reſiduum argu. §. præcedentis. Sed contrarium eſt, ut hic vides, & poteſt eſſe ratio propter defectum taxationis. Si quæras a me, qui ſunt fructus, de quibus non conſueuit decimam ſoluere beneficium, tu met facto ipſo diſcernas, nam tibi ſuper incerto a iure non determinato quærenti certum nequeo dare rñſum, ext. de ſpon. c. de muliere. C. de transa. ut reſponſum Sed ſi quæras, qui ſunt fructus, de quib. eccleſia non tenetur ſoluere decimam: Reſpondeo q illi, qui ex iuribus ſequentibus, & ſimilibus colliguntur ext. de deci. c. nouum genus, & c. ex parte 16. q. 1. c. quęſti. & hęc de decima, quæ debetur ex præcepto eccleſijs parochialib. Sed de decima, quæ debetur Papæ, ſi quæras, q fructus ab illa ſunt liberi: poteſt non improbabiliter dici, q omnes illi, qui ſpectant ad locum, qui non cadit in nomen beneficij, vt colligitur de pręben. c per literas, de reli. dom. quia contingit. cle. 9. & eſt rõ quia in vſus quotidianos perſonarum miſerabilium habent expendi. Et eadem ratione forte idem de fructibus, qui dantur pro quotidianis diſtributionibus, argum. extra de magiſt. c. vlt. in fi. vel pro quibus non poſſet canonica portio exigi, extra de teſt. c. de his, de ſepu in noſtra.

Rñſũ certũ ſup incerto dari nequit.

† al. annalium.

c ¶ Per medium.] attende hic æqualem diſtributionem factam, conditor. n. Canonis volens habentem fructus, vel annalia percipere, fore ipſorum participem, ne effectu priuaretur conſuetudinis, priuilegijs uel ſtatuti, & beneficiatis prouidere volens, ut eccleſiæ debitis ſeruitijs non fraudentur, non ſic æqualem participationẽ potens facere in beneficijs non taxatis, mediam adinuenire, & ſtatuere curauit, argu. ff. de vſufr. l. etiam partis, de ver. ſig. l. nomen filiarum, §. portionis, & de petit. hære. ſed & ſi lege cõmiſſoria, §. adeo, & §. quod autem, ſi pars hęr. pe. l. antiqui. inſt. quib. ex cau. ma. non licet, §. cum ergo.

f ¶ De pręḋictis modis.] ſ. conſuetudinis, priuilegij, vel ſtatuti.

g ¶ Pro ſuſtentatione ſua.] ſubaudi, & ſuorum, 50 diſt. c. ſtudeat. in fi. ext. de reſcr. cum adeo, cum ibi no & argumen. de admin. tuto. cum plures, § cum tutor, cum ſimilibus.

h ¶ Alijs eccleſiæ oneribus.] Puta onerum epalium ſoluendorum, & hoſpitalitatis tenendæ, de ſup negl. pręl. ſicut. de pręb. de monachis, & cenſus eccleſiaſtici exoluendi, de cenſi. c. 1. & ſimilium. Sed hic quæro, vtrum alia pars dimidia, quæ applicat habẽti pcipere annalia, penes eum remaneat abſq; onere aliquo? Vr q non: quaſi illa dimidia fructuum ſola intelligatur, quę reſtat deductis oneribus ex eadem, extra de offi ord. c præterea, §. porro. lib. 6. & arg C. de fruct. & lit. expen l. 1. nam qui ſentit commodum, ſentire debet & onus, de regu. iu. cap. qui ſentit, lib. 6 & eo. titu l ſecundum naturam, non enim ferendus eſt qui lucrũ amplectitur, onus autem ſubire recuſat, C. de cadu. tol l. vnica, §. pro ſecundo In contrarium autẽ & expreſſe videtur per hũc textum, per quem dimidia fructuum expreſſe bñficiato dimittitur pro ſuſtentatione ſua, & pro alijs oneribus ſupportandis: quaſi ad illa videatur ſolum bñficiatum adſtringere, & per conſequens aliam dimidiam habẽtem percipere, releuare, ff. de lega. 1. l. turpia. §. vltimo, & l. ſi hæredes, de leg. 2 l. ſi pluribus, §. 1. & l. legatorum petitio, §. 1. ad Treb. l. quoties, & l. nonnunquam. Et poteſt ratio huius eſſe: [1] quia cum ante hanc decre. ille integraliter ſibi fructus appropriaret, & nunc dimidiã perdit, in hoc quoque grauatus videatur ab oneribus releuatus, argu. ff. de iureiu. l. cum qui. C. de cupreſſ. ex lu. daph. l. 2. lib. 11. Si enim ad alia decr. conditor, illum pro parte cõſtringere voluiſſet, hoc vtique expreſſiſſet, argumen. extra de decr. ad audien. C. de caduc. tollen. l. vnica, §. ſin autem ad demeſtenus. Qualiter ergo ſe-

Cõſtõ principis non dẽt eẽ ſublatiua alieni iuris.

1 Iſta rõ ẽ bona: q a principis cõſtẽ iterprãda eſt, vt minus lædat iura aliorũ, ca. nũc vero, qõ. 3. opti. gl. in c. ad diat, de re ſti. ſpo. & tex. i l. 2. §. ſi q a pd cipe. ff. ne q in loco publ. Fon.

candum

portandis. ¶ Quod [a] si alter de prædictis [b] præfata [c] medietate noluerit [d] esse contentus, altero contentari volente, [e] pars nolentis transeat ad [f] volentem, † & volens fructus, & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, [g] eidem beneficio congrue [h] faciens deseruiri, ac eius supportans [i] onera [k] consueta. Et [l] si quicquã aliquis prædictorum [m] vltra [n] præmissa perceperit, [o] illudq; [p] his ad quos [q] pertinebit, infra [r] mensẽ nõ restituerit [s]

cũdum hoc rñdebis, iuribus in ɔ̃rium allegatis? Dicas, ꝙ decr. præsenti, § porro, & iura similia non obstant, loquuntur enim, vbi quis in totum sibi fructus applicabat ex aliqua causa, vt intelligantur deductis oneribus cum non reperiatur alius ad supportanda onera adstrictus pro aliqua parte emolumenti, quã percipiat: hic autem secus, arg. ad hoc ff. de vsufru. leg. l. vlt. Alia iura nõ obstãt, de quibus colligitur habentẽ emolumentũ sentire debere, & onus: quia hoc verum, nisi ex dispositione iuris, vel hominis alius ad supportandum onera sit adstrictus, sicut est hic, vt patet per iura allegata, & arg. ad hoc, ff mand. l. si hæreditatem, §. 1. C. de inoffi. test. l. qm̃ in priorib. Quid ergo in §. præcedenti, vbi nec habens annalia, nec beneficiatus expresse adstricti reperiuntur ad supportanda onera, dices ne ꝙ habens annalia pro taxatione decimę vel pro residuo, quam vel ꝙ hęc eligit, teneatur onera subire? Vr̃ ꝙ sic per iura allegata pro ista parte in q̃ōne præcedenti. Sed forte ɔ̃rium verum est: nam cum ipse prius integros fructus receperit antequam hæc decre esset condita quo casu ad onera tenebatur per §. porro, & probatur per § qui sequitur, sublata sibi per hanc decr. integritate fructuum, subducta vr̃ ab eo onera, arg. ff. de vulg. & pup. subst. l. & ɔ̃ tabulas, de leg. 3 l. vlt. § si q. a si ipse, vbi dimidiam fructuum facit suam, non tenetur ad onera, arg huius textus, & aliorum iurium, sup. proxi. alleg. eadem ratione non tenetur, vbi taxationem decimæ, vel residuum eligit: vt prædicto §. cum illa, vel illud minor, vel minus esse possint ista dimidia: & licet ibi maior, vel maius possit esse, adhuc vr̃ idem dicendum: cum enim taxationem decimæ possit eligere certum est, vt videtur, quod decima vr̃ absque omni onere, & apud eligentes illam absque onere remanebit. Et si dicas, quare vbi residuum eligit, pro illo ad onera nõ tenetur saltem pro rata, cum si omnes integros fructus perciperet, ad omnia teneretur, maxime si supponatur residuum decimæ plus valere, quam ista dimidia? Potest dici, quod ideo, quia ex beneficio huius canonis potest illud eligere, quod ab omni diminutione debet esse extraneum, in corpore auth consti. quæ de dig. §. illud, coll. 6. & quia ius habet constitui vniforme: vnde si pro decima electa non tenetur, ergo nec pro residuo, vt videtur, arg. C. de temp. in integ. resti. l. superuacuam, alias si contradiceres, posset contingere priuilegium, consuetudinem, vel statutum esse derisorie, & omni carere effectu: quia tanta possent esse onera, quæ præponderarent fructibus pro taxatione decimæ, vel pro residuo ad tempus tantummodo percipiendis: quæ quidem onera, totum statum perpetuum beneficij, & per consequens ipsum beneficium concernunt, secundum præmissa, si bene attendas, effectus dicti §. porro, per hoc c. videtur hodie sublatus, & vtinam super hoc maior declaratio foret facta.

a ¶Quod si alter.] Quinta pars.

b ¶De prædictis.] s. habenti percipere annalia, vel beneficiato.

c ¶Præfata medietate.] fructuum. s. & obuentionum beneficijs.

d ¶Noluerit.] contra dispositionem, & distributionem æqualem, §. præcedente.

e ¶Volente.] pœna ergo consequens locum habet, cũ vnus non vult, & alter vult: vbi ergo vterque nollet dimidia fore contentus, pœna non vendicat sibi locum, puta si super maiori, vel minori parte conuenirent arg. ad hoc, ff. de nou ope. nun. l. 1. § & post.

f ¶Ad volentem.] per hoc patet effectum consuetudinis priuilegij, vel constituti, totaliter quo ad fructus annales tolli ex non obseruantia seu transgressione dispositionis huius decr. quasi non debeant illorum gaudere beneficio, qui contemnendã legem censuerunt, arg. C. de iure deli. l. vlt. §. si vero postquam, & aliã priuilegium, vel statutũ tollitur per abusum, vel non vsum, extra, de ɔsti. cum accessissent. de pręb. pro illorum, ff. de nundi. l. 1. no. extra de deci. suggestũ. Sed hic quæro, vtrum pœna hic apposita locum habeat ɔ̃ illum, qui dispositionem factam in §. præcedẽte, non seruat, vt quia habens annalia percipere, non vult ɔtẽtari taxatione decimæ, nec residuo? Vr̃ ꝙ sic, quasi vtrobique sit eadem ratio Sed ɔ̃rium dicas, tum quia hæc pœna statuitur mero casu ɔ̃ nolentem esse contentum dimidia, vt patet per hunc textũ: ergo ad casum alium non extendam, arg. de elec statutum, lib. 6. ff de pœn. l interpretationes 2. Tum quia in casu §. præcedentis ɔ̃ non seruantem eius dispositionem est certa pœna ibidem inducta: igitur ista non erit cumulanda, cum illa per se sufficiat, argum. ad hoc extra de iudi. at si clerici, 81. distin c. presbyter, aut diaconus, & quia semel afflicto, & c 7 q. 1. cum percussio, C. de epis. audien. l. tam dementis, & quia contenti debemus esse pœnis legibus comprehensis, ff de verb. oblig l si ita stipulatus.

g ¶Vniuersos.] & sic vides emolumentum abdicatum a non obtemperante applicari obedienti, & hoc inducit malum inobedientiæ, & virtus obtemperantiæ, argum. extra de postu. prælat. ad hoc, ff. de re mil. l. 3, in bello.

h ¶Congrue quasi dicat debite, iuxta morem & qualitatem & facultates beneficij. arg. ad hoc, ff de alim. leg. l. cum alimenta, extra de ęta & qualit. cap. ex ratione, de appella. peruenit, de elect. cum ex eo, §. porro, libro 6.

i ¶Onera.] de quibus dixi in parte præcedenti.

k ¶Consueta.] intellige consueta iuxta morem dudũ rationabiliter obseruatum, vel ab initio institutum, extra de censi. c. 1 & c. peruenit, cum ibi no. 18. q. 2. Eleutherius, vel intellige, consueta, s. de iure, vel intellige, s. de iure imponi, licet alias non fuerint præstita puta ꝓ procuratione ratione visitationis, vel delegatorum, seu nuntiorum sedis Apostolicæ occasione debita, extra de censi. cum instantia, de præscr. cum ex officij, ad insolita ergo, vel ratione institutionis, vel temporis iure, iste non tenebitur, sicut nec alius beneficiatus, extra de censi. prohibemus, & c. præterea.

l ¶Et si quicquam.] sexta pars.

m ¶Prædictorum.] s. habentis annalia percipere, vel beneficiati.

n ¶Vltra præmissa.] i. vltra taxationem decimæ, vel residui in beneficijs pro decima taxatis, in §. & hoc.

o ¶Perceperit.] scire debet quod suum non est ad aliũ pertinere, C. vnde vi. l. cum quærebatur.

p ¶Illudque.] s. præceptum vltra præmissa, vel eo non obstante æstimationem, arg. ff de condi. fur. l. in re furtiua, extra de transact. veniens.

q ¶Ad quos pertinebit.] iuxta dispensationem dicti, §. nos, & §. & hoc.

r ¶Infra mensem.] intellige, vt in calendario computandũ extra de sup. negl. præl. licet, & si qui dies de illo lapsi erant, supplebuntur de sequenti, vt no. Gar. in simili de elect. cupientes, &c. quam sit, lib. 6.

s ¶Non restituerit.] s. quantum in eo est, si enim per ipsum non steterit quominus restituerit, tunc pro restitutione habendus est, arg. ff. de condi. & demon. l. iure ciuili.

† Et sic vr̃, ꝙ portio accrescat personæ, cũ in Legistę dicãt portione non personæ, sed portioni accedere, l. si tota, ff. de acqui. hęre. l. hęc scriptura, § 1. ff. de cõdi. & de mon. Fõt.

1 Sunt. n. aliqñ cõsideranda, q̃ cõtingere pñt, l. seruo, ff de adi. leg. §. libertas, infra de singul. reb. & de icom. Pet. Font.

† Not. ꝙ portio accrescens trãsit cum suo onere l. vnica. s̃. allega. ibi Bald. tractat materiam iuris accrescẽdi & Ludou. Rom. subtiliter i sl. 1. C. qñ ñ pe. par. pe. accresc. Font.

a Addo. §. pœnæ, de pœn. dist. 1. facit l. cũ quidã, ff. de libe. & posth. l. si. C. de interdi. ma. glo. c. 1. de temp. ord. lib. 6. licet alleget i ɔ̃riũ, & male, vt patet ex fine ipsius gl. & vide, quæ ibi dixi. Fon.

ciuili, de re iud. l. in iure. C. de iust. & subst. l. 1. extra de eo, qui mit. in poss. c. 1. de re iur. cum non obstat, & c. imputari, lib. 6.

Voluntas sola non sufficit, vbi factū requirit.

a ¶ Cum effectu] quasi realiter, vt innuat, ꝙ non sufficeret obligatio verbalis facta de restituendo: quia vbi opus est facto, sola voluntas non sufficit. extra de eo, qui mit. in pos. c. 1. & ibi not. vt in l. nō potest cum §. in alijs, ad hoc, ff. de re iu. l. 4. § ait praetor. g bus mod. pig. vel hypo. sol. l. sicuti, §. si voluntate: cum simil. Et verba accipienda sunt cum effectu, ff. ne quis eum qui in ius l. si g alia, §. docere, quod quisque iur. l. 1. §. hęc autem verba ex de elec. non relid. c. relatum, & hoc ēt bene denotat verbum, restituat, quod de sui natura plenā habet significationem, ff. de vsur. l. videamus, § in Flauia, de verb. sig. l. restituere.

† al. ita: a pōtificali honore & ingressu Ecclesiæ nouerit se suspensum.

cum[a] effectu, eo ipso si episcopus, vel superior[b] prælatus fuerit, a pontificalib.[c] & ingressu[d] Ecclesiæ sit suspensus. Si autem capitulum,[e] vniuersitas, vel collegium, interdicto[f] se nouerint (donec[g] prædicta cum integritate restituerint) subiacere.[h] Si vero aliqua[i] singularis persona Ecclesiastica, vel mundana id fecerit,[k] excommunicationis[l] incurrat sententiam ipso facto, a qua sine restitutione[m] præmissa præterquam in mortis articulo[n] minime absoluatur.[o] Non obstantibus[p] quibuscunque[q] priuilegijs, vel indulgentijs, aut contrarijs consuetudinibus, & statutis, iuramento[r] †, con-

b ¶ Superior prælatus.] vt archiepiscopus, vel patriarcha. & sic vides, ꝙ in paritate delicti, in pœnis mitius agitur cum Epō, vel superiore, q̄ cum alijs, & hoc pp dignitatem pōtifical. s offi. ij de offi. deleg. c. quia pontificali, lib. 6. & quia in pœnis infligendis deferendū est, & c. extra de offi. delegat. pastoralis, & super hoc vide ꝙ not. 40. dist. c. homo Christianus, & clarius extra de iureiur. c. cum quidam, vbi not. Bernar. Quod in pœnis pecuniarijs plus puniuntur maior, quam minor, sed vltimum ꝯtundi vr̄ p. l. quædam, ff. de pœn. vbi militi artem ludicram exercenti, aut se vendi tanquam seruū patienti, pœna capitalis imponitur, quæ pagano tale facienti minime imponeretur, vt ibi. Sed illud speciale potest dici in odium militis tale quid perpetrantis, per quod ab exercitio militari, & sic a defensione reipublicę habet abdicari, ob quam se morti exponere, & mortem non vitare tenebat, ff. ex quib. cau. maio. l. pen. cū ibi no. & in corpore auth. de mand. prin. § vlt. coll. 3. & ob quam pater filium, & filius patrem potest interficere sine pœna ff. de test. l. minime.

c ¶ Pontificalibus] i. ab illis, quibus potest dici pontifex, & sic celebrare Missam cum mitra, & baculo non poterit, nam suspensus ab istis, prohibetur ab his, quæ sunt sibi alias, vt pontifici permissa, & dependentibus ab eis puta ab ordinum celebratione, frontis chrismatione, basilicarum seu virginum consecratione, & similibus non autem ab alijs, puta a missæ celebratione sine ornamentis pontificalibus, baptizare, pœnitentias dare, & alia quæ competunt rōne sacerdotalis officij, sic sentit Compos. de consuetud. cum dilectus, & Ber. de offi. dele. sane 2. aliquando tamen suspenditur a sacerdotali officio, vt d. c. sane, & tunc nec ita posset facere, nisi in pœnę impositione sibi permitterentur, de corpore vitiati, c. significauit. Sed pone aliquem suspensum ab officio sacerdotali: poterit ne vti pontificali, & alibi quam in Missa? Videretur, ꝙ non: quia interdicto vno, omnia interdicta sibi censentur, quæ sine illo explicare non posset, de reg. iur. c. cum quid prohibetur, lib. 6. sed sine sacerdotali officio simpliciter non potest pontificale, de excess. præla. ex litteris, circa finem.

Capitulū caret aīa, & excōicari nō pōt.

d ¶ Et ingressu Ecclesiæ] a quibus videatur prohibitus, ut talis ingressus interdicitur, habes de sen. excom. c. is cui, lib. 6. & vide super hoc quod not. per Innoc. & Host. de sent. excom. sacro. & per Gulil. de offi. delegat. quia pontificali, lib. 6.

e ¶ Capitulum] hoc verbum, & duo sequentia nomina sunt intellectualia & ia carentia, & ideo excōicari proprie non possunt, de sent. excom. Romana, § in vniuersitatem, lib. 6. illa enim snīa de se animam ligat, extra de reb. eccle. non alie. c. si quis presbyterorū. In his aūt, q̄ facti sunt, coguntur facere capitulum, vniuersitas, collegium, per compulsionem mēbrorum suorum, arg. C. de appar. præfec. prætor. l. cornicularij, lib. 12. de exc. mu. l. maximarum, lib. 10. de hoc not. d. c. Romana, & Compost. de rescrip. eam te.

f ¶ Interdicto.] l. Ecclesiastico, de cuius trangressione satis cauetur, de excess. prælatorū ra & p talē sniam interdicti, ligari dñr singuli de capitulo, vniuersitate, vel collegio, vt alicubi audire diuina nō possint, nec ecclesiastica recipere sacra, de sent. excom. c. si sententia, § cum vero, lib. 6.

† Nisi esset hoc sufflet expressio g clausulam gnalē, nō obstātib. nō tollerētur iuram firmata habes gl. i c. cū nō deceat, d ele. lib 6. & in verbo, pacta, cle. de dē, de sepul. vide ꝙ ergo vtrobique dixi. Fon.

g ¶ Donec prædicta] innuitur a ꝯrio sensu, ꝙ statim restitutione integraliter facta esset talis suspensionis, & interdicti sententia relaxata, & ad hoc arg. ff. de pollu. l. puto, & 81 dist. c. si qui sint, vbi de hoc. Sed ꝯtrium dicas, quod etiam post restitutionem est necessaria relaxatio sententiæ, cum in dub. non possit reuocari restitutionis integritas. sic notat Innoc. de æta. & quali. c. cum bonæ.

h ¶ Subiacere.] in hoc casu & sequenti hæc decret. est canon sententiæ latæ.

i ¶ Aliqua.] intellige quæcunque, & qualiscunque sit, cum indefinite loquatur, de priui quia circa, 17. dist. si Romanorum, ff. de leg. præstan. l. 1. §. generaliter, & quia hic agitur de incurrenda snīa excōicationis, quæ in dubio tanquam in tutiori lata, præsumi debet in quemcunque, de elec. excom. vitandus §. licet.

k ¶ Id fecerit] idest, vltra præmissa aliquid perceperit.

l ¶ Excommunicationis] maioris, illa enim in dubio inflicta videtur, de sent. excom. si quem.

† Vide hic Io. Cald. I trac. de ecclē interdi. vlt. membro, col. sin. Fon.

m ¶ Sine restitutione.] ergo cum illa absolui poterit, argu. 15. dist. quæ his, extra de præsump. nonne.

n ¶ Mortis articulo] iste casus semper excipitur etiam vbi sedi Apostolicæ absolutio reseruatur, de sent. excō. non dubium.

o ¶ Minime absoluatur] intellige per ordinarium, qui talem absolutionem poterit impendere restitutionem facienti cum hoc Papa sibi non reseruauerit, de sent. excom. nuper. Sed pone, quod ordinarius absolutionē talem impendit restitutione non facta, proderit ne talis absolutio? Vr̄ ꝙ sic, licet iniusta arg. de sen. excom. venerabilibus, §. vbi aūt, lib. 6. Sed in ꝯtrium multum urget iste textus prohibens absolutionem impendi, cum dicit, minime, & nullo modo sine restitutione, ergo factum ꝯ legis prohibitionem non tenebit, licet non sit adiectum, ꝙ factum ꝯ non tenet, C. de legi. non dubium 21. q. 2. imperiali, sic sentit Gul. in snīa lata, de offi. ord. Romana, § n. licet Ber. aliter in eis sentiat, & ad hoc videe quod not. Host. de priuileg. volentes, in verbo, non præsumat, lib. 6.

p ¶ Nō obstantibus.] Septima pars. Hāc clausulā fore referēdā dico ad oīa p̄cedētia, arg. ff. de leg. i talis scriptura, §. vlt. extra de appel. c. inquisitione, & c. secundo requiris, & ista nō obstantia tollunt effectum talium, vt saltem in aliquo obstare non possint huic decre. & dispontis per eam, arg. extra de rescrip. cum aliquibus, vbi de hoc dixi lib 6 & ad hoc de elec. c. vbi maius, § cæterum, circa fi. de offi. ord. c. quia plerique, eo lib.

q ¶ Quibuscunque,] idest sub quacunque forma verborum concessis.

r ¶ Iuro,] arg. ꝙ Papa sup iuro præstito ex causa posset dispensare, vel disponere tāquam ille, cuius auctoritas

in illo intelligitur excepta, arg. ff. ad municip. l. Imperatores, extra de iureiu. c. venientes, & super hoc vide quod no. eo. ti. c. quanto.

a ¶ Confirmatione] intellige et ex certa scientia: tum quia gñaliter loquitur, tum et pp verbum, quacunque, quod sequitur.

b ¶ Quacumq; firmitate.] puta pœnę adiectione, pignorum datione, fideiussorū, vel obsidū obligatione, vel alia simili.

c ¶ Quæ oia.]. s. priuilegia, indulgentias, consuetudines, statuta, iuramenta, confictiones, & infirmitates quascunque.

† al. ita: re uocamus, cassamus, & irritamus, & nullius, &c.

d ¶ Quo ad hoc.]. s. in hac decre statuta, q to ergo ad alia l hoc c. nō expressa, talia intelliguntur cassata, nec sublata, arg. ff. solut. mat. l. cum dotem, & l. si vero, §. si socero. I lib. feud. de reg. feu. c. 1. & hoc facit, p ijs q no. sup. in §, & hoc.

†. al. ita: nulli ergo oino hominū liceat hāc paginā nřæ cōstitutionis reuocationis, cassatiōis, irritatiōis & volūtatis infringere, uel ei ausu temerario cōtra ire. Si qs aūt, Datū Auinione 8. Cal. Nonē Pontificatus nostri anno II.

e ¶ Firmitatis.] Not. Papam posse tollere ex causa talia de quibus hoc dr, & simile de cle. quia sæpe, cum simil. huius rō potest esse, quia in oi cōsuetudine, vel statuto, & in iuro semp intelligitur principis auctoritas excepta. 10. coll. de prohib. feu alie. c. imperialē. § vlt. & dixi. sup. in verbo iuro.

f ¶ Nulli ergo.] super hac clausula dic, vt dixi i decr. Execrabilis, in fi. Zen.

firmatione [a] Sedis Apostolicę, aut aliqua quacūque [b] firmitate vallatis, quæ omnia [c] quo [d] ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus, † & nullius deinceps eē volumus firmitatis. [e] Nulli [f] † ergo, &c. nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, irritationis, & voluntatis, &c.

TITVLVS II.

De maioritate & obedientia.

¶ Quia multi assumebant dominium & se creari faciebant Potestates, & Capitaneos in comitatu Sabina, & alijs locis hic nominatis: qui sunt de patrimonio Ecclesiæ Romanæ, inhibetur, ne tales de cætero assumantur, neque illis tanquam talibus obediatur, & quod nullus huiusmodi præminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia Sedis Apostolicæ. Et si sint aliqua ciuitates, quæ habeant ius eligendi tales Capitaneos per Sedem Apostolicam confirmandos, vetat Papa, quòd ante confirmationem debitam nulla eis tamquam talibus præstetur obedientia.

Diuisio.

E Cclesiæ Romanæ] Diuide istā decre in partes quatuor. In prima constitutionis causa, seu rō compromittitur. In secunda facti prohibitioni subijciendi recitatio subiungitur: ibi. Attendentes, &c. In tertia constitutio prohibitoria super creatione officialium B. ti Petri: vel creatorum habentium per Sedem Apostolicam confirmati, annectitur, ibi, Omnibus, & singulis, &cę. In quarta factum in contrarium irritum decernitur: ibi, iuxta fin. §. Decernentes, &c.

g ¶ Suorumque fidelium.] collige hic dominum temporalem posse, & debere se opponere pro conseruanda iure suorum subditorum, arg. ad hoc, ff. de dolo. l. cum quis, extra de ordi. cogn cap. 2. de restit. spoliato. capi. 1. de appell. dilectis in tantum quod ipse guerram mouere † potest contra Dominum temporalem opprimentem iura sui subditi, si requisitus iustitiam de illo facere negligat, vel recuset, 23. q 2 c pñs, sic no. Inno & Host. dicto c. dilectus, & Host. de treug. & pa c 2. & contra subditos opponere se possunt, si eorum dominus alteri se subijcere velit, quod eorum interest dominum suum alteri non subijci, ne cogant plures domi.

† Sed vt iustū sit bellū, q d obseruari debeat, vide B. Th. 2. 2. q. 40. ar. 1. & Alfōsum Castrū li. 2 c. 14. de iusta hęre. punitiōe.

nos habere, arg. 10. col. de prohi. feu. alien. c. imperialē, §. præterea ducatus, super quo vide, q no. Hos. de maio. & obed. dilecti, & Inn. de præscr. auditis.

h ¶ Dispensa.]. i. damna, simile de rescr. dispendia, vt lite pend. dispendijs. lib. 6.

CAP. VNIC.

E Cclesiæ Romanæ suorumque [g] fidelium dispendia [h] dissimulare non possumus, quin postquam nobis cognita [i] fuerint, aduersus ea opportunis [k] remedijs occuramus. Attendentes, [l] igitur grauia nocumenta quæ nonnullis [m] ciuitatib. [n] terris, castris, intra patrimonium [o] beati Petri in Tuscia comitatum [p] Sabinę, & terram [q] Arnolphorum constitutis eidem Ecclesiæ Romanæ subiectis, & personis singularibus eorundem, & diuersorum, tam nobilium, quam etiam aliorū vsurpato [r] regimine prouenerunt, [s] & volentes super hoc in posterum [t] eorum dispendijs præcauere. Omnib. [v] & singulis

i ¶ Cognita fuerint.] super ignoratis enim vel ignotis non possunt opportuna remedia adhiberi, ne ante iuris, quam personę, vel facti ratio habeatur, ff. de iure codi. l. quidā referant. Sicut nec super incerto dari potest sententia, vel responsum, 11. q. 3. graue. C. de transa. l. vt responsum, extra de spons. capi. de muliere.

Snīa certa super incerto dari nequit.

K ¶ Opportunis.] vt iuxta facti quantitatē, & qualitatē, personęq; condōnem, loci & tpis, causęq; distinctionem remedium inducatur. ff. de pęn. .i aut facta, de pę di. l. aut facta, extra de homic. sicut dignum, cum simi. autem more imperiti medici, qui vno collyrio omnium oculos vult sanare. 29 distin. c necesse.

l ¶ Attendentes.] secūda pars, & est simile de statu regu. c. attendentes, Clem 5.

m ¶ Nonnullis]. aliqbus duobus verbis negatiuis affirmatiuo ęquipollentibus, ff. de verb. sig. l. duobus de quibus plenius dixi in decret. cum inter nonnullos.

n ¶ Ciuitatibus.] hic videri potest, q not. Gulielm. de rescript statutum. in verbo, ciuitatibus.

o ¶ Patrimonium.] talia loca dicuntur esse in patrimonio S Petri ratione iurisdōnis, & superioritatis, quas in eis Rom Ecclesia habet.

p ¶ Comitatum] repete verbum, intra.

q ¶ Et terram.] & hic repete verbum, intra.

r ¶ Vsurpato.] hic sonat vitium, qñq; aūt in bono sumitur, super quo, vide q no. in decr. si fratrum, circa princ. in verbo, vsurpationis, & expone vsurpato, i. malo, vel illicite occupato

s ¶ Prouenerunt.] h. d. quia ex vno male initiato regimi mala multa sequuntur, in corpore Auth ut iud. sine quoquo suffragio, §. cogitatio. & ibi no. coll 7. nam ad vnum malum frequenter aliud sequitur ff. de rei ven. l. ex diuerso, §. 2 Vix in bono peraguntur exitu, q malo fuerunt inchoata principio, 1. q 1. c principatus.

t ¶ In posterum.] exempla enim præsentia, & præterita cautos nos præmonent in futurum, 82. distin. c. plurimos, in fine.

v ¶ Omnibus, & singulis.] tertia pars, hic sume illa verba, quę sunt circa finem, auctoritate Apostolo. districtius inhi-

inhibemus, & inhibitio talis facta comitatib. vel vniuersalibus facta vr singularib personis comitatum, vel vniuersitatem constituentib. vt plene dixi in decre. si fratrum, in verbo ciuitatibus.

o ¶ Omnino dimittat.] i. in totum nulla parte iurisdictionis, vel officij sibi retenta.

p ¶ Ius competit] forte ratione consuetudinis, vel etiã ratione iurisdictionis: quo cauetur quod vniuersitas per electionem sibi iudicem constituat. C de iurisdict. omnium iudi. l. vlti. cum sic electo lex dat ordinariam iurisdictionem, argum. 63 distinct. cap. fina. plebibus, in corpore Authen. de defen. ciui § nos igitur coll. 3. ut not extra ne prala. vj. suas, capi. secundo.

comitatibus, seu vniuersitatibus, & singulis personis ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum intra patrimonium, comitatum, & terram prædictos [a] constitutis, in quibus [b] videlicet nobis, seu quibusuis officialibus nostris ius [c] competit deputandi, vel instituendi, aut eligendi, seu ponendi potestates, [d] capitaneos, dominos, vel rectores, aut officiales quoslibet alios, ne ipsę [e] potestatem, capitaneum, dominum, rectorem, vel defensorem, seu quemcumque alium officialem, quocumque nomine [f] censeatur, in ciuitatibus, castris, terris, & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vocare, vel [g] recipere, retinere, [h] aut iam electo, vel assumpto, vocato, seu recepto tamquam [i] potestate seu capitaneo, rectori, seu defensori, vel officiali obedire quomodo [k] præsumant, ne ve [l] taliter electus, assumptus, receptus, seu vocatus, huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij, vel rectoriæ, seu defensoriæ, aut quodcumque aliud cuiusuis nominis officium recipere, acceptare, assumere, vel gerere (nisi de nostra, & Apostolicæ Sedis licentia [m] speciali) quomodolibet [n] audeat: sed assumptum omnino [o] dimittat. Vbi vero ad communitates, seu vniuersitates & singulares personas ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prædictorum, vel eorum aliquem ius competit [p] eligendi potestatem, capitaneum, dominum, vel rectorem, seu officialem quemlibet alium, qui per nos, seu quosuis officiales nostros debeat [q]

a ¶ Prædictos.] per hoc videtur, q hæc constitutio sit localis, cum ad certa loca, & districtus certos se limitet: sed nihilominus ius constituit ad alia, vel alios, C. de legi. l. secunda, & argu. ff. de iustitia, & iure, l. omnes populi, institu. de iure natura, §. ius autem.

b ¶ In quibus, videlicet.] ex hoc dicas prohibitionem, & decretum huius decre. se non extendere ad loca, in quibus ius talia faciendi Papæ, vel suis officialibus non competit: q in illis de nullo præiudicio Romanæ Ecclesiæ agitur, nec de illis Papa intromittere se intendit, nisi ratione peccati, extra de iud. nouit.

c ¶ Ius competit,] principi soli competit, & nulli singulari de iure communi scripto dare iudices ordinarios: nisi alijs de consuetudine competat, vt est videre hodie in multis Baronib. & dominis temporalib. habentib iurisdictionem omnimodam in suo patrimonio incorporatã. arg. C. de emanci. lib. l. 1. de app. iud. l viros, lib. 12 extra de foro compet cum contingat, de off ordi. Romana, lib. 6. hic sentire videtur Ber. extra ne prelato. vices suas, capit. 2.

d ¶ Potestates.] hoc verbum, & sequentia sunt nomina præsidentium iurisdictioni, ff de verb. sig l. potestatis, & patet in c. fundamenta, de elect. lib. 6. & in Extrauag. si fratrum, & ibi dixi.

e ¶ Ne ipsæ.] s. communitates, vel singulares personæ.

f ¶ Nomine censeatur] simile in c. si fratrum, de variatione enim nominis in talibus non curatur, sicut nec alibi, 14 qõ 3. c. plerique, extra de simo. in tantum, ff. si cer. per l lecta.

g ¶ Vel recipere] s. de nouo.

h ¶ Retinere.] s. prius electum vel receptum.

i ¶ Tamquam potestati.] non est ergo hic prohibitum ei tamquam alij absque iurisdictione obedire, q dic, vt no. in c. si fratrum.

k ¶ Quoquomodo.] quasi dicat etiam leue mandatum facienti, quia extra territorium ius dicenti impune nõ paretur, ff. de iuris. omn. iud. l. vlti. ext. de consti. c. vt animarum, lib 6.

l ¶ Ne ve.] repete verba, districtius inhibemus, quæ sunt infra.

m ¶ Licentia speciali.] ergo cum illa posset.

n ¶ Quomodolibet.] q. d. nec per se, nec per alium, nedum inter inuitos, imo nec inter volentes, simile huic de rescri. statutum, §. in nullo, lib. 6.

q ¶ Debeat.] vt puta ex pacto, vel transactione. Sed hic quęro, verum de iure communi electus ab vniuersitate in iudicem, habeat confirmari per superiorẽ? Videtur quod non, argum. ff. quando appel sit, l. prima, §. solet, de decre. ab ordi. facien. l. prima. Item ex quo tali electioni lex dat iurisdictionem ordinariam, vt dixi in gloss. præcedenti, non videtur necesse adeundus superior pro aliqua cõfirmatione, argu. ff. de condi. insti. l quę sub conditione, § vlti. in corpore Auth. de hæred. & falc. circa princip. coll. 1. cum etiam ex iuris communis beneficio vniuersitati talis electio competat: quod ab omni diminutione, idest superioris actione debet extraneum esse in corpore Auth. constitutio, quæ de dignitatibus, § illud, coll. 6. Præterea qua ratione in creato syndico ab vniuersitate non est opus confirmatione superioris, vel decreto, cum sic creato lex potestatẽ tribuat, ff quod cuiusque vniuer. nom. l. 1. §. quibus, & l. nulli. Idem videtur de electo in iudicem, sicut no Inn. de syndico. ext. de proc. consulti. & de iura. calum. c. Imperatorum. vbi de hoc per Host. licet Accur. d. l. nulli. aliter sentire videatur: sed iura p quæ ad dicendũ contra mouetur, hoc non probant. In contrarium videtur ad instar tutoris, qui actorem non constituit nisi cum decreto superioris, ff. de tutel. l. solet, de admi. tu. l decreto, insti. de cura. §. vlti. ad idem, quia consensu maioris partis vniuersitatis videtur auctoritate solemni superioris forte censendus confirmandus, C. de. de leg. si q. d. & l. quoties, lib. 10 Item quia vr interesse superioris scire, & examinare cui tamquam iudici vniuersitas, & singuli ex ea per consequens sunt subiecti: quare eius assensus videtur exposcendus, extre de offi. archid c ipi ad hoc, §. vlti. de excess. prælat dilecta. cum ibi not. per Hosti. licet eadem decret. pro parte contraria pręter efficax, arg. quid. n. si schismaticum vel hæreticum sibi iudicem constitueret? non vr aliqua re tolerandum, arg. extra, de elect. ca venerabilem. Et istam opinionem declarare videtur Host. extra. de iud. c. vlti. Sed quod prius dictum est, fortioribus vinci videtur argumentis, potissime supposita tali vniuersitate, quæ superiorem

Iudex electus ab vniuersitate, an de iure cõ deat p superiorẽ cõfirmari.

non

non recognoscat, sicut sunt multæ in Italia, de quibus loquitur tex iste, in illa. n. infallibiliter vr, p assumptus per eam in iudicem ɔfirmatione aliqua nō egeat, cum non sit superior, qui eam dare possit, sed in alia, quæ superiorem recognoscat, magis procedit dubitatio, & de illa potest dici, ꝙ sine eius assensu sibi ꝑpetuum iudicem, vel potestatē eligere nō possit, etiam prætextu ɔsuetudinis, in corpore auth. de defen. ciui. §. vlt. coll. 3. C de suscepto, & arca. l. neminem, li. 10. & multis alijs iuribus statuentibus officia publica, potissime iurisdictionalia, quæ iure successorio non trāsferuntur, debere esse temporalia, non perpetua: quæ allegata sæpe is tu metus ca non ita, legum ignarus per Host. d. c. vlt. & ad hoc de elect. fundamenta, lib. 6. Ratio huius fuit, ne tales perpetuo rem publicam occupatā retinentes, aspera dominatione eam opprimerent, ff. de orig. iur. lib. 2. §. & cū placuisset, & ne ɔcussione, dñatione subditos vexarent 50. dist. neminem. Temporalem autem iudicem sibi forte constituere poterit absque superioris confirmatione: quia non reperitur de iure scripto fore necessaria hæc in defensore ciuitatis, C de iurisdict. om. iudic. l. vlt. & per iura superius allegata, intellige tamen iurisdictione superioris integre reseruata, & omni eius emolumento, alias forte se posset opponere pro suo interesse, ne ius, quod habet in subditis, perdat, ff. de aqua plu. ar. l. in concedendo, & l. iudicem, & extra de testi. veniens, & no. de praescript. auditis, & plenius per Host. de offi. ord. cum ab Ecclesiarum, alias esset in potestate subditorum se subtrahere a superioris dominij ditione. Non est autem absonum plures iudices vniuersitati præesse, vno sub alio existente, in corpore auth. de defen. ciui. §. nos igitur, coll. 3. & arg. eorum quæ not. Inno extra de præb cum non ignores, de reli. do cum venerabilis, & per Guli. de re iud. abbate, in subscriptione, sed licet præmissa probabiliter, dicta videantur, tutius tamen est dicere, ꝙ superioris confirmatio requiratur, per ea, quæ sunt pro hac parte allegata, & est expressum in defensore ciuitatis, qui electus ab vniuersitate confirmari debet per superiorem, in corpore auth. de defen. ciu §. vlt. coll. 3. C eo. tit. l. defensores, ita nec occurrit probabilis ratio, quare non ita requiratur in alio iudice, sicut in defensore, sic sentit Accursius, ff. de iurisd. omn. iud. l. & qa. & dicam.] in glo. ne dum ergo.

Iudices plures vniuersitati præesse possunt.

aut consueuerit [a] confirmari, ne ante debitam [b] confirmationem obtentā, ipsæ, vel earum aliquæ sic electo tanquam [c] potestati seu capitaneo rectori, vel defensori, seu officiali in quibusuis obediant, ne ve taliter electus quousque confirmationem habuerit, (vt præfertur) huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij, vel rectoriæ, seu defensoriæ, aut cuiusuis alterius nominis officio se immiscere, vel illud gerere aut exercere quouismodo præsumat, [d] auctoritate Apostolica districtius inhibemus [e]: Decernentes [f] extunc irritū, [g] & inane, quicquid [h] contra huiusmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari. [i] Nulli ergo, &c. nostræ inhibitionis, & constitutionis infringere. Datum Auinioni 4. nonas Augusti, anno 2.

TITVLVS III.

De præbendis, & dignitatibus.

¶ Tempore huius c. obtinentes plures dignitates, personatus, vel beneficia curā animarum habentia ex dispensatione, virtute illius non poterunt retinere, nisi vnum & reliqua tenebuntur resignare verbaliter, & realiter coram ordinario sub testimonio publico intra mensem a tempore notitiæ huius cap. nisi fuissent Cardinales aut Regum filij. Illi autem qui plura talia sine dispensatione obtinebant, poterunt vltimum retinere, reliquis forma præscripta, & sub eodem tempore resignatis. Qui vero deinceps tale habuerit detrimentum vetitos sustinere, & c. extra de consti. cognoscentes.

a ¶ Consueuerit confirmari.] in confirmatione igitur consuetudo attenditur, vt hic, & argum. extra de capel. mo. dilectus. de consue. cum dilectus, de maior & obedien. his quæ, de verb sign. abbate, ff quod cuiusque vniuer. nomine, l. nulli. de mune. & ho. l. vt gradatum, §. 2. cum multis simil.

b ¶ Debitam confirmationem.] debitam dicit, quia examinatio in confirmandis habet præcedere, extra de elect. venerabilem, de iureius. Romani. §. itaque de. §. ita demum confirmabitur si est idoneus, alijs iste cō currentibus. ff de mune & ho l. vt gradatum, § 1. de decur. l. cos, extra de elect. cum nobis olim.

Consuetudo in confirmatione attenditur.

c ¶ Tanquam potestati.] tanquam alij, ergo obedire posset fraude cessante, vt dixi in c. si fratrum.

d ¶ Præsumat.] nedum ergo electus ad dignitates ecclesiasticas ante confirmationem non administrat, de elect. qualiter post obitum, & eodem titu cap. auaritiæ. lib. 6. imo nec electus ad seculares, vt hic, & C. de diuer. offi. & appar. iudi. & proba. eo. l. probatorias, lib. 12 in corpore auth. de defen ciui. § interim, & §. si eadem, coll 3.

e ¶ Inhibemus.] talis inhibitio quemad obtemperandum adstringit, non obtemperandi inobedientiæ notam peccatum inducentem adscribit, extra de ma. & obed. c. si quis, & c. illud, ff. de re mil. l. 3. §. in bello, cum ibi not. & Host. de officio ord. inter cætera, § vlt. de treug. & pa. c. 1. dignum est enim

f ¶ Decernentes.] quarta pars. Et tale decretum Principis factum in contrarium reddit nullum, vt hic vides: nam qua ratione factum contra legis scriptæ inhibitionem nullum est C. de legi. l. non dubium, 25. q. 1. imperiali, eadem ratione factum contra inhibitionem principis, qui lex est animata in terris, in corpore auth. de consul. §. vlt. coll. 4. cum & dici consueuerit, ꝙ mitius agitur cum lege, quam cum legis ministro, ff. de arbit. l. Celsus, & notari consueuit extra de cle. excō. min c. si celebrat.

Princeps est lex animata in terris.

g ¶ Irritum, & inane.] simile, C. de sacrosanct. eccles. auth. cassā, & irrita, & sic cessatione aliqua, vel irratione hominis non est opus, nisi quatenus de facto processerit, cum de se nullum irritari non possit, ff de iniusto, testam. l. nam & sibi, de ædili edic. l. bouem, §. vltimo, & argum. extra de despon. impu. C. ad dissoluendum.

h ¶ Quicquid.] ita facta electio de talibus iuxta, §. omnibus, & singulis, vel obedientia eis præstita, vel factum per eos, iuxta ver. non vero. & consequenter mandata quæcunque processus sententiæ per tales facti, & prolatæ, nulli & nulla sunt tanquam facta ab illis, qui ius faciendi non habuerint post talem inhibitionem. ff de offi proconsul l. obseruate, §. vlt. extra, de consuet. ad audientiam, de iurepa. quod autem, & in decre sancta Romana, in si vbi de hoc dixi.

i ¶ Attentari.] simile de relcrip. statutum, libro sexto Zenze.

Excessi-

Execrabilis.] Decretalis præsens diuisibilis est in duas partes principales: In prima cõstitutionis ratio multiplex præmittitur: In secunda ipsa ɔstitutio modificatiua ꝙ obtinentes iam plures dignitates, vel personatus, seu beneficia cũ cura subsequitur ꝙ. in §. Nos itaque. Et illa diuidi põt in quinque partes: In prima enim ꝙ prædicta obtinentes cum dispensatione legitima, cũ pœnæ adiectione, & certa ꝓtestatione certum quid disponit. In secunda ꝙ illa obtinẽtes absque dispẽsatione canonica statutũ nouum editur, ibi. in §. Porro quia. In tertia ꝙ recipiẽtes ſm beneficium secũ primum non compatiens, ius nouum annectitur ibi, in §. Qui vero. In quarta qui in hoc casu intelligãtur ordinarij, declaratur: ibi, in §. Cæterum ordinarios. In quinta ꝙ modificatiuam constitutionem interpretatio subinfertur ibi, in §. Quantum autem.

beneficium si cum illo secundum simile receperis, quam primum illius possessionem habuerit, vel per eum steterit quominus habeat, primum quo est ipso iure priuatus, modo prædicto resignare tenetur: aliàs vtrumque perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos, & ad quodcunque beneficium habendum. Tandem qui dicantur ordinarij quantum ad præmissa, & quæ sint beneficia curam animarum habentia hic manifestatur, hoc dicit hæc extrauagans; quæ est notabilis, & multum prædicabilis, & grauius obligat quam cap. de multa, eod. tit. in antiq. vt patet ad oculum.

CAP. VNICVM.

Execrabilis [a] † quorũdam tam religiosorum, [b] quã seculariũ ambitio, [c] quæ semper [d] plus ambiens eo [e] magis fit insatiabilis, [f] quo [g] sibi amplius ĩdulgetur, [h] & improbitas [i] importuna petẽtium a no-

a ¶Execrabilis.] Exponi potest hoc verbum, idest abominabilis, seu detestabilis, vel euitabilis, simile verbum & similis expositio, C. de aquæduct. l. ad reparationem lib. 11. ff. de alie. iu mu. cau. fac. l. 1 in fine. potest, C. de admi. tit. l. lex quæ tutores, circa medium. Et merito talis ambitio execrabilis dr̃, cum circa spiritualia versetur, C. de epis. & cle. si quemquam, nam & contra temporalia est vitanda, cum dicatur radix omnium malorum, ad Timoth. c. 6. de pœn. dist. 2. quia radix. 47. dist. c. bonorum. & alibi appellatur mater omnium malorum, in corpore Auth. vt nulli iudi. ver. agatur, coll. 2. Et periculum animæ inducunt in assecutione pluralitatis beneficiorum sine dispensatione legitima, extra de præben. quia intantum, & ibi not. per Host. de exec. cum ecclesiasticæ, licet Inno. ibi notauerit non esse crimen plura beneficia simul habere, & de præb. cum iamdudum, sed infallibiliter Host. opinio est præstantior, saltem in beneficijs se concurrentium non compatientibus de quibus præsens c. loquitur, sic etiam not. idem Inno. de elect. dudum 2. Sed hoc qualiter, nonne hic obtinebantur plura talia beneficia ex dispensatione Papali? vtique, vt patet inf. nonne, ergo tutus erat a periculo animæ ille cum quo dispensatum erat? Dicas, quod sic, & si absque omni causa rationabili dispensationẽ obtinuisset: nam prohibitio retentionis talium beneficiorum non a Deo, sed a sola voluntate conditoris canonis fuit inducta: quare sola voluntate contraria tolli potest, iuxta illud: Est eius tollere, vel interpretari, cuius fuit condere, C. de legi. l. vlt. extra de sentent. excom. inter alia 11. q. 3 §. ex his, sic expresse tenuit Innoc. & Host. post eum, extra de statu mon. cum ad monasterium, in glo. nisi ex causa, & Guli. in Specu. in tit. de dispen. secus si dispensatio fiat contra votum tacitum, vel expressum, vel contra legem Dei, vel contra statutum generalis Ecclesiæ: nam in his facta sine causa in foro animæ non prodesset, sic intellige, quod not. per Ber. extra de voto c. non est, & clarius per Host. & Inn. extra de renun. c. cum inter P.

Dispẽsans in beneficiorũ pluralitate an sit tutus a periculo animæ.

¶Religiosorum.] cum isti sint plus Deo adstricti, quam cæteri: nam per professionem contemptis honoribus abiectis diuitijs, spretisque delitijs arbitrium proprium subiugatum alterius ditioni, extra de elect. quorundam, lib. 6. in eis periculosior est ambitio, cum non sint peiores experti, quam qui in monasterijs defecerunt, secundum August. 74. dist. c. quantumlibet, & scriptum est: Post concupiscentias tuas non eas, mens etiã potentiæ, idest humanæ dignitatis auida, nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere cõcessis, nec pietati adhibere consensum, vt ead. dist. c. visum, & extra de concess. præb. c. detestanda, lib. 6. & alibi legitur. Quos amor dominationis inuasit, iugum disciplinæ fecit respuere. 96 dist. c. quandoquidem.

Dignitatis auidus a vitijs cõ abstinet.

c ¶Ambitio.] expone, idest, aspiratio, vel anhelatio ad dignitatem, vel beneficium, vt colligitur, C. si cer. pet. l. quisquis, extra de præb. cum iam dudum, alibi, tamen sumitur aliter, ff. de decre. ab ord. fac. l. ambitiosa. Et de hac ambitione scribit B. Bernardus: O ambitio ambientium crux, idest, pœna, quomodo omnes torquens omnibus places? hoc ex praua intentione, sic recitat Host. de præb. c. quia in tantum, ipsa tantum nisi ad actum realem processerit, sola pœnitentia tollitur, argum. extra de simo. cap. vlt. & not. Hostien. de cler. non resid. cap. relatum, in verbo, amoueri.

† Hæc extrauagans reperitur inter cõmunes subl. de præbẽ. cum glos. Guli. de mõte Laudono. Et de materia vide Conc. Triden. sess. 7. de refor. c. 2. 4. & 5. & sess. 24. de refor. c. 17.

d ¶Semper.] hoc aduerbium denotat omnimodam temporis continuationem, ff. de ann. leg. l. Cato. §. Imperator, de condi. & demon. l. si quis ita, §. Titio, de cõsecr. dist. 5. c. nunquam.

Ambitio torquet omnes.

e ¶Eo ponitur.] pro tanto, vel pro ideo.

f ¶Insatiabilis.] proprie loquitur huius c. conditor: nã nec societas vnquam nec finis aderit cupiditati, 47. distinct. sicut hi, nam totus mundus nec obolus est auaro, 14. quæstione 4. cap. quid dicam, vnde versificator dicit.

Diues habere cupit quanto plus omnia sumit.
& de ipso dicitur.
Esto seruus æris, si te species trahat æris.
& not. c. sicut hi.

g ¶Quo.] expone pro quantum, vel pro quia.

h ¶Indulgetur.] hoc dicit, quia cum vni indulgetur indigno, ad prolapsionis contagium prouocat vniuersos, 35. quæst. cap. est iniusta, & si ea, quæ male vsurpantur omittimus, excessus viam alijs aperimus, 35. quæst. 9. loci 81. dist. in peruenit, facilitas etenim veniæ incentiuum tribuit delinquendi, dicto cap. est iniusta, & extra de vita & honestate clericorum, vt clericorum, & hoc intellige de facto, de iure enim non tribuit, & sic non obstat. 1. q. 7. cap. exigunt, vel aliter, vt ibi not.

i ¶Improbitas importuna.] idest infesta, seu inquieta, per quam non concedenda frequenter conceduntur, C. de pe. bo. subla. l. 1. lib. 10. extra de conces. præb. detestanda, lib. 6. quare videre non debent, vel saltem concessa reuocari merentur, vt dictis iuribus, & extra de purg. cano. c. cum iuuentute, de rescript. qui per ambitiosam, lib. 6. Per hoc quod dicit, improbitas, apparet, quod alia importunitas, puta, quæ non ad nocendum tendit, sed ad remedium, vel iuris proprij conseruationẽ, vel persecutionem non est inhibita, sed permissa, quare exaudienda, de pœnit. dist. 1. c. importuna, 100. dist. cap. pastica. 2. q. 6. §. post appellationem, ff. de libel. dimi. l. 1. extra de appel. ab eo. lib. 6.

a ¶Pia.

a ¶ Prædecessoribus.] hic dic si placet, quod dixi in proœmio constit.cle.§.in §. hac line.
b ¶ Tam obtinuisse.] scilicet a liberaliter concedente.
c ¶ Quam extorsisse.] scilicet ab inuito per talem importunitatem, extra de purg.cano.c.cum in iuuentute, extorsio enim libertatem nescit, & violentiam sapit, ff. de le.3.l.fideicommissa, § si rem, quare per eam concessa extorta potius quam obtenta dicunt, de electio.quorundam, li 6.

extra de corp.vitia.exposuisti:quisque enim cum onere, in quo substitutus est, vires suas metiri debet: & si impatiens, abstineat, & ad id cum metu etiam, cui se sufficere æstimat, accedat, 1.q.1.non est putanda.
g ¶ In diuersis ecclesijs.] in quibus impossibilitas residendi, & sic Deo seruiendi in eodem instanti temporis arg. ff.de eo quod cer lo. l non vtique, §. si qs ita stipulatur, instit. de verb.oblig.§.loca. inducit prohibitionẽ pluralitatis talium beneficiorum, cum nec in eadem ecclesia, l qua potest Deo continue deseruire, obtineri possint etiã prætextu cõsuetudinis, extra de consue. c.1 lib.6.

bis, & prædecessoribus [a] nostris Romanis Pontificibus, non eam [b] obtinuisse, quam [c] extorsisse plerumque noscuntur, quod [d] vnus interdum etiam ad vnum beneficium [e] ecclesiasticum minus [f] idoneus, in [g] diuersis ecclesijs nedum [h] uicinis, sed etiam ab inuicem longe distantibus, imo [i] nonnunquam in diuersorum [k] regnorum partibus situatis duas aut tres, aut plures [l] dignitates, [m] personatus, officia seu prioratus [n], aut diuersa ecclesiastica beneficia curam animarum [o] habentia [p] possit dispensatiue [q]

d ¶ Quod vnus.] hoc contra ius commune est. vt infra sequitur, quod vnus plura beneficia se simul nõ compatientia obtineat, cum singula sint singulis committenda personis. 76.dist.c.singula, extra de preb.cap.cum singula.lib. 6 cum sibi qs vendicare non debeat stipendia plurimorum, de cler.non resi.quia nonnulli: nam & hoc idem in honoribus, vel militijs secularibus reperitur. Duos enim honores simul agere quis non potest, ff ad municip l. libertus.§ præscriptio, nec duas militias habere, C.q mi.pol vel non l.4 § in posterum li. 12. nec in duobus collegijs simul esse, ff.de colle.illi. l. 1.§. vlt no.de hoc de præb c.præterea.

e ¶ Beneficium ecclesiasticũ,] verbum istud comprehendit nedum canoniam, præbendam, dignitatem, personatum, officium, ecclesiam, vicariam: imo & præstimoniam & pensionem. d vitam pro titulo assignatã, arg. 1.q.3.c.si quis dator &c.ex multis, & sic videtur sentire Inno & Host.de rescrip.postulasti, &c. ad audientiã. In genere autem sumptum hoc verbum, beneficiũ nihil aliud est quam beneuola actio gaudium tribuens capienti, in lib.feud.in quibus cau.feud.amit.§.In primis, ad hoc autem adde quod no.Host.de preb c. super inordinata, in verbo, reputati.

f ¶ Minus idoneus.] hoc ex multis causis põt contingere, not Host.de præb c. sup. sed hic quæro, nunquid ille q sciẽter indignũ promouet ad beneficium, peccet? Vtique, cum contra cõscientiam faciat, & sic ei gehennam ædificet, 28. qõ. 1 §.ex his, extra de rest.spol. litteras. Itẽ quia ex hoc mandatur puniri, quod non fieret, nisi peccasset, de elec.nihil, de præben.graue de æta.& quali ca.ex rõne, &c.indecorum, 13.dist.c.tales, 50.dist.c.aliquantus. Item cum hoc faciat contra expressam prohibitionem canonis, vel præceptum, vt in dictis iuribus, contrafaciens peccat mortaliter, 4. dist §.vlt.extra de maio.& obed. si quis.sic sentit Host de offi. ord. inter cætera, §.vlt.de treu. & pace c.1 Nec tales canones inhibitionem, vel præceptum continentes de consuetudine tolli possunt, licet secus sit in alijs, 4.dist §.leges, no. Host. in d c.1. In foro contentioso tenetur promouens de mala administratione talium promotorũ, arg ff de magi.conu.l.3 ad municip l. Lucius, §.Imperator. C de magi.conue.l.in magistratus, extra de of. Archid. ea q. Sic sentit Inno & Host.post eum d. c. ea ratione, potest enim hoc dici, q mali ministri electio est in culpa, vt dictis iurib.& argu.ff.nau.caup.stabu l.1 §.vlt.nau.cau. stab l. 1.§. hac actione, ad leg Aquil.si seruus, §.Proculus.insti.de ob.quæ ex quasi malc.§.itẽ exercitor. & d. c.ea quæ. Quid autem de illo, qui se idoneũ non sentit, an recipiendo beneficium peccet? Dicas, quod sic, extra de elect.innotuit, §.multa, 26 distinct. priusquam, 48. dist sicut neophytus & arg.ff ad leg.Aquil. item iure. in prin.& § 1.& si seruus, § si calicem, cum similibus, receptionis enim suæ tempore debuit suam inhabilitatem patefacere, & sic vel non recipere, vel dispensationem obtinere, 50.distin.ex pœnitentibus, 24.dist. ca. 1.

h ¶ Nedũ vicinis,] hoc casu vicinæ ecclesiæ, vel longe distantes intelligeremur iuxta cõem patriæ cõsuetudinẽ & opinionem arg ff de fu.l.1 § flumen.de fun. instr l. cũ de lanionis, §. asinã, de dam.infec.l inter quos licet, qnq; loca dicuntur vicina intra duas dietas non distantia, de præb.c.præsenti, §.loca lib.6.
i ¶ Immo.] hæc dictio põt esse aduerbium affirmandi, & ponitur coniunctiue pro, &, sicut alibi, C de noue codi facien, § quibus, alias ponit disiunctiue pro, vel, C. de sacrosan.eccl.l.iubemus, § œconomum: aliquando est aduerbiũ eligendi, & tũc ponit correctiue, vt potest videre in iuribus, ff.de manu. testa.l. Stichus, de hære. instit l.si ita scriptum, de condi. & demon.l. cum ita legatum, de pœnit.dist.1.c.qui dicit, 1.§. opponi, extra vt lit.non contest.accedens, cum similibus.
k ¶ Diuersorum regnorũ,] ex hoc potissime insurgere possent multa mala, de quibus inf. dicitur: nam & contra promotionem vel prouisionem, q fieret ad dignitatem vnius regni de incola alterius regni, admitteret exceptio dñi temporalis, si promouẽdum haberet suspectũ de proditione terræ suæ vel consiliorum, & secretorũ suorum, arg. ff. de pæn.l si quis aliquid, §. transfuga, de re milit.l.oes, §. exploratores, extra de se iud. petitio.ita sentiũt Inn & Host. clarius post eum de accusa. c. sup. his, nam alieni regni arcana scrutari non conuenit, C. de commer.& merca.l.mercatores.
l ¶ Aut plures] puta 4 5.& vlt.a.
m ¶ Dignitates.] Quid sit dignitas psonatus, officium, in quo differunt s in ius scriptum, vide quod super hoc no.Gul.de consue.c.1.lib.6. Vel dic quod ista discernuntur ex institutione vel consuetudine cuiuslibet ecclesiæ: nam dignitas in vna, aliquando in alia est personatus vel offi. tum, & sic Host.de præb.de multa.
n ¶ Prioratus.] super istis prioratibus, si placet, vide q dixi de off ord. c.præsenti li 6.
o ¶ Curam animarum,] intellige qualitercũque siue in foro pœnitentiali, de qua cura loquitur decre. ols, de pæn & dic vt ibi per Host.super hoc notatus, siue in cõtentioso, de qua loquitur decre. dudum. 2 §.tandem.de elect.de hoc per Host.de præb.de multa.
p ¶ Habentia.] sed quæ beneficia dicuntur habere curam, an illa sol. quæ eam habent actu, vel solo etiam habitu, puta illa, q desierunt penitus parochianos habere? Car Guil Duran.& Io. Mon dicũt de elect. licet canon q sola illa, q in actu, non autem habitu, Guil. autem contra sentit ibidem. Sed aliorum opinio plus mihi placet, vt ibi dixi, & illam amplectit Host.de cle. nõ resi. qa nonnulli, qui contra hanc m. tertiam multa quæ sit ibidem, quæ hic mihi attribuere non curo.
q ¶ Dispensatiue.] dispensatio dr esse iuris rigorosi relaxatio 1. q. 7.exigunt, & no.50 dist vt constitueretur, & an sit debita vbi subest causa, & quo iure possit

B pati,

De materia huius glos. vide Io. de Lignano in trac.de pluralitate bñficio rum.

Imo, multiplicites sumitur.

Dignitas per quid discernitur.

Indignus bñficium recipiens peccat.

Dispensatio quid est.

peti, & an peccet non dispensans vbi causa subest? vide quod no in dictis c. vt constitueretur, & exigunt, & 50. dist. domino sancto. Sed per quem super talibus beneficijs pluribus retinendis dispēsari possit? Dic breuiter q ex praerogatiua meritorum personae solus Papa, sic intelligitur decre. de multa §. vlt. de praeben. Sed ob causā vtilem, vel necessariam potest episcopus dispēsare, arg. extra de conces. praeb. cum nostris, § ad hoc. de aeta. & quali cap. tuam, sic nos Host. dicto ca. de multa, licet Ber. aliter ibi sentire videatur, de hoc alias scripsi de consue. c. 1. li. 6. vbi Guli. hanc opinionem sequit, & Pet. de Samp. d. c. de multa, & Guliel. in Spec. ti. de leg. §. videndum, ver. sed nunquid episcopus, & de hoc etiam not. 70. dist. c. sanctorum, & 21 q. 2. si quis iam translatus.

(cum alias non liceret de iure [a] communi) recipere, [b] & simul licite retinere: Vnde inter caetera [c] inconuenientia, subscripta [d] sequuntur: quod [e] videlicet interdum vnus, qui vnicum quamuis [f] modicū vix [g] officiū implere sufficeret, [h] plurimorum sibi vendicet [i] stipendia, [k] quę multis litteratis viris [l] vitae [m] puritate, ac testimonio bonae [n] famae pollentibus, [o] qui mendicant, [p] possent abun-

a ¶ Iure communi.] de cler. non residen. quia nonnulli, de praeb. quia tantum, 70. dist. sanctorum, cum similibus.

b ¶ Recipere.] sume verbum, simul, quod sequitur. alias enim receptio plurium talium bñficiorum permissa est saltem successiue, intantū quod receptio secundi facit ipso iure vacare primum, de pręb. de multa, & hoc intelligo quo ad ipsum recipientem, non aūt quo ad illum a quo primum beneficium habuerit, nam per illum beneficiatus in primo beneficio inuitus ex causa retineri pōt, vt not. Pet. de Sam. d. cto c. de multa, & Ioannes 21. q 2. si quis iam trāslatus: vel potest primum bñficiū tanquam spoliatum ab illo repeti, vt ibi no. Ber.

c ¶ Caetera.] subaudi multa dāna vel pericula: & tunc punctabis post verbum, cętera, vel pōt punctari post verbum, incontinentia, & dices inter caetera inconuenientia.

d ¶ Subscripta.] idest, ī posita, s. mala vel inconuenientia sequentia, quae sunt xj. numero.

e ¶ Quod videlicet.] Primum inconueniens.

f ¶ Quamuis modicum.] multo minus sufficeret ad magnum: nam insufficiens & sic indignus inferiori beneficio, indignior est superiore, ff. de tuta. l. q indignus, & cui minor honor interdictus est, omnes honores maiores interdicti censentur: ridiculum enim est q minoribus prohibitus, ad maiores honores valeat aspirare ff. de interdict. & releg. l. relegatorū, §. vlt. iuxta illud, Carēs minoribus nō fruatur maiorib. ff de ter. expor. l. cui pacto, 24. q. 1. miramur, 21. dist. c. submittat, cū similib, & hoc verum, nisi ex causa contrariū inducatur, extra de tornea. c. 1. dic super hoc vt ibi not.

g ¶ Vix.] haec dictio quandoque difficultatem inducit non tamen impossibilitatem: quia quod vix fit, tamen fit, ff. de iud. l. vix certis, C de poenis, l. incredibile extra de cler non resi. conquerente, 93. dist. miramur, 9. dist. memoriā, de cogna spi. c. per cathechismum li. 6. & hoc nisi in absolute prohibitis, vel de iure impossibilibus, tūc. n. impossibilitatē denotat, ff. de assigna. libe. l. vlt § fi. de leg 1. si seruus legatus, §. qcunq; ad Velle. l. tutor, de ver. sig. l. alienationis, ð munc. & ho. l. relegati.

h Sufficeret.] C. de asses. l. nemo, de ppo. sacro scri. l. hac parte de age in rebus, l. agentes, li. 12. 16 q. 1 presby. 79. di singula, extra de cler non resi. q nōnulli, ex qbus iuribus & similib fuit sumptum, quod hic dicitur.

i Vendicet.] idest, appropriet vel applicet.

k Stipendia.] plurimorum, quod est supra, idest, plurimis debita, vt in iurib. ī. prox. allegatis, vt sup. in gl. hoc contra ius commune,

l Litteratis viris,] quibus Ecclesia Dei per maxime noscitur indigere, vt circumcincta muro inexpugnabili pugnatorum & bellatorum, &c. extra ne cleri. vel monachi super specula. §. vlt. de elec. cum in eo. lib. 6. ipsorum enim scientia est circa spūalium administrationem potissimum necessaria, & circa curam temporalem quam plurimum opportuna, extra de renun. nisi cum pridē, §. p defectu, de off. ord. inter caetera. vnde immerito sunt maiorib. beneficijs honorandi, de praeb. de multa, §. vlt. & tanquam illi, qui ecclesiasticis vtilitatibus desudarunt, digni sunt prouisionibus consolandi. 12. q. 2. ecclesiasticis, & secundum labores suos ad meliores gradus, & ad meliores dignitates producendi, C. de off. praef. Afri. l. in nomine Domini, circa finem de agen in re l. 1. lib 12.

m ¶ Vitae puritate,] idest, mundicia & castitate quem deputatū reddēte a carnis lubrico, de qua vtpote Deo grata, 32. q. 5. c. 1 & quasi p totum, & legi amica, & per legem laudanda, in corpore Auth. de non alie. aut permu. rebus. § optimum itaque, coll. 1 in l. scribit, q sola est, quae cum fiducia pōt Deo animas hominum praesentare, in corpore Authen. de leno. §. sancimus, col. 3. nec luxuriantibus, sed pudicis priuilegium legis datur, in corpore Auth. quib mod. nat effi sui, §. si qs aute defectus, coll. 7. Vel potest exponi, vitae puritate, id est, candore & nitore quem depurante ab omni peccati vitio detersa eius macula, vt colligitur in corpore Authē. de mona. in prin coll. 1 alias parum prodesset castitatem corporis seruare & alijs vitijs maculari, cum omnis virtus patiatur ab vno vitio detrimentum: & delinquens in vno factus est omnium reus, de pœnit dist. 5. confide ret ex de reg. iur. deficeat, vñ promouendi vita nedum honesta quo ad castimoniae obseruationem, imo inculpabilis quo ad alia debet esse, in corpore Authen. quomodo opor epis §. sancimus coll 1. 25 dist. §. nunc autem, & patens esse debet aliis, vt ex eius vitione sedula exemplum procedus sumant, 2. q. q 6. cum pasto- ris & in ita vitae puritas virtutes inducens, quem promotione dignum reddit, extra de elect cap innotuit, §. multa, vnde alibi scribitur, quod non omnes praelati pro praelatis habentur: nomen. n quem ep. sopum non facit, sed vita, 2. q. 7 §. his ita, & per contrarium, secundum beatum Gregorium sequitur, quod cuius vita dispicitur, restat vt eius praedicatio contemnatur, 3. q. 7. § posto.

n ¶ Bonae famae,] hoc dicit ad denotandū, quod promouendus bonorum testimonium habere debet, ab his etiam qui foris sunt, in corpore Auth. de mon § cogitādum, & § ordinationem: quomodo opor. epis § sancimus, coll. 1 & de armis, § nanciguur, coll 6 & in nullo dēt eius opinio vacillare, 33. dist laici, cum extimatio, quę id em est, quod opinio, sit illęsa, id est, non diminutae dignitatis status, ff de vari. & extraor. cog. l. cognitionum, §. aestimatio. quę multum cooperari dicitur, cum per eam nonnulla ad illuminandam veritatē in lucem emergant, ff. de quęst. l. de minore, § tormenta: & praesumptionem magnam in bonum inducit, extra de elect. innotuit, § multa, quare praeferenda effectus reseruatio quant sunque diuitijs, ff. si quis omis. caustel. l. Iulianus, vnde crudelis dicitur, qui eam negligit, 12. q. 1. nolo.

o ¶ Pollentibus,] resplendētibus, vel fulgentibus 12 q. 1 nolo nam tanquam luminosae ardentesque lucernae super candelabrum in domo Domini positae fulgere dicuntur illi per vitae puritatem, iuxta dictum Apostoli: Fulgebunt iusti, &c extra de relig. c gloriosus, li. 6 & nō loci, vel generis nobilitate, sed virtute animi gratiam sibi comparare debuntur, 40. dist c illud.

p ¶ Qui mendicant.] q redundare uf in vituperium

minis-

Honores maiores alicq non pt q minoribus indignus ē.

Vix, difficultatem inducit.

Castitas deputat a carnis lubrico.

Virtus o ab vno vitio detrimentum patit.

Epm facit nomen, sed vita.

de [a] sufficere æqua [b] distributione collata, habentibus ipsa paratur [c] vagandi [d] materia, diuinus [e] cultus minuitur, [f] hospitalitas [g] in ipsis beneficijs debita [h] non seruatur. Et dum

Ecclesiæ ministerium vituperatur, si p clericos mendicat.

ministerij ecclesiastici, 93. dist. c. diaconi, extra de rescri. c. ad supplicationem: cuius mendicitatis vitatio cordi fuit huius c. conditori, vt patet per eius dictû, nec mirum quia cum clerici in sortem & hæreditatem Domini sint vocati, & eius obsequio deputati, & diuinis obsequijs adscripti, de eius patrimonio viuere debent, & Ecclesiæ stipendijs sustentari. extra de præbend. cum secundum, nam Ecclesia cuius sunt obsequio dedicati, ipsos Domino sociauit, extra de pœn. presbyteri, vnde turpe est illum vel illos videri egentes, quos quis habuit in ministros vel coniuges, in lib. feu. de notis feu §. 1. & arg. ff. so. mat. l. alia. de re iud. l. sunt qui. Sed quos clericos appellabis mendicantes, an illos, qui victum habent, sed respectu qualitatis personarum suarum pauperes sunt? Videtur quod illi soli mendicare videantur, qui victum non habent quasi alias pauper tas non prolit, arg. 16. q. 1. c. vlt. extra de sent. excom. ea noscitur, de fur. c. si quis & C. de mend. vali. l. 1. lib. 11.

Clerici mendicantes q. appellandi sunt.

Sed dicas mendicitatem considerandam iuxta personarum qualitaté. Quid enim si homo illustris genere vel eminentis scientiæ, habeat victû suum, sed iuxta decentiam sua indumenta vel societaté & alia necessaria nõ habet, & solo victu sine dedecore status sui contentus esse non potest? negari non debet, quin iste sm se mendicare dicatur, arg. ff. ex qui. cau. ma. l. in eadem, de vsu, l. sed & si quid, de admi. tut. l. cum plures, §. cum tutor. vbi pupil. edu. debe. l. tus alimentorû, §. ante oculos, de ali. leg. l. cum alimentá, de iur. dot. l. quæro, & l. cu post, §. gener. de iud. l. si longius, in fi. & l. sed & si susceperit, §. sed & si propon. is, extra de præben. de multa, §. vlt. de simo. c. & si quæstiones 51. dist. c. non cogantur, pro hoc facit, qd no. Host. expresse de sent. excom. quod de his, & Ber. de testi. c. si quis testium, Inno. de const. cum omnes in glo. vlt. & qd dicam et in glo. æquam intellige, ordo enim naturæ est, qd non omnes sint æquales, in corpore Auth. de mona. § ordinatione, colla. 1. quia non oes per oia, &c. C. de vete. iure enu. l. 1. § 1. circa fi. de offi. rect. prouin. l. potioris, nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi ordo magnæ differentiæ eam seruaret, 89. dist. c. ad hoc potissime, cum talis mendicitas non sit a iure determinata: vnde arbitrarie erit consideranda, arg. extra de offi. deleg. de causis, ff. de leg. 1. l. sidonius §. in pecunia, de iure delibe. l. 1. arbitrium autem suum firmabit iudex secundum personarum qualitatem per iura prædicta, ff. de testi. l. 3.

a ¶ Abunde sufficere,] No. verbum, abunde sufficere quasi dicat non ad superfluitatem, ne mala, quæ sequuntur insurgant, nam sm Hieronymum, aliena rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur, 42. dist. § hospitalem, & 48. dist. c. sicut hi. Et super hoc vide qd no. Host. de pb. de multa, & plenius prosequitur Gul. de relect. statutum, §. assi. florem. in glo. proprium.

b ¶ Æqua distributione,] quæ intellige iuxta qualitatem & conditionem personarum, qd prosequere vt not. tam p ordinariam qd per extraordinariá glo. de rescri. cû a Deo, & 12. q. 1. c. extra, de præb. de monachis, & signãter dicit textus, æqua, nam attenta personarum qualita te non det tñ vni dari, qd alij scrupuloso corde moueãtur, 16. q. 1. de decimis, hoc tñ intellige iuxta no. per Inn. extra de consti. c. cum omnes.

c ¶ Paratur,] Secundum inconueniens.

Religiosus extra claustrum fugit vitæ c non potest.

d ¶ Vagandi materia,] quæ periculosa potissime religiosis existit, extra ne cle. vel mona. c. vt periculosa, de pb. cum singula, lib. 6. de offi. ord. quanto, 16. q. 1. c. a monachi & c. quidã, C. de epis. & cle. gñaliter cû ex debito teneant esse in claustro saltem administratione no habentes higantur, sine illo viuere non posse, sicut pisces sine aqua, eade cã & quæstione, ca placuit. Clericis secularib. est et inhibita, extra de præb. quia intantum, cum non debeant deesse horis canonicis in ecclesijs, in quibus sunt bñficiati, 91. dist. Eleutherius, & multis ca. seq. alias puniuntur, vt ibi. Sed pone clericum bñficiatum residentem in bñficio habere aliqd priuilegium, quia residet: perdet ne illud si vagari incipiat? Dicas qd sic, C. de epi. & cle. l. generaliter canonizata, 16. q. 1. & generaliter & vi detur expressum, C. de domesti & prot. l. si quis domesticorum, lib. 12. ibi not. & arg. ff. pro soc. l. actione, §. item qui societatem, ff. de iud. l. 2. § item si. ex quibus cau. ma. l. miles, l. sicut, §. tamdiu, C. de testa. mili. l. sancimus, quibus non ob lon tem. p præscr. l. sancimus, Quid autem si se excusare nitatur, dicens se habere licentiam vagandi a prælato, vel de consuetudine, quam allegat super hoc introductam, proderunt ne sibi talia? Dicas quod non per ea, quæ no. per Inno. de cler. non resi. ex tuæ. Item cum secularis clericus in pluribus locis domicilium possit habere, ff. ad municip. l. assumptio. §. ius, extra de relecr. dilectus 2. de foro comp. ex parte B. vbi in dubio præsumitur habere domicilium? Dicas, quod in loco beneficij, ad cuius residentiam tenetur, Regularis autem prælatus in solo monasterio suo domicilium reputatur habere, secundum Inn. not. de pri. ui. ex ore, & quicunque in loco domicilij reperitur, præsumitur à locis alijs ex causa probabili fore absens, ff. de fideicom. lib. l. si cum seruum, §. vlt. & per contrarium absens a loco, vbi residere tenetur, malitiose esse absens præsumitur, nisi aliud constet, vt no. Inno. de eo qui mis. pos. c. si aduersarius. Et per hoc videtur ille vagabundus reputari, qui a loco in quo assiduus habet esse, aberrat, vt in d. l. si quis domesticorum. & C. de deserto, & occul. l. 1. lib. 12.

Clericus priuilegiatus qui residet, si vagari incipiat, illud perdet.

Domicilium clerici in dubio vbi præsumitur.

Vagabundus qui dr.

e ¶ Diuinus,] Tertium inconueniens.

f ¶ Minuitur,] qui deberet potius augmentari, extra de constit. ex parte, de rescrip. quia per ambitiosam, lib. 6. nam & diminutio diuini cultus facit reuocari licentiá de non residendo a prælato obtentá, de cler. nõ residen. cum ad hoc, sicut alia necessitas ecclesiæ, no. Innoc. de cler. non residen. tuæ, & magnus fauor ei debetur, nam ipsum turbans capituli sententia damnatur secundum legem, C. de ijs qui ad eccles. confug. denuntiamus, de. epis. & cler. l. si quis in hoc genus.

g ¶ Hospitalitas,] Quartum inconueniens de ista hospitalitate vide, qd legitur & no. 42. dist. c. hospitalem.

h ¶ Debita,] intellige solita & congruens, iuxta quantitaté prouentuum beneficij, sic no. Host. de præb. de monachis, Per hoc autem, qd dicit, debita, videtur innuere, quod necessitatis, non tñ voluntatis est hospitalitas & in beneficiatis hoc certû est 85. dist. Florentinum, & 42. dist. § 1. & quicquid habent ecclesi. &c. 16. q. 1. qcn quicquid no. Ber. d. c. de monachis, Sed quid de alijs, puta laicis & clericis non beneficiatis, est ne quo ad eos necessitatis? Ber. innuere vr, qd sic, intantum quod excommunicari possint, nisi hospites recipiant, 22. dist. § hinc etiam no. de empt. & vend. c. 1. Inno. tamen contrarium ibi no. Host. autem videtur applaudere opinioni Bern. dicens, qd non sufficit soluere integram decimam, nisi de nouem partibus eis remanentibus eleemosynam faciant, 16. q. 1. reuertimini, 85. dist. c. non satis. Tu potes dicere, qd illi in foro contentioso non dicuntur astricti ad hospitalitatem, cû per legê nullus beneficere sit cogendus, cum coactus nullum meritum consequeretur, 23. q. 5. sidem 45. dist. c. qui syncera, & c. de iudeis, nec bonus inuitus quis efficitur, 23. q. 6. c. vides, & sic potest saluari opinio Inno. Sed in foro animæ secus dicas cum misericordiá exercere omnibus sit præceptum, d. c. non satis, & ex præcepto legis quis tenetur diligere proximum ad id, ad quod seipsum, idest ad humanum genus, extra de maio. & obed. c. dilecti. Præmissa etiam dicas in hospitalitate charitatiua: ad aliam n. clerici non tenentur, extra de im. mu. c. ci cap. 1. de epis. & cler. l. 6.

Hospitalitas an sit necessitatis.

Laici an sint ad [illegible] hospitalitaté adstricti.

B 2 nisi

nisi in concessione possessionis facta ecclesiæ concedēs albergam vel hospitium sibi retinuisset: tunc n secus, arg. extra de censi. c. 1. & c. quanto, 18. q. 2. c. seruitium, ff. de pac. in venditionibus, cum simi.

a ¶ Rectores,]singuli in beneficijs residentes.

non sunt sui in vnaquaque regione rectores, [a] ecclesiarum detrahitur [b] commodis & [c] honori, quæ [d] carentes defensorum [e] auxilio in [f] iuribus suis & libertatibus [g] multipliciter [h] collabuntur, [i] & ruinis [k] patent ædificia [l] nobilia, [m] quæ magnificentia [n] extruxerat [o] decessorum: [p] &(quod [q] amarius [r] est dolendum [s]) animarum cura negligitur, [t] & vitiorū [v] sentib. [x]

b ¶ Detrahitur commodis,]Quintum inconueniens; & talis detractio est vitanda cum ad contrarium, scilicet ad procurandam ecclesiarum vtilitatem clerici sint astricti 12. q. 2. fine, & extra de reb. eccl. nō ali. dudū, lib. 6. & c. si quis, C. de sacrosan. eccl. auth. hoc ius, 10. q. 2. hoc ius.

c ¶ Et honori,]Sextū inconueniens & talis honor non est prætermittendus, imo quandoque lucro pecuniario præferendus, ff. si quis omis. cau. testa. l. Iulianus.

d ¶ Quæ,]scilicet Ecclesiæ

e ¶ Defensorum,]sine quibus nihil in præiudicium Ecclesię attentari potest, extra ne se. vac. c. 1. de reb. eccl. nō ali. dudum. lib. 6 & arg. C. si adue. iud. rem iudi. l. cum & minores, cum simi.

f ¶ In iuribus suis,]collabuntur, quod est infra, & est septimum inconueniens, & per hoc, quod dicit iuribus, ꝓo nprehendere vr bona quæcunq; sunt mobilia, vel immobilia: vel per se mouentia, corporalia vel incorporalia, arg. C. de sacrosan. eccl. l. iubemus, de quadrien præscrip. l. 2. de pscript. xxx. vel xl. ann. l. si quis in rem. Inst. de reb. corp. & incorp. circa finem.

g ¶ Libertatibus,]Octauum inconueniens, & in quib. consistant libertates Ecclesiæ, vide quod no. per Inn. de sent. excom. c. nouerit.

Ecclesiæ iura pduo. depe. eūt.

h ¶ Multipliciter,]hoc dicit, quia quādoq; iura Ecclesiæ depereunt ex negligentia beneficiati, de qua scribitur, quod oia lædit, in corpore Auth. de quæsto, § hæc omnia, coll. 6 & eruditionis nouerca efficitur, 84. distin. c. nihil: quandoque ex indebita occupatione seu inuasione aliorū, 12. q. 1. quicunq; militum, 3. q. 1. redintegranda.

i ¶ Collabuntur,]id est, in totum vel in partem pereūt seu damnificant, simile verbum, C. de admini. tut. l. lex quæ tutores, circa medium.

k ¶ Et ruinis,] Nonum inconueniens. Et cum ex talibus ruinis publicus deformetur aspectus, ff. ne quid in loco pub. l. 2 §. si quis nemini, & l. vlt. extra de ele. c. fundamenta, § dignæ, itaq; vitandæ sunt, vt ibi, & C. de ædi. priua l. 2. de ope. pub. l. intra, & ideo marmora vel columnæ domus ēt per dominum eius legari vel inter viuos alienari nō possunt, ff. de leg. 1. cætera, & d. l. 2.

l ¶ Aedificia,]q̄ forent potius reparanda, & in suo bono statu conseruanda, de ele. generali, lib. 6. & patent expressius, C. de admi. tu. l. lex q̄ tutores, circa medium & hoc citius q̄ noualia opera inchoanda, ꝑ hoc enim plurimū laudis acquiri, si ædificia collapsa vetustate, vel desidia derelicta, vel alias inchoata imperfecta perficiantur, C. de ope. pu. l. vlt. & ar. ff. eo. l. opus, & l. vlt.

Turres & mœnia dicūtur ædificia nobilia.

m ¶ Nobilia,] qualia possint dici illa, ex quibus expugnari possunt inimici, vel ex quibus patens est tuta defensio contra eos, vt sunt turres, mœnia & alia fortalitia, de quibus loquitur c. Pisanis, extra de resti. spol. & C. de offi. præf. præto. l. in nomine Dñi. Et possunt dici nobilia iuxta vsum loquēdi communem, ut ff. de fiu. l. 1. §. 1. de fun. instr. l. cū de lanionis, § asinam; quia ad ꝯseruationem nedū rerum, imo & humanorum corporum sunt constructa, quæ dicuntur nobilissima creaturarū, ff. de ædi. edi. l. iustissime. Vel dicuntur nobilia propter sui pretiositatē & valorē, licet modicū annuū redditum afferentia, de quibus loquitur lex in corpore Auth. de non alie. §. si vero alicuius, coll. 2. C. de sacrosan. eccl. auth. perpetua, ver. q̄ si res pretiosa. Sed iuxta hoc pōt quæri, verum priuato liceat facere talia ædificia, vel habere? Breuiter dicas quod in limine imperii non licet, C. de fun. lim. l. 2. lib. 11. & d. l. in nomine Domini. Sed an alibi possit, Dic quod ad æmulationem alicuius alterius, si materiam seductionis inducat, non licet, ff. de ope. pu. l. opus, alias autem licitum est, C. de ædi. priua l. per prouincias, & ibi no. in d. l. 2. Quid autem præsumetur in dubio? Dic quod præsumetur non ad inuidiam vel æmulationem facere arg. d. l. per prouincias, iuxta l. merito, ff. pro soc. cū ibi no. & argu. eorū quæ no. ff. de dam. infe. l. fluminum, §. vlt. Si autem non licet, vt dictum est, noua ædificia vel fortalitia talia facere vel habere: sic nec prius facta nec habita licitum est incastellare, vel propugnaculare: & si contra factum est, condictione ex dictis iuribus vel officio iudicis agi potest per quemcūque, cuius interest, vt ipsa in statū pristinū reducantur, vt no. Inn. c. Pisanis, & Host. post eum.

Turres habere an liceat priuato.

n ¶ Magnificentia,]id est magnanimitas, vt colligitur de supl. negl. præla. c. grandi, lib. 6. simile verbū in psal. Qm̄ eleuata est magnificentia tua, &c. & in corpore Authen. hæc constiō. in fi. de litigio. in fi. col. 5. vel expone magnitudo, C. de offi. præf. præt. l. in nomine Domini. alibi repertes diuersa nomina, quæ attribuuntur alicui præsidenti, quasi in fi. oium contit in corpore Authen.

Ex nō significat prius.

o ¶ Extruxerat,]idest construxerat: syllaba enim, ex, hic non priuat, sicut nec in Euangelio, Et quædam mulier Martha nomine excepit eum, idest suscepit, & extra vt lit. non contesta. quoniam frequenter, §. quod si super, C. vbi in rem actio. l. 2.

p ¶ Decessorum,]Qn̄q; ponitur decessorum, qn̄q; prædecessorum, qn̄q; antecessorum C. de ope. pu. l. vlt. q̄d dic si placet, vt dixi in procemio dñi Ioannis Papæ xxij. super constitutionibus Clementis.

q ¶ Et quod,]Decimum inconueniens.

r ¶ Amarius,]idest periculosius, cum animæ & ipsarū cura sint rebus omnibus præferendæ, C. de sacrosan. eccl. l. sancimus.

Aīa ē omnib. pferēda.

s ¶ Dolendum,]cum sanguis, i. conscientiæ subditorum de præsidentium negligentium manibus requiratur, ꝯ. 3 dist. Ephesijs, extra de offi. ord. irrefragabili de re. iur. quamuis, cum enim ratione officij ad animarum custodiam teneantur, præsumitur contra eos, si pereāt, ff. de eden. l. si quis ex argentarijs, §. vlt. cum ibi no. & ad hoc ff. loca. si quis domum §. Imperator, extra de offi. archi. ea quæ.

t ¶ Negligitur,]talis negligentia contra negligentem peccatum mortale inducit, 81. dist. c. dictum. extra de offi. archi. ea q. quæ vbi de hoc.

u ¶ Et vitiorum,]Vndecimum inconueniens.

x ¶ Sentibus,] si habes sentibus, potes exponere, idest incentiuis, vel inflamatiuis occasionibus, iuxta illud vulgare, quo dicitur: Opportunitas quē peccare facit, q̄ opportunitas est vitanda, de ele. c. fundamenta de sta. re. c. 1 lib. 6. 18. q. 2. definimus. de cohab. cle. c. 1 C. de epis. & cle. l. cum qui, ff. de vsu & hab. non aliter, cū sim. Si habes cœtibus, expone i. coadunationib. vel societatibus, sic sumitur extra de iudi. ca. mulieres lib. 6. & illa est via præcludenda iuxta illud.

Si non vis calui fugias consortia calui.

28. q. 1. c. sæpe maiorū. ff. de ser. cor. l. 1. §. psuadere de iniur. l. itē apud, § appellare, & seq. & sic secūdu hoc verbū cętibus, in mala parte sumitur: alibi sumitur in bona. C. de profes. qui in vrb. l. 1. lib. 12. Si habes, sentibus pro vt est cōis littera: tunc planū est, & expones, sensibus scilicet quinq; corporalibus, p quos tāquam per fenestras mors ad animam intrat, secundum beatum Ambrosiū.

Mors per sensus ad animā intrat.

fomentum [a] periculose [b] præbetur. [c]

¶ Nos [d] itaque tot [e] malis tantisque discriminibus [f] occurrere cupientes, [g] omnes & singulas dispensationes [h] super receptione [i] aut retentione [k] plurium [l] dignitatum, [m] personatuum, officiorum, prioratuum, aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacumque forma [n] vel expressione verborum a nobis vel prædictis prædecessoribus, cuicumque [o] personæ [p] concessas (Cardinalibus [q] tamen sanctæ Romanæ [r] Ecclesiæ, qui cir-

a ¶ Fomentum,] id est, nutrimentum.

b ¶ Periculose] vt puta animæ præiudiciale, simile de pœn. dist. 1 periculose.

c ¶ Præbetur,] hoc potest referri ad illos ex quorum glosis prædicta incõuenientia procedunt, vt eis tale fomentũ præbeatur in suarum periculũ animarũ, vt dixi in glo. si habes, vel parochia notũ ipsorũ ex curę negligetia, arg. extra de sent. excõ. alma. li. 6. vel potest referri ad illorum superiorem, si in illis prædicta inconuenientia tolerarer, q̃a error cui non resistitur, &c. & negligere cũ possis perturbare pueros, &c. nec caret scrupulo societatis occultæ, &c. 83. di. error. & in extrauag. dicti domini Ioan. si fratrũ, §. qui igitur, & si ea quæ male vsurpantur, omittimus, & c. 43. di. peruenit. 35. q. 9. loci ideo vicarius Christi huius ca. conditor volens quo ad subditos, & quoad superiores prædicta inconuenientia penitus euitare, statuit vt sequitur.

d ¶ Nos itaque.] secunda pars.

e ¶ Tot malis] prouenientibus ex vndecim inconuenientibus, vt in parte præcedenti.

f ¶ Discriminibus,] de quibus dixi sup. proxi.

g ¶ Cupientes.] simile de elect. cupientes, de concess. præb. c. testanda lib 6.

h Dispensationes,] hic posset repeti quod dixi in parte præcedenti, in verbo, dispensatiue.

i ¶ Receptione,] dic vt dixi supra circa principium capituli, in ver. recipere, & expone, receptione, scilicet simul facienda.

k ¶ Aut retentione] intellige etiam de collatis successiue talibus beneficijs, de quibus sequitur, vt sit sensus ad dispensationes obtentas super receptione talium in simul facienda, vel retentione ipsorum etiam successiue obtentorum moderationem infra positam sufficiant.

l ¶ Plurium] quotcunque sit numero, vt patet sup. circa princ.

m ¶ Dignitatum. super hoc verbo & sequentibus dic dixi in parte præcedenti.

n ¶ Forma.] de concess. præb. de testanda. de inteiu. cap. contingit 1, § 11 lib. 6.

o ¶ Cuicunq;] cum nedum infinite, imo & vniuersaliter loquatur ad cuiuscunq; qualitatis personas extendatur, ff. de hæ. insti. l. hoc articulo. de leg. præstan. l. 1. §. generaliter, extra de maio. & obed. c. solitę, circa fi. de priuileg. quia circa 19. dist. si Romanorũ, & quia ceteræ personę ab illa vniuersalitate excipiuntur, vt sequitur: vnde per hoc in cæteris effectus vniuersalitatis confirmatur, ff. de fun. instr. l. quæsitum, §. idem tradit domo instructa, in corpore Authen. de non alien. aut permu. eccles. §. vt autẽ coll. 2. cum not. in eis.

p ¶ Personæ.] per hoc verbũ videtur q̃ hęc decreta & eius moderatio extendantur & comprehendant dispensationes personis, non locis cõcessas: nã si idẽ de omnibus voluisset, hoc vtiq; expressisset, quod cum non fecerit, p̃ omissio dẽt haberi, extra de deci. ad audientiã, ff. de lib. & posth. l. cõmodissime. sol. matr. l. si cũ dote, C. de cad. tol. l. 1. § sin aũt ad deficientis. Sed in contrarium videtur quia in omn. b. videtur eadẽ ratio, ergo idem ius, l. vitatio multorũ incõuenientium, quibus præsens c. occurrere intẽdit, ut hic dicitur, arg. extra de transl. epis. inter. de constit. vt cum dilecta, ff. de fun. l. 1. §. hoc interdictum, C. de cõsti. pecu. l. ult. Nam & statutum in anno, licet de se odioso, statutũ cẽset ; alio. ubi ẽ penitus idẽtitas, ff. de adul. l. si postulauerit, §. tõ, de eden. l. quædam, §. numulatios. Et not. Garsias de elect. cupiẽtes, in prin. in gl. sed posito. & colligitur ex decr. 1. cupientes, iuncta ad illam decre. si postquã, §. vlt. eo. tit. & ex decr. licet canon, e. ti. & iuncta ad decre. vnicam, de offi. vica. clemẽ. §. & argu in corpore authent. vt ii. qui obl. se. habe perhi. res mi. § 1. coll. 6. vbi statutum licet pœnale in curatore extenditur ad tutorem pp identitatis ratione, & de hoc plene alias dixi de rescri. abbates cle. § respondẽdo ad decre. statutũ, de elec. lib. 6. qua p̃dictis prima facie videtur obstare. Quid ergo dices? Respondeo q̃ dispensationes locis vel dignitatib. concessas non tollit hæc decret. quia hoc non exprimit, & agitur de iure personarum per dispensationem quæsito tollendo, quare remanet, arg. 16. q. 2. c. 1. & in multis capitulis eiusdem questionis, & in lib. feu. de feud. cog. c. 1. in fi. tum quia in illis cessat personalis ambitio, vagatio & importunitas, quę dederunt causam ob inconuenientia inde sequentia editioni huius decr. vt patet in prin. ergo cessare debet eius effectus, 72 dist. §. verum, C. de trans. l. interpositas, tum quia citius personis quam lo. is vel dignitatibus concessa dispensationes alibi summouentur de rescrip. quia per ambitiosam. de priuil. ca. ne alicui, li. 6. & arg. ff. de cens. l. ætatem, §. rebus, de aqua quo ti. & æsti. l. 1. §. præmittitur.

q ¶ Cardinalibus.] sic dictis, quia sedi Apostolicę, quę axis est & cardo aliarum ecclesiarum 22 dist. sacrosancta, seruiunt, vt sequitur: & sic cognomen sumitur ab eo cui deseruitur, argu. C. de exec. mu. l. hydrauta lib. 10. de aquæ ductu, l. decernimus, §. vniuersos, de fabricen. quan. p totũ, li. 11. ff. de ver. sig. l. item. §. h. in corpore Auth. de defen. ciui. circa prin. coll. 3. de armis, circa prin. C. de episc. & cler. l. decernimus, 21. dist. cleros, 16. q. 1. si cupis.

r ¶ Romanæ Ecclesiæ,] cui soli competit Cardinales habere, & non alteri, nisi hoc haberet ex priuilegio. nos Compostel. de consti. cum accessissent. Quid ergo cur de eius Cardinalib. moderni temporis per dominum nostrũ Papã hodie p̃sidentẽ, & suum antecessorẽ creatis: dicerent ne de iure Cardinales Romanæ Ecclesiæ? Vĩ q̃ nõ, cum propter Romana Ecclesia sit in Vrbe Romana, arg. ff. de verb. sig. l. bona ciuitatis, & l. eum qui, vñ a propria verbi significatione recedi non det in dubio, nec ad abusiuã respectus haberi, ff. de leg. 3. l. non aliter in prin. & §. 1 circa fi. de ver. signi. l. nepos: item quia in vrbe ipsa locum sedis Apostolicæ Dns dĩ elegisse, extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem, §. rationibus, & ipsam vrbẽ Apostoli Petrus, & Paulus vno die pro merito, loco vno pro gloria, sub vno persecutore & pari virtute cõpassi glorioso cruore martyrij Christo Dño consecrarunt, 1. q. 7. c. beati, ext. de elect. fundamenta, & ad illam venit Dominus iterum crucifigi, vt dicto §. rationibus, & in personam Petri, 2. q. 1. nolite. Sed his, & alijs omissis, quæ possent ad hoc allegari, dicitur eas contrariũ, certũ est n. q̃ Deus non in loco, sed singulari S. Petri suam Ecclesiam fundauit, dicens: Tu es Petrus, &c. vt in Euangel. Matt. & recitatur 21. dist. §. 1. &c. vt not. in dicto c. fundamenta, & potestas clauium Petro data in eius persona suis est successoribus attributa, 40. dist. c. non nos, ext. de transla. epis. c. quanto, & c. inter. de re iud. ad Apostolicę, §. nos itaq; lib. 6. constat ẽt personam non solum sede, vel cathedrã facere, 40. di. c. multi. Nos etiam de iure epm esse in Ecclesia quo

Statutũ pœnale q̃nq; extẽdi tur ex idẽtitate.

Card. qua re sic dicti.

Card. per papã creati vbicunque, an dicãtur Cardinales Ro. Eccl.

Ecclesia fuit fundata non in loco, sed in persona.

ad gubernationem & protectionem, & ecclesiam esse in illo quo ad obedientiam, 7. q. 1 scire, vbi est ergo summus eps, qualis est Papa, ibi est Romana Ecclesia, ibi est sedes Apostolica: nam cum de iure communi in ecclesia vacante sit electio facienda 23. distinct. in nomine Domini, extra de elec quod sicut, & papa vbicunque moriē te, sit ibidem vel saltem in ciuitate proxima noui pastoris electio facienda, extra de elect. vbi maius, § porro, & c. ne Romani, cle. 5. ergo sequitur, quod ibi Ecclesia Romana, & sedes Apostolica vacet, & sic necessario habet dici, ꝙ ibi sit, quia non potest vacare proprie, nisi vbi est, sicut non potest quis mori vbi non est, no. Guli. de elect. commissa. lib. 6 ad præmissa facit satis expresse extra de præb. cap. præsenti lib 6. vbi not. Gul. quod vbi est Papa, ibi est Romana curia. Ex his igitur resultat clare, quod creati Cardinales per Papam vbicunque dici debent Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & diligenter aduertenti facilis est responsio ad allegata in contrarium, licet enim Deus disposuerit in vrbe Romana Apostolos martyrium pati, & ipsam eorum sanguine cō secrari: hoc fuit ideo, vt in ea, quæ caput erat superstitionis caput esset sanctitatis, & vbi gentilium principes habitabant, illic Ecclesiæ principes morerentur, vt dicto c. beati. in fi. quare non sequitur, quod ibi solum & non alibi, s. vbi Papa est, sit ecclesia Dei & sedes Apostolica, licet etiam respectu habito ad locum peculiarem in vrbe Rom. dicatur Ecclesia Rom. quod verum est de illa, quæ membrum est vniuersalis Ecclesiæ, ipsa autem vniuersalis Ecclesia in plura membra hodie est dispersa, 7. q. 1. Nouatianus. in persona Petri fundata censetur fuisse vbicunque fuit Petrus, & adhuc esse vbi est hodie successor eius, vt dixi, & patet expresse per hūc textum. Sed ideo gn̄aliter dr̄ Romana, a ciuitate, in qua Petrus fundamentum Ecclesiæ mortem subijt tempo- lem.

Vbi Papa, ibi Rom. curia.

ca [a] nos vniuersali [b] Ecclesiæ seruiendo [c] singularum [d] ecclesiarum commoditatibus se impendunt, [e] ac regum [f] filijs, [g] qui propter

a ¶ Circa nos.] ad instar senatorum alteri principis assistentium, de quibus & eadē rōne de dictis Cardinalib' potest dici, ꝙ censentur pars corporis principis, vnde sicut in illis, ita in istis crimen læsæ committi dicitur maiestatis, C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis, extra de pœnit. felicis, lib 6.

b ¶ Vniuersali.] quę proprie dr̄ collectio fidelium, de consec. dist. 1. Ecclesia. & dr̄ vna, quia vna fides, extra de sum. Tri. fi. mitter, §. vna. in plura tamen membra singularia per orbem terrarum diffusa. 7 q. 1. Nouatianus 16. q. 7. c decimas.

c ¶ Seruiendo.] Not Cardinales dici seruitores Ecclesiæ: nec mirū, cum & Papa seruire ei dicat, quare se seruum appellat: & Imperator seruū vlumū Ecclesiæ se vocat, C. de of. præfect. præ. l. quas gratias, §. 1. cupiens Dei, & ecclesię seruitium adimplere, ea. l. §. hoc ēt, ordo em̄ seruiendi est in humana creatura, vt inferior superiori deseruiat: aliter em̄ vniuersitas nulla poterit ratione subsistere, nisi ex diuersitate graduum ordo diuersitatem in ea seruaret 89. di. c. ad hoc.

Papa & Imperator vocant se seruos.

d ¶ Singularū ecclesiarum.] quæ membra dicuntur vniuersalis ecclesiæ, 7. q. 1. Nouatianus.

e ¶ Se impēdūt.] idest exhibent & promptos & obsequales offerūt sími huic extra de cle. nō resi cū dilectus.

f ¶ Regum.] intellige catholicorum infidelium enim filijs nō est verisimile Papam voluisse aliqd prærogatiuæ circa pluralitatem beneficiorum seruare, cum de iure communi illorum ipsi capaces non sint, saltem vsque ad scdam generationem, de hæret quicunque § hæreticis. lib 6. per lineam tamen masculinam descendentes. eo. ti. c. statutum felicis: & hoc verum esse probabiliter potest dici de dispensationib. per eos obtentis post incursam hęresim per parentes, quia negari nō pōt, quia tales dispensationes sint noui iuris ecclesiastici acquisitæ, a quo tales excluduntur, vt dicto, § hæretici. Sed si ponas dispensationes obtinuisse añ hęresim parētū, erit ne idem? Credo, ꝙ nō: imo habebet locum ꝙ hic dr̄, quia ius q̄situm filijs, p talē hæresim parētum tolli non debet, arg. ff de sena. l. filiam, de pœnis, l. crimē, C. eo. tit. l. sancimus, extra de ijs q̄ fi. a ma. par. c. quæsiuit, & arg. dicti c. qcunque, §. ad hoc, & §. vlt. vbi post hæresim parentū prohibeē filijs beneficiorum acquisitio, non tollit ante facta, & emancipatio facta de liberis post hęresim parentum, nulla dicitur, ergo a contrario sensu ante bene tenet, & suo vigore potitur, ita & hic quia non portabit iniquitatem patris filius, 1. q. 4. c. 1. & 2. arg. C. de hære. auth. idem est potissime, quia tales dispensationes non peruenerunt ad filios ex personis parentum, sed aliunde, arg ad hoc, ff. de interdi. & releg l. 2. de decu. l. 2. §. nullum de iurepa l. 3. in fi. de bo. pos. contra tab. l. 1. §. emācipatus. Sed iuxta hoc quęro: pone aliqua nobilis vel alia mulier fuit vxor regis, illoque mortuo retinuit dignitatem reginæ, ff. ad municip. l. filij, §. vidua, extra de for. cp. c. ex parte, sed post suscepit filium ex aliquo non marito: nunquid ad illud extendetur quod hic dicitur? Dic ꝙ nō: tum quia nō est filius regis, quod iste textus exposcit: tum quia & si a marito, non tñ a rege illum suscepisset, ad illud quod hic dicitur, minime traheret: nam cōtrahēdo cum viro inferiori quā rege, illa desiit habere dignitatem reginæ, C. de inco. & muni l. vlt. lib. 10. & dicto § vidua, & ff de sena l. fœminę. C. de nup. l. cum te. & dicto cap ex parte: & sic nec ex rege nec ex regina ille natus est, quod hic requiritur, & quia in ipso deficit claritas generis regalis, & potissime ob verbum dumtaxat, quod de se omnium aliorum quam regum filios excludit, arg. ff de triti. vi. & oleo leg. l. cum certus de cōtrah. emp l. si debitor, §. verisimile.

Filij hæretici an p dāē suā dispensationem post hæresim parentum.

Regina vidua regina non perdit si nubat inferiori.

g Filijs.] quid autem esset de filiabus: pone autem, ꝙ tempore huius constitutionis aliqua filia regis dispensatiue teneret duas abbatias, vel alias dignitates Monialium, nunquid exceptio, q̄ hic fit de filijs cēsebitur facta de filiabus? Vr̄ ꝙ non: certum est enim, ꝙ filia non est filius, & textus filios excepit, & illos dumtaxat. vr̄ excipere, cum dicit, dūtaxat. Sed cōtrarium teneas: quia hæc cum sit sublatiua iuris ex dispensatione legitima quæsiti rigorosa est, & quo ad hoc odiosa, quare restringenda, de reg. iur. odiosa li. 6. ff de lib. & posthu. l. cū quidam: quare p̄ pseques exceptio q̄ ad eam fit, est fauorabilis: & hoc denotant verba hic posita, prærogatiua gratiæ, &c quare extēdenda, vt dictis iuris & arg. de p̄b. c. si pluribus, lib 6. vt sic & ad filias referatur, cum in eis generis claritas inducens prærogatiuam gratiæ vt hic dicitur, sicut in masculis reperit. ff. de sena l fœminæ, & l. filiam, nec dēt in eis accusari natura, quia ipsa masculos non generauit, C. de lib. prgię l. maximum vitiū de leg. hære. l. lege. 12. tabularū, & quia in fauorabilibus appellatione filiorum filię continentur, ff. de testa tu. te. l. si quis ita dixerit. de leg. 1. si ita sit scriptu. Et verbū dumtaxat, hic positū excludit hic filios aliorū q̄ regum, vt dixi sup. in gl. pcedenti, non aūt regū filias, cū pro filiis sint habendę quo ad hoc, vt prędixi, & pvai, ff de uer sig. l filij, & arg. de mu. & hono. l vacatio. de iure immu. l. 4. Sed pone ꝙ talis filius vel filia conceptus fuerint tpe quo pater rex erat: sed tempore quo nascuntur, desiit esset rex, puta qa depositus vel iuri regni renuntiauit, nunqd ad talē filiā vel filium exceptio, q̄ fit hic, extēdet? Dic breuiter ꝙ sic, qa cōcepti pro iam natis habentur, cum de eorum commodo tractatur, ff. de sta. homi. l. qui in vtero est, vnde superueniens patris calamitas seu casus non tollit eis dignitatem quæsitam, ff de sena. l. filiam, & est expressum eo. tit. emancipatum, §. si quis cōceptus, & ibi casus, & de decur. l 2 §. in filijs, ver. si pr̄. & §. proinde, vnde nulla relinquitur. qō. ꝗ sit casus legis, in corpore Auth. de non eli secundo nubē. §. 1. C. de sur. l. ancillæ, & in eis not. Sed qd esset econtra: pone aliquē conceptum ex inferiori q̄ sit rex, puta.

Regum filiæ an potiant priuilegio filiorum.

Line numbers in margins: 10, 20, 30, 40, 50, 60.

pris ex comite, vel alio tpe quo nascitur pater factus est rex: nūquid quo ad efficaciā exceptionis, quę hic fit, reputabit ille filius regis? Videtur, ꝙ nō arg. eorū quæ no C de nup. l. Imperialis. §. & hic illud & argu C. de suis & le li l ex libera. vbi conceptus ex libera & seruo nō habet priuilegiū filij decurionis, licet pater factus liber post sit creati decurio. Sed

sublimitatem. * eorum.

ꝯtrium dicas: quia expressum est, ff de sena. l. senatoris filiū, & de dec l. 2. in filijs, vt sic natiuitatis liberorū tpe sequens patris dignitas eis ꝓsit, vt ibi, & C. de na lib l. nup & de nup. l. liberam. Non obstat dicta lex libera. qa ibi ab initio iure ciuili nullum fuit mr̄imoniū inter liberam & seruum: quare ꝯceptus ex eis fuit natus spurius, vt ibi. nec libertas vel honor patri obueniens illū legitimum reddit, quare vt spurius non gaudet priuilegio filij decurionis, vt ibi dictum illegitimus originali nobilitate patris non gaudeat, ff de sta. ho l. cum legitime. Itē pone, ꝙ natus est quis, & ꝯceptus ex non rege, q tū rex fuit, & esse adhuc speraī, vt qa depositus est ad tps, ante aduentū tpis illius mortuus est, nūquid iā natus reputabit filius regis esse? Vr̄ ꝙ sic, arg ff. decu l. 2 §. si ad tps. Et idem vr̄ dicendū, si qs sit conceptus ex nō rege & anteq̄ sit natus, suus pater rex efficit, & demū ipso nōdū nato pater esse desijt rex, vt qa depositus vł alio mō, natus postea filius regis videaī cēsendus, vt l. eo. § præterea. Sed quid dices, an hic appellatione filiorū ꝯtinebuntur nepotes salte nati ex filijs? Vr̄ ꝙ non cū ēt in fauorabilib. appellatione filiorū non ꝯtineantur, ff de testa. tute. l ꝙ si nepotes, Insti. qui dati tu pos §. vlt. Sed ꝯtrium pōt dici, arg. ff. de ver sig. l. liberorum, § sed & Papinianus, & l filij appellatio & l. iusta. nam de propria significatione verbi filiorum nepotes ex eis nati ꝯtinentur qa per eos vt ꝑ filios in æuum memoria gñris retinetur, vt dicto §. sed & Papinianus, cuius generis claritas hic exceptionem inducit: licet aliqñ de vsu & de consuetudine loquendi, aliter nepotes, aliter filij appellentur, vt in primis iurib. & sic no. dicto § vlt quare in dubio hic filiorum appellatio cōprehēdit nepotes iuxta propriā verbi significationē, ad q̄ & non ad aliam in dubijs respectus habeī, ff. de leg. 2. l. nō aliter, de verbo sig l nepos, Et an ꝙ hic dr̄ de filiis sit intelligēdum de legitime natis, an ēt de alijs, vt de oīb. cū oēs sint filij & hic indistinctē loquiī. Sed ꝯtrium videretur, cum legitimi de se non sunt capaces talium bñficiorū, de filijs presb. c. 1. & fi. nec dicuntur fulgere claritate gñris patrū, vt s̄. dixit, vñ nō est verisimile, ꝙ hic Papa talib. dispensationes reseruare voluerit. Sed supposito ꝙ dispensationes sufficientes obtinuissent, oīs illegitimatio fuit sublata, ex̄ qui filij sint leg. per venerabilem. quare per hunc textum indistinctē loquentem reseruare videretur: potissime cum hic agī de sublatione iuris ꝑ dispēsationem quæsiti, vt s̄ tetigi circa prin. huius glossæ. a Sublimitatē eorū,]hoc ad Cardinales referas ꝑꝑ hoc, quod sequitur de generis qualitate: q ad filios regū ꝓprie est referendū, licet ad eos hęc sublimitas referi possit, ꝑ hunc tex & arg. de pb. de multa, §. vlt. Ista aūt sublimitas in dn̄is Cardinalib. attendenda est principaliter quo ad mores & merita vitæ, 52. dist c. miramur, nā nō qui maior in honore fuerit, ille est iustior: sed qui fuit iustior, ille maior, ſm Io. Chrysost. 40. dist c multis in fi & alibi legit, ꝙ non in sublimitate graduū, sed in amplitudine charitatis acquirit regnū Dei. extra de temp. ord. c ad aures. Sublimitas hic sumiī quo ad eos ꝑ statuus præeminētia vel excellentia: & vt alibi in corpore Auth. de filijs ante dot. instr. natis in fi. col. 3. quib. mo. na. effi sui in fi col. 7. cū fim & dicto c. de multa, ca. vlt. Sed tñ(vt dixi) sublimandi merita & mores nō inordinati affectus sunt intuendi, extra de pb graue. Quid ꝓsumet in dubio de sublimato, an ob sua merita vel ex alia cā sit sublimatus? Dic præsumendum fore, ꝙ ob sua merita, extra de ꝓsump. cū in iuuentute, & dicto c. miramur, & 40. dist. c. s. & no. Ber. extra de elec. præsenti, ꝙ hodie est sublatū. Ad hoc ꝓstat efficax arg lex dicens, ꝙ quanto quis melioribus præest tanto maior & honestio resti. esse præsumitur. in corpore Auth. defen. ciu. §. nos igitur, col 3 licet gl. dicat ibidē, ꝙ non de honestate animi, sed seculi loquitur, & alibi loquiī: quanto quisq; est celsior, tāto & alijs potētior, 16 q. 1. c. sunt nō nulli: & qa sacrilegij instar obtinet, dubitare an ille dignus sit, quem princeps elegerit C. de cri sacri. l. 2. 17 q. 4 §. qui autē ver. si qs. alias est, ibi, c. & ar C. de aduo. diuers. iudicū. l. restituendæ, in fi. Sed gratia huius quæso, quale sit istius sublimitatis Cardinalatus priuilegiū? Ad hoc dicas, quod est multiplex priuilegium: qa hosti liter Cardinalē insequēs xxxvij. pœnas patit & incurrit, quas saltem oēs nō incurrit insequēs proprium suum, epm̄, vt colligiī extra de pę. felicis, lib 6 & eod tit cap. si quis suadente, Cle Papa v Secūdū, quia cū dn̄i Cardinales sunt legati, ꝯferre possunt bñficia, etiā ad Papam deuoluta, de pb venerabilis. de off leg. c officij. li. 6. Tertiū, qa legati excōicatos pro iniectione manuum vndecunque venientes absoluunt, extra de offi. leg. c excōicatos. Quartum, ꝙ legati de latere mare transeuntes, vti possunt insignijs Apostolicæ dignitatis, puta palefredo vel equo albo, vestimentis rubeis, freno & calcarib. deauratis, & similib. de priui. antiqua. vbi de hoc per Host. Quintum, quia dici possunt patricij, quorū nomina in diademate principis scribi ꝯsueuerunt, secundum Gul. notantem in d. ca officij. Sed cum ipso tenere hoc casu non audeo, quia patricios Imperator sibi in partes eligebat. inst. qui. mo. ius pa. pōt sol § filius, C. de consul. l. vlt li. 12. Papa autem Cardinales nō assumit in partes, sed tm̄ in filios, ex̄ de testi. c. licet dilectus, de pbē. dilecto. nisi faciat eos epos, quia tūc in fratres eos assumit, extra de crim. fal q̄ graui. Sextū, qa pars corporis papæ dici possunt ad instar senatorum, 6. q. 1. §. verum, C. ad l. Iul. ma. l. quisquis ſm Gul. notante in dicto c. officij. vnde alibi no Inn ꝙ collegium habet senatum, arg 90. dist. Constantinus vt no ipse extra de re iud. cum te, & de hoc 16 q. 1. ecclesia Illud autem aliter ꝑsuaderi pōt: nam cum promiscue loquendo de Cardinalibus, omnes fratres appellet: ipsi tanq̄ fratres corporis sui pars fore sunt censendi, arg. C. de agri & censi. l. cū scimus, §. vlt lib. 11. & sicut in persona senatorū cōmitti dr̄ crimē læsæ maiestatis, quia pars corporis principis censentur, vt dicta l. quisquis ita, & committi dr̄ in personis domi norum Cardinalium, vt dicto c. excōicatis, vbi de hoc. Septimum, ꝙ ex præmissis insurgit: nā si ipsi censeantur veri patricij, statim cū sunt creati sunt liberati a patria potestate: dicto § filius, & dicta l vlt. de consul. sed hoc nullo iure cauet, ꝙ sunt patricij, si censeanī senatores, nō sunt liberati ex hoc dicto § filius, cū ex illis dignitatib. solum quis liberetur a patris potestate, ex quib. liberaī a curiali ꝯditione, in corpore Auth. consti. quæ de di § generaliter, col. 6. Sed a curiali liberatur ꝑꝑ xii. dignitates, C. de decu. l. vlt lib. 10 de quarum numero nō est senatoria. Quid ergo super hoc dices? Dic ꝙ si sint creati Cardinales epi, nulla est dubitatio: qa saltem ex epali adepta dignitate liberi facti sunt a patria potestate, in corpore Auth. const. quæ de digni. § illud col. 6. C. de epi. & cle. Auth. sed dignitas, alias incipit, sed hodie, extra qui. fin. sunt legi. per venerabilem. Sed si nō sint creati Cardinales, quid dices? vr̄ ꝙ non sint liberati, nā cum ius patriæ pōtatis consistit in multis, puta in viii. quæ nominantur insti. de patria potesta. § ius autē, s. ō dēt dici sublatū in patris præiudicium, nisi vbi in iure statutū reperiī, cū non sit lex aliqua illud dicēs arg in corpore Auth. de nō eli. secun. nubēres § optimū vtriuq. coll. 1. vbi dr̄, non fraudet pater iure suo: nec. n lex est aliqd tale dicēs ad ide C. de coll. l. illā. de repu. l. dissentientis ext de sup. negli prælā Romana, lib. 6. ne se va can. c. illa, & ꝑ hoc scribitur erubescendū fore loqui sine lege in corpore Aut. de tsiē & lemil §. ꝯsideremus, col. 3. & qa aliorū honores alijs dānorū occasionē esse non oportet, C. de fla. & ima. l. & virtutū, & d̄ silentia, iubemus, li. 12. nec vlli est cū alterius iniuria ꝯsulēdū. 22 q. 2. c. pen

Nepotes etiam regum ꝯtinenī appellatione filiorum.

7 An illi veniāt appellatione filiorū vide q̄ dixi in c. statutum. de hæret. li. 6. Addo hic singu li. Hipp. 91. incip. suscis. Fō.

Sublimari ꝓsumiī qs ob sua merita.

Cardinales nouē habēt priuilegia.

Erubescimus sine lege loqui.

ac generis [a] claritatem sunt potioris prærogatiua [b] gratiæ attollendi, duntaxat [c] exceptis) deliberatione [d] super hoc cum fratribus [e] nostris habita diligenti, de [f] ipsorum consilio & ex certa [g] scientia nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas, [h] quod per moderationem nostrum effrenatam [i] circa easdem [k] personas talium

à c primũ est, C de offi. pfect. vrb l. præfectus. Sed his nõ obstantib. ꝯtrium non improbabiliter põt dici: certum est n. ꝙ multiplex est dignitas secularis vel officium, q̃ vel ꝙ aliquem liberat à curia conditione, vt colligitur dicta l. vlt. C de consul li. 10. & illa eadem, q̃ est in numero duodeno, vt p̃dixi, hodie filiũ liberat à patria potestate vt dicto § gñaliter in quo numero computantur aduocati fisci, quæstores principatus agentiũ in reb. & similes multæ, de q̃bus min⁹ vr̃ ꝙ liberent, cũ ex earũ virtute nullus effici dicat pars corporis principis, & tñ liberant, ergo multo fortius dignitas Cardinalatus, sumpto arg. a minori ad quo no. de ele. cũ in cũctis, vñ licet non sit hoc expresso iure cautũ, tñ de similib. ad similia procedit, ff de le. l. non possunt, cũ plura sint negotia q̃ vocabula, ff. de præscr. verbo. l natura, & statutũ in vno statutũ censetur in alio vbi est penitus eadẽ vel maior ratio no. ff. de iud l. cũ prætor, nec vr̃ damnũ ex hoc pater vel iniuriã pati: cum enim naturaliter augmẽtum in honorẽ filij desideret, extra de testi. c. super eo cũ eadẽ persona fingatur esse cum eo. C. de impub. & alijs substi. l. vlt & eadem caro, 35. q 5 in hac auctoritate, & excellentia & nobilitas filij patrem nobiliorẽ reddat, & laudẽ magnã patri afferat, & magnæ lætitiæ præbeat occasionem, vt legitur in dicto §. generaliter. & gloria patris est filius sapiens, Prouerb. 17. & 25. c. 95. dist. c. esto subiectus in h. tales honores, laudẽ, lætitiã, & gloriam dẽt omni pecuniario commodo, ꝙ ex patria potestate potest contingere, præferre ff. si quis omis. cau. testa. l. Iulianus. Octauũ priuilegium, ꝙ Cardinali asserenti se legatũ creditur absque litteris 97. dist c nobilissimus, licet aliqui hoc reuocent in dubium, No. ꝙ assertioni, Cardinales absque actis creditur super his quæ corã eo acta sunt saltem de consuetudine curiæ, extra de appel. constitutus. vbi hoc no. per Host. in verbo, assertioni, & pro tali consuetudine põt esse ratio, quasi credatur principem, qui ipsum ob singularem industriam explorata eius fide grauitate ad tãta dignitatis magnitudinem adhibuit, nõ esse alias aliter processurum seu iudicaturum esse pro sapientia ac luce dignitatis suæ, quam ipse foret iudicaturus ar. ff. de offi præfect præto. l. vnica circa finem.

Pater & filius fingũtur eadẽ per persona.

a ¶ Generis claritatem,] No habendam rationem nobilitatis generis, & hoc etiã in penis affligendis, de quo dic vt legit, & no. 14. q. 1 quid circa pacem, extra de iureiu cũ quidam ff. de penis, l. quædã, de incen. rui. nau. l. pedius, C de paga. sacri. & tem. l. vlt. cum similibus multis Quantum in honoris exhibitione, & salutatione, & sedis inter iudices assignatione, de quo dic vt legitur, C. de offi. diuer. iu. l. 2. & 3. vbi sena. vel cla. l 3. §. sedendi. de offi. ciui. iu. l 2. de hocẽt no. 3. q. 9. c. necesse. Quantum in beneficiorum obtinẽda multiplicatione. vt hic & de præb. c. de multa §. vlt. Quantum in facien de de ipsis præ alijs ceteris paribus electione, in corpore Auth. de defen. ciui. § interim. col. 3. extra de appel. constitutis, cũ notatis in ipsis, Quantũ ẽt in bñficiorum æquali facienda distributione, super quo vide quod di. xi. s̃. co. c in ver. mẽdicant, Necnõ in aliorũ bonorum vberi administratione, ac ẽt cõsumptione, ff de dona. l. ius, §. nonnunquã, de admin. tu l. cũ plures, §. tutor. de iudi l. si longius in fi. de iure do. l. quæro, & in multis quæ diligens indagator per se poterit reperire.

Nobilitatis ratio ĩ multis est habenda.

b ¶ Prorogatiua gratiæ.] simile de offi. deleg. hac constitutione, de offi. leg. c. officij. lib. 6.

c ¶ Duntaxat exceptis,] eadem verba reperies de priuileg c. ne aliqui. de offi. deleg. hac constitutione. lib 6. vnde hæc verba tollunt dubiũ, si q̃d fieret, an inferior Cardinale, puta patriarcha, primas, archieps, abbas, vel filius inferioris regis: puta ducis vel comitis dispẽsatione obtenta possit gaudere contra hanc decre. & dic q̃d non per hunc textum, & per ea quæ notaui sup in verbo, cuicunque.

d ¶ Deliberatione. No. principem qui omni lege solutus 1. est ff de leg. princeps. extra de cõcess. præb. proposuit. deliberatione velle vti in agitib. sim. de offi leg. cap delibera tione lib 6 C. de le. l. humanũ ne fili⁹ ꝓ patre. Auth. habita, ff de his q̃ in test. delen. l. proxime. d iure pat. l. diui fratres. Si⁹ igitur exemplo quicunq; alius idem facere debet arg. 79. dist legitur, 2. q. 1. Deus omnipotens, extra de re iu. in causis dubium. n. non est omnia omnino quæ consilio recto geruntur, iure meritoque, effectu & firmitate niti. C. de rep. l. 3. & veritas sæpius examinata citius splendescit in lucẽ, & fructus diuinus est iustitiã sepius recẽseri, 25. q. 2. c graue. vnde alibi statuit, ꝙ nõ cũ præcipitatione nec subitanee, sed cũ deliberatione sunt sententiæ proferendæ, C. de sent breui. reci. l 2. extra de re iud pastoralis, cle. 5. § verum, vbi ẽt de hoc dixi.

1 Qualiter intelligatur pricipẽ solutũ esse legib. vide per B. Th. 1. 2. q. 96. arg. 5. ad. de Burchardõli, 15 decretorũ c. 14.

e ¶ Cum fratribus,] collige hic, ꝙ cum Papa de Cardinalib. loquitur, indefinite vel promiscue appellat eos oẽs fratres vt hic & in locis multis alijs reperitur. Et põt ratio reddi, quia licet soli epi Cardinales regulariter & peculiariter fratres, cæteri vero filij appellentur, de crimi. falsi, c. q̃ graui. de testib licet dilecte, de præb. dilectus, ne igit epi notabili fraterno nomine nuncupandi, vt ibi negligi videantur: ideo & alii pp alios fratres appellãtur, arg. ff. de iniu. itẽ apud, §. hoc edictũ, 23. dist c quãquã, extra de hære. cap. si aduersus Et domini Cardinales non epi, qui fraterni nominis appellatione nõ sunt nuncupandi, vt dicto c. quàm graui. nisi pp illos qui episcopi sunt, fratres appellari merentur, sicut nepotes ex filiis, q vere filii nõ sunt, nec sic appellari consueuerũt, ff. de testa. tut. l ꝙ si nepotes. insti. qui da. tu. pot §. vlt. tamen propter filios, & ipsi filii appellantur. Et sic ex psonis episcoporũ consequuntur quod ex sua singulariter nõ possunt, vt alias ꝯtingit, ff. de ædi. edi. l. cũ aut, §. si de bo. pos. contra tabula, l non putauit, § si exhæredatus, quæ re pig. ob pos. l. Aristo. extra de priui. licet, §. 1. de concess præben c. auctoritate, lib. 6. cũ multis similibus.

Cardinales an sint a Papa filii, vel fratres nũcupandi.

f ¶ De ipsorum consilio.] s. Cardinalium, quorum consilio Papa vtitur: quia vult, vt hic vides, non autem ad hoc de necessitate tenetur 2. vt no. extra de re iudi. ad Apostolicæ, lib. 6. vocatus enim est in plenitudine potestatis. 2 q 7. decætero, extra de vsu pal. ad honorem, nec põt ei, dici domine cur ita facis? de pen dist. 2. §. ex persona Et super hoc, quia aliqua quandoq; habent fieri simpliciter consilio alterius, aliquando cum consilio, aliquando de cõsilio, aliquando non possunt fieri sine consilio, & aliquando habent fieri cum alterius assensu, & quid iuris in omnibus istis sit, vide quod no. Compost extra de consti cap pen. & Guli. ne sede vacã. c. l 1. lib 6 ibi dixi.

2 De hoc articulo vide plenissime Filippum Francũ & alios doctores ĩ c. sup eo. de hæret lib. 6. Ho. & Ioã. An. ĩ c. reg sisti. de test. & Panormitanũ in c. quæsiuit de his q̃ fiunt a plã sine cons. c.

g ¶ Scientia,] factum ex certa scientia Papæ robur obtinet firmitatis: etiam si de se nullũ erat, extra de tran sact c 2 de accusa c. ad petitionem. 3. q. 7. c. hec quippe & arg C. de testa. l. omnium de appari. iud l probatorias lib. 12.

h ¶ Moderandas,] diminutionem non augmentum denotat illud verbum, extra de verbo sig c. transmissæ.

i ¶ Effrænatam,] id est immoderatam & indecentem. simi. ff de testi. l. 1. in fi. extra eo. tit. c. significauerunt, & cap cum causam.

k ¶ Easdem personas,] s. quascunque, præterquam hic exceptas, vt sup. patet.

beneficiorum multitudinem refręnemus, ipsique impetrantes fructu dispensationem huiusmodi totaliter [a] non frustrentur. † ¶ Statuimus [b] itaque, & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, quod obtinentes nunc [c] ex dispensatione [d] legitima pluralitatem huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorum, aut prioratuum, seu beneficiorum, quæ alias absque dispensatione [e] obtinere nequibant, vnum tantum ex dignitatibus, personatibus, officijs, prioratibus, ecclesijs vel beneficijs huiusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerit, [f] prætextu dispensationis sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licite [g] retinere: Quæ tamen [h] teneantur [i] eligere, [k] intra [l] mensem [m] numerandum a tempore notitiæ [n] † constitutionis illius: cęteris beneficijs [o] cum cura, vel sine cura, quę ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter non poterant [p] de iure [q] absque dispensatione [r] licite retinere, quæ [s] nos † extunc [t]

Principis indulgentia aliqd afferre debet.

a ¶ Totaliter non frustrentur,] sic enim est interpretanda indulgentia principis, vt aliquā gratiam afferat impetranti, C. de legi. l. 5. ff. de iure immu. l. 1. in fi. ext. de ver. sig. c. in his, nec aliter est interpretanda, extra de verb. sig. olim, ne alias delusoria videatur, ff. ne quid in lo. pu. l. vlt. de iudi. l. si prætor, extra de verbor. signifi. abbat. §. vlti. & c. cum olim, de priuile.

† al. fraudentur.

b ¶ Statuimus.] hoc verbum rem perfectam significat, & cum effectu, non verbotenus accipiēdum est, extra de verb. sig. c. in his & tale statutum principis, ex quo animo legem condēdi factū est oino seruandum est, C. de legi. l. leges, 100 dist. cōtra maiorem, 19. dist. memoriam.

Cōstō an ligeta tēpore editionis.

c ¶ Nunc,] .s. tpe publicationis huius decret. ante enim nō ligauit in corpore Authent. vt factæ nouæ consti. col. 5. ext. de consti. c. cognoscente, de præb. cum singul. §. contra, lib. 6 & inf. sequitur, durum enī esset sentire, qđ statim a tempore editionis ligaret forte penitus ignorantes contra iura, ff. decre. ab ordi. faci. l. vlt. 31. q. 4 dixit Sara, 81. distin. proposuisti, quid enim peccare dicetur antiquitas, si huius decre. inscia, & c. C. de testa. l. iubemus, per consensum enim non ignorantiam volumus obligari, C. de tab. generali.

Dispensatio legitima q̄ dicitur esse.

d ¶ Ex dispensatione legitima,] sed quā dispensationē reputabis legitimā? Rñdeo illam, in qua nihil tacet, vel nihil exprimitur, quo expresso, vel non tacito princeps verisimiliter duci potest ad dispensationē denegandā, de ele. dudum, §. pe. de pręb. c. si dignitatem, cle. 5. sic. n. dici consueuit in impetrationibus beneficiorum, de rescr. si proponente, de pręb. si motu, 1 & c. non potest, lib. 6. Si enim in illis tanquam ambitiosa fit stricta interpretatio, de rescri. si gratiose, & de pręb. q̄uis, lib. sic fit dispensationibus, vtpote a iure cōi exorbitantib. ext. de fil. presby. c. 1. & 2. lib. 6 & arg. ff. de nata. resti. l. 3. de excus. tut. l. qui testamento. stricte forma mandati, in illis, & forma dispensationis in illis seruata cessante argumento in vtriusq; sumpto a minori, vel maiori. super quo uide, quæ no. per Host. de rescri. postulasti, 2 & c. in nostra, & per Inn. de conce. pręb. dilectus, & qđ alias super hoc dixi dicto c. si dignitatem, & quod not. de capel. mo. ex parte.

1 Vide q ibi notatu. F.

2 Et Cyn. in l. q fauore, C. de leg. Font.

e ¶ Absque dispensatione,] illa autem facta per illum qui potest & legitime, ut dixi in no. pręcedenti, redditur licitum, & alias erat illicitum arg. de elect. c. dudū, §. nos igitur, de concel. pręben. cum nostris, § nos vero, de transla. cap. 1.

f ¶ Maluerit,] reseruat ergo optionem circa vnum cum cura, & circa aliud sine cura, sicut alibi reseruatur optio retinendi vnum de prius obtentis, de prębē. cū singula. lib. 6. & eo. ti. c. referente, c. pręterea, & c. iuę, ff. de colleg. illi. § vlti. & p. hoc refrenatur hæc effrænata multitudo super retētione plurium: per hoc ēt in totum non frustrantur effectu dispensationis ipsam obtinētes. cum alias de iure communi vna dignitas, vel personatus se non comparatur cum alia, vel alio, etiā sine cura de pręb. de multa, § hoc idem, de ele. dudum, §. pen.

g ¶ Licite,] i. de nostra licentia per hanc decr. concessa, vel, i. non obstante alia iuris communis prohibitione.

h ¶ Quæ tamen], s. vnum cum cura, & aliud sine cura, vt supra.

i ¶ Teneantur,] hoc verbum necessitatem videtur imponere eligendi.

k ¶ Eligere,] simile de pręb. cum singul. § circa, lib 6.

l ¶ Intra,] limitatiuū est tēporis istud verbum, & vltra illud nō est locus tali electioni, argumen. ff. de fideicomm. l. liber. Thais ancilla, §. intra, de leg. 2. l. statuliberum, §. Stichum, de condit. & dem. l. si in diem. Super quo vide, si placet, quod not. pro & contra de concess. præben. cap. cum ei. Clemen. Papa V. in glo. per hoc patet.

† Not. hic pbari gl. in c. 2. de reb. eccle. nō alie. li. 6. dicentē cōstitōnem notā, quā uis nō publicatā ligare subditos, allego ēt c. 1. ibi, solum sufficit, de post. prę la. l. fin. ff de decret. ab ord. F.

m ¶ Mensem,] sed quot dies facient mēsem? Dic, quod tot, quot continebit mensis, in quo fiet notificatio præsentis constitutionis, vt sequitur, nisi enim sic dices, non numeraretur mensis a tēpore talis notificationis, quod text. requirit, & si de illo mense erant aliqui dies lapsi, supplebuntur de sequenti, argumen. de verbor. significa. l. cum bissextus, de diuer. & tempo. præscrip. l. 1. de re iudi. l. nisi lex, sic no. Hos. de elect. cap. quam sit, & de rescrip. si propter tua, lib. 9.

† Vide q dixi l cle. 1. de cōce. pb. de illis dictionib. ex nūc, & ex tūc. F

n ¶ Notitiæ,] s. vere vel interpretatiue, quæ accidit lapsis duob. mensibus a tempore publicationis p̄sentis constitutionis in corpore Auth. vt factæ no. const. coll. 6. extunc enim ius interpretatur, & fingit quem habere notam constitutionem principis, nec extunc est probabilis ignorantia, ar. 16. dist. quod dicitis, ext. de postu. prælat. c. 1. ff. de insti. act. l. sed & si. § proscribere, cum simil. A quo autem tempore ligent statuta, vel constitutiones aliorum, dic secundum quod no. Host. in sum. de consti. §. quando.

o ¶ Cęteris beneficijs,] s. non electis.

p ¶ Non poterant,] ut sunt personatus plures, uel dignitates, etiam sine cura, ut sup. dixi.

q ¶ De iure,] per hoc vr̄ innui aliqua beneficia, etiam plura numero de iure cōi posse teneri, ad idem de rescri. gratia, 3. lib. 6. & eo tit. c. gratiæ, cle. 5. sic sentit Inno. de pręb. cum iam dudum, hodie autem aliter sentire, uidetur ibid. de concess. pręb. literas, de his plene per Gul. in Spe. ti. de leg. § videndum restat. ver. illud autē, per Gul. dicto c. gratia.

3 Vide q ibi notatur sup gl. de iure, & in c. cū singul. de pb. sup. e. lib. 6 Fon.

r ¶ Absque,] dispensatione,] per hoc excludit beneficia curata etiam, uel dignitates, seu personatus, cū nō sint dimittenda si sunt talia uel tales, quæ de iure communi plures, vel plura possunt teneri, vt quia annexa, uel annexæ dependentia, uel dependentes ab alijs, de præben. c. super eo. de ęta. & qual. cum te.

s ¶ Quæ,] s. beneficia curata: uel alia de iure sine dispēsatione non se compatientia.

t ¶ Extunc,] s. lapso mense a tempore notitiæ huius constitutionis, non ergo ante finguntur, uel censentur uacare: uerbum enim, tunc, certum tempus significat.

vacare [a] decernimus, coram [b] ordinario [c] sub testimonio [d] publico intra idem tempus [e] verbaliter [f] & realiter [g] cum [h] effectu dimissis, & absq; [i]

gnificat, ff de condi. & dem. l. 4. §. 1. & est simile de preben. cum singula. §. 1. & §. circa.

Tūc extre n ū tēpus notat.

a ¶ Vacare decernimus.] No. ex potestate principis ecclesiæ induci fictionem vacationis beneficij, vbi alias non esset: naturam enim rei immutare [1] potest in aliam, & fingere esse, quod alias uere non est, C. de rei vxo. actio. l. prima, & argumen. de concess. preb. cap. cum ei. cle. 5. no. de transla. epis. c. quanto. Quibus autem auctoritatibus iuribus, & rationibus probatur Papam habere auctoritatem summam & excellentem, & potestatem in omnibus, & per omnia, & pre omnibus, vide quod diffuse no. Host. ext. qui fi. sint legit. per venerabilem, §. rationibus.

b ¶ Coram,] tunc coram aliquo fieri dicitur, cum fit eo presente, & intelligente, licet alias nolente, unde coram demente, vel infante, vel dormiente fieri non posset, ff de verb. sign. l. coram.

1 Cū Papa dr̄ imutare naturā rerū, intelligit i his q̄ sūt iuris positiui, vt notatū est in c. q̄to, ext. de trāsla. epi. in glo in verbo veri Dei vicē. in hac editione.

c ¶ Ordinario,] [1] episcopo, vel sede vacante capitulo, vt in §. cęterum, sed quem alias quam in casu huius capituli appellabis ordinarium quo ad talem dimissionem? Videtur q episcopum, cum preordinator dicatur in cunctis, 25. dist. perlectis: & quia oēs ecclesiæ cū suis iuribus in eius potestate consistunt, & regendę sunt parochiæ sub eius tuitione, 10. q. 1. decretum, & c. regēda, ext. de reli. do. c. ex Xenodochijs, cum simi. Sed cum non quæras de dięcesano, nec de loci ordinario, sed simpliciter ordinario, illum dicā ordinarium quo ad hoc, qui alias iure suo potest conferre, argu. ext. de offi. ord. c. cum ab ecclesiarum, de iud. c. decernimus, & de offic. or. etsi ab Apostolicæ, cle. 5. & hoc denotat tex. sequens cum dicit, siue noua collatione ab eo, qui facere poterat facienda, ut sic dimissio beneficiorum talium fiat coram illis, a quibus procedere poterat colla. no. de renū. c. admonet. Si autem quęreretur de dięcesano, uel ordinario loci nullo alio subiuncto, videretur de episcopo forte intelligēdum, ar. de vi. & hon. cle. c. dięcesani, de eta. & qual. c. cum ecclesiæ, de seque. poss. ad compelēdas, cle. 5. in quib. de hoc dixi.

d ¶ Sub testimonio publico,] non dicit sub instrumento publico, uel litteris sigillo authentico sigillatis, sicut alibi fit de ele. ut circa, de offi. or. canonici, lib. 6. 2. q. 4. legatum, C. de epis. & cle. si quis per calumniam, quare videretur satisfactū fore p̄senti constitōni, si aliqua beneficia dimittuntur coram ordinario sub testimonio fide digno testium, per quos facta dimissio reuocata in dubium probari possit, argum. ff de testam. l. hæredes palam, de ritu nupt. l. palam, in prin. & §. quæ ut in adulterio, attenta mente potissime huius decr. ut plura beneficia se alias non compatientia nō retineantur nisi h. e reseruata, quę mens penitus est seruanda, ff. de excusat. tut. l. scire, § aliud, de ele. si posteaquam, §. 1. lib. 6. unde cū non arctet dimittentem ad dimittendum sub publico testimonio scripturę, relinquam dispositioni iuris communis, arg. in lib. feu. de cogn. feu. c. 1. quo iure cauetur regulariter, parem esse fidem testium scripturæ, C. de fi. instr. l. in exercendis, de pac. l. pactum, licet fallat in casib. ibi no. & plenius per Host. de censi. Romana. lib. 6. hoc maxime dico, quia p̄sens constitutio [2] non dimittentem sub testimonio publico est pęnalis, ut sequitur, quare ob odium poenę vitandum, arg. de ele. statutum de reg. iur. c. odia. lib. 6. intelligam testimonium publicum nedum instrumentorū, sed & testium, argu. ad hoc ext. de preb. c. si beneficia, lib 6. ubi habens bn̄ficium dimittere, liberatur dimittendo sub qualicunque testimonio, cum ibi ad certam speciem testimonij nō arcte tur, alias uideretur arctari quis ad impossibile, ubi forte scripturæ testimonium h̄re non posset, quod sentire foret absurdū: tutius [3] tā reputo, q sub testimonio scripturę fiat talis dimissio, cum promptior sit probatio p scripturam, quam p testes, ff de pign. l. contrahitur, cum scripturæ fides non variet, vel labilitatē memorię patiatur, sed testium sic frequenter, ff de Carbo. edic. l. 3. §. duæ causæ, de acq. pos. l. peregre, §. 1.

Testiū, & scripturæ fides par est.

2 Imo est verius, pōderando verbū, publico. Fō.

3 Probatio p scripturā est prōptior q̄ p testes.

e ¶ Idem tempus,] scilicet mensis, vt supra. Igitur infra eundem mensem infra quem de altero, de duobus habet electio fieri, debent alia dimitti per hunc textum alias pęna sequens locum habet, si enim aliter diceres, non haberet 10 fieri talis dimissio intra idem tempus, sed diuersum, argu. ff de condi. & dem. l. si in diem, de fideicom. liber. l. Thais ancilla, §. initia.

f ¶ Verbaliter,] i. verbis expssis, quasi nō sufficiat hoc in mente gerere, nisi uerbis oretenus exprimatur, ff de verb. ob. l. quicquid astringendę, de condi. inde. l. 1. §. qui sciens, C. de condi. ob cau. l. si repetendi. Et hoc sane intelligas in illo, qui loqui potest: in alio autem: puta muto facto, maxime sine culpa, ista verbalis dimissio cadere non pōt, vnde vr̄ sufficere, q nutu vel signo, vel 20 in scriptura, si sit litteratus, se velle dimittere ostendat. argum. ff. de lega. 3. nutu, de procu. l. mutus, de iure do. l. mutus, C. qui testa. fac. poss. discretis, extra de spon. c. tuæ, & c. cum apud, non enim talis vr̄ ad impossibile p hanc constōnem astrictus, 22 qō. 2. faciat homo 4. dist. erit aūt lex, ff. de reg. iu. l. impossibilium. Quid autē de illo, qui loqui nō potest, sufficeret ne q nutu, vel signo sine verbis dimitteret? Vr̄ quod non, argu. dicti c. tuæ, cum ibi no. per Ber. & 43. dist. c. sit rector per loā. & per hunc tex. qui exposcere vr̄ eum uerbalem, & realem di- 30 missionem. Sed non improbabiliter uideretur posse dici contrariū arg. eorum, quæ no. Host dicto c. tuæ, et in summa, de spon. in rubricella, de matrimonio, §. qualiter contrahatur, vbi tenet, q matrimonium per potentem loqui nutu, vel signo contrahi pōt: non. n. quis vr̄ esse deterioris conditionis ex hoc, q loqui potest, quin signo, nutu vel litteris exprimere suū consensum possit ar. ff. de condi. & dem. l. talia, C. de adop. per adoptioné, & de dign. l. maior. de agen. in reb. l. hac saluberrima, li. 12. maxime, qa verba ad aliud inducta nō sunt nisi ad 40 declarandū consensum, 22. q. 2. c. is autē, qualitercunq; ergo cōstet de cōsensu dimittentis, sufficere videt, arg. ff. de leg. 3. l. Pamphilo. § propositum, & ad hoc facit, q no. C. de test. l. iubemus, §. vlt. Et tunc rn̄debit ad hunc text. cum dicit uerbaliter, subaudiens, vel alio modo æquipollenti, puta signis, nutu, uel litteris, ut mens seruetur, quæ verbis est pręferenda, ut dixi sup. in glo. non dicit, nam verba ad extraneum sensum trahuntur, ut mens seruetur, C. de lib. pręte. l. 3. legis enim uerba ciuiliter intelligenda sunt, argumen. ff. de serui. l. si cui, 50 cum nec ius calūniari, nec eius uerba captari, sed quamente dicantur conuenit animaduerti, ff ad exhiben. l. ad exhibendum, caute tamen egerit, qui loqui poterit, si uerbali dimissione vsus fuerit intra tempus huius constitutionis, ut opinionum periculum vitetur, et satisfiat superficiei huius text. cum in his, quæ de facto possunt deduci in dubium, tutius sit sequendum, ff de ven. in poss. mit. l. 1. §. sed si incertum, extra de spon. iuuenis, de cle. excom. min. c. illud, de poen. dist. 7. c. 2. cum simil.

Bn̄ficiū s dēat dimitti verbaliter, qualiter a muato dimittē.

M̄rimoniū p potētē loqui an sine verbis possit c̄hi per nut' solū & sine.

Tutius in dubio declarant ira sequendam.

60 g ¶ Realiter,] q. d. eorum possessionem dimittendo, parum enim prodesset verbaliter illa dimitti, si de facto adhuc detinentur, arg. ff. de pig. act. non est mirum, de act. empt. & ven. l. 2. §. vacua, ext. de re iudi. cum aliquibus, & arg. efficax ad hoc in corpore Auth. de inces. nupt. §. ad hoc quidem, col. 4. ex cuius mente vr̄ sumptum, quod hic dicitur.

h ¶ Cum effectu,] puta nullo in eis custode per se dimisso, & abstinendo penitus a perceptione obuentionū talium beneficiorum, verba. n. cū effectu intelligenda sunt, ff. ne quis eū qui in ius voc. est. l. si alium, §. docere, q̄ quisq; tut. l. 1. §. hęc verba, ext. de cle. non resi. c. relatum.

Absq; & sine, priuant.

i ¶ Absq;,] hac pręposito, absque, priuationem deno-

tat,

tat, sicut & præpositio, sine, ff. de exer. l. 1. §. plures, & de insti. act. sed, & si. § conditio.

a ¶Sine noua collatione.] ergo cum illa poterit, sumpto arg. a contrario sensu in iure fortissimo reputato, l. ff de testa. qui testamento, §. mulier, de offi. eius cui. l. j. §. huius rei, de testi. l. ex eo. extra de his, q̃ fi. a præla. cum Apostolica, § vlti. & hoc verum, nisi ex illo sequeretur absurditas: tunc enim tale argumentum cessat, C. de epis. & cle. conuenticulam, cũ similibus, cessat etiam vbi iura alia ɔ̃dicerent, not. de fo. comp. §. significasti 2. Sed huic obstare videtur extra de ele. commissa, §. porro, lib. 6. vbi beneficium amissum in illa vacatione prima, quæ occurrit ɔferri non potest dimittenti. Sed patens est solutio: quia ibi ex culpa sua habens illud amisit: qui absque iusta causa cessauit intra annum ad sacerdotiũ promoueri: hic autem obtinens plura beneficia, absque culpa sua licet non sine causa aliqua dimittere habuit tex. dispositione huius ɔstitutionis, arg. ad hanc solutionem, extra de æta. & quali. c. 1. de ele. cum in cunctis, §. hoc sane, cum no in eis.

i Quia ipsam est mens legis, gl. Il. q testõ, §. mulier, ff. de testa.

2 Ego addo ca. nobis, 2. de sen. excõ. ibi Pano. & Fel. l. si. §. filii, C. de bon q libe. l. pe. C. q test. facc. pñt: quas ll. allegat, Bar. e nullus, de foro ɔp. quem vide late loquentẽ de ar. a ɔ̃. no sensu. Pont.

eo, quod ad illa nunquam sine noua [a] collatione, ab eo qui facere [b] poterit facienda, redire [c], aut eorum 10 administratione se immiscere [d] præsumant: Alioquin [e] tam [f] his, quam alijs omnibus beneficijs [g], quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant (vt præfertur [h]) sint ipso [i] iure priuati, & prorsus inhabiles [k] ad [l] similia beneficia [m] obtinenda.

b ¶Facere poterit.] istud dicit ideo: quia alias pro non facta habetur collatio, quæ fieret per illum, qui non posset eam facere, 1. q. 7. Daibertum, extra de iure patr. cap quod autem, ff. de offi. proconsul. l. obseruare, § vl- 30 timo.

c ¶Redire.] non est mirum si ad ea non pateat regressus, quia cum decernantur vacare per lapsum mensis, vt supra dr̃, sine institutione canonica non possent licite detineri extra de inst. 1. ex frequentibus, de regulis iur. cap. 1 libro 6 & argum. ff. de decu. l. Herennius, imo aliter ea recipiens, intrusus non intitulatus diceretur, de præben. cum, qui, libro 6 extra de ele. quisquis, & quasi fur. & latro, cum per ostium ingressum ad ea non haberet, argumen. de elect. dudum, 2. & 7. qõ. 1. non 40 furem.

d ¶Immiscere præsumant.] s. iure primæuo, cum nullum competeret, vt dixi in glo præcedente. Quid autem si ad dimissa beneficia iuxta hanc ɔstitutionem aliqui redijssent, vel eorum administrationi se immiscuissent non iure suo, sed alia causa probabili: vt puta ne ipsorum prouentus perditioni seu ɔsumptioni expositi perirent, vel ne ab inimicis occuparentur, sed vt salui reseruarentur successoribus haberet ne locum contra tales pœna sequens? Vr̃, quod sic, ob istius textus inde- 50 finitatem; quasi in culpa censeantur immiscendo se rei ad se non pertinenti, ff. de reg. iur culpa, vt sic color omnis administrationis eis interdictus videatur, arg. de ele. auaritiæ, lib. 6. & in extrauag. Si fratrum. Do. Ioan. Sed ɔ̃trium credo ad instar tutoris, qui ante factum inuentarium administrare non potest: & tamen vt occurrat periculo bonorum ɔsumendorum pupilli, administrationi illorum se potest ingerere sine pœna, ff. de admi. tut. l. tutor qui repertorium, & arg etiam ad hoc, ff. de neg. gest. l nam & seruus, § si vino, & de fur. l. fal- 60 sus, § alienum, circa fi. ex illa enim causa se administrationi ingerens, magis vr̃ implere officium, ad quod homo homini tenetur, ff. de ser. expor. l. seruus, extra de testa. c. cum in officijs, 22. q. 4 cap. 2. quam rei alienæ se immiscere, vt not. dicta l. culpa, nisi enim sic intelligas, quod in fauorem beneficiorum videretur introductũ, in eorum læsionem & damnum retorqueretur: contra legem, sancimus, C ad Trebel de secun nup l. generaliter, extra de reg. iur. cap. quod ob gratiam, lib. 6. & officium charitatiuum de se meritorium videretur interdictum, & esset pœnæ inductiuum ɔ̃ communem legem, arg ad hoc sunt, ff. de iur. do. l. cum in fundo, & de: tenoris ɔstitutionis diceretur talis se immiscens ex hoc,

Tutor q̃ que ante inuẽtariũ pot administrare.

quia semel beneficiorum illorum rector verus extitit ex dispensatione, quam alius, qui nullum ius in eis habuisset: & hãc credo fuisse mentem ɔditoris huius capituli: vnde eius verba indefinita ciuiliter, & sine calũnia sunt intelligenda, ff. de leg. 2. l. debitor, §. vlt. & dixi sup. in gl. 1. verbis.

e ¶Alioquin.] ad omnia supradicta referas: & expone, idest, si infra mensem, vt s. non elegerint, vel si nunc electa nõ dimiserint, vel ad dimissa sine noua collatione redierint, vel eorum administrationi se immiscuerint.

f ¶Tam his,] s. non dimissis: si ad illa redire, vel administrationi eorum se immiscere præsumpserint.

g ¶Beneficijs,] s. vno curato, vt sup.

h ¶Vt præfertur,] sup. in verbo, statuimus.

i ¶Ipso iure.] & sic est canon latæ sniæ, simile de elect. auaritiæ, & c. q̃ sit, cũ simil. multis. Sed hic fortiter obstare vr̃ de pb. cum singula, §. statuẽtes, & §. circa eos, vbi nõ eligentes ĩ mensem, vel non electa dimittẽtes, non ipso iure, sed p sniam priuant illis. Sed ibi in alio illi incurrunt maiores pœnas q̃ isti: cum ibi ex hoc fiant ineligibiles, & sic inhabiles nedum ad similia obtinenda bñficia, imo ad maiora, hic aũt solum ad similia: quare ibi exaggeratur pœna in vno, mitigatur in alio hic aũt non ita: Item hic fauorabilius est actum cum eis quam ibi, quia ex moderatione huius ɔstitutionis pmittitur duorum beneficiorum retentio de iure cõi se alias nõ compatientium: quare eius non debent perfrui beneficio, quam ɔtemnendam censuerunt pro nouo beneficio vetus eligentes grauamen, ar. ad hoc, C. de iur. delibe. l. vlt. si vero postquam, & §. sinautem. ibi autem non permittebatur, nisi solum non vnius retentio: quare ibi minor pœna quam hic.

Oppositio ɔ̃ textum.

k ¶Inhabiles.] ista inhabilitas ambitionis vitio inducitur, vt de elect. dudum 2. de pb. cum singula, lib. 6. & sic collige hic illud quod dici ɔsueuit, qui totum vult, totũ pdit, simile de præb. de multa, & d. c. cum singula, de desp. impu. c. accessit, de rescr. ex tenore, de transla. epis. & quanto, & arg. C. qui mili. non possunt, l. 3. lib. 12.

l ¶Ad similia.] s. iam non obtentis, vel non dimissis.

m ¶Beneficia.] s. cum cura dispensationem in sui retentione exposcentia. Nunquid igitur hæc inhabilitas illos reddidisse intelligitur inhabiles ad simplicia ruralia beneficia obtinenda? Dicas quod non, tum ob odiũ pœnæ de sui natura restringendæ, ff de pœnis, l. interpretatione, de pœni. dist. 1. pœnæ. Tum quia inhabilitas ob pœnam ad maius assequendum, non censetur inhabilitatus ad minus, ff. de interdict. & releg. l. relegatorum, §. solet. Tum etiam quia in illis simplicibus hęc inhabilitas a iure non inducitur per hanc decret. ergo per hominem induci non debet, ff. de reli. l. at si quis, §. & generaliter, de sepul. vio. l. 3. §. non perpetuæ, 13. q. 3. §. in hoc contenti enim debemus esse pœnis legibus comprehensis, ff. de verb. obliga. l. si ita stipulatio, tum etiam quia si huius canonis conditor voluisset inducere inhabilitatem in simplicibus, hoc vtique expressisset, quod cum non fecerit pro omisso dẽt haberi, de deci. ad audientiam, C. de cad. tollen. l. vnica. § sinautem ad deficientis. Tum etiam quia in certis beneficijs inducta non extenditur ad alia, de elect. statutum, lib 6. Tum insuper, quia inhabilis de sui natura ad maiora beneficia consequenda, non sic inhabilis censetur ad simplicia, idem ergo censeri debet de reddito inhabili ex aduentu per hanc constitutionem, argumen. extra de fil presby cap 1. & vlt Quod autem dicit, similia, subaudias, & merito vel maiora, de elect. dudum, & per ea, quæ dixi supra in parte prima, in verbo, quamuis modicum.

a ¶Pet.

Per hoc autem[a] ijs[b] qui dignitates personatus, officia, vel alia beneficia curã animarum habentia ex dispensatione, quæ ius[c] †tribuat iuxta nostram modo rationem præscriptam[d], obtinent, & alia similia beneficia nostrorum, vel alias eorundem prædecessorum auctoritate litterarum expectant cum quibus[e] est, vt illa cum vacauerint, recipere, & vna cũ obtentis retinere licite valeant, dispensatum, nolumus derogari, [f] quin ea cum[g] vacabunt infra dicti[h] temporis spatium possint eligere, & dimissis[i] alijs recipere in forma præscripta[k], ac licite[l] retinere: pœnas[m] similes incursuri[n], si huius nostræ contraire[o] præsumpserint sanctioni[p]. ¶ Porro[q] quia quorundam oculos[r] sic auaræ cupiditatis vitium[s] excæcauit[t], quod plurima talia[v] beneficia simul absque dispẽsatione canonica retinere præsumunt: Nos de illis præsenti decreto[x] statuimus, vt omnia & singula beneficia sic[y] detenta, illo[z] tantum retento, quod vltimo[a] receperũt, dummodo in[b] eo ex collatione[c] canonica competat[d] ius eisdem, intra

a ¶Per hoc aũt.] s. qđ hic statuit, non curatum beneficium ad aliud incuratũ sic alias nõ cõpatientia, quis valeat eligere intra mensem, & electa retinere, &c. omnia dimittere, & quod alias pœnas hic positas patiatur.
b ¶Ijs.] datiui casus est pluralis numeri.
c ¶Quæ ius tribuat.] vt quia est legitima, sufficies, & quæ dicatur legitima ẽ. notatur i verbo, legitima.
d ¶Præscriptam] dic vt sup. no. verbo præcedenti in gl. s. cum cura.

†No. tex. ꝓ statuto faciente mẽtionẽ de beneficijs, quæ iuste obtinẽtur: nã in tali venit bñficia dispẽsatiue retenta ꝑ text. hic. Font.

e ¶Cum quib. est.] sume verbum dispensatum, quod est inf.
f ¶ Derogari.] non immerito, quia qua ratione de pluribus iam obtentis vnum cum cura, & aliud sine cura possunt eligere eadẽ ratione de obtinendis, prætextu dispensationis, quæ ius tribuat.
g ¶ Cum vacabunt.] aliud dicit, quia non vacãtia effectualiter quisque eligere non potest, de concess. pb. c. qui in vitiorum, 7. q. 1. non futuræ, & cap. cum qui, ff de vul. & pup. substi. l. moribus, § interdum, licet impetrans, cum clausula acceptandi in certum puta primum vacaturum, vel ex causa secundum posset acceptare, quoad hoc, vt manus ordinarij ligati dicantur, de concess. præben quia cunctis, §. pen. & cap. ne captandæ, & cap. executor, de quibus contra hoc posset opponi, sed non obstat per iam dicta.
h ¶Dicti temporis,] scilicet mensis, vt sup. in verbo statuimus.
i ¶Dimissis.] ab his. s. prætextu moderaminis huius cõstitutionis obtentis.
k ¶Præscripta.] sup. in verbo, statuimus.
l ¶Licite retinere.] ex huius capituli permissione etiã hic adde, quod dixi sup. in verbo, dispensatione.
m ¶Pœnas similes.] s. illas, quas patiuntur illi, qui tempore huius decreto, plura talia beneficia obtinebant, & formam huius decreti non seruauerunt.
n ¶Incursuri.] s. priuationis ipso iure non dimissorũ, prætextu moderaminis huius decre. obtentorum & inhabilitatis similium obtinendorum.
o ¶Contraire.] s. non eligendo intra mensem, vel non dimittendo beneficia non electa, vel ad dimissa sine noua collatione, & electione redeundo, vel eorum administrationi se immiscendo, vt sup. Sed a quo tempore computabis illum mensem? ipsum enim non potes computare a tempore notitiæ huius cõstitutionis, cum expectantibus post eius publicationem hic reseruetur ius. Dicas igitur ipsum computandum hoc casu a tempore notitiæ vacationis vere, vel interpretatiue beneficij recipiendi, iuxta, c. cum ei, de conces. præb. Cle. §. nõ ante, per ea, quæ dixi sup. in gl. s. tempore publicationis, sicut nec habenti conferre currit tempus, nisi a tempore scientiæ, de conces. præb. quia diuersitatem, vtrum autem in illo præsum tur scientia, vel ignorantia vide quod not. Hostien. eod. tit. c. ex parte assensis, super verbo, recurrerunt.

Sanctio quid est.

p ¶Sanctioni.] sanctio proprie est principis constitutio pœna adiecta 3. dist. summa, qualis est ista, vt patet sup.
q ¶Porro.] Tertia pars.
r ¶Oculos.] s. interioris intellectus, de illis loquitur non de corporalibus, vt alibi de ele. quorundam, lib. 6. Oculi enim tales debent esse deputati ab omni conscientiæ prauitate, 1. q. 1. multi, de hoc in d. c. quorundam, oculi vero corporales debent esse pudici ab omni immundo aspectu. 32. q. 5. qui viderit, aliquando vero certæ personæ ad ministrandæ rei præpositæ dicuntur oculi, qui peruigiles, & prouidi debent esse in agibilibus, 93. dist. diaconi, 6. q. 1. c. oues, extra de offic. archi. ad hoc, §. 1. 29 dist. c. pœnis.

Oculi sũt duplices.

s ¶Vitium.] ergo vitandum, cum sit animarum deuoratiuũ de viu. cap. vsurarum. lib. 6.

Auarus qualiter cæcus est.

t ¶Excæcauit.] not. auarum dici cæcum, quia non habet oculos interioris intẽtionis ad Deum, 47. dist. sicut, de elect. auaritiæ. & c. quorundam, lib. 6.
v ¶Talia beneficia.] quę in parte præcedẽti vocantur legitima, vel sufficiẽtia, & hæc verba synonyma reputantur quoad hoc: quia idem in effectu significant, si enim est canonica, per consequens legitima, 3. dist. cap. canon iuncta l. 3. ff. de legi. Item ex consequenti sufficiens: quia cum talis dispensatio lex priuata dicatur, 3. dist. cap. priuilegia, nihil imperfectum, nihil insufficiens continere debet, C. qui mili. pos. vel non, l. si quis seruum, lib. 12.
x ¶Decreto.] quid sit proprie decretum, vide quod no. 3. q. in summa.
y ¶Sic detenta.] s. sine dispensatione.
z ¶Illo tantum.] in hoc strictius agitur cum istis cum dispensationem non habeant, quam cum alijs habentibus, vt patet in parte præcedenti, & ratio ibi ex textu colligitur.
a ¶Vltimo receperunt.] sed quare magis permittitur illius retentio, quam aliorum: Potes dicere ideo, quia, & alia fuissent legitime quæsita per effectualem susceptionem vltimi: prima omnia vacassent sicut vacaret primum vnicum, de præben. de multa, & eodem titu. cum singula lib. 6 nisi ex dispensationis virtute aliud contingeret, vel nisi ex causa in primis, vel primo detineretur beneficiatus, vt not. 21. quæstione 1. si quis iam translatus, & per Pet. de Samp. dicto c. de multa.
b ¶In eo.] s. vltimo recepto.
c ¶Ex collatione canonica.] Sed qualis collatio poterit hic dici canonica: cum detentio plurium beneficiorum insulta quem a promotione repellat, de elect. duum 25. Dicas q̃ illa, quæ facta fuit a Papa, non obstante prædicta insulta detentione, vel ab alio potente illam improinouibilitate tollere, arg. de præben. c. non potest, § pen. lib. 6.
d ¶Competat ius.] Not. per solam collationem canonicam etiam sine traditione tribui ius in beneficio, vt hic, & de præben. si tibi absenti & c. quorundam, in fi. libro 6. & cap. accedens. Sicut & in vltimis voluntatibus rei legatæ dominium sine traditione transit in legatarium, & rei donatæ in Ecclesiam, ff. de legat. primo, si tibi homo. cum seruus, de leg. 2. cum pater, § surdo, quemadmodum ser. amit. l. si partem, §. 1. de furtis, l. a Tiuo, C. de sacrosanct. eccle. l. vlt. Vide pro

1 Vide, q̃ ibi no. Doctor. in 1. col. & quę ego notaui in c. si gratiose de rescrib. libro 6. Font.

bene

beneficio collato,& eius iurib. agi potest per beneficiatum actione in rem etiam possessione nondum apprehensa per dicta iura, sic etiam not. Compost. de consti. cum M in rebus profanis regulariter secus est, C de rei vendic. l. seruum, de pac. l. traditionibus, 1 ff. de fur. l. eum qui, cum simi.

1 Hinc est q. potior est p. tor, cui pri mo res est tradita, p. ferē prio emptori, cui res tra dita non est l. quo ties, C. de rei ven de qua l. vide Hipp. in l. q. duobus ff. de fal & ad istā gl. faciunt no in c. si tibi absen ti, de pb. lib. 6. & Ion in ca. inter cęte ra, de pb. & vide q notaui ad si c. de cō cess pb. li. 6 Fon.

Sicut autē iter ista est differentia in acquisitione iuris, sic etiam est differentia inter ista in acquisitione possessionis, super quo vide, quod plene no. per Inno. de restitut. spolia. c. in litteris, super uerbo, prius.

a ¶ Limitatū,] s. men tis, vt in parte praecedenti.

b ¶ Verbo,] hoc est, quod sup. dixerat, verbaliter, & dic vt ibi dixi.

c ¶ Et facto,] sup. dixerat realiter in parte praecedenti, sed idem est in effectu.

d ¶ Sine fraude,] q. d. non tetinendo illa per aliquam personam submissam, & hoc designat, q in parte praecedenti dictum fuerat, cum effectu.

tempus (vt præscribitur) limitatum,[a] verbo[b] & facto,[c] ac sine[d] fraude coram[e] ordinario sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod[f] si non fecerint, etiam illo[g] sint ipso[h] iure priuati, in quo ius eis alias competebat, & inhabiles penitus ad quecunque[i] obtinenda ecclesiastica beneficia censeātur. Quod vero[k] deinceps[l] receperint[m] dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens[n] annexam, si antea simile[o] beneficium obtinebant, illud (quo ipso[p] iure postquam secundi possessionem[q] habuerint,[r] vel per eos cū dolo & fraude cessantibus[s] quominus habeant, steterit, priuati noscuntur) absque moræ[t] dispendio in ordinariorum[v] manibus dimittere[x] debeant pari[y] modo: Alioquin[z] extunc[a] sint ipso[b] iure secundo priuati, & nedum ad[c] sacros suscipiēdos ordines,

e ¶ Coram ordinario,] super hoc verbo, & sequenti dic, ut sup. proxi. §. dixi.

f ¶ Quod si non fecerint,] i. si beneficia omnia obtenta sine dispensatione excepto vltimo sine collato verbo, & facto sine fraude non dimiserint.

g ¶ Etiam illo,] s. vltimo recepto, in quo eis ius quęsitum fuerat ex canonica collatione vt sequitur.

h ¶ Ipso iure,] dic, vt dixi in verbo simili, sup. prox. §.

i ¶ Ad quęcunq;.] magis generaliter seu vniuersaliter in hoc § inducitur inhabilitas ista, quam sup. § proxi. vnde dicit quæcunq; nedum similia non dimissis, de quibus non est dubium per § præcedentem, imo ēt dissimilia, puta inferiora ēt simplicia, cum dicat quęcunque, ar. ff. de hære inst. l. hoc articulo, ext. de ma. & obe. statuimus, illa quæ alias dispensatione præcedente legitime poterāt retineri, & ad quæ dimittenda quis nullatenus arctabitur, vt quem maior præcedit culpa, maiori plectatur vindicta, 50. dist. c quia tua, & c in quo maior est culpa, & ext. de hæret excommunicamus, §. credentes, & de cle ex mi. latores, & ff. ad legem Aquiliam Mela. § si plures, ad legem Corn. de sica. l. vlt. cum similibus.

k ¶ Quē vero,] Quarta pars.

l ¶ Deinceps,] post huius decre. editionem.

m ¶ Receperint,] iuste, uel iniuste, puta per uiolentiam vel intrusionem, de pręb. cum qui. lib 6.

n ¶ Habens annexam,] super hoc verbo & alijs, quę pręcedunt, dicas vt dixi sup. circa prin. decre.

o ¶ Simile,] puta dignitatem personatum, uel officium, etiam sine cura, vel quodcunq; aliud cum cura, quia quo ad habendam pluralitatem idem iudicium est de illis, lic. t non curatis, & alijs curam habentib. extra de pręb de multa § hoc idem, de ele. dudum 2. §. sed cum in iure. n autem quo ad omnia alia, vt colligitur, de æta. & qual. c iuncta decre. licet canon. de ele. lib. 6. & colligi ēt potest extra ne cle. vel mo. c. super spec. iuncta decre. statutum. eo. tit. lib. 6.

Beneficiū de facto um obtinens, ab epo expelli pōt.

p ¶ Ipso iure.] quasi dicat, non expectata sntia hominis, cum sit sntia iuris. Et ubi constat quem ipso iure priuatum, uel alias ius non habere in beneficio, quod detinet de facto expelli ab illo per iudicem potest, nec poterit dicere se spoliatum, & sic restituendum, quia iudex eps magis exequi sui beneficij debitum dr, quam violentiam inferre, sic no. Inn. & Host. post eum, de restit. spo. c. accepta, & de presb. constitutur.

q ¶ Possessionem,] s. pacificam, & super hoc si placet, videas, q dixi & notaui de elect. commissa. lib. 6.

r ¶ Habuerint,] subaudi, & fructus ex eo percipere potuerint: alias primum quis dimittere non tenetur, de pręb. c. si tibi concesso. lib. 6. 2

2 Vide q ibi not. ad tex. Fon.

s ¶ Cessantibus,] nam dolum, vel fraudem adhibentes, in consequenda possessione haberi debēt quo ad hoc pro possidentib. ff. de qbus in lo. pu. l. 2. §. hoc interdictū, & de reg iu l. qui potest facere, sicut per contrarium dolo desinentes possidere, pro possessorib. sunt habendi, ff. de rei vendicat. l. si autem, §. primo. de reg. iur. l. parem, & eod. titu. cap. pro possessore, lib. sexto.

t ¶ Absque moræ dispendio.] q. d. non expectata sententia priuatoria facti, vel litis contestatione, omissa facti allegat one, vt alibi, & simili modo exponi, & dici consueuit, de rescrip. c. ab excommunicato. de præben. si beneficia, lib. 6.

v ¶ Ordinariorum,] qui sint illi cauetur inf. prox. §.

x ¶ Dimittere,] hæc dimissio ad factum solum refertur, cum iure in illo competenti sint priuati. ut sup. dr sicut alias contingit de ele. nosti, & ibi no. cum sim.

y ¶ Pari modo,] s. verbo, & facto, & sine fraude cū effectu, & sub testimonio publico, ut sup. proxi. §. & præcedenti, quod dic, ut ibi dixi.

z ¶ Alioquin,] i. si primum adepta possessione secundum, uel per eos steterit in ordinariorum manibus sine mora non dimiserint verbo, & facto sine fraude.

a ¶ Extunc,] non ergo ante, ut dix sup.

b ¶ Ipso iure secundo priuati,] per hoc patet, quod hęc decre. est canon latę snīæ, nedum in priuando quem primo beneficio tali per susceptionem secundi similis, imo & etiam priuando illum secundo, vbi illud non dimiserit prout hic statuitur, olim autem videbatur sententia necessaria quo ad priuationem secundi, de præben. de multa, ver. sed si forte, vbi dicit, etiam alio spolietur, non dicit spoliatus sit, & eodem titu cum singula lib 6. cum dic t, repellatur, non dicit repulsus sit, vt alias in simili dici consueuit, & notari de foro com pet. si diligenti, de excess præla grauem, 11. quæst. 1 inopia C. de iur. omn iudi. l. in criminali, unde ui, l. si quis in tantam In quibus, & similibus sententia priuatoria est necessaria, quia ipso iure, uel eo ipso non inueniatur instructa. Et ita secundum hoc decret. de multa, dicetur per istam in hoc correcta, 3 vel trahetur ad istam, ut uerbum spolietur, ibi positum exponatur, id est iā spoliatus, uel spolietur de facto, quatenus de facto tenet. cum ipso iure ius sibi competens in illo amiserit, ut hic dicitur, certum est enim, quod hæc decre. exaggerat pœnam, & inducit alias duas nouas, quę statim sequuntur, quę ipso facto incurruntur, & quę in dicta decre. non erant.

3 Circa istud punctū vide ibi Pan. I.

c ¶ Ad sacros,] de non sacris nihil statuitur hic, quare non uidentur prohibiti suscipi, ff. de interdi. & relegat. l. relegatorum, §. vlt. extra de bigam c. 2 cum ibi no, per Host. de cle. duan duello, & Henricus, 50. dist. quicunq; & c. placuit.

a ¶ Quod

quin etiam ad habendum quodcunque[a] beneficium ecclesiasticū inhabiles reputentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura[b] (vt præmittitur)[c] vel dimissa,[d] nostræ[e] & sedis Apostolicę dispōni de ipsorū fratrū cōsilio reseruamus.[f] Inhibentes,[g] ne quis pter Romanū Pontificē[h] quacūq;[i] sit sup hoc auctoritate munitus, de hmōi[k] beneficijs disponere,[l]

a ¶ Quodcunq;.] de hoc dic, vt dixi sup ,pri §. in gl. vlt.

b ¶ Vacatura,], s. ipso iure ex dispositione huius constitutionis.

c ¶ Vt præmittitur,], s. præcedente dispensatione electis duob. vno cum cura, alio sine cura, vel illis non electis, vel cæteris non dimissis, vel dimissis, si ad alia quis sine noua collatione redierit, vt sup in § nos itaque, vel nulla pcedente dispensatione retentis plurib. illisq; non dimissis, retento vltimo rite collato. iuxta, §. Porro, vel scdo simuli suscepto, & primo nō dimisso, iuxta istum, § in his n inducit vacatio per hanc constōnem, i oib. in §. nos in vltimo receptis in § porro & in isto, & hunc intellectum innuit, § sequens cum di. c. t, vt pmitti pditis, nisi n. sic intelligas, videretur hic innui, q omnia beneficia in futurum vacatura per susceptionem similium essent hic collationi Papæ reseruata, & super eis sublata potestas ordinarij, uel Legatis sedis Apost. Cardinalibus conferendi, q est expresse 5 decre. de multa, § his quoque, & 5 decr. cum singula. §. statuentes, et de præb. & haberet dici necessario, q illa iura cum suis similibus sint correcta, & non est verisimile conditorem huius canonis hoc sensisse, ar. de ele. ecclesia 2. §. denique, C. de inof. test. l. si qñ, nam iurium correctio uitanda est, de ele. cum expediat, lib 6. in corpore Auth de admi. off. in fi. coll. 3. nec uoluisse intantum restringere ptātem ordinariorum in bñficijs conferendis, in magnum forte periculum diutinæ vacationis, ar. extra de priui. pastoralis, de pçbē. statutū, lib. 6. vr ergo intelligendum hic reseruationem factam esse de bñficijs, q p hanc cōstōnē vacare censet, & q alias non uacarent, ut sic hoc intelligatur in q̄tū minus derogare dicetur alijs iurib. cōib: arg. de rescri. c cautam, quæ, de consue. cum dilectus, ff. de legi l. sed & posteriores, iuxta id quod alibi statuitur, quoties enim sermo duas significationes exprimit, ea potissime recipiatur, quę rei agendæ aptior est, i. iuri cōi non contraria, ff de reg iu. l. quotiens idem sermo. & alibi legitur, quotiēs sine captione nihil inuestigari potest, eligendum est, quod minus habet iniquitatis, vt eodem titu. l. quotiens nihil, & opinor hanc mentem fuisse conditoris huius capituli.

d ¶ Vel dimissa,] intellige pretextu dispensationis sublatę, ut statuitur sup in §. nos itaq;, quid ergo si nulla sint dimissa, iuxta illum §. sed habens dispensationem super pluribus omnia de facto retinuit cotra hanc decre. q̄ & qualia tam dimissa dices hic reseruata? Vr q nulla, sed dic q saltem censebuntur reseruata tanquam pro dimissis habenda, uel tanquam uacatura, ut dixi in gl. pcedenti. Non sic autem de obtentis plurib. sine dispensatione, iuxta, §. porro, illa em tanquam uacatura per lapsum mētis no pōt dici reseruata, cū tpe huius cōstōnis editę uacarent, sed nec tanquā dimissa, ubi dimissa non fuerunt, nisi diceres ipsa pro dimissis forte habenda. Sed si ponas ipsa dimissa, censebuntur ne ipsa reseruata? Vr quod non: sicut nec dimissa pretextu adeptorum secūdorum similium, cū hic uideatur Papa reseruasse solum illa, quę per hanc constitutionē ipso iure dicuntur uacare, ut dixi in glo. pcedenti, uel quę sunt dimittenda ex dispositione huius constitutionis, non autem alterius.

e ¶ Nostrę & Sedis Apostolicę,] differentiā collige inter ista, de rescri. c. si gratiose, lib. 6 ff. loca l 4. sed in casu psenti quo ad effectum reseruationis nulla vr dña, quia licet hæc reseruata per conditorem huius constitutionis non conferuntur, remanerēt conferenda per successorem, cum nedum sibi reseruauerit, sed & sedi ipsi, q non moritur, ut dicto c. si gratiose, & argum. in corpore Auth quo opor. epi §. licentiam, coll. 1. 12. q. 1. c. liberti.

f ¶ Reseruamus,] sed supposita plenitudine potestatis, iuxta quam Papæ dici non pōt, dñe cur ita faci? de pçn. dist. 3. §. ex persona, si quæras a me quę potuit esse causa rōnabilis, q ipse talia bñficia ad se reuocauerit conferenda, possum rñdere quod cum solicitudo onerosa Pontificalis officij Papę imposita, ut in extrauaganti eiusdem dñi Papę, quæ incipit: Ad onus, multis indigeat ministris (cū messis quidē multa, operarij vero pauci, 21. dist. c. in nouo) vocandis per eū in partem solicitudinis, 2. q. 6. c. qui se. ext. de vsu pal. c. ad honorem, quos remunerare tenetur, nec non illos qui suis antecessorib. seruierunt, 12. q. 2. c. hoc hrōi, & c. charitatem, & c. ecclesiasticis, & ad eius sedē cōfluat, vndecunq; clerici indulgentes, q̄b. paterna prouisione subuenire tenetur. maxime ne in cleri opprobriū mendicare cogantur, 93. dist. c. diaconi, ext. de rescrip. cap. ad supplicationem, habeatque multis mundi magnatibus (illis potissime, qui Dei Ecclesiam in multis restaurarunt, uel illorum antecessores, & qui Eccles. ę Dei fuerunt deuoti filij, & defensores) se fauorabilem exhibere, de rescr. Sedes Apostolica, in beneficijs conferendis ad eorum instantiam, ut ad subsidium Ecclesię pro tempore citius inducantur, & ne alias ab eo retrahantur, argu C. de bon. quę lib. el. 1, ff. de opc pub. l. 2. iustū fuit, & æquū adinuenire modum, per quem Papa possit de multis beneficijs prouidere, ut cum iusta fiat distributio de eisdem, ut in princip. huius capituli, pot. tām p cum in eo donandi immensitas necessaria dicatur, in corpore Authent. de non alienan. aut perm. u. re. eccles. §. si minus, coll. secunda, & ista potest dici ratio, quare beneficia uacantia per alium, quam per eum regulariter conferri non possunt, de præb. licet ecclesiarum, lib. 6. & ibi de hoc dixi.

g ¶ Inhibentes,] post talem inhibitionem, uel reseruationem ligata sunt manus ordinarij, ut tunc cōferre non possit, ar. de rescr. sibi qui gratiam, de conce. pçb. c. executor, & c. si capitulo, li. 6. cum sim.

h ¶ Romanum Pontificem,] subaudi, uel alium ab eo super hoc potestatem habentem, de pçoen. licet, lib. 6. tunc enim per alium faciens, hoc ipse facere censetur, de reg iur. c. qui per alium, lib 6. oia enim nostra facimus, &c. C. de vet. iur. enu l. 1. § sed neque, ext. de pçben si Apostolicę, lib. 6.

i ¶ Quacunque.] etiam legationis Cardinalis, cum sic indeterminate, & vniuersaliter loquat, & nihil excipiat arg. de maio. & obe. c. solitæ, circa si de hac, & inst. l. hoc articulo, & ext. de pçb. c. licet, lib 6 vbi sunt verba similia, & magis specificata, quam hoc, licet alias ex virtute legationis suę posset conferre beneficia, etiam ad collationem sedis Apostolicę deuoluta de pçb. cap. venerabilis.

k ¶ Huiusmodi beneficijs,] s. dispositioni Sedis Apostolicę reseruatis.

l ¶ Disponere,] puta illa cōferendo, vel ad ipsa aliquem eligendo, uel de eis prouidendo. An autem per hoc uideatur laico patrono interdicta potestas pñtādi ad talia bñficia Sentire vr Gul q non, de pçp. c. licet, cū de iure pñtandi non fiat mentio. Item: qa q pręsentat aliquem ad beneficiū nihil deponit de ipso, cū per pręsentationem aliqd ius in eo no qrat, de re iud. cū Bertholdo. & ibi no. in 3 gl. sed textus huius indefinitas, & vniuersalitas contrarium innuit, potissime cum statim subiungat, uel alias inacuare quoquomodo pręsumat, nulli autem uenire debet in dubium, quin per pręsentationem aliquid in beneficio innouari dicatur, cum alteri quam pręsentato de iure conferri nō possit, tamen

Iuriū correctio vitanda est.

Papa multa bñficia sibi reseruat ca. multis prouidere debeat.

Pręsentato ius ex pręsentatione non quæsitum.

tem durante præsentatione, & agi pôt, vt præsentatio ad mittatur d.c. Bertholdus, cum ibi nō maxime si sit facta a clerico, cum illa vim electionis habeat not. Inno. de iure pa. cum autem, nec ille variare possit, ibi, & cod. tit. c. pastoralis, & si præmissa vera sint, vt hic patrono ét laico, sublata præsentandi potestas. quod fieri bñ pôt p Papam cū de sola gratia iuspatronatus in laico toleret, 16. q. 5. si quis, epotum, extra de iure pat. quoniã, & quo ad illud sit de foro Ecclesiæ, extra de iu. quantum, ad hoc etiam notari consueuit extra de iurepa. c. cum dilectus.

bilis ratio, quare non sic talia possent dimitti beneficia coram ordinario originis sicut coram ordinario domicilij, vel beneficij, cum ille sicut iste Papam certificare possit de beneficijs dimissis corã eo. Sed cum textus ordinarios tm̃ reputat Epos beneficij, vel domicilij, vel capitula ecclesiarũ cathedralium eorundẽ, & nihil de ordinario originis dicat, nõ audeo dicere, q corã illo dimittẽdo quis bñficia satisfaceret huic cõstitutioni: vnde ex quo sic scripta est, seruanda est, 6. q. 3. scriptũ est, 19. dist. in memoriã, ff. qui & a qui. l. pspexit, & in dubio verbis cõstitutionis habet stari, ff. de exerci. act. l. 1. §. si is qui. ver. in re igitur. ad muni. l. cõstitutionibus, vt pœna hic imposita eu itur. Ratio autẽ quare sic scripta est, pôt reddi: q̃a Epi illi, & maxime Epi benefic j plenius Papam certificare poterunt de dimissione beneficiorum potissime reali, quam Epi originis, arg. extra de præsumptio. c. quosdam, & c quanto, C. de rescin. ven l. quisquis.

vel circa illa per viam permutationis [a], vel alias [b] innouare quoquomodo præsumat. Nos enim si secus actum, sed attentatum fuerit, irritum [c] decernimus & inane.

¶ Cæterum [d] ordinarios intelligimus [e] in casibus supradictis Episcopos [f], in quorum ciuitatibus [g], vel diœcesibus consistunt beneficia seu aliquod eorum, quæ debent secundum [h] præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere commorantur [i], vel Ecclesijs cathedralibus [k] vacantibus [l] capitula eorundem [m]: & hi [n] de beneficijs tum dimissis, quam (vt præmittitur [o]) perditis [p], nos [q] vel Apostolicam sedem [r] certificare studeant quàm primum [s] commode poterunt indilate [t], vt de illis salubriter disponere valeamus. [u]

a ¶ Permutationis.] igitur permutatio de talib. etiam vacaturis hic est inhibita tanquam per reseruationem, inhibitionem, decreti interpositionem affectis, arg. extra de concel. præb. si capitulo, &c. si soli, lib 6.

b ¶ Vel alias.] puta translationis de aliquo beneficio ad alia facienda: vel forte illa alteri vniendo, vel alia diuidendo, vel alia submittendo, vel censum eis imponendo, vel similia faciendo, cũ hic gñaliter dicatur innouare quoquo modo. Vel potest dici alias innouare, puta ad illa aliquem præsentando, vt dixi sup proxi.

c ¶ Irritum.] hæc clausula ligat penitus ét ignorantes de præb. si postquam, &c. dudum, de elect. c. ubi, lib 5.

d ¶ Cæterum.] quinta pars

e ¶ In casibus suprascriptis.] In §. nos itaque, & § porro, & § qui vero, & per hæc verba innuit & denotat, q alias sint vel esse possint alij ordinarij. quam Episcopi, vt supra notaui in § nos itaque, in verbo coram ordinario.

f ¶ Episcopos.] intellige etiam talium beneficiorũ collationem non habentes, cum generaliter loquatur, & hoc innuit textus sequens de capitulis ecclesiarum cathedralium mentionem faciens ad quæ certum est de iure communi beneficiorum collationes non spectare, extra ne sede vacã. illa, cum sim.

Epus est triplex. s. originis, domicilij, & beneficij.

g ¶ Ciuitatibus, vel diœcesib.] disiunctiue ponuntur hæc duo, quasi vnum non sit reliquum, de rescrip. cap. Rodulphus.

h ¶ Secundum præmissa, s. in §. nos itaque, & in §. porro, & § qui vero.

i ¶ Commorantur.] Episcopus igitur beneficij & Episcopus domicilij hic ordinarij quoad hoc sunt censendi: simile extra de temp. ord. c. cum nullus, lib. 6. Si quæras quare hic conditor canonis non reputauit superiorem ordinarium Episcopum originis sicut ibi? Potest dici, q ex causa ibi de illo, & alijs fit mentio, vt liberius & facilius possit quis ad ordines promoueri ab alieno Episcopo, cum a pluribus possit licentiam obtinere, & hoc denotatur ibi cum dr, hoc casu: hic autem non curauit cõditor de originario episcopo facere mentionem, cum facilius coram ordinario domicilij (cum ibi commoretur beneficiatus) possit beneficiã dimittere, vel saltem corã ordinario beneficij, cum sub illo in dubio præsumatur beneficiatus domicilium hẽre, vt notat Ion. de priui ex ore, quam coram ordinario originis, qui beneficia dimittenda in sua diœcesi forte non habet, nec psonam habentem illa dimittere, saltem quoad forum, vt no. ff ad municip l. assumptio, §. 1. Sed cum in loco originis dicatur, quis hẽre domicilium regulariter, & quo ad honores, & quoad munera, ff ad muni. ip. l. ordine, §. vlt. de muner. & hono. l. & qui originem, non vr̃ proba-

k ¶ Cathedralibus,] i. est Episcopalibus, ob honorem cathedræ sic dictis, arg. de offic. ordi. conquærente, de dona. pastoralis.

Vacatio multipliciter contingit.

l ¶ Vacantibus.] intellige qualitercunque siue morte, siue renuntiatione, depositione, translatione, vel alias, quoquomodo, cum indistincte loquatur, arg. 7 q 1. §. ec ce quibus, ff de bono. possel. contra tab. l. 1. §. vlti. pro socio. l actione, §. publicatione. Et quia vtrobique eadem ratio hoc igitur casu capitulum cathedralis Ecclesiæ vices sustinet Episcopi, quoad beneficiorum dimissionem recipiendam, licet ipsi, vel alia de se non conferant, ne sede va illa.

m ¶ Eorundem.] s. Episcoporum beneficij, & domicilij, vt supra

n ¶ Et hi,] scilicet Episcopi: vel eis deficientibus, capitulum.

o ¶ Vt præmittitur,] sup. in tribus proximis, §.

p ¶ Perditis.] sed de quibus perditis hoc intelliges? dices ne loqui de perditis illis, quæ retineri poterãt: quia alia non dimittuntur iuxta præcedentes, §. vt eorum collatio spectet ad Papam: dicas q sic: mens fuit enim conditoris huius canonis suæ collationi reseruare omnia beneficia, quæ ipso iure per hanc constitutionem vacare censentur, vt sup dixi.

q ¶ Nos,] s. viuentes.

r ¶ Vel Apostolicam sedem.] s. nobis ad æternæ salutis gaudium euocatis. Vel potes dicere sedẽ Apostolicã ét nobis viuentibus, cum ibi sit Papa, ibi sedes Apostolica, vt notaui sup. in §. nos itaque, in ver. Romanæ Ecclesiæ.

s ¶ Quam primum commode,] s. arbitrare, iuxta regionum longinquos, vel propinquos viarum discursus, ar. de ele. c. cupientes, & c. quam sit lib. 6. de appel. cum sit Romana, C. co. tit. l. cum post, & est simile huic de cle. ægro. c. vnico, §. si autem Episcopus, lib. 6.

t ¶ Indilate,] i. absque corpore, mora, vel negligentia.

u ¶ Valeamus.] non dicit, de perditis aliquid q de illis valeat disponere tanquam per hanc constitutionẽ reseruatis: quare facit pro hoc q dixi in verbo, pditis. sed cum quantũ ad certificationem Papæ faciendum, hic æquiparati videantur dimissa, & perdita, vr̃ q sicut illa sunt hic reseruata, ita & perdita. Sed ad hoc potest dici, q licet de hoc sit Papa certificandus, vt valeat de illis disponere, non ea hic l. quatur, q de omnib. vt de reseruata.

¶Quantum [a] autem ad modificationem attinet ante factam [b]: illa dumtaxat, & non alia beneficia Ecclesiastica [c] quocumque nomine [d] nuncupentur, curam animarum habere censemus quæ parochias [e] habent, in quibus est animarum cura, nõ per vicarios [f] perpetuos, sed per rectores aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales [g] vicarios exercenda: necnon & illa, quorum ministris ratione beneficiorum huiusmodi competit visitare [h], inquirere [i], procurationes [k] recipere, suspendere [l], excommunicare [m] seu ab excommunicationis, & suspensionis sententijs absolue-

vatis disponat, vel disponere velit, alias hæc reseruatio iuris cõis sublatiua, potestati ordinariorum derogatiua, & sic odiosa amplia retur, & extenderetur ad casus non expressos, q de iure tolerabile non vr: p hoc aũt q dicit, salubriter disponere valeamus. vr innui, q Papa sit certificandus de talibus beneficijs, & eorum qualitatibus. q a illa sui n expressio aperire, & parare põt viã salubri dispositioni Papæ.

a ¶Quantum ante.] sexta pars.

b ¶Ante factam.] s. § nos itaque, s. q qs vnam dignitate personatum, officiu prioratum, Ecclesiam, vel aliud officium cũ cura possit cum aliquo, vel alio simili sine cura licite retinere.

c ¶Ecclesiastica.] qualia sunt illa proprie, quæ clerico tantum conceduntur in perpetuum, id est ad vitam, quę residentiam exposcunt, quam exigit omne beneficiũ, nisi ĝtio contier, vt nota, per Inno. de cle. non resi, clericos, & de talibus dicitur, quod sine canonica institutione detineri non possunt, de insti. ex frequentibus, de regulis c 1. lib. 6 ad differentiam illorum, quæ conferuntur etiam laico tanquam bene merito, 16. q. 1. c possessiones, & q 6 c. illud, C. de sacrosan. eccle l. iubemus, 12. q. 2 quicunque suffragio, vel causa pietatis, 12. q 1. quia tua 1 2 dist. c. si qui vero.

d ¶Nomine,] de nomine enim curandum non est, ex quo constat de corpore, arg extra de procura. petitio, ff. de hære. insti l. quotiens, cum simi.

Curam in solidũ põt plures in eadẽ ecclesia hẽre.

e ¶Parochias,] sed qua beneficia hẽe dices parochias? Dic, vt no. per Gar. & Guido, de elec. licet canon, lib. 6.

f ¶Vicarios perpetuos.] beneficia igitur in quibus instituuntur vicarij perpetui, non dñt quoad hanc modificationem hẽre curam, quia cu alio curato possint retineri, vt hic, & de præb. super eo. lib 6. ut se in curata sunt quoad vicarios ipsos, vt no. Ber. de offi vic. ex parte. Sed an rector principalis nihilominus dicatur curam hẽre? Dicas q sic, quia cum spiritualem iurisdictionem sup vicarium & alios habeat, vt d. c. super eo. curam habere dicetur, de elect. dudum, & ĵ statim sequitur, sic sentit Host. de præb. expositi, de n. presby constitutus, in verbo perpetuus, & in c. ad hoc, super verbo, præfuerunt. Non enim est inconueniens, q in eadem Ecclesia sint plures curam insolidum habentes vno super alio existẽti, not Inno. de præb. cum non ignores ad hoc facit in arg. efficax iste textus: quia cum tñ quoad modificationem prælatam tales Ecclesiæ habentes vicarios, non dicantur hẽre curam quoad rectorem principalẽ, vt hic: ergo alias censentur quoad illum curam hẽre: alias quo ad modificationem istam nihil specialitatis induceret per hanc decr. arg. ad hoc de præb. lib 6. præsenti, § loca, de rerum permuta. § 1. Item quia statutum in certo casu singulariter, in alio effectum suum non extendit, arg. ff. de leg. 3. l. hæres meus, § 1. de aur. & arg leg l. 1. § item si duæ.

Vicarius tẽporalis cu a suo noie non exercet, q tn facit p petuus.

g ¶Temporales vicarios.] ideo sic dictos: quia ad tempus, non in perpetuum duratura est eorum vicaria: puta cessante causa, vel lapso tempore, ob quam & vsque ad quod talis vicaria concessa est, extra de appel. peruenit, & de æta & quali. c. ex ratione, de ele. cum ex eo. § porro, lib 6. & talis committenda est cura per ordinarium, vt in dictis iuribus, & de offi archi. cum satis. Si quæras quare beneficia, quæ reguntur per vicarios tẽporales non dicuntur incurata, sicut illa, quæ reguntur per perpetuos? Respondeo, quia rector principalis per tẽporalem vicarium deseruiendo per seipsum deseruire, & curam exercere censetur, cum ille iure suo hoc non faciat, arg extra de resti spol. cum venisset, ff. de acq pos sess. l q meo. secus autẽ est in perpetuo, qui noie, & iure suo curam exercet, & pro illo iure agere & defendere se potest de iud. cum deputati, de proba. ex litteris, cum beneficium propriũ dicatur habere de re scri. postulasti.

Inquisitio an possit fieri infamia nõ pcedente.

h ¶Visitare.] Ista, quę sequunt reddunt beneficium curatum, vt hic, & de elect. dudu: & ad quid teneatur ille, qui visitat faciendum visitationis tempore: Dic vt legitur, & not. de offi ordi. inter cætera, 10 q 1. decernimus, & c Episcopum, &c. placuit.

i ¶Inquirere] de inquisitione, quæ fit parte instante ex mero officio, qualiter & quibus præcedentibus habeat fieri, vide quod legitur de accu. qualiter, tam per ordinariu & extra ordi. gloss. & per Inno de simo licet Heli vbi not. quod inquisitio, quæ fit ex mero officio iudicis, fieri potest etiam publica infamia non præcedente, & per hoc tolerari posse videntur inquisitiones, quæ fiunt per iudices moderni temporis tam ecclesiasticos, quam temporales, & pro hoc facit extra, vt eccle. beneficia c vt nostrum.

Procuratio an possit tolli pscriptione.

k ¶Procurationes recipere.] quæ recipiendæ sunt iuxta formam, c. cum Apostolus, de censibus, & contra talem procurationem, quæ debetur ratione visitationis de iure communi non currit præscriptio ex parte illius, qui ad eam tenetur, licet alius in eo possit eam præscribere: secus autem si debetur procuratio consuetudinis ratione: tunc enim per habentem etiam illam præstare præscribi potest, extra de præscrip. cum ex offi cij, cum not. ibidem. In quibus autem, & de quibus rebus procuratio sit præstanda, vide quod not. Innoc. de censi. Romana.

Suspẽsus ab offo an intelligat suspensus a bñficio.

l ¶Suspendere.] suspensio est multiplex de quo vide, quod no. per Compost de consue. cum dilectus per Inno. de excel. præla. tanta per Ber. de cle. excom latores. Sed iuxta hoc quæro, si quis est suspensus ab offi an intelligitur suspensus a beneficio? De hoc dic, vt per Ioã. And extra de pœnis, c. si. in glo. quæ incipit, nota nouam speciem, circa fi. cuius opinionem approbo, quando dr in fi illius glo. videntur istę tres opiniones iungendæ, & sequendæ, &c Dic breuiter, q aut suspensio infligitur ab homine propter crimen, quod constat fore cõmissum, & tunc extenditur ad beneficium, nisi ex causa illud sibi retineatur, vt not. docto. c. latores, & de cle. pug. in duello, Henricus, & ad hoc facit de purg. cano. c. 2. & c. inter sollicitudines, cum ibi no. per Host. secus inducitur a canone, quia suspensus ab officio, suspensus non videtur a beneficio, nisi a iure exprimatur, vt not. Hostien & Gul post eum, de re iud. cum æterni, & Ioã. 35. dist. c. præter hoc licet in suspenso ab homine ibi notet idem, sed male.

m ¶Excommunicare.] Excommunicationis diuersi sunt modi sm leges, & sm canonẽs: dr enim quis excommunicari secundum leges a perceptione corporis Dominici, in corpore authen de san. epis. § omnib. autem Episcopis, coll 9 ibi not de ista excommunicatione potest intelligi c. extra de vsu. quia in omnibus, quãdoque a gremio sanctæ matris Ecclesiæ, C. de sacrosan. eccl l. placet, & ibi not. quandoque ab ingressu ecclesiæ in corpore auth. de interdi. colleg. hære. circa fi. coll. 8. C de sum. Trin. l 2 quandoq; a cõione fidelium sicut est banniri, in 10 coll. in tit. hic finitur lex, circa princi. De alijs speciebus, & modis excommunicationis

secundum

secundum canonistas, & ipsarũ effectibus, die vt not. per Host. in sum. de sent. excom. §. quot sunt species. & §. quis sit effectus.

a ¶ Absoluere.] talis absolutio competit ratione iurisditionis, non officij, vnde eam simpliciter impédens tẽpore interdicti, non esset irregularis: secus si alias eam impéderet officiando, vt no. Inno. & Host. de excess. præla. tanta.

b ¶ De consuetudine.] collige hic talia, de quibus præmittitur posse quæri per consuetudin. de elec. dudum §. sed cum iure. cum simi. & hoc indubitabile videtur de illis, qui talia habẽt facere rõne suorũ bñficiorum. Sed nunquid alicui priuato clerico per consuetudinem quæri posset, vt alium posset excõmunicare? videtur quod non, argu. ff. de offic. archid. cum satis, & istam opinionem sequitur Hostiẽ. de foro compet. cum contingat. Innoc. autem contrarium tenet. d. tesli. spol. cum olim tatet, & Host. ibidem in hanc sententiam declinare videtur.

c ¶ De iure.] ad quos de iure communi excommunicare & absoluere spectat, vide quod legitur. 2. q. 1. nemo, extra de offi. ord. cum ecclesiarum prælatis, & plenius in summa per Hostiensem de sẽt. excommu. § quis possit excommunicare.

d ¶ Iuribus alijs.] de quibus dixi sup. in glossa beneficia igitur, vel dic, alijs, vt in decret. licet canon. de elect. lib. 6. & de præb. de multa, & eod. tit. cum singula lib. 6. de ætate & qualit. ex ratione, cum similibus.

e ¶ Quo ad cætera] scilicet præterquam ad modificationem hic positam.

f ¶ Permansuris.] hic nota quod detractione facta super certo articulo iuri antiquo per nouum, in cæteris remanet non correctum, quia non mutatur, &c. C. de testa. l. sancimus. de app. præcipimus.

g ¶ Nulli ergo] hic potest pars septima assignari.

h ¶ Infringere.] cum enim principis constitutio quæcunque arctet et inuitum, omnis homo ad eius obseruantiam tenetur, C. de legi. l. 3. & l. leges sacratissimæ. 25. q. 1. c. generali, extra de consti. c. 1. etiam si alias videretur dura vel iniqua 19. dist. in memoriam, ff. qui & a quibus l. prospexit.

i ¶ Vel ei] scil. vel paginæ.

k ¶ Ausu temerario hoc dicit, quia ex causa rationabili & secundum iura alia confirmata, non est prohibitum contra verba huius constitutionis ire, vt mens seruetur conditoris: permissum est enim verba legis offendere seruata mente ff. qui petant tu. l. credendum, de execu. tut. l. sure. §. aliud. extra de verb. sign. cap. intelligentia sic nota, ff. de legi. l. contra. & dixi de reg. iur. cap. inspicimus, lib. 6 & ideo permissum est doctori interpretari verba legis, C. de prox. qui in vrbe Constan. l. vnica. lib. 12. nota extra de postula. prælato. cap. 1. C. de legi. l. 1.

Pro quo facit gl. in d. ca. cũ contingat, & Io. An. recẽset Ma. Lozi ibi, contrarium tenet eum legialis, & exaiminat ibi Mattha. an dñs possit corrigere familiam & pf. si. siliũ & ad ditibi Bar. Scri. q. in dex. dei si hũ a prẽ si bi traditũ puniret fm voluntatẽ pris l. 3. C. de pa. pote. nõ pœna mortis l. milites 2. § de re mil. Cepol. in cautela sua 1. alle. l. qui cũ vno §. fi. lib. co. tit. Fon.

Legis verba licet offẽdere seruata mente.

re [a] de consuetudine [b] vel de iure: [c] iuribus [d] alijs de animarum cura loquentibus in suo robore quo [e] ad cætera permansuris. [f] Nulli [g] ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis, & voluntatum infringere, [h] vel ei [i] ausu [k] temerario contraire. Si quis autem hoc attentare [l] præsumpserit, indignationem [m] omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli [n] Apostolorum eius se nouerit incursurum. [o] Datum [p] Auinione xiij. Calend. Decembris, anno secundo.

l ¶ Attentare præsumpserint.] scilicet infringere, vel ausu temerario contra istam constitutionem venire.

m ¶ Indignationem.] humano more loquimur, simile extra de reb. eccl. non alie. si quis presbyterorum. 14. q. 1. odi. & proieci. extra de exces. præla. clerici, in corpore Auth. vt non lu. xuri. contra natu. §. 1. colla. 6. proprie enim loquendo Deus nunquam indignari põt, cum sit incõmutabilis. de hoc etiam per Hostien. dicto. cap. si quis.

TITVLVS IIII.

De concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis.

¶ Executores gratiarum & iudices causarum a sede Apostolica deputati, in diœcesibus iam diuisis procedere possunt sicut ante diuisionem poterant. Et congrue ponitur sub hoc titulo, cum loquatur de executorib. de quib. frequens mentio habetur in titu. de concessio. præb. lib. 6 patet in c. executor. si cap. & c. si soli. Et potuisset situari sub sub tit. de rescri. vel de offi. deleg. vel de paroch.

n ¶ Petri & Pauli.] de istis Apostolis singulariter dicit, quia alios Apostolos quadam prærogatiua præcellunt. 3. q. 7. c. beati & qui vrbem Romanam pari consortio glorioso cruore martyrii consecrarũt. de elect. fundamenta. libro 6.

o ¶ Incursurum] sed qualiter a hæc intelliges & verba similia in litteris gratiosis Papæ apponi consueta, quod infringens cõstitutionem vel mandatũ temerarie, talẽ indignationẽ incurrat. Potest dici nõ improbabiliter, quod si talis infringat, vel nõ seruet Papę cõstitutionem, credens ipsum constitutionem facere non potuisse, hæreticus est censendus. 25. q. 1. violatores. & multis c. seq. q. 19 dist. c. nulli fas, quia in hoc casu non immerito talis pro hoc errans in potestate clauium, Petro & in eius persona suis successoribus datarum. Matt. 16. 10. c. 24. q. 1. quodcunque, extra de re iud. c. ad Apostolicæ, § nos itaque. indignationem Dei & Apostolorum incurrere dicitur, cum sit ibi extra fidem: Sed si alias credat Papam constitutionem facere potuisse, sed aliter eam seruare contemnit, vel eam infringit, non est per hoc censendus hæreticus, sed grauiter peccat, sic quod pœnam depositionis meretur 4. dist. §. vlt. sic sen. tit. Io. dicto c. nulli fas, & clarius Gar. extra de elect. cap. generali lib. 6. nam & secundum legem ciuilem transgrediens principis constitutionem, pœna sacrilegij tenetur, C. de ero. mili. anno. l. lege repetita lib. 12. & hoc casu etiam cum talis peccare dicatur, & quantum in se est, principi obtemperare nolit, contra verbum Domini. 1. Petri, ca. 2 extra de maio. & obed. cap. solitæ, indignationem Dei & Apostolorum non immerito incurrere dicitur.

p ¶ Datum Auinioni] Arg. instrumentis contractuum vel procurationum fore apponendum locum cõtract'; sic sentit Accur. C. de tabu. l. generali. li. 10 & Io. And. extra de re iud. c. abbate. § pen. & Hostien. plenius prosequens extra de fi. instru. c. inter dilectos, §. 1. in verbo facilius; pro quorum opinione facit in corpore Authen. quib. mod. nat. effi. legi. §. quantum, coll. 6. Sed si tanti viri intelligere voluerunt, quod loci appositio sit de substantiali essentia instrumenti, hoc nõ reputo penitus expeditum Zen.

a De materia huius gl. vide notata per doctores in ca. 1. de sepulturis libro 6.

Loci appositio an sit de substantia contractus.

C Sedes

SEdes Apostolica ¶ In quatuor partes est diuisibilis præsens constitutio. In prima. n. harenga seu præfatio præmittitur. In secunda, facti recitatio subiungitur ibi, Sane pridē In tertia expectantibus beneficia ex virtute litterarum Apostolicarū declaratio annectitur ibi. verū quia, &c In quarta ad litteras iustitiæ eadē declaratio extēdit ibi. Idemēt, &c.

† Hæc extrauagans habet inter cōes sub tit de of. deleg. cū gl. Gu. de monte Lauduno.

C A P. I.

SEdes ᵃ † Apostolica in suis actibus ᵇ veritatem ᶜ prosequēs, ᵈ lucem ᵉ amans, libenter euitat ᶠ nodosæ ᵍ ambiguitatis inuolucrum, ʰ illamque sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam ⁱ intendit, ᵏ vt de illis ˡ ita proueniat commodum, quod alijs non immineat detrimentum. ᵐ

¶ Sane ⁿ pridem ad diuini cultus augmētum, ᵒ & ad salutem ᵖ populi, quem in nonnullis ᵠ ciuitatibus ac dioecesibus sic multiplicauit ʳ Altissimus, quod in earum ˢ singulis singulorum ᵗ vultus ᵘ nequibat, vt eum decet ˣ vnicus ʸ pastor inspicere, aut alias ᶻ partes boni-

a ¶ Sedes.] quæ censetur esse, vbi Papa est, vt dixi plene in decr. Execrabilis. & in ca. Ad onus.

b ¶ In suis actibus.] Actus sedis postolicæ cōformandi sunt iuxta possibilitatem actib. diuinis: oīs. n. Christi actio nostra est instructio. 1. q. 1. Deus omnipotens 81 dist. ca legitur. potissime per virtutem humanitatis, & clementię, per quam sola Dei seruatur imitatio. & que sola Deo nos æquat. in corpore Auth. vt iu sine quoquo suffra. § itaque col. 2. C. de nup l. imperialis. de dona inter vir. & vxo. leg. vlt. iuxta illud: Imitatores Dei estote sicut filij charissimi. & ad hoc facit 40. dist. cap. non nos. & multus ca. seq.

† Veritas q̄d est? & vide B Th. p 1 q 16. ar. 1.

c Veritatem.] quid est † veritas? R̄ndeo, Ipse Deus, qui de se ipso dicit: Ego sum via, veritas, & vita. Io 14. c. & legit 11 q. 3 c. eaestimant, &c. Imperatores, & cap. abiit. de pœn. dist. 2. c si enim inquit, §. qui dicit, 8. di. si cōsuetudinem: Sed veritas in quantū est creatura humana, pt dici indubitata rei certitudo, maxime per visum. insti. de gra cogna § hacten⁹, & in corpore Auth. de fid. instr. circa prin. coll. 6 vnde veritati omnis opinio hēt succumbere, S dist. ca. veritate. ff quando actio de pec. est annalis. l. 1. § vlt alias est ibi lex, quæsitum. & ad leg. Aqui. l. inde Neratius §. vlt.

Veritas opinioni p̄fertur.

d ¶ Prosequens] intantum q̄ sententiam per se latam commutat in melius ex causa veritate comperta. 35. q 9. c. sniam, extra de re iudic. c cum olim, de pur. vulg. c significantib. ff quando actio de pecu. est annalis, l. quæsitum, alias est ibi, §. sub l. 1.

e Lucem amans.] Nota principem, qui lex est animata in terris, in corpore Auth de consuli. §. vlt col 4. lucis & claritatis amicum fore: nam nihil proprius est legū quam claritas. in corpore Auth. de test. imperf. &c, §. nos igitur, coll. 8. & simplicitas magis quam difficultas placet legi. Insti. de fideicom her § sed quia. Nec mirū, quia qui in tenebris ambulat, nescit quo vadat, iuxta verbum Domini, Matt 15. 13. dist. c quæ ipsis, de æta. & quali. c. cum sit. & ideo alibi legitur. Qui male agit, odit lucem. argu Instit. de ob. quæ ex delict. nal §. futurum, nam tenebræ aptæ sunt ad malum, ff. de ven. inspi. l. 1. §. mulier.

Charitas ē propria legibus.

f ¶ Euitat] nec mirum cum ad eam & ad eius onus spectet iuris dubia declarare, extra qui fil. sint legi. cap. per venerabilem. § rationibus, cum eius sit interpretari, cuius fuit & condere, C. de legi. l. vlt. 11. q. 1. § ex his omnibus. extra de sen. excom. inter alia

g ¶ Nodosæ.] id est pplexæ & inuolutæ ad instar nodi inextricabilis, simile extra de verb. sig cum olim. Inst. de fideicom. here. § sed quia.

h ¶ Inuolucrum] idest, inuolutionem & pplexitatem.

i ¶ Cautelam] Jesus cautela magna dēt nobis esse instar. & o 81 dist. legitur

k ¶ Intendit] scilicet in dubio

l ¶ De illis.] scilicet ordinationibus.

m ¶ Detrimentum.] hoc dicit, quia non dēt vnl cum alterius iniuria subueniri 22. q. 2. c primū. 14. q. 5. denique, C de emanci. li. l. nec auus. vnde in dubio Papa per suam ordinationē nō intendit iuri alterius derogare, ff. ne qd in lo. pub. fi. l. 2. §. merito, & § si quis a principe 99. dis. nullus, & c. ecce. de offi. deleg. ex parte 2. & c. super eo de resti spol. audi ta. cum similibus. Ratio huius est, quia omnibus subditis æqualis defensio iuris est, per l. debita, ff de pœnis, l. capitalium, §. ad statuas, & per consequens per principem, cum ipse obtinere velit, quod suæ leges volunt, in corpore Authen. de iud. §. omnis autem, colla. 6. ne alias inde videantur nasci iniuriæ. vnde iura nascūtur, C. vnde vi. l. meminerint extra de accusa qualiter. 1.

Princeps & leges dictos defendere dēnt.

n ¶ Sane pridem.] Secunda pars, & sume verbum, salubriter intendentes, quod est infra

o ¶ Augmentum.] d. sideriū est enim, & esse dēt cuiuslibet fidelis, & potissime vicarij Christi augmētare cultum diuinum, vt hic, & extra de constit. ex parte. de rescrip. quia per ambitiosam li 6

p ¶ Salutem populi], scilicet Christiani indigentis per maxime pabulo verbi Dei. Matt. 4. c. 43 dist. sit rector, extra de offi ord c. inter cætera.

q ¶ Nonnullis] id est aliquibus. duobus enim verbis negatiuis magis affirmari quā negari videtur, ff. de ver. sig. l. duob. simile de rescrip. quia nonnulli. de hoc plenius in decre. cum inter nonnullos.

r ¶ Multiplicauit Altissimus] Deus ergo multiplicare suum populum dr̄, cum sine ipso fiat nihil. Ioan. C. de veteri iure enucl l 1. 23. q 4. Nabuchodonosor in verbo, non ergo, alias est ibi §

Nihil fit sine Deo.

s ¶ Earum.] scilicet ciuitatum vel diœcesum.

t ¶ Singulorum] scilicet de populo.

u ¶ Vultus.] hoc verbum sumi pt large, p actu extrinseco: & tunc expones, vultus, idest actus exteriores seu intrinsecos, ex quibus de extrinsecis præsumitur bonum vel malū 41 dist. §. vlt. 32. q. 5. qui viderint, de prob. ex studijs Inst de rerū diu § ceruos. in corpore Auth. de mona § cogitandum, coll 1. vnde versus.

Vultus dupliciter sumitur.

Intima per mores cognoscimus exteriores.

Potest etiā accipi stricte pro aspectu faciei, & exponetunc, vultus, idest facies, quas ep̄s confessionis tempore in confitentes sibi dēt inspicere, vt discernat quanto rubore seu tremore, vel erubescentia quis peccata cōfiteatur, vt secundum hoc pænitentiam moderet. argu. ad hoc, ff. de quæst. de minore. §. tormenta. cautela est tamen adhibenda, ne ex aspectu concupiscentia inhonesta possit subsequi, puta ex aspectu faciei mulieбris, super quo vide, quod plene no, Host. in sum. de pœnis. § qualiter sacerdos.

x ¶ Vt eum deceat] hoc dicitur, quia episcopus curā habere dr̄ omnium & singulorum de diœcesi, 10. q. 1. regendæ, 25 dist perlectis, & ipsorum animę de eius manibus requiruntur, extra de offi. ord. inefragabili, de reg. iur. quamuis.

y ¶ Vnicus pastor inspicere,] quare ob multitudinem messis credentium dignum fuit, vt mitterentur alij operarij ad tantam messem recolligendam. 2 a dist. in nouo.

z ¶ Aut alias] puta scilicet prędicationibus, sacramentorum collationibus, & simile, de off. ord. inter cætera.

a ¶ Par-

pastoris [a] implere, salubriter intendentes, in ipsis diœcesibus (quarum nonnullis in duas, & aliquas in plures diœceses duximus [b] diuidendas) certas ciuitates [c] & ecclesias ereximus cathedrales, [d] quarum singulis proprias distinctas, & limitatas [e] diœceses [f] iussimus assignari. Verum [g] quia plures ante [h] ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi tam a nobis, quam à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicos obtinuerunt litteras [i] super beneficijs ecclesiasticis in [k] ipsis tunc [l] integris diœcesibus vacaturis, [m] quarum [n] nonnullæ [o] restant adhuc [p] executioni [q] mandandæ: Nos amouere volentes [r] cuiusuis dubitationis scrupulum, [s] qui circa executionem gratiarum super huiusmodi beneficijs concessarum posset [t] forsan incidere, & prouide [u] considerantes attentius, quod per ordinationem seu diuisionem nostram prædictam [x] ius [y] ad rem expectantibus dicta beneficia antea competens ea ratione [z] mutari [a] non debet, quin adeo efficax in diuisis diœcesib maneat, [b]

a ¶ Partes boni pastoris.] quales debeant eius esse, vide quod no. 44. dist. sit rector, & 45. dist. disciplina.

b ¶ Duximus diuidendas.] diuisio & vnio episcopatuũ ad solum Papã noscitur pertinere. 16 q. 1. præcipimus, &c. sicut, extra de exce. prælat. sicut vnire.

Episcopatus Papa solus diuidit.

c ¶ Ciuitates.] Not. ciuitatem dici antequã ibi sit sedes epãlis: non ergo talis sedes constituit ciuitatem. ad idem 3. q. 2. audiuimus, 80 dist. cap. 1. extra de priuileg. cap. 1. vbi de hoc p Pet. de Samp. Quid autẽ dicatur ciuitas, videre potes, qd super hoc recitat Guil. de rescr. statutum. in verbo, ciuitatib. lib. 6.

d ¶ Cathedrales.] id est, Episcopales.

e ¶ Limitatas.] taliũ diœcesum limites p scribi nõ põt. 16 q. 3. c. licet in regulis.

f ¶ Diœceses.] a quo loco diœcesis incipiat computari, an à fine ciuitatis, quæ muro suum ambitu claudit, an a fine suburb orũ ciuitatis, vide quod not. Vin. de rescript. Rodulphus, & Gulie. in c. statutum. super ver. in ciuitatibus, lib. 6.

g ¶ Verum.] Tertia pars.

h ¶ Ante ordinationem.] de obtinentibus enim litteras post talem ordinationem & diuisionem non esset dubitatio, cum litteræ de vna diœcesi mentionem facientes, ad aliam suum effectum non extenderent.

Litteræ Apostolicæ an sint impetrantib. pro titulo.

i ¶ Litteras.] tales litteræ vtpote ambitiosæ, sunt restringendæ non relaxandæ, extra de præb. cum olim, & eo. tit. c. quamuis, lib. 6 & de talib. litteris consueuit per aliquos dici, quod in beneficialibus sunt loco ti. vt no. Compo. de rescript. c. super litteris, circa fi. sed in cõtrarium videtur, quod gratia, quæ sine litteris fieri potest, semper litteras præuenit, vt not. Inn. de rescript. constitutus, nam sola verbalis, collatio facta consentienti, dat ius in beneficio. de præbend. si tibi absenti, de concess. præb. cap. vlt. lib. 6 & arg. C de dona. l. sancimus, § exceptis, & no. Inno. de rescrip. cap. litteris, vnde potest dicere quod littera Apostolica est loco tituli quo ad probationem iuris quæsiti per collationem præcedentem, non autem est pro titulo quo ad iuris acquisitionem, cum sine ea sit iam quæsitum. Aliqui tamen dicunt, qđ littera est pro titulo in collatione facienda, non autem in iam facta, vel est titulus remotus non immediatus, sic videtur sentire Gul. de lit. contest. cap. exceptionis, in glo. 1. ad principale, lib. 6. Sed aliter & forte verius potest dici, quod etiam in facienda non sit titulus, quia sicut in iam facta verbalis collatio est titulus iure quæsitus absque alia traditione, arg. ext. de accusa. accedẽs, & no. Compost. de const. cum M. & Inno. de præb. cum inter, ita & in facienda, mandatum verbale factum conferendi est titulus, cuius vigore cõpetit imploratio officij mandatarij pro facienda collatione, qua facta, aliequitur quis ius in re, ante vero ius ad rem licet nõ in re de præ. c. quodam, de concess. præb. c. vlt. lib. 6. Sed littera Apostolica erit probatio illius tituli, sicut alia scriptura, q̃ fit de titulo, nõ est titulus, cũ frequenter solo consensu perficiatur, ff. de actio. & oblig. l. ex consensu. Instit. de obl. quæ ex cons. cum similibus, sed eius probatio, ff. de pign. l. contrahitur. Et ad ista potes videre quod Guliel. pro & contra plene prosequitur in proœmio lib. 6. & quod alias dixi ad illam materiam de rescript. c. litteras. clem. 5.

k ¶ In ipsis.] scilicet ciuitatibus.

l ¶ Tunc.] s. tempore diuisionis per nos factæ.

m ¶ Vacaturis.] in quib. solus Papa, nõ alius ius conferre potest. de pcess. præben. proposuit.

Papa solus ius in vacaturis cõfert.

n ¶ Quarum.] s. litterarum.

o ¶ Nonnullæ.] idest aliquæ seu multæ.

p ¶ Adhuc.] s. post factam prædictam diuisionem.

q ¶ Executioni.] quæ non debet retardari prætextu obiecti criminis, s. quoad missionem in possessionem, nisi contra publice diffamatum, de accus. accedens. vnde litteræ executoriæ cõ sueuerunt de curia emanare. An aũt per eas ius, & quale quæratur, vide, qđ not per Ber. & Inn. de rescri. constitutus.

r ¶ Volentes.] dic vt dixi sup. in verbo, cunctat.

s ¶ Scrupulum.] idest solicitudinem seu curiositatem, simile de simonia, per tuas 2.

t ¶ Posset forsan incidere.] hoc dicit, quia nihil sic indubitatum est inter homines, quin posset, licet alias sit decisum, quandam solicitam dubitationem suscipere in corpore Auth. de tabel. § & non fingant, col. 4.

u ¶ Prouide cõsiderantes.] prouida secundum ius fuit cõsideratio cõditoris huius capituli per ea quæ no. supra in verbo, detrimentum.

x ¶ Prædictam.] s. factam de vna diœcesi in duas vel plures.

y ¶ Ius ad rem.] id est, ad petendum beneficium cõpetens, & illud est cõdictio ex canone, vel officium iudicis, vt no. Inn. de consti. cum M. in gl. pen. de præb. inter cætera, in gl. s. collatio. Et istud ius petenti competit ex mandato Papæ facto de prouidendo, aliter de beneficio vacaturo, vt dixi sup. in gl. tales litteræ. Et est ius in re, quod ex collatione quæsitum est, vt ibi dixi.

Ius ad rẽ & ius in re differunt.

z ¶ Ex ratione.] s. iuris secundum quam princeps licet solutus a legibus profitetur se velle viuere. C. de leg. l. digna vox, nec vult a iuris tramite deuiare. extra de proba. licet, de exce. cum inter, de accus. licet, § ne autem alias, imo vult obtinere, quod suæ leges volunt. in corpore Auth. de iud. § omnis autem, & talis voluntas in eo appellatur potestas ordinata: a voluntate autem illa, solutaque potestate, qua cunctis præeminet, talis mutatio, de qua sequitur, fieri potuisset, de rescri. quia per ambitiosam, li. 6. & arg. de pœ. dist. 3. §. in persona. tunc enim sufficeret sibi pro ratione voluntas, Inst. de iure nat. § sed & quod prin. ff. de const. prin. l. 1. quæ in dubio sancta, & iusta præsumitur, 40. dist. c. non nos, & ibi not.

t Vide B. Thomam 1. 2. q. 96. ar. 5. Ptãs ordinata & soluta in principe reperitur. Diuisio nõ tollit legatũ nec pignoris obligationẽ, &c.

a ¶ Mutari non debet.] facit ff. de iti. actuq; pri. l. nec enim C. de admi. tut. l. sancimus, extra de reg. iur. ca. factum legitime, lib. 6.

b ¶ Maneat.] scilicet ius ad rem competens. Simile potest induci de legato vel fideicõmisso relicto, qđ efficax remanet sicut prius, licet diuisio interueniat, ff. de

leg. 2. l. Titia. §. Lucia. de pignoris obligatione, q̃ firma remanet, licet res obligata diuidatur. C. cõia vtri iud. l. si factis, & de seruitute, quæ solida debet, licet fundus seruiens ad plures deuenerit, ff. si serui. ven. l. loci corpus, § si fundus, & ff fam. ercisc. l. hæredes, §. an ea & cõtra si promissor. & de iurisdictione seu visitatione, quæ in totū debet sicut prius post talem diuisionem, vt in extrag domini Io. Papæ xxij. quæ incipit, ad Apostolatus.

sicut prius [a] erat; auctoritate præsentium declaramus,[b] quod omnes & singulæ gratiæ [c] super beneficijs vacaturis[d] ante diuisionem huiusmodi [e] in ipsis quondam integris [f] diœcesibus à nobis vel prædictis prædecessoribus personis quibuscunque [g] concessæ [h] tam in ipsis [i] nunc [k] diuisis, quam in alijs [l] diœcesibus decisis ab illis, [m] eisdem modo [n] & forma possint suo [o] ordine† per [p] executores inde datos, & alios, ad quos id pertinebit, [q] ad debitam [r] executionem adduci, quibus [s] ante diuisiones sepe fatas poterant [t] & debebant. Idem [u] etiam declaramus [x] quo ad litteras Apostolicas iustitiam [y] cõtinentes: vt videlicet iudices dati per [z] illas in causis quarumlibet [a] personarum, quæ nunc [b] de huiusmodi diœcesibus diuisis [c] existunt, [d] possint iuxta earum tenorem [e]

a ¶ Prius erat.] ratio huius est, quia ex diuisione secuta cõditio obligationis ex gratiosis litteris ortum habens, mutari de iure non potest, arg. ff. de verb oblig. l. 2. §. 2. de prætor. stipu. l. prætoriæ, §. incertã. fam. ercisc. l. hæredes, §. contra si promissor. cum similibus.

b ¶ Declaramus.] nõ videtur ergo hęc constitutio iuris noui editiua, sed antiqui declaratiue cuius iuris antiqui mẽs obligatur ex iuribus in gl proxi. allegatis.

c ¶ Gratiæ.] cum dicat, omnes & singulæ, intelligendum est, quod hic dicitur, nedum de concessis in forma speciali, imo in forma communi, puta pauperum, quia licet in illis secundum alios litteræ tales dicantur de iustitia, nihilominus gratiosæ dicuntur, dum omni lege humana Papa sit solutus 9. q. 3. cuncta per mundum, ff. de legi. l. princeps vel alio respectu sunt gratiosæ in hoc, quod magis vni quam alij conceduntur. extra de præben. relatum, cum ibi not argum. ff. ad senatusconsul. Syllan. l. 3 § sicut omnes, de relig gio. vlt. extra de iure pat. cum autem cum similibus, & hunc intellectum denotat verbum, quibuscunque, quod est infra.

1 Præsul Roman[9] est ol lege solut[9] & vide B. Thomã 1. 2. q. 96. ar. 5. ad 3. arg.

d ¶ Vacaturis.] de concessis igitur ad iam vacantia beneficia hic non loquitur, cum in illis facta gratia statim possit suum effectum consequi, nec ex diuisione subsequenti possit in illis alicuius probabilis dubitationis scrupulum suboriri, contra quod præsens constitutio prouisionem inducit declaratoriam.

e ¶ Huiusmodi.] scilicet diœcesium.

f ¶ Integris.] idest, non diuisis.

g ¶ Quibuscunque,] istius verbi vniuersalitas expresse designat, quod etiam de gratijs in forma communi concessis quod hic dicitur intelligatur, arg. ff. de hære. insti hoc articulo, extra de maio. & obe. c. solitæ. iuxta finem, quia in eis fauorabilior est causa non mutandi ius ad rem competens ex talibus diuisionibus, quam in cæteris, vt no Compost. de rescript. c. capitulum in glo. iuxta quæstiones, §. item quæritur an executor, vers. sed post dictum.

h ¶ Concessæ] sed de quibus cõcessis intelliges quod hic dicitur, an de concessis proprio motu Papæ, vel ad preces, vel supplicationem? Dic q̃ de omnibus, cum dicat textus omnes & singulæ: & dicat, quibuscunq;, non distinguendo instantib aliquibus vel non arg. de leg. præstan. l. 1. §. generaliter, 19 dist. si Romanorum, extra de priuil. quia circa, & quia in omnibus eadem est rõ: ergo idem ius, ff. de fonte l. 1. §. hoc interdictum, extra de constit. vt. cum dilectam. cum similibus, & quia diuersitatis rõ reddi non potest, idem ius esse in omn. b. inducto vr. ff. de in iu. testa. l. posthumi, §. 1. de ver. obli. l a Titio C. de libe. præteri. l. 1.

i ¶ In ipsis]scilicet diœcesibus.

k ¶ Nunc diuisis,] scilicet in duas vel in plures, vt supra prius integris & antiquis.

l ¶ Alijs diœcesib.] scilicet nouiter creatis & erectis.

m ¶ Ab illis.] s. antiquis & ante diuisionem integris.

n ¶ Modo & forma.] vt secundum mandatum de prouidendo executores prouideant, & per mandatum de compellendo cõpellantur, iuxta capitulum, si ca pitu & c. si soli & ca. quia cunctis de cõces præben. li. 6. cum sua materia.

o ¶ Suo ordine.] quasi dicat iuxta prioritatẽ præsentationis, circumscriptis dolo, & negligentia notabili. de relen tibi qui & c. duobus, lib. 6.

† Notandũ diligẽter seruandũ, & forte non solum in præsentatione, vt glo. hic, sed et in alijs qualitatib. vt no. tibi q de re li. 6. & vltra ista vulgata q̃ ordine dicũt, addo tibi tex. & gl in ti. de defen. cu. §. quæ igi. col. 3. vid Clan. Cãtuncta in loco ab ordine Imo Nic. Euer. Executor ad gratias qualiter procedere potest.

p ¶ Per executores.] executor ad gratias procedere potest causa non cognita, vt not. Inno. de præsump. dudum de concel. præbend proposuit, & Compost. de rescrip. capitulum, & Guliel. cui. ut. cap. statutum, lib. 7 etiam aliquo non citato no. per Inno. de transl. epis. cap vlt Sed an executor datus ad prouidendum debeat admittere oppositores vel excipientes, vide quod no. per Inno. de despon. impub. c ad dissoluendum.

q ¶ Id pertinebit] sed qui sunt illi? Respondeo subexecutores dati per principales executores, vel ordinarij habentes promissiones vel collationem facere ad instãtiam executorum datorum ad compellendum extra c. si soli. de conces. præben. lib. 6.

r ¶ Debitam executionem.] quasi dicat, seruata forma rescripti prouidendo de officio, q̃ cadit in gratia, non de alio, de prab cui de non sacerdotali. lib 6. & arg. ad hoc. C. quorum appel. non recip. l. ab executione.

s ¶ Quibus]scilicet modo & forma.

t ¶ Poterant.] scilicet ex mandato sibi facto de prouidendo, vel compellendo. vel alio.

u ¶ Idẽ et.] Quarta pars, & expone idẽ, s. q̃ dictum est ĩ proxi. de litteris gratiæ.

x ¶ Declaramus.] hic dic vt dixi in parte præcedenti in verbo, si nisi declaramus.

y ¶ Iustitiam continentes.] vt sunt illę, per quas mandatur de iure partium debite cognosci, & negotium debito fine decidi.

z ¶ Per illas] intellige tales, q̃ iurisdictionis fuerit attributiuæ, in alijs in secus: puta si essent ab excõicato obtentæ in alio articulo, q̃ appellationis vel absolutionis, de rescrip. ipso iure. lib 6.

a ¶ Quarumlibet personarum.] non ergo refert per quancunque personam, alias tamen habilem, & contra quemcunque litteræ fuerint impetratæ, ob textus vniuersalitatem, arg. de maio & obe. c solitæ. 19. dist. c Romanorum, ff. de hære. insti hoc articulo, & de leg. præstan. l. 1. §. generaliter. Sane tamen intelligas, si litteræ sint ita impetratę, quod ex sui forma quascunque personas possint apprehendere: alias secus de rescrip. sedes Apostolica.

b ¶ Nunc] s tempore editionis huius decr.

c ¶ Diuisis.] s. ab illis diœcesibus, de quibus in littera fit mentio.

d ¶ Existunt,]scilicet ratione domicilij, vel ratione rei ibidem possessæ: super quo vide si placet, quod alias plene no. de rescrip. c. statutum. lib. 6. licet aliqui ibidem contra notent

e ¶ Tenorem.] hoc dicit, quia forma mandati & tenor est exacta.

est exacta diligentia obseruandus de rescrip. cum dilecta de resti spol. Pisani, ff man l. diligéter. alias processus non valeret iudicialis, sed partialis, id est, per partes habitus & factus puta ipsarum confessiones forte valerêt per c. Pisanis, vbi sic not. Pet. de Samp.

Mandati formã iudex seruare tenetur.

ficiale obtinentibus, extra de rescrip ex parte 5. personæ, de offic. ord. ad hoc si persona.

k ¶ Ecclesiarum.] scilicet cathedralium antiquarum.

l ¶ Supradictæ ecclesiæ.] scilicet erectæ nouiter in cathedralis.

a ¶ Prouide.] puta discretione præuia, q̃ mater cæterarũ virtutum dr, de off. custo. c. 1. de re iud. pastoralis, §. verum. clem. 5. 1 q. 5. præsentiũ. nam & contra multa iudices dati iurisdictionẽ sortiuntur, etiam in litteris non expressa. maxime contra illa, sine quibus causa cõmissa ad effectũ perduci non possit, de offic. deleg ca. 1. & c. præterea vt lit. non contest. quoniam frequenter. §. vlt. ff. de iurisdi. om. iud l. 2. & arg. ff de proc. l. ad rem. & l. ad legatum.

Iudex aulta in litteris non expressa potest.

b ¶ Integræ.] id est, non diuisæ, vel aliæ ab illis non decisæ

c ¶ Remansissent.] & sic per consequens cõputabãtur olim duæ dictæ, iuxta cap. non nulli. de rescrip hodie vna iuxta cap. ita tutum, cod. ti. lib 6. a fine diœcesis, perinde ac si non fuisset diuisa, respectu non habito ad diœcesim nouã, idest, de alia decisam, de qua conueniẽdus existit. Ratio huius potest esse, qa impetranti rescriptũ nihil potest imputari, nec ex superueniẽti tali decisione vel diuisione diœcesum, ius illi quæsitum ex rescripto ad conueniendũ aduersarium tolli dẽt, arg. extra de restit. spo. audita de elect. c. constitutionem. §. insuper. clem. 5. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. merito. & § si quis a principe & in c. dilecto. de verb. sign. c. ex parte, & c. super eo de offi. deleg. & firmat Compost. in c. causam. de rescrip & in §. 1 proxi. præcedenti Zenzelinus.

Diuisio sextualis.

prouide [a] procedere, ac si dictæ diœceses, de quibus mentio in litteris eisdem habetur, integræ [b] remansissent. [c] Nulli, &c.

¶ *Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias personas in iuribus, quæ sibi competebant in ecclesijs integris, quin illa iura percipiant post diuisionem ipsarum, sicut ante soliti erant percipere: quoniam in beneficijs diuisis habet quis eadem iura, quæ habebat in integris. Et hoc cap sub hoc titulo fuit positum, quoniam declarat præcedens, vt claro patet. Concor. cap quia monasterium. de relig. dom. in antiquis.*

CAP. II.

AD Apostolatus nostri peruenit auditum, quod aliquarum [d] ecclesiarum per nos ab alijs ecclesijs [e] ex certis [f] causis, quæ ad hoc [g] nostrum animum induxerunt, auctoritate [h] Apostolica diuisarum, prælati & subditi, capitulis, archidiaconis, & alijs [i] personis ecclesiarum, [k] a quibus supradictæ [l] ecclesiæ sunt diuisæ, multipliciter iniuriari [m] præsumunt, non [n] permittentes eos vti iurisdictionibus & iuribus [o] suis, sicut ante diuisionem huiusmodi vtebantur. Quia [p] igitur intentionis [q] nostræ non extitit, nec existit, per diuisionem episcopatuum [r] ecclesiarum, [s] a quibus diuisiones factæ [t] sunt, capitulis, archidiaconis, vel alijs personis, velle aliquatenus [u] derogare, nisi a quatenus diuisionum huiusmodi litteris Apostolicis continentur [x] expresse:

m ¶ Iniuriari.] non sumitur hic iniuriari specialiter pro contumeliam facere: sed generaliter p̃ eo qd̃ non iure fit, ff. de iniuriis l. 1. ad legẽ Aquiliam. l sed si quacunque, § iniuriam.

n ¶ Non permittentes, & malefacientes alijs, quod ab eis sibi fieri nollent. 1 dist. in princ extra de maio. & obed c. dilecti. nec quisquam impediri debet vti iure suo ff. de tri. actuq; pri. l. si deuia si a paren. quis manu. fuer. l. non vsque. alias ecclesiasticus ordo confundi dicitur, sua vnicuique si iurisdictio non seruetur 11. q 1. peruenit.

o ¶ Iuribus suis.] puta visitationib. suis & procurationib⁹, & similibus, vt patet j. Suis autẽ ideo dicit: quia licet iura beneficiorum non sunt p̃prie beneficiorum: pro ipsis tamẽ nomine suo & agere & defendere possunt, si fuerint seculares, extra de iud. c. cũ deputati, & de p̃ba. ex litteris. not Compost. de rescri. c edocere.

p ¶ Quia igitur.] secũda pars.

AD Apostolatus.] ¶ Diuide istam decret. in quatuor partes. in prima facti præmittitur recitatio. In secunda super diuisione episcopatuum subiungit papalis intentio ibi, Quia igitur. In tertia annectitur ipsa constitutio ibi, Nos præsentis, &c. In quarta subinfertur transgressus comminatio ibi, Si enim aliqui.

d ¶ Aliquarum ecclesiarum.] scilicet nouiter in cathedrales erectarum

Episcopatus diuidere nullus põt. præter papã personã dicit aliquis p̃sonatum habens.

e ¶ Ecclesijs.] scilicet antiquis cathedralibus.

f ¶ Ex certis causis.] scilicet ad diuini cultus augmentum, & salutem populi Christiani.

g ¶ Ad hoc.] idest ad diuisionem de ipsis faciendam.

h ¶ Auctoritate Apostolica diuisarum.] vt in decre. sedes Apostolica & bñ dicit. Apostolica. ad nullum enim inferiorem spectat episcopatuum diuisio. 16 q 1. ca. p̃cipimus, & § sicut not. extra de excel. præl. c. sicut vnire. de offi. lega. c. q translationem.

i ¶ Alijs personis.] idest personarum vel aliud ius bene

q ¶ Intentionis nostræ.] not. ad intentionem facientis sicut & mandantis fore recurrendum, extra de off. deleg. super eo de præb. c cum causam, & c. cum olim. de arbi. c exposita. ff. de leg. 1. si seruus plurium, §. vlt. de cõdi. & demon. l. in conditionibus, de excus. tut. scire. §. illud, qui pet. tut. l credendum, cum similibus.

r ¶ Episcopatuũ.] scilicet nouiter creatorũ & erectorũ,

s ¶ Ecclesiarum.] scilicet antiquarum.

t ¶ Factæ sunt.] scilicet episcopatuum nouorum.

u ¶ Aliquatenus derogare.] collige hic vulgatũ notabile, quia princeps per factum suum iuri alterius derogare non intendit, nisi inquantum exprimit, extra de off. deleg c. super eo. de vsu. pal. ex tuarũ de priuil pastoralis, ff. ne qd in lo. pub. l. 2. § merito, & §. si quis a principe, C. de emancip. lib. l. nec auus, ne alias nascantur iniuriæ vnde iura nasci debent, extra de accus. qualiter, C. vnde vi. l. meminerint.

Princeps alterius iuri derogare nõ intendit.

x ¶ Continẽt expresse.] Vbi ergo hoc exprimeret, seruãdũ esset 19. dist. in memoriã, ff. q & a qb l. p̃spexit quia licet inferiores p̃lati iura vnius ecclesiæ in alia sine certa solẽnitate trãsferre non possunt: extra de reb. eccle. non alie. c. 1, Papa tñ gaudẽs plenitudine p̃tãtis, 2. q. 6. c. decreto. extra de vsu pal. c. ad honorẽ 9. q. vlt. c. cũcta p̃ mũdum, &c p̃ principalẽ, hoc facere p̃t, nec ẽ q audeat dicere, Dñe cur ita facis? de pæn dist. 3 §. p̃sona cũ ijs q̃

Papæ nullus audeat dicere, Dñe cur ita facis?

de iure sunt positiuo possit pro libito super his dispensare extra de concess. præb. c. proposuit.

a ¶ Nos præsentis.] Tertia pars.

b Statuti] hoc statutum cũ vniuersis sit directum, ius cõe continet: nã & vim sententiæ, & rẽ perfectam noscitur obtinere extra de verb. sig. ca. in his.

c Ecclesiarum,] scilicet nouarum.

d Præcipimus.] tale pceptum seruandum est, alias nõ seruãs puniri debet, quia q̃ p̃cipit, & ca. 14. q. 1. qđ præcipitur, extra de verb. sig. in his. qui. n. potestati resistit, Dei ordinationi resistit.

e Ne capituli.] iunge verba, impediant quoquo modo, quę sunt infra.

f Primarijs ecclesijs.] idest primæuis & antiquis, a quibus aliæ sunt diuisæ.

g Procurationes recipiãt] super hoc vide quod notaui in cap. execrabilis.

h Archidiaconalia.] quæ sunt iura archidiacono de iure cõi competẽtia, vide qđ not. 25. dist. c. pperlectis. extra de test. (ypo. lras. & melius per Inn. & Hos. de off. archid. c. ad hoc, & c. cũ satis.

i Prædictis decisis] scilicet nouiter ab alijs antiquis.

Ordo lrę.

K Obtinebant.] per diuisionem igit̃ talẽ factã iurisdictio alijs cõpetẽs vel eius exercitiũ nõ tollit̃. Sic in lege cauet, q̃ diuisis administrationib. & mutatis ab antiquo schemate administrabũt officiales primæui sicut prius. in corpore Auth. de admi. offi. sacr. ap. circa fin. 2. coll. & § illud tñ sã cimus, col. 3. ex cuius legis mente fuit sumptũ, qđ hic statuitur: sicut non tollitur ius competẽs ex litteris ad beneficia vel ad lites primitus impetratis ex tali diuisione, vt in decre. sedes Apoca & dic vt ibi dixi.

l ¶ Quoquo modo,]scilicet facto vel verbo, per se, vel per alium, publice vel occulte.

m ¶ Ordinatum.]tunc enim ordinatio sua in esset omnibus obseruanda vt sup. dixi.

n ¶ Si enim.] Quarta pars.

o ¶ Agere.]verbo, vel re ipsa.

p ¶ Facere.]re ipsa, vel facto. ff. de verb. sign. l. Labeo.

q ¶ Digna] scilicet arbitrarie, iuxta culpæ qualitatem, & proteruitatem excedentium imponenda. extra de pœnit. ij. quis suadente, clem. 5. ff. eo. tit. l. aut facta. cum similibus. Zenzelinus.

Nos [a] præsentis auctoritate statuti [b] vniuersis prçlatis, capitulis, & alijs quibuscunque personis ecclesiasticis ecclesiarum [c] decisarum, & in cathedrales ecclesias per nos auctoritate Apostolica erectarum, præcipimus [d] & mandamus, ne [e] capitula, archidiaconos, & alios personatus vel dignitates, officia seu beneficia in prędictis primarijs [f] ecclesijs obtinentes, quominus visitationes exerceant, procurationes [g] recipiant, iurisdictiones & iura archidiaconalia [h] & alia bona obtineant in prædictis [i] decisis diœcesibus sicut ante diuisionem huiusmodi obtinebant, [k] nisi quantum in diuisionum huiusmodi litteris Apostolicis caueatur expresse, impediant quoquo modo [l] quousque per sedem Apostolicam aliud fuerit ordinatum. [m] Si enim [n] aliqui contra præsens præceptum agere [o] vel facere [p] præsumpserint, nos præsumptores tales digna [q] curabimus animaduersione punire. Nulli, &c. nostrorum præcepti & mandati infringere &c. Datum Auinione quinto Calend. Octobris, anno quinto.

TITVLVS V.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Vacante sede imperiali, cum iurisdictio ad Papam deuoluatur, sub pœna excommunicationis hic prohibetur, quod nullus tunc nomen vicarij Imperatoris, vel alterius cuiuscunque officij retineat, assumat vel resumat, nullusque ei obediat vel auxilium prabeat: alias excommunicatio in personas, & interdictum in terras (nisi intra duos menses resipuerint) profertur. Tandem modus huius processus publicandi exprimitur: ... dicit.

CAP. VNICVM.

SI [r] fratrum [s] & coepiscoporum [t] nostrorum, & aliorum [v] quorumlibet

Si fratrum.] ¶Hæc decreta. congrue potest diuidi in quinque partes. In prima constitutionis occasio, seu ratio præmittitur. in secunda facti recitatio de vsurpantibus in ea vacantis imperij subiungit, ibi, Sane in nostram, &c. In tertia: cõtra ipsos eisq; adhęrentes seu fauẽtes monitio sub pœna, & in cõtemnẽtes lata sententia annectitur: ibi Quia igitur, &c. In quarta omnis eisdem vsurpantibus facta super hoc obligatio dissoluitur ibi, Et vt quibuslibet &c. In qnta, de litteris seu processu cõtra tales factis facienda publicatio pollicetur ibi, Cæterum vt huiusmodi.

Diuisio textualis.

r Fratrum.] episcopos & superiores p̃latos Papa fratres, cæteros vero oẽs ecclesiasticos vel seculares appellat filios: alias litteræ suæ falsæ p̃sumuntur, extra de crim. fal. c. q̃ graui.

s Coepiscoporum.] vocat ergo hic Papa ep̃os suos coep̃os: sicut & Imperator appellat milites suos cõmilitones, ff. de mil. test. l. 1. dicuntur autem coẽpi quasi simul ep̃i: vnde cęteri ep̃i quo ad ea, quę sunt de efficacia consecrationis vel ordinis tanta gaudent potestate, quãta gaudet papa, licet quoad alia episcopi pares si. possint dici, cum dicant̃ vocati in partem sollicitudinis: ipse vero solus in plenitudinẽ potestatis 2. q. 6. de cætero & ca. seq. extra de vsu pal. cap. ad honorem.

Ep̃i tñ. possunt quãtũ Papa quo ad ea, q̃ sunt de consecrationis efficacia.

u Aliorum quorumlibet.] nedũ Christianorum, imo etiã Iudæorũ s. cum & illis iura sua illæsa seruari mãdentur. C. de Iud. l. Iudæi, & l. nemo exterius, & l. nullus, & l. die sabbato. extra eod. tit. c. Iudęi siue Sarraceni. Et quid de iurib. aliorũ, puta Paganorum vel Sarracenorum, vel aliorum, quibus bellum per Ecclesiam est indictum, vel per episcopos ecclesiæ: nunquid illa seruanda sunt illæsa? Videretur q̃ sic, cũ sic indefinite & vniuersaliter loquatur Quorumlibet, quod verbum de sui natura tam bonos q̃ malos cõprehẽdit, arg. ff. de hære. insti. hoc articulo. extra de maio. & obed. c. solitæ in fi. Sed contrarium est dicendũ, cum bona talium occupanti concedãtur ex cã ff. de acqui. re. do. l. naturaliter. §. vlt. inst. de rer. diui. §. itẽ ea 23. q. 4. dicat aliqs. sicut & bona hæreticorũ confiscari iubẽtur, C. de hæret. Aut. Gazaros, extra eod. tit.

s Ad hanc glo. vide Oldra. cõsi. 264. & Pe. de Ancha. c. quãto de vsu. & Brunellum doct. Aurel. in cap. 1. de homi. in 4. parte. conclu. 5. Iudæus factus Sarracenus sit puniri potest idem.

c. vers.

Old. cōsi. 51. Cuius rōnes sequit Lu. Ro. sin. 608. licet ibi dicat rationes Old. non valere, & qua pęna puniat Iudæus cognoscens Christianā, vide Old. cōsi. 333. ibi Pandono Iudęo fuerūt exacta vitulia & de pœna infligēda Iudæis no. Fely. in c.postulasti. de Iudæis. Fon.

iura illibata [a] seruari, & ab omni fore dispendio [b] diminutionis [c] extranea cupimus, & ad illud libenter nostræ solicitudinis studium [d] adhibemus: multo fortius [e] equidem pro nostris & Romanæ Ecclesiæ sponsæ [f] nostræ iuribus & honoribus conseruandis [g] ex iniuncto [h] nobis officij debito, Apostolicæ prouisionis partes teneamur [i] impendere, ne temporibus nostris vsurpationis [k] iniuria subeant, aut detrimentum cuiusuis derogationis incurrant. [l]

¶ Sane [m] in nostram & fratrum [n] nostrorum deductum est (fama diuulgãte (notitiam, [o] quod licet de iure sit liquidum, [p] & ab olim fuerit inconcusse [q] seruatum, quod vacante imperio sicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dinoscitur, cum in illo [r] ad secularem iudicem nequeat haberi recursus, [s] ad summum Pontificem, cui in [t] persona beati Petri terreni [u] simul & cælestis [x] Imperij iura Deus ipse commisit, [y] Imperij prædicti [z] iurisdictio, regimen, & dispositio deuoluuntur, [a] & ea [b] ipse [c] (durante ipsius vacatione Imperij) per se, vel alium seu alios exercuisse [d] noscitur in Imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus potestatis & dignitatis [e] fastigium

c.vergentis, portantium arma inimicis fidei, simile extra de Iudę. ita quorundam & cōmittentiū crimen lęsę maiestatis, C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis, extra de pœnis. fęlicis, lib. 6. 5. q. 1. §. verū ver. si quis ex militib. Vel breuius potes dicere, ꝙ quibuslibet iura sua illæsa dicātur seruanda, nisi ex culpa propria priuationem talium iuriū incurrerint vel incurrere debeāt. Et expone illud, aliorū quorumlibet, scilicet merentium, & de se habilium ad iura aliqua acquirēda: & sic verbum vniuersale limitabitur & restringetur, sicut & alibi, C. de sacrosan. eccl. l. 1. & 1. distin. c. omnes leges, extra de priuil. cap. vt priuilegia, § illud. de sent. excom. li. vero.

a ¶ Illibata,] idest intacta vel illæsa.

b ¶ Dispendio,] idest damno, simile de rescrip. dispendia, lib. 6. de iud. cap. dispendiosam, clem. 5. Auth. de col. § super hoc censemus, col. 6.

c ¶ Diminutionis extranea,] quasi dicat diminutionē nesciētia, simile in corpore Auth. cōstitutio, quę de dignitatibus, § illud col. 6 ex quo § sumptum fuit hoc verbum.

q ¶ Studium adhibemus,] expediendo consilia, & ad tollenda subditorum dispendia pernoctantes, in corpore Auth. vt iud. sine quoquo suffra. in prin. col. 2. & adde quod dixi in c. ad onus, in verbo, cupienti.

a Vide omnino beatum Thomam 2.2. q.26. ar.4.

e ¶ Multo fortius,] hoc dicit, quia quisq; se ipsum & sua plus diligere tenetur quam aliena, vnde dici consueuit Alpibus ille perit, qui se plus diligit vllum. Nā prima charitas incipit a se ipso, C. de serui. & aqua l. præses, & ibi no. quare et legitur, ꝙ eam nō habēs in se, in alio præsumitur non habere, 25. q. 5. c. si nō licet, ff. de bo. eorum, qui mortem sibi consc. l. vlt. §. sic autē, de ædi. edi. l. cum autem, § excipitur.

f ¶ Sponsæ nostræ,] s. spirituali, cui matrimonij spiritualis vinculo alligatus Papa dr̄, vt quicunque alius episcopus. 21. q. 2. c. sicut in vna, 7. q. 1. sicut alterius, extra de testa. c. requisisti.

Vsurpatio in malam & bonam partem sumitur.

g ¶ Conseruandis,] super hoc alibi scribitur, iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolumus negligere, qui alios in sua iustitia confouemus, extra de immu. eccle. c. quoniam, lib. 6 de sup. negli. præla. licet.

h ¶ Ex iniuncto,] simile extra de hære. cum ex iniuncto.

i ¶ Teneamur impendere,] ad hoc 27. dist. c. ecclesiæ, extra de confir. vti. c. cum dilecta.

k ¶ Vsurpationis iniuriam,] hic vsurpatio in mala parte sumitur, puta pro illicita inuasione vel occupatione, vt alibi, 23. dist. c. illud 16 q. 3. licet, C. de fun. re. priua. vsus aquæ, li. 11. aliquando, sumitur in bona parte: vsurpatum id est, in vsum vel consuetudinem inductū, ff. solu. matr. l. si constante, § quotiens, in fi. de vsuca. l. 2. de iniu. l. iniuriam, §. vlt.

l ¶ Incurrant,] simile dicit lex in tutore, qui pati non dēt iura pupilli sui tolli vel perire, C. de admi. tut. lex quæ §. nec vero demum.

m ¶ Sane,] Secunda pars.

n ¶ Fratrum nostrorum,] s. Cardinalium, & super hoc vide quod no. in decre. Execrabilis.

o ¶ Notitiam,] hoc enim scire dicimur. ꝙ ab alijs audimus, 11 q. 3. c. hoc vl. & ad hoc extra de senten. excom. cum desideres, §. secundæ ff. de peti. hæred. l. item veniunt, § petitam, & § a quo, de admi. tu. l. quidam §. ex quo.

p ¶ Sit liquidum,] vt extra de re iud. pasto ralis, § vlt. clem. 5. de foro cōp. ca. licet, vbi d̄ hoc p̄ Inn. & Host. & arg. extra de hom. pro humani, lib. 6.

q ¶ Inconcusse seruatū,] quasi dicat absq; alia interpretatione: & sic p̄ talē obseruātiā potuit ꝯsuetudo ius tribuens introduci, extra de verb. signi. abbate, C. de ædi. priu. l. an in totū, de emanci. li. l. 1. de appar. iu. l. viros lib. 12. extra d̄ appel. l. bonę memoriæ.

r ¶ Cum in illo,] s. vacanti Imperio.

s ¶ Recursus,] simile de for. comp. licet, cū in temporalibus nullus citra Papā sit Imperatore quo ad iura Imperij superior, arg. 26. distinct. duo sunt, 7 q. 1 in apibus.

t ¶ In persona beati Petri,] ad hoc extra de re iudi. ad Apostolicæ, §. nos itaque lib. 6. 40. dist. § non nos.

u ¶ Terreni,] idest, laicorum, secundum Lauren.

x ¶ Cęlestis,] idest, clericorum, secundum eum, Vel pōt exponi propriè terreni, idest, temporalis quo ad forum contentiosum; cælestis, idest spiritualis quo ad forum animæ: iuxta illud, Quodcunque ligaueris, &c. 24. q. 1. quodcumque, & q. 2. c. legitur.

y ¶ Commisit,] Matth. 16 22. distin. omnes, vbi reperies ista verba: Qualiter autem Deus videatur in personam Petri suis successoribus iura vtriusque Imperij commisisse, & modum, per quem hoc probatur, vide prout no. per Inno. & Hostien. de foro comp. cap. licet. Sed an istam commissionem Christus fecisse videatur nedum super catholicos & fideles: an etiam super non catholicos & infideles? Dic quod sic: & super hoc uide, quod not. Hostien. extra de vot. & vo. redemp. cap. quod super his, in glo. magis. Item facit text. in arg. quod Papa habeat vtrumq; gladium, & super hoc vide, quod not. per Ber. & Host. extra qui filij sint legi, causam quæ, & per Ioan. 10. dist. plenius per Host. in summa, qui fil. sint legi, §. & a quo.

Imperi commissū est a Christo etiam super infideles Papa hēt vtrumque gladium.

z ¶ Prædicti,] scilicet vacantis.

a ¶ Deuoluuntur,] sic iurisdictio prælaturæ episcopalis vacantis deuoluitur ad capitulum, extra de hær. ad abolendam, de maio. & obed. his quę &c. cum olim contit. c. 1. lib. 6.

b ¶ Ex ea,] s. iurisdictionem, regimen, & dispositionē.

c ¶ Ipse,] scilicet summus Pontifex.

d ¶ Exercuisse,] scilicet inconcusse, vt supra.

e ¶ Et dignitatis.] scilicet imperialis, quæ nō immerito dignitas dicitur, cum etiam regalis potestas dignitas

appelletur, extra de offi. deleg. c. hac constitutione, li. 6.
a ¶ Fastigium,] idest, altitudinem seu praeminentiam, simile, 48. dist. c. sicut Neophytus.
b ¶ Illicite,] volentes forte magis praeesse q̃ prodesse.
c ¶ Ambientes,] & sic per consequens calum appetentes, dist. 48. cap. sicut Neophytus.
d ¶ Matris Ecclesię] 11 dist. non licet. &c. praeceptis, cum si ni.
e ¶ Quantum in eis est,] hoc dicit, quia vere per factum eorũ potissime cũ sit vsurpatiuũ Romanę Ecclesiae non praeiudicatur, arg. C. de fun. rei priui l. vsus aquae, lib. 11 93. dist. illud.
f ¶ Honoris,] ad cuius cõseruationem sicut & iuris attendendum est per praelatũ, vt in §. seq. & dic. vt dixi in decre. ad conductorem, §. rursus.
g ¶ Alterius,] cuiuscunque puta oeconomatus, vicedominatus, & aduocationis castel dionatus; vel similis, arg. extra de iure patr. praeterita, ne cleri. aua ritiae lib. 6.

eam petere, nisi & obtineret, arg. extra de ele. si religiosus, &c. quam sit, ne cle. vel mona. cap. periculosa. Nam cum diminutio iuris & honoris Ecclesiae Romanae hic versetur, assensus & voluntas eius sponsi requiruntur, arg. ff de aqua plu. arc. l. in concedendo, & l. in diem. C. de omni agro deser. l. quicunq; in fi. lib. 11. alias sequeretur absurditas, q quicunque vellet iura vacãtis Imperij vsurpare, licentiam peteret, & eam obtinere nõ expectaret: & sic ista cõstitutio elusoria absque fructu remanerer q̃ iura, ff ne quid in loco publ. l. vlt. de iud. l. si praetor, C de bon. qu. lib. l. vlt. §. vbi autem, & imposita magis verbis, quã rebus videretur, q̃ non est sentiẽdum, C cõmunia de leg. l. 2 extra de elect. commissa § porro Et, sic expones, vel pro, & aut, pro idest, vt praedixi, nec est hoc nouum vt mens rei agendae seruetur, ff de verb sig l. saepe, C de ver. sig. l. vlt. cum alterum tantum, id. est licentiam petere per se non sufficeret, vt iam dixi: & ideo vtrunque etiam diiun ctim positorum exigitur vt concurrat, no extra de rescript. ex parte 1. Vel potes aliter dicere, vt ad textum, cum dicit petita, subaudias, & petenti cõcessa: & quod sequitur scilicet, vel obtenta mera liberalitate absque aliqua facti petitione, arg. de praeb. c. si motu, & c. ꝗ plu ribus, lib. 6. & eo. tit. si Romanus, clem 5. & hanc forte considerationem habuit canonis huius conditor sic dis iunctim loquendo.

gium [a] illicite [b] ambiẽtes, [c] in nostrum & Romanae sanctae matris [d] Ecclesiae (quantum [e] in eis est) praeiudicium euidens, ac diminutionem honoris [f] & iuris, vicariatus seu alterius [g] cuiuscunque nomen officij, quod ipso Imperatore viuente ex ipsius commissione [h] gerebant in certis terris, territorijs [i] siue locis post decessum ipsius [k] absque [l] nostra vel Apostolicae sedis [m] petita vel obtenta [n] licentia retinere [o] sibi, & nonnullis etiam de nouo [p] assumere, quod non gesserant [q] aut gestum antea [r] posteaque dimissum [s] resumere [t] temerarijs [v] ausibus praesum pserunt, quo [x] vel quibus [y] adhuc non verentur abuti, [z] & sub eius vel eorum colore [a] multa facere [b] & fecisse [c] noscuntur, quae in nostram & Ecclesiae praedictae iniuriam [d] aperte redundant, nõ abhorrentes per id [e] varijs

Item vbi agit de poena infringẽ da appellatione sim pliciũ venit minus strictũ. c. statutũ de ele. li. 6. l. ff. de ver. ob li glo in proemio insti. oe ass. Ioa.

Vel, pro & qñq; sumitur. z Vt e hic gl. in verbo, & figura. in fin. cle. saepe.

h ¶ Commissione,] potest ergo Imperator viuens certũ officium committere in aliqua terra Imperio sub ita, vt hic, ad idem in corpore Auth. vt nulli, iud. §. & hoc vero iubemus, col. 9. de a imi offi. in sacris appel. col. 5. cũ simi. Sed nunquid per talem possunt per eum constitui iudices ordinarij? Dicas quod sic, in corpore Aut. de defen. ciui. § nos igitur, col 5. Item cum per legem scriptã iurisdictio ordinaria tribuatur, ff. de iurisd om iud. l. & quia. sic & per principem qui est lex animata in terris, in corpore Aut. de consue. circa fi. col. 4 & ita no. extra ne praela vic. su c. 1. Sed hic quaero, an talis commissa iurisdictio per principem reuocetur per eius mortem. Videtur quod sic, ad instar iurisdictionis deleg atae, quae morte mandatoris re integra expirat, extra de offic de leg gratum & c. relatum. Sed contrarium verum est, vt probatur in corpore Auth. vt nulli iudi § & hoc vero iubemus, ver si vero & praecepta, col. 9. & hoc sic sentit expresse Host. de offi. dele. quoniam abbas.

Iurisdictio ordinaria tribuit p le gẽ mortã, & per le gẽ viuam.

i ¶ Territorij,] a terrendo dictis, quod dic vt leg tur, ff. de verb. sign l. pupillus, §. territorium. De isto territorio habes 16 q 7. omnes basilicae, extra de ele. vbi maius, §. praeterea, lib. 6 C de epil & cler l. nulli, § quod si in vico, de na lib si quis de omni agro, deser. l. quicunque, §. illud lib. 11. ff de iurisd om. iud. l. vlt. de interdi. & rele. l. releg itorum, §. solet praeterea, 63. distin. ego Ludouicus.

Territoriũ a terrẽdo dicitur.

k ¶ Ipsius,] scilicet Imperatoris.
l ¶ Absq; nostra,] scilicet dum fuimus in humanis.
m ¶ Vel Apostolicae sedis,] scilicet post mortem nostrã. Et quod dicit, Apostolicae sedis expone, id est, successorum nostrorum sedi Apostolicae praesidentium, a quib. petita & obtenta licentia, a sede ipsa obtenta censetur, cum vbi Papa, ibi sedes dicatur, vt dixi in ca. ad onus, in verbo sedem Apostolicam, & in c. Execrabilis, in verbo Romanae Ecclesiae, & isto respectu cum dicit textus vel: potest exponi vel, pro idest.

Sedes Apostolica est vbi est Papa. Disiunctiua ꝓ parte vera, est tota vera.

n ¶ Vel obtenta,] Sed qualiter intelliges disiunctiuam, vel: sufficeret ne talem licentiam petere, nisi obtineretur? Videtur, q sic, ob naturam disiunctiuae, ad cuius veritatem sufficit alteram partem fore veram, ff de cond & demon. l. cum pupillus, §. disiunctiuo, de cond. insti. si haered. de verb. ob. l. si ita quis, extra de rescrip. inter caeteras. Sed contrarium credo, quod nõ sufficeret

o ¶ Retinere sibi,] quod prius ex commissione gerebãt vt supra.
p ¶ De nouo,] scilicet per mortem Imperatoris.
q ¶ Non gesserant,] scilicet eo viuente.
r ¶ Antea,] scilicet in vita Imperatoris.
s ¶ Dimissum,] scilicet adhuc Imperatore viuente.
t ¶ Resumere,] scilicet eo mortuo.
u ¶ Temerarijs,] quia a iure improbatis, arg. 2. q. 7 §. q sunt, extra ne cle. vel mona. c. 2. lib. 6.
x ¶ Quo,] scilicet nomine.
y ¶ Vel quibus,] scilicet nominibus.
z ¶ Abuti,] hoc dicit, quia in vsurpatis proprie non est vsus, arg. 33. q. 5. cap quod Deo, extra de testa. cap. quia ingredientibus, C. de fun rei priua. l. vsus, aquae lib. 6.
a ¶ Colore,] idest praetextu, simile de electio. auaritiae, lib. 6. C. de sacrosan. eccl. l. qui sub praetextu.
b ¶ Facere,] de praesenti, vt differat a verbo sequenti, & quia infinitiuus modus, quae de praesenti sunt, denotat, nisi subiungatur verbum futuri temporis, ff de ver bo obl. l. si stipulatus fuerim, §. 1. & l. si a colono. & l. cũ stipulatus sim.

Infinitiuo quae sunt praesentia signat.

c ¶ Fecisse,] scilicet in praeteritum.
d ¶ Iniuriam,] illatam iniuriam Ecclesiae Papa non posset remittere de iure communi, 63. dist. cap. Salonitanae, 23. q 4 litus qui, sed suae personae illatam bene posset remittere, & rancorem relaxare ex corde tenetur non tamen satisfactionem debitam, nisi velit, de poe. dist 5. c. vlt. 90. dist. si quis contristatus, not. de hoc extra de malefi c. 1. de poe Romana, lib.

Iniuriam Ecclesiae factã Papa remittere nequit.

e ¶ Per id,] scilicet, quod quodcunque officium vel officij nomen super Imperio vacanti sine licentia sedis Apostolicae retinere, assumere, vel resumere praesumpserint.

a tinuo-

Magistratus & officia sibi falso noie assumentes varijs pœnis restringuntur.

a ¶Inuolui criminib.] sed quæ, & qualia sunt crimina, quibus se inuoluere dicuntur? Ex præmissis pōt dici, quod tales, qui falso nomine sibi magistratus assumūt, pœna criminis falsi restringuntur, ff. ad legem Cornel. fal. l. qui nomine, & l. falsi, & l. eos, §. qui se. C. eod. titu. l. maiorem. Item pœna criminis læsæ maiestatis, ff. ad leg. Iul. maiesta. l. tertia, §. vltimo. Item præscriptionis titulo subiacentes bonorum omnium amissione multantur, C. de appel. iud. probatorias, libro 11. Item crimine inuasionis, iuxta l. cum quærebatur, C. vnde vi. Item aliis forte, quę solicitudini studio relinquo.

b ¶Offensam,] quam incurrit immiscendo se rei ad se non pertinenti, facientes vel saltem scire debentes, quod suum non est, ad alium pertinere, C. vnde vi. l. cum quærebatur, non contenti professione sua res alienas inuadendo, 93. dist. diaconi.

inuolui [a] criminibus, nec diuinæ maiestatis formidantes offensam. [b]

¶Quia [c] igitur error, cui non resistitur, approbari [d] videtur, & latum [e] pandit [f] delinquentibus signum, [g] qui eorum peruersis conatibus non resistit: [h] Nos volentes nostris, & Ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus, & honoribus in hac parte prospicere, [i] & malis ac [k] scandalis, quæ ex retentione, assumptione, seu resumptione huiusmodi [l] orta sunt hactenus, & quæ periculosæ possent in antea suboriri celeriter [m] obuiare, [n] necnon periculis [o] animarum huiusmodi retinentium, assumentium, seu resumentium nomina, [p] & eis abutentium (vt præfertur) salubriter, [q] occurrere cupientes, præsentium auctoritate monemus, [r] sub excommunicationis, [s] pœna omnes, & singulos cuiuscunque status, præeminentiæ, [t] dignitatis, aut conditionis existant, etiam si Patriarchali, vel quauis alia [v] superiori, seu episcopali [x] vel regia, seu alia [y] quacunque præfulgeant dignitate, qui post vacationem [z] Imperij absque

c ¶Quia igitur,] Tertia pars.

d ¶Approbari videtur,] 83. dist. c. error, tenetur ergo q resistere errori proximi. Sed an hoc quo ad omnes, [1] sit præcepti, vide quod legitur, & notatur ext. de hæret. cap. qui alios, & c cum ex iniuncto, §. pen. de sent. excō. quantæ, 2. q. 1. si peccauit. Et potest dici quod a peccato committendo quilibet proximum ex debito corrigere tenetur, & idem de commisso si sit iterabile, extra de cogn. spi. In alio peccato quo ad illos, qui sup. alios habent iurisdictionem, vel correctionem a iure permissam, est præcepti, in cęteris autem non, vt colligitur ex notatis in dictis iuribus.

1 Peccantes corrigere an sit præcepti quo ad oēs, vide S. Th. 2. 2. q. 33. ar. 2.

e ¶Latum,] id est largum, uel amplum.

f ¶Pandit,] id est patefacit, vel aperit.

g ¶Signum,] id est locum, vel incessum, simile, ff. de proba l. qui testamentum.

h ¶Non resistit,] ideo n. lex prodita est, ut appetitus noxius sub iuris regula limitetur, in proœm. decret. in §. denique. Et dic, non resistit per prohibitionem. vnde lex dr prohibitio nō faciendorū. ff. de leg. lex est, & per pœnarum impositionē, ff de iusti. & iu. l. j. Est n. lex delictorum correctio, ff de leg. l. 2. & a Deo, pp uindictam noxiorū potestas gladij est permissa, 23. q. 4. c. quęsitum, quæ cum timetur, & mali coercent, & boni inter malos quieti uiuunt, ut co. c. quęsitum, & c. non frustra.

Gladij potestas est vtilis.

i ¶Prospicere,] præsidentis enim Ecclesiæ regimini incumbit officio, vt non solum de animarum salute, ue tum et de extrinseca utilitate, & cautela sciat esse solicitus, 39. di. Per & dist. c. Fratrum.

k ¶Ac scandalis,] ad hoc ext. de presc. nihil, & in proœmio, lib. 6. § 1. in corpore Auth. de qō in prin. coll. 6.

l ¶Huiusmodi,] s. vicariatus, seu alterius cuiuscunque officij.

m ¶Celeriter,] ad hoc ext. de accus. prælatorum.

n ¶Obuiare,] futura n. præcauenda sunt prout possunt ff. loca. si quis domum § 1. extra de elec. ca. licet, de ser. non ordi. c. 1. ubi de hoc, 23. distin. in nomine Domini, nam & exempla pręsentia non cauere præmonent in futurum, 28. dist. c. plurimos, in fi. Vel dic, quod de pręsenti quid faciendum est, ne malum insurgat, quod in futuro posset insurgere, alias autem humanę naturæ non est, an futurum bonum, vel malum contingat, scriptum est enim. Non est vestrum nosce tempora, vel momenta, &c. cum nec per humanam custodiam consequi possit, ne damnum, vel malum euenire possit, ff. locati, l. sed damno, quia solius Dei est præscire futura, 26. quæstio. 5. quod autem.

Futura sciunt l cognitione humana.

o ¶Periculis animarum,] istis specialiter occurrendum est, argu. extra de sepul. ca. animarum. libro sexto. qui nimis emungit sanguinem elicit, 4. distinctione, denique, extra de renun. nisi cum pridem, §. propter malitiam, cum ipsę sint rebus quibuscunque præferendæ, C. de sacrosan. eccl. l. sancimus, in fi.

Sanguinē elicit, q nimis emungit.

p ¶Nomina,] scilicet vicariatus, vel alterius cuiuscunque officij.

q ¶Salubriter,] hoc dicit, quia nimia increpatio, nec correctionem recipit, nec salutem, & leuiter castigatus de facili reuerentiam exhibet castiganti, 45. distinctione. cum beatus, ad legem Aquiliam, l. nam nimia iuxta illud.

Correctio sit moderata.

Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem.
Immoderata facit correctio deteriorem.
Sed moderata satis correctio gignit amorem.

r ¶Monemus,] hoc ideo, quia vindictam debet monitio pcedere, 11. q. 3. indigne, ext. de sen. excom. sacro.

s ¶Sub excommunicationis pœna,] canonis, non sententiæ, sunt hæc uerba in hoc casu.

t ¶Existant,] simile extra de elect. c. generali, & c. fundamenta, §. vt autem, de immu. eccl. c. clericis, §. nos igitur, lib. 6. cum simi.

u ¶Alia superiori,] quæ hæc sit dignitas superior patriarchali, non occurrit, nisi dicas de dignitate Cardinalatus, & secundū hoc est iste tex. & sequens in argumētū. q dignitas Cardinalatus est maior Pontificali, licet per aliquos dici consueuerit q episcopalis dignitas sit maior, quam dignitas Cardinalatus.

Cardinalatus an sit maior pontificatu.

x ¶Sine episcopali,] alias pontificali, præmittit dignitates ecclesiasticas temporalibus, de quibus sequitur, vt denotet ipsas digniores esse temporalibus, arg. de transla. episco. inter corporalia, & de maio. & obe. c. solitæ, 96. distin. duo sunt, nam ex ordine tex. sumi argumentatio consueuit in corpore Auth. de haere. & fal. §. inordinatum, coll. 9. C. de nouo Cod. fac. § pen. versi. seruus quidam, & c. cum multis simil.

Dignitates ecclesiasticæ sunt tpalib. digniores.

y ¶Alia quacunque,] quæ multiplex potest esse, ut patet de ele. c. fundamenta, §. ut autem, de immu. eccl. capitulo clericis, § nos igitur, lib. 6.

z ¶Vacationem imperij,] de retinentibus ergo vel assumentibus, vel resumentibus nomen alicuius officii super imperio non vacanti, non habet locum hęc cōstitutio, cum tunc sit imperator, qui tales potest cohibere, nec tunc Ecclesia Romana in iure suo lædi dicatur, cum tunc regimen imperij ad eam non spectet, pro cuius conseruatione fuit edita principaliter præsens constitutio, vt patet in hoc, §. & etiam præcedenti.

a ¶Nostra

a ¶ Nostra vel sedis.] eadem videtur esse licentia Papæ, & Sedis Apostolicæ, vt sup. dixi, quod ubi ipse, ibi sit & sedes, vt dixi in c. ad onus, & plenius in c. execrabilis, licet per aliam factam adiectionem, scilicet beneplaciti, vel voluntatis inducat differentiam inter ista, vt colligitur, ff. loca l. locatio præcarij, extra de rescript. cap. gratiosæ, lib. 6.

b ¶ Vbilibet,]. i. vbicunque, hoc enim aduerbium est loci designatiuum, vt dixi i c. ad onus, in verbo, vbilibet.

Vbilibet locū designans. [illegible]

c ¶ Pallio,] id est, velamine, seu colore, vt in parte præcedenti.

d ¶ Quacunq;.] denotat hoc verbum abusum.

e ¶ Exercitio.] meri, vel misti imperij, vel simplicis iurisdictionis, argum. ff. de iurisdict. omn. iudi. l. Imperium.

f ¶ De cætero,] respicit futurum tempus, non præteritum, super quo vide, quod notanter dicit Hostien. extra de sponsal. duo. c. vlti.

g ¶ Huiusmodi,]. s. officij.

h ¶ Cuiuscūq; assumptione.] super hoc verbo est sequēda expositio, quam feci sup. proxi §.

i ¶ Prorsus,] hoc verbum, & sequens omnino denotāt, q; qualiter, & in totū a prędictis abstineant.

k ¶ Inhibentes,] post tales inhibitiones dignum est detrimētū vetitos sustinere, ext. de const. t. c. Et super ista inhibitione vide, q; no. 80. d. c. nulli fas, extra de ele. ca. generali, lib. 6.

nostra [a] vel sedis prędictæ licentia huiusmodi vicarij, seu cuiusuis alterius officij nomen vbilibet [b] retinuerunt, assumpserunt, seu resumpserunt, & retinent, & qui assument, vel resument fortassis in posterum, & sub talis donationis pallio [c] abusi sunt, & abutuntur: uel etiam abutentur potestate, vel iurisdictione quacunq;, [d] seu eius exercitio [e] publice, vel occulte, quatenus de cætero [f] etiam a denominatione huiusmodi, [g] seu cuiuscunque [h] assumptione, resumptione ac retentione prædictis, necnon vsu potestate & exercitio supradictis prorsus [i] abstineant, & omnino desistant: inhibētes [k] insuper sub pœna [l] prædicta omnibus & singulis patriarchis, prælatis, & etiam alijs superioribus ac regibus, ciuitatibus, [m] comitatibus, vniuersitatibus, capitaneis, potestatibus rectorib. comitibus, vicecomitibus, baronibus, & alijs omnibus cuiuscunque sint dignitatis, conditionis aut status [n] ne prædictum huiusmodi nomen seu aliud quodlibet in eodem Imperio [o] retinentes) vt præfertur [p]) aut assumentes, vel eorum aliqui sub denominatione, [q] vel titulo huiusmodi nominum, seu procuratores, cōmissarios, iudices, aut vices eorum gerentes quocunque colore quæsito [r] recipiant, vel dimittant: nec vt vicarijs, seu vicario aut officialibus Imperij pareant, [s] vel intendant, aut pareri, vel intendi faciant [t] vel permittant, [u] nec in his [x] eis, vel ei quo modolibet præstent auxilium, consilium, vel fauorem: [y] Alioquin in omnes & singulos patriarchas, prælatos, & superiores, & inferiores reges, & cæteros denominationem prædictam (vt præmissum est) retinentes, assumentes, seu resumentes, ac illius [z] prætextu exercentes [a] quæcunque officia, potestates, [b] seu iurisdictiones, & recipientes eos, vt vicarios [c] vel officiales imperij, aut commissarios eorum, [d] vt [e]

l ¶ Pœna prædicta,]. s. excommunicationis.

m ¶ Ciuitatibus,] talis inhibitio facta ciuitatib. & alijs de quib. sequ i, tacta censet ipsis ciuib. vel communitatem, aut vniuersitatem cōstituentib. arg. ff. de lega. 1 l. si hæres. §. uicis, & l. ciuitatib. de vsufr. leg. l. legatum ciuitati, iuncta, l. 2. de reb. dub. nam ciuitas, cōitas, uniuersitas de se (cum sit quid inanimatum) alicuius inhibitionis, uel censuræ ecclesiasticæ capaces non sunt, argu. de sent. excom. c. si sententia, §. cum verbo. lib 6. & not. de excel. præla. c. tanta. & arg. ff de condit. & demon. l. municipib. vnde ea quæ in facto consistunt, per eos expediri nequeunt: quare per ipsarum membra habent expediri arg. ad hoc, C. de appa. præf. præt. l. corniculariū lib. 12. de excu. mun. l. maximarum, lib. 10. de aduo. diuer. iudi. l. restituendo, sic sentit Inn. de sen. excomm. c. Romana, circa finem.

n ¶ Aut status,] simile de censi. l. felicis, §. 1. lib. 6.

o ¶ Imperio,]. s. uacanti ut sup.

p ¶ Vt præfertur.] s. sine licentia sedis Apost.

q ¶ Denominatione,]. i. appellatione tantum, & nuncupatione.

r ¶ Quæsito,] simile de ele. auar. itiæ, lib 6.

s ¶ Pareant,] i. obediant.

t ¶ Faciant,] quia tunc perinde videtur ac si per se facerent, argu. ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. deiecisse, de admin. tu. l. ita autem, §. g. ssisse. de regu. iur. cap. qui per alium.

u ¶ Permittant.] Videtur ergo, quod cōmunitas, vel uniuersitas se super hoc debeant opponere: & hoc potest dici verum cōtra illos, quos cohibere potest, & super hoc vide, quod no. ff. de reg. iu. l. culpa caret.

x ¶ Nec in his,] scilicet cuiuscunque nominis, officij assumptione, retentione, resumptione, vel alias iurisdictione, Imperij vacantis exercitio, ut supra.

y ¶ Vel fauorem,] qualiter in talibus, vel similibus fauor præstari dicatur, vide quod no Guli. de hæret. quicunq;, lib. sexto.

z ¶ Illius,]. s. denominationis.

a ¶ Exercentes.] per solam denominationem prædictam non incurritur pœna sequens, & cum sola denominatio non ita sit Ecclesiæ Romanæ præiudicialis, sicut cum ad tale exercitium peruenitur: nec per exercitium, etiam incurritur, nisi prætextu talis denominationis fiat, vt valet per hunc text. vnde si suo iure proprio, puta ex titulo ab Imperatore viuente obtento quis exerceret aliquod exercitium, non incurreret pœnam sequentem, & cum ratione vacantis imperij nihil exerceat, quod ille textus exposcit, & pœna non est in dubio exaggeranda, argu. de pœniten. distin. 1. cap. pœna, ff. de pœn. l. interpretatione.

b ¶ Potestates.] hoc verbum in persona magistratus imperium denotat, ff. de verbo. signi. l. potestatis, de iuris. omn. iudic. l. Imperium, vnde in quibusdam regionibus, ut in Italia, iurisdictioni præsidentes potestates appellantur, simile reperies de electio fundamenta, §. vt autem, lib 6.

c ¶ Vt vicarios.] per hoc verbum dicas, quod recipientes tales non vt officiales imperij uacātis, sed ut alios, non incurrerent pœnam, quæ sequitur per hunc text. & per ea, quæ sup. proxi dixi.

d ¶ Eorum,]. i. exercentium iura uacantis imperij.

e ¶ Vt talium,] igitur commissarij prorum non ut talium,

tium, sed vt aliorum, puta iure suo vtentium pœnæ ỹ. positæ non subijciuntur: cessante tamen in his præcedentibus fraude, quia fraus patrocinari cuiq uam non debet, argu ff de rei ven. l. in fundo, extra de priuileg. quanto, & c. ex parte, cum sim.

a ¶Vt talibus.] secus ergo, vt alijs.

b ¶In hoc.] s. exercitio iuris imperij vacantis.

c ¶A die datæ.] currunt ergo hi duo mẽses a tẽpore talis datæ, quia forte eadem die fuit præsentis cõstitutionis facta publicatio, vt sic iuri communi conueniat ꝙ hic dr, quo cauetur cõstõnem principis a tẽpore publicationis post duos mẽses quẽ ligare in corpore authen. vt factæ nouæ cõstitutiones, col. 6. si enim aliter diceres, tunc sequeretur, ꝙ ante quis ligaretur ex plenitudine potestatis principis, alle. de iud. c. 1 clem. §. Vel ꝓ forte ista ignorantia feratur contra iura, C. de tab. l. generali, lib. 10. extra de const. c. cognoscentes.

talium, & in parentes seu obedientes eis, vt [a] talibus, aut præstantes in hoc [b] sibi consilium, auxilium, vel fauorem, nisi intra duorum mensium spatium a die datæ [c] præsentium numerandum penitus resipuerint, [d] vel se licentia sedis Apostolicæ super hoc ostenderint communitos, [e] excommunicationis [f] in singulares [g] personas, & in terras, & loca [h] ipsorum, & quaslibet communitates, [i] vniuersitates, ciuitates, aut villas interdicti sententias de fratrum nostrorum consilio publice [k] promulgamus: Contra [l] eos nihilominus spiritualiter, & temporaliter grauius processuri [m], prout inobedientia eorum exegerit [n], qualitas [o] facti suaserit, & viderimus [p] expedire.

¶Et [q] vt quibuslibet parendi [r] talibus [s] tollatur [t] occasio: omnes & singulos, qui huiusmodi vicariatus [u]

d ¶Resipuerint.] referendum est illud verbum tam ad ipsos exercentes, quam ad eos, vt tales recipientes, quã commissarios eorum, vt talium, quam etiam in parentes eisdem, vt talibus, vel præstantes in hoc sibi auxiliũ, &c. & dic, resipuerint, idest, abstinuerint seu destiterint.

e ¶Communitos.] illi ergo cõiti a pœna sequenti sunt liberi, ne alias principali auctoritate circumscripti videantur, quod esse non debet, C. de his, qui veni. ætatem impetrauerunt, l. 1. & ne alias inde nascantur iniuriæ, vnde iura nascuntur, C. vnde vi. l. meminerint, extra de accus. qualiter. Sed pone, ꝙ de tali communione non fuisset hic facta mentio, & essent aliqui hic prohibita facientes, sedis tamen Apostolicæ licentia communiti: incurrerent ne istam pœnam quæ sequitur? Credo, quod non, quia aut habuissent talem licentiam ante hanc constitutionem, & tunc per eam tuti sunt, cum de illis hic non esset facta mentio, arg. extra de capel. monac. ex parte, & quia talis licentia durare videtur donec sit reuocata, ar. 25. q. 2. c. 1. 2. & 3. C. de præscri. l. fallos. Si vero post; idem quia huius conditor sibi vel successoribus suis manus non ligauit per hanc constitutionem, quin talem posset licentiam concedere, arg. extra de elect. innotuit, de præbend. dudum, lib. 6. ff. de lega. l. si quis, in princ.

Excõicatio nõ fertur in locum.

f ¶Excommunicationis,] s. maioris: illa enim in dubio inflicta videtur, de sen. excom. c. si quem.

g ¶Singulares personas.] in singulos igitur fertur sententia excommunicationis, quæ de sui natura animas percutit, extra de reb. eccle. non alie. si quis presbyterorum. Et ideo in locum, vel vniuersitatem non fertur cum anima careant, de senten. excom. Romana, §. cum vero, lib 6.

h ¶Loca ipsorum.] No igitur ob alicuius delictum, terram, vel loca suæ iurisdictioni subdita interdicto ecclesiastico subijci posse, simile de offi. deleg. sane quia, de spon. c. non est, & sic vnus pro alio punitur. super quo vide quod plene not. 1. q. 4. in summa & plenius per Gar. de vsur. c. vsurarum, lib. 6. intellige tamen hic terras, vel loca ipsorum reputari, non ratione plenæ proprietatis tantum, sed superioritatis iurisdictionalis, argum. extra de vita, & hone. cler. ex litteris, de iudæ. c. cecidit, § cum autem, clem. 5. & clarius ad hoc de postul. pla. c. 1. cũ ibi notan gl. q incipit, bona fuit interpretatio,

i ¶Communitates.] super hoc verbo & sequenti dic, vt dixi sup in verbo, ciuitatibus.

k ¶Publice.] ad tollendam omnis ignorantiæ excusationem, arg. ff de instit act. l. sed & si quis, § proscribere, extra qui ma. accus. pos. c. vlt. de iudæ. quorũ dam, & c. in nonnullis, cũ simil. & ex quo talia fiunt non est necessarium, ea singulorum auribus inculcari, 16. di. c. quod dicitis, ex fra de postula. cap. 1. Vel dic publice, ad tollendum omnis suspicionis scrupulum, arg ff. de ritu nup. l. vlt. de admi tu. l. non existimo ext. de clan. despon. cum inhibitio, vt eccle. benefi. c. 1. & super hoc vide, quod not. 32. q. 4. cap. nemo.

l ¶Contra eos.] s. tã singulos, de quibus præmisit, quam vniuersitates.

m ¶Processuri.] h. d. ad denotandum, ꝙ prælatus vtroque gladio potest Ecclesiæ iura tueri ext. de sen. excom. lib 6.

Ecclesiam gladio prælatus vtroque tueri.

n ¶Exegerit.] Nam crescente contumacia, crescere debet & pœna. extra vt lit non contest. quoniam frequenter, §. vlt. ipsaque cumulari facit pœnam, ff de pœn. relegati.

o ¶Qualitas facti.] quæ de se maiorem non minorem pœnam infligit, facit, ff de pœn. l. aut facta, §. qualitate, de pœn. dist. 1. aut facta, §. qualitate.

p ¶Viderimus expedire.] s. arbitrariæ, cum idem excessus magis sit in vno quam in alio puniendus, attentis multis, quæ recitantur, extra de homi. sicut dignum, ff. de nauti. rui. nau. l. Pedius, §. 2. de pœ. l. respiciendum, § delinquit.

q ¶Et vt quibuslibet.] quarta pars.

r ¶Parendi.] idest, obediendi.

s ¶Talibus.] s. iura Imperij vacantis exercentibus sine licentia sedis Apostolicæ.

t ¶Tollatur occasio.] Not. tollendam occasionem in malum.

u ¶Vicariatus nomen.] Quid igitur si quis sit adstrictus per iurm fidelitatis retinendi, assumendi, vel resumendi aliud nomen officij, quam vicariatum, nunquid vr absolutus hic a tali iurõ? Vr quod non, cum de hoc mentio hic non fiat, nec aliud nomen officij repetatur, nec etiam attenta mente conditoris volentis conseruationi iuris Romanæ Ecclesiæ prouidere, & tollere occasionem parendi talibus. Credo contrarium cum textus dicat, talibus, & sup. expressum fuerat, qualecunque nomen officij exercentibus, alias nisi sic dicas, videretur hic talis parendi occasio imperfecte sublata, si quis remaneret ligatus tali iuramento aliud nomen allegan. quam vicariatus, inde principis constitutio, videretur quid imperfectum continere; contra legem, si quis seruum, C. qui mi non pos. lib. 12. & esset in potestate volentis exercere officium imperio vacante, mutato nomine vicariatus illud sub alia nomine retinere, & sic hæc constitutio delusoria redderetur, contra iura, ff. ne quid in loc. publ. fiat l. vlt. de iud. l. si prætor, C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi autem. Non obstat expressio hic facta de isto vicariatu: quia aliud quodcunque nomen officij superius expressum, hic debet intelligi repetitum, argum. ff. de verbo obl. l. Titia, §. idem respondeo de leg. 1. l. talis scriptura, §. vlt. vel expresso hoc nomine vicariatus, omnia alia, in quibus est eadem penitus ratio, pro expressis, & comprehensis haberi debent. Si-

cut & nomen procuratoris, comprehendit sub se omnia nomina, per quæ quis alienæ administrationi se potest ingerere, 1. q. 3. Saluator, sicut & nomen curatoris comprehendit tutorem etiam in pœnalibus in casu vbi est eadem ratio, in corpore auth. vt hi, qui obli. se habent res mino. §. 1. & ibi not. coll. 6. & hunc intellectum innuit textus cum dicit, vicarijs, vel officialibus.

Procuratoris nomē multa cōprehēdit.

non, libro 6.

r ¶Cæterum.] quinta pars.

s ¶Omnium.] qui consueuere ad Ecclesiam, de qua sequitur, consueuerint, argum. ad hoc extra de elect. causam, cle. 5.

nomen retinentibus, assumentibus, seu resumentibus iuramento [a] fidelitatis tenentur adstricti a iuramento huiusmodi, quantum [b] ad hoc, de potestatis plenitudine absoluentes [c], auctoritate Apostolica firmiter inhibemus eisdem [d], ne talibus [e], vt Vicarijs, [f] vel Officialibus Imperij aliquatenus pareant, vel intendant. Et insuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes [g], & colligationes, a quibuscunqee super [h] hoc quomodolibet [i] initas, iuramento, vel quacunque [k] firmitate vallatas, omnino dissoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto processerint, reuocamus [l]: Ac huiusmodi, [m] & quælibet alia iuramenta, quibuslibet [n] super [o] his præstita, per quæ posset in prædictis [p] nostris, & Ecclesiæ nostræ prædictæ iuribus derogari, præsertim cum iuramentum vinculum iniquitatis esse non [q] debeat relaxamus.

¶ Cæterum, [r] vt huiusmodi processus vlterius ad communem omnium [s] notitiam deducatur, chartas [t] seu membranas processum continentes eundem [u], [v] in Ecclesia [x] Auinionensi appendi, vel affigi ostijs seu superliminaribus [y] faciemus, quæ [z] processum ipsum suo quasi sonoro [a] præconio [b], & patenti [c] iudicio publicabunt [d]: Ita, quod omnes, & singuli, quos processus ipse contingit & contingere [e] potest, nullam [f] postea possint excusationem prætendere, quod ad eos talis processus non peruenerit: vel quod ignorauerint eundem: cum non [g] sit verisimile remanere quo ad ip-

a ¶Iuramento fidelitatis.] ad quæ capitula adstrictus reputetur, quis ex tali iuramento, legitur in lib. Feudorum, in tit. de forma fidelitatis, & 22. q. 5. cap. de forma. & illa capitula plene reperies prosecuta per Hostien. in summa de feud. § quid sit fidelitas.

b ¶Quantū ad hoc.] s. quo ad non parendum talibus: non ergo quoad alia tali iuramento quis videtur absolutus, vt dixi alias in simili verbo in c. suscepti, §. vlt.

c ¶Absoluentes.] potest igitur ex causa Papa quem a iuramēto absoluere, 15. q. 5. c. nos sanctorum, &c. auctoritatem, extra de iureiur. c. quanto, in lib. Feud. hic finitur lex, circa princi. super quo vide, quod not. d. cap. quanto, & c. auctoritatem, per Innoc. & Hostien & de dolo & contuma. c. veritatis.

d ¶Eisdem.] scilicet iuramento fidelitatis adstrictis.

e ¶Talibus.] expone, vt supra.

f ¶Vt vicarijs.] & hoc dicas, vt superius dixi in parte præcedenti.

g ¶Confœderationes.] in mala parte sumitur hic istud verbum.

h ¶Super hoc,] scilicet, talibus parendo, vt officialibus imperij

i ¶Quomodolibet.] puta verbo, nutu, vel signo, in scriptis, per nuntium, vel epistolam, vel pactum, vel stipulationem, vel alias qualitercunque, cum dicat, quomodolibet, simile de rescrip. statutum, §. in nullo, lib. 6.

k ¶Quacunque firmitate.] puta pœnali, fideiussoria, pignoratitia, vel obstudiali.

l ¶Reuocamus.] simile huic extra de elect. vbi maius. §. cæterum, de concess. præb. detestanda, lib. 6. cum similibus.

m ¶Huiusmodi,] s. sacramenta fidelitatis.

n ¶Quibuslibet.] s. vasallis talium, vel alijs quibuscunque.

o ¶Super his,] s. officijs imperij vacantis: vel super his, s. parendo officialibus talibus.

p ¶In prædictis,] s. officijs.

q ¶Non debeat.] 23 q. 4. inter cætera, extra de iureiuran. quanto, & eodem titu. cap. contingit, §. quia.

t ¶Chartas seu membranas.] quasi dicat de pellibus animalium, & ipsorum membris, simile, ff. de bon. poss. secundum tab. l. 1. & l. chartæ

u ¶Eundem.] idest expressum contra votentes officio aliquo imperij vacantis, & contra parentes eisdem, vt talibus.

x ¶Ecclesia Auinionensi.] non exprimit de qua intelligitur, cum ibi multæ sint Ecclesiæ. Dicas, quod de cathedrali: cum nulla alia vocetur Auinionensis, sed omnes aliæ aliquo nomine peculiari nuncupentur, & facit adhoc in corpore auth. de ecclesi. titu. §. si quis vniuersorum, in fine, ff de conditione, & demonstra. l. quæ conditio, §. primo.

y ¶Superliminaribus.] scilicet officiorum.

z ¶Quæ,] scilicet chartæ, vel membranæ.

a ¶Sonoro.] idest, sonitum in auribus reddenti.

b ¶Præconio.] quia sicut vox præconis audientibus innotescit, in corpore auth. de litt. §. omnem, col. 8. sic iste processus patens in membranis, omnibus innotescit.

c ¶Patenti.] alias patulo, idest patenter, publice.

d ¶Publicabunt.] iuris præsumptione, per ea, quę dixi sup. in parte tertia, in verbo, publice Vel dic, publicabūt idest, publicare poterunt iuris præsumptione, vt extunc non sit tolerabilis ignorantia, arg. ff de iuris, & fac. ign. l. regula, §. sed facti, extra de præsump. quanto, & c quidam, ff. de verb. sign. l. latæ culpæ.

e ¶Contingere potest.] qui isti sint, colligitur ex præcedentibus. §.

f ¶Nullam,] s. probabilem.

g ¶Non sit verisimile,] scilicet iuris præsumptione, contra quam & alias admitti possit probatio, 72. dist. cap. proposuisti extra, qui matri. accu. pos. cum in tua, ff. quod met. cau. l. non est de proba. quæ testamentum, vbi tamen iuris præsumptio transit in violentam, vt quia est iuris, vel de iure, non est ita: quia tunc magis dicitur fictio, 22. C. de probat l. siue possidens, cum ibi not. & talis potest dici illa de qua hic dicitur: cum istorum processuum publicatio facta fuerit per modum constitutionis ius inducentis contra quoscunque hic prohibita facientes, & ius commune publicatum arctet quemcunque post duos menses, vt dixi sup. in glo. currunt ergo, & arg. de concess. præb. cum ci, circa fi. lib. 5.

Præsumptio an admittat probatione in contrarium.

a ¶Publi-

ipsos incognitum, vel occultum, quod tam patenter, omnibus publicatur.[a] Datum Auinione in domo Episcopali, ij. Calend. Aprilis, Anno primo.

TITVLVS VI.

De voto & voti redemptione.

¶ Votum per susceptionem sacri ordinis solemnizatum, licet impediat matrimonium sequens, non tamen praecedens, etiam si nondum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum consummato, nullus praesumat accipere aliquem de sacris ordinibus: quod si fecerit dissoluto etiam matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquem de religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expresse, vel tacitè profiteatur. Est autem talis coniugatus, sic ordinatus per diœcesanum monendus, vt religionem ingrediatur, si matrimonium nondum est consummatum: quod si renuerit, & vxor institerit, compellitur per excommunicationem ad matrimonij consummationem, hoc dicit. Et est casus notabilis: & qui satis offerri non posset.

CAP. VNIC.

Ntiquę concertationi[b] finem cupientes imponere,[c] ac animarum[d] periculis inde prouenientibus[e] salubriter prouidere, de fratrum nostrorum consilio praesenti declaramus[f] edicto, quod licet votum solemnizatum[g] per sacri[h] susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum,[i] ac ad dirimendũ, si[k] post contractum fuerit, secundum statuta[l] canonum sit efficax[m] reputandum: ad dissoluen-

i ¶ Publicatur.] simile, ff. de insti, act. l. sed & si pupillus, §. proscribere, & alijs iurib. alleg. sup. in glos. f. iuris praesump. Zenze.

Divisio.

A Ntiquae concertationi.] primo dignissima praemittitur declaratio. Secundo post matrimonii contractum prohibetur sacri ordinis susceptio: ibi, Auctoritate Apostolica. Tertio, contra facientes sequitur punitio: ibi, Quod si secus, &c.

b ¶ Consecrationi.] simile de appella. ca. concertationi, libro sexto. haec autem concertatio non modica, imo magna erat inter doctores, & notatores antiquos, dicebant enim aliqui matrimonium contractum per verba de praesenti per susceptionem sacri ordinis dissolui. sicut & per ingressum religionis ante carnalem copulam. Alij vero contra sentiebant, vt plene discussum, & pro vtraque parte allegatum reperies in Summa Hostiens. de coniuga §. fratrum, versi. sed quid si maritus. Vltima vero opinio, vera esse hodie declaratur per istam cõstitutionem: & istam met opinionem pri° amplexabar tãquam veram, vt notaui ext. de voto & vo. redem. lib. 6.

c ¶ Imponere.] Talem finem imponere spectat ad Papam, cum ad eius sedem sit super difficultate, & ambiguitate iurium recurrendum, extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem, §. rationibus, & argu. C. de leg. l. 1. & §. vlti.

d ¶ Animarum periculis,] quibus obuiandum est, de sepul. c. animarum, ne cle. uel mona. ca. vt periculosa, lib. 6. cum simi.

e ¶ Prouenientibus,] tam suscipiente sacrum ordinem, cum ex virtute contracti matrimonij teneretur ad reddendum debitum coniugi, extra de spon. veniens. cum multis similibus. ex virtute uero suscepti sacri ordinis tenebatur ad continentiam obseruandam, quam tacite vouisse videtur illum suscipiendo, 27. distin. diaconi, no. extra de cle. coniug. cum olim, quam etiam in muliere, forte ad carnis lubricum prona ob iuuentutis feruorem, extra de eo qui cogno. consang. vxo. c. Iordanae, & cum alio matrimonium contrahere non poteante, si ille suus vir sus remanebat maritus, prout vere remanet, ut inf. dicitur.

f ¶ Declaramus.] non videretur ergo haec decret. in hoc quod sequitur, iura noua edidiua sed antiqui potius declaratiua, super quo vide, quod dixi in decr. cum inter nonnullos super verbo deinceps.

g ¶ Solemnizatum.] quod votum solemne,[1] quod simplex dicatur, vide quod no. extra, qui cle. vel vo. capi. rursus.

h ¶ Sacri susceptionem ordinis.] susceptio igitur sacri ordinis uotum reddit solemne, vt hic, & [a]. distin. cap. cum in praeterito, 28. dist. diaconi. Sacer autem ordo est hodie et subdiaconalis, licet olim esset secus,[2] ext. de aeta. & qual. cap. a multis, 40. dist. multus, 32. d. c. erubescant.

i ¶ Contrahendum.] de contrahendo impediendo non erat tã tum dubium, cum & multa illud impediant, quae tamen nõ dirimẽt iam contractum, extra de cogna. spir. c. contracto, & eodẽ ti. c. per cathechismum, lib. 6.

k ¶ Si post.] s. susceptionem sacri ordinis

l ¶ Statuta canonũ.] 31. dist. ca. quoniã, & c. aliter, 84. dist. cum in praeterito, & c. quoniam, extra de cle. coniug. cum olim, de vot. & vo. redem. ca. 1. lib. 6. cum multis similibus.

m ¶ Efficax reputandum.] admiranda res videtur esse ista. cum enim sacramentum matrimonii a Deo ipso fuerit institutum in statu innocentiae ań peccatum, sed post in subsidiũ fragilitatis humanę, 32. q. 2. § summa, & §. his ita, quomodo voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiae inducta, ext. de voto. c. 1. lib. 6. potest sacramentum a Deo institutum tollere, vel aliquatenus impedire? non videtur, 21. di. capi. inferior, ext. de maio. & obed. c. cùm inferior, ff. ad Treb. l. ille a quo. §. tempestiuum. ff. de arbit. l. nam magistratus, & quod Dominus prohibet, dicens: quos Deus coniunxit, homo non separet: omnino fieri non licet, 28. q. 1. ca. iam nunc, & per multa iura, & rõnes, q ad idem possunt allegari, quod si placet, prosequi poterit, vt plene dixi extra de regu. iur. cap. possessor, libro sexto. Ad hoc breuiter potest dici, quod istud fit per cõstitutionem Ecclesiae conditam per Vicarium Christi, & sic non per purum hominem sed ex potestate clauium, quodcunque solueris, quodcunque ligaueris, & capitu. vt in Euangelio, Matth. 15. cap. & 24. quaest. 1. quodcunque, ex quibus magna attributa est eidem potestas, etiam circa sacramenta, super quo vide, quod no. per lin. extra de regular. porrectum, vnde talis dissolutio, vel impedimentum matrimonij non inducitur a puro homine, sed a Deo ipso, suo Vicario auctoritatem facienda.

1 Vide B. Th. & ibidẽ Caie. 2. 2. q. 87. ar. 7.

2 Imo & olim subdiaconat° ordo sacer erat, licet nõ reputaret sacer, vt ait gl. in c. a multis ext. de aeta. & qualit. verbo, solos, adde no. in c. 1. ext. de bigamis, in verbo: sacros, in hac edit.

dum tamen prius [a] contractū, [b] etiam si per carnis copulam non fuerit consummatum, [c] cum nec iure [d] diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutum, [e] inualidum est censendum: [f] Auctoritate Apostolica [g] districtius inhibentes, ne quispiam durante [h] matrimonio nondum etiam cōsummato, [i] aliquē [k] de sacris ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit [l] conuenire. Quod [m] si secus a quoquam forsitan attentatum fuerit, ordinamus, quod nec [n]

faciendi talis committente: oīa enim nostra facimus, & c. C de vete. iu. enu. l. 1. § sed neq;, ver. oīa enim. ext. de præb. c. si Apostolicę, lib. 6.

a ¶ Prius,] s. quam sacer ordo forte susceptus.

b ¶ Contractum.] intellige per legitimum viri, & mulieris consensum, extra de spons. ius. debet intelligi legitimum, quo ad ętatē, & liberi arbitrij motū, eo tit. c. Gemma, de despon. im pub. de illis, tantus enim posset esse defectus ætatis, vel liberi consensus, q non esset matrimoniū, & ideo tūc frustra de ipsius dissolutione disputaretur.

c ¶ Consummatum,] hoc inducebat dubium sicut, n. matrimonium non consummatum per carnis copulam, per religionis ingressum dissoluitur, extra de conuer. coniug. c. verum, in corpore Auth. de san. epis. § si uero astante, coll. 9. sic videbatur dissolui per susceptionem sacri ordinis, sed contrarium verum est, vt sequitur, & quæ sit ratio, infra subijcietur.

d ¶ Iure diuino,] illo iure talis dissolutio non est inducta, imo potius videtur prohibita, quia quos Deus coniunxit, &c.

e ¶ Statutum.] quare censetur prohibitum, de translat. epis. l. inter corporalia, § sed neque, de verb. sign. c. exiut, § porro, Cle. 5. Et per hoc colligere potes bonum modū formæ argumentandi & dicendi: non est ita, quia iure cautum non reperitur, vt hic, ad idem in corpore Auth. de non eligen. secun. do nube, § optimum itaq;: ibi, nec qualibet est lex aliquid tale dicens, coll. 1. C. de repu. l. dissentientis, de coll. l. illam extra ne sede va. c. 1. a. de sup. neg. præla. c. Romana, lib. 6. & alibi dr̄, erubescimus cum sine lege loquimur, in corpore Auth. de trien. & semis. § consideremus, coll. 4.

Argumentū valet, si dr̄, nō edicta, q a iure cautū non reperitur.

f ¶ Est censendum,] sed quę pōt esse rō eius? contrarium. n. videbatur per multa iura, & argumenta, & rōnes recusatas, ut sup. dixi in Sum. Host. de conuer. coniuga. § & vtrum, quas recitare hic causa breuitatis omitto. Respondeo hoc esse, tum quia non reperitur iure cauta talis dissolutio, ut hic, quare censetur prohibita, ut dixi in glo. præcedenti: Tum quia dissolutio matrimonij inter viuentes pœna est, no. de diuor. cap. porro, quare non debet infligi, nisi reperiretur de iure infligenda, ff. de reli. l. at si quis, § generaliter, de sepu. vio. l. 3. § non perpetuę, contenti n. esse debemus pœnis legibus comprehensis, ff. de ver. obl. si ita stipulatus: & pęna non est infligenda nisi per iudicem 33. q. 2. § 2. §. de hoc: iudex alias non esset, nisi iustitiam redderet, extra de ver. sig. totus, l. in omni ad hoc facit, quod no. de iu. pat. c. vlt. Tum etiam p multa alia iura, rōnes & argumenta, quæ pro parte ista dicto, § vtrum reperies allegata Sed omittere volo, & responsum dare ad aliqua argumenta facta in d. §. quæ pro parte contraria multum prima facie videntur argumentantia, primo cum dr̄: solemnizatur votum, & facilius p ordinis sacri susceptionem, sicut per religionis professionem: nam maius bonum sequitur ex professione, p quam inducitur bonum obedientiæ, quæ illæsa seruata, est iusta, & meritoria, vt in decre. quorundam, §. pen. liberi arbitrij & voluntatis priuatio, de ele. quorundā, & c. si religiosus, de testi. c. si de sepul. c. vlti. lib. 6. Item proprietatis temporalium abdicatio, 12. q. 1. non dicatis, extra de sta. mo. cum ad monasterium, § vlt. & multa alia q colliguntur, & no. 16. q. 1. c. de monachis, q tamen ex susceptione sacri ordinis minime inducuntur, quare potest dici, quod alia ratio in illa pactum reformat iuxta l. in expositas, C. de translat. & dissimilis ratio dissimilia

Mr̄imoniū non cōsummatū quare dissolui no pōt p sacri ordinis susceptionem.

Professio multa bona inducit.

dēt, inducere, & quod in vno dr̄, de reliquo prohibitū vr̄, ff de iud. c. cum prætor, 25. dist. qualis. ext. de ṗsum. nonne. Potest ēt dici ad id, quod secundo pro parte alia fortiter vr̄ induci, cura animarum quem a religione reuocat, & religio quem reuocat a matrimonio, ergo & cura, ad quam cum sacro ordine quis assumitur, dēt quem a matrimonio reuocare, nam reuocatio p religionē a matrimonio inducitur ex causis, quæ deficiunt in sacri ordinis susceptione, ut prædixi, nec legitur, q si cura animarum quem ex cā reuocat a religione, q hæc eum reuocat a matrimonio, q a in cura animarum est, ideo propter publicam vtilitatē, quæ præfertur priuatæ, quę publica vtilitas non sic insurgit ex sola ordinis susceptione. Potest ēt dici, q dictus modus argumentandi per argumentum a minori vel maiori cessat in pœnalibus identitatem rationem in se non habentibus, cum & cessat in ambitiosis de re non pœnalibus, arg. ext. de præben. ca. cui de non sacerdotali. li. 6. & no. hoc de relex. postulasti, in gl. pen. circa fi. Ad alia quæ inducuntur in d. §. pro parte contraria subtilis perscrutator responsum de facili inuenire poterit.

g ¶ Auctoritate Apostolica:] Secunda pars.

h ¶ Durante,] h. d. quia eo soluto liber remanens a lege coniugis posset sacrum ordinem suscipere, si ut & matrimonium cum alia contrahere, 31. q. 1. q si dormierit, ext. de sec. nup. c. pen. & fi.

i ¶ Consummato,] matrimonium consummari dicitur per carnis commistionem, vt hic, & ext. de diuor. quanto, ratificari autem dicitur per consensum mutuum de præsenti: initiari vero per sponsalia, no. ext. de transla. epis. c. licet.

k ¶ Aliquem de sacris,] qui sunt tres, presbyteratus, diaconatus, & hodie [1] subdiaconatus, vt dixi sup. in gl. susceptio.

1 Subdiaconatus semp fuit sacer ordo, ut notatū ē paulo ante, i gl. in verbo, sacri susceptionē ordinis.

l ¶ Nouerit conuenire,] puta de licentia coniugis religionem ingredientis, vel etiam in seculo remanentis potissime absq; suspitione incontinentię, & votū castitatis emittentis, 32. dist. seriatum, 77. c. eps bñdictionē, extra de conuer. coniug. ca. cōiugatus, ubi coniux in seculo remanens esset suspecta de incontinentia, vir non posset religione ingredi, nisi & ipsa sibi couerteret: vt ibi no. Ratio diuersitatis reddi consueuit, quia ubi vir in seculo remaneret ad sacros ordines promotus de licentia vxoris votum continentiæ emittentis, eidē tenetur in necessarijs prouidere et di. oīno, & sic sibi materia incontinentiæ prætextu defectus necessariorum incurrenda aufertur, arg. ad hoc, ff. de ri. nup. l. palā. § nō est hoc ignoscendum, & eam in se peccantem vinculis detinere, & ad ieiunia, non tñ mortifera cogere, 33. q. 2. placuit, & q. 5. c. hæc imago, & no. ext. de iureiu. in cap. quemadmodum in gl. vit. quæ omnia cessant facienda per verum ingressum religionem, carentem proprio, & libero arbitrio.

m ¶ Quod si secus,] Tertia pars, s. q mr̄imonio durante ēt non consummato, quis sacrum ordinem suscepit,

n ¶ Nec matrimonio soluto,] q. d. nedum eo constante: & dic soluto, puta per mortem uel ingressum religionis ante carnalem copulam: vel alias qualitercunque cum indistincte loquatur, arg. 19. dis. si Romanorū, ext. de priui. quia circa, ff de leg. pręstā. l. 5. § & generaliter, cum simi. Quid ergo dices si matrimonium contractū de se ab initio forte nullum, puta ob gradum ꝓhibitū consanguinitatis, vel aliam causam, & per sntiam declaret nullum fuisse, habebit ne locum quod hic dr̄? Vr̄ q non

non: cum nullum vinculum reperiatur virum allegasse, quominus liber remaneret ad susceptionem ordinum: vel cuius praetextu cogi potuerit ad fidem cõiugi seruandam. Sed in 3tium potest dici: quia aut vir cũ contraxit, sciebat impedimentum: & sic quantum in se fuit, mulierem decepit, & fidem matrimonij violauit: & legitimũ erat quo ad mulierem ob suam bonam fidem, extra qui fil. sint legi, cap. ex tenore, & tunc ex sua perfidia non debet commodum reportare, argum. extra de eo, qui dux in matrimon. quam pollu. per adulter. c. 1. C. de incest. nupt. l. qui cõtra, & non debet illo casu melioris conditionis (quia stultus fuit) existere, ff. quod vi aut clam, l. Seruius, extra de praebend. c. cum qui. lib. 6. Aut ignorabat, & tunc antequam aliquid faceret per quod a concubitu coniugis segregaretur, & debuit hoc casu, & etiam vbi sciuit, iudicium Ecclesiae super dissoluendo matrimonio expectare, extra de diuor. porro, nã aliter quantum in se fuit, fidem promissam violasse videtur: quae violatio & scandalum ex ea potens insurgere, inter cetera dare causam potuit poenis, quae tali promoto per hanc constitutionem imponuntur: & sic secundum hoc verbum, soluto, referri poterat ad dissolutionem iuris, vel facti. Sed si supponas ipsum & mulierem impedimentum ab initio sciuisse, tunc forte secus esset cum suscipiendo sacrum ordinem, non videatur pingi fidem aliquam violasse: cum ei scienti ad nullam fidem seruandam teneretur, extra de eo, qui dux. in matrim. quam poll. per adul. c. 1. de conuer. coniug. c. 1 cum ibi no. per Pet. de Samp. & C. de incest. nupt. l. qui contra, non enim vr debuisse praestare impedimentum susceptioni sacri ordinis matrimonium quod vterque cõiugum, de se nullum, arg. de ele auditis, de iure patro c. illud, de re iur. c. non praestat, lib. 6 de opt. leg. l. 2. & §. quando dies lega ced. l. quod pupillae.

a ¶ In sic suscepto]s. matrimonio durante.

b ¶ Nec ad superiores,]& sic susceptio vnius ordinis in statu indebito facti in alijs poenam induci facit.

c ¶ Nec ad aliquod.]intelligebam etiam modicum sine cura: tum quia indistincte, & vniuersaliter loquitur: tum quia appellatione beneficij maius, & minus beneficium continetur. extra de verb. sig. tua.

d ¶ Officium ecclesiasticum.] & ita nec ad acolythatus officium, vel alterius minoris ordinis est talis promouibilis, nec ad aliud officium regiminis ecclesiastici puta officialatus, vel alterius, arg. 1. q. 1. c. si quis Episcopus, & q. 3. saluator, extra de simo. c. consulere, cum ibi not. simile huic de poen. cap. felicis, § nulli praeterea, lib. 6. de haeret. excommunicamus, §. crederes, C eo. tit. auth. credentes.

Religio nõ approbata ingredientẽ nõ obligat.

e ¶ Approbatis] ingredi ergo aliam non prodesset, cũ aliae sint prohibitae, & penitus reuocatae extra de relig. do. cap. 1 lib. 6 & in extrauag. sancta Romana, nec ingredientem obligant, not. Host. ext. de reg. in qui. limite extra de voto cap. 1. lib. 6. de relig. do. c. ne nimia, & d. c. sancta Rom.

f ¶ Castitatis custodiam.]non vr ergo prodesse hoc casu ingredi religionem, iuxta quam permittitur concubitus vxorcis, vt est reperire in tertio ordine S. Francisci, vel in ordine vulgariter nuncupato S. Mariae in partibus Italicis, vt audiui, licet enim largo modo dicatur caste viuere cum vxore: stricte tamen quo ad obseruationem continentiae in promotis in Ecclesia occidentali secus est, vt dixi supra.

g ¶ Abdicationem temporalium.] cum indistincte loquitur textus intelligam in speciali, vel in communi: & sic talis habebit ingredi aliquam de approbatis, aliam igitur ingredi non prodest, puta canonicorũ regularium sancti Augustini, vel monachorum Cistercien. vel Cluniacen. ordinis, vel Hospitalariorũ, vel similium, quibus licitum est habere aliqua saltem in cõmuni, arg. ad hoc extra de reg. c. constitutionem, libro 6 alias frustra dixisset textus, quarum professores, &c.

h ¶ Obedientiam.]ad illud, & ad duo praecedentia regularẽ dicas astrictum, extra de stat. mona. cum ad monasteriũ, § abbas, & vltimo.

i ¶ Canonice] iuxta decreta. is, qui, & c non solum, de reg. lib 6 vel canonice, i. non habens in se aliquod impedimentum, quominus religioni possit astringi.

k ¶ Eius,]i. religionis.

l ¶ Felicitate] puta per lapsum anni, vel alio modo, vt colligitur de reg. is qui, lib 6.

m ¶ Quo casu]s. cum ingressus fuerit vnam de dictis religionibus, & in ea professus fuerit.

n ¶ Dioecesanus,] idest Episcopus dioecesis, in qua est talem religionem ingressus, qui per hanc decr. cum talibus etiam exemptis potest dispensare, huius enim capituli conditor bene sciebat illas religiones, vel aliquas de ipsis fore exemptas.

o ¶ Singulis praemissorum,]s. vt possit in iam suscepto ordine ministrare, & ad altiores prouehi, & ad beneficium, & officium ecclesiasticum promoueri.

p ¶ Cum eo,]s. taliter ingresso

q ¶ Quod obstat,] puta irregularitas, vel delictum. de aet. & quali c. vlt de renun. nisi cum pridem, de accus. inquisitionis cum simi.

r ¶ Ad ingressum,]s. faciendum.

s ¶ Sic ordinatum,] s. ad aliquem de sacris ordinibus, in promoto ergo ad minorem ordinem, vel aliquem de minoribus, non est necessaria inductio, quae facienda praecipitur, ratio huius potest esse: quia talis ordo in se non habet votum castitatis annexum, quare non potest effectum matrimonij impedire, extra de eo. conjug c. 1. & eo. tit. lib 6.

t ¶ Consummatum non fuerit]illo enim consummato ingressus etiam religionem eam dimittere est cogẽdus de conuer. coniug. c 1.

u ¶ Praecipimus.]necessitatis est ergo talis monitio per Episcopum facienda: alias praetermissa in eo peccatum induceret. de offi. archid. ea quae, cum ibi not. & per Hostien. de offi ord inter caetera, § vlt de treu. & pa. c. 1. & alias dixi, de aeta & quali. c. 1 Clem. 5.

x ¶ Renuerit adimplere.]supponit expresse, quod possit renuere, vt in textu ff. qui licet iussus per dñm põt nulle haereditatem adire, C. de haere. inst. l. cum proponas, quia voluntarium seruitium Deus sibi quaerit, non coactũ, 15 q. 1 c. non est, & per hoc dr reprobata opinio Host. notata d § & vitium, dicentis talem fore cogendum ad ingressum religionis, cum ad hoc cogatur quoque propter delictum, 33 dist. c. fraternitatis, ad idem in corpore auth. vt nulli iud. § adulteram, coll. 9.

a ¶ Iusti-

matrimonium soluto in sic suscepto [a] ordine ministrare, nec [b] ad superiores ordines prouehi, nec [c] ad aliquod beneficium, vel officium [d] ecclesiasticum valeat promoueri: Nisi aliquam de religionibus approbatis [e] (quarum professio ad castitatis [f] custodiam, & abdicationem [g] temporalium, & sui superioris obedientiam [h] suos professores astringat) ipsum canonice [i] contigerit ingredi, ac eius [k] regulam expresse, vel [l] tacite profiteri: quo [m] casu diocesanus [n] super praemissis & singulis [o] praemissorum cum [p] eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum quod [q] obstat. Ad [r] ingressum huiusmodi sic [s] ordinatum, si matrimoniũ consummatum [t] non fuerit, per dioecesanum instãter moneri praecipimus, [u] & induci: quod si forsan renuerit [x] adimplere, ip-

a ¶Institerit.] non ergo aliter matrimonium cogitur consumare cum esset promotus: sed possent alias vir, & vxor continentiam vouere, 32.q.5.qui Deo patri Post consummatum autem matrimonium ingressum religionem posse Episcopus ex suo officio reuocare ex causa, extra de conuers. coniu c 1.& no.23.q.6 mulier.

b ¶Per censuram ecclesiasticam.] suspensionis, excommunicationis, vel interdicti, de verb. sig quærenti. Alibi reperie quē per seueritatem canonicam, alibi per ecclesiasticam animaduersionem fore coercendum & puniendum, qđ prosequere vt not Host. de pœ.c. in quibusdam.

c ¶Consūmare,] s.p carnalem ꝯcubitū, vt ī .dixi. vicissim enim quo ad hoc sibi sunt coniuges debitores, 32.q 2. §. his ita, nec vir dicitur habere potestatem sui corporis sed mulier: nec contra. Sed licet iste cogitur muliere instante matrimonium consummare, nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? D cis. ꝙ nō, cum adhuc quo ad se voto continentiæ sit ligatus, not. de conuer. coniu.c quidam, & c. accedens, 27.q.2.c. Agathosa, in gl. sed nunquid, & not. Guil. extra de vo.c.1. lib.6.& ibi dixi Zenze.

Vir nō habet ptātē sui corporis, & ecōuerso

si sponsa eius institerit, [a] per [b] censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare [c]. Nulli &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Auinione Calend. Decembris, anno vij.

TITVLVS VII.

De religiosis domibus.

¶ Secta, & religio fratri cellorum siue beguinorum, qui se dicebant de tertio ordine Beati Francisci cassatur quoniam inter cæteros errores ecclesiastica sacramenta despiciebant: Et sub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, vt nulli de cætero talem ritum assumant, & ne Episcopi ipsum concedere præsumant: vide cap.fin. eod. titu. in antiquo & cap. 1.eo. titu.lib.6.

CAP. VNICVM.

SAncta [d] † Romana atque vniuersalis [e] Ecclesia, cui auctoritate [f] Domino [g] licet immeriti [h] præsidemus, sicut religiosa [i] & pia vota benigno fauore [k] prosequitur, [l] sic superstitiosos [m] conatus insolentium [n] hominum † detestatur, [o] videlicet ne sub ouina [p] pelle gregem Dominicum [q] truculentia [r] lupi [s] rapacis [t] inuadat, sub pietatis [u] imagine [x] virus [y] hæreticæ prauitatis obrepat [z], & sub prætextu conuersationis angelicæ [a]

de magistris, c. inter solicitudines, circa princ. cle 5. de se iud. ad Apostolicæ, §. nos itaque, lib 6. vel vocat se immeritum cōditor canonis præsentis propter ea, quæ dixi in cap. suscepti, in prin. super verbo cura solicitat. Quo autem ad omnes vniuersos Christicolas nedum benemeritus, imo & sanctus habēdus est, quem apex tantę dignitatis attollit, vt 40. distinct. cap. non nos.

i ¶Religiosa] vel religione fidei, de quibus loquitur lex, C. de epis aud l. nemo, vel religiosa, quoad habitum, & professionem, vt infra colligitur.

k ¶Fauore.] nā summa est ratio, quæ pro religione facit, ff. de religio. l. sunt personæ.

l ¶Prosequitur.] exemplum potest multiplex de hoc dari per iura, C. de sacrosanc. eccle. l. sancimus, & l. vlt. extra de fil. presbyt. c. 1. de apost. ca. ex litterarum, 86. distin. c. 1. cum multis similibus, disquirere magis laboriosum reputo, quam subtile.

m ¶Superstitiosus.] Hoc verbum expone vt in decret. quorundam.

n ¶Insolentium.] exponi potest, idest insolita adinuenientium. Alibi aliter sumitur de rescrip. quia per ambitiosam, lib 6.

o ¶Detestatur.] simile de concess. præb. c. detestanda, libro 6.

p ¶Ouina pelle,] idest, simplici non astuta.

q ¶Gregem Dominicum,] idest, populum Christianum.

r ¶Truculentia,] idest, astutia, vel malitia.

s ¶Lupi rapaces.] exponi potest, idest, diaboli, qui inimicus hominis alibi appellatur, extra de elect. c. licet de vitanda Vel potest exponi, lupi rapaces, idest hæretici, sicut alias 24. q. 1. sunt quidam, in fi. multis etiam alijs modis sumitur lupus, vt no. Guil. de hære. c. vt officium, in verbo lupum, lib.6.

t ¶Inuadat] simile extra de elect. ne pro defectu, vnde sumitur, quod hic dicitur. Et alibi scribatur, quod aliqui sub agni specie gerunt lupum, de hære. c. vt officium, lib.6.

u ¶Sub pietatis] se extrinsecus exhibentis, interius autem minime subsistentis.

x ¶Imagine,] idest simulatione seu velamine.

y ¶Virus.] inficiens animam, sicut exterius sumptum occidit corpus: quod atrocius reputatur: quam gladio hominem occidere, C de malef. & mathema. l. 1. ff ad l. g. Cor de sicar. l. eiuldem.

z ¶Obrepat,] idest latenter subintret? Sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur, 41. dist. c. sæpe vitia.

a ¶Angelicæ,] accedit ad hoc quod alibi legitur, Angelus Satanæ frequenter in lucis angelum se transformat, 26. quæstione 5 nec mirum, extra de regula, licet, § si vero.

Diuisio textualis.

SAncta Romana] Hæc decret. diuisibilis est in partes quatuor. In prima, causa seu ratio constitutionis præmittitur In secunda, facti damnationi subijciendi recitatio subiungitur ibi, Nonnulli tamen, &c. In tertia eiusdem facti sub certis pœnis damnatio annectitur: ibi, Cum itaque &c. In quarta prælatis eidem facto consentium præbentibus pœna infligitur: ibi, Episcopos quoque &c.

Ecclesia Romana of sancta, & sacrosan.

d ¶Sancta Romana] Ecclesia Romana quandoque appellatur sancta, vt hic, & 12. dist. præceptis 15. dist. ca. sancta, 19 dist. c. in memoriam, quandoque sacrosancta vt in proœ lib 6 & hoc ideo, quia sacro cruore Apostolorum Petri, & Pauli consecrata, de electa fundamenta, de reli. & vene. sanct cap. 1. lib 6. 21 distinct. capitu. quamuis.

e ¶Vniuersalis Ecclesia] hic dicas, vt dixi in c. suscepti, in verbo Ecclesijs, & in c. execrabilis, in verbo, vniuersalis Ecclesiæ.

f ¶auctore,] idest, causam originalem dante, simile, ff. de excep. do. l. apud Celsum. § auctoritas. & § auctoris, ff de diuer & tempo. præscr. l. in vsucapione, § accessio. cum similib.

g ¶Domino] scilicet Iesu Christo, & proprie dicit auctore, quia nihil boni sine eius gratia, 23. q 4 nunc ergo, alias, § versus, in c. Nabuchodonosor, cum sine ipso factum est nihil, Ioan. c. 1 C. de vete iur. enu. l. 1.

h ¶Immeriti.] hoc ex humilitate dicit, vt alibi extra

† De Beguinorū secta, & erroribus vide Guidonē Carmelitā in summa de hæresibus Beguinorū, & Nicolaum Eymericum in directorio inquisitorum par. 2. q 15.

† Qui, vt dicit hic tex. & gl epistolæ Iustini. C. de sū. Tri. sub specie agni, & sub credere mihi. de quo p gl. in l. q. sub ꝯdonc, ff. de ꝯd. isti. l. non erit, § diuus, ff. de iustit. & prextu boni, & q. nituntur nocent ꝯ l. dudu, C. de ꝯhe. & ꝯstit. stip. io non est eis parcendū, l. q. sub prætatu, C. de sacros. eccl. l. q. ignauiæ, C. de decur. li. 10. de. 1. de relig. do. Fō.

a ¶Spi-

incautis mentibus spiritus [a] malignus illudat: [b] cuius rei gratia sacris canonibus [c] est interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionem inueniat, [d] vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnam de religionibus approbatis. [e] Nonnulli [f] tamen profanæ [g] multitudinis [h] viri, qui vulgariter [i] Fraticelli seu fratres de paupere vita, Bizochi siue Biguinis, vel alijs nominibus nuncupantur in [k] partibus Italiæ, necnon in insula [l] Siciliensi, comitatu prouinciæ Narbonensis, & Tholosanensis ciuitatibus, & diœcesibus, & prouincijs, alijsque diuersis citmarinis [m] & vltramarinus partibus contra dictos canones habitum nouæ religionis assumere, [n] congregationes & conuenticulas [o] facere, & superiores sibi ipsis eligere, [p] quos ministros, seu custodes, vel Guardianos, aut nominibus [q] alijs appellant: plurimos ad eorum sectam recipere, [r] & loca de nouo construere, [s] seu constructa [t] recipere, [v] in quibus habitant [x] in communi, publice [y] mendicare (quasi eorum [z] secta foret vna de religionibus [a] per sedem Apostolicam approbatis) temeritate [b] damnabili præsumpserunt, [c] & præsumunt etiam incessanter. [d] Et vt ipsorum error [e] veritas, [f] & impietas religio repute-

a ¶ Spiritus malignus.] scilicet diabolus.
b ¶ Illudat.] sub velamine enim latens prodit se dum ea confingit, per quæ personas fallere nititur, & super hoc vide quod legitur. 26. q. 5. nec mirum.
c ¶ Canonibus.] extra. de reli. do. c. ne nimia. & contra ca. religionum. lib. 6.
d ¶ Inueniat.] sicut nec nouum collegiũ debet quis per se instituere, ff. de collegi illici. l. 3.
e ¶ Approbatis.] per ingressum aliarum non videretur quis ligatus: sic sentire vř Host. extra de regula. is qui monasteriũ. & dixi extra de voto. c. quod votum. lib. 6.
f ¶ Nõnulli tamen] Secunda pars.
g ¶ Profanæ.] id est. abominãdæ. alibi sumitur aliter istud verbum, ff. de rerum diui. l. sacra. § propriè.
h ¶ Multitudinis.] isto casu multitudini non parcitur. quia videtur deleri bonum vitæ. argumẽt. de voto. capit. magnæ. §. igitur, de regul. iuris, ca. qui scandalizauerit. & dic vt ibi not. de tempor. ordin. sane 50. distinctione vt constitueretur.
i ¶ Vulgariter.] habetur igitur respectus ad communẽ vulgi denominationẽ, ff. de flumin. l. 1. §. 1. de fund. instru. l. cum delanionis §. asinam. de pœnis le. capitalium §. solet vbi de hoc.
k ¶ In partib. Italiæ.] id est locis in Italia constitutis arg. ff. de iud. l. insulæ. de ver. sign. l. notionẽ. §. continentes.
l ¶ Insula Siciliensi.] quę de proprio patrimonio beati Petri existit. 10. q. 3. relatum 94. dist. c. valde necessarium.
m Cismarinis.] id est citra mare constitutis. alias est citramarinis.
n ¶ Assumere.] & male: cum hoc fieret contra canones prohibitionem expressam continentes, quod inducit pœnam depositionis, 4. di §. vlt.
o ¶ Conuenticulas facere.] ipsas ad malum fieri per iura prohibitum est. C. de epis & cle. conuenticulam, ff. de collegi illi. l. 1. & arg. 11. q. 1. coniurationũ & c. conspirationem 89. dist. si quis propter Ad bonũ autẽ licet congregationes pmittũ, arg. dictæ l. 1. §. in religionis. sicut & confœderationes & conspirationes in bonum sunt permissæ in corpore Auth. vt cum de app. cog. §. quia de parentib cum ibi nota. C. de pęnis. l. quæ tenẽtiam, de profes. & med. l. magistros. lib. 10. & ibi no. & arg. eorũ quæ no. per Ber. de vi. & ho cle. c. cum decore. & per Inn. & Host. de sch. l. c. 1. de exces. præl. dilecta. & Host. de iud. exhibita. & per eum in sum. de iureiu. §. v. t. & plene per Gul. de ver. sig. ca. constitutionem lib. 6.
p ¶ Eligere.] talium superiorum electio in hoc casu est prohibita, congregationes talæ supponãtur in malum: alias quælibet congregatio licita exercens professionẽ vel negationem, aliquem superiorem sibi eligere potest. C. de iu. om. iu. l. per iniquũ. 16. q. vlt. c. congregatio, extra de elect. nullius, de hoc plenius dixi in c. Ecclesiæ Romanæ.
q ¶ Aut nominibus aliis appellant] puta præpositos priores, magistros, & sic de alijs.
r ¶ Recipere.] & in hoc male, cum etiam in religione approbata Mendicãtium prohibeatur talis receptio, saltẽ ad professionem faciendã: nisi cũ certo moderamine, & cũ certa determinatione, extra de regula. non solum. lib. 6.
s ¶ Construere.] hoc regulariter prohibitum est, saltẽ de locis diuino cultui dicandis sine licentia epi. in corpore Authẽ. vt nullus fabricet orato. do. colla. 5. 18. q. 2. c quam sit. & c. quibusdam. licet vn cuique fideli sit permissum simpliciter orato rium habere, de consec. dist. 1. cap. vnicuique.
t ¶ Constructa.] scilicet per alios.
u ¶ Recipere.] istud religiosis mendicantis ordinis, licet aliàs approbati, expresse inhibitum est, extra de excel praæl. c. cum ex eo. lib 6.
x ¶ Habitant in communi.] habitare in communi religiosis approbatę professionis nedum permittitur, imo & iniungitur: vt mutuæ conuersationis & honestatis sibi testes existant: nisi ex causa de superiorum licentia aliud inducatur, in corpore Auth. de mon. §. cogitandum. coll. 1. extra de exce. præl. cum ex eo. de ver. sig. ca. priuilegium, lib. 6.
y ¶ Publice mendicare.] aliter. n. licite mendicantibus quęstus publicus tribuere victũ solet. ext. de relig. do. ca. 1. §. confirmatos. lib 6. C. de men. vali. l. vnica lib. 11.
z Quasi] pro tanquam expone. nõ est hic expressiuum veritatis, sicut est alibi in euang. Io. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti, & c. & alibi. ff de senat. l. emancipatum cum similibus.
a Religionibus.] scilicet ordinis mendicantis.
b Temeritate dãnabili.] sic dicta, quia a iure dãnata & improbata: vel dãnabili, id est animas taliũ damnante pp inobedientiæ notã p q̃ mortale peccatum incurrũt, ext. de ma. & obe c. si quis, & c. illud 4. dist. §. vlt.
c Pręsumpserunt.] scilicet dudum, vel vsquequaque.
d Incessanter.] huic malo occurendum fuit, ne tales nedum sui, sed etiam plurimorum possint esse perditio, extra de iud. cum non ab homine, nam sæpe malorum consortium corrumpit etiam alios de se bonos, 18. q. 1. c. sæpe malorum. iuxta illud: Vna ouis morbida inficit totum gregem. ff. de act. emp. & vend. l. Iulianus 40. dist. cap. sed aliud extra de sta. reg. ca. quæ Vnde versus.
Morbida sola pecus, inficit omne pecus.
e Error.] errare est aliud pro alio putare. 22. q. 2. ca. in quib. reb. ff de lib & postu. l. si posthumus §. vlt. approbare falsum, erroris esse proprium dicitur. 38. distinct. quamuis.
f ¶ Veritas.] de ista dicitur, q erroribus gestorum mini-

Conuenticulas facere an liceat.

Quasi, qualiter accipitur.

Corrũpit iustos homines comitiua malorum.

me vitiatur ff. de of. psid. illicitas, §. veritas. rei manifestaz cedere hêt error. 8. dist. c. veritas. quando act. depec. est ann l. quæsitū, alias est ibi. § sub l. 1. vide extra de purg. vul. c. significantibus. Quid autem sit veritas, no. in decret. sedes Apostolica.

tur, [a] plurimi eorum [b] regulam seu ordinem fratrum Minorum, quem sanctus Franciscus instituit, [c] se profiteri ad litteram [d] conseruare confingunt [e]: quamquam in obedientia Generalis, vel prouincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur, [f] prætendentes [g] se a sanctæ memoriæ Cœlestino Papa V. prædecessore nostro huius status seu vitæ priuilegium habuisse: quod tamen etsi ostenderent, non valeret: cum bonæ memoriæ Bonifacius Papa viij. prędecessor noster ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Cælestino prędecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuauerit, [h] dictumque vitæ priuilegium non inueniatur per eundem Bonifacium approbatum. [i] Quidam autem eorum dictum habitum, [k] & viuendi ritum [l] a quibusdam episcopis seu eorum superioribus, vel alijs ecclesiarum prælatis, habuisse profitentur, quos [m] nec [n] eis concedere licuit contra formam concilii [o] generalis. Nonnulli etiam ex ipsis asserentes [p] se esse de tertio ordine [q] beati Francisci pænitentium vocato, prędictum statum & ritum eorum sub velamine talis [r] nominis satagunt palliare: cum tamen in regula ipsius tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus sit [s] concessus. Et quia in errorum barathrum [t] facilliter ruūt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt: [u] ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) a veritate catholicæ fidei deuiantes [x] ecclesiastica sacramenta [y] despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare. [z] ¶ Cum [a] itaque talium damnanda [b] temeritas in eiusdem

a Reputetur.] sæpe enim vitia se esse virtutes mentiūtur, 42. dist. c. sæpe. vt s̃ dixi.

b Eorum.] scilicet nouæ religionis habitum assumētium, vt supra.

c Instituit,] vt in decret. quorundam.

d Ad litteram.] quasi dicat absq; aliqua transgressione illius regulæ.

e Confingunt.] id est simul fingunt sub cuiusdam vmbræ palliatione, cum veritas in eis regulæ non subsistat. arg. extra de cōsue. c. quanto. vel expone confingunt, id est simulāt exterius: cuius cōtrarium latet intrinsecus, q̃ fictio, & simulatio prohibita est, ff. de iusti. & iur. l. 1. C. plus valere quod agitur: licet aliquoties in bonum simulatio sit permissa, qđ dic vt no. Ber. extra de his quæ vi metusue cau. fi. c. 1.

f Nō morētur.] hoc est contra veram regulam ordinis Minorum, vt probatur ca. quorundam, vnde taies sub nullius veri prælati obedientia existētes tamquam acephali pro religiosis habēdi non sunt, arg. 93. dist. c. nullatenus.

Accephali sunt qui nulli prælato subsunt.

g Prętendentes.] falso tamen, vt sequitur.

h Vacuauerit.] & sic ex tunc tali priuilegio & etiam reperto concesso, vtendum non fuit, tamquam sublato: alias pœna falsi incurreretur. C. de no. codi. confirman. § hunc igitur, origine enim rei sublata non est imago ad effectum aliquem relinquenda. C. de lati. lib. tol. l. 1. circa prin. & arg. ad hoc ff. ad leg. Corn. de fal. l. vlt. ad imitat eius, quod dicitur falsus procurator est, qui verus prius fuit, sed post extitit reuocatus. C. de fur. l. falsus. extra de rescrip. ex parte decani. legis tamen licet abrogatę notitia est necessaria, vt causa editionis eiusdem sciatur. 6. dist. Moyses. 7 dist. ca. fuerunt extra de iud. nouit.

i Approbatū.] omni igitur tempore habet dici viribus vacuatum, ex quo non reperitur approbatum: sicut alias dr̄, quod generaliter prohibitum, expresse postea non concessum, omni tempore intelligitur denegatum extra de ver. signifi. c. exiui de paradiso. § cum dictus Clem. 5. de trans. episc. inter corporalia. § sed neque, ff. de postu. l. 1. § ait prætor, quod cuiusque vniuer. nomine, l. nulli.

k Habitum.] scilicet nouę religionis Fraticellorum vel Beguinorum, vt supra.

l Ritum.] id est, mundum, simile verbum. C. de Iudæ. l. Iudæos.

m Quos] scilicet habitum, & viuendi ritum.

n Nec eis.] scilicet fraticellis vel alijs (vt plura nominibus appellatis, vnde pro non cōcesso debet haberi concessum ab illis, qui ius concedendi non habuerunt, ff de offi. procon. l. obseruare. §. ult. extra de iure patro. c. quod autem. 1. quæstio 7. Daibertum. cum similibus.

o Concilij generalis.] extra de reli. do. capitu ne nimis. Non licet igitur episcopis contra inhibitionem gñalis canonis facere, cū sint adstricti ad obseruātiam canonum, extra de ętat. & qualit. ca. cum Ecclesiæ. Clemen. 5 vbi de hoc dixi.

Episcopi sunt ad canonum obseruantium astricti.

p Asserentes.] falso tamen.

q De tertio ordine] de quo habes in decret. cū ex eo de sñia excommu. Clem. 5.

r Talis nominis.] scilicet tertii ordinis sācti Francisci: tale tamen velamen eis non prodest, ut sequitur: & dixi in uerbo, confingunt.

s Nullatenus sit concessus.] ergo intelligēdus est prohibitus: ut dixi sup. in glos. omni igitur.

t Baratrum] id est inferni profundum.

u Anteponunt.] nisi suę uolentes prudentiæ, imo potius fatuitati, contra dictum sapientis, extra de constitut. capit. ne innitaris. Vnde de talibus scribitur quod qui non ad propheticas uoces, non ad Apostolicas litteras, non ad Euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos incurrunt, magistri erroris existunt. quia ueritatis discipuli non fuerunt 24. quæstio ult. c. quid autem iniquius, de hoc plenius dixi in c. cū inter nonnullos.

x Deuiantes] ab ipsa deuiantes hęretici sunt censendi. C. de hæret. l. 2. 25. q. 2. cap. prima salus, cum similibus multis.

y Sacramenta] & de super quibus firmiter credendum est, quod sancta Romana prædicat Ecclesia: alias macula hæresis incurritur, extra de hæreti. ad abolendam.

z Seminare.] quibus residendum est muro inexpugnabili bellatorum, extra ne cle. vel mona. super specula. § ult. 10. colla. de statutis, consuetudinibus contra libert. eccle. §. statuimus.

a Cum itaque] Tertia pars.

b Damnanda] id est damnatione digna.

a Fidei

a ¶ Fidei detrimentum,] cuius est potius prosperitas procuranda, extra de hæret. ad nostram cle. 5.
b ¶ Scandalum.] quod vitandum est. extra de præscri. nihil de nom. ope. nuncia. cum ex iniun. &c.
c ¶ Ordinum.] scilicet approbatorum.

r ¶ Volumus ipso facto.] per hæc verba fertur excommunicationis sententia extra de appe. præterea. de test. cogen. cum super. alias per sola verba præcedentia sub pœna, non sententia, sed comminatio inducitur C. cõmu. vel episto. l. interlocutio extra de iure patro. relatũ. de simo. ca. sicut. de sagit. c. 1.

fidei [a] detrimentum, fidelium scandalum, [b] præfatorum Minorum, & aliorum ordinum [c] opprobrium, [d] & etiam suarum & aliarum animarum perniciem redundare noscatur, [e] sectam, ritum, & statum [f] huiusmodi non obstantibus præmissis [g] eorũ excusationibus, quas friuolas reputamus, [h] & quicquid per [i] eos communiter vel diuisim sub religionis, conuentus, collegij seu congregationis [k] nomine vel colore attentatum [l] extitit vel exiltit, de [m] fratrum ipsorum consilio auctoritate Apostolica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis: [n] & quatenus de facto processerunt de consilio & auctoritate præmissis, reuocamus [o] omnino, ac perpetuæ prohibitioni subij-

10

20

cimus, [p] & ab ecclesia Dei penitus abolemus. [q] Eisdem personis & alijs quibuscunque sub pœna excõmunicationis, quam eas (si secus fecerint) incurrere volumus [r] ipso facto, iniungentes [s] expresse, ne statum siue sectam [t] & ritum huiusmodi ab ipsis assumptum [u] sectentur vlterius, vel ipsum de nouo assumere quoquo modo præsumant.

¶ Episcopos [x] quoque & eorum superiores, & etiam alios prælatos quoscunque, qui prædictis personis vel alijs ritum viuendi & habitum supradictos [y] præter specialem Apostolicæ sedis auctoritatem [z] deinceps [a] concesserint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipso [b] iure decernimus subiacere. [c] Dignum est enim vt adulterinas [d]

30

40

d ¶ Opprobrium.] nã opprobrium facit religioni, qui religiosus non existens habitum illũ religioni cõuenientem portat. simile C. d. epis. aud. l. minime, & contra talem lex imponit pœnã corporalis supplicij & nihilominus exilij, in corpore Authen. de san. epis. §. penul. col. 9.
e ¶ Noscatur.] super hoc dicas vt dixi in parte præcedenti in gl. huic malo occurrendum.
f ¶ Statutũ huiusmodi.] non dicit religionem; sic etiam dici non meretur: cum per sedem Apostolicam non fuerit approbata, simile huic de relig. do. cap. cum de quibusdam. Clemen. 5.
g ¶ Præmissis.] scilicet proxi. § in ver. & vt ipsorum & in ver. quædam autem, & in ver. nonnulli.
h ¶ Reputamus] & merito, cum aliquas ex ipsis nullum facti adminiculum habere, nec ex eis iure fulcimentum venire noscatur.
i ¶ Per eos.] scilicet talem sectam, ritum vel statum tenentes.
k ¶ Congregationis,] ac si foret a iure reprobatum.
l ¶ Attentatum,] de facto.
m ¶ De fratrum.] super ista clausula dic, vt dixi in cap. Execrabilis.
n ¶ Firmitatis,] nec mirum: reprobato. n. auctore rõne sectæ omnia eius dicta & facta pro reprobis sunt habẽda. extra de hæret. c. fraternitatis, & in extrauag. domini Ioan. quæ incipit, dierum, quod dic vt no. per Ber. & latius per Inno. & Host. d. c. fraternitatis.
o ¶ Reuocamus] bene dicit reuocamus, quatenus de facto processerunt, cum de iure fuerint nulla; & ideo propter reuocari & rescindi no possunt. ff. de inimi. & arri. tetra. l. nam & si sub conditione, de ædil. edi. l. bonum, §. vlt. extra de despon. impub. c. ad dissoluendum. Reuocantur igitur, quatenus de facto processerunt, ne forte in opinione communi aut vulgi labijs nomen valoris aliquius habere possint dici, & alias, extra de re iud. pastoralis, § vlt. cle. 5.
p ¶ Subijcimus] concor. ad hoc extra de relig. do. c. religionum lib. 6 & eo. tit. c. cum quibusdam cle. 5. Et ex quo talis secta per sedem Apostolicam est prohibita & interdicta omnibus habenda est pro rohibita & interdicta, quod n. ipsa repellit, repulsum tote cognoscere debent omnes 94. dist. ca miratus sicut per contrarium quæ ipsa tenet & sequitur, ab omnib. est tenendum. 24 q. 1 c. rogamus, C. de sum. tri. l. 1 cum similibus multis.
q ¶ Abolemus] simile de reli. do. cũ de quibuidã. Cle. 5.

s ¶ Iniungentes.] talis iniunctio non obtemperanti peccatũ mortale inducit, vt alias sæpe dixi, de maiori & obed. cap. si quis. & cap. illud, & super hoc vide quod nota. Hosti. de offi. ord. inter cætera §. vlt. de treu. & pa. cap. 1.
t ¶ Sectam] simile de hæret. cap. ad nostram, §. cum autem, cle. 5.
u ¶ Assumptum.] scilicet iam in præsenti, vel in præterito.
x ¶ Episcopos quoque.] Quarta pars.
y ¶ Supradictos.] cõtra cõcedentes alios habitus vel ritum viuendi, pœna sequẽs non est sibi locum vendicare per hoc verbum: quia si de alijs cõditor canonis idem voluisset, hoc vtique expressisset. extra de deci. ad audientiam C. de cadu. tol. l. vnica. §. sin autem ad deficiendis, & quia pœna ad casum tãtum expressum restringẽda est, arg. extra de elect. statutum lib. 6 de pœni. dist. 1. pœnæ, ff. de pœn. l. interpretatione. Sed in contrariũ facit, quia in alijs nouis habitibus vel viuendi ritibus eadem videtur ratio, quasi & in illis idem statutum licet pœnaliter videatur: vt dixi in decr. Execrabilis. & in c. abbates. de rescrip. Clemen. 5. sed quod prius dixi, tutius reputo.

50

z ¶ Auctoritatem] cum illa ergo talem ritum & habitum concedentes pœnam, quæ sequitur, non incurrunt: quia tunc magis ipsa sedes quàm ipsi facere videntur. omnia enim nostra facimus, &c C. de vete. iu. enuc. l. 1. §. sed neq; ex multitudine. extra de præben. c. si Apostolicæ, lib. 6. & quia quod lege permittente fit, pœnam non meretur C. ad leg. Iul. de adul. l. Grac. hus, ne principis auctoritate quis circumscriptus videatur. C. de his qui veni. ætat. impe. l. 2.

60

a ¶ Deinceps,] ad futura igitur non ad præterita trahitur sequens pœna, arg. C. de legi. l. leges extra de consti. cap. 2. & vlt.
b ¶ Ipso iure.] quasi dicat non expectata hominis sentẽtia. simile extra de sent. excom. c. eos, de rescrip. ipso iure. li. 6. in corpore Auth. de rap. muli. quæ rapto. nub. §. vlt. col. 9.
c ¶ Subiacere.] est ergo in hoc præsens constitutio canon latæ sententiæ & sic vides, quod episcopi excommunicationis sententiam canonis incurrunt, sententiam autem depositionis ab officio nõ incurrunt, nisi expresse cautum reperiatur. de elect. si compromissarius, §. huius de sent. excom. quia periculosum, lib. 6.

Epi sententiam excõicationis incurrere possunt.

d ¶ Adulterinas.] quales [vt hic colligitur] sunt, quæ

sine patre legitimo spirituali progatæ reperiuntur, vt sequitur.

a ¶ Pater cælestis,] qui plantare eas videtur, cum per summum Pontificem vicarium suum plantatur. extra de transla episc. inter corporalia, & c. quanto, & hoc procedit ex potestate clauium, quodcunque ligaueris, &c. Matth. 16. 25. q. 1. quodcunque. ex de re iudica. ad Apostolicæ. §. nos itaque.

b ¶ Temeritatis.] in malũ sonat; vt alias. ex̃ de cle. vel mon. cap. vt periculosa. lib 6.

c ¶ In agro Dominico.] simile extra de sta. reg. c. ne in agro. Clemen 5.

d ¶ Cõgregationis.] hic dicere potes vt dixi in parte 2. in verb. conuenticulas.

e ¶ Vepres.] species est spinæ: vt dixi in c. ne in agro. ĩ. prox. alleg.

f ¶ Cui.] scilicet Apostolico culmini.

g ¶ Gratia.] 24. q. 1. c. a recta, & c. rogamus.

h ¶ Nulli ergo.] sup hac clausula dic, vt no in c. Execrabilis. Zenzelinus.

plantationes, quas non pater[a] cælestis, sed humanæ temeritatis[b] audacia plantat, Apostolici culminis cẽsura diuellat nec patiatur in agro[c] Dominico peruersæ congregationis[d] vepres[e] excrescere, cui[f] proprium est (diuina opitulante gratia[g]) virtutes serere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli[h] ergo, &c. Datum Auinion. iij. calen. Ianuarij. anno secundo.

TITVLVS VIII.

De Iudæis & Sarracenis.

¶ Vt Petrus filius regis Castella pio ductus proposito facilius Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret, lata fuit excommunicationis sententia in omnes, prohibita portantes ipsis infidelibus & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor. cap. ita quorundam. & c. ad liberandum. eod. tit. in antiq.

Diuisio textualis.

Copiosus.] ¶ In tres partes diuisibilis est p̃sens constitutio. In prima cum quodã præiudicio facti præmittitur recitatio. In secunda comminatoria subiungitur cõstitutio: ibi, Cum igitur, &c. In tertia transgressorum eiusdem annectitur punitio: ibi, Nos enim omnes, & cætera.

Misericordia Dei non põt mensurari.

i ¶ In misericordia, Dominus.] & nedum est copiosus in misericordia. imo semper potens in ea, de pœni. dis. 7. nullus expectet, omnia enim potest quæ posse est aliquid posse, de pœnit. dist. 2. c principium ver. charitas. Quare misericordiæ eius nec mensuras ponere possumus, nec tempora definire: apud quem nulla patitur metas veniæ conuersio. de peni. dist. 1. c. serpens, ver his autem. alias est sub ca. multiplex. per misericordiam enim non vult peccatoris perditionem, sed conuersionem, & salutem: delinquẽtes, qui corrigũtur suscipiẽs, in corpore Auth. vt non lux. contra natu in prin col 6. 26. q. 6. c. cognouimus & quotidianis hominum peccatis semper ignoscere dignatur, & pœnitentiam nostrã suscipere. C. de nup. l. imperialis.

k ¶ Abundantia pietatis.] per quam pro peccatoribus Christus aduocatus apud patrem existens, propitiatio est pro peccatis, de pœn. dist. 2. c. si enim, iniquit. ver. qui dicit

l ¶ Obsequia.] id est digna seruitia, super quo videre potes, quæ notaui in c. cu ad sacrosanctæ. in verbo pietatẽ.

m ¶ Succedit.] idest illuminat, vel accendit. nec enim per impensa obsequia quis ad Christum peruenire potest nisi sibi datum fuerat a Patre. 23. q. 4. c. de Tyrijs. vnde ad pœnitentiam cor peccatoris dicitur illustrare de pœnit dist 5. c. falsas.

n ¶ Præcordijs] id est intrinsecis cordis affectibus.

o ¶ Infantis] infantẽ eum vocat, licet maiorem ætate, alias tutor esse non posset, qualis esse int supponitur. C de legi. tut. l. nemo. insti. de fidu. tut. in fi C. de leg. hære. l. vl. §. fi. Et applaudit consuetudini & vsui loquendi cõi Hispaniæ: iuxta quam filij regum, qui reges non sunt, Infantes appellãtur. ar. ad hoc ff de flu. l. 1. §. flumen. de fund. instru. cum delanionis, §. asinam. sicut quandoque in vulgo aliqui iuuenes appellantur, qui tamẽ iuuenes non sunt ff. de pœn. l. capitulum, §. solent. proprie enim infans est minor septem annis. C. de iure deli. l. fi. infanti.

p ¶ Nati.] id est. filii.

q ¶ Adeo.] idest, intantum.

r ¶ Gratiam,] hoc dicit: quia nihil boni est dare absq; gratia Dei. 23. q 4. Nabuchodonosor. 26 q. 5. nec mirum.

s ¶ Delectabile reputat:] quisq; enim delectari debet in obsequijs maiestatis diuinæ: nam voluntariũ militem sibi eligit Christus, voluntariũ vero seruum sibi aucthorizatur diabolus, 15 q. 1. c. nõ est. asseritur enim Christus coacta seruitia, & hilarem seruitorem diligit Deus nõ timore pœnæ, sed amore iustitiæ seruientem secundum Apostolum, 23 q 6 §. ex his.

Militẽ voluntariũ Christus eligit.

CAP. VNICVM.

Copiosus in misericordia Dominus,[i] qui de sua abundantia[k] pietatis corda fidelium ad suæ maiestatis obsequia,[l] deuotionis ardore succendit,[m] præcordijs[n] dilecti filij nobilis viri Petri Infantis[o] nati[p] claræ memoriæ Sanctij regis Castellæ, adeo[q] copiose gratiam[r] cęlestis inspirationis infudit, quod sibi delectabile[s] reputat propriam exponere in ipsorum[t] prosecutione personam.[v] Pio qui dẽ nobilis ipse ductus proposito[x] tamquam strenuus[y] athleta[z] Domini,[a] negotium impugnationis

t ¶ Ipsorum.] scilicet obsequiorum maiestatis diuinæ.

u ¶ Personam:] maiorem oblationem Deo facere non poterat: maiorem enim charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat pro amicis suis: vt scriptura testatur sacra. & ad instar Esaiæ prophetæ, qui Domino interrogãti, quem ex duobus ad prædicandum mitteret, respondit: ecce ego, mitte me, Esaiæ 6. cap. 7. q 1. in scripturis, & ad instar sancti Martini dicentis, Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, ego non recuso laborem

Charitas maxima est animã pro suis ponere.

x ¶ Proposito.] ad quod Deus respectum habet. 1. q. 6 si sacerdotibus in fi. 14. q. 5. si quid inuenisti.

y ¶ Strenuus.] animi magnanimitate de sup. neg præl. grandi. lib 6.

z ¶ Athleta.] id est pugil seu pugnator sine mercede. ff. de his qui no. inf. l. Athletas. C de athle. & ibi no. in rubrica. lib. no.

a ¶ Domini negotium.] Not. Christi negotium reputari impugnationem infidelium; ipsi enim, quia cũ Christo non sunt per fidem, contra ipsum esse censentur iuxta illud: Qui non est mecum, contra me est C. de Iudæ. l. cælicolarum. vnde & hæreticus est, qui non est Ecclesiæ membrum, in corpore Auth. de priuilegio. §. 1. col. 8 cum dominus pro fide Christiana vt non deficeret, repertus sit exorasse, Lucæ 22. cap. 21. dist. §. 1.

Agate

perfidorum Agarenorum, [a] a quibus regnum Granatæ in Dei contumeliam [b] detinetur, [c] tutorio [d] nomine charissimi in Christo filii [e] nostri Alfonsi Castellæ regis illustris, qui sub teneritudine puerilis [f] ætatis adhuc dignoscitur constitutus, assumpsit sub [g] spe cœlestis [h] auxilii ferventer [i] & viriliter [k] prosequendum.

¶ Cum [l] igitur omnia cupiamus obstacula [m] removere, per quæ dicti negotii prosecutio posset quomodolibet impediri, vniuersis & singulis cuiuscunque conditionis, preæminentię, [n] vel status existant, districtius inhibemus, ne arma, [o] equos, ferrum, lignamina, [p] victualia [q] & alia quæcunque [r] prohibita per Romanos Pontifices prędecessores [s] nostros [t] ad terras Aegypti deferri ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium [u] incipiendum à calend. Aprilis proxime

a ¶ Agarenorum.] species est quorundam infidelium, de quorum speciebus multas reciperes enumeratas. 24.q.vlt.c.vlt.

b ¶ Contumeliam.] talis contumelia, que in religionē diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam. C. de hæretic. l. Manichęos.

c ¶ Detinetur.] hoc contingit ob nostrorum multitudinem peccatorum: propter quam Pagani & infideles cæteri nocendi facultatem diuinitus, id est permissione Dei assequuntur, 7.q.1.c sciscitatus. 56 dist. c si gens Anglorum.

d ¶ Tutorio nomine.] superponere videtur textus iste satis aperte, quod tutor regis tutorio nomine impugnare possit infideles ad expensas regis pupilli, certum est enim, q ad onus principum temporalium spectet defensio Ecclesiæ: & eorum potestate est Ecclesia munienda: voluntas enim Dei est concitare temporalem potestatem aduersus hæreticos, & alios infideles: alias n. de suo imperio Deo rationem reddere sunt adstricti, 23.q 5 cap princeps, & q 8 quando. extra de sup. negli. præla. grandi li. 6. constat etiam, q vna potestas per aliam est iuuanda. 26. dist. c. cum ad verum, & potestas secularis cogi potest per ecclesiasticam ad sibi auxilium præbendum, extra de maledic. a de offi. ord ca. 1. & c. quoniam. 12. q. 5. cap. administratores: cum igitur ipse rex ad hoc faciendum sit astrictus, tutori hoc adimplenti de bonis regis pupilli nihil poterit imputari. argu. ff. de adm. tut. l. sine hærede §. Lucius. de tute. & ra. distrahen. l. 1. §. 1. C. de admi. tuto. l. sumptus.

Principes debent fidem defendere & tenent.

e ¶ Filij nostri] regem ergo appellat Papa filium, non fratrem extra de crimi. falsi, quem grauis. Nihil enim honorificentius, quam ut rex vel Imperator Ecclesiæ filius esse dicatis, 23.q 8.c. conuenior. circa fin. & dixi in c. prodiens.

Imperator dr̄ filius Ecclesiæ.

f ¶ Puerilis ætatis.] No. puerilem ætatem teneram dici: vnde in ea constitutus, licet alias de se discretus, ad tractanda sapientium hoium iura inhabilis reputatur. C. de test. mili. l. vlt. & arg. ff. de decur. l spurij, §. minores. de mune. & ho. l. ad rem publicam, extra de elect. c. ex co. lib. 6.

g ¶ Sub spe.] quam confidenter habere poterat ex pio suo mentis proposito iuxta verbum propheticum Reuela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet.

h ¶ Cœlestis auxilij] simile C. de epi. & cle. l. Deo nobis. in corpore Auth. de quæsto. in princ coll. 6. Nam cū domini Dei beneuolentia militarium rerum incipit ordinatio. ipsius enim prouidentia Dei dispositis Barbarorum quidem incontinentia refrænatur, rei vero publicæ res augentur, in corpore Authen. vt neque miles neque feuda. in prin. coll. 8. & dum rationes Christo fiunt, vincit populus suus: si relaxantur, vincitur. Exo. 17. c. 36. dist. c si quis vult.

i ¶ Feruentur] quo ad animi feruorem.

K ¶ Viriliter.] quo ad corporis vigorem & strenuitatē,

l ¶ Cum igitur.] Secunda pars.

m ¶ Obstacula remouere.] iuxta hoc scribitur in lege, quod decursio & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione, non aliter ad bene se habendum reuocatur, licet prima prius gubernentur principia, nisi etiā q particulariter ei resistis, summoueatur. in corpore Auth. de testi. & ea quæ parit in prin. coll 4.

n ¶ Preminentiæ.] Intelligo etiā regalis: tum ob istius textus indefinitatem: tū quia ad onus regis spectat defensio fidei, & impugnatio infidelium, vt dixi s. in gl supponere. tum etiam arg ff fratrum §. quia igitur. vnde præ ceteris debet abstinere ab ijs, a quibus tenetur alios cohibere. arg. ff. si ser. vendicetur. l. altius. extra de na. ex lib. ven. cap. 1.

o ¶ Arma.] appellatione armorum comprehenduntur nedum arma offensionis cuiuscunque generis, imo & defensionis vt scuta, broqueria, loricæ, platæ, disploides, & similia, ff de vi & vi ar le. 3. §. armis. insti. de interdi §. qui autem. de publi. §. Item lex Cornelia. ff de verb. sig l. armorum. de fur. l. pignore, §. furem. & quia omne obstaculum est tollendum, quod posset impugnationem infidelium aliquatenus impedire: vt hic vides, de hoc dixi de statu mo in c. ne in agro. §. præfatę quo que. clem 5.

Armorū quædam sunt offensiōis, quædam defensionis.

p ¶ Lignamina.] galearum scilicet, vel de quibus galeæ vel alia nauigia fieri possunt. de Iudæ. ita. quorundam. & c ad liberandam.

q ¶ Victualia.] quid ipsorum appellatione contineantur, vide quod legitur, ff. de verb. sig. l. verbo victus, & l. quos nos §. fin.

r ¶ Quæcunque prohibita.] quę sunt illa, colligitur C. quæ res ven. pos. vel non, l. barbaricum, quæ res expor. non debent. l. 1. extra de Iudæ. ita quorundam & c. ad liberandam.

s ¶ Prædecessores nostros] vt Alexandrum tertium, dicto c. ita quorundam: & Innocentium tertium. dicto. c. ad liberandam.

t ¶ Ad terras Aegypti.] in quib. Christus natus fuit, s. in Bethleem, nutritus in Nazareth, passus & sepultus in Hierusalem, no. extra de sepul. ca. 1. quæ peccatis nostris prępedientibus ab infidelibus detinentur.

Christus vbi fuit natus, nutritus, & passus.

u ¶ Intra triennium] res miranda videtur, q conditor huius c. terminum certum pręfixit, intra quem sua duraret prohibitio facta de non portandis reb. prohibitis ad regnum Granatę: cum infideles ibidem habitent, vt hic supponitur, cum lex humana ciuilis inhibeat sub pœna capitis, & sub pœna proscriptionis omnium bonorū, res inhibitas ad Barbaros deferri, C. quæ res exportari non debent. l. 1. & iura alia canonica sup gl. proxi. alleg. simpliciter inhibeant res interdictas ad Sarracenos portari. Quæ igitur potest huius esse ratio? Ad hoc potest dici, q cum prosecutio istius negotij eēt futura tēporalis, per Petrum infantem, vt pote facienda per eum tutorio nomine regis Castellæ, talem prohibitionem facere voluit temporalem, pęnalem & sentētiæ excōicationis inductiuā: vt ipse Petrus inceptum feruentius induceretur ad dicti negotij prosecutionē; ne forte alias ipse desidem illū redderet: vnde cum ad ipsius Petri futuri temporalis prosecutoris supplicationem p̄sens constitutio pœnalis forte facta fuit, Papa eam facere perpetuam non curauit: potissime cum sciret iura alia cotra multarū pęnarum inflictiua forte dudum condita generaliter, contra portantes res prohibitas Sarracenis, q per illam decretalem in nihilum immutarentur

Sed ad istam per illam additur cum suis pœnis contra illos, qui isto durante triennio res prohibitas detulissent, nec ex virtute huius constitutionis quis pęnas aliquas incurreret deferendo post triẽnium tales res prohibitas: sed remanent alia iura pœnalia contra tales. Nec potest argum. a contrario sensu colligi ex hac decretal. p quod diceretur, deferentes res prohibitas absque prohibitione huius decretalis non incurrere pœnas a p̄decessoribus promulgatas: cessat n. argumentium a cõtrario sensu vbi iura alia obuiarent. not. de in cõpe. significasti & C. d epis. & cler. l. conuẽticulã. Vel dicas, quod cũ a prædecessorib. aliquibus fuerunt pęnę & sententiæ promulgatę contra deferentes res prohibitas ad partes Aegypti, q̃ nõ ligarẽt de te potẽtes ad alias partes: magnum fuit, quod Papa voluit eas extẽdi contra deferentes ad regnum Granatę: nõ fuit ergo mirũ, si certũ tempus voluit super hoc limitare.

Argumẽtum a cõtrario cessat aliqñ.

a ¶ Quomodolibet.] quasi dicat nec per se nec per alium: nec p terram, nec per aquã vel alias quoquo modo

b ¶ Nos.] Tertia pars.

c ¶ Quæcunque prohibita.] dic vt super hoc in parte precedẽte dixi.

d ¶ Nostræ prohibitionis.] scilicet intra triẽniũ vt sup. à cõtrario ergo sensu deferẽtes non cõtra talem prohibitionem, non viderentur incurrere pęnam: sed dic vt supra dixi super verbo intra triennium.

e ¶ Et nihilominus] id est, vltra pœnas & sentẽtias a prædecessorib. promulgatas.

secuturum, quomodolibet [a] deferre præsumant. Nos [b] enim omnes, & singulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina & victualia supradicta, & quæcunque [c] prohibita, contra tenorem huius nostrę [d] prohibitionis deferre præsumpserint, illis pœnis & sententijs, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiacere. Et [e] nihilominus omnes & singulos, qui Sarracenis Granatę præstabunt (dicti negotij prosecutione durante [f]) auxilium, consilium, vel [g] fauorem: aut prosecutionem dicti [h] negotij directe [i] vel indirecte, [k] secrete vel publice impedire vel turbare forte præsumpserint: excommunicationis [l] sententiam incurrere volumus ipso [m] facto. Nulli ergo nostræ inhibitionis, constitutionis, & voluntatis, & cętera.

Datum Auin. quinto Calend. Martij, anno primo.

f Prosecutione durante.] ergo illa finita præstante auxilium & similia, non incurrerent sententiam huius canonis: nihilominus tamen incurrerent sententiam aliorum iurium, vt sup. dixi.

g Vel fauorem.] super hoc verbo & duob. præcedentibus dic vt dixi c. dicturum. §. nos.

h Dicti negotij.] scilicet impugnationis perfidiorum regni Granatæ.

i ¶ Directe.] puta opponendo se contra impugnare volentes dictos perfidos.

k ¶ Indirecte.] vt persuadendo, vel monendo, vt a tali impugnatione desisteretur.

l ¶ Excommunicationis.] scilicet maioris. de senten. excom. si quem. quæ in hoc casu forte circa Papam tolli non posset: si supponas quod eam sibi retinuerit tollendam sententiæ promulgator: prout in talibus prædecessores facere consueuerunt.

m ¶ Ipso facto.] & sic est canon latæ sententiæ. Zenzel.

TITVLVS IX.

De torneamentis

¶ Constitutio Clementis in quibusdam regnis torneamenta inhibentis sub pœnis excommunicationis & interdicti, hic reuocatur, & illi qui huius occasione sententias incurrerant, absoluuntur.

CAP. VNI.

Quia in futurorũ euẽtib. [n] sic humani fallitur [o] incertitudo iudicij, vt quod coniectura [p] probabili ex nunc interdum attenta [q] consideratio vtile pollicetur, [r] reperiris damnosum quandocunque contingat: non nunquam quod consulte [t] statuitur ex sanioris inspectione iudicii consultius [u] reuocatur.

¶ Sane [x] fælicis recordationis Clemens Papa quintus prædecessor noster attente considerans generale passagium [y] in concilio Viennensi pro terrę sanctæ subsidio salubriter ordinatum, per torneamenta, [z] &

Quia in futurorũ.] Primo harenga seu præfatio præmittitur. Secundo factus processus per Clemẽtem Papam v. subiungitur: ibi, Sane felicis, &c. Tertio reuocationis eiusdem processus causa & ratio annectitur ibi, verum quoniam, &c. Quarto ipsa reuocatio subinsertus ibi, Nos ad dilecti, & cætera.

Diuisio.

n Euẽtibus.] qui de se incerti sunt. instit. de verb. oblig. §. oĩs. ff de condi. & demõ. l. 1. §. dies.

o Humani fallitur.] cum de futuris diuinare certitudinaliter non possit, vt extra vt eccle. benef. cap. 1. ff ad l. aquil. l. si putator. simile. ff. manda. si fideiussor. §. si cum debitori. nec beatus Paulus, licet spiritu Dei repletus, secreta diuina futuri iudicij agnoscere potuit, 12. q. 2. cũ beatus. solius enim Dei est præscire futura. ff. de iud. l. sed & si restituatur. §. vlt. 25. q. 5. quod autem.

Futura solus Deus cognoscit.

p Coniectura.] id est, præsumptione.

q Attenta.] id est, deliberata.

r Pollicetur] id est asserit per coniecturã. Pollicitatio. n. est solius asserentis promissio absq; alterius præcedente consensu. & in hoc differt a pacto. ff. de pollici. l. pactum.

Pollicitationis descriptio.

s Reperiri damnosum.] sumitur ex corpore auth. hæc constitutio innouat constitutionem in prin. coll. 8 & in decre. quia nonnunquam reperies, simile vbi de hoc dixi.

t ¶ Consulte.] i. consilio & deliberatione præcedente.

u Consultius] sapientis est enim mutare consilium in melius. in corpore Auth vt fratrum filij in prin. co. 9. de nup § nos autem, coll. 4. ff. de col. bo. l. nonnunquam, 22. dist c. si aliquid, & c. magnæ. cum simil.

Cõsilium mutare sapientis est.

x Sane.] secunda pars.

y ¶ Passagium, vltramarinum contra Sarracenos inimicos fidei faciendum.

z Torneamenta,] quæ dicuntur torneamenta, colligitur

Torneamenta an sint permissa.

gitur extra de tornea. c 1. quæ licet causa experimentorum de iure ciuili videant permissa, ff. de aleato. l. solent, § senatus, ad l. Aquil. qua actione, § si qui in colluctatione. de postu. l. 1. §. ꝙ si depugnauerit. de iure cãnonico sunt inhibita ob mortem hoīum, q̃ frequenter exinde peruenit, vt d. c 1. nō enim merentur dici ludi, ex

hastiludia ᵃ siue ᵇ iustras non leuiter ᶜ impediri :

quibus crimina oriantur in proœmio. ff. illud vero. vnde ludus noxius est in culpa, ff. ad leg. Aquil. l. nam ludus. Sed gratia huius hic quæro 1 vtrum de iure canonico vel ciuili scripto duella sint aliquo casu hodie permissa? Videtur, ꝙ non. C. de gladiato. l. vnica vt armorum vsus, l. vnica, & arg. C de acc. & obli. l. negantes. In hac opinione vī residere Accursius d. § si quis in colluctatione, & d. l. 1. de gladiato. expressius hoc no. ff. de leg. 2. l. cū filius, §. vlt. Sed in contrariū vī lex expressa Federici Imperatoris: vt in col. 10. de pa. te. § si quis hominē. & § si quis aliquando, & §. & miles, vbi in certis saltem casib. vī pugna per duellum permissa: nec videt contrarium posse dici, cum illa lex Friderici lex generalis existat, cum ad omnes sit directa, quod est signum legis generalis, C. de leg l. 3. nam quod per epistolam & p subscriptionem Imperator statuit, vel edicto præcepit legē esse cōstat, ff. de constit. princip. l. 1. illud et videt expresse denotari in rub. quæ sequitur post illa, de pace tenenda; cum in ea dr̄, hic finitur lex, deinde incipiunt regni cōsuetudines, per quod innuitur mandatum factum in titulo præcedenti de pace tenenda sub certis pœnis legem esse communem, sic sentit glossator feudorum pro & contra, & super hoc multa allegans in titu. de pace iur. firman. §. iniuria. qui etiam consentire vī, ꝙ saltem in certis casibus pugna per duellum sit hodie permissa, vt no. ipse in tit. de ali. feu. paterni. §. non est. Ad secundū hoc nō obstabat lex prædicta de gladiato. nec lex vnica, vt vsus armorum, quia loquunt de alijs gladiatoribus ꝗ in duello pugnātibus, vel aliam vim armorum committentibus, vt no Gof. in libello suo iuris canonici, in tit. de purg. Vel dices, quod leges illæ vt priores tolluntur in hoc per l. Friderici tamq̄ posteriorē. Vel dices, ꝙ illæ prohibitionem ponūt in genere: & lex Friderici duellū pmittit in specie: & ita neutra alteram corrigit. Sed supposito, ꝙ secūdum legem scriptam in certis casibus admittatur hodie duellum: quæro an lex ciuilis eadem ratione peccati succumbat canoni ipsum prohibenti. 2. q. 5 monomachiam, extra de purg. vlg. c. 1. nedum in foro ecclesiæ, imo & in foro temporali: in duello enim certum est interuenire peccatum, cum in ipso quis intendit ad mortem proximi, & Deus tentari videat 23. q. vlt c. sed nulla. extra de purg. vulg. c. vi. cum sim. Ad hoc breuiter respondeo, & dico, ꝙ lex hoc permittens necessario habet canoni succumbere ratione peccati, & hoc persuaderi potest tam p legem diuinam, q̄ humanā: Per diuinam: quia dicit Apostolus: Omne, ꝙ non est ex fide, idest ex bona & syncera conscientia, peccatum est. Et beatus Ambrosius super dicto Apostoli ait: peccatū est, ꝙ aliter fit quā probatū est, & Augustinus super eo dicto, Omne ꝙ aliter fit quā probatum est, peccatum est, & recitatur textualiter. 28. q. 1. §. ex his cum igitur Deus peccatum inhibeat, ergo & omne id, et quod ad illud peruenitur, ff de spon. l. oratio, ff de fideiuss. l cum lex. C. de nat lib l. lege Anastasij, in fi. extra de consti. c. nam concupiscentia. item scriptū est in Euangelio, nō tentabis Dominum Deum tuum, & legitur 22. q. 2. c quæritur, cum patriarcha, sed p duellum Deus tentari vī. d. c. monomachiam, cum iuribus alijs allegatis. Itē lex Imperialis facta per Imperatorem profitentem se esse vltimum seruum Dei, & velle iussū seruitiū adimplere C. de offi præfec. præto. l. quas gratias: inducere non poterit quod Dominus suus vel Deus inhibet 18 q. 1. cap. iam nunc Probo hoc idem per legem humanam, tam canonicam quam ciuilem: per canonicam, extra de purg. vulg per totum. de cle. pu. in duel. per totum, & d. ca. monomachiam, per quā legem canonicam probatur, ꝙ Dominus princip. Ecclesiæ constituit super omnes principes seculares in spiritualib. rebus 96. distin. cap. si Imperator. extra de maio & obe. c. solitæ, vnde in his principes seculi suas constitutiones debent canonicis submittere, non præferre d. ca. si Imperator.; vnde necessario ratione peccati hec lex canoni succumbere, vt no. Ber. Inno. & Host. extra de præscrip quoniam omne, & Gul. in Spec. de dispu. aduo § porro. verb sed nunquid, & ponit exemplum extra de noui ope. nuncia. ca. 1. plus adhuc dico secundum hanc legem, quod iudex secularis cogi potest per ecclesiasticum ad faciendum coram se seruari canones omissis legibus. arg. extra de pact. ca quamuis. de exceptio. cap. 1. de iureiur. c. licet de senten. excomm. c. cap. decernimus. lib. 6. Adhuc idem probo per legem ciuilem: nam per eam statuitur, canones fore pro legibus omnes seruandos: in corpore Authen vt cle apud proprios epi. § penul. col. 6. de eccl. tit. in prin. col. 9. intantum quod episcopus transgressores canonis etiam secūdum legem ciuilem punire potest. in corpore Auth. de san epi. § ne autem, col. 9. prohibitum ergo duellū per canonem, prohibitum debet reputari per legem. Nec obstat h. c dicta lex Friderici, cum in eadem lege Fridericus se velle dixerit in indicenda pace tam diuinas quam humanas leges in suo vigore permanere: nedum ergo legem diuinam hoc prohibentem videt seruari voluisse: imo & humanas præcipientes canones fore pro legibus obseruandos. Item in lege ciuili statutum est, inferiorem legem superioris tollere non posse ff. ad Trebel. l. ille a quo. § tempestiuū, de arbi. l. nā & magistratus. intantum, ꝙ in lege inferioris auctoritas superioris intelligitur excepta, ff. ad muni. l. Imperatores. de prohib feu. alie c. Imperialem, § vlt. col. 10. nec seruum posse legem domini tollere. C. de pac. l. seruū. cum similib. Imperator autem se seruum Dei profitetur, vt prædixi. Item cum Imperium & sacerdotiū sint a Deo instituta, in corpore Auth. quomodo opor. epis. in princ. col. 1. absurde dicere, ꝙ Imperatori concesso imperio videtur data potestas tollendi, vel perdendi legē Dei ipsum Imperium instituentis. ff. de pactis, l. contra iuris ciuilis, § vlt. de don. l. filius, alias videretur Deus contra seipsum Imperium constituisse: quod dicere est absurdum, super quo vide quod plene no lib. feu. in tit. hic finitur lex § vlt. item probatur, nam in facto vsurarum lex ipsas permittens succumbit canoni ipsas prohibenti, vt no in corpore Auth. de eccl. tit. in prin. col. 9. C de sum. Trini. l. 1 de vsu auth ad hoc Sed hoc dici non potest nisi ratione peccati: cum igitur ratione peccati & propter peccatum vsurarum lex succumbit canoni: ergo eadem ratione in quocūque alio casu, vbi subest peccatum, vt est in duello, vt prædixi. arg. in corpore Auth. vt nō luxu contra na in prin col. 6. Scenicas non solum, § 1. col. 5. quia ratio differentiæ reddi non potest. quare idem ius debet esse, ff. de iniust. testam. l. posthumum. §. 1 de ver. obl. l. a Titio. C de lib. præt. l. 1. Item Imperator Valentinianus scripsisse legitur se velle fore submissum Ecclesiæ, cum tamquam homo peccare reperiretur: & hoc patet 73. dist. c. Valentinianus. extra de iudi. c. nouit. C. de sum. Trin. epistola, inter claras. de offi. præfe pre. Afri. l. quas gratias. Ex his igitur concluditur, quod super duello per legem induco peccatum inducenti, ipsa lex canoni habet succumbere: alias dic quod super hoc notaui in simili extra de reg. iur c. possessor lib 6.

1 Detestabile duellorū vsū ex Christiano orbe penitus exterminauit Concil. Trid. sess 25. de reformatione. ca. 19.

Lex succūbit canoni, vbicunque peccatū subest.

a ¶ Hastiludia] sic dicta, quia ludi causa fiunt cum hasta arg. ff. de alea. l. solent.

b ¶ Siue iustras.] alludit vulgari denominationi regionis, maxime linguæ Occitanæ, arg. ad hoc ff. de pœnis. l. capitalium § solent de flu. l. 1. flumen. extra de priuil. c. religiosi, § 1. clem. 5.

c ¶ Non leuiter.] quasi dicat imo grauiter vel fortiter.

faciendi talia committente: oīa enim nostra facimus, & c.C de vete.iu.enu.l.1.§ sed neq;,ver. oīa enim.ext. de pręb.c.si Apostolicę,lib.6.

a ¶Prius,] s. quam sacer ordo forte susceptus.

b ¶Contractum.] intellige per legitimum viri,& mulieris consensum, extra de spons. tua. debet intelligi legitimum, quo ad ętatē, & liberi arbitrij morē,eo tit c. Gemma, de despon. im pub.de illis, tantus enim posset esse defectus ætatis,vel liberi consensus, ꝙ non esset matrimoniū, & ideo tūc frustra de ipsius dissolutione disputaretur.

dum tamen prius[a] contractū,[b] etiam si per carnis copulam non fuerit consummatum,[c] cum nec iure[d] diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutum,[e] inualidum est censendum:[f] Auctoritate Apostolica[g] districtius inhibentes, ne quispiam durante[h] matrimonio nondum etiam cōsummato,[i] aliquē[k] de sacris ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit[l] conuenire. Quod[m] si secus a quoquam forsitan attentatum fuerit, ordinamus, quod nec[n]

c ¶ Consummatum,] hoc inducebat dubium sicut,n.matrimonium non consummatum per carnis copulam, per religionis ingressum dissoluitur,extra de conuer coniug.c.verum, in corpore Auth.de san.epi § si uero astante,coll.9. sic videbatur dissolui per susceptionem sacri ordinis,sed contrarium verum est, vt sequitur,& quæ sit ratio, infra subijcietur.

d ¶Iure diuino,] illo iure talis dissolutio non est inducta, imo potius videtur prohibita, quia quos Deus coniunxit, &c.

e ¶Statutum.] quare censetur prohibitum,de translat. epi.inter corporalia,§ sed neque,de verb sign c exiui, §.porro,Clē.5. Et per hoc colligere potes bonum modū forma argumentandi & dicendi: non est ita, quia iure cautum non reperitur, vt hic,ad idem in corpore Auth. de non eligen secundo nube,§ optimum itaq;: ibi,nec quælibet est lex aliquid tale dicens, coñ 1 C. de repu. l.dissentientis,de coll.l.illam extra ne sede va. c.i l a, de sup.neg prala c Romana,lib 6.& alibi dr̄, erubescimus cum sine lege loquimur, in corpore Auth de trien. & semis §.considerēmus, coll 4

Argumentū valet, si dr̄, nō e dicta,q̄a iure cautū non reperitur.

f ¶Est censendum,] sed quę pōt esse rō eius? contrarium.n videbatur per multa iura,& argumenta, & rōnes reculsatas,ut sup dixi in Sum.Host. de conuer.coniuga.§ & vtrum, quas recitare hic causa breuitatis omitto. Respondeo hoc esse, tum quia non reperitur in iure cauta talis dissolutio,ut hic, quare censetur prohibita,ut dixi in glo præcedenti: Tum quia dissolutio matrimonij inter viuentes pœna est,no.de diuor cap.porro,quare non debet infligi, nisi reperiretur de iure infligenda,ff.de rel.l.at si quis,§ generaliter,de sepu.vio. l.3.§.non perpetuę,contenti n. esse debemus pœnis legibus comprehensis,ff.de ver. obl.si ita stipulatus:& pęna non est infligenda nisi per iudicem.33.q.2.§.2.§. de hoc: iudex alias non esset,nisi iustitiam redderet, extra de ver.sig forus,l in omni ad hoc facit,quod no de iu.pat.c.vlt. Tum etiam p multa alia iura, rōnes & argumenta,quæ ꝓ parte ista dicto, § vtrum repertes allegata Sed omittere volo, & responsum dare ad aliqua argumenta facta in d. §.quæ pro parte contraria multum prima facie videntur argumentantia, primo cum dr̄: solemnizatur votum, & facilius p ordinis sacri susceptionem, sicut per religionis professionem: nam maius bonum sequitur ex professione,p quam inducitur bonum obedieēntiæ,quæ illæsa seruata, est iusta, & meritoria,vt in decre quorundam, §.pen liberi arbitrij & voluntatis priuatio,de ele quorundā,& c.si religiosus,de test.c si de sepul c.vlti.lib.6. Item proprietatis temporalium abdicatio, 12.q.1.non dicatis, extra de sta mo cum ad monasterium,§.vlt & multa alia q̄ colliguntur,& no 16.q 2.c.de monachis, q̄ tamen ex susceptione sacri ordinis minime inducuntur, quare potest dici,quod alia ratio in illa pactum reformat iuxta l.incipientes, C. de transact. & dissimilis ratio dissimilia

Mt̄rimoniū non cōsummatū quare dissolui non pōt p sacri ordinis susceptionem.

Professio multa bona inducit.

dēt, inducere,& quod in vno dr̄, de reliquo prohibitū vr̄,ff de iud.c.cum prætor, 25 dist qualis ext de ꝑlum. nonne.Potest ēt dici ad id,quod secundo pro parte alia fortiter vr̄ induci,cura animarum quem a religione reuocat,& religio quem reuocat a matrimonio, ergo & cura,ad quam cum sacro ordine quis assumitur, dēt quem a matrimonio reuocare, nam reuocatio p religionē a matrimonio inducitur ex causis, quæ deficiunt in sacri ordinis susceptione, ut prædixi, nec sequitur, ꝙ si cura animarum quem ex cā reuocat a religione, ꝙ hæc eum reuocat a matrimonio,q̄a in cura animarum est, ideo propter publicam vtilitatē, quæ præfertur priuatæ, quę publica vtilitas non sic insurgit ex sola ordinis susceptione. Potest ēt dici, ꝙ dictus modus argumentandi per argumentum a minori vel maiori cessat in pœnalibus identitatis rationem in se non habentibus, cum & cessat in ambitiosis de se non pœnalibus,arg ext.de pręben ca cui de non sacerdotali.li 6.& no.hoc de elect.postulasti,in gl pen circa fi Ad alia quæ inducuntur in d.§. pro parte contraria subtilis perscrutator responsum de facili inuenire poterit.

g ¶Auctoritate Apostolica:] Secunda pars.

h ¶Durante,] h.d.quia eo soluto liber remanens a lege coniugis posset sacrum ordinem suscipere, sicut & matrimonium cum alia contrahere,31.q.1.ꝙ si dormierit, ext.de sec.nup c.pen.& fi.

i ¶Consummato,] matrimonium consummari dicitur per carnis commistionem,vt hic,& ext.de diuor quanto,ratificari autem dicitur per consensum mutuum de præsenti: initiari vero per sponsalia,no.ext. de transla. epis.c.licet.

k ¶Aliquem de sacris,] qui sunt tres,presbyteratus,diaconatus, & hodie 1 subdiaconatus, vt dixi sup. in gl. susceptio.

1 Subdiaconatus semp fuit sacer ordo, ut notatū ē paulo ante, & gl. in verbo, sacri susceptionē ordinis.

l ¶Nouerit conuenire,] puta de licentia coniugis religionem ingredientis, vel etiam in seculo remanentis potissime absq; suspicione incontinentię, & votū castitatis emittentis,32.dist.seriatum,77.c. eps bndictionē, extra de conuer coniug ca.cōiugatus, ubi coniux in seculo remanens esset suspecta de incontinentia,vir non posset religionē ingredi, nisi & ipsa illū cōuerteret: vt ibi no. Ratio diuersitatis reddi consueuit, quia ubi uir in seculo remaneret ad sacros ordines promotus de licentia vxoris votum continentiæ emittentis, eidē tenetur in necessarijs prouidere 22 di.oīno,& sic sibi materia incontinentiæ prætextu defectus necessariorum incurrenda aufertur,arg.ad hoc,ff.de ri nup l.palā, § nō est hoc ignoscendum, & eam in se peccantem vinculis detinere,& ad ieiunia,non tū mortifera cogere,33 q.2. placuit,& q 5 c hæc imago,& no.ext de iureiu in cap. quemadmodum in gl vlt. quæ omnia cessant facienda per verum ingressum religionem,carentem proprio, & libero arbitrio.

m ¶Quod si secus,] Tertia pars, s.ꝙ mt̄rimonio durante ēt non consummato, qui sacrum ordinem suscepit,

n ¶ Nec matrimonio soluto,] q d nedum eo constante: & dic soluto, puta per mortem uel ingressum religionis ante carnalem copulam: vel alias qualitercumque cum indistinctè loquatur,arg.19.dist si Romanorū,ext. de priui quia circa,ff de leg. pręstā.l.5.§ & generaliter, cum simi Quid ergo dices si matrimonium contractū de se ab initio foret nullum, puta ob gradum ꝓhibitū consanguinitatis,vel aliam causam,& per sniam declaret nullum fuisse,habebit ne locum quod hic dr̄?Vr̄ ꝙ non

non: cum nullum vinculum reperiatur virum allegasse, quominus liber remaneret ad susceptionem ordinum: vel cuius prætextu cogi potuerit ad fidem cõiugi obseruandam. Sed in 3m potest dici: quia aut vir cũ contraxit, sciebat impedimentum:& sic quantum in se fuit, mulierem decepit,& fidem matrimonij violauit:& legitimũ erat quo ad mulierem ob suam bonam fidem, extra qui fil. sint legi, cap. ex tenore,& tunc ex sua perfidia non debet commodum reportare, argum. extra de eo, qui dux in matrimon quam pollu. per adulter c. 1. C. de incest. nupt. l. qui cõtra, & non debet illo casu melioris conditionis (quia stultus fuit) existere, ff. quod vi aut clam, l. Seruus, extra de præben. c. cum qui. lib. 6.

matrimonium soluto in sic suscepto [a] ordine ministrare, nec [b] ad superiores ordines prouehi, nec [c] ad aliquod beneficium, vel officium [d] ecclesiasticum valeat promoueri: Nisi aliquam de religionibus approbatis [e] (quarum professio ad castitatis [f] custodiam, & abdicationem [g] temporalium, & sui superioris obedientiam [h] suos professores astringat) ipsum canonice [i] contigerit ingredi, ac eius [k] regulam expresse, vel [l] tacite profiteri: quo [m] casu diœcesanus [n] super præmissis & singulis [o] præmissorum cum [p] eo dispẽsare valeat, nisi sit aliud canonicum quod [q] obstat. Ad [r] ingressum huiusmodi sic [s] ordinatum, si matrimoniũ consummatum [t] non fuerit, per diœcesanum instãter moneri præcipimus, [v] & induci: quod si forsan renuerit [x] adimplere, ip-

caste viuere cum vxore: stricte tamen quo ad obseruationem continentiæ in promotis in Ecclesia occidentali secus est, vt dixi supra.

g ¶Abdicationem temporalium.] cum indistincte loquitur textus intelligam in speciali, vel in communi:& sic talis habebit ingredi aliquam de approbatis, aliam igitur ingredi non prodest, puta canonicorũ regularium sancti Augustini, vel monachorum Cistercien. vel Cluniacen. ordinis, vel Hospitalariorũ, vel similium, quibus licitum est habere aliqua saltem in cõmuni, arg. ad hoc extra de reg. c. constitutionem, libro 6 alias frustra dixisset textus, quarum professores, &c.

h ¶Obedientiam.] ad istud, & ad duo præcedentia regularẽ dicas astrictum, extra de stat. mona. cum ad monasteriũ, § abbas, & vltimo.

i ¶Canonice] iuxta decreta. is, qui, & c non solum, de reg. lib 6 vel canonice, i. non habens in se aliquod impedimentum, quominus religioni possit adstringi.

K ¶Eius,] religionis.

l ¶Felicitate] puta per lapsum anni, vel alio modo, vt colligitur de reg. is qui, lib 6.

m ¶Quo casu] cum ingressus fuerit vnam de dictis religionibus, & in ea professus fuerit.

n ¶Diœcesanus,] idest Episcopus diœcesis, in qua est talem religionem ingressus, qui per hanc decr. cum talibus etiam exemptis poterit dispensare, huius enim capituli conditor bene sciebat istas religiones, vel aliquas de ipsis fore exemptas.

o ¶Singulis præmissorum,] s. vt possit in iam suscepto ordine ministrare, & ad altiores prouehi, & ad beneficium, & officium ecclesiasticum promoueri.

p ¶Cum eo,] s. taliter ingresso

q ¶Quod obstat,] puta irregularitas, vel delictum, de ætat. & quali c. vlt de renun. nisi cum pridem, de accus. inquisitioni, cum simi.

r ¶Ad ingressum,] s. faciendum.

s ¶Sic ordinatum,] s. ad aliquem de sacris ordinibus, in promoto ergo ad minorem ordinem, vel aliquem de minoribus, non est necessaria inductio, quæ facienda præcipitur, ratio huius potest esse: quia talis ordo in se non habet votum castitatis annexum, quare non potest effectum matrimonij impedire, extra de ... coniug c. 1. & co. tit. lib 6.

t ¶Consummatum non fuerit] illo enim consummato ingressus etiam religionem eam dimittere est cogẽdus de conuer. coniug. c 1.

u ¶Præcipimus.] necessitatis est ergo talis monitio per Episcopum facienda: alias prætermissa in eo peccatum induceret. de offi. archid. ea quæ, cum ibi not. & per Hostien. de offi ord inter cætera, § vlt de treu. & pa. c. 1. & alias dixi, de æta & quali. c. 1 Clem. 5.

x ¶Renuerit adimplere.] supponit expresse, quod possit renuere, vt in textu ff, qui licet iussus per dñm pot nolle hæreditatem adire, C. de hære insti l. cum proponas, quia voluntarium seruitorem Deus sibi quærit, non coactũ, 15 q. 1 c non est, & per hoc dr reprobata opinio Host. notata d § & vltim, dicentis talem fore cogendum ad ingressum religionis, cum ad hoc cogatur quisque propter delictum, 33 di. t. c fraternitatis, ad idem in corpore auth. vt nulli iud. § adulteram, coll. 9.

Aut ignorabat, & tunc antequam aliquid faceret per quod a concubitu coniugis segregaretur, & debuit hoc casu, & etiam vbi sciuit, iudicium Ecclesiæ super dissoluendo matrimonio expectare, extra de diuor. porro, nũ aliter quantum in se fuit, fidem promissam violasse videtur: quæ violatio & scandalum ex ea potens insurgere, inter cætera dare causam potuit pœnis, quæ tali pro moto per hanc constitutionem imponuntur: & sic secũdum hoc verbum, soluto, referri poterat ad dissolutionem iuris, vel facti. Sed si supponas ipsum & mulierem impedimentum ab initio sciuisse, tunc forte secus esset cum suscipiendo sacrum ordinem, non videatur pingi fidem aliquam violasse: cum ei sciẽti ad nullam fidem seruandam teneretur, extra de eo, qui dux, in matrim. quam poll. per adul. c. 1. de conuer. coniug. c 1 cum ibi no. per Pet. de Samp. & C. de incest nupt. l. qui contra, non enim vr debuisse præstare impedimentum susceptioni sacri ordinis matrimonium quod vtrunque cõiugum, de se nullum, arg. de ele auditis, de iure patro c. illud, de re iut. c. non præstat, lib. 6 de opt. leg. l 2. & 3. quando dies lega ced. l. quod pupillę.

a ¶In sic suscepto] s. matrimonio durante.

b ¶Nec ad superiores,] & sic susceptio vnius ordinis in statu indebito facta in alijs pœnam induci facit.

c ¶Nec ad aliquod.] intelligebam etiam modicum sine cura: tum quia indistincte, & vniuersaliter loquitur: tum quia appellatione beneficij maius, & minus bene ficium continetur extra de verb. sig. tua.

d ¶Officium ecclesiasticum.] & ita nec ad acolythatus officium, vel alterius minoris ordinis est talis promouibilis, nec ad aliud officium regiminis ecclesiastici puta officialatus, vel alterius, arg. 1. q. 1. c. si quis Episcopus, & q 3 saluator, extra de simo. c. consulere, cum ibi not. simile huic de pœn. cap felicis, § nulli præterea, libro 6. de hæret. excommunicamus, §. credentes, C eo. tit. auth. credentes.

Religio nõ approbata ingre dientẽ nõ obligat.

e ¶Approbatis] ingredi ergo aliam non prodesset, cũ aliæ sint prohibitæ, & penitus reuocatæ extra de relig. do. cap 1 lib. 6 & in extrauag. sancta Romana, nec ingredientem obligant, not. Host. ext de reg is qui. simile extra de voto cap. 1. lib. 6. de relig do. c. ne nimia, & d. c. sancta Rom.

f ¶Castitatis custodiam.] non vr ergo prodesse hoc casu ingredi religionem, iuxta quam permittitur concubitus vxorius, vt est reperire in tertio ordine S. Francisci, vel in ordine vulgariter nuncupato S. Mariæ in partibus Italicis, vt audiui, licet enim largo modo dicatur

a glosti-

a ¶Institerit.] non ergo aliter matrimonium cogitur consumare cum esset promotus: sed possent alias vir, & vxor continentiam vouere, 32.q.5.qui Deo patri Post consummatum autem matrimonium ingressum religionem posse Episcopus ex suo officio reuocare ex causa, extra de conuers. coniu. c. 1. & no. 23. q. 6 mulier.

b ¶Per censuram ecclesiasticam.] suspensionis, excommunicationis, vel interdicti, de verb. sig. quærenti. Alibi reperit quē per seueritatem canonicam, alibi per ecclesiasticam animaduersionem fore coercendum & puniendum, qđ prosequere vt not Host. de pœ. c. in quibusdam.

c ¶Consummare,] s. p carnalem ɔcubitū, vt s̄. dixi. vicissim enim quo ad hoc sibi sunt coniuges debitores, 33.q. 2. §. his ita, nec vir dicitur habere potestatem sui corporis sed mulier: nec contra. Sed licet iste cogitur muliere instante matrimonium consummare, nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? D cas. q̄ nō, cum adhuc quo ad se voto continentiæ sit ligatus, no. de conuer. coniu. c. quidam, & c. accedens, 27. q. 2. c. Agathosa, in gl. sed nunquid, & not. Guil. extra de vo. c. 1. lib. 6. & ibi dixi Zenze.

Vir nō habet ptāté sui corporis, & ecō uerso

si sponsa eius institerit,[a] per[b] censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare[c]. Nulli &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Auinione Calend. Decembris, anno vij.

TITVLVS VII.

De religiosis domibus.

¶ Secta, & religio fratri cellorum siue beguinorum, qui se dicebant de tertio ordine Beati Francisci cassatur quoniam inter cæteros errores ecclesiastica sacramenta despiciebant: Et sub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, vt nullo de cætero talem ritum assumant, & ne Episcopi ipsum concedere præsumant: vide cap. fin. eod. titu. in antiquę & cap. 1. eo. titu. lib. 6.

de magistris, c. inter solicitudines, circa princ. cle 5. de se iud. ad Apostolicæ, §. nos itaque, lib 6. vel vocat se immeritum cōditor canonis præsentis propter ea, quæ dixi in cap. suscepti, in prin. super verbo cura solicitat. Quo autem ad omnes vniuersos Christicolas nedum benemeritus, imo & sanctus habēdus est, quem apex tantę dignitatis attollit, vt 40. distinct. cap. non nos.

CAP. VNICVM.

Sancta[d] † Romana atque vniuersalis[e] Ecclesia, cui auctoritate[f] Domino[g] licet immeriti[h] præsidemus, sicut religiosa[i] & pia vota benigno fauore[k] prosequitur,[l] sic superstitiosos[m] conatus insolentium[n] hominum † detestatur,[o] videlicet ne sub ouina[p] pelle gregem Dominicum[q] truculentia[r] lupi[s] rapacis[t] inuadat, sub pietatis[u] imagine[x] virus[y] hæreticæ prauitatis obrepat[z], & sub prætextu conuersationis angelicæ[a]

i ¶Religiosa] vel religione sdei, de quibus loquitur lex, C. de epis aud l. nemo, vel religiosa, quoad habitum, & professionem, vt infra colligitur.

k ¶Fauore.] nā sum ma est ratio, quæ pro religione facit, ff. de religio. l. sunt persōnæ.

l ¶Prosequitur.] exemplum potest multiplex de hoc dari per iura, C. de sacrosanc. eccle. l. sancimus, & l. vlt. extra de fil. pres byt. c. 1. de aposta. ca. ex litterarum, 66. distin. c. 1. cum multis similibus, disquirere magis laboriosum fore puto, quam subtile.

m ¶Superstitiosus.] Hoc verbum expone vt in decret. quorundam.

n ¶Insolentium.] exponi potest, idest insolita adinuenientium. Alibi aliter sumitur de rescrip. quia per ambitiosam, lib. 6.

o ¶Detestatur.] simile de conces. præb. c. detestanda, libro 6.

p ¶Ouina pelle,] idest, simplici non astuta.

q ¶Gregem Dominicum,] idest, populum Christianum.

r ¶Truculentia,] idest, astutia, vel malitia.

s ¶Lupi rapaces.] exponi potest, idest, diaboli, qui inimicus hominis alibi appellatur, extra de elect. c. licet de vitanda Vel potest exponi, lupi rapaces, idest hæretici, sicut alias 24. q. 1. sunt quidam, in fi. multis etiam alijs modis sumitur lupus, vt no. Guil. de hære. c. vt officium, in verbo lupum, lib. 6.

t ¶Inuadat] simile extra de elect ne pro defectu, vnde sumitur, quod hic dicitur. Et alibi scribatur, quod aliqui sub agni specie gerunt lupum, de hære. c. vt officium, lib. 6.

u ¶Sub pietatis] se extrinsecus exhibentis, interius autem minime subsistentis.

x ¶Imagine,] idest simulatione seu velamine.

y ¶Virus.] inficiens animam, sicut exterius sumptum occidit corpus: quod atrocius reputatur: quam gladio hominem occidere, C de malef. & mathema. l. 1. ff ad leg. Cor de sica. l eiusdem.

z ¶Obrepat,] idest latenter subintret? Sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur, 41. dist. c. sæpe vitia.

a ¶Angelicæ,] accedit ad hoc quod alibi legitur, Angelus Satanæ frequenter in lucis angelum se transformat, 26. quæstione 5 nec mirum, extra de regula, licet, § si vero.

Diuisio textualis.

Sancta Romana] Hæc decret. diuisibilis est in partes quatuor. In prima, causa seu ratio constitutionis præmittitur In secunda, facti damnationi subijciendi recitatio subiungitur: ibi, Nonnulli tamen, &c. In tertia eiusdem facti sub certis pœnis damnatio annectitur: ibi, Cum itaque &c. In quarta prælatis eidem facto consensum præbentibus pœna infligitur: ibi, Episcopos quoque &c.

Ecclesia Romana, cur sancta, & sacrosan.

d ¶Sancta Romana] Ecclesia Romana quandoque appellatur sancta, vt hic, & 12. dist. præceptis 14. dist. c. 1. sancta, 19 dist. c. in memoriam, quandoque sacrosancta vt in proœ. lib 6 & hoc ideo, quia sacro cruore Apostolorum Petri, & Pauli consecrata, de electa fundamenta, de reli. & vene. sanct. cap. 1. lib 6. 21 distinct. capitu. quamuis.

e ¶Vniuersalis Ecclesia] hic dicas, vt dixi in c. suscepti, in verbo Ecclesijs, & in c. execrabilis, in verbo, vniuersalis Ecclesiæ.

f ¶Auctore,] idest, causam originalem dante, simile, ff. de excep. do. l. apud Celsum. § auctoritas. & § auctor. ff de diuer. & tempo. præscr. l. in vsucapione, § accessio. cum similib.

g ¶Domino] scilicet Iesu Christo, & proprie dicit auctore, quia nihil boni sine eius gratia, 23. q 4 nunc ergo, alias, § versus, in c. Nabuchodonosor, cum sine ipso factum est nihil, Ioan. c. 1 C. de vete iur. enu. l. 1.

h ¶Immeriti.] hoc ex humilitate dicit, vt alibi extra

a ¶Spi-

incautis mentibus spiritus [a] malignus illudat: [b] cuius rei gratia sacris canonibus [c] est interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionem inueniat, [d] vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnam de religionibus approbatis. [e] Nonnulli [f] tamen profanæ [g] multitudinis [h] viri, qui vulgariter [i] Fraticelli seu fratres de paupere vita, Bizochi siue Biguinis, vel alijs nominibus nuncupantur in [k] partibus Italiæ, necnon in insula [l] Siciliensi, comitatu prouinciæ Narbonensis, & Tholosanensis ciuitatibus, & dioecesibus, & prouincijs, alijsque diuersis citmarinis [m] & vltramarinus partibus contra dictos canones habitum nouæ religionis assumere, [n] congregationes & conuenticulas [o] facere, & superiores sibi ipsis eligere, [p] quos ministros, seu custodes, vel Guardianos, aut nominibus [q] alijs appellant: plurimos ad eorum sectam recipere, [r] & loca de nouo construere, [s] seu constructa [t] recipere, [v] in quibus habitant [x] in communi, publice [y] mendicare (quasi eorum [z] secta foret vna de religionibus [a] per sedem Apostolicam approbatis) temeritate [b] damnabili præsumpserunt, [c] & præsumunt etiam incessanter. [d] Et vt ipsorum error [e] veritas, [f] & impietas religio repute-

a ¶ Spiritus malignus.] scilicet diabolus.
b ¶ Illudat.] sub velamine enim latens prodit se dum ea confingit, per quæ personas fallere nititur, & super hoc vide quod legitur.25. q 5. nec mirum.
c ¶ Canonibus.] extra. de reli.do. c ne nimia. & eo. tit. ca. religionum.lib.6.
d ¶ Inueniat.] sicut nec nouum collegiũ debet quis per se instituere, ff. de collegi illici.l.3.
e ¶ Approbatis.] per ingressum aliarum non videretur quis ligatus: sic sentire vr Host. extra de regula. is qui monasteriũ. & dixi extra de voto. c. quod votum. lib.6.
f ¶ Nonulli tamen] Secunda pars.
g ¶ Profanæ.] id est. abominãdæ. alibi sumitur aliter istud verbum, ff. de rerum diui.l. sacra.§ proprie.
h ¶ Multitudinis.] isto casu multitudini non paretur. quia videtur deserti bonum vitæ. argumẽt. de voto. capit. magnæ. §. igitur, de regul. iuris, ca. qui scandalizauerit. & dic vt ibi not. de tempor. ordin. sane 50. distinctione vt constituetur.
i ¶ Vulgariter.] habetur igitur respectus ad communẽ vulgi denominationẽ, ff. de flumin.l.1.§.1. de fund. instru. l. cum de lanionis. §. asinam. de pœnis le. capitalium §. solet vbi de hoc.
k ¶ In partib. Italiæ.] id est locis in Italia constitutis ar. ff. de iud.l. insulæ. de ver. sign.l. notionẽ.§. continentes.
l ¶ Insula Siciliensi.] quę de proprio patrimonio beati Petri existit. 10. q 3. relatum 94. dist. c. valde necessarium.
m Citmarinis.] id est citra mare constitutis. alias est citramarinis.
n ¶ Assumere.] & male: cum hoc fieret contra canones prohibitionem expressam continentes, quod inducit pœnam depositionis, 4. di §. vlt.

Conuenticulas facere an liceat.

o ¶ Conuenticulas facere.] ipsas ad malum fieri per iura prohibitum est. C. de epis & cle. conuenticulam, ff. de collegi illi.l.1.& arg.11 q. 1. coniurationũ & c. conspirationem 89. dist. si quis propter Ad bonũ autẽ fieri congregationes pmittũt, arg. dicta l. 1.§. si religionis. sicut & confœderationes & conspirationes in bonum sunt permissæ in corpore Auth. vt cum de app. cog. §. quis de parentib cum ibi nota. C. de penis.l. quæ sentẽtiam, de profes & med.l. magistros, lib 10.& ibi no. & arg. cõtra quæ no. per Ber de vi. & ho cle. c. cum decore. & per Ian. & Host. de sch.l. c. 1. de excess. præl. dilecta. & Host. de iud. exhibita. & per eum in sum. de iureiu. §. vlt. & plene per Gul. de ver. sig ca. constitutionem lib.6.
p ¶ Eligere.] talium superiorum electio in hoc casu est inhibita, congregationes factæ supponantur in malum: alias qualibet congregatio licita exercens professionẽ vel negationem, aliquem superiorem sibi eligere potest. C. de sa.om.iu.l pes iniquum. 16. q vlt. c. congregatio, extra de elect. nullius, de hoc plenius dixi in c. Ecclesiæ Romanæ.
q ¶ Aut nominibus aliis appellant] puta præpositos priores, magistros, & sic de alijs.
r ¶ Recipere.] & in hoc male, cum etiam in religione approbata Mendicãtium prohibeatur talis receptio, saltẽ ad professionem faciendã: nisi cũ certo moderamine, & cũ certa determinatione, extra de regula. non solum. lib.6.
s ¶ Construere.] hoc regulariter prohibitum est, saltẽ de locis diuino cultui dicandis sine licentia epi. in corpore Authẽ. vt nullus fabricet orato. do colla. 5. 18. q. 2. c quam sit & c quibusdam. licet vn cuique fideli sit permissum simpliciter oratorium habere, de consec. dist. 1. cap. vnicuique.
t ¶ Constructa.] scilicet per alios.
u ¶ Recipere.] istud religiosis mendicantis ordinis, licet alias approbati, expresse inhibitum est, extra de excel præl. c. cum ex eo. lib 6.
x ¶ Habitant in communi.] habitare in communi religiosis approbatę professionis ne dum permittitur, imo & iniungitur: vt mutuæ conuersationis & honestatis sibi testes existant: nisi ex causa de superiorum licentia aliud inducatur, in corpore Auth. de min. §. cogitandum. coll. 1. extra de exce. præl. cum ex eo. de ver. sig. ca. priuilegium, lib.6.
y ¶ Publice mendicare.] taliter. n. licite mendicantibus quęstus publicus tribuere victũ solet. ext. de relig. do. ca.1.§. confirmatos. lib 6. C. de men. vali. l. vnica lib. 11.

Quasi, qualiter accipitur.

z Quasi] pro tanquam expone. nõ est hic expressiuum veritatis, sicut est alibi in euang. Io. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti, & c. & alibi. ff. de senat. l. emancipatum cum similibus.
a Religionibus.] scilicet ordinis mendicantis.
b Temeritate dãnabili.] sic dicta, quia a iure dãnata & improbata: vel dãnabili, id est animas talium damnante ppter inobedientiæ notã, p q̃ mortale peccatum incurrũt, ext. de ma. & obe c. si quis, & c. illud 4. dist. §. vlt.
c Præsumpserunt.] scilicet dudum, vel vtquequaque.
d Incessanter.] huic malo occurendum fuit, ne tales ne dum sui, sed etiam plurimorum possint esse perditio, extra de iud. cum non ab homine, nam sæpe malorum consortium corrumpit etiam alios de se bonos, 28. q. 1. c. sæpe malorum. iuxta illud: Vna ouis morbida inficit totum gregem. ff. de act. emp. & ven. l. iulianus 40. dist. cap sed aliud extra de sta. reg ca. quæ Vnde versus.

Corrũpit iustos homines communia malorum.

Morbida sola pecus, inficit omne pecus.
e Error] errare est aliud pro alio putare. 22. q. 2. ca. in quib. rec. ff de lib & posth l si posthumus. §. vlt. approbare talium, erroris esse proprium dicitur. 38. distinct. quamuis.
f ¶ Veritas.] de ista dicitur, q erroribus gestorum mini

me vitiatur ff. de of. psid. illicitas, §. veritas. rei manifestatæ cedere hēt error. 8. dist. c. veritas. quando act. de pec. est ann l. quæsitū, alias est ibi. § sub l. 1. vide extra de purg. vul. c. significantibus. Quid autem sit veritas, no. in decret. sedes Apostolica.

vel Beguinorum, vt supra.

l Ritum.]id est, mundum, simile verbum. C. de Iudæ. l. Iudæos.

m Quos]scilicet habitum, & viuendi ritum.

n Nec eis.] scilicet fraticellis vel alijs (vt plura nominibus appellatis, vnde pro non cōcesso debet haberi concessum ab illis, qui ius concedendi non habuerunt, ff de offi. procon. l. obseruare. §. ult. extra de iure patro. c. quod au tem. 1. quæstio 7. Dalbertum. cum simili bus.

a Reputetur.] sæpe enim vitia se esse vir tutes mentiūtur, 42. dist. c. sæpe. vt s̄ dixi.

b Eorum.] scilicet nouæ religionis habi tum assumētium, vt supra]

c Instituit,] vt in de cret. quorundam.

d Ad litteram.] qua si dicat absq; aliqua transgressione illius regulæ.

e Confingunt.]id est simul fingunt sub cuiusdam vmbræ palliatione, cum veritas in eis regulæ non subsistat. arg. extra de cō sue. c quanto. vel expone confingunt, id est simulāt exterius: cuius contrarium latet intrinsecus, q̄ fictio, & simulatio prohibita est, ff. de iusti. & iur. l. 1. C. plus valere quod agitur: licet aliquoties in bonum simulatio sit permissa, qd dic vt no. Ber. extra de his quæ vi metusue cau fi. c. 1.

f ¶ Nō morētur.] hoc est contra veram regulam ordinis Minorum, vt probatur ca. quorundam, vnde tales sub nullius veri prælati obedientia existētes tamquam accephali pro religiosis habēdi non sunt, arg. 93. dist. c. nullatenus.

Accephali sunt qui nulli prælato subsunt.

g Prętendentes.] falso tamen, vt sequitur.

tur, a plurimi eorum b regulam seu ordinem fratrum Minorum, quem sanctus Franciscus instituit, c se profiteri ad literam d conseruare confingunt e: quamquam in obedientia Generalis, vel prouincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur, f prætendentes g se a sanctæ memoriæ Cœlestino Papa V. prædecessore nostro huius status seu uitæ priuilegium habuisse: quod tamen etsi ostenderent, non valeret: cum bonæ memoriæ Bonifacius Papa viij. prędecessor noster ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Cælestino prędecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuauerit, h dictumque vitæ priuilegium non inueniatur per eundem Bonifacium approbatum. i Quidam autem eorum dictum habitum, k & viuendi ritum l a quibusdam episcopis seu eorum superioribus, vel alijs ecclesiarum prælatis, habuisse profitentur, quos m nec n eis concedere licuit contra formam concilii o generalis. Non nulli etiam ex ipsis asserentes p se esse de tertio ordine q beati Francisci pænitentium vocato, prędictum statum & ritum eorum sub velamine talis r nominis satagunt palliare: cum tamen in regula ipsius tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus sit s concessus. Et quia in errorum barathrum t faciliter ruūt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt: u ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) a veritate catholicæ fidei deuiantes x ecclesiastica sacramenta y despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare. z ¶ Cum a itaque talium damnanda b temeritas in eiusdem

o Concilij generalis.] extra de reli do. capitu ne nimis. Non licet igitur episcopis contra inhibitionem gñalis canonis facere, cū sint adstricti ad obseruātiam canonum, extra de ętat. & qualit. ca. cum Ecclesiæ. Clemen. § vbi de hoc dixi.

Episcopi sunt ad canonum obseruantium astricti.

p Asserentes.] falso tamen.

q De tertio. ordine] de quo habes in decret. cū ex eo de snia excommu. Clem. §.

r Talis nominis.]scilicet tertij ordinis sancti Francisci: tale tamen uelamen eis non prodest, ut sequitur: & dixi in uerbo, confingunt.

s Nullatenus sit concessus.]ergo intelligēdus est prohibitus & ut dixi sup. in glos. omni igitur.

t Baratrum] id est inferni profundum.

u Anteponunt.] innisi suę uolentes prudentiæ, imo potius fatuitati, contra dictum sapientis, extra de constitut. capit. ne innitaris. Vnde de talibus scribitur quod qui non ad propheticas uoces, non ad Apostolicas litteras, non ad Euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos incurrunt, magistri erroris existunt. quia ueritatis discipuli non fuerunt. 24. quæstio ult. c. quid autem iniquius, de hoc plenius dixi in c. cū inter nonnullos.

x Deuiantes] ab ipsa deuiantes hęretici sunt censendi. C. de hæret. l. 2. 25. q. 2. cap. prima salus, cum similibus multis.

y Sacramenta] & de super quibus firmiter credendum est, quod sancta Romana prædicat Ecclesia: alias maculā hæretis incurritur, extra de hæreti ad abolendam.

z Seminare.] quibus resistendum est muro inexpugnabili bellatorum, extra ne cle. vel mona. super specula. § ult. 10. colla, de statutis, consuetudinibus contra liber. eccle. §. statuimus.

a Cum itaque] Tertia pars.

b Damnanda]id est damnatione digna.

h Vacuauerit.] & sic ex tunc tali priuilegio & etiam reperto concesso, vtendum non fuit, tamquam sublato: alias pœna falsi incurreretur. C. de no. codi. confirman. § hunc igitur, origine enim rei sublata non est imago ad effectum aliquem relinquenda C. de lati. lib. tol. l. 1. circa prin. & arg. ad hoc ff ad leg. Corn de fal. l. vlt ad imitat. eius, quod dicitur falsus procurator est, qui verus prius fuit, sed post extitit reuocatus. C. de fur. l. falsus, extra de rescrip. ex parte decani. legis tamen licet abrogatę notitia est necessaria, vt causa editionis eiusdem sciatur. 6. dist. Moyses, 7 dist. ca. fuerunt extra de iud. nouit.

i Approbatu] omni igitur tempore habet dici viribus vacuatum, ex quo non reperitur approbatum: sicut alias dr̄, quod generaliter prohibitum, expresse postea non concessum, omni tempore intelligitur denegatum extra de ver. signifi. c. exiui de paradiso. § cum dictus Clem. ; de transf. episc. inter corporalia. § sed neque, ff. de postulu l. 1. § ait prætor, quod cuiusque vniuer. nomine, l. nulli.

k Habitum.] scilicet nouę religionis Fraticellorum

fidei [a] detrimentum, fidelium scandalum, [b] præfatorum Minorum, & aliorum ordinum [c] opprobrium, [d] & etiam suarum & aliarum animarum perniciem redundare noscatur, [e] sectam, ritum, & statum [f] huiusmodi non obstantibus præmissis [g] eorũ excusationibus, quas friuolas reputamus, [h] & quicquid per [i] eos communiter vel diuisim sub religionis, conuentus, collegij seu congregationis [k] nomine vel colore attentatum [l] exstitit vel existit, de [m] fratrum ipsorum consilio auctoritate Apostolica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis: [n] & quatenus de facto processerunt de consilio & auctoritate præmissis, reuocamus [o] omnino, ac perpetuæ prohibitioni subijcimus, [p] & ab ecclesia Dei penitus abolemus. [q] Eisdem personis & alijs quibuscunque sub pœna excõmunicationis, quam eas (si secus fecerint) incurrere volumus [r] ipso facto, iniungentes [s] expresse, ne statum siue sectam [t] & ritum huiusmodi ab ipsis assumptum [u] sectentur vlterius, vel ipsum de nouo assumere quoquo modo præsumant.

¶ Episcopos [x] quoque & eorum superiores, & etiam alios prælatos quoscunque, qui prædictis personis vel alijs ritum viuendi & habitum supradictos [y] præter specialem Apostolicæ sedis auctoritatem [z] deinceps [a] concesserint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipso [b] iure decernimus subiacere. [c] Dignum est enim vt adulterinas [d]

a ¶ Fidei detrimentum,] cuius est potius prosperitas procuranda, extra de hæret. ad nostram cle. 5.
b ¶ Scandalum.] quod vitandum est. extra de præscri. nihil de nom. ope. nuncia. cum ex iniuncto.
c ¶ Ordinum.] scilicet approbatorum.
d ¶ Opprobrium.] nã opprobrium facit religioni, qui religionis non existens habitum illũ religioni conuenientem portat. simile C. de epis. aud. l. minime, & contra talem lex imponit pœnã corporalis supplicij & nihilominus exilij, in corpore Authen. de san. epis. §. penul. col. 9.
e ¶ Noscatur.] super hoc dicas vt dixi in parte præcedenti in gl. huic malo occurrendum.
f ¶ Statutũ huiusmodi.] non dicit religionem; sic etiam dici non meretur: cum per sedem Apostolicam non fuerit approbata, simile huic de relig. do. cap. cum de quibusdam. Clemen. 5.
g ¶ Præmissis.] scilicet proxi. § in ver. & vt ipsorum & in ver. quadam autem, & in ver. nonnulli.
h ¶ Reputamus] & merito, cum aliquas ex ipsis nullum tacti adminiculum habere, nec ex eis iuris fulcimentum venire noscatur.
i ¶ Per eos.] scilicet talem sectam, ritum vel statum tenentes.
k ¶ Congregationis,] ac si foret a iure reprobatum.
l ¶ Attentatum,] de facto.
m ¶ De fratrum.] super ista clausula dic, vt dixi in cap. Execrabilis.
n ¶ Firmitatis,] nec mirum: reprobato. n. auctore rõne sectæ omnia eius dicta & facta pro reprobis sunt habẽda. extra de hæret. c. fraternitatis, & in extrauag. domini Ioan. quæ incipit, dierum, quod dic vt no. per sic & latius per Inno. & Host. d. c. fraternitatis.
o ¶ Reuocamus] bene dicit reuocamus, quatenus de facto processerunt, cum de iure fuerint nulla: & ideo proprie reuocari & rescindi no possunt. ff. de iniust. & irri. testa. l. nam & si sub conditione, de ædil. edi. l. bouem, §. vlt. extra de despon. impu. c. ad dissoluendum. Reuocantur igitur, quatenus de facto processerunt, ne forte in opinione communi aut vulgi labijs nomen valoris alicuius habere possint dici, & alias, extra de sepul. pastoralis, § vlt. cle. 5.
p ¶ Subijcimus] concor. ad hoc extra de relig. do. c. religionum lib. 6 & eo. tit. c. cum quibusdam cle. 5. Et ex quo talis secta per sedem Apostolicam est prohibita & interdicta omnibus habenda est pro inhibita & interdicta, quod n. ipsa repellit, repulsum iure cognoscere debent omnes 94. dist. ca. miratus sicut per contrarium quæ ipsa tenet & sequitur, ab omnib. est tenendum. 24 q. 1. c. rogamus, C. de sum. tri. l. 1 cum similibus multis.
q ¶ Abolemus.] simile de reli. do. cũ de quibusdã. Cle. 5.
r ¶ Volumus ipso facto.] per hæc verba fertur excommunicationis sententia extra de appe. præterea. de test. cogen. cum super. alias per sola verba præcedentia sub pœna, non sententia, sed comminatio inducitur C. cõmu. vel epist. l. interlocutio extra de iure patro. relatũ. de simo. ca. sicut. de sagit. c. 1.
s ¶ Iniungentes.] talis iniunctio non obtemperanti peccatũ mortale inducit, vt alias sæpe dixi, de maiori. & obed. cap. si quis. & cap. illud, & super hoc vide quod nota. Host. de offi. ord. inter cætera §. vlt. de treu. & pa. cap. 1.
t ¶ Sectam] simile de hæret. cap. ad nostram, §. cum autem, cle. 5.
u ¶ Assumptum.] etiam in præsenti, vel in præterito.
x ¶ Episcopos quoque.] Quarta pars.
y ¶ Supradictos.] cõtra cõcedentes alios habitus vel ritum viuendi, pœna sequẽs non vult sibi locum vendicare per hoc verbum: quia si de alijs conditor canonis idem voluisset, hoc vtique expressisset. extra de deci. ad audientiam C. de cadu. tol. l. vnica. §. sin autem ad deficiendis, & quia pœna ad casum tãtum expressum restringẽda est, arg. extra de elect. statutum lib. 6. de pœni. dist. 1. pœnæ, ff. de pœn. l. interpretatione. Sed in contrariũ facit, quia in alijs nouis habitibus vel viuendi ritibus eadem videtur ratio, quasi & in illis idem statutum licet pœnaliter videatur: vt dixi in decr. Execrabilis. & in c. abbates. de rescrip. Clemen. 5. sed quod prius dixi, tutius reputo.
z ¶ Auctoritatem] cum illa ergo talem ritum & habitum concedentes pœnam, quæ sequitur, non incurrunt: quia tunc magis ipsa sedes quàm ipsi facere videntur. omnia enim nostra facimus, &c. C. de vete. iu. enuc. l. 1. §. sed neq; ex multitudine. extra de præben. c. si Apostolicæ, lib. 6. & quia quod lege permittente fit, pœnam non meretur C. ad leg. Iul. de adul. l. Gracchus, ne principis auctoritate quis circumscriptus videatur. C. de his qui veni. ætat. impe. l. 1.
a ¶ Deinceps,] ad futura igitur non ad præterita trahitur sequens pœna, arg. C. de legi. l. leges extra de consti. cap. 2. & vlt.
b ¶ Ipso iure.] quasi dicat non expectata hominis sententia. simile extra de sent. excom. c. eos, de rescrip. ipso iure. li. 6. in corpore Auth. de rap. muli. quæ rapto. nub. §. vlt. col. 9.
c ¶ Subiacere.] est ergo in hoc pñs constitutio canon latæ sententiæ & sic vides, quod episcopi excommunicationis sententiam canonis incurrunt, sententiam autem depositionis ab officio nõ incurrunt, nisi expresse cautum reperiatur. de elect. si compromissarius, §. huius de sent. excom. quis periculosum, lib. 6.
d ¶ Adulterinas.] quales [vt hic colligitur] sunt, quæ

Epi. sententiam excõicationis incurrere possunt.

sine patre legitimo spirituali prorogatæ reperiuntur, vt sequitur.

a ¶ Pater cælestis,] qui plantare eas videtur, cum p summum Pontificem vicarium suum plantatur. extra de transla epis. inter corporalia, & c. quanto, & hoc procedit ex potestate clauium, quodcunque ligaueris, &c. Matth. 16. 25. q. 1. quodcunque. ex de re iudica. ad Apostolicæ. §. nos itaque.

b ¶ Temeritatis.] in malū sonat; vt alias. ex ne cle. vel mon. cap vt periculosa. lib 6.

c ¶ In agro Dominico.] simile extra de sta. reg. c. ne in agro. Clemen 5.

d ¶ Cōgregationis.] hic dicere potes vt dixi in parte 2. in verb. conuenticulas.

e ¶ Vepres.] species est spinæ: vt dixi in c. ne in agro. §. prox. alleg.

f ¶ Cui.] scilicet Apostolico culmini.

g ¶ Gratia.] 24. q. 1. c. à recta, &c. rogamus.

h ¶ Nulli ergo.] sup hac clausula dic, vt no in c. Execrabilis. Zenzelinus.

plantationes, quas non pater[a] cælestis, sed humanæ temeritatis[b] audacia plantat, Apostolici culminis cēsura diuellat nec patiatur in agro[c] Dominico peruersæ congregationis[d] vepres[e] excrescere, cui[f] proprium est (diuina opitulante gratia[g]) virtutes serere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli[h] ergo, &c. Datum Auinion. iij. calen. Ianuarij. anno secundo.

TITVLVS VIII.

De Iudæis & Sarracenis.

¶ Vt Petrus filius regis Castellæ pio ductus proposito facilius Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret, lata fuit excommunicationis sententia in omnes, prohibita portantes ipsis infidelibus & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor. cap. ita quorundam. & c. ad liberandam. eod. tit. in antiq.

Diuisio textualis.

C Opiosus.] ¶ In tres partes diuisibilis est pñens constitutio. In prima cum quodā præiudicio facti præmittitur recitatio. In secunda comminatoria subiungitur cōstitutio: ibi, Cum igitur, &c. In tertia transgressorum eiusdem annectitur punitio: ibi, Nos enim omnes, & cætera.

i ¶ In misericordia, Dominus.] & nedum est copiosus in misericordia, imo semper potens in ea, de pœni. dis. 7. nullus expectet, omnia enim potest quæ posse est aliquid posse, de pœnit. dist. 2. c principium ver. charitas. Quare misericordiæ eius nec mensuras ponere possumus, nec tempora definire: apud quem nulla patitur metas veniæ conuersio. de peni. dist. 1. c. serpens, ver his autem. alias est sub ca. multiplex. per misericordiam enim non vult peccatoris perditionem, sed conuersionem, & salutem: delinquētes, qui corriguntur suscipiēs, in corpore Auth. vt non lux. contra natu. in prin col 6. 26. q. 6. c. cognouimus & quotidianis hominum peccatis semper ignoscere dignatur, & pœnitentiam nostrā suscipere. C. de nup. l. imperialis.

Misericordia Dei non pōt mensurari.

k ¶ Abundantia pietatis.] per quam pro peccatoribus Christus aduocatus apud patrem existens, propitiatio est pro peccatis, de pœn. dist. 2. c. si enim, iniquit. ver. qui dicit

l ¶ Obsequia]id est digna seruitia, super quo videre potes, q notaui in c. cū ad sacrosanctæ. in verbo pietatē.

m ¶ Succedit.]idest illuminat, vel accendit. nec enim per impensa obsequia quis ad Christum peruenire potest nisi sibi datum fuerat à Patre. 22. q. 4. c. de Tyrijs. vnde ad pœnitentiam cor peccatoris dicitur illustrare de pœnit dist 5. c. falsas.

n ¶ Præcordijs]id est intrinsecis cordis affectibus.

o ¶ Infantis]infantē eum vocat, licet maiorem ætate, alias tutor esse non posset, qualis esse int supponitur. C. de legi. tut. l. nemo. insti. de fidu. tut. in fi. C. de leg. hære. l. vl. §. fi. Et applaudit consuetudini & vsui loquendi cōi Hispaniæ: iuxta quam filij regum, qui reges non sunt, Infantes appellātur. ar. ad hoc ff. de flu. l. 1. §. flumen. de fund. instru. cum delanionis, §. asinam. sicut quandoque in vulgo aliqui iuuenes appellantur, qui tamē iuuenes non sunt ff. de pœn. l. capitulum, §. solent. propriè enim infans est minor septem annis C. de iure deli. l. fi. infanti.

CAP. VNICVM.

C Opiosus in misericordia Dominus,[i] qui de sua abundantia[k] pietatis corda fidelium ad suæ maiestatis obsequia,[l] deuotionis ardore succendit,[m] præcordijs[n] dilecti filij nobilis viri Petri Infantis[o] nati[p] claræ memoriæ Sanctij regis Castellæ, adeo[q] copiose gratiam[r] cęlestis inspirationis infudit, quod sibi delectabile[s] reputat propriam exponere in ipsorum[t] prosecutione personam.[v] Pio qui dē nobilis ipse ductus proposito[x] tamquam strenuus[y] athleta[z] Domini,[a] negotium impugnationis

p ¶ Nati.]id est, filij.

q ¶ Adeo.] idest, intantum.

r ¶ Gratiam,] hoc dicit: quia nihil boni est dare absq; gratia Dei. 23. q 4. Nabuchodonosor. 26 q. 5. nec mirum.

s ¶ Delectabile reputat: quilq; enim delectari debet in obsequijs maiestatis diuinæ: nam voluntariū militem sibi eligit Christus, voluntariū vero seruum sibi auctionatur diabolus, 15 q. 1. c. nō est. asper natur enim Christus coacta seruitia, & hilarem seruitorem diligit Deus nō timore pœnæ, sed amore iustitiæ seruientem secundum Apostolum, 23 q 6 §. ex his.

Militē voluntariū Christus eligit.

t ¶ Ipsorum.] scilicet obsequiorum maiestatis diuinæ.

u ¶ Personam:] maiorem oblationem Deo facere non poterat: maiorem enim charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat pro amicis suis: vt scriptura testatur sacra. & ad instar Esaiæ prophetæ, qui Domino interroganti, quem ex duobus ad prædicandum mitteret, respondit: ecce ego, mitte me, Esaiæ 6. cap. 7. q 1. in scriptori, & ad instar sancti Martini dicentis, Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, ego non recuso laborem

Charitas maxima est animā p suis ponere.

x ¶ Proposito.]ad quod Deus respectum habet. 1. q. 6 si sacerdotibus in fi. 14. q. 5. si quid inuenisti.

y ¶ Strenuus.]animi magnanimitate de sup. neg prælat. grandi. lib 6.

z ¶ Athleta.]id est pugil seu pugnator sine mercede. ff. de his qui notant. l. Athletas. C de athle. & ibi no. in rubrica. lib. no.

a ¶ Domini negotium.]Not. Christi negotium reputari impugnationem infidelium; ipsi enim, quia cū Christo non sunt per fidem, contra ipsum esse censentur iuxta illud: Qui non est mecum, contra me est C. de Iudæ. l. execrabilium. vnde & hæreticus est, qui non est Ecclesiæ membrum, in corpore Auth. de priuile. do. §. 1. col. 8 cum dominus pro fide Christiana ut non deficeret, repertus sit exorasse, Lucæ 22. cap 22. dist. §. 1.

Agate

perfidorum Agarenorum, [a] a quibus regnum Granatæ in Dei contumeliam [b] detinetur, [c] tutorio [d] nomine charissimi in Christo filii [e] nostri Alfonsi Castellæ regis illustris, qui sub teneritudine puerilis [f] ætatis adhuc dignoscitur constitutus, assumpsit sub [g] spe cœlestis [h] auxilii feruenter [i] & viriliter [k] prosequendum.

¶ Cum [l] igitur omnia cupiamus obstacula [m] remouere, per quæ dicti negotii prosecutio posset quomodolibet impediri, vniuersis & singulis cuiuscunque conditionis, preæminentię, [n] vel status existant, districtius inhibemus, ne arma, [o] equos, ferrum, lignamina, [p] victualia [q] & alia quæcunque [r] prohibita per Romanos Pontifices prędecessores [s] nostros [t] ad terras Aegypti deferri ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium [v] incipiendum à calend. Aprilis proxime

a ¶ Agarenorum.] species est quorundam infidelium, de quorum speciebus multas reciperes enumeratas. 24.q.vlt.c.vlt.

b ¶ Contumeliam.] talis contumelia, que in religionē diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam. C. de hæretic. l. Manichæos.

c ¶ Detinetur.] hoc contingit ob nostrorum multitudinem peccatorum: propter quam Pagani & infideles cæteri nocendi facultatem diuinitus, id est permissione Dei assequuntur, 7.q.1.c scisscitatus. 56 dist.c si gens Anglorum.

d ¶ Tutorio nomine.] superponere videtur textus iste satis aperte, quod tutor regis tutorio nomine impugnare possit infideles ad expensas regis pupilli, certum est enim, ꝙ ad onus principum temporalium spectet defensio Ecclesiæ: & eorum potestate est Ecclesia munienda: voluntas enim Dei est concessisse temporalem potestatem aduersus hæreticos, & alios infideles: alias.n. de suo imperio Deo rationem reddere sunt adstricti, 23.q 5 cap. princeps, & q 8 quando. extra de sup. negli prælat. grandi li. 6. constat etiam, ꝙ vna potestas per aliam est iuuanda. 16. dist. c. cum ad verum, & potestas secularis cogi potest per ecclesiasticam ad sibi auxilium præbendum, extra de maledi.c. 2. de offi. ord. ca. 1. & c. quoniam. 12. q. 5. cap. administratores: cum igitur ipse rex ad hoc faciendum sit astrictus, tutori hoc adimplenti de bonis regis pupilli nihil poterit imputari. argu. ff. de admi. tut. l. sine hærede §. Lucius. de tute. & ra. distrahen. l. 1. §. 1. C. de admi. tuto. l. sumptus.

e ¶ Filij nostri] regem ergo appellat Papa filium, non fratrem, extra de crimi. falsi, quem graui, Nihil enim honorificentius, quam ut rex vel Imperator Ecclesiæ filius esse dicatur, 23.q.8.c. conuenior. circa fin. & dixi in c. prodiens.

f ¶ Puerilis ætatis.] No. puerilem ætatem teneram dici: vnde in ea constitutus, licet alias de se discretus, ad tractanda sapientium hominum iura inhabilis reputatur. C. de sent. mili. l. vlt. & arg. ff. de decur. l. spurij, §. minores. de mune. & ho. l. ad rem publicam, extra de elect. c. ex co. lib. 6.

g ¶ Sub spe.] quam confidenter habere poterat ex pio suo mētis proposito iuxta verbum propheticum. Reuela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet.

h ¶ Cœlestis auxilij] simile C. de epi. & cle. l. Deo nobis. in corpore Auth. de quæsto. in princ coll. 6. Nam cū diuini Dei beneuolentia militarium rerum incipit ordinatio. ipsius enim prouidentia Dei dispositis Barbarorum quidem incontinentia refrænatur, rei vero publicæ res augentur, in corpore Authen. vt neque miles neque feuda. in prin. coll. 8. & dum rationes Christo sunt, vincit populus suus: si relaxantur, vincitur. Exo. 17. c 36. dist. c si quis vult.

i ¶ Feruenter] quo ad animi feruorem.

K ¶ Viriliter.] quo ad corporis vigorem & strenuitatē.

l ¶ Cum igitur.] Secunda pars.

m ¶ Obstacula remouere.] iuxta hoc scribitur in lege, quod decursio & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione, non aliter ad bene se habendum renouatur, licet prima prius gubernentur principia, nisi etiā ꝙ particulariter ei resistit, summoueatur. in corpore Auth. de testi. & ea quæ parit in prin. coll 4.

n ¶ Preminentiæ.] intelligo etia regalis: tum ob istius textus indefinitatem: tū quia ad onus regis spectat defensio fidei, & impugnatio infidelium, vt dixi s. in gl supponere. tum etiam arg. ff fratrum §. quia igitur. vnde præ ceteris debet abstinere ab ijs, a quibus tenetur alios cohibere. arg. ff. si ser. vendicetur. l. altius. extra de na. ex lib. ven. cap. 1.

o ¶ Arma.] appellatione armorum comprehenduntur necdum arma offensionis cuiuscunque generis, imo & defensionis vt scuta, broqueria, loricæ, platæ, disploides, & similia, ff. de vi & vi ar. le. 3. §. armis. insti. de interdi §. qui autem. de publi. §. item lex Cornelia. ff de verb. sig. l. armorum. de fur. l. pignore, §. furem. & quia omne obstaculum est tollendum, quod posset impugnationem infidelium aliquatenus impedire: vt hic vides, de hoc dixi de statu mo in c. ne in agro. §. prætaꝗ quo que. clem 5.

p ¶ Lignamina.] galearum scilicet, vel de quibus galeæ vel alia nauigia fieri possunt. de Iudæ. ita. quorundam. & c. ad liberandam.

q ¶ Victualia.] quid ipsorum appellatione contineantur, vide quod legitur, ff. de verb. sig. l. verbo victus, & l. quos nos § fin.

r ¶ Quæcunque prohibita.] quę sunt illa, colligitur C. quæ res ven. pos. vel non, l. barbaricum, quæ res expor. non debent. l. 1. extra de Iudæ. ita quorundam & c. ad liberandam.

s ¶ Prædecessores nostros] vt Alexandrum tertium, dicto c. ita quorundam: & Innocentium tertium. dicto. c. ad liberandam.

t ¶ Ad terras Aegypti.] in quib. Christus natus fuit, s. in Bethleem, nutritus in Nazareth, passus & sepultus in Hierusalem, no. extra de sepul. ca. 1. quæ peccatis nostris prępedientibus ab infidelibus detinentur.

u ¶ Intra triennium] res miranda videtur, ꝙ conditor huius c. terminum certum pręfixit, intra quem sua durare prohibitio facta de non portandis reb. prohibitis ad regnum Granatę: cum infideles ibidem habitent, vt hic supponitur, cum lex humana ciuilis inhibeat sub pœna capitis, & sub pœna proscriptionis omnium bonorū, res inhibitas ad Barbaros deferri, C. quæ res exportari non debent. l. 1. & iura alia canonica sup. gl. pro xi. alleg. simpliciter inhibeant res interdictas ad Saracenos portari. Quæ igitur potest huius esse ratio? Ad hoc potest dici, ꝙ cum prosecutio istius negotij eēt futura tēporalis, per Petrum infantem, vt pote facienda per eum tutorio nomine regis Castellæ, talem prohibitionem facere voluit temporalem, pęnalem & sentētiæ excōicationis inductiuā: vt ipse Petrus incertum feruentius induceretur ad dicti negotij prosecutionē; ne forte aliās ipse dudum illū reduceret: vnde cum ad ipsius Petri futuri temporalis prosecutoris supplicationem ꝑ sens constitutio pœnalis forte facta fuit, Papa eam tacere perpetuam non curauit: potissime cum sciret iura alia cōia multarū pęnarum inflictiua forte dudum condita generaliter, contra portantes res prohibitas Sarracenis, ꝗ per illam decretalem in nihilum immutantur

Principes ꝯᵗ. fiant d. fendere tenent.

Imperatores dr̄ filius Ecclesiæ.

Armorū quædam sunt offensiōis, quædam defensionis.

Christus vbi fuit natus, nutritus, & passus.

Sed ad istam per illam additur cum suis pœnis contra illos, qui isto durante triennio res prohibitas detulissent, nec ex virtute huius constitutionis quis pęnas aliquas incurreret deferendo post triēnium tales res prohibitas: sed remanent alia iura pœnalia contra tales. Nec potest argum. a contrario sensu colligi ex hac decretal. quod diceretur, deferentes res prohibitas absque prohibitione huius decretalis non incurrere pœnas a prædecessoribus promulgatas: cessat n. argumentum a cōtrario sensu vbi iura alia obuiarent. not. de fo cō pe. significasti & C. de epis. & cler. l. conuēticulā. Vel dicas, quod cū a prædecessorib. aliquibus fuerunt pęnę & sententiæ promulgatę contra deferentes res prohibitas ad partes Aegypti, quę nō ligarēt deferentes potātes ad alias partes: magnum fuit, quod Papa voluit eas extēdi contra deferentes ad regnum Granatę: nō fuit ergo mirū, si certū tempus voluit super hoc limitare.

excom. si quem. quæ in hoc casu forte circa Papam tolli non posset: si supponas quod eam sibi retinuerit tollendam sententiæ promulgator: prout in talibus prædecessores facere consueuerunt.

m ¶ Ipso facto.] & sic est canon latæ sententiæ. Zenzel.

secuturum, quomodolibet [a] deferre præsumant. Nos [b] enim omnes, & singulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina & victualia supra dicta, & quæcunque [c] prohibita, contra tenorem huius nostrę [d] prohibitionis deferre præsumpserint, illis pœnis & sententijs, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiacere. Et [e] nihilominus omnes & singulos, qui Sarracenis Granatę præstabunt (dicti negotij prosecutione durante [f]) auxilium, consilium, vel [g] fauorem: aut prosecutionem dicti [h] negotij directe [i] vel indirecte, [k] secrete vel publice impedire vel turbare forte præsumpserint: excommunicationis [l] sententiam incurrere volumus ipso [m] facto. Nulli ergo nostræ inhibitionis, constitutionis, & voluntatis, & cętera.

Datum Auin. quinto Calend. Martij, anno primo.

TITVLVS IX.

De torneamentis

¶ Constitutio Clementis in quibusdam regnis torneamenta inhibens sub pœnis excommunicationis & interdicti, hic reuocatur, & illi qui huius occasione sententias incurrerant, absoluuntur.

CAP. VNI.

Quia in futurorū euētib. [n] sic humani fallitur [o] incertitudo iudicij, vt quod coniectura [p] probabili ex nunc interdum attenta [q] consideratio vtile pollicetur, [r] reperiris damnosum quādocunque cōntingat: non nunquam quod consulte [s] statuitur ex sanioris inspectione iudicii consultius [t] reuocatur.

¶ Sane [x] fælicis recordationis Clemens Papa quintus prædecessor noster attente considerans generale passagium [y] in concilio Viennensi pro terrę sanctæ subsidio salubriter ordinatum, per torneamenta, [a] &

a ¶ Quomodolibet.] quasi dicat nec per se nec per alium: nec per terram, nec per aquā vel alias quoquo modo

b ¶ Nos.] Tertia pars.

c ¶ Quæcunque prohibita.] dic vt super hoc in parte præcedēte dixi.

d ¶ Nostræ prohibitionis.] scilicet intra triēniū vt sup. à cōtrario ergo sensu deferētes non cōtra talem prohibitionem, non viderentur incurrere pęnam: sed dic vt supra dixi super verbo intra triennium.

e ¶ Et nihilominus] id est, vltra pœnas & sentētias a prædecessorib. promulgatas.

f Prosecutione durante.] ergo illa finita præstante auxilium & similia, non incurrerent sententiam huius canonis: nihilominus tamen incurrerent sententiam aliorum iurium, vt sup. dixi.

g Vel fauorem.] super hoc verbo & duob. præcedentibus dic vt dixi c. dicrum. §. nos.

h Dicti negotij.] scilicet impugnationis perfidiorum regni Granatæ.

i ¶ Directe.] puta opponendo se contra impugnare volentes dictos perfidos.

k ¶ Indirecte.] vt persuadendo, vel monendo, vt a tali impugnatione desisteretur.

l ¶ Excommunicationis.] scilicet maioris. de senten.

Quia in futurorū.] Primo harenga seu præfatio præmittitur. Secundo factus processus per Clemētem Papam v. subiungitur: ibi, Sane felicis, &c. Tertio reuocationis eiusdem processus causa & ratio annectitur ibi, verum quoniam, &c. Quarto ipsa reuocatio subinfertur ibi, Nos ad dilecti, & cætera.

n Euētibus.] qui de se incerti sunt. instit. de verb. oblig. §. oīa. ff. de condi. & demō. l. 1. §. dies.

o Humani fallitur.] cum de futuris diuinare certitudinaliter non possit, vt extra vt eccle. benef. cap. 1. ff. ad l. aquil. l. si putator. simile. ff. manda. si fideiussor. §. si cum debitori. nec beatus Paulus, licet spiritu Dei repletus, secreta diuina futuri iudicij agnoscere potuit, 12. q. 2. cū beatus. solius enim Dei est præscire futura. ff. de iud. l. sed & si restituatur. §. vlt. 25. q. 5. quod autem.

p Coniectura.] idest, præsumptione

q Attenta.] id est, deliberata.

r Pollicetur.] id est afferit per coniecturā. Pollicitatio. n. est solius afferentis promissio absq; alterius præcedente consensu. & in hoc differt a pacto. ff. de pollici. l. pactum.

s Reperiri damnosum.] sumitur ex corpore auth. hæc constitutio innouat constitutionem in prin. coll. 8 & in decre. quia nonnunquam reperies, simile vbi de hoc dixi.

t ¶ Consulte.] i. consilio & deliberatione præcedente.

u Consultius] sapientis est enim mutare consilium in melius. in corpore Auth vt fratrum filij in prin. co. 9. de nup. § nos autem, coll. 4. ff. de col. bo. l. nonnunquam, 22. dist c. si aliquid, & c. magnæ. cum similib.

x Sane.] secunda pars.

y ¶ Passagium, vltramarinum contra Sarracenos inimicos fidei faciendum.

a Torneamenta.] quæ dicuntur torneamenta, colligitur

Argumētum a cōtrario cessat aliquā.

Diuisio.

Futura so[lus] Deus cognoscit.

Pollicitationis descriptio.

Cōsiliu[m] mutare [sa]pientis e[st].

Tornem[enta] [...] sint permissa.

tur extra de tornea.c.1. quæ licet causa experimento rum de iure ciuili videant permissa, ff. de aleato. l. solent, §. senatus, ad l. Aquil. qua actione, §. si qui in colluctatione, de posstu. l. 1. §. qd si depugnauerit. de iure tñ canonico sunt inhibita ob mortem hominum, quæ frequenter exinde peruenit, vt d.c.1. nõ enim merentur dici ludi, ex

hastiludia [a] siue [b] iustras non leuiter [c] impediri:

quibus crimina oriuntur in procemio. ff. illud vero. vade ludus noxius est in culpa, ff ad leg. Aquil. l. nam ludus. Sed gratia huius hic quæro 1 vtrum de iure canonico vel ciuili scripto duella sint aliquo casu hodie permissa? Videtur, qd non. C. de gladiato. l. vnica vt armorum vsus, l. vnica, & arg. C de act & obli. l. negantes. In hac opinione vt residere Accursius d. § si quis in colluctatione, & d. l. 1. de gladiato. expressius hoc no. ff. de leg. 2. l cũ filius, §. vlt. Sed incontrariũ vt lex expressa Federici Imperatoris: vt in col. 10. de pa. te. § si quis hominẽ, & § si quis aliquando, & §. & miles, vbi in certis saltem casib. vt pugna per duellum permissa: nec videt contrarium posse dici, cum illa lex Friderici lex generalis existat, cum ad omnes sit directa, quod est signum legis generalis, C. de leg l. 4. nam quod per epistolam & p subscriptionem Imperator statuit, vel edicto præcepit legẽ esse cõstat, ff. de constit. princip. l. 1. illud et videt expresse denotari in rub. quæ sequitur post illa, de pace tenenda, cum ib ea dr, hic finitur lex, deinde incipiunt regni cõsuetudines, per quod innuitur mandatum factum in titulo præcedenti de pace tenenda sub certis pœnis legem esse communem, sic sentit glossator feudorum pro & contra, & super hoc multa allegans in titu. de pace iuro firman. §. iniuria. qui etiam consentire vr, qd saltem in certis casibus pugna per duellum sit hodie permissa, vt no. ipse in tit. de ali. feu. paterni. §. non est. Et secundũ hoc nõ obstabat lex prædicta de gladiato. nec lex vnica, vt vsus armorum, quia loquunt de alijs gladiatoribus q̃ in duello pugnãtibus, vel aliam vim armorum committentibus, vt no Gof. in libello suo iuris canonici, in tit. de purg. Vel dices, quod leges illæ vt priores tolluntur in hoc per l. Friderici tamq̃ posteriorẽ. Vel dices, qd illæ prohibitionem ponũt in genere: & lex Friderici duellũ permittit in specie: & ita neutra alteram corrigit. Sed supposito, qd secũdum legem scriptam in certis casibus admittatur hodie duellum: quæro an lex ciuilis sit idem ratione peccati succumbat canoni ipsum prohibenti 2. q. 5 monomachiam, extra de purg. vlg. c. 1. nedum in foro ecclesiæ, imo & in foro temporali: in duello enim certum est interuenire peccatum, cum in ipso quis intendit ad mortem proximi, & Deus tentari videat. 23. q. vlt c sed nulla. extra de purg. vulg. c. vl. cum sim. Ad hoc breuiter respondeo, & dico, qd lex hoc permittens necessario habet canoni succumbere ratione peccati, & hoc persuaderi potest tam p legem diuinam, q̃ humanã: Per diuinam: quia dicat Apostolus: Omne, qd non est ex fide, idest ex bona & syncera conscientia, peccatum est. Et beatus Ambrosius super dicto Apostoli ait: peccatũ est, qd aliter fit quã probatũ est, & Augustinus super eo dicto, Omne qd aliter fit quã probatum est, peccatum est, & recitauit textualiter. 28. q. 1. §. ex his cum igitur Deus peccatum inhibeat, ergo & omne id, per quod ad illud peruenitur, ff. de spon. l. oratio, ff de ritu nu. l. cum lex C. de nat lib l. lege Anastatij, in fi. extra de consti. c. nam concupiscentia. Item scriptũ est in Euangelio, nõ tentabis Dominum Deum tuum, & legitur 22. q. 2. c quæritur, cum patriarcha, sed p duellum Deus tentari vr. d. c. monomachiam, cum iuribus alijs allegatis. Itẽ lex Imperialis facta per Imperatorem prohibentem se esse vltimum seruum Dei, & velle suũ seruitiũ adimplere C. de offi præfec. præto. l. quas gratias: inducere non poterit quod Dominus suus vel Deus inhibet 28 q. 1. cap. iam nunc Probo hoc idem per legem humanam, tam canonicam quam ciuilem: per canonicam, extra de purg. vulg per totum. de cle. pu. in duel. per totum, & d. ca. monomachiam, per quã legem canonicam probatur, qd Dominus principẽ Ecclesiæ constituit super omnes principes seculares in spiritualib. rebus 96. distin. cap. si Imperator. extra de maio & obe. c. solitæ, vnde in his principes seculi suas constitutiones debent canonicis submittere, non præferre d. ca si Imperator: vnde necessario ratione peccati hæc lex canoni succumbere, vt no. Ber. Inno. & Host extra de præscrip quoniam omne, & Gul. in Spec. de dispu. aduo § porro. verb sed nunquid, & ponit exemplum extra de noui ope. nuncia. ca. 1. plus adhuc dico secundum hanc legem, quod iudex secularis cogi potest per ecclesiasticum ad faciendum coram se seruari canones omissis legibus. arg. extra de pact. ca quamuis. de exceptio. cap. 1. de iureiur. c. licet de senten. excom. u. cap. decernimus. lib. 6. Adhuc idem probo per legem ciuilem: nam per eam statuitur, canones fore pro legibus omnes seruandos: in corpore Authen vt cle apud proprios epi. § penul. col. 6. de eccl. tit. in prin. col. 9. intantum quod episcopus transgressores canonis etiam secũdum legem ciuilem punire potest, in corpore Auth. de san epi. § ne autem, col. 9. prohibitum ergo duellũ per canonem prohibitum debet reputari per legem. Nec obstat h. c dicta lex Friderici, cum in eadem lege Fridericus se velle dixerit in indicenda pace tam diuinas quam humanas leges in suo vigore permanere: ne dum ergo legem diuinam hoc prohibentem videt seruari voluisse: imo & humanas præcipientes canones fore pro legibus obseruandos. Item in lege ciuili statutum est, inferiorem legem superioris tollere non posse ff ad Trebel. l. ille a quo. § tempestiuũ, de arbi. l. nã & magistratus. intantum, qd in lege inferioris auctoritas superioris intelligitur excepta, ff. ad muni. l. Imperatores. de prohib feu. alie. c. Imperialem, § vlt. col. 10. nec seruum posse legem domini tollere. C. de pac. l. seruũ. cum similib. Imperator autem se seruum Dei profitetur, vt prædixi. Item cum Imperium & sacerdotiũ sint a Deo instituta, in corpore Auth. quomodo opor. epis. in princ. col. 1. absit dicere, qd Imperatori concesso imperio videatur data potestas tollendi, vel perdendi legẽ Dei ipsum Imperium instituentis, ff. de pactis, l. contra iuris ciuilis, §. vlt. de don. l. filius, alias videretur Deus contra seipsum Imperium constituisse: quod dicere est absurdum, super quo vide quod plene no lib. feu. in tit. hic finitur lex § vlt. item probatur, nam in facto vsurarum lex ipsas permittens succumbit canoni ipsas prohibenti, vt no in corpore Auth. de eccl. tit. in prin. col. 9. C de sum. Trini. l. 1 de vsu auth ad hoc Sed hoc dici non potest nisi ratione peccati: cum igitur ratione peccati & propter peccatum vsurarum lex succumbit canoni: ergo eadem ratione in quocũque alio casu, vbi subest peccatum, vt est in duello, vt prædixi. arg. in corpore Auth. vt nõ luxu contra na in prin col. 6 Scenicas non solum, § 1. col. 5. quia ratio differentiæ reddi non potest. quare idem ius debet esse, ff. de iniust. testam. l. posthumum. §. 1 de ver. obl. l a Titio. C de lib. præt. l. 1. Item Imperator Valentinianus scripsisse legitur se velle fore subditum Ecclesiæ, cum tanquam homo peccare reperiretur: & hoc patet 75. dist c. Valentinianus. extra de iudi. c. nouit. C. de sum. Trin. epistola, inter claras. de offi. præfe pra. Afri. l. quas gratias. Ex his igit concluditur, quod super duello per legem induco peccatum inducenti, ipsa lex canoni habet succumbere: 3 alias dic quod super hoc notaui in simili extra de reg. iur c. possessor lib 6.

a ¶ Hastiludia] sic dicta, quia ludi causa fiunt cum hasta arg. ff. de alea. l. solent.

b ¶ Siue iustras.] alludit vulgari denominationi regionum, maxime linguæ Occitanæ, arg. ad hoc ff. de pœnis. l. capitalium § solent de flu. l. 1. flumen. extra de priuil. c. religiosi, § 1. clem. 5.

c ¶ Non leuiter.] quasi dicat imo grauiter vel fortiter.

1 Detestabile duellorum vsũ ex Christiano orbe penitus exterminauit Concil. Trid. sess. 25. de reformatione. ca. 19.

Lex succumbit canoni, vbicumque peccatũ subest.

tum quia frequenter sic ipsum passagij negotium prosecuturos [a] exinaniunt, [b] quod ad eius 10 executionem efficiuntur impotentes: [c] tum quia interdum quamplures à crucis [d] assumptione retrahunt, [e] dum ab illis [f] abstinere (alijs ea [g] exercentibus) erubescunt: [h] torneamenta ipsa & hastiludia siue iustras in 20 regnis Franciæ, Angliæ, & Alemaniæ, & alijs nonnullis prouincijs, in quibus ea consueuere frequentius [i] † exercerj, specialiter interdixit: [k] in facientium [l] ea [m] vel 30 ad id [n] eis [o] præstantium [p] opem, consilium, vel consensum, & illorum [q] etiam, in quorum locis, [r] vel districtibus fierent, non prohibentium hoc cum [s] possent, & illorum procedentes ad [t] illa in domibus [u] suis recipientium, vel commerciũ quomodolibet [x] exercentium cum [y] eisdem, in personas, [z] excommunicationis, & in terras interdicti 10 sententias promulgando, [a] absolutione ab excommunicatione [b] huiusmodi præterquam in mortis articulo sedi Apostoli, cæ reseruata. [c] Verum [d] quoniam (vt intelleximus) per sententiam hu- 20 iusmodi periculum animabus ingeritur, [e] & pro eo maxime negotio dicti passagij derogatur: quia nonnulli militari [f] cingulo abstinent. & quia vacare [g] militiæ, metu præsertim ipsius [h] sen- 30 tentiæ non præsumunt, propter [i] quod idoneos [k] & voluntarios [l] ad terræ prædictæ subsidium in regnis eisdem contingit pauciores solito reperiri: Nos [m] ad di- 40 lectum filium nobis viri Philippi claræ memoriæ regentis [n] Franciæ & Nauarrę regis, & aliorum de domo [o] regia,

a ¶ Prosecuturos.] ipse vel generes suas habentes passagium facere.

b ¶ Exinaniunt.] idest exhauriunt bonis & facultatib. C. ne fil. pro pat. aut habita, vbi simile verbum sic exponi reperies ad hoc extra de vsur. c. vsurarum. lib. 6.

c ¶ Impotentes.] scilicet impotẽtia facti forte de diuitib. facti pauperes ob expẽsas nimias factas pro torneamentis exercẽdis, vltra quã possent sui facultates patrimonij tolerare argu. ad hoc l. corp. Auth. vt omnes ob iud. prouinciarum, §. 1 col. 5. ff. vbi pupillus educ. debeat, l. ius alimentorum 2. respõ. de iure do. l. quarto, & l. generalis.

d ¶ Crucis assumptione.] quam volentes passagiũ facere, assumere consueuerunt.

e ¶ Retrahunt.] vt talis retractio non contingeret, multũ videbatur causa probabilis ad inhibẽdum talia torneamenta. arg. ad hoc ff. de ope. pu. l. q liberalitate. circa fi. in corpore Auth. vt lit. decætero. § hic si mulier, colum. 6. C. de bon quæ libe. l. 1. de dona. ante nupt. l. fi. constante.

f ¶ Ab illis.] scilicet torneamentis.

g ¶ Ea.] scilicet torneamenta.

h ¶ Erubescunt.] reputãtes forte sibi ad aliquem ruborẽ seu pudorem, si quod vident alios facientes, ipsi non faciãt, pompam seculi sequi volentes, vt frequenter accidit in viris nobilibus arg. ad hoc, ff. de admi. tu. l. cum plures, § cum tutor de dona. cum filius. 50

i ¶ Frequentius exerceri.] vnde illis non sine causa fuit facta interdictio specialis, arg. C. de fer l. prouinciarum, ff. de pœ l aut facta, §. vlt.

k ¶ interdixit.] in quadam extrauaganti, quæ incipiebat: Passiones.

l ¶ In facientium] sume verbum. personas, quod est infra.

m ¶ Ea.] scilicet torneamenta.

n ¶ Ad id.] scilicet faciendum torneamenta, vel alia s. expressa. 60

o ¶ Eis.] scilicet facientibus.

p ¶ Præstantium opem.] super hoc verbo & sequentibus vide quod dixi in cap. dierum. in verbo auxilium.

q ¶ Illorum.] scilicet personas, quod est infra.

r ¶ Locis.] quo ad iurisdictionem, & hoc denotat, verbũ sequens.

s ¶ Cum possent.] Ad impossibile enim non obligabantur 23. quæst. 2. cap. faciat homo, ff. de reg. iur. l. impossibilium.

t ¶ Ad illa.] scilicet torneamenta, vel hastiludia.

u ¶ In domibus suis.] intelligi debet suis non solum ratione dominij, seu proprietatis. imo ratione domicilij vel habitationis. arg. ff. de iniur, l. lex Cornelia, § domum, de dam. infe. l. 4. §. abesse, cum simi.

x ¶ Quomodolibet exercentium.] quasi dicat nedum pro his, quæ haberent exerceri occasione torneamentorum, imo quæcunque etiam alia, cum dicat, quomodolibet, simile de rescript. statutum, §. in nullo lib 6.

y ¶ Cum eisdem.] scilicet facientib. torneamenta.

z ¶ Personas excõicationis.] in personas ergo excommunicatio, in locum vero interdicti sententia ꝓprie fertur, & hic videas, quod dixi in c. si fratrum, in verbo ciuitatibus.

a ¶ Promulgando.] in dicta extrauagãti, passiones, in qua etiã oẽs colligationes, pactiones, ꝓmissiones quæcũque firmitate etiã iuri submixa super hoc irritauit.

b ¶ Ab excommunicatione huiusmodi.] sublationem ergo interdicti sibi non retinuit: quare ordinar. eam permisisse videtur. argu. de sent. excom. nup.

c ¶ Reseruata.] hic vide quod dixi in c. ꝑdiens, in fi. in verbo, reseruata.

d ¶ Verum.] Tertia pars.

e ¶ Ingeritur.] quia forte multi nolunt a talib. abstinere: quare dicta sentẽtia ligabantur in suarũ periculum animarum.

f ¶ Militari cingulo.] olim enim & hodie militaturis de nouo cingitur ensis. ff. de mili. testa. l. filiusfamilias, 50 & multa alia olim fiebant, quæ hodie non sunt in vsu, quæ notantur per Accursium ff. ex quibus cau. maio. l. penul.

g ¶ Vacare] idest, operam dare.

h ¶ Ipsius sententiæ.] scilicet excommunicationis in personas. & interdicti in terras.

i ¶ Propter quod.] scilicet quod multi vacare omittunt militiæ & actibus militaribus.

k ¶ Idoneos,] pauciores, quod est infra, deficiente eis armorum ingenio, quod per exercitium incrementũ re- 60 cipere consueuit. C de re mili. contra rempublicam, lib. 12 ff. de leg. 3. l. legatis seruis, § ornatricibus.

l ¶ Voluntarios] quia tales non coacti quærendi sunt: voluntarium enim militem elegit Christus, voluntariũ sibi seruum auctionatur diabolus, 15. q. 1. c. non est &c. ar. in proœ. i. inst. §. summa itaque.

m ¶ Nos ad dilectum,] Quarta pars.

n ¶ Regentis,] non dicit, regi: quia tempore editionis huius constitutionis iste Philippus rex nondum erat, sed iuxta consuetudinem regni regebat regnum pro Ioanne impubere nepote suo, filio regis Ludouici fratris sui præmortui: quo Ioanne impubere mortuo successit in regno, & Rex verus fuit.

o ¶ De domo regia.] exilientium vel domesticorum. arg.

† Et ideo hic nominantur tũ idem dicendum de alijs ꝓuincijs, in quibus per ista passagiũ impedit. facit gl. in l. tale pactũ, §. fi. de pact. l. scire oportet. §. si ff. de excus. tut. glo. in verbo præsidẽtes reputata. sing. cle. 1. de rescri. Sed vltra Bart. ibi ego allego glo. in verbo. re c. 2. de cõfes. l. 6. gl. quam Ange. dicit practicatã fuisse. l. 1. C. de rap. virg. tex. & Bal. in ca. 2. §. si quis rusticus. de pa. tenen. Fon.

Regens quare sit dictus.

arg.extra de verb.ob.c.sicut nobis,lib.6. ut & alibi legi tur in Euangelio,cũ dr̃, Ad Virginem desponsatam viro,cui nomen erat Ioseph de domo Dauid,&c.
a ¶ Magnatum,] magnates dici cõsueuerunt magna tẽporali potentia suffulti,argum.not.extra de suppl. negligen.prælat.c.grandi,lib.6.

necnon quamplurium magnatum, [a] & nobilium,tã in Regno Franciæ quam aliunde considerantium præmissa [b] discrimina repetitæ [c] supplicationis instantiam sñias excommunicationis,& interdicti pfatas præmissorum supplicationibus inclinati,& ducti [d] considerationibus antedictis ,[e] & ex causis etiã rationabilibus [f] alijs in fauorem sæpefati negotij , de fratrum nostrorũ consilio reuocamus : eos qui propter exercitiũ torneamentorum , seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi [g] sententias incurrerunt absoluentes ab illis, & cum eis qui sic [h] ligati , vel in locis propterea [i] interdictis diuina celebrarunt officia [k] super irregularitate [l] inde cõtracta auctoritate Apostolica dispensantes. Datum Lugduni,xvij. Calẽ. Octobr. Anno primo.

b ¶ Præmissa discrimina,] animarum ex dictis sententijs prouenientia, & quia derogatur negotio passagij ex hoc, quia a cingulo militari abstinẽtes metu sententiarũ se idoneos, vel voluntarios non exhibent ad subsidium terræ Sanctæ.
c ¶ Repetitæ.] id est, iterum petitæ.simile, C.de epis & cle.l.repetita , de testa. consulta diualia , & de erog. mil.anno.l. lege repetita,lib. 11.
d ¶ Ducti,] id est inducti .
e ¶ Antedictis,],s. in proxima parte præcedenti.
f ¶ Rõnabilib. alijs.] quæ illę potuerũt eẽ arbitrarium põt dici,durum enim videbatur, quod per censuram ecclesiasticam interdiceretur liber vius corporis proprij ad experiendas, & excedẽdas vires eiusdẽ, & iniquum videbatur ingenuis hominibus non esse liberum vsum,& administrationem rerum suarum, argum. ff. si a paren quis manumi. sue.l.no vsque, C. de Iudę.l. nemo mandati.l. in re mandata.

Rerũ propriarũ administratio nõ est ingenuis auferẽda.

Aliæ rationes forsan super hoc reddi possent,quas per te ipsum tu studiose adinuenire curabis.
g ¶ Huiusmodi sententias,] excõicationis in personas, & interdicti in terras,vt sup. Et sic colliges,ꝙ sententia interdicti lata in terrã,uel locum, attingit etiã personas,no. de excess.prælat.tanta, extra de sen.excomm.c.si sententia.

Interdictũ in terrã latũ psonas etiã astrigit.

h ¶ Sic ligati,] scilicet sententia excommunicationis.
i ¶ Propterea,] scilicet quia fiebant torneam, vel hastiludia,vel eis faciendis opes,auxilium,vel assensus præstabantur,vt supra. Circa illos ergo,qui ex alia causa excommunicati existentes , vel in locis ex causa alia interdictis celebrassent diuina , nulla fit hic dispensatio.
k ¶ Officia.]scilicet solemniter sicut prius, 11.q. 3. quis episcopus. An autem aliter celebrando incurratur irregularitas,vide quod Inno. & Hosti. no.extra de exces. prælat.tanta.
l ¶ Irregularitate .] super qua,dic ut not. per Hostiens. extra de cler.excommunic.c.1. & capi.si celebrat. Zenzelinus.

TITVLVS X.

Prodiens.] Istam decretalem diuide in partes tres: In prima faciendæ constitutionis pręmittitur occasio: In secunda per facti recitationem multiplicis falsitatis monetę subiungitur specificatio : ibi, Nuper siquidem, &c. In tertia contra falsarios promulgatur excommunicatio : ibi, Nos igitur, &c.

Diuisio textualis.

De crimine falsi.

¶ Falsificantes monetam Regis Franciæ , & aliorum locorum circumuicinorum aliquo de quatuor modis hic prolixe declaratis , ipso facto excommunicationem incurrunt : a qua absolui non possunt nisi a Papa , præterquam in mortis articulo . De falsificantibus sigillum ipsius Regis Franciæ habes capi. ad audientiam , eod. titu in antiq.

CAP. VNIC.

Prodiens quasi ex [m] adipe iniquitatis multorũ sceleratorum [n] funesta [o] cupiditas [p] eos [q] in pernicem [r] pręcipitare conatur , dum sequi miserabilem [s] eius [t] ingluuiem [u] satietatis nescientem moderamina [x] non verentur : ipsi etenim turpium [y] lucrorum se

m ¶ Ex adipe,] id est abundantia, seu pinguedine, sicut & Psalmus : Sicut adipe, & pinguedine repleatur , &c.
n ¶ Sceleratorum,] .i. criminosorum,& dẽt esse scriptum cum, s. simile extra de verb. sig.forus,§.vlt.C.de quo. cum cognitionaliter,& de ferijs.l.prouinciarum iuxta versum :
Vt sis cęlestis,nõ assimilare scelestis.
id est scelera committentibus . item hic.
Regi cęlesti nunquã placuere scelesti.
id est vitiosi.
o ¶ Funesta,] id est, crudelis, & peruersa.
p ¶ Cupiditas.] dr̃ radix oĩum malorum, 1.ad Timo.9. de pœ. dist.2.ca. quia radix. 46.di.c.bonorum, in corpore Auth.ut iud, sine quoquo suffrag. §.si igitur, coll.secunda.
q ¶ Eos,] sceleratos.
r ¶ Perniciẽ,] .i.damnationem,11.q 3. ca. præcipue, 18.q .2.cap. perniciosam.
s ¶ Miserabilem,], id est ad miseriam hominem deducẽtem , aliter autem quandoq; sumitur hoc verbum , & exponitur, id est misera tione dignum, vnde dicitur, Pauper amabilis,& miserabilis,arg.C.si quis impe.maledi.l.1.no.extra de maled c.2.

Miserabilis dupliciter sumitũ.

t ¶ Eius,],s.cupiditatis.
u ¶ Ingluuiem.] .i appetitum insatiabilẽ:ingluuies autem alias assumitur pro immoderata cibi , vel potus assumptione,4.dist c.denique,de conse.di. 5.c. nihil,de ædil.edi.l.qui damno,§.vlti.
x ¶ Moderamina,] .i temperantiam,vel sobrietatem in vita, quæ corporaliter obseruata salutem,& sensuũ acumen,& limen operatur,& ægritudinem fugat , & per contrarium nõ obseruata morbum facit, molestias ingerit,ęgritudinem generat,consumit,& computrescere facit corpus humanum , & macerat ægritudine diuturna,& tunc tandem morte crudeli consumit,de consecr. dist. 5.c nihil.n.sic & multo fortius est de intemperantia spiritualis mentis.

Sobrietas multa bona facit.

y ¶ Turpium lucrorum.]ad turpiter lucra quæsita quãque perdenti competit repetitio , quandoque non , ut no.extra de deci ex transmissa , nihilominus tamen fisco repetenti, de iure communi sunt applicanda, ff. de iure fisci.l.Lucius,no.C.de condictio.ob turp.cau.l.2. ff. de

de pact. l. iurisgentium. § si ob maleficium.

a ¶ Fecibus.] iuxta hoc legitur de regulari simplici inuento proprietario tempore mortis, qui debet in sterquilinio sepeliri, extra de statu monach. c. cum ad monasterium.

b ¶ Ambitiosis.] de se nunquam satiabilib. 74. d. c. sicut hi.

c ¶ Dei,] qui potius est habendus, extra de sta. regu. ca. ꝙ Dei, cum simil.

d ¶ Damnabili cęcitate.] corporis, cordis animam damnante.

e ¶ In tenebris.] scilicet cordis, vel oculorum mentalium, qui se nesciunt quo vadant, scriptum est, Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat extra de præsump. ca. literis.

f ¶ Excidia.] id est, mortes spirituales.

g ¶ Nuper siquidem, secunda pars.

h ¶ Fide digna.] tenetur ergo ad prouisionem super hoc faciendam: hoc cum videatur scire, ꝙ ab alijs audiuit, vigesimasecunda quæstione 5 cap. hoc videtur, ff. de petit. hæred. l. item veniunt, § petita, & § a quo.

i ¶ Nonnulli.] quatuor modos ponit falsitatis, vel deteriorationis monetæ, & hic est primus.

k ¶ Auctoritatem.] sed ad quem spectat iuris cōis auctoritate monetā cudere seu fabricare? Rńdeo ad principem, arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. cum ærarium, C. de falsa mon. l. 2. & quia de iure regularium est monetam cudere, 10. coll. quæ sint regalia, c. 1. Et per hoc patet ex ꝑſle, ꝙ nulli priuato, 1 competit de iure scripto monetam cudere posse, et legitimæ materiæ, & legitimi ponderis existentem, arg. istius text. tum quia moneta habet publica forma percussa esse, ff. de contrahē. empt. l. 1. qua forma priuatus sine pœna falsi uti non potest nomine suo, arg. ff. ad l. Corn. de fal. l. falsi nominis, & l. qui nomine, tum quia per priuilegium impetratur, vt sequitur: quare relinquitur, ꝙ de iure cōi nō competat, alias enim frustra nec priuilegium impetraretur, C. de the sau. l. 1. lib. 10. ff. de priui. cre. l. Imperatores, tum quia eā cudens vt falsarius puniretur, ff. ad l. Cor. de fal. l. quicunq;, & l. lege Cornelia, C. de fal. mon. l. 1. qd' non contingeret, si iure permittente hoc faceret, C. ad leg. Iul. de adul. l. Gracchus, 23. q. 4. qui peccat. tū et quia ea, quæ iuris publici sunt priuato sine contentu principis non cōpetunt, ff. ne quid in loco pub. fiat, l. 2. §. si quis a principe, & § idem ait, C. de fun. limi. cuicunq;. lib. 11. quasi nulli permissum videatur, ꝙ in signum prærogatiuæ specialis est principi reseruatum, ar. C. de diuer. offi. & appari. iud. & probato, eorum, l. probatorias, lib. 12. Sed si quæras a me an princeps aut rex, vel alius habens ius cudendi monetā, possit bonam monetā deteriorare, seu mutare in damnū subditorū, & si fecerit an in foro pœnitentiali satisfacere teneatur? Vide ꝙ no. per Inn. & Host. de iureiu. c. quanto, & per Host. in sum. in titu. de censi. §. ex quib. vet quid si moneta.

l ¶ Consuetudinem,] argu. per consuetudinem quæri posse ius cudendi monetam, 2. arg. ff. de diuer. & temporal. præscrip. l. si quisquam, de iureiu. c. fane, C. de fun. limi. l. 2. de pasc. pu. l. 1. lib. 11. & ff. quod ui aut clam. l. prohibere, § plane, & no. C. de falsa moneta, l. 2. sicut & quæsi potest ius iurisdictionis vtendi argu. extra de to. cum

---

fæcibus [a] immergentes, ambitiosis [b] nexibus inuoluuntur, Dei [c] timorē dammabili [d] cæcitate post ponunt, & quasi ambulantes in tenebris [e] non uitant excidia [f] personarum. Nuper [g] siquidem ad nostri Apostolatus auditum multorum relatio fide digna [h] perduxit, quòd nonnulli [i] nullam habentes auctoritatem [k] iuris vel consuetudinem [l] seu priuilegium [m] faciendi, monetam falsam ostendunt, & fabricant in Regno Franciæ, & locis circumuicinis. Alij [n] vero monetam [o] falsam sub vero signo charissimi in CHRISTO Filij [p] nostri Caroli Regis Francorum, & Nauarræ Illustris [q] studiosæ [r] deprauant, [s] & ex hoc cadit a suo recto [t] pondere. Quamplures [v] etiā in locis circumuicinis [x] quibus, [y] de iure, aut consuetudine, seu priuilegio ius competit fabricandi monetam: signum [z] proprium monetæ regiæ, monetæ suæ,

---

pet. l. cum contingat, de offi. ord. Romana, l. ib. 6. de appa. iud. l. viros, lib. 12. cum multis similibus iuribus canonicis, & ciuilibus, quæ allegari possent super acquisitione iurium incorporalium per consuetudinem. Dicas tamen, quod moneta, quam cudere competit consuetudine, cuiusum publicum inter multos non habet, nisi solum in loco, vel locis, in quibus est cōsuetudo super hoc obseruata per ea, quę no. Inn. & Host. de of. si archid. dilecto cum nec moneta, quæ cuditur per reges modernı temporis, cursum habeat extra eorum regna, argu. ff. de iurisdict. omnium iu di. § vlti. C. de Sum. Trini. l. 1. sic no. Host. de iureiu. ca. quanto, cum nec statutum alıquod liget nisi tantum subditos statuentis, not. Innoc. de constit. quæ in ecclesiarum, & lo. 3. di. c. quę contra.

m ¶ Priuilegium.] concessum intellige a principe solo, considerato iure scripto per ea, quæ dixi sup. in gl. sed ad quem, si tamen supponas ad aliquem de consuetudine spectare monetam cudere: talis etiam concedere posset priuilegium, de quo hic loquitur, saltem absque præiuditio subditorum, argu. ff. de aqua quot. & æsti. l. Lucio, de ser. rust. præd. l. 2. § aquæductus, extra de præscript. auditis, cum similibus.

n ¶ Alij vero,] Secundus modus falsitatis.

o ¶ Monetam falsam,] dicitur moneta falsa ob falsum nomen auctoris, ff. ad leg. Cor. de fal. l. falsi nominis, & l. nomine, & l. vlti. vel ob falsam materiam, vel immistionem falsæ materię, ut eod. titu. l. qui nummos, & l. lege Cornelia.

p ¶ Filij nostri,] regem igitur etiam superiorem non recognoscentem, extra qui fil. sint leg. c. per venerabilem: Papa filium appellat, non fratrem, extra de cum. fal. c. quem graui.

q ¶ Illustris,] illustri, vel superillustri decorati dignitate causas pecuniarias, uel causas iniuriarum criminales per procuratorem tenentur exequi, & prosequi, nō per se, ne uel uilescat eorum dignitas, uel iudicialis, auctoritas in corpore Authen. ut ab illustri, & qui super hoc sunt, col. 5. ubi quinq; magnatum genera notata reperies, C. de iniur. l. vlti.

r ¶ Studiose], i. machinatione & scientia præcedente.

s ¶ Deprauant,] id est, de bona prauam, & minus ualentem reddunt, argumen. ff. de ser. corrup. l. prima, §. sed persuadere, extra de iureiuran. cap. quanto, puta monetam de se bonam radendo, ff. ad leg. Cornel. de fal. l. qui nummos.

t Recto pondere,] ab initio ordinato ponendo in singulis denarijs, quo qualitercunq; diminuto moneta dr legitimo pondere defraudari, multis, & alijs modis dicitur moneta in suo ualore deprauari, ꝙ prosequi hic non curo, sed remitto te ad notata per Inno. & plenius per Host. de iureiu. c. quanto.

u Quamplures,] Est tertius modus.

x Circumuicinis,] .s. Regno Francię, ut sup.

y Quibus de iure,] hic & in sequentibus videre potes, ꝙ dixi sup. in gl. sed ad quem.

z Signum proprium,] habet enim moneta aliquo signo publico fore percussa, ff. de contrahen. emptio. l. 1.

Religios' proprietarius est in sterquilinio sepeliēd'.

a Monetā cudere nulli priuato competit.

a Idē tenet Henr. Boik. c. ꝙ ꝙto, de iureiu. in 2. di. allegās hāc extra-

uag. & ꝙ ... pōt princeps facere, pōtenā cōsuetudo c. sup. ꝙbas dā § piecca, de ver. sig. vide Ci. l. 1. C. no. ve. ct. et an priuilegiū, ꝙ monetarij nō cōtrib. ... salijs, & collectis, transeat ad cort. liberos, vide i decis. Delphi. q. 405 vbi dicit de monetarijs, & curantib' se incorporari collegio monetariorū, vt sint immunes ab oneribus, q miscea plebeculæ subit nota in Bar. F.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

& arg. ff ad leg. Corne. de fal. qui falsum, de testa. l. ad te stamentum §. signum.
a ¶ Moliuntur.]ex hoc in falsi vitium incidentes, arg. ff. ad leg. Cor. de fal. l. falsi nominis, & l. qui nomine, C. eo tit. licet ex talibus, extra de testi. tam litteris, §. vlt. de ijs, quæ si a præla. sine ptensu cap quãto, §. inf. extra de crimi. fal. c. licet.
b ¶ Quam]s. figuram.
c ¶ Possunt.] hoc dicit, quia raro. vel vix omnimoda similitudo, vel identitas in talibus dari potest. ar gu. ff. de cond. indeb. l. si non sortem, §. li bertus.
d ¶ Imponunt.]vt in quantum plus potest, falsitas palliatur.
e ¶ Vsurpatam.]dicit vsurpatam ob defe ctum consensus re gis Fráciæ, cuius mo neta similatur, argu. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ, lib. 11. 93. dist. c. illud.
f ¶ Pondere argéti] idem si auri, & multo fortius.
g ¶ Simplices.] idest simplicitate, vel rusti citate gaudentes, argum. ff. de iurisd. om. iudi. l. si id quod, §. doli, de eden. l. 1. §. vl ti. de quo rusticitate legitur, quod omnia palam habet not. in stitu. de actio, § item Seruiana.
h ¶ Peritiam discer nendi] sunt etenim multi forensium cau sarum, idest, eorum quæ foris fiunt, in experti, ff de prob. l. cum de indebito, §. sin autem.
i ¶ Falluntur,] idest decipiuntur.
k ¶ Quotidie.] frequẽtiam denotat, nõ temporis æstimationem, argum. ff de cõdi. & demonst. l. si quis ita, de consec. dist. 5. cap. non. quam.
l ¶ Ea occasione]scilicet, quia illorum monetæ sunt monetæ regiæ assimilatæ falso, facit ad id quod supra proxi. dixi in gl. ex hoc.
m ¶ Sunt & alij.]quartus modus.
n ¶ Scienter.] secus ergo si ignoranter probabiliter: tales enim non obligantur, arg. C. de tabu. l. generali, lib. 10. extra de consti. cognoscens.
o ¶ Expendunt.] tales crimine falsi teneri videntur ad instar illorum, qui falsis instrumentis scienter vtuntur, C de fid. instrum. l. 2. & 3. ad leg. Corn. de fal. l. qui falsos, & ad instar illius, qui falso pondere vtitur, ff de dolo, l. arbitri, §. adeo, ad leg. Corn. de fal. & hodie, § si leges vendi tor.
p ¶ Nos igitur.]Tertia pars.
q ¶ Iidem falsarij.]hoc ad duos primos modos congrue referri potest.
r ¶ Fabricatores.] hoc ad tertium modum refertur, licet etiam ad primos duos referri possit.
s ¶ Emptores prædicti.]hoc ad quartum modum refer ri habet.

quam fabricant, imprimere, seu insculpere moliuntur,[a] eiusdem quantitatis, & iucunditatis, litterarum figuræ, quam[b] habet moneta regia monetę suæ quam fabricant, quantum possunt[c] similius, speciem, & formam insculpunt, constituunt, & imponunt[d]: & quam uis moneta prædicta eorum ad vsurpatam[e] similitudinem perducta deficiat a iusto pondere argenti,[f] & solito in regia moneta, & more, & consuetudine obseruato, simplices[g] tamen & populares personæ non habentes inter monetas tantæ similitudinis peritiam[h] discernendi, falluntur[i] quotidie[k] ea occasione[l] in vsu monetarum, recipientes monetas falso assimilatas pro veris. Sunt[m] & alij, qui scienter[n] falsas monetas extra regnum prædictum emunt & post intra regnũ ipsum eas portant vendũt & expendunt.[o]

¶ Nos[p] igitur attendentes, quod ijdem[q] falsarij, & fabricatores[r] monetarum talium & emptores[s] prædicti per hoc se dignos maledictione cõstituunt[t], eos, qui (vt præmittitur) præmissa moliri[u], aut fabricare, aut emere, vel[x] portare ad[y] regnum prædictum scienter præsumpserint; felicis recordationis Clementis[z] Papæ V. prædecessoris nostri vestigijs inhærentes[a], excommunicationis[b] sententia innodamus: absolutione prædictorum nobis & successoribus[c] nostris præterquam in mortis[d] † articulo reseruata.[e] Nulli, &c. nostræ innouationis infringere, &c. Datum Auinioni quinto nonas Iulij, anno sexto.

TITVLVS XI.

De priuilegijs.

¶ Priuilegia si qua sint, quibus aliqui nobiles Campaniæ et Maritimæ dicebãt se munitos circa bannitorum receptationem hac constitutio propter causas hic insertas reuocat, & annullat.

CAP. VNICVM.

AD nostri Apostolatus peruenit audi-

t ¶ Constituunt.] vnde ij damnũ sentiunt sibi imputent, arg. ff. de reg. iur. l. quod quis damnum, & l. culpa.
u ¶ Moliri.]idest per petrare, vel facere.
x ¶ Vel portare]s. scienter, vt sup. in quarto modo.
y ¶ Ad regnum prædictum.]s. Francorũ, igitur contrafaciẽtes, vel portantes hic pro hibita ad alia regna, vel etiam ad loca vicina regno Franciæ, pœna quæ sequitur nullatenus se extendit, cum hic non exprimat, & super hoc vide quod not. in simili, in c dictum in glo. per hæc verba, & in c. sancta Romana, § Episcopos.
z ¶ Clementis Papæ V.] Extrauagans fuit.
a ¶ Inhærentes.]simi le extra de iuram. calum. inhærentes.
b ¶ Excommunicationis]s. maioris, quæ in dubio inflicta videtur, de sent. excom. c. si quem.
c ¶ Successoribus]intellige, vel alijs nostra vel ipsorum auctoritate fungẽtibus, argu de sent. excom. cap. ad eminentiam, & eodem titu. capit. cum ex eo. Clemens Papa V.
d ¶ Mortis articulo.] in illo simplici sacerdoti curato permissa est absolutio, vt de sentẽn. excom non dubium.
e ¶ Reseruata.] cum hic & in alijs certis casibus a sententia canonis implenda absolutio sedi Apostolicæ reseruetur, datur intelligi, quod regulariter ab ipsa ordinarius potest absoluere, argum. de sent. excom. nuper, Gulie. tamen contra sentire videtur de electione, statutum, circa fi. de regul. non solum, libro sexto. Sed quod prius dixi credo verius, vt dixi de senten excom munica. grauis, in fi. & cap. cum eo. Clemen. §. Zenzelinus.

AD nostri Apostolatus.] Diuisibilis est hæc constitutio in partes duas. In prima quorundam priuilegiorum concessio nis factæ præmittitur recitatio. In secunda subiungitur ipsorum reuocatio, ibi, Nos. igitur.

Diuisio textualis.

Margin notes: 1 Moneta ẽ aurea, & argẽteã pecuniam cõtinet gl. l. 2. C. de falsa mo. patet ex gñalitate d. rub. sub qua ponũ tur leges loquentes p ẽ de aurea, & de argentea pecunia, & dictio ig stricte intelligenda est Ludo. Ro. singu. 107. & de pœna falsorũ monetariorũ Hipp. in l. falsum, ff. fal. vbi pul chre loqui de illo, & venerat in suspicionẽ falsatæ monetæ, penes quem inueniebã tur stipæ, Font.

† In mortis articulo nulla est casuũ reseruatio atq; iõ oẽs sacerdotes quoslibet pœnitẽtes a qbusuis peccatis, & cẽsuris absoluere pñt ita Cõcil. Tridẽ. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

tum [a] quod nonnulli nobiles, & communitates intra [b] nostras Campaniæ Maritimæque prouincias constituti, asserentes per priuilegia sedis Apostolicæ sibi fore concessum, [c] quod de prouincijs ipsis per rectorem eorum, qui est pro tempore, vel officiales curiæ rectoris eisdem banniti, [d] in terris, ciuitatibus, castris, & locis [e] eorum morari libere [f] possint, nec [g] in illis idem rector bannitos ipsos capere [h] valeat: eosdem bannitos in dictis terris, ciuitatibus, castris & locis, non absque [i] derogatione sedis Apostolicæ manifesta, recipiunt, & receptant. [k]

¶ Nos [l] igitur qui beneuoli more patris [m] in prouinciarum ipsarũ tranquillitatis, & pacis cõmodis [n] delectamur [o] super hoc (prout ad nostrum spectat [p] officium) pro communi [q] bono prouinciarum ipsarum de congruo volentes remedio [r] prouidere, priuilegia supradicta cuiuscumque tenoris existant, maxime cum [s] ipsorum prętextu maleficia remanent in eisdem prouincijs impunita [t], pandatur au-

a ¶Auditum.] simile in c.ad Apostolatus.

b ¶Intra nostros.] sunt igitur istæ prouinciæ de patrimonio Ecclesiæ.

c ¶Concessum.] si hoc verum erat, vtentes tali indulgentia peccare non videbantur, arg. C.de sent.passis,l. cũ indulgentia, nam alias de se illicitum principis priuilegiũ licitum reddit, extra de priuil.c. vt priuilegia, ff.ad muni.l.1.§. vlt. ne alias videatur, quis prĩcipali auctoritate circũscriptus, C.de his q veni. ætat. impetra.l.1.

Priuilegiũ ex illicito facit licitum.

d ¶Banniti.] banniri põt quis ex causa a sua ciuitate, vel patria sicut & exulare, ff.de interdi. & rele. l.relegatorum. Exulare autem dr̃ quis altera de tribus speciebus. Prima, cum a certis locis exulat, vt nõ moretur in eis, puta in ciuitate, vel patria sua originali, vel alia. Secunda, cum oĩbus, certis exceptis, puta vt sibi tantum in locis certis, & nõ alijs liceat habitare. Tertia vero, vt in certo habitare habeat hominum conuersatione carenti, puta in aliqua insula, ff.de interdi. & releg.l.exilium,& relegatorum,§.ult. Imperator, & § solet. Et banniti, de quibus hic loquitur, non incongrue similes dici possunt illis, qui primã speciem exilij patiuntur, ad hoc adde quod no. 10.col. ut.hic finitur, in verbo, bannitum.

Exilij tres sunt species.

e ¶Et locis eorum.] quæ ipsorum dicuntur ratione iurisdictionis, quam forte in eis habent. Et super hoc si placet, vide, quod no. extra de iudæis, c.cedit, in verbo, suis, Clem.5.

f ¶Libere non obstante, arg. de cle.c.vbi maius, § ipsos in super alias est verius sub §.præterea, lib.6.

g ¶Nec in illis.] s.terris, ciuitatibus, castris, vel locis.

h ¶Capere.] hoc verbum multipliciter in iure sumit, quandoque pro detinere quem personaliter, de offic. ord.cum Episcopus de re iud. ad Apostolicæ, § sed licet, lib.6. de homi. sicut dignum, §.1. & c. suscepimus, de sent.excom.nuper,& c vt famæ, §.vlt.& eod.tit.si clericos.lib.6.& in 11.de capti.& postlim. reuer.C.& tit.23. q.5.c.Silicianus, quandoque vero pro apprehendere, vel occupare res aliquas, vnde dicitur, ea quæ ab hostibus capimus nostra fiunt. Insti de rer.diui, §.item ea, ff. de acqui. rer.dom.l.naturalem.§. vlt.sic enim potest sumi ff.de orig.iur l.2.§. capta deinde Sardina. quandoque autem pro non posse acquirere, vt cum dr̃ quis nõ capax, C de hære.insti.l.1. ff de iure fis.l.2.§.item diui, & l.ita fidei, & l.cum tacitum.C.de delato, l.1.lib 10. quandoque pro posse acquirere rem iure singulari seu priuilegiato, ff.de leg.3 l.si deportati, §.similes, de vulg. substitu si qui ex bonis. quandoque pro effectualiter pro se, vel alio accipere, ff.de verb sign.l aliud est capere, & l.cepisse. quandoque pro committere, extra de purg cano.c.inter, aliquando pro adhibere seu adinuenire: vnde dicitur, plerunque pietas paternã nominis pro liberis consilium capit, ff ad leg.Iul.de adul l. nec mea, circa si. quandoque & in sui præterito, cum dicitur cœpit, sumitur pro inchoauit, vel incepit, 24. quæstio vlt. cœpit, 11.q.3. cœpisti, ff. de pollib.l.1.in princ. & § cepisse.

Capere in iure multipliciter sumitur.

i ¶Absque derogatione.] cum sententia suorum officialium tales bannientium caritura sit effectu, & quasi derisoria contra iura, ff ne quid in loco pu. fiat.l. vlt. de iud.l.si prætor. Vel dicit, derogatione, propter illa, quæ exprimuntur in parte sequenti.

k ¶Receptant.] talium receptatio de iure communi est inhibita, vnde receptantium tales maleficos genus pessimum dicitur, cum sine ipsis malefici diu latere non possint: quare eadem pœna, qua illi puniri iubent, nisi sint illorum quos receptant affines, vel cognati, quia tunc cum eis mitius agitur, ff de recep.l.1. & 2. C. de his qui latr. occul.l.1.& 2.& de pace iuramen. fir. §. receptatoribus, col. 10.

l ¶Nos igitur.] Secũda pars.

m ¶Patris.] consilium pro liberis capiẽtis, ff. de addulte. l.nec in ea, §.ius occidendi.

n ¶Commodis.] ex tranquillitate igitur, & pace proueniunt commoda spiritualia, vt charitatem & vnionem habere ad proximum, argumen 45 dist.cap.tria sunt, & cap.duæ sunt, de consec.distin. 2.cap. pacem, vnde & Christus in nouo testamento pacem suam reliquit: quare Ecclesia Dei pro pace orare non desinit, imo & proueniunt temporalia, vt bonorum transitoriorum & temporalium, & inde personarum conseruatio, quibus amissis, & bellum & rixa proueniunt, in corpore Auth de armis, in princip. & §. finautem, extra de restitu spol. Pisanis, de re. iud. ad Apostolicæ, libro 6.nam quod belli calamitas introduxit, sopire pacis lenitas consueuit, C.de cadu.tol.l.1.in principio.

Pax cõmoda spũalia & tpalia parducit.

o ¶Delectamur.] spirituali delectatione: sic ipsorum prosperitate dr̃ prosperari, in proœ.lib.6.quare frequenter pernoctat, vt subditi sub omni, quiete consistant, in corpore auth.vt iud. sine quoquo suffra. circa princ. coll.2. pacem desideratam & toti terræ necessariam, ꝙ vniuersitas sibi subditas partes habendam indicit, 10. col.de pace tenen.& eius violato, §.1.inuiolatam perpetuo obseruandam, ead.col.de pace iuramen.fir.in principio.

Subditi quiescũt principe vigilante.

p ¶Spectat officium.] hic videas, quod dixi in decr.dictum, in gl ad hoc anhelare.

q ¶Cõi bono.] quod præferendum est priuato, C. de primipil.l.vtilitas, lib.12. in corpore auth de restit.& ea, quæ pa.§.quamobrem, coll.4 C de cadu.tol.l.1. §.vlt & hoc verum nisi in bono publico insit priuatum, extra de postula, præla.bonæ 2 cum ibi not.

Bonũ cõe est priuato præferendum.

r ¶Remedio.] in re enim noua nouum est consilium, & remedium adhibendum ff. de vent.inspic. l.1.circa princip. potissime per principem, in corpore auth. vt diuinæ iussiones, in prin. coll.8.extra de restit.spol.frequens, lib.6.

s ¶Cum ipsorum.] enumerat quinque mala ex talibus priuilegijs obuenientia.

t ¶Impunita.] primum malum, quod reipublicæ non expedit, ff.de sol l.Stichum aut Pamphilum, in si lecõ di respon.ad leg. Aquil.l.ita vulneratus, §. existimatio. extra de sen.excom. vt famæ, nam pœnas ob maleficia

Pęnę sũt ob maleficia soluendæ.

solui,

solui magna ratio suadet, ff de fideius. si a reo, § idem vulgo. vt cũ ipsę timentur pœnę, boni quiete inter malos viuant, 23 q 5 non frustra, nec sub prętextu concessi priuilegij flagitium crescere debet auctoritas, nec publica vacillare vti tas, C de priuileg. schola. l hac lege in fi. lib 2.

a ¶ Pandatur ausus.] i. patefiat, vel aperiatur, & est secundum malum.

b ¶ Excessibus.] s. cõmittendis cum ad ipsos tolli potius debeat occasio, vt dixi in decre. si fratrum, §. pen.

c ¶ Iustitiæ.] equidem colere summum est in rebus bonum 12. qõ. 1. cum deuotissimam.

Iudex nõ patiat se contẽni.

d ¶ Impediatur officium.] Quartum malum, quod non tolerabile est, cum pati non debeat se contẽni, imo suo ingenio augeri auctoritatem suæ dignitatis, ff. de offi. pręsi. l obseruandum & l. sequen. coercendo turbantes, vel impedientes sui iurisdictionem, extra de offi. delega. cap. 1. de sent. excom. dilecto, de pœnis Romana, lib. 6.

e ¶ Ac prouinciarũ.] Quintum malum.

f ¶ Fœdere violato.] ꝙ esset potius obseruandum, ext. de iudi. nouit, § ꝑ 10. col de pace ten. §. 1. & de pace iura fir. in prin.

g ¶ Scandalis,] quibus est potius obsistẽdũ, extra de præscri. in his, in procemio, libro sexto, de noui oper. nun. ca. cum ex iniuncto.

fus [a] excessibus, [b] cultus lædatur iustitiæ, [c] dictique rectoris multipliciter impediatur [d] officium, ac prouinciarum [e] ipsarũ status pacis fœdere [f] violato non absq; grãdi reipublicæ detrimento subuerti posset scandalis, [g] scissuris, [h] ex nunc auctoritate Apostolica ex certa [i] scientia reuocamus, annullamus, & etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem [k] Nulli [l] &c. nostræ reuocationis, & annullationis, cassatiõis, irritationis, & constitutionis infringere. Data. Auinion. vij. Idus Aug. anno vj.

TITVLVS XII.

De pœnis.

¶ Narratis facinoribus hominum Marchia, & qui suos rectores, & officiales occidere soliti erant post enumerationem xvij. modo- *rum offensa, totidem pœnas exprimit, quas incurrent, qui de cætero talia præsument: & propter patrum inquitatem filios a quibuscunque honoribus, & beneficijs tanquam indignos repellit. Concord cap. ad aures, & c in quibusdam. eod. titu. in antiqu & c felicis, eodem titu lib. 6. iuncta Clement. si quis suadente diabolo, etiam in eod. titu.*

D Ierum.] Hæc constitutio põt congrue diuidi in partes quinq;. In prima pręmittitur constitutionis edendæ causa, seu ratio. In secunda facti subiungitur recitatio: ibi, Sane vulgaris, &c. In tertia annectitur impositiua pœnæ multiplicis de facto constitutionibus: Nos igitur In quarta ad pœnas iam impositas aliarum pęnarum fit adiectio: ibi, Illud nihilomin': Et in quinta fit quædam protestatio: ibi, Per hoc autem, & cætera.

CAP. VNIC.

D Ierum [m] crescente malitia videmus mundum [n] in deteriora iugiter [o] prolabi, [p] sic hominum mentes assueta [q] deprauante nequitia, malis passim [r] cumulum [s] superaddi, vt & boni, qui [t] alias odirent virtutis amore delinquere, [v] interdum cum [x]

m ¶ Dierum crescente malitia,] expone, id est hominum in diebus viuentiũ, dies enim ipsi de se malidici non possunt, tanquam malitiæ ignari, sed ideo dicuntur mali propter malitias hominum, quę in eis committunt, serena blandimenta dierum & aeris ad mortẽ tetrenę delectatiõis seruire cogentium fm B Gregorium iuxta etiã verbum Domini Redimẽtes tempus, quoniam dies mali sunt, not. extra de si mo. dilectus.

n ¶ Mundum,] idest homines in mundo existentes, vt dixi supra proxi iuxta illud: Mundus gaudebit, vos contristabimini.

o ¶ Iugiter,] id est assidue vel frequenter.

p ¶ Prolabi,] humana enim natura quodã modo labitur ad delicta, in corpore Authent de mona. §. si quis igitur, circa fi. coll. 5. & omnis ætas in adolescentia prona est ad malum, 12. q. 1. omnis ætas.

q ¶ Assueta,] hoc dicit, quia assuetudo in malum periculosa multum est, cum non sit adeo ueniale peccatum, quin per assiduitatem transeat in mortale, fm Augustinum 25. distinct. §. nunc autem, de consecr. dist. 5. c. nullus, & arg. C. de epis. audi. nemo, vnde assueti hominis uita in malum, difficilis dicitur ad mutandum, in corpore Authen. de monia. §. sancimus, colla. 1. iuxta illud: De difficili continentiam seruat, qui se illicito concubitu maculare non metuit, 33 distinct. §. quid ergo de pellice.

r ¶ Passim,] id est, indifferenter, vel indistincte, simile, C. de iur. & fact. ign. l. ne passim, ff. de quæstio. l. cum ꝗs latrones.

s ¶ Cumulum superaddi,] talis cumulus pœnæ cumulum facit superaddi ff. de pœn. l relegatę.

t ¶ Qui alias,] malis non inuidit.

u ¶ Delinquere,] de bonis dicitur.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

De malis vero dicitur.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ, ff. de iustit. & iu l. 1. cum ibi no.

x ¶ Cum peruersis admissi.] ex hoc Propheta clamat: Cum

h ¶ Scissuris,] idest diuisionibus in animis illorum de populo, quæ multum periculosæ existunt, ff. de pęn. l si quis aliquid §. fautores, C. de seditiosis, l 1. & 2. vnde scriptum est: Omne regnum in seipsum diuisum desolabit, & domus supra domũ cadet, & arg. 10. col. prohi. feu alien imperialem, § præterea ducatus, ff de lega 2. l. cum pater. §. dulcissimis.

Regnũ in se ipsum diuisum desolabit.

i ¶ Ex certa scientia,] per hoc apparet, ꝙ reuocationi, vel cassationi quæ sequitur, nulla apponi potest obreptio, cum factum ex certa scientia Papæ, licet alias de se nullum, efficiatur aliquod. ext. de transla c. 1. & c. veniens, de consti. c. cum accessissent, & de accus c. ad petitionem, de confir. vti. vel inuti c. venerabilis, vbi de hoc, 25 q 7. c quippe.

k ¶ Firmitatem,] similem reuocationem priuilegiorum reperies ext. de exce. ß prælа. cum ex eo lib. 6. de pœn. c. cupientes, in fi, Clem. §. cum sim multis, quæ per te ipsum studeas inuenire: Hic tamẽ collige, ꝙ priuilegium obtentum incipiens esse mali occasio, reuocationẽ meretur, cum & si alteri enorme afferret præiudicium, destrueretur effectu, de deci. suggestum, vbi de hoc.

l ¶ Nulli ergo,] super hac clausula dic, vt plene dixi in c. Execrabilis. Zenz.

Hic potes videre tractatũ D. Boeri. de seditiosis ciuib'. Et ego addo, ꝙ isti hic expressi, qui rebellauerũt cõ istũ vicerectorem positum a Papa, cõtra quẽ committit crimen læsæ maiestat. c. i primis in fi. 2. q. 1 inciderũt in illud crimẽ Bart. in L. i l. hostes, ff d cap. & post l. re. Cyn. in L. no autẽ, q. 4. C. de iniuriis. neq; isti, qui tractauerunt via in cõtemptum Papæ, pñt iniuriã remittere argu. not. ibi Cy. F.

i Vide oĩno B Th. 2. 2. q. 88. arti. 4. ex quo intelligas, quã liter peccatum ueniale possit fieri mortale.

Cum

Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris, ad hoc, 18. q. 1. c. sæpe malorum, ff. de act. emp. & vend. l. Iulianus.

a ¶ Habeant.] opportunitatem ad malum promptam videntes, quæ frequenter hominem peccare facit, extra de eo qui cogn. consangu. vxoris suæ, ca. veniens.

t ¶ Reprobas.] i. opprobriosas, & vituperosas.

u ¶ Subtracta.] i. furata: per quod denotatur, q̃ violentus deprędator furtum committit, nullus enim improbior est, quam qui vi rapit. Insti. ui bono. rapt. in prin. ff eod. tit. l. 1.

peruersi admisti, concurrere cũ illis in illicitus habeant, a & in apertam malitiam prosilire. Est enim compescenda malorum audacia, vt saltem pęnę formidine b retrahantur a noxijs, sicque boni sectãdo virtutem meliores effecti c non cogantur d cum illis perire.

¶ Sane e vulgaris f famę notorium g publicat, & longe lateque ipsa iniuriosa transgressus euidentia manifestat h, quòd nonnulli de Marchia Anchonitana prouincia nobis, & Romanæ Ecclesiæ subiecta, i nedum olim temporibus diuersorum prædecessorum nostrorũ Romanorũ Pontificum gressus k fidelitatis l egressi m declinauerunt ad infidelitatis reproba n deuium, o sed in diebus non longe p præteritis contra nos, & Ecclesiam eandem, & dilectum filium Amelium prępositum Bellimontis capellanum nostrum prouinciæ memoratæ rectorem ceruicem rebellionis erigere q prę-sumpserunt, & in quosdam officiales, & familiares suos r crudeliter sæuientes, s post graues illatas iniurias, & reprobas t contumelias irrogatas eisdem, & post bona ipsorum violenta prædatione subtracta, u eos cruentæ x mortis supplicijs in ore y gladij tradiderunt: inter z quos pars dicitur fuisse non a modica, cui mens sanior inerat b & tantę temeritatis excessus non c leuiter displicebat, sed habuerunt vel d inuiti furori confusæ multitudinis cedere, e dum illius f nequiuerunt conatibus obuiare g.

¶ Nos h igitur, vt mali pœnarum impositionibus grauium territi i vereantur in antea in consimilis erroris inuium relabi, k ac boni persistentes in sua fidelitate constanter, non habeant propter illorum l claudicare perfidiam, remedijs, quibus m possumus, præcauere volentes, & animarum suarum saluti, n dictaque prouinciæ pacifico o statui paternis p affectibus prospicere cupientes: de fratrum no-

b ¶ Pęnæ formidine.] mali. n. metu pœnæ frequenter fiunt boni ff. de iust. & iu. l. 1. C. de emend. propin. l. 1. extra de vita & honesta. cle. cap. ut clericorum.

c ¶ Effecti.] crescit. n. homo de virtute in virtutem, de pęn. dis. 2. c. cum sanctam.

d ¶ Non cogantur.] indirecte, vel causatiue ex commistionis malorum contagione, extra de sta regu. c. ea quæ, ff. de ac. em pt. l. Iulianus.

e ¶ Sane.] Scda pars.

f ¶ Vulgaris.] i. in vulgo exortæ, simile, ff. de fur. l. vulgare.

g ¶ Notoriũ publicat.] i. publicum reddit: sic quod nulla potest tergiuersatione celari, de coha. cle. & mu. c. tua.

h ¶ Manifestat. & sic est tale, de quo facto negatio non valeret prodesse, ff de tribu. act. l. qđ in hęr. § pe. C. de pę. l. qui iniam, & p hoc, qđ dicit longe, lateque iducit pręsumptio iclæ talis facti inde proximo existẽtis extra de pręsump. quãto, & c. quoldam.

i ¶ Subiecta.] nedum in spiritualib. imo & in temporalibus.

k ¶ Gressus.] i. directos. Vel expone, gressus, i. terminos.

l ¶ Fidelitatis.] ad q̃ seruandum erant astricti.

m ¶ Egressi.] i. transgressi transgredientes terminos fidelitatis, quos posuerant ipsi, vel parentes eorum, contra dictũ Prophetæ, Prou. 22. 24 q. 3. c. transferunt, ext. de sepul. c. a vobis de hoc.

n ¶ Reprobæ.] cum etiam hosti fides seruanda sit, ff. de leg. l. vlt.

o ¶ Deuium.] in malum sonat hoc verbum sicut alibi. ext. de præsum. c. 3 loco.

p ¶ Non longe.] q. d. sed de proximo.

q ¶ Erigere præsumpserunt.] propter hoc dicuntur ad infidelitatis deuium deuiasse, in l. f. ad. qui ano. seu ami. c. ii capitanei, quæ fuit prima causa beneficij amittẽdi, § porro, & arg. C de inoff. testa. liberti.

r ¶ Suos.] i. dicti rectoris.

s ¶ Sæuientes.] i. seuere, & imp. i existentes, simile, ff. de iis qui sunt sui, vel alie. iur. l. sol. mat. l. 2. ff. constante, §. qui maritus.

x ¶ Cruentæ.] id est crudelis.

y ¶ In ore gladij tradiderunt.] id est, cum gladio eos interfecerunt.

z ¶ Inter quos.] scilicet ipsos morti tradẽtes.

a ¶ Nõ modica.] q. d. imo magna.

b ¶ Inerat.] simulãdo eos interficere.

c ¶ Non leuiter.] q. d. imo grauiter.

d ¶ Vel.] pro saltem ponitur.

e ¶ Cedere], i. locum dare non resistendo.

f ¶ Illius,], s. confusæ multitudinis.

g ¶ Obuiare.] frequẽter enim tumult9 populi de facili sedari non potest, ff. ad leg. Corne. de sica. l. qui cædem.

h ¶ Nos igitur.] Tertia pars.

i ¶ Territi.] simile, ff. de pœn. l. capitalium, § famosos. C. ad legẽ Iul repet. l. 1. 38. q. 5. non frustra.

k ¶ Relabi.] pœna. n. semel tolet. ta quem emendatum facit, cũ de se sit ad emendationem hominum introducta, ff. de pœn, l. si ad pœnam.

l ¶ Illorum.] mal. factorum, quibus admissi sunt.

m ¶ Quibus possumus.] hoc dicit, quia malas voluntates hominum ad plenum cohibere non possumus 32. quæstio. prima, hac ratione: cum multæ viæ pateant hominibus ad malitiam, in corpore Auth. de nup. §. minores, vt hi qui ob se habere perhibent, §. 1 coll 6

n ¶ Saluti.] ad quorum salutem anhelat princeps Ecclesiæ, vt hic videt.

o ¶ Pacifico statui.] Ad hoc anhelare debet quicunque præsidens, vt placitam & quietam teneat prouinciam, quam regit, quod non difficile obtinebit, si solicite agat, vt malis hominibus prouincia careat, ff. de offi. præsi. l. congruit, in corpore Auth. de armis, circa princ. de quæstio. in prin. col. 6. extra de 2c iudi. ad Apostolicæ, lib. 6.

p ¶ Paternis affectibus.] sicut enim pater pro liberis consilium capere consueuit, ff. ad legem Iuliam. de adulter. nec in ead. § primo sic præsidens pro subditis, paternam eis prouidentiam exhibendo, in corpore Authent. de manda. princip. §. quod si delinquentes, in hac colla. 4.

¶ Adde, ex hoc lo... fuit... sunt pęni... capitalẽ, l. pe. ff. ad leg. Iul. de vi publ. ... hoc ẽt cõ... miserunt crimẽ capitale, ... dictos officiales ... ppria autoritate ... ritate ... aucrunt ... l. 1. C. de ... cat pri. ... cõgregãdo se armatos commiserunt crimẽ lęsę maie. l. 3. ... ff ad leg. Iul. maie. cuius pœna hẽ, C. ... lo titulo, l. q. ...

Pœna est ad emendationem introducta.

Volũtates malę cohiberi non possunt.

a ¶ Hac

a ¶Hæc in perpetuum.] ex his verbis patet, quod ista constitutio generaliter ius inducit: hoc est enim de signis per quæ discernitur constitutio generalis, C. de legi. l. 4.

b ¶Moram trahens.] per hæc verba vr, quod pœnæ ꝯ. positæ non extendantur nisi ad de prouincia existentes vel ibi tem immorantes: & sic si vnus viator, vel aduena committeret ibidem ꝯ hanc decr. pœnas infra positas non incurreret. Tum quia in illis hæc constitutio in multis pœnalis non loquit, vnde durum videretur ad non expressos eā extēdere, ff. de sepul. vio. l. 3. § non perpetua, de reli. l. at si qs, § & generaliter, 31. q. 2. § in hoc extra de elect. statutum, lib. 6. Tum quia alias videntur illa verba, moram trahens per modum limitationis posita, nihil operari, & esse sine effectu, ꝯ iura, 19. dist. si Romanorum, extra de priui. si Papa, lib. 6. ff. de ꝯhen. empt. l. si debitor. § verisimile, c. de trit. vi. & oleo leg. l. cum certus. Tum quia hic de pœnis infligendis agitur, in quibus non sunt habere laxandę, ff. de pœn. l. interpretatione, per ea quæ dixi in c. sancta Romana, § Episcopos.

strorum consilio hac [a] in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt quicunque de prouincia ipsa, vel aliunde in eam prouinciā moram [b] trahens clericus, vel laicus famæ suæ prodigus [c] (ipsius Ecclesiæ calcata [d] reuerentia) in hoc sceleris genus irrepserit, [e] quod rectorem seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus [f] & temporalibus auctoritate Apostoli-

ca præfuerint, vel ipsorum aliquem, aut eorum vel alicuius ipsorum vicarium [g] aut iudicem, vel iudices, vel ipsius prouinciæ thesaurarium aut locum tenētem eiusdem [h] (quod absit) occiderit, [i] aut ad offendendum illum, vel [k] illos insecutus [l] extiterit, ceperit, [m] captiuauerit, [n] detinuerit, [o] percusserit, [p] aut etiā vulnerauerit [q] aut ipsorum aliquid, vel alias ī locū vbi morā traxerint, insultum [r]

c ¶Prodigus.] simile extra de accus. c. prælatorum.

d ¶Calcata reuerentia.] quantum est in illis, simile huic, C. de vesti. olo. & deau. l. temperent, lib. 11. Et sic colliges de honestari Ecclesiam, vel dominum temporalem in personis officialium suorum, cum Ecclesiam, vel suum dominum repræsentent, arg. 94. dist. c. vlt. & 24. dist. cap. 1. extra de offi. vic. c. Romana, C. vbi & apud quem in int. rest. postu. l. 3. C. de iudi. l. vlt. iuxta illud: Dominum crucifigunt, qui eum in suis sacerdotibus persequuntur, 3. q. 1. cap. nulli, & Ecclesia pati dr̄ in eis tanquam ministris suis arg. ff. man. in prin. & de manu. vin. l. pater de do. cau. mor. l. si filiofa. & tanquam in illis qui suo eff. ctui sunt subiecti, ff. de iniur. l. 1. § omnē inst. eo. tit. § patitur.

Sacerdotū persecutores Domini sūt executores.

e ¶Irrepserit.] idest prosilierit, vel proruperit, simile, C. de epis. & cler. l. si quis in hoc genus. extra de pœnis, c. felicis, lib. 6.

f ¶In spiritualibus, & temporalibus,] non vr̄ ergo incurrere pœnas infertus annotatas, qui vicarium in spiritualibus tantum offendit, cum hic textus videatur exposcere, quod sit vicarius in vtrisque contrarium non improbabiliter potest dici, cum offendens vicarium, vel iudicem aut thesaurarium, vel eius locum tenentem ad pecuniæ tantum receptionem institutum, ipsas incurrat, & tamen in neutro ex illis exposcitur, quod hæc duo concurrant, sed ideo dicit de rectore in spiritualibus & temporalibus: quia frequentius accidit, quod simul ad hæc duo constituatur, quam ad alterum tantum: idem tamen si ad vtrumque, arg. si de leg. l. nam, ad ea.

g ¶Vicarium.] si sit vnus, vicarios, si sint plures, & idē ditas de iudice locum tenente.

h ¶Eiusdem.] s. thesaurarij. vt sic ad proxima fiat relatio, arg. ff. de iurit. § omn. iud. l. si idem. Vñ per hoc vr̄, ꝙ offendens locumtenentem iudicis, vel vicarij, non incurrat pœnas sequentes, cum de hoc nihil statuatur, sed hoc est ideo, quia cum supponatur vicarium, vel iudicem esse p ipsum rectorem ꝯstitutū, & sic fore p ipsū delegatum, ille non pōt sic committere tem saltem generalem hr̄e, cum delegatus ab alio, quam a principe nō possit saltem vniuersaliter committere vices suas, licet vnā causam singulariter subdelegare possit, C. de iud. l. a iudice. extra de appel. cum causam, ff. quis & a quo appel. l. 1. § thesaurius, & supponitur esse ipsius rectoris, nec per ipsum ꝯstitutus, sed dr̄ thesaurarius ipsius prouinciæ sicut & rector, quasi per hoc innuat, ꝙ quilibet ex eis a principe sit ad certum officium constitutus, vt sic quilibet eorum suum vicarium, vel locum tenentem hr̄e possit.

i ¶Occiderit.] intellige qualitercunq; dolose tñ, cum non distinguat, & arg. C. de malefi. & mathema. l. 1. Et enumerat decem & septē modos offensæ, vel culpæ, & ex vnoquoque quis incurrit pœnas, ꝯ. sequētes, & hic ē pri°.

k ¶Vel illos.] supra nominatos.

l ¶Insecutus.] Secūdus modus: sola ergo insecutio causa offendendi facta facit quem incurrere pœnas ꝯ. positas, quasi mala præsumpta voluntas ex facti qualitate pro facto habeatur, ff. ad leg. Corn. de sic. l. 1. & l. diuus, C. eo. tit. l. si quis cum telo, de pœn. dist. 1. si quis cum telo, simile huic, C. ad leg. Iul. maie. l. quisquis, de pœnis, c. felicis, lib. 6.

m ¶Ceperit.] Tertius modus, & dic ceperit, s. in persona secus enim si eius bona, arg. eorum quæ no. Inn. de sen ten. excom. monachi, sumitur aliter verbum, capere, ff. de verb. sig. l. aliud est capere, & l. cepisse.

n ¶Captiuauerit.] quartus modus, & multifarie potest intelligi istud verbum, puta si ipsos, vel alterum de ipsis in manibus hostium tradiderit: tunc enim traditus proprie captiuus dr̄, in tantum ꝙ seruus hostium efficitur, insti. de re. diui. § item ea, ff. de capt. & postl. reuer. l. postliminij, & l. hostes, & de tali captiuante potest infallibiliter intelligi textus iste. Alio modo potest dici captiuauerit, puta tanquam seruum suum aliquem de ipsis inuitum detinendo: nam non multum a specie seruorum differunt, quibus non datur libertas egrediendi, ff. de lib. ho. exhib. l. 2. de cond. & demon. l. Titio, § 2. vel dic, captiuauerit, idest captum in custodia publica, vel in vinculis qualitercunque induxerit, ff. ex quibus cau. maior. l. succurritur, & arg. ext. de sent. excom. cap. nuper.

Serui efficiuntur ex captiuitate.

o ¶Detinuerint.] quintus modus, & dic, detinuerit qualitercumque inuitum: volenti enim non fit iniuria, C. de trāsa. l. cum donationis, ff. de iniu. l. 1. § vsq; adeo, de reg. iur. l. nemo videtur fraudare, & intellige, detinuerit, etiam absque alia corporis læsione, vt differat a verbis, quæ sequuntur, & arg. de sen. excom. c. nuper.

Iniuria nō fit volēti.

p ¶Percusserit.] sextus modus, & hoc verbum manus intectionem denotat, arg. ff. de iniur. l. 1. § iniuriam, & l. lex, Corn. in prin. & § 1. absque vlla corporis contaminatione, vt differat a verbo sequenti, & arg. de sentent. excom. c. nuper.

q ¶Vulnerauerit.] septimus modus.

r ¶Insultum fecerit.] octauus modus, & dic, fecerit cū multitudine secum coadunata ad hoc faciendum, arg. ad hoc, ff. vi bo. rap. l. 2. in prin. § homines, & l. prætor, § hoc edictum, & hoc si loquaris de insultu, qui fieret in personam alicuius prædictorum, sed si intelligas de insultu, qui fieret contra locum, puta castrum, ciuitatem, vel villam, nisi talem moram traherent, tunc non videretur proprie insultus fieri cum paucis, argumen. ad hoc est, quod met. cau. l. non est verisimile, & d. § hoc

hoc edictum nisi ex facti qualitate aliter foret arbitrandum, puta si quis per se solum, vel paucis coadunatis insultum faceret talem, qui totum locum & habitantes in eo terrere posset, puta ignem imponendo, vel flumen ad occupandum locum diuertendo, argu. ff. ex quib. cau. ma. l. metus, de in c. tui. nau. l. ne piscatores. p hoc autem quod dicit, insultum fecerit in ipsorum aliquem, vel locum, &c. dicas pœnas infra positas locum non habere, si insultum, vel rixam faciente in aliquos habitantes locum, non tamen familiares prædictorum: quia hoc non videtur fieri in aliquam dehonestationem Ecclesiæ, vel suorum officiariorum, & per ea quæ dixi sup. in gloss. per hæc verba

nem excitandi in populo quandoque pœna capitalis secundum legem imponitur, vel minor quandoque, ff. de pœnis l. si quis aliquid §. fautores, & l. capitalium, §. solent. C. de sedi. l. 1. & a quandoque imponitur pœna legis Iuliæ maiestatis, ff. ad leg. Iul. maiesta. l. 1.

Seditiosi qua pœna sunt puniendi.

fecerit, aut ipsum, vel ipsos obsederit, [a] siue de suo regimine, vel officio forsan expulerit, [b] vel fugauerit, [c] vel [d] socius fuerit facientis, aut illum, vel illos bonis [e] aliquibus spoliauerit, [f] vel prouinciæ supradictæ alicuius ciuitatis, castri, vel loci de prouincia ipsa populum, communitatem vel vniuersitatem, aut aliquo ex eis, vel quo suis alios de prouincia ipsa directe, vel indirecte [g] contra nos & præfatam Ecclesiam seu Rectores, Officiales, & Locumtenentes prædictos, vel ipsorum [h] aliquem ad seditionem quomodo-

10

20

30

libet excitabit [i], ac rebellionem [k] seu conspirationem [l] per se, vel per [m] alium seu alios facere, vel procurare præsumpserit, vel ad ea [n] siue ipsorum aliquod dederit [o] auxilium, [p] consilium, vel fauorem, [q] directe, vel indirecte, publice, vel occulte, cuiuscunque conditionis, [r] ordinis, dignitatis aut status, ecclesiastici, vel mundani [s] fuerit, etiam si patriarchali, vel archiepiscopali seu Episcopali, vel superiori [t] præfulgeat dignitate, perpetuo [u] sit infamis; [x] vt nec ad testimonium, vel alios actus legiti-

k ¶Rebellionem.] facere, vel procurare præsumpserit, quod est infra, & intellige in dicta prouincia, vel castris eiusdem, vt supra. Et hic potest denotari decimus quintus modus.

l ¶Conspirationem.] Decimussextus modus, & hic conspiratio in malam partem sumitur, & 11. q. 1. conspirationibus, & extra de testi. cogen. cap. vlt. aliquando sumitur in bonam, vt dixi in c. sancta Romana, super verbo, conuenticu as, & probatur, C. de pœn. l. qui sententiam, de profes. & medi. l. magistros, & l. nota. lib. 10.

Conspiratio in bonam & in malam partem sumitur.

Obsidiatus triplex est modus.

a ¶Obsederit.] Nonus modus, & expone, i. ipsum, vel ipsos suo aliquo modo custodiæ tenuerit, sic quod eis liber non pateat egressus, vt si in aliquo fortalitio, vel castro existentes circundantes exercitu, vel multitudine armatorum, ar. ff. ex quib. c. ma. l. succurritur, & l. in ea. & l. necnon, §. 1. & super hoc videre potes, quæ not. per Inno. & Host. de sent. excom. nuper, alius modus obsidiatus in iure reperitur, puta cum per hostes populo Romano, vel per ipsum hostibus præstantur obsides pro pace ineunda, vel secundum Ioannem pro inita conseruanda, ff. ad leg. Iul. maie. l. 1. de quibus legitur, quod non possunt facere testamenta, ff. de testa. l. obsides, bona quæ interim acquirunt, fisco applicantur, ff. de iure fisci, l. diuus. Alius autem est modus obsidiatus, in vulgari vocatus, obstagium, cum quis pro se, vel alio promittit, vel iurat non exigere certum locum, vel territorium, nisi soluto debito, vel attento promisso, dicta l. nec non, §. 1. extra de iureiur. c. ex rescripto, de arbi. exposita 25. q. vlt. c. vt pridem.

a De isto vide Dominum Motonnu in ver obses, in proprio tractatu suo diuini & humani iuris. Fon.

b ¶Expulerit.] decimus modus, & expone, expulerit per vim expulsiuam, in qua nulla est voluntas.

c ¶Fugauerit.] id est, ipsos, vel ipsum fugando seu prosequendo ad dimittenda officia compulerit, & est vndecimus modus.

d ¶Vel socius fuerit.] Duodecimus modus, & intellige, socius fuerit in ipso maleficio, & hoc denotat verbum facientis, quod sequitur: secus autem dicas si aliquis esset socius illius, qui talia faceret, cui in hoc assensum non præberet, arg. de sen. excom. c. si concubinæ, C. de testa. l. qui liberi.

e ¶Bonis aliquibus.] videtur intelligendum de quantiscunque, & qualibuscunque bonis, cum indefinite loquatur, arg. de priuil. quia circa.

f ¶Spoliauerit.] priuando illos talium bonorum possessione, hoc enim denotat significatio huius verbi, & est decimustertius modus.

g ¶Vel indirecte.] quasi dicat per se, vel per alium expresse, vel tacite, vel subdole.

h ¶Ipsorum aliquem.] ex seditione igitur incitata, contra alium quam contra Papam, vel Ecclesiam Romanam, vel aliquem de prædictis, non incurreret pœnas sequentes per hunc textum, & per ea, quæ dixi sup. in gl. per hæc verba, & in l. octauus modus.

i ¶Excitabit decimus quartus modus, & talem seditio

m ¶Per alium.] in maleficijs enim non refert an per se, vel per alium quis faciat, ff. de vi & vi arm. l. 1. §. deiecisse, de iniur. non solum, § si mandato, & § Proculus, extra de testi. spol. cum ad sedem, de sent excom. c. mulieres, de homic. c. is qui lib. 6. cum similibus.

n ¶Vel ad ea.] ad omnia supradicta videtur referendum, quod hic dicitur, argumen. ff. de legi. l. talis scriptura, extra de appella. cap. secundo requiris.

40

o ¶Dederit.] Decimusseptimus modus.

p ¶Auxilium.] qualiter videatur quis opem, vel auxilium, vel consilium præstare, colligitur, insti. de oblig. quæ ex deli. nas. §. ope. ff. de fur. l. in furtu. §. ope. & §. consilium, & l. si pignore. §. qui ferramenta.

q ¶Fauorem,] sed qualiter fauorem quis præstare videatur in talibus, vel similibus, vide quod no Gul. de haire c. quicunque, §. 1. lib. 9.

50

r ¶Conditionis,] id est qualitatis, simile, ff de vsufr. l. sed & si quid, §. primo, no. extra de cleri. non resid. quia nonnulli.

s ¶Mundani.] cum prædixerit cuiuscunque, comprehendere videtur comitem, vel etiam regem, & arg. ad hoc in c. si fratrum, §. quia igitur.

t ¶Superiori.] hic recita, quod dixi in c. fratrum, §. quia igitur.

u ¶Perpetuo.] Enumeratis decem, & septem modis enumerat decem, & octo pœnas, quas omnes incurrit quis ex vnoquoque de prædictis modis.

60

x ¶Infamis.] Prima pœna. Et dic infamis infamia iuris cuius infamiæ pœna multos effectus pœnales inducit, repellit enim quem a testimonio, vt sequitur, & in corpore Authen. l. tertia, & l. ob carmen, extra de proba. licet. Item a dignitate, C. de infam. libro duodecimo, extra de excessibus prælatorum, inter dilectos, de regulis iuris. infamibus, libro sexto. Item a patrocinando, ff. de postul. l. prima, §. remouetur. Item ab actibus legitimis, vt sequitur, & extra de testi. licet ex quadam. Nonnullos etiam alios effectus inducit iuris infamia, quos

1 Vide, ibi notau & ibi dica Alber. excõicat est priua tus actib legitimis c. pia, de except. & iõ non mouet a doctorat cũ illa si dignitas cõ admini stratione auth hab ta. ne nl. patr. §. al lud, in pre mio Dig. notã Fon.

quos curiosus lector per se poterit inuenire.

a ¶ Legitimos.] non vr intelligendum hic de omnib. actibus, qui a lege sunt inducti, quia sic ab omni contractu, & cõmercio, & extremæ voluntatis cõfectione, & quocumq. officio et oneroso repelleretur infamis: qđ forte verum non est 1 argum. instit. de excep. §. vlt. C. de decu. l. si quis procurationem. l. 10. 50. dist. c. accedens, cum ibi not. sed intelligi potest de actibus, ꝓ quadam prærogatiua honoris inductis, argu. ff. de decurioni. l. eos.

b ¶ Intestabilis.] acti ue, & passiue, ut sequitur. & est secunda pœna.

c ¶ Factionem.] in hoc efficitur intestabilis actiue.

d ¶ Vocetur.] & in hoc efficitur intestabilis passiue. simile, C. de hæret. attendentes, extra de hær. excomunicamus, §. credentes. de pœ. c. felicis, li. 6. sicut alibi est uidere, qđ aliquis efficit intelligibilis actiue, & passiue, extra de consc. cum dilectus.

e ¶ Nullus ei.] Tertia pęna: cui concordant iura, scilicet proxi. alle.

pôt intelligi, ꝙ no. in corpore auth. de tabel. § nũc si. coll. 4. & per ian. de hær. c. fraternitatis, & arg ff. de of. præto. l. Barbarius, ff. de iti. actuq; priua. l. nec. n C. de admini. tu. l. sancimus, de reg. iur. factum legitime. l. b. 6. quia alias puniret ille ad cuius cõmodum facta fuerant instrumenta illius odio, contra legem, si quis in suo, C. de inoffi. testa.

timos [a] admittatur: Sit intestabilis, [b] ut nec testandi liberam habeat factionem, [c] vel ad alicuius bona ex testamento, vel ab intestato vocetur: [d] Nullus [e] ei super quocunque negotio respondere, sed ipse alijs respondere [f] teneatur: Nec [g] quæuis causæ ad audientiam præferantur illius: Nec [h] ualeant eius sententiæ [i] vel [k] processus: Nullus [l] ei in quacunque [m] causa, vel negotio patrocinium præstare præsumat: [n] Nec [o] ipse ad [p] patrocinandum alijs admittatur: [q] instrumenta [r] confecta per eum, si forte officium tabellionatus exerceat; [s] nullam habeant firmitatem: [t] sed potius cum auctore damnato damnentur. [u] Dignitatibus, [x] officijs, & beneficiis ecclesiasticis, vel mundanis, [y] quæ obtinet, [z] quæcunque sint & quocunque nomine censeantur, [a] sit eo ipso [b] priuatus, ac [c] inhabilis, & indignus ad ea, [d] & quælibet [e] alia in posterum obtinenda; Filij eius ad nullos honores ecclesiasticos, vel mundanos, ad nullas dignitates, vel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet [g] admittantur: Libertati-

u ¶ Damnentur.] simile extra de hære. c. fraternitatis.

x ¶ Dignitatibus.] Nona pęna.

y ¶ Mundanis.] Nota principẽ ecclesiæ priuare posse ex causa nedũ clericum, immo & laicum, nõ tantum a beneficio, & officio ecclesiastico, immo et temporali, & mundano. nec mirum: quia & libertate, quæ est de iure naturali. ff de iust. & iu. l. manumissiones, inst. de iure personarum § 1. priuat eum quandoque. extra de iudæ. c. ita quorundam. 15. q. vlt. c. cũ multæ. Et si quæras, quomodo hoc fieri pôt, cum iura naturalia, sint de iure immutabilia, institut. de iure natura. § sed & naturalia. nec ea quæ competunt de iure naturali, uidentur posse tolli et per principem. extra de re iu pastoralis, §. cæterum. cle. 5 & arg ff. de pęn. l. quidam sunt & no C. de preci impe. offe l. quotiens, & per no. extra de consti. c. quæ in ecclesiarum & de immu. eccle. c. quia plerique. Rñdeo, ꝙ ius naturale in se totale immutabile est, & semper æquum, & iustum remanet: sed in particulari ea quæ de iure naturali competunt: ex causa, puta ex delicto summoueri possunt, sic notatur, C. si contra ius, vel utili pub. l. ult. unde, & libertas, licet de iure sit naturali, tolli potest etiam per pactum: puta si maior xx. annis ad pretium participandum patiatur se uendi tanquam seruum alicui credenti ipsum seruum, ff de sta ho. l. & seruorum. § serui. insti. de iure perso § serui. & in eis not.

z Obtinet.] scilicet de præsenti.

a Censeantur.] non curatur ergo si sint simplicia beneficia, curata uel non curata.

b Eo ipso.] & sic non erit sententia hominis priuatoria necessaria. Simile de elect. quam sit de hæret. cum secundum leges, in corpore auth. de rap. mul. § si. coll. 9 cum similibus.

c Ac inhabilis.] Decima pęna.

d Ad ea.] scilicet prius habita, quibus eoipso priuatus est.

e Quælibet alia.] non dicit prioribus similibus, quare de omnib hẽt intelligi hæc inhabilitas, super quo uide quod dixi in decret. Execrabilis.

f Filij.] Vndecima pęna. Sed an ista pęna extendatur ad nepotes? Dicas quod non: cum de odio agatur. arg. ff. de testam. tu. l. quod siue potes, de libe. & posthu. l 2 & l. cum quidam, alias dic ut dixi in decr. execrabilis, in uerbo, filius.

g Quomodolibet.] s. quasi dicat siue patris delicto cõsenserit; siue non: si enim consensissent, tunc ex proprio delicto paterentur hanc pęnam, ut su. Sed summa vr iniquitas, ꝙ filius innocens ex delicto patris pu-

f ¶ Alijs respondere.] hoc ideo ne ex sua malitia cõmodum consequatur, extra de iudi. intelleximus, non enim immunitatem pęna præstare debet. ff. de interd. & releg. l. relegatorum, §. vlt.

g ¶ Nec quæuis causa.] Quarta pęna, & sic erit priuatus omni iurisdictionis exercitio in causis, simile reperitur in iuribus, sup. prox. alleg. in glo. & in hoc.

h ¶ Nec ualeant.] Quinta pęna.

i ¶ Sententiæ.] si de facto eas tulerit.

k Vel processus.] indistincte loquitur: quare debet intelligi de quibuscunque processib. tam iudicialibus, quam inquisitorijs: & quæ dicantur esse de processu, colligitur extra de proba. c. quoniam contra falsam. & sic cum citatio sit de processu ut ibi: sua citatio aliquẽ non arctabit. arg. extra de elect. c. bonæ 2. iuncto c. ad audientiam de consue. ff. de iurisd om. iud l. vlt iuncta l. 1. si quis in ius uoc nõ ierit. cum ibi no. & extra de accusa. veniens, & per inn. de dila. c. præterea.

l Nullus ei.] Sexta pęna.

m Quacunque causa.] criminali, vel ciuili.

n Præsumat.] & ita subtrahitur sibi communio patrocinii, sicut & interdicto, vel excommunicato communio Christiani. extra de vsur post miserabilem, 11. q. 3. cum excommunicato. cum similibus.

o Nec ipse.] Septima pęna.

p Ad patrocinandum.] idest, aduocationis officium præstandum, arg. ff. de postula. l. 1 §. postulare.

q Admittatur.] subaudi et si spõte, vel gratis patrocinari vellet, sicut de alio infam i. oř, ff. de postu. l. 2. §. remouet & arg. insti de excusa. tu §. idem rescripserunt.

r Instrumenta.] Octaua pęna.

s Exerceat.] scilicet post tales offensas. vel aliquam de ipsis commissam.

t Firmitatem.] hoc intellige de confectis postquam talia commisit: confecta autem ante benę ualerent, sic

Benedicit. adde not. in c. suã, de æta. & quali. ta infames. 1. q. 7. Fons.

Libertas a papa pôt auferri.

Pęna immunitatem nõ præstat.

Citatio est de processu.

niatur.

Filius an possit ob patris crimina plecti, uide quæ ego notaui in c. nōdēt, de reg. iur. & de iustis statutis, q pr̄, & filius teneanē pro se inuicem Hip. in l. infans, ff. de sicariis, Font,

1 Vide Alfonsium Castrum, li 2. de iusta hæreticoru punitione, ca. 10. & 11.

natur: cum scriptū sit lege diuina: non portabit iniquitatē patris filius, nec econtra. 1. q. 4 c. 1. & 2. itē lege humana canonica & ciuili scriptū est, peccata suos auctores, nō alienos tenere debere. C. de pę. l. sancimus, extra de his q̄ fiunt a ma. par. c. q̄litū, itē expressū vr̄, q crimen paternum vel pęna paterna nullam maculā filio infligit, ff de pę l. crimen. Ad hoc dicas, q atrocitas delicti aliqū pœnam facit infligi alijs ob delicta parentum, ut hic, & extra de pœ. c. felicis C. ad leg. iul. maiest. l. q̄squis. Sed per hoc adhuc non respondetur contrarijs? Dicas sic, q ideo filij puniūtur, quia in eis paterni criminis exēpla metuūtur, vt d l. quisquis Sed ista ratione cōsiderata videtur, q ex quocumque publico crimine pœna paterna deberet filiū afficere, sed hoc ñ est verum, ut in contrarijs. Potes 1 igitur meo iudicio probabilius respondere, q hoc contingit non ut principaliter puniatfilius propter crimen patris, cum sit innocens: sed cum pater terreatur ob affectum paternum in pœna filij magis quam in sua, vel quam ipse filius, ff q met. cau. l. isti quidem, ad plus puniendum patrem nedum in seipso, sed & in filio, in certis criminibus sic statuitur: licet occasionaliter filius puniatur, ut & pater arceatur a talibus criminibus cōmittendis, cogitans de pœna nedum sibi, sed, & suis filijs infligendis: Sic est videre de sententia interdicti quæ ob culpam domini temporalis fertur in subditos, vt nedum in se, sed in subditis, ad quos tenetur affici, sentiat se punitum, & ut citius a tali culpa committēda propter hoc arceatur, extra de off. deleg. sane quia. de spon. non est. Reliqua dic, ut no. 1 q 3. in summa, & per Gar. extra de usur. c. usurarum, lib. 6.

bus, [a] & etiam immunitatibus realibus, [b] & personalibus, priuilegiis, & indulgentiis quibuscunque sub quacunque forma verborum ab [c] Apostolica sede concessis ex tunc [d] penitus careant: Vasalli, [e] & homines a iuramento fidelitatis, & alia quauis obligatione, quibus tenentur eidem, sint penitus absoluti. [f] Feuda [g] quoque, iura, honores ac officia, & alia quæcumque bona immobilia, quę in dicta prouincia Marchię, & alibi vbicumque a prædicta Romana [h] obtinent Ecclesia, sint eo ipso [i] penitus [k] confiscata: [l] Aliis [m] verò feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quę a quibuscumque aliis [n] tenent ecclesiis, sint eo ipso [o] priuati: quę sic ad easdem ecclesias libere [p] reuertantur, quod de illis earum rectores pro sua voluntate [q] disponant: [r] mobilia [s] vero bona ipsius [t] concedimus fidelibus occupanda. [u] Illud [x] nihilominus adiicientes nostrę huiusmodi sanctiones, [y] ut sic [z] delinquens excommu-

a ¶ Libertatibus.] Duodecima pœna.

b ¶ Realibus.] idest rebus concessis, ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. permittitur. de cens. l. ætatem, §. reb. & tales libertates summouentur isto casu, licet alias duraturæ forent de sui natura, etiam persona extincta, ut in dictis iuribus, cum suis similibus.

c ¶ Ab Apostolica sede.] sed pone, q ab alia, sed tales libertates, uel priuilegia fuissent isti concessæ, uidebuntur ne hic sublatæ? Videretur, q non, ut in simili dixi sup. in gl. per hæc uerba, & in glo. octauus modus, nisi inquantum diceres tale fore priuatum omnib. honoribus, quod ab alijs ecclesiis obtinebat, infra in uersu, alijs vero.

d ¶ Ex tunc.] postquam scilicet aliquem de prædictis offensæ modis commiserit

e Vasalli.] Decimatertia pœna.

f Absoluti.] concor. ad hoc, c. si fratrum, §. pen. & dic vt ibi dixi ad idem in lib. seu tit. hic finitur, lex circa princ. 15. q. 6. c nos sanctorum, ubi de hoc, & extra de hære. c. vlt. Et hic uidere potes quæ no. Inn. & Host. de dolo, & contu. c. ueritatis

g Feuda.] Decimaquarta pœna.

h Romana obtinente ecclesia.] vel ab aliis, ut statim sequitur.

i Eoipso.] .s. q aliquid de præmissis cōmissum fuerit.

k ¶ Penitus.] idest, in totum.

l Confiscata.] talis confiscatio bonorū confiscatorum dominiū transfert in fiscum absque aliqua traditione, ut, & alias, ff de publ. vecti. & cōmissis. l. cōmissa. ff. de incest. nup. l cū ancillis. in corpore, auth. e. tit. §. 1. coll. 3. de rap. mulier, §. vl. coll. 9. extra de hære. ca. cum secundum leges, cum simil. Quid autem de honorib. & officijs? dic quod sint confiscata, intellige de talib. honorib. & officijs, qui vel quæ secundū forte cōem vsum loquēdi patrimonialia censentur: si autem de illis honorib. & officijs intelligas, dices ipsa confiscata, i. ad fiscū ecclesiæ deuoluta, ut de illis in personis aliorū disponere possit, arg. tex. seq.

m ¶ Aliis.] Decimaquinta pœna.

n ¶ Alijs.] .s. ab Ecclesia Romana, quæ dicūtur uniuersalis ecclesiæ fore membra. 7. q. 1 Nouatianus.

o ¶ Eoipso priuati.] absque alia hominis sententia priuatoria, vt dixi sup. in glo. & sic non erit, & concordat ad hoc de elect. c vbi maius, §. ipsos insuper. & c. fundamenta, §. quod si secus, de pœn. c. felicis, lib. 6. & eod. tit. c. in quibusdam.

p Libere.] quasi dicat, absque aliqua contradictione illius de elect. ubi maius, §. ipsos insuper.

q Voluntate.] quasi dicat, illo etiam non uocato arg. de præben c. licet.

r Disponant.] sed hoc aliter intelligas, poterit ne talis de possessione talium bonorum deiici per viam executionis, vel occupationis bonorum absq; aliqua alia sententia declaratoria, q crimen fuerit per illum commissum? Dicas, q non, C. de iure fisci. l. vlt. lib. 10. extra de hære. c. cum sm̄ leges, sed talis sententia declaratoria promulgata, non est snia hominis necessaria priuatoria, ut prædixi: quia tunc statim succedit, & locum habet sententia iuris, & sic intelliguntur iura dicentia quem incurrere ipso facto bonorum confiscationem, de homic. pro humani. §. vlt. lib. 6. & in iurib. allegatis, in gl. talis confiscatio. Et si quæras quid ergo prodest quem ipso iure fore priuatum prius bonorum suorum dominio? Respondeo propter fructus medio tempore perceptos, quos restituere compelletur ff. de his quibus, vt indig. l. eum qui. & ita no. in corpore. auth. de incestu. nup. §. sancimus, coll. 3.

s Mobilia.] subaudi, vel mouentia: quia de illis idem est iudicium, ff. de uerb. sig. l mouentium.

t Ipsius.] .s. qui aliquid de præmissis commiserit.

u Fidelib. occupāda.] non ergo alijs, & sic uides bona alicuius ob sua demerita concedi per ecclesiam alteri occupāda, cū, & aliqū nedū bonorū, sed & personę talis occupatio concedatur, ext. de iudæ, c ita quorundā, & statim occupanti dn̄ium bonorū occupatorū acquirit vt alias. Insti. de rer. diu. §. itē ea quæ ab hostib. ff. de acqui. r. rum dom. l. naturalem, § vlti. cum similibus.

x Illud nihilominus.] Quarta pars.

y Sanctioni.] .i. pœnali constitutioni, quæ proprie sanctio appellatur, not. 1. dist. in summa.

z Sic delinquens.] .s. altero de modis sup. expressis.

a Excom-

nicationis [a] sententiæ, Vniuersitas [b] uero seu communitas, quæ deliquerit [c] in prædictis, eiusque territorium, & districtus interdicto [d] ecclesiastico subiaceant ipso [e] facto: A qua quidem excommunicationis sententia nullus ab alio, quam a Romano [f] Pontifice possit absolutionis beneficium obtinere, nisi dumtaxat in mortis articulo [g] † constitutus. Per [h] hoc autem non adimimus sæcularibus Potestatibus [i] facultatem utendi legibus [k] contra talem, quas aduersus sic [l] delinquentem catholici principes ediderunt. [m] Dignum etenim est, ut quos timor Dei a malo non reuocat, pœnarum [n] moles in eos exaggerata compescat. [o] Nulli &c. nostræ functionis, & sanctionis insuper, &c. Datum Auinion. viij. calend. Septemb. anno tertio.

TITVLVS XIII.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

¶ Taxatio gratiarum sedis Apostolicæ impetratarum tã cum clausulis consuetis, quam non cõsuetis hic continetur. Et quot litteras, quotque dictiones linea complecti debeat, declaratur, ad paupertatẽ respectus habetur. Cõtra trãsgressores pœna suspẽsionis ab officio usque ad sex menses, & quandoque priuationis imponitur, & ultra illam Abbreuiatoribus sentẽtiam excommunicationis Papa comminatur.

CAP. VNIC.

Cvm ad sacrosãctæ [p] Romanæ Ecclesiæ sinum [q] uelut [r] ad matris ubera referta dulcedine, [s] ac Romani Pontificis Christi vicarii successorisque [t]

a Excommunicationis,] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur, de sententia excom. ca. si quem, & est xvj pœna.

b Vniuersitas,] hic dicas vt dixi in c. si fratrũ, in verbo ciuitatibus, & no. extra de exces. præla. c. tanta.

c Quæ deliquerit,] põt ergo vniuersitas delinquere, vt hic, & de pœnis, si quis sua deute. §. ciuitas, Clemens v. de pœnis. ca. fęlicis. §. vlt. lib. 6. ff. quod met. cau. l. metum, §. animaduertẽdũ, licet nõ de facili. ff. de dolo. l. sed, & si ex dolo. § 1. in quib. de hoc: cũ de facili non consentiant ff. qđ cui. vniuer. l. 2. & de hoc no. de simo. dilectus. p Ber. & Inno. & plenius p Host. & de sen. excom. grauem. per Inno. & Host posterum.

d Interdicto ecclesiastico.] xvij pœna. Et signanter dicit ecclesiastico, vt denotetur quod quãdoq; subijcitur quis alij interdicto, puta q̃do sibi certũ officiũ, vel ministeriũ interdicitur. ff. d pœnis, l. more, §. solet, & l. vlt. C. d postu. l. 1. ff eo. ti. Imperatori quandoque interdicit solus ingressus ecclesiæ extra de sent. excom. c. is qui. de priui. ca. epõrum. li. 6. quãdoq; vero interdicitur, & ingressus alterius loci territorii, vel district⁹, ff. de interdi. & relig. l. te legatorũ, §. dubitatũ, & §. sequenti.

e Ipso facto,] & sic est canon latæ sentẽtiæ, non ferẽdæ. simi le de pœnis, felicis, li. 6. cum similibus.

f Romano Põtifice.] subaudi, vel alio per ipsum deputato, de senten. excom. ad eminentiam.

g ¶ Mortis articulo,] iste casus semper intelligitur exceptus, de senten. excom. non dubium.

h Per hoc autem.] Quinta pars. Et expone per hoc scilicet q sic, vt s. puniri uolumus taliter delinquentes.

i Potestatibus.] pro præsidentib. iurisdictioni sumitur istud uerbum ut in c. fratrũ, & c. Ecclesiæ Romanæ, ff. de ver. sig. l. potestatis.

k Legibus,] id est, pœnis per leges inductis.

l Sic delinquentem,] scilicet ut supra præmittitur in § nos igitur.

m Ediderunt,] super hoc tu curiose lector considera singulos modos offensæ supra expressos, & cõtra eorũ quemlibet pœnas in iure inductas iuxta facti uarietatẽ reperies, & per hoc patet, q punitus per iudicem ecclesiasticum, adhuc pro eodem delicto puniri poterit per iudicem sæculare. i. in extra de pœn. c. felicis §. per hoc quoque. 16. q. 1. c. placet. in fine. licet laicorũ puni tio primo spectet hoc casu ad iudicẽ sæcularem 14 q. 4. de presbyterorum, & no. 90. dist. c. placuit, in gl. vlt. 23 b. 5. c. sunt quidam Sed hoc principi ecclesiæ sic disponere forte placuit ob horrorẽ criminis, & dehonestationẽ factã ecclesię in personis, vt sup. dixi in gl. q̃tum est in illis, vel quia tales satis puniti non erant, illæ pœnæ potuerũt sup. addi, iuxta nota. extra de iud. c. at si clerici. In glos pe. ul. de hoc etiam dixi dicto c. felicis.

n Pœnarum moles,] id est multitudo, vel accumulatio.

o Cõpescat.] simile extra de vita, & hon. cleri. ut clericorũ, C. de emẽda. proptñ. l. 1. Zenzeli.

Cvm ad sacrosanctæ Potestatem cõstitutionẽ diuidere ĩ partes septem. In prima per modum cuiusdã hãrengæ, seu p̃ludii ratio constitutionis edẽdæ præmittitur. In secunda ipsa cõstitutio sup taxatione litterarum Apostolicarũ consuetis clausulis concessarum subiũgitur ibi, [Qua de re, &c.] In tertio clausularum insolitarũ in litteris appositarũ certa taxatio cũ moderamine tã p scriptura quã pro registro, quam pro Abbreuiatoribus annectitur ibi, [Si uero eisdem, &c.] In quarta litterarum in forma communi pauperum obtentarum taxatio subinfert ibi. [Hoc licet, &c.] In quinta quid de taxatione litterarum iustitiæ faciendum sit, statuitur, ibi, [Citra taxationem, &c.] In sexta ad ipsam cõstitutionẽ certum quid adiicitur ibi, [Ad hæc prædictæ, &c.] In septima trangressoribus constitutionis pœna infligitur ibi, [Cæterum ut prædicta.]

p Sacrosanctæ,] hic dicas ut dixi in c. sancta Romana,

q Sinum] id est, refugium, vel secretum simile verbũ, ff de proba l. quoniam testamentum.

r Velut,] pro tamquam ponitur.

s Dulcedine,] similitudinarie loquitur, sicut n infans suggendo ubera in sinu matris repleta dulcedinẽ repe[rit], sic quicũq; ad matris spiritualis Ecclesiæ sinũ recurrit, dulcedinẽ ex cõfidẽtia reperire sperat, ut eius uberib nutriatur, & eius auctoritate def[endatur], & a suis oppressionib. releuetur: quia non potest, nec debet mater filium suum obliuisci 8 q. 6 c. ad Romanam [...]

t Successorisque Petri.] simile 40. dist si uos, extra de translat. ca. inter corporalia, & c. quanto, & de iud. [...] Apostolicæ, §. nos autem lib 6.

Vniuersitas delinquere potest.

Interdictum varias habet species.

† Quæ ĩmortis articulo est casus alia est casui reserua. tio. vide con c. Trid sess. 14. c. 7. de casuu reseruatione.

Iudex sæcularis puniet etiam punitum, p iudicem ecclesiasticum. Et de hoc articulo vide glene Antoniũ Gomeziũ Tomo. 3 variar. resolut. ca. 2. nu. 10.

Diuisio textualis.

Petri clementiam, tamquam ad patris [a] plenam prouidentiam pietatem [b] orbis [c] terrarum, & qui [d] habitant in eo gratiarum [e] spe [f] assidue confluat vniuersi; indignum credimus nostris fore temporibus [g] vt quibus nos, & Ecclesia ipsa exuberamus in gratijs [h], deficiamus in [h] donis, ne murmurandi inde præstetur occasio [i], vnde gratitudine [k] necessitas [l] aderat collaudandi: ne ve [m] scriptura [n] reddat onustum [o], quod liberalitas [p] fecerat gratiosum. Qua [q] de re circa litterarum [r] nostrarum scripturā, registri [s] quoque nostri, necnō Abbreuiatorum Romanę curiæ notas, illam in taxando volumus moderationem [t] apponi, qua [u] personæ, quibus gratiæ huiusmodi conceduntur, se gratias ipsas ab Apostolica sede liberaliter [x] sentiant consecutus, ac litterarum ipsarum scriptoribus, registri etiam nostri notarumque Abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore [y] desudant, de suo labore congrue satisfiat [z]. ¶ Ad tollendos igitur excessus [a] difficultates [b], circuitus [c], & anfractus, qui possent ex varijs litterarum Apostolicarum taxationibus [d] prouenire: sancimus [e], vt modus subscriptus in

Vinculo multiplici hoĩes sūt adinuicē alligati.

a ¶ Patris.] consilium salutare pro liberis capientis, ff. de adulte. l. nec in ea. §. ius occidendi.

b ¶ Pietatem,] multiplex est uinculum quo homines adinuicem alligantur: Primum est pietas, inter patrem & filium spiritualem, ut hic, 2. q. 6. ad Romanum, 1. extra de exce. pia. li 6. illud idem potest dici esse in patrē, & filium carnalē, procedens a parente in filium. C. de neg. ge. l. 2. ff ad auel. l. nec i e. circa fi. 5. q. 2. nō osculatur, uel procedēs a filio in patrem, ff. de cura. fur. l. furiosa, C. de pa. po. l. filius. Secundum est inter eos amor seu dilectio singularis. C. d cur. fur. l. vl. ff qd met cau. l. isti quidem, & dicto c. non osculatur. Tertium est inter hominem, & hominis officium, ff de seruis export. l. seruus q. C. de neg gest. officio, ext. de testa c. cū in officiis, Quartū est obsequium inter libertū & patronū, ff. & C. d obse. in rub. & dic. l. officio. C. q pet. tu. l. patroni. Quintum est pietas inter sāguine coniunctos. C. de suspe. tu. l. pietatis. Sextū ē reuerētia inter inferiorem & superiorem, C de of. rec prouincię. l. potioris, de of diuer. iu. l. sciant principes, extra de of. deleg cap. 1. lib. 6. Septimum est illa eadem reuerentia vel honor inter iuniorem & seniorē ff de iur. immu. l semper, 15. q. 1. c. contra statuta, 93 dist. c. a subdiacono Octauum est obedie..tia inter subditum & prelatū 2. q. 6. c. qui se. extra de ma. & obed c. 2. & c. oēs, Nonū est fidelitas inter vasallū & dominū, in lib. feu de forma fidelitatis, & per quos fiat inuestitura, circa fi. 22. q. 5. c de forma. Decimū est disciplina seu correctio inter discipulū & magistrū, ff ad l. Aquil l sed & si quicū que, §. vlt. extra de sen exco. cū volūtate, §. fi. Vndecimū est beneficiū inter homines, ff como. l in cōmodato, §. sicut. extra, eo tit. c. 1. Duodecimū vero est religio inter Deū & hominē, ff. de iust. & iur. l. veluti. De his etiā notaui extra de reg. iur. c. non est sine culpa. lib. 6.

c Orbis terrarum.] idest viuentes, & in eo habitantes: mundus enim de se quid inanimatum existens cōfluere non potest, & expones verbum, & quod sequit pro idest, simile in c dictum, & ibi dixi.

d Qui habitant in eā.] sumitur ex psal. Dñi est terra.

e Gratiarum.] scilicet consequendarum.

f Spe.] sperat igitur vniuersim a principe gratiā consequi, vt hic, simile C. de offi. præfe præto. in nomine Domini, §. penul.

g Temporibus,] cum ipse princeps petentibus se exhibere consueuit liberalem extra de rescri sedes Apostolica, & sibi in donando mensuræ immensitas est, in corpore authen de non alie. tut permu. reb eccl. §. ū minus, colum. 2.

h In donis,] hanc enim sibi quodāmodo nobilitas legem imponit, vt debere se quod sponte tribuit existimet, & nisi in beneficijs creuerit, l. ipsa multiplicādo, nihil se prestitisse putet, extra de dona. c l.

i Occasio.] ad quam frequēter impinguntur qui scrupuloso corde sine causa mouent, 16. q. 7. decimas.

k ¶ Gratitudine,] exponi potest, i. gratiæ factione: gratia enim facta eam recipientem impellit ad laudum relationem: cum facientis eam debitor existat ad antidora, ff. de fur. l. si pignore, §. 1. de peti. hære. l sed & si lege cōmissoria, §. cōsuluit, & arg. ff. mā. l. si uero non remunerandi, §. idē Papinianus Vel dic, gratitudine, id est, gratiarum redditione.

l ¶ Necessitas aderat,] ex instinctu naturæ puenit ista necessitas, ut beneficienti benefacere quis cogatur, ut iurib. sup. in gl prex. allegatis. ex hoc dici cōsueuit, quod est beatius dare quā accipere. 16 q. 1. c. pdicator. extra de celeb. mis. cū Matthæ.

m ¶ Ne ve.] expone, ve, pro vel.

n ¶ Scriptura,] scilicet recipienda ad pbationē gratiæ prius factæ.

o ¶ Onustum.] id est onerosum. simile de elect. vbi periculum maius, in prin lib 6.

p ¶ Liberalitas,] scilicet conferentis.

q ¶ Qua de re.] Secūda pars.

Registrū facit vt ...

r ¶ Litterarum nostrarum scripturas.] idest quæ fiunt de litteris nostris.

s ¶ Registri.] in quo omnes litteræ gratiosæ registrantur, vt ad ipsum publicam fidem facturum recursus habeatur, si principales litteræ deficiant, vel esse falsæ dicamur. arg extra de præscr. ad audientiam. C. de fid. instr. auth. ad hoc.

t ¶ Moderationem] restrictionem denotat istud verbum, non laxationem, extra de ver sig c. vlt.

u ¶ Qua.] idest, per quam.

Gratia gratis dari & accipi debet.

x ¶ Liberaliter.] quasi dicat nihilo dato pro illis: aliās enim gratia si non gratis datur vel accipitur, gratia non est. 1. q 1. c. gratias.

y ¶ Labore desudant] vnde remuneratione digni sunt in corpore auth de iudi. § ne autem. col. 6. 12. q. ecclesiasticos, C de offi. præfec. præto. l. in nomine domini, §. pe. de prin agen. in re. l. agentes, lib. 12.

Mercenarius mercede dignus est.

z ¶ Satisfiat.] Dignus est enim mercenarius mercede sua iuxta Verbum Euangelij, & in corpore authen. de iudic. §. ne autem nec fraudari denario diurno debent in vinea Domini operantes extra de magi. cap. super specula.

a ¶ Excessus.] qui per scriptores metas rationis excedentes, in exigendo salario pro scripturis frequenter committuntur, de rescrip. statutum, §. notarium, lib. 6. C. de iure fis l. facultas, lib. 10.

b ¶ Difficultates,] quia forte gratiam obtinentes de difficili cum illi super petit salario conuenirent.

c Circuitus.] simile, ff. de condi. indebi. l. dominus in testamento.

d Taxationibus.] quæ quandoque maiores fieri consueuerunt pro vnis litteris quàm pro alijs, iuxta factæ gratiæ qualitatem.

Sanctio est pœnalis constitutio.

e Sancimus.] idest sub certa pœna statuimus. Sanctio enim proprie dicitur pœnalis constitutio 3 dist. in tum ma, cum ibi not.

a Litera gratiæ.] idest, quæ fit de gratia: ipsa tantum gratia fit verbo, sed litera fit ad eius probationem: quæ si placet, prosequere, ut dixi in c. sedes Apostolica, §. verbum, in verbo, literas, de rescri. c. literas. cle. 5.

b ¶ Cõsuetis.] iuxta morem, & stylum curiæ Romanæ.

m ¶ Non communes.] idest, non consuetæ communiter apponi.

n ¶ Apponantur.] vel quia in supplicatione manu propria signata, vel in sua gratia proprio motu facta, erant insertæ clausulæ tales.

huiusmodi taxationibus obseruetur: videlicet, quod litera[a] gratiæ cum clausulis consuetis[b] super canonicatu, & præbenda, & alio beneficio ecclesiastico, cum cura, vel sine cura, uacante, vel vacaturo: etiam si dignitas, officium, vel personatus existat, decem Turonen.[c] grossis, & non[d] ultra taxetur: executio[e] vero eiusdem[f] duodecim[g] Turonensibus, & non vltra taxetur: & idem in[h] similibus literis beneficialibus gratiosis, puta super Prioratu aliquo, administratione, &[i] huiusmodi, ac executorijs earundem seruari debebit.[k] Si[l] vero eisdem literis gratiæ, & executorijs earundem (vt supra) aliquæ clausulæ non[m] communes, vel insolitæ apponantur,[n] circa taxationem[o] clausularum huiusmodi congrue poterit sic distingui, uidelicet, quod non habeatur consideratio in eisdem[p] maioris, vel minoris gratiæ eius[q] quod conceditur, nec quod ipsius[r] sint maiores, uel pauciores fructus, redditus, & prouentus, & ex hoc plus minusve taxetur,[s] sed habeatur in taxando illa cõsideratio ad[t] laborem, vt scilicet longior scriptura magis,[u] & minus[x] breuior[y] æstimetur:[z] hoc tamen circa huiusmodi clausulas apponendas addito moderamine in taxando, ut si scriptura clausulæ appositæ[a] non faciat[b] lineam, nec ipsa clausula[c] literæ taxationem augumẽtet.[d] Si uero per[e] se, uel saltem alijs[f] addita clausulis faciat lineam[g] in quarta parte Turonen. grof. taxetur,[h] & sic pro qualibet[i] linea huiusmodi additæ clausulæ

c ¶ Turonensib. grossis.] i. argenti, sic vulgariter appellatis ad differentiam Turon. paruorum.

d ¶ Non vltra.] non prohibet quin ad minorem numerum Turonẽsium possit taxari, sed quod vltra nõ fiat: sic alias est uidere in simili, C. de dila. l. 1. & hoc si partes conueniant de minori, argum. ff. de noui ope. nunc. l. 1. §. inde quæritur, sed si non conueniant, ad minus debetur illa taxatio curiæ.

e ¶ Executio.] idest, lfa executoria, quæ executoribus gratiæ dirigitur.

f ¶ Eiusdem.] gratiæ.

g ¶ Duodecim Turonen.] plus ergo litera executoria taxatẽ, quam gratiosa, cum plus de litera sit in illa quam in ista: cũ gratiosa de verbo ad verbum inseri consueuerit in effectu in executoria: quare pro maiori labore scripturæ maior fuit taxatio facienda. Quid igitur si literæ tales fiant currẽte existente in regimine, in qua talis moneta cursum non habet? Vel quid si ipsa in vsu cursum habere desijt ob uoluntatem regis francorum eam facientis: de qua moneta fiet tunc taxatio? Dicas, quod de moneta currenti fiet taxatio, iuxta ualorem, & numerum Turonen. grossorum: argum. de censi. cap. olim cum canonicis, & pro hoc facit quod no. ff. de pig. act. l. eleganter, §. qui reprobos, & quod dixi extra de mag. cum sit minus, in verbo. Turonensium Et si a me quæras quare decre. conditor, talem numerum Turonensium præfixit pro illa taxatione, non ampliorem, vel pauciorem? Respondeo quia sic sibi placuit? Vnde est pro ratione uoluntas, ff. de consti. prin. l. 1. & talem numerum pro labore ratus est sufficere. arg. C. de temp. in integ. restit. l. superuacuam, nam maiorem numerum, vel pauciorem statuere potuisset: vnde hic certa ratio reddi non potest, sicut nec in alijs iuribus positiuis. ff. de leg. l. non omnium.

h ¶ In similibus.] nam de similibus idem est iudiciũ, 10. col. de pace iura. firm. §. vlt. extra de confir. vti. cum dilecti cum similibus.

i ¶ Et huiusmodi.] puta obedientia, personatu, uel officio, & similibus forte consuetis regularibus assignari.

k Debebit.] i. ut literæ gratiæ & executoriæ xii. Turonen. & ultra taxentur.

l Si uero.] Tertia pars.]

o ¶ Taxationẽ clausularum.] non dicit literarum: quia illa remanet taxata per textum præcedentẽ: & vltra taxationem illarum restat amplior facienda taxatio insolitarum clausularũ: per hunc textum sequentem.

p In eisdem.] s. taxandis clausulis.

q Eius quod conceditur.] idest, siue maius siue minus sit hoc quod conceditur: cum per eius maioritatem, vel minoritatẽ scribens, vel dictans clausulã, plus minus non laboret.

r Ipsius.] s. quod cõceditur.

s Taxetur.] cum maioritas, vel minoritas prouẽniuum maioritatem, vel minoritatem laboris non inducat.

t Ad laborem.] scilicet toleratũ pro scriptura, vel dictamine clausularum.

u Magis.] idest, maioris laboris.

x Minus.] idest, minoris laboris.

y Breuior.] s. scriptura.

z Æstimetur.] cum naturaliter maior labor in prolixiori subeatur.

a Appositæ.] scilicet non communis, vel insolitæ, ut supra.

b Non faciat lineam.] s. completam.

c Clausula.] .i. non communis, sed insolita.

d Augmentet.] apparet ergo ultra taxationem literarum, quod habeatur respectus de facienda taxatione, vel non facienda clausularum, ut sup. dixi.

e Per se.] .s. solam.

f Alijs.] intelligendum videtur communibus, cum indefinite loquatur.

g Lineam.] .i. integram.

h Taxetur.] & illius chartæ taxatæ forte fit solutio de moneta minuta, nõ quod quarta pars Turon. diuisi soluatur, quia forte desineret cursum publicum habere: mutata enim forma publica in Turonensi grosso apposita, iuxta legem primam, ff de contrah. emp. & ven. ipsa substantia Turon. mutata censetur, ff ad exhib. l. Iul. § si quis, & sic ex tunc reprobus reputatus non liberaret soluentem, ff. de pigno. act. l. eleganter, §. qui reprobos.

i Pro qualibet linea.] quasi uelit dicere, si per lineæ talis partem additam alij illa reddatur completa, & per aliam partem sui alia completa reddatur, qualibet de sic completis pro quarta parte Turonen. taxabitur.

Benedict... de Gu. Pa... in decisi. q. 492. al... elegantẽ Bar. in l. Pau. ff. de sol. ego ad ... Pet. de Anc. in cle. ... de deci. §. ... prædictis, ... in casu. quẽ uide, & Bar. Alex. de ... col 5 4. cum quid. ... pet. ... c. gro, ... iuciurã. ... pœna ex ... tal ... monetã, ... Bar. l. le ... Cor. ff. de ... Fon.

in taxando quarta pars gros. Turonen. addatur, & si [a] quid superfuerit, [b] & minus linea, illud superfluum nec taxationem immutet. [c] Lineam [d] autem quæ centum [e] & quinquaginta literas, seu xxv. continet dictiones, intelligi volumus in [f] hoc casu, & ut taxatio huiusmodi (dum [g] exempla ponuntur) quodam modo procedat, inserta illa [h] clausula, verum ne sub eo prætextu, & cætera: quæ quatuor [i] continet lineas, vno Turon. grosso taxetur. [k] Illa etiam clausula, [l] præbendam vero ac dignitatem, quæ cum [m] acceptione reseruat, [n] quæ quattuor, & paulo [o] plus continet [p] lineas, vno Turonen. grosso taxetur: & in similibus [q] clausulis additis secundum linearum numerum idem [r] fiat. Eandem [s] taxationem cum moderamine [t] antedicto quo ad præfatas literas [u] in registro nostro seruari [x] uolumus cum fuerint registrandæ. Eandem etiam taxationem quoad præfatarum literarum notas, scilicet gratiæ, cum antedicto numero Abbreuiatores obseruant. [y] De executoriis vero huiusmodi gratiarum Abbreuiatores ipsi, etiam si clausulæ non communes vel insolitæ apponantur [z] eisdem, duos [a] tantum recipiant Turon.

¶Hoc [b] licet sic [c] in taxatione prædictarum [d] literarum obseruari velimus, in forma tamen pauperum deferri volumus paupertati, [e] & nostram taxationem in [f] illa, uidelicet octo Turonen. [g] gros. inuiolabiliter [h] obseruari: nam beatum fore uirum, qui super pauperem, & egenum [i] intelligit, [k] verbis propheticis [l] edocemur. [m] ¶Circa [n] taxatio-

a ¶ Si quid.] idest, aliquid.
b Superfuerit.] vltra lineas per illam additam completas.
c Immutet.] q. d. illo superfluo, reputato modico pro ipso nec plus nec minus, arg. de consec. d. 2. c. reuere, ff. de in integ. rest. l. scio.
d Lineam.] .s. per quam solam vel aliis redditam fit ultra taxationem literarum alia taxatio.
e Centum, & quinquaginta literas.] sed hoc qualiter esse potest, cum in alphabeto vel alibi non reperiantur tot diuersæ literæ? Dicas forte intelligendum de literis alphabeti, quæ reiteratæ complere poterunt talem numerum.
f In hoc casu] istud sic fuit inductum ad vitandas multas fraudes, quæ per scriptores, vel dictatores committi possent scribentes, vel dictantes in pergameno stricto, vt sic clausula per se lineam faceret, vel aliis addita illas compleret. Quid igitur si linea pp membranæ strictu ram non continet istum literarum numerum, nec etiam dictionum, fiet ne aliqua taxatio de illa, vel nulla? Credo ipsam faciendam de multis lineis coadunatis illum numerum apprehabentibus & non vltra: aliàs labor scribentis, vel dictantis sine mercede remaneret: quod esset contra mentem huius constitutionis, ut sup. dixi. & gratiam obtinens de alieno labore rideret, quod esset contra omnem æquitatem, & præstat ad hoc arg. extra de censi. c. procuratores.

Labor non debet esse sine mercede.

g Dum exempla ponuntur.] proposita enim exempla facti, cum pateant oculatis, ueritas oculata fide magis quàm per aures animis hominum infigitur, instit. de gra. cog. § vlt.
h Illa clausula.] quæ quandoque in literis Apostolicis apponitur.
i Quatuor continet lineas] idest continere pōt probabiliter, & uerisimiliter iuxta communem scribendi modum: aliàs enim de tam gracili litera posset esse scripta, vel in tam amplo, & extenso pergameno, & ipsas quatuor lineas non contineret, nisi tu diceres hēndum fore respectu ad lrarum, uel dictionum numerum, sup proxime designatum: vnde facit iste textus ad id, quod ibi dixi.
K Taxetur.] vt sic qualibet linea de quatuor pro quarta parte Turonensis taxationem recipiat, vt sup. dicitur.
l Clausula.] quæ quandoque etiam in literis Apostolicis apponitur.
m Cum acceptatione.] idest cum ptāte acceptandi.
n Reseruat.] .i. beneficium conferendum illi, cui gratiā fit.
o Paulo plus.] de quo nulla taxatio fit, ut supra.
p Continet lineas.] hoc dicere potest, vt sup. proxime super hoc dixi.
q Similibus clausulis.] aliis ab illis proxime expressis gratia exempli.
r Idem fiat.] vt pro qualibet linea fiat taxatio quartæ partis vnius Turoñ. pro modico aūt plus taxatio non mutetur.
s Eandē taxationē.] .s. quæ facta est tam de literis gratiosis, quam executoriis, su. in §. quia de re.
t Moderamine antedicto.] sup. in verbo, hoc autem.
u Literas.] .s. gratiosas, & executorias.
x Seruari uolumus.] .s. vt literæ gratiæ ultra decem, executoriæ vero vltra Turon. xiij. non taxentur.
y Obseruēt.] .s. vt literæ gratiæ ultra x. Turon. non taxentur vltra eā taxationē clausularū insolitarū iuxta dictū moderamen.
z Apponantur eisdem.] in salario ergo percipiendo per Abbreuiatores de literis executoriis nō distinguitur, an ipsæ clausulas solitas cōtineant: ratio huius pōt esse: quia cū taxationē habeant de literis gratiæ, & ultra pro clausula insolita apposita amplius super hoc in executoriis laborare non hēat super nouo dictamine abbreuiationis faciendæ.
a Duos tantum.] nō ergo plures.
b Hoc licet.] Quarta pars.
c Sic.] vt dictum est in §. præcedenti, si uero.
d Prædictarum literarum.] .s. gratiæ.
e Paupertati.] No. rationem paupertatis hēri in taxatione salarii, sicut, & alibi in taxatione procuratoris, extra de censi. cum instantia. & c. procurationes, & in exactione mulctæ pecuniariæ, ff. de off. præt. l. illicitas, §. vltim. & in examinatione iudiciali facienda de eius causa in corpore auth. de man. prin. §. sit tibi, col. 2. & in ap. per eum in scriptis emittenda, ff. mandati. l. si procuratorem. §. si ignorantes, & in multis aliis quæ sollicitus indagator per se poterit inuenire.

Paupertati[s ratio]nō in mult[is] est habēda

f In illa.] .s. forma.
g Octo Turonen.] hic potes dicere, quod dixi in parte secunda super taxatione decem, duodecim, Turonen.
h Inuiolabiliter.] quasi dicat ultra aliquatenus taxatio nulla fit.
i Et egenum.] .s. releuandum, potissimè ne fame pereat, aliàs non releuans ipsum necare dicitur quo ad Deum, 86. dist. c. pasce. ff. de lib. agno. l. necare, 47. dist. c. sicut hi.
K Intelligit.] idest, intendit, & operam dat.
l Propheticis.] .i. prophetæ Dauid.
m Edocemur.] in psalmo, Beatus qui intelligit.
n Circa taxationem.] Quinta pars.

nem autem litterarum [a], quæ per audientiam transeunt, nihil ad præsens aliud diximus ordinandum, sed rationabilis [b] modus obseruatur in illis qui solitus est hactenus obseruari, maxime [c] secundum taxationem litterarum ipsarum, quæ in libro [d] Prouinciali inuenitur esse conscripta. In quarum taxationibus litterarum [e] ex causis rationabilibus [f] sustinemus, vt Turonẽsis gros. quamdiu scilicet Romana curia extiterit citra montes, Romanino [g] succedat. Cęterum vbicunque [h] de Turonens. grosſ. in taxationibus prælibatis fit mentio, intelligi volumus quamdiu curia [i] fuerit citra [k] montes.

¶ Si vero vltra montes Romæ s. vel in alijs locis vel Italiæ partib. curia ipsa constiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turon. ponatur. [l]

¶ Ad [m] hæc prædictæ nostræ adiicimus [n] sanctioni, vt si forsan (quod quandoque [o] contingit) eueniat, videlicet quod nō culpa [p], negligentia [q] vel defectu scriptoris, vel ex ignorantiæ [r] cęcitate, aut corpore desi-

a Litterarum.] s. de iustitia.

b Rationabilis.] quasi dicat non excessiuus, & onerosus, nec nimis ēt mollis seu delicatus, iuxta illud: Nec onerosius creditor, nec delicatus debitor audiendus est, ff. de pig. act. l. seruos, in fi. Vel dic melius rationabilem illū dici, qui solitus est obseruari, vt seqt. vñ facit p hoc in arg. ꝙ in talibus similib. taxationib. standum sit ei qđ solitum est seruari, ad hoc extra de offi. ord. dilectus, de sen. excom. venerabilibus, §. deniq. li. 6. C. de ve. vniuer. ff. de decr. ab or. fa. l. vl. ad munic. l. de iure. cum ibi no. de admi. tu. l. sine hærede, §. Lucius, de elect. l. si fundus, sicut in alijs stylus & consuetudo curiarum locorū singulorū seruandi sunt circa processus, argu. optimū ad hoc C. de ve. iur. enu. l. 1. §. sed & si q leges extr. de const. ex litteris, ubi de hoc per Hostiē. de const. ex litteris, vbi ni: & per Inn. de off. leg. c. quod translationem.

c Maxime.] innuit per hoc ꝙ seruanda esset solita taxatio etiam in litteris, quarum taxatio scripta non reperitur in libro Prouinciali.

d In libro Prouinciali.] in quo libro contineri vidi verba quæ sequuntur: Circa salarium scriptorum duximus prouidendum, ꝙ scriptores pro litteris quas scripserint vltra taxationem infrascriptam nil exigant vel etiam sponte oblatum recipiant: & si quis contra fecerit, dans & recipiens excōmunicationis sententia sunt adstricti. Taxatio autem pro litteris scribendis talis est. Pro litteris simplicib s super terris, & rebus alijs, &c. super vsuris, super iniectione manuum, super reuocandis alienatis, super monachatum, sex denarios vsualis monetæ: pro litteris in quibus consueuit poni, præterea, uel ijdem quoq. vel alios, nouem denarios. pro litteris super defectu natalium, ix. denarios: pro simplici confirmatione uel protectione, quæ bullanda est serico, xij denarios: pro confirmatione, & protectione in vna littera, xviii. denarios: pro littera super absolutione monachorum, xviii. denarios: pro litteras, qm̃ vt ait Apostolus, dāda cathedralib ecclesiis & alijs magistris collegiis, quæ cum maiori diligentia est scribenda, ii: solidos: pro priuilegiis, x. solidos. Aliàs autem in quib. certa & gñalis taxatio scriptis redigi non potest, propter diuersitatē ipsarum, distributores, qui pro tpe fuerunt, habita consideratione ad alias taxatas prout eis melius videbitur, melius taxare studebunt, & taxationem ipsarum tam impetratores quā scriptores sub pęna eiusdem snię obseruabunt: scriptores qui rescribendas gratias, gratis non rescripserint añ quam alias incipiāt scribere, eadem excōicationis sententia sint ligati: scriptores qui litteras curiæ non scripserint antequā alias incipiant scribere, per septē dies a scripturę officio sint suspensi. Verum si litteræ curiales, & rescribendæ gratis scribendę simul occurrant, negotium semper curiæ præferatur. petitionarii vero vltra x. solidos nihil exigant pro aliqua petitione formanda. Sed & J. quātitatē eādē, pũt negotii exegerit qualitas, & labor exposcerit salariū sint contenti: si vero negotiū multū fuerit intri-

Salaria scriptorū sunt ī libro prouinciali cōprehensa.

carum, ad cuius expeditionē labor & peruigil diligentia requirantr, tunc vltra dictam quantitatem, J tamen 20. solidos taxatur salarium arbitrio notarij, quem impetrans duxerit eligendum. Facit aũt iste tex. in ar. ꝙ scriptura antiquorum librorū facit fidē, & super hoc vide qđ no. tam per ordinarios, quàm p extraordinarios glossatores, extra de prob. cum causam.

e Litterarum.] scilicet, quę per audientiam transeunt, quæ propter lega. non consueuerunt.

f Rationabilibus.] forte ideo, quia Romaninus in tāta abūdantia non reperitur in loco curiæ citra montes existentis sicut Turonensis grossus. Vel quia forte nō sic publicum cursum habet sicut Turonensis grossus, & forte difficilius esset litteras obtinentibus Romaninū soluere propter sui raritatē quā Turonēsem grossum, cum omne rarum dicatur carum, in auth. de consul. §. quantumcunq in fin. col. 4. 59. dist. c. si officia, in fin. 14. dist. c. legitimus.

Rarum est carum.

g Romanino.] id est pro Romanino Turonensis grosſ. ponatur.

h Vbicunque.] vt est uidere in taxationibus litterarum gratię & executoriarum. s̃ in d. § qua de re. vel in taxatione clausularum solitarum, ut s̃. in §. si uero, uel in taxatione registri uel Abbreuiatorum, ut in eodem, §. uer. eandem, uel in taxatione litterarum in forma communi, ut sup. proxima

i Curia fuerit.] quæ ubi uideatur esse, uideas quod no. in c. Execrabilis. in uerbo, Romanæ Ecclesiæ, & in c. Ad onus.

k Citra montes.] sicut nunc de præsenti existit.

l Pro Turonensi ponatur.] forte quia ibi Turonensis nō sic publicū cursum habet sicut Romaninus, uel forte ex aliis causis, quas dixi statim in glos. forte ideo.

m Ad hæc.] Sexta pars.

n Adiicimus sanctioni.] simile de uit. & honest. cler. c. quoniam, §. vlt. clem. 5.

o Quandoque contingit.] vnde ad hoc ius aptandum fuit in corpore authen. vt debi. ma. & credi §. quia vero, colla. ff. de legibus, l. nam ad ea. de lib. lega. l. legaui.

p Non culpa.] vbi ergo culpa uel aliquod de sequentib. interuenirēt in personam scriptoris: expensis eiusdem, non Abbreuiatoris esset littera rescribenda.

q Negligentia.] nouerca eruditionis dicta, 83 di c. nihil, ut pote cuncta lædente, in corpore auth. de q § hęc omnia col. 6.

r Ignorantię cęcitate.] No. ignorantem dici cęcum. vnde & scribitur: quoniam quidam ignorantiæ nubilo turpiter excæcati: nec mirum: quia ignorantia mater dicitur cunctorū errorū, 38. dist. c. ignorantia, & scripturarum ignorantia Christi dicitur ignorantia, vt 100. distin. c qui iuxta, & qui ea quæ Dei sunt, nesciunt, a Domino nesciuntur: iuxta illud, ignorās ignorabitur, 100. dist. c. qui ea, & hæc uera de illis qui habēt a quo discerent, sed dare operam noluerunt: in aliis n. secus 36. dist. §. verū, & arg. ff. de bo pol. l. in bonorū, quis ordo

Ignorās cæcus dicitur.

in bonorum possessionem seruetur l. vtile, § vlti de iur. & fa. igno. l. regula. §. sed iure. §. vtile, C. de ingen. manu. l. si auia tua.

a ¶ Desidiæ.] id est pigritiæ non adhibita circumspectione seu diligentia.

b Occupatione.] s. nimia aliorum negotiorum, quæ frequenter neutrum de agilibus bene agi permittit. C. de assesso l. nemo. 15. q. 1. presbyteros, de simili occupatione habes in corpore auth. de tabellio. § & non fingant. col. 4. extra de sent excom. si aliquando.

c ¶ Distractione.] s. aliqua ad alios cogitatus. perdit enim memoriam bene agendorum mens alienis distracta cogitationibus, ar. 83. di. c. nihil. ff. de c. & postlimi. re uer. l. nihil nec sufficit aliquid legere nisi addit & intelligere, vt dixi in decret. quia quorundam, §. nos autem. Vel dic distractione animo abbreuiandi, sicut dici consueuit quem so re distractum ab actu consueto vel exercitio puta lecturæ, vel alterius operis explicandi, quod sicut per exercitiũ suscipit incrementum C. de re mil l. milites lib. 12. ff de leg. 3. legatis ser uis, § ornatricibus, sic & per contrarium suscipit detrimentum. ar. ff de iure fil l. non intelligitur, § diui fratres.

Lectura per exercitiũ suscipit incrementum.

diæ [a] vel ex occupatione [b], distractione [c], aut alia quauis occasione [d] Abbreuiatoris, qui notam ex qua littera grossa [e] procedit [f], inepte [g] formauerat, eadem grossa litteris gratis [h] fuerit [i] rescribenda; hoc ipsi scriptori [k], vel illi cuius [l] littera huiusmodi [m] fuerit rescribenda non noceat [n], sed Abbreuiatori [o] debeat imputari, intantum vt eidem scriptori Abbreuiator ipse satisfaciat [p] integre, iuxta taxationem [q] eiusdem grossæ litteræ rescribendæ.

Cęterum [r] vt prędicta, quæ a nobis pro vtilitate publica [s] sunt instituta salubriter, eo diligentiores sui [t] obseruatores inueniant, quo transgressores ipsorum maiori nouerint se pœna [u] percelli: statuimus, vt præfati omnes & singuli, tam litterarum nostrarum, quam registri nostri scriptores, quam Abbreuiatores notarum [x] ipsarum (quibus etiam Abbreuiatoribus [y] specialiter vltra infra scriptas pœnas quatenus prædictas [z] taxationes obseruent sub excommunicationis [a] pœna mandamus) qui contra præmissa fecerint, plus scilicet præfatas nostras beneficiales [b] litteras vel notas [c] ipsarum vel earundem [d] in dicto registro scripturas taxando, exigendo [e], vel recipiendo [f] pro ipsis, quam superius sit taxatum: vsq; ad semestre [g] tempus officio in quo sic [h] deliquerint, sint eo ipso [i] suspẽsi: Et si secundo [k] delique-

d Occasione] forte dolo, malitia, odio uel coruptione.

e ¶ Grossa.] id est, in grossum uel mundum redacta.

f ¶ Procedit ad instar publici instrumenti ex protocollo, nihil addito nilque remoto procedere habentis, in corpore auth de tabel. § illi quoque. col 4.

g ¶ Inepte formauerat] iuxta stylum Cancellarię, uel considerata qualitate negotii in grossam redigendi.

h ¶ Gratis.] id est nihilo exacto ab habente litteram Apostolicam obtinere.

i ¶ Fuerit rescribenda.] ad arbitrium Vicecancellarii, & Correctorum curiæ, qui ad hoc sunt propositi.

K ¶ Scriptori.] cui nihil imputari potest, si prout in nota reperit, illam scripsit.

l ¶ Cuius] id est ad cuius commodum.

m ¶ Huiusmodi.] s. inepte formata.

n ¶ Non noceat] quia nec scriptor expensis proprii. nec ille cuius est pro rescribenda ipsa aliquid dare tenebitur, vt statim innuitur.

o ¶ Abbreuiatori.] ex cuius culpa uel facto apparet littera rescribenda.

p ¶ Satisfaciat.] s. de suo.

q ¶ Taxationẽ.] de qua vidisti, s. in §. de qua re. & seq.

r ¶ Cæterum] Septima pars.

s ¶ Publica.] vtilitati singulorum de se præferenda, in corpore auth. de resti. & ea quæ parit, §. quamobrem. col 4. extra de postu. præla. bonæ, 1. cum similibus.

t ¶ Sui.] s. institutorum.

u ¶ Pęna percelli.] id est puniri: pœna enim unius metus est multorum. ff. de pęn. l. capitalium, §. famosos, C. ad l. Iul. repe. l. 1 & in ext. dierum.

x ¶ Notarum ipsarum.] ex quib. litteræ glossandæ procedunt, vt in § præcedenti, & sume. inf prædictas taxationes obseruent.

y ¶ Abbreuiatorib.] solum istis comminatiuum mãdatum sub pœna excommunicationis, & nõ aliis. Sed hoc forte ideo, quia ab eis priusquam à scriptoribus procedit taxatio, & exactio quam factam frequẽter indebite scriptores de facili sequuntur quare ipsis, vtpote huius mali auctoribus fit ista comminatio, argu. 86 dist. c. tant. 24 qu. vlt. c. qui aliorum, extra de ele. excõmunic latores, ff de ter cor. l. in hoc iudicium, C. ad l. Iul. de vi pub. l. quoniam multa. cum similibus.

z ¶ Prædictas taxationes.] factas sup in §. qua de re. & seq.

a ¶ Sub excommunicationis pœna] comminatio est, non sententia. C. comminationes vel epistol. l. interlocutio. no. extra de simo. c. sicut.

b ¶ Beneficiales.] id est ad assequenda beneficia concedendas.

c ¶ Notas ipsarum.] quæ in vulgari appellari consueuerunt minutæ.

d ¶ Earundem.] s. litterarum.

e ¶ Exigendo.] Exigere proprie est ab inuito extorquere, ff. de lega. 3. l. fideicommissa §. si rem, & quæ in frau. cre. leg pupillus.

f ¶ Recipiendo.] videtur intelligendũ et a sponte soluente, ut differat a uerbo præcedenti, & arg ad hoc extra de censi. c. exigit. de rescri. statutum, §. si quid autẽ, lib 6. considerata potissime utilitate publica ob quam presens constitutio emanauit: vt sup. & est expressum in libro Prouinciali, de quo sup. est facta mentio superius in §. qua de re. & sequenti.

g ¶ Semestre.] i sex mẽsium, de sup. ne gl. præla licet.

h ¶ Sic.] s plus taxando, exigendo, recipiendo quam debeant.

i ¶ Eo ipso.] est ergo sententia suspensionis iuris, simile de ele. quam sit lib 6. in corpore auth. de rap. mul. § pen. col. 9. cum similibus.

K ¶ Secundo.] nota plus puniri peccatum iteratum C. ad leg. Iul de vi publ. seruos. de seru fugi l. quicunque. ff. de surepa l. 1. de pęn l. capitalium, §. solent, & l. aut damnum, §. quisquis. extra ut lit non contestata, quoniam frequenter §. vlt. de testi co. c. 2. de maledi. c. statuimus, 34 dist. c. quorundam, 26. dist. vna tantum, contumacia enim facit cumulari pęnam, ff de pœnis, l relegati, & remissione ueniæ crimina, nisi semel cõmissa, non habent, C. de epis. audi. nemo, deterior namque dolus eius agnoscitur, qui iterato committit, quam qui semel delinquit, in corpore auth. ut. §. omnem, circa fi. col. 8. vbi de hoc not.

Peccatũ iteratum plus punitur.

1 Cap. statutum, § nostrũ, de rescr. li. 6. ibi vi glo. si qñ cit mag v dicit l hi c tra Anch. delegatus testimonii cum effect prouidere salariis. Et de sal riis aduoc tiorũ no. lex in apo ad Bart l. §. aduocat nis, ff de v riis, & ext or cog & v de do. me Stellã do. Aurelianẽ subtilissim in l. 1. C. iusti. Fion

a ¶ Eodem officio]. s. scriptoris, Abbreuiatoris, Registratoris, & sic de aliis.

b ¶ Maculare] No. officium alias de se licitum maculari uel uituperari dici per delinquentem in eo.

Officiū maculat, qui in eo delinqt.

c ¶ Priuatos agnoscant] in hac decr. sententiam iure priuatoriam inducit. simile in c. dierum & de pœnis, ca. facilis, lib. 6.

d ¶ Nulli ergo] super hac clausula dic ut plene dixi in c. Execrabilis. Zenzel.

Diuisio textualis.

Quorūdā.] ¶ Diuide hanc decr. in partes quinque principales. In prima, causa & occasio multiplex præmittitur. In secunda parte, quorumdam fratrum Minorum a sui communitate ordinis discrepantium allegatio multifaria subiugitur, ibi, in §. Quia propter. In tertia, constitutio ipsa in aliquibus declaratiua admittitur, ibi, in §. Quocirca. In quarta eius constitutionis cum aliis declaratæ continuatio subinfertur, ibi, in §. Eodem modo, & cap. In quinta, omnis formidinis suspicio remouetur, ibi, prope fin. in §. Nec formidens.

e ¶ Scrupulositatis] .i. credulitatis nō ex causis probabilibus ortum habentis, sic exponitur hoc uerbum per Host. extra de simo. per tuas 2. quare talis credulitas hic cæca appellat.

f ¶ Ambiguum] .i. dubium, simile de usufru. l. ambiguitatem. de test. l. ambiguitates, de acq. pos. l. nemo ambigit.

g ¶ Indocta scientia,) sic forte dicta, quia a seipsis ipsam didicerint, non a uoce magistra, contra cōsilium Hieronymi, 16. q. 1. c. si clericatus, in fi. quæ non secū dum sensum proprium, sed secundum patrum traditionem addiscenda & docenda & ab eo & per eū qui eam a maioribus secundum ueritatem sibi creditam seruat 37. di. relatum, & arg. C de excu. artificum. l. 1. lib. 10. ff. de dona. l. Aquilius, aliter enim scientia adulterina tradi & adipisci dicitur, in proœm. digest. §. hoc autem tria.

h ¶ Ne dixerimus) q. d. de illorū malis hic dixisse sufficiat, ut per hoc plura debeant intelligi, ar. ff. ad Maced. l. 1 in corpore auth. quib. mo. na. effi. leg §. & quidam coll. 6 cum no. in eis. Vel dicit se non dicere ꝙ tamen dicit, ut alibi de test. spol literas. §. nos autem. C. de episc. & cler. l. si quis non dicam.

rint in eodem, ipso facto eodē a officio (quod quantum in ipsis fuerat maculare b conati sunt) perpetuo se priuatos c agnoscāt. Nulli d ergo liceat, &c. Datum Auin. iiii. idus Decembris, Pontificatus nostri anno primo.

TITVLVS XIV.

De uerborum significatione.

¶ Cum fratres Minores indumentis uilibus secundum eorum regulam debeant in dui. de qua uilitate sit intelligēdum, hoc relinquit iudicio superiorum, præcipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprahendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos, & nouitatis plenos portabant, quos transgressores regulæ non dicetur, si in hoc superiorib. obsequuntur. Superiores etiā arbitrari poterunt, an habenda sint granaria, & cellaria pro necessariis ad uictum colligendis. Tādem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati, & castitati esse præferendam, h d & est ualde notabilis. (ōcor. c. Exiit qui seminat eo. tit. li. 6. & clementina Exiui de paradiso. eod. tit.

CAP. I.

Quorundā exigit cæcæ scrupulositatis e ambiguum, f ac ipsorum quodammodo indocta g scientia (ne dixerimus h quod irreligiosa i horū sit uana k & in hoc superstitiosa l religio m) ut dum suis n mauult o temere p sub conscientię, q uelamento r cōceptibus, quam prælatorum ordinis sui cum obedientiæ s merito t prouide u inhęrere sententiis, nos post prædecessorum nostrorum, & præsertim felicis recordationis Nicolai x iiij, ac piæ memoriæ Clementis y v, Romanorum Pontificum super intellectu, & obseruantia regulæ z ordinis fratrum Minorū, declarationes a

i ¶ Irreligiosa] i. non religiosa, ut sic prima syllaba priuatiue uel negatiue exponatur, argu. ff. de mil. l. miles, § irreuerens, de iureparto. l. 1:

k ¶ vana). i. extrinsecus ostentatiua, uel in ueritate non obsistens arg. ext. de consue c. quanto.

l ¶ Superstitiosa.] ex poni potest, i. in obseruātiis extrinsecis inutilis, & superuacua

m ¶ Religio.] quasi religatio seu uincula tio.

Religio sunc dicitur.

n ¶ Suis] conceptib. quod est inf

o ¶ Mauult). i. plus uult vel pręeligit, & sume uerbum, inhære rere, quod est infra.

p ¶ Temere] benedicit temere: quia nullus suæ prudentię vel conceptui inniti debet, iuxta uerbum sapientis extra de consti. ca. ne innitaris. nec in agendis suo sensu uel leuitate duci 11. q. 3. summopere, ext. de consti. c 1.

q ¶ Conscientiæ) in hoc non bene nec recte informatæ, argu. extra de tempo. ord. ad aures, de simo. ca. per tuas.

r ¶ Velamento) expone, idest uelamine, uel palliatione seu simulatione. alibi sumitur aliter istud uerbum. C. de postu. l. velamento.

s ¶ Obedientiæ.) sic no. regularem teneri ad præstandum obedientiā prælato suo. ext. de temp. ord ca. ad aures ubi de hoc.

t ¶ Merito) p non est modicum, imo magnum, quia Deo gratum, cum melior sit obedientia quā uicti ma. ext de ma. & obe. illud, & ar. ad hoc ff. de re mil. l. 2. §. in bello. cum ibi no.

u ¶ Prouide) reputatur ergo prudentia uel prouisio, sue conscientiæ proprio conceptu dimisso, superioris ordinationem ordinabiliter sequi, ut hic, & arg 24. q ult. c. quid autem mirius, 36. di. relatum.

x ¶ Nicolai iiij) qui condidit decr. Exiit qui seminat, de uer sig. lib. 6.

y ¶ Clement s v.) qui condidit decr. Exiui de paradiso, in eo. tit. in compilatione suarum constitutionum.

z ¶ Regulæ.) dictæ quasi regulantis. quem in modo uiuendi tam spiritualiter quam temporaliter, uel ad rectum quem ducentis, 3. di. c. canon. uerb. regula.

a ¶ Declarationes) ex hoc collige Papam declarationem super regula religionis posse facere, cum non omnis regu'a rite dictata ab ipso saltem per approbationem processerit, extra de reli domi. cap ne nimia, eodem titulo, cap. religionum, lib. 6. & 21. 11. distinct. c. quis

Regulā vnde dicitur.

c. quis nesciat ad illũ pôt. & dêt spectare declarat o vel interpretatio, ad quem pertinuit editio. C. de leg. l. vl. & de vete iur. enucle. l. 1. §. ne aût in fin. ext. de sent. exc. inter alia. 11. q. 1 §. ex his, nec mirum, cum êt su per articulis fidei possit declarationem facere, 24. q. 1. quotiens, & c hæc est fides, & patet in dec. cũ inter nonnullos, vbi de hoc dixi.

Papa pôt su per fidei articulis declarationem facere.

salubriter[a] editas, solidas[b] quidem, & claras, & lucidas,[c] multaque maturitate[d] digestas, nostras Domino fauente indubias[e] ipsorum prædecessorum declarationibus declarationes adiungamus;[f] sicque dies[g] † diei eructet uerbum, & nox nocti scientiam manifestet, ne perperam paucorum[h] dicti ordinis fratrum (quod absit) inscitia, recta ipsum declarationum uerba[i] conuertens[k] in deuium, illaque[l] suis[m] eis[n] profecto contraria[o] accommodans[p] sensibus, ingrata[q] Deo, superioribus[r] contumax, præfato[s] ordini detrahens, odiosa[t] confratribus, unionem[u] scindens, si[x] ualeat reddatur, ac graue in populos scandalum[y] allatura, quin potius (ut nostra vehementer flagitat[z] intentio) antedictis profugatis[a] incommodis,[b] hæc sancta Minorum fratrum religio, ad quam iam dudum (cum minor[c] nos gradus haberet[d]) dilectionis & deuotionis feruor

† Psal. 18.

Constitutio principis qualiter scribenda est.

a ¶ Salubriter] .i. ad salutem animarum.

b ¶ Solidas] .i. firmas quæ inconcussæ seruãdæ sunt donec per illum qui potest in totum uel in partem fuerint reuocatæ. ar. 40. d. c. consequẽs, & c. nostro. 25. q. 2. c. 1. & 2. in corpore auth. de admi. off. § ul col lat. 3. cum similib.

c ¶ Lucidas] quia constitutio principis dêt esse clara, non obscura 4 di. c. erit aût lex. & non per signorum captiones, nec per cõpendiosa enigmata, sed per literarũ consequentiam est scribenda & exemplicanda, ar. C. de uete. enu. l. 1 §. quod autem, in contra facientem pœna falsi locum habet, ut eodem ti. l. 2. § eandem autem pœnam, alias est uersus sub § hoc autem.

d ¶ Maturitate,] cum qua & non cum leuitate vel precipitatione facienda est constitutio principis. C. de leg. l. humanum, & in proœmio lib 6 sicut & sententia proferenda, arg C. de sent ex breuiculo recitan. l 2 11. q. 3 c. summopere. extra de re iud. pastoralis, §. uerum. Clem. 5.

e ¶ Indubias] i. indubitatas.

f ¶ Adiungamus] al. ias adiungentes, hoc nõ incongruũ nec insolitum existit, cum & omissum per antecessorem, per successorem suppleri & induci frequentissime sit repertum, arg. ff. de testi. l. quæsitum, extra de rescr. c litteris.

g ¶ Dies diei] verba sunt psalmographi prophetæ Dauid.

h ¶ Paucorum] sed quomodo dicit paucos, cum multi essent fratres, id quod sequitur facientes? Respondeo q̃ pauci dicuntur respectu multo maioris numeri aliorum, 45. d. ca disciplina, ubi 23. milia hominum pauci dicuntur respectiue, ff. de uer sig l maiore ext. de cle. excom. mi. c. latores, & ibi. no.

i ¶ Verba] super quib. ex quo recta sunt & clara, nulla debet fieri in obscurum ædificat.o. ff. de leg. 3. l. ille. §. cum in uerbis, & argu. ff de uer. obl. l. continuus §. cum ita.

k ¶ Conuertens in deuium,] idest peruersum intellectum forte amplectentes declarationem uerborum ipsorum mente circumuenta, contra iura, ff de leg l. contra legem, extra de reg iur. in c. certum est. lib 6. cum potius esset contrarium faciendum, i. verba ostendere, ut mens seruetur, C de lib præt. l 3. ff. qui petant tu l. scire, §. ad aliud de iurepat. l. adigere, §. quamuis, no. extra de uerbo. sign. cap. intelligentia, & dicta l. contra legem.

l ¶ Illaque] declarationum uerba.

m ¶ Suis.] sume uerba, accommodans sensibus, quæ sequuntur.

n ¶ Eis.] expone s. sensibus, uel eis, scilicet verba declarationem conuertentibus in deuium.

o ¶ Contraria] maxime attenta verborum mente.

p ¶ Accommodans] .i. applicans uel inducens.

q ¶ Ingrata Deo] sume verbum, reddatur, quod est inf. & enumerat sex incommoda, quæ ex tali scientia proueniunt, & hoc est primum, & per hoc quod dicit, ingrata Deo, est penitus excludenda, argum. in corpore authent. ut non luxu. contra naturam, in prin. col lat 6.

r ¶ Superioribus contumax.] Secundum incommodum, q̃ ex hoc etiam est tollenda, argum. 6. q 3. cap. si autem nobis, & c. seq. extra de maio. & obe cap 2. argumen. ff. de re mil. l. 3. § bello & l. miles. § irreuerens.

s ¶ Præfato ordini detrahens.] Tertium incommodum, & per hoc suam turpitudinem ostendens, cum turpis sit pars suo vniuerso non congruens. 8. d. cap quæ contra. & aliter viue re uolens quam se habeant mores eorum inter quos viuit, suspiciosus aut intemperans est, 51 dist. c quisquis, 12. distinctio. illa, & argum. extra de sta. regu. recolentes.

t ¶ Odiosa confratribus] Debuisset per mutuam conuersationem affectuosior & charior reddi, argum C. de castren. pec. l. cum allegas, lib. 12. ff. eo. tit. l 1 forte, 63. di. c nota ciuium, & §. principibus, extra de elec. innotuit, §. multa.

u ¶ Vnionem scindens.] Quintum, ex quo solo detestabilis est habenda, cum solum in congregatos in vnum spiritus sanctus ueniat, 24. q. 1. §. si autem, & congregatis in unum aliquibus Deus in medio eorum esse dicitur Matth. 18. 1. q 1. cum scriptura 18. q. 1. cap. alienus, talem unionem scindens, diabolo opera subministrat tollens inter homines mutuam charitatem, sine qua (etiam concurrentibus omnibus aliis bonis operibus) non est salus, teste Apostolo, de pæn. t. dist. 2. cap. euidenter, & dist. 3, cap. si quis autem, & prophe ta clamante, Bonum & iucundum est habitare fratres in unum.

Salus nõ e[st] sine charita[te].

x ¶ Si ualeat] .i. crescat seu ualere vel crescere permittatur, non enim debet intelligi, nec exponi hoc uerbũ, ualeat, i. de se teneat, cum certum sit eam non tenere, ut pote multa mala inducentem.

y ¶ Scandalum.] sextum incommodum, & ob hoc intollerabilis est dicenda, illa enim quæ sine peccato mortali omitti possunt, uel committi, sunt ob uitandum scandalum omittenda, & etiam committenda. 1 ad Corinth 8 extra de no. ope nun. ca. cum ex iniuncto, 12. dist. cap. illa, quia nihil cum scandalo, & ca. de præscript. nihil 10. quæstio 3. cauendum, 11. quæst. 3. nolite.

Scandalum est uitãdum & uide oĩno [illegible] B Th 2. 2. q 53. ar. 7. & [illegible]

z ¶ Flagitat] i. desiderat uel affectat.

a Profugatis] .i. procul fugatis, siue pulsis.

b Incommodis] quæ sunt sex, ut prædixi.

c Minor.] scilicet quam sit Papalis, in quo hodie sumus.

d Haberet] improprie uidetur loqui textus, non enim gradus vel status (cum sit quid inanimatum) dicitur habere

incaduit [a], nunc uero post susceptum a nobis Apostolicæ seruitutis [b] iugum [c], ad illius [d] religionis gubernationem, protectionem, defensionemque interius [e] exteriusque [f] propitiam pastoralis [g] curæ sollicitudo nos angit [h], paternæ [i] cogit prouidentiæ debitum [k], ac internæ charitatis zelus accendit, quieta [l] pace gaudeat, sancto proficiat otio [m], in numero [n] ac merito [o] & quam plurimum augeatur, blandeque [p] in redeuntium [q] filiorum suæ scilicet professionis ruat oscula [r], mactet [s] vitulum, eorumque [t] liberis [u] & sedula corruat in amplexus: profecto cum ipsius religionis odor [x] trahat, charitas attrahat, [y], scientia lucidet [z], oratio mereatur, quæ [a] in conualle laccrymarum huius scilicet mundi miseria [b], vel cordis contritione & humiliatione [c] purissima [d] ascensiones in corde suo disposuit [e], vt non solum in uirtutem de uirtute proficiat [f], sed in eiusdem uirtutibus permanens, [g] quasi quibusdam harum ad profectionem tendentibus [h] gradibus de die in diem facta [i] se melior ascendat in altius terrena despiciat [k] ac cælestia complectatur [l], sicque tandem diuino numine collocata in [m] patria,

habere personam, sed persona dicitur habere statum vel gradum, uel esse in illo. arg. 40. distinct. c. multi. & ff de cu l. eos.

a ¶ Incanduit.] idest incitauit, vel inflamauit.

b ¶ Seruitutis.] a seruiendo dictæ, & per istam similitudinem appellat Imperator se seruum C. de offi. præfec. præto. l. quas gratias. circa fi. & columnæ. & notarius seruus publicus dicitur. ff. de adop. l. non aliter inst eo. ti. §. cum autem. & C. e. tit. l. 2.

c ¶ Iugum.] simile 12. dist c. in memoriā

d Illius religionis.] scilicet fratrum Minorum.

e Interius.] quo ad animam & spiritualia.

f ¶ Exteriusque] quo ad corpus & temporalia.

g Pastoralis curæ.] simile extra de re iudi. pastoralis. Cle. 5. cum simil lib. multis.

h Angit.] al as adigit idest, adstringit.

i Paternæ] per similitudinem loquitur, sicut enim pii & boni patris est, consiliū salutare pro liberis capere. ff. de adulte. l. nec in ea. § 1. ita debet esse præsidentis pro subditis deuotis in corpore authenti. de manda. princ. § quod si delinquente. in fi co l 3.

K Debitum.] hoc dicit quia sicut ad patrem carnalem spectat correctio filii in omni licita disciplina. 39. dist. c. legant. extra de simo. licet Hely. C. de emen. propin. quo. l. 1. sic & patris spiritualis est subditū ob errorem corripere & increpare, 45. dist. c. 1. 23. q. 4 forte. ne sanguis subditorum, &c extra de offi ord. c. irrefragabili.

l Quieta pace,] ad quam procurandam inter subditos quicuque præsidēs anhelare debet. in corpore auth. ut differentes iudices in princ. coll 9. de offi. præsi. l. congruit. 5 q. 2. c si primates, 23 q c. non frustra.

m Otio.] status ergo religionis dicitur esse in otio, scilicet quo ad meditationem sollicitudinis temporalis, ut hic, & extra de regula, licet §. si uero.

n In numero.] scilicet personarum.

o Merito.] scilicet uitæ & uirtutum. C. de sta. & ima. l. & uirtutum.

p ¶ Blandeque.] quasi dicat non subdole. sed cum animi syncerit ate, sicut fecit iudas osculo filium hominis tradens.

q ¶ Redeuntium, scilicet ad unitatem & obedientiam suæ religionis, de quibus redeuntibus gaudere debent præsidentes ad instar Christi plus gaudentis super uno peccatore pænitentiam agendo, quam supra xcix. iustis, qui non indigent pœnitentia, ut scribitur in Euāgelio, & legitur, 23 q. 4. §. ex his. & arg. C. de here l. Manichæos ff de semi l non omnes § ult.

r Oscula.] osculum quandoque præstatur ad decipiendum, ut fuit in Iuda proditore osculum Christū tradēte, & tale osculum omnino est prohibitū, immo iustiora reputantur vulnera amici, quam uoluntaria oscula inimici. Prouer 27. c. 5. q. 5. non omnis, &c. non osculatur, quo corpore cū osculator eē uideatur, mēte tū & animo contrarius est, quare multo nequior fore censetur, quam foret euidēs inimicus 93. dist. c si inimicus. & C. de don. l. data, cum ibi not. quandoque aūt pstat ad reuerendum & obediendum: & illud aliquando est permissum, ut est uidere in osculo quod præstatur summo Pontifici in pede, 1. C. de domes. & protest. l. 1 libr. 12. cū ibi not quandoque vero præbetur ad designandum consensum, in malum, puta adulterium vel fornicationem, & hoc de iure dānatur. ff. de adul. l. qp ait lex, quādoque ad ipsum designādū in bonum, puta coniugalem effectū, vel pacis instructiuum, vel iniuriæ remissiuū, & tūc est permissum. C de do. inter uir. & vxo. l. si a sponsa. extra de spon. duo. c. 1. 63. dist cum Hadrianus. instit de iniu. §. vlt. quādoque etiam præbetur nedum ad inducendum consensum præsumptum, sed ut omnia finita esse pacis osculo denotentur, de consecr. dist 1. ca. si episcopus & dist. 2. cap. pacem, iuxta uerbum prophetæ iustitia & pax osculatæ sunt.

s Macter uitulum.] scilicet. Minorum religio in signum gaudii & letitiæ de illorum regressu ad instar patris, qui de reuersu filii aberrantis gaudens uitulum saginatum occidi fecit.

t Eorumque.] scilicet redeuntium.

u Liberis.] quasi dicat, spontanea & prona.

x Odor trahat.] idest, inducat sollicite.

y Charitas attrahat.] idest, non se reuocet, & inclinet.

z Lucidet,] idest, manifestet.

a Quæ.] scilicet charitas.

b Miseria] nota mundi miseriam conuallem lachrymarum dicit, ut in antiphona beatæ uirginis, Salue regina.

c ¶ Humiliatione.] iuxta uerbum prophetæ, Cor contritum & humiliatum, &c.

d ¶ Purissima.] quasi dicat non ficta, ab omni fictione & hypocrisi deputata, arg. 28. q. 2 ex hic de pænit. dist. 2. c. 1. ubi charitas.

e Disposuit.] quasi per gradus.

f Proficiat.] circa quod dicit propheta, & ambulabunt de uirtute in uirtutem. unaquæque enim uirtus quasi quibusdam gradibus augetur de pæn. dist. 2 dum sanctum, et c charitas in quibusdam.

g Permanens.] per inchoationem boni operis.

h Tendentibus gradibus,] cum inchoata ad perfectum protrahitur.

i Facta se melior.] cum in eiusdem bonæ operationis profectionē & consummatione solidatur de pæn dist. 2. cum sanctam.

K Despiciat.] per sollicitudinis temporalium depositionem.

l Complectatur, scilicet per contemplationem.

m In patria, scilicet cœlesti. omnipotens enim Deus

pro

t Barb. tā. 2. lectura pp. Cle uer. salutē ad fi. dicit doctorē pp excellētiam recipiēdum a Pontifice ad osculum. Quod sibi factum dicit Ang in l. 1. C. de sē. pas. si verū dicat inquit Bart. Deus scit, et de effectu osculi uide glo. 1. q Fel. dicit cērum manibus nostandam c. tu per abbatia de off del. & osculum datū a spōsa sacit, ut spōsalitia largitas matrimonio nō secuto solum pro dimidia reuocetur Do. meus. §. est & aliud. ins. de do. l si a sponso C. de don ante nupt. & de osculo uide gl. 3. l. i. ff. de extraor. crimi. c nec aliqua 27. q 1. Fon.

...ter filium ...ngere de ...t,

...sculum ua...s ex cau...s pstatur.

pducto fructu falcem mittit & messem suam desecat, quia cum unumquemque ad opera perfecta produxerit, temporalem uitam pere emissam mortis sententia incidit, ut gradum suum ad cælestia regna perducat. dicto c. cum sanctam.

f ¶ Vt filios.] dic ut dixi in parte præcedenti in uerbo paternæ.

t ¶ Matris.[consuetæ filio misereri. argu. ff. de adult. l. nec in ea. §. ult. ff. q fal so tuto auth. talius §. Iulian. de re milit. l. milites. §. desertorem. in corpore authē. ut sine prohi ma. §. i. coll. 7. extra de præsumptio. afferre. cum similibus.

tanto [a] Deum secundum huius sanctæ ascensionis gradus cognoscat apertius [b], quanto nunc in huius [c] peregrinationis angustiis illos [d] conscenderit [e] altiores, nam secundum Dauid prophetam eximium, dum sanctam Ecclesiam Deus suscipiet, in [f] eius gradibus dignoscetur [g]. Quapropter [h], tantis incommodis, tantisque eiusdem ordinis excitati periculis [i], ac ad [k] illa salubribus & opportunis per eiusdem sedis prouidentiam circunspectam adhibendis summouenda, remediis, [l] nostræ solicitudinis studium conuertentes, ad Dei laudem, beati Frācisci præconiū, eiusque præfati ordinis pacem, cōsolationemque fidelium [m], nec non minus cautis minusque habentibus inobediendi vel euagandi occasionis subducendam materiam [n] ad trepidandum vbi timor non [o] aderat, scrupulosam [p] caliginem [q] detergendum, eosque suauiter [r] deducendos ut filios [s] ad ipsius religionis gremium velut matris [t]: Diligenti [u] super his perscrutatione & matura deliberatione [x] præhabitis, de fratrum nostrorum consilio infrascriptas declarationes, commissiones, ordinationes & præcepta, quæ inferius inseruntur, duximus adiungenda.

¶ In primis cum dicatur in regula: quod illi qui promiserunt obedientiam [y], habeant [z] unam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint [a]: Item quod fratres omnes uestimentis uilibus [b] induantur, & super prædictorum [c] verborum, sensu a præfatis prædecessoribus nostris, Nicolao & Clemente declarationes (vt præmittitur) limpidæ [d] emanarunt: dictusque Clemens hu-

a ¶ Tanto.] idest in tantum apertius, quod est infra

b ¶ Apertius.] in uirtutū quippe nostrarum gradibus Deus ascēdere dicitur, quia in tanto nobis sublimior ostenditur, quāto noster animus a rebus infimis separatur dicto c. cū sanctam. in fine.

c ¶ Huius peregrinationis.] scilicet uitæ temporalis.

d ¶ Illos.] scilicet gradus.

e ¶ Conscenderit.] scilicet per contemplationem & bonorum operum perfectionem.

f ¶ In eius.] scilicet Ecclesiæ.

g ¶ Dignoscetur.] scilicet Dominus uel eius gloria, quia eius gloria per illius incrementa declarat. quāto enim sanctam Ecclesiam ascendendo proficit, tantū Deus omnibus hominib. ex eius uirtute innotescit, ut d. c. cū sanctā. in prin. legitur.

h ¶ Quapropter.] Secunda pars.

i ¶ Periculis.] quæ colliguntur ex parte præcedenti.

k Ad illa.] scilicet incommoda & pericula summouenda. quod est infra

l ¶ Remediis.] quia q medicamēta morbis exhibent, hæc iura negotiis, in corpore authe. hæc constitutio innouat coll. 8 & nouis morbis, &c. extra de iuramen calum cæterum.

m ¶ Fidelium.] inter quos per prædicta incommoda scandalum generabatur, ut in parte præcedenti.

n ¶ Materiam.] Nota tollendum fore omnem modum & occationem mali, ad hoc extra, ne cleri. vel mona. cap ut periculosa. lib. 6. & per contrarium opportunitas ad bonum subministranda est. de electio. cum eo. lib 6 iuxta illud. Da sapienti occasionem, & sapientior erit. 54. q. 5. c. uides. de hoc latius dixi in c. Execrabilis in glo. si habes.

o Non aderat.] ut in psalmo. & arg. extra de simo. per tuas 2. no de offi deleg pastoralis. §. quia uero.

p Scrupulosam.] simile de simo per tuas 2.

q Caliginem.] idest mentis obfuscationem simile de hære c. nolentes. Cle. 5.

r Suauiter.] ut dixerat, blande, in parte præcedenti. & hoc dicit, quia leuiter castigatus. de facili reuerētiam exhibet castiganti, asperitatis nimiæ autem, &c. 45. di. cum beatus ff. ad leg. Aquil. l. præceptoris.

u ¶ Diligenti.] simile. C. ne ni pro patre. aut. habita.

x ¶ Matura deliberatione] hoc dicit, quia sapientis est deliberate agere, in corpore auth. de appel §. sancimus, coll 4. 11. q. 3. ca. summopere. nam quæ consilio recte geruntur, iure meritoque & effectu firmitate nituntur. C. de repu. l. 3.

y ¶ Obedientiam.] subaudi castitatem, & proprii carētiam, hæc enim dicuntur religionis esse substātialia. extra de statu mo. cum ad monasterium. §. ult.

z ¶ Habeant.] non intelligas quod habeāt absq; omni iure utendi, cum simplex usus absque omni iure nō recipitur, nec de se sit possibilis, ut in decre. ad conditorem, & cap cum inter non nullos.

a ¶ Voluerint.] illas ergo habere meræ uoluntatis est arg ff de iudi. l. non quicquid. C. quomodo & quando iud. l. 1. in his ergo fratribus Minoribus uelle liberum, relinquitur, sicut & uelle cibo & potu tenui, et hoc ideo, quia sine istis uita humana sustentari non potest ff de aliment. lega. l. legatis. de uerborum signific. l. uerbo uictus, 1. q. 1. si quis obicit, sicut et quo ad alia uelle habere dicuntur. 12. q. 4. c. monachum. extr. de regula. licet. et ibi ratio de hoc redditur, et 19. quęst. 2. c. duę, sunt alias enim regulariter uelle uel nolle habere non dicitur, de ele. si religiosus, de test c. 2. de sepul. d. ult. lib. 16. q. 1 non dicatis.

b Vilibus.] hoc per regulam, causa ducendę humilitatis institutum fuit, nam & clerici sęculares in uestibus ac calceamentis decorem quęrere non debent, 41. dist cap. clericus, extra de uita, et honesta. cleric. cap. clerici. 20. quęst. 4. in sum. et ca 1. sicut nec in cantando lenitatem uocum 92. dis. cap cantantes, et cap in sancta, ornatus enim extrinsecus frequenter quem ad uoluptatem et elationem inducit, iuxta. id, incompositio corporis incompositionem indicat mentis 42. dist. c. ult.

c ¶ prędictorum uerborum.] uestimentis uilibus.

d ¶ Limpidę.] idest, clarę, non obscurę, sed dilucidę.

¶ Iudi-

Marginalia: vide B. Th. par 1. 18. ar. — vota tria sunt de religiōis substantia. — Religiosi an uelle et nolle habeant. — Psal. 13. — Clerici in uestimentis decorem quęrere non debent.

dicium est ...aiuocū.

a ¶ Iudicium] .i. determinationem & declarationem, vel proprie potest sumi, quia super hoc isti qui sequū tur per decr. Cle. 5. videntur iudices constituti, aliter autem alibi sumitur hoc verbum, iudiciū, super quo vide quod not. instit. quibus non est permis. fa. test. §. praeterea.

p ¶ Discreparent] in hoc contra mores aliorum gesta sunt pro morum illorum diuersitate uitanda tāquam turpia reputata 8. di. c. quod contra mores, & adde ꝙ dixi in parte praecedenti, in uerbo, detrahens.

q ¶ Nec eos] .s. habitus.

b ¶ Committendū] vt in decre. Exiui. §. praeterea, cum in regula.

c Super hoc] quę vestimenta uilia, vel non reputentur.

d Onerando] periculosum est illud onus si contra fiat, cū ex hoc peccatum mortale incurratur, 28. q. 1. §. ex his. ext. de restit. spo. literas, §. porro. simile hēs alibi ubi habentis aliquid facere, consciē tia oneratur, ext. de haer. c. statutū, § ul. li. 6. de sepul. dudū, §. verum, de rel. do. c. 2. § vt aūt, de iure pa. c. 1 § praecipim'. Cle. 5. ext. de iurei. ex mulieri.

e Nec ob hoc] .s. ꝙ papa Clem. vestimētorum utilitatem illorum duxit iudicio omittendam.

f In quibusdā] h. d. quia illi respectu aliorum pauci erant (ut dixi in parte p̄cedenti) in uerbo, paucorum.

g Plus sapere,] hoc est contra doctrinā Apostoli ad Roma. 12. c. de paen. dist. 3. c. adhuc instant. extra de renun. c. 1. li. 6.

h Quaestionum.] ad quas decidēdas fuit opus declarationibus, quae inf. subiiciuntur.

ius vilitatis iudicium [a] ministris, custodibus, seu guardianis ordinis praedicti duxerit committendum, [b] eorum super [c] hoc conscientias onerando, [d] nec [e] ob hoc in quibusdam [f] ex fratribus antedicti ordinis uolentibus plus [g] sapere, quam oportet sapere, nouarum adinuentiones ambiguitatum cessauere, quamplurimę, vel non omnino non uetustarum explicatio quęstionum, [h] tam videlicet super longitudine, & latitudine, quam grossitie, & subtilitate, forma & figura vestimentorum [i] ipsorum: quinimo adeo huiusmodi adinuentiones, & quęstiones propria excreuere licentia, [k] vt ex eisdem Fratribus aliqui habitus propterea [l] curtos, strictos, [m] inusitatos, & squalidos, [n] nouitate [o] plenos, ac dissidii non ignaros, cum a communitate ordinis discrepa-

rent, [p] assumerent, nec eos [q] ad ministrorum, custodum, Guardianorum eorum mandatum requisiti deponerent, [r] nec alios prout eiusdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem ministrorum, custodum, & Guardianorum arbitrium ducerent resumendo, [s] dicentes in [t] hoc eorundem praelatorum suorum non [u] parendum fore arbitrio, cum & suum [x] sic [y] despectum [z] regularem, [a] & cruciformem [b] assererent, caeterorum [c] vero superfluum [d] habitum irregularemque [e] censerent: Nec huic eorum opinioni [f] praefati Clementis declarationem saepius repetitam [g] obesse; Nam licet ministris, custodibus, & Guardianis praefatis uestium vilitatis detur in illa [h] iudicium, [i] tamen inibi [k] consequenter adiungitur, ita tamen quod uilitatem in uestibus seruent, [l]

r ¶ Deponerent.] suā inobedientiā ostendentes. arg. de tēp. ordi. ca. ad aures, de offi. ord. quanto.

s ¶ Resumendos.] ꝓ tamen facere tenebantur, argu. ext. de uita & hone. cler. c. Deus qui.

t ¶ In hoc] .s. deponēdo habitus quos portabant, & in resumendo cōmunes habitus aliorum.

v ¶ Non parendū fore] & hoc male dicebat, cū praecepto superioris de se iusto, uel saltē de quo est dubium, sit obtemperandum, 23. q. 1. c. qui culpatur, no. de temp. or. cum ad aures, & de hoc ff. de reg. iu. l. factum, a iudice, & extra de reg. iu. c. quod quis mandato, li. 6. & ibi etiam de hoc dixi.

x ¶ Et suum] .s. habitum.

y ¶ Sic] .s. curtum & strictum.

z ¶ Despectum] per hoc forte dicentes ipsum magis humilem reputandum.

a ¶ Regularem] .i. regulae (secundū eos) conuenientem.

b ¶ Cruciformem] .i. cruci cōformem, quae cōsistit ex stipite in longum porrecto, & brachio in trāsuersum extēso: sic dicebant de habitu suo, cuius longitudinem stipiti crucis, & ipsi habitus manicas extensas, brachio in transuerso stipitis extenso forte comparabant.

1 Circa hoc dictum consule theologos, & vide B. Th. 2. 2. q. 104. ar. 5.

i Vestimentorum] .i. qualis longitudinis, latitudinis, grossitiei, subtilitatis, formae, & figurae deberent esse vestimenta, quinimmo ad expositionem huius uerbi vide quod no. Guli. de rescr. tibi, lib. 6.

K Licentia] .s. fratrum.

l Propterea] .s. quod dicebant se debere indui uilib. uestimentis.

m Strictos] & sic uilitatem vestimentorum credebant referendam etiam ad curiositatem, stricturam, squaliditatem ipsorum.

n Squalidos.] exponi potest hoc uerbum. i. viles vel tristitiam indicantes, argu. ff. de iniur. l. uestem, & l. item apud § haec autem fere, ubi simile verbum reperies.

o Nouitate plenos) in hoc isti fratres male attendebant quod scribitur, in reb. nouis constituendis euidens debet esse utilitas, ut discedatur ab eo quod diu aequum uisum est, & ideo reprehensione digni fuerunt, 11. d. c. quis nesciat no. ext. de consuetudi. cum consuetudinis.

c Caeterorum) secundum communitatem ordinis faciendam.

d Superfluum] propter longitudinem.

e Irregularemque] .i. non sic regulae conuenientem sicut suum.

f Opinioni.] supple quod suum habitum deponere, & aliorum habitum suorum superiorum arbitrio habere tenetur.

g Repetitam] sup. in parte praecedenti, & in isto, & d. c. Exiui de paradiso, §. praeterea.

h In illa] .s. declaratione Clementis.

i Iudicium) expone ut sup. in simili uerbo, iudiciū.

K Inibi) .i. in ipsa declaratione Clementis.

l Seruent) per ꝙ uidebatur eis, ꝙ in p̄missis superiorum suoru ... iudicio minime tenebātur, quali alio rum habitum non reputarēt uilē, sed irregularem, & superfluū, ut sup. sed in hoc uerbo, declarationis Clementis conuertebantur in deuium, ut prima parte dī,

quare

praesertim [a] cum & in declaratione praedicti [b] Nicolai dicatur, quod semper [c] in eisdem fratribus [d] & eorum actibus paupertas sancta reluceat, [e] prout ipsis [f] ex eorum [g] regula inuenitur indicta, ac constitutionibus eiusdem ordinis generalibus caueatur (ut [h] asserunt) quod in omnibus, [i] quę ad habitum fratrum spectant, reluceat semper asperitas, uilitas, & paupertas: [k] unde cum nec paupertatis, vel vilitatis oblatę per ministros, custodes, & guardianos vestes existerent, [l] nec ipsorum superiorum ordinis sui in deponendo vestes, quas [m] gererent, nec in reassumendo, quas [n] darent, sequi iudicium vllatenus teneban tur [o] † generali [p] ministro & cęteris fratribus, qui pro communitate eiusdem ordinis aderant [q] suis rationibus (quas breuitatis [r] causa omittimus) contrarium asserentibus ex [s] aduerso, prout hęc & alia hincinde coram nobis, & eisdem fratribus [t] nostris scripto [u] lecta, verboque fuere proposita, [x] ac etiam coram aliquibus ex fratribus [y] nostris prędictis super hoc deputatis [z] a nobis praesertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prędictis [a] communitatibus aduersabantur eisdem, fuerunt pluries [b] repetita.

¶ Quocirca [c] nos seriosius rationibus [d] prędictis auditis, & [e] aliis, illisque [f] plenius [g] intellectis, [h] volentes perpetuum praefato finem dare negotio, de prędictorum [i] fratrum nostrorum consilio declaramus, & dicimus, quod cum (sicut prętangitur [k]) dicetur in regula, quod fratres omnes vestimentis uilibus induantur, & cum vilitatem huiusmodi vestium tam habitus, quam interiorum tunicarum illam pręfatus Clemens intelligi debere decreuerit, [l] quę secundum consuetudinem [m] vel conditionem [n] patrię debeat (quantum ad colorem panni & pretium) [o] vilitas merito reputari, atque consequenter huius vilitatis iudicium Ministris, Custodibus seu Guardianis prędictis (ipsorum super hoc

---

quare eorum intellectus hic reprimitur, ut in parte sequenti traditur.

a ¶ Praesertim]. i. maxime, simile de foro comp. si diligenti.

b ¶ Praedictis.] Nicolai. s. tertii, alias quarti, in decre. Exiit, de uer. sig. lib. 6.

c ¶ Semper] i. omni tempore.

d ¶ Fratrib.] s. Minoribus.

e ¶ Reluceat] quam non relucere dicebant in habitibus aliorum.

f ¶ Ipsis] s. fratrib.

g ¶ Eorum]. s. fratrū minorum.

h ¶ Vt asserunt] si verē ꝙ sequitur dicebant aliquem colorem habere videbātur, qui tamen eis nō sufficit, ut inf. §. prox. sequitur.

i ¶ In omnib.] hoc verbum sic uniuersale & indefinitū, eis sic dicendi occasionem aliqualem dare uidebatur, quae nec eis proficit, ut §. proxi.

K ¶ Et paupertas] volentes per hoc forte dicere, ꝙ talis vilitas & paupertas habetur & denotatur in breuitate & strictura habitus, quem portabant.

l ¶ Existerent] secundum illorum intentionem.

m ¶ Quas gererent] .i. curtas & strictas.

n ¶ Quas darent]. s. longas & superfluas secundum eos.

o ¶ Tenebantur] fundantes se in quibusdam verbis regulae, & in quibusdam generalib. constitutionib. ordinis, quas allegabant, ut sup.

p ¶ Generali ministro] s. ordinis Minorum.

q Aderāt] .i. praesentes erant.

r ¶ Breuitatis causa.] Nota iuxta id quod dici consueuit, gaudent breuitate moderni, ad hoc, ff. l. Aquil. ita vulneratus §. aestimatio.

s ¶ Ex aduerso] scilicet illos sequi debere superiorum suorum iudicium in deponendo uestes, quas portabāt & in reassumendo illas quas illis offerebant.

t ¶ Eisdem fratribus nostris.] scilicet Cardinalibus.

u ¶ Scripto.] id est in scriptis.

x ¶ Proposita] & sic per assertionem partium causę, merita fuerunt pandita, C. si per uim uel alio modo, l. ul. extr. de in integ. rest. c. tum ex literis, § prospeximus,

y ¶ Ex fratribus nostris]. s. Cardinalibus.

z ¶ Deputatis] .i. auditoribus.

a ¶ In praedictis]. s. in vestib dimittendis, quae probant & in reassumendis, quae offerebantur eisdem.

b ¶ Pluries repetita.] ad maiorem forte indaginem & examinationē, arg. 35. q. 9. graue, 30. q. 5. iudicantem. extra de fid. instrum. cum Ioannes. §. verum. C. de ede. l. 2. in principio.

c Quocirca.] Tertia pars.

d Rationibus praedictis] scientia in proxi. §. hincinde allegatis.

e Et aliis]. s. de nouo propositis.

f Illisque]. s. tam primo quam subsequēter propositis.

g Plenius] .i. plene, vel plenius, quam ante.

h Intellectis] ꝑ hoc collige habentem iudicare prius debere iura & rōnes partium cum diligētia rimari & intelligere, non se in ferēda sentētia pręcipitare, C. de sent. ex breui. reci. l. 2. & 11. qu 3. summopere, ext. de dolo & contu. olim cum ibi no. de re iu. pastoralis, §. verum. Cle. 5 ubi de hoc dixi. Prout enim hic papa fecit, caeteri eius exemplo docti facere debent: quia docti uiri cautela, &c. 83. di. c legitur, & arg ext de re iu. in causis, C. de legi. l. uit.

i De praedictorum] sub hac clausula dic ut no. in decr. Execrabilis.

K Praetangitur] in §. quapropter.

l Decreuerit] in dicta decr. Exiuit in §. praeterea.

m Cōsuetudinem.] iuxta quā quaelibet patria, & prouincia gaudet in suo sensu, secundum Hier. 86. d. veniam, ext. de sepul. certificari, arg ff de admin. tutor. l. sine haerede, §. Lucius, ff de legi. l. si seruus plurium, §. ul. quod vi aut clam. l. prohibere, §. si praeses.

n Conditionem] i. qualitatem, simile, ff. de vsu. l. sed & si quidem, § r.

o Pretium] ꝙ iuxta consuetudinem mensurarum regionis, & qualitatem eiusdem, ipsius uile & non vile reputatur, vt hic, & probatur in corpore auth de col. in prin. coll 9 & in 10. col. d. pace tenen. §. post narrale, de contrah. emp. l. Imper. de eo quod certo loco, l. ideo, ad leg. Falc. l. pretia. §. vlt.

---

† Forte legerunt vsquā non obtēperandum cū sequeretur incōueniens (ꝙ ipsi secuturum putabant) Fel. c. si bñ, de re. sc. Lud. Ro. in l. si vero, §. de uiro, in 7. fall. ff. sol. matr. hic ut equitetur in conueniens restringitur gñalitas l. 2. C. de noxa. ad Bar. in l. oēs, 6 q. principali, ff. de iustit. & iur. Pan. ca solitę, 1. col. de maio. & obe F.

Breuitas amatur.

Iudex sententiā laturus multa rimari debet.

a ¶ Duxerit committendum.] quia ad omnes regiones non poterit certus pretii numerus assignari, ut d. § præterea.

b ¶ Continetur] & patet dicta decreta. Exiui. §. præterea, cum in regula.

conscientias onerando †) duxerit [a] committendum, prout in eiusdem Clementis litteris super hoc confectis plenius continetur [b]: In eorundem Ministrorum Custodum, seu Guardianorum eodem modo iudicio est relictum: Nosque nihilominus præfatorum Ministrorum, Custodum & Guardianorum iudicio præsentium auctoritate [c] committimus determinare, videlicet, arbitrari, atque pręcipere, cuius longitudinis & latitudinis, grossitiei & subtilitatis [d], formę siue figurę atque similium [e] accidentium esse debeant tam habitus, ipsorumque [f] caputia [g], quam interiores tunicę, quibus [h] fratres omnes Minores dicti ordinis induuntur, ac insuper cuius [i] quantęque [k] vilitatis indui eos ipsis vestimentis oporteat, & [l] an in uestimentis huiusmodi secundum regulam & declarationes eorundem prędecessorum nostrorum & pręfatas ordinis constitutiones, reluceat [m] asperitas, vilitas & paupertas, vtrumne quantum [n] ad colorem, uilitatem, paupertatem quoque ac cœtera † accidentia supradicta, Fratres uestimentis induantur vt debent; super quibus [o] eorundem Ministrorum, Custodum, & Guardianorum conscientias oneramus [p], Statuentes & districte pręcipiendo, mandantes [q], & quod in prędictis [r] & his similibus [s] eorum [t] arbitrium determinationem siue iudicium, Generalis quidem in [u] totius ordinis, Prouincialium vero in prouincialium Ministrorum ac Custodum & Guardianorum administrationibus, Custodiis, ac Guardianiis siue consimilibus ordinis memorati commissis eisdem [x], Fratres omnes [y] & singuli sequi omnimode [z], illisque parere [a] per omnia [b] teneantur [c]. Ac insuper quod illorum [d] sequendo arbitrium [e] determinationem siue iudicium [f], illisque [g] parendo, [h] nec [i] sint nec dici [k] possint uel debeant, nec ipsi se ipsos autument, seu regulę vel constitutionum [l]

Vide hic q̄ ... notaui ... c. statutū. ... assessorē, ... gl. relin ... de re ... li. 6. Fōt.

c ¶ Auctoritate committimus.] Videtur ergo isti super hoc iudices ordinarii dari a lege, vel saltē a prīcipe, a q̄b. quis sortiri dr̄ ordinariam iurisdictionem, argu. 2. q. 6. quod arbitris, ff de iurisd. om. iud. l. & quia, not. extra. ne' pla. uic suas, c. 2. potissime cū hic nō cōstituatur sup hoc delegatus sicut alibi. extra de off. ord. irrefragabibili, §. cęterū de hæret. ad abolendam, §. vlt.

d ¶ Subtilitatis.] & tenuitatis uel leuitatis quo ad bonitatē intrinsecam.

e ¶ Similium accidētium.] puta ad colorem magis, uel minus nigrum uel brunum.

f ¶ ipsorumque.] s. fratrum.

g ¶ Caputia.] cuius quantitatis uel formæ existant.

h Quibus.] s. habitibus, caputiis, & tunicis.

i ¶ Cuius.] idest, qualis, quo ad pretium.

K Quantæque.] quo ad grossitiē uel subtilitatem.

l Et an.] repete eorum iudicio est relictum.

m Reluceat.] In tali relucentia asperitatis & uilitatis innitebantur, a sua communitate discrepantes, vt sup. prox. §. q̄ contra eos hic superiorum iudicio est commissa.

n Quātum ad colorem.] in hoc & sequētibus illi innitebantur, sed nec ipsis iuuantur, ut sequitur.

o ¶ Super quibus.] a uersu eorundem, hucusque expressis.

p ¶ Oneramus.] hic dic ut dixi sup. proxi. §. in uerbo. onerando.

Peccat mortaliter q ue nit cōtra mādatū pceptiuum Papę.

q ¶ Mandantes.] contra tale mandatum præceptiuum veniens peccat mortaliter, arg 14. q. 1. quod pręcipitur extra de uerb sig l. in his. de maio. & obed. c. si quis. q si sint legi per uenerabilem, § rationib. ad fin ff. de re mili l. in bello not. Host. de offi ord. c. inter cętera. §. vlt. de treu & pa. c. 1 & Ber de off. ord. ca. quę, & dixi de ęta. & quali. c. 1. Cle. 5.

r ¶ In prædictis.] supra proxi. declaratis.

s ¶ Similibus.] arbitrarie consideratis. cū non sint ipsa similia omnia in iure expressa, ut ī. sequitur, arg. ad hoc extra de offi. dele. de causis, ff. de legi. 1. si domus. §. in pecuniæ.

t ¶ Forum.] s. ministrorum, & aliorum su. & ī nominatorū.

u In totius ordinis.] administrationibus, quod est inf.

† Nota hic expressum q̄ cui cōpetit cognoscere de principali cō petit ēt cognoscere de iis quę cōsequenter accedūt. uid̄ gl. fi. ī. eo. in extraua. ad cōditorem. Font.

x Eisdem.] s. Generali, Prouinciali, Ministris, Custodibus, Guardianis.

y Omnes.] vt vniuersi, ut differat a uerbo sequenti.

z Omnimode.] quasi dicat excusationib. sup. expressis & aliis quibuscunque friuolis reiectis.

a Parere.] idest obedire uel obtemperare.

b Per omnia.] intellige licita. in aliis n. magis Deo, quā hoī parendum est, 10. q. 3 qui resistit, & c. iulianus, & ca si dominus. & c. nō semper.

c Teneantur.] hoc uerbum necessitatē parēdi uidetur imponere, ut dixi in decr. execrabilis.

d Illorum.] s. ministrorū & aliorum su. nominatorum.

e Arbitrium.] idest voluntatem uel ordinationem argu ff. de verb. obl. l. si quis arbitrium, C. de contra hen. empt l. ult.

f Iudicium] expone vt supra.

g Illis.] s. ministris & aliis.

h ¶ Parendo.] idest obediendo.

i Nec sint.] s. quo ad rei ueritatem

K Nec dici possint.] quo ad vulgi opinionem.

l ¶ Constitutionum transgressores] nec mirum, cum oīno ex pręcepto constitutionis præsentia in præmissis obedire suis superioribus sint adstricti eis parendo, non uidentur esse in dolo uel in culpa, cum habuerit parere necesse, ff. de reg. iur. le. non uidetur. §. qui iussu, de aqua plu arc. l. quamquam, cum simi & qui a canonicis huius auctoritate pręceptiua talis obedientia pręstatur, quę a peccato obtemperantem excusat, 23 q. 3. c. qui peccat 23. q ulti. noluit, C. de adul. l. Gracchus, alias diceretur quod per hanc constitutionem obtemperantibus laqueus iniiceretur contra iura, 27. quæst. 1. ca. de uiduis, & eius auctoritate ipsi essent circumscripti, contra leg. 1, C. de his, qui ueni. ęta. impetr.

ſui ordinis transgreſſores, maxime [a] cum nec expreſſe, vel determinate in prædicta Fratrum Minorum dicatur regula, vel declarationibus antedictis, quantæ longitudinis, quantę latitudinis, quantæ groſſitiei, vel ſubtilitatis, qualis formę, qualis ve figurę huiuſmodi debeant [b] eſſe veſtes, ſicut nec qualis, quantæque vilitatis eas eſſe oporteat, exprimitur in eadem, ſicque quodammodo eadem vrgente neceſſitate, æquitate non [c] impari, vero ſenſu, uero id regulæ ſuadentibus intellectu, eiuſdem Clementis inhærentes ueſtigiis, præfatorum Miniſtrorum, Cuſtodum & Guardianorum in [d] prædictis, horumque ſimilibus fore iudicium declarare compellimur [e], illaque [f] eis [g] (ut prædicitur) committere inuitamur [h]: Non enim particularium omnium certa poteſt dari ſcientia [i] neque eorum (cum infinita [k] ſint) contingit [l] fieri diſciplinam, [m] non ars, non regula circumſtantias ſingulas, accidentiaque cuncta complectitur [n]; habent in [o] illis minores maioribus [p] obſequi [q], illiſque intendere [r], non in certis [s] ſolum, verum etiam in dubiis [t], & in certis præſunt [u] antiquis, quibus [x] obediant, pręſunt re-

a ¶ Maxime. proprie intelligas iſtud aduerbium, non idem eſſet, ſi in regula uel conſtitutionibus ordinis, vel declarationib. aliis eſſent expreſſa quæ ſequuntur, nam & contra illa præcepta huius cõſtitutionis parẽdum eſt, & pareri poteſt abſque aliqua tranſgreſſione, extra. de uo. c. nõ eſt vot. cum tales obſeruantias poſſit Papa nedum declarare, immo & penitus tollere, etiam poſſet totum Minorum ordinẽ ſubmouere, cum ab ipſius approbatione proceſſit. no. Inn. extra de ſacra. non ite. c. presbyter, non ergo mirum obtemperãtes nec ſint, nec dici poſſint, nec ſe ſentire debeant trãſgreſſores, alias uiderent de poteſtate Papæ, nõ ſine periculo dubitare, 15. diſt. ca. ſancta Romana uer. item opuſcula beati Leonis, 19. di. c. nulli fas, & arg. C. de legi. l. ult.

b ¶ Debeant eſſe] trãſgreſſionis igitur omnis nota ceſſat, ſi obtemperetur in his q̃ regula uel conſtitutiones ordinis nullatenus interdicũt, cũ & ſi interdicerẽt, idẽ eſſet, ut ſu. gl. proxi.

c ¶ Non impari.] quaſi dicat, immo pari, ut ſic de ſimilib. ad ſimilia ex æquitatis ſimilitudine in agibilibus procedatur C. de conſti. pec. l. ult. extra de confir. uti. cum dilecta, cum ſimi.

d In prædictis] ſ. in longitudine, groſſitie, ſubtilitate, forma ueſtium uel figura.

e Compellimur.] hoc intellige inquantum digna uox cenſetur principis ſe alligatum legib. profiteri, C. de legi. l. digna. ob cauſatiuam neceſſitatem executionis officii paſtoralis, arg. in proœ. C. in prin. iuncta l. ult. ff. de ſepara. bon. alias præciſe compulſio nulla ſibi fieri poteſt, cũ ſit lege humana ſolutus, ff. de leg. l. princeps nec ſua ſedes a quoquam iudicare poteſt, 21. diſt. c. nec autem.

f ¶ Illaque.] ſcilicet quantæ longitudinis, &c. ut ſup. legitur.

g Eis.] ſ. miniſtris, & aliis ſu. nominatis, & dic eis, id eſt eorum arbitrio uel iudicio.

h Inuitamur.] ideſt inducimus.

i Scientia.] iuxta hoc ſcribit lex, non poſſunt omnes articuli aut legibus, aut ſigillatim conſtitutionibus comprehendi, ff. de leg. l. non poſſunt, ex cuius mente ſumptum uĩ hic quod dicitur, natura. n. introductum eſt, ut ſint plura negotia quam uocabula. ff. de præſcr. verb. l. natura.

Negotia plura sũt quam uocabula.

K Infinita ſint.] ſcilicet particularia, natura enim quotidie nouas deproperat edere formas, 10. colla. quæ fuit prima cauſa beneficii amittendi, §. prædictis. C. de uete. iur. enuc. § ſed quia diuinæ. in proœ. libr. 6. Et potes colligere quod de his, quæ de ſe infinita ſunt, certa lex non poteſt conſtitui, cum enim lex de ſe debeat eſſe certa, ff. de iur. & fac. igno. l. in oi 4. diſ. erit aũt, habeatque principium & finẽ, ut in proœmio Digeſtorum, § ſed quia ſolitum, i. fi. merito de hoc quod infinitum eſt, & ſic incertum, non conſtituitur, nec infinitatem amplectitur, C. de ſacro ſan. eccl. l. ulti. extra de reſcrip. c. cum in multis. li. 6. Quod intellige iuxta talem breuem diſtinctionem, quia aut agitur de actib. concernẽtibus ſalutem animæ, puta laudare Deum, & ſimilia, & tũc infinitas probatur, 22. diſ. ſacroſan. 96. diſt. c. ſi q̃d vult. Co. de ſum. tri. inter claras, in fi. de off. pf. p̃to. l. quas gratias, aut de aliis, & tũc aut de inducẽtib. exceptionẽ: quo caſu infinitas approbatur ff. de exc. do. l. pure, §. fi. C. de excep. l. ſi pactum, inſt. eo. ti. §. appellatur. aut de inducẽtib. obligationem, quo caſu aut verba obligationis ſunt de ſui natura limitata infinitatẽ ſapientia & tũc infinitas approbatur. de uſufru. le. l. cum quidam, & l. cũ ad hoc, de fideiuſ. l. ſtipulatus. aut non ſunt de ſe infinitatem ſapiẽtia, ſi quidẽ certatur de obligatione nouiter inducẽda, tũc infinitas reprobat. ff. de damno infe. leg. qui bona §. ulti. & idem ſi tractatur de obligatione prius inducta poſt ampliãda, etiã ſi uerba obligationis ſint de ſe flexibilia ad finitatem uel infinitatem, ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa, §. ſi quis.

Lex de infinitis cõſtitui non poteſt.

Infinitas reprobet[ur]

l ¶ Contingit.] ſcilicet ſcientiam.

m ¶ Diſciplinam] ideſt doctrinam.

n ¶ Complectitur.] de arte probatur, ff. de leg. l. non poſſunt. de regula, idem. ff. de regu. iur. l. omnis definitio.

o In illis] ſ. circumſtantiis & accidentibus.

p ¶ Maioribus] C. de offi. præfe. præt. vrb. l. ſtudentibus, ff. de offi. rect. prouin. l. potioris. 95. diſt. ecce. & c. eſto ſubiectus. extra de maio. & obed. ſolitæ. de cẽſi. omnis anima. uniuerſitas enim alia ratione ſubſiſtere non poſſet, niſi magnus ordo diſtinctionis graduum eam ſeruaret, 89. diſt. ad hoc.

q ¶ Obſequi.] ideſt ſeruire in ſuo gradu. 93. a ſubdiacono.

r ¶ Intendere.] ideſt obtemperare, uel obedire.

ſ ¶ In certis] de quibus non eſt dubium quin in eis, ſi certa ſunt quod ſint iuſta, inferiores ſuperioribus parere debeant, extra de maior. & obed. cap. 1. & 4. & ca. illud. 11. quæſtio. 3. c. abſit, de regu. iur. non poſſunt dolo.

t ¶ Dubiis.] ſ. an ſit iuſta uel non ob bonum obedientiæ, 23. q. 1. quid culpatur, extra de temp. ord. c. ad aures, ubi de hoc, & plenius per Hoſt. ff. de iud. ſi quis ex aliena, ſi quis ius dicen. non obtemp. l. 1. extra de appel. ſi duob. de hoc ſcripſi extra de reg. iu. c. quod quis mandato, lib. 6.

u ¶ Præſunt.] exponi poteſt, ſ. maiores, obediant. ſ. minores. Vel poteſt exponi, pręſunt, ſ. minores artib. uel diſciplinis.

x ¶ Quibus,] ſciliaet cum quibus obediãt, uel obtemperent.

a ¶ If-

gulis singulis, quibus obtemperent discipli- nis, vt illarum [a] finis [b] egregius debitis [c] obsequentium [d] ministeriis, subsequatur: Sic iudicās, cuncta [e] rimatur & discutit, leges casibus [f] applicat, canonum decreta secernit: [g] sic morbis aggrauatus medicum, [h] sic uirtus constans in medio sapientem prudentemque [i] deposcit: ne si quisquam regatur ut [k] appetit, confestim corruat, [l] vt [m] non quærit, neque taliter [n] conuiuentibus non [o] ordo, sed horror inhabitet: adsit [p] (qoud absit [q] (discordia [r] religans religio relegetur: sentētiæ nāque uariantur ut [s] capita, & crescit in [t] stolidis opinionibus phantasia. [u]

¶Eodem [x] modo eisdem que quodam modo rationibus inuitati, [y] cum præfatorum Ministrorum, vel Custodum sub certa forma: simul scilicet & separatim in suis administrationibus, & custodiis, cum Guardiani & [z] duorum de conuentu [a] loci [b] discretorum [c] sacerdotum [d] & antiquorum [e] in ordine Fratrum consilio [f] & assensu præfatus Clemens iudicio duxerit [g] relinquendum, an sit multum credibile ex iam expertis, [h] quod Fratres ipsi absque granariis, & cellariis [i] non possint uitæ necessaria inuenire, [k] quo [l] casu

a ¶Illarum.] scilicet artium & disciplinarum.

b ¶ Finis egregius.] scilicet assecutio salutis æternæ, cum obediētia maior quam victima censeatur, extra de maiori. & obedien. illud.

c ¶ Debitis,] ideo dicit forte debitis, quia ad indebita quis obsequi non tenetur, vt dixi sup. in uerbo, per omnia, vel dicit, debitis, vt denotet obsequia fore per minores superioribus debita, vt s.

d ¶ Obsequentium.] idest obedientium.]

e ¶Cuncta rimatur.] 32. dist. iudicantem, extra de fide instru. cum Ioannes, §. verum, C. de eden. l. is qui apud quem.

f ¶ Casibus,] scilicet occurrentibus quotidianis. ff. de lib. leg. l. legaui. de vsuca. l. si iusto.

g ¶ Secernit,] idest seorsum cernit, parat & inducit ad casuum: emergentium decisionem.

h ¶Medicum.] deposcit, quod est infra, ad hoc in corpore authen. hæc constitutio innouat. in prin. col. 8. ff. de var. & extra ord. l. medicus, extra de pen & remis. omnis, §. sacerdos. cum similibus.

i ¶ Prudentemque.] cum discretione dicta aliarum virtutum matre, 1. q. 5. præsentium, extra de offi. custod. c. 1. de re iud. pasto ralis, §. verum, cle. 5.

k Vt appetit.] scilicet sensu proprio indiscrete ducto. 39 di. c. si quis vult, 38. distin. relatum, & arg ff. de do. l. Aquil. in proœmio Digestorum, §. hoc autem.

l Corruat, s. in totum vel in promptu periculum incidat, C. de bo quæ li. l. vlt. §. filij autem, iuxta illud: Veh soli, &c. extra de sta. mo monachi 81. di. c. in omnibus. extra de æta. & qual. cum sit ars.

m Vt non quærit.] nullus enim casum sui appetere præsumitur, sed ascensum, extra de cle. non resid. ca. l, 93. di legimus, C de numera & actu. & chartu. l. nulli lib. 12. quemadmodum ciui. mune. indi. l. maiorib. lib. 10.

n Taliter.] scilicet ut appetunt a sua communitate discrepantibus.

Discordia & mater litiū.

o Non ordo.] ad hoc in corpore auth. de hære. & fal. inordinatum, coll. 1.

p Adsit,] idest præsens sit.

q Quod absit.] scilicet iuxta uotum nostri ordinis:

r Discordia.] quæ de se pacis est æmula, mater litium, materia iurgiorum, vt in proœmio Decretaliū, & hic adde quod dixi sup. parte prima, in verbo, unionem scindens.

s Vt capita.] iuxta illud: Quot capita tot sententiæ. de consec. dist. 3. c. sicut in sacramentis, extra de concess. præb. quia diuersitatem, ff. de lib. uniuersi l. 2. de arbi. item si unus § principaliter.

t In stolidis.] idest fatuis, vel capitaneis probabilitate non suffultis.

u Phantasia.] exponi potest hoc verbum. idest, non vera, sed falsa sententia non a veris doctoribus, sed a sensu capitaneo inducta, 24. q. vlt. c. hæresis, & c. quid autem 11. q. 3 cap. summopere. extra de consti. cap. ne innitaris.

x Eodem modo.] Quarta pars.

y Inuitati.] idest inducti, vt exposuit sup. proxi.

z Et duorum.] non ergo vnius solius, & ita trium ad minus debet expectari consilium & assensus in his quæ sequuntur, scilicet, Guardiani & duorum de conuentu sacerdotum.

a De conuentu] non ergo aliunde, cum illi melius præsumantur scire loci necessitatem quam foranei. arg. 93. di. illud. extra de elect postquam, ff de quæst. l. de minore, § tormenta.

b Loci] de cuius fratrum sustentatione agitur.

c Discretorum.] arbitraria hæc consideratio.

d Sacerdotum.] non videtur ergo sufficere ab inferioris ordinis fratribus petere consilium, & assensum, de quibus sequitur, arg extra de electio. nemo, lib. 6. alias videretur frustra appositum istud verbum, contra 19 dist. c. si Romanorum, de priui. si papa. li. 6. ff de vsur si stipulatus, de legi. l. quando. Et hoc intellige si in conuentu sint duo sacerdotes discreti: alias videretur sufficere expectare consilium, vel assensum aliorum, attenta mente constitutionis volentis necessitati fratrum loci prouidere, arg. ad hoc ff. de conci. & demon. l. in testamento & argu. eorum quæ no. in simili per Inn. & Host. de elect. quia propter in ver. tres.

e Antiquorū,] qua antiqtate? Dicas ꝙ arbitraria, cum non sit hic vel alibi super hoc expressa, arg ad hoc, ff de leg. 3 l. non aliter in fi. cum ibi no. per Inno. extra ut lit. non contest. quoniam, & quia hic non curatur de antiquitate ætatis, sed tēporis, quo isti ordinē sūt ingressi, ar. extra de maio. & obe. c. statuimus &c.

f Consilio & assensu] non ualet consilium nisi assensus expectetur, arg. extra de offi. deleg c. venerabili. & super hoc uide ꝙ no per Compost. de consti. c. pen. & quod alias plenius dixi, ne se. vac c. 1. lib 1.

g Duxerit relinquendum,) ut in dicta decre. Exiui, §. rursus.

h Ex iam expertis,) scilicet dudum retroactis temporibus, ex quib. aliquando præsumitur in futurum, 24. quæstio. 3. c. si apud ff de re mili. l. non omnes, §. a barbaris, de accus. l. si cui, § habendæ, extra de re iud, ca. semel. li. 6. extra de præsumpt. mandata, &c sciebam, ubi de hoc, & plenius in summa Host. eo. tit. §. 2. ver. tertia diuisio.

i Cellariis.) in quibus bladum, & vinum recolligunt.

k Inuenire.) quia forte ibidem non reperientur uenalia, nec sperantur prouenire ex eleemosyna.

l Quo casu) scilicet ubi non possent aliter uerisimiliter vitæ necessaria inuenire.

granaria & cellaria, congregationes, & conseruationes huiusmodi eis ipse concessit, prout in prædictis eiusdem Clementis litteris plenius continetur: [a] Nos de prædictorum fratrum nostrorum consilio, eorundem Ministrorum, & Custodum sub [b] eadem forma, iudicio, præsentium auctoritate committimus determinare: uidelicet, arbitrari, atque præcipere eo [c] casu qualiter, [d] vbi, [e] & quando, [f] & quotiens granum, [g] panem & vinum [h] pro uitæ Fratrum necessarijs, Fratres ipsi quærere debeant, conseruare siue reponere, etiam si reponenda sint in prædictis granarijs & cellariis conseruanda: Statuentes & districte præcipiendo [k] mandantes, quod in prędictis [l] & [m] his similibus eorundem arbitrium, determinationem siue iudicium Generalis quidem in totius, Prouincialium uero in prouinciarum, Ministrorum, ac Custodum simul & separatim, administrationibus, & custodiis ordinis memorati commissis eisdem, cum [n] Guardiani tamen (ut supra prędicitur) & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine Fratrum consilio & assensu, † Fratres [o] omnes & singuli, obsequi [p] omnimode, [q] illisque parere per omnia teneantur: Ac insuper quod illorum [r] sequendo arbitrium, determinationem siue iudicium, illisque parendo, nec dici possint uel debeant, neque ipsi seipsos autument suę regulę uel constitutionum sui ordinis transgressores. [s] Ideoque [t] omnes & singulos Fratres antedicti ordinis Minorum, qui strictos, curtos & difformes habitus ab ipsius Generalis Ministri, & aliorum de dicta communitate habitus coram nobis, & fratribus nostris, & aliis in Romana curia detulerunt vel deferunt, monemus & hortamur in Domino, eis nihilominus in virtute sanctę obedientię, [u] & sub [x] excommunicationis pœna per Apostolica scripta mandantes, quatenus ad mandatum ipsius [y] Generalis deponant quos deferunt habitus, & aliis iuxta eiusdem generalis arbitrium, determinationem siue iudicium (ut supra prędicitur) induantur: ipsique Generali in omnibus istis & aliis, & per omnia secundum beati Francisci regulam & prędictas prędecessorum nostrorum declarationes, concessiones, & commissiones, in ipsis declarationibus comprehensas, & nostras contentas in pręsentibus [z] humiliter obediat.

† Nisi ista dictio addita fuisset, non fuissent alij

a ¶ Continetur] dicto c. Exiui. §. rursus.

b ¶ Sub eadem forma.] simul & separatim, & alijs sup. prox. expressis.

c ¶ Eo casu,] scilicet proxim. expresso, idest, vbi non possent credibiliter vitæ necessaria inuenire.

d ¶ Qualiter] idest, per quem modum.

e ¶ Vbi.] idest, in quo loco.

f ¶ Quando.] idest, quo tempore. arg. ad hoc extra de accus. qualiter.

g ¶ Granum,] non exprimit quod vel quale: & ideo de quocumq; grano ad vitam necessario intelligendum videtur, ff. de verb. sign. l. frugem.

h ¶ Vinum,] sed nunquid alia quæ sunt, ad vitæ sustentationem necessaria vidētur hic permissa cōseruari, puta pisces, casei, oua, & similia? Videt qđ sic: quasi in omnibus sit eadē ratio. Sed contra, quia hic certorum cōseruandorum grani, & uini, sit expressio, in non expressis aliud statuisse videt. arg. 25. dist. qualis. extra de pręsump. nonne, ff. de iud. l. cū ꝓ-tor. & in alijs regulā prohibitoriam cōfirmare, ff. de fu. instr. l. quæsitum, §. idē respōdit domo & argu. ad hoc dicta l. frugē, & licet sic tenere foret, tutum uideretur: nā vbi aliqd gñaliter ꝓhibetur, quod exp̄sse nō cōceditur, intelligitur denegari, vt dicta decr. Exiui, §. porro cū dictus tamen ꝑ identitatē rōnis, qđ prius dixi, satis est de iure rōnabile: & ꝑ textū sequentē in ꝓdictis, & similib.

i ¶ Reponere] conseruanda, quod statim sequitur.

K ¶ Præcipiendo mādantes] dicas hic vt dixi s. parte prox. in uer. mandantes.

l ¶ In prædictis,] i. qualiter, vbi quādo, quotiens granū, &c. vt sup. prox.

m ¶ Et his similib.] puta oleo, caseo, piscibus, ouis, & similibus, & ista similitu-

do referatur ad talia.

n Cum Guardiani tamen.] hæc uerba & sequentia determinate ponuntur, ut dixi sup. prox.

o Fratres omnes.] scilicet uniuersi, ut differat a uerbo sequenti.

p Obsequi,] idest obedire.

q ¶ Omnimode,] hoc verbū, & aliud ꝙ sequitur, scilicet teneantur, necessitatem imponere videtur, vt sup. dixi.

r Illorum.] scilicet Ministrorum & Custodum, & verba sequentia expone vt dixi sup proxi. verbo, hac insuper.

s Transgressores.] hic dicas ut dixi sup. proxi. §. in glo. nec mirum.

t Ideoque,] scilicet parendo in præmissis iudicio superiorum, non sunt, nec possunt dici regulæ vel constitutionum ordinis transgressores.

u Sanctæ obedientiæ.] hæc verba contra trāsgressores dura sunt, ut sup. dixi.

x Sub excommunicationis pœna] talia uerba comminationem, non sententiam inducunt, nisi aliter constaret de mente ipsa proferētis, arg. C. commina epis. l. interlocutio, in corpore auth de armis. §. hāc igitur. cū similib. cum ibi not coll. 6 & sic no. extra de simo. sicut de sagit. c. li. de iure pa. relatu, & de hoc ēt p. Ian. extra qui matrimonium accusa. pos. cum in tua.

y Ipsius Generalis,] nihil dicit hic de mādato Ministrorū vel Custodum: quare vīdetur ꝙ depositio, de qua sequitur solum habeat de necessitate fieri ad mādatū Gñalis ministri: si enim de his idem voluisset, hoc utiq; expressisset: ꝙ cum non fecit, pro omisso debet haberi. arg. extra de deci. ad audiētiā, C. de cadu toll. l 1. §. si autē deficientis, 2. quæst. 5 consuluisti.

z In præsentibus] sci-

scilicet litteris.
a ¶ Vel appellationibus.) repete non obstantibus.
b ¶ Quæ.) s. priuilegia, & alia supra proxi. numerata.
c ¶ Derogare,) in aliis ergo in quib. non derogarent, in suo robore remanebũt: quia quod nõ mutatur, &c. C. de testa. sancimus. de app. præcipimus.
d ¶ Vacuamus.) hic no. principem ex causa reuocare priuilegia vel libertates concessas, cũ & talia ex causa multiplici pdi possint, no. de deci. c. suggestum.
e ¶ Subtrahantur.) collige hic meritum religionis pesimi in subdito si se ab obediẽtia subtrahat, & superiori præiudicium generatur: cui obediẽtia est præstanda, per subtractionẽ euidẽ, vnde tãquam spoliatus ad eã restituitur. licet alias electionẽ violentam non probet de re iud. c. subortа. vbi hoc no. per Innoc. & Host.
f ¶ Paupertas.) scilicet istorum ostẽditur in rebus.
g ¶ Integritas.) s. in carne.
h ¶ Maximum,) in suo perlatiuo gradu quo ad mentem.
i ¶ Prima.) s. paupertas.
K ¶ Rebus) donatur quod est infra proxi.
l ¶ Secunda,) s. integritas, de qua scribitur: sola est possibilis animas Deo repræsẽtare in corpore auth. de loc. §. sancimus, col. 3.
m ¶ Tertia uero.) s. obedientia.
n ¶ Quod,) s. mentẽ & animum.
o ¶ Effrænes.) idest sine fræno & temperie. simile ff de test. l. J. §. fi. extra e. ti. c. significauit, & c. cum causam.
p Liberos.) ab omni subiectione.
q Ditioni.) idest potestate vel imperio extra de ele. quorundam, & c. si religiosis, li. 6. alibi autem verbum ditio, exponitur pro iurisdictione, in corpore auth. de nõ eligen. secundo nuben. in fi. de fideius. in fi. col. l. in proẽm. insti. §. 1.
r Iugo.) idest subiectione simile 21. distin. cap. in memoriam.
s Propriæ.) s. spontaneæ, cui violentia non infertur. 32. q. 5. §. 1. unde scribitur, voluntarium sibi militem eligit Christus: voluntarium sibi seruum auctionatur diabolus 5. q. l c non est.
t Ad hanc s. obedientiam.
u Sed sponte.) ne aliàs & rem & meritum perdant. d. § ex his.
x Hanc.) s. obedientiam.
y Illud que.) s. quod legitur in Canticis.

z ¶ Charitatis.) sine qua non est salus æterna. de pœn. dist. 2. euidenter, & dist. 2. si quis autem.
a ¶ Purificans) s. quem ab omni peccati macula, si seruetur illæsa, ut sup. prox i & ad hoc in corpore auth. de mona. in prin. col. col. 1.

Priuilegiũ ex cã reuocari potest.

Religionis meritã perit q se ab obedientia subtrahit.

pareant, & intendant: non obstantibus quibuscunque priuilegijs, indulgentiis, litteris, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipsorum à præfato Clemente concessis, vel appellationibus [a] ab eis vel ipsorum aliquo ad sedem Apostolicam interiectis, quæ [b] (inquantum possent, derogare [c] præsentibus) viribus vacuamus [d]. Religio namque perimitur, si à meritoria subditi obedientia subtrahantur [e]: magna quidem paupertas [f], sed maior integritas [g] bonum est, obedientia maximum [h], si custodiatur illæsa: nam prima [i] rebus [k], secunda [l] carni, tertia [m] vero menti donatur & animo, quos [n] velut effrænes [o] & liberos [p] ditioni [q] alterius humilis iugo [r] propriæ [s] voluntatis adstringit. Ad hanc [t] itaque fratres prædicti non inuiti, sed [u] sponte redeant, hanc [x] uelint & appetant, hanc magnis desiderijs concupiscant, illudque [y] votis canticorum † ingeminent osculetur me osculo oris sui, charitatis [z] vtique & dilectionis religionis huius obedientia sancta purificans [a]: nam meliora sunt vbera [b] tua præceptorum, [c] si quidem & consiliorum [d] quædam nutrientia [e] pocula, vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famæ [f] fragrantia suauitatis odorem [g]. Nec [h] formident hi ad obedientiam ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos suos (ut firmiter speramus [i] eisque iniungimus [K]) sibi benignos & mites [l] inuenient, cæteros [m] dulces atque palpabiles [n], cum sint & esse debeant omnes & singuli fratres [o] in Christo, & clamitent [p]: Quis mihi det [q] te fratrem meum communi scilicet patre beato Francisco congenitum: suggentem vbera matris meæ, [r] religionis

† Cant. 1.

b ¶ Verba tua.] hoc alibi legitur, qđ dulcior est religiosa castigatio, quam blãda remissio: & dulciora sunt amici vulnera, quam volũtaria osculа inimici 5. q. 5 omnis, & c. non osculatur.
c ¶ Præceptorũ.) de se necessitatẽ importantium 13. q. 1. c. qđ præcipitur extra de verborum sign. cap. in his.
d Consiliorum) liberam cuiusque uoluntatem excitãtium. 4. dist. c. vl. 14 q 1 quia ergo. & c quisquis.
e Nutrientia) s. animum.
f Bonæ famæ) ad cuius conseruationem quisque debet attendere, aliàs crudelis dicitur. 12. quæstio, 1. nolo.
g Odorem) bona ergo alicuius fama odorem bonum dare dicitur, cum sine virtute animi non subsistat. ad hoc extra de accusa. ca licet, ff. de quæstio l de minore. § tormenta.
h Nec formident.) Quinta pars & expone, formident, idest timeãt, perhorrescãt ferocitatem vel sæuitiam prælatorum.
i Speramus.) nam de quocunque præsumẽdum est bonum indubio extra de psump. dudum, & ff de leg. 2. cum quidam, & l. cum pater. § rogo.

Famã negligens crudelis est.

Præsumitur bonũ de quolibet.

Vio est æquiuocum.

Voluntarius miles a Deo eligitur.

K Iniungimus,) ex præcepto ergo tenentur superiores ad reddendum se mites, & benignos.
l Et mites.) hoc dicit quia superioris nimia asperitatis increpatio, nec correctionem recipit nec salutem, 45. dist. cum beatus, & cap. discipl ina, ff. ad leg Aquil. l. numquam.
m Cæteros.) s. non prælatos, scilicet eiusdem ordinis fratres.
n Palpabiles.] idest tractabiles per mutuam conuersationem, arg. ad hoc, C. de eroga. mili. annonæ, cum allegas, lib 12.
o Fratres in Christo) in quo omnia unum cõstituũt, in corpore auth. de mona. §. huic nobis, & §. ordinatione, in fi. col. 1.
p Clamitent) id est clamando resoluent.
q Det) idest dare poterit.
r Matris meæ s spiritualis: & sic m ater religiosorum ipsa religio dicitur.

a Eius.] s. religionis, uel eius s. beati Francisci; & repete, suggentem.
b Velut, &c.] & repete iterum, suggentem: aliâs suggerentem.
c Pocula.] s. spiritualia. ar. 38. dist. c. ignorantia, & c. si iuxta.

vtiq; & professionis eius[a] velut[b] matris contemplationis & electionis suauia & dulcia pocula[c], vt inueniam te foris[d] ab eiusdem obseruantijs quodammodo disparem, & deosculer blande, videlicet intra charitatis viscera te complexus: & iam, me[e], immo[f] & te nemo despiciat[g], profecto[h] quos foris[i] positos multi ac si[k] diuisos & desides[l] fortasse despexerant[m], intus, puta intra dilectionis internæ[n] præcordia & conformis[o] obseruãtiæ claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdẽ dulcedine quisque digne laudibus efferet[p] & susceptos.¶ Nulli ergo, &c.

¶ *Præmisso qualiter glossantes decretalem, Exijt qui seminat. eod. tit. lib. 6. excommunicationem ipso facto non obstantibus quibuscunque priuilegijs incurrunt, illam excommunicationem vsque ad sedis Apostolicæ bene placitum suspendit: Et per*

Immo multifariam sumitur.

d Foris ab eiusdem obseruantijs.] id est extra eiusdem obseruantias.
e Me] s. propter te.
f Immo.) hoc verbum frequenter correctiue ponitur ff. de manu. test. l. Stichus, de hęr. ins. l. si ita scriptum. de pœnit dist. 2. qui dicit. 1. q. 1. opponitur, extra ut lit. non contest. accedẽs, quãque sumitur pro vt C. de nouo Co. tac. §. quib. quãq; pro vel C. de sacrosan. eccle. l. iubemus, §. œconomus de hoc dixi cap. Execrabilis.
g Despiciat,]idest signat vel contemnat.
h Profecto,] id est certe.
i Foris,] id est extra obseruãtias communes religionum.
k Ac si] alias quasi, pro tanquam.
l Desides.] idest à sua cõitate discordes.
m Despexerant] id est spreuerant vel cõtempserant.
n Internæ.] idest intrinsecę & mentalis.
o Conformis obseruantiæ] quasi dicat à sua cõitate non discrepantis: sed eidem se aptãtis, ut dixi s. in § qua propter.
p Efferet,] id est extollet, quia discrepãtes ad communitatẽ ordinis sunt reuersi. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Quia nõnunquã.) ista constitutio diuisibilis est in partes quinq;. In prima, hęrẽga quædam siue Papalis exculatio præmittitur. In secunda cõstitutionis Nicolai Papæ iii. alias iiii. recitatio subiungitur. ibi, Sane dudũ. In tertia, ipsa constitutio annectitur ibi, Nos autẽ. &c. In quarta, quædã certa facta protestatio subsequitur. ibi, per suspensionem, &c. In quinta, q̃ præsens cõstitutio publice patere debeat, facta pollicitatio subinfertur ibi, Ne autem in posterum, &c.

Affirmatiuã duplicata negatio ponit.

q Nonnunquam.)idest quandoque, vt duplicata negatio pro una affirmatione exponatur, plene dixi in c. cũ inter nonnullos.
r Coniectura.)idest probabilis humanæ naturæ præsumptio
s Experientia,) s. facta, quæ dicitur via rerum efficax. extra de elect. quam iit. in 6. C. de sui. Cod confir. circa ti primæ col. in corpore auth. quib. mo. na. effi. sui, §. illud tamen, col. 7.

t Nociuum ostendit.] iuxta hoc alibi scribitur, quod credebat coniectura prodesse, experimento inuenitur inutile. in corpore authen hæc constitutio inno. consti. col. 1. in prin. & exhinc fuit sumptum quod hic dicitur.

istam suspensionem contra Fratres Minores obloquendi non intendit tribuere occasionem.

CAP. II.

Quia nonnunquam[b] quod coniectura profuturum credidit, subsequens experientia[s] nociuum[t] ostendit, non dẽt reprehensibile iudicari[u], si canonum[x] conditor[y] canones à se vel suis prædecessoribus editos[z], vel aliqua in eisdem contenta canonibus[a] reuocare[b] modificare[c] vel suspendere[d] studeat †, si ea obesse[e] potius viderit quàm prodesse. ¶ Sane[f] dudum felicis[g] recordationis Nicolaus Papa iiij. prædecessor noster quandam constitutionem declarat: nam quæ incipit: Exijt. super regula dilectorum filiorum Fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit; promulgauit[h]: sub certis pęnis arctius[k] interdicens[l], ne concordantiæ[m], contrarieta-

u Iudicari,] simile extra de cõsangui. & affi. c non debet.
x Canonum.] s generaliter omnes adstringentium, & ab omnibus habentium obseruari, extra de cõstit. capitu primo. C. de leg. l. leges sacratissimę.
y Conditor.] qualis est Papa.
z Editos,] quos non debet erubescere ex causa penitus etiam tollere: nõ enim erubescimus, si quid melius etiam horum q̃ ipsi prius diximus, ad inuentum, us, hac sancite: & competẽtem prioribus imponere correctionem: nec expectare ab alijs corrigi legem, in corpore authen. de nup. §. nos autem, col. 4 nec debet pudere principẽ suum errorem corrigare, qui præpositus est ad aliorum corrigendos errores. extra de accusa. c. qualiter. de re iud. cum olim, 35. q. 9. cap. sententiam.
a Canonibus,] idest & alios canones.
b Reuocare.] s. in totum.
c Modificare) idest temperare & limitate potest dari. exemplum per c. dudũ. de iudi. Clem. Papa n.
d Suspendere.] quo ad effectũ, vt aliquã non ligẽt, ut infra patebit.
e Obesse.) idest nocere, uel ad noxam seu damnum tendere. de rescrip. statutum, de except. pia. lib. 6.

† Vide q̃ notaui in c. alma mater. de sent. exc. li. 6. Font.

f Sane,) Secunda pars.
g Felicis,) simile de pœnis, c felicis, lib. 6.
h Promulgauit,) quę per Bonifacium Papam viii. reposita fuit sub titulo de uerborum significatione, libro 6.
i Sub certis pœnis,) quę colliguntur ex d. c. Exiit. § cũ igitur.
k Arctius,)id est arcte.
l Interdicens,) eius interdictum antea seruabatur, & merito: quod enim princeps Ecclesię interdicit, reputare debeat omnis sibi penitus interdictum, 93. di miratus, sicut & eius præceptum ab omnibus est seruandum 11. dist. præceptis, & c. non decet. 19. dist. in memoriam.
m Concordantię) s. iniuriam aliorum,

a Con-

tes [a], seu aduersę vel diuersæ opiniones [b] ab ipsius constitutionis lectoribus [c] seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione glossę fiant ab aliquibus, nisi forsan per [d] quas verbum [e] vel sensus ipsius [f], vel ipsa constitutio quasi grammaticaliter [g] & ad [h] litteram exponatur: nec intellectus ipsius [i] per legentem distorquetur [k] ad aliud, quam constitutionis eiusdem littera [l] ipsa sonat: glossantes autem in [m] scriptis constitutionem eandem aliter quàm superius est expressum [n], facientes quoque commenta, scripturas seu libros, & ex [o] certa scientia & deliberatione determinantes in [p] scholis, seu prædicantes [q] contra contenta in constitutione prædicta, uel aliqua seu aliquod prædictorum [r] (nō obstantibus [s] aliquibus priuilegijs seu indulgentiis, aut litteris Apostolicis, quibuscunque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel sœcularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso [t] facto excommunicationis [u] sententię voluit [x] subiacere [y].

¶ Nos [z] autem attendentes quod argumentis [a] frequenter & collationibus latens veritas aperitur [b] †, quod que sub eadem littera sępe latet multiplex [c] intellectus, necnon [d] esse difficile volentibus constitutionem prędictam perfecte [e] legere

a Contrarietates.] s. quæ in iure reperiri non debent, C.de ve.iur.enuc.l.tata §.contrarium, & in proxi. decret.§ fane, & ibi not.

b Opiniones.] quia frequenter quot capita tot sensus, de consecr.distin.4.c.sicut in sacros, ff.de arb.l. item si vnus,§ principaliter. & diuersitatem corporum, &c.extra de concess.preb. quia diuersitatem.

c Lectoribus.] lector volens audientibus proficere, se talem exhibere debet, vt pro ingenio addiscētiū temetipsum possit adaptare, & verbi sui ordinē pro audientium capacitate dirigere, 8. q.1. oportet, q.n. ea docet q ab audiētibus nō valent intelligi, nō eorum vtilitatem, sed sui ostentationem facit.43.dist. c.pariter Quæ autem & qualia in promouendo ad honorem doctoratus exposcantur:& qb. gaudet de iure priuilegijs doctor & factus:& quot nominibus nuncupatur, vide si placet quod super his plane notaui,extra de mag. ca.cum sit nimis, super uerbo,honorem, clem 5.

d Per quas.] si habes quos,expone,s.lectores vel expositores: si habes,quas: expone, scilicet glossas.

e Verbum.] forte in sui intellectu obscurum.

f Ipsius,] s. constitutionis.

g Grammaticaliter.] vt forte recte loquendi usum habeat 2, & inter falsa & uera q iudicet.37.dist. ca.si quis grammaticam.

h Ad litteram exponatur.] ad rudium animos informandos, insti. de iusti.& iure,§.hic igitur.

i Ipsius.] s constitutionis.

k Distorqueatur]idest, per quandam violentiam inducatur seu applicetur ad iactationem scientiæ vt plus scire videatur,47 dist § pariter, in fi. & talis distortio fuit signanter inhibita 3.quia multorum pios aīos inuoluere, & ab ingressu religionis Minorum corda possēt subtrahere,vt in c Exijt,§ cum igitur.

l littera ipsa sonat.] sane intellige mente & sensu seruatis non contritis:non enim sic est cortici lrę inherendum, vt mēs vel sensus aliquatenus conferendantur 4. extra de iureiur.c.Romani,§ verum,cle 5 ff. qui petāt tut.l credendum, de iurep. l.adigere,§,quamuis,de excus.tut.l.scire,§ aliter.

m In scriptis.] puta commenta super ista constitutione faciendo.

n Expressum.] s.quasi grammaticaliter exponendo.

o Ex certa scietia.] secus ergo si per errorem: errantis enim nullus est cōsensus, ff. de iudi.l. consensisse,de iurisdictio om.iud.l.si per errorem, quare scriptum est. Scientiam non ignorantiam uolumus obligari, C. de tabu l. generali, lib. 10.

p In scholis.] & sic in publico, forte disputationis vel repetitionis tempore: hoc enim exposcebat dicta decr. Exijt,§ cum igitur.

q Prædicantes.] puta in sermonibus clero potissime faciendis.

r Prædictorum.] s. q cōcordātiæ,vel cōtrarietates,vel oppositiones essent inducēdæ, & summe hic illa verba, ipso facto excōicationis,&c. q sunt inf.

s Non obstantibus.] istam clausulam tu curiose lector in multis potes decretalib. reperire: sed super ipsa vide quod not. in decre.susceptι.

t Ipso facto] sic erat ipsa constitutio in hoc canon latæ sententiæ: nihilominus tamen sub pœna officii & beneficij prohibita fuerunt præmissa fieri, vt dicto cap. Exijt,§ cum igitur, sed in hoc fuit cōminatiua, non sentētiæ priuatoriæ inducti ua argu. extra de celeb. Missa. dolentes,cum ibi no.& inf.etiā innuitur.

u Excommunicationis.] s. maioris, q in dubio inflicta vr, de sen.exc.c.si quem.

x Voluit.] s. ipse Nicolaus iij aliàs 4.

y Subiacere] quam sententiam a nemine tolli uoluit, nisi a Romano Pontifice, vti dicto c.Exijt, §.cum igitur, circa finem.

z Nos autem.] Tertia pars.

a Argumentis.] quæ frequenter ex iuribus canonicis & ciuilibus inducuntur, ff de lega.1 nō possunt, extra de confir. vti.vel inuti c.cum dilecta.

b Aperitur]iuxta hoc alibi legitur, q notando & disputando bene optima ratione aliqua discernūtur, ff. de mune.& hon.l. munerum 2.§ mista Et de aduocatis scribit q dirimi faciūt ambigua facta causarum suę gloriosæ uocis munimine, C.de aduo diuer. iud l.aduocati Sed quæras a me qu aliter p collationes habitas latens veritas aperitur? Rñdeo quia frequenter reuelatur minori quod maior nescit 5 95. distin. esto subiectus, C.de offi.recto.prouin.l. potioris, quod in collatione verbum prolatum frequenter aliorum snia tamquam subtiliori rationi subnixum ad se trahitur, ff. de arb.l.si in tres, & arg.de cond. ob causam, l dedit,§ si quis de iurepa.l.diui fratres, C. de his quæ in test.delen.l.proxi.

c Multiplex intellectus.] idem enim sermo multas significationes vel snia frequenter exprimit, ff de ver.oblig. l.quotiens in stipulationibus, de reb.dubijs l.quoties, de regu.iur. in quib. reperies multa iura allegata, per quæ poteris exempla ponere.

d Necnon repete attendentes.

e Perfecte.] idest cum perfecto & completo intellectu

Marginalia: quot capita tot sensus. — Lector pro ingenio audientium se adaptet. — Vide & nota in proemio .... in gl. ... Bar. in proemio. & Font. — Addo tibi Plautius, ... auro & ... lega. — Addo L.6. ad exhib. — Ca. Mar. & Batili ... q 1 gl. in dubiis ... leg. — † De vtilitate disputationis omnino vide syluā nuptialē. Io de Neuizam in prin. Fon. — 5 Addo tibi l.j.§ sed neque. C.de vete. iure enu. quē tex. Bar. cōs. 1 col 19. li 2. dicit aurei, facit gl. & ibi doc.c. ad nostrā de consue. Fon.

lectu legere lectura quidem perfecta dici non meretur, nisi diligentissima atq; exactissima legentis interpretatione singula tradantur. Instit. de iusti. & iure, §. his igitur, C. de profes. qui instr. l. 1. lib. 11.

a ¶ Ac intelligere.] parum enim prodest legere, nisi adesset intelligere, 11. q. 3. c. eorum 39. dist. c. sciẽdum, ff. de verb. signifi. l. coram, iuxta illud: Legere, & non intelligere, negligere est, argum de celebr. Miss. c. dolẽtes, in corpore auth. de q. §. hęc omnia, & pręcep. col. 6.

b ¶ Deuitare.] cum a uero, & perfecto intellectu, qui sine diligenti, & exacta interpretatione hẽri non potest, ut prędixi habent tales desistere, vel pœnas præmissas incurrere.

c ¶ Volentes.] ad inuestigandam enim veritatis fidem quicunque prælidens anhelare dẽt, C de eden. l 2. 20 q 5. ca iudicantẽ, extra de fide instrum. cum ioannes cum illi compete cedere habet opinio 8. dist. c. ueritate, ff. quando act de pecu. est anna. lis. l. quæsitum, aliàs est ibi § sub l 1.

Veritas est inuestigãda.

d ¶ Periculis.] s. sñiarum, & comminationum.

e ¶ Prædictis] s. quæ interdicta erant per decr. Exiit. §. cũ igit.

f ¶ Præcipue scolasticæ] de illis præcipue dicit, quia illi prælijs arguere, & conferre consueuerunt ad instar diligentis venatoris cuncta rimari uolentis, nec transitorio studio uti uolentes in corpore auth de q §. illud, & §. hæc omnia colla. 6.

g ¶ Suborta sint.] s. super intellectu dict decre. Exijt, vt patet per decr Exiit de paradiso, clem 5. & patet in extrauag. dñi Ioannis, quarum una incipit: Ad conditorem, alia uero: Quia quorundam.

h ¶ Periclitari.] idest, periculum pati.

i ¶ Veritas.] de qua legitur, ꝙ sæpius exagitata magis splendescit in lucem, 35. q. 9 c. graue. disquisito de singulis, cum non possit ad ueritatem aliter perueniri 33. q. vlt. occidit ff. de q. l. de minore, § tormenta, de pœnis l. aut facta, extra de testi cum causa 11.

k ¶ Errorib uia pandi.] præcludenda est, siue loquaris de erroribus contra fidem 24 q. vlt. c. quid autem iniquius, siue de errorib contra ius scriptum in proœmio Digestorum, § hæc autem omnia de iusti. & iure. l. 1.

l Conferre.] idest, collationem habere.

m ¶ Huiusmodi]. s. Nicolai 3.

n ¶ Disputare.] cum disputando, & cõferendo latens veritas illucescat, ut supra.

o ¶ Prędictas.] quæ sup parte proxi. colliguntur.

p Commi nañas] ex hoc collige, & ꝙ ubi in aliqua cõstitutione aliquid fieri prohibetur simpliciter sub certa pœna contrafaciens, pęnam illam non incurrit: cũ per talia uerba non inducatur sñia, sed solum fiat comminatio, ut dixi in parte pcedenti in uerbo, ipso facto, de hoc hẽs extra de limo sicut de saggitta. c 1. C. cõmina. episto. l. interlocutio. in corpore auth. de armis circa medium, col. 6.

ac [a] intelligere, pœnas adiectas in constitutione huiusmodi deuitare: [b] viam veritas aperire volentes, [c] & periculis, [d] quæ ex prædictis [e] possent litteratæ personæ præcipue [f] scholasticæ incurrere, salubriter obuiare, præsertim cum de nouo suborta [g] sint aliqua dubia, circa quæ posset periclitari [h] veritas, [i] & erroribus [k] via pandi, nisi liceret conferre [l] super contentis in constitutione huiusmodi, [m] & disputare; [n] prohibitiones, & pœnas prędictas [o] tam latas, quàm comminatas, [p] & earum effectus, in fratrum nostrorum [q] ac multorum archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum, necnon multorum professorum utriusque iuris, & multorum sacræ Theologię magistrorum pręsentia, dum consistorium teneremus, auctoritate Apostolica duximus vsque ad sedis [r] Apostolicę beneplacitum suspendendas. [s] Per suspensionem [t] autem huiusmodi [u] nequaquam licentiam cuiquam intendimus impertiri, [x] quod contra Fratrum regulam prędictorum [y] dogmatizare, [z] scribere [a] seu determinare, [b] prędicare [c] seu praue [d] loqui liceat publice, uel occulte: quinimmo [e] hęc omnibus, & singulis auctoritate prędicta [f] districtius inhibemus. [g]

¶ Ne [h] autem in posterum pręmissarum prohibitionum, & pœnarum suspensio in [i] dubium reuocari ualeat, aut alicui propter defectum probationis [k] impingi, [l] quod uelut transgressor prohibitionum [m]

q ¶ Fratrum nostrorum.] hic potes recitare quod super hac clausula dixi in c. Execrabilis.

r ¶ Sedis Apostolicæ beneplacitum] quod numquam extinguitur donec contrarium constet, cum omni tempore sedes duret, licet secus sit in beneplacito personæ, arg. in corpore auth. quo oport. epi. §. licẽtiam, col. 1. extra de rescri. c. si gratiose. li. 6. 1, ff. loca. l. 9.

1 Vide quæ ibi notaui Font.

s ¶ Suspẽdẽdas.] talis facta p Papã suspẽsio tollit effectum sñiarum, ut tunc aliquem non ligent: nec ẽt contra facientem pęnam aliquam incurrere faciunt. Quid autem de suspentione facta per alium de sñia excõmunicationis, uel interdicti: uide quod sup his notari cõsueuit de appel. dilectis filiis.

t ¶ Per suspensionem autem.] Quarta pars.

u ¶ Hmõi] s factam de phibitionibus, & sententijs latis, & cõminatis, & ipsarum effectibus.

x ¶ Impertiri.] idest, concedere.

y ¶ Prædictorum.] s. Minorum.

z ¶ Dogmatizare.] idest, falsam doctrinam condere: dogma enim consistit in uera doctrina. de conlecra. d. 5. c vlt no 3 d. 1:

a ¶ Scribere.] idest, in scriptis redigere.

b ¶ Determinare.] puta iu cathedra, vel in scholis.

c ¶ Prædicare.] in sermonibus.

d ¶ Praue loqui] idest, uel subdole, arg. C. de postu l. quisquis.

e ¶ Quinimmo.] simile de rescri. c. tibi, lib. 6 ff. de pac. l iurisgentium. §. quinimmo, & dic super hoc vt dixi in c. Execrabilis.

f ¶ Prædicta.] l. Apostolica.

g ¶ Inhibemus.] talis inhibitio contrarium facientib. pœnam infligi facit extra de consti. cognoscentes, 4. distin §. vlt.

h ¶ Ne autem.] Quinta pars.

i ¶ In dubium reuocari ualeat.] s. an sit facta.

k ¶ Probationis.] cuius facultas non arctanda, sed laxanda est, C. de hære. l. quoniam cognouimus, de rebus cre. l. generaliter, ff. de testi. curent

l ¶ Impingi.] idest, imponi, vel imputari, & repetere, valeat.

m ¶ Prohibitionum ipsarum.] s. factarum constitutione Nicolai 3. aliàs 4.

a ¶ Ante-

a ¶ Antedictas.] supra in parte secunda, & d. c. Exijt. §. cum igitur.
b ¶ Chartas.] simile, ff. de bo pos. secũdum tab. l. char.
c ¶ Membranas.] quia de membris, & pellibus animalium factas simile. 19. dist. c. si Romanorum.
d Eadem.] quę tollit effectum, & ligamen iniarum ut prædixi.
e Maioris Ecclesiæ.] idest cathedralis, quę maior debet omnib. alijs ecclesijs reputari cum illis comissis post sint per ipsarum parochianos in eadem ecclesiastica recipi sacramenta extr. de off. archid. c. officium, & argu. 50. d. c. in capite.
f Quæ.] s. chartę uel membranæ.
g Sonoro pconio.] similia verba reperies in c. si fratrũ, & super his, & sequentib. verbis dic, vt ibi d. xi.
h Publicabũt.] ut ex tunc probabilis ignorantia non valeat allegari 16. dist. c. quod dicitis, extra de postu la. prelator ad hęc. de Iudę. ca. in nonnullis ff. de instit. act. l. sed & si quis. §. pręscribere. Zenzelinus.

ipsarum in pęnam seu pœnas inciderit antedictas.[a] Nos volentes super hoc de opportuno remedio p uidere, chartas[b] seu membranas[c] suspensionem cõtinentes eãdem[d], appendi seu affigi in maioris[e] Ecclesiæ Auinioñ ostijs seu superliminaribus faciemus, quæ[f] suspensionẽ prædictam suo quasi sonoro[g] præconio, & patenti iudicio publicabunt.[h] Datum Auinioñ. viij. Calend. Aprilis. anno sexto.

¶ *Dominium rerum, quę perueniebant ad Fratres Minores retentum ab Ecclesia Romana, simplici vsu facti Fratribus ipsis reseruato in ca. Exijt qui seminat. eo. tit. lib. 6. summus Põtifex refutat, multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: & statuit, quòd de cætero nullum ius, nullumque dominium habeat Ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur vel offerẽtur ipsis Fratribus. Hec extrauagans est multum iuridica, & subtilis in plerisque locis, præsertim vbi probat vsum simplicem non posse constitui in rebus vsu consumptibilibus.*

CAP. III.

AD conditorem canonum non est dubium pertinere[k], cum statuta à se vel prædecessoribus suis edita obesse[l] percipit potius[m] quàm prodesse, ne vlterius obesse[n] valeãt prouidere.[o]

Dudum[p] siquidem felicis[q] recordationis Nicolaus 4. prædecessor noster attente prospiciens in almi confessoris beati uidelicet Francisci regula contineri, quòd nihil sibi approprient, neque domũ[r] neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores: ac considerãs diligenter, quòd per piæ recordationis Gregoriũ Papã ix. & nõnullos alios prædecessores eiusdẽ fuerat[s] declaratũ, hoc debere seruari tam in speciali, quàm in communi[u], nec nõ & cõsideranter attendẽs nonnullos Fratribus ipsis detrahere[x], impin-

Allegatio in determinata est admittenda.

Qualiter homicidiũ cõmittere dicatur qui proximo detrahit.

Diuisio textus in nouẽ partes.

[illegible] non generalis a solo papa condi-

¶ Ad conditorem.] ¶ Præsens constitutio diuidi potest in partes nouem. In prima cõstitutionis præmittitur ratio. In secũda constitutionis Papæ Nicolai subiungitur recitatio: ibi, Dudum si quidem, &c. In tertia annectitur eiusdem constitutionis Nicolai incõmodæ pro tempore multiplex impugnatio: ibi, in §. Quanquam autem. In quarta, simplicis vsus facti in rebus consumptibilib. reprobatio: ibi. in §. Quod autem. In quinta ad quoddam obiectum datur responsio ibi in d. § Nec obuiat supradictis. In sexta quod in rebus consumptibilibus nõ sit dare simplicem facti vsum, fit multiplex inductio; ibi, in §. Licet aũt in rebus. In septima cõstitutionis Nicolai inducitur improbatio: ibi, in §. Rursus nedum. In octaua subinfertur ipsa cõstitutio: ibi, Nos itaque, qui ueritatem. In nona fit certa quadã protestatio: ibi circa finem. Per hoc autem, &c.
i Ad conditorem canonum.] qualis est Papa, qui solus generales canones condere potest 28. dist. c. regula. cum multis c. seq. sic & solus Imperator legem generalem condere potest. 1. C de leg. l. & vlt.
K Pertinere.] eius enim est sua uel antecessorum statuta in melius reformare. de rescri. c. statutum. de sent. excom. c. alme lib 6. de re iud. cum olim.
l Obesse.] idest, nocere.

m Potius quàm prodesse.] hoc frequenter contingit ex variatione personarum, causarum, temporum, & locorum. 19 dist. c. sciendum, 61. dist. §. his omnibus, 35. q. 9. c. sententiam. extr de consangui. & affin. c. non debet, in corpore auth. de nup. §. nos autem, coll. 4.
n Obesse valeant.] præcauẽda igitur sunt futura in malum. vt hic 60. distinctione. cum Hadrianus. 27 distinct. in nomine Domini. extra de seruis non ord c. 1 ff. loca. l. si quis domum, §. 1. ad Treb. l. Lucius. §. penult. de dam infec. l. qui bona §. cũ pretor.
o Prouidere.] concor. ad hoc in corpore authen. de nupt. §. 1 coll. 4. 22. quęst 2. cap. magnæ sic enim est in cœlesti hierarchia, quæ suam, ex causa reperitur sentẽtiam immutare. eadem causa, & q. ca. in commutabili. & ca. vnusquisque.
p Dudum.] Secunda pars.
q Felicis.] simile de censibus, felicis. lib. 6.
r Neque domum.] quæ indefinite sub inuolucro denotauerat per verbum, nihil. hic magis specificate declarat, alias uideretur hic vna negatio super flua; super quo vide quod not. in decret. cum inter nonnullos, in 2. gl.
s Fuerat declaratũ.] non dicit, vbi: & sic not argum. pro indeterminata allegatione quod sit admittenda. adhoc de cohabi. cler. & mulie ca uestra qui si n sint legi ti per venerabilem §. ult. de vita, & honest cler. cum ab omni C. de summa tri. l. 1. & in epistola, inter claras, per Hostien de seruis non ordi cap consuluit & per Petrum de Samp d c. vestra
t Hoc] scilicet quod professores ordinis Sancti Francisci nihil sibi approprient
u In communi] super hoc verbo & præcedenti dic vt dixi in c. cum inter nonnullos, super eisdem verbis.
x Detrahẽre.] & male, detrahentem enim proximo Deus persequitur. 23. q 4. qui peccat. nam una specie homicidij est proximo detrahere, nam quantum in detractore est, priuat animam proximi (quæ melior est pars hominis) omni virtute, per quam anima uiuit Detrahere enim est, bona, quæ alicui a Deo collata sunt, negare vel inuertere. argu. ff. de iniur. l. item apud. §. hoc autem fere. de pœnit. distinct. 1. c. homicidiorum, & ibi no.

gentes [a] eisdem, quòd regulam, & declarationes [b] huiusmodi non obseruabant, pieque considerans ora contra præmissos fratres oblatrantium [c] claudere [d], ac professorum [e] ipsorum conscientiis [f] prouidere, inter alia ordinauit, & sanxit [g], omnium vtensilium [h] & librorum [i], rerumque mobilium [k], & præsentium, & etiam futurorum, ecclesiarum quoque & oratoriorum, ac cœmeteriorum, tam præsentium, quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum, & eleemosynis diuinis oblatarum seu concessarum dictis Fratribus (in quibus tamen offerentes seu concedentes ipsa, nihil in ipsis sibi ducerent reseruandum [l]) proprietatem, & dominium plene [m] ac libere [n] ad se, & Romanam Ecclesiam pertinere, ipsa [o] in [p] se recipiens, ac antedictam [q] Ecclesiam, simplici [r] vsu facti dumtaxat in rebus, & bonis huiusmodi reseruato Fratribus antedictis. Et quia nonnunquam [s] libros, & alia mobilia supradicta vendi [t] expedit, seu etiam commutari: Fratribus ipsis in eadem ordinatione cōcessit [u], ut res [x] ipsas cum rebus aliis quarum vsum habere [y] licet ipsis Fratribus (dūmodo Generalis, & Prouincialium Ministrorum coniunctim vel diuisim [z] auctoritas intercederet) possent libere commutare. Sed & quia Fratribus ipsis pecuniam per se, uel per alium recipere ipsorum regula districtius interdicit, voluit & concessit [a], quòd si vendi contingeret res mobiles antedictas prætio [b] æstimato, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet recipi à præfata sede uel Cardinali gubernatore [c] eiusdem ordinis, deputandum per procuratorem eundem in rem licitam, cuius usus esset permissus eiusdem ordinis Fratribus expendendum: hoc [d] adiecto

a Impingentes.] i. imponentes.

b Declarationes huiusmodi.] i. factas per Gregorium & suos prædecessores.

c Oblatrantium.] i. obloquentium in malum.

d Claudere.] ne alias ex hoc contra ipsos fratres insurgat infamia.

e Professorum ipsorum.] scilicet religionis Sancti Francisci.

f Conscientiis.] quas forte scrupulosas habeant semper habendo proprium.

g Et sanxit.] s. Nicolaus iii. alias iiii. extra de verb. sig. Exiit. §. ad hæc cum fratres.

h Vtensilium.] i. paratorum ad vsum, argu ff. de supell. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum.

i Librorum.] quid librorum appellatione comprehendatur, colligitur, ff. de leg. 3. librorum

K Mobilium.] vel se mouentium, quæ idem censentur, ff. de verb signifi l mouentium iuxta quod ibidem per glossam quæritur, an nomina vel actiones nomine immobilium comprehendantur. Et primo sentire videtur quod sic, tum quia moueri nō possunt: tum quia post alia immobilia fit in eis sententiæ executio: post tamen sentit quod censeantur mobilia. Sed super hoc verius probabiliter potest dici, quod aut nomina uel actiones competunt pro immobilib. tunc appellatione immobilium ideo comprehenduntur, quia actionem habens ad rem, ipsam rē habere videtur, ff de reg. iur. qui actionem, & argum. ad hoc. C. de prædiis minorum, l. si ad resoluendam, vbi minor remittens actionem restituitur, ac si rem immobilem alienaret: aut competunt pro rebus mobilibus, si quidem annuatim præstandis: tunc item, quia propter perpetuitatem præstationis immobilium appellatione continentur. C. de sacrosanct. eccle. l. iubemus. in corpore authen. de non alien aut permut. rebus eccles. §. hoc ergo, colum 1. Sed si competunt pro mobilibus simpliciter debitis, tunc mobilium appellatione comprehendi possunt. argum. ff de reg. iur. l. minus, & l qui actionem, & d l. si ad resoluendam, & C de quadrien præscrip. l. 2. & sic potest intelligi quod no dicta l. mouentium, ad præmissa faciunt in argum. ff. de supell legat. l. 3 de leg 3 hoc legatum de verbor. signific l princeps & l bonorum, de iure fisci l cum, qui ad Senatusconsultum Syllan. l. cum fisco. non obstat quod dicitur, quod postremo fit executione sententiæ in nominibus ff. de re iud. l. à diuo Pio hoc ideo est, ne impediatur executio sententiæ, quæ prompta debet esse, ne alias lites ex litibus oriri contingat: quod esset si contra debitores condemnati agi primitus oporteret, arg. de transactio. l. fraudis.

l Reseruandum.] in illis ergo in quibus, concedentes vel offerentes aliquid iuris retinuerunt, quod facere potuerunt, 18. quæst. 2. cap Eleutherius, ff de pac. l. in traditionibus. non videtur per Papam Nicolaum proprietas Ecclesiæ Romanæ retenta.

m Plene.] q. d. totum & integraliter. ff. de vsu. l videamus §. in Fauiana de verb. sig. l. plus est in restitutione.

n Libere.] idest absque cuiusquam contradictione, ar. extra de elect. cum ex eo. de præb. cap. si beneficia. lib 6. in quibus verbum simile reperitur.

o Ipsa.] verisimilia, & alia supra nominata.

p In se.] s. Nicolaum Papam.

q Antedictam Ecclesiam.] scilicet Romanam.

r Simplici vsu facti.] hæc verba occasionem dederunt principaliter editioni huius decre. vt patet ex sequenti.

s Nonnumquam.] id est, aliquando. simile ff. de condit. & demonstr. l. nonnunquam.

t Vendi expedit.] ff. de contrah. emp. l. 1. C. de adm. tut. lex quæ.

u Concessit.] scilicet Nicolaus Papa iiii.

x Res ipsas.] supra proxime expressim numeratas.

y Habere licet.] non ergo cum aliis.

z Vel diuisim.] nisi fuisset hoc verbum adiectum, Generalis, & Prouincialis Ministri esset insimul auctoritas exposcenda: ob copulatiuam de sui natura requirentem concursum illorum, quæ copulat, ff. de leg. 2. l. ea tamen de condit. o insti. l. si hæredi plures, extra de rescr. ex parte, ubi de hoc

a Concessit.] scilicet Nicolaus iii. alias iiii. vt supra.

b Pretio æstimato.] siue quod venditio procedere non potest, ff de cōtrah. emp. & ven. l. 1. & 2. §. sine. inst. co. tit. §. pretium.

c Gubernatore.] qui alias protector uel conseruator appellari consueuit, iuxta priuilegia multis ordinibus concessa.

d Hoc adiecto.] idest, additio.

Actiones an noīe immobilium comprehendantur.

Executio sententiæ propria dēt esse.

Copulati[...] requirit co[...] cursum c[...] pulatorum

Venditio [...] pcedit si [...] prætio.

8 De-

quod possent de [a] vilibus rebus mobilibus [b] vel parum valentibus Fratres ipsi pietatis [c] seu deuotionis [d] intuitu, uel pro [e] alias honesta causa & rationabili [f] (obtenta [g] tamen super hoc superiorum [h] suorũ licentia) intra uel extra dictum [i] ordinem ordinare.

¶Quamquam [k] autem pia consideratione motus prædecessor noster ordinauit supradicta [l], illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento [m] modo utendi Fratrum ipsorum ac dictæ Ecclesiæ subsecuta patientia [n] circa [o] ipsum non profuisse, sed potius tam ipsis Fratribus, quam multis [p] aliis obfuisse, subsequens magistra rerum experientia [q] noscitur declarasse. Ipsis quidem Fratribus quantum ad statum [r] perfectionis nequaquam profuit reseruatio [s] dominii supradicta: cum enim perfectio vitę Christianæ principaliter & essentialiter [t] in charitate consistat, quę ab Apostolo perfectionis vinculum dicitur [u]: & quę [x] unit seu iungit aliqualiter in via [y] hominem suo [z] fini, ad quam [a] per contemptum bonorum temporalium & ipsorum expropriationem [b] via disponitur per hoc prçcipue, quod sollicitudo [c] quam temporalia in acquirendo, conseruando & dispensando exigunt [d], quę [e] plerumque ab actu charitatis retrahit [f], amputetur [g], restat quod si sollicitudo eadem post expropriationem huiusmodi [h], quæ [i] ante [k] ipsam inerat, perseueret [l], ad perfectionem [m] huiusmodi talis [n] expro

a De uilibus.] ista vilitas considerari põt aliter ob pretii paruitatem, per hoc quod sequitur, vel parum ualētibus, vt ipsa utilitas referatur ad ipsarum rerum naturam. in corpore auth. de mand. princ. §. si tibi, cum ibi no. coll 3.

b Mobilibus.] hoc dicit, quia res immobiles, vtpote periculo cōtinuo nō subiacentes, vile reputari non cōsueuerūt arg. C. qñ & q quat pars, l. 1. lib. 10 ff. ad l Fal. l. si hæres.

c ¶Pietatis] puta eleemosynæ.

d Deuotionis.] puta peregrinationis.

e Pro alia] puta commutatione uoti, uel pœnitentię.

f ¶Rationabili.] arbitrarie considerandę.

g Obtenta] non ergo sufficeret hoc casu licētiam petere nisi obtineretur ut alias extra de ele. c. q sit, & c. si religiosus. ne cleric. uel mona. cap. ut periculosa, li. 6.

h Superiorũ suorũ] intellige immediatorum, ut alias dixi de testa. religiosus, lib. 6. de ui. & hon cle. c. qm. de procur. c. religiosus, Clemens Papa v.

i Dictum ordinem. i. personas dicti ordinis, uel intellige ordinem ut iacet, idest communitatē ordinis.

k Quamquam.] Tertia pars.

l Supradicta] s. §. proxim. supr.

m Attento modo.] p quem non ad simplicē usum sed ad consumptionem res ipsæ ducebantur.

n Patientia.] q̃ frequenter tolerat multa, quæ in iudicium deducta minime tolerat. extra de præb cū iamdudum, & ar. in corpore auth in medio litis sacra iussiones non fieri §. cam autem, coll. 8. C. de appell. l. ul ti. § illud.

o Circa ipsum] s. modum utendi.

p Multis aliis] qui lędebantur ex tali usu.

q Experientia.] quæ magistra rerum dr, vt hic, cum p vlum scientiam tribuat in operatione. C. de iuri, l. certi. de no. Cod confir. § 1. in proęmio Inst. §. cumque. Et nedum simpliciter rerum magistra dr, immo efficax appellatur, extra de ele. quam si quia docet & probat. de rescript. statutum, de ele. ubi maius § 1 libr. 6. C. ut in possessionem legatorum, l. ipsis rerum, & ex parte fidem adhiberi vult, in corpore auth de non alie aut p mu. reb. ecc. § quod aut coll. 2 C de re mil. l. semel, li. 12 50. dist. c ut constitueretur, & ex præteritis uel præsentibus quem instruit in futurũ, in corpore auth. quib. mo. na effi. sui. § illud, coll. 7. 82 di. c. plurimos, iuxta ñ. in corpore auth hęc consti. innouat, in prima columna, coll. 8 extra de testa. c. licet ex quadam.

r Ad statum perfectionis.] secundum quem omnia bona sunt pauperibus eroganda: iuxta illud. Si uis perfectus esse, & c. 14. q 1 in summa, & c. quisquis, no. extra de ætа & qua l. ad aures.

s Reseruatio,] s. facta Ecclesiæ Romanæ.

t Essentialiter.] h. d. quia sine charitate uirtutes exteræ nihil sunt de pęni. dist. 2. § euidēter. & dist. 3. c. si quid autem.

u Dicitur.] in epistola ad Romanos.

x Et quia] i. charitas.

y In uia] s. salutis consequendæ. in pręsenti enim uita quasi in uia sumus, quã ad patriã pergimus, secundum B. Gregorium.

z Suo fini.] idest, gloriæ æternæ.

a Ad quam.] s. perfectionem.

b ¶Expropriationē] syllaba, ex, hic priuatiue ponitur, ut alias de viur c. vsurarium, libr 6 alibi autem nō priuat, sed ponit, ut ititut ui bon rap. §. sane.

c Sollicitudo] i curiositas & diligentia in tēporalibus, quę interueniens pretia rerum amplіat & deficiēs minuit. ff si iu re Fisci l non intelligitur §. diui fratres, negligentia enim cũcta lędere dicitur in corpore authent de quæst. §. hæc omnia, collat. 6 iuxta illud quod scribitur, sicut autem artium sui suo quoque opere inuenitur mater initiatia ita nouerca eruditionis est negligentia, 83. dist. cap. nihil.

d Exigunt.] nam sine his temporalia periculo subiacent, ad quod ff de pet. hęr l. si quid possessor. §. sicut, & l si ad non. ff. fructus.

e Quę.] s. sollicitudo.

f Retrahit] nam secundum Gregorium: cum mens concepta desideria sequitur, seruire reb. conuincitur, quarum amore superatur, 14. q. 11 quare ad uitãdum nimiam sollicitudinem & mentis nimiam applicationem Christus pręcepit non esse de crastino cogitandũ 12. q 1. habebant Dominus, iuxta uerbum Psalmistę: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

g Amputetur.] i. tollatur & submoueatur.

h Huiusmodi] s. temporalium.

i Quæ.] i. sollicitudo

k Ante ipsam,] i. expropriationem temporalium.

l Perseueret,] durante. n. vitio, virtus numquam asciscitur, sed demum illi renuntiato, 32 q. 1. cum renuntiatur.

m Ad perfectionem huiusmodi,] s quę inducitur & disponitur per contemptum & ex propriationem temporalium.

n Talis expropriatio,] s postquam remanet sollicitudo, sicut prius.

Immobilia nō reputantur uilia.

Patientia multa tolerat.

Experientia est rerũ magistra.

Virtutes sine charitate nihil sunt.

Ex, quãq; priuat quãque ponit.

Negligentia est eruditionis nouerca

Sollicitudo nimia est uitanda.

¶Or-

priatio valeat nisi confer re: constat autem quod post ordinationem [a] prædictam non fuerint in acquirendis ac conseruandis bonis [b] prædictis in iudicio & extra minus [c] solliciti quam ante illam fuerant Fratres [d] ipsi, quãq; sint religiosi Mendicantes alii [e] habentes aliqua in communi. [f] Adhuc nec vtique profuit dictis Fratribus ordinatio [g] supradicta, quantum ad hoc quod propter carentiam talis [h] proprii se pauperiores dicere valeant, quam si res [i] ipsas cum illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerent [k]. Licet etiam prædecessor noster prædictus [l] dominium earum rerum, quæ ipsis fratribus offerri seu conferri [m], aut alias obuenire [n] contigerit, quarum tamen vsum facti dumtaxat habere licet [o] ordini vel fratribus antedictis (vsu facti [p] simplicis prædictis fratribus reseruato) in se Romanamque Ecclesiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere [q] decreuerit, ut superius est expressum [r]: attento tamen ipsorum fratrum vtendi modo, & eius [s] effectu, ac patientia circa modum ipsum Romanæ Ecclesiæ subsecuta [t], non ipse vsus fratrum dici [u] debet, sed potius Romanæ Ecclesiæ dominium [x] esse simplex. [y] Quis enim [z] simplicem [a] usuarium dicere poterit, cui rem vsuariam licet [b] permutare [c], uendere [d], ac donare [e]? proculdubio hæc [f] naturæ repugnare noscuntur, nec ad vsuarium pertinere [g], quæ [h] tamen de rebus mobilibus antedicti [i] faciunt [k] Fratres ipsi. Quod autem dominium Romanæ Ecclesiæ reseruatum [l] simplex censeri [m] debeat, ex hoc patet, quod ex illo [n] nullum eidem [o] Ecclesiæ temporale obuenit [p] hactenus [q] commodum, nec speratur quod [r] obuenire debeat in futurum, cum nec [s] intentio reser-

a Ordinationem prędictam,] s. factam per Nicolaum 3. alias 4.
b ¶ Bonis prædictis.] de quibus mentio facta est su. §. proxim.
c Minus sollichi.] & sic p hoc a statu perfectionis retrahebantur, vt sup. pro xi dicitur.
d ¶ Fratres ipsi.] sentientes vtilitatem in reb. talib. inani nomine dominii Romanę Ecclesiæ reseruato.
e ¶ Alii, ut sunt Prædicatores.
f ¶ In communi.] & sic i aliis reb. pdictis se simplicem vium habere dicebant, re tamē ipsa plusquam simplex vsuarius in rebus ipsis habebant.
g ¶ Ordinatio supra dicta.] s. Nicolai. iii.
h ¶ Talis proprii.] s. Romanę Ecclesię reseruati.
i ¶ Res ipsas] de quibus fit mentio su. p xi. §.
K ¶ Obtinerent] & hoc probatur per sequentia, licet etiam &c.
l ¶ Prædictus.] s. Nicolaus 4.
m ¶ Conferri.) s. inter uiuos.
n ¶ Obuenire] puta ex vltima alicui volun tate, licet contra posset exponi.
o ¶ Licet.] i. licitum est.
p ¶ Vsu facti simplici] qualiter hoc sit intelligendum, inferius declaratur.
q ¶ Pertinere.] s. ad Ecclesiam Romanam.
r ¶ Est expressum] §. prox.
s ¶ Eius effectu.] qui frequenter res ipsas ad totalem a fratrib. abdicationē deduci, & talis effectus in eis potius vr attendendus, quam inanis demonstratio simplicis vsus facti, argu C. si minor ab hęredit. se abstineat, l. 1. de do. l ult.
t ¶ Subsecuta] hic dic ut s. dixi eo. §. in uerbo patiētia, talis n. patientia, ub. alias nullum subesset iuris impedimentum, pro approbatione tacita haberetur extra de cog. sp. c super eo & ib no.
u Dici debet.] simplex, quod est statim.
x Dominium.] i. in dictis rebus reseruatum esse.
y Simplex] repete, dici debet.
z Quis enim] probat quod usus fratrum nō debeat dici simplex.
a Simplicem usuarium] idest, habentem simplicem vsum.
b ¶ Licet.] idest licitum est.
c ¶ Permutare.] s. cum alia.
d ¶ Vendere.] pro aliquo pretio.
e Donare] s. liberaliter.
f ¶ Hęc] s. posse rem usuariam permutare, uendere, vel donare.
g ¶ Pertinere.] Vsuarius, n. rem in qua vsum hēt aliquo titulo, in aliū trāsferre non pōt, tū qa dñiū eius non hēt, cū vsus inquantum est seruitus de sui natura in re aliæna, nō propria fundatur, quia res ꝓpria nulli seruit iure seruitutis, ff si ususf. pet. le utisrui de ser. vrb. præ. in re communi, de iure dot. l. cum in fundo, & qa iure alieno cōstituit. ff. de usu, & habi. l. 1. & l plenum, inst. eo. ti. § 1. cum iisdē modis constituatur, qui bus ususfructus, ut ibi. Et ususfruct' est ius utendi in rebus alienis, ff de vsu l. 1. Si igitur dominium non habet ergo per aliquem titulum illud in alium trāsferre non pōt. ff de re. iu. l. nemo plus iuris de acq. re. dom. l tra ditio, extra de dona. inter uirum & uxo. c. nuper 1. q 1. gratia. & q. 7. cap Daibertum, quod exigitur in titulo permutationis, nam rem alienam permutans per mutationem non cōtrahit, ff. de rerum permut. le. 1. § ultimo.
h ¶ Quæ tamen.] s. permutare, uendere, donare.
i ¶ Antedictis] s. quibus uti licet eisdem.
K ¶ Faciunt.) i facere possunt iuxta ordinationē Nicolai, vel faciunt, s. de facto, quia hoc eis permittitur per illius ordinationem.
l Reseruatum.] s. in rebus prędictis.
m Simplex censeri debeat] s. potius quam ipse usus fratrum, vt supra.
n Illo, s. dominio.
o Eidem ecclesiæ, s Romanæ.
p Obuenit, pręteriti tempo ris.
q Hactenus i. vsque nunc: licet alibi aliter exponatur ff de vsufru. l. hactenus.
r Quod obuenire debeat, & per hoc dominium vel proprietas consueuit reddi inutilis, ut infra patebit.
s Nec intentio. intentionis talis defectus impedit translationem commodi uel emolumēti cū & impediat translationem dominii. ff. de acq. rerum dom. l. ex

Vsuarius rē in qua hēt vsum, nō transfert in alium.

Permutatio non ꝯhitur in re aliena.

ex mandato. C. de his qui a nō do. manumit. l. 2. & ibi no. ff. de dona. l. qui mihi donatum. Intentio enim p̄ omnibus attenditur, siue in contractibus, siue in ultimis uoluntatibus ff de contrahen emptio. l. sed Celsus. § si Auia. de cond. & demonstrationi. l. in cōditionib de lega. 1. l. si seruus plurium §. vl. cū similib.

Intentio est attendenda.

y ¶ Vsuarii) scilicet simplices.
z ¶ Rebus] scilicet vsu consumptibilibus.
a ¶ Repugnat] cum habens in talibus usum, earum dominium censeatur habere ff. de usufr. earum rerum quæ vsu cōsumuntur, l. sed de pecunia, & l. si tibi. inst. de usufr. §. constituitur, & seq. & in talibus rebus habere vsum tātum, est sicut habere vsumfructū, vt dicto ti. ff. l. hoc senatus, §. vlt. & l. quoniam, §. 1. In aliis autem rebus nō est ita, quia in illis plus est in usufructu quam in usu. ff. d̄ vsu, & habi. l. si habitatio §. si vsus, & l. plenum, insti. de usu. & habi. §. minus, cum similib.

uantis, [a] nec fratrum ipsorum fuerit, quod ad quemcūque alium quam ad Fratres dictarum rerum perueniret compendium: [b] quod [c] proculdubio modus utendi fratrum ipsorum, & Romanæ Ecclesiæ subsecuta patientia, euidenter declarauit. [d] Et quod talis intentio [e] fuerit ordinantis [f] ex hoc patet, quod illarum rerum sibi & Ecclesiæ Romanæ dominium dumtaxat [g] retinuit, quarum usum facti liceret [h] habere ordini, vel fratribus antedictis talis autem dominii [i] carentia [k] re [l] in præsenti, [m] ac spe [n] in futurum omnimodo denudat, quo ad paupertatem temporalem, quam [o] altiorem (præ Mendicantibus aliis [p] in communi habentibus [q]) sibi [r] vendicant dicti fratres, pauperiorem non efficit [t] non habentem. Quod [u] autem † quo ad res quę usu [x] consumuntur, non sint censendi vsuarii [y] fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis: dicere si quidem quod in talibus rebus [z] vsus iuris vel facti separatus a proprietate rei seu dominio possit constitui, repugnat [a] iuri, obuiat [b] rationi, nec prędecessoris nostri prædicta fuisse uidetur [c] intentio [d] Romanę Ecclesiæ talium [e] bonorum dominiū reseruare. Quis enim sanæ mentis credere poterit, quod intentio fuerit tanti [f] patris, unius oui, seu casei aut frusti panis, & aliorum usu consumptibilium, quæ sæpe fratribus ipsis ad consumendum eu estigio [g] conferuntur, dominium Romanæ Ecclesiæ, & vsum fratribus retinere? profecto probabile non uidetur [h], præsertim cum illorum bonorum dumtaxat [i] dominium, pręfatæ Ecclesiæ reseruauerit, quorum [k] simplex usus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis: quod [l] nequaquam potest in rebus vsu consumptibilibus [m] reperiri, in quibus nec ius utendi, nec vsus facti separata a rei proprietate seu [n] dominio possunt constitui, vel haberi [o]. Et

a ¶ Reseruantis] scilicet Papæ Nicolai quarti.
b ¶ Compendium,] idest utilitas, uel cōmodum.
c ¶ Quod.] scilicet q̄ ad fratres, & non ad alium illarum rerum perueniet compendium.
d ¶ Declarauit,] quasi dicat, ipsis rerum experimētis hoc clare cognitum est C. vt in pos. leg. l. ip sis rerum.
e ¶ Et quod talis intentio.] scilicet q̄ ad ipsos fratres, & n̄ ad alium dicta rerū vtilitas prouenir et.
f ¶ Ordinantis.] scilicet Papæ Nicolai, ut supra.
g ¶ Dumtaxat] quasi dicat, non aliarum.
h ¶ Liceret.] licitum foret.
i ¶ Dominii.] scilicet Romanæ Ecclesię reseruati.
k ¶ Carentia.] scilicet quo ad fratres ipsos.
l ¶ Re] scilicet ipsa.
m ¶ In præsenti.) scilicet tempore.
n ¶ Spe.) consequendi commodum.
o ¶ Quam.) scilicet paupertatem.
p ¶ Aliis.] ut Prædicatoribus.
q ¶ Habētibus.) subaudi aliqua, si nō habes in textu.
r ¶ Sibi uendicant) id est attribuunt.
s ¶ Dicti fratres) scilicet Minores.

† vide Glossam positā i Clemē. Exiui (pro inde vers. solutio. vē dicendū.

b ¶ Ouiat rationi.) est igitur extirpandum necessario, cum ratione careat. 9. di stin. cap. cor episcopi.
c ¶ Videtur.) idest præsumitur.
d ¶ Intentio.) ad quam est p̄re omnibus recurrendum. extra de pręben d. cum olim & eod. tit. quia sępe. lib. 6. de cōces. præben. auctoritate Martini.
e Talium bonorum) scilicet usu consumptibilium.
f Tanti patris.] quia non solum purus homo, sed & uicarius Christi fuit. de transla. episc. c. inter de re iudi. ad Apostolicæ, §. nos lib. 6.
g Eu estigio,) idest de proximo. argu. ff. de offic. præsi. l. plebiscito. de rescrip. statutum, §. insuper. li. 6. de sta. mon. c. periculoso, §. uerum. eo. lib.
h ¶ Non uidetur.) cum per tantum patrem de tā modicis curandum uerisimiliter non fuerit argu. ff. de iud. le sed & si susceperit. §. sed & si proponas, extr. de simo. etsi quęstiones cum similibus. Et super hoc uidere potes ea quæ alias super hoc plene dixi in decret. Exectabilis in gloss. quod redundare.

t Accipe sano mō, hoc enim dicit gl hęc ad oñdendam amplissimā Romani Pōtificis potestatē sicut notata est super gl. in proęmio Cle in uerbo papa. in hac edit. oc.

t Non efficit) hoc ideo, quia habere dominium quod nullo tempore posset commodum illi cuius est reportare, nihil diminuit de commodo, quod penes alium reperitur, quare pauperiorem ex hoc dicere se non potest, cum paupertas ex solo non habere commodum indicatur 12. q. 1. cap pauper immo ex hoc tale dominium inutile penitus reputatur. C de usuf l anti quitas inst. eo. tit §. ne tamen magis non haberi quam haberi forte expediens, argu. ff. de ædil. edic. l. bouem, § aliquando
u Quod autem) Quarta pars.
x Vsu consumuntur.) ut sunt res ad uictum humanum necessariæ insti. de vsufru. § constituitur ff de vsufruc. earum rerum, quæ usu consumuntur. l. si tibi uini. & de uerb. sig. l. uerbo anus.

i Dumtaxat) quasi dicas, non aliorum.
K Quorum,) scilicet bonorum.
l Quod,) scilicet ad fratres dicti ordinis pertinere simplicem usum facti.
m Consumptibilibus.) idest quæ per usum consumuntur.
n ¶ Seu dominio) idest existenti sine proprietate & dominio.
o Vel haberi,) hoc infra multis rationibus comprobatur.

a ¶De talibus rebus].s. vsu consumptibilibus, & quarum vsus potest ad ipsos fratres pertinere.
b Non intellexerit].s. Papa Nicolaus.
c Dum respondet]in dicto c. exiit.
d Legi]istam legem habes ff. de vsufr. l. omnium. §. constituitur. Inf. eo. titu. § constituitur. C. eo. tit. l. antiquitas.
e Abscedente]. i. separato existente, sic exponitur d. § constituitur.
f ¶ Inutile redderetur] Nota: tem dici penitus inutilē, cuius vsus, & commoditas perpetuo submouetur ut hic, & in l. legib. sup. proxime allegatis huius ratio pōt dici, quia omnium rerū substātiam uel existentiā natura naturans, i. Deus cōparauit, ut ex eis humana natura fructus perciperet. inst. de re. diui. §. in pecudum. quæcūq. n. in terris facta sunt, ad seruitiū hominis facta sunt, cū sit dignissima creaturarum, ff de ædi. edi. l iustissime.

Hois seruitio cūcta sūt deputata.

p Et pro quo] .s. petendo tanquam agenti competere, vel negando alicui competere.
q Reales competunt actiones] .s. confessoria & negatoria ff. si vsusfruct. petatur. l. 1. & l. uti frui §. vtrum. & §. si partis, si seruitus vendicetur. l. loci corpus. §. in confessoria. In rē cōfessoria cōpetit asserenti sibi dēri seruitutem, & negatoria illi cui negat alteri fore debitam. eo. ti. l. 1. Dicuntur autem reales actiones cōfessoria & negatoria ab impositione talium nominum, non aūt ex hoc prout aliqui dixerunt, quia confessoria uerbis affirmatiuis, negatoria verbis proponit negatiuis, nā & qñq. confessoria uerbis negatiuis, negatoria affirmatiuis proponi reperitur, ut i ser uitute altius nō tollendi est videre. ff. de no. ope. nunc. l. si priusquam. instit. de act. §. æque & ibi not. & d. l. 2. Dicas etiam q̄ illæ reales actiones, quæ pro iurib incorporalib. competunt, dantur etiam illi qui possidet, uel quasi ipsum ius corporale, quod quasi possideri uidetur, quandiu in contrarium per alium factum non est, ff. si seruitus uen. l. si forte, §. sciendum & l. sicuti § sed si queratur. Secus autem in actionib. realib competentib. pro corporalibus, quę non dantur possidenti & detinenti: nam possidenti non est prodita in rem actio ff. uti pos. l. 2. §. interdictum, instit. de actio. §. sic itaque. licet possidenti, sed non detinenti detur, ff de rei uendi. l. officium no. de hoc extra de iu. d. c. examinata. Si quæras quæ sit ratio quare realis actio possidenti & detinenti non detur pro re corporali, sed pro re incorporali? Respondeo rei uendicatio non datur ad alium effectum, nisi quod possessio corporalis penes conuentū existens in actorem transferatur de rei uen. L. qui restitu ere. C. de alie. iudici. l. 1 cum igitur actor illā quam petit, penes se ipsum excludit, quia quod petit, intus habet, sufficit enim sibi quod effectualiter possideat, dicto § interdum. Sed realis actio pro incorporalibus competens non datur ad illum effectum tātum: sed ut ille qui debet seruitutem, nihil faciat, nullūque impedimentum præstet, sed patiatur alium cui debetur pacifice illa uti ff de usufr. l. 5. §. 1. de serui. l quotiens, de seruit. rusti. prædi. l. 1 in fi. cum similibus, expedit igitur, quod ipsi possidenti detur actio, ut submotionem impedimenti aduersarii & eius potentiam consequatur, cum aliter iure etiam suo uti libere & plene non posset.

Vsusfructus quib. actionibus peti potest.

Actio realis an possit dari possidēti.

Actio realis non datur possidēti pro re corporali sed bene pro re incorporali.

quòd de [a] talibus rebus non intellexerit, [b] euidenter ostenditur, dum respondet [c] legi [d] dicenti, non posse usumfructum a dominio perpetuo separari, ne dominiū dominis, semper abscedente [e] usu, inutile [f] redderetur, quę quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes unum vsus rei, & penes alium dominium possit (licet [g] inutile) remanere, [h] quod [i] nequaquam in rebus vsu consumptibilibus potest esse, cum in illis per vsum uel abusum [k] usuarii substātia talis rei esse [l] desinat, & per consequēs proprietas etiam inutilis non subsistat.[m] Cum.n. vsusfructus prout est in re [n] constitutus, qui seruitus dicitur personalis, [o] & pro [p] quo reales [q] competunt actiones, nihil sit aliud, quam ius utendi, nec vsus qui etiam personalis [r] est seruitus, sit aliud quam ius tantum utendi rebus [s] alienis salua [t] rei substantia, idest, [u] ius percipiendi fructus, & utilitatem [x] aliam in to-

g Licet inutile,]quo ad commoditatem usus.
h Remanere]scilicet de ipsarum rerum subsistenti natura.
i Quod].s. q̄ usus penes vnū, & proprietas inutilis penes alium valeat remanere.
k Vel abusum] licet alias abusus in mala parte sumi consueuerit, vt dixi in decr. cum inter nonnullos hic tamen in bonā sumitur: quia in talibus reb. vsus & abusus idem sunt, ff. de vsufr. ea. rerum, quæ vsu consu. l. hoc senatus §. 1. & vlt. cum similibus, & ideo appallatur abusus: quia per vsum in talibus reb. res ipsæ ad totalem exinanitionem deducuntur, & de esse ad non esse reducuntur, ut hic.
l Esse desinat] qualiter talium rerum substantia habet per vsum tolli, uel in parte minui, dicitur ff. de vsu fru. earum rerum, quæ usu consu l. 1.
m Non subsistat] eius n quod non est, nulla est substantia de præsenti, ff. de leg. 1. l. q̄ in rerum, de uerb. obl. l. interdum. inst. de inuti. stip. 2. responso.
n In re constitutus,] vel inter viuos per pactum, vel iudicialem adiudicationem, vel per vltimam uoluntatem, ff de vsufr. plurib. §. 2. inst. eo. tit. § Et dicitur in re constitutus, i. in certo corpore, quo sublato & ipsum vsumfructum tolli necesse est, ff de usufr. l 2. inst. eo. tit. in prin. & §. finitur, ff quib. mo. usufr. tol. l. repeti, § rei, dicitur & in re constitui, quia rem ipsam afficit sicut cæteræ seruitutes.
o Personalis,] quia personę constituit ut & prædium non habenti, quod non est in seruitutibus realibus & prędialib. ff de ser. l. 1. contra. prædi. & cum persona finitur, ff. quib. mo. vsufr. amittatur, l. sicut, §. morte, nec a persona abdicatur, immo si in alium per cōmercium transferatur, statim rei domino applicatur, ff de iure do. l. vsusfr. & d. § finitur, licet commoditas fructuum percipiendorum per commercium in alium trasferri possit, & ita intelligitur lex, quæ alias contrarium diceret, ff de vsuf. l. arborib. §. vsufructuarius. de peri & commo. rei uenditæ l. necessario, §. ul. alias est sub l. quod si pēdente. & de nouatio. l. 4. arg etiam ad hoc ext. de loca. c. vestra,

Abusus in bonā & malam partem sumitur.

Vsusfructus quare dr̄ personalis seruitus.

r Personalis est seruitus]ff. de serui. l 2. & quare dicatur personalis, dic ut dixi de seruitute usus fructus supra in gl quia personę.
s Reb. alienis] h. d. quia res propriæ nulli seruire possunt iure seruitutis, ut dixi sup in gl. usuarius.
t Salua rei substantia] i. ne in totum pereat rei substātia, ff. de usufr. l. 1. & ita ibi no.
u Idest,] exponit illa uerba, ius utendi, posita in diffinitione uel descriptione usus fructus uel usus.
x Vtilitatem aliam]dura deambulandi, iactandi, i. solatiandi in fundo usufructuario uel usuario. ff de vsu & habi, l. plenum.

a In

bere cum contra quemlibet rei possessorem peti possit, ff. si vsusfr. pet. l. uti frui. §. vlt. ius aũt utẽdi iure seu seruitute, pōt dici, illud ꝙ superficiario in re superficiaria compet. uel emphyteotæ, vel feudatur, ff. si ager vectigalis, l. 1. & 2. de superficie l. 1 §. ult.

tum [a] vel pro parte [b] suo nomine [c], qui possunt ex re, in qua vsusfructus seu vsus constituitur, prouenire [d], propter [e] quod proprietas reputatur inutilis, a qua perpetuo abscedit [f] vsusfructus seu vsus constitutus rebus, ex quibus ipsis [g] stantibus vsufructuario seu vsuario nulla possit vtilitas [h] prouenire: patet quod ad hoc quod talis vsusfructus vel usus in re aliqua constitui ualeat, requiritur, [i] quod ex re illa possint fructus vel vtilitas (salua ipsius rei substantia) ad fructuarium vel vsuarium peruenire. Quod si nulla ipsa ipsos posset ex re ipsa vtilitas (salua rei substantia) prouenire, quales res constat esse vsu [k] consumptibiles, nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam vsusfructus uel usus constitui, vel a [l] quoquam haberi. Adhuc [m] nec ius vtendi, quod nec est ius in re, nec [n] seruitus personalis, sed [o] mere ius personale, pro quo reales [p] actiones non [q] competunt, in rebus talibus [r], vel rebus ipsis vtendi potest constitui vel haberi, cum & ius tale [s] exigat, quod ex re ipsa, quæ ad vtendum conceditur [t] tali modo ad vsuarium peruenire posset utilitas [u] aliqua, ac cum usu permanere vsuarii, substantia [x] salua rei, quod [y] nequaquam potest (sicut ad [z] sensum potest percipi) in rebus vsu consumptibilibus reperiri [a]. Rursus nec simplex [b] vsus, qui nec [c] est seruitus, nec pro illo competit ius [e] utendi, in talibus [f] rebus potest constitui uel haberi: cum enim uti re aliqua, nihil sit aliud proprie, quam fructus rei siue utilitatem [g] aliam insolidum, vel pro parte recipere, qui [h] ex ea possunt (salua rei substantia) prouenire, restat quos re illa uti [i] quis nequeat, ex qua (eius salua substantia) nulla sibi prouenire potest utilitas, quales res vsu consumptibiles

a ¶ In totum.] hoc referas ad usufructuarium, qui oēs fructus rei suos facit, ff. de usufr. l. vsufructu legato, in fi. & l. item si fundi.

b ¶ Pro parte.] hoc ad vsuarium referendum est, qui fructus rei in totum suos non facit, sed illos solũ qui sibi ad vsum sufficiũt, inst. de vsu. & habi. §. minus, ff. eo. ti. l. si habitatio. §. si vsus, & l. plenum, & l. fundi.

c ¶ Suo nomine.] quasi dicat iure suo, non alieno.

d ¶ Prouenire.] intellige uel artificialiter uel naturaliter, vt colligitur ex iuribus, supr. glo. proxi. allegatis.

e ¶ Propter quod.] s. quia vsufructuarius & vsuarius omnes rei fructus uel partem recipiunt iure suo.

f ¶ Abscedit.] idest separatur, & quæ sit huius ratio, dic ut dixi supr. in glo. no rem dixi.

g ¶ Ipsis stantibus) i. in sua essentiali substantia perseuerantibus.

h ¶ Vtilitas prouenire.] exemplum potest poni per iura. ff. de vsufruct. leg. statuæ, a contrario sensu, de ope. seruo. le. ult. cum enim vsusfructus & vsus sint ius tantum, quo quis potestatem assequitur rei, fructus & vtilitates alias consequendi, sublata & nō existente tali vtilitate, uidetur nō existere ius ad illas tantum indultum, ff. de usufru. l. 2. insti. eo. tit. in princ. sicut sublata re sine culpa, submouetur ius ad illam petendam competens, ff. de condi. furti. leg. in re furtiua, & argu. ff. de leg. 3. le. mortuo boue.

i Requiritur ratio est, quam dixi in glo. proxi. præcedenti.

K Vsu consumptibiles. illis n. in sua substantia remanẽtib. nulla inuenitur utilitas, cum ipsa non insurgat nec proueniat, nisi ex talium rerum consumptione, insti. de vsufru. §. constituitur.

l A quoquam haberi. ratio est, quam dixi sup. prox. in gl. exemplum.

m Adhuc, probat ulterius ꝙ in reb. consumptibilib. simplex haberi nequeat usus facti.

n Nec seruitus personalis, quæ est triplex, scilicet usufructus, usus & habitatio, aliæ dicuntur reales seu prædiales, ff. de serui. l. 1. de usufr. l. si quis binas, & ibi no. & rōne seruitutis personalis dr̃ quis in re ius habere cum contra quemlibet rei possessorem peti possit,

[margin: ...itutis g...nalis, est ...plex.]

o ¶ Sed mere.] quasi dicat, non iure competens, nec rem afficiens, sed tm̃ personæ cohærens, rei possessorem non sequens, ff. ad Treb. leg. 1. §. si hæres.

p ¶ Reales actiones). s. confessoria & negatoria.

q ¶ Non competunt) sed actio personalis ex pacto, argum. ff. de seru. l. ut pomum, de serui. rust. prædio. leg. prætoris. cum ibi no. de vsufru. l. si quis binas.

r In rebus talibus.) s. vsu consumptibilibus.

s Ius tale) s. mere personale.

t Conceditur.] vt est videre in commodatario, cui ad certum vsum res conceditur ff. commodati, leg. in commodato §. sicut. extra eod. ti. cap. 1. uel creditori uel depositario, quibus vsus rei obligatæ uel depositæ permissus est, expresse in creditore, uel tacite in depositario, ff. depositi. le. die §. 1. & C. eod. titu. si depositi.

u Vtilitas aliqua.] consideranda iuxta rei ad vtendum cōcessæ qualitatem.

x Substantia salua rei.] sublata. n. re nullus in ea vsus potest subsistere.

y Quod.] s. ius vtendi substantia salua rei.

z Ad sensum.] s. uisus, p quem oculata fide ueritas magis q̃ p aliũ sensum animis hominum infigitur, insti. de gra. cogn. §. vlt.

a Reperiri.] cum ipsæ per usum consumptione totali subiiciantur, & de esse ad non esse redigantur.

b Rursus nec simplex.) scilicet sine iure existens.

c Nec est seruitus.] & sic per consequens ius in re nō imponens.

d Nec pro illo.] scilicet simplici usu facti.

e Ius vtendi.] s. qualitercunque quæsitum.

f Talibus rebus] s. vsu consumptibilibus.

g Vtilitatem aliam] quæ considerari pōt iuxta rei vtilibus qualitatem. ff. de vsufr. l. numismatum & l. si cuius §. et alias est sub l. æquissimum.

h Qui) s. fructus, vel alias utilitas.

i Vti quis nequeat,] s. durabili usu perseuerantes, alias

alias momentaneum, ut inf sequitur.
a Esse constat. cum (vt sup dixi) per vsum esse penitus desinant.
b ¶ Ex quib.] sup dictis, ver. quo autem, hucusque.
c ¶ Seruitus personalis] ff. de seru. l. 1.
d ¶ Ius personale] dic ut sup. prox. dixi uer. sed mere.
e ¶ Sine iure aliquo] hic inferius latius explicabitur.
f ¶ Præmissorum] s. vsus, qui sit seruitus personalis, vel qui sit ius mere personale, vel actus vtendi aliquo iure.
g ¶ Substantia,] alias desinit in ea omnis vsus, vt sup. dixi.
h ¶ Seu vtenti] s. sine aliquo iure.
i ¶ Reperiri] quia per vsum totaliter esse desinunt, vt prædixi.
K ¶ Nec obuiat] quinta pars.
l ¶ Supradictis] s. in parte præcedenti, & maxime in ver. quod autem.
m ¶ Idē prędecessor noster] s. Nicolaus quartus.
n ¶ Illorum] s. bonorum.
o ¶ Hoc enim] s. quod dominium taliū bonorum sibi reseruauerit.
p Dumtaxat] quasi dicat, non de aliis, per ea quę dicta sunt sup. proxi.
q Non sunt cōsumptibiles] subaudi, sed durabiles.
r Non est sustentabilis] s. commode.
s ¶ Non sunt pauca.] subaudi, immo multa. sicut est habitatio stratus siue lectus, & similia, ff de verborū sig. l. quos nos, §. verbum, viuere de au. & arg. le. l. vestis, §. viria lia & familiaria, cum similib.
t Licet autem.] Sexta pars.
u ¶ Nec ius vtendi] quod esse debet salua rerum substantia.
x Nec ipsum vti] s durabile.
y Ipsis] s. rebus consumptibilibus.
z Sumitur] probatur hoc, ff. de usuf. earum rerum quæ vsu. consu. l hoc senatus, §. 1 & seq nam abusus in rebus talib. pro absumptione, i. consumptione accipitur, vt ibidem dicitur.
a ¶ Quod est vti] cum de se non sit ei consumptibile, sed conseruabile ff de vsufr. l. 1. insti. eo. tit. in princ. & statim sequitur.
b ¶ Maneat] ut in iurib. sup. prox. alle. ff. de usu & habi. l plenum.

esse[a] constat. Ex[b] quibus patet, quod nec vsus, qui est seruitus[c] psonalis, nec ius utendi, quod non est seruitus, sed mere ius[d] personale, nec actus ipse utendi sine iure[e] aliquo, possunt in rebus vsu consumptibilibus constitui, vel haberi, cum quodlibet præmissorum[f] exigat, quod ex re ipsa (salua rei substantia[g]) possit habenti ius utendi, seu[h] vtenti ex re ipsa vtilitas aliqua prouenire, quod utique in rebus nequit vsu consumptibilibus reperiri.

¶ Nec[k] obuiat supradictis,[l] quod idem[m] prædecessor noster in ordinatione prædicta, etiam illorum[n] quę ad uitæ sustentationem pertinent, sibi & Romanę Ecclesiæ dominium reseruarit: hoc enim[o] de rebus illis dumtaxat[p] debet intelligi, quę vsu non sunt[q] consumptibiles, sine quibus humana uita non est[r] substentabilis, quę utique non sunt pauca.[s] Licet[t] autem in rebus usu consumptibilibus, nec ius vtendi,[u] nec ipsum[x] vti possit constitui vel haberi, ipsis[y] tamen poterit ius abuti. Abuti autem (dum tractatur de rebus vsu consumptibilibus) pro rei consumptione sumitur,[z] quod ei opponitur, quod est[a] vti. Vti quidem præsupponit, quod cum vsu salua rei substātia maneat;[b] sed abuti exigit,[c] quod cum actu huiusmodi rei substantia consumatur,[d] cum abuti[e] nihil aliud, quam contra naturam usus, vti[f] in hac[g] materia proprie possit dici. Licet autem[h] quis re vsibili[i] absque iure utendi aliquo uti[k] possit, ipsum[l] tamen uti etiam in re[m] tali absque iure utendi separato a domino uel coniuncto nec ab aliquo potest[n] constitui, nec[o] a quoquam haberi. Et quod[p] talis usus constitui nequeat, ex hoc patet, quod dare, uel constituere quod suum non[q] est, nec ad se[r] pertinet nemo[s] potest, licet interdum illud[t] dare possit aliter quam sit[u] suum. Actus autem ipse uten

c Exigi] s. necessario.
d Consumat] cum sine consumptione in talib rebus non sit vsus, vnde quasi assidua permutatione extingui dicuntur, inst. de vsuf. §. constituitur.
e Cum abuti] s. de le rei consumptibile.
f Vti.] de sui natura rei conseruabile.
g In hac materia] h. d quia in alia materia abusus in alia parte sumitur, & ideo reprobatus, quod dic ut sup. in gl licet alias.
h ¶ Licet aūt.] adhuc probat, quod vsus facti absque alio iure habe ri non possit.
i ¶ Re vsibili] .i. apta ad utendum.
K Vti possit] s. de facto, ut est uidere in fure, prædone, raptore, & simili.
l Ipsum tamen] .i. ipsa potestas utendi.
m In re tali] s. vsibili.
n ¶ Potest constitui, cum regulariter quis alteri nequeat constituere quod non habeat, ut dixi in parte pręcedenti, & in glo. vtuarius. n. & statim sequitur.
o Nec a quoquam haberi,] cum. n. habere proprie, cum effectu debeat intelligi, ff. de ver. si. l nomen filiarum, §. habere, sequitur quod vti re vsibili absque aliquo iure utendi, non sit vsum habere, cum ex hoc illud appareat alienum argu. 14 q. 4. quid dicam, 93. di. illud, 16. qu. 4. licet, C. de fun. rei priu. l. usus aquæ. lib. 11.
p Et quod talis vsus] s. absque aliquo iure vtendi.
q ¶ Suum non est] sci licet quo ad dominium.
r Nec ad se pertinet] s. alias quam iure dominii. Et h d quia aliquando quis id quod ad se pertinet sine dominio alteri constituit, ut inquilinus, qui domum conductam alteri locando eius usum transfert, C. commodati, l. nemo prohibetur. Et vsufructuarius qui non est dominus, vsumfructum transfert, ff. de vsufr. arborib. §. usufructuarius.
s Nemo potest] nisi ex ui pacti, iuris uel iudicis auctoritate aliud contingat, extra de do. inter uir. & uxo c. nuper. ff de reg iu. nemo plus iuris, in quibus, de hoc, cum similibus.
t Illud] s quod suum est, uel ad se pertinet.
u Quam sit suum] hoc dicit propter dominium proprietatis, qui in ipsa habeat usumfructum causalem, &
tamen

Vsufructuarius usūfru ctū trāsfert

di ad vtẽtem pertinet, in quantum quis suorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur [a], cum per [b] hoc illos non exercere: ualeat uel etiã exercere: non autem actus ipse vtendi ad eum pertinet, qui concedit alii, quod in re sua actum illum valeat exercere, quod [d] utique nihil est aliud quam quod actuum suum ad rem concedentis ad actum suum vtens valeat applicare. Sicut [c] qui equum suum alicui commodat, non actum equitandi concedit [f] commodatario, sed quod actum illum [g] in equo suo ualeat exercere: quod non est utique actum vtendi simplicem concedere sine [h] iure, cum hæc cõcedere nihil sit aliud quam concedere ius utendi: quod quidem ius [i] utendi separatum a proprietate seu dominio in rebus, quę usu consumuntur, nequit [k] constitui, ut patet manifestius ex prædictis. Præterea quod simplex usus idest, sine iure vtendi proprietate, seu dominio separatus, etiam in re usibili haberi nequeat, sic probatur: Si enim possit haberi usus [m] talis, aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi haberetur [n]. Quod autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet: quod non est, nequaquam [o] haberi potest, patet autem, quod actus ipse antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est, ex quo sequitur quod haberi minime potest: licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi, per [p] hoc tamen actus ipse in rerum natura nisi in [q] potentia, non [r] existit; cum autem actus est in fieri [s], nec adhuc quod ipse actus in rerum natura sit, potest [t] dici, licet, pro eo quod sit in fieri [u], dici possit, quod enim de actu [x] qui est in fieri [y], præteriit, uel futurum est, iam non in rerum [z] natura, sed in [a] memoria, uel [b] apprehensione tantum est, quare, nisi prout in

tũ non illud causaliter, sed formaliter, alteri cõstituit licet ipsum taliter, idest formaliter non habeat. arg ff. si vsusfru peta l. uti frui. & ideo pactionib. dicitur posse constitui. ff de vsusfr. l. 3. inst. co. ti. §.

a ¶ Dñs dr.] vñ legitur ꝙ libertas est, naturalis facultas eius qđ cuique facere libet, nisi qđ ui aut iure prohibetur. ff. de sta. ho l. libertas. & ideo scribitur, quod vis animæ non infertur 21. q 5. §. 1. Licet autem quis suorum actuum dicatur dominus per naturalem libertatem arbitrii, nõ autem membrorum suorum dominus dr vt illorum æstimationem facere possit. ff. ad leg. Aquil. liber homo. cum illa æstimationem nõ recipiant. ff si qua d. pau. fecis. dicatur. le. ex hoc. de iis qui deie. uel effu. leg. vlti.

b ¶ Cum per hoc.] scilicet liberum arbitrium.

c ¶ Ad eũ pertinet.] ratio huius est: quia actus vel opera unius non est alterius, ff de cond. indeb. l. si non sortem, §. libertus.

d ¶ Quod] s. concedere alteri in re sua actum aliquem exercere.

c ¶ Sicut.] exemplificat.

f ¶ Concedit commodatario.] cum illũ per se habere noscatur.

g ¶ Actum illum.] s. æquitandi.

h ¶ Sine iure.] scilicet vtendi, immo cum in re utendi fit talis concessio.

i ¶ Ius utendi, in tantum quod non est reuocabile, nisi actu completo. ff. commodati. le. in commodadato. §. sicut. extra eo. tit. ca. 1.

K ¶ Nequit constitui] cum in rebus talibus habens usum, proprietatem censeatur habere, ut pluries dixi in parte præcedenti.

l Præterea.] probat adhuc simplicẽ usum facti absque aliquo iure esse non posse.

m Vsus talis.] scilicet absque aliquo iure.

n Haberetur,] vltra ista nullum tempus est dare, quia omne tempus uel in pręteritum, uel in præsens, uel futurum diuiditur ff. de iniust. testa. l. cum in secundo, insti. de uerb. oblig. l. conditiones, ff. si cer. pet. l. cum ad præsens, cum legibus sequentibus.

o ¶ Nequaquam haberi potest.] comprobatur hoc per iura, ff com præd. l. si seruitutis, §. futuro, sicut & persona quæ nondum est, re aliqua uti non põt ff. de iure codic l. quidam referũt, extra de eccl. ædi. c. ad audiẽtiam 2. sicut quod in rerum natura non est, in stipulationem deduci non potest, inst. de inu. stipu. circa pri. & per alia quæ dixi in c. cum inter nonnullos.

p ¶ Per hoc tñ] s. ꝙ hẽt facultatem illum exercendi.

q ¶ Nisi in potentia.] talis potẽtia alias appellatur aptitudo, extra de bapt. maiores, §. cæterũ, sicut de iustitia, inquantum est humana creatura, dr, ꝙ est cõstans & perpetua volũtas in potẽtia videlicet uel aptitudine, q̃a in actu frequẽter est cõtrarium, ff. de iust. & iu. l. iustitia. Et de matrimonio ꝙ est cõiunctio maris & feminæ, indiuiduam uitæ consuetudinem retinens, s. aptitudine vel proposito, licet non actu. In. tit. de iure persona. circa prin. 27. q 7. §. 1. & de possessione momentanea C. de momenta poss l. 1. qui legitimã personam, l. momentaneæ

r ¶ Non existis.] opus est facto, quod quidem sola voluntas vel facultas non inducit, sed operatio facti, ff. de consti pec. l. promissorum, § constitutio, qui mo. pig. vel hypo. sol. l. sicut, §. si uoluntate. de re iud. l. 4. § ait p̃tor, de pig act. l. non est mirum, extra de off. or. pastoralis, § vl. ut lit. non conte quoniam, §. in aliis, cum ibi nota. de eo qui mit. in poss. c. 1. in fin de hoc de re iud. cum aliquibus.

s ¶ In fieri.] idest, exercitio ipso facti. a

t ¶ potest dici.] qui actus aliquis ante, quã completus sit, esse completus dici non potest, sicut de illo qui est in uia eundi ad sanctum Iacobum, dici non potest quod iuerit, donec intentionem suã compleuerit, arg. ad hoc ff de cond ob cau. leg. si pecuniam, de uerb. obl. l. ita stipulatus essem. de for. §. siue igitur, instit. de oblig quæ ex deli. nasc. §. manifestus, C. de posthu. hære. inst. l. penult. ad Syllania. l penult.

u ¶ In fieri,] expone ut sup. proxi.

x ¶ De actu,] scilicet inchoato.

y ¶ In fieri,] scilicet completo.

z ¶ In rerum natura,] hoc referri ad pręteritum & futurum potest.

a ¶ In memoria,] scilicet præteriti.

b ¶ Vel apprehensione.] scilicet futuri.

Vsusfructus formalis differt a causa.

Libertatis diffinitio.

Membrorũ dominus ꝓpriorum nemo uidetur.

Vniuersitas delinquere potest.

Matrimonii definitio, & explicatio.

memoria, vel apprehensione tantum est, haberi [a] nequaquam potest. Quod autem in præsenti fit, momentaneum, [b] vel instantaneum [c] est: quod vtique magis intellectu quam sensu percipi potest: [d] vnde nec potest haberi pro tunc, [e] nisi pro momento illo seu instanti, in quo cum fit, [f] potest dici actum post actum completum, licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi [g] valeat; factum tamen ipsum quod iam transit, nisi in memoria (prout supra dictum est) non habetur. [h] Præterea [i] si simplex vsus absque iure vtendi haberi possit ab aliquo, constat quod non iustus esset actus vtendi huiusmodi reputandus, [k] cum ille vsus fuerit, cui ius non competebat utendi: talis autem vsus non iustus ad perfectionis statum nequaquam [l] pertinet, nec perfectioni aliquid [m] adiicit, sed sibi repugnare potius, ac detrahere [n] noscitur manifeste. Quod autem vsum non iustum conditor [o] canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, nequaquam debet aliquis sapiens æstimare: [p] immo quod de iusto [q] intellexerit, ex eo potest euidentius apparere, quod in eadem ordinatione curauit adiicere, quod illarum rerum dumtaxat in se & Ecclesiam Romanam recipiebat dominiũ, quarum vsum facti liceret [r] habere fratribus seu ordini antedictis: subiungens [s] nihilominus, quod non rerum [t] omnium vsum habere debeant fratres ipsi: quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla rerum quoad fratres differentia est censenda; sic enim uti de facto [u] possunt prohibitis, vt permissis, [x] quare præmissa rerum [y] distinctio [z] ad illum vsum facti potius [a] est referenda, pro

a ¶ Haberi].s.de præsenti.

b ¶ Momentaneum] Idem per momentum durans arg. C.si de momen. pos.fue.appellatum, l.1. qui legi personam, &c.l.momentaneæ.

c ¶ Instantaneum].i in instanti faciendum.

d Percipi potest] simile ff.de sol. ratum. rem ratam haberi, l. quo enim §. Iulian. ext.de donatio. Apostolicæ.

e Pro tunc].s. præsenti.

f Cum fit, potest dici actum,] cum statim vel in momento esse desinat. argu. ad hoc ff. de condi. ob cau.l. qui se. 2. respon. de dona inter uirum, & vxor.l 2.§.ul de iure dotiũ l.licet si pecuniam.

g Haberi,] cum effectu intelligitur, ff. de verbo.sign. l.nomen. §. habere, immo alias tale habere in momento desinens, esset derisorium argu. ff.de iure do. l cum post, § gener. cum ibi no. & de leg. 1. legato generaliter.

h Non habetur] illud enim quod iam factum est, cum in instanti non sit, de præsenti non hẽtur: quia se non potest habere ad esse uel non esse præsens, arg. ff. si cer. pet. cum ad præsens, de iniusto test. l.cum secundo, inst. de uer. obli. §. conditiones, & quod iam factum est, pro non facto haberi non potest, ff.de capti. & postli. reue. in bello, § factæ, in corpore authẽt. de æquãdo.§.r.coll.7 72. q 5. si Paulus, nec ipsum factum amplius esse pôt. arg.C.de sacrosan.eccl l.1. arg.62, dist.§ pariter, quare consueuit dici, quod de tempore non habemus nisi nunc. Et super hoc quod hic dicitur de tempore præterito, præsenti vel futuro, uide quod plene tractat Aug.lib.11.confessionum.

Nunc, & nil aliud de tpe constat hẽri.

i Præterea] adhuc probare nititur, simplicem usum facti sine aliquo iure non posse subsistere.

k Reputandus] hoc probatur clare per ea quæ dixi in decret.cum inter nonnullos. in gl. sed unde.

l Nequaquam pertinet] cum perfecti sit nulli nocere, quod fecerat vsum non iustum habendo, omnib. autẽ velle prodesse 14 q.5.in c denique.

m Aliquid adiicit] cum ad perfectum spectat omnia contemnere 15.q.1.§.1.

n Detrahere noscitur] quia cum perfecti sit (ut dixi) nihil etiam iuste habere velle, sed omnia contemnere iniustum vsum habendo se in repugnantiã deducit, ar. C.de mu.pa.l.1.§ professor.li.10.ff. de uaca.mun.l.in honoribus, §. philosophis, de uariis & extraor. cogni. l.1.§: & an philosophis, 12.q.2.c. gloria episcopi. in ver. si Socrates.

o Conditor canonis].s.Nicolaus.

p Aestimare,] cum enim ipse sit Christi uicarius. de transl.epi.c. quanto. de re iud. Apostolicæ §. nos, lib.6. & lex animata in terris, in corpore authẽ.de con sue. circa fin.coll.4. nihil iniustũ in dubio permittere uẽ, argu. 21.di.c. nunc autem, 40 d.c.non nos. cum ipsemet profiteatur se velle obtinere quod suæ uolunt leges. in corpore auth.de iud. §.omnis, colla 6. nec vult a iuris tramite declinare, extra de proba. licet, §.1. & argumẽ. de excep.cap. cum inter, & ne alias iniustitia, uel iniuria oriatur vnde iura nasci debent, C. vnde vi. l. meminerint, extra de accu.l.qualiter, & ne sua constitutio aliquid imperfectum, vel iniustum continere dicatur, contra, l. si quis seruum, C. quã mili. non pos. lib. 12. de his quibus, vt ind. l.cum Syllanianum, cum & ipse sua rescripta contra ius elicita præcipiat ab omnibus refutari, C. de preci impe. offer. l. rescripta, 25. quæsti.2. cap. nec damnosa, & cap. seq. immo auferenda sunt de manibus portantis, & principi referenda, C. de paga sacrifi. & re eo. l. sicut. no. extra de fi. instr. pastoralis. Item si priuatus aliquid iniustum uel iniuriosum alteri in dubio permittere non videtur, ff. de his quæ infrau cre. l. si pater, de cond. ind. l. si procurator, § Celsus, multominus princeps, in corpore authen. ut differentes iudices, §. si tamen contingit, coll 9.

Princeps h[...] terris est di[...] ctus lex an[...] mata.

q De iusto] s usu.

r Liceret].i licitum esset, per hoc excludens vsum nõ iustum, arg. 14 q.4.c. quid dicam, 23.q.7.c.1.ff. de cond. inst. filios.

s Subiungens] dictum c. Exiit §. præterea loca.

t Non rerum] omnium, puta pecuniæ.

u De facto] ex quo supponitur absque omni iure.

x Vt permissis] in quib censetur usus non iustus, ex quo est absque iure utendi, ut supra.

y Rerum) quarum vsum licet vel non licet habere fratribus ipsis.

z Distinctio] facta per papam Nicolaum.

a Potius est referenda,) si quæras quare hoc? Respondeo: quia ad illum relata magis iuri communi conuenit:

nit: & p consequens rei agendæ utilior est, quare ipsa potius est suscipiēda, arg. ff. de iur. l. quoties idem sermo. & minus p hoc hēt iniquitatis, quare potius est eligēda ar. e. ti. l. quoties nihil. nam verba sunt in dubio interpretāda, vt iuri cōi non obuiēt, ar. extra de rescr. causam q. de cō sue. cum dilectus, & (qđ plus est) verba ad extraneū sensum trahēda sūt, vbi res de qua agitur, aliter salua esse nō posset, C. de libe. præteri. l. 4. & no. extra de uerb. sig. c. intelligentia.

a ¶ Ius vtendi.] saltē personale.

b Quarūdam enim rerum.] ut pecuniæ.

c ¶ Quarundam.] vt duarum tunicarum breuium & similiū vt in dicto, c. Exijt, §. licet autem.

d ¶ Ex quo.] scilicet quarūdam rerum vsus est prohibitus, & quarundam permissus.

e ¶ Ordinatio.] s. Nicolai.

f ¶ Loquitur.] s. ipse Nicolaus p ordinationem: nam ipsa ordinatio cum de se sit inanimata, nō loquitur, secūdum eū modū loquēdi scriptura loqui dicitur, idest Deus vel homo per scripturā, C. de sum. tri. epistola, inter claras circa prin. & ibi no.

ura lo quitur.

g ¶ De tali.] scilicet vsu.

h ¶ Idest.] congrua est hæc expositio, cū sine iure vtendi omnis vsus iniustus censeatur: ut sup. & plene probaui, in c. cum inter nonnullos, ad qđ super hoc te remisi.

quo ipsis competit fratribus ius [a] vtendi: quarundam [b] enim rerum vsus fratribus ipsis prohibitus noscitur, & quarundam [c] permissus: ex quo [d] sequitur, quòd vsus facti, de quo ordinatio [e] loquitur, [f] de tali [g] intelligi debeat, qui iustus sit, idest, [h] pro quo competat ius utendi: & hoc conditor ipse [i] canonis exprimit euidenter, cum in eadem ordinatione adiecerit, quod moderatus [k] vsus in expressis [l] prius rebus ipsis fratribus est concessus. [m] Præterea [n] si in rebus consumptibilibus possit vsus constitui vel haberi, nequaquam simplex [o] nec à rei substantia, proprietate, seu dominio separatus vsus huiusmodi posset [p] dici: cum per talem usum, id est vtendi actum & in ipso actu, & cum ipso actu res consumatur huiusmodi, ac in ipsius rei exerceatur substantia, nec sine rei ipsius consumptione esse [q] valeat vsus talis: ex quo patet, quod vsus talis nec simplex nec separatus [r] à dominio potest dici.

¶ Rursus [s] † nedum fratribus ipsis ordinatio [t] prædicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori [u] sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ non [x] leuiter detrahit, & detraxit. Nunquid non præfatæ Ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico, [y] nunc in sœculari, [z] interdum quoque coram pedaneis [a] iudicibus, & plerunque pro rebus paruis [b] & uilibus [c] continue [d] litigare? Hoc [e] autem notum [f] est fieri: cum occasione retentionis [g] dicti dominii omnes causæ occurrentes agendo uel defendendo pro bonis huiusmodi nomine Romanæ Ecclesiæ uirtute

t ¶ Ordinatio prædicta.] s. Nicolai.

u ¶ Honori.] qui seruandus est, cum enim ex pcepto Christi matri carnali sit honor exhibēdus, & ēt ex iuris dispositione, ff. de obst. ali. l. 1. §. 1. & l. liberto, cum sim. multis: multo fortius matri spūali, qualis est Ecclesia Romana, mater oīum fideliū & magistra, 12 dis. c. nō decet. extra de sū. tri. dānamus, ad ff. de for. cōp. c. vl. 2. q. 6. c. ad Romanā 2. & de tali honore dici consueuit, q est qbuscūque diuitijs pferendus, ff. si qs omi. cā test. l. Iulian', & arg. ff. de aur. & ar. le. l. vestes, §. muliebria.

x Non leuiter] quasi dicat, immo grauiter.

y ¶ Foro ecclesiastico.] s. contra clericum, uel laicum pro iure ecclesiastico spāli, vel ei annexo, extra de iud. quanto, vel alias tēporali iurisdōni ecclesiæ subditum, de fo. comp. licet, cum similibus.

z ¶ Sæculari.] cui cū rei sūt subditi, actor forum eorum sequi tenet, de fo. cōp. c. si clericus, 11. q. 1. experientiæ, C. de iur. om. iud. l. in criminali, cum similibus.

a ¶ Pedaneis iudicibus.] quales sunt q humiliora & viliora negotia disceptāt, C. de peda. iud. p totū, & maxime in l. vlt.

b ¶ Paruis.] paruæ dici possūt respectu habito ad qualitatē potentis, argu. ff. de iud. l. sed & si susceperit, §. sed si proponas, extra de simo. & si quæstionis & plene dixi, in c. execrabilis.

† Vide Bar. li. 2. Minor. 8. dis. dicētē cōstōnē Martini non ꝑ se fus correctā adde Baldū relatū p Pe. de Auch. in clemen. Exiui.

i ¶ Ipse] scilicet Nicolaus.

K ¶ Moderatus vsus.] Per hoc denotare volens, vsum competere cum iure in rebus permissis: cum immoderatio, a iure primi dicatur, vt in proœ decr. & de ver. sig. c. vlt. & arg. C. unde ui. l. 1. ff. de testi. l. 1.

l ¶ Expressis prius] Dicto c. exijt, §. in alio, & §. quia vero.

m ¶ Est concessus] Ex hoc concluditur manifeste, vsum competere cum iure vtendi, prouenienti ex concessione principis, tale ius inducentis arg. 8. dist. quo iure, ff. de iniu. l. iniuriarum, §. 1.

n ¶ Præterea.] Adhuc probat, in rebus consumptibilibus simplicem vsum non cadere.

o ¶ Simplex] i. ab omni re.

p ¶ Posset dici.] Ratio est, quæ sequitur &c.

q ¶ Esse valeat.] Hoc sup pluries probatum est, quare non est iterandum.

r ¶ Nec separatus a dominio] cum habens in talibus rebus vsum, habere dicatur dominium, vt sup. pluries probaui.

s ¶ Rursus.] Septima pars.

c ¶ Vilibus] Hic uidere potes, quod no. in cor. auth. de man. prin. §. si tibi, coll. 3.

d ¶ Continue litigare.] Quasi dicat, certe detrahit: cū episcopus, i. litigiosum non debeat exhibere: cum ex hoc ordinari etiam prohibeat 27. dist. §. j & c. 1. & seruum Dei litigare non deceat: quare dicitur, quod verecundia, non est uituperanda, sed laudanda, ff. de tribus actio, l. illud, § qui tamen. de alieno, iudicii l. item si res, §. potest In hoc autem potissime detrahitur, cū ecclesia litigando, partem cum alio faciens habeat ad præsentiam iudicis infimi uenire, C. de episco. & cler. l. iubemus, & ipsa sit illa, ad quam vndecunque omnis oppressus recursum habiturus est, ut ad matrem, 2. q. 9. c. ad romanam, & c. omnis oppressus.

e Hoc autem.] s. litigare: etiam coram pedaneis iudicibus.

f ¶ Notum.] Quod probatione non eget 2. q. 1. de manifesta, extra de iureiuran. ad nostram, C. de accus. ea quidem.

g ¶ Retentionis.] Scilicet factæ per Nicolaum Papam,

cuiusdam priuilegii à felicis recordationis Martino Papa iiii. prædecessore nostro concessi, super hoc agitetur,[a] & (quod grauius est censendum) procuratores causarum huiusmodi multos vexare [b] dicuntur indebite, licet potestas attributa procuratoribus talibus per priuilegium antedictum quo ad administrationem bonorum [c] præmissorum, dudum seruata non fuerit, nec [d] seruetur: quæ [e] omnia in notam [f] & iniuriam [g] sanctę Romanæ Ecclesiæ non est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta [h] ecclesiarum prælatis, & rectoribus [i] grauis existere nimium, & molesta [k] monstratur. Numquid non graue præmissis [l] potest existere, quòd ipsos oporteat se opponere [m] sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ ipsorum [n] caput [o] noscitur & magistra, [p] ac cum ea agendo vel defendendo litigare [q] assidue, vel cedere iuri [r] suo? hoc [s] tamen oportet illos [t] facere, cum in multis dicti fratres prædictis [u] existere dicantur iniurii; [x] sicut multorum prælatorum, & rectorum diuersarum prouinciarum adhuc in curia existentium habet insinuatio, [y] qui quidem fratres facta [z] sua per procuratores nituntur defendere [a] antedictos.

¶ Nos [b] itaque, qui veritatem tenemur colere, [c] velut ille, qui illius, [d] qui veritas [e] noscitur, [f] licet [g] immeriti, vicem teneamus [h] in terris, illa volentes in sancta Dei Ecclesię, quæ non verbo obtinent tantum, sed quę re potius obseruari: [i] premissis [k] in scrutinio rectę considerationis adductis, [l] ac delibera

a Agitentur.] idest agitari habeant coram certis iudibus uel conseruatoribus deputatis.
b Vexare indebite.] quod per ecclesiam alijs prohibetur, de rescrip. nonnulli, &c. quia nonnulli, cum sim. ergo ab hoc dēt Ecclesia abstinere, extra de na. ex libe. uen. c. 1. ar. ff. de fide iuss. tutor. si seruitus vendicet, in l. altius, de cōd. inde. l. frater a fratre. 11. q 1. Siluester 25. dist. c. vlt.
c ¶ Bonorum præmissorum] quorum dominiū fuit Ecclesiæ Romanæ per Nicolaum Papam retētum.
d Nec seruetur.] quare ex hoc dici posset aliqualiter abrogata, arg. 4. di. § leget, & arg eo. q̄ no. in fi. in corpore authen. de man. pri. §. patrocinio coll. 3. de tabel. § illud quoq;, coll. 4. Vel dic φ potestas licita per priuilegiū illud procuratoribus concessa p eos abutētes illo nō fuit seruata: quare p hoc priuilegiū amittere debuerūt, 74. dist. c. vbi ista, 11. q 4. priuilegium, extra de priuileg. tuarum.
e Quæ omnia.] s. litigare, & p priuilegiū alios uexare indebite, vt supra.
f Notam] idest diffamationem.
g Iniuriam.] quę pt dici insurgere hoc casu ex indebita, p̄textu priuilegij facta de aliquo, vexatione. arg. extra de fo. cōp. c. nullus.
h Antedicta.] s. prædicti dominij retentiua.
i Et rectoribus.] quocunque nomine censeatur, arg. 1. q. 3. saluator, & p istā copulatiuam. Et vr̄ hic innui, quod simplices ecclesiarum rectores non dicantur prę lati: cum de sui natura copula coniugat diuersa, ff. de le 3. l. ea tamē adiectio. Sed de hoc dic, ut no extra de iud. decernimus, de offi. ord. c. cum ab ecclesiarum, & hoc verbum, prælatis, denotat, ecclesiæ prælatos maiores, arg. dicti c. decernimus.

Copula coniungit diuersa.

k Et molesta.] quare ex hoc merito tollenda, arg. 4. dist. c. erit autem lex.
l Præmissis.] s prælatis, & rectoribus.
m Opponere] l. litigando.
n Ipsorum.] s. prælatorum & rectorum.
o Caput noscitur.] 12. dist. c. non decet.
p Et magistra.] extra de priuileg. antiqua.
q Litigare.] certe negari non pōt, quin hoc eis sit graue: cum Ecclesia personam parentis representans, sancta & honesta semper videri debet prælatis & rectoribus, arg. ff de obse. a libe. l. liberto.
r Cedere iuri suo.] quod esset contra l. [illegible] iud, ff. de pe, hære.
s Hoc tamen.] scilicet litigare, vel iuri suo cedere.
t Illos] s. prælatos & rectores.
u Prædictis] s. prelatis & rectoribus.
x Iniurij] idest iniuriosi seu contumeliosi, arg. ff. de iniu. l. item apud, § conuitium, cum similibus.
y Insinuatio.] idest patefactio & assertio. simile extra de app. ex insinuatione.
z Facta sua.] s. contitiosa seu iniuriosa, vel alijs vexationem inducentia, vt supra.
a Defendere.] & male, quia p aliū talia facere perinde est ac si facerēt p se ipsos, arg. ff. de vi & vi ar. l. 1. § deiecisse, de iniu l non solum, §. mandato, & §. proculus. Et taliū pcuratorū habentium a fratrib. plenā & liberā potestatem facta ipsis fratribus nocent. ff. de trib. act. l pcuratoris C. de excoct. & trans. mill. an. l. in excoctione. lib. 12.
b Nos itaq;.] Octaua pars.
c Colere.] p approbationē: veritati. n: manifestæ cedit opinio, 8. dis c. veritate. extra de purg. vulg. c. significātib. ff. quādo act. de pecu. est an na. l. quæsitū, alias est §. vlt l cū simi. & hoc verum, nisi vbi inducitur p̄sumptio iuris, & de iure, uel fictio: quia illi debet præcise stari, not. de spon, is q, ff. quod metus cau. l. vlt. C. de proba. l. si ue possidetis, 50. dis. c. ferrum.
d Illius] s. Dei.
e Veritas.] subaudi esse.
f Noscitur.] vnde vere dr̄ via, veritas & uita: via, in exemplo non errans: veritas, in promisso nō fallens: vita in præmio, s. æterno non moriens, de poen dist. 2. c si enim inquit, ver. qui dicit, 11. q 3. existimant, & c. imperatores, no. de hoc in corpore auth. de si. instru. circa. prin. coll. 6.

Deus ē via, ueritas & uita.

g Licet immeriti.] h. d. pp humilitatem, vel pp pronitatem humanæ naturæ ad peccandum, 12. q. 1 omnis ætas, in corpore auth. de mon. §. si quis igitur, circa fi. coll. 1 alias nullus eum sanctum dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit 11. dist. non nos.

Natura humana prona est ad peccandum.

h Teneamus in terrijs] simile extra de transla. epis. c. quanto, vt eccl. benefi. c. 1. de re iud. ad Apostolicæ, §. nos autem, lib. 6.
i Obseruari.] C. plus ualere quod agitur, per totum, dixi sup. co. in uerbo, colere.
k Præmissis] sup. in hac decr. recitatis.
l Adductis.] per hunc modum hominis actus ad finē prosperum deducitur, arg. C. de legi humanum, de re pu. l. dubium non est, 11. q. 3 summopere.

a Diligenti.] simile, C. ne filius pro patre. auth. habita. quia quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur, 20. dist. c. in quibus C. de inge. manu. l. si auiâ. de fideicom. li. l. vlt. ff. de bo. pos. l. in bonorum, cum simi.
b Dicti ordinis.] s. fratrum Minorum.
c Non verbis tantum.] ad hoc facit 16. q. 1. si cupis. C. de episc. & cler. l. decernimus.
d Simulatis actib.] simulatio hic in mala parte sumitur: quare infra peruersa appellatur: aliàs in bona accipitur sup quo vide quod nota. de his quæ vi metusve cau. sunt, c. 1. ad tales autē actus dominus respectum non habet: cor enim syncerum, non manum interrogat 13. q. 5. c. si quid inuenisti. & plus respicit cogitationes quā actus, 14. q. 6. c. si sacerdotib ad finem.
e Operibus claris,] quasi dicat, patentibus, non occultis, ad instar operum Christi quæ patentia, nō clādestina fuerunt: iuxta per eum dicta, Ego palā locutus sum mundo, &c. & iuxta id: Qui male agit, odit lucē, & ar. ad hoc ff. de admi. tut. l. nō existimo de ritu nu. l. vl. C. de repu. l. vxor. cū similibus. Vel dic claris, idest non implicitis, sed explicitis: nō obfuscatis, sed dilucidis: claritas enim in agibilibus à iure approbatur. ff. de instito act. l. sed & si. §. proscribere, in corpore aut. de test. imperfect. § nos igitur. col 8.

tione cum fratribus nostris & multis alijs præhabita diligenti [a], dignum arbitrantes & congruum, professores dicti ordinis [b] non verbis [c] tantum, non simulatis [d] actibus, sed operibus [e] claris, veritate [f] suffultis perfectioris status, ac altioris paupertatis sibi prærogatiuam præ alijs Mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori [g] sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, (cuius obnubilari [h] posset gloria, si tam peruersæ [i] simulationi, quę profecto & ipsis simulantibus officit [k], & alijs scandali [l] materiam subministrat, dissimulando illi occurrerre consentiret [m]) ac insuper volentes indemnitati prȩlatorum & rectorum [n] salubriter super hoc prouidere, nolentes in posterum sub prętextu seu pallio [o] talis dominii temporalis verbalis [p], nudi [q] ac ęnigmatici [r], tanta bona, quanta dicti Fratres faciunt infici [s], ac fomentum [t] tantis malis, quanta [u] procedunt ex simulatione huiusmodi ministrare [x]: De fratrum [y] nostrorum consilio, hoc edicto in perpetuum valituro sancimus, quod in bonis, quæ in [z] posterum conferentur [a] vel offerentur, [b] aut aliàs quomodolibet [c] obuenire continget Fratribus seu ordini supradictis (exceptis [d] ecclesiis [e], oratoriis [f], officinis [g] & habitationibus, ac vasis, libris & vestimentis diuinis officiis dedicatis [h]

f Veritate suffultus.] quasi dicat non fictione vel simulatione, simulata enim pro infectis habenda sunt.
g Honori,] de tali honore scribitur, quod præferendus est honor proprius alieno. ff. manda. l. Quintus Mutius de proc. l. quæ omnia, & arg. extra de vsu pal. c. nisi 12. q. 1. nolo.
h Obnubilari.] idest obfuscari, quasi tenebrosi fumi caligine. de hęret. c. nolentes, Cle. papa. v.
i Peruersæ simulationi.] hic potes dicere vt dixi sup. in uerbo, simulatis actibus.
K Officit.] vt potè in his sub agni specie lupum gerentibus arg. extra de hær. c. vt officium §. li. 6.
l Scandali materiam,] quæ vitanda est extra de præsc. c. nihil. de no. ope. nunc c. cum ex iniuncto, cum similibus.
m Consentiret,] iuxta id: error cui non resistitur, approbari videtur. Et consentire videtur erranti qui ad resecanda quæ corrigi debent, non occurrit 83. dist. c. error & c consentire, & arg. extra de hær. c. 2.
n Rectorum,] qui ob præmissa molestabantur & grauabantur, ut in parte præcedenti dicitur.
o Pallio.] idest uelamento, arg C. de postulando. l. velamento.
p Verbalis.] quasi dicat, non in effectu realis.
q Nudi] idest ab omni emolumento denudati.
r Aenigmatici.] quasi dicat sine fructu subsistentis.
s Infici.] s. quantum in eis est ex suis actibus simulatis: alias enim vere loquendo ipsa bona de se infecta dici non possunt.
t Ac fomentum.] id est nutrimentum:
u Quanta procedūt] quæ colligi possunt sup. proxi. §.
x Ministrare.] quod potius tenentur vitare, arg. de of. ord. irrefragabili, de acc. qualiter. cum simil.
y De fratrum] quid operetur hæc clausula, dixi i c. execrabilis.
z In posterum.] per hoc videtur quod in collatis ante hanc cōstitutionem nihil per eā quo ad dominij retētionem immutetur: nam & statuēdo super futuris præterita pristinæ dispositioni reliquisse videtur. argu. in libr. feud. de feud. cogni. circa fin. ar. extra de pręsump. nonne. de decimis, ad audiētiam. C. de ead. tol. l. 1. §. si autem ad deficientis.
a Conferentur.] titulo donationis vel legati, quod donationē sapit. ff de leg. 2. l. legatum.
b Offerentur,] simplici oblatione, quia cōsueuit in Ecclesia potissime fieri.
c Quomodolibet,] puta per speciem aliquam, vel modum supremæ uolūtatis, uel inter viuos.
d Exceptis.] ponit exceptionem de multis rebus a statuto quod inf. sequitur.
e Ecclesijs.] Ecclesia 1 in iure multipliciter sumitur. sup quo vide quod no. p Be. extra ne pla vices suas, c 6.
f Oratorijs] talia oratoria non sacra, tamen ad deuotionem unicuique fidelium licet habere de iure communi: sacra autem non sine consensu episcopi. de consec. dist 1. unicuique, & c. nemo, 18. q. 2. c. quidā. in corpore authen. vt nullus fabricet orator. domos, §. sancimus igitur, col. 5. Sic ut & quilibet priuatus potest domū certam deputare pro colligendis pauperibus, non tamen per hoc dicatur locus religiosus, extra de reli. domi. c. ad hæc, ubi de hoc per Inn. Et hospitali futuro religioso certa dos assignanda est, sicut ecclesiæ, no. per Inno. extra de rest. spo. cum ad sedem.
g Officinis,] idest locis iuxta morem religionis sic appellatis: vt sacristia, refectorium, lauacrum pedum, & similia sic dicta, quia ad certos actus sunt deputata, ar. ff. de usuf. l. si cuius, §. vlt. alias est sub l. æquissimum, & de aur & arg. leg. l. pediculis, § argento, & tribus, §. seq cum similibus.
h Dedicatis,] hoc uerbum referri potest ad omnia præcedentia, vel proxima, s. vasa, libros & vestimenta: & relatum ad omnia denotat, quod non tantum Ecclesiæ, oratoria de quib. non est dubium, sed & officina & habitationes sunt p diuinis officiis large dedicata, quasi sine illis cōmode diuinis opera dari nō possit, ar. 1. q. 1. si quis

1 De varijs significationibus Ecclesiæ uide Turrecrematam in summa de ecclesia. li. 1. c. 2. Oratoria an liceat vni cuiq; habere

si quis obiecerit, & Sic dedicatis, s. iam vel dedicandis in futurum.
a ¶ Ad ipsos.] s. fratres, vel ordinem.
b ¶ Ad quæ.] i. ecclesias & alia sup. proxi. expressa.
c ¶ Adeo.] id est, intantum.

o ¶ Quomodolibet,] cum sic indefinite loquatur, intelligam qualitercunque, vel ex pactione, vel ex vltima voluntate.
p Eidem.] s. Romanę Ecclesiæ.
q ¶ Expressius,] id est expresse, vel expressius q̃ ante.

vel dedicandis, quę ad ipsos [a] obuenient in futurum, ad quę [b] se non extendunt adeo [c] inconuenientia supradicta [d], propter [e] quod constitutionem istam ad illa extendi nolumus [f]) nullum ius seu dominium aliquod occasione ordinationis [g] prædictę seu cuiusuis alterius à quocunque prędecessorum nostrorum super hoc specialiter editæ, Romanæ Ecclesię acquiratur, sed quo [h] ad hoc habeantur prorsus ordinationes huiusmodi pro non factis. Per [k] hoc autem in his quæ absque dictis ordinationibus [l] in bonis prædictis [m] ad dictam Ecclesiam [n] prouenire vel pertinere quomodolibet [o] poterant vel debebant, nullum eidem [p] parari præiudicium volumus, sed illa sibi expressius [q] intacta & inuiolata seruamus. Et quia pręfatum Martini Papę prædecessoris nostri priuilegium [r] dudum seruatum [s] quo ad administrationem bonorum pręmissorum non extitit, nec seruatur, [t] ac ipsorum procuratorum officium, qui nominantur à ministris, & custodibus dicti ordinis, Ecclesię Romanę iniuriosum ac multis alijs molestum noscitur, & etiam onerosum [t], districtius inhibemus [u], ne deinceps [x] pro recipiendis [y], petendis, [z] extorquendis [a], defendendis [b] seu administrandis [c] bonis, quæ in posterum Fratribus vel ordini prædicto offerri vel conferri, seu aliàs obuenire continget, quisquam [d] nominetur à quoquam, seu constituatur a modo nomine sanctę Romanę Ecclesię [e] procurator: Nec occasione cuiusuis [f] priuilegij quicunque administrationem quorumcumque bonorum, quæ obuenire fratribus ipsis vel ordini continget in posterum in iudicio, vel extra, agendo uel defendendo, supplicando, uel aliàs quomodolibet [g] assumere, vel exercere dictę Ecclesiæ nomine audeat, nisi de sedis Apostolicę licentia speciali: decernentes [h] irritum & inane si secus à quoquam in posterum contigerit attentari: Non obstantibus [i] quibuscunque priuilegijs à Martino Papa prędicto, vel aliis prędecessoribus nostris ipsis fratribus uel ordini sub quacunque forma

d ¶ Supradicta.] sup. proxi §. in alijs præcedentib. §. ratio autem quare ad illa p̄dicta inconuenientia se adeo sicut ad alia nō extēdūt; est, quia cū talia sunt deputata ad usus cōmunes seruitii diuini, nullus in eis contendere potest se singulariter habere vsum facti: nec pro illo in iudicio cōtendere, nec alium vexare arg. inf. de re. diui. §. vniuersitatis, C. quand. & quibus quarta pars. l. 1. li. 10. 12. q. 2. ca qui manumittitur.
e ¶ Propter quod.] scilicet quia ad illa sæpedicta inconuenientia non extendunt.
f ¶ Nolumus.] Not. principis constitutionem editam ex certa ratione seu causa, nō esse extendendam ad illa, in quibus cessat illa ratio siue causa: cum defectus causæ constitutionem cessare faciat ff. de iure patro. leg. adigere, § q̄uis, 63. di. §. his omnibus. Et rationis dissimilitudo dissimilia iura induci facit. ff. de succes. edic. l. 1. §. largius, C. de codi. l. vl. de transac. interpositas, qui potiores in pig. habeantur, l. assiduis, in fine.

Iura dissimilia rōnis dissimilitudo inducit.

g ¶ Ordinationis prędictæ.] s. factæ per Nicolaum, dicto ca. Exijt.
h ¶ Quo ad hoc.] s. acquisitionem iuris vel dominij.
i ¶ Ordinationes,] s. Nicolai & aliorum p̄decessorum.
k ¶ Per hoc autem.] modificat vel declarat præmissa Et expone, per hoc, scilicet quod in talibus prohibemus ius aliquod vel dominium Romanæ Ecclesię acquiri.
l Ordinationibus,] retinentib. Romanæ ecclesiæ dominium usu facti fratribus reseruato in rebus talibus.
m Prædictis.] s. ordini vel fratribus Minoribus obuenientibus.
n Ecclesiam,] s. Romanam.

r ¶ Priuilegium,] de quo fit mētio in parte præcedenti.
s ¶ Nec seruatur,] hic dic vt super hoc dixi in parte præcedēti.
t ¶ Onerosum,] & super hoc dic vt in parte præcedenti dixi.
u ¶ Inhibemus.] talis districta inhibitio in contemptorem, vtpote peccantem, pœnam inducit, 4. di. §. vlt. & alias sæpe dixi.
x ¶ Deinceps,] ad p̄terita ergo non refertur quod sequitur.
y ¶ Recipiendis.] à sponte soluere vel tradere ea volentibus extra iudicium, vt differat à sequentibus.
z ¶ Petendis.] in iudicio ex parte actoris.
a ¶ Extorquendis,] ab inuito. ff. de leg. 3. l. fideicommissa, §. si rem.
b ¶ Defendendis.] ex parte.
c ¶ Administrandis.] extra iudicium.
d ¶ Quisquam.] laicus, clericus, religiosus, ob verbum illud indefinitum, ar. ff. de hære. insti. l. hoc articulo, cum simul.
e ¶ Romanæ Ecclesiæ] alterius ergo ecclesiæ non prohibetur nominari uel cōstitui procurator, ar. ff. de iud. cū prætor. extra de p̄sumptio. c. non ne.
f ¶ Cuiusuis priuilegij.] s. dudum concessi.
g ¶ Quomodolibet,] puta litteras vel iudices impetrando.
h ¶ Decernentes.] tale decretum ligat manus cuiuscunque etiā ignorantis, de præb. postquam c. dudum, lib. 6. cum simi.
i Non obstantibus.] Nota successores reuocare maxime ex causa priuilegii per suos antecessores concessa: quia non habet imperium par in parem, ff. ad Trebel. l. ille à quo, §. tempestiuum. Extra de elect. innotuit. simile huic de excess. prælatorum c. ... ex eo. li. 6. de pœnis cupientes in fi. de pœnis, abusionibus, de sen. excomm. frequentibus. in fin. Clem. 5.

b ¶Per hoc autem.] Nona pars protestatur de conseruandis priuilegiis aliis.

b ¶Præmissa.] quæ colligi possunt ex parte præcedenti.

c ¶Et illa tangentia i.] per hoc videtur quod priuilegium reuocatum quo ad certa principalia, reuocatum censeatur quo ad alia dependentia ex eisdem. arg. ff. de fun. instr. l. fundi instrumento, §. fina. cum ibi no. Zenzelinus.

Not. gl. & de de materia Anch. reg. accessorium, lib. item Pan. c. de imu. el. uocat excellentissimum doct.

Cvm inter nonnullos.] Hanc decr. diuide in duas partes. In prima enim pertinax assertio, quod Christus & eius Apostoli in speciali uel communi aliquid non habuerunt, erronea & hæretica declaratur. In secunda parte pertinax affirmatio, quod Christus & Apostoli in his quæ tenuerunt ius non habuerunt, erronea iudicatur: ibi, Rursus, &c.

d ¶Nonnullos.] Hæ duæ negationes simul iunctę æquipollent affirmationi ff. de ver. sig. l. duob. vt & alias. ff. de coll bo l. nonnunquam, de fun. instr. l. quæsitum, de adop. l. nonnunquam, extra de rescr. nonnulli, & c quia, de sen excomm. solet, li. 6. expone igitur, nonnullos, i. aliquos, quandoque tamen contingit, quod duæ negationes non affirmant, sed una habetur pro superflua: & ideo alia negatio remanet in suo effectu, ubi mens eius quod agitur, alias salua esse non posset, ff. de verb. ob. l. 1. §. si quis, de acqui. pos. l. qui pignoris, de damn. infect. l. fluminum, §. 1 in corpore. authent. de hære. & fal inordinatum, coll. 1. de his qui ingred. ad appel. §. si uero, coll. 5. C. de ser. fugi. l. 1. cum similibus.

Affirmatiuam geminatae negatio ponit.

vel expressione verborum concessis. Per hoc [a] autem dicti ordinis regulę in aliquo non intendimus derogare nec priuilegiis fratribus ipsis seu eorum ordini ab Apostolica sede concessis (nisi dumtaxat quo ad præmissa [b] & illa [c] tangentia) præiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, inhibitionis, constitutionis & intentionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, &c. Datum Auin. vi. Idus Decemb. Pontificatus nostri anno septimo.

¶Opinio quæ asserit Christum & eius discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuerunt nullum ius eis fuisse erronea est, et hæretica. Hæc extrauagans est ualde notabilis, & glossas habet profundas quæ sunt ex sacre scriptura fontibus hausta. Si diligenter extrauagantem præcedentem, & sequentem inspexeris, locum huic apium fuisse assignatum mea opinione dixeris.

CAP. IIII.

Cvm † inter nonnullos [d] viros scholasticos [e] sæpe contingat in dubium reuocari, vtrum pertinaciter [f] affirmare redemptorem [g] nostrum ac Dominum Iesum Christum, [h] eiusque Apostolos [i] in speciali [k] non habuisse...

scienter vel studiose affirmat talia uel defendit, ut colligitur 11 q 3. excellentissimus, extra de pœnis, cap. grauem, de cle. excom. minist. c 2 & c si celebrat, in §. cum ibi no. uel qui animositate uel ausu incorrigibili ipsa defendit uel asserit, d. dicto cap. d. x1... uel qui falsas opiniones gignit aut sequitur, cum & talis hæreticus censeatur, 24. q. vlt. hæretici us, ut ille qui animo superbienti dispositionem sedis Apostolicæ articulos fidei non infringentis seruare, & ei obedire contemnit, cum peccatum ariolandi sit non obedire, & scelus idololatriæ non acquiescere, u. trū paganitatis contemnere obedire, 81 dist. si qui sunt, 8. q 1. sciendum & per hoc mori spiritualiter quis præcipitatur, extra qui fil. sint leg c per venerabilē, § pen & argum ff de re mil. l 3. § in bello, vel ille qui animo detrahenti uel irreuerenti temerarie talia defendit vel affirmat, extra de maledi. c. 1. cum ibi no. & argum. C. si quis impera male. l. 1. ff de mil. omne delictum, §. qui manus, & l milites, §. irreuerens, uel ille qui statutum summi Pontificis iustum uenerabiliter non recipit, sed de ipso etiam ad unum iota disputare contendit, 24. q. vlt. c. hæc est fides, 15. dist. c sancta Romana, uel item opuscula beati Leonis, cum per hoc anathema fieri iubeatur, ut ibi 3 quod quasi separationem a Deo significans, 24 q. ult. c. certum est, in pertinacem protertur, dicto c. si celebrat. Vel ille pertinax potest dici sicut & obstinax, qui monita superioris despicit, extra de re iud c. ad Apostolicæ, § sed licet, & arg ff. de pœn l. legati, uel ille qui id quod sup sedem Apostolicam approbatum est, non admittit, uel ab ipsa reprobatum non repellit, 19. dist. Romanorum, 63. di. c. miratus & dicto c hæc est fides, & arg. extra de re iud. in causis. C. de cri. sacri l 2. de domesti. & protect. l. 1. li. 12. uel ille qui suæ innitens prudentiæ, contra dictum sapientis & contra decretalem extrauagantem, sancta Romana, ver nonnulli, et sapientioribus doctoribus non credens, ad semetipsum & sensum proprium recurrit, non ad sacræ scripturæ verum intellectum, quia ex hoc magister erroris dicitur, 24. q. vlt. c. quid autem iniquius, 16. q 1. c. si clericus, 27. dist relatum, & argum ff de iuiepat. l. diui fratres, & argum, in proœmio Digestorum, § hoc autem.

†Vide B Antonium p 4. ti 12. c. 4. §. 23 & Turrecre in summa de Ecclesia lib 2 ca. 112. ad 10. argumētū.

e ¶Scholasticos] a schola dictos, arg. C. de offi magi. offi. scholarium, de priuil. schola. l 2. & 3. lib. 10. de ipsis etiam signanter dicit, quia amore scientiæ consequendæ dubitare de multis consueuerunt per modum disputationis, per quam ueritas elucescit frequenter, ff. de mun & hono. l. munerum, §. misso, & in extrauag. quia nonnumquam, §. nos autem. Idem tamen dicas, si inter alios contingeret id quod sequitur, in dubium reuocari: cum in omnibus sit eadem ratio, & ad hoc adde quod dixi dicto c. quia nonnumquam, §. nos autem, in uerb. scholasticæ.

Veritas per disputationem elucescit.

f ¶Pertinaciter.] illud uerbum in malum sonat; sicut alibi de sum. tri & fid. catho. § porro de ulu. c. ex graui, §. sane, cle. 5 C. de condu. & procu prædi fisc. & domus Aug. l. conductores, li. 11. Gratia cuius hic quæro quis dicatur pertinaciter aliquid affirmare, asserere, defendere, uel tenere: quia de his uerbis fit hic mentio; & in dictis iurib. Ad hoc breuiter pōt dici, quod qui correctionem paratus est suscipere pro tali assertione, ut hæreticus nullatenus est habendus, 24. q. 1. cap. hæc est fides, & ca. schisma, & q. vlt. ca. dixit Apostolus, & ibi no. alias autem pertinax ut uidetur, potest reputari qui contra prohibitionem superioris, quasi ex contemptu

g ¶Rēdemptorem nostrum.] simile extra de reliq & uene sanct c gloriosus, lib 6.

h ¶Iesum Christum.] hoc nomen est sup. oē nomen, in quo omne genu flectatur, & flectendum est, secundum Apostolum Ad Philip. c. 2. & probatur & extra de immu decet deuitum, lib. 6.

i ¶Apostolos.] numero duodeno contentos, extra de reliq. & uenera sanct. gloriosus. lib. 6.

K ¶In speciali.] & in singulari, ut quilibet possit dice

re,hoc meũ,hoc tuũ, aut hoc alterius, sic eñ in spāli quid haberi dr̃, 8. dist quo iure 12.q 1. dilectissimi. In sti.de.rer.diui.§.singulorũ,ff eo.tit. l.1.§.hoc autem.
a ¶Non habuisse.] ēt quo ad proprietatem intellige.
b In communi 1.] quasi ad ipsos vt ad vniuersos,non vt ad singulos spectā-

1 Ad hanc glossam uide laso.in l. serui electione §. Labeo, ff. de lega. i.

se [a] aliqua, nec in communi [b] etiam hæreticū [c] sit censendum, diuersa & aduersa etiam sentientibus [d] circa illud: Nos huic concertationi [e] finem imponere cupientes, [f] assertionem huiusmodi pertinacem, [g] cum scripturę [h] sacrę q̄ in plerisq; locis ipsos [i] nonnulla [k] habuisse [l] asserit, [m]

ta,ff.de rer.diui.l. in tm̃, §. vniuersitatis, de in ius uoc.l. sed si hac leg.§ q manumittit,alias est sub l. patronum,12. q. 2. eps, § q manumittit 12.q. 2.c res Ecclesiæ, & c. expedit, ut per hoc videatur notari differentia inter commune & proprium & singulare,quasi per hoc innui uideatur,φ commune non sit propriũ, & hoc verum de illo φ commune est plurib ut vniuersis,ut in dictis iuribus,sed commune plurib. ut singulis,singulorum dici potest,argum. ff.de pecu l. dominus seruum,§. dominus, de ritu nup. l illud de serui. rusti.prædio,l per fundum, de condi.insti l 2 cum similibus, licet forte non proprie,arg ff de ver.sig.l pupillus,§ vlt.de auro & argen.leg.l. Quintus, §. argento,& l.scribit.
c ¶Hæreticum] quasi intelligatur scriptura aliter quā spiritus sanctus flagitat, à quo scripta est, 24.q.ult.ca. hæresis.
d ¶Sentientibus] quia quot capita,tot sententiæ, de consec dist.4 sicut in sacramentis,ff.de arbit.l item si vnus,§.principaliter,& variæ sunt hominum voluntates,ff ad Treb. quia poterat,& diuersitatem corporũ, & c.ff.de li.vniuersitatis, l.1. extra de conces. præben, quia diuersitatem.
e ¶Concertationi.] simile de appel.c. concertationi, lib.6.& in c.antiquæ concertationi,dñi Papæ Ioa. 21.
f ¶ Cupientes.] tanquam illi ad quem non ad alium spectat sup dubijs fidei electionem uel constitutionem facere,24 q.1.quotiens,& c.hæc est fides,& c. quoniam vetus,& arg extra qui filij sint legi.c. per venerabilem, §.rationibus,C.de sum tri.l 1.
g ¶Pertinacem.] sume verbum quod est inf.deince ps erroneam ,&c.vsque ad § rursus.
h ¶Scripturæ sacræ.] de qua dubitari uel disceptari non potest,an verum rectum existat quicquid in ea scriptũ contineri,9.dist.c. quis nesciat, licet de ipsa possit ad maiorem intelligentiam disputari,96.dist. c. satis euidenter, no. dicto c.quis nesciat.
i ¶Ipsos] s. Christum & Apostolos.
K ¶Nonnulla.] expone, affirmando, idest aliqua,ut dixi sup. in gl.hæ duæ.
l ¶Habuisse.] nō ad simplicem vsum facti tm̃, prout aliqua asserunt,sed etiam quo ad ius & proprietatem, vt dicitur in gl.seq.
m ¶Asserit 2] scripturæ sacræ assertio ista reperitur in Euangelio Matthæi 2. c. ubi Magi obtulerunt Christo aurũ, thus,& myrrham,p φ denotatur oblatorum dominium fuisse quæsitum, cum rei oblatæ dominium quęratur Ecclesię cui offertur,ergo & Christo,qui est ipsa Ecclesia,arg.de cōs. dist.1.c.omnis Christianus, 16.iō itacumus,iuncta ad hoc,l.ult.C.de sacrosan.ecc. vbi rei legatæ uel donatæ Ecclesiæ dominium transfertur uti. interuenit traditio, sicut in oblatione facta Christo cōtingit. Nō obstat his,ff.de pollicita l si quis rem,ubi simplex uotum dñium non transfert,licet p sona vouētis obligetur, qa ibi consensus solũ unius,s. vouentis ab initio interuenit, ut ibi no. secus autem in oblatione quæ de sui natura supponit consensum, & offerentis & oblationem recipientis, argum. 2 q 2. duo sunt gñа, circa fi.Item reperitur Matth.8. c. Petrũ Apostolum domum habuisse Item Matth. 14. & 16. c.Apostolos panes habuisse. Item Matt.17.legitur Christum habuisse vestimenta dealbata, & Petro pcepisse,

2 Vide Zabar in Cle. Exiui §.proinde de uer bo.sig.

vt didrachma uel staterē pro Christo daret recipiētib. tributum.Ad idem 23.vlt.tributũ, p quod quod probat Christum didrachmatis dñium habuisse,cũ enim præceperit illud dare tributum recipientibus: ergo voluit quod dominium eius illorum fieret,& eis dominium q̄reret: quia dare est accipientis facere,ff.de verb ob, l.ubi autem nō apparet,§.vltim de contrahen.empt & ven.l. si ita,§.1.Insti.de act.§. sic itaque, ff. de reg. ur.l.non videntur data, supponitur ergone cessario illud dominium fuisse penes Christum,alias illud transferri non potuisset,ff.de acqui.rer.dom.l.traditio, extra de dō. inter uir. & vxo c.nuper,1.q.7.c. Daibertum ff.de reg. iur.l.nemo plus iuris,& l nemo plus commodi. Item Matth.27 Christum habuisse uestimenta, & illa sorte fuisse diuisa.In Euangelio Matth.legitur 9.ca.φ Matthæus domum habebat, in qua cũ Christo multi discumbebat,cum quibus Christus, & sui discipuli comedebāt & bibebāt Item in Euangelico Lucę,9.c.scribitur Dominum dixisse Apostolis,ut darēt pauperibus manducare,ex quo supponitur φ ipsi habeant vnde darēt,& hoc manifestius ibi declaratur ex ipsorũ Apostolorum responsione cum dixerunt, habentes quinque panes & duos pisces eūtes emamus denarijs ducentis panes ,& dabimus eis māducare;ex quo euidenter datur intelligi ipsos Apostolos denarios habuisse,ēt quo ad proprietatem vel dñium; si enim ipsi se empturos offerebāt panes cũ denariis: ergo illos pro pretio panem dare volebant, quorum dnium tenebantur in vēditores trāsferre:Licet.n.venditor dominium rei venditæ transferre in emptorem non teneatur, ff.de cōtrahen.emp.l.si ita § 1 emptor tamen dominium ptii pecuniarii trāsferre in venditorem tenet, ff. de act.emp. & uen l ex empto. quare cōcluditur φ illius Apostoli dñium habuerut,alias ipsum minime transferre possent.Legitur etiā Mar.8.c.ipsos septem panes, & paucos pisces habuisse Item legitur Matt.17 Christum vestimenta dealbata habuisse,& 27.c ipsum vestimenta habuisse.Scribitur etia Lucæ 6 c.Christũ dixisse Apostolis,dare paupeib meducare,& illi dixerunt , Non sunt nobis plus quam quinq;panes,& duo pisces, nisi forte nos emamus in omnem hāc turbam escam , ex quo cōcluditur,vt in.dixi In Euangelio etiam Ioannis legitur 12.& 13. c. loculos habebat Iudas , & ea quæ mittebātur,portebat.It ē primæ ad Corinthios 16.legitur:Vnusquisque aũt nostrum apud se reponat, recondens ex collectis quod ei bene placuerit. in quib denotatur Apostolus aliqua habuisse.Item Actuũ 4 d.dr̃ qđ erant illis omnia cōmunia. Item Actuũ 20.legitur Paulũ dixisse:argētum aurum, aut uestem nullius occupaui:ipsi scitis, quoniam ad ea q̄ mihi opus erant, & his q mecum sunt, ministrarunt manus istę Ex quibus euidenter elicitur Apostolos in speciali uel in cōmuni aliqua habuisse Adhuc euidenter sic dicendum fore concluditur p auctoritatem Augustini dicentis; Habebat Dñs loculos,a fidelib oblata cōseruans 3. & suorum necessitarib. & aliis indigentib tribuebat: tunc primũ Ecclesiæ pecuniæ forma est instituta ut intelligeremus qđ pcepit nō esse cogitādum de crast no nō adhoc fuisse pceptum, ut nihil pecuniæ seruaretur a sanctis:sed ut Deo p ista non seruiatur, & p inopiæ timorem iustitia deseratur,sic legitur 12.q.1.c habebat Dñs.Cuius quidem auctoritatis & aliarum supinductarum mens, & uerba nullo modo referri potest ad simplicem vsum facti separatum,& segregatũ ab omni proprietate uel dñio, & ab oī iure utēdi, prout aliqui suo sensu ducti suæ innitentes prudentiæ uel potius temeritati erroneæ,satagunt affirmare, vt colligit ex

3 Vide Zab. Cle. Exiui.§ proinde de ver ad lud Fonti.

ex rationibus inconuincibilibus in decret. Ad condi torē, infertis, & ibi latius dixi, & hoc luce clarius de notatur in auctoritate August ini p̄dicta, cū dicit, habebat Dominus intelligā habebat, scilicet cū effectu hoc enim denotat verbū, habere, de sua propria significatione. ff. de verb. sign. l. nomen filiarū, §. habere. sicut & verbum, peruenire, verbum, capere, vt eo ti. l. aliud est capere, & si aliter verbū, habere, in iure sumi repe riatur, hoc est de impropria sui significatione, vt colligitur ff. de ver. sig. stipulatio ista in prin. & §. habere. sic de verbo, capere, dici consueuit ff. de re iud. l. non vt quisquam & de verbo, prouenire, vt no. dicta l. aliud. In dubio autem ad propriam verbi significationem nō autem ad impropriam vel abusiuam lanus referēdus est intelle ctus, ff. de leg. 3. l. nō aliter. §. 1. de ver. sig. l. nepos. Pro culo quod non fieret, si habere ad simplicem vsum facti referretur, vt in decret. Ad cōditorem, colligitur, & ibi notaui. Et cū dicit, loculos. debet vel pōt exponi idest bursas plenas, sic exponitur istud verbū, ff. de pecu. lega dns Sticho, §. testamento, vel exponitur loculos, i. bona vel diuitias. ita sumitur extra de depo. c. 1. Oblata, hoc verbum in auctoritate, positū denotat rerū oblatarum dominiū in Christū fuisse trāslatum ut supra probaui. Conseruans, istud verbū ibidem subiunctum expresse cōfundere videtur opinionē asserentium Christū & Apostolos habuisse ali qua tātum quo ad simplicem vsum facti conseruatio enim de se supponit conseruari existentiam absque vsu consum ptibili facti, vt colligitur ff. de mi. l. si fine §. quæsitū. C. de admini. tut. l. ex q̄ §. vlt. & C. quan. decre. opus non est l. vlt. extra de elect. quia sæpe. de off. ord. c. pręsenti. lib. 6. 12. q. 2. hæc huius placiti, cum similibus. Ipsa igitur conseruatione durante, nullatenus pōt dici Christum oblata habuisse absq; aliquo iure vtendi dñio vel p̄prietate. Nā & dato q̄ illa habuerit, vt suo t pe indigētibus largiretur: interim tamen absq; omni vsu cōsumptibili ut propria habebat, aliàs sequeretur q̄ suum habere, chimerinū, idest in rerum natura nō existēs, diceretur & iniustū: q̄ dicere nefas est, vt infra in §. rursus, & ibi dicā. Sequeretur etiam q̄ illa pauperib. erogasset de non suo, & sic per consequens de alieno eleemosynam largiretur, quod tamē ipsiusmet Dei p̄hibitio, & iuris cōis dispositio minime patiuntur 14 q. 5. c. eleemosyna cū multis, c. seq & præ. 1 §. 1. c. nō est putāda extra de deci, ex trāsmissa. Species enim iniusti lucri est ex alieno largiri, & beneficio sibi acquirere debitorē unde ex his furti tenet̄, q. ideo rē amouet, ut eā alii donet. ff. d̄ fur. l. si pignore. §. 1. Istū sensum adhuc denotāt verba auctoritatis pręmissę Augustini, cum in ea dr̄, non fuisse præceptum ne pecunia seruaretur à sanctis. Per quod patet ex iā dictis, sanctos Dei absque usu simplici facti posse pecuniam habere, recta tamen intentione, vt eadem au ctoritate subiungitur. & infra latius dicetur.

contradicat [a] expresse, ipsamque scripturam sacram, per quam vtique fidei orthodoxæ [b] probantur [c] articuli, quo [d] ad præmissa fermētum [e] aperte supponat continere mendacij [f], ac per [g] consequens quantum [h] in ea est, eius [i] in totum [k] fidem [l] euacuans [m], fidem catholicam [n] reddat [o], eius [p] probationem [q] adimens dubiam, [r] & incertam, deinceps, [s] erroneam fore cēsendā

a ¶ Contradicat expresse.] cum scriptura sacra asserat eos aliqua habuisse: illi autem asserant os nō habuisse, & certum est, quod habere & non habere, tāquam affirmatio & negotio sibi ex presse cōtradicūt, in corpore authen. de manda. prin. §. sed neque col. 3. ff. de inst. actio. l. sed etiā si pupillus, §. si institoria, extra de iureiu & si Christus, & ad positionē unius sequtur remotio alterius, ff de his qui sunt vel alie. iur. l. 1. Inst. eo. tit. in prin. de tute. 1. respon. de pœ. dist 2. c. si. n. inquit. 30. q. 1. cum renuntiatur cum similibus.

b ¶ Orthodoxæ.] idest, catholicæ, simile C. de hære. l. quicunque & l. cognouimus, cūm multis similibus.

c ¶ Probantur articuli.] vt in symbolo: Credo in vnū Deū: ibi: Et resurrexit tertia die secundum scripturas 15. dist. c. canones. 27. q. cum multis cap. seq.

d ¶ Quo ad præmissa.] scilicet quod Christus & Apostoli habuerūt aliqua in speciali vel communi.

e ¶ Fermentum.] in malum vel in vitium sonat hoc verbum, iuxta illud Apostoli. In fermento veteri. &c. & iuxta illud: Modicū fermenti totam massam corrumpit. 9. dist. c. si ad scripturas 3. q. 9. c. pura.

f ¶ Mendacii.] quod dicere nefas est. 23. q. 5 quid ergo 9. di. c. quis nesciat.

g Per consequens.] sed vnde sequitur istud cōsequens D. cas q̄ cum scriptura sacra asserat Christum & Apostolos aliqua habuisse: assertio cōtrariū attruens, ex se dicit scripturam sacram mentiri: & sic per mendaciū q̄ illa impingit, fidē eius tollit, arg extra de verb. signifi. forus. §. vlt. & sic fidei (si negaretur) probationē reddit dubiam, cum fidei nisi per scripturam sacram reprobari penes homines non possit arg. de pœnit. dist. 4. c. in domo. & de consec. dist. 4. c ne iusti.

h ¶ Quantum in ea est.] scilicet assertione: & proprie dicit, quantum in ea est; nam veræ scripturæ sacræ testimonia euacuari nō possūt 9. di. c. palā & c. p̄ceptis.

i Eius.] scilicet scripturæ sacræ.

K In totum.] hoc dicit, quia per mendacium quod in scriptura reperitur eius fides euacuari dicitur. 16. dist. c canones 9. dist. c. si ad scripturas & arg. 3. q. 9. c pura. de cōsec dist. 3 c nō liceat. C. de ver iur enucl. l. 2. § eandem ff quemad. test. ape. l. 2. §. fi. Super quo vide quod no per Inn. extra de hær. fraternitatis, & de off. deleg. cū in iure & p Accur. C. de transl. l si ex falsis, & per Host extra de fide instrumen. ex litteris,

l Fidem.] id est, auctoritatem, uel probationem: multis enim modis sumitur fides, vt not. extra de summa tri. in rubrica.

m Euacuans.] id est, tollens, uel summouens.

n ¶ Fidem catholicam.] quæ dicitur articulorū collectio. 24. q. 1. c hæc est fides, & in symbolo Athanasij. Quicunq; vult sic no. extra de summa tri. in rubrica.

o ¶ Reddat.] sume verba illa. dubiam incertam, quæ sunt infra.

p Eius.] scilicet fidei catholicę.

q Probationem adimens.] ex hoc collige istud effici dubium & incertū, cuius probatio adimitur, ad hoc facit. ff. de colla bono. l. 1. §. sed cum possint de Carbo edi. l. 3. §. duæ autē C. de prob l. fide possessione de lati. lib. tol. l. 1. § illa autem nouissimis, ff quod metus causa. l. isti quidem, §. 1.

r Dubiam,] quæ simpliciter confitenda, firmiter uero credenda est extra de sum tri. firmiter. 24 dist c. qñ eps, & in symbolo Athanasii, Quicunq; uult unde in illa dubitans, infidelis cēsetur. extra de hær. c. dubius quare in illa nullus titubare debet. 24. q. 1. cap. ante.

s Deinceps.] istud verbum denotare v̄r q̄ ar te hāc decret. talis assertio non esset censenda erronea uel hæretica. ar. ad hoc de sum tri. c. fidei ff. porro. ubi simile verbum etiam in simili materia ponitur: sicut & uerbum, de cętero, refertur ad futurū, non ad præteritum ut in proœmio. 6. lib. & in proœmio constitutionum Clementinarum, & extra de spons. duorum c tua: de hær. cum Christus cū & regulariter cōstitutio nouiter edita futura, nō pręterita cōplectat̄, nisi aliud caueat in c. extra de cōsti c quoniā C. de legi l. leges & cōstitutiones. 31. dist. c. ante triennium. In cōtrariū facit uerbum, declaramus, qd statim sequitur: q̄ v̄r iuris anti-

1 Vide omnino Turre crematem i summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. c. 9.

Fides est firmiter credēda.

Constitutio nouiter edita respicit futura.

qui declaratiuũ, nõ noui editiuũ ar ff de acqui.re.do. l.sicuti.§.sed si quæratur.alibi reperit.de ele.statutũ.de iureiu.Romani §. verum.de re iud.pastoralis,§.vl.de pb.c.si Roman'. Clem.5.cũ cõstitutio iuris naturalis, id est, diuini, et ad præterita retrahatur, extra de vsu cũ su.no. p Inno.& Cõ post. extra de cõstitu. c.2.& per Hostien.e. titu. c vl maxime cũ talis assertio dicatur expresse sacræ scripturæ contradicere, & quantum in ea est, fidem catholicam dubiam & incertã reddere, vt hic:sed sic sẽtire videtur durum, cum assertio talis, p Christus & Apostoli nihil habuerunt in speciali vel in communi videre ante expresse cõprobari per decret. Nicolai 3 Exijt.§.porro,de verb sig. lib 6 quæ facta per vicariũ Christi potentẽ declarare articulos fidei causam probabilem sic asserendi dare potuit excusantem. arg.2. q 3.c.Paulum extra de sent excom c.sacro de electio. statuimus in fi.lib.6. vt alias causa probabilis erroris litigantem excusat. ff de leg 2. l.qui solidũ,§.etiã ad Macedon. sena.consul.l.Iulianus. Et opinio doctoris magni inducit causã pbabilẽ erroris ar. C.de ver. iur. enu.l.1.§ his ita,19 dist.c.sic omnis 28 di c.de l bel. lis.37 di.§ vlt.extra de testi spol.c.litteras,§ nos cũt no per Petrum de samp. de appel. ut debitus ad hoc præstat efficax argumentum 23 q.2 cap in quibus rebus. Quid enim peccauit antiquitas huius constitutionis inicia pristinam secuta obseruationẽ? nihil, vt videtur, C.de test.l iubemus. Pro hac opinione facit qđ no. Alanus extra de hære. cũ Christus, & recitat Gul. 15. dist. canones. Et secundũ hoc dices p verbum, declaramus, expresse denotat ante hanc decret.etiam tenendum fuisse, p Christus & Apostoli aliqua habuerunt, non autem p aliter tenere hæreticũ censeretur. & licet in veritate sacræ scripturæ cõtradiceret, tamẽ alia interpretatio sumenda videri poterat per decret. Exiit ab hęresi quem excusans ante hanc decret alias frustra esset hic appositum illud verbum, deinceps, cõtra iura. 16 dis.si Romanorum, extra de priui.si papa. lib.5 de concel præb.c.cum ei. §.secus Clem 5 ff.de leg.1. si quando de vsu. si stipulatus an autem hodie excusaret dicetur §.proxi.

a ¶ Hæreticam.] id est à fide separatam, not. Host.in summa de hæret §.i. & sic per cõsequens dãnandam & fugiendam, extra de sum tri damnamus C.de hær. l.dãnata, extra eo t.t.c fraternitatis, 24.q.vlt clericus & c.pcedenti & sequenti, 10 colla de statu.& consue. & cõtra liberta Ecclesiæ, § statuimus, cum similibus.

b De fratrũ,] quid hæc clausula operetur, vide quod no.de re iu.ad Apostolicæ, & dixi in dec. Execrabilis.

c Declaramus,] collige hic principẽ Ecclesiæ, Christique vicarium posse etiã super fide catholica declarationem facere, ut dixi supra in glo.tam iuam, potest etiã articulum fidei facere si sumatur articulus non proprie, sed large pro illo quod credere oporteat cum prius ex pcepto Ecclesiæ necessario nõ oporteret, patet exẽplũ in hac dec & de sum.tri.c.fidei.§.porro cl. 5 & p aliquos inducit in exemplũ, licet nõ vi teat mihi proprium, extra de hær cu n Christus vbi papa interdici mandat, ne quis de cætero audeat dicere Christum non esse aliquid secundũ p homo: cuius contrariũ antedicere licebat, cũ nõ esset phibitũ secundũ aliquorum opinionẽ, quæ per dictũ capitulum confunditur, sic Alanũ notasse ibidem recitat Guido 35.dist.

Articulus nouus fidei an per papã possit fieri? & vide beatum Thomã 2.2.q.2.ar.10.

& hæreticam[a] de fratrũ[b] nostrorum consilio hoc perpetuo declaramus[c] edicto[d].

¶ Rursus[e] in posterũ[f] pertinaciter[g] affirmare, quòd redẽptori nostro prædicto[h] eiusque Apostolis ijs[i] quę ipsos[k] habuisse scriptura sacra testatur[l], nequaquã ius ipsis[m] vtẽdi cõpetierit[n], nec illa vẽdendi seu donandi ius[o] habuerint: aut ex ipsis alia acquirendi, quæ tamen[p] ipsos de præmissis[q] fecisse scriptura sacra testatur[r], seu ipsos[s] potuisse[t] facere supponit[u] expresse[x]: cum talis assertio ipsorum[y] vsum & gesta[z] euidenter includat, in præmissis[a] non iusta,[b]

c.1.Per iam dicta vero non credas papam posse facere nouum articulum, per quem noua fides inducatur, aut veritati fidei detrahatur aliquid uel accrescat quo ad substãtiam 35 q.1.c.sunt quidam & c.seq.& c. si eam destruerem, & c.quæ ad perpetuam.

d Edicto.] per hoc verbum patet hãc decre. continere hodie ius commune generale, cum sit unum de signis legis generalis. C de legi. l.3.

e Rursus.] Secunda pars.

f In posterum.] hic potes recitare quę dixi in parte pręcedẽti, in verbo deinceps.

g Pertinaciter.] in malũ sonat hoc uerbum, vt patet ex his quæ notaui in parte pręcedenti in verbo, pertinaciter, & colligitur, C.de hæret l.2. cum ibi no.

h Prædicto.] scilicet Iesu Christo.

i Iis,] ablatiui pluralis numeri est istud pronomen, & expone, iis, scilicet bonis.

K Ipsos,] s Christum redemptorem, & Apostolos.

l Testatur.] hic dicas vt notaui in parte præcedenti, in glossa, scripturæ.

m Ipsis,] scilicet qua habuisse eos scriptura testatur.

n Competierit.] dicebant enim aliqui, Christum & Apostolos in ijs quę habuerũt, habuisse simplicẽ tantummodo vsum facti absq; dñio.proprietate, vsufructu, & absque iure vtẽdi: moti potissime ex verbis decre. Exiit,§ porro de verb sig.li.6.quæ fuit Nicolai 3. q tñ vsus vel facti, prout illi intelligunt, reperitur nusquam absque aliquo iure saltem personali, p competit ad vtendum, licet posset reperiri absque iure, scilicet tali q fit seruitus, & sic sana mente debet intelligi decr. Exiit, vt expresse colligitur ex decr. Ad conditorem, & ex iis quæ ibi dixi.

o Ius habuerint.] hoc asserere temerarium & fatuum erat, & ante hãc constitutionem, vt colligi potest per sane intelligentem ex auctoritatibus sacræ scripturæ in iuribus allegatis sup in gl. scripturæ.

p Quæ tamen,] scilicet habuisse ius vendendi, donandi, & alia acquirendi.

q De præmissis,] scilicet quæ Christus & Apostoli habuisse reperiuntur.

r Testatur,] sed vbi? vide quod notaui in dicta gloss. scripturæ.

s Ipsos.] scilicet Christum, & Apostolos.

t Potuisse facere.] scilicet tamquam uere suis.

u Supponit,] scilicet scriptura sacra.

x Expresse.] hic sume litteram, quæ est infra, assertionem ipsam, &c. vsque in finem decre & verbũ, cũ, quod sequitur, est ratio declarationis, quæ infra subiungitur.

y Ipsorum.] Christi, & Apostolorum.

z Gesta.] id est facta: nam licet quædam subtilis differentia notari videatur inter facta & gesta, nihil tamen inter ipsa iterest. ff de ver.sig.l.licet, & l. Labeo,§.gestum, proprie autem gestum sine verbis dicitur, vt ibi: licet per interpretationem largius sumatur.ff.de min. l.ait prætor, & sic potest hic sumi.

Gesta & facta non differunt.

a In præmissis] scilicet quæ scriptura sacra testatur Christum & Apostolos habuisse.

b Non iusta.] sed vnde potest dici puenire vel sequi ista euidens inclusio? Respondeo, quia cum nullus rectus vel iustus vsus seu possessio possit esse, nisi aut iure diuino uel humano vires sumat 23 q 7.quicũ qs. necessario concluditur omnẽ cuiuscunq; rei vsũ iniustũ sum

quod [a] vtique de vsu, gestis seu factis redemptoris nostri Dei filij sentire [b] nefas [c] est, sacræ scripturæ [d] contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum [e], assertionem [f] ipsam pertinacem [g] de fratrum nostrorum concilio, deinceps [h] erroneam fore censendum merito ac hæreticam declaramus [i]. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum infringere, vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Auinion. secundo idus Nouembris, anno septimo.

sum & iniustū esse, q habere dr̄ absque aliquo iure. ff. ad leg. Aquil. l. sed & si quemcūque, §. iniuriam. & de iniur. l. i. Sicut in simili dr̄, oē ꝙ non est ex fide, id est, conscientia, peccatum est, de pœnit. dist. 2. §. illud, 29. q. 1 §. ex his, extra de præscrip. c. quoniā, oē, & qc quid a lege discrepat, legi contrariū cēsetur C. de iudæ. l. cælicolarum. A lege autem, & sic a iure expresse discrepat vsum i aliqua re hr̄e sine aliquo iure, cum sine iure vsus non ipsius utētis, sed alienus censeatur, 14. q. 4. c. qd dicam, scire n. quisque dēt ꝙ suū non est ad alium pertinere. C. vnde vi. leg. cum quę rebatur, & argum. ff. de manumiss. l. 4. 13. q. 1. §. quibus, versi. item præcipit,

Vsus cuiuscunque rei absque iure est abusus.

Suum aūt dici non pōt nisi aliquo iure mediante, ff. de ver. sig. l. alienare, & l. verbis, 8 di. c. quo iure, vnde talis vsus sine aliquo iure dici nō meret vsus, sed abusus arg. de vsu. & habi. l. plenum, vel vsurpatio, quæ de se. præscr. impediunt, C. de aquæ du. l. diligēter, de fundo rei priua. l. usus aquæ, lib. 11 93. dist. c. illud, 16 q. 3. c. sicut, extra de test. c. quia ingredientibus, vbi de hoc vnde vers.

Tempus longæuum te non excusat in æuum:
Cum male sis usus, quia non præscribit abusus.

a ¶ Quod.] s. includere vsum & gesta iniusta.
b ¶ Sentire.] i. credere.
c ¶ Nefas est] simile 24. q. 6. quid ergo.
d ¶ Sacræ scripturæ,] quia clamatur voce prophetica. Nō est inuenta in ipso iniquitas, nec in ore eius dolus & iustitia de cælo prospexit.
e ¶ Inimicum.] & sic p conñs erroneum, cum. n. Christus sit sapientia, ueritas, iustitia, charitas fortitudo, 11. q. 3. c. æstimat, adscribere Chr̄o vsum talem iniustū & iniustitiæ contrarium, ipsum negare dr̄, vt ibi: & cū iniuste re aliqua uti sit peccatum, 93 di. diaconi, & 14. q. 3. c. quid dicam, impingere Christo talem vsum, est sibi peccatum impingere contra verbū prophetæ Esa. 53. c. & Petri Apostoli, 1. Petri 2. c. Qui peccatum non fecit &c. & quia impotēs est ad peccandū. Nam scd̄m Augustinum posse peccare nō est aliquid posse, immo aliquid non posse, vñ ille solus vocatur omnipotens q hoc non pōt: quia oia pōt quæ posse est aliquid posse, de pœn. dist. 2. c. principium, circa fi. Nam & si in quocunque iustitia & iniquitas peccatum & bona opera minime se compatiuntur, multo minus in Christo de pœn. dist. 2. c. si. n. iniquit Sed qd si censeatur ꝙ talem vsum iniustum Apostoli habuerūt, reputabitur hoc nefas, vel fidei inimicum. Dicas ꝙ sic: nam vsus rerū cōcessus fuit per Chr̄um Apostolis, ut patet ex auctoritatib. inductis su. in gl. scripturæ, vñ non vr̄ concessisse ipsum iniustum: si. n. ipsum iniustum uel illicitum reputaret ipsum vtique prohibuisset. 28. q. 1. c. sic ꝰ ultra medium, alias diceretur auctor & commissor illiciti, quod hæreticum est sentire.

Peccatū est iniuste re aliqua uti.

f ¶ Assertionem ipsam] de qua in hoc §. su. dictū est.
g ¶ Pertinacem.] dic ut dixi sup. in verbo, pertinaciter.
h Deinceps.] hic recitare potes quæ notaui in parte præcedenti in verbo simili, deinceps.
i ¶ Declaramus] mirabile conti vr̄ præsens nere cōstō in duob. primo in hoc ꝙ dicit, ptinaciter asserere Christum & Apostolos nō habuisse aliqua in spāli uel cōi, hæreticum & erroneum fore censendum, cum decretalis, exiit 1. § porro. expresse, contrarium innuat, dicendo quod abdicatio proprietatis omnium rerum tam in spāli, quam in communi propter Deum, sit merito-

1 pro cōcilia tione, horū cōtrariorum uide.

ria & sancta, quod & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo ēt firmauit: ꝙ Apostoli in quantum fuerunt pfessores paupertatis excelsæ, & volentes perfecte viuere, p doctrinæ ac uitæ ipsorū alueos deriuauerūt: qualis. n. & quæ pertinax assertio pōt dici, si asseratur quod conditor canon. sc̄ Christi uicarius asserit, certe nulla, ut vr̄. argu. 19. dist. cap. sancta 19. dist. in. si Romanorum, 93. dist. c. miratus. Secundo p eandem viam in hoc, quod in præsenti, §. rursus, dicitur, quod pertinaciter affirmare Christo & Apostolis non competiisse ius vtendi, & cap. nam dictus. §. porro. dicere videtur expresse ipsos habuisse simplicem vsum facti absque proprietate, dñio, usufructu, & absque iure utendi, cū ppositio, absque sicut ppositio sine priuationem inducat, arg. ff. de exercito, act. l. 1. §. si plures, de adm. tut. l. Titium de inst. act. l. sed & si. §. conditio. de acqui hære. l. si quis mihi bona, § si cora, cum no. in his. Ad hoc pōt saluo meliori iudicio non improbabiliter dici, quod abdicationē proprietatis vt meritoriam & sanctā Christus uerbo docuit, & exemplo firmauit: & Apostoli ēt uolentes perfecte uiuere, per uitæ & per doctrinæ alueos deriuauerunt, s. principaliter quo ad animi inordinatam affectionem, & in temporabilibus auditam mentis implicationem: recta. n. interior abdicationis talis mētio quo ad effectum est formaliter & principaliter perfectio, qd̄ abiectio exterior diuitiarum quo ad effectum non est essentialiter perfectio, sed perfectionis est uia & instrumentū, vt dicit abbas Moyses in collationibus patrum, & Augustinus in lib. de moribus Ecclesiæ, ca. 29 loquens de beato Iob dicit, Amisit de ille oēs diuitias factus repēte pauperrimus: tam inconcussum animum tenuit & infixū Deo, ut satis monstraret non illas sibi fuisse magnas, sed se illis: sibi autē Dñm, animo si essent nostri tēporis hoies, non magnopere ab istorum possessione prohiberemur, ut perfecti esse possemus, iuxta hoc est uerbum prophetæ, Diuitiæ si affluant nolitæ cor apponere. diuites, n. cum iustitia & bonis operib. ñ tenemus, 89. dist. c. item hæc scripto, & iuxta auctoritatem Aug. su. inductam, habebat Dñs loculos, dicētis, quod Christus præcipit non esse cogitandum de crastino, nō ad hoc fuisse præceptū, ne pecunia seruaretur a sanctis, sed ne Deo pp ista seruiatur, & pp inopiæ timorem iustitia deseratur, nisi sanctis, quid de se perfecti sunt, pecuniæ conseruatio nō est prohibita, cum sine impedimento perfectio possint saltem in cōi aliqua possideri, 12. q. 1. expedit, Comprobatur esse hoc idē per multiplices auctoritates scripturæ sacræ ad hoc sup. inductas, hāc etiam intellectum denotat dictus § porro opponens de hoc quod legitur, ꝙ Dñs loculos habuit: & rñdet ꝙ hoc habuit condescendens infirmis, mente. n. sana dēt intelligi, ꝙ Dñs loculos habuit proprios in spāli uel in communi: aliter. n. inepta & impropria fuisset facta ibidem oppositio de loculis per Christum habitis, nisi intelligerentur iuxta naturam conformē vel identitatem illius dicti, ad ꝙ sit oppositio, s. abdicationis proprietatis. Sicut dici per iuristas in sim li consueuit, ꝙ exceptio habet esse de eodem de quo est regula, alias ineptas esset exceptio, ut si diceretur Omnis hō currit præter asinum, non est bona exceptio, qa asinus nō est de illo & eodem subiecto, s. humano, de quo locuta fuerat regulā seu propositio, & hoc colligitur ff. de fund. instr. l. quæsitum, §. idem respondit do-

oīno B. Antoniū pa 4. ti. 11. c. 4. §. 13. & Turrecrem. in summa de Ecclesia lib. 2 ca. 112. in solutio. ad decimum argu.

proprietatis abdicatio est duplex, s. interior, & exterior.

Exceptio est de eo. d̄ quo regula.

domo instructa, in corpore auth. de non alie. ut pmu. reb. eccl. § vt aut. coll. 2 ad id aūt quod opponit cōtra § istū rursus, de dicto. § porro, ꝙ Christus & Apostoli habuerunt vsum absque iure utendi, dico fore intelligendū absque iure vtendi, s. seruitutis, non aūt absque iure utendi personæ coherenti competenti ad utendum, alias supponeretur vsus in Christo & Apostolis fuisse iniustus, quod dicere est absurdum, vt hic, & clarius superius probaui, & patet per decr. Ad conditorē. & hoc etiam sane intelligi denotatur per illam decr. ēt dicentem Fratres Minores posse uti reb. ordini Minorum concessis, supponentem per hoc aliquod ius ei competere, concessum ad utendum. nisi. n. sic dicta decretalis intelligatur, de se esset impossibilis in hoc quod dicit de usu facti, si diceretur esse absque omni iure, cum talis vsus de se sit impossibilis, ut in d̄cr. Ad conditorem, & ibidem, & su clare probaui. intelligere aūt illā super impossibili esset expresse contra capitulum, erit aūt lex 4 dist. ubi lex habet esse clara & possibil s Ex præmissis deliberata mente pensatis cōfundi cī opinio nonnullorum plura uolentium sapere q̄ expediat, distinguētium triplicem modum haberi Primum quo ad simplicem usum facti: si. n. intelligant vsum absque oī iure utendi, prout supponere & sentire videntur cū talis vsus nulla lege diuina vel humana reperiatur inductus, erubescere debent loquentes super hoc sine lege in corpore auth. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 3 cum in eis dici possit, nullus est talis vsus: quia lege aquilia non cauetur, in corpore authen. de non eligen. secundo nuben. § optimum itaque, col la 1. C. de repu. l. dissentientis, de coll. illam extr. de tēpo. ord. ca. dictus, ne sede uac. c. illa de sup. neg. præl. Romana, li. 6 55. dist. si Euangelica, cum similibus, potissime cū talis vsus de se sit impossibilis, & iniustus, qui in Christum & Apostolos cadere non potuit, ut p̄dixi Sc̄dm modum habendi asserunt isti esse quātum ad ius administrationis & dispēsationis. & si sc̄dm istū modum dicunt Christum & Apostolos aliq̄ñ loculos habuisse minus bene dicere vr: licet n. Christus & Apostoli reperiantur pauperib. aliqua dispensasse: de Christo autem dici non potest, cum iure prælationis vel administrationis humano ministerio assecutus aliquid habuisse, Io. 6. c. cum ipse a nemine sit electus, vt ipsemet testatur, cum dicit, Io. 15. Nō uos elegistis me: sed ego elegi uos. Apostoli ēt antequam administratores, vel prædicatores constituerentur, & post, reperti sunt aliqua habuisse, vt in auctoritatib. su. inductis plene patet Quamuis autem Christus non sit electus & Pontifex factus ab homine: tñ a Deo iureiurando factus est Pontifex, vt dicit Apostolus ad Hebræos, 70. Vnde secundum Augustinum super Ioannem, Christus ad hoc loculos habuit, ut sui & suorum pauperum necessitatib. prouideret, & in hoc exemplum (prælatis inqt Augustinus) Dñi accipire, cum omnis Christi actio nostra sit instructio, 2 q. 1. Deus omnipotens. 8. dist. c. legitur extra de sepul. c. i. vnde si Christus & Apostoli iure prælationis loculos habuerunt, vt ille etiam fatentur, cum status prælationis uideatur posse dici maior quam status religiosorum profitentium paupertē, cum de statu religionis transeant ad statum prælationis pontificalis, extra de ele. nullus li. 6. & eo. tit. cum ròni cle 5 ꝙ Ecclesia, non permitteret, si status p̄lationis minoris esset perfectionis quam religionis, cum de minori ad maius, non econtra, fit transitus. 93. di. c. legimus C. quemadm. ciui. munera. indi. l. maioribus lib. 10. de mune. act. & chat li. 12. ff de mune. & hon. l. vt gradatim, vr̄ ꝙ habere loculos non sit imperfectionis ēt in p̄latis, & longe minus in religiosis Tertium modum habendi asserunt quo ad proprietatem & dominiū, & hoc dupliciter. Primo de iure diuino, & sc̄dm hūc modum dicunt oblata esse Ecclesię & decimas esse in dominio Chr̄o, & in corpore eius, quod est Ecclesia dicunt etiam secundum hoc modum Christum loculos habuisse, & hoc de iure diuino dicunt Apostolis

Christus ad quid loculos habuit.

& eorum vitam sequentibus competiisse & competere tempore necessitatis emere & vendere? In hoc aūt sic dicendo, si sr̄m iura loquātur, errare uidentur: nam de iure diuino, quo omnia, dicuntur communia, licet proprium haberi possit, ipse tñ modus hñdi non est de iure diuino, sed humano 8. dist. c. quo iure, & ibi no. per Hug. & Guli. post eum: & patet 23. q. 7. c. 1. & quia rerum oīa de in iure gentium sunt distincta, ff de iust. & iu. l. ex hoc iure. vñ non vr̄ ex hoc posse dici, ꝙ illo iure diuino Dñs in particulari loculos habuerit, cum ipse modus particularis habēdi, puta p oblationem emptionem, & similes modos non sit de iure diuino, vt p̄dixi. Et per eandem viam non pōt dici, & de iure diuino Apostolis competierit emere, vendrre, cum talia & similia sint de iure diuino incognita, ut q̄ dixi. Secūdario dicunt esse dominum & proprietatem, s. de iure positiuo imperatorum, quod per iniquitatem eos extitit introductum, s. vt homines dicant hoc meum proprium, & in iudicio de illo contendunt, allegantes ad hoc 3. dist. c. quo iure, 15. q. i. dilectissimis, & sc̄dm hunc modum bene dicunt Chr̄um & Apostolos non habuisse propriet atē rerum vel dominium in spāli vel communi, dicentes de tali modo habendi fore intelligendam decretalem, Exiit, §. porro, de quo p̄lens decr. nullam facit mentionem: quare per prædictam modorum habendi distinctionem ista sic generaliter loquēs erit trahenda & exponenda sc̄dm illam, ut illa per hāc non corrigatur, nec ista illi obuiet. Vtinam autem in his dicendis saniorem mentis & considerationis intuitum habuissent: cum n. certo certius sit Christum & Apostolos aliqua habuisse, ut p auctoritates sacrę scripturæ inconuincibiles est probatum, & illæ nō habuerint quo ad simplicē usum facti absque aliquo iure, vt in decr. Ad conditorē, & ibidem, vt sup plene probaui nec illa etiam solum iure prælationis vel dispensationis habuerunt, ut superius est probatum, nec illa possint dici per aliquos modos habendi habuisse iure diuino, vt ita tim proxime plene dixi, necessario relinquitur, ꝙ illa habuerint p aliquem modum habēdi de iure positiuo inductum, ne clare patere pōt ex præmissis veraciter intuenti. Et talem modum habendi iure positiuo Christus designasse vi. iubēdo reddi Cæsari q̄ sunt Cæsaris Matt. cap. 22 24. q. 8. §. econtra, & ca. seq. extra de cler. coniug. ex parte, cui & ipse pro se tributum solui voluit, 11. q. 1. magnum, 24 q. ulti. in tributum Non uidentur ēt recte sapere in hoc ꝙ dicunt iura imperatorum, quibus dr̄ aliquid proprium fore, p iniquitatem introducta, adhærentes cortici literæ, dicti capituli, dilectissimis, non sensum, non mentē, non virtutem eius amplectentes, contra iura expresse contrarium statuentia, ff de excu. tu. l. scire, § aliud de re mil. l. milites, extra de ver. sig. c. intelligentia, & c. propterea, de elect. si postquam, §. 1. lib. 6. de iureiu. c. Romani §. verum Cle 5. 1 q. i. c. Marcion. c. de libr. præte. l. si quis filium, de don. l. vlt. simi. se ab hære. absti. l. 1. cum similibus, cum enim lex imperialis sit perceptrix sciendorum, prohibitrix non faciēdorum, ff. de legib. l. 3. & per quam docemur de linare inhibita, & sectari permissa. C eo. ti. l. leges sacratissimæ. Et describi Magistraliter & uerifice consueuit, ꝙ lex est sanctio sancta, iubens honesta, probibēs contraria ff. de legi. le. i. & eo. ti. l. 2 cui etiā omnes homines obedire dēnt pp multa, maxime autē quia est adinuētio & donum Dei vt dicta l. 2 quæ etiam est delictorum sponte vel ignorantia commissorum correctio ut dicta le. 1. vñ scribit, ꝙ Deus imperium propterea de cælo constituit, vt difficilibus imponat quæ apud eum sunt bona, & legem aptet sc̄dm naturæ varietatem, in corpore auth. de fide instr. §. quia igitur. coll. 6. quare lex dr̄ prodita secundū formā cæditus datā. C. de murilegulis, l. si quis ex corpore, lib. 11 ex diuino quodam nutu C. de præsc. long. temp. l. ult. & alibi legitur ꝙ venerādæ Romanæ leges diuinitus sunt per ora principum promulgatæ. 16 q. 3. c. nemo, & ipsa iura humana per imperatores

Iura aliquid propium fore dicentis, non sunt p iniquitatem introducta,

& le-

& reges sęculi Deus humano generi distribuit, 8. dist. quo iure, & quia cor regis in manu Dei est, C. de sum. tri. l. inter claras, ipsa etiam ueritas, quae est Deus, per cor regis multa fieri iussit, 11. q. 3. Imperatores, dispo nens omnem creaturam principib. legem condentib. fore subiectā, 1. Petri. 2. ext. de maio. & obedien. c. solitae, de censi. omnis anima. desipere uidentur sentientes, ꝙ lex fuerit per iniquitatem inducta, cum enim auctorem habuerit omnis iniquitatis inscium, & extorrem, s. Deum, non alia debet dici, quam eius auctor fuerit, iuxta illud: Qualis es tu, talia sunt opera tua, & arg. 28. q. 1. c. sunt multa me dium, extra de psum ptio c. ex studiis, nam lex & diuinas & humanas res bene dispo nit, & omnem iniquitatem expellit, C. de uete. iure enu. l. 1. circa princ. Non obstat dec. dilectissimis, innuens prima facie ꝙ per iniquitatem aliquis dicat hoc meum alius hoc suum: quia exponitur & exponi dēt per iniquitatē, i. propterea quia fuit iniquitas, i. peccatū, lex inducit hoc meū esse hoc alterius, non ꝙ ipsa lex fuerit de se iniqua hoc adinueniens ex causa rationabili ut quisque suo contentus non inuaderet alienum, 9. di. diaconi. C. de suffra. li. 1. unde ui. l. 1. cum quaerebatur. Et si in lege aliquid singulare contra rationem sit statutum, hoc non est sine causa probabili introductum, ff. de legi. l. ius singulares. Videtur ēt ex praedictis ab incauta assertione seu affirmatione & de iure non probabili reputata excusari non posse illos qui secundum praemissam modorum habendi distinctionem nituntur nodum praesentis cōstitutionis euadere, ex quo n. per decre. Ad conditorem, reprobatus est & confusus simplex usus facti absque aliquo iure utendi subsistens in persona Christi & Apostolorū, & in c. Ad conditorem, statutum est, ꝙ decr. Exiit, §. porro, de tali usu facti dēt intelligi, qui competat rōne alicuius iuris saltim personalis: asserere ex tunc contrarium qualiter quem ab imperitia poterit excusare non vī, cum (vt sup dixi) peccatum ariolandi sit non obedire, & scelus idololatriae non acquiescere. 81. di. si qui sunt, 8. q. 1. credēdum, 1. q. 3. ca. qui relictit. Credere āt dnm Deum nostrum papam conditorē dictae decr. & istius, sic non potuisse statuere prout statuit, haereticum censeretur, 99. d. c. nulli fas, & ibi no. & per Gar. ext. de ele. c. generali, li. 6. cum hodie ēt per istam decr. sit declaratum, pertinaciter asserere Christu & Apostolos non habuisse aliquid in speciali uel in cōi, fore haereticum, adinuenire membra distinguendi super modis hītis iure non suffultis, ut superius probaui, & iuxta illos scienter aliter asserere, quo aliquis a iuris ignorantia poterit excusari, non vī, argu. ext. de cler. excom. si celebrat, 24. q. vlt. c. haereticos, & per ea quae dixi sup in uerbo, pertinaciter. In his a autem correctionem sanctae matris Ecclesiae sponsique Chri uicarii suscipere sum paratus, si in praemissis vel in aliquo praemissorum contigerit me errare Zenzelinus.

a Expone sa nomō, cōtra rationem, s. naturalem, uel contra rōnē, i. cōtra curs iuris cōis.

a Pia glossatoris protestatio.

¶ *Reprobatur opinio illorum detractorum, qui praesumunt impugnare constitutiones Ioan. xxij. Ad conditorem canonū, & Cum inter nonnullos, supra immediate praecedentes. Et praemissis responsionib. ad omnes eorum obiectiones, tandem declarātur tanquam haereticis, & Romanae Ecclesiae rebelles, ab omnib. euitandi si deinceps sciēter uerbo, uel scripto aliquid defendere uel approbare contra illas praesumpserint. Hinc hētur sub parte secunda, & tertia de clauiū materia prolixa & utilis disputatio.*

CAP. V.

Quia quorundā mentes sic pater [a] mendacii dicitur excęcasse, [b] quod nostris [c] constitutionibus quarum vna incipit, Ad conditorem canonum. alia uero, Cum inter nonullos. vtique tam cum fratribus [d] nostris sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, [e] quam cum multis archiepiscopis, & episcopis, aliisque ecclesiarum prelatis, necnon &] compluribus sacrae Theologiae magistris, ac utriusque iuris professoribus deliberatione praehabita [f] diligenti digestis, [g] ac praemissorum fratrum nostrorum consilio promulgatis: non absque multa temeritate [h] plectibili nisi [i] sunt detrahere, & nituntur [k] ueritatem, quam [l] conti-

Quia quorundam] Haec decretalis diuisioilis est in partes undecim. In prima cum ratione condendi contra temeritatem detrahentium decretalib. Ad conditorem & Cum inter nonnullos praemittitur pollicita prouisio. In parte secūda modorum detractionis subiungitur recitatio: ibi, Ad impugnandas autem, &c. In tertia dictorū modorum detractionis annectitur reprobatio, ibi, Quod autem in ratione, &c. In quarta ad auctoritates per detractores inductas datur respōsio, ibi, Quod autem subsequenter, &c. In quinta auctoritatis Nicolai tertii per illos inductae specialiter fit exclusio, ibi, Adhoc licet declaratio &c. In sexta quibusdam uerbis auctoritatis Nicolai datur responsio, & certa interpretatio, ibi, quod autem dicitur, &c. In septima cuiusdā constitutionis per dictos detractores inductae subinfertur repugnatio, ibi, Rursus impugnatores &c. In octaua assertionis alterius ipsorum detractorū fit improbatio: ibi, Rursus asseruisse, &c. In nona cuidam conclusioni per detractores factae responsiua fit impugnatio, ibi, Ex praemissis autē, &c. In decima modorum detractionis noua fit improbatio: ibi, Praeterea dicant nobis, &c. In undecima & ultima, Papalis intentio: ibi, Nos itaque, &c.

Textualis diuisionis undecim partes.

a ¶ Pater mendacij] .s. diabolus, cuius mendacii multiplex est species, 22. q. 2. c. primum est.

b ¶ Excaecasse] ipsorum corda obnubilando, ut uiam ueritatis non agnoscant.

c ¶ Nostris] .i. per nos editis siue factis.

d ¶ Fratribus nostris] loquendo de Cardinalib. in genere, omnes fratres appellat, ut hic, & ext. de elec. in Genesi, in fi. & c. ecclesia 2. in fi. Sed in specie eos semp. uocat filios, quando non sunt episcopi, de supplen. negl. praela dilecto, de electio, coram, de test. Raynal. sic etiam no. Host. ext. de Iudaeis, ita quorundam. Quae autem sit ratio quare loquendo de ipsis in genere omnes fratres appellat, uide in ca. Execrabilis, super uerbo, cum fratrib. nostris.

e ¶ Cardinalibus] quare sic dicantur, uide quod notaui in c. Execrabilis, in uerbo, Cardinalibus.

g ¶ Praehabita diligenti] simile C. ne filius pro patre auth. habita, & plenius dixi in c. Ad conditorem, §. non itaque.

g ¶ De gestis] .i. decidenda & dissoluenda dubia satis, in proce. inst. §. igitur post libros.

h Temeritate plectibili] .i. punibili cum non obediēs decreto principis mori praecipiatur. 3. Regum. c. 2. ext. de maio. & obed. c. si quis.

i Nisi sunt] .i. conati sunt in praeteritum.

K Nituntur] .s. de praesenti.

l Quam continent] .s. dictae nostrae constitutiones.

a Falsas

a ¶ Falsas.] idest non veras falsitas enim nihil aliud est quam immutatio veritatis, in corpore auth. si fide instru. circa princ. coll. 6. ad leg. Cornel. de falsis, quid falsum.

b ¶ Insanias.] idest non sanas opiniones, immo a ueritate alienas, ut patet infra.

c ¶ Obfuscare.] idest obscurare seu obnubilare quantum in eis est.

d Pestifera] idest pestis spiritualis animæ inductiua.

e ¶ Simplicium] idest doli uel fraudis carentium, simile in ca. prodiens, ff. de probat. l. cum de indebito §. sin aūt de q̄b dici cōsueuit. q̄ pp sui innocētiā ei verbo credit, 22. q. 4. c. innocēs Gratia cuius, licite debes, q̄d quædam est in homine simplicitas, idest animi puritas, quæ est dolo & machinationi contraria, & talis simplicitas etiam iure approbatur 6. qu. 1. capi. ex merito plebis, 16. q. 1. si cupis, & amica legis dicitur, Instit. de fideic hæred. §. sed quia, & nemini debet esse damnosa. ff. de dolo l. 1. Est alia simplicitas, quæ dicitur esse aduersa discretioni: & talis cum potius dicatur fatuitas, non approbatur, 89 distin. capi. Petrus, 46 dist. capi. de Petro, 74. distin. capi. episcoporum, ff. de postu. le. 1. § vlt. cum l. seq. de cura furio, l. 2 institu. de cura §. sed & curator, in fi.

Simplicitas est duplex.

f ¶ Labefacere] idest labi, uel ruere facere.

nent, per falsas [a] insanias [b] obfuscare: [c] Nos tam perniciosis ausibus, ne eorum doctrina pestifera [d] simplicium [e] animos labefacere, [f] ac in sui erroris deuium [g] deducere ualeat, de eorundem fratrum consilio decernimus super hoc salubriter (vt sequitur) prouidere. Ad [h] impugnandas autem constitutiones prędictas [i] subscripta ratione [k] tam verbo, quam scripto, vsi sunt publice [l] sicut fertur: Illud, inquiunt, quod per clauem [m] scientiæ in fide [n] ac moribus [o] semel definiunt Romani pontifices adeo immutabile [p] perseuerat, quod illud [q] successori reuocari non [r] licet in dubium, nec contrarium affirmare: licet de iis quæ per clauem [s] potestatis ordinauerint, asserant secus esse. [t] In confirmatione autem regulæ ordinis fratrum Minorum, Honorii tertij, Gregorij noni, Innocentii quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti prædecessorum nostrorum summorum Pontificum cum hęc [u] uerba asserūt contineri. Hæc [x] est regula Euangelica Christi & Apostolorum imitatrix, quę nihil in hoc mūdo habet [y] proprium vel commune, sed in rebus quibus utuntur, [z] habēt simplicem usum facti, [a] his addere pręsumentes [b] præfatos [c] summos Pōtifices, & multa concilia generalia per clauem scientiæ diffinisse paupertatē Christi & Apostolorum constitisse pfecte in expropriatione [d] cuiuslibet tēporalis dominij ciuilis [e] & mundani & sustentationem eorū [f] in solo & nudo vsu facti [g] etiam constitisse, ex quibus nituntur [h] cōcludere, non [i] licuisse, nec licere [k] ipsorum successoribus contra [l] præmissa aliquid immutare.

ralis, quod de se immutabile est, insti. de legit agnatur. §. ult. de iure natu. §. sed naturalia quidem iura. s. dist. § primo.

q ¶ Illud] s. in fide ac moribus definitum.

r ¶ Non licet.] sed qua fronte hoc dicere ausi sunt, si uideo cum & Dñs p se ordinata in veteri testō aliqñ reperiatur mutasse in nouo, 22. qu. 4. incommutabilis 22. qu. 8 occidit, extra de diuor. gaudemus & de consec. dist. 3. peruenit, & definita per Romanos Pontifices ipsi iidē & eorū successores mutasse reperti sunt 2. extra de cōsan. c. non dēt, & dixi in c. quia in futurorum, & c. quia nonnunquam

s ¶ Clauem potestatis.] hoc impugnatur ut patebit infra.

t ¶ Secus esse.] quia definitum per illam immutari potest, & eius contrarium affirmari.

u ¶ Hæc uerba.] s. proxime sequentia, quæ tñ probāt id ad quod inducuntur, ut infra in §. quod autem subsequitur.

x ¶ Hæc est regula.] verba sunt prædictorum summorum Pontificum confirmatoria (secundum istos) regulæ ordinis Minorum.

y Habet proprium.] idest secundum quam nihil licet fratribus habere proprium uel commune, de ipsa n. regula (cum de se sit inanimata) certum est quod nihil habere potest.

z Vtuntur] s. fratres dicti ordinis.

1 Vide Turrecramatā summa de Ecclesia lib. 3. c. 55.

g Deuium] in mala parte sumitur, ut alias, C. de ueteri iur. enuc. l. tanta, §. ergo prima, uerū aliæ, extra de præsumpt. c. 3. loco.

h ¶ Ad impugnandas] Secunda pars.

i Prædictas] s. Ad conditorem, & cum inter nonnullos.

k Ratione.] idest inductione, seu allegatione.

l Publice] ex hoc magis peccabant pp maioris mali exempli perniciem, arg. ff. vi bon. rap. l. 2. § si in re deposita insti. de oblig. quæ ex delic nat. § pœna, 11 q. 3. præcipue. extra de excess. prǽla. c. quam sit graue, not. 32 q. 4 c. nemo.

m Clauem scientiæ] hanc clauem scientiæ isti ex capite proprio sine phantasia adinuenire sunt moliti cum nulla lege diuina uel humana originem sumpsisse reperiatur, saltem quantum ad hoc, ad quod ipsam inducunt, ut infra in § præterea dicant nobis.

n ¶ In fide.] s. catholica.

o Moribus] s. reformandis.

p Immutabile.] hoc forte dicunt ad instar iuris natu-

1 De materia huius glosę teneas quod docet beatus Th. li. 4 sent. dist. 19. qu. 2. ar. 1 quæstiū cula 3. adde Sotū, eod li. di. 20. q. 1. ar.

a Simplicem usum facti.] ex his moti isti ad detrahendum prædictis constitutionibus, non sane intelligentes illum simplicem usum facti, ut patet infr. & in decre. Ad conditorem, & c. cum inter nonnullos.

b Præsumentes,] & male, ut patebit infra.

c Præfatos.] sup. proxime.

d ¶ Expropriatione] priuatiue ponitur syllaba, ex unde depene, expropriatione, idest carentia uel abdicatione.

e Ciuilis & mundani.] de dominio competenti, de iure diuino contrarium sentiebant, ut dixi in c. cum inter nonnullos.

f Eorum.] i. Christi & Apostolorum.

g ¶ Vsu facti.] absque aliquo iure secūdum istos, quod tamen uerum non est.

h Nituntur concludere] falso tamen, ut infr. patet in §. ex præmissis, & seq.

i Non licuisse] s. dudum, vel in pręteritum.

k Non licere.] s. de præsenti.

l Contra præmissa.] scilicet sic definita, secundum istos.

a ¶Ideo-

Ideoque [a] cum constitutio nostra in ratione prædicta, contra diffinitiones prædictorum prædecessorum nostrorum (sicut asserunt) diffinierit Christum & Apostolos in ijs quæ habuerunt, habuisse non tantum simplicem vsum facti, sed [b] ius faciendi de ipsis: eosque ipsos fecisse scriptura sacra testatur: pertinacem assertionem dicentium ipsos ius huiusmodi minime habuisse, cum actus illorum fuisse concludant non iustos, quod de Christo nefas est dicere, hæreticum declarando; concludere satagunt, licet [c] falso, nobis non licuisse declarare vel statuere supradicta. [d] Item quia constitutio, Ad conditorem canonum, contra diffinitiones prædictas fratres Minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: nituntur similiter concludere contra ipsam. [e] Quòd [f] autem quod in ratione prædicta præmittitur: uidelicet, [g] quod illa, quæ per clauem scientiæ in fide ac moribus a summis Pontificibus semel sunt diffinita, eorum successoribus reuocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet secus sit (sicut dicunt) in iis quæ per clauem potestatis per summos Pontifices ordinantur, prorsus sit contrarium [h] ueritati, patet ex frequentibus euidenter: primo quidem secundum [i] illos, qui [k] tenent clauem [l] spiritualem nequaquam [m] esse scientiam, sed ligandi atque soluendi potestatem: [n] patet assertores prædictos ponendo esse [o] scientiam, errauisse: [p] pro quibus [q] facit clauis diffinitio, [r] quæ a doctoribus [s] datur: Clauis est specialis potestas [t] ligandi atque soluendi, [u]

a ¶ Ideoque.] s. quia contra præmissa non licet successoribus aliqua immutare.
b ¶ Sed ius faciendi.] i. ipsis reb. utẽdi & donãdi & ex his aliqua acquirendi, ut in decr. cum inter § rursus: verba quæ sequuntur expone vt ibi dixi.
c ¶ Licet falso.] istorũ falsa cõclusio clarius patebit per ea quæ dicentur infra proximo.
d ¶ Supradicta.] s. quod Christo & Apostolis non solum simplex vsus facti in habitis competierit, sed & ius de ipsis aliqua faciendi.
e ¶ Contra ipsam.] s. quod nobis per eã non licuerit aliquid declarare vel statuere prout in ea continetur.
f ¶ Quòd autem quod in ratione.] Tertia pars.
g ¶ Videlicet.] verba quæ sequunt, expone, & super his dic, vt dixi in parte præcedenti.
h ¶ Contrarium veritati.] quare dicas illud nõ fore tenẽdũ, imo penitus reprobãdũ, cũ oĩs assertio veritati, quæ Deus est, cõtraria vetustas erroris existat, 8. dist. c. consuetudo, & iõ veritati necessario reddere habet, ea. dis. c. veritate, & c. pcedenti, & sequẽti, & arg. ff. ad leg. Aquil. l. in de Nerarius, §. vlt. quæ actio, de pecu. est anna l. q sicum, alias est §. vlt. sub leg. prima, extra de purga. vulg c. significãtib. & scriptum est quod ueracium, id est, ueritatem asserentium sumus tantummodo amatores in corpore authen. ut in priua. dom. sacra mysteria non fiant, ultra medium, colla. 5. & alibi dicitur, Nos enim qui ueritatem colimus, ea tantummodo uolumus in nostris legibus quæ ipsa re obtinent, C. de dediti. lib. tol. leg. vnica.

Veraces sũt amandi.

i ¶ Secundum illos,] s. doctores & magistros.
K ¶ Qui tenent.] s. quod sequitur affirmando, simile verbum, & similis huius uerbi expositio fieri consueuit extra de foro comp. c. si diligenti.

Clauis spiritualis quæ est.

l ¶ Clauem spiritualem.] quæ ad instar clauis materialis est inducta. sicut enim clauis materialis dicitur instrumentum seu ministerium, quo clausum ostium aperitur: sic illa potestas, quæ attributa est dispensationibus sacramentorum, clauis dicitur, nam ostium cœli licet de se apertum existat, Apocalypsis, 4. cap. ubi dicitur, & ecce ostium apertum in cœlo, quod est Christus: clausum tamen dicitur propter impedimentum peccati originalis, uel actualis impedimenti humanam creaturam cœlum & Dei gloriam ingredi: & quia per talem potestatem in uirtute passionis Christi illud impedimentum tollitur, ex hoc porta cæli aperiri & reserari dr̃, de conse. dis. 4. ca. proprie exemplum, de bapt. maiores §. caute tñ. Sicut alias contingit quod per sublationem impedimento via pparari & aperiri dr̃ ad aliquid, vt est videre in pacto facto vltimo de petendo, per quod tollit impedimentũ exceptionis oritæ ex pacto de nõ petẽdo pcedẽti, & ex hoc aperit uia efficax ad agendũ, ff. de pact. l. si vnus §. pactus, & sublato impedimẽto exhẽdationis p q̃relã inofficiosi testamẽti aperit & parat uia efficax ad agẽdũ, ff. de inoffic. test. l. q de inofficioso. Et sublato impedimẽto pteritionis p peritã bonorum possessionem contra tabulas, aperit via augmenti uel diminutionis legatorum ab impubere relictorum, ff. de vul. & pupil. subst. l. & contra tabulas, de lega. 3. l. vltim. § fi. multa similia alia exempla super hoc dari possent

Cęlũ de se apertũ, qñque claudit. Cęli aptio legalib. exẽplis declaratur.

m ¶ Nequaquam esse scientiam.] clauis .n. talis spũalis suscipitur p susceptionẽ ordinis sacerdotalis vt inf. seqtur, absq; alia angustia seu labore. Scientia autem cum a natura nõ insit, ab euentu est, & cũ diligentia acquiritur, in corpore auth. de quæstio. §. hęc oĩa coll. 16. 6. q. 1. sic viue, C. de excus. artific. l. 1. lib. 10. ff. de ædil. edic. leg. præcipiunt ad les, cum scientia requirat studium, & exercitium studii exposcat vsum librorum, extra de ver. sig. c. Exiit, §. porro, circa fi. lib. 6. & de hoc per Gul. de elect. u postquam, lib. 6.

Scientia ab euentu est.

n ¶ Potestatem.] in tali ptãte consistit tota vis clauium per Christum Petro concessarum. Matth. 16. c. 24 q. 1. quocunque.
o ¶ Esse scientiam.] cum non sit.
p ¶ Errauisse.] aliud pro alio putando: hic. n. est proprie error, 12. q. 1. c. in his, 38. c. quamuis, C. de castrẽ. pecu. militum l. errat, lib. 12.

Errat qui aliud pro alio putat.

q ¶ Pro quibus.] i. tenentibus clauem esse scientiam.
r ¶ Diffinitio] id est, magistralis seu doctoralis descriptio.

r Hanc declarat Turrecrem. 1 lib. sua summę, c. 63. cõclu. 8. Font.

s ¶ Doctorib.] vñ doctor dicatur, & quæ in doctore requirantur, & quib. doctor factus etiam de iure gaudeat priuilegiis, & quot, & quib. nominib. nuncupetur, uide si placet quæ super hoc plene notaui extra de magistris, cum sit nimis, cle. 5.
t ¶ Potestas.] quare talis potestas clauis dicitur, dixi statim in gl. quæ initiat [illegible]
u ¶ Atque soluendi.] s. supra terram, non autem mortuos.

Mortui an possint absolui.

qua iudex ecclesiasticus dignos [a] recipere, & indignos [b] excludere [c] debet à regno. Item quia claues [d] de quibus agimus, in collatione sacerdotalis ordinis conferuntur: [e] constat autem quod ordinato in sacerdotem scientia communiter [f] non confertur: [g] quare secundum [h] illos uidetur, [i] quod scientia non est clauis, sed potentia tantum ligandi atque soluendi debeat dici clauis. [k] Adhuc secundum [l] illos qui ponunt [m] unam clauem [n] spiritualem [o] esse scientiam, & secundum illos, qui auctoritatem discernendi [p] inter [q] lepram, & lepram esse asserunt clauem, & aliam potestatem ligandi atque soluendi: [r] noscuntur euidenter [s] errasse. Supponunt enim per claues [t] huiusmodi circa ea quæ fidei sunt, & alia [u] posse per constitutionem aliquam diffiniri: claues autem quæ in sacerdotali conferuntur [x] ordine ad [y] talia minime se extendunt: alias [z] sequeretur, quòd circa [a] præmissa possent constitutionem sacerdotes [b] simplices facere: quod [c] falsum est euidenter. Si autem intendant claues istas extendere ad generalem [d] potestatem attributam beato Petro, suisque successoribus

tuos sub terra, ad hoc vide quod legitur, & no. 24. q. 2. legitur extra de sen. excom. à nobis 2.

a ¶ Dignos recipere.] per pœnitentiam ad soluendum: venia n. non datur nisi correcto. 24. q. 2. legitur, 50 di. ca. absit, & c. si quis postea, C. de summa tri. l. vl. §. fi. de hær. l. Manichæos, à contrario sensu.

b ¶ Indignos.] per contumaciam vel rebellionem extra de ma. & obe c. si qs. & ca. cum in ecclesiis.

c ¶ Excludere dēt à regno.] i. cœlesti Sed qualiter per pr̄ātem ligati dicant̄ merito excludi a regno cœlesti? R ñdeo, q̄a ligati per excōicationis sētētiā iuste, vt q̄a per inobediētia resistūt: per hoc Dei ordinationi resistere dicunt̄ 11 q. 3 c qui resistit. cū iudici ecclesiastico q̄libet obedire ex præcepto Apostoli teneatur. extra de maio. & obed oēs principes, 10. di. certum est, & c suscipitis. vñ per inobediētiam quis morti pcipitur, extra de maio. & obe. c. si qs venerit, i. per excōmunicationis sn̄iam velut mortuus à cōmunione fideliū separati, extra qui filii sint legi. c per venerabilē, § pen. quæ quidē excōmunicatio quem ab ipso corpore, quod est Christi Ecclesia, rescindit 3. q. 4. Engeltrudam: & excommunicatus iuste à Deo dr̄ separatus. 24 q vlt c. certum est, quia excōicatio dr̄ æterna mortis separatio, 11 q 3. nemo, cum Deus sit uita animæ, de pœn dist. 2 cap. facilius, ver. item si antequam, & vita vitæ, idest, animæ, quæ est uita corporis, de pœ dist 2. charitas, ver. item prouide, non immerito igitur quis per potestatem ligatus excludi à regno cœlesti dicitur.

d ¶ Claues] s. ligatoria vel absolutoria.

e ¶ Conferuntur] de pœ. di. 1. c. multiplex, & c. quem pœnitet a . . di in nouo, cum similib. nec inferiori competere possunt in foro pœnali, extra de pœn omnis, quod prosequere ut no. Host. de offi. archid. cum satis, & plenius in summa de pœn cui confidendum, nam & si necessitatis tempore quis proximo 1 confiteri possit, de pœn. dist. 6 c. 1 dicto c. quē pœnitet, in ver tanta, ipse tñ absoluere uel ligare non potest sibi confitentem: quia claues non habet, ut ibi, & no. ita de offic. ord. c pastoralis.

f ¶ Communiter.] i. regulariter, & h. d q̄a aliquando ex infusione simul cum sacerdotio conferri scientia potest inspiratione Dei, sicut & reperti sunt aliqui, licet penitus laici in episcopos & archiepiscopos assumpti, ut B. Nicolaus, Ambrosius. & Seuerus, 56. dist. §. his omnibus.

g ¶ Non conferē.] istud oculata fide patet ad sensum in multis ad sacerdotium promotis, qui absq; sciētia sunt reperti, & ideo ēt a pontificali officio inde meruerunt deponi, extra de æta. & qual. c. vlt. Et hoc idē tenere uidetur sanctus Thomas de Aquino 3 sententiarum, dist. 18. adde etiam quod dixi sup in gl. clauis enim, &c.

h ¶ Secundum illos.] s. qui dicunt clauem spiritualē nequaquam esse scientiam.

i ¶ Vr̄.] Et est s̄m eos, & sic tale videre est topicum, non elenchum. simile de spon. c. pterea, qui mat. accu. pos. c. vl, de transl. epis. inter corporalia, §. 1. de ser. c capellanus, ff. de iis q̄ī testam. delen. l. proxime, iuxta finem.

K ¶ Dici clauis.] quare hic dicas vt sup. in gl quę ad instar. & gl. clauis.

l ¶ Secundum illos]. s. magistros, vel doctores.

m ¶ Ponunt.] i. supponunt, uel ponunt in opinione sua.

n ¶ Vnam clauem.] quasi velint dicere, quod non sunt plures: quasi vna sola sufficiat, cum una tm̄ sit sera claudens regnū s. peccatum, ad quam amouēdam seu aperiendā clauis Ecclesiæ est inducta, nec sunt plures necessariæ.

o ¶ Spiritualem.] hic potes dicere quod dixi sup in glo. quæ ad instar.

p ¶ Discernendi.] i. discretionē faciendi.

q ¶ Inter leprā & lepram.] i. inter peccatū & peccatū: nō. n. oīa peccata eandem exposcunt, 26 dist c necesse, 45. dist. c. 50. dist. ut constitueretur, vnde in pn̄ia eligendus est confessor sciens soluere & ligare. de pœn. dist. 1. quem penitet, & dist. 6. c. 1. Alibi tamen hæc uerba, lepram, & lepram sumuntur pro iudicio ecclesiastico, ciuili & criminali, extra qui fil. sint legi. per uenerabilem, §. rationibus, circa finem.

r ¶ Soluendi.] hic dicere potes quæ dixi sup. in uerbo simili, soluendi.

s ¶ Euidenter.] i. patenter vel manifeste. simile, ff. de excep rei iud. l. euidenter.

t ¶ Claues huiusmodi.] quas scientiæ fore dicunt.

u ¶ Et alia.] scilicet circa mores, ut in parte præcedenti.

x ¶ Conferuntur ordine] hoc statim sup. proxime per iura comprobaui.

y ¶ Ad talia.] s. quæ sunt fidei per constitutionem aliquam definiendam.

z ¶ Alias.] s. si ad talia se extenderent.

a ¶ Circa pręmissa.] s. quæ sunt fidei.

b ¶ Sacerdotes simplices.] non habentes auctoritatē præeminentem.

c ¶ Quod falsum est.] cum ad solum Petrum, & eius successores spectet constitutionem sup fide, & declarationem aliquam facere, 14 b. 1. c. quotiens rō, c. hæc est fides, & in ca Exiit, §. ult. de verb. sig. lib. 6 de sum. tri c. fidei, § nos igitur, Clem. 5. utpote ad quos maiora Ecclesiæ negotia superna dispensatione iussa sunt referri, 24 q 1. rogemus, 17 dist c. nec licuit, & ca. huic sedi extra de appel. ut debitus, in fin. de bapt maiores.

d ¶ Generalem potestatem.] s. Quodcunque ligaueris super terram, &c. Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunq;, & q. 2. legitur.

Excōicati sunt exclusi à regno cæli.

Claudere peccatū sera dr̄ unica cælum.

Lepra & lepra quid repræsentat.

¶ Vide B T. in q̄onib. additis 3. part. q. 8. ar. 2.

Sciētia cum sacerdotio multis diuinitus infusa fuit.

Confīō sup fide à solo Papa fieri potest.

a ¶ In

in [a] personam eiusdem in cōmissione officij pastoralis [b] per quā [c] vtique videt̃ euidenter ipsis omnia [d] cōcessisse, sine quib. pastoralis vniuersalis [e] conueniēter cura nequit seu officium expediri: ad hoc claret ipsos etiam errasse: dicunt enim alium [f] effectum habere illa quę per clauem scientiæ, & alium illa quæ per clauem potentiæ statuuntur, [g] supponentes alia [h] per clauem scientiæ, & alia [i] per clauem potentiæ statui, seu etiā diffiniri: quod euidenter est falsum, per clauem enim scientiæ, siue per auctoritatem discernendi, seu cognoscendi inter lepram & lepram (si ipsam [k] dixerimus esse clauem) † nil [l] aliud per ipsum illi, cui datur, tribuitur, nisi [m] auctoritas

10 cognoscendi. Ei autem cui datur auctoritas de re aliqua [n] cognoscendi, de illa diffiniendi non intelligit̃ esse data. Quare [o] restat, quod ad conuenienter statuēdum seu aliquod diffiniendum, vtraque clauis, scilicet cognoscendi, & diffiniendi necessario requiratur, [p] vel quod soli [q] claui potentiæ [r] statuere competat, & etiam diffinire: [s] sed sicut lumen materiale clauigerum in usum clauis materiales dirigit, [t] & quasi quantum [u] ad hoc obtineat [x] scientia uicem [y] lucis. Et hoc Saluator noster in promissione clauium facta beato Petro [z] sensisse uidetur expresse, cum post [a] illam immediate subiunxerit: Et quodcunque ligaueris super terram,

a In personam eiusdem] 40. di. c. non nos. extra de re iud. ad Apostolicæ. § nos itaque, & dic vt ibi not. per Inn. in gl. ult. & de fo. comp. licet. in gl. fi.

b Officii pastoralis] dicendo, Si diligis me, pasce oues meas. ext. de elec c. significasti.

c ¶ Per quam,] scilicet officii commissionem.

d Omnia concessisse.] probatur hoc argumento irritum. ff. de offic. eius cui mā. est iurisd. l. 1. §. vlt. de iurisomn. iudi. l. 2 de procur. l. ad rem. & l. ad legatum, extra de offi. deleg c praeterea. nam alias talis cura commissa nulla videretur, ff de officio eius. leg. vltim. extra de offic. delega. ex litteris.

e Vniuersalis.] sic dicta, quia uniuersaliter super omnes tam fideles, quam infideles habet potestatem super quo vide id qđ not. Hostien sup hoc extra de uoto & uoti redemp. cap. quod super his.

f ¶ Alium effectum.] quia reuocabilem, & mutabilem.

g ¶ Statuuntur.] cum statuta per clauē sciētię dicant esse immutabilia & irreuocabilia, licet in statutis p clauem potestatis dicant secus esse, ut par te præcedenti.

h Alia per clauē sciētię scilicet immutabilis & irreuocabilis, secundum illos.

i Alia per clauem potentiæ.] possibilia mutari & reuocari.

K ¶ Si ipsam dixerimus esse clauem.] conditionaliter hoc ponit, non simpliciter nec assertiue propter opinionem aliam contrariam, ut in prin. huius §. dixi. in glo. clauis enim.

l Nil aliud] nam cum talis clauis in susceptione sacerdotalis ordinis conferatur ut s. circa prin. huius §. & ibi probaui, absit dicere, ꝙ in simplicem sacerdotem translata uideatur potestas statuendi uel definiendi de fide, quæ soli sedi Apostolicæ reseruatur in prærogatiuam priuilegii singularis, ut dixi inf. proxi. in gl. cum ad solum. nam in generali commissione nō transeunt ea quæ quis non esset in specie uerisimiliter permissurus, extra de offi. leg. c. quod translationem, de offi. vica. c. cum in generali lib. 6. ff. de pecu. l. qui peculii. de pig. l. obligatione. & arg. extra de proc. ca. non potest. Clem 5. cum nec simplex sacerdos possit manum apponere ad ea quæ sunt ēt simplici episcopo reseruata s. extra de consue. c. quanto. de conse. eccl c. aqua.

m Nisi auctoritas cognoscendi] subaudi. & salutare remedium in foro pænitentiæ adhibendi, ut sup. eod. §. dictum est.

n De re aliqua cognoscendi.] & sic simplex est cognitio causæ data, datus ergo simpliciter ad cognoscendū non censet̃ datus ad definiēdū, ut hic, & C. ad le. Cor. de fal. l. ubi. de iud. auth. ad hæc, extra de offic. delega. super quęstionem. § nos autem, & §. verum, & §. porro non enim simplex cognitor habet definitionem, vt no. ff. de proc. l qui procuratorem, cum nec semper habeat iurisdict. ff. de re iud. l. ait pretor. licet super articulo, de quo iudex habet cognitionem, uideatur regulariter habere iurisdictionem. ff de uerbo. sig l. notionem extra de offi deleg. ex litteris. no. d. §. nos autem secus autem (quoniā hic dicitur de cognitione) est l illo cui vices iudicis sunt commissæ, etiam cū clausula, donec committens eas duxerit reuocandas, quia talis potestatem habet definiendi, extra de offi. deleg capit. si delegatus, li. 6 & antea hoc idem not Host. eo. ti. capi. si pro debilitate. licet Inn. contrarium ibi notaret, & male.

o Quare.] scilicet quia potens simpliciter cognoscere, nō potest definiri.

p Necessario requiritur.]. cum enim cognoscere & definire sint diuersa, habens vnum, scilicet cognoscere, non ex hoc sequitur quod habeat aliud, ad instar habentis etiam liberam & plenā administrationem, qui per hoc donare non potest, nisi expressa sibi data sit super hoc potestate. ff. de pact. l. cōtra iuris. & l vlt de do l. fili, arg. ff. de iureiu. l. iusiurandum, §. ult. cum l. seq. ad instar etiam illius cui simpliciter causarum cognitio est commissa, qui per hoc etiam inquisitionem de criminibus, & amotionem a beneficiis non consequitur, extra de off uica. c. licet, lib. 6.

q Soli claui.] scilicet, si dicatur una tantum esse.

r Potentiæ.] scilicet cognoscendi.

s Et aliam diffinire.] scilicet cognoscēdi, alias etiam diffinitio non competeret ex sola potestate cognoscēdi, ut supra.

t Dirigit] lumen præbendo in tenebris. 15. q. 8. c. scisscitantibus, ut uideat & liberius discernat seram claudere, uel etiam aperire.

u Quantum ad hoc.] scilicet quo ad usum clauium.

x Obtineat scientia.] scilicet in habente clauibus vti.

y Vicem lucis,] vt per scientiam habeat uim & claritatem in mente quo ad usum clauium, & illam ponat in opere, 39 dist. Petrus habens enim uti clauibus, debet esse sciens soluere & ligare. de pæn. dist. 6. c. 1. alias suscipiens eas peccat, per ea quæ dixi, in c. Execrabilis. circa prin in uerbo minus idoneis.

z Beato Petro] cum dixit. Et tibi dabo claues regni cęlorum.

a Post illam.] scilicet promissionem clauium.

b Subiunxerit) Matt. 16 24. quæst. 1. quodcunque. & quod. legitur, extra de re iud. ad Apostolicæ. §. nos itaque, lib. sexto.

† Certe Io. de Turrecr. li. 1. c 93. 9 cōclu. dicit illā sciētiam discernendi esse clauem & ponit ibi in ordine sacerdotali aliā clauē potentiæ. fatetur 1 ñ in cōclu. sequē. istas duas claues ordinis ñ differre essentialiter, sed solum per cōparationem ad actus diuersos, & postea in c. 69. eo. li. ponit ista claues in spirituali iurisdictione & in 8. conclu. asserit eas non differre. Fōt. iidem Io. de Turrecrema. li. 1. summæ de Ecclesia, ca. 116. conclusione 5.

Donare nequit habens administrationē etiam liberam.

Clauibus habens uti dēt esse sciens.

a Solutum & in coelis] sed hoc intellige claue non errante: alias n. si ligando vel soluendo erraret, ligatus vel solutus quis non dicitur quo ad Deum. Frequenter enim fit, vt quia per Ecclesiam militantem foris mittitur, intus sit, s. in Ecclesia triumphanti, & ille foris est, s. extra ecclesiam triumphantem: qui intus, s. in Ecclesia militanti retineri videtur, 24 q. 2. cap. si quis non recto, extra de sent. excom. a nobis 2. talis autem error ut in pluribus videtur in vsu clauium per scientiam soluendi & ligandi.

Excoicatus quo ad Ecclesiā militātē sępe est absolutus quo ad triūphantem.

b ¶ Habita mētione] quam verisimile est ipsum fecisse, si scientiam talem reputaret: cum .n. se daturū claues promisisset, non videretur pmissum perfecte adimpleuisse, nisi id quod clauem reputaret, tradidisset, arg. ff. de le. 3. l. librorum. de auro & arg. leg. l. quāuis, de const. pecu. l. promissor. § constituto, de act. empt. l. 2. § uacua, de vsu. l. uideamus, §. in Flauinia, constat enim q facta Christi perfecta fuerint, ipse.n opus imperfectionis non nouit, vt scriptura sacra testatur, & arg. ad hoc in corpore auth. constitutio, quę de dig. § illud, col 6.

Christi facta fuerunt perfecta.

c Quod autem subsequēter,] quarta pars.
d ¶ Nonnullorum) i. aliquorum, duplici negatiua per affirmatiuam exposita, & supra per hoc uide quod dixi in c. cum inter nō nullos.
e ¶ Et cætera,] hæc clausula cōprehensiua est multorum verborum vt hic uides. Sim. le. ff. de li. & post. l. Gallus, ext. de libel. ob dilecti. de app. significantib. de re iud. ad Apostolicæ §. licet, uer. detraxit. Vnde facit in arg. pro more tabellionum, qui habent in aliquib. regionibus, quod recipientes notam in protocollo de aliquo facto uel contractu, vtuntur frequēter illa clausula, & pro redigendo instrumentum in mundum, apponunt multa uerba, quæ non apposuerūt in nota uel in protocollo, & illa subintellecta fore dicūtur sub tali clausula, & cætera. de iure tamē scripto nihil plus vel minus in mundo quam in protocollo debet reperiri, ut omnis falsitas & suspicio euitetur, in corpore auth. de tabel. §. illud quoque & seq. coll 4.
f Obuiat veritati, & per consequens falsum est, ut dixi sup. in parte 1. in uer. falsas.
g ¶ De uerbis prædictis) sup. proxime & plenius sup. parte i. contentis.

erit solutum [a] & in coelis: nulla de scientia habita [b] mentione. Quod autem [c] subsequenter proponitur in ratione pdicta, uidelicet, quod in confirmatione & declaratione regulæ fratrum Minorum, nonnullorum [d] prædecessorū nostrorū, videlicet Honorii tertii, Gregorii noni, Innocentii quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti, verba huiusmodi continentur: Hæc est regula Euangelica: & cętera [e] supra posita usque ibi, in nudo vsu facti etiam constitisse patet, prorsus obuiat [f] veritati. Honorius quidem præfatam regulam absque declaratione aliqua confirmauit, in cuius confirmatione de uerbis [g] prædictis mentio aliqua [h] non habetur, ut liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuenti [i], nisi quatenus de uita Euangelica habetur mentio in [k] ipsa regula confirmata, ibi cum dicit. Hæc est regula fratrum Minorū, uidelicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia [l], sine proprio, & in castitate. Ex quibus uerbis cōcludi nō potest, quòd per ipsum prædecessorem nostrum ea quæ ipsi in uerbis prædictis asserunt, [m] fuerint diffinita, [n] immo [o] potest concludi potius quod uita Euangelica, quam Christus & Apostoli tenuerūt, habere in cōmuni aliqua non [p] excludat, cum sine proprio uiuere, non exigat quod sic viuentes nihil habeant [q] in communi. In declarationibus quoque Gregorii, Innocentii & Alexandri prædictorum, qui eandem regulam absque confirmatione alia declarāt, similiter nulla prorsus fit mentio de [r] prædictis: immo per eas euidenter ostenditur, eorum quæ [s] habere licet ipsis fratribus, vsum [t] iuris ad ipsum ordinem pertinere. Gregorius [u] quidem in sua declaratione quantum ad hoc interseruit, quæ sequuntur: Dicimus quod nec

h Mentio aliqua non habetur,] Vnde falso Honorii verba super hæc allegant, quare in periculum criminis falsi se forte inuoluunt, ff. ad le. Corn. de fal. l. ult. C. de iust. Cod. confir. § hac igitur.
i ¶ Intuenti,] & sic oculata fide ueritas huius elucescit, instit. de gra. cognati. §. ult.
K In ipsa regula confirmata.) Vnde Honorius per talem recitationem aliquid non definitum, propositū factum. aliquid vel ēe definisse dici non potest, argu. C. de prob. le. rationes, cōmunia vtriusque iudicii, in l. scriptura, cū simil. ex quibus probatur verba narratiua fidē non facere. ad hoc an lem clarius facit ext. de præben. cap. si dignitatem Clement. quinta.

Verba narratiua fidē nō faciunt.

l ¶ In obedientia] hęc tria quæ sequuntur, sunt de substantia religionis. de statu mona. cum ad monasterium, §. ult.
m Asserunt] s. Christum, & Apostolos nihil commune, uel proprium habuisse.
n ¶ Diffinita,] nam per modum recitationis, non diffinitionis per papam Honorium fuerunt expressa, unde uerba sua ad vuum effectum inducta, nō sunt ad alium extendēda, etiam in fauorabilibus, ff. de condit. & demon. l. cum tale, §. ultim. de adimen. leg. l. inutiliter, & de libe. le. l. Aurelius, §. testamento, de manumis. testamen. l. Titia, §. Lucius, extra de præbē. ca. si dignitatem. Clemen. 5. vbi de hoc dixi.
o Immo,] super hoc verbo videre potes, quod dixi in ca. Execrabilis, in circa princ. super uerbo, immo.
p ¶ No excludat] .s. per hoc quod ibi dicitur Christum & Apostolos sine proprio uixisse.
q ¶ Nihil habeant in communi) cum proprie loquendo habere in communi aliquid non sit proprium habere, de quo satis plene dixi in c. ad conditorem, & c. cum inter nonnullos.
r ¶ De prædictis,) s. verbis, quæ detrahentes prædictis constitutionem in eorum declarationibus asserunt contineri.
s ¶ Quæ habere licet) hic uide quod dixi in c. Ad conditorem.
t ¶ Vsum iuris] non ergo tantum simplicem usum facti, ut dic. Ad conditorem & c. cum inter nonnullos.
u ¶ Gregorius) ponit verba declaratoria Gregorii.

a ¶ De-

in speciali, nec in communi dēnt habere[a] proprietatem: sed vtensilium, librorum, & rerum mobilium, quas licet[b] habere, ordo vsum habeat, & fratres secundum quod Generalis Minister & Prouinciales ordinandum duxerint, his vtantur. Innocentius[c] autem & Alexander præfati in suis declarationibus sic dixerunt: Dicimus insuper, quod cum in ipsa regula contineatur expresse quod Fratres nihil sibi approprient, neq; domum, neq; locum, neq; aliquam rem, quòd nec in communi nec in speciali debent proprietatem habere, sed locorum, & domorum, & vtensilium, & librorum, & eorum quæ licet habere, ordo vsum habeat, & Fratres secundum quod Generalis & Prouinciales Ministri ordinandum duxerint, his utuntur. Cum enim dicatur in declarationibus[d] supra dictis, quod ordo vsum rerum habeat præmissarum, ad usum iuris necesse[e] est hoc referri: facta quidem quæ singulorum[f] sunt, personam ueram exigunt, & requirunt,[g] ordo[h] autem vera persona non est,[i] sed repræsentata[k] & imaginaria[l] potius est censenda, quare[m] quæ sunt facti, sibi vere conuenire[n] nequeunt, licet ei[o] possint congruere, quæ[p] sunt iuris. Ad hic[q] licet declaratio Nicolai quarti prædicti contineat quæ sequuntur: Hi sunt[r] illi sanctæ regulæ[s] professores, qui Euangelico fundantur eloquio,[t] uitæ Christi roborantur[u] exemplo,[x] fundatorumque[y] militantis Ecclesiæ Apostolorum[z] eius[a] sermonibus & actibus firmantur. Et post in eadem declaratione subiunxit,[b] dicens quod abdicatio proprietatis omnium rerum tam in speciali quam in communi propter Deum, meritoria est, & sancta quam & Christus uitam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmauit, quamque primi fundatores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserant, uolentes perfecte viuere per doctrinæ ac uitæ ipsorum alueos direxerunt: Ex uerbis tamen prædictis[c] ne-

a ¶Debent hēre proprietatem.] hæc verba & sequentia istos mouere potuerunt ad detrahendum dictis constitutionibus, male tamen.

b ¶Quas licet hēre.] hęc verba sane intellecta retorquētur cōtra tales. q̄a supponūt, q̄ aliquod ius cōpetat habendi in talib. rebus ut in c. Ad conditorem.

c Innocētius.] ponit verba declaratoria Innocentij Papæ, & Alex. super quib. dicas quod sup. proxi. dixi.

d ¶Declarationibus supradictis]s. Gregorij, Innocen. & Alexan.

e ¶Necesse est hoc referri.] cum alias supponeretur iniustus, q̄ dicere nefas est, vt in c. Ad conditorē, & c. cū inter nonnullos, & ibi plene dixi.

f ¶Singulorū sunt] i. per singulos explicanda.

g ¶Et requirūt.] esse n. dēt p̄sona h̄ns factū explicare, necante iuris ratio quam persona quærenda est ff. de iure cod. l. quidam referunt.

h Ordo aūt.]s. Minorum in genere.

i Non est] cū sit nomē intellectuale ca rēs aīa, sed pōt dici fungi uice personæ sicut h̄rditas, municipium, societas, collegiū, uniuersitas, ff. de fideiu. l. mortuo, inst. de stip. seruorū, in prin. C. depositi. l. cum hæreditas.

k Sed repræsentata.] i. iuris dispositi one: sicut h̄rditas iacēs personam defuncti repræsentat, ff. de noua. le. noua-tio in ti de acq. rerū dom. l. hæreditas. n. inst. de hær. inst. le. seruus alienus.

l Imaginaria] i. in imagine itellect' cōcepta, sicut alias aliq̄d intellectu percipit magis q̄ facto uel uerbo dr̄. ff. de sol. l. ratum. de cond. ob cām, l. qui se de iure dotiū l. si licet. §. quotiens, de dona. inter uirum & uxo. l. 3. §. vlt.

m ¶Quare.] s. quia facta per singulos explicanda personam veram exigunt, & ordo vera persona non est.

n ¶Conuenire nequeunt] probatur hoc per iura. hæreditas enim quæ de se quid vniuersum est ff. de re iur. l hæreditas, de uerb. signific. l. nihil, ea quæ facti sunt explicare non pōt. nec illa sibi conuenire possunt, ff. de acq. rerum dom. hæreditas in multis, si quis testamēto liber esse iussus, l. 1 § Scęuola. Et populo vt vniuerso auditio, diuinorum, quæ facti est, conuenire nō pōt, ext de sen excom. c. si scientia, §. cum vero, sic nec ordini ut vniuerso: vñ vniuersitas vel collegium, quæ facti sunt, p se explicare non potest, sed per membra sua illa explicat, & explicare cogitur, ff. de cōd. & dem l mu nicipib & arg C de appa. præf. præto. l. cornicularii, li 12 de excu mune. l. maximarū. li. 10 de aduo. diuer iud l restituendæ, sic ēt sentit Inn. de sen. excom. Rom. circa fi. & Compost. de relc. c. eam te in gl 4 § sed quid sica non ei & Accursius, C de ius. calu l. 1. §. hoc ēt, in uer plurima parte. & ad hoc adde quod dixi in c. fratrum, super uerbo. ciuitatibus.

o ¶Ei] s. ordini, ut vniuerso.

p ¶Quæ sunt iuris.] vt eligere, statuta facere, aliquem in fratrem recipere, & similia. arg. 16. q ult. congregatio. ext de ele. nullus. & cap. in Gen. & potestas acquirēdi ea quorum ordo capax est arg. ff de stip. l seru l vsus fr quib mo. vsus fr. amit l. seruo hæreditario.

q Adhuc licet] Quinta pars, & ponit verba declarationis Nicolai tertii, alias 4. contenta in decret. Exiit § porro. de verbo sign. li. 6.

r ¶Hi sunt.] s. fratres Minores

s ¶ Regulæ] s. beati Francisci.

t ¶ Eloquio] i. uerbo. ff de don. l. Aquilius.

u ¶ Roborantur]. i. solidātur, vel firmantur.

x ¶ Exemplo,] cuius quidē Christi omnis actio nostra est instructio. 2. qu. 1. Deus omnipotens, extra de sepul. ca. 1.

y ¶ Fundatorumque.] repete, roborantur exemplo.

z ¶Apostolorum.] dicuntur igitur Apostoli militantis Ecclesiæ fundatores, simile de elect. fundamenta. lib. 6.

a ¶ Eius.] s. Christi, uel militantis Ecclesiæ.

b ¶Subiunxit, dicens] hoc uidere potes quid super ver his sequentib. dixi in c. cum inter nonnullos, in verbo declaramus.

c ¶Prædicti s.] i. Nicolai quarti.

quaquam potest colligi, quod præfati prædecessoris nostri Nicolai intentio a fuerit dicere, quod dicta b regula quo ad omnia quę continentur in ea, Euangelico c fundetur eloquio, ac vitę Christi roboretur d exemplo, nec quòd Apostolorum vita & actibus sit firmata. Constat enim multa e contineri in dicta regula, quę nec Christus uerbo docuit, nec f exemplo firmauit, vtpote quod præcipit conditor g regulę Fratribus uniuersis, vt nullo modo denarium h vel pecuniam recipiant per se uel per interpositam personam, nec non & de multis aliis contentis in dicta regula: quæ utique nec Christus, nec Apostoli verbo docuerunt, nec firmauerunt i exemplo. Nec obstat, quòd Christus portare pecuniam Apostolis & discipulis, dum ipsos ad prędicandum mitteret, interdixit k: quod tamen l antequam eos mitteret ipsis fuisse legimus interdictum. Quodque post reditum pecuniam portauerunt in plerisque locis Euangelica veritas, & Apostolica dicta m testantur. Præterea n Augustinus dicit o expresse, quod p illud non q fuit pręceptum r, sed potestas recipiendi necessaria ab iis, quibus prędicabant Euangelium: quam r seruare s Apostolis licuit, vel etiam non seruare. Sed t hoc Romanus Pontifex prędecessor noster Nicolaus quo ad principalia tria vota, scilicet in obedientia u viuere, & sine proprio, & in castitate, ac alia si qua Euangelio reperiantur expressa, in dicta regula videtur intellexisse x dicere in declaratione prędicta: quod y vtique declarationibus z nostris nullo obuiat supradictis: adhuc non apparet ipsum a dixisse b sustentationem Christi & Apostolorum eius in solo & nudo simplici consistere vsu facti; cum quo d ad Christum & Apostolos nullam præfatus prędecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit e mentionem; immo sensisse satis uidetur expresse, quod ius f aliud à proprietate habuisse potuerunt: cum de g sola abdicatione proprietatis non iuris h alterius in pręfata declaratione, quantum i ad ipsos attinet,

a ¶ Intentio] ad quam semper recurrendum est: & superficiei literæ est pręferenda, extra de præb. cū olim. ff de cond. & dem. l. in conditionib. de leg. 1. si seruus plurium, §. fi.

b ¶ Dicta regula.] s. sancti Francisci.

c ¶ Euangelico fundetur eloquio.] idest fundamentum suscipiat ex verbo Euangelico.

d Roboretur exemplo.] s. quo ad omnia in ea contenta, vt supra.

e ¶ Multa. de quib. inf subiicitur.

f ¶ Nec exemplo.] s. facti.

g ¶ Conditor regulæ.] beatus Franciscus.

h ¶ Denarium vel pecuniam.] de denario vel pecunia recipiendis specialis per regulam facta fuit interdictio, dicto c. Exiit. §. cęterum in eadem: quia ipsorum receptio naturaliter, vt in pluribus, frequenter quem ad illicitū impellit.

i ¶ Nec firmauerunt exēplo] cū & Christus & Apostoli habuisse loculos & pecuniam sint reperti: quod ꝓsequere vt dixi in c. cum inter nō nullos.

k interdixit.) Matt. 10 ca.

l Quod tamen.) scilicet pecuniam portare.

m Dicta testantur.) sed vbi? Vide quod nota. plene in capitu. cum inter nonnullos, in gl scripturæ sacræ.

n Præterea Augustinus) expositor uerborū Christi interdicentis Apostolis cum ad prædicandum mitterētur, pecuniam portare.

o Dicit exp̄sse.) d. c. Mat. 10 & Th. ibidē post eum.

p ¶ Quod illud.) s. pecuniam non portare.

q ¶ Non fuit præceptum.] id est in vim præcepti iniunctum: quia tunc cōtra facere, esset peccatum, distinct. §. vltim. secus in iis quę sunt de consilio perfectionis, vt ibi, & 14 quæstione prima, quia ergo, not. extra de ætа. & quali. ad aures.

r Quam] s. potestatem recipiendi necessaria ab iis quibus Euangelium prędicabant.

s Seruare Apostolis licuit.] non erat enim magnum ab illis vitæ necessaria, & tpalia recipere, qb. spūalia ministrabāt 1 ad Cor. 9. extra de pręscr. cum ex officii, de off ord c si episcopus, lib. 9 13. q. 1. §. his ita.

t ¶ Sed hoc.] s. quod regula eorum Euangelico fundetur eloquio, & fide Christi & Apostolorum roboretur exemplo, quod sine proprio speciali uel communi habeant esse fratres: vt fuerat Christus & Apostoli. Hic autem sume literam, videtur intellexisse dicere quę est infra.

u Obedientia.) quę dicitur melior quam victima. extra de maio. & obe. ca. illud, & quę sit ratio, exprimitur, sup. c. quorundā, §. pen.

x Intellexisse dicere) subaudi, non autem prohibuisse usum ēt cum iure vtendi & hoc latius infra patebit.

y Quod utique.) sic ipsum intellexisse.

z Declarationib. nostris.) s. factis in constitutionibus, Ad conditorem, & quod cū inter nonnullos, cum in eis non dicatur quin carere proprio, & sub obedientia, & in castitate uiuerē debeant, & qn quo ad Euangelica in regula expressa, ipsa regula Euangelica dicatur.

a Ipsum.) s. Nicolaū quartum.

b Dixisse.) s. in sua declaratione.

c Nudo] i. depurato & de nudo ab omni proprietate & dominio, & ab omni iure vtendi.

d Quo ad Christum & Apostolos.] licet quo ad fratres de tali vsu expresserit.

e ¶ Fecerit mentionem.] hic videre potes quod dixi sup. eodem. §. proximo, circa prin. in glos. unde salto.

f Ius aliud.] saltem personale, uel personę cohærens.

g De sola abdicatione proprietatis.] de ipsa sola mentione faciendo per modum abdicationis, aliud ius abdicasse in dubio nō videtur sensisse, argumen. ff. de fund instructo, l. quęsitum, §. idem respondit domo. & lege, cum de laniomis, §. cum fundi. in lib. feud. de feud. c. g lege prima, in fin.

h Non iuris alterius.] s. utendi.

i Quantum ad ipsos.] s. Christum & Apostolos.

Tpalia recipiat q spiritualia ministrat,

a Etiam

mentio habetur. Adhuc idem Nicolaus prædecessor noster videtur sensisse, quod Christus, & Apostoli etiam [a] quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi: cum enim in sua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixisset [b], respondens obiectioni tacitæ, quæ sibi de loculis, quos Christus habuisse in Euangelio [c] legitur, poterat fieri, statim, quæ sequuntur, subiunxit: Nec his quisquam putet obsistere, quod interdum dicitur Christum loculos [d] habuisse: nam sic ipse Christus, cuius perfecta sunt [e] opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum infirmorum [f] imperfectioni condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic & infirmorum personam Christum asserit in loculis suscepisse: Aliàs impertinens [g] de loculis fuisset obiectio, nisi intellexisset, Christum etiam quo ad proprietatem loculos habuisse. Præterea si diceretur, Christum in loculis habuisse tantummodo simplicem vsum [h] facti, frustra [i] diceretur, quòd in persona infirmorum ipsos Christus habuit loculos: cum [k] secundum eum † perfectis [l] etiam conueniat habere simplicem vsum facti. Et [m] si quæratur propter [n] quos infirmos istos loculos habuerit, Augustinus [o], cuius dictum insertum est [p] in decretis, respondet dicens: habebat Dominus loculos a fidelibus oblata conseruans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: unde [q] constat ipsum [r] de suis [s] discipulis hoc sensisse. Nec hoc scilicet in communi, & quo ad proprietatem aliqua habere derogat, iuxta dictum Gregorij noni prædicti, altissimæ [t] paupertati, qui in quadam sua decretali [u] dicit expresse, fratres Prædicatores [x] & Minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari; & tamen cōstat ipsos Prędicatores habere in communi etiam quo ad proprietatem aliqua, [y] quod [z] eorum [a] regulæ, & statui non [b] repugnat. Hoc ēt [c] Alexander [d] prædecessor noster præfatus in condēnatione libelli [e] contra statum Prędicatorum, & Minorum editi, vide-

Suorum app pellatione q cōtinentur.

a Etiam quo ad proprietatem.] quasi dicat nedum quo ad ius vtendi.
b Dixisset.] d.c. Exiit. §. porrò.
c In Euangelio legitur.] Ioan. 12. & 13. cap. & 12. q. 1. cap. habebat Dominus.
d Loculos.] hoc verbum expone vt dixi in c. cum inter nonnullos, in gl. scripturę sacræ.
e Perfecta sunt opera.] ipse. n. opus imperfectionis non nouit.
f Infirmorum.] ratione imperfectionis.
g Impertinens.] hic nihil curo dicere: quia satis dixi ēt ante publicationē huius constitutionis in c. cum inter nōnullos, in gl. quæ incipit, mirabile ibi videas.
h Vsum facti.] absque alio iure proprietatis.
i Frustra diceretur.] & sic quo ad hoc sua declaratio fuisset inanis, frustratoria, & vacua: quod non est cēsendum: quia in constōne verba apposita non debent esse superflua, C. de nouo cod compo. circa medium 19 dis. si Romanorum, nec frustratoria, ff. de leg. 1. l. si qn. immo debent aliquid operari, ff. de vsu. l. si stipulatus, extra de maior. & obe. solitæ. de priui. c. si papa, lib. 6. de concef. preb. cap. cum ei quem. cle. 5.
k Secundum eum.] s. Christum: uel dic eum, s. Nicolaum iiii.
l Perfectis etiam.] quasi dicat nedum ratione imperfectionis infirmis.
m Et si quæratur.] forte per volētem diligenter cūcta rimari & pfecte intelligere id quod legitur, arg. in corpore authen. de quæstio. §. pen. col. 6. & in c. quia nonnunquam, §. nos autem.
n Propter quos.] id est, quorum contemplatione & intuitu.
o Augustinus.] Ecclesię doctor egregius & confessor eximius. extra de reliquiis, ca. gloriosus, lib. 6.
p Insertum est in decretis.] 12. q. 1. c. habebat Dominus, hanc auctoritatem Augustini expone, & super ea dic vt plene not. in c. cum inter nonnullos, in glo. scripturæ sacræ, vltra medium glossæ.
q Vnde.] scilicet quia Dominus loculos habebat oblata conseruans, & suorum, &c.
r Ipsum.] scilicet Christum.
s De suis discipulis.] illi appellatione suorum de quibus præmiserat, non immerito comprehenduntur: vt pote per eum sine fraude & fictione recepti & sui familiares, & domestici cōmensales, arg. extr. de ver. sign. c. sicut, de priui. c. licet, de sent. excommunic. quicunque, lib. 6. ratione enim seruitij dicebantur sui, C. in quibus cau. col. censi. l. 2. lib. 12. & ibi not. Alibi autem alio respectu sui dicuntur, cōtra quos quis testimonium ferre non cogitur, C. ad Turpil. si fœmina. & ibi no. per Gar. dicto cap. quicunque. & ad hoc facit extra de testi. c. de cætero.
t Altissimæ paupertatis.] cū nec videantur derogare perfectioni: quia sine eius impedimēto possunt in communi aliqua possideri, 12. q. 1. c. expedit.
u Decretali.] extrauaganti.
x Prædicatores.] Nomina prædicatores præmittit: quia primo processit eorum institutio. simile extra de excess. prala. cap. 1. de relig. dom. c. 1. de dec. c. 1. in suprascriptione, lib. 6.
y Aliqua] puta horrea, cellaria, pro grano, & uino recolligēdis.
z Quod.] scilicet habere aliqua in communi.
a Eorum.] s. Prædicatorum.
b Non repugnat.] cū ipsorum regula habere eis talia non interdicat.
c Hoc etiam.] s. quod habere aliqua in communi etiam quo ad proprietatem, non derogat paupertati.
d Alexander.] s. quartus cuius confirmationem dicti detractores pro se inducebant, ut sup. in par 2.
e Libelli.] id est facta de libello subuersiuo, uel detractorio quantum in se erat ordinum Prędicatorum, & Minorum. Et quæ sit pœna contra proponentem libellum diffamatorium alterius, vide quod legitur C. de famo. libel. l. 1. ff. de iureiur. l. lex Cornelia, §. si quis librum, & 5. q. 1. c. quidam.

a ¶ In qua] scilicet condemnatione.
b ¶ De dictis fratribus.] s. Prædicatoribus & Minoribus.
c ¶ Ijdem fratres.] s. Minores & Prædicatores.
d ¶ Propter Deum delinquerint.] sic fecerunt Apostoli, vt in Euangelio legitur, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te, &c.
e ¶ Exilia] idest tenuia, & pauperrima sicut vulgariter dici cõsueuit, quod frequenter aliqua ecclesia vel dignitas habet prouẽtus pauperes & exiles. merito autem sic dicũtur exilia, quia eisdem fratribus per q̃stum publicũ tribuere victum solet incerta n èdicitas extra de relig. do, c. 5. §. confirmatos C. de mendic. vali. l. 1. lib. 10.
f ¶ Pauperem] idest in paupertate viuere volentem.
g ¶ Perfectionem euãgelicam] iuxta quem saltem de cõsilio omnia abdicanda sunt, vt in Euangelio legitur. Si vis perfectus esse, vẽde omnia quę habes, & da pauperibus. 14. q. 1. §. 1 no ex tra de çia. & quali. ad aures
h ¶ propter quod] s. quod Christum dicũtur imitari. & perfectionem Euãgelicam amplexari.
i ¶ Eos.] i. Fratres Prędicatores.
k In statu saluandorum.] per hoc quod reliquerunt oĩa propter Deum.
l ¶ Sed etiam perfectorum] in hoc s. q̃d Christum imitantes perfectionem Euangelicam amplexantur.

tur sensisse, in [a] qua aliquando de dictis [b] fratribus quæ sequuntur subiunxit: cum insuper respondet, quod ijdem fratres [c] omnia propter [d] Deum dereliquerint, exilia [e] vitæ subsidia mendicantes, Christumque imitentur pauperem [f], perfectionem [g] Euangelicam amplexando, propter [h] quod euidenter apparet eos [i], non solum in statu saluandorum [k] existere, sed [l], etiam perfectorum, & per suç religionis obseruantiam [m], quæ quidem ipsius perfectionis Euangelicæ tenet [n] formam, in æternæ retributionis præmio præcellentem [o] gloriam promererivbi [p] quidem expresse dicit, Prædicatores Christum pauperem imitari [q], ipsosque perfectionem Euangelicam amplexari [r], & in statu existere perfectorum, quodque ipsorum religionis obseruantia perfectionis Euangelicæ tenet formam: & tamen constat ipsos [s] habere posse etiam [t] quo ad proprietatem aliqua [u] iuxta eorum regulam in communi. Nec obstat [x] quod dicunt Innocentium (alias Cęlestinum) v. prædecessorem nostrum dixisse altam paupertatem esse habere pauca [y] propria, pp̃ter Deum; altiorem quæ nulla [z] habet propria, tamẽ habet in [a] communi; altissimã, quæ nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in cõmuni: dicimus quidem quod hoc dixerit. non ut Papa [b], sed vt frater [c] Petrus de Tarantasia in quadam postilla sua quare [d] dicta pręmissorum [e] summorum Pontificum [e] sunt ei [f] merito præferenda [g]. Dicunt etiam, quod Apostolus de tali altissima [z] loquitur paupertate dicens [i], & altissima

10

20

30

40

50

m Obseruantiam] de se multum meritoriam existentem, ut in c. quorundam, § pen.
n Tenet formam] in relinquendo omnia propter Deum
o Præcellentem gloriam] s. vitæ æternæ, iuxta verbũ Euangelii, Centuplum accipiet, & uitam æternam possidebit.
p Vbi quidem.] s. in dicti libelli condemnatione.
q Imitari.] volendo in paupertate uiuere.
r Amplexari.] In relinquendo omnia propter Deum.
s Ipsos] scilicet Prædicatores.
t Etiam quo ad proprietatem] quasi dicat, nedum quo ad vsum.
u Aliqua.] expone hic vt supra.
x Nec obstat] s. prædict. s. quod habere aliqua in communi non obuiat altissimæ paupertati.
y Pauca propria.] sorte ad uitæ sustentationem ar 47. dist. c. sicut ibi,
z Nulla habet propria.] s. in singulari.
a In communi.] ideo in illis magistraliter dici potuit esse altiorem paupertatem quam in propriis, quia illa vere dici non possunt propria ar. ff. de uerb. sign. l. pupillus §. ult. 47 dist. c sicut hi. & quia in illis non competit sic plena dispositio sicut in propriis. ff. communi diui. l. Sabinus. iuncta l. in re mandata. C manda. & in illis natural: uitio eueniit negligi quod communiter possidetur, Co. quando & quib quarta pars l 2. libr. 10 Et per eandem viam loquendi magistraliter vel argumẽtaliter potuit moueri innocentius iste ad dicendum quod altissima sit paupertas, nihil habere velle, etiã in communi propter abdicationem omnimodam sollicitudinis temporalium: quæ uix sine peccato saltẽ ueniali exerceri potest. 16. distin. æqualis.
b ¶ Non ut papa.] tamquam Papa enim multũ potuisset dclarando, nedum fidei articulum: immo & nouum [1] articulum inducendo, quod intellige ut diximus in capit. cum inter non nullos, in uerbo, declaramus.
c ¶ Sed ut frater Petrus.] & sicut priuatus, vel ut magister non potest constitutionem generalem inducere, cum hoc facere solum spectet ad principem. C. de legi. l. 1. Sic alias est reperire quod quis Papa, existens. aliqua profert non tamquam Papa, sed ut magister, & tamen eius dictis tanquam magistri non statur, extra de restit. spol. c. Ifas, §. nos autem, cum ibi not. Nec interlocutoriæ eius sine causæ cognitione prolatæ in certo negotio. statũ in alio, cum non vt princeps eam sic tulisse dicatur, C. de legib. l. 3. §. vlt. & alias reperitur q̃ aliquis non ipse, sed ut aliquis aliqua facit ff de adopt. l. si pater, §. qui duos solu mat. l. si uero negotium, §. 1. ad senatusc. Syllan l si sequens in fin. C. de admin. tu. l. cum quędam cum similibus.
d ¶ Quare, s. quia illa dixit non ut papa. sed ut frater Petrus.
e ¶ Summorum Pontificum.] s Nicolai 4. su. in uersu, adhuc idem, & Gregor su. in uerso, nec hoc s. & Alex. 3 verb hoc etiam.
f Ei,] s. Innocentio, qui prædicta non ut papa, sed vt priuatus dixit,
g præferenda] vtpote auctorizabilia, & ab om. obseruanda, 11 dist. nolite ext. de const ca. 1 C. de legi. leges vt gñales, cum ut dixi sine impedimento perfectionis possit in communi aliqua possideri, 12. q. 1. expedit.
h De tali altissima] s. quib nihil habet in proprio uel communi.
i Dicens] 2. ad Cor, 8, c,

60

possessi... ter uegli... frequent...

1 Vide ... S. Th. e. 2 ... 4. ar. 10,

paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum: quod euidenter est falsum:[a] quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui[b] etiam[c] in speciali bona temporalia obtinebāt,[d] de[e] quibus Apostolus[f] asserit, quod supra[g] vires suas miserant eleemosynas sanctis.

¶ Quod[h] autem dicitur in declaratione Nicolai prædecessoris nostri contineri,[i] quod fratres Minores in rebus, quæ eis obueniunt, habent tantum simplicem vsum facti, dicimus, quod si ipse intellexerit simplicē vsum facti denudatum omni[k] iure, ita quod fratres ipsi seu ordo nullum ius[l] habeant vtendi, hoc est expresse contra declarationē Gregorij, Innocentii, Alexandri summorum Pontificum prędictorum, quib. expresse quod talium bonorum ordo vsum habeat, continetur:[m] quod de vsu iuris est intelligēdum necessario, ut superius est[n] probatum. Adhuc dicimus, quod est cū hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicē absque iure aliquo (quod nihil aliud quam ipsum vti proprie potest dici) posse in re aliqua etiam vsu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decretali, Ad conditorem canonum, est probatum, & † Augustinus in libro 11. de actu tenet expresse. Præterea si simpliciter vsus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo, constat, quòd actus vtendi huiusmodi esset reputandus non iustus[o] cum ille vsus fuerit, cui ius non competebat vtendi: vsus autem non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adijcit, sed sibi repugnare potius noscitur[p] manifeste. Quod autem vsum talem non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile[q] non videtur, immo quod de iusto intellexerit, ex eo potest euidentius apparere, quod in eadem ordinatione adijcit, quod illarum rerum dumtaxat in se, & etiam Romana Ecclesia recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret[r] habere fratribus, seu ordini antedictis: subiungens, quòd non rerum omnium[s] vsum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure utendi attinet, nulla[t] rerum potest censeri differentia quo ad fratres; sic enim uti de facto possunt prohibitis[u] vt permissis.[x] Ex quo sequitur quod vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi[y] debeat, qui iustus sit, & pro quo competat ius vtendi: & ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quod in eadem ordinatione sub iunxerit,[z] quod moderatus vsus in expensis prius rebus ipsis fratribus est concessus.

¶ Rursus[a] impugnatores[b] cōstitutionū huiusmodi asserere publice perhibentur, quod li-

H 3.

a ¶ Est falsum.] s. quod Apostolus dicta uerba protulit loquendo de paupertate Christi & Apostolorum.
b ¶ Qui.] s. Macedones.
c ¶ Etiā in speciali.] quasi dicat, nedum in communi.
d ¶ Obtinebāt.] alias eleemosynas de quibus sequitur, facere minime potuissent, vt plene dixi in cap. cum inter nonnullos, in gl. scripturæ sacræ, circa finem.
e ¶ De quibus.] s. Macedonibus.
f ¶ Apostolus asserit.] dicto c. 2. ad Corinth 8.
g ¶ Supra vires suas] id est, sup. quam commode pati posset ualor facultatum suarum argu. ff de iure do. l si ue generalis, de reli. l. at si quis, §. æquum, vbi pupil. educ debe. l in alimentorum, §. 1. C. de rescin. uend l. quisquis, ubi uerba similia sic exponi consueuerunt.
h ¶ Quod autem dicitur [Sexta pars]
i ¶ Contineri.] dicto cap. Exijt. §. porro.
K ¶ Omni iure.] saltem personali vel per sonæ cohærenti.
l Nullum ius] etiam personale.
m ¶ Continentur] un de illorum plurium videtur super hoc iudicium præferendum vel saltem iuxta illud Nicolai 4 dictum fore intelligendum, consueuit enim esse integrum iudicium quod plurimorum sententijs comprobatur, & quod a pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. dil a quibus, & per ampliores homines perfectissima ueritas reuelatur, C. de fideic. l ult. de inge. manumis l. 3. & maxime per ea quæ inf. subijciuntur. s. quod ordo vsum habeat.
n ¶ Est probatum.] s in § quod autem subsequenter, in decr. Ad conditorem canonum vbi de hoc satis dixi, quare hic non repeto.
o ¶ Non iustus.] qualiter hoc per iura probetur uide quod not. in cap. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.
p ¶ Noscitur manifeste] & hoc probatur ut dixi in c. ad conditorem, in §. licet autem in rebus, in uersi. præterea si simplex,
q ¶ Probabile non uidet] videas hic quod late dixi dicto cap Ad conditorem, in verbo æstimare.
r ¶ Liceret] idest, licitū esset: per hoc excludens vsum iniustum arg 14 q 4 c. quid dicam 21 q 7 ca. 1. ff de cōd & demon l. filius & dixi dicto c Ad conditorem § licet.
s ¶ Non rerū oīum.] puta pecuniæ.
t ¶ Nulla rerum.] in quibus licet uel non licet habere fratribus ipsis.
u ¶ Prohibitis.] ut pecunia.
x ¶ Vt permissis.] in quibus censeretur vsus non iustus, ex quo esset absque omni iure utendi.
y ¶ Intelligi debeat.] sed qualiter hoc, vide quod dixi dicto c. Ad conditorem §. licet circa fin. in glo. si quæras quare hoc.
z ¶ Subiunxerit.] & hic etiam vides quod ibidem post dictam g'. dixi.
a ¶ Rursus.] 7. pars.
b ¶ Impugnatores. §. s.' dictatum constitutionum. Ad conditorem, & cum inter nō nullos.
c ¶ Publice.] in hoc deterius committebant quam si occulte asserer ent, p̄p maioris mali exempli perniciem 11. q. 3 præcipue, & arg extra de excess. præl. quam sit, & quia rationibus, & au-

Dictū inter dū quod plurimorū iis approbatur.

... ita: & ... de do. christiana, ... &c.

Publica delicta sunt occultis grauiora.

bellum, & dicta magiſtrorum aſſerentium dictam [a] paupertatem & vitam dictorum fratrũ [b] non eſſe Euangelicam & Apoſtolicã, ſummi Pontifices damnauerunt, [c] diſtrictius per Apoſtolicas litteras inhibentes, [d] ne quiſquam præmiſſa [e] vel aliquid pręmiſſorum cõtumaciter adſtruere, [f] ſeu quomodolibet præſumeret defenſare: [g] ſtatuentes, quod pręſumẽs contrarium tamquam contumax Eccleſiæ Romanę rebellis [h] ac vt hęreticus [i] haberetur. Ad quod [k] dicimus aſſertionem [l] huiuſmodi falſam eſſe: non enim continetur in ſenteutia ſupradicta, quod contrafaciens vt hęreticus haberetur: quę quidem quo ad hoc continet [m] quæ ſequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, nequiſquã pręmiſſa vel aliquod præmiſſorum pertinaciter [n] aſſerere, vel quomodolibet defenſare pręſumat: quicumque vero hoc [o] præſumpſerit, tanquam contumax & Eccleſiæ Romanæ rebellis ab omnibus fidelibus habeatur: non fuit adiectum, ꝙ ut [p] hæreticus † haberetur, vt patet in ſerie ſententiæ [q] condemnationis prædictæ.

¶ Rurſus [r] aſſeruiſſe dicuntur publice [s] huiuſmodi aſſertore), quod abdicatio [t] iuris in cuiuſcunque [u] rei proprietate & in vſu eius eſt [x] ſancta & meritoria propter Deum, & a Chriſto in ſcipſo ſeruata, [y] Apoſtolis impoſita, & ab ipſis ſub voto aſſumpta: nec propter hoc vſus facti ad ſuſtentationem naturæ in Chriſto, & Apoſtolis conuincitur eſſe non [z] iuſtus, ſed tanto iuſtior atque perfectior & Deo [a] acceptior, & mundo exemplarior, quanto plenius renunciatum fuerit omni iuri per ꝙ poteſt ſic vtens ꝓ vſu huiuſmodi quomólibet contendere, uel in judicio litigare. Quæ q; dem aſſertio continet multa [b] falſa: cum neq; Chriſtum expropriationem [c] prædictam omnis juris in cuiuſcunque rei proprietate, & in eius vſu in ſe ſeruaſſe, nec eã impoſuiſſe Apoſtolis, neq; ſub voto ab ipſis fuiſſe receptã Euãgelica ſeu Apoſtolica doceat [d]

auctoritatib. defendere ſe nitunt. 32. q. 4. c nemo, ubi dr̃ ꝙ tolerabilior eſt culpa ſi lateat, quam ſi culpæ vſurpetur auctoritas, & ibidem hoc notatur.

a Dictam paupertatem] ſcilicet arctiſſimam.

b Fratrum] ſcilicet Minorum.

c Damnauerunt.] non ſine periculo aſſeruntur, falſo tamen dicti ſummi Pontifices hoc damnaſſe: ſi enim uerũ eſſet, pro damnato debet haberi qđ ipſi damnaſſent. 11 di. ca. hoc ueſtræ, & c. ſeq. C de ſum tri. l. 1. cum ſimi.

d Inhibentes.] tali inhibitioni, ſi facta fuiſſet, obtẽperari debuiſſ. 14 diſt. deniq;. 11. q. 3. qui reſiſtit, extra de maio. & obe. ſi qs. ff. de reg iur. l. non uidetur dolo. §. qui iuſſu.

e Præmiſſa.] ſ. dictam paupertatem, & uitam fratrum non eſſe Euangelicam & Apoſtolicam.

f Adſtruere] idest, affirmare ſimile extra de cã poſ. cum Eccleſia. § nos igitur.

g Defenſare.] ſi per dictos ſummos Pontifices ꝑmiſſa fuiſſent damnata, & inhibita, ex tunc ipſa defendentes damnabiliores cęteris forent cenſendi 24. q. ult. qui aliorum.

h Eccleſię Romanæ rebellis.] cuius pęna magna eſt, ut colligit 11. q. 3. qui reſiſtit, extra qui ſi ſint legi. per uenerabilem, & c. pẽ. & dicetur latius inf. e. c. in fine.

i Hęreticus hẽretur.] hic uidere potes qđ dixi in c. cum inter nonnullos.

k Ad ꝙ dicimus.] hic Icipit impugnare cõſtitutionem ꝓ impugnatores aſſertam.

l Aſſertionem hmõi falſam eſse.] vnde ſic allegantes uiderentur falũ criminis ſe reos feciſse, ut dixi ſup. in §. quod autem ſubſequenter, in gl unde falſo.

m Conti net quæ ſequuntur.] ponit tenorem ſnæ, ut per eius recitationem aperiat aſsertionem prædictam fore falſum.

n Pertinaciter] hic poſses recitare quæ dixi in c. cum inter nonnullos, in uerbo, pertinaciter.

o Hoc præſumpſerit.] ſ. prædicta, uel aliquod de præmiſſis pertinaciter aſserere.

p Vt hæreticus haberetur.] patet hic manifeſte, ꝙ nõ omnis cõtumax uel rebellis Eccleſiæ Romanę hæreticus eſt cenſendus. Super hoc autem vide, ꝙ legitur & no. 19. diſt. c. nulli fas, & 35. q. 5. violatores. & per Gar. extra de ele c. generali. lib. 6.

q Sententiæ.] licet autem præmiſſa aſſerens, uel aliquod ꝑmiſſorum ſecundum ſeriem ſnīæ contumax dicatur & rebellis: hoc de illo forte habet intelligi, qui dictam paupertatem, & uitã fratrum in nihilum forte Euangelicam & Apoſtolicam diceret: non autem qui diceret eam in omnibus non eſſe talem: cũ nec in omnibus talis fuerit ut ſup. in §. quod autem ſubſequenter, ver. adhuc licet declaratio.

r Rurſus aſſeruiſſe.] Octaua pars.

ſ Publice.] hic dicere potes quod no. ſup pro xi. §. in ſimili. verbo, publice.

t Abdicatio iuris.] verbum, iuris, ſecundum intentionem iſtorum aſſertorum habet exponi etiam perſonalis vel perſonæ cohærentis.

u Cuiuſcunque rei.] etiã vſu conſumptibilis ſecundum iſtos, cum dicat, cuiuſcunque.

x Eſt ſancta.] pro talibus aſſertoribus facit conſtitutio Nicolai tertij, Exijt, §. porro. Sed illa non ſic debet intelligi, ut patet in decreta. Ad conditorem & inf. dicetur.

y Seruata] hoc de Chriſto & Apoſtolis ex ſenſu proprio, abſq; auctoritate aliqua ſacræ ſcripturæ moti ſunt ad dicendum, ut infra ſequitur.

z Eſſe non iuſtus.] & hoc etiam male dicebat, ut infra patebit.

a Deo acceptior.] prout talibus aſſertoribus uiſum eſt: ſed deſipiunt, vt inf. colligitur.

b Multa falſa] propter quæ in cęteris nihil uel ſaltem minus auctoritatis remanere uidetur. ar. 16. diſt. canones. 3 q. 6 c. pum. de conſec. diſt. 3. non liceat 9. diſt c ſi ad ſcripturas. ff. de ædil. edic. l. cum eiuſdem & de hoc not. C. de tranſa. le. ſi ex falſis, & plenius per Hoſt. extra de fide inſtru. ex litteris, & per inno. de hæret. fraternitatis.

c Expropriationem.] idest, abdicationem.

d Doceat hiſtoria.] unde erubeſcere debent tales loquentes ſup hoc abſq; ſcripturæ auctoritate, in corpore auth. de trea. & ſemiſ. § cõſideremus. coll. 3. vñ ſi

illi

† No tex. ... bñ & gs ... cõ hereti... uide gl. ... 1. de uſu ... hęreticus ... q 3. & ... Turrecre. ... 4. par. 1. c. ... Rom.

Eccleſię Romanæ rebellis non ſemꝑ eſt hæreticus.

Illi in dicendo hoc afferant reperiri in scriptura sacra, non procul erunt à pœna criminis falsi, vt dixi sup. in glo. vnde falso.

l Quàm sit iustus.] hoc autem nullatenus dici necesse potest: omnis enim actus iniusti Deus aspernator est: & ideo Cain munera non respexit, 14. q. 5. cap. scriptum est, alias sequeretur, quod quis male faciendo, vel peruerse viuendo, suam conditionem meliorem faceret, contra iura. ff. de fur. l. inficiando, § is, & melioris esset conditionis stultus quàm peritus, contra. l. Seruius. ff. quod vi aut clam. extra, de præbend. cum qui, libro 6.

historia: sed contrarium euidentius manifestat.[a] Quod autem in prædicta assertione adijcitur, quòd per abdicationem iuris[b] prædicti, videlicet proprietatis, is vsus facti ad sustentationem[c] naturæ in Christo, & Apostolis non conuincitur esse non iustus, sed tanto iustior, & cætera: impossibilitatem[d] includit & errorem[e] dictum huiusmodi euidenter. Impossibile[f] enim est actum humanum extrinsecum esse iustum, si exercens actum ipsum nullum ius habeat illud exercendi: immo non iustus seu iniustus necessario[g] conuincitur talis vsus. Item[h] est absurdum, & erroneum, quòd actus alicuius non habentis ius actum huiusmodi faciendi, sit iustior & Deo[i] acceptior, quam habentis, cum concludat actum[k] iniustum iustiorem, & Deo acceptiorem existere, quàm[l] sit iustus.

¶ Ex[m] præmissis autem inferre nituntur,[n] (vt fertur) quod prędictorum summorum Pontificum diffinitio, quam diffinierunt de paupertate Christi, & Apostolorum, ac fratrum Minorum prædictorum regula, (prout superius expresserunt[o]) per nos non potuit mutari: proculdubio falsa asserunt dicendo prædecessores nostros diffiniuisse talia, vt superius est probatũ.[p] & adhuc sic loquentes dum[q] per talia constitutiones[r] nostras impugnare satagunt, constitutiones illas[s] quibus se adiuuant, ostendunt (si eorum falsæ assertiones veræ[t] existerent) fore inualidas, erroneas, & infirmas. Si enim nobis non licuit contra constitutionem[u] Nicolai quarti prædecessoris nostri, in qua se fundant, præcipue aliquid[x] statuere commune, nec sibi[y] licuit contra[z] statuta Gregorij, Innocentij, & Alexandri prædictorum statuere, aut aliquid declarare, quod tamen ipsum[a] fecisse[b] (secundum eorum assertionem) noscitur[c] euidenter. Cum enim illi[d] declarauerunt, quod ordo Minorum habet vsum earum rerũ, quas licet[e] eis habere, quod[f] ad vsum iuris est referendum necessario, superius est probatum:[g] ipse[h] vero secundum[i] ipsos statuit, quod

a Manifestat.] super hoc vide quod notaui in c. cum inter nonnullos, in gl. scripturæ.
b Iuris prædicti.] scilicet personalis etiã, vel personæ cohærentis.
c Sustentationem.] quam à se nulla professio potest excludere, vt in cap. Exiit, §. porro, ver. ac autem.
d Impossibilitatem includit.] quæ tolerabilis non est in iure. arg. ff de actio. & oblig. nõ solum. in fi. inst. de inuti. stip. circa princ. 4. dist. c. erit autem lex.
e Et errorem.] ex hoc tale dictum damnabile est de iure. ar. C de castren pec. mili. l. errat lib. 12 C de diuersis rescrip. l. falso. de pact. l. si pacto, de iudi. c. I.
f Impossibile etiam est] s. de iure, cuius impossibilitas, & naturæ æquiparari consueuerunt ff de condit. instit. l. conditiones, & l. filius, quæ sententiæ sine appellatione rescinduntur. l. vlt. & ibi no. & arg. extra de iureiuran. c. contingit. lib. 6. 22. q. 4 inter cætera.
g Necessario conuincitur.] qualiter hæc per iura probetur euidenter, vide quod dixi in ca. cum inter nonnullos: in gl. sed vnde.
h Item est absurdũ.] collige per hoc bonum fore modum argumentandi per reductionem absurditatum argum. extra, de except. cum inter. & de præbend. dudum. § nos igitur. lib. 6. ff. soluto matrimo. l. diuortio.
i Et Deo acceptior.] istud enim nullo modo potest esse: omnis enim vsus iure vtendi subsistens iniustus, & iniuriosus est, vt probaui plene in cap. cum inter in glos. sed vnde. quare de tali iniusto vsu nihil Deo acceptum offerri potest. 14. q. cap. 1. & in multis cap. seq. 1. non est putanda extra de deci. ex transmissa. & argum. ff. pro soc. l. cum duobus. § socium vniuersa. alias est in l. si fratres.
k Actum iniustum.] qualis est quicunque sine iure vtendi existens, ut prædixi.

m Ex præmissis.] Nona pars.
n Nituntur.] s. dicti doctores.
o Expresserunt.) vt sup. in par. a & sequentibus duabus colligitur.
p Est probatũ.] sup. in §. quod autem sub sequentes.
q Dum per talia] s. quę dicunt, definita per nostros antecessores, & per nos immutari non potuisse.
r Constitutiones nostras.] s. Ad conditorem, & Cum inter nonnullos.
s Illas.] Honorij tertij, scilicet. Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai tertij vt sup in parte secunda.
t Veræ existerent] s. quod definita per alios nobis nõ licuisset mutare.
u Constitutionem.) s. Exiit, qui seminat.
x Aliquid statuere.] prout illi asserunt.
y Nec sibi.] s. Nicolao
z Contra statuta.] de quib. vidisti sup. in §. quod autem sub sequentes.
a ¶ Ipsum] s. Nicolaum.
b ¶ Fecisse.] scilicet aliqua statuendo, vel declarando contra statuta prædecessorum.
c ¶ Noscitur euidenter] dicto capitulo. Exiit § porro & recitatur supra in § adhuc licet.
d ¶ Illi] scilicet Gregorius, Innocentius, Alexander.
e Licet] deest, licitum est.
f Quod] s. res ad vsum
g Est probatum] sup in § quod autem dicitur.
h Ipse vero] s. Nicolaus.
i Secundum ipsos.] s. detractores.

Impossibili. non est tolerabilis iure.

Impossibilia iuris, & naturæ æquiparantur.

Stultus non dẽt esse melioris cõditionis quam peritus.

a ¶ Vsum facti.] qui de se non est possibilis absque iure, vt in c. ad conditorem, & supra in §. quod autem, dicitur.

b ¶ Statuit.] s. Nicolaus 3. secundum eos.

c ¶ Duntaxat.] hoc uerbum relatum ad præcedentia, inducit sensum, quod sua ordinatio & declaratio, non autem prædecessorum, sit à fratribus obseruanda.

gaudeat potestate successor, quanta gauisus extitit antecessor: nec habeat imperiũ par in parem extra de elec. innotuit & d. c. Exijt. §. cæterum sanctum. ff. ad Trebel. l. ille a quo §. tempestiuum.

f ¶ Pater.] id est, apparet.

nec ordo, nec fratres: ius vtendi habeant, sed tantummodo simplicem vsum [a] facti: & insuper ordinauit, decreuit, & statuit [b] huiusmodi constitutionem, ordinationem, & declarationem suam duntaxat [c] a fratribus ipsis præcise & inuiolabiliter, perpetuis temporibus obseruandam: constat non solum quod contra declarationes prædecessorum prædictorum ordinauerit; [d] sed [e] ipsum illas, [f] quantum ad ea quæ sua declaratio continet, [g] etiam reuocasse. [h] Ipse [i] quoque prædecessor noster in sua declaratione subiunxit, [k] ad sedis Apostolicæ declarationem & ordinationem eorum, & circa ea quæ ipse declarauerat, [l] pertinere, sic dicens: si quid in prædictis [m] ambiguitatis emerserit, hoc ad culmen sedis Apostolicæ deducatur: [n] vt ex auctoritate Apostolica sua [o] in hoc manifestetur intentio, cui solum concessum est in [p] his statuta condere, & condita declarare: [q] cuius tamen contrarium asserunt huiusmodi assertores. [r] Adhuc patet [s] quod [t] asserunt esse falsum: licet enim Innocentius tertius prædictus in generali concilio interdixisset [u] nouas religiones institui: tamen successores ipsius non (obstante interdicto huiusmodi) plures leguntur ordines confirmasse, qui [x] etiam (aliquibus exceptis) fuerunt postea per Gregorium nouum prædecessorem nostrum dissoluti certo modo in Concilio generali. [y] Si igitur post interdictum generalis [z] concilii licuit summis Pontificibus [a] non confirmatos ordines confirmare, & [b] eorum successoribus sic confirmatos in totum dissoluere, [c] non est mirum, si quod declarat circa regulas ordinum, [d] solus [e] summus Pontifex vel ordinat, liceat eius successoribus declarare, seu alias immutare. [f] Patet autem quod neque Honorii confirmatio, neque Gregorii, neque Alexandri, neque Nicolai prædictorum facta fuerit in Concilio generali, cum per nullum ipsorum fuerit generale Concilium celebratum, [g] licet Innocentius iiii. celebrauit concilium generale, tamen in illo [h] nec auctoritate alicuius Concilii facta fuit [i] ipsius declaratio

d ¶ Ordinauerit.] s. quod fratres ius vtendi non habeant, sed solum simplicem usũ facti.

e ¶ Sed ipsum.] s. Nicolaum.

f ¶ Illas.] s. declarationes prædecessorum.

g Continet.] s. super abdicatione proprietatis & iure vtendi, & super simplici usu facti.

h ¶ Reuocasse.] volẽdo suam constitutionem non tantum fore per fratres obseruandam vel reuocasse aliter, scilicet per suam constitutionem nõ aliis præcedentibus cõtrariam, extra de cogna. spirit. c. 1. & de const. licet Romanus lib. 6.

i ¶ Ipse quoque prædecessor.] s. Nicolaus iiii.

k ¶ Subiunxit.] d. c. Exiit qui § vlt.

l ¶ Declarauerat.] d. c. Exiit.

m ¶ In prædictis.] s. per se ordinatis.

n ¶ Deducatur.] simile 24. q. 1. rogamus.

o ¶ Sua.] s. sedis Apostolicæ.

p ¶ In his.] quæ facta Christi & Apostolorum, & per consequens fidei concernunt.

q ¶ Declarare.] ad solam ergo sedem Apostolicam spectat super fide, aliqua disponere, vel etiam declarare, vt hic, & 24. q. 1. c. quotiens, & c. hæc est fides, & d. c. Exiit, §. nos igitur, cle. 5. sicut & cæteræ maiores cãe ad eam referuntur. e. causa & q. cap. rogamus, extra de app. vt debitus, in fi.

t ¶ Quod asserunt.] s. definita per prædecessores mutari vel in dubium reuocari nõ posse per successorẽ.

u ¶ Interdixisset.] extra de reli. do. ne nimia.

x ¶ Qui etiam.] s. ordines per successores confirmati.

y ¶ In concilio generali.] extra de relig. do. c. religionum. lib 6.

z ¶ Generalis concilii.] s. Innocentii iii.

a ¶ Summis Pontificibus.] successorib. Innocẽtii interdicẽtis.

b ¶ Eorum.] s. confirmantium.

c ¶ Dissoluere.] vt d. c. religionum.

d Ordinum.] s. Minorum. & idem si aliorum.

e ¶ Solus.] quasi dicat sine concilio generali, vt probant sequentia & argu. C. de leg. l. vlt. in fi.

f Immutare.] Argumentatur a minori, si enim Papa immutat statuta generalis concilii, de quibus minus videbatur quod posset, ut puta cum plena, & magna maturitate disposita; multo fortius poterit immutare vel declarare statuta per solum prædecessorem sine concilio edita. extra de ele. cum in cunctis, cum ibi not. Vel potest dici quod hic sumatur idẽ argumẽtum alio modo: si enim licuit successorib. confirmatos ordines per antecessores in toto dissoluere, quod est plus: multo fortius licet eis illorum regulam declarare, quod est minus. ff. de reg. iur. l. non debet cui. extra eo. tit. c. cui licet lib 6.

g Celebratum.] & sic quilibet ex eis confirmationem prædictã solus fecit: & sic successori eorum licuit super regula declarationem facere, licet per eos confirmata: cum etiam liceret si per eos fuisset in generali concilio confirmata, vt supra.

r Assertores.] In hoc enim quod dicunt, statuta prædecessorum per successores mutari non posse, vel in dubium reuocari, rubore confundi deberent: cum Nicolaus iiii in cuius constitutione principaliter se fundant, contrarium asserat: vnde ex suis met codicib. conuincuntur, arg. 37. dist. c. si quid vero. potissime cũ tãta

Statuta prædecessorum per successores mutari põt.

h In illo.] scilicet generali concilio.

i Facta fuit.] subaudi, sed per eum solum.

a Supra-

a ¶Supradicta] de qua fit mentio ſup.in parte 2.
b ¶ Declarauit] falſo igitur ſua confirmatio ſuper hoc allegatur, ut alias ſup.dixi.
c ¶Generali concilio] Lugduni celebrato.
d ¶Approbatos] extra de exceſ.præla.c. nimis inique. & c. nimis praua.

tia? Videas quod dixi in c.cum inter nonnullos.in gl. ſed unde ſequitur.
t ¶Hoc enim].ſ. ꝙ Chriſtus & Apoſtoli in his quæ habuerunt, ſimplicem vſum facti habuerunt.
v ¶Contrarium reperiri] ſed ubi? Vide ꝙ dixi in c. cum inter nonnullos. in gl. ſcripturæ ſacræ.

ſupradicta. [a] Nicolaus autem quartus nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit. [b] Gregorius autem nonus prædictus nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: ſed in generali [c] concilio, ubi caſſati fuerunt nonnulli Mendicantium ordines, dictorum fratrum Minorum & Prædicatorum ordines non caſſauit, ſed aſſeruit approbatos, [d] ſic dicens: [e] ad eos, quod euidens ex eis utilitas Eccleſię uniuerſali proueniens perhibet approbatos, pręſentem non patimur conſtitutionem extendi.

¶Præterea [f] dicant nobis vbi [g] legunt aſſertiones [h] huiuſmodi, quod ad [i] fidem, vel [k] mores pertineat, Chriſtum, & Apoſtolos non habuiſſe in his quę habuerunt, niſi ſimplicem vſum [l] facti? profecto directe hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc [m] articulus non [n] ſit aliquis, nec ſub [o] quo ualeat comprehendi, ut patet in [p] ſymbolis, in quibus articuli fidei continentur: nec etiam reducte ne † quaſi [q] hoc ſacra ſcriptura contineat, quo negato tota ſcriptura facta redditur dubia [r]: & per conſequens, [s] articuli fidei, qui habent per ſcripturam ſacram probari, redduntur dubii & incerti: hoc [t] enim in ſcriptura ſacra non poterit, ſed contrarium [u] reperiri. De fratribus autem Minoribus prædictis [x] conſtat, [y] quòd de ipſorum paupertate, & ſimplici vſu [z] facti, ſeu de dominio eorum, quę [a] ipſis offeruntur, quòd ſummus Pontifex illud ſibi & Romanæ Eccleſiæ reſeruauerit [b] uel potuerit reſeruare, nec quòd illud reſeruatum [c] ſucceſsori abiicere [d] non liceat, ſi hoc expedire [e] uiderit, ſeu quòd procuratores conſtitutos auctoritate ſummi Pontificis [f] pro negotiis ordinis prædicti ſucceſsor reuocare non ualeat, in [g] prædictis ſymbolis, Euangelio, [h] neque actibus Apoſtolorum & Epiſtolis mentio aliqua non [i] habetur. Vnde non

† al. nec.

e ¶ Sic dicens] extra de reli do. ca. religionum diuerſitatem §. ſane, lib.6.
f ¶ Præterea] decima pars.
g ¶Vbi legunt.] Si.n. non legunt: quia nec legere poſſunt, ut ſequitur, oportet eos ſequi quod Eccleſia Romana cuſtodit, ne dum peregrinis ſermonibus ſtudent, caput inſtitutionis uideantur amittere, 11. diſt. cap. quis ne ſciat.
h ¶Aſſertiones huiuſmodi].ſ. definitę per clauem ſcientię in fide & morib. per Romanos Pontifices, nō poſſe per ſucceſſores reuocari, ut ſupra in parte 2.
i ¶Ad fidem] i. fidei articulos.
k ¶ Vel omnes].ſ. reformandos, uel reformatos conſeruandos.
l ¶Vſum facti] abſq; omni iure utendi, ſecundum eos.
m ¶ Cum de hoc].ſ. ſimplici vſu facti.
n ¶Articulus non ſit aliquis].ſ. principalis.
o ¶ Sub quo].ſ. articulo.
p ¶ In ſymbolis] ſymbolis 3 dicit in plurali: quia unum primo fuit factum per Apoſtolos, Credo i Deū, Aliud fuit factum in Nicęna ſynodo, Credo in unum Deum. Aliud per Athanaſium, Quicūque vult. Et quare dr̄ ſymbolum, uide quod not. 15. diſtinct. capitu. canones.

Vide oīno B. Th. par. 1 q. 36. art 2. ad 2. & B. Antonium par. 4. ti. 8. c. 4. § 4.

q ¶Quaſi hoc] ſ. quod Chriſtus & Apoſtoli in his quæ habuerunt, non habuerunt niſi ſimplicem vſum facti.
r ¶Dubia] p negationem, ut hic, & ar. ff. de col. bo le. 1. §. ſed cum proſint, quib. ad liberta. proclamare non licet. l. 2. per illam n. res dubia fieri dicitur, ut dictis iurib. & C. de acq. poſ. l. nemo. de fi. inſt. l. plures, & hoc verbum de negatione tali, quæ de ſe poteſt eſſe probabilis, per improbabilem n. negationem, puta quæ fieret contra aduerſarium ſuam tantum intentionem ſuam de iure communi, non diceretur eſſici res dubia. ſic not. Ion. extra de uerb. ſig. ex parte.
s ¶ Per conſequens] ſed uñ prouenit illa conſequen-

Negatio facit rem dubiam.

x ¶Prædictis] ſup. in hac decr.
y ¶Conſtat] hic ſume literam, quæ eſt inf. & conſtrue, mentio aliqua non hētur in prædictis ſymbolis, Euāgelio, actib. Apoſtolorum, & Epiſtolis de ipſorū paupertate, &c.
z ¶ vſu facti.] quem ſolū abſque omni iure utendi pdicti aſſerunt ſe habere.
a ¶Quę ipſis offerūtur] per talem oblationem acquireretur ipſis fratrib. dñiū eorum, quæ offeruntur, ſi ipſi ꝓprietatis forent capaces, ut dixi in c. cum inter nonnullos, in gl. ſcripturæ ſacræ.
b ¶ Reſeruauerit.] d. ca. exiit §. ad hæc cum fratres.
c ¶Reſeruatum.] ſ. Romanæ Eccleſię ex diſpoſitione dicti. c. per miniſterium ipſorū fratrum, ſicut p miniſterium filii patri acquiritur, p ſeruum dño, p monachum monaſterio, vt dicto § ad hæc.
d ¶Abiicere] i. abdicare ſeu repellere.
e ¶Expedire uiderit] ex cā, & ꝗ illa eſſe poſſit, colligitur ex decre. Ad conditorem. § quamquā, & § rurſus nedum.
f ¶ Summi Pontificis] vt contingit de Martino Papa 4. dicto § rurſus
g ¶In prędictis ſymbolis) Credo in Deū Credo in unū Deū, & Quicunque] vult, vt ſupra proxim. dixi.
h Euangelio] i. aliquo.
i ¶ Non habetur] relinquitur ergo diſpoſitioni iuris. arg. in li. feu. de feu. cogni. c. 1. in fi. §. quib. ex cau. ma. 4. nec non. §. quod eis, ius autem eſt ut ſucceſſor ſtatuta per pręceſſorem, maxime ex cauſa ualeat reuocare vt ſup. circa prin. decr. in gl. ſed quia fronte, potiſſime cum prædeceſſori non licuerit in talib. ſucceſſorib. legem aliquam imponere pari poſt eum uel potius eadem poteſtate iunctoris. extra de ele. innotuit, & d. c. Exiit §. cæterum, cum & ſcriptum ſit ſententiam Romanæ ſedis poſſe in melius commutari. 35 q. 9. c. ſententiam, & c. graue. extra de re iud. olim in corpore auth. de nup. §. 1. 2. coll. 4.

Monachus monaſterio acquirit.

Snīæ Papæ I melius mutari poteſt.

possuut ex prædictis [a] cõcludere nisi falso, quin contra ordinata per summos Pontifices circa talia [b] valeat sucessor aliud ordinare [c]: quod [d] Nicolaus præfatus expresse in sua declaratione inseruit [e], vt superius plenius continetur [f].

¶ Nos itaque [g] ne fabricatores mendaciorum [h] huiusmodi, ac etiam assertores [i] de tam pestifera [k] erronea [l] & damnata [m] doctrina, confutatione [n] ac confusione vtique omni digna gloriari [o] valeant, & alios trahere in errorem, [p] cum ausu arreptando ac petulantia [q] improba ausi [r] defendere publice fuerint damnatam per constitionem prædictam [s] hęresim, ac etiã probare, videlicet [t] quod Christus, & eius Apostoli in ijs quę habuisse leguntur, tantũ habuerint absque iure aliquo simplicem vsum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur [u] vsum Christi fuisse non iustum, quod profecto blasphemiam continet, & catholicæ fidei inimicum [x], cum hoc de pertinaci [y] animositate acerronea [z] non sit dubium processisse, omnes & singulos, qui uerbo ac scripto per se uel alium seu alios talia [a] publicè psumpserunt, ipsos quoque, qui eos docuerũt [b] in talibus, & ut præmissa facerent, in damnatam [c] incidisse hęresim, ac ut hereticos [d] euitandos [e] fore de fratrum [f] nostorum consilio declaramus. [g] Si quis autem damnata per constitutionem, Cum inter, prędictam, hæreses, vel ipsarum alteram deinceps [i] scienter [k] verbo [l] vel scripto defendere, vel approbare præsumpserit, de fratrum eorundem consilio decer-

Gloriari in peccato est detestabile.

a ¶ Ex prædictis ꝙ colliguntur ex §. ad impugnandas.
b ¶ Circa talia] i. regulam fratrum Minorum concernentia.
c ¶ Aliud ordinare] cum & posset eorum Minorum ordinem tollere, ut dixi in c. quorundam, in gl. ꝑprie.
d ¶ Quod.] s. ut successor contra statuta possit ordinare.
e Inseruit.] dicto ca. Exiit. § ult.
f Continetur] sup. in §. ex præmissis. ver. ipse quoque.
g Nos itaque.] Vndecima pars.
h Mendaciorum] huiusmodi quæ recitantẽ sup. in parte a.
i Assertores,] & per ꝯñs suæ animæ occisores, testãte sacra scriptura, homo qui mentitur, occidit animam.
K Pestifera.] i. pestem inducenti.
l Erronea.] & sic per consequens, uitanda, ut dist. ca. nolite errare. C. de castren. pecu. militum. l. errat. libr. 12.
m Damnata doctrina] vt puta quem in errorem potestatis clauium impellens, & sic per consequens abominanda, ar. C. de hære. l. damnato, extra de sum tri. damnamus.
n Confutatione] i. refutatione seu abominatione.
o Gloriari ualeant.] in hoc enim est detestabile, iuxta uerbum psalmographi. Quid gloriaris in malitia, &c. & iuxta uerbum prophetæ Hieremiæ, Nõ glorietur diues, &c Hier. 2. nam & hoc graue crimen maxime in psonis ecclesiasticis reputatur, extra de exces. præla. qutm sit graue cum per hoc suum delictum publicent, & per hoc grauius peccẽt ff. vi bo. rapt l. 2. § si re deposita, & alias sup. dixi in gl. ex hoc magis.
p In errorem.] istud multum vitandum est, 28. q. 1. sæpe malorum, & de hoc dixi in c. dierum, circa principium.
q Petulantia.] i. temeritate uel pertinacia, simile uerbum. ff. de re mil. l. omne delictum. § qui manus. C. si quis imperatori maledixerit, l. vni.
r ¶ Ausi defendere.] per hoc deteriores cæteri forent censendi. 24 q. vlt qui aliorum, 11. q. 3. qui consentit, no. extra de offi. dele c. 1.
s Prædictam] s. cum inter nonnullos.
t ¶ Videlicet] specificat hæresim damnatam.
u Sequeretur.] Vñ autem proueniat hæc consequentia, uide quod no. in c. cum inter nonnullos. in gl. sed vnde.
x Inimicum] hic dicas ut dixi in d. c. cum inter. super verbo simili, inimicum.
y Pertinaci,] potes super hoc videre quæ no. dicto. c. cum inter. in uerbo, pertinaciter.
z Erronea.] i. in fide.
a ¶ Talia publice præsumpserunt.] supple asserere, ꝗ non habes in textu.
b ¶ Docuerunt] docentes ergo & facientes pœna eadẽ puniuntur, culpa. n. similis est prohibita discere & docere. C. de mathema. l. culpa.
c In damnatam.] s. ꝑ dictam decretalem, cum inter.
d Vt hæreticos,] vt pro tamquã expoue.
e Euitandos] igitur vitandi sunt hæretici: vt nec i domo vel terra foueãtur, nec negotiatio cũ eis exerceatur. ext. de hæ. c. sicut & eis dicendũ est, nõ nouimus uos 93. dist. diaconi.
f De fratrũ.] sup. ista clausula dic ut dixi in c. Execrabilis. §. nos. in gl. collige hic, & sequenti.
g Declaramus.] non inducitur ergo hic iuris noui editio, sed antiq. declaratio, & sup. hoc uide ꝙ dixi in c. cum inter, in uerbo, declaramus. & in glo. vit. eiusdem capituli.
h Hæreses.] s. Christum, eiusque Apostolos non habuisse aliqua in spãli, uel in cõmuni, & quod in iis, quæ habuisse leguntur, ius non habuerunt.
i Deinceps.] uideas hoc quod dixi in cap. cum inter not. in uerbo finali, deinceps, vñ ꝑ hoc verbum uideretur ꝙ ante hanc decret. præmissa defendere vel approuare non esset hæreticum, dicas tamen contrarium ex quo fuit publicata decr. cum inter: cum extunc alia tanquam hæretica, ibidem sint damnata, ut ibi dixi, & hoc verbum, deinceps, habet effectum suum quoad uitationem de talibus tamquam de uere hęreticis faciendam.
K Scienter.] i. certa scientia vel propositus, secus autem cauta dispositionis ad maiorem veritatis indagi nem, arg. c. quia nonnunquam. § nos. uel secus si non ex certa scientia, sed forte mente alienata talia fierent, tunc. n. non imputaretur facienti, cum satis ipsa mentis alienatione puniatur, ar. ff. de of. præs. l. diuus ad le. Cor. de sica. l. in factum, cum multis similibus, vel secus si talia defenderentur vel approbarentur ignoranter forte per talem qui aliqua in scriptis redacta ignoraret esse talia, arg. ff. de l. 2. l. Titia. § Lucia C plus ualere quod agitur, l. vlt de donat. l. nec ignorans
l Verbo uel scripto] Aequiparantur ergo ista duo, verbo aliquid proferre uel scripto, ut alias 65 dist. c. 2. extra de ele. ubi maius §. nulli. li. 6. Vnde facit argumẽ. sicut est excommunicatus participãs scienter excõmu-

nimus, ut tamquam hæreticus ob omnibus euidenter habeatur. Adhuc quod cõſtitutionem noſtram, Ad conditorem canonum, ſupradictam inſano[a] auſu impugnare niſi[b] ſunt (ſicut fertur) diſtrictius de eorundem fratrum conſilio inhibemus,[c] ne quiſquam contra diffinita, ordinata, ſeu facta per[d] ipſam uerbo uel ſcripto ſcienter[e] approbet aliquid,[f] uel defendat. Si quis uero contra præſumpſerit tamquam contumax[g] & rebellis[h] Romanæ Eccleſiæ ab omnibus habeatur. Nulli[i] ergo, &c. Data Auinion. quarto idus Nouembris Pontificatus noſtri, anno nono.

excõicatus ... ſcribens ... excõicatum,

municato cum eo loquendo, ſic ſibi litteram mittendo. ita ſentit Gar. arg. extra de ſent. excom. c. conſtitutionem. li. 6.

a ¶ Inſano]. i. non ſano, ſed potius veſano.

b ¶ Niſi ſunt] id eſt conati ſunt.

c ¶ Inhibemus] ut alias ſæpe dixi poſt talem inhibitioné contra faciens peccaret mortaliter 4. diſt. denique, & pœna dignum ſe redderet. extra de conſtit. c. cognoſcentes, cum ſimi lib.

d ¶ Per ipſam]. ſ. conſtitutionem Ad conditorem.

e ¶ Scienter approbet] hic repete quę ſupra dixi proxime in glo. 1. ex certa ſcientia.

f ¶ Aliquid] ex hoc videtur, quod in uno defendens uel approbans contra dictam conſtitutionem, pœnam contumacis & rebellis pati debeat.

Contumax qualiter puniãtur.

g Contumax] in contemnendo ſtatuta Eccleſiæ, ut pote, vel inobedientiæ notam, & tranſgreſſionis incurrens infamem ſe reddit. extra de elect. dudum 2. circa prin. de maio. & obed. illud 6 q. 1. infames, & peccatũ mortale committit, cum ex hoc poſſit excõmunicari. ext. de maio. & obe. ſi quis, 11 q. 3 ſi autem nobis. &c. ſeq. & deponi etiam meretur ex tranſgreſſione ſtatuti præceptum vel prohibitionem continentis 4. diſtinct. denique, & arg ff. de re milit. l. 3 § in bello.

h ¶ Rebellis] ex tali rebellione inobtemperans non credens papam ſic conſtituere potuiſſe, ut ſtatuit, hæreticus iudicaretur 19. d. nulli fas. & ibi no. & p Gar. extra de elect. c. generali. lib. 6. Sanctiones enim ſedis Apoſtolicæ accipiendæ ſunt tamquam ipſius diuina uoce Petri firmatæ. 19. d c. ſit omnis. licet in corpore canonum nõ ſint redactæ. ea. diſt. ſi Romanorum. nam poteſtates ſęculi ſuas conſtitutiones eccleſiaſticis debent ſubiicere, non pręferre. 10. diſt. ca. certum. 67. di. c. ſi Imperator. cum lex Chriſti ſacerdotali quoſcumque ſubiecerit poteſtati. 10. di. c. ſuſcipitis quare cum per rebellionem menſura cæleſtis diſpenſationis exceditur, iri dicitur in contumeliam diſponentis, dicto ca. certum eſt. in fi.

i Nulli ergo] ſub hac clauſula, dic ut plene dixi in c. Execrabilis.

[Zenzelinus ſe ſubmittit Eccleſiæ Romanæ.

¶ In notatis per me ſuper materia huius cõſtitutionis & aliarum ſibi ſimilium, & in omnibus aliis, vbicunque me dictis vel ſcriptis, ſubmitto me correctioni ſanctę Romanę Eccleſiæ], ſi qualitercunque me erraſſe contigerit in eiſdem.

Finis Extrauagantium Ioannis xxij. vna cum eleganti apparatu Domini Zenzelini de Caſſanis, utriuſque iuris profeſſoris.

APPOSTILAE AD EXTRAVAGANTES IOANNIS XXII.

Diuini ac humani Iurisconsulti & sacri Palatij causarum Auditoris domini Ioannis Francisci de Pauinis appostillæ ad suprascriptas Extrauagantes, quas idem dominus cum glossis Gulielmi de monte Lauduno in suo tractatu, quem De uisitatione intitulauit, inseruit; hic uero eius industria cum glossis Zenzelini fuere descriptæ.

Adonus.] Electi sede uacante, vbicunque morem traxerint, sibi non præiudicant.

Secunda.

¶Suscepti] Diuisio fructuum inter habentes annalia, & beneficiatos, hanc allegat Io. And in Merc. nemo potest, ad fi. de reg. iur li. 6. eandem allegat. glo. in cle. cum ei quem in uer. nota etiã. de concel præben adde consilium Calder. in tit de sen. excom quod incipit, collector papalis. Item consilium eiusdem 11. in tit. de priuil. quod incipit, habet ordo sanctæ Claræ. adde decisionem in antiquis, quę incipit. Vrbanus, hanc etiam decretalem allegat gl. in cle. 2. de deci. & decisio Rotę in antiquis, 87 quæ incipit, item nota, ꝙ ubi alicui fit gratia, &c. & gl in c. præsenti. de offi. ord. lib. 6. in fin super uer superesse, & ibi Io. And in nouella, & idem in addi. ad Spec. in tit de locato, § nunc tractemus & per hanc decret Rota & curia Romana hodie interpretatur, & tenet, ꝙ gratia expectatiua ad summã 10 duca extendat se ad beneficium ueri ualoris centum ducatorum, ubi beneficium non est taxatum, & in gratia dicitur, secundum taxationem decimæ, alias attenditur uerus ualor, iuxta ea quæ habentur per Ioan. And. in addi. Spec. in rubr de conces præben. 3. col. & per Petrum de Anch. in cle... de concel. præbẽ in pen. charta, & Oldra. in consi. 232. & decisio in antiquis, quæ incipit, item nota ꝙ vbi alicui fit gratia. Et uendicat locum ista decretalis in præstimoniis & præstimonialibus portionibus: quia sunt beneficia ecclesiastica & perpetua, ut concludit Oldr in consi 93 quod incipit, in ecclesia Calaguritana, & ibi pulchre declarat istam constitutionem, & de his præstimoniis faciat mẽtionem tex in c. si de concel. præb. li. 6. confert ad materiam huius textus consi. Pet. de Anch. 328. quod incipit, circa istam perceptionem, & cõsilium 108. quod incipit, contra fratres, item consilium Ludo. 498. An autem per istam constitutionem reuocetur statutum ecclesiæ disponens, ꝙ nouus canonicus nihil percipiat vsque ad quadriennium, uide Oldr. in consi. 171. quod incipit, supposita consuetudine iurata. & an legatus possit mutare taxam procurationis factæ cum clerico prouinciæ, & sic obseruare Cald. ꝙ sic in consi 6. in tit. de off leg. & uidenda est decisio in antiquis 66. quę incipit, item nota, ꝙ ubi beneficium est semel taxatum, alias est sub fide præb cum, seq

In textu ibi [Sciuerint] scire autem dicuntur ex quo ipsorum uacatio in loco uel ecclesia publice nota est arg in cle. cum ei quem in fi de conces præben & ibi, [subhastatione] idest, præconizatione, quæ fit publice in loco publico, de qua not. Spec in ti. de emp. & uend § nunc dicendum, uer. his quoque, & no. in l. licitatio, ff de publ. & in l. 1. C. de fid. instru & iure hastę fisca lib. 10.

In §. [Si uero] ibi, [Absoluatur,] quia iste textus dat formam absoluendi, ut. s prius præcedat satisfactio, si non sequetur forma tradita, non ualebit absolutio per no. in c prouida. de elec. li. 6. Nam non tribuit hic ordinatio simpliciter potestatem absoluendi, sed sub certo modo & forma. Clausula sequens, quæ tollit iura disponentia in contrarium præmiss. per quod non obstat c. uenerabilibus, in contrarium allegatum 20 vt dicit hic Zenzelinus, hæc clausula ad omnia supradicta extenditur. Io Fran.

Tertia.

¶Ecclesiæ Romanæ.] Contra officiales dominium assumentes in patrimonio Ecclesiæ Romanæ.

Quarta.

¶Execrabilis.] Hæc constitutio practicabilis est, & addit ad decre. de multa, de præb. in antiquis.

Quinta.

¶Sedes Apostolica] Diuisio diœcesum potestatẽ non 30 tollit executoribus & iudicibus Hanc constitutionẽ allegat decisio in antiquis. 10. dẽ .mo sub tit. de priuil. leg quæ incipit, Supposito, &c. reperitur et in aliis decisionib antiquis sub tit de sepul. & uide Cald cons. 3. sub. tit. de priu. quod incipit, Concilium est priuilegium, adde decisionem in antiquis, quæ incipit Supposito de Antonianis. Et ad materiam huius de ca uide no per Arch. 13 q. 1. in prin uide in c significauit, &c. Rodulphus, de relet. & debet in ordine scripturę præcedere constitutionem, Execrabilis, ut patet ex earum datis. Ad præsentis extrauagantis declarationem 40 idem pontifex fecit unam aliam extrauagantem declaratoriam, quam reperies hic glossatam per Zenzelinum, quę incipit. Ad Apostolatus nostri, per quam declarat suæ intentionis non fuisse, ꝙ per diuisionem epatuum & ecclesiarum, a quib. diuisiones erant factę capitulis, archidiaconis vel aliis personis vellet aliqua tenus derogare, nisi quatenus per diuisionem huiusmodi litteris Apostolicis contineretur expresse, unde uniuersis prælatis, & aliis quibuscunque personis ecclesiasticis & ecclesiarum declarum, & in cathedrales 50 erectarum, mandauit ne capitula, archidiaconus, & alios personatus, uel dignitates, officia seu beneficia in prædictis, primatiis ecclesiæ obtinentes quominus uisitationes exerceant, procurationes recipiant, ac alia bona & iura archidiaconalia obtineant in prædictis decisis diœcesib. sicut ante diuisionem huiõi obtinebãt, nisi quantum in diuisione huiusmodi litteris Apostolicis caueatur expresse, impediant quomodo, quousque per sedem Apostolicam aliud fuerit ordinatum; alias comminatur contrafacientibus animaduersio-60 nem condignam, &c. Et hæc sumpta est textu in auth. de adm. offi. in sacris appel. circa fi. col & in §. illud tamen sancimus coll. 3 pro diuersis administrationibus ab antiquo seruatis administrabunt officiales primæui sicut prius. Adde ad materiam quod si episcopus Tholosanus deputatur conseruator alicuius postea erecta ecclesia Tholosana in metropolitanam poterit exercere iurisdictionem conseruatoriæ. secundum Old. in cons 222. ꝙ incipit, bonæ memoriæ. Et si erigatur prioratus in eccles. ã cathedralem, an tollantur priuilegia, quę ante erectionẽ habebat prioratus: uiue

vide eundem Old. in conf. 214. quod incipit, domino episcopo. Adde eundem in consilio quod incipit, similiter bonæ memoriæ. Adde deci. in antiq. 293 q incipit, superposito quod ex priuilegio Antonianorum, in quo allegatur ista constitutio in glo. in uerbo, ordinationem: ibi [Dic contra] imo consilium tenet Ioan. de Ligano, & Io. Fran. & Io. de Imo & alii plures in c cum in illis, hic allegato, vbi uide Domi. licet alias Calixtus in publico concilio declarauit glossam istã, nos autem transimus cum opinione contraria tam quam communi. Io. Fran.

Sexta.

¶Ad Apostolatus.] In beneficiis diuisis habet quis ea iura, quæ habebat in integris.

Septima.

¶Si fratrum] Imperio uacante nullus nomen uicarii imperatoris retineat, assumat, uel resumat.

Octaua.

¶Antiquæ] Notabilis ualde est ista, inhibens ne coniugati assumant ordines sacros quorum susceptione non possunt matrimonium etiam nondum consumatum dissoluere. Hanc allegat Io And. in ca 1. de uoto, li. 6. in gl. super uerbo, sacri ordinis.

Nona.

¶Sancta Romana atque uniuersalis.) Contra Fraticellos. Adde extrauagantem eiusdem, quæ incipit, Gloriosam Ecclesiam, in qua singulariter confundit omnes errores istorum Fratricellorum.

Decima.

¶Copiosus.] Contra portantes infidelibus arma uetita, & aliis prohibita.

Vndecima.

¶Quia in futurorum.] Hæc extrauagans loquitur de duellis, & torneamentis; hanc allegat Hēricus Boic. in c. canonum statuta ad fin. propter glo. Zenze. super ver. torneamenta. Ande Io. And in addi. Spec. in tit. de rescri puta, § item ratione. ver. item quod obtentum est ab imperatore nondum coronato, & in ca. 1. de clerici. peregrinis.

Duodecima.

¶Prodiens quasi ex adipe.] Contra cudentes falsum monetam. Adde extrauagantem eiusdem, quę incipit spondent, quas non habent contra alchimistas & consi. Oldr. quod incipit, & consilium Bal. in ubi feu. in tit. quæ sint regaliæ. Adde deci. in antiquis, quæ incipit, casus talis est.

Decimatertia.

¶Ad nostri Apostolatus.] Circa bannitos Campaniæ Maritimæ.

Decimaquarta.

¶Dierum crescente.] Contra homines Marchiæ, qui suos rectores & officiales occidebant. hanc allegant Henricus Boic. in ca canonum statuta, de consti propter gl Zenzelini. in uer. mundanis.

¶Decimaquinta

¶Cum ad sacrosanctæ] Super taxis hanc extrauagantē allegat Io. And. in c. statutum. §. notarium, de rescri li. 6 in nouel. & in addi Spec in fi. proæmii ad intellectū alporismi Adde extrauagantem Martini. quæ incipit in Apostolicæ dignitatis specula in qua ponuntur omnes taxæ officialium curię Romanæ Similiter uide extrauagantem Benedicti xii. quæ incipit, ratio iuris exigit § cæterum, in qua taxam facit eorum, quæ possunt recipere notarii Rotę, & Cardinalium, & auditorum cameræ, & Merastalli † Romanæ curiæ, & aliorū quorumcumque audientium causas in Romana curia auctoritate Apostolica. Adde extrauagantem Benedicti 12. quæ incipit, decēs & necessarium, in §. in salariis. Datum Auinioni 6. Calen. Nouemb. Pontificatus sui, anno 6. in qua taxauit salaria aduocatum, & procuratorum Romanæ curiæ, quæ omnia confirmauit Greg. 9. in sua extrauaganti. quæ incipit, in Apostolicæ quãuis a felicis, & Martinus 5. in dicta extrauaganti, quæ incipit, in Apostolicæ, in alia, quæ incipit, Romani pontificis prouidentia.

† Merastalli: alias marescalli.

Decimasexta.

¶Quorundam] An fratres Minores indumenta uilia culta & stricta pro arbitrio ferre possint.

Decimaseptima.

¶Quia nonnunquam] Suspenditur excommunicatio quam incurrebant glossantes decretalem, Exiit qui seminat. de uer. sig li. 6.

Decimaoctaua.

¶Ad conditorem] Refutat papa dominium rerum fratribus Minoribus obuenientium.

Decimanona.

¶Cum inter nonnullos] Contra errorem Bohemorū, qui dicebant Christum & eius discipulos nihil habuisse proprium, &c.

Vigesima.

¶Qui quorundam mentes] Contra detractores extrauagantium, Ad conditorem, & Cum inter nonnullos, hanc constitutionem allegat Io And. in c 1. de summa tri. super uersi. claue, ad declarationem potestatis clauium, & Bald. in authen. ingressi. C. de sacrosanct ecclesiis in 6 collu & idem Ioan. And. in cap. cum satis, de offic. archid. ad declarandum quid importet cura animarum.

Finis Appostillarum Domini Francisci de Pauinis, in quibus breuiusculo sermone effectum cuiuslibet Extrauagantis habet secundum ordinem quo situatæ sunt, aliaque multa notatu dignissima, quæ se cunctis luculenter offerunt.

Hieronymi Clarij Brixiani iuris utriusq; doctoris Protonotarij, & Comitis Apostolici in Extrauagantes Decretales breue Præludium.

CVm omnes Magistratus, presertim Ecclesiastici decidendas causas & cæteri Iurisperiti, quibus interpretandi consulendique tribuitur facultas respon sa sua, iuxta cōstitutiones Romanorum Pontificum, non solum quæ in corpore iuris clausæ reperiuntur, verumetiā secundum Extrauagantium dispositionem sint prolaturi, si modo ipsis Extrauagantibus adsint, quæ epistola Innocentij tertii ad Helien. episcopum deposcit: ipsarum lectionem non negligendam censeo: Quippe sententia lata contra extrauagantem publicatam, & indubitatam, est ipso iure nulla: ante publicationem vero secus, vt no. in prooemio Clemētinarum in verbo, decætero, & in Clementi. nolentes, de hæreticis. Sed si est publicata & indubitata, est ipso iure nulla, tamquam lata contra legem scriptam, no. Bal. in l. 2. C. quando prouocare non est necesse. & Butrig. in c. 1. & in cap. cum inter, de re iud. & probatur in l. 5. §. item cum contra sacras. ff. quæ sent. sine appell. rescindan. Exemplum in Extrauaganti, Execrabilis, secundum Abbatem in ca. Pastoralis. de fide instr. Item de extrauaganti, Ad regimen. quā allegat decisio in nouis 349 incipit, Item si mandatur. Secus autem si de ea dubitatur, per c. pastoralis, de fide instru. & l. cum prolatis. ff. de re iud. secundum vnā lecturam. Ideo super ea papa est consulēdus, & si reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata, per auth. ad hæc. C. de fide instr. & l. Celsus. ff. de probat. secundum vnam lecturam. Facit cap. Ad audientiam, de præscrip. & idem presumitur quando reperitur inter Extrauag. 20. q. 6. cap. quoniam progenitorum, maxime si reperitur glossata per doctorem famosum, sicut Zenzelinum, Laurentium, Ioannem Monachum, Gulielmum de Monte Lauduno, & alios: & per no. in d. c. pastoralis, probatur l. 1. in fine. C. de nouo C. componēdo, & quod no. in l. 3. C. de legibus, vel si fuit diu obseruata, vt no. Bar. in l. fi. super Extrauag. qui sint rebelles, de quibus plenius per Bar. in l. cum prolatis, prælleg. & But. Abb. & Modernos in dicto cap. pastoralis, vbi secundam Boat. potest de ea dubitari ad instar eius, quod notatur in c. nemo. de elect. in 6. de quibus etiam per Ludou. in consi. 250. q incipit. In Christi nomine, In proposito casu. Vbi etiam subdit, quod si fuisset temporalis, per declarationem successoris efficitur perpetua: quia declaratio Pape etiam ad petitionē singularis personæ facta ad legem vel ad ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem constituit ad omnes per l. fina. C. de legibus, & notatur in cap. in causis, de re iudic. Item est necesse, quod constet de datis, secundum Bar. in dicta data, qui sint rebelles. Præmissa intelligo de extrauagantibus emanatis post compilationem libri Sexti, secundum Ioan. And. in procem. libri Sexti, ad finē, & cap. fin. de hære. eodem libro. Et si contradicant iuri scripto, dic ut plene per Ioan. Andr. Ioan. de Lignano, & Dominicum in c. 1. In prin. de constitut. li. 6. & per Archidiaconum post Hug. 19. dist. cap. si Romanorū, & in summa. Adde Bal. in lege, leges sacratissimæ. C. de legibus, & notatur in cap. si in laicis. 30. distinct. Nec est de substantia, ut redigatur in scriptis, de quo plene per Ioan. And. in regula, nemo potest, de reg. iur. in Mercurialibus, lib. 6. & in decisionibus Rom. 238. per glo. in l. prima. C. de legib. probatur in cap. de renuntiationibus, lib. 6. per Abbatem in eap. 1. de postulat. prælato. qui dicit, quod de hoc videtur communis opinio. Debent autem Extrauagantes, quando de eis dubitatur, per allegantem in forma authē. produci sub plumbo, si extra curiam sunt producendæ, vel sub signeto Vicecancellarii, si in curia sunt producendæ. Et hoc de illis qui sunt descriptæ in libro Cancellarie. Illæ autem quæ sunt descriptæ in Camera Apostolica, sumētur cum signeto Camerarii in curia, uel sub plumbo extra curiam. Et ita seruatur in curia Roma. De his autem plenius tractat supremus doctor Dominus Franciscus de Pauinis in prin. Extrau. Ioan. xxij.

Sententia cō tra extrauagantē lata, an ualeat.

Extrauagās qñ dicitur indubitata.

Scriptura n est de substātia extra[uagantis]

Extrau. qualiter sunt producendæ.

EXTRA-

EXTRAVAGANTES DECRETALES QVIA A Diuersis Romanis Pontificib. post Sextum, emanauerunt, Quarum aliquæ Glossis Ioannis Monachi Picardi Cardinalis, & aliquæ Commentariis Gulielmi de Monte Lauduno, & Ioannis Francisci de Pauinis illustrantur.

LIBER PRIMVS.

De consuetudine.

Ioannes xxij.

¶ *Consuetudo impediens, ne legati sedis Apostolicæ recipiantur, non ualet, & illa nõ obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ ecclesiastico subijciuntur interdicto.*

CAP. VNICVM.

Legati sedis Apostolicæ quid facere debent.

SVper gentes & regna Romanus Põtifex a domino constitutus, cum personaliter singulas regiones circuire non possit nec circa gregem, sibi creditum curam pastoralis sollicitudinis exercere, necesse habet interdum ex debito impositæ seruitutis, suos ad diuersas mundi partes (prout necessitates emerserint) destinare legatos, qui uices ipsius supplendo errata corrigant, aspera in plana conuertant, & commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Verumtamen aliqui huiusmodi officium & potestatem ipsius Romani Pontificis, quam non ab homine, sed a Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum transmissi, sibi terras subiectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt.

Cõsuetudo animarum saluti cõtraria est reprobanda.

¶Nos huiusmodi consuetudinem nõ tam irrationabilem, quam nonnumquam animarũ saluti contrariam, detrahentemque Apostolicæ potestati, auctoritate Apostolica penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, aut status fuerint, debere admitti decreuimus: nec eos prætextu cuiusuis cõsuetudinis impediri posse a quoquam Christiano nomine gloriante, quominus regna, prouincias & terras quaslibet, ad quę ipsos destinari contigerit, ingrediantur libere, ac commissę sibi legationis officium exerceant in eisdem.

¶Qui uero decętero super prædictis dictos legatos, aut etiam nuntios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa trãsmiserit, præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excõmunicationis incurrãt. Regna, terræ, & loca quęlibet subiecta eisdem, tamdiu sint eo ipso ecclesiastico supposita interdicto, quamdiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendũ. Non obstantibus quibuslibet indulgentiis, aut priuilegiis, Imperatoribus ac Regib. seu quibuscunq; aliis sub quibuscunque modis tenorib. & formis a sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nulli uolumus suffragari.

De postulatione prælatorum.

¶Ioannes xxij.

¶ *Minores xxvij. annis sæculares & Mendicantes religiosi ad certas ecclesias prohibẽtur postulari: & puniuntur tam postulantes quam postulati contrafacientes.*

CAP. VNICVM.

DIspendiis & periculis uariis, quæ ex subscriptis postulationib. possent ecclesiis euenire, & uacationum diuturnitatibus, quæ consueuerũt nonnunquam ex postulationibus irrationabilibus prouenire, ac dispendiis, quæ inde frequenter ecclesię incurrũt, ad futuram rei memoriam obsistere cupientes, illum qui uicesimumseptimũ non attigerit annum, ad cathedralẽ, [a] necnon professorẽ cuiuuis Mendicãtium ordinis ad inferiores cathedralib. ecclesias, ad monasteria extra suos ordines postulari

a ¶ Cathedralem] alii qui habent sic, Ad cathedralem, aut, quãuis sæcularem non cathedralem ecclesiam, quod an bonũ sit, relinquo peritiæ legentium.

a ¶ Po-

a ¶ Postulatos vero] hæc clausula breuior est in aliquib. libris, in quib. sic habetur. Postulatos vero qui postulationem huius modi de se factam pro secuti fuerunt, etiam se & cætera.

I Niunctæ] Hæc decret. habet sex di cta. Primo præmisso procemio eu dicenda, factum interum in genere ponit. Secundo uer. (Asserenti.) ad factum positum per multa media arguit. Tertio. ver. [Quod autem] dicta argumenta ap plicando ad casum specialiter intentum descêdit. Quarto ver si [Præsent.] super dicto casu statuit, & inhibitiones consequenter adiicit. Quinto uer. [Quod si forsan] facientes côtra huiusmodi ista tutû punit Sexto ver [Similiter] dictum statutum ad casum alium extendit. Ioan. Monachus

b ¶ Imminere] ext. 6. li. de elec & ele. pot. c. ubi periculum. io. Monachus.

c ¶ Probauerit] C. de mand. prin. l. una.

d ¶ Suscipere] 98. di. nobilissimis. Io Monachus.

e ¶ Doceat] extra de offi. dele. ca. cum in iure.

f ¶ Ascêdant] ext. de cler peregr. c. 1. & 2. & 98 d. per totum.

g ¶ Reputandi] C de epis & cle si qua per calumniam § prę terea 71. distin hortamur.

h ¶ Indiscussa] 24 d. quiescamus Io Monachus.

i ¶ Censeantur] ut cû dr prior. vel præpositus talis monasterii p priorê seu pręposítû solit. guberna̅ri hæc .n. adiectio fit p i y lû câcellariæ. qn scri bitur priori uel proposito alicuius monasterii, alias si simpliciter nunc uicta adiectione non scriberet po. ctis ut iudicib. ia.

lari edicto perpetuo prohibemus.

¶ Quòd si secus postulatum fuerit & attentatû, irritum ac nullius penitus sit momenti. Et qui scienter processerint ad eandem, ea uice postulandi, ac eligendi potestate priuatos, ac beneficiis, quę in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quâ postulationem huiusmodi fecerint, per triennium nouerint se suspensos.

¶ Postulatos [a] uero, qui postulationis de se factæ negotium fuerint per se, vel per alium in Romana curia prosecuti, illud ibi proponi in publico uel priuato consistorio faciéte̅s, etiam se dumtaxat dispositioni sedis Apostolicæ cô mittendo, si se annû xxvi. non attigisse sciuerint, ut prefertur, vsque ad xxxv. annum. Cæteros uero sæculares & religiosos extra suorum administrationes ordinum perpetuo ineligibiles ac impostulabiles esse decernimus: ac prorsus inhabiles ad quascumque dignitates ecclesiasticas, & beneficia quælibet obtinenda.

De electione.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Multis probat argumentis promotos in curia non debere ad propria redire sine litteris suæ promotionis. Qui si secus fecerint, pro prælatis non sunt habendi; pœnasque incurrunt hic expressas. Et de ista Extrauaganti facit mentionem Panormitanus in capitu. qualiter. de electio. dicens, quod nullus antequam habeat litteras Apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tanquam prælatus: alias recipientes & receptus incurrunt pœnam [a] de qua hic.

CAP. I.

Iniunctę nobis debitum seruitis exposcit, ut qui reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendimus, ibi præcipue reformationis accommodę remedium apponamus, vbi maius respicimus periculum imminere. [b]

Sane quam periculosum existat, quòd aliquis in officio, dignitate uel gradu fore se asserat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse quod asserit legitimis ostenderit documentis, sicut tam ex ciuilib. quâ ex canonicis institutis colligitur euidenter. Asserenti namque cum mandatis principis se uenisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probauerit: [c] Nec similiter creditur se asserenti legatum. Nunquam enim Apostolicæ sedis moris fuit absque signatis apicibus undecumque lagationem suscipere. [d] Sed nec dicenti se delegatum, sed eiusdem creditur vel intenditur, nisi de mandato Apostolico fide doceat [e] oculata. Similiter clerici ad alienam diœcesim sine suorum ordinariorum litteris venientes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores ascendant. [f] Clerici quoque monachi, qui de suis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suorum litteris prælatorum) non sunt clerici uel monachi reputandi. [g] Si quis præterea in clerum electum se dicat, si sacerdotem sese nominet hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussa. [h] Quod autem in aliis qui se episcopos uel superiores prelatos, aut etiam Abbates, priores, seu alios monasteriorum rectores quocunque nomine censeantur, [i] appellant, sit discussio celebris & diligens facienda, luculenter apparet, & si scandala & pericula grauia (quæ ipsorum parere posset communicatio indiscussa) diligentius

a ¶ At-

a ¶ Attendantur.] 11. q. 3. nolite Io. Mona.
b ¶ Censeantur.] 2. q. 1. legum, Io. Mona.
c ¶ Promouentur.] ex prouisione papæ vel officio superioris, extra 6. lib. de elect. si postquam, in fi.
d ¶ Confirmationis] via iustitiæ Io. Mona.
e ¶ Consecrationis.] vt electi in episcopos & superiores prælatos Io. Mona.
f Benedictionis.] vt abbates, priores & præpositi prædicti.
g ¶ Ad cõmissas] statutum præmisit, nunc inhibitionem duo capita cõtinentem subiungit.
h ¶ Litteris.] Nota probationem in scriptis, similes casus notantur extra lib. 6. de censi. Romana §. post quam.
i ¶ Non præsumant.] sed qualiter administratio acquisita p solam confirmationem aufertur? extra d elec. trãsmissam, & no 62. dist. quanto Sol. si est consuetum q primo installetur abbas ante quã administret: hoc potest fieri, vt ius administrãdi differatur consuetudine, extra de offi. arch. ad hoc §. in quadam &c. ut nostrum, sic potest fieri iure inhibẽte, vt hic. Sed numquid qd hic dicitur, habet locum in inferioribus papæ confirmantibus? vr q sic, extra de re iud. in causis. Dic contra, quia cum hæc constitutio sit pęnalis & cõtra ius commune, eandem non extendam, sicut nec iura specialia contra regulam ad consequentiam sunt trahenda, extra 6. lib. de reg iur. quæ à iure, Ioa. Mona. Sed pone consecratus uel benedictus litteras papales habere non potuit propter papæ obitum: nunquid tenebitur multo tempore in curia remanere? Credo quod non: quia hic papa damnat præsumptionem temerariam recedere volentis absque litteris, propter quod istum, & recipientes eundem, ut infra sequitur, punit. Sed necessitatem non excludit, & ubi non est culpa, nec pœna debet infligi, extra lib. 6. de regu. iur. sine culpa. Vnde temeraria præsumptio hic reprobata ad casum alium non debet extendi: nec prohibitio generalis excludit casum aliàs licitum extra de verborum significatione, ca super quibusdam Item statuta & priuilegia cum trahuntur ad iniqua, sunt reuocanda extra 6. de lib. de senten. excommu cap vltim. in princ. 60. dist. §. verum, ff de vulg & pupil subst ex facto, §. 1. & 2. extra de deci. sog gestum.
K ¶ Recipiant] sed nũquid oportebit me prælatum semper ostendere litteras? Dic, hic loquitur in principio adũ accedit prælatus ad prælaturam: non quando diu in possessione sterit, no. simile extra 6. lib. de sentent. ex commu si iudex.
l Quod si.] sicut præmisit duplicem inhibitionem videlicet quod ad prælatos & subditos, sic hic quo ad eosdem contra inhibitionẽ venientes pęnã annectit: primo duplicẽ cõtra prælatos, secundo vero capitulo contra subditos.
m ¶ Capitula] scillicet cathedralium vel secularium.
n ¶ Conuentus] scillicet regularis, Io. Monachus
o ¶ Suspensi] video pęnam istam locum habere in sæcularibus, qui habent beneficia distincta, Quid in regularibus, nunquid tamẽ moneantur, cum non habeant aliud beneficium distinctum, nisi necessaria vitæ? Dicunt quidam, sibi imputent q sua culpa inciderunt in hac pęnam extra de æta & qual. or ca. 1. & ff. depositi l. bona fides & quærãt victum manibus sicut dil clericus victũ Vidi i facto Sagien. ecclesiæ, q regularis existit cũ quidã canonicus illius ecclesiæ electo ibidẽ cui dẽtẽ defectũ scientiæ obiecisset, & defecisset nec potuisset pæna ista puniri, quæ habetur extra 6. lib. de elect. statuimus, §. si vero & si forte, papa decreuit (cum non posset sibi denegari victus) vt esset in ecclesia sua vltimus in choro, capitu. & refectorio, nũquam ad dignitatem in ecclesia sua promouendus, sic dico hic artũ victum dandũ donec isti gratiam sedis Apostolicæ, ut sequitur, meruerint obtinere, vt C. de ord. cog. si quando, verb. nam, si tales, ubi existenti in possessione seruitutis, qui administrare non potest, sumptus litis, & alimoniæ ministrantur, quantũ moderato iudicis arbitrio fuerit æstimatum Sic damnato in metallũ, & etiam seruo pęnæ alimenta relinquuntur, licet alia subtrahantur, ff. de alim. leg l. is cui & l seruos ff. de iis quæ pro nõ scrip. hab l. 3. Et alias mutatur pæna, cum ordinata per ius locum habere non possunt ff. de iur. id om. iud. l si qs id quod, §. in seruos, 14 q. 6. si res, ff. de in ius voc. l si. Sed quis administrabit bona interim? Dico quod superior dabit administratorem extra 6. li de sup. neg. pl. ecclesiæ, de appel. peruenit, uel dabitur curator bonis, sicut illis qui administrare non possunt, ff de cura. bo. dan. per totum, C. de asser tol. l. 1. § super peculio, Io. Monac.
p ¶ Obtinere] ex quo papa sibi reseruauit hũc casum inferiores de eo se intromittere nequeunt extra 6. li. de

Prælatorũ alii cõsecrantur, alii benedicuntur.

attendantur.[a] Hinc nos euidens euocat ratio, vt cum pręmissis alijs casib. qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionib. editis iam prouisum hunc vltimum, qui pericula grauiora minatur; nequaquam sine prouisionis opportunæ remedio relinquamus.

¶ Præsenti itaque perpetuo valitura constitutione sancimus vt episcopi & alij prælati superiores, nec nõ abbates, priores, & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocunque nomine censeantur,[b] qui apud dictam sedem promouentur,[c] aut confirmationis,[d] cõsecrationis,[e] vel benedictionis[f] munus recipiunt, ad cõmissas[g] eis ecclesias, & monasteria absque dictæ sedis litteris[h] huiusmodi eorum promotionem confirmationem, consecrationem seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorũ ecclesiasticorũ administrationẽ accipere non[i] præsumãt: nulli que eos absq; dictarum litterarum ostensione recipiant,[k] aut eis pareant vel intendant.

¶ Quod si[l] forsan contra præsumptum fuerit: quod per episcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monasteriorum regimina exercentes prędictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim ijdem episcopi vel prælati, abbates, priores, vel regimina exercentes, de ecclesiarũ vel monasteriorum prouentibus percipiant eorundem.

¶ Capitulum[m] vero cõuentus[n] ecclesiarum & monasteriorum ipsorum & alij quicunque ipsos absque huiusmodi dictę sedis litteris recipientes uel obedientes eisdem, tandiu sint a beneficiorum suorum perceptione suspẽsi,[o] donec super hoc eiusdem sedis gratiam meruerint obtinere.[p] ¶ Similiter quo

Probatio q; de necessitate per scripturã fieri debet.

Cõstitutio pœnalis nõ est extendenda.

Pœna nõ dẽt infligi sine culpa.

que episcopi, prælati, abbates, priores, & alij monasteriorum regimina exercentes & prædicti solito fidelitatis & obediẽtiæ iuramento[a] non prę stito.[b] Illi etiã põtifices quos apud prædictã sedem pallium contingat recipere, absq; litteris traditionis ipsius palij nequaquam ab eadem discedant: discedentes vero (quousque huiusmodi iuramentum prestiterint, & litteras obtinuerint) nihil de ipsarum ecclesiarum & monasteriorum prouentib. percipiant, & quicquid interim per eos (ut de alijs prædicitur) actum fuerit, viribus non subsistat.[c]

Benedictus xi.

¶ *Si religiosus electus non petierit ipse uel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro præsentia uel absentia superioris, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere, h.d. addit ad c. quam sit, de elec. in 6.*

CAP. II.

SI religiosus, qui absq; sui superioris licẽtia electioni de se factæ cõsentire non potest, illam post electionem sibi pręsentatam, vel eius electores intra tẽpus pro eiusdẽ superioris pręsentia vel absentia moderandum, nequaquam obtineat, dat generale concilium[d] Lugdunense electoribus ex tunc ad electionem aliam procedẽdi liberam facultatem. Verum quia frequenter dubitatum est, an etiam sit eo ipso iure (si quod ei competebat ex huiusmodi electione) priuatus: Statuimus, illo eum hoc ipso fore priuatũ.[e]

¶ Idem.

¶ *Quatuor patriarchalibus ecclesiis uacantib. statuitur illis non posse prouideri Romano Pontifice inconsulto: quod si secus factum fuerit, irritum decernitur.*

CAP III.

SAncta † Romana Ecclesia, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum a Deo, vt pote mater uniuersorũ Christi fidelium & magistra[f] quatuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam Ecclesiam, Cõstantinopolitanam primum, Alendrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasque multis prerogatiuis & honorib. ac priuilegijs decorauit:[g] de quarum prouisionibus cum eas uacare contingit, tanto est acuratius cogitandum & attentius prouidendum, quanto maioris eminent altitudine dignitatis, & periculose[h] erraretur in prouisionibus earundem.

¶Super hoc igitur cum fratribus nostris habita deliberatione matura inter alia nostrę cõsiderationi occurrit, quod omnes (prohdolor) prędictarum sedium patriarchaliũ ciuitates aut sunt destructę, aut occupatę ab infidelib. vel à schismaticis detinẽtur, ipsarum capitulis seu conuentib. & canonicis dispersis undique extra ciuitates ipsas, per alias regiones seu loca a ciuitatibus ipsis remota. Ex quo contingit (sicut experientia nuper nos docuit) quod uacante Constantinopolitana ecclesia per mortem bonæ memoriæ Petri Patriarchæ, solum per unum dumtaxat eius canonicum fuit de nouo pastore electio cele-

de sen. exco. cũ medicinalis. in fin. extra de præb. inter cætera, alias possent, extra de sen. excommu.

a ¶ Iuramẽto] de quo habetur extra de iureiurando, ego N.

b ¶ Nõ præstito.] capit. inf. nequaquam ab eadem discedant.

c ¶ Non subsistat.] nũquid pęnæ in primo casu positę cõtra recipiẽtes & obedientes platis, habebunt hic locũ? vr quod sic propter verbũ quod præcedit, s. ut de alijs. Dic contra, & hoc casu puniuntur prælati, ut in primo, nec uerbum, de alijs, refertur ad subditos, sed platos. Nec mirũ si pęna hoc casu secũdo non repetatur: quia plus delinquitur recipiendo contra primũ, quam secundum, nec pęnam nõ expressam extendam, de pęn. di. 1. pęnæ.

ADDITIO. Ad intellectũ huius decr. & c. nihil. de elect. adde consiliũ Oldradi, numero 51. quod incipit, Posito sine preiudicio, vbi concludit, quod dñs Brochar. qui est immediate sedi Apostolicæ subiectus, distans à Romana curia vltra 30. dietas ad magnã instãtiã sui capitu li, & propter ecclesię necessitatẽ vrgentẽ non dũ obtenta confirmatione à sede Apostolica ministrãs & bonorum ecclesię administrationi se immiscẽs, non incurrit dictas pęnas. Ioan. Fran.

SI religiosus.] Hoc decisum est, notatũ extra 6. li. de ele. quam sit. Et primo hęc cõstitutio narrat Lugdun. cõcil. secũdo ver. [Verũ.] sup eo quod posset in eo dubitari, dat statutum.

d ¶ Cõcilium Lugdunen.] vt dicto c. quam sit.

e ¶ Priuatum.] nã ex quo dictum cõcilium dabat electoribus liberã eligendi potestatẽ. eo ipso ius adimebat electo. ar. ff. de leg. 1. l. plane. 1. responso. ff. de adimẽ. leg. & si trãsferam. ff. de his quib. ut indi. cum quidam, propter quæ ista constitutio videtur superflua.

SAncta] Primo proœmium ad dicenda præmittit. Secundo vers. [Sup hoc.] cãm impulsiuam suæ cõstitutionis subijcit. Tertio ver. [Ideoq;.] sup pmissis statuit. Quarto ver. [Nos. n.] statutum hmõi p decretũ, & non obstan. munit.

f ¶ Magistra.] extra li. 6. in proœmio. 1. respõso.

g ¶ Decorauit.] extra de priuileg. antiqua.

h ¶ Periculose erraretur.] extr. 6. li. de ele. vbi periculum. 1. responso.

† Vide n... ta p doc... res in c. qua. ext... priuileg.

a ¶ Ex debito] & Bonifacij octaui.] ca. praesenti. de praeb. in 6.
b ¶ Clementis.] c. 2. de praeben. in 6.
c ¶ Tenoribus] alias tenoribus, & alias temporibus.

celebrata, aliis canonicis suis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, si quod sibi ex electione huiusmodi cõpetebat, in nostris manibus sponte ac libere resignauit.

¶Ideoq; de eorundem fratrum consilio & Apostolicę potestatis plenitudine statuimus, vt quamdiu ciuitates ipsę schismaticorum, aut infidelium subsunt aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sedium, cum eas vel ipsarum aliquam seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationem, seu quamuis prouisionem de praeficiendo sibi patriarcha vel pastore nullo modo procedant, quousq; ad Apostolicae sedis notitiam deducatur. Nos enim a data praesentium, decernimus irritum & inane, si secus per praedicta capitula, conuentus, vel canonicos, aut quemuis alium, vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstãtibus quibuscunq; ipsarum ecclesiarum, vel alicuius earum consuetudinib. vel statutis, iuramento, confirmatione dictae sedis vel quacunq; alia firmitate vallatis seu constitutionib. priuilegiis vel indulgentiis sedis eiusdem, per quae effectus praesentium impediri posset quomodolibet vel differri & de quib. quorumq; totis tenorib. de verbo ad verbum in nostris litteris habenda esset mẽtio specialis. Nulli ergo, &c. Data Lateranen. x. Calend. Ian. Pontifi. nostri anno septimo.

¶Ioannes xxii.

¶ *Cum beneficia apud sedem Apostolicam vacantia sint soli Papae reseruata, ostendit quae & quorum apud sedem vacare dicantur eandem. Et primo loquitur de reseruationibus, secundo de pensionibus.*

CAP. V.

Primarũ grauaminis succurrẽdum. [margin, partly cut off]

Ex debito pastoralis officii, nobis quanquam immeritus superna dispositione cõmissi, periculis animarum & ecclesiarum, ac monasteriorũ dispendiis, quę ob ipsorum vacationes diutinas ipsis solẽt frequentius prouenire, congruis remediis (quantum nobis ex alto conceditur) salubriter occurrere intẽdentes, vt celerius & vtilius prouideatur ecclesiis ac monasteriis antedictis, & vt Romanę Ecclesię, quę super ipsas ecclesias ac monasteria ex diuina prouisione obtinere dignoscitur principatum, honor debitus impendatur, praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum (praesertim fęlicis recordationis Bonifacii viii.[a] qui dignitates, personatus, ecclesias, & alia ecclesiastica beneficia, & Clementis[b] quinti, qui tam huiusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia, quam cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, prioratus, administrationes & officia quæcũque, quae apud sedem Apostolicam vacarent prouisioni Apostolicae sub certis tenoribus[c] reseruauerunt) vestigiis inhaerentes: Nos ex causis rationabilibus, quae ad id nostrum animum induxerũt, de fratrum nostrorum consilio nonnulla detrahendo, aliqua declarãdo, & quaedam addendo de nouo, episcopales & earũ superiores sedes, monasteria, & regulares ecclesias, ad quę hi, qui eis pro tempore praeficiendi sunt, etiam per electionem canonicam assumũtur, prioratus, officia, uel administrationes eorũdẽ, dignitates, personatus, praebendas, aliaq; ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura, quocunq; nomine censeãtur, quae apud praedictam sedem vacant ad praesens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur vniuersalis Ecclesiae sponsę suę regimini pręsidere) vacare cõtigerit apud eam, prouisioni nostrę de fratrũ nostrorum consilio auctoritate Apostolica reseruamus.

Ecclesię vniuersalis regimini Papa pręsidet.

¶Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias, & alia pręfata beneficia ecclesiastica per mortem vel depositionem ac priuationẽ eorum, qui ea obtinerent, per electionum cassationem, postulationum, repulsionem, renuntiationem quorũlibet, prouisionem, translationem, siue per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum a dicto Clemente prędecessore nostro promotis impensi, nisi de ipsis disposuerit prędecessor, & a nobis siue auctoritate nostra promouendis impendẽdi apud sedem ipsam, vel etiam vbicunq;, aut quouis alio modo canonice vacare apud sedem intelligimus prelibatam. Episcopales insup uel alias dignitates, ecclesias, monasteria, & alia prędicta fratrum nostrorum sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium

Bñficia multis modis vacare põt.

a ¶ Pensiones.] tolle infra sub edicto prædicto, nolumus aliquatenus comprehendi, & cætera.

Cardinales dicunt fratres papæ.

apud dictam sedem per eorum obitum vacare censemus, siue inibi, siue alibi vbicunq; ipsos migrare contingerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus & beneficijs quibuslibet (vt de alijs præmittitur) officialium nostrorum, videlicet vicecancellarij, eiusdem Ecclesiæ camerarij, notariorum auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum litterarum, ac pœnitentiariorum nostrorum necnon abbreuiatorum curiæ Romanæ sibi volumus vendicare.

¶ Rursus huius nostræ reseruationis edictum ad dignitates & alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando a nobis pro nostris & eiusdem sedis negotijs prosequendis de ipsa curia quocunq; modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi aut legati, vel nuntij fuerint eos vbilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione seu prosecutione ipsorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis duximus extendendum. Et id ipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis commensalib. etiam si (vt præmittitur) nunc transmissi fuerint vbicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis.

¶ Cæterum edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, & alia supradicta, quæ viuente adhuc dicto Clemēte prædecessore nostro vsq; ad eius obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde vsq; ad datā præsentium apud sedem vacauerint eandem, illaque vacare decernimus apud ipsam dummodo in eis ius in re licet ad rem non sit aliquib. acquisitum. Decernentes extunc irritum & inane si secus in prædictis & singulis eorū scienter vel ignoranter per quemcunq; seu quoscunque Apostolica vel alia quauis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari. Non obstantib. præ memoriæ Gregorii decimi, ac Bonifacij octaui, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorū nostrorum constitutionib. super hoc editis, quatenus edicto essent & sunt contrariæ memorato. Cæteris in ipsis constitutionib. contentis in suo robore duraturis.

Ius in re uti lius, est q̄ ius ad rem.

¶ Pensiones [d] insuper annuas ab episcopis & eorum superioribus aliisq; prælatis inferiorib. necnon quibuscunq; capellanis conuentibus, collegijs, vel singularib. personis factas & faciendas personaliter aliquib. ex eisdem Cardinalib. seu quibusuis alijs ex prænominatis personis, & pensiones præterea seu assignationes quantitatum quarumlibet super certis prouincijs, diœcesibus ecclesijs, monasterijs, vel alijs ecclesiasticis locis aut ordinib. etiam a quibusuis prædecessorib. nostris Romanis Pōtificib. factas præmissis personis, siue alicui earundem, uel monasteria, prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia, uel alia quælibet quocunq; nomine censeantur, non consueta ab olim clericis sæcularib. assignari, huiusmodi personis uel alicui earundem collata siue concessa in commendam, uel alio quouis titulo ab eisdē prædecessorib. seu alijs episcopis uel superiorib. prælatis, capitulis, aut conuentib. uel collegijs sub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi, quominus eis cedentibus uel decedentibus, siue illa quouis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, prioratus administrationes, beneficia, ac loca huiusmodi ad ecclesias & monasteria, siue alia loca religiosa uel alia ecclesiastica, eorumque prælatos siue personas, ad quas antea eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediate subesse noscuntur, libere reuertantur: nisi eis qd canonicum obstiterit, uel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

De auctoritate & usu pallij.

¶ Ioannes xxij.

¶ Pallij traditio per obiectum criminis uel defectus retardari non debet, nisi obijciens præmisso iuramento de obiectis promptam fidem faciat. Et quid sit promptam fidem facere, declarat.

CAP. VNICVM.

Malitiis hominū, quæ sæpe circa impediendam palliationem committūtur, uolētes salubriter obuiare hac in pperpetuū ualitura cōstitutione sancimus ut deinceps p obiectum

Malitiis bonū est obuiandum.

Quia cunctos.] a Campanam.] No. campanæ vsum ad multa valere, vt patet in his versibus: in quibus de se ipsa loqui campana inducitur.

Laudo Deũ verũ, plebem voco, congrego clerum:

Defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro.

cuiusuis criminis seu defectus traditio pallij faciẽda his, qui ad metropolitanarum ecclesiarum, seu aliarum regimen assumẽtur, non impediatur in aliquo nec retardetur, nisi obijcientes firment corporali præstito iuramento se id malitiose non agese, sed obiecta uera esse credere, ac de obiectis offerant facere promptam fidem: & nihilominus ad pęnam talionis seu extraordinariam se obligent arbitrio præsidentis. Promptam vero fidem intelligimus in hoc casu, si intra bimestris temporis spatium numerandum a a die collationis in antea, probauerit legitime quod opponunt. Quod si non fecerint, eorum obiectibus nequaquam obstantibus ad ipsius traditionem palij procedatur. Per traditionem autem huiusmodi, vię accusationis, denuntiationis, vel inquisitionis, nullum volumus præiudicium generari.

De officio custodis.

¶ Ioannes xxij.

¶ In religiosorum Mendicantium conuentibus plures campanæ esse non possunt sine speciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectorijs, capitulis & alibi, licite possunt ipsi religiosi Mendicantes habere. h. d. Et est Extrauagans notabilis: & quia pulsare campanas est custodis officium, vt patet eod. tit. c. 1. in antiq. ideo hic non ab re collocata est.

CAP. VNICVM.

Quia cunctos orthodoxæ fidei professores, & viros pręsertim ecclesiasticos sic hortamur adinuicem, & quo ad alios etiam cõuersari, quòd ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia præparetur: Aduertentes ꝗ eo ꝗ nonnulli Mendicantium ordinum professores in nonnullis suis conuentibus plures campanas obtinent, & in posterum satagũt obtinere. cathedrales ac ecclesię alię suæ quęruntur propterea iustitiæ trahi, & exinde ciuitatibus locorum interdum afferri diuinis officijs impedimentum, videturque inter ipsos litigijs & scandalis via aperiri: Nos pręmissis obuiare cupientes periculis, pacemque desiderantes inter ipsos (sine qua bene pacis auctor non colitur) obseruari: de fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quod religiosi dictorum ordinũ Mendicantium in nullo conuentu suo seu loco plures campanas habeant sine sedis Apostolicæ licentia speciali, sed vna tantummodo pro loco quolibet sint contenti.

¶ Quòd si forsan communitas seu vniuersitas aliqua ecclesiastica vel mundana, seu ijdem religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorum campanã [a] aliam habuerint vel nunc habent, non illam, sed aliam solam eorum specialiter vsibus deputatam pulsare valeant horis diurnis & nocturnis, Missis & alijs consuetis.

¶ Cæterum religiosis eisdem permittimus quod vbi hactenus plures campanas sine lite & contradictione qualibet in vsus dumtaxat proprios habuerint & nunc habent illis etiã deinceps libere vti possint. Alijs quibuscunque per eos habitis intra trium mensium spatium de suis locis seu campanilibus deponẽdis, & nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quæ in refectorijs, sacristiis, capitulis & aliis forsan officinis religiosorum ipsorum consueuerunt habere, sub ista nostra ordinatione nolumus comprehendi. Nulli ergo &c. Datum 2. Nouembris, Pontificatus nostri anno octauo.

De officio delegati.

¶ Ioan. xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ Litteræ Apostolicæ impetratæ ad gratias seu ad lites in aliquibus ciuitatibus seu diœcesibus dum erant integræ, non obstante diuisione facta de ipsis in duas, seu plures ciuitates seu diœceses, quæ diuisio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, & etiam executores seu iudices earundem, habeant sub eisdem modo & forma illum vigorem in sic diuisis, quem habebãt in illis, dum integræ remanebant.

Edes Apostolica.] Hæc potest intitulari sub ti. de rescrip. vel offi. deleg. vel sub ti. de cõ ces. pb. & eccl. non vac. uel de parochiis Et diuidit in quattuor partes. In prima pfatio premittit. In secũda factũ inseritur. In ter tia constitutio edit. In quarta ad ipsum additur. Secunda, [Sane.] Tertia. [Nos amouere.] Quarta, [Idẽ, &c.] Huiusmodi constitutionis duplex est ratio. Prima vt alteri p alterũ ini qua condõ nõ afferatur, ne qs cũ alterius locupletet iactura, vt res transeat cũ onere suo, & sic hęc sũpta est ex rõne illorũ iurium, sup. de pœnis, suã, de rescri. ea te, & c si eo tempore, li. 6. de præb dilectus.

Eidẽ prõptũ facere quid lit.

Veritate for tius ẽ nihil.

CAP. VNIC.

Sedes [a] Apostolica i suis actib. veritatem [b] prosequẽs, lucẽ [c] amans libẽter euitat nodosæ [d] ambiguitatis [e] inuolucrum: [f] illamq; [g] sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intendit, [h] vt de illis [i] ita proueniant commoda, quod alijs non immineat detrimentum. [k]

¶ Sane [l] pridem ad diuini cultus augmentũ, [m] & ad salutem [n] populi, quem in nonnullis ciuitatibus, & diœcesibus sic multiplicaret [o] altissimus quod in earum singulis singulorum [p] vultus nequibat, vt deceret,

a Sedes.] simile sup. de rescrip. sedes.

b Veritatem.] hæc fortior res de mundo est, secundum Esdram, q̃ valet & inualescit in æternũ, & viuit & obtinet in sęcula sęculorũ 8. d. cõsuetudo, & merito, cũ veritas sit Deus, ea. d. si consuetudinem, hanc cãm ne sciunt aliqui prælati nostri tpis, qui uolentes plus placere hoibus, quam Deo, infinita sine complemento pmittunt, unde hanc ignorant: & ideo interrogant cũ Pilato: Quid est veritas? Io. 18. in fi.

Lucẽ odit q male odit.

c ¶ Lucem amans.] bene agentes hanc diligunt: sed contrarium eius pueri sup. de of. deleg. consuluit, de hęc. cum ex iniuncto, C. de epis. & cler. conuenticulam, de pœn dist. i. item ut Christus.

d ¶ Nodosæ.] idest, intricatæ supra de verb. sign. cum olim.

e ¶ Ambiguitatis.] triplici ambiguitate, s. iuris, & facti & personę, dic vt 33. d. habuisse, in gl.

f Inuolucrum,] i. inuolutionem.

g Illamque.] versiculus.

Pacis auctor sine pace nõ bene colitur

h Intendit.] bene dicit, intendit, quia extra intentionẽ suã frequẽter facit, papa, vt sup. vt ecc. benefi. vt nostrũ. tñ non tenet quod contra intentionem eius fit, dũ tñ de hoc constet, vt sup. de rescr. super litteris, in fi. & c. cum dilecta.

i De illis.] s. ordinationibus.

k Detrimentũ.] non dẽt enim aliquis cum alterius iactura ditari. sup. de pœnis, suam, nec ridere de fletibus aliorũ, sup. de priuil. petistis, hoc est pro personis & ecclesiis, quarum bona occupata sunt in toto, vel in parte pro istis nouis ecclesiis, seu in collegiis de nouo per istum papam creatis, vt fiat eius aliqua recompensatio, ne ab ipsis sic miseris ex toto, exceptum sit præmium gaudiorum contra legẽ, C. li. 12. in fi ipsius libri, q̃ recompẽsatio dẽt fieri, vt sit s. de ma. & obe cũ interior. Quid ergo facient archidiaconi ecclesiæ Tholosanæ, qui oẽs procurationes, & fere omnia iura archidiaconatuũ suorum habent hodie in aliis ciuitatibus & dięcesibus ab ea diuisis, nunquid ipsi vel potius archidiaconi, qui de nouo creati sunt in illis nouis ciuitatibus iura archidiaconalia in illis diœcesibus exercebũt? Item quid faciet abbas Cluniacen. de prioratu S. Flori, qui epatus factus est, nulla emenda facta monachis uel de similibus? Itẽ quid facient plures clerici, qui asserunt se ex hoc suis beneficiis alias adeptis canonice priuatos? Item quid erit de epo Pictauensi & Albinensi, seu similibus, qui multa de mensa tam de emolumento sigillorum, quam de aliis amiserunt: nunquid istis & similibus ad detrimentum poterit reputari? Non videtur, cum totius ecclesiæ vniuersalis, quæ est unica, & bonorum eiusdem plenaria dispositio, papę esse noscatur, vt sup. de pręb. licet, li. 6. de excel. præla. si qs, cõcil. Viennen. §. verum, & ideo ipse nedum potuit, immo debuit ne dum imminente multiplicatione populi, de quo in fra proxim. augmentare operarios, & sedes ipsis congruas collocare, ac de stipendiis sufficientib. ministrare, arg. 31. dist. in nouo, sup. de of. ordi. quoniam, etiam cum detrimento aliorũ, vt sic minor utilitas cedat maiori, & priuata cõmuni, sup. de postu prælat. bonæ 17. q. i. fiet sup. de maio. & obe. cum inferior. Nunquid ergo archidiaconus ecclesiæ Tholosanæ erit oculus episcopi Lombarien. & in ordinationibus clericorum, & in aliis in quib. tenetur archidiaconus assistere suo epo, vt supra de offi. arch. ad hæc, & de scrutinio c. i. ipse aderit sibi, quia facti & de facto est ei, in persedendo quo ad presens.

l ¶ Sane.] Secunda pars.

m Augmentum.] Hæc est causa prima, ad hæc enim tenetur principaliter nedum ecclesiasticæ personæ & bona ipsarum, immo ẽt quilibet Christianus, vt 21. d. §. i. cõst. ex parte, de celebr. Mis. graui concilium Viennen. Et hæc causa excusat coitum cõiugalem a quolibet peccato etiam veniali intentione, s. habendę prolis, quæ diuino cultui applicetur in baptismo, fiat coniunctio. ut legitur, & no. 33. qõ. 5. vir. cum propria, licet Hugo. ibi contra.

n Et ad salutẽ.] ecce secundũ, huic enim saluti perquã necessarium est pabulum Dei, vt sup de of. ord. inter cętera, & ipso multiplicato debuerũt prædicatores & ministri plures poni, ut 2. di. in nouo, in fi.

o Multiplicaret.] ista multiplicatio est sufficiens causa erigendi nouos episcopatus, dum tamen solemnibus & frequentioribus locis fiant, ne uilescat episcopalis dignitas, vt 16. q. i. præcipimus, sup. de priuile. c. i. 80. dist. episcopi.

p Singulorum vultus.] debet enim bonus pastor cognoscere vultum cuiuslibet pecoris sui, vt legitur Eccl. 32. c. unde hoc sumptum fuit. Hæc enim est una ratio, quã allegant curati contra Predicatores & Minores, q ẽt semel ad minus in anno quilibet parochianus debeat suo rectori proprio confiteri omnia peccata sua, licet ẽt sit eis confessus. Secũda est necessitas illius canonis, ois, sup. de pœn & rem. quæ non est sublata pp voluntariam constitutionem, super cathedram, ubi plene de hac dixi. Sed ad hoc potest responderi, q licet Papa ordinauerit in dicto concilio, omnis, semel in anno confitendum esse proprio sacerdoti: non tamen alligauit potestatem suorum successorum, quin possint surrogare vel adiungere socios, & dare coadiutores ipsis sacerdotib. in illo casu, qui simili ptãte vterentur in huiusmodi cũ illis, quod & fecerunt. scilicet fratres, in alio concilio, s. Viennen. & sic cum ambo concilia sint eiusdem auctoritatis, merito per posterius primo derogatũ est, licet de ipso non faciat mentionem, & sic necessitas, q̃ inerat confitendi vni, s. proprio sacerdoti & ut in cap. omnis, dilatata est & ampliata ad plures, vt in ca. super hoc dico per iura sup de const licet, lib. 6. de of deleg. super quæstionum, in prin. 50. d. dño sancto, sup. de ele. in notuit de præb. dudum, lib. 5 Et sic cum habeat plures odio super hoc quo ad cõfessionẽ suos curatos: merito illis plus expedit ostendere fratrib, q̃ sacerdotibus vultum

vultū suum, qui licet eadē potestate fungant cū alijs, tñ sciētia & discretione alijs præferunt, sicut sunt fratres, in quibus ut plurimū plus quā in rectoribus sciētiæ clauis viget, & sic plus proficiēt quā alii in vultus inspectione, ar. 20. dist. per totū, sup. de æta. & qual. cv sit ars, de renū. nisi, § pro defectu Sed nū quid illi qui confessi sunt proprio episcopo vel archipresbytero, uel illi de quo ppæ nitentiarios papæ dictū est in litteris suis ꝙ possit ad trienniū sibi eligere confessorem idoneum, necessario teneantur semel in anno confiteri proprio sacerdoti? Videt qđ sic per supradictā rationem per rectores contra fratres superius allegatā. Contrarium tamē fit quotidie, idest non curāt confiteri suis sacerdotibus, ex quo alteri de istis sunt semel confessi.

Curati ut plurimū nō sunt ita litterati ut religiosi.

a ¶ Alias partes.] id est alia diuersa onera quæ incumbūt bono pastori circa sui gregis vigilias exercendis, sup. de offi. ord. inter cætera, de censi. cum Apostolus, & sequentibus c. 16. q. 1. Prædicatorum.

b Plures] & sic plus continet ultra duo: nec duorum numero est cōtētum, simile ff de opt. leg. l. 1. quod est contra iura sup. de reg. iur. pluralis & de pb. is cui. in fi. lib. 6 quãq; tamen ad vnum restringitur, ut sup. de priui ut priuilegia, in fi Dic hoc debere intelligi secū dum præcedentia & subsequentia, iuxta materiam in qua ponuntur, cum secundū illam, exquirantur sermones, 45 di. disciplina, sup. de cle. excō. min. latores, vnde frequenter talia amplianttur & restringuntur, propter fraudes & odia, & ꝓpter absurditates, quæ inde sequerentur, ut in dicta l. & c. ut priuilegia de hoc etiā dicitur in extrauag Execrabilis.

c Diœceses] idest territorium 2. q. 5. §. ad hoc, debet enim quælibet diœcesis habere suos limites certos, & proprios, & tales ex quo indubitata fide certi sunt constituti, pscribi nō possunt, nec ea quæ ipsis adhærent, ne confundanē ipsi limites, ut sup. de paroch. sup eo. 19. q 4. quicunque, cum multis ibi positis.

Diœcesis fines non præscribuntur.

d Ereximus] hic no. qđ papa de una diœcesi potest facere diuisas & diuersas: sic imperator diuidit prouincias, ff. de offi. asses. si eadem, tamē propter diuisionem Imperatoris non erunt plures metropoles apud ecclesiam, cum non debeat cōmutari ad mobilitatem necessitatum mundanarum, 10. dist. leg. Sed quid erit si interfit Imperatoris vel alterius principis seu psonæ secularis (puta quia sunt patroni seu defensores) non mutari statum talium ecclesiarum, seu ciuitatum, vel diœcesum; nunquid poterunt se opponere cū effectu? Et vř qđ sic, qa nihil cū scādalo vel dāno alicuius est faciēdū seu attētandū, sup. de præsc. nihil & sup. e. c. in prin. vnde dictum est; Nisi ipse hoc ex ius patronatus & alia cōmoda sine culpa amittat, cū iura imperialia ēt in bonis ecclesiasticorū semper remanserunt salua, 11. q. 1 si tributum cum seq. In contrarium vř qđ pp maius bonum quis iure suo priuat, & etiam sine culpa punitur, 22. dis. de Constantinopolitana sup de ele. sacrosancta de postula. præl. bonæ 2. in ipsa etenim fūdatione hoc euenire posse ꝓspicere debuerunt, & sibi

vnicus pastor inspicere, aut alias partes [a] boni pastoris implere: salubriter intendentes in ipsis diœcesibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures [b] diœceses [c] duximus diuidendas, certas earum ciuitates ac ecclesias ereximus [d] cathedrales, quarum singulis proprias distinctas, & limitatas [e] iussimus assignari. Verum [f] quoniam plures ante ordinationē seu diuisionē nostram huiusmodi, tam a nobis, quam a prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicas obtinuerunt litteras super beneficiis Ecclesiasticis in ipsis tunc [g] integris diœcesibus uacaturis: quarum nonnullæ restāt adhuc executioni mandandæ: [h] Nos amouere [i] volentes cuiusuis dubitationis scrupulum, [k] qui circa executionem gratiarum super huiusmodi beneficiis cōcessarum, posset [l] forsan incidere, considerantes attentius, quod per ordinationē [m] seu defensionē nostram prædictam ius

conere, ar. ff. loca. ff. quis domum, §. i. 23. dist. in nomine Domini, quod credo verius: ita tamen quod fiat cp omni minori præiudicio eorum quo poterit.

e ¶ Limitatas] diœceses, id est limitata teritoria, nam limes dicitur finis, vnde versus: Limes erat positus. &c.] sup. de ver. sig. forus.

f Verum] versiculus.

g Tunc,] id est tempore datæ earum, & sic tempus datæ respicitur in talibus, ut supra de rescrip. eam te. & c. si eo tempore, lib 6.

h ¶ Mandādæ,] quasi dicat de iis litteris, quæ iam mandatæ sunt executioni qualitercunque, ex quo ius acquisitum est in re, nō intromittimus nos, cū præsens cōstitutio futura dumtaxat respiciat, ut supra de constit, quoniam. Vel dic quod immo respicit præterita, ut patet infra super verbo, declaramus.

i ¶ Nos amouere.] Tertia pars.

K ¶ Scrupulum.] idest molestiā, sollicitudinem, uel anxietatē animi. Et dicitur à scrupulo, q est lapis modicus, qui sicut frequenter lædit pedem, sic scrupulus animum nescientem soluere difficiles quæstiones, secundum Hug. Et sic no. qđ ignorātia, ex qua quis redditur dubius, affligit hominem, & molestat. arg. 20. dist. si decreta. 16. q 1. § 1.

l ¶ Posset,] & sic expedit in talibus ante tēpus occurrere & præuidere ea quæ venire pūt, C. in quib. cau. l. ult. in fi. ff. loca. si quis domum, §. 1. & hæc est prouisio sibi aduersus futurum periculum præcauere, ut supra de procur. c. j in fi.

Ignorantia affligit

m Ordinationē,] hoc uerbum, ordinare, & iste actus qui ordinatio dicitur, est multū generalis, comprehendēs quemuis modum quo quis habet de re propria disponere iure suo. Et ideo si aliquis impetrauerit bñficium spectans ad ordinationem alicuius, poterit petere beneficiū spectans ad collationē, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem talis, ut probat supra de offi. deleg. super eo. & de iure patro eā te, in fi. facit supra de offi ord. ordinarij. Sed nunquid fieret præiudicium episcopo, qui habet institutionem, si tali prouideretur de beneficio spectāte ad solam præsentationem illius, cōtra quē impetratum est. Et uidetur quod sic, nā cum magis habeat in concessione eps, q̄ in præsentatione patronus, vt sup. de of. leg dilectus, nō vř quod papa velit p̄iudicare epo. nisi expresse hoc innuat: quod faceret si diceret, ad præsentationē talis qa tūc satis exprimeret papa quod penes aliū erat institutio, cui quantū ad hoc derogare intēdebat, sed per hoc verbū, ordinationē, nec videtur velle derogare, nisi illi dumtaxat contra quē scribit, & hæc est rō illius textus sup. de præb cū in illis, § cum autem, li. 6. Dic cōtrarium, cum in nullo quantū ad hoc præiudicetur instituenti, qui ad motum suum nunquam disponit de tali beneficio, & si in aliquo præiudicetur in modico tñ, arg. sup de rescr. auditor. sed patrono dumtaxat, patronus uero motu suo mouetur ad præsentādū quē voluerit, alias idoneū; vñ soli illi quorum principaliter interest audientur contradicentes talibus impetrantib. & nō alii arg. sup de ele. cum inter R de testi.

ad rem [a] expectantibus dicta beneficia ante [b] competens ex ratione immutari [c] non debet quin adeo efficax indiuisis diœcesibus maneat, sicut in ipsis quondam integris [d]: auctoritate præsentium declaramus, quòd omnes, & singulæ gratiæ super beneficiis nacaturis ante diuisionem huiúsmodi in ipsis quondam integris diœcesibus à nobis uel prædictis prædecessoribus nostris personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quam in aliis

ueniens, de excep. cum ecclesiasticę, de præb. ꝑ illorũ cum similib. Non obstat dict. c. dilectus, quia non dicit de institutione, quæ semiplenũ ius denotat: sed de concessione, quæ plenũ ius dicit: vnde non est dubium quin plenior sit potestas concedendi insolidũ beneficia vacantia, quã solũ in eis præsentandi. Vel si vellem' ibi cõcessionem recipere ꝑ institutione, diceremus, plus habet, idest plus iuris cõfert, episcopus in institutione illi q recipit beneficiũ, quia ius administrandi, quã patronus in presentatione qua parũ acquiritur præsentato, maxime si præsentans sit laicus, cui variare licet vt sup. de iure patro. pastoralis, sed ex hoc non sequitur quin libentius quem vult præsentetur patronus, quam instituat episcopus.

Fillus viuente patre est dominus.

a [Ius] ad rem,] & sic non in re, & sic est indebitum iri, quare talis non beneficiatus potest dici, vt sup. de concel. præb c. quoniã ex constitutione, lib. 6. Simile est de filio, qui est viuente patre dominus rei paternæ spe & non re. & vxor in bonis dotalibus constante matrimonio. Ex quo sequitur ꝙ tale est ius ad rẽ: quod aliqui vocãt, decretum: quia sub decreto papæ appositũ vt communiter fit in gratia ibi, decernentes, &c. cõferuatur, vt sup. de concel. præb quia cunctis, li. 6. nec potest cõmutari cum alio, nec priora beneficia sibi incõpatibilia facit vacare, nec super ipso quasi pro certo titulo poterit ordines recipere sup. de rescrip. in nostra & extraua. domini Ioãnis, Execrabilis, §. ꝑ hoc. Quid si canonicus per papam effectus fuerit in aliqua cathedrali ecclesia sub expectatione præbẽdæ: nunquid poterit in delegatum iudicem impetrari, & eãdem exercere iurisdictionem? Videtur ꝙ non, cum non habeat ius in re, sed ad rem, ut sup. de conces. præb. quoniam ex cõstitutione. lib. 6. Contrarium credo, cum ꝯoia quę ad iura canonicatus ꝑtinent sibi debeantur: licet non dũ sit ibi præbendatus, nisi consuetudo refragetur per iura sup. de ele. in Genesi de renun c. 2. Nec dec. statutũ, sup. de rescr. dicit præbendarum: sed canonicũ tantum. Quid si ego sic expectans cũ uacaret in altera diœcesi quædam Ecclesia, feci mihi prouideri de ea: dein de mota lite super ipsa cõtra me, in limine possessionis adipiscẽdæ acceptæ sedm in alia diœcesi super qua modo codẽ lite mota, faciã mihi in tertia diœcesi de tertia prouideri, & sic facio de pluribus, nunquid possum? Vidi de quodam, qui decẽ præbendas in Ecclesia B. Mariæ Pictauis fecit sibi isto modo prouideri: vbi statutum, fructus præbendæ litigiosæ nunquam assignantur alicui, sed ꝑ capitulum obtinenti sententia sẽ victoriã reseruãtur: ꝙ statutum satis innuitur ęquitati illius c. sup. de sequestra ad compescendas fr. si cõcil. Vien. nũquid ergo talis multiplicatio, & narratio põt tolerari de iure? Vr ꝙ non ꝑ ea quæ no. Inn. sup. de rescrip. in nostra. vbi dicit, ꝙ si pendente quæst. super ęcclesia curata, cuius possessionẽ nõ habet, accipiat possessionẽ secundę, similẽ curã habentis, hoc ipso vr renuntiare liti motæ sup ecclesia prima, & est ratio quia recipiendo secundã intẽdebat renũtiare, & tũc habetur propositũ: aut nõ intendebat renuntiare, sed intendebat si obtineret in causa primæ dimittere secũdam & accipere primam: & sic videtur ipsam secundam recipere ad tempus sub conditione: quod totum reprobatur in beneficijs Ecclesiasticis, quæ debent esse ꝑpetua nec cadit in ipsis cõditio: qa in ea vacatione, &c. 70. dist. c. 2. sup. de ele in electionibus. li 6. 1. q. 2. quam pro, quæ procedut ut credo ubi secundum cum protestationẽ recipit. vel alias constat de intentione eius, ꝙ quam nõ intendit renũtiare primæ, vel liti eius, simpliciter admittendo possessionẽ secundæ non litigiosæ primæ eo ipso renuntiat, vt sup de præb. de multa. in casu vero nostro, quẽ posui sup. credo cõtrarium: s. quod semper possim mihi facere prouideri de omnibus quot quot vacabũt, cũ ꝓtestatione. si nõ habeã ius in iã receptis, & in illis quæ nũc recipio, ius mihi cõperat & non alias: qa tales conditiones, quæ de iure insunt, non faciunt rem cõditionalem, quamuis exprimatur, vt sup. de ele. significasti. cum ibi no. 17 q 2. Eleutherius, recipiẽdo tñ corporalem, & pacificam possessionem vnius omnib. alijs & litibus super eis motis renuntio. & sic intelligit Innoc. sup. sed ante pacificam possessionem secus, vt sup de ele. commissa lib. 6. & in hoc satis concordant ea quę no. Host. in dicto c. in nostra Sed quid si impetrans, qui fecit sibi de Ecclesia certa prouideri inuenerit quendam super illa Ecclesia inter duos motã. vel inter ordinarium, & alium impetrantem, & sic litigiosam quod tñ ignorabat tempore suæ prouisionis: nunquid hoc declarato per suum executorem poterit illa dimissa de alia sibi facere prouideri? hoc solo, quia litigiose cepit, per c. sup. vt lit. pen. si hi cõtra, li 6. Item nunquid ualebit declaratio primi executoris non uocatis ordinariis aliarum Ecclesiarũ, uel cæteris impetrantib. quos hic tangere videtur? Hoc vidi de facto. Et videtur ꝙ executor possit errorẽ suum corrigere ubi errauit in facto, secundum Inn. & Host. & ẽt vbi in iure secundum Host. prout no. per eos sup. de renunc c. 1. de offic. de leg in litteris de rescrip. cũ in multis, in fi. li. 6. Et ꝙ propter litem non possit dimitti vr, quia nõ agebatur de dominio ecclesiæ: cũ nõ sit apud aliquem. inst. de re diu §. sacræ, quod requiritur: s. ꝙ litigetur de dominio, ad hoc ꝙ res litigiosa dicatur. C. de liti. auth. litigiosa Dic contra per c. si hi contra Nec obstat dictus §. sacrę, quia intelligitur nullius, s. personæ sæcularis: sed ecclesiasticę bene, sic no. Inn. sup. de eo qui mit. in pos. c. 1. videtur ꝙ si in illa de qua est sibi prouisum, impetrans habebat ius, licet non possit habere possessionem facti, ut ulterius non poterit sibi de alia prouideri. alias sequeretur, ꝙ ex vna gratia posset duo uel plura beneficia consequi de quo per Innoc. sup. de offi. deleg. in litteris. Sed quid si litigium erat tantum super possessione? idem crederẽ per c. si hi, contra quod indistincte loquitur: maxime cum de matrimonio carnali vel spirituali non possit ita simpliciter agi possessorio, quin aliquid de proprietate habeat immisceri, ut legitur & no. sup. de restit. spo. ex transmissa. De declaratione executoris dicit J.

Conditio, quæ de iure inest, non facit rem conditionalem.

Canonicus creatus ꝑ papam in Ecclesia cathedrali, an possit in iudicẽ delegari.

Ecclesiæ dominiũ apud personas ecclesiasticas non tantum est,

b Ante,] idest, tẽpore datæ, ut de rescri. eam te. &c. si eo tempore lib. 6.

c ¶ Immutari,] & sic nõ debent damnis commẽdari præterita sup de cõst. cognoscẽtes. Vnde est hic arg ꝙ per cõstitutionem principis quantumcunque publice uel solemniter editam etiam licet omnes de mundo non obstãtias contineat: nõ tolluntur special a priuilegia, statuta, uel consuetudines, quæ non obstantiæ tantum intendũt ad tollendam surreptionem, non ad talia iura specialia perimenda. quod est verũ, nisi nominatim, specialiter & expresse talia per ipsam tollantur sup de rescript. cum ordinem sup. de do & cõtu & litteris de cõst. licet. de rescri. li pp. de elec. quia sæpe li. 6. De hoc dixi plene de sepul. super cathedram in fine.

Constitutio principis cõtinẽs oẽs nõ obstãtias de mundo, an tollat priuilegia, statuta, uel consuetudinem,

d Integris.] No. ius dominorum non debere diminui

propter

diœcesibus decisis ab illis, eisdem modo & forma possint suo ordine a per executores b de

propter diuisiones, quas emphyteutæ inter se faciunt, vel vasalli, de quo dicetur inf. in fi.

a ¶Suo ordine.] idest, quæ prius impetrauerit, prius obtineat. sup. de rescrip. capitulum, &c. tibi qui gratiã, de cõcel. præb. auctoritate. li. 6 quod est verũ, nisi pp defectũ vel crimen primi impetrantis, seu negligentiam, vel auctoritatis posterioritatem, vel anticipationem temporis. ordo debitus subuertatur, ut sup. de præbend. si clericus. in fi. & c. 2. qui de rescr. duobus, li. 6.

Executores sunt duplices

b ¶Executores.] executor est is, qui gratiam a principe factã vel iussam fieri, ad effectũ deducit, Et dr̃ de exequor, quasi excessiue. i. uiriliter ex equi. Tertio, si quæras, quot sint genera: duo, nam quidam dantur ad prouidendum: quidã ad cõpellẽdũ, ut legitur & no. su. de rescr. abbatẽ, & de concel. pb̃ si capitulo, & c. si soli. li br. 6 & talis dr̃ habere litteras auctoritatis. quandoque dr̃ qui s habere litteras facultatis, ut qñ datur ptãs ordinario, quod aliquem possit recipere ut su. de rescrip. cum aliquibus. & dicto ca si soli. Quarto, quem ordinem habeat iste executor seruare? Dic quod (dum tñ non excedat fines mãdantis, nec nimis festinet) sine aliqua aliæ causæ cognitione, et summariè põt in executione prouisionis, uel compositionis procedere, cum sit uerus executor, & ideo quotidie tales executores suos processus faciunt in absentia partiũ, & eis non uocatis vbicunque & quomodocunque eis placet, ut sup. de re iudi. de cætero. & c. quod ad consultationem in fi. tñ. si aliqua proponuntur, non ad recusandum personam eius, cum hoc fieri non possit, ut sup de appel. nouit. sed ad probandum rescriptũ surreptitium, vel falsum, bñ põt admittere & cognoscere, si uoluerit, ut sup. de offic. de leg. pastoralis § quia uero, uel suo superiori intimare, vt in dicto ca de cætero, poterit tñ procedere executor ad prouidendum. & prouidere si uoluerit, non obstãte contradictione alicuius, appellati one seu proposita exceptione, quia ex hoc quod non admittit exceptionem probabilem, non po erit appellari, nisi alias constaret de veritate, licet aliud sit in iudice, de appel. interposita, in prin. arg. su. de appel. nouit. Quod sic probo, par. vel maiori ptãte confert papa per se uel per alium beneficia uacantia totius mundi, quam ordinarius ille suæ diœcesis. ut sup. de præb. licet & c hi qui. lib. 6. sed ordinarius pp aliquam contradictionem seu appellationẽ non omittet conferre bñficium si quod vacat, cũ sine causæ cognitione non dẽat spoliari seu quasi possessione in qua est, conferendi sua beneficia, ut su. de elect. cũ inter canonicus. § sed su. de neg. præl. § fi. de in integ. rest. c. 1. supra de iure par. consultationibus multo minus execut or, arg. dicti c. hi qui in extra iudic. alibi aũt appellatio seu partal. s contra istio non impedidit alicui possessionem, vel quasi in qua est, nec attentata post se reuocato faciunt donec prius de ueritate constet, vt dicto c. inter. & sup. de appel bonæ, per Inno. hoc fallit in casu illius. c. su. de accu. accedẽs, & in ca sib. alis. q. no sup. de re iudi. quod ad consultationẽ. in gl. & p Inn & Host. Si tñ constet quod exceptio proposita corã eo fuerit, pbata uera & legitima, reuocabitur quod ipsum, factũ fuerit, si ex hoc fuerit appellatũ, ut in c. cũ inter. ñ tñ reuocabitur ex hoc tm̃, q a non fuit admissa quãtũcũque esset de se pbabilis, nisi pbata fuerit prius vera. & sic non uendicat sibi locũ in executore principiũ illius c. supra de appel interpositi. in prin. vt supra dixi Sed nunquid iste executor hẽbit expectare cassationẽ collationis factæ per alium executorem, seu ordinariũ de illo bñficio, de quo sup. impetrãti pruidere intendit Nõ credo dubiũ quod nõ, dum tñ executor tpe primæ collationis ius transferẽ si hẽret quod ca quod su dix. Eridẽ d e elect one, si duæ fiant uno cõtextu, ut su de ele. congre gato, si au em ex interuallo, distin gue, q a aut prima est nulla uel annullãda, vñ si est nulla & causa nullitatis est notoria, tunc poterit fieri secũda

Beneficii collatio nõ impeditur pe. applicationem.

prima non cassata, su. de elect. auditis, in aliis oib. nõ, vt sup de elect. consideramus. & dic ut ibi per Inno. Host. sup. p Compost. de rescr. capitulum. item si velit prouidere impetrãti de bñficio quod vacat de iure, nõ tñ de facto quod potest. tunc debet præmittere cognitionem saltem summariam, & vocare possidentẽ, & si inueniat ipsum non habere ius, non feret sniam, sed coget detentorem de facto dimittere, sicut de facto tenebat, & resignare possessionẽ facti, & post exequatur mandatum. alias si istum ordinem in hoc omitteret. cassaretur eius processus, de quo per Inno. sup de concel. præb pposuit, super verbo, executorẽ, facit su. de pb licet eps, li. 6 Ex quibus soluta vr̃ qõ facta sup. eod. super verbo, ius ad rẽ s quod executor talis in corrigẽdo errorẽ suũ, & sic prouidendo de secundo, declarato primo, quod prouisio facta per eũ prius non tenuit: vel ẽt declarato prius tale bñficium posse cadere sub gratia in qua datus est executor, non habebit necessario partes uocare, nec alias iuris ordinem obseruare, debuit tñ audire partes, si aliqua rationabilia pposuerũt. cõtra ipsum, vt superius dictum est. Quinto quæro q̃ personæ potuerunt deputari in executores: planũ est quod illæ, quæ pñt constitui delegati, de quibus supra de rescri. statutu li. 6 & ẽt rectores simplicium bñficiorũ & clerici in minoribus bñficiis constituti, sicut fit quotidie in talibus executoribus gratiarum & intarum, in quibus non uendicat sibi locum dicta decr. statutum, ut ibi notatur. Non tũ credo quod laicus uel bigami, seu alias carẽtes priuilegio clericali possint esse executores, ut su de iud. decernimus, de arb. cõtingit. 96. dict bñ quidem. 19. di. indicatum, licet sit arg con tra. sup. de procu non indiscrete li. 6 nec religiosi sine licẽtia suorum pl̃atorum, ut sup de test. religiosus. lib. 6. & de procu religiosus concil Viennen de re iudi. cũ 1. & A 1. a iure. & c. nisi cum distinctione illius c. de rescrip. & si principalis. Contrarium vr̃ per illud c. nam ex quo uice c ncellarius ipsum talem instituit, personam eius quantum ad hoc emancipare vr̃ a ptãte sui prælati, & sic intelligitur illud c. sup. de priuileg cu a olim 2. s quod non requiritur certa scientia Papæ secũdũ quod aliqui intelligebant illud ca. olim. Nam non potest negari quin. Prior conuentualis, licet religiosus possit sine certa scientia Papæ iudex cõstitui delegatus, & tamen non est dubium quin sit sub potestate sui abbatis & imperio, sicut sunt cæteri simplices religiosi, ut supra de statu reg. cu n ad monasterium. § tales. & supra. de sup. neglig. prælato, quia regulares. § penul. Non obstãt. dicta c. religiosus, & religiosus, quia aliud põt princeps, vel ille qui specialiter super hoc gerit uices eius, s. fauore rei priuatæ, maxime, quod non posset priuatus argu. 17. q 3. §. quod aũt. Teneas quod voluens. Sed pone quod requiratur licentia proprii prælati. sicut in illo c religiosus, nunquid oportet, quod præcedat ipsa licẽtia constitutionem procuratoris uel executoris, vel habebit ibi ipso actu interuenire, seu sufficit quod sequatur. Et vr̃ quod habeat præcedere, cum oporteat petere & obtinere, vt dicit illud c de testa. religiosus ff. de acq hæred: si quis § iussum. vbi habeat iussus præcedere. Vel dic quod videtur quod habeat concurrere cum cõstitutione. arg insti. de auctor tut. § tutor. & ff eo. l. obligari, supra de reb eccl non alie. dudũ lib. 6 vbi de hoc per Inno. 12 q. 2. sine exceptione. immo vr̃ quod sufficiat subsequi, ut supra de pac. quotiens, de iis quæ fi. a prælat. cum nos iam pridem, ubi de hoc Credo ad hoc quod posset constitui, per quemcunque, nec sit necesse tunc licentiam esse petitam, nec obtentam, quia in hoc nihil agit ipse religiosus, nec persona eius est penitus inepta vel infecta eu inhabilis de iure naturali ad talia suscipienda, imo bñ est su sceptiua de iure naturali talium, sicut electionum, & similium, sup. de elect. quam sit ecclesiis, lib 6. licet de iure positiuo sit inepta, sicut

Electio secũda an fieri possit prima nõ cassata.

Executionis officiũ qb personis pt committi.

Licentia superioris qñ requiritur ĩ præcedere debeat.

Religiosi psona elect o nū & multo rū maiorū ē suscepta.

cut dicimus de milite.ff.de procu.filiusfa. §.veterani, vnde non constitutio, sed susceptio & exercitium ꝓcuratorii sine licētia prohibetur: vt patet in dicto c. de ꝓcu.religiosis, nec deputare tales executores est ꝓhibitum, ēt sine licentia: sed quod si c deputari possint suscipere uel exequi officium eis deputatum sine licētia, hoc bene prohibetur, vt in cap. religiosus, de testa-

mandatos, & alios [a], ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci: quibus ante di-

re per Inno c. & Host. supr. de offic. deleg. in litteris, de re iudi. ca. 1. de conces. præbend. proposuit, & ca. cum

men. si aūt ipse sine licentia substituerit aliquem suscipiendo procuratorium, uel aliquid aliud fecerit. hoc non poterit per subsequentem licentiam rati ficari, cum ab initio non tenuerit, sup de reg iur non firmatur. lib.6. Sic dicimus de seruo & monacho, q licet possint institui hæredes per quemcunque, non tñ præstare consensum, nisi prius iussi fuerint. ut in dicta le. obligari Non obstant iura in contrarium allegata: qa loquuntur de illis casibus, qui requirunt deliberationem & tractatum auctorizātiū in limine ipsius actus, sicut est in alienationibus minorū uel rerum ecclesiarum, & similibus. Item & qa aliud est licentia, de qua hic loquimur: & aliud auctoritas de qua loquuntur dicta iura su. allegata. Sed cum tales executores gratiarū admittendo rōnabiles exceptiones propositas cōtra rescripta seu gratias, & cognoscendo de ipsis quasi iudices causæ essent, & iurisdictionem cōtentiosam habere incipiant. quod possunt iuxta §. supra de offic de leg. pastoralis § præterea. ubi de hoc in glos. nunquid h.. poterunt, quamuis sint rectores simplices clerici & sic alii ab ipsis, quod ordinat dicta decre statutum. li 6 sup. de rescr. & nunquid ēt citare poterunt, & pro tribunali sedere, vel aliis committere quātū ad hoc extra ciuitatem & diœcesim, in qb. sunt deputati contra decretalem prædictam Quotidie hoc faciunt, sed quo iure non uideo, nisi quia frequenter licet accessorie ꝙ principaliter non liceret, sicut uideo de ecclesia curata annexa præbendæ, q̄ etiā multiplicatam, licet alicui citra sacerdotium & residentiam possidere accessorie, quod principaliter non liceret, ut su. de præb de multa. per Inno. & c exposuit, & c. super eod libr.6. C. de iu. quotiēs, & sic fallit in hoc casu dicta constō, statutū & ēt in illo casu qñ iudices cum conuenientia in audientia impetrant, quia tunc non potest excipi de loco vel de conditione personarum iudicum, ut ibi no facit, su de offi. dele. cum olim 2. unde propriè non est iurisdō q̄ exercent tales executores, sed potius accessorie tamquam missi exercent, ut in dicto §. præterea, cum potius respiciatur in eis quod est principale, & vt tales iudicantur, arg. su de reg iur. accessorium, lib. 6 tñ licet sint principales habito respectu ad executionem, accessorii sunt, habito respectu ad gratiam super qua dati sunt, ut supr. de off. deleg super eod. lib.6. alia rō est: nam cum isti ex spōtanea cōtradictione illius cōtra quem dati sunt uel contra quē gratiā exequūtur, & ad eius instātiam, & de consensu ipsius proponētis coram eis suas exceptiones voluntarie hanc iurisdōnem assumēt, & quicunque contra quem impetrātum est rescriptum, possit renuntiare quantū ad hoc dictæ constitutioni, statutum, merito de consensu illius contradictoris poterit iste quamuis simplex partes iudicis assumere, & ubicunque exercere eandem, per rationē su. immediate positam Sed nunquid ille ordinarius, q succedit talib. executorib quorū officiū pp negligētiā impetrātis pit, reputabitur p oīa ut ordinarius, uel potius ut delegatus, uel ut merus potius executor, de quo su de pb. si clericus, in fi. Vr vt ordinarius, cū sit administrator iuris cōis, & ille impetrator ipsam grām petat ut de iure cōi sibi debitā, vt dicit ibi tex & sic est executiua iuris cōis tm. ar. su de of. ord licet. quare poterit ad archiepm appellari ab eo, vñ vr ꝙ vt spālis delegatus seu executor Papæ hoc faciat. & sic ad Papam esset appellādū, cū ex collatione Papæ canonicatū obtineat vigore cuius & non alias consequitur præbendā, ut sic

Accessorie aliqua licēt q̄ principaliter nō licēt.

vnum pp alterū utrobique tm vnum, 1. q. 1. si quis pro quo facit sup. de offi. ordi. irrefragabili, §. cæterum. Si quæras an tales executores possint inuocare brachium sæculare? Dic ut dixi plene su de offi. deleg. indices, cō cil. Vien. Si vis plenius scire de istis executoribus quæ

nostris, & c. lras, de despon. impub. ad dissoluendam, de exces. præla. inter dilectos, & per Compost. supr. de rescr. capitulum, & c. mandatum. in gl. ordina. supr. de offi deleg. pastoralis.

ADDITIO. Si mandatum est alicui ꝙ faciat alicui prouideri, & scripsit in una ecclesia de prouisione alicuius, ꝙ antequā ibi recipiatur, pōt mādare ꝙ in alia recipiatur, nec obstat inf. de rescr. in nostra: quia loquitur qñ plures lræ sup vnius prouisione impetrātur in fraudem. Si aūt per primas lras sit receptus, tunc vlterius non hēt prouisor quid faciat, quia plene executus est mandatum Apostolicum, & iō non tenet secunda prouisio arg. su. eo. venerabili fratri de off. & potesta. iud. deleg. idem vr si mandatum est alicui, ꝙ prouideat alicui: nam si prouidit ita ꝙ prouisio teneat de iure, licet de facto non habeat possessionem, ulterius tenet secunda prouisio, quia si contrarium dr, sequitur absurdum, s. ꝙ per vnum mandatum consequatur non solum duas, sed multas prouisiones, & omnes valebūt, aliqua tamen contradicunt. Inno.

a ¶ Et alios, ad quos id pertinebit.] puta subexecutores: sed ip si ide sunt cū executorib. ut su de off dele. cū olim. Vel dic, alios, i. iudices delegatos, seu auditores, ad quos p applicationē vel simplicē querelam in Romana curia uel alibi negotiū cōmissum fuit, p iura su. de off. dele. pastoralis, §. præterea. ibi, reuocato, & c. su. de rescr. auditor. de ele. constōnē. §. insuper. in cl. Sed quid erit in casu illius c. su. de pb. si clericus, in fi. uel in gratiis sub forma pauperū impetratis: in quib. ut frequenter diœcesani constituūtur executores: nūquid archieps Tholosanus, qui epo Tholosano in honore & onere immediate successit, in aliis diœcesib. uel ꝓpria eorum diœcesi potius gras illius, quæ sunt in fieri, exequet? Credo ꝙ de illo c si clericus, in fine, non sit dubiū, quin ordinarius illius bñficii hoc habeat facere, prout dicit dicta decr. si clericus, in fine, de gratiis uero sub forma pauperum, & aliis epo Tholosano, q tūc erat ut diœcesanus, exequendis comissis uideretur. qr cū ordinaria iurisdō depēdeat ab administratione seu territorio, & istę executiones sic commissæ sint diœcesanis ut ordinariis qui administratores iuris existunt, ut sup. de ten. ex comm. nuper. & de iure debeatur pauperib clericis uictus de patrimonio crucifixi, ut su. de pb. cum scdm in prin. bñ sequitur ꝙ diuisa administratione, seu territorio, quamlibet partē sequtur o ē illud ꝙ ex ipsa depēderet: & sic quilibet diœcesanus habebit executionē & exercitium oīum cāsarum suæ diœcesis, & ēt prius añ diuisionem inceptarum & pendentium & nedum proprie ordinariarū immo ēt commissarum delegationum tñ diœce. ut ordinariis, ut in casu nostro argum. p dill. Constantinus, palea est. de off. deleg. qm abbas, & c. præterea, secus autem est ubi ut simplici commissario delegato vel esset ipsi s diœce. commissa. Vel idē esse in utroque casu: tā ubi ut delegatis ēt simpliciter quam etiam ut ordinariis, ex quo sunt commissa dignitati, non personæ, per c quoniam abbas, cū quo ad partes sibi subtractas, & sic quod ad alias diœce. Tholosanus desierit esse prælatus, quare sibi succedentes fungentur eius uice, ac si ipse esset mortuus vel translatus, succedit n res rei, uel dignitas dignitati, sicut persona personę, & ideo debet fungi uice eius per omnia, ut supra ut lit. pend ecclesia, cum similib. Ratio tamen huius decre. est in contrarium, ibi dum, sequitur, quibus ante diuisiones, & cæt. sed potest dici

quod

quod hic loquitur de simplicib. executoribus seu delegatis a sede Apostolica constitutis.
a ¶Idem etiam] Quarta pars.
b ¶Declaramus] & sic no. q istā decr. est declaratiua iuris antiqui, non constitutiua iuris noui, vt patet etiam sup. eo. §. proximo, in verbo, declaramus, quare non est necesse hic respicere eius editionem, seu publicationem, cum omnia quantumcunque longe ante præterita seu inchoata respiciat, ut sup. de cōst. qm̄, & de vsuris, cum tu. de ele. cum in cunctis, § pe.
c ¶Iustitiam] & sic est duplex litera Apostolica, quædam gratiosa, de qua sup. dictum est, quædam iustitiæ, de qua hic, simile, supra de fal. accedens, prima consueuit bullari cum filo de serico, secunda cum filo canapis, arg supra de fal. licet. item prima non transit regulariter sine lectione, sed sine contradictione bene: secunda transit sine lectione, sed non trāsit, sine cōtradictione, & ideo in procuratoris contradictarum consueuit illa clausula apponi, constituit talem procuratorem ad impetrandum & contradicendum literas simplices & legendas, sine qua non esset sufficiens procurator in audientia contradictarū, quantumcunque alias haberet plenum mandatum, & ista sola sine alio mandato non esset sufficiens in palatio auditorum ut sup. pra, de renunciat. veniens.

Litera Apostolica est duplex.

d ¶Iudices] & sic not. quod alius est iudex, ut hic, alius auditor, vt sup. de officio delega. super quæstionum, §. porro, in ti. de rescr. auditor. concil. Viene. alius conseruator, vt sup. de offi. deleg statui mus, lib 6. alius arbiter iuris, sup eo cap. suspicionis. & cap. ab arbitris, lib 6. Item alius executor mistus, de quo sup. § proxi. dictum est, alius merus, de quo sup. de appell nouit. de quibus plene dicitur supra, de iud. quod ad consultationem, per glo. Inn. & Host. alius referendarius, s. ad certum articulum causæ referendum datur, ut supra, de offi. deleg. iudices concil. Vienen & in d. capitu. super quæstionum, omnes isti & similes sunt ordinati ad causas Apostolicas expediendas in curia Romana, & extra. Vnde iudex delegatus est proprie is, qui mandatam sibi iurisdictionem uice delegantis exercet, dictus a delego, gas, quod idem est quod mando, quare rub. ff. dicit de eo cui mandata est iurisdictio.

Iudex, auditor, conseruator, & arbiter differunt.

Executor est duplex

Referēdarius quis.

uisiones sæpe factas poterant & debebant.

¶Idem [a] etiam declaramus [b] quo ad literas Apostolicas iustitiam [c] continentes, vt uidelicet iudices [d] dati per illas in causis quarumlibet personarum, quę nunc de eisdem diœcesib. diuisis existūt, possint iuxta earum tenorem perinde procedere, ac si dictæ diœceses de quibus mentio in eisdem literis habetur, integre remansissent. [e]

¶Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare prę sumpserit, indignationem omnipotētis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinion. iii. kalen. Nouemb. pontificatus nostri anno secundo.

De officio iudicis ordinarii.

¶Bonifacius octauus.

¶ Episcopus monasterium visitans non tenetur accipere monachos illius monasterij pro tabellionibus etiamsi hoc haberet consuetudo, nec in actu uisitationis debet esse solus, sed duos uel tres clericos cum notario, qui similiter sit clericus, secum assumat, hoc dicit.

CAP. I.

Debent superiorib. suis reuerentiam subditi, & dū salubriter ab eis pro culpis correctionem uelut curantium medicamenta recipiunt, [f] obedientiam exhibere tenentur. Rursus oportet præpositos cum charitate † corrigere, decet eos inferre humiliter quod docent, & paterna subiectos dilectione fouere: Sic debitor delicatus effugitur, sic onerosus creditor minime [f] reperitur.

¶Sane dum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmen. ad uisitandum capitulum suę ecclesię Dulmen. quæ regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendente: [g] Prior & capitulum ipsius ecclesiæ excipientes, quod de consuetudine erat ecclesiæ supradictæ, a tempore cuius non erat memoria [h] inconcusse seruata, quod

e ¶Remansissent] Nota, quod diuisio facta de re aliquali, operatur tantum illum effectum pro quo facta est: nec ad alios se extendit, nec in aliis casibus præbet præiudicium alicui seu iuuamen, ut 10. di. l. quod præstat, ar. quod diuisio rei emphyteuticæ, vel feudalis seu debitorum, inter hęredes facta, non noceat dominis, uel creditoribus super integra solutione pensionis vel debiti eis facienda ut prius, cum particularis actio seu solutio non modica habeat incommoda, ff. familiæ ercisc. planeq̃, Guliel. de monte Laudu no.

Solutio particularis multa habet incommoda.

Diuisio.

Debent.] Hæc constitutio hēt quatuor partes. Primo, præmittit prooemium ad dicenda. Secundo uer. Sane, factum uisitationis intentæ & consuetudinis contra hoc propositæ narrat. Tertio uer. Proposito, dictam consuetudinem multis rationibus præmissis reprobat. Quarto ver. Sed ne sit numerum personarum visitanti assistentium taxat. In primo ordinē, quem debent habere subditi ad superiores, & econtra ponit. In primo non seruato est inobedientia puniendi: in secundo est tyrannia uel negligentia reprobanda. Secundo uer. Sic debitor, horum rationem subiungit, licet enim inter hos sit relatio superpositionis & suppositionis, hæc tamē oc sumpuntur ab excessu, 32. quæst. quinta, de forma, ff de iis qui sunt sui uel alien. iur. l. i. in fin. & l. seq.

† Vide conc. Tri. sess. 22.

f ¶Minime reperitur] ff. de pig. act. si seruos pignoratos. in fi.
g ¶Descendente] prout potest & tenetur, ext. 6. li. de cē. si. Rom. i resp. extra de off ord irrefragabili.
h ¶Memoria,] hoc non prodest in delictis, extra de con-

episcopi Dulmē. qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, uel clericis uel laicis sæcularibus quibuscumque assumptis sibi loco notarii monacho seu monachis capituli memorati, visitationem suam hactenus præfato impenderunt capit. supplicarunt eidem episcopo, ut omnes tam clericos quā laicos religiosos & sæculares, antequam uisitationem actualiter exerceret a capitulo præciperet amoueri, quibus amotis, parati erant ipsum admittere ad uisitationem huiusmodi peragendam. Et quia dictus episcopus eos super hoc non audiuit, [a] quamquam protestaretur se uelle omnes clericos suos, & alios (pter tres uel quattuor & notarium) remouere, & sic suam uisitationem incipere & complere, idem prior & capitulum ad sedem Apostolicam appellarunt.

¶Proposito itaque huiusmodi negotio coram nobis, & auditis & intellectis, quæ partes dicere uoluerunt, nos considerantes, quòd consuetudo prędicta contra communem utilitatem, facultatem probationū (quę non est angustanda [b]) restringit, propter quód etiam ut salua, s. sit rerū probatio, [c] quia publice interest, ne ueritas occultetur, [d] cautum est iure, ut curent magistratus testari, idest, testificari volentibus, seipsos & alios testes uel signatores prębere. [e] Et statuit generale concilium, ut a iudicibus adhibeatur persona publica, vel duo viri idonei, qui acta conscribant; [f] Quos quidem monachos [g] ad prædicta, tum propter eorum professionem, quæ illorum uocem facit funestam, [h] & ipsos arcet a iudiciis, & publicis siue ciuilibus actibus, [i] nec patitur (prout constitutio [k] nouella declarat) nisi in inquisitionis hæreticæ prauitatis causa, tabellionis (cuius uicem in hac parte duo uiri per supradictum concilium obtinent) officium exercere, tum quia suspecti [l] nec contra [m] priorem, aut capitulum, quibus subsunt, [n] quæ corrigenda inuenirentur fideliter & recte conscriberent, constat nō esse idoneos. Attendentes quoq; quod id [o] episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere [p] debet, comites honoris sui causa adhibiti abducantur, [q] seque solum suspectis [r] quandoque forsitā quos uisitat, committere compellatur: [s] Dictam consuetudinem, per quam

consue. cum tanto, extra de simo. cum in ecclesiæ, & male consueta tempore non firmantur, authē. ut nulli iud. lic ha lo serua. § 1. coll. 9 & eadem vbicumque a iure reprobatur consuetudo, ut hic, & extra, 6. li. de cō sue. 1. & 2. & eo. li. de ele. quia sæpe, & eo li. de pæ. & remis. episcopus, in fi.

a ¶Non audiuit] formam iuris isti bene seruauerunt: quia exceptionem proposuerunt, & propter eam non admissam appellarunt, vel potest appellari propter eā neglectam iudice ad alia procedente, quæ non poterant se compati cum primo proposito, extra de app. dilecto, &c. ex parte M. Sed hic fuit defectus in materia: quia exceptio non erat legitima, ut infra sequitur, & ob hoc appellans in iurisdictione prioris iudicis remansit, & sic tenuit eius processus, secus si materia erat legitima & forma debita, no. extra de offic. delegat. cum contingat, in prin.

b ¶ Non est angustanda] C. de hæret. quoniam, in fi.

c ¶ Probatio] C. de iureiu. in bonę fidei C. de iure delib. l. fi. § si uero & ipse.

d ¶ Occultetur] sed potius seruatur, ff. de testi. serui.

e ¶ Præbere] ff. de testi. curent.

f ¶ Conscribant] extra de prob. quoniam contra, in prin.

g ¶ Monachos] accipe infra constat non esse, i. ad prædicta idoneos, & tunc resume, tum propter, &c.

Monachi sunt mundo mortui

h ¶ Funestam] idest luctuosam uel mortalē: quia lugere habent, & mortui sunt mundo, 2. q. 7. placuit & c. seq 16 q. 1. placuit 25. quęst. secunda ita nos, C. qui acc. non pos. l. si quis.

i ¶ Actibus,] extra ne cler. uel mona. sæc. ne. se immis. c. 1 & ca. sed nec procuratores, & ca. clericis, & ca. sententiam.

K ¶ Constitutio] extra 6 li. de hæret. ut officium inquisitionis, §. ad conscribendas.

Monachi an possint esse testes:

l ¶ Suspecti] contra, quia monachi in causis monasterii testes esse possunt, extra de test. insuper & ca. tuis, & c. cum nuntius, de iureiu. & si Christus, in fi. etiam in causa uisitationis & reformationis, extra 6. li. de offi. ord. quia. Item ex quo sunt suspecti, testes esse nō possunt ff. de testi. l. 4. circa princ. ibi ver. Nam si careant, extra de testi. super eo. 2. in prin. Sol. in præmissis casibus monachi testes esse possunt, sed non cum præcisione, hoc est ipsi & non alii, quod hic negatur: vnde lite grandi hic considerata papa hoc voluit, ut plenior fieret probatio, ut ueritas plenius elucesceret, C. de temp. appel. per hanc, in fi.

m ¶ Nec contra] C de testi. omnibus, & ff. de testi. nullus.

n ¶ Subsunt] propter quod eorum testimonium est suspectū, C de testibus parentes, & l. seruos, & ff. de testibus idonei, Ioannes Mo.

o ¶ Quod id] quod episcopus nullis aliis sibi adiunctis, nisi de capitulo, uisitet.

p ¶ Augere debet] ff. de offic. procons. & l. obseruandum, in fin. Io Mo.

q ¶ Abducantur] ff. de iniuriis. l. Item apud Labeonem, §. comitem Sed quomodo detrahitur huic dignitati, si caput stet cum membris, extra de præscrip. cum non liceat, sic non est iniuriosa abductio, sed debita coniunctio, sicut inter caput, & membra, & inter patrem & filium, C. de cura. furio. l. si in pri. q 3 ita diligere. Item inhumanum est publicatione paupertatis detegere uilitatē, C. quādo & qui, quarta pars in bo. de. l 2. circa medium. Dic ut prius. Præcisio hic reprobatur, & fuit hæc ordinario æquitatis propter congruitates hic tactas, & necessitates quo ad personam tabellionis, uel duorum uirorum pro eo, Ioannes Mona.

r ¶ Suspectis] ex causis prædictis, Ioā. Mona.

s ¶ Cōpellatur] quod esse non debet, argumento, C. de iudi. apertissimi, & l. fi: Item isti monachi tabellionis loco duarum personarum locum tenerent, scilicet assistentium uisitanti ad pro-

prælibari prior & capitulum uidentur nimium declinati, tamquam non rationabilem reprobamus[a]. Sed ne sit episcopus onerosus[b], decernimus nostrorum prædecessorum vestigiis inhærentes, ut cum ad uisitationem de cetero faciendam in ecclesia memorata descenderit, in uisitationis actu duas uel tres honestas personas clericali charitate insignitas, quarum una ad minus sit religiosa[c] ordinis supradicti, & unum notarium cleri cum secum habeat, & non plures. Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus, non obstante[d]. Nulli ergo liceat hanc paginam nostrarum reprobationis[e], constitutionis[f], &c. Datum Anag. x. kal. Augusti, Pontificatus nostri Anno octauo.

¶ Ioannes xxii.

¶ Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispensatione, debet illa præter ultimum, in manu ordinarij intra duos menses dimittere, alias pœnas incurrit hic positas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationem: quod si non fecerit, ab ingressu Ecclesiæ suspenditur. vide capitulũ, ordinarii, eodem titulo, libro sexto, quod si diligenter notetur hac extrauagans sub hoc titulo recte collata dicetur.

CAP. II.

VT † quos uirtutis amor a uitio ambitionis execrandę, & auaritiæ cęcitate non retrahit, saltem rigor coerceat disciplinæ: Statuimus, ut quicunque plures dignitates, uel personatus, aut parochiales ecclesias, aut dignitatem uel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione canonica detinens, illa omnia & singula (illo duntaxat excepto, quod ultimo receperit, quod possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi competat retinere) intra duos menses a die notitiæ constitutionis continue numerandos efficaciter uerbo & facto, absque fraude aliqua in manu ordinarii dimittere teneatur, per eum uel per eos, ad quem uel ad quos eorum dispositio spectabit, ea uice libere dispensanda. Quod si nõ fecerit, etiam illo sit ipso iure priuatus, in quo ius competebat eidem: & inhabilis ad quęcunque beneficia obtinenda penitus censeatur.

¶ Qui[g] uero deinceps receperit dignitatem uel personatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, si prius simile beneficium obtinebat, primum quo postquam secundi possessionem habuerit, uel per eũ (omni dolo & fraude cessantibus) quo minus habeat, steterit, priuatus noscitur ipso iure, absque moræ dispendio in manu ordinarii omnino similiter dimittere teneatur, per eum uel eos, ad

vnam

---

probandum quod esset astum, forsan eædem personæ essent peruisitationem corrigendæ. Et fungi duplici officio, præsertim suspecto, & aduerso, vt hic, est merito reprobãdum C. de assel nemo extra de cleri. non resid. quia nonnulli, & extra 6. libr. de præbend cum singula. Ioan. Monachus.

a ¶ Reprobamus] ex quibus causis consuetudo reprobetur. not. extra 6 lib. de consuetud. in summ. Ioann. Mon.

b ¶ Onerosus.] sed quomodo est hic episcopus onerosus, qui habet quod petit? Dic quod est onerosus quo ad intentum aduersariorum dicentium episcopum uelle visitare, & intrare capitulum cum pluribus, & contra eorum cõsuetudinem, quam prætendebant Ioann. Mona.

c ¶ Religiosa] contra extra de offi. ordi. vt iuxta. Dic, casus est diuersus, non aduersus, nam ibi loquitur vbi prælatus uisitat, alium locum a capitulo suo, hic quando uisitat ꝓprium capitulum, cuius personas propter coniunctionẽ maiorem quã habet ad suam ecclesiam præ cæteris ecclesiis sibi subiectis extra de test. requisiti. §. penul. est verisimilius, vt easdem personas melius noscat. Vel dic quod hic determinat illam taxando hoc dictum indeterminatum: ibi, ne subditus nimium aggrauentur: & decet personas religiosas in tali articulo assumi argumen. extra de stat regn. in singulis. circa princip. Ioann. Mona.

d ¶ Non obstante.] Sed quare tollit hic consuetudinem, & compositiones quaslibet: quia licet uisitationi non præscribatur, nec procurationi, quæ debetur ratione uisitationis: præscribi tamen potest quotitati procuratoris. no. extra de præscri. cum ex officii. extra de censi cum uenerabilis. Sic uidetur quod præscribi possit quotitati assistentium, uisi tanti, argu. ff. de usur. qui semisses. i. respon & ff quemadmodum vsusfr. amit. le is qui. licet consuetudo hic narrata per hæc allegata non sit præscriptibilis. Dic tamen, quod hæc constitutio in aliis facit gratiam, quia si ista uerba non ponerentur, remanerent compositio & cõsuetudo non reprobatæ, extra 6 lib. de const. capit. 1 Nec est inconueniens, quod eadem decretalis contineat ius in una parte, & gratiam in altera. extra de conces. præb. constitutus. Et forsan papa fuit motus ad prędictis cassando propter grauẽ litem, quæ fuerat inter partes: ne recidiuum nouæ litis prætextu consuetudinis alterius uel compositionis subintraret.

e ¶ Reprobationis.] 1 eod. in uerbo. reprobamus.

f ¶ Constitutionis.] sup. eo. in uerb. decernimus.

VT quos uirtutis.] g ¶ Qui uero.] Illum §. aliqui libri non habent uique ad §. vt aptem. & tenorem huius habes in extrauaganti Execrabilis, quæ est una de xx. glossatis per Zenzeliũ in titu. de præben & ibi uide, Habes etiam eam intra in tit. de præb. cum glossa domini Gulel. de Monte Lauduno

Vnam

Visitationi an possit pręscribi.

† Vide cõci. Tri. ses. 7. di. reformatione, c 2 & 4. & ses. 24. de reforma. 17.

quem seu quos collatio seu ordinatio spectauerit, disponendum, quod nisi fecerit, ex tunc secundo sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad sacros ordines, & ad quodcunque beneficium ecclesiasticum obtinendum.

¶Vt autem præmissorum fructus facilius subsequatur, omnibus & singulis ordinariis in virtute sanctæ obedientię, & sub pena suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, quam eos (si in exequendis subsequentibus negligentes fuerint) incurrere volumus ipso facto, districte præcipimus, & mandamus, vt sub certa & formidabili pœna eorum arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates & personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum, aut dignitaté vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit annexa, obtinentibus, iniungere debeant quòd dispensationes, auctoritate quarum huiusmodi Ecclesias, personatus vel dignitates obtinent, si quas habent, necnon & titulos Ecclesiarum, dignitatum vel personatuum eorundem intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinariis ipsis, vel iis, quem vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent: De processibus habendis super his exhibitis, propositis & productis, redituri absque moræ dispendio per scripta publica conficienda super his sedem Apostolicam certiorem.

De maioritate, & obedientia.

¶Bonifacius octauus.

¶Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano Pontifici, qui vtrumque gladium habet, & omnes iudicat. Hac tamen extrauagãs regem Franciæ, & regnicolas non amplius subijcit Ecclesiæ Romanæ, quam prius erant, vt patet infra de priuilegijs meruit.

CAP. I.

VNam sanctã Ecclesiã catholicã, & ipsam Apostolicã vrgente nos credere cogi-

---

VNam sanctam Ecclesiam.] ¶Ponatur sic casus, quod erant dubitantes quidam, aut forte credentes, vel etiam asserentes, nõ esse de necessitate salutis subesse summo Pontifici, quod quidem vel verbo fieri poterat, quia forte sic dicebãt vel facto, quia talia agebant & operabantur, ac si non esset de necessitate salutis: Huic autem morbo pestifero obuiare volens sanctissimus pater dominus, dominus Bonifacius papa viij hanc decr. edidit, vbi hoc plenissime declaratur. Intentio itaque huius decretalis est inducere rationes exempla, & auctoritates, subesse summo Pontifici esse de necessitate salutis, quod tripliciter hic probatur. Primo per quasdam conditiones generales, quæ ipsi Ecclesię congruunt. Secundo, per quasdam adaptationes speciales, quæ ad ipsam Ecclesiam adaptantur. Tertio, per gladios, qui in ipsa Ecclesia continentur. Tota igitur hæc decre. diuiditur in quatuor partes: quia primo ponũtur præfatæ conditiones generales cõgruẽtes Ecclesiæ, per quas probari potest, quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis. Secundo adducuntur quædã adaptationes spũales, per quas probatur hoc idem. Tertio agitur de ipsis gladiis, qui sunt in Ecclesia, per quos declaratur hoc idem. Quarto & vltimo, conclusio tot modis inuestigata, videlicet, quod subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, infertur ex omnibus antedictis. Secunda: ibi] vna nempe fuit.] Tertia, ibi, [In hac eiusque potestate] Quarta,] ibi, Porro subesse.] Propter primum sciendum quidem, quod numerare possumus sex conditiones generales congruentes Ecclesiæ, ex quib. possunt sumi sex rationes, quod Ecclesia habet vnũ caput, & quod subesse illi capiti, est de necessitate salutis, vt sit prima conditio, quod Ecclesia est vna, secũda, quod est sancta, tertia quod est catholica, quarta, quod est Apostolica, quinta, quod extra ipsã nõ est salus, sexta & vltima, quia extra ipsam non est remissio peccatorũ. Itaq; in prima parte, quæ agitur de istis conditionibus Ecclesię congruentib. dominus papa tria facit; quia primo istas conditiones narrat, secũdo eas declarat, tertio eas corroborat & confirmat. secunda, ibi, sponso in Canticis] tertia ibi,] In qua vnus.] Dic ergo Ecclesiam esse vnam, quę fuit conditio prima, sanctã, quæ fuit secunda, catholicam, quę fuit tertia, & ipsam Apostolicam, quę fuit quarta, extra quam non est salus, quæ fuit cõditio quinta, nec remissio peccatorũ, quę fuit sexta. [Nosque hanc] idest Ecclesiã, esse sic vnam, sic sanctam, &c. vel hanc, idest hanc fidem de ecclesia, quod sit vna firmiter credimus, & simpliciter confitemur.

¶Notandum autem est, quod ex istis sex conditionibus Ecclesiæ congruentibus (vt supra tetigimus) sumi possunt sex rationes, quod subesse sũmo Pontifici sit de necessitate salutis. Vt prima sit rõ, quia ecclesia est vna siue est vnum corpus, sed vni corpori non competit, nisi vnum caput: quia aliter esset monstrum. Arguatur ergo sic: Omnia membra, quę sunt in vno corpore, non saluantur nisi coniuncta illi corpori, & subdita vni capiti, a quo infunditur eis motus, & sensus, sed omnes Christiani sunt membra unius corporis: quia sunt membra Ecclesiæ, quę est vna, & vnum corpus: ergo omnes huiusmodi Christiani saluantur, ut coniũcti Ecclesiæ, & vt coniuncti vni capiti, idest summo Põtifici. Secunda ratio ad hoc idem sumitur ex secunda conditione, videlicet quod Ecclesia non solum est vna, sed etiam est sancta, idest, sancita & firmata in unitate: si enim ecclesia vacillaret quantum ad vnitatem, quia aliquando esset vna, aliquando non esset vna, & per consequens aliquando haberet vnum caput, aliquando haberet plura capita, posset quis dicere non esse de necessitate salutis subesse huic capiti: quia forte posset saluari sub alio capite. Sed cum ecclesia sit una, & sit sancta, i. sic in vnitate fulcita, quod non posset habere nisi unum supremum caput, subesse illi capiti erit de necessitate salutis. Quod si dicatur, quod sanctum dicit quid purum,

Ecclesia est vna.

Christiani oẽs sunt mẽbra unius corporis.

Ecclesia est sancta.

dice-

diceemus, ex hoc etiam ꝙ dicit qui firmum: quia firmitas est ex puritate: infirmitas, ex impuritate: nam & incorpore surgit infirmitas ex impuritate, ut quia oriuntur in eo im munditiæ corporales & mali humores, & in anima etiam surgit infirmitas ex impuritate, ut quia oriuntur in ea immūditiæ spirituales, & malæ cogitationes. Formetur autem, sic rō: Quicquid est unum & sanctum, i. sic in unitate sancitum, ꝙ nō pōt esse nisi unū corpus, & habere vnū caput, mēbra non poterunt saluari nisi coniuncta illi corpori, & subdita illi capiti: Ecclesia est huiusmodi, ergo &c. Mēbra quidem ex hoc saluantur & viuunt: quia mouētur & sentiunt, & motus & sensus eius infunduntur a capite, si non sunt subdita capiti, non mouētur nec sentiunt, propter ꝙ viuere & saluari non poterunt. Tertia rō sumitur ex tertia cōditione, quia Ecclesia est catholica & vniuersalis siue generalis, sic. n. ait Isidorus: qa catholicus vniuersalis siue generalis interpretatur. nā Græci (vt dr) vniuersale catholicon vocant. Si ergo fides, quam tenet Ecclesia, vel ipsa Ecclesia esset particularis, continens vnam gentem vel vnum populum, sicut sunt multæ gentes & multi populi, sic forte essent multæ Ecclesiæ & multa capita. Sed cum sit catholica & vniuersalis, quia omnes obligantur (si uolunt esse in statu salutis) ad credendum & tenendum ꝙ credit & tenet Ecclesia: ideo sicut non pōt esse nisi unum vniuersum ꝙ omnia comprehēdit: ita quantum ad statum salutis non potest esse nisi una ecclesia, eo ꝙ ecclesia comprehendit oēs, qui volunt esse in statu salutis. Formetur aūt sic rō. Illud quod est catholicum & vniuersale, & comprehendit omnes, qui volunt esse in statu salutis, non potest esse nisi unum, & habere vnū caput, cui oportet esse subditos omnes volētes esse in statu salutis, ecclesia est huiusmodi: ergo, &c. Quarta ratio sumitur ex quarta conditione, quia ecclesia est Apostolica, tenet n. illam fidem, quam Apostoli tradiderunt & docuerunt, de quib. potest intelligi quod dr in psal ꝙ in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, ut nullus possit se excusare se non subesse ecclesiæ, omnes. n. Apostoli fidem prædicauerunt, & docuerunt. Vnde Apost. ait ad Gala. 2. Ascendi autem ſm reuelationem, contuli cum illis, i. cum aliis Apostolis, Euangelium, ꝙ prædico gentibus, & subdit causam, ne forte in vanum currerem, aut cucurissem. Ne ergo vana esset prædicatio sua, & ne videretur gentibus, vel aliis quòd prædicaret aliud quàm alii Apostoli, uoluit Apostolus de Euangelio ꝙ prædicabat, conferre cum illis. Item ecclesia est Apostolica; quia illam fidem tenet & docet, quam concorditer prædicauerunt & docuerunt Apostoli. Formetur ergo sic ratio, illud quod est Apostolicum, & tenet illam eandem fidem, quam Apostoli docuerunt, non potest esse nisi quid vnum, & vnum corpus habere, & vnum caput, cui oportet esse subdita omnia mēbra, si volunt esse in statu salutis, huiusmodi autem ecclesia est: ergo, &c. Quinta autem & sexta ratio sumitur ex quinta, & sexta conditione, videlicet ꝙ extra ecclesiam non est salus, idest, non acquiritur beatitudo, quæ est per gratiam consummatam, nec extra ipsam est remissio peccatorum, quæ potest esse per gratiam initiatam: ita quòd nec gratia consummata, quæ est salus & beatitudo nostra: nec gratia initiata per quam remittuntur peccata, potest esse nisi per ecclesiam. Si ergo ecclesia est una & habet vnum caput, omnes volētes recedere a peccatis & adipisci salutē, oportet esse sub capite Ecclesiæ, i. sub summo Pontifice: rō autem per se patere potest. Notandum autem ꝙ omnes istæ sex conditiones continentur in symbolo, vbi dicitur, ꝙ credimus in Ecclesiam unam, quantum ad conditionem primam, sanctam, quantum ad cōditionem secundam, catholicam, quantum ad tertiam, & Apostolicam, quantum ad quartam, & quod confitemur vnum baptisma in remissionē peccatorum, quantū ad gratiam, initiatā, & quod expectamus resurrectionem mortuorum, & uitam venturi sæculi, quantum ad gratiam consummatam; ideo impingere contra hoc, est impingere contra symbolum

mur: & tenere. Nosq; hāc firmiter credimus, & simpliciter confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso [a] in Canticis proclamante, Vna est columba mea, perfecta mea. Vna est matri suę, electa genitrici suę, quæ unum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus: Christi uero Deus. In qua [b] vnus dominus, una fides, vnū baptisma.

a ¶ Sponso in Canticis, &c.] Hic illas sex rationes conclusionis præfatæ, quod subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, declarat & manifestat, p ea quæ habentur in canticis, & per ea quæ ait Apost. dicens, sponso proclamante in Canticis, supple de sua sponsa, i. de ecclesia, quæ una est columba mea, una est matri suæ, electa genitrici, quæ scribuntur Canticorum 6. & subdit, quæ, s. columba mea, sic una, sic perfecta, sic electa unum corpus mysticum, i. vnam ecclesiam repræsentat, & addit ꝙ huius corporis caput est Christus, Christi vero Deus. No autem quod hic tanguntur sex, per quæ declarantur sex conditiones, videlicet ꝙ corpus mysticum, i. ecclesia, est una quantum ad conditionem primam, est columba, i. innocens, & sine felle & sancta, quantum ad conditionem secundā; est perfecta i. catholica quantum ad conditionem tertiā. Nam ſm philosophum, totum & perfectum idem, uel proximum secundum naturam. Nam illud est perfectum quod totum habet, & nihil ei deficit, & illud etiam totum est, quod omnia habet. Et quod dicit philosophus totum & perfectum idem, possumus nos dicere catholicum & perfectum idem, vel proximum secundum naturam. Nam catholicum idem est quod generale, & uniuersale, quod omnia comprehēdit, & etiam perfectum est cui nihil deficit, & omnia comprehendit. Ista etiam ecclesia est una matri suæ, electa genitrici suæ, quantum ad conditionem quartam. Apostoli quidem unam fidem prædicauerunt, vnam fidem elegerunt, quam tenens ecclesia d ci potest Apostolica. Huiusmodi autem ecclesiæ caput est Christus, qui est agnus Dei tollens peccata mūdi, cuius caput est Deus pater, a quo est genitus, quem uidere est salus nostra. Iuxta illud, Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Ergo sicut per hoc quod ecclesia est una, colūba, i. sancta, perfecta, i. catholica, vna matri suæ, & electa genitrici suæ, i. Apostolica, declaratæ sunt quatuor conditiones, sic per hoc quod eius caput est Christus qui est agnus tollens peccata nostra, & caput Christi Deus, qui est salus nostra, declarantur aliæ duæ conditiones, videlicet quod per ecclesiam est peccatorum remissio, & salutis adeptio.

b ¶ In qua vnus] hic illas sex conditiones, quas primo narrauit & postea declarauit, roborat & confirmat; sic. n. iacet textus ad Ephes. 4. vnde illa uerba sunt sumpta, vnum corpus, & vnus spiritus, & subditur, unus Dominus, vna fides, vnum baptisma, unus Deus, & pater, omnium, ecclesia est ergo vnum corpus, per quod est una, & vnica, quæ fuit conditio prima. Est in ea unus spiritus, per quem est sancta, quę fuit secunda. Est in ea vnus dominus, per quē & uniuersalis & catholica, quæ fuit tertia. est in ea una fides, per quam est Apostolica: quia tenet illam fidem, quam prædicauerunt Apostoli, quæ fuit conditio quarta. est in ea vnum baptisma, per ꝙ est peccatorū remissio, quæ fuit qnta. est in ea unus Deus & pater omniū, per quē est salutis ade-

Marginalia: Infirmitas, corporis unde surgit. — Cant. 6. — Ecclesia est catholica. — Ecclesia quare dr Apostolica. — Totū & perfectū idem. — Catholicum quid est. — Salus nostra est uidere Deum.

¶ Vna nempe [a] fuit diluuii tẽpore arca Noe, vnam Ecclesiam pręfigurans, quæ in uno cubito consummata, unum Noe videlicet, gubernatorem habuit, & rectorem, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem [b] veneramur & unicam, dicente Domino in propheta; Erue a framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meã: pro anima enim, idest, seipso capite simul orauit & corpore, quod corpus vnicam, scilicet Ecclesiam nominauit, propter sponsi fidei sacramentorum, & charitatis Ecclesiæ

adeptio, quæ fuit sexta. Aduertendum est, quod dñs papa noluit omnia uerba ista ponere, ne legẽtib. tædium generaret, sed uoluit breuius pertransire, & non nisi tria nominauit, videlicet q in ecclesia est unus dominus una fides, vnum baptisma, per quæ tria omnes illæ sex conditiones roborantur & cõfirmantur: nam quia in ecclesia unus dñs, ideo ipsa est una & catholica, i. generalis: quia uero in ea una est fides, ideo ipsa est sancta & Apostolica, est enim per fidem sancta, i. sancita, dicente Hugone, quod nihil est certius homini sua fide. per hoc est etiam Apostolica, q illam fidem tenet ecclesia, quam Apostoli docuerũt. Sed quia in ecclesia unum est baptisma, dicitur in ea esse peccatorum remissio, & salutis adeptio, nam per hoc quod baptizamur, nobis peccata remittuntur, & cælestis ianua aperitur

Baptismus quia facit.

a ¶ Vna nempe fuit.] postquam sunt positæ illæ sex condõnes, p quas sumi possunt sex rõnes, q est de necessitate salutis subesse summo Pontifici, ponuntur quædã aliæ adaptationes per quas concludi põt hoc idem. Circa quod quattuor facit, secũdum quod quattuor, huiusmodi adaptationes ibi traduntur, ut sit prima adaptatio per hoc q ecclesia figurata est p arcam Noe. Secunda, per hoc q propheta in persona Christi orat, qđ, Deus eruat a framea animam suam, & de manu canis unicam suã. Tertia per hoc qđ ecclesia figurata est p tunicam Domini inconsutilẽ, quæ scissa nõ fuit, sed sorte prouenit. Quarta per hoc quod Christus dixit Petro: Pasce oues meas. Secunda est, ibi Hanc aũt veneramur. Tertia: ibi, Hęc est tunica. Quarta: ibi, Igitur ecclesiæ. Dicit ergo. una nempe fuit diluuii tempore arca Noe, unum ec[c]l[e]siam præfigurans. Hæc una arca fuit in uno cubito consummata unum habuit rectorem & gubernatorem Noe, extra eam omnia existentia super terram legimus fuisse de lata. Aduertendũ est qđ illa arca Noe Dei ecclesiam figurabat, qđ sex modis Augustinus declarat. 15. de ciui Dei & 26. Primo ex eius uacillatione, nam sicut illa arca ferebat super aquas fluctuantes, sic ecclesia militans in hoc seculo non sine fluctuationib. requiescit. Scđo hoc idem patet ex illius arcæ materia. Nam sicut ex ligno fabricata est arca, & p lignum ibi saluatæ sunt animæ, sic ex ligno crucis dependet salus ecclesiæ. Tertio, hoc idem patet ex illius arcæ proportione, nam (ut Augustinus ait) proportio illius arcæ erat, ut proportio corporis humani, erat. n sexcies, siue sex uicib magis longa q̃ lata & decies longa quam alta trecentorum enim cubitorum erat longitudo, 50. latitudo, & 30. altitudo eius, & sic & corpus humanum dispositum est, ut sit decies longum, quam grossum. & sexies longum quam latũ & ex hoc figurabat ecclesiam, cuius redemptor factus homo ad saluandum homines uenit. Et hæc omnia clarescunt his uersibus.

Ecclesia est arcæ Noe cõparata.

Arca Noe q̃ta fuit altitudinis lõgitudinis & in latitudinis.

Ter deuis alta cubitus, & longa trecentis.
Et decies quiuis lata fit arca Noe.
Sex vicibus longum latum transcendit, & altum.
Denis, humani corporis instar habens.

Quarto, arca figurat ecclesiã, si bene cõsideramus eius ostium, qđ positũ fuit ex latere, nã & Christo in cruce latus fuit apertum, unde fluxerunt sacramenta, per quæ dicitur Ecclesia esse formata. Quinto, arca significabat Ecclesiam, si consideremus eius compositionem, fuit enim composita ex lignis quadratis, quod ad stabilitatem ecclesiæ pertinet. Corpus. n. quadratũ, cuiusmodi est taxillus. ex quacunque parte uertatur, stat. Sexto, arca illa significat ecclesiam, si cõsideremus distinctionem eius, erat. n. arca illa bicamerata. secundum. n. communem modum ponendi bicamerata erat inferius, tricamerata superius. duæ autem erant cameræ inferiores, vna apothecaria, & alia seminaria vbi stabant immunditię, tres aũt erant cameræ superiores, In quarum una erãt animalia mitia, in alia immitia, i media uero homines, & aues. Sic & ecclesia (ut Aug. ibidem tradit), est bicamerata, quia composita ex Iudæis & Gentib. siue ex Iudæis & Græcis, ut nomine Græcorũ intelligamus Gentes. est tricamerata, quia ex tribus filiis Noe omnes homines sunt reparati, ex quib facta est ecclesia ista. Itaque arca, quæ [ut patuit] sex modis ecclesiam figurabat, inferius erat ampla, superius stricta, in uno cubito consummata, per unum rectorem gubernata. Ex quibus possunt sumi duæ rationes, esse de necessitate salutis subesse summo pontifici. nam ecclesia inferius est magnæ latitudinis, quia multi sunt prælati inferiores, superius restringitur, quia pauciores sunt prælati superiores. Vel inferius est magnæ latitudinis, qa multi sunt laici, superius restringitur, qa pauciores sunt prælati, & in uno cubito consummatur, quia in summo pontifice terminetur. Sicut ergo tota illa arca stabat sub uno cubito, sic tota ecclesia stat sub summo pontifice. Et sicut extra arcam non erat salus & quicquid saluabatur erat sub illo cubito, sic extra ecclesiam non est salus, & quicquid saluatur, est sub summo pontifice. Secunda ratio ad hoc idem sumitur non solum si cõsideremus unitatem cubiti, sed etiam si considemus unitatem rectoris, nam sicut totius arcæ erat rector unus Noe, & nihil saluabatur nisi sub eo, sic totius ecclesiæ rector est unus summus Pontifex, & nihil saluatur nisi sub ipso.

Taxillus est corpus quadratum.

psal. 21.

Prælati superiores pauciores sunt quam inferiores.

b ¶ Hanc autem ueneramus, &c.] hic prosequitur adaptationem secundam ex eo quod propheta in persona Christi orat dicens, Erue a framea Deus animã meam. pro anima enim Christus, i. pro seipso capite simul orauit & corpore, quod corpus unicam s. ecclesiam nominauit, & hoc propter quattuor quãtum ad præsens spectat propter unitatem sponsi, fidei, & sacramentorum & charitatis. Aduertendum ergo q in omnib. his quattuor summus Pontifex quandam principalitatẽ dr obtinere, nam si consideremus unitatem sponsi, ipse est unius sponsi vnus principalis uicarius. Vnde gl. super illo uerbo Matthæi 16. Tibi dabo, &c. vult quod hoc specialiter Petro concessit, ut ad unitatem nos inuitaret, & subdit, ideo enim eum principalem Apostolorum constituit ut ecclesia unum principalem Christi haberet uicarium. Rursus si consideremus unitatem fidei summus pontifex est huius fidei principalis doctor & definitor, nam & concilia generalia ubi talia sunt definita, & ubi symboli sunt compositi, non nisi auctoritate summi pontificis poterant aggregari. Tertio, si consideremus unitatem sacramentorum, summus pontifex ut est Christi principalis uicarius, est eorum principalis dispensator. Quarto, si consideremus unitatem charitatis, quam habent membra ad Christum, & ad eius uicarium, summus Pontifex eam cum quadã principalitate habet. Ergo ecclesia ex his est una, & ex his est salus, & in his summus pontifex

Conciliũ generale nõ fit sine papa.

Põtifex principalitatem hēt, non nisi sub summo Pontifice saluari poterimus: sibi itaque subesse erit de necessitate salutis.

a ¶Hæc est tunica, &c.] Hic prosequit adaptationem tertiam, qa Ecclesia figurata est per tunicam Dñi incõsutilē, q̃ scissa nõ fuit, sed sorte prouenit. Sciẽdũ ergo, φ vestes Dñi fuerunt quadripartitę, quatuor militibus tributę, inter quas fuit una tunica inconsutilis desuper contexta per totum, quæ non fuit diuisa, sed p sortem habita vt patet Io. 19. c. Sciendum enim φ secũdũ Aug. vtrumq significat Ecclesiam tam vestis quadripartita, q̃ tunica sortita: aliter tñ, & aliter. Nam uestis Dñi quadripartita significat ecclesiã quatuor, s. partib. in orbe diffusam, & in eisdem æqualiter, idest concorditer distributam. Tunica uero illa sortita significat ecclesiam quantum ad unitatem charitatis, quæ charitas est desuper, quia habet supereminentiorem uiam, & est contexta per totum, quia est catholica, quod idem est qđ gñalis & totalis Est inconsutilis ut non diuidat, sed una permaneat, & oẽs in unum colligat. Sorte est habita, in qua diuina gratia commendat, quia cum sors mittit, nõ psonæ, sed occulto Dei iudicio cedit, quæ oĩs sunt uerba Augustini exponentis dictum textum Euangelii. Ex hac autem adaptatione patere potest, qđ subesse summo Põtifici est de necessitate salutis, non n. esset tunica Dñi, idest ecclesia inconsutilis & contexta per totũ, nisi esset sub uno capite colligata. uolentes ergo se a capite subtrahere, uolunt hãc tunicam scindere, sed si consideratur ueritas eam nõ scindunt q a scindi non potest. Itaq; s. subtrahentes ab unitate capitis, non dicuntur ecclesiam scindere, uel tunicam Dñi diuidere, sed dicuntur ex tunc ad hmõi tunicam uel ad ecclesiam minime pertinere, ut tales existentes tunc ad salutem nequeant promoueri.

unitatem Hæc [a] est tunica illa Domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Igitur [b] Ecclesię unius & unicæ, unum corpus, vnum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus uidelicet, & Christi uicarius Petrus, Petrique successor: Dicente [c] Domino ipsi Petro, Pasce oues meas; meas, inquit, & generaliter, non singulariter has uel illas; per quod commisisse sibi intelligitur [c] vniuersas. Siue ergo Græci, [d] siue alij se dicat Petro eiusque successoribus non esse commissos, fateantur necesse, se de ouibus Christi non esse:

Dñe. p vestẽ Xpi cõ-ae significatur.

Prædef. non subdunt q-a unitate ecclesiae turbabunt.

b ¶Igitur ecclesiæ unius.] Hic prosequitur adaptationem quartam ex eo φ oẽs oues, idest ipsi Christiani commissi sunt ipsi Petro. Circa φ tria facit, secundum φ hoc tripliciter pbat Primo, ex unitate corporis, & capitis Secũdo, ex unitate commissionis ouium. Tertio, ex unitate ouilis & pastoris. Secunda ibi, [Dicẽte Dño.] Tertia ibi, [Siue ergo Græci.] Prima ratio talis est, ubi est unũ corpus, & unũ caput, non duo capita, quasi mõstrũ, qa est ibi Christus, est Christi uicarius Petrus, Petriq. successor ibi, supple, nullus saluat nisi subsit Christo, Christiq. uicario Petro, Petriq. successori, sed unius & unicæ ecclesię est unum corpus, & vnũ caput, nõ duo capita, quasi mõstrũ, Christus Christiq uicarius Petrus, Petriq. successor. ergo in ecclesia nullus saluat, nisi subsit, &c De hac autem rõne non ponit nisi virtutẽ medij, uidelicet φ unius, & unicæ ecclesiæ est unum corpus, & unum caput Notandũ st φ quasi inferendo dicit, igit ecclesiæ unius & unicæ unum corpus, & unum caput, &c. qa licet hoc sit propositũ principale, φ nullus saluat nisi subsit Christo capiti & eius uicario, tñ inferẽdo & concludendo ista dicit, qa oĩa hæc ex pmissis sequuntur & concludunt. Si enim vna fuit arca Noe ecclesiã figurãs, & φ Xps vnum caput orauit, p unica ecclesia sua, & unica fuit tũnica Christi inconsutilis, pertete ex præmissis possumus inferre & dicere. Igit unius & unicæ ecclesiæ, vnum corpus, unum caput, &c ubi supplẽdum est φ si Christo capiti & eius uicario subesse nol umus, salutẽ nõ poterimus adipisci. Notãdum est, qđ dicit, vnius & vnicæ. Nam plura vr importare vnicum q̃ unum. Nam tũc quis hēt vnum, qñ hēt aliud. Sed tunc dr hēre vnicum qñ non hēt aliud, nec sperat vlterius hēre aliud, nec hēt in quo aspectum dirigat. vnde Greg super illo uerbo Lucæ 7. Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ, & hæc erat vidua. Vult φ iõ erat vnicus filius, qa mr eius erat uidua, & nõ sperabat ulterius filios pcreare, nec habebat in quẽ aspectũ dirigeret. Vere itaque Ecclesia est una sponsa Christi, & vnica, qa Christus nõ hēt aliã spõsã, nec sperat ulterius hēre aliã spõsam, nec dirigit suũ aspectũ, nec suã affectionem ad aliã sponsam: iõ nullus confidat de alia sponsa, uel de alia Ecclesia, & sub nullo credat saluari, nisi sub sponso, uel sub capite ipsius ecclesiæ Christo, Christiq; uicario Petro Petrique successore.

Vnus & unicus differt.

Ioan. 19.

c ¶Dicente Dño ipsi Petro, pasce oues meas, &c]Hic probat hoc idem ex unitate commissionis. non n. factæ sunt plures cõmissiones principales, sed facta est vna principalis commissio, & omnes oues uni & eidẽ Petro & eius successoribus principaliter & uniuersaliter sunt commissę Formet autem sic ratio Cuicunque Dñs commisit oues suas, nõ has uel illas, intelligitur sibi universaliter commisisse, & ex hoc intelligit non esse salutem alicuius ouis, nisi sub eo, & sub eius successoribus cui oẽs oues gñaliter sunt commissæ Sed dicẽte Dño ipsi Petro, Pasce oues meas, qa nõ ingt singulariter. pasce has vel illas, sibi commisisse intelligit gñaliter uniuersas, & per cõsequens non intelligit saluari aliqua ouis, nisi sub Petro & successoribus eius, ita φ subesse sibi est de necessitate salutis, quæ est nostra conclusio principalis. De hac autem ratione ponit virtutem medij, ut patet ex littera,

d ¶Siue ergo Græci, &c. Hic probat hoc idem ex unitate ouilis & pastoris Formet autẽ sic ratio Vnicũque est unum ouile & unicus pastor, siue Græci, siue alii dicãt se non esse sub ipso pastore, uel sub eius uicario, uel sub successorib. suis, dicunt se non esse de illis quibus, nec ad ouile huius ptinere, & per consequens dicunt se non esse in statu salutis. Sed dicente Domino in Ioãne, ut habet Io. 10. Constat unum ouile & unicũ esse pastorẽ, siue ergo Græci, siue alii dicant se Petro eiusq. successoribus non esse commissos, necesse est qđ fateat se non esse de omnibus Christi, nec pertinere ad ouile Christi, & p consequens fatentur se quoq. tales non esse in statu salutis De hac autem rõne ponit uirtutem medij, ut patet ex littera. Notãdum aũt hanc decretalem sic ordinate procedere, φ ex omnib. fere uerbis habetur conclusio principalis, quæ ponit in fine decr. quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis. Nam si considerentur conditiones superius generales, φ ecclesia est una, sancta, &c. Si considerentur adaptationes superadditæ, φ fuit una arca figurans ecclesiam, quod unica est ecclesia pro qua Christus orauit, quod unica fuit tunica Christi inconsutilis, quod ecclesia est unum corpus habens unum caput, quod una facta fuit Petro de omnibus ouibus commissio principalis, quod ecclesia est unum ouile habens unum pastorem, omnia ista clamant cõtra eos qui saluari uolunt, nisi subsint summo pontifici, omnia ista protestantur quod sic subesse est de necessitate salutis.

Ecclesia est unũ ouile.

dicente Domino in Ioanne, Vnum ouile & vnicũ eſſe paſtorem.

¶ In hac [a] eiuſque poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritualem uidelicet, & temporalem Euangelicis dictis inſtruimur. Nam [b] dicentibus Apoſtolis: Ecce gladii duo hic, in Eccleſia ſcilicet, cum Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus nimis eſſe, ſed ſatis. Certe [c] qui in poteſtate Petri, temporalem gladium eſſe negat, male uerbum attendit Domini proferentis: Conuerte gladium tuum in uaginam. Vterque [d] ergo eſt in poteſtate Eccleſiæ, ſpiritualis ſcilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro Eccleſia, ille uero ab Eccleſia exercendus. Ille ſacerdotis, in manu regum & militum, ſed ad nutum & patientiam ſacerdotis. Oportet [e]

ideſt malos Chriſtianos, non ferro, ſed uerbo: innuens eſſe duos gladios, unum ſpũalem, qui ferit verbo, & alium materialem, q ferit ferro, & ſubdit de materiali gladio: Quid tu denuo vſurpare gladiũ tentas, quem ſemel iuſſus es reponere in uaginã? qa ergo dicit Dñs Petro d materiali gladio, conuerte gladiũ tuum in uaginã: ſummus Põt fex, quãuis ille gladius ſit ſuus, & quamuis ſit in poteſtate ſua, nõ dẽt tñ illo gladio uti vel ferire. Notãdum etiam gladium materialem eſſe ſummi Pontificis, & eſſe in poteſtate eius: oſtendit idẽ Ber. ibidem loquens ſummo Pontifici dicẽs: videlicet, quem materialem gladium, qui tuum negat: non ſatis mihi vr̃ attẽdere verbũ Dñi dicentis, Conuerte gladium tuum in vaginam.

Ioan. 10.

a ¶ In hac eiuſque poteſtate] Hic ponitur tertia pars principalis huiuſmodi decr. in qua poſtquam dñs Papa ex conditionibus generalib congruentibus Eccleſiæ ꝓbauit ꝙ ſibi ſubeſſe, eſt de neceſſitate ſalutis. Et poſtea ꝓbauit hoc idem ex quibuſdam adaptationibus ſpecialibus ad Eccleſiam adaptatis. Hic tertio vult hoc idem probare ex ipſis gladiis, qui ſunt Eccleſia. Circaq duo facit, quia primo agit de illorum duorum gladiorum pluralitate, poteſtate, & uſu. Secũdo agit de eorũ ordine: ibi, [Oportet ãt.] Circa primũ duo facit: quia proponit primo quod intendit, ſecundo probat quod dixerat: ibi, [Nam dicẽtibus. Dicit ergo in hac, ideſt in Eccleſia, eiuſque poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritualem uidelicet & temporalem Euãgelicis dictis inſtruimur.

Gladii duo ſunt in Eccleſia.

b Nam dicentibus,] Probat quod dixerat: ſed dixerat duos gladios in Eccleſia, & eos eſſe in poteſtate Eccleſiæ: & quia non eodem modo illi gladii ſunt in poteſtate Eccleſiæ: nec eodem modo pertinent ad vſum Eccleſiæ: ideo tria facit, quia primo dicit duos tantum eſſe gladios in Eccleſia. Secundo oſtendit eos ambos eſſe in poteſtate Eccleſiæ. Tertio declarat non eodem modo eos in poteſtate Eccleſia: ſed alterum ad vſum, alterum ad patientiam & nutum. Secunda ibi, [Conuerte.] Tertia: ibi, [Vterq ergo.] Dicit igitur: nam dicentibus Apoſtolis: Ecce gladij duo hic, id eſt in Eccleſia, cum Apoſtoli loquerentur, & quia ipſi Apoſtoli repræſentabant Eccleſiam, ſi inter ipſos Apoſtolos erant duo gladii, cõſequens eſt ꝙ in ipſa Eccleſia ſint duo gladii, dicentibus itaque Apoſtolis duos gladios eſſe ibi, non reſpondit nimis eſſe, ſed ſatis. Notandũ tm ergo, ꝙ ſi eſſent plures gladii quã duo, non dixiſſet Dñs, ſatis eſt, ſed parum eſt. Et ſi eſſent pauciores, non dixiſſet ſatis eſt, ſed nimis eſt, ex ipſis itaque verbis Dñi dicentis, ſatis eſt, datur intelligi duos gladios in Eccleſia, non plures nec pauciores.

c ¶ Certe q in poteſtate.] Hic oſtendit hos duos gladios eſſe in ptãte Eccleſiæ: dixerat enim in hac, ideſt in Eccleſia, eiuſq. ptãte duos eſſe gladios: & quia probauerat duos gladios in Eccleſia, vult probare hos duos eſſe in poteſtate Eccleſiæ: ſed quia nullus dubitet ſpũalem gladium eſſe in poteſtate Eccleſiæ: ideo dñs papa probat hoc de gladio tẽporali dicens: certe q in ptãte Petri tpalem gladium eſſe negat, male uerbũ attẽdit Dñi ꝓferentis: Cõuerte gladiũ tuũ in vaginam. Notandum aũt ꝙ ſecũdum unum modum adaptandi duo gladii erãt inter Apoſtolos, & ſcđm hoc duo gladii ſunt in Eccleſia: quia Apoſtoli locum tenebant Eccleſiæ: unus aũt illorum erat uiſibilis: quia fuit extractus, & ſignificabat gladium tpalem ſiue materialem: qa reſpicit corpora & facit læſionem uiſibilem, alius autem ſtabat inuiſibilis, qa non fuit extractus, & ſignificare poterit gladiũ ſpũalem, q ferit animas, & facit læſionem inuiſibilem, ergo ſi de gladio extracto, & uiſibili, qui ſignificat gladium materialem, dixit Petro, conuerte gladium tuum in uaginam, liquide patet, ꝙ gladius materialis eſt Petri, & eſt in poteſtate Petri: conſequens eſt igit. ꝙ vterque gladius ſit Eccleſiæ, & in ptãte Eccleſiæ. Notandum etiam ꝙ iſtam ſniam tenet Bernardus ad Eugenium 4. dicẽs: Aggredere eos,

Gladiorum alter uiſibilis, alter inuiſibilis.

Matth. 26.

d ¶ Vterq; ergo eſt.] quia oſtẽderat utrunque gladiũ in Eccleſia, & vtrunq. in poteſtate Eccleſiæ eſſe. Hic vult oſtendere non eodem modo vtrumque gladium ad eccleſiam pertinere: ideo ait, quod vterq. eſt in ptãte Eccleſiæ: ſpũalis ſ. gladius & materialis: nõ tñ eodem modo, is quidem, i. materialis pro Eccleſia: Ille uero, i. ſpũalis ab Eccleſia exercẽdus. Ille, i. ſpũalis ſacerdotis manu utiť. iſte ãt, i. materialis, manu regũ & militum, ſed ad nutum & patiẽtiam ſacerdotis. Notãdum aũt utrumq. gladium eſſe in Eccleſia, & in ptãte Eccleſiæ, ſed non eodem modo, quia ſpũalis eſt in Eccleſia, & in poteſtate Eccleſiæ ad uſum, materialis uero non ad vſum, ſed ad patiẽtiam & ad nutum. Sacerdos ergo cum ſpũali gladio excommunicando inobedientes ferit, & eo propria manu utit, cum materiali vero non ferit, & eo propria manu non utitur, Sed reges & milites eo dẽnt uti & ferire ſm nutum & patiẽtiam ſacerdotis, eſt. n. nutus p aliqua ſigna cognoſcere alterius uoluntatem. Reges ergo & principes videntes per ſigna hoc expedire Eccleſiæ: debent contra rebelles & inobedientes materialem gladium exercere. Materialis itaque gladius non ab Eccleſia, quia non manu eccleſiæ, ſed manu Regum & militum, tamen pro Eccleſia, ideſt pro utilitate Eccleſiæ ad nutum, & patientiam Eccleſiæ exerceť. Notandum ẽt ꝙ accipiendo hoc gñaliter & ſpãliter poſſumus dicere, quod ad imperium & nutum Eccleſiæ materialis gladius exerceť. ad imperium gñaliter, quia mandat eccleſia gñaliter ꝙ fiat iuſtitia. Sed ad nutum ſpãliter, quia poteſt ſpãliter innuere, etiam ꝙ de iſto fiat iuſtitia. Notandũ etiam quod accipiendo iuſtitiam in aliquo ſpãliter, dr̃ materialis gladius exerceri ad nutum & patientiam ſacerdotis, ad nutũ quidem, quia per aliqua ſigna denotat regib & militibus, quod pro eccſeſia & ad utilitatem Eccleſiæ materialis gladius extrahatur, ad patientiam vero, quia in hoc quod aliquis punitur in corpore, ſic Eccleſia ſuſtinet & patitur & condolet, & compatitur patienti. Notandum quod hos gladios eſſe in poteſtate Eccleſiæ aliter & aliter, unum ad uſum manu Eccleſiæ & ab Eccleſia, alium ad nutum & pro Eccleſia manu militis, tradit & ſcribit Bernardus ad Eugenium quartum.

d ¶ Oportet aũt gladiũ, &c.] Poſtquam determinauit de pluralitate, ptãte, & vſu iſtorum gladiorum, vult determinare de eorũ ordinẽ, & hoc eſt principale propoſitum, quia ut patet, principalis intẽtio huiuſmodi decre.

autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati: Nam [a] cum dicat Apostolus: Nō est potestas nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt; non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tamquam inferior reduceretur per alium in suprema. Nam [b] secundum beatum Dionysium, lex diuinitatis est, infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinē vniuersi omnia æque ac immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere potestatem, oportet tāto clarius nos fateri, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod [c] etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarū rerum gubernatione clarius oculis intuemur. Nā veritate testante [d], spiritualis potestas terrenam potestatem instituere ha-

decre. est ostēdere, quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis, prout vltima conclusio manifeste declarat: & quia ex ordine gladiorū hoc aperte patet: ideo agit de pluralitate, potestate, & vsu illorum gladiorum quędam præambula. Sed agere de ordine est ad propositū principale: posset tamē qui vellet ex ipsis præambulis rōnes formare ad propositum principales. duo ergo facit, quia primo ponit quem ordinem habent huiusmodi gladij. Secūdo probat quod dixerat: ibi, Nam cum dicat. dixit ergo, oportet autem gladium esse sub gladio: & temporalē auctoritatem subiici spirituali potestati, quasi dicat, quod hi gladii habent hunc ordinem, quia gladius est sub gladio, cum temporalis, & materialis sit sub spirituali.

a ¶ Nam cum dicat Apostolus.] hic probat qđ dixerat, videlicet qđ debet esse gladius sub gladio. Circa qđ tria facit, quia probat hoc per Apostolum. Secundo per Dionysium. Tertio subiungit multa media simul probantia propositum. Secunda ibi, Nam secundum. Tertia ibi, Quod etiam. Dicit ergo secundum Apostolum. Non est potestas nisi a Deo: quæ autem sunt a Deo ordinata sunt: non autē ordinata essent, nisi gladius esse sub gladio, & tanquā inferior reduceretur per alium in suprema. Notandum autem quod non potest esse essentialis ordo inter aliqua, nisi vnum sit perfectius alio, & vbi vnum magis appropinquat ad Deum, quam aliud: habet enim se res respectu Dei, sicut vnū respectu vnitatis, vt innuit Dionysius quinto de diuinis nominibus & sicut non sunt duo numeri essentialiter differentes, quin vnus habeat plures vnitates, quam alius: sic non sunt duæ res essentialiter differentes, quin vna perfectior sit alia. Si ergo isti gladij sint per se distincti & ordinati, oportet vnum esse sub alio, & vnum esse perfectiorem alio.

b Nam secundum.] hic probat hoc idem per beatum Dionysium: formetur sic ratio. Secundum legem diuinitatis infima reducuntur in suprema per media. & secundum ordinem vniuersi non omnia æque immediate reducuntur ad ordinem: sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinationem reducūtur: cum aūt spiritualis potestas excellat terrenam potestatē dignitate & nobilitate, quia spiritualia temporalia antecedunt, istæ duæ potestates non æque immediate reducentur ad ordinem: sed vna reducetur per aliam, terrena per spiritualem. Notandum autem, quod hæc ratio non cōcludit solum terrenam potestatē esse sub spirituali, quia temporalia communiter sunt sub spiritualibus: sed etiā probat, quod terrena potestas habet reduci in Deum per spiritualē, hoc est, habet dirigi & gubernari per ipsam. Notandū etiam, quod ista ratio est sumpta a Dionysio, & est ad propositum principale, & est declaratio eius quod Apostolus dixerat, dicebatur enim per Apostolū, potestates a Deo sunt, & ordinatę sunt. Cum ergo dubitari posset quo ordine ordinatæ sunt potestates, hoc dubium soluit dicens, quod oportet eas vt res aliquæ sunt in vniuerso ordinatas esse, quia infima per media, inferiora per superiora ad ordinem reducuntur.

c ¶ Quod etiā ex decimarum datione, &c.] Hic multa media sumit ad probandum: quod potestas terrena est sub spirituali. Circa quod duo facit, quia primo facit quod dictum est. Secundo ex dictis infert ad propositum multas conclusiones ibi. Nam veritate testante. Dicit ergo etiam, supple sic esse, quod terrena potestas subsit spirituali ex decimarum datione & benedictione, &c. Notandum est hic posita quattuor media ad propositum quod terrena potestas subest spirituali. Primum medium de decimis habetur in canone. Secundū de benedictione siue de sanctificatione, habetur ab Hug. de sacramentis lib. 2. par. 2. Tertiū de potestatis acceptione, habetur ab eodem Hug. eo. lib. & eadem parte. 2. Quartū vero ex ipsarum rerum gubernatione, potest haberi ex verbis Augus. 11. de tri. c. 4. Propter primum sciendum, quod si de iure diuino laici dant decimas clericis, tota terra laicorū est in cēsum Ecclesiæ. terrena itaq; potestas secundum omnia bona terrena quæ habet est sub Ecclesia. Propter secundum sciendum, quod Hug. de sacra libro & parte præassignatis ait, quod sacerdotalis dignitas regalem potestatem sacrat & benedicit: secundum Apostolum, qui benedicit, maior est. Ergo quia per Ecclesiam terrena potestas benedicitur, sanctificatur, inungitur quidem si sit inungenda, absoluitur si delinquat. Sed cum inungitur, etiam absoluitur & benedicitur & sanctificatur: quare terrenam potestatem, & specialiter reges excellentiores propter vnctionem, & omnes Christianos propter absolutionem, oportet sub esse Ecclesiæ. Propter tertium, sciendum (vt Hug. ait li. & par. præassignatis) quod spiritualis potestas est maior dignitate quàm terrena: quod in illo antiquo populo veteris testamenti declaratur manifeste, vbi primum a Deo sacerdotium institutum est postea vero per sacerdotium regalis potestas, iubente Domino ordinata est. potuisset enim Deus si voluisset per seipsum vocare Saulem, & dare sibi potestatem regalem: sed voluit hoc fieri per Samuelem: insinuans potestatem terrenam dependere a potestate ecclesiastica, & sibi debere esse subiectam. Propter quartum sciendum, quod Augu. 3. de trin. c. 4. vult quod totum vniuersum quodam ordine regatur: quia corpora grossiora reguntur per subtiliora, & tota corporalis creatura per spiritualem: sed turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso. Si ergo in toto vniuerso corporalia reguntur per spiritualia, turpe esset si in genere humano, quod est pars vniuersi, terrenæ potestates non subessent spiritualibus, & non regerentur per ipsas.

d ¶ Nam veritate testante, &c.] hic concludit de ecclesiastica potestate plures, & varias conclusiones ad propositum vtiles. Circa quod quattuor facit, quia primo concludit, quod spiritualis potestas potest terrenam potestatem instituere, iudicare, transferre, & plantare. Secundo concludit de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema, quæ à solo Deo, non ab homine poterit iudicari. Tertio concludit de eadem, quomodo est humana, & quomodo est diuina. Quarto concludit etiam, quod cum ista ita sint ordinata, quod qui Ecclesiæ potestati resistit, Dei ordina-

Potestas terrena subest spirituali.

Terra tota laicorū ē in censu Ecclesiæ.

Reges quare sub sunt Ecclesiæ.

Sacerdotiū præcessit regalē potestatem.

Corporalia p spiritualia reguntur.

Spiritualia præcedunt temporalia.

tioni resistit: & quod nō pōt qs ecclesiæ potestati resistere cū salute, nisi duo asserat principia, vt Manicheus errans posuit, quod scriptura sacra veritatem asserens, negat & destruit. Secunda ibi, Ergo si deuiat Tertia ibi, Est autem. Quarta ibi, Quicunq; igitur. Continuatur, ergo sic: Bene dictū est quod potestas ecclesiastica potestatē terrenā benedicit, sanctificat, & ab ea potestas terrena potestatē accipit Nā veritate attestāte, i. canone Bibliæ asserēte, spiritualis ptās terrenam potestatē instituere habet: & supple, si habet eā instituere, habet eā iudicare, si bona nō fuerit: quia cuius est condere, eius est destruere: & quia etiam quantū ad terrenam potestatē habet eā instituere: & si nō bona fuerit habet eā iudicare & destituere sic s. secūdū hūc modū de ecclesia & ecclesiastica potestate verificetur vaticiniū Hieremiæ, Ecce cōstitui te hodie, i. à die qua formata ecclesia super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes ea destituendo: ædifices & plantes ea instituendo. Notandum autem, quod dicit, veritate testante spiritualis potestas terrenā instituere hēt quia vt patet ex veteri lege & ex canone Bibliæ. primum a Deo sacerdotiū institutum est: & post iubēte Domino per sacerdotiū regalis potestas ordinata est.

Hiere 1.

bet, & iudicare, si bona non fuerit: sic de Ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce constitui te hodie super gentes & regna, & cætera quæ sequuntur. Ergo[a] si deuiat terrena potestas iudicabitur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis minor, à suo superiori: Si vero suprema, à solo Deo, non ab homine poterit iudicari, testāte Apostolo; Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. Est autem [b] hæc auctoritas (& si data sit homini, & exerceatur per hominē) non humana, sed potius diuina ore diuino Petro data, sibique suisque successoribus in ipso, quem cōfessus fuit petra firmata: dicente Domino ipsi Petro: Quodcumque ligaueris: & cætera. Quicumque [c] igitur huic potestati à Deo sic ordinatæ, resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo (sicut Manichæus) fingat esse principia: quod falsum & hæreticum iudicamus; quia te-

a Ergo si deuiat, &c.] hic ponit conclusionē secundā de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema, qa si deuiat, a Deo solo poterit iudicari Continuetur ergo sic, Dictum est, si deuiat terrena potestas, iudicabit a potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis minor, iudicabit a suo superiori: si vero suprema spiritualis potestas deuiat, a solo Deo, nō ab homine poterit iudicari, testante Apostolo: spiritualis homo iudicat oīa, & ipse à nemine iudicatur. Notandū autē quod ille est spiritualis homo, qui habet sanā mentē & sanū iudicium. sicut ille est sanus corporaliter, qui habet sanū gustū & habet sanū iudicium de saporibus. sic & ille est spiritualiter sanus, qui habet sanā mentem, & habet sanū & rectum iudicium de agibilibus sicut ergo solus ille, qui est sanus corporaliter, potest recte alia corporalia iudicare: sic solus ille q est spiritualis potest de omnibus iudicare tā de spiritualibus, q̄ de corporalibus: quia corporalia sub spiritualibus continētur Notādum etiā quod idē esse spiritualē & sanū spiritualiter, quia quicūq. est de spiritualibus, habet sanā mentē, & habet rectū iudiciū de rebus Notandū Et quod sicut habēs gustū infectū male iudicat de saporibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicatur; quia si habet gustum infectum cholera, etiam dulcē iudicabit amarum: sic habens mentem infectam. habet prauum iudicium de agibilibus & in suo iudicio ab omnibus iudicatur & reprehenditur, quia iudicabit esse faciendum, quod non est faciendum, iuxta illud.

Spiritualis quilibet sanā mentem habet.

Dicit amor cęcus, dedecus esse decus.

Itaq spiritualis homo, & habēs sanā mētem iudicat oīa, & ipse à nemine iudicatur, quia in suo iudicio à nemine reprehenditur Notandū et, quod duplex est spiritualitas, personalis, & secūdum statū, & duplex est iudiciū, siue duplex est correctio, auctoritatiua, & fraterna. Itaq. spiritualis personaliter oēs iudicat quia, omnes male agētes pōt corrigere correctione fraterna, & ipse a nemine iudicatur, qa si est spiritualis bonus & sanctus, nil agit de quo possit iudicari vel reprehendi. Est aūt alia spiritualitas secundū statū, qū est in statu sāctissimo & spiritualissimo: & in hoc statu est solus sūmus Pontifex: ideoque quilibet eū nominat, & nominare debet sanctissimū patrem. Ille omnia iudicat etiā auctoritate qui a supra omnes auctoritatem habet, & ipse à nemine iudicat, quia nullus habet auctoritatē super ipsū: personaliter ergo possunt esse, & forte sunt multi sanctiores papa, & spiritualiores eo, sed secūdum statum nullus est ita spiritualis nec ita sctus. & qa auctoritatiue iudicare respicit spūalitatē & sanctitate se sūdū statū ideo auctoritatiue ipse sol9 est ille spiritualis hō qui iudicat oīa & ipse à nemine iudicatur.

Spiritualitas est duplex.

1 Al. superna.

Papa sāctiores multi possunt esse

b Est autē hæc auctoritas, &c.] hic ponit cōclusionē tertiā de ecclesiastica potestate, ostēdēs quomodo sit humana, & quomodo non humana, vel ostēdit quomodo sit humana, & quomodo diuina. est enim humana, qa data est homini, & est humana qa sic exercet per hoīem, tñ nō est humana, qa sit data ab hoīe, sed potius est potestas diuina, qa data a Deo, nā de ore diuino Petro est data sibi, suisq successoribus Est etiā hæc auctoritas diuina, quia firmata in ipso Chro petra, quā Petrus cōfessus fuit dicēte Dño ipsi Petro, Quodcūq ligaueris, &c. littera patet quidē. Notādū autē quod hæc auctoritas dupliciter est humana, & dupliciter diuina. Est aūt humana, data est homini, & est humana, quia exercetur per hominem, sed est diuina, quia est data à Christo, qui erat Deus, & est diuina, quia firmata est in petra firma in Chro q erat verus Deus Notādū etiā, quod oīa ista quattuor possunt haberi ex Euāgelio, Nā quod sit humana, quæ data est homini, habetur ex Euāgelio, vbi dr, Tibi dabo, &c quod et sit humana, quia exercetur ab hoīe, patet ex Euāgelio, dū dr. Quodcūq. ligaueris, &c. Qd uero diuina, quia data à Deo, patet ex Euangelio, quia ipse Christus, qui erat Deus loquebatur qñ dixit, Tibi dabo & quod sit diuina, quia fundata in eo, patet ex Euāgelio, quia ipse Christus qui erat Deus, loquebat cū dixit, Super hāc petrā, .i. sup meipsum, qui sum petra. & quia significor per patrē ædificabo ecclesiam meam.

Auctoritas Papæ est humana & diuina.

c Quicunq. igitur, &c] hic ponit conclusionē quartam de ecclesiastica potestate dicēs. Quicunq igitur huic potestati, supple, ecclesiasticæ a Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, & supple, non pōt esse in statu salutis, nisi forte fingat duo principia & duos Deos, sicut finxit Manichæus hæreticus, qd dictū falsum & hæreticū iudicamus, quia teste Moyse, nō in principiis, sed in principio cælum Deus creauit & terram Notandū autem, qd Deus pater secūdū vnum modū exponēdi, quē tangit Aug super Gen in principio idest in filio creauit. &c. Et qa pater & filius nō sunt duo principia, sed vnū principiū, qa immo tota Trini-

In principio & nō in principiis D[eus] cęlū creauit & terram

Trinitas, pater & filius & spiritus sanctus, relatiue ad creaturã nõ sunt plura principia, sed vnũ principium, ut dicit Aug 4. de tri. c. 13. ideo non in principiis sed in principio cælũ Deus creauit & terrã Notandũ ẽt, ꝙ si essent duo Dij, possunt esse plura capita in regimine humani generis, & vnũ caput posset referri in vnũ Deũ, & aliud in aliũ Deũ: Sed cum hoc sit falsum, & hæreticum, sicut non est nisi unus Deus, & unus Dei filius Iesus Christus, ita Ecclesia non habet nisi unum caput, & unum principalem uicarium Iesu Christi, cui subesse est de necessitate salutis.

a ¶Porro subesse Romano Pontifici.] Hic ponit conclusionem tot modis inuestigatam, & ẽt illatam ab omnibus antedictis. Continuetur autem sic, quia ex conditionibus quibusdam generalibus competentibus Ecclesiæ, & q̃a ex quibusdam adaptationibus spiritualibus adaptatis Ecclesiæ, & tertio, quia ex ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia. patet ꝙ tenemur subesse Romano Pontifici. porro, idest, certe, q̃a sic est: Ideo omnibus hic consideratis declaramus, dicimus, & diffinimus oĩno esse de necessitate salutis omni humanæ creaturæ subesse summo Põtifici. Notandum autem, ꝙ ait dñs papa se declarare dicere, & diffinire oĩno, ꝙ sibi subesse est de necessitate salutis, &c. quæ pñt sic adaptari, ut concludamus, ꝙ subesse summo Pontifici est de necessitate salutis: declaramus, si consideramus conditiones gñales, su. positas competẽtes Ecclesiæ: dicimus, si consideremus adaptationes spũales adaptatas Ecclesiæ: & hoc diffinimus, si consideramus ipsos gladios, q̃ sunt in Ecclesia, & oĩno, idest penitus: vel oĩno, idest præfatis oĩb. consideratis, pronuntiamus sic est esse. Et hęc de expositione præsentis decretalis editæ a sanctissimo patre & domino, domino Bonifacio diuina prouidentia papa octauo, dicta sufficiant. Io. Mona.

ADDITIO. Quæro vtrum potestas spũalis debeat dñari temporali: Et vr̃ ꝙ non, quia iurisdictiones sũt distinctæ, ut in authen quo opor. epi. in prin. coll. 1. de consecr. dist. 3. celebritatem, in fin. Non ergo papa debet se intromittere de potestate temporali, sed debet tẽporalia dimittere Imperatori, Regibus, & aliis dñis temporalibus 8. dist. quo iure, arg. extra qui filii sint leg. c. lator. & c. causam, alias poneret falcem suam in messem alenam, su. de ele. c. venerabilem, quod nõ est faciendum, 6. q. 3. c. 1. præterea secundum Hug Imperator a solo Deo hẽt potestatem in temporalibus, papa in spũalibus & sic iurisdõnes sunt distinctæ, ut dicunt primæ concordantiæ. Et licet coronam recipiat a papa, gladiũ tñ ab altari. 93. dist. legimus, & ẽt ante fuit imperiũ q̃ Apostolatus. Præterea potestas spũalis indigeret tpali multoties. 23. q. 5. administratores, ergo nõ dominat̃ ei. præterea si potestas spũalis dominaret̃ temporali, haberet dominium tpalium Sed dñium earundem rerum non potest esse simul, & semel insolidum eodem tempore apud plures, ff. commo. l. si ut certo, §. si duobus uehiculum, ergo nullus alter haberet dominium, quod est falsum, ergo, &c.

stante Moyse, Nõ in principijs, sed in principio cęlum Deus creauit & terram.

¶Porro[a] subesse Romano Põtifici omni †humanę creaturæ declaramus dicimus, diffinimus, & pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis. Datum Lateranen. Pontificatus nostri anno octauo.

¶Ioannes xxij.

¶Prælati non discurrant p̃sertim habitu transformato, qui si ad curiã uenerint, inde recedere nõ debẽt sine Papæ licẽtia; alias ipsi et recepiẽtes illos excõmunicati sunt.

CAP. II.

VT prælatorum inepta discursib. grauitas, & simplicitas simulationib. obuiat̃, & ipsorum ad Christi uicarium indeuotio, religiositati quippe contraria, non immerito arguenda: cũ reuerẽtiã illorum sanctitas lucẽ puritas firmosq. maturitas poscat gressus, vt sint vita mũdi, fama clari, proficuique reddantur exemplo. Verum quia ipsorum quo-

Contrarium vr̃, Christus commisit summo Pontifici vices suas, vt habetur Math. 16. c. & 24. q. 1. quodcunque. Sed Christo data erat omnis potestas in cœlo, & in terra, Matth. 28. ergo summus Pontifex, qui est eius vicarius, habebit hanc potestatem. extra de transla. cap. quanto.

Rñdeo & dico, q̃ potestas spiritualis debet dominari omni creaturæ humanæ per rationes, quas Host. inducit in summa, qui fil. sint leg. § qualiter, & a quo. Item quia Iesus Christus filius Dei dum fuit in hoc mundo, & etiam ab æterno naturalis Dominus fuit, & de iure naturali in Imperatorem, & quoscunque alios depositionis sententias ferre potuisset, & damnationis, & qualcunque alias, ut pote in personas, quas creauerat, & donis naturalibus & gratuitis dotauerat, & etiam conseruabat. Et eadem ratione, & vicarius eius potest. Nam non uideretur Dominus discretus fuisse (vt cum reuerẽtia eius loquar) nisi unicum post se talem uicarium reliquisset qui hæc omnia posset. Fuit autem iste uicarius eius Petrus, Matth. 15. ultra medium. Et idem dicendum est de successorib. Petri, cum eadem absurditas sequeretur, si post mortem petri humanam naturam a se creatam sine regimine vnius personæ reliquisset. arg. ad hoc sup. qui filii sint leg. per venerabilem, ultra medium. de hoc no. Inn. sup. de fo. comp. c. licet. Et io dñs Bonifacius 8. motus aliis efficacibus rationibus & exemplis & auctoritatib. sacræ scripturæ, declarauit, dixit, & diffiniuit subesse Romano pontifici omnem humanã creaturam esse de necessitate salutis, ut in Extrauag. vnam sanctam, quæ hic de verbo ad uerbum posita est, cum gl. domini Io. Mo. qui plene declarat hanc quæstionem.

Ad argumenta in contrarium respondeo. Ad primũ cum dr̃, quod iurisdictiones sunt distinctæ, &c. dicit Host. sic, Ego iurisdictiones assero, & vtramq; a Deo processisse, ut dicta auth. quomo. opor. epi. tamen quãto altera magis Deo appropinquat, tanto maior. Ergo sacerdotium maius, ꝙ probatur ex ordine scripturæ dictæ authen. Et sic intellige ꝙ non multum discrepant sacerdotium, & imperium, ut auth. de nõn alie. aut permut. rebus eccles. §. si minus coll. 2. Non multum discrepant quo ad principium, unde procedunt, sed multum discrepant quo ad maioritatem. Inde est ꝙ caput episcopi inungitur, sed armus regis, & episcopus chrismate, rex oleo, ut sciatur ꝙ episcopus est uicarius capitis nostri, idest Iesu Christi, & ut ostendat̃ quanta sit differentia inter auctoritatem Pontificis & principis potestatem, extra de sacra unct. c. 1. uer. sed in ueteri testamento. Et eodem modo respondetur ad secundam oppositionem. Et quod dicitur ante fuisse imperium quã Apostolatum, hoc non facit ad propositum, quia potestas non ratione temporis est maior, sed potius ratione dignitatis. Nam & si Andreas primus uenit ad fidem quam Petrus, prælatus est tñ Petrus Andreæ, cum in Apostolorum catalogo semper primas quasi præcipuus præmittatur, uo quod Petrus

Iurisdictio spũalis oẽs creaturas humanas adstringit.

sit potior tempore sed potior dignitate.

Ad tertium argumētum dico quod licet, ut s. dictū est, omnis humana creatura subsit Papæ, & sic potesta ti spirituali: non tamen sequitur quod habeat dominium omnium rerum temporalium.

Dñiū est duplex.

Ad cui⁹ declarationē sciēdum est, ꝙ est duplex dñium Est. n. qđdam dñium iure diui no : quoddam aliud iure humano. s dist. quo iure. Diuinū dominium est illud, qđ est apud Deum super oēm creaturam, ipse enim Deus creator est omnium vniuerso rū, q3 enim manet in æternū, creauit omnia simul sitē in Gē c. 1. In principio creauit Deus cęlum & terrā. Et uide de hoc qđ legit & no s. de sum. tri. & fide catho. ca 1. Isto dñio Dñi est terra, & plenitudo eius in. psa lup de deci. cai tua nobis & dicto ca. quo iure. Illud dñiū est verum dñium, simplex & absolutum, & vnus est dñs omnium Creaturarū Deus. Et iō proprie loquendo omnes creaturæ, proprietates, res & possessiones, & bona alia in nullius bonis sunt vere, absolute, & proprie, nisi Dei. Circa quod dominiū dicit Hosti lu. de vo. & vo. redemp c. quod sup, in magna glo. ver. mihi tamen videtur sic in aduentu Christi omnis honor, & omnis principatus, & oē dñium, & iurisdō de iure, & ex iusta cā p illū qui supremā manū hēt, nec errare pt, oī infideli subtracta fuerint, & ad fideles trāslata. Quod hoc iusta cā fuerit, pbat Eccl. 10. Regnū de gēte ad gētē trāsfert pp iniustitias, & iniurias, & cōtumelias, & diuersos dolos. Qđ hoc factum sit, comprobat. sup. de cōst. c. translato, & hoc in personam Christi filij Dei uiui, qui non solum sacerdos fuit, sed & rex Lucæ 1 Ecce concipies in vtero, &c vsque & regni eius non erit finis. vnde & ipse dixit Math. 2. Auferetur a vobis regnum, & dabitur genti facienti fructum eius. Huius autem regni, & sacerdotij principatum perpetuum commisit filius Dei Petro & successoribus eius, ut patet in eo quod legitur. & not in. 6 de homic. pro humani & sup. qui fi iunt le. per venerabilem, §. rationib. per totum, & maxime in ver. fin. Et de tali dominio di uino dico, ꝙ ois tpalis pōtas est subiecta spūali, & debet potestas spiritualis potestati temporali dominari.

al. intimato.

Christus fuit sacerdos & rex.

rundam (ut fide dignorū habet assertio) eo uana prorupit interdum ne di xerimus perniciosa temeritas, quod (vestibus spiritualib. sanctitatis abiectis, dissimulato habitu) ad remotas a suis sedib. partes se trāsferunt. Qui nimmo ad sedem Apostolicam clanculo nobis nō visis, nec insinuato † ꝙ venerint, venisse, latitasse, discessisseq; dicātur: Nos ne tacentibus nobis non precisus huiusmodi mor bus inualeat: dum proui dū creditur, quod incautum, licitum, quod impune: Omnib. episcopis superioribusq; plātis sub obtestatione diuini iudicii inhibemus, ne absq; rōnabili cā, timoris forte uel alia, extra suarum ciuitatis, & diœcesis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiscrete discurrant. Inhibemus etiam ne qui episcoporum & superiorū ipsorum latenter (prę sertim habitu transformato) venientes ab curiam, de ipsa (Romani Pontificis non præsentati conspectibus vel saltem ab eo recedēdi licē tia non obtenta) recedāt Si qui vero episcoporū & superiorum huiusmo di nostræ inhibitionis cōtradictores extiterint, & absq; ipsius Romani Pontificis recedendi licentia concessa, eoq; non uiso recesserint ab eadē, nec non si qui scienter receptauerint antedictos, nisi id confestim eidem Romano Pontifici, vel alicui per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam, manifestare curauerint (etiam si episcopopali ar chiepiscopali, patriarchali, vel quauis alia dignitate præfulgeat) eos excō municationis sententia innodamus.

Ioannes xxij.

¶ *Prælati ad curiam nō debēt more noctuę latenter venire, nec inde sine Papali licentia recedere alias infideles iudicantur & sententia excommunicationis ligantur.*

C A P. III

Et si deceat quoslibet subditorum curam exercere sollicite, et per omnia velut lucis

Aliud est dñium ꝙ secundum legistas uocatur legale dominium, & ita nominat Accur ff de ver. sig l. recte, secūdum vero canonistas uocatur humanū, vt in dicto c quo iure. De isto legali vel humano dñio dicit Inn. sic, quod eius iuris est, ꝙ ad aliquem spectat vel requiritur de iure naturali, vt sunt dñia, obligationes, & huiusmodi & c. Innuēs expsse, ꝙ rerum dñia, & obligationes sunt de iure naturali, idest, de iure gentium. Non aūt a iure ciuili vel Imperatore, ut actiones, ff. de iust & iu. l ex hoc iure Inst de rerum di ui. §. feræ, ita not. Inno de const. c. quæ in ecclesiarum, & Compost. dicit ibidem, ꝙ a iure gentium descē dunt dominia: sed per leges principū distin guūtur modi, p quos rerum dominia acquiruntur, ff de acqui re. do per totū & inst. de re. diu per totū. Et de hoc intelligit ꝙ legitur s dis quo iure, & sic concordant in hoc ꝙ dominia sunt de iure gētium. Vr mihi ꝙ dominium rerum legale vel humanū fuit a Deo collatum humanæ creaturæ, & non fuit ab initio introductum iure gentiū, vel ciuili Nam Deus omnia quæ creauit, fecit p p rationalem creaturam, & omnia subiecit rationali creaturę. Gē c 1 Et sic reseruato sibi uniuersali, et vero dominio oīum creaturarum, huius dominij utilitatē cō cessit ab initio humanæ creaturæ quo ad vsum; ꝙ uidet intelligere Accursius. C. de iur do. l in rebus. sup verbo naturaliter, vbi dicit ꝙ iure primæuo non distinguebantur dominia, nisi quantum ad vsum, & c. unde aū ius gēt um omnia fuerunt communia quousque iure gentium vsibus primorum parentum introductum fuit, quod terræ diuiderentur, & limitarentur, & appropriarent, vt vnusquisque quod suum esset, sciret. Vnde lex dicit, quod iure gentium dominia sunt distincta, non dicit introducta, vt dicta l. ff de iust. & iu. l. ex hoc iure. Cum enim iure gentium diuidantur dominia, sequitur quod ante diuisionem erant dominia communia, arg ff. com diui. l. 4 circa prin. cum ibi notatis, unde ex cōcessione diuina vtilitatis dominij rerum causatur quoddam dominiū legale vel humanum, ꝙ respectu veri dominij diuini nōn dr dominium, sed in se consideratum dr verum: illud uero dominium legale vel

Dñiū legale vel humanū quale est, & an fuerit ab initio introductum.

Vel humanum prout erat in communi, nō debet dici iuris gentium, sed diuini. Prout vero cuilibet appropriatur vel acquiritur hoc dominium, sic consideratum, est iuris gentium. Et tale dñium non est apud papam tantum, sed apud oēs, qui iuste acquirunt: & ex quo semel acquisitū est, non licet papæ vel alicui alteri auferre, vel occupare sine iusta causa, quia esset cōtra ius naturale diuinū, quo vnicuique dictum est: Nec faciat alteri, qđ sibi non vult fieri, vt in pr m. decretorum. Et Dominus dicit in Euangelio Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui, 9 q. 2. nullus alterius, facit ad hoc C de ce...ta. l si quis, li. 12. Et hoc intelligo sine causa, quia ex iusta causa posset aliquis priuari ab homine, vel a iure tali dominio. ff de relig & sump fun l. si quis sepulchrum, C. pro quib. cau. ser. li. acci. per totum, & ff. & C. de bo. dam per totum Vnde per hoc respondetur ad ar ꝙ quantum ad humanā creaturam illa subest spirituali potestati, sicut dictum est. Sed dñia rerum aliarum sunt apud singulos q iuste acquirunt: verum est de dominio legali vel humano, sed diuinum dñium est apud Deum. Nec est cōtradictio, diuersis respectib. accepto dominio.

Dñium rei non possit dominio suo tollit.

Noctua nocte videt, lex huic ex cæcat ocellos.

Ad illa iura communia, quæ dicunt ꝙ Imperator est dominus mundi, ff ad leg. Rhod. l. deprecatio. responde vt no. C. de quadrie. preser. l. bene à Zenone. Petrus Bertrandi.

AD vniuersalis.

filios ambulare: hoc tamen præcipue ab ipsis exigitur, qui constituti per altitudinem dignitatis vt in specula, circa commissas sibi plebes pastorum simul & custodum partes implere tenentur, & coram ipsis laudabilium operum exemplo lucere. Ad nostrum sane peruenit auditum, quod nonnulli pontificali prædit dignitate, gregum suorum custodiam negligentes, & abhorrentes lucem tamquam filij tenebrarum, non verentur se ab ouium suarum cura, mercenarij more, tempore longo subducere, & pontificali dignitate reiecta, non erubescunt vagari per deuia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus, & superioribus honore præcepto, sic abiecti, & indecori interdum ad sedem Apostolicam clanculo declinare præsumunt, vbi more noctuę cuius intuitum nox illuminat, excecat, de die latentes, horis tenebrarū, quos suis arbitrātur conformari desiderijs, visitāt, suos eis euomentes conceptus iniquos, & conspirationes forsan illicitas aduersus nos, & alios pertractantes, & demum abinde (non absque nota bilissedis prædictæ contemptu) reuerentia tam consueta quàm debita nō exhibita Romano Pontifici, & nec ab ipso petita licentia, nec obtenta, recedunt.

¶ Nos igitur, & ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentijs fidem imponere cupientes, de fratrum nostrorum consilio hoc generali prohibemus edicto, ne de cætero præsul aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negotiis Ecclesiæ sibi commissæ, extra suam diœcesim audeat pernoctare: firmiter statuentes, vt quicunque Pontifex ad Romanam curiam veniens, Papale palatium primitus visitet, ad Papam (si hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam consuetam, & debitum exhibiturus eidem: nullatenus recessurus à curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia, & obtenta. Quod si secus a quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscunq; prælatos quamuis etiam partriarchali dignitate fulgentes, sic ad sedem accedentes, necnon quolibet alio, qui tales apud sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano Pontifici significauerint aduentum illorum: decernimus eo ipso notam infidelitatis incurrere ac excommunicationis sententię subiacere. Nulli ergo, &c.

De tregua, & pace.

¶ Sixtus quartus.

¶ Sixtus Papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinarijs regni Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia Cardinalium & eorum qui Cardinalibus sunt familiares in Regno Franciæ existentia, sua dispositioni vsque ad certum tempus reseruat. De beneficijs promouendorum quid fieri debet ostendit Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante diffinitiuam sententiam (nisi in vno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diuersis curijs diuersis respectibus tractatur, quonam pacto terminanda sit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne xxij. seruādas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & seruari.

a ¶ Ad regimen.] hęc habetur infra sub tit. de præben.

b ¶ Execrabilis.] ista habetur infra sub tit. de præb. cum glo Gulielmi de Monte Laudano, & est inter xx. Ioannis xxij cum gl. domini Zenzelini sub eo tit. de præb.

Discordia est extinguenda & pax cōseruanda.

CAP. I.

AD vniuersalis Ecclesię regimē diuina disponēte clementia, vocatis, inter alia pro commissorum populorum votiua dilectione nil occurrit præstantius: quàm exorta inter personas ecclesiasticas (principis tenebrarum astutia) discordiarum fomenta per nostræ sollicitudinis occursum protinus extinguere, vt cuiusuis altercationis salubriter euulsis seminibus, pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis assistente gratia) imponere, & conseruare valeamus. Cupientes itaque, vt suscitata retroactis temporibus discordia (proh. dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, alijsque terris & dominij clarissimi in Christo filij nostri Ludouici Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cuiusdam constitutionis, quæ in eodem regno diutius inoleuit, quam personæ prædictæ pragmaticam sanctionem vocant, ne si (quod absit) maiora fomenta sumeret, damna pariter & grauiora scandala, periculaque subsequerentur, fine debito claudatur, & totaliter secludatur: Auctoritate Apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum consilio omnibus, & singulis prælatis, & alijs personis ecclesiasticis regni, Delphinatus, terrarum, & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarum & diminiorum eorundem collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio pertinet: de quibusuis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, & præbendis, necnon alijs beneficiis ecclesiasticus cum cura, & sine cura, sæcularibus, & regularibus ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarii, Aprilis, Iunii, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo dispositioni Apostolicæ ex aliqua generali reseruatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus fęlicium recordationū Benedicti xii. quæ incipit: Ad regimen [a] aut Ioan. xxii. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ incipit: Execrabilis. [b] seu constitutiones, & regulas cancellariæ Apostolicæ per nos super hoc editas reseruata generaliter non existant) perinde ac si aliqua a sede Apostolica vel eius legatis expectatiuę litteræ non emanassent, libere disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia isti summi Pontifices prædecessores nostri consueuerunt se in concessionibus gratiarum expectatiuarum † personis benemeritis exhibęre liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, Delphinatu, terris & dominiis, regni huiusmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eisdem regno, Delphinatu, terris, & dominiis concessas (quibus in aliquo pręiudicare non intendimus per pręsentes, quasque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis, sex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationem, prouisionē, pręsentationem, seu quamuis aliam dispositionem singulorum ex pręlatis, & aliis personis pręNdictis. Ex quibus quidem sex gratijs, duę gratiæ expectatiuę concedimus duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse, & charissima in Christo filia nostra regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vien. necnon magistri & pręsidentes, ac alii officiarii in aliqua ex parlamentis regis eiusdem regni nobis super hoc vnanimiter supplicabant: qui duo nominati per regem & reginam, Delphinum, magistros, pręsidentes, & officiarios pręfatos gaudeant pręrogatiuis ad instar familiarium nostrorū continuorum commensalium. Ipsisq; sex gratiis consumptis, alias sex gratias similes aliis sex gratiis personis idoneis modo & forma pręmissis concedere intendimus.

† Gratia expectatiuas, & mādata de puidēdo nemini amplius concedi decreuit conc. Trid. ses. 24 de reforma, cap. 19.

¶ Volumus autem ac eidem auctoritate & tenore pręsentiū decernimus, & declaramus beneficia, quæ venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium familiares, continui commensales eorum familiaritate durante in regno, Delphinatu, terris & dominiis pręfatis obtinent, & in posterum obtinebunt dispositioni Apostolicę in posterum censeri reseruata, quamdiu duntaxat Cardinales pręfati vitā duxerint in humanis, ac post obitum eorundē Cardinaliū per sex annos continue sequentes: Quibus quidem sex annis elapsis, alii ad quos eorūdem beneficiorum collatio, prouisio, pręsentatio, electio seu quęuis alia dispositio alias pertinet de beneficiis familiarium huiusmodi in regno, Delphinatu, terris

terris & dominiis, prefatis consistentibus, in prædictis mensibus, disponere ualeant, huiusmodi reseruatione non obstante.

¶Concedimus etiam, quod beneficiorum quæ promouendi per nos ad dignitates seu beneficia consistorialia ipsarum prouisionum per nos de eorum personis faciendarum obtinebunt, ac in quibus, & ad quæ ius eis quomodolibet competit ac competere poterit per promotiones ad dignitates, & alia beneficia consistorialia prædicta, ac munus consecrationis eisdem promouendis impediendum, seu lapsum temporis de consecrandis episcopis a sacris canonibus definiti uacaturorum, si promotiones ipsæ in aliquo ex supradictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent alias dispositioni Apostolicæ (ut prefertur) reseruata, ad prælatos & personas supradictas; Si uero in aliis mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos & Romanos Pontifices successores nostros collatio, prouisio, & omnimoda dispositio pertineat.

Notarii Apostolici in magno sunt numero.

¶Et quoniam sedis Apostolicæ notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiusdem sedis notarios gestari solitum publice & continue gestant, & in posterum gestabunt, beneficia in eiusdem regno, Delphinatu, & terris consistentia dumtaxat censeantur reseruata, quodque † omnes & singulæ causę beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus vsque ad diffinitiuam inclusiue in prima dumtaxat instantia, in qua nulli ante diffinitiuam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit emissa) debeat admitti, nisi ab interlocutoria uel a grauamine negotium principale minimè concernente, quod non possit per appellationem a diffinitiua sententia reparari. In aliis uero instantiis in curia Romana tractentur, cognoscantur, & fine debito terminentur.

*Vide conc. Trid sess. 24. de reforma. c. 20.

Appellat an liceat añ diffinitiuã, in iã de c. super eo 2. ext. de app.

¶Causæ vero beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros aut dictorum Cardinalium familiares continuos commensales, ipsis Cardinalibus in eadem curia præsentibus, seu in aliqua legatione aut recreationis causa secedentibus, necnon præfatæ sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios a præmissis, qui per sex menses curiam prædictam secuti sunt, & sequuntur de præsenti curiales & quoscunque alios eorum aduersarios super quibusuis beneficiis eisdem aduersariis auctoritate ordinaria collatis, per illos, quibus commissæ reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decidantur, fineque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Cæteræ uero similes causæ beneficiales inter quoscunque alios pendentes, & quibusuis iudicib. seu auditorib. commissæ reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciæ auctoritate Apostolica committantur audiendę, & cognoscendæ, & fine debito terminandæ, cum necessaria earundem causarum aduocatione. Præterea quia aliquæ ex supradictis causis in eadem Romana curia super petitorio, & diuersis curiis ipsius regni super possessorio tractantur, volumus quod in eisdem causis in diuersis curiis super petitorio & possessorio unico & eodem contextu pendentib. (suspenso petitorio, & censuris super hoc latis) in possessorio, in curiis eorundem iudicum coram quib. causæ possessorii pendeant de præsenti, procedãt, causæque ipsæ super huiusmodi possessorio intra biennium terminentur & finiantur. Alioqui biennio elapso, liceat partib. ipsis procedere super petitorio, & ulterius dictis causis expeditis super possessorio, aut huiusmodi biennio elapso altera partium litigãtium coram iudice cõpetenti auctoritate Apostolica deputato, poterit ius suum prosequi, ipseq; Apostolicus iudex intra aliud biẽnium cãm in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo auocata, & lis penitus extincta censeatur. Et si forsan aliqs eorundem iudicum cuiusuis sibi commissæ causę expeditionẽ malitiose prorogare, aut differre præsumpserit, excõicationis, & omnium beneficiorum priuationis pœnas ipso facto incurrat, a qua quidẽ excõicationis pęna absolui nequeat, nisi a nobis & successorib. nostris Romanis Pontificib. præterquam in † mortis articulo, quodq; de cætero in lic teris expediendis in regno Franciæ, Delphinatus, & terris aliisq; dñiis prædictis seruentur [a] taxę super hoc editę per Io. xxii. Papã pfatũ, & excessus, si qui fuerint, corrigãtur.

¶Et quia propter assiduas guerras, & nouitates, quæ continue uigent in dicto regno, ptenditur ecclesias, dũ uacant grauatas, in taxa.

[a] ¶ Taxæ] Vide pro hoc extrauagantem, Cum ad sacrosanctę, quæ est inter xx. Ioannis xxii sub ut. de sent. excom.

Cã eadem diuersis respectibus in diuersis curiis tractari potest.

† In mortis art. nulla est casuu reseruatio, atque idõ oẽs sacerdotes quoslibet pænitentes a q buscuis peccatis & censuris absoluere põt conc. Tri. sess 14. c 7 de casuũ reseruatione.

xa etiam reformata in concilio Constantiniensi, quæ reducta est ad medietatem antiquæ taxæ, quod grauatus in eadem taxa prælatus promouendus soluat communia, & minuta seruitia, quæ plures ex Gallis annatam vocant, tantum pro uera æstimatione fructuum ecclesiæ & monasterii, ad quæ sit promotus, eaque in dicta cancellaria & camera Apostolica inuiolabiliter obseruari mandamus.

¶Et quia in supradictis concessionib. regnum ac regem maxima sumus charitate cõplexi, credendum est non immerito, ut se deuotos & obedientes erga sanctam Romanam Ecclesiam exhibeant. Quare uolumus & eisdem auctoritate & tenore statuimus, q̃ præfatus Rex intra quatuor menses præmissa acceptare & obseruare, ac in regno, Delphinatu, & dominiis huiusmodi obseruari facere, necnon intra alios duos, præfatos quattuor immediate sequentes menses super acceptatione & obseruatione, aliisque præmissis omnib. & singulis per suas patentes litteras nos & sedem præfatam certificare teneatur: Alioquin præsentes litteræ, & inde secuta quæcunque, sint cassa & irrita, nulliusque roboris vel momenti. Nos. n. extunc irritum decernimus & inane, si secus super his a quo quam quauis auctoritate scienter uel ignoranter contingerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum concessionis, intentionis, voluntatis, cõstitutionis, declarationis, indulti, mandati & statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ M. cccclxxii. septimo idus Augusti, Põtifi. nostri anno 1.

¶Sixtus quartus.

¶ *Discordia inter religiosos Mendicantes & ecclesiarum parochialium rectores in partibus Germaniæ quattuor delegatis cõmissa, per eos sub certis formis & modis in pacem & concordiam conuersa fuit, quam Romanus Pontifex confirmat, præcipiens sub pœna excommunicationis illam a prælatis obseruari.*

CAP. II.

Vices illius, qui supra petram ædificauit Ecclesiam suam meritis licet insufficientibus, gerentes in terris, & per eius immaculata uestigia, quantum nobis ex alto conceditur, incedere satagẽtes, inter Christi fideles quoslibet, & præsertim sub vno atque eodem sacerdotii vexillo nobiscum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductam confouere vigillanti sollicitudine meditamur assidue, & quæ iis contraria sunt, falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita submouere, prout rerum & temporum circumstantiæ id non immerito exposcere dinoscuntur.

¶Nuper siquidem pro parte tam uenerabilium fratrum nostrorum Moguntinen. & Treueren. archiepiscoporum, ac Herbipolẽ. & Vuormacien. & Spiren. episcoporum, quã dilecti filii nobis uiri Philippi comitis Palatini Rheni, & ducis Bauariæ, qui vnus ex electoribus [a] Romani imperii existit, ad nostrũ peruenit auditum, quod inter dilectos filios Prædicatorum, Minorum, & Carmelitanorũ ordinum professores, & nonnullos parochialium rectores, & alios etiam ecclesiarũ prælatos, instigante illo, qui tãquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret in partibus Germaniæ, & præsertim in oppido Esslingẽ. Constan. diœcesis suscitata sunt nonnulla dissensionum, & scandalorum fomenta, ex certis causis tunc nobis expressis, quæ nisi per uigilantiam pastoralis officii celeriter succidantur, possent ad scandalum non modicum Christi fidelium illarum partium faciliter peruenire.

¶Nos igitur attendẽtes, q̃ sacrosancta Romana ecclesia ab eius fundatione primæua in ordine sacerdotali, quem Petrus Apost. & eius successores obseruarũt, instituta, & per uiros pudicos & sacerdotes uirtuosos adaucta, & longissimis temporib. feliciter conseruata extitit: Rursusq; animaduertens q̃ hodiernis tẽpib. hominum crescente malitia, nisi ager dñicus cultorib. idoneis, buccinatorib. spiritus sancti, & præconibus uerbi Dei (qui præter cæteros in ordinib. fratrum Mendicantium gratia assistente diuina in copioso numero reperiuntur) assidue coleretur, veprib. malorum & sentibus vitiorũ omnium ce-

Vices illius.] a ¶Ex electoribus] electores imperatoris sunt septem: tres ecclesiastici, & quattuor laici de quib. per glo. in c. ad Apostolicę, de sent. & re iud. li. 6.

Matt. 16.

Sacerdotes dicuntur sub eodẽ uexillo cum papa militate.

1. Pet. 5.

Ecclesia Ro. p quos fuit instituta, ad aucta, & conseruata.

Prædicatores multi in ordinib. mẽdicãtium reperiuntur.

celeriter obrueretur: non potuimus non nisi ab intimis cordis nostri dolere, quod inter tales uiros, qui se mutua charitate diligere, & alter alterius iuxta Apostolum, onera portare deberent, discordiæ seminarium excitaretur. Vnde cum vellemus super his ea, qua decet maturitate consulere, venerabilibus fratribus nostris Gulielmo Hostiensi & Angelo Prenesti episcopis, & dilectis filiis nostris Iuliano tituli sancti Petri ad Vincula, ac Petro tituli sancti Sixti presbyteris Cardinalibus viuæ uocis oraculo commisimus, & mandauimus, vt a singulis partibus prædictis vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hincinde propositis, inter eas cōcordiam tractarent. Qui quidem episcopi & Cardinales statutis loco & tempore conuocatis, auditis, & intellectis partibus prędictis (ut prefertur) & in prēmissis grauiter & consulte procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infrascriptam perduxerunt: Videlicet, quod ipsi parochiani sacerdotes decętero non dicant a Mendicantibus hæreses processisse, cū in ueritate fides nostra sit illuminata, & ecclesia exaltata per eosdem, & præsertim per ordines prędicatorum & Minorum, ut iura testantur. Quodque fratres mendicantes non prædicent, populos parochianos nō teneri audire missam in eorum parochiis dieb. festiuis & dominicis, cum iure sit cautum † illis diebus parochianos teneri audire missam in eorum parochiali ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent: quodque etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulturam apud eos, & bene caueāt propter pœnas, quas imponunt canones, cum sit libera. Quod etiam ipsi mendicantes desistant prædicare, quòd parochiani non sint obligati saltem in paschate, proprio confiteri sacerdoti: quia de iure † tenetur parochianus saltē in paschate proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres mendicantes non censeantur exclusi, quominus secundum iuris communis & priuilegiorum eisdem concessorum dispositionem, confessiones, audire, & pœnitentias iniungere valeant. Quod etiam de cętero inter ipsos fratres mendicantes & curatos quo ad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulsandi, seruetur consuetudo antiqua, quę temporib. antiquis seruata fuit in ipso oppido Eslingen. Et casu quo ueniat aliqua occasio siue necessitas, nō fiat commutatio temporis uel horæ in ipsis prædicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Quodque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant † prælatis & rectoribus parochialium ecclesiarum: Nec etiam populos a suarum ecclesiarum parochialium frequentia, & accessu abstrahant siue retrahant quoquo modo. Et uice versa ipsi rectores, & prælati aliquo modo non detrahant mendicantibus, sed illum fauorem, quem possunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præstant, ita ut vera unitas & perfecta charitas inter eos ostendatur.

¶ Nos itaque illius uices gerentes in terris, qui apostolis dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo uobis: cupientes super his opportune prouideri, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra certa scientia & mera uoluntate, concordiam prædictam, ac omnia & singula per prefatos episcopos & Cardinales ordinata, ad hoc ut perpetuo inconcussa persistant, auctoritate Apostolica, & ex certa nostra scientia approbamus & confirmamus, ac viribus perpetuo subsistere debere decernimus. Supplentes omnes & singulos defectus tam iuris quam facti, qui forsan interuenerunt in eisdem. Iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnon prioribus, guardianis, & singulis fratribus ordinum Mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententię, quam contra facientes, & quemlibet eorum contra facientem incurrere uolumus eo ipso: a qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis læsę, & debita satisfactione præuia, ut inuiolabiliter obseruent, & quantum in eis est, ab aliis obseruari faciant. Et insuper quascunque lites & causas coram quibuscumq; causarum palatii Apostolici auditoribus seu alibi occasione præmissorum, inter dilectos filios decanum & capitulum ecclesiæ Spiren. & curatum dicti oppidi, ac fratres prędictos indecisas pendentes, illarum status, tenores & formas, & in eis gesta & actitata, præsentibus pro expressis habentes, ad nos harum serie, motu, scientia & auctoritate prædictis aduocamus, & litem seu lites ipsas penitus extinguimus. Et ambabus partibus prędictis litis huiusmodi consortibus seu illis adherentibus perpetuum silentium imponimus: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac pri-

Ca. ut dñicis de parochiis, & ahe parochi. uide concil. Tri. ses. 2. in decr. de obseruādis in celebratione missę. §. moneant.

† Ca. omnis utriusque sexus. de pęn. & remiss.

† Vide concilium Latera. sub Leone x. sess. 11. in decreto incip. Supernę maiestatis.

Ioa. 16.

Suppletio quãdoque fit de iure & de facto. uide no. in c. bonæ 1. de post pla. in antiquis.

priuilegiis eisdem fratribus in genere uel in specie concessis.cęterisque contrariis quibuscumque.Nulli ergo,&c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicę. M.ccccLxxvii.xv.Calen.Iulii,Pontificatus nostri anno secundo.

LIBER SECVNDVS.

De iudiciis.

Iudicii descriptio.

¶Nota pro rubricæ intellectu quod iudicium est actus legitimus trium personarum, iudicis, actoris, & rei. Sed contra cap.forus,§.in omni.de uerb sign in antiq. vbi dicitur,quod in omni negotio requiruntur etiam tres testes.

Testes nō sēper necessarii sunt.

Sed dic,quod testes non semper sunt necessarii, sed quando est factum negatum,vel aliæ probationes desunt, vt dicto § in omni.& § 4.q 4 cap.1.Et dicitur iudicium non a iudice (ut dicit Ioan.Mona) sed a iuris disquisitione seu discussione . Nam causa est dum proponitur,iudicium dum discutitur, iustitia dum finitur.dicto cap forus,de verb sign.Vel potes dicere,si uis, quod iudicium non ab actore uel a reo dicitur , sed a iudice sicut a persona principaliori argum.C.de accu.qui explicandi.Et redditur iudicium in inuitū, ff.de uerb.oblig.le.inter stipulantem,§ 1.Et expone, de iudiciis,idest de processibus iudiciariis,qui enumerantur in cap.quoniā,extra de prob. Sic accipitur C. de iud.sancimus,& cap.pia de except.lib.6 in prin.& c.nonnulli.de rescrip in antiq.& ff ut leg.nom.l.etiā in prin.Vel dic de iudiciis, idest, de iuris disquisitione seu discussione,ut dictum est.

Iudicii xv.significatiōes declarantur.

¶ Nota insuper quod iudicium habet xv. significationes.Primo modo est actio , ut iudicium familiæ erciscundæ,idest,actio.ff.de iudi.iudi.le. in tribus.extra de probat capit.ex literis . Secundo modo est lis siue controuersia,ut iudicium pendet de hæreditate , &c. ff ad Trebe.l.1 2.responso & ff.de pec.quod debetur. Tertio modo est auctoritas , vt negotia ecclesiastica non sunt iudicio laicorum disponenda extra de iudic. cap.decernimus.Quarto modo est forus,vt causa iuris patronatus debet diffiniri iudicio ecclesiastico , idest in foro ecclesiæ.c quanto extra de iudi.Quinto modo est arbitrium 2.q.6 a iudicibus,& ff. qui satisd.cog.arbitrio.de offic.deleg ab arbitris libr 6.Sic enim arbiter est iudex,ergo arbitrium est iudicium . Sexto modo est ultima uoluntas , ut iudicium testatoris non debet esse cassum .C.de sacrosanct.ecclesi. l.1. de sepul.licet in fi.lib 6.Septimo est quæstio , ut iudicium ambiguum est ad papam referendum capitulo per uenerabilem .§ rationibus , extra qui fil. sint leg.C.de orig.iur.l.quoniam.Octauo modo iudicium dicitur esse discretio,vt furiosus & impubes non possunt esse iudices,quia carent iudicio , idest,discretione.ff.de iudi.l.cum prætor,cap graue. de præb in antiquis.Nono est sententia , ut iudex punire potest eos , qui suo neglexerint parere iudicio idest,sententiæ, de offi.deleg.cap.de causis.alias,in causis de appel. si duobus circa fin.de præscrip cap.si ff. de leg. 3 l.qui concubinam.§.si hæres & Ecclesiastici 18.ibi, Ante iudicium iustitiam tibi para Decimo est instantia,ut iudicium perit triennio l. properandum § 1 C.de iudi.& capitu.iudi.& cap uenerabilis,eod.tit. in antiq. Vndecimo est discussio,ut hic C.& ff.eod.tit.& cap. forus, de uerb.sig.Duodecimo est potestas iudicandi.ff.de iu. l.iudicium soluitur, uetante eo qui iudicare iusserat . &c.Tertiodecimo est pernicies , unde Apostolus 1.ad Corinth 11.ibi, Qui mādūcat & bibit indigne corpus & sanguinem Domini,iudicium,idest, perniciem sibi manducat & bibit:Sic exponitur 4.sent.distin.9 in fi. Quartodecimo est pæna, in Matth. Qui occiderit,reus erit iudicio,idest,pæna sic in Ioanne . Qui bona egerunt,ibunt in uitam æternam qui uero mala, in resurrectionem iudicii,idest, pænæ æternæ ultimo iudiciū dicitur esse processus iudicialis, cap.1.eo.tit.libr.6.de excep.pia.eo lib.Et ista xv.significata his uersibus cōprahendi possunt.

Matth.5. Ioan.6.

Versus.

Actio,lis,actor,forus,arbiter,vltima velle:
Quæstio,discret.senten.instant.discussio,posse:
Pernicies, pæna,processus iudicialis.

Vide Ioan.Mona.super rubrica de iud. libr.6.& etiam glo.in c.in iudiciis,de reg.iur.lib. 6 Nullibi tamē clarius habentur hæc exposita,quam hic.

¶Ioannes,xxii.

FRequentes.] ¶Super cathedram.] nunc est sub tit.de sepul.in cle. & incipit,dudum.

¶ Decretalem , super cathedram, quæ est in Cle. in cap.dudum innouata, iubet obseruari: neque propter illum debent religiosi Mendicantes esse molesti & graues prælatis,neque prælati ipsis religiosis . Et si sint aliquæ iniuriæ uel molestationes hinc inde factæ, Papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi summarie,simpliciter & de plano,sine strepitu & figura iudicij, vel aliter prout qualitas excessuum exigit. Nō obstantibus quibuscunque obstaculis,quę possent his obuiare.

CAP. VNICVM.

FRequentes,immo innumerosę quodāmodo de diuersis mundi partibus venerabilium fratrum nostrorum episcoporū, aliorumque superiorum prælatorum, nec non dilectorum filiorum, rectorum,curatorum,& parochialium sacerdotum querelæ contra dilectos filios fratres Prædicatorum & Minorum ordinum,nostrorum & sedis Apostolicæ excitarunt auditum,& clamorosis insinuationibus excitare & fatigare non cessant, quod iidem fratres decretalem , Dudum. editam a felicis recordationis Bonifacio papa viii. pdecessore nostro,quæ incipit Super cathedram [a].Ac per pię memorię Clementem papam v. prædecessorem nostrum in Vienēn. con-

cencilio innouatam temere obseruare non curant, sed ipsam transgredi nõn timentes in eiusmodi sedis contemptum, animarum suarum periculum, & eorundem, & ecclesiarum parochialium præiudicium & grauamẽ. Intelleximus quoque, quod plerumque præfatis dictorum prædicatorum, & minorum, necnon Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum Eremitarum personis idem prædecessor Bonifacius constitutionem prædictam, in qua tantum de ipsis prædicatorum & minorum cauebatur ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter & inconcusse seruari. Et ad quem prædictorum Carmelitarum fratrum ordinem, nos subsequenter constitutionem eandem quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam, a prædictis episcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictæ graues iniuriæ atque molestiæ in diuersis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vien. fratris nostri archiepiscopi Burdegalen. & dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdegalen. & aliarum ecclesiarum, prioratuum, conuentuum, rectorum, curatorum, sacerdotum, & vicariorum parochialium, ac clericorum tam regularium quam sęcularium ciuitatis & diœces. prædictarum nobis extitit intimatum, quod prędicti eorundem Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiusdem, multa eisdem & eorum singulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum esset iura condere, nisi qui ea tueatur, existat: Nos uolentes de fratrum nostrorum consilio decretalem prædictam, Super cathedram, irrefragabiliter obseruari, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut vnus vestrum per vos, seu alium, uel alios etiam si sint extra loca in quibus estis conseruatores seu iudices deputati, tam eisdem archiepiscopo, capitulis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis sacerdotibus, vicariis, ac clero ciuitatis, & diœces. prædictarum, & eorum cuilibet aduersus prædictos, quàm econuerso eisdem fratribus aduersus archiepiscopum, capitula, pręlatos, priores, conuentus, rectores, sacerdotes, uicarios, ac clerum, præfatos singulos eorundem efficacibus defensionibus præsidio assistentes, ac facientes decretalem prędictam quo ad omnia eius capitula prout iacent, firmiter obseruari, non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinum eisdem archiepiscopis, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, uicariis, ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiam prædictos archiepiscopum, capitula, prælatos, conuentus, rectores, curatos, sacerdotes, uicarios, ac clerum, seu aliquem, vel aliquos ipsum eisdem fratribus grauamina ac iniurias irrogari. Facturi ipsis hincinde quibuscumque iniuriis, molestationibus, grauaminibus, & damnis vicissim illatis hactenus, et etiam in posterum inferrendis eisdem contra tenorem constitutionis eiusdem, in illis uidelicet quę iudicialem requirunt indaginem, summarie,[a] simpliciter & de plano, sine strepitu iudicii & figura, in aliis uero prout qualitas ipsorum exigit iustitiæ complementum: Molestatores & maiores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles quandocumque & quotiescumque expedierit per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus quibuscumque exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, uel alicui seu aliquibus fratrum & ordinum eorundem, quam pręfatis archiepiscopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, uicariis, ac clero, seu ipsorum alicui uel aliquibus, communiter uel diuisim, sub quacumque forma uel expressione uerborum ab eadem sede concessis, ac eiusdem Bonifacii, quo cauetur ne aliquis extra suam ciuitatem uel diœcesim nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra dietã vnam a fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur.[b] Seu ne iudices, & conseruatores a sede deputati prędicta extra ciuitatẽ & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, siue alij vel aliis vices suas committere, aut aliquos ultra vnam dietam a fine diœcesis eiusdem trahere pręsumant:

Const. õnem papalẽ violans periculo se subijjcit.

Iura condere parum esset, nisi qui ea tueretur existeret. ff. de orig. iuris, l. 2. §. post originẽ de electio c. vbi periculum. §. pte tes. lib. 9.

[a] ¶ Summarie, &c.] propter ista uerba hęc extrauagans sub hoc titu. fuit posita. Quæ autem causæ sint sic decidendæ, vide capitu. dispendiosam, eodem titu. in cle. Et quid illa uerba importẽt, declaratur per cap. sæpe. de verb. signi. in clem.

[b] ¶ Euocetur.] loquitur de capitu. statutum de rescrip. libro 6.

a ¶Conseruatores,] loquitur de c.i.de off. dele.li.6.
b ¶Numerum,] uide c.cum in multis. de rescr.lib.6.

sumant: dummodo vltra duas dietas aliquis extra suam ciuitatem auctoritate præsentium non trahatur. Seu quod de manifestis iniuriis, molestiis, & aliis, quæ iudicialem indaginem exigunt (pœnis in eos si secus egerint, & etiam id procurantes adiectis) conseruatores [a] se nullatenus intromittant, quàm aliis quibuscunque constitutionibus a Romano Pontifice tam de iudicibus delegatis & conseruationibus, quā personis vltra certum numerum [b] per literas Apostolicas ad iudicem non vocandis, aut aliis edictis, quę nostrę possent iurisdictioni, aut potestati eiusque exercitio libere quomodolibet obuiare. Seu si tam eisdem fratribus, vel eorum odini, aut alicui seu aliquibus fratrum & ordinum prædictorum, quam archiepiscopo, capitulis, pręlatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero prædictis, vel aliquibus ipsorum, seu quibusuis aliis communiter, vel diuisim a præfata sede sit indultum, quod excommunicari, suspendi vel interdici, seu extra vel ultra circa vel alio quocumque modo ad iudicium euocari non possint, pes litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & de eorum personis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus propriis mentionem. Et quibuslibet aliis indulgentiis & priuilegiis dictæ sedis generalibus uel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quę pręsentibus non expressa uel totaliter non inserta nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte ualeat quomodolibet impediri. Et de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum specialem oporteat in nostris literis fieri mentionem.

Excōicari ne possint, aligb qūq. conceditur.

¶Cęterum iudicibus seu conseruatoribus quibuscumque per litteras Apostolicas sub quacumque alia qnam præsenti uerborum forma uel expressione confectas, & eisdem prędictorum prædicatorum, minorum, Eremitarum, ac Carmelitarum ordinum fratribus, seu ipsis ordinibus communiter uel diuisim, super damnis & iniuriis, & aliis quibuscunque rebus seu negotiis, alias deputatis, & subdelegatis eorum pręsentibus, & futuris auctoritate pręsentium districtius inhibemus ne aliquem seu aliquos auctoritate litterarum papalium prętextu seu occasione quorumcumque damnorum uel iniuriarum siue grauaminum contra tenorem prædictæ constitutionis, super cathedram, ipsis fratribus seu eorum ordinibus antedictis communiter vel diuisim a quibuscumque personis illatorum hactenus, & etiam inferendorum in posterum, coram se alicubi deinceps ad iudiciū vel alias quoquomodo uocare, seu in causam aliquatenus trahere præsumant. Inhibitionem huiusmodi non solum ad futura, sed etiam ad quouismodo adhuc pendentia, & incœpta negotia uolentes extendi: ac decernētes præfatas literas & processus eorum auctoritate quacumque habitos, & habendos ad damna, grauamina, & iniurias huiusmodi contra tenorem dictę constitutionis illata & inferenda (vt dictum est) deinceps aliquatenus non extendi, ac etiam irritum, & inane si secus super præmissis per quoscumque scienter uel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus iniungentes, ut inhibitionē nostram huiusmodi ad dictorum iudicum seu conseruatorum & subdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Insuper volumus & auctoritate Apostolica decernimus, quod quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico, quodque a data præsentium sit vobis & vnicuique vestrum in præmissis omnibus & eorum singulis cœptis, & non cœptis, præsentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac si prædicta omnia & singula corā vobis cœpta fuissent, & iurisdictio uestra & cuiuslibet uestrum in prædictis omnibus & singulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitisset, constitutione prædicta super conseruatoribus & aliis quomodolibet in contrarium edita non obstāte. Datum Auinion. decimo Calend. Februarii, Pontificatus nostri anno xi.

Iurisdō per citationem perpetuatur c.gratum de of. deleg.

De dilationibus.

¶Ioannes xxii.

¶*Præmisso eleganti exordio, ostensisque periculis*

IN delictorum.] a ¶ Cudunt &c. ui de c quanto, cum ibi uotatis, de iureiur. in antiq & extraua spondent, inf. de crim.

culis quæ prouenjunt ex falso. um florenorum fabricatione, citātur peremptorie fabricantes, data fide dilatione trium mensium intra quos coram Papa compareant: alias contra ipsos, eorum absentia non obstante, procedetur prout iustitia suadebit.

CAP. VNIC.

IN delictorum diuersorum nexibus, ac tenebris inuolutos, plerumque trahit in maiorum scelerū præcipitium moles præponderās peccatorum: nā & si diuersos diuersa delicta coinquinent, sunt tamen nōnulli, qui proprię salutis immemores, delictis cōib. & vulgarib. nō contenti, ad profana & uetita prorumpentes, sic damnata cupiditate lucrorum, ac inexhausta eorum voragine deuoluuntur, q dummodo suas ingluuies, ad quas inhiant, expleant, se lucris illicitis, immo iacturis spiritualibus temere immergentes, honori Dei & animarum saluti, ac factorum canonum & imperialib. edictis & iuribus communibus capturas nefarias & lucra illicita anteponunt.

Peccatū unū ... mole at ... trahit aliud.

Lucrorū cu... ... ditas ... ... multa nefa... ... impellit

¶Sane iamdudum ad nostri Apostolatus auditum multorum fide digna relatio sæpius etiam repetita perduxit, & fama iam publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nonnullos esse in Lombardiæ superioris & Marchię Ianuensis partib. qui licentiæ temerariæ laxatis habenis licere sibi pręsumētes illicita, cudunt a & fabricant, seo cudi, & fabricari faciunt florenos auri, secundū formam & signum & coinum ac circunferētias literarum, qui in ciuitate Florentiæ (a tēpore cuius non extat memoria) cudi & fabricari sunt soliti, & cuduntur & fabricātur etiam in præsenti. Et quamuis dicti floreni ad verā florenorum de Florentia similitudinem fabricati, in uero & solito florenorum eiusdem ciuitatis pondere communiter & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant, ipsi temen (simulata eorum effigie) personas vt plurimum simplices, & quandoque etiam in huiusmo di rebus expertas decipiunt, ipsasque damnis rerum & periculis personarū exponunt, dum pro veris florenis ipsos recipiunt: Cum etiam præterea in talib. plurimi non habeant inter florenos & florenos tantæ similitudinis peritiam discernendi.

¶Nos itaque tantis & pręcipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes: monemus omnes & singulos talium præsumptores, ipsis nihilominus districtius inhibentes, quatenus deinceps a cusione & fabricatione florenorum huiusmodi cessent, & realiter & effectualiter resipiscant: Nihilominus pręsentis edicti peremptorij auctoritate citātes eosdem ac eorum singulos sub pœna priuationis iuris, si quod eis super cudendis florenis competit (quam ipsos cessante iusto impedimento, si in exequendis mādatis nostris huiusmodi remissi seu negligentes fuerint, incurrere uolumus ipso facto) vt intra triū mēsium spatium a data præsentium numerandū per se vel per procuratorē idoneum Apostolico conspectui se p̄sentent, propositiuri quo iure ipsis florenos competat ius cudendi, ac exhibituri priuilegium, si quod super hoc habeant, vel ius aliud si quod sibi credant cōpetere, ostensuri. Et nihilominus super prędictis facturi & recepturi q iustitia suadebit: Intimantes eisdē, q si non venerint, nos contra ipsos super pręmissis & ea tangentib. procedemus prout expedire viderimus, & suadebit iustitia, ipsorum absentia non obstante.

¶Vt aūt huiusmodi nostra nunciatio atq; citatio ad communem omnium notitiā deducatur, chartam siue membranam citationem atque monitionem huiusmodi continentes, in maiori Ecclesiæ Auinio. affigi ostiis faciēmus: Quæ prō cessum huiusmodi suo quasi sonoro pręconio & patulo iudicio publicabsit, vt prædicti moniti & citati, & alij quicūque qui sua crediderint interesse, vel quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætēdere, q ad eos processus huiusmodi non peruenerit, vel ignorauerint eūdem, cum non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum † vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione vi. Calen. Decemb. Pontificatus nostri anno ix.

† Occultum non p̄sumi q oīb. publicatur.

De dolo & contumacia.

¶Bonifacius Octauus.

¶ *Citationes etiam extra dies solem-*

Rem

Diuiſio

REm nōnō uā] Hęc decr. diuidit in quatuor partes: Nam primo prœmium ad intentum ꝑmittit. Secūdo verb. [Eſt ſiquidem] ad hoc probandum plura argumenta inducit Tertio ver] Pręmiſſis] ſuper ipſo intento ſtatuit. Quarto ver.] Non obſtantib.] ſtatutum huiuſmodi ꝑ non obſtantia munit.

a ¶ Inſolitam.] C de iud rem non nouam. Et qui eſt adſtrictus ad inſolita, non tenet de inſolitis ff de Jh. emp. ſiſtula §. ſtrumẽta, & adſtrictus ſimpliciter tenetur de ſoluis, non de inſolitis, ff. de leg 2 qui ſaltū, ff annu. leg. l Seio. §. fi. vnde adſtrictus in genere, ad communẽ modum tenetur. ff. de verb. ob. l. continuua. §. cum ita ff. de ædil. edi ſi quis uenditor, C. de dona. ſi quis ar gẽtū, § 1. & adſtr ꝗ ad ſolita faciens inſolita, de caſu tenetur, ff. de neg ge. ſi negotia abſentis.

Adſtrictus ad aliquid faciendum ad quid tenetur.

b ¶ Peruenire citatio.] ut ſit non cont. qm̄, §. porro. ff quod vi aut clam. l. 1. §. ſed Ariſto ff de euic. ſi ideo § ſi.

c ¶ Quodq; in albo.] arg ff. de iu. om. iu ſi id, quod, 1 reſpon no ta. ff de albo ſcri per totum authent. de litig §. omnem, coll 8. C quomodo & quando in authen qui ſemel.

d ¶ Ius] hic ex iurib. tam allegatis arguit.

e ¶ Violenter pſumpſiſſe] de violenta ꝑſūptione habetur extra de præſum. litteras, & c quanto, & ibi not.

f ¶ Lapidib.] authen. ſcriptum exemp. l 2. §. fi coll 2. & argu. ff. de orig iur. le. 2 §, 1. auth. de iu. iu ſi. coll. 6.

†fortaſſis. le gẽdū arctẽ.

g ¶ Rationis.] ſumptæ tam ex præcedent. b. quam ſubſequentibus.

ñes publica facta de mãdato Papa in audientia litterarum Apoſtolicarum vel Papalis palatio affixæ ianuis maioris Eccleſiæ loci in quo Papa cum curia ſua degit, arctant ciuitatem ac ſi ad eum perſonaliter deueniſſent. Reſtringitur tamen hac extrauagans ad illos, qui impediunt ne ad eos poſſit citatio perueniri vel quorum domicilium tunc adiri non poteſt ut c. 1. de iudi. in clem.

CAP. VNICVM.

REm ſi nouã aggredimur neque viam inſolitam [d] ambulamus, ſed anterioris iuris calcatam veſtigijs præſentis conſtitutionis indubitato roboramus ſuffragio, & inconcuſſo muniminẽ ſtabilimus. Eſt ſiquidem iam ſancitum, quod propoſitū publicę citationis edictum eum arctet, qui impedit aut facit etiam ſe celando, ne ad eum poſſit peruenire [b] citatio, appareatque contumax qui ſic agit. Quodque [c] in albo prætoris huiuſmodi edicta propoſita ſuæ iuriſdictioni ſubiectos arceant, † & adſtringant magis, quam ſi voce præconia (quæ innoteſcit paucis) vel litteris citarent. Ius [d] enim quod talem modum citationibus poſuit, uiolenter [e] præſumpſiſſe credendum eſt, ut quæ in eodem albo tot ipſius albi publicum locum frequẽtantium oculis paterent legenda, ad citati notitiã deuenirent. Vnde ad præ- 10 bendam omnibus eorum quę ſanciũtur plenam lectionem & notionem, mandatur legem tabulis aut lapidibus [f] ſculptam, ſanctiſſimæ Eccleſiæ deſcribi porticibus & affigi.

20 ¶Præmiſſis igit in debitam conſiderationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis [g] appẽſis: nos qui in uniuerſis [h] (diſponente Domino) præeſſe dinoſcimur, volentes per hanc nouelam 30 conſtitutionem aliquid circa prędicta ſtatuta expreſſius inueniri: declaramus de fratrum noſtrorum conſilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus & ſtatuimus ut citatiões 40 auctoritate Apoſtolica ꝗ quibuſcunque perſonis vndecunque & ubicunque [i] ſint, cuiuſcunque ſtatus dignitatis vel præminentiæ Eccleſiaſticæ vel mundanę etiam ſi imperiali vel regali fulgeãt 50 dignitate, præſertim [k] ſi impediant vel faciant per ſe vel per alios [l] quoquo modo ne citationes ipſæ ad eos perueniant, ex quacunque cauſa faciendo ut citandorum 60 domicilia, ſiue loca tute uel libere adiri non poſſint cum (prout ſcriptum eſt) exiſtimare debemus, an eo [m] ire liceat [n] ubi eſt citatio facienda, perinde ad inſtar edictorum præfato-

h ¶ Vniuerſis.] nõ tñ ĩ vniuerſis cauſis ſeu negotiis, ut no. in extrauag c vnam.

i ¶ Vbicunque] & ſic ligãtur exiſtẽtes in eadẽ ꝓuincia ſeu alia, ſiue ẽt modico freto diſtent, ſeu ſi fuerint vltra mare, ff. de uſer. ſig. notionem, §. 1. C. de dila. l. i.

K ¶ Præſertim.] verbū prætertim, q̃nque tenetur comparatiue. aliqñ tenetur præciſiue, vt pro tantum, vt no. extra de ſimo per tuas 1 circa fin & dic hic teneri ꝑcipue, vt in caſu hic poſito, & aliis parem æquitatẽ ſeu maiorem habentib. vt ꝗ not. ſecus regulariter. Nam ꝗ citatio facta uoce præconis vel in albo pto ri cõtra Anglicū, vel Theutonicum, qui veriſimiliter non crederet habere cauſam ĩ curia Romana ſi arctaret eum, eſſet durū & contra ſtylum curiæ, qui non citatum, ab homine uel a iure vult citari. ſi negotiū ad curiã reuocetur ꝑ litteras. Et ꝑ hũc modū quilibet tenetur habere procuratorẽ in curia, & hoc mõ curia uẽs ad ſe faceret uenire, nec iſte citatus in albo ꝑtoris, de quo nõ eſt ius expreſſum vel voce pro nis in palatio papali, dẽt eſſe nimis credulus referentib. ſe citatum, ff de eo per quẽ fa. e. i. l. 1. §. dolum, nec ;euloguis ſeu relationib. eſt credēdū. ff de cuſt re. diuus 9. Et nuntio iurato credatur extra de app. cū parati, non illi qui ñ eſt ꝓ tribunali. extra de probat. quoniam contra.

Præſertĩ tenetur dupliciter.

l ¶ Per alios.] ff. de adm. tu. ita sūt. §. geſſit ſe. extra de ſen. ex communi. ulieres § ſi.

m ¶ Eo.] aduerbium eſt loci, & ſumuntur hæc uerba ff. ad Tre. de ætate.

o ¶ Ire liceat.] tute vel libere, ut præmittitur, & hæc æſtimatio dẽt eſſe ueriſimilis ut timor nõ ſit uanus

ius, alias citatio arctaret extra de spon. veniens 2. ff. quod me. cau. l. metum, ff si cui plus quam per leg fal. hoc autem, 1 respon. de reg. iur. vani timoris. Nam sicut prouiderunt partibus, quibus non patet securus ad iudicē accessus, extra de appe. ex parte i. ita decuit prouidere iudicib. executoribus, aut appari tori b eorū incitationib. faciendis, quādo non patet ad partes securus accessus, extra ut lit nō cōtest. tuæ, & hic, quo casu dēt in citatione exprimi. arg. extra 6. lib. de appel. c. Romana §. cum autem, ff. de transac. cū hi §. vult igitur, & §. si prætor. ar. o pt. ad hanc distinctionē, ex tra 6. lib. de off. dele. statuimus.

thentica. In qua in fine mandatur publicatio eisdē lect arg ff q sen. fine appe. rescin. l. 1. §. itē cum ex edicto, & sunt hæc uera regulariter: quia citatio quæ est principium iudiciorum insti. de pœna te liti. §. fin. dēt habere principium certum & firmum, cum sit potissima pars cuiusque rei, ff. de ori. iur. leg. 1. alias iura frustra uiderentur dicere, q manifestatio debet fieri præsidibus, uel in facie Ecclesiæ, vel ad domum, ff. de exc. tu sci re oportet. §. oportet & dicto ca. uenerabilis, aut procuratori, aut amicis, ff. q vi aut clā aut qui aliter. §. & si forte, ff de dā. infe. l. de pupillo, §. totiens, ff ex q. cau. ma. el. sciendum. Sed fallit regula in casu quem concludit primum arg hic allegatum, cum per illum qui mandabatur citari, stet ne citetur, extra 6. lib. de reg. iur. imputari, & c. cū stat. & ibi not. & cap. pro possessore. Item arg. secundum intelligo, vt no su. in uer. in albo, alias regulariter citatio facta in curia supponit legitimam citationem pcessisse, vt dictum est, & hoc innuit dictus §. omnem. Item ad arg tertium dic, qd lex, scriptum exemplar, loquitur non de necessitate, sed de utilitate uel expedienti, ut ibi patet in uerbo, melius & uerbo utilius. Ita loqtur de habitātib. in eodē loco, ut in uerbo, habitātib. ar. ff. de iuris om. iud. si p errorē, secus est in habitātib. in remotis. Et distingue, aut factum gnāle est ad oēs, & sic sufficit publice proponi nō in aurib. singulorū inculcari, extra de postu. p la. c 182 dis. proposuisti 54. di. ex antiqs, ff. de institto. sed & si pupillus, § pscribere. ar. ff de an l e. l. Meuia. in fi. aut est factum spāliter tangens partem, & sic regulariter citatio nō sufficit gnālis in albo, ut est, sup. probatum, arg ad hāc distinctionē extra, 6. li. de elect. in c si in fi. & ff de appel cum quidam, Io. Mo. Cardi.

rum propositorum in albo [a] prætoris, etiam extra solemnes [b] dies, in quibus Romani Pontifices suos facere consueuerunt generales processus; publice id nobis specialiter, & ex certa scientia iubentibus, factæ in audientia litterarum nostrarum, aut in aula nostri palatii, postmodum affigendæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit curia, ut cunctis possint patere, & ita deferri citatis sic valeant ac arctent citatos post terminum lapsum, quem (considerata locorum distantia [c]) volumus citationibus ipsis competentem apponi, sicut [d] si eos personaliter [e] apprehendissent: Non obstantibus [f] aliquibus priuilegijs, indulgentiis, & literis Apostolicis generalibus aut specialibus quibuscunque personis pontificali, imperiali, regali, vel alia Ecclesiastica, seu mundana dignitate præditis, aliisque inferioribus Ecclesiis, monasteriis, locis, collegiis & vniuersitatibus in quacunque forma uerborum concessis: per quę talium citationum effectus possit quomodolibet impediri, etiam si de ipsis & eorum totis tenoribus de uerbo ad uerbum, aut de propriis nominibus personarnm, monasteriorum Ecclesiarum, locorum illorum quibus conceditur, vel eorum ordinibus aut dignitatibus oporteat in nostris litteris fieri mentionem.

a ¶ In albo prętoris.] papa hoc specialiter & ex certa scientia iubente, ut inf. sequitur in casibus pari vel maiori æquitate nitentibus quam sit casus, sup e. § est siquidem. 1. rūlo, alias regulariter intelligendū est de illo citato prius legitime, nam negotio p citationē iuris, uel hominis ad curiā legitime deuoluto, pars nihilominus in audientia publica uel præconizatione, uel in albo prætoris citatur, & tunc hmōi citationes sunt magis citationū iam factarum exaggerationes contumaciā partis antea citatæ declarantes.

b ¶ Solemnes dies] qui sūt tres, dies Iouis sācta, dies Ascēsionis Domini, & dies dedicationis basilicæ beatorum Apostolorū Petri & Pauli, qui est octaua dies post festum sancti Martini.

c ¶ Distātia.] ff de verb. ob. l. cōtinuus, § cum ita, & l. interdum, extra li 6. de elect. cupientes § hac generali.

d Sicut] hic, sicut, est sicutibū, quo adhoc qd utrobiq. teneat processus mero iure, plus tñ deliquerit ille, quē citatio apprehendit, ff. de in inte. rest. diuus.

e Personaliter apprehendissent.] & sic talis cōtumax poterit reputari, ff. pe appe. ex consensu, §. fi. & ibi no. & contra ipsum ad excommunicationem procedi. 11. q 3. nemo epōrum, & definitiua snia ferri, ut dicto §. porro Sed nunquid sunt de iure communi? Dic quod sic p argumēta hic adducta intelligo vt no. su. e. in ver. in albo. Sed & illa, quæ agunt in una diœcesi, præsumūtur ignorata in alia, ergo magis in illa, quæ sunt acta in alia prouincia, extra q ma. ac. pos. cum in tua. Item dato qd alias malitiose faciat ne citatio ad ipsum perueniat, citatio tñ est ad Ecclesiam, seu ad domum faciendam, extra de do. & cont. c. causam, & c. venerabilis, extra de cle. nō resi. ex tuæ. extra de eo qui mit. in pos. c. fi. & ff quib. ex caus. in pos. ea. hæc autem, §. 1. Item leges & si sint publicatæ ubi sunt factæ, nō arctāt ab sentes nisi in eorū prouinciis publicatæ fuerint duob mēsibus elapsis, auth ut fa no. consti §. pe. coll. 5. 18. dis. decernimus, hoc apparet in qualibet constitutione authentica.

f ¶ Non obstantib aliquibus priuilegiis] similia non obstantia habent extra 6. lib. de sen. excom c. fi. in fi. extra eo. li de elect. quia sæpe. Et absq; his non obstātibus priuilegia non tollerentur nō extra 6. lib. de con fli. c. 1. Et quid operentur non obstantia in ss. s beneficialibus no. extra, 6. lib de relcr. cum aliquibus.

Ad euidentiam pmissorum quæro, an papa procedere contra aliquem ualeat citatione non præmissa? Et vr qd sic, qa est sup. ius extra de conces. præb propo suit Item quia princeps solutus est legib. ff de legibus & senatusconsul. princeps. Item papa hēt plenitudinem potestatis, 2. q. 6 decr to, extra de pœni. & rem. cum ex eo in fi. extra de vsu pal ad honorem Sed contra, citatio est principiū pcessus iudiciarii, ut su. no. & habetur extra de prob quoniam contra, & ad finem iudiciorum, quæ est sententia, ff. de re iud leg. 1. attingi

Citatio est principium iudiciorū.

Solemnes sunt

Contūmax excōicā ri cōtra eū ia definitiua ferri. p

sine principio non potest. Dic ꝙ citatio est de ptinentibus ad iudiciarium ordinem. Iudiciarius aũt ordo requirit, vt iudex quilibet ex aliquo iure procedat. Considerandum est primo, qualiter ad ius se habeat iudex de quo nunc est sermo, videlicet Papa. Secundo qualiter ad idem ius citatio spectet. Tertio, ex his deducetur solutio quæstionis.

Circa primum sciendum est, ꝙ pter legem æternam diuini intellectus, quæ secundum Aug. in 1. lib. de lib. arbi. summa ratio nominatur, de qua habet 23. q. 4. lex æterna, fuit necesse esse aliquam legem naturalem, siue aliquod ius naturale impressum homini tanquam participationẽ quandam legis æternæ, in quo statim a principio nobis nota fierent principia agẽdorum: puta ꝙ bene est agendum, nulli nocendum: ꝙ bene agentes præmiari debent, peccantes autem puniri, 1. distin. oĩs Præter hoc ẽt necesse fuit esse aliquam legem diuinam, siue aliquod ius diuinum: quia p legem naturalẽ nõ poterat homo dirigi in finem supernaturalẽ: eo ꝙ naturalem virtutem, & facultatem hominis excedit 8. & 9. dis. p totum A lege aũt naturali deriuatæ sunt leges humanæ: sed dupliciter deriuant a lege naturali: uno modo, sicut cõclusiones deriuant ex principiis: alio modo, sicut determinationes aliquorum cõmunium: p quem modum forma communis actus determinatur ad hanc vel ad illam: puta forma domus, ad domum quadratam uel rotũdam. Primo modo lex humana, q͡ꝫ est, nõ esse occidẽdum: deriuatur sicut cõclusio a lege naturali, quæ est, nulli malum est faciendum. Scđo modo, ex humana, quæ est ꝙ talis tali pœna puniatur: deriuat ut determinatio quædam a lege naturæ q̃ est, vt peccans puniatur. Sic igitur quantũ ad propositum spectat, quintuplex est lex Aeterna q̃ idẽ est quod diuina essentia. Vel uerius: Lex æterna est (secũdum Augu. cõtra Faustum) diuina uoluntas, ordinem uniuersitatis cõseruari iubens & perturbari uetãs. Diuina quæ regulat actus humanos in ordine ad finem supernaturalem uitæ æternæ. Naturalis, Humana deriuata a naturali ut conclusio ex principio Humana deriuata a naturali, ut determinatio quadam modo expositio. Et eodem modo est quintuplex ius; s. æternũ diuinum, naturale, humanum deriuatum a naturali, ut conclusiõ ex principio, & humanum deriuatum à naturali, ut declaratio cuiusdam communis. Præm ista probantur a principio decreti usque ad 15 dist. Supra nullũ dictarum legum, & sup' nullum dictorum iuriũ Papa potest, vel quicunq; alter homo, q nto excepto. 14 dist. cap. fi. & 15 dist. per totum. Quod licet sit ex se manifestum, & pcipue quo ad q̃dam illorum, potest tñ ad omnia una ratio communis adduci talis: Nullus potest sup ius quod non condidit sed conditum præsupponit: sed Papa uel purus homo nullum dictorum iurium condidit, sed alias conditum prsupponit. 25. q. 1. sunt quidam igitur su nullum illorum potest. maior patet: minor ẽt manifesta quantum ad legem æternã, uel ius æterũ um, diuinum, naturale, & quantum ad ius humanum, quod deriuatur a naturali, ut conclusio ex principio: ꝙ si principium est naturale, & cõclusio: sicut enim naturalis ratio dictat non esse malefaciendum, ita non esse occidendum: quia unum statim deducitur ex alio, 23. q. 5. si non licet, sequitur ergo cõclusio. s. ꝙ papa non potest nisi sup. ius quinto modo dictum. s. sup ius pure positiuum, disponere & sic patet primum principale.

Lex ẽ quintuplex.

Ius est quintuplex.

Citatio ad ꝙ ius spectat.

Secũdo uidẽdũ est qualiter citatio ad ius spectet, est autem manifestum, ꝙ non spectat ad ius primo dictũ scilicet ius æternum: nec quatenus quidquid dictat ius naturale, & ius humanum recte positũ dictarent principaliter ius æternum, quia omne ius rectum ab illo deriuatur 27 dist. §. sed econtra. Nec spectat ẽt citatio ad ius diuinum eo modo quo nunc loquitur de iure diuino: dr enim aliquid esse de iure diuino pro ut diuiditur a quatuor alijs iam prædictis, ꝙ nõ est naturali rõne inductu nec humana rõne adinuentum: sed ex diuina inspiratione tanquam excedens facultatem naturæ hominibus reuelatum: unde non quicquid in canone Bibliæ continetur, est de iure diuino, nec contra alia iura diuiditur, immo continẽtur ibi decem præcepta moralia, quæ omnia, sunt de iure naturæ, & pcepta iudicialia, quæ sunt de iure humano, licet a Deo tradita fuerint, & alia multa huiusmodi. Restat igitur videre, si citatio sit de iure naturali, vel de humano deriuato a naturali vt conclusio ex principio, q͞a si papa circa talia iura nihil possit, ut ex pcedẽtib patet, cõsequens est ꝙ contra nullum possit procedere citatione non præmissa 3. q. 9. c. 1. & c. absens & p totum, 2 q. 1. c. 1. cum seq. extra de maio. & obe. inter quatuor. de cau. pos. & proprie c. 1. Est igitur considerandum, ꝙ ad hoc videtur aliquis citari, ut id de quo reus dr. discutiatur plenius, & p consequens si cõdẽnari vel absolui debeat aut innocens ostendi, & sñia clarius, & perfectius cognoscatur 2. q. 1. in primis. extra de testi. in nomine, & 23. q. 9. reuera. Est aũt de iure naturali, ꝙ bñ, & plene cognoscatur id sup quo sñiari dẽt, & iudiciũ dari, q͞a naturale est ꝙ vnusquisque bene iudicet quæ cognoscit, & horũ sit bonus iudex 11. q. 3. graue, & c. seq vnde & iudicium de agibilib ad synderesim spectat, quæ est bñ iudicatiua, vt dr 6. Ethi. Synderesis autem est pars prudentiæ, quæ procul uidet cum considerat consideranda, quæ habentur de pę n dist. 1. aut facta & dist. 5 cõsideret. Cum ig tur non põt ad plenum factum & iustum vel iniustum sine præsentia eius qui iudicari dẽt, cognosci & sciri 30. q. 5 § his ita, in fin. extra de re iud cum Bertholdus 11. q. eorum, tũc necesse est ipsum citari & vocari, nec papa hoc pt omittere, & minus alius iudex quia sic omitteretur cognitio, q̃ ad iudicium de necessitate requiritur, unde cum multum facti siue defectus, & malitia actus, ꝙ idem est, dependeat ex circunstantiis multis quæ continentur in illo verso.

Citatio & quid sit.

Synderesis ẽ pars prudentiæ.

[Quis, quid, vbi, quib. auxilijs, cur, q͞uo, quando] & habentur a Tullio in Rhetorica, & a philosopho in Ethi. impossibile aũt sit omnes circunstantias huiusmodi plene cognosci absq; præsentia rei, quoniam multotiẽs se excusant hoĩes, per ignorantiam alicuius circunstantię, ut in Ethi. philosophus exemplum ponit quasi quo ad omnes circũstantias, necessarium est omnino hẽre psentiam, eius qui forte fecit, vt factũ, & defectus uel malitia facti plenius & pfectius cognoscat. Et sic patet secũdum & tertium simul, sċ q͞d citatio est de iure naturali, & p consequens ꝙ papa cõtra aliquem p cedere non potest nisi citatiõe pmissa, & hoc pbat hæc constitutio euidenter, hoc liquet etiam in notoriis, in quibus licet iuris ordo non sit seruandus vsquequaque, seruandus tñ est in citando & in sentẽtiando extra de iureiu. ad nostrã, 3. q. 1. in primis, extra de diuor, porro, 2. q. 1. manifesta no. extra de accu. qualiter, ibi, descẽdã, & Gen 18 ubi factũ erat notoriũ, attamẽ Deus primo uoluit pbare, & videre quã iudicare, ut a pcipitatione iudicij cõpesceret psidentes, ut dicit, gl Gen. 4 Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra Nec obstat extra de a. cu c. euidentia, nec ibi tollitur citato, nec mia, q͞a Gen. 4 probatur utrumq; necessarium, ꝙ apparet alter confitens præsens, & sic habitus pro citato p confessionẽ factũ tacit notorium extra de cohab c. cler. & mu ca. fi attamen sunt in eum partes iudicis in iniũdo uel præceptum dando, licet nõ in cognoscendo ff ad l. Aquil. proinde enim ff. de iud. si debitori. Item de unoquoque est serẽda sñia partibus præsentibus uere uel interpretatiue extra de in integr. restitutio ex lris, §. tandem, ff. de re iud. l. de unoquoq; & in arduis est pronuntiandum de citando antecitationem, C. de exhi. vel transfer. l. fi & citatio sniam d t, C. de e;sl & cle cum clericis, & l. oratio, C. de proc. l. fi. Ad primum arg in oppositũ dic, q͞d papa est s̃ ius in hoc q͞d ip se solus pt aequitatẽ non scriptam ex sui interpretatione pferre iuri scripto C, de legi. & con. l. 1, unde ipse potest multa dispensando,

Circũstãtiæ septẽ attẽdebent.

Citatio ẽ de iure naturali, ꝙ ea omissa non pt p pa cõtra aliquẽ procedere

Iudicis partes quales sunt in confessum.

Papa qualiter est s̃. ius

Dispensatio quare fieri debet.

sando, quæ potest inferior, vt dicto c proposuit. nam nullus alter ab eo dat ius ad vacatura, extra de cõces. præb. c. 2. & no. simile, & habetur extra 6 lib. de offic. leg. c. pe. §. 1. & si supra ius dispenset, hoc debet esse, cũ ratio postulat extra de præb. de multa. in fi. 50. dist. vt constitueretur, in fi. vt pote propter vrgentem necessitatem vel euidentem vtilitatem ecclesiæ. 1. q. 7. dispensationes, & duobus c. seq. non propter bursę repletionē illius cui prouidit. arg. 33. q. 1. manet Petri priuilegiũ, cũ ex ipsius æquitate procedit iudicium, aliàs est dissipatio secundũ B. nõ dispensatio. nam princeps est numerus explicans, hoc est, directior, vt statuat vel dispenset cõtra ius aut contra scriptũ, si æquitas, q̃ mouet ipsum mouisset legislatorē: si casus nũc emergens esset sibi expositus, vt habet Ethi. 5. c. v 8. vbi optime ponit in fine tractatus virtutũ moraliũ de epyKeia, q̃ pcipue soli principi cõpetit. extra de transl epi. c. 1. no.

Princeps qualiter est solutus à lege.

Ad secũdum dic ꝙ princeps est solutus à lege quin to modo dicta, i. pure positiua, & hoc quo ad vim legis coactiuã, non tamen quo ad vim directiuã: nã quo ad vim legis coactiuã nullus subditus nisi qui lege cogit, cogi potest. vnde qa alius nõ habet vim coactiuã nisi ex principis potestate, & nullus à sei pso cogit, nec sibi imperat ff de arb. l. pe. & hoc modo princeps non subditur legi: sed est à lege solutus verum quo ad vim directiuã legis princeps legi subdit. extra de cõst. cum omnes 9 dist iustũ. C. de leg & consti. digna insti. qui. mo. te. infir. in fi. ff de leg. 3 ex imperfecto. ff. de pac. cũ in e. aliàs princeps esset de numero eorũ, quib. dñs in Matt improperat, dicunt & nõ faciunt & aliis onera grauia imponũt, digito autē suo nolunt ea mouere.

Posse malũ nõ est posse.

Ad tertium dic, ꝙ in quo habeat papa plenitudinē potestatis, dictum est dicto c. vnã. Item potentia & potestas sunt de genere bonorũ, & poss: malum non est posse, sed nõ posse, & in papa præsertim vitiũ est ipossibile moris, & indebite facit ꝓcedẽdo contra nõ citatũ extra de maior. & obe. inter 2. q. 1. c. 1. & 2. & princeps iuris compendiũ seu potestatem trahere non potest ad iniquum dispendium, C. de vsucap. pro emp. cum qui arg ff. de offi. proc. Cæsa. l. 1 1. resp.

Item quæro secundo & principaliter, aliquis per papam est citatus & subest causa depositionis, sed de eo nõ cõstat confessione vel alia probatione, deponitur: an depositus possit de iure petere rescindi dictã sñiam quatenus processit? Vř ꝙ papa potest iustificare sñiam quam tulit ex veritate facti, sicut habet eam rescindere si constat sibi obreptum, extra de re iu. cum olim. 35. q 9. sentētiam. extra de in inte. restit. tum ex litteris, §. nos igitur. Item posita causa sequtur effectus, sed causa deponendi suberat, vt est suppositum, ergo & effectus stat, scilicet depositio. Item quod principi placuit, legis habet vigorem. Inst. de iur. nat. gen. & ci. §. sed & quod principi. Item iugum sedis Apostolicæ tenendum, quamquam durum 19 dist. in memoriam.

Sententia papæ an possit rescindi.

Ad oppositum processus habet fieri de notiorib. ad ignota: quod non seruatur in casu proposito: ergo nõ tenet quod agitur. Itē à citatione ad sentētiam proceditur sicut à principio ad finē inst. de pe. te. in 9 fi. ff. de re iud. l. 1. Sed ab extremo in extremũ sine medio nõ est deueniendũ, & sic probatis, per aliquē modũ ꝓbandi debet deueniri ad sententiã, extra de ver. sig to rus, § i omni. nec ibi testes appellãtur probatio, quæ fit viua voce: sed oĩa illa quæ producuntur super statu causę arg. lo. 7. & etiã 25. vbi reo locus defendendi ad abiuẽda crimina, quæ sibi obijciũtur, reseruatur, 3. q. 9. nõ oportet, & c. seq. & si hoc fieri possit, gaudere debet prędõs, extra de accu. c. licet in beato in fi. Itē credítur proponenti contra se, nõ pro se. C. de lib cau. cũ precum Item si crederetur parti narranti contra aliũ, de sentio legitima reo auferretur, & quẽlibet papa ad dictũ suũ condemnare posset. Item quilibet p̃sumitur innocẽs nisi probetur nocens extra de p̃sum. c. dudũ. extra de seru. in or. fa c. vnico. ff. de manumi test. l. seruos, & ius est promptius ad absoluendum quã ad cõdemnandum ff de act. & ob. Arianus, extra de probaex litteris, & sentẽtia Papæ facit ius quo ad qd, & sententia inferioris iudicis firmatur: quia sententia minoris iudicis taciturnitate illius contra quē profertur firmatur. C de postu. l. 1. C. de sen. quę si. cer. quãt profer. l. vlt. non sic in sentẽtiã papæ, quæ in rem iudicatã contra proferentem non transit, vt dicto c. cum olim.

Et hoc arg. concedo, s quod dicta sententia rescindi debet, & hoc ad præsẽs quadruplici ratione. Primo quidem ex parte iudicis: nã quilibet iudex in iudicãdo & sententiãdo debet assimilari primo & supremo iudici. Sed iudicium summi iudicis, scilicet Dei, erit manifestissimum, 1. Corin. 4 illuminabit abscõdita tenebrarũ, & manifestabit cõsilia cordiũ, & Roma. 2. Testimoniũ reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cognitionem accusantium, aut etiã defendentiũ in die cum iudicabit Deus occulta hominum. ergo & iudicium cuiuscumque inferioris siue papę siue alterius debet ex manifestis procedere: aliàs nõ est conforme diuino iudicio, nec per cõsequẽs iustũ. Secũdo patet idē ex parte rei: nã reus siue ille qui iudicari habet, põt, causam multipliciter excusare, vel ostendendo se processisse ex ignorãtia aliquarũ cir unstantiarum, vel ex infirmitate, aut etiã accusare, uel aggrauare cõtendo se egisse ꝙ egit ex certa malitia. Cum igitur manifestũ sit, ꝙ talia ignorari non debeant: vtpote quorũ ignorantia iudici certitudinem tollit, de necessitate cõcluditur, ꝙ illa sententia non est iusta, ad quã proceditur talibus prætermissis: Tertio patet idē ex parte principij formalis, quo iudicium vel sñia ꝓfertur, s. prudentiæ: non enim potest esse iudiciũ rectũ nisi ex prudẽtia procedat. Est enim prudẽtia habitus rõnis verus circa agibilia, vt patet 6. Ethic. & sicut ad prudentiam spectat iudicare per synderesim, q̃ est vna prudentiæ pars: sic ad eam pertinet bene cõsiliari per aliã eius partem, quæ eubulia dř, sicut. n synderesis est bene iudicatiua, sic eubulia est bene cõsiliatiua, vt dř 6. Eth. Consilium autem est inquisitio quædam vt tertio eiusdem; spectat igitur ad iudicem quemlibet diligẽter inquirere & inuestigare ea, q̃ ad causam pertinẽt. Vnde dicit Iob. Pater erã pauperũ, & causam quam nesciebã diligentissime inuestigabam. Nõ ergo iudex põt ad sñiam recte procedere, nisi præmissa diligenti inuestigatione, discussione, & cognitione causę; si igitur secus procedat, põt peti rescindi sñia tamq̃ iniusta. Sed forte dices, ꝙ Papa vel alius iudex nouit causam, & veritatē negotij secreto, ut est priuata persona. Dicendũ est, ꝙ hoc nõ sufficit: qa iudex nõ iudicat vt priuata psona, sed ut publica, & ideo publice dēt sibi innotescere veritas, scilicet per leges publicas, diuinas uel humanas in cõi: in particulari autē negotio p instr̃a & testes, & alia huiusmodi legitima documenta. Vnde dicit Augustinus super Psal. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed secundũ leges & iura pronunciat, ar ff. de offi. pręsi. illicitas, §. veritas. Quarto patet idem ex fine iudicij: finis. n iudicii est promotio boni cõmunis, qď est diuinius, humanius, & melius quã bonum vnius, vt dicitur 1 Ethi Sed si procedatur ad sententiam ignorata causa, uel non discussa, bonum commune non promouetur, sed potius retardatur, per hoc enim in sententiis depositionum vel aliarum poenarum saluatur & procuratur bonum commune per quod mali vel emendantur, vel terrentur, vel totaliter exterminantur, si fuerint insatiabiles, vt dicitur 4 Ethi. Boni autem per hoc quietius viuunt: sublata autē discussione causæ hæc omnia tolluntur: quia omnino eadem ratione põt dãnari innocens & bonus & malus: ex quo de causa damnationis nulla fit mentio, ut ex se manifestum est. Supposito autē tali processu iudicii, ꝙ etiam damnari possit innocens ut nocens, bonus ut malus: nõ tamen plus terretur uel exterminatur bonus quàm malus, nec quietius uiuit bonus quã malus, ut patet: ergo talis sententia saltem contra ordinem est iniusta, & per consequens rescindenda.

Iudex iudicat ut publica persona.

Ad primum ergo in contrarium dic: ꝙ sententia debet esse iusta ex actis notis: licet diffinitiua quãdoque rescindatur saltem in causa appellationis ex aliis de nouo probatis ff. de mino præfect. C. de temp. appel. per hanc, & extra de testi. fraternitatis: sic n. sententia papæ rescindi potest ab eo a quo appellari non licet, vt dicto cap. cum olim.

Ad secundum dic, ꝙ licet causa depositionis subsit secundum rem, non tamen subest secundum cognitionem, cognitio autē necessaria est ad iudicium, vt declaratum est prius, nō igitur sufficit subesse causam secundum rem, nisi subsit secūdum cognitionem & potest declarari per simile: abstinere enim a fornicatione secundum rem est bonum: sed si alicui dictet cōscientia, ꝙ nō faciet bene: quia nō solum requiritur ꝙ sit bonum, sed quod apprehendatur & cognoscatur sub ratione boni. extra de simo. per tuas. extra de resti. spol. litteras. §. nos autem & eodē modo in proposito non solum requiritur ad recte iudicandum & sententiãdum quod causa subsit, sed quod manifestè in iudicio cognoscatur subesse vel subfuisse.

y Circa hoc exēplū vide oīno B. Th. 1.2. q 19. ar. 5. & 6.

Ad tertium dicendum est, ꝙ voluntas principis, legis habet vigorē, si sit ratione regulata, & fiat animo condendi legem: cuius forma traditur C. de legi. humanum, quia voluntas de se non est securus canon, vt philosophus dicit. 1. Pol. Cum autem princeps iudicat vel sententiat sine causæ discussione & examinatione, non habet voluntatem regulatam secundum rectum iudicium rationis.

Ad quartum dicendum est, quod secundum philosophum in 1. Politi duplex est principatus, despoticus & politicus, primus est domini ad seruum, qui non habet ius resistendi, eo quod seruus est domini totaliter secundum quod huiusmodi. secundus est principatus liberorum qui habent ius in aliquo resistendi, & talis est principatus Ecclesiæ circa subditos: non enim est verisimile: quod principatus Ecclesiæ sit despoticus, non enim sumus ancillæ filii, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit ad Galat 4. Ioan. Monac Cardinalis.

Principis voluntas legis hēt vigorē qualiter intelligitur.

LIBER TERTIVS.

De vita & honestate clericorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Præmissa musicæ artis plurima laude, cantorum lasciua melodia reprobatur, qui contra honestatem clericalem, quod ore cantabant gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti quàm non exempti per octo dies ab officio suspenduntur. Posset etiam hæc extrauagans apte locari sub tit. de celeb. Missar.

CAP. VNICVM.

Eccle 47.

DOcta sanctorum patrum decreuit auctoritas, vt in diuinæ laudis officijs, quæ debitæ seruitutis obsequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, sermo non cespitet, & modesta psallētium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorum dulcis resonabat sonus. Dulcis quippe omnino sonus in ore psallētium resonat, cum Deum e corde suscipiunt, dum loquūtur verbis: in ipsum quoque cantibus deuotionem accedunt. inde etenim in Ecclesijs Dei psalmodia cantanda præcipitur, vt fidelium deuotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumque officium & Missarum celebritates assidue clero ac populo sub maturo tenore, distinctaque gradatione cantantur, vt eadem distinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnullæ scholæ discipuli, dum temporibus mensurandis inuigilant: nouis notis intendunt fingere suas, quàm antiquas cantare malunt, in semibreues & minimas Ecclesiastica cantantur: notulis percutiuntur: nam melodias hoquetis intersecant, discantibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnunquam inculcãt, adeo vt interdum antiphonarij, & gradualis fundamenta despiciãt: ignorēt super quo ædificant, tonos nesciant, quos non discernunt, immo confundunt: cum ex earum multitudine notarū ascensiones pudicæ, descensionesque temperatæ plani cãtus quibus toni ipsi secernuntur adinuicem obfuscentur: currunt. n. & nó quiescunt: aures inebriant, & non medentur: gestibus [a] simulant quod depromūt, quib. deuotio quęrenda contemnitur, vitanda lasciuia propalatur. Nó. n. inquit frustra ipse Boetius, lasciuus anim⁹ vel lasciuiorib. delectatur modis, uel eosdē sępe audiēs emollitur & frangitur. Hoc iō dudū nos & fratres nostri correctionē idigere pcepimus, hoc relegare, immo prorsus abijcere & ab eadem Ecclesia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipsorū fratrū cōsilio districte præcipimus, vt nullus deinceps talia, vel his similia ī dictis officijs, præsertim horis canonicis, vel cum missarum solennia celebrãtur, attētare pręsumat. Si quis vel cōtra fecerit, per ordinarios locorū vbi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in nō exemptis, in exemptis vero per prępositos seu prælatos suos, ad quos alias correctio & punitio culparū & excessorum huiusmodi vel similiū peruenire dignoscitur,

vel-

Docta] a ¶ Gestib' simulāt. ꝙ est turpe & contra honestatem clericalē. In hoc quodammodo cōparando illis, q ludos theatrales in Ecclesiis faciunt vel ibi laruas induãt, vt suæ insani a

vel disputandos ab eisdem per suspensionem ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdum diebus festis pręcipue, siue solemnibus in Missis & pręfatis diuinis officiis aliquę consonantiæ, quę melodiam sapiūt, puta octauæ, quintæ, quartæ & huiusmodi supra cantum ecclesiasticum simplicem proferantur, sic tamen vt ipsius cātus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene memorata musica immutetur: maxime cum huiusmodi consonantiæ auditum demulceant, deuotionem prouocent, & psallentium Deo animos torpere non sinant. Actū & datum, &c.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Cum beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri personis, illorum collationem Papa sibi reseruat. uide capi. 2. & 3. & c. præsenti. eo. tit. libr. 6.

CAP. I.

P Rię [a] sollicitudinis studio ducimur, ut dignitates, personatus, prębendæ, aliaque beneficia Ecclesiastica cum cura vel sine cura, quæ apud sedem Apostolicam uacare noscuntur, personis cōferantur idoneis, † per quas in eis debita impendantur obsequia, & diuinorum cultus exerceatur sollicite in eisdem. Inde fit quod nos huiusmodi dignitates, personatus, præbendas, Ecclesias & alia Ecclesiastica beneficia, quæ apud sedem eandem intra unum mēsem a data præsentium hactenus in curia uacauerint, computandū, & quæ ex nunc apud eam uacauerint in futurum, prouisioni sedis eiusdem auctoritate Apostolica reseruamus. Decernentes [b] exnunc irritum & inane, si secus in hac parte scienter vel ignoranter, [c] per quemcunque seu quoscunque, Apostolica vel alia quauis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo &c. Datum Lateranen. 3. Nō. Maii, anno primo.

† Vide concil. Triden. sessio. 24. de reforma, ca. 12.

Clemens quintus.

¶ Prouisiones sub titulo commendæ factas de Ecclesiis Parochialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & monasteriis ad petitionem regum vel quorumcunque magnatum, reuocat.

CAP. II.

E X supernę † prouidētia maiestatis, cuius vniuersa dispositione reguntur: ad Apostolicę pręeminētiam dignitatis (licet insufficientibus meritis) euocati, gregem Dominicum nostræ uigilantię creditum vndique cōtemplamur, illumque salubri studemus pastoris more uigilis (quantum nobis ex alto permittitur) obseruātia custodire, ut de illo possimus ad ipsius laudem, cuius exercemus uices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura sollicitat, continua pulsat instantia & curiosa sollicitudo perurget, ut circa fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studiis, & promptis operibus intendamus, quod per nostræ cooperationis ministerium erga sanctam matrem Ecclesiam deuotio filiorum concrescat, ipsorum cessent grauamina, & tranquillitatis ei proueniat incrementum: quod tunc recte agere credimus, cū molestiis euentibus uiam præcludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, & salubria procuramus.

† Vide concil. Trid. sess. 7. de reformat. ca. 2. et 4 et sess. 24. de reforma. ca. 17.

¶ Sane pridem nos (licet insufficientibus meri-

ludribla exercealt, de quibus in c. cum decorem. e. ti. Et ꝑ hoc illa extrauagās bene facit ad illū ti. de pb. pōdera ēt uerba, quę sequuntur, vitāda lasciuia ꝓpalatur. Non nego tamen, quin potuisset poni. & forte aptius, inf. sub tit. de celeb. Miss. Sed non est inconueniens eandem decretalē diuersis respectibus sub diuersis poni titulis ut patet de c. significantibus de lib. ob. quod sub eadem ꝓrlus forma reperitur in ti. de app. Idem in iure ciuili reperit. ut patet de l. legē, quę est, C. de pac. & etiam in titu. de pact. conuentis.

a Prię.] Hęc constitutio recitat moderamen. facta pro prælatis contra constitutionem Clem. iv. extra. 6. lib. de præben. ca. statutum, sed uidetur reuocata extra 6. lib. in proęm. in fin. dicit, quod ibi loqt de constitutionib nō suis, sed prædecessorum suorum. Sed adhuc uidetur esse reuocata per aliam suam constitutionē isti (quæ præcessit) aduertam. extra de constit ca. 1. & de præben. si Apostolicæ, quod cōcedo & si non in toto, tamen in tanto, vt pote in eccl. parochialib. vt hæc cōstitutio prorsus non tollatur, sed attenuetur. arg. ff. de adimen. leg. qui hominem.

b Decernentes.] per hoc uerbum habetur epistola pro constitutione C. de legi. et cōst. l. leges ut generales et ins. e. ver. nulli ergo.

c Ignoranter.] qualiter hoc casu ligantur ignorantes not. extra lib. 6. de elect. si eo tēpore.

 meri-

meritis)ad summum Apostolatus apicem(sicut Domino placuit)euocari,ab ipso nostrę promotionis exordio antiquæ notitię regũ, prælatorum,magnatum, & aliorum nobiliũ personarum Ecclesiasticarum, & sæcularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorum gradum huiusmodi promotionis habuimus,tum quia solitæ ad eos amicitiæ specialibus affectibus ducebantur:aliquibus vero ex assueta Romanorum Pontificum liberalitate,quam in suis exercere sunt soliti nouitiatibus:Volẽtes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum instantias,nonnullis clericis, & personis Ecclesiasticis,religiosis & sæcularibus diuersorum ordinum,dignitatis,cõditionum & statuum patriarchales,& archiepiscopales,& episcopales Ecclesias ac monasteria distincta pastorib. sub commendæ vel custodiæ,seu curę vel guardiæ, aut administrationis titulo,nomine ve notabili duximus perpetuo ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda,super his,an tales videlicet tãtasque gratias per nos fieri decuisset,uariorũ arduorum negotiorum multiplicitate distracti,vsque ad tempus quo infirmitate satis periculosa nos his dieb.uisitauit omnipotens, nequiuimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipsius ægritudinis constituti,a negotiorum vtcunque discussione semoti,ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostræ mentis demumque prospeximus euidenter quod Ecclesiarum & monasteriorum eorundem cura negligitur, bona & iura dissipãtur,ipsorum,ac subiectis eis personis & populis spiritualiter plurimum, & temporaliter derogatur,eisque redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipsis,sed etiam Romanæ matri Ecclesiæ(quę disponente Domino ipsorum caput fore dinoscitur & magistra)grauiora inde futura timentur pericula.

¶Nolentes igitur his & tot & tantis dispẽdijs ulterius causam relinquere,sed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remediũ adhibere,omnes & singulas promissiones huiusmodi p nos (ut pręmittitur) factas quibuscunque cuiuscunque ordinis,dignitatis,aut status,sed etiam sanctę Romanæ Ecclesię Cardinalibus quocunque modo vel tempore,factæ noscantur, auctoritate Apostolica ex nunc ex certa scientia reuocamus, cassamus, & annullamus, & decernimus de cætero non habere aliquam roboris firmitatem, Nulli ergo &c. Datum apud Pisarum Burdegalen.diœces.decimo Calend.Martij, anno secundo.

¶Clemens quintus.

¶Beneficia maiora & minora uacantia & uacatura,præsertim in prouincia Burdegalen. Clemens quintus certis ex causis suæ dispositioni reseruauit cum appositione decreti.

C A P. III.

ET si in temporalium dispositione bonorũ habenda sit discretionis cautela,præcipue vt ea digne & laudabiliter disponãtur, in ecclesiasticis tamen reb. multo fortius inuigilare nostra debet intentio,vt iuxta personarum conditiones & status,ad diuini nominis laudem,& ipsarum vtilitatem prouideatur ex merito Ecclesiasticis personis,cũ iuxta canonicas sanctiones nihil sit quod Ecclesiæ Dei magis officiat,quam quod indigni assumantur ad regimen animarum.

¶Hac igitur consideratione moti, specialiter Burdegalen.Ecclesiam,de qua(licet immeriti) sumus nouiter ad hunc statum summi Apostolatus assumpti,& monasterium sanctę crucis Burdegalen. ordinis sancti Benedicti vacans per obitum quondam fratris Guilielmi de Bobio abbatis eiusdem: Et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales Ecclesias, monasteria, prioratus, & quoslibet personatus, & dignitates vel officia cuiuscunque ordinis,& conditionis existant,necnon canonicatus, præbendas,Ecclesias cum cura uel sine cura, & alia quælibet beneficia Ecclesiastica quocunque nomine appellentur, quæ apud sedem Apostolicam vacare noscuntur ad præsens, & quæ toto nostri Pontificatus tempore vacare contigerit in futurum,prouisioni,collationi & dispositioni nostræ,& sedis eiusdem, hac vice auctoritate Apostolica reseruamus:Decernentes ex nunc irritum, & inane si quid contra hoc per quoscunq; quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum est hactenus, vel in posterum cõtigerit attentari, constitutione Clemẽtis iv.& Bonifacii viii. Romanorum Pontificum prædecessorũ nostrorum,& alia qualibet in cõtrariũ edita nõ obstãte.Et quia

pecialiter ... ctũ plus ... et, q φ ... aliter im... at, c. Si ad ... sus. ex- ... de hæti. ... ğ dil. 23. ... Hæc extra ... gás hẽt in ... xx Ioan. ... ibi sub tit. ... ph. cũ gl. ... Zẽze i- ... hic vero ... cũ gl. ... de Mõ- ... Laudu-

EXecrabi-lis a.] Hæc decretalis, quæ ponitur in tit. de præben & dign. situa ta, diuiditur in decẽ partes. In prima, ambitio, & importunitas quorundam præmittit in secunda, multiplex inconueniens exprimit in tertia, su per his moderantia apponitur. In quarta de bñficiis iam iuste possessis statuit. In quinta, sup vacaturis, qui bus est ius ad rem, cõ sulit. In sexta, de iniuste detentis ... ctit. In septima, super deinceps pcipiendis cum appositione pœ næ, pspicit. In octaua, omnium sic vacantium, puisio cum decreto sedi Apostolicæ reseruat. In nona, quis i hoc casu dicat ordinarius, declarat. In decima, subiicitur de quibus bñficijs intelligatur. Secunda, [Vnde inter cætera.] Tertia, [Nos itaq.] Quarta, [Statuim'.] Quinta [Per hoc.] Sexta, [Porro.] Septima, [Qui vero.] Octa ua, [Quæ omnia.] Nona. [Cæterum.] Decima, [Quantum autem.]

quia plus † timeri solet quod specialiter iniungitur, quam quod generaliter imperatur, hac reseruatione nostra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullã nostrã nõ habemus ad pręsens, ad cautelam pręsentium, & memoriam futurorum huiusmodi reseruationẽ cũ pręmissi interpositione decreti scribi, & in publicam formã redigi iussimus per Bernardum Caprarii publicum notariũ infrascriptum: quã etiam sigilli, quo vtebamur olim Burdegalẽ. ecclesiæ præsidentes, fecimus appensione muniri. Datum Burdegalę, ij. Calen. Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

Ioãnes xxij. episcop' seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ Papa hic primo ambitionem & importunitatem quorundam religiosorum & sęcularium super obtinendis pluribus beneficijs dispensatiue, qui insufficientes quandoque erant pro vno in diuersis locis regnis & alijs locis distantibus recipiens, apponit plures ex hoc contingentes inconuenientias. & tandem statuit, quod omnes (excepti Cardinalibus, ac regum filiis.) qui super pluralitate beneficiorũ, quæ aliàs de iure non poterãt obtineri, dispensationem obtinent. unum cum cura, aliud sine cura, possint à tempore notitiæ eligere intra mensem & alia cum effectu d. mittere te neantur: aliàs omnibus sic dispensatis sint ipso iure priuati. Et idem de beneficiis, in quibus ius est ad rem dũ vacabunt de pluribus etiã talibus iniuste tamen & sine dispensatione detentis, ordinat quod vltimum retineant. & omnia alia dimittant intra mensem, alioquin omnibus sint priuati: Item vult quòd quiamodo talia recepe rint, dimissionem de primo faciant coram ordinario cum effectu: alioquin sint omnibus ipso iure priuati. quæ oĩa sic vacãtia dispositioni Apostolicæ sedis, reseruat, interpretans ordinarios in hoc casu solos diœcesanos beneficiorum sic dimissorũ. Item hoc vult de solis beneficiis intelligi, in quibus quis per se, vel vicarium suum temporalem curam animarum vel spiritualem iurisdictione exerceret de consuetudine, vel de iure. b. d. de Lan.

CAP. I.

EXecrabilis a † quorũdam tã religiosorum, quam sæcularium b ambitio c, quæ semper plus ambiens, eo magis insatiabilis d creditur, quò sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna e petentium à nobis & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus non tam obtinuisse, quàm extorsisse f plerumque noscuntur, vt vnus interdum etiam ad vnum beneficium ecclesiasticũ minus idoneus g, in diuersis ecclesijs h nedum vicinis, sed abinuicẽ longe distantibus i, immo nonnũquam in diuersorum regnorum k partibus situatis, plures

a ¶ Execrabilis] sic incipiebat, quædã constitutio Alexãdri iiij. loquens de potestate legatorum circa bñficia conferenda. Gul. de monte Laudunо.
b ¶ Sæcularium.] supple clericorum. & sic cõcordãt isti in hoc, licet diuersificẽt se in alijs, vt 16. q. 1. alia, vñ quasi totus mundus conuenit in hoc casu sup. de ele. quorundam, lib 6.
c ¶ Ambitio.] sic sup. de præb. quia intãtũ.
d ¶ Insatiabilis.] ad instar ignis materialis, cuius ardor tanto fortius accenditur, quanto magis de lignis in eo ponitur, & est huius ratio: nam talium dilectores vbi magis abũdant in talibus, magis ad amorem inflãmantur eorum: quia nunquam vacat amor in anima amantis, immo quan tum iis ibi delectatio talibus magis abũdat, magis accenditur & crescit 41. dist. omnes. & ideo dicit Seneca, Cum cætera vitia homine senescẽte, senescant, sola auaritia iuuenescit: maxime cum de rebus mundanis nõ possit naturaliter anima, quæ spiritualis est, satiari: sed tũc duntaxat anima beata satiabitur, cum sibi apparuerit gloria Domini, vt in psal. xvi. Guliel. de monte Laud.
e ¶ Importuna.] simile sup. de resc. quia p ambitiosam lib. 6.
f ¶ Quam extorsisse.] simile 31. q. 2. hac ratione.
g ¶ Minus idoneus.] sup. de ætã. indecorũ. 100. di. contra morẽ. ibi, decorati, & cætera.
h ¶ Ecclesiis.] scilicet situatis, quod est infra.
i ¶ Distantibus] & sic nimia distãtia nocet, vt hic: quandoq; etiam nocet nimia propinquitas, vt sup. de consuc. c. 1. lib 6. vbi habet, quod quis non potest in vno tenere, quod p. fiet in diuersis. Item nimia vicinitas Sodomæ & Gomorrhæ nocuit alijs quinque vicinis. de quo sup. de exces. præla. clerici. facit sup. de præsum quotdam. & c. quanto prodest etiam quandoque distantia, vt leg. & not. su. de in integ. rest. tũ ex litteris. in fin. vbi de hoc gl.
k ¶ Regnorum.] hoc facit pro op nione lo. posita 3 q. 6 neminẽ. scilicet quod aucto-

Anima de reb mundanis satiari nõ potest.

Propinqtas nocet qñq;.

† Vide concil. Tri. sess. 7. de reforma. ca 2 & 4. & sess. 24 de reforma. c. 17.

quàm duas [a], vel tres, aut plures etiam dignitates vel personatus [b], officia, seu prioratus [c],

aitate Apostolica nõ possit quis citari extra prouinciã ũltra vnam dietam: contrarium tamen seruat curia Romana, vt tenet ibi Bartholomæus.

Pluralis locutio duo comprehẽdit. a Plures quàm duas.] aliàs autem pluralis locutio duorum numero cõtenta est su. de reg. iur. pluralis. li. 6 quod est verũ vbi duo vel alia maior multiplicatio non procedit eandem: sed potius certa de se pluralitas ponitur & non vaga. sup. de pb. is cui. secus si fiat cõtrariũ, vt hic, in hoc q̃ sequitur, intra duas vel tres aut plures, & hoc in fauorabilib. secus autem in odiosis in quib. pluralitas ad vnum cõiunctiua q̃ñq; restringitur, vt sup. de priuil. vt priuilegia, in fi. talia. n. secundum materiam, de qua est sermo, plura uel pauca dicũtur, & ad multa vel modica referuntur ut legitur & no. 45. dist. disciplina in fi. de cle. exc. latores cum simul.

Dignitas & personatus parũ aut nihil differunt. b Personatus.] licet aliqui dicãt ista nomina, scilicet dignitates, personatus, synonymiace pro eodem poni, textus tamen, sup. de præb. de multa. vr differentiã inter ea ponere aliqualem: in quo dum facta in principio mentione de dignitate, sub ũgitur in fi. hoc idẽ in personatib. quod crederem verum, si dixisset hoc simile, sup. de contit. trãslato, quod nõ facit: sed idẽ potius

Simile & idẽ differunt. q̃ differt multum a simili. vt sup. de transl. epis. inter corporalia. § sicut aũt. ibi tñ dicit pp expressam similitudinem vel identitatem potius, &c. quasi dicat, aliud est simile, & aliud idẽ. vnde licet nomina sint diuersam, vnam tamen formam tenent sicut legitur. 99. di. prouinciæ. de primatib. & patriarchis. diuersitas autem nominum introducta est ex diuersis consuetudinib. Ecclesiarum, & ex diuerso modo loquendi, vt patet in illis titulis. su. de off. uic. usque ad tit. de maio. ubi idem & eadem administratio appropriatẽ diuersis officiis pp diuersas consuetudines diuersarum ecclesiarũ, & diuersos modos loquendi. facit ad hoc su. de const. cum accessissent. vbi primiceriatus quandoque dignitas, quandoque personatus, interdum etiam officium dr̃. de hoc dixi propter istos impetrantes, qui in suis supplicationib. quas Papæ porrigunt quandoque omnia ista ponunt, quandoque etiã deficiũt. Et idem credo dicendum de officiis & administrationib. q̃ vnum sub aliud comprehẽdit. sicut de hoc vidi dubitare in Eccl. Tholosa an s. operaria illius Ecclesiæ esset officium vel administratio: cum quidã impetrans haberet officium in suis litteris, non autem administrationem, q̃ dicebant dictam operariam esse ibi, non autẽ

Officium & administratio idẽ sũt. officium: & tñ impetrans obtinuit: vñ nõ video q̃ iura inter talia bñficia gradũ seu distinctionem aliquã ponant seu faciant: quod credo facerent si esset sicut faciũt in sua propria materia inter curatã & non curatã & similia. su. de pb. cũ illis li. 6. ex quo ergo lex nõ distinguit: nec nos: nec vbi Papa hoc nõ facit, nec nos & idem & eiusdem iuris dicerem esse archipresbyteratus & decanatus in Pictauia, q̃a idẽ officium gerunt ibi: nã ex quo sunt eiusdem gñis, sint & eiusdẽ iuris hoc enim plebanatus æquiparat Inn. cum dignitatib. & psonatib. sup. de præb. cũ olim in gl. sua de his plebanis loquũtur iura sup. de re iud. cũ inter. de pt. tip. cũ olim. 17. q. 1. & si dominẽs su. de deci. ad audiẽtiã. Si aũt arguis de stylo curiæ, q̃ in suis rescriptis & constitutionib. oĩa singula talia specificat dic q̃ tales inculcationes verborum sæpe immiscet in suis ordinationib. & hoc facit ad cautelam, & ex suprabundanti. cũ talia nõ vitient, sed prosunt potius ad exceptiones superfluas citius elidendas. ad varietatẽ autem diuersæ locutionis seu mutabilitatem nominãtium, nihil immutatur in istis realiter in effectu, nec mutari dẽt seu aliqua diuersitas denotari, arg. 10 dist. lege. & ideo dicit philosophus, propter nostrũ affirmare vel negare nihil mutatur in re: vel hoc fit ut diuersis locutionibus gentiu satisfaciat. arg. su. de magi. inter concil. Vien. 37. dist. quæ de mensa. Quid si Papa dicit, cõferri mus tibi talem dignitatem, non obstante q̃ talia bñficia teneas qualiacunque sint: quæ omnia cum ista volumus q̃ ex dispensatione nostra possis tenere: numquid prima qualia cuq. sint, etiam si p electionem q̃s creatur in istis: ille poterit retinere? Vr quod sic, arg. su. de præb. si Romanus. in versi qualiacũq; vñ vr q̃ ista duo operẽtur. quia s tollãt oẽm surreptionẽ quotquot & quæcunque sint prima beneficia. Item quod insimul obuenti valeant quæcunque & quotquot sint: cum tantum valeat genus in generali, quan tum species in speciali sup. de maio. & obe. & si de off. ord. si sacerdos nam qui dicit qualiacunque, nihil excipit. 10 dist. Romanorum.

Prioratus appellatione q̃d contineã. c Prioratus.] dicunt quidam nomine Prioratus contineri solas quadã administrationes & dignitates monachorum & aliorum regularium, vt su. de off. or. præsenti. li. 6. de præb. nisi. in fi. & cum singula lib. 6 facit su. de rescr. & si principalis. concil. Vien. vsus tñ in aliquibus partib. obtinet, prælatos, rectores sæculares Ecclesiarũ ruraliũ, & etiam curatarũ ubi cura p̃ mẽn per vicarios in eis separatim regitur, vocari Priores: sicut in Carcassesio, Agenesio, & i cęteris aliis partib. & talis est Prioratus de Fraga in dioc. eñ Ilerdeñ sunt & plures Priores sęculares & collegiati, sicut Prior sãctæ Radegundæ Pictauẽ & Mãso in Agenesio, de talibus enim loquitur decr. su. de præb. c. si qui autem talium dicantur collegiati, & qui non, notaui plene in extrauagãti domini Ioan. Suscepti. Sed quid dices de Prioratibus claustralibus, qui sunt in istis monasteriis de quib. loquitur decr. sup. de rescr. & si principalis, concil. Vien. nunquid ista cadunt sub edicto illorum iurium, sup. de consue. c. consuetudinẽ, & de præb. cũ singula, lib. 6 & istius cap. s. quod sint incompatibiles cum aliis officiis, prioratibus, seu administrationibus constitutis intus monasterium uel extra? Videtur, quod non, immo possunt se cum altero de aliis bñficiis intus vel extra cõpati: immo etiam cũ pluribus, aliàs tamen canonice possessis. Et est ratio: quia tales prioratus ut communiter nullas administrationes seu temporales prouentus habẽt. sed solummodo spiritualem iurisdictionem seu officium in personas monachorum, abbatibus duntaxat absentibus & in eorum defectum & sic potest dici officiũ sine administratione, ad instar illorum iudicum, de quib. legitur sup. de in inte. rest. causam, vnde nihil videtur eis repugnare, quin habentes alias administrationes, possint tales prioratus tenere, sicut alias beneficiati possent esse officiales et principales uel uicarii generales uice dñi, syndici vel similia officia in curia Romana tenere, vel alibi. talia. n. officia uel similia nullã administrationem habent sibi annexam: & ideo aliquo iure nõ prohibẽtur vna cũ aliis exerceri, & insimul possideri. de hoc etiã no. sup. de cõsue. cõsuetudinem, 1. q. 3. saluator, 19. dist. indicatum, maxime cũ nõ sint perpetua. quod vult dicta decre. consuetudinem, immo de die in diem omnes isti remouẽtur pro nutu cũ eã uel sine eã. Et idem vr̃ censendũ taliẽ quantũ ad istã decr. & quãtum ad c. cum singula de prioratibus simplicibus monachorum in quib. quis non creatur per electionẽ, nec proprie instituuntur in eisdem, ut nota. Hosti. su. de po. de multa. & Guid in dicta decr. cũ singula & de off. ord. præsenti. lib. 6. licet aliqui contra. Nec obstat decr. sup. de sup. neg. pla. quia regulares. in fi. quia illud nõ respicit prętérita, ut patet in ver. censuimus. præterea ibi dicit tãtum de prioratibus & Ecclesiis curatis: nec replicat de administrationib. quasi uelit in illo obtinere dictã opinionẽ Gul. & Host. Et idem videtur dicendum de archipresbyteratibus diœcesis Bitur. en. qui consueuerunt rectorib. aliquarum ecclesiarum cõmitti per archiepiscopum sic, q̃ quandiu nunc ille archiepiscopus durat in ipsis rectoribus

Archipresbyteratus Bituricen. non sunt perpetui.

dictam

dictum officium archipresbyteratus, sed eo mortuo capitulum committit aliis, & postea nouo archiepo creato cōmittit aliis, licet isti archipresbyteri excōicent, & alias iurisdōnem spiritualem exercicant, ni hilominus tamen rectores curam animarum habentes, possunt istos tenere, & sic fuisse interpretatum dicitur per Papam.

aut diuersa ecclesiastica beneficia curam [a] animarum habentia, possit dispensatiue, cum [b] alias non liceret de iure communi, recipere, & simul licite retinere: Vnde inter cætera [c] inconuenientia infrascripta nascuntur, quod uidelicet [d] interdum unus, qui unum, quamuis modicum uix officium [e] implere sufficeret, plurimorum sibi uendicat stipendia, quę multis literatis [f] uiris uitæ puritate ac testimonio bonæ [g] famę pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, ęqua [h] distributione collata. Habentibus [i] ipsa paratur uagandi [k] materia, diuini [l] cultus minuuntur, hospitalitas [m] in ipsis beneficiis debita [n] non seruatur: & dum [o] non sunt sui in unaquaque regione [p] rectores ecclesiarum, detrahitur commodis & honori, quæ carentes defensorum auxilio in iuribus suis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis [q] patent ędificia nobilia, quę magnificentia [r] extruxerat decessorum. Et (quod [s] amarius est dolendum) animarum [t] cura negligitur: & uitiorum [u] fontibus fomentum [x] periculose præbetur.

¶Nos itaque [y] tot malis tantisq; discriminib. occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione ac retentione [z] plurium dignitatum, personatuū, officiorum, prioratuum aut beneficiorum, quibus curā sit animarum annexa, sub quacunque forma uel expressione uerborum a nobis uel dictis prædecessoribus

a ¶ Curā animarum habentia.] quæ sint ista, dicetur infra eo. c. §. fi.

Beneficia aliqua sunt de iure compassibilia.

b Cū alias non liceret de iure cōi] & sic no. ꝙ dare est de iure cōi aliqua beneficia sibi ad inuicem compassibilia et sine aliqua dispensatione sim sup. per te ser. gratia, lib 6. & c. gratiæ. conc Vien. ꝙ est contra opinionē Host no tamē su. de præb cum iam dudū & c. super inordinata & per glo sup de elect dudum 2. & de præb. de multa.

c Vnde inter cætera] Secunda pars.

d Videlicet] nota primum inconueniens.

e Modicum uix officiū] diuinum, s cuicumque gradui spectans, & tamen nihil facilius est & leuius hoc tpe, & hominib. acceptabilius si perfunctorie res agatur: sed nihil apud Deū miserius & tristius, & damnabilius, ut 40. di ante omnia. & maxime missam, q̄ si quis unicā in die digne celebrauerit, valde felix est, ut sup. de celeb. mis te referente.

f Litteratis uiris] quibus potissime inter alios est de bonis ecclesiæ subueniendum, simile sup. de præb. de multa. § ult.

Fama est clericis necessaria.

g Bonæ famæ] sunt.n duo, s nitor conscientiæ, qua ntum ad dominum, & odor famę, quę ad proximum, sunt necessaria in ministris ecclesiæ, ut supra de sacra unc. c. unico, § ad exhibendum, in fin. unde in odore bonæ famę potius quam in fama delectandum est, ut sup. de accus licet. Econtra uero infamia multa mala præstat, ut sup. de accu. inquisitionis. & c. qualiter, & qui hanc negligit, & in se oriri permittit, crudelis est. 12 q. 3. non sunt audiendi.

h Aequa distributione collata] Nota bona patrimonii crucifixi debere æquis portionibus diuidi inter assumptos in sortem per capita, non per stirpes, omnes enim sumus filii primi gradus & hæredes, & sic digni successione, nisi ab ea propter ingratitudinem excludamus, potentioribus tamen nobilitate litteratura, vt de carnis proximitate, seu aliis taceamus, pares esse non possumus, nec debemus, est enim gradus inter angelos, Apostolos, & alios in cęlesti militia triumphantes, & sic fuit ab initio temporis, & sic erit, arg. 86 di. non satis. 89. di. c. 1 in fi.

i Habentibus] uersi. & est secundum inconueniens.

k Vagandi] in hoc quod habēt discurrere per loca in quib. beneficiarii existunt. simile sup. de offi. ord quāto, debent.n. manere in ea uocatione, qua primo uocati erant, ut s̄ de reg. licet, in prin talis itaq; discursus frequenter nocet nedum animæ, immo etiam corpori & bursę, iuxta vulgare quod dicitur quod petra mutabilis numquam accipiet muscum, & hoc uerum est, nisi fiat ex causa iusta: nam interdum ualet loci mutatio, 81. dist. ualet.

Vagatio nocet corpori et animę.

l Diuini] uersi. & est tertiū, & dic de hoc ut dixi in extrauaganti suscepti, & de celeb miss graui. cōcil Vien.

m Hospitalitas] versi. est quartum.

n Debita] quæ, qū, per quem, & quibus hospitalitas dēatur, dic ut legitur & no. 42. di. per totum. C. de epi. & cle. l 1. sup. de empt & uend. c. 1. in sum. Hostiē. de temp. ord. super uerbo, hospitale.

o ¶Et dū] uer. & est quintum.

p Regione] & sic no. quod præsens est qui in regione est. hoc idem dicitur de illo, qui in hortis est.

q Ruinis] uer. & est sextum.

r Magnificētia] No. magnificum opus exercere, qui nobile ædificium erigit in loco sibi commisso, istud enim proprie dicitur uersum in vtilitatem ecclesiæ, & durare uersum, ut nota. Innocent supra de fideiuss. quod quibusdam. Et sic est argum per locum a contrario, quod in illis qui per negligentiam suam talia permittunt collabi, cum sint de se perpetua, de dilapidatione possint merito accusari, & idem de illo qui nemora antiqua non cædua sine ardua necessitate ecclesiæ scindit uel destruit, talia uero de proprietate ecclesiæ satis possunt dici, cum emphyteutæ, usufructuario non liceat, uel uasallo, ut ff de vsufr. arborib. in prin. cum l præcedent, & l. hactenus, in fi. cum seq & ff de censi. forma.

s Et quod.] versi & est septimum.

t Animarum] quæ quanto pretiosiores sunt corporibus, tanto in eis amarior est iactura, extra de ma. & ob. solitæ de pœnit. & rem. c. cum infirmitas.

u Et uitiorum] versi, & est octauum.

x Fomentum.] superfluæ etenim & exquisitæ delitiæ sunt uitiis alimenta 41. di. et 43. di. per totum. sup. de ui. et ho. cle. c. a crapula.

y Nos itaque] Tertia pars.

z Retentione] et sic non sufficeret dispensare, ꝙ possent plura recipere, nisi adderetur quod recepta possent retinere, quod uerum est de incompassibilibus, alias secus, ut sup. de rescr. gratia, et de præben non potest, lib, 6.

nostris cuicunque personæ concessas, (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui circa nos uniuersali [a] ecclesiæ seruiendo, singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac regum filiis, qui propter sublimitatem eorum ac generis [b] claritatem sunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, dumtaxat exceptis,) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio & ex certa nostra scientia in forma subscripta duximus taliter moderandas, [c] quod per moderamen nostrum effrenatam circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem refrænemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter [d] non frustrentur.

¶Statuimus [e] itaque, & de fratrum nostrorum consilio ordinamus, quod obtinentes nunc ex dispensatione legitima [f] pluralitatem [g] huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorum, aut prioratuum seu beneficiorum, quæ [h] alias absque alia dispensatio-

Vtilitas publica præfertur priuatæ.

a Vniuersali] & sic nota quod officium uniuersale in se eius singularia comprehendit sicut alibi dr, quod utilius seruiunt isti generali ecclesiæ quam speciali, & sic publica utilitas præfertur priuatæ, & maior minori, ut legitur & notatur plene de hoc sup. de postula, prel. bonæ. 3 q. 1 scias.

b Ac generis claritatem] curialior est hic papa quam Hostiē. quod no. sup. de præben. uenerabilis, quod disputare de nobilitate generis est disputare de nobili.

c Moderandas,] & sic si diminutionem denotat, ut sequitur & probatur sup de uerb. sig. transmissæ, ueriores.

d Totaliter] mediam uiam concedit papa hic, simile supra de offi. deleg quærenti. de offi. c. 1.

e Statuimus] Quarta pars.

f Legitima,] supple in quo sunt necessaria ostendi auctoritatem, s. & potestatem dispensantis, & factum per quod dispensauerit, ut probatur sup. de schis. fraternitatis. & sic non sufficit notitia defectus & potentia, nisi sit ad actum processum ut ibi no. & facit quod legitur & no. sup. de eo qui mit. in pos. c. 1. ad quod facit quod legitur su. de præbē. non potest, lib. 6 per quod vr cessare quod no. glo. ord. 51. dist. c fi. & 89. di. sequi, & Inn sup. de fil. præsb. ueniēs licet Host. ibi concordet cum eis quæ sup dixi. Simile dicit c. seq. quod in quouis opere considerari habent duo factum scilicet, & modus sup. de testi. spo. Pisanis. Et intellige legitima non solum Apostolica, sed etiam alia: dum tamen potestatem habuit super hoc dispensand, ut infra dicetur

g Pluralitatem.] quæ duorum numero contenta est, ut sup. de præb. sicut, § penul. de reg. iur. pluralis li. 6.

h Quæ alias absque alia dispensatione legitima.] Sed quæ erunt ista, q̄ alias, i. de iure cōi seu speciali, puta cōsuetudine, uel statuto, ut patet infra §. proxi. in uerbo, de iure absque omni dispensatione poterunt licite retinere, vt sic uiso de istis primitus, per consequens de aliis, q̄ non possunt de iure absque omni dispensatione retineri, licite nobis constet. Ad cuius maiorem dilucidationem vr. quod in illo casu aliquis posset tenere duo beneficia insimul, & probatur sic, nā per Inn. Host. & fere per omnes doctores traditur circa hoc talis regula: Omne beneficium ecclesiasticum requirens residētiam de iure cōi, speciali priuilegio, statuto seu cōsuetudine, non pōt cu alio simili insimul retineri. sic no. sup de cle nō resid relatum, & c. ex tuæ. & c. qa nonnulli, & c. fi sed ita est, quod omnes beneficium ecclesiasticum ēt xx solidorum requirit regulariter residentiam, ut in c conquerente, cuius rō est, quia beneficium datur pp officium diuinum, & diuinum officiū habet fieri in propria persona, nec ad hoc excusationem habet, nisi pp solam infirmitatem. 91. dist. p totum, de celeb. Mis. c. 1. ergo nullum pōt cum alio insimul retineri Nec obstat si dicat, quod vna persona potest insimul duo officia facere, quod non est uerū, quia si non pōt in una ecclesia, ut sup. de consue. c. 1. li. 6. multo minus in diuersis, quia non pōt diuidere personam suam, & ideo no. Inn. & Host. sup. de concel. præb. cū nostris, in gl credidimus tñ &c. & de renun. admonet quod ubi est cōsuetudo uel statutū alicuius ecclesiæ, per qd quis obligatus est ad residentiam personalē pro certo beneficio, puta pro capellania seu altari, pro aliquo mortuo relicto, recipiēs tale simile, ipso iure primo renuntiare vr & est rō quia nō pōt continuam residētiā facere personalē in utraq; de hoc no. 81. di. si quis sacerdotiū, nec potest eps dispēsare super talibus, ex quo ambę residentiam requirunt ut ur Inn. innuere in c. admonet, licet in contrarium notetur 21. q. 2. c. 1. & c. si quis iā. In contrariū patet, quod oē beneficium possit cum alio insimul retineri. Constat. n. quod aliquis duas pt tenere canonicas in pluribus ecclesiis sine aliqua dispētatione de iure cōi. & est ratio, quia hoc est ad honorem & fauorē ecclesiarum, licet pręben das utriusque nō debeat recipere in absentia. & sic seruat curia Romana, ut legitur & not. maxime per Inn sup. de præb. cum iā dudum de cler. nō resi. c. fi sed ita est, quod in talib. residentiis præbenda uincit ecclesiam curātam, qui annexa est, ut sup. de præb. extirpandæ, §. qui vero, & eo. ti. super eo. lib. 6. ergo si præbenda sibi compatitur aliā præbendā, multo fortius ecclesia curata ecclesiā curatam: quia si vnico vincētem te, &c. Præterea oēs ecclesiæ una ecclesia sunt 21. di. quamuis. Nec obstat quod dr, qd qui uiuit de altari, seruire ei debet, alias seruire non debet. Dic quod quilibet residens siue non residens, alteri seruit, dū bñ faciat, & bñ expendat quod inde percipit, iuxta vulgare de beau messa q de beau passa. arg. sup. de mag. c. fi. sicut no. Inn. de cle. nō resi. c. fi. ubi de hoc plene per ipsum. Ad soluendum istud cōtrarium uidendum est primo quæ sint beneficia, in quibus ipso iure per essecutionem secundi uacat primum, ēt sine alio facto seu sñia hominis. Secundo, quæ sunt ista bñficia quæ si non uacant ipso iure, primum tñ uacat per sñiam aliorū superiorum præhabita monitione ipsius, non tñ primum, sed illud quod eligendum non duxerit. Tertio, quæ sunt illa quæ nō ipso iure nec per sententiam superioris uacant, sed omnino sunt cōpatibilia inter se. Ad cuius euidentiam sciendum est, qd quædam sunt beneficia suprema, quædam duplicia, qdam simplicia. Suprema sunt episcopatus & superiora in quibus non est dubium, quod assumendo secundum cum auctoritate papæ, ipso facto uacabit primum sup. de transla. c. li sine auctoritate papæ. utroque caret. supr. de transla quanto in fi. Duplicia sunt dignitates inferiores, personatus, & beneficiam curam animarum habentia: in quibus assumendo pacifice possessionem secundi cum titulo, ipso facto uacat primum, supr. de præben. de multa. & in hoc casu & in præcedēti solus papa dispensat, nec ualet consuetudo in contrarium, ut in c. de multa. nisi essent dependentes inter se, uel vnitæ seu tenues, ut supra de ætate et qualitate. eam

Beneficia plura obtinere an liceat.

An canonię duę possint sine dispensatione teneri.

ne legitima obtinere nequibant, unum tantum ex dignitatibus, personatibus, officiis,

te, io q. 3. unio, uel nisi vna commendata esset, & alia intitulata, iuxta decr. su. de elect. nemo lib. 6. Sed numquid sola tenuitas seu paupertas est causa sufficiens, ꝙ episcopi per se possint plures conferre vni, uel plures possint ab uno sine alia dispensatione a papa impetrari. Videtur ꝙ sic ꝑ dicta iura Credo potius contrarium: & ꝙ dictis iuribus sit derogatum per c. de multa & ideo expedit, ꝙ episcopus ipsas uniat si ꝑꝑ ipsa adsit paupertas, alias caderent sub ista poena. Sed numquid dependentes vel vnitæ præsumuntur tales esse si alias hoc non doceatur expresse: tamen est per xl. annos sic fieri consuetum. Non credo ꝙ sit actus præscriptibilis, cum sine institutione canonica talia teneri non possint, sicut dr̃ de decanatibus & ecclesiis curatis inf dixi plene de hoc. Omnia uero alia sunt simplicia, & in istis an sint compassibilia necne, i. an duo qs possit insimul retinere, distinguitur: quia aut quis tenet ea non vt intitulata, sed ut simplicia beneficia, alias velut commendata, in quo casu talis non censetur clericus illius ecclesiæ, qua quis intitulatus non est, licet beneficiatus inibi sit ut no 22. q. 1. c. 1. & uoco hic beneficiatum sine titulo istos assisios, portionarios, præstimoniarios habentes altaria uel capellas ꝑ Missis defunctorũ, su. de cle. non resid. c. pen de pb. significatum, & idem de hñtib. possessiones ad uitam; 16. q. 1. possessiones, & q 3. illud. 12. q. 2. quicunq;. cum similib. Et in hoc casu crederem aliquem de iure communi posse habere plures, maxime ubi alias per se nõ sufficeret, nisi forte ex iure speciali, puta priuilegio, statuto, seu consuetudine esset prohibitus. Sunt alia simplicia & intitulata, sicut sunt ecclesiæ rurales sine cura, uel ꝑbendæ alicuius ecclesiæ collegiatæ, uel cathedralis, 70. dist, sanctorum, 71. dist. clericos, 21. q. 1 c. 1. nec talis sic intitulatus recedere dẽt ab illa, in qua vocatus est, 7. q. 1. episcopum. quo casu proprie dr̃ clericus talis ecclesiæ. Sed in istis duobus casibus vltimis quæro de tribus quæstionibus. Primo est, an de iure qs possit duo talia beneficia, uel unum duplex, cum alio simplici insimul retinere. Secundo an de cõsuetudine saltem. Tertio, an ex dispensatione. Ad primum dicendum est, ꝙ tam titulata, quam intitulata, uel etiam vnum de illis cum uno duplici quis tenere potest, de iure & consuetudine Romanæ curiæ, ut su. de præb. extirpandæ, §. quis uero per Inn. & de præb. super eo. li. 6. fructus tamen illius præbendæ seu beneficii in quo residet, non percipiet, & sic erit canonicus, & non præbendarius, & sic quasi canonicus honorarius ad instar honorarii tutoris, ff. de min. tut. l. si plures, §. 2. iste. n. vocabitur ad communes tractatus, ut no Host. in c. su per inordinata, nec in hoc casu ille qui tali alias beneficiato dat scienter secundum beneficium, poterit ipsum cogere ad residentiã, quia super ea tacite vr̃ dispẽsare cum eo, ut not. Innoc de cle non resid. c fin & de præb. cum iam dudum. Quid ergo erit de consuetudine in talibus Distingue, quia aut loqueris in eadem ecclesia, aut in diuersis. Si primo, non potest diuersa seu plura habere su de consue. c. 1. libr. 6. quæ decr. ur̃ intelligi de intitulatis inibi perpetuo, quouis nomine dictum beneficium censeatur: quia secus crederem de aliis, puta præstimoniis, officiatibus prioratibus temporalibus seu claustralibus, syndicatibus, vel aliis officiis similibus Si autem loqueris in diuersis ecclesiis, hic non possum dare certam doctrinam de consuetudinibus priuilegiis seu statutis singularib seu specialibus cum sint facti, & in facto constant su. de cons. licet lib. 6 vnum tamen dico. ꝙ si consuetudo vel statutum concedat in sua ecclesia beneficia sic, quicunq; beneficiatus alias adipiscatur beneficium in ista ecclesia, eo ipso uocet illud; & sint ambo beneficia in posse statuentis, primum uacat de facto, licet alias esset cum secundo compassibile de iure, nisi essent diuersi colla-

Bñficia simplicia an sit incompassibilia.

Consuetudo ubi qñq; bñficia condicionare.

tores, & collator primi beneficii intra sex menses contradiceret, iuxta ea quæ no. Innoc. su. de renun. admonet. de præb de multa. sic intelligo quod no. per Inno. & Host su. de concess præb. litteras, dixi su. Quid si statutum dicat. ꝙ talis compellatur dimittere primum, sicut est in statutis ecclesiæ Barchinoñ. Dic ꝙ in hoc casu erit opus facto hominis: nec crederem quod præcise posset eps agere contra talem ad dimittẽdum primum, sed conditionaliter, i. si velit retinere secũdum, ex quo nec de iure, nec de statuto assecutio secundi aufert sibi primum, sic intelligitur sup. de præbend. referente. Sed numquid consuetudo per quadraginta annos seruata poterit uiceuersa incompassibilia facere compassibia, uerbi gratia. Cõsuetudo paritur, quod decanus ruralis, qui habet uisitare: & archidiacono vel episcopo referre, & ex hoc procurationem recipere, instituere corporaliter rectores, ecclesiarum uacantium custodiam gerere, & tempore uacationis administrare diuina, & exercitium curæ in ipsis, habeat una cum decanatu tali unam ecclesiam curatã illam, uel istam si qua sibi alias canonice conferatur, numquid talis cõsuetudo excusat contra istam decr. execrabilis & a pœnis eiusdem? Videtur ꝙ sic, su. de constitu. cum omnes. in fi. cum excuset in sacramentis, quod est fortius 91. dist. peruenit. Item in matrimoniis su. de spon. duorum, c fi. de cog spi. super eo, tacite enim ur̃ consensisse princeps, ex quo per xl. annos obseruata fuit inconcusse saltem in maiori parte ecclesiarum, ut de offi. archi. cap. fin. & sic cum facti sit, non uidetur eam reuocasse per suam generalem constitutionem. in qua de ipsa non fuit facta specialis mentio, ut patet per c. su. de consti. licet. li. 6. Contrarium credo, nam expresse dicit textus, ꝙ quicunque receperit beneficium habens curam animarum annexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus, quod exponit Inno. dicens, tale, scilicet curam habens strictæ in foro animæ supra de pœn. omnis, siue large. s. si habet in foro contentioso, supra de elect. dudũ. & hoc sine habebat in ecclesia cathedrali collegiata. parochiali uel capellania, & etiam licet non habet specialem ecclesiam, uel in ecclesia certa: habet tamen super certa loca, iuxta cap. supra de præbend super eo. lib. 6. de quo ꝑ Inno in c. de multa. & de offi. archid. cum satis, ex quo sequitur, ꝙ si sic intitulati in diuersis ecclesiis vel beneficiis, erant primo ipso iure priuati: sequitur quod non possidebant ipsam a principio aliqua possessione colorem habente seu adminiculum iuris: & sic nõ præscribebant supra de reg. iu. sine possessione, lib. 6 1. distinct quo iure. de præscr. causam. de restitut. spolia. ex parte de reg iur. beneficium libr 6. maxime cum in titulis beneficiorum, qui omnino sint singulares, ut 8. q 1. olim, possessio unius non iuuat alium, cum in talib. non cadat successio iuris vel facti, licet in casu cadat successio litis uel causæ, ut su. ut lite pãden. si hi in fi lib. 6 & dicto cap olim, de præb. capi i. de hoc etiam dixi sup. in extraua susceptι. Non obstat sup. de præscr si qui exigentibus lib. 6. ubi non præscribunt priuati ipso iure: sed eorum successores cum bona fide: in nostro autem casu non est dare successorem, ut dixi. su eo c. & alia ratio, s ꝙ consuetudo non ualeat in tantum grauamen ecclesiarum, & derogationem Papæ, & legis suæ, cum introducendo consuetudinem populus seu clerus habeat intentionem suam declarare ex ipsius factis ff. de leg. l. quib. sed ipse clerus in factis Papæ nihil habet declarare, cui inest obsequendi necessitas, non auctoritas imperandi. 19 dist. si Romanorum, &c. in memoria maxime ubi expresse soli papæ reseruatum est, sicut est in nr̃o casu, simile, 93. dist. illud 100. di. contra morem, ĩ. de consu. ca i & quanto, & c. ult. cum similib idem vr̃ dicendũ de condi. ne aliquorũ monachorũ, qua administratores, puta prios

Bñficia incompassibilia ꝑ consuetudinẽ possint fieri cõpassibilia.

Cura aĩarũ hr̃ in duplici foro.

Bñficiorum tituli sunt singulares.

prior eius claustralis, camerarius, sacrista, celerarius, vel similes poterunt cum sua administratione tenere vnum prioratum extra uel aliud bñficium, si sibi alias conferatur, quod vr reprobari in ppetuis, ut hic, & s. de præb. cum singula lib. 6. secus in tpalib. ut dixi su. de priore claustrali, & de officialib. eorũ & simil.ib. Ad tertiũ quo quęritur an possit qs cum talib. dispẽsare? Et vr ꝙ nullus citra Papam, quia ex quo talia bñficia facta sũt inompassibilia de iure, de consuetudine vel statuto, & ipsæ cõsuetudines & statuta assumunt uigorem a papa, qui in eis tacite vel expresse ur cõsentire, & eis firmitatem dare, ut su. de maio. & obe. si quis, & de hoc no. su de const. licet. lib. 6. ergo citra papã nemo põt dispẽsare. non enim ipsi statuentes p se statuunt: sed potius ipse papa, qui in suo canone dedit eis potestatem statuẽdi. argu su. de transla. inter corporalia, circa medium, ibi, præsertim, cum nec sine auctoritate Romani pontificis, & c. canonẽ. su. de maio. & obed. si quis, de sen excom si concubinæ, immo vr ꝙ nec ipse papa, saltem in iis, quæ sunt statuti uel consuetudinis, cum dispensatio non faciens mentionem de alio iure speciali non ualeat, su. de pręsc. cum olim, & c veniens, sed papa non potest diuinare cĩa iura specialia ut su de const. licet. ergo, &c. Ad quod dicẽdum ꝙ in supremis & duplicibus papæ, in simplicib. vel vno simplici & alio duplici non requiritur dispensatio, ex quo sunt de se compassibilia, ut hic, & no. de pben. cum iam dudum, & c. extirpandæ, §. qui vero p Inn. fallit primo. nisi consuetudo uel statutum faceret ea incompassibilia, ut su. dictũ est Secundo ubi exigitur personalis residentia in utroque q a tunc super residentia alterius ordinarii dispensatio requiritur, nisi forsan dicas ꝙ collator secundi ipso facto super residẽtia dispensat in hoc, qd tali sic adstricto primo beneficio confert secundum, ut no. Inn. de cler. non residen. c. si.

a ¶ Prioratib.] collegium. s. habentib. seu ecclesiam parochialem sibi annexam, dũ tñ ecclesia immediate per ipsum Priorem regatur, quia secus per uicarium perpetuum, ut inf. § si.

b ¶ Dispensationis sufficiẽtis.] dispensatio, n erit sufficiens, si quicquid erat impedimenti relati in ipsa fuerit, & expresse sup oĩb dispensatum, alias non, ut sup. de elec. dudum 2. in fi. de consa. quod dilectio. de pręben. non potest. lib. 6.

c ¶ Quę.] i. vnum curatum, & aliud non curatum.

d Notitię.] supple. p quemcunque de istis scitę, & sic non a tempore, publicationis factę in curia uel pruincia, q a si intelligeret publicationis, ita dixisset sicut dicit notitię, arg. su de deci. ad audientiam, simile sup. de cõces preb. quia diuersitatem, cũ similibus. is. n. q nescit, non dr posse experiri, 2. q. 5. biduum. ff. de calum. annus.

e ¶ Cęteris.] versiculus est.

f Sine cura] alias tamen de se incompassibilia de iure ut inf. patet.

prioraatibus [a], ecclesiis vel beneficiis huiusmodi, quibus cura immineat animarum, cum dignitate, personatu, vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerint, prætextu dispensationis [b] sufficientis circa id eisdem indultę, possint licite retinere: quæ [c] tamen teneantur eligere intra mensem numerandum a tempore notitiæ [d] constitutionis istius: Cęteris [e] beneficiis cum cura vel sine [f] cura, quæ ipsius dispensationis prętextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de iure absque dispensatione aliqua licite retinere, quæ nos extunc uacare decernimus, coram ordinariis [g] sub testimonio publico [h] intra idem [i] tempus verbaliter uel realiter [k] cum effectu dimissis, absque eo quod illa numquam siue noua collatione [l] ab eo facere poterit facienda redire, aut eorum administrationi se immiscere [m] præsumant. Alioquin tam his quam aliis omnibus beneficiis, quæ uirtute huiusmodi

g ¶ Coram ordinariis.] i. dięcesanis, nõ alias, ut inf. eo. §. cæterum.

h ¶ Publico] s. tabellione, uel Papæ, vel Imperatoris, vel alio creato tamẽ an ab illo qui potestatẽ habuerit hunc creandi ex consuetudine uel de iure, vt legit. & no su. de fide instr c. i. & 2. & c. cũ dilectus. & c. si. simile su. de el. vt circa. & de offi. or. si canonica. lib. 6. An. officium tale sit volũtarię iurisdictionis in tantum ꝙ extra territorium creãtis ipsum valeat exercere, uel potius contentiosa, & sic non poterit, nõ est materia propria, sed de hoc no. Host. su ne cle. uel mon. sicut te. Sed nunquid authẽticum sigillum epi uel alterius pręlati erit testimonium publicum Non uidetur quia si papa hoc uoluisset, ad iecisset sicut fecit in dicta decr. si canonici. & in ca. ut circa, adiecit litteris, quod exponitur, sigillo authẽtico sigillatis. Credo ꝙ authenticum sigillum satisfaciat testimoniũ publicum, dumtamẽ illum cuius est sigillum, principaliter non tangat, sed alios potius, maxime subditos, arg. sup. de prob. post cessionem, & c. quoniam, & de testi. a nobis, cum simil. lib. unde licet in iudicialibus non credatur regulariter vni, uel eius sigillo, ut supr. de proba quoniam, in extraiudicialibus tamen talibus ministris & eorum sigillis circa officium suum creditur, argumen ff. de rebus cor. l. magis, § illud sic. Cõposte. su. de rescr. capitulum.

i ¶ Idem tempus] s. sex mensium.

K ¶ Realiter.] dum tñ essent psentes in suis bñficiis; alias si sint in curia uel alias longe, ita ꝙ psentialiter hanc realitatem non possint intra dictum tps ostẽdere, nec ad effectum dimissionem perducare, sufficit, ꝙ animo et uerbo expresso faciant hoc cum testimonio publico ibi ubi sunt, et q hoc ut citius poterunt, mittãt, et denuntient dictis dięcesib & hoc credo ꝙ sufficit, dumtñ postea nullum ius sibi in ipsis uendicent, nec p se vel p alios aliquod impedimentum apponãt quo minus papa possit libere disponere de eisdem, ar gu 22. q 2. facit.

l ¶ Noua collatione] q̃ immediate eis fieri poterit ẽt p ordinarios, si alias bñficia isti incompassibilia dimittent: au tñ esset ordinariis facultas disponendi de istis cum non propter crimen, sed solo placito papę isti huiusmodi beneficiis sunt priuati, argum. supra de elect. super eo.

m ¶ Se immiscere.] et sic est arg. ꝙ imminiscens se bñficio quo priuatus est uel suspensus, iure qui in eo obtinet, priuatus est ipso iure, qd credo uerum ubi expressit in pænam, hoc est in ipsa uel alia constitutione adiectũ sicut est hic inf. alioquin, &c. & su. de elec. cupientes, §. cęterum, lib. 6 alias secus, sed punietur arbitrio superioris, ut su de ele. statuimus in fi. lib 6 et ibi p Ho. suspensio n a benefic o non procedit a claue, nec comprehenditur sub censuræ nominę, sed suspensio ab officio dũtaxat, su de ver sig. q̃renti, & de excel. pla. tanta, quod patet, quia abbatissa licet non hẽat claues ut supr. de pęni. noua. nihilominus hanc pęnam infligit,

Sigillum epi an sit testimonium publicum.

vt

vt sup.de malo.& obed dilecti,alias per totum mundum se extenderet,sicut vsus clauis se extendit, vt supra de treu.c 1.in fi & tñ non transgreditur territoriũ proferentis eãdem,vt sup.de ele. si compromissarius, lib.6.cum similibus.

de istis tamen incompassibilibus dic ut in dicto cap. de multa,per hoc enim videtur sublata opinio Card. posita supra de offic ordi,ordinarii. libr 6.quæ u.detur in talibus dare electionem,de quo dic ut ibi,& in sequenti glossa.

a Poterant .] quæcunque illa sint,siue de iure cõi,siue dispẽsatione mediante eis competerent.ex quo dicit supra omnibus, in contrarium uidetur, nam sola illa uidetur eis auferre,quę obtinebant ex dispensatione,& non alia: quod videtur innuere præcedẽs verbum: ibi,virtute huius nostri, &c.ergo secus de aliis,maxime cum sit pænalis hæc constitutio, & sic restringenda.de pęni.di.1.pęnę. pro prima parte facit quod sequitur,& ,prorsus inhabiles, &c.huic tamen posset responderi, quod turpius ejicitur & difficilius, q̃ nõ admittitur hospes supra de iureiur.quemadmodum.

b Obtinenda.] & sic qui grauiter offendit principem,multiplici pæna punitur, sup. de iud.at si clerici,in fi.de exces.prælа.grauem.

nostri moderaminis retinere poterant , [a] vt præfertur, sint ipso iure priuati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda [b].

¶Per hoc [c] autem iis qui dignitates, ꝑsonatus officia,prioratus,uel alia beneficia curã animarum habentia,ex dispensatione,quæ ius [d] tribuat,iuxta nostram operationem prẽscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum vel eorundem prædecessorum auctoritate litterarũ expectant , [e] cum quibus est, vt illa cum uacauerint recipere,& una cum obtentis retinere licite valeant, dispensatum , nolumus derogari, quin ea cum uacauerint,intra dicti tẽporis spatiũ possint eligere,& dimissis aliis recipere in forma ꝑscripta ac licite retinere: pænas similes incursuri, si huiusmodi nostrę contraire prẽsumpserint sanctioni.

¶Porro [f] quia quorundam oculos sic auarę [g] cupiditatis vitium excæcauit, quod plura talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere præsumunt [h]: nos de illis præsenti decreto statuimus, vt omnia & singula beneficia sic detenta (illo tamen retento , quod ultimo receperunt , dummodo in eo ex collatione canonica [i] competat ius eis.

i Ex collatione canonica] hoc uidetur impossibile, quod ex quo quis primo tenebat plura beneficia curata, & incompassibilia sine dispensatione: & sic per consequens erat ut fit: in famis , & ineligibilis, & in mortali pec cato cõstitutus,ut su. de ele. dudũ 2. quod tali canonice possit aliud dari:immo dicit decr. ꝙ nisi prius talia sic sine dispensatione obtenta, libere & sponte resignent , collatio facta de aliis penitus nullius est momẽti, ut su. de of. ordi ordinarii , in fi. Põt dici ꝙ illa loquitur ubi plura tenebat illicite antequam ultimum assequeretur, vel ubi illa priora habebat licite cum dispensatione,sed non erat in ea ꝙ non posset aliud recipere,sed hic ubi duo tantum, sic quod ante assecutionem secundi licite tenebat primũ, quod sic concordat ibi cum decret.de multa supr.de preb. Cum decr.de multa,uidetur illa simil s omnino , sed huic contradicit etiam in hoc quod sup dixerit plura,quod verbum, plura quam duo vr comprehendere: quare uidetur potius quod specialis sit hæc prouisio, per quam papa vult talibus prospicere efficiendo gratiam,s quod dato quod in illo de istis haberent ius, possint tamen uigore huius decre vltimum retinere , alias eis canonice collatum,ꝙ denotat hoc uerbum , alia ,quasi dicat non erat omnino canonica collatio pp pluralitatem , quæ hoc impediebat : sed alias.i.si non esset pluralitas,canonica erat. aliter non uideo quod posset rñderi dictis decr dudum & c. ordinarii. Vnde iuxta hoc vidi dubitari.An obtinentes plura beneficia de se incompassibilia sine dispensatione habeant vocem in electione,& sic an possint eligere acti ue.Secundo an possint eligi passiue.Tertio,an si quis electus fuerit,possit secum per inferiorem papa sine resignatione dispensari:vnde planum est: quod & talis cum sit in peccato mortali,ut nota g' sup de ele. dudum,in fi. & sic quo ad seipsum tantum suspensus, non quo ad alios,non debet in officio suo uti , vt legitur sup de uita & hone cle quantum.immo si acquisiuit beneficium, poterit cum eo per suum episcopum dispensari prout uidetur not.Inn.& Host.supr. de tempo ordin.dilectus & de cleric excom,postulatis glo.in uerbo dispensare,quod credo uerum : nisi dictum peccatum non haberet infamiam publicam seu restitutionem rei alienæ sibi annexam,uec sit tale quod alias impediat de se executionem ordinis post perfectam pęnitentiã,de quo per num vel offic. despon in pub. ad dissoluendum, & de Inno.supra de despon ... sicut est iste , nisi forsan aliud sit post d.renun. ... mu-

Electio,an impediatur ppter beneficiorũ incompassibilitatem.

c Per hoc autem.] Quinta pars.

d Quæ ius tribuit]scilicet speciale, cum priuilegiũ sit ius & lex priuata 1.dist.porro.

e Expectant.]& sic habebant ius ad rem tãtum, vnde no.hic ꝙ superueniens constitutio priuatiua fortius operatur in beneficiis realiter possessis : quam in his in quibus tantum ius est ad rem , quod est contra decret.sup.de conces.preb.quoniam,lib 6. Dic quod nõ obstat, quia ibi simpliciter reuocabãt expectantes, & ius ad rem solum obtinentes,hic sub conditione, optione scilicet seruata retinendi, quod vellent , quæ optio non posset habere locum in hoc casu , nisi adhuc perduraret ius istis expectantibus quod fit ne sint deterioris conditionis quam alii, & quod constitutio sit omnibus ęqua, & ne eorum impetratio multis expensis & laboribus obtenta,eis penitus sit damnosa,cum ignorent merito quod obtinebunt ratione expectationis,quia de futuris nemo certus, & sic optare non poterant,& sic impedito non imponitur constitutio , sicut nec ignoranti currit tempus, ut supra de consti.c. de elect.eis.

Futura sunt incerta.

f Porro] Sexta pars.

g Auaræ]auaritia n.est idolorũ seruitus,ut su.de ꝑb. auaritiæ,& de elect.auaritiæ, libr.6. nam ipsa excæcat possessores suos,vt in dicto c.auaritiæ.

h Præsumunt] hæc præsumptio inducit infamiam, furtum & peccatum mortale,ut sup. de ele.dudum 2. vbi de hoc,nam per illud erat expulsiuum omnium aliorum,ex quo alia erant sibi incompassibilia, uidetur aliis tacite renuntiasse, & ipsa pro derelicto habuisse,iuxta decret.sup.de præb.de multa.21.q.2 si qs jam translatus, & arg 12 q 2.cum renuntiatur,nam si cut clauus clauo retunditur:sic unum beneficiũ alio-

missionem illorũ bñficiorum, qui iniuste detinet, vt in c. dudum. Sed an possit eligere uel eligi quæritur, & ꝙ possit eligere, est ar. sup. de ele. cum Vinton. nisi suspensus per triennium a beneficiis pro eo, quia insufficientem eligit: si interim immineat electio, eligere pôt, facit etiam eod. titu. perpetuo li. 6. Itẽ etiam quod eligi possit, facit sup. de iureiu ran sicut nostris.

a Ius eisdem.] alias subaudi, quã propter pluralitatem.

b Quod si non fecerint.] versiculus Guli. de monte Laudu no.

c Inhabiles.] supple perpetuo, ex quo intra sex dictos menses non compleuerint præmissa: & in hoc additur ad decre. dudum, per quam tenet Innocen. statim libera dimissione facta de illis beneficiis, quæ iniuste tenẽbat, desinebat esse suspensus intelligibilis, & infamis, quod intelligebat Host. supra de rescri postulasti in fi. in restitutione prius tñ facta de fructibus male perceptis: ante vero non, hic autem indefinite, & sic perpetuo eos inhabilitat. Qui. n. simpliciter deponitur, perpetuo deponitur, ut 50 dist. ca. 1. in fi. quod crederem uerum, si pœna imponeretur pro crimine cũ causæ cognitione & definitiue, & beneficia talis statim possint cõferri, ex quo est p sniam damnatus, si vero interloquendo nõ expressa cã, tunc vsq; ad solutionẽ iel gitur suspensus, ne rũpatur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. Si uero fuerit cã expressa. vt quia pro contumacia uel offensa, tunc vsque quo de illis satisfaciat: sed ubi pro contumacia vt hic dr̃, tunc non est ꝑpetua pœna simpliciter apposita, sed temporalis tm̃: quandiu contumacia durat, ut sup. de conti. ex litteris, ubi de hoc, quare hæc decr. vr̃ intelligenda ẜm dictas opiniones doctorũ: sed prima vr̃ verior, s. ꝙ pęna sit ꝑpetua, per hoc quod ponitur infra in uer. alioquin. ibi, ex tũc, &c. ubi inhabilitatur quo ad ordines, & quo ad quodcunque aliud beneficium, & priuatur et licite obtento: magnũ etenim crimen est tantam inobedientiã cõmittere aduersus sic deliberatã & sic expressã principis voluntatẽ: & ideo satis pro crimine potius q̃ pro cõtumacia vr̃ dicta pœna infligi arg. sup. de maio. & obe. illud. 81. dist. si qui sunt presbyteri, cum similibus.

d Qui uero.] Septima pars.

e Deinceps] hoc intelligas de his in quibus tpe constitutiõnis non obtinebat ius in re, sed ad rem. sup. dicit in §. per hoc, quam tm̃ iste §. rescrip. secundum esset d ua cãtibus alias quam per istam constitutionem, in quibus antiqua iura non permutantur, cũ per specialem prouisionem cõia iura regulariter non tollantur. 1. q. 6. exigunt. 29 di. per totũ, & sic quantũ ad hoc est cõstitutiua iuris noui, non autem recitatiua antiqui, simile de hoc legitur supra de præben. de multa.

Pœna alicui imposita, an intelligatur perpetua.

dem [a]) intra tempus, vt præscribitur, limitatum verbo & facto ac sine fraude, coram ordinariis sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si non fecerint [b], & illo sint ipso iure priuati, in quo ius eis alias competebat, & inhabiles [c] penitus ad quæcunque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur.

¶Qui vero [d] deinceps [e] receperint dignitatem vel personatum, seu officium aut aliud beneficium, curam animarum habens annexum, si antea simile beneficium obtinebant, illud, [f] quo ipso iure (postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus quo minus [g] habeant, steterit [h]) priuati noscuntur, absque moræ dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo [i]: Alioquin [k] ex-tunc sint ipso iure secundo [l] priuati, & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quin etiam ad habendum quodcunque aliud ecclesiasticum beneficium inhabiles reputentur.

¶Quæ [m] omnia & singula beneficia vacatura [n] vt præmittitur, uel dimissa, nostrę & sedis [o] Apostolicæ dispositioni, de ipsorum fratrum consilio reseruamus: Inhibẽtes, ne quis pręter Romanum Pontificem quacumque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficiis dispo nere, uel circa illa per medium permutationis, uel alias innouari hoc quoquo modo [p] præsumat. Nos [q] enim si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus [r] & inane.

¶ Cæterum [s] ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis episcopos, [t] in quorũ ciuitatib. vel diœcesibus consistunt

f Illud, quo ipso iure.] de quo supr. de præb. de multa. & c. licet episcopus. lib. 6.

g Quo minus habeant) subaudi, possessionem.

h Steterit.] simile sup. de ele commissa §. annus, lib. 6.

i Pari modo.] s. intra sex menses sub testimonio publico verbaliter, realiter & cum effectu.

K Alioquin] versiculus.

l Secundo.] & sic habito isto, scilicet secundo, in quo ius habebat & habito scilicet primo, in quo non habebat ius, & in hoc additur secunda pœna ad dictam decr. de multa, nam primũ erat ibi, scilicet, ꝙ esset primo bñficio ipso iure priuatus, & secundo priuaretur: sed hodie in casu huius ca. sunt ipso iure priuati utroque ut hic patet: tertia ut sit inhabilis ab ordinibus suscipiendis, quarta a quocunque beneficio, ut infra sequitur.

m Quæ omnia] Octaua pars.

n Vacatura, vt præmittitur] ut quia elliget quod mallet, ibi plura tenebat cum dispensatione: vel retinebit ultimum vbi alia tenebat sine dispẽsatione, vel primũ vacabit quod licite obtinebat, vbi secundum adipiscitur, in quo habebat ius ad rem tempore quo illa constitutio fuit facta: alias contra, ut suᵉ quia omnibus ipso iure priuatus erit, si hanc decr. non seruet, & sic possunt esse vacatura propter illã decret. altero de quattuor modis.

o Sedis Apostolicæ,] & sic durabit perpetuo hæc prouisio, cum sedis ipsa non moriatur, ut sup. de rescrip. si gratiose, lib. 6. 12. q. 2 liberti.

p Quoquo modo] & in hoc casu cessabunt prouisiones illarum decre. su de præb. statutum, & c. Apostolica. li. 6. cum non sit mirum si per speciale generale, & p ultimũ prioribus derogatur, sup. de rescri. 1. & de cfti de leg. super quæstionum, in prin.

q Nos enim.] versiculus.

r Irritũ decernimus.] de hac decr. dic vt sup. de ele. si eo, tempore, & de conces. præb. quia cunctis. li. 6.

s Cæterum.] Nona pars.

t Episcopos.] & sic stricte accipitur hic ordinarius pro diœcesano tantum: alias autem regulariter accipitur pro prælato alicuius ecclesiæ, maxime in bñficiis

Ordinarius in iure pro quibus accipitur.

ad

ad plenam eorum collationem spectantib. sup. de ele. licet canon. & de off ord li. 6. Quid erit de illis rectoribus, quibus in priuilegio abbas Cluniacen. committit curam animarum: instituit & destituit, & facit per quem vult epm ordinari. & breuiter in omnib. & per oia disponit de presbyteris suis sicut epi scopi de suis pprijs, numquid censebitur diœcesanus ipse abbas in hoc casu? Non credo, cũ hic sit specialis prouisio, a qua recedendum nõ est, etsi per quã dura sit, ff. qui & a quibus, l. prospexit, & sic erit hic casus episcopalis qui computetur inter illos, de quib. no. Host. sup. de usur. cũ tu.

a ¶ Capitula] quæ succedũt in administratione ecclesiæ uacantis, de ma & obe epi scopali li 6. de hęre. cum ex iniuncto, in fin.

b ¶ Et hi] uersiculus.

c Dimissis] per obedientes huic constitutioni.

d Perditis,] subaudi propter pœnam huius constitutionis, vbi rebelles vel inobedientes in dimittendo fuissent.

e Quamprimum commode poterunt] simile sup. de ele cupientes, § 1. in fi. li. 6.

f Valeamus] & sic ex hoc, & ex multis sup. positis apparet, ꝙ constitutio specialem prouisionem continet, nec in aliquo papa intendit per istam decr. de multa, vel alia iura de hac materia loquentia quãtum ad alia beneficia corrigere, uel in aliquo immutare, nec est in aliis ad consequentiam trahenda, ar. 1. q. 7. exigunt. 19. di sciendum, cum similibus.

g Quantum.] Decima pars. Gulielm. de monte Lauduno.

h Modificationem] hoc. n. restrictionem denotat, ut sup de uer sig. transmissæ.

i Animarum cura] exercenda s. in foro animæ, ut hic, siue in foro contentioso, ut inf ibi, nec non. ergo a cõtrario sensu de beneficiis simplicib. etiam ordinẽ presbyteralem, diaconalem, uel alium sibi annexũ, ex quo alias curam non habent, non intromittit se hæc constitutio, sed de curatis dumtaxat adhoc ꝙ dicantur priuati ipsi obtinentes, ut sup. patet.

k Perpetuos] in hoc deuiat a decre. sup. de præb. cum singula, in prin lib. 6. & est casus diuersus, non aduersus. Sed quæ est ratio diuersitatis? Dic quod ambitio monachorum, cui soli dicta decret cum singula. obuiat, quæ tanto damnabilior est, quanto ipsi mittendo manum ad aratrum, respiciendoque retro, in ipsis auaritiæ accenditur appetitus, ut sup. de elec quorundam li 6. hic autẽ uniuersos prospicit. Vel aliter, hæc prouidet circa incompatibilia specialiter, illa uero circa multiplicia quæcumque sint generaliter. Vnde notabis ex hoc etiam uerbo, perpetuos, quod ista decre. non adstringit temporales officiales episcoporum seu ministros, sicut sunt Priores claustrales officiales episcoporum, seu uicarii pœnitentiarii, celerarii, seu similes, qui de anno in annum in suis monasteriis commutantur, ut de hoc dixi supra

l Necnon] uersi. Supra locutus est papa de cura, quæ exercetur in foro animæ, nunc loquitur de illa, quæ exercetur in foro contentioso, quam uocat textus specialem iurisdi. sup. de præb. super e. li. 6. & de elec. dudum 2. § tandem.

m Illa] s. beneficia.

n Ratione beneficiorum] No. ex hoc, ꝙ consuetum est exerceri per ministros beneficiorũ, talia ipsa beneficia iudicari, iuxta hoc qđ dr̃, talia accipi subiecta, qualia prædicata permittunt, ut no. gl. sup. de deci. dudũ, in fi. & sic non curemus de nominib. beneficiorũ, sed de his potius, quæ solita sunt fieri per ministros ipsorum, cum officium istarum personarum subiectarum regulæ, sicut sunt canonici, archipresbyteri & similes, de quib hẽs, 1. q. 3. Saluator, secundum diuersas consuetudines circa diuersa versetur, & ideo illis titulis de off. archi & cæterorum sequentium, non potuit dari certa doctrina de certis officiis, certis dignitatib applicandis, immo unum & idem officium certis quandoque officialibus applicatur, sicut uides de sacrista & custode, qui habent sibi cauere de oleo, ut supra. de offi. sacristæ & custodis, unde uidebis, quod in ecclesiis aliquibus archidiaconatus sunt omnino sine cura aliqua & iurisdictione, sicut est in ecclesia Valentina, & præpositus, sicut sunt illi, de quib. no. Inn. supra de præb. de multa.

o ¶ Visitare.] Nota hic subsequenter sex, quæ ad spirituale forum contentiosum spectant, s. visitare, inquirere, procurare, suspendere, excommunicare, absoluere ab excommunicatione, & suspensione. Septimum apponit decr. dudum, § tandem, s. interdicere, quorum etiam alterum tantum sufficeret per se quantum ad pœnam huius constitutionis, quod patet in hoc inf addit, seu quod totam orationem alternatiuam facere uidetur, vt sup de rescr. inter cęteras. Quid ergo erit de istis pręlatis religiosis, seu sæcularibus, qui ecclesias, in quib habent perpetuos uicarios, quos præsentant episcopis, & ibi ratione temporalium de quib. habent eis respondere, semel in anno uisitant ab antiquo de consuetudine & procurantur? Non uidetur habere locum hæc decr. cum ratione alicuius spiritualitatis hoc non faciant, sed ratione temporalitatis dũtaxat, & ideo cum non attingãt aliquid quod uersetur circa subiectionẽ regulæ, non habet locum hæc decr. secus autem si uisitatio tenderet ad aliquid tangens diuinum officium quantumcumque modicum, sicut faciunt aliqui archipresbyteri, qui non habent dum uisitant inquirere, nisi de custodia eucharistiæ, & pannis altaris, & similib. ita quod non excommunicant, nec corrigunt, alias nec absoluunt, de quo dic ut per Inn. & Host sup de censi auctoritate.

Visitare] sed qui sunt illi, qui de iure possunt uisitare, & a uisitatis procurationes accipere? De epis & archiepiscopis non est dubium, dumnã sint loca alias non se uisitabilia. ut sup de censib. auctoritate, c. perpetuo li. 6 Sed numquid patroni clerici? Idem uidetur causa temporalium prouentuum, de quib. est eis per suos uicarios respondendũ, ut sup. de app. bonæ, & de pb. in La-

---

beneficia, seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, uel ecclesiis cathedralibus uacantibus capitula [a] earundem. Et hi [b] de beneficiis tam dimissis, [c] quàm (ut præmittitur) perditis, [d] nos vel Apostolicam sedem certificare studeant quamprimum commode poterunt [e] indilate, ut de illis salubriter disponere ualeamus. [f] Quantum [g] autem ad modificationem [h] personatuum attinet antefa ctam, illa dumtaxat & non alia beneficia ecclesiastica quocumque nomine nuncupentur, curam habere censemus, quæ parochias habent, in quibus est animarum [i] cura annexa, non per uicarios perpetuos, [k] sed per rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales uicarios exercenda. Necnon [l] etiam illa [m] quorum ministris ratione beneficiorum [n] huiusmodi competit uisitare, [o]

Subiecta talia sunt, qualia pmittuntur ab eorũ prædicatis.

Forũ spũale contentiosũ hñs, quid exercere põt.

Cura dupli- in foro exercetur.

Monachorũ ambitio plˀ est cõpescenda, quam aliorum.

Visitare & procurationes accipere quib. pmittitur.

inquirere, [a] procurationes [b] recipere, suspendere, [c] excommunicare, d seu [e] ab excommunicationis, & suspensionis sententiis absoluere [f] de consuetudine [g] uel de iure, [h] iuribus alijs de animarum cura loquentibus in suo robore quo ad cætera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum moderationis, statutorum, constitutionum reseruationis, inhibitionis & uoluntatis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione xiii. Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

Lateranensi. De his non reperitur in iure: ideo si talia exerceant, credo ꝙ magis hæc faciant de consuetudine, uel ex institutione fundationis, quam de iure. arg. 18. q. 2. Eleutherius, & licet talia exerceãt, nõ propter hoc solum cadent sub edictum huiusmodi decr. cum temporaliter potius, quam spiritualiter uideantur hæc tacere, sic in recipientib. albergas, hoc idem no tani plenius sup. quare, dic ut ibi. Gul. de monte Lauduno.

a ¶ Inquirere] quantumcunque de modicis reb. dumtamen sint tales, quæ sint ecclesiasticis regulis subiectæ, secus de mere profanis, ut supra dixi.

b ¶ Procurationes] q̃ ratione uisitationis, & sic de iure dẽntur, quia secus si rõne cõsuetudinis pietatis, vel cõstitutionis sint alias sine uisitatione debitæ, de quib. loquuntur iura. 18 q 2. Eleuther. sup. de sup negl. præl. c. 2. de præscr. cum ex officii, quæ tales in aliquib. locis uocantur albergę uel cęnæ.

c ¶ Suspendere] tali suspensione, s. quæ procedat a claue de qua sup de excess. præl. tanta, & quæ attingat diuinum officium, ut 11. qu. 3. si quis tempus in utroque. alias autem non potest intelligi de alia suspensione, qua suspenditur quis a solo beneficio, uel alijs actib. temporalib. a quibus etiam suspendit abbatissa, quæ non habet claues, & alii sæculares, de quib. supra de m. & obed. delicta, de pæ noua. de elec si compromissarius. li. 6 1. responso. nec de illa de qua loquuntur iura sup. de temp ord. ex tenore, & c. ꝙ translationem ubi de hoc per Host. & de pæ omnis.

Abbatissa suspẽdere põt lice claues ecclesiæ nõ habeat. Excõicare ꝗd est.

d ¶ Excommunicare] ꝙ est extra communionem hominum & perceptionem sacramentorum aliquem ponere, siue distrahat a communione hominum tãtum, siue sacramentorum tantum, siue utriusque & intelligo. si exercendo iurisdictionem in foro contentioso solemniter hoc faciat, quia secus si tanquam simpliciter curatus iuxta decr. sup. de off ord. si sacerdos.

Seu, alternatiua p̃cedentia & sequẽtia respicit.

e ¶ Seu] ista est alternatiua, de qua sup dixi, quæ omnia præcedentia & subsequentia respicit, arg. supra de app. secundo. & c. inquisitioni.

f ¶ Absoluere] & sic no. quod non semper qui excommunicat absoluit, ut de consec. d 4. sane de sen. excõ. tua, & c. quicumque. lib. 6. C. ubi senato. quotiens, §. adeo. C. de offi. procons. l 2. Contra de pæn dist. 1 uerbum, ubi dicitur quod dominus par ius ligandi & soluendi esse uoluit. ex quo utrumque pari conditione promisit. ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi, de quo dic ut ibi.

g ¶ De consuetudine] puta archidiaconis uel abbatibus, seu alias in dignitate constitutis, ut in ca. dudum 2. & requiritur quod talis consuetudo sit alias legitimè per xl. annos præscripta, ut su. de consue. cum tanto, in si ubi de hoc, & dixi plene in extrauag. Suscepti. Sed quid erit de singulis canonicis uel aliis clericis ciuitatis uel diœcesis Beluacen qui ex indulgentia uel consuetudine habent iurisdictionem super seruitores suos, non tamen ꝙ possint excõicare, uel alias spiritualiter seu corporaliter coercere eosdem, ut legitur supra de fo. comp. cum contingat, uel de illis qui habẽt parochiales ecclesias prębendis suis annexas, in quib. iurisdictionem spiritualem obtinent, & etiam curam animarum, secundum quosdam, de quibus loquitur

Iurisdõnem hñt aliqui i suos seruitores.

capitulum sup. de præb. sup. eo. l b. 6. numquid tales põtuerunt tenere unum beneficium curatum cum talibus beneficiis, uel prębendis, alias de se simplicibus. Credo quod sic, maxime si exponas in c cum contingat. coerctione, sub temporali, non spirituali coerctione, iuxta cap. supra de verb sign. quærenti. prout exponit ibi Hostien. quia iurisdictio temporalis non reddit beneficium curatum, nec alias incompatibile aliis. Hoc idem facit pro istis archidiaconis uel aliis beneficiatis, qui licet habeant uillas uel castra suis beneficiis alias simplicib annexa, in quibus iurisdictionem obtinẽt tantummodo temporalem, non tamen pp hoc eorum beneficia curata dicentur. Et idem credo de istis ecclesiis ruralibus in quibus rectores decimas & primitias percipiunt, nullam tamen curam animarum exercent inibi, uel quia non sunt ibi parochiani, uel quia si sint, quia forte superuenerunt ibi aliqui Bordalarii, uel alias ab antiquo sunt ibi pauci ignes, cura tamen animarum illorũ per uicinos presbyteros ab antiquo exercetur, & oblationes, & similia ipsis soluunt, quod potest fieri de iure sup. de deci. cum sint homines, & c. in aliquibus, in fi. Sicut nec religiosi possunt dici curati, licet decimas & primitias alicuius parochiæ percipiant ex aliquo titulo iusto. sup. de deci. statuto lib. 6. & c. religiosi. conci. Vienen. Ad decre super eo. dic quod illa cura uel iurisdictio spiritualis nõ inest ibi præbendis, quæ sunt principales, sed de ecclesiis potius, quæ sunt accessoriæ, & sic ecclesia non iudicatur ibi ut principale, argum. de præben. extirpandæ, § qui uero, & sic consuetudo dat iurisdictionem: quia si nedum ipsam dat constitutis in dignitatib. immo & priuatis personis, ut in decr. cum contingat, nec alibi est ita expressa, ut no. Host. non tamen potest dare potestatem excommunicandi talib. priuatis personis, ut sup. de offi. archi. cum satis. nec degradandi, seu deponendi, ut sup. de elec transmissa, secundum Host. ibi. nec etiam capiendi clericos, seu corporaliter puniendi, ut credo, argu supra de cler. coniug. clerici. li. sexto.

Religiosi n possunt di curati.

Excõicatio degradatio &c non p cõpetere e cõsuetudi

h De iure] sed quis est ille, qui de iure possit præmissa, uel eorum alterum exercere, satis est dubiũ. Hic ue dicendum, ꝙ in hoc casu illi dicuntur hẽre præmissa de iure, qui eliguntur ab aliquib. su. se in prælatos, & per superiores suos confirmãtur; nam licet per electionem ius administran si quis acquirat, non tamen exercitium donec sit confirmatus, maxime in exercitio censuræ ecclesiasticæ de quo plene in glo. no. 63 dist quanto, & per Inn. & Host. sup. de off. or. cum ab ecclesiarum, & c quanto. per electionẽ n. exercitus & quodlibet collegium sibi imperatorem & prælatũ eligit 93. di. legum, sed ille in solas personas eligentium iurisdictionem obtinet, & sic est iudex personarum, non territorii, ꝙ territorium solus eps de iure cõi obtinet in diœcesi sua 6 q. oẽs basilicæ. nisi forsan talis inferior prælatus haberet certas parochias, uel alia loca pro territorio, iuxta c. sup. de præb. super eo. li. 6 sed hoc potius esset de consuetudine q̃ de iure. & hic de iure loquimur tantum, & hoc ꝙ dixi de electis confirmatis, idẽ dico de institutis per epos institutione auctorizabili, dumtamen præsint personis collegiatis, & curam animarum

Imperator prælatus p electionem assumũtur

marum in ipsis exerceant, de quibus loquitur c. de re- ... etsi principalis concil. Vienen. & dic ut per Host. sup. de offi. ord. i. cũ satis, & idem de approbatis a iure, sicut sunt electi in c. concordia, de quib. sup de elect. nihil est, in fi. & c. indemnitatibus. lib. 6. licet quantũ ad ueritatẽ istæ pęnæ spirituales non pñt fieri p moniales, cum procedant a claue, & clauis vsus non cadat in moniales, ut legitur & no. sup. de excess. pla. tanta & de pœn. noua, de verb sig. qrenti. cum similib. de iure .n seu consuetudine, non proprie cadunt istæ pęnę spirituales in singulares personas, ut su. dixi. Sed quid de curatis parochialium ecclesiarum, nunquid pñt istas spirituales pęnas exercere, seu excommunicare, suspẽdere, uel interdicere? De hoc nihil ad nos, ad præsens: sed dic ut per Inno & Host. sup. de offi. ordi. si sacerdos, & in summa Host. de sen. excomm. §. quis possit excommunicare, & 2 q. 1. nemo.

Spirituales non exerceri moniales.

Curati an ... exerceri ...

¶ Declaratio amplissima & luculentissima extrauagãtis, Execrabilis, quæ est vna de xx glossatis per dominum Zenzelinum sub tit. de præbendis.

Execrabilis quorundam ambitio, &c] Super hac noua constitutione dubietates insurgunt, & quæstiones, vt sequitur. Primo in quibusdã ecclesiis, puta Anicien. Leod. & similib. sunt q̃dã officia uel bñficia, quæ uocantur abbatiæ, quarũ aliquæ hẽnt animarum curã, & parochias. Aliquę nec curam animarum hẽnt, nec parochias, immo aliquæ nec ecclesiæ, nec dignitates uel personatus esse censentur, & tñ canonicis ipsarum ecclesiarum assignantur, seu conferri consueuerunt ita q canonicus hẽt p̃bendam & illã abbatiam. Quærit̃ an hmõi officia seu bñficia veniãt in cõstitutionem, ita q canonicus talem abbatiam cum suo canonicatu obtinens, teneatur ipsam dimittere, si extra eã habeat aliam dignitatem uel personatum, quos licet uigore dictæ constitutionis nouæ retinere?

[Cum abbatia curata poterit retinere dignitatem non curatam alias non: vel isto modo non potest retinerẽ aliud beneficium curatum, ubi curam animarum annexam habet Ecclesia.]

Item in aliquibus ecclesiis sunt quædam custodiæ, quorum custodes non hẽnt legere nec cantare, nec se diuinis officiis intromittere in ecclesia, nec alias curã aliquã in ecclesia exercere, sed solum pulsare cãpanas parare ecclesias pãnis aureis, aut portare libros in choro, luminaria accendere, custodias, reliquias, thesaurũ, & similia ministeria in ecclesia expensis propriis facere, quarum expensarum occasione eiusdem custodiis fuerunt postmodum annexæ aliquæ parochiales ecclesiæ curam animarum hẽntes, in qb. cura exercetur per proprios & perpetuos sacerdotes, licet in eis sic annexis custodes hẽant de cõsuetudine uisitare, excommunicare delinquẽtes, & absoluere, & horum occasione p̃dictarum quasi archidiaconi vulgariter nominantur & reputantur. Nunc quæritur, vtrum tales custodiæ veniant in constõnem prædictam, ita q hẽntes eas teneãtur illas dimittere, potissime cum quodam tempore in aliquib. ecclesijs (orta materia quæstionis) inuenistur fore finaliter definitum, tales custodias nec dignitates vel personatus esse, nec curam animarum habere, sed simplicia esse officia absque cura?

[Cadunt sub constitutione.]

Item sunt aliquæ ecclesiæ, ubi rectores creantur per electionem, & vocantur creati qñq; abbates, qñq. rectores, qñq; præp siti, qñ]; archim andritæ, qñq. diuersis aliis nominib. s̃m consuetudinem locorum, nullam tñ curam habent, nisi q canonicos congregant tanquam caput, sicut est in partibus Apulię. Quæritur utrum talia beneficia ueniant in præfatam constitutionem? De iure cõi uidetur q habeant curam & iurisdictionem per electionem & confirmationem, sed si per priuilegium vel constitutionem approbatam amiserant, curam non habent?

... consuetudinem.

[Non cadunt in constitutione.]

Item quidã ex dispensatione Apostolica duas obtinet in diuersis ecclesijs dignitates, quarum alteri dũtaxat cura imminet animarum, & cum eisdẽ simul plures canonicatus & præbendas, in alijs tũ ecclesijs canonicatus & prębendas, quib. parochiales ecclesiæ sunt annexæ, in quib. perpetui vicarii dẽnt institui, an aliquib. tamẽ earundẽ pp procuratoris obtinentis hmõi dignitatẽ in remotis agentis, & hoc ignorantis desidiam seu negligentiam, reperiuntur tẽpore constõnis nostræ nouiter promulgatæ esse uicarij temporales. Modo quęritur, an s̃m formã dictæ constõnis dictus obtinens dignitates hmõi canonicatus & præbendas tales, cum parochijs sic annexis, si dignitates voluerit retinere, dimittere teneatur illas in quib. contra iuris debitum reperti sunt dicti vicarij tpales, uel hoc non obstante, cum pp talem desidiam nõ possit natura beneficiorũ censeri mutata, quin præfatæ parochiæ sint canonicatib. & p̃bendis ipsis annexæ, ipsos possit licite retinere, potissime cum idem obtinens postquam sciuit de tali desidia procuratorũ suorum ad ipsas ecclesias elegerit vicarios repræsentandos, & instituendos perpetuo in eisdem licet nõdum potuerint ordinarijs præsentari propter temporis breuitatem?

[Non cadunt sub constitutione.]

Item quæritur, nunquid officia curiæ Romanæ computentur in numero officiorum quo ad nostram constitutionem, ita q si quis habet duas alias dignitates teneatur aliam dimittere, uel possit retinere omnes si vna illarum erat sine cura.

[Non computantur, nec cadunt in constitutione.]

Archip̃sbiterorũ Bituricē. diœcesis. qualitas.

Item presbyteratus Bituricen. diœcesis uisitationem & iurisdictionem habentes consueuerunt conferri parochialium ecclesiarũ rectorib. ipsius diocesis p ipsos archiepos, sed statim archiepo defuncto desinit archip̃sbyter ille, qui p eum fuerat positus, & capitulum ecclesię Bituricen. creat archipresbyteros nouos, creato uero archiepo cessant archipresbyteri positi p capitulum, & archieps ponit nouos & qñq positos amouet pro libito uoluntatis, & ita fuit antiquis temporib. de quo non extat memoria, obseruatum. Quærit, vtrum archipresbyteratus hmõi sub constõne cadant adeo, ut ille qui hmõi archipresbiteratum cum hẽret, parochialem ecclesiam acceptauit, utrumq. retinere ualeat, & si non, utrum de iure ceciderit à iure parochialis ecclesiæ per acceptationem archipresbyteratus, & si non ceciderit ab iure, vtrum retinere possit parochialem ecclesiam, quam primo obtinuit.

Non cadunt sub constitutione.]

Item in regno Apuliæ sunt ecclesiæ habentes parochiam, tenuissimæ quo ad fructus: pp q ordinarii, & alii, ad quos spectat collatio siue prouisio dictarum ecclesiarũ de more patriæ vniri consueuerunt pluralitatem talium ecclesiarum conferre, non recipiẽtes ipsas ecclesias pp hoc se faciunt promoueri ad sacerdotiũ, nec ẽt ad sacros ordines: & faciunt deseruiri dictis ecclesiis p uicarios ipsa es ... bñ placitum suum, plurimi præterea summi Pontifices plurib. contulerunt q possent acceptare in dictis partib. beneficium vsq. ad valorem xv. librarũm, vel lx uel lx. vnciarum auri, cuius cõcessionis p̃textu est uidere q obtinuerit quinque quadraginta & sexaginta de dictis ecclesijs: Modo quæritur, vtrum reuocatoria nuper facta ad supradicta beneficia siue ecclesias se extendat?

[Respondetur quod sic.]

Episcopus cũ suo capitulo subuenire uolẽs exiguitati cuiusdam collegiatę ecclesiæ suæ diœcesis, quandã parochialem ecclesiam eiusdem diœcesis (rectoris ipsius accedente consensu) post cessum vel decessum rectoris hmõi dictæ ecclesię collegiatæ vniuit. Nunc vero prædictam ecclesiam uigore nouę constitutionis vacare contingit, quodam alio curalo beneficio electo à rectore præfato, & prædicta ecclesia re & uerbo dimissa. Hinc quæritur, an præfata unio forma præscripta, locum sibi uendicet reseruatione dictæ constitutionis non obstante, uel econtra?

M [Sub

[Sub constõne cadit, uel reseruat domino nostro.]

Item dubitatur si prædicta vel consimilis vnio facta fuerit per sedem Apostolicam, & sub forma prædictorum verborum, quid iuris?

[Respondetur ut supra proxime, dumtamen legitime sit facta unio.]

Item quidam archidiaconus in suo archidiaconatu obstante sibi longa consuetudine non potest inquirere, nec suspēdere, nec excōicare uel absoluere, nec aliq̃ iurisdōnem exercere, sed ecc'elias rectorū sui archidiaconatus uisitare pōt, & procurationes ab eis recipere, dūtaxat. Quæritur cū alias talis archidiaconus nullam hēat parochialē ecclesiam annexā dicto archidiaconatui, an ex pmissis sub forma dictæ constōnis nouę curā animarum hēre reputatur? Et est q̃rentis intentio vtrum oratio soluta posita prope finem constōnis prædictæ ibi, necnon & illa quorum ministris rōne bñficiorum hmōi competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, &c ponatur pro coniunctiua in casu dictæ constitutionis.

[Comprehenditur sub constitutione.]

Item cum eidem bñficium curatum obtinenti prouisum est de quodā archidiaconatu in quadam cathedrali ecclesia, cuius archidiaconatus rōne idē archidiaconus caput est cuiuidam ecclesiæ collegiatæ sæcularis: hic archidiaconus est in possessione pacifica, uel quasi visitādi & procurationes recipiendi duntaxat. Cæterum possessionē dictæ collegiatæ ecclesię nec hēt nec habuit, nec regimē canonicarū ipsius, nec qcq̃ percipit de decimis & alijs fructib. bñficij sui prædicti, oib. his de facto p aliud occupatis & detentis. Ex his quæritur cum præfatus archidiaconus pro parte sit in possessione iurium spiritualium prædicti archidiaconatus, & pro parte non, cum curam non hēat personarum suæ collegiatæ ecclesiæ prædictæ, & sup ea & aliis iurib. ipsius pendeat lis in curia, vtrum talis archidiaconus retinendo illud curatum beneficium pęnæ nouæ constitutionis adstringatur?

[Curam habet, & sub constitutione cadit.]

Item quidā in ecclesia collegiata à iurisdone ordinarii exēpta & Apostolicæ sedi subiecta obtinet decanatum, & in ea est caput capituli, & ad decanatum assumit decanus p electionem, nec electus a capitulo alia cōfirmatione indiget de cōsuetudine, sed tm̄ electus instituit & installatur a capitulo de cōsuetudine supradicta: ipse vero decanus rōne dignitatis cōuocat canonicos ad capitulum, & hēt in capitulo primā uocē, uox tñ ipsius plus q̃ simplicis canonici in effectu nō operatur. Ipse g se insolidū rōne dignitatis, nec uisitat, nec procurationes recipit, nec excōicat, vel suspēdit, aut ēt interdicit, nec audit cōfessiones, uel absoluit, nec pdecessores eius una cū suo capitulo pdicta consueuerunt exercere, licet ipse & pdecessores eiusdē una cū suo capitulo excessus clericorū pdictę ecclesiæ interdū delinquentium corrigere consueuerunt, & punire per chori priuationem & distributionem grossorum fructuū bñficiorum, quæ in ipsa ecclesia obtinent, & ad ipsius capituli dispositionem pertinēt suspēsio & subtractio, & ipsorum delinquentium corporum detentio aliqñ, duntaxat citra alicuius alterius iurisdonis spiritualis exercitium, uidelicet visitandi, corrigendi, procurationes recipiendi, excōicandi, suspendendi, uel aliter seu alias interdicendi, confessiones audiendi, pœnitentias imponendi uel absoluendi. Quare cū dubitetur, an in casu simili cōstō noua pt[illegible] loquens de bñficiis curam habentib. aiarum uendicet sibi locum, quæritur vtrum decanus decanatum pdictum cum alio bñficio seu dignitate curam aiarum habente iuxta constōnem ante dictam ex dispensatione dudum obtenta possit licite retinere, & sine pœna constitutionis eiusdem.

Iurisdō spiritualis in multis consistit.

[Curam habet, & sub constitutione cadit.

Itē in regno Siciliæ cōiter ecclesiæ parochiales atq; curatæ consueuerūt p Apostolicam sedem ac etiam p ordinarios plures uni dignitates, & alias parochiales ecclesias siue curatas obtinēti conferri, licet illi quib. conferebantur, essent impuberes qñq. vel legitima ætate minores, & q ecclesiæ supradictæ quantum ad eos, quib. taliter conferebantur, non censebantur esse secundum consuetudinem a longis retro temporibus in dictis partib. obseruatam, quia cura earum in ipsis per capellanos etiam non perpetuos gerebatur. Cum itaq. multi fuerunt in curia Romana, ac regno pdicto & alijs partibus, qui per collationem Apostolicę sedis & ordinariorum obtinuerint plura & multa talia bñficia, q̃ ex virtute constitutionis pfatę nuper editæ sup curatis beneficijs dimittendis, oporteret eos dimittere, pium esset q circa eorum indemnitatem Apostolica benignitas prouidere dignaretur, & si sanctitati vestræ placeret, modus congruus vr, q quantum ad tenorem constōnis prædictæ, beneficia parochias habentia siue curas in partib. supradicti decernerentur perinde haberi ac si fuissent ipsa & ipsarum curę per perpetuos uicarios gubernatæ, & q futuris temporib per vicarios perpetuos gubernentur, & q illi qui dicta bñficia obtinebant & nondum dimiserunt, ipsa non teneātur dimittere, si qui uero dimiserunt eadem ad ipsa (quotcunq. fuerint) auctoritate vestra restituantur in integrum ac ad eadem redeant, ac si ea nullatenus dimisissent cōstitutione prædicta in contrarium super hoc edita non obstante.

[Dimittant, & de prouisione facienda deliberatur.]

Item quæritur, utrum præfata cōstitutio adstringat aliquem habentem ecclesiā curatam, & canonicatum & præbendam sacerdotalem simul, qui canonicatus & præbenda requirunt residentiam personalem.

[Non cadit sub constitutione.]

Item in quadam ecclesia cathedrali fuit olim facta compositio inter epm ex una parte, & capitulum ex altera q vicaria, quæ qñq. collata fuerat clericis quandoq. laicis soli canonico per epm, ad quem spectabat collatio conferitur, qui vicarius nihil specialiter habet in ecclesia, nec habet aliquod officium, nec aliquam prærogatiuam, sed de obuentionib. curiæ vel iurisdōnis sæcularis ciuitatis habet tertiam partem, & in hospitio vicariæ habet carceres & custodem, qui una cum custodib. episcopi custodit captos.

[Dimittat, & de prouisione facienda deliberabitur.]

Item in eadem compositione continetur, q unus archipresbyteratus, qui appellatur à nomine cathedralis ecclesiæ, utpote archipresbyteratus Ferrarieñ. soli canonico conferetur, non tamen archipresbyter hēt aliquam pogatiuam in ecclesia uel ciuitate, sed hēt ecclesiam curatam annexam archipresbyteratui, & uisitat certas ecclesias, etiam contra resistentes visitationi potest censuram ecclesiasticam exercere, sed aliam iurisdictionem nō habet, dispensatum est cum tal. auctoritate Apostolica, q possit dicta beneficia retinere una cum quadam ecclesia, cuius cura per uicarium perpetuum gubernatur. Nunc dubitatur, an dicti duo vicariatus & archipresbyteratus possint dici beneficia in eadem ecclesia. Ratio dubitationis est, cum sola nomina habeant ab ecclesia cathedrali, & solis canonicis conferantur.

[Non cadit sub constitutione.]

Item dubitatur, an constitutio Execrabilis, extendit se ad præfata tria beneficia.

[Constitutio non extenditur.]

Quidam habens unam ecclesiam curatam sine ppetuo vicario, hēt aliam curatam, in qua est perpetuus uicarius. Quæritur an possit, non obstante noua constitutione, utrumque retinere, maxime si super hoc fuerat cum eodem legitime dispensatum.

[Respondetur quod sic, secundum constitutionem illam.]

Item cum constitutio liget intra mensem a tēpore notitiæ, & constitutio ipsa nondū sit publicata nisi in Romana curia, sed ad aliquos extra curiā peruenit p famā seu rumorem, & ad aliquos p relatum quorundā duntaxat,

dumtaxat. Quæritur à quo tempore incipiat currere dictus mensis, ante quam cõstitutio ipsa per prælatos vel deputatos ab ipsis fuerit solemniter publicata in ecclesijs cathedralibus eorundem, & aliis locis solẽnibus, in quibus consueuerunt talia publicari.

Responsio. [A tempore notitiæ, alias a tpe constitutionis nouæ.

Item cum per constitutioné eandẽ dimitti debeant beneficia curata intra mensem vnico retento duntaxat, & illa dimitti debeant nedum verbaliter, sed etiã realiter, & absentes a beneficiis, in curia vel alibi existentes verbaliter ea dimittant & realiter, quod possunt]. Quæritur an per hoc sit cõstitutioni satisfactũ, dum tamen postmodum non impediant per se vel per alios illos, quibus dominus papa de beneficiis sic dimissis seu resignatis duxerit prouidendum.

Responsio. [Faciant realiter, vt citius possunt.]

Adornatus de Graphicano significauit paternitati nostra, & infra. Prioratus curam animarum habentes cadunt sub constitutione, in quibus non sunt perpetui vicarii. Paschasius presbyter officiat eam per certas hebdomadas ministrando sacramenta.

Responsio. [Cadit sub forma.

Item Prioratus habens parochialem ecclesiam sine perpetuo vicario, cadit in constitutione. habens perpetuum hoc cadit, quoniam si habent curam, locum habet constitutio, aliàs non.

Item idem in domibus Beatæ Mariæ Theutonicorum, Bethleem, & similibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ Episcopatus Tholosanus in redditibus plurimum abundãs, in nouam metropolim propter multiplices causas hic expressas erigitur: cui pro suffraganeis ecclesiis sint deputata quattuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis ecclesia Apamiarum. Et quibus episcopis & archiepiscopis prius suberant, quidque earum cuilibet pro redditibus sit assignatum, hic exprimitur, & tandem censura ecclesiastica in rebelles profertuntur. Aduerte, quod ecclesia de Vauro, & ecclesia de Mirapice sunt sub ecclesia Tholosana tanquam suffraganeæ, licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi & diuidendi ecclesias, alias aliis subijciendi, & alias alijs eximendi, & ad solum Papam hac omnia spectare: cui in singulari priuilegio, maiores causa, maioraque negotia reseruantur. patet in c. 1. de translatio. episcop. cum suis concordantijs.

CAP. V.

Saluator noster, cuius nutui cuncta seruiunt, in agro mundi huius messem multam aspiciens, & operariorum raritatem attendens, dominum messis rogandum esse, vt in illam operarios mitteret, censuit; & ipse 10 idem etiam exiens mane veluti paterfamilias diligens horis diei varijs operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex sicut eodem Domino disponente vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic & ipsius actibus (in quantum finit humana fragilitas) se cõformare tenetur. Vbi ergo super 20 excrescere messem, populi videlicet multitudinem viderit, operarios debet oportunos adijcere, & iuxta propheticum uerbum, augere custodiã; custodes & cultores idoneos in Dominicam vineam destinare.

Messis multa, operarii pauci.

¶Sane considerantes attentius, & intra pectoris claustra meditatione solicita reuoluẽtes quod in tanta multitudine populi, quan 30 ta fęcundauit altissimus ciuitaté & dięcesim Tholosanã, singulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere; quodq; durũ erat atq; difficile per talem latã & diffusam dięcesim ad vnum tantum a personis ecclesiasticis & mũdanis recursum habuerit. Attẽ 40 dentes etiam, quod licet Tholosanus episcopatus redditibus abundaret immensis, nõ tamen supererat hucusque memoria, quod ex suorum opulentia copiosa redditunm aliquid in ecclesia vel dięcesi Tholosana prouenisset in diuini cultus augmentum: immo sic ex adipe prodierat, & ꝑdibat iniquitas, 50 vt multo iam tẽpore luxus circa carnis desideria, euectionũ pompa, immensitas clientulę immoderata diffluxio in parentes, sumptus enormes, aut vsus extraordinarij, sibi vendicassent ibidem quasi totum patrimonium crucifixi: & verendum erat ne præsul vnicus Tholossanus incrassatus, & dilatatus & excessiuis huiusmodi opibus aliàs super 60 bus periculose recalcitrans Deum factorem derelinqueret, & a suo salutari recedens, perniciosum exemplum in subditos deriuaret. Pensantes quoque, quod sanctæ memorię Clemens Papa V. prędecessor noster eodem etiam tempore, quo ciuitas & diœcesis antefatę longe minus in populo ac redditibus affluebãt; tamen extũc benedicente Domino incredibiliter creuerint in utroq;, & iugiter crescere dignoscãtur, spiritu bea-

Pastor singulariũ cuium vultus inspicere debet.

Psalm. 71.

Diuitiæ qñque sunt cã Dei relinquendi. Deute. 3.

tæ considerationis inductus, ad diuisionem episcopatus eiusdem firmiter dum viueret, intendebat: licet morte præuentus suum in hac parte nequiuerit implere conceptum.

¶ Nos pium prædecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, & tam dissipare malum, quod prædictorum redditLum copia assecutiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinum, & spiritualem animarum profectum, quos (si iuxta facultatis exigentiam, & diffusam latitudinem dictæ diœcesis sufficiens numerus in eadem vtilitate præsulum deputetur) in dubio prouenire speramus, promouere salubriter intendentes. Præmissis, & alijs suadentibus iustis causis, ex certa nostra scientia de fratrum nostrorum consilio concordi, & Apostolicæ plenitudine potestatis ad laudem Dei, exaltationem Ecclesiæ, fideliumque salutem, episcopatum ipsum dictamque diœcesim Tholosanam Apostolica auctoritate diuidimus in quinque diœceses, quas per certos distingui limites faciemus. Volentes ac decernentes, quòd præter ciuitatem Tholosanam, quæ suam propriam, & distinctam habebit diœcesim certis finibus limitandum, subscriptæ quattuor villæ, quarum quamlibet eiusdem consilio, & auctoritate in ciuitatem erigimus, & ciuitatis vocabulo insignimus, scilicet de monte Albano, pridem de Caturcen. diœcesis, cui adijcietur certa pars dictæ quondam diœcesis Tholosanæ, ac sancti Papuli de Riuis, & de Lumberij, & de ipsa quondam Tholosana diœcesi existentes, quattuor separatas diœceses habeant certis limitibus distinguendas. Quodque Beati Martini de monte Albano, vbi corporis sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditum prædictę ciuitatis montis Albani, & beati Pauli, dictæ ciuitatis Sancti Pauli, Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon Beatę Mariæ de Riuis Ecclesiæ ipsius ciuitatis Riuen. sint de cętero, & habeantur perpetuo Ecclesię cathedrales. Et quia Ecclesia Tholosana sicut solemniori statu, & conditione potiori refulget, sic & grandioris honoris titulo efferenda est, ipsam hucusque suffraganeam Ecclesiæ Narbonen. ac totam quondam diœcesim Tholosanam de fratrum nostrorum consilio, & ex certa nostra scientia, & Apostolicæ plenitudine potestatis, ab omni iurisdictione, potestate, ab subiectione archiepiscopi, capituli, & eiusdem ecclesiæ Narbonen. penitus eximentes, eam ad laudem diuini nominis, & honorem ecclesiæ sanctæ suæ, in archiepiscopalem seu metropolitanam erigimus, eamque honoribus & insignijs sedis metropolitæ decoramus: auctoritate Apostolica decernendo, vt ex nunc pro metropolitana ecclesia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum est, vt ex quo de filia facta mater metropolicæ dignitatis suscepit insignia, & suffraganearum congruum numerum filiarum, ac decentem prouinciam habeat, vt ad iudicium Archiepiscopi Tholosani, qui pro tempore fuerit, omnes causæ suffraganeorũ episcoporum, & personarum ecclesiasticarum, ac ciuitatum eiusdem prouinciæ iuxta sacrorum statuta canonum referuntur: Nos præfatas quatuor ciuitates & ecclesias cathedrales cum earum dięcesibus (vt pręmittitur) distinguendas, necnõ ciuitatem, & ecclesiam Apamiarum cum sua diœcesi ex nunc ipsius ecclesiæ Tholosanæ suffraganeas, ac de prouincia Tholosana in perpetuum fore decernimus, & iure metropolita. subiicimus, & subiectas esse volumus eas illi. Prænominatos montis Albani, quæ de dięcesi Caturcen. & bituricen. prouincia, & Apamiarum ciuitates, & ecclesias, quæ de prouincia Narbonen. hactenus fuisse noscuntur: necnon reliquas tres ciuitates & ecclesias Sancti Papuli Riuen. & Lumberiacen. quæ ab olim de dięcesi Tholosana fuerunt, cum earum diœcesibus, conuentibus, collegijs siue capitulis a iurisdictione, potestate ac subiectione quacumque Bituricen. & Narbonen. Archiepiscoporum, ac Caturcen. & quondam Tholosan. episcoporum, capitulorum, & abbatum, atque cõuentuum & ordinariorum quorumlibet aliorum ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subiectæ, auctoritate præsentium perpetuo eximentes de prędictorum consilio, & plenitudine potestatis.

¶ De bonis autem, redditibus, prouẽtibus, & iuribus dicti quondam episcopatus Tholosan. ipsi Tholosa. decem milia, & singulis alijs prædictis ecclesijs (Apamiarũ excepta, cui de ipsis bonis, redditibus & prouentibus, iurib. vltra illa quæ habere dingoscitur, certam assignabimus portionẽ nostris alijs litteris distinguendam) singula quinque millia librarum Turonen. annui redditus, & perpetui prouentus, quę quidem vnicuique illarum suisque pontificibus (dignitate ac onere & circumstantijs alijs attente pensatis) debere sufficere vidimus

Ecclesia vnaquęq; fit mater de filia.

Eccles. Tholosana quantum habuit in redditibus.

Eccles. Tholosana fuit olim suffraganea Narbon. ecclesiæ.

vidimus, præter redditus, prouentus, & iura, quæ ad prædictas ecclesias, & conuentus earum antea pertinebant, de quibus ad honorē Dei, & ipsarum ecclesiarum commodum intendimus ordinare: exnunc auctoritate prædicta de consilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum ecclesiarū præsules, qui pro tempore fuerint, in rebus, & locis cuilibet magis adiacentibus, & vicinis, iuxta distinctionem seu limitationem diœcesium singularum per alias nostras literas faciendam.

¶ Interim tamen distinctione seu limitatione prædicta pendente, volumus quòd eorum quilibet summam eum contingentē pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, prouentibus, & iuribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc prouiderimus deputandos. Residuum vero redituum, prouentuum & iurium ipsorum, quod facta de illis (vt præmissum est) assignatione, superauerit, necnon iurisdictionem spiritualem, & temporalem, quę ad dictum quondā episcopatum Tholosanū vsque ad tempus diuisionis huiusmodi pertinebat, & quę distinctione seu limitatione post tacta pendente, faciemus per idoneas exerceri personas. Ac beneficia etiam si dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his ad quæ quis per electionem assumitur, & in quibus, vel ad quæ auctoritate literarum Apostolicarū alicui seu aliquibus ius est aliquod acquisitum: quibus per id nullum volumus prę iudicium generari) nunc, & in antea vsque ad distinctionem dięcesum vacatura, dispositioni nostræ, ac sedis Apostolicæ de fratrū ipsorum consilio reseruamus. ¶ Hæc igitur per dictę sedis prudentiam circunspectam sic statuta salubriter, & vtiliter ordinata, perpetuis esse valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate prędicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscunque prę eminentiæ, ordinis, cōditionis, aut status, etiam si archiepiscopali, & episcopali seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem, Apostolicam reseruationem, & alia supradicta quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super his a quoquam quauis auctoritate contigerit attētari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium prę sumpserint, nisi intra octo dierū spatium post publicationem prę sentium resipuerint cum effectu excommunicationis in personas, & interdicti in vniuersitates, ac suspensionis in conuentus, capitula, siue collegia, de consilio, & auctoritate prędictis sententias promulgamus: a quibus non nisi per Romanum Pontificem absolutionis beneficium (prę terquam in mortis † articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum diuisionis, voluntatis, constitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, promulgationis, infringere, vel ei ausu, &c. Datum Auinion. viij. Calend. Iulii, Pontificatus nostri anno primo.

[Margin: …licatio, …rdictū, …uspensio …diuersa …tur.]

[Margin: † In articulo mortis nulla est casuum reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pęnitētes a quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt. Cōciliū Trident. sess. 14. c. 7 de casuū reseruatio.]

¶ Idem.

¶ Impedientes episcopatus Tolosani erectionem in ecclesiam cathedralem, & eius diuisionem in quinque diœceses, vltra pœnas in constitutione superiori declaratas, perdunt feuda, & quæcunque beneficia spiritualia, & temporalia. Et si sint personæ ecclesiasticæ, efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia ecclesiastica.

C A P. VI.

NVper certis ex causis, quę nostrum, & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam episcopatum Tholosanum in archiepiscopalem seu metropolitanam ereximus ecclesiam: quatuor villas, quarum quamlibet insigniuimus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales ecclesias creauimus, vnam videlicet in uilla montis Albani, quondam Caturcen. diœcesis, adiicienda sibi certa parte quondam diœcesis Tholosan. alteram in uilla Lumberiaci, aliam in uilla sancti Papuli, & aliam in uilla de Riuis, & de Robestria quondam Tholosan. diœcesis. Quas quidem ecclesias una cum Apamiarum ecclesia, tamquam suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanę Tholosanę ecclesiæ. De bonis quoque, & redditibus dicti quondam episcopatus Tholosan. tam ipsi Tholosan. quam prædictis ecclesiis suffraganeis certam portionem, quam unicuique illarum debere sufficere uidimus, prouidimus assignandam, totali bonorum, & redituum ipsorum residuo dispositioni nostrę, & sedis Apostolicę

a ¶ Literis.] intelligit dec. sup proxim. ꝙ propter istam, & sequentem extrauagantes iamdudum impressas, curauimus imprimendum.

residuo dispositioni nostræ, & sedis Apostolicæ reseruato. Alia enim circa præmissa fecimus, decreuimus, & ordinauimus ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordi consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, districtius inhibentes, ne quis cuiuscumque præminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiam si archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationem nostrã impedire præsumeret, uel turbare, ac decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super his a quoquam quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrariũ facerent, nisi resipuerint cum effectu intra octo dierũ spatium post publicationem ordinationis ipsius, excommunicationis in personas, interdicti in uniuersitates, ac suspentionis sententias in capitula, conuentus, siue collegia duximus promulgandas: prout hæc, & alia in Apostolicis literis [a] inde confectis plenius continẽtur. ¶ Verum quia ipsa nostra ordinatio eo efficacius, & inuiolabilius speratur seruari quo plurium, & grauiorum vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obseruationẽ inconcussam ipsius eo amplius anhelantes, quo euidentius in diuini cultus augmentum, & salutem fidelium animarum noscitur redundare, præfatis adiiciendo sententijs, omnes, & singulos scienter turbantes aut impedientes ordinationem eandem, aut aliqua in illa contenta, seu turbantibus, vel impedientibus dantes consilium, auxilium, vel fauorem directe, vel indirecte, publice, uel occulte, cuiuscunq; sint conditionis, dignitatis, ordinis aut status ecclesiastici, vel mundani, etiam si archiepiscopali, aut maiori, aut superiori præfulgeant dignitate: nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentiũ ab huiusmodi impedimento seu turbatione ac impensione cõsilij, auxilii, vel fauoris resipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officiis, & beneficiis quibuscunque spiritualibus, & temporalibus etiam si dignitates, vel prælaturæ quæuis fuerint, quæ ab ecclesiis seu in ecclesiis quibuscunque obtinebunt, ex certa nostra scientia, & de ipsorum fratrum consilio, & Apostolicę plenitudine potestatis priuatos esse decernimus ipso facto. Et sic libere ipsa feuda, locationes, vel officia aut beneficia spiritualia, & tẽporalia, dignitates, & prælaturæ, & ad ipsas, ad quas spectant, reuertantur ecclesias, & deuoluantur ad rectores, capitula seu collegia eorundem quòd de illis pro sua voluntate disponant. Et ad dignitates, & prælaturas per electionem aut alium modũ licitum idoneas personas assumant. Personasque ecclesiasticas, quæ culpabiles fuerint in præmissis inhabilitamus ad quæcunque ecclesiastica beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Auin. iiii. Non. Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

¶ Idem Bartholomæo electo Narbon. diœce. Aguelme de Blauia Engolimen. Eduen. Archi. & magistro Berengario de Lagiis Lemouicen. & Narbo. ecclesiarum canonico.

¶ Executores quatuor dantur ad pœnas superiores solemniter publicandas.

C A P. VII.

ii NVper ex certis causis, quæ nostrum, & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter, induxerunt, &c.

Vt supra proxime, vsque ad beneficia ecclesiastica obtinenda.

Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus priuationem, & inhabilitationem nostram huiusmodi vos omnes seu tres, uel duo, siue unus ex uobis, per vos vel alium seu alios in ecclesiis, & solẽnibus locis, & aliis, de quibus, & quotiens expedire videritis, solemniter publicetis: ne quisquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Auin. ii. Idus Nouemb. Pontificatus nostri anno octauo.

¶ Idem Arnoldo electo Lumbanen.

¶ Dispensat cum quodam abbate, vt episcopus possit esse, licet defectum patiatur in ordinibus, & ætate. Ex hac, & sequenti cognoscimus causas, & formas dispensandi. Quæcunque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. ad Rom. xv.

C A P. VIII.

ii NVper ex certis rationabilib. & manifestis causis, quæ ad hoc nostrũ animũ induxerunt ciuitatem Lumban. olim villã de Lũbanis, tũc intra Tholosanæ diœcesis limites cõstitutã, qui locus insignis ac multiplici

commo-

cōmoditate dotatus existit, de fratrū nostrorum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis, per litteras nostras sub certa forma in ciuitate ereximus, ciuitatisque vocabulo duximus decorandam: statuentes ac etiam decernentes, vt ecclesia abbatiæ illius loci de Lumban. ordinis sancti Augustini ex tunc haberetur & existeret cathedralis; ac deinde volentes eidem ecclesiæ de pastore idoneo salubriter prouidere, in abbatem eiusdem ecclesiæ virum vtique literatum & literarum scientia præditum, vitæ & morum honestate decoratum; discretionis & consilij maturitate conspicuum direximus oculos nostræ mentis, teque (non obstante defectu ætatis & ordinum quem pateris, cum tonsuratus modo in clericum & in xxvij. ætatis tuæ anno uel circa constitutus esse dicaris, super quo tecum gratiose duximus dispensandum) de fratrum nostrorum consilio ipsi ecclesiæ præfecimus in episcopum & pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesiæ tibi in spiritualibus & temporalibus committendo. Vnde licet nondum sit tibi munus consecrationis impensum, nec Apostolicas literas promotionem tuam huiusmodi continentes (cum illas non habeas) possis ostendere: Nos tibi vt (constitutione felicis recordationis Gregorij Papæ octaui prædecessoris nostri, & qualibet alia super hoc in contrarium edita nequaquam obstante) possis eiusdem ecclesiæ Lumban. & quorumcumque bonorum ipsius administrationem accipere, ipsamque administrationem libere exercere, auctoritate præsentium indulgemus. Contradictis, &c. Datum anno quarto, vt supra.

Dispensatio facile ob ..., q mal ... qualitati ... pollet.

¶ Idem venerabili fratri Bernardo episcopo montis Albani ad uniuersalis ecclesiæ regimen exercendum diuina dispensatione uocato.

¶ *Hortatur quendam in multis commendatum, vt curam pastoralem administret in ecclesia, que de nouo fuerat in cathedralem erecta. hic autem inuenies multa notatu dignissima, quæ debent lectores ad deuotionem accendere.*

CAP. IX.

Ad cuiuslibet status ecclesiæ aciem sollicitæ considerationis extendimus, pastorales partes officio vigilanti adhibentes, ut earum singulæ pastorib. gubernētur idoneis, & prouidis rectoribus disponantur: quorum dispensatione prouida & prouidentia circūspecta (illius cooperante clementia, qui vere pastor & rector agnoscitur) spiritualium & temporalium proficiant incrementis. Nuper siquidem ex certis & rationabilibus causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem olim uillam montis Albani, tunc intra limites Caturcen. diœcesis constituta, qui locus insignis existit, ac vbertate multiplici hominum & rerum exuberat, de fratrum nostrorum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis, ciuitatis uocabulo duximus decorandam: statuentes ac ēt decernentes, ut ecclesia monasterij illius loci mōtis Albani monasterij Casa dei ad Roman. Eccles. nullo medio pertinentis, ordinis sancti Benedicti Claremonten. diœce, tunc immediate subiecta, ex tunc haberetur & existeret ecclesia cathedralis: postmodum uero de celebri sic salubri prouisione ipsius montis Albani ut sponsi solatio letaretur, sollicite cogitantes ac uolentes illum eidem præficere in pastorem, de quo certam haberemus notitiam, quòd eum clara morum insignia redimerent, nec esset dubia eius charitas circa plebem suo regimini committendam, & in cuius fiducia consisteret salubriter securitas subditorum: Ad te tunc monasterii prædicti abbatem, quem literarum scientia præditum uitæ & morum honestate decoratum, discretionis & consilii maturitate conspicuum in temporalibus prouidum, in spiritualibus circumspectum nobis & fratribus nostris placida tua conuersatio cōtinuata diu apud sedem Apostolicam approbauit, direximus oculos mentis nostræ: quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua nobis & eisdem fratribus ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipsorum fratrum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis eidem ecclesiæ montis Albani prouidimus, præficientes eidem sanctæ ecclesiæ teipsum in pastorem, tibique curam & administrationem illius in spiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi postmodum faciendo per uenerabilem fratrem nostrum Berengarium episcopum Tusculan. munus consecrationis impendi: Firma spe, fiducia

Ecclesiæ cuiuslibet status est per Papā attendendus.

Ecclesiæ spōsus prælatus dicitur esse.

Ecclesiæ viduatæ præficiendus, in multis dēt esse commodatus.

spe, fiducia tenentes, quòd eadem ecclesia monasterij Albani (Dominica assistente clementia) per tuæ circunspectionis, & industriæ studium fructuosum seruabitur a noxiis, & aduersis, & spiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum tam leue collis humilium quàm suaue, ac dilectione pascendum suscipe gregem eius, super quem noctis vigilias dilectus sollicitusq; custodi, vt liber non pateat aditus inuasori, & Dominus insuspicabili hora vēturus sic te inuenerit sic agentem, cursu consumato, qui tuo labori præponitur, & horum fide seruata, quæ tuæ sollicitudini committuntur, te te pertum fidelem in modico, supra multa constituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum, &c. anno quarto.

Prælatus bonus multa bona facit ecclesiæ: iugum Dei est leue, & suaue.

Fidelis in modico in multa constituetur.

¶ Idem Hugoni de Mirabello canonico Eburedunen. collectori fructuum primi anni, &c.

¶ *Declaratur, an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacantium & vacaturorum vsque ad certi temporis spatium deputatorum pro camara Apostolica oneribus facilius supportandis, possit cum obtinentibus beneficia conuenire, & an altaria dotata cadant sub tali reseruatione; &c.*

C A P. X.

Postulasti per Apostolicæ declarationis euidentiam edoceri, quid tibi super dubiis infrascriptis circa commissam tuæ industriæ recollectionē fructuum prædictorum (aliàs præbendarum aut beneficiorum) imminentibus sit agendum; Tuæ itaq. consultationi breuiter respondētes, te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimæ iuxta verum taxata valorem, quòd illum nequaquā excedunt, cum obtinentibus huiusmodi beneficiat prout melius, & vtilius diœcesanis locorum (in quibus huiusmodi beneficia fuerint, quorum consilia in hac parte renquiras) & tibi videbitur, ualeas conuenire. Nos enim ipsorum diœcesan. & tuam conscientiam super his oneramus.

Conscientiā aliorū quandoque Papa onerat.

¶ Licet autem quotidianæ distributiones per nos fuerint a perceptione fructuum prædictorum exclusæ, hoc tamen volumus de distributionib. ipsis intelligi, quæ dantur eis qui horis interfuot, sic quòd illæ quæ soluuntur iis qui sunt in ciuitate, vel loco præsentes, quamuis horis non intersint eisdem, non sint ab onere, dictæ recollectionis immunes.

¶ Porro declarationem illam, factam per nos in deputatione seu reseruatione fructuum prædictorum, ut uidelicet non extendantur ad uicarias seu capellanias ut plurimum a decedentibus institutas ad Missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis redditibus presbytero inibi celebranti, locum habere uolumus in altaribus dotatis certis feudis usuaticis seu censibus, vt capellanus inibi celebrare debeat pro dantium animabus certis uicibus, singulis septimanis, & in Ecclesia Cathedrali horis interesse diuinis, dummodo valor annuus ipsorum altarium summam xx. libr. Turonensiū non excedat. Alioquin includantur in deputatione seu reseruatione prædictis. Vbi vero præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quod parum posset canonico hebdomadario (cui certum pro illa seruitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere; volumus quòd de taxatione ipsa pro huiusmodi seruitii onere portionem aliquam congruam prædicto hebdomadario dimittas, pro iam dicta camera nostra residuum percepturus. Cęterum prębendas illorum, qui taxationem decimę soluere recusantes abesse velle dissimulant, vt taxationem ipsam diminuere compellantur, vt per illorū absentiam huius perceptione taxationis frauderis, quasi uel de prębenda percipere valeas; de qua non percipiunt aliquid, nisi saltem in loco uel in ciuitate pręsentes, cum tamen ecclesię fabrica tales prębendas ex integro percipere dignoscatur, declaramus sub deputatione seu reseruatione comprehendi pręfata, ut uidelicet eas iuxta deputationis nostrę modum percipere ualeas; canonicorum ipsorum absentia non obstante. Ridiculum enim esses, vt eadem fabrica potiori quàm nos priuilegio in talibus vteretur.

Reddit p[...] missis cele[...] brandis a [...] cedentib. [...] licti, nō su[...] aliquatenu[...] diminuēdi[...]

Papa in pe[...] ceptione [...] ctuum est [...] bricæ præ[...] tendus.

¶ De illis denique qui licet per multos menses tenuerint Ecclesias vel prębendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cum iuxta consuetudinem patrię prædecesso-

Testari de bonis ecclesiæ, an clerici possint, qui de no. in ca. præsenti, de off. or. lib. 6.

decessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipsi obtinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis, nihilominus offerentes, quod tamdiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias, donec tibi fuerit inde plenarie satisfactum, placet nobis & uolumus, ut si est ita, oblationi huiusmodi condescendas: per hoc tamen non intendimus consuetudinem approbare prædictam. Datum Auinion. v. Idus Octobris Pontificatus nostri anno secundo.

¶Idem.

¶Cum Romanus Pontifex pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus fructus beneficiorũ vacantium vsque ad certum tempus reseruasset, circa illam reseruationem plurima ambiguitates orta sunt, quas hic soluit.

C A P. XL.

CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ in cathedralibus ecclesiis canonicatus, præbendas dignitates, personatus, & officia, ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, reuocare conentur in dubium, an fructus, redditus, & prouentus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam uacantium & quæ in diuersis orbis partibus usque ad triennium uacare contingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus per nostras sub certa forma litteras duximus reseruandos, iuxta tenorem litterarum ipsarum cameræ nostræ soluere teneantur, præsertim cum archiepiscopales & episcopales ecclesiæ ac regulares abbatiæ ab huiusmodi solutione fructuum (ut dicunt) in dictis literis eximantur.

Fructus bñficiorũ a Papa qñque pro Ecclesiæ Romanæ necessitatib. reseruantur.

¶Nos dubitationem huiusmodi amputare uolentes, auctoritate Apostolica declaramus, quod cũ sub appellatione archiepiscopalis uel episcopalis ecclesiæ aut regularis abbatiæ, huiusmodi præbendæ, dignitates, personatus & officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur, prędictos[a] nec non & præbendarum officiorum monachorum, monasteriorum regulariũ, ac redditus abbatiarum, seu abbatum earundem, quæ in beneficiis ecclesiasticis assignantur, distinctos fructus redditus & prouentus includi in deputatione prædicta, & dictę cameræ iuxta prædictarum litterarum tenorem debere persolui, ac idem super solutione omnium fructuum, redditoum & prouentuum commendatariarum curtuum[b] seu grangiarum, monasteriorum, domorum & locorum conuentualium, quæ pro beneficiis ecclesiasticis (vt prædicitur) conceduntur (nisi dumtaxat in fructibus illorum quę sunt forsan excepta) declaramus & præcipimus obseruari.

Dubitationes sunt amputandę.

¶Præterea cum in aliquibus ecclesiis tam cathedralibus quam aliis, panis & potus pro quotidianis distributionib. ipsarum ecclesiarum canonicis & personis de præbendarum ipsarum corporibus pro die quolibet deputetur, & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecunię summa & aliquando alterum pro altero pro singulis mẽsibus, uel habdomadis etiã canonicis studiorum causa, aut alias pro eorum negotiis de licentia capitulorũ ecclesiarum ipsarum ab ecclesiis eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persoluantur, declaramus auctoritate prædicta, illam bladi quãtitatem & pecuniæ summam, quæ pro quolibet mense uel hebdomada dictis canonicis (ut prædicitur) ministrantur, non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tãtum, quæ præfatis canonicis quotidie ꝓ diurnis & nocturnis horis distribuuntur sine fraude.

Distributiones quotidianæ, qñque consistũt in potu & pane, qñque in aliis rebus.

¶Adiicimus insuper declarationi prædictæ, quod si obtinenti curatũ beneficiũ, aliud sibi cõsimile collatum fuerit, uel etiam in posterum conferatur, post secũdi pacificam possessionem adeptam & fructuũ perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdẽ primi beneficii (nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus) percipere possit, sed pro dicta camera nostra iuxta formam dictarũ litterarũ recipiantur, & etiam exigantur. Vbi uero fructuum, redditurum & prouentuum beneficiorum ecclesiasticorum non reperiretur certa taxatio, declaramus auctoritate prædicta, quod fructus redditus & prouẽtus beneficiorum huiusmodi cum uacare contigerit, per medium diuidãtur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta, reliquam uero medietatem ille pro sua sustentatione percipiat,

Horarũ qdã sunt diurnæ qdã nocturnæ.

CVM nonnullę] a ¶ Prædictos.] alias prædicta. b ¶ Curtuum.] alias cultuum.

Administratores ad uoluntatē superiorum qñq. sunt remouibiles.

piat, qui beneficium huiusmodi dignoscitur obtinere.

¶Grangias autem & alia loca Cisterciensis ordinis, & aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes vel administratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem superiorum suorum, eorumque fructus, redditus, & prouentus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta ac literis nostris super illa cōfectis aliquatenus non includi, Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinione Nonis Ianuarii, Pontificatus nostri anno quarto.

¶Idem.

¶*Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoque beneficiatus priuatur, cameræ Apostolicæ deputantur.*

CAP. XII.

Cum nonnullæ ecclesiasticæ personæ reuocare conētur in dubium, an si obtinenti dignitatem vel aliud beneficium ecclesiasticum cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu quo ambo beneficia ipsa successiue vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno quo vacāt ratione deputationis fructuum, redditnum, & prouentuum ecclesiasticorum tunc vacantium, & quæ vsque ad certum tempus vacare contingeret quos pro Ecclesię Romanę necessitatibus releuandis, per nostras literas duximus deputandos nostræ cameræ debeantur: Nos ambiguitatem huiusmodi remouere volentes auctoritate Apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorū fructus, redditus & prouentus (cum vtrumque ipsorum vacet) pro eadē camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

¶Benedictus xij.

¶*Dispositioni Apostolicæ reseruātur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, uel ab ea recedentium, si moriātur in locis ultra duas diatas legales ab ipsa curia non distantibus.*

CAP. XIII.

a ¶ Omnes patriarchales.] accipe infra in fine, reseruamus ordinationi, & cætera.

Beneficiis rō cantib. sunt assumendi viri, qui illis præsint, & prosint,

Ad regimen Ecclesiæ generalis quāquam immeriti superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis vt debemus, quod per nostræ diligentiæ studiū ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina, & alia beneficia ecclesiastica iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis affectum, viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis ecclesiis monasteriis & beneficiis prælibatis.

¶Præmissorum itaque cōsideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis, nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, omnes patriarchales,[a] archiepiscopales, & episcopales ecclesias, & etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus & officia, necnon canonicatus & præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, secularia & regularia quęcūque & qualiacumq; fuerint ēt si ad illa personæ consueuerint seu debuerint, per electionem seu quemuis alium modum assumi, nūc apud sedem Apostolicam quocumque modo vacantia, & in posterum vacatura, necnō per depositionem vel priuationem seu trāslationem, aut muneris consecrationis suspēsionē, per fœlicis recordationis Ioannem Papam vigesimum secundum, prædecessorē nostrū, seu eius auctoritate factas, & per nos seu auctoritate nostra in antea faciendas ubilibet: Necnon si forsan tpe iam dicti prędecessoris aliqui in concordia, uel discordia electi uel postulati, quorum electio cassata seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio, & admissa per ipsum prædecessorem uel auctoritate ipsius extiterint, seu quorum electorū uel postulatorum, & in antea eligēdorum seu postulandorum ac renuntiantiū electionem cassari, uel postulationem repelli aut renūtiationē admitti per eos vel auctoritate nostra contingeret apud sedem prædictam uel alibi vbicumque. Ac etiam per obitum Cardinaliū eiusdem Ecclesiæ Romanę ac officialium dictæ sedis, videlicet camerarii, vice cancellarii, notariorū, auditorūm literarū cōtradictarum, & Apostolici Palatii causarum auditorum, correctorum, & scriptorum literarum Apostolicarū ac pęnitentiarii præfatæ sedis, ac abbreuiatorum, necnon commensalium, & aliorum quorumlibet capellanorum sedis

Electio cassatur, & postulatio repellitur.

Officiarii sedis diuersi sunt.

eius-

eiusdem, & etiam quorumcunque legatorum siue nũtiorum, ac in terris Ecclesiæ Romanæ rectorum & thesaurariorum, per dictum Ioannem prædecessorem, vel nos specialiter deputatorum, seu missorum hactenus, vel a nobis deputandorum, aut mittendorum in posterum, nunc vacantia & in antea vacatura vbicumque dictos legatos, vel nuntios seu rectores aut thesaurarios, antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis: Necnon quorumlibet pro quo quibuscũque negotiis ad Romanam curiam uenientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis a dicta curia ultra duas diætas legales non distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea transire contigerit de hac luce: Ac etiam simili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quacunque causa ad quæuis loca secedentium, si eos antequam ad dictam curiam redierint in locis ultra duas diætas ab eadem curia (vt præmittitur) non remotis; dummodo eorum propriũ domicilium non existat ibidem, iam forsitan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoueri, nunc per obitum huiusmodi vacantia, & in posterum vacatura: Rursus monasteria, prioratus, decanatus, dignitates. personatus, administrationes, officia, canonicatus, præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica, sæcularia & regularia, cum cura vel sine cura, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerunt, & debuerint per electionem, aut quemuis alium modum assumi, quæ promoti per dictum prædecessorem vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiscopalium, & episcopalium ecclesiarum, necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc vacantia: Et qui per nos seu auctoritate nostra in posterum ad eadem regimina promouendi tempore promotionis huiusmodi obtinebunt: Necnon etiam quę per assecutionem pacificam quorumcunque prioratuum, dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum, & præbendarum ecclesiarum, & beneficiorum aliorum per nos uel eundem Ioannem prędecessorem, seu auctoritate litterarum nostrarum; uel ipsius Ioannis prędecessoris collatorum, & conferendorum in posterum, nunc vacantia, & in antea vacatura (plena super præmissis omnibus, & singulis cum fratribus nostris collatione pręhabita, & matura deliberatione secuta) ordinationi, dispositioni, & prouisioni nostrę (donec miserationis diuinæ clementia nos uniuersalis Ecclesiæ regimini præsidere concesserit) de ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica reseruamus: decernentes extunc irritum & inane si secus super pręmissis, & quolibet eorum per quoscunque quauis auctoritate scienter uel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus a prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus editis, quatenus obsistere possent super enarratis articulis, vel alicui, siue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę reseruationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione tertio Idus Ianuarii, Pontificatus nostri anno primo. M. CCCXXXV.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ Beneficia quæcunque sint dispositioni Apostolicæ reseruata, per talem reseruationem sunt affecta, ita quod illorum collatio non tenet, si per alium a Romano Pontifice fuerit facta.

CAP. XIV.

AD Romani Pontificis prouidentiam, & circunspectionem prouidam spectare dignoscitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur in dies) suæ declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate, & temporum conditione inspectis, conspexerit in Domino salubriter expedire. Cum itaque nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri per diuersas

Lites ex iurium dubiis sępe oriunt.

diuersas eorum constitutiones, quas suo tempore dumtaxat durare, uoluerint, quæcunque beneficia ecclesiastica, quæ sui & sanctæ Romanæ Ecclesię uiuentium, & tunc existentium Cardinalium familiares continui commensales obtinebant, & in posterum obtinerent, eorum familiaritate durãte, etiam si ab ipsa familiaritate per obitum Cardinaliũ eorundem uel alias recessissent, nec nõ illa quæ etiam fructuum & prouentuum camerę Apostolicæ debitorum collectores, & qui ipsorum prædecessorum temporibus sua officia exercerent, uniti subcollectores durantibus eorum officiis obtinebant, ac in quibuscunque locis uacauerint, cum irritantis appositione decreti, & deinde prædecessoribus ipsis sublatis de medio, ac eorum beneficiorũ occurrentibus uacationibus, inter utriusque iuris interpretes, etiam officiales Romanæ curiæ sæpe numero hæsitatum extiterit, an beneficia huiusmodi propter reseruationem & decretum prædicta, reseruata uel affecta remanserint, ita quod nullus præter Romanum Pontificem de illis disponere potuerit siue possit, reseruatione & decreto obsistentibus supradictis. Ac cum propter ambiguitatem huiusmodi uarias quoque iurisperitorũ opiniones & discrepationes ipsas aduerteremus, plerumque pro reseruatione & affectione præmissis, interdum uero contra pronunciatum & diffinitum fore.

Prælatus uigilẽ pastorẽ imitari dẽt.

¶Nos qui uigilis more pastoris super his maturo prouidendum esse consilio non indigne censuimus; & propterea in singulis causis super quibusuis beneficiis ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus usque ad nostrum beneplacitum supersedere mandauimus: cupiẽtes, (quẽadmodum nostro incũbit officio) dubiis huiusmodi finem imponere, subditorum obuiare dispendiis, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Felicis recordationis Vrbani quinti, Gregorii noni, Bonifacii octaui Romanorum Põtificum etiam prędecessorum nostrorum, qui ad submouenda altercationum fomenta, & ambiguitates huiusmodi lucidandas, declarationes similes per suas litteras ediderunt, uestigiis inhærendo, ac prouide considerantes effectum per reseruationem, manusque appositionem eorundem prędecessorum in dictis beneficiis in esse productum per obitum ipsorum nequaquam censeri debere reuocatum; Romani quoque Pontificis manus appositionem prædictam tantæ efficaciæ tantę uirtutis existere, ut etsi litteræ Apostolicæ super prouisionibus beneficiorum, aut de prouidendo mandatis, in quibus decretum & reseruatio huiusmodi apponuntur, ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum, facultatem tamen prouidendi de beneficiis taliter reseruatis quibuscunque aliis fuisse adeptam, huius perpetuæ & irrefragabilis constitutionis edicto de uenerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalium consilio, omnia & singula beneficia ecclesiastica sæcularia & cuiusuis ordinis regularia, (etiam si præpositatus, canonicatus, præpositturæ, & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, uel officia fuerint, etiam si ad illa consueuerint qui illis præficiuntur per electionem assumi, eisque cura immineat animarum ut prẽmittitur) reseruata, & per Romanos Pontifices successores nostros canonice intrantes in posterum reseruanda, ac etiam quouis modo uacantia & in antea uacatura: per huiusmodi reseruationem & decretum remansisse, & remanere semper affecta, nullumque de illis (cum primum uacare contigerit) præter eundem Romanum Pontificem ea uice quouis modo disponere potuisse siue posse, harum serie decernimus & pariter declaramus. Quod tam in pendentibus etiam per appellationem, quam in futurum super eisdem beneficiis, ut præmittitur, reseruatis, committendis causis per dilectos filios magistros, capellanos nostros causarum Palatii Apostolici auditores, atque alios quoscunque delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obseruari, & secundũ præmissa, nec aliter sententiari & diffiniri uolumus, atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia super præmissis interpretãdi facultate sublata: Decernentes extunc irritum & inane, si secus super his a quoquam quauis auctoritate scienter uel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę cõstitutionis, declarationis, uoluntatis, mandati & decreti infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum se nouerit incursurum. Datum Romę apud sanctum Marcum, anno incarnationis Dominicæ M. cccclxvii. Calen.

Lites debẽt esse breues.

Romani Põtificis manus est magnæ uirtutis.

Beneficia per dãt affecta.

Hæc extra
pus repe
nt inter.
rio xxii.
b ti. de el.
m gl. dñi
nzelini,
it uero po
itur cũ gl.
ali. de mõ
Laudu.

S Vscepti 1.] Hæc decr. potest intitulari sub titulo, de rescriptis, uel sub tit. de elect. uel ne sede uac. vel sub illo, ut eccl bene, vel sub illo, de uerb. sig. Et diuiditur in quinque partes. Primo ponitur concedendæ constitutionis duplex occasio. Secundo facti, de quo agitur, summaria recitatio. Tertio super taxatis constituitur. Quarto de non taxatis annectitur. Quinto non seruantib. diuersa pœna apponitur. Secunda, [Cum itaque] Tertio [Nos de illo] Quarta, [In illis] Quinta, [Et si quicquam.] Et sic hæc facta est ad declarationem illorum iurium sup. ut eccl. bene. ca. unico. in fin ne se. ua. va c. 1. per Inn. de uer. sig. tua. de priuile. si papa, & de præbend. si tibi concesso. lib. 6. Gul. de monte Lauduno.

a ¶Suscepti] simile supra de præb. suscepti. lib 6.

b Dispendio,] de his de rescr. dispendia. in prin. li. 6.

c Ministrorũ,] generi .n. talium intēdit hic papa prouidere, non aũt psonis singularib. & sic erit perpetuum & fauorabile art. 12. qu. 2. liberti, maxime cum fiat in fauorem diuini cultus, ut patet inf alias n mere glonalia personas non transgrediuntur, immo cum eis pereunt, & maxime dent vt odiosa restringi. inst. de iure na. §. sed & quod principi. sup. de rescr. quia per ambitiosam. li. 6 Notãter ēt dicit, ministrorum sub nomine offici, non proprio, q. d. hic papa, prouidere intendimus arti & uirtuosæ industriæ hominum, non naturæ, sicut econtrario uitium hois dēt haberi odio non natura. 8 a. di. odio, & 86. di. donare. Notabis ēt hic, ꝙ papa nedum diuino cultui, de quo inf immo ēt dispendio ministrorũ prouidere intendit, ēt principalius & fortius, ꝙ patet in hoc, quod in scripturæ ordine hic præmittit. arg. iurium, sup. de ele. si quis tuto, & de præb. mandato, li. 6 Ex quo sequitur ꝙ nedum residentes uere, sicut sũt illi, qui intersunt horis diuinis: immo etiam præsumptiue & iuris fictione, sicut existentes in papæ uel Cardinaliũ seruitio, uel studio theologiæ uel similes gaudeant huiusmodi beneficio decr. de quo dicit infra. Gulel. de monte Laudu.

tium odio
sequamur
n naturã.

d ¶ Et cultus] multa sunt specialia in fauorem diuini cultus statuta sup de cond. ex parte, de rescr. g 1 per ambitiosam, lib 6. de cele m s grauí. concil. Viennen vnde cum cultus diuinus sit iuris publici 1. distin. ius publicum, pacto priuatorum tolli, seu ipsi renunciari non potest, ff. de pa c. l ius publicum, su. de foro comp si diligenti, maxime cum uideatur inhærere præceptis primæ tabulæ, 32. qu. 7. quid in oib. ex quo inf. ꝙ ēt papa non possit super hoc sine magna cã dispensare, cum nõ la infirmitas ab hoc excusat, ne uicarius tollat pensum a domino sibi ipsi aliter super quemlibet uiuentem de eius patrimonio reseruatũ, sup de cele miss. c. 1. nisi ēt super subtracto, nisi illud restituat, ut sic nõ remittatur peccatum, si cũ pōt (maxime Deo) non restituatur ablatum. cum ēt idem esset de pensione alicui dño priuato subtractæ sup. de usur. cũ tu 16 q 1. reuertimini. cum simi Sed nunquid poterit huic beneficio renũtiari? Credo ꝙ sic, inquantum tangit ius cuiuslis priuati. sed in quantum: ecclesiæ non, argu. sup. de arbi. cum tempore.

Cultui d'u no renũtiari non potest.

Cal. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Ne sede uacante aliquid innouetur.

¶Ioannes uigesimus secundus episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶Papa uolens prouidere diuino cultui & ministris eisdē, & occurrere dispendijs, quæ ipsis quotidie imminent propter occupationes uacantiũ ecclesiarum primi anni, quæ cōpetunt ex diuersis titulis aliquibus ecclesijs seu personis, statuit quod quando talis occupatio imminebit in beneficijs, quæ consueuerunt in decimæ solutione taxari, collectores ipsorum annalium sint contenti ipsa summa, pro qua consueuit dari decima. si ipsam eligendã duxerint, tali residuo penes eũ cui collatum est beneficium, remanēte, uel dimissa eidē summa prædicta, possint dictũ residuum sibi assumere, dũ tamen alterum intra decem dies dicti eligant collectores, alias post decem dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In nō taxatis autem fructus decimabiles illis anni diuidantur per medium, & utrique eorũ medietas tribuatur, ita quod si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in nolentem transeat ipso iure. Et si quicquã aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat.

CAP. VNIC.

SVscepti regiminis [a] nos cura sollicitat, ut quæ in ecclesiis non absque dispendio [b] ministrorum, & cultus [d] detrimento diuini seruari uideamus, p appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cum itaque [c] in nonnullis Ecclesiis [f]

e ¶ Cum itaque] Secunda pars.

f ¶ Ecclesiis] de quib. si in priuilegio, uel statuto expresse actũ est, expressioni stabit, su de priu accepimus, 9 q. 3. cōquestus, saluo hoc ꝙ legitur contra consuetudinem uel statuta inferiorum, sup. de ele. sæpe. & de off. or. præsenti. li 5. alias visus obtinuit, ꝙ monasteria seu loca collegiata non comprehēdantur, multominus ipsę ecclesiæ cathedrales, argu. supra te præb. c. n de concess. præb dilectus. Si q̃ras quam Ecclesiam dices collegiatã, uel conuentualem quantum ad hæc? Credo ꝙ illa dumtaxat, in qua sunt duo vel plures tanquam facientes unum corpus, cōsueuerũt conuentus, capitulum uel collegium uocari, & sic nihil faciet ibi pluralitas personarum uel paucitas, dum tñ sint duo uel tres: sed ipsa realitas, s. ꝙ ibi conuenient, unum corpus facientes insimul. Item credulitas gentium & opinio, s. ꝙ cōiter a gentib consueuerũt sic appellari & haberi ut tales. hoc dico per iura. su. de ele. nullus, de excess. prælator. dilecta de proba. per tuas. qui si sint legi transmissæ 3. q. 7. § tria. de præb. de multa. per Innoc. Quid ergo erit de prioratibus monasteriorum Olumal Casę Dei, Grandimonten. maioris monasterii Præmonstraten. uel similibus, in quorum aliquib. quandoque consueuerunt esse quattuor monachi, iquãdoque associantes Priores ibidem, nunquid collectores percipient talium annalia cum uacabunt? Credo quod non debeant collectores ab illis tanquam a collegiatis excludi, cum tales potius sint tanquam per modum associationis, quam collegii seu conuentus per c. dilecta,

Ecclesia' q̃s dr̃ collegiata.

Archipsbyteri Bituric. mutant mutato plato.

dilectat de hoc plene notaui sup. de rescr. & principalis, & de statu reg.ne in agro. Sed quid de celeraria ecclesiæ sancti Stephani Tholosæ; in qua de anno in annum mutantur celerarii, vel de archipresbyteralib. d. ecclesiis Bituricen. qui ad mutationem archiepiscopi uel capituli in regimine cathedralis Ecclesiæ renouantur, nunquid a talibus percipient? Credo, φ non, cũ nõ dicantur uacare proprie, nec initõ beneficiorum est apud celerarios seu archipresbyteros temporales; sed apud illos potius, quorum isti vices gerunt, sicut dr̃ de vicariis temporalib. in fin. extrauagantis, Execrabilis, & dixi, su. de offi. uica. quæ de ecclesiis conci. Viennen. fac. t sup. de consue. c. 1. lib. 6. in verba perpetua. Et idem dico pari ratione de grangiis monachorum alborum, vel monialium fontis Ebrandi sanctæ claræ, vel de prolhano seu similium, & de aliis possessionib. traditis sub annua pensione fratrib. de ordine, uel aliis ad vitam vel aliud tẽpus modicum, quæ per eorum cessum uel decessum non dicerentur uacare, ut sup. de præb. quamuis, in prin. lib. 6. 16. q. 1 possessiones, facit quod legitur & no. su. de præscr. li. diligenti.

† Vide extr. Pii V. Pont. Max. in cip. Duũ nimis

obseruetur, [a] & a longis [b] retroactis temporibus, fuerit obseruatum, quod fructus † primi uel secundi, aut alterius [c] cuiusque sequentis anni, beneficiorum uacantium [d] in eisdem, defuncto, uel fabricæ, aut ecclesiis vel perso-

a ¶ Obseruetur] sub prætextu priuilegii uel statuti. de quib. inf. Gul. de monte Lauduno.

b ¶ Et a longos] & hic ubi consuetudo allegatur Et sic no. sufficere consuetudinem longi temporis, de quo dicetur plenius infra.

Infinitas reprobatur.

c Primi, uel secundi, aut alterius] vel tertii, uel quarti, seu deinceps, sicut lex de replicationib. inst. de excep. quod in infinitum est ite hodie in aliquib. locis, quæ infinita, tamquam dispendiosa nouis beneficiatis, in illis partib. merito est reprobanda, arg. sup. de rescr. cũ in multis, li. 6 Hic quæro primo, si contingat in primo anno bis uacare beneficium: an ille cui primi anni fructus competunt, habebit eos per duos annos? Dicunt quidam φ habebit a t pe primæ uacationis vsque ad secundam, & a secunda per totum annum completum, per l. ff ad tenatusc Turp. l in seuatusconsult. §. quamquam Secundo quæro, an posito quod de consuetudine mortuus primo anno, fabrica secundo inibi colligeret, si papa pro se uel pro passagio hoc simpliciter leuãdum iusserit, uel iussum per alios ex certa scientia confirmauerit, quo ordine isti leuabunt? Si esset hoc uerbum, anteferri, non esset dubium: immo etiam dato φ non sit, adhuc uidetur φ Apostolicus debeat præcedere, & in primo anno leuare, licet ultimus sit in concessione, ex quo cõcurrit cum aliis, iuxta ea quæ leguntur sup. de præb hi, qui li. 6. maxime si adiecerit papa in suo priuilegio, illis non obstantib. de quib. legitur sup. de rescr. alias de priu. si papa. lib. 6. ubi dictum est satis de hoc in fine.

Consuẽtũ ad præterita, uel pendentia, non extẽditur nisi imp la caueatur.

d Vacantium] a tempore s. introductionis consuetudinis, priuilegii, vel statuti, & sic alia beneficia, quæ ante illam introductionem, uacare inceperant, licet illis superuenientib. adhuuc erant libera & uacantia, non cadunt sub aliquo illorum, cum constitutio iuris publici uel priuati non extendet se ad præterita uel pendentia, nisi de his expresse caueatur in ipsa, in auth. ut cum de appel. cog in prin. sup. de iud. dispendiosam, in fi. conc. Vienniẽ Quod credo uerum, si sit ibi adiectio aliqua certi temporis, ut quia dr̃, fructus uacantium p tres annos, qui tunc cursus illius termini incipiet statim post editam publicatam, uel editam si sit decretũ, in auth. ut fa. no. constit. in prin. sup. de elect. si eo tempore, lib. 6. sup. de uerb. sign. abbatia, de elect. quisquis, vel etiam si uerbum futuri temporis sit ibi insertum, puta, uacatura, uel uacabunt, ut supra de rescript. alias de priuil. si papa. li. 6. Secus si dixit simpliciter fructus uacantium, ut hic uidetur, quia tunc intelligi debet

& de iis, quæ inueniuntur t pe concessionis libere uacare alias quam per adeptionem pacificam secundi: quia tunc & fructus primi non habebit, ut sup. de præb. si tibi concesso. li. 6. & pari ratione idem de permutatisvr, vt inf. dicetur, & dixi sup. de præb. si plures: cõcilium. Viennen. Et credo φ pacifica adeptio secũdi sufficit ad hoc, φ primum quod incompassibile est, ipso iure uacet, ad lucrãdos in hoc casu fructus in quocumque beneficio minori episcopatu, siue sit solemnis abbatia, seu φ uis aliud, dum tamen alias sub tali forma caderet, per iura, sup. de præbẽ. de multa, de ele. commissa li. 6. 21. q. 2. si quis. excepto episcopatu pp quem quis non amittit priora beneficia statim adepta possessione, nisi post tempora de consecrandis epis, quod est speciale in ipsis, ut sup. de elec. cum in cunctis, cum uero. in princ. Sed quæ beneficia dicuntur uacantia in hoc casu? Dic uacans proprie dr̃, φ a nemine est occupatum seu possessum, & ideo hæreditas iacens uacare dr̃, nec in eam furtum committi potest, ex quo adita non est, ff de estrac. & expil. l. 2. ff. de furtis. l. hæreditariæ. Et potest dici uacans de iure & de facto. Item de iure tm̃, non autem de facto, ut sup. de rest. spo. c. 2. Item de facto tm̃, non autem de iure. sup. de conces. præb. cum nostris. Sed in primo casu hoc contingit multipliciter, morte, renunciatione, depositione, permutatione. Mors. n. naturalis oĩa soluit, in tm̃ φ & si in instanti miraculose resuscitetur sicut Lazarus, non recuperaret beneficium: immo ipsum collectores leuarent, arg eorum quæ leguntur, & notatur, 13. q. 7. licite, nec in beneficialib. aliquid de iure mortui ad successorem transmittitur, seu ius unius continuatur in alium, nisi sola lis incepta prius cum mortuo, & hoc fit de quadam æquitate, non de rigore, cum ius beneficiale adeo personale sit, φ personã non trãsgreditur: immo in successore per oĩa ius nouum creatur, licet secus sit in successionib hr̃ditariis, in qb. successor secundus in iure primi succedit continuãdo ius primi ad fm̃ sine innouatione iuris, ut hæc probãtur sup. de præb. c. i. 7. q. i. Moyses, su. ut lit. penden. si hi cõtra quos, in fi. ff. de iud. tam ex contractib & idem in iure proprietatis reali, seu personali, quamuis ecclesiastico, sup. de off. deleg. qm̃, ut lite penden. ecclesia, maxime vniuersali, su. de testi. significauerunt, in prin. cum ibi notatis, de hoc dicetur in extra. Execrabilis. in aliis aũt modis sicut in cessione & simili. licet perdat ius, dum tñ alias ltimè fiat, non tñ ipsa possessio, nisi hoc per sniam iudicis declaretur, uel nisi euidenter appareat possidentem habuisse pro derelicto facto uel uerbo, cũ semel possidens semper possidens præsumatur, hoc probatur sup. de hære cum fm̃ de præb. licet eps, li. 6. inst. de rerum diui §. fin. sup. de priu. dudum. In quo ergo casu de præmissis hẽbit collector uacantem? Dic φ de iis quæ constant uerbo & facto uacare, non est dubiũ, sed quia de aliquib. est dubium hic. Primo quæro an beneficia permutata ltimè uacare dicantur? Et uĩ φ non. Primo pp rationem, sup. de præb. si tibi concesso. li. 6. Secũdo, nam permutatio initium efficax non capit ex mutuo consensu seu uoluntate permutantium, sed ex traditione rei: nam antequam ego habeam tuam præbendam & tu meam, non est completa permutatio, licet secus sit in emptione & uenditione, quæ habẽt initium efficax ex ipso consensu, ff de rer. permu. l. i. § item emptio. Si ergo adeptio sola rei permutatæ hunc contractum perficiat, clarũ est, φ antea nihil φ sit ibi uacans, reperitur, cum totum sit in pendenti, nec & re adepta, cum iam sit possessum, & sic non inuenitur aliquod instans uel momentum quo ista beneficia uocauerint, & sic non debebuntur collectoribus istis. Contrarium patet, Nam in resignatione reperitur libera iuris pro

Vacãs quis dr̃ proprie dr̃.

Mortuus si resurgeret beneficium non recuperaret.

Beneficia permutata an dicantur uacare.

nis habeutibus annalia de consuetudine [a] priuilegio b, vel statuto applicetur in totum [c]; ita quod illi, qui huiusmodi beneficia canonice obtinent, & ad quos alias de iure fructus ipsi spe-

periĩ refutatio utriusque, quæ ambę cõfuse & vno spiramine ad instar psonarũ diuinarũ fieri non possunt, immo ad diuersitatem suppositorum habet hic sequi diuersitas actuũ, ita ꝙ in exercendis istis actib. impossibile est, quid sit, dare aliquod instãs in quo uacãs extet vnum antequam aliud subsequatur: quod de rigore credo verius, sed de æquitate primum, per c. ꝑdictum, si tibi concesso. & su. de rer. perm. licet libr. 6. Sed quid erit si sine alia uacatione beneficiĩ diuidatur in xii. iuxta decre. su. de consti. cum accessissent, sicut factum fuit de præpositura Cæsaraugustana: ita ꝙ præpositus qui nunc totum tenebat, habeat nũc tantũ vnã de xii. numquid aliæ partes dicentur vacãtes. Vr̃ ꝙ in altera parte quantumcunque modica saluetur totus titulus, & sic nõ dicat̃ uacare: talia em̃ nomina, quæ sunt iuris potius quam facti, sicut sunt dignitates, nobilitates, corpora, vel similia, in qualibet parte modica, integra perseuerant: maxime quantum ad ea, quæ in honoribus cõsistũt hoc dico ꝑ iura su. de iurepat. c. 1. ff. de serui. vix. no. 16. q. 7. piæ mẽtis. facit ff ad municip. l. sicut municipii. §. vlt de consec. dist. 4. vbi pars. & dist. 5 nõ mediocriter. cum similibus. in contrarium uidetur, qa cum saparatorũ separata sit ratio, & aliud sit de parte separata a toto, & de specieb. subtractis a genere, quã esset de ipso toto in se integre persistente, & non possit dici quin ex quo partes diuisæ & separatæ fuerint ꝑ momentũ antequã alicui cõferrentur uacantes existerẽt, & sic affectæ fuerint ꝑ iura speciali alicui de cõtentis in hac decret arg. iurium sup allegatorum. facit su. de rescrip pastoralis. su. de offi. deleg præterea, in fi. gl. a cõtrario sensu. & de re. iur. in toto. lib 6. Primum vr̃ verius. Si enim ante concessionem uacantiũ Ecclesia aliqua sit unita alicui dignitati uel præbendæ post cessum uel decessum rectoris, iuxta decre su. de restit. spo. cũ uenissent, & de re. eccle non alie. si una concil. Vienñ. si post talẽ cõcessionẽ moriatur rector uel cedat, non habebit eã collector, su. de reser. cã te. Sed qd erit de altaribus uel beneficiis aliis, quæ ex deuotione decedentiũ, & aliorũ quotidie post dictam cõcessionẽ de nouo constituuntur perpetuo & dotantur? Nunqd ipsa ipsi collectores habebunt? Videtur ꝙ non: ꝑ iura. su de const. quoniã constitutio, de rescr. ꝑ litteras, cõcil Vienñ Contrarium uidetur per ñ de offi. archi dilecto ubi illa consuetudo, quæ de se stricti iuris est, ad monasterium quod de nouo creatur, se extendit. Credo ꝙ ubi causa priuilegii, statuti, vel consuetudinis huiusmodi de se extẽsiua sit in futurum, sicut est hic, futura respiciat, maxime in realibus, quæ quasi sunt fauorabilia, ut in secundis concordantiis, secus qñ cã est actus trãsiens, maxime in iis q̃ fauore psonarũ fiunt, q̃ quasi sunt odiosa, ut in primis. De hac nota ni satis su. de ui. & hone. cler quoniã. concil Viennẽ qđ crederem verũ, nisi fructus seu prouentus dictorũ beneficiorũ essent ad certos usus deputati, puta ad uitã sacerdotis & suæ familiæ, uel cæterorum pauperum in hospitalibus, uel monialium seu aliorum religiosorum, qui uix de illis possent sustentari, nec habent vnde alias uiuerent, nisi per suffragia inde dicata, sicut est de illis redditib deputatis pro uita pauperum in se de Barchæ, quia de talibus nec leuabitur decima, nec cadunt sub uacantib. arg su de præb. significatũ. &c. ꝑ litteras, & de reli do. quia contingit concil. Vieñ. immo nec alia q̃ non excedũt. vii. libras Turoñ prout interpretatus fuit Greg. in concip. Lugdu. tempore quo concessit decimam passagio ultramarino. Guili. de mõte Lauduno.

a ¶ De consuetudine.] & sic ualet consuetudo quod fructus unius Ecclesiæ ad tẽpus alii applicẽtur, ut sit membrũ uni' & eiusdẽ corporis, cũ ista ecclesia militãs sit unica, & vnũ corpus mysticũ faciat, ut su. de sum. trin. firmiter, §. vna, & de exces. prælat. frequens. conc. Vienñ alii seruat. facit su. de elect. cum non deceat. li. 6.

b ¶ Priuilegio.] illud concedit quotidie papa, ut supr. de rescr. alias de priuile. si papa in uerb. concedamus, de præb cũ in uerbo, a nobis, & de uerb. sig. tua. super uerbo, duxerimus, indulgẽdũ, ergo a contrario sensu nullus alter inferior hoc poterit: nisi forsan de uno, uel de duob. certis beneficiis & ex causa ante collationẽ cũ capitulo suo, & sic intelligitur quod legitur & notat̃ su. ut eccl. benefic. ut nostrum: in fine. Sed contra uidetur per c. fi. su. de iis quæ fi. a maio. par. ca & uidemus quod quotidie faciunt episcopi cum capitulis suis assignãdo uacãtiæ ipsi fabricæ, mortuo, uel similib. piis operibus. Hic crederem distinguendum: quia aut hoc priuilegium sit maxime per modum statuti pro aliquo pio usu & necessario ut in casibus prædictis, nõ tñ utilitati mensæ episcopi uel capituli applicando, & tunc vr̃ ꝙ ipsi possunt hoc facere: secundum quod decimã vel aliam partem beneficiorum suorum ibi possessionem posset episcopus nedum cum maiori parte capituli, immo cum minori, cum sit in hac parte sanior, et inuitis aliis deputare, ut in c. ex parte de iis quæ fi. a maio. par. c. alias pro utilitate mensæ suæ uel sua nõ possent sine expressa licẽtia papæ, ut in iurib su. allegatis. hoc excepto tñ quod dictum est su. ut eccl. bene ñ. ut nostrum. hoc dico arg. su. de reb. eccl nõ alie si vna cõcil. Vieneñ. Legatus tñ ur̃ indistincte hoc posse facere: cũ nõ inueniatur hoc expresse reseruatum papæ. arg. c. q. 3. qua de causa de hoc no. in prima parte Speti de legato. §. nunc ostendendum. uersi. legatus igitur, Sed quid erit de aliis inferioribus ordinariis, nunquid hoc facere poterunt saltem in beneficiis ad eos pleno iure spectantibus, sicut sunt dignitates, officia, prioratus, & aliæ administrationes ad ipsos immediate spectantes, vr̃ ꝙ sic, cũ distinctione facta de ep̃o & capitulo su. Sed nunquid uigore priuilegii uel statuti ep̃i & capituli poterunt ista leuari a beneficiis spectantib. ad inferiores prælatos ipsius diœcesis? Planũ est, ꝙ si sint exempti, non su de offi. ord. graue, & de priui. ex parte. unde solus papa & legatus a latere posset eos adstringere ad hoc, ut su. de off leg. c. 1 de uer. sign. neniẽs in prin Et idẽ ur̃ de non exẽptis beneficiis, q̃ ad eos pleno iure spectãt. 16 q 1 in summa. &c. de monachi, & q 2. uisis. in aliis autem & quibus ep̃i habẽt institutionem, seu confirmationem. uidetur ꝙ possint sicut de propriis habent statuere, cum plus habeat in talibus ep̃s quam patronus, su de offi leg. dilectus, & de priuil cum & plantare. §. in Ecclesiis ergo, & cætera.

a ¶ In totum.] Not quod dicit hic, in totum, & hoc ꝙ sequitur nihil inde percipiũt, & inf. §. sequitur. in prin. integre, & eo § circa finẽ uersi forsan cum integritate percipere, &c. ex quibus concluditur, ꝙ papa ñ intellegit hic prouidere, nec prospicere nisi in casu in quo beneficiati ex toto amittebãt fructus & obuẽtiones annorũ primi secundi uel ulterius, ergo a cõtrario sensu si aliquid remanebat beneficiatis, ꝙ nõ cõsueuerint collectores leuare, in isto casu nõ prouidet decre. Pone ergo prior sancti Eusebii Altissiodorẽsis, qui cõsueuit ab antiquo accipere grossos fructus præbendarũ primi anni in Ecclesia Altissiodorensi ex integro, reseruatis quotidianis distributionibus nouis canonicis, nunquid dictis canonicis inibi residẽtib. uel in seruitio Papę seu Cardinalium existentib habebit iste prior iuxta hanc decreta. summam, pro qua dictę grossę prębendę soluunt decimam, uel residuũ quod maluerit eligere: vel potius poterit prout hactenus consueuit totam grossam prębendã accipere, relictis quotidianis distributionibus illis qui nolũt inibi residere. Videtur quod

...ris nota in qualibet parte pseuerat integra.

...ct' vnius ecclesię pos sint alteri applicari de consuetudine

Bñficiorum uacãtiũ fructus an possint mensę vel alii usui appicati,

tamen sit recta intentio, & verbis apertis & cōgnitis proponatur, vt s. de iud. dilecti & c. examinata, vel alias directa rei vēdicatio intentetur, cum dominium istis de iure speciali cōpetere in his fructibus videatur, sicut de decima de iure communi ecclesijs parochialibus, vt s. de deci. parochianos Quis habeat uerum dominium in rebus Ecclesiæ, dic ut no. Hostiē. de pecul. cle. c. fi.

a ¶ Consueuit.] per xl. annos, scilicet nō interuenerit nisi vnus actus, ut supra de causa pos. cum Ecclesia. 16. q. 3 quas actiones. Videtur tamē quod decē anni sufficerēt, ex quo non est cōtra ius commune: dū tamen vnus interuenisset, per ea quæ no. ff. de legibus, cum de consuetudine, & C. quæ sit longa consuetudo, super rubrica & l. 1. maxime cum tendat ad tollendum ius alterius certantis tantum de lucro captando: nam istis, qui de nouo talia assequuntur beneficia, non multum detrahitur, si fructus primi anni sibi retineat, qui est dominus omnium Ecclesiarum, vt sup. de præbend. licet 1. lib. 6. hoc dico argu. leg. ff. de perpe. & temp præscrip. l. si quis, & ideo iura canonica de præscriptione consuetudinis loquentia, non dicūt ꝙ canonice sit præscripta, sed potius ꝙ legitime, vt patet s. de consue. cum tanto, in fi. & de præb. cum de beneficio. li. 6. quod uideretur maxime hodie iuxta formas, quæ à curia exeunt super gratiis, in quib. non dicitur, iuxta taxationē antiquæ decimæ, sed decimæ istū, & sit cuiuslibet consuetæ, habet enim consuetudo diuersa nomina, quādoq; dicitur pscripta, vt su. de of. ord. duo quandoq; antiqua, C. de iure fisci. l. 1. qñq̄ longa, vt C. quæ sit longa consuetudo, qñq; vetusta, vt ff. de aqua plu arc. l. §. denique, & l. 2. princ. quandoque diuturna, ff. de legi. diuturna, quandoque inueterata, ff. de leg. de quibus, quandoque uetus, ff. de pub. & vecti. l. imperatores, quandoq. perpetua, ff. de legi. nā imperator, iuxta hoc quæro, quæ ꝓprie dicat antiqua: textus dicit sic, Ex antiqua consuetudine, à tpe cuius nō extat memoria in cōtrariū, & sic vr ꝙ tantū tempus requiratur in hoc casu, & talis consuetudo habetur iure constituti, vt ꝓbatur sup. de verb. sign. sup quibusdam de pscrip. episcopum, li. 6. in fi cum ibi uotatis. Quæ ergo cōsuetudo hic sufficiet ad hoc ꝙ diuisio in isto §. posita habeat locum, quia de hoc uidi pluries dubitari: vnde vt melius hoc videas, pone ꝙ qdā impetrauit primā dignitatē in ecclesia Gerunden. nō excedentem summam centum librarum Turonen. secundum taxationem decimæ, dominus autem Ioānes filius regis impetrauit secundo inibi sine sūma: postquam vacauit quidam archidiaconatus, qui hodie ualet ultra cētū libras Turon. tam ꝓpter res, q̄ sunt ibi caræ, q̄ ꝓpter monetā illius terræ. quæ licet olim minus valere cōsueuerit quā Turonēses parui: modo tñ adæquatur eis: nō tñ inuenitur ibi aliqua antiqua vel cōsueta taxatio, nisi ꝙ a tpe Greg. x q decimam concedēs passagio vltramarino, iussit ꝙ in primo anno haberetur iuramētū a rectoribus super ualore & ꝙ extūc ille valor sic iuratus acciperetur, & ꝙ nō plus nisi vel leuī, nō tñ ꝓpter hoc essent liberati a populo, nec ꝓpter hoc a pœnis in processibus super hoc factis contētis q̄ quidem taxatio in illis partibus quasi cōiter obseruatur, & hoc in collectione decimæ, quia ibi nō inuenitur contradictio nō autem in taxatione expressa in litteris impetratis, vel per collectores annalium, ubi cōtradictores existūt, Credo ꝙ ex quo Greg. nō absoluit eos a residuo, licet taxationē iuratā pceperit reci-

Consuetudo diuersa nomina habet.

gio, de consuetudine vel statuto, nihil exinde vltra summam pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit [a] in decimæ solutione taxari, prætextu cuiuscuis priuilegii, consuetudinis vel statuti quouis modo percipiant: sed ipsius summæ perceptione duntaxat sint omnino contenti, tali residuo [b] prædicta obtinentibus beneficia remansuro, [c] nisi forsan illi, qui fructus eosdem soliti [d] fuerint (ut præfertur) cum integritate [e] percipere, pro se mal-

pi, quicqd tūc repertis super hoc secutum est, totū fuit permissum & conditionale quia quod permittitur uolendo, præcipitur in hoc casu. Sed pone quod Prior de Spinassa prope Tolosam, non soluit decimam nisi à xxx annis citra, sed ab illo tpe soluit continuo certam summam pro maiori valore in duplo quā valeāt redditus prioratus, nunc dicit collector, quod illam sūmā elegit iuxta istū §. prior aūt dicit nō esse taxationem consuetā, ex quo per xl. annos nō durauit, & sic non istū ledi. § sequētem habere locū: maxime quia si illā summam leuaret, nihil remanebit sibi vel alijs seruitoribus prioratus, hoc est quod sup. quærebatur, an scilicet minor xl. annorum consuetudo, alias super certa & indubitata quantitate continuata, liget inuitas partes ad sui obseruantiam pro & ꝯtra, sup allegauit satis: sed rōnē quia de facto est, disputationi relinquo. Sed nunquid saltem poterit dictus prior per beneficium restitutionis iure minorū, ex quo nō est cōsuetudo cōpleta, & à fine cōpletionis cum ex tūc incidit grauari, videantur cōputari quatuor anni, qui dantur in talibus, vt sup. de in integ. rest. Eccles. lib. 6. vel saltem ex maioribus, petere, ut error, q fuit in calculo reparet ꝑ legē, ff. quę sen. sine appel. l. 1. §. 1. & idē quæro de beneficiis, quæ a tēpore taxationis xl. annorū sunt, & postea viq. nūc bene ualebant summam taxatā & plus: nunc aūt eorū possessiones per alluuionē, vel alias perierunt, uel valor fructuū diminutus est ꝑꝑ utilitatē rerū, ita ꝙ multo plus excedit summa quā valeant oēs fructus: iuxta ea, quæ leguntur & no sup. de loca. ꝑꝑ sterilitatē, in q bus non præcipio sniam: quia de facto pendent. Sed nunquid iste collector poterit dicere, uolo ꝙ summā pro qua cōsueuit soluere decimam, q̄ ego eligo, statim mihi soluat, alter dicit qđ nō faciet nisi ꝓut euenient fructus, & ꝓut possit gaudere de ipsis? Credo qđ bñ dicat, nā sufficit qđ intra annū sibi soluerit, ex quo totus annus cedit, su. de offi or. pſenti. li. 6. Sed quid erit si illo anno pereūt tempestate vel incursu hostiū fructus, vel contingit transitus papæ, vel legatorū, uel q maiorē partē consumpserūt de ipsis: numquid totum damnum & periculum erit beneficiati, vel potius contribuet collector cum ipso? Hic videretur dicendū, qđ si omnes fructus illius anni absorberentur in summa consueta solui ꝓ decima, nō haberet locum iste §. sed sequens, maxime ubi nihil remaneret beneficiato, qđ innuit verbum sequens, totali residuo, &c. vel saltem ꝙ ipse beneficiatus diceret collectori, ego nihil volo, accipies tu omnia, & supportes onera, mihi & alijs necessaria ministraneo, arg. c. de offi ord pra senti. lib. 6. præsertim cum mihi sit licitum, quatenus me tangit, renuntiare huic, quod fauore mei noscitur introductum, C. de legi. quod fauore.

Prior petiē reparari.

b ¶ Residuo] ergo hic psupponit esse residuū, ꝙ si nō est, vr locū istū §, non habere, nec et sequentem, cum ista sint taxata, remanet ergo iste casus, in quo nō ꝓuidet hæc constitutio, sed quid de ipso fiet, dixi supra.

c ¶ Remansuro.] pro suis & suorum & alijs omnibus ordinariis & extraordinariis ipsius beneficii supportādis, simile sup. de præb. de monachis, cum similibus, Guliel. de monte Lauduno.

d ¶ Soliti.] supple, vel de nouo concessi ex gratia vel statuto, vt sup. patet.

e ¶ Cum integritate.] & idem si non integre, sed qua si sic ꝙ de residuo non possent residentes commode sustentari. ut dixi sup. eo. c. 1. §. in fi.

lent [a] ipsum habere residuum, & obtinentibus ipsa beneficia summam [b] dimittere memoratam: quo casu percipiẽdi quod maluerint, illis relinquimus optionem: sic quod intra decem dies postquam sciuerint beneficia ipsa vacare, ij quibus annalia ipsa debẽtur ex priuilegio, consuetudine, uel statuto aut ipsorum annalium collectores, [d] quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationem, vel illa dimissa residuum (nulla subhastatione præmissa) eligere teneantur. Quam electionem si intra dictos decem dies nõ fecerint, vt est dictum, extunc [e] ad eum, cuius est beneficium, huiusmodi optio vel electio transeat ipso iure. [f] Et hoc in ecclesiis, & partibus illis, in quibus beneficia maiora & alia quantum ad solut onem decimæ sunt taxata, volumus obseruari. In illis [g] vero partibus & ecclesiis, in quibus decimarum taxatio non est fa

a ¶ Mallent.] Nota tales gratias, quæ fauore ecclesiarũ vel aliquibus pijs vsibus applicantur, etiã de bonis ecclesiasticis, &c. in aliorum odium cõcedũtur, ad instar eorum quæ cõceduntur motu proprio large interpretari. arg. s. de præb. si pluribus. lib. 6. facit s. de ver. sig. tua. Item nota ꝙ vbi in diuersis personis ius priuatum cõcurrit cũ cõi, & extraordinariũ cum ordinario, priuatum & extraordinariũ communi ordinario præferũtur: & hoc facit prærogatiua illorum per quos hic specialia sunt concessa arg. s. de præb. ij. qui, lib. 6. Item fauor illius pro quo concessa est res ut dictum est: secus si in eadem persona concurrerent: quia tunc primo vtidẽt ordinario, quam extraordinario, & sic non obstat, ff. de mino. l. in causæ.

Ius priuatũ quandoque pfertur cõi.

b ¶ Summam.] & de hac habebũt ipsi beneficiati onera ecclesiæ supportare, si id non sufficiat, ponant de proprio, uel propria manu sibi quærant argum. supra de celeb. Mis. capitu. 1. 91. distin. c. 1.

c ¶ Optionem.] simile sup. de consue. c. si. de preben. si pluribus. lib. 6.

d ¶ Collectores.] hic potest quæri an aliquam compulsionem habeant huiusmodi collectores, videtur ꝙ sic, alias parum esset eorum officiũ arg. sup. de offi. or. ex litteris. Dic ꝙ hic non potest dari certa respõsio, cum hoc depẽdeat ex potestate eis in suis priuilegiis vel statutis cõcessa, vel per consuetudinem, quæ etiam facti est introducta: de quibus nisi per inspectionem eorũ non possimus iudicare sup. de priuil. accepimus, de consti. licet, li. 6. Sed pone ꝙ ipsis collectorib. in priuilegiis vel statutis data est p illos, q poterant, plena cõpulsio, cum clausula, contradictores, &c. nunquid poterunt hoc alii cum eadem coerctione cõmittere? Non videtur, cum certum ministerium sit eis commissum, per c. sup. de offic. deleg. quoniam abbas. Sed nunquid ipsi poterunt sine alio speciali mãdato, posito etiam ꝙ sint dati a papa beneficia, quæ uacant de iure, non tamen de facto, uocatis partibus declarare uacantia, & vt talia occupare? Hoc uidi de facto in ꝑpositura ecclesiæ Cæsaraugustan. Et vr ꝙ sic, cum executores gratiarum & legatus, sedis Apostolicæ (ꝑmissa tamen causæ cognitione) hoc possint, & etiã simplex ordinarius, iuxta ea quæ legũtur & no. sup. de ꝑb. licet episcopus, sup. de off. leg. officii, lib. 6. Cõtrarium credo, nisi amplius cõtineret eorum littera, quam officium ipsorum sequitur cum ad colligendum uacantia simpliciter dati sint & cõpescendum rebelles super hoc, & res possessa per aliquos non dicatur plene uacare, dum tamẽ eorũ possessio sit aliquo iuris adminiculo fulcita, quia forsan secus si possessio esset nuda, vt dixi s. in verbo, uacãtia, & probatur sup. de rest. spol. ex parte. in fi. glo. & de conces. preb. cum nostris &c. litteras, officium. n. ad certum vsum datum. nõ debet ad alium penitus diuersum extẽdi, ut sup. de app. nouit in contrarium autem allegata in suis casibus specialibus locum habẽt. Quid ergo dices de istis collectoribus, qui volentes fauere imperatori fingenti uacare beneficium, quod nõ vacat, ad eius instantiam, cum potentia regis, cui data sunt annalia, & etiam ipsi regales repellunt per violentiam possessorem de beneficio, & frequẽter iniuste: ad hoc ut ipse impetrãs possit postea possessionem citius adipisci, ex quo multa mala sequuntur? Credo in hoc casu, ꝙ impetrans incideret in pœnam illius c. sup. de præb. cum qui. lib. 6. & ꝙ etiam collectores sic in suo officio publice delinquẽtes, crimen concussionis incurrunt, ff. de concus. le. 1. & 2. 12. q. 7. sancimus vbi de hoc. Sed qualiter cognoscit collector, si possessio talium sit iuris adminiculo fulcita, vel nuda penitus: nũquid ipse cognoscet de hoc, cum nulla cognitio, sed simplex compulsio, & executio sit sibi in hac parte commissa? Credo quod in hoc casu habebit per omnia seruare doctrinã illius c. in de rescript. cum cõtingat, vt scilicet si sibi sit liquidum utriusque partis documentis qs ius habeat, & hoc sit notoriũ & certũ: sm hoc accipiet, vel non accipiet uacãtẽ, alias si dubiũ est, faciet hoc p eorum iudices declarari, ad quã partẽ declinabit sp in dubio, ne falcẽ suã ponat in messem alienam, arg. sup. de off. de leg. si quando, & c. pastoralis, & de elect. uenerabilẽ in prin. Sed nunquid isti collectores poterunt suo tempore scindere nemora cædua, uel alia, uel pulchras arbores, seu exhaurire vel euacuare stagna de grossis piscibus per multos annos nutritis? Videtur ꝙ sic, qa qcquid fructuum nomine vtiliter suo tempore euenit, totum suum est oneribus supportatis, sup. de off. or. ꝑsenti. li. 6. In contrarium videtur, quia talia sine quib. deterioratur proprietas, nõ cadũt sub fructuum nomine, ut ff. de vsuf. arboribus, & l. item, & de casib. forma. Videtur dicendum, ꝙ magna nemora, arbores non cæduas, nõ vastabũt, nec ibi cędua uel stagna, nisi quatenus augmẽtum seu emolumentũ eorum tẽpore istis competẽti poterunt adæquare ad instar mariti fructus dotis lucrantis, arg. ff. sol. matr. l. diuortio, §. nõ solũ.

Decimarum bñficialium collectores an habeant aliq̃ cõpulsionem.

Falcẽ i messem alienam mittere non debemus.

e ¶ Ex tunc.] hoc verbum, tunc, vltimam horam tẽporis denotat & sic istos decem dies cõputabo de hora in horam, a tempore scientiæ incipiendo, ad instar decendii ad appellãdũ hoc probatur, ff. de cõd. & demõ. l. 4. in fi. 2. q. 6. biduum, sup. de appel. cõcernationi. lib. 6. Sed quis probabit scientiam, vel qualiter constabit de ea: cum semper collector dicat se hoc ignorasse, & quilibet præsumatur ignorans de iure, maxime in hoc casu, in quo non imminet periculum animæ, si non vigilet, licet immineat periculum bursæ, 28. distin. proposuisti. Credo, ꝙ semper poterit allegare ignorantiã donec uacatio publice nota sit in loco ubi est beneficium. Sed extunc non, ut sup. de conces. præb. cum ei quem concil. Vien. in fin. quare credo expediens ipsi beneficiato, quod cum testibus uel instrumento intimet collectoribus ipsam vacationem, ne extunc possint ignorantiam allegare. argu. su. de elect. causam electionis, concil. Vien.

Decendium ad appellandũ currit de hora i horam.

f ¶ Ipso iure.] & sic nõ est hic opus facto hominis, nisi in declaratione tantum. ut supra, de hæret. cum secundum leges, lib. 6. Gulielmus, de monte Lauduno.

g ¶ In illis.] Quarta pars. iste est casus in illis partibus in quibus nõ est consueta pro certa summa solui deci-

mas

ẽta, [a] seruetur quod fructus, & obuentiones beneficij tunc uacantis, quos [b] in decima [c] soluere consueuit, [d] per medium diuidantur: [e] quorum medietatem habeat [f] is, cui annalium per alterum de prędictis modis [g] perceptio est concessa: Reliquam uero medietatem percipiat ille, cui beneficiũ est cõcessum pro sustentatione sua, & alijs ecclesiæ oneribus supportandis. [h] Quòd si alter de prædictis prædicta medietate uoluerit [i] esse contẽtus, altero contentari nolen

nit: sed de anno in annum taxãtur fructus prout eueniunt, si sint ibi aliqui fructus, de quibus non consueuit solui decima, vt puta de horto contiguo ecclesiæ, uel de uinea, uel de agricultura q̃ propriis manibus rector excolit, vel similibus. Hoc non diuiditur, sed de residuo toto decimabili fient duæ partes, quarum una collectoribus, alia applicabit beneficiato: sic ꝙ pars illius, qui ipsa non contentabitur ad contentantem transibit. Guiliel. de monte Lauduno.

a Non est facta.] idest consueta fieri. Vel dic facta per illum, qui eam facere poterat causa cognita, & uocatis qui fuerant euocandi: alias res inter alios acta aliis non noceret. supra de re iud. cum super, &c. quamuis, quod qualiter posset fieri, maxime nisi deberetur ex priuilegio Papæ, non uideo, nisi ipse papa ex certa scientia hoc fecisset, cum officium executorum seu collectorum decimæ non extendat se ad hoc, ut sup. dictum est. Sed nunquid episcopus & capitulum statuere poterunt & taxare in singulis ecclesiis certam summam, pro qua quælibet ecclesia teneatur soluere decimam, & non ꝑ pluribus? Non credo, cum hoc esset legem superiori imponere & eius restringere potestatem & libertatem, quod non possunt, 28. dist. §. 1. sup de uerb. signif. constitutionem, in fin. lib. 6. ex quo sequitur quod per solam ordinationem papæ expressam, uel saltem tacitã, quæ fingitur in consuetudine aliàs præscriptæ legitimæ, talis taxatio poterit fieri, ad minus in his, quæ forum papæ concernunt super hoc.

b Quos.] scilicet fructus & obuentionem.

c In decima.] Idest, qui hactenus fuerunt decimales ec clesiis baptismalibus.

d Consueuit.] scilicet beneficium uacans, hoc vult dicere, quod soli illi fructus ueniant in diuisione: pro quibus, dictum beneficium consueuit soluere decimã, & non filii. Sed qui sunt illi fructus pro quibus ecclesia seu beneficium ecclesiasticum non soluit decimã? Dic quod aliqui reperiuntur in iure liberi à decima, alii qui possunt esse de consuetudine, expressi in iure sunt illi: scilicet qui insurgunt in dote ecclesiæ. J. de deci. nouum. Item si sit locus religiosus, de suis noualibus, quæ propriis manib. vel sumptibus excolit, & de nutrimentis animalium, & hortis, ut sup. de deci. ex parte tua. in fin. & sic potest intelligi ista libertas de decima debita ecclesiis parochialibus, uel potest intelligi etiam de decima, quæ datur a beneficiatis summo Pontifici, uel illi cui ille iusserit, de qua sup. de decim. 1. à qua possunt esse liberi aliqui fructus de iure, & ẽt de consuetudine: de iure crederẽ liberos fructus, qui pro quotidianis distributionibus assignantur & lucrantur, nam tales distributiones à laborantibus in uinea Dñi quotidie, sic lucro fiunt, & sub eorum proprio appropriãtur, ꝙ de ipsis testari poterũt, sicut rusticus de denario diurno, iuxta ea quę legũtur & notantur maxime ꝑ Host ĩ. de pecu. clerico. c. fin. de testa. requisisti. circa fi. de magistris. c fin. Itẽ agricultura, de lucro seruorum, de hoc quod nent seu filant moniales, uel scribunt monachi, licet totum sit monasterii. Item de quotidianis oblationib. seu ligatis, quæ religiosis maxime mẽdicantibus offeruntur, argu sup. de sta. reg. c. 1. de exces. præla. nimis seu aliis hospitalib. uel domib. religiosis. arg. ĩ. de præb. per litteras. & de relig. dom. quia contingit. concil. Vien. de pecunia relicta à testatore pro certis anniuersariis, capellaniis, vel aliis officiis ecclesiæ perpetuo emẽdis, arg. ĩ. de testa. tua. & c. de his. nec de beneficiis ualde minutis seu pauperibus. arg sup de cler. ægro. c. 1. Sed quid dicetur pauper seu exiguum? Hoc relinquatur arbitrio eorum, iuxta ea quæ notaui ĩ de reb. eccle. non alie. monasteriorum. concil. Vien. in uerbo, modicum. Credo tñ sicut regulariter datur alia decima, quæ debetur ecclesiis parochialibus de omnibus fructibus saltem realibus, ut supra de deci. nuntios. & cap. ex parte & cap. ex transmissa. sic ista quæ debetur Papæ saltẽ argu. sup de deci. ca. 1. unde sicut de istis uel similibus non dabitur decima collectoribus eius, sic nec ista ueniẽt in diuisionem istam, uidi tñ in Catalonia, ꝙ oĩa etiam quotidianus victus monachi sub hac diuisione includebantur, & male.

e Diuidantur.] s. alii fructus, non aũt liberi à decima.

f Habeat is,] illam. s. quam diuisionem per aliũ factã de aliis, tam in rebus, quàm in pecunia existentibus ipse elegerit, vt sic tam propter ordinẽ litteræ, q̃ ẽt prærogatiuam, qua fungitur in hac parte, ꝑ in optione potior habeatur. arg. sup. §. præced facit sup. de paroch. c 1. & de elect si quis iusto. de præd. mandato. & c. ij qui. lib. 6. & habebit decem dies ad optandum, aliàs in alium optio deuoluetur per §. præcedentem.

g Prædictis.] scilicet priuilegio, consuetudine, vel statuto.

h Supportandis.] quæ si non sufficiant, quærat sibi aliunde, vt sup. dixi.

i Voluerit.] supple, & volitũ suum expresso ore, vel per aliqua intersignia indubitata ostenderit, arg. inf. de cõces. præb. cum ei. concil. vien. alias non ꝓsumitur quis de facili velle iactare pecuniam, aut iuri sibi acquisito renuntiare arg. sup. de renun. super hoc. Sed quid si nolit suum volitũ sup hoc declarare verbo vel facto, sed tacendo permittit ꝙ alter fructus colligat, nunqd tacendo videtur ostendere se nolle ipsos, uel potius velle? Et vr̃ ꝙ velle potius, quam nolle, cum in appetibilib. taciturnitas habeatur pro cõsensu: in odiosis vero pro dissensu, ut sup. de reg iur. is qui tacet, & cap. qui tacet. lib. 6. Dic quod super hoc expedit volenti, vt alium coram testibus, uel tabellione requirat, ut dixi sup. in alio membro, & si hoc modo non possit de sua uoluntate constare, quod faciat per suum superiorem sibi assignari terminum. argu. sup de præben. si tibi absenti. in fin. lib. 6. alias non uideo quod pars parti posset terminum assignare, uel ipsam ad ostendendum suum uolitum compellere, cum non habeat imperium par in parem, ut sup. de cle. innotuit. Nec appellatio decem dierũm, de quibus loquitur sup. §. proxi. & sup. de præb. si pluribus, lib. 6. seu xx. de quibus, sup de consue. ca. si. lib. 6. uel mensis, sup. de concess præb. cum ei aliquid in hoc casu faciat, cum diuersi casus sint, non iidem seu aduersi, & papa in isto sicut in illis potuisset prospicere si uoluisset, ꝙ non fecit: & sic ad iura cõia recurremus, arg. sup. de deci. ad audientiam, cum similibus. Sed quid si procurator seu collector dixit se uelle partem illam; Dominus autem, rex uel fabrica statim dum sciuit, reuocauit hoc, & dixit se nolle: nunquid in hoc casu factũ procuratoris nocebit domino? Et vr̃ ꝙ sic, cum sit in omittendo potius quam committendo: et sic dẽt dño nocere, et imputet ꝙ sic negligentem eligit. sup. de cle. si compromissarius, li. 6. In contrarium vr̃ cum expressio uoluntatis potius in committendo, quam in omittendo existat, et sic non debet nocere, maxime cum in talib. dictum seu factum personæ non noceat

Fructus nõ decimabiles.

Decima de quibusdã fructibus non debetur.

Fructus qui ecclesiæ sic liberi sunt ut de illis ad placitum possit disponi.

Iuri suo nõ renũtiat quis de facili.

Procuratoris factũ an domino noceat.

ecclesis, vt sup. de except. cum venerabilis, & errore procuratoris possit retractari negotio nondum finito. ff. de cōfessis, c. si de appel. cum cām, de censi. olim. Hoc nō est materia ꝓpria: sed dic de hoc ut legitur & no ff. vt lit non cōtest. c. 1. vide hoc, maxime per Hostiensem.

nuntur ista duo: & ideo non sufficit alterum istorum accidere, simile sup. de rescrip. ex parte, &c. olim.

te, pars volentis ipso [a] iure transeat ad volentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio congrue faciens deseruiri, ac eius supportans onera consueta.

¶ Et [b] si quicquam aliquis prædictorū [c] vltra [d] præmissa perceperit [e] illudque his, ad quos [f] pertinebit, intra mensē non restituerit cum effectu, [g] eo ipso [h] si [i] episcopus vel superior prælat⁹ fuerit, à pontificalibus [k] & ingressu ecclesię nouerit se suspensum. Si autē capitulum, vniuersitas vel collegium ecclesiastico interdicto [l] se nouerit (donec prædicta cum integritate restituerit) subiacere. Si uero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana [n] id fecerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua nisi restitutione præmissa (præterquam in mortis articulo) minime absoluatur, non obstantibus quibuscūque priuilegijs vel indulgentijs, aut contrarijs consuetudinib. aut contrarijs statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis reuocationis, cassationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis &c. Datum Auinion. Calen. Nouembris Pontificatus nostri anno secundo.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Paulus Venetus Papa ij.

¶ *Bonorum ecclesiasticorum alienatio nō tenet: & alienantes & recipientes sunt excommunicati, prælatisque diuersis diuersæ pœna imponuntur.*

CAP. VNIC.

Ambitiosæ † cupiditati, illorum præcipue, qui diuinis & humanis affectati damnatione postposita, immobilia & prætiosa mobilia Deo dicata, ex quibus ecclesiæ, monasteria, & pia loca reguntur, illustranturque, & eorum ministri sibi alimoniam vendicant, profanis vsibus applicare, aut cum maximo illorum ad diuini

a ¶ Ipso iure.] postquam de eius voluntate constabit.

b ¶ Et si quicquam.] Quinta pars. Et nota verbum, quicquam, legitur in Euangelio Ioan. 14 in fin. ubi dicitur, & in me non habet quicquam inf. de elect. quia sæpe. lib 6. ibi, quicquam de bonis perceperint, &c. & sic nihil excipitur: immo quantumcumque modicum fuerit quod vsurpatur per istos contra ordinationem prædictam, vsurpans iuxta conditionem suam pœnas ïfrascriptas incurrit argu sup. de maio. solita, in fin.

c ¶ Prædictorum.] scilicet benefactorū, vel illorum, quibus ex consuetudine, priuilegio seu statuto fructus vacantium competūt, & intellige per se vel per alios eis mandantibus, vel alias post factum ratum habentibus. quod eorum nomine gestum erat, seu præstātibus auxiliū, consilium, vel fauorem, alias non, vt supra de rest. spol. cum ad sedem, de sent. excom quantæ. &c. cum quis. lib. 6. non tamē extenditur ista pœna ad extraneos ista vsurpantes, nisi forte participarent cum istis scienter in crimine criminoso, cum tamquam pęnalis sit restringenda. supra de ele. statutum. lib 6 de senten. excom. si concubinæ.

d ¶ Vltra præmissa.] scilicet summam vel residuum in taxatis, vel dimidium in alijs iuxta ordinem, vt superius clare patet. Guliel. de monte Laud.

e ¶ Perceperit.] & sic nota hic duo, scilicet istud, & illud quod sequitur, intra mensem, nisi restituerit cū effectu, esse necessaria ad hoc q̇ quis infrascriptas pœnas incurrat: ergo si non perceperit, licet ad eum aliquo casu aliās peruenerit: uel si perceperit & restituerit, non incurrit: comunctim .n. ponuntur ista duo: & ideo non sufficit alterum istorum accidere, simile sup. de rescrip. ex parte, &c. olim.

f ¶ Ad quos pertinebit.] scilicet secundum prefatum ordinem, vel aliàs ſm ius cōe vel speciale, de quo sup. de offi. ord. cū nos plerumque, in fi. & c. præsenti. lib. 6.

g Cum effectu.] sic uerba intelligenda sunt, ut ff. de cler. non resi. relatum. de pęni. dist. 1. aut uerba.

h Eo ipso.] post mensem tñ simile sup. de sent. excom quicumque. lib. 6. Si quæras quot dies mensis iste hēat: dic q̇ tot quot habebat ille mensis, in quo istud contingit, si in Februario 28 si in Martio 31. & sic de aliis, de quo nor. plene sup. de ele. quā sit ecclesiis lib 6 & si aliqui dies de ipso mense effluxerunt, de alio supplebuntur. facit quod no. ff. de diuer. & tempo. præscri pt. leg 2.

i Si episcopus.] similes pœnæ ponuntur supra de usur. vsurarum. lib. 6 in fi. & dic ut ibi. Guliel. de mōte Lauduno.

k A pontificalibus.] De hoc dic ut supra de offi de deleg. quia pōtificali, & de sent. excom. cum medicinalis. lib. 6.

l Interdicto] de quo dic ut supra de appe. ad hoc, & ca. dilectis, & de exces. prælat. tanta. de sent. excom. si ciuitas, & ca alma. lib. 6. Guliel. de monte Lauduno.

m Cum integritate.] idem in simili dicitur, ut supra de elect. quia sæpe, vbi de hoc integritas autem diminutionem non recipit, sicut nec adiectione indiget plenitudo. 3 q 1. redintegranda. 6. quæstio 1 si omnia.

n ¶ Mundana.] & sic nota, duo genera hominum. 12. quæst. 1. duo. in his enim huius mundi illecebris non debent se implicare clerici, nec se curis prouocare eiusdem: sed potius talia sunt vacantibus laicis relinquenda. 1. quæstione 1. te quidem. Sed, proh. dolor, ipsi uolunt proprias manus apponere: & simpliciter religati fortius & plusquam tortius mendicantes.

† Vide concil. Trid. sess 25. de reforma. cap. 11.

Immobilia, & mobilia pretiosa ęquarantur,

Cultus

Alienationis variæ sūt species.

cultus detrimento exquisitis mediis vsurpare præsumunt, occurrere cupientes: omnium rerum, & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, nec non infeudationem vel contractum emphyteuticum, præterquã in casibus a iure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tunc ecclesiarum euidenti utilitate, ac de fructibus & bonis, quę seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura constitutione præsenti fieri prohibemus: prædecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis super hoc editis, quæ tenore præsentium innouamus, in suo nihilominus robore permansuris.

¶ Si quis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem de bonis, & rebus eisdem quicquam alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & feudatio huiusmodi, nullius omnino sint roboris uel momenti. Et tam qui alienat, quam is qui alienatas res & bona prædicta receperit, sentẽtiam excommunicationis incurrat. Alienanti uero bona ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet inconsulto Romano Pontifice, aut contra præsentis constitutionis tenorem, si pontificali uel abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediate sequentes, sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit indurato, lapsis mensibus eisdem a regimine, & administratione suæ ecclesiæ, uel monasterii, cui præsidet in spiritualibus, & temporalibus, sit eo ipso suspensus. Inferiores uero prælati, commendatarii, & aliarum ecclesiarum rectores, beneficia uel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præposituris, præpositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliisque ecclesiasticis cum cura & sine cura sæcularibus & regularibus beneficiis, quorum res & bona alienarunt duntaxat, ipso facto priuati existant: illaque absque declaratione aliqua uacare cẽseantur: possintque per locorum ordinarios, uel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis quæ propterea priuatę fuerint) libere de iure conferri, nisi alias dispositioni Apostolicæ sedis sint specialiter aut generaliter reseruata: nihilominus alienatę res, & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebat, libere reuertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis, & innouationis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, anno Dominicæ incarnationis M. ccccLxviij. Calend. Martii, Pontificatus nostri anno quarto.

Alienans bona ecclesi. & alienata recipiẽs eadẽ pœna puniũtur.

De emptione & uenditione.

¶ Martinus quintus uenerabilibus fratrib. Treuereñ. & Lubicinensi ac Almicensi episcopis.

¶ Contractus emptionis & venditionis annui census cum conditione reuenditionis, declaratur hic non esse vsurarius. Et in fine mandatur quod huiusmodi bulla publicetur.

CAP. VNICVM.

Regimini † uniuersalis Ecclesiæ quamquam immeriti, disponente Domino, præsidentes curis angimus assiduis, ut iuxta creditę nobis dispensationis officium subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore ne litis anfractum, seu scandalorum parturiant fomentum, nostro moderamine declarentur.

† De materia huius Extrauagantis uide gl. & doctores in ca. conq̃stus de vsu. Butriũ & Imolã in c. ad nr̃am, de empt. & uend. Ancha. cõs. 30. incip. Dubitari solet. Felinũ in c. si cautio. de fi. instr. & Sotũ lib 6. de iust. & iure, q. 5. ar 3.

¶ Sane petitio dilectorum filiorum uniuersorum, cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis, & diœcesis Vratislauieñ. nobis exhibita continebant: quod a centum annis citra & supra, & a tanto tempore, & per tantum tempus, cuius contrarii memo-

ria hominum non existit: in eisdem ciuitate, & dioecesi, ac partibus aliis vicinis, quaedam consuetudo rationabilis obseruata, praescripta, ac moribus vtentium approbata, ad communem hominum utilitatem introducta fuisset: Pro quibus princeps, baro, miles, ciuis, siue oppidanus partium earundem, cum hoc expedire videbatur, melius pro tunc non valentes sibi consulere per sonae ecclesiasticae, aut soeculari collegio, aut vniuersitati, oppido, uel ciuitati, super bonis suis, dominiis, oppidis, terris, agris praediis, domibus, & haereditatibus vendere consueuit, & vendidit annuos censsus vnius, uel plurium marcarum aut grossorum Pargensium nummi polonaei, & pagamenti consueti: ad rationem & pro qualibet marca annui census decem, vndecim, tredecim, quattuordecim marcę, aut plus, uel minus secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes tunc inter se conuenerant. Iji si venditori tunc integraliter in pecunia numerata solui consueuerant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exsolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quod ipsum annuum censum in toto uel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandocunque vellent libere absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere, & redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores inniti nequaquam per emptores arctari vel adstringi valerent, etiam ipsis possessionibus, & bonis obligatis penitus interemptis seu destructis. Fuitque & est talis contractus emptionis & venditionis per episcopos Vratislauień. pro tempore existentes, & eorum officiales, necnon per diuersos dominos temporales locorum, & terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tanquam licitus, & communi vtilitati deseruiens saepius confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam super huiusmodi censibus, plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus, & praebendae, dignitates, personatus & officia, vicarię, altaria numero plusquam duo millia, de expresso consensu, & voluntate dominorum temporalium, sub quorum territoriis dicta bona obligata consistunt; erecta, dotata, & fundata, authenticis eorundem dominorum temporalium litteris sigillis sigillatis & roboratis fore noscuntur. Quodque etiam venditores eorundem censuum se nonnunquam ad ipsorum censuum solutionem, poenis, & censuris ecclesiasticis ordinariorum locorum sponte & libere submiserunt, sicut etiam aliqui eorum tractu temporis compulsi fuerunt, & compelli consueuerunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipsis in arcum prauum conuersi, cupientes cum alterius pecunia locupletari huiusmodi census huc usque per eos antea libere & absque vlla contradictione solutos, eisdem emptoribus tam ecclesiasticis quam secularibus soluere contradicunt, & recusant, confingentes huiusmodi emptionis, & venditionis contractus fore, & esse vsurarios & illicitos: ipsos emptores ecclesiasticos & soeculares, necnon collegia, canonicatus; & praebendas, & dignitates, personatus & officia, vicarias, & altaria, ac beneficia huiusmodi, ipsorum annuorum censuum spoliant perceptione, & detinent spoliatos in animarum suarum periculum, eorunque emptorum praeiudicium, damnum & grauamen. Et propterea an contractus emptionis & venditionis huiusmodi licite existant, a nonnullis haesitatur. Quare pro parte eorundem cleri, nobilium, incolarum & habitatorum ciuitatis & dioecesis Vratislauień. nobis fuit humiliter supplicatum, ut an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censeri debeant, declarare, & alias eis in praemissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur.

Consuetudo immemorialis quid cognoscitur.

Locupletari ex alieno reprobatur.

¶ Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, quia etiam ex relatione dilecti filii nostri Gulielmi tituli sancti Marci presbyteri Cardinalis, cui negotium huiusmodi cum peritorum consilio commisimus examinandum, comperimus contractus huiusmodi iuridicos, & iuxta determinationem doctorum licitos fore. Ad huiusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium, in praemissis, praefatos contractus licitos, & iuri communi conformes, ac ipsorum censuum uenditores ad illorum solutiones (remoto contradictionis obstaculo) obligari auctoritate Apostolica, tenore praesentium ex certa scientia declaramus: Non ob-

obstantibus præmissis cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

¶ Volentes quòd prædictæ litteræ nostræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios, præfatis emptoribus in præmissis opportuni fauoris præsidium efficaciter impendentes, dictasque litteras vbi, quando, & quotiens expedire videritis, auctoritate nostra solemniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores seu debitores censuum huiusmodi de præfatis censibus iuxta contractuum, & conuentionum inter ipsos habitorum formam & tenorem, & plenam & debitam satisfactionem impendi: Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstante si aliquibus communiter vel diuisim a sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud sanctos Apostolos sexto nonas Iulij, Pontificatus nostri anno octauo.

Priuilegium papæ pôt a censura ecclesiastica præseruare.

¶ Calixtus tertius episcopus, Magdeburgeñ. Nurumburgeñ. & Halberstaden. ecclesiarum decanis.

¶ *Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse iuri consonum, & ab vsuris alienum. Et tandem iubet præsentem bullam cunctis manifestari.*

CAP. II.

† Vide Doctores in ꝑma præcedenti extrauaganti citatos.

ij. Regimini † vniuersalis Ecclesiæ quanquam immeriti disponente Domino præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta nobis crediti dispensationem officii subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litigium, anfractus exinde seu scandala proueniant) debito (prout iustitia suaserit) declarationis nostræ ministerio sopiantur.

10 ¶ Sane pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mesburgeñ. & dilectorum filiorum vniuersi cleri ciuitatis & diœcesis Mersburgensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quòd licet a tanto tempore cuius contrarii memoria non existit, in diuersis Alemaniæ partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores, & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenusque obseruata fuerit legitime præscripta, ac moribus vtentium, & ordinariorum permissione, & plerumque expressa ratificatione approbata consuetudo, quod ipsi habitatores & incolę, siue illi eis, quibus id pro suis statu, & indemnitatibus expedire visum fuerit, super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus, annuos marcarum, florenorum seu grossorum monetæ in partibus illis currentis redditus seu census vendentes pro singulis ex marcis, florenis siue grossis huiusmodi, ab eis qui illas vel illos, siue redditus siue census ipsos emerint certum competens pretium, in numerata pecunia secundum temporis qualitatem, prout ipsi vendentes, & ementes in contractibus super his inter se firmauerunt, & reciperent soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus prędictis, qui in huiusmodi contractibus expressi fuerunt prædictorum solutione redituum, & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorem: Hoc adiecto, quod ipsi pro rata, qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto uel in parte pecuniã, a solutione redituum seu censuum huiusmodi restitutam pecuniam contingentium, liberi forent penitus & immunes. Sed ijdem emẽtes etiam si bona, domus, terrę, agri, possessiones, & hęreditates huiusmodi processu temporis, ad omnimodæ destructionis siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen hæsitationis versatur scrupulus, an huiusmodi contractus liciti sint censendi.

Cõsuetudo cñ ius vtentium moribus approbatum.

¶ Vnde nonnulli illos vsurarios fore præ-

tendentes, occasionem quærunt redditus & census huiusmodi ab eis debitos non soluendi. Quare pro parte episcopi & clerici prędictorum asserentium, quod in talibus sic emptis censibus & redditibus, fructus, redditus & prouentus plurium ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium, & ecclesiasticorum beneficiorum ciuitatis, & dioecesis ac partium prædictarum, nec non fere omnes quotidianę distributiones, quæ in plerisque ex ecclesijs ipsis diuinis interessentibus ministrari solent, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum vt super his Apostolicæ sedis declarationis oraculum impertiri, & adijcere paterna dilectione curaremus.

Dubia declarare summi Pōtificis est.

¶ Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factā ex commissione felicis recordationis Martini Papę v. prædecessoris desuper examinationem, & eiusdem prædecessoris nostri declaratione̅, attentius perstringe̅tes, suisque vestigijs inhęrentes, ad oē super his ambiguitatis tolle̅dum dubium, præfatus contactus licitos, iurique conformes & vendentes eosdem ad ipsorum solutionem censuum & redditūum, iuxta dictorum contractuum tenores (remoto cōtradictionis obstaculo) efficaciter teneri auctoritate Apostolica præsentium serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hāc paginā nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentari præsumpserit, indignationem omnipotētis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M.cccc.lv. pridie nonas Maij, Pōtificatus nostri anno primo.

¶ Volentes itaque quòd prædictæ litteræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrū, per vos vel aliū seu alios, dictis præposito, decano, capitulo, ac alijs beneficiatis opportunæ defensionis præsidio assistentes, dictasque litteras (vbi & quando ac quotiens expedire videritis) auctoritate nostra solemniter publicantes, faciatis, & eadem auctoritate per venditores seu debitores redditūum & censuum huiusmodi dictis emptoribus, seu illis, quibus ipsorum redditūum & censuum solutio præstanda fuerit, de eiusdem censibus & redditibus iuxta contractuum & conuentionum super his habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi: contradictores vero per cēsuram ecclesiasticam appellatione postposita compescē do: non obstante si aliquibus communiter uel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quòd interdici, suspēdi, uel excommunicari nō possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum, vt supra.

De sepulturis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Corpora defunctorū exenterantes, & ea inmaniter decoquentes, vt ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suā, ipso facto sunt excommunicati.

CAP. I.

Detestandę[a] feritatis[b] abusū,[c] q̄m[c], ex quodā more† horribili[d] nonnulli fideles improuide prosequuntur, nos piæ intentionis ducti proposito ne abusus prædicti sæuitia vlterius corpora humana dilaceret * mentesque fidelium horrore cōmoueat, & perturbet auditum, digne decreuimus absoluē dum. ¶ Præfati namque

† Aliàs modo.

Detestandæ. ¶ Huic statuto cām dedit bonæ memoriæ N. tituli sancti Laurentii in Damascho Presbyter Cardinalis. Et hoc c. diuiditur in sex partes. Primo procemium ad dicenda præmittit. 2 cdo. §. [Pręfati.] factū horrendū ponit. Tertio, §. [volentes.] super facto huiusmodi statuit. Quarto, §. [Sed vt defunctorū.] volūtates defunctorū moderando docet exequi. Quito. § [Nos .n.] cōtra statutum huiusmodi facientes pęna excommunicationis, & defunctū, vt ecclesiastica careat sepultura, punit Sexto, §. [Nulli.] inhibet, ne contra prohibitionem huiusmodi fiat, volens quod faciētes i ndignationē Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum incurrant.

a ¶ Detestandæ.] id est execrādę vel abominādę sic sumitur extra 6. li. de cōcess. præb. c detestanda. extra de fil. presby. ex transmissa extra qui fil. sint legi. per venerabilem, circa § Alio modo accipitur, vt detestatio sit denuntiatio facta cum testatione, Vnde detestari, denuntiando testari. ff. de ver sign. l. subsignatum. § detestari. & l. seq. Ioan. Mo.

b ¶ Feritatis.] idest. crudelitatis, institut. si qua. pau sec. dic. c tea prin. Io. Mo.

c ¶ Abusum.] id est malū vsum, seu cōtra rationem. extra de elect. quisquis. & c. quod sicut. 2. responso.

d ¶ Horribili.] hic horror exprimatur. inf eo. § pręfati. & dic horribili, idest, abominabili, 32. q 4. si vxorē. ext. de spon. veniens 1.

fideles,

fideles huius suæ improbandę [a] utique consuetudinis vitio intendentes, si quisquam ex eis genere nobilis, uel dignitatis titulo insignitus, pśertim extra suarum partium limites debitum † naturæ persoluat, in suis uel alienis remotis partibus sepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis [b] affectu truculenter [c] exenterant [d], ac illud membratim uel in frusta [e] immaniter [f] concidentes, ea subsequenter aquis immersa exponunt ignibus deoquenda. Et tandem (ab ossibus tegumento [g] carnis excusso) eadem ad partes prædictas mittunt, seu deferunt tumulanda. Quod non solum diuinæ maiestatis conspectui abominabile plurimum redditur [i], sed etiam humanæ considerationis obtuitibus [k] accurrit vehementius abhorrendum [l]. ¶ Volentes igitur (prout officii nostri debitum exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis, tantæque immanitatis, [m] & impietatis abusus penitus deleatur, nec extendatur [n] ad alios: Apostolica auctoritate statuimus & ordinamus, ut cum quis cuiuscūq; status aut generis seu dignitatis [o] extiterit, in ciuitatibus, terris, seu locis, in qui-

a ¶ Improbandæ.] & merito, cum enim consuetudo qua tenditur ad rerum abusum, sit reprobata extra de consue. ex parte de offic. ordi. si canonici lib 6. multo magis illa est reprobanda, qua tēditur ad abusum corporum humanorum, quę non recipiunt (propter corū excellentiam) æstimationem, §. si quadru. pau. fe. dis. leg ex hac lege. ff. de his qui deie. uel effu. leg. prima. §. sed cum homo sic nec libertas æstimationē recipit ff. de reg iur. l. libertas.

Corpus humanū nō recipit æstimationem,

b ¶ Impiæ pietatis.] prætextu enim pietatis impietas non est committenda. 30. q 1. nosse. 1. q. 1. non est putanda, & sicut ministerium pietatis est consolari merentium corda. 45. dist. disciplina, in fin. sic desolari eadē sub colore obsequendæ, voluntati improbæ defunctorum est impietas: contristatur si quis merito cum uidet illa diuidi, quæ non patiuntur diuisionem commodam, quo casu in re etiam cōi nō fit diuisio, sed de iure fit uni adiudicatio totius rei, æstimatione alteri pro sua parte danda. Inst. d. offi iudi. ff eadem. & §. seq. de leg. 1. nō non amplius, §. vlt. nec per hoc c derogatur electioni sepulturæ, sed modus hic narratus merito reprobatur vt infra §. sed ut defunctorum. Sic Iacob. & Ioseph. elegerunt sepulturam, ut Iacob. conditus aromatib integre, & Ioseph corpore incinerato eius ossa ad sepulturam paternam portarentur. Gen. c. ulti extra de sep. c. 1 lib 6. 13 q. 2. c Ebron & c. unaquæque. ver. Item Ioseph Ioan. Mona. Cardinalis.

† Mori est naturæ debitū soluere.

Rei cōis adiudicatio fit si. diuidi nō possit,

c ¶ Truculenter.] a truculentus, qui est plenus truculētia, ut in hymno.

Arcet luporum truculentam rabiem:

d ¶ Exenterant.] i. extrahunt interiora, unde exentera intestina dicuntur, quasi ex intra trahantur. ex quo uerbo & pluribus positis in hac constitutione videntur intestina per incisionem corporis non debent extrahi, ut forsan corpus per aliquot dies custodiatur super terram ad expectādum defuncti amicos, & nō redditur. 23 q. 5. si non licet Item ius statuit quo loco quis debet sepeliri, & licet ius det electionem sepulturæ, hoc iuris beneficium non debet trahi ad dispendium illicitum. C. de usuc. pro empto, cum qui. siue sit illicitum in modo uel facto, ut hoc c. & dicto c. si nō licet. Item humana corpora sub certa pæna prohibentur sepeliri in ciuitatib. ff. de sepul. uiol. l. 3. §. diuus, ne contingat infectio, quæ si contingat, est purgāda ff. de no. ope. nun. l de pupillo, §. si quis riuos. ergo propter beneficium electionis sepulturæ non debet committi, unde babeatur cōtagium, horror, seu infectio. Et ideo ne contingat infectio, debet corpus tradi ecclesiasticæ sepulturæ, & fieri seruitium cōuocatis amicis. Sed contra, licet corpus humanum cōdire aromatibus. & hoc est ornare ipsum, sed ornatus præsupponit mundū, nā munda ornari debent, nō immunda, unde Apostolus,

Exentera qd dicantur.

Mortuo aliquo an possint intestina extrahi, vt expectentur amici.

ad Romanos 13. Abiiciamus opera tenebrarū, hoc est vitia, & induamur arma lucis, idest, uirtutes quæ faciunt hominem lucidum & armatum contra vitia, & vt dicit Boetius: Prius sunt extirpanda uitia, quam inferantur uirtutes, ergo condiendum prius erit a fæcibus mūdandū: q̄ fit leuius per incisionē. Dicūt quidam q̄ hoc est tolerabile in maximis uiris extra torum proprium longe morientibus, vel in remotis ualde sepulturam eligentib. Dic contra, ne fiat diuisio incommoda, quæ etiam est prohibita in profanis, ut dictū est, præsertim cū ius cōe sine captione & calumnia electionis sepulturæ intelligendum sit. ff ad exhi. le. pen. & ad arg. dic ornatum præsupponit mundum, dum tamē mundare quod intenditur non sit prohibitum, ut hic. Et est hic aliud hoc mundare contra naturā rei, nam cadauer, idest, caro data vermibus, debet dari terræ, nam caro est terra, & in terram reuerti debet. vnde q̄ corpus Iesu Christi & Iacob fuit conditum aromatibus, ut habetur Io 19. & Gen. vlt non tamē habetur ibi quod fuerit exenteratum. Ioan Mon.

e ¶ Frusta.] sine s. in ultima syllaba. Et est frustū, pars carnis uel panis: sicut lupus frustatim comedit agnū, 13. q. i. §. his ita uer. item Apostolus, laborantem agricolam, &c.

f ¶ Immaniter.] idest crudeliter C. de emen. ser. l. 1. in fi. Reperitur tamen quandoque immanis pro grandi, vt hic, immania cete, & forte est ratio, quia grandes consueuerunt esse crudeles.

Immanis duo significat.

g Tegumento.] idest, coopertura ff. de auro & argen. leg. argen in princ.

h ¶ Tumulanda.] Illud forte attendentes.

Mollitius ossa cubant, tumuli sociata parentū. Alias. Mollius ossa cubāt, manibus tumulta parentum, I M.

i ¶ Redditur.] cum diuiditur quod commode diuidi nequit, & sic in re Dei peccatur extra de cor vit. significauit, 23 q. 5. si non licet.

K ¶ Obtuitib.] idest, aspectibus.

l Abhorrendum.] nam quod quis abhorret in seipso, iure naturali habet abhorrere in alio. extra de offic. ordi. ad reprimendam, & dicto cap. si non licet. iuxta illud.

Quod tibi uis fieri. mihi fac quod nō tibi, noli: Sic potes in terris uiuere iure poli. Ioan. Mona.

m ¶ Immanitatis.] idest crudelitatis.

n ¶ Nec extēdatur ad alios.] deinceps, quia statuta dāt formam futuris negotiis, extra de consti. c. ult C. de legi. & con. l. leges & constitutiones.

Moriuntur magni ut parui.

o ¶ Dignitatis.] nunquid comprehenduntur episcopi, & etiā laici reges? Dic q̄ sic, quia unus est introitus omnib. ad uitam, & similis exitus. Sap 7. & quo ad id de quo agitur est negotium ecclesiasticum, in quo oēs æqualiter subsunt Papæ statuenti. Nec hoc casu tollā-

tur

tur desiderium defunctorum, sed differtur, ut infra §. prox. Nec obstat quod notabilia sunt specialiter exprimenda alias viderentur neglecta, ff. de iniu l. item apud, 8. edictum, quia hic respicitur status hominis post mortem, in quo non est distinctio liberi uel serui. auth. de monachis § 1 coll i.

a Catholicæ fidei] & sic hæc constitutio nõ inhibet, vbi catholicus decederet in terris Saracenorum, immo inhibetur modus hic expressus. Sed si sunt tanti, deberent conditi aromatibus, ut dictum est de Iacob: alias permittantur incinerari, ut in Ioseph. vnde subaudi hic, maxime.

b Ipso facto] sed pœna excõmunicationis ante istam constitutionem, aut præter eam, ut in casu posito, locum sibi non vendicat, ut pote antea non inflicta. Et dico istũ modum esse illicitũ ante istã constitutionem: quia corpus humanum cuius facies ad similitudinem cælestis pulchritudinis est figurata, nec maculari, nec defigurari dẽt. C. de pœ. l. si quis in metallum. Item improba est voluntas defuncti, qua mãdat reliquias suas post mortem suam in mare proiici, ff. de cõdi. inst. condit. & l. quidam ff de leg. 1. seruo alieno, §. fi. quod tamen non est ita horribile sicut istud. Item humana natura est erubescẽda, in auth. ut defun. seu fu § 1. coll. 5 Sed contra. ff de reli & su. fu. cũ in diuersis. Sol. lex illa non dicit, utrum humanum corpus debeat diuidi vel nõ, sed quærit quid iuris sit si diuisum fuerit forte ab hostib. vel ab aliis. Nec obstant C. de adulte. l quamuis adulterii, in fi. ubi quis decapitatur, nec C. de ser. fug auth. sed nouo iure, ubi manus amputatur, nec extra de homi. tua nos, §. ult. ubi oculi eruuntur, & uirilia amputantur; quia hæc fiunt ad iustitiam exercendam, vt pœna unius sit metus multorum, C. ad le. Iu. repe. l. 1. Nec obst. si dicatur, homo mortuus non est homo, quia saltem retinet figuram, & reliquias humanæ naturæ: & ideo etiam post mortem corpus humanum non recipit æstimationem, arg. auth ut defun. seu eorum. §. 1. coll. præ. in fi. & C. de sepul uiol l. 3. & fi.

c Mortis articulo] hoc semper excipitur, extra, lib. 6. de præ. felicis. §. p̃senti. ecõtra. de off. ord. c pastoralis, §. i.

d ¶ Sepultura] sed quo defuncto imponitur pœna hic? Dic ex sequela præcedentis delicti, sicut & honor fit ei ex signis quæ in eo apparauerunt ipso uiuo. ext. de sen. excom. a nobis 2. Sed tu dices: iste nõ mandauit in specie: sed tãtum in genere, quod non continet illicitum, ff. de condit. inst. l. si procurator. Solut iste mandãs genus vel secundum unum solitum mandare: quod hic reprobatur, & ideo hic punitur. vel dic quod hic punitur sine culpa, licet non sine causa: quia hic punitur propter detestationẽ facti, & sequelæ eiusdem, sicut sæpe fit, ut no. ext. de constitu c. cognoscentes, & cap. antiqua de priu. Ioan. Mona.

ADDITIO. Adde ad materiam huius decr consilium Oldr. 77 quod incipit, thema tale est, ubi cõcludit, quod nepos non eligens sepulturam, sepelitur in sepulchro patris, & aui, licet sit in ecclesia mendicantium, dato quod superiores eiusdem sint sepulti in ecclesia parochiali, ubi uide optimas rationes. Io. Francisci.

bus catholicæ[a] fidei cultus viget diem de cætero claudet extremum: circa corpora defunctorũ huiusmodi abusus uel similis nullatenus obseruetur, ne fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed ut defunctorum corpora, sic impie ac crudeliter non tractentur, deferantur ad loca, in quibus uiuentes elegerint sepeliri, aut in ciuitate, castro, uel loco ubi decesserint, uel loco uicino ecclesiasticæ sepulturæ tradantur ad tempus, ita quod demum incineratis corporibus, aut alias ad loca vbi sepulturam elegerint, deportentur, & sepeliantur in eis. Nos enim si prędicti defuncti executor vel executores aut familiares eius, seu quiuis alii cuiuscumque ordinis, conditionis, status, aut gradus fuerint, etiam si pontificali dignitate pręfulgeant, aliquid contra huiusmodi nostri statuti, & ordinationis tenorem præsumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis sententiam, (quam exnunc in ipsos proferimus) ipso[b] facto se nouerint incursuros, a qua non, nisi per Apostolicam sedem (præterquam in mortis[c] articulo †) possint absolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille cuius corpus sic inhumanè tractatum fuerit, ecclesiastica careat sepultura.[d] Nulli ergo, &c. Datum Lateran. xii. Calend. Martii, pontificatus nostri anno sexto.

¶Bonifacius Octauus.

¶Super prædicationibus, confessionibus, & sepulturis, prouidet hoc ca. ut tollat contentiones, quæ olim erant inter curatos ex una parte, & Iacobitas, & cordigeros ex altera. Hoc cap. licet fuisset sublatum per extrauagantem, inter cũctas, quæ est infra de priui: est tamen hodie innouatum per cle. dudum. de sepult.

CAP. II.

SVper† cathedrã[e] præeminẽtiæ pastoralis diuina disponente clemẽtia constituti, & si multis & arduis, quæ in amplum

e SVper cathedram] Hoc statutum ordinat, prouidet, & decidit super tribus articulis, s. de prædicatio. nib. faciendis, & confessionib audiendis, ac de sepulturis, & occasione earum lucris. Super quib fuit grandis contentio inter prælatos, & rectores parochialium ecclesiarũ ex parte una, & prædicatores & minores ex altera, p̃sertim a tpe felicis recordationis Martini Papæ iiij. cuius indultũ prædictis fratrib cõcessũ per hoc statutum est sublatũ. Et hoc statutũ diuiditur in octo partes. Et primo ponit auctor proœmium ad dicẽda. Secundo, §. Ab olim, factũ super dictis articulis narrat Tertio, quarto, & quinto §. Diligenti, & §. Statuimus, & §. Huiusmodi quoque super dictis trib. articulis prouidet seu ordinat. Sexto, §. Nos etenim, priuilegia indulgentias, gratias uerbo uel scripto cõcessas cõsuetudines, conuentiones, & statuta, & pacta, prout p̃ dictis seu aliquib. eorum sunt aduersa, cassat & irritat Septimo, §. Cæterũ, prælatos & rectores rogat & hortatur, ut se dictis fratrib. beneuolos reddant, secus faciendo præ-

Facies humana est ad similitudinẽ diuinæ pulchritudinis figurata.

Corpus humanum pro iustitiã exercendã uariis pœnis subiici potest.

Mortis quæ que pœnam ponitur.

†Vide conc. Trid ses. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

Additio Io. Franc.

† Ad intellectum huius extrau. uide oĩno Old. con. 187. inc. Qõnes ppositæ, ti de sepulturis, & cons. 288. inc. Scd'a qõ est, eo. ti. Anch. in c. 3. q. 13. de consti. & Are cõs. 85. inc. Conside rata diligenter.

platis & rectoribus comminatur. Octauo §. nulli ergo, ut præmissa non infringantur, mandat, & cōtrariū faciens indignationem Dei & beatorum Apostolorū incurrat. Et pro prælatis & rectoribus illa sunt specialiter notanda. Primum est, quod nō est hic specialiter concessum, censetur esse denegatum. arg. C. de appel. præcipimus, in h extra lib. 6. de elect. constitutio. Et est ratio, cum dicti Fratres pugnent contra ius cōe, quod non est expresse sublatum stat. extra de priuil. pastoralis. præsertim vbi priuilegium habet alias effectum, ut d. c. pastoralis, &c in his. Item secundo hac constitutione priuilegia, pacta, consuetudines, conuentiones, statuta, gratiæ seu indulgentiæ hic ordinatis aduersa p hanc constitutionem reuocentur. simile uideo extra libr. 6 de elect. cū non deceat, &c qa sæpe. & eod. libr. de sen. excō. c. ultı. in fi. Item uidetur notandū, quod prælati non denegent dictis Fratrib. licentiam petitā simpliciter, ne id quod est potestatis ordinariæ, fiat potestatis Apostolicæ, & potest fieri hæc concessio simpliciter, uel ad tēpus Et forte dare simpliciter, ne pro malitia notaretur. Et concedendo simpliciter est facultas reuocandi, qñ uolet ordinarius, uel totum, uel in partem, si de iudi iudicium soluitur. Contra dic, nam in hoc casu est gratis, licentia & beneplacitum; siue quo ad prælatos, siue quo ad papam gratiose concedentem in negligentia prælatorū, inf. eo. §. statuimus, & uertic. si uero ijdem. Et gratia non debet reuocari, cum sit perpetua. extra lib. 6. de offi deleg si super. Et nos beneficiis deceat adiuuari, nō decipi. ff. commo. in comodato, §. si ex facto. in fi. arg. C. de donat. quæ sub modo l. pfecta. Nec obstat l. iudiciū, in qua nō fit datio, sed cognitio, & cogniti executio & hoc in simili not. extra de elect. in causis. Et hic non præsumeretur malitia, si platus sic diceret, do uobis usque ad tale tēpus, deliberaturus postmodum de tēpore longiori, prout audiam merita & diligentiam Fratrum eligendorum Item notandū ne dicti Fratres metas exeant dictæ ordinationis & ipsis exeuntibus sint repellendi, unde delegatis principis uenientibus ad certam prouinciam, præses eiusdem non debet sinere eos amplius facere, q̄ eorū legatio se extēdat, auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. volumus, coll. 2 Et est ratio, delegatus habēs potestatem a principe, illud tantum prosequatur, quod sibi specialiter est cōcessum, nec alia usurpet. C. de execu & exac. l. quicunque, lib. 12. præsertim, cum contra hoc statutū Fratres priuilegiati non existant, immo priuilegium si contra ipsum statutum habent, est sublatum. inf eo. 6. nos etenim. Sed an isto casu plati possint animaduertere in tales excedentes, notaui extra lib. 6. de priuile. c. episcoporū. Pro fratribus illud est notandum, ut ip si formam huius statuti diligenter obseruent, & ipsius limites nō excedant, extra lib. 6 de priuileg. uolentes, in princ. Sic eni seruare debent, priuilegia, ut eorum mentem minime trāsgredi uideātur extra de priui. porro. & excedentes metas priuilegiorum coerceri possunt, si suo indulto non contenti iustitiam impediunt aliorū. extra de priuil parentibus, priuilegiū enim meretur amittere, &c. 11 q. 3. priuilegium, extra de sent. excō. contingit 2.

Negatū censetur quod expresse non cōceditur.

Gratiæ papæ est perpetua.

Romanæ curiæ alueum vndique confluunt, [a] quasi torrens [b], prægrauemur negotiis [c], curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruentibus uotis intendimus, uacamus instantius [d], ac operosæ studium sollicitudinis impertimur, ut ad diuini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præcisis radicitus dissidiorum [e] vepribus [f], & litigiosorum anfractibus [g] omnino subductis) inter ecclesiarum antistites ad curam & regimen gregis Dominici deputatos [h], cæterasque personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum identitas perseueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus, qđ non [i] nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor, nec ignoramus, quod dissensiones [k] & scandala prauis actibus aditum præparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent.

¶ Cathedram.) cathedra est nomen græcum, & est ecclia sedes præsidentis. Et componit a cathos, qđ est sedes, & edita, idest, sponda, q̄ est pars lecti. Et proprie cathedra est doctorum, quæ cōpetit præ cæteris summo Pontifici: qui sicut præeminet cæteris dignitate, ita cęteros pcellat sanctitate. 1. q. 1. vilissimus.

Cathedra quid sit. & vnde dr.

a Confluunt.) vnde omnes oppressi sedē Apostolicam possunt adire. 2. q. 6. omnis & c. seq.

b Torrens] nam proprie dr̄ torrēs qui ex diuersis partibus, aquam recipiens, torret, idest, uertit & voluit: sic Papa nunc ad hunc, nunc ad illū se vertere habet & uoluere.

Negotium vnde dr̄.

c Negotii.] unde papa prægrauatur idest, præ aliis grauatur negotiis. Et est negotium quasi negans otium. Non ergo uacet otiis & nugis, qui curis exercitari habent innumeris, ut sequit.

d ¶ Instātius.] ex hoc nota, quod habēs ad multa intendere, ad id debet qđ est grauius manū apponere, sicut ille qui se vult liberare iuris præsumptione, ab eo quod est sibi grauius soluendo se liberat. ff. & C de sol. l. 1.

e ¶ Dissidiorū]idest discordiarum, ut habetur:

Conueniet nulli qui secum dissidet ipse.

f Vepribus.] sicut enim uepres pannos & carnes hominum lacerant, sic & dissidia mentes.

versus.

g ¶ Anfractibus.] qui nonnullas moras habent ff. ut lega. no. l. etiam.

h Deputatos.] vt pascāt præcipue, non ut tondeant seu pascant, nisi accessorie, extra de pseri. cum ex officii. extra de tēsi procuratores, &c. cū Apostolus, extra li. 6. de offi. ord. si eps. Sed hodie grex 1. iste sic respicitur, quod nulli seu pauci (proh dolor) intendunt ad pasturā, & oēs cōiter ad tōsurā, intendētes emūgere, nō nutrire, lac & lanā curātes, non ouē. in termino a quo, in quo incipere deberēt. ut est uisitatio, & medio p quē procedere dēt, ut est correctio, & morū reformatio, sicut gallus sup prunas currentes, vt in termino ad quē principaliter tendunt ut est ventris & bursæ repletio prout proponunt diutius immorentur, & ob hæc prælati nō dicuntur pastores a pascendo actiue, sed passiue, ppter quod dicuntur exactores ab improbe exigendo, ut dicatur in utroque brachio tam ecclesiastico quam sæculari, exinanite, exinanite usq; ad fundamentum in ea.

i Quæ hic paulo acrius dicuntur de malis pastoribus sunt accipienda.

i Quod non.] sic ordina litteram, quod non bene colit auctor pacis, idest, Deus, nisi in tempore pacis, hoc est in statu tranquillo: nam pax est status tranquillus, secundum Isidorum.

Ordo litteræ

k Dissensiones & scandala] cum ergo hæc duo mala infra scripta sequentia inferant, dissensionib. & scandalis totis est uiribus obuiandum, ne pullulēt, & si pullulauerint, tunc tollantur. seu, ut possibile est, minuantur, his ergo prohibitis & mala sequentia prohibētur, extra 6. lib. de reg iur. cum quid prohibetur.

a ¶ Ab

a Ab olim] secunda pars, in qua præmisso proœmio factum super quo statuitur & ordinatur, narrat.
b Aemulo] .i. inuido, ab æmulor, quod multa significat. unde uersus.
Aemulus inflatur, amat, inuidet, ac imitatur.
dicitur exosus bella, i. ualde odiens bella, & ideo hæc discordia, quam Deus habet exosam, ab omnib. extirpetur, ar. C. de hære Manichæos, quem.n. odit dominus, habet odire seruus.
n Salubrem] .i. salutis uberem.

Versus.

Zizania q d dicitur.

c Zizaniæ] est primæ declinationis, & fæminini generis in singulari, & in plurali est neutri, & secundæ declinationis, & primæ unde uersus
Ex zizania, sunt zizania plura, niæq;.
Et est zizania herba peruersa, quam poetæ infelix lolium uocãt, & significat scandala, uel iuuantes mala: et ideo sator dr̄ diabolus, ut hic, & su. de ele. licet.
d ¶ Prædicationib.] hic est primus articulus.
e ¶ Audiendis] Secundus articulus.
f ¶ Tumulandis] Tertius articulus.
g ¶ Patris,] qui habet sumere consiliũ pro liberis suis, ff. ad leg. Iul. de adulter. nec in ea.
h ¶ Exactæ.] i. exquisitæ. C. manda. in re mandata. Et significata huius uerbi, exigo, uide ext. 6. lib. de iud. cap. 1. in fin Ioan. Mona.
i ¶ Periculis] quandoque incursis, a pereundo: & q̃nq; euasis seu præuisis a periendo, iuxta illud.
Felix quem faciunt aliena pericula cautum.
Et illud.
Non uadit peritum, qui uult audire peritum.
Et curare debemus de periculis, vt illa euadamus seu præuideamus, non ut ea incurramus, & ideo dico periculum dictũ a perio, non a pereo, vt secunda sit longa, non breuis, ut in supino de perio, ut in uersu prædicto.
k ¶ Onusta.] ab onus .i. sarcina. sic onustus .i. sarcinatus.
l ¶ Dispendiis.] expone ut extra libro 6. in proœmio §. penultimo
m ¶ Exosa] .i. valde vel perfecte odiens, vt

Ab olim[a] siquidem inter prælatos & rectores seu sacerdotes ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & Prædicatorum & Minorum ordinum Fratres ex altera (pacis æmulo[b] satore zizaniæ[c] procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus[d] fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis[e], pœnitentijs iniungendis eisdem, & tumulandis[f] defunctorum corporibus, qui apud Fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscãtur eligere sepulturam.

¶ Nos autẽ (pii patris[g] more laudabili) moleste ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ[h] considerationis examen, ac intra pectoris claustra sollicite reuoluentes, quàm sit plena periculis,[i] quam onusta[k] dispendiis,[l] quamque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa[m] discordia supradicta: Et propterea intendentes paternę sollicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis unquam futuris temporibus fauente domino suscitandam, grandi quoque desiderio cupientes, ut huiusmodi negotium, quod potissime insidet cordi nostro, finem salubrem[n] & celerem per Apostolicę solertię studium consequatur, diligenti[o] cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem catholicæ fidei, quietum statum partium prędictarum, ad salutis animarum fideliũ incremẽtum, de ipsorum fratrum consilio,[p] auctoritate Apostolica statuimus & ordinamus, ut dictorum ordinum fratres in ecclesiis, & locis eorum, ac in plateis communibus libere ualeãt clero & populo prędicare, ac proponere uerbum Dei, hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum[q] prę lati prędicare uoluerint, vel corã se facere solemniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de prælatorum ipsorum uoluntate processerit ac licentia speciali.

¶ In studiis autẽ generalibus,[r] ubi sermones ad clerum ex more fieri solent, dieb. illis quibus prędicari solemniter consueuit, ad funera ẽt mortuorum, & in festis specialib. siue peculiaribus eorundem Fratrum, possint iidẽ fratres, & liceat eis libere prædicare, nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in prędictis locis Dei verbum proponi, episcopus uel prælatus superior[s] clerum ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione, uel causa urgẽte clerum ipsum duceret congregandum.

¶ In ecclesiis[t] autem

o ¶ Diligenti] modo tres prædictos articulos per ordinem prosequitur, & hẽt uia dicta secundum hos tres articulos.
p ¶ Consilio.] quid importẽt hæc uerba not. extra 6. li. de hæret. super eo.
q ¶ Locorum p̄lati] intelligo p̄latos in re communi, ut ep̄os, vel consuetudine, ut decanus Baioceñ Baioris. Et hoc ꝓbatur in uer. vel ep̄us, uel p̄latus, &c. Et sic est differentia inter prælatum & episcopum & latius est uerbum prælati & no in simili, extra 6 lib. de tempo. ordi cum nullus. nec nomine prælati continetur rector ecclesiæ, cum specificatur contra prælatum, supr. eod. §. ab olim. Quid si uicarius hoc faciat. Dic idem, q͂ enim ordinarii p se nequeunt, per alios expediant. extra de offi. ord. inter. extra 6. li: de offi. ordi. si episcopus.
r ¶ Generalib.] non ergo in uillis seu castris, extra de cle. nõ resid. tuæ. Et loca in quib. iura docentur, debent esse studia legitima, ff. in ꝓœmio § illud uero. Et legitimum est quod iure concessum & ap.ꝓbatum est ff. de uer. sig. l. lege obuenire, uel antiqua consuetudine, cuius memoria nõ existit, hęc enim æquipollent, extra de uerbo. signific. super quibusdam. ff. de aqua quo. & æstiu. l. hoc iure, §. ductus aquæ.
s ¶ Superior.] non intelligitur hic tantum superior ep̄s, sed superior prælatus respectu cleri, uel ex consuetudine, uel priuilegio.
t ¶ In ecclesiis] supra eod. §. diligenti, & vers. in studiis, ubi sunt Fratrib. quędã lo-

loca permissa eis certis modificationibus ad prædicandum: si ipsis loca parochialia cum certa moderatione sunt interdicta, vt hic: & cum officium prædicandi in communi eis non competat, sed prelatis & curatis, extra de offi. ord. inter. & inf. eo. §. huiusmodi quoque omnem locum eis reputo interdictum, qui hic non reperitur permissus. Sed quæro, an possit in cœmeteriis vel capellis vicinis? Dic quod non, extra 6. lib. de sen. excom. si ciuitas.

a ¶ Superior] expone vt sup. ver. proxi.

b ¶ Statuimus.] Secundus articulus in quo sic procedit. Nam primo præmittit duo quæ incumbunt fratribus antequam audiant confessiones, vt licentiam audiendi confessiones petere, & post concessam licentiam fratres eligere, inf. eod. uer. ac deinde. Tertio & quarto, ver. extra, & vers. numerus, ponit duas modificationes circa prædicta. Quinto decidit quid sit agendum cum est obtenta licentia, & fratres electi sunt, & eorum personæ acceptatæ, vt] ver & si iidem. Sexto, quid sit agendum quando personæ non sunt acceptatæ, inf. vers. quod si forte Septimo, ver. si vero in casu recusationis prælatorum dat fratrib. licentiam gratiosam. Octauo, ver. per huiusmodi autem, dictam licentia moderatur.

c ¶ Vicarii.] pro parte Prædicatorum sunt tres gradus, sicut pro parte Minorum. Sequitur statim de tribus gradib. Et fuit hoc factum, vt paritas in dictis ordinibus seruaretur, in sequenti tamen ver. non ponuntur nisi duo gradus, nec mirum: quia grauius est eligere fratres ad ministerium audiendi confessiones, quam ad licentiam in genere petendam: ex qua consequenter peti debet sequens gradus inf. versic. proxim. Et hic appellatur vicarii illi, qui sunt in certis prouinciis seu regnis, vbi non sunt Prouinciales Priores, sed Prouinciales constituerunt vicarios, vt prouincialis Angliæ facit vicarium in Scotia, vbi non est Prouincialis.

d ¶ Prælatorum.] iure communi, vt episcopi vel consuetudine seu priuilegio. hic. n. dant prælationem, ar. extra de consang. & affi. c. 1.

e ¶ Fuerint.] post licentiam datam, inf. eo. ver. ac deinde.

f ¶ Impendere.] ab illis solum a quibus possunt absoluere curati inf. eo. ver. per huiusmodi, extra 6. li. de pæ. & remis. si episcopus.

g ¶ Ac deinde.] & sic nota gradum non concursum inter hunc ver. & præcedentem §. Et dicunt quidam deinde, .i. obtenta licentia præmissa fiat electio, vt sequitur. Tu dic deinde, i. post licentiam præmissam petitam dumtaxat: nam peti potest & consilium & licentia, & non obtineri, extra de arbit. cum olim, extra de reg. licet. Et hic habetur ex sequentib. in quib. papa prouidet, nedum in casu obtentæ licentiæ, sed etiam in alio, in quo oportet quod fiat electio, & si oporteret licentiam hoc casu obtinere, iam esset in potestate prælatorum istos ordines impedire: quod papa non intendit, vt inf sequitur. Aliquando tamen non sufficit licentiam petere, extra de pœn. & remis. omnis, extra 6. lib. de electio. si religiosus.

parochialibus fratres ibi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere uerbum Dei, nisi fratres prædicti a parochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel uocati: & de ipsorum beneplacito, & assensu seu petita licentia fuerit, & obtenta, nisi episcopus vel prælatis superior [a] per eosdem fratres prædicari mandaret.

¶ Statuimus [b] etiam & ordinamus auctoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus, & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur, uel in ciuitatib. & diœcesibus locis ipsis uicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, Magistri, Priores, prouinciales prædicatorum, aut eorum uicarii, [c] & Generales, & Prouinciales Ministri, & Custodes Minorum ordinum prædictorum, ad præsentiam prelatorum [d] eorundem locorum se conferant, per se uel per fratres, quos ad hoc idoneos forte putauerint, humiliter petituri, ut fratres qui ad hoc electi fuerint, [e] in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi uolentium audire libere ualeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere [f] de licentia, gratia, & beneplacito eorundem: Ac [g] deinde præfati Magistri, Priores, Prouinciales & Ministri ordinum prædictorum, eligere studeant personas [h] sufficientes, idoneas, uita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium & officium exequendum [i] quas sic ab ipsis electas, repræsentent uel faciant præsentari prelatis, ut de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ confessiones confiteri sibi uolentium audiant, [k] imponant pœnitentias salutares & beneficium solutionis impendant, [l] prout superius

h ¶ Personas.] sed quales? Dic sex qualitatib. sequentib. in textu fulgentes: nec mirum: quia isti falcem suam in messem alienam mittere satagunt: & ideo si tales non sunt, quales hic depinguntur, sunt in culpa. ff. loca. si quis domum, §. si quis vitulos, etenim isti fratres de gratia prælatorum vel sedis Apostolicæ in narratis hic se immiscent, vt hoc versi & inf. eod. versic. si vero iidem.

i ¶ Exequendum.] quod est ars artium. extra de æta. & quali: cum sit.

k ¶ Audiant.] & illi solum de quibus est dictum supra eod. super verbo, impendere.

l ¶ Impendant.] si hæc tria faciunt, ergo habent curam animarum, & curati curam ecclesiarum habent in toto in suis territoriis, ergo isti saltem in tanto. Sed dices, habent ex concessio. prælatorum gratiosa, vel papæ, su. eo. ver. numerus, & ver. si vero, & sic sunt delegati, qui nihil proprium habent, sed alienam iurisdictionem exequuntur, ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. 1. §. qui mandatum. Solu. delegatus respectu delegantis alienam iurisdictionem exequitur: ipse tamen delegatus habet iurisdictionem & honorem, quam exercet nomine suo. Vel dicti fratres videntur ordinarii per hanc constitutionem eis iurisdictionem tribuentem: nam hæc ordinatio est statutum, & concessio generalis per hunc canonem, inf. e. in d. Et hæc ordinatio

Fratres pro confessionibus audiendis deputati, an sint delegati vel ordinarii.

est expressum, extra ciuitates, & diœceses, in quibus fuerint deputatę, per quas eas volumus, & nõ per prouincias [a] deputari, confessiones nullatenus auditurę.

¶ Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officiũ exercendum, esse debet prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit [b] eorundem. Et si ijdem prælati petitã licentiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint, illam præfati Magistri, Ministri & alij cum gratiarum recipiãt [c] actione, dictæque personæ sic electæ commissum sibi officiũ exequantur.

¶ Quòd si fortè iam dicti prælati quemquã [d] ex dictis fratrib. præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollẽt [e] habere, vel non ducerent admittendũ: eo amoto, vel subtracto, loco ipsius similiter [f] eisdem præsentãdus prelatis possit & debeat alius surrogari.

¶ Si uero ijdem prelati præfatis fratribus ad confessiones (vt premittitur) audiendas electis huiusmodi exhibere licentiam recusarint [h], nos ex nunc ipsius ut confessiones sibi confiteri uolentium libere liciteque audire ualeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atque eisdem beneficium absolutionis impertiri gratiose [i] concedimus [k] de plenitudine Apostolicæ potestatis. ¶ Per huius-

dinatio est potius vicaria, quæ est ad vniuersitatem territorii. inf. eo. ver numerus, & tales videntur ordinarii. no 6. lib. de app Romana, & ff de ver. sig. pupillus, §. territorium. Tu ergo frater si curam habes, vide si hoc est aduersum constitutioni, extra 6. lib. de verbor. sign. Exiit. Tu dic, licet fratrib. sit concessum, q faciant tria, q̃ ad curatos de iure ptinent, nõ tñ pp hęc sunt dicendi habere curam animarũ, nec principalem, quia nõ sunt prælati, nec delegatam, quia talia facere non sic eis committitur, quòd ad eorum executionẽ obligentur, sed in arbitrio, & libera voluntate eorum, remanet quòd talia exequantur, sicut eis placuerit & visum fuerit expedire. Fideles etiam nõ sunt fratrib. obligati, nec quantum ad præmissa ad fratres recurrere sunt adstricti. Et ideo licet hæc constitutio sit statutum, & concessio generalis: & in perpetuũ duratura, quantum ad pręmissa quę fratribus sunt concessa, non tamen fratres propter hoc curati aut ordinarij debent dici. Si autem aliqui fratres minus prudẽter propter præmissa modo prædicto eis concessa, sibi attribuere præsumpserint, quod curam habeãt animarum: videant si hoc sit contrarium dictæ constitutioni, Exiit.

a ¶ Prouincias.] quid importat prouincia, ciuitas & diœcesis, habere extra 6. li. de censi. Romana. s. tñ. extra lib 6. de præb. quamuis 1. in fi.

b ¶ Exigit] & sic nota numerum præsidentium considerari, prout subditorum necessitas exposcit, authen. vt deter. sit nu. cleri. circa princ coll. 1. extra de vita, & hon. cler. quoniam, & extra de instit. cap. 1. extra lib. 6. de stat. regu. cap. vnico. §. sane. Sed quid si episcopus dicat pauciores sufficiunt, & fratres contradicunt: quidam recipiuntur per episcopum, illi de quibus sibi videbitur, & si fratres volunt, de aliis contendant, argu. ff. de aqua quoti. & æsti l. 1. §. Trebatius. Sed ille §. loquitur vbi taxatio erat facta, tunc in eo quod excedebat poterit prohiberi, exemplum extra de censi. cum Apostolis: vnde dic, recurrendum ad arbitrium boni viri, i. iudicis, qui debet esse medium inter extrema. ar. ff. de pign. actio. si seruos, in fin. Cod. de Iudæis, l. nullus, ff de verb. oblig. continuus, §. cum ita. extra de offic. deleg. de causis, ff de testib quæsitum. Et forsan caute faceret episcopus, si in exordio cum licentiã concedit, taxaret numerum, etenim multa fieri possunt ab initio, quæ locum non habent ex post facto, ff. de pact. l. in traditionibus. C. de don. quæ sub mo. l. 1. & l. perfecta.

Prælati sunt plures vel pauciores deputandi pro necessitate subiectorũ.

c ¶ Gratiarum recipiant.] cum nihil communi iure sibi valeant vendicare, & ob hoc fratrum potestas in expressis hac ordinatione est mensurãda, non vltra taxanda. extra. de priuil porro.

d ¶ Quemquam.] & sic nõ possunt plures refutari. Dic contra, quia hoc verbum, quenquam, est inris, qđ æqui pollet vniuersali: & extendi debet in edictis prætorum. ff. de vi. bo. rap. l. 2. §. homines, ff. de neg. gest. l. §. 1. & 2. ff. de const. pecu. l. 1. §. 2. alias fieri posset fraus huic constitutioni, quæ requirit multa in fratrib. assumendis sup. eod. verb. ac deinde.

e ¶ Nollent.] hoc verbum, & sequens respicit solum factum, & sic fuit dictum in concedendo hoc ius deferendo prælatis: ita q hic non versatur causæ cognitio, aliud. n. est arbitrium, q refertur ad arbitriũ boni viri, ut est pmissum. Aliud voluntas, quæ refertur ad propriũ motũ, ff. de hær. inst. si qui. Sempronium, ff. de le. 2. l, 1 ff. ad Treb. quia poterat. Voluntas. n. quæ est dominia in regno animæ, cogi non potest.

f ¶ Similiter.] vt sup. verb. ac deinde.

g ¶ Surrogari.] sed nũquid hæc surrogatio fieri poterit pluries? Videtur q non, quia semel sufficit, arg. ff. de arbi. si duo, §. semel ff. de aqua pl ac. l. in diem, ff. de bon. auct. iud. pos l. fi. §. fi. ff de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decẽ. Sol. dicta iura loquũtur, vbi res effectum habuit, sed hic non habuit, & ideo est iterandum. Sed quoties? dic trinam requisitionem ad minus necessariam. Et similis qõ no. ext. de of. del. cum causa. & distingue circa hoc. Aut recusatur surrogatus a prelato ex causa, ut pote quia non habet qualitates expressas, sup. eo. ver. ac deinde, & tunc fratres sibi imputent qui malum elegerunt, mala. n electio est in culpa, ff. de neg. nam, & Seruiuus, in fi. Insti. de soc. in fi. extra 6. lib. de elect. si compromissarius, §. 1. Aut sine causa & tunc succedit papalis, licentia seu gratia. inf. ver proxi. in dubiis, dic vt no. sup. ver. exigit.

Surrogati fratrum an possit pluries fieri.

h ¶ Recusarint.] quid si neglexerint? Dic idem, si tertio requisiti non fecerint vt no. in simili. d. c. cum causa. & no. diligenter tres gradus positus in toto isto, §. contra eo statuimus. Vnde gradib præcedentib. diligenter non seruatis, fratres non hñt potestatem inf. scriptam, nam primo gradu non expleto non est locus secundo, arg. ff. de acq. hæ l. 3. & l. quamdiu.

i ¶ Gratiosæ.] quæ est arcte interpretanda, quatenus ius tertii tangit, ff n ne quid in loco pub. l 2. §. merito, & §. si quis a principe. Alii dicunt large in odium prelati recusantis, & in fauorem animarum: hæc tamen interpretatio verba statuti non excedat. ex priui. porro. Et in re dubia melius est verbis edicti seruire ff de exec. l. 2. §. licet autem.

k ¶ Concedimus.] sup. de suppl. neg. præl. cap 1. Sed nunquid per hoc concilio generali, extra de pœnit. & remi. omnis derogatur? Vr, quòd sic arg. extra lib. 6. de const. c 1. Sol hic non est contradictio, sed compatientia, & sic vtrumq. tenet. extra de priuil. in his & j. dicetur. Itẽ prouisio specialis tollit generalem, C. de pact. conuen. tam super do, l. fin. Sed illa lex loquitur ubi spe-

specialis prouisio erat hoīs, sed gñalis, legis. Sed hic vtraq; erat iuris, quo casu spālis prouisio nō tollit gñalem, sed geminat subsidiū, ut plenius prouideatur saluti aīarum, qꝫ respicit præsens cōcessio, su. eo uer. ac deinde. sicut iuris subsidiū geminatur, ut plenius improbitas reprimatur. ff. nau. caup. sta. & ita de facto. §. ex hoc edicto. Itē hæc est spālis, illa gñalis, ergo ista illi derogat extra lib. 6. de reg. iu. generi & ibi not. Sol. ubi genus & species legātur diuersis, & ad diuersos fines intelligatur dicta regula. Nā si mihi est relictū genus, & tibi species illius gñalis, meum legatum non est extinctum sed attenuatū. ff. de adi. leg. qui hoiem. Et mihi donatur ut habeā & tibi similiter, & isti sunt diuersi fines. Sed in hoc casu tam gñalis prouisio quam spālis est ad eundem finem, ut saluti aiarū prouideatur, & ideo una alii nō obsistit, sed cōcurrunt, sicut si genus & species uni essent legata, ut d. c. gñi not. Sed dices, ergo cōfessus tenebitur iterato confiteri. Sol. hoc non est ex necessitate sacramenti, sed ex obligatione tui, qui uoluntate a Fratrem accessisti, su eo. §. statuimus. relicto patre spūali, cui es adstrictus, non fratri, ad quē uoluntarie vadis, nec ita subuenitur illi qui uoluntate facit, sicut illi qui ex necessitate. ff. de procu. l. procurator, q pro euictione. & ibi not. Nec prima rō, quæ loquitur in iurib. cōmunib. obstat. Sed hæc concessio est gratiosa priuilegialiter data quæ non tollit ius præcedens, nisi de ipso fiat mentio spālis, extra de capel. mon. ex parte. Sed illud c. loquitur ubi priuilegiū datur sine magna deliberatione. Sed istud fuit datū cū magna deliberatione, & est statutū, ut inf. in fi. Itē ut est dictum, gñale & spāle hic non tendūt ad diuersos fines, & iō se cōpatiuntur. Item si non hēret qñque teneri subditus ad curatum, posset prorsus eius ptās in auditione confessionem exhauriri. Et priuilegium non tenet, qꝫ vergit in enormem alterius læsionem. extra de deci. suggestum ff de val. & pup. subst. ex facto, in prin. & §. 1. Et esset in ptāte subditorum totaliter recedere a curato. Quo casu qualibet curabit, qui morbū nescit. Ait Boetius: Si operam medicantis expectat, oportet vt vulnus detegat. Item & si curati nō interhit p p subditum, qui forsan bñ confessus est Fratri: interest tñ curati p p sī cognoscere vultum pecoris, cui dictū est in Ecclesiastico 22. c. Curam illius habet. Itē subditus possea transire nunquam ueniendo ad confessionem dicēdo se Fratri confessum. Item quilibet dabit curatus ecclesiastica sacra subdito, quem non nouit dispositum, maxime ubi sub iiri sunt aliqua notoria crimina, nec pōt Frater reuelare confessa: ut dicit dictum concilium, oīs. Item hoc indultū pōt operari multos effectus, cum hoc qꝫ constet dictum concilium de cōfitendo saltem semel in anno proprio sacerdoti, ergo stabit concilium cum hoc indulto extra de priuileg. in his, & c. pastoralis. Item papa per hoc indultū non auffert hic ptātē curati, sed socium hic sibi cum multis modificationibus adiungit, ergo curatus remanet non exclusus, sed inclusus. Nec obstat si dicat, duob. competit ptās insolidum: ergo Frater, postquā expleuit cum certa persona, non pōt curatus cum eodem super eodem. ff. de off consul l. unica. Sol. ubi duo essent dari ab initio pariter procedit argū. Sed curatus datus est ab antiquo sicut hēns ptāte ab exordio fundationis ecclesiæ. 20. dist. in nouo testamento. Ite Frater de nouo adueniens qui dari præsumitur, ut potestas curati non tollatur sed iuuetur. Vnde ius cōe quod est procurato est fortius iure priuilegiato. Nec mirum, primum necessarium, secūdum uoluntarium licet sit æqualis potestas audiendi & absoluendi, tñ tñ ner proxi. necessitate ueniendi ad curatū remanente,

Confessus religioso priui legiato, an a i fratrem teneatur iterū confiteri ꝓprio curato.

Boetius.

modi autem concessionem [a] nequaquam intendimus personis seu Fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem, quam in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est a iure [b] concessa, nisi for-

quæ non est hic expresse sublata. Itē hæc cōcessio gratiosa, ut hæc quæ est uoluntaria, non tollit necessitatē d. c. oīs arg ff. fam. ercis. l. alienationes. Sed contra potestas. Fratrum est delegata seu a maiore habita, siue habeatur ab epo, siue a papa, ut hic totali §. ergo est potior ptāte rectoris; igitur cōfessus recto ri iterata cōfessione non eget, minus egebit confessus Fratri. Solu uoluntarium & necessarium tollunt contrarium. Et est in hoc argumento fallacia figuræ dictionis, nā si excedat hæc ptās in quanto, nō sequitur qꝫ excedat in quoto seu quali iterationis. Item contra, confitens epo, licet sit parochianus curati subditi epo non hēt iterato confiteri rectori, ergo minus confessus fratri, qui hēt ptātem papalem, quia omnis ptās delegata a papa est maior oī alia ordinaria. Item si frater hēt causam a plato, ut sup. in princ. huius. §. ergo maiori est ista ptās in delegato epi, q̄ in ipso rectore subdito epi, cum oīs delegatus repræsentet personam delegantis, 93 dist. c. ult. & 94. dist. c. 1. Sol. non nego, quin papa hoc possit facere si uelit, sed dico qꝫ nunquam ius alterius tollit, nisi expresse hoc agatur, ff ne quid in loco publ. l. 2. §. si quis a principe præsertim vbi vtrunque potest seruari. Ne sit deterior conditio confitentis habētis consilium animæ a duobus. Et firmius est iudicium plurium quam unius extra de off deleg. prudētiam. §. 1 item cōmissio spālis derogaret dicto concilio, omnis, & ut ibi . t tñ. nō tamē gñalis, ut hic & optimum argum. ext. lib. 6. de hæret. p hoc, in princ. & ibi no. in simili. Item dictum concilium habet, ut remittatur seruitus bñ imposita subdito, s quod semel in anno confitetur proprio sacerdoti, hoc est curato, sic est interpretatus Martinus papa 4. & sic est de iure interpretandum, cum dictum cōciliū de iure cōmuni loquatur. Sed dicti fratres iure cōmuni nihil obtinēt, sed gratiosa concessione vel platorū uel papæ, ut hic. Et dico bñ imposita, tū quia ꝓprius sacerdos melius agnoscere hēt vultum pecoris sui, tum qa subdito ministrare hēt ecclastica sacra inf. eo. §. huius & duo requirit huiusmodi concilium & iustā causam qꝫ non ꝓprio, sed alieno confiteat sacerdoti, & licentiam proprii sacerdotis, ut liquet in dicto concilio. §. si quis aūt ubi non sine mysterio est aduersatiua coniunctio, aūt. Et ideo si iusta causa non subsit, quanquam licentiam habeat papæ uel epi, aut etiam proprii sacerdotis, & licite confessus fuerit, & ēt absolutus sit, ut dicunt uerba præsentis indulgētiæ dēbit tñ confiteri iuxta concilium memoratum proprio sacerdoti. alias poterit arceri pœna dicti concilii, non quia peccata non fuerunt dimissa, sed quia contempsit salubre statutum, cuius tenor in toto non est seruatus, & ob hoc est ei parendum in eo quod non fuit seruatum a rg. ff de seru. vrb. præd. si domus. Nec insurgit inconueniens, si iterum confiteatur proprio sacerdoti: quia hęc iterata confessio non est ex defectu sacramenti, sed ex contemptu dicti concilii. Verū iusta cā concurrēte cum licentia Romani Pontificis uel epi, prædicta seruitus est sublata. Et qꝫ licētia præ dicta in gñe data uideatur esse concessa, cū iusta causa subest recedendi a proprio sacerdote, non absurde dici poset, arg ff ad muni. l. Luc. §. Imperator. alias potestas iuste concessa reuocari non debet.

a ¶ Concessionem.] su proximo. positam.

b ¶ A iure.] sed quæ est ista ptās a iure concessa curatis quæro: Nec quæro de ptāte papæ in casibus sibi reseruatis, qui notantur extra de transl. epis. c. 1. Nec loquor de ptāte papæ dispensandi, de qua tractant doctores in tractatu de dispensatione b sed loquor de potestate, quæ est per sacrm pænitentiæ super criminibus. Et de hoc tractat Hug. & Hostien. in summa. & Gu-

Guliel. Durandi in repertorio, & Frater Tho. 4. sen. d. 19. Et dico in ista materia, ꝙ quilibet sacerdos potestate ordinis regulariter põt a quolibet peccato absoluere. Quod sic probo: Io. 20. dr, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed dices, hoc dictũ est Apostolis. Dic ꝙ epalis dignitas in hoc non adiicit, de quo agitur su ordinẽ sacerdotalem, & qd adiiciat, no. ext. lib. 6 de sen. excõ cum medicinalis.

san eis ecclesiarum prælati vberiorem in hac parte gratiam specialiter du-

Et in ordinatione cuiuslibet sacerdotis ẽt dicta verba per ordinatorem dñr, vt patet in lib. Pontificali. Itẽ in capite Chro oĩa descendunt, 21. d. in nouo, & Io. 1 Nam de eius plenitudine oẽs accepimus. Cũ ergo sacerdos rite ordinatus habeat ptãtem conficiẽdi corpus Christi uerum, ut ext. de sum. tri. firmiter, §. vna uero, & ptãs, quæ est su. corpus Christi mysticum descendat a potestate, quæ est corpus Christi uerum. de consec. d. 2. quia corpus, & c. quia passus. Cũ igitur quilibet sacerdos qñ est recte ordinatus potest ministerialiter in uerbo Dei conuertere panem & vinum cum aqua in calice mistum in corpus Christi uerũ & sanguinem de conse. di. 2. panis & c. calice. ergo con similiter poterit ministerialiter peccatorem quẽlibet conuertere in membrum Xpi, & corpori Christi mystico adunare per sacrm pniæ. Item dico secundo, ꝙ licet sacerdos habeat hoc ex ptãte ordinis: non habet tñ ptãtem iurisdictionis seu exercitii nisi in subditos. Vnde sicut in foro iudiciali quis non ligat nec absoluit nisi subditum, ita nec in foro pniali, ext. de paroch. nullus, ext. de iud. c. at si clerici, ext. de pæn. & remis. c. omnis, § si quis. Et sicut sacerdos non hẽt exercitium suæ ptãtis in corpus Xpi uerum, qñ nõ habet materiam ad sacrificandum, sicut panem & vinum, sic nec in hoc casu agere potest, nisi in materiam sibi subiectam, arg. 10. di. quis nesciat, 12. dist. c. 1. & 2. 19. di. ita dominus ergo in foro pœnitentiæ duo requirũtur ad peccata remittenda, s. ptãs ordinis quo ad se, & iurisdictio seu exercitium ptãtis, quæ a maioribus in inferiores descendit, 21. dist. in nouo. nã ibi tangitur ordo nascentis ecclesiæ a Deo. Hinc est ꝙ a sũmo sacerdote ad maiores sacerdotes, hoc est ẽpo, & a maioribus sacerdotibus in curatos fit deriuatio, & ptãtis descensus, & summus sacerdos ptãtem maiorum sacerdotum, & magni sacerdote ptãtem curatorum arctare possunt, sicut maius imperium habentes, ff. de iudi. iudicium 63. dist. Salonitanæ, extra de off. or. cũ ab ecclesiarũ. Vnde sicut summus sacerdos arctat potestatem magnorum sacerdotum in absoluẽdo, 17. q. 4. si quis suadente, & illam eandem ptãtem arctatam in certis casib. qñque laxat, extra de sent. excom. peruenit, & 6 lib eod. tit. religioso. i. rñ. sic sacerdos magnus ptãtem sacerdotis curati ex cã arctare põt, & laxare eandem, cum sit ordinarius totius suæ ciuitatis & diœcesis, 11 q. 1. de persona. Cum acrius unum factum in una regione puniatur, quam in alia, & iõ maiorem iudicem requirit ff de abig. l. 1. 1. respon. Ipse tamen ẽps peccat, si sine cã arctat. 11. q. 1. peruenit. & d c cum ab ecclesiarum. Quædam ẽt sunt reseruata a iure ipsis ẽpis. extra lib. 6 de pæni. & remis. si ẽps. Primus est, ubi solemnis est pænitentia imponenda. 50. dist. in capite 26 q 6. ca. 1. Secundus, ubicunque est arduum & graue factum. 16. dist. de conciliis, 65. dis. de persona. ext de offi archid. c fi. & 26. q. 6. c. ult. præsertim si fuerit difficile & ambiguum, extra qui fil. sint legit. per uenerabilem. Et est ro, quia maiora negotia maiores iudices requirũt ext de app. ut debitus, in fi. Tertius est in restõne male ablatorũ incertorũ in magna quantitate. extra de iudæ. cum sit, extra de testa. tua & 82. dist. §. 1 & c. 1. extra de usu cum tu. Quartus est ubicunq. absolutio ab excõicatione reseruata ẽpo est necessaria, extra de sent. exco. de cætero, & c. de mo-

Casus episcopis reseruati.

nialibus. Sicut uideo in dispensatione, quæ nõ est permissa inferiori ẽpo, ext. de uot. & voti redem. c. 1. Sed nunquid ab alio q̃ ab excõicatione poterit absoluerẽ sacerdos curatus, vtpote ab iniectione manuum, pp q̃ pœna excõicationis imponit? Dic ꝙ nõ. Et est rõ, cum idem sit factum pp ꝙ est peccatum. Et pœna peccati nõ dẽt ferri p diuersos, sed per eundẽ, secus si ex alio facto emergerent, v. g. Excõicatio uel suspensio infligitur pp peccatum, & irregularitas pp immistionem, suspensione vel excõicatione durante, quo casu inferior posset absoluere a primo, non dispensare cum secundo, ext. li. 6. de sen. excom. c. 1. § vlt ext. li. 6. de sen. & re iud. æterni, §. fin. ext de sen. excom. nuper, §. in secundo. Quintus, in publico blasphematore Dei & sanctorum, ext de male, cap. 2. Sextus, in incendiariis domorum. Et septimus, in trũcatorib. membrorum, 23. q. vlt. si quis membrorum, & c. seq. Octauus, in homicidio, cum. n. truncatio mẽbrorum sit minor homicidio, si primum reseruatur ẽpo, magis sm Nam cui sunt prohibita minora, magis & maiora, ff de ser. expor. l. cui pacto. ext. de sent. excom. cum illorum. circa prin. Nonus, vbi statutum synodale, vel cõsuetudo aliquos casus reseruaret ẽpo, nam consuetudo dat iurisdictionem, ẽt in foro pniali, arg. ex de ele dudum 2. & de præscr. ex transmissa, & c. cum olim & c. veniens. Vbi aũt ius uel consuetudo seu expressa reseruatio non abdicat a curatis, curati habent plenam ptãtem absoluendi, & pnias occultas & publicas iniungendi. de pæn. di. 1. multiplex, & di. 3. de pœnitentib. 26. q 6 presbyteri, & ext de pæn. & remis. omnis, quę ponit regulam quam seruabo, nisi inueniam uitiatam, ff de reg. iur. l. 1 & 30. di. c. vlt. vbi est expressum de publica. Credo tñ ꝙ pœnitentiã per ẽpm impositam inferior minuere non potest 20. dist. inferior, ext. de maio. & obed. cum inferior. Nec obst. 50. dist. accedens, & 33 q. 2. latorem, quia ibi expresse fuit concessum inferiori. Sed quæro, nunquid ẽpi ista constitutione non obstante possunt reseruare sibi casus de quib ante hanc constõnem poterant curati absoluere. Et uĩ ꝙ non: quia hoc iam esset priuilegiũ diminuere vel auferre seu decurtare, ꝙ fieri nõ dẽt, ẽt indirecte, ext. de priu. quanto. Dic contra, quia licet fratres sint exempti ab ẽpo, non tamẽ parochiani. arg. ext. de priu ex ore. & li. 6. eo ti. per exemptionem. Nec obst. hæc littera: quia non uĩ potestas concessa a iure, quæ est iure reuocata, ff. de diuor. diuortium. Item sicut ẽpi potestatem ordinariam arctare possunt inferiorum suorum, multo magis extraordinariam & aduentitiam: nec dẽt idem parochianus diuerso iure censeri quo ad curatos, & quo ad fratres, ext. de priu. quia circa. vt ille qui non est sub curato, non sit sub fratre quo ad id de quo agitur. Et nihil est curatis a iure concessum, nisi quod non est ab ẽpis reseruatum. Item illa sunt de bene esse, & accidentali a non debent mutare ptãtem episcoporum, quæ est substantialis, fundamentalis, & ordinaria, no. ext. li. de hære per hoc, arg ext. de priu. patentib. ext de eccl. ædifi ad audientiam. 1 Et alias uno uerbo contingeret multa iura subuerti. ꝙ esse non debet. extra de ele. ecclesia 2. § deniq; Nec obstat arg. in oppositum: quia cuilibet est licitum facere in re propria ꝙ placet, dummodo non animo iniuriandi, & nemini facit iniuriam qui utitur iure suo, ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. denique, ff. de iniur. iniuriarum, §. is qui.

cerent faciendam.

¶Huiusmodi[a] quoque statuto & ordinationi--

a ¶ Huiusmodi] hic §. tractat de lacte & lana, ad quę inhiant prælati, curati & fratres, vt plerunq; quærentes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, contra doctrinã Apost. Et hic § diuidi in tres partes. Primo dictis religiosis cõcedit liberã sepulturam. Scdo, ver. verum curatis reseruat quartam, in multis casib. specificãdo

cam,

bus nostris adiicimus, ut fratres dictorum ordinum in ecclesiis vel locis suis ubilibet constitutis liberam (ut sequitur) habeant sepulturam, uidelicet quod omnes ad eam recipere ualeant, q sepeliri elegerint in locis, & ecclesiis memoratis.[a]

¶Verum ne parochiales ecclesiæ & ipsarū curati siue rectores, q ministrare habent ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure[b] competere, prędicare, seu proponere uerbum Dei & confessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeatur; auctoritate Apostolica constituimus, & ordinamus eadem, ut dictorū ordinū fratres de obuētionib. omnib. tam funeralib. quam quibuscunq; & quomodocunque relictis, distincte uel indistincte: ad quoscunque certos uel determinatos usus, de quib. etiā quarta siue canonica portio dari siue exigi non consueuit, uel nō debet de iure, nec non de datis uel qualitercunque donatis in morte seu mortis articulo in infirmitate donantis uel dantis, de qua decesserit quomodocunque directe, vel indirecte fratrib. ipsis uel aliis pro eisdem, quartam[c] partem (quam auctoritate Apostolica taxamus, & etiam limitamus) parochialib. sacerdotib. & ecclesiarum rectorib. seu curatis largiri integre teneantur, facturi & curaturi, ꝙ nec alii nec aliis, a quib quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrum utilitatem, uel cōmodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quod in morte, uel ab infirmis huiusmodi dādum uel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundē dantiū uel donantiū sanitate, sibi dari vel donari procurent: In quib. per ipsos curandis eorum intendimus conscientias onerari, ut si (ꝙ absit) per fratres ipsos dolo uel fraude quicquam in hac parte agi fortasse cōtigerit (præter id quod eos propterea dictis sacerdotib. rectoribus, & curatis teneri uolumus) etiam districta ratio in extremi iudicii examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiusmodi nihil ualeant parochiales, rectores, curati & prelati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sit adstricti, neque ad id

eam. Tertio, verb. vltrà, mādat ampliorem portionem non exigendam. Sed nunquid idē est seruandum aliis religiosis Mendicantibus & non Mēdicantibus? Dic, prædicti duo articuli gratiose cōcessi Prædicatoribus, & Minoribus, vt supra patet, ad consequētiā non sunt trahendi Sed hic §. in quo limitatur ius cōmune, ad consequentiam est trahendus ff. de legi. nō possunt, & l. sequenti, & extra, 6. lib. de re iudi. quæ à iure, & hoc dico quo ad emolumēta sepulturæ, non quo ad ipsam sepulturam, quia de iure communi nō est concessa sepultura: hoc est ius recipiēdi ad sepulturam oēs. Sed qui habent ius recipiendi ad sepulturam quo ad partē curatorum, cēsetur hoc ius commune. Vel dic alios religiosos iure antiquo censeri, & Prędicatores & Minores: hoc iure arctari, vt istud quodammodo sequatur ex præcedentibus quę nō sunt cōcessa aliis religiosis.

a Memoratis.] etiam si essent minus religiosę extra, lib. 6. de sepul. cum qs. § si qs.

b ¶De iure] extra de testa. c. si. Et verbum, in fraudē, ibi positū fecit hoc adiici, ne locus fraudi relinqueretur: quoniam frequenter fraus fiebat in animarum contra agentium periculum & rectorū detrimētū qb. vtinā sit occursū.

c ¶Quartam.] sed nūquid ista quarta debebitur curatis de legatis relictis fratribus & si legantes apud fratres non elegerunt sepulturā? Dic qd nō. Et sic no. extra de sepul. c. 1. & ratio redditur hoc §. Nam iure communi quis debet sepeliri vbi recipit ecclesiastica sacramenta, extra de sepultu. cap. 1. quia tamen contra hoc ius datur electio sepulturæ in vltima voluntate, decuit, ut data electio prædicta fieret sine iniuria curati, & ob hoc canonica portio, quæ quandoque erat tertia, quandoque quarta, quandoque dimidia, hic limitatur, & taxatur, ut sit quarta ad remouendum discordias, ut hic, & extra de sepul c. certificari. Et ubi hoc consuetudine canonica vel statuto, vt hic, uel alio modo legitimo non taxaretur, dicerem illam dimidiam in dubio, arg. ff. de ver. sig. nomen filiarum, §. portionis, ff. de vsufru. etiam Nam priuilegium datum fauore vltimæ voluntatis, debet intelligi sine cuiusque iniuria. C. de emanc. libe. nec auus, & ideo fit hæc compensatio hic, non in q̄stione proposita. Et si curatus de omnibus relictis haberet quartam, esset fortunatus si haberet subditum, q centum millium, marcharu legasset. Item legatarius integrum debet habere legatum regulariter, & ideo defalcationem eiusdem denego, ubi nō est iure expressum, ar. ff. de reg. iur. l. 1 p̄sertim ac ultimæ voluntates, quæ p lege seruant. auth. de nupti. §. disponat. coll. 4 minuantur, & vt vltima voluntas prorsus sit libera, C. de sacrosā. eccl. l. 1. Sed quæro eligēs sepulturā apud fratres habet Missam anteq̄ portetur ad fratres in parochia sua: nunquid de isto emolumento aliquid habebūt fratres, vel p̄ hoc diminuetur quarta dictorum curatorum? Dic ꝙ nō, quia hoc casu stabo iuri cōi, ubi non reperio ipsum infractum, extra. 6 lib. de electi. constitu. 1. Sed q̄ro, nunquid funus debet portari primo ad parochiā ppriā? Dic ꝙ sic, si sit cōsuetudo, q̄ in his seruatur, extra de sepu. certificari, & in §. proxi. non tollit consuetudo simpliciter, sed consuetudo aduersa præcedentibus. Sed quid si non est consuetudo? idem dico, quia sicut ista funeratus sacramenta recepit a proprio curato dum uiueret, sic honestū est, ut ultimum uale recipiat a suo curato habendo Missam in propria ecclesia. arg de consec. dist. 1. non oportet. Item eligēdo alibi sepulturam vr eligere ppter fructū animæ, qui in ecclesia propria p sacramenta ecclesiæ habuit exordiū, vñ nō decet, ꝙ in fine frustraretur Missa in propria ecclesia, & sic augebit qd intendit, qd. n. faciendū erat sine electione, qd facit electioni nō repugnat,

Sepulturæ libera est electio.

Voluntas ultima p lege seruatur.

Mortuus an prius sit ad suā parochiā portandus, si alibi elegit sepulturam.

à quoquã possint aliqualiter coerceri: Nos etenim [a] (vt in cũctis æqualiter & pacifice fauente Domino ꝓcedatur) vniuersa priuilegia, gratias, ĩdulgẽtias verbo seu scripto sub quacunq; forma vel expressione, seu cõceptione verborũ a nobis vel prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuicunque ordinum prædictorum concessa, nec non consuetudines, conuentiones, statuta, & pacta in quãtum sunt pręmissis vel alicui præmisso rum cõtraria, ea pęnitus reuocamus, vacuamus, cassamus & irritamus, qui nimo cassa, vel vacua & irrita nũtiamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis.

¶ Cæterum vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscũque præeminentiæ status, vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales & curatos, siue rectores prædictos præsentium tenore rogamus, & hortamur attente, nihilominusq; eis districte præcipiẽdo mandamus, quatenus pro diuina & Apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines professores eorum habentes affectu beneuolo commẽdatos, fratribus ipsis nõ se difficiles, graues, duros aut asperos, sed potius fauorabiles, ꝓpitios, ac benignos, piaque munificẽtia liberales, se studeãt exhibere: sic eos in prædicationis officio, & propositionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs supradictis tãquam cooperatores eorum idoneos & laborum suorum participes prompta benignitate recipiãt, ac affectuose admittere non omittant, vt proinde illis æternę beatitudinis præmiũ augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quod si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, Apostolicę sedis benignitas, quæ ordines & professores eosdem vbere fauore prosequitur & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immeritò turbaretur: nec eadẽ æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunæ remediũ adhiberet, ipsosque nihilominus cælestis indignatio principis digna promeriti rependẽtis, cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minime præteriret.

¶ Nulli ergo omnino & cætera.

De decimis.

¶ Bonifacius octauus collectori decimæ.

¶ *Cum Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expressis ab ecclesiis & ecclesiasticis personis exigi statuisset, multa dubia circa illam suborta sunt, q̃ hic clare et prolixe manifestãtur.*

sed concordat, est implendum: sicut intentioni eligentis & iuri consonum, ar. ff. de euict. in creditore, ff. de aqua plu. arc. l. 2. §. Labeo.

a ¶ Nos etenim.] sed nunquid hic §. respicit tres articulos pręcedentes, vel solum immediatum de sepulturis? Dic quod omnia, præsertim propter verba quæ sequuntur, pręmissis, vel alicui præmissorum. Sed quæro, pactum est super sepultura, quod haberi potest regulariter, licet hoc modificetur, extra 6. lib. ca. 1. & 3 mota controuersia super hoc est sententiatum & confirmatum per sedem Apostolicam, vt de facto vidi ante hanc constitutionem: Nunquid per hunc §. tollitur dicta sentẽtia & confirmatio? Videtur quod sic, quia si pactum tollatur, & quod sequitur ex virtute pacti, arg. C. de duobus reis, l. fin. Dic contra. hæc ordinatio exorbitat à iure communi, & hoc quod non est expresse sublatũ, sta. C. de appel. præcipimus, in fin. nec sentẽtia pactum est sublatum, ergo pactum est sic fortificatum sicut sententia & confirmatione, arg. extra 6. lib. de pact. quãuis & 6. lib. de iureiu. licet. & 6. lib. de foro comp. cap. fin. Plus enim hoc potest simpliciter, vt dictis iuribus. Item argu. authen. vt cum de appellatio. cog. no. in prin. & §. 1. & ibi no. legem nouam non referri ad causam pendentem in iudicio seu decisam sententia: etiam si lex ad pręterita referatur, dominus Io. Monac. de partib. Picardiæ Cardinalis.

Additio Io. Fran. de Pauinis.

ADDITIO. Ad intellectum istius decretalis, super cathedram, est omnino videndus tractatus siue consilium Oldradi, quod incipit, Grauamina, quę fratribus ordinum Mendicantium inferuntur, & est in numero meorum. 83. vbi examinantur & determinãtur per partes difficultates resultantes tam super verbo, libera, de quo in textu, quam super alijs, de quibus ibi: vbi concluditur in effectu quod verbum, libera, notat quandam prærogatiuam absolutam, & dominium super actu cui adijcitur, de elect. cum nobis olim, in fi. &c. Item ꝙ licitũ est fratribus etiam processionaliter ire ad assumendum funus per alienas parochias, cũ eis videãtur concessa omnia, per quę perueniatur ad fi. l. 3 § vlt. de ser. vrb. præd. Item, ꝙ de relictis ab his, qui apud eos non eligunt sepulturã, nulla quarta debetur: quia cessat rõ constitutionis, l. quod dictũ, de pac. Itẽ ꝙ de relictis fratrib. affectione sãguinis, amicitię uel meriti, dẽt solui quarta. Itẽ ꝙ decretalis non hẽt locum nisi in relictis fratribus, apud quos eligit sepultura per infirmum, qui in ea infirmitate decesserit, ut no. in l. alumnæ, ff. de adi. leg. Item ꝙ non hẽt locum vbi testator expresse relinquit canonicã portionem ecclesiæ parochiali, argu. in l. cum quo. ff. ad legẽ Falc. Item ꝙ non debetur quarta de obligationib. quæ fiunt in anniuersario, & aliis officijs sequentibus. Item, nec de mortuarijs inquantum differunt a funerabilib. Itẽ ꝙ parochia debet recipere quartam, de manibus fratrum, & nõ hæredũ defuncti. itẽ, ꝙ quarta debetur de relictis pro ornamẽtis, libris & tabulis, & luminaribus, &c. item ꝙ de datis inter viuos, & in sanitate quorũ dominiũ statim transiuit, quarta non debet. item ꝙ parẽtes possunt eligere ibi sepulturã pro filiis. itẽ, ꝙ quarta debetur de pecunia relicta ad cõplendã ecclesiam: licet si quarta detraheret, non sufficeret pecunia ad istũ usũ. item ꝙ dicta dec. nõ extendit se ad eos, qui mortui sunt ante eam cõditam: sed in illis seruari debuit decr. inter cunctas Benedicti xi. ioã. Frans.

vide

vide textum cum glossa in clementina secunda, eod. tit. vbi hac extrauagans in multis declaratur.

CAP. VNICVM.

DEclarationes, quas in negotio decimæ per nos nuper impositę, pro prosecutione guerræ ac negotii regni Siciliæ contra hostes, de ecclesiis, & personis ecclesiasticis per totam Italiam, & cætera loca cõstitutis volumus obseruari (cuius quidem decimæ in illis partib. te superintendentem seu collectorem duximus deputandum) tales sunt: De redditib. & prouentib. leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperum, qui in vsus leprosorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non soluetur: Moniales aliæq; regulares personę, quarum redditus, & prouẽtus ecclesiastici adeo sunt tenues & exiles, quod de illis sustentari non possunt, sed pro habẽdo vitæ suæ sustentationẽ necesse habent publice mendicare, & eleemosynas publice petere, dictã decimam non desoluent. Sęculares quoq; clerici, quorũ ecclesiastici redditus & prouentus annui summam septem florenorum auri non excedunt, eandem decimam non præstabunt.

¶ Si vero vna persona plura habeat beneficia, quorum nullum per se acceptum dictam summam septem florenorum auri annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis prouentibus summam memoratam excedant, quotquot vel quantumcunq; modica fuerint de omnibus, & singulis decima persoluetur: sed non soluetur de pitantiis monachorum. Similiter de his, quę à Christi fidelibus relinquuntur ecclesiis: vt ex his perpetui emantur redditus: Item de xeniis prælatis & aliis personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non soluetur.

¶ Soluentium decimam electioni seu arbitrio committitur, verum ipsam velint soluere per totum tempus quod durabit decima, pro rata prouentuum, quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis æstimationis prouentuum eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui variare, ad aliam recurrendo. Et fiat & redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expresse in prima solutione decimæ supradictæ: alioquin iuxta æstimationem communem per totum tẽpus soluere tenebuntur.

¶ Declaramus autem, quod hi qui elegerint soluere decimam pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendant prouentus beneficiorum suorum, quæ personalem residentiam non requirunt, & soluant decimam pro solo precio, quod receperint de eisdem: dum tamen contra hoc in fraudem decimæ nihil omnino agatur. Sed ecclesiastica persona, quæ in ecclesia sua vel beneficio (quod residentiam personalem requirit) non residet, sed facit in eodem per firmarium vel vicarium deseruiri, deputando ipsi vicario vel firmario certam suorum prouentuum portionem: non de vicariatus seu firmarii portione: non de vniuersis ipsius ecclesiæ vel beneficii prouentibus decimam exhibebit.

Beneficia aliqua sũt quæ personalem residentiam non requirunt.

¶ Declaramus etiam quod de syluis seu nemoribus, quæ non consueuerunt vendi, nil soluetur, nisi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æstimabitur quantum valere debent annui reditus partis venditæ secundum assisiam, quę consueuit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus situatum fuerit: & de sola ęstimatione decima persolueretur, & non de eo quod percipere tur de dictis syluis seu nemoribus, quæ vendi non consueuerunt, nisi forte vendantur durante decima: quia tunc soluetur ex venditione pascuagii seu herbagii, aut alterius consimilis prouentus eorundem nemorum, & syluarum. Et si non vendantur huiusmodi pascuagia, & similia, non soluetur decima de his: ita tamen quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. Idemq. de pascuis, herbagiis, & consimilibus obuentionibus syluarum volumus obseruari.

¶ De stagnis, & piscariis decima sic soluetur: videlicet quod fiet relatio de numero annorum, quibus ante venditionem vltimam vendita non fuerunt, ad quantitatem pretii ex ipsa venditione vltima recepti: ut pretio diuiso in partes secundum annorum terminum, durante decima soluatur decima ipsa de tot partibus pretii ex ipsa uenditione recepti, quot fuerũt anni prædicti, ut si fortè sunt quinque anni elapsi, ex quo fuerat stagnum

venditum, & tunc vendantur pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, & pro tribus annis quibus durabit decima, soluetur ipsa decima de tribus partibus prætij tantum, videlicet, lx. florenorum, & multiplicabuntur, & minuentur partes pretij prout plures, & pauciores fuerint dicti anni. De piscarijs autem fluminum & lacuum, & venationibus si vendantur, & syluis cęduis, idem quod de stagnis fiet. De piscibus stagnorum vel beluis garenarum, quos pro vsu vel esu suo consumi, vel sine fraude donari contigerit, decima non soluetur. Et quia nonnulli obtinēt à monasterijs & ecclesiis prioratus, grangias, domos, redditus, pensiones, & census, in soluenda de his decima credimus distinguendum; videlicet an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, siue hoc sit concessum per sedem Apostolicam, siue per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas, de illorum prouentibus soluetur decima. Cum autem obtinentur talia ex contractu, puta ad pensionem vel firmam annuam, in qua non est facta gratia obtinenti, sed in hoc uterque contrahentium studuit conditionem suam facere meliorem, perceptores pensionis vel firmæ de ipsa pensione vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante vel post concessionem huius decimæ ad vitam propriam emit prouentus prioratuum vel aliorum prędictorum pro aliqua pecunia, ita quod in hoc ei scienter gratia non est facta, considerabitur quantum æstimatione communi valeant annui proueutus, prioratus, grangiæ, domus, terrarum, seu redditMuum huiusmodi: & secundum hoc ab illis quorum est horum proprietas, qui inde pretium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta sit obtinentibus, quia scienter pro minori pretio quàm valeant, sunt talia vendita vel locata, ipsi obtinentes, & non monasterium uel ecclesia de illo in quo gratia facta est ipsis, & de reliquo illi quorum est proprietas, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus pro iusta mercede seu remuneratione laboris, vel obsequii præstiti vel præstandi talia sunt concessa: ij, quorum est illorum proprietas in decimatione prouentuum suorum, etiam horum prouentus merito numerabunt, & de illis

Redditus obtinentur ab ecclesiis uariis modis.

Labor est remunerādus.

(sicut de alijs quos pro certis suis vtilitatib. expendunt) decimam exhibebunt. Quod si hæc per illos qui ea obtinebant, in alios sunt translata (quia res transit cum onere suo) etiam circa illos, quæ prædiximus, seruabuntur. Nec deducentur expensæ, quæ pro monachis, qui in talibus prioratibus, grangijs, seu domibus, in beneficium, seu ex mera gratia concessis, ex pacto teneri debent, fieri dignoscuntur. Expensæ autem illorum monachorum vel personarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangijs seu domibus ad iustam firmam seu pensionem concessis, siue determinatæ, siue non, æstimabuntur æstimatione communi, & talem æstimationem monasterium vel ecclesia, cuius illorum est proprietas cum suis prouentibus, decimabit.

Res transit cum onere suo. 11 q. 1. si quis laicus.

¶ Prælati de procurationibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non persoluent; sed qui eis pręstant huiusmodi victualia in decimatione suorum prouentuum, & reddituum numerabunt, & soluent decimam de eisdem. De illis autem procurationibus, quas prælati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, & quas perciperent etiam si non visitarent decimam pręstare tenentur. Prælatus autem qui procurationem (quam sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod sibi debetur, & de quo soluisset decimam, si recepisset illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si vero procurationem quam tantum in victualibus licet percipi, forsan remittit persona ecclesiastica cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum aliis prouentibus suis cum soluet, decimam ęstimabit: cum etiam si non esset remissa, hoc facere teneretur.

Procurationes qūq. in uictualibus qūq. in pecunia recipiuntur.

¶ In soluendo decimam supradictā solę expensæ necessariæ, quæ fiunt in re, ex qua fructus percipiuntur, arando, colendo, & colligendo fructus, sine quibus non possunt inde fructus percipi, deducentur. Expensæ autem, quæ fiunt in castrorum custodibus, cum fiunt extra rem, uel etiam in ędificiis construendis uel conseruandis, nullatenus deducentur: sic ut nec illę quę in villis tuendis fierēt in guerris, seu etiam caualcatis. De iis quoq; quæ consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, atque similibus, soluetur decima, deductis salariis moderatis, quæ ante concessionē decimæ consueuerunt solui iudicib.

Expensarum quędā fiunt in re. quędā extra rem.

&

& officialibus similibusque personis, siue quibus iurisdictio & cætera similia nequeant expediri: ita tamen quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc penitus attentetur. Sed expensæ officialium, iudicum, & continuarum personarum factæ in vestibus siue victualibus, minime deducentur, sicut nec aliæ expensæ similes factæ circa familiam prælatorum. Ratione autem æris alieni quo persona soluens decimam obligata consistit, nihil de decima minuetur, et si certæ res ecclesiasticę pp hoc à quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis & de molendinis decima præstabitur. Soluetur autem de obligationibus, siue fiant pro benedictione nubentium, pro exequiis mortuorum, necnon de prouentibus singulorum prælatorum, & de emendis, quæ ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque sibi & aliis personis ecclesiasticis non personarum, sed ecclesiarum vel officiorum ratione relictis, decima persoluetur.

Emendæ pñt ab excõicatis recipi.

¶ Pro decima supradicta non exhibebitur pecunia, nisi in illa communiter curreret de mandato domini terræ, & quæ est moneta in locis, in quibus consistunt fructus & redditus, vnde decima persoluetur: nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem.

¶ Sed si ex probabilibus seu verisimilibus pręsumptionibus apparuerit quisquam pensatis eius prouentibus minus debito notabiliter de decima persoluisse, ita quod super hoc merito suspectus debeat reputari, ex officio nostro per viros idoneos deputandos a nobis faciemus inquiri ab illis, qui super hoc scire valeant veritatem, videlicet de consilio diœcesani episcopi, vel alicuius deputandi ab ipso, si sic eius subditus, & non aliter, si episcopus ipse vel deputatus ab eo commode possit haberi: & tunc demum & non prius, ille cuius prouentus fuerint taliter æstimati, pro eo quòd minus soluerit etiam nominatim excommunicabitur: si eius contumacia exegerit & visum fuerit expedire. Episcopi autem & abbates, cæteręque personæ ecclesiasticæ honorabiles non suspectæ, propriæ conscientiæ relinquantur: ita quòd sufficiat quo ad tales excommunicationis sententia, quę in nullo modo soluentes vel scienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipsius decimæ solutionem generaliter profeetur. Super his autem fiet compulsio per cēsuram ecclesiasticam, prout nobis, & illi cui hoc committendum duxerimus, visum fuerit expedire. Proferatur autem (si expediens visum fuerit) excommunicatio generaliter vel specialiter in eos, qui contra solutionem decimæ vel suorum æstimationem prouentuum, cum fuerit facienda fraudem vel malitiam scienter duxerint adhibendam.

Fiet autem solutio decimæ non ex ipsis rebus, quæ percipiuntur de prouentibus, sed in pecunia numerata. Soluetur autem decima illis, quos ad hæc contigerit deputari. Rector parochialis, qui urgente necessitate ecclesiæ, puta quia ipse residendo personaliter in eadem per se non sufficeret ipsi curę propter multitudinem parochianorum vel diuisionem parochiæ suæ: sed necesse habet vnum vel duos vel plures capellanos conducere, & eis propter victum salarium constituere, salarium huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere: sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet. Quòd si in diuersis ciuitatibus & diœcesibus diuersa beneficia obtineantur, de vnoquoque beneficio in ciuitate vel diœcesi, in qua illud fuerit, decima persoluetur. De eleemosynis vero seu oblationibus, datis ad opus fabricæ, & maxime de his oblationibus, quę in ciuitatibus & aliquibus castris & locis dictarum prouinciarum in certis festiuitatibus, in candelis & aliis consueuerunt dari & offerri ad opus fabricę deputatis, decima non soluetur. Similiter nec de illis oblationibus, quę colliguntur interdum per laicos, qui consortiales dicuntur: interdum per clericos, quę ad opus consortii reducuntur, & quę offeruntur vt luminaria in ecclesia, cruces & calices reparentur, & etiam ex illis pauperibus subueniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum. Prælati autem & clerici exules cuiuscunque conditionis aut dignitatis existant, de suis prouentibus ecclesiasticis decimam persoluent. Illę quoque expensæ, quæ fiunt pro fossatis & alias pro terris ædificandis, vt vberiores fructus producant, & illæ quæ fiunt in conseruandis & reparandis ædificiis molendinorum, domorum, seu apothecarum & similium, & ex quibus fructus & pensiones recipiuntur, & nisi reparentur, fructus ex eis percipi non valerent: de decima huiusmodi minime deducentur. Nec etiam illæ quæ fiūt pro custodia castrorum, quamuis fiant maiores solito. Insuper de oblationibus minutissimis,

Capellanī pñt operas suas locare, vide no. i c. significatū, de præben.

Obligatiões quq; per laicos, quq; p clericos colliguntur.

simis, quas percipiunt ecclesiasticę personę ratione ecclesiarum suarum pro sepulturis & dandis pœnitentiis, decima persoluetur. Et quia non occurrit nobis quin quotidianæ distributiones prouētus ecclesiastici sint, de distributionibus, quæ dantur in horis canonicis præsentibus, debere solui decimam declaramus. Illi quoque qui disputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis qui debent soluere decimam, de aliqua certa summa soluenda pro decima, nequeunt conuenire. De fructibus arborum & hortorum soluetur decima. De his autem quæ consumuntur vsu vel esu animalium, si sint ecclesiarum, soluetur decima, deductis expensis necessariis, quæ fiunt pro custodia: si vero sunt personarum, decima non soluetur.

Deum ī negotiis nr̄is hēre dēmus præ oculis.

¶ Tu ergo in his solum Deum & iustitiam pro præmissis prę oculis habens, ex prędictis declarationibus in decidendis huiusmodi dubitationibus, quæ pro parte leuiter decidi poterunt, confirmationem accipias: super maioribus vero decisionem Apostolici oraculi expectes.

¶ Volumus quoque & præsentium tibi auctoritate mandamus, vt in unamquanque personam ecclesiasticam deputatarum tibi partium, cuiuscunque ordinis, conditionis, vel dignitatis, existat, quæ decimam ipsam nullo modo, uel non integre, scienter, aut non secundum verum ualorem fructuum suorum perceptorum, siue non in terminis constitutis exhibuerit, seu in illorum exhibitione malitiam commiserit siue fraudem, excommunicationis sententiam auctoritate nostra promulges: Et etiam in singulos, qui scienter impedimentum præstiterint directe vel indirecte, publice vel occulte, quominus decimæ prædictæ soluantur. Et omnes & singulos, qui huiusmodi sententias latas incurrerint: per te & per alios, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis accensis, vsque ad satisfactionem condignam excōmunicatos publice nunties, & facias ab omnibus publice euitari: Aggrauaturus alias manus tuas contra ipsos prout proter uiam & contumaciam exigere videris eorundem: quòd si satisfecerent, post plenam & integram satisfactionem ab huiusmodi ex communicationibus iuxta ecclesiæ formam absoluas eosdem, & dispenses cum eis super

Sīt excōicationis publicandę modus.

irregularitate, si taliter ligati non abstinuerint à diuinis: Prouiso hactenus quòd contra decimam huiusmodi non soluētes nullatenus sine speciali mandato Apostolicę sedis inuocetur brachium sæculare. Quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliaque bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel priuilegia ecclesiarum & monasteriorum, aliorumque locorum ecclesiasticorum: ipsius occasione decimæ manus nullatenus extendatur. Data Anagn. Calen. Octobris, Pontificatus nostri anno septimo.

V Iam ambitiosæ;

De regularibus, & transeuntibus ad religionem.

¶ Martinus quartus.

¶ Religiosi Mendicantes sub excommunicationis pœna prohibentur conuolare ad religionem non Mendicantium, quocunque quæsito colore: quam ipso facto incurrunt tam recepti quàm recipientes quacunque licentia non obstante. Quid iuris sit de iam receptis, subdit.

CAP. VNICVM.

Cupiditas olb. plerūm religiosis Mēdicantib. est pcludenda.

VIam ambitiosæ cupiditatis religiosis potissime Mendicantibus præcludere cupientes, ad alios ordines præsertim monasticos (fucatis tamen colorib. asserentibus ob frugem melioris vitæ, aut arctioris obseruantiæ) tam sancti Benedicti, quam Cisterciensis, Camaldulēsis, Vallis vmbrosę, canonicorum regularium sancti Augustini, vel aliorum monasticorum ordinum cōuolare nitentibus, licentiam à sede Apostolica seu legatis aut nuntiis eiusdem sedis ad transferendum se de Mendicantium ordinibus ad alios ordines, præsertim ea ratione (vt verisimile est, prout facti euidētia docet) vt liberius degant, dignitatesque & beneficia monastica consequi valeant, & ex certis

a ¶ Debeat.] cape verbum, admitti, aut recipi. quod est infra.

tis aliis causis honestati non consonis obtinentibus. Ac volentes etiam conseruationi ordinum Mendicantium prouidere: auctoritate Apostolica, ex certa scientia, tenore præsentium declaramus, & etiam decernimus, statuens quòd de cætero nullus religiosus ordinum Mendicantium quorumcunque, cuiuscunque gradus, status, conditionis, uel religionis existat, quantumcunque & qualitercunque, possit & debeat a virtute cuiuscunque licentiæ, etiam indulti Apostolici, seu pœnitentiarij nostri curam gerentis, vel alia quauis auctoritate hactenus, etiam per litteras Apostolicas facultatum quarumuis tam legatorum vel nuntiorum sedis Apostolicæ, quàm alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus præsertim ordinum Mendicantium professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi Mendicantium, sub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi, per aliquos etiam superioris ordinis, seu monasterij, aut loci monastici, seu alias in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis, vel alijs expressis (ordine Carthusiensium duntaxat excepto) sub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quam recepti ipso facto incurrunt. Et quam ex nunc, prout ex tunc contra quemlibet transgressorem quomodolibet in præmissis, scientia, & auctoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et a nemine, nisi dumtaxat a Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo †) excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta non teneant, & nullius existant efficaciæ vel momenti. Decernentes etiam & volentes, quòd si quis hactenus virtute cuiusuis licentiæ, seu mandati huiusmodi fuisset receptus ad aliquem monasticum ordinem, & habitum consuetum gestari per monachos talis ordinis suscepisset, siue professionem emiserit siue non, sub dicta pœna teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit (etiam si beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarum quarumuis obtineat) stare in eius totali ordinatione, & in huiusmodi ordine monastico Altissimo deseruire.

Ordo Carthusiẽsium præ cęteris ampliori potitur prærogatiua.

† Vide Cõc. Trid. ses. 14. cap. 7. de casuum reseruatione.

¶ Si quis autem prætextu huiusmodi licentiæ, vel sine habitu, uel cum habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminum quindecim dierum a die monitionis huiusmodi computandorum, ad eius religionem uel ordinem, unde cum licentia vel sine licentia recesserat, remanere. Quod si efficere neglexerit, post ipsum terminum tamquam notorius apostata excommunicatus in omnibus, & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus retractari: etiam per inuocationem auxilij brachij sæcularis, quotiens fuerit opportunum.

¶ In futuris autem nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus Mendicantium huiusmodi in aliquem monasticum ordinem (Carthusiensium dumtaxat excepto) possit aut debeat per quemcunque recipi vel admitti virtute alicuius licentiæ vel indulti, absque sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis pœnis: & nihilominus secus facta non teneant ipso iure: Huiusmodi licentijs & indultis, necnon constitutionibus Apostolicis, & Mendicantium ordinum prædictorum, etiam si de illis specialis, & expressa, ac de verbo ad verbum in nostris litteris mentio habita foret, & alijs contrarijs non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę declarationis, decreti, statuti, prohibitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Sebenis iij. Calend. Augusti, Pontifi. nostri anno primo.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Religiosi sine sui superioris licentia ultra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati; nec ibi sunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.*

CAP. II.

Religionis habitus sine ipsius veritate parum prodest.

AD nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quòd nonnulli religionis

ligionis gestantes habitum, sed a ueritate religionis omnino vacui, & à modestia penitus alieni, ad partes quandoque transmarinas se transferant, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur: Et vt illi decipere facilius simplicium animos, ac ipsos, & alios in errores præcipitare seu retinere valeant, sub ouili veste ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, per doctrinas suas reprobas, & erroneas fidelium mentes, quantum in eis est, corrumpere satagunt: In ipsis partibus periculum nimium spargere non omittunt, necnon & os suum ponentes in cęlum, lingua eorum falsidica transeunte super terram, sanctæ Romanæ Ecclesiæ detrahere constitutionibus, & alia multa a fide deuia in suis sermonib. & secretis collocutionib. euomere insanis ausib. non verentur: ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique talium præsumptores de hæresi vehementer arguunt se suspectos.

Lupinus animus sub ouili veste, à multis geritur.

Os in cęlum ponunt, qui Romanę ecclesiæ detrahunt constitutionibus.

¶ Nos itaque tantis obuiare periculis paternæ diligentiæ studijs cupientes, vniuersis, & singulis religiosis cuiuscunq; conditionis religionis, ordinis vel status exstant: de fratrum nostrorum consilio stricte ius auctoritate præsentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius litteras patentes cōcessa, de cætero ad partes se transferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus iniungentes, ne quibusuis sui ordinis fratribus (nisi duntaxat viris litteratis, prouidis & expertis) huiusmodi licentiam impertiri præsumant. Nos enim quoscunque presumentes contrarium quouis modo excommunicationis subiacere sententiæ volumus ipso facto: A qua nullus ab alio quàm a Romano Pontifice possit (nisi duntaxat in mortis articulo) absolutionis beneficium obtinere.

¶ Cęterum vniuersalis Ecclesiæ prælatis in virtute sanctę obedientiæ districte præcipiendo, præsentium tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se transferentes prædictas, nisi per patentes superioris sui ordinis litteras de licentia speciali se illud transferendi sibi concessa prælatis eisdem fecerint plenam fidem, in ciuitatibus suis, & diœcesibus ac locis, & terris alijs ad prædicationis officium vel diuinorum celebrationem admittant: sed ipsos potius velut apostatas capiant seu capi faciant, eos carcerali custodiæ (donec de dicta licentia speciali modo do prædicto sibi constiterit) detinendo. Et nihilominus si quos religiosos approbare, quę sedes Apostolica reprobauit, vel quæ alias sunt fidei obuia in suis prædicationib. seu secretis collocutionib. dogmatizare persenserint, vt tales (quibuscunque cessantibus priuilegijs possint licite capere, & carcerali custodiæ, sicut suos possent subditos mancipare, licentiam impertimur. Et insuper tenore præsentium mandamus eisdem, vt de præmissis summarie, simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura, per se vel per alium seu alios se solerter & fideliter studeant informare; quousque de prædictis seu eorum aliquo reperint reos esse, iuxta statuta canonum, & in aliorum exemplum castigare pœnis debitis non postponant: Non obstantibus exemptionibus, & alijs quibuscunque priuilegijs, & litteris Apostolicis eisdem religiosis vel eorum ordinibus ab eadem sede concessis vel in posterum concedendis, etiam si de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundem eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. Datum Auin. 6. Idus Maij Pontificatus nostri anno nono.

Religiosi sine sui superiori licētia se absentare nō debent.

Approbanda per sedem Apostolicā non sunt approbanda.

De religiosis domibus.

Ioannes xxij.

¶ *Licet Beguinarum status sit propter multas rationes per Clementem quintum reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis quæ nec sunt culpabiles nec suspectæ sub habitu Beguinarum viuere: nec sunt tales per ordinarios molestandæ. vide cap. 1. eod. tit. in Clemen.*

CAP. VNICVM.

RAtio † recta non patitur, vt innocentes ad paria cum nocentibus iudicentur. Sanę felicis recordationis Clemens Papa Quintus prędecessor noster,

† Vide ea eo. tit. in cle & c. ad nostrū in clem de hæ. & extrau. Io. sa S. Roman eo. ti. de religi. D. Guidonē Carmel in sūm de hæ. tit. de hæ. tit. Beguinoru, & Eymericum Directorio quisitorum par. 2. q. ...

ster, cum de mulieribus quæ Beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent, præcipue de Alemaniæ partibus insinuata sinistra, & præsertim quòd earum quædam de summa Trinitate, & diuina essentia disputarent & prædicarent, ac circa articulos fidei, & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diuersos errores inducerent; ex his & alijs frequenter de illis additis habens eas non indigna ratione suspectas, in illas quæ statum huiusmodi noviter assumptum sectarentur ulterius aut que illum de nouo assumerent, excommunicationis sententiam promulgauit.

¶Verum quia in multis mundi partib. plurimæ sunt mulieres, quæ similiter vulgo Beguinę vocatę, segregatę, quandoque in parentum aut suis, interdum vero in alijs aut conductis sibi communibus domibus insimul habitantes, uitas deducunt honestas, ecclesias de nocte frequentant, diœcesanis locorum & parochialium ecclesiarum rectoribus reuerenter obediunt, curiositatem disputādi, aut auctoritatem seu temeritatem potius prædicandi nullo mō sibi vsurpant, nec se vel alias seu alios quoslibet præmissis opinionib. erroribusq; inuoluunt, nec vlla super his est, aut fuit hactenus nota seu suspicio contra eas, quæ ipsas dissimiles a luce sua constringeret: Vt nullis earum, quæ perpetuam forte Domino continentiam deuouerunt, occasio prębeatur ad lapsum: & ne periculis, damnis & scandalis plurimis, quę proinde uerisimiliter sequerentur, pro prouisione ecclesiæ moderna occupentur: Beguinis huiusmodi inculpabiles (vt pręmittitur) nec suspectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis prædecessor noster præfatus nullatenus sensisse dignoscitur) de fratrum nostrorum consilio declaramus, & volumus non includi.

Religiosæ mulieres qd facere dēnt.

¶Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eas sub prętextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis, aut iuribus a quibuscunque contra eas attentatum est hactenus, vel attentari contigerit in futurum, per illos prædictos ordinarios auctoritate nostra in statum reduci debitum volumus: Inuocato si opus fuerit, auxilio brachii † sæcularis.

† Brachiū sęculare potest qñque ab ecclesia inuocari. ca. 1. de of. or. in antiq.

¶Cæterum statum Beguinarum huiusmodi, quas esse permittimus (nisi de his per sedem Apostolicam aliter ordinatū extiterit) latenus ex pręmissis intēdimus approbare. Locorum autem ordinarios, & alios ad quos prędicta spectabunt, curam peruigilem, & sollicitudinem debitā præcipimus adhibere, ne pręmissarum sēquētes in uia, & ipsarum actus temerarios imitando, præmissis erroribus, & disputationum & prędicationum temeritarib. se inuoluāt, eas quę contra prædicta præsumpserint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Porro mulieres, quodcunque nomen habentes, quæ de illis ex quibus prohibitio processerit, culpabiles se reddiderint, aut merito notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quoquo modo mutauerint, vere sub prædicta decernimus remanere censura & taliter contra eas, per illos ad quos pertinuerit, procedi uolumus & mandamus, quòd ab errore de more reuocatę, non vltra inficiant sanas oues.

a ¶Benedictus] iste Benedictus fuit duodecimus natione Tholosanus Sauardanus Apamiarum diœcesis primum appellatus Iacob. Fornerii, abbas fontis frigidi, ordinis Cistercientis, & magister in sacra pagina, deinde eps Apamiarum & deinde episcopus Mirapiscen. postea tituli sanctæ priscæ pbyter Cardinalis, assumptus ad papatum ann. dñi M.cccxxxiv. xx Decēb. & ann. M.cccxxxxix xxv Aprilis uita functus est, Pontificatus sui anno v. successit Ioan. xxii. sibi uero successit Clemens vi. Io. Fran.

b ¶Perpetuam] sic & omnia instrumēta ad hoc fiunt 1. q. 3. salaberrimū, 2. q. 1. omnes fœminæ; & quia hoc graue negociū est & ut magis teneatur hæc prouisio, merito est perpetuæ memoriæ seruanda, facit de pœnis, in quibusdam de schismaticis, ca. 1. de pęnis, in c. felicis. li. 6. & quod not. in c. ad Apostolicæ, in pri. de re iud. eo. li. 6. ubi nota quod solus papa sine concilio potest hoc facere, & facit hæc extrauagans ius commune, cap. pastoralis, de fide instrumento. & ibi not. Io. Fran.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶Benedictus[a] duodecimus episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam[b] rei memoriam.

¶Taxat procurationes, pabula charitatis, & subsidium charitatiuum: Saluat priuilegia, conuentiones, consuetudines, & præscriptiones, & indemnitatem pauperum, inhibet contrauenire, punit transgressores & eorum familiares, &c. Et locari debet sub rubrica de censibus & procurationibus.

Vas

CAP. I.

VAs [a] † electionis [b] Paulus Apostolus egregius prædicator, se & eos, qui secum erant, proprijs manibus exhibebat, [c] † ut Pseudo [d] & subdolis operarijs sub prædicationis specie lucra sectantibus locũ præcluderet, &his quos ipse pascebat pabulo [e] verbi Dei, non existeret onerosus.

¶Sane licet circa modestiam in exigẽdis procurationibus, obseruandam a prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus salubria emanauerunt instituta: quia tamẽ (sicut experiẽtia docet) nonnulli prælatorum, [f] necnon dioecesis nútiorum, vel legatorum Apostolicæ sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expresse, sic se reddiderunt, & reddunt in dictarum procurationũ exactionibus onerosos, [g] vt oppressi subditi huiusmodi onera nequeãt supportare, & uictũ longi temporis breuis hora consumat. Nos attendentes, quod parentes [h] debent thesaurizare filiis, non delitiis fastidiosis eorum substantiam absorbere; ac cupientes pro diuersitate conditionum visitantium prælatorum, & prouinciarũ ac ecclesiasticarum etiam facultatum certum modum sufficientem visitantibus & supportabilem uisitatis in præmissis fore de cætero obseruandum de fratrum nostrorum consilio [i] præsentis constitutionis edicto, Statuimus, quòd cum in Franciæ, Nauarræ, Maioricarum regnis, ac terris, prouincijs, & partibus adiacentibus, & in vicinis eisdem, necnõ in Delphinatu Burgundiæ, Sabaudiæ prouinciæ, & Forcalquerij comitatibus archiepiscopi [k] & episcopi, ac alij prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter uisitabunt: Ijdem archiepiscopi a suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesijs pro procuratione vnius diei siue in victualibus, siue a uolentibus in pecunia, ultra trecentorum, a monastrijs vero & alijs ecclesijs vel prioratibus sæcularibus uel regularibus habentibus collegium uel conuentum duodecim uel plurĩũ personarum, ultra ducentorum ac quinquaginta. Ab habentibus uero paucarũ personarum collegium seu conuentum & qbusuis alijs ecclesijs, prioratibus & locis, ultra ducentorum: Episcopi uero ab ecclesijs cathedrabus, ultra ducentorũ. A monasterijs uero & ecclesijs a his ac prioratib. sæcularibus uel regulari bus habẽtibus collegiũ, uel conuentum duodecim uel plurium personarum, ultra ducentorum, quinquaginta: Ab habentibus uero paucarum personarum col-

VAs electionis i [.] ¶ Diu dititur in 5 qua que partes principales Nã primo exorditur. Secundo ibi, (Statuimus.) taxat procurationes. Tertio ibi, (in super) punit transgressores. Quarto ibi, (Præmissis) extendit constitutionẽ. Quinto subdit clausulas consuetas cum data ibi.

[Nulli &c.] Prima pars tres habet rónes exẽplares impulsiuas ad condendam hãc cõstitutionem. Secunda pars triplicitet taxat quantitatem procurationum exigendarum, iuxta triplicem diuisionem prouinciarum & regnorum, & qualitatem uisitantiũ etiam si per alios uisitant modificando, & extendendo ac declarando. vt infra patet. Tertia pars punit visitatores, transgressores & eorum familiam. etiam si a sponte nolẽtibus recipiant, uel receptum remittentibus non restituant. Quarta pars extendit constitutionem ad charitatiuum subsidium. Taxat valorem Turonensium, & excipit tres casus. Vltima ibi. [Nulli.] subdit clausulas consuetas cum datis.

a ¶ Vas,] hoc nomen fuit sibi impositum cælitus in eius conuersione. Actuum, 9. ca. & hoc principium sumptum est ex ca. cũ Apostolus, in prin. de censib.

b ¶ Electionis.] & ideo nõ uitiosum, in quo omne oleum & vinum facile corrũpitur. de pæ. dis. 3. h sina a me adde textu Marci 2. in fine.

c Exhibebat.] idest, procurator 18. q. 1. iã nunc 2 1 q 1.

d ¶ Pseudo.] idest, falsis: Et est græcum nomen indeclinabile vt not. in dicto c. cum Apostolus, cõtra quos fota monitionem concilij generalis de qua in ca. irrefragabili. in fine, de offic. ordina.

e Pabulo.] est enim verbum Dei pabulum animæ ex quo uiuit, c. inter cætera de offi. ordina. quia non in solo pane, &c sed I omni uerbo, &c ut ibi.

f Prælatorum,] etiam Cardinalium, ut probat textus in ca. cum Apostolus, uersic. Cardinales. de cẽsibus & in cap. procurationes in princ. eod. titul. & ibi no.

g Onerosos,] vsque ad exinanitionem extremæ uirtutis, 10. q. 3 cauendum, & 1. qu. 3 placuit. ideo seruandum est quod statuit concilium Viennen. in cle. ad nostrum. §. fin de censib.

h ¶ Parentes.] 16. qu. 1 prædicator. vbi Paulus dicitur diuinus Apostolus, &c. & quod beatius est dare, quam accipere. Et cum mysterio accumulantur tot rationes, vt si aliquæ cessarent, non cessat dispositio. Insti. de nupt. §. affinitatis.

i ¶ Consilio.] ad quod non arctabat sequendum, nec petendum, secundum glo. & doctores in cap. Apostolicæ. de re iudi. & in cap. i. de schismal. lib. 6. licet Ioã. Mona. in hoc uariauerit factus Cardinalis. Sed quod papa regatur consilio Cardinaliũ, probatur in cap licet, & in Genesi, & cap. ecclesia 2. in fin de electi. sicut episcopi cõsilio canonicorum regi debent, cap. nouit, & ca: quanto. de iis quæ fiunt a prælat. capi. quæsiuit, & capitul. final de iis quæ fiunt a maio par. ca. Host in summa. in ti. de offi. archipresb. § quæ pertinent uer. potest. præsertim in laudis 2. & hoc seruat consuetudo.

k Archiepiscopi.] idem, & in patriarchis, primatibus, & alijs etiam pluribus. id est & abbatibus, de qbus uide infra. ibidẽ sunt enim primates & patriarchæ, 99. distin. prouinciæ, & dixi su-

† De materia huius extrauagantis vide cõciliũ Lateran sub Alexan. 3. c. Concilium Lateran. sub Inn 3. c. 33. Concilium Oxoniense c. vt singula. & Cõcilium Trid sel 24. de reforma. ca 1.

† Actuum cap 20.

1 Hãc extrauagantem glos hic Ioãnes Franciscus Pauin.

Consilium Cardinaliũ an debeat papa sequi.

2 Vtrũ in arduis teneat papa regrete cõsilium Cardinaliũ vide late p Filippũ Frãcũ & doctores i c. super eo de hære. l. 6. adde Abbatẽ i c qũsiuit. de his q̃ fiunt a pl.

legium, seu conuentum, & quibusuis aliis ecclesiis, prioratibus & locis, [a] ultra ducentorum: Episcopi uero ab ecclesiis cathedralibus vltra ducentorum: A monasteriis uero & ecclesiis aliis, ac prioratibus sæcularibus vel regularibus collegium habentibus duodecim uel plurium personarum, vltra centum & quadraginta: Ab habentibus uero personarum collegium pauciorum, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis, ultra centum, & quadraginta: Abbates [b] quoque a monasteriis vel prioratibus habentibus collegium duodecim vel plurium ultra centum: Ab aliis quoque habentibus minus collegium ab ecclesiis, prioratibus & locis quibuscunque ultra octuaginta. Archidiaconi quoque ultra trigintaquinque, Archipresbyteri quoque vltra viij. Turonen. argenti ualorem recipere non præsumant. Si uero [c] præfati archiepiscopi, prælati, & personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere ualeant in pecunia numerata: Iidem archiepiscopi a suis & aliis cathedralibus ecclesiis, ultra centum xx. A monasteriis vero & ecclesiis aliis ac prioratibus sæcularibus, & regularibus habentibus collegium duodecim uel plurium personarum, ultra centum; Ab habentibus uero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis ultra lxxx. Episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis ultra lxxx. Abbates ultra lx. Archidiaconi ultra xxx. Turonen. argenti ualorem non recipiant quoquo modo.

¶ In Alemaniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, Noruegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Suetiæ regnis, terris, ac prouinciis, & partibus eisdem adiacentibus archiepiscopi, & episcopi, alii quoque prælati & personæ ecclesiasticæ cum (ut præmittitur) personaliter visitabunt; Iidem archiepiscopi & episcopi, etiam si primates existāt a suis uel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus & personis earum pro procuratione unius diei siue in uictualibus, siue a uolentibus in pecunia ultra trecentum & uiginti; A monasteriis uero & aliis ecclesijs prioratibus sæcularibus uel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum ultra cc. & lx. Ab aliis uero monasterijs, ecclesiis seu prioratibus minus collegium habentibus, aliis quoque ecclesiis, prioratibus & locis, ultra ducentorum & viginti; Episcopi etiam a cathedralibus ecclesijs, ultra ducentorum & viginti; A monasterijs uero & aliis ecclesijs & prioratibus sæcularibus uel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra centum & lxxx. Ab habentibus vero collegium minus, & quibuslibet alijs ecclesijs, & prioratibus atque locis, vltra centum & quinquaginta; Abbates insuper a monasterijs prioratibus, seu ecclesijs habentibus collegium xii. vel plurium personarum, ultra centum. Ab habentibus vero minus collegium, ac ecclesijs prioratibus, & alijs locis quibuslibet, ultra lxxx. Archidiaconi vero ultra quinquaginta; Archipresbyteri [d] etiam ultra decem Turonen. argenti ualorem recipere non præsumant. Si uero [e] iidem archiepiscopi, episcopi & prælati, ac personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios [f] visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata, dicti archiepiscopi, etiam si primates

---

supr. in secunda quæstione primæ partis, & idem archiepiscopi & metropolitani & nudis tantum uerbis differant no. in capit. duo. de offic. ord. vide in Spe in tit. de offic. ordina. §. sunt quoque. & in uer. & nota. sic & archiepiscopi sicut episcopi. not. in ca. quam periculosum. de sent. excom. lib. 6.

a ¶ Locis.] non credo comprehendi hospitalia pauperum propter infra dicenda, puta leprosorum & aliorum infirmorum mendicātium panem sicut nec grangias per c. fi. de censi & idem forte de fabricis & commissariis, de quibus canonica portio non detrahitur. ca pit. fin. de testam. & de aliis, de quibus non esset soluenda decima, de qua in clemen. si beneficiorum. de decim. de quibus omnibus dic, vt ibi plene nor. Circa hoc tamen tenendum est illud, quod concludit Fridericus de Senis in consil. 111. Et an episcopus possit priuilegiare hospitale tempore constructionis, vt non possit ab eo vel successoribus visitari. uide eundem in consil. 148 Et quid de domibus leprosorum, vide per eundem in consil. 130. Et adde in simili quod firmat Pet. de Ancharano de testatore, in consil. 128. & quod examinat Guliel. de monte Lauduno in gl. super extrauagan. suscepti. Ioan. xxii. super ver. in totum. Io. Franc.

b ¶ Abbates.] idem credo de prioribus etiam canonicorum regularium. argumen. capit. quod Dei timorem. de stat. monach. & aliorum quorumcunque visitandorum etiam Mendicantium, exceptis tantum Fratribus Minoribus, de quibus in clemen. Exiui. de uerbo. signi. Io. Fr.

c ¶ Si vero] hic determinat quæ habentur in c. felicis, de censi lib. 6.

d ¶ Archipresbyteri] Quid autem de archipresbyteris ruralibus, qui Decani aliquando nuncupantur, subdit infra, in uersic. illud quoque, Ioan Franc.

e ¶ Ex priuilegio.] sine priuilegio vero non possunt, alias cōtrafacientes puniuntur, ut in c. felicis. de censi lib 6.

f ¶ Per alios.] hæc constitutio approbat quod no. Ioan. Andr.

mates existant, ab huiusmodi ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis, ultra centum: Episcopi ultra lxxx. Abbates[a] ultra lx. Archidiaconi ultra triginta Turonen. argenti valorem pro procuratione qualibet unius diei recipere non præsumant.

¶ In Castellæ quoque Legionis, Aragoniæ & Portugaliæ regnis & dominiis, terris & prouinciis regum Castellæ, Aragoniæ, & Portugaliæ, & partibus adiacentibus etiam uicinis eisdem, excepto Sardiniæ & Corsicæ regno, archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ cum (ut præmittitur) personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi a suis & suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in uictualibus, siue a uolentibus in pecunia, ultra centū & quadraginta: A monasteriis uero & ecclesiis aliis, ac prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra centum & viginti: Ab habentibus vero minus collegium, alijsque ecclesiis, prioratibus atque locis, vltra centum: Episcopi etiam a cathedralibus ecclesijs, vltra centum: A monasteriis uero & Prioratibus sæcularibus, vel regularibus habentibus collegium xii. uel plurium personarum, vltra octuaginta: Ab habentibus vero minus collegium, alijsque ecclesiis, prioratibus & locis ultra sexaginta. Abbates[b] etiam a monasteriis vel prioratibus habentibus collegium xii. vel plurium personarum, vltra quinquaginta, Ab habentibus minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis, ultra quadraginta. Archidiaconi uero, vltra xxv. Archipresbyteri vero, vltra v. Turonensium. argenti valorem recipere non attentent. Si vero proxime nominati archiepiscopi, episcopi, & prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere possint, in pecunia numerata: siue archiepiscopi ab eisdem suis & suffraganeorum suorum ecclesiis, ultra octoginta. A monasteriis uero & ecclesiis aliis ac prioratibus sæcularibus uel regularibus habentibus collegium xii. vel plurium personarum, ultra sexaginta: Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus siue locis, vltra quinquaginta: Episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus siue locis: vltra quadraginta: Abbates vero ab eorum monasteriis, prioratibus ecclesiis siue locis, ultra triginta; Archidiaconi uero ultra uiginti Turonen.

Prælatorum vicem gerentes natus cē sentur nominib.

in c. felici. de censib. in gl. super uer. officio. Et adde q prælati aliquando habent officiales de offi. uic. c. 2 & 3. de appel. Romana de off. or. c. Romana. de offi. de leg. c. 4 in an. lib 6. & c. insinuante. Quandoque habent uicarium in spiritualibus de temp ord. cap. 3 § 1. lib. 6. Quandoque habent uicarium generalem, dicto ca. 3. §. episcopo autem, de temp ord. & de offi. uic. c. fi. de præb. c. statutum. li. 6. Quandoque habent simpliciter uicarium, c. statutum, & c. ut officiū, & c. ut commissi. de hære. l.b 6. Quandoque tales uocātur locum tenentes 93. d. c. h. Siue ergo quis uicarius a sede Apostolica deputetur, ut in c. is cui de elect. li. 6. siue a capitulo ecclesiæ cathedralis episcopali sede uacante, ut in c. penul. de supplen. negli. prælat. li. 6. ubi potest ex consuetudine uisitare saluis notatis in cle. 1. de hac siue ab electa in abbatissam a maiori parte capituli, c. indemnitatib. de elec. li. 6 siue ab alio prælato electo cōcorditer in casu capituli, n. h. l. de elect. cum ui sitat, potest recipere procurationē iuxta istā taxam. arg. notatorum in d. ca. felicis. de censi. facit c. si episcopus de offi. ord. eod lib. Et si sunt plures, tunc solum principalis, seu non foraneus poterit hoc generaliter facere ut probat cle. & si principalis, de relic. Quid si plures essent oio æquales officiales vel uicarii. Dic ut ibi no. Quid de foraneis in locis suis? Dic attenda illorū manda ta. adde tex. in l. 1. C. de offi. eius qui uic. alterius gerit. Fran.

a ¶ Abbates.] de patre abbate Cluniacē siū, quomodo teneatur uisitare subditos suos mediatos & immediatos, vide Oldr. in cōsi. 155. quod incipit: Prima quæstio. & adde quātum ad abbates, idē uidetur esse effectus inquisitionis generalis & specialis, ut dicit idē Oldradus, in consil. 227. qd incipit. licet quātum Ioan. Franc.

b ¶ Abbates] honeste facerent abbates & alii religiosi nō exigere pecuniā, sed cōformare se laudabilibus cōsuetudinibus & cōstitutionib. monasteriorū, & contentari comedere cum aliis in refectorio, & dormire in dormitorio communibus, ut melius ualerent occulo intelligere quō se habeant omnia, tam in ecclesia quam in mēta, & tam de die quā de nocte, & propter bonum exemplum arg. eius quod not. in cle ad nostrū. de censi. in uersi. uoluerint, & in ca. magnæ de uoto, quia q agitur a prælatis, citò a subditis trahitur in exēplu, ut ibi & in c. præcipue. 11. q. 3. alias tot mortibus digni sunt quot pniciosa exēpla, &c. ut ibi & hoc satis dicit. §. nostræ īn intētionis. i. uer. nec ultra & vers. cæteru. Tenētur n. visitatores n minus exēplo q verbo ædificare & plātare, c. qm & c. inter cætera de offic. or d. facit c. Romana in h de censi. lib. 6 ubi vide not. glosā. And i no. uer. & in c. singulis. de stat. mon. In huiusmodi nāque actib regularia. n sunt subtilitates neq; glossæ exquirēdæ, nec appellationes admittendæ, sed simpliciter oia sunt expediēda c. ad nostra, reprehēsibilis & cū spec. alis. de appe. Nō est in omittenduū, qn plātus religiosus, in mortali cōstitutus, notorius vel infamatus sit incorrigibilis, & propterea a subditis appelletur, dēt appel. deferri, alias pro tan-

Arcarius pōt uisitare & procurationem recipere.

Abbas Cluniacēsis subditos mediatos & immediatos uisitare potest.

Prælatorum gesta sūt subditorū exempla.

argenti ualorem recipere non attentent.

¶Ab Apuliæ uero, Calabriæ, terræ Laboris, Siciliæ [a], Lombardiæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicę, & cęteris aliis Italiæ partibus, nec non Sclauonię, Achaiæ, Cypri, & cæteris regnis, isulisque, & aliis, prouinciis, & partibus omnibus vltramarinis & etiam transmarinis, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi ac plati alii & personæ ecclesiasticæ cōsistentes, cum (vt præmittitur) personaliter visitabūt: Iidem patriarchæ & archiepiscopi a suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in uictualibus, siue a uolentibus in pecunia vltra sexaginta: A monasteriis uero & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus uel regularibus habentibus collegiū xii. vel plurium personarum, ultra quinquaginta. Ab habentibus uero minus collegium & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis, vltra xl. Episcopi, etiā a cathedralibus ecclesiis, vltra quinquaginta: A monasteriis uero aliisq; ecclesiis, & prioratib. sæcularibus vel regularib. habentib. collegium duodecim vel plurium personarum, vltra quadraginta: Ab habētibus vero minus collegium, & ecclesiis aliis seu prioratibus uel locis quibuslibet, vltra triginta: Abbates [b] vero a suis monasteriis uel prioratibus simile collegium uel maius habentibus, vltra viginti: Ab habentibus vero minus collegium & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis, vltra sexdecim: Archidiaconi ultra decem Turoné. argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si uero prælati, patriarchæ, [c] archiepiscopi, & personę ecclesiasticę proxime nominati, ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere ualeant in pecunia numerata, dicti patriarchæ seu archiepiscopi ab eisdem suis, vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus ultra quadraginta: A monasteriis quoque & ecclesiis aliis ac prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra triginta. Ab habentibus uero minus collegium, & ecclesiis aliis, prioratibus siue locis, & subditis quibuscumque, vltra vigintiocto. Episcopi quoque a suis cathedralibus & quibuslibet alijs ecclesijs, monasterijs, prioratibus atque locis, ultra uiginti: Abbates etiam ultra decem, nec non archidiaconi ultra quinque Turonen. argenti ualorem recipere non pręsumant. Ita quod expēsæ seu sumptus vniuersi, seu taxatio pecuniaria huiusmodi procurationis totius diei, [d] videlicet in pecunia vel victualibus & necessariis aliis prędictam summam uel ualorem aliquatenus non excedat, nec ultra dictas sūmas vel taxationes seu valores earum prætextu cuiusuis consuetudinis uel alias, vel ipsis prælatis vel familia- tibus

---

...ratio excessu satisfacere compelletur, de appellat. de priore. quia ad talem non pertinet iudici alia correctio. 3. quæst. 8. iudicet. Misericorditer etiam, & non passim sunt corrigendi monachi, & non more latronum in grauem carcerem detradendi de statu monach capit. ea quæ. & non debent esse prælati nimis graues in corrigendo, alias de consilio conuentus, idest, capituli, est correctio temperanda. dicto capitu reprehensibilis. in fin. de his quæ fiunt a prælat. nouit. & cap. ea noscitur. & ideo dicit textus in dicto capit. Romana. in fin. consuetudines rationabiles & approbatas, secundum Host. & Ioann. Andr. ibidem in nouella. Ioann. Franc.

Monachi sunt misericorditer corrigendi.

a ¶ Siciliæ.] nota. quod huiusmodi insulæ sunt pars prouinciæ cui adhærent. leg. insulę. ff. de iudic. cum ibi nota. facit ff. de uerbo sign. leg. notionem. §. i. faciunt not. in capit. quoniam a nobis. de decim. ex quo sequitur, quod qui in Sicilia uel Corsica est, aut Sardinia, debet respondere in Italia, vt not. in dicta le. insulæ, probatur ff ad municip. le. qui ex uico. Idem dico de eo qui est in insula Maioricarum, ut teneatur respondere regno Nauariæ, ut patet sup. §. statuimus, ubi dicitur illi adiacere, & cæt.

b ¶ Abbates.] de abbatissa uero dicit Archid. quod etiam pro uisitandis monasteriis sibi subiectis ei non licet egredi monasterium, per textum in capi. i. de stat. regu. libro 6. ibi, quacunque ratione, sed debet per alium uisitationem facere, circa quod vide not. in Clemé i. in princi. eod. titu. in glo. istorum. mouetur etiam archidiaconus: quia quod generaliter scriptum est, generaliter est accipiendum, capitu. 2. de coniug. lepros. Item fortificatur prohibitio in eo quod ibi duo casus excipiuntur: in aliis ergo stet valida. de decim ad audientiam, 31. distin. omnino. 31. quæstio. i. quomodo. & c. 8 distinct si consuetudinem. Et licet textus ille non videatur loqui de abbatissa, nihilominus appellatio monacho rum includit abbatiss. ubi de salute animæ agitur. capitu. fin. de simo. item ibi in §. uerum, exprimit de abbatissa, & hæc opinio multum sapit honestatem, de quo per Ioan. And. in dicto cap. i. de statu regu. in 6 & dixi in tractatu uisitationum. quæst. 2.

Abbatissæ monasteriū egredi non debent.

Monachorū appellatione includuntur abbates.

c ¶ Patriarchæ.] nota patriarchæ, & sicut capitul exigit extendit capi Romana. de censib ita fortius vna clausula debet extendere aliam, arg. in l doli, clausula, de verb obl & capi. 2. requiritis supra de appella & le. 4 ff de vi non rapt. Ioan. Franci.

d ¶ Diei.] hoc intelligo, nisi quando ex causa oporteret visitantem ibi stare per plures dies ex causis necessariis & culpa uisitandorum, vt habetur in ca. cum querente, de offic. ordin. tunc enim sibi debent imputare uisitandi, quia necessitas legem non habet, de quo plene dixi in tractatu uisitationum. quæst. 4. primæ partis. Ioan. Franci.

a ¶ No-

ribus earundem quicquam exigere vel recipere liceat etiam a volentibus, quando ex conuentione vel consuetudine minus soluere consueuerint, quod propter prædicta non plus soluant. Illud quoque quod de archidiaconis superius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, præpositis, aliisque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus uisitationis officium & procurationis receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, vel de iure seu consuetudine competere dignoscuntur: Decanis ruralibus dumtaxat exceptis, qui in aliquib. regionibus archipresbyteri nominantur [a], circa quos in receptione huiusmodi procurationis id quod supra statutum est de aliis archipresbyteris, volumus obseruari.

¶Nostræ tamen intentionis existit, quod si ex conuentione uel consuetud ne tã ecclesiæ cathedrales, quam collegiatæ, & aliæ quælibet sæculares, ac etiam monasteria, prioratus conuentuales, & loca alia quæuis ecclesiastica, earumque capitula, collegia seu conuẽtus, & rectores etiam & personæ prælatis qui buiuis visitantibus (ut præfertur) minus debeant uel consueuerint, [b] quam p nos superius est statutum, ad soluendum vltra conuentionem uel cõsuetudinem huiusmodi nullatenus adstringantur, sed supius circa eos consuetudo & conuẽtio huiusmodi obseruentur. Huiusmodi etiam moderationes & taxationes ad prælatos quoslibet, q prætextu cuiusuis cõsuetudinis in monasteriis, siue locis aliis ecclesiasticis gratis recipiantur ad pabulum charitatis [c] extendimus, & etiam prorogamus, [d] prouiso nihilominus, quod in locis q buslibet secũdum quod maior uel minus rerum copia fuerit in iisdem, nec non iuxta maiorem vel minorem personarum & euectionum [e] numerum huiusmodi uisitatiuum, expensarum maiorum uel minorum debita moderatio teneatur, ita tamen quod maiores expensæ non excedant summam superius limitatam.

¶Insuper pdictis omnibus archiepiscopis primatibus, episcopis & aliis superius nominatis visitantibus, ne ultra cõuentionem uel consuetudinem huiusmodi circa personas & loca ubi fuerint nec ultra moderationes & taxationes prædictas quicquã præsumant recipere districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiam constitutionem præsentem pœnæ [f] adiectione iuuari, statuimus, q si dicti uisitantes per se, vel (si ex priuilegio eis competat) per alios uisitationis officiũ exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipsi, vel familiares eorum vltra taxationes prædictas aliquid sciẽter exegerint, vel receperint etiam a volẽte:

a ¶ Nominantur.] vt no. in d. c. cum Apostolus. super verbo, decani. Io. Fran.

b ¶ Consueuerint] h. d. pp ea quæ habentur in cap. cum ex officii, de præscript. & not. in cle. ad nostrum, circa princi. de censib. adde quod habetur p Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de censib. in fin. & in mercu. super regula, plus semper, de regu. iu. lib. 6. & in c fi. eo. titu. & libr. & per Lapum allegatione 50.

c ¶ Charitatis.] h. d. pp ea, quæ habẽtur in clem. ad nostrum, circa fi. de censi. & in d. c. cum Apostolus, ad finem.

d ¶ Prorogamus] patet ergo hic, & int. ver. pmissis, q hæc constõ quamuis pænalis, extenditur ad casus similes ex identitate rationis: quasi tunc non e catur extensio, quia quod est ex ratione est & ex mente, ut not. in c. si postquam. de ele. lib. 6 & in c. sciant cuncti, præsertim vbi est omnino eadem ratio. not de tempo. ord. d. c. 1. eod. lib. & no. Archid. de pœni disti. 1. c. vulgaris, in §. pœnæ, alias secus, ut not. Butriga. in clem. 1. de relcrip. facit deci. 277. quod not Ioan. Andr. in nouel la. de regu iu. odia. ad fin. & in clement. 1. de consangu. & affinit. & in clemẽ. auditor. de rescri. & in clem. 1. de foro compet. & per Barto. in leg furti. §. fin. ff de iis qui not. infam. & Butri. de præb. in ca. dilectus. facit l. tantum §. 1. ff. de seru corrupt. & quod habetur in le. 1. ff de lega. 1. & in le. maximum uitium, C. de libe. & posthu. & le. si quis seruo. C. de furt. & Butr. in cle. 1. de of. vica. & in authẽ. quas actiones, C. de sacrosan. eccle. & in le. 2. C. de pat. qui fil. distra. & per modernos. in le. si vero. §. de viro. ff. solu mat. uide Ioan. de Ana. in repertorio, in verbo, lex siue consti-

tutio, &c. habebit enim locum in spirituali visitatione, de qua in c. excommunicamus. in § adiicim. de hær. & in ea de qua in c. Eleutherius. 17. q. 2. & in ea de qua in c. seruitium. ead. causa & quæstione, de quibus no. in ca. accedente, de præscript. & in capit. præterea. de iure patro. & in c procurationes. de censib & in omnibus aliis similibus procurationibus.

e ¶ Euectionum.] & an numerus personarũ & euectionũ dẽat alias esse æqualis, uide plene per doctores in ca. cum ad quorundam, de exces. præl & dixi sup. q. prox. circa prin.

f ¶ Pœnæ.] ut quos Dei timor, &c. de uit. & hon cler. ut clericorum. 82. di. plurimos. & c. felicis. § præmissis, de pœnis. lib 6 qa non semper omnia deducuntur in iudicium, & ideo sola phibitio quandocũque parum proficit, & inter leges illa dicitur imperfecta, in qua nulla pœna deuiantibus sancitur, ut refert dicere Macrobrium Io. An. in dicto ca. exigit. de censib. Et nota hic imponi pænam pecuniariam pro delicto: quia nõ applicatur uisitãti neque parti, sed Ecclesiæ, sic & qũ esset applicanda pauperibus, ut in ca. ad liberandam, de Iudæ. & in c. quia plerique, de immunit. eccle. etiam vsque ad quadruplum 18. disti. quoniam quidam, 1. q. 7. sancimus, 23. q. 1. militare. Si autem applicaretur uisitanti, procederet de radice auaritiæ & cupiditate, & ideo imponi non posset nisi in casib. a iure expressis c. licet. de pœn. 16. q. 2. cum deuotissimam, & de rapt. in archiepa tu. quia nec conuentionalis in foro ecclesiastico exigi debet, alias modestiæ pontificalis obliuisceretur, qui inhonestis quæsti[illegible] but

Cõstõ et pænalis oñque ampliatur ex identitate rationis.

Lex q deuiantes nõ punit est imperfecta.

Pœna pecuniaria qñq imponitur pro delicto.

duplum [a] eius quod ipsi iidem prælati, uel eis scientibus aut ratum habentibus eorum familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem seu scientiam huiusmodi ecclesiis, monasteriis, & aliis locis a quibus illa receperint, restituere teneantur. Si uero dictis prælatis per alios uisitantibus, hi qui pro eis uisitationis officium exercebunt, per se uel alios ultra moderationes seu taxationes prædictas quicquam exegerint seu receperint etiam uolentibus duplum eius quod ultra receperint, ecclesiis & monasteriis uel locis aliis a quibus id receptum fuerit intra præfatum terminum restituere teneantur. Alioquin ex tunc dicti prælati, qui ultra moderationes & taxationes prædictas, seu conuentionem, uel consuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata duplum ipsum eisdem ecclesiis, monasteriis siue locis vltra dictum tempus restituere differentes, ingressum ecclesiæ sibi nouerint interdictum. Hi vero pro dictis prelatis visitationem huiusmodi (ut premittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quousque grauatis ecclesiis monasteriis, siue locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adiicientes constitutioni presenti, quod si quis de familia prælati personaliter visitantis aliquid vltra moderationes & taxationes præfatas per se vel alios, prelato ignorante, nec ratum habente, receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis visitatis, duplum eius quod ultra receperit, de suo proprio intra duos menses post receptionem huiusmodi ecclesiis monasteriis, & locis aliis, a quibus illa receperit, reddere teneatur: Alioquin ex tunc [b] recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio, & beneficio sit eo ipso suspensus. Si vero laicus, [c] tamdiu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & a communione Eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum, donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis monasterijs siue locis satisfecerit cum effectu: Nulla eisdem ultra moderationes & taxationes prædictas recipientibus, in his donantium remissionem [d] liberalitate, uel gratia ualitura. Cæterum moderationes & taxationes huiusmodi in illis locis volumus obseruari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiæ, monasterii, uel loci alterius facultates. In aliis autem tantam præcepimus modestiam abhiberi, quod per hæc quę ad exonerationem locorum ecclesiarum statuendam prouidimus, non doleant se grauari, nec per hoc dicti prælati exigendi amplius quàm ipsi subditi pati possint, indultam sibi existiment potestatem.

¶Præmissis quoque adiiciendo statuimus, [e] quod si dicti prelati uel aliqui eorundem ex Apostolica indulgentia, uel consuetudine, seu de iure, petant sibi ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis eorumque capitulis, collegiis, uel conuentibus, rectoribus, seu personis moderatiuum seu charitatiuum [f] subsidiuum exhiberi, non possint a singulis eccle-

sijs,

bus anhelando desideraret cum aliena iactura ditari, ca. suam, & ca. constitutus, de pœ. nisi pro mensura interesse, dilecti, de arbit. Est enim naturæ congruum pœnas exigi, quæ cum cõpetenti conferuntur moderatione uel a legibus certo fine conclusæ statuuntur, l. 1. C de sententiis, quæ pro eo quod inter. prof. hoc tenent Card. & But. post Hostien. in dicto ca. dilecti, sed Abbas contra, & male, saltem in spirituali, & ecclesiastico. Ioann. Fran.

a ¶ Duplum] hoc sumptum est ex ca procurationis. in fi. de censi. & cap. quia plerique, de immu. eccl. & credo, quod in isto duplo computetur exactum, & receptum, facit 23. q i. militare. 28 d. quoniam 1. q. 1. concussionis, & c. exigit, de censi. lib. 6 ubi nota illud quod hic dicitur de familia. Et quod prælatus tenetur de facto ipsorum facit. 86. dist. an putatis, & de electio. generali, §. fin. Ioan. Fran.

b ¶ Ex tunc]. s. elapso secundo mense, ut nota in d. cap. exigit. super uersi. extunc & facta restitutione, statim sunt absoluti sine alia sententia. 11. di. si qui cum suis, & de spon. in c. non est. Ioan.

c ¶ Laicus] puta cocus cle. ad nostrum. de cẽsib. uel notarius, vel alii, de quib. in c. Romana. §. procurationis de censibus & ibi no. de sigillatoribus, quod tamen dẽt intelligi secundum, quod ibi declarat Io. An. in nouella. Ioan. Fon.

d ¶ Remissionem,] hoc sumptum est ex capit. exigit. de censi. lib. 6. ubi not. quod quis rem suam vel sibi debitam remittere non potest, licet in re sua quis sit moderator, & arbiter. l. in re mandata. C. mandati, & nihil tam naturale, &c. ut in §. per traditionem inst. de re. diui. Et si post restitutionem factam ille iterum donaret, credo idem propter uerba hic geminata scilicet remissionem liberalitate uel gratia, quia præsumeretur in fraudem facta, arg. ff. de donat inter uir. & uxo. l. si sponsus. §. recte, & ff. ad Velleian. l. quamuis. §. si cum essem. & quod habetur in cap. commissa. de electio. cum similibus, & quod not. 14. q. 3. plerique, & in cap. quanto. de priui. Licet Io. And uideatur innuere contrarium in simili. in ca. statutum. circa fin. de rescrip. lib 6. super uer. remissionem, per leg sed si ego ff. ad Velleian. & ea, quæ habentur in cap. Gemma. de spon. quia alias facile fieret fraus legi, &c. Ioan. Fant.

e ¶ Statuimus.] concor. cum dicto c. cum Apostolus §. fin. de censib.

f ¶ Charitatiuum subsidium] quod ex manifesta & rationabili causa tantum peti potest cum charitate, vt dicto capi. cum Apostolus §. prohibemus. hæc enim duo simul

Charitatiuũ subsidiũ quare & a quib. peti põt.

siis, monasteriis, siue locis pro subsidio huiusmodi ultra petere uel re- cipere (etiam a uolentibus) nisi quantum ascenderent singulæ procurationes in pactum per nos superius moderatum, quas iidem prælati possent recipere, quādo ex priuilegio per alium uisitarent.

¶ Porro Turonenses prædictos tales fore intelligemus, quod duodecim ipsorum valeant unum florenum [a] auri boni, puri, & legalis ponderis, ac cunii Florentini.

¶ Per constitutionem autem huiusmodi nolumus, quod prædicti prælati, uel alii, quibus visitationis officiū & procurationum receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, vel alias de consuetudine vel de iure competere dignoscuntur, ius uisitandi seu procurationes recipiendi sibi ualeant uendicare.[b] Nec per constitutionem eandem aliis constitutionibus super præmissis per prædecessores nostros dudum editis, quo ad alia contenta in eis aliquatenus derogetur. Insuper abbates Cisterciēsis [c] ordinis sua monasteria uisitantes, sub præfata constitutione nostra nolumus comprehendi, cum super his per aliam constitutionem nostram duximus spāliter prouidēdum. Nulli ergo omnino hominū liceat hāc paginam nostrarum constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis & præcepti ac uoluntatis [d] infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem [e] oīpotentis Dei, ac beatorū Petri &

requiruntur, & qa hæc est charitas, non currit contra eam præscriptio secundum Host. alias multum longe a paterna pietate uideretur, si ꝓpositi subditis suis graues existerent, quos in cunctis necessitatibus pastoris dēnt more fouere, & potest episcopus met compellere eos ad hoc soluendum, secundum Inn. & Hostien. allegant 45. dist. qui emendandum tamen non excedant, vt cap sane & ca. cum ad quorundā. de excel. prælat. alias posset appellari secundum communem sententiam doctorū ibi, per quam appellationem essent tuti ab excommunicatione, & vbi esset dubium, superioris arbitrio esset determinandum. arg. 10. q. 3. quia cognouimus. & 11 q. 1. si clericus & not in dicto c. cum Apostolus. Adde quæ plene habentur per Inno. in ca. ex parte. de verbo. signi. & Butri. in c. uenerabilis de censib. Quæ autem sint iustæ causæ petendi charitatiuum subsidium, uide Oldradum in consil. 205. quod incipit, circa propositam quæstionem, & possint prælati conuocari ad concilium gñale imponere clero charitatiuum subsidium, tenet Inn in ca. i. de statu mona & no. 10. qu. 3. vnio. & quid de priore Generali ordinis Camaldulensium, an pro expensis factis in sua promotione & cōi seruitio cameræ Apostolicæ, possit a subditis petere charitatiuum subsidiū, & qñ per epos possit exigi, vide per Calderinum in cons. 30 in tit. de censib. Et adde ꝙ ad subsidium impositum per Papam tenentur Cardinales, etiam pro beneficiis, quæ tenēt ut administratores. Et quædam alia circa subsidium papæ, uide per Ludouicū in consil. 458. Adde ēt ꝙ si c sede uacāte statuit & iurat de minuendo charitatiuo subsidio, pt postea soluere debitā summā constōne hmōi non obstāte, secundum Lapum allegatione 20. Cōsulo ꝙ clerici impetrent a sede Apostolica priuilegium ad instar priuilegii cleri Paduani, dudum a sede Apostolica obtenti, quod pro charitatiuo subsidio nō possint grauari ultra certā & specificā summam soluēdam in termino annorum duorum, maxime ꝓꝑ crebras translationes. q̄ hodie fiunt cū magna iactura cuiusque cleri. Adde ēt qđ an a pœna suprapposita, & non repetita hic. s. qđ exigeretur subsidium charitatium ultra taxā prædictam ualeat exigens, maxime si exigat a sponte soluentibus excusari, uidetur tenenda conclusio Lapi allegatione 38.

a ¶ Florenum.] quid si mutentur monetæ, & facultates ecclesiarum crescant. Vide quæ plene habentur in c. quanto, & c. olim. de cēsib. Et hæc intelligo, nisi sup hoc in aliquib partib, essent beneficia taxata ad minorem summam: quia tunc illa taxa esset seruanda, ꝙ vř esse de mente huius constōnis. & probatur ex notatis in clem. si beneficiorū. de deci. in gl. in ver. taxatione dem. facit ad hoc extra uag. Ioan. xxii. q̄ incipit. Suscepti. iunctis declarationib. q̄ super ea emanuerunt, de quibus plene habetur in dicta clemē. si beneficiorum, quas doctores post glossam dicūt extendi debere ad casus similes.]

b ¶ Vendicare] simile in cap. 1 de sta. reg. lib. 6.

c ¶ Cisterciensis.] propter illud verbum patet, quod clem. Ad nostrum, de censi. q̄ principaliter ꝓꝑ Cistercienses facta fuit, de quibus hic subiicitur, in quantum præcipue loquitur de charitatiua hospitalitate remanet in suo uigore, & quomodo per clausulas derogatorias cōsuetas poni in litteris legatorū derogetur derogatoriis clausulis cōtentis in priuilegiis hmōi monasteriorum super procurationibus soluendis, vide plene per Frider. de Senis in consilio 238. & plura dubia circa mādatū Apostolicum de compellendo exēptos ad contribuendū cū aliis clericis ad onera legatorū & nūtiorum sedis Apostolicæ, uide per eundem Frid. in consilio. 248.

d ¶ Voluntatis.] de importantia istorum verborū, uide gl. in c. statutū, de hæret. li. 6. & cle. 1. de off. vic. & in clē. 1. de rer permu. & in ca. statuimus, de off. deleg. in 6. & in c. litigantes. de offi. ordi. li. per Butr. in c. preterea requisisti. de appel. & Abba. in c. cum te, de re iud. De uerbo aūt, iniungimus, habetr in cle. qa cōtingit de relig. domi. De uerbo, volumus, ꝑ Abb. in c. si qui fil. sint legi. De uerbo, decernimus. no. in clem. gñalem. de ęta. & qual. & in cle. per lrās. de p̄b. & in clem. si una. de reb. eccle. non alie. & in cl. quamuis de appel. & in cl. litteras, de rescr. in c. si. de verb. sig lib. 6. De uerbo, censemus, in clem. i. de prob. De uerbis simul iunctis, decernimus & declaramus, in c. 1. de cler ægr. lib. 6. Adde qđ qñque illa uerba improprientur ꝑ c. in his. de uerb. sign. Adde decis. 206. in antiq. q̄ incipit, utrum si contra reum scđm f. subiectam materiam & qñ in materia magis est erratum q̄ in forma, sic & ubi Papa loquitur ut magister. ut in c. litteras. de rest. spol. & cap. cum Martha. de celebr. Miss.

e ¶ Indignationem.] humano more loquitur, quoniā non indignatur neque irascitur Deus, 32. q. 4. in cōmutabilis, & no. in c. si quis presbyterorum. de reb. eccle. non alien. ubi probatur, qđ illa important talē anathemate terrendum. quo Deus iratus animas percutit. Vel pōt dici, quo[d] dēt alias iudicis arbitrio puniri posse & dēat, ex quo nō est certa pœna statuta, ꝑ ea q̄ habentur

in

in c.de caussis.de offi.deleg. & c.super his,de accu. & c. fin.de dolo & contu & l.1.de iure deli.no.in ver. ult. in c.si canonici, & in versi.condigna.in c.quia pleriq; de offi.ord.lib. 6. Adde etiam ꝙ pœna maledictionis est pęna æterna,ut no.Ioan. And. in ca.Romana, versi.pen.super uer. maledictionē, de censib. lib 6. in nouella post Host. imūgitur enim pro quolibet mortali peccato. Gen. 3. & nō remittitē nisi restituatur, &c. de vsur. cum tu. nec aliter potèst absolui 4.q. 3. si res,& in regula peccatum de reg. iu. ubi si iudex,idest episcopus non potest dispēsare,alias secus ut no. in cap licet de pęnis. Adde quod refert Io. And.in c.1.in fin. de suppl. negl. præl. lib. 6. in nouelle, & ꝙ ꝑ sultationem papæ, & osculum talis indignatio remittatur,uidetur tenere Io And. in solutione 6 lib. in nouella, licet post excommunicationem propterea non consequeretur absolutionem, cle. si summus, de sent.excom.

a ¶ Incursurum,] & sic est canon ferendæ sententiæ, & non latæ,ut probatur in ca. zelatū, de iure pat. & mitius agitur cum lege quam cum homine,ca. si celebrat. de cle.excom.mi.l. Celsus, ff de arbi.c dolētes, de celeb Mis. & habetur in ca. unico. de sagit. in c. uno. de eo qui fur.ord.sus.secus si deceretur,excōmunicamus sic facientem,&c. & ita intelligitur c. 1. de deposito, & cap.Salonitanæ. 63.distin. de quo plene in ca.sicut suis de simo.& in l. in criminali, de iurisd. omn. iud. Et quod monitio debeat præcedere, uide per glos. in clem. attendētes,in fi.de sta.reg etiam cōtra rebelles uisitare uolentibus, & illos impedientes. ubi autem ipso facto pęna incurreret, licet requiretur ꝙ deberet de excessu cōstare parte citata,tamen absq. alia sniā declaratoria posset pœna publicari & exigi,& hoc sufficeret per not.in c pro humani.in fin.de homicid lib. 6.in clem pręsenti.de censib.& in clem multorum, in fi. de pęnis, & ita intelligi potest Lapus allegatione 135. & not.in ca.commissa,de elect.clem. 1.de seque. poss & fruct.& in cap.cum qui de præben.in 6.& decis.33.in antiq.& adde quod not.glo.in clem. 1.de immuni,eccle super uersi pro infectis.

Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. [a] Datum [b] Auinione xv. Calend. Ianuarii, Pontificatus uero nostri anno ii.

De celebratione Missarum.

¶ Ioannes xxii.

¶ Narratis perturbationib.plurimis,quę ecclesię, præsertim per hæreticos inferuntur, ordinat Romanus Pontifex, ꝙ dum Missę celebrantur, in quibus deuotius oratur,certę preces hic expressę ad Deum effundātur. Et ut Christiani ad id sint prōptiores, uiginti dies īdulgentiarū cunctis hoc facientib.elargitur. Aduerte ꝙ sub hoc tit. apte potuisset locari extrauagās Docta.quæ est sup. de uita & honest.clericorum, ut ibi tractatum est.

CAP. VNI.

DIscipulorū Christi gesta nos instruunt,ut in pelago huius mundi procella surgentes ad diuinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta ut fluctus in nauiculam quam Iesum sequentes intrauerant, operirent, Christum dormientem vocib. excitarunt supplicib. & aduersus ingruentes tempestatis impetus ab eo salutis præsidiū postularunt.Cū itaque catholicam Ecclesiam, quę congregationē †fidelium comprehēdit, uideamus (quod dolentes inter imus) pacis ęmuli, zizaniorumq; satoris malitia procurāte,discordiarum flatibus concitatam, earumque fluctus adeo eleuatos; quod quasi operiant ipsam totam: hæreticos insuper Ecclesiam ipsam cernamus, & schismaticos impugnare ferociter, ac ut inconsutilem † Domini tunicam scindant, multipliciter laborare: Cum fratribus nostris deliberatione pręhabita diligenti, expediens (immo necessarium potius) æstimamus, ut ad illum qui ad dexteram patris residet in excelsis, qui caput est congregationis eiusdem,cuique potestas omnis tam in cęlo quam

b ¶ Datum. [de concernentibus datas, uide plene per Ioan. And.super data lib 6.in gl. Et quare no ponitur indictio, sed solum anni pontificatus,ibi uide plene in nouella,& an error in talibus uitiet Et adde quod vsque ad tempora Eugenii non ponebātur in litteris Apostolicis anni Dñi, ꝓut factū est ab eius tēpore citra, & hodie fit ad faciliorem habendā notitiam temporum tunc currentium, unde error in illis haberet uitiare rescriptum per ea quæ plene allegat Ioan.An ibidem, maxime propter stylum cancellariæ, qui etiam habet, quod ultimum uerbum temporis debet complere vltimam lineam, qui stylus est attendendus,ut in c quam graue in fi de crimi. fal. cum similib. Et adde quod a natiuitate Domini id est, ab ipso die natiuitatis Christi, & non a die circumcisionis est computandum & incipiēdum principium anni in Romana curia, vt vult Deci. in nou. 5. Item quod secundum cursum Franciæ & Angliæ, annus incarnationis non incipit post annum natiuitatis, sicut secundum cursum Romanæ curiæ, sed post mensem Martii concurrunt sub eodem numero tam annus a natiuitate præcedens, quam annus incarnationis sequens, ut vult alia decisio in nou. num. 18. Et adde quod mensis intelligitur tot dies habere,quot habet mensis, in quo negotium faciendum occurrit, & quod deficit in mēse occurrenti,suppletur de mense sequenti.no.Ioan. And. in c.quā sit,de elect.li. 6.& ita communiter seruatur, ut no. But.in c.licet,de sup negli.pręlat.& Bar.in l.cum bissextus,ff.de verb. sig.licet Hostien. dixerit pendere ex arbitrio iudicis, qui magis debet ampliare quam arctare.Adde quod dies incipit,a media nocte more Romano. l.more Romano,ff.de fer. & adde no.in c consuluit,de of.deleg.Quid autem de loco loci,uide Bar. in l.cum tabernam, § idem quæsi it,ff. de pig.per Ioā, And.in nouella,in c.abbate sane,de re iu. li. 6. & in c, inter,de fide instru.Et omnino uide glo.in c.pronunciandum, de consec.dist. 3.

Lucæ 8.

† Vide Turrecrematam in sūma de ecclesia li.1. c.1.

† Vide l. Federici Imp. incip. inconsutilē tunicā habetur post Directoriū inquisitorum inter lras Apostolicas ꝓ officio S. Inquisitionis.

in terra noscitur tradita, cique venti & maria obsecundant, leuemus cum manibus corda nostra: Ipsumque deuotis pulsantes precibus apud eum sedulis orationibus insistamus, vt insurgentes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi uniuersorum Christicolarum regna concutit, subditos contra dominos violato fœdere erigit, hęreticis & schismaticis, ac rebellibus Ecclesiæ Dei, insurgendi cótra ipsam, eiusque iura vsurpandi insania damnabili ausum pandit: flatus cessare, fluctusque prædictos quiescere sua faciat omnipotenti virtute: Cordaq; hæreticorum, schismaticorum, aliorumque rebellium ad Dei Ecclesiæ vnitatem ac deuotionem inclinet, & habiliter: vel forsan, cum præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorum elidat superbiam, eorumque obstinatam malitiam suæ virtute dexteræ conterat, & prosternat. Corda quoque subditorum ad eorum superiores, & eorum superiorum conuertat ad subditos, ipsosque dissidentes in concordiæ veritate concilíet & confirmet, sicq; de ipsis superiorib. pręsidere, quod sic regnent vt dirigantur, eorumque regimen cedat subditis ad salutem perpetuam, quietem & pacem, nobisque ipse cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc ꝙ in votis gerimus, efficaciter promouere possimus.

¶Et quia in Missarum solemnijs ad Deum consueuerunt preces effundi deuotius, de eorundem fratrum consilio ordinamus, quod in singulis Missarũ celebrationibus post dictum à celebrante Pater noster, Responsioneq; secuta, antequam in Missa ulterius procedatur, illud canticum, Lætatus †sum in ijs, quæ dicta sunt mihi, totũ cum Gloria patri, a religiosis clericis, & alijs litteratis præsentibus cum deuotione dicantur. Et primo dicantur kirie eleison. Christe eleison kirie eleison. Pater noster. Et post isti versiculi subsequãtur: Domine saluos fac reges. Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populum tuum Domine: & benedic hæreditati tuæ. Et reges eos, & extolle illos vsque in æternum. Fiat pax in virtute tua. Et abundantia in turribbus tuis. Domine exaudi orationem meam, Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Collecta.

Ecclesię tuæ quęsumus Domine ꝑces placatus admitte, vt destructis aduersitatibus, & erroribus vniuersis, secura tibi seruiat libertate. Per dominum nostrum.

Hostium nostrorum quęsumus Domine elide superbiam: eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Christum Dominum nostrum, Amen. Benedicat celebrans consequenter.

¶Nos autem Christi fideles ad exequendũ supradicta promptius donis volentes spiritualibus animare, omnibus uere pęnitentib. & confessis, tam his celebrantibus, quam ipsis assistentibus obseruantibus supradicta, quam alijs preces tunc deuotas Deo fundentibus pro præmissis diebus, & Missis singulis quib. hæc fecerint xx. dies omnipotentis Dei misericordia, & B. Petri & Pauli Apostolorũ eius auctoritate confisi, de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Nulli ergo, &c. Datum 12. Calen. Iulii, anno 12.

De reliquiis, & veneratione sanctorum.

¶Sixtus quartus.

¶Qui Conceptionem immaculatæ Virginis deuote celebrabunt in eodem festo & eius octauis officio intererunt, tales tribuuntur indulgentiæ, quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solemnitate.

CAP. I.

CVM præexcelsa meritorum insignia, quibus regina cœlorum Virgo Dei genitrix gloriosa sedibus ꝓlata æthereis, syderib. quasi stella matutina ꝓrutilãs deuotę cõsiderationis indagine ꝑscrutamur & intra pectoris arcana reuoluimus, quod ipsa vtpote via misericordię, & mater gratię & pietatis, amica humani generis, cõsolatrix ꝓ salute fidelium, qui delictorum onere grauantur sedula oratrix, & peruigil ad regem, quẽ genuit, intercedit: Dignum, quin potius debitum reputamus, vniuersos Christi fideles, vt omnipotenti Deo (cuius prouidentia eiusdem Virginis humilitatem ab æterno respiciens, pro reconcilianda suo auctori humana natura, lapsu primi hominis æternę morti obnoxia, eam sui vnigeniti habitaculum sancti

sancti Spiritus præparatione constituit, ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata virgo nihilominus post partum remaneret) de ipsius immaculatæ virginis mira Conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in Dei Ecclesia, Missas, & alia diuina officia dicant, & illis intersint, indulgētijs, & peccatorum remissionibus inuitare, vt exinde fiant Virginis meritis & intercessione, diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur consideratione inducti eiusdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, auctoritate Apostolica, hac in perpetuum valitura constitutione statuimus & ordinamus, quod omnes, & singuli Christi fideles vtriusque sexus qui Missam, & officium Conceptionis eiusdem Virginis gloriosæ, iuxta piam, deuotam, & laudabilem ordinationem dilecti filij magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis notarij nostri, & quæ desuper a nobis emanauit, Missæ & officij huiusmodi institutionem in die festiuitatis Conceptionis eiusdem Virginis Mariæ, & per octauas eius deuote celebrauerint, & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quotiens id fecerint, eandem prorsus indulgentiam, & peccatorum remissionem consequantur, quam iuxta fœlicis recordationis Vrbani † iiij. in concilio Viennensi approbatas † ac Martini v. & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutiones consequuntur, illi, qui Missam & horas canonicas in festo Corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi à primis vesperis, & per illius octauas iuxta Romanę ecclesię constitutionem celebrant, dicunt, aut missæ officio & horis huiusmodi interest: præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ M. cccclxvi.iij. Calend. Martij Pontificatus nostri anno sexto.

[Margin: ...onceptio-...s B Virgi-...officium ...quo fuit ...inatum.]

[Margin: ...c consti-...onem Vr-...i habes ...rtam in ...ment. 1. ...reliq. & ...erat. ...forte, ap-...batam.]

¶ Idem in eadem materia.

¶ Excomunicationem ipso facto incurrunt prædicatores asserentes diuinam Virginem in peccato mortali fuisse cōcepetam: qui etiam dicunt quod festum Conceptionis eius celebrantes grauiter peccant. Et vult præsentem constitutionem in locis populosis publicari.

CAP. II.

Graue † nimis gerimus molestum, cum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorū; qui ad Euangelizandum verbum Dei sunt deputati, excessibus prædicando commissis, eo grauius prouocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti: Cum facile deleri nequeant, qui multorū cordibus sic publice prædicando diffusius, & damnabilius imprimunt errores.

[Margin: † Vide conc. Trid. sess 5. in decreto de peccato originali §. vlt. & extrauagantē Pij v. Pontificis maximi incip. Super specula. Domini vbi hoc statutū confirmatur & approbatur.]

¶ Sane cum sancta Romana Ecclesia de intemeratæ semperque Virginis Mariæ Conceptione publice festum solemniter celebret, & speciale ac proprium super hoc officium ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuersorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populum publice per diuersas ciuitates, & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt eandem gloriosam & immaculatam Dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos: eiusdem immaculatæ Conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicū ediderunt; ex quorum assertionibus & prædicationibus non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, maiora merito exoriri formidantur in dies.

¶ Nos igitur huiusmodi temerarijs ausibus, ac peruersis assertionibus ac scandalosis, & quæ exinde in Dei ecclesia exoriri possunt (quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia huiusmodi assertiones prædicatorum eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent, eos qui crederent aut tenerent eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula sua Conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium Conceptionis celebrantes, seu huiusmodi ser-

[Margin: Scādalis ecclesiasticis obuiandum est a prælatis.]

mones audientes, alicuius peccati reatum incurrere, vtpote falsas & erroneas, à veritate penitus alienas, editosq; desuper libros prędictos id continentes, quo ad hoc auctoritate Apostolica tenore pręsentium reprobamus & damnamus. Ac motu, scientia, & auctoritate prædictis statuimus, & ordinamus, quòd prædicatores verbi Dei, & quicunq; alij cuiuscumque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de cætero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos improbatas, & damnatas assertiones veras esse aut dictos libros pro veris legere, tenere, uel habere postquã de præsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua ab alio quam a Romano Pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere.

¶ Item motu, scientia, & auctoritate similibus simili pęnę ac censuræ subiicientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariam opinionem tenentes, videlicet, gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen vel peccatum incurrere mortale, cum nõdum sit à Romana Ecclesia, & Apostolica sede decisum. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contrarijs quibuscunque quibus communiter vel diuisim a sede Apostolica indultum existat, quod interdici suspendi, uel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam ac expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

¶ Et ne de pręmissis aliquãdo valeant ignorantiam allegare: volumus quod locorum ordinarij requisiti pręsentes litteras in ecclesiis consistentibus in eorum ciuitatibus, & suarum diœcesum, & locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, sermonibus ad populum mandent, & faciant publicari. Præterea quia difficile foret pręsentes litteras ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiã volumus, & dicta auctoritate decernimus quod earundem litterarum transumpto † manu publici notarij confecto & authentico alicuius pręlati ecclesiastici sigillo munito vbique stetur, prout staretur eiusdem originalibus litteris, si forẽt exhibitę vel ostensę. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę reprobationis, dãnationis statuti, ordinationis, uoluntatis, & decreti infringere, uel ei ausu temerario contrarię. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorũ se nouerint incursurum. Datum Romę apud sanctum Petrum anno incarnationis Domini M. cccclxxxiij. pridie nonas Septembris, Pontificatus nostri anno x.ij.

† Instrũ ex originali transumptũ q̃lque facit plenã fidé.

De immunit. eccles.

¶ Benedictus xi.

¶ *Decretalis, clericis laicos eod. tit. lib. 6. habet locum tantum quo ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quo ad soluentes: præcipit deinde Lateranense, & generale concilia diligenter obseruari.*

Q VOD olim Hæc constitutio diuidi ur in tres partes Nã primo recitans constitutionẽ Bonifacij illam restringit. Scdo, §. Cęterum, suiam duorum conciliorum subiungit. Tertio §. Attẽte, transgressorib dictorum conciliorum pęnas comminatur.

a ¶ Statutum est.] extra 6. lib. de immunita. eccles. clericis.

ADDITIO. In ca. clericis laicos. eo. tit. in 6. quod hodie reuocatum est, & etiam hæc declaratio saltẽ quo ad primam partem, vt c. 1. eod. tit. in Clemen.

b ¶ Ad exigentes.] hoc est ab inuitis extorquẽtes ff de le. 3. l fideicommissa, §. si rem, secundo respon. & alias significationes habet hoc uerbũ, ut notaui extra 6 lib. de iud. ca. iuris. Ioan. Mona.

c ¶ Dante auxilium.] omnes isti pari pœna puniuntur. argum.

Diuisio textualis.

Exigere ab inuitis torquere.

CAP. I.

Q Vod † olim per felicis recordationis Bonifacium Papam octauum prædecessorem nostrum contra laicos exigentes siue recipientes a clericis & ecclesiasticis personis tallias, decimam, uel aliam quotã seu quantitatem aliquam de prouentibus bonorum suorum, aut ecclesiarum: nec non aduersus soluentes, aut promittentes, uel consentientes se soluturos, pœnis adiectis statutum est [a], quantum ad pœnas ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorum restringimus ad exigentes [b] tantummodo, & ad exigẽdum dantes auxilium [c], consilium uel fauorẽ, non autem quo ad easdem pęnas in soluentibus aut recipientibus a sponte dantibus deinceps uendicet sibi locum. ¶ Cęterum attendant sollicite ecclesiarum pręlati, & alij cleri

† vide c. ... ti. in Cle notatis ... per doct.

ti Lateranense[a] concilium, quod in huiusmodi subuentionib. solum casum necessitatis,[b] aut communis vtilitatis, vbi laicorū ad id nō supperant facultates, deliberatione prouida noscitur excepisse; & deinde gnāle[c] statuisse concilium[d] propter quorundam imprudentiam, etiā in hoc casu Romanum Pontificem (cuius interest communibus prouidere vtilitatib.) primitus consulendum. Attente igitur caueant, ne prædictorum conciliorū trāsgressores existant aliquid in casu prędicto, & multo magis si casus ipse non subsit quoquo modo vel titulo inconsulto Romano Pōtifice occasione subuentionum dictarum cōcedendo laicis, vel ēt promittendo: Alioquin tanquā canonum & tam solemnium conciliorum temerarii transgressores, quas proculdubio Deo propitio idem infliget Pōtifex, grauissimas pœnas poterunt merito formidare. Nulli ergo omnino hominum, & cętera.

Pastoralis[e] cura sollicitudinis super cūctas populi Christiani nationes inuigilare remediis subiectorum, eorundem periculis obuiare, ac scandala remouere cōpellit. Sane quoniam ex constitutione felicis recordationis Bonifacii, &c. vt in cle. v. eo. tit.

extra de off. deleg. c. 1. Inst. de obl. quæ ex delic. nas. § pen.

a ¶Lateranense] extra eo. tit. c. non minus.

b ¶Necessitatis, &c.] Nota necessitatem & vtilitatem æquiparari.

c ¶Generale.] extra de immu. eccl. si aduersus.

d ¶Concilium.] No. illud concilium dēre scribi p c. dr. n. à cō, ciliū. & quadam similitudine ciliorū, quia sicut cilia iunguntur cum oculi quiescere cupiunt, ita quoque cōcorditer iunguntur homines in concilio. Est autem cilium sollicuIus quo oculus tegitur, quia oculos celat. Sed consilium per s est quod ex animi prouidentia alicui tribuitur, inde cōsiliorum, & consiliarius.

e Pastoralis.] ¶Tale uel simile puto fuisse exordiū decisum de decr. pastoralis, in cōpilatione Gregoriana sub diuersis collocata titu. qui sequunt, de rescr. de sacra. nō ite de off. iud. deleg. de of. or. de iu. de cau. pos. & propr. de fide instr. de exce. de appe. de ijs quæ fi. à pla. de do. de deci. de iure pat. de priuil. Item habetur in 6. de cle. ægro. & in cle. de sen. & re iu.

FINIS LIBRI TERTII.

Quartus Liber vacat.

QVINTVS LIBER.

De simonia.

¶Vrbanus iiij. alias v.

¶Pastus uel iocalia exigentes; & etiam dantes pro religionis ingressu si sint seculares personæ, excōmunicationis, si conuentus uel capitulum, suspensionis sententias ipso facto incurrunt, cuius utriusque uinculi absolutio soli Papæ reseruatur: alijs pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid sponte & sine pactione obtulerint. Quid de personis tam tali labe fœdatis, & bonis sic receptis faciendum sit, tandē patefacit.

Sane, † ne in vinea Domini, nostri (licet insufficientibus meritis) commissa custodiæ, nascentes vepres & spinę adeo conualescant, quod speratam fructificationem ipsius impediret, diligentiæ nostræ incumbit officio, ut illas extirpare radicitus solerti studio, procuremus.

¶Sane multorum fide dignorum relationę didicimus, quod in nonullis ecclesiis monasteriis, prioratib. & aliis locis religiosis, tam virorum quam mulierum, ordinum, regionū, & partium diuersarum detestabilis & a canonibus reprobata seruatur abusio quod cum personę aliquæ recipiuntur ab eis ad obseruantiam regularem ipsę temeritate pręsumptuosa pastus seu prandia[f] capitulis & conuentibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorū, prioratuum & locorum, aut pecunia, aut iocalia, seu res alias ipsis ecclesiis, monasteriis, prioratib. & locis seu præsidentib. ex statuto seu consuetudine, quæ corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur; Ex quib. de-

Sane.] alias incipit: Sane ne ī vinea alias Ne ī vinea. Hāc extrauag. allegat in c. de simoniace, ext. de simon. acutissim' iuris vtriusque interpres do. Felinus Sādęus Ferrariēsis sacri palatii Apostolici auditor Et ibi dicit se audiuisse a fide dignis, quod Vrbanus v. nō intendebat comprehēdere Moniales pauperes, quæ consueuerunt aliquid recipere vigore cōsuetudinis. Allegat ēt ibidem Felinus extrauagantem Martini v. q. incipit, Multa, & extrauagātē eiusdem, quæ incipit, Damnabile. Itē extrauagantem Eugenij 4. quæ incipit, cum detestabilem, quas asserit fuisse reuocatas, ideo nec dignas occupare membranas, dist. 19. si Romanorum, §. itē si ideo.

f ¶Prandia.] Vide c. Iacobus, eo. ti. in antiquis.

cori ecclesiasticæ, & immaculatæ religionis detrahitur: Quamplures etiam tam execratione huiusmodi criminis, quam expensarum onere à sacræ religionis proposito retrahuntur: Ipsęque ecclesiæ, monasteria, & loca famulantium Deo consuetis numeris remanent destituta, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur.

¶Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, & aliis pęnis in talia pręsumentes inflictis a iure in suo robore duraturis, pœnam adijcere grauiorē: Vniuersis abbatibus, prioribus, decanis, præpositis & magistris necnon abbatissis & prioriss, aliisque prælatis quouis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcunque etiam ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum & locorum quorumlibet religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quam non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac capitulis & conuentibus, & singularibus personis eorum tenore præsentium auctoritate Apostolica, (quamuis sit eis à iure inhibitum) districtius inhibemus, ne tam a maribus quam a mulieribus volentibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria prioratus, domus seu loca in earundem personarum receptione, aut ante vel post illam, quoscunque pastus, prandia seu coenas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam ad vsum ecclesiasticum, seu quemuis pium vsum aliū deputata vel deputanda, directe uel indirecte petere, uel exigere qoquomodo præsumant: Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant ac in victu & vestitu sicut alias personas suarum ecclesiarum monasteriorum, prioratuum, domorum, & locorum syncera charitate pertractent. Illa duntaxat, quæ personæ ipsę ingredientes pure & sponte, & plena liberalitate omnique pactione cessante dare offerre ecclesiis, & monasteriis, prioratib. domibus, & locis huiusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi: Nos enim qui secus egerint, si sint singulares personæ, tam dantes quam recipientes, huiusmodi excommunicationis, si capitulum vel conuentus fuerit, suspensionis sententijs eo ipso decernimus subiacere: A quibus (præterquam in mortis articulo) absolui nequeāt absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Cæterum personis illis vtriusque sexus, quę iam labe hmōi sunt fędatæ, earum prouidentes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quod per suos locorum diœcesanos hac vice dumtaxat a crimine huiusmodi, & nota infamiæ inde contracta, auctoritate Apostolica absoluantur: canonica proinde ipsis pœnitentia salutari imposita, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire, & demum cum ipsis, vt in earum ecclesijs, monasteriis, prioratibus, dignitatib. & locis licite valeant remanere, misericorditer dispēsetur. Insuper erga personas illas, quæ in præmissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos, omnia recepta huiusmodi, si ad communem vsum monasteriorum seu locorum eorum, sunt supplicata, ea ad dictum vsum licite concedimus retineri. Si vero ad specialem vsum abbatis seu abbatissæ, priorissæ, aut alterius singularis personæ retineātur, illa unire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, constitutionis, concessionis, & præcepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorū Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum 2. Nonas mensis Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

¶Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Omnes simoniaci cuiuscunque dignitatis aut status, sunt ipso facto excommunicati: nec habent simoniace ordinati, ordinis executionem. Et electiones, aut aliæ prouisiones per simoniam factæ non ualent. nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiā simoniæ eadem censura ligantur, qui a solo Papa absoluentur, Et omnes prædicti sunt Romano Pontifici reuelandi.*

C A P. II.

CVm † detestabile scelus simoniacæ prauitatis, tām diuinorum quam sacrorum canonum auctoritas abhorreat atque damnet: Non considerantes, quod plures pœnarum grauitas, quam Dei timor arcere solet a voluntate peccandi, ac summis desideriis affectantes, ut horum pestiferum uitium non ex vsu solum, sed etiam ex

† Vide extrauag. Pij v. inci. Cū primū §. Et ut sim oniacæ prauitatis, ꝗ quī, hæc cōtrō iniolabiliter obseruari mādat. Et de itellectu decis. Cassadoru. 5. ti. de cōstit.

ex mentibus hominum saltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prædecessorũ nostrorum Romanorum Pontificum vestigijs inhærentes, ac etiam omnes & singulas excommunicationis, suspẽsionis, priuationis, & interdicti, sententias, censuras & pœnas dudum à Romanis pontificibus prædictis & pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas, & illos qui cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiam si Cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quauis ecclesiastica seu mundana dignitatib. præfulgeant, & eorum quemlibet tam manifestũ quàm occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, cõfirmantes & innouantes Apostolica auctoritate declaramus, quòd omnes illi qui simoniace † ordinati fuerint, a suorum sint ordinum executione suspensi.

† Vide c. de simoniace. & ibi plene per canonistas, extra de simon. adde omnino B. Tho. 2.2. q. 100 art. 2. ad quartum argumentum.

¶ Per electiones vero, postulationes, confirmationes, prouisiones, seu quasuis alias dispositiones quas simoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant, in ecclesijs, monasterijs, dignitatibus, personatibus, officijs ecclesiasticis, & quibusuis beneficijs, aut aliquo eorum cuiquam nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium quæ percepit restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus.

¶ Statuentes † præterea, quòd vniuersi & singuli etiam præmissis dignitatibus præditi, qui quomodolibet dando vel recipiẽdo simoniam commiserint, aut quòd illa fiat mediatores extiterint, seu procurauerint, sententiam excommunicationis incurrant, à qua nisi à Romano Pontifice pro tempore existente nõ possint absolui, præterquam in mortis articulo constituti.

† Vide oĩno Castadorum [illegible] sione 5. titulo de constitutionibus.

¶ Et vt huiusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & singulis ecclesiasticis, sęcularibusq; personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute sanctę obedientię districtius iniungimus, vt omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse uel procurasse, aut in ea mediatores esse sciuerint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex dixerit committendum, per se uel alios reuelare quanto citius non omittant. Pro reulatione huiusmodi etiã si complices fuerint, non solum ueniam a nobis, sed etiam gratiam consecuti, si eorum iudicio participes tanti criminis ualeant coerceri. Quod si non fecerint, absolui non valeant, donec prædicta reuelent, & complices huiusmodi directi arctius punientur. Nulli ergo, & cætera: nostræ confirmationis, innouationis, declarationis, & voluntatis infringere & cætera. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dñicę M.cccclxiii. ix. Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno primo publicata die xxiiij. Nouembris, Anno prædicto.

† Complices criminis qñque præmiãtur C. ad l. Iul. maie. l. quisquis in fine.

De Iudæis.

¶ Clemens quintus.

¶ Christiani arma portãtes ad infideles Christianos impugnantes ipso facto sunt excommunicati, capientium serui infames, & intestabiles tam actiue quàm passiue, & eorum bona confiscata, vide cap. ita quorundã, & c. ad liberandam. extra eo. tit.

CAP. I.

MVlta mentis † amaritudine concitamur, grauisque doloris aculeus perfodit mentem nostram, intelligentes quòd renati fonte baptismatis, in deuijs oberrantes, qui deberent opprobrium illatum Domino in terram hæreditatis suæ totis viribus vindicare potius iniuriatoribus suis faueant Sarracenorum videlicet horribili, & perfidiæ nationi: & degenerantes miserabiliter a statu fidelium, famæ propriæ immemores, & salutis obliti, inimicis crucis Christi contra ipsius negotium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia, & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre præsumunt. Ex quo manifeste apparet quòd Christianos, qui ad defensionem hæreditatis Domini ibidem pro fide remanserunt talibus adiuti subsidijs irreuerenter impugnant, propter quòd fidei negotium ibidem quodammodo noscitur deperire.

† Præter c. ita quorũdã & c. ad liberandam extra d. iudęis. vide Cle. I. eo. tit & processum Bullæ in cœna Domini. § 7

Hæreditatẽ Dñi defendũt qui infideles impugnans.

¶ Nos igitur, qui ad liberandam terram ipsam operam dare intendimus (cum Dei adiutorio) efficacem, tam graues trangressus vlterius sustinere nolentes, felicis recordationis Nicolai Papę iii. prędecessoris nostri vestigiis inhæren-

inhærentes præsentium tenore statuimus, vt nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre, mittere, vel portare, seu de portubus eorum, vt eisdem deferantur, extrahere vel extrahi permittere, aut eis alias auxilium vel fauorē præstare quoquo modo præsumat. Nos vero illos, qui contra huiusmodi constitutionem nostram ausu temerario venire præsumpserint, eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere, a qua absolui nequeant, nisi tantum de bonis proprijs in dictæ terræ subsidium conuertendum exoluerint, quantum ad partes prædictas detulerint, uel miserint, aut deferre, uel de ipsorum portubus extrahi permiserint deferendum; nec tunc etiam ab eadem (præterquam in mortis articulo) absoluantur sententia, absque mandato sedis Apostolicæ speciali. Et nihilominus si personas eorum capi contingat, in seruitutem, & capturam illorum esse volumus, in quorum ceciderint capionem. Auctoritate insuper Apostolica statuentes, ut illi qui contra huiusmodi statutum nostrum quomodolibet venire præsumpserint, præter pœnas prædictas, quas ipso facto incurrant perpetuo sint infames, & intestabiles habeantur, ita quòd nec testari, neç legata eius seu relicta percipere valeant, & insuper ad successiones tam ex testamento, quam ab intestato sint prorsus & reddantur inhabiles, nec ad publica quælibet admittantur officia, sintque illis omnes actus legitimi penitus interdicti: & tamquam excommunicati, hostesque catholicæ fidei (postquam de ipsorum huiusmodi temeritate constiterit) diebus Dominicis, & festiuis publice nuncientur, & in fiscum bona eorum omnia deuoluantur.

Ioannes xxij.

¶ Iudæi ad fidem conuersi non sunt in bonis molestandi, ne sint deterioris conditionis post baptismum, quam essent ante.

C A P. II.

† Vide oīno extrau Pauli Papæ 3. incip. Cupientes Iudæos. vbi de hac materia plenius cauetur.

Dignum † arbitrantes & iuri consonum, fonte renatos baptismati Iudaica, cæcitate dimissa amplioribus fauoribus aut gratijs, quàm antea abundare: indecens, & absurdum, vt qui in perfidia abundarent, cogātur mendicare fideles: vniuersis & singulis rectorib. & alijs officialibus comitatus Venesini, aliorumque comitatuum, & terrarum pertinentium ad Apostolicam sedem districte præcipimus & mādamus, quatenus conuersis huiusmodi, & qui in posterum conuertentur, in possessionibus, & bonis alijs quocunque nomine censeantur quæ in comitatibus, & terris prædictis conuersionis tempore obtinebant, seu etiam obtinebunt, occasione prædicta nullam molestiam inferant, nec ab alijs inferri permittant, sed ipsis in his & alijs se fauorabiles exhibentes, ipsos ab iniuriis, & molestijs protegant & defendant, vt sic de seruitute ad libertatem transisse percipiant, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellantur. Nulli ergo, & cetera: nostrorum præceptionis & mandati infringere. Datum Auin. x. Calend. Augusti, anno iiij.

Ex eo.] ¶ Hæc decre. interpretat cōstitutionem extra 6. lib. de hære. cap. per hoc. Et i quatuor partes diuiditur. Primo dictam constitutionem eius 2. respond. recitat. Secundo vers. [Nos consulere.] iuncta ipsum responsum quæstionem formans dicti responsi interpretationem dat. Tertio § [Verum.] Et quarto §. [Rationē.] circa præmissa duos casus: qui emerserūt determinat.

a ¶ Processus.] Vsque

De hereticis.

¶ Benedictus vndecimus Inquisitoribus hereticæ prauitatis.

¶ Decretalem, Per hoc eo tit. lib. 6. declarat, bona hæreticorum per diœcesanos vsurpare vetans.

C A P. I.

Ex eo † quòd quedam nouella constitutio super negotio hereticæ prauitatis à bonæ memoriæ Bonifacio Papa octauo prædecessore nostro edita continet, quod in ipso negotio per diœcesanos Episcopos, & Inquisitores super eodem facto inquiri valeant communiter vel diuisim, & si diuisim processerint, teneantur sibi inuicem communicare processus a: Nos consulere voluistis, quando, & quotiens sit ista processuum communicatio facienda, Nos

† Præter no tata in c. per hoc. de hæ ret. li 6 vide Nicolaū Eymericū Di rectorio inq sitorū, part 3. q 50 51. & 52. Repert rium inqui sitorū verb communicar §. Sed quo & Zanchin tract. de hæ re, c. 15.

hue mens dictæ constitutionis recitatur: sed postmodum quæstio formatur, & solutio eiusdem, & satis pauci editio subiicitur.
a ¶Nos autem ad quæsita per ordinem respondendum.
b Procedunt &c.] nō est diuisio, nec in facto, nec in iure, sed potestatis datæ persecuti, arg. ff. de off. procõsul. l. una, extra, lib. 6. de off. deleg. cum plures.
c ¶Per legem.] uide auth. ad hæc C. de iudi.
V As electionis.] d ¶Generali] ext. de pœn. & remis. c. omnis.

¶Nos [a] autem de fratrum nostrorum consilio intelligendo dyœcesanos & Inquisitores tunc demum diuisim procedere, cum hi & illi separatim, non quando episcopi tantum, uel inquisitores tantum procedunt, consultationi uestræ breuiter respondemus, quod quando utrique procedunt [b] seiunctim, sibi debent in fine tantum, dum nil restat agendum, nisi quod solum sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset uideri per legem [c] ciuilem, quod sicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiam, ut puta quando administrator delegat causam sibi sententia reseruata, saltem in principio, i. contestatione, rursus in medio, & semel in fine, quæ sunt examinata audire debet, ita & in casu præsenti, ubi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat, quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id æquitas canonum non admisit. Vnum sane casum excipimus, si alter commodè non possit procedere, nisi alterius actis uisis; Ex hac enim causa semel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur.

¶Verum quia † nonnulli diœcesani partē partis prouentuum de hæreticorum bonis in quisitionis officio deputatæ propter expensas, quas dum inquirunt in ſpedicto negotio faciunt, a uobis exigere molliuntur, hoc tamquam iuri absonum (cum ordinarii sint, ideoque officium tale quod eis incumbit, propriis eos oportet explere stipendiis) fieri pœnitus prohibemus. Rationem autem iidem diœcesani prouentuum, obuentionum ex inquisitionis officio a uobis, non obstante aliqua constitutione consuetudine, vel mandato contrariis non exposcant, sed eam cameræ nostræ uel alii, cui nos vel successores nostri Romani pontifices mandaremus reddendam reddatis, quæ generaliter obseruari iubemus.

†Vide Eymericū in Directario inqsitorum pa. 3. q. 104 & q. 105. & seq.

Ioan. xxij.

¶Tres errores magistri Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis hic damnantur.

CAP. II.

Vas electionis † doctor eximius & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum, præsumptuosam illorum audaciam refrænare sollicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere, salubri doctrina suggessit, & iuxta Sapientis † eloquium. Quisque suæ prudentiæ modum ponat. Sanè dudum cum dilectum filium magistrum Ioannem de Poliaco sacræ theologiæ doctorem certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostram præsentiam vocauissemus, fide digna relatio ad nostrum perduxit auditum quòd ipse in quibusdam articulis tangentibus pœnitentiæ sacramentum non sobrie, sed perperam sapiebat, infrascriptos articulos periculosos continentes errores docens publicè in suis prædicationibus & in scholis. Primo siquidem asserens, quod confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundo, quod stante omnis utriusque sexus, edicto in concilio generali, † [d] Romanus Pontifex non potest facere, quòd parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochialem curatum: immo nec Deus posset hoc facere: quia (vt dicebat) implicat contradictionem. Tertio, quod papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiā teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti, quem dicit esse (ut præmittitur) proprium curatum.

¶Nos igitur scire uolentes si suggesta nobis veritatem haberent, articulorum præmissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi præbuimus, tam in nostra & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quàm alias coram aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad huiusmodi officium deputatis. Verum licet præfatus magister

† De materia uide B. Th. & alios, li. 4. sen di. 17. & canonistas in c. omnis. de pœ. & remis.
Rom. 12.
Prou. c. 23.
Scilicet Late r. ndub Inn. iii c. 12.

gister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur, asserebat tamen se paratũ credere & tenere in præmissis & aliis, quę tenenda & credenda esse sedes Apostolica definiret. Nos igitur attendentes, quod prædictorum articulorum assertio præiudicatio, & doctrina redundare poterant in multarum pniciem animarum ipsos per prælatos magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nos ipsi etiam cum dictis fratrib. nostris collationem solertem & examinationem habuimus super his. Per quas quidem collationem & examinationem super his habitas comperimus, pręmissos articulos doctrinam non sanam sed periculosam multum & ueritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos, idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudum suæ habitæ contrariis demonstratis, in consistorio reuocauit, asserens se credere eos non veros, sed ipsorum contrarium uerum esse, & dicẽs se nescire rationibus sibi factis in contrariũ respondere. Ideoque ne per assertionem, prædicationem, & doctrinam huiusmodi in errorem (quod absit) animę simplicium prolabãtur, omnes articulos & quemlibet eorũ tanquam falsos & erroneos, & a doctrina sacra deuios auctoritate Apostolica cõdemnamus & reprobamus de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinam contrariam, veram & contrarium esse catholicum asserentes, s. quod illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam si ea alias confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta concilii generale. † Optantesque ueritatis uias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, felicis recordationis Alexandri quarti, & Clementis quarti Romanorum Põtificum prædecessorum nostrorum uestigiis innitendo, vniuersis & singulis districtius inhibemus, ne quisquam præmissos articulos per nos (vt pręmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis uel aliquo ipsorum, vtpote a catholicis mentibus respuenda, tenere audeat seu defensare quomodolibet, vel docere. Quocirca uniuersitati uestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis uestrum in ciuitatibus & diœcesibus uestris cõuocato clero & populo communiter omnia præmissa & singula per nos seu alios solemniter publicetis. Nos etiam eidẽ magistro Ioãni mandamus, ꝙ in scholis & sermone Parisius prædictos articulos & contenta in eis tamquam veritati contraria propriæ uocis oraculo, asseueratione constanti publice debeat reuocare: Quod se facturum dictus magister Ioãnes efficaciter repromisit. Datum Auin. viij. Cal. Augusti, Pontificatus nostri anno quinto.

† Idest cõcilium generale Lateran. sub Inno. 2. c. 21. & refertur in c. omnis. de pæn. & remis.

¶Idem.

¶Inquisitores hæreticæ prauitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt officiales & nuntios sedis Apostolicæ sine ipsius licentia speciali, sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano Pontifici significare.

C A P. III.

Cum Matthæus † de Pontinian. ordinis prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate Apostolica deputatus friuola occasione quæsita, nostra & Apostolicę sedi reuerentia & honore postpositis, in dilectum filiũ C. de Baleto, archidiaconum Foroliuien. capellanum, nostrum Campanię maritimæque rectorem excommunicationis sententiam inconsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes de cætero talium præsumptorib. obuiare, uniuersis & singulis tam ordinariis, quám delegatis iudicibus & inquisitoribus prauitatis eiusdem, & aliis vniuersis & singulis, quacunque auctoritate fungantur, auctoritate Apostolica districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne contra nostros & Apostolicæ sedis officiales vel nuntios, aut ipsorum aliquem quauis occasione vel causa, absque nostra & Apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius litteras concedenda, plenam faciente de tenore præsentium mentionẽ, procedere quoquo modo præsumant, aut in eos uel ipsorum aliquem excommunicationis uel suspensionis, seu quasuis alias sententias promulgare. Nos n. ex nunc decernimus irritum & inane quicquid contra inhibitionem & mandatũ huiusmodi contigerit attentari. ¶Volumus tamen quod diœcesani & inquisitores prædicti super ijs, quæ negotium tangũt fidei, alii uero super

† Super hac constitutione ui de omnino consilium Lapi inc. Factum super quo id consilium nunc circũfertur post cõsilia Oldra. adde Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. q. 26.

super iis, quæ rem tangũt vel publicam vel priuatam, siue ordinarii[1], siue delegati quacunque auctoritate fuerint prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales, & nuntios ipsos indebite forsan attentatum extiterit, se plenius informare, idque nobis significare studeant, ut prouidere super hoc de remedio opportuno ualeamus. Nulli ergo, &c. Datum Auin. xii. Calend. Ianuarii pontificatus nostri anno undecimo.

De schismaticis.

¶Benedictus xi.

¶Processus & sententias latas per Bonifacium octauum contra Iacobum & Petrum de Columna tanquam schismaticos, & eorum posteros, renocat hic Benedictus undecimus, exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat, & sic (ut clare patet) hæc extrauagans corrigit, & prorsus renocat capitulum vnicum. eod. tit. lib. 6.

CAP. VNIC.

Dvdum bonę memoriæ[a] Bonifacius Papa octauus prædecessor noster contra Iacobum, Petrum & Ioannem de sancto Vito, 10 Ottonem quondam Agapitum, Stephanum, & Iacobum Scyarram nepotes memorati Iacobi, & filios olim Ioannis de Columna, & posteritatem eorum, necnon contra Richardum Petrum, 20 & Ioannem de Monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptatores eorum, cuiuscumque status, etiam si imperiali vel regali dignitate fulgerent, contra ipsam insuper Prænestem dum vi- 30 xituarios fecit processus sententias graues pœnas habentes, & multas,[b] prout in eisdem processibus continetur, ex quibus sic paucas ex multis[c] & prolixis breues exprimimus, quod intelligi vo- 40 lumus specialiter singulas numeratas, & nominatim expressas.[d] Inter cætera siquidem deposuit dictos Iacobum atque Petrum a Cardinalatibus sanctæ Romanæ ecclesiæ, reddens eos & 50 filios dicti Iacobi, & posteritatem eorum inhabiles ad Apostolicæ dignitatis apicem & Cardinalatus honorem, ipsos, eosdemque Iacobum & Ottonem, & Richardum beneficiis ecclesia- 60 sticis & ecclesiis cunctis priuauit, eosque & Agapitum, Stephanum, & Scyarram prædictos banniuit ab urbe, & ita Ecclesiæ supradictæ ipsorum confiscauit bona

Dvdum.] ¶ Hæc epistola plures processus narratos extra 6. lib. de schism. capi. 1. retractat. Et diuiditur in tres partes: nam processus contra Columnenses, & adhærentes eisdem primo in genere, & postmodum specialius recitat, Secundo §. Nos itaque, paucos de dictis processibus excipiens cęteros alios viribus euacuat, quandam inhibitionẽ annectens. Tertio versi. Non obstantibus, euacuationem huiusmodi per non obstantia corroborat.

Bonæ memoriæ post mortem dicũt aliqui.

a ¶ Bonæ memoriæ.] papa post obitum d bonæ memoriæ, ext. de æta. & qual. bonæ. Idem in epis, & superioribus. extr. de ele. bonæ memoriæ 1. & 2. Sed nunquid Cardinales, presbyteri & diaconi sic nominabuntur? Dic φ sic: qa pars corporis Papæ sunt, & de eius latere & patricii merito appellantur, C. ad leg. Iul. maiest. quisquis. extra. 6. libr. de offic. lega. c. 1. insti. quibus mod. ius pat. pot. sol. §. filiusfamilias, ex quo enim uiciniores sunt summi Pontificis, maiori prerogatiua gaudere debent, arg. ff. si tabu. testa. nullæ extabũt. l. i. 1. respon. Cardinales enim sũt liberi primi gradus & sunt membra capitis, cæteri plati sunt mẽbra corporis: alii autem sunt liberi nõ primi gradus. Si autẽ sunt præmissis inferiores, improprie bonæ memoriæ dicunt, extra de appel. bonę, extra de cõfi. uti bonæ. vtrum reges dicũtur clarę uel inclytę memorię, & olim imperatores dicebantur diuę memorię, C. mã. liti. 16. q. 3. placuit. Sed quęro, quidam Papa exactionibus improbis, simoniis & turpiloquiis ecclesiam fœdauit, ut hic, nũquid pp dictos actus possit dici malæ memoriæ? Dic φ non, quia respici dẽt non ad id qđ fecit, sed ad id φ ipsum facere decuit ff. de off. presi. sed licet, ff. de iust. & iure, l. pen. §. pretor. extra de elect. cum causam, unde malus prælatus, & si non habeat diadema sanctitatis, hẽt tñ diadema dignitatis quæ ex se, nec de se peccauit, licet suppositũ cui dignitas inerat, male egerit, pp quod dignitas sibi coniuncta infecta fuit, 7. q. 1. scire, & not. simile. C. de sum. tr. inter claras 2. rñ. Itẽ prælatus etsi non sit bonus, pro bono tamen ponitur vñ Prouerb. 26. Sicut q mittit lapidẽ in aceruũ Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem, certum est, q in computãdo denarios paruulus pro mille ponitur, sic prælatus quia psidens est toti cõitati uirtute secundum Philosophũ, & ob hoc debet honorari, quia partes sunt plati auth. de incestis nup. §. sancimus, col. 2. ff. de obseq. l. liberto, & dii uocantur pp ordinis excellẽtiam, & officii dignitatem, extra de hæret. cũ ex iniuncto. Item platus nõ dr bonæ memoriæ ratione suppositi, sed dignitatis, quæ de se, nec a se deliquit & delictum personæ nõ redũdat in damnum ecclesiæ, extra 6. li. de re iur. delictũ, & hoc casus ubi de his ponerem, sicut vilem ponerem, ext. de in integr. restit. cum ex litteris, in princip. & extra de verb. sign. venerabili, & extra de acc. licet, extra 6. lib. de hæret. cum secundum. in fi. extra. 6. li. de sent. excõ statutum, ext. eod. lib. de verbo. signi. venerius, extra eod. libr. de cõcess. preb. auctoritate, ext. de rescript. constituimus, extra, de frigid. & malefic. c. fi.

Cardinales respectu papæ sunt liberi primi gradus.

b ¶ Multas.] quæ sit dña inter multam & pœnam, habetur, ff. de uer. sign. si quis, & not. C. de mõ mult.

c ¶ Ex multis.] in proœ. ff. § 5

d ¶ Expressas.] similis modus loquendi habetur, C. de pscrip. xxx. vel xl. an oẽs, & no. de hoc extra. 6. li. de procur. qui ad agẽdũ. Et ratio huius dicti est, quia hic agitur deliberando, quod est promptius quã ligare ff. de action. & oblig.

Iura facilius soluunt, q̃ ligent.

Ātia-

Arianus, extra de proba ex litteris, præsertim ab iis, quæ surgunt ex delicto, ff. de pactis, l. si tibi decem § quædam.

a ¶ Et alias.] hæc dictio, alias, aliqñ est aduerbiũ tpis, ut cũ dicitur, alias hoc faciam & aliquando loci, ut cum dr̃, alias venit ad me sed hic accipitur pro aduerbio qualitatis, ut sit sensus, quod nedum pœnas & multas prædictas, sed etiam alias idest aliter omnia illa q̃ i ex cessibus, &c. Alii dicunt ꝙ debet esse dictio, alia: sed hoc nihil est propter adiectiua, quæ sequũtur, s. latas, & inflictas, &c. quia tunc secundum stylum curiæ diceretur in neutro genere, non in feminino, nec hic seruatur grammatica Prisciani dicentis, ꝙ masculinum & femininum genera concipiunt neutrum & Priscianus melius dicit inspiciendo dignitatẽ generum. Sed stylus curiæ omnia superiora per neutrum sententiosius comprehẽdit, nam neutrum adiectiuum de omni gñe secundum philosophum prædicatur ut uir est album, mulier est album, & mancipium est album.

Adiectiuũ neutrum de oĩ gñe prædicatur.

b ¶ Eisque.] scilicet reddimus illud, quod sententia siue pœna abstulit, quod est infra

c ¶ Reddimus.] quæro, unus de prædictis est excommunicatus occasione dictorum processuum, & se immiscens postmodum diuinis, factus est irregularis, postmodũ recipit beneficium, nunquid post hanc relaxationem poterit illud retinere? Videtur quod sic, quia verbum reddendi, significat retro dare, ff. de uerb. sign. uerbũ reddendi, hoc idẽ innuit textus præcedẽs ibi, nec & pro præterito, &c. Dic ubi iur.

Bñficium in irregularitate acquisitũ an illa purgata retineri possit.

& iura, plurium excommunicationum sententiis innodauit, addixit in famiæ capiendos exposuit, iudicauit schismaticos, & tãquam hæreticos puniendos, ab administrationibus & officiis, iurisdictionibus exercitio, & dignitatibus in urbe & circa, in Romana Ecclesia & curia, ac ipsorum posteros perpetuo, & in terris Romanæ Ecclesiæ usque in quartam generationem per masculinum, & femininũ sexum coercuit, eis incolatum, ciuilitatem, & habitationem urbis, circumpositæ regionis & terrarum subiectarum Ecclesiæ interdixit, & intestabiles fecit.

¶ Nos itaque qui eius uices in terris gerimus, cuius est proprium misereri & parcere, eorum miseriis & ærumnis compatimur, ad clemẽtiam pro eis commouemur, ipsis pietatis nostræ aperimus uiscera, & mansuetudinem non negamus, misericordes ab eis non auertimus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoque omnes prædictas depositionis a Cardinalatibus, priuationis a beneficiis, & ecclesiis, inhabilitatis ad Papatum Romanum, & bonorum & iurium, quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & aliis concessa sunt (confiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præsens) sententias, pœnas, & multas, & alias [a] quæ in processibus memoratis, siue alibi continentur, uerbo etiam in uita ipsius uel in morte in eos latas, & inflictas seu confirmatas & innouatas per prędecessorem eundem, sicut si (ut prędicitur) essent per nos specialiter numeratę, & nominatim expressę tam ad prædictos Iacob. & fil. dicti Ioannis de Col. masculinam, & fœmininam prolem eorundem Ioannis, & filiorum per vtrumque sexum posteritatem descendentem ab eis Pet. & Richardo, & Ioanne de Monte nigro prefatos, quàm ad coadiutores, fautores, receptatores, susceptores & sequaces eorum quoslibet alios, penitus tollimus & uirib. uacuamus: Ita quod nec etiam pro præterito tempore possint super eis aliquę personæ impeti, quæ incurrissent eas, aut contra ipsas aliquem effectum habere. Eisque [b] quod quęuis alia quàm præfatarum depositionis a Cardinalatibus, priuationis beneficiorum, & ecclesiarum, confiscationis bonorum et iurium, quæ (ut prẽmittitur) dictis ciuibus seu aliis sunt concessa, & inhabilitatis ad papatum sententia sine pœna abstulit, reddimus. [c] Et irregularitatem, [d] quam quoquomodo contraxerint, remouemus, & notam abolemus [e] ipsius: Inhibentes ne iam dicta Praeneste cum monte suo reędificetur uel muniatur, aut ciuitatis nomẽ siue episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, priuilegiis, indulgentiis, & litteris Apostolicis, per quę præsentibus non expressa

non esset alii acquisitum in re vel ad rem, crederem istum ius habere in beneficio, uitio expresse purgato per dominum qui potest. arg. ff. de uin. si fur. & notatur simile, extra de renuntia. post trãslationem, in fin. Sed vitio non expresse purgato, opus est noua electione, uel collatione, argu. extra de æta. & qual. cum bonæ. extra de exce præl. tanta, nota simile de elc. dudũ, secus si alter haberet ius in re, uel ad rem, C. de emanc. libe. nec auus & extra, 6. libr. de rescrip. quamuis, Sed dices dicta decret. excipit hunc casum. Sed dic qd hic non est expresse dictum, sed in genere, non loquendo de iure alterius, non de præiudicio alterius faciendo, unde exceptionem, quæ competebat ex factis papæ papa non tollit, nisi extra de cõsuetu. cum olim in fi. & d. c. quãuis & ideo quod hic dicitur, intelligo, qd pro tunc non possit impeti in iure nouiter acquisito.

d ¶ Irregularitatem] occasione præmissorum incursam, nam ad præcedentia faciẽda est relatio. ff. de postula. l. 1. §. deinde cũ adiecit, secus de irregularitate aliũde causata.

Relatio fi ad ñcedẽtia

e ¶ Abolemus.] idest delemus: unde abolere est, quod olet uel macular, tollere seu auferre. Et qd sit abolitio, & eiusdem diuisio, not. Azo. Cod. de abolit.

Abolere qd est.

pressa uel totaliter non inserta, earum effectus possit quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus de uerbo ad uerbum debeat in nostris litteris fieri mētio specialis.

De furtis.

Ioannes xxii.

¶Publicatio excommunicationis lata in eos qui furati sunt thesaurum ecclesie, quem iubente Clemente Papa de Perusio in Lucanam ciuitatem tres uiri hic nominati deportauerant, & hic habetur optima practica monendi malefactores, ut intra certum terminum satisfaciant, alias excommunicationem incurrent, & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clare manifestat.

CAP. VNICVM.

INfideles & stolidæ prædicationis alumni se ꝑ culpæ uitium indignos efficiūt, ut matris ecclesiæ filii nuncupentur, dū ad ipsius matris iniuriam se conuertunt, quod grauinos commotione perturbat, matris eiusdem pietatem offendunt, & his in perniciem miserabili cæcitate delapsis, respergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis.

¶Dudum si quidem nonnulli degeneres filii, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi peruersis ausibus in matris eiusdem prosilientes iniuriam & offensam, illā thesauri sui maximam partem, quę de Perusio ad ciuitatem Lucanam de mandato felicis recordationis domini Clemētis papæ quinti prędecessoris nostri, dum adhuc uiueret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegalen. diœcesis, & Guliel. de Luna seruientem prædecessoris eiusdem, una cum dilecto filio Iacobo de Casalib. decano ecclesię sancti Seuerini Burdegalen. diœcesis capellano nostro, extiterat deportata, & quæ in sacristia monasterii sancti Fedriani Lucanen. tunc tēporis seruabatur, deinde ad cameram prædecessoris eiusdem fideliter deferendam, tēpore inuasionis ciuitatis Lucan. direpserunt in prędam, & de præfata sacristia per uiolentiā asportarunt.

¶Nos igitur ad recuperationem thesauri prædicti sollicitis studiis prætendentes, oēs & singulos asportātes thesaurum prædictū, & alios penes quos aliqua de thesauro fuerunt uel adhuc existunt, auctoritate Apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, ut ea nobis, aut ei quem ad id duximus deputandum intra quatuor mensium spatium a die datæ publicationis pręsentium numerandum, cum integritate restituant & assignent ac omnes & singulos scientes ubi vel penes quos aliqua de dicto thesauro extiterint uel existant, ut intra terminū supradictum nobis aut ipsi deputato nostro indicare studeant, alioquin in omnes & singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunque dignitatis, status, vel cōditionis extiterint, etsi patriarchali uel superiori, aut alia quacunque præmineant dignitate, ex nunc auctoritate prædicta excōmunicationis sententiam promulgamus: Mandantes illos per diœcesanos locorum, & rectores parochialium ecclesiarum, ciuitatum & diœcesum earundem, singulis dieb. dominicis, & festiuis pulsatis campanis & candelis extinctis excōmunicatos publicè nunciari, processuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, communitates, uniuersitates, & singulares personas quascunque, quæ fuissent in præmissis culpabiles, sicut proteruia ipsorum exegerit, & uiderimus expedire. Non obstante si eis aut eorum aliquibus vel alicui sub quacunque forma uel conceptione uerborum, a sede Apostolica sit indultum, quod excommunicari non possint, per litteras sedis eiusdem non facientes plenam & expressam ac de verbo ad uerbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali uel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam effectus præsentium impediri possit, uel quomodolibet retardari.

¶Vt autem huiusmodi nostra monitio uerius ad cōem omnium notitiam deducatur, chartas siue membranas monitionem continentes eandem, in ecclesia Auinionē. appendi uel affigi ostiis, seu superliminaribus eiusdem ecclesiæ faciemus, quæ monitionem ipsam suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt, ita ꝙ omnes, & singuli, quos monitio ipsa contingit uel contingere potest, nullam postea possint excusationem prę-

prætendere, quòd ad eos talis monitio non peruenerit vel quo ignorauerint eandem: Cum non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnib. publicatur. Datum Auinione ii. Calen. Aprilis, Pontificatus nostri anno 1.

De crimine falsi.

Ioan. xxii.

¶ Alchimiæ hic prohibentur, & puniuntur facientes, & fieri procurantes: quoniam tantum de uero auro, & argento debent inferre in publicum, ut pauperib. erogetur, quantum de falso & adulterino posuerũt. Et si eorum facultates non sufficiant, pęna per iudicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt Et si sint clerici beneficiis habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur: Vide extrauagantem Io. quæ incipit: Prodiens, & est sub eo. tit. collocata.

C A P. VNICVM.

† Vide B. T. 2.2.q.77.a.2 ad 1. argu & ibid. Caieta. Old. cõl. 74. incip. An Alchimista peccet, & late Cassaneũ in catalogo gloriæ mũdi pe. 11 considera tione, 40.

Monera falsa ab oculis fidis facile discernuntur.

SPondent † quas non exhibent diuitias pauperes Alchimistæ, pariter qui se sapiẽtes existimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie huius artis Alchimiæ alterutrum se professores ludificant, cum suæ ignorantiæ conscii, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint admirantur, quibus cum ueritas quæsita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, idemque verbis dissimulant falsitatem, vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum sophistica transmutatione confingant, eoque interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt fidis metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non alias alchimistum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant.

¶ Hæc itaque perpetuis uolentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicunque huiusmodi aurum vel argentum fecerint vel fieri secuto facto mandauerint, vel ad hoc scienter dum id fieret facientib. ministrauerint, aut scienter uel auro vel argento vsi fuerint vendendo vel dando in solutum, verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperib. erogandum, quanti alchimicum existat, circa quos aliquo prædictorum modorum legitime constiterit deliquisse, facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimicũ, aut ipso (ut præmittitur) scienter vtentibus perpetuæ infamię nota respersis.

Alchimistę sunt ifames.

¶ Quòd si ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis pænam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, personarum differentiam, illasque attẽdendo circunstantias) commutare. Illos uero qui in tantæ ignorantiam infælicitatis prorupe rint, ut nedum nummos vendant, sed naturalia iuris præcepta contemnant artis excedãt metas, legumque uiolent interdicta, scienter videlicet adulterinam ex auro & argento alchimico cudendo seu fundẽdo, cudi seu fundi faciendo monetam hac animaduersione percelli iubemus, ut ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuo sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes, ipsi ultra pręd ictas pœnas priuentur beneficiis habitis, & prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

Qui non hẽt in ære, luat in corpore, ff. de in ius uo. l. fi. C. de ser. fug. l. quicunque & in sti. de pę. te. liti. §. fi.

¶ Nter cunctas. ¶ Hæc constiõ hẽt sex partes. In qua

De priuilegijs.

¶ Benedictus xi.

¶ Hæc extrauagans dat Prædicatoribus & Minoribus priuilegia plurima circa tria, uidelicet circa prædicationes, confessionum auditiones, & sepulturas. De secundo in §. Sed quia multotiẽs. De tertio in § porro. Et licet sit reuocata per clem. 2. de sepul. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non sunt retractata Et potuisset non inepte poni sub ti. de sepult. Sed non inconueniens idẽ ca diuersis respectibus sub uarijs collocari titulis, vt patet in c. significantib. ext. de libel. obla. & de appell.

C A P. I.

† Vide extrauag Sixti iv. inc. Vices illius de treg. & pace, iter communes

INter cunctas † sollicitudines nostras, quibus nos pastorale premit officium, & debitum Apostolicæ seruitutis adstringit, illa debet esse præcipua, ut gregi

gregi [a] Dominico nobis superna dispositione cõmisso, [b] animarum cura non desit, [c] ne illum lupus [d] rapax antiquus serpens humani generis inimicus inuadat eiusque sanguis de nostris (quod absit) clamante propheta, [e] manibus requiratur. Debemus insuper quantum ex alto permittitur, pacem [f] inserere, remouere [g] scandala, iurgiorum [h] amputare materiam, & intelligere super egenum & pauperẽ: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem.

¶Sane [k] dudum bonæ memoriæ Bonifacius papa octauus prędecessor noster, quandam specialem inter prælatos, rectores, seu sacerdotes & clericos parochialium ecclesiarum ex parte una, & prædicatorum ac Minorum ordinum fratres ex altera, super faciendarum prædicationum, audiendarum confessionum per eosdem fratres ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis constitutionem [l] edidit, certum his modum imponens, prout in eadem constitutione plenius continetur. Sed pro ea quam intendebat quiete turbatio nata est, pro concordia sunt suborta dissidia, & pullulatæ inquietitudines pro tranquillitate noscuntur, sicque dum ansam soluisse se credidit, nodum ligasse uidetur, & septem, uno hydræ [k] amputato capite, suscitasse. Nec mirum, quia plerunque pariunt nouitates discordiam, præsertim dũ ab eo quod diu æquum visum est, per nouam cõstitutionem receditur, nec quare recedatur, vtilitas euidens uel alia causa subest.

¶Ideoque cupientes, ut ipsi gregi cura nostra eo plenior impendatur, quo amplior in agro domini operariorum numerus operetur, super egenum intendens, & pauperem, ac nouitatem per eandem constitutionem iuductam: Statuimus de fratrum nostrorum cõsilio, ut priorum ordinum fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in ecclesiis ac locis ipsorum, quæ impræsentiarum habent & in posterum obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis, libere absque diœcesanorum, & aliorum prælatorum petita licentia ualeant clero & populo prędicare, eique proponere uerbum Dei. Caueant tamen omnino, ne hora in qua diœcesani prædicti prędicarent, uel coram se facerent prædicari, prædicent iidem fratres: putamus etenim dignum, ut maiori [p] minor, & superiori [q] inferior deferat in hac parte, nisi forsan aliud circa hoc facerent de uoluntate diœcesanorum ipsorum, aut in studiis generalibus præ dicarẽt diebus illis dumtaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent & solemniter prædicari, seu mortuorum funeribus, vel eorundem fratrum festis specialibus seu peculiaribus: quia in his casibus

rum prima prooemiũ ad dicenda, generale, & postmodum speciale præmittitur. Secundo §. ideoque, articulus de prædicationibus faciendis. Tertio §. Sed quia: articulus de confessionibus audiendis. Quarto, §. Porro, articulus de lucris sepolturarum deciditur. Quinto §. ad hoc. papa clerum alloquitur. Sexto §. Hæc autem, hic statuta per multa non obstantia firmantur.

a ¶Gregi Dominico] in quo debet esse aliquid speciale, Cod de grege Dominico. l. vna, lib. 11. & cuius præcipuus est director extra 6. li. de electio, vbi §. cæterorum.

b ¶ Commisso.] in persona Petri, per hęc verba, Pasce oues meas, extra de elect. significasti.

c Non desit,] ne papa faciat ut pastores mali, quorum defectus ponuntur Ezechiel. 33. c.

d ¶ Lupus rapax.] hæc uerba dicta sunt primo de Beniamen. Gen. 49.

e ¶ Propheta.] ex Ezechie. 3 sanguinem eius, scilicet impii, de manu tua requiram, extra de offi. or. irrefragabili, 1. respõ. & dic sanguinem idest, peccatum, quod est sanguine piandum vt Leuit. 4. & Hæbræ. 9.

f ¶ Pacem inserere] cum sit uicarius regis pacifici, idest Christi, in proœ decre. sic econtra inimicus homo, idest demon zizaniam seminat, extra de electio. licet de uitanda.

g ¶ Remouere scandala] extra 6. libr. de offi. lega offic

h ¶ Iurgiorum amputare materiam.] quæ ex cupiditate procedit, extra in proœ. decre.

i ¶ Egenum.] in psal. 40.

k ¶ Sane] hic prosequitur proœmium speciale, recitans constitutionem, Super cathedram. quæ nominatur inf. §. si

l ¶ Constitutionem.] quæ incipiebat: Super cathedram & illo per istam reuocata, ut infr. eodem, in fin. est hodie approbata per Clementem quintum, patet in cap. 2. de sepul. in Clemen. Ista autem quæ est Benedicti xi. ibidem reuocatur.

m Nodum ligasse uidetur.] extra de uerborum significa. cum olim.

n Hydræ.] hydra est serpens aquaticus dictus ab hydro quod est aqua, cui secundum fabulas uno capite abscisso plura nascebantur eidem, secundum sensum autem moralem unum male gestum plura mala generat, quia uno principio illicito dato multa mala sequuntur, authent. ut iudi. sine quoquo suffr. §. 1. coll. 2 aqua cuius cursus obturatur, multos meatus fęcit.

o Pariunt nouitates discordiam] ext. de consue. cum consuetudinis.

p Maiori.] nota statum prælatorum maiorem statu religiosorum, at religiosi ad prælaturam ascendere non debent, argu. 93. dis. legimus, in 1. n. extra 6 lib. de electio nullus in fi.

q Superiori] not. quod exempti vt prædicatores & minores iure communi superiores episcoporum esse censetur & si iidem exempti in pluribus casibus prælatis subsunt, extra de hæret. ad abolendam, extra 6 libr. de præb cap. 1. in fi & aliquando sunt sedis Apostolicæ delegati legatione generali extra 6. lib. de sta. regu c. unico, §. & quoniam, ff. de constitu. princ. l. 2.

a ¶In-

psalm. 10.

Sanguis impii de manu plati requiretur.

Hydra quid sit.

psal. 40.

Vitium vnũ plura gñat.

r Intellige sano modo quoniam in his, in qbus sunt exẽpti episcopis non obtẽperaut, & ita pñt dici superiores.

Inuitus est q nō probat cō sensisse.

a ¶ Inuitis.] dic inuitum qui non probatur consensisse, ff. de fur. qui uas. § uetare, ff. de procur. filiusfamilias. §. inuitus, & ff de seru. urba præd. inuitum, argum. contra ff. mand. qui patitur.

b ¶ Superioribus.] superiorem uoco dioecesanum seu illum, qui habet ius dioeceseos. & concurrere potest cum rectore, ext. 6 libr. de tempo. ord. eos, & c. cum nullus, ut è metropolitanus, cui non est superior in prouincia sua, nisi in certis casibus nota. extra de offic. ordin. pastoralis.

† Prædicatio nō semper retrahit audiētes a peccato.

c ¶ Ad salutem.] Roma, 10.

d ¶ Concilii.] extra de pœniten. & remissio. omnis.

e ¶ In morte.] extra de off. ordin. pastoralis. § 1. extra 6. lib. de pænit. ca. final. § præsenti.

Rom. 8.

cum dioecesanis in prædicatione cōcurrere poterunt. Vbi uero iidem dioecesani vocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione, uel urgente causa illum ducerent congregandum, ea hora in studiis memoratis diebus sæpedicti fratres ab huiusmodi prædicatione cessabunt. In ecclesiis autem parochialibus fratres ipsi inuitis eorum rectoribus[a] seu sacerdotibus nisi iussi a superioribus[b] eorundem) non audeant prædicare.

¶ Sed † quia multotiēs propositum verbum Dei audientem a peccato nō retrahit, idcirco post prædicationem necessarium est pœnitentiæ sacramentum, circa quod (nisi articulus necessitatis occurrat) sacerdoti facienda oris confessio (prout scriptum est: Corde ad iustitiam creditur, ore autem fit confessio ad salutē[c]) exigitur: alias frustra esset in sacramento eodem sacerdotis (qui inter lepram & lepram debet discernere) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem fratribus ad audiendas confessiones & pœnitentias iniungendas, libere auctoritate Apostolica absque licentia dioecesanorum & aliorum prælatorū inferiorum exemptorum, & non exemptorum, quib. subsunt, qui ad confitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri uolentes: Non religiosos, qui secundum statuta suorum ordinum propriis prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne cōfiteantur aliis prohibentur, absoluant, ipsisque pœnitentias salutares iniungant, intra sibi designatos terminos ad huiusmodi exercendum officium constitutos. Excommunicationis uero uel alias sentētias per prælatos latas contra hoc vel in eius fraudem, denuntiamus irritas & inanes, nec confessi ipsis fratribus peccata illa, de quibus confessi sunt eis & absolui pœnitentes de illis sacerdotibus propriis teneantur (sicut etiam non tenentur) iterum confiteri, non obstante constitutione generalis concilij,[d] † quæ sano intellectu (ne sequatur absurdum, quod per pœnitentiam dimissa peccata quis cōfiteri debeat, & quod liberatus debitor adhuc ad soluendum remaneat obligatus) intelligenda est (ut ex ea patet) de illis qui peccata sua confiteri aliis neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis adstricti sint ministrare Eucharistiæ, & extremę unctionis etiam sacramentum.

† Scilicet Literam subiuno. 3. c. ai.

¶ Super confessione autem facta fratribus memoratis, cum de confitentis solius præiudicio (si falsum dicat) agatur in iudicio animæ seu pœnitentiæ foro, stabitur simplici verbo illius qui sacramenta petit prædicta, & dicit fratribus se confessum. Duos † tamē casus excipimus, s. si sacerdos asserat eum excommunicatum aut notoriè peccatorē. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum, uel in fraudem: quia si hoc egerit a delicto tali nisi plenè satisfecerit (præterquam in morte[e]) absolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur.

† Vide doctrinā concilii Tri. ses. 4. c. 7. decasuum reseruatione.

¶ Vt autem diœcesanis honor debitus reseruetur, præcipimus, ut Prouinciales Priores Prædicatorum, & Ministri minorum ordinum præfatorum, per se uel alios verbo vel scripto eis significent, se fratres ad huiusmodi confessionum audiendarum & pœnitentiarum iniungendarum officium elegisse, & non nominando, aut coram ipsis sistendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter a diœcesanis eisdem, quòd ijdem electi fratres de ipsorum beneplacito & licentia, dictum possint in eorum ciuitatibus & diœcesibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod si denegent, uel intra triduum non concedant, ex tunc iidem fratres nihilominus auctoritate eadem huiusmodi officium exequantur. Datam uero licentiam per dioecesanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quod sæpedicti fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus, & pœnitentiis iniungendis, quàm parochiales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus episcopis & superioribus quos, inferius adnotamus, ac sedi Apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittant.

¶ Obseruent ergo sollicite dicti fratres, ne ad confessiones recipiant criminosos criminibus

nibus, pro quibus solemnis est pœnitentia [a] indicenda: Modo eodem excommunicatos respuant & clericos, qui propter delictum, irregularitaté aliquam incurrerunt. [b] Inconueniens [c] enim existimamus, vt à peccato absoluat, qui pœnitentiam ei debitam imponere [d] aut irregularitatis pœnam peccati sequelam, [e] uel excommunicationē, quæ infligitur maxime a iure [f] quandoque pro crimine, quæ ve quem [g] ab ecclesia, & per consequés a participatione ecclesiasticorum sacramentorum excludit, [h] remouere non potest.

¶Incendiarios eosque qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, quod ea rationabilis consuetudo præscripta canonicè in episcopatibus aliquibus reseruauit episcopis, similiter non admittant, quam consuetudinem (ex causa, quæ iuste ad ad animum nostrum mouit) solummodo circa voluntarios homicidas, falsarios, ecclesiarum immunitatis, & libertatis ecclesiasticæ violatores, & sortilegos approbamus. Quod si forsan antequam ab eo qui potestatem habet, absolui possint, mors talium confiteri volentium verisimiliter timeatur, etiam in prædictis casibus sæpefati fratres eos confiteri volentes audiant, ipsisque beneficium absolutionis impédant, sed subeant iuramentum quod liberati se suis episcopis & excommunicatoribu

præsentabunt: excommunicantium super his, pro quibus ab eis excommunicati erant & episcoporum pro peccato huiusmodi parituri mandatis. [i]

¶ Verum quia post baptismum inter cætera magis ad salutem necessaria † est propositio verbi Dei, quo audientes illud, quod est victoria nostra, instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, a quo per peccatum lapsi resurgunt, pęnitentiæ sacramentum perficiunt: Grandis nobis sollicitudo incumbit, vt tales ad hæc promoueantur fratres, qui oleo dulcedinis uerbi eiusdem nostros foueant subditos, a peccatis prohibeát: increpationis vino peccatorum suorum mordeant vulnera, eosque ad illa pęnitentiæ acrimonia [k] purgandum & tergendum prouocent [l] & inducant. Ad id vero exequendum sententia † diuinæ legis exposcitur, desideratur ordo, & vitæ integritas etiam postulatur. Scriptum [m] est enim: Tu scientiam repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi: quia labia [n] sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt ex ore eius: alias prout ad eum pertinet inter peccatum, & peccatum non posset discernere, nec peccator existens, Dei deberet narrare iustitias, & testamentum illius assumere per os suum. Nam cuius vita despicitur, consequens est vt eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, vt Priores & Ministri Generales, & Prouinciales Prædicatorum, & Minorum ordinum præfatorum, uel eorum vicarii, de discretorum consilio ad tam salubre officium fratres diuina scientia doctos, discretione vigentes, vita probatos, & expertos moribus (alioquin districtam reddent in futuro examine rationem) eligant, & assumant: sic enim quod prędicabunt, facient, quæ arguent, operari cessabunt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exemplo. Cęterum, lice (sicut prædicitur) de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata: tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est pęnitentiæ pars; ut eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus

q

a ¶Pœnitentia.] indicenda, 50. dist. in capite, 26. q. 6. c. 1.
b ¶Incurrerūt.] quia idem factum est peccatum, & ipsum est pęna peccati, ut est clericidium, vel ablatio membri, 55. distin. si Euangelica, secus si ex diuersis factis emergerent, ut excommunicatio, quæ est pęna peccati, & irregularitas, quæ contraheretur propter immistionem, excommunicatione, seu suspēsione durāte, & tūc pt fieri absolutio a primo per prælatum, non dispensatio, exēplum pone ex. 6. lib. de sen. & re judic. cum æterni, extra 6. lib. de sent. excommunicationis, cū medicinalis.
c ¶Inconueniens] declarat quod præmiserat dicens, existimamus inconueniēs, ut scilicet ille absoluat a peccato, qui non pt imponere debitā pęnitentiam ei, scilicet peccatori, & qui non pōt remouere irregularitatem, sequelam peccati, &c.
d ¶Imponere] scilicet non potest, quod est inf. nam cum pænittere sit pęnam pro peccato tenere, & pęna sit mēsura culpæ, no. extra 6. li. de pęn. ca. si. §. illud & §. seq. vbi debita pęna non potest infligi per aliquam, ergo nec pęnitentia salutaris.
e ¶Sequelam,] ut dido c. si Euangelica.
f ¶A iure.] 7. q. 4. si quis suadente.
g ¶Quem.] idest aliquem.
h ¶Excludit.] de istis excommunicationib. maiori & minori habeē extra de sent. excōmunicationis, nuper, & c. penul.
i ¶Mandatis.] extra de sen. excommunicationis, de cætero, & c. ea noscitur, &c. quā nis.
k ¶Acrimonia.] hoc verbū exposui extra 6. lib de statu regu. ca. vnico, §. finali.
l ¶Prouocent.] hic accipitur in bona parte, ut alias, ff de ædil. edic. quod si nolit, §. qui mancipia.
m ¶Scriptum.] Oseę 4 extra de renunt. ca. nisi cum pridem, §. pro defectu.
n ¶Labia] Malac. 2. & extra de hęret cum ex iniuncto, ver. licet.

Pęnitere est pęnam pro peccato tenere.

† Verbi Dei propositio est ad salutē valde necessaria.

Forte, scientia.

Oseæ c. 4.

Malac.

Psal. 49.

mus salubre: districte in iungimus, vt fratres ipsi confitentes attente moneant, & in suis prædicationibus exhortentur, quod suis sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno, asserendo id ad animarum profectũ proculdubio pertinere.

¶ Porro vt circa sepulturam apud loca eorundem fratrum eligẽtium sepeliri, & portionrm canonicam de relictis eisdem fratrib. minime detrahendam, nequeat in posterum dubitari: iubemus, ut corpora defunctorum, qui apud eorundem fratrum loca elegerint, dum viuerent sepulturam, processionaliter cũ cruce, thuribulo, & aqua benedicta cantando seu legendo officium mortuorum, vel psalmos, & alienas ingredientes parochias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscumque vero relictis præfatis fratribus in cõmuni, vel singulis vltimis decedentium voluntatib. siue apud eos sepeliendi sint, siue alibi: nulla per parochiales sacerdotes morientiũ à qua fratres ipsos liberos esse volumus, canonica portio, vel multominus per episcopos episcopalis [a] quarta omnino, cum eis tã quam exempti non subsint nec etiam debita iure parochiæ, si forsan cathedralis defunctorum esset parochialis ecclesia detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commode diuisionem recipiant: alias eiusdem medietatis æstimationem soluant parochiali ecclesiæ, & sacerdotibus antedictis. Funeralia vero intelliguntur hoc casu, quæ cum funere deferuntur. De candelis vero quas fratres portant, portio non petatur. Moneant autem iidem fratres, & pro posse inducant confitentes sibi vt de proprijs bonis suis parochialib. ecclesijs, eorumque sacerdotibus competenter relinquant, & quæ eis debent parochialia iura reddãt. Ad hoc non murmuret quæsumus sæcularis clerus, non gerant moleste prælati, quod circa pręmissa sic duximus prouidendum. Attendant quanta ex ijs, quæ in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proueniat. Aduertant quanta tollantur iurgia, & patenter considerent, quod eorum onera cum alijs nostro beneficio salubriter & quasi necessario patiuntur.

¶ Circa tertium vero articulum diligenter intelligant, quod fratres ipsi hoc per priuilegia Romanorum Pontificum eis benigne concessa, ante constitutionem eandem hactenus habuerunt. Quodque sunt pauperes, nil habentes singuli in communi rustica [b] prædia, immo nec vrbana, uel mobilia, eorum alteri vel etiam vniuersi mendicant victum, quærunt vestitum, & eatenus sustinere possunt, quatenus uel uiuorum pietas, aut morientium charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur [c] eorum qui omnia, voluntatem [d] habendi etiam reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus tam vtiliter in agro prædicto? Certe nullus, nisi qui triturantis [e] bouis os impie alligare velit, aut eos subtractis alimentis necare. [f] Inopes [g] patrimonii onera ipsa non habendi necessitate non sustinent, & a curialibus res ecclesiis vel piis locis donatas, a quartæ præstatione, seu lucratiuorum inscriptionibus lex facit immunes. [h] Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam. [i] Et legata ad fabricam, vel pro ornamentis ecclesiæ, aut ad diuinum cultum perpetuum, solutioni non subiacent canonicę portionis. [k] Pauperes autem (vt dictum est) sunt fratres, & quod eis relinquitur, aut in sua alimenta erogant, aut in fabricam, siue in cultum diuinum, & ecclesiæ ornamenta conuertunt. Propter quod nos, qui debemus intelligere super egenum & pauperem, & non obliuisci eorum, cum humanitatis sit etiam sæcularis principis prospicere egenis, & dare operam ut pauperibus alimenta non desint, non tam pie quã quodammodo iuste in eodem articulo egimus, egenos eosdem (vt præmittitur) reddendo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autem (dicta constitutione, quę incipit, Super cathedram, quam penitus reuocamus, alijsque quibuscunque constitutionibus specialibus, & generalibus statutis, priui-

Funeraliũ noĩe qd̃ intelligatur.

Falcidia nõ detur de relictis pauperibus.

Psal. 40.

Pauperibus subueniendum est.

a ¶ Episcopalis quarta.] de qua habetur 12. q. 2. concessu, & trib. c. sequentibus.
b ¶ Rustica prædia.] p̃dium rusticum ab urbano non loco, sed qualitate secernitur, C. de præd. mino. l. si prædium.
c Non misereatur.] arg C. ne fil. pro pat. auth habita.
d ¶ Voluntatem] argu extra de exces. p̃l. nimis, 1. responso.
e ¶ Triturãtis. Deut. 25 extra de præb. exstirpandæ, 1 respon. & 1. Timoth. 5.
f ¶ Necare.] ff de alen. & exhib. li. necare.
g Inopes] authẽ. de coll § nullus aũt molestetur, coll. 9.
h ¶ Immunes] C de sacrosan. eccle sancimus 2. auth. de eccle. ti. §. si quis uero res, coll. 9.
i Falcidiam.] C. ad leg. Fal. authẽ similiter, quæ sumitur ex auth. de eccl titu §. si autem hæres.
k Portionis.] extra de testa. ca. 6.
l Non desint] C. de sacrosan. eccl. priuilegia, in fine.

a ¶ Nequaquam obstantibus.] de uiribus illorum non obstantium notatur in Extrauag. rem non nouam. in fi. Ioan. Mon.

priuilegijs, indulgentijs, sub quacumq. forma verborum concessis, etiam si de ipsis de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in nostris litteris oportet fieri mentionem, conuentionibus, pactis, iuramentis, sententiis, consuetudinibus contrariis, nequaquam obstantibus [a]) inuiolabiliter obseruari sancimus. Nulli ergo omnino omnium liceat hanc paginam nostrorũ statuti, denuntiationis exemptionis, praeceptorum, approbationis, iussionis, voluntatis, reuocationis, & sanctionis infringere. Si quis autem, & cętera.

¶ Clemens quintus.

¶ *Rex Franciæ & regnicolæ per extrauagantem, vnam sanctam. supra de maior. & obed non amplius subijciuntur Ecclesiæ Romanæ quam prius erant.*

CAP. II.

MEruit charissimi filii nostri Philippi regis Francorum illustris syncerae affectionis ad nos, & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum praeclara merita meruerunt: Meruit insuper regnicolarum puritas ac deuotionis synceritas, ut tam regem quam regnum fauore beneuolo prosequamur. Hinc est quòd nos regi, & regno per definitionem, & declarationem bonae memoriae Bonifacii Papae octaui praedecessoris nostri, quae incipit. Vnam sanctam. nullum volumus vel intendimus praeiudiciũ generari. Nec quòd per illam rex, regnum, & regnicolae praelibati amplius Ecclesiae sint subiecti Romanae, quam antea existebant: Sed omnia intelligantur in eodẽ esse & statu, quo erant ante definitionem praefatam: tam quantum ad Ecclesiam, quam etiam ad regem, regnum, & regniculas superius nominatos.

Regnũ Franciae Papae fauore prosequitur.

¶ Eugenius quartus.

¶ *Ordinarij non possunt ferre cẽsuras in suos subditos pro suis negotijs Romam euntes, ibi manentes aut ab ea recedentes, nec illos priuare beneficijs, quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum alijs sint collata, tam dantes quam recipientes ipsõ facto sunt excõmunicati, & à solo Papa absoluendi.*

CAP. III.

DIuina † in eminẽti sedis Apostolicę speculo disponente clementia cõstituti, ad ea libenter intendimus, per quę officiales praedictae sedis obsequiis eius (ad quã veluti fidelium omniũ matrem, pro animarum salute quęrenda, & iustitia prosequenda, de diuersis mundi partibus confluit multitudo) tutius & quietius se promptiores valeant exhiberi: Hinc est ꝙ nos ex certis rationabilibus causis, moti, et nonnullorum praedecessorum nostrorum vestigijs inhęrentes, districtius inhibemus locorum ordinarijs, nec non commissarijs, & delegatis eorum, caeterisque vniuersis & singulis quacumque potestate & auctoritate praefulgeant, cuiuscunque dignitatis gradus vel pręeminentiae fuerint, ne contra officiales praefatos quocumque nomine nuncupentur, in nostris & dictae sedis obsequijs nunc & pro tẽpore existentes, necnon quoscunque alios ꝓ suis & eorum causis uel negotijs prosequendis ad sedem praedictam venientes, ac in ea (durante negotiorum & causarum huiusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti aut priuationis officiorum, aut beneficiorum seu quamuis aliam sententiam promulgare praesumant.

† Vide conc. trid. sessio. 23 de refor. c. 1. circa finem, & sess. 24. de reforma. c. 11. §. quę vero priuilegia.

¶ Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorem & mentem nostrę inhibitionis huiusmodi latas & habitas, & in posterum habendas, ac etiam promulgãdas, & quaecunque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliusque extitisse uel existere roboris uel momenti. Necnon quicquid in contrarium à quoquam, quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, uel in posterũ cõtigerit attẽtari, etiam decernimus irritum & inane. Et nihilominus in omnes & singulos ordinarios, & officiales commissarios & delegatos eorum qui se dignitatibus ac beneficijs ecclesiasticis qui buscunque officialiũ, aut negotia huiusmodi apud dictã sedẽ prosequentiũ pręg

EXhibita.] a ¶ Constitutioné.] quæ incipit, suscepti, & est una de xx. glossatis per Zenzelinum, & posita sub tit. de electio Et inter has repetitur cum gl. Gulielmi de Monte Laudu no in tit. ne sede Vacante.

Dantes & recipiẽtes quãdoque æqualiter puniuntur.

dictorum, eos illis forsã priuando atque priuatos decernendo seu declarando, vel cuiuscumque priuationis prætextu illa personis aliis conferẽdo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittẽdo, tam in dantes quam in recipientes, excommunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus, quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excommunicationis sententia absolui nequeant nisi a nobis, uel per nos deputãdis, præterquam in mortis articulo constituti.

¶Pręmissa autem a die affixionis præsentium ad ualuas basilicę principis Apostolorũ de Vrbe, ex certa scientia quoscunque ligare volumus & arctare. Non obstantibus Apostolicis & quibuscumque generalibus, aut prouincialibus aut synodalibus conciliis, edictis constitutionibus, ordinationibns, & Apostolicis priuilegiis, per quæ effectus pręsentiũ impedire possit quomodolibet uel differri, etiam si de illis eorumque totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis: & quę præsentibus volumus habere pro sufficienter expressis, cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę inhibitionis ª declarationis, constitutionis & volũtatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorũ Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ M.cccc. xx.ii. octauo idus Martii, Pontificatus nostri anno secundo.

¶Ioannes, xxii. Magistro & Fratri hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani.

¶Præmissa tenore duarum constitutionum, dicit quod hospitalarij sancti Ioannis ex statuto, consuetudine, uel priuilegio habẽtes annalia beneficiorum uacantium; percipere debent portionem, quam haberent beneficia obtinentes si in illis essent residentes.

CAP. IIII.

EXhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quod dudum post constitutionem ª per nos editam, qua specialiter & expresse cauetur, quòd habentes annalia in ecclesiis de consuetudine, priuilegio vel statuto, qui ratione dictorum annaliũ fructus primi vel secundi, vel alterius cuiuscumq. sequentis anni beneficiorum uacantiũ sibi hactenus in totũ uendicauerant, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in decimæ solutione taxari, prętextu cuiusuis priuilegii consuetudinis, uel statuti, quouis modo perciperent: sed ipsius summæ perceptione duntaxat deberent esse contenti, totali residuo prædicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi, qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallent, ipsum habere residuum, & obtinẽtibus beneficia dimittere summam memoratam, quo casu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriam constitutionem fecimus, in qua specialiter cauebatur, quòd si huiusmodi beneficiũ obtinentes in ecclesia, in qua specialiter illud beneficiũ existeret, minime residerent, ad debitum seruitium impendendum capitulo eiusdem ecclesię nihil deberet accrescere, cum cessante causa † cessare debeat pariter quod uigebat. Quodq; ex uerbis declarationis huius satis innui uidebatur: quòd fructus beneficiorum non residentium accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo quod in declaratione dicta non continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum uacantium uobis debitorum de prædictis consuetudine, priuilegio, uel statuto, quo ad fructus non residentium in eisdem, qui uobis accrescere debent, nullum adhuc commodum assequi potuistis licet (ut præmittitur) dicti fructus capitulo non accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, ut quod in huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarare expressius dignaremur. Nos itaque petitionem uestram iuri consonam æstimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati uestræ prouidere uolentes, præsenti oraculo declaramus, quòd fructus prædictæ Ecclesiæ uel beneficii uacantis, cuius annalia in quibus consistunt

† l. adigere. §. quãuis. ff. de iure pat. c. cũ cessante. de app.

Annaliũ perceptio multiplici iure potest cõpetere.

Petitio iuri cõsona exaudiri meretur.

stant, debentur uobis ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, etiam pro ea parte, quæ obtinentibus præbendam vel beneficium huiusmodi (si in ecclesia vbi illa consistunt personalem residentiam facerent) deberetur, si non resideāt ibidem vere vel interpretatiue, utpote per speciale priuilegium Apostolicū, uel alias ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitime excusentur, cum dicta pars (vt præmittitur) capitulo non accrescat, uobis accrescere debet secundum intentionem, & mentem declaratoriæ memoriæ. Nulli ergo, & cætera, ut supra. Datum Auinione Calen. Martii, Pontifi. nostri anno quinto.

Bñficiatus a residentia facienda qñ que excusatur.

De pœnis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Episcopus Caturcen. propter varios excessus per ipsum perpetratos, præsertim quia sedi Apostolicæ, suis subditis & sibiipsi iniuriosus fuerat, varias pœnas incurrit, quoniam perpetuæ depositionis sententiam meruit, priuatusque fuit pontificali, sacerdotali, & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur, vt scilicet cognoscamus crimina & excessus, quibus prælatus deponi possit. Facit hoc cap. veritatis, extra de dolo & contu. & cap. ex litteris, & cap. tanta est clauis Petri. de exces. præl. Et nisi antiqui libri hoc capitulum sub titulo, De pœnis, annotauissent, sub titulo, De excessibus prælatorum, positum fuisset.*

CAP. VNICVM.

Diuinis exemplis quæ nostrorum debent esse actuum regula, patenter instruimur, aures nostras subditorum a suis præpositis oppressorum indebite & aggrauatorum iniuste, non obturare clamoribus, sed ipsi ipsas potius compassiuis affectibus inclinare, vt per solertis inquisitionis indaginem clamores huiusmodi opere † completos esse viderimus, liberationis opportunæ remedium solicitis studiis apponamus, pœna nihilominus debita punituri in hac patratorum qualitatem excessuum illicitos oppressores. Omnipotens etenim Dominus audito † clamore populi sui propter duritiam eorum qui operibus præerant, dolentis, ad liberandum eum descendit: Et summi templi præposito, qui iuxta nominis interpretationem in uias prauas usq; diuerterat, comminando, sic ait: † Expellam te de statione tua, & de tuo ministerio te deponam. Dudum siquidem fama graui, clamore frequenti & querela flebili subditorum deferentibus nobis, Hugonem Geraldi olim Caturcensem episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus grauibus, enormibusque criminibus esse reum: nos mala huiusmodi nolentes ante credere, quam probare super illis inquisitionem per nos & alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquisitionis ipsius uiso, & examinato processu luculenter inuenimus, quod eius fuerat uitiosus ingressus, cum per ambitionem nimiam, & per abrupta simoniacæ prauitatis ad pontificalem ascendisset honorem. Progressus autem eius (vt execrando conueniret initio) iniuriosus extiterat quo ad tria. Primo videlicet quo ad Apostolicam sedem, cui (licet ipsum honorasset in multis, & tandem ad episcopalis dignitatis apicem promouisset) terga vertens, non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore: Appellationibus interdum ad sedem ipsam ab eo uel officialib. eius per subditos oppressos emissis, nedum deferre contemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens, & facto suis præcipiendo ministris, quod de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, & alias indebite affligendo multipliciter, non absque uitio ingratitudinis uolans iuramentum fidelitatis ab ipso præstitum dictę sedi: nec ueritus matris Ecclesiæ transgressionē apertam, nonnullis quādoq; per suas patentes litteras de uacaturis mandauit beneficiis prouideri, uias ad uacationem eorum aperiens nimis illicitas & suspectas: perniciosus etiam fuit, & frequens litterarum Apostolicarum abusus. Secundo uero quantum ad subditos erga quos non pii prælati uel pastoris peregit officium, quinimmo tanquam fur improbus, crudelisque tyrannus sub pallio charitatiui subsidii incussis terro-

Gen. 18.

Exod. c. 3.

Esa. 22.

Prælati non debent esse creduli.

Appellatio est remed. ū contra oppressione.

Prælatus erga subditos pastoris officium peragere debet.

terroribus, uiolentijs, & iniuriis illatis, dolosis inductionibus & fraudibus exquisitis veluti recursor iniquus, extorsionib. eos intolerabilibus prægrauando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc alias nimium excessiuas & ecclesiis importabiles, utpote multiplicatio euictionum numero canonib. †diffinito, interdum per se, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito visitationis officio quandoq; nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, sed ad saturandæ cupiditatis affectum, impenso, ad alios quæstus illicitos & damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curauit. Et cum inuenit subditos suis in hoc reprobandis affectib. non parentes, nec alias ab eis exigere potuit concupita, calumniosas delationes fieri, contra eos lites moueri, & diuersa eis grauamina subdole procurauit pluries inferri. Præterea non citatos legitime, nec conuictos etiam aut cõfessos suis priuauit beneficiis, occasionem pro causa confingens, non rationem his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumenta dictauit, per suos illa faciens notarios publicari, & ut illis qualem ipse habuerat ad ecclesias præberet ingressum, instituere ei præsentatos, seu institutionis suæ eis concedere litteras sæpius renuit nisi primitus certa sibi & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis prætextu, nũc vero simpliciter in suis manib. resignata modo iure, (vt prætendebat) ordinario, modo super hoc (ut dicebat) Apostolico munimine indulto, de facto scienter contulit interuenientibus fraude, pacto, & simoniaca prauitate: subiectas sibi ecclesias occupans earum redditus vsurpauit: & sic in suis fuit corruptus iudicijs processum eorũ & finem in pecuniarium commodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniuste condemnans, sic & alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta uictoria nisus fuit.

† Vide conciliũ Late. sub Alexan. iij. c. 4 Cõcilium Later. sub Ian. iij. c. 33. Concilium Oxoniense. ca. ut singula. & Concilium Triden. sess. 24 de reformat. c. 3.

Tertio, quantum ad se, vt qui sibi nequam existeret, nulli alii bonus esset: suæ namque famæ prodigus se periuriis patenter inuoluit, irregularitatisque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet) in corpus suum fornicando peccans per continuatum in continẽtiæ vitium, quo se dudum foedauerat. pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, & foemora sua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sic reprehendendi ingressus, sic scandalosus, perniciosus exemplo progressus, ut vitio huiusmodi siue culpis nescius finem imponere & periculosus egressus, cum adeo foret in ipso habituata malitia quod (remanente sibi ad solita facultate) in iniquitatis opere uoluntas sibi deficere minime speraretur.

Propter quod ne prioribus peius committeret, illud solum æstimamus salubre remediũ, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel posse. Nos itaque super præmissis & pluribus aliis eius nefandis excessibus cum fratribus nostris ex sano consilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quippe ob suas iniquitates ne præsit, est abiectus a Deo, suis ligatum peccatis, omnique honore ac dignitate pontificali iam priuatum a Domino, de consilio omnium, & singulorum fratrum ipsorum perpetuæ depositionis sententiam duximus promulgandam: pontificali eum & sacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuum carcerem condemnantes, ut ibi committendis cessantibus, agat pœnitentiam de commissis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ promulgationis & condemnationis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

Datum Auinione xv. Calen. Iunii, Pontificatus nostri anno secundo.

De pœnitentiis, & remissionibus.

¶Bonifacius Octauus.

¶Centesimo quoque anno uisitantibus basilicas Petri & Pauli Apostolorum plenissima peccatorum venia conceditur.

CAP.

ANtiquorum.] ¶ Hæc epistola satis grosse fuit cōposita Et habet sex partes Primo, super remissionibus & indulgentijs cōcessis accedentibus ad Ecclesiam principis Apostolorum de Vrbe fidā antiquorū relationē cōmemorat. Secūdo, § Nos igitur. remissiones & indulgentias hmōi confirmat, approbat & innouat. Tertio, §. Vt autem, accedentibus ad ecclesias beatorū Apostolorum Petri & Pauli de Vrbe, vere pænitentibus & confessis plenissimam indulgentiam peccatorū dat. Quarto, §. Statuentes. quid pro indulgentia prædicta dictis vere pænitentibus & confessis fieri oporteat statuēdo taxat. Quinto, §. vnusquisque tamen. antipophorizat. Sexto, §. Nulli inhibēs præmissa non infringi, vult, vt secus facientes maledictionē incurrant.

† Vide doctores scholasticos lib. 4. sent. dist. 19. 20. & 21. inde.n. fient aperta quæ tradūtur in textu & glossis adde Roffensē contra Lutherū, ar. 17. & aliquot sequētibus.

CAP. I.

ANtiquorū † hēt fida relatio [a], quòd accedētibus ad honorabilem basilicam [b] principis Apostolorum [c] de Vrbe [d], concessæ sunt magnæ remissiones & indulgentiæ peccatorum, [e]

¶ Nos igitur, qui iuxta officij nostri debitum salutē appetimus & procuramus libētius singulorum huiusmodi remissiones & indulgentias oēs & singulas ratas, & gratas habentes [f], ipsas auctoritate Apostolica confirmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præsentis scripti patrocino communimus.

¶ Vt autem beatissimi Petrus & Paulus Apostoli ea amplius honorentur quo ipsorum basilicæ de Vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ, & fideles ipsi spiritualium largitione munerum ex huiusmodi frequētatione magis senserint se refertos [g]: Nos de omnipotentis Dei misericordia, & eorundem Apostolorum eius meritis & auctoritate confisi, de fratrum nostrorum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, omnibus in præsenti anno millesimo trecentesimo à festo Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi præterito proxime inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter vere pænitentibus & confessis [h]: vel qui vere pœnitebunt & confitebuntur [i] in huiusmodi præsenti & quoli-

a ¶ Relatio.] ad quam recurrendū est in antiquis, ff. de lega. 3. si chorus. §. 1. extra de prob. c. cum causam.

b ¶ Basilicam.] idest ecclesiā. ext. de relig. dom c. 1. 16. q. 7. omnes basilicæ. Et proprie est domus regia, uel palatium regis, sed modo per translationem dicitur ecclesia, quia est palatium summi regis.

Basilica qd est.

c ¶ Apostolorum.] idest beati Petri, qui primatum habuit, & successores sui in Ecclesia Dei. 21. distin. nouo.

d ¶ De Vrbe.] loquitur vulgariter: nam loquendū est vt plures. arg. extra de transla. epic. inter corporalia. §. sed neque, nam re vera ecclesia sancti Petri non est in Vrbe, sed in ciuitate Leonina, & minus ecclesia sancti Pauli, de qua etiam dicitur, quòd nō est in continentibus ædificiis. Quid autē importet hoc nomen, Vrbis, villa, ciuitas, no. extra. lib. 6. de senten. excommu. si ciuitas.

e ¶ Peccatorum.] idest pœnarum pro peccatis debitarum, sic ponitur 2. Machab. 12. in fi. ibi, sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

f ¶ Habentes] per hāc ratificationē & cōfirmationem non ratificantur nisi legitima concesse extra lib. 6 de rescrip. si gratiose. §. si extra de elect. dudum 2. § pen.

g ¶ Refertos.] non refectos, quia refectio proprie est corporis, sed refertio est proprie mentis; vnde dic, refertos; idest plenos, bene fartos, obesos seu crassos. Et descendit refertus à refercio, cis, quod componitur de re & farcio cis Ioan. Monachus.

h Et confessis.] qui est vere penitēs & cōfessus, habet veniā culpæ quam solus Deus in contritione remittit q̄ nō datur nisi correcto, extra li. 6. de reg. iur. peccati venia, & pœna æterna debita prō culpa mortali commutatur à Deo in pœnam temporalē. Nam sicut culpa respectu illius in quē cōmissa est, fuit infinita, sic & pœna debet esse infinita, cuius infinitas tollitur p remissionem culpæ Sed quāta remaneat, ignorat minister Dei, qui in pœnitentiæ sacramento aliquam portionē illius pœnæ remittit, vnde minister Dei post præmissa arbitratur de pœna, quam credit superesse ad arbitrium suum, & sic intelligitur, q omnes pænitentiæ sunt arbitrariæ. 16. q. 7. tempora. extra de pænit. & remis. quæsitum. &c. seq. Tanta tamen posset esse cōtritio confitentis, q nedum culpa, sed pena prorsus tolleretur; verum qa hoc est dubium apud homines, minister Dei præsertim vicarius Christi & successor petri istam pœnam certis de causis vt hic, & in voto vltramarino, & quibusdam alijs commutat in certus actus satisfactorios. Sed pone: iste minister minus discrete, seu sine causa legitima taxat: nūqd confessus ad plus tenebitur? Dic q sic vt suppleatur quod de iure deficit. ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatur, & hoc requirit virtus diuinæ iustitiæ, manet ergo petri iudiciū, vbicunq; ex ipsius æquitate fertur iudicium 24 q. 1. manet. 11. q. 3. tunc vera, est.n sibi cōmissum dispensare 1, id est discrete pensare, non dissipare. ff. de offi proc. Cæsa. l. 1. nec nego, quin sit absolutus, ita q pęna æterna commutata est in temporalem: quia hoc video in eo qui non est minister. extra de ele. dudū 2. Et ibi est absolutus non pp sacrm fidei, sed pp fidem sacramenti: sed indiscretio ministri in hoc se onerantis vel mei confitentis à debita pœna tpali me nō releuat confitentē. Et dic, confessis proposito & facto.

i ¶ Confitebuntur.] facto, sunt tū confessi proposito, aliàs non sunt filij Dei, sed inimici. Tu dic: confitebūtur & proposito & facto. Sed cum opera uiua ad vitā æternam valeant, & mortificata viuificari possint, dic qualiter opera mortua vt labor itinerationis hic expressus in mortali peccato factus, possint prodesse ad remissionē pęnarū p peccatis debitarū, licet post laborē hmōi sit vere pænitens & confessus Et notandū 2, quod ad hoc quod indulgētiæ valeant, quattuor principaliter requirūtur, & quintū etiā huic proposito potest addi ratione materiæ. Requiritur enim auctoritas in concedente, idoneitas in recipiente, pietas in fine, vtilitas in opere, & quintum quod addi potest, congruitas in tēpore Primo ergo requiritur auctoritas in concedente, quæ typica est, & principaliter residet in summo Pontifice; sicut .n. videmus quod in corpore natu-

Peccati pœna debet esse infinita.

Qualiter intelligatur, q pœnitentiæ sunt arbitrariæ.

1 Dispensarē vnde dicitur,

2 Indulgentiæ vt valeāt quot requisita exigantur vide beatū Th. in qōnibus additis ad 2. par. q. 25. art. 2.

naturali vnicū est caput, in quo positi sunt oēs sensus, sic in corpore mystico quod est Ecclesia, est ponere caput vnū habēs plenitudinē potestatis. Hoc. n. sic esse voluit ordinatio diuina. Et huic cōcordat rō recta: voluit namq. diuina ordinatio, ꝙ ecclesia militans repræsentaret Ecclesiā triumphantē de quib. no. sup. 6. lib. de ele. fundamenta. Vnde Io. in Apocaly. Vidi, inquit, Hierusalē descendentē de cælo: quia Hierusalē terrestris, hoc est Ecclesia militās, exemplificata est & formata ad instar cælestis Hierusalē, q̄ sursum est, quę est mater nostra: videlicet Ecclesiæ triūphātis. Ibi autem ſm beatum Dionysium nouē sunt ordines angelorū sub triplici hierarchia dispositi. Et est ordo sub ordine, & tādem oēs sub vno capite qd est vnus Deus & si ibi velimus amplius ascēdere, inueniemus ꝙ pluralitas diuinarū personarū reducitur ad vnitatē essentiæ, rōnem illius ordinis diuina sapientia in Ecclesia militante voluit exemplari. Vnde. in Iob dr̄: Numquid nosti ordinē cæli & ponis rōnem eius in terra? Si aūt in Ecclesia militāte esset ponere duo capita de pari se habentia, quorū vnum alteri minime subderetur, nō esse rō cælestis ordinis congruenter in ea posita. Sed tūc rō cælestis ordinis proprie & pfecta in terra ponitur, sic cūcti gradus prælatorū & principatuū sub vno capite collocētur, & ei obediāt & subdātur: hmōi aūt est solus Romanus Pōtifex vicarius Christi & successor Petri, cui in hmōi designationē dictū est à Dño, Tu vocaberis Cephas qd interpretaē caput: huic ēt veritati cōcordat rō recta. Nā ſm Proculū, oīs multitudo reducitur ad vnitatem. Et ſm Philosophū, in vnoquoque genere est reperire vnum primum & supremum, quod est mensura & regula omnium aliorū in illo genere contentorum. Et alibi, Monadem sequitur dyas. Oportet igit ꝙ multitudo hoīum reducatur ad vnum, & in genere hoīum sit reperire vnū hoīem primum, qui sit supremus in illo genere, qui sit mensura & regula oīum aliorū hoīum: hmōi aūt est Romanus Pontifex, qui est inter oēs homines supremus, existēs mensura & regula directiua oīum aliorum cui plene oēs catholici simpliciter sunt subiecti. Ad vltimū aūt intantum se extendit ista subiectio, ꝙ qñ plenitudo gentium intrauerit, vt oīs Israel saluus fiat, sicut dicit Apostolus ad Romanos 11. c. Tūc oēs nationes orbis terrarum huic vnico capiti subiicientur, & obedient. Et tunc implebitur illud quod ait Saluator in Io. Erit vnum ouile, & vnus pastor. Sicut ergo in corpore materiali est ponere caput vnū, in quo sunt oēs sensus, seu plenitudo sentiendi: sic in Ecclesia militante (ne sit tamquam corpus monstruosum si duo haberet capita) est tantum ponere vnum caput, videlicet Romanum Pontificē, in quo est plenitudo ptātis, & auctoritatis, q̄ si quidem ptātē contulit ei Dominus qñ beato Petro dixit, Quodcunq; ligaueris super terram erit ligatū &c. & quodcunq. solueris, &c. Ipse aūt Romanus Pontifex est qui concessit istam indulgentiam, & in ipso (vt iam ostensum est) plenitudo residet ptātis. Et sic patet primum, videlicet, ꝙ est auctoritas in cōcedente. Scdm est idoneitas in recipiēte. Nā secūdum Philosophum actus actiuorum sunt in patiente disposito. Nā thesaurus Ecclesiæ non applicatur nisi ei qui est membrum Ecclesiæ. 11 q. 3. nihil sic debet. 23. q. 4. si quis à catholica. Et certū est ꝙ remanēte culpa nō remittitur pœna, quia secundū Aug. nō dimittit Deus dedecus culpæ sine decore iustitiæ. Si aūt manēte culpa remitteretur pœna, esset dedecus culpæ sine decore iustitiæ, & sic esset aliquid inordinatum in vniuersa: quod diuina sapientia non permittit. arg. in au th. de hæred. & falc. § inordinatū. coll. 1. Oportet ergo ꝙ capax indulgentiæ sit purgatus à culpa, quod fit in contritione, ille ergo est habilis indulgentiam recipere, qui est vere pænitēs & confessus. Et hoc tāgitur in forma indulgentię, cum dr̄ ꝙ vere pænitentibus & cōfessis hæc indulgentia sit concessa, non aliis arg. C de ex quibus caus. infam. irrog. l. si ... cum allegatis. li. 12. extra de appe. pastoralis.

Hierusalem est & terrestris & cælestis.

Cephas dicitur caput.

Indulgentia solis donatis cōceditur.

1 Al. pudore.

in fine. Tertio requiritur pietas in fine, hoc est honor Dei & exaltatio fidei: in omni. n. concessione indulgentiarum ecclesiasticarum finaliter dēt attendi, vt p hoc Deus honoretur, & fides exaltet catholica. Quartum est vtilitas in opere, hoc est, ꝙ opus quod pro indulgentia obtinenda imponitur, sit vtile & ordinabile ad finem prædictum, s. ad honorē Dei, & exaltationem fidei. Circa quod aduertendum est, ꝙ in cōcessione indulgentiæ non attenditur quantitas operis, sed genus operis: indulgentia n principaliter respicit gratiam, non meritum, aliàs non diceretur indulgentia. Si n. quis ostendisset regem vel principem, ita ꝙ pp offensam hmōi mereretur ſm legem patriæ manu vel pede truncari, & vt liberaretur a tali pœna, quam meruit, offerret principi duo vel tria millia florenorum, talis liberatio remissio dici non mereretur, sed potius redemptio & quædam commutatio. arg. ff de contrahen. empt. l. 1. Si autē rex condonaret ei pęnam hmōi liberaliter, vel ei pro pœna vitanda aliquid leue imponeret; tunc talis liberatio remissio vocaretur: ergo indulgentiæ ecclesiasticæ principaliter respiciūt gratiam, nō meritum: meritū dico proprium, respiciunt tamen meritum alienum, s. meritum Christi, immo super illud fundantur, & ex illo sumuntur. Passio nāque Christi excessiua fuit, vnde & excessus vocatur in Luca: vbi dr̄ quod in transfiguratione Christi apparuerunt Moyses & Helias cum eo, & dicebant excessum, quem completurus erat in Hierusalem, vnica enim gutta sanguinis tam pretiosi sufficisset pro redēptione totius mundi. Nam pp coniunctionem humanitatis cum diuinitate quantulacunq. passio Christi, perpessa pro redemptione nostra, habebat pretium infinitum. Noluit aūt Christus quod excessus iste frustra fuisset, & ꝙ de nihilo nobis seruiret: sed voluit ꝙ esset thesaurus ecclesiæ per suum vicarium Romanū Pontificem pro fidelibus loco & tempore dispensandus, dispensatur aūt cum eis, cum indulgentiæ conceduntur. Nam pp vnionem capitis & mēbrorum, meritum capitis attribuitur & applicatur membris, & quia sic per alienum meritum, non per proprium meritum liberantur à pęna, ideo quantum ad ipsos liberatio dr̄ remissio, seu indulgentia, licet quo ad Christum qui hoc nobis meruit, vocetur redemptio copiosa. vnde in Psal. Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eū redemptio. Nec est timendū seu phantastice optandum, ꝙ per talē dispensationem thesauri, q̄ fit in collationē indulgentiarum, præfatus thesaurus in aliquo minuatur: Nā si oēs catholici vtriusque sexus per vniuersum orbem dispersi, in hoc anno centesimo pro hac indulgentia obtinenda uenirent ad vrbē, & perfecte præfatā indulgentiam obtinerent, tota oīum indulgentia in minori portione se haberet, ad thesaurum, ex quo sumitur, quām sit proportio vnius guttæ aquæ ad totum oceanum, vel vnius grani milii ad montem sancti Bernardi: quia finiti ad finitum est proportio aliqua: finiti vero ad infinitum nulla: pp infinitatem n. suam præfatus thesaurus ex dispensatione sua non diminuitur, nec decrescit. Versus.

Mille licet sumant, deperit inde nihil.

Quia indulgentiæ respiciunt principaliter gratiam, non meritum proprium: ideo in indulgentiis conferēdis non attenditur principaliter quantitas operis, vñ in præsenti indulgentia, Romanis, qui visitando Apostolorū basilicas satis parum laborant, plenissima concedit indulgentia, sicut eis qui de vltimis Galliæ, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Hispaniarumque finibus accedunt cum magnis laboribus & expensis. attenditur ergo in istis indulgētiis conferendis principaliter nō quātitas operis, sed genus operis, hoc est dictū, ꝙ opus ꝙ pro dicta indulgentia obtinenda imponitur, sit opus tale, quod ordinetur ad finem prętactum in collatione indulgentiarū intentū, qui est videlicet honor Dei, & exaltatio fidei, & primatus Ecclesię in vrbe existens. Peregrinatio vero ad præfata, beatorum Apostolorum

Indulgentiæ est cōcedēda in honorem Dei & exaltationem fidei.

Remissio differt à redemptione.

Indulgētiæ per Christi meritum fundatur.

Thesaurus Ecclesiæ per dispensationem eius nō minuitur.

Indulgētia tanta conceditur Romanis quanta venientibus à remotis.

stolorũ basilicas, ad honorẽ Dei, & exaltationẽ fidei, vt plurimũ ordinatur: per hoc enim ꝙ ex tali peregrinatione sancti Apostoli honorãtur, Deus in ipsis se reputat honorari. ipsi enim pro Christi honore conseruando & dilatãdo, seipsos exposuerũt suppliciis in uita pariter & in morte: ipse autem Dominus se honorantes honorare decreuit, unde dicit in 1. li. Regum 2. c. Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum, qui autẽ contemnunt me, erunt ignobiles. Ex hac enim peregrinatione fides catholica non modicum exaltatur, eo ꝙ ex omnibus Christianitatis finibus fideles confluunt ad ortum fidei, ad basilicam uidelicet sancti Petri. Nũc cernit apertissime beatus Petrus orationem illam exauditam, quam Christus ad patrem suum fudit pro eo dicens. Ecce rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, videt enim ꝙ vndique cateruatim ruunt fideles populi ad ipsius basilicam, fidem catholicã ꝓfitentes, vñ fit uidelicet ꝙ eius fides secundũ Christi rogationem non deficit, sed magis ꝓficit man festissimis incrementis. Num uerum esse poterat ꝙ Bernardus dicit. An nõ limina Apostolorũ magis ambitio q̃ deuotio territ, sed nunc econtrario potest dici, ꝙ deuotio, non ambitio limina Apostolorũ territ, & eorum basilicas frequẽtat, seu frequentare facit. O quantum credendũ est beatissimos Apostolos exultare, cernentes suas basilicas a populo Christiano cũ intẽso feruore fidei populosius & frequentius q̃ solerent, & vigente deuotione populi accedentiũ ordine non seruato, impetuosius frequẽtari non fuit a dieb. antiquis tanta deuotio, nec tãtus fidei feruor in populo Christiano, ex quo gaudent nõ soli Apostoli, sed totus etiam cœlestis exercitus & confunditur diabolus & angeli eius Sic igitur patet veritas & soliditas hmõi indulgentiæ, in quam sic excellẽtissime confluũt quatuor causæ prædictæ: quæ ad hoc ꝙ indulgentiæ ualeãt principaliter requiruntur. Quintũ quod põt adiici, est congruitas ex tẽpore concessa: est enim hæc indulgentia in tempore congruo, uidelicet in anno Iubileo In Leuitico liquidem legitur, ꝙ annus quinquagesimus erat Iubileus, in quo scđm legis p̃ceptum clangebant tunc tubis, & remittebantur peccata: hic legalis Iubileus typicus erat, & uerũ Iubileũ, qui in aduentu Christi sumpsit initium, figurabat. Ad hoc enim Christus venit, vt remissionem & indulgentiam p̃dicaret spiritualium debitorũ, uidelicet peccatorum, vñ ipse p Esaiam dicit Esa. 61 c Spiritus Dñi super me: eo ꝙ vnxerit me, ad Euangelizandum pauperibus misit me. Et sequitur: ut prædicarem captiuis indulgentiam Ecce tuba prædicationis, Ecce indulgẽtia siue remissio debitorum. Et in exordio prædicationis suæ sic orsus est. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum, in quo uerbo, forma & efficacia præsentis indulgentiæ continetur. hæc enim indulgentia solis pœnitentib. & confessis conceditur, & eis regnum cœlorum propinquissimum esse facit. Et q̃a Christus in ortu suo secundum communem cursum humanæ naturæ fari non poterat, ideo in iubileo isto clangentes præmisit, ut dr̃ in Luca secundo c. Facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum, & dicẽtium Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, &c Quamdiu enim est in peccato aliquis, non est ei pax cum Deo, quia scđm Esaiam. c. 48. Non est pax impiis, dicit Dominus, remissa culpa remanente pœnę debito nondum est pax perfecta, sed vtroque remisso plenissime pax hominib habetur cũ Deo, quod per istam indulgentiam obtinetur. A natiuitate igitur Domini nostri Iesu Christi, in qua uerus Iubileus incœpit, quilibet sequens annus quinquagesimus vocari potest rectissime Iubileus. Quod aũt summus Pontifex non in anno quinquagesimo, sed in cẽtesimo indulgentiam istã cõcederet (sicut ego ex ore ipsius audiui) duplex rõ mouit eum primo. quia vulgatum est ꝙ talis indulgentia in annis centesimis a natiuitate Christi olim concedi solebat Et quiã, ut dicit cõmentator, Sermo q̃ diffamatur ab omnib ñ est oĩno

Fides petri nõ deficiet.

Annus Iubileus typicus uerũ Iubileũ figurauit.

Pax non est impii.

Anus Iubileus nõ sine cã fuit centesimo quoq; anno.

falsus. Et quia istud sic publice famatũ erat & uulgatum, noluit summus põtifex ꝙ hoc anno cẽtesimo in tp̃e sui regiminis sed in cursum temporis accedẽte, populus Christianus hoc munere frustraretur. Alia causa fuit, quia ob fauorem indulgentiæ transmarinæ, q̃ similis huic extitit, hanc indulgentiam, non in anno quinquagesimo, quia frequẽter euenit: sed in hoc cẽtesimo concedere voluit: & deinceps in quolibet anno cẽtesimo secuturo; eo ꝙ periodus humanę uitę annũ cẽtesimũ (nisi in paucissimis) non trãscendit Ad hoc ẽt adduci pñt alię congruentię, ex quib. sequentes assumo. Prima est, quia p istam indulgentiam, quæ uere pœnitentib. & confessis conceditur, duplex indulgentia, culpę videlicet & pęnę habetur, & ideo congrue non in quinquagesimo, qui simplicem remissionem denotat, sed in centesimo conceditur, qui dupli em cõtinet iubileum. Secunda congruentia est, quia secundũ Bedã & Hieronymum numerus centesimus transit a leua ad dexteram, sicut etiam dicit gl. super il'ud de parabola seminis: Aliud cecidit in terram bonam, & attulit fructum, aliud quidem tricesimum, aliud sexagesimum aliud centesimum. Quando autem aliquis migrat ab hoc sæculo purgatus a culpa, sed nõ liberatus a pœna, non transit a leua ad dexterã, sed ad pœna p̃sentis transit ad pœnã purgatorii seu quando migrat liberatus a culpa & pœna trãsit a leua ad dexteram Et quia p̃sens indulgẽtia sic disponit hominem, ut si pęna ad empta decedat, transeat absque medio a leua p̃sentis aduersitatis ad dexteram æternæ fœlicitatis, & ideirco in anno centesimo cõgrue cõceditur, q quidem centesimus est numerus transiens a leua ad dexteram, sicut dixi. Tertia, quoniam ille Iubileus de quo agit Leuit. 25. redire faciebat temporalia, sed iste spiritualia, & ideo non est mirum si duplicetur tempus Quarta, hæc indulgentia plenissima p numerum magis perfectum, vt est centenarius, debuit designari: pro tanto, quia usq; ad ipsum fit ascensus per continuã adiectionem vnitatis ad p̃cedentem numerum: & vltra ipsum tali modo non procedit, sed fit egressus ad principium numeri, ad unitatem. Et ulterius tali modo vsque ad aliũ centenarium fit processu, quod non est in aliquo alio numero. Quinta, quadragesimus est numerus abundans, reddens in sua abũdantia quinquagesimam Et est duplex quadragesima: vna deletiua mali, ut vulgaris; alia operatiua boni vt illa q̃ est inter pascha & Ascensionẽ Dñi: & p has duas quadragesimas hõs grãm in duabus quinquagesimis abũdat. Et p hanc in centesimo abundanter in gloria crescit Et dic arg. ꝙ ille textus nõ dat liberationem puram, sed sub conditione & qñ aliquid est concessum sub conditione, non respicit tempus ipsius concessionis, sed conditionis existẽtis, ff de cond. & dem. l cum qui, & ibi not. ff de leg 2 le. non oportet, & ideo in hac concessione respiciã non tempus concessionis ipsius, sed conditionis existẽtis. Et ꝙ hic sit conditio, liquet sic: quia hæc dictio, qui, iuncta cum verbo futuri temporis, condõnem importat, ff. de le. 1. l. Stichuum. ff. de auro & ar. le. Quintus. Et tunc ad ar. hic non consequit quis indulgẽtiam ex operib. mortuis, vt concludit arg. sed ex existentia cõditionis, vt est ostensum: vñ cõsiderato opere, quod est virtuosum de genere, & ab agente fit pia, & recta intentionis scđm dictamen rectæ rationis, quo ad bonum homo naturaliter inclinatur: tale opus p̃t dici aliquo modo viuũ & meritorium, licet non perfecte saltem merito cõgrui, licet nõ merito cõdigni. Et p tali opere dari põt indulgentia, cum fuerit dispositus p pœnitentiam subsequentem. Sed ponamus q̃d Papa alicui existenti in gratia concedat indulgentiam sine cã rationabili non facienti opus bonum, pro quo esset indulgentia merito concedenda, quæritur, utrum ualeat? Vr̃ ꝙ sic: quia Papa habet plenitudinem potestatis, nec hẽt superiorem, quem sequi debeat, & a quo debeat regulari, ergo si det sibi indulgentiam, tenet: & ſvalet ei cui datur, quia capax est; sed papa qui oĩa & gra-

Vitæ humanę periodus cẽtũ annos nõ trãscẽdit. nisi in paucissimis.

Numerus cẽtenarius est perfectus.

Quadragesima ẽ duplex.

Indulgentia alicui cõcessa sine cã an valeat.

præcipue maiora agere dēt cum discretione & secundum iudicium rectæ rationis, peccata sit in concedende. Sed dicendum ꝙ liceat papa hēat plenitudinē ptātis quantum ad omnia bona ecclesiastica, temporalia & spiritualia, non habet tñ illam vt dominus, sed ut minister & dispensator domini principalis: tñ licet ñ habeat superiorem in terris, cum tamē hēt in cælis. Et iō dispensatio talium bonorum ab eo non dēt fieri, nisi in illis casib. in quib. uerisimiliter apparet, qđ dominus, cuius sunt huiusmodi bona, consensum adhiberet ut potestas super ratione restringatur. 12. q. 3. illa. constat autem ꝙ Deo non placet, ꝙ tanta bona sua sine cā rationabili concedantur: & iō talis concessio nō valet. Quamuis ergo ille, qui est uerus dñs alicuius rei si illam dēt alicui sine causa rationabili, potest tenere talis donatio, quia fit de consensu dñi: non meretur tamen donans, nec agit fructuose, sed potius peccat: quia cum quilibet ea quæ agit, teneaẗ agere scdm iudicium rectę rōnis: & qui sic agit, fructuose agit & meret, oportet ꝙ quicunq; agit contra iudicium rectæ rōnis, peccet. Item quæritur, quidam in bono statu fecit partem illorum dierum, & ante completionē labitur in mortale peccatum: & tandem illis dieb. completis ante annum confitetur, an habeat indulgentiam? Dic ꝙ non, quia dicta uerba respiciunt peccata commissa, non committenda. Nam indulgētia ista completa dat remissionem pęnæ, si adsit uera confessio & pnīa intra hunc annum, quib remittitur culpa affectiue ꝑ solum Deum, sacramentaliter ꝑ sacramentum pnīæ & ministerialiter per ministerium debitum ecclesiæ, & indultum non respicit futuras pœnas, sed præteritas, argu. extra de consue. c. ex parte. Item hæc tota indulgentia per xv. dies facta commutat pœnas omnium peccatorum alias debitas in hunc laborē, & sic hæc indulgentia non respicit culpas commissas post iter peregrinationis arreptum, sed ante. Secus dicerem in tali casu: Confiteor in spāli quæcūq; scio, & in generali de aliis: dolens super eo, ꝙ alia quæ commisi nescio reminisci tandem sum memor unius peccati grauis: iste (ut habetur 4 sententiarum) de isto peccato potest habere purgationem post mortem: quod non esset, si non esset vere confessus: & sic vera cōfessio hoc casu tollit pęnam. Nec obstat ꝙ sciens & memorans de peccato illud tenetur confiteri: ergo non est plene confessus. Dic qđ peccatum est remissum: sed fit iterato confessio spālis ne uideatur contemptus: nam postquam scit, nec confiteatur: ex suo contemptu nouo ligatur extra de sente. excom per tuas, §, nos igitur. vnde sicut uere cōtritus hēt remissionem culpæ, hñs propositum cōfitendi postea: & si non confiteatur cum potest, peccat, sic confiteos in genere de neglectis, & postmodum reminiscēs tenetur ad confessionē: primo tñ erat remissio culpæ: & per consequens pœnæ per hanc indulgentiam. Item quæro. Aliquis fuit vere penitēs & confessus añ istam indulgentiam & multa fuerunt sibi iniuncta nec loquo de iniunctis tangentib. partem, ut in furto qui hoc hac indulgentia no remittitur. Nam licet Deus ꝑ ueram contritionem & confessionem dimittat peccatum; damnum tñ vel iniuriam illatum seu illatam homini non dimittit. Sic. n. Deus & quilibet alius gratiā dēt facere, ut ius alterius non absorbeat, ar. C. de emāci li. nec auos, ff ne quid in lo. pu l. 2. §. si quis a principe. nunquid illa iniuncta tollentur per istam indulgentiam? Et vr̃ ꝙ sic: Ponamus ꝙ iste non fuisset cōfessus ante istam indulgentiam: constat ꝙ ꝑ istam indulgentiam omnia fuissent ablata: & cōstat ꝙ iste tantum ex peccando fuit fatuus, sed in alio casu confitendo fuit sapiens: & fatuus non dēt esse melioris cōdōnis q̄ peritus, ff. quod ui aut clam. l. seruus, extra li. 6. de ṗb. cum qui. Cum igitur secūdo casu pœna tollatur, multo magis & primo. Item hic remanet pœna pro peccato: ergo illa tollitur ꝑ indulgentiam, quæ est plenissima, vt hic dicit: quæ plenissima non pōt dici quo ad cordis contritionē, nec oris confessionem, qui hic supponuntur: ergo erit plenissima quo ad satisfactionem. Item in particularib. indulgētiis fit in tanto: ergo in plena, vt est hic, fiet remissio in toto, ar. ff. de rei vend. l. quæ de tota. Sed contra: spālis obligatio ꝑ gñalem absolutionē nō tollitur, cū ligatio, & solutio sibi inuicem rñdere dēant, extra de pœnit. & remis. c. 1. ergo iste confessus spāliter se ligans, non soluet eius obligationē ꝑ solutionē generalem non facientem mētionē de spāli obligatione, extra, 6. lib. de const. c. 1. extra deci. ca. ex multiplici, ff. de ver. obl. l. doli clausula ff. de pœnis, le. sanctio, & est ratio. ex quo enim iste confitens specialiter sibi prouidet: generalis prouisio prouidet, & prouiso non prouidetur, C. de pac. conuent. tam super dote quam dona. propter nup. l. ult. unde papa hoc hic non exprimens pœnitentiam iam iniunctam & acceptam non sustulit: nec dico quin papa remittere potuerit: sed non sustulit quod non expressit. Item vt apparet ex hoc textu, qui sunt, uel qui erunt intra centesimum annum vere pœnitentes & confessi: habent hanc indulgentiam, facientes quod inf sequitur: & sic non claudūtur confessi ante hanc indulgentiam, alias bene fuit dispensatum. Item dato ꝙ non essent verba illa, oībus in ṗsenti anno, &c. adhuc idem vr̃ ꝙ verbū, uere pœnitentes & confessi, nō importat qui fuerant, sed q̄ sunt dumtaxat: nisi forte ex admisto 1, vt in hoc sophismate, album fuit disputandū disputent artistę. Sed ad hoc vltimum pōt rñderi, ista non hr̃e locum vbi adiectiuū nō respicit certum tp̄s, ut cum dr̃ homo albus. Nā inter adiectiuum tale & substantiuū, intelligitur q̄ est, secūdum Priscianum, sed secus in adiectiuo tp̄s discernēte, ut in verbo, confessus, quod est præteriti temporis, & actus in eo designatus est præteritus, sed terminus adhuc potest esse ṗsens uel iam pręteritus. Et ideo in suppletione ṗteriti, deponentes, vel passiui, ponitur q̄ est, uel qui fuit, vnde si fui confessus ante hāc indulgentiam, si remansi in gratia, est ueritas ꝙ sum confessus, i. remaneo in illa uera cōtritione, & dato ꝙ labar in peccatum, & postea uere confitear, adhuc illa confessio prima vere remanet, & opere prima reuiuiscūt. Item datur particularis indulgentia uere pœnitentib. & confessis, pone unius anni: si non daretur nisi illis, q̄ sunt actu in confitendo, ridiculum esset, ergo extēdetur ad illos qui confessi sunt: Et papa declarauit cōsistorialiter, ꝙ pnīæ ante iniunctæ ēt tolluntur ꝑ commutationem operis satisfactorii hic positi. Dixit ēt ꝙ vota (excepto Hierosolymitano, & ingressu religionis) tolluntur ꝑ hanc indulgentiam. Et ego dixi hoc verum de uotis, quæ essent ṗp commutationem pñiæ, vel essent imposita in satisfactionem peccatorum. Secus videbatur de uotis hec non respicientibus: v. g. Aliquis existens in periculo maris, vouit ire ad sanctum Iacobum, uel existens infirmus, unde tale uotum cū non sit propter pœnam peccati, quam tollit hæc indulgentia, qualiter tollitur per hanc indulgentiam satisfactoriam de pœnis peccatorum? Respondit tamen mihi papa qđ etiam vult hoc totum tolli ꝑ hāc indulgentiam: quod potest papa, licet uerba indulgētiæ hoc non patiantur: & est secus cū peccatum uel uotum tāgit tertium: quia hoc non tollitur per hanc indulgentiam, sed quando proponitur sanctū, hoc est ordinatū in Deum: vnde tale uotum per hanc indulgentiam tollitur. Declarauit etiā quod sui pœnitētiārii nihil debent iniungere ultra iniunctionem hic positam: alias (vt dicebat) indulgentia frustraretur. nisi confitens volens facere opera supererogationis, voluntarie, pñiam satisfactoriam aliam ab hac taxata reciperet: nisi ad aliū finem iniungeretur: v. g. Pœnitentia nedum est ad remissionem pœnarum pro commissis & omissis debitarum, sed ad cautelam futurorū: & quo ad istud forsan potest pœnitentia iniungi. Item quæro, monachus ab abbas humiliter requirit, ut ueniat licentiatus ab abbate pro dicta indulgentia acquirenda. Quæritur, an abbas iuste possit hanc licentiam sibi concedere? Et vr̃ q̄ sic, nam monachus pro utilitate monasterii recede-

Indulgentia anni Iubilei per culpam sequentem impeditur.

Pnīa ꝑ peccatis iniuncta añ indulgētiam ꝑ illam an tollatur.

Stultus non dēt esse melioris condōnis q̄ sapiēs.

1 Al. adiuncto.

Vota an tollātur per indulgentiam anni Iubilei

1 Monachus an possit ab abbate licētiari, ut eat ad annum Iubileum.

cedere potest abbate imperante, ext. de post, ca. ex parte, 16. q. 1. monachi, 2. Contra uouens uotũ peregrinationis celeberrimæ, & tandem religionẽ intrans, non uſ fractor uoti: quia illud in melius cõmutat, extra de uo. & uo. red. scripturæ, ext. de iureiu. peruenit 2. ergo melius est uouere religionẽ & prosequi, ꝙ prosequi dictã indulgentiã: ergo cum abbas de meliori debet prospicere monacho suo, dictam licẽtiam ꝑꝑ maius bonũ admittendum concedere non dẽt. Respõdeo ꝙ potest, vt concludit prima ratio & eo efficacius recipit indulgentiam, quo magis est dispositus interius per virtuosa exercitia religionis. Ad argu. in oppositum dicẽdum est, ꝙ actus peregrinãdi compatitur secum omnia illa quæ sunt essentialia religionis: & ideo cum utrumque religio & peregrinatio sit quid bonũ, necesse est, ꝙ ambo simul sint maius bonum quam alterum tantum, s. obseruantiam religionis tantum: quia omne totum est maius sua parte, & ideo ambo simul tamquam maius bonum, magis disponunt ad gratiam suscipiendam & bonum indulgentiarum. Ratio aũt in oppositum procedit, ac si obseruantia religionis & peregrinationis essent inuicẽ incompatibiles, ꝙ non est uerum, & facit 20. q. 4. monachum, §. fi. Sed contra, monachatus omnem maculã abstergit. auth. de mo. in princ. colla. 1. & abstersum facit crescere in opera uirtuosa, sed per indulgentiã prædictam nõ habetur nisi primum: ergo monachatus melior. Sol. cum per tramites cões proceditur, bene arguis sed in hac indulgentia proceditur per semitam cõpendii, ut est præmissum. Sed quæro, aliquis uere pœnitẽs & confessus inchoauerat hmõi indulgentiam, & firmiter proponebat eam perficere, sed infirmitate superueniente mortuus est, nunquid debet hmõi indulgentia gaudere, ac si eam perfecisset? Vſ ꝙ non: quia hæc cõcessio non est pura, sed conditionalis, ut superius est probatum in gl. super uer. confitebuntur, quæ conditio vſ defecisse, ut arg ff. de cond. & dem. l. qui hęredi. §. fi. Contra uſ fauore indulgentiæ, quæ animam liberat a pęna, sicut seruus cui legata est libertas, si per certum tempus seruiret, libertatem consequitur, licet per aduersam fortunam fuerit impeditus seruire, ff. de statu. li. l. cum hæres, §. Stichus i. C. de con. inser. l. fi. Dic, aut infirmus uiuit usque ad tps ꝙ peregrinari debuit, & sic uſ liberatus, ut d. §. Stichus, aut non, & tunc nõ est liberatus. Et est ratio: quia concessio indulgentiarum nedum est sub condõne, vt est dictum, concepta, sed in diem, unde oportet utrumque subesse, quia per infirmitatem non dẽt plus consequi, quam si in ueritate q̃ dictam indulgentiam perfecisset, ut d. l. cum hæres, §. seruire, & §. Stichus, & eo. ti. l. si hæreditas, 1. respõ. ff. de uer. ob. l. in illa stipulatione, & l. insulam, ext. de ele. 6. lib. commissa. 1. rñ. Quicquid sit de iure, papa declarauit quod illi qui inceperunt uenire, licet non peruenerint, morte uel alio legitimo impedimento detenti, uel si uenerint, nec compleuerint, habeant hanc indulgentiam: Item quæro, cui sufficit hoc casu confiteri ẽt iis quę sedis Apostolicæ uel epis reseruantur? Et uſ ꝙ simplici sacerdoti: quia longe maiorem iniunctionem simplex sacerdos potest facere, quã sit pęna contenta. Contra dic quia confitens eget discreto confessore nedum ꝑꝑ pænitentiam sibi iniungendam, ut arguis, sed ẽt ꝑꝑ confitentis directionem, quæ melius fiet per maiorem quã per minorem. Nam sicut in foro iudici

Indulgentia plenaria an cõcedaſ illi q peregrinationẽ re qui sitã morte ꝑ uẽtus imple re ñ po tuit.

Rñsio vera ad quæstionem.

Cõfessor discretus est valde utilis.

bet centesimo secuturo annis, non solum plenam & largiorem, immo plenissimam [a] omnium suorum concedemus, & concedimus [b] ueniam peccatorum.[c] Statuentes, [d] vt qui voluerint huiusmodi indulgentiæ a nobis concessę fieri participes, si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis [e] seu interpolatis, [f] & saltem semel in die: [g] Si uero peregrini [k] fuerint, aut forenses, [i] simili [k] modo dieb. xv. ad basilicas easdem accedant. Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, [l] qui basilicas ipsas amplius, & deuotius fre-

maiores causæ requirũt maiores iudices, ext. de app. vt debitus, in fine ext. de bap. maiores, in prin. sic in foro animæ maiora peccata maiores iudices requirunt, nec est verisimile, ꝙ papa uno uerbo gradus confitentiũ uoluerit absorbere. ext. de elec. ecclesia uestra 2 §. denique, C. de inoffi. testam. l. si quando, in prin. Est enim ordo ecclesiasticus iste: quia est summus sacerdos ut papa, & magnus sacerdos, ut episcopus, & est sacerdos, ut curatus, & isti in republica clericorum fundant intentionem suã de iure cõi, summus sacerdos in omnibus, magnus sacerdos, & sacerdos in suis territoriis, 21. di. in nouo, ext. de prob. cum causam, extra de paro. & alie. parochia, c. significauit, & c super eo. Nec prosequor quid cuique istorum competat, & de hoc no c. super cathedram, edito post publicationem sexti li. Nec dico confitendum discretioni ex pręcepto seu necessitate, sed ex consilio, seu congruitate.

a ¶ Plenissimam] sed quomodo ista compatiuntur, plenam, largiorem, & plenissimam? Dico papam interpretatum fuisse in consistorio me præsente hanc indulgẽtiam adeo plenam, prout clauium potestas se extendit. quod intelligo prout uerba patiuntur.

b ¶ Veniam] quot modis dicitur uenia, no. ext. lib. 6. de reg. iur. peccati.

c ¶ Peccatorum] i. pœnarum pro peccatis debitarum, ut sup. eo. c. 1. resp.

d Statuentes] concessit, sup. eo. § prox. nunc statuit qui & quando erunt participes huiusmodi indulgentiæ.

e ¶ Continuis] ut quia successiue triginta dies complent sine interruptione, unde continuum est uicinum sine interpositione: qua simul teneatur.

f ¶ Interpolatis.] per unum. l. ab inter, & polus, unde interpolare est obscurare & interrumpere, ut hic, ubi quis quia fuit prima feria, & interpolate fuit, idest interrupit, quia in secunda feria non iuit, sed tertia.

g ¶ Et saltem semel in die.] hæc uerba papa in consistorio sic est interpretatus cum præcedentib. ut continuatio, sed interpolatio etiam prosit., si sit semel facta in die in una dictarum basilicarum uerbi gratia. Semel in die uado ad utramque basilicam, & sic est cõtinuatio quo ad illam diem, siue sit continuatio siue interpolatio quo ad dies præcedentes. posset etiam esse interpolatio ut semel in die uadam ad sanctum petrum dũtaxat & alia die continue seu interpolate ad sanctũ paulũ dũtaxat, & tũc istæ duę itinerationes erũt ꝓ una die.

h ¶ Peregrini.] de quibus habetur extra de peregrin. c. uno, & extra de cleri. per totum.

i ¶ Forenses.] idest, qui uenientes de foris nõ uenerũt cã peregrinationis, uidentes tñ hanc indulgẽtiam cõsequuntur eandem. Quid de curialibus existentib. in curia Papali? Rñdet Sixtus papa, illos facere dẽre, xxx. dies Et est ratio, quia isti uere peregrinantur, nec uenissent forenses, sed vt moraturi in curia accedunt, ut Cardinales, officiales curiæ, aduocati, procuratores, & in curia manentes, qui terminum sui recessus ignorãt, cum legem Papæ imponere nequeant, ut causæ eorum finem accipiant extra de appel. ex insinuatione.

K ¶ Simili] s. dieb. cõtinuis seu interpolatis & saltem semel in die, unde similis modus est utrobique licet terminus ex una parte sit recisior.

l ¶ Consequet.] aliqua sequet. Sed quomodo hoc põt esse cũ ibi hẽant plenissimã indulgẽtiã, su. c §. ut aũt. in

Interpolatio qu d ſit.

Curiales cũ nõ sint peregrinãtes, an possint indul gentias mereri.

quētabit. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostræ confirmationis,[a] approbationis innouationis, concessionis [b] & constitutionis[c] in fringere,[d] &c. Datū Romæ apud sanctū Petrum viij. Calen. Martii Pontific. nostri anno sexto.

¶ Clemens sextus archiepiscopo Tarracon. eiusque suffraganeis.

¶ *Annus iubileus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centesimo anno omnib. veræ pænitentibus & confessis visitantibus basilicas beatorum Petri & Pauli, per istā extrauagātem ad annum quinquagesimum reducitur.*

CAP. II.

Vnigenitus Dei filius de sinu patris in uterū dignatus est descendere matris, in qua & ex qua nostræ mortalitatis substantiam diuinitati suæ, in suppositi vnitate, ineffabili vnione coniunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat assumens, ut haberet vnde hominē lapsum redimeret, & pro eo satis faceret Deo patri. Vbi. n. venit plenitudo tēporis † misit Deus filium suum factum sub lege, natū ex muliere, ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent filiorum. Ipse namque factus † nobis a Deo sapiētia, iustitia, sanctificatio, & redemptio, nō per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium † sanguinē introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Non .n. † corruptibilib. auro & argēto, sed sui ipsius agni icōtaminati & immaculati pretioso sanguine nos redemit: quē in ara crucis innocēs immolatus, non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbum pro redēptione totius humani generis suffecisset, sed copiose velut quoddam proflu uium noscitur effudisse: ita ut a planta † pedis vsque ad verticem capitis, nulla sanitas inueniretur in ipso. Quantum ergo exinde, ut nec superuacua, inanis, aut superflua,

Indulgētia an possit obtineri maior per unā q̄ per aliam.

in si cū superlatiuus dicat qualitatē intēsam in termino, ultra quē nō cōtingit progredi, & cōparatiuus eādē qualitatē dicat extēsam, tū circa terminū, & positiuus eandē significat absolute. Sol. ingredi aulā gloriæ recipit plus & minus. Nā si quis est in gratia per verā cōfessionē & verā pænitētiā, & est sine obligatione ad pænā, per hāc indulgentiam eo sic mortuo statim euolat, & sic hēt statim plenissimā indulgentiā quantū ad ingressum domus cælestis; verū si ille idem cū prędictis se ornasset, credo deuotius & efficacius tunc ingrederetur domum regni cælesti melius intensiue, qa ut habetur in Ioan. In domo patris mei mansiones multæ sunt, vnde dicit gl. ille patris, dispositi pro dignitate meriti, vnde dic q̄ cōsequi efficacius pōt referri ad fructum, quē quis ex indulgētia cōsequit, sic uidelicet q̄ maioris pænæ remissionē obtineat. Et sic uerba prædicta nō possunt hēre ueritatem, quia superlatiuus gradus qui per superabundantiā dr̄, oīum graduū consummationem includit. Item ista indulgentia per quam sinuosalis culpę remissio & totius pænæ, in quadā priuatione seu negatione cōsistit, in priuatione aūt & negatione non inuenit magis & minus. Vnde qa ingredi in regnū cęlorū inquantū includit adeptionem gloriæ, est quid positiuum, & in quo inuenit magis & minus, pōt dici q̄ aliquis efficaci' & pfecti' pōt ingredi regnum cęlorum. itē hoc aduerbiū, efficacius, pōt referri ad medium per quod aliquis meretur illud pp̄ qđ hmōi indulgentiam cōsequatur, qđ est opus operatu & deuotio operantis, hc uidelicet intelligendo, qđ agens ad hoc qđ indulgentiæ fructū determinatū inde cōsequat efficacius, agit ad hoc q̄ illū valeat obtinere, quia si ageret pauciora opera, & cum minori deuotione, nihilominus verū fructu indulgentiæ consequeretur. Cum aūt plura opera, & ex maiori deuotione facta, quantum est de se, sint efficaciora ad aliquid promerēdum, quāto aliquis deuotius & frequentius agit opus dictę peregrinationis, tāto efficacius fructum dictę peregrinationis consequitur.

a ¶ Nostræ cōfirmationis] approbatę, s. eo. §. nos igit.
b ¶ Concessionis.] su. eo. §. ut autem.
c ¶ Constitutioni.] sup eo §. statuentes.
d ¶ Infringere.] vel ei ausu temerario cōtraire, Et hoc anno M.ccc. qui incipit a Natiuitate Dn̄i scđm usum Ecclesiæ Romanæ, Papa fecit indulgentiā plenam ter in anno: primo die Iouis sancta his qui principaliter venerāt pp̄ hāc indulgētiā, ēt si nō fuissent ad basilicas dictorū Apostolorū nisi semel. Et die dedicationis basilicarum dictorū Apostolorū, q̄ est dies octaua post festū beati Martini hyemalis. Et die Natiuitas seq. Io Mon. Card.

ADDITIO. Adde q̄dā notanda in simili indulgentia plenaria cōcessa crucem assumentibus contra infideles: examinata per Io. Andr. in nouella, in c. ad liberandū, de Iudæis. Adde etiam q̄dam pulchra decisa ad propositum per Hostien. in sum. de remissionibus. post titulū, de pænitentiis, in §. quibus prosint, & in § ad quid ualēt & inquantū, & alias §. seq. Adde ēt nōnulla pulchra in simili per Card. Flor. in clem. si dūm, de reli. & uene. san. in fi. Et an uerte tertia uel quarta pars pænitentiæ, quę ponunt in cle. 2. de pænit & remi. ponatur exēplificatiue tm̄, uide Old. in cons. 10. q̄ incipit: Factu tale est dn̄s Clemēs, & c in vlt. dicti consiliis Et adde q̄ dn̄s Clemēs vi. de anno M.cccl. reducit Iubileū ad annum quinquagesimū in perpetuū per bullā suā & decretalē, q̄ incipit: Vnigenitus Dei filius, &c. Et addidit tertiam ecclesiā uisitādā, uidelicet sancti Ioannis Lateranēsis, ubi etiam inter alia declarauit, q̄ accedētes ad indulgentiam huiusmodi post iter arreptum impedire legitime quo minus ad urbem illo anno valeāt peruenire, aut in uia, uel dierum prætaxato numero nō completo in urbe decesserit, eandē indulgētiam consequātur: & insuper nihilominus omnes & singulas indulgentias, tam per eum q̄ per prædecessores suos Romanos Pōtifices, tam prtatis trib. ecclesiis, q̄ aliis de dicta vrbe concessas confirmauit & innouauit Pontificatus sui anno. 1 in Auinion. Quomodo deinde Martinus v. magis abbreuiauerit. Et paulus ii. ēt reduxit ad uicesimumquintum Et deinde Sixtus iiii confirmauit cū reuocatione oīum aliarum plenariarum indulgentiarum, & plura alia, examinaui super glossis, quas fecā ad dictam decr. vnigenitus I Clementis 6. Et ibi poteris uidere, uide etiam aliqua per Iac. de Zochis, in repetitione capituli, omnis utriusque sextus, de pænit & remiss. in vlt. parte 1. Ioan. Fran.

† Ad Gal. 4. † 1. Cor. 1. † Ad Heb. 9. 1. Pet. 1. Esai. c. 1.

10 20 30 40 50 60

Tantæ

tantæ effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti Ecclesiæ acquisiuit, uolens suis thesaurizare filiis, pius pater, ut sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum non in sudario † repositum, non in agro † absconditum, sed per beatum Petrum cœli clauigerum, eiusque successores suos in terris uicarios commisit fidelibus salubriter dispensandum & propriis, & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ tēporalis pro peccatis debitæ tam generaliter, quàm specialiter (prout cum Deo expedire cognoscerent) vere pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum. Ad cuius quidem thesauri cumulum, beatæ Dei genetricis, omniū electorum à primo iusto usque ad vltimum merita, adminiculum præstare noscuntur, de cuius consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi (vt prædictum est) merita, quam pro eo quod quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum. Quod felicis recordationis Bonifacius Papa viii. prædecessor noster pie (sicut indubie credimus) considerans, & attenta meditatione reuoluens, quantum apud homines gloriosi principes terrę Petrus & Paulus per quos Euangelium Christi Romæ resplenduit, & per quos ecclesia religionis sumpsit exordiū, qui facti Christiani populi per Euangelium genitores, gregis dominici pastores, fidei lucernæ, Ecclesiarum columnæ, præ cęteris Apostolis peculiari quadam prærogatiua in ipso Saluatore fidei uirtute pręcellunt: Quorum uni, s. Apostolorum principi, sicut bono dispensatori, claues regni cælorum commisit: Alteri tamquam idoneo doctori, magisterium ecclesiasticę eruditionis iniunxit) in speciali ueneratione haberi debeant, & debita honorificentia uenerari, pro ipsorum memoria recolenda crebrius, & reuerentia a cunctis Christi fidelibus eis deuotius adhibenda, ipsorumque patrocinio fauorabilius assequendo, inconsumptibilem thesaurum huiusmodi pro excitanda, & remuneranda deuotione fidelium uoluit aperire, decernens de fratrum suorum consilio, ut omnes qui in anno a Natiuitate Domini M. ccc. & quolibet anno centesimo ex tunc secuturo, ad dictorum Apostolorum basilicas de urbe accederent reuerenter, ipsasque si Romani, ad minus triginta, si uero peregrini aut forenses fuerint, vigintiquinque diebus continuis, vel interpolatis, saltem semel in die; dumtamen uere pœnitentes, & confessi existerent personaliter uisitarent, suorum omnium obtinerent plenissimam ueniam peccatorum.

† Lucæ 10.

† Matth. 13.

Thesaurus ecclesiæ ex sanctorū meritis adiuuatur, nec consumi potest.

Petri & Pauli laudes.

¶Nos autem attendentes, quod annus quinquagesimus in lege Mosaica † (quam non uenit dominus soluere, sed spiritualiter adimplere) Iubileus remissionis & gaudii, sacerque dierum numerus, quo lege fit remissio, censebatur, quodque ipse quinqnagenarius numerus in testamentis, ueteri quidem ex legis datione, nouo ex uisibili spiritus sancti in discipulos missione, per quem datur peccatorum remissio, singulariter honoratur. Quodque huic plura & grandia diuinarum adaptātur mysteria scripturarum, & clamorem pecularis populi nostri Romani, uidelicet hoc humiliter supplicantis, ac nos ad instar Moysis & Aaron per proprios & solemnes nuntios ad hoc destinatos speciales orantis prò toto Christiano populo, & dicentis: Domine aperi eis thesaurum tuum, fontem aquæ viuæ, desiderantes benignius exaudire, non quidem ut sicut illius Israelitici populi indurati cesset murmuratio, sed ut illius prædilecti populi & cūctorum fidelium augeatur deuotio, fides splēdeat, spes uigeat, charitas uehementius incalescat: Volentesque quam plurimos huiusmodi indulgentiæ fore participes, cum pauci multorum respectu propter vitæ hominum breuitatem ualeant ad annum centesimum peruenire, de fratrum nostrorum consilio prædictam concessionem indulgentiæ ex suprascriptis & aliis iustis causis, ad annum quinquagesimum duximus reducendam: Statuentes de fratrum consilio prædictorum, & Apostolicæ plenitudine potestatis, vt vniuersi fideles, qui uerè pœnitentes & confessi in anno a Natiuitate eiusdem M. ccc. quinqnagesimo, proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundem Petri & Pauli Apostolorum basilicas & Lateran. ecclesiam (quam † inclytæ recordationis Constantinus, postquam per beatum Siluestrum, sicut per eosdem Apostolos Deo reuelante cognouit, renatus fonte baptismatis fuerat, & a contagio lepræ mundatus, in honorem Saluatoris construxisse, quamque idem

† Leuit. 25. ubi plenissime de anno quinquagesimo, siue Iubileo.

Vitæ hoīum est breuis.

† Cōstātinus à B. Siluestrū baptizatus ecclesia Lateranensem cōstruxit, uide Nicephorum Callistū li. 7. historiæ Ecclesiasticæ, c. 49.

idem beatus Siluester nouo sanctificationis, & chrismationis genere dedicasse legitur, & in cuius Ecclesię parietibus præfati Saluatoris imago depicta primum toti populo Romano visibiliter apparuit deuotius uenerānda, quam ex his & aliis certis & rationabilibus causis, ut ipsa Ecclesia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotius ab eodem Saluatore, qui in præfatis Apostolis mirabilis prædicatur, eorum meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc censuimus uenerandam,) causa deuotionis modo prædicto visitauerint, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequantur: ita uidelicet vt quicumque uoluerint indulgentiam huiusmodi assequi, si Romani, ad minus triginta; si vero peregrini aut forenses, modo simili quindecim diebus ad prædictas basilicas & ecclesias accedere teneantur: Adiicientes vt ij etiam qui pro ea consequenda ad easdem basilicas & ecclesias accedent, post iter arreptum impediti legitime quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in uia vel dierum prætaxato numero non completo in dicta urbe decesserint, vere pœnitentes (vt præmittitur) & confessi, eandem indulgentiam consequantur. Omnes nihilominus & singulas indulgentias per nos vel prædecessores nostros Romanos Pontifices tam prænominatis, quàm aliis basilicis & ecclesiis de dicta vrbe concessas, ratas & gratas habentes, ipsas auctoritate Apostolica confirmamus, & approbamus, ac etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reductionis, constitutionis, & cætera. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & dictorum Petri & Pauli Apostolorum sese nouerit incursurum. Datum Autin. vi. Calend. Fabruarii, Pontificatus nostri anno primo.

¶Quocirca fraternitati uestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus singuli uestrum in singulis vestris ciuitatibus, & diœcesibus, prædictas nostras litteras subditis vobis clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis, vt annuente domino ad promerendam huiusmodi indulgentiam se disponant. Cæterum quia præsentes literę nequirent forsan propter uiarum discrimina vel alia legitima impedimenta singulis vestrum commodè præsentari, uolumus quod per te frater archiepiscope dictarum litterarum transumptum manu publica scriptum, tuoque munitum sigillo, vobis fratres suffraganei transmittatur: Cui velut originalibus litteris adhiberi volumus plenam fidem. Datum, &c.

¶Paulus Venetus papa secundus.

¶Constitutio casus Papæ reseruatos comprehendens, certis ex causis hic ponitur, a quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia sedis Apostolicæ.

CAP. III.

ET si Dominici † gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benigne concedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, ne cuiusuis indulgentię remissionis, vel facultatis obuentu Christi fideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut ueniæ facilitas † eis peccandi tribuat incentiuum. Hac itaque consideratione habita, olim emanauit a nobis constitutio tenoris subsequentis, videlicet: Sanctissimus in Christo pater & dominus noster, dominus Paulus diuina prouidentia papa secundus, qui pridem super plenarijs remissionibus, quæ semel in uita, & semel in mortis articulo conceduntur, formā instituit, ne passim sine exceptione quorumcunque crimitnū procliniores redderentur hoīes ad peccandum, per regulam in cancellaria Apostolica publicatam, statuit & ordinauit q̄ in quibuscunque concessionibus & facultatibus absoluendi, casus infrascripti tamquam speciali sedi Apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti: Videlicet offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, Criminum hæresis, Conspirationis in personam aut statum Romani Pontificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ seu rebellionis eiusdem pontificis uel sedis Apo-

† Præter casus hic papę reseruatos, plures alios sibi reseruat papa singulis annis in processu bullæ in cœna Dñi. Et uide cōc Tri. ses. 14 c. 7. de c. suum de reseruatione.

† Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquēdi, c. vt clericorū, extra de. zi. & hoc c.

Casus papales.

Apostolicę, presbytericidii, Offensę personalis in episcopum seu alium prælatum, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuastationis terrarum Romanę Ecclesiæ mediate vel immediatè subiectarum, ac etiam inuasionis Romipetarum seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam uenientium, prohibitionis deuolutionis causarum ad dictam curiam; Delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium: Impositionis nouorum onerum realium uel personalium ecclesiis uel ecclesiasticis personi; Simoniæ super ordinibus, uel beneficijs assequendis in eadem curia vel extra contractę: Et generaliter in casibus contentis in bulla, quæ consueuit in die cœnæ domini per prædecessores suos Romanos Pontifices publicari: Considerans quod plerumque contingit suam sanctitatem huiusmodi facultates & confessionalia tam præsentibus, quàm absentibus, etiam oraculo viuæ uocis concedere (ne prætextu concessionis huiusmodi, vel pœnitentes, vel confessores in suprascriptis casibus fallantur & fallant) statuit & decreuit, suæ intentionis fuisse & esse per qualcunque concessiones, & facultates per suam sanctitatem tam scripto, quam uerbo factas, & in posterum faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suæ sanctitatis licentia: quinimmo concessiones, & indulta prædicta quo ad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari.

¶Vt autem ipsa constitutio (quę dudum, s. quinto Calendas Aprilis, anni ab incarnatione domini nostri Iesu Christi M. ccccLxvi. Pontificatus nostri anno secundo, publicata fuit) eisdem Christi fidelibus plenius innotescat, nullusque illius ignorantiam prætendere ualeat in futurum, præsentibus inseri fecimus, vt ad maiorem omnium perueniat nonem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M.cccc.lxviii. v. nonas Martii, Pont. nostri anno quinto.

¶Sixtus quartus.

¶Bulla confirmationis anni iubilei, publicata apud sanctum Petrum in die Natiuitatis Domini, in qua continetur, quod annus iubileus est ad breuius tempus reductus, quam olim esset, quoniam uigesimoquinto quoquo anno cunctis fidelibus basilicas urbis Romanæ hic expressas uisitantibus illius indulgentia conceduntur: Et illo durante aliæ indulgentiæ ubique cessant.

CAP. IV.

Qvemadmodum † operosi uigilisque pastoris solertia oues suæ custodiæ deputatas curat a ferarum præseruare incursibus, & ad statum prosperum fœtu multiplicato producere: ita quoque & nos (quib. dispositione superna uniuersi gregis dominici sollicitudo commissa est) & supremis desideramus affectibus, & studiis nitimur indefessis cunctos Christi fideles, quos a iustitię semita hostis humani generis diabolica fraude auertit, deposita peccatorum sarcina, suo reconciliare auctori, ut æternæ felicitatis præmiis nostri redemptoris inęstimabili charitate media potiātur, sintque nostræ operationis ministerio, utilitate publica suadente, etiam per gratiarum susceptionem quod eorum saluti conueniat, atque ad nostram & prędecessorum nostrorum ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidem felicis recordationis Paulus Papa ii. prędecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis inductus, de uenerabilium fratrum nostrorum tunc suorum, (de quorum numero tunc eramus) consilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens, illum ad annum uigesimumquintum Apostolica auctoritate restrinxit: ac uoluit, statuit, & decreuit ex causis prędictis, quod singulis xxv. annis Iubileus annus prędictus celebrari deberet, quoquo anno Domini M. ccccLxxiv. proxime futuro, videlicet a vigilia natiuitatis domini nostri Iesu Christi idem annus Iubileus inciperet, & vt sequitur finiretur, ac vniuersi & singuli vtriusq; sexus fideles, qui beatorum Apostolorum Petri, & Pauli basilicas, Lateranensi quoque, & sanctæ Mariæ maioris almæ urbis ecclesias statutis diebus deuote uisitarent, omnes & singulas in-

† Vide extrauagātem Greg: xii. in ci. Dñs ac redemptor, qua indicitur sanctus Iubileus pro ann. 1575:

indulgentias & peccatorum remissiones con sequerentur, quas idem pontifex suique prędecessores anno iubileo huiusmodi basilicas, & ecclesias prędictas visitantibus deuote cō cesserant, per quasdam primo, & deinde nos qui (dicto prædecessore sicut domino placuit sublato de medio) fuimus diuina dispo nente clementia ad apicem summi Apostolatus assumpti, & per nostras litteras eiusdem Pauli prędecessoris ordinationem, voluntatem, & statutum, ac omnia & singula in eisdē suis litteris contenta, de fratrum eorundem consilio approbantes: Similiter statuimus, & ordinamus, quod annus Iubileus prędictus cum eisdem indulgentijs & remissionibus ple narijs peccatorum anno proxime futuro à vigilia Natiuitatis eiusdem incipere & ut sequitur, continuari deberet, prout in singulis litteris prędictis (quarum tenores præsentibus haberi uolumus pro expressis) plenius continetur.

¶Verum quia postmodum tam nos, quàm idem Paulus prædecessor noster dum in humanis ageret, animarum saluti fidelium inten ti, multorum principum & aliorum Christi fi delium ac deuotarum personarū pulsati precibus, diuersas indulgentias, & peccatorum remissiones plenarias nonnullis ecclesiis, mo nasterijs & pijs locis duximus concedendas, propter quas populorum forsan concursus ad basilicas & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni Iubilei celebritas minui, vel intermitti posset, cum animarum non modico detrimento: Nos qui vniuersorum creden tium profectibus & saluti prospicere ex debi to ministerij pastoralis adstringimur (ne pro pter aliarum indulgentiarum hactenus a nobis, seu eodem Paulo, uel alijs prædecessoribus nostris concessarum huiusmodi effusionem, hoc sanctum opus ac remissionis & gra tiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipsi a tanto munere reddantur expertes) remedijs opportunis prouidere volentes, omnes & singulas plenarias, etiam ad instar Iubilei, ac etiam commutandi uota, aut super eis & male ablatis in certis, aut per usurariā prauitatem, & alium illicitum modum extortis dispensandi & componendi, aut illa sub certis modo & forma remittendi, & deputandi confessores cum potestate absoluendi, etiam in casibus sedis Apostolicæ reseruatis, facultates concessiones, & indulta a nobis & eadem sede, vel illius auctoritate quibuscūque ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, & pijs lo cis, vniuersitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quam ad certum tempus, in uita seu in mortis articulo, quouis mo do, aut quauis causa quomodolibet concessas & concessa, & in posterum forsitan conce dendas vel concedenda, auctoritate Apostolica tenore præsentium de Apostolicæ pote statis plenitudine, vsque ad nostrum, & eius dem sedis beneplacitum suspendimus, illasq; durante beneplacito nostro & sedis prędictę suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari; indulgentijs tamen basilicarum & ecclesiarum dictę vrbis in suo plenario robo re durantibus: Districtius inhibentes alias in dulgentias (pręter istas dumtaxat) in locis pu blicis vel priuatis prædicari aut nuntiari, earumque prætextu a quæstoribus† aliquid exi gi quoquo modo. Quinimo quæstores & prædicatores quoscunque per locorum ordinarios a prædicationibus & quæstis huiusmodi faciendis, volumus & mandamus præsentium auctoritate arceri, sub censuris & pęnis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum suspensionis, inhibitionis, mandati & uoluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Tybure, anno incarnationis Dominicæ. M.cccclxxiij.iv. Cal. Septembris, pontificatus nostri anno tertio.

Papa cunctorū credētiū saluti ꝓspicere adstringitur.

† Prædicatores, quæstuarios omnino aboleuit concilium Tri. sess. 5. de refor. c. 2 §. ult. & sess. 21. de refor. c. 9.

¶Idem.

¶Sixtus tempore suo multas concesserat indulgentias, quas certis ex causis hic reuocat.

C A P. V.

Et si dominici gregis salu ti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benigne cō cedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succe dat, & ab hostis humani generis seruitute ere ptas aīas lucrifaciamus altissimo, qui nobis eas sua bonitate cōmisit: id tamen propēsiori studio pręcauendū esse censemus, ne cuiusuis in

Humiliter poscentibus mos gerendus est.

indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu, Christi fideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentiuum. Cum itaque (sicut multorum fide dignorum testimonio accepimus) ob multitudinem facultatum per nos, vel auctoritate nostra concessarum, tam verbo, quàm in scriptis confectis exinde litteris vel non, prælatis & personis ecclesiasticis, etiam religiosis & sæcularibus vtriusque sexus, capitulis, collegijs, conuentibus, hospitalibus, confratrijs, & vniuersitatibus, tam in genere quàm in specie, sub electione vel deputatione confessorum, qui eligentes eosdem vel pro indulgentijs per nos concessis consequendis, ad ecclesias & alia pia loca confluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earundemque confratriarum confratres, & sorores, ac in hospitalibus prædictis decedentes, seu deseruientes, aut eis pie aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confessione diligenter audita, in singulis etiam sedi Apostolicæ reseruatis casibus semel in vita, & in aliis totiens quotiens, ac in morte plenarie, vel alias etiam ad effectum consequendi quascumque indulgentias plenarias, vel non plenarias, absoluere & pœnitentiam salutarem eis iniungere, emissa quoque uota per illos quæcumque in alia pietatis opera commutare libere & licite valeant, fideles præfati ad peccandum & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliuiores existant, in non paruum periculum salutis animarum suarum: Nos qui Deo propitio eiusdem gregis Dominici (meritis licet insufficientibus) causam gerimus, & illum spiritualis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem: ne exinde clauium auctoritas deducatur in contemptum, ipsique ad peccandum procliuiores (vt diximus) liberius prolabantur: Ex præmissis & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus, motu proprio (non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera voluntate & deliberatione) auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus & ordinamus, quòd decętero prętextu facultatum huiusmodi concessarum a nobis, vel auctoritate nostra, & quas concedi quomodolibet continget in posterum verbo, litteris, aut quauis alia scriptura, etiam cum clausula, quòd sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei & cruciatæ, nullus confessorum eorundem quempiam cuiusuis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacumque ecclesiastica, etiam episcopali vel maiori, aut mundana, etiam regali & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticę libertatis, violationis, interdicti ab eadem sede impositi, seu hæresis, postquam fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publice diffamati; conspirationis in personam aut statum Romani Pontificis, seu cuiusuis offensę, inobedientię, aut rebellionis eiusdem Pontificis, vel dictæ sedis, mutilationis membrorum, vel occisionis cuiuscumque in sacris ordinibus constituti: offensæ personalis in episcopũ seu aliũ prælatum: inuasionis, deprædationis, occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subiectarum: ac etiam inuasionis Romipetarum, seu quorumcumque aliorum ad Romanam curiam venientium: prohibitionis deuolutionum causarum ad dictam curiam: delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium: impositionis nouorum onerum realium vel personalium ecclesiis vel ecclesiasticis personis: simoniæ super ordinibus vel beneficiis consequendis in dicta curia vel extra eum contractæ, criminum quomodolibet reus foret: Et generaliter in casibus contentis in litteris, quæ consueuerunt in die cœnę Domini publicari, prætextu huiusmodi facultatum absoluere, & per eos emissa peregrinationis vltramarinæ, & visitationis liminum Apostolorum Petri & Pauli, in Compostella, & castitatis ac religionis uota: Nisi ex speciali licentia & certa scientia nostra, de qua demum constare censeatur, cum in signatura nostra de super manu nostra scriptum, aut in litteris nostris expressum fuerit, nos ex certa scientia & de speciali gratia id concedere cum derogatione præsentis constitutionis, illius de verbo ad verbum inserto tenore: non antem per clausulas id importantes: vel in articulo mortis constitutum, & tunc in casibus, in quibus satisfactio fuerit impendenda, facta satisfactione, vel

Animæ sũt a Deo Papę cõmissæ.

Indulgentię varlo mudo cõceduntur.

Indulgentię ob pia opera sunt concedendæ.

Gregis Dominici cãm gerit papa.

idonea præstita cautione commutare præsumant.

¶ Et si aliqui confessorum prædictorum contra præsentem constitutionem quẽquam absoluere, aut excepta, uota p̃ dicta cõmutare attẽtauerint, absolutio & cõmutatio huiusmodi nullius sit roboris vel momenti. Et cõtrafaciẽtes eo ipso excõmunicationis sententiam incurrant, a qua (nisi in mortis articulo† cõstituti) ab alio quam a Romano Põtifice absolui nõ possint: Non obstantibus litteris & cõstitutionib. huiusmodi ac cõstitutionibus & ordinationibus, &c.

¶ Et ne aliquis de præsentibus ignorantiam valeat allegare mandamus eas in cancellaria Apostolica & audientia litterarum contradictarum legi & publicari, ac inter extrauagãtes alias Apostolicas cõstitutiones in quaterno dictæ cancellariæ describi, &c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum suspẽsionis, inhibitionis mãdati & volũtatis, &c. Datum Spiræ. anno Domini M.cccclxxviij.

De sententia excommunicationis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Excommunicati sunt qui pactis, aut promissionibus iustitiam vel gratiam a sede Apostolica obtinent, & qui talos non reuelant, nec illis absolutio facile conceditur.*

CAP. I.

Excommunicamus † & anathematizamus [b] ex parte Dei omnipotẽtis patris, & filii, & spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostra, omnes clericos [c], religiosos, & laicos vtriusque sexus, siue sint familiares curiæ, siue alii vndecunque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquod paruum vel magnũ promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto siue promissione occulta, vel manifesta facta sub generalibus [d], & plenarie non ex

† Vide concil. Trid ses. [illegible] de casuũ reseruatione c. 7.

1 Excõicatio quæ pfertur de qua intelligitur.

a Excõmunicamus.] Hæc pronunciatio reperitur in prouinciali cancellariæ. Et cum quidam scriptor papæ diceretur incidisse in eam, Bonifacius papa octauus hanc pronunciationem innouauit, & eam publicari in audientia fecit. Et diuiditur in quinque partes. Nã primo papa dantes & promittente, acceptantes, & recipientes pro iustitia vel gratia sub quacumque forma verborum assequenda, excommunicat. Secundo §. [Illos.] ad scientes hæc, & intra triduum non denuntiantes dictam excommunicationem prorogat. Tertio, § [Decernimus] absolutionem dictæ excommunicationis sibi reseruat, statuens quid primitus sit agendum pro huiusmodi absolutione assequenda. Quarto, §. [Iustitiam] Iustitiam obtentam post dictã excommunicationem incursam cassat & irritat. Quinto §. [Sed & sciẽter.] Iutẽtes, scienter sic obtentis, post dictam excõmunicationem præmissis pęnis alligat.

a ¶ Excommunicamus 1] nunquid per hoc verbum intelligitur excommunicatio, maior vel minor? Et vĩ q̃ minor. extra lib 6. de reg. iu. in pænis, & ibi no. extra li 6. de excep. pia vbi p ponendo excommunicationem, requirit expressio speciei excommunicationis q̃ non esset necesse, si maior excommunicatio intelligeretur. Dic contra, extra de sent. excom. c. si quẽ & est ratio, quia verbum, excommunicatio, de vi vocabuli importat maiorem, quæ excludit à fidelium communione, vt ibi. Item decre. pia. loquitur in proponendo, vbi impingitur parti, quæ non declarat propositum: hic in pronunciando seu statuendo, cuius interpretatio est intelligenda prout verba sonant extra de spon. ex litteris 1. 10. Monachus.

b ¶ Anathematizatus.] simile extra de hæret. excommunicamus 1. & 2. Et anathema est solemnis excõmunicatio, de qua habeť 11. q. 3. cum aliquis, &c, debent. & est idẽ qđ superna perditio seu maledictio: 11. q. 3. nemo ep̃orum & 24. q. 3. cum sancti & c. corripiãtur, Et dicitur ab ana, quod est sursum, & thema, quadam figura quasi rotunda, habente telum quasi ex transuerso, quæ consueuit poni in frontib. damnatorũ. Sed numquid hæc pronuntiatio est constitutio, sententia, seu mãdatũ? Hæc enim diuersa dicuntur. extra lib. 6. eod. tit. c. quia. Et videtur esse cõstitutio extra eo. tit. c. a nobis. & ĩ eod. §. decernimus. Nãdecretũ est cõstitutio, & proprie p̃t dici sãctio: q̃a hæc constitutio pęnę adiectione firmať. argu inst. de rer. diui §. sanctæ. & dis. 3. in sũma. Itẽ q̃ nullo addito dr̃. simpliciter & perpetuo dicit ff de do. cau. mor. l. Seia. in fi. C. de pęn. l. si seruus. Item ad prohibitum perpetuo antea pęna hic adiicitur, quę dẽt naturam principalis sortiri. ff de pact. do. l. inter socerum. §. cũ inter. extra 6. lib. de reg. iur. accessoriũ. argu. C. de vsu. l. eos in princ ff. si quis cau. l. 2. §. 1.

c ¶ Clericos.] Sed nunquid comprehenduntur hic episcopi? Videtur q̃ non extra 6. lib. de hæret. inquisitores. & ibi no. Dic contra propter generalitatem verborum sequentium. arg. 17. q. 4. si q̃s suadente extra li. 5. eo. ti. c. q̃a periculosum. Item pęnã hic inflictã omnes (nisi hic excipiantur expresse) incurrunt. argum. C. vbi sen. vel cl. l. 1. & ff. de ritu nupt. Senatoris, cum vnumquemque criminosum dignitas non debeat comitari. C. de pęc. ne quis officialium, lib. 10. C. de digni. l. iudices lib. 12. Et hoc arg. dico Cardinales ligari hac cõstitutione. Nec obstat quo not. extra lib. 6. de schism. ca. 1. §. omnẽ quia in alio casu loquitur: & hoc nunquam fuit bonũ exordium, sed ibi secus. Et est ratio huius distinctionis, factum quod est malum in se, quanto committẽs in illud est maior, tanto grauius peccat. 40. dist. homo. Sed forsan ibi non est mihi credendum, qui pro me dixi. Sed nunquid mediatores huius maledictionis tenentur hac pęna? Dic quòd sic, saltem ex §. inf. eo. illos, & hos credo comprehandi. inf. eod. ver. & hanc, & quia participat in criminoso extra eo. nuper. & c. si concubinæ.

d ¶ Sub generalibus,] verbi gratia: nõ intendo uobis esse ingratus, vel dicendo, decẽs est ut laborãs p alio,

reco-

preſſis, ſiue ſit ſub ſpecialibus, & expreſſis aperte verbis, quicquam dederint, aut receperint magnum vel paruum, vel promiſſionem de quacunque re aut vtilitate propter hoc conſequenda fecerint vel receperint pro aliqua iuſtitia ſiue gratia, pro ſe aut pro alio in cauſis vel iudiciis, ſeu alias per litteras Apoſtolicas, & quibuſcunque modis apud ſedem Apoſtolicam obtinenda.

¶ Et hanc ſententiam [a] ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. ¶ Illos quoque qui aliquem ſciuerint culpabilem in prædictis, & nobis intra dierum trium ſpatium non retulerint; vel alicui, per quem ad nos verbum fideliter perferatur [b], ſimili decernimus ſententiæ ſubiacere. ¶ Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam pro prædictis, vel aliquo prędictorum, abſque ſpeciali mandato, noſtræ abſolutionis beneficium valeat obtinere [c]: niſi forſan ad nos habere acceſſum non poſſet in mortis † articulo [d] cōſtitutus: Nec etiam ad abſolutionis gratiam admittatur, niſi prius quā cum dedit uel recepit [e] integraliter pauperibus largiatur. [f]

¶ Iuſtitiam vero ſiue gratiam ſic obtentam

recognoſcatur. Multa enim tacita tenent quæ expreſſa vitiant, arg ff. de hæ inſt. l. ſi quis Sempronium. Sed qd ſi verbo non exprimit, ſed facto deponit: vel aliter rogat non ſolitus rogare, alias niſi ſciat ſe muneraturum? Dic, talis dicit, quia facta loquuntur, vt ait Gregor. ar. 22 q 5 canere & plus exprimitur facto, quā verbo, ff. de ædil. edi. l. ſi tamen, §. 1. Sed q̄ eſt ratio, quod hic expreſſa ſeu generaliter dicta vitiēt? Dic quia quod iuſtum eſt, iuſte exequaris, vt Deuter. 21. & eſt caſus extra de ſim. ſicut tuis. 14. q. 4 non ſane, 1. q. 1. non eſt putanda, ff. qđ met. cau l. extat. C. de act & obli l. negātes, inſt. vi bo rap. §. ſed ne dū talia. C. de re milit. contra publicā, in fi. li 12. quia ponēs finem bonum habet illū attingere per bona media, ut dictis iurib. & competenti tempore non agens. cum teneatur finem ponere & attingere illū: illud attingere, cum ſit facti, debet intelligi arbitrio boni viri, ff de uerb. obl l. continuus, §. cū ita. ff. de rei vend. q reſtituere. in fin. Sed numquid aduocatus procurator, uel tabellio petens ſalaria, & conueniēs de eiſdem ligetur hac ſanctione? Dic ꝙ non, 11. q. 3 non licet, ſecus in iudice, vt ead. cau. & quæſt. qui recte, & hic. Et eſt ratio, hic damnata generaliter non referuntur ad perſonas iuſte ſecundum ius ſalaria recipientes. Notatur de hac materia extra de verbor. ſignific. ſuper quibuſdam, & de uita & honeſt cler. cū ab omni C de iura. calu. auth principales. Quid ſi tabellio plus debito acceperit, numquid hac conſtitutione tenetur? Dic quod non, quia non recepit pro iuſtitia ſeu gratia aſſequenda, quod requirit hæc conſtitutio: unde dato ꝙ iudici daretur, uel alius det pecuniam pro iuſtitia differenda aut auferenda, hac conſtitutione non ligatur. quę alio caſu loquitur, argum ff. de lib. & poſt hu. l. commodiſſime. extra lib 6 de reſcrip ſuſceptum. Item cum ſit pęnalis, eam non extendam, de pœn. diſt. 2 pœnæ. Sed numquid ſine parabola pręcedente poteſt dari aliquid promotori negotio completo? Videtur ꝙ ſic, argum ff de orig. iur. l. 2, §. fi. ff. de don. Aquilius Regulus & de ua & extraord. cog. l. 1 § proinde. extra de ſimo. c dilectus, in fi 2. q 2 ſicut epiſcopum. Contra, 1. q 1. eos, in fi. Sol. ibi ſpeciale propter magnitudinem criminis. 1 q 7 c. fi. Item h c ligantur ſcientes tantum, inf. eo. in fin ſed ibi etiam ignorantes, extra de elect. c. penul. & 1. q. 5. præſentium. Item ibi quis ligatur pro peccato alterius, quod non eſt in pœna hic inflicta, 24. q. 3 c. 1. & c. 2. Sed pone: neuter aliquid facto uel uerbo exprimit: & tamen mente uterque gerit, ſeu alter ſe daturum, numquid ligatur hoc uinculo? Dic ꝙ non, quia hæc conſtitutio factum requirit, ſicut ille canon 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

Aduocatis procuratoribus licet ꝙ iudicibus [...]tum.

a ¶ Et hanc ſententiam] ſed nunquid hæc ſunt dicta ſupra? Dic loquitur ſup cum ſunt dantes, recipientes, promittentes, & acceptantes, ex verbis emiſſis, ſpāliter vel generaliter ſe obligant: ſed hic loquitur quando parabola præceſſit per proxenetam, & commodum ad alium deuenit, ita ꝙ contractus ſup. damnatus, ſed hic ſequela huius contractus proueniens ad alios ſcienter damnatur pęna conſimili, nec mirum, quia ſcientes & non denuntiantes eadem pœna ligantur, inf. § proxi. vſ dic. ad promittētes, & c. ex ſequela præcedentiū iā ſuperius dānatorū, & hoc innuunt verba ſequentis, §. quæ copulant p verbum, quoque, caſum ſequentē minus dubium præcedentibus in parilitate pœnæ, vt in 1. reſpon huius cap. damnetur contractus: ſecundo ver. & hanc, ſequela eiuſdem commodum continens, tertio, §. illos, ſciētes & non denuntiantes licet nō habeant commodum directo vel ī directo. Ioan. Mon.

b ¶ Perferatur] No. aliquem teneri ad indicandum vel denuntiandum, extra lib 6. de reb. eccle. nō alie. c. 2. ver. clericos. 2. q 7 ſicut, & cap. ſeq. arg. contra ff de condi. ob turp. cau leg. idem & ſi, §. ſi tibi in dicium, & forſan ſm canones ſecus no extra. de furt. qui cum fure. Sed quem vocas hic ſcire? videtur ſi ab alio audiuit, 22 q 5. hoc videtur, ff de adminiſt. tut. l. quidam, §. vlt. ff de pet hæred l. item veniunt, §. quicunque ergo Dic illum ſcire, qui hoc poteſt probare 2 q. 7. plerique, & §. ſeq. & cap. ſi quis epiſcopus. C de proba. l. ſciant.

† Vide ꝯcil. Trid. ſeſ 14. c. 7. ð caſuū reſeruatione.

Denuntiare an quis teneatur.

c ¶ Obtinere] alias Papa non reſeruante ſibi abſolutionem, alii poſſunt abſoluere, extra eod. nuper.

d ¶ Mortis articulo] hoc eſt generale extra lib 6. de pœnis, cap. final. §. præſenti, extra de offic. ord. paſtoralis. §. 1

e ¶ Recepit] quod ſi non habet; tunc luat in corpore. Nam in pœnis pecuniariis, quæ ſurgunt ex delictis, ꝙ non pōt in burſa male agens, in corpore luat ff. de in ius voc l ſi ff de pęn. l 1 in fin extra de do. & contu ſinem, in fi. & no extra de appel. reprehenſibilis.

Corpore det pœnas qui caret ære ſuo.

f ¶ Largiatur.] vt non fiat reſtitutio danti propter eius turpitudinem: nec recipiens commodo retentionis utatur, licet vtrobique verſetur turpitudo, & eſt ratio, quia vterque incidit in factum merito damnatum, ff. de condit. ob turp. cau. l. 1 in fi extra de vita & honeſt cler c. cum ab omni, & quia quod gratis fieri debuit, in pactum lucroſum non dēt conuerti, ff de cond ob turp. cau. ſi veſtimenta, & extra de ſimo. c. nemo & c. de hoc no. ſimile, vnde dans hoc caſu contra recipientem agens, repellitur, ff de cond. ob turp cau. vbi autem. §. Iudex tamen qui habet purgare culpam, & illam in bonum pœnę commutare, arg de offic. præſi l. 2 & l. congruit. turpe lucrū a poſſeſſore extorquebit, & dabit pauperib. ut hic, & ff de iure fiſc. Lucius Sed contra C. de reli. & ſump fu. l. 1. & de al. lu alcatū. Sed ibi non erat malum ſecundū ſe, cum in certis caſib. bene poſſit fieri ludus, ut ibi, & ff. de aleato. l. ſolent, §. 1 hic ſe-

Lucrū turpe eſt extorquendum, & pauperibus dandum.

Ludus est clericis prohibitus.

cus. Dico cum ludum prohibitum regulariter clericis, extra de vita, & honest. cler. clerici 2 extra de excel. prę la. inter dilectos, Auth de sanctis. epis. § interdicimus, col. 9. item contra, 1. de coll. g. illic. l. collegia. Tertio Sed ibi erat res illicita pp carentiam solemnitatis s. quia col legiũ non erat p prin cipe approbatum: hic erat illicitum de se, & ideo hic maior pœ na quam ibi. Nec per remedium hic datum tolluntur antiqua, argum ff nau. cau. stab. l. & ita de facto, § 1. ff. de act. & oblig. l. quotiens, C de sepul. viol. l. 3. extra li. 6. de pœn. ca. fi. §. per hoc quoque, & extra li. 6. de re iud. cum æterni. de quorum aliquib. habetur 13. q. 5. non sane. C. de pœn. iud. qui ma. iud. per totum.

Remedium nouum non dẽt antiquũ tollere.

a ¶ Momenti] & sic nota, quod vitium partis vel defectus tacit gra tiam vel iustitiã nullam, vt hic & extra de rescriptis, cum adeo. extra de æta & quali. cum bonæ, extra 6. li. de rescript. c. 1. extra de fil. presby. c. 2. lib. 6. & l. canonizata, 2. q 7. venales. Firmatur hic pœnæ excommunicationis adiectione. Idem de gratia, quæ gratis debet dari, 1. q. 1 sunt nonnulli.

b ¶ Vtentes] & sic no quod nedum faciens malum: sed vtẽs malefactis sciẽter consimili pœna irretitur, extra de immu. eccle. aduersus, extra de cri. fal. ad falsariorum. C. de cri. fal. l. si falsas, & l. maiorem.

nullius prorsus esse momenti [a] volumus, omnique statuimus carere effe-
10 ctu, & robore firmitatis.
¶ Sed, & sciẽter vtẽtes [b] ipsis, simili sententia excõmunicationis [c] adstringimus. & reseruantes nobis absolutionem eorum cum in premissis omnib. ad pœnas similes obliga-
20 mus.

¶ Idem.

¶ Premissis damnis ex interdicto prouenientibus, statuit, quod propter dominum debita non soluen-
30 *tem, eius terra vel ciuitas sine speciali Papæ licentia non interdicatur.*

CAP. II.

PRouide attendentes, quòd vt frequentius,
40 quamuis non sine causa, sine culpa [d] tamen multorum, interdicti sententię proferuntur [e]: quòdque sunt nonnulli iudices nimis [f] prompti ad proferendas easdem, etiam in negotiis siue causis, quę interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radice [g] perspicuis indiciis [h] procedere arguuntur: quodque interdicti tempore diuina organa suspenduntur, & laudes [i], nec ecclesiastica sacramẽta ministrantur [k], vt solent: tolluntur mortuis seu minuuntur suffragia [l], præsertim per oblationem frequentem Hostię salutaris: adolescentes, & paruuli participantes rarius sacramenta minus inflammantur, & solidantur in fide: fidelium tepescit deuotio, hęreses pullulant, & multiplicantur pericula animarum: Pręsentis constitutionis prouidemus edicto, ut nulla prouincia, ciuitatis, castrum, villa [m], locus [n], territo-

ver. Nos enim, factum contra statutum huiusmodi irritum decernit. Quarto, ver. Non obstantib. dicto statuto obuiantia tollit. Quinto, ver. Nisi a prædicto statuto excipit.

d ¶ Sine culpa.] de hoc no. extra de const. cognoscẽtes.

e ¶ Proferuntur.] extra de spon. nõ est, & no. 1. q. 4. in summa. Quid si hodie consiliis ferretur sententia sine scriptis: nunquid ferẽs esset suspensus? Arg. pro & contra. extra li 6. de reg. iur. nõ præstat. Dic quod sic, extra lib. 6. eo. tit. cum medicinalis. §. hæc eadem. Sed dices illud ca. loquitur vbi snia est aliqua, vt dicto c. § si quis, & §: superior sed hic est nulla. Sol. dictũ c. punit temeritatem iudi cum, vt dicto ca. §. si quis, quæ cõuincitur siue snia sit nulla, siue aliqua, iniusta tamen Et quãdo iudex peccans ista constitutione, & illa duplici maledictione dignus est, secũdum Philosophum, & trangressor duarum constitutionum: nec pœna prestat sibi immunitatẽ. ff. de inter. & releg. relegatorum, §. fi. & pone quod excommunicãs esset excommunicatus, snia esset nulla, 24. q. 1. audiuimus, attamen pęna dicti § locum habere.

f ¶ Nimis prompti.] idest, nimis festiui, cõtra iura. C. de senten. ex breui. reci. l. 2. C.

Excõicatio siue iusta siue iniusta timenda est.

c ¶ Excommunicationis] quæ est timenda, siue fuerit iusta, siue iniusta, ut patet 11. q 3. sententia.

PRouide attendentes.] Quod vnus nomine suo pro sui interesse non posset ecclesiam subiicere interdicto, ludum prouisum est. extra, de iis quæ fi à ma. pa c. quæsiuit. Sed hic prouidetur generalius, ut inf proxi. & pręmissa intelligo vbi proceditur a parte, vt dicto c. quęsiuit, aut a iudice conuentione partis, vt hic. Sed quęro: archid aconus qui ex consuetudine excommunicare nõ potest, sed bene eadem consuetudine, potest interdicere, ecclesiam interdicit: nunquid põt? Dic quod sic: quia cum excõicatio, interdictum, uel suspensio in potestate iud. cis regulariter sumuntur paria, extra eod. tit. cum medicinalis, § & hæc eadem, ideo illã pęnam infli get, de qua sibi videbatur, & quæ erit aptior negotio, extra vt lit. non contest. tuæ, & extra quoniam, § fin. item potestas specialiter nõ prohibita, stat arg C. de app. præci pimus, in fi quia in tractatu proh. b. ti, vt est edictum de matrimonio, de procurationibus & similibus, quod nõ est prohibitum expresse, est permissum, extra de spon. cum apud, ff de procur. l mutus, a respon. Et hæc decre habet quinq. dicta. cum 3. proœmium ad dicenda pręmitt it. Sed 2. ver. Existentis, iuxta pręmissa damnat, Tertio

Edictum de matrimonio est prohibitorium.

50 de appe. ne causas, 50. dist. ponderet, 2. q. in primis lo. Monachus.

g ¶ Radice] vt sunt contractus mercatorum, qui dederunt causam præsenti edicto.

h ¶ Indiciis.] C. de rei vendica. l. iudicia. C. de dolo, l. dolum.

i ¶ Laudes.] extra de pęn. & remis. quod in te. extra de consec eccl. vel alta. c. fin.

K ¶ Ministrantur, vt dicto c. quod in te. extra 6. lib. eo. tit. c fin.

60 l ¶ Suffragia.] 13. q. 2. pro obeuentibus, &c. sequenti. & sequen.

m ¶ Villa.] extra de verb. sign c. cum in partibus, extra lib 6. eo. tit. si ciuitas, notatur quid sit

Locus quibus modis accipitur.

n ¶ Locus.] multipliciter accipitur locus: vno modo pro quantitate mensurante rem extra, ut sunt tempus, & locus, secundum Philosophum Et sic ponitur, 13 q. vbicunque 1. & ff. de exerci. l. 1. Alio modo pro parte fundi ff. de verb. sig l. locus. Tertio modo pro efficacia argumenti ut est locus maxima uel differẽtia maxime, secundum quod dicitur ab Aristotile, locus est sedes argumenti vel illud a quo extrahitur argumentum versus.

Versus.

Est locus atque loci sunt artes, sunt loca terræ.

Quarto modo pro conuenienti statu, vt d. l. cum in partibus, in fi. Et sic accepit Horatius, cum dicit.

Singula

Horatius.

Singula quæque locum teneant sortita decenter. Quinto modo pro congregatione habitantium intra metas vnius loci, ut hic, & extra de cle. excom. minist. postulastis. extra 6 lib. eo. ti. alma, respon.

a ¶ Territorum.] quid sit hēs ff. de uer. sign. l. pupillus. ver. territorium.

terdicti, extra eo. ti. lib 6 si sñia. § cæterum, & sic pdicto mō posset directe poni interdictum, extra de spō. est: aut non, & si reditur ad interdictū hic prohibitū: sed primo modo reditur ad interdictum permissum. Sed quæro hoc casu permisso, non interdicit puincia,

rium [a] vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponatur ecclesiastico interdicto, p pecuniario debito, vel pro cuiusuis monetæ vel pecuniæ [b] quantitate, quacunque occasione uel causa, seu quouis quæsito colore: pro eo maxime quod ipsorum domini, rectores seu officiales, quocumque nomine censeantur, aut incolæ seu habitatores aut singulares personæ ipsorum statutis vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis, huiusmodi debitum seu quantitatem non soluerunt hactenus, aut in antea non persoluent. Nos enim exnunc decernimus irritum & inane, si secus hactenus extitit attentatum [c], vel contigerit attentari, illudque reuocamus omnino. Non obstantibus quibuscumque contractibus [d], obligationibus, [e] pacti s [f], conuentionibus [g] compositionibus [h], submissionibus [i], fideiussionibus [k], consensibus [l], processibus [m] & sententiis super hoc habitis, vel habendis iuramentorum [n] pœnarum spiritualium & temporalium seu multarum [o] ap-

Pecuniæ applicatione omnis res continetur.

b ¶ Pecuniæ.] appellatione pecuniȩ oīs res continetur. 1. q. 3. c. totum, ff. de verb. sign. l. pecuniæ verbum, & l. pecuniæ nomine, & C. de const. pec. l. 2 & hoc aut Philosophus dicēs appellatione pecuniæ omnis res continetur, cuius dignitas, i. valor nummismate mensuratur.

Constitutio ad preterita q̄nque extēditur.

c ¶ Attentatum.] & sic hæc constitutio trahitur ad pterita, nec mirum, quia hoc hic cauetur expresse. extr. de consti. c fi 3. q. 5. oēs, C. de sacros. eccl. l. fi. in fi. Et de materia attentatorum ante pœnā incursam, v. g. Ante istā conclusionem est ecclesia interdicta scdm vnum modum ā hic reprobat s. aliqs celebrat in ea ecclesia, tandem fit hæc cōstitutio, non releuatur per hanc constitutionem. not. simile, extra 6 libr. de reg iur c. rat. habitionem, argum. ff de itin. actuque priua l. 1 in fi & l seq C de sen pat. l. fi. in princ ff de capt. & postl. reue. l. in bello, §. factæ, auth. ut cum de appel cogno. circa prin coll. S. ubi no. quod constō, q̄ extenditur ad præterita, non comprehendit decisa p sententiam, & extra lib 6 de reg iu. c. factum. Io Monachus.

vt dicto capitulo non est, sed interdicitur curato, ne celebret tali psente, celebrat, nunquid est iste celebrās irregularis? Ar. qđ sic, extra lib 6 eo ti. ca. is qui. extra de cleri. excom si celebrat. Sed dices ad hoc initius agitur cum lege, q̄ cū ministro legis ff de arbi. le. Celtus Sol hoc casu nedum requiro inhibitionē iuris uel hominis, sed pœnam a iure inflictam, ut d. c. is qui. & pęnalia nō extendam. ff. de pæ. interpretatione, & de pęni. dist. 1 pænæ, & extra lib. 6. de reg iu. odia, & extra eod. libr. de fi. presby cap. 1. in fi. Sed quæro, ex delicto quis condemnatur ad pœnam pecuniariam, nūquid huic constitutioni locus est. Et uī, q̄ non, quia hic loquitur in contractib. & sic ad delicta non extendam, & ēt ratio origin is est consideranda, ff de don qui id q̄. & initium spectandum, ff ad Mace l. sñ. no. de ele. dudum 1. Dic contra ff. de pecul. 3. § idem scribit, & leuiter reuertor ad pænam interdicti tollendam propter rationes sup eo. in prin. ipso tactat Sed quid si oēs & singuli cōsentirēt, uī conuentio tenere. ff. de reg. iur l aliud, § refertur, & ad municip l maior. Dic contra, qa infantes se ad hoc obligare non possent, cum eorum ætas ignoret quid agat C. de fal. mo. l. 1 idem in furioso, ff de rei vend l. quod infans. Item tunc ligarentur mortui, ne commoda ecclesiæ militantis ad eos uenirent, vt su. eo. in prin. Sed contra per le. quæ omnes adstringit hoc potest fieri, extra de consti c si ergo & per pactū, ff de pact l. non impossibile, & per consuetudinē: ergo & per pactum. C de fideiuss. l fi. Sol. pacta hæc non valent, quibus detrahitur honori Dei, & publicæ utilitati animarum, & ubi contra animam hæreses pullulant, ut su. eo. in prin. argu extra de foro comp si diligenti, & de fer conquestus, inf de pact. ius publicum, & male adinuenta, utpote contra pręd̄icta, tēpore non firmantur, auth. ut nul. iud li ha lo. ter. q 1. coll. 9. Item vbi agitur de electionibus, & similibus, quod maior pars facit, omnes facere videntur, ut dicta l quod maior. Item ubi factum omnium respiceret debitum vel publicam utilitatem, quia tunc sufficeret maior pars, extra de iis quæ fiunt a maio. pa. cap. c. fi. Sed ubi agitur tantū de commodo uel incommodo singulorum, consensus omnium est requirendus extra de officio arch. ad hæc in fi. C. de aucto præst. l fin ff de aqua plu arc. l. in concedendo, extra lib. 6. de reg. iur. quod omnes.

Pactū ñ valet q̄ detrahit honori Dei.

Factū a maiori parte, ñ videatur factum ab omnib.

Contractus sunt duplices.

d ¶ Contractib. &c.] & est rō, qa innoxii tūc ligarētur p ista, vt s̄ in prin. extra eo. Romana § fi. & p hoc illicitum hic retractat. Et dic contractib. uel quasi, siue ultro citroque obligatoriis, ut emptio & uenditio & similes vel ex parte una, ut est donatio. C. de sacros ecc. l. vt inter diuinum, instit. de oblig. quæ ex quasi contrac. nas. per totum.

Interesse est æstimatio pecuniaria.

e ¶ Obligationib.] q̄ sunt iuris uinculum insti. de obli. in prin Sed quid si agatur ex obligatione ad interesse. Dic idem, cum interesse sit æstimatio pecuniaria. ff. de re iud l si quis ab alio.

f ¶ Pactis.] quid sit pactum, & quæ cōuentio habetur ff. de pac. l. 1. §. 1. & §. adeo.

g ¶ Conuentionibus.] ab initio.

h ¶ Compositionib.] ex postfacto Io Monachus.

i ¶ Submissionib.] in iudices factis.

K ¶ Fideiussionib.] hoc est oblationib. non principalibus, sed accessoriis. inst. de fideius per totum.

l ¶ Consensibus.] partium. Io. Monachus.

Interdictum q̄q; directe q̄q. indirecte fertur.

m ¶ Processibus.] & sñiis iudicum Quid sit non sit lata sñia interdicti directo, sed solum mandatur rectoribus locorum, in quib. morantur, vel uenerint excommunicati ex causis prædictis q̄ quandiu morantur ibidem cessent a diuinis, ēt trib. diebus post recessum, p ut frequenter fieri consueuit. Vr idem, cum eadem sit ratio ff ad l. Aquil. illud, nam alias præsens constitutio imponeretur verbis, & non reb. & debito fraudaretur effectu. argu. extra lib. 6. de elec commissa, § porro, C. commu de leg l 2. in fi. Dic distinguendū, aut agitur de delicto maiorum, propter q̄ terra posset directo in

n ¶ Iuramentorū.] nam ex quo non tenet contractus, nec confirmatio contractus ualet, ff de fideius. cu lex, nō extra li. 6 de reg. iu non est obligatorum, Arg. contra C de præd. mino. l & si is Sol ut ibi.

o ¶ Multarum.] de quib habes C. de mo. mul. & ff. de ver. sig l. si qua,

a ¶ Spe-

a ¶ Speciali] Sed quali ter sedes Apostolica illicitum, ut hic, faciet licitum, quæ ait quod est licitum, approbantes, & illicitum reprobantes ext. de præb. dilectus 1. Sol illicitū quandoque ex certis circunstantiis toleratur, ut dict. tit. de præ. nisi essent.

b ¶ Apparente] sunt & qui em alii casus, in quib. probare oportet per scripturam. not. extra lib. 5. de censib. Roman § postquam. Ioan. Mona.

Illicitum quandoque toleratur. a

positione, vel quacūque alia firmitate vallatis. Nisi talis suppositio interdicti hactenus forte facta, vel in antea fieret de Apostolicę sedis speciali[a] licentia, & expressa, per ipsius sedis patentes litteras apparente.[b]

¶Clemens quintus.

¶ Andronicum Palæologum se Imperatorē Græcorum nominantē: & hæresis ipsorum fautorem, excommunicatum denuntiat, omnesque cum eo sic manente societatem cōtrahentes ipso facto dicit excommunicatos & eorum terras ecclesiastico supponendas interdicto. Suntque priuandi bonis quæ ab Ecclesia tenent, & talis societas seu confœderatio nulla est. Facit ca. ad Apostolicæ de sent. & re in lib. 6.

CAP. III.

AD certitudinem præsentium, & memoriam futurorum, Andronicum Palæologum, qui Græcorum Imperatorem se nominat, tanquam eorundem Græcorum antiquorum † schismaticorum, & in antiquato schismate constitutorum, & per † hoc hæreticorum, & hæresis ipsorum ac schismatis antiqui fautorem, de fratrum nostrorum consilio denuntiamus excommunicationis sentētiam latam a canone incurrisse, ac ipsius fore sententiæ vinculo innodatum. Cęterum uniuersis & singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cęteris omnibus cuiuscunque pręeminentię, conditionis, status, nec non uniuersitatis, ciuitatum, castrorum, & aliorum locorum districtius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palæologo in huiusmodi excommunicatione manente, societatem uel cōfœderationem aliquam contrahere sub quouis ingenio, uel machinatione præsumant, vel ei alias in his, quib. excommunicatus est denuntiatus a nobis præstare consilium, auxilium, vel fauorē publicum vel occultum. Et si secus præsumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium pręsumentes (non obstante qualibet indulgentia sub quacumque forma uerborum, vel expressione ipsis ab Apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) sententiam excommunicationis, quā ex nunc in ipso ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorum & vniuersitates prædictas, quæ secus attentare præsumpserint, prout expedire videbimus, ecclesiastico curabimus subiicere interdicto. Ad priuationem omnium bonorum, quæ a quibuslibet tenēt ecclesiis, & ad pœnas alias spirituales & temporales, prout vtile putabimus, processuri. Et nihilominus societatem & cōfœderationem ipsas (etiam si pœnarum & iuramenti additione, vel quacunque fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis, ij. Nonas Iunij. anno ij.

† al. antiquatorum.

† Quia nullum schisma est, quod non sibi aliquā hæresim confingat, ut recte ab ecclesia recessisse uideatur ita S. Th. 2. 2. q. 39. ar. 1. adde Turrecremat. in summa de Eccl. li. 4. c. & seq.

† Io. de Selua in tract. de bene. par. 1. q. 2. dum meminit huius extrauag. eā tribuit Cle. 6.

Idem.

¶ Excommunicati sunt, qui litteras a Papa ante suam coronationem concessas, impugnant.

CAP. IV.

QVia † nonnulli, prout accepimus, cōtra doctrinam Apostoli suæ prudentiæ, quin potius imprudentiæ innitentes, ac disceptare super his de quibus eis non expedit satagentes, asserere non uerentur, quod summus Pontifex ante suæ coronationis † insignia se non debet intromittere de prouisionibus, reseruationibus, dispēsationibus, & aliis gratiis faciēdis, nec se in litteris episcopum simpliciter, sed electum episcopum scribere. Nec etiam uti bulla, in qua nomen exprimatur ipsius. Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione huiusmodi aliquas litteras nostras super negotiis quibuscunque confectas † quæ a nobis ante donationis nostrę insignia emanarunt, ausi fuerunt impugnare, excommunicationis sententia innodamus. Datum apud Pessecum Burdegalen. diœcesis, anno ij.

† Prou. c. 3. c. ne innitaris. extra de const.

† Vide text. in c. in nomine dñi. 23. dist. uer. electus. & ibi Gem. & alios, & Ioannē de Selua tract. de ben. par. 1. q. 2.

al. cōcessas.

FINIS.

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM ET VERBORVM, QVAE IN SEXTO DECRETALIVM, Clementinis, & Extrauagantibus habentur.

Primus numerus paginam, secundus columnam denotat.

B

con-

excom-

G

H

re-

scien-

T

vo-

Finis rerum & uerborum, quæ in sexto Decretalium, Clementinis, & Extrauagantibus habentur.

Gin. Nagy

V. I. D. Joseph. de Marinis